RJEČNIK

LaSer D
J934G
29. 5. 52
PG
1374

RJEČNIK

HRVATSKOGA ILI SRPSKOGA JEZIKA

NA SVIJET IZDAJE

JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA
ZNANOSTI I UMJETNOSTI

OBRAĐUJE

P. BUDMANI

DIO V

KIPAK—LEKEN

U ZAGREBU 1898—1903
U KŃIŽARNICI JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE (DIONIČKE TISKARE)
TISAK DIONIČKE TISKARE.

KÌPAK, kipka, *m. dem.* 1. kip. — *U Stulićevu rječniku:* ‚persona' *s dodatkom da se nalazi u pisca Gundulića (?).* — *Može biti da i ovaj primjer amo pripada, a ne pod* kipac: Nadoše gdi im visijahu obišeni o vratu niki mali kipci, to jes nike male prilike od laživih bogova. A. d. Bella, razgov. 108.

KIPAKLAŃAŃE, *n. vidi* kipoklańańe. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka (može biti da stoji štamparskom griješkom mj.* kipoklańańe). Sve kipaklańańe udunuto. S. Rosa 188ª.

KÌPAN, kipna, *adj. postaje od* 1. kip *nastavkom* -ьn.

a. *u kojega je velik ili lijep kip (vidi* 1. kip, 2, b *i* c). — *U Mikaļinu rječniku:* kipan, od velika tijela ‚vir magnae corporaturae'; *u Bjelostjenčevu: kajkarski* kipen, v. lep. 2. kipen, t. j. velikoga tela i spodobnoga ‚vir magnae corporaturae'; *u Stulićevu:* v. lijep, krupostasan *iz Bjelostjenčeva.*

b. personalis, *koji pripada kipu (vidi* 1. kip, a). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Zaviti niki jesu istiniti *(ovako pisac zlo prevodi lat.* realis, *koji pripada stvari, stvaran; ovoga značeńa nema kod* istinit), a niki kipni ... Zavit istiniti jest tkoji tiče imanja vrimenita onoga tkoji ga čini. Zavit kipni jest tkoji tiče kip ... Tomačim se prilikam: činim zavit dat toj crkvi toliko pinez, voska *ecc.*: ovi jest zavit istiniti; činim zavit pogt pohodit tu crkvu b. divice: ovo jest zavit kipni. Blago turl. 2. 97. Ovi zavit tiče dila kipna što ima izvršit to čejade. 2. 97.

KÌPĀR, kipára, *m.* sculptor, statuarum artifex, *čovjek koji pravi kipove.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Kipar, art. ‚bildhauer', tal. ‚scultore', frc. ‚sculpteur', egl. ‚sculptor'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÌPARA, *f. mjesto gdje se hrane kipovi.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Kipara, art. stat. ‚glyptothek'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KIPÀRIJA, *f. radńa kojom se prave kipovi; isporedi* kiparstvo. — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚bildhauerei', s. bildhauerkunst'.

KIPARIS, *m.* Cupressus sempervirens L., *čempres.* — *Od grč.* κυπάρισσος, *ali preko rus.* кипарисъ. — *Nije narodna riječ, i nalazi se u knigama pisanima crkvenijem jezikom (isporedi* čiparis), *a između rječnika u Stulićevu (v.* čempres *s dodatkom da je riječ ruska).* Jedan panagijar star od kiparisa. Glasnik. 56. 165. (1733). Kiparis ‚die cypresse' ‚Cupressus sempervirens'. G. Lazić 159.

KÌPĀRNICA, *f. mjesto gdje rade kipari, gdje se grade kipovi.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Kiparnica, art. ‚bildhauerwerkstatt, bildhaueratelier'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÌPARSKÎ, *adj. koji pripada kiparima, kiparstvu, kiporima.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* kiparsko učilište, kiparska akademija ‚bildhauerakademie'; kiparsko dlijeto ‚bildhauereisen'.

KIPARSTVO, *n. umjetnost ili zanat kiparski.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Kiparstvo, art. ‚bildhauerkunst', tal. ‚scultura, glittica', frc. ‚art plastique', egl. ‚plastics'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KIPCAC, kipcca, *m. dem.* kipak. — *U Stulićevu rječniku kod* kipcić. — *sasma nepouzdano.*

KIPCIĆ, *m. dem.* kipak. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚sigillum'.

KÌPIĆ, *m. dem.* 1. kip. — *U jednoga pisca našega vremena.* Sin kukavnoga prodavca kipića od sadre. M. Pavlinović, rad. 67.

KIPIV, *adj.* personalis, *koji pripada kipu (vidi* 1. kip, a). — *isporedi* 2. kipļiv. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Meju onomu *(sic)* koji daje i prima *(nadarje)* ima biti kipivo razlučenje. A. d. Costa 1. 246. Svrzenje jest jedna pedipsa crkovna ... i ovo jest od dvi vrsti ...: kipiva oli činiva. 2. 208.

KÌPJETI, kípîm, *impf.* exundare, redundare, effervescere. — -je- *stoji u južnom govoru mj. negdašńega* ě, *te se u hercegovačkom govoru* j *iza* p *mijeńa na* ļ: kipļeti; *u istočnom glasi* kipeti, *u zapadnom* kipiti. — *Akc. se ne mijeńa.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* кypěti, *rus.* кипѣть, *češ.* kypěti, *poļ.* kipieć; *Miklošić isporeduje i let.* kupt. — *Nejasna postańa: Miklosić isporeduje sa sanskrt.* kup, kupjati, *micati se,* kopajati, *pomicati* über die steiger. u. dehn 30; *Brugmann* vergl. gramm. der indogerm. sprach. 1², 384 *sa srvnem.* hopfen, *anglosaks.* hoppian, *staroisl.* hoppa, *novońem.* hüpfen, *poska kivati.* — *nas narod kao da misli da je isti korijen što i kod* kap, kapļa, kapati. — *Između rječnika u Mikaļinu* kipiti, kakoti lonac kipi ‚scorrer per sopra, come fa la pignatta per il gran bollore' ‚effluo', *u Belinu* (kipiti ‚bollire traboccando' ‚effluere fervendo' 141ᵇ; ‚traboccare, inteso di cosa che bolle' ‚effervesco' 738ª), *u Bjelostjenčevu* kipim, vrem, vrim ‚undo, ferveo, bullio, bullo, fervo, conferveo, fervesco'; kipeti prestajem ‚deferveo, defervesco'), *u Jambrešićevu* kipim, vrem ‚ferveo, bullio'), *u Voltigijinu* (kipiti ‚traboccare, rovesciar di pentola' ‚das übergehen des topfes'), *u Stulićevu* (‚effluere, exundare'), *u Vukovu:* kipļeti kipjeti, kipeti, kipiti, kipî ‚überlaufen' ‚redundo'; *u Daničićevu* (kypěti ‚scatere').

a. *vreti tako da ono što vri izlijeva se preko suda, pa i uopće izlijevati se.*

a) exundare, *subjekat je ono što se izlijeva.* **aa)** *u pravom smislu.* Sve hlipi is pirne lopiže, slanina gdi kipi. M. Držić 429. Lonac koji vri kod vatre, iz koga skaču kipeći kapļice vode. M. Radnić 275ª. — **bb)** *u metaforičkom smislu.* Nemoć kipi. Narućn. 73ª. Vžiganija od pļti kipļahu. Transit. 8. Načnet iz ńega kipiti svaka tajna. Z. Orfelin, podr. 28. — **cc)** scatere, *u prenesenom smislu, vrvjeti (o sitnijem životińama, što se gotovo izlijevaju kao kapi).* (Strjžići) jak mravi kipjahu. M. Vetranić 2, 283. Многымь червїемь кипѣстимь по удесехь єго. Okáz. pam. šaf. 57.

b) *subjekat je sud ili uopće nešto iz čega se što izlijeva.* **aa)** *u pravom smislu.* Dodi ja s komarde na brijeme od objeda, pristavi: gospoda se s mise vraća; odpni gospodu, a ne imaj kad spjenit; svuci gospodu, a lonac kipi. M. Držić 131. Lonac kad vri, sve što veće pokriva se, sve većma kipi. (D). Poslov. danic. Kotlovi olovom kipeći. J. Rajić, pouč. 1. 32. Idi u zemļu koja kipi medom. 1. 81. — *metaforički.* Kipeć pinom živom tuge otrovite. I. T. Mrnavić, osm. 49. **bb)** *u prenesenom ili u metaforičkom smislu, dražiti se, žestiti se, mamiti se (naj češće od ļutine, ali i od kojega drugoga žestokoga osjećańa duševnoga, n. p. od straha, žeļe itd.).* — *subjekat može biti: čeļade.* Ali oholostju, čoviče, li kipiš. I. T. Mrnavić, ist. 187. Sav u gńevu kipi. J. Rajić, boj. 9. Ako su i kipili od jarosti. pouč. 1. 50. Tu padnu oda svakud slijepci koji uz gusle pjevaju junačke pjesme, propast srpskoga carstva i pogibiju srpske gospoštine, narod se svije oko pjèvāčā da čuje i upamti pjesmu, mnogi

uzdisaju plaču a svi kipe. S. Ļubiša, prip. 105. — srce, prsi. Al' kako mi srce kipi! V. Došen 125b. Srce mi kipjaše za naukom. G. Zelić 6. Kad kipļaše srce moje i rastrzah se u sebi. Đ. Daničić, psal. 73, 21. Pa im srce od čemera kipi. Osvetn. 1, 50. Što mi prsa kipe sa užasom. P. Petrović, gor. vijen. 20. — duh. Vaļda duh mu na osvetu kipi. Osvetn. 1, 32. — starost (stara dob ili stari ļudi). Kipi starost koristoļubijem iliti pribitkom. J. Rajić, pouč. 1, 3. — cc) biti pun sitnijeh životiňa, isporedi a) cc). Vse (tijelo) crvi kipļaše. Korizm. 25b.

b. effervescere, vreti uopće. Mliko kipiti, uzmložati se i posudicu napuňati poče. A. Kanižlić, utoč. 625. U kazanu kipe. J. Rajić, pouč. 3, 127. Zemļa dršće, kipi more. J. Krmpotić, kat. 103. Dan u koji će tresti se planine, kipiti more. Đ. Rapić 12. — Nije jasno u jednom primjeru xviii vijeka: kao da znači gorjeti. Al' kipite (o vragorima) vičňe glavne posrjed ove peći davne. J. Kavaňin 123b.

c. vidi kapati, 1, a, a) aa). Kojijem (nosom) odsvud krvca kipi. M. Divković, plač. 15. Znoj izmiješan s krvi kipi s glave, ter pada na zemļu. D. Bašić 54.

KIPLAR, m. prezime. — U naše vrijeme. Jovan Kiplar. Rat. 355.

KIPLETA, f. nejasna riječ u jednom primjeru xvi vijeka. Nije mi remete, rešeta, kiplete. M. Držić 136.

KÎPĻE, n. coll. 1. kip (vidi pod 5). — U jednoga pisca xviii vijeka (sragda kipje). Svijetla tuča pretvrdoga stoji kipje jasnih ļudi. J. Kavaňin 481a. Meu svetim' se opet sgleda od krjeposti kipje slavno. 489a. — I u množini. Svakoga ni od kamena gorustasna kipja jaka (ne čine se). 205a. Stupja, kipja jasnijeh zida razkošnoga svi su vida. 479b.

KÎPĻEŇE, n. djelo kojijem se kipi. — Stariji je oblik kipļenje. — U Mikaļinu rječniku: kipļenje ‚effluxus, effluentia, effluvium'; u Bjelostjenčevu: kajkavski kipleňe, vreňe; u Stulićevu: ‚exundatio'; u Vukovu: ‚das überlaufen des siedenden wassers' ‚redundatio'.

1. KÎPĻIV, adj. koji kipi. — U jednoga pisca našega vremena. Kipļiva žuč. P. Bolić, vinodjel. 2, 46.

2. KÎPĻIV, adj. vidi kipiv i kipan, b. — U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu ‚personalis'. Iziskujuće kipļivo pribivaňe. I. J. P. Lučić, nar. 106.

KIPOČASNIK, m. čovjek koji časti kipore, isporedi kipoklaňalac. — U jednoga pisca xviii vijeka. Poganini i nevirnici u niko vrime bili su kipočastnici. I. Velikanović, uput. 1, 412.

KIPOČASTAN, kipočasna, adj. koji pripada kipočašću, n. p. o hramu, crkvi gdje se kipori časte. — U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (‚falsis numinibus dicatus'). Popove od ňiovi kipočasni crikava. P. Macukat 5.

KIPOČASTITEĻ, m. čovjek koji kipore časti, isporedi kipočasnik i kipoklaňalac. — U Belinu rječniku: ‚idolatra e idolatro, adoratore d' idoli' ‚idolorum cultor' 371a; u Bjelostjenčevu: kajkavski kipočastitel; u Voltiģijinu: ‚idolatra, idolatro' ‚abgötterer'; u Stulićevu: ‚falsorum numinum cultor'.

KIPOČASTITI, kipočastim, impf. častiti kipore (kao bogore), isporedi kipoklaňati. — Samo u Stulićevu rječniku: ‚falsa numina colere'.

KIPOČAŠĆE, n. idololatria, vidi kipočašćeňe. Stariji je oblik kipočastje. — U pisaca xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (kipočastje, poganstvo, klaňanje koje se čini kipovom časteći hudobu ‚idololatria, idolorum cultus, falsa deorum religio' gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu kipočastje, v. klaňaňe, u Stulićevu (kipočastje ‚falsorum numinum cultus'). Neposluh jest zvan kipočastje aliti vragoklaňaňe. M. Radnić 516b. Pogansko je kipočašće. J. Kavaňin 55b. Čim kraļ slavski kipočastje to smlati' je. 302a. Sin Božji izgoni tmine kipočastja. A. d. Bella razgov. 239.

KIPOČAŠĆEŇE, n. idololatria, djelo kojijem se kipori časte (kojijem se kipočasti), isporedi kipoklaňaňe. — Stariji je oblik kipočašćenje. U pisaca xviii vijeka, a između rječnika u Belinu kipočastjenje ‚idolatria, culto d' idoli' ‚idolorum cultus' 371a; gdje se naj prije nahodi. Rvat se s jednijem svijetom punijem kipočastjenja. D. Bašić 232. Koji je uzrok bio da su u kipočastjeňe iliti nevirstvo upali? I. Velikanović, uput. 1, 83. Običaj ovi bijaše jošt vika petoga i šestoga u koje vrime ne bijaše kipočasteňe jošt sasvim pristalo. 3, 477. Ustego se od poganstva i kipočašćeňa. A. Kalić 257.

KIPODJELAC, kipodjelca, m. čovjek koji kipore djela, vidi kipar. — isporedi kipodjeļac. — U jednoga pisca xviii vijeka (po zapadnom govoru kipodilac). Kipodilci, gombari, iglari. M. A. Reļković, sat. K8b.

KIPODJEĻAC, kipodjeļca, m. vidi kipodjelac. — U jednoga pisca xviii vijeka (po zapadnom govoru kipodiļac). Jakov, koji u Vacimu budné izuč kipodiļac. J. Kavaňin 113b.

KIPOKLAN-, vidi kipoklaň-.

KIPOKLAŇAC, kipoklaňca, m. vidi kipoklaňalac. — U pisaca xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (‚idolatra e idolatro, adoratore d' idoli' ‚idolorum cultor' 371a). S kipoklaňac ki ukorno oni sjever svoj zahode. J. Kavaňin 260a. Na krmi joj mnokrat stoje kipoklaňci slave. 378a. Slijepe obsluži kipoklaňce. 443a. Od neznabožaca i kipoklaňaca. M. Dobretić 530. — U ovadva primjera ň ispred c promijenilo se na n: Kipoklanco ki Kumane obratiše. J. Kavaňin 307b. Častiteļi ňegovi jesu kipoklanci. I. J. P. Lučić, nar. 16.

KIPOKLAŇALAC, kipoklaňaoca, m. idololatra, m. čovjek koji se klaňa kiporima (kao bogorima), vidi neznabožac, poganin. — isporedi kipoklaňac, kipočastiteļ, kipočasnik. — U pisaca xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu v. kipočastiteļ. Čini sebe poganijem kipoklaňaocem svak tko ičijem inijem osvem Boga zakune se. S. Rosa 73b. Ni bludnici, ni kipoklaňaoci, ni hotinci ne utaže pravdu Božiju. D. Bašić 27. Kad bih ja govorio o vijeku pakļenomu s nevjernicima ali s kipoklaňaocima. D. Bašić 284.

KIPOKLAŇAŇE, n. djelo kojijem se kipoklaňa. — Samo u jednoga pisca xviii vijeka (sa starijim oblikom kipoklaňanje). Budné iskorenuo svaki bilig kipoklaňanja u svomu kraļestvu. Blago turl. 2, 66. Kipoklaňanje nije drugo neg jedna čast podavana stvorenju kakono da bi bio Bog i kad se štuje stvorenje tom častju što samo pristoji Bogu. 2, 80.

KIPOKLAŇATI, kipoklaňam, impf. klaňati se kiporima (kao bogorima). — isporedi kipočastiti. — U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (‚idolatrare, adorare gl' idoli' ‚idola colere' 371a), u Voltiģijinu (‚idolatrare' ‚abgötterey treiben'), u Stulićevu (v. kipočastiti). A nam Bog

je jedan samo ... a bacamo kipove ine ke sjetamo, kipoklańat ne moremo. J. Kavańin 501ab.

KIPOKLAŃAVAC, kipoklańavca, *m. vidi* kipoklańac. — *U dva pisca* xviii *vijeka.* Uznemiliše se god. 363 Žudije protiva Krstjanom vele veće neg kipoklańavci. M. Pavišić 18. Cesarima, Dijokleeijanu i Maksimijanu kipoklańavcima. Blago turl. 2, 121. Ńegovi klańavci jesu kipoklanavci. 2, 272.

KIPOKLAŃSTVO, *n. vidi* kipoklańańe. — *U tri pisca* xviii *vijeka koja sva tri pišu* n *mj.* ń. Svi proslavni Hrvatnici, kipoklanstvo ki odmećuć... J. Kavańin 296b. Pasti u kipoklanstvo oliti u idolatriju. Ant. Kadčić 55. Razlog jest jere bi podložio puk, koji je na ńegovoj misi, pod kipoklanstvo, klańajući se stvorenju kruha na misto stvoritela. Ant. Kadčić 73. M. Dragićević 143.

KIPOKLONSTVO, *n. vidi* kipoklaństvo. — *Jamačno je načińeno od osnova riječi* kip *i* pokloniti se, *te vaļa da bi uprav glasilo* kipopoklonstvo, *pa je jedno* po *ispalo iza drugoga.* — *U dva pisca* xviii *vijeka.* Posli kipoklonstva zlatnoga telića. I. J. P. Lučić, razg. 23. Kipoklonstvo Boga uvriduje. 110. Upade u grih od kipoklonstva. Grgur iz Varesa 13.

KIPOSAN, kipostan ?, kiposna, *adj. vidi* kipan, b. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka koji je sam tu riječ načinio.* Može se reći da oblast gospodarna basčinska prohodi s istom stvarju u basčinike ...: dali oblast gospodarna kiposna, i tako druga blagodarstva koja pristoje čeladetu ne prohode u ovakove vrsti basčinike. A. d. Costa 1, 255.

KIPOSLOŽAN, kiposložna, *adj. u kojega su složeni zajedno kipovi* (kip *u značeńu pod* 1. a *dd.* e. ?). — *U jednoga pisca* xviii *vijeka, koji ovako prevodi lat.* individuus. Ženitba jest muškog i ženskog muževski zavez među zakonitima glavama, kiposložnog života običaj uzdržajući 'individuam vitae societatem retinens'. B. Leaković, nauk. 238. Da bi muško i žensko kiposložnim društvom živući i pribivajući plodili narod čovičanski. 238.

KIPOSTOLAC, kipostolca, *m. vidi* kipostovac. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka. Je načińeno* (?) kipostovac *(da nije mj.* kipostovalac, *vidi se po* kipostolstvo *koje vidi).* Ovi kraļ zao čovik bise i kipostolac i veliki nevirnik. Anđ. Kačić, kor. 266.

KIPOSTOLSTVO, *n. vidi* kipostovstvo. — *Radi postańa isporedi* kipostolac. — *U istoga pisca u kojega ima i* kipostolac. Od tada idolatrija aliti kipostolstvo postade. Anđ. Kačić, kor. 11. Upa u u kipostolstvo. 257.

KIPOSTOVAC, kipostovca, *m. čovjek koji štuje kipove (kao bogove). isporedi* kipoklańalac. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. kipočastitel. *isporedi i* kipostolac.

KIPOŠTOVĻE, *n. štovańe kipova kao bogova.* — *isporedi* kipočašćeńe, kipoklańańe. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka u kojega ima na kraju* -vje. Grih smrtni ... jest jedno kipostovje u komu čovik umrli ne dva zrna tamjana prikazuje onomu bogu lažnomu nego sebe istoga prikazuje na posvetilište vragu paklenomu. P. Knežević, osm. 86—87.

KIPOSTOVSTVO, *n. vidi* kipostovļe. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. kipočastje. — *isporedi i* kipostolstvo.

KIPÒTVORAC, kipòtvǒrca, *m. čovjek koji tvori kipove, vidi* kipar. — *Složeno od osnova riječi* kip *i* tvoriti *nastavkom* вць. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kipotvorac, koji kipe čini 'statuarius') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* ('statuario, facitor di statue' 'statuarius' 707a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kipotvorec, piltavar 'statuarius'), *u Voltiģijinu* ('statuario' 'bildhauer'), *u Stulićevu* (v. kipotvornik). Kip mramorni u komu je ruka vješta kipotvorca duh i život ńekijem načinom bez same riječi utvorila. B. Zuzeri 185. Baci ńu kipotvorcu, pristojnu činu kojom procińen jesam od ńih. I. Velikanović, uput. 1. 62. zach. 11, 13.

KIPOTVORAN, kipotvorna, *adj. vidi* kipotvorski. — *U Stulićevu rječniku:* 'di statue' 'statuarius'. — *nepouzdano.*

KIPOTVORNIK, *m. vidi* kipotvorac. — *Samo u Stulićevu rječniku:* 'sculptor'.

KIPOTVORNOST, *f. vidi* kipotvorstvo. — *Samo u Stulićevu rječniku u:* kipotvorstvo.

KIPOTVORSKI, *adj. koji pripada kipotvorstvu.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. kipotvoran.

KIPOTVÓRSTVO, *n. vidi* kiparstvo. — *isporedi* kipotvorac. — *U Belinu rječniku:* 'statuaria, cioè arte di far statue' 'statuaria' 707a; *u Voltiģijinu:* 'statuaria, arte' 'bildhauerkunst'; *u Stulićevu:* 'statuaria'.

KIPOVI, *m. pl. pusta u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdijel. 143.

KIPOVOBORAC, kipovoborca, *m. čovjek koji misli da je grijeh častiti kipove i uništava ih.* — *Na jednom mjestu u jednoga pisca* xviii *vijeka koji je načinio ovu riječ prema* ikonoborac, *da je ovoj sličnija, uzeo je za prvi dio pl.* kipovi. Mogu se na ńih tužiti, i na niki način ikonoborce, to jest kipovoborce zvati. A. Kanižlić, kam. 582.

KIPRA, *f. psovka za staru ženu.* — *Nepoznata postańa.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Ovde baba odgovara babi koja ńu pokara: 'Muči kipro! tu ne skiči!' V. Došen 125b. Sad ju *(sekvu)* zove, 'majko mila!' a sutra će bit kobila, priko sutra već do rucka bit će kipra, bit će kucka. 157b. A to tvoje mlado štene, u naramku kipre žene ... 235a.

KÍPRIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* Schem. rag. 1876. 25.

KIPRNIK, *m. mjesno ime.* — *U spomeniku* xiii *vijeka.* U Kyprniki i ot Kyprnika ... Spom. stoj. 9. (1251—1261).

KÍPTJETI, kìptîm, *impf. vrvjeti.* — *isporedi* kipjeti. — *U naše vrijeme.* U ńoj o trojicama kipti sabor iz nekoliko okolnih sela. M. Đ. Milićević, zim. več. 22.

KÍPUĆ, *adj. koji kipi.* — *Uprav je part. praes. od* kipjeti. *vidi i gorńe i* vruć. — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* кипучій: *u našem se jeziku javļa od* xvi *vijeka.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kipuć, vrel, vruć 'fervidus, fervens'. 2. kipuć (kipućan) človek, gda je jako srdit 'homo ira aut odio fervens, ira aut odio incensus et fervidus') *i u Stulićevu* (v. klokńajuć).

1. *adj.*

a. *vidi* kipjeti, a. *b)* **a)** *u pravom smislu.* Lonac kipući. F. Vrančić, živ. 89. — **b)** *u metaforičkom ili prenesenom smislu.* Bise *(fratar)* kipuć na to zlo. Transit. 268.

b. *vidi* kipjeti, b. **a)** *u pravom smislu, vrio, vruć.* Toliko nî kipuć železa tvrda kus, kad će ga kovač tuć, ali ga glodje brus. D. Baraković, vil. 268. Riga van dim kipuć plamici zivinu. 315. Vezanoga u kipuće hitihu ulje. F. Gla-

vime (vit. 130b. — *b) u prenesenom smislu.* Studena narava i kipuće krvi. Naručn. 27a. (Molitva) kipuća, delatelna. 97b. Gdi je jid kipući zavidosti duge. D. Baraković, vil. 59.

2. *adv.* kipuće. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ,ferventer, fervide'.

KÌPUĆAN, kipućna, *adj. vidi* kipuć. — *U Bjelostjenčevu rječniku kod* kipuć.

KIPUĆINA, *f. osobina onoga što je kipuće.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kipućina, vrelost, glogotańe, klokańe ,fervor', *i u Stulićevu:* v. klokuń.

KIPUR, *m. prezime.* — *Prije našega vremena.* Kipuri (prezime). S. Novaković, pom. 69.

KIR-, *na početku ńekijeh riječi grčkijeh u spomenicima ćirilovskijem nalazi se pisano* kir- *i* kyr-, *te jamačno treba čitati* ćir-, *vidi* ćir. ćira, Ćirijatejev, Ćiril, ćiriopasha.

KIRÀGIJA, *m. ukućanin, tur.* kiragy. — *Množina je ženskoga roda.* — *U Vukovu rječniku:* kiragija (kirajgija) ,der miethwohner, miethmann' ,inquilinus'.

KIRÁJCIJA, *m. vidi* kirajgija. Kostaći, posle nekoliko dana, ode u onu svoju kuću, da vidi kako mu se vladaju nove neznane kirajcije. M. Đ. Milićević, međudnev. 82.

KIRÁJGIJA, *m. vidi* kiragija. — *U Vukovu rječniku kod* kiragija.

KIRE, *vidi* koji.

KIRICA, *f. vidi:* Kirica, suvrst smokve Vaļavac. u Primorj (). B. Šulek, im. 144.

KIRIĆ, *m. prezime, u Banatu.* V. Arsenijević.

KIRÌGIĆ *(uprav* Kirigijić), *m. prezime (po ocu kirigiji).* — *U naše vrijeme.* Vasilije Kirigić. Rat. 98.

KIRÌGIJA, *m. čovjek koji daje u najam, pod zakup svoje końe da se na ńima jaše ili goni, te sam za platu ide s ńima.* — *isporedi* ćirigija. — *U množini je ženskoga roda.* — *Koliko znam, nema u turskom jeziku riječi* kirigi *od koje bi ova mogla postati; nego se načinila u našem jeziku (a ima i bug.* kirigija *i rum.* chirigiŭ) *od* kirija *turskijem nastavkom* gi. — *Od* XVI *vijeka: naj stariji je primjer u spomeniku dubrovačkome god.* 1528 *pisanom talijanskijem jezikom:* ,Morlachi ouero chirisie'. K. Jireček, die wlachen. 15. — XVI *i* XVII *vijeka pisano je ž mj.* g *(vidi* g *pod* e *i* c). — *Između rječnika u Belinu* ,mulattiere, colui che guida i muli' ,mulio' 502a; ,vetturale, vetturino' ,qui vectaris vivit' 763b), *u Stulićevu* (v. gońac), *u Vukovu* ,fuhrmann, der saumer' (vecturarius, vector clitellarius'). — Ovo ti se brode turske kirizije karavane. Nar. pjes. *u* P. Hektorović 20. Pripravan služiti u sfakoj potrebi istijem slugam ili kirizijam za dati ńim veće vrjemena da počinu. B. Kašić. fran. 31. Putovati s kirižijami (kirisijami? *možebiti štamparskom griješkom)* hodeći i vraćajući se. 72. Zapopiva Vlašić kirigija. And. Kačić. razg. 286a. Kirigija, ti si u gorenu *(jadu)* prenoseći ranu na samaru preko Bosne na Erecgovinu. Nar. pjes. vuk. 1, 509. Podigle se kirigije mlade od obava Skopļa bela grada, oni voze Grke i Bugare. 2, 324. Jedan veli kirigija mladi. 2, 325. Kirigija, kamo ti kirija? — U hangije i u mehangije. Nar. posl. vuk. 133. Boļe je biti i kramar nego kirigija. Nar. blag. mehm. beg kapet. 25. Za ńegova Šarca jedni pripovijedaju da mu ga je poklonila nekaka vila a jedni opet da ga je kupio u nekakijeh kirigija. Vuk, živ. 240. Ustanu kirigije da opremaju końe. Bos. vila. 1886. 78. Kirigija, foringaš, vozar za platu ,lohn-kutscher'. Jur. pol. terminol. 330.

KIRIGIJAŠ, kirigijáša, *m. vidi* kirigija. — *U naše vrijeme u Bosni.* Zapovjedi svim kirigijašima da sve ćerpiće polako ponesu u krosńe i da se odmah spreme na put. Nar. prip. bos. 1, 35.

KIRÌGIJÎNSKÎ, *adj. koji pripada kirigijama.* — *U naše vrijeme (pisano* kirigijnski *i* kiriginski), *a između rječnika u Vukovu* kirigîjnskî, n. p. końi, soba ,fracht-' ,vecturarius'. Popadaše sobe kiriginske. Ogled. sr. 169. — *Ima i adv.* kirigijinski, *kao kirigije.* Vi pjevajte jasno kiriginski. Nar. pjes. juk. 578.

KIRÌGIJSKÎ, *adj. vidi* kirigijinski. — *U naše vrijeme (pisano i* kirigiski), *a između rječnika u Vukovu u:* kirigijnski. Kirigiski końi. M. Milićević, zlosel. 13. — *Adv.* kirigîjski. Pa naćera od ogaka bila, a zapjeva tanko kirigijski. Smailag. meh. 48.

KIRIGÒVÂŃE, *n. djelo kojijem se kirigaje.* — *Između rječnika u Vukovu.* O uređeńu kirigovańa. Zbornik zak. 1853. 2. 49.

KIRIGÒVATI, kirigùjêm, *impf. biti kirigija, raditi kao kirigija.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kirigòvâh, *u impt.* kirigùj, *u ger. praes.* kirigujûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. osim aor. 2 i 3 sing.* kìrigovâ *i u part. praet. act.* kìrigovao, kìrigovála. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,fuhrmannsgeschäft treiben' ,vecturarium agere'). Dobiće svaki kirijaš kńižicu od dotiene oblasti u znak da je vlastan kirigovati. Zbornik zak. 1853. 2, 49.

1. KÌRIJA, *f. najam, zakup (i sama pogodba i ono što se plaća), naj češće se kaže o końma (isporedi* kirigija) *i o kući.* — *isporedi* ćirija. — *Od arap.* kirā' *(ne gire kao što je naštampano kod* ćirija), *tur.* kira. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kìrijâ. — *Govori se* uzeti, dati na kiriju *i češće* pod kiriju. — *Od* XVII *vijeka (ima i u bugarskom jeziku), a između rječnika u Belinu* (,vettura, portatura' ,vectio' 763b), *u Bjelostjenčevu* (kirija, v. foringa), *u Stulićevu* (,portatura' ,transportatio, vectio'), *u Vukovu* (1. ,die miethe' ,merces conducti'. — 2. ,die fracht' ,vectura, merces vecturae').

a. *najam tuđega końa za jahańe ili nošeńe, i ono što se za to plaća.* Izgubit brodidvu, ponos i kiriju. (Đ. Poslov. danic. Aratos ti kirije, sadi mi s kola. Nar. posl. vuk. 11. Kirigija, kamo ti kirija? — U hangije i u mehangije. 133. Kad *(koń)* oslabi noseći sto cesto pod kiriju. Vuk, poslov. 99. Koń se dade na uslugu.... pod kiriju... V. Bogišić, zborn. 111. Slaba je, gospodine, i iz kirije plaća, to toliko samo da cock nije dokon. J. Bogdanović. — *U prenesenom smislu (kao od šale) znači batine.* Traži kirije na suhu putu. Traži zla. Nar. posl. vuk. 319.

b. *najam tuđe kuće ili stana ili sobe i što se za to plaća.* Uzmem na 10 dana pod kiriju jednu sobu. D. Obradović, basn. 382. Kuća se uzme ili da pod kiriju. Vuk, rječn. *pod* najam. Tu je živeo gotovo neznano i nevideno, primajući kiriju od svojih nekoliko kuća i dućana. M. Đ. Milićević, međudnev. 82. Peti dan kako čekam kiriju. M. P. Šapcanin 1. 78. Vis dućana uzeo onu kuću pod kiriju. Bos. vila 1886. 291. — *Amo može pripadati i ovo:* Pčele gospodaru blagodarnu kiriju s medom i voskom naplaćaju. I. Jablanci 157.

c. *zakup tuđe zemļe i što se za to plaća.* More li se izvadit sime i kirija? F. Matić 78. One teško velike arende ili kirije koje se po drugima vilaetama od duhana plaćaju. I. Jablanci 165.

d. *uopće.* Stvar tuđa tebi data na postavu, na kiriju ... A. Bačić 112. J. Banovac, uboj. 37. Od ovuda teška (h)armicija, od onuda malta, od ovuda porcija, od onuda kirija, akcis. D. Rapić 192.

2. KIRIJA, *f. ime nekijem ribama.* Kirija mala ,Anthias sacer'. Kirija prava ,Serranus gigas' (*vidi* kijerna). G. Kolombatović, pesci. 5.

KIRIJAKOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 267.

KIRIJAŇE, *n. djelo kojijem se kirija.* ,Kakvo je to tvoje kirijaňe, kad ti ne moš sebe ni koňa iz kirije raniti?' J. Bogdanović.

KIRIJAŠ, kirijaša, *m. vidi* kirigija. — *U naše vrijeme.* Roba koja se po kirijašu uvozi. Zbornik zak. 3. 672. — kirijaš ,vecturarius'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 68. ,On je kirijaš, pa mu je lako dokraj cara doći'. J. Bogdanović.

KIRIJAŠKĪ, *adj. koji pripada kirijašima.* Dužan je predložiti svoju kirijašku kńižicu ,frachterbuch'. Zbornik zak. 1853. 2. 49. ,Čiji su to koňi?' ,Kirijaški'. M. Medić.

KIRIJATI, kirijām, *impf. vidi* kirigovati. — *U naše vrijeme.* ,Navije kirijaš, a nikad mu solde u gepu nemaš'. J. Bogdanović. — *Sa se, pasivno bez subjekta.* Tako to ide, kad se kirija. M. P. Sapcanin 1. 81.

KIRIJE, *vidi* kirijelejson. — *U jednoga pisca xvii vijeka.* Ovo kirije naredi sveti Grgur papa, ... za kirijem se govori glorija. M. Divković, nauk. 166ª.

KIRIJELEJSON, *uprav* Kyrie eleison, *grč.* Κύριε ἐλέησον, Gospodi pomiluj, *riječi kojima se u rimskoj katoličkoj crkvi počińu letanije i što se govore u prvom dijelu od mise (vidi Dobretiĉer primjer kod* kanon, e). — *I samo* kirije (*vidi*). — *U jednoga pisca xvii vijeka.* Za introitom se govori kirijelejson devet puta. M. Divković, nauk. 16ab.

KIRIKA, *f. ime ženskoga lica u drami, rađa da je i grčkoga jezika.* — *U rukopisu xviii vijeka (u drugom rukopisu stoji* Krika). Lovrinac pojde u kuću Kirike udovice. P. Hektorović 2. 95. Ozdravivši Kirika ustane se gori. 96.

KIRIL, *m.* Κύριλλος, *ime muško, isporedi* Ćiril. — *Od xvii vijeka.* Sveti Kiril Alezandrijanski. S. Budinić, sum. 11b. Kiril Popović. Nar. pjes. vuk. 2. 659 (*među prenumerantima*).

KIRILAC, Kirilca, *m. mjesno ime.* — *U spomeniku xiii vijeka.* Kyrilbcb. Spom. stoj. 11. (1276—1281).

KIRILOVAC, Kirilovca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom, isporedi* Ćirilovac. Ńiva u Kirilovcu. Sr. nov. 1861. 118.

KIRILOVAČKĪ, *adj. koji pripada* Kirilovcu, *isporedi* ćirilovački. — Kirilovačko Brdo, *mjesno ime u Srbiji u okrugu smederevskom.* Vinograd u Kirilovačkom Brdu. Sr. nov. 1866. 216.

KIRILOVIĆ, *m. prezime (po ocu* Kirilu), *isporedi* Ćirilović. — *U naše vrijeme.* Grigorije Kirilović. Nar. pjes. vuk. 2. 659 (*među prenumerantima*). Sofronije Kirilović. Sem. prav. 1878. 13. 99. Aleksandar Kirilović. 91.

KIRILOVSKĪ, *adj.* cyrillicus, cyrillianus, *kaže se o slovima i o bukvici što se misli da je načinio sveti Ćiril.* — *U naše vrijeme.* Ostavili kirilovski alfavit. Vuk, dan. 1. 98.

1. KIRIN, Kirina, *m.* Quirinus, *ime muško, pa i nadimak i prezime.*

a. *ime muško.* — *Od xiii vijeka.* Iz Grobnika Kirin plovan. Zak. vinod. 55. Valentin i Kirin. Mon. croat. 11. (1275). Domin Kirin Vranić. 65. (1445). Kirin Stefulinić. 125. (1486). Selo Kirina Vrbanića. 270. (1572). Od mene Kirina. Starine. 11. 113. (*oko* 1679—1688).

b. *nadimak, u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

c. *prezime.* — *Od xvii vijeka.* Ivan Kirin. Statut trsat. 219. (1640). Kirin. Schem. zagr. 1875. 228.

2. KIRIN, *m. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijel. 87.

KIRINA, *f.* Κυρήνη, Cyrene, (*grčka*) *pokrajina u sjevernoj Africi.* — *Po grčkom obliku u Vuka.* Nađoše čovjeka iz Kirine po imenu Simona. Vuk, mat. 27. 32.

KIRINAĆ, Kirinća, *m. mjesno ime.* — *U spomeniku xiv vijeka.* Do Gacnoga i do Kirinća. Mon. croat. 3. (1321).

KIRINĆAK, *m. ime mjesno.* — *U spomeniku xv vijeka.* Od Bukovja u Kirinćak i Kirinćakom u Lipu. (*vidi i* Bukovje *pod* 2). Mon. croat. 170. (1498).

KIRINIĆI, *m. pl. ime plemenu ili selu.* — *U spomeniku xvi vijeka.* Prekrizje kud hode Kirinići. Mon. croat. 211. (1525).

KIRINOVIĆ, *m. prezime.* — *U spomeniku xvi vijeka.* Petar Kirinović sudac. Mon. croat. 252. (1552).

KIRIZMA, *m. prezime.* — *Prije našega vremena.* Kirizma prezime Nikodemu. S. Novaković, pom. 70.

KIRIŽĠINICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Ńiva kod Kiriżġinice. Sr. nov. 1873. 508.

KIRJAKOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Nar. pjes. vuk. 2. 651. 655 (*među prenumerantima*). Sem. prav. 1878. 53.

KIRKA, *f.* kestenov cvijet (Vajavac). B. Šulek, im. 141.

KIRKOVIĆ, *m. prezime.* — *xvi vijeka.* Mikula Kirković. Mon. croat. 272. (1573). *I u naše vrijeme.* D. Avramović 272.

KIRLA, *f.* ratilo kojim kalafat maže brod, vidi skubaća. M. Pavlinović.

KIRMAN, *m. ime muško.* — *U spomeniku xvii vijeka.* Sto i iza tati ostalo ono je Kirman uzel. Starine. 11. 125. (1679).

KIRŃA, *f. vidi* kijerna. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* Časop. čes. muz. 1854. 2. 186.

KIRŠIĆ, *m. prezime.* — *xvi vijeka.* Mate Kiršić. Mon. croat. 335. (1579). Pusto celo selo jedno Tomaša Kiršića; Blaž Kiršić drži celo selo jedno. 307. (1598).

1. KĪS, *glas kojijem se zove pas (vrlo se istijem glasom goni čak).* — *U naše vrijeme u Dubrovniku i u okolini, a između rječnika u Stulićevu:* kis kis ,vox qua canes in Illyrio alliciuntur'. Gdje mi je kucak? kis kis! evo ga o! F. M. Appendini, gramm. 322.

2. KIS, *m.* oxydum, (*u hemiji*) *što postaje kad se koje počelo (elemenat) spoji s kisikom.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Kis, chem. lat. ,oxydum', ,oxyd', tal. ,ossido', frc. ,oxyde', egl. ,oxyd'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KISAC, kisca, *m.* (*u hemiji*) *od dva kisa u kojima je isti elemenat u. kisik, onaj u kojemu ima maće kisika.* — *Načińeno u naše vrijeme.*

KISAC, *m. selo u protopresviteratu novosadskom.* Sem. prav. 1878. 21.

KÏSÂD, *f. coll. kao da je množina prema* kise, kiseta, *što bi moglo značiti pašče, štene (postalo bi od* 1. kisa*) ali nije potvrđeno. — U Hercegovini upotrebļava se kao psovka (kao* pašćad, štenad). Onda turska deca okupe hrišćansku kamenjem vičući: „Ko vas za božić pita, kisadi od krmaka?“ Nar. prip. vrč. 16.

KISAĻKA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva kod Kisaļke. Sr. nov. 1875. 657.

1. KISAŃE, *n. djelo kojijem se kisa (vidi* 1. kisati). *— U Bjelostjenčevu rječniku.*

2. KÏSÂŃE, *n. djelo kojijem se kisa (vidi* 2. kisati). *— U Vukovu rječniku.*

KÏSAO, kïsla, *adj. vidi* kiseo. *— Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kyslъ, *rus.* кислый, *češ.* kyslý, *poļ.* kisly. *premda je bila običnija riječ nego* kyselъ, *u našemu se jeziku potvrđuje istom u jednom primjeru* XVIII *vijeka, ali kao da je narodna riječ u Lici (vidi kod* kiselovnica). *— Između rječnika samo u Stulićevu* (kisli, v. kisio) *s dodatkom da je riječ ruska.* Naravni otrov ńegov kisli jedno objeta, drugo misli. J. Kavańin 359b.

1. KISATI, kisam *i* kišem, *impf. kisnuti, pa i vreti (u Bjelostjenčevu rječniku i kuhati). — Riječ je praslavenska, isporedi rus.* (о)кисать, *češ.* kysati, kysám *i* kysi, *poļ.* kisać. *— U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka (gdje je metaforički smisao), a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kišem, kisam ‚fermentesco‘. 2. ‚ebullio‘. 3. v. kuham) *i u Stulićevu* (‚fermentescere‘ *iz Bjelostjenčeva).* Pun sržbe i bisa tolik broj kad vidi, srce mu li kisa, stara se i sidi. D. Baraković, vil. 62. Kisati, po naj više s prijedlogom ‚do‘. ‚Jeli ti kruh dokisao?‘ ‚Nije još‘. u Dobroselu. M. Medić.

2. KÏSATI, kïsâm, *impf. kriviti i mijeńati licem kao što biva kad čeļade hoće da se zaplače. — isporedi* 2. kiseo. *— U Vukovu rječniku:* (österr. raunzen) sich zum weinen anschicken‘ ‚os ad fletum diduco‘.

KİSE, kiseta, *n. vidi kod* kisad.

KISEL, *m. ime biļci. —* Zečji kisel, Oxalis Acetosella L., zečja soca, zečji kupus, kiseļača, sočica, slanica. u niškom okrugu. S. I. Pelivanović. javor. 1881. 123.

KISELAC, kiselca, *m. mjesno ime. — Postaje od* kiseo, *isporedi n. p.* Kiseļak. *— U spomeniku* XIV *vijeka (pisano* Kisělьcь, *vidi kod* kiseo), *vidi u Daničićevu rječniku:* Kysělьka *i* Kysělьcь, selu je ‚Tudorьcu‘ u Toplici išla meda ‚u Kisělьku rěku, i uzь Kisělьcь do puti‘ (Glasnik. 15, 306 *god.* 1348?). tu su dva imena istoj rijeci, mislim da će u jednom biti pogrješka, i to u prvom gdje može biti da bi trebalo ‚Kyselьsku‘.

KISELACA, *f. vidi* kiseļača, b. *— U Stulićevu rječniku: (s -je-, vidi kod* kiseo) kisjelača, trava ‚trifolium acidum‘.

KÏSELICA, *f. postaje od osnove* kisel *(vidi* kiseo) *nastavkom* ica. *— Može biti praslavenska riječ, isporedi rus.* киселица, *češ.* kyselice *sa značeńem kao kod* a. *u našemu se jeziku javļa (kao mjesno ime, vidi kod* f) *od* XIV *vijeka.*

a. *kisela juha (vidi u Vukovu rječniku). — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kiselica, juha ugrska ‚jus 1. jusculum furfuraceum, jus acidum, jusculum austerum ex furfuribus‘), *u Voltigijinu* (kiselica, kisjelica ‚brodo acido‘ ‚saure suppe‘), *u Vukovu* (‚saure suppe‘ ‚jus acidum‘: kiselica od rasola ili od octa ili triena kiselica što obično u Srijemu grade *s primjerom iz narodne pjesme* ‚Teraj, kume, logova preko toga korova: daleko je Mitrovica. oladi se kiselica‘). Ove stvari od svijeta jesu kakono kiselica koja ne nasića nego većma razdražuje jedeńe i čini izjesti veće. M. Radnić 370a *(ne znam pripada li ovaj primjer amo).* A ti uz ńeg kušaš kiselicu. J. S. Reļković 68. Dobru juhu ter pečeńu mužu dili, kukuricu, kiselicu sebi drži. Jačke. 265. *— S i u Voltigijinu rječniku* (kisjelica *kod* kiselica).

b. *droždina od vina. — Od* XVII *vijeka, u između rječnika u Mikaļinu* (kiselica od grozdja, droždje ‚feces‘) *i u Vukovu* (‚weinhefen‘ ‚faex, faeces‘ *s primjerima:* Stoji vino još na kiselici. Dobrog je vina i kiselica dobra *(vidi i* Nar. posl. 60). Dignuti droždе, kiselicu ‚defeco‘. J. Mikaļa, rječn. 61a. Rodan jest Moab, počiva svrhu svojizije kiselica. M. Radnić 179a. jer. 48, 11. I obesi jednu kesicu do kiselice *(u bure).* Z. Orfelin, podr. 237. Ocet dobro uskisnut sa svojom kiselicom pomesaj. P. Bolić, vinodj. 2. 343.

c. *u ova dva primjera nešto žitko i kiselo (u drugom nešto što se pije), ali u ostalom nije jasno značeńe.* Ne ima smrada i nečistoće koju se on ne uzda da neće s kiselicom i sirćetom oprati. D. Obradović, sav. 58. Od jila smiš otprit usta! Kiselica ti ni grusna, vino, pivo ino žgano nigdar t' ni bilo prerano. Jačke. 266.

d. *kiselo voće. — Od* XVIII *vijeka (ali ovo značeńe ima i u ruskom jeziku).* Kiselice, duńe, kruške . . . J. Kavańin 21a. Kiselica, suvrst jabuke (Vaļavac). B. Šulek, im. 144. Kiselica, šļiva. Bastaji, Daruvar.

e. *ime biļkama. — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kiselica, trava ‚oxelis‘), *u Voltigijinu* (kiselica, kisjelica ‚acetosa‘ ‚sauerampfer‘), *u Vukovu* (‚der sauerampfer‘ ‚Rumex acetosa Linn.‘). Kiselica, Kiseļača, slov. kiselca, kislca, rus. кисе.лка, кисленка, кисленница, кислица, кислушки, киселядка, кислядь, кислянка, češ. kyseláč, kyselák, luž. kiselěk (Rumex acetosa), oxalidos, trifolium acutum, lapacium, acetosa, acedula (u mletačkom rukopisu), 1. Oxalis acetosella L. (u mletačkom rukopisu); 2. Rumex acetosa L. (Bjelostjenac). B. Šulek, im. 144. *— S ê: između rječnika u Belinu* (kiselica ‚acetosa, erba nota‘ ‚oxelis‘ 26b), *u Voltigijinu* (kisjelica *kod* kiselica), *u Stulićevu* (‚oxalis‘; kisjelica mala ‚oxalis minor‘). Kisjelica, oxalide (S. Budmani, Dellabella), Rumex acetosa L. B. Šulek, im. 144. *— i s nekijem pridjevima.* Kisjelica mańa, acetosa minore (Aquila-Buć), Rumex acetosella L. Kisjelica rimska, acetosa romana (Kuzmić, Aquila-Buć), Rumex scutatus L. Kisjelica veća, kisjelica velika (Kuzmić), acetosa maggiore (Aquila-Buć), Rumex acetosa L. B. Šulek, im. 144.

f. *mjesno ime (samo* Kisêlica *i* Kisjelica).

a) *prije našega vremena. — u prva dva primjera može biti ime vodi ili izvoru.* Po srede děla na kami koji spada u Kisělicu i nizь Kiselicu gde pripada u rěku. (Glasnik. 27, 291. 1317). Prěko brьda vyše Kisělice i vyše gradišta nadь Kiselicomь. 24, 268. (1388). Kysělica. S. Novaković, pom. 136.

b) *selo u Crnoj Gori.* Glasnik. 10, 21.

g. *kisela voda, vidi kod* kiseo. *— U naše vrijeme kod pisaca.* Kiselica, ggr. ‚sauerbrunnen, säuerling‘, tal. ‚acidula‘, frc. ‚eaux acidules ou gazeuses‘, egl. ‚acidulous spring‘.

KISELIČAR, *m.*

a. zovu po srijemskim selima ļude koji često jedu kiselicu *(juhu).* M. Medić.

b. posni triod iz koga se za vrijeme časnoga posta poje u crkvi; grasar. Zovu ga popovi i

učiteļi u šali tako, jer se za vrijeme posta naj više jede kiselica, u Bačkoj. V. Arsenijević.

KÏSELIČAST, *adj. po nešto kiseo. — U naše vrijeme.* Kiseličasto jelo. P. Bolić, vinodjel. 2, 301. Kiseličast vkus. 2. 321.

KÏSELIČKÎ, *adj. koji pripada Kiselici (vidi drugi primjer kod* kiselica, f. *a)). — S č. — (R)eku kiselicku. Glasnik. 21, 268. (1388).*

KISELIKA, *f. vrsta jabuke. — isporedi* kiselica, d, kiselka. Kiselika, kiselka, suvrst jabuke (Vaļavac). B. Šulek, im. 144.

KISELÌNA, *f. postaje od osnove adj.* kiseo *nastavkom* ina. — *Radi oblika* kisjelina *vidi kod* kiseo. — *Mislim da se akc. mijeņa u dat. sing.* kïselini, *u acc. sing.* kïselinu, *u voc. sing.* kïselino, *u nom., acc., voc. pl.* kïseline. — *Od* xvııı *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Vukovu (vidi kod* a *i* c).

a. *osobina (ukus) onoga što je kiselo. — Između rječnika u Vukovu* (,die säure' ,acor, aciditas'). Octni vkus je katkad zbog svoje ļutine i kiseline vesma neprijatan. P. Bolić, vinodj. 2. 356.

b. *kvas. — U rukopisu* xvııı *vijeka (s je).* Kisjelina ,fermento'. S. Budmani 121b.

c. *kiselo mlijeko. — Od* xvııı *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* (u Hrvatskoj) kiselo mlijeko (kao slatko varenika) ,saure milch' ,oxygala'. Mores isti prah zamisati u kiselinu. J. Vladmirović 16. — *S je.* U mješinu mlijeka kisjeline. Nar. pjes. herc. vuk. 156. Ne hćeņu me mlijekom napojiti nego mi pruže pućericu kisjeline (-šj- *mori glas osobiti, vidi kod* 1. j. 2. d. *a) bb))* na zloj cijeni. S. Ļubisa. pric. 97.

d. kiselina = srijes, strijeś, birsa, u Hrvatskoj. V. Arsenijević. Steļu svojstvenom zovemo vinskom kiselinom. P. Bolić, vinodjel. 2. 35.

e. *kisela jabuka.* Nijemci u Srijemu.

f. acidum, *(u kemiji) što postaje kad se spoji počelo (elemenat) s vodikom, te je obično kisela ukusa. — Načineno prema ńem.* saure, *možebiti po čes.* kyselina. — *U naše vrijeme kod pisaca.* Sumporna kiselina (koja se u apateki pod imenom ,acidum sulphuricum concentratum' dobiti može). Nov. sr. 1835. 39. Kiselina ugļena. J. Pančić, zoolog. 12. Kiselina octna. 23. Kiselina pruska. 19. Kiselina, chem. ,saure', tal. ,acido', fr. ,acide', egl. ,acid'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KISELITI, kïselim, *impf. činiti da što kisne, ne samo da bude kiselo nego da se i skvasi i natopi čega žitka. — Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* kïseli). — *Radi oblika s je-* kisjeliti *vidi kod* kiseo. — *Od* xvııı *vijeka (naj prije u Belinu rječniku, vidi kod* 2).

1. *aktivno.*

a. *činiti da što postane kiselo (n. p. mlijeko, kupus, tijesto itd.). — Između rječnika u Stulićevu* kisjeliti, *vidi* kvasati *i u Vukovu* (n. p. jelo, mlijeko ,sauern' ,acidum reddo'). Dva načina jesu kupus kiseliti. J. S. Reļković 106. Da sirimo i da kiselimo, da od drugoga sira ne pro-(?)imo. F. Krauss, smailag. meh. 160.

b. *kvasiti, močiti. — U Vukovu rječniku* (n. p. opanke, kudeļu ,einweichen' ,macero').

2. *sa se, refleksivno ili pasivno. — Između rječnika u Belinu* (fermentarsi o lievitarsi' ,fermentesco' 310a) *i u Voltiđijinu* (,fermentarsi, lievitarsi' ,gähren'). Još se inače krastavac kiseli. J. S. Reļković 321. Kože se u boji kisele ili vriju, u Hrvatskoj i Slavoniji. F. Hefele. — Kisjeliti. Nekakva baba umuze mlijeka, pa da joj se prije ukisjeli reće: kao što se obično govori kad se kisjeli (-sj- *znači osobiti glas, vidi kod* 1. j. 2. d. *a) bb)*). Nar. prip. vrč. 15.

KISELKA, *f.*

a. *vrsta jabuke. — isporedi* kiselac. d. Kiselka, suvrst jabuke (Vaļavac, Stubica). B. Šulek, im. 111.

b. *vidi* kiseļača. Kiselka, sauerampfer (Vaļavac), Rumex acetosella L. B. Šulek, im. 186

c. *vidi* Kiselac.

KISELÒĆA, *f. vidi* kiselina, a. — *U Jambrešićevu rječniku:* ,aciditas'.

KÏSELOST, *f. vidi* kiselina, a. — *U jednoga pisca* xvııı *vijeka.* Višńeva kiselost. Z. Orfelin, podr. 371. Kiselost, chem. ,acidität', tal. ,acidità'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KISELÒVNICA, *f.* kisao kruh bud kakova brašna zovu kiselovnicom. ,Donio, brate, ili iznio, brate, preda nas cijelu kiselovnicu nama' od po noge debelu'. — *u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KISÈĻAČA, *f. postaje od* kiseo. — *isporedi* kiselica. — *U naše vrijeme.*

a. *vrsta (kisele) jabuke. — Između rječnika u Vukovu:* u užičkoj nahiji ,art apfel' ,pomi genus'. Kiseļača, suvrst jabuke (Vuka, *može biti da treba čitati* Vuk, *ali vidi daļe*). B. Šulek, im. 111. *I s pridjevom.* Kiseļaca bijela, kisela, bjelkasta jabuka (Vuka). B. Šulek, im. 111.

b. *biļka. — Između rječnika u Vukovu:* (u Dubrovniku) ,sauerklee' ,Oxalis acetosella Linn'. Kiseļaca, rus. кислецъ, кисляца, заячя кислица, alleluja, trifoglio acetoso (Skurla), draba (Durante). 1. Oxalis acetosella L. (Danilo); 2. Rumex acetosa L. Lambl, Visiani); 3. Rumex acetosella L. (Gospić, u omiškom rukopisu). B. Šulek, im. 111. — *I s pridjevima.* Kiseļaca mańa, acetosa minore (Durante), Rumex acetosella L. Kiseļaca veća, acidula vel acetosa (Durante), Rumex) acetosa L. B. Šulek, im. 111. — *S -je-.* Kisjeļaca (Kisjelaca Skurla, Stulli), 1. trifoglio acetoso, alleluja (Pizzelli, Aquila-Buć, Kuzmić), Oxalis acetosella L.; 2. acetosa maggiore (Anselmo da Canali), Rumex acetosa L. B. Šulek, im. 111.

c. *ime mjestima.*

a) ńiva u Virju kod Vinice u Hrvatskoj.

b) *zemļa u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Sr. nov. 1871. 85.

KISÈĻAJA, *f.* vrsta jabuke. I. Pavlović. — *isporedi* kiseļaca, a.

KISÈĻÂK, kiseļâka, *m. postaje od osnove adj.* kiseo. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc.:* kîseļâče, kîseļâci.

a *kisela voda (rudna). — Između rječnika u Vukovu* (vide kisela voda) *s dodatkom da se govori u Bosni.*

a) *sama voda.* Vode rudne . . . nahode se na više mjesta i to prvo: kiseļaci iliti kisele vode, naj glasovitiji u Lepenici. F. Jukić, zemļ. 7. Ova se voda tamo zove kiseļakom, jerbo je kisela, i prodaje se na oke u Travniku i u Sarajevu. D. Popović, poznav. robe. 128.

b) *mjesto, izvor kisele vode.* ***aa)*** *uopće.* Na ovome drumu još imadu tri kiseļaka. F. Jukić, opis. 7. Lepenica, naj boļi kiseļak u cijeloj Bosni. 36. — ***bb)*** *kao mjesno ime u Bosni.* ***aaa)*** *selo u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 13. ***bbb)*** *mjesto u okrugu Dońe Tuzle.* Kiseļak, 2 sata od Soli Dońe, blizu sela Poļane. F. Jukić, zemļ. 13.

b. *ime biļkama, isporedi* kiselica, e. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kiseļak, kiselica, trava ,oxalis, acetosa') *i u Vukovu* (vide kiselica). Lišće od ove trave skoro jest prikladno divjemu kiseļaku. I. Jablanci 173. Kiseļak, 1. Rumex ace-

tosa L. Pančić, u oniškom rukopisu Lazić — 2. Oxalis acetosella L. Orfelin, B. Šulek, im. 111. Kiseļak, Rumex acetosella et patientia L. (Brlaković, 186. — *I s praljerima.* Kiseļak pitomi, Rumex scutatus L. Bolić, B. Šulek, im. 111. — Kiseļak crni, suvrst vinove loze Dragosavļević, 111. — *I s -je-, između rječnika u Stulićevu* (*u.* kisjelica). Kisjeļak, acetosa, oxalis (Stulli). Rumex acetosa L. B. Šulek, im. 115.

c. *kiseo sir.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kiseļak scilicet sir ,oxigalacteus caseus, oxigalactius l. oxigalactium'.

d. *kiselo vino.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Pirot nema kud izvoziti svojega krasnoga vina, a Sofija mora po skupe novce piti mahom svakojaki kiseļak. M. Đ. Milićević, s dun. 51.

e. u Lici slaba rakija, koja na pošļetku curi iz rakijinskoga kotla, cf. vřča, patoka, u Dobroselu. M. Medić.

KISEĻÀKOV, *adj. koji pripada kiseļaku.* Kiseļakov koren dobiva se od kiseļaka, Rumex acetosa L. D. Popović, poznav. robe. 227.

KÏSEĻAST, *adj. koji je pońešto kiseo.* — *U naše vrijeme.* U kiseļastim biļnim organima. J. Pančić, botan. 10.

KÏSEĻĔŃE, *n. djelo kojijem se kiseli.* — *U Stulićevu rječniku:* kisjeļeńe ,fermentum', *i u Vukovu:* 1. ,das säuern' ,fermentatio', 2. ,das einweichen' ,maceratio'.

KÏSEĻICA, *f.* Rumex acetosa L. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* Kiseļica *u:* kiseļača. Čas. čes. muz. 1852. 2, 52.

KISEĻKA, *f. mjesno ime u Srbiji u okrugu knježevačkom.* Ńiva kod Kiseļke. Sr. nov. 1872. 615.

KISEĻÒĆA, *f. vidi* kiselina, a. — *U jednoga pisca XVIII vijeka.* Ova kiseļoća . . . opet se rastopi. I. Jablanci 215.

KÏSEO, kïsela, *adj.* acidus. *u kojega je ukus kao u octa.* — *Korijen je isti što i kod glagola* kisnuti (kys-). — *Osnova je* kysel, *ali se dovoļno ne može znati, jeli nastavak* el *ili* ěl, *po kojemu je zadńemu oblik u južnom govoru* kïsio, kïsjela *itd., u zapadnom bi bio* kïsio, kïsila, *ali mu nemamo potvrde; u istočnom je u oba slučaja jednak oblik:* kïseo, kïsela. *oblik se s -e- potvrđuje tijem što je običniji u južnijem krajevima i u starijim spomenicima pisanima crkvenijem jezikom, i što je u bugarskom jeziku oblik* kisél *i u gorńolužičkom* kisały, *i u poļskom ima riječ* niekisialość *(češ.* kyselý *ništa ne dokazuje, jer -se- može postati i od sě i od se), kao ni ruske riječi* кисель, киселина *itd. što postaju od ove osnove, i to s istoga razloga); oblici se s -ě- potvrđuju tijem što ga imaju na sjeveru našega naroda i jekavci i ikavci, pa amo pripada i novoslov.* kisel. *Ni po postanku ne može se za cijelo znati kako bi trebalo da je: moglo bi u našem jeziku e postati od ě kao u* obiteļ, *ali se opet ne poznaje sufiksa* ělъ, *nego samo u part. praet. act. glagola trećega reda (na ěti), a glagol* kysěti *nije potvrđen kao praslavenska riječ (vidi kod* kisjeti*). Vaļa da je praslavenska riječ (isporedi češki i gorńolužički oblik), ali kao da je običniji bio oblik* kyslъ *(vidi* kisao*), lit.* kiselius *vaļa da je uzeto iz poļskoga jezika u kojemu ima* kisiel. — *U našemu se jeziku javļa od prvijeh vremena, a između rječnika u Mikaļinu* (kiselo, ļuto ,agro' ,acris'; kiselo kako kvas ,fermentatus'; kiselo, uskisnuto, kako ti kruh kiseo ,fermentatus'), *u Bjelostjenčevu* (kisel, uskisnut ,fermentatus', 2. prekisel ,nimis fermentatus', 3. kiseļ, octen, ļut, oster, jak, zestok ,acerbus, acidus, accidus, austerus, acer, rancidus' *u Jambrešićevu* (kisel ,acidus'), *u Voltiģijinu* (kisel ,acido, acetoso' ,sauer'), *u Stulićevu* (kisel *iz Habdelićeva), u Vukovu:* (comp. kisèlijî ,sauer, acidus'; *u s -ê- u Belinu* (kisio, kisjela ,fermentato o lievitato' ,fermentatus' 310ª; ,inagrire' ,acrem esse' 388ª; *i s oba oblika:* kisio, kisela ,acetito, del latte' 26ª), *u Stulićevu* (kisio, kisjela ,fermentatus, acer, acerbus'), *u Daničićevu* (kyselъ ,acidus; fermentatus').

1. *adj.* — *Komp.:* kisèlijî *(u Vukovu rječniku) ili* kisjèlijî.

a. *uopće.* **a)** *u pravom smislu.* (*Pića*) biše drugim kisela, žlkka i nepodnosna. Korizm. 82ᵇ. Pića ima dva kraja: žuhko i slatko, med kimi jest treto, kako ono kiselo ili slano. F. Glavinić, cvit. 10—11. Al' ne vaļa već kisela (*hrana*). V. Došen 167ª. Kńige su kao i jeleci, niki sladki, niki kiseli. M. A. Reļković, sat. B1ᵇ. Kiselo kao višt. Nar. posl. vuk. 133. Kiselo kao sirće. 131. Kiselo vino lećiti. P. Bolić, vinod. 2, 17. — **b)** *u metaforičkom smislu, kao neveseo, neugodan.* Lice mu je neveselo; tilo mu je sve kiselo. V. Došen 176ᵇ. Trcati za tastom i kiselom gostbom tila i svita. A. Tomiković, gov. 163. To je ni kiselo ni veselo ni zlo ni dobro, običajno govori se o jezbini ,insipido'. M. Pavlinović.

b. *o voću.* (*Jabuka*) jedno malo kisela. Korizm. 11ᵇ. — *o grožđu, kad se kaže, znači i da nije zrelo.* Otci su naši zobali grozdje kiselo. Bernardin 31. I. Bandulavić 37ᵇ. ezech. 18, 2. Kiselo grožđe, ne vaļa, trnu zubi od ńega. (Kazala lisica kad nije mogla da ga dohvati). Nar. posl. vuk. 133. Oci jedoše kiselo grožđe a sinovima trnu zubi. Đ. Daničić, jer. 31, 29. jezek. 18, 2. — *s -ě-.* Otci naši zobali su grozdje kisjelo. N. Rańina 45ᵇ. ezech. 18, 2.

c. *o čemu (žitku ili tvrdu) što ńekijem djelovańem postaje kiselo.* **a)** *o mlijeku.* Da jastь že i kiselo mlěko gusto. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 109. Mlijeko kiselo. J. Mikaļa, rječn. *pod* mlijeko. Traži u Ciganke kisela mlijeka. Nar. posl. vuk. 320. — *s -ě-.* Mlěku kisělu. Domentijanᵇ 115. Kisjela mlijeka trbuhe naliti. M. Vetranić 2, 328. Lijepa li je vruća pogaća u kišjelu (*-šj- znači osobiti glas, vidi* 1. j *pod* 2. d. **a) bb)**) mlijeku. Nar. prip. vrč. 215. — **b)** *o hljebu, kruhu (kaže se i* u kiselo *i* u kiselu). Kruh ima biti presan, a ne kisel. Naručn. 20ª. Posvetiti u kiselo ali ti presno. K. Pejkić 66. Kruh . . . kiseo to jest s kvasom učińen. I. Grličić 110. Nije dobro posvećeńe u prijesnu zašto je Isukrst u kiselu posvetio. A. Bačić 297. Koji godir uzjede u kiselo poginuće. 299. Da je blagovao jaganca s prisnim kruhom a ne s kiselim, i u prisnu posvetio a ne u kiselu. 299. Da nije kisela kruha. 299. Da ne ima kruha u kiselo u svemu Izraelu. 301. Niti se u kiselu čini (*kruh*) da je svrsen. J. Banovac, razg. 221. Kruh kiseo iliti zakuvan s kvasom. A. Kanižlić, kam. 158. U kruhu kiselu, to jest u kruhu s kvasom. 186. Kruh kiseo. I. Velikanović, uput. 1, 60. Da bi blagovali kruh u sladko a ne u kiselo pečen. 1, 60. Crkva latinska služi se samo kruhom u prisno a grčka crkva samo u kiselo. 3, 12. Uz hļebove kisele. Đ. Daničić, 2mojs. 34, 25. Ne jedi s ńom hļeba kiseloga. 5mojs. 16, 3. — *s -ě-.* Da se daje kisělь hlěbь vsěmь jednakь. Glasnik. 15, 306. (1348?). Kruh kisjeli trijebiti. S. Rosa 140ᵇ.

d. *o vodi.* **a)** *uopće.* — *u jedinom primjeru (s -e-) metaforički.* Deveta voda kisjela. (*Daleko rodbina kao da nije već rodbina, radi* deveta *vidi* deveti *pod* **c)**). D. Poslov. danić. — **b)**

voda što se zemlji izvire, te je malo kisela (radi ugljene kiseline što je u njoj), pa i voda koja se ovako naćine (zove se kisela voda *i izvor i mjesto gdje je izvor, isporedi* kiseljak *pod* a. — *između rječnika u Vukovu:* kisela voda. 1. ,der sauerbrunnen' ,fons aquae acidae' *s primjerom:* Otišao na kiselu vodu. 2. ,der sauerbrunnen wasser' ,aquae acidae' *s primjerima:* Pije kiselu vodu. Pomogla mu kisela voda. cf. kiseljak. — Na četvrt sata od Palanke kraj same reke Jasenice izvire odavno poznata kisela voda. M. Đ. Milićević. srb. 130. — *amo može pripadati i ovo:* Osim ovi mineralni izvora ima . . . jedan kiseo kod Asan-pašine palanke, jedan, opet kiseo, u Bukoviku. Vuk. dan. 2. 29. — *i kao mjesno ime* Ima jedna ,Kisela Voda' na putu kud se ide u Gnilan, kad se prođe selo Dobričane s desna . . . Ovo mesto zove se ,Kisela Voda', kao što se vidi. Vrlo bi mogućno bilo zamisljati da se ovo mesto misli pod ,Kislinom', ali ja opet ostavljam pitanje nerešeno. S. Novaković. novo brdo. 89. *isporedi* kislina, c.

e. *kod imena nekijeh biljaka kao pridjev.*

a) kisela djetelina. *vidi kod* djetelina.

b) kiselo drvo. Rhus typhina L. — *Između rječnika u Vukovu:* kiselo drvo ,der essigbaum' ,Rhus typhinum'. — Drvo kiselo, Rhus typhina L. (Lazić). B. Šulek. im. 76.

c) kiseli trn. *vidi kod* trn.

2. *adv.* kȉselo. Kada dosta kiselo udara. J. S. Reljković. 313.

KȈSEONȊK, *m. vidi* kisik. — *Načinjeno u naše vrijeme.* Kiseonik, oxigen. J. Pančić. zoolog. 25. 36 delova kiseonika. D. Popović. poznav. robe. 156.

KȊSIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KISIDO, Kisidola, *m. mjesto u Srbiji u okrugu podrinskom.* Njiva u Kisidolu. Sr. nov. 1866. 155.

KISIK, *m. oxygenium, (u kemiji) elemenat koji je u zraku, te bez njega ne bi mogle živjeti životinje i biljke, niti bi što moglo gorjeti, isporedi* kiseonik. — *Načinjeno u naše vrijeme (jer se mislilo da je glavni elemenat kod kiseline) prema oxygenium i nem.* sauerstoff. Kisik, chem. lat. ,oxygenium', ,sauerstoff oxygen', tal. ,ossigeno', frc. ,oxygène', engl. ,oxygen'. B. Šulek. rječn. znanstv. naz.

KȊSILJEVAČKI, *adj. koji pripada Kisiljevu.* Kisiljevačka *(opština).* K. Jovanović. 110.

KȊSILJEVO, *n. selo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović. 110. — *Može biti da je isto mjesto što se pominje xiv vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Kysiljevo, selo koje je car Lazar dao crkvi bogorodičinoj u Zdrijelu braničevskom (,Adujevo sь Kisiljevomь' Mon. serb. 191 *god.* 1380; nominativa nema potvrde), i sad ima blizu onoga Zdrijela selo Kisiljevo.

KISIO, *vidi* kiseo.

1. KȊSITI, *vidi* kisjeti.

2. KISITI, kisim, *impf. (u kemiji) činiti da se što (kakav elemenat) spoji s kisikom.* — *Načinjeno u naše vrijeme.* Kisiti, chem. okisiti, ,oxydiren', tal. ,ossidare', frc. ,oxyder', engl. ,to oxydate'. B. Šulek. rječn. znanstv. naz.

KISJEL, *vidi* kiseo.

KȊSJETI, kisim, *impf. postaje od korijena glagola* kisnuti. — *Akcenat se ne mijenja.* — *Nalazi se pisano gotovo svagda* kisiti, *ali sam čuo u Dubrovniku* kisjeti *i mislim da je to pravi oblik, kao što se vidi po (neprelaznom) značenju i po akcentu.*

a. *biti po malo kisela ukusa.* — *Od* xviii *vijeka a između rječnika u Vukovu* (kisiti, kisim ,sauerlich schmecken' ,subacidulus sum'). Ako bi . . . vino kisiti počelo. Z. Orfelin. podr. 216.

b. *po malo i tiho padati (o kiši), po malo i tiho daždjeti.* — *U Stulićevu rječniku:* kisiti ,leviter pluere' *s dodatkom da se nalazi u pisca Lastrića (?);* kisjeti, *vidi* kisiti. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku* ,Počelo je nešto kisjeti'. ,Kisi po malo'. P. Budmani. — *isporedi* kišjeti.

1. KȈSKĀŃE, *n. djelo kojijem se kiska (vidi* 1. kiskati). — *U Vukovu rječniku.*

2. KȈSKAŃE, *n. djelo kojijem se kiska (vidi* 2. kiskati). — *Stariji je oblik* kiskanje. — *U Belinu rječniku:* kiskanje ,il chiamare qualche animale, cane o simile' ,vocare' 188b, *i u Stulićevu* ,il chiamar i cani' ,vocare canes'.

1. KȈSKATI, kȉskâm, *impf. dem.* 2. kisati. *U Vukovu rječniku.*

2. KȈSKATI, kȉskâm, *impf. zvati psa govoreći* kis kis. — *U Belinu rječniku:* ,chiamar i cani' 188b, *i u Stulićevu:* ,vocare canes'.

KȈSLICA, *f. u Vukovu rječniku:* na sukńi postava odozdo iznutra oko ježne podlanice sroka (cf. singet') *s dodatkom da se govori u Srijemu.* *Valja da je od mag.* kiszelni, *izrezati, istrici.*

KISLȊNA, *f. postaje od osnove adj.* kisao, *kao* kiselina *od* kiseo.

a. *vidi* kiselina, a. — *U Voltigijinu rječniku:* ,acetosità, acerbezza' ,saurigkeit'.

b. *vidi* kiselina, f. Kislina praskajuća (knallsäure) ocarińuje se u prometu. Zbornik zak. 1863. 1081. Kislina sicanasta spada među tvari kemičke. 1865. 161.

c. *ime mjestu prije našega vremena.* — *U jednom je cukopisu u jednini:* Baša pleni Kislinu i Skobalića Nikolu uhvati. Archiv für slav. philog. 2. 96. *u drugome u množini, i otale u Daničićevu rječniku,* Kysline. 1454 ,Skobalić ubi Turke u Bańe, po tomu prođe baša na Kisline i Skobalića uhvati'. Okáz. pam. šaf. 78. — *vidi i* Iz toga se . . . jasno vidi da je ,Trepana' upravo onde gde se put Kumanova za Novo Brdo razdvajati može, po beleškama izvora jedva može biti sumńe da je tu negde i ,Kisline', ali se za ńu ne moga će do sad ništa pouzdano razabrati. S. Novaković. novo brdo. 89. *vidi i kod* kiseo *na kraju.*

KISLOROD, *m. vidi* kisik. — *Načinjeno po latinskom (grčkom) imenu.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Voda se iz dve sastavne časti, t. j. iz vodoroda i kisloroda slaže. P. Bolić. vinod. 2. 9. Koje telo s kislorodom složeno . . . 2. 21.

KISLOST, *f. vidi* kiselina, a. — *Od osnove adj.* kisao *kao* kiselost *od* kiseo. — *U istoga pisca* xviii *vijeka u kojega ima i* kiselost. Saču vati vino od kislosti. Z. Orfelin. podr. 213.

KISLȮTA, *f. vidi* kiselina, a. — *isporedi* kiseloća. — *U jednoga pisca našega vremena.* Kad malo prima (*ugljen*) kislotu i mar s ot vina, onc se otopi. S. Tekelija. letopis mat. sr. 119. 72.

KISNŮĆE, *n. djelo kojijem se kisne.* — *Stariji je oblik* kisnutje. — *U Mikaljinu rječniku:* kisnutje, raskisnutje ,infusio'; *u Belinu:* kisnutje ,macerazione, il macerare, far molle' ,maceratio' 119a; *u Stulićevu,* kisnutje ,infusio, madore'.

KISNUTI, kisnem, *impf. postajati kiseo; (u misli se u osobitoj kemičkoj promjeni, što se zbiva, n. p. kod vina ili drugoga pića, kad postane ocat, kod mlijeka, kod hljeba ili tijesta itd.* — *ike, s*

m. ... 2. ... stoj ... u ... v. Riječ je praslavenska (a ta je perfektivni glagol), isporedi stslov. kysnąti, rus. киснуть, češ. kysnouti, poļ. kisnąć. Korijen je kys, te se y može promijeniti na ... vidi kvas, kvasiti ; nije potvrđen kao indoevropski korijen (kus?); riječi što bi od nega postale u litavskom jeziku (vidi kod kiseo i kvas) ... su u ... iz slavenskoga jezika. — Oblici ... vremena (osim impf.) mogu postajati i od sama korijena, aor. kisnuh i kîsoh, ger. praet. kisnuvši i kîsâvši, part. praet. act. kisnuo i kîsao: ... potvrde u primjerima reč samo za part. praet. act.: Kîsô čoban kišnu struku suši. Osvetn. 1, 18. (radi značeńa vidi b, b). — Između rječnika u Belinu ,esser bagnato dalla pioggia' ,madeńeri pluvia' 566b, u Bjelostjenčevu kisnem, v. okisnujem (ove riječi nema napose u istom rječniku), u Voltigijinu (v. kiseliti se), u Stulićevu (1. ,ad pluviam moram trahere'. 2. ,fermentescere'; za ovo značeńe ima dodatak da je po ruskom jeziku), u Vukovu (1. ,sauer werden' ,acesco'. 2. ,vom regen benetzt werden' ,pluvia madesco').

a. sa značeńem sprijeda kazanijem. Tako kisne (sirće) budući na vruću. J. S. Reļković 249. Zakiselila žena u sobi lonac mlijeka, pa ga pokrila i povezala torbom, da bi se u toplini prije ukiselilo, kad to sve svrši, onda reče: ,Kisni, ne misli, stiglo me do vrâtâ' t. j. da se mlijeko ukiseli dok ona bude do vrata). Vuk. poslov. 131. Vino kisne. P. Bolić, vinodj. 2, 310. ovako se kaže i: tijesto, hļeb, kruh kisne itd.

b. madescere, madeńeri, po svoj prilici s toga što tijesto, kad kisne, nabuja kao sunđer u vodi, postalo je i drugo značeńe u našem jeziku: promakati se, napajati se, grezнuti, isporedi kvâsiti. — i u bugarskom jeziku ima slično značeńe.

a) uopće. — Od xv vijeka (vidi F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] kod kysnąti), u između rječnika u Belinu: staviti da kisne ,macerare, tener una cosa in acqua tanto che venga molle' ,macero' 449a.

b) često se kaže kad što (može biti i čeļade) stoji nepokriveno i nezaštićeno na daždu (kiši). — Od xviii vijeka. Svoju hranu jer čuvati znadu da ne kisne. J. S. Reļković 299. Pa joj kisnu krsti i ikone. Nar. pjes. petr. 2, 573. Niti kisne, nit' ga sunce žeže, nego uzuri, jede i pije. (Kad se kaže za koga da dobro živi). Nar. posl. vuk. 223. Čim se čarak od puške pokriva da ne kisne. u Nar. pjes. herc. vuk. 358.

c) po predašńemu značeńu kaže se i o kući ili o sobi (i o krovu) kad krov ne brani od kiše nego kapi. Mi, ako nam je jedna kuća dimļiva, ako nije dobro pokrivena, ili je ostavimo, ili nastojimo napravit da ne dimi i da ne kisne. J. Filipović 1, 108a. Kuću samo opravļati može da ne kisne. Glasnik. n. 1. (1868). I sve su (kuće) pokrivene crijepom, ... da se svake godine moraju prekrivati, pa opet kisnu. Vuk. dan. 2, 11. Ponavļao sam dvije kelije i jednu malu crkvu koje su bile bez podova ostale, i nemalo sve propale kisnući. G. Zelić 119.

d) po značeńu kod b) ili prema riječi kiša, jedan pisac xviii vijeka upotrebļava ovu riječ u značeńu: daždjeti, pustati iz sebe kišu. Bog nebo zatvori, da ne kisne. A. Kanižlić, utoc. 125. I s instrumentalom (a pravom ili prenesenom smislu). Vi, oblaci, kisnite suzami. uzr. 13. Kisnuti će nebo žestokim ogńem. bogoļubn. 33. Eto nebo s krizi kisne! fran. 130.

KISONIĆ, m. prezime vlasteoske porodice u Dubrovniku; lat. i tal. Cisana (Chisagna). Annal. rag. anon. nod. 150. 182. U Daničićevu rječniku: Kysonićь, vlastelin dubrovacki ,Marinь Kisoničь' u veļem vijeću 1253 (Mon. serb. 40). Može biti da treba čitati Kisońić.

KIST, m. penicillus, oruđe za slikańe, načińeno od dlaka ili strana što su tvrdo vezane na palčici ili u cijevi. — vidi i kišćica. — Nije narodna riječ, nego su je u naše vrijeme uzeli pisci iz ruskoga jezika. — Upotrebļava se u muškom rodu, premda je ženskoga roda u ostalijem slovenskijem jezicima. — Riječ je praslavenska, isporedi rus. кисть, slovački kysť, poļ. kiść. — Između rječnika u Stulićevu: (nije zabiļežen rod) v. pernik s dodatkom da je riječ ruska. Kist, art. ,pinsel', tal. ,pennello', frc. ,pinseau', egl. ,pencil'; kist od vlasa, art. ,haarpinsel', tal. ,pennello di peli'; bot. kist, lat. ,penicillus'. B. Šulek, rječn. znanst. naz. — Ima i u Šulekovu rječniku (kod pinsel) gdje nije zabiļežen rod i u Parčićevu gdje je zabiļežen muški rod.

KISTAČA, f. os sacrum, tanka kost (na dnu kičmenice). — U pisaca našega vremena (a ta da je riječ načińena). Kistača, zool. ,das heilige bein', tal. ,sacro osso', v. ,kreuzbein'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KISTAČKA, f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Livada u Kistački. Sr. nov. 1872. 613.

KÎSTAŃE, n. trgovište u Dalmaciji u kotaru benkovačkom. Repert. dalm. 1872. 6.

KISTEŃ, m. samo u Stulićevu rječniku: v. kostań.

1. KÎŠA, f. pluvia, voda što pada na zemļu iz oblaka i vrijeme kad to biva. — isporedi dažd. — Postaje od korijena glagola kisnuti (a značeńu kod b) nastavkom ja, te se -sj- mijeńa na š. — Samo u našemu jeziku: potvrđeno je od xvi vijeka, ali je kod većine naroda zamijenilo stariju riječ dažd koja ostaje samo po zapadnijem krajevima. — Između rječnika u Mikaļinu (kod dažd, vidi dažd), u Belinu ,pioggia, acqua che viene dal cielo' ,imber' 566b, u Bjelostjenčevu (v. godina), u Voltigijinu (,pioggia' ,regen'), u Stulićevu (v. dažd), u Vukovu (,der regen' ,pluvia', cf. dažd).

a. uopće. Poslije kiše bude ajer vedar. M. Radnić 112a. Neka raste kakono kiša moj nauk. 129a. Zapovidajući nebesom da kiše ne dadu. S. Margitić, fal. 40. Voda bila iz mora ili od kiše. A. Baćić 280. Daću vama kišu na vrime svoje. J. Banovac, pripov. 139. Kada je ići tražit i isprosit divojku za oženiti se, niti se gleda kiša ni snig, ni zima, ni vrućina. F. Lastrić, od' 236. Ilija zapovida nebesom, da ne spušćaju kiše dok im on ne reče. 313. Doći će nam, veli, kako rosa iliti kiša vrimenita i ugodna. ned. 33. Svojom molitvom zatvori nebo i ustavi kišu. 217. Kako zemļa brez kiše i rose neplodna jest, onako je svaka duša brez rose od darova duha s. utišiteļa. 250. Zemļa, koju kiša ne natapa. 251. Led iliti tuča s kišom i vatra iliti gromovi i muńe prosipaju se i iz tog oblaka. 391. Podnosio sam zimu, vrućinu, kišu, putujući gladan i žedan. A. Kanižlić, bogoļubn. 19. Srite ga velika kiša. M. Zoričić, zrc. 88. Dodoše k jednom potoku koji poradi kiše bijaše velik usta). 201. Kiša odkud dolazi. V. Došen v. Oblak visok malo kiše dade. vi. Što je kiša to je jela visa. And. Kačić, razg. 61b. Ne izlažaše is kuće kad je kiša. N. Palikuća 9. Molitvom nebo zatvorio je, da zemļi kiše nije dalo za tri godine. I. Velikanović, uput. 1, 93. Jedan ište kišu a drugi u

isti par iste vedro. J. Rajić, pouč. 1. 100. Kao kiša niz jelovo grańe. Nar. pjes. petr. 2, 271. Igraju se magarci, biće kiše. Nar. posl. vuk. 11. Sipa zrnevje iz pušaka kao kiša. Vuk, nar. pjes. 1, 162. Mnogi bi stali pred vratijem na dvoru i na kiši i snijegu. G. Zelić 591. Da se ne bi kišama izlagale duge. P. Bolić, vinodjel. 2, 108. Kiša kao iz mjesine. V. Vrčević, niz. 138. Niti ’alim pijeska niz vrleti, što će kiša u ravan snijeti. Osvetn. 2, 126. Zemljicu će oprat kiša crnu. 3, 164.

b. *o kiši se kaže (isporedi* dažd *pod d))*: *a) da pada.* Da kiša ne pada. A. Baćić 500. Kiša kad pade, ne ustavja se voda na visoki planina. F. Lastrić, ned. 31. Pane kiša. J. Banovac, pred. 52. Prem ako je dažd iliti kiša padala. A. Kanižlić, kam. 283. Ko kad s’ vere ptić kad pada kiša. I. Zaničić 215. Ne može učiniti da kiša pada. M. A. Reljković, sabr. 56. Kiša pade, medna rosa u polju. Nar. pjes. vuk. 1, 153. Sunce sjaše, a kiša padaše. Nar. pjes. petr. 1, 161. Bog će dati pa će kiša pasti. 1, 281. Kiša kad hoće da padne, naj prije počne kapati. Kiša pada kapljicama, pak napada lokvicama. Nar. posl. vuk. 131. Jedan dan padala kiša. Nar. prip. vrč. 200. *vidi i*: Kadano za 3 godine i 6 misec i ne pade kap kiše. F. Lastrić, od’ 203. I zatvori se se tako, da za 3 godine i šest miseci kap kiše na zemlju ne pade. 313. — *ide.* Da ne ide kiša. A. Baćić 135. Kiša ide. A. Kanižlić, roz. 61. Kiša ide, javorina trune. Nar. pjes. vuk. 1, 288. Kiša ide i pomalo sn’jega. 1, 463. Kiša ide, gonge rumenije. Nar. pjesm. petr. 1, 261. Ide kiša i iz neba i iz zemlje (vrlo). Ide kiša kao iz rukava. Nar. posl. vuk. 96. — *dolazi, hodi.* Je i li vidio, kad plaho kiša dođe, da za malo dura. J. Banovac, razg. 33. Kad bi kiša hodila. P. Knežević, osm. 140. — *nalazi.* Koja (kuća) kad kiša nade i počnu vitri puhati. M. Zoričić, osm. 23. — *dazdi.* Dazdi kiša od krvi junačke *(u nepravom smislu, vidi kod* d.). Osvetn. 3, 140. — *b) da udara.* Udari kiša. F. Lastrić, ned. 310. Na sve strane udaruše kiše. Načod. 13. S večera je kiša udarila. Nar. pjes. vuk. 1, 352. Udri, kiša, al’ na brata moga, samo nemoj na svalera moga. 1, 637. Kad kiša hoće da udari, naj prije počne prokapljivati. Nar. posl. vuk. 117. Udarila kiša. Nar. prip. vuk. 201. Nekoliko djevojaka, kad je suša, idu po selu od kuće do kuće te pjevaju i slute da udari kiša. Vuk, živ. 61. — *lije.* Lije kiša kao iz kabla. Nar. posl. vuk. 169. — *pljusti.* Zapljusti kiša kao iz mjehova. S. Ljubiša, prip. 268. — *stisnu se.* Dok se kiša malo stisne. V. Došen 205a. — *c) (o maloj kiši) da kaplje.* Kiša kaplje, trava raste. Jačke. 10. — *rosi.* Nek ti rosi sitna kiša zrak prohladi. A. Kanižlić, roz. 2. — *d) (kad prestaje) da mane.* Jelica je prozapdela vrime i da ’shau i da kiša mane. Osvetn. 2, 33.

c. *uz kojem se pridjevima kaže kakva je kiša, n. p. može biti: tiha.* Iz oblaka tiha kiša pade. Nar. pjes. petr. 1, 24. — *sitna.* Sitna kiša udari. Nar. pjes. vuk. 1, 511. — *rosna.* Da udar rosna kiša. 1, 111. — *burna, grozna, nagla, plaha.* Kano burna kiša iz oblaka. 1, 371. Maglustina slabi kiše rodna majka grozne kiše. V. Došen 260b. Vedro nebo, grozna kiša pada. Nar. pjes. vuk. 1, 369. Kano grozna kiša iz oblaka. 1, 257. Pusti Bog naglu kišu. E. Pavić, ogl. 16. Posli nagle kiše. 20. Plahe kiše. A. Kanižlić, fran. 10. Da iz neba plaha kiša padne. Nar. pjes. vuk. 2, 313. — *dobra (jaka).* Jednom ljeti poslije tolike suše pane dobra kiša. Nar. prip. vrč. 49. — *pa i po koristi koju čini, lijepa, obilata, zlatna.* Zemlja zasušena vrućinom i suti ne more većega blaga imati, negoli vrimenitu lipu, obilatu kišu. F. Lastrić, ned. 33. To dâ mańe lipe kiše *(oblak).* V. Došen 193. Zlatnu kišu dok donese *(oblak)*, gdi je triba da iztrese. 261a.

d. *u nepravom smislu*

a) vidi dažd, *b).* Kada iznevireni grad s mnﾭńami, lužnom kišom usilova da se pridade. A. Kanižlić, fran. 53. Leptir kad iz čaurice izmili pušta po lišću crvene kao krv kapljice, otuda: krvava kiša. K. Crnogorac, zool. 146.

b) vidi dažd, *c).* Daždi kiša od krvi junačke. Osvetn. 3, 140. Kišu milosrđa slabim. Bos. vila. 1886. 86.

c) uhititi kišu, okisnuti, biti pijan, opiti se. Dubrovnik. 1868. 211. — *isporedi* okisnuti.

2. KÍŠA, *f. surla, rilo (u svinje).* — *U Vukovu rječniku:* „der rüssel“ „rostrum suis“, cf. čusa, surla, rilo.

3. KIŠA, *f. vidi* kist. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Tu vidiš starom slikovane kišom rate, tu slavnog pokolena hodilo, način, oružje. M. Katančić 62.

KÌŠAN, kišna, *adj. koji pripada kiši uopće i u osobitom smislu.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* kišan, vide kišovit, kĭšnî, n. p. voda „regen-“ z. b. wasser“ „pluvius“.

a. *koji donosi kišu, koji je obilat kišom (vrijeme, oblak itd.).* Vrijeme kišno. M. Radnić 109a. Sije težak po ljutoj zimi i kišnoj. 176a. U vrime zimno i kišno. I. Velikanović, uput. 1, 522. Proz dimove sijevaju vlake, ko svjetlice proz kišne oblake. Osvetn. 3, 156. — *Amo može pripadati i ovaj primjer u kojem je značenje: pun vode (kišne).* Kišu odan kišnu struku suši. Osvetn. 1, 18.

b. *koji postaje od kiše (voda, vlaga, kaplja itd.).* Voda kišna ili snižna. J. Filipović 3, 174a. Voda daždiva iliti kišna. I. Velikanović, uput. 3, 20. Snižna voda, kišna, od živadi krv i s drugom pomišana mladi. J. S. Reljković 90. Da jim kišna popsit more vlaga. 111. Ńe se primi iza kiše (kropa). 305. I vrime ti kišnom dubom steće. 310. Voda kišna. B. Leaković, nauk. 163. Kišnim kapljama razmeksavas je. D. Danicić, psal. 65, 10.

c. *koji se upotrebljava kad je kiša.* Kišni plast „regenmantel“. Hajdenak, naziv. 33.

d. *kao pridjev kod imena biljke.* Kišni neven (Calendula pluvialis L.). K. Crnogorac, bot. 93—94.

KÌŠAŃE, *n. djelo kojijem se kiša.* — *Između rječnika u Vukovu* („das einweichen“ „maceratio“) *s dodatkom da se govori u Dubrovniku (vidi kod* kìsati). Uslijed dugog kišańa u moru. L. Zore, rib. ark. 10, 329.

KÌSATI, kisām, *impf. govori se* *namakati se.* *Ako se ne mijeńa.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu* „immersum esse“). „Košulje vaļa da kisaju nekoliko u vodi“. „Skvasi beskot, ma nemoj ga ostavit da kisa“. „Dosta si se kúpo, ne kisaj više u moru“. P. Budmani. — *Ima i u Vukovu rječniku,* kisati kiseliti što, n. p. košulje u vodi „einweichen“ „macero“, *i* kisati se, pokiseliti se, raspasti se u vodi „eingeweicht werden“ „maceror“, *s primjerom:* Da vidimo hoće li se ile kot dobro kisati, *i s dodatkom da se oboje govori u Dubrovniku, ali ne u ovakom prelaznom i refleksivnom načinu nije onako u Dubrovniku, premda to biva kad je ovaj glagol s prijedlozima, vidi n. p.* iskisati, raskisati, zakisati.

KIŠICA, *f. vrada za šarańe, vidi* kist. — *U*

Vukoru rječniku: vide šaraļka. ali ove riječi nema na svom mjestu, vidi i: Kisica, bot. art. lat. ‚penicillus' ‚pinsel', tal. ‚pennellino'. cf. kist. B. Šulek, rječ. znanstv. naz. — Jamačno je dem. od kist, još bole od deminutiva kist(i)ka. zašto je ženskoga roda vidi kod kist.

KIŠEVAC, Kiševca, m. mjesto u Srbiji u okrugu kruševačkom. Livadu u Kiševcu. Sr. nov. 1875. 339.

KISEV BRIJEG, m. seoce u Hrvatskoj blizu Novoga Čiča u županiji zagrebačkoj. (kajkavski) Kisevbreg. Schem. zagr. 1875. 191.

KIŠEVIĆ, m. prezime. — xvi vijeka. Mihal Kišević de Lonnica. Mon. croat. 252. (oko 1552).

KIŠÈVIT, adj. vidi kišovit. — U naše vrijeme. Godina kiševita i prilično rodna. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2. 27.

KIŠEVO, n. seoce u Hercegovini. Schem. ragus. 1876. 58.

KÏŠICA, f. dem. 1. kiša. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu (‚piovuccia' ‚kleiner regen, rieseln') i u Vukovu (dim. v. kiša). Da bi se Bog dostojao žednu zemļu razladiti. A. Kanižlić, utoc. 124. Šuskajuća kišica. M. A. Reļković, sat. L8a. Do god dobije kišicu plodnu. G. Peštalić 124. Ja sam, majko, Đurđevska kišica. Nar. pjes. petr. 1, 8. Iz neba vam kisica padala. 2. 112. Oblak kaza kišici, a kišica travici, a travica ovcama, belo stado čobanu. Nar. pjes. srem. 60.

1. KÏŠIĆ, m. prezime. — U jednoga pisca xvii vijeka. Bujslav, Kišić, Šimoneti. J. Kavańin 140b.

2. KÏŠIĆ, m. selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle. Statist. bosn. 83.

KÏŠITI, vide kišjeti.

KÏŠJETI, kišîm, impf. daždjeti, padati (samo o kiši). — Akc. se ne mijeńa. — Postaje od kiša nastavkom je u inf., i u praes. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu (‚piovere, diluviare' ‚regnen') i u Vukovu (kišiti, kiši, vide kišjeti; kisjeti, kiši ‚regen' ‚pluere', cf. daždjeti s dodatkom kod oboga da se govori u Boci). Ako im ne kiši ozgor s neba. M. Radnić 54a. Dokle ne kiši svrhu zemļe. 62b. Ako zaištu da ne kiši, neće kišiti. 231b. Jela, ako se stavi na zemļu u vodu koja kiši, izagńije. 257a. Ilija učini da ne dažgi a da kiši kad on hoti. 529b. Svrhu gradova od Sodome čini kišiti ogań. S. Margitić, fal. 68. — Vidi daždjeti. II. b. a). Bog kiši svrhu pravednije i svrhu nepravednije. M. Radnić 77b.

KÏŠKATI SE, kïškām se, impf. (recipročno) svađati se, dražiti se s kim, ali često od igre i šale. — U Dubrovniku od xvi vijeka. Namjeri me tuj ces moja gdi gizdava taj gospoja s Ļubavi se razgovara, gdi se kara i tijece i s ńim (s Ļubavi) kiska gorska vila, i smjejnći ńemu reče: ‚Sad ti oskuboh zlata krila'. A. Sasin 121. — I u naše vrijeme: ‚Djeco, nemojte se kiškati'. P. Budmani.

KISLEGIŃA, m. mag. kis legény, mali momak. — U rukopisu xviii vijeka (može biti i prezime). Pripomińu da imat voska 17 oka na Stojanu kislegińu 2 for. i 30 kr. Glasnik. 56. 135. (1733).

KÏSĻIV, adj. vidi kisovit. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Boci.

KÏŠNICA, f. (a), voda, kišna voda. — isporedi daždevica. b). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vide daždevica s dodatkom da se govori u Bačkoj). Da odvratiš kisnicu vodu s tvoje strehe. V. Bogišić, zakon. 293.

KÏŠŃA, f. greblo kovačko, kao ono kojim ļebari čiste svoje peći, t. j. vade ńime žar iz peći. M. Đurović.

KÏŠŃÂK, m. ime ńekijem životińama. — Postaje od 1. kiša.

a. Salamandra maculata Laur. u Dakovu. isporedi duždevńak.

b. puž balavac, u Daruvaru.

KÏŠŃARA, f. Rana viridis L., žaba, u Gracu u Slavoniji.

KÏŠŃICA, f. vidi kišnica. — U naše vrijeme. Jama u kojoj se ustavļa voda kišńica. M. Đ. Milićević, omer. 103.

KÏŠOBRÂN, m. štit od kiše. — isporedi ambrel. — Načińeno u naše vrijeme prema ńem. regenschirm'. — U Šulekovu rječniku: ‚regenschirm'.

KÏŠOVICA, f. vidi kišńara. — U Božjakovini.

KÏŠOVIT, adj. vidi kišan, a i daždiv, a). isporedi kiševit. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (v. daždiv) i u Vukovu (n. p. godina ‚regnerisch' ‚pluviosus'). Kada jest kišovito vrijeme. I. Jablanci 59. Vreme kišovito. J. Rajić, pouc. 3. 138. U vrime kišovito sadi se. J. S. Reļković 220. Kišovito vrijeme. Vuk, poslov. 170. Biće nami ļeto kišovito. Magaz. 1868. 65. Onaj će mesec biti kišovit. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2. 27.

KÏŠOVITAN, kišòvitna, adj. vidi kišovit. — U jednoga pisca xviii vijeka. Ńe zaktiva kišovitno vrime. J. S. Reļković 212.

KÏŠPATIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme.

KÏŠPATOVA DOLINA, f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Ńiva u Kišpatovoj Dolini. Sr. nov. 1873. 795.

1. KÏT, glas kojijem se tjeraju jagańci od ovaca da se zaluče. — isporedi kit luć. — U Vukovu rječniku: ‚ruft man den lämmern zu, indem man sie von den müttern abtreibt' ‚vox separantis ad tempus agnos a matribus'.

2. KÏT, m. Balaena mysticetus L., naj veća životińa što sad ima na svijetu, pošto živi u moru, često se kaže da je riba, premda riba nije, jer je vruće krvi, diše plućom i doji mlade. istijem se imenom zovu i druge slične vrste. — isporedi bàlina (ovako je akcenat, ne balina). — Od grčk. κῆτος. — Drukčije je zabiļežen akcenat u Vukovu rječniku, ali to nije pouzdano: Vuk kaže da je čuo ovu riječ u Dubrovniku, ali jamačno ko mu je akcenat kazao nije znao kako treba da bude, jer ni u Dubrovniku ova riječ nije narodna. ovdje je akcenat zabiļežen po Mikaļinu, Belinu, Bjelostjenčevu rječniku i po dva naj starija primjera. — Nalazi se i u stslovenskom: китъ (ne кытъ, po čemu se vidi da nije davno primļeno iz grčkoga jezika) i u ruskome: китъ. (češki je kyt načińeno u naše doba po krivoj analogiji), a jamačno nije nigdje narodna riječ nego uzeta iz crkvenoga jezika. — Između rječnika u Mikaļinu (kit, balina, riba ‚cetus, cete, balena, pistrix'), u Belinu (kit ‚balena, pesce marino noto' ‚balena' 125b), u Bjelostjenčevu (kit ‚cetus, pistrix, balena'), u Voltigijinu (‚balena' ‚wallfisch'), u Stulićevu (‚balaena, cetus'), u Vukovu (kït ‚der wallfisch' ‚balaena mysticetus'). Strahovita i velika riba kit (‚kijt'). A. Gučetić, roz. jez. 171. Blagosivļajte, kiti (‚kijti') i sfa koja se kreću u vodah, Gospodina. B. Kašić, rit. 237. dan. 3. 79. Blagoslovite, kiti i sva koja se podvižut u vodah, Gospodina. I. Kraļić 10. Stvori Bog kitove velike i sve žive

duše što se mreu. Đ. Daničić. lmojs. 1. 21. Kitovi, cetacea. J. Pančić. zoolog. 185.

3. KÎT. *m. vidi* kitina. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* kit. vele se svrži z snegom obtrešene ,gravatae nivibus frondes, frondes nivibus depressae'.

4. KÏT. *m. vidi* 1. kita. — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka.* U livu nakiti mirisna cvića kit. D. Baraković. vil. 289. O svem kitu našijeh sina kojih pravi djela jaka cinopravja Foskarina. J. Kavańin 205ᵃ.

5. KÏT. *m. mjesno ime u Srbiji.* **a)** *u okrugu smederevskom.* Ńiva u Kitu. Sr. nov. 1871. 846. **b)** *u okrugu užičkom.* Zabran sa nešto ńive u Kitu. Sr. nov. 1869. 230.

1. KÎTA. *f.* frons, frondis; fasciculus. *grančica s lišćem; svežań. uz ova dva značeńa ima ih još ńekoliko drugijeh, ali su sva slična među sobom i potječu iz jednoga od ova dva, koje je od ovijeh starije ne može se razaznati, čim se po smislu da je prvo, ali ga opet nema u poljskom jeziku a gotovo ni u češkom, kao ni u litavskom. -i- stoji mj. negdašnjega y. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kyta, *rus.* кита, *češ.* kyta *(sad samo dem.:* kytka*), pol.* kita, *pa i litavski* kuta ,quaste' *(nem.* kaute, *snopak lana ili konoplja, vaja da je uzeto iz litavskoga ili iz kojega slavenskoga jezika).* — *Nepoznata postana: može biti da je korijen* kyt (kut) *srodan s korijenom* kvit *riječi* cvijet *(praslavenski* květъ*). Između rječnika u Vrančićevu* (,frons, frondis'), *u Mikaljinu* (kita od cvijetja ,fasciculus florum'; kita bisera ,linea margaritarum'), *u Belinu* (,mazzo, fascetto di che che sia' ,fasciculus' 467ᵇ; ,festone' ,sertum' 312ᵃ; kita svilna ,fiocco di seta' ,floccus sericus' 318ᵃ), *u Bjelostjenčevu* (v. grana. 2. kita, veja stara ,draco'. 3. kita spleteni ženski lasi ,capilli compti'. 4. kita ili rozgva trsova ,duramen, duramentum, brachium seu ramus vitis, palmes, sarmentum vitis, flagellum vitis, codis etc.'), *u Jambrešićevu* (,frons, ramus'), *u Voltigijinu* (,chioma; fiocco; mazzo di fiori' ,langes kopfhaar; flocke; blumenstrauss'), *u Stulićevu* (,floccus, fasciculus; ramus'; kita cvitja ,florum fasciculus'; biserna kita ,margaritarum series'), *u Vukovu,* 1. ,der strauss, buschen' ,sertum' *s primjerima:* kita cvijeća. — Po kitu ruzi'e, po drugu ļubice. 2. stajaće kita i svatova, t. j. kićeni svatovi (wie im Virgil: ,arma virumque'). 3. ,die quaste' ,cirrus, fimbria': kita na fesu, na barjaku. 4. kita (mal' kita) ,das mannliche glied der kinder'.

a. frons, termes, *grančica s lišćem (a i s cvijećem i s voćem), hvoja.*

a) *u pravom smislu.* Od ovoga zloga korena izlaja 7 zlih kit. Narucn. 85ᵇ. Na zelenoj kiti masline. Korizm. 61ᵇ. Na vsakoj kiti tri plodi. 91ᵃ. Ona *golubica*) pride k ńemu noseći kitu masline u kljunu. N. Rańina 116ᵃ. gen. 8. 11. Pridu ptice nebeske i gńizda cine na kitah ńegovih. Anton Dalm., nov. tešt. 20. matth. 13. 32. Kad kita ńeje mehka bude. 72. mar. 13. 28. Vazeše kite od palam. 152. joann. 12, 13. Na naj više kite od dubaca peńuć se. P. Zoranić 30ᵇ. I ptičice žuberite pojuć mej zelene kite. 42ᵇ. Kite palam. Nauk brn. 42. Kite i granje krsahu od dubja. M. Divković. bes. 316ᵇ. Uzmi u ruku ti, Marine, ovu kitu od masline. kat. 106. Ovaj dub prignuvši grane i kite svoje ... B. Kasić. is. 15. Zeļa me ponuka da vidim tri kite od staroga struka zelene rakite. D. Baraković. vil. 26. Ne osta duboń pań, ni grane, ni kite. 57. Crv zalize s stabla u granu, z gran u kite. I. Ivanišević 178. Neg sedi ovoga hrasta na koj kiti. P. Vitezović. odil. 51. Prikažujem jednu kitu ne samo voćem narešenu. A. Vitaļić. ost. IX. Kitu od lovorike u ruci bi nosio. S. Margitić. fal. 241. Donese kitu od palme iliti pome. A. Kanižlić. utoč. 576. Među dienijem dulja kitam. S. Rosa 130ᵇ. Opet carsko oko jasno zavirnje, riječi cita: ,Poznaje se' reče ,jasno, slavonske je gore kita'. J. Krmpotić. kat. 73. Bjelu gore snježno čelo promijenile u zelene kite. N. Marci 31. Doniješe domaćinu kitu masline. Nar. pjes. vuk. 1. 10. Pruži mi kitu lozovu lijepa grožđa vinova. Nar. pjes. petr. 1. 120. Zrasla mi je kita ruzmarina. Nar. pjes. istr. 2. 5. Naranča se vetru moli da joj kitu ne sprelomi. 2. 28. Daj mi jednu kitu graha. 2. 48. Kita rakitova, to je steļa moja. Jacke. 38. Kita, grana obična u Primorju. F. Hefele.

b) *u prenesenom ili metaforičkom smislu.* **aa)** *kao dio ili vrsta čega.* Ki grih ima 11 kit, ke kite su ove ... Starine. 23. 135. (1496). **bb)** *u rodu, porodici, dio.* Kita krvna i koliko je kit i koliko je kolen. Narucn. 63ᵃ. Kita je pravo skupļenje v osobstvih skupļenih s prijazanju krvnu. 63ᵃ. Kite jesu tri, jedna gori gredući, druga doli, treta poprik. 63ᵇ. — **cc)** *čast, slava, valja da je po lat. i tal.* palma, *grana (upravo list) paome što je bio znak pobjede i slave.* Ova krepost daje kitu mučenikom i okruńa divice. M. Radnić 519ᵇ. M. Zoričić. osm. 132. Učiteļu Jurišiću, i tvā mudros bi vremena, tvoju kitu cijeniti ću. J. Kavańin 152ᵇ. Da u ovom slavnom cvitu sva starina stece kitu. V. Došen 36ᵇ. I s kog' kitu od svetosti on ukide po bludnosti. 112ᵇ. Uresio ga je s kitom od mučenika. A. d. Costa 1, 20. — nositi kitu *znači: biti naj boļi, predńačiti, po latinskom* palmam ferre, *tal.* portar la palma. Ova krepost ... nosi kitu i privodi brodnika u pristanište od spasena. M. Radnić 519ᵃ. Ova kripost nosi kitu i privodi brodara u zavitarje. M. Zoričić. osm. 132.

b. fasciculus, *snop ili svežań u koji je skupļeno mnogo stvari jednakijeh ili sličnijeh među sobom (misli se obično o stvarima tankijem i dugijem, kao n. p. o stapkama, što se naslońaju jedna uz drugu pa se onda vežu zajedno), često se uz to misli da je ńešto ugodno vidjeti.*

a) fasciculus florum, *kad se ovako zajedno veže cvijeće iste ili različne vrste tako da cvjetovi ostaju jedan uz drugi.* — *vrlo često.* Ter kito pak viješ od cvijetja svakoga, kako toj, kruno, smiješ činiti od Boga? N. Naļešković 2. 61. Da vjerenica vjereniku kitu svije. M. Držić 146. Sad me je poslala s ovom kitom da nađem Pjerina i da mu je dam. 106. Od bijelijeh ću ja ružica lijepu kitu darovati. G. Palmotić 1. 97. Cijeć veselja podsmjehuje od ružica skladna kita. J. Kavańin 37ᵃ. Urešen s ovezijem rajskijem krunam i kitam. V. M. Gučetić 208. Vije vijence i lijepe kite Isukrstu. 212. U ruci drži od ružica kitu. A. Kanižlić. rož. 16. Kraļ pako na štitu svomu imao je kitu od svijuh cvitova. uzr. 9. Stade ti ga buditi kitom cvijeća bosiokova. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 31. Trepeću jim krila pozlaćena, za kaļpakom kita veslidena. And. Kačić. razg. 314ᵇ. Barem kitu cvita ponesavši. Đ. Rapić 255. Uzmite ovu kitu i nakitite vaša prsa. A. T. Blagojević. khin. 78. Ruže prez i ruzmarina nit' je kite nit' je lipe. M. Katančić 65. Oko tebe loza vita i gorica kano kita. 75. Koja kita prvijenčeva, ta je kita svilom vita. Nar. pjes. vuk. 1. 19. S večera je bosiļak nikao... a u zoru u kite se vio ... Svakom svatu po kita bosiļka. 1. 22. Po kitu ružice, po drugu ļubice. 1. 102. Iduć s vode cvijeće sam brala,

svila sam do četiri kite. 1, 232. Vijence viju, kite vezu. 1, 234. Oko grada cvijeće pobrala, a naj više cvijeća ļubidraga, ona mi ga u kitu savija. 1, 234–235. Pa se vije ruža oko bora, kao svila oko kite smiļa. 1, 240. Nosi kitu sitnoga bosiļka. 1, 246. Il' ću brati kitu cvijeća? 1, 331. Anđelina ružu brala, divnu kitu nakitila. 1, 336. Nana daje do tri kite: jedna kita jergovana, druga kita od jablana, treća kita bosioka. Nar. pjes. petr. 1, 95. Pa djevojke kite viju i za glave diju. Osvetn. 3, 4. — *Amo pripadaju i ovi primjeri (po svetom pismu):* Zato ga zovu kitom od mire. S. Margitić, fal. 122. Uzimaše kitu sipanta. I. Đorđić, salt. 168. Uzmite kitu isopa i zamočite je u krv. Đ. Daničić, 2mojs. 12, 22. — *Kaže se čeļadetu od mila.* Ali hvala Gospod-Bogu, moja kito od ružice, jur ćeš parjat sve tužice. A. Čubranović 143. Moja kito perivojna, zlatom žicom svita! D. Rańina 105[b]. Zač bi rad' ja, moja kito, tebi za har poslužiti neg za drago druzijem mito. S. Bobaļević 208. Ajme! dite, kud te rinu(h) lipu kitu materinu? V. Došen 167[b]. Ej Momire, lepa kito cveća! Nar. pjes. vuk. 2, 162. O devojko, kito naša! Nar. pjes. petr. 1, 83. Deverovi, kite moje! 1, 98. O svatovi, kite naše! 1, 105.

b) *kad je sastavļeno ili svezano što drugo (ne cvijeće ili ne samo cvijeće), n. p.:* ***aa)*** *voće.* Obilna i sita svega za dovoļe, kako voća kita, gdi je rodno poļe. P. Hektorović 57. Kitu mi njeki dan jabuk da Ļubica, da joj hvalim pram zlatan i ures od lica. I. Gundulić 140. Kite zlatne i rumene vise o dubju voća zrela. 319. Bog uresi kitam' voća, cvijeća i trave poļa. I. Đorđić, uzd. 14. — ***bb)*** *klasje.* Kita, rukovet konopļe, u Lici. F. Hefele. — ***cc)*** *perje (u perjanici).* Vrh kamenka svim bogata siva perja trepti kita. I. Gundulić 299. Na glavi mu jes bogata žuta od perja i zelena kita. P. Kanavelić, iv. 30. Za klobukom bela kita perja. Nar. pjes. vuk. 2, 302. Dovati mi jednu kitu perja, jednu perja, drugu perjanice. Pjev. crn. 196[a]. — *prema ovome može značiti i klas u pšenice i metlicu, resa (muški cvijet) na kukuruzu.* Jak blagoga od vjetrica kad krenuta ljetno u vrijeme zrela u kiti jur pšenica šušńi mahom jednacijeme... P. Sorkočević 586[a]. Kita, resa, metlica kuruze. Govedo poļe kod Daruvara. — ***dd)*** *zlato (možebiti zlatne niti, ali nije jasno jeli ovo značeńe u svakom primjeru, te može biti da je gdjegod značeńe kao kod c)).* Oni su meni ļudi venac kićen zlatom, ... oni zlatna kita, oni cvit, oni čast, oni miris svita. Đ. Baraković, vil. 115. Procvitaše toko kako zlata kita. jar. 74. Nosi kitu zlata, da pozlati vrata. Nar. pjes. vuk. 1, 117. — ***ee)*** *kod* kita mira *u narodnijem pjesmama vaļa da se misli ujedno na* miro *(isporedi i* kita od mire *kod a)) i na* mir. A u ruke dvije kite mira, da je mirna jedna i druga banda. Nar. pjes. vuk. 1, 16. A koja je svijeh svata, ta je kita mirom svita, mir donijeli! mir ponijeli! 1, 203. — ***ff)*** *u prenesenom smislu, pjesme, molitve itd. zajedno skupļene.* Pjesme u kitu složene. I. Đorđić, uzd. vii. Svekolike *(molitve)* u kiti prinosi i prikažuje prid pristoļe svemogućega. I. Đorđić, ben. 181. — ***gg)*** *što drugo ujedno složeno (samo u pjesničkom govoru).* Tuj ruci obidvi i lice i grlo na moj skut kitom svî. Š. Menčetić 298.

c) *nakit na odijelu (svagda na fesu), na pokućstvu (n. p. na zavjesu, na sagu itd.), na barjaku itd., što se sastoji iz mnogo niti ili resa svilenijeh ili vunenijeh itd. (pa i iz zlatnijeh ili srebrnijeh) koje su obično iste duļine te su na jednom kraju (na gorńemu) zajedno spletene ili drukčije sastavļene i tako vise (kao kita cvijeća ili drugoga čega kad se izvrne).* — *Od* xviii *vijeka (vrlo često).* Epitraila 1 ... na ńih po 4 kite svilene. Glasnik. 56, 205. (1733). Kite i zastore viseće oko obloka i vrata. F. Lastrić, test. 352[a]. Indi samo diram kite koje ńegov kalpak kite. V. Došen 161[b]. Na kalpaku perjanica vije, po rameni kita bije zlatna. M. Katančić 68. Kite kiti, podveziće plete, svaka kita od dukata zlata. Nar. pjes. vuk. 1, 158. Pokriću te *(końa)* svilom do kolena, od kolena kite do kopita. 2, 217. I opasa sabļu dimiskiju, zlatne kite biju po zemļici. 2, 221. Od krstova zlatne kite vise. 2, 290. Zelen ga je barjak oklopio, a jamaka kita od barjaka. 3, 191. Ali kida kite na pojasu. 3, 397. I baš viju kite od barjaka. 3, 421. A na glavu fesa linofesa, na kome je kita od bisera. 3, 535. S kape bješe kita opanula. Nar. pjes. herc. vuk. 511. Razviše se kite i barjaci. Nar. pjes. petr. 2, 289. A za ńima udriše kočije pokrivene dibom do zemaļa, sva ibrišim-kitom potkićena. Smailag. meh. 11. Svilene kape kićenke od kojijeh su svilene kite visile s jedne strane niz prsi. Vuk. živ. 268. To se (,kvaste') srpski zove kita, n. pr. na fesu. pism. 25. Po crļenoj kapi oštruļici i po strnci kita kostretnijeh. Osvetn. 2, 6. — *Amo može pripadati i ovaj primjer, ako nije u ńemu šire značeńe kao kod b):* Kosa joj je kita ibrišima. Nar. pjes. vuk. 1, 157. — *Vaļa da amo pripada i ovaj primjer u kojemu se zrake sunčane shvaćaju u prenesenom smislu kao da su niti ili rese za kita:* Sunce trakov kite nadvisiv odzgara. H. Lucić 238. — *U ovom primjeru stoji u metaforičkom smislu o tjelesnom osjećańu:* Meni slane kite po obrazu biju od ńegova stida. S. Ļubiša, prip. 218.

d) kita od bisera, biserna, biser-kita *znači obično što i niz, struka bisera (vidi u Mikaļinu i u Stulićevu rječniku).* Nî biserna kita koju Zadar uni... Đ. Baraković, vil. 41. A na prsih kolajne nišani, biser-kite i kameńa draga. Osvetn. 2, 145. — *U ovom je primjeru značeńe kao kod c):* Ja sam biser prosula, pomozi mi nizati i u kitu kititi. Nar. pjes. vuk. 1, 180.

e) *kao što se kita cvijeća uopće poklańa ženskom čeļadetu, tako se zove* kita *i drugo što se prikazuje mladoj u svečanoj prigodi kao dar.* Drugi sastanak ženidbeni zove se ,uprosi', kad no idu mati i otac, il', ne ima li ńih, drugi rođaci i kućani na uprose đevojci, noseći joj kitu, t. j. jabuku nakićenu novcem, svilom i navezom, koja je omotana u rubac ili šarenu maramu koju devojka iz ńihovih ruku uzme u znak da je vjera sklopļena. *(u Žumberku).* V. Bogišić, zborn. 160—161.

f) *u prenesenom smislu, kao nakit, ures uopće.* ***aa)*** *u pravom smislu, n. p. kod odijela.* I kad na se kite meću *(mlade)* da se svitle... V. Došen 101[a]. — *kod pjesme.* Što sam reko od Nereida, Teti i Netuna, sve su to kite pjesničke. N. Marči 7. — ***bb)*** *u prenesenom smislu, kao n. p. što je koje čeļade kojemu mjestu.* *(Starešine)* koji sad su srića svita, potle nebu lipa kita. V. Došen 250[a].

g) *duga kosa spletena, pletenica.* — *Po sjeverozapadnijem krajevima (vidi i u Bjelostjenčevu i u Voltigijinu rječniku).* Jedna *(divojka)* češe žute kite svoje. Nar. pjes. istr. 6, 27. Kita ,capilli nexi'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 19. Kita, ime pletenici kosi djevojačkoj, u Prigorju. F. Hefele.

h) penis pueri, verecundiae causa dicitur). — *U Vukovu rječniku.*

i) *skup, mnoštvo čeļadi, ali svagda u pohvalnom značeńu.* K bijelomu Smederovu pošļi kitu

tvih junaka. I. Gundulić 120. S druge *(strane)* vojska od Poljaka svijem se kaže lijepa kita od hrabrenijeh sva junaka po izboru skladno svita. 434. Biše u onoj vojski kita jedna od četrdeset soldatov kršćenikov. F. Glavinić, cvit. 70a. Videći onu kitu mladih bratov smili se na ńe. 212b. Ter se š ńome radovaše i nebeska ta kraljica i š ńom kita svi divica. S. Margitić, ispov. 182. Kanunikov da se kita stavi u vaš grad. J. Kavańin 164b. Tu tisni kitu tvojih junaka. 220a. Kon ńih kola izpovijedac i biskupa kita vrvi. 522b. Kita svojijeh ļubovnica. I. Đorđić, salt. 117. Na dvi strane mučenīkâ kite. A. J. Knezović 276. Nije ono jato sokolova već bosanski kita vitezova. And. Kačić, razg. 215a. Lipi końa a lipši junaka kano jedna kita divojaka. 314b. Naj izvrsitija kita društva gosposkoga. I. J. P. Lucić, razg. 3. Otišla je ona plemenita kita Moskova u Rim. A. Tomiković, živ. 91. Prinočio je svojom kitom vojnika pod golim nebom. 183. Divnu kitu svojte svoje. Nar. pjes. vuk. 1, 93. A za ńima po dvjesta Srbina . . . Bože mili, da lijepe kite! 1, 183. I lijepe kite Jugovića. P. Petrović, gor. vijen. 10. One kite ļudi što mi zovemo izumiteļim. M. Pavlinović, rad. 28. Imamo lijepu kitu braće i u ńih svijetla oružja. Pravdonoša. 1851. 21. Pa premda je gozba uzorita lijepa druga ubranijeh kita. Osvetn. 1. 16. — *U ovom primjeru stoji posve metaforički prema značeńu kod c)*: Sve šest posla u zemļu slovinsku, glavnu kitu od kadife rimsku. Nadod. 138. — *Po Belinu rječniku znači ne samo mnoštvo čeļadi nego i način kako su čeļad poređena, t. j. naokolo, vidi* kita ļudi ‚cerchio d' huomini, vale radunanza d' huomini posta in giro' ‚corona' 186a, *kao da je ovakovo značeńe i u ovom primjeru našega vremena*: Nuď pogledaj, mlada Mare, okolo sebe, divan ti se sabor bere okolo tebe: jedna kita roda tvoga, druga od doma. Nar. pjes. vuk. 1. 25. *isporedi pod c.*

c. *često se (osobito u narodnijem pjesmama) kaže* kita i svatovi, *vidi n. p.*: Da odvedem kitu i svatove. Nar. pjes. vuk. 2. 65. Spremiše se kita i svatovi. 2. 151. Azurala, kita i svatovi! 2, 331. Podiže se kita i svatovi. 2. 339. Da pokupim kitu i svatove. 2. 593. Neka kupi kitu i svatove. Nar. pjes. horm. 1. 6. A za ńime kita i svatovi. Bos. vila. 1892. 205. *Vuk tumači ovo u svom rječniku (vidi sprijeda) kao da znači isto što kićeni svatovi (vidi* kititi, 2. b. *aa), po čemu bi bila retorička ili gramatička figura u kojoj od dva supstantiva jedan bi bio drugome kao adjektiv ili predjev (Vuk isporeduje lat.* arma virumque *što bi po njegovu shvaćańu značilo isto što* virum armatum*), ali da bi u ovom slučaju* kita *bilo isto što* nakit *teško mu je vjerovati (istina, često se kaže i* kićeni svatovi*), ali bi opet ovo moglo postati od* kita i svatovi *bez obzira na značeńe što je isprva imala riječ* kita*; opet je teško razabrati, premda se nekoliko puta pomiņu* kita *u. riječ* svatovi *na drugi način, u naj starijem primjeru*: Prilijepa djevojka od roda prihjegla, a za ńom za ńome na kite svatove. Nar. pjes. *u* S. Menčetić — G. Držić 511 *kao da znači isto što* kita *pod* b, *i)*; *tako bi bilo i ovdje*: Ode Komnen za kitom svatova. Nar. pjes. juk. 88. *moglo bi biti i uže značeńe (vidi b, i) pri kraju), isporedi i*: Lijepo ti je pogledati kako svati kitom sjede. Nar. pjes. vuk. 1. 66. — *po primjerima*: Pokupiše na kitu svatove. Nar. pjes. petr. 2, 146. I pokupim na kitu svatove. 2. 522. Nar. pjes. juk. 99. Pođe kupit na kitu svatove. 313. Nar. pjes. petr. 3. 150 *može se pomisliti da se misli na kitu što je na barjaku i na sam barjak, a isporedi i*: Dogiješe domaćinu kitu masline. (Pripovijeda se da je u Risnu otprije bio običaj u svatove mjesto barjaka nositi granu masline; no sad se to samo onda čini, kad je mladožeńina ili djevojačka kuća u žalosti. Vuk). Nar. pjes. vuk. 1, 10. *a moglo bi biti da se misli i na značeńe pod* b, *e)*.

d. *ime biļkama.*

a) vaļa da je isto što rakita *u ovom primjeru*: Al' im kuće biše splite od ševara i od kite. J. Kavańin 28b. *ovo bi se potvrdilo i riječima* kita rakita *u naše vrijeme*: Široka kita rakita zeleno poļe prekrila. Nar. pjes. herc. vuk. 297. Kita rakita i u ńoj dvanest stupova . . . *(odgonetļaj: godina).* S. Novaković, nar. zag. 31. Na rakiti kiti dvoji troji ptići . . . *(odgonetļaj: grebeni).* 33.

b) u jednom primjeru XVII *vijeka može biti da znači kakav cvijet (ako nije značeńe kao kod* b, *a))*. Naredbe i urehe od cvitja i ruže, kita i ļubičic. M. Jerković 100.

c) Kita pasja, Rusens aculeatus L. (Lambl). B. Šulek, im. 115.

2. KĬTA, *f. ime žensko.* — *U Vukovu rječniku* ‚Frauenname' ‚nomen feminae'. — *vidi*: Toči vino Kita Cetinija . . . Koji pije svaki ńoj napija. Nar. pjes. istr. 2. 73.

3. KĬTA, *f. ime planinama.* — *U naše vrijeme.*

a. *planina u Hercegovini.* — *Između rječnika u Vukovu* (planina u Hercegovini). Ja zapadoh u Kitu planinu. Nar. pjes. vuk. 3. 320. Na Rudine u Kitu planinu. 4. 519. Doklen dođeš pod Kitu planinu. Ogled. sr. 101.

b. *planinski vrh u Srbiji u okrugu niškom.* M. D. Milićević, kraļ. srb. 3.

4. KĬTA, *f. hyp.* 1. kita. — *vidi* 1. kita *pod* b, *h)*.

5. KĬTA, *f. ime domaćijem životińama.* — *Upravo je ipokoristik.*

a. *ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 21.

b. *ime ovci.* — *u Brusnu.*

c. *ime kozi.* — *u Bosni.*

6. KĬTA, *m. ime muško.* — *U naše vrijeme u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Sr. nov. 1866. 591.

7. KĬTA, *m. vidi* kito.

KĬTÂB, kitâba, *m. vidi* ćitab, *arap.* kitāb. — *U jednoga pisca našega vremena.* Der Alize, sveznalice stara, štono znadeš sve sedam kitaba! Osvet. 1. 21.

KĬTAĆA, *f. ime prasici.* F. Kurelac, dom. živ. 11.

KĬTAJ, *m. vidi* Kina. — *Iz ruskoga jezika.* — *U naše vrijeme u pisaca.* — *U Šulekovu rječniku*: ‚China'.

KĬTAJAC, Kitajca, *m. čovjek iz Kitaja.* — *U pisaca našega vremena.* — *U Šulekovu rječniku* ‚Chineser'.

KĬTAJKA, *f. žensko čeļade iz Kitaja.* — *U pisaca našega vremena.* — *U Šulekovu rječniku*: ‚Chineserin'.

KĬTAJLIJE. *vidi* kitali *i* kitalija. — *U jednom primjeru kao da stoji u srednem rodu uz* ćebe. Na ńega meću ćebe kitajlije. Bos. vila. 1892. 171.

KĬTAJSKI, *adj. koji pripada Kitaju.* — *Od* XVII *vijeka i u naše vrijeme (samo u pisaca).* Na Kitajsko blato hodili u Tatare. I. T. Mrnavić, osm. 142. *i u Šulekovu rječniku*: ‚chinesisch' *gdje ima i adv.* kitajski.

KITALI, *adj. narešen kitom ili kitama (vidi* 1. kita, b, *c)).* — *Ne mijeńa se po padežima.* — *Postaje od* kita *turskijem nastavkom* li. — *isporedi* kitalija, kitajlije. — *U naše vrijeme u Bosni.* I kitali fesa tumajliju. Nar. pjes. petr. 3. 581.

KITALIJA, *f. strukа s kitama.* — *isporedi* kitalo. *U naše vrijeme u Bosni.* A preturi stonku kitaliju. Nar. pjes. petr. 2. 563. 3, 583.

KITAĻ, *m.* zovu u Istri kod nošńe onu opravu, koja dolazi izmeḑ gorńe oprave i košuļe. U Klani u Istri. F. Šuner.

1\. KȊTAN, kȉtna, *adj.* frondosus, ornatus, *na kojemu je mnogo kita (vidi* 1. kita), *kitnast, kićen.* — *Od XVI vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (kitan, kitana! ‚frondoso' ‚laubich, belaubt'), *u Stulićevu* (‚frondescens, frondifer, frondosus'), *u Vukovu* (1. vide kitnast *s primjerom iz narodne pjesme*: Meḑu kitnim goricama. 2. kićen ‚geschmückt' ‚ornatus' *s primjerom iz narodne pjesme*: Pa uhvati kitnu Crnogorku).

1\. *adj.* — *Komp.* kitnijî J. Kavańin 520ª.

a. frondosus, foliatus, densus, *kitnast, o drvetu, drveću, o šumi gdje je mnogo kita (vidi* 1. kita, a), *pa i o grani na kojoj je gusto lišće i o gustom lišću, kod toga se često ima u misli i drugo značeńe (kićen).*

a) *na kojemu je mnogo kita, grančica.* ***aa)*** *o drvetu, drveću.* Kitni javor, vita jela ... I. Gundulić 402. Lijepi hrasti, kitni bori. G. Palmotić 1, 106. Kitna dubja. 2, 125. Na kitnoj jeli. 2, 469. Sin dobroga Noa koji kitnu lozu prvi usadi. 3, 17ᵇ. Kitna dubja grane. P. Kanavelić, iv. 522. (*Marija*) od lepena uzoritija, kitnija maslin, cedra vitija. J. Kavańin 520ª. Zelene dubovima kitnijem gore. I. Ḑorḑić, ben. 199. Setńice dubjem kitnijem u duļinu tja daleko upravļene. B. Zuzeri 246. Dub ovi granat i kitan, oni nag i krsļav. A. Kalić 216. — *u ovakorom je primjeru upravo značeńe: kićen, nakićen:* Goli veselijem plodom kitne masline zelene se. D. Palmotić 3, 53ª. — ***bb)*** *o šumi, gori, pa i uopće o mjestu gdje je gusto drveće.* ***aaa)*** *o dubravi, gori.* Kitnijeh dubrav sjeni mile bjehu ńemu omilile. G. Palmotić 3, 60ª. S Bogom, kitne o dubrave! A. Gledević 7ª. — O prilipa goro kitna! P. Knežević, osm. 303. Tu se vide kitne gore. N. Marči 11. Kitni Liban i ugodni. I. Ḑorḑić, salt. 87. Kitni Tabor. 303. Jordan iz Libana kitna izvira. N. Marči 76. — ***bbb)*** *o perivoju.* Koji perivoj? kako kitan? kako razbludan? A. Kalić 75. Ko kitni perivoj. 359. — ***ccc)*** *o strani, drżavi.* Usred kitnijeh tezijeh strana jednoj lijepoj u prodoli velika se svijem poļana u ravnini svoj oholi. J. Palmotić 313. Plodne i kitne državе. A. Kalić 35. — ***ddd)*** *o poļu, zemļi, mjestu (u sva tri primjera značeńe je: kićen, nakićen).* U cvijeću kitno poļe. I. Ḑorḑić, uzd. 178. Kad se zemļa s mnogom slavom plodna ukaza i zelena, zračna cvijetjem, kitna travom ... G. Palmotić 3, 21ᵇ. Dubjem kitno i raskošno koje mjestoce. B. Zuzeri 155.

b) *o brojama, granama, grančicama na kojima je mnogo lišća.* Grm ili spleten, dubje često gustim gajom jur obstrije, paće kitnim hvojam mjesto nebesom ili istim krije. I. Gundulić 402. Vidiš oni dub, gdi kitne grane svoje svud prostira. G. Palmotić 1, 87. Druzi noseć grane kitne. P. Kanavelić, iv. 372. A priprosni od naroda kitne grane svi nosahu. P. Knežević, živ. 19. — U tebi je, bašcica, grancica kitna zelena. M. Katancić 75.

c) *kojega je mnogo (zajedno, gust), o lišću, voću, cvijeću.* Sušńom zviždi i žubori kitno listje čim trepeće. G. Palmotić 2, 176. Sladko voće, kitno cvijeće. I. Ḑorḑić, salt. 1. Obilnos i kitna cvijeća i zrela voća. B. Zuzeri 129.

d) *prema značeńu kod b), o samoj sjeni što je čini gusto lišće.* Pod drag žuber od slavica kitnu u sjenцu bise pala. I. Ḑorḑić, pjesn. 11.

b. ornatus, exornatus, *kićen, nakićen, uresan, naresen, u naše vrijeme naj češće o ženskima i o svatovima.* — *Kad se pomińe i ono čim je ko kićen ili što kićeno, stoji u instrumentalu, jedan put u genetivu (vidi prvi primjer kod aa).*

a) *o čeļadetu.* Djedi su mi svi ocini cari istočni privisoci; smerni gorstaci u planini ma tere su moje oci ... Dvorili su kitni zlata jednijeh plemići usred grada; druzijem grad je bio pojata, a dvorani drobna stada. I. Gundulić 304—305. Ali cas nemarlu tvoji djedi, slavom kitni, u požušnu boju vrlu dobivahu nedobitni. 277. Sva ga Gora Crna izabrala za svojega gospodara, Osvetn. 3, 64. — *o barjaktaru.* Da mi bude kitan barjaktare. Nar. pjes. petr. 3, 318. A za ńima kitni barjaktari. Nar. pjes. magaz. 1867. 95. Perjaničkog kitna barjaktara. Osvetn. 2. 159. — *o ženskima i o svatovima, vidi* kititi. 2. b. Tvoje seke kitne Anḑelije. Nar. pjes. petr. 2, 195. Mlade momke i kitne djevojke. 3, 155. Po imenu kitna Vasilija. 3, 340. Vidiš Jańe kitne čobanice. 3, 429. Do gospode kitne Maksimije. Nar. pjes. stojad. 1, 117. A kod ńega nide nikog nema nego čerca, kitna Anḑelija. Nar. pjes. u Baničima. D. Šurmin. No govori kitna Crnogorka. Ogled. sr. 501. U kanra kitnijeh svatova. Nar. pjes. petr. 3, 351. Kitni svati Mircete vojvode. 3, 461. Kad se kitni svati sakupiše. 3, 631. Opraviše haber Ćupriliću, da mu kažu za kitne svatove. Nar. pjes. hörm. 1, 16.

b) *o životińi (o końu).* Ate, svilom kitne, srebrom pokovate. Osvet. 4, 49.

c) *o udu ļudskoga tijela (u jedinom primjeru o glavi).* Glava kitna i puna uresa, a misli? Da nije meḑu tezijem cvijetjem koja zmija? B. Zuzeri 1.

d) *o kipu (vidi* 1. kip, 5). S druge strane prvi u redu kip se kaže pdijenim kitan. I. Gundulić 429.

e) *o odijelu i uopće o čemu što se na sebi nosi.* Ńihove se bane kćeri u bogatom kitnu uresu. I. Ḑorḑić, salt. 480. I dala mu kitno obiļežje. Nar. pjes. petr. 3, 223. A kitne se perjanice nišu. Osvetn. 2, 99.

f) *o pokućstvu.* Crne mu se oči otrgoše do banova kitna čiviluka. Nar. pjes. horm. 1, 280. Doskočio kitnu čiviluku. 2, 7. 66.

g) *o kući, stanu, o čaršiji.* I bijasmo na kitnu biļardu. Nar. pjes. vuk. 5, 405. No izļegoh iz kitne biļarde. 5, 406. — Ode Mande u kitnu čaršiju. Nar. pjes. juk. 466.

h) *o gradu.* Egra, Ostrogon, Biograd stojim i Kaniža, gradi kitni. G. Palmotić 2, 316.

i) *u prenesenom smislu, o govoru (kad govornik traži i izabire riječi da govor bude nekako kao nakićen),* oratio ornata. U cvijeću kitna govoreńa krijn se zmije. B. Zuzeri 38.

2. *adv.* kȋtno. Kitno majci u visine raste. Nar. pjes. petr. 3, 256. U čokoće lozu kitno veže. Srp. zora. 1876. br. 4. str. 81.

2\. KȊTAN, kitana, *m. postaje od* 1. kita.

a. *kaže se od milа djetetu.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Kitano moj!' I velikom se cojku prevare žene reći: ‚Kako ti stoji kitan?'

b. *ime prascu.* F. Kurelac, dom. živ. 11.

c. *ime jarcu.* F. Kurelac, dom. živ. 38.

KITANA, *f. ime žensko.* Zemļak. 1871. 2.

KȊTANOVA ḐUMŪRANA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19. 171.

KȊTANOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Dimitrije Kitanović. Rat. 176.

KȊTARA, *f. tal.* chitarra (*franc.* guitare), *muzikalna sprava (slična tamburi) sa šest žica što*

se prstima tr... kod udaranja. — *U dva pisca* XV *i* XVIII *vijeka, ali je značenje prema grč. κιθάρα, lat.* cithara. Pridavši još u broj s kitarom Apola. M. Marulić 7. U svoje vijoline, kitare i tambure zazvone. And. Kačić. kor. 262. — *U naše vrijeme u Dubrovniku ima značenje kao i u talijanskom jeziku.* P. Budmani.

KITÀRCIJA, *m. čovjek što udara u kitaru.* — *Načinjeno od* kitara *turskijem nastavkom* ci. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Čini doći jednoga tamburcija aliti kitarcija. And. Kačić, kor. 160.

KÏTAST, *adj. u Vukovu rječniku: vide* kitnast.

KITAŠ, *m. vidi* sijerak. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* Kitaš, Sorghum vulgare Pers. (Lambl. Visiani). B. Šulek, im. 145.

KITAVA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

KITEŠ, *m. ime jarcu.* F. Kurelac. dom. živ. 38.

KITEŠA, *f. ime domaćijem životinjama.*

a. *kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

b. *kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 38.

c. *prasici.* F. Kurelac, dom. živ. 11.

KÎTEZ, *m. ime volu.* — *U naše vrijeme u Istri.* Volić kitez. Nar. pjes. istr. 4, 4. *Pisac tumači ovu riječ u bilješci:* rogovi na kite.

KÌTICA, *f. dem.* 1. kita. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* ,fiocco delle corone' ,lemnisci'), *u Belinu* (,fiocchetto, fiocco piccolo' ,flocculus' 318a; kitica cvijetja ,fascetto di fiori' ,fasciculus florum' 301a), *u Voltigijinu* ,fiocchetto, mazzetto di fiori' ,blumensträusschen'), *u Stulićevu* (,flocculus'), *u Vukovu* (dim. v. kita).

a. *vidi* 1. kita, a. Ovo je onih sedam koreni s svojimi kiticami. Narucn. 85b. Žila se ma... prostrla niz dola, a po njoj kitica svudi tud pronikla. H. Lucić 217. Za želju slatkoga mirisa utrgnu kiticu jednu. P. Zoranić 35b. Kako u jednom stablu dvi kitice različitoga sada mogu se ucipiti. F. Glavinić, cvit. 120a. Da imam rožicu, kiticu bosiljka. Nar. pjes. istr. 2, 78.

b. *vidi* 1. kitica, b.

a) *vidi* 1. kitica, b. *a).* Kitice povita, pokli mi ti dođe, od one svita jedine gospođe... N. Naļešković 2, 9. Kaži mi, kitice, zelena vijek bila, što je od krunice, ka mi te posla? 2, 62. Tvoj gospodar s kiticom seta i djevojke snahodi. M. Držić 210. Ako li joj (dadeš) kiticu ali vinac od cvića. A. Kanižlić, utoč. 213. Komu voćku, komu cvita kiticu. M. A. Reļković. sat. L2b. Baš kiticu lijepu sakupih đurđica pucem. M. Katančić 50. Pa savija cvijeće u kitice... Što ja kitim cvijeće u kitice...? Nar. pjes. vuk. 1, 10. U svakoga po kitica cvijeća. 1, 309. Ulegoše dva Božja anđela, zaklaše joj u bešici sina, pokupiše krvcu u kiticu, postrapaše nijeme i slijepe. Nar. pjes. herc. vuk. 317. — *Kaže se ženskom čeļadetu od mila (isporedi kod* 1. kita). Oto t' sam molio svaki dan, kitice. S. Menčetić - G. Držić 495. Na svitlo, ugodna kitice moja, poj. I. Ivanišević 3. O kitice Jaño čobanice! Nar. pjes. petr. 1, 270. Hćerčice moja, rožice moja, kitice moja! Nar. pjes. istr. 5, 3.

b) *o klasju, vidi* 1. kita, b, *b) bb).* Poveži njih *(klasove)* na kitice. Z. Orfelin, podr. 166. Svezi u tri kitice. 217.

c) *cvijeće što raste ujedno na nekijem biļkama, te je nalik na kitu cvijeća ili na perjanicu, isporedi* 1. kita, b, *b) cc).* Kitica ,mappa, qual è quella del finocchio, aniso, e simili' ,petasus'. A. d. Bella, rječn. 461b. Kitica ,panocchia, nome generico di tutti quelli semi a guisa di chioma nella cima delle piante' ,panus' 538b. Kitica ,thyrsus'. J. Pančić, bot. 57.

d) *vidi* 1. kita, b, *c).* Tobolac sa zlatnijem kiticama. Vuk, kovč. 90.

e) *vidi* 1. kita, b, *b) ß).* Složiti kakono u kiticu ona čudesa. B. Kašić, in. 101. Ugodno će ti s toga biti iznaći pri svrsi lijepu kiticu pjesni na čas srca Jezusova. I. M. Mattei XVIII.

f) strophe, *nekoliko stihova koji mogu među sobom biti različni u metru, a sačinjavaju jedninu metrom i smislom, naj češće je* kitica *dio pjesme koja se onda obično dijeli u kitice jednake po metru.* — *U pisaca našega vremena.* Kitica, stil. ,strophe', tal. ,strofa'; dvoredna kitica ,zweizeilige strophe'; od jedne kitice ,einstrophig'; članak kitice ,colon, strophenglied'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Ima takovo značenje i arapska riječ* qiťa *(tur.* qyta), *ali je jamačno* kitica *dobila ovo značenje po predašnemu (kod e)).*

g) *vidi* 1. kita, b, *g).* Na glavi joj zakvrčeni vlasi a kitice narešene iglam. M. Katančić 67.

c. purin nos. Đakovo. — *Jamačno po značenju kod* b, *d).*

d. *vidi* kičica *pod* c. — *U Vukovu rječniku:* vide kičica *s primjerom iz narodnijeh pjesama:* A zafuzda jednom žicom zlatnom, okiti mu kitu do kiticah. — Te joj ļube ruke i koļena, šarca koña doļe u kitice.

e. *u apoziciji kod mjesnoga imena ističe krasotu onoga mjesta.* — *Između rječnika u Vukovu:* stajaće ,die zierliche' ,ornata' *s primjerom iz narodne pjesme:* Odovle ću preseliti, kado, u kiticu varoš Podgoricu. — Veseli se, Punte, nad morem kitice, od ovog otoka naj lipša rožice! Nar. pjes. istr. 2, 138.

f. *ime žensko.* — *U jedinom je primjeru izmišļeno od sama pisca.* Jednojzi Perlica, drugojzi Kitica... bješe ime. M. Držić 51.

g. *biļka.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (crļena kitica, trava ,centaurium'), *u Belinu* (crļena kitica ,centaurea, herba medicinale' ,centaurea' 181b), *u Stulićevu* (,centaurea'; kitica zlatna ,centaurea minor'; kitica velika ,centaurea major'; kitica crļena ,herba febrim depellens'), *u Vukovu* (,das tausendguldenkraut' ,Gentiana centaurium Linn.', cf. kičica *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* — Kitica, rus. китка (Zea mais), granula, sol terre, centaurea (u sinjskom rukopisu), Erythraea centaurium Pers. (Vodopić), v. Kičica. B. Šulek, im. 145. — *I s pridjevima (za istu biļku i za druge).* Kitica crļena, amortella (Aquila-Buć, Pizzelli, Skurla), febrifuga (Pizzelli, Kuzmić, Aquila-Buć), Erythraea centaurium Pers. (Lambl, Vuk). Kitica gorka mala, u rukopisu visovačkom). Kitica mala (Pizzelli), Kitica maña gorka (Durante), centaurea minore (visovački rukopis, Pizzelli, Durante), Erythraea centaurium Pers. Kitica zlatna, centaurea minore (Kuzmić, Anselmo da Canali, Stulli). Erythraea centaurium Pers. — Kitica veća, velika (u visovačkom rukopisu), centaurium magnum (Durante), Centaurea centaurium L. Kitica žuta, centaurea major (Lambl), Centaurea centaurium L. — Kitica srčana, tormentilla (Aquila-Buć), Tormentilla erecta L. B. Šulek, im. 145.

h. *ime mjestima.*

a) *selo u Crnoj Gori.* Od Kitice sela Martinićah. Nar. pjes. vuk. 4, 84.

b) *planina u Srbiji.* Na čijem *(Platovu)* grebenu izdižu se lepa, jedno uz drugo tri vrha Kitice. Glasnik. 43, 332.

KÏTIČICA, *f. dem.* kitica. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,panocchietta, dim. di panocchia' ,panicula' 538b) *gdje se naj prije nahodi i u Stulićevu* (,parvus flocculus'). Čuda je v lozi driva ko kitičic nima. Jačke. 92.

KITIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Rat. 372.

KÏTILAC, kïtioca, *m. čovjek koji kiti. — U jednom primjeru našega vremena u kome ima gen. pl. grješkom* kitioca. Ter boji se da nestane gvožđa i u Skadru srebrom kitioca. Osvetn. 2, 102.

KITIN, *m. prezime. — U naše vrijeme.* D. Avramović 248.

KITÌNA, *f. snijeg što ostaje na drveću. — Postaje od* 1. kita. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,die schneebuschen auf den bäumen nach frischgefallenem schnee' ,nives in arboribus' *s primjerom:* Kitina u planini, ne može se ništa sjeći). List opano, kitina napano. Nar. pjes. petr. 3, 530. Kad sa gore opane kitina. V. Bogišić, zborn. 612. Pod jelom zelenom smo stajali a kitina nam je za vrat sipala. Bos. vila. 1887. 306.

KITINČIĆ, *m. prezime. —* XVI *vijeka.* Ive Kitinčić. Mon. croat. 308. (1598).

KITIŠANCI, Kitišanaca, *m. pl. pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 138.

KITIŠANSKI, *adj. koji pripada Kitišanima.* Kitišanske ńive. u Valpovu.

KÏTITI, kïtîm, *impf.* ornare, exornare, *pridavati čemu (objektu) što čim ono biva ļepše, ugodnije, resiti. — Postaje od* 1. kita, *te bi upravo značeńe bilo: pridavati čemu kite (osobito u značeńu kod* 1. kita, b, *a), b) itd.). — Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* kïtî). — *Od* XIV *vijeka (vidi kod* 2, c), *a između rječnika u Mikaļinu* (kititi, nakititi ,orno, exorno, condecoro, insignio, como'), *u Belinu* (kititi cvijetje ,far fascetti di fiori' ,flores in fasciculos colligare' 301ª), *u Voltigijinu* (,ornare, abbellire' ,auszieren'), *u Stulićevu* (,ornare, exornare, polire, expolire'), *u Vukovu* (,zieren, schmücken' ,exorno').

1. *aktivno.*

a. *subjekat je čeļade (a u prenesenom smislu i drugo što, vidi drugi primjer kod a) cc)) što pridaje kome ili čemu drugome nakit, ures; ovaj, kad se izriče, stoji u instrumentalu.*

a) *objekat je drugo čeļade ili životińa ili što neživo.* ***aa)*** *u pravom smislu.* Težâk popijevajuć za volovi teško ralo cvijetjem kiti. I. Gundulić 126. Ono što tratiš kiteći stvoreńa nerazložita. M. Radnić 359ᵇ. Učite od mene ne nebesa zvizdama kititi, niti travam i cvićem zemļu. F. Lastrić, test. 328ᵇ. Pohodi ńezine crkve, kiti prilike i kipove. A. Kanižlić, fran. 209. Ne kitimo cvitom zlata. V. Došen 37ª. Bijaše običajan kitit cvitjem jednu priliku iste divice. F. Radman 57. Jer doista, tko god crkvu kiti, on od srêbe dragog Boga miti. M. A. Reļković, sat. C1ᵇ. Kitite me cv'ječem karanfiļem, čim je mene Merima kitila. Nar. pjes. vuk. 1, 257. Nabrati ću po poļu rožica pa ću kitit brata i nevestu. Nar. pjes. istr. 1, 52. Turskim glavam goru kitim. B. Radičević (1880) 18. — ***bb)*** *u prenesenom smislu, hvaliti.* Protresujući ovu falu kojom Menijata kiti Focija. A. Kanižlić, kam. 45. On kiti falom papu. 271. Ovako te, o holiti! lažorično jato kiti, dok iz tebe što iztrese, dok izmami i oduese. V. Došen 36ᵇ. — ***cc)*** *u metaforičkom smislu.* Ļubi te duh sveti tebe posvećujući, kiteći i prosvitļujući. M. Zoričić, osm. 118. — *amo može pripadati i ovaj primjer.* Jer je ispovidi oružje koje pridobiva sve oblasti paklene, trne sržbu Božju i kiti dušu svim kripostima. M. Zoričić, zrc. 137—138.

b) *objekat je samo tijelo ili dio tijela u subjektu.* ***aa)*** *u pravom smislu.* Oni gušteri muče glavu moju zašto ju sam saviše resila. M. Divković, bes. 181ª. *(Bog)* zore mile zlate pramo, prsi bile sved rumenom ružom kiti. I. Gundulić 212. *(Vojvode)* bijelim perjem glavu kite. 441. Kiteći tijelo s razlikijem iznašastjami. M. Radnić 287ª. Da imaš joster što kititi, bila bi i u glavi i na glavi sva prijašńa tvoja taština. B. Zuzeri 119. Glave kititi ļubicom. F. Lastrić, test. ad. 82ᵇ. Ono plotu ruso pletenice i kite ih žutim mađarijam. Nar. pjes. herc. vuk. 219. Smiļem svoja kitile ńedarca. Osvetn. 2, 99. — ***bb)*** *mogao bi amo pripadati i ovaj primjer u kojemu subjekat hvali (isporedi a) bb)) koju svoju osobinu:* Pripovidke od starina prid hiļadu još godina kažu kan' da b' lani bile i š ńime se dogodile, s vojskom negda još od Troje on junaštvo kiti svoje. V. Došen 39ª.

c) *objekat je govor (može se imati u misli) ili pismo. — u prenesenom smislu.* ***aa)*** *činiti da bude ļepši govor retoričkijem načinom.* Kititi stozavnijeh razložeńa. S. Rosa 173ᵇ. — ***bb)*** *objekat je kńiga, pismo. — neuki narod shvaća pisańe kao slikańe i reśeńe. — U narodnijem pjesmama.* Da ja kitim jednu sitnu kńigu. Nar. pjes. vuk. 2, 382. Donese mu divit i hartiju, te je sitnu kńigu nakitio, ne kiti je kud je ńojzi kaže, no jo kiti preko mora sińeg, preko mora do grada Soluna. 2, 382. — *s istijem značeńem: kititi što u kńizi.* Šta je paša u ńojzi *(kńizi)* kitio? Nar. pjes. hörm. 1, 310. — ***cc)*** *govoriti lijepo, a brzo i lako. — objekat se ne izriče.* Smijah se od miline, de ti tako lijepo kitiš. S. Matavuļ, novo oružje. 126. — *često o naricańu.* Ona ste naj ļepše zna kititi sjede mu više glave a ostale sve redom. Vuk, živ. 186. Kako *(tužbarica)* kiti i nariče mrtvoga. V. Bogišić, zborn. 301.

b. *subjekat je ono što se pridaje kome ili čemu (objektu) da bude ļepše, te* kititi *znači: biti ures objektu.*

a) *u pravom smislu, ali se riječi* kruna, vijonac, lovor *itd. mogu shvatiti i u metaforičkom značeńu (kao slava, slava rajska itd.).* Kim neumrla svej zelena do tri vijenca čela kite. J. Kavańin 298ᵇ. *(Carsku)* glavu kruna kiti. A. Kanižlić, kam. 319. Toliko te kruna na nebesih kiti. fran. 140. Koga slave vičńe puna jasna kiti sada kruna. bogoļubn. 393. Indi samo diram kite koje ńegov kalpak kite. V. Došen 161ᵇ. Naše pramne kiti lovor. N. Marči 12. I ńeg kite dva nišana sjajna. Osvetn. 3, 152. — *Mogla bi amo pripadati i ova dva primjera u kojima je subjekat* ļepota, ļepost. Er dobivši, tvê pustoši već ljepota kitila bi. J. Kavańin 66ᵇ. Koje *(lice)* taka lipost kiti. P. Knežević, pism. 171.

b) *u prenesenom smislu.* ***aa)*** *objekat je čeļade.* ***aaa)*** *subjekat su dušeвne (moralne ili umne) osobine, (dobra) djela itd., te se kićeńe shvaća u moralnom smislu.* U tebi je redovniska poniżnost, ustrpļeńe i svaka druga dobra prilika, koja te kite prid Bogom i prid ļudma. J. Banovac, prisv. obit. 5. Pram ubogim prostrano blagodarstvo tvoje, izgled dobra živļeńa, sladki način općenja sa svakim, nauka tvoji netakmenost, i sve osobitosti koje te kite . . . J. Filipović 3, VII. Kad kriposti jasne gazi koje dično naš svit kite. V. Došen 243ª. One *(kriposti)* dušu kite, pamet rasvitļuju a svijest umiruju. B. Leaković, nauk. 479. — Sveta mudros kiti, resi Tomasa. V. M. Gučetić 135. Razum koji ļude kiti. V. Došen 21ª. — Ovo su dila koja ga kite. J. Banovac, pred. VI. — ***bbb)*** *subjekat je spoļašńa čast, počast.* Diploma, koja ńega i sve druge od vaše kuće i plemena poštenoga kiti. L. Vladmirović 5. — ***bb)*** *objekat je mjesto; subjekat su čeļad ili*

maña mjesta (n. p. gradovi, varoši) što su u objektu. Još varoše brojiš plemenite koji tebe sa svih strana kite. M. A. Reļković, sat. B2b. Grad veliki imade i čeļadi plemenite koja takva mista kite. V. Došen 31b. — *cc) objekat je što umno.* Znadijau navlastito stari mudri Grci da razlienost crkvenih obicaja ne dvostruči viru, ne kvari jedinstvo svete crkve, da paće ńezino veličanstvo još lipše resi i kiti. A. Kanižlić, kam. iv. — *tako je i u ovom primjeru u kojem premda je subjekat čeļade, smisao je da je on sam ures, nakit:* Rekla je ńeka prosta žena o velikašu našega naroda: ,On kiti svoje gospodstvo' ,er belegt seine würde mit thaten, bedeckt sie mit ruhm'. F. Kurelac, rad. 20, 89.

c. *kad je objekat* kita, vijenac *itd., ili ono od čega je kita, vijenac itd., značeńe je od prilike: graditi, načińati, savijati (uprav: činiti kitu).*

aa) objekat je kita, vijenac *itd.* Lijepa kita, ima bit da ju je i lijepa ruka kitila. M. Držić 406. Kite kiti, podvezice plete. Nar. pjes. vuk. 1, 158. — Vijence kiti, beri cvijeće. I. Đorđić, uzd. 61. Vide poļa sva u cvijetju kitit vijenac primalitju. N. Marči 38. — A Boga ti, siv zelen sokole! ko ti žuti noge do koļena? ko ti zlati krila do ramena? ko ti kiti krunu nad očima? Nar. pjes. petr. 1, 157.

bb) objekat je cvijeće, bisor *i drugo od čega se može načiniti kita ili vijenac. aa) uopće.* Za me rodno ljetńo vrime zlatnim klasjem ńive puni; za me zrela jesen paka kiti o dubju voća svaka. I. Gundulić 245. — Pjevalice divna, ti koja si pratila i Marka, i kitila za kalpakom perje. Osvetn. 2, 13. — *bb) često se kaže:* kititi u kitu, u kite, u vijenac. Svako u vijenčac cvijeće kite. P. Kanavelić, iv. 81. Što ja kitim cvijeće u kitice ... Nar. pjes. vuk. 1, 40. Ja sam bisor prosula, pomozi mi nizati i u kitu kititi. 1, 180. Pod narančom cvijet otpadaše, devojka ga u kite kićaše. Nar. pjes. herc. vuk. 199.

2. *pasivno. — part. praet. pass.* kićen *često se nalaži i kao adj., te može značiti i lijep, krasan.*

a. *uopće.* Kićene biserom. M. Marulić 14. Kićeno poļe. M. Vetranić 2, 392. Ter ti prikazuju vence zelene, pelinom kićene. P. Hektorović 62. I narancu biserom kićenu. Nar. pjes. vuk. 1, 390. I dva fesa biserom kićena. 1, 446. Za klobukom bela kita perja, u dnu perje srebrom zaliveno, a po sredi zlatom preplēteno, i po vŕu biserom kićeno. 2, 302. Cijepaše kićene darove. 3, 31. Ļubi daše kićena zelenka. 3, 37. Od glave mu skide kićen kalpak. 3, 507. Koja cijena robu kićenomu? Nar. pjes. juk. 78. Pa ti uzmi kićenu bukliju. Nar. pjes. petr. 2, 621. Od šumovite Bavarske, od kićenoga Wirtemberga. M. Pavlinović, rad. 7. Beograd slobodni, napredni, lepi i kićeni setio se zmaja. M. D. Milićević, pomenik. 5, 817.

b. *u narodnijem pjesmama dodaje se i bez potrebe* (epithetum perpetuum) *ńekijem supstantivima što znače čeļad. aa) o svatovima (i čaušima, vidi* čauš, *b)). — i u Vukovu rječniku:* kićeni svatovi (i čauši) *s dodatkom da je stajaća riječ* ,das stehende epithetou der hochzeitgäste'. — *vidi i* 1. kita, c. Ona kupi kićene svatove. Nar. pjes. vuk. 1, 156. Večeraše kićeni svatovi. 1, 255. Hazur da ste, kićeni svatovi! 2, 57. Nema brata ni kićena svata. 2, 546. Povikaše kićeni čauši: ,Spremajte se, kićeni svatovi!' 2, 151. — *bb) o djevojci ili uopće o mladom ženskom, kod čega može biti da se i ne misli na nakit nego na ļepotu.* To otimļe kićeno đevojko. Nar. pjes. vuk. 3, 14. Kad to začu kićena Hajkuna. 3, 381. Iz dvora ih niko ne gledaše nego dockan kićena kaduna, ona mlada gola izlazila. 4, 389. Kad to čuje kićena Anđuša. Nar. pjes. juk. 187. I s ńim ide kićena djevojka. Nar. pjes. marj. 23. I povesti kićene Latinke. Nar. pjes. hörm. 2, 73.

c. *kod mjesnijeh imena.*

a) Kićeno Drijevce, vidi drijevce *pod a) cc).*

b) Kićeni Dub. — *u Daničićevu rječniku:* Кусѣнь, međe su Stjepanovoj crkvi s Čabićem isle ,подь Kićeni Дубь' (Mon. serb. 93 *god.* 1330).

3. *sa* se.

a. *u pravom refleksivnom značeńu, kad radńa prelazi od subjekta na ńega sama. a) uopće.* Svaki pelikom svojim se kiti. J. Kavańin 309b. Da sam se tuđim perjem kitio. A. Kanižlić, bogoļubn. xii. Kuzmica ńim se *(đurđicem)* kiti. M. Katancić 50. Koje mlado prođe, nek se ružom kiti. Nar. pjes. vuk. 1, 393. — *i metaforički.* Ļubo moja, pitoma ružice! Pjepo ti mi bješe procvatila, al' zaludu, kad s' ne kitih tobom! Nar. pjes. vuk. 1, 406. — *b) često u nedobrom smislu, kad se čeļade (naj češće žensko) bavi svojijem odijelom pa i ostalijem (n. p. pleteńem kose) tako da bude ļepše vidjeti.* Ako se i ne kitiš sa zlom svrhom. M. Radnić 72b. Ako sam se kitio ali činio koja veličanstva veće nego sam jaki za taštu slavu. P. Posilović, nasl. 111b. Ovo je pokarańe što sam se kitila. S. Margitić, ispov. 79. Već se počeše kititi i resiti. J. Banovac, pripov. 106. Što se žensko vrlo kiti. V. Došen 101a. Da bi se pošteno i stidļivo odivale, niti se kitile zlatom, srebrom ... B. Leaković, nauk. 217. Kitila si se nakitom. Đ. Daničić, jezek. 23, 40.

b. *značeńe se može shvatiti kao pasivno jer djelo ne postaje od sama subjekta, ali ipak ne misli se ni na koga od koga bi postalo. a) u pravom smislu.* Nut' onoga, kom kaciga snježanijem se perjem kiti. I. Gundulić 440. *(Paša)* kom se poļa rese i kite. I. Đorđić, salt. 481. Vidićete u napridak obraz svega okoliša koga je mraz zimńi bio pogrubio, kako se promińuje i kiti lipotom. F. Lastrić, ned. 137. Nije lasno poznat kojim se *(cvitjem cvitńak)* lipše kiti. svet. 46a. A kad dođe bijel danak Đurđev ... planine se kitise jablanom. Nar. pjes. vuk. 1, 212. Kiti se nebo zvjezdama, zeleno poļe ovcama. Nar. pjes. petr. 1, 5. — *b) u prenesenom ili metaforickom smislu.* Lovorikom ter se kiti *(mlajih vlastelina skup).* J. Kavańin 176b. Sveti Marko među ostalim kripostima svetim, kojim je sjao i kitio se. F. Lastrić, od' 322. Odkud učini red oratinski, iz koga izađoše tolike i tolike glave glasovite u nauku i u svetińi, kojim se kiti i prosvitļuje s. crkva katolićanska. 365. Da se krune cesarske milosrdjem od oproštenja većma kite i gizdaju. test. 122b. Stvari sobom plemenite neće da se lažma kite. V. Došen 40a. Prokleto grlo tvoje koje je od oholosti i izpraznosti biserom se kitilo. Đ. Rapić 4. Pa poslije *(pjesma)* idnći od usta do usta raste i kiti se. Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 32. — *amo pripada i ovaj primjer u kojemu je subjekat prema objektu kod* 1, c: I ako vam s druge strane visoke se česti kite, i velika dobra hrane, kad mir s carom učinite ... I. Gundulić 454.

1. KĬTKA, *f. dem.* 1. kita. *(Veridbenih)* sastanaka bude obično tri: kitka, lomļeńe hļeba i glavna prosidba. kad koji domaćin hoće sinu devojku da isprosi, onda naj prije pošļe jednoga svoga provodađiju sa kitkom od bosiļka u kojoj ima po nekoliko parica ... *(u Srbiji u kneževačkom okrugu).* V. Bogišić, zborn. 166.

2. KȈTKA, *f. okićena kapa što ženske nose na glavi u Srbiji u okrugu niškom.* Ženske nose na glavi srebrne kitke okićene srebrnim lančićima i podnizane paricama. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 136.

3. KȈTKA, *f. dem.* kituļa, *ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

4. KȈTKA, *f. mjesno ime u Srbiji.* **a)** *u okrugu aleksinačkom.* Ńiva u Kitke. Sr. nov. 1875. 293. — **b)** *u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Kitku. Sr. nov. 1875. 657. — **c)** *planina u okrugu kruševačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 723. — **d)** *granična straža u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 272. *i u okrugu topličkom.* 336.

KITKÂŃE, *n. djelo kojijem se kitka.* — *U Vukoru rječniku.*

KȈTKATI, kȉtkâm, *impf. govoriti* kit kit. — *U Vukoru rjecniku:* ,kit kit sagen' ,dico kit'.

KȈT LȖČ, *vidi* 1. kit. — *Radi* luč *vidi* zalučiti. — *U Vukoru rječniku.*

KȈTNÂ BȀRA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* ½ dana orańa u Kitnoj Bari. Sr. nov. 1863. 116.

KȈTNAST, *adj. vidi* 1. kitan, 1, a. — *U Vukoru rječniku:* ,buschig' ,densus', n. p. bosiļak.

KȈTNICA, *f.* ornatus, mundus, *štogod čim se čeļade (naj češće) ili odijelo kiti.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekoru rječniku:* ,galanteriewaare; putzgegenstand; putzsache; putzwaare; schmuck'.

KȈTNIČÂR, *m. čovjek koji (po svom zanatu) gradi ili prodaje kitnice.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekoru rječniku:* ,galanteriearbeiter; galanteriehändler; putzhändler; putzwaarenhändler'.

KȈTNIČARICA, *f. žensko čeļade što (po svom zanatu) gradi kitnice za žensko odijelo.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekoru rječniku:* ,putzmacherin'.

KȈTNIČARNICA, *f. mjesto (dućan) gdje se prodaju kitnice.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekoru rječniku:* ,galanteriehandlung; putzladen; putzwaarenhandlung'.

KȈTNIČÂRSTVO, *n. prodaja kitnica.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekoru rječniku:* ,galanteriehandel; putzhandel'.

KȈTŃA, *f. kićeńe (osobito žensko).* — *U naše vrijeme.* Spavaće sobe, sobe za kitńu žensku... Nov. sr. 1834. 131. Sa ukrasenom brilijantima ženskom kitńom. 1834. 203. — *U Šulekoru rječniku:* ,galanterie (putz); putz (das aufputzen); schmuck; schmücken'.

KȈTŃAČA, *f. vrsta jagode.* Kitńača. Fragaria elatior Ehrh. (Pančić). B. Šulek, im. 145.

KȈTŃÂK, *m. vidi* 1. gorun. Kitńak. Quercus pedunculata L. (Pančić). B. Šulek, im. 145.

KȈTŃAST, *adj. vidi* 1. kitan *i* kitnast. — *U naše vrijeme.*

a. *vidi* 1. kitan, a, *i* kitnast. ,Vide re, kako 'e onaj ogranak rodan i kitńast'. J. Bogdanović.

b. *vidi* 1. kitan, b.

a) adj. Ovo nije samo kitńasto po istočnom običaju, nego i dobro proračuńeno. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 101. Lijepo li bijaše pogledati tu lijepu kitńastu družinu. Srp. zora. god. 2. sv. 7, str. 159.

b) adv. kitńasto. Posadi se do mene pa kazivaše prosto i kitńasto. M. P. Šapčanin 1, 118. — *Ima i komp.:* kitńâstijê. A lepa Grkińa se naj kitńastije obukla... Srp. zora. god. 1. sv. 5. str. 101.

KȊTO, *m. ime volu (vaļa da je hyp.* kitońa). *U jedinom primjeru ima voc.* kȋto, *što može biti i od nom.* kita. Kad ļudi oru, pa mu jedan gore od drugoga oteže, onda viknu na ń: ,Ustu mrko! ustu plavo! ustu kito!' Nar. prip. vrč. 181.

KȊTOG, Kitóga, *m. ime šumi u Srbiji u okrugu šabačkom.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukoru:* ,ein grosser wald in der Macva, zwischen der Drina und der festung Šabac' *s primjerima:* Pogubi ga pope Smiļaniću u Kitogu lugu zelenome. (Nar. pjes. vuk. 4, 207). Kitog prođi i u Šabac dođi. (4, 260. 262). — O Kitože, ne zelenio se! Nar. pjes. vuk. 4, 209. Eto Kara iz luga Kitoga. 4, 290. Mačva je pre nekoliko desetina godina bila sva obrasla gustom rastovom gorom i upravo ńenu sredinu činio je onaj čuveni Kitog koji je i pesma obesmrtila, ali je sad gora tako proređena, da je putnik leti od Šapca do Drine žeļan debeloga hlada. M. Đ. Milićević, srb. 421.

KITȍNOŠA, *m. i f. čeļade što nosi kitu.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Žena mlada ili devojka načini kitu od kakva mu drago cvijeća, pa s kitom stane u sredini društva... Kitonoša udari ga malo po obrazu... Ako ovu kitu nosi muški... V. Vrčević, igre. 14—15.

KȈTOŃA, *m. ime domaćijem životińama.*

a. *ime volu.* F. Kurelac, dom. živ. 24. D. Trsteńak. — *Između rječnika u Vukoru.* (*Vo reče kravi:*) ,Pak se spomeni đegoć tvojega staroga kitońe'. Nar. prip. vrč. 184. Kitońa, belorep vo. u užičkom okrugu. S. I. Pelivanović.

b. *ime jarcu(?).* — *u Bosni.*

KȊTORÊS, *m. ures od kita.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka koji će biti sam ovu riječ načinio.* Drvje, šuma i šikare ukažu različiti kitores. M. A. Reļković, sat. L7ª.

KITORESA, *f. ime kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 38.

KITOŠA, *f. ime prasici.* Bastaja. Daruvar.

KITȍŠĆIĆ, *m.* zove se dio Kitoga (kod Šapca) do sela Majura na južnoj strani. M. Ružičić.

KȊTOV, *adj. koji pripada kitu (vidi* 2. kit). Ijuna v črêvê kitovê tri dni i tri noći... Pril. jag. ark. 9, 107. (1468). Kako si oslobodil Jonu iz utrobe kitove. M. Alberti 435. Kao što je Jona bio u trbuhu kitovom tri dana. Vuk, mat. 12, 40. (*Vuk u izdańu Novoga Zavjeta god.* 1847 *na strani* VI *kaže da je* kitov *riječ koju je uzeo iz crkvenoga jezika).* — *U Šulekoru rječniku:* kitov us ,schwarzes fischbein' (*kod* ,bein'); ,wallfischbarte'; kitova kost ,wallfischbein'; kitov tuk ,wallfischspeck'.

KITOV BOR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Livadu u Kitovu Boru. Sr. nov. 1864. 106.

KITOVIĆ, *m. prezime.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Eto ide Kitović-Osmane. Pjev. crn. 45ª.

KITOVNICA, *f. selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 101.

KȉTUĻA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

KȉTUŠA, *f. ime domaćijem životińama.*

a. *ime kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 38.

b. *ime prasici.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

KȊVAN, kȋvna, *adj.* qui succenset, qui odium occultum gerit, *u kojega je na srcu mržńa, pizma na koga.* — *Riječ nepoznata postana, vaļa da nije od korijena glagola* kovati (*isporedi* kovaran):

ako je tuđa riječ, mogla bi postati od magar. kivánni, *željeti, ili od pers.* kīn, *tur.* kin, *mržnja, pizma, neprijateljstvo. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (na koga ‚der etwas wider einen auf dem herze hat' ‚iratus alicui'). Kadiji se zadrijemlje, a Hero ga gledaše onako debela zavratka, a kivan na kadiju, pa udari ga rukom po zatilku. Nar. prip. vrč. 90. Varmeđaši kivni su na mene. S. Tekelija. letopis mat. sr. 120. 71. Maćuha je na tebe kivna. S. Ļubiša. prip. 71. Providnik i paša bili su kruti i na raju kivni. 173. Osman. kivan popu. M. Đ. Milićević, jur. 11. A ti vižle i sokole, vi ostaste i ijedni i kivni. Osvetn. 4. 21. ‚Nešto sam na ń kivan, sve bi ga zubi grizao'. J. Bogdanović. — *U jednoga pisca našega vremena i o čemu nežirom; značeńe može biti i mrzak.* Pa te kivne zakobismo klance. Osvetn. 1, 2. Da se sužńi oproste suzaństva, a vas, kivne ojađene zide, s vedra neba trijes ne obiđe! 1, 10. Vile harnu sreću ńima navieštale: ļute nože da u krvi kale, dokle kivne ne iskale jale. 1, 30. A ni pedļa zemļe ne dobili čim bi štete naknađali kivne. 5. 105.

KÌVOT, *m. vidi* čivot. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚arca, capsa' *s dodatkom da je uzeto iz misala*; kivot uvjetni ‚arca quam juxta caerimonias a lege praescriptas Judaei circumferebant, vel in templo asservabant' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* Tu celiva svetoga u kivotu i staru arapsku ikonu. M. P. Šapčanin 1, 33.

KÌVOTIĆ, *m. dem.* kivot. — *U rukopisu* XVIII *vijeka pisanom crkvenijem jezikom.* Imeždu sveštenika kivotić stojit jerusalimski. Glasnik. 56, 204. (1733).

KÌZLAR-ÀGA, *m. naj glavniji hadum u dvoru turskoga cara, zapovjednik nad hadumima. — Tur.* qyzlar aghasy, *zapovjednik nad djevojkama. — Od* XVII *vijeka (u Gundulićevu Osmanu dosta često, i skraćeno je kao ime muško: u starijim rukopisima stoji* Kazlaraga, *što je poslije promijeńeno na* Kizlaraga). Kazlar-aga u istok zore na korabļu zlatnu uzide. I. Gundulić 362. Kazlaraga *(ču)* glas pun slave od neizmerne svim liposti Sunčanice prigizdave. 372. Kizlar Aga opazi ju *(Sunčanicu).* J. Kavańin 235b. Ali u to crnci uzdani Kazlar aga kijem naredi, djevojčica cvijet izbrani iskat s carske zapovijedi … P. Sorkočević 575a. I svojega agu kizlar-agu. Nar. pjes. vuk. 3, 85.

KÌŽDOBRA, *f. ime mjestu. — Prije našega vremena.* Kiždobraa. S. Novaković. pom. 131.

KLABŬĆIĆ, *m. dem.* klabuk. — *U naše vrijeme u Istri.* Naša sloga, god. 11. br. 11. str. 61.

KLÀBŪK, klabúka. *m. vidi* klobuk. — *U Voltigijinu rječniku:* ‚cappello' ‚hut' *i u naše vrijeme u Istri.* Naša sloga, god. 12, br. 8, str. 31.

KLȀČAN, klȁčna, *adj. koji je građen klakom, vapnen. — U naše vrijeme.* Opet će me nagnati da mu na zor donesem kamen, pržinu i šļaku da mu majstor Kosta gradi klačni grob. Nar. prip. vrč. 87. Zagradi klačnim zidom granicu. V. Bogišić, zborn. 402.

KLAČÊŃE, *n. djelo kojijem se klaci. — U Vukovu rječniku.*

KLAČEVICA, *f. selo u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* K. Jovanović 179.

KLȀČINA, *f. postaje od* klak.

a. *vidi* krečana. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* ‚fornace di calcina' ‚fornax calcaria' 158b), *u Stulićevu* (‚fornax calcaria'), *u Vukovu* (vide krečana *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Pri jednoj gorućoj peći ali klačini. V. Andrijašević, put. 51. Nasa slama jaka je u klacini iliti japnenici raztopiti stanac kami. A. d. Bella, razgov. 217. Svake peći i klacine vruće. L. Ļubuški 21. Baci ga u klačinu goreću. M. Pavišić 19. U isto vrime paļaše klačinu. M. Zoričić. zrc. 209. Neki gradi klačinu, neki vadi i deļi kameńe. Nar. prip. vrč. 153. Htjaše se Bogom zakleti. da je klačina progorela. Srp. zora, god. 2. sv. 2, str. 26. ‚Juče smo dozidali klačinu, a danas ćemo je zapaliti'. u Dobroselu. M. Medić.

b. *augm.* klak. *a znači što i* klak. Kameńe i klačina od koji se čini oli gradi kuća. M. Dobretić 190. Ako klačinom zid ogradi. V. Bogišić. zborn. 412.

c. *ime mjestu u Nikšiću. — I u množini:* Klačine. Vir Rastovac sa sjeverne strane, most Klačine sa jugova puta. Osvetn. 5, 107.

KLAČINAC, Klačinca, *m. pusta u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijeļ. 123.

KLȀČINÂR, *m. čovjek što pali klačinu. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚fornaciajo di calce' ‚calciarius' 158b), *i u Stulićevu* (‚colui che fa cuocer la calcina' ‚calcarius'). Jedan Žudija klačinar … baci ga u klačinu goreću. M. Pavišić 19.

KLAČÌNÂRA, *f. komad ili komadi ili prah od vapna (klaka) što otpada iz starijeh zidina. — Oblik je talijanski i načinen je od tal.* calcina, *vapno talijanskijem nastavkom* ara *(riječ je talijanska* calcinaccio). — *U Belinu rječniku:* ‚calcinaccio, pezzo di calcina di muraglie rovinate' ‚rudus' 158b, *i u Stulićevu:* ‚calcinaccio, pezzo di calcina di muraglie rovinate' ‚rudus', *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KLAČINCA, *vidi* klačnica.

KLAČISTA, *izrađena obuća (u Srbiji u okrugu vrańskom).* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 311.

KLȀČITI, klȁčîm, *impf. lijepiti zid vapnom (klakom), uprav imperfektivni glagol prema* oklačiti *i* zaklaciti, *nije svagda isto što* krečiti. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (klaciti zid debelo ‚arricciare il muro, dargli la prima crosta rozza di calcina' ‚murum incrustare' 103b), *u Voltigijinu* ‚arricciare muro, incrostare' ‚den mortel aufwerfen', *u Stulićevu* (‚incrostare, intonacare' ‚crustare, crusta vel calce obducere'), *u Vukovu* (vide krečiti).

a. *aktivno.* U bjaku kom klače i kartaju obraze *(metaforički)* otrovi najače i gnusobe ulaze. I. Gundulić 145. Meti. peri, a klaci odaje. Nar. pjes. hörm. 1, 86.

b. *pasivno.* ‚Ovo je platno klačeno', t. j. skrobļeno, ima mnogo skroba ili stirke u ńemu. pa je tvrdo; za to ga malko pokvase žene jezikom, pa odmah vide. jeli rijetko ili gusto. u Dobroselu. M. Medić.

c. *sa se.* ‚Odlazi od klaka. nemoj se klacitr'. J. Bogdanović.

KLÀČKAONICA, *f. u Vukovu rječniku:* vide kaļuža. *Kao da je onomatopejska riječ.*

KLȀČNICA, *f. vidi* klačina, a. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (klačnica. japnenica ‚calcaria fornax, calcatorium'), *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (v. klačina). Da ova klačnica bude oslobodjena od svake protusćine. L. Terzić 221. Dopusti nami prijati zeđeni dospitak i korisni konac ove klačnice tako da koja godi zgrada bude s ńe klakom združena …

221. Kakono čine duar od kameńa u klačnici sažežena. S. Margitić, fal. 282. — *U kńizi iz koje su prva dva primjera uzeta ima:* Blagoslov japlenice ali klačince. L. Terzić 221. *ali je jamačno* klačince *sama štamparska pogreška, premda se nalazi i u drugome izdańu (god. 1747 priređenu od B. Pavlovića) gdje opet na dva mjesta stoji* klačnica.

KLȀČNĪK, *m.* selo između srpske suhe granice, Drine i Višegrada. Ļ. Stojanović.

KLȂĆ, *m. čovjek koji se klatari. — Postaje od osnove glagola* klatiti. — *U naše vrijeme u Istri.* Klać ,homo vagus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 13. ,Ter sam celi dan klatila kako i klać po grade. Nar. slog. god. 9, br. 24, str. 95.

KLÁĆE, *n. vidi* klańe. — *Postaje od part. praet. pass.* klat *(glagola* klati) *kao* klańe *od* klan. — *U jednoga pisca našega vremena.* Napokon dodijalo im klaće, pa ga prekinu i na miru ostanu. S. Ļubiša, prip. 156.

KLÁĆĒŃE, *n. djelo kojijem se ko klati.* J. Bogdanović. — *U Jambrešićevu rječniku ima griješkom* klateńe, klatarija ,vagatio'; *u Voltiģijinu* klateńe ,vagamento' ,das herumschwärmen'.

KLAĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 59.

KLȀĆŪH, *m. vidi* klać. — *U naše vrijeme u Istri.* Klaćuh ,homo vagus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 41.

KLȀĆUŠA, *f. žensko čeļade što se klatari. — isporedi* klać *i* klaćuh. — *U naše vrijeme u Istri.* Klaćuša ,femina vaga'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. ıfortsg. 43.

KLȀĆUŠĪNA, *f. augm.* klaćuša. Klaćušina ,mulier vaga'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. ıftsg. 53.

KLAD, *m.* thesaurus, *blago zakopano u zemļu ili drukčije sakriveno. — Postaje od korijena glagola* (1.) klasti. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* кладъ *i poļ.* kład, *kod našega je naroda nema, nego je u naše doba uzeta iz ruskoga jezika. — U Šulekovu rječniku:* ,ein verborgener schatz' *kod* ,schatz'.

1. KLȀDA, *f.* caudex, codex, *dva su glavna značeńa (od kojijeh je jamačno drugo postalo od prvoga): jedno je pań, a drugo kao puto, negve, bukagije. — -la- postaje od praslavenskoga* ol. — *Riječ je praslavenska (s oba dva značeńa), isporedi stslov.* klada, *rus.* колода, *češ.* kláda, *poļ.* kłoda; *lit.* kalada *(samo s drugijem značeńem) može biti uzeto iz ruskoga jezika. — Jamačno je ista riječ što i u stnord. i u aglsaks.* holt, *šuma, a u stvńem. i novovńem.* holz; *isto će biti i irski* caill, coill, *šuma. sumńiva je srodnost s grč.* κλάδος, *granica, mladica.*

a. *pań u drveta, ali svagda koji je već suh ili posječen, pa i malo otesan, i uopće veliki debeli komad drva. — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (klada, trup, kladina ,truncus, arida arbor in terram prostrata'), *u Jambrešićevu* (klada, kladina ,truncus'), *u Voltiģijinu* (,tronco' ,klotz'), *u Stulićevu* (,trabs, trabes'), *u Vukovu* (,der klotz, block' ,trabs, truncus').

a) uopće. Za tim dojde treta, Lada, blida, suha kako klada. M. Marulić 261. Još vidjeh u gori gdje medvjed od klade tudijer se satvori. M. Vetranić 2, 81. *(Vila popade)* jedan stup od klade, od suhoga pluta... a pak mi vrh pleći taj trupac naprti. 2, 111. Kako gńila klada tuhińam u sebi. 2, 344. Gdi je kako klada od pedļa mu *(zubatcu)* rilo. P. Hektorović 6. Ležeć kako klade. D. Baraković, jar. 20. Jaše sići gusto jele, udilaše klade vele, u more ih navališe. drag. 377. Paklene klada peći. V. Došen 23ᵃ. Pak u klupko sebe savre i pod kladu glavu zavre. 122ᵇ. Vazda iver što odpada mańe vaļa nego klada. 208ᵇ. Al' znam svitlost trule klade, samo obnoć ńu imade. 238ᵇ. Jeste li kadgod obnoć hodeći vidili niku od drveta trulad koja se u mraku kako dragi kamen svitli i sja? a obdan gledajte i viditi hoćete da nije drugo nego trule klade komadić. D. Rapić 272. Pod ńom sjedi stara baba, ja mļah da je klada. Nar. pjes. vuk. 1, 347. Pa se Ivo vere oko klada k'o šugava koza od obada. 3, 197. Iza klade upali šešanom. 3, 340. Kud će iver od klade? Nar. posl. vuk. 163. Došavši jož do jedne klade, uvuče se pod ńu u bukovo lišće. Vuk, poslov. 182. Jakovļevci sjedńu sa Simom na nekakoj kladi. dan. 3, 206. Ko čvrčak na suvoj kladi. M. Pavlinović, razl. spisi. 316.

b) metaforički (s pridjevima stara, truhla, lijena) *kaže se o starom ili nevaļalom čeļadetu, i to kao pogrdna riječ.* Stara se je klada užegla. M. Držić 363. Dal' kad kućni ćaća grune, kućna mama da š ńim trune, da obedvi trule klade većma skupa brlog smrade. V. Došen 207ᵃ. Kad k ńoj dođe koja druga, ne diže se tad od ruga (ako li se pouzdigne, pram drugom se gola prigne), i premda je klada lina, sažme ruke i kolina, da svog ruga vidit ne da. 208ᵃ. Ne mogu bo trule klade, da izlegu gļive mlade u kojim bi kripost bila koje nejma klada gńila... nitko ne da šta ne ima. Što će otac, što će mati, trule klade, dici dati, nego da su mańe cine nego oci, klade line? 208ᵇ. Na poslove mlađe budi da ne trunu kano klade. 216ᵃ. Da su linci trule klade, i tako se to već znade. 238ᵇ.

c) u jednom primjeru, metaforički o mrtvom ļudskom tijelu s prezirańem. Tila tvoga klada gdi ješte prebiva. I. T. Mrnavić, osm. 17.

b. *drvena sprava u koju se meću noge sužńu za pedepsu i da ne može bjež̌ati. često samo plur.* klade, *jer su uprav dva teška komada drveta otesana što se uz duļinu priļubļuju a izdubena su gdje se noge polažu te se zajedno vežu ili drukčije tvrdo sklapaju (vidi i kod a) dva naj krajńa primjera). — U svijem je rječnicima (u jednini ili u množini): u Vrančičevu:* klada (dalmatice), kaloda (ungarice) 119ᵇ; *u Mikaļinu* klade ,compedes, cipus, pedicae'; *u Belinu:* klade ,ceppi, istrumento che si mette a' piedi de' carcerati, acciò non fuggano' ,compedes' 185ᵃ; ,ferri da piedi o ceppi' ,compedes' 311ᵃ; *u Bjelostjenčevu:* klada vu koju se ļudi polažu za kaštigu ,cypus, compes, compedes, pedicae, catasta'; *u Jambrešićevu:* klada za kaštigu ,cipus'; *u Voltiģijinu:* klada ,ceppi' ,hölzerne fesseln'; *u Stulićevu:* klade ,compedes, cippi'; *u Vukovu:* klade ,der block' ,codex, carcer' *s primjerom:* Metni ga u klade; *u Daničićevu:* klada ,pedica lignea'. *a) u jednini.* Vь kladê nozê jego obьjemahu se ļuto. Glasnik. 11, 89. Vulčen dlgo po Rimu s kladoju. Š. Kožičić 31ᵇ. Noge im postavi v kladu. Anton Dalm., nov. tešt. 198. act. apost. 16, 21. Postavio si u kladu nogu moju. B. Kašić, rit. 202. Klada noge mu zapińe. Đ. Baraković, vil. 232. Ćemo ga u kladu zapriti. Jačke. 210. Ako nećeš sidit sis kozlom na kladi. 256. Što se klade tiče, to je ona stojala na pijaci kod crkve a sastojala se iz dviju komada drva (klada) ali sa rupama gdje su noge osuđenika metali *(u stubičkoj župi i hrvatskom zagorju).* V. Bogišić, zborn. 572. Što se klade tiče, krivcu su metali i zatvarali obje noge među dva ,trama'

(*u hrvatskom zagorju*). 572—573. *b) u množini, o jednome*. U klade bi ti sidila. M. Marulić 263. Kladê *(dual)* zlomil. Anton Dalm., nov. test. 55. marc. 5, 4. Čini da ju krvnici u klade stave. B. Kašić, per. 49. Zločest sam i kladami oteškan. nasl. 144. Ignatiju metnuta u klade zatvoriše. A. Kanižlić, kam. 57. Bi u klade metnut. And. Kačić, kor. 365. Zgodno kao Ciganinu u kladama. Nar. posl. vuk. 88. Ili ga samo baee u tamnicu i metnu sińir na vrat a noge u klade. Vuk, živ. 265. Mećeš noge moje u klade. Đ. Daničić, jov. 13. 27. — *c) u množini, ali ne o jednome*. Nastupe ti druzi na lažeki svade, ter čine u uzi stati i u klade. M. Marulić 158. I *(budu)* ļudi privazati pod kraļestvo Isukrstovo a ne šibami ni s kladami. Postila. Kkb. Otidoše hitrim minom s stola u palać i u klade. J. Kavańin 259a. Da me čuju iz svojijeh klada i veriga žalostivi tamničari. B. Zuzeri 119. Ovo su razlozi za prikazat na ogled sviju šćule, klade, ruke i noge od voska i ovakeve stvari, to jest za uzdržat živu uspomenu od čudesa što Bog dilova. Blago turl. 2, 72. Da ih mećeš u tamnicu i u klade. Đ. Daničić, jer. 29, 26. — *d) u ovijem je primjerima smisao metaforički*. Oružja razlika vezana u klade *(topora u svojim stanovima)* gdi je veća prilika, veći ga broj klade. D. Baraković, vil. 108. Želiš grijeh i ńegove klade, gvozdja i pokoru. V. M. Gučetić 54. To će reći da se vaši zakleti zaklinaju da zanate okuju u klade od svake vrsti. A. T. Blagojević, khin. 45. Ne ima li ni jednoga koji bi bio slobodan od sviju tih klada? 77.

c. *u jednom primjeru* XVIII *vijeka množina klade znači veliki kamen ili otočić usred mora*. Plivajući on *(kraļ Radoslav)* dođe na klade i na ńima opočivat stade; kad na klada opočivat pođe, al' evo ti jedna lada dođe. Nadod. 147. *vidi* Dukļanin 27. M. Orbini, regno degli slavi. 214. *isporedi: (Kraļ Radoslav)* viteški plivajući na jedan škoļic izpliva; hoti tako srića ńegova da blizu toga škeļica jedna mala brodica izjedri... And. Kačić, razg. 25. U sińe je more uplivao, na studenu stinu izplivao . . . Ormanica šajka izjedrila... 26b.

d. *mjesno ime*.

a) u Daničićevu rječniku: selima koja je car Lazar dao Ravanici išla je međa ,niz Moravu u bregu u Morave protivu Koprivnoj i otъ Klade na Koprivnu' (Mon. serb. 197 *god*. 1381).

b) voda (?) u Crnoj Gori (?). Tu dođoše na Kladu na vodu, dokle Bajo u Goliju dođe. Pjev. crn. 27b.

c) Klada dońa *i* gorńa, *dva sela u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj*. Razdijeļ. 38.

d) pl. Klade, *dva mjesta u Srbiji*. *aa) u okrugu požarevačkom*. Ńivu pod Kladama zvanu. Sr. nov. 1875. 35. — *bb) u okrugu smederevskom*. Livada u Kladama. 1871. 11.

2. KLÂDA, *f. samo u narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena; kao da je značeńe: blago, isporedi* klad. — *Postaje od osnove glagola* klasti. ,Tri ste srpske klâde zauzeli: alajbarjak slavnoga Lazara, i odeždu svetoga Jovana, zlatnu šļaku Despotova Đura...' ,Klâde su ti u zemļu tatarsku u onoga tatarskoga bana, han je srpske zauzeo klade. Pjev. crn. 32a.

KLADAČIĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkom*. Ńiva kod Kladačića. Sr. nov. 1873. 299.

KLADALAC, Kladalca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom*. Ńiva kod Kladalca. Sr. nov. 1869. 127.

KLADANCI, Kladanaca, *m. pl. vis u Srbiji u okrugu kneževačkom*. Glasnik. 19, 299.

KLADANIŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom*. Ńiva u Kladaništu. Sr. nov. 1875. 675.

1. KLÀDAŃ, Klàdńa, *m. grad u Bosni u okrugu sarajevskom*. Statist. bosn. 18. — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. A od Kladńa Ramo barjaktare. Nar. pjes. vuk. 3, 565.

2. KLÀDAŃ, Klàdńa, *m. vidi* kladńa, krstina. — *U naše vrijeme u Lici*. Klàdńa ,der garbenschober'. J. Bogdanović.

3. KLȀDAŃ, klȁdńa, *m.* kladenac. Znaš li sele kladań vode hladne? Nar. pjes. iz Dalmacije. D. Šurmin.

KLÀDAŃSKÎ, *adj. koji pripada Kladńu*. Kladańska nahija. F. Jukić, zemļ. 33.

KLADAR, *m. ime dvjema selima u Bosni. a) u okrugu bańolučkom*. Statist. bosn. 39. — *b) u okrugu Dońe Tuzle*. 90.

KLADARA, *f.* vodenica na kladama. u Posavini. F. Hefele. — *vidi* kladarica.

KLADARČICA, *f.* Motacilla alba L. Prhovci kod Vinkovaca. — *vidi* pliska, potokuša.

KLADARE, *f. pl. selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj*. Razdijeļ. 111.

KLADARI, *m. pl. ime dvjema selima u Bosni. a) u okrugu bańolučkom*. Statist. bosn. 38. — *b) u okrugu Dońe Tuzle*. 91.

1. KLȀDARICA, *f. u Vukovu rječniku*: na nekijem vodama vodenica koja ne stoji na ladi nego na izdubenim kladama.

2. KLAĐARICA, *f. nekakva gļiva*. Kladarica, vrst gļive (Oraovica). B. Šulek, im. 145.

KLȀDATI, klâdâm, *impf. vidi* 1. klasti, *od čega postaje kao imperfektivni glagol od perfektivnoga*. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl.* klâdajû, *u aor.* klâdah, *u ger. praes.* klâdajûći, *u ger. praet.* klâdâvši, *u part. praet. act.* klâdao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing*. — *Riječ je praslavenska, ali se nalazi samo složena s prijedlozima, isporedi stslov.* -kladati, *rus.* -кладать, *češ.* -klâdati, *poļ.* -kładać. — *U našemu se jeziku nahodi od* XV *vijeka, ali samo u čakavaca; između rječnika u Voltiģijinu (praes.* kladam *kod* klasti) *i u Stulićevu* (,ponere, locare, collocare') *s dodatkom da se nalazi u piscu Lastrića (?)*.

a. *aktivno. u pravom i u prenesenom smislu (o čemu umnom)*. Na ńe kladajući po srići ždribovo. M. Marulić 186. Kladaju na jednu trst spugu. A. Komulović 68. Svitli ga *(kapitana velikoga od grada)* duž klada izbrana umića kakono od grada pravoga didića. Đ. Baraković, vil. 110. Pasuć ofce svoje, za ńih dušu klada. 116. Kamenom na kami svršeno i vreda i dubje z granami kladahu poreda. jar. 17. Ja kladati u poštenje i ļubiti Danijela. 71. Na me nepravde nemoj pomńu kladat. A. Georgiceo, nasl. 348. Što gre s desna kladas livo. J. Armolušić 9. U spomen ću vsed kladati odkupnika moga tebe. J. Kavańin 33a. Pravdu neprav s mene tlači, žena mužu vijenac klada. 44b. Eto t' kladam za svjedoke nebo, zemļu... 60a. Dobro 'e svakom, kad iz mlada jaram na se klada. 76a. Nek oholas turska klada u svom štitu mač dvobodi. 292a. Kad naglavnik i područnik, pâs i stolu na se klada. 459a. Kladati, slâgati (po otocima). M. Pavlinović. — *Može značiti i pripovijedati, dokazivati (navoditi)*. I razloge klada sprida od začetja Zadra grada. Đ. Baraković, vil. 125. Svem

je župa viru dala što ńim Sinun naprid klada. I. Zanotti, en. 15. Lì on isti mnozijem klada da je Solin prvostola. J. Kavańin 117[b]. Kladam Pavla i državjane apostole zemle ugarske, kipoklanee ki Kumane i odpadnike ki Abarske obratiše. 307[b]. — *Nejasno je u ovom primjeru (isporedi c, b) bb)):* Gdi ogńenim końem vije, svitao u slavi brže klada, zmiju otrovnu da probije. J. Kavańin 269[a].

b. *pasivno.* Pod ńim su *(pod gradom Venecijom)* kladani pali od lantića. Nar. pjes. istr. 2, 99.

c. *sa se.*

a) pasivno. Svaki dan to bole klada se lipši red. Đ. Baraković, vil. 107. Tako gre, kad slip sebe vlada, kada se starijih svět pod noge klada. M. Kuhačević 77. — *Prema značeńu: priporiječati.* Nij' Kostanca ki se klada velog otac Konstantina. J. Kavańin 271[b]. Bilježnica Iliride i inih držav pak se klada. 277[b]. Kvirin, Julij, Filipov sin ki se klada. 298[a].

b) refleksivno. aa) uopće. Prid Fedrigom zlotvor preda, ki se protiv ńemu klada. D. Baraković, vil. 180. — ***bb)*** *s infinitivom, kao da znači namjeravati.* Hrvoe kad se krale varat klada. J. Kavańin 229[b]. Neću gledat ni srjed ada, ko se sa mnom peńat klada. 449[b].

KLADEĆE, *n. oklad, opklad, opklada. — U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* ‚Sinoć smo bili na kladeću'. J. Grupković.

KLADELE, *n. u Daničićevu rječniku:* selo koje je car Lazar dao Ravanici. bilo je negdje između Kučajine i Morave (Mon. serb. 197 *god.* 1381).

KLȀDENAC, klȁdēnca, *m.* puteus; fons, *vidi* studenac. — *isporedi* hladenac. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl.* klȁdenācā. — *Riječ je stara i stariji je oblik bio* kladęzь *(vidi* kladez), *ali se davno javla i mlađi oblik* kladenьcь *(vala da je po analogiji prema* studenьcь). *isporedi stslov.* kladęzь *i* kladenьcь, *bug.* kladenec, *rus.* колодязь, кладязь, кладезь, колодезь *i* кладенецъ, колодецъ. — *Riječ je tuđa, po svoj prilici iz germanskoga jezika od riječi (kojoj nema potvrde) ** kaldingas, *što bi postalo od got.* kalds *(novoвńem.* kalt), *hladan. — Između rječnika u Mikalinu* (kladenac, vrjelo, studenac ‚fons'; kladenac, bunar, puć ‚puteus'), *u Belinu* (‚fontana, fonte, luogo dove scaturiscono le acque' ‚fons'; kladenac izhitreni ‚fontana artificiosa' ‚fons artefactus'; lječni kladenci ‚fonti medicinali' ‚fontes medicati' 323[a]), *u Voltigijinu* (‚fontana, fonte' ‚brunn'), *u Stulićevu* (‚fons, puteus'), *u Vukovu* (vide studenac *s dodatkom da je stajaća riječ), u Daničićevu* (kladenьcь ‚puteus'). — *U naše vrijeme samo u pjesmama. — Na dva mjesta* XVI *vijeka ima nom. sing.* kladenc *(samo radi stiha):* Milija neg li bor uz kladenc studeni. N. Dimitrović 45. Oda ckla jedan sud ki često putuje na kladenc studeni, brzo se jur skuje. D. Rańina 97. ***a)*** *u pravom smislu, izvor, ali uprav koji je u uskoj i dubokoj jami što može biti izdubena i ograđena ludskom rukom, pa se iz ńe voda zahvata (vidi primjer iz Stefanita i Ihnilata i Vukov); ali često znači i vodu što izvire uopće iz zemle (vidi Gundulićeve primjere), ili koja u zgradi za to načińenoj izlijeva se ili baca u vis (vidi Zuzerićev primjer).* U carev kladenьcь. Glasnik. 11, 131. Livada na starymь kladenьcі. 11, 135. Na izvorь kladenьcь. 13, 371. Na sredny Kablarcь na izmaku na kladenьcь. Sr. letop. 1847. 4. 53. I povêde jego zajecь vь neky kladenacь glьbokь zělo. Stefanit. daničь. star. 2, 274. U ńemu *(lugu)* tuj vode po bistrijeh kladencijeh. N. Naješković 1, 171. Od svud nam izviru kladenci od vode. 1, 225. Koji ti prikaza muža na kladencu vrh gore Parnasa. 1, 300. Pristupi k jednomu bistru kladencu. D. Rańina IX[b]. Straznićе ki gledaš i bludeš studeni kladenac. 289. Učiniv na sridi kladenac jedan lip, da bude gojit ga *(dubje)* . . . 87[a]. Na vrilu vuk pije, a paka govori: ‚Ovca mi kladenac vas mutan satvori'. 88[b]. Ovdi vila satira ohodi pri kladencu. A. Sasin 132. Iza kladenca i vrela živoga vodu crpe. B. Kašić, nasl. 117. Polak Garamanta jes jedan kladenac vode. M. Orbin 167. I one *(vile)* koje posred gora vode o zori tanćac mili pri kladencu u dubravi. I. Gundulić 13. Tih kladenac romoneći zove svitlos dana draga. 28—29. Pri kladencu gdi bistromu vazda zene trava mlada. 80. Sred dubrave gdi kladenac tih izlazi vrh cvjetica i vrh trave. 350. Svak pod dubjem sred livada pri kladencih vjetric ište. 403. Košuta ga *(jelena)* slidom slidi gdje kladenac bistri vidi. 554. Nije kladenca gdi u luvezni ne vode se tanci izbrani. G. Palmotić 1. 30. Iskat lokve ostaviv kladenac. (D). Kladenci žedaju. (D). Poslov. danić. Raskošna i pitna kladenca. A. d. Bella, razgov. 71. Umiva se u kladencu od perivoja. I. Đorđić, salt. XIV. Jelin ište drag kladenac. 135. Gdi vlaga od kladenca skrovena bijaše. ben. 113. Trudan putnik ljeti hode nać kladenac bistri uživa. pjesn. 57. Velik kladenac meće u visinu rijeku vode. B. Zuzeri 210. Ne hrli tako žedna košuta na svoj kladenac. V. M. Gučetić 120. Na kladenac hladne vode. Nar. pjes. bog. 14. Kad prohode don'jeti sa kladenca vode hladne. 16. Izvadio si iz kamena kladenac žive vode. L. Radić 5. Lelen hlepi put kladenca hladne vode. 108. Kladenci, to jest bunarovi. I. Velikanović, uput. 3, 508. Uze glavu svetoga Lazara, pa je nosi do vode kladenca, spušta glavu u vodu kladenac, stajala je glava u kladencu lepo vreme četrdeset leta. Nar. pjes. vuk. 2. 321. ‚Studenac' i ‚kladenac' je ‚bunar' (gdje se voda zahvata ili vace). Vuk. pism. 12. Sińe gore, ne žal'te mu hlada bukovoga, ni kladenca vrela studenoga. Osvetn. 2. 8. Išće hladna u gori kladenca. 2. 32. Obadva mladenca do bilurna doskaču kladenca. 1. 30. Pa onda *(vidiš)* kladenac pored koga jădī kakva tužna jadika. M. D. Milićević, međudnev. 46. — ***b)*** *metaforički.* Živ kladenče od lubavi. M. Vetranić 1. 25. Učenik kladenac proli od suza. 1, 398. Od svake milosti kladenac ti jesi. N. Naješković 1, 114. Kladenac bi u gizdavih tvojijeh očiju bio meni. brašno samo u spomeni tvojoj, ljepša vil oda svih. S. Bobalević 206. Iz ovoga kladenca i vrjela izidoše različna progonstva. B. Kašić, iń. 45. Ima se čestokrat svak utjecati k kladencu i k vrelu od milosti. nasl. 270. Da sam dobrotu tvoju, kladenac od svake milosti i dobra, pogrdio. M. Orbin 335. Kladenče od milosrdja. I. Akvilini 334. Isukrs je kladenac od svijeh dobara. I. Đorđić, salt. 59. Pet kladenac pusti s križa po tvojemu cvijetju i travi. uzd. 65. Ovi kladenac svijeh milosti. B. Zuzeri 14. Uljezi u kladenac krvi Isukrstove. D. Bašić 194. Vrelo milosti, kladenče života. L. Radić 15. Ti si živi kladenac vode one koje sam žedan. I. M. Mattei 18. Moje carne oči, dva bistra kladenca. Nar. pjes. vuk. 1. 171. — ***c)*** *kao ime mjesno (može biti da je ovako i u prva četiri primjera kod a)).* ***aa)*** Koju od Dikla razrediše do Kladenca. P. Kanavelić. iv. 149. — ***bb)*** *u Srbiji, u. p. u okrugu aleksinačkom.* Niva kod Kladenca. Sr. nov. 1865. 578. — *izvor u okrugu biogradskom.* Glasnik.

19, 171. — *u okrugu jagodinskom.* Ńiva kod Kladenca. Sr. nov. 1866. 200. — *u okrugu požarevačkom.* Ńiva kod Kladenca. 1865. 316. — Tri Kladenca, *karaula u okrugu aleksinačkom.* M. D. Milićević. srb. 725. Idući uz vrlo strmu i u početku odveć uzanu kosu maloga crnoga vrha, dospeva taj put na ovo bilo kod Kladenca babe Romanice. Glasnik. 43, 296. Na jedan sahat odatle ima još jedan kladenac Antonijev. 297.

KLADENČAC, kladenčca, *m. vidi* kladenčić. *U Stulićevu rječniku:* ,fonticulus, parvus puteus'. — *nepouzdano.*

KLADENČAN, kladenčna, *adj. koji pripada kladencu.* — *U Stulićevu rječniku:* ,fontanus'. — *nepouzdano.*

KLȂDÊNČIĆ, *m. dem.* kladenac. — *U Belinu rječniku:* ,fonticello, fontanella' ,fonticulus' 323a; *u Voltigijinu:* ,fontinello, fonticella' ,brünnchen'; *u Stulićevu:* v. kladenčac. — *U naše vrijeme kao mjesno ime u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Kladenčiću. Sr. nov. 1868. 421.

KLADENČINA, *f. augm.* kladenac. — *U naše vrijeme kao mjesno ime u Srbiji:* **a)** *u okrugu jagodinskom.* Vinograd u Kladenčini. Sr. nov. 1864. 210. — **b)** *u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Kladenčini. Sr. nov. 1871. 133.

KLADENSKI, *adj. koji pripada kladencu, kladencima.* — *U Stulićevu rječniku:* ,putealis'. — *nepouzdano.*

KLÁDÊŃE, *n. djelo kojijem se klade (vidi* 1. klasti*).* — *Stariji je oblik* kladenje. — *Između rječnika u Stulićevu* (,positio, collocatio'). — *U ovom primjeru iz crkvene pjesme* (,dies irae') *kao da znači: računańe (polagańe računa).* Ne krati mi jur prošćenja, daruj milost odrišenja, razlog Bogu prav kladenja. Bernardin 181. M. Divković, nauk. 190. (,Juste judex ultionis, donum fac remissionis ante diem rationis').

KLADÈTINA, *f. augm.* 1. klada. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Junak misli da je kladetina; kad se trže, ali babetina. Nar. pjes. vuk. 1, 318.

KLADEVĻE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Ńiva u Kladevļu. Sr. nov. 1875. 967.

KLADEZ, *m. vidi* kladenac. — *-e- stoji mj. negdašńega* ę. — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom* xiii *vijeka.* Uglьbilь jesi kladezь. Zbornik drag. sreć. 8. Jestь na meste tomь kladezь dvoustь. 11.

KLȂDICA, *f. dem.* 1. klada. — *U Vukovu rječniku.* — *Množina* kladice *može imati i osobito značeńe.* Kladice, 1. čini mi se da su dva obla drva ozgo po pruću od brane, i to blizu sipaka. 2. kad se tara meće, onda se obje stative utvrde na dvjema kladicama i zaglavcima dobro zaglave. u Dobroselu. M. Medić. Kladice na cekrku. I. Krsńavi. list. 62.

KLȂDIĆ, *m. dem.* 1. klada. — *U Vukovu rječniku.*

KLADIJE, *vidi* 2. Klade.

KLÀDÎK, *m.* predio kraj Save u bosanskoj krajini pod planinom Grosarom. M. Ružičić.

KLȂDILAC, klȃdioca, *m. čovjek koji se kladi.* — *U naše vrijeme.* Uzajmi jednome od igrača ili kladilaca. V. Bogišić. zakon. 158.

KLȂDINA, *f. augm.* 1. klada. — *U jednoga pisca* xvi *vijeka, a između rječnika u Jambrešićevu kod* klada. U kladinu gńilu stvori se ubog vas. M. Vetranić 2, 119.

KLADITEĻ, *m. čovjek koji klade.* — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Jere sam dobrih ciṅenji naprida kladiteļ. A. Georgiceo, nasl. 221.

KLADITI, kladim, *impf. vidi* 2. klasti. — *Samo u Mikaļinu rječniku:* kladiti, klasti ,menestrare' ,tudiculo'.

KLȂDITI SE, klȃdîm se, *impf.* pignore certare, *vidi* okladiti se, opkladiti se, *od čega postaje kao imperfektivni glagol.* — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* klȃdî). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. okladiti se) *i u Vukovu* (,wetten' ,pignore certo'). Kad sam se jučer kladio sa onim mladim Laus-ban o moga końa dorata . . . da te ja ne smem poslati. Nar. pjes. vuk. 1, 589. Kladila se vila i devojka: vila dava silnovito blago, a đevojka sa ramena glave koja ć' prije uranit na vodu. Nar. pjes. herc. vuk. 196. Al' ne klańa mali Radojica, van se kladi mali Radojica da će lipu obļubit divojku. Nar. pjes. marj. 186. Divojka se s końari kladila da im hoće vsim końa ukrasti. Jacke. 119. Evo se ja kladim u vino za svu ovu družinu. Nar. prip. vrc. 206. Gde sudbina izvojeva vojna, o štono se ugda ne kladasmo, mi se bismo za četiri vijeka. Osvetn. 5, 114.

KLADIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. nakladiv. — *nepouzdano.*

KLADIVAC, kladivca, *m. dem.* kladivo. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* kladivec, mlatac, maļicić ,malleolus' čekićić; *u Jambrešićevu:* kladivec ,malleolus'; *u Stulićevu:* kladivec, v. koracić *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.*

KLADIVO, *n. čekić, maļic.* — *Može biti riječ praslavenska, isporedi stslov., novoslov., češ.* kladivo. — *Ne može se znati, postaje li od* 1. klada *ili od* 1. klasti; *veća je prilika da postaje od prvoga.* — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* kladivo kovačko, korać, mlat, čekić ,malleus, marculus, malleus fabrilis, pyrobola, martulus'. 2. kladivo dreveno ,tudes'. 3. kladivo veliko, veliki mlat ,marcus'; *u Voltigijinu:* ,martello' ,hammer'; *u Stulićevu:* v. korać *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.*

1. KLADNICA, *f. vidi* kladńa, krstina. — *isporedi* kladńica. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Da b' dal snopak po kabal pšenice, a kladnica zastava. križić, po onih stranah 20 snopov. F. Kurelac po tri po četiri. Jacke. 295.

2. KLADNICA, *f. list, cedulja kojom držara jarļa da će platiti ńeku svotu novaca iz svoje blagajnice.* — *Načińeno u naše vrijeme (od* 1. klasti *ili od* klad.). — *U Šulekovu rječniku* (,cassaschein; schatzkammerschein; schatzschein').

3. KLADNICA, *f. ime vodi i mjestu u Srbiji u okrugu valevskom.* Livadu granici reka Kladnica. Sr. nov. 1869. 7. Ńiva zovoma Kladnica. 1863. 514. — *I kao ime selu.* Od Vodice do sela Kladnice. Nar. pjes. vuk. 1. 359.

KLADNIĆ, *m. prezime.* — *Pomińe se* xviii *vijeka.* Todor Kladnić rečen Latinin, slavni mejdanžija. And. Kačić. kor. 186.

KLADNI DIO (DIJEL), *m. ime brdu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Glasnik. 19. 298.

KLADNIK, *m. mjesno ime.*

a. *vodu u Hrvatskoj.* — *U latinskom spomeniku* xiii *vijeka.* ,Ad rivum nomine Kladnik' Mon. ep. zagr. tkalč. 1. 19. (1209).

b. Kladnikь. Spom. stoj. 181.

c. *selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 91.

KLȂDNUTI, klȃdnēm, *pf. vidi* 2. klasti. Klȃdnuti, izvaditi jela iz zdjele. ,Kladni mi graha u zdjeku'. u Lici. V. Arsenijević.

KLȁDŃA, *f.* acervus; meta manipulorum. — *Akc. se mijeńa u voc.:* klȁdńo, klȁdńe, *i u gen. pl.* klȁdānā. *Postaje od* 1. klasti. *Od* xvIII *vijeka.*

a. *uopće, gomila, rpa.* Tilo okrenuvši se u šaku uervana smrdļiva gliba i u kladńu crni uglibani kostiju. I. J. P. Lučić, doct. 10. Nasložio golemu kladńu drva. M. Pavlinović, rad. 23. Kladńa, svaka stvar naslagana ,meta'; gomila drva. ,Nanio sam veliku kladńu drva'. ,Metni prid kuću na kladńu'. M. Pavlinović.

b. *vidi* krstina. — *Između rječnika u Vukovu* (,ein garbenschober' ,meta mergitum', cf. krstina). Sego goda 1795 paša ot Beligrada bjaše posija mnogu pšenicu, pootima ļudma ńive i sobra u kladńe. Glasnik. 21, 21. Gdje požeo i skolio snopļe, čini mu se nikog na ńih nema, nije age da mu kladńe mrsi. Osvetn. 5, 9. Kladńa, krstina. M. Pavlinović.

KLADŃAČA, *f.*

a. Kladńača, vrst gļive. B. Šulek, im. 145.

b. Kladńača, vrst ribe. Jasenovac.

KLȂDŃE, *n. u Vukovu rječniku:* u Bosni ili u Hercegovini nekako mjesto *s primjerom iz narodne pjesme:* A od Kladńa Ramo barjaktare.

KLADŃICA, *f. vidi* kladńa. b. — *Jamačno je deminutiv, a isporedi i* 1. kladnica. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Dok pod kladńicom (križevi ili rastave žetelačke, 20 snopov. F. Kurelac) vzdihuje. Jačke. 264.

KLADŃICE, *f. selo u Dalmaciji u kotaru spļetskom.* Repert. dalm. 1872. 34.

KLADORUB, *m. selo u Srbiji (istočnoj). — Pomińe se* xv *vijeka.* U Braničevu selo Kladorubь. Spom. stoj. 3. (1428—1429).

KLADORUBA, *f. ime vodi i mjestu u Srbiji u okrugu užičkom.* U Skrapež se ulivaju rečice: Sječica, Kladoruba . . . M. Đ. Milićević, srb. 581. Ńiva u Kladorubi. Sr. nov. 1871. 61.

KLADORUBI, *m. pl. mjesno ime. — U Daničićevu rječniku:* Kladoruby, manastir je Treskavac imao zemļe ,odь putê vlaškego grêdušte vь Kladoruby i vь Klьbasicu' (Glasnik. 11, 135. 13, 373), to će selo biti i sada od Bitoļa na jug kod mjesta Florine, samo što ga ,Hahn, reise 19' i na karti piše ,Kladorop'.

KLADOVITA, *f. seoce u Bosni blizu Sasine (u okrugu bihaćkom).* Schem. bosn. 1864. 88.

KLADOVĻE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Ńiva u Kladovļu. Sr. nov. 1866. 355.

KLȂDOVO, *n. ime maloj varoši u Srbiji u okrugu krajinskom. — Između rječnika u Vukovu* (,stadt und festung an der Donau, östlich von Orschova, einen kanonenschuss östlicher sind die ruinen der brücke Trajans'. cf. Kļuč). Kladovo, varošica. K. Jovanović 124. Kladovo, na 10 sata severo-zapadno od Negotina, na Dunavu, glavna je varoš sreza kļučkoga koji je po veličini drugi u krajinskom okrugu, odmah više Kladova na obali Dunavskoj stoji grad Fetislam. varoš je Kladovo deo toga grada. M. Đ. Milićević, srb. 986.

KLȂDOVSKȊ, *adj. koji pripada Kladovu. — Između rječnika u Vukovu.* Kladovska *(opština).* K. Jovanović 124.

KLADÙRINA, *f. augm.* 1. klada. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Devojkama perjano jastuko a momcima trule kladurine. Nar. pjes. vil. 1866. 238.

KLADUROVO, *n. ime selu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 142.

KLADUROVSKI, *adj. koji pripada Kladurovu.* Kladurovska *(opština).* K. Jovanović 142.

1. KLȁDȖŠA, *f. mjesno ime.*

a. Kladuša velika, *trgovište;* Kladuša mala, *selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 18. — *Naj prije u knizi* xvII *vijeka (ali vidi i* b), *a između rječnika u Vukovu* (,stadt in Türkisch-Kroatien' *s primjerom iz narodne pjesme:* Sad sam pošo u kršnu Kladušu, da ja prosim Mujinu Hajkunu). (1577) uzeše Turci veliku Kladušu. P. Vitezović, kron. 163. To je šaļo u kršnu Kladušu. Nar. pjes. vuk. 3, 107. Al' eto ti od Kladuše Muja. 3, 108. Nađe Todor sa Kladuše Muja. 3, 160. To je šaļe na tursku Kladušu. 3, 149. Četa se je mala podignula od Kladuše od grada bijela. Pjev. crn. 175a. Ishodio na ešći-Kladušu. Nar. pjes. juk. 127. Na Kladuši kladuškoga Muju. 127.

b. *u spomeniku latinskom* xv *vijeka pomińe se gradac Kladuša što možebiti nije isto mjesto što je kod* a. ,Mathias rex castra Scrad, Bwsin, Kladwsa, Ostervicza vocata et castella Gradecz et Komogoyna appellata . . . Martino de Frangepanibus novae donationis titulo confert'. Starine. 5, 117. (1461). — *isporedi i* kladuški, b.

2. KLADUŠA, *f.* vidi kladara. u Posavini. F. Hefele.

KLȁDȖŠANIN, *m. čovjek iz Kladuše,* a. — *Množina:* Klȁdȗšani. (1641) ban Drašković razbi Kladušane. P. Vitezović, kron. 190. Razbi Turke Kladušane. And. Kačić, kor. 480. Od Kladuše Kladušanin-Zuka. Nar. pjes. vuk. 3, 263. Svi za ńima Turci Kladušani. Pjev. crn. 175a. Eto ide sila Kladušana. Nar. pjes. juk. 203. Ńigu gleda Kladušanin Mujo. 226. Hej! polako, Kladušanin-Mujo! 450.

KLADUŠICA, *f. ńeka gļiva.* Kladušica, Sparassis Fr. (Janda, Marinković). B. Šulek, im. 145.

KLȁDȖŠKȊ, *adj. koji pripada Kladuši.*

a. *vidi* 1. Kladuša, a. O Mujago, kladuški sokole! Nar. pjes. juk. 202. I pred ńima kladuskoga Muju. 319. Izletila kladuška gospoda. Nar. pjes. marj. 97.

b. *koji pripada možebiti drugome mjestu Kladuši. — isporedi* 1. Kladuša, b. — *U spomeniku* xvI *vijeka.* Od meje kladuške. Mon. croat. 335. (1579).

KLȁDȖŠNICA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu krajinskom.* K. Jovanović 124.

KLAĐAR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Klađaru. Sr. nov. 1861. 316. — *Biće isto mjesto i* Klađari. Ńiva u Klađarima. Sr. nov. 1863. 462. — *isporedi i* Klađer.

KLȁĐATI, klȃđâm, *impf. vidi* kladati. — *Sa se (refleksivno) u poslovici dubrovačkoj* xvII *vijeka gdje se, jamačno krivo, tumači: klati.* Bog ļudi stvara, a sami se klađaju (koļu). (D). Poslov. danić.

1. KLADE, *n. vidi* sloga. — *U Stulićevu rječniku: (sa starijim oblikom)* kladje ,concordia, junctio'. — *nepouzdano.*

2. KLADE, *n. ime mjestima.*

a. *sa starijim oblikom* Kladije *u Daničićevu rječniku:* Kladije, selo ,Kladie' (ako je dobro prepisano) s gradom Kļučem kraļ bosanski Tomaš Ostojić dade sinovima vojvode Ivaniša Dragišića 1446 (Mon. serb. 139).

b. *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 81. — *Može biti da je isto što se pomiñe* XVI *vijeka (sa starijim oblikom* Kladje). U Kladju. Mon. croat. 327. (1555).

c. Klade novo *i* staro, *dvije puste u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 134.

d. *mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Branik u Kladu. Sr. nov. 1872. 656.

KLÄDÊÑE, *n. djelo kojijem se ko kladi.* — *U Vukovu rječniku.*

KLADER, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Kladeru. Sr. nov. 1875. 619. — *Može biti da je isto što je na drugom mjestu pisano* Kladur. Ñiva u Kladuru. Sr. nov. 1863. 113. — *isporedi* Kladar.

KLADUR, *m. vidi* Klader.

KLAFRATI, klafram, *impf. brbļati, blebetati, stucati.* — *isporedi* klafuriti, klaprñati. — *U naše vrijeme u Istri.* Pak moraju deca klafrat talijański. Naša sloga. god. 10. br. 1, str. 15. — *Ima i u novoslovenskom* klafrati *i* klafar, *brbļalo; ovo će biti od novoslov.* klafati *koje je opet od ñem. (u bavarskom govoru)* klaffen *(isporedi i ñem.* kläffen, *šektati, i* klappern, *klopotati).*

KLÄFTAR, kläftra, *m. hvat, ñem.* klafter. — *isporedi* klafter. — *U naše vrijeme u Istri* Klaftar, hvat. Naša sloga. god. 5, br. 5, str. 15. *i u Šulekovu rječniku:* ,klafter'.

KLÄFTER, *m. vidi* klaftar. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* klafter, sežeñ ,orgia', *gdje može biti da* e *stoji po kajkavskom govoru mj. štokavskoga* a; *ali se i drugdje kaže* klafter, klaftera.

KLAFURA, *m. čovjek koji klafuri.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* klafura, tlapa, sprdalo, govorko ,blatero, locululio, loquax, archita, crepitaculum, citeria loquacior', v. recļiv; *u Jambrešićevu: u latinskom dijelu kod riječi* blatero; *u Stulićevu:* v. govorko *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.* — *Ima istu riječ i u novoslovenskom jeziku.*

KLAFURENSKE TRATINE, *f. pl.* poļe u Lomnici.

KLAFURITI, klafurim, *impf. vidi* klafrati. — *U Bjelostjenčevu rječniku ima:* cakolim, v. klafurim i onde ostala, *ali riječi* klafurim *nema na svom mjestu, i u Jambrešićevu: u latinskom dijelu* klafurim *kod* blactero.

KLAFURĻIV, *adj. brbļav.* — *isporedi* klafura, klafuriti. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* klafurļiva žena, krakorļiva, zaprdača ,linguacula, garrula', *i u Stulićevu:* klafurļiva žena, v. govoruša *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.*

KLÁIĆ, *m. prezime (vaļa da bi trebalo pisati* Klajić). — *Vrlo obično u naše vrijeme.* Đ. Avramović 263—264. Marko Klaić. Rat. 325. — *Vrlo obično i u Dubrovniku (gdje se kaže i* Kļajić) *i u Hrvatskoj.*

KLÄJ, *adj.(?),* kad djeca nijesu dobra, a naide kakav stranac, odmah straši djecu, da će ih zaklati, pa izvadi nož iza pasa ili pasñače, pa otvorivši ga tare ñime o dlan kao da ga oštri, a pri tome govori: ,Oštar bio, klaj bio, klao djecu kao i do sada!' u Dobroselu. M. Medić. — *Načiñeno od* klati.

KLÁJIĆ, *vidi* Klaić.

KLAJIĆI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 387.

1. KLÄK, *m. vidi* vapno. — *Miklošić misli da je postalo od stoñem.* chalch *(novoñem.* kalk), *kako i jest bez sumñe gorñoluž. i doñoluž.* kałk, *i lit.* kalkis, *ali u naš jezik mislim da je sumñivo, pošto se ova riječ nalazi u našega naroda osobito na zapadu, vaļa da je romanska riječ od lat.* calx *(upravo od acc.* calcem), *vidi kod* kelomna; *radi drugoga* k *vidi* kimak. — *Od* XVI *vijeka (vaļa da i primjeri u* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *nijesu stariji), a između rječnika u Mikaļinu* (klak, japno ,calx, caementum'), *u Belinu* (,calce o calcina, materia nota per fabricare' ,calx' 158[b]), *u Stulićevu* (,calx'), *u Vukovu* (,der kalk' ,calx', cf. kreč *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom iz narodne pjesme:* Biše grada tri godine danah, ne odbiše klaka od kamena'. Nosite klak i kami i drevje i pržinu. Pril. jag. ark. 9, 116. (1520). Zida ni klaka još nitkor ne znaše. M. Vetranić 1, 7. Da je naj veća muka naći japna ili klaka. B. Kašić, per. 12. Ukopano u klaku i japnu. fran. 207. Spravivši klak i japno. rit. 276. Put snježana neka je meni, vas se izmazah klakom bijelim. I. Gundulić 156. Grade kuću brez klaka. M. Radnić 54[b]. Oborivša kuću, što ostaje nego rasuti klak i svezaña od zidova? 316[b]. Bez klaka stijena čini među a ne mir. (D). Poslov. danič. Da koja godi zgrada bude s ñe klakom združena i pomazana. L. Terzić 224. Luci *(na nebu)* vrh kih stere bulta jaka drobnijeh stinčić, zlatna klaka. J. Kavañin 181[a]. Počivaše na ostru sagu prostrtu vrh tvrda naloga od klaka. I. Đorđić, ben. 30. Zapovidi da se Jura baci u jednu peć užeženu za klak činiti. F. Radman 16. S vodom.... klakom iliti vapnom, to jest krečom i s piskom učini maltu. I. Velikanović, uput. 3, 186. Rabotnici pripravļaju kameñe, klak, drvja. J. Matović 183. Ni odbiše klaka od kamena. Pjev. crn. 126[b]. Udariše u gradsku kapiju, ne odbiše klaka od kamena. Nar. pjes. hörm. 1, 127. Nekakav vaš dušman prošle noći došao pa mi zamazao klakom ozgo moje pismo. Nar. prip. vrč. 132. Gonio seļak magarc i na ñemu klak. Bos. vila. 1892. 75. Razvaline i gomile kameña u klaku. S. Ļubiša. prip. 29. Kaže se i u Lici. M. Medić. — *Radi ovijeh primjera vidi* živ, gasiti, peći: I svrhu rana metnut klak živi s vodom soli. P. Posilović, nasl. 129[a]. Klak živi ,calce viva' ,calx viva'. A. d. Bella, rječn. 158[b]. Mrtva su ga položili u jednu skriñu živijem klakom napuñenu. B. Zuzeri 106. Skriñu živoga klaka nasuše. J. Banovac, pred. 142. Metni u vino malo živoga klaka. J. Vladmirović 25. Vaļa ga spaliti živijem klakom. S. Ļubiša, prip. 238. — Klak ugašen ,calce smorzata' ,calx temperata'. Klak neugašen ,calce viva' ,calx viva'. — Klak pečen ,calce ben cotta' ,calx cocta'. A. d. Bella, rječn. 158[b]. — *Neobična je množina što se nalazi u jednom primjeru: (Ogañ)* da im peče, da im kuha klake, lonce, smoke, kruha. J. Kavañin 567[a]. — *Ne posve u istom smislu.* Klak, ime lijepu, što se pravi od ilovače i primiješane pļeve za zidañe peći i pećñaka, u Prigorju. F. Hefele.

2. KLAK, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 18.

KLAKAR, *m. selo u Bosni u okrugu banolučkom.* Statist. bosn. 11.

KLAKARJE, *n. selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijeļ. 122.

KLAKE, *f. pl. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 82.

KLÄKNUTI, *vidi* kleknuti.

KLAKOVIT, *adj. (kamen) od kojega se čini klak.* — *Načiñeno u naše vrijeme.* Klakovito kameñe (,kalkstein'). Zbornik zak. 1853. 897.

KLȀLAC, klȁoca, *m. onaj (u jedinom primjeru vuk) koji kole.* — xvii *vijeka.* Vuk je živina prjevarļiva, drugo klalac, tretje poždrlac. M. Divković, bes. 167[b].

KLAMA, *f. nejasna i sumńiva riječ u spomeneniku* xvii *ili* xviii *vijeka. moglo bi biti i mjesno ime, ali drugdje nije potvrđeno.* Do Slabine su Mrazovci, to je as careva, zemļe su Kostajničana koji su u Bańoj Luci, a Mlečanica, to je as carev, a moja klama *(ili* Klama?). Starine. 12, 24. *(oko god.* 1696—1703).

KLȀMALICA, *m. i f. čeļade (muško i žensko) kao klamalo.* — *U naše vrijeme u Lici.* ,Čuti, seoska klamalico, nikad u kući nijesi'. J. Bogdanović.

KLȀMALO, *m.* šaļiv naziv za čovjeka koji vavije nekud klama *(ide klamičući).* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KLȀMÂŃE, *n. djelo kojijem se klama.* J. Bogdanović.

KLȀMATI, klȁmâm, *impf. vidi* klamitati. — *U naše vrijeme u Lici.*

a. *vidi* klamitati, a. ,Klama mi žińa na jednom kolu, moram je presjeći'. ,Vidi se da e omrša', kad onako sva roba na ńem klama'.

b. *vidi* klamitati, b. ,Edva evo po ovom vremenu klamam'. J. Bogdanović.

KLȀMAV, *adj. koji klama.* — *U naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku: (kod* locker) klamavo uže ,ein lockeres seil'; *(kod* los) klamav klinac (čavao, ekser) ,ein loser nagel'.

KLȀMFÂR, *m. vidi* klampar. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ,bractearius, bracteator, bractearius 1. laminarius faber', *i u Stulićevu:* ,battiloro' *(zlo tumačeno po latinskoj riječi),* ,bractearius' *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.*

KLAMȈTÂŃE, *n. djelo kojijem se klamiće.* — *U Vukovu rječniku.*

KLAMȈTATI, klȁmîćêm, *impf.* vacillare; nutare. — *isporedi* klamati, klimati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (1. ,wackeln' ,nuto'. 2. ,wackeln' ,agito').

a. vacillare, moveri, labare, *ļuļati se, micati se, kad što nije zabodeno ili uopće pričvršćeno na svom mjestu kao što treba, n. p. klinac (čavao) u svojoj rupi, zubi u desnima, pa i klobuk na glavi (kad je preširok), cревļa na nozi itd.* Kao babini zubi. (Kad je što slabo i klamiće). Nar. posl. vuk. 129. — *U Vukovu rječniku stoji (u svijem izdańima):* ,agito' *po čemu bi bio prelazni glagol ali vaļa da je štamparskom griješkom mj.* ,agitor'.

b. nutare, *klimati, n. p. glavom, ili ļuļati se cijelijem tijelom (kao pijan), pa i hoditi tako klimajući.*

KLAMȈTAV, *adj. koji klamiće, vidi* 2. klapati, a *na kraju.*

KLAMKATI, klamkam, *impf. u zagonecі našega vremena, vaļa da je dem.* klamati. Turska kapa iza brda klamka *(i* klapka, *od* klapkati). *odgonetļaj: mjesec.* Nar. zag. nov. 129.

KLAMPAR, *m. vidi* limar. — *isporedi* klamfar, klanfar. — *Od ńem.* klempner *(srvńem.* klampfer). — *U naše vrijeme u Lici.* Klamparom zove narod onog zanaǵiju, koji od lima, ili inog bleha razne stvari i posude izraduje, kao: zaklopce, kante, lućerde, limice itd. J. Bogdanović.

1. KLÁNAC, klánca, *m.* angustiae, fauces, *tijesni put (ili uopće tijesni prolazak) među dva brda, dvije visine, ždrijelo, gudura; naj češće se upotrebļava kao strategična riječ za mjesto kuda vojska nikako ne može ili jedva može proći kad su neprijateļi na visinama sa strana. u Mikaļinu, u Belinu, a i u Voltiģijinu rječniku ima značeńe: maleni uski put ili stranputica, ali se ovo dosta ne potvrđuje primjerima.* — *isporedi* klańac. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing.* klánac, *voc.:* klânče, klânci, *gen. pl.* klânâcâ. — *V. Jagić* (archiv für slav. philolog. 2, 397) *pa i F. Miklošič* (trêt und trat. 21; etymol. wörterb. 117) *misle da je srodno s lit.* kalnas, *let.* kalns, *brdo; onda bi mogla biti i indoevropska riječ, isporedi grč.* κολώνη, κολωνός, *brežuļak, lat.* collis *(mj.* colnis, *vidi* K. Brugmann, vergl. gramm. der indogerm. sprachen. 1², 368), *got.* hallus, *hrid. samo je kod toga čudnovato što ove riječi nema u drugijem slavenskijem jezicima, već samo u našemu i u novoslovenskom* (klanec), *a ne znam ima li je u bugarskom.* — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (klanac, uličica ,callis, semita' *i kod* stranputica), *u Belinu* (,calle, via stretta' ,semita' 160[a]; ,sentiero' ,trames' 668[a]; ,stradella' ,semita' 711[a]; ,viottolo, via stretta e non maestra' ,semita' 768[b]), *u Bjelostjenčevu* (v. klańec), *u Voltiģijinu* (,sentiero, viottolo, colle, stradella' ,fusssteig, fusspfad'), *u Stulićevu* (klanac ,passo stretto' ,semita'), *u Vukovu* (,der engpass' ,angusta via' *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Od kuda su klanci po naj tješńi. Da uhodi klance i bogaze).

a. *u pravom smislu.* Ner da bļudu droma i klance zaskoče, i gdi je proloma da zavale ploče. M. Marulić 19. Postavi se stati na nikom klancu, v kom razbijahu vsakoga. Transit. 262. Da boļe obajdu kamenu onu ļut, jeda si iznajdu ki klanac ali put. H. Lucić 217. Eto ju *(košutu)* pak sritih u klancu srićom mom. P. Zoranić 11[a]. Spiļe, klanci, luzi. Đ. Baraković, jar. 13. Da se ne ide tukući, obijući klance, sela, župe, gradove i mnoge razlike strane. M. Alberti iii. Na sve klance, na sve pute straže uzmnoži. G. Palmotić 2. 23. I da za to kraćijem puti potrebno je otrčati. da na klancu neke od ļuti moć budu ih pričekati. J. Palmotić 190. Eliakim čini čuvati klance tijesne od planina. M. Radnić 362[b]. Nugle i klance iskah svuda. I. Zanotti, en. 50. Pak se napuniše ravnice i klanci. skaz. 21. Putnici... većma se paze i obziraju kada su u klanci. S. Margitić. fal. 153. Svim da otvora bez pjeneza klanac klijeski. J. Kavańin 87[a]. U stine i za klance sakriveni. 135[b]. Klánac ,insidia, passo cattivo'. S. Budmani 418[b]. Vraćajući se veseli natrag, dočekaše ji neprijateļi među jednim planinam u tisnim klancim, i na ńe iz busije udarivši razbiše ji. And. Kačić, razg. 81—82. Poznajući dobro, da Amega za sve arbanaške klance, busije, zaside i privare znadiše. 117. Ļute klance Turci prijezdiše. 262[a]. Prez lumbarde zapri klance. M. Kuhačević 147. Stupi na jedan klanac. I. J. P. Lučić, razg. 45. Dobro znadeš klance i bogaze. Nar. pjes. vuk. 4, 50. Od kuda su po naj tješńi klanci. 1, 251. Tu su Turci klance povatali. 1, 338. Teno klance čuva od hajduka. 4, 389. I na klance stavio pandure. 4, 498. A na tvrdi klanac naćeraše. Ogled. sr. 54. Jal' ćem' oba klanac zavaliti. Nar. pjes. juk. 231. Doći će vranac u tijesan klanac. Nar. posl. vuk. 69. Kim se društvo pohvali, brže klanac zavali. 133. Tvoja raja može da te hrani, pa stalo je za hajdučke klance. Osvetn. 1, 14. A sa mnom će polovina poći, da uskočke pregledamo klance. 1, 29. Pa i mene Muja srazit šćaše, pa zavali ńegdje klanac Muja. 2. 11. A oni su prisjednuli klance. 2, 55. Jer su turski vardali ulaci da su vlasi zavrnuli klance. 2, 112. U nerodnu klancu

litičevu. 3, 31. Drž' se klanca po više Nozdara. 3, 100. Gdje god znadeš za ubojne klance. 3, 123. Eno kneza Evgenija kojeg još danas klanci i mostovi uz Bosnu spominu. M. Pavlinović, razg. 25. Ban Derenčin, začuv da se Jakub paša vraća, zakrči mu klance. 38. — *vidi i* jadikov *i* jadikovac.

b. *u metaforičkom smislu.* A hudobe će sve klance zasjesti mu da ne uteče. B. Zuzeri 37. Prid paklom stoji Božija pravda oružana čekajući na klancu ondi grešnike. 337. Zatvoriće *(djavao)* sve pute i klance, kud ste mu utekli. J. Banovac, razg. 186. Pisa svomu sinu: ,Ti si sad doprao na klanac života, s kojega vaļa na desnu ol' na lijevu'. M. Pavlinović, rad. 84. Trgovini propita Tegetov klance. 86.

c. *u prenesenom smislu, stańe u kojemu čeļade nema kud kamo da pobjegne, i takovo duševno stańe, osobito čas smrti.* Ako si kad vidil čovika umriti, pomisli da ć i ti na ta klanac priti. A. Georgiceo, nasl. 57. Ne more se reći zaisto da ostavļaju grihe, nego veoma većma da grihe *(sic)* ostavļa*(ju)* ńih zašto jesu na taki klanac došli. P. Posilović, nasl. 3b. Doveden je do klanca. (D). Poslov. danič.

2. KLÁNAC, klánca, *m. blato, kao, glib. — Akc. je kao kod* 1. klanac. — *Vaļa da je ista riječ što* 1. klanac *(jer je često u orakovome klancu mnogo blata). — U Vukovu rječniku:* ,kotli' ,lutum' *s primjerom:* Klanac do koļena.

3. KLÁNAC, Klánca, *m. mjesno ime. — Bače ista riječ što* 1. klanac.

a. *u Hrvatskoj.* ***a)*** *u županiji ličko-krbavskoj.* ***aa)*** *selo.* Razdijeļ. 37. — ***bb)*** *tri zaseoka.* 31. 34. 37. — ***b)*** *u županiji modruško-riječkoj.* ***aa)*** *dva sela.* 59. 62. — ***bb)*** Bijeli Klanac, *selo.* 58.

b. *pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 135.

4. KLANAC, Klanca, *m. ime muško. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Brže sitnu kńigu napisali staru Klancu sivome sokolu. Pjev. crn. 312a. I star Klanac poskoči na noge. 312b.

KLÀNCÂŃE, *n. djelo kojijem se klanca. — U Vukovu rječniku.*

KLÀNCATI, klàncâm, *impf. moriti se idući. — Može biti da je dem.* klamati. — *isporedi* klanćati. — *U Vukovu rječniku:* ,sich müde gehen' ,fatigari eundo'.

KLÀNCOŠ, *m.* vidi tancoš. M. Medić.

KLANĆAC, klanćca, *m. dem.* 1. klanac. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku (vidi kod* klanćac) *i u Stulićevu:* ,parva semita'.

KLANĆATI, klanćam, *impf.* idući klapati životom: mlavo čeļade klanća; u mraku se klanća. M. Pavlinović. — *isporedi* klancati.

KLANČEV, *adj. koji pripada Klancu (vidi* 4. Klanac). Svako pozna Klančeve topove. Pjev. crn. 312b.

KLANČICA, *f. vidi* 1. klanica *(upravo je deminutiv, isporedi* klaničica). — *U naše vrijeme.* Čim će pregraditi kuću perdom ili pleterom, ili avliju ili obor medom, ili klančicu zidom. *(u Hercegovini, u Crnoj Gori, u Boci kotorskoj).* V. Bogišić, zborn. 342.

KLÀNČIĆ, *m. dem.* 1. klanac. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (uz* klanćac). ,Lako 'e pro ovog klančića prijeći, ali treba junak koji će se uz onu veliku klančinu uzvući'. J. Bogdanović.

KLÀNČINA, *f. augm.* 1. klanac. — *U naše vrijeme.* Neš se pro ove klančine prevući. J. Bogdanović. — *vidi i kod* klančić. Ovako se zove i vrh kod Liča.

KLANFAR, *m. vidi* klamfar. — *U Šulekovu rječniku:* ,klempner'.

KLANFARI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 48.

KLÀNFATI, klàntâm, *impf. vidi* klaťati. — *U naše vrijeme u Istri.* Klanťat ili fȑfļăt, n. p. pak češ poć to klanťat okole. *u Voloskome.* F. Simčić.

1. KLÀNICA, *f.* stabulum. *vidi* košara. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* klànîcâ. — *Može biti da postaje od korijena glagola* klasti. — *U naše vrijeme (ali vidi i* klaničica) *u Bosni, a između rječnika u Stulićevu* (,foenile', *isporedi* pojata) *i u Vukovu* (vide košara *s dodatkom da se govori u Bosni).* Kabanica kuća i klanica. Nar. pjes. petr. 3, 268. Tavnica mi kuća i klanica. 3, 417. Iz toga čardaka napravļene su današńe kuće i klanice. Bos. vila. 1887. 316. A ovce su blećale u klanicama. 1892. 293.

2. KLÀNICA, *f. domaća životińa (ovca ili koza) što se hrani da se zakoļe. — Postaje od part. praet. pass.* klan *glagola* klati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (ovca koja će da se koļe ,das stechschaf' ,ovis ad cultrum destinata' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* S nama postupaju kao s ovcama klanicama. Đ. Daničić, psal. 44. 22. Ovako veli Gospod Bog moj: ,Pasi ovce klanice'. zah. 11. 4.

3. KLANICA, *f. vidi* pokoļ. — *Postaje kao* 2. klanica. — *U jednoga pisca našega vremena.* Tu je tada bila strašna klanica između Huna koji napadahu i Niševļana koji grad brańahu. M. Đ. Milićević. kraļ. srb. 88.

4. KLANICA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* K. Jovanović 100.

KLÀNIČICA, *f. dem.* 1. klanica. — *U jednoga pisca (Bošńaka)* XVIII *vijeka.* Potribito im bi savrijeti se prid gradom u jednoj špiļici, da rečem klaničici, gdi običavaše imańe plandovati. F. Lastrić, od' 384.

KLANOVAC, Klanovca, *m. mjesno ime u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Klanovcu. Sr. nov. 1861. 316.

KLAŃ, *m. vidi* klańańe. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Merkur s Gracijama u istom templu klań primaju. J. Kavańin 357a. Svjet naš uči ih riječi hitat, i Isus, Mariju klańem čitat. 505b.

KLAŃA, *f. vidi* klańańe. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kada Aman bijaše pomilovan od kraļa Ašuera, bijaše klańa i svak mu prigibaše kolina. M. Radnić 202b.

KLÁŃAC, kláńca, *m. vidi* 1. klanac. — *Samo s kajkavskijem oblikom* klańec *u Bjelostjenčevu rječniku:* klańec, klanac ,vallis, valles', v. dolica. 2. ,semita angusta, clivosa, via clivia'; *u Jambrešićevu:* ,callis, angiportus'; *u Stulićevu:* v. klanac *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva. — I kao mjesno ime.* Klańec, *trgorište u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 93.

KLAŃAČNO, *n. mjesno ime. — Vaļa da bi ovako glasilo po štokavskom govoru, nalazi se samo kajkarski oblik* Klańečno, *selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 100.

KLȀŃALAC, klȁńaoca, *m. čovjek koji klańa ili se klańa. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,adoratore, colui che adora' ,adorans' 37a; klańalac od nebogova, klańalac krivijeh bogova ,idolatra e idolatro, adoratore d'idoli' ,idolorum cultor' 374a) *gdje se naj prije nahodi,*

u Bjelostjenčevu (vidi kod klańavac), u Stulićevu (klańalac i griješkom klańaoc ,reverens, adorans, colens').

a. uopće. Ulizaoci i klańaoci pape rimskoga. A. Kanižlić, kam. 270.

b. o vjeri. Budući toliki kipa ovoga klańaoci. F. Lastrić, test. ad. 36a. Krivih bogova klańaoce obraćajući. A. Kanižlić, fran. 220. Klańaoci Jesusovi. S. Rosa 31b. Pravi klańaoci klańaće oca duševno. 57a. Klańalac kipâ. 158b. Stari Rimjani, ńihovi (satira) klańaoci. M. A. Reļković, sat. A5b. Da je ovaj običaj od ovih krivih bogova i od ńihovih klańaoca svoj početak dobio. A7a. Klańaoci Boga nebeskoga. A. T. Blagojević, khin. 57. Nazivamo se pravi klańaoci Božji. B. Leaković, gov. 201.

1. KLȀŃALICA, *f. žensko čeļade što klańa ili se klańa.* — *U Belinu rječniku:* ,adoratrice, colei che adora' ,adorans' 37a, *i u Stulićevu (uz* klańalac).

2. KLȀŃALICA, *f. vidi dale.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,eine art lieder der blinden, mit denen sie auf der erde sitzen und almosen bitten' ,cantus quidam coecorum eleemosynam mendicantium'). U Srijemu, u Slavoniji, u Bačkoj i u Banatu slijepci naši slabo znadu junačkijeh pjesama, nego pred kućama stojeći pjevaju pjesmice pobožne da bi ńima ļude na podjelu pobudili, a na saborima (kako kod crkava i kod manastira, tako i po varošima i po selima na panađurima i o praznicima) posjedaju na zemļu, pa kao pjevajući uz gusle mole da im se što udijeli. prve ove pjesmice zovu oni ,pretkućnice' (ili ,pretkutńice', što se pjevaju pred kućama), a druge ,klańalice' (kojima se ļudima ,klańa' i moli). Vuk, nar. pjes. 1, 127.

KLȀŃÂŃE, *n. djelo kojijem ko klańa ili se klańa.* — *Stariji su oblici* klańanije *i* klańanje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (klańanje), *u Belinu* (klańanje ,adoratione, l'adorare' ,adoratio' 37a), *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiģijinu, u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu* (klańanije ,inclinatio').

a. *uopće.* Множьствомь клањанија падајуштее уды. Domentijanb 44. *(Farizeji)* ļube prva posajenja na večerah i prva sidinja u crikvah i klańanja na trgu. Bernardin 37. matth. 23, 6—7. Ona klańanja i prignutja kolin. P. Radovčić, nač. 418. Gospojam od klańanja harač daju. P. Kanavelić, iv. 419. Za ukloniti se od mlogih pozdrava i klańańa. A. Tomiković, živ. 285. A puci im zaslugo priznaju sa klańańem i sa poštivańem. Osvetn. 2, 25.

b. *o vjeri.* Da je u Jerusalemi misto od klańanja. Bernardin 49. joann. 4, 21. Ne primļo Bog tvojego klańanija. Pril. jag. ark. 9, 147. (1468). Idolatrija aliti klańanje stupom. M. Orbin 28. Lakomost jest kakono jedno klańanje idolsko. I. T. Mrnavić, ist. 168. Gdi god je Isukrst, dostojno jest, da mu se klańańe čini. I. Velikanović, uput. 3, 53. Od klańańa Božjega. J. Matović xvia. Da sama crkva ima pravo klańańe posvetilišta. 91. Obratili bi se svi ļudi na klańańe i čašteńe pravoga Boga. 325. Zazivańem svetijeh i s klańańem relikvija. 331. — *U Turaka.* Kad svrše klańańe i iziđu pred ģamiju svi ga jednoglasice zapitaju. Nar. prip. vrč. 90. Više vaļa dan klańańa jedan. P. Petrović, gor. vijen. 34.

KLAŃARIĆ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* Vinograd u Klańarići. Sr. nov. 1875. 131.

KLAŃAŠ, *m. vidi* klańalac, b *(s ńekijem preziravanem).* Ne klańa se ujedno Bogu i vragu. ali jao! ovakovi klańaša jest danas pun krstjanluk. D. Rapić 68.

KLȀŃATEĻ, *m. vidi* klańalac. — *U Stulićevu rječniku.*

KLȀŃATEĻICA, *f. vidi* klańalica. — *U Stulićevu rječniku.*

KLȀŃATEĻNICA, *f. na dva mjesta u rukopisu* xv *vijeka s različitijem značeńem: na prvom mjestu znači što* klańańe, b, *na drugom što* klańalica. ,Ča to činiš?' ,Ovo klańateļnicu Bogu čińu'. . . . ,Lukava Bogu klańateļnice, ne primļe Bog tvojego klańanja'. Pril. jag. ark. 9, 147. (1468).

KLȀŃATI, klȁńâm, *impf. iterativni glagol prema* kloniti; *oblik je aktivni po svoj prilici mlađi od refleksivnoga* klańati se *koji je običniji i u drugijem slavenskijem jezicima.* — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* klȁńâ). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* klańati *i* klańati sę, *rus.* кланяться, *poļ.* klaniać *i* klaniać się; *nije posve isto češ.* klaněti *(praes.* klanim) *i* klaněti se, *gorńoluž.* kłońeć, *dońoluž.* kłoniś se.

1. *aktivno.* — *Između rječnika u Belinu* (klańati tkoga ,adorare, far atto di riverenza' ,adoro'; Božjom časti klańati ili poštovati tkoga ,adorare uno come Dio' ,divino quempiam honore colere' 37a; klańati lažive bogove ,idolatrare, adorare gl' idoli' ,idola colere' 374a), *u Stulićevu* (klańati koga *uz* klańati se), *u Vukovu:* n. p. podne, akšam, ićindiju ,beten (von den türkischen serben)' ,oro'.

a. inclinare, flectere, *pogińati, naprijed pregibati; objekat je glava, gorńi dio tijela; to se shvaća (u prvom i trećem primjeru) kao znak štovańa, radi toga u trećem primjeru ima dativ onoga što se štuje (isporedi* c, *i* 3, b). — *rijetko (može biti da se shvaća kao imperfektivni glagol prema* nakloniti, prekloniti). *(Anđeli)* klańa'u lišca, steru krila oko ogleda svoga mila. J. Kavańin 499b. Prij', utroba ih *(djecu)* neg' izgańa, kod ńih oči našo bdiju, rodnijem ļubav krilo klańa, ruke hode im ukrjepļiju., 505b. Koji glavu klańa prisvetomu imenu Isusa. Ant. Kadčić 374.

b. *značeńe je kao kod* klańati se, *vidi* 3, b; *objekat je što je ondje dativ.* — xvii *i* xviii *vijeka.*

a) vidi 3, b, *a).* San ovi prikazivaše Jozefu da ga sunce, mjesec i jedane*(s)* zvijezda . . . klańaju . . . Erbo Jozefa uzpeta na pristoļe edipatsko klańo je ńegov otac i jedanostińa ńegove braće, to jest sunce i jedanes zvijezda. S. Rosa 51b.

b) vidi 3, b, *b).* Drži da ona sva je sreća i božanstvo koje klańa. I. Gundulić 330. Boga . . . štujte, ļubite, klańajte, častite i bojte ga se. A. Vitaļić, ist. 195. Svi se od svita kraļi sgrbe s priklonstvom ga hteć klańati. 218b. Prilike od zlata narod klańa. 481a. Sama Boga tu klańajuć. J. Kavańin 307a. Ne klańaše l' rimski puci Priapa, Volupa i Smradesa? 443a. Nego čini tvom milosti da te vijerno svi služimo, duše i naše da te klańa'u, hvale, slave, blagoslivļa'u. 574a. On je Bog koga svak klańat će. I. Đorđić, salt. 147. Klańajući junca od zlata. 268. Poniženo klańam Boga očita i skrovena. uzd. 129. Tebe u trojstvu, Bože jedan, svak pripijeva, klańa i štuje. ben. 200. Sa svijem srcem i pameti klańam nebo lica tvoga. pjesn. 24. Slično bilo naj veće bi klańat vrijeme mješte Boga. 59. Tebe klańamo, o blaženo trojstvo. J. Banovac, blagosov. 286. Mješte Boga svoga stvoriteļa klańaše stvoreńe. S. Rosa 21b. Tuj nadoše Jezusa s Marijom i vidinši ga metnuše se nica na zemļu prida ń klańajuć ga. 36a. Klańaćeš Gospodina Boga tvoga. 48a. Nemoj klańati bogove drugo prida mnom. J. Matović 16. Bogoļubno bi i sveto

klaňali Boga. 83. Da bi klaňali i častili Boga. 287. Klaňati ćeš mene pravoga Boga. 328. Prid uvjetnijem ovijem zaklopjem klaňat ću i hvalit ću ime Gospodinovo. I. M. Mattei 17. Klaňa(j)te me: božica sam. N. Marči 12. Pafo i Cerig klaňa mene. 23. Šta u kuli beg po noći kavi? il' se mije i klaňa Alaha? Osvetn. 4, 16.

c) vidi 3, b, *c*). I svakomu čini znati, da grob sveca Muhameta na Meci će poć klaňati. I. Gundulić 296. Idoli klaňat tempao sveti. J. Kavaňin 512^{b}. Svetijeh mučenika kojijeh u ovoj crkvi klaňamo. I. Đordić, ben. 141. Marija koju pripovijedamo i klaňamo za istinitu majku Božju. J. Matović 39. Da je ovo pravi sakramenat i jedan od onijeh sedam kojijeh je crkva sveta vazda klaňala i poštovala. 192. Pak kô svetu klaňat će te. N. Marči 85.

d) vidi 3, b, *d*). Tri robiňe, tri carice ki postavi na sto uza se, i klaňajuć žensko lice, rob pritvori od cara se. I. Gundulić 516. Sve tvoje kuće prisvitle koju meu časti ostale klaňa vas grad. I. Ivanišević 259. Klaňam maňe, klaňam vele, moga i Vlaš-Božićevića. J. Kavaňin 99^{b}. Bratucedi kih dobrotu svi klaňaju. 103^{a}. Biskupa ňih Jakova grede klaňat pero moje. 120^{a}. Za ňim klaňam pak Fedrika. 121^{b}. Katolicanska crkva vazda je klaňala rimskoga vladaoca papu. J. Matović 299.

c. *značeňe je posve kao kod* b *(osobito kod b)), ali je razlika u tome što ima dativ a ne akuzativ kao kod* b. — XVII *i* XVIII *vijeka, a i* XVI *po naj prvom primjeru, ali može biti da* se *stoji i za* briňu *i za* klaňam, *ili samo za drugo, isporedi* brinuti, 1, 1, *c*) (zledi *može biti instrumental*). I za sve er briňu zledi se koj klaňam, vidu, zlo er ciňu, a od zla se ne uklaňam. D. Raňina 112^{a}. Kraļa komu podniženo sve klaňati zemļe imaju. G. Palmotić 3, 81^{a}. Manases .... balvanom je klaňal. P. Vitezović, kron. 14. Tom' svak klaňa zemļi niče kipu obetnom' od božice. J. Kavaňin 45^{b}. Pogansko je kipočašće s kim klaňamo zlatu u tašće. 55^{b}. Za ļjetni mu harać stavi, da svo'em' vijeću uzvišenu klaňa. 184^{b}. Nek sva zemļa klaňa tebi. 227^{a}. Svijet prevarļiv i himbeni, što svim može pak klaňati. 362^{a}. Tim otajstvom od čudesa kojim tabor od nebesa i oružje i koluna vazda klaňa do dubina. V. Došen 112^{ab}.

d. *moliti se Bogu klaňajući se (glavom i gornijem tijelom put zemļe), samo o Turcima. (u jednom primjeru našega vremena o Hrišćanima:* Patrijara je pred ikonam klaňao. S. Ļubiša, prip. 146. *a drugome* XVII *vijeka o poganima, ali može biti da* se *u* poklone se *stoji i za* klaňaju: Ovdi se ima ustati cesar sa svom družbom, i pojdu k idolom i ondi dosavši klaňaju i poklone se. P. Hektorović (?) 84. — *Od* XVIII *vijeka.* **a)** *kao neprelazni glagol bez objekta.* Ulami ne klaňaju, neg' mu prvi odnećeu se. J. Kavaňin 270^{a}. Kako bi ono vrime došlo u koje Turci klaňaju, udiļ bi klaňali. J. Filipović 1, 22^{b}. Niti klaňa nit' abdest uzimļe. And. Kačić, razg. 109^{b}. Kad ja podem u gamiju klaňati. Nar. pjes. vuk. 1, 236. Ko će klaňat, nek id' u gamiju. 2, 513. Gospodaru, care Sulemane! hodi dodi ka Jerusalimu, te ti klaňaj za nedeļu dana, da ti padne vatra iz nebesa. 3, 58. Te *(Turci)* klaňaju i Bogu se mole. 3, 269. Niti klaňa ni avdes uzima. 4, 79. Turski klaňam, srpski Boga molim. 4, 168. Na svińsku kožu ne klaňao! Pjev. crn. 80^{b}. Tako ne klaňao de Turci klaňaju. Nar. posl. vuk. 308. ,Šta ti čini otac?' ,Klaňa'. ,Šta ti čini mati?' ,Krsti se'. 353. Pošto Turčin uzme avdes da klaňa. Vuk, poslov. 76. A to kleto odijelo za Turčina ni pristalo nije, jer se miti i klaňati smeta. Osvetn. 2, 51. Tako vele age Trebiňani, a miju se i klaňaju često. 2, 77. Jednijem je u zakonu dano, poraz dina gonit dušmanina, ne klaňali kao oni sami. 3, 32. — **b)** *objekat može biti molitva ili vrijeme u koje bira molitva po musulmanskom zakonu.* Te klaňaju turskoga namaza, klaňaše ga za nedeļu dana. Nar. pjes. vuk. 3, 59. Večeraše i akmaš klaňaše. 3, 346. Asan aga ićindiju klaňa. Nar. pjes. petr. 1, 159. Ali beže ikindiju klaňa. Bos. prij. 1, 38. Ona sabah klaňa u odaji. Nar. pjes. horm. 1, 4. I narodu klaňo ramazane i učio djecu kňigovaňe. Osvetn. 6, 8.

e. *kao* poklaňati, *imperfektivni je glagol prema* pokloniti. — *U tri pisca* XVIII *vijeka.* Gdi jim klaňaš oborito sve jestojske plemenite. J. Kavaňin 23^{a}. Orlanda ňegovaste klaňajuć mu tôke dare. 191^{b}. Djevojčica sramna 'e svaka, bježi a želi bit ļubļena, ako se odkrije, brani, a paka klaňa, kad je uzmoļena. 253^{b}. Neka klaňa stavna vira što poznaňe ne dopira. I. Đordić, salt. 161. Čim klaňam male ove kňige na svjetlost izvedene tvomu gospodstvu, krepcijeh imam uzroka radovati se. I. M. Mattei v. Tot su dužni prisvetomu srcu Jezusovu klaňati svoje srce čisto. 10. Čast koju mi Bogu klaňamo. 12. Komu si tvoju ļubav klaňala do sada? 22. Izaberi kojugod službu koju ćeš mu svaki dan klaňati. 140. Božijemu srcu klaňati harač svendiļni ļubavi. 157. Klaňati G. Bogu naše molitve. 169. Drugu službu još postavļam koju . . . korisno ćeš klaňati prisvetomu trojstvu. Stit. 23.

f. *kao* uklaňati, *imperfektivni glagol prema* ukloniti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Sveto pomazanje ne brzi smrt, ali je klaňa. Blago tur. 2, 304. — *U jednoj narodnoj pjesmi našega vremena ima primjer:* Sve se cure uklonile s puta, a ne klaňa Velibegovica. Nar. pjes. herc. vuk. 111, *gdje* klaňa *znači: uklaňa se, kao da je neprelazni glagol, ali se po svoj prilici ima u misli* se *po prethodnome glagolu.*

2. *pasivno.* — *prema značeňu kod* 1, b. Visoćni klaňajemu. Sava, sim. pam. saf. 11. Hudobe... jesu bile . . . klaňane i prigrļene. A. Gučetić, roz. mar. 143. I u duha sfetoga... koji je s ocem i sinom zajedno klaňan i proslavļen. B. Kašić, rit. 71. Da on sam tote bude klaňan, štovan i hvaļen. A. Vitaļić, ist. 251. Tilo Isukrsta vazda budi klaňano. F. Parčić 73. Da i on klaňan tuti bude. J. Kavaňin 121^{b}. Bog bješe častjen i klaňan. I. Đordić, salt. 7. S toga on *(Benedik)* bi klaňan, caštjen i slavjen ne samo od talijanske nu od inostrane gospode. ben. 158. Jeda li u svemu klaňani Isukrst imade u sebi štogodire sramotno? I. P. Marki 16. Odi je govor o Gospodinu Bogu pravomu, Bogu Abraama, Isaaka i Jakoba klaňanu od Židjela. S. Rosa 7^{b}. Ovi djetići iliti mladjenci klaňani su u hristjanstvu kô mučenici. 37^{b}. Počese kipi bit klaňani pravo kakono bogovi. Blago turl. 2, 82. Ja jesam Gospodin Bog tvoj, to jest jedin i sam i klaňan i služen u samomu i pravomu zakonu katolićanskomu. 2, 30.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* — *prema značeňu kod* 1, b. Tko na cara (car zavika) zgar od Boga posvećena stavļa ruke, koga slika od svijeta se klaňa i sjena? I. Gundulić 560. Da se klaňa u svijeh mjestih Jesusa ima preblaženo. I. Dražić 21. Nek se klaňa svet' trojica od pukova. J. Kavaňin 225^{a}. Taj kami još i sada se klaňa od pravovjernijeh putnika. I. Đordić, ben. 114. Da se ne ima klaňati drugi bog. A. Baćić 42. Sveto tilo ňegovo prinošeno bi u Mletke gdi s velikim devocijonom

i ļubodiļem klańa se i poštuje od onizije građana. F. Lastrić, od' 321. Koji se s ocem i sinom zajedno klańa i slavi. J. Matović x. Da se imaju klańati i zazivati sveti. xi. I ńegova uspomena da bi se klańala svaki dan. 227.

b. *refleksivno, uprav pogińati se, ili pregibati glavu ili gorńi dio tijela pred kim ili pred čim u znak poniznosti i štovańa, pa i drukčije pokazivati poniznost i štovańe, kad se izriče pred kim se ovako čini, to biva obično dativom. i. ovoga se razvijaju i druga značeńa, ali nije svagda lako razlikovati jedno od drugoga.* — *Vrlo često.* — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* ,adorare'; *u Mikaļinu* klańati se, pokloniti se ,colo, veneror, adoro, tribuere cultum religionis'; *u Belinu* ,chinarsi per riverenza' ,inclinare se reverentiae causa' 190^{a}; ,rispettare, portar rispetto' ,vereor' 626^{a}; ,riverire' ,veneror' 629^{a}; ,adorare, far atto di riverenza' ,adoro' 37^{a}; *u Bjelostjenčevu* klańam se, čast dajem, častim ,adoro, colo, veneror, religione placo, religionis cultum tribuo, reverentiam praesto, exhibeo, reverenter saluto'. 2. v. poklańam se; *u Jambrešićevu* klańam se ,adoro'; *u Voltiģijinu* ,venerare, inchinarsi, complimentare' ,anbeten, verehren, sich verneigen'; *u Stulićevu* klańati se komu ,adorare, venerare, venerari, colere, revereri, ad pedes alicujus procidere'; *u Vukovu* ,sich verneigen' ,inclinor'; *u Daničićevu* ,caput inclinare'.

a) caput inclinare, acclinis salutare, *dolazeći pred koga ili sretajući ga pozdravļati ga pregibańem tijela, pa i uopće stojeći pred kim pokazivati mu svoju poniznost i štovańe prema ńemu.* Pripadaju klańaje se. Sava, sim. pam. šaf. 10. I pozdravļahu i klańahu jej se. Starine. 23. 87. (1496). Na kolina padaše klańajući se kako no da bi prošćenje pita' od griha. Živ. jer. star. 1, 233. Klańam se tebi, Dariju caru, služiti hoću tomu ki nami život darova. Aleks. jag. star. 3, 265. Padahu na kolina ter mu se klańahu. Tondal. star. 4, 116. U to Venera božica izide, a vile joj se klańaju. M. Držić 35. Nu milos tva volja sminje mi toj daje, da idu k ńemu ja, snižno se klańaje. D. Rańina 148^{a}. Ah prikor, u dugu tamnilu neznańa cić zlata drug drugu k'o rob se da klańa! I. Gundulić 168. Posmijeh mu je sved sred usti, svakomu se smerno klańa. 311. Na ńe štitu zvijer je ona, proć mjesecu jasnom s nebi ka se klańa svim priklona. 341. Koga kad vijaše Anton, do zemļe mu se klańaše. F. Glavinić, cvit. 183^{a}. Tvoj svjetlosti ja se snižen klańam odi. Ġ. Palmotić 2, 16. Svak mu se klańaše priklono s pošteńem. B. Krnarutić 10. Ovo promišļa misnik kada se klańa. I. Ančić, svit. 151. A svi oni ki ga vide klańa'u mu se, a on muči. J. Kavańin 53^{b}. Vrata ohola kim se klańa vas svijet nica. 216^{a}. Da se zemļi istom klańa, po zemļi se da i poteže. 436^{a}. Knezi, bani . . . klańat će se zemļi nice. 568^{b}. Ļubeći ruke vašemu gospodstvu klańam se osobito. I. Đorđić, uzd. iv. Kudio je mrtva komu se je živu ulizivao i klańao. A. Kanižlić, kam. 142. Drug se virnu drugu klańa. V. Došen 137^{a}. Klańajuć se do nizina. 140^{b}. Vaļa da se širom tare, i do crne zemļe klańa, srcom gdino kripost plańa. 228^{b}. Vidi*(h)* čudo i nagleda*(h)* ga se, di se klańa misecu danica. And. Kačić, razg. 17^{a}. Klańajući se do zemļe. kor. 35. Duboko prignut klańa se. I. Velikanović, uput. 3, 457. Klańaju se ńemu svi po redu. J. Krmpotić, mal. 12. No se rodu licem klańa. Nar. pjes. vuk. 1, 6. Pak se klańa do zemļice crne. 2, 311. Klańam vam se! (Kad se ko s kim sastaje ili rastaje — mjesto: ,Pomozi Bog!' ili: ,S Bogom ostaj'. U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 131. Pristupi k ńemu čovjek klańajući mu se. Vuk, mat. 17, 14. Kojima se Judima klańa i moli. nar. pjes. 1, 127. Svi grknuše iz jednoga glasa, a poniče i zelena trava, ter se klańa Nikolici knezu. Osvetn. 3, 151. — *U ovijem se primjerima ima u misli drugo* se: Traže da im se klańa po ulicama. Vuk, mat. 23. 7. Tražite da vam se klańa po ulicama. luk. 11. 43. — *Mjesto dativa može biti i instr. s prijedlogom* pred. Pred kim se na koļenih klańaju vsi. Transit. 21. Klańati će se prid tobom. B. Kašić, rit. 108. Klańa se prid ńime. D. Baraković, vil. 13. I pred ńim se do zemļice klańa. Nar. pjes. vuk. 2, 628.

b) adorare, *pokazivati naj veće štovańe bogu ili kome ili čemu što se drži kao bog, pa i uopće postupati s kim ili s čim kao s bogom.* Kako poznal budeš ńega Gospodina i da ne moreš najti drugoga ńemu takmena, ńega štuj, ńemu se klańaj. Živ. kat. star. 1, 219. I budu se klańati ńemu fsi anjeli Božji. Bernardin 9. paul. hebr. 1, 6. Kipu zlatomu ki si uzdvigal ne klańaju se. 101. dan. 3, 12. Klańati se idolom. Naručn. 85^{a}. Imamo se bojati Boga i klańati se ńemu. Korizm. 30^{a}. Klańahu se telcu. 56^{b}. I klańati se će ńemu svi anđeli Božiji. N. Rańina 22^{a}. paul. hebr. 1, 6. Klańamo se Isukrstu. Š. Budinić, sum. 7^{b}. Ovčim načinom svetim klańaje se kako bogom. 32^{a}. Gdi se dvije živinice nerazložite, volak i tovarac, ńe sinku Isusu velo umiļeno i poniženo klańahu. M. Divković, bes. 80^{b}. Klańaj se jednomu Bogu. B. Kašić, zrc. 33. Sin od pogubļenja koji je suprotivnik i dviže se sfrhu svega što se Bog zove, ali komu se ļudi klańaju. M. Orbin 194. Gdje mole i gdje se klańaju anjeli. 273. Isukrstu z molitvom i srcem klańam se. F. Glavinić, cvit. 383^{a}. Pripros bojnik u necijeni ukopan ćeš odi stati i bludnoj se jednoj ženi ko i božici tvoj klańati. Ġ. Palmotić 2, 33. I ko otaru od božice ljeposti se ńe klańahu. I. V. Bunić, mand. 4. Dobra kojim se svit, kako idolom, klańa. P. Radovčić, nač. 53. Ja se klańa idolom. P. Macukat 72. Bogu s' klańam. J. Kavańin 80^{b}. Na isti način klańamo se tilu Isukrstovu. A. Bačić 50. Bog zapovida da mu se čovik klańa, a čovik ļubeći sebe veće nego Boga, Boga ostavi i stvoreńu na misto Boga klańa se. J. Filipović 1, 411^{a}. Sagriši puk obrani klańajući se onom teliću zlatnome u pustińi. J. Banovac, razg. 28. Oni božanstveni sakramenat tila Isusova komu se mi klańamo na otaru. 41. Klańam ti se, moj Isukrste. prisv. obit. 46. Neka mu se klańaju svi anđeli. F. Lastrić, test. 232^{b}. Koji se idolom klańaše. svet. 50^{a}. Klańam ti se ponizno, o spasiteļu moj! A. Kanižlić, bogoļubn. 170. Idole kojizim se otac ńezin i sva kuća klańaše. And. Kačić, kor. 32. Boga nisu poznavali, nego su se kipovom klańali. Nadod. 7. Ne štijete li da su se neznabožci Moabite ńemu *(Baalu)* klańali? M. A. Reļković, sat. A6^{b}. Klańati se Bogu. sabr. 6. Zapovidi da se sinovi Izraelski ńima *(teocima)* imaju klańati. 30. Da se ļudi klańaju kruhu na misto svoga spasiteļa. Ant. Kadčić 154. *i ovaj primjer pripada amo, jer se stoji i za* ima *i za* klańati: Kojom vrstom štovańa ima se klańati Isukrstu u eukaristiji? I. Velikanović, uput. 3, 53.

c) venerari, *pokazivati štovańe (mańe nego Bogu) svetijem licima, stvarima, mjestima itd.* Mariji svaka vrst i svi ļudi se klańaju. M. Jerković 102. Kolici bani, kraļi i cesari klańaše se tvoj prilici. J. Kavańin 217^{a}. Vidiš kô se ńoj klańaju svi dvorani od Siona. 520^{a}. Putnici od dragosti vesele suze prolivaju, klańajući se onim

mistom u kojim Isus dilova naše spaseńe. J. Banovac, razg. 14. Ovo je jedan poklon koji se čini stvoreńu i s ovim se klańamo divici Mariji kao naj većemu stvoreńu. 77. Križu sveti, stijegu nedobitni moga vojvode, moga Jezusa, klańam ti se, cijenim te, slijedim te. I. M. Mattei 336. Ko nije video crkve i peći se klańa. Nar. posl. vuk. 150.

d) observare, colere et observare, *uopće imati i pokazivati štovańe kome, podlagati mu se, prestajati na ńegovu vol̨u, spoznavati se mańijem od ńega (i u metaforičkom smislu o neživijem stvarima).* Ja se klańam vam v onom v čem ste nas dobili. Mon. croat. 167. (1497). Vsi se klańamo pismom i listom jedne i druge strane. 191. (1506). Pridaj zeml̨u komu moreš, mi mu se klańamo. 219. (1549). Ja koji sam vazda s velicijem priklonstvom tvojima se kriposti klańao. M. Držić 63. Ke se *(rike)* Krki klańahu i vode za harac pridavahu. P. Zoranić 71a. Tac sto krat priko dne rad tebe jedine koj vazda klańam se, umiru, i opet na život vraćam se. D. Rańina 110a. Ali ona slavna lica, višńa krepos kijeh naresi, kojijem zora i danica klańaše se zgar s nebesi. I. Gundulić 266. Drugi *(car)* oholo ki pod nebi vrh cara se svijeh ponosi, samomu se klańa tebi. 315. Kral̨u, da ti je sreća u ruci, i da ti ova mjesta i dal̨a klańaju se i svi puci! 447. Svijetli ures ńih *(djevojaka)* l̨epote, kijem se klańa zrak sunčani, naša srca i živote veza. G. Palmotić 1, 35. Ne l̨eposti neg kreposti junačko se srce klańa. 1, 139. Od snage je mudros veća, dosnica se glavi klańa. 1, 227. Jedna ka se tebi klańa *(l̨ubi te)*. 2, 13. Evo plate ka se od bludnijeh vila vadi kijem se toli vi klańate. 2, 11. Predńi običaj svak uklańa, a novom se samo klańa. J. Kavańin 173a. Dubrovnice, vazda Spljet se tebi klańa. 175b. Istini, kojoj s' klańa'u i poganci. 340b. Ovo li su stani kijem se klańo zrak sunčani? I. Đorđić, uzd. 6. Klańat se ,rispettare'. S. Budmani 418b. Komu se tude poro klańa. V. Došen 75b. Da se smradu uvik klańa. 88a. Niti se mańemu od sebe tko klańa i podlaže. M. Dobretić 339. *(Cara moskovskoga)* sto no mu se pola klańa svijeta. Osvetn. 2, 103. Jedna drugo klańajuć se caru. 2, 104. Ti kojino klańaš se jedino o bedrici ćordi. 3, 11. A pust junak o tom i ne sańa, jer se svomu otacastvu klańa. 3, 17. Nuzda jeste naćerala našu stoku povinovat vuku, pa se klańat drvl̨u i kameńu. 3, 58.

e) cedere, *u prenesenom smislu, kao popuštati, uzmicati, upravo biti mane vrijedan od drugoga (u dativu).* — *U jednom primjeru* xvm *vijeka o umnijem stvarima.* Pokore take, da se ne klańaju pokorama jednog Petra od Alkantare. F. Lastrić, test. ad. 105a.

f) vidi kod 1, f.

c. refleksivno, ali drukčije nego je kod b, *jer subjekat (glava, kol̨eno, sopra) pregiba samo sebe, ali ne po svojoj vol̨i.* I često se glava klańa svojem sudcu u polaču. J. Kavańin 573b. Prid ńim svako se kolino klańa. F. Lastrić, test. 228b. Danas ima jato sluga, sutra ima hrpu duga; danas mu se sopra klańa *(od mnoge hrane klima)*, sutra ga se svak uklańa. V. Došen 162a.

KLAŃAVAC, klańávca, *m. čovjek koji klańa ili se klańa.* — *isporedi* klańalac. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* klańavec, klańalac ,adorator, cultor, venerator, adorans'*) i u Stulićevu* (klańavec, v. klańalac *iz Bjelostjenčeva).* Da grede vrime i sada jest kada pravi klańaťci budu se klańati otcu u duhu i u praťdi. Bernardin 49. joann. 4, 23. Ako on ki se brat zove bude bludnik, ili idolski klańavac. Anton Dalm., ap. 32. Ko ne vidi ludost ovih klańavac i nepristojstvo pridavati takova otajstva Bogu pravomu. P. Radovčić, nač. 152. Židovi i Krstjani trpe muke gore neg klańavci i pogani. J. Kavańin 452b. Ustade se posli toga na noge ponizni klańavac. Blago turl. 2, 216. Ńegovi klańavci jesu kipoklańavci. 2, 272.

KLÂŃAVICA, *f. uprav (ptica) koja se klańa, vidi* crvendać. *U naše vrijeme u Dalmaciji.* Klańavica, Ruticilla phoenicura. G. Kolombatović, progr. spal. 1880. 20.

KLAŃČAC, klańčca, *m. dem.* klańac. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* klančec, klančac ,vallecula'. 2. ,semita acclivis'. v. ,clivus'.

KLÁŃE, *n. djelo kojijem se kol̨e ili djelo kojijem se ko s kim kol̨e.* — *Stariji je oblik* klanje. — *Između rječnika u Belinu* (klanje ,scannamento, lo scannare' ,jugulatio' 648b), *u Bjelostjenčevu, u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu* (1. ,das schlachten' ,mactatio'. 2. ,zwietracht' ,rixa' *s primjerom:* U ńihovoj je kući do vijeka klańe među ženama). ,Hoće me zaklati'. ,Brizno ti tvoje klanje!' M. Držić 218. Ovi mrmńavci jesu oni koji paze stada djavaoskoga od koga neće da se izgubi nijedna ovca, i ako se odijeli koja od krda djavaoskoga, oni ju progone s lajańem i klańem govoreći zlo i mrmńajući . . . M. Radnić 17b. I veće ne bi boj ono nego klańe i sječeńe. B. Zuzeri 401. II' od klańa ako ima krvi. J. S. Rel̨ković 273. Toli Mirko i ńegovi druzi, žudni klańa a i puskarańa. Osvetn. 2, 125. Ako li su se na klańe sabrali. 2, 126.

KLÂŃEŃAK, *m. čovjek koji se zaklao.* — *U jednom primjeru našega vremena.* A mnogi su sami sebe ubili u Moki kad je Muhamed umro, te je tako mnogo svojijeh klańeńaka sobom poveo. Nar. prip. vrc. 54.

KLAOKA, *f.* cloaca, *podzemni prokop (u gradovima) kroz koji se izvodi na pol̨e voda i nečist.* — *U Mikal̨inu rječniku:* klaoka od grada ,chiavica' ,cloaca, colluviarium'. — *nije štamparska pogreška mj.* kloaka, *kako bi se moglo pomisliti, jer stoji među* klanac *i* klapati. — *Jamačno je riječ romanska (vidi kod* kolomna) *što je postala od latinske, isporedi srlat.* clauaca, *tal.* chiávica.

KLÂONICA, *f. mjesto gdje se kol̨u domaće životińe (volovi, brави) za prodavańe mesa, isporedi* mesarnica, komarda, kasapnica. — *Na ime u naše vrijeme od glagola* klati. — *I u Šulekovu rječniku:* ,schlachthaus'.

KLAONÎK, *m. ime klancu (pisano je velikijem slovom).* — *Postaje od* klati. — *U jednoga pisca našega vremena.* U tijesnu klancu Klaoniku. Osvetn. 5, 40.

KLAP, klâpa, *m.* mlijeko na smokvi koje se vidi kad se otrgne od ńe ili plod ili granica. — *U naše vrijeme na Trpńu:* ,Klap mi je izio usta'. M. Milas. — *isporedi* 2. klapac *i* 1. klapiti.

1. KLÁPA, *f. vidi* tlapńa. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,der wahn' ,vanitas'). San je klapa, a Bog je istina. Nar. pjes. vuk. 2, 15. Jedna vjerovala je da tako sve može biti, druga nikako nego da je klapa. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 241. Jednom be edom sve jedna klapa. *(u Istri).* Naša sloga, god. 15. br. 28.

2. KLÁPA, *f. hyp.* klapalica. — *Akc. se mijeńa u voc.* klâpo. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

3. KLAPA, *f. ime domaćijem životińama. a) kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 41. — *b) kački.* 45.

1. **KLÁPAC**, klápca, *m. odrastao momak.* — *Vaļa da je ista riječ što* 1. hlapac *(drukčiji je akcenat, ali vidi kod* I. hlap). — *U naše vrijeme.* ,Ja sam nakan ovog mog dječaka (klapca, momcića) ženiti. *(u Lici).* V. Bogišić, zborn. 168. Klapac, vidi japalak. ,Veliki klapac, more već blago mamu čuvati'. J. Bogdanović. Klápac, dečak. ,Ima dvije cure i jednog klapca'. u Lici. V. Arsenijević. Klapac, porugļivo ime za seoskoga neženu. ,Sastao je klapac i rekao joj: Pazi da ti ne budem ja kriv'. u Lici. F. Hefele.

2. **KLAPAC**, klȁpca, *m. oļuština od smokve, isporedi* 2. hlapac. — *U naše vrijeme u Dalmaciji, a između rječnika u Stulićevu* (,ficorum cortex'). Klapac, oļuština s glave od smokve. M. Pavlinović. ,Našla sam toliko klapaca pod smokvom što mi je neko pobro smokve'. *(u Stonu).* M. Milas.

3. **KLȀPAC**, klȁpca, *m.* rascijepļeno drvo koje svaca duge kad se bačva svodi. M. Pavlinović.

KLAPAČ, *m. vrsta pasuļa.* Klapač, suvrst jesenskoga pasuļa (Vaļavac). B. Šulek, im. 145.

KLAPAČA, *f. ime krmači.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

KLȀPALICA, *f. žensko čeļade klapavo.* — *isporedi* 2. klapa. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Muči, klapalico, duļi ti je jezik neg kraviji rep'. J. Bogdanović.

KLȀPALO, *m. klapav čovjek.* — *isporedi* klapo, klapeša. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Ćuti, ti klapo (klapesa, klapalo), duļi ti je jezik neg držak od lopate'. J. Bogdanović.

KLAPAN, *m. ime krmku.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

1. **KLȀPÂŃE**, *n. djelo kojijem se klapa (vidi* 1. klapati). — *Stariji je oblik* klapanje. — *U Mikaļinu rječniku:* ,klappanje' kucanje ,pulsatio'; *u Belinu:* klapanje ,il battere alla porta' ,pulsatio forium' 132b; *u Stulićevu:* ,klappanje' ,pulsatio, rumor'.

2. **KLȀPÂŃE**, *n. djelo kojijem se klapa (vidi* 3. klapati). — *Stariji je oblik* klapanje. Što govori Gospodin Bog na ova luda klapanja? A. d. Bella, razgov. 117. Ja govorim otčenaš, ako moja pamet ne nastoji i ne promišļa ono što govorim, ovo molitva nije, nego jedno, da tako rečem, klapańe usta. J. Filipović 1, 332a. Klapańe, ogovarańe. ,Naj gori zanat klapańe'. J. Bogdanović.

KLȀPAT, *m. buka, zveka.* — *Postaje od* 1. klapati *(radi drugoga primjera vidi i* 2. klapati). — *U dva pisca čakavca* xvii *vijeka.* I tolik sta vapaj po vojski i buka i klapat od kopaj. Đ. Baraković, vil. 63. Od nikuda klapat čuju čovičaska od hojenja. M. Gazarović 67.

1. **KLȀPATI**, klȁpâm *i* klȁpļêm, *impf. kucati (naj češće na vrata).* — *isporedi* 2. *i* 3. klapati. — *Vaļa da nije isto što i nem.* klopfen, *nego će obje biti onomatopejske riječi, te je i jedna i druga za sebe postala.* — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (,crepitare'), *u Mikaļinu* (,klappati', kucati ,pulso, pulsito'), *u Belinu* (,klappati' na vrata ,battere, picchiare alla porta' ,pulsare fores' 132b), *u Voltiģijinu* (,picchiare' ,anklopfen'), *u Stulićevu* (,klappati' ,pulsare, rumorem edere').

a. *aktivno.* Svitila ugašena u rukah imahu, za to zatvorena vrata nahojahu; klapati ne prudi, plačne ostaše van. M. Marulić 99. Klapajuštemu otvorit se. Š. Budinić, sum. 172a. Otvori meni klapajućemu vrata. Ivan trog. 10. Klapļući mu sfakčas na stan. M. Gazarović 118. Otvoraš mi kada klapļem. I. Ivanišević 135. Klapajući na vrata. P. Radovčić, nač. 190. Klapajte i otvori se vam. 195. *(Isus)* mnokrat pun ļubavi klapa na uliz srca moga. J. Kavańin 32a. Neka sječna i ohola po bedrih im ćorda klapļe. 292a. Ruńave uši po pleću trepte, klapa'u i klepeću. 413a. Klȁpati, klȁpâm, kucati. U naše vrijeme na Ratu stońskomu. ,Vidi ko ono klapa'. M. Milas. — *Može biti da pripadaju amo i ovi primjeri, premda bi se moglo pomisliti da pripadaju pod* 3. klapati; *protiv toga je instrumental* usti, ustmi. Tvoje molitve, Krstjanine, kakve su? kao i ostali, klapat usti a ne znat što se govori. J. Filipović 1, 17b. Da je vidit molitve mnogi i mnogi Krstjana, strah me da bi se vidile učińene ne samo brez ovoga načina, nego tako koliko da nije z Bogom ni besidio, budući da niti se spomenuo u molitvi od Boga koga je molio, ni od sebe istoga, nego samo da je usti klapao. 1, 296b. Drugi sidu, uzmu krunicu u ruku, pak ustmi klapajući po crkvi zjaju. 1, 297a. Vaļa ga skrušenim srdcem moliti, nije koristi ustmi klapati govoreći: ,Odpusti nam duge naše' ne promišļajući ovi priveliki dug. 1, 445a. Ako vidi tvoje srce brez prave bolesti izvan samo što ustmi klapaš lažļivo brez bolesti. J. Banovac, pripov. 35.

b. *sa se, pasivno bez subjekta.* Hoće ubožko redovništvo, da se klapa, da se prosi. J. Kavańin 364b.

2. **KLȀPATI**, klȁpâm *(i* klȁpļêm), *impf. vidi* klamitati. — *isporedi* hlapati. — *Može biti da je ista riječ što* 1. klapati.

a. *vidi* klamitati, a. — *Od* xv *vijeka.* Zubi jim klapaju. M. Marulić 253. Klapaju joj noge na baglame. Nar. pjes. juk. 230. 264. 494. Opanci ti klapaju. Nar. pjes. mag. 1864. 75. Opančine klapaju. Nar. pjes. kras. 1, 152. Zelen zec po potoku šklec; zelena mu kapa do ušiju klapa. *odgonetļaj: lješnik.* Nar. zag. nov. 114. Klȁpati, široka obuća kad ide ovamo i onamo. Opančine mu klapaju. U Hrvatskoj i Bosni. Đ. Šurmin. Stol klapļe = klamitav je. *(na Rijeci).* F. Pilepić.

b. *vidi* klamitati, b *(u prvijem primjerima kao da znači uopće hoditi).* — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (klapam ,ambulo, 1. equito cum motu capitis, gradior ad passus singulos declinando caput') *i u Voltiģijinu* (,camminare stentatamente, strascicarsi, strascinarsi' ,keuchen, daherschleichen'). Klapati dobro u službi Božjoj. Nauk brn. 24a. Ni azapa ki ne klapa na put. B. Krnarutić 14. Pišice je lagļe klapat neg hromoga końa jahat. P. Vitezović, cvit. 147. ,Edva kroz ovo blato klapam'. J. Bogdanović.

3. **KLȀPATI**, klâpâm *i* klâpļêm, *impf. brbļati, blebetati.* — *Može biti da je ista riječ što i* 1. klapati *(ovo vidi, osobito pod* a *pri kraju), ali vaļa da je akcenat drukčiji (po Stulićevu rječniku); a može biti srodno s* klápiti *i* tlapiti. — xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,klāpati' ,nugari, confabulari etc.'). Spljet duhovnijeh, koli klapa, a u svjetovnijeh Zadar prije. J. Kavańin 164a. Vjetar nosi riječi tapļe, malo stvara, tko odveć klapļe. 241a. Ili ludo klapati ili mrmošiti. A. d. Bella, razg. 8.

4. **KLÀPATI**, klàpâm, *impf. govoriti zlo na koga (na objekat), opadati, pańkati.* — *Može biti da je isto što* 3. klapati. — *U naše vrijeme u Lici.* ,On je naučio druge klapati i oklapavati, pa glava doļe!' J. Bogdanović.

1. **KLȀPAV**, *adj. koji klapa (vidi* 2. klapati, a). — *U Stulićevu rječniku:* ,klappav' ,smosso (fuor del sito in cui dee essere)' ,dimotus'.

2. **KLȀPAV**, *adj. koji klapa, vidi* 4. klapati. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Ona 'e dobra u

svacem, ali je pusto klapava, svakog će živa oklapati'. J. Bogdanović.

1. KLĂPAVICA, *f. (ńešto žensko) što klapa, vidi* 2. klapati, a. — *U narodnoj zagoneci našega vremena (gdje znači: vime).* Četiri četirice *(noge, ove riječi nema u ovom rječniku)*, peta, šesta klapavice, sedma, osma bodavice *(rogovi). odgonetļaj: krava.* Nar. zag. nov. 103.

2. KLĂPAVICA, *f. u Vukovu rječniku:* vide lapavica *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

3. KLAPAVICA, *f. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji ličko-krbarskoj.* Razdijeļ. 31.

KLÀPAVICE, *f. pl. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji ličko-krbarskoj.* Razdijeļ. 42.

KLÀPAVIČANIN, *m. čovjek iz Klapavica.* J. Bogdanović. — *Množina:* Klàpavičàni.

KLÀPAVIČÀNKA, *f. žensko čeļade iz Klapavica.* J. Bogdanović.

KLÀPAVIČKÎ, *adj. koji pripada Klapavicama.* J. Bogdanović.

KLÀPAVIČKIŃA, *f. vidi* Klapavičanka. J. Bogdanović.

KLÀPČIĆ, *m. dem.* 1. klapac. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Bome 'es već poveliki klapčić, mogā' bi u školu ići'. J. Bogdanović.

KLÀPČINA, *f. dem.* 1. klapac. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Evo u tebe klapčine sad na ženidbu'. J. Bogdanović.

KLĂPEŠA, *m. vidi* klapalo. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *I muški nadimak, u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

KLAPIĆ, *m. prezime.* — *Oko god* 1700. Od Omer-odabaše Klapića. Starine. 12, 15.

KLAPÌĆATI, *vidi* klapitati, b.

KLAPÌNA, *f.* plodovo meso u badema, oraha itd. stvrdne se i malo je sočno, pa se zove: klapina. K. Crnogorac, bot. 98.

KLAPÌNIKA, *f. vidi* kapinika. — *U jednoga pisca Dubrovčanina našega vremena.* U nekakvu brdu među hridima i klapinikama. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 190. Klapinika, Cytisus infestus Guss. (Vodopić). cf. Kapinika. B. Šulek, im. 145.

KLAPÌŃATI, klapìńām, *impf. buncati — vidi* 5. klapiti, *isporedi* klaprńati. — *U jednoga pisca Bokeļa našega vremena.*

a. *aktivno.* Ne pitaj, što je putem klapińao i šta mu se priziralo. S. Ļubiša, prip. 32. U toj muci poče svega i svašta da klapińa. 91. Neko kroz ogań klapińa. prič. 51.

b. *sa* se, *refleksivno ili pasivno (s dativom).* Pak se čoeku svašta klapińa i prizire. S. Ļubiša, prič. 112.

KLAPIŠA, *f. ime krmači.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

KLAPÌTÂŃE, *n. djelo kojijem se klapiće.* Kada se odmakneš od klapitańa i buke ļudske. M. Radnić 421a.

KLAPÌTATI, klàpićēm, *impf. vidi* 1. *i* 3. klapati.

a. *vidi* 1. klapati. — *U Mikaļinu rječniku (pod glomatati, u napose nema).* — *vidi i* klapitańe.

b. *vidi* 3. klapiti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, ali je po osnovi praes.* klapićem *i inf.* klapićati. Kad klapićat drugog čuje, da mu lako ne viruje. V. Došen 132b. Jer tko godi rad klapiće rad izmišļa. 132b. Što mamurna jezik svata klapićući ne okida. 153a.

1. KLĂPITI, klăpîm, *impf. uzrokovati osobitu vrstu boli i samijem doticańem na vrlo osjetļivom mjestu kao na očima ili gdje je koža oguļena.* — *isporedi i* 3. klapiti *na kraju.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (,frizzare' ,urere, pungere, mordere').

a. *uopće.* ,Dim me klapi po očima'. ,Saplun me klapi po ovoj ranici, kad se umivam'. *u Dubrovniku.* P. Budmani.

b. *o neugodnom osjećańu u grlu kad se guta uļe (ili drugo što masno) što je pokvareno (ranketivo).* ,Nije dobro ovo uļe, klapi'. *u Dubrovniku.* P. Budmani.

c. *(ne znam je li isto što kod* a *i* b *udariti bičem, kamdžijom (imperfektivni glagol prema* oklapiti). — *U narodnoj pjesmi bosanskoj.* Klapi ždrala s obadvije strane. Nar. pjes. petr. 2, 212.

2. KLĂPITI, klăpîm, *pf. vidi* 2. klapati, b. — *U Vukovu rječniku:* ,traben' ,eo aegre' *s primjerom:* Cijeli dan klapio pješice.

3. KLĂPITI, klăpîm, *impf. u Vukovu rječniku:* ova svijeća klapi kad gori, t. j. topi se mnogo ,rinnen' ,mano'. — *I u jednom primjeru* XVIII *vijeka ima ova riječ, te se čini da amo pripada (ako nije značeńe kao kod* 1. klapiti, *te kao da znači: plamtjeti, ili može biti: puckati (isporedi* 1. klapati): Jer i vatra većma plane, i klapiti većma stane. V. Došen 83b.

4. KLÁPITI, klâpîm, *impf. vidi* 3. klapati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* klápati). — *Može biti da tri najzadna primjera pripadaju pod* 3. klapiti. Ali još budalistije *(vaļa da je štamparska pogreška mj.* budalastije) klape i buncaju nikoji u Slavoniji. A. Kanižlić, uzr. XII. U vrime naređeno za ukazati ļubav i pošteńe Gospodinu Bogu klape, mrmraju, pošteńe trzaju, izkrńega svoga ime crne. 194. Danica je jasna zvizda, pak svit klapi i vraguje, nad bludnicam da boguje. V. Došen 133b. Pak još *(mamuran svat)* veli da se šali, kad u drugim bludnost pali, i u tom se mnogo slavi, kada sebe s drugim davi; davi, zašto ne govori neg' u propast što obori, nit' klapeći drugo radi neg' vas sabor da osmradi. 153b. — *I sa* se, *pasivno bez subjekta.* Klapi se da je sloboda do vlade i od vlade. M. Pavlinović, rad. 7.

5. KLĂPITI, klápîm, *impf. vidi* tlapiti.

a. *aktivno.* — *U Vukovu rječniku:* vide tlapiti.

b. *sa* se, *refleksivno, što je kod* a *subjekat, ovdje je dativ.* — *U Stulićevu rječniku:* klapiti se komu ,somniare' *s primjerom:* Noćaske mi se klapilo da sam etc. — *Biće ista riječ i kad znači: činiti se, videri. u Vukovu rječniku:* meni se klapi da će tako biti ,scheinen' ,videtur', cf. činiti se *s dodatkom da se govori u Imoskome.*

KLĂPITI SE, klăpîm se, *impf. pjeniti se, pjenušiti se, sapuniti se.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (pjeńušiti se ,schäumen' ,spumo'). Klapilo se, ne klapilo, ješću te, platio sam te. (Pripovijeda se da je kazao Hero kad je jeo sapun koji je bio kupio mjesto sira). Nar. posl. vuk. 134. — *Može biti da je u kakvoj svezi s* 1. klapiti, b.

KLĂPKA, *f. vidi* klopka.

KLĂPKATI, klăpkâm, *impf. vidi* klamkati.

KLĂPNUTI, klăpnêm, *pf. vidi* hlapnuti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ćutura me istom vara, jer, premda mi usta kvasi, srca žeđe ne ugasi; dok trideset puta klapne, celo mi se odma napne. V. Došen 169a.

KLĂPŃA, *f. kao da je pravo značeńe (vidi* 3. klapati *i* 4. klapiti): *prazne riječi, laž, šala, ali se pomiješalo s* tlapńa *(vidi).* — *isporedi* klapa.

*

— *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,ciancia, burla, scherzo, fraschoria' ,nugae' 191^{a}) *i u Stulićevu* (v. zanovetka). San je klapńa a sam je Bog istina. J. Banovac, pripov. 191. San je klapńa, sam je Bog istina. Nar. pjes. bog. 266. San je klapńa a Bog je istina. Pjev. crn. 267^{a}. Nar. pjes. juk. 374. Nar. pjes. petr. 2, 270. 3, 400. U toj klapńi opet se pridrne potrbuške. S. Ļubiša, prip. 95. Kôsto mu se u klapńi prikaza zemļište jedne same države. M. Pavlinović, razl. spis. 14.

KLÁPO, *m. hyp.* klapalo *(vidi)*.

KLÀPOR, klâpora, *m.* mlijeko na smokvi, koje se vidi kad se otrgne od ńe ili plod ili granica. — *U naše vrijeme u Stonu:* ,Klapor mi je izio sva usta'. M. Milas. — *isporedi* klap.

KLAPOŠ, *m. ime krmku.* F. Kurelac, dom. živ. 63.

KLȀPÔT, *m. vidi* klapat. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Stoji tutań, stoji jeka, stoji klapot, stoji zveka. V. Došen 173^{a}.

KLAPOVNICA, *f. žensko čeļade što klapa, vidi* 3. klapati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,garrula, loquax'.

KLAPOVNIK, *m. čovjek što klapa, vidi* 3. klapati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,nugator, garrulus, gerro, loquax'.

KLÀPRALICA, *f. žensko čeļade što klapra.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KLÀPRALO, *m. čovjek što klapra.* — *U naše vrijeme u Lici.* — *vidi kod* klaprati.

KLÀPRÂŃE, *n. djelo kojijem se klapra.* J. Bogdanović.

KLÀPRATI, klàprâm, *impf. vidi* klaprńati. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Taj klapralo vavije nešto klapra ka' i prazna mlinčina'. J. Bogdanović.

KLAPȐŃÂŃE, *n. djelo kojijem se klaprńa.* — *U Vukovu rječniku.*

KLAPȐŃATI, klapr̀ńâm, *impf. vidi* 3. klapati *i* 4. klapiti. — *Postaje od osnove vrijeh glagola.* — *U Vukovu rječniku:* ,plappern' ,blatero'.

KLAPTATI, klapćem, *impf. vidi* 2. klapati, a. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* U glavi mu zuba davoļega: sve mu klapću kosjerice prazne. Smailag. meh. 125.

KLAPTITI, klaptim, *impf. vidi* 3. klapati *i* 4. klapiti. Klaptiti svasta, t. j. brbļati. u Topolovcu. P. Brantner.

KLAPUSA, *f. ime domaćijem životińama.* ***a)*** *krmači.* F. Kurelac, dom. živ. 41. — ***b)*** *ovci.* Vekovo, Pozega.

KLAPÙŠÂŃE, *n. djelo kojijem se klapuša.* J. Bogdanović.

KLAPÙŠATI, klapùšâm, *impf. biti, tući, lupati.* — *U naše vrijeme u Lici.* ,Vidore! kako onaj onoga klapuša (tuče)'. J. Bogdanović.

KLAPÙTATI, klàpućêm, *impf. vidi* 1. *i* 2. klapati *(upravo je deminutiv).* — *U narodnijem zagonetkama našega vremena.* Dańu klapuće, a noću zvijezde broji. *odgonetļaj: đeram.* Nar. zag. nov. 48. U nasega Ilije trke mrke dimije i gvozdene papuce, te u ńima klapuće. *odgonetļaj: koń.* 170.

KLAPUZAN, *m. vidi* klapčina. — *Govori se od šale.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KLÁRA, *f.* Clara, *ime žensko.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,Chiara, nome proprio di donne' ,Clara' 189^{a}). Vele počtovanijem i bogoļubnijem dumnam . . . u svetu Klaru *(u manastir svete Klare).* B. Gradić, djev. 3. Sveta Klara pod regulom i meštrijom svetoga Frančeska. 113. Druga bi se Klara svitu objavila. D. Baraković, vil. 246. Klara, imenom i z dilom svitla. F. Glavinić, cvit. 273^{a}. Dumne tvoje plemenite svete Klare glavu pazu. J. Kavańin 316^{a}. Klara (kaluđeričko i svetovno). S. Novaković, pom. 70. *i u naše vrijeme dosta često u Dubrovniku i u okolini.* P. Budmani.

KLAREVIĆ, *m. muški nadimak ili prezime.* — *Pomińe se* XVIII *vijeka.* Jure *(Kačić)* rečeni Klarević. And. Kačić, kor. 469.

KLÁRIĆ, *m. prezime.* — *Od* XVI *vijeka.* Knez Ferenac Klarić. Mon. croat. 328. (1563). Sime Klarića celo selo jedno. Mon. croat. 308. (1598). Bilić, Klarić, Pribeović. J. Kavańin 135^{a}. Klarić. Schem. bosn. 1864. IV. XXVII. Kosta Klarić. Rat. 321. Klárić, prezime. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

KLARIĆEVAC, Klarićevca, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 40.

KLÁRIĆI, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 48.

KLARIJA, *f. ime selu u protopresviteratu veliko-bečkerečkom.* Šem. prav. 1878. 97.

KLÂRIŠ, *m. koraļ, merđan; jantar, ambar.* — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* ,succinum, electrum'. 2. klariš žuti ,sualternicum'. 3. klariš črļeni ,corallium'. *u Jambrešićevu:* ,corallium'; *u Stulićevu: griješkom* klaris ,succinum' *iz Bjelostjenčeva.* — *Ima i u ugarskijeh Slovenaca* (M. Pleteršnik, slovensko-nemški slovar). — *Jamačno je magjarska riječ:* kaláris, kláris *(od lat.* corallium, *ńem.* koralle).

KLÂS, *m.* spica, *zrna (i cvjetovi i plodovi) poređena u duļinu oko jedne tanke osi (vretena) a bez stabļika te priańaju uz os (kao što je na pšenici i na raži i na ječmu) a kaže se gdjegdje i za ovas i za sijerak (gdje su i stabļike) itd. vidi:* Klas, to je cvast na podugačkom vretenu na kome su ili sedeći *(bez peteļke)* ili peteļkavi cvetići. K. Crnogorac, bot. 87. — *Akc. se mijeńa u loc. sing.* klásu, *u gen. pl.* klásâ, *u dat., instr., loc. pl.* klásima, *u svoj množini, kad se umeće* ov: klȁsovi, klasóvâ, klasòvima, klȁsove. — *Riječ je praslavenska (-la- mj. praslavenskoga -ol-), isporedi stslov.* klasъ, *rus.* колосъ, *češ.* klas, *poļ.* kłos. — *Može biti da postaje od korijena glagola* klati *(bosti).* Miklošić; *ali se može pomišliti i na srodnost s riječima* klica, klijati. — *U svijem je rječnicima: u Voltigijinu* ,spica'; *u Mikaļinu:* klas od žita ,spica, spicus, spicum'; *u Belinu:* ,spiga di grano' ,arista' 356^{a}; ,spiga delle biade' ,spica'; klas bez osja ,spiga senza reste' ,spica imberbis'; klas s osjem ,spiga con le reste' ,spica armata'; proklicati u klas ,spigare, far la spiga' ,spico' 699^{b}; *u Bjelostjenčevu:* klas, klasje ,spica, spicus'; *u Jambrešićevu:* ,spica'; *u Voltigijinu:* ,spica, spiga' ,ähre'; *u Stulićevu:* ,spica, series rerum assutarum'; *u Vukovu:* ,die ähre' ,spica', cf. vlat; *u Daničićevu:* klasь ,arista'. — *Ima i množina, ali se češće mj. množine upotrebļava kolektivno* klasje *(vidi).*

a. *u pravom smislu.* Jakože na žetvê klasovomь sice vojnomь na zemļu otь ostryhь oružij padajuštiimь. Glasnik. 11, 111. Žita ka gori jur podivaju klas. M. Marulić 17. Došla bi leteći na zlatan klas ptica. H. Lucić 288. Koliko je klas puniji žita. M. Divković, bes. 57^{b}. Tašći klas. I. T. Mrnavić, osm. 132. Zrnce pšenice izmetne klas. M. Radnić 479^{a}. Prokleta ńiva na kojoj

klas ne ostaje. (D). U travi je, ili u klasu, sve izio. (D). Poslov. danič. Ni klas s drača gre mu u skute, niti on vino s trna pije. A. Vitaļić, ost. 278. Klasi prazni pogucaše klase pune. P. Vuletić 36. Kiteć klase, voće, cvitje. J. Kavańin 14a. Ki mi daše šupļu slamu a ne klase. 78a. Silni grad pada na žitnorodne klase. A. d. Bella. razgov. 100. Klasi satreni od silnoga grada. 204. Sime koje medu dracje i trnje pade, premda se proklije i proraste nikoliko, ne more klasa učiniti. F. Lastrić, od' 188. Klas kukoļa i ļuļa. ned. 89. Dobro ńi primińuje Job patrijarka osju od klasova. 131. Od klasa zrno razstavļajte. A. J. Knezović XLI. Sime koje će se u obilni klas razploditi. A. Kanižlić. kam. 139. Rukovet klasova ječmenih. 503. Kupila je brižno do večeri klase. utoč. 472. Ugleda sedam klasova lipi. E. Pavić, ogl. 84. Da može klasove kupiti. 213. Još je žito u klasu. (Z). Poslov. danič. Da se iz zrna posijana klas podiže. Đ. Bašić 298. Viđaše sedam klasova niknuti iz jednoga busa šenične. And. Kačić, kor. 41. Sime bacito u zemļu strunivši kano umre, a izrastivši i u klas došavši opet oživi. B. Leaković. nauk. 131. Al' kô slabijem klasom trese (*vjetrić*). P. Sorkočević 579b. Zelena se buduć trava u klas zlatan promijenila. 586a. Bilo mu u klasu klasato a u busu busato! *u* Nar. pjes. herc. vuk. 352. Moja mobo, ne prosipaj klase. Nar. pjes. petr. 1, 56. A za rožicu nosi klas od šenice. Nar. prip. mikul. 17. Mlado žito, navijaj klasove. P. Petrović, gor. vijen. 25. Sedam klasova izraste iz jednoga stabla. Đ. Daničić, 1mojs. 41, 22. Kao vrh od klasa odsijecaju se. jov. 24, 24. Što će biti od nas i od raje, kad grahovi polegnu nebrani i klasovi panu nekomani? Osvetn. 4. 34. — *U onijem primjerima stoji jednina mj. množine:* O rodice slavna i sveta žitńa klasa razlikoga! I. Gundulić 90. U žetve zrele brime lijepa ńiva nepožńena zitnijem klasom veselime pribogato nakićena. 181. Klas kupiti za žetelicam. And. Kačić, kor. 441.

b. *u prenesenom smislu, o čemu što je slično klasu, o stvarima ujedno nanizanijem, n. p.:*

a) *o kukuruzu.* ***aa)*** *vidi* klip. — *u Vukovu rječniku kod* klas: kukuruz sa zrnima ‚die maisähre' ‚spica zeae', cf. klip (*s dodatkom da se govori po južnijem krajevima*). — ***bb)*** *vidi* okomak. Ima mnogo imena i za ono na čemu su zrna (*u kukuruza*), n. p. u Jadru se kaže ‚okomak', u Šumadiji ‚kočań', ... u Hrvatskoj i ‚šašarica' i ‚klas'. ... Vuk, pism. 76—77. Klas. vide okomak (cf. oklasina *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj*). rječn. *kod* klas. — ***cc)*** kukuruzna resa ‚kätzchen an der maisähre' ‚julus zeae' (*s dodatkom da se govori u Hrvatskoj*). Vuk, rječn. *kod* klas.

b) klas smokava ‚ficorum exsiccatarum (*sic*) series'. J. Stulli, rječn. *kod* klas. — *nije dosta pouzdano.* — *U istome rječniku ima da se i uopće o stvarima nanizanijem može kazati* klas.

c. *u jednom primjeru* XV *vijeka kao da znači u metaforičkom smislu: hrana ili uopće nešto korisno:* Uči se od umića, i kad se naucis, nauč' neumića kńigu ku dobro vis; od potribe bo jest da kńige množe glas, da pomoć bude nest po svit kńižnika klas (‚propaganda etenim rerum est doctrina bonarum'). M. Marulić 145.

d. Klas crni (Sabļar), v. Rošćići. B. Šulek, im. 145.

KLȂSA, *f. po tal.* classe, *ili po nem.* klasse, *red* (*kamo se što meće, ili kako se što ocjeńuje*), *vrsta, razred.* — *Često u naše vrijeme.* Klasa napretka dobivena prigodom polugodišńega ispita. Zbornik zak. 1, 224.

KLÁSAC, klásca, *m. dem.* klas. — *U Stulićevu rječniku uz* klasak.

KLASAČA, *f. ime biļci.* Klasača, češ. klasec (Lepturus), Bromus mollis L. (Marinković). B. Šulek, im. 145.

KLÁSAK, kláska, *m. dem.* klas. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (mali klas) *i u Vukovu* hyp. v. klas. Druga nosi klasak od šenice. Nar. pjes. herc. vuk. 336. — *I u botanici s osobitijem značeńem:* Ovu cvast (*klas*) naj više imaju travke, i svaki ńihov cvetić zove se ‚klasak' (‚spicula') koji je obično sastavļen iz plevaka i plevica. K. Crnogorac, bot. 87. Klasci (‚spiculae'). J. Pančić, bot. 56. Klasak, Klasić, bot. lat. ‚spicula' ‚ährchen', tal. ‚spighetta'. B. Šulek, rječn. znastv. naz.

1. KLASAN, klasna, *adj. u kojemu je, na kojemu je klasje.* — *isporedi* klasen. — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* klasen, klasnast ‚spicatus', *gdje ima i* klasno brańe, klasnvańe, za žńaći klasja pobirańe, paletkovańe ‚spicilegium' (*vidi i* klasnobrańe), *i u Stulićevu:* ‚spicosus'. *vidi i* 2. klasan. — *I u Šulekovu rječniku* (*sa značeńem: uopće koji pripada klasu ili klasju*): ‚ähren-'.

2. KLASAN, klasna, *m. jun, junij, lipań.* — *vidi i* klasen. — *isporedi* 1. klasan. — *Samo u jednoga pisca* XVII *vijeka koji miješa čakavske i kajkavske oblike, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (*kajkavski* klasen mesec, ivanščak, lipan ‚junius' *i u Jambrešićevu* (klasen mesec ‚junius'). Na 22 klasna meseca. P. Vitezović, kron. 61. 2 dan meseca juniuša aliti klasna. 88. 1 dan klasna. 110. 15 den klasna meseca. 111. Bila je meseca klasna megla. 169. — *Ima i u novo slovenskom jeziku* klasen *s istijem značeńem.* — *S toga što samo u jednom primjeru nema riječi* mjesec *uza se, može biti da treba shvatiti ovu riječ kao adjektiv.*

KLȀSȂŃE, *n. djelo kojijem (n. p. žito) klasa.* — *U Vukovu rječniku.*

KLȀSAST, *adj. postaje od* klas.

a. *vidi* klasat. — *U Belinu rječniku:* ‚spigato, che ha fatto la spiga' ‚spicatus' 699b, *i u Voltigijinu* (*kod* klasen).

b. *koji je kao klas.* — *Načińeno u naše vrijeme* (*u botanici*). Članovi sedeći: klasasti ... J. Pančić, bot. 28. Klasast cvet. K. Crnogorac, bot. 86. — *U Šulekovu rječniku:* ‚ährenähnlich'. Klasast, bot. lat. ‚spiciformis' ‚ährenförmig'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLȀSAT, *adj. na kojemu je klasje, na kojemu je mnogo klasja, koji je rodio mnogo klasja.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚spicatus'). Bilo mu u klasu klasato i u busu busato! *u* Nar. pjes. herc. vuk. 352. Po vrhu (*šenica*) klasata. Magaz. 1868. 65. ‚Ove 'e godine svako žito klasato'. ‚Moja 'e ozima šenica klasata, a jara sitnoklasa'. J. Bogdanović. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚ährenreich; ährig'. — Klasat, Klasit, bot. lat. ‚spicatus' ‚ährig'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLȀSATI, klȃsām, *impf. klijati u klasje, rađati klasje, ispuštati iz sebe klasje* (*o biļci, n. p. o žitu*), *obično se misli na mnogo klasje.*

a. *aktivno.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚spicare, spicas emittere') *i u Vukovu* (‚in ähren schiessen' ‚spicas emittere, spicor'). U dno mu se busalo, u srijedi trsalo, a na vrhu klasalo. Vuk, kovč. 121. To klasa na debelo! M. Pavlinović, razg. 69.

b. *sa* se, *refleksivno, ali je isto značeńe kao kod*

aktivnoga glagola. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,spigare, far la spiga' ,spico' 699b) *gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu* (,spigare, fare spiche' ,in ähren schiessen'), *u Stulićevu* (v. klasati). Došlo lito i počelo se žito klasati. F. Lastrić, od' 179. Žita se klasaju. svet. 58a. Onda jočam i boļe se klasa. J. S. Reļković 114. Kuruzi se klasaju. Striživojna.

KLASAV, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* v. klasat.

KLASEN, *adj. vidi* 1. *i* 2. klasan. — *Samo u Voltigijinu rječniku (gdje je po svoj prilici riječ uzeta iz kajkavskoga govora, te bi trebalo da glasi* klasan): klasen, klasast ,spicoso, pieno di spiche' ,geschosst'; *ima i* klaseni mesec ,giugno' ,der monat junius'.

KLASÌCIZAM, klasicizma, *m. po novoj latinskoj riječi* classicismus, *znači: ne samo učeńe klasika (grčkijeh i rimskijeh) nego i nastojańe ili moda da se uvedu opet klasični oblici u slikarstvo, kiparstvo, građeńe itd.* — *U naše vrijeme po varošima.* Klasicizam, stil. *(ńem.)* ,classicismus'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLȀSIČAN, klȁsična, *adj. od lat.* classicus, *izvrstan, uzorit: kaže se osobito u kńiževnosti o naj glasovitijim piscima i ńihovijem djelima (s kńiževnosti se prenosi i na umjetnosti), i osobito o grčkijem i latinskijem, pa i uopće kao pohvala, ali je tad naj češće u ironičkom smislu.* — *U naše vrijeme po varošima.* — Klasičan, gr. (izredan, izući) ,classisch', tal. ,classico'. B. Šulek, rječn. znastv. naz.

KLȀSIČNOST, *f. osobina onoga što je klasično.* — *U naše vrijeme po varošima.* — Klasičnost, stil. (izučnost) ,classicität', tal. ,classicità'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLÀSIĆ, *m. dem.* klas. — *U Vukovu rječniku.*

KLASIFICÍRATI, klasificîrâm, *impf. ńem.* klassificiren, *razređivati.* — *isporedi* klasifikavati. — *Često u naše vrijeme po varošima u sjevernijem krajevima.* Vjerovnike po pravima preimuštva klasificirati. Zbornik zak. 3, 739.

KLASIFIKÁCIJA, *f. ńem.* klassifikation, *tal.* classificazione, *razređivańe, razredba.* — *U naše vrijeme često po varošima.*

KLASIFÌKATI, klasifikâm, *pf. tal.* classificare, *razrediti.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KLASIFIKÁVATI, klasifikâvâm, *impf.* klasifikati. — *isporedi* klasificirati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KLȀSIK, *m. klasični pisac.* — *Po lat.* classicus *preko tal.* classico. — *U naše vrijeme po varošima.* — Klasik, hist. phil. (izrednik, izućnik) ,classiker', tal. ,classico (autore)'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLÀSINA, *f. (uprav augm.* klas) *u Vukovu rječniku:* vide ovršina *s dodatkom da se govori u Boci.*

KLASINIĆ, *m. prezime.* — xvi *vijeka.* Miklouš dijak Klasinić. Mon. croat. 285. (1585). — *može se čitati i* Klašinić.

KLASIŃE, *n. vidi* klasje. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Jer se s perjem i klasińe dižo. J. S. Reļković 210.

KLÀSIT, *adj. vidi* klasat *na kraju.*

KLASITI, klasim, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. klasati se *s dodatkom da je riječ ruska.* — *Sa* se, *refleksivno (vidi* klasati, b). — *u Bjelostjenčevu rječniku:* klasim se, klas izpušćam, proklicavam u klas ,spico', *i u Stulićevu.* v. klasati se *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.*

KLȂSJE, *n. coll. upotrebļava se kao množina od* klas *(vidi).* — *Postaje od* klas *nastavkom* (i)je. — *Može biti praslavenska riječ, isporedi stslov.* klasje, *poļ.* kłosie. — *U našemu se jeziku javļa od* xv *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (brati klasje 181b), *u Belinu* (,le spighe' *kod* spiga 699b), *u Bjelostjenčevu (kod* klas), *u Stulićevu* (,spicarum copia, abundantia'), *u Vukovu* (,die ähren' ,spicae'). Po širinah grada našega klasje pšenično vidih. Aleks. jag. star. 3, 242. Donesti ćete rukoveti klasja. Bernardin 120. levit. 23, 10. U zeleni i u klasju. M. Držić 400. Počeše trgati klasje. Anton Dalm., nov. tešt. 16b. Za me rodno ljetńe vrime zlatnim klasjem ńive puni. I. Gundulić 245. Mlado klasje, drobna stada. Ģ. Palmotić 2, 53. Zeleni se tot' ravnica punijem klasjem na valove. A. Vitaļić, ost. 7. U klasju veselomu. I. Đorđić, salt. 350. Klasjem zrelim zlati. uzd. 180. Ne ukaže se ni trava, a kamo li klasje. F. Lastrić, ned. 277. Vršike od klasja iliti osje. 434. Za sobom ostavļaju klasje. And. Kačić, kor. 142. Klasje prez žita. N. Palikuća 20. U klasju žito. A. d. Costa 1, 207. Kupi klasje po lańskom strništu. Nar. posl. vuk. 164. Ja ću klasje kupiti. Nar. prip. vuk. 221. Počeše trgati klasje i jesti. Vuk, mat. 12, 1. Rukom żańe klasje. Đ. Daničić, isai. 17, 5.

KLȂSNAST, *adj. u Bjelostjenčevu rječniku (vidi kod* klasan).

KLASNIĆ, *m. ime trima selima u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Klasnić dońi, gorńi, sredńi. Razdijeļ. 65.

KLASNOBRAŃE, *n. pabirčeńe, paļetkovańe.* — *Samo u Jambrešićevu rječniku:* ,spicilegium' *što je jamačno uzeto iz Bjelostjenčeva* (klasno brańe, *vidi kod* klasan), *pa je pisac shvatio kao da je jedna (složena) riječ.*

KLASÒBER, *m. čovjek koji bere klasje što je ostalo za žeteocima (koji pabirči, paļetkuje).* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (klasober, paletkovalac ,spicilex, spicilegus') *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu (po Bjelostjenčevu), u Vukovu:* ,der ährenleser, nachstoppeler' ,spicilegus (?)' *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Jedna kita klasoberu, druga kita postatniku. U našega klasobera svilen-kita nad očima.

KLASOBRAČICA, *f. žensko čeļade kao klasober.* — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* klasobračica, paletkovalica od klasja ,spicilega'.

KLASOKIT, *adj. okićen klasjem.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Ni djevojke klasokite. J. Kavańin 471b.

KLASOMUŃA, *m. ili f. samo nom. pl.* klasomuńe *u jednoga pisca iz Boke kotorske:* Stide se jezika kojim im je mater govorila, ta im je goveđarski i skitački, nego im se čini nešto dičnije i mudrije zvokotati kao klasomuńe. S. Ļubiša, prič. 54. *sam pisac tumači ovu riječ:* neka soja ļudi kao ciganija.

KLASÒRODAN, klasòrodna, *adj. koji rađa klasje ili mnogo klasja, vidi* klasat. — *Samo u Belinu rječniku:* klasorodni ,chi produce spighe' ,spicifer' 699b.

KLASOVAŃE, *n. pabirčeńe, paļetkovańe (klasja).* — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* klasuvańe, v. klasno *(vidi kod* klasan) *i odande u Stulićevu* (klasuvańe).

KLASOVATI, klasujem, *impf. paļetkovati, pabirčiti (klasje).* — *Samo u Stulićevu rječniku:*

klasuvati *što je sam pisac načinio po riječi* klasuvańe (*vidi* klasovańe).

KLASOVIT, *adj. vidi* klasat. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* On ugleda klasovito žito. M. A. Reļković, sat. L1b.

KLASOVO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Vinograd u Klasovu. Sr. nov. 1873. 523.

1. KLȀSTI, kládêm, *impf.* ponere, *stavļati, postavļati, metati (u Vukovu je rječniku zabiļežen kao perfektivni glagol, ali nema primjera u kojemu ne bi mogao biti imperfektivan; a imperfektivan je i u drugijem slavenskijem jezicima).* — *vidi i* 2. klasti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kládijâh, *u impt.* kládi, *u ger. praes.* kládûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.* klâde. — *Riječ je praslavenska (od korjena* klad), *isporedi stslov.* klasti, *rus.* класть, *češ.* klásti, *poļ.* klaść. — *Korijen može biti indoevropski, jer se nalazi i u germanskijem jezicima (sa značeńem: tovariti), isporedi got.* hlathan, *stvńem.* hladan (*novovńem* laden), *anglos.* hladan (*po ovome zadńemu i po slavenskom korijenu indoevropski bi korijen mogao biti* kladh *ili* klodh). — *Na dva mjesta* xviii *vijeka ima aor. 2 sing.* kla *i 3 pl.* klaše, *ali je to samo radi slika:* S ke jakosti neizrične u viječnici ti ńem samu mramorni spis hvale dične na spomenak vječni kla mu. J. Kavańin 178b. Podložih se križu koga na me klaše. M. Kuhačević 49). — *Poslije* xvi *vijeka nalazi se samo u čakavaca (ali vidi 2 i 3.* klasti). — *Između rječnika u Vrančićevu* (naprida klasti ‚promovere‘), *u Belinu* (‚porre e ponere‘ ‚pono‘ 573b), *u Voltiģijinu* (klasti, kladam ‚perre, mettere‘ ‚setzen, legen‘), *u Stulićevu* (klasti *i griješkom* kladsti ‚ponere, collocare, locare‘), *u Vukovu* (pf. ‚stellen, legen‘ ‚pono‘, cf. metnuti *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj*), *u Daničićevu* (klasti, kladu ‚ponere‘).

A. *aktivno.*

1. *značeńe je kao što je kazano sprijeda. smisao može i ne biti pravi; objekat može biti što neživo ili živo ili umno; rijetko se ne izriče mjesto (naj češće u prenesenom smislu)*

a. *izriče se mjesto:*

a) prijedlogom u *i akuzativom (u tri primjera lokativom, ali je to samo pogreška pisaca:* Mogaše li u radosti većoj danas klasti mene? Đ. Baraković, vil. 219. Tva vlast mnoga hoće da s' ti car rodjeni, a Turčina carstvo zloga pade, i u Stambul-gradu jaku da stol kladeš i ožaku. J. Kavańin 269a. I u naj većem hudom skupu požderivca kladoh mene. 417b).

aa) *u pravom smislu.* (*Zmija*) glavu kladiše v usta tej zloj hćeri. Korizm. 43b. Smrt u zemļu sve klade. M. Vetranić 1, 197. Stare i mlade sve kosi na jedno i u zemļu sve klade. N. Dimitrović 105. Gospoda bde klasti u ta broj i ńega. Đ. Baraković, vil. 16. Klast nogu u strime. 64. Ne megu sve klasti u pismo ovo sad. 69. Rad bi te klast u raj. 298. Skupno s tobom poje pisme svake vlasti sada ti no koje hti u kńige klasti. 365. Klade ļuļ u žito. jar. 64. Vode ne klad' u vino sad. M. Gazarović 117b. Tvrdu u tvržd ńega (*końa*) kladu. I. Zanotti, en. 6. Klade ju u komoru, svojimi divami reče: ‚Hoću da je nada svimi vami‘. Oliva. 11. I pravedna (tužnu meni!) u evu su jamu klali. P. Vuletić 30. Kraļa Sapor od Perzije u gvozdenu gajbu klade. J. Kavańin 153b. Sad klad'te ga va crne tamnice. Nar. pjes. istr. 1, 30. Dajte nam ga bokunić, ča klademe va lončić. 3, 18. Kupi racu, klade ju va vodu. Nar. prip. mikul. 24.

bb) *u metaforičkom smislu.* Devstvo ja kladu v nebe. Transit. 12. Kim nikuko prozora um u pamet klade. P. Zoranić 56a. Jur u ti neskladi mir kladi. Đ. Baraković, jar. 79. Boj na nebo, a u raj klade tvo'e prijevare, zla napasti. J. Kavańin 21b.

cc) *u prenesenom smislu.* ***aaa)*** *objekat je ńešto umno (ufańe).* Ki ufanje kladu u tašće beside jišću da popadu vitar ki ne vide. Đ. Baraković, vil. (1889) 115. Ufanje samo klasti u obrańenje. I. Ivanišević, kit. 152. U te vazda moje klasti htih ufanje. A. Vitaļić, ist. 89b. — *u jednom je primjeru objekat* osveta, *ali smisao nije jasan: treba li shvatiti* u ńe *kao da je u ńoj svezi s glagolom* klasti, *te bi značeńe bilo: osveti se na ńima (snopima), ili sa supstantivom* osvetu, *te bi značilo: ostavi osvetu, prođi se osvete?* Pusti uzroke od napasti, slomi snopke koji te bodu, htij osvetu u ńe klasti, gledaj konac a ne skodu. I. Ivanišević 64. — ***bbb)*** *mjesto je ńešto umno, n. p.: misao, pamet.* Već nigdar svojih let u misal ne klade takovu strašnu smet. Đ. Baraković, vil. 60. U pamet tvrdo klade. J. Armolušić 7. — *sklad, nesklad, nepokoj.* A ne bih ludo rad klast obih u sklad hteć klast obih u nesklad. Đ. Baraković, vil. 374. Sve nevoļe nigdar mene u nepokoj ne kladihu. I. Ivanišević, kit. 58. — *stańe, te se glagolom kaže prijelaz iz jednoga stana u drugi, promjena.* Satrt me i u prah klasti. A. Vitaļić, ist. 65b. U ništa svaka klasti jest u tvojoj samo oblasti. 175a. Ti u kretańe činiš klasti i u strašnu smutńu more. 189a.

b) *prijedlogom* na *i akuzativom (u jednom primjeru* xv *vijeka stoji lokativ po staroslovenskom jeziku:* Koji kladijehu trьnovь venecь na glavě. Mon. serb. 312 *god.* 1427. *u ovom primjeru stoji također lokativ, može biti jer se shvaća ne kao mjesto kladeńa nego upravo kao mjesto gdje što biva:* Ki na gospockoj trpezi ne klade listo varene ili pečene jistvine. M. Marulić 1).

aa) *u pravom smislu.* Koji mu klaadehu trьnovь venecь na glavu. Mon. serb. 371. 1432. Same sebi zančicu na grlo kladete. B. Gradić djev. 100. Klašće t' ini javor i bršćan na grebe. M. Gazarović 124b. Masko na stol nogu kladu. I. Ivanišević 305. Klasti ruku na oružje. P. Radovčić, nač. 175. Haļu kladoh na široka moja pleća. I. Zanotti, en. 47. Na ń ńegovu svjetu kladu iz koje ga prije svukose. A. Vitaļić, ost. 188. Na tvo'e rame tad ćeš klasti svota križa dil naj boļi. 193. Zlatan verug na vrat klade. P. Vuletić 39. Sad ńoj klade lonac na hrbat. Nar. prip. mikul. 15. Kad je mladića klal na zemļu. 85.

bb) *u metaforičkom ili u prenesenom smislu.* Jeretik lahko bi klal spovidajućega na blud. Naruč. 77a. — Od mnozih iskušenji bih rvan kladući mi na pamet raskoše rimske. Transit. 29. — Kolik velik Božiji srd i ńega vični kaštig na se kladu, koji istine i prave pripovidavce more. Postila. v1a. A sada niku kob tujini kladu na u. Đ. Baraković, vil. 117. Zlobu porodiše zlo na dobrih misleć klasti. A. Vitaļić, ist. 25b. — Što klademo na dušu prokuraturom. M. Bijanković 76. Koju stvar vele klademo na dušu namistnika izvanskoga. 108. (*isporedi* duša, d, *c) bb) cc)*) — Potribno bi t' veću żeļu na to klasti. A. Georgiceo, nasl. 114. — Na put svoj hod klade. A. Vitaļić, ist. 280a. — Riči koje prostrih na dobar broj kladi, jere jih istom rih milošće zaradi. P. Hektorović 60.

c) *prijedlozima* vise, vrhu, vrh *s genetivom.* Kladuć te vise svih. M. Marulić 89. Kako ka-

nene žive kladete svrhu zidališća. Transit. 90. Ki (*Žiganti*) goru srditi vrh gore kladihu. H. Lucic 271. Vrhu mora ki ga klade. J. Kavañin 209^{b}. Vlaski narod vrana obire, i vrh modra klade tleh (*na grbu*). 288^{a}.

d) prijedlogom pod *i akuzativom.*

aa) u pravom smislu. Pod javor klade sad privridna mramora. D. Baraković, vil. 139.

bb) u metaforičkom ili u prenesenom smislu. I kriva i prava pod oblast jur klade. D. Baraković, vil. 52. Koji mnogo vojvod klade i kraļev pod noge. P. Vitezović, odil. 72. Pismo je ti vrat slomilo koje je otajno tvô pero složilo. čisto si pred sudom rekal i valoval, prot znańu i duši, da s' ga pod pero klal. M. Kuhačević 65.

e) prijedlogom kod *i genetivom. — Samo u jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Nek te mjestom Lučić misti i klade te kod Trogira. J. Kavañin 328^{b}.

f) prijedlogom po *i akuzativom. — Samo u jednom primjeru* XVI *vijeka (u prenesenom smislu).* Ne klade po pamet kob tuj Ļubidrag. P. Zoranić 38^{b}.

g) prijedlogom pred *i akuzativom.*

aa) u pravom smislu. Zač tko će prid vola, reče se prilika, klasti voz al kola? nije red ni slika. D. Baraković, vil. 119.

bb) u prenesenom smislu. Naprvo kladeš svit pred Boga. Transit. 53. Po uzroku od žen naš protivnik klade pred nas za učiniti nas pasti. Transit. 266.

h) prijedlogom k *s dativom; glagol znači od prilike* što *i* pridati, dodati. Rasap k raspu klade, zlo ka zlu pristavi. D. Baraković, vil. 69.

i) prijedlogom oko(l) *s genetivom.* Steplivši plaste, klade mu okol glave. P. Hektorović (?) 137. Kladući okol glave platice (?) Lovrinac Bogu govori. 137.

k) prijedlogom među, *a supstantiv je:*

aa) u akuzativu (u svijem primjerima u metaforičkom ili u prenesenom smislu). Malo krat jedinstvo meju dvimi kladeš. P. Zoranić 37^{b}. Klade on Hlume meu Herceze i Zagorce. J. Kavañin 118^{a}. Kotorane hti Urbin klasti meju mudre. 131^{b}.

bb) u instrumentalu. Veći svaki cas meu sobom kar kladu. M. Vetranić 2, 164.

l) prijedlogom s *s instrumentalom (u oba primjera u prenesenom smislu).* S pustińakom ti me klade. Đ. Baraković, vil. 249. Ob desno ga klasti s pravednimi ļudi. drag. 344.

m) mjesnijem adverbom.

aa) u pravom smislu. I vazamši sedam kruhov, kad hvali uzda, razlomi, i da učenikom svojim da naprid kladu. Postila. f4^{a}. Gdi će nogu naprid klasti, vazdi mu se vidi jama. D. Baraković, vil. 172. Drug dan klade nebo gori na visoko više svega. jar. 6. Itkore ne znade misto skrovenito gdi ga muftiš klade. I. T. Mrnavić, osm. 78. Pravo bi ńih ondi klasti, gdi Kandijaše sveti Pava'. J. Kavañin 154^{a}. Kamo klade on svoju kožu, kad se suče? Nar. prip. mikul. 8. Kamo si klal kļuč, tu ga i zami. 13.

bb) u metaforičkom ili u prenesenom smislu. Vse umańamo i do(*l*)i klademo vičnim zakonom. Mon. croat. 131. (1487). Ali je držan klasti doli ńu (*kunšijencija*) ali činiti po ńej. Naručn. 72^{b}. Naj lišo kad hini svoj slatki razgovor, omekšat učini i acar i mramor, da srce kameno, gdje himbu tuj klade, sladosti takmeno svoj ga stril propade. M. Vetranić 2, 55. Pošten glas ju naprid klade. J. Armolušić 67. Kurati, kladući vanka naredbu od svetoga zbora tridentinskoga. M. Bijanković 150. Svak s Ikarom prij' bio pao, neg let misli tu uprav klao. J. Kavañin 177^{a}.

b. *mjesto se ne izriče.*

a) uopće u pravom smislu. — u ovom primjeru klasti (*na sebe*) *znači što i* oblačiti: Pláńite neka svakako kladu od one masti koja odgovara oficiju od onoga dneva. M. Bijanković 108.

b) uopće, ali u prenesenom smislu (naj češće je objekat pomńa*).* Vikuvično mučanje kladući shrańujući vazda vrv. Mon. croat. 80. (1451). Klade pomńu svaku. Statut vrb. 115. Nigdar on po sebi toliko zlo klasti sam sobom znaj ne bi nimajuć oblasti. D. Baraković, vil. 54. Da klade pomńu vred. 138. Hitra bi, klade moć, opravi, providi . . . 282. Ti klade zakoni. 282. I klasti svoju moć. 298. Svu hoti pomńu klast. 356. Klade red i način. jar. 64. Kad zapovid taku ta baša razumi, klade (*pisac tumači:* postavi) pomńu svaku ku može i umi. B. Krnarutić 17. Hotijte pomńu klasti da . . . A. Vitaļić, ist. 13^{b}. — *Za ovakove primjere ne zna se, pripadaju li amo ili pod* 2: Od toga klade priliku Avgustin. Naručn. 54^{b}. Ne provlačeći vele naše govorenje i na kratko je kladući. Transit. 150. Kladući on jerotik proti nam one kńige. 211.

c) glagol se klasti *dopuńuje infinitivom kojijem se kaže namjera radi koje se klade ko ili što (u prvom primjeru nije posve u pravom smislu).* Izbrani otci kad klali su ńih svem' skupu slavit misu. J. Kavañin 92^{a}. Rano me j' klala spat (*mati*), kasno me j' stajala. Nar. pjes. istr. 2. 52.

c. *uz pravi objekat ima i dativ.*

a) smisao je da se onome što je u dativu (može biti i čeļade) dodaje, dostavļa ńešto, n. p.: ***aa)*** *odijelo ili drugo što se na sebi nosi.* Hujšenu kladěše korunu ot slame. Pril. jag. ark. 9, 22. (1468). Svrši kako s' poče' Zadru krunu klasti. Đ. Baraković, vil. 158. Na to mi joj klade krunicu iz zlata, jošće mi joj klade do devet prsteni. Nar. pjes. istr. 2. 5. Obnć ću te, kako bim devojku, klasti ću ti bele svite do tal. 2, 33. — ***bb)*** *zgradi (ali je u oba dva primjera metaforički ili preneseni smisao)* temeļ. Jaki joj (*crikvi*) temeļ klade. A. Vitaļić, ist. 461^{a}. Vjeri tvrdoj temeļ kladu. J. Kavañin 503^{a}. — ***cc)*** *slova (riječi, rječitost), jezik čeļadetu, u prenesenom smislu.* Koga slove ono ime komu vični klade slova. D. Baraković, vil. 188. Da mańa zla uzroči, jedini nam jazik klade (*narav*). J. Kavañin 350^{b}. — ***dd)*** *o čemu umnom, u prenesenom smislu.* On prijam razloga klade rad prilici kako b' uteć moga. Đ. Baraković, jar. 51. — ***ee)*** *u jednom primjeru* XVIII *vijeka ima uz objekat i drugi akuzativ kojijem se kaže, kao što se klade objekat. (Vaļa da je riječ o grbu Krańske)* I kraj Jova sińu pticu (razstri i mjesec po ńe sridi) klade sebi biļežnicu, bio (*uprav zlatan*) i rumen ov se (*mjesec*) vidi: zlamen da mu rastu sreće. J. Kavañin 282^{b}.

b) dativ pokazuje na čiju se korist ili štetu što klade (u prenesenom smislu). Od onih neprijateļi ki mi vazda zasede kladu. Transit. 170. Stupicu kladu dušam ńih. 246. Djaval mnoge tomu klade zasade. 266. — Po izgledu ki mu on klade. J. Kavañin 296^{a}.

2. *od značeńa* stavļati *postaje drugo:* graditi. *jamačno je ovako u ovom primjeru* XVII *vijeka:* Vriduo ti j' iz obla zlata klast obraze. Starine. 18, 228. — *Nije dosta jasno značeńe u ova dva primjera* XVI *vijeka, u kojima je objekat* plač: *u prvom moglo bi se misliti da je smisao:* klasti (*slagati*) *plač u pjesmu, ali u drugom* klasti plač *kao da ne može značiti drugo nego* plakati. Da

s plačem sve poju pjesance ke skladam . . . plač ki ću ja klasti, još pravo mogu rijet, vaj da će propasti pod zemļu na on svijet. M. Vetranić 2, 28. Djevice grozni plač gdi kladu u tužbi. 1. 131.

3. *jarļati, naroditi, govoriti, kazati.* — *Ovo značeńe ima i u drugijem slavenskijem jezicima; vaļa da je postalo ovo značeńe preko klasti na poļe, iznositi.* Ako se spovidaju i kladu ovi svoje znanje. Naručn. 55b. V napridak kladi, da je niki toliko nastojan . . . je li se držan spovidati. 71b. Ki se *(proroci)* dvižu u sredi plka naprvo kladući razlika polaverstva. Transit. 21. K tomu ti još naprid ja kladu i veļu: ,Božja je zapovid . . .' H. Lucić 275. Ne kara se nigdar, odluku ku dade, da j' od inih boļa nigdare ne klade. A. Georgiceo, nasl. 261. Kojim klade da izhode još od jasnih kraļa Scita. J. Kavańin 117a. Po drugoj rimskoj rati, ko bezstidno klasti umje, da Solin se ja zidati. 117b. Sokrat njegda mudri klade, jedno samo da on znade. 355b.

B. *pasivno.* *(Drugi kamen)* u primilu zlatu kladen. D. Baraković, vil. 170. Červina ukrasnoga s davnim spijevocim kladenoga. J. Kavańin 176a. Mat' kraļa Andrije bi kladena, da dodije banom. 247a. Ne more se, ne, sakriti na svječalu svijetńak kladen. 373a.

C. *sa se.*

1. *pasivno.*

a. *vidi* A, 1. Navlastiti klade se naprvo stranomu. Naručn. 75a. Ne klade se po pamet. Nauk brn. 6b. To kraļestvo vidjah lipše kako gdi se pomńa klade. D. Baraković, vil. 221. Za ńim pak Fedrika meu pametnim ki se klade. J. Kavańin 121b. Može se uz ńih klast i Asan. 133b.

b. *vidi* A, 3. Vazda se klade ova rič. Naručn. 29b. Ļubdrag ki Jerine i Jurja se praunuk klade. J. Kavańin 235a.

2. *refleksivno.*

a. *opet prema značeńu kod* A. 1. *u pravom i u prenesenom smislu.* Ne klade li se vitez zemaļski na vsaki velik rizik? Transit. 70. Ki kladu se v pute preļubodejstva. 85. Ne hti se on klasti u više nečisto. D. Baraković, jar. 102. Nek se v bunar klade. P. Vitezović, odil. 66.

b. *u osobitom smislu, nakańivati se ili počińati, djelo, na koje se subjekat nakańuje ili ga počińe, izriče se: a) verbalnijem supstantivom (u dva naj prva primjera zamjenicom to) u acc. s prijedlogom* na. Ako se je kada na to klal misleći dan i noć za zmisliti ku koli novu stvar... Starine. 23, 135 (1496). Na to se kladoše po svitu hodeći. Đ. Baraković, jar. 106. Kako ćeš na prostrana i velika klast se dila? A. Vitaļić, ist. 1b. Za utišenje našega srca kladeno se na molitvu. 129. Kasno klasti će se oni na pokoru. 176. — *b) verbalnijem supstantivom u acc. s prijedlogom* u. Kada nisi tiran, u big se ne kladi. Đ. Baraković, vil. 157. — *c) glagolom u inf.* Za usilnu hot izpuniti kladoh se nastojati. P. Zoranić 1b. Niki na tri skoci skakati se klade. D. Baraković, vil. 45. Prem ako i znade boļe lud svoju stvar kada se znat klade, neg tuju primudar. 151. Pamet mi se mislit klade da ta uji mene guja. 205. Na telesa pade, ter se jisti klade. jar. 20. Slišati me svak se klade. drag. 359. On zaludu znat se klade. A. Vitaļić, ist. 6a. Nit' će teškim snom zaspati čuvat tebe ki se klade. 118b. — *u ovom primjeru* klasti se *može značiti i lijegati:* Spati se kladoše. P. Zoranić 26a. — *d) glagolom u praes. s konjunkcijom* da. Ki se klade da naredbu Božju sluša. A. Vitaļić, ist. 11b. Nu kad nije t' se drago klasti da se obratiš k meni sada. ost. 356. — *e) prijedlogom za u akuzativom kojijem se kaže što bi htio biti subjekat.* Za biskupa nij' se klasti, ako nisi zvan od Boga. J. Kavańin 379a.

2. KLȀSTI, klȁdēm, *impf. vaditi jelo iz zdjele u tańire.* — *Može biti da je ista riječ što* 1. klasti; *nije jasno kako se došlo do ovoga ńega značeńa, ali isporedi novoslov.* klasti, *polagati (jela) i* klaja, *jela.* — *U Mikaļinu rječniku:* klasti, uklasti ,menestrare' ,tudiculo', *i u Bjelostjenčevu:* kladem, nalazem v zdelu ,tudiculo'. v. nakladam. — *I u naše vrijeme u Lici.* Klȁsti, klȁdēm, vaditi jela iz zdjele u tańir, u Lici. V. Arsenijević.

3. KLȀSTI, klȁdēm, *impf. teći, ali samo o čemu gustome, kao n. p. o medu.* — *Akc. je kao u* 1. klasti — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* impf. klade gnoj iz rane, mozak iz glave ,langsam und dick fliessen (wie honig, rotz)' ,lente fluere'. — I mozak klade a škrgnu kosti. B. Radičević (1880) 217. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka kao da je značeńe kauzalno prema pređašnemu: ispuštati, točiti što gusto.* Što poļe donosi i što zemļa klade. J. Rajić, boj. 90. *i sa* se, *refleksivno ili pasivno.* Kom se mozak klade, kom se creva motaju. J. Rajić, boj. 11. — *Prema ovome (kauzalnome) značeńu mogla bi biti ista riječ što* 1. klasti.

KLASUĻA, *f. ime biļkama.*

a. Klasuļa, rus. колосница, Elymus arenarius), poļ. kłosówka (Holcus), kłosniczka, Hordeum murinum L. Sabļar, Lika, Grobnik). B. Šulek, im. 145.

b. Klasuļa velika. Pollinia gryllus. Vinodol (Primorje).

KLȂSŪNAC, klȃsūnca, *m. okomak, isporedi* klas, b, *aa) bb).* — *U naše vrijeme.* Klasunac ,spica zeae granis denudata' *u Istri.* D. Nemanić, čak. kroat. stud. 51. Klasunac, goli klip kuruze. Ozaļ.

KLASŪNČIĆ, klasūnčića, *m. dem.* klasunac. — *U naše vrijeme u Istri.* Klasunčić, ,spica zeae granis denudata'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 65.

KLAŠANIK, *m. neko odijelo.* — *U Srbiji u okrugu pirotskom.* Dreha (klašanik) ili guńa s rukavima i gugļom za pokrivańe glave od zla vremena. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 217.

KLȂŠČIĆ, *m. dem.* klasak. — *U naše vrijeme u Istri.* Klaščić, ,spicula'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 38.

KLAŠINIĆ, *vidi* Klasinić.

KLAŠJE, *n. mjesno ime u Srbiji u okrugu čuprijskom.* Ńiva u Klašju. Sr. nov. 1868. 255.

KLAŠNAC, *m. vidi* Klasńe.

KLȀŠNICA, *f. mjesno ime.*

a. *selo u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijel. 31.

b. *selo u Srbiji u okrugu vraŋskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 306.

KLȀŠNIČANIN, *m. čovjek iz Klašnice.* V. Arsenijević. — *Množina* Klȁšničani.

KLȀŠNIČANKA, *f. žensko čeļade iz Klašnice.* V. Arsenijević.

KLȀŠNIČKÎ, *adj. koji pripada selu Klašnici.* V. Arsenijević.

KLAŠNIĆ, *m. ime zaseoku u Srbiji u okrugu vaļevskom.* K. Jovanović 103.

KLAŠNIK, *m. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 30.

KLȀŠŃA, *f. nekakva bječva ili nekakva do*

koļenica. — isporedi 1. klašńe. — Može biti da postaje od romanske riječi (od lat. calceus, crevļa, čizma), isporedi tal. calza, calzetta, bječva (u starije doba calze, pl. gaće splетene kao što su se negda nosile), calzoni, hlače, frc. chausson, bječva. Od prvijeh vremena (ako amo pripadaju naj stariji primjeri a ne pod 1. klašńe, ako ne, onda istom od xviii vijeka), a između rječnika u Vukovu: 1. (u Kotaru) dugačke bijele čarape preko kojih se obuvaju ‚čarape' (kao u Lici natikače preko ‚lače') ‚art strumpf' ‚tibialium genus', cf. bječva. 2. (u Hrvatskoj) djevojačke šarene dokoļenice. 3. u Srijemu komadić čohe ili druge kake krpe što se ćurki ili guski (n. p. kupļenoj) omota oko noge da bi se mogla poznati, ako bi kud otišla. 1. oko Vinkovaca (na annu ono od kože kroz koje su provučene štraňke, da ne bi strugale końima po rebrima. i u Daničićevu: klašьńa ‚tibiale' (to mi se čini): car Stefan priloži ćeliji sv. Save u Kareji na godinu ‚10 kožuhь i 10 klašьńь' (Mon. serb. 139 god. 1348). po naredbi istoga cara davahu se ‚klašńe' kaluđerima crkve Arhanđelove u Prizrenu (Glasnik. 15, 307 god. 1348?). ‚Da im se daje po okroji i po klašńahь' (308). ‚Inii vlasi da daju okroje i klašńe' (310). tako i vlasima ńezinim ‚guńi i klašńe' (308). a) značeńe je uopće kao što je sprijeda kazano, a ne može se znati po tańe. Se že da dajetь se imь na godište: rasa, kožjuhь, posteļe dovoļno i klašńe. Sava, tip. stud. glas. 40, 157. vidi i primjere u Daničićevu rječniku (sri. ovi naj stariji primjeri mogli bi pripadati pod 1. klašńe; tako je Vuk već mislio za primjere iz Glasnika 15, vidi jedinica pod 3). Niti kto nosi gaća, ni čakšira, ni klašańa (‚klašana'), ni kalčina. Glasnik. 31, 304. (1704). (Devojke) nose čarape u kojih je bijelo ono što je u žena crveno, i mjesto modrih bječava što žene nose, devojke upotrebļuju šarene od vune opletene koje nazivļu klašńe (u Kotarima i Bukovici, u zadarskom okrugu). V. Bogišić, zborn. 128. Kad dijete prede u mladiće, obuče ‚benevrake' (pantalone) a do tada nosi košuļicu i klašńe bijele (bječve od koļena do puca od noge bez stopa) (u istijem mjestima). 294. vidi u Vukovu rječniku pod 1 i 2. — b) u prenesenom smislu, vidi u Vukovu rječniku pod 3. — c) u prenesenom smislu, vidi u Vukovu rječniku pod 1. Digni magaretu klašńe, magaretu lašńe. Nar. posl. vuk. 58. Skini s końa klašńe, da je ńemu lašńe. Nar. blag. mehm. beg kap. 213.

KLȀŠŃAVICA, *f.* vidi 1. klašńe. — isporedi klašńenica. — U Vukovu rječniku: rđava čoha ‚schimpfwort für ein schlechtes tuch' ‚convicium in pannum', cf. klašńe s dodatkom da se govori u Imoskome.

1. KLȀŠŃE, klȁšâńâ, *f. pl.* vrsta gruba sukna. — Može biti da je ista riječ što i klašńa toliko više što stoji svagda u množini (osim Stulićeva rječnika). — Od xviii vijeka (ali vidi i klašńa pod a)), a između rječnika u Stulićevu: (može biti grijeskom, u jednini, ali vidi i klašńavica i klašńetina i klašńice ‚panno di pelo caprino' ‚pannus ex pilis caprinis confectus') i u Vukovu (vide jedinica 2, u ovom rječniku jedinica pod 3). a. u značeńu sprijeda kazanome. Toliki su se (d)idili hodit u odića raskosni, a umriti u klašńa (s)iromašnih. J. Banovac, razg. 33. Skrojiću ti ćambar od klašańa. Nar. pjes. herc. vuk. 225. Na ńega su gaće od klašańah. Pjev. crn. 157[b]. Uzme klašńe (trubu sukna). Bos. vila. 1889. 10. A navlači gaće od klašańa na bedru. Sr. zora. god. 2, sv. 2, str. 27.

b. vidi bijeļ, ćebe. Klašńa, biļac, kada su šare na prutove. u Lici. F. Hefele. Klašńe, pokrilo noćno na posteļi. J. Grupković.

2. KLAŠŃE, *n.* u Daničićevu rječniku: Klašьńe, selo koje je car Lazar dao Ravanici: ‚Klašńe' (Sr. letop. 1847. 4, 49 god. 1381). u M(on. serb.) 197 (1381) stoji ‚Klašnac'.

KLAŠŃENICA, *f.* vidi klašńavica. — xvi vijeka. Vas u svili gdje se bani koji nejmaše klašńenice. A. Sasin 183[a].

KLAŠŃETINA, *f. augm.* klašńa. — u naše vrijeme u Lici. ‚La! kolika e ova klašńetina, stale bi u ńu moe obje noge'. J. Bogdanović.

KLAŠŃEV DO, *m.* mjesno ime. — U spomeniku xiv vijeka. U Klašńevu Dolu ńiva kupļenica. Glasnik. 27, 293. (1347).

KLȀŠŃICE, *f. pl. dem.* 1. klašńe. — U jednom primjeru xvi vijeka, a između rječnika u Stulićevu (u jednini klašńica, može biti da je i u primjeru klašńice gen. sing.). I postavca i klašńice još ti ćemo pokloniti. M. Držić 152.

KLAŠTIĆ, *m.* prezime. — U Daničićevu rječniku: Klaštićь, hlijevļanin ‚Vladko Klaštićь z Dobroga' 1400 (Mon. serb. 248).

KLȀŠTRÊŃE, *n.* djelo kojijem se klaštri. J. Bogdanović.

KLȀŠTRITI, klȁštrîm, *impf.* po svoj prilici ista riječ kao i haštriti i kaštriti. — U primjeru xviii vijeka u prenesenom smislu: biti, ubijati (u bici). A Mamula ļuti Ogulinac... ne da Prajzom oči otvoriti, niti svojoj vatri odoliti, već ji klaštri što god boļe more. S. Štefanac 50. — U naše vrijeme u Lici ima drugo preneseno značeńe (limare caput), u kojemu se upotrebļava i sa se (recipročno). J. Bogdanović.

KLATÁRÊŃE, *n.* djelo kojijem se ko klatari. — U Vukovu rječniku.

KLATÀRIJA, *f.* vidi klatareńe. — Postaje od klatariti talijanskijem nastavkom ija. — U Bjelostjenčevu rječniku: klatarija, skitavańe ‚vagatio'; u Jambrešićevu: vidi kod klaćeńe; u Stulićevu: v. skitańe iz Bjelostjenčeva.

KLATÁRITI SE, klȁtârîm se, *impf.* skitati se, potucati se. — vidi klatiti se. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf. klȁtârâh; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing. klȁtârî. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (klatari se po svijetu, t. j. vuče se ‚umherstreichen' ‚vagor'. cf. potucati se, skitati se).

KLATEŃE, vidi klaćeńe.

KLÁTEŽ, *m.* čovjek koji se klati, koji se klatari. — U Bjelostjenčevu rječniku: klatež, skitalac ‚vagator, vagus, erro, vagabundus'; u Jambrešićevu: klatež, klatļiv ‚vagabundus'; u Voltiđijinu: klates (zlo prepisano iz Bjelostjenčeva) ‚vagabondo, raggiratore' ‚herumschwärmer'; u Stulićevu: klatec (zlo prepisano iz Bjelostjenčeva), v. skitalac. — I u naše vrijeme u Lici. ‚Ko bi onom klatežu (onoj klatnici) vjerova?' J. Bogdanović.

KLÁTEZINA, *f. augm.* klatež. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

KLȂTI, kȍļêm, *impf.* ubijati, ali čim oštrijem, probadajući ili običnije režući (naj češće grlo). — Radi akcenta vidi daļe. — kla- u infinitivu (i u prošlijem vremenima) postaje od negdašńega kol-; u prezentu je osnova koļ. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov. klati. rus. колоть, češ. kláti, poļ. kłoć (u ova dva jezika znači: bosti,

ali i sjeći drva). — *Korijen može biti indoevropski, isporedi lit.* kalti, *kovati,* kulti, *mlatiti, grč.* κλάω, *lomiti,* κλαδάω, κλεδεέω, *drmati, lat.* clades, clava. — *Od osnove infinitiva postaje aor.* klȁh, klȁ *itd., ger. praet.* klȃvši, *part. praet. act.* klȁo, klȁla, *part. praet. pass.* klȃn *ili* klȃt, *od osnove prezenta impt.* kȍlji, *ger. praes.* kȍljūći; *impf. može postati od osnove infinitiva:* klȃh, *ili prezenta:* kȍljāh *(vidi* koljahu. Transit 227; M. Vetranić 1, 8; F. Glavinić, cvit. 93a; M. Divković, bes. 153b; J. Banovac, pred. 19; koljaše. S. Margitić, ispov. 82. 96; J. Filipović 3, 176a; M. Zoričić, zrc. 132): *prvo je običnije u naše vrijeme, ali se drugo još gdje govori, n. p. u Crnoj Gori (vidi* Đ. Daničić, obl.[3] 92 *i* akcenti u glagola. 86). — *oblik* koljeći (B. Kašić, rit. 128; I. T. Mrnavić, osm. 54) *mj.* koljući *za ger. praes. nije dobar.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (,mactare'), *u Belinu* (,scannare' ,jugulo' 648b), *u Bjelostjenčevu* (koljem, klati, ražam ,jugulo, jugulum incido, interficio, infigo cultrum jugulo, macto, neco, interimo, occido, trucido, perimo'), *u Voltigijinu* (,strangolare, macellare, scannare' ,abschlachten, erwürgen'), *u Stulićevu* (,jugulare, strangulare'), *u Vukovu* (1. ,abstechen, schlachten' ,macto'; 2. ,stechen' ,pungo'), *u Daničićevu* (,jugulare').

1. *aktivno.*

a. *subjekat je čeljade koje upotrebljava kod klana oštro oružje, kao nož, sablju, mač itd.*

a) *objekat je životińa.* klati *je naj običnija riječ kojom se pokazuje ubijane domaće živine, i obično se misli na prerezańe grla (vidi* preklati *i* zaklati). Koljeći on jagańca. B. Kašić, rit. 428. Niki ovce mukaše, niki koljaše, niki deriše. F. Glavinić, cvit. 384a. Ja koljem jagańce. V. M. Gučetić 13. Koljaše bake i ostale živine nerazložite. Đ. Bašić 195. Ovnove koljući, derući... S. Rosa 67a. Al' se orle vije pod oblake... iz oblaka ljute strijele baca, ne da klati svojizi ovaca. And. Kačić, razg. 312b. Kolje vola i gdikoje jańe. M. A. Reljković, sat. E6b. Jagńe sam klala, te sam krvava. Nar. pjes. vuk. 1, 216. Što ovome gori desna ruka, ńom je klao ovce prehodnice. 2, 11. Nit' ću klati końa ni sokola. 2, 414. Ute, veli, uvatite jarca, ne kolj'te ga no živa oder'te. 3, 177. Došlo mi je moga końa klati, da s' napijem krvce od końica. 3, 190. Koljem ńemu ovce i jagańce. 4, 380. U Srbiji i danas muškarci kolju marvu i živinu, a žene ni po što. Vuk, rječn. *kod* klati. A to bi nam istovjetno bilo, da koljemo za kurbana svińe. Osvetn. 2, 51. 'Vako mene naučila majka, koljuć' doma skuplje prigodńake. 3, 110.

b) *objekat je čeljade.*

aa) *shvaća se u pravom smislu, ali se često ističe kao ńešto vrlo nemilo i gore nego je* ubijati *(jer se o ljudima kaže kao o životinama), osobito kad je objekat množtvo čeljadi ili kad se objekat ima samo u misli.* Vidiš li, kako ov po svitu tekući lovi krvavi lov, derući, koljući i grade orući? M. Marulić 20. Krudeli Irud kolje svu dičicu od dva lita. Živ. jer. star. 1. 231. Otajno koljes ljudi. Transit. 222. Ne samo je kuntenat sramotiti žene, da ovo ljudi kolje. 223. *(Razbojnici)* koljahu i derahu ki koli v nih ruke prihojaše. 227. Nit' koga koljahu gusari prihudi. M. Vetranić 1, 8. Kad jih budu klati i stijenjem pobijat. N. Dimitrović 71. Ma što ckuim, ter hode dubja ne korijepim, ne svrćem dnom vode, ne koljem, ne slipim? M. Držić 110. Macom kolje svakoga. 129. Ovo je naš dragi parenat, a mi ga ktijasmo klat. 185. Poganski narodi polja žgahu, ljude koljahu. F. Glavinić, cvit. 93a. Tako nas slidiše koljeći i derući. I. T. Mrnavić, osm. 54. Sve Krstjane koje u gradovim nahodaju, nemilo koljahu. And. Kačić, razg. 21. Abrame, ne kolji Isaka. kor. 22. Da mi decu vodiš u Kosovo, u Kosovo da ih kolju Turci. Nar. pjes. vuk. 2, 270. Te ih kolju po Vraćaru Turci kao stado po planini vuci. 4, 341. Klaćemo ih kô ljetośne brave. Osvetn. 2, 125.

bb) *u prenesenom ili u metaforičkom (vidi naj prvi primjer) smislu, te znači: mučiti, progoniti, uništavati.* Ti nožem jezika tvojego klaše ńih. Transit. 103. Ki *(djavao)* s Bogom u svadi drži te i kolje. Š. Menčetić 342. Ljuć mi 'e u onoga manigoda koji me kolje. M. Držić 348. Pokli tizijem *(uzdisańem)* drugo ne činite nego same sebe koljete... B. Gradić, djev. 100. Kada Decio cesar žestocijem progonstvom crkvu Isukrstovu koljaše. B. Kašić, per. 201. Ćaćko i majka mene kolje i u trudu mi čine stati, priko moje što me volje Bojnislavu hoće dati. G. Palmotić 2, 195. Duše pakleni duhovi biju, kolju, dave... I. Grličić 28. A što se zna po koliko načina uboge kolju? J. Filipović 1, 130a. Muke, tuge i nevolje, svit nemirni s kojim kolje. V. Došen 200b. Jer je lukav i općinu kolje. J. S. Reljković 435.

c) *objekat je što umno, a glagol je u prenesenom smislu, kao* uništavati. Al' ste vuci, ali ljute tigre, ter drugomu pošteńe koljete. L. Lubuški, pism. 11.

b. *subjekat je velika životińa ili zvijer što zubima ujeda i kolje, objekat je druga životińa ili čeljade ili se ima u misli.*

a) *značeńe je ubijati grizući (n. p. o vuku, psu, lavu itd.).* Činit ću dobitak da ti vuk ne kolje. N. Naješković 1, 211. Ateona svoga vidjela mrtva jes, gdje ga isti psi svoji... i drpe i kolju. F. Lukarević 231. Ti me zastupiti raci od nevolje, adni lav srditi kom će da me kolje. S. Budinić, sum. 25a. Loću ti psi mlijeko, ovce ti vuk kolje. I. Gundulić 142. Gladan vuk mori, kolje. B. Krnarutić 11. Koji *(psi)* kolju psa naklana. M. Radnić 386a. Vuk da ovce tvê ne kolje. J. Kavańin 58b. Ne da male zvijeri kolje *(lav).* 284b. A vuk rastira ovce i kolje. F. Lastrić, od' 217. Kokosi će lija klati, al' mišinom opet plati. V. Došen 13b. Jerbo kolje i razkine *(lav).* 129b. Da dobiju bisni volju *(psi),* za da sami sebe kolju. 191a. Podaj vuku ovčice da ne kolje ovcice. Nar. pjes. vuk. 1, 502. Kurjak se zarekao da ne kolje više ništa. Vuk, poslov. 1. Jal' će kulu porobit hajduci, jal' će moje klat jagańce vuci. Osvetn. 1, 54.

b) *kao* ujedati, gristi, *ali je jača riječ, objekat se često ima u misli, ili je dio tijela (vidi prvi primjer i):* Nar. posl. Paklena bo kuca bolje od paklenog' hrta kolje. V. Došen 118b. Mukli pas petne žile kolje. Nar. posl. vuk. 184. Čuvaj se pseta koje mucke kolje. 350. — *subjekat može biti i životińa koja se obično ne hrani mesom kao n. p. koń ili svińa.* Kupujem ovoga końa, ako zubi ne kolje. M. Dobretić 445. Šarac... nogam bije a zubima kolje. Pjev. crn. 9a. Tridanta kralj od Armenije radi griha izgubi priliku Bozju i priobrati se u prasetju, ter zemlju rijaše i sebe koljaše. J. Banovac, pripov. 202.

c. *subjekat je čeljade, ali su oruđe za klańe samo zubi kao u zvijeri.* Sestorici savezati ruke, a sedmoga zubi klati živa. Osvetn. 2, 71. *vidi lijep primjer kod* zaklati *i:* Nar. pjes. vuk. 2, 286.

d. *u jednom primjeru* xviii *vijeka subjekat je čeljade, a objekat je zemlja, te glagol stoji u kauzalnom značeńu: činiti da ko (ovdje vižao) kolje.* Epir lovnim vižlom kla i lovi lovcar. J. Kavańin 287b.

e. *subjekat je zmija, te je značeńe: ujedati,*

gristi, ne svagda do smrti. Koji zmije zaklina, da ne mogu klati ni jeda pustiti. M. Divković, bes. 290b. Zmija koļe skrovito. M. Radnić 17b. Ļutica zmi i ne koļe. 232a. Posla ogńevite zmije ter ih koļahu. trovahu. J. Banovac, pred. 49. Na ńe posla zmije ogńevite koje ih klahu, trovahu i životom rastavļahu. pripov. 245. Da ga *(tilo)* koļu zmije naj otrovnije. J. Filipović 1, 237a. Zmija koļe, al' ne krade. V. Došen 43b. Pobiže u planinu, u kojoj nahodeći se mnoge zmije puno ļute, počeše klati vojsku ńegovu, koje zlo videći Vladimir izmoli u Gospodina Boga da nikoga unaprid ujisti ne mogu, i tako u rečenoj planini ni sada zmije ne koļu nikoga. And. Kačić, razg. 32. Zmije ogńenite počeše Izraelićane klati. kor. 95. Guje koļu, a akrapi pale. Nar. pjes. juk. 128. Guje koļu, a jakrepi štipļu. Nar. pjes. petr. 2, 363. Zmije koļu a okrapi pale. Nar. pjes. istr. 1, 58. Koga su zmije klale, i guštera se boji. Nar. posl. vuk. 136. Starac koga su guje opasale, te ga koļu i piju mu sise. Vuk, nar. pjes. 1, 127. — *Metaforički.* Veseļe od svijeta klati će kakono zmija. M. Radnić 319a. Zmije su *(grijesi)* do sada srce naše klale. A. J. Knezović XLV. Zmija ova, blago svita, blagožderu dušu koļe. V. Došen 63b. Guje što mi koļu zemļu Hercegovu. Osvetn. 3, 61.

f. *subjekat je mala, sitna živitińa, te glagol znači: ujedati ili bosti. s ujedańa ili bodeńa postaje u objekta (obično čeļadeta) bol (a i pogibao za život) ili svrab ili dosada. takove su živitińe n. p.:*

a) *skorpije, jakrepi.* Kano škorpijou repom koļe. S. Margitić, fal. 283. Jedna duša od jedne žene, opasana verigam od ogńa i pokrivena škorpijoni i ostalim živinam otrovanim, medu kojim jedna ju koļaše za srce. ispov. 96.

b) *buhe, uši, stjenice itd.* Jer gad smradni svu noć lize, vrvi, pali, koļe, grize, da gost prije s noktim skine kožu s leđa neg' počine. V. Došen 206b. Koļe kao gladna uš. Nar. posl. vuk. 146. Ovde me nešto koļe. Nar. prip. vuk. 5. Koļu me buhe. Vuk, rječn. *kod* klati.

c) *muhe, obadori, ose, pčele itd.* Da ļuti osinac bode nas i koļe. D. Baraković, jar. 10. Dobro ti je Hajdaru u hladu! nit' ga koļu muhe ni obadi, nego mu je pomučno od gladi. Nar. posl. vuk. 61. Pokrivši se po licu jednom od one tri marame da ga muhe ne bi klaļe. Nar. prip. vuk. 38. Kad tko krene sršļenovo gńijezdo, ter pobuni ļut roj i parojke, kako koļu i za oči srnu! Osvetn. 1, 14.

g. *subjekat je samo oruđe (nož, mač itd.). objekat je naj češće čeļade, a može biti i koji dio od tijela (vidi kod a) naj prvi primjer, a kod b) Vitaļićev).*

a) *u pravom smislu.* Puške, kopja, sabļe, mači zgađaju prsi, koļu grla. I. Gundulić 115. Bježi od mača ki te koļe. P. Kanavelić, iv. 123. Zlaćena ga optrkuje ćorda, pa ga liže kuda ga je klala. Osvetn. 2, 151.

b) *u metaforičkom smislu.* Kada me bridak mač nebogu koļaše. M. Vetranić 2, 244. Strjelica koja me sad koļe. 2, 312. Ovi bridak nož koji me sved koļe. N. Dimitrović 60. I majku gdi veći svaki čas koļe mač. N. Naļešković 1, 120. Ovo mač koji me koļe. M. Jerković 59. Taj britki mač svih nas koļe. P. Baksić 219. Nož ki me koļe. I. Ivanišević 331. Promda joj mač srce koļe. A. Vitaļić, ost. 199.

h. *u jednom je primjeru subjekat* dim *(metaforički sin vatre). značeńe je mučiti.* Majka *(vatra)* grije da pokripi, a sin *(dim)* koļe da zaslipi. V. Došen 30b.

i. *subjekat je što umno. objekat je naj češće čeļade. glagol je u metaforičkom ili u prenesenom smislu.*

a) *subjekat je smrt. značeńe je uopće ubijati. smrt se shvaća kao čeļade (metaforički).* Jaoh! dragi moj cvijote, što si tač zlo voļe, ter mene krozi te nemilo smrt koļe? N. Naļešković 2, 62. Voļe bi ti boļe bilo, da si uzela mrtvu glavu, da znaš kako smrt nas koļe. I. V. Bunić, mand. 29. Radi česa smrt nas koļe. M. Lekušić, razm. 163.

b) *subjekat je Božja pravda.* Božja pravda svijeh koļe ki ne čine prave sude. M. Vetranić 2, 341.

c) *subjekat je tjelesno osjećańe (značeńe može biti: ubijati i mučiti), n. p.:* ***aa)*** *zima.* Koje kada zima koļe, već im nikad nije boļe. V. Došen 252b. Jerbo zima koļe. J. S. Reļković 365. — ***bb)*** *glad i žeđa.* Od tada jih koļe žaja. M. Marulić 30. Ah kako ih koļe glad i žeđa, ijed i nemir! Misli. 43. — ***cc)*** *nemoć (tjelesna bolest).* Nemoći naj gore, ke imaš *(smrti!)*, sve pusti da koļu, da more, da vas svijet opusti. S. Bobaļević 211. Kad se vidi tužni čovik gdi ga smrtno nemoć koļe. M. Lekušić, razm. 160. — ***dd)*** *smrad.* Ono *(dite)* viče: ‚Smrad me koļe!' V. Došen 209a.

d) *subjekat je tuga, nevoļa, jad, žalost, nesreća itd. objekat može biti i srce, duh, duša.* Jadi me koļu. M. Marulić 276. Skroven jad koļe me i davi. M. Vetranić 2, 144. Dano ja za boļe mańega zla cića, tuj zled ka ga *(srce)* koļe ne dam da očića. H. Lucić 201. Nevoļe koja me svud tira i ka me svud koļe. N. Naļešković 1, 302. Koļe srce ti zla boles. F. Lukarević 46. S nevoļe ka kroz ńe žestok vaj srce me zlo koļe jadovno. D. Rańina 35a. Nam nesreća srce koļe kroz svoje tuge i nevoļe. 52a. Iz oči mi suze viruć naglo kako rike, tuge srce zlo mi koļu, a jad srce davi. 105a. Tim ļuveni slavni bože, pokli duh mi tač zled koļe, ti čin' meni da se odlože sej nevoļe. 116a. Neka t' smino tuj odkrije bez predanja na svu voļu tuge ke mu srce koļu i jad ki mu dušu rijo. A. Čubranović 154. Da što paka slidi veće od tolike, vaj, nevoļe, od tolike hude sreće, ka nas pored s tobom koļe? I. Gundulić 42—43. Gdi je *(u paklu)* vaj smrtni ki sved koļe. 236. Nu razmisliv opet boļe, mučno odveće da je to steći, tim je nova žalost koļe. 514. Ka me *(bolest)* jošte danas koļe i bije. G. Palmotić 1, 76. Smiri tugu ka te koļe. 1, 150. Tuga koļe tvoju dušu. M. Radnić 10b. Već me svaka žalost koļe. A. Vitaļić, ist. 115b. Gorka me smutńa koļe. 163b. Evo za ńih jad nemili i smrtne me tuge koļu. ost. 230. Klati tkoga boles ‚addolorare, dar dolore' ‚dolorem afferre'. A. d. Bella, rječn. 31a. Jad koji te rańa i koļe. I. Đorđić, uzd. 153. Porazna me boles koļe. salt. 395. Onda ńega tuga koļe. V. Došen 115a. O! šta rde i nevoļe mnoge lince tare, koļe. 212b.

e) *glagolom se pokazuje muka što čeļade trpi u sebi misleći na svoje grijehe. — ovo može biti na dva načina.*

aa) *subjekat je* duša (conscientia), svijest, narav. Duša ga već ne koļe. J. Banovac, pred. 9. Jer je svakom žao posli, i duša ga koļe što ga je uvridio. razg. 54. Držim da je svakomu Krstjaninu žao da je svoga brata uvridio i da ga udiļ duša koļe govoreći mu da se š ńim pomiri. J. Filipović 1, 462b. Ali ga sve duša koļaše. 3, 176a. Duša ga koļaše bez pristanka. M. Zoričić, zrc. 132. — Da ga dakle svist ne koļe. P. Knežević, živ. 39. — Uvik čovika opaka, koļe ga narav iznutreńa. N. Palikuća 21.

bb) *subjekat je* grijeh, *a objekat može biti i* dusa. Neg veliko blago s grisi ki te koļu, i sve

ča ti drago imiti na voļu. P. Hektorović 41. Jere ćutim mnogu s gorčinom nevoļu i grihov nalogu ki mi dušu koļu. 58. I takovu sve oni grijeh koļaše u duši. S. Margitić, ispov. 82. Kad grih dušu koju koļe. P. Knežević, pism. 66. *(Ovaj primjer može pripadati amo ili pod f):* Ove uspomene, ova poznańa, ovi grisi, ovi prikori koļu dušu nesrićnu. J. Filipović 1, 237a.

f) subjekat su misli, sumńe, *ili neugodno duševno osjećańe (kao* bijes, nenavidost). Da ne samo utažena smiriš sumńe ke te koļu. G. Palmotić 1, 295. I pomoći tužnu voļu da ju misli mańe koļu. V. Došen 67a. — Silim se, naj boļe kako godir mogu, skriti bis ki koļe srce mi nebogu. H. Lucić 193. — Koga od propasti nenavidos koļe i davi. P. Kanavelić, iv. 125. Nenavidost koju *(čeļad)* koļe. V. Došen 115b.

g) značeńe je mučiti i kad je subjekat nešto što nije u samome čeļadetu, ali on ono čuje ili vidi, kao što su n. p. tuđe riječi, tuđ plač. Koļu me riječi tvoje. F. Lukarević 211. Vidje vila Zelićevih suza koje klaše Kiku nepokorna. Osvetn. 4, 62.

2. *sa* se.

a. *pasivno. — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (koļem se ,jugulor'). Jere se u posvetilištu tuda put a u posluhu svoja ista voļa koļe. B. Gradić, djev. 135. Koje živine koļahu se i prikazivahu se vragovom poganskijem bogovom. B. Kašić, per. 167. Hodmo da se rve, da se koļe, da se sijece, da se bije. G. Palmotić 2, 121. I živinsko što se koļe od ļudskog' je meso boļe. V. Došen 69b. Jer ni drugo nije boļe za svatove što se koļe. 158a. Jer tu će se danas krvca vrći, a junaci klati kano jańci. Osvetn. 2, 127. Pa da su nas, kô se koļe, klali. 2, 182.

b. *refleksivno (u jedinom primjeru* klati se *znači: mučiti se, vidi* 1, i). U jadu se grize i koļe, oči magli, grebe lice. J. Krmpotić, kat. 56.

c. *recipročno. — kaže se ne samo kad jedan drugoga ubija nožem itd. ili zubima, nego kad jedan drugome čini ili hoće da učini koje zlo tjelesno bijući, rańujući, jačeći se, pa i kad se grde i psuju u svađi. — Između rječnika u Vukovu* (,raufen' ,rixor').

a) obje su strane subjekat, te može biti više subjekata ili jedan u množini ili supstantiv kolektivni. ***aa)*** *uopće.* Ki su se ļubili hoće se sada klat. M. Vetranić 2, 49. Znaš er se za ovo ļudi koļu. M. Držić 233. Dugo vrime koļući se, napokon Jakvuk *(hrt)* vuka zakla. P. Zoranić 36b—37a. Trojani se i Latini rate, biju, koļu i sijeku. G. Palmotić 2, 140. Vidio bi i čudio se, što Krstjani čine koļući se i prijući prid nevirnici. F. Lastrić, ned. 159. Tu se koļu nožim i angarim. And. Kačić, razg. 220b. Oko ńeg se, eno, sviń̓e koļu. M. A. Reļković, sat. G5b. Posļi meni onu krpu platna, što ste prele kada ste se klele, što ste tkale kada ste se klale. Nar. pjes. vuk. 1, 560. De se koļu dva bijesna vuka, Avdi-Ļuca i Vuk Lopušina. 1, 431. Nađe na putu dve kučke gde se koļu jednako. Nar. prip. vuk. 112. No se zlobe kano crni vrazi a koļu se kô na lešu vuci. Osvetn. 2, 134. Boļe da se rastajemo živi, nego da se vijek koļemo živi. 3, 60. Prošlo je, Petre moj, vrijeme kad su se ļudi klali rad vjere. M. Pavlinović, razg. 69. — ***bb)*** *ističe se recipročnost glagola riječima* među sobom, između sebe. Vidje ovoga otca i sina mu obadva u paklu i vidje gdi se meu sobom zubi koļahu. M. Divković, bes. 153ab. Gdje se ļudi među sobom vjerni koļu. P. Kanavelić, iv. 113. Ako se među vami koļete i grizete. M. Radnić 245b. Koļu se meju sobom kakono bisni psi. Blago turl. 2, 311. Jer se družba med sobom ne koļe. J. S. Reļković 388. Sviń̓e se koļu između sebe, ali kako kurjaka opaze, one se sve slože na ńega. Nar. posl. vuk. 282. Ako se među sobom koļete, gledajte da jedan drugoga ne istrijebite. Vuk, pavl. gal. 5, 15. Crnogorci se krvare i koļu među sobom. S. Ļubiša, prip. 95.

b) *subjekat je samo jedna strana.* ***aa)*** *druga se strana izriče instrumentalom s prijedlogom* s. I iziska sve svoje poļe, da se s istim carom koļe. J. Kavańin 264a. *(Žena)* žuta hrta za usi podbila, te se š ńime koļe niz planinu. Nar. pjes. vuk. 2, 285. Mi ćemo se sa vezirom klati. Osvetn. 4, 40. I stanu se *(Turci)* gušati i klati sa Srbima. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 77. — *metaforički* (klati se sa snom = *ne odolijevati snu).* Najde na tom poļu učenike svoje gdi no se snom koļu. M. Marulić 182. — ***bb)*** *druga se strana ne izriče.* Znam, da si od zlata, za ke se svijet koļe, gospoje, bogata i puna dovoļe. N. Naļešković 2, 18. Ki se vas vijek koļe i bije. G. Palmotić 1, 219. Jeli pravo da se koļe vas puk ini, a da stojiš ti sam zdravo? 1, 268. Pak se koļi i krvari, kad ne nađeš sreću boļu. 2, 266. Oni otmu i za ńu se koļu. M. A. Reļković, sat. K7b. No se koļu deca Martinići, a sili se održat ne mogu. Nar. pjes. vuk. 1, 111. Sad su Turci ušli u Loznicu, pa se sada koļu po Loznici. 4, 256. Ma ne bježe iz torina Turci, no se koļu kao mrki vuci. 4, 523. Onda, braćo, koļite se po poļu krvavu ļutim zubma i jataganima. Osvetn. 2, 122. — ***cc)*** *može značiti ne samo što biva u nekom slučaju nego što obično biva po naravi samoga subjekta, tako se o životinjama kaže da se koļu, kad lako ili bez uzroka ili s maloga uzroka ujedaju, a u prenesenom smislu i o čeļadetu. — u Vukovu rječniku:* ,beissen, bissig sein' ,mordeo' *s primjerima:* Koļe se n. p. mačka, koń. Dijete, ne koļi se!

KLATIČEVAČKI, *adj. koji pripada Klatičevu.* Klatičevačka *(opština).* K. Jovanović 146.

KLATIČEVO, *n. ime selu u Srbiji u okrugu rudničkom.* K. Jovanović 146.

KLATITEĻ, *m. čovjek koji klati (vidi* 1. klatiti). — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,che fa crollare' ,concutere' *(sic).*

1. KLÁTITI, klâtîm, *impf. drmati, stresati, ļuļati. — Riječ je praslavenska (od kor.* kolt), *isporedi stslov.* klatiti, *rus.* колотить *(lupati), češ.* klátiti, *poļ.* kłocić.

a. *aktivno. — Samo u dva primjera* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,concutere, commovere'). But će brzo promjenivo *(stanovište)* svakim skosom klateć boje *(vaļa da je* boje *acc. pl. od* 1. boj). J. Kavańin 360a. Drvje koje visje lita cvate i dica ga klipovi ne klate. J. S. Reļković 86.

b. *sa* se, *refleksivno, skitati se, tumarati. — isporedi* klatariti se. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (klatim se, skitam se ,vagor, palor, passim vagor'), *u Jambrešićevu* (klatim se ,vagor'), *u Voltiggijinu* (,vagare, svagare, vagabondare' ,herumschwarmen, sich herumschlagen'), *u Stulićevu* (,errare, vagari, divagari' *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva).* Ki se klate po svitu. Naruč. 76a. Prik zida van gleda . . . po zidu se klati. D. Baraković, vil. 76. Po pustini Arabije klateći se. F. Glavinić, posl. 36. I na nepodobstva obična se vratiš od tvojega srca kim se svuda klatiš. A. Georgiceo, nasl. 132. Neka se tamo ne klati, nego neka na rok ide. Starine. 11, 106. (1662). Kad se težak v kremi klati. Jačke. 262. Klateći se po svijetu dođoh evo

k tebi. Nar. prip. bos. 1, 23. Šejtan jaši na davoljevici, pa se klati po svijetu bijelu. Osvetn. 3, 13. Da će se on smrad od sela do sela klatit. Naša sloga. god. 20, br. 17. ‚Kud se tu vavije klatiš? nigda kod kuće nijesi'. J. Bogdanović.

Amo pripada i ovaj primjer u kojem je pisac izostavio se uz part. praes. klateći: Zapovida Bog Židovom po pustińi klatećim da . . . F. Glavinić, posl. 16.

2. KLATITI, klâtîm, *impf. brbļati.* — *U naše vrijeme u Lici i u sjevernijeh čakavaca.* Da si pošteno napit, ač ti zajik preveć klati. Naša sloga. god. 13, br. 12. ‚Šta vavije nešto klatiš?' *u Lici.* J. Bogdanović.

KLÁTNICA, *m. vidi* klatež. — *U naše vrijeme.* Klatnica, skitnica je, nije za ńega poštena žena. V. Bogišić, zborn. 175. ‚Što pitaš za klatnicu? znaš da nije kod kuće, van da se nekud otklatio'. J. Bogdanović.

KLATNIĆ, *m. ime zaseoku u Srbiji u okrugu vaļevskom.* K. Jovanović 103.

KLÁTNO, *n. gvozdeni komad što visi u zvonu, te ļuļajući se udara u zvono, i tako zvoni.* — *isporedi* klepesalo, zvečak. — *Jamačno postaje od* 1. klatiti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der glockenschwengel' ‚campanae pistillum', cf. zvečak). Što je crkva bez popa i zvono bez klatna. Srp. zora. god. 1, br. 2, str. 46.

1. KLÁTŃA, *f. djelo kojijem se ko klati (vidi* 1. klatiti, b), *klatareńe.* — *U naše vrijeme.* U mańe zločine *(ubraja narod)*: . . . klatńu i besposličareńe. *(u Zemunu).* V. Bogišić, zborn. 592.

2. KLÁTŃA, *f. tlapńa, klapńa.* — *Postaje od* 2. klatiti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚San klatńa a Bog istina'. ‚To su sve same seoske klatńe, tu nema ni zere istine'. J. Bogdanović.

KLÁTO, *n. ńešto što visi i ļuļa se, u osobitijem značeńima.* — *isporedi* klatvo i klatno. — *Postaje od* 1. klatiti. — *U naše vrijeme po sjeverozapadnijem krajevima.*

a. *u Vukovu rječniku:* troje drvļadi sastavļeno krmetu oko vrata, da se ne može provući kroz ogradu (jedni govore ‚ogrlica' krmeća) ‚art halsjoch, so dem schweine angelegt wird, damit es durch die zäune nicht durchschleichen kann' ‚jugi genus porco imponendum ne sepimenta pervadat' *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.*

b. *vidi* klatno. — *U Istri.* Klato ‚pistillum campanae'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 9.

c. škodļivoj ovci itd. svežu se dvije noge, pa joj se među ńe postavi komad drva, koje se zove ‚kláto', koje mora ona za sobom vući. Dubašnica na Krku.

KLATVO, *n. vidi* klato, a. — *U naše vrijeme u Hrvatskoj.* Klatvo, kratko odebelo okruglo drvo, što se objesi svińi oko vrata, da ne može bježati. F. Hefele.

KLȀUSTAR, klȁustra, *m. vidi* klaustro. — *U rukopisu* xvi *vijeka gdje može biti da znači: manastir (isporedi ńem.* kloster). Djaval svaki dan ulazi u klaustar. Nauk. brn. 55ᵃ. Redovnici imaju ļubiti klaustar. 67ᵇ.

KLȀUSTRO, *n. dvorište, dvor (vidi* dvor, a) *u manastirima katoličkijem, što su oko ńega klijeti kaluđera ili fratara.* — *Od lat.* claustrum *(tal.* chiostro). — *isporedi* klaustar, klauštro. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka.* Mogu uljesti u klaustro od manastijera. A. Gučetić, roz. mar. 30. roz. jez. 25. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KLȀUSULA, *f.* clausula, *uprav naj zadńi uvjet u pisanoj pogodbi; ali obično znači takovi uvjet koji se često jednak nalazi u ńekijem pogodbama.* — *isporedi* klauzula, klaužula. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Kanģilijeri i škrivani griješe, ako ne znaju klausule općene od škritura. I. Držić 301.

KLȀUŠTRO, *n. vidi* klaustro. — *U jednoga pisca Dalmatinca* xviii *vijeka.* Koji bi škatule činio postavit u crkvi ili u klauštru. P. Filipović 11. Ulazište unutra u manastir, kako u klauštro. 19.

KLȀUZULA, *f. vidi* klausula. — *U naše vrijeme u pisaca.* Klauzula od legalizacije ima se pisati nad biļegovkami. Zbornik zak. 1863. 601.

KLÀUZȖRA, *f. zatvor, zakon u manastirima po kojima redovnici ili dumne ne smiju izlaziti ili primati tuđe čeļadi.* — *Od lat.* clausura, *ńem.* klausur. — *U naše vrijeme u pisaca.* U ostalih manastirih prostori odlučeni nutarńom klauzurom. Zbornik zak. 2, 570. — *Upotrebļava se i u kom drugome smislu, kao o radńama što pišu i slažu đaci ne kod sebe nego u mjestu za to određenome iz kojega ne smiju izaći.*

KLȀUŽULA, *f. vidi* klausula. — *U dva pisca* xvi *i* xvii *vijeka.* To danje . . ., mi tvrdimo i potvŕjujemo sa vsimi punkti i klaužulami i službami i pravicami, kako se v tom listu udrži. Mon. croat. 275. (1575). Ako ima prva *(papina bula)* koje klaužule, to jest riči kano su: ‚dopušćamo i dajem(o) ovo prošćenje u vike i nećemo da se razumije da je dignuto općenim dignutjem . . .' I. Ančić, vrat. 149.

KLAVIJATȖRA, *f. u klaviru sprava po kojoj se udara, vidi* tipalo. — *Od ńem.* klaviatur, *što je riječ načińena prema romanskijem jezicima, ali je u ovijem nema (u francuskom jeziku ima za ovo značeńe riječ* clavier). — *U pisaca našega vremena.* Drvca od klavijature spadaju među robu drvenu i dolaze u promet. Zbornik zak. 1853. 903. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚tastatur'.

KLÀVÎR, *m. vidi* fortepijan; *uprav je klavir starija muzikalna sprava od prije nego se izmislio fortepijan, te su mješte sadašńijeh čekića bili u ńemu komadići žute mjedi; ali se obično govori i za sadašńu spravu.* — *Od ńem.* klavier, *a ovo je po franc.* clavier *(što drugo znači, vidi kod* klavijatura). — *isporedi i* glasovir. — *U naše vrijeme po sjevernijem krajevima.* ‚Vrajla mu ništa i ne radi, nego vavije u klavir sviri'. J. Bogdanović. *I u Šulekovu rječniku:* ‚clavier, klavier'.

KLAVÌRÂŃE, *n. djelo kojijem se klavira.* — *U Šulekovu rječniku:* učiteļ klavirańa *kod* ‚klaviermeister'.

KLAVÌRÂR, klavirára, *m. čovjek koji po svom zanatu gradi klavire.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚klaviermacher'.

KLAVÌRÂŠ, klaviráša, *m. čovjek kojemu je posao udarati u klavir.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚klavierspieler'.

KLAVIRÀŠICA, *f. žensko čeļade kao klaviraš.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚klavierspielerin'.

KLAVÍRATI, klàvîrâm, *impf. udarati u klavir.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚das klavier spielen' *kod* ‚klavier'.

KLÀVÎRNÎK, *m. učiteļ klavirańa.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚klaviermeister'.

KLÀVÎRSKÎ, *adj. koji pripada klaviru.* — *U Šulekovu rječniku:* klavirski znak (?) ‚klavierschlüssel' *(nema osobitoga znaka za klavir).*

KLAVÒČÎMBAO, klavòčîmbala, *m. vidi* klavir. — *Od tal.* clavicembalo. — *U Mikaļinu rječniku:* ‚grave cimbalo' ‚cravicymbalus'.

KLÀVRN, *adj.* obijestan. Dubašnica na Krku.

KLAZETOVAC, Klažetovca, *m. ime mjesta u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Niva u Klažetovcu. Sr. nov. 1875. 653.

KLE, *vidi* dokle, otkle *itd.*

KLĚ, KLĚH, *vidi* tle.

KLEBÈCAN, *m. u Vukovu rječniku:* vide šmokļan, budala *s dodatkom da se govori u Srijemu i u Bačkoj.*

KLĚCALO, *n. niska klupa na kojoj se kleči (n. p. u crkvi); često je načińena na naj sprijeda sprava na koju se čeļade može nasloniti, ali to nije svagda. — isporedi* klečalo. — *Postaje od* 1. klecati. — *Od* XVIII *vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (,subsellium') *gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu* (,subsellium'), *u Vukovu:* kao mala klupa na koju se klekne (u kršćanskim crkvama u Slavoniji) ,kniebank' ,scamnum'. Crkve ove temeļ jest duboko ponizenstvo; . . . klecala jesu bogoļubnost; . . . A. Kanižlić, utoc. 367. Kleče u naj bliže klecalo. M. A. Reļković, sabr. 22. Zato crkvena vrata, klecala i sidalista ne kvare se. I. Velikanović, uput. I, 497.

1. KLĚCÂŃE, *n. djelo kojijem se kleca (vidi* 1. klecati). — *Starije je oblik* klecanje. — *Između rječnika u Vukovu:* ,das wanken der füsse (vor schwäche)' ,vacillatio pedum'. Imamo ju umiļeno pozdravļati srcem, govorenjem i klecanjem. M. Divković, nauk. 105^{a}. ,Ne pomaže pred onijem klecańe'. J. Bogdanović.

2. KLĚCÂŃE, *n. djelo kojijem se kleca (vidi* 2. klecati). — *U Stulićevu rječniku:* ,ritocco, suono che fa la campana ritoccandola' ,pulsatio aeris campani ex uno tantum latere'.

1. KLĚCATI, klěcâm, *impf.* kleknuti. — *isporedi* 2. klicati. — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* klěcâ). — *Postaje od korijena* klek *glagola* kleknuti, *a* k *se mijeńa na* c *(kao n. p. u* puknuti, pucati); *vaļa da se načinio ovaj glagol u našem jeziku, premda ima i čes.* klecati, *gorńolaž.* klasać, *dońolaž.* kľecaš, *ali u ovijem je jezima znači samo: hramati. — Po primjeru:* Pred onijem Amanom vaskolik puk klecući na koljena klańaše mu se. M. Divković, bes. 102, *kao da ima i praes.* klěcem, *ali mu nema drugdje potvrde, nije isto u ovakijem primjerima:* Klecući prid ńim i klańajući mu se. F. Lastrić, test. 230^{a}, *u kojima jamačno stoji griješkom* u *mj.* e, *te pripadaju pod* klečati.

a. *pregibati koļena u znak stovańa i poniznosti.* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Voltigijinu (praes.* klecam *kod* kleknuti). Klecajući na kolina prid ńim rugahu se ńim. Bernardin 73. matth. 27, 29. I prid ńim tuj svaki ńih klecaše. N. Naļešković I, 146. Svi sveti klecahu na koljena. M. Divković, nauk. 236^{a}. Klecajući na koljena pozdravļahu ga. P. Baksić 100. Na Sul'mane, Bajazete ti djevičkom nogom kleca. J. Kavańin 213^{a}. Oni za pogrdu, kadano ga trńem okruniše, klecau prid ńega, govoreći: ,Zdrav, kraļu žudinski!' F. Lastrić, od' 311. Šest stotina puta zasobice klecajući. A. Kanižlić. utoc. 238. Prid ńim poniknuta množ klecaše sva kolinom. N. Marči 52. ,Sve sam pred ńim na koļena kleca', dok mi je uzajmio pešest rajnički'. ,Sve sam pred ńim na koļena kleca, dok sam ga domolio'. J. Bogdanović.

b. *kad se od slabosti, od umora itd. sama koļena pregibļu. — subjekat može biti čeļade (kao u prvom primjeru), a češće su noge ili koļena.* Brjemi pod kim ćete vavijek klecat, znojit. J. Kavańin 116^{b}. Utvrđivao si koļena koja klecahu. D. Daničić, jov. 4, 4.

2. KLĚCATI, klecâm, *impf. udarati u zvono samo s jedne strane a sve jednako. — isporedi* 2. klenuti. — *Akc. je kao kod* 1. klecati. — *Vaļa da je riječ onomatopejska (kao od* klě klě . . . *ili* klěc klěc . . .). — *Od* XVII *vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Belinu* ,sonar a martello, cioè a tocchi' ,campanam iteratis pulsibus verberare' 686^{b}) *i u Stulićevu* (,dare i tocchi colla campana' ,aes campanum uno tantum latere pulsare'). Drugi će *(djak)* nositi ovaj ritual i u zvonce će sfejer udarati i klecati. B. Kasić, rit. 69. Domaćijem glogom kleca po selu na jaja. (Z). Poslov. danic. U crkvi svetoga Nikole . . . službenik s prva zazvoni misu, pak nakon malo stane klecati i u dugo. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 175.

KLEĆ, *m. komad drva (cep) što se meće kome u usta da ne može govoriti. — U Stulićevu rječniku.* ,morso' ,frenum (pp. e. lignum ori injectum locutioni impediendae)' *gdje je rečeno da se nahodi u pisca Budinića. — Ako je pouzdana riječ, može biti srodna s češ.* klec, *krivi komad drva (u različitijem značeńima). — I u Šulekovu rječniku (jamačno iz Stulićeva):* ,knebel'. — *isporedi i* klečka.

KLÉĆAK, kléćka, *m. vidi: (Igra)* na pod klećak. I ovu igru po naj više mladići od 10 do 15 godina igraju. izberu jedan obli kamičak od prilike koliko veliki orah, i ovi se kamen zove ,klećak' . . . pa onda meću novcem kojega ugovore put onog klecka. V. Vrčević, igr. 73. — *U naše vrijeme u Dubrovniku kao prezime.* P. Budmani.

KLÉČALO, *m. vidi* klecalo. — *U Belinu rječniku:* ,inginocchiatojo' ,scabellum genuale' 103^{b}; *u Voltigijinu:* ,inginocchiatojo' ,kniebank'; *u Stulićevu:* ,inginocchiatojo' ,scabellum'.

KLĚČAN, *adj. izatkan na neki osobiti način, vidi* 2. klecati. — *isporedi* cmican. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (n. p. kecеļa ,art weberei' ,intextus'). Za svilene marame, za klečane keceļe. Nar. pjes. vuk. 1, 119.

KLEĆANA. *f. vidi* klecatica. Vijenac. 1881. 626.

KLEČANICA, *f. klečano tkańe. — isporedi* klecanik. — *U jednoga pisca našega vremena.* Život je Vučićev. kao jaka klecanica, utkan u istoriju Srbije. M. Đ. Milićević. pomenik. 1, 79.

KLĚČANÎK, *m.* ćilim što je klečan. Živojin *iz Srbije. — isporedi* klecanica.

1. KLÉČÂŃE, *n. djelo kojijem se kleči. — Starije je oblik* klečanje. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (klečańe, kleknutje), *u Jambrešićevu, u Stulićevu, u Vukovu.* V neprestannih slzah i klečanju. Transit. 7.

2. KLĚČÂŃE, *n. djelo kojijem se kleča.* U lepi, gipki i puni izraza srpski jezik utisli su oni psovke kao neko pogrdno klecańe u divno govorno platno. M. Đ. Milićević, zlosel. 308.

1. KLÉČATI, kléčîm, *impf.* genibus nixum esse. *stajati na koļenima (i kad se samo jedno koļeno prigne, te se često dodaje* na koļenima, *možebiti ističući prema* na koļenu). — *-e- stoji mj. negdašńega* ę. — *Akc. se ne mijeńa. — Radi postana vidi* kleknuti *(prema kojemu glagolu ne treba shvaćati* klečati *samo kao da je imperfektivni glagol, jer ima razlika i u značenu, isporedi* leći *i* ležati). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* klęčati, *češ.* klečeti, *poļ.* klęczeć. — *Između rječnika u Belinu* (,star ginocchione' ,genibus niti'

344ᵇ; ‚inginocchiarsi' ‚genua submittere' 103ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (klecim ‚flecto, genuflecto'), *u Jambrešićevu* (klecim ‚flecto'), *u Voltigijinu* (‚inginocchiarsi, star ginocchioni' ‚knien, niederknien'), *u Stulićevu* (‚genua submittere, curvare, flectere, genibus provolvi'), *u Vukovu* (‚knien' ‚nitor genibus'). *treba paziti da u nekijem rječnicima nije svagda dobro tumačeno, te da je pomiješano s glagolom* 1. klecati.

a. *uopće.* Klečahu na koljenijeh prjed ńime. N. Rańina 93ᵃ. matth. 27, 29. Klečeći stojaše. Zborn. 96ᵇ. Veće sam klečala nego stala. Mon. croat. 212. (1513). Rozarijo može se govoriti toliko klečeći, koliko stojeći. A. Gučetić, roz. jez. 21. Kada se pokupe, na molitvi kleče. D. Baraković, vil. 117. Ke potle na kolinih klečeći mrtve najdohu se. F. Glavinić, cvit. 113ᵇ. Prid oltarom klečeći. G. Palmotić 2, 124. Na obadva kolina klečeći. M. Bijanković 81. Tere joj prid sobom ne da već klečati. Oliva. 61. A čas kratak grusti klečat, kamo li se u molbi uzječat. J. Kavańin 20ᵃ. Oni poklon koji mi Bogu činimo ńemu se klańajući, klečoć na kolini. J. Banovac, razg. 74. Kńige na kolini klečeći pisao. F. Lastrić, test. ad. 108ᵇ. Evo klečim skrušenim srdcem moleći milosrde tvoje. A. Kanižlić, bogoļubn. 219. Na stolijeh stari mu su svi klečali. (Z). Poslov. danič. Dignu se s mjesta na kojemu klečaše. D. Bašić 286. Dok se Janko s Turci prigońaše, sveti Ivo na kolinim kleči. And. Kačić, razg. 152ᵃ. Domaćin sa svojom čeļadju kleči na kolinih. M. A. Reļković, sat. L8ᵃ. Da bi on po podneva klečao na kolini. And. Kačić 347. Imadu stat na nogu a ne klečat. M. Dobretić 59. Klečeći na kolinih za četvrt od sahata. 112. Klečući jednu noć na kolini. I. J. P. Lučić, razg. 19.

b. *u poslovici našega vremena kaže se o psu u onakovom stajańu što se obično kaže* sjedjeti. Koliko više kleči, svoj rep meči. Nar. posl. vuk. 145.

c. *ger. praes. nalazi se u nekijem primjerima posve u adverbijalnom smislu (isporedi* poklečke) *i to s oblicima: a)* kléčē. U tom nikad nek nije promina, već u jutro i u večer kleče nek molitva od sviju se reče. J. S. Reļković 442. — *b)* klečeći. ‚Ja ću tebi klečeći kamenom odbaciti'. ‚Ja ću tebe klečeći povaliti'. J. Bogdanović. — *c) (griješkom)* klečući. — *u Belinu rječniku:* klečući ‚ginocchione' ‚genibus flexis' 344ᵇ, *a u pravom obliku:* klečeći ‚inginocchiato' ‚genibus innixus' 403ᵇ *kao gerundij.*

2. KLȄČATI, klȅčâm, *impf.* tkati, ali onda kad se u pravo tkańe kaka šara (n. p. ćilimska) utkiva rukama, ne čunkom. Živojin *iz Srbije.* Klečati prostirke, keceļe, torbe itd. šarati. Podunavka. 1848. 58. — *Ša se, pasivno (u metaforičkom smislu).* Iz toga uzajamnoga popuštańa kleča se ono šareno tkivo koje se zove: redovni, napredni život! M. Đ. Milićević, međudnev. 107.

KLEČÀTICA, *f.* Vipera ammodytes, otrovna guja, kamenarka ili grabarka (a zovu je u Užičkom ‚aspida', ali nije aspida, jer se aspida zove ‚Naja haje' i nema je u nas). U Suhoj planini kod Niša ima ih mnogo i tamo je tako zovu. Po svoj prilici ovo će joj ime biti naj priličnije, a tako je prozvata izvesno sa one cik-cak-linije niz celo telo od ozgo, kao u šarana, te liči na klečane keceļe. Ima mekan cvorić na gorńoj usni. M. Đurović. — *isporedi* crnokrug.

KLEČAVAC, Klečavca, *m. u Daničićevu rječniku:* Klečavьcь, katunu Golubovcima blizu Prizrena išla je međa ‚u obrьhь Klečavca' (Glasnik 15. 293 *god.* 1348?).

KLÉČE, KLÉČEĆI, *adv. vidi* 1. klečati *pod* c.

KLÉČILO, *n. vidi* klecalo. — *U naše vrijeme u Istri.* Klečȉlo ‚subsellium'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 13.

KLEČINCI, *m. pl. ime mjestu u Slavoniji.*

KLÉČIONȊK, *m. vidi* klecalo. — *Samo u Belinu rječniku:* ‚inginocchiatojo' ‚scabellum genuale' 103ᵇ, *i u Stulićevu:* v. klečalo *iz Belina.*

KLȄČKA, *f. isporedi* kleč, *ali se nahodi u drugom (srodnom) smislu.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. kleč) *i u Vukovu:* račvasto i probušeno drvo što se klinom zatvori govečetu (u Srijemu i kļusetu) oko predńe noge da ne može daleko otići. — Klȅčka i kļȅčka, one rakļe što se svinčetu meću oko vrata (róga), da ne može prolaziti u štetu kroz plotove i preskakati ih. Svud po Srbiji a u Šabačkom a možda još gdegod, za svińe ‚róga', a ‚klečka' za kobile i goveda. M. Đurović.

KLEČKOVAC, Klečkovca, *m. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 22.

KLEČKOVIĆI, *m. pl. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Spom. stoj. 184.

KLÉĆE, *n. djelo kojijem se kune.* — *Stariji je oblik* kletje. Trateći svoje vrime v igranju, kletju i va vsakoj nečistoći. Transit. 255.

KLȄĆI, *vidi* kleknuti.

KLEDENO, *n. u narodnoj zagoneci.* Ledeno, kledeno *(nos?)*, pod kledenom vinograd *(usne?)*, u vinogradu dućan *(usta)*, u dućanu zulumćar *(jezik).* Nar. zag. nov. 101.

KLEJA, *f. mjesno ime u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemļa u Kleji. Sr. nov. 1873. 783.

1. KLEK, *m. ime nekakvoj biļci, jamačno je isto što* kleka *ili* klekovina. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚albero e frutice simile al nastro, ma non cresce in alto' ‚species cujusdam arboris', *gdje se kaže da je grm nalik na nekakvo drvo što on talijanski zove* nastro, *ali ova riječ, koliko mi je poznato, u talijanskom jeziku znači samo trak, pantļiku, a ne kakvu biļku.* — *Šulek po tumačeńu Stulićevu piše:* v. klekovina. — *U naše se vrijeme (jamačno iz istoga rječnika) uzela ova riječ za drugu biļku.* Thuja Tourn., klek ili smrekuša. Flora croat. 1039.

2. KLEK, *m.* Caprimulgus europaeus L., *neka ptica, legań.* Slovinac. 1880. 30.

3. KLȆK, Klȅka, *m. mjesno ime.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.* Klȅče (?).

a. *u Vukovu rječniku:* kamenito brdo u Hrvatskoj više Ogulina, kao što se u Srijemu pripovijeda da se vještice skupļaju više Molovina, tako se u Hrvatskoj govori na Kleku.

b. *u Vukovu rječniku:* uzak komad zemļe koji razdvaja Dalmaciju od dubrovačke države, kao što je odozgo Sutorina između dubrovačke države i Boke.

c. *selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 71.

KLȄKA, *f. neka biļka, feńa, smreka.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide veńa). Kleka, feńa, Juniperus communis L. J. Pančić, glasn. 30, 286. Kleka, rus. клекачка (Staphylea), poļ. klęk (Gymnocladus), Juniperus L. (Pančić). B. Šulek, im. 146.

KLEKATI, klekam, *impf. vidi* 1. klecati. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (klekam, klekati, kleknuti, poklekam ‚congenulo, flecto genua, procumbo ad

genua, ingenocchiare'). Klekajući kolim na zemlu. A. Bačić 51.

KLEKE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Klekama. Sr. nov. 1870. 234.

KLEKIVATI, klekujem *i* klekivam, *impf. vidi* 1. klecati. *Samo u Stulićevu rječniku:* klekivati. klekivam ,identidem genua submittere'.

KLEKNIŠTE, *n. mjesto gdje se kleči.* — *U Stulićevu rječniku:* ,locus fundendis precibus, vel ubi genua Deo ponimus'. — *nepouzdano.*

KLEKNIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* klekniště. — *sasma nepouzdano.*

KLEKNIVATI, klěknujēm *i* klěknîvâm, *impf.* kleknuti *s iterativnijem značeńem (često klecati).* — *U Stulićevu rječniku:* v. klekivati. — *U Dubrovniku se govori i u naše doba, ali s ń:* klekńivati.

KLEKŃÚĆE, *n. djelo kojijem se klekne.* — *U Bjelostjenčevu rječniku: (sa starijim oblikom)* kleknutje *kod* klečańe.

1. KLĚKNUTI, klěknēm, *pf.* in genua procumbere, *pasti na kolena (stati na kolena prignuvši ih).* — *Akc. se ne mijena.* — *-e- stoji mj. negdašńega* ę. — *Riječ je praslavenska* klenknonti, *isporedi češ.* kleknouti, *poļ.* klęknąć *(ne znam jeli potvrđeno stslov.* klęknąti). *Nepoznata postańa. da nema* k *na kraju (a može biti da ovaj glas i ne pripada korijenu), moglo bi se pomisliti na srodnost s riječi* clan *clenъ a i s* koļeno (kolěno). clěnъ *postaje od* kelu, *promjenom od e na o može postati* kolu. *a od ovoga* kъlu, *pa* klen. *kod* kolěno *teško je doći do ove srodnosti jer je oblik riječi takovi da bi se moglo misliti samo e je ěno nastavak (ipak dosta rijedak) uz korijen* kol. *ali je tolika srodnost u značenu ovijeh triju riječi, da treba razmisliti, jeli sam slučaj što se u sve tri nalaze isti konsonanti* k. l, n *u istom redu.* — *Prošla vremena (osim imperfekta, kojega vremena nema u naše doba, jer je perfektivni glagol, a od prije se nalazi samo u jednom primjeru u pisca čakavca* XVII *vijeka:* Nigda klekniše na molitvu *(s. Anton).* F. Glavinić, cvit. 16.) *mogu postati i od samu korijena* klek *bez nastavka* nu, *te su jednako obična obadva oblika: aor.* klěkoh, klěče *itd. i* klěknuh, klěknu *itd.*; *ger. praet.* klěkâvši *(i* klěkâv *i na jednom mjestu* klěksi M. Divković, bes. 131[b], klěknuvši *(i* klěknûv); *part. praet. act.* klěkao, klekla *i* klěknuo, klěknula. *prema ovome ima i inf.* klěći *(u Vukovu rječniku, a druge potvrde nemam pri ruci).* — *Između rječnika u Mikaļinu* kleknuti ,flectere genua, procumbere ad genua', *u Belinu* kleknuti ,gettarsi in ginocchioni' ,in genua procumbere' 342[a]; ,porsi in ginocchioni' 311[b]; ,inginocchiarsi' ,genua submittere' 403[b], *u Bjelostjenčevu (vidi kod* klekati), *u Voltigijinu* kleknuti, klecam ,inginocchiarsi' ,niederknien, auf die knie fallen'), *u Stulićevu* (kleknuti ,ad pedes alicujus procidere, ad alicujus pedes vel genua procumbere, se ad alicujus pedes advolvere'), *u Vukovu* (kleknuti, vide kleći; kleći ,niederknien' ,in genua procido', cf. kleknuti).

1. *aktivno.*

a. *naj češće se shvaća kao znak naj većega stańa i poniznosti prema onome pred kim ili pred čim se klekne, zato se klekne kad se moli Bog (ne svuda isto).*

a) uopće. Kleknuvši prostri ruke. Transit. 191. Kleknuvši sada svi, procvili svaki nas. N. Naļešković 1, 143. Klekni doli sada! M. Držić 366. Ima poći u crkvu i kleknuvši umiļeno pitati prostenje. A. Gučetić, roz. jez. 37. Kloksi pokloniše mu se. M. Divković, bes. 131[b]. Ku stvar videći Petar kleknuvši zakriča: ,Izajdi od mene, Gospodine, zašto grišnik človek jesam ja!' F. Glavinić, cvit. 201[a]. Kleknu doli *(Štefan)*, neka bude uzvišen gori. 422[b]. Ima se dijakon pokloniti križu klekav. I. Ančić, svit. 267. Svi kleknite poniženi. P. Kanavelić, iv. 52. I takoj kleknuvši dokli molitvu učine. P. Hektorović (?) 84. I oni svezani kleknuvši molitvu čine Bogu. 109. Pokloni se klekav prisvetomu sakramentu prid nevirnici. S. Margitić, fal. 29. Klekoše svi Krstjani. J. Banovac, razg. 19. Klekavši u nuglu crkve stajaše ponizno. F. Lastrić, od' 257. Klekavši bi misničke ļubio ruke. test. ad. 19[a]. Što mu se oće? ne drugo nego kleknuvši prikazat Bogu . . . ned. 377. Kao da će ga u ruku poļubiti klekavši. iztrže angar. A. Kanižlić, kam. 643. U kapelicu došavši, svi klekoše. fran. 78. Klekavši s ufańem velikim priporuči se Gospi. utoč. XVIII. Nego jim zapovidi da kleknuvši pitaju milosrde. And. Kačić, razg. 129. Svi klekoše ter se poļubiše. 179[b].

b) bez potrebe se dodaje često na koļena, *ali gdjegdje (kao jamačno u ovijem primjerima:* Kleknuv *(štamparskom griješkom* kleknav) na oba kolina. I. Ančić, svit. 93. A ja kleknuh na oba koļena. Nar. pjes. vuk. 5, 512. Skine kapu pa klekne na oba gola koļena. Pravdonoša. 1852. 31) *stoji da se istakne klečańe na oba koļena, a ne na jednome (isporedi:* Kleknu jedni na jedno kolino, kolik' da će se u što smirat. J. Banovac. razg. 76). Rekši to kleknu na kolena i reče. Transit. 214. Na koļena svi kleknite, udrite se svi u prsi. N. Naļešković 1, 152. Za svoje se neprijateļe moli kleknuvši na koljena. M. Divković, bes. 92[b]. Nikula na kolina kleknuvši . . . F. Glavinić, cvit. 102[b]. Klekavsi ponizno na kolina. I. Grličić 147. Tako da mi na kolina kleknemo, ili se po zemļi prostremo. J. Banovac, razg. 74. Prvašńi Krstjani . . . nisu se smili kleti, već ako u velikoj potribi, i to kleknuvši na kolina . . . 173. Ako Gospodin Isukrst moleći svoga otca na kolina kleknu, zašto ne bismo mi kleknuli? J. Filipović 1, 281[b]. Klekni na kolina i pokloni se do zemļe Bogu. F. Lastrić, ned. 48. Vazda sam poradi posteńa kleknuo na kolina. M. Zoričić, zrc. 77. Klekavši na kolina. And. Kačić, kor. 92. Kleknuvši na kolina ničice. 124. Na koļena gola klekni. Nar. pjes. herc. vuk. 333. Koji klekne na koļena. Đ. Daničić, sud. 7, 5.

c) uz kleknuti *može biti prijedlog* pred *s akuzativom ili s instrumentalom. u oba dva slučaja naj češće se ističe kome se pokazuje štovańe klečańem; to biva osobito u drugom slučaju, a kao da se akuzativom ističe i mjesto gdje se kleči. tako kod aa) u primjerima iz Lastrićeva Nediļnika kod riječi* prid misnika *ne misli se na štovańe prema ovome nego na mjesto gdje se kleči preko ispovijesti, pa ni u jednom primjeru nema* pred nogama *nego samo* pred noge *(vidi i* pred).

aa) s akuzativom. Da mi je prid onoga božića kleknuti. M. Držić 123. Zatvori vrata i prid križ kleknu. F. Glavinić, cvit. 67[b]. Na kolina kleknuvsi prida ju. 154[a]. I klekavši prid negove noge. P. Posilović, cvijet. 57. Ipolit klekne prid Lovrinca i govori. P. Hektorović (?) 123. Josafat kleknuvši prid noge otčeve . . . P. Macukat 15. Ostavivši svršit misu, pođe onoga djaka naći i kleknuvši prida ń reče: ,Prosti, ako sam te u čem uvridio'. J. Banovac, razg. 56. Petar padavši i klekavsi prid noge Isusove ispovidaše . . . F. Lastrić, od' 241. Dostoja ho se kleknuti prid svakoga. test. 103[a]. Klekavši prid

ńega ruku poļubi. tost. ad. 19a. Da se ne zaboraviš, kad klekneš prid misnika, nego ispovidiš sve cilovito. ned. 88. Koliko je lasno, klekavši prid misnika, reći: ‚Pitaj me, oče!' 198. I prid kraļa moleć kleče da sinu prosti. V. Došen 222b. Ne bi htio da prid ńega kleknu. M. A. Reļković, sat. 13b. Pak pred cara kleče na kolena. Nar. pjes. vuk. 1, 627. — *bb) s instrumentalom.* Kleče prid jednom prilikom. J. Banovac, pred. 32. Klekavši prid ovim ditešcom u štali. F. Lastrić, test. 62a. Pak klekni prid cesarom nebeskim. 122b. Klekavši prid ńegovim svetim otarom. test. ad. 101b. Obodvojica klekavši prid papom ispovidańe vire učiniše. A. Kanižlić, kam. 624. Otide prid kraļa ungarskoga, kleče prid ńim. And. Kačić, razg. 28. Klekni, rano, pred ńim na koļena. Nar. pjes. vuk. 1, 626. Seļak kleknuvši pred sucem na koļena . . . Pravdonoša. 1852. 8. Hodite, poklonimo se, pripadnimo, kleknimo pred Gospodom tvorcem svojim. Đ. Daničić, psal. 95, 6.

d) može se izreći mjesto gdje se klekne, i to akuzativom s prijedlozima na *i* u *(vidi kod* b, *a) i primjere s dativom).* Kleknu na zemļu. Zborn. 9a. Klekavši na zemļu. P. Posilović, nasl. 52b. Kleče na zemļu. And. Kačić, kor. 215. Klekne na tle. Đ. Bašić 268. Klekne na prostrte struke posred kuće. Vuk, nar. pjes. 1, XII. ‚Jalah' reče, na dorata kleče. Nar. pjes. hörm. 1, 185. — Jedan vlastelin susrite s. sakramenat u mistu blatnu i udiļ kleknu u blato poklonit mu se. J. Banovac, razg. 45. Oficijer kleče u naj bliže klecalo. M. A. Reļković, sabr. 22.

e) izriče se namjera radi koje se klekne, i to supstantivom u akuzativu (u jednom primjeru u lokativu) s prijedlogom na *ili infinitivom.* Stari kleknu na molitvu. F. Lastrić, ned. 404. Kad se verni svak pokloni, na molitvi doli kleče. Đ. Baraković, vil. 209. A Petronila kleknu plakati, ter od srca vikati Bogu. F. Glavinić, cvit. 156a. Onda kad dođu u crkvu, ili u drugom mistu kleknu ga *(Boga)* molit. J. Banovac, razg. 75.

b. *uopće, ne kao znak štovańa.*

a) o čeļadetu. Kraj vira ter kleče na travi zeleni . . . ter poče šakom pit. M. Vetranić 2, 117. Kleknuvši opra svim noge. J. Banovac, prisv. obit. 228. A kad bana rane dopadnuše, kleknu vitez na kolino livo. And. Kačić, razg. 179b. Kad to vide četi arambaša, zemļi kleče na desno koleno, svojoj pušci živi ogań daje. Nar. pjes. vuk. 3, 127. To izreče, crnoj zemļi kleče, svojoj junak šarci vatru dade. 4, 332. To izreče, mrtva zemļi kleče. Nar. pjes. herc. vuk. 138.

b) o živińi (o końu). Kleče doro do zelene trave. Nar. pjes. vuk. 2, 467. Kleče đogo na prva koļena. 3, 389.

2. *sa* se.

a. *pasivno, bez subjekta.* Klekne se ovdi. J. Banovac, blagosov. 348.

b. *refleksivno, u značeńu aktivnoga glagola. — U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* A meu to se svi ostali kleknu ujedno na kolina. L. Terzić 336.

2. KLEKNUTI, kleknem, *pf. vidi* klikuuti. — *isporedi* 2. klecati. — *Od* XVI *vijeka (rijetko).* Kako da slavićem nanukan tako pojuć kleče. P. Zoranić 20b. S prilikom z daleče tva hitra besida prid Bogom jak kleče, istinu povida. D. Baraković, vil. 35. Jedan klekne: ‚Prihvati me, druže!' Osvetn. 2, 160.

KLEKŃÍVATI, *vidi* kleknivati.

KLÈKON, *m. u Vukovu rječniku:* u ovoj zagoneci: U dno ražań, u grad badań, u vrh klekon. — Odgonetļaj je ove zagonetke ‚repa', ‚klekon' je lišće, koje je kleklo ili poleglo po zemļi. M. Medić.

KLÈKOV, *adj. koji pripada kleci; od drva od kleke. — U Vukovu rječniku:* ‚von wachholderholz' ‚junipereus'.

KLEKOVA, *f. bilo je selo u Srbiji u nahiji sjeničkoj (sad u okrugu užičkom).* Vuk, dan. 3, 231, *ali se poslije ne pomińe.* M. Đ. Milićević, srb. 621.

KLÈKOVAC, klēkôvca, *m. ńekakva ptica. — U naše vrijeme u Istri.* Kobac je donesal drobac, soja je donesla loja, vrana je donesla graha, klekovac bil je pekovac. Nar. pjes. istr. 4, 3. Klēkovac ‚avis quaedam', gen. klēkovca. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 49.

KLÈKOVAČA, *f.* rakija od veńe, u Karanovcu. Ļ. V. Stojanović. — *vidi* kleka.

KLÈKOVCI, Klēkovâcâ, *m. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 50.

KLÈKOVICA, *f. u Vukovu rječniku:* planina u Starome Vlahu.

KLEKOVIĆ, *m. prezime. — Pomińe se* XVII *vijeka.* Vid Kleković. P. Vitezović, kron. 162.

KLÈKOVINA, *f. drvo od kleke. — U Vukovu rječniku:* ‚wachholderholz' ‚lignum junipereum'. — *I biļka (nalik na kleku).* Klekovina (Milićević), pino salvatico mugo (u omiškom rukopisu), Pinus mughus Jacq. (Vodopić, Visiani). B. Šulek, im. 146. — *I s pridjevima* muška *i* ženska. Klekovina muška, Juniperus nana L. (Sabļar, Velebit). Klekovina ženska, Juniperus sabina L. (Sabļar). B. Šulek, im. 146.

KLEMBER, *m. u zagoneci.* Klember bije, klember zja, klember kaže: nek se zna, ko sam ja. *odgonetļaj: zvono.* Nar. zag. nov. 58.

KLEMENAT, *vidi* Klemens.

KLÈMÊNČIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 263.

KLEMENOVO, *n. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 101.

KLEMENS, KLEMENT, KLEMENTA, KLEMENTE, *m.* Clemens, *ime muško. — isporedi* Klimenat. — *Samo u pisaca (naj češće kao papino ime).*

a. *nominativu* Klemenat *nema potvrde.*

b. Klemens *(po latinskom obliku), samo kao nominativ nalazi se u jednoga pisca* XVII *vijeka koji na drugijem mjestima piše* Klement. Papa Klemens, Petrov učenik. F. Glavinić, cvit. XVII.

c. Klement *se nalazi dosta često od* XVI *do* XVIII *vijeka.* Klement. A. Gučetić, roz. mar. 47. Klement papa i mu*(čenik).* F. Glavinić, cvit. XXVI. Klement četrti papa. 68. Sveti Klement bi Rimļanin. 380b. Od Ivana naj zadńega reče Klement jedva dosti. J. Kavańin 132a. Da kô i Klement sad jednesti. 372b. Urban, Klement navlastito. 386a. Sist, Klet, Klement. 522b. Piše sveti Klement papa. J. Filipović 1, 135b. Klement. 1, 183b.

d. Klementa, *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Papa Klementa trinaesti. A. Kanižlić, kam. 906.

e. Klemente *(tal.* Clemente), *u pisaca* XVIII *vijeka.* Klemente papa. S. Badrić, ukaz. 53. S. otac papa Klemente XIII. J. Banovac, razg. VIII. Papa Klemente četvrti. V. M. Gučetić 156. Sveti Klemente. J. Matović 178.

f. *radi stiha u jednoga pisca* XVIII *vijeka ima za nominativ oblik* Klem't. Vjeru utvrdihu . . . Herm ovd', a Klem't u Srdiku. J. Kavańin 296a.

g. *u ovijem se primjerima nalaze drugi padeži, te se ne može poznati oblik nominativa.* V odlukah

pape Klementa petoga. Naruč. 12b. Po Klementa papu posla mladinca. F. Glavinić, cvit. 113a. U vrime Klementa pape prvoga. 311b. Mučenika doni glavu svet' Klementa. J. Kavańin 318a.

KLEMEŃAČA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskom.* Vinograd u Klemeńače. Sr. nov. 1875. 859.

KLÈMPAC, klémpca, *m. klatno, zvečak.* — *isporedi* klepac *i* klempesalo. — *U naše vrijeme u sjevernijeh čakavaca.* Klempac, ,pistillum campanae'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 26. Klempac, bat od zvona. Na Krku.

KLÈMPAST, *adj. vidi* klempav. — *isporedi* klepast. — *U naše vrijeme.* Poglaj, brate, mahnita Bošńaka, kud on vodi klempasta dogata! Pjev. crn. 275a. Klèmpast, ko ima spuštene uši da vise. U naše vrijeme u Stonu. ,Moj je prasac klempast'. M. Milas.

KLÈMPAV, *adj. u kojega (čeļadeta i životińe) vise uši (te klepļu ili klopoću).* — *vidi* klepati. — *isporedi* klempast, klopav, klompav, klompast. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,mit hängenden ohren' ,auribus pendentibus'). — *Kaže se i o ušima.* Klempave uši. Bos. vila. 1888. 68.

KLÈMPE, klèmpeta, *n. udarac prstom po uhu.* — *isporedi* klepa. — *vidi i* krpuša, zvrčka. — *U Vukovu rječniku:* ,ein hieb mit einem finger auf das ohr'.

KLEMPÈSALO, *n. vidi* klepesalo. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KLEMPÈSATI, klempèsâm, *impf. ļuļati se viseći (kao klempesalo u zvonu, pa i o drugome).* — *vidi kod* klepesalo. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KLÉMPO, *m. klempava muška životińa (a može se kazati i o čovjeku ili muškom djetetu).* — *upravo je ipokoristik.* — *Akc. se mijeńa u voc.* klêmpo. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,der hängende ohren hat' ,qui habet aures pendentes'). Klémpo, živina koja ima uši spuštene tako da vise. U naše vrijeme u Stonu: ,Vidiš ti moga klempa (prasca)!' M. Milas.

KLÈMPOŃA, *m. vidi* klempo. — U naše vrijeme u Stonu: ,Moj klempońa prasac u slami spi'. M. Milas.

KLÈMPÔV, *m.* ime psu. Gravac u Bosni. *Radi značeńa vidi* klempast.

1. KLȄN, klèna, *m.* Acer campestre L., *neko drvo.* — *Akc. kakí je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.* klȇne. — *Riječ je praslavenska, isporedi* rus. клёнъ, češ. klen, *poļ.* klon. — *Isti je korijen i u litavskom* klevas *i u germanskijem jezicima: stnor.* hlynr, *anglosaks.* hlyn, *stnem.* lînboum, *nvńem.* lehne. — *U našemu se jeziku shratilo kao da postaje i od* klěnъ *(vidi* 3. klijen *i* kļen) *i od* klьnъ *(vidi* kun). — *Između rječnika u Voltigijinu* (,carpine' ,ahornholz'), *u Stulićevu* (v. kļen *s dodatkom da je riječ ruska*), *u Vukovu* (,der feldahorn' ,Acer campestre Linn.'). Blizu ńegove ograde ima jedan veliki klen. M. D. Milićević, međudnev. 225. I zasedne s ove strane reke za jedan klen. pomenik. 2, 220. Klen (klijen, kun), rus. кленъ, čes. klen, poļ. klon (Acer camp.), luž. klon (Ornus), 1. Acer campestre L. (Vuk, Pančić); 2. Acer monspessulanum L. (Visiani, Petter), v. Klijen. B. Šulek, im. 146.

2. KLEN, *m. mjesno ime u Srbiji.* — *Vaļa da je ista riječ što* 1. klen. — *a) u okrugu biogradskom.* Ńiva u Klenu. Sr. nov. 1871. 607. — *b) u okrugu kragujevačkom.* Ńiva kod Klena. Sr. nov. 1872. 528.

3. KLȄN, *m. vidi* 2. klijen.

KLENAC, Klenca, *m. mjesno ime u Srbiji.* — *Biće dem.* 1. klen. — *a) u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Klencu. Sr. nov. 1870. 288. Livada kod Klenca. 518. — *b) u okrugu požarevačkom.* Ńiva pod Klencom. Sr. nov. 1872. 136.

KLÈNAČKÎ, *adj. koji pripada selu Klenku u Srijemu.* V. Arsenijević.

KLENAK, Klenka, *m. mjesno ime.* — *Biće dem.* 1. klen.

a. *u Dalmaciji, zaselak u kotaru makarans kom.* Repert. dalm. 1872. 41.

b. *u Hrvatskoj.* — *Pomińe se* xv *vijeka.* Na Klenku su 3 kmeti. Mon. croat. 126. (1486).

c. *u Slavoniji,* Klènak, Klènka, *selo u županiji srijemskoj.* Razdijeļ. 146.

d. *u Srbiji. a)* Klènak, *mjesto u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 172. — *b) u okrugu smederevskom.* Ńiva u Klenku. Sr. nov. 1869. 126.

KLENAR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Klenaru. Sr. nov. 1868. 87.

KLÈNČANIN, *m. čovjek iz Klènka u Srijemu.* V. Arsenijević.

KLÈNČANKA, *f. žensko čeļade iz Klenka u Srijemu.* V. Arsenijević.

KLÈNČIĆ, *m. riba (dem.* 3. klen). — *Kao deminutiv u Vukovu rječniku; kao druga riba:* Klenčić, Chondrostoma Knerii Häck. J. Pančić, ribe u srb. 127.

KLENDAVICA, *f. neka igra, vidi* V. Vrčević, igr. 53 *(gdje je* klendavice *gen. sing.).*

KLENI, *m. pl. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 131.

KLENICE, *f. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 101.

1. KLÈNIĆ, *m. dem.* 1. klen. — *Između rječnika u Vukovu.* Klenić, Acer campestre L. (Sabļar, Lika). B. Šulek, im. 146. — *I kao ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Čair u Kleniću. Sr. nov. 1873. 743.

2. KLENIĆ, *m. dem.* 3. klen. — *isporedi* klenčić. Klenić *(riba u skadarskome blatu).* V. Bogišić, zborn. 494.

KLENÍĆAK, klenićka, *m. dem.* 1. klenić. *u Lici.* V. Arsenijević.

1. KLÈNÎK, klenika, *m. klenova šuma.* — *U Vukovu rječniku:* ,der ahornwald' ,aceretum'.

2. KLÈNÎK, Klenika, *m. mjesno ime.* — *Jamačno je ista riječ što* 1. klenik.

a. *pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 135.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemļa zovoma Klenik. Sr. nov. 1873. 279.

KLENITI SE, klenim se, *impf. (?) u Stulićevu rječniku:* v. kleti se *s dodatkom da je uzelo iz brevijara.* — *nepouzdano (vidi kod* kleti).

KLÈNOV, *adj. koji pripada klenu (vidi* 1. klen); *koji je od drva od klena.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,von feldahorn' ,ex acere campestri'). Nego uzmi dva klenova štapa. Nar. pjes. herc. vuk. 100. Mjesta . . . zarasla u šumu . . . ļeskovu, lipovu, klenovu . . . Vuk, dan. 2, 27. Klenove duge. P. Bolić, vinodjel. 2, 107.

1. KLÈNOVAC, klènôvca, *m. klenov štap.* — *U Vukovu rječniku:* klenov štap ,ein stab von feldahorn' ,baculus ex acere campestri'.

2. KLÈNOVAC, Klènôvca, *m. mjesno ime.* — *Postaje od* 1. klen *kao i* 1. klenovac. — *Nalazi se vrlo često, n. p.:*

a. *u Hrvatskoj. a) zaseluk i selo u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 30. 38. *jedno se od ovijeh mjesta pomińe* xv *vijeka.* Od Klenovca. Mon. croat. 108. (1471). — *b) kajkavski* Klenovec, *selo u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 100.

b. *u Srbiji. a) (s drukčijim akcentom).* Klenóvac, potok u Begaļici (u okrugu biogradskom). Ļ. Stojanović. — *b) u okrugu kragujevačkom.* Livada u Klenovcu. Sr. nov. 1865. 503. — *c) u okrugu smederevskom.* Ńiva u Klenovcu. Sr. nov. 1875. 671. Ńiva u gorńem Klenovcu. Sr. nov. 1875. 35. — *d) u okrugu šabačkom.* Ńiva orańa u Klenovcu. Sr. nov. 1869. 178. — *e) u okrugu vaļevskom.* Livada u Klenovcu. Sr. nov. 1863. 278.

KLÈNOVAČA, *f. klenova batina.* — *U Vukovu rječniku:* klenova batina ,ein stock von feldahorn' ,fustis ex acere campestri'.

KLÈNOVAČKÎ, *adj. koji pripada (mjestu) Klenovcu. a) vidi* 2. Klenovac, a, *a).* V. Arsenijević. J. Bogdanović. — *b) u Daničićevu rječniku:* klenovьčьkyj, selu je Srpcima manastira Ravanice išla međa ,na klenovačku vrьšinu' (Sr. letop. 1847. 4, 53 *god.* 1381). nije joj to ime od Klenovnika koji se spomińe. — *c) vidi* 1. Klenovac, b, *d).* Klenovačka Rijeka *u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemļa u Klenovačkoj Reci. Sr. nov. 1875. 460.

KLÈNÔVČANIN, *m. čovjek iz Klenovca.* V. Arsenijević. J. Bogdanović. — *Množina:* Klènôvčani.

KLÈNÔVČÂNKA, *f. žensko čeļade iz Klenovca.* V. Arsenijević. J. Bogdanović.

KLÈNÔVČÂNKIŃA, *f. vidi* Klenovčanka. J. Bogdanović.

KLÈNÔVČIĆ, *m. mjesno ime u Srbiji. a) u okrugu kragujevačkom.* Voćńak u Klenovčiću. Sr. nov. 1817. 412. — *b) u okrugu smederevskom.* Voćńak u Klenovčiću. Sr. nov. 1867. 415.

KLÈNOVICA, *f. mjesno ime.*

a. *selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 49.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Livada u Klenovici. Sr. nov. 1875. 71.

KLÈNOVINA, *f. drvo od klena.* — *U Vukovu rječniku:* ,holz von feldahorn' ,lignum aceris campestris'. — *I kao samo drvo (breza?).* Klenovina, Betula alba L. (Lambl), vaļda pogrješno; v. Klijen. B. Šulek, im. 146.

KLÈNÔVNIČKÎ, *adj. koji pripada Klenovniku.* Klenovnička *(opština).* K. Jovanović 138. *(vidi* Klenovnik, a). — *I kod mjesnoga imena: kajkavski* Ves klenovnička, selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. Razdijeļ. 92. *vidi* Klenovnik, b.

KLÈNÔVNÎK, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 138. — *Pomińe se* xiv *vijeka. vidi u Daničićevu rječniku:* Klenovьnikь, selu je Dabru manastira Ravanice išla međa ,na Klenovnikь' (Mon. serb. 199 *god.* 1381). tako i Rukomijama (199). a to će biti sadašńe selo Klenovnik na Dunavu blizu Požarevca.

b. *selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 92. — *Pomińe se (latinski)* xvi *vijeka.* ,Ex Klenownyk'. Mon. croat. 303. (1596).

KLÈNOVODA, *f. voda u Srbiji u okrugu podrinskom.* Ļ. Stojanović.

KLENPA, *f. ime kozi.* Krupa u Bosni. — *vidi* klempav.

KLENÚĆE, *n. djelo kojijem se klene (vidi* 1. klenuti). — *U Stulićevu rječniku: (sa starijim oblikom)* klenutje ,aeris campani pulsatio unico ictu'.

1. KLÈNUTI, klênêm, *pf.* 2. klecati, *kad se samo jedan put udari u zvono.* — *Radi postańa vidi kod* 2. klecati; *po osnovi* (kleca) *ovoga glagola ne može biti isto što* klepnuti. — *Od* xvi *vijeka u Dubrovniku (vidi Držićev primjer), a između rječnika u Belinu* (,toccar la campana cioè cominciar a suonar la campana' ,aeris campanis pulsationem aggredi' 163ᵇ; ,sonar a martello, cioè a tocchi' ,campanam iteratis pulsibus verberare' 686ᵇ) *i u Stulićevu* (,aes campanum unico ictu pulsare'). Postaviše običaj da se na ńe slavu o zori, u podne i u večer klene zdrava Marija. I. Đorđić, ben. 75. Kom klenu prvo zazvańe. 195. *i u naše vrijeme:* ,Klenulo je zvono'. ,Klenuli su zadńi put na misu'. P. Budmani. — *U prenesenom smislu:* zla će klenuti, *snaći će ga nesreća, raļa da se misli* zla ura *ili* zla nesreća. Ako uzazna, toprv mu će zla klenut, i na me sve zlo past. M. Držić 270. Zla mu je klenula. (D). Poslov. danič.

2. KLENUTI, klenem, *pf. u različitijem značeńima, ali u svjema kao da je pf.* klepati, *te da je* p *ispalo ispred* n.

a. *zaļuļati, potresti, uzdrmati nešto što visi (vidi kod* 1. klenuti). — *U Voltiģijinu rječniku:* klenuti, kleńivam ,muovere, tentennare, agitare una cosa appesa' ,bewegen, rütteln'.

b. *uz subjekat* srce *stoji aktivno ili refleksivno* (srce klene, srce se klene) *u značeńu: zbuniti se, smutiti se, poplašiti se, ustresti se itd.* — *U Belinu rječniku:* klênuti se tkomu srce, klenè mi se srce ,muoversi, commoversi per qualche affetto' ,commoveri' 502ᵇ, *i u Stulićevu:* klenuti komu srce ,perturbari, consternari, animo confundi, dejici etc.'. — *Ne zna se kako je akcenat: u Belinu je rječniku inf.* klénuti, *ali se to ne potvrđuje ni akcentom prezenta ni u Stulićevu rječniku.* — *Može biti da je značeńe kao kod* a, *ali u prenesenom smislu.*

c. klënuti, klënêm, *stići (ili udariti?).* ,Klenuće te to po vratu kad tad'. Ļ. Stojanović.

d. klènuti, klênêm, *naoštriti kosu.* ,Jutros nijesam kose klepa', moram je sad malko klenuti'. ,Lijepo ti leži, pa tu kosu malko kleni, vidiš da ti slabo odrezuje travu'. J. Bogdanović.

KLÈN-VÒDA, *f. izvor u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 172.

KLEŃAR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Kleńaru. Sr. nov. 1872. 510.

1. KLÊŃE, *n. coll. kao množina prema* 1. klen. — *isporedi* 1. klijeńe. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide klijeńe).

a. *u pravom smislu.* Tamo raslo kleńe i jaseńe. Nar. pjes. vuk. 3, 167. To doćulo mlado momče, kriće drvļe i kameńe, diže kleńe i jaseńe. A. Ostojić iz nar. pj.

b. *kao mjesno ime.*

a) pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj. Razdijeļ. 135.

b) u Srbiji. aa) u okrugu biogradskom, jedan kraj sela Rušna i oko ńega mjesto. Glasnik. 19, 172. — *bb) mjesto u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Kleńe. Sr. nov. 1875. 11. — *cc) ńiva u okrugu kruševačkom.* Sr. nov. 1875. 533. — *dd) selo u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović

141. — *ee) mjesto u okrugu smederevskom.* Zabran kod Kleńa. Sr. nov. 1867. 359.

2. KLÊŃE, *vidi* 2. Klijeńe.

KLEŃEVAC, Kleńevca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Kleńevcu. Sr. nov. 1873. 975.

1. KLEŃÎVATI, klèńîvâm, *impf.* 1. klenuti. *U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu: (s n mj. ń)* klenivati, klenivam ,aes campanum aliquoties pulsare'.

2. KLEŃÎVATI, klèńîvâm, *impf.* 2. klenuti, a. — *U Voltigijinu rječniku: praes.* kleńivam *kod* klenuti.

KLÊŃSKÎ, *adj. koji pripada mjestu Klenu.* Kleńska *(opština).* K. Jovanović 141.

KLEOPAZIJ, *m. Κλεόπας,* Cleophas (Cleophasius?), *ime muško.* — *U spomeniku* XIII *vijeka.* Tako ondi pridoše s Pula gospodin Dobonas, gospodin Toma, . . . gospodin Jakov, gospodin Kleopazij, gospodin Ivan . . . Mon. croat. 17. (1275). Gospodin Jakov i gospodin Kleopazij i mnogi drugi. 29.

1. KLÊP, *glas kojijem se pokazuje buka što postaje kad se čim tvrdijem udari o što tvrdo.* — *isporedi* klepati. — *U naše vrijeme.* Nasarajdin šta će drugo nego klep! orla po glavi. Nar. prip. bos. 1, 28. Klep, klep, klep, moj predragi kovač želesce. Jačke. 223.

2. KLEP, *f.* oštreńe zrvńa. Poslije klepi iz prvog mliva skripi kruh. — U Samoboru. F. Hefele. — *isporedi* klepac, klepci, klepati.

3. KLEP, *m. ili f.?, na jednom mjestu* XVII *vijeka kao da znači: plač, uzdah, jadovańe.* Božo ki na pokornih ne mrzeš cvil ni tugujućih ne pogrdjuješ klep. M. Alberti 140.

KLÈPA, *f. vidi* klempe. — *U Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Hrvatskoj).*

1. KLÉPAC, klépca, *m. kao čekić kojijem se otkivaju kose (na babici), vidi* 2. babica, 5, *i* 2. baba, 3. — *Akc. se mijeńa u voc.:* klêpče, klepci, *i u gen. pl.* klêpâcâ. — *Korijen je kao u glagola* klepati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (kosni čekić ,der dengelhammer' ,malleolus fenisecae tundendae falci'). Teško je kosit s dobrom kosom, ako je zločesta a ni klepca, imaš vode dost prez zdenca. Jačke. 219. Klepac, uređeno železo nasađeno na drvo, da se potuče kosa ili srp i tako naoštri. U Hrvatskoj. D. Šurmin. — *Množina* klepci *znači i klepac i babicu, vidi u Vukovu rječniku:* klepci, kosni kov (babica i klepac) ,das dengelzeug' ,instrumenta fenisecae exacuendae falci'. A on lijepo klepce u torbu. Bos. vila. 1888. 129.

2. KLÈPAC, klèpca, *m. klatno, jezičak, klepcalo.* — *U naše vrijeme u Istri.* Klepäc ,campanae pistillum'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 23.

3. KLEPAC, klepca, *m. riječ nepoznata značeńa u tri poslovice dubrovačke* XVIII *vijeka.* Rodila je šliva klepce. (Z). Ruga se klepac šlivom. (Z). Za klepac pita duńu. (Z). Poslov. danič.

1. KLEPAĆ, Klepća, *m. mjesno ime.* — *Prije našega vremena u starom obliku* Klepьčь. Spom. stoj. 181.

2. KLEPAĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 228.

KLEPALA, *n. pl. ili f.(?) u Daničićevu rječniku: (pod* klepalo) zemlį je crkve arhiјevicke išla međa ,niz potokь bêlovodicьky gde ishodi dolьna Klepala' (Mon. serb. 111 *god.* 1349), mislim da je izostavlјen predlog ,na', ili bi trebalo čitati ,dolê na klepala'.

KLEPALAN, klepalna, *adj. koji pripada klepalu.* — XIII *vijeka u kńigama pisanima crkvenijem jezikom.* Klepalnoje udrenije. Sava, tip. hil. glasn. 24, 183. tip. stud. glasn. 10, 142.

KLEPALCE, *n. dem.* klepalo. — XIII *vijeku u kńigama pisanima crkvenijem jezikom.* Vьdarivь že vь klepalce. Sava, tip. hil. glasn. 24, 183. tip. stud. glasn. 10, 143.

KLÈPALO, *n. daska u koju se udara mješte zvona.* — *isporedi* bilo, 3. — *Postaje od* klepati. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Vukovu:* ,das läutebret, die bretglocke (in den serbischen klöstern)' ,tabula campanae loco', *i u Daničićevu* (,pulsabulum'). Po tomь že velikoje klepalo kleplјetь, po tomže i mêdênoje. Sava, tip. stud. glasn. 10, 143. Vashote pohvatiti prežńeje klepalo, ispusti klepalo, i dade ga podijakonu. Starine. 4, 83. (XIV *vijek).* Klepalo vьpijetь: ,Azь behь drevo vь gori . . . i pride člověkь i poseče me i sьtvori me na službu crьkvi . . .' Physiol. novak. star. 11, 200. Zvona ne imajut, no u klepalo klepļut. Glasnik. 56, 192. (1733). Petli peše, klepala udriše. Nar. pjes. vuk. 2, 160. Odjeknulo tanahno klepalo. M. P. Šapčanin 1, 169. A kad klepalo oglasi početak . . . S. Matavuļ, novo oružje. 78. Udara u zvona, u klepalo . . . Srp. zora, god. 1, sv. 2, str. 50. — *U prenesenom smislu (nije mi dosta jasno značeńe).* Neću ja da budem ničije klepalo. M. Pavlinović, razl. spis. 52. I da nije puko ustavno klepalo. 337.

KLÈPAN, *m.*

a. šaļiv naziv za čovjeka koji ima klepaste uši. J. Bogdanović.

b. *klepav końь.* Za ńim Vrcić na klepanu Ibro. Nar. pjes. hörm. 2, 590.

KLEPANI, *m. pl. ime zaseoku u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 155.

KLÈPANICA, *f.* smokva, koja prezri, pa se obori doļe. Dubašnica na Krku. — *isporedi* klepati, g.

KLÈPÂŃE, *n. djelo kojijem se klepļe.* — *Stariji je oblik* klepanije. — *Između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (klepanije ,pulsatio'). Klepaniju otь ńego molitvu vьzeti. Domentijan[b] 213. On čuje kose od klepańa zvečati. M. A. Reļković, sat. L6[a].

KLÈPAST, *adj. vidi* klempav *i* klempast. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Olazi tamo ti sa tvojijem klepastijem ušima'. J. Bogdanović.

KLÈPATI, klêpļêm, *impf. kucati, lupati, tući (uz buku). dolazi u osobitijem značeńima.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* klêpâh *i u ger. praes.* klêpļûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* klepati, *rus.* клепать, *češ.* klepati, *poļ.* klepać. — *Korijen je po svoj prilici onomatopejski, i srodan je s korijenom* klop *i možebiti s* klap. — *U riječima što postaju od ovoga istoga korijena umeće se često m među* e *i* p *(vidi* klempac, klempast, klempav *itd.). to je postalo u novija vremena i ne treba misliti da je ostatak praslavenski.* — *Samo u dva primjera našega vremena ima praes.* klêpâm (G. Zelić 50), *vidi kod* e, *a)*; klêpâ, *vidi* f. — *Između rječnika u Voltigijinu* (klepati, klepļem ,martellare, battocchiare' ,hämmern'), *u Vukovu* (udarati u klepalo), *u Daničićevu* (,pulsare').

a. *uopće (bučati?).* — *U rukopisu* XIV *vijeka pisanome crkvenijem jezikom.* Na Ugrehь slišu jako klepļutь; da ašte klepļutь? razve plestutь i

rikajutь i glasi ispuštajutь, krila potresajutь. Starine. 4, 83.

b. *kovati, ne o svakom kovańu nego kad se grožđe rasteže u lim.* Za raširiti . . . gvozdje vaļa ga metnuti napre u žoženicu i klepati ga. M. Radnić 134b. Četvrti brat kovačinu znade, dosta kovat svaki dan imade, al' u kuću ništa klepat neće neg drugomu, pak u kesu meće. M. A. Reļković, sat. I3b. Kovač vikal rano vstati, rano vstati ter klepati. Jačke. 230. Koji klepļe hrabraše onoga koji kuje na nakovńu. Đ. Daničić, isai. 41, 7. — *Amo može pripadati i ovo:* Od seļaka ima kovača (koji kuju i klepļu sikire, motike i raonike). Vuk, dan. 2, 102.

c. *oštriti kosu klepcima.* — *Između rječnika u Vukovu* (motiku, sjekiru ,dengeln' ,pulsando exacuo'). Klepati, kosu naoštriti. u Posavini. F. Hefele. ,Klepati' znači udarati po kosi ili srpu klepcem da se naoštri. ,Baš je klepao, kad smo došli'. u Hrvatskoj. Đ. Šurmin.

d. klepati, naoštriti (pokovati) kameńe. u Samoboru. F. Hefele.

e. *udarati u klepalo. a) subjekat je čeļade (kaže se* klepati u klepalo, *ali u naj prvom primjeru ima* klepati klepalo, *gdje može biti da je pisar izostavio* vь, *isporedi drugi primjer).* Podьklisijarьнь . . . velikoje klepalo klepļetь. Sava, tip. stud. glasn. 40, 143. Podklisijarьнь . . . vь velikoje klepalo klepļetь. tip. hil. glasn. 24, 184. Zvona ne imajut, no u klepalo klepļut. Glasnik. 56, 192. (1733). Da pođem u jutru igumanu i da klepam na jutreńu. G. Zelić 50. Ne bi za skoro zvona propojalo na našoj crkvi, no bi klepali kao velike nedeļe. S. Ļubiša, prip. 257. Slava Bogu, odgovori Pop-Kosta, a ko će klepati? M. Đ. Milićević, pomenik. 3, 324. — *b) nema subjekta (može se pomisliti da klepalo klepļe).* Baš kad klepalo pred manastirom. S. Matavuļ, novo oružje. 64.

f. *u prenesenom smislu, biti, tući (objekat je čeļade).* Tko se zlu poda, zlo ga i klepa. Nar. bl. mehm. beg. kap. 258. Klepati, udarati, tući. ,Tko zlo radi, zlo ga klepa'. Nar. riječ u Bosni. D. Šurmin.

g. *u prenesenom smislu, visjeti (isporedi* klempav). Kad smokve prezru, onda se obore doļe, pa tad vele: da ,klepļu'. Dubašnica na Krku.

KLÈPAV, *adj. hrom, sakat u nogu (o końu).* — *isporedi* klempav. — *Od osnove glagola* klepati *(hodeći udara jače jednom nogom nego drugom).* — *U naše vrijeme.* A iz tame sam ispade Tale na ńegovu klepavu kulašu. Smailag. meh. 10. Baš iz tame evo pobratima na ńegovu klepavu końicu. Nar. pjes. iz Gorńe Krajine. Đ. Šurmin.

KLEPAVAC, klepavca, *m.* Vanellus vanellus (L.), *ńeka ptica, vivak.* — *U naše vrijeme u Rijeci (tal.* Ombla) *blizu Dubrovnika.* S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 143. Klepavac, Vanellus cristatus. Slovinac. 1880. 31b.

KLEPCA, *f. ili n. pl. (?), vidi* 2. Klepci.

1. KLÉPCI, klêpâcâ, *m. pl. vidi* 1. klepac.

2. KLEPCI, Klepaca, *m. pl. ime selu u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 121. — *Na drugom je mjestu pisano:* Klepca. Schem. ragus. 1876. 60.

KLEPČE, *n. mjesno ime.* — *isporedi* Klepač. — *Prije našega vremena.* Spom. stoj. 184.

KLÈPCICA, *f. dem.* klepka. — *U Vukovu rječniku.*

KLEPČIJA, *f.* zovu, kad cijeli dan kose popravļaju. Gračanica u Moslavini. — *Postaje od* 1. klepac, 1. klepci.

KLEPČOVO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Livada na Klepčovu. Sr. nov. 1866. 166.

KLEPEČNA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Livada u Klepečni. Sr. nov. 1869. 317.

KLEPÈĆÂŃE, KLEPÈĆATI, *vidi* klepetańe, klepetati.

KLEPEĆE SELO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 46.

KLÈPELICA, *f. prepelica.* D. Trsteńak. — *Postaje od oblika* plepelica *(može biti da se misli na glagol* klepati *ili* klepetati).

KLEPÈSALINA, *f. augm.* klepesalo. — *U Stulićevu rječniku:* ,ingens malleus aeris campani'.

KLEPÈSALO, *n. klatno, zvečak.* — *isporedi* klempesalo *i* klempesati *(prema ovome glagolu mogao bi biti i glagol* klepesati, *a postao bi od osnove glagola* klepati). — *U Mikaļinu rječniku:* klepesalo od zvona, jezičac ,rhopalum'; *u Belinu:* ,battacchio e battaglio, quel ferro che in mezzo la campana la fa suonare' ,malleus campanarius' 132a; *u Stulićevu:* ,aeris campani malleus'.

KLËPÊT, *m. zveka, buka što postaje kad više stvari (osobito gvozdenijeh ili mjedenijeh, ali mogu biti i drvene i druge, kao papuče, vidi naj prvi primjer i Vukov rječnik) kucka jedna o drugu.* — *Postaje od korijena glagola* klepati, *ali jamačno preko* klepetati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* 1. ,das getön der kuhglocken' ,crepitaculorum sonus'. 2. ,das getös (der pantoffel)' ,sonitus'. — Stade klepet mestva i papuča. Nar. pjes. vuk. 3, 105. Klepet stoji noža i sabaļa. 5, 331. Stade klepet noža i paloša. 5, 344. Stade klepet mačah i palošah. Pjev. crn. 89a. Stoji klepet svijetla oružja. 178b. Stade klepet sedefli nanula. Nar. pjes. petr. 1, 209. Kad udari aga sa momcima, stade klepet sabaļ i noževa. Nar. pjes. hörm. 1, 153. Stade jeka, klepet i lomjava. P. Petrović, gor. vijen. 61. I kad i kad čuo bi se klepet medenica. M. P. Šapčanin 1, 64.

KLEPÈTAC, klepèca, *m. vidi* klepetalnica. — *U naše vrijeme u Istri.* Klepetâc ,crepitaculum', gen. klepecâ. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 55.

KLEPÈTÂLNICA, *f. čegrtaļka.* — *isporedi* klepetac, klepotalo. — *U naše vrijeme u sjevernijeh čakavaca (ako ima ova riječ u štokavaca, glasiće* klepètaonica). Klepetâlnica ,crepitaculum'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 58. Klepetalnica, klepetalo, koje na veliki četvrtak, petak i subotu mjesto zvona služi. na Rijeci. F. Pilepić.

KLEPÈTALO, *n. čim se klepeće. nahodi se u osobitijem značeńima.* — *Od* XVII *vijeka.*

a. *vidi* čegrtaļka, radiš. — *U Mikaļinu rječniku:* klepetalo, klepesalo od drva, frčaļka ,scandola, battola' ,crepitaculum'; *u Belinu:* ,scandala, battola, stromento da fare strepito' ,crepitaculum' 648b; *u Bjelostjenčevu:* v. klopotec; *u Stulićevu:* ,sonaglio' ,crepitaculum' *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina.* — *vidi i* klepetalnica.

b. *klatno, zvečak.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* v. bat, 1 *(vidi 2. bat, 5, f)); u Voltigijinu:* ,battocchio, martello' ,hammer, schwengel'.

c. *u Vukovu rječniku:* daščica poprijeko obješena pred kućom, u koju se po granici i po paoriji gdje su vojnici kaki namješteni, udara kad ļudi treba da idu na zapovijest ili vojnici da svoje końe namiruju. klepetalo se udari naj prije pred stražom pa onda pred ostalijem kućama i to svaki udara dotle dok ńegov susjed ne čuje i ne stane udarati.

d. *nejasno je značeńe.* Dug glas čini klepetalo, al' je u ńem duše malo. P. Vitezović, cvit. 45.

KLEPÈTÂŃE, *n. djelo kojijem se klepeće. — Stariji je oblik* klepetanje. — *Nalazi se i s ć mj. t (vidi kod* klepetati). — *Između rječnika u Belinu* (klepetanje ,il far strepito con legni battuti insieme, o in senso simile' 712b; klepetanje ušima ,lo sbattere delle orecchie' ,aurium excussio' 614b), *u Stulićevu* (klepetańe ,crepitaculi sonitus'; klepećańe uši ,aurium excussio'), *u Vukovu.* Tuđe čuše plać i uzdisańe i oružja klepetańe. Đ. Rapić 153.

KLEPÈTÂR, klepetára, *m. vidi* klepetuša, klepka. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide zvono, klepka). Do jednoga ovna s klepetarom. Ogled. sr. 192. I ugiča ispod klepetara. 114.

KLEPÈTATI, klèpećêm, *impf. činiti buku, zveku, udarajući ili kucajući čim o što. — isporedi* klopotati. — *Akc. kaki je u praes., taki je u impf.* klèpetâh *i u ger. praes.* klèpećûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.* klěpetâ. — *Postaje od* klepati, *te vaļa da je deminutiv. — Iz prezenta* klepećem *prešlo je u nekijem južnijem krajevima ć i u osnovu infinitiva* (klepèćati). *vidi u Belinu i u Stulićevu rječniku. — Na jednom mjestu* xviii *vijeka ima praes. 3 pl.* klepètajû (N. Marči 59) *mj.* klèpećû, *ali je to samo radi slika. — Od* xvii *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Mikaļinu* (klepetati ,far strepito con scandola' ,crepito'), *u Belinu* (klepetati ,far strepito con legni battuti insieme, o in senso simile ,strepitum edere' 712b; klepećati ušima, klepetati usi ,sbattere le orecchie come fanno alcuni animali' ,excutere aures' 614b), *u Bjelostjenčevu* (klepećem, praskećem ,crepito, strepo'), *u Voltiģijinu* (klepetati, *griješkom* klepečem ,sbattere, strepitare, battolare' ,klappern'; *po praes.* klepecem *ima i zlo načińeno* klepečati *gdje ima i značeńe* ,tabellare'), *u Stulićevu* (klepetati, v. klepećati; klepećati ,crepitaculo rumorem edere'; klepećati komu uši, klepećati ko ušima ,excutere aures'), *u Vukovu* (1. ,schallen' ,sono'. 2. ,wackeln' ,quatio').

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem.* Poćne ńetko klepetati alkom na vratima. Nar. prip. bos. 1, 19. — Sad s krili klepeće. A. Kanižlić, rož. 111. — Pred ńim da ide birov s velikom klepetušom i svim putem da klepeće. M. Đ. Milićević, zim. več. 280. — *Kaže se i* klepetati usima *(vidi u Belinu i u Stulićevu rječniku), n. p. o psu ili o drugoj životińi. nije dobro* klepetati uši *(s acc.) kao što ima u Belinu rječniku. — U prenesenom smislu, brbļati.* Usiļuje li se pak i tako da istom govori, onda klepeće kao klepetuša. D. Obradović, basn. 180.

b. *subjekat je ono što udara ili kuca o što drugo, n. p. (duge) uši.* Trepte zmajska krila o pleću, ruńave uši do ramena prostiru se i klepeću. I. Gundulić 471. Ruńave usi po pleću trepte, klapa'u i klepeću. J. Kavańin 413a. Čas mu usi naježene do vrh roga dohitaju, čas ruńave privješene niz ramena klepetaju. N. Marči 59. — *jezik.* Ako srce ni moleće, zaman jezik sam klepeće. P. Vitezović, cvit. 7. — *usne.* Ustne mu klepeću. I. Đorđić, pjes. 46. — *U prenesenom smislu, n. p. o daskama na podu ili krovu što nijesu dobro učvršćene, te se lako miču i udaraju jedna u drugu (isporedi* klamitati, a), *vidi u Vukovu rječniku gdje ima i ovaj primjer:* Nek sve daske klepeću, a sļeme nek miruje (pa će dobro biti). Nar. posl. vuk. 201.

KLEPÈTUŠA, *f. nešto što klepeće (što je načińeno tako da klepeće). samo u osobitijem značeńima. — isporedi* klopotuša. — *Od* xvii *vijeka, vidi kod* b.

a. *vidi* klepka. — *Između rječnika u Vukovu (uz* klepka). Pred ńim da ide birov s velikom klepetusom i svim putem da klepeće. M. Đ. Milićević, zim. več. 280. Skidaju klepetuše i zvona s tuđih ovaca i koza. zlosel. 267.

b. *čegrtaļka.* S ovom pristraše se djavli kakono ptice s strašilami od klepetuša. M. Radnić 116b. Oni koji, kako popagali, nikada ne pristaju govoreći: oni, reko, koji vole jednomu zvonu, nego čegrtaļki ili klepetuši prilični biti, ne za to što je zvono glasovitije nego čegrtaļka ili klepetuša, nego jere zvono u svako doba zvoni, a čegrtaļka samo u jesen. Đ. Rapić 252. — *Ne znam pripada li ovaj primjer amo ili pod* a: Klepeće kao klepetuša. D. Obradović, basn. 180.

c. *u prenesenom smislu, brbļavo žensko čeļade.* Rasrdi se rače, pa nagrdi žabu: ,Kurvina klepetušo, kurvina blebetušo!' Nar. pjes. srem. 50. Sve za ļubav one matore klepetuše. Srp. zora. god. 1, str. 116. ,Pušti vraga i Perešu, ta znam da 'e ona seoska klepetuša'. J. Bogdanović.

KLEPÈTUŠICA, *f. dem.* klepetuša. — *U naše vrijeme.* Kad i kad klepne klepetušica na kozi riđi. M. Đ. Milićević, zim. več. 121.

KLEPINA GRADINA, *f. ime mjestu u Crnoj Gori. — U naše vrijeme.* Bjehu gradske ovce u Rudine svrh Trepača do dno Riječana, od krvave Klepine gradine do proklete Muževe pećine. Ogled. sr. 402.

KLEPIN UGAO, Klepina Ugla, *m. mjesno ime.* — xiv *vijeka. — Vidi u Daničićevu rječniku:* Klepinь Uglь, crkva je spasova u Prizrenu imala vinograd ,u Klepinê Uglê' (Glasnik. 15, 270 *god.* 1348?).

KLEPITI, klepim, *impf. samo u Stulićevu rječniku:* v. prtiti. — *vidi* naklepiti.

KLÉPJETI, klépîm, *impf. vidi* hlepjeti. — *Na tri mjesta u dva pisca* xvii *i* xviii *vijeka; s toga što se u istijeh pisaca nalazi drugdje* h *a ne* k, *biće pisarske pogreške (treba dodati da u* Stari pisci hrv. 19 *nijesu popravļena dva primjera Palmotićeva).* U svijeh zborijeh prve časti i pozdrave prve klepe. G. Palmotić 3, 30b. Od došastja od ńegova klepe znati prave uzroke. 3, 46b. Tko li klepi zarad zlata s diklicom se sadružiti . . . A. Gleđević 289a. *(na istoj strani:* Kada djela sve što hlepi).

KLĔPKA, *f. kao zvonce od mjedi (a i od gvožđa) što se objesi o vrat kravi, ovnu, jarcu, mazgi itd. glas u klepke nije jasan kao u zvona, te se može reći da ne zvoni nego da klepeće ili klopoće. — isporedi* bakaruša, klepetuša, klepetar, klopotuša *itd. — Postaje od* klepati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,die Kuhglocke' ,tintinnabulum'). Da je u glavi, što je u ģepu, gotova klepka (da je učen kao što je imućan i bogat, svakomu bi napunio usi svojim razgovorom). Nar. posl. stoj. 64. Gdjekoji još uzmu po jednu klepku u ruke, te se ńome biju u prsi. Vuk, kovč. 99. Samo što se kašto petli, samo klepka što se čuje. B. Radičević (1880) 6. Ovciju ili ovnujsku pa i koziju bronzu zovu ,klepkom'. J. Bogdanović. Klepka, zvonce u mlinu. u Lici. F. Hefele.

KLĔPNUTI, klěpnêm, *pf.* klepati, *udariti jedan put da zazveči. — Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* klěpnû). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,klirrend schlagen' ,sonitum edo

pulsando' *s primjerom:* Klepnuli se sabljama dva triput). Ciganin ... klepne ga nožinom po vratu. Magaz. 1868. 55. A on *(orao)* klepne krili ... Nar. prip. tord. 21. Kad i kad klepne klepetusica. M. Đ. Milićević, zim. več. 121. Klepnuše tavnička vrata. Bos. vila. 1890. 262.

KLÈPO, *m. vidi* klepan, *prema čemu je ipokoristik.* J. Bogdanović. — *Akc. se mijeńa u voc.* klêpo. — *S drugijem značeńem, vidi* klepov.

KLEPOV, *m. (i* klepo), nadimak čovjeku koji jedva ide i radi. M. Pavlinović. — *U drugom značeńu (vidi* klempav) *u narodnoj zagoneci našega vremena.* Tri četiri...... *(noge),* peto šesto kokovi *(rozi),* sedmo osmo klopovi *(uši),* i deveto barjaktar *(rep). odgonetļaj: koza.* Nar. zag. novak. 92.

KLÈPTATI, klèpćêm, *impf. dem.* klepati. — *U naše vrijeme.* Kose klepću, pa ili oštro brusom. Nar. pjes. juk. 556. Gondar zveči a papuče klepću. Nar. pjes. marj. 179. Oral klepće po pustińi. Jačke. 225.

KLEPÚTATI, klèpućêm, *impf. dem.* klepati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. grohotukati.

KLEPUTITI, kleputim, *impf. dem.* klepati, *kovati(?), oštriti (?).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Zakoni se kuju i propisi kleputo. M. Pavlinović, rad. 6.

KLÊR, *m.* clerus, *crkveni ļudi u skupu (ili sve crkve katoličke ili jednoga mjesta).* — *Po latinskoj riječi ili po taļijanskoj* clero. — *Od* xv *vijeka.* Pišem kapitulu i kleru crkve modruške. Mon. croat. 107. (1470). Strannici v kler da ne primut se. Š. Kožičić 11a. Da izbranije biskupa od klera kupno i ot plka tvorit se. 14b. Kada kler to jest redovnici i djaci ... vezani jesu ... Š. Budinić, ispr. 151. Koji prikažuju kler od sve države. A. d. Costa 1, 67. Skupom svoga klera oliti družtva crkovnoga. M. Dobretić 163. Određuje parnice protiv područnomu kleru. Zbornik zak. 1868. 228. — *Nije jasno značeńe (družtvo, izjava, tužba, svjedoģba?) u ovom primjeru:* Sud ne čineći ver, ni htoći razabrat, tih starci dviju kler ča je htil nalagat. M. Marulić 89.

KLERIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* M. Đ. Milićević, srb. 63.

KLÈRIG, *m. vidi* klerik. — *U kńizi god.* 1380 *(u poznijem prijepisu).* Iz čisla prijatih klerigi. Kapt. seń. ark. 2, 81. Almuštvo daroval... vele ubozim klerigom. 2, 82.

KLÈRIK, *m.* clericus, *vidi* đak, *a) i b).* — *Od* xvii *vijeka (ali vidi i* klerig). Biskup more narediti kleriku da promlati drugoga klerika. I. Ančić, svit. 75. Nikoji klerik iliti crkovni djak. A. Kanižlić, utoč. 612. Klerici ne plaćaju dohodarine od svoje zasluzbe. Zbornik zak. 1869. 120. — *U naše vrijeme često sa značeńem kao kod* đak, *a).*

KLERÌKÂLAN, klerìkâlna, *adj. koji pripada klericima.* — *Od tuđe riječi: lat.* clericalis, *tal.* clericale, *ńem.* klerikal. — *U naše vrijeme.* Druga polovina prihoda polazi u školsku ili klerikalnu zakladu. Zbornik zak. 1868. 232. — *U političkijem novinama često se kaže o političkoj stranci koja brani crkvena prava.*

KLESANAC, klesanca, *m. kamen otesan tako da su na ńemu pravi svi kuti (ugli), od prilike kao kocka.* — *Načińeno od glagola* klesati. — *U pisaca našega vremena.* Klesanac (kamen), arch. ,quader, quaderstein, quaderstück, werkstück', lat. ,lapis quadratus', frc. ,carreau, moëllon d'appareil', egl. ,broadstone, ashlar', tal. ,quadrone'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLESAR, *m. vidi* 1. kamenar. — *U pisaca našega vremena po novoslov.* klesar. Klesar, tech. frc. ,taille-pierre' ,steinmetz', tal. ,scarpellino, tagliapietre'. cf. kamenar. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLESARIJA, *f. klesarova radńa.* — *Načińeno od* klesar. — *U pisaca našega vremena.* Klesarija, tech. ,steinmetzarbeit'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLESARNICA, *f. mjesto gdje se kleše, gdje rade klesari.* — *Načińeno od* klesar. — *U pisaca našega vremena.* Klesarnica, tech. ,steinmetzwerkstätte'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLESATI, klešem, *impf. kresati, tesati (kamen).* — *U pisaca našega vremena po novoslov.* klesati. Klesati, tech. oklesati) ,behauen (einen stein)', frc. ,délarder, dégrossir, tailler (la pierre)', egl. ,to tool (the freestones)', tal. ,digrossare, conciare le pietre'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLÈSEN, *m.* komad (mesa, slanine, hļeba). Ļ. Stojanović. — *Ne znam, odakle je ova riječ; može biti od arap. tur.* qysm, *dio.*

KLÉSTVO, *n. djelo kojijem se kune, vidi* proklestvo. — *Samo u Voltiģijinu rječniku:* ,maledizione' ,fluch, verwünschung'. — *isporedi* kletstvo *od čega postaje tijem što je ispalo* t *ispred* s.

KLÈSURA, *f. vidi* klisura. — *U jednoga pisca* xv *vijeka.* Gdi su klanci kruti meju klesurami. M. Marulić 29.

KLEŠEVAC, Kleševca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Kleševcu. Sr. nov. 1875. 515.

KLEŠIĆ, *m. prezime vlastеosko u Bosni.* — xiv *i* xv *vijeka.* — *Između rječnika u Daničićevu* (Klešićь). Vojevoda Pavьlь Klešićь. Mon. serb. 232. (1398). Knezь Petarь Klešićь. 291. (1419). Vojevoda Vladisavь Klešićь. 428. (1441). Vojevoda Pavao Klešićь. 487—488. (1461).

KLEŠOVINA, *f. ńeka biļka.* Klešovina, rus. клещевина, poļ. kleszczowina (Ricinus communis), Sesamum sylvestre (Vujičić). B. Šulek, rječn. 146.

KLEŠTEVA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Kleštevi. Sr. nov. 1875. 83.

KLEŠTOVAC, Kleštovca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Ńiva u Kleštovcu. Sr. nov. 1868. 561.

KLEŠTREŃE, *n. djelo kojijem se kleštri.* — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

KLEŠTRITI, kleštrim, *impf. vidi* klaštriti *(ali u pravom smislu).* — *Oblik je kajkavski.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kleštrim, razkleštrujem lozu etc. ,colluco, interluco, defrondesco, defrondo, ramos praescindo', *i u Stulićevu:* kleštriti, v. haštriti etc. — *Može biti da postaje od novoslov.* klêsiti *(vidi kod* klijošta).

1. KLÊT, *vidi* kleti, 2, b.

2. KLÊT, *m.* Cletus, *ime muško.* — *Samo u pisaca.* Klet i Marcelin pape i muč*(enici).* F. Glavinić. cvit. xxii. Sist, Klet, Klement. J. Kavańin 522b. — *isporedi* Kleto.

KLÉTAN, klétna, *adj. isto je što* klet, *vidi* kleti *pod* 2, b. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. zakletan) *gdje je drugo značeńe: koji pripada zakletvi; u istom rječniku ima i adv.* kletno (,jurejurando'), *pod zakletvu.* Kletan mu se vranac umorio. Nar. pjes. vuk. 4, 412. Tavnicu otvoriše kletnu. Pjev. crn. 170b.

1. KLETAV, kletva, *m. vidi* 2. kletav. — *U naše vrijeme u Bosni (samo se u prvom primjeru*

vidi da je muškoga roda, u ostalijem se ne može poznati rod). Na mene je kletav ostanuo. Nar. pjes. petr. 2, 165. I ovako kletav učinio. 2, 353. Da učini na ńoj kletav Marko. 3, 205. Zao Petru kletav prestupiti. 3, 639. Pa na ńemu kletav ostavio. Nar. pjes. hörm. 2, 562.

2. KLÉTAV, klétvi, *f. vidi* kletva. — *isporedi* 1. kletav. — *U glagolskom rukopisu* xv *vijeka pisanome čakavskijem govorom ima oblik* klatav *(vidi kod* kletva). Mi hoćemo položiti 10 rasoh navlaštnih ot kuda vsih je koren zali jazik: prva je prazdan, hvasta. . . . odmet, klatav. Starine. 23, 73. (1468). *na drugom je mjestu* kladav *što je jamačno pisarska pogreška:* Zdi jesmo govorili od desetih grēsih jazika, otkuda prvi je prazdan a poslidni je kladav (klatav?). 71. — *Od* xiii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide kletva *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori) i u Daničićevu* (klětvь ,exsecratio; jusjurandum').

a. *vidi* kletva, a. Na komь je kletьvь ostala. Mon. serb. 21. (1238). Tko li bi sije potvorēlь ali porekalь, da su vse kletvi na ńemь pale. 222. (1392). Otcu i materē kletvi ne prinosi, da ot ced svojih radost primēš. Pril. jag. ark. 9, 139. (1468). Stiže mi se kletav materina. Pjev. crn. 62a.

b. *vidi* kletva, b. Takomь smь se kletvьju klelь. Mon. serb. 24. (1234—1240). Na sezi (i)mь dade carьstvo mi obeštanije i kletьvь i moju vēru carьsku. 171. (1362). Svi vladici kletav učinise da Brdane izdavati neće. Nar. pjes. vuk. 4, 73.

KLÉTI, kúnem, *impf.* exsecrari, devovere, *riječima javļati želu da na koga (na objekat) dođe zlo, i moliti se Bogu da tako bude.* — *Akcenat vidi daļe.* — -e- *stoji mj. ńegdašńega* ę, *a* -u- *mj. ńegdašńega* ь. — *Po obliku* klatav *i* klatva *(vidi kod* kletav *i* kletva) *kao da bi moglo biti kod čakavaca i* a *mj.* e (klati *itd.), ali za to nemam potvrde.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* klęti, klьną, *(rus.* клясти, кляну), *češ.* klíti, klnu, *poļ.* kląć, klnę. — *Korijen je* klen, *a u oblicima sadašńega vremena mijena se na* klьn. — *Isti se korijen još nalazi u stprus.* klantemmai, *kunemo,* perklantit, *prokleti.* — *Od osnove* kle, *osim infinitiva, postaje aor.:* klēh, kle, klēsmo *itd., ger. praet.* klēvsi *(u naj starijem primjeru* klьnь. Mon. serb. 1 *god.* 1186), *part. praet. act.* klēo, klēla, klēlo, *part. praet. pass.* klēt, kleta *(ili* kléta?); *od osnove* kun, *osim prezenta (1 i 2 pl.:* kunémo, kunéte *postaje impf.* kúnijāh *(i* kúńāh, *vidi* kuńase. *u* N. Naļešković 1, 316. 317; *i u* D. Daničić, obl.8 67; kuńahu. B. Kašić, rit. 88; F. Glavinić. cvit. 217b; *drugo je* kun'jašo *radi stiha dva puta u* Nar. pjes. vuk. 1, 383; *u starijih pisaca ima i* kúnijeh. *po južnom govoru, vidi:* kunijese. N. Rańina 131a; kunijehu. M. Vetranić 2, 162), *impt.* kúni, *ger. praes.* kúnūći (kuneći. J. Matović 350 *samo je pogreška). u naj starije doba stoji* l *mj.* u, *te se* l *još nalazi u pisca čakavca* xvi *vijeka* (klne. Anton Dalm., nov. test. 36). *u ugarskijeh Hrvata ima i impt.* kleni. Jacke. 158. 161 *(po čemu bi mogao biti i inf.* klenuti, *isporedi n. p. češ.* klnouti), *te vaļa da je po kakvome ovakom obliku Stulli načinio inf.* kleniti *(vidi). u istijeh Hrvata ima i impt.* klej. Jacke. 100. 159; klejte. 186. — *još treba dodati da se u sjeverozapadnijeh čakavaca umeće* j *među* l *i* e, *vidi* kljeta. P. Vitezović, odil. 7; kljetoj. 30; kljelo. M. Kuhačević 91.

1. *aktivno.* — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* ,detestari'; *u Mikaļinu* kleti, proklinati ,bestemiare, maledire' ,maledico, obtrecto, detraho'; *u Belinu* ,far imprecationi' ,alicui male precari' 386b. ,maledire o maladire, pregar male altrui' ,diras imprecari alicui' 154a; kleti Boga ili svete ,bestemiare' ,blasphemo' 139a; *u Bjelostjenčevu* kunem, preklińam, proklińam ,maledico, diris devoveo, obtrecto'; *u Jambrešićevu* kunem ,maledico'; *u Stulićevu* ,bestemmiare, imprecare, maledire' ,mala vel male alicui precari, diris afficere aliquem, maledicere'; *u Vukovu* ,fluchen' ,exsecror'; *u Daničićevu* kleti, klьnu ,jurejurando adigere; exsecrari'.

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem (isporedi* proklińati). *i u ovome ima razlika, od srećnoga djela kojijem srećenik kune i tjera iz crkve do naj prostijega ružeńa i psovańa kad se ko s kim svađa, te u ovome slučaju može značiti i samo grditi i psovati; tako je često i kad je objekat što sveto, te znači i ružiti i grditi što je sveto* (blasphemare). *ali nije svagda lako spoznati ove razlike u značeńu.* — *objekat može biti što mu drago, ne samo što živo, a i subjekat nije svagda čeļade nego (u prenesenom smislu, u basni itd.) i životińa.*

a) uopće, s objektom. Ako sam grišil, ne klnite me. Mon. croat. 129. (1486). Kada ga kunihu, on ne kunise. Bernardin 109. 1 petr. 2, 23. Ne kun' mu imena. M. Marulić 148. Klnući i psujući Boga. Korizm. 23b. *(Papa)* Friderika II cara kle i časti cesarastva lisi. Š. Kožičić 27b. I jos te u sebi žalosno kuńase *(ti). u* N. Naļešković 1, 316. Taj čas te upitah na znanje da mi daš tuj tvoju zlu voļu ku ondi imase, i za ku nevoļu sam sebe kuńase. 1, 317. Kunući *(ja)* svaki dan, svaku noć, hip i čas, ki godi u zaman prođe nam do danas. N. Naļešković 2, 90. Kunući nemilos gospoje. M. Držić 4. Ako si kleo ļudi, žene, nebo . . . B. Kašić, zrc. 41. Klice lipos *(svoju)* klet. I. Gundulić 537. Kuni, bolni Filoktete, vitezove, kraļa i mene. G. Palmotić 1, 222. Astories skoči se govoreći, kunući Sista i cesara. P. Hektorović (?) 104. Paće *(duše)* kunu u onoj gori sebe i Boga. J. Kavańin 390b. David kune grešnike. I. Đorđić, salt. 81. Ako odvoće kuneš tuge ke grijeh rodi. uzd. 73. Strijel s perjem leteći jur orla prostrijeli; on uze cviļeći klet gvozdje na strijeli. 151. Vi kunete lupeže. J. Banovac, pred. 12. Pak nek onda kunu svate što nam kuću porobiše. V. Došen 167a. Kojim kike i perčine sluge kunu. 213b. Puk zapušten kako kune staresinu kada trune. 236b. Lipu sreću ter ne kuni. And. Kačić, razg. 3a. Lucifera kune, kara. 16a. Ļubibratića klese. M. A. Reļković. sat. H4a. Teško jih kunuć. Ant. Kadčić 506. Neg' izbav' oda zla i dušu i telo da t' ne bi po smrti ovo dvoje kljelo. M. Kuhačević 91. Ne kuni me, ostarala majka! Nar. pjes. vuk. 1, 201. Ne kuni ga, draga neno moja! 1, 251. Ko to kune mojega ovčara? 1, 381. Ļuto kunu lijepe đevojke ko je ńima bostań pogazio. 1, 397. Ti ne kuni Savu vodu. 1, 138. Ne kun'te me, tri lepe devojke. 1, 452. A mog braća jadna kleti neću. 1, 550. Sirotińa kleti će ti dušu. 2, 201. Kleće tebe mloga sirotińa. 4, 101. Dobri su ga kaluđeri kleli. 4, 172. Ne klej ti ju, mila! Jacke. 100. Ne klejte ju, majka! 186. Nije dobro ni koga mnogo blagosiļaju, a kamo li koga kunu! Nar. posl. vuk. 211. Pod teškijem ga mukama kunu i preklińu. S. Ļubiša. prip. 270. Kosoviću, nemoj da te moja kune majka. Osvetn. 2, 35. A rod će ga kleti do vijeka. 2, 71. **Kuni** vuka, vuka ćud će vući. 4, 15. Ļuto cvijeli, crna kune dana. 1, 17. Hoga s kńigom da šejtana kune. 1, 70. Vrijedno je da kažem i način kako bi koga kleli u Grbļu. Pravdonoša. 1851. 26. Ko te dvaput prevari

kuni ga, a ko trećom ļubi ga. 1852. 10. Već bi prije pregorio moju glavu nego da me mrtvoga oca kosti kunu. 1852. 31.

b) uopće, bez objekta. Prem ako im naj veća tuga i nevoļa dođe na glavu, ni psuju, ni kunu, ni se srde, ni zlovoļe. M. Divković, bes. 88[a]. Psovahu, kunijahu, popļuvahu. nauk. 13[b]. Kune, grdi i po kući skače. M. A. Reļković, sat. G1[b]. Ne kleni, ne kleni, rožica divojka. Jačke. 158. Ne klej ti, ne klej ti, gizdava divojka. 159. Kuni, serdare Vukota, ti naj boļe umiješ, a mi ćemo svi vikati amin. P. Petrović, gor. vijen. 99. Jer car kune i za glavu prijeti. Osvetn. 1, 16. Kleti ‚schelten, fluchen'. Jur. pol. terminol. 141.

c) dodaje se i što se kaže kod kletve, ali ne svagda izrijekom. aa) kažu se same riječi kojima se kune (oratio recta). — *kod toga može se izreći i ne izreći objekat.* Ja ću tebe gore kleti: ti se, Maro, ne udala! Nar. pjes. vuk. 1, 178. Đevojka je crne oči klela: ‚Crne oči, vi ga ne gledale!' 1. 270. Soko gnezdo gasi, a devojku kune: ‚Oj devo, devojko! mlogo devovala!' 1, 488. Kune ńega vojvoda Momčilo: ‚Jabučilo, izjeli te vuci!' 2. 111. Te ga ļuto kune i proklińe: ‚Sine Marko, da te Bog ubije!' 2, 197. Pa tek stade onda jarca kleti: ‚Keca, jarče! dopadnuo muka!' 3, 176. De sam sebe junak kunijaše: ‚Ah Jovane, danas poginuo!' 4. 516. — Ļuto kune lepota devojka: ‚Koji veli da sam od zla roda, ne imao od srca poroda! . . .' 1, 38. Ļuto kune Merimina majka: ‚Bog t' ubio, Omerova majko! . . .' 1. 252. Kuni, majko, obje da kunemo: crn mu obraz ka' na gori sunce! . . .' 1, 382. — ***bb)*** *izriče se kletva podložnom rečenicom s* da, *vidi* 1. da, I, A, 2, *a*, a, *c) a) aa)* II. 171[b]). O! mnoga ti bula kuka kunuć da mu sahne ruka. V. Došen 35[b]. — ***cc)*** *kletva se izriče u kratko instrumentalom, u kojemu može biti:* ***aaa)*** *sama riječ* kletva. Kune druzijeh kletvom teškom. B. Kašić, zrc. 98. — ***bbb)*** *zlo što se drugome želi.* Samih sebe zlom kunu. A. Vitaļić, ist. 487. Tako oci kada trunu dicu vragom, kugom kunu. V. Došen 209[b].

b. *prijetiti kome kletvom, ako što učini što se neće da bude ili ne učini što se hoće da bude, obično s podložnom rečenicom u kojoj je* da. — *isporedi* zaklińati *(u prva dva primjera vaļa da je posve isto što i* zaklińati). Kuni ļubav da na ńega nemilosti svojom stupi. J. Kavańin 41[b]. Ja te kunem i zaklińem, da mi pravo sva povidiš. 391[a]. Mene j' majka na rođeńu klela, od jednoga da ne vežem ruke. Nar. pjes. vuk. 3, 220. Da ih vabi gdje se vide glave, izići mu, da ih kune, neće. Osvetn. 2, 95. *ovako se u Dubrovniku često reče, n. p.:* ‚Neće ti doć (baš, i) da ga kuneš' *(kad bi ga i kleo što ne dohodi).* P. Budmani. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer u kojemu se kunući kori i jarļu žeļa da bude drukčije:* Ona kune jasnoga meseca: ‚Oj mesece, carev neverniče! zašto grejes caru naveceru, te ne greješ ajdukom u goru, da razdele blago dubrovničko? Ej meseče, carev neverniče! zašt' ne greješ dańu kako noću?' Nar. pjes. vuk. 1, 163.

c. ad jusjurandum adigere, *činiti da se ko (objekat) zakune.* Kû čini meni dat i kle me na vjeri, da imam ńu podat krvavu materi. S. Gučetić Bendevišević 229. Kunite ga na srebrnu ikonu, neka kaže pravo. S. Ļubiša, prip. 242.

d. *isto je što* kleti se *u jednom primjeru* XIII *vijeka. Daničić u rječniku tumači* ‚jurejurando adigere' *kao da znači isto što kod c. ali za ovako značeńe imaju u primjeru dvije riječi:* činiti kleti. Da smo drъžani činiti kleti knezovê. Mon. serb. 39. (1253). — *Može biti da je ovako značeńe i u ovom primjeru (ako nije isto što* proklińati, *ili, što je veća prilika, pisac je imao u pameti* kleti se *po predašńemu* se): Jedan se naučio sve Bogom kleti, lagati, psovati. J. Banovac, pred. 122.

2. *pasivno.*

a. *uopće.* Kto sije prêskoči da je kletъ. Mon. serb. 30. (1240). Da je kletъ Bogomъ. 222. (1392). Da budetъ kletъ i trъkletъ vъ vêki. Deč. hris. 66. Česa radi klet bisi i biskupije lišen. Š. Kožičić 20[a]. Klet je veće krat od papi. 53[b]. Kade bješe klet, ne kuniješe. N. Rańina 131[a]. 1petr. 2, 23.

b. *part. praet. pass.* klet *često se upotrebļava i kao adj.* — *Između rječnika u Vukovu:* 1. ‚(scherzweise) der schelm (österr. verflixt)' ‚albae gallinae filius' *s primjerima:* Neće, klet, ni za što da se prihvati. Kakva je, kleta, ne može je se čovjek nagledati. 2. vide proklet.

a) ostaje particip, kad se kaže u smislu da se zbiļa izreklo nad čim proklestvo. S česa razsut i klet osta s ńim grad Salem. M. Marulić 39. Vrata joj otvor'te, djavli, da k vam slize, s vami ju zatvor'te, da nigdar ne izlize iz te klete jame. 237. Oh pritvrdi i žestoki, kletvom kleti oštri meču, dal' na ovo der u Leču podah za te pinez toki? A. Čubranović 158. Gdi zmije otrovne, zmaji gorući, srde vrle hude jade, nemir ļući daju kletim ki se prle. I. Gundulić 236. Od pakļene oštre trubļe razdira se trubńa mukla, da idu kleti, gdi je naj dubļe prosjedena propas pukla. 173. Da sotonska zloba kleta na te čemer svoj ne kida. A. Vitaļić, ost. 5. Grubost duha kleta. J. Kavańin 411[a]. Kleti krivovijerci. S. Rosa III. Marko sine jedini u majke! no bila ti moja rana kleta! Nar. pjes. vuk. 2, 193.

b) *kao i* proklet, *vrlo je pogrdna riječ što se čemu (ne samo čeļadetu nego i životińi i neživoj i umnoj stvari) pridaje. kod toga se isprva mislilo da ono zaslužuje proklestvo ili se samom riječi* klet *proklińalo.* Kih veli pobiti kraļa slovo kleto. Živ. kat. star. 1, 220. Tej klete nesrjeće... Š. Menčetić—G. Držić 475. Kada mi te začuju moje ime klikujući kleti gusari. Nar. pjes. *u* P. Hektorović 19. Vas sam pribjen, još me tira kleta sila *(od pastira)* po ovoj strani. I. Gundulić 161. U isto doba pomoć jaku šļeš cesaru, dundu tvomu, suproć kletu i opaku poluvjerstvu odmetnomu. 281. Od ńih *(roditeļa)* na zo put se stavi i na djela strašna i kleta. 301. Ah, davori, družbo mila, poznate li mjesta kleta, gdje neizmjerna naša sila minutoga pade ljeta? 321. Mač poļački smrt svim poda, a grob ova zemļa kleta. 322. I od pogube boja kleta obratit je ne pristaje. 356. Potlačio si Turke ohole i dobio cara kleta. 399. Gospodičić tako svijeto, ne vjerujem, da će upasti u nevjerstvo tamno i kleto, suproć plemstvu, suproć časti. 469. A ne može od silnika imenom se car nazvati, ki vrh kletijeh izdajnika od osvete sabļu obrati. 195. Neprijateļu hudu i kletu vrha doći sad je vrijeme. 541. Proć vezijeru ne smiju tako kleti carski odmetnici. 542. Nađe u smeći smrt ga kleta. 558. Vidje poraz srde klete. G. Palmotić 1, 21. Gdje se od mora huda i kleta Pavo sveti jur sahrani. 1, 93. Ako kleti krvnik scijeni steći ļubav me gospođe. 1, 335. Komu kleti na pameti nemiri su. 2, 128. Moj tako udes hoće kleti. P. Kanavelić, iv. 263. Megera u vidjenju strašna i kleta. B. Bettera, or. 4. To 'e grijeh kleti od razblude. J. Kavańin 6[a]. Ļubav kleta snagu al' stire vrhu ļudi. 6[b]. Slavske i gotske sabļe klete lijep Solin poprliše. 115[b]. U sadašńe rati klete. 216[a]. Dva Mehmeta, krvolije oba

kleta. 238[b]. Kô Isusa Juda kleti *(izdade)*. 255[a]. Usionske misli klete s idolovim ki tlačiše. 296[a]. Hudi ovas i ļuļ kleti. 379[b]. Kô tri su hlepe klete koje ļude na grijeh stežu. 460[a]. Eto me ńegov nasrće govor klet. I. Đorđić, salt. 378. Na nepravdu mrzim jak na djelo grdo i kleto. 426. Eto stara zloća kleta. uzd. 7. Zarad svoga grijeha kleta. 76. Po kletom odmotnuću ah uvijek izginuše. ben. 165. Ostavi djela kleta. N. Marči 33. Daj mi, Bože, vjetar od planine, da raždene ovu maglu kletu. Nar. pjes. vuk. 2, 562. — *Uz ńeke se riječi kaže često (gotovo kao* epithetum perpetuum). Oteše mi ih *(sinove)* Turci kleti. I. Gundulić 388. Ko će ostati kletim Turcim mjesta općena ne dat plijenit i harati? 339. Vojske kū ou na Turke skupi klete. J. Kavańin 92[a]. Da Turčina kleta obara. 268[b]. Kako ti su kleti Turci sve države zaplijenili. Nar. pjes. mik. beitr. 1, 35. Kako kleti kore Srbe Turci od žalosna boja Kosovskoga. Nar. pjes. vuk. 4, 72. A kletizi priskočiše Turci. Ogled. sr. 13. — Za vrat drži te u verizi samosilje tursko kleto. I. Gundulić 370. Samosilje tursko kleto. J. Kavańin 290[a]. — Nek me pusti iz tamnice klete. Nar. pjes. vuk. 2, 380. Te iziđe pred tavnicu kletu. 4, 21.

c) pogrdna je riječ i u ovakovijem primjerima, ali ne stoji uz supstantiv kao pravi pridavak, nego se dodaje kao misleći: proklet bio! *ujedno se pokazuje ńeko čuđeńe.* Al' eto ti Jerine proklete . . . kako kleta na vješala dođe, ta srdito na katane viknu. Nar. pjes. vuk. 2, 501. Puče na ńeg' trideset pušaka, ni jedna ga ne promaši kleta. 4, 18. Mio druže! nemilijeh gosta! kolika je kuća Obrenova, dupkom su ju napunili kleti. Osvetn. 1, 21. Al' nemile neće ništa bake: vuci neće jer im mesa dava, vukodlaci jer ih krvļu hrani, pa za ńom su siti i gavrani; ļute guje i jesu joj drugo, pa je ńima svima baka majka. tek muńa je gońa iz oblaka od drveta do kamena tvrda, od junačkog do junačkog hrasta; al' se baka varka naopaka: kad u glavu hitra muńa cijeļa, ne pogađa, jer joj glave nema; kad u pete, al' gdje su joj klete? Nije baka već sjena opaka, pa cem godir poganica vine, za ńom strijela gromovnica sine, kamen čehne, a ostane sjenka, drvo trehne, a ostane sjenka, junak pane, a sjena se šeta. sve s ńe gine a ńoj smrti nema, jer ona je sama smrt nijema. 2, 175. Vidite li tanahnih vješala, što se kleta uz Goricu nišu? 7, 56.

d) kaže se ne samo u čudu na što neugodno (kao kod c)) nego i u dirļeńu na što ugodno, i to kao od mila, ali više u šali nego zbiļa (vidi u Vukovu rječniku gdje ima i drugijeh primjera). Na nogama gaće šarovite, kakve su joj klete iskićene! Nar. pjes. vuk. 3, 103. Ah! da ga se kleta napijemo! Nar. pjes. juk. 428. Ja imadem brzu bedeviju, skoro sam ju kletu nabavila. Nar. pjes. horm. 2, 135.

3. *sa* se.

a. *refleksivno,* jurare, jusjurandum dare, *kleti sama sebe (želeti sebi zlo a gdjegdje i čemu svome) ako nije istina što se kaže, potvrđivati zakletvom ono što se kaže, zvati Boga ili drugo što sveto kao svjedoka za ono što se kaže. — često se izriče dativom čeļade (ili drugo što) prema kome se subjekat kune. — Ovo je značeńe praslavensko.* — *U svijem rječnicima: u Vrančićevu* ,klyeti se' ,dejerare'; *u Mikaļinu* kleti se, zakleti se ,juro, jusjurandum dare, sacramentum dicere'; *u Belinu* ,giurare, ,chiamare Dio o i santi in testimonio' ,iuro' 350[a]; *u Bjelostjenčevu* kunem se ,juro, jusjurandum do, sacramentum dico'; *u Voltigijinu* ,maledire, bestemmiare' ,fluchen, schwören, verwunschen'; *u Stulićevu* ,jurare, jurejurare, dejurare, dejerare, jurejurando affirmare'; *u Vukovu* ,schwören' ,juro'; *u Daničićevu* ,jurare'.

a) uopće. Klьnь se i podьpisahь. Mon. serb. 1. (1186). Takođe ti se i mi klьnemo, tako ti se su i ty boļare posli naši kleli. 23. (1231—1240). Marьtolo banь Vrьsankovićь klelь se za vse vlasteli dubrovьčьke. 43. (1254). Vojslavь klelь se za vьse ļudije Radoslavļe. 45. (1254). Kamo se veky klьnu. Zak. duš. pam. šaf. 42. Koji se sudije klьnu. 46. Počeše se klet. I. Držić 157. Ovi sagrišuju kunući se. F. Lastrić, ned. 116. Koji uz svaku rič običaju kleti se. M. A. Reļković, sabr. 47. Lako ti se kleti vrhu tuđe ispovijesti. S. Ļubiša, prip. 213. A naredo Niku kako će se kleti. Pravdonoša. 1852. 31. Man se kune, moli i jauče uznik. Osvetn. 1. 23. — *Radi veće sile dodaje se i instrumental riječi* kletva, kletav, rota. Takomь smь se kletvьju klelь. Mon. serb. 24. (1234—1240). Kletvoju kle se da se neće vrnuti. Š. Kožičić 20[a]. Da se zemļa kletvom klela, da će otajstva sva pronijeti, ka je čula i vidjela. I. Gundulić 183. A do malo po tom ne zna *(mornar)*, ča je rekal, ni ča se je rotom kunući zatekal. P. Hektorović 65. — *U ovakovijem je primjerima značeńe slično značeńu pod* 1, a, *b*). I ńegove svete štujte, ne kun'te se, ni jih psujte. P. Hektorović (?) 117. Zapovida, priti Bog Krstjanom, da se ne kunu, ne psuju. J. Banovac, razg. 27. I premda se s jezikom sagrišuje kunući se, psujući, mormorajući . . . 60.

b) izriče se ime Božje ili drugo (nebo, vjera itd.) što se želi da bude svjedok istini onoga što se kaže, ili što (kao život, zdravļe, glava, dijete itd.) što se ostavļa pod kletvom da se izgubi ako nije istina što se kaže. (vidi: U nas se ļudi kunu onijem što im je naj milije ili naj svetije, n. p. sestra se kune bratom (živ mi brat! ili: tako mi živ brat!), mati sinom, roditeļi djecom, djeca roditeļima; Bogom (tako mi Boga, ili Boga mi!), dušom, životom, zdravļem, vjerom, samrtnom svijećom, pričešćem, crkvom, ali i zemļom i nebom i vatrom, a junaci i końem i oružjem: Desnica mi ne usala ruka! dobru końu griva ne opala! i britka mi sabļa ne rđala! Vuk, rječn. *kod* kleti se). *to biva: aa) instrumentalom, naj češće (vidi i Vukov primjer sprijeda).* Koji se kune Bogom. A. Gučetić, roz. jez. 11. Ja se tebi sred ovega kunem zbora bogovima svijem od nebi. G. Palmotić 2, 133. Kunem ti se nebom i ovim vedrijem zrakom od nebesa. 1, 358. Kleti se imenom Božijem, grijeh jest smrtni. S. Matijević 52. Kunu se mom veron. J. Armolušić 68. Mnom se istijem kunem. V. Andrijašević, put. 10. A kunem se eto vami svijem mogućtvom. P. Kanavelić, iv. 10. A kunem se slavom tebi. 190. Neću se kleti Bogom. J. Banovac, pred. 11. Da je velika uvrida i nepošteńe Bogu ńegovim se imenom kunući . . . J. Banovac, razg. 171. Sada vi koji se kunete Bogom procińujete li kako i po koji se način kunete? 172. Moje zapovidi u kojim sam zapovidio da se mnom ne kunete. J. Filipović 1, 58[b]. I kunuć se Bogom laže. V. Došen 142[b]. Klet se Bogom, dušom etc. Blago turl. 2, 90. Klet se stvorenjima i Bogom čini se isto. 2, 93. Kunem ti se i Bogom i vjerom. Nar. pjes. vuk. 2, 235. Miloj seji, da s' ne kune mnome. 2, 382. Kunem ti se svačim na svijetu. 3, 303. Za čudo je, kako se u Crnoj Gori ne kunu oružjem. Vuk, nar. pjes. 2, 76. Koji se kune nebom. mat. 23, 22. Vojsku gleli, ter se vidom kleli. Osvetn. 4, 33. Ja N. N. kunem se Bogom jedinim, svemogućim . . . Zbornik

zak. 3, 527. — *na ńekijem mjestima stoji griješkom u. instrumental prijedlog s (vidi).* Ne kuni se krivo ž ńime *(Bogom)*. F. Glavinić, cvit. 446^b. Kunu li se s Bogom i s svetim. Ant. Kadčić 245. Koji se kune s bogovima laživijema. J. Matović 351. — ***bb)*** *akuzativom s prijedlogom* na. Tako li se kleste na viru i Boga? M. Vetranić 2. 387. Kunu t' se od sade na kripos naj visu, da t' veće nikade ne ukažu što pišu. D. Rańina 68^a. Na vječne sve stvari kunu t' se. 87^a. Kleti se na Boga ‚giurar per Dio' ‚per Dei nomen dejurare'. A. d. Bella, rječn. 350^a. Kleli su se Turci na pogaču da ne idu nikad na Moraču. Nar. posl. vuk. 134. — ***cc)*** *lokativom s prijedlogom* na *(uprav znači da onaj što se kune stoji više onoga čim se kune ili drži nad onijem ruku).* Kleh imь se u ńihь velikoj crkvi na čьstnomь krьstê i na moćehь svetago Vlasija. Mon. serb. 183. (1373). — ***dd)*** *akuzativom s prijedlogom* o. Kleo bih se o glavu junačku, da bje dva put više dobjeglića. Osvetn. 7, 36. — ***ee)*** *akuzativom s prijedlogom* po. Ja se kunem po višńega Boga. Zborn. 14^a. Toj ti se ja kunu po tvoju lipotu ka mi je za krunu i dika životu. H. Lucić 215—216. Po zvijezde se pune uresa kunem, po bogove ki u svjetlosti pribivaju. Ġ. Palmotić 2, 457. Lažno klet se po stvorenja jeli težak grih? Blago turl. 2, 93. Klet se po s. evanđelije i po s. ostadke. 2, 93. — ***ff)*** *lokativom s prijedlogom* po. — *na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Ki godi klnet se po oltaru. Anton Dalm., nov. tešt. 36^a. — ***gg)*** *akuzativom s prijedlogom* u. Ja knezь veli hlьmьsky Anьdrêj klьnu se knezu dubrovьčkomu u Gospoda Boga i u sveto jevanьđelije . . . Mon. serb. 21. (1231—1240). Klьnemo se knezu dubrovьčkomu u Gospodina Boga i u sveto jevanьđelije i u čьstьny i životvorešti krьstь Gospodьńь i u 318 svetyhь otьcь. 31. (1249). Seļaci se staše kleti u sve svoje i živo i mrtvo, da Slepoje nije govorio tih reči. M. Đ. Milićević, zim. več. 97. — ***hh)*** *genetivom s prijedlogom* vrhu *(radi značeńa isporedi cc)).* Ja se kleti vrhu čeda sebi od Boga namješćena. J. Kavańin 255^b.

c) *dodaju se glagolu* kleti se *adverbi* pravo (prav), krivo (kriv, lažno, lažļivo, u laž), isprazno (u ispraznost, u taštad, bez potrebe, bez razloga). Ne kunite se ni pravo da se ne biste kadgod krivo zakleli. I. Đorđić, ben. 92. Todor mu se pravo kunijaše. Nar. pjes. vuk. 2, 149. — Ne kuni se krivo imenom mojijem. N. Rańina 83^a. levit. 19, 12. Bogom krivo kunet se. S. Budinić, ispr. 55. Proklinajući ime Božje i krivo se ńime kunući. A. Gučetić, roz. jez. 33. Ne kuni se krivo ńime. Đ. Baraković, jar. 49. Ki Bogom krivo kuńahu se. F. Glavinić, cvit. 217^b. Čuju se one sluge i službenice gdi se kunu krivo svojim gospodinom, ona žena svome mužu. J. Banovac, razg. 27. Kunući se krivo. F. Lastrić, ned. 54. I krivo se kunuć laže. V. Došen 120^a. Krivo se kleti stvarima stvorenijem. S. Rosa 73^a. Kleti se krivo, što cijeni da je istina. J. Matović 350. Devojka se krivo Bogom klela. Nar. pjes. herc. vuk. 208. Dobro laži a krivo se kuni. Nar. pjes. juk. 204. Stari grivo, ne kuni se krivo. Nar. posl. vuk. 294. Boļe ti se krivo kleti. S. Ļubiša, prip. 162. — Da ja jednoga od ovi koji se ovako lažno kunu upitam . . . J. Banovac, razg. 172. Da se laživo, krivo li kunu i zaklinaju. B. Kasić, zrc. 45. Kunući se lažļivo i krivo. M. Dobretić 555. — Ako si se u laž kleo. F. Lastrić, ned. 117. — Ne kuni se imenom Božijem ni pravo ni krivo. F. Lastrić, ned. 113. Kleti se Bogom i ostalim svetim i pravo i krivo. M. Dobretić 108. Ko se kriv kune, od traga gine, a ko se prav kune, od straha (gine). Nar. posl. vuk. 151. — Počita' Boga jedinoga i ne kuni se ńime izprazno. A. Gučetić, roz. jez. 31. — Niki smo naučili u ispraznost kleti se. F. Lastrić, test. 16^b. Ne kuni se Bogom u ispraznost. M. Dobretić 198. — U taštad ne kuni se ńime. P. Posilović, nasl. 108^b. — Kleti se bez potrebe ‚giurar senza bisogno o invano' ‚importune iurare'. A. d. Bella, rječn. 350^b. — Kad protresa strašnog Boga, ńim se kunuć brez razloga. V. Došen 143^b.

d) *izriče se što se tvrdi kletvom kao istinito (ovo može biti dvojako: ili se što javļa i pripovijeda, ili se obećava). to se može kazati:* ***aa)*** *samijem riječima onoga što se kune* (oratio recta). *uz ono što se javļa ili obećava mogu biti i riječi kojima se potvrđuje zakletvom.* ***aaa)*** *izriče se i zakletva. — uz javļańe.* Sestrica se bratu kunijaše: ‚Nisam, brate, života mi moga!' Nar. pjes. vuk. 2, 15. A on joj se krivo kunijaše: ‚A nijesam, moja mila kumo!' (a dijete drži na koļenu) ‚ta ne io od ovoga meso!' 2, 20. Milica se zmaju kunijaše: ‚Nije, zmaje, života mi moga!' 2, 257. — *uz obećavańe.* Evo t' se kunu ja: ‚Da bi mi trijes i grom ubio tečenja i čeļad svu domom, ako ti dvaš veće od toga neće bit'. N. Naļešković 1, 188. Pa se kunem kapi na koļenu: ‚Tvrda vjera! ostavit te neću'. Nar. pjes. vuk. 2, 378. Ramo joj se kune i preklińe: ‚Neću, kado, života mi moga!' 1, 460. — ***bbb)*** *ne izriče se zakletva nego samo ono što se tvrdi.* Marko joj se kunijaše: ‚Nijesam ti prsten naša' . . .' Nar. pjes. vuk. 1, 154. Todor mu se pravo kunijaše: ‚Nijesam je, caro, ni video'. 2, 149. Fale s' zetu i Bogom se kunu: ‚Volimo te, Strahiniću bane, no svu zemļu našu carevinu'. 2, 271. A on se poče kleti i preklińati: ‚Ne znam toga čovjeka'. Vuk, mar. 14, 71. — ***bb)*** *drukčije je nego kod aa) kad onaj što se kune izriče zakletvu riječima* kunem se *itd., a k ovoj rečenici dodaje drugu ili više drugijeh kojima kaže što tvrdi kao istinito. ove rečenice ne treba shvatiti kao kod aa) nego kao privezane (ne podložne, isporedi cc)) k prvoj. — uz javļańe.* Bogom se kunem, brat moj jesi ti. F. Glavinić, cvit. 315. Kunem ti se, podnio bih ja strpļeno ovu smeću. I. Gundulić 557. Kunem ti se, kako tamo kažu, grdnijega u hiļadi nema od Maksima sina Jovanova. Nar. pjes. vuk. 2, 528. Kunem ti se, a vjeru ti dajem, ko s Voinom boja bio nije, ne umije Boga blagodarit. 3, 321. Kunem vi se mojom vjerom turskom: ja kakve su Fočanke djevojke, mamile bi sa neba oblake, kamo l' ne bi sa zemļe junake. 3, 568. Kunem vi se Bogom istinijem i ovijem vinom crvenijem i tako mi mojega oružja! i tako mi ne ostalo pusto! bih mu radij' odasjeći glavu nego dobit za života blago. 4, 52. — *uz obećavańe.* Kunem ti se Bogom istinijem i mojijem svecem Muamedom, ništa tebi učiniti neću. Nar. pjes. vuk. 1, 604. No ti, svekre, Bogom ti se kunem! ja ti vraćaj blago sa jabane sa vašega vojvode Miloša te udari na Maksima tvoga, jal' naprijed ni kročiti neću, baš da ćeš mi oči izvaditi. 2, 555. Kunem ti se i Bogom i vjerom, ne dam tako tri komata dara. 2. 556. Kunem ti se Bogom istinijem, ja se natrag neću povratiti. 3, 512. Kunem ti se Bogom istinijem, evo tebe stotinu rušpija, sastavi me kako sa devojkom. 3, 537. — ***cc)*** *podložnom rečenicom:* ***aaa)*** *s* da. — *uz javļańe.* Da ti zna ona naše stvari, kunu t' se ja dušom, da bi me prognala. N. Naļešković 1, 267. Ter mi se kunijaše, da veće na saj svijet dražu stvar ne znaše. 2, 106. Kunem ti se ovom krvi, da se

jedan ne pripade. Ǵ. Palmotić 2, 53. Kleti se da jest ‚giurar di si' ‚iureiurando affirmare'; kleti se da nije ‚giurar di no' ‚iureiurando negare'. A. d. Bella, rječn. 350^a. Ona mu se kunijaše da ne znadiše. J. Banovac, razg. 135. Oj Cetińo, vodo ponosita! ti se sinoć krivo kunijaše, da na tebe niđe broda nema. Nar. pjes. vuk. 1, 316. I paša se caru kunijaše da ne viđe moskovske delije. 3, 82. Kune se i preklińe da je Šćepan lažac. S. Ļubisa, prip. 113. Da se kune da ńom sjeko nije. Osvetn. 2, 157. — *uz obećavańe.* Klьnu se obьćině dubrovьčьkoj, da stoju s vami u mirь. Mon. serb. 29. (1240). I Bogu i ļudem kunu se na svak čas, da nigdar ne budem ostavit tvoj obraz. Š. Menčetić 185. Kunu ti se dušom mojom da izvan tebe diku nijednu neću ļubit viku. D. Rańina 106^a. Kunem ti se višńijem Bogom, da ću tvrdu pomńu stavit. Ǵ. Palmotić 2, 39. Devojka se klela, cveće da ne nosi. Nar. pjes. vuk. 1, 333. Kunem ti se Bogom istinijem da ti ovde nikad doći neću. 2, 467. Bježi ko je učuvao glavu, ter se kune da već s ńome neće preo Dugo kleto. Osvetn. 3, 102. — ***bbb)*** *s* jako da *(XIII vijeka).* Sudьce da se klьnu jako da pravo sude. Mon. serb. 46. (1251). — ***ccc)*** *s* jere da *(XIV vijeka).* Koji ļubo trьgovьcь dovede końe kupivь iz tuđe zemьļe, a poznaju se, da se klьne tьzi trьgovьcь samь drugi jere da jestь kupilь u tuđej zemьļi i ne zьna tati. Mon. serb. 117. (1349). — ***ddd)*** *s* a da. Jovan mu se Bogom kunijaše, a da mu je ugrabiti neće. Nar. pjes. vuk. 2, 82. — ***eee)*** kako *(uz obećavańe, XVI vijeka).* I kunem se sada vami mojim ogńem i strilami i ljepotom kako vam ću izpuniti obećaje sve ļuvene. S. Bobaļević 233. — ***dd)*** *uz same riječi onoga koji se kune ima* da *(vidi* 1. da, I, B, 2. b, *dio* II, *str.* 190^a) *ili* jere, *to je samo u prijevodu jevanđeļa po latinskom tekstu:* ‚Ille autem coepit anathematizare et jurare, quia nescio hominem istum'. marc. 14, 71. A on se poče kleti i rotiti, da ne znam človika toga. Bernardin 78. On se poče kleti i ročiti, jere ne znam človjeka togaj. N. Rańina 98^b. On se poce kleti i priklinati da ne znam čovika toga. I. Bandulavić 93^a. — ***ee)*** *infinitivom, samo kad je obećavańe (zavjet).* Klela se devojka v'jenca ne nositi. Nar. pjes. vuk. 1, 334. ***ff)*** *supstantivom ili zamjenicom:* ***aaa)*** *u akuzativu s prijedlogom* za. Gde komu daje Dubrovьčaninь svoj dobitьkь, tere mu odь ńega u běži udritь, da se klьne Latininь za tozi. Mon. serb. 117. (1349). Govorenje za koje se kuneš. F. Lastrić, ned. 115. Kriva zakletva jest klet se za ono što znas da nije istina. F. Matić 60. — ***bbb)*** *akuzativom s prijedlogom* u *(za obećavańe).* Klehь sě knezu u večьni mirь. Mon. serb. 24. (1234—1240). — ***ccc)*** *u dativu s prijedlogom* suprotiva *ili* protiv *samo u prijevodu iz svetoga pisma:* ‚Qui laudabant me adversum me jurabant'. psal. 101, 9. Koji hvaļahu mene suprotiva meni se kuńahu. B. Kašić, rit. 88. I ki hvalit mene općahu, kunijahu se protiv meni. I. Gundulić 203.

e) *u jednom primjeru iz narodne pjesme našega vremena stoji* kleti se *bez subjekta u pasivnom značeńu kao da se ima u misli* druga se: Pa naj prije igru zametnite prokletoga u ruke prstena, oko ńega te se kune krivo. Nar. pjes. vuk. 2, 29.

b. *recipročno, prema* 1, a, *a), kad jedno drugo kune.* Ne bi toj zadosti u karu što bjehu, s nemirne žalosti se još kunijehu. M. Vetranić 2, 162. Čuju da se karaju, da se kunu, da se psuju. A. d. Bella, razg. 64. Te ne slušaš jada svakojaka, de se kunu dvije jetrvice. Nar. pjes. vuk. 1, 559. Kako s' klele, tako se uklele. 1, 559. Što ste prele kada ste se klele. 1, 560.

KLETIĆKO POĻE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemļa u Poļu Kletičkom. Sr. nov. 1863. 528.

KLÈTÎŠTE, *n. vidi* kļetište.

KLETIV, *adj. koji kune.* — *U Stulićevu rječniku:* kletiv *ili* kletļiv ‚maledicus, maledicens, execrans'. — *oboje nepouzdano.*

KLETĻIV, *adj. vidi* kletiv

KLETNA URVIŠTA, *n. pl. mjesno ime.* — XIV *vijeka.* Na Kletьna Urvišta. Spom. stoj. 25. (1327).

KLÊTNICA, *f. postaje od osnove adj.* kletan *nastavkom* ica. — *isporedi* kletnik.

a. *žensko čeļade što se kune.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚quae jurat'.

b. *nešto kleto, prokleto.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Nut' Möskôvâ u pô naseg grada gdje kletnicu pograđuju crkvu *(govore Turci).* Osvetn. 6, 5.

KLÊTNÎK, *m. postaje od osnove adj.* kletan *nastavkom* ik.

a. *čovjek koji se kune.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚giuratore, chi giura' ‚jurator' 350^b), *u Bjelostjenčevu* (kletnik, koji se kune ‚jurator'), *u Stulićevu* (‚jurans'; kletnici, v. okletnici). Zakletvu tada govori napred pop a za ńima kletnik. M. Đ. Milićević, opšt. 27.

b. *čovjek klet (vidi* kleti, 2, b). — *U naše vrijeme.* Kletnik opali pušku. Bos. vila. 1891. 226.

KLÊTO, *m. vidi* 2. Klet. — *Po tal.* Cleto. — *Samo u pisaca.* Kleto bi rojen u Rimu. F. Glavinić, cvit. 108^b. Posli svetoga Petra bi sveti Lino, posli ovoga sveti Kleto, pak Klement. J. Filipović 1, 183^b.

KLETOVAN, kletovna, *adj. o knizi (pismu) u kojoj je pisana zakletva.* — *U dva pisma turskijeh careva Dubrovčanima* XV *i* XVI *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kletovьnь ‚juratorius'). Dadohь imь sej baratь i kletovnu kńigu carstva mi, kako otь denešnago dьna napredь da budetь među nami mirь i prijaznь. Mon. serb. 526. (1481). Pišet visota carstva mi ovuj svetlu kletovnu kńigu. 550. (1517).

KLÈTSTVO, *n. vidi* klestvo. — *U Stulićevu rječniku u:* kletva.

KLÊTVA, *f. djelo (ili riječi) kojijem ko koga kune, ili se kome kune, ili koga zaklińe.* — *isporedi* 1. *i* 2. kletav. — *Postaje od glagola* kleti (-e- *stoji mj. negdašńega* ę). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* klętva, *rus.* клятва, *(češ.* klátba), *poļ.* klątwa. — *U istom rukopisu* XV *vijeka u kojemu se nalazi i* klatav *(vidi* 2. klatav) *ima i* klatva. Ot prirote, ot klatve. Starine. 23, 44. (1496). Laže, klatve i gněvanije. 73. — *Gen. pl. može biti* klètâva, *vidi:* Bojeć se očinih kletava. M. Bunić 27. I u vik neću moć u tuzi tac gorkoj kletava ovijeh oć. D. Zlatarić 6^a. Ostaviti zlu običaj od kletava. A. Gučetić, roz. jez. 61. Uzrok od psovaka ili od kletava. B. Kašić, zrc. 56. I k temu pristavi laživijeh kletava, od svoje ļubavi čim biljeg on dava. I. Gundulić 155. Imaju se uklańat od kletava. I. Držić 291. Jur si se odvrgao onih psosti, mormorańa, krivi kletava, pijanstva ... J. Banovac, razg. 187. Radi vasih laži i krivih kletava naj veće svrhu vas dolaze nevoļe. pripov. 168. S kletava Jezus prohodi na uvrjede. S. Rosa 73^b. Ima i drugih različnih kletava. Pravdonoša. 1851. 26. *vidi i* Đ. Daničić, obl.^{3} 19. — *i* klètvî. Od kletvi i od zlijeh riječi. M. Divković, bes. 129^b. Prosipa hiļadu kletvi na vas. M. A. Reļković, sabr.

9. *U svijem je rječnicima*: *u Vrančićevu* detestatio; *u Mikaļinu* kletva, proklinanje ‚maledictum, maledictio‘; kletva, zakletva ‚juramentum‘; *u Belinu* ‚giuramento‘ ‚iusiurandum‘ 350^a; ‚maledizione, quel male che con parole si manda ad uno‘ ‚dirae‘ 451^a; ‚scongiuro, lo scongiurare‘ ‚adjuratio‘ 657^b; *u Bjelostjenčevu* kletva, kuneńe, proklinańe ‚maledictio, execratio, dirae, detestatio, imprecatio‘. v. rota; *u Jambrešićevu* ‚imprecatio, juramentum‘; *u Voltiģijinu* ‚maledizione, imprecazione‘ ‚fluch‘; *u Stulićevu* ‚jusjurandum‘; *u Vukovu* 1. ‚der fluch‘ ‚exsecratio‘. 2. vide zakletva; *u Daničićevu* ‚exsecratio; jusjurandum‘. — *Po primjerima se može vidjeti na koliko se različnijeh načina može upotrebļavati ova riječ.*

a. exsecratio, dirae, *djelo i riječi kojima ko koga kune (vidi* kleti, 1, a), *proklestvo.* I kletva na ńemь. Sava, tip. hil. glasn. 21, 197. Anaѳêma da budetь ... i kletvu da imatь 317 otьcь. Sava, tip. stud. glasn. 10, 154—155. Budi kletva na ńemь svetyhь nobesnyhь silь. Mon. serb. 15. (1222—1228). Rodь člověčьsky toboju izbavļenь bystь prvyje kljetvy *(sic)* Adamovy. 67. (1305—1307). Kletvu da imatь otь svetyhь ktitorovь. 132. (1348). Si sut otčinu i materinu kletvu prijeli, togo radi mučet se. Pril. jag. ark. 9, 112. (1468). Ne tij se bojati sramote od ļudi i ne marite ńih kletve. Transit. 107^a. Formoza od kletve odreši. Š. Kožičić 20^a. Goniti hoću Turke ratiju, kletvoju, ustavu, prokletstvom. 32^b. Da postavi svrhu mene kletvu mješte blagosova. N. Rańina 56^b. gen. 27, 12. Ne samo da je kletva danu je prava psovka. A. Gučetić, roz. jez. 42. Kletva hoće, svit protiče, da ne imamo nigdir stana. A. Čubranović 111. Usta su tvoja govorila kletve, psosti, himbe. M. Divković, bes. 31^a. Kune druzijeh kletvom teškom. B. Kašić, zrc. 98. Već kletvam svrhu da', već nam zla ne zovi. I. Gundulić 90. A i kletva hoće teška, a i tako sudeno je, da turačka kruna i teška u vječnomu miru stoje. 148. Vidim, kletve gdje ńegove sve na glavu tvu padaju. G. Palmotić 1, 206. *(Zmiju)* oštrom kletvom višńi prokle. 3, 121^a. Zli u kletve strašne udara. P. Kanavelić, iv. 36. Svaka se govoru s kletvama. J. Matović 341. Ot kletve oslobodi. J. Rajić, pouč. 1, 83. Ne za to, aki bi se bojali, da i*(h)* se kletva ne primi. D. Obradović, živ. 122. Već su teške kletve devojačke: kad zakunu, sva se zemļa trese. Nar. pjes. vuk. 272—273. Nije meni zemļa doteščala, već je teška materina kletva. 2, 26. Pak te zove da te blagosovi, da na tebe kletva ne ostane. 2, 136. Stigoše ga moje kletve! Vuk, dan. 4, 10. Kletva na dragoga. nar. pjes. 1, 265. Pravedna kletva. 1, 269. Blagosov i kletva. 1, 275. Da te Gospod postavi za uklin i za kletvu. Đ. Daničić, 4mojs. 5, 21. Navući ću kletvu na dom. S. Ļubiša, prip. 139. Što na nas ostavi novu kletvu? 144. On slimi sa sebe kletvu roditeļsku, u koju je upao. 216. Da se oslobodimo od ove nove kletve. 241. Moja se kletva svaka stjeca kao u amin. 244. Prođ' se tijeh brda zlokobnijeh, turi na ńih kletve vjekovite. Osvetn. 1, 14. Vaļda znadeš da ti ne povijedam, koje su mi na plemenu kletve. 2, 10. No oni su smakli djeda moga, pa je na me složila se kletva. 2, 19. Još ako ćeš okajati kletvu. 2, 34. *(Davor)* na Kadma je navalio kletvu. 2, 63. Ma sraziće kletva u pokori onog, koji vjerolomnost stvori. 1, 59. — *U ńekijem primjerima može značiti i: nesreća uopće; tako će biti i u ova dva primjera:* Naše štete i porazi nijesu toli sad velici, vele veća da ne izlazi kletva svetoj carskoj slici. I. Gundulić 486—487. Ma se kletvi Ture ne davaše. Nar. pjes. vuk. 4, 10.

b. jusjurandum, sacramentum. *djelo i riječi kojima se ko kune (vidi* kleti, 3, a), *zakletva.* Sьvrьšene budući vašej vêrê i ļubьvi i kletvê onoj kojovь mi se hoćete obećati. Mon. serb. 20. (1234). Kletvu vynu da drьžimo k tebê nepomьćno. 23. (1234—1240). Ako mi stojite u sijej kletьvê. 25. (1234—1240). Ako prêstupimo siju kletьvu. 39. (1253). Privrьžê imь kletьvu. 41. (1253). Učinihь ovuj kletvu. 447. (1454). Zavezasmo u vêru i u kletvu. Spom. sr. 2, 65. (1419). Istinno car makaronski skaza mi s kletvom govoreći. Aleks. jag. star. 3, 290. S kletvoju prisežo jakožo prav ili nepovinan biše. Š. Kožičić 18^a. Kletvoju kle se da se neće vrnuti. 20^a. Mir kletvoju potvŕjen bisi. 24^a. I opet zataja ńega s kletvom. N. Rańina 92^a. matth. 26, 72. Da jest kletva medu nami Židovmi da o tomem ne povijedamo Krstijanom. Pril. jag. ark. 9, 120. (1520). Grijeh od krive kletve. A. Gučetić, roz. jez. 32. Jesu li rečene *(laži)* s kletvom ali ne? A. Komulović 9. Ļubav sam ja mila, kletvom ti obitam vrh luka i strila, kî činim voļno sam. I. Gundulić 11. Er kletva nije toj, ļubovnik ku tvori mladici gizdavoj, u bludu čim gori. 23. Neharniče, gdi je vira, gdi su kletve ke ćińaše? 46. Čujte kletvu, kleti u tmini, koju Pluton, bog vaš, čini. 68. Tim ne imaj zle voļe, kletvom ti obitam, na starijeh pristolje budem te stavit sam. 189. S učiteļom i stražnikom ženskijem k caru hrlo poje, zna'uć pod kletvom da velikom car se i ńima odkrio je. 298. Da se zemļa kletvom klela da će otajstva sva pronijeti ka je čula i vidjela. 483. Uzrok je i oni ki pristupi pravom caru kletvu i vjeru. 518. Bivši ovako utvrdili medu ńima kletvom veće ... 537. S kijem nas tvrda kletva sveza u trojansko doć krajine. G. Palmotić 1, 206. Ki Neptunu ńegda slaga i kletvom ga je privario. 1, 283. Nego mu se kletvom zakleh ja velikom da se neću združit. 1, 311. Kletvom se otkrit podvežimo. 1, 329. Obećana s tvrdom kletvom punom cijene. 2, 103. A i ti ćeš svoje u vrime naše kletve potvrditi. 2, 131. Navesti druge na kletvu, vjerujući da će priseći krivo, grijeh je. S. Matijević 53. Pravļajući ali laži ali kletve ke su učinili. P. Radovčić, nač. 242. Kletvu pod vitešku. P. Kanavelić, iv. 250. Duha vidjeh nebeskoga, govoraše s kletvom oni. 601. Podložnici se meni kletvom zavjeriše. I. Đordić, salt. 205. Oni se kletvom podvežuju da neće udriti. 459. Objetujući se kletvom da neće poć. ben. 139. Jer se ne čuju druge riči, nego psosti, laži, krive kletve, mormorańa. J. Banovac, razg. 87. Kada s krivom kletvom radi, vičńeg kraļa da osmradi. V. Došen 142^b. Obećańa kletvom utvrđena. S. Rosa 72^b. Ako li mi ne vjeruješ kletvi. Nar. pjes. vuk. 2, 17. Nekakav mladić učini kletvu da se neće oženiti drugom ... Nar. prip. vuk. 151. Sve kaži pod kletvom. S. Ļubiša, prip. 210. Ako ti pritvrdiš kletvom, da je svjedok pravo kazao. 213. Eto vjera, eto kletva moja! Osvetn. 1, 7. Kletve meću da se ne odaju. 2, 16. Prem su kletve zalagali teške. 2, 181. Krivu kletvu na dom ne ponesi. V. Bogišić, zborn. 637. No kad 1ñ do kletve, udriše svi na se. Pravdonoša. 1851. 8. — Dati kletvu *ima dva različita značeńa: zakleti se, učiniti kletvu (vidi u primjerima):* Dahь vêru i kletvu vsakomu. (zakleh se. Daničić). Mon. serb. 174. (1356—1367). Ńemu kletvu dasmo prije. I. Gundulić 518; *ili dati drugome da se zakune, učiniti da se drugi zakune.* Data mu kletva. (dato mu da se zakune. Daničić). Spom. sr. 2, 127. (1466).

c. obtestatio, obsecratio, *djelo ili riječi kojima*

se ko zakliñe, zakliñańe (vidi kleti, 1, b). Hoja, Lero, Dolerijo, na kletvu vas zovem doli, da vidjenja nigda prije čovjek ne zgleda tužna toli. I. Gundulić 41. Kazlar-aga poče ovako ga s tvrdijem kletvam uprašati. 385. Al' ga ide Milica tvrdom kletvom zaklinati. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 25. Nagnaću ga kletvom i ukorbom da osveti oca. S. Ļubiša, prip. 236. Molbe, kletve, korbe, žalbe, mita, srca u zlo ne haju zalita! Osvetn. 4, 47.

KLÈTVEN, *adj. koji pripada kletvi: nalazi se u tri značeńa. — U naše vrijeme.*

a. *u čemu su kletve (o kńizi, molitvi itd.). — Između rječnika u Vukovu* (klètvenî, n. p. kńiga ‚fluch enthaldend' ‚exsecratorius'; ‚daher ein fluchbrief des patriarchen u. dgl. gegen suspendirte priester, und interdikt einer gemeinde'). Sedmu posla ev' kńigu kletvenu na Bošńake Turke Muslomane, na mečete i na sve gamije, na sve hoğe i na mujezine: ‚Ko je Turčin i turskog plemena... nek se diže tući daurina'. Nar. pjes. vuk. 4, 240. Oni globe izgone kletvenim kńigama (da ne može pop nikake svesteničke službe svršiti). Vuk, dan. 2, 117. Čuju kletvene molitve. S. Ļubisa, prip. 117. Kaluđeri prijete da će dići na mene kletvena bdenja. 240.

b. *koji često kune ili se često kune. — U Stulićevu rječniku:* ‚jurare assuetus'. — *Ovako značeńe može biti i u ovom primjeru:* Kletven težak kune kleta traga. Osvetn. 1, 21.

c. *o mjestu gdje se ko kune.* Imali su osobitu gomilu de su se zaklińali, i ova se zvala kletvena gomila. i dan današńi ima jedna koja se zove Kletvena Gomila. ova je u okrugu trebińskom. J. Pamucina *u* S. Novaković, obl. 21.

KLÈTVENICA, *f. u Stulićevu rječniku:* v. kletnica. — *isporedi* kletvenik.

KLÈTVENÎK, *m. čovjek koji je kletvom obećao što da učini ili se pod kletvu s kim združio. —* XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kletvenikъ ‚foederatus, jurejurando obstrictus'). Ja županь Radoslavь jesmь verьnь kletьvenikь gospodinu kraļu ugrьskomu. Mon. serb. 44. (1254).

KLETVOPRESTUPAN, kletvoprestupna, *adj. koji je kletvu prestupio. — Samo u Stulićevu rječniku:* kletvopristupan ‚perjeratus'.

KLETVOPRESTÚPATI, kletvoprèstûpâm, *impf.* kletvoprestupiti. — *U Stulićevu rječniku:* kletvopristupati, v. kletvopristupiti. — *nepouzdano.*

KLETVOPRESTÚPITEĻ, *m. vidi* kletvoprestupnik. — *Samo u Stulićevu rječniku:* kletvopristupiteļ ‚perjurus, perjuriosus'.

KLETVOPRESTÚPITEĻICA, *f. vidi* kletvoprestupnica. — *Samo u Stulićevu rječniku:* kletvopristupiteļica ‚perjura'.

KLETVOPRESTÚPITI, kletvoprèstûpîm, *pf. prestupiti kletvu. — U Stulićevu rječniku:* kletvopristupiti ‚abjurare'. — *nepouzdano.*

KLETVOPRESTÚPĻEŃE, *n. djelo kojijem se kletva prestupi (isporedi* kletvoprestupiti). — *U kńigama pisanima crkvenijem ili mješanijem jezikom.* Nepravde mnoge i ubijstvo i kletvoprestupļenije. Aleks. jag. star. 3, 280. — *vidi i* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* klętvoprěstąpļenije.

KLETVOPRÈSTÛPNICA, *f. žensko čeļade koje prestupi kletvu, isporedi* kletvoprestupnik. — *Samo u Stulićevu rječniku:* kletvopristupnica, v. kletvopristupiteļica.

KLETVOPRÈSTÛPNÎK, *m. čovjek što je prestupio kletvu. — U kńigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (kletvopristupnik, v. kletvopristupiteļ) *i u Daničićevu* (klětvoprěstupьnikь ‚perjurus'). Klotvoprestupnikь bystь. Domentijanь 107. *I u naše vrijeme upotrebļava ovu riječ Vuk (koji dodaje da je ovo jedna od* 49 riječi slavenskijeh koje se u našemu narodnom jeziku ne govore, ali se lasno mogu razumjeti i s narodnijem riječima pomiješati. nov. zav. 1847. v—vi). Ļudokradicama, lažļivcima, kletvoprestupnicima. pavl. 1tim. 1, 10.

KLETVOZATAJATI, kletvozatajam, *impf. zatajati kletvu. — U Voltigijinu rječniku:* ‚negare con giuramento, spergiurare' ‚falsch schwören, einen meineid thun', *i u Stulićevu:* v. kletvopristupiti. — *nepouzdano.*

KLEVCI, *vidi* Klijevci.

KLEVÈNDALICA, *f. vidi* klevetalica. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KLEVÈNDALO, *m. vidi* klevetalo. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Šta slušaš toga klevendala?' J. Bogdanović.

KLEVÈNDÂŃE, *n. djelo kojijem se klevenda.* ‚Ko obadira ńezino klevendańe, van ko je ka' i ona?' J. Bogdanović.

KLEVÈNDATI, klevèndâm, *impf. vidi* klevetati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ona ništa ne radi, nego vavije druge klevenda'. J. Bogdanović.

KLEVET, *m. samo u Stulićevu rječniku u:* kleveta *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

KLÈVETA, *f.* calumnia, obtrectatio, *zlo što se o kome govori, osobito kad se laže, isporedi* pańkańe, opadańe. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kleveta, *rus.* клевета, *češ.* kleveta. — *Miklošić misli da postaje od istoga korijena od kojega je i glagol* klepati (etymol. worterb. *kod* klepa-). — *Između rječnika u Stulićevu* (‚calumnia, contumelia' *s dodatkom da je uzeto iz bukvara) i u Daničićevu* (‚obtrectatio'). Gněvь, jarostь, klevety, obidy . . . Danilo 208. Da mu ne može ni hoće panka ni kleveta prijata biti. Mon. serb. 458. (1453). Klevetnike grdne i klevetu. P. Petrović, gor. vijen. 10. To je kleveta! to je laž! M. Pavlinović, razg. 55.

KLEVÈTALICA, *f. žensko čeļade što kleveće. — isporedi* klevendalica. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KLEVÈTALO, *m. čovjek što kleveće. — isporedi* klevendalo. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

1. KLEVETAN, *adj. vidi* 2. klevetan, *od čega se razlikuje samo tijem što* a *ostaje u svijem oblicima. — S toga što se nalazi samo na jednom mjestu, nije dosta pouzdano. — U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Ako *(si govoril riči)* klevetane pridajući zlo ali želeći i proseći zlo sebi ali druzim. P. Radovčić, nač. 539.

2. KLÈVETAN, klèvetna, *adj. koji pripada kleveti. — Od* XVIII *vijeka.* Klevetnim jezikom ocrńavaš. D. Obradović, sav. 11. Klevetni, ogovorni, opadni govori ‚verleumderische reden'. Jur. pol. terminol. 571. — *U Stulićevu rječniku ima adv.* klèvetno ‚calumniose'.

KLEVÈTAŃE, *n. djelo kojijem se kleveće. Stariji je oblik* klevetanje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (klevetanje), *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu.* Ukor, klevetanje i proklinanje. I. T. Mrnavić, ist. 105. Kriva svidočastva, klevetanja... Michelangelo. 61. Eto klevetańe u puku protiva popom. Ant. Kadčić 77. Kad se bez smutńe u puku i klevetańa ne bi mogao ustaviti od pričešteńa. 155. Služinče ima se uklańati svakoj svadi i klevetańu. Zbornik zak. 1853. 2, 86.

,Ostavi se klevetańa! naj goreg si se zanata uvatila'. J. Bogdanović.

KLEVÈTATI, klèvećêm klevètâm, *impf.* blaterare; detrectare, maledicere; calumniari, *naj starije je značeńe jamačno bilo: brbƫati, pa je poslije postalo: zlo govoriti, i lagati na koga. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* klevetati, *rus.* клеветать, *čes.* klevetati. — *Postaje od* kleveta. — *Od osnove sadašńega vremena prešlo je u nekijem krajevima ć i u inf. i u prošla vremena, vidi u Stulićevu rječniku i kod* a *na kraju. — Između rječnika u Mikaƫinu* (,obloquor'), *u Bjelostjenčevu* (klevećem ,obloquor'. v. ogovarjam), *u Voltigijinu* (klevetati, *griješkom* klevečem ,sparlare, detrarre, cianciare' ,schelten, plaudern, schwätzen'), *u Stulićevu* (klevetati na koga ,obloqui, obtrectare, calumniari'; klevećati, v. klevetati).

a. *naj starije značeńe, brbƫati, rijetko se nahodi, i to upravo u osobitijem smislu: dosađivati molitvama i preporukama (u Kavańinovijem primjerima u dobrom smislu).* Sam samoga scijeni i ƫubi Boga, dobro svih naj veće, i svak da u tom dni ne gubi nagovara i kleveće. J. Kavańin 145^{b}. Čemu bismo klevetali i molili za potrjebe? 510^{a}. Klevećati, dosadno preporučivati, govoriti o istoj stvari: ,Koliko sam ti klevećala (preporučivala)'. ,Ne kleveći više (ne dosaduj govorom)'. M. Pavlinović. — *Nije dosta jasno značeńe u ovom primjeru:* Svijes mi tarne, srce pina, sve mi neko zlo kleveće. J. Kavańin 174^{b}.

b. *govoriti zlo o kome, pa i lagati na koga, krivo ga potvarati (vidi* opadati, pańkati). — *teško je poznati po primjerima, jeli prvo ili drugo značeńe. — glagol je neprelazni kao kod* a, *ali je u naše vrijeme i prelazni, vidi:* ,Kako ti ona mudro čojka kleveta'. *u Lici.* J. Bogdanović.

a) *uopće.* Sija žena jest prislušala i klevetala i svadu tvorila s susedi svojimi. Pril. jag. ark. 9, 113. (XV *vijek).* Zli u kletve strašne udara i kleveće i žamori. P. Kanavelić, iv. 36. Duši mojoj zašto ovu klevećući riječ mrmoše? 460. Klevetati ,verleumden'. Jur. pol. terminol. 577.

b) *čeƫade ili drugo o čemu se zlo ili lažno govori, izriče se:* ***aa)*** *akuzativom s prijedlogom* na. Klevetahu na ń. Š. Kožičić 56^{b}. Kleveću na ovu istinu. Š. Budinić, sum. 67^{a}. Od daleč od ńih kleveću na ńe. ispr. 59. Ako je kleveta na ine učiteƫe. 89. Na ńih klevećući govoreno. P. Zoranić 35^{a}. — ***bb)*** *dativom s prijedlozima* suprot, protiv. Zloćudnimi besedami klevećući suprot nam. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 140. 3joann. 10. Tko je pun tminosti u ku se upreće, zavidi svitlosti protiv koj kleveće. Đ. Baraković, vil. 374. Suprot ńemu klevetajući. P. Knežević, osm. 19. — ***cc)*** *genetivom s prijedlogom* od. V čem od vas kleveću. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 123^{b}. 1petr. 2, 12. U čemu klevetaju od vas kakono od zločinac. I. Bandulavić 145^{b}. Klevećući i govoreći zlo od drugoga. P. Radovčić, nač. 537. Što je da mu se kleveta i mrmńi od pošteńa? Ant. Kadčić 252.

KLEVÈTAVAC, klevètâvca, *m. vidi* klevetnik. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* Ako on ki se brat zove bude . . . idolski klańavac ili klevetavac . . . Anton Dalmatin, ap. 32.

KLEVÈTÂVKA, *f. vidi* klevetnica. — *U istoga pisca u kojega ima i* klevetavac. Ženo da budu ne klevetavke. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 117. tit. 2, 3.

KLEVÈTƫIV, *adj. koji kleveće. — U rukopisu pisanome crkvenijem jezikom.* Klevetƫiva duša trirožni ima jezykь. Glasnik. 25, 79.

KLEVÈTƫIVICA, *f. vidi* klevetnica. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* Ne klevetƫivice. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 104. 1tim. 3, 11.

KLÈVETNICA, *f. žensko čeƫade što kleveće. — U naše vrijeme, ali može biti i stara riječ, isporedi rus.* клеветница. — *Između rječnika u Stulićevu* (,obloquens, detractans'). Imena su mi: 1. věštica . . . 12. klevetnica . . . *(pisano u naše vrijeme, ali jamačno iz starijega rukopisa).* Starine. 10, 283. ,To 'e sve ona klevetnica, moja dušmanica, ne da' joj se Bog s dušom rastati, od mene uradila'. J. Bogdanović.

KLÈVETNÎK, *m. čovjek koji kleveće. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* klevetьnikъ, *rus.* клеветникъ, *češ.* klevetník. — *Između rječnika u Mikaƫinu* (,obloquutor, maledicus, conviciator'), *u Bjelostjenčevu* (,detractor, oblocutor, conviciator, maledicus'), *u Voltigijinu* (,sparlatore, detrattore' ,ein lästerer, ein beissender mensch'), *u Stulićevu* (,oblocutor, detractor' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara), u Daničićevu* (klevetьnikь ,accusator; obtrectator'). Jako gorci klevetnici prêmo nasь stanutь grêsi naši. Domentijan^{b} 92. Tko bi se našao klevetnikь. Mon. serb. 458. (1453). Si sut nerodnici i klevetnici iže sut razlučili brata od brata. Pril. jag. ark. 9, 114. (1468). Klevetnici osujeni sut. Š. Kožičić 10^{b}. Ovaj prêgrêšenja tvore i čine klevetnici. Š. Budinić, sum. 37^{b}. Cića straha klevetnikov. ispr. 54. Klèvetnike grdne i klevetu. P. Petrović, gor. vijen. 10. Klevetnik, ogovornik, opadnik ,verleumder'. Jur. pol. terminol. 571. Klèvetnîk ,der verleumder'. J. Bogdanović.

KLEVÈTUŠA, *f. augm.* kleveta? *ili* klevetnica? — *U naše vrijeme.* Cruim jezicima klevetuše . . . V. Bogišić, zborn. 178.

KLEVRET (klevrjet?, klevrijet?), *m.* conservus, *drug u službi ili u ropstvu, što je sluga ili rob prema drugijem slugama ili robovima. — Riječ je stara, isporedi stslov.* klevrêtъ, *rus.* клевретъ. — *Tuđa riječ nepoznata postańa; Miklošič misli (i po svoj prilici pravo) da postaje od lat.* collibertus, *ali radi* v *(mj.* b) *vaƫa da je prošlo preko romanskijeh jezika, isporedi stfranc.* culvert, cuivert, *prov.* culvert, *loporski. — Samo u kńigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (,conservus, commilito, sodalis' *s dodatkom da je uzeto iz misala).* Ubêždaju tebe sladьkaago Jisusa, klevrêtь-vladiku, rabь-carja. Danilo 104. Jeteriji sъ klevrêty mnogije pakosti jemu tvorahu. Starine. 22, 216—217. (XV *vijek).*

KLÈZNA, *f.* selo u ulcińskom okrugu.

KLEŽIĆ, *m. prezime. — Pomińe se* XVIII *vijeka.* Kležić iz Rujana od poƫa livańskoga. And. Kačić, kor. 453.

KLI, *vidi* dokli.

KLÍBITI SE, klibîm se, *impf.* smijati se, pokazujući zube; keƫiti se, kesiti se. u Bačkoj. V. Arsenijević.

1\. KLȈCA, *f.* germen; gemma, oculus, *mlada biƫka onakova kakva je u sjemenu i kako iz sjemena raste; također pupoƫak ili oko što niče iz sama drveta ili iz korijena. — Postaje od* kliti. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaƫinu* (klica, kako ti od luka ,nucleus, spica'), *u Belinu* (,germoglio' ,germen' 341^{a}; klice kupusne ,broccoli, cime di cavoli più tenere e delicate' ,brassicarum cymae' 149^{a}; klica od žutjenice ,cicoria, mazzocchi' ,cauliculi cicoreorum' 192^{b}; klice od trava ,cime dell' herbe' ,cimae' 193^{b}), *u Bjelostjenčevu* (klica, kakti lukova etc. ,germen, sur-

culus, stylus prominicans ex nucleo, grano, arbore etc.'), *u Jambrešićevu* (,germen'), *u Voltiģijinu* (,germe, broccolo, germoglio' ,sprosse, ausschössling'), *u Stulićevu* (,germoglio' ,surculus'), *u Vukovu* (,der keim' ,cyma').

a. *sa značenem kao što je sprijeda kazano.* Ostavļat žilu koja će u oni ćas vrć opeta klicu. I. Držić 117. Evo klice simena, al' brzo usane. F. Lastrić, ned. 119. Mak ti ne rodio, i ako ti rodi . . . neka ti ga svega grȁd s vitrom povali, nek ti još mraz ńega u klicah opali. A. Kanižlić, rož. 31. Ako hoćeš uzmložat mušmule koje gńile sime su razsule, skupi, suši i čuvaj do sada; posli klicu da ispusti rada, sime kvasi naj prije u vodi. J. S. Reļković 45. Litnom žitu govore ,jarica', nem je slabja od zimnoga klica. 40. Gdješto djevojke metnu na Ivań dan u lonac zemļe i u ńu posiju nekoliko zrna šenice, pa na Petrov dan gledaju, kako je nikla ili uklijala: ako su klice savijene kao prsten, onda vele da će se one godine udati. Vuk, živ. 68. ,Sprosse' *(prevedeno je)* ,klica' (mjesto ,mladica', a klica je ,,der keim"). Vuk, pism. 25, *ali vidi* b. De je zrno klicu zametnulo, onde neka i plodom počine. P. Petrović, gor. vijen. 23. Uvijek jutro nalik bilo danu, kano klica žitu usijanu. Osvetn. 2, 119. Embrion (,embryo') ili biļna klica onaj je deo biļnog zametka iz kog se nova biļka razvija. J. Pančić, bot. 79. Klica, bot. lat. ,embryo, corculum' ,keim', tal. ,germe, germoglio'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *U metaforičkom smislu.* Ovo je klica od svi zloća. M. Zoricić, osm. 51.

b. *mladica: Vuk (vidi uegor drugi primjer kod* a) *tvrdi da ovo nije pravo značeńe, ali se nalazi u pisaca već od* XVIII *vijeka.* Kako iz korijena oliti hreka otrovana, otrovana klica oliti rasklad nice... S. Rosa 3b. Trgne busa nejednake klice. Osvetn. 4, 26. — *I u metaforičkom smislu.* Nenavidost je toliko otrovan korijen, koliko klice svoje suprot Bogu istom pruža. F. Lastrić, ned. 110. Kakve li klice i mladice otrovne izrastaju iz priotrovnoga ovog korijena. 128

c. *u jednoga pisca* XVII *vijeka kao da znači ńeku vrstu luku.* Želeći bijele lukove i klice i lubenice od Edipta. M. Radnić 307b. Želeći jestiti lukove i klice edipćanske pomriješe. 533a. *vidi:* ,In mentem nobis veniunt cucumeros et pepones, porrique et caepae et allia'. numer. 11, 5.

d. *u prenesenom smislu.* u mladijeh tića one batrļice iz kojijeh poslije perje izraste. Vuk, rječn. *kod* klica.

2. KLȉCA, *f.* igra s nožem i kočićima (u Užicu). Ļ. Stojanović.

3. KLICA, *f.* dońi zub u nerasta. Babina Greda. — *isporedi* 1. kaļac *i* kaļak.

KLICAN, *m. vidi* Kantan.

1. KLȉCAŃE, *n. djelo kojijem se kliče (vidi* 1. klicati). — *Između rječnika u Stulićevu* (,jubilatio'). Uz oduševļeno klicańe sabora. M. Pavlinović, rad. 14.

2. KLȉCÂŃE, *n. djelo kojijem što klica (vidi* 3. klicati). — *Stariji je oblik* klicanje. — *U Belinu rječniku:* klicanje ,il germinare' ,germinatio' 341a; *u Bjelostjenčevu:* klicańe, proniknutje ,germinatio'; *u Stulićevu:* ,germinatio'.

KLȉCAST, *adj. na kojemu je mnogo klica.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,che produce molti germogli' ,fructicosus'.

KLICAŠ, *m. ńeka biļka.* Klicaš, Taraxacum palustre DC. (u Gospiću). B. Šulek, im. 146.

1. KLȉCATI, klȉčêm (klȉcâm), *impf.* kliknuti. — *Od* XIII *vijeka (vidi* 2), *a između rječnika u Voltiģijinu (praes.* kličem *kod* kliknuti) *i u Stulićevu* (klicati, klicam 1. ,jubilare, gestire, canere'. 2. ,se explicare'; *praes.* kličem *kod* kliknuti).

1. *aktivno.*

a. *kao neprelazni glagol, nema objekta.*

a) *o ļudskom glasu.* ***aa)*** *vičući zvati (naj češće u pomoć).* O duše, kliči vrh raja, zovi koga oćeš odvitnika na tvoje ćińenje. Korizm. 6a. Eto odkrivam, eto klicam, o liječniče svemogući. J. Kavańin 88. — ***bb)*** *vikati od veseļa.* Neka poju i veselo kliču. D. Obradović, basn. 155. Ki god ih čuje od veseļa kliče. Nar. pjes. istr. 2, 139. — ***cc)*** *vikati od žalosti.* Sestra kliče a mati nariče. Osvetn. 1, 4.

b) *o životińskom (ptičjem) glasu.* A što kliču žuti jastrebovi. Nar. pjes. juk. 117. Uz ńih kliču dva sokola siva, jedan klikće sa Avale bojne, a drugi je s lomna Durmitora. Osvetn. 5, 31.

c) *o trubi.* Truby ratьnyje kličušte. Danilo 342.

b. *izriče se što se viče samijem riječima onoga što viče* (oratio recta).

a) *uopće.* Ako bi gdo klical ,pomagajte'. Zak. vinod. 57. (1288). Kada su ļudi ,sa nam' klicali. Mon. croat. 184. (1503). Svak mu od vas neka kliče: ,Zdrav, prislavni dobitniče!' G. Paoli *u* I. M. Mattei 372. Aga kliče . . .: ,Kreni svatko pomnit posla svoga!' Osvetn. 1, 51.

b) *proglašivati (pred narodom).* Tebi, sudče v Vrbnici, zapovidamo da učinis klicati i navestiti vsêm tim ļudem da nigdor od ńih ne budi toliko smiu... Stat. krč. ark. 2, 287. (1483). Da ima po svem meste činiti klicati da svaki čuva svojega ogńa. Stat. kast. 189. (1490). Aleksandar u vojski reče klicati: ,Gdo prvo boja sasede (s końa) da umira brez osujenja'. Aleks. jag. star. 3, 262.

c. *s infinitivom* zvati *znači gotovo: počińati zvati.* Sred tuge i sada te klicem zvati. I. Đordić, salt. 293.

d. *s objektom.*

a) *objekat je čeļade, te glagol znači: vičući zvati (u pomoć).* Klicu Turci Muja i Aliju. Nar. pjes. vuk. 5, 115. Il' se vila u grm ulovila, tere kliče pobratima vjerna. Osvetn. 1, 1. *amo pripada i ovaj primjer:* Kličem tko bi pomilova'. J. Kavańin 163a.

b) *objekat je čeļade, glagol znači: vičući hvaliti.* Da ga Pio hvali i kliče, da dostoji sve. J. Kavańin 133a. Tebe *(Bože)* kliče proroka broj hvaļeni. I. Đordić, uzd. 192.

c) *objekat je* ime; *značeńe je glagola:* ***aa)*** *kao kod a).* Tve pomoćno kličem ime. I. Đordić, salt. 395. — ***bb)*** *uopće zvati.* Klicati imena, zvati poimence ,die namen ausrufen'. Jur. pol. terminol. 50.

d) *kao proglašivati.* Neg ja štimam pticu vernu lastovicu ka nam v jutro klica veselu zornicu. Jačke. 128. A v večer pletenica vsakdar srićnu uru klica, ako 'e pri tom holbica. 270.

2. *pasivno, bez subjekta.* Ako nî onde klicano. Zak. vinod. 57. (1288).

3. *sa* se.

a. *pasivno, zvati se.* Ali ča ja znam, kako se kliče. *(u Istri).* Naša sloga. god. 13, br. 22, str. 89.

b. *recipročno, zvati jedno drugo (u pomoć, isporedi* 1. d, *a)).* No boj biju, kliču se junaci. Nar. pjes. vuk. 5, 423. Puske grme, kliču se junaci. Ogled. sr. 244.

2. KLȉCATI, klȉcâm (klȉčêm), *impf. vidi* 1. klecati. — *Od* XVIII *vijeka (samo po zapadnijem*

krajevimu). A ne pušta ńem' s ńih klicat sve koljeno neba, zemļe i pakleno. J. Kavańin 372^b. Klica a klice: ‚Vilo umitna!...' 150^a. Klicaju prid jednim i drugim otarim. A. d. Bella, razgov. 17. Većekrat priko dneva prid ńom klicašo. J. Banovac, pred. 136. Korisno je klicati kad se imenuje ovo ime Marija. M. Zoričić, zrc. 76. Kliče *(pred isporjednika)* i osvada se od toliko grija. 122. Sagrišuju dakle kipoklańanjem katolici, kad klicaju prid prilike Isukrsta i b. divice? Blago turl. 2, 80. Reci mi sad, zašto katolici klicajuć prid prilike ne čine kipoklańanje? 2, 81. Kršćani klicali bi prid noge ńiove. A. d. Costa 1. 117. Klica prid noge proroka. I. J. P. Lučić, razg. 16. Nevoļni Adam klica na kolina. 43. On na trku klica na koļena. Nar. pjes. juk. 259. Sve mu doro kliče na šļukove. 248. Dogat kliče na prva koļena. 271.

3. KLÌCATI, klicâm (klĩčêm), *impf. vidi* kliti. — *Postaje od* 1. klica. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (klicati, proklicati ‚emittere nucleum vel spicam') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* klicati, klicam ‚germinare o germogliare ‚germino' 311^a), *u Bjelostjenčevu* (klicam, v. niknem), *u Voltiģijinu* (klicati, klicam ‚sbocciare, sbocchiare, germogliare' ‚aushülsen, sprossen'), *u Stulićevu* (klicati, klicam ‚germinare, surculos emittere'). Vrijež koji je stoprv počeo klicat. D. Bašić 107. U vis odmah jer iz pupa kliču. J. S. Reļković 150. Iz takovih jerbo loze kliču. 258. Klicati ‚keimen'. Podunavka. 1848. 58. — *Metaforički.* Na ńoj mi je *(na ovoj zemļi)* grobļe pradjedovsko, na ńoj moje pleme od Kosova klica. S. Ļubiša, prip. 175.

KLICAV, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* v. klicast.

KLÌCIJA, *m. vidi* klincov. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ti si već veliki klicija'. J. Bogdanović.

1. KLICKATI, klickam, *impf.* cacare *(kaže se o djetetu).* — *U naše vrijeme u Srbiji.* V. Ilić. — *vidi* 2. kličak.

2. KLICKATI, klickam, *impf.* na końu kaskati (kaže se s prezirańem). — *U naše vrijeme u Srbiji.* V. Ilić.

1. KLÎČ, *m. vidi* 1. klicańe. — *isporedi* klik. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* klićь, *rus.* кличъ. — *Postaje od korijena* klik *glagola* kliknuti *nastavkom* jъ *pred kojijem se* k *mijeńa na* č. — *U starijim kńigama, a u Istri i u naše vrijeme s osobitijem značeńem.* Velikь kličь sami meždu soboju sьtvoriše, žalostiju zadržešte se. Domentijan^a 299. Ako jest onde klič bil ‚pomagaj'. Zak. vinod. 8. (1288). — *U osobitom smislu: proglas, proglašivańe, naj češće kad se što prodaje na bubań (vidi* bubań, 1, *i)), isporedi* licitì. I bi cińen klič na placi. Statut vrban. 172. Prodan vinograd sa vsimi kliči i zakoni našoga mesta. Mon. croat. 74. (1450). Tako govore Istrijanci i danas: ‚prodavat na klič' (‚all' incanto'). F. Kurelac, rad. 15, 120. Klič ‚renuntiatio'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 9.

2. KLIČ, *m. ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* Klićь. S. Novaković, pom. 134.

1. KLÍČAK, klička, *m. drveni klin (u osobitijem značeńima).* — *Može biti srodno s* 2. klica. — *U naše vrijeme.*

a. drven klin, koji karigu końsku za gńat sapińe. *u Lici.* ‚Ne bi iž ńega rijeci na kličak izvuka'. J. Bogdanović.

b. komadić drva kojijem se sapińu pločice. u Stonu. ‚Daj mi još jedan kličak, nemam ih nego tri'. M. Milas.

2. KLÍČAK, klička, *m. u Vukovu rječniku:* djetińe govno. — *isporedi* 1. klickati.

KLĨČAN, klĩčna, *adj. koji pripada klici.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚surcularis'.

KLĨČÂŃE, *n. ime gori u Hercegovini.* Glasnik. 22. 21. 55.

KLIČATI(?), kličim, *impf. o glasu u ńekakve ptice.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* *(Ptice)* kličo, cokću. klikću ... A. Kanižlić, rož. 6.

KLÍČAV, *adj. o čeļadetu u kojega je počela sijedjeti kosa.* — *U Vukovu rječniku:* kličav čovjek ‚der anfängt graue haare zu bekommen' ‚incanescens'.

KLIČÈTINA, *f. augm.* 1. klica. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Este li već iskopali taj rastić?' ‚Ne da se još iskopati, velike su mu kličetine'. J. Bogdanović.

KLĨČEVAC, Klĩčêvca, *m. mjesno ime.*

a. *u Srbiji.* ***a)*** *u okrugu vaļevskom.* ***aa)*** *vis.* — *u Vukovu rječniku:* ‚ein berg bei Vaļevo'. — Kličevac, izbrežak na severnoj strani Vaļeva. M. Đ. Milićević, srb. 401. — ***bb)*** *zaselak.* K. Jovanović 99. — ***b)*** *selo u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 140.

b. *u Vukovu rječniku:* brdo više Skočića na lijevoj strani Drine ‚ein berg an der Drina' *s primjerom iz narodne pjesme:* Pokliknula prebijela vila sa Kličevca od grada Kostura, te dozivļe kamenu Skočiću.

KLĨČEVAČKÎ, *adj. koji pripada selu Kličevcu.* Kličevačka *(opština).* K. Jovanović 140.

KLĨČEVO, *n.* mjesto blizu Nikšića.

KLĨČICA, *f. dem.* 1. klica. — *U Stulićevu rječniku:* ‚parvus surculus' *i u Vukovu.*

KLÍČO, *m. u Vukovu rječniku:* čovjek koji je kličav. — *Akc. se mijeńa u voc.* klîčo. — *Upravo je ipokoristik.*

KLIĆA, *m. ili f.(?), ime muško ili žensko (?).* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 70.

KLĨĆI. *vidi* kliknuti.

KLÎJ, *m. vidi* 1. klija. — *U rukopisu* XVII *vijeka pisanome crkvenijem jezikom, s oblikom* klej *po istočnom govoru.* Mêtni vь zlato u činiju klea svêtla goveždega na 10 listov zlat koliko lešnikь. Glasnik. 25, 35.

1. KLĨJA. *f.* gluten, *polužitka tvar kojom se lijepi što da se sastavi s čim drugijem, te kad se osuši, ostane jedno drugome prilijepļeno; naj češće se čini dugo kuhajući kosti ili kožu od životińa itd., te se sastoji iz hladetine koje ima u onima.* — *isporedi* klij, 2. keļ, tutkal. — -i- *stoji mj. ńegdašńega* ê. — *S muškijem oblikom* klêj *riječ je praslavenska, isporedi stslov.* klêj, *rus.* клей, *češ.* klej, kli, *poļ.* klej. — *Po grč.* κόλλα *može se pomisliti da je indoevropska osnova; ali je veća prilika da je riječ uzeta iz germanskijeh jezika, isporedi novovńem.* klei, *glib, glina, anglosaks.* clæg, *engl.* clay, *pa i stvńem. i novovńem.* kleiben, *priļepļivati, itd. ovo je od indoevropskoga korijena, isporedi grč.* γλοιός, *tekućina što se priļepļuje,* γλίνη, γλία. *klija, lat.* glus, gluten *(vidi i našu riječ* glina *kod koje se nije ništa kazalo za ovo postańe). glas* k *pokazuje da je slavenska riječ načińena po germanskoj, tako je i za lit.* klejai. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚gluten, glutinum') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (v. keļe), *u Voltiģijinu* (‚colla, materia viscosa' ‚leim'), *u Stulićevu* (‚gluten, glutinum'). Smola, tutkal iliti klija *(pisano* kliha). F. Lastrić, ned. 169. Onaj vaļak sastoji od klije (tutkala, keļa) i sirupa ili glice-

rina. B. Šulek. graf. umj. 161. Otpaci koža za kliju ili tutkalo (,leimleder'). Zbornik zak. god. 1853. 911. Klija od ribe, roga, kože . . . 1078. Klija, tech. (vulg. tutkalo, keļe) ,leim', frc. ,colle', egl. ,glue'. tal. ,glutine. colla forte, colla di ossa'; chem. klija od hrskavice ,chondrin'; koštana klija ,knochenleim', frc. ,gélatine d'os, colle d'os, ostéocolle', egl. ,glue of bones, gelatine of bones'; bot. chem. biļevna klija ,pflanzenleim'; tech. škrob ,schlichte des webers', frc. ,parement, parou, encollage, chas', egl. ,dressing', tal. ,bozzima, apparecchio'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. KLIJA, *f. vidi* 2. klijen. Klija, Alburnus lucidus Heck., bijelka, bjelica, brzak, varavac, ritotrunci, povrhusice. Đ. Sebisanović, progr. rakov. real. 1880. 17. u Karlovcu.

KLÌJALAC, klijaoca, *m. čovjek koji klija (vidi* 2. klijati). — *Samo u Stulićevu rječniku:* klijalac *i griješkom* klijaoc ,qui glutinat'.

1. KLÌJÂŃE, *n. djelo kojijem što klija (vidi* 1. klijati). — *U Vukovu rječniku.*

2. KLÌJÂŃE, *n. djelo kojijem se klija (vidi* 2. klijati). — *Stariji je oblik* klijanje. — *U Mikaļinu rječniku:* klijanje; *u Belinu:* klijanje ,incollamento' ,glutinamentum' 392[b]; *u Stulićevu.*

KLÌJATEĻ, *m. vidi* klijalac. — *Samo u Stulićevu rječniku,* ,qui glutinat'.

1. KLÌJATI, klijâm, *impf. vidi* kliti. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* klijámo, klijáte *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* klȉjâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* ,keimen' ,germino'. Sjeme ne izrašćuje, nego naj prije klija, pa nikne. Vuk, pism. 25. Poseju nekoliko zrna psenice pa na Petrov dan gledaju kako je nikla ili klijala. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 30.

2. KLÌJATI, klijâm, *impf. lijepiti, prilepļivati klijom.* — *Akc. je kao kod* 1. klijati (*part. praet. pass.* klȉjân). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (klijati, priklijati ,glutino, conglutino') *gdje se naj prije nahodi, u Voltiģijinu* (,incollare',zusammenleimen. einkleistern', *u Stulićevu* ,glutinare'). Da se na ńem može pisati i da postane uopće jači i cvršći, treba ga klijati. B. Šulek, graf. umjet. 21.

KLIJÈČATI, *vidi* kļèčati.

1. KLÌJEN, *adj. vidi* klijenit. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide klijenit). Po zemļi četveronožice smucati se kako druzi hromi i klijeni mnokrat čine. B. Zuzeri 120.

2. KLÌJEN, *m. ńeka riba (vidi daļe). — Riječ je praslavenska, isporedi češ.* kleń, *poļ.* kleń. *oblik je praslavenski* klěnь: ь *na kraju potvrđuje se mekanijem glasom slova* n *u češkom i u poļskom jeziku; a* ě *oblikom rumunske riječi* clean *što je očito uzeta iz stslovenskoga (u stslovenskijem knigama nema joj potvrde). — Vuk bilježi značeńe ove riječi kod* klên *uz drugo značeńe (vidi* 1. klen), *te ne kaže izrijekom da je* klên *po istočnom govoru, a kod* klȉjen *piše* vide klên *ali se ne zna je li htio kazati o oba značeńa ili samo o jednome. u čakavaca se izgovara po zapadnom govoru* klin (*ne znam s kakvijem akcentom), kao što sam našao zabiļeženo Daničićevom rukom. kako bi po južnom govoru glasilo,* klȉjen *ili* kļên? *uprav se ne zna: drugi se izgovor potvrđuje kratkijem* klen *u Vukovu rječniku, a prvi samom riječi* klijen *u istom rječniku, ali se kod ovoga ne zna misli li Vuk na* Acer campestre (*u vidi i* 3. klijen) *ili na* Squalius dobula *ili na oboje. — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (klen, riba ,capito') *i u Vukovu:* kleu, klêna, nekaka riba ,Squalius dobula Heckel' (*u trećem izdańu:* ,Squalius cephalus L., Döbel); klȉjen, vide klen *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* — Klen ,der mausfänger'. G. Lazić 80. Klen (Squalius dobula Heck.). K. Crnogorac, zool. 120. J. Pančić, ribe u srb. 113. — *isporedi* 2. klija.

3. KLÌJEN, *m. vidi* 1. klen. — *Nije dosta pouzdana riječ, jer se u starijim knigama može čitati i* kljen (*vidi* 1. kļen), *a radi Vukova rječnika vidi što je kazano kod* 2. klijen. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide klen *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori*). Gdje jedna od vila kraj vira vodena bješe se sakrila za stabar od klijena (*ili* kljena?). M. Vetranić 2, 116. Pri stupu od borka, smrijeka i jasena, pri stupu javorka, hrasta i klijena (*u naj starijem rukopisu* klena, *u mlađemu* kļena). 2, 283. Klijen (*ili* kljen?, *jamačno u rukopisima* kljen), carpino (Kuzmić, Aquila-Buć), Acer monspessulanum L. (Vodopić, Hercegovina. Vuk, Crna Gora), v. Klen. B. Šulek, im. 146.

KLIJÈNAK, Klijènka, *m. ime nekakvu gradu.* — *U Vukovu rječniku bez značeńa s primjerom iz narodne pjesme:* Iz Klijenka grada bijeloga. (Ķńigu piše Hasanaginica iz Udbińe iz turske krajine, mila čerka Hamze kapetana iz Klijenka grada bijeloga. Nar. pjes. vuk. 3, 199).

KLÌJENÎK, *m. klijen (vidi* 1. klijen) *čovjek.* — *Samo u jednom rukopisu* XVI *vijeka.* Mnozi tadaj klijenici i hromi izlijećeni jesu. N. Rańina 142[a]. act. ap. 8, 8. I oto ļudi noseć na odru človjeka ki bješe klijenik. 142[b]. luc. 5, 18. Prikazovahu ńemu klijenika. 165[b]. matth. 9, 2. Reče klijeniku. 165[b]. matth. 9, 6. — *Na jednom mjestu ima dat. sing.* klijenikomu *kao da je adjektiv: vaļa da se pisaru htjelo pisati* klijenitomu: Reče klijenikomu. 143[a]. luc. 5, 24.

KLÌJENISTVO, *n.* paralysis, *osobina (bolest) onoga koji je klijenit. — Uprav* klijenitstvo, *ali je* t *ispalo ispred* s. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka (po zapadnom govoru* klînistvo). Devetnaeste oslobojenijeh od pritešćijeh bolesti . . .; od tropike i klinistva četiri . . . B. Kašić, iń. 102.

KLÌJENIT, *adj.* debilis, paralyticus, *koji se radi bolesti ne može micati ili ne može micati kojijem udom. — isporedi* 1. klijen, klijenitav, klijentav. — *Oblik je* klijenit *po južnom govoru, po istočnom glasi* klênit, *po zapadnom* klînit. — *Nepoznata postańa; može biti uzeto iz grčkoga jezika, isporedi grč.* κλίνη, *posteļa,* κλινικός *i novogrč.* κλινήρης, *koji leži bolestan u posteļi. — Od* XVI *vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Mikaļinu* (,paralyticus'), *u Belinu* (,paralitico, che patisce di paralisia' ,paralyticus' 539[b]), *u Bjelostjenčevu* (klenit, v. drhtavec), *u Voltiģijinu* (klenit ,paralitico' ,gichtbrüchiger'), *u Stulićevu* (,attractus, mancus, mutilus, paralyticus'), *u Vukovu* (sakat, da se ne može maći, vide uzet *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori*).

a. *o čeļadetu.* Slip nosi klijenita, er ńemu nije moć podana, da može po sebi igdi poć, a klijenit pak tomu ki vida ne ima, da dobro it može kaže put očima. D. Rańina 107[a]. Ali je lašńe rijeti grešniku: praštaju ti se grijesi? ali klijenitu: dvigni se i hodi? . . . Tadaj reče klijenitomu: ,Dvigni se i hodi . . .!' A. Gučetić, roz. jez. 295. Jedan paralitik klinit li osta zdrav. B. Kašić, fran. 213. Marija Diac slijepa i klinita steče i vid i snagu. 214. Sluga moj leži u kući klinit. rit. 104. Koje hrome, koje kļaste, ke klijenite blag izvida! G. Palmotić 3, 129[a]. Klinit pravan iznađe se. P. Kanavelić, iv. 518. Isto reče klijenitu uemoćniku ozdravivši ga. B. Zuzeri 5. Vidje

jednoga klijenita siromaha. 63. Skačo oncas ne kako klijenito čeļade, nego kako zdrav. D. Bašić 100. Slijedio bi veoma lasno ležat za dosta vremena u odru cijeć nemoći oni klijenit od koga nam čini uspomenu sveti Mateo. 149. Tako klijenita ne sidela! (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 298. Oboli i klijenit ostane savrtijeh noga i ruka. Nar. prip. vuk.² 262. Znadi da ćeš klijenita ležati. V. Vrčević, niz. 285. Klinit, bolestan. na Krku. L. Mrazović.

b. *o udu koje se ne može micati.* Da ruke i noge mojo budu klijenito biti i usahle. V. Andrijašević, dev. 71.

KLȈJENITAC, klȉjenica, *m. klijenit čovjek.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (sa zapadnijem oblikom* klînitac). Slijepce, gubce, zdravio nije li i klinitca drhat? J. Kavańin 337ᵃ.

KLȈJENITAV, *adj. vidi* klijenit. — *isporedi* klijentav. — *U dva pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* Izliječi ļude klijenitave. I. Đorđić, ben. 31. Deset klijenitavijeh ozdravi. 35. Ovemu klijenitavu zdravļe podijeli. 143. Nosijahu raslabjenika u žilami i klijenitava. S. Rosa 62ᵇ.

KLȈJENITAVAC, klȉjenitâvca, *m. klijenitav čovjek.* — *U dva pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeku.* Ruku usušenu ńekoga klijenitavca izvida. I. Đorđić, ben. 113. Ne poznavši ga voće za predńega klijenitavca. 193. Uspeše klijenitavca na tomu odru. S. Rosa 63ᵃ. Klijenitavče, tebi govorim. 63ᵃ.

KLIJENT, *adj. vidi* klijentav. — *Stulli je jamačno ovu riječ načinio od* klijenit *i* klijentav, *te nije ni po što pouzdana.*

KLȈJENTAV, *adj. vidi* klijenit. — *isporedi* klijenitav *od čega vaļa da i postaje izgubivši i između* n *i* t. — *U Stulićevu rječniku:* klijent, klijentav, v. klijenit. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KLȈJENTAVAC, klȉjentâvca, *m. klijentav čovjek.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KLȈJENTAVICA, *f. klijentavo žensko čeļade.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* Klijentavica iz Gruža donijela vreću spuža, pošla na Gradac, slomila vratac, pošla na Goricu, slomila nožicu. *(u dječjoj igri).* P. Budmani.

1. KLȈJEŃE, *n. vidi* 1. kleńe *i* 3. klijen. — *isporedi* 2. Klijeńe. — *U Vukovu rječniku:* ‚der ahornwald' ‚aceretum'.

2. KLIJÈŃE, *n. ime selu u Srbiji u okrugu šabačkom.* — *Po svoj prilici ista je riječ što* 1. klijeńe. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (selo u Macvi). U Klijeńe selo dolećeše. Nar. pjes. vuk. 4, 183. — *Nalazi se pisano i* Kleńe (K. Jovanović 177), *ali je to po istočnom govoru: u Vukovu rječniku ima:* Kléńe (ist.), vide Klijèńe.

KLIJESTEN, *m. vidi* kesten. Klijesten, castagne (u sińskom rukopisu), Castanea vesca Grtn., v. Kesten. B. Šulek, im. 146.

KLIJÈŠTA, *n. pl.* forceps, *oruđe (naj češće kovačko) kojijem se što stiskuje i drži čvrsto. sastoji se iz dva mala (obično gvozdena) raga (oziba, drije poluge) koja su prekrštena ili drukčije sastavļena tako da se okreću oko jedne osi ili steżajice; duļa se strana (držak) drži u ruci te kako se ova rukom stiskuje, druga strana ńekoliko većom silom (prema svojoj mańoj duļini) stiskuje ono što se hoće čvrsto držati. — Osim oblika sredńega roda koji je naj običniji, imaju i dva ženska oblika:* klijèšte *i* klijèšti *(ovaj govor samo u čakavaca); u jednom primjeru pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka kao da je* kliješti *muškoga roda:* Ti mi reuškavaš kako kliješti koji nijesu za ino dobri neg za tisknut i potegnut sebi. M. Držić 277. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* klešta, *rus.* клещи *(m.). češ.* kléšté, kleštė, klište, *poļ.* kleszcze; *vaļa da je srodno i lit.* kliszė *(u raka).* — -ije- *stoji u južnom govoru mj. praslavenskoga* ě, *kako se vidi po stslavenskom obliku (i po maloruskom* кліщи), *te po istočnom govoru glasi* kléšta *i* kléšte *(u Vukovu rječniku;* klešti *nije potvrđeno), po zapadnom* klišta, klište, klišti. — *U čakavaca i u nekijeh zapadnijeh štokavaca ima* šć *mj.* št. — *U ńekijeh čakavaca ima i* ļ *mj.* l, *n. p.:* kļisći *(instr.).* Tondal. star. 4, 114; kļišći *(nom.).* J. Kavańin 159ᵇ; kļešća. Nar. prip. mikul. 26; *i u jednoga pisca štokavca iz Slavonije:* kļištama. A. Tomiković, gov. 165; kļištma. 165. 166. — *Nepoznata postańa; može biti da je srodno s novoslov.* klêsiti, *klaštriti, češ.* klestiti, *klaštriti, škopiti, poļ.* kleścić, *škopiti, isporedi* kloštriti. — *Između rječnika u Vrančićevu* (klišća ‚forceps'), *u Mikaļinu* (klište ‚forceps'; klišti od ogńa ‚forceps ignaria'; klišti za vaditi zube ‚forfex'; klišti za useknuti svijeću ‚emunctorium, funicula, forcinula'; klišti od raka, al' iue ribe ‚acetabula, flagella, forceps denticularis, chelae, grallae, forficulae'), *u Belinu* (kliješta ‚tanaglia e tenaglia, strumento noto' ‚forceps' 721ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (klešće, klešća ‚forceps'. 2. klešće kuhinske ‚pruniceps, forceps igniaria'. 3. kojemi se zubi znimļu ‚odontagra, dentorpaga'. 4. klešće rakove ‚chela'), *u Jambrešićevu* (klešće ‚forceps'; klešće za ogeń ‚pruniceps'), *u Voltiģijinu* (kleštje ‚tanaglia; mollette' ‚zange, kneipzange'), *u Stulićevu* (kliješta, f. *(sic)* pl. ‚forcipes ignitae, volsella, branchiae'; klešće, v. kliješta); *u Vukovu:* kliješta ‚die zange' ‚forceps': kliješte, 1. vide kliješta. 2. (u Dubrovniku) ‚die lichtscheere' ‚emunctorium'. cf. mumakaze *(vidi kod* e).

a. *uopće.* — kliješta. Indi nek mu nije ruka stisla nokte, kao klišta. V. Došen 231ᵃ. Zame kļešća, pa ju udre po prsteh. Nar. prip. mikul. 26. Majstor za to ima kliješta da ne žeže ruke. Nar. posl. vuk. 174. Kovač kliještima radi na živom ugļevļu. Đ. Daničić, isai. 44, 12. — kliješte. Ońas zakļučast kako klišće na dvoje jemiše *(zvir).* P. Zoranić 7ᵃ. Kovač za to ima kliješte da ruke ne žeže. Nar. posl. vuk. 135.

b. *oruđe za mučeńe kojijem se štipļe, dere meso, vade zubi, gule nokti itd.* — kliješta. Otkidahu jim meso klestima. B. Kašić, per. 80. Ako bi osuđeni hotio biti klišti mučen. P. Posilović, nasl. 128ᵃ. Njeki kliještima gorućijem razkinuti. B. Zuzeri 333. Nokte prije izpod žila jednoga po jednoga kliještima su joj skorijepili. 333. Kažu da su mu kleštima vukli i sekli sise i meso. Vuk, dan. 4, 10. *u paklu i ogńena kliješta.* Da će bit *(u paklu)* klišta od ogńa. J. Filipović 3, 372ᵃ. Nepodobe popadoše ńega kļišći ogńenimi. Tondal. star. 4, 114. — kliješte. Imam klišće, bradvu i konop . . . P. Hektorović (?) 161. Strasne klište donesoše. S. Margitić, ispov. 263. Klište i klini usjani. I. Grličić 128. — kliješti. Bradbe, kose, kliješti, uda ki uesvijesne ćića zloće tvo'a nemilo kidat hoće *(u paklu).* J. Kavańin 393ᵇ. Ogńi, češļi, kļišći, kļuči . . . 459ᵇ.

— *Ovakovi primjeri ne zna se pripadaju li amo ili pod* c. — kliješta. Vazamši za to cocan klišća poce joj zubi vaditi. F. Vrančić, živ. 62. Povadi mu kliještima zube. Nar. pjes. vuk. 2, 208. Ti uzimaj klišta od mazije, vadi Radi dva bijela zuba. Nar. pjes. marj. 112.

e. *oruđe ļekarsko, n. p. za vađeńe zuba.* Klijesta ,cane, stromento da barbiere per cavar denti' ,forfex'. A. d. Bella, rjecn. 165a; klijesta za vadit zube ,cavadenti, stromento col quale si cavano i denti' ,forceps dentaria'. 177b. *vidi i u drugijem rječnicima. — isporedi* b *pri kraju. — Može biti da i ovaj primjer (s oblikom* klijeste) *amo pripada:* Pazit vaļa pripašne junadi; diži ńojzi počestje jezike. pod ńim' budu bradavice nike . . . uzmi oštre štipačice klište. pak zaštipaj i skidaj je doli. J. S. Reļković 423—424.

d. *čim se vadi iz ogńa raspaļen ugļen. često su ovaka klijesta drukčije načińena od onoga što je kazano sprijeda.* Klijesta ,molle, strumento di ferro per prender carboni accesi' ,forceps'. A. d. Bella. rjecn. 193a *(vidi i u drugijem rječnicima).* Buduć klijestima digo s otara ugļen gorući. A. Kalić 533. S ugļenom koga s klisti s otara uze. E. Pavić. ogl. 390. Živ ugļen koji uze s oltara kliještima. Đ. Daničić, isai. 6, 6. — klijeste. Uzamši jedan vatreni živi ugļen . . . i to ne s rukom veće s kļištama. A. Tomiković, gov. 165. — klijesti. Što je serafin s kļisima uzeo oni ugļen. 165. Što serafin oni nije smio vlastitom rukom dotaknut se oltara, veće se je služio s kļištima . . . 166.

e. *čim se svijeća usekne.* Klijesta za svijeće ,smoccolatojo, stromento col quale si smoccola' ,emunctorium'. A. d. Bella. rjecn. 681a. *vidi i u drugijem rječnicima (Vuk kaže da se u ovom smislu u Dubrovniku kaže* klijeste, *ali sam ja u Dubrovniku čuo samo* klijesta).

f. *udo slično pravijem klijestima u nekijeh živótina, kao u raku, u jakrepa itd.* Klijesta od raka ,branca di granchio' ,chela'. A. d. Bella, rjecn. 355a. — klijesti. S protegnutijemi klistijemi *(rak)* nosaše . . . B. Kašić. fran. 166. — *vidi i u rječnicima.*

KLIJEŠTE, *f. pl. vidi* klijesta.

KLIJÈŠTEVICA, *f. gora u Srbiji u Šumadiji. — U Vukovu rječniku.*

KLIJÈŠTI, *vidi* klijesta.

KLIJÈŠTIĆI, *m. pl. dem.* klijesta. *U Belinu rječniku:* ,tanaglia e tenaglia. strumento noto' ,forceps' ,diminutivo' 721b, *i u Stulićevu. — nije dosta pouzdano (radi muškoga roda).*

KLIJÈŠTITI, klȉještîm. *impf. stiskivati klijestima (u osobitom smislu, mučiti štipļući i dereći kožu i meso). — U Belinu rječniku:* ,attanagliare. cioè tormentare con le tanaglie' ,forcipe torquere' 115b; *u Voltigijinu:* kleštiti *i* klijestiti ,attanagliare, tormentar con tanaglie' ,zwicken, kneipen'; *u Stulićevu:* ,forcipe torquere'. — *U jednoga pisca našega vremena u prenesenom (hiperboličkom) smislu, o očima, kao da samijem gledańem hvataju kao kliješta.* Gelati su u opravi prvi. sa ńih ruha crļenilom blijeste. a krvave oči na krv klijeste. Osvetn. 1, 63.

1. KLIJET, *f.* casa. cella, *kao da je naj starije značeńe: mala kuća spletena od pruća, te su se iz ovoga razvila i druga. — isporedi* 2. klijet. — -ije- *stoji mj. negdašńega* ě *u južnom govoru, u istočnom glasi* klêt, *u zapadnom* klit. — *Akc. se mijeńa u loc. sing.* klijeti (kléti. klíti), *u gen. pl.* klijétî (klétî, klitî), *u dat., instr., loc. pl.* klijètima (klétima, klitima). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* klětь, *rus.* клѣть, *češ.* klece. *kafez), poļ.* kleć *(zemļana koliba); lit.* klëtis, *let.* klets *vaļa da su riječi uzete iz slavenskoga jezika. — Nepoznata postańa. Miklošić ispoređuje got.* hlethra, *novovńem. (u dijalektu)* kleete, *srlat.* cleta, *staroir.* cliath ,crates'. — *jeli korijen srodan s korijenom grč.* κελία, καλιος, καλύβη, *lat.* cella? — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* klet, *v.* pevnica), *u Jambrešićevu* (klet ,cellarium'), *u Stulićevu* klet. klit *i* klijet, klijeti. f. ,cubiculum'), *u Vukovu (vidi kod* a, *b)), u Daničićevu:* klětь ,conclave; crates pastorales' (rekao bih da je to. cf. klětište).

a. *kućica, koliba.*

a) koliba spletena od pruća u kojoj ļeti prebivaju pastiri (vidi u Daničićevu rječniku). — isporedi kļetište. Jako putь upada na kleti. Glasnik. 15, 281. (1318?). Na Drьtutovu kletь. 302. Na Vlьciju Klětь. 282. — *Vaļa da amo pripada i ovaj primjer:* A čista djevica gdje u klijeti sjedaše, Jesusa mladijenca na krioci držaše. M. Vetranić 1, 309.

b) vidi u Vukovu rječniku: klȉjet, f. ,eine kammer' ,cella' *s dodatkom da se govori u Hercegovini i još:* Klijet u Srbiji na ńekijem mjestima (kao n. p. po Jadru i po Pocerini) zovu ,ajat' ili ,vajat', a na nekijem mjestima (kao n. p. po Moravi) ,stasina' i ,ižina'. u Srbiji koliko god ima u kući ożeńenijeh ļudi. toliko ima oko kuće vajata. te svaki čovjek u svom vajatu spava (bez vatre) i ļeti i zimi; jer se u vajatima ne loži vatra) sa svojom ženom, i drži svoje haļine i ostalo koješta. u gdjekojijem se vajatima drži vino. rakija, sir, maslo, skorup, med, i ostale domaće stvari. *vidi i:* Vajat, klijet i stasina osobite su zgrade za sebe, a komora, čiler i sprema po naj više su u kući. Vuk. rjecn. *kod* sprema. Paraklisijarьhu sьdьsu kь kļučarevi jako da vьzьmetь vino, i obema vьsьdьšiima vь kletь . . . Danilo 268. Klijeti vam sve pune, družine gizdava. i sukna i vune i bijela postava! M. Držić 154. I vnoter mi vpeļasmo toga Kalmanovića vu vinograd i vu klet na gorni vrate toga vinograda. Mon. croat. 300. (1595). Klit mirlisa Božjega. J. Banovac. blagosov. 163. Dobar čovjek iz dobre klijeti iznosi dobro. Vuk. mat. 12, 35. Kuća de se sakupļaju na blagovańe i na dogovor zove se ,domaćina', stanovi pojedinijeh zadrugara ,klet'. V. Bogišić. zborn. 7.

c) u jednom primjeru xv vijeka u rukopisu pisanom crkvenijem jezikom znači veliku kuću Jako sьstvija dьni 6, i pokaza mi kletь preveli kuju. Starine. 18, 205.

b. *mjesto zatvoreno u kući gdje se prebiva, soba, sobica*

a) conclave, cubiculum. *soba uopće (bez obzira na veličinu), naj češće u kojoj se spava.* Vь tajnuju kletь carь vьhoditь. Domentijanb 128. Jegda molisi se, vьlezi vь klětь svoju i zatvori dveri svoje. Danilo 38. matth. 6, 6. Vas dan je sidjela zlovoļna u klijeti. M. Vetranić 2. 323. Uljehci unutra u klijet reče . . . M. Divković. zlam. 35a. Blagoslov ložnice ali kliti gdi se spi. L. Terzić 239. Ova divica bi toliko čista da bi puno draga Bogu. i posla joj anjela Gabrijela. i ona staše zatvorena u jednoj kliti i čińaše molitvu. P. Macukat 27—28. Pođi unutra u klijet tvoju. S. Rosa 76a. A ti kad se moliš. uđi u klijet svoju. Vuk. mat. 6, 6. Što na uho šaptaste u klijetima. luk. 12, 3. One će *(žabe)* izaći i skakati tebi po kući i po klijeti gdje spavaš. Đ. Daničić, 2mojs. 8, 3. U klijeti gdje spavaše. 2sam. 4, 7.

b) cella, *ističe se da je malahno mjesto.* (Grob) u jednoj hridi usječen na Kalvariju u jednomu vrtu malo daļe od mjesta na komu bi prihjen na križ Jezus, utvoren je u način četverokutja, i unutra s ijenom izsječenom kô prigradom prodijeļen u dvije vrtepi oliti klijeti. tijeh vrtepi ilitì klijeti prednia ostaje na strani istoka *itd.* S. Rosa 161a. Vaļa da ide na poļe u klijeti do

ļetne sobe. Đ. Daničić, sud. 3, 24. Donesi to jelo u klijet (*Luter*: ‚kammer') da jedem iz tvoje ruke. 2sam. 13, 10. Baci ga u pouzanu klijet vrh svoje sobe. S. Ļubiša, prip. 125. Ja se nesrećan zabij u nešto ovsa pod krmu vrh same vodine klijeti (*sam pisac tumači*: sobica). prič. 9.

c. *u ovom primjeru našega vremena može biti da znači kafez.* Oj vi umni sokolovi, za koje nije klijeti ni plenice! M. Pavlinović, razl. spis. 137.

2. KLȈJET, *m. vidi* 1. klijet (*gdje su i svi primjeri u kojima se ne poznaje rod*). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (klit, klijet, sprema ‚prontuarium, cella prontuaria, cella penuaria, horreum penuarium, penus'; tko ima pomńu od klijeta), *u Belinu* (klit, klita, m. ‚camera, cioè stanza da dormire' ‚cubiculum' 161[b]), *u Voltiģijinu* (klet *i* klijet, klijeta ‚capanna, casuccia, tugurio' ‚eine hütte von stroh'). Ne imaše ni klita ni pokrovca. P. Macukat 28. Pojde u svoj klit. 49. Kraļ čini učiniti lip klit. 60. U kraj svoga klita. 61.

KLIJETA, *f. vidi* 1. klijet. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (po istočnom govoru* kleta). Kad pomisle šta ga im je u podrumu, pune klete meda i masla i suve krmetine . . . D. Obradović, basn. 87.

KLȈJETKA, *f. dem.* 1. klijet.

a. *u Stulićevu rječniku*: v. kajpa *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

b. sjeničarka, bundeva namještena za hvatańe sjenica. Ļ. Stojanović.

c. *mjesto gdje se hrani jelo. u Lici.* D. Trsteńak.

KLIJETO, *n. vidi* dlijeto. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Tako se srca prorijezaju, kako služeći se s klijetom . . . J. Matović 245.

KLIJEVCI, *m. pl. mjesno ime.*

a. *selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 55. — *jamačno je isto selo što se pomińe u spomeniku* XV *vijeka, ali u istočnom obliku* Klevьci (*u ostalome je spomenik pisan zapadnijem govorom*). *vidi u Daničićevu rječniku*: Klevьci, selo koje je s gradom Kļučem kraļ bosanski Tomaš Ostojić dao sinovima vojvode Ivaniša Dragišića (Mon. serb. 439 *god.* 1446).

b. Klevci (Klêvci), selo na Pšini. Spom. stoj. 184.

KLȈJOTINA, *f.* ono što isklija iz zakislih snopova. u Srijemu. M. Medić.

1. KLÎK, *m. vidi* 1. klicańe. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* klikъ, *rus.* кликъ. — *Postaje od korijena glagola* kliknuti. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚clamor, vociferatio' *s dodatkom da je riječ ruska*), *u Vukovu* (‚der ruf' ‚clamor' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori*), *u Daničićevu* (klikь ‚clamor'. Kliki. Gilьferd. bosn. 283.). Marku soko klikom odgovara. Pjev. crn. 133[a]. Što je ovo, evo neko doba te su naše gore umučale, ne razležu ratnijem klicima? P. Petrović, gor. vijen. 11.

2. KLÎK, *m.* brdo što se spušta u potok, u. p. ‚Beograd je na kliku' (čuh od vojnikâ, ali ne znam odakle su). M. Đurović. *vidi i*: Klîk, strma kosa u Grdovićima, u okrugu užičkom, u Srbiji. I. Pavlović. — *I kao ime mnogijem mjestima u Srbiji, n. p. a) u okrugu biogradskom, brdo.* Glasnik. 19, 172. — *vidi i*: Livada u Kliku. Sr. nov. 1861. 354. — *b) u okrugu jagodinskom.* Ńiva u Kliku. 1864. 58. — *c) u okrugu kragujevačkom.* Livada u Kliku. 1873. 923. — *d) u okrugu kruševačkom.* Ńiva u Kliku. 1875. 631. — *e) u okrugu rudničkom.* Votńak kod Klika. 1875. 339. — *f)* poveliki zabran u okrugu užičkom. Ļ. Stojanović. *vidi i sprijeda.* — *Pomińe se i kao mjesto u Hrvatskoj u latinskom spomeniku* XVII *vijeka.* ‚Klikum versus'. Arkiv. 2, 316 (1657).

1. KLȈKA, *f. vidi* 1. klik. — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Kliku mi ti klikovaše jedna Budimka divojka. Nar. pjes. bog. 77.

2. KLIKA, *f. samo u Stulićevu rječniku*: v. klica.

KLIKAC, klikca, *m.* vrst ptice. Lukovdo.

KLIKNOVEŃE, *n. vidi* kliknuće. — *Na jednom mjestu u kńizi pisanoj glagolicom* XVI *vijeka (sa starijim oblikom* kliknovenje). S kliknovenjem slave. Transit. 169.

KLIKNÚĆE, *n. djelo kojijem se klikne.* — *Stariji je oblik* kliknutje. — *U Belinu rječniku*: kliknutje ‚l' intonare il canto' ‚praecentio' 414[b], *i u Stulićevu*: kliknutje.

KLȈKNUTI, klȉknēm, *pf. zapjevati; zavikati, viknuti; zazvati vičući (uopće početi nešto u veliki glas).* — *Akcenat se ne mijeńa (vidi daļe).* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kliknąti, *rus.* кликнуть; *ima i lit.* klykti, *vrištati.* — *U naše se vrijeme čuje samo u pjesmama (ali ne samo o vili, kao što je u Vukovu rječniku).* — *Korijen* klik *vaļa da je onomatopeja, isporedi* kriknuti. — *Prošla vremena (osim imperfekta kojega vremena nema, jer je glagol perfektivni) mogu postati i od sama korijena* klik *bez nastavka nu*: *aor.* klȉkoh, klȉče *itd. (naj stariji primjeri*: klikoh. M. Vetranić 2, 116; kliče. P. Hektorović 22. A. Čubranović 158, *vrlo često u Gundulića i u narodnijem pjesmama našega vremena*; klikosmo. M. Vetranić 1, 239; klikose. G. Držić 435. P. Hektorović 22. 30); *i* klȉknuh. klȉknū *itd. (naj stariji primjeri*: kliknu. P. Zoranić 16[a]. M. Bunić 40. A. Gučetić, roz. mar. 154. I. Gundulić 462): *ger. praet.* klȉkâvši *(nema potvrde) i* kliknûvši (A. Gučetić, roz. jez. 105. 218); *part. praet. act.* klȉknuo (I. Gundulić 383), klȉknula *i* klȉkao, klȉkla (klikle. I. Gundulić 404); *inf.* klȉknuti *(naj stariji primjer*: M. Vetranić 263) *i* klȉći *(samo u Vukovu rječniku).* — *Između rječnika u Mikaļinu* (kliknuti, počet pjevati ‚praecino, praeire voce'; *a na strani* 186[a]: početi kantat kliknuti *s istijem značeńem*), *u Belinu* (‚intonare il canto' ‚praecino' 414[b]; ‚chiamare, nominare, domandare' ‚voco' 188[a]; ‚incominciar a parlare' ‚loqui incipere' 541[a]), *u Voltiģijinu* (kliknuti, kličem ‚chiamare; intonare' ‚rufen; anstimmen'), *u Stulićevu*: kliknuti, kličem, 1. v. zvati. 2. v. zabesjediti. 3. ‚intonare (pp. e. initium canendi facere in choris, ut hi harmoniose praecinentem sequantur)', *u Vukovu* (klići ‚rufen wie die vila' ‚clamo ut dryas', cf. kliknuti *s primjerom iz narodne pjesme*: Kliče vila iz gore zelene; kliknuti. vide klići).

a. *zapjevati.*

a) početi pjevati kakvu pjesmu koja se za tijem izriče onako kako je pjevana (kao oratio recta). Obadva *(ribara)* klikoše, pisam začińući po tiho ne brzeć, svaki vesel i vruć, jedan niže držeć, drugi više pojuć: *(slijedi pjesma).* P. Hektorović 22. Na izmiu klikoše opet s dobre voļo . . . 30. Popogudiv i glas zukom sredif kliknu *(slijedi pjesma).* P. Zoranić 16[a]. Ja u posluh a on kliče *(slijedi* bugaršćica: Cvilu to mi cviļaše . . .). Đ. Baraković, vil. 196—197. Iz svijeh tijem usti u skladu jedan glas ovako izusti i klikni večeras: ‚O lijepa, o draga, o slatka slobodo . . .' I. Gundulić 175.

b) što se pjeva stoji u podložnoj rečenici. A četvrti kliknuo bješe, ko ugarske skladne voļe Matijaša kraļa uspeše iz tamnice na pristoļe. I. Gundulić 383. — *U ovom je primjeru umetnut glagol* kliknuti, *kao kod* b, *c)*: Ko se iz grada Dubrovnika (kliče treći) k Zadru uputi despot Đurađ za na prika zeta Ugre podignuti. I. Gundulić 383.

c) objekat je riječ pjesma, pjesan, pjesanca *itd.* Da budem pjesancu kliknuti. M. Vetranić 2, 63. Iz glasa kliknimo naj ljepšu pjesancu. M. Držić 150. Kliknu ovuj pjesan. A. Gučetić, roz. mar. 154. Kad moj jezik pjesni klikne, kako staglić ki žuberi, da me resi, cvijetje nikne. I. Gundulić 110. Glasim medenimi kliknuše ove slatke pjesni. 398. Da bi ju (*pismu*) prid nami kliknuti. I. T. Mrnavić, osm. 144. Novu pjesan klikni, o zemļo. I. Đorđić, salt. 332.

d) kad je više čeļadi što zajedno pjeva, o onome koji naj prvi počne, a drugi za ńim slijede, vidi u Mikaļinu, Belinu, Voltiģijinu, Stulićevu rječniku.

e) o ptici. Zapjese još taj čas dva slavja iz luga, klikoše u glas vas onaj tuj dva druga. G. Držić 435. Zar da harnost nebesijem kaže, a što su mu podarila jasna, da mu kliknu ptiči smjelovići? Osvetn. 1, 6.

b. *zavikati, viknuti, naj češće u nekoj razdraženosti, u veseļu a i u žalosti; često se riječi izgovaraju, ali se gdjegdje i sam glas ispušta bez pravijeh riječi.*

a) uopće. (*Anđeli*) veselijem glasom kliknuvši, zamijernom radosti nebesa i vas svijet napuniše. A. Gučetić, roz. jez. 105. Klice i iz vrh tvrde gore k Samuelu mio pospijesi. J. Kavańin 252a. Od bogova Bog neumrli svevlaštitom riječi kliknu ter zaviknu na sud zemļu svu prida se. ,Deus deorum Dominus locutus est et vocavit terram'. I. Đorđić, salt. 160. Klice vila s visoke planine, razbuđuje Srbe iznenada po svoj Zeti tja do Skadra grada. J. Krmpotić, pjesm. 3. Grozno klikne, tužnim cikom cikne. Osvetn. 1, 60. — *Uz* kliknuti *ima drugi glagol što znači kakav glas, te* kliknuti *onda ističe da se počine i da je velikijem glasom (isporedi* e). Kliknimo veselo u sve glase i recimo . . . V. M. Gučetić 21. — *vidi i* d.

b) izriče se što se kaže kličući, samijem riječima onoga koji kliče oratio recta, *u kojem primjeru može biti da ne znači cikanje nego samo da se počiń govoriti (isporedi* e). I klikosmo plačne u glase da se čuje do nebesa: ,Podirajte ruse vlase, kad nas gusa taj saveza!' M. Vetranić 1, 239. Iz glasa ter klikoh kraj vode studene: ,O vodo studena . . .' 2, 116. I klice devojka, poklice devojka, još kliče devojka: ,Stani se, Sismane . . .' Nar. pjes. *u* P. Hektorović 22. A pak ńega (*mač*) vrh bodezni napravivši k srcu, kliče: ,Ovo plata koju stiče svak pod stigom od ļuvezni'. A. Čubranović 158—159. Kad ga ubih, ti mi kliknu: ,Posij zube sad ńegove'. M. Bunić 10. Uzvrat', gospo, spridu skuta, ter klikni: ,Ovdi vratižeļa!' M. Pelegrinović 191. Jedino mogahu kliknuti: ,Blažene oči nase . . .' A. Gučetić, roz. jez. 226. Kliče ovako vas u smeći sebe u sebi ne videći: ,Ah, ter ja sam mladac mili . . .' I. Gundulić 219. Klice: ,Ja ti, ah, nikako, kraļeviću, ne zavidim'. 287. Prista svaki od svjetnika, a car stavno klice u glasu: ,Živi dundo . . . i ma bratja živa da su . . .' 309. Klice: ,Čut je strašno i plačno, kako Poļak cara dobi . . .' 321. U besjedu kliče blagu: ,Družbo mila . . .' 385. Juraj despot hvaleć Volšu, kliče: ,Grade, ti me uzčuva . . .' J. Kavańin 185b. Tim mu klice: ,Zli gusaru! . . .' 236a. Kliče: ,Kraļu tvomu kriz ću poslat za tutiju . . .' 255b. Nu se varkam dikla slavna stavi, i sa svijem glasom kliče: ,Ah poznam te, ah prokleta slici u tuđoj misli od svijeta!' I. Đorđić, uzd. 49. U to kliknu ńemu audio: ,Ne tegni!' A. Kalić 370. A kad dođe gori Garevici, kliče Nenad kako soko sivi: ,Garevice, zelena gorice! ne raniš li u sebi junaka . . .?' Nar. pjes. vuk. 2, 78. Kliče Stojan tanko glasovito: ,Vila gńizdo tica lastavica . . .' 3, 171. Svi kliknuše a jedinoglasno: ,Hvala da je Bogu velikome!' Ogled. sr. 27. Tada kliknu Radojev Saviću: ,Moj sokole, Stakov Radovane! Hvala Bogu na ńegovu daru!' 237. Snimi kapu pak otvorito kliknu: ,Neka pristupe oni . . .' S. Ļubiša, prip. 106.

c) značeńe je kao kod b), *ali je razlika u tome što* kliknuti *ne stoji pred govorom nego se u ń umeće, isporedi* govoriti, I. 2, a, *b*), *i* kazati, I. 1, a, *b*). ,Ke se čudo meni odkriva' kliče pasa ,do istine kraļevića vidim živa'. I. Gundulić 441—442. Ter ,Pospijesi' kliče ,u domu . . .' J. Kavańin 9a. ,Sumļe nije' kliče Dijana ,da nas tkogod tu zateče'. 196b. ,Dobri Isuse!' klikoh. 415a. ,Drago 'e' kliče ,drazijeh paziti'. I. Đorđić, uzd. 75.

d) što se govori izriče se podložnom rečenicom s konjunkcijom da. Kliknite iz glasa, da se Bog proslavi. M. Držić 179. Klice tad kraļ plemeniti, da ne može bit inako. G. Palmotić 1, 41. Kurio Samitjanom klice uļudno, da ou ne mari tôku zderu. J. Kavańin 83a. — *I u ovakom se slucaju može umetnuti* kliknuti *kao kod* c). Gospodovat i da neće nego, klice, stati u robstvo. J. Kavańin 264.

e) ima objekat u akuzativu kojijem se kaže što se izreklo, u jedinom je primjeru relativna zamjenica što. Dokazi svomu sinu knezu što vam klice savjetnica vila. Osvetn. 3, 159.

c. *u prenesenom smislu, može biti subjekat i ono što se govori* molba, pjesan *itd.*). Klikni, pismu moja. P. Zoranić 60b. Neka pjesan sladkoglasnijeh klikne iz usti. I. Đorđić, salt. 201. Kliče k Bogu molba moja. 173.

d. *vičući zazvati, dozvati, pozvati (i u pomoć); objekat je onaj što se zove.* Kad mi budeš blizu hrabra dvora, dvaš mi ga klikni, tretjom pogovori. Nar. pjes. *u* S. Menčetić—G. Držić 510. Kliknuvši na pomoć druga svoga. A. Gučetić, roz. jez. 218. Kliknite mi silna cara, mila bratjo i družino. Starine, 18, 228. XVII *vijek*). Kliknu jakoga Boga u pomoć. Nar. prip. vuk. 119. Otle (*vila*) kliče tanko glasovito, a na ime kneza Moisija. Ogled. sr. 68. *mogu se kazati i riječi kojima se zove.* Opet kliče Mićunović-Vuče po imenu Žutkovića Toša: ,Haj de si mi, Tošo Žutkoviću?' Nar. pjes. vuk. 4, 9. — *Po smislu mogli bi pripadati amo i ovi primjeri, ali se može shvatiti kao da* kliknuti *znači i uopće zavikati (vidi* b, *a)), jer se dozivańe izriče drugijem glagolom.* Kliče vila s Urvine planine, te dozivļe Kraļevića Marka. Nar. pjes. vuk. 2, 410. Kliče vila iz Posavļa slavna a Stanojla zove harambašu. 4, 330. Kliče vila u selo Stijenu, Vukašina zove barjaktara. Ogled. sr. 200.

e. *stoji s infinitivom drugoga glagola koji znači kakav glas, kao* pjevati, naricati, zvati, plakati *itd. te znači početak djela što se javļa drugijem glagolom, a ističe ujedno da ono biva glasno.* Neka u način drag, naredan, gdi slovinske slave slovu, iz pô svita jezik jedan klikne pjevat pjesan ovu. I. Gundulić 276. Pak nakazni i sve srde po imenu zvati klikne. 301. Klice glasom žalosnime u ovi naćiu naricati. 392. Gospodičić mlad

prid ńimo kliče glasom velicimo u ovi način popijevati. 116. Kliče lipos *(svoju)* klet. 537. Često zovuć drago ime. kliče ovako naricati. 548. Tuj mu ovako kliče rijeti *(samo radi stiha; perfektivni se glagol ne može ovako upotrebļavati)*. 556. Kada prođem, kliknom pjevat sej besjedo. G. Palmotić 2, 5. Kliče plakati ‚cominciò piangere'. A. d. Bella, rječn. 201^b^. Zli duh kliče iz ńega strašnijem vapajem ovako revati. I. Đorđić, ben. 166. Kliče Iva kroz lug popovati. Nar. pjes. vuk. 3, 400. Kliče vila prije jarkog sunca dozivati srpskome logoru. 4, 263. ‚Dok mu samo štogod prigovoriš, ou odma klikne plakati'. ‚Ja mu samo nešto u šali reko, a on odma kliče plakati'. *(u naše vrijeme u Lici)*. J. Bogdanović.

KLIKOTAŃE, *n. djelo kojijem se ko klikoće.* Bi žubora i gurkańa i podmukla klikotańa. B. Radičević (1880) 280.

KLIKOTATI SE, klikoćem se, *impf. smijati se. — Vaļa da je riječ onomatopejska. — U naše vrijeme.* Nekojim se to dalo na smijeh pa se klikoću. Bos. vila. 1890. 225.

KLIKOVA, *f. mjesno ime. — U Daničićevu rječniku:* selu je Tmavi crkve Arhanđelove u Prizrenu išla međa ‚u Klikovu' (Glasnik. 15, 283 *god.* 1348?).

KLȉKOVALAC, klȉkovaoca, *m. čovjek koji klikuje. — U Belinu rječniku:* ‚plausore, colui che applaude' ‚plausor' 569^a^, *i u Stulićevu:* klikovalac *i griješkom* klikovaoc ‚plausor'.

KLȉKOVÂŃE, *n. djelo kojijem se klikuje. — Stariji je oblik* klikovanje. *— Između rječnika u Belinu* (klikovanje ‚applauso con battere le mani' ‚plausus' 93^a^), *u Stulićevu, u Vukovu.* Ispojmo Bogu novu pesan s jedino-klikovanjem. Transit. 150. Farizeji čujuć klikovańa pokrivahu se. S. Rosa 130^b^. Uz klikovańe stotine hiļada grla. M. Pavlinović, razl. spis. 380.

KLȉKOVATI, klȉkujêm, *impf. vikati, iterativni glagol prema* kliknuti, *ali se upotrebļava uopće kao impf.* kliknuti, *isporedi* 1. klicati. *— Akcenat se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* klȉkovâ, *impt.* klȉkûj, *part. praet. act.* klȉkovao, klȉkovâla, *part. praet. pass.* klȉkovân). *— Od* xvi *vijeka (vidi* 1, f, *b)), a između rječnika u Belinu* (‚dire' ‚dico' 259^b^; klikovati tkoga ‚plaudere ed applaudere' ‚applaudo' 568^b^; klikovat s hvalom ‚applaudire, lodare' ‚plaudo' 92^b^), *u Bjelostjenčevu* (klikujem, t. j. slavim u glasu ‚applaudo', v. slavim), *u Voltigijinu* (‚applaudire, battere mani' ‚frohlocken, beyfall geben'), *u Stulićevu* (1. ‚jubilare, gestire, laetos dies agere'. 2. ‚exclamare'. 3. ‚dicere'), *u Vukovu* (‚rufen' ‚voco, clamo', cf. vikati *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Stade Marko brata klikovati. A klikuje od Nikšića Turke).

1. *aktivno.*

a. *nema objekta. kad čeļade uopće viče, može kod toga i ne izgovarati riječi nego i ispuštati samo veliki glas.*

a) kad ko od žalosti viče, vapi. aa) uopće. Čude se i luzi i velmi tuguju, ja, vajmeh! gdje žeļno klikuju svaki hip i čas u suze priļute. M. Vetranić 2, 32. — *bb) pridaje se dativ s prijedlogom* k, *kojijem se pokazuje da se uz viku u ńekoga traži pomoć.* U toj tuzi i nevoļi takoj k Bogu klikujući, oćutih se malo boļe. M. Vetranić 1, 25. Ja Budim tužan grad k nebesom klikuju. 1, 52. Koji *(Sion)* prilikuju k narodu ļudskomu i kroza ń klikuju k milosrdju tvomu. N. Dimitrović 71. — *cc) subjekat je životińa (kuf, labud), te bi moglo značiti: pjevati (isporedi* kliknuti, a). Đa kufa tuj čuje gdi s veljom boljezni na smrti klikuje pojući u pjesni. M. Vetranić 1, 1.

b) razlikuje se od a) tijem što je uzrok radost, a ne žalost. Iz kola mu vila klikovašo. Nar. pjes. vuk. 1, 71. I tako sav narod Izraiļov praćaše kovčeg zavjeta Gospodńega klikujući i trubeći u trube i u rogove. Đ. Daničić, 1dnev. 15, 28. Svi sinovi Božji klikovahu. jov. 38, 7. Vikaće *(Gospod)* i klikovati, nadvladaće neprijateļe svoje. isai. 12, 13. Klikujte i pjevajte, razvaline Jerusalimske, jer Gospod utješi narod svoj. 52, 9.

c) klikovati na koga u jednom se primjeru kaže o glasu lava ļutita. Zlosrdo ter stoji *(lav)*, ter na me klikuje. M. Vetranić 1, 383.

d) u jednom primjeru, o glasu trubļe. Anđelska iz glasa trubļa klikuje. M. Vetranić 1, 283.

b. *slaviti koga ili što, vičući.*

a) objekat je ono što se slavi. Zemļa svakolika, klikuj svoga stvoriteļa! G. Palmotić 3, 219^a^. U slavi mi Jezusa klikujemo. I. Đorđić, uzd. 153.

b) izriču se riječi kojima se ko ili što slavi (oratio recta). Množ priproste čeļadi izađe prima ńemu noseći granice poma i klikujući: ‚Zdravje i slava! . . .' S. Rosa 131^a^. — *Mislim da i ovaj primjer amo pripada:* K ńemu su se kupile sve devojke i neviste, tere to mi Radosavu Siverincu klikovahu: ‚Aj davori davori Radosave Siverino, mnozim ti nam si crno ruho postavio, već to mi je hotila nika srića Vladkova da te je junaka na veri privario . . .' Nar. pjes. *u* P. Hektorović 21.

c. *značeńe je kao kod* b, *ali se ne misli o samome vikańu nego o pjevańu.*

a) objekat je ono što se pjevańem slavi. Pastijeri livadom uz dipli začińu, klikuju za stadom lipotu vilińu. I. Gundulić 130. Samoj ńoj se ne pristajem svu noć vrtjet oko praga, klikujući skladnom pjesni ńe ljeposti, mê ļuvezni. 222. Ko kriposti tve čestite veličinu klikovaše sada u trubļe glasovite, u junačke sada glase. G. Palmotić 2. 311. Uz drag romon lire uredne on vesele pjesni medne skladnijem glasom pripijevaše: klikovaše djede stare . . . 3, 60^b^. I viteza svak od smrti nedobitna klikovaše. P. Kanavelić, iv. 201. Sad mi 'e ino klikovati. J. Kavańin 238^b^. Lijepo je pjesnim navjesnicam tebe, o Bože, klikovati. I. Đorđić, salt. 317. — *Uz objekat se može izreći kao što se onaj hvali (u jedinom primjeru instrumentalom).* Vjerenicom i gospojom u pjesnih ju klikovaše. I. Gundulić 535.

b) nema objekta, nego što bi mogao biti objekat stoji u genetivu s prijedlogom od. — *u jednoga pisca* xviii *vijeka.* U drugo mê dilo počme i od ńih klikovati moja vila veoma milo. J. Kavańin 110^b^. Od ovoga čudes, trúdâ moja Klio ne klikuje. 321^b^.

c) izriču se riječi kojima se slavi, a u jedinom je primjeru umetnut glagol klikovati *među same ove riječi, isporedi* kliknuti, b, *c).* Pripijevaju i bojnici i pomorci . . . vaše carstvo . . . ‚Živi lijepa Captislava' svi klikuju skladne u glase ‚za našega Bojnislava'. G. Palmotić 2, 210.

d) što se pjeva kaže se podložnom rečenicom. Još klikuje, kako vojska verna u gole gre pustińe. G. Palmotić 3. 62^b^.

d. *kao* proglašivati, *isporedi* 1. klicati, b, *b) i* d, *d).* Dolazili gospodarevi ulaci i vas dan s pokliča klikovali: ‚Ko je vitez?' S. Ļubiša, prip. 61. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer u kojemu je subjekat* glas. Pokle vidiš korugvu od pravde trepećući, oružje sfitleći, trubļu trubeći i glas glasoviti klikujući i navišćujući priku smrt . . . M. Jerković 63.

e. *govoriti (vidi i u Belinu rječniku). može biti da je ovako značeńe u ovom primjeru:* Kad mi sjede klikovati pjesnik glasom medenime: ,Rimļanin sam, Ovidio . . .' I. Đorđić, pjesn. 4.

f. *zvati (i u pomoć), isporedi* kliknuti, d. *izriče se svagda ko se zove, ali to nije u ovom primjeru:* Klikovala prebijela vila, klikovala tri bijela dana, niko joj se ozvat ne smijaše. Nar. pjes. herc. vuk. 57. *i u ovom gdje kao objekat ima sama riječ* klika: Kliku mi ti klikovaše jedna Budimka divojka. Nar. pjes. bog. 77.

a) ko ili što se zove stoji kao objekat. aa) objekat je čeļade ili što se misli kao čeļade. Kako ih *(Muže)* jur druzi klikuju i zovu. M. Vetranić 1, 13. Napokon javor suh klikuju *(ja)* iz gore. M. Vetranić 1, 72. Tebe, Jesuse, klikuju za svu moć. 1, 172. Klikovat i vapit svijetloga Apola. 2, 6. Iz glasa klikovah Junonu zovući. 2, 187. Bud da me češ zaman, brate, pri potribi klikovati. Nar. pjes. *u* P. Hektorović 19. Po nebesijeh jur se čuje u blag način drag i sladak sušńet njeki gizdav hladak ki na put nas svijeh klikuje. I. Gundulić 26. Ona majka klikovaše sinka svoga i brajonka. Nar. pjes. *u* D. Baraković, vil. 197. Klikovaše braća Petra. Đ. Baraković, vil. 205. Moju kćercu ko klikuje? G. Palmotić 2, 251. I on stražu klikuje na mirim od Smedereva. Nar. pjes. bog. 31. Nemaš koga klikovati, vilo! Nar. pjes. vuk. 1, 122. Pa on skoči od zemļe na noge, te klikuje svoju sirotińu, potrčalo dvades i pet drugah. 1, 123. Da Demira brata ne klikuje. 4, 432. Bijela je klikovala vila, od Zagarča visoke planine, pak klikuje kraju piperskome, a na ime crnogorskog kńaza. 5, 217. Đeca počnu plakati i mater klikovati. Nar. prip. vrc. 38. A klikuje i žive i mrtve. P. Petrović, gor. vijen. 115. — *bb) objekat je ime.* Tve ime na pomoć klikuje. M. Vetranić 1, 373. Za toj ću tve ime . . . klikovat na pomoć. 1, 381. I jezik moj i glas od kuda ima moć klikovat svaki čas tve ime dan i noć. H. Lucić 212. Kada mi te začuju moje ime klikujući kleti gusari. Nar. pjes. *u* P. Hektorović 19. — *cc) objekat je* milost, pomoć. Tvu milos klikuju *(ja).* M. Vetranić 1, 151. Pomoć tvu klikuju. I. Đordić, salt. 307.

b) uz objekat izriču se i riječi kojima se objekat zove (oratio recta). Oblaka je klikovala: ,Hodi mi ružu hladi'. Nar. pjes. *u* Š. Menčetić—G. Držić 506. Zašto mu se brz koń bise po livadi razigrao, za ńim to mi potičući vojevoda klikovaše: ,Stani jure, końu! . . .' Nar. pjes. *u* P. Hektorović 20. U dubja ih skut zelena klikuje ovako počinuti: ,Eto je pastir svratio stada . . .' I. Gundulić 403. Ona mi ti klikovaše slavna kraļa Vladislava: ,Ah đe mi si, đe mi si, slavni kraļu Vladislave?' Nar. pjes. bog. 77. Bijela je vila klikovala s Košutice visoke planine, te doziva u Crnce kamene a na ime Jovanović-Vela: ,Čuješ, Velo, zlo jutro ti bilo!' Nar. pjes. vuk. 4, 122. I dijete klikuje Vukale svoga strica Petra Boškovića po imenu i po prezimenu: ,Aj đe si mi, o moj mio striče?' 4, 364. On klikuje dva sina nejaka: ,Haj Mušeļa đe si i Jovane?' 4, 511.

c) izriču se samo riječi kojima se zove, te se po ńima zna i ko se zove. Priziva i klikuje: ,Mili i dragi sinko!' M. Jerković 71. No klikuje Mrvaļev Vukota: ,Đe si, Draško? doma ne vidio!' Ogled. sr. 41. Tanahna je klikovala vila, vila zove u Moraču gorńu: ,Jes' li doma, Mališa serdare?' 205.

2. *pasivno. — u svijem je primjerima značeńe prema* 1, b. Od svakoga klikovani slavni umiei gdi su vaši? G. Palmotić 2, 268. Vojevode po svem svijetu klikovani. 2, 282. Dugo držat ne može se ova kripos pokrivena, neg po zemļi svud prostrije se klikovana i hvaļena. 3, 125a.

3. *sa* se, *pasivno.*

a. *prema značeńu pod* 1, e. Ili putnik kopnom jaše, il' pomorac more brodi, Vladislav se klikovaše slavan carskoj pri nezgodi. I. Gundulić 287.

b. *prema značeńu pod* 1, f. Klikuju se na glasu vitezi. Nar. pjes. vuk. 5, 388. Sve se dobri klikuju junaci. Ogled. sr. 209. Klikuju se momčad po junaštvu. 176.

KLIKOVIĆI, *m. pl. seoce u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 121.

KLÌKTÂŃE, *n. djelo kojijem se klikće. — Između rječnika u Vukovu.* Orao kliktańem izziva svoje hrabre ptiće. J. Rajić, boj. 6. Đetlići s jezika ginu jer ih po kliktańu nalazi lovac. Vuk). Nar. posl. vuk. 78. Kliktańe dipala . . . S. Matavuļ, novo oružje. 89.

KLÌKTATI, klȉkćem, *impf. upravo kao dem. prema glagolima* kliknuti, klicati, klikovati, *znači različne glasove. — Akc. kaki je u inf. taki je u aor.* kliktah, *u impt.* klikći, *u ger. praet.* kliktâvši; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. — U ńekijem krajevima ć prelazi iz prezenta u infinitiv i u prošla vremena:* klikćati *(vidi u Stulićevu rječniku). — Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* klikćem, kliktati ,praecino, praeco voce', v. zapopevam *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* kliktati *i* klikćati ,mitinum canendi facere', *u Vukovu* vikati kao žuńa: kli kli kli! ,den ton des spechts oder der vila von sich geben' ,edo sonum pici vel dryadis vocantis'.

a. *započinati pjevanje, zapijevati (isporedi* kliknuti, a, *d)). — u Bjelostjenčevu i u Stulićevu rječniku.*

b. *vikati, zvati kao vila. — u Vukovu rječniku.*

c. *o glasu u djetla i žune (vidi u Vukovu rječniku).* Svako se tu srdi . . . ditéļ klikćuć *(sic)* A. Kanižlić, roz. 6.

d. *o glasu u orla ili u sokola.* Orao klikće. J. Rajić, boj. 6. Orli klikću, a gavrani greu. Osvetn. 2, 174. — Više Anto kô da soko klikće. Nar. pjes. vuk. 1, 213. Sjetno klikće iseļenik divni *(soko).* Osvetn. 1, 7. Uz ńih kliču dva sokola siva, jedan klikće sa Avale bojne, a drugi je s loma Durmitora. 5, 31.

e. *vidi* groktati, b). — *U naše vrijeme u Lici.* ,Ti bi pjevaj lijepo, samo da umiješ kliktati'. J. Bogdanović.

KLÌKTJETI, kliktîm, *impf. uopće zvečati — isporedi* kliktati. — *U jednoga pisca našega vremena.* Glas veseļa kliktî. L. Milovanov 96.

KLÌLO, *n. postaje od glagola* kliti *(upravo je part. praet. act. u sredńem rodu uzet kao supstantiv). — U jednoga pisca* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu (vidi pod* a).

a. *rasadnik što se može prenositi. — vidi u Vukovu rječniku:* ,ein (tragbares) mistbeet, zu gurken, melonen' ,areae stercorariae genus'. metne se u kakvo korito ili u što drugo dubreta i zemļe; u ono dubre metne se sjeme (dubeničko ili od krastavaca) te proklija i nikne, pa se poslije (kad se već ne boje slane) rasađuje. — Vadi što j' u klilu i po basči sadi. J. S. Reļković 225.

b. *vidi* 1. klica. I ne tira iz korena klila. J. S. Reļković 121.

KLÎM, *glas kojijem se kaže kako ko klimo idući — U naše vrijeme.* Klim amo, klim tamo, dok isklima iz one šume. Nar. prip. tord. 40.

1. KLÎMA, *m. ime muško, hyp.* Klimenat. —

isporedi Klime. — XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (,Clemens'). U Klime Nьrko vь ruce. Mon. serb. 19. (1265).

2\. KLÏMA, *m. ime muško (vaļa da nije isto što* 1. Klima, *ako i nije ime tursko). — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* I za ńima Klima kapetane, ļudi kažu da je Klima sala, al' je Klima listom Bosni glava *(na sva tri mjesta* Klimma). Pjov. crn. 101ª.

KLÏMALICA, *f. postaje od* klimati, *upravo od part. praet. act. nastavkom* ica. — *U naše vrijeme.*

a. *u Vukovu rječniku:* kad u mjesecu Juliju końi klimaju glavom te se brane od muha koje im u nos navaļuju.

b. za žensko znači, što i za muško ,klimalo'. *u Lici.* J. Bogdanović.

KLÏMALO, *m.* šaljiv nadimak za onog koji vavije nekud klima, ili kad ide klima i glavom i rukama i nogama. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KLIMAN, *m. ime muško.* — *isporedi* Klimenat. — *U spomeniku* XIII *vijeka.* Kliman Nedal. Zak. vinod. 55.

KLÏMÂŃE, *n. djelo kojijem se klima. — Stariji je oblik* klimanje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (klimanje), *u Belinu* (klimanje ,accennamento col capo' ,capitis nutus' 13ᵇ; ,tracollo, l'atto del tracollare' ,capitis dejectio' 738ᵇ; klimanjem štogod potvrditi ,accennare di si' ,annuo' 13ᵇ), *u Vukovu.* Jedovito klimańe glave. A. Kalić 341.

KLÏMATI, klîmâm, *impf. nagińati, pregińati, klańati, n. p. glavom, samo kao neprelazni glagol: ono što se nagińe stoji u instrumentalu. — isporedi* kimati, *od kojega glagola jamačno i postaje tijem što se (kako i zašto?) umeće* l. — *Akcenat se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* klîmâ). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (klimati, kimati glavom ,annuo'), *u Belinu* (,accennare col capo' ,capitis nutu significare' 13ᵇ; ,tracollare, lasciare andare il capo per sonno o simile accidente' ,caput demittere' 738ᵇ; klimati glavom ,dormicchiare, sonnacchiare' ,dormito' 278ᵇ), *u Bjelostjenčevu:* klinam *(jamačno štamparskom griješkom mj.* klimam; *stoji prije riječi* klin), v. kimam; *u Voltigijinu* (,sonnacchiare, traccollare, dormicchiare; accennare' ,schlummern; winken'), *u Stulićevu* (v. kimati), *u Vukovu:* ,wackeln (z. b. mit dem kopfe)' ,nuto'.

1. *aktivno.*

a. *naj češće s instr.* glavom.

a) *glava se pokloni jedan ili više puta kao neki znak kojijem se jarļaju misli, tako n. p.:* ***aa)*** *kao znak ļutine ili prijetńe (po svetom pismu).* A mimohodeći kuniahu ga klimajući glavami svojimi. M. Alberti 163. matth. 27, 39. — ***bb)*** *kao znak da se na što pristaje (kad se jedan put glava prigne). — vidi u Mikaļinu rječniku, i pod* 2, a. Da što ću rijet o ńekijem koji tu dohode po dogovoru za vidjet se, javit se, pozdravit se klimajući glavom, namigivajući okom, biļeg davajući ustima i rukama? A. Kalić 224. Ti na sve to klimaš glavom, posmjehivaš se, a pak ciniš kako je tebi drago. 367. — ***cc)*** *kad se hoće pokazati da se još veće misli o čemu nego se govori, osobito kad je što neugodno.* Klima glavom, i kô da s tezijem hoće vele i vele izgovorit, napomeńiva: ,Smrt naj poslije svijeh nas čeka...' B. Zuzeri 212. Lijecnici izvan stana od nemoćnika klimaju glavom i šapću se s rodjacima da je nemoćnik vele gori. 219. — ***dd)*** *od žalosti.* Onâ glavom klima, i ńoj, jerbo meku na plač narav ima, suze virom teku. A. Kanižlić, rož. 21. Uzdahnuvši klima glavom. 112.

b) *klimańu se glave ne daje nikakvo osobito značeńe.* ***aa)*** *to biva kad čeļade sjedi i ne leži, a drijemļe mu se (vidi u Belinu rječniku).* Sve klima glavom, da ne pade, kao da mu se drima. A. Kanižlić, rož. 38. — ***bb)*** *o čeļadetu uopće.* Vavije klima glavom svêdno ka' i paripče u vršaju. *u Lici.* J. Bogdanović.

c) *o životińi.* *(Sova)* sad očima kreće, sada glavom klima. A. Kanižlić, rož. 7. Kokoš kadkad svoju bolest ima, il' vrat skrene ili glavom klima. J. S. Reļković 279.

b. *u instrumentalu nije* glava *nego što drugo.* Tikva mu je puna dima, sobom kreće, rukom klima. J. Kavańin 53ᵇ. Ko što ima, onim i klima. Nar. posl. vuk. 159.

c. *bez instrumentala.*

a) *u jednom primjeru* XVIII *vijeka znači klamitati, ļuļati se.* Još zub jedan ili drugi toj u glavi klima kugi. V. Došen 129ª.

b) *vidi* a, *b) aa).* *(Kaluđer)* mnoge noći visi i klima nad posteļom bonika. S. Ļubiša, prip. 253. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer:* Nema zaspat, svijeću pržigava, duša klima s nesna utrnuta. Osvetn. 4, 68.

c) *hoditi kud kamo, tumarati (ali kao da se kod toga misli: mašući glavom). — U naše vrijeme u Lici.* ,Kamo ti vavije klimaš?' ,Vavije nekud klima svêdno ka' vrtoglav'. ,Vavije klimam blagu i bos i go i gladan'. J. Bogdanović.

2. *sa* se.

a. *pasivno, bez subjekta (radi značeńa vidi* 1. a, *a) bb)).* U sudu se glavom ne klima nego govori. Pravdonoša. 1852. 10.

b. *refleksivno. — u jedinom primjeru znači što i aktivni glagol pod* 1, b, *c).* Zubi se klimaju, a ruke suše. Đ. Rapić 186.

KLÏMAVICA, *f. klimańe, drijemańe (kad se klima glavom, vidi* klimati, 1, b, *c)). — U naše vrijeme.* Mene spopala klimavica i drijemež. S. Ļubiša, prič. 23.

KLÏMÂVNICE, *f. pl.* naprave (kao neke terazije) u kojima stoji kameńe, te težinom svojom preteže i podiže mehove, što u peć duhaju, te se zagreva i topi železo. u Mrkoj Poļani. M. Đurović.

KLIME, Klimeta, *m. hyp.* Klimenat. — *U Dubrovniku* XIV *i* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Klime, Klimete i Klimeta ,Clemens'). Klime Gučetićь. Mon. serb. 215. (1390). Klime Gočetićь. 240. (1399). Klime Rastićь. 287. (1419). Klime Bodačićь. 295. (1420). — *Potvrđeni su, osim nominativa, samo oblici* Klimeta *za gen. i acc.,* Klimetomь *i* Klimetomь *za instr.* Vlastele i bratьju svoju Pavla Martinuševića i Klimeta Gočetića. Mon. serb. 104. (1333). Zapovêdiju gospodina kneza Klimeta Budačića. Spom. sr. 1, 105. 1, 106. (1411). Klimetemь Podačićemь. Mon. serb. 287. (1419). Klimetomь Budačićemь. 317. (1427).

1\. KLIMEN, *m. samo na dva mjesta u jednoga piscu* XVIII *vijeka, te se ne može znati što je. zar je od grč. κλίμα, nizbrdica? — riječ je nepouzdana, jer je kńiga vrlo zlo naštampana.* Tu sjedeći vrh klimeni . . . vidim pasti krotka stada. J. Kavańin 80ª. Na klimenu grada tvoga ima'u pobit turski vuci. 327ª.

2\. KLÏMEN, *m. u Vukovu rječniku:* u ovoj zagoneci: Klimen visi, penda zja, klimen pendu kurdeļa *(odgonetļaj: zvono, vidi i* Nar. zag. nov. 58).

3. KLIMEN, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijel. 105.

KLÌMENAT, Klìmênta, *m.* Clemens, *ime muško. isporedi* Klemens. — -i- *stoji po grč.* Κλήμης. xiv *i* xvi *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Klimenьtь ,Clemens'). — *Potvrđen je samo dat.* Klimentevi: Da samь dalь Klimentevi Deržiću. Spom. sr. 2, 23. (1354—1362), *te Daničić misli* da je samo pogrješka mjesto ,Klimetevi'. — *Kao nom. potvrđen je sam oblik* Kliment (*bez* t). Š. Kožičić 5ª. 23ᵇ. Š. Budinić. sum. 67ª.

KLÌMÊNĆANIN, *m. vidi* Klimenta. — *Množina:* Kliméńćani. — *U jednoga pisca našega vremena.* I ńihovi čuli plemenici, Klimenćani a i Mirdićani. Osvetn. 3, 91.

KLIMENT, *vidi* Klimenat.

1. KLIMENTA, *f. ime seoca u Bosni blizu Kozluka u okrugu travničkom.* Schem. bosn. 1861. 45.

2. KLÌMÊNTA, *m. čovjek iz nekoga arbanaškoga plemena (pl.:* Klimente, Klimenâtâ). — *isporedi* Klimenćanin, Klimentanin. — *Nalazi se možebiti od* xvii *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ,der Clementiner (albanesische ansiedler in Sirmien)' ,Clementinus', cf. Cimirota. — Vь leto 7157 (1649) bistь nužda velija monastiru otь prokletijehь Klimenata. Starine. 10, 266. U to dođu došle i Klimente. Pjev. crn. 71ᵇ. Posļimo je tamo u Klimente. 71ᵇ.

KLÌMÊNTANIN, *m. vidi* 2. Klimenta. — *isporedi* Klimenćanin. — *Množina:* Klimêntani. — *U rukopisu* xviii *vijeka.* Togda 1738 Klimentani mnogi pridoše u Sremь. Glasnik. 20, 15.

KLIMENTÀŠICA, *f. žensko čeļade iz arbanaškoga plemena Klimenata.* — *U Vukovu rječniku:* ,die Clementinerin' ,Clementina'.

KLIMENTO, *m. vidi* Klimenat. — *U spomeniku* xiii *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Klimenьto ,Clemens'). Klimenьto Morьnuhь. Mon. serb. 10. (1253).

KLIMNIĆ, *m. prezime.* — xv *vijeka.* Stipan Klimnić. Mon. croat. 106. (1470).

KLIMNO, *n. ime mjestu u Hrvatskoj.* — xvi *vijeka.* Sudac Ivan is Klimna. Mon. croat. 237. (1535).

KLIMNUTI, klîmnêm, *pf. zaklimati (jedan put), kao perfektivni glagol prema* klimati. — *U naše vrijeme.* Naj posle sleže rameni na, otrese rukama, klimnu glavom, pa sede. M. Đ. Milićević, međudnev. 70.

KLÌMO, *m. hyp.* Klimenat. — *isporedi* Klime. — *Akc. se mijena u voc.* Klîmo. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KLÏMOJE, *m. hyp.* Klimenat. — *U Dubrovniku* xiv *i* xv *vijeka.* — *Između rječnika u Daničićevu* (gledaj Klime). Klimoje Bodačićь. Mon. serb. 241. (1399). 259. (1405). Klimoje Budačićь. 262. (1405). Spom. sr. 1, 101. (1411). Klimoja Budačića. 1, 134. (1416). Klimoje Rastić. Mon. serb. 317. (1427). Klimoje Gočetićь. Mon. serb. 402. (1439).

KLÏMOJEV, *adj. koji pripada Klimoju.* — *Između rječnika u Daničićevu* (Klimojevь ,Clementis'). S voļom Klimojevomь. Spom. sr. 1, 6. (1396).

KLÌMPAC, *m. vidi kod* babļi, 2, *a*).

KLÌMPESTA, *f. vidi kod* klinkov.

KLÌMPETA, *f. vidi kod* klimpov.

KLÌMPOV, *adj. u narodnoj zagonetci našega vremena.* — *isporedi* klinkov. Raslo drvo klimpovo, na klimpovu klimpeta, na klimpeti novjesta. *odgonetļaj: smokva, (lišće i rod).* Nar. zag. nov. 211.

1. KLÏN, *m.* cuneus, clavus, hernia. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* klinъ, *rus.* клинъ, *češ.* klin, *poļ.* klin (*u ova dva jezika s prvijem i trećijem značenem*), *pa i lit.* klynas (*sa značenem pod* b, *a*) *i pod* g). — *Između rječnika u Vrančićevu* (,cuneus'), *u Mikaļinu* (klin, kļin, zaglavak ,cuneus'), *u Belinu* (,cogno, conio, stromento da spaccar legna o simili' ,cuneus' 198ᵇ; ,cugno' ,cuneus' 240ᵇ; ,zeppa, conio' ,cuneus' 783ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (klin, civija ,clavus ligneus, paxillus, quo duo l. plura ligna connectuntur'. 2. klin na kojem se ciga obraća ,axiculus'. 3. klin k kojemu se vesla privežuju ,scalmus'), *u Jambrešićevu* (,clavus'), *u Voltiģijinu* (,zeppa, cogno di legno' ,holzkeil'), *u Stulićevu* (,cuneus'), *u Vukovu:* 1. ,der nagel' ,clavus'. klînâ ima i gvozdenijeh i drvenijeh. 2. u predńe osovine koji kroz srćanicu udara ,der reibnagel'. 3. ,der keil' ,cuneus'. ovijem se klinima cijepaju drva ili prosće. 4. klin u košuļe ,der einsatz bei den nähterinen' ,cuneus indusii'. 5. klini ,der hodenbruch (bei den kindern)' ,oscheocele'.

a. cuneus, *oruđe (što se n. p. upotrebļava za cijepańe drva) od drva ili od gvožđa što je s jedne strane plosno, pa se od ńe sve sužuje na drugoj strane tako da se ove sastaju kao u oštrice.* Vidivь drěvodeļu drěvo cepesta dvema klinoma. Stefanit. star. 2, 267. Tad nici zelene grane mu slamaju, nici nakićene kite podiraju, jedni nadodaju udorac udoren, drugi pristavļaju uz kline probojen. I. T. Mrnavić, osm. 167. Tvrda je stijena, nu su jači klini. (D). Što ne učini sjekira, učiniće klin. (Z). Poslov. danic. U zemļu zabijati (*križ*) i klinim ga utvrđivat. S. Rosa 192ᵇ. Vratnice su iznutra tvrdili mandalima i klinima. S. Ļubisa, prip. 210. Klin, mech. math. lat. ,cuneus' ,keil' σφήν, frc. ,coin', engl. ,wedge', tal. ,cuneo, bietta, conio'; tijesak na klin ,keilpresse', tal. ,torchio a conio'; izbiti klinove ,auskeilen'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Često u ovakovijem poslovicama (isporedi ńem.:* ,ein keil treibt den andern'). *ali može biti da se u kojem primjeru misli na značeńe kod c prema tal.* chiodo caccia chiodo. Klin klina izbija. M. Držić 275. Klin klinom izbiti. Đ. Baraković, vil. 272. Drivodelac z jednim klinom zna i drugi klin izbiti. F. Glavinić, cvit. 81ᵇ. Klin klin izbija, a sjekira oba. Nar. posl. vuk. 134. Klin se klinom tera. Pravdonosa. 1852. 17. — *Metaforički.* Nego tolike kline koji će mu zlosrdno opako srce cijepati. Đ. Bašić 282. ,Udrio mi je klin u srce' (*isporedi kod* 1. klinac, a). *u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

b. *u prenesenom smislu, stogod što je slično klinu u značeńu pod* a.

a) *trokutan komad tkańa što se ušije gdje u odijelu da bude na onom mjestu šire, n. p. na košuļi ispod pazuha, isporedi* latica *(vidi u Vukovu rječniku).* — *U Šulekovu rječniku:* zwickel. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer (u zagonetci):* Imadoh seku đelačn, skrojih joj od resa bjelaču, a na ńu stoje tri klina, još veli da joj je kratka. *odgonetļaj: rana.* Nar. zag. nov. 196.

b) u Srijemu komad zemļe koji je stisnut između drugih ńiva, uvratina i druma, pa je nalik na klin. P. Marković. — *Amo vaļa da pripada i ovaj primjer:* Dok s druge strane, gle, Bosna je klin u Hrvatsku. M. Pavlinović, razg. 50.

c) da bi nepokretno vrsa stajala proti vodi vežu za ńu kameńa, to kameńe zovu u Vrańen

,klin'. L. Zore. rib. ark. 10, 368. *vaļa da je po tome što se zabada pravi klin u zemļu uz kakav kolac da bude dobro učvršćen u zemļi (isporedi kod a primjer S. Rose).*

c. clavus. *vidi* 1. klinac, b, *ali je šire značeńe nego u* klinac, *jer klin može biti i od drva i tad obično nema glavice. — Ovo značeńe vaļa da se nalazi samo u našema jeziku (i u novoslovenskom? u Pleteršnikovu ga rječniku nema); ali i u češkome* klín *može značiti drvenu čiviju.* On ki dobro veže i mudro zapre klin, ta dobro odveže i mudro odpre klin. D. Baraković, vil. 157. Komu probode Jaela glavu krupnijem klinom. M. Radnić 268ª. Klište i klini usjani. I. Grličić 128. Ne promini još ni klina *(da popravi kuću).* V. Došen 204ᵇ. Jer ne znaju klina zaoštriti. M. A. Reļković, sat. 16ᵇ. Dobiti će sanduk od rastovih dasaka s drvenimi klini. sabr. 67. Pa poteže klince iz ńedara, udara ih pod noktove kadi, dok joj pola klina udario. Nar. pjes. vuk. 3, 362. Pouzdan kao vrbov klin. Nar. posl. vuk. 257. Na nekolika mjesta probijeno *(pismo)* i udareni klini, te prikovana ploča za koricu. Vuk, dan. 1. 13. Rukama iskoleće kline iz žovica. S. Ļubiša, prip. 197. Klîn ,clavus'. *u Istri.* D. Nemanić, čak. kroat. stud. 10. Klin, arch. techn. ,pflock (hölz. nagel)', tal. ,cavicchia, caviglio', frc. ,cheville de bois, goujon', egl. ,peg, phig, treenail'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Zabija se i u zid, da se što može objesiti.* Novo sito o klinu visi. Nar. posl. vuk. 226. Još nam reci, što l' se moja s klina ćorda kreće. Osvetn. 1, 64. — *Metaforički.* A sad mi trnov klin u srcu ostavi. M. Vetranić 2. 316. Koji mi klin zabi u srce i dušu. 2, 347.

d. *u predńe osovine klinac što udara kroz srčanicu. — u Vukovu rječniku.*

e. scalmus, *drvena čivija kojoj se privezuje veslo kod veslańa. — isporedi* palac, škaram. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

f. *os u vitlu. — U Bjelostjenčevu rječniku.*

g. *kila, u maloga djeteta. — češće u množini* klini *i* klinovi. — *vidi u Vukovu rječniku.* Mnoga djeca imaju kline, pa u gdjekojijeh prođu, a u gdjekojijeh ostanu i poslije budu kilavi. Vuk, rječn. *kod* klin. Kad detetu (muškom) oteku mošnice kaže se da su mu klinovi. M. Đ. Milićević, živ. srb.² 197.

2. KLIN, *m. mjesno ime.*

a. *vidi* Knin. — *Samo u dvije narodne pjesme* XVIII *vijeka.* Sanǵak hercegovački, čestiti Alaj beg Čengić, kaure je razbio pod tvrdijem Klinom gradom. Nar. pjes. bog. 162. Sanǵak ercegovski Alaj beg Čengića kad kaure bješe pridobio a pod Klinom gradom bijelijem. 166.

b. *selo u Boci kotorskoj.* Šem. bokokot. 1882. 19.

KLINA. *f. ime selu u Hercegovini.* Statist. bosn. 121.

1. KLÌNAC, klînca, *m. dem.* 1. klin. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl.* klînâcâ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* klinьcь. *rus.* клинецъ, *češ.* klinec, *poļ.* kliniec. — *Između rječnika u Mikaļinu (kod* cavao), *u Belinu* (,zeppetta' ,cuneolus' 783ᵇ), *u Voltigijinu* (,zeppetta, chiodetto di legno' ,kleiner holzkeil'), *u Stulićevu* ,cuneolus'), *u Vukovu* (,der nagel' ,clavus', cf. čavao).

a. *uopće (vidi* 1. klinac, a). — *U Bjelostjenčevu, Voltigijinu, Stulićevu rječniku. — I ovaj primjer (u kojemu stoji u metaforičkom smislu) jamačno amo pripada, jer u Dubrovniku* klin *i* klinac *ne znači isto što* cavao: Kunem ti se, sestro, udrio mi je klinac u srce. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 180.

b. clavus, *kao mańa ili veća palčica (obično gvozdena, rijetko drvena) što je na jednom kraju zašiļena, a na drugom je plosnata i široka, te se zabija u što tukući po širokom kraju (glavici).* — *isporedi* 1. klin, c, čavao, okser. — *Naj češće se upotrebļava u ovom smislu.* Imati će sobom obiližja muke svoje, to jest bič, klince, sulicu, krunu i križ. M. Divković, bes. 29ᵇ. Evo utline od klinac kojijemi sam bio pribjen na križu. 36ª. Prižestocijemi klinci pribiše. nauk. 233ᵇ. Oni okser aliti klinac. S. Margitić, fal. 169. Viđaše nemile klince gvozdene. F. Lastrić, test. 153ᵇ. Kao da su ga klinci ranili i sulica. test. ad. 63ª. Uzme čovik jedan klinac gvozden te zatuče nikoliko u rastovinu. ned. 121. Koji ga mučaʼu, klinci prikivaʼu brez milosti. 299. Kolo klinci i britvama oružano. svet. 51ª. Gledao je priteško križa drvo, gvozdene klince. A. Kanižlić. uzr. 97. Naćiniće mu škrińar lis od orahovih dasaka i obšiti ga crnom kadifom sa žutima klinci. M. A. Reļković, sabr. 67. Zavrgʼo se drenovom batinom, u batini hiļada klinaca. Nar. pjes. vuk. 3, 151. Ostala mi sa końa eskija, no koliko u ńoj malo gvožđa, mom bi kulu sve četiri bile i dvadeset i četiri klinca. 3, 336. Već uzmite dvadeset klinaca, udrite ih pod noktove Radu. 3, 359. Pa poteže klince iz ńedara, udara ih pod noktove kadi. 3, 362. Sitnijem ga klincima potkujte. 4, 299. Sjaha s końa, noge mu podiže, ni klinac mu nije poletio. Pjev. crn. 275ᵇ. Kono końma klinci pod pločama. Nar. pjes. juk. 236. Dok se klinac ispeče. (kaže se u šali kad koji što ne može da čeka). Nar. posl. vuk. 66. Jedan u klinac, drugi u ploču (udara. Kad jedan govori jedno a drugi sa svim drugo). 111. Ko žali klinac, izgubi potkovu. 138. Radnik u tvornici gvozdenih klinaca. M. Pavlinović, rad. 76. Nije vrijedno da iglu ili klinac skuje. 149. Klinac, tech. vulg. okser, čavao ,nagel', frc. ,clou', egl. ,nail', tal. ,chiodo, aguto'; (drveni klinac), tal. ,cavicchia, caviglia'; klinci pl.), tal. ,chiodagione, chioderia'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Metaforički.* Mi ćemo s klinci od proklińańa križu ga prikivati. F. Lastrić, test. 116ª. Koji su sina Božijega klincima opačina svojih opet na ńega prikivali. ned. 6.

c. *po sličnosti prema* b, *kaže se u prenesenom smislu o ńekoj mirodiji (karanfiću, isporedi* 1. klinčić, b). Klinci ili garofani (,gewürznelken') spadaju među fine mirodije. Zbornik zak. 1853. 990. *i o cvijetu (karanfilu) koji kao ona miriše.* Klinac, Dianthus caryophyllus L. (Marinković). B. Šulek, im. 146.

d. *vidi* 1. klinac, g. Klinci, počeci prijedora. M. Pavlinović.

2. KLINAC, Klinca, *m. ime muško. — U spomeniku* XIV *vijeka (sa starijem oblikom* Klinьcь). Bratь mu popь Klinьcь. Dec. hris. 25. 94.

3. KLINAC, Klinca, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 79.

KLÌNARICA. *f.* čiviluk. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. — *isporedi* klinčanica.

KLÌNAST, *adj. koji je sličan klinu. — Načińeno u naše vrijeme.* Obret klinastih slova. M. Pavlinović, rad. 41. Klinast, math. lat. ,cuneatus' ,keilförmig', tal. ,cuneiforme'; klinast isjek krugļe i. okruga ,keilförmiger kugelausschnitt'; klinasta kost, zool. lat. ,os sphenoideum' ,keilbein', tal. ,sfenoide'; klinasto pismo ,keilschrift'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Klinasta krunica *(u botanici).* J. Pančić, flor. biog.² 138.

KLÌNČATI, klînčâm, *impf. vidi* 2. klecati. — *U naše vrijeme na Rijeci.* Maleno zvono klinča. F. Pilepić. Klînčat veli se, kad se zvonom tako zvoni, da bat udara samo u jednu stranu. Milčetić.

KLÎNCI, Klînâcâ, *m. pl. mjesno ime.*

a. *selce u Hercegovini.* Statist. bosn. 111.

b. *u Srbiji. a) selo u okrugu vaļevskom.* K. Jovanović 100. — *b) mjesto u kotaru biogradskom.* Vinograd u Klincima. Sr. nov. 1870. 318.

c. *selo u Dalmaciji u kotaru kotorskom.* Repert. dalm. 1872. 41.

KLÌNČÔV, *m. muški djetić što je istom odrastao i velika je stasa. — Kaže se u šali. — U naše vrijeme u Lici.* ,Veliki je on već klinčov, moga' bi sto goveda čuvati'. J. Bogdanović.

KLÌNČAC, klinčáca, *dem.* 1. klinac.

a. *kao dem.* 1. klin, a. — *U Stulićevu rječniku:* ,cuneolus'.

b. *karanfie i karanfil, vidi* 1. klinac, b. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* klinčec, garofalić, karamfil koji se v jestvine meće ,cariophyllum, garyophillum, garyophillon'. 2. klinčec, dobro znan cvet ,caryophillus'), *u Jambrešićevu* (klincec ,cariophylum'), *u Stulićevu* (klincec, v. garofalić *iz Bjelostjenčeva*). Oj Marica, klincac gusti! Jačke. 4. Klincac, Dianthus caryophyllus L. (Brlaković). B. Šulek, im. 186.

KLÌNČALO, *n. sprava za građenje klinaca. — Načinjeno u naše vrijeme.* Klincalo, mech. ,nagelmaschine'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

1. KLÌNČAN, *adj. postaje od* 1. klinac.

a. *pun klinaca, u kojemu je zabijeno mnogo klinaca. — U naše vrijeme.* I odvuče klinčanu batinu. Nar. pjes. juk. 146. Tale vuče klinčanu batinu. Nar. pjes. hörm. 2, 53.

b. *koji je sličan klincu (o slovima). — U pisaca našega vremena (vidi i* klinast, klinovit). Sastavļena iz samih sitnih klina ili strjelica rad šta se zove klinčano ili streļačko pismo (,keilschrift'). B. Šulek, graf. umjet. 53.

2. KLÌNČAN, *adj. vidi* klečan. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Razgledajući čilime klinčane i zlatnimi širiti nakićene. F. Lastrić, test. 352a.

KLÌNČANICA, *f. vidi* klinarica. — *Načinjeno u naše vrijeme.* Klincanica. tech. ,(kleider-)rechen', tal. ,rastrelliere'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLINČÀNÎK, klinčanika, *m. u Vukovu rječniku:* t. j. kud (klincima) potkovani konji idu ,der weg für beschlagene pferde' ,via equorum calceatorum' *s primjerom:* Hajde upravo klinčanikom.

KLÌNČÂR, klinčára, *m. čovjek koji se bavi klincima. — Načinjeno u naše vrijeme.*

a. *čovjek (kovač) što po svom zanatu čini (kuje) klince.* Klinčar, tech. ,nagler, nagelschmied', tal. ,chiodajuolo', frc. ,cloutier', egl. ,nailsmith, nailer'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b. *čovjek što prodaje klince. — U Šulekovu rječniku:* ,nagelkrämer'.

KLÌNČARA, *f. kovačnica gdje se kuju klinci. — Načinjeno u naše vrijeme. U Šulekovu rječniku:* ,nagelschmiede'.

KLÌNČÀRIJA, *f. posao, radņa, zanat onoga što kuje klince. — Načinjeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ,nagelschmiedhandwerk'.

KLÌNČÀRNICA, *f. prodavaňe klinaca (upravo mjesto gdje se prodaju klinci). — Načinjeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ,nagelkram'.

KLÌNČÀRSKÎ, *adj. koji pripada klinčarima.* Plocarska i klinčarska radńa. Sr. nov. 1879. 1170.

KLÌNČAST, *adj. koji je nalik na klinac. — Načinjeno u naše vrijeme.* Klinčast, bot. lat. ,caryophyllaceus' ,nelkenförmig'; lat. ,claviformis' ,nagelförmig'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — Klincasti kńižak. *u Šulekovu rječniku:* ,nagelschwamm' (,Agaricus clavatus').

KLÌNČA SELA, *n. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 70.

KLÌNČAV, *adj.* koji ima klince. M. Pavlinović.

KLÌNČEŃAK, *m. oruđe za građeńe klinaca. — Načinjeno u naše vrijeme.* Klinceńak. tech. ,nageldocke', frc. ,cloutière, clouvière', egl. ,nailmoulde', tal. ,chiodaja, chiodara'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLÌNČÉŃE, *n. djelo kojijem se klinči. — U Vukovu rječniku.*

KLÌNČICA, *vidi kod* zvečkac. — *Između rječnika u Vukovu:* cf. pipavica.

1. KLÌNČIĆ, *m. dem.* 1. klinac. — *Akcenat je zabiļežen po Vukovu rječniku, a mislim da se kaže i* klînčić. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. klincac) *i u Vukovu* (dim. v. klinac). — *Može imati osobita značeńa:*

a. *mali klinac s povećom glavicom kao n. p. što se zabija u poplat (don) na cipele ili što se ńim pribija tkane na stolice. — isporedi* brukvica. Klinčić, mech. (brukvica) ,der stift', tal. ,chiodetto', frc. ,chevillette', egl. ,iron pin'; klinčići, tech. ,zwecke', frc. ,pointe', egl. ,tack'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b. *vidi* karanfić, *isporedi* klinčac, b. Klinčići indijanski, Klinčići mirišavi, Eugenia caryophyllata Thunb. (Ilija Sabļar). B. Šulek, im. 146. Klinčić, bot. lat. ,caryophyllus' ,nelke', tal. ,chiovo di garofano'. cf. Gvozdika. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

c. *vidi* 1. klin, g. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

2. KLÌNČIĆ, *m. prezime. — Od* xv *vijeka.* Petar Klinčić. Mon. croat. 90. (1460). Ivana Klinčića. 125. (1486). Petar Klinčić. Rat. 10.

1. KLÌNČINA, *f. augm.* 1. klinac. ,Udari nekoliko klinčine u ta brvna, pa se onda može tu šta od uspreme objesiti'. *u Lici.* J. Bogdanović.

2. KLÌNČINA, *m. vidi* klinčov. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Veliki je on već klinčina, moga bi svašta oko kuće prigledati'. J. Bogdanović.

KLÌNČITI, klînčîm, *impf. stajati bez posla se na istom mjestu (možebiti kao klinac?). — Aor. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* klînči). — *U Vukovu rječniku:* ,müssig da stehen' ,otiosus sto', cf. opstrzati se.

KLIN-ČÒRBA, *f. načińena riječ od* klin *i* čorba *u šaļivoj pripovijesti u kojoj se kaže kako je soldat u babe što mu nije htjela ništa dati da jede, tražirši isprva samo gvozdeni klin i vode kao da će od ovoga načiniti klin-čorbu, izmamio malo po malo što mu je trebalo te skuhao pravu (kačamak) s jajem i s masti. — vidi* Vuk. rječn. *kod* klincorba *i* Nar. posl. vuk. 134.

KLÌNDA, *f. u narodnoj zagonetci našega vremena.* U pendi stoji klinda; u pendi stoji klinda i furda; boļe klinda nego ja. *odgonetļaj. stupa.* Nar. zag. novak. 216.

KLÌNDO, *n.(?) u narodnoj zagonetci našega vremena, vidi kod* burgijati, *a).*

KLÌNDRÂC, *kao* dip! skok!, *kad se komu kaže da skoči. — isporedi* klindrenuti. Ļ. Stojanović.

KLINDŔCNUTI, klindrcnêm, *pf.* dipiti. skočiti. Ļ. Stojanović.

KLINGA, *f. nem.* klinge, *gvožđe u nožu, u sabļe itd.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ,ferrum gladii, cultri sine techa et manubrio'; *u Voltigijinu:* ,lama' ,klinge'; *u Stulićevu:* ,ensis vel cultri ferrum' *iz Habdelićeva.*

KLÌNIĆ, *m. dem.* 1. klin. — *U Belinu rječniku:* ,zeppetta' ,cuneolus' 783^b.

KLÌNIKA, *f. onaj dio lječničke nauke što se uči vježbajući se pri samoj bolesničkoj posteļi. i samo mjesto gdje to biva.* — *Načińeno u naše vrijeme po novijim jezicima, isporedi tal.* clinica. *franc.* clinique, *ńem.* klinik *(prema grč.* κλινική, *lat.* clinice). — *U Šulekovu rječniku:* ,klinik'.

KLÌNINA, *f. augm.* 1. klin. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* klînînâ. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,magnus cuneus'.

KLÌNITI, klînîm, *impf. nakričivati.* — *Vaļa da je postalo od* kleti, *te bi pravo značeńe bilo* zaklińati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (koga, vide nakričivati *s dodatkom da se govori u Srijemu).* ,Vavijek ga klinim, pa svêdno'. ,Klinio sam ga i klinio, pa 'e sve svêdno, pa sam ga sad vragu prepuštio'. *u Lici.* J. Bogdanović.

KLINKA, *f.* Trigon bruco, *ńeka riba.* G. Kolombatović, pesci. 26.

KLÌNKOV, *adj. u Vukovu rječniku:* u ovoj zagoneci: Raslo drvo klinkovo, na klinkovo klunkovo, na klunkovo klimpesta. *vidi* klimpov. — *U Vukovu rječniku ima i* klimpesta: u zagoneci, cf. klinkov.

KLINȌVAT, *adj. nalik na klin.* — *isporedi* klinovit. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,fatto a forma di conio' ,cuneatus'.

KLINȌVIT, *adj. postaje od* 1. klin.

a. *o djetetu kojemu su klini.* — *U Vukovu rječniku:* n. p. djeca koja imaju kline ,hodenbrüchig' ,herniosus'. po gdjekojijem mjestima u Bosni sakriju se brusovi na badńi dan, da ne bi djeca bivala klinovita.

b. *nalik na klin.* — *isporedi* klinast. — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* klinovito pismo ,keilschrift'.

KLINOVO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva na Klinovu. Sr. nov. 1868. 93.

KLÌNUTI, klînêm, *pf. vidi* klimnuti. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Da meju te glavu klinem, čim sutrašńi dan osvane. J. Kavańin 194^a.

1\. KLIŃATI, klińam, *impf. na jednom mjestu* XVIII *vijeka samo praes. 3 sing.* kliňa: *zakliňe? zaklaňa? klaňa?* Tijelo ostalo Silveriovo, Nerezine mjesto kliňa, Lošin Mali Romulovo, Veli stegno svet-Benińa *(naštampano* kligna *i* Benigna). J. Kavańin 332^a. — *nepouzdano.*

2\. KLIŃATI, klińem, *impf. zaklińati.* — *Samo na jednom mjestu u pisca* XVIII *vijeka u kojega ima i* 1. klińati. Stigijem te valom klińem da mi bistro odgovoriš. J. Kavańin 394^b.

KLÌŃÊŃE, *n. djelo kojijem se klini.* ,Obadira on tvoje klińeńe!' J. Bogdanović.

KLȊP, klipa, *m. kao mala batina, kratka a podebļa.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.* klîpe, klipi (klipovi). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* 1. ,die maisähre' ,spica zeae' *s primjerima:* Daj mi jednu vreću klipova. Prodao kukuruze u klipovima, cf. klas. 2. (u Dalmaciji) komad drveta kao pustimica *s primjerom:* Udri ga klipom.

a. *mala drvena batina što se baca (n. p. u voćku da se strese i padne voće).* Oko ńe se *(voćke)* dica deru ne moguć ju da oberu; a kada se poizmuče, već se site i nauče da klipove štokud beru, dok ju truneć svu oderu. V. Došen 19^a. Mańi vaļa da klip ļubi. 19^b. Holom zube da pogladi ili klipom il' sikirom. 19^b. Sva su brvna kućna truła, i mnoga se već prosula; da klip baci tko iz vana ne odskoči od brvana, da unutra ne uskoči. 205^a. I dica ga klipovi ne klati. J. S. Reļković 86. Drugog klipa oblasta zasiļi. 181. Pak ćeš klipom probadati jame. 218. Da podmetne klip Rimu... M. Pavlinović, razg. 95. Klip, Klipak, tech. ,bengel'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b. *komad gvožđa, zlata itd. kao mala batina.* Bijaše zakinuo jedan klip zlata. I. J. P. Lučić, razg. 40. Bace u kotao klip gvožđa ili mazije. V. Bogišić, zborn. 562. Ili me klipovim zlata zalivala. M. Pavlinović, razl. spis. 362.

c. *ńešto kod uzde u końa.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Zauzda ga nemaćnijem klipom. Pjev. crn. 226^a. 226^b. 227^b. — *Ne znam, pripada li amo ovaj primjer ili pod* a: Zakletve krive za pokoru zauzdane i klip u ustih imajuće. A. Kanižlić, kam. 263.

d. *vrsta klasa (n. p. u kukuruza, vidi* klas, b, *a) aa)) jer je nalik na malu batinu. vidi u Vukovu rječniku.* Klip, klipak, bot. lat. ,spadix, clava' ,kolben'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Amo bi pripadao i ovaj primjer:* Tri samo klipa biti će tvoje *(Marije Edicijake)* obilno brašno u pustoši. A. d. Bella, razgov. 196; *ali jer je kńiga vrlo zlo naštampana, može biti da treba čitati* hliba, *isporedi:* Odgovori ona *(Marija Edipkińa)* da je iz Solime kruh donijela: ,Tri mi kruha i ne više zadušbine udijeliše'. N. Marči 101.

KLÎPA, *f. vidi* klip *(pod* a). — *U naše vrijeme.* ,Gledaću da i ja tebi kakvugod klipu pod noge bacim'. J. Bogdanović. Klipa, klip (komad drveta kao pustimica). u Lici. V. Arsenijević. ,Nemam drva ni klipe, a na čem ću kruh ispeći?' u Dobroselu. M. Medić.

KLÍPAK, klipka, *m. dem.* klip. — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod c)), a između rječnika u Vukovu:* 1. ,ein holzprügel' ,fustis (minor)'; tegliti se klipa (s kim) ,ein spiel' ,lusus'. kad se ļudi tegle ili vuku klipka, sjedu dvojica na zemļu jedan prema drugome oduprvši jedan drugoga tabanima u tabane, pa onda uzmu obojica rukama za klipak koji stoji poprijeko između ńih, i vuku svaki na svoju stranu koji će koga nadvući, t. j. podignuti od zemļe. 2. ,fig.' vuku se klipka ,streiten' ,contendere'. *a) uopće. vidi u Vukovu rječniku.* — *b) komad drva (kao klip) kojijem se igraju, i sama igra. vidi u Vukovu rječniku.* Klisa ili klipka igra se kao i kamposa. S. Tekelija. letop. 119, 11. Naj više o praznicima, na sastancima, i kod kola vuku se klipka parovi između momaka *itd.* M. Đ. Milićević, živ. srb.^{2} 250. — *kaže se dakle* vuči se *ili* tegliti se *ili* potezati se *(vidi c))* s kim klipka. — *c) igra kod b) shvaća se u metaforičkom smislu sa značeńem: goniti se, prepirati se, tjerati se.* Vuku se klipka (kad se ko s kime goni i prepire). Nar. posl. vuk. 40. Tegliti se klipka (s kim — t. j. ćerati se). 313. — *vaļa da amo pripada i ovaj primjer:* Muhamed pod Ožakom klipka se poteže s Rusi. J. Rajić, boj. 23. — *d)* da bi badań bio tješńi u dnu udara se prvo ,kablo', pa ,cipun', a kad vodenica meļe na ustavu zatiskuje se cipun ,klipkom'. u okrugu biogradskom. Ļ. Stojanović.

KLÌPAN, *m. kaže se kao pogrdna riječ ne vještu, nespretnu čovjeku (što je kao klip). — U Vukovu rječniku:* vide zavrzan.

KLÌPANICA, *f. u Vukovu rječniku:* štogod kao klip ili klipak.

KLÌPAT, *adj. (o kukuruzu) na kojemu ima mnogo ili velikijeh klipa.* ,Moji su se kuruzi ove godine dobro odvrgli i klipati su'. — *I u prenesenom smislu, bogat.* ,Bog ti dao klipatu djecu'. ,Bome 'e on po vratriju klipat'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KLÌPATI, klipâm, *impf. (?) klasati (osobito o kukuruzu, vidi* klip, c). — *U Vukovu rječniku:* (u Dalmaciji) n. p. klipali kukuruzi, t. j. osjekli, istjerali klipovi (ja sam čuo gdje se govori: klipao sijerak, t. j. klasao) ,sich ähren' ,spicam concipere'.

KLIPAVAC, *m.* vrst sijerka (Težaški poucatelj), kolbenhirse, Setaria italica Beauv. B. Šulek, im. 146.

KLIPÈTINA, *f. augm.* klip *ili* klipa. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Nekakvom klipetinom zvrknu ga po vr vrće glave'. J. Bogdanović.

1. KLÏPICA, *f. dem.* klipa. ,Dovade mi onu malu klipicu, da pod nožicu podmetnem'. J. Bogdanović. ,Hajd'te, djeco, nakupite tresaka i klipica'. u Dobroselu. M. Medić. — *U osobitom značenju:* mali komadić okrugla drveta što se rabi pri ožimańu kože oko nogu koža. u Hrvatskoj i Slavoniji. F. Hefele.

2. KLIPICA, *f.* ime sviñi. D. Trstenak.

KLÌPIĆ, *m. dem.* klip.

a. *uopće.* Sviñari uzmu zaostren klipić (viriz). Vuk, rječn. *kod* viriz. ,Mali je to klipić bio, š čim ga 'e u glavu derno, i odma ka' i svijeća pade'. J. Bogdanović.

b. *vidi* klipak, *b) i c).* Da je kao što nije, vukli bi klipić (svađali bi se i rvali). Nar. posl. stojan. 58.

c. komadić, naj više se govori o slanini: ,Daj mi klipić slanine'. M. Pavlinović.

KLIPINO BRDO, *n. ime selu u Hrvatskoj u upaniji modruško-riječkoj.* Razdijel. 60.

KLЇPITI, klïpîm, *pf. u Vukovu rječniku:* u Risnu) vide uzjahati. n. p. klipi mu na vrat.

KLÌPLE, *n. coll.* klip. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka (pisano* klipje). Klipje mlogo u fatove meće. J. S. Reļković 51.

KLIPTATI, klipćem, *impf.* teško se krilima vozati. Gavran vavijek klipće; svaka ptica kad je umorna klipće. M. Pavlinović.

KLÌR, *m. vidi* kliros *i* kler. — *Od* xv *vijeka (u pisaca).* Z rečenim klirom i plkom. Mon. croat. 165. (1496).

KLIRIK, *m. vidi* klerik *(isporedi* kliros). *U pisaca* xv *i* xvi *vijeka.* Klirici i plk vele bi smućeni. Mon. croat. 165. (1496). Život nikih klirikov i fratar. Transit. 4. Učini savkupiti vse klirike. Mirakuli. 70.

KLIRÌKÂLAN, klirikâlna, *adj. vidi* klerikalan *(isporedi* kliros). — *U pisaca našega vremena.* Eparhijski školski referenti imaju svoje plate i mirovine iz klirikalnog školskog fonda. Zbornik zak. 1873. 133.

KLIRIS, *m. vidi* kliros. — *U spomeniku* xiv *vijeka i otale u Daničićevu rječniku:* klirisъ ,clerus': ,Prědъ crъkovnymь klirisomь' (Zak. dus. pam. šaf. 18). dva puta.

KLIROS, *m. vidi* kler. — *Po grč.* κλῆρος. — *U spomenicima pisanijem crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (klirosъ ,clerus'). Sъ vsěmь klirosomь. Stefan, sim. pam. saf. 16. Sъbra velikъ klirosъ svetaago si otьčьstva. Domentijan^a^ 333. Na potrebu klirosu crъkovnomu. Dec. hris. 63.

1. KLIS, *adj. na jednom mjestu* xviii *vijeka. značenje nije dosta jasno (koji nije cio?).* Dilaj kalam na priliku riļa, cila s leđa nek mu bude kora, da se lipo s divjakom zatvora i da jedna drugoj se priļubi, drugačije taj posao se gubi. na rub neka kolince naside, klisa kora med cipanu ide. J. S. Reļković 144. — *ne znam može li se shvatiti kao gen. sing. od* 1. klis.

2. KLÌS, *m. kao da je pravo značenje: komad drva (ili kamen) što je s jedne ili s obje strane zaoštren, ali se upotrebļava u osobitijem značenima.* — *Nepoznata postańa.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (1. ,das hölzchen das in dem nach ihm benannten spiel in die ferne geschlagen wird'. 2. ,das spiel selbst'. 3. ,eine art dachschindel (für kirchen)' ,scitulae genus').

a. štapić, čeperak dugačak koji je na jednom kraju s jedne a na drugom s druge strane zaoklišen (M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 237 *što se baca u nekoj igri, i sama ta igra. ovdje se dodaje cijeli opis igre iz Vukova rječnika (nešto popańen po kniżi Milićevićevoj):* Život Srba seļaka, *jer u ńemu ima i osobitijeh riječi koje se ne dadu drugdje tumačiti:* U ovoj igri ima ,kóń' (drvo kao štap), ,palica' (kao pola štapa) *[vidi* klisača], ,klis' drvo malo kraće od čeperka, zadjeļano sa sve četiri strane i ,trlica' (sumnata grana). igrači se podijele na dvije strane, pa se hvataju u štap *[klisaču]* koja će strana igrati; onda udare końa u zemļu, pa jedan od strane onijeh što igraju baca klis od końa i odbija palicom (jedan od onih što su dobili pravo da prvi bacaju klis, postavi na određeno mesto kakav štap koji se zove ,kóń' ili ,kobila' ili ,meta'. posle uzme ,klisaču' u desnu šaku do samoga vrha da tek onoliko viri koliko je ona zarezana, i ,klis', pa ga položi sredinom preko klisače na ono zarezano mesto, i onda ga poizdigne na klisači i poizbaci, a doñim krajem klisače dočeka i baci među drugove protivne stranke. M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 237), a oni drugi svi (od one druge strane) čuvaju podaleko s trlicama i ,trle' (t. j. smetaju klis da ne ide daleko, i gledaju ne bi li ga kako uhvatili prije nego padne na zemļu), pa odonud pogađaju klisom (s onoga mjesta gdje padne klis) u końa; a onaj što baca klis, čuva palicom da ne pogode u końa; kad koji pogodi u końa, ili kad klis dotjera bliže końa nego što je palica dugačka, ili kad ga ,utrle' (t. j. uhvate dok nije pao na zemļu), onda oni što su trlili dođu te igraju, a ovi idu te trle; kad se ne pogodi u końa, ńego klis padne daļe od końa nego što je palica dugačka, onda onaj mjeri palicom od klisa do końa, i koliko bude pálîcâ onoliko broji kóńâ. kad već izigraju onoliko końa u koliko su se pogodili da se igraju, onda im (onima što trle) baci klis triput s końa, pa prisloni palicu uz końa, te je oni obaraju klisom; ako u ta tri puta ne utrle klis ili ne pogode ńim u końa i ne obore palicu, onda im baci pošļedńi put (opet iz ruke) ,jàlicu': pa onda gdje padne klis, uzjašu svi one što su nadigrani, i jašu ih do końa. — Klisa ili klipka igra se kao i kamposa. S. Tekelija. let. 119. 11. Igrali se i kide i klisa. Osvetn. 4. 1.

b. scandula, *jedna od dasaka kojima se pokrivaju kuće, debļe sa s jednoga (užega) kraja, a tańe s drugoga.* Crkvu grade dva Mrļavčevića u Jelici u planini gustoj, pokrivaju jelovijem

klisom. Nar. pjes. vuk. 2, 203. Sa visokim krovovima i belim svodovima od klisa. M. P. Šapčanin 1, 13. Pokrismo crkvu klisom. Godišńica N. Čupića. 2, 260.

c. *oštar kamen, oštra brid.* Poniče mu *(sijaču)* stijeńe i kameńe, pusti klisi. Osvetn. 1, 2. Kraguj vinu kano muńa brza u te puste klise kamenite. 1, 2. Al' je stojan kano klis u moru. 1, 61. Teško klisu, jer je na kamenu, a kamenu, jer je klis na ńemu. 6, 89.

3. KLȉS, *m. mjesno ime.*

a. *utvrđeno mjesto u Dalmaciji blizu Spļeta.* Repert. dalm. 1872. 32. — *isporedi* 2. Klisa. Kļis. — *Pomińe se naj prije* x *vijeku u grčkijem kńigama* (*Κλεῖσα*); *latinsko je ime isprva* Clisium, *kasnije* Clisa *i* Clissa, *tal.* Clissa. — *Postańe se ne zna; da postaje od grčkoga glagola κλείω, zatvoram (vidi naj prvi, grčki, primjer) ili da je sama grčka riječ κλείς, kļuč (vidi u Vukovu rječniku), vrlo je sumńivo.* — *isporedi i* 1. klis. — *Između rječnika u Mikaļinu* (Klis, grad u Dalmaciji ‚Salonae, Colonia Martia, Julia, Salona'), *u Belinu* (‚Clissa, celebre fortezza in Dalmazia' ‚Clissium' 197a), *u Bjelostjenčevu* (Klis, grad vrli u Dalmacije ‚Solone, Colonia Martia, Julia, Jospica, Lapsica'), *u Vukovu:* više Solina na glavici mali gradić i oko ńega nekoliko kuća. Klis (*κλεῖς*) grčki znači kļuč, i kao što je Zadvarje bilo kļuč od lijeve strane Cetine do Omiša, tako je Klis bio od svega primorja okolo Spļeta između Trogira i Omiša, i kako su Turci kad osvojili Klis, odmah su im i Kastela *(vidi* Kaštela) i Poļica morala plaćati harač. — *Κλεῖσα διὰ τὸ συγκλείειν τοὺς διερχομένους ἐκεῖθεν.* Constantin Porphyr. *u* doc. rač. 266. ‚In suburbio Clisii'. Doc. rač. 20. *(oko* 978). ‚In suburbio Clysii'. 23. (994). ‚Cum domino Florino principe Spalati et Clisii'. 28. (1000). ‚In Clisa'. 153. *(oko* 1090). ‚Comitatum Clissae'. Thom. archid. *u* doc. rač. 200. Sam Klis ostaje, u ki se uzda puk. M. Vetranić 1, 46. Uskoci uzešo tvrdi Klis u noći. I. Zanotti, skaz. 19. Klis i Mosor ki tiskahu. J. Kavańin 229b. Nije ono soko tica siva, većno tvrdi grade na kamenu, Klis bijeli zazvan po imenu. And. Kačić, razg. 275a. Kad kauri Klis grad porobiše. Nar. pjes. vuk. 3, 547. Piše kńigu Asanaginica a iz Klisa grada bijeloga. 3, 549.

b. *seoce u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 98.

c. *mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Klisu. Sr. nov. 1871. 156.

d. *ńekakva župa.* — *Prije našega vremena.* Klisь (župa). S. Novaković, pom. 134.

1. KLISA, *f. vidi* 2. klis, a. — *U jednoga pisca našega vremena.* Dva djetića igrala se klise. Osvetn. 6, 49.

2. KLISA, *f. mjesno ime.*

a. *vidi* 3. Klis, a. — *U Daničićevu rječniku:* vaļa da je sadašńe selo blizu Spļeta: ‚na Klisi' (Mon. serb. 280). samo tu. cf. klisьkyj.

b. *selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 53.

c. *u Hrvatskoj zaselak u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 29.

d. *u Slavoniji. a) u županiji požeškoj dva sela.* Razdijeļ. 128. 129. — *b) u županiji virovitičkoj:* Klisa *i* Klisa mala, *drije puste.* 137; Klisa, *selo.* 111; Klisa Čarda, *zaselak.* 141.

KLȉSAČA, *f. što se kod igre klisa (vidi* 2. klis, a) *tore i* palica. — *U naše vrijeme.* Ona dvojica što su delili družinu uzmu ‚klisaču', pa je jedan uhvati šakom dole na dnu, a drugi do ńegove šake . . . Kome dođe da uhvati za vrh štapa (klisače) tako da drugi nema za što da uhvati, toga je strana dobila pravo da prva baca klis. M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 236—237. ‚Klisača' se negde zove i ‚maška'. to je štap prilično kraći od štapa za poštapańo. ona je na vrhu s jedne strane zarezana, to jest zaoklišena, da na tom mestu lepše klis stane. 237.

KLÍSALICA. *f. kaže se o ženskom čeļadetu onako kao o muškom* klisalo. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KLÍSALO. *m.* šaļiv naziv za onog koji vavije skaće i klisa. ‚De si ti već, vraži klisalo? vavije klisaš ka' i końʻ. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KLÍSÂŃE, *n. djelo:*

a. *kojijem ko klisa.* ‚Otiša' u vratrije klisańe'. J. Bogdanović.

b. *djelo kojijem se ko klisa.* — *U Vukovu rječniku.*

KLȉSÂR. klisára, *m. vidi* poklisar. — *Samo u jednoga pisca* xviii *vijeka.* Vječni svjetnik. česti klisar k papam. J. Kavańin 121b.

1. KLȉSARA, *f. u Vukovu rječniku:* baba klisara, baba što mijesi poskurice ‚die frau die das communionbrot für die kirche bäckt' ‚diaconissa pani sacro pinsendo'. — *vidi* 1. baba, 2 *na kraju.* — *Radi postańa vidi* 2. klisara.

2. KLȉSARA, *m. vidi* crkveńak, *b).* — *isporedi* 1. klisara. — *Postaje od* klisijarah. U Hercegovini se zovu ovi ļudi *(koji upravļaju prihodom i rashodom crkvenijem)* ‚klisare', u Crnoj Gori ‚crkveńaci', a u Boci ‚prokuraduri'. V. Bogišić, zborn. 518. — *U ovijem primjerima kao da znači što i* crkveńak *pod c), ali se ne zna jeli govor o muškome ili ženskome (vidi* 1. klisara). I klisare što kandila pale. Nar. pjes. petr. 2, 570. Skupu škrińu pred kom žari uļenica žarom, i dva steća stupa voštenika i u danu, kad klisara čuva. Osvetn. 2, 22. Uđe klisara i unese ikonu. Bos. vila. 1889. 74.

KLISAREVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Timotije Klisarević. Rat. 407.

KLISARIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Proko Klisarić. Rat. 106. Timotije Klisarić. 177. Vasilije Klisarić. 362.

KLISAROVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Vasa Klisarović. Rat. 369.

KLÍSATI, KLȊSÂM, *impf. skakati (kao klis?, isporedi* klisiti). — *U Stulićevu rječniku:* klisati *ili* klisnuti od straha ‚risaltar indietro dalla paura' ‚prae timore resilire' *gdje je osobito značeńe: odskakati natraške od straha.* — *I u naše vrijeme u Lici.* ‚Moj djak neće nikad da uči, nego vavije klisa'. J. Bogdanović. — *I refleksivno bez promjene značeńa.* ‚Ajmo se klisati'. ‚Otiša' klisati se'. J. Bogdanović.

KLÍSATI SE, klîsâm se, *impf. igrati se klisa.* — *U Vukovu rječniku.* — *Može biti da amo pripadaju i ovi primjeri u kojima kao da se* klisati se s kim *shvaća u prenesenom, širem smislu, kao* ispoređivati se *ili* miješati se: Ko zna pisati, teško se s ńim klisati. M. Đ. Milićević, srb. 572. Tko zna dobro pisat, ne treba se s ńime klisat. Nar. bl. mehm. beg. kap. 261. Da se niži s višijem ne klisa. Osvetn. 6, 11.

KLISE, *f. pl. ili n.? ime mahali u Vrańi u Srbiji za tursko vrijeme.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 300.

KLISEVAC, Klisovca, *m. vidi* 3. Klis, a. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Klisevac silnum rukum dobi. P. Vitezović, kron. 114.

KLÌSIĆ, *m. dem.* 2. klis. J. Bogdanović.

KLISIJARAH, klisijarha, *m. vidi* jeklisijarah. — *U rukopisu pisanome crkvenijem jezikom* XVIII *vijeka (ali se adj.* klisijarhov *nalazi i u rukopisu* XVII *vijeka gdje se piše* jeklisijarьhь). Da izbirajetь ikonomь i klisijarhь odь bratije do 10 ili i do 12 iže sutь starêjši. Sava, tip. hil. glasn. 24, 198. Klisijarha že vamь podobajetь postavlati brata... Vьzimajetь narečeni klisijarhь ustavь i kluče . . . 200.

KLISIJARHOV, *adj. koji pripada klisijarhu.* O postavlenji klisijarьhovь. Sava, tip. stud. glasn. 40, 159. tip. hil. glasn. 24, 200. Na ime klisijarhovo. tip. stud. glasn. 40, 160. tip. hil. glasn. 24, 200.

KLÌSITI, klîsîm, *pf. skočiti, odskočiti (kao klis?), iskočiti.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u aor.* 2 *i* 3 *sing.* klîsî; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ,daher springen (wie ein klis)' ,exsilio' *s primjerom:* Klisi lisica ispod klade.

a. *aktivno.* Ako l' se što obisi, odma krivo vaga klisi. V. Došen 62b. Dok mu ručak na nos klisi. 155b. Kad je opet učini postavit na stol, klisi iz te jedna prigrda žaba. Blago turl. 2, 111. Kad povrativši se ktide uzet sudić, nazri gdi mu iz grlka klisi jedna zmija. 2, 170. To reče pa na noge klisi. Nar. pjes. kras. 1, 38. To ban reče, a na noge klisi. Nar. pjesm. horm. 1, 335. S końa klisi, pak u ńivu disi. Osvetn. 4, 20. Zavješenik s grane u hlad klisi. 4, 23.

b. *sa se, refleksivno, ne razlikuje se u značenju od aktivnoga glagola.* Pa se klisi Kraleviću Marko, on se klisi ka' kad ne sidaše, pa izleti pred bijelu krčmu. Nar. pjes. marj. 37. To joj reče, na noge se klisi. Nar. pjes. horm. 2, 296.

KLISKA, *f. sprava što vežu pod cipele da se mogu klizati po ledu (franc.* patin). — *U naše vrijeme.* ,Schlittschuhe' (u Sapcu ,kliske'. J. Bošković, o srp. jez. 191.

KLÌSKÎ, *vidi* kliški.

KLÌSNICA, *f. u Vukovu rječniku:* ,der schmiss z. b. des wolfs, fuchses (vor schrecken)' ,quod cacatur prae metu' *s primjerom:* Izbacio klisnicu (n. p. kurjak u bježańu). — *Vaļa da postaje od* 1. klis.

KLISNUTI, klisnem, *pf. odskočiti, kao perfektivni glagol prema* klisati. — *Samo u Stulićevu rječniku kod* klisati.

KLISOVIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka u Dubrovniku.* Gospodina Jera Klisovića. D. Zlatarić 368. U smrt gospode Liñe Jerove Klisović. 90b.

KLISOVNIK, *m. vaļa da je ime brdu u Crnoj Gori.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ubiše se boja niz Kopile, naguaše ih na vrh Klisovnika. Nar. pjes. vuk. 4, 124.

KLISUR, *m. ime muško.* — *Prije našega vremena.* Klisurь. S. Novaković, pom. 70.

KLÌSURA, *f.* angustiae locorum; rupes. *isporedi* klisura. — *Od grč.* κλεισοῦρα, *novogrč.* κλεισοῦρα *(lat.* clausura), *zatvoreno mjesto.* — *Akc. se mijenja u gen. pl.* klîsûrâ. — *Naj prvi se put nalazi ova riječ u (bugarskom) spomeniku* XIII *vijeka, ali kao da je značeńe: grad, tvrđava ili uopće zatvoreno mjesto (prema tome je tumačeno u Daničićevu rječniku):* Da ne imaą tъ po vsêhь horahъ carьstva mi i g(ra)dovehъ i klisurahъ saprêtenija . . . Kto li imъ spakosti o tom libo ili na klisurê ili na forosehъ . . . Mon. serb. 3. (1217—1241). *a između rječnika u Mikaļinu* (klisura, krš ,rupes'), *u Belinu* (,balza, ,luogo sceso, precipitoso delle montagne' ,rupes' 126a; ,rupe, altezza di monti sassosi' ,rupes' 635a), *u Bjelostjenčevu* (v. pećina), *u Voltiģijinu* (,balza. rupe' ,steiler felsen'), *u Stulićevu* (,mons praeruptus, rupes'), *u Vukovu* ,der bergpass, die klissura' ,fauces'), *u Daničićevu* (κλεισοῦρα ,clausura, castellum').

a. angustiae locorum, *vidi* klanac, ždrijelo. Selu je Homoranima u Babuni išla međa ,slazešte u dolьńu klisuru homorjanьsku' (Glasnik. 11, 134; 13, 371). D. Daničić, rječn. *kod* klisura. Dojdosmo na lesovačku klisuru, pak ustasmo rano i uđosmo u klisuru, i padosmo na užinu u klisuri... paki padosmo na 10 konak pod monastir Rešitski na izmak vrańske klisure. Glasnik. 31, 297—298. (1704). Końe moje povedi u klisuru kamenitu. Nar. pjes. bog. 51. Kad dođoše u klisuru tvrdu, svi prođoše pijani svatovi; kad su bili sred klisure tvrde, puče puška iz klisure tvrde. Nar. pjes. vuk. 3, 507. U klisuru sińu načerali. 4, 353. Nišava se probija kroz dve klisure. M. Đ. Milićević, kral. srb. 170.

b. rupes, *hrid, vrlet.* Među ovijem otocim na kijeh se ne vidi neg stijenje strašno svim, klisure i hridi. I. Gundulić 21. Da ostane djevojčica kralevskoga od plemena sred klisura i litica. 27. A o klisurah strme ļuti gledaš visjet divje hraste. 218. Boļe je bilo niz klisuru vratom ulomit. V. Menčetić. app. not. 2, 275. O klisure kamenite! Ġ. Palmotić 1, 183. Vi spile, vi klisure, vi hridi . . . A. d. Bella, razgov. 206. Od kladenac bistre izhode u klisuru obraća. I. Đorđić, salt. 373. Klisura, hrid. 503. Čuješ iz klisur muklo odisat vjetre. uzd. 2. Nahodite se na kraj klisure ponorite. B. Zuzeri 87. S vrha promaknute jedne klisure uze vojsci govoriti. 285. Vidje on prohodeći u klisuri ulište čela. A. Kalić 297. U pilam, u klisuram gora vašijeh ustanit se. 489. Nad kojijem *(ponorima)* vise grede i klisure oštre i ropave. S. Ļubiša, prip. 1.

c. *kao ime mnogijem mjestima (i vodama), n. p.:*

a) u Staroj Srbiji. vidi u Vukovu rječniku: u Staroj Srbiji od Kačanika pored vode Nerodimle naniže, i drži oko 4 sahata *(u trećem izdańu) s primjerom iz narodne pjesme:* U klisuri ispod Kačanika. — *amo pripadaju i ovi primjeri:* Do puta Kačanickoga (,Cucamici') i ždrijela ,Klisure'. Rad. 19, 127. XVI *vijek).* Kroz klanac (,Clissura') Kačanicki. 135. Pa otide u Klisuru tvrdu, u Klisuru tvrda Kačanika. Nar. pjes. vuk. 3, 26.

b) u planini Babuni u Kosovu. U Klisurê dva komata zemle. Glasnik. 27, 293. (1317).

c) u Srbiji. aa) mjesto u okrugu kneževačkom. Niva u Klisuri. Sr. nov. 1870. 19. *i rijeka.* M. Đ. Milićević, srb. 829. — *bb) voda u okrugu kragujevačkom.* Niz vodu do Klisure reke, Klisuromъ niz vodu do Srebrnice reke. Glasnik. 25, 66. Ot Srebrnice Klisuromъ rekomъ. 68. — *cc) selo u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kral. srb. 125. — *dd) selo u okrugu pirotskom.* 231. — *ee)* Gorńačka Klisura, *u okrugu požarevačkom.* Mlava ulazi u onu dugačku i tesnu Gorńačku Klisuru . . . Klisura Gorńačka koja se zvala i Zdrelo, jedna je od naj divnijih prirodnih slika u Srbiji. M. Đ. Milićević, srb. 1021.

d) u Slavoniji: brijeg kod Ležimira u Srijemu. M. Medić.

e) seoce u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 15.

KLÌSURAST, *adj. na kojemu je mnogo klisura.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Ispod klisurastih ostrva plovis k bračkim rudinam. M. Pavlinović, razl. spis. 122.

KLÌSURAT, *adj. vidi* klisurast. — *U jednoga*

pisca xviii *vijeka.* U gore klisurate branoći se svojom gredom. J. Kavańin 240[b].

KLISURÈTINA, *f. augm.* klisura. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* U jednoj staroj klisuretini obitavaše sila vrabaca. D. Obradović, basn. 235.

KLÌSURICA, *f. dem.* klisura. — *Kao mjesno ime, u Srbiji. a) selo u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 306. — *b) selo u okrugu topličkom.* 383.

KLISURIŠTE, *n. u Stulićevu rječniku uz* klisura. — *nepouzdano.*

KLISURIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* klisura. — *sasma nepouzdano.*

KLISÙRIT, *adj. koji je kao klisura, koji je pun klisura, vrletan.* — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,alpestro o alpestre, significa aspro, rigido' ,silvestris' 66[b]; ,scosceso, dirupato' ,praeruptus' 660[a]) *i u Stulićevu* (,scissus, praeruptus, praeceps').

a. *adj.* — *Komp.:* klisuritijî (*u Belinu rječniku:* ,più scosceso' ,praeruptior' 660[a]). Po ńem (*otoku*) klisurite svud su stijene. Ġ. Palmotić 2. 21. I ti stijenam klisuritijem od Ereba tvrdi grade. 3, 57[a]. Klisurite hridi. P. Kanavelić, iv. 297. Živac klisuriti. 385. Na visokom i klisuritom brdu. I. Đorđić, salt. xii. O ložnice klisurite od pustošnijeh zvijeri. ben. 202. Stijene ke van mora peńu klisurite vrhe stare. pjesn. 208. Po kojemu nijesu stijene poprijeko klisurite. I. Jablanci 200.

b. *adv.* klisùrito. — *U Belinu rječniku:* ,scoscesamente' ,praerupte' 660[a], *i u Stulićevu:* ,praecipitanter, deorsum'.

KLISURITOST, *f. osobitost onoga što je klisurito.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. klisura.

KLISURITSTVO, *n. vidi* klisuritost. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. klisura.

KLÌSÛRSKÎ, *adj. koji pripada klisuri ili klisurama.* — *U naše vrijeme.* U 11 sati otet je klisurski položaj. Rat. 18.

KLIŠ, *m. mjesno ime.* — *U spomeniku* xvi *vijeka.* Kaštel seński i Kliš. Mon. croat. 231. (1527).

KLIŠANI, *m. pl. mjesno ime.* — *U Daničićevu rječniku:* selu je Trnavi crkve Arhanđelove u Prizrenu išla međa ,otъ Klišanij u Vlahovъ grobъ' (Glasnik. 15, 283 *god.* 1348?).

KLIŠANICA, *f.* šuma blizu Požege.

KLÏŠANIN, *m. čovjek iz Klisa (vidi* 3. Klis, a). — *Množina:* Klîšâni. — xvi *vijeka.* O slavni Klišani! M. Vetranić 1, 46.

KLÏŠEVAC, Klišêvca, *m. čovjek s Kliševa.* P. Budmani.

KLIŠEVIĆ, *m. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 17.

KLÏŠÊVKA, *f. žena s Kliševa.* P. Budmani.

KLÏŠEVO, *n. selo u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom.* Repert. dalm. 1872. 21.

KLÏŠKÎ, *adj. koji pripada Klisu (vidi* 3. Klis, a). — *Piše se i* kliški *i* kliski, *ali se na nekijem mjestima ne zna kako treba čitati.* — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu:* klisьkyj, što pripada Klisi *s primjerom (pisanijem latinskijem slovima):* ,Ivanis ban, chnez cetinschi, chlischi i ramschi' (Mon. serb. 279 *god.* 1416), *gdje se uprav ne zna kako treba čitati:* kliski (*kao što čita Daničić*) *ili* kliški. — kliški. Općine k(l)iške . . . Mista kliškoga. Mon. croat. 189. (1506). Sanžaka kliškoga. Starine. 10, 8. (1558). Lijep hram s kulom kliški izradi. J. Kavańin 91[a]. — kliski. Sančaka kliskoga. Starine. 10, 13. (1582). Kneza kliskoga ćer. And. Kačić, kor. 425. Kadija kliski. 458. — *Ne zna se kako treba čitati.* Potra kapitana kliskoga. F. Glavinić, cvit. 111[a]. Lumbardami biše mire kliske. I. Zanotti, skaz. 19. Kliski i Zagraški vitezi. J. Kavańin 135[a]. Kliski Vargio Petar Krušić. 231[a]. Bana kliskoga. Norini 38.

KLÌŠŃA, *f. vidi* klisańe, a. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Otiša' u vratriju klišńu'. J. Bogdanović.

KLIŠTER, *m.* clyster, *ńem.* klystier, *štrcaļka, kristir.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* v. klišter, *i u Jambrešićevu:* ,clyster'.

KLITEN, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskom.* Vinograd u mestu prozvanom Kliten. Sr. nov. 1871. 388.

KLÏTI, klîjêm, *impf.* germinare, *nicati.* — *isporedi* 3. klicati *i* 1. klijati. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* (pro)kliti, *novoslov.* kaliti, kliti, *češ.* kleti, klíti. *korijen je* kъl, *kao što se poznaje po novoslov.* kal, *malorus.* kołeć, *češ.* kol, *poļ.* kieł, *klica (isporedi i* 1. kalac); *po tome bi praslavenski oblik ovoga glagola bio* kъliti. — *U primjerima ima samo praes. i inf. i part. praet. act.* klîo, klîla.

a. *aktivno. a) u pravom smislu.* Zalud onda ispod zemļe kliju. J. S. Reļković 78. S one strane kud od pańa klije (*trs*). 131. A Lukova podvornica crna, po ńoj klije trńe i korovļe. Osvetn. 2, 29. — *b) metaforički.* Kakva mu srcem klije samotvorina. M. Pavlinović, razl. spis. 100. — *c) u prenesenom smislu, o ogńu, plamtjeti, plamtjeti.* — *u jednoga pisca* xviii *vijeka.* S tebe obnoć klije ogań. A. Kanižlić, rož. 33. — *i metaforički.* Papa je nepomńiv bio za ugasiti kliјuću eresiju. kam. 280. Ako li još u srdcu tvomu klije i žive samo jedna iskrica od prignutja na ļubav. uzr. 55.

b. *sa se, refleksivno, isto je značeńe kao u aktivnoga glagola.* Sime koje vi težaci u zemļu stavite ne izađe odmah u travu, nego se klije i korini u zemļi. F. Lastrić, od' 28. I usiv se iz ńe boļe klije. J. S. Reļković 41. Dok se klije i izraste gori. 46. Pak da bi se brže loze klile. 76. — *Metaforički.* Korin iz koga kliju se i porađaju tolike zloće. F. Lastrić, ned. 112. Sva dobra dila imaju kliti se i rasti iz pańa od ļubavi. 291.

KLITIMEŠAJ (*sic*), *f.* Κλυταιμνήστρα, Clytaemnestra, *ime žensko iz grčke mitologije.* — *U glagolskom rukopisu* xv *vijeka.* I posla Urikšeša opet v Grke: ,Klitimešaj carice gospoje, posla me Agamenon car, daj mi hćer svoju'. Pril. jag. ark. 9, 126. (1468). — -j *ili* -i *na kraju može biti otale što je ime bilo isprva u dativu, pak se zlo prepisalo, isporedi u bugarskom rukopisu (gdje je oblik imenu* Klętomeštrica): I dojde Klętomeštrici carici, i reče jej: ,O gospožde carice...' Starine. 3, 170. (*oko* 1350).

KLIVERA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zemļa u Kliveri. Sr. nov. 1868. 33.

KLIVILO, *n. vidi* klilo. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Kamenito voće u klivilo metati. J. S. Reļković 17. Ako nisi još u jesen duda ili voćne sijao kosti kuda, ńe si sada il' kud hoćeš meći u klivilo. 85. Pak srizane (*loze*) u klivilo dio . . . 215.

1. KLÎZA, *f. u Vukovu rječniku:* u djece kad se igraju dugmeta nekako dugme. dvije klize idu u jedno ,cijelo', ali ima kliza što vrijede dva cijela. cf. polče.

2. KLIZA, *f. vidi* kliska. — *Načineno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ,schlittschuh'.

KLÌZAK, klìska, *adj. vidi* klizav. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide klizav). Nek mu bude močnos kliska. J. Kavańin 290ᵇ. Tu su kliske vrleti i jazi. Osvetn. 4, 19.

KLÌZALICA, *f. vidi* klizalište.

KLÌZALÎŠTE, *n. mjesto gdje se zimi ļudi klizaju po ledu za zabavu.* — *U naše vrijeme u Hrvatskoj.* Mjesto đe se đaci ili djeca klizaju, zovu klizalištem ili klizalicom. *(u Lici).* J. Bogdanović.

KLÌZÂŃE, *n. djelo kojijem se ko kliza.* — *U Vukovu rječniku.*

KLÌZATI SE, klìzâm se, *impf. kad se kome noge pomiču (hotimice ili nehotice) ne podižući se kao kod običnoga hoda, jer je tle (n. p. led) vrlo glatko. kaže se o čeļadetu, o nogama, o obući. može se zbiti i kad se stoji i kad se ide. često se kaže u naše doba o zimskoj zabavi kad se čeļad na ovaj način miču i trče po ledu* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* klizámo, klizáte, *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* klìzâ. — *Ne zna se dobro oblik praslavenskoga korijena: po stslov.* slizъkъ, *poļ.* (po)ślizać się, *gorńoluž.* sliznyć so, *dońoluž.* sliznuś *(i lit.* sligti) *kao da je korijen* sliz, *te može biti da se umetlo* k, *i tako postao korijen* skliz, *i to već u staro doba, isporedi novoslov.* sklizati, *rus.* скли́знуть, *bjelorus.* sklizać śa; *kasnije može biti da je u našem jeziku otpalo s sprijeda jer se shvatilo kao da je prijedlog, ali se u češkom i poļskom jeziku nalaze riječi kojima kao da je korijen* kъlz, *isporedi češ.* klzký, kluzký, klouzati, *poļ.* kielzać, kielsko; *po ovome moglo bi se pomisliti da je praslavenski korijen* kъlz, *a da se kasnije dodalo s sprijeda.* — *U našemu se jeziku potvrđuje istom* XVIII *vijeka (vidi* klizak *i* klizavica), *a između rječnika u Vukovu* (,gleiten' ,labor' *s primjerom.* Klizaju se noge). Da mu se noge ne klizaju po strani i po kameńu. Vuk, živ. 215. — *U ovom je primjeru praes.* klìžêm se: Kližu mu se opanci. Bos. vila. 1889. 51. — *U prenesenom smislu: potezati se po koļenima ili puzati (ako nije štamparskom griješkom z mj. c).* Mardokeo ne kliza se prid Amanom kako svi ostali. I. J. P. Lučić, razg. 3.

KLÌZAV, *adj. (n. p. put) po kojemu se noge klizaju.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (n. p. put ,schlüpfrig' ,lubricus'). — *Metaforički.* Skupštinari, ļudi odabrani, pošteni, ne sećaju se nikakve ļudske slabosti, nikakve klizave prilike. M. Đ. Milićević, međudnev. 291.

KLÌZAVICA, *f. klizav put.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,schlüpfrig zu gehen' ,lubrica via'). Na klizavici padue čovek. D. Obradović, basn. 67. Za to će put ńihov biti kao klizavica po tami. Đ. Daničić, jer. 23, 12.

KLÍZITI, klízîm, *impf. vidi* klizati se. — *U Vukovu rječniku:* kliziti, klizi ,gleiten' ,labor'.

KLIZNUTI, kliznem, *pf. dovrši se, izvrši se kao klizajući se.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. iskliznuti). Al' kud kliznu te iskrice žarke? Osvetn. 1, 64. Tu kliznuše Jamakovi mami, a liznuše Petrov obraz plami. 6, 48. Opet mu kliznu glas . . . L. K. Lazarević, on zna sve. 42.

KLOBAČA, *f. nekakva biļka?* Klobaca (klobučac?) (Vujović). B. Šulek, im. 147.

KLOBAS-, *vidi* kobas-.

KLOBÒDAN, *m. varak, kozar.* — *U Vukovu rječniku.* ,knistergold, rauschgold' ,aurum tremulum', cf. šik, žik. — *Nepoznata postańa.*

KLOBÚCI, Klobúkâ, *m. pl. ime mjestu u Crnoj Gori.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Niz Klobuke tu slomiše Turke. Pjev. crn. 299ᵇ.

1. KLOBÚČAC, klobúčca (klobúsca), *m. dem.* 1. klobuk. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (klobučac, mali klobuk ,pileolus, pileolum'), *u Belinu* (cappelletto, diminutivo di cappello' ,pileolus' 171ᵃ; ,beretta' ,capitis tegmen'; ,berettina' ,pileolus' 138ᵇ), *u Bjelostjenčevu (kajkarski* klobuček ,pileolus l. pileolum'), *u Jambrešićevu* klobucec ,pileolum'), *u Voltiģijinu* (,cappellino, cappelluccio' ,hütchen'), *u Stulićevu:* klobučac *i* klobucec *(iz Habdelićeva)* ,pileolus'.

a. *u pravom smislu.* Pak mu daj dva sira i kravaj i crven klobučac. M. Vetranić 2, 327. Klobucca ponaće hteć se pokloniti. H. Lucić 251. Klobučac na glavi. Jačke. 38.

b. *u prenesenom smislu, biļke i gļive.* — *Između rječnika u Mikaļinu* klobučac, trava ,acetabulum. umbilicus Veneris'), *u Belinu* (,fongo, escremento di terra o albero' ,fungus' 323ᵃ), *u Bjelostjenčevu* (klobucec, trava, božurak ,acetabulum, umbilicus Veneris'; v. gliva); *u Stulićevu* (klobučac *i* klobucec ,umbilicus Veneris, herbae species; fungus boletus'). Klobučac, vrsta travice koja raste po zidovih. M. Pavlinović. Klobučac (klobučić), slov. klobucec (cotyledon; cyclamen), poļ. klobuczki (campanula), 1. ombilico di Venere (Sin, Pizzelli, Stulli), cimbalaria (Kuzmić, Durante), Cotyledon umbilicus Huds. (Vodopić). 2. artanita (Bartulović), Cyclamen hederaefolium Ait. (Visiani, Petter); 3. Cyclamen europaeum L. (Visiani); 4. fungus lacteus (Dellabella). Agaricus lactifluus L. B. Šulek, im. 147. — *i s pridjevima:* Klobučac mali, Cyclamen vernum Rchb. (Visiani). Klobučac veli, 1. Cotyledon umbilicus Huds. (Visiani); 2. Cotyledon horizontalis Guss. (Visiani). 147.

c. *u prenesenom smislu, znak* ˆ *za akcenat* (accentus circumflexus). — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* Nadstavih klobučac riječima pokratjenijem, na priliku: ,kâ, tvê, mû' etc., to jes ,koja, tvoje, moju' etc. I. Đorđić. uzd. v.

2. KLOBÙČAC, klobučca, *m. dem.* 2. klobuk. — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkarski)* klobucec na vode ,bulla'.

3. KLOBÙČAC, Klobučca, *m. mjesno ime.* — *U spomeniku* XIV *vijeka.* Na Klobučьcь na Osogovu. Glasnik. 27, 291. (1351).

KLOBÚČAK, klobúčka, *m. dem.* klobuk. — *Od* XVII *vijeka.* Pak mu dajte košuļu i š ńom klobučak. M. Divković, plać. 98.

KLOBÙČÂR, klobučára, *m. čovjek koji po svome zanatu gradi klobuke.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* klȍbučāru (klȍbučāre), klȍbučâri. — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (klobučar, koji klobuke čini ,pilearius'), *u Belinu* (,cappellaio, quello che fa o vende cappelli' ,pilearius' 171ᵃ; ,chi fa o vende berette, berettajo' ,pileo' 138ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (,pileo, pileator, pilearius'), *u Jambrešićevu* (,pileo'), *u Voltiģijinu* (,cappellajo' ,hutmacher'), *u Stulićevu* (,pileorum vel petasorum opifex'), *u Vukovu* (vide šeširģija *s dodatkom da se govori u Dubrovniku*), *u Daničićevu* (klobučarь ,qui pileos conficit').

a. *u pravom smislu.* Strezo klobučarь. Mon. serb. 63. (1293—1302). Klobučaru inocьskyimь. Glasnik. 24, 269. (1388). Papirģijo i još klobučari. M. A. Reļković, sat. K8ᵇ. Tražite si drugoga maj-

*

stora, na priliku jednoga klobučara. A. T. Blagojević, khin. 33.

b. *prezime.* — *Od* XV *vijeka (a vidi i* klobučarev). Matijem Klobučarem. Mon. croat. 68. (1117). Ot kneza Klobučara. Starine. 12, 36. (1712). Strijo j' Prajze frajte Klobučaru. Š. Štefanac 10. Klobučar. Schem. seń. 1871. 110.

1. KLOBŮČARA, *f. vidi* 2. klobučina. — *U jednoga pisca ovoga vijeka.* Sanke nisu potonule, zašto su načińene kao korito i to kožom pak preko ńe klobučarom obvijene. S. Tekelija. letop. mat. sr. 119, 62—63. Pokrov i cela cerga obložena je ot klobučare (filca). 67.

2. KLOBŮČÂRA, *f. kutija gdje se hrani klobuk.* — *isporedi* klobučnica. — *Jamačno načińeno talijanskijem nastavkom* ara *(u Toskani* aja*, isporedi* capponaja, piccionaja capponara, piccionara *itd.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚cappelliera' ‚pileorum theca, custodia, caliendrum'. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KLOBUČÁREV, *adj. koji pripada klobučaru.* — *Može se kazati i* klobučarov. — *U spomeniku* XIV *vijeka u mjesnom imenu* (Klobučarev Do), *može biti da postaje od prezimena* Klobučar *(isporedi* klobučar, b). Konь Klobučareva Dola. Dec. hris. 56.

KLOBUČÁRIĆ, *m. prezime (upravo dem.* klobučar, *ili po ocu klobučaru).* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Klobučarićь. Pogibe Hasanь Klobučarićь na Turovu 1594. Okáz. pam. šaf. 85. — *I u naše vrijeme u Hrvatskoj.*

KLOBUČÁRIJA, *f. vidi* klobučarstvo.

KLOBŮČÂRKA, *f. žensko čeļade što po svom zanatu gradi klobuke.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚hutmacherin'.

1. KLOBŮČÂRNICA, *f. u Stulićevu rječniku uz* klobučara. — *nije dosta pouzdano.*

2. KLOBŮČÂRNICA, *f. mjesto gdje se grade klobuci.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚hutfabrik'.

KLOBUČÁROV, *adj. vidi* klobučarev.

KLOBŮČÂRSKÎ, *adj. koji pripada klobučarima.* — *Od* XVIII *vijeka.* Dok majstorom postane od zanata klobučarskoga. A. T. Blagojević, khin. 34.

KLOBŮČÂRSTVO, *n. klobučarski posao ili zanat.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* klobučarija, klobučarstvo ‚hutmacherei, hutmacherhandwerk'.

KLOBUČAST, *adj. koji je nalik na klobuk.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚hutförmig'.

KLOBŮČICA, *f.* zmija klobučica, Naja tripudians Merr., *otrovna zmija u Indiji.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka koji je ovu riječ načinio prema portug.* cobra de capello. Od jedne zmije ļutice koja se zove u onijeh stranah zmija klobučica bi ujeden u nogu. B. Kašić, fran. 129.

1. KLOBŮČIĆ, *m. dem.* klobuk. — *Od* XVII *vijeka.*

a. *u pravom smislu.* — *Između rječnika u Belinu* ‚cappelletto, diminutivo di cappello' ‚pileolus' 171a, *u Stulićevu uz* klobučac, *u Vukovu* (dim. v. klobuk). Uze dvije dolamice kratke od stare sfite baratine; od iste učini za pokriti glavu jedan klobučić. B. Kašić, iń. 20. Nutri je moj dragi v črnem klobučiću. Nar. pjes. istr. 2, 87. Kosi ńiju zlatne spravi pod klobučići. Nar. prip. mikul. 31. Crven trci po putiću, u crvenu klobučiću, crven vice: ta, ta, otvori mi vrata. *odgonetļaj: pijetao.* Nar. zag. nov. 164.

b. *u Dubrovniku u naše doba znači ne samo mali klobuk, nego i ženski klobuk, pa bio velik ili malen.* P. Budmani.

c. *neke biļke.* — *Između rječnika u Vukovu* (nekaka trava *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Klobučić, jadić ‚Aconitum'. Flora croat. 181. Klobučić, 1. cimbalaria (Pizzelli, Skurla), Linaria cymbalaria L. (Visiani); 2. umbilicus Veneris (Pizzelli, Stulli), Cotyledon umbilicus Huds., v. Klobučac. B. Šulek, im. 147.

d. *mjesno ime.* — *U spomeniku pisanome crkvenijem jezikom prije našega vremena (sa št mj. ć).* Klobučišt. Spom. stoj. 184.

2. KLOBŮČIĆ, *m. dem.* 2. klobuk. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Još će daždjet, po vodi su klobučići'. P. Budmani.

1. KLOBŮČINA, *f. augm.* klobuk. — *U Belinu rječniku:* ‚cappellaccio, cappello vecchio' ‚pileus vetus' 171a; *u Voltiģijinu:* ‚cappellaccio' ‚ein grober, alter hut'; *u Stulićevu:* ‚vilis pileus, immanis pileus'; *u Vukovu:* augm. v. klobuk. — *I kao mjesno ime.* Klobučina, vrh. Lič u gorskom kotaru.

2. KLOBŮČINA, *f. pust, pustina, od čega se grade klobuci.* — *U Vukovu rječniku:* ‚der filz' ‚coactile'.

KLOBŮČITI, klòbûčîm, *impf. pokrivati (kao klobukom)?* — *U naše vrijeme (sa se, pasivno).* Krov se slamom klobuči. Lukovdo. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka ima part. praet. pass.* klobučen; *smisao nije jasan, može biti da znači: pokriven kubetom, te bi riječ* klobuk *tada značila i kube, trulo. (Inocencij I papa)* umri i pogreben bisi ka klobučenomu medvidu *(jeli to* basilica ursiana?). Š. Kožičić 11b.

KLOBŮČITI SE, klòbûčîm se, *impf. bujati, nabubrivati se.* — *U naše vrijeme.* Tuda se klobuče ńihove *(ženske)* široke šalvare. M. Đ. Milićević, medudnev. 19.

KLOBUČKATI, klobučkam, *impf.* igrati se na novce ili puceta miješajuć ih u klobuku uz pitańe: ‚pismo ili glava?' u Prigorju. F. Hefele.

KLÒBUČKÎ, *adj. koji pripada Klobuku (vidi* 1. klobuk, d). Gospodaru klobučki dizdaru! Nar. pjes. vuk. 4, 505. I pred ńima klobučkog dizdara. Ogled. sr. 89.

KLOBŮČNICA, *f. vidi* 2. klobučara. — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚hutfutteral; hutschachtel'.

KLÒBUČNÎK, *m. čovjek što prodaje klobuke.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚huthändler'.

KLÒBUČŃAK, *m. kalup za klobuk.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚hutform; hutstock'.

1. KLÒBÛK, klobúka, *m. a)* galerus, *kapa (obično od pustine) tvrda, ukočena; b)* petasus, causia, *razlikuje se od a) tijem što ima obod, vidi* šešir. *prvo je značeńe po istočnijem krajevima, drugo po zapadnijem (ne samo u Dubrovniku). ne može se u svakom primjeru znati, koje je pravo značeńe.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* klȍbûče, klobûci. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* klobukъ ‚pileus', *rus.* клобукъ, *kaluđerska kapa, češ.* klobouk. *poļ.* klobuk. — *još u praslavensko doba prešla je iz koga turskoga jezika, te je jamačno ista riječ što kasnije* kalpak *(vidi).* — *U svijem je rječnicima: u*

Vrančićevu ,galerus: pileus'; klobuk-siraļ ,petasus'), *u Mikaļinu* ,pileus, pileum, petasus, galerus'), *u Belinu* ,cappello, quello che si porta in capo per coprirlo' ,pileus' 171ª; ,beretta' ,capitis tegmen' 138ᵇ), *u Bjelostjenčevu* klobuk, naglavak ,pileus et pileum, tegmen capitis'. 2. klobuk siroki, škrļak ,petasus, pileus latus, galerus'), *u Jambrešićevu* pileus', *u Voltigijinu* ,cappello' ,hut'), *u Stulićevu* ,petasus, pileus'), *u Vukovu:* 1. ,die mütze (hut ohne krempe)' ,galerus'. 2. (u Dubrovniku) ,der hut' ,petasus', cf. šešir. 3. (u Boci) ,ein getreidemass' (od po bukile, bagaša) ,modii genus'; *u Daničićevu* (klobukъ) ,pileus').

a. *u jednom od dva značena sprijeda kazana.* Zemļa jemu brěme, kamenije jemu monysta, nebo jemu klobukъ, zlotvorьniku člověku! Starine. 10. 277. (xiv *rijek*). Osće hoćemo da, ako bi neki nekomu vzel klobuk ali beritu, plati jedan cekin zlatni. Stat. krč. ark. 2, 286. Klobukъ jedanъ crvena grimiza sa biserомъ. Mon. serb. 498. (1466). Metaše u klobuk da sudom pritvore. M. Marulić 91. Da bude nosil gardinalski klobuk. Transit. 282. Kardinali jegda jizdet, crvļen klobuk da noset. Š. Kožičić 28ª. Ňo bus utrgne i stavi za klobuk. Š. Menčetić 331. Za klobukom nosiš perje. M. Vetranić 1, 28. Gdi tvoj stric, primudri Laus, crļen klobuk prija. Zeleni po tomu klobuk smo vidili, gdi glavu drugomu stricu ti pokrili. H. Lucić 285. Na glavi mu svilan klobuk, sinca da mu je. P. Hektorović 9. Na glavi svojej macedonijski klobuk nosaše. Aleks. jag. star. 3, 267. Klobuk snam Antiohu na noge pade i pokloni se. 302. Perje ga ļuļjaše i klobuk hrvatski. Đ. Baraković, vil. 36. A klobuk na strihu, sćap duba drinova. 240. Pod klobucim kamilovcim krajicnici za ňim jašu. I. Gundulić 140. Vode mu u klobuku donašahu. F. Glavinić, cvit. 121ª. Klobuk sueti. svitl. 64. Spletoše jednu krunu na nacin klobuka. Michelonrelo. 39. Klobuk zlatom pramļen. B. Krnarutić 38. Da ne ima nitkor nositi klobuke oble. M. Bijanković 104. Budi glava, bit će klobuk. (D). I klobuk ima svoju sjen. (D). Ne trebuje po dlu klobuk iskat. (D). Zna vladika na koju glavu klobuk stavļa. (D). Poslov. danic. Stavi na glavu jedan velik i težak klobuk od olova. A. J. Bella razgov. 118. S klobukom se crnim stitu. J. Kavanin 282ª. Cijem sada je u ńeki ne pro[...]edjeni biskupati, mogo bih se jedan klobuk zeleni [...] zadobavit. B. Zuzeri 212. Volim gledat [...] ruke nego rimske crļene klobuke. J. Filipović 1. 167ᵇ. Gledati rimskih kardinala crlene klobuke. A. Kanižlić, kam. 818. Komu je na [...] i ka nilovac lijepi klobuk. Nar. pjes. bog. 68. Sij ko. uh agosta, a pleti klobuk febrara. Z. Poslov. danic. Iza prvoga stupaja ide se na drugi, mogo bi se zeleni klobuk promijenit u crļeni: tolici koji bijahu biskupi pak biše kardenali. D. Basić 71. Biži junak priko Italije brez klobuka i brez sabļe britke. And. Kačić, razg. 129ª. Da jedan službenik mimođe svoga gospodara ne skidajući mu klobuk. Ant. Kadčić 228. Moj će sin znati klobuke praviti. A. T. Blagojević, khin. 31. S bilim rukavicam, s klobukom trokutnim. I. J. P. Lucić, bit. 49. Odvila se zlatna žica od vedra neba, savila se prvijencu oko klobuka. Nar. pjes. vuk. 1, 57. Kad je Petru kita dopanula, ma je Petro meće za klobuka. 1, 235. Već on klobuk na oci namiče. 1, 477. Pod pazuom klobuk svile bele, za klobukom bela kita perja. 2. 302. Turske kape i bijele čalme, krasne srpske bijele klobuke. 2, 303. Kupi mi ti klobuk belim perjem. Nar. pjes. istr. 1, 26. Zač mi mažurana za klabukom veno. 2, 17. Za klobuk me *(ružu)* stavļaju. 2, 163. Vse sluge su kraļu klobuke podmakli. Jacke. 157. Vojšćanski klobuk. 290. Komo je čela za klobukom (i sam se sjeća). Nar. posl. vuk. 147.

b. *nekakva mjera za žito u Boci kotorskoj, vidi u Vukovu rječniku.*

c. *kube, trulo? vidi* klobučiti.

d. *mjesno ime*

a) kao da je nekakvo mjesto u Bosni ili u Dalmaciji — U latinskom spomeniku (tobože god. 1078), ali caļa da nije autentičan. ,Sancti Petri de Clobuco'. Doc. rac. 114. (1078).

b) ime dvjema selima u Hercegovini. Statist. bosn. 119. 125; *drugo je utvrđeno, vidi u Vukovu rječniku:* grad blizu Crne Gore, *pomiňe se od xv vijeka.* Gospodari od Klobuka. J. Kavańin 231ᵇ. Ļuta guja Šejović-Osmane iz Klobuka grada bijeloga, štono Crnu Goru zatvorio. Nar. pjes. vuk. 4, 30. Od Klobuka i od Korjenića. 4, 431.

e. *s pridjevom* popovski, *neka biļka.* Klobuk popovski, aro maggiore (Parčić), Arisarum vulgare Targ. B. Šulek, im. 147.

2. KLŎBŪK, *m. kao mjehur (od same vode) pun vodene pare ili razduha itd. što izlazi navrh vode, n. p. kad vri, ili kad kiša pada. — isporedi* bobuk, bozur, klopac. — *Ne znam, jeli ista riječ što* 1. klobuk *(po sličnosti obličja), ili je riječ onomatopejska, isporedi* klokot, klokuń. *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* ,die blase des siedenden wassers' ,bulla aquae bullientis' *s primjerom:* Izbijaju klobuci. Na gorńemu đerdanu slabo se kad vidi kameńe posred vode, nego samo kļucevi i klobukovi. Vuk, dan. 2, 36.

KLŎCALICA, *f. drvena sprava nalik na konsku glavu u koje se gubica može otvorati i zatvorati klocajući. — U Vukovu rječniku:* ,eine hölzerne dem pferdekopfe ähnliche maschine deren mund man nach belieben auf- und zumachen kann' ,machina lignea caput equinum praesentans', ovaku je glavu imala u Dubrovniku ,turica' *(griješkom* coroje), a ja sam i u Požarevcu 1807 godine uz mesojede u dvoru kneza Miloša gledao gdje se momci igraju s ovakom klocalicom: jedan se obuče od prilike kao turica da mu se ļudsko lice ne vidi, pa ńom gore kloca i plaši žene i djecu; cf. turica.

1. KLOCAŃE, *n. djelo kojijem se kloca (vidi* 1. klocati). — *U Vukovu rječniku:* ,das schnappen' ,tendor'.

2. KLOCAŃE, *n. djelo kojijem se kloca (vidi* 2. klocati). — *U Belinu rječniku (sa starijim oblikom* klocanje): ,graciđamento, il gracidare dell'oca' ,glangor' 354ª.

KLŎCARA, *f. u narodnoj zagoneci našega vremena.* Sklocnu klocara, ču se do cara... *odgonetļaj: razboj, stan.* Nar. zag. nov. 189.

1. KLŎCATI, klocām, *impf. otvorati a brzo i silovito zatvorati gubicu tako da dońi zubi o gorne udaraju s nekom bukom (kao n. p. kad pas hvata muhe). — isporedi* sklocati. — *Riječ je onomatopejska od glasa* kloc *što se čini da se čuje kad zubi udaraju jedni o druge. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* ,schnappen' ,dentibus crepare'. A turica je jednak klocala svojijem zubima. Vuk, pism. 33. Końska glava s velikijem zubima koja je tako načińena da su se usta odozdo mogla lasno otvorati i zatvorati, te je sve klocala. rječn. kod čoroje.

2. KLOCATI, klocam, *impf. o glasu u gusaka, vidi* daktati, gakati. — *Riječ je onomatopejska*

(isporedi 1. klocati). — *U Belinu rječniku:* ,gracidare, gridare come oca' ,clango' 354ᵇ; *u Voltiģijinu:* ,gracidare, graccolare' ,quäcken, gacksern', *u Stulićevu:* ,gracidare, stridere, o gridare come fanno le oche' ,glociare'.

KLŐCE, *f. pl. u Vukovu rječniku:* vide šklocе *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.*

KLŐCNUTI, klőcnêm, *pf. udariti jedan put zubima o zube, perfektivni glagol prema* 1. klocati. — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* klőcnū). *U Vukovu rječniku uz* klocati. *i u narodnoj zagoneci (kod* klocara) *ima varijanta* klocnu *mj.* šklocnu. Nar. zag. nov. 190.

KLOČNICA, *f. mala rijeka u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 231. — *isporedi* Kloka.

KLŐFTOR, *m. vidi* klaftar. — *U kńizi pisanoj prošloga vijeka miješanijem jezikom.* Dužinoju držit 5 kloftori i 3 stope; širinoju dva kloftora i pol; visinoju 1 kloftor i 2 pjadi duvari držet. Glasnik. 56, 209. (1733).

KLOK, *m. izvor u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 172. — *Vaļa da je onomatopeja, isporedi* klokot.

KLÓKA, *f. ime mjestima u Srbiji. a) selo u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 121. — *b) mjesto u okrugu smederevskom.* Livada u Kloki. Sr. nov. 1864. 124.

KLȍKAČKÎ, *adj. koji pripada selu Kloci.* Klokačka *(opština).* K. Jovanović 121.

KLOKAŃE, *n. vidi* klokot, klokuń. — *Kao da je verbalni supstantiv od glagola* klokati, *ali ovome glagolu nema potvrde.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* v. kipućina, *i u Stulićevu:* v. klokuń *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.*

KLÓKČANIN, *m. čovjek iz sela Kloke.* L. Đurđević. — *Množina:* Klókčani.

KLÓKČÂNKA, *f. žensko čeļade iz sela Kloke.* L. Đurđević.

KLȍKĆATI, *vidi* kloktati.

KLÓKINA JÀRUGA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* — *isporedi* Kloka. Ńiva u Klokinoj Jarugi. Sr. nov. 1865. 72.

1. KLȍKÔČ, *m. ńeka biļka.* — *Između rječnika u Vukovu* (vide klokočika *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Klokoč (klokočevina, klokočika), rus. клекачка, колокитина, клокичка, poļ. klokocina, kłokoczka, klekoczka, češ. klokoč: (clocoç), amedamus (u mletačkom rukopisu), Staphylea pinnata L. (Vuk), v. Klački, Kločki. B. Šulek, im. 147. — *U Dubrovniku je u naše vrijeme prezime, ali s drugijem akcentom:* Klȍkoč, Klokȍča. P. Budmani.

2. KLȍKOČ, Klokȍča, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 59.

b. *mjesta u Srbiji. a) u okrugu kragujevačkom.* Livada u Klokoču. Sr. nov. 1875. 737. — *b) u okrugu smederevskom.* Ńiva u Klokoču. 1873. 611.

KLȍKOČANIN, *m.* čovjek iz sela Klokȍča. V. Arsenijević. — *Množina:* Klȍkočâni.

KLOKOČEVAC, Klokocevca, *m. mjesno ime.*

a. *u Hrvatskoj. a) dva sela u županiji bjelovarskoj-križevačkoj.* Razdijeļ. 106. 109. — *b) (kajkavski)* Klokocevec, *selo u županiji zagrebačkoj.* 81.

b. *selo u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* 134.

c. *selo u Srbiji u okrugu krajinskom.* K. Jovanović 124.

KLOKȍČEVÎK, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijeļ. 122.

b. *brdo u Bosni.* Glasnik. 20, 273. 353; 21, 303.

KLOKȍČEVINA, *f. vidi* 1. klokoč. — *Između rječnika u Vukovu* (vide klokočika *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).*

KLOKȍČICA, *f. u Vukovu rječniku:* grah sitan mrki ,art bohne' ,phaseoli genus' *s dodatkom da se govori u Srijemu.*

KLOKOČIĆ, *m. prezime.* — xvi *vijeka.* Domjan Klokočić. Mon. croat. 228. (1527).

KLOKȍČIKA, *f. vidi* klokoč. — *Između rječnika u Vukovu* (,die pimpernuss' ,Staphylea pinnata Linn.'). Klokočika, Staphylea pinnata L. (Pančić, Vuk), v. Klački, Kločki, Klokoč, Klokočevina. B. Šulek, im. 148.

KLOKȍČIKOV, *adj. koji pripada klokočici.* — *U Vukovu rječniku:* ,von pimpernuss' ,e staphylea pinnata'.

KLOKȍČIKOVINA, *f. klokočikovo drvo, drvo od klokočike.* — *U Vukovu rječniku:* ,das holz der pimpernuss' ,lignum staphyleae pinnatae'.

KLȍKOČKÎ, *adj.* koji pripada selu Klokoču. V. Arsenijević.

KLȍKOČKIŃA, *f.* žensko čeļade iz sela Klokoča. V. Arsenijević.

1. KLȍKÔT, *m. buka što čini voda kad silovito izvire.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* klokotъ, *rus.* клокотъ, *češ.* klokot. — *Postańe je po onomatopeji (vidi* klokotati), *isporedi* klok, klokuń. — *Između rječnika u Vukovu* (,das geräusch des hervorsprudelnden wassers' ,sonus aquae scaturientis'). Šarka koka sedi kraj plota; otud ide voda klokotom, te odnese šarku koku od plota. *odgoneļaj: djevojka i svatovi.* Nar. zag. nov. 40.

2. KLȍKÔT, *m. mjesno ime.* — *Po svoj je prilici isprva ime vodi, te je ista riječ što* 1. klokot.

a. *u Daničićevu rječniku:* Klokotь, selu je Budrezima manastira Ravanice išla međa ,otь Klokota na sladimu jablьku' (Mon. serb. 198 *god.* 1381). Klokot, *(selo)* na Moravi više Budrega. S. Novaković, novo brdo. 35.

b. *u Bosni, voda i selo. a) rijeka.* T. Kovačević 66. — *b) selo u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 47. — *pomińe se od* xvii *vijeka.* Petar Zrinski robi okolu Izačića i Klokota. P. Vitezović, kron. 192.

KLOKȍTÂŃE, *n. djelo kojijem (voda) klokoće.* — *U Stulićevu rječniku:* v. klokuń *s dodatkom da je riječ ruska, i u Vukovu:* ,das hervorsprudeln des wassers' ,sonus aquae scaturientis'.

KLOKȍTATI, klȍkoćêm, *impf. bučati, o vodi koja silovito izvire (a i koja vri): uprav je onomatopeja, jer se kod toga čuje glas kao* klok, klok. *može značiti i drugu koju buku.* — *Riječ je praslavenska (o vodi), isporedi stslov.* klokotati, *rus.* клокотать, *češ.* klokotati. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (klokoćem, klokotati kot štrok ,glotero'), *u Jambrešićevu* (klokočem ,gloctoro'), *u Voltiģijinu (s praes.* klokočem ,tachinare' ,das geschrey der indianischer hühner'), *u Stulićevu* (klokotati, klokotjem, v. klokuńati *s dodatkom da je riječ ruska), u Vukovu* (,hervorsprudeln, hervorrauschen' ,scaturio cum strepitu').

a. *o vodi.* Klokotaše *(reka)* jako vêtar po moru i potapļaše grêšnije. Pril. jag. ark. 9, 115. (1468). I jagnili uz Klokote klete gdje klokoću izvori krvavi, sedam vrela jedan za drugijem. Osvetn. 7, 31. — *i o čemu žitkome (o vinu) u sudu kad*

se iz ńega toči. Pogače se tu navuku, kokoši se tu natuku, čuturom se tu klokoće. V. Došen 168b.

b. *o trubi, vidi primjer kod* 1. klicati, 1, a, *c).* Truby ratьnyje klokoštušte *(u drugom rukopisu).* Danilo 342.

c. *o glasu u rode i u budije. vidi u Bjelostjenčevu, Jambrešičevu, Voltigijinu rječniku.*

d. *grohotati, klopotati.* Starca komu klokoću kosti načiniti pristalijem mladićem. Bos. vila. 1887. 343.

KLOKOTI, *m. pl. ime seocu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Razdijeļ. 14.

KLOKÒTICA, *f. stakleni sud za vino tako načińen da kad se iz ńega pije, vino teče klokočući.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* klokotica, klokotuša, steklo klopotlivo ,calix bombilius, quia bombum sive sonum emittit, dum homo ex eo bibit, vulgo' regula, *i u Jambrešičevu:* ,carchesium, gloctorium'.

KLOKOTNICA, *f. ime selu u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 87.

KLOKÒTUŠA, *f. vidi* klokotica. — *U Bjelostjenčevu rječniku kod* klokotica.

KLOKOVAC, Klokovca, *m. (kajkarski)* Klokovec, *ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 101.

1. KLÒKTATI, klõkćem, *impf. glas u ptice.* — *isporedi* kliktati *i* klokotati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka. (Ptice)* cikću, klokću i piskuću ... A. Kanižlić, rož. 6. Svako se tu srdi ... klokčuć (*sic*) žuna. 6.

2. KLÒKTATI, klõkćem, *impf. vidi* klokotati. — *U jednoga pisca našega vremena ć stoji u inf.* klokćati *i u prošlijem vremenima po prezentu).* Al' buzdovan ne stizao Vuka, no ronuo u bare i mlave, pa su mlave klokćale krvave. Osvetn. 7, 32.

1. KLÖKŨN, *m. vidi* 1. klokuń. — *U sjevernoj Dalmaciji.* Klokun, 1. klokot; 2. mjesto gdje voda izvirući kļuča, mala vruļa (vriļe što u more izvire) u Podgori zove se klokun. M. Pavlinović.

2. KLÖKŨN, *m. čep na maloj ladi, što zatiskuje rupu kroz koju se pušta voda u ladu kad se rasuši, vidi* 2. klokuń. Drvo kojijem zatiskivaju tu lukńu *(na ladi)* zovu ,cep' (u Cavtatu), a izvadit čep da prodre more zovu ,pustit čep'. na Lastovu kažu ,klokun', i ,pustit' ili ,izvadit klokun'. L. Zore, rib. ark. 10, 325.

1. KLÖKŨŃ, *m. vidi* klokot. — *Onomatopeja je kao* klokot. — *Od* XVIII *vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Belinu* (,il getto, che fa l' acqua o altro liquore nel suo gorgogliamento' ,liquor exultim aestuans' 353b *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (,bolla, rigonfiamento d' acqua o d' altri liquori nel bollire, onde spumanti del mare, il rigettar quasi gorgogliando' ,bulla, undae maris spumantis, vomitio vehemens'). Eto iznenada počińe vret priko krâjâ od rečene bacve cudna poplavica od uļa koja podižući pokriv s velicijem klokuńima sa svijeh strana na zemļu protjecaše. I. Đorđić, ben. 83. Vidje tu vodu vreti i bobućit se na klokuńe i valove. 167. — *U Dubrovniku u naše doba: klokot što izlazi na vrh vode kad vri, ili kad izvire, i što uzlazi u grlo kad se bļuje.* ,Došo mi je klokuń na grlo'. P. Budmani.

2. KLÖKŨŃ, *m. vrań (na bačvi).* — *isporedi* 2. klokun. — *Mogla bi biti ista riječ što* 1. klokuń, *ali je veća prilika da je postala od tal.* cocchiume, *mlet.* cocon; *narod kod toga može biti da je mislio na* 1. klokuń *i* klokuńati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KLOKÙŃÂŃE, *n. djelo kojijem se klokuńa.* — *Stariji je oblik* klokuńanje. — *U Belinu rječniku* klokuńanje ,il gorgogliare' ,exaestuatio' 353b.

KLOKÙŃATI, klokũńâm, *impf. vidi* klokotati *(o vodi što vri ili izvire).* — *Postaje od* klokuń. — *U Belinu rječniku:* ,bollire gorgogliando' ,sonore fervere' 144b; ,gorgogliare, il rumoreggiare dell' acque' ,exaestuo' 353b; *u Voltigijinu:* ,gorgogliare, romoreggiar d' acqua, gorgare' ,purrlen' brausen'; *u Stulićevu:* ,vehementissime aestuare', *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KLOKÙRIĆ, *m. u Daničićevu rječniku:* Klokurićь, mislim da je griješkom mjesto toga ili napisano ili prepisano: ,s Stepkomь Belićemь i s Brankomь Milovčićemь klokurisjemь (Spom. sr. 2, 106 *god.* 1412). blizu Dubrovnika ima selo Klokurići. Schem. rhac. 1862. 29. mislim da je taj Branko bio iz toga sela.

KLOKÙRIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Župi blizu Dubrovnika. (štamparskom griješkom)* Klocurići. Schem. ragus. 1876. 29. — *isporedi* Klokurić.

KLÖMPAV, *adj. u Vukovu rječniku:* vide klempav.

KLONAD, klonda, *m. vidi* klonda. — *Samo loc. pl.* klondih *u jednoga pisca* XV *vijeka (koji na drugom mjestu ima dat. sing.* klondi *od* klonda). *te može biti da treba čitati* klondah. Imiše širok stan mramorjem sazidan, ... po klondih ulizan lašćeć kako meden. M. Marulić 77.

KLONDA, *f.* columna, *stup.* — *Jamačno je romanska riječ od lat.* columna, *vidi* kelomna. — *isporedi* klonad. — *U pisaca čakavaca od* XV *do* XVIII *vijeka.* Podnese ... ka klondi vezanja gdi fruštan bi dosti. M. Marulić 199. Vrat pake kako stanovita od ulika klonda. P. Zoranić 20a. Klonde četiri od busa hitro pristrigane. 68a. Ružno bi istučeno telo Isusovo pri kamenoj klondi. Michelangelo. 12. Klonde nebeske tropeću. I. Zanotti, ned. priš. 23. I da Zadar ke gradidbe kaže, ke su od starine; al' ne ima toke zidbe ... tri istom klonde sebi goji, Spljet stotinu svojizih broji. J. Kavańin 161b.

KLONIMIR, *m. ime muško.* — *U grčkijem i latinskijem kńigama* X *i* XI *vijeka.* Σιρωμεῖρος εἶχεν υἱὸν τὸν Κλονίμηρον. Constantin. porph. *u* doc. rac. 376. Κλονίμηρος. 387. ,Clonimiro fratre (Grubsi'. Doc. rac. 133. 1080).

KLÒNITI, klõnîm, *impf.* inclinare, flectere, *nagibati, pregibati.* — *isporedi* klańati. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kloniti, *rus.* клонить, *češ.* kloniti, *poļ.* klonić. — *Korijen* klon *jamačno nije isti što* slon *(vidi kod* nasloniti). — *Akc. je zabiļežen u praes. kao što bi bio kod aktivnoga glagola (kao praes. i impf.* klõńâh, *aor.* 2 *i* 3 *sing.* klõnî, *ger. praes.* klõnêći, *part. praet. pass.* klõńen), *kao što se vidi kad je složen glagol s prijedlozima, isporedi* nakloniti, pokloniti *itd.*; *ali je u refleksivnoga glagola akc. u svijem oblicima (i u praes.* klònîm se *i u ger. praes.* klònêći se) *onaki kaki je u inf., osim praes.* 1 *i* 2 *pl.* klonimo se, klonite se, *i aor.* 2 *i* 3 *sing.* klõnî se, *i part. praet. pass.* klõńen.

1. *aktivno.* — *gotovo samo u pisaca čakavaca, a između rječnika u Stulićevu* (v. ukloniti, *koje značeńe nije pouzdano).*

a. *u pravom smislu. u svijem primjerima (osim naj zadńega, pisca stokavca, gdje je objekat* lišće) *s objektom* glava. Tako da ne kloni glavu iza miri tko neće, ćas oni da zube ociri. H. Lucić 271. *(Upraviteļ)* ki na moru glavu kloni, i kad zaspi, pravļač pusti ... J. Kavańin 335a. Ter pokle se 'e prisuštila, ruke prima, glavu kloni.

150a. Bijedna ļuba kloni lišce, crno vedo svija. Osvetn. 2, 7.

b. *davati ili pružati. — objekat može biti što tjelesno ili umno. — Ne znam, jeli ovo isto značeńe što je kod* a *uzeto u prenesenom smislu, ili je načińeno od* pokloniti *kao imperfektivni glagol.* (*Pravedna duša)* trudi se da zgodi poniženjem Bogu, ne da se gospodi, kloni kruh ubogu. M. Marulić 79. Skup svetih apostol tebi hvalo kloni. 240. I glavu tere vrat sama ńim *(gusarom)* klonila. H. Lucić 239. Jer videć uboga, pomoć mu ne klonih. 281. Općena stańica nima se pustiti, ni lasno desnica k svakomu kloniti. P. Hektorović 32. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer u kojemu mj. objekta vaļa da stoji instrumental:* Pod borom ki kloni sincom u široko. M. Marulić 91.

2. *sa se, refleksivno. — Između rječnika u Voltiģijinu* (,piegarsi, inchinarsi' ,sich biegen, sich verneigen'), *u Vukovu:* koga ili čega ,einen (etwas) meiden' ,vito'; *u Daničićevu* (,inclinari').

a. *uopće. α) u pravom smislu.* Vrata kъ južnoj malo klonešta se stranê. Glasnik. 11, 69. Er se *(mjesec)* uspe, kloni i pada. J. Kavańin 211b. Se mu se lipo *(kraļu)* kloniše. *(Nar. pjes. iz Istre).* Naša sloga. god. 11, br. 9. — *β) metaforički (klańati se).* Ar pjenezom svak kloni se. J. Kavańin 145b. — *γ) u prenesenom smislu, težiti.* Nemoj kalemiti onda kad bi se vreme k velikoj suši klonilo. P. Bolić, vinod. 1, 287. Sva se veštestva životni ko uskisavańu klone i teže. 2, 355.

b. *obično znači što i* uklańati se, čuvati se. — *Kaže se* kloniti se čega *u i* od čega. Kako ćoek dođe na prosjački štap, svak ga se kloni. Nar. posl. vuk. 127. Kloni se i sjena ńegova. Kloni se luda kao i sveta. 135. Ali je poznato, da sam se ja, još od godine 1820, klonio svake službe. Vuk, odg. na laži. 11. Kloni se poganijeh. 1tim. 6, 20. Praznijeh razgovora kloni se. 2tim. 2, 16. Za to se takovijeh mjesta klone svi. nar. pjes. 2, 124. Putova svojih nasitiće se ko je izopačena srca, ali ga se kloni čovjek dobar. Đ. Daničić, prič. 14, 14. — Primivši dekret pošao sam ga pokazati onijem mojijem prijateļima u Zadru, koji su se prije klonili od mene. G. Zelić 161. Kloni se od zla i čini dobro. Đ. Daničić, psal. 34, 14. I da se klonite od onoga što je zlo. M. Đ. Milićević, škol. 2.

KLONÚĆE, *n. uprav djelo kojijem se klone, ali u jedina dva jednaka primjera kao da znači:* klopot. Da ih ne izda bahat noga ni klonuće od oružja. B. Zuzeri 43. 121.

KLONULOST, *f. osobina onoga što je klonuo. — Kao da je načińeno u naše doba.* Otklańa od ńega klonulost. Bos. vila. 1886. 89.

KLȍNUTI, klȍnêm, *pf. nagnuti se, pognuti se, spustiti se. — Akc. kaki je u inf. taki je u ostalijem oblicima, osim prezenta, i aor. 2 i 3 sing.* klȍnû. — *Vaļa da je postalo od* kloniti *nastavkom* nu *kao perfektivni glagol, a dobilo je i neprelazno značeńe tako da je* kloniti *prema* klonuti *kauzalni glagol (isporedi* topiti *i* tonuti, gasiti *i* gasnuti). — *Od* XVIII *vijeka (u ovom primjeru* XV *vijeka vaļa da stoji* klone *mj.* kloni *samo radi slika, te pripada pod* kloniti: Bog bo potr one ki rat podvigoše, onim milost klone ki stav uzdahoše. M. Marulić 62), *a između rječnika u Vukovu* (,sinken' ,labor, inclinor').

a. *u pravom smislu.* Klonuvši mu tako ruke. E. Pavić, ogl. 121. A nu da gdi ne klonete, za da uvik potonete. V. Došen 229b. Mloga *(kalama)* često al' od mraza klone. J. S. Reļković 119. Klonu ruka niz čošnu dolamu. Nar. pjes. vuk. 3, 29. Klonu saбļa, otpade mu glava. 3, 292. Aga glavom na dušeku klonu. Ogled. sr. 451. Noge klonu a oči izdaju. P. Petrović, gor. vijen. 38. Nemojte da vam klonu ruke. Đ. Daničić, 2dnev. 15, 7. Ovo je Hercegnovi, dva mu krila klonu na bokove. S. Ļubiša, prip. 2. Kon mu zapre, ruka s uzdom klone. 276.

b. *u prenesenom smislu, oslabiti, vrlo se uznemiriti, izgubiti nadu, očajati. α) subjekat je čeļade.* Kad dođe na tebe, klonuo si. Đ. Daničić, jov. 4, 5. Klonuše strašne vojske pred silom azijatskom. S. Ļubiša, prip. 17. Seti se bezazlenih godina, što ih je proveo u svome selancu, pa sav klonu. M. P. Šapčanin 1, 123. — *često se kaže u ovom smislu* klonuti duhom, srcem. Ova nesrićna zgoda uzrokovala je da klone srcem svakolika strana kraļa Augusta u Poloniji. A. Tomiković, živ. 160. Ali su oni već bili klonuli duhom i ništa ih to nije moglo nagovoriti i ohrabriti. Vuk, prav. sov. 54. Dužde klonuo godinam i srcem. S. Ļubiša, prip. 12. Nije Austrija klonula duhom, neće bezufati. Zbornik zak. 1866. 114. — *β) subjekat je* srce, duša. Nama su se srca oladila, sa svijem su u prsi klonula, ne kucaju više u prsima. Nar. pjes. vuk. 5, 463. Pak nemojte da ni srca klonu. 5, 472. Klonu srce moje. Đ. Daničić, psal. 61, 2. Što si klonula, dušo moja, i što si žalosna? 42, 5. Nasititi svaku klonulu dušu. jer. 31, 25. Čuv beg jade, upaše mu veđe, duša klone, a obraz ublijede. Osvetn. 4, 11. — *γ) subjekat je uopće što umno.* Vaļa da ti klonu sva oćućeńa. M. Zoričić, osm. 21. Klonula je snaga nosiocima. Đ. Daničić, nemij. 4, 10. Snaga klonu bez uzdańa mila. Osvetn. 4, 60. Odlučnost i obrtnost bile bi klonule. M. Pavlinović, rad. 141.

KLȌŃA, *f. nešto kao stupica za lovļeńe ptica načińeno od tikve. — Vaļa da je od osnove* klop: klopńa, *te da je* p *ispalo ispred* ń. *isporedi* klopka. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ,eine art falle für die kleinen vögel (z. b. meisen) meist aus einem kürbis gemacht' ,decipula avicularum'. Iloće lukavstvom, da se iskobeļa iz klońe, u koju ga je bio uhvatio. Srp. zora. god. 1, sv. 9, str. 195.

1. KLȌP, klȍpa, *m. vidi* krpeļ, krpuša. — *Riječ je stara, isporedi rus.* клопъ, *stjenica. — U sjevernijeh čakavaca i u kajkavaca (kao i u slovenskom jeziku), a između rječnika u Bjelostjenčevu* (klop, krpel, krpuša, čopela ,redivius, ricinus') *i u Stulićevu* (v. krpeļ). Klȍp, Ixodes ricinus, pl. klopî. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 15.

2. KLOP, *m. nešto što zatvora (zaklapa, poklapa).*

a. *vidi kod* poklop.

b. *predica, pregļica. — Samo u Voltiģijinu rječniku:* ,fermaglio, chiusura' ,schnalle, schleife'.

1. KLOPA, *f. nekakva igra za novce. — U naše vrijeme.* Pokupi veresiju i dâ sve na klopu... U veče je imao toliko novaca da opet okuša sreću u klopi. L. K. Lazarević, on zna sve. 10.

2. KLOPA, *f.* ime svińi. Garavac, Bosna.

1. KLȍPAC, klȍpca, *m.* sculponea, *crevļa od drva. — isporedi* cokula, fratun. — *Jamačno je onomatopejska riječ po buci kao* klop, klop *što postaje kad se ide u klopcima. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (klopci, fratuni ,calopodium'; klopci za led ,calopodium ferratum'), *u Belinu* (,zoccolo, pianella di legno' ,calopodium' 784a), *u Voltiģijinu* (,zoccolo; uomo zotico' ,ein hölzerner schuh; roh, plump'), *u Stulićevu* (,calceus ligneus'). Voduļa na konac klopci se hi-

taše, i razbi mu lonac. M. Marulić 255. Ko ovo ovamo bata na klopcijeh? M. Držić 292. Klopci se od svakoga drva ne čine. (Z). Čekaju te klopci i zvonci. (Z). Poslov. danic. — *U prenesenom smislu: neotesan čovjek. samo u Voltigijinu rječniku.*

2. KLȌPAC, klȍpca, *m. vidi* 2. klobuk. — *Valja da je i ovo onomatopejska riječ kao i* 1. klopac. — *U Vukovu rječniku:* ‚die wasserblase' ‚bulla', cf. klòbûk *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

3. KLÒPAC, klopca, *m.* ono što otece kad upekne buha ili komar. — *U naše vrijeme u* Stonu: ‚Ujo me komar, pa mi se napeo klopac'. M. Milas. — *Može biti da bi pravi akcenat bio* klòpac. — *Kao da je ista riječ što* 2. klopac.

KLÓPAŃE, *n. djelo kojijem se klopa.* — *U među rječnika u Bjelostjenčevu.* ‚Da Bog i naj većeg dušmana oslobodi onakog klopańa'. J. Bogdanović.

KLOPÀRAŃE, *n. djelo kojijem se klopara* — *U Vukovu rječniku.*

KLOPÀRATI, klopàrâm, *impf. lupati, klopotati.* — *Akc. se mijena u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* kloparámo, kloparáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* klopara, *u part. praet. act.* kloparao, klòparâla. — *Od istoga korijena od kojega je i* klopotati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* ‚poltern' ‚tumultuor'. Kloparao je dugo dugo po kovčegu dokle ga je napipao u mraku. M. D. Milićević, des. par. 16. A vodenica kloparaše živo: taka, taka, taka. M. P. Šapčanin 1, 61. Što mi kloparaju suha ńedra u praznoj koži. Srp. zora. g. 1. sv. 5. str. 99.

KLȌPAST, *adj. u Vukovu rječniku.* vide klopav.

KLÓPATI, klôpâm, *impf. klopotati; lupati, biti* — *S naj zadnijem načenom ... je postalo od ... klopfen. u prvo dva ... može biti od istoga korijena od kojega je i klopotati.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* klopam ‚crepito, crepo, strepo'. 2. v. lupam; *u Voltigijinu* ‚strepitare, fare calpestio, scalpicciare' ‚stampfen'; *u Stulićevu:* v. klopočati *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.* — *I u naše vrijeme u Lici.* Klopati znači koga psovati ili tući. ‚Bome ga, brate, po vraziju klopa'. J. Bogdanović.

KLȌPAV, *adj. vidi* klempav. — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide klempav). Usi priklońava velike i klopave. J. Rajić, boj. 96. Kapom klopava uha pokrio. S. Ļubiša, prip. 132. Ovo je lice baburasto, klopavo i krńe. priè. 110. Da mu odnesem ono klopavo i uzinice. M. P. Šapčanin 1, 54. Krdo garavih i klapavih svińa. 1, 80. A uši *(konu bebu)* golemo i klopave. Srp. zora. god. 1, sv. 2, str. 28.

KLOPAVAC, klopavca, *m.* krekalo, vrst korńaša. Rijeka kod Križevca.

KLOPČAC, klopčaca, *m. dem.* 1. klopac. — *Samo u Stulićevu rječniku.* ‚dim. verbi klopac'.

KLOPČANKA, *f.* vrst jabuke (Vajavac). B. Šulek, im. 486.

KLȌPČAR, klopčára, *m. čovjek koji po svom zanatu gradi klopce (vidi* 1. klopac). — *Od XVII vijeka, a između rječnika u Belinu* ‚zoccolajo, quel che fa zoccoli' ‚calopodiorum opifex' 784[a] *i u Stulićevu* ‚calceorum ligneorum opifex'. On koji ļube tastu slavu jesu sluge od klopcara. Zborn. 74.

KLOPČE, *f. pl. ili n.? ime selu u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 62.

KLÒPČIĆ, *m. dem.* 1. klopac. — *U Belinu rječniku:* ‚zoccoletto, zoccolo piccolo' ‚calopodiolum' 784[a], *i u Stulićevu:* v. klopcac.

KLOPEĆ-, *vidi* klopet-.

KLOPEŠA, *f.* ime svińi. u Bosni.

KLOPÈTAŃE, *n. djelo kojijem se klopeće.* — *Samo u Stulićevu rječniku (kod* klopot) *gdje ima i* klopećańe.

KLOPÈTATI, klòpećem, *impf. klopotati.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* klopetati *i (po praes.* klopećem) klopećati ‚strepere, crepitare'.

KLOPIĆ-, *vidi* klopit-.

KLOPITAŃE, *n. buka, klopot tabańa.* — *Po obliku kao da je verbalni supstantiv od glagola* klopitati, *ali se ovaj glagol potvrđuje samo u Stulićevu rječniku.* — *Stariji je oblik* klopitanje. *Od XVII vijeka, a između rječnika u Belinu* klopitanje końskijeh stopa ‚calpestio de' cavalli' ‚ungularum equinarum sonitus' 160[b] *i u Stulićevu (kod* klopot) *gdje ima i* klopićańe. Blažena ona duša koja izbavna od klopitańa i buke svjetovńe služi Isukrsta. M. Radnić 190[b]. Bahat — klopitańe u hodjeńu aliti stupańu. I. Đorđić, uzd. 206.

KLOPITATI, klopićem, *impf. klopotati.* — *Samo u Stulićevu rječniku.* klopitati *i (po praes.* klopićem) klopićati ‚strepere, crepitare'. — *vidi* klopitańe.

KLOPITI, klopim, *impf. sklapati, poklapati, kao impf.* sklopiti, poklopiti *što postaje tijem što* ... *glagolu oprijedlog.* — *Nema ovo ... u ostalijem slavenskijem jezicima (drugo je ... klopiti ... rafan), a rijetka je i u našemu, ali se nalazi složena s prijedlozima.* — *Korijen* klop *srodan je korijenu glagola* klopati. *Od XVI vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* ... ‚zuhelfen, zukleben' *i u Stulićevu* ‚operculare, contegere'.

a. *kao impf.* sklopiti. Da idu k caboti prik Drave ... klope'. B. Krnarutić 17. Škripat zubmi, ruke klopit. J. Kavańin 470[a].

b. *kao impf.* poklopiti, zaklopiti. ... klopi i ... a pripjeka ... tvrda. J. Kavańin 121[b]. Velica je žensko ime ... od lijepom zemļu klope. 171[b].

c. *kao impf.* klopati, priklopati *(sklopiti, priklopiti)* ... *u Voltigijinu rječniku.*

KLOPKA, *f. zamka, pastuļa.* — *isporedi* klońa. *Od* ... *po* klopiti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kļusa). Sakriveno mu je pruglo na zemļi i klopka na stazi. D. Daničić, jov. 18, 10. A moji toliki okoli u klopci tvojoj propadoše. Srp. zora. god. 1, sv. 7, str. 107.

KLOPNUTI, klopnem, *pf. udariti (s bukom), kucnuti* — *isporedi* klopati. — *U jednoga pisca našega vremena.* Odista, u taj mah, zvekir na vratima klopnu. M. D. Milićević, omer. 171.

KLOPOĆ-, *vidi* klopot-.

1. KLOPȌT, *m. vidi* klepet. — *Može biti riječ praslavenska, isporedi stslov.* klopotъ, *(rus.* ... *nemir, rusk.* ... *malorus.* ... *češ.* klopot, *klokot, lupa, poļ.* klopot, *nemir, briga; isporedi i lit.* klapata, *briga.* — *Korijen* klop *valja da je srodan s korijenom* klep, *vidi kod* klepati. *Između rječnika u Jambrešićevu* ‚crepitus' *i u Stulićevu* (klopot, klopećańe, klopetańe, klopićańe, klopitańe, klopoćańe, klopotańe ‚sonitus, strepitus, rumor'). Klopotъ oruzja. Aleks. novak 57. Zvek od oruzja i klopot sčitov. Aleks. jag. star. 3, 262. Dan trubļe i klopota. Nauk. brn.

71a. Što pomaže klopot usta ako je srce nijemo? M. Divković, nauk. 48b. Stoji klopot mestva i papuča. Nar. pjes. herc. vuk. 79. Klopot stade placom i sokakom. Nar. pjes. hörm. 1, 135. Čuje u pećini klopot svakojakijeh veriga. Nar. prip. vuk. 119. I holim klopotom razmamjenih hata. M. Pavlinović, razl. spis. 412. Stoji klopot drvļa po škarima. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 210.

2. KLOPOT, *m. ime selu u Crnoj Gori.* Glasnik. 10, 21.

KLOPÒTAC, klopòca, *m. dem.* klopot, *radi značeńa vidi* klepetac, klepetalnica, klepetalo. — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* klopotec ‚crepitaculum'; *u Jambrešićevu:* klopotec ‚crepitaculum'; *u Stulićevu:* klopotec, v. klopotuša *iz Habdelićeva.*

KLOPÒTÂŃE, *n. djelo kojijem se klopoće.* — *Stariji je oblik* klopotanje. — *U Belinu rječniku:* klopotanje ‚romore di piedi' ‚pedum strepitus' 631a; *u Voltiģijinu; u Stulićevu:* klopoćańe *i* klopotańe *uz* klopot; *u Vukovu.*

KLOPÒTÂR, klopotára, *m. onaj što klopoće (ovan s klopotušom).* — *U Vukovu rječniku:* (u Crnoj Gori) ovan sa zvonom ‚der glockenträger (z. b. widder)' ‚aries tintinnabulum gestans' *s primjerom iz narodne pjesme:* Al' evo ti jedan krd ovaca, a pred ńima dobar junak jedan, de preda se goni klopotare.

KLOPÒTATI, klòpoćêm, *impf. vidi* klepetati. — *Akc. je kao kod* klepetati. — *Vaļa da je riječ praslavenska, isporedi stslov.* klopotati, *(rus.* клопотать, *truditi se), češ.* klopotati *(klokotati, trčati, brinuti se), poļ.* klopotać *(uznemirivati).* — *U infinitivu i u prošlijem vremenima može biti ć mj.* t: klopoćati *(vidi i u Stulićevu rječniku).* — *U Jambrešićevu je rječniku praes.* klopotam. — *Između rječnika u Belinu* (‚risonare, propr. far romore' ‚resono' 626a), *u Jambrešićevu* (klopotam ‚crepito'), *u Voltiģijinu* (klopotati, *grijcškom* klopočem ‚fare calpestio, romoreggiare, sussurrare' ‚stampfen, lärmen'), *u Stulićevu* (klopotati, v. klopoćati; klopoćati, v. klopitati), *u Vukovu* (vide klepetati). Na nas ove pogledajte vi robove, gdi u gvozdijeh klopoćemo. N. Naļešković 1, 161—162. Iš! o koke, kokorajko! ne kokoći, ne klopoći. Nar. pjes. vuk. 1, 194. Iš! paune zlatopere! ne šetukaj, ne zagučaj, ne šoboći, ne klopoći. Nar. pjes. herc. vuk. 347. — *U Dubrovniku, u prenesenom smislu, upotrebļava se i kao* brbļati. ‚Muči! ne klopoći tu!' ‚Što tu ludo klopoćeš?' P. Budmani.

KLOPOTLIV, *adj. koji klopoće.* — Steklo klopotlivo *(kajkavski) u Bjelostjenčevu rječniku kod* klokotica.

1. KLOPOTNIK, *m. nešto što klopoće.* — *U basni pisanoj crkvenijem jezikom (oko* XVII *vijeka) o orahu.* Orahovca onogo klopotnika. Starine. 2, 311.

2. KLOPOTNIK, *m. planina u Bosni.* F. Jukić, zemļ. 27.

KLOPOTÚKATI, klopòtûkâm, *impf. dem.* klopotati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. grohotukati.

KLOPÒTUŠA, *f. nešto što klopoće.* — *isporedi* klepetuša. — *U Stulićevu rječniku:* ‚crepitaculum, tintinnabulum'. — *U okolini dubrovačkoj u naše doba isto je što* klepka. P. Budmani.

KLOPÒTUŠAC, klopòtušca, *m. u Stulićevu rječniku uz* klopotušica. — *nepouzdano.*

KLOPÒTUŠICA, *f. dem.* klopotuša. — *U Stulićevu rječniku:* ‚exiguum crepitaculum'.

KLOPÒTUŠKA, *f. samo u Stulićevu rječniku uz* klopotušica.

KLȍPÛK, *m. vidi* 2. klobuk *i* klopac. — *U naše vrijeme u Bosni.* Voda sve baca klopukove po kotliću. Nar. prip. bos. 1, 114.

KLOSAN, klosna, *adj.* claudus, laesus, *hrom, kļast, sakat, ozleden.* — *isporedi* kļast, klijenit. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* klosьnъ, *bug.* kloson, *rus.* клосный. — *Samo u kńigama pisanijem crkvenijem jezikom* (klosьnь okomь). Budetь klosna okomь. Srodovječ. lijek. jag. star. 10, 125. Klosьnь okomь. Zbornik p. Dragoļa sreck. 12.

KLȍSTAR, klȍstra, *m. vidi* klaustro. — *U Mikaļinu rječniku:* klostar od manastira ‚claustrum, clostrum, peristylium', *i u Voltiģijinu:* ‚chiostro, monastero' ‚kloster'.

KLȍŠTAR, klȍštra, *m. ńem.* kloster, *manastir.* — *Po sjeverozapadnijem krajevima (ne samo u kajkavaca i u čakavaca nego i u štokavaca).* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚claustrum'), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kloštor, manastir ‚coenobium, monasterium, claustrum, asceterium, conventus fratrum'), *u Jambrešićevu* (klošter ‚claustrum').

a. *uopće.* Prijur kloštra. Mon. croat. 63. (1441). Od 12 nepodobšćin kloštra. Naručn. 89a. Dom svoj na kloštar obrati. Š. Kožičić 14b. V kloštri blaženago Pavla. 17b. Ńega že v kloštar zapriše. 43b. Da su Febroniju iz kloštra izveli. F. Vrančić, živ. 59. I tristo kloštar u ńegovo uzida se vrime. F. Glavinić, cvit. 149a. Ki prihodišća crikvena i kloštrov proti pravici obsiluju. svitl. 115. Ki koludricu iz kloštra grabi. 117. U svete Jelene kloštru. B. Krnarutić 41. Dvi ruže, jer u trńu Isukrstu služe i cvatu u kloštru. A. Kanižlić, rož. 22. Kloštar ali crikvu da ste sagradili. M. Kuhačević 86. Klȍštar ‚monasterium'. *u Istri.* D. Nemanić, čak. kroat. stud. 18. — *U ovijem primjerima kao da* uļesti u kloštar *znači: pofratriti se, pokaluđeriti se:* Bernardin ulize u kloštar male bratje. F. Glavinić, cvit. 147a. Kloštar u ki s. Bernardo ulize. 284a.

b. *ime mjestima u Hrvatskoj.* ***a)*** *selo u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 18. — ***b)*** *dva sela u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* 110. 117. — *vidi i* 2. Ivanić, *b).*

KLȍŠTRIĆ, *m. dem.* kloštar. — *U jednoga pisca čakavca iz Istre* XVII *vijeka.* Ulize Anton u kloštrić jedan od onih. F. Glavinić, cvit. 15a. Onde kloštrić ugradivši, š ńim prebivahu. 19b. Polag ńe *(crikve)* kloštrić uzida ponizan. 91b.

KLOTA, *f. u narodnoj zagonеci našega vremena.* Zaklokota klota sa visoka plota . . . *odgonetļaj: grmļavina.* Nar. zag. nov. 34.

KLOTOVAC, Klotovca, *m. ime selu u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 94.

KLOVOČA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Zemļa u Klovoči. Sr. nov. 1875. 111.

KLOVTER, *m. vidi* klaftar. — *U kńizi pisanoj* XVIII *vijeka crkvenijem jezikom.* *(Crkov)* va visotu 2 klovtera. Glasnik. 56, 128. (1733).

KLUB, *m. vidi* klubo. — *Samo u Stulićevu rječniku (vaļa da je ruska riječ* клубъ).

KLUBA, *f.* trochlea, *drvena ili gvozdena sprava na kojoj je obično kvaka za vješańe, a u ńoj ima jedno ili više kola (točaka) oko kojijeh se može saviti uže ili veriga.* — *Moglo bi se pomisliti da je srodno s riječi* klupko; *ali vaļa da je došlo iz ńemačkoga jezika, isporedi srvńem.* klobe, *novovńem.* kloben; *pa i u poļskom jeziku ima* kluba

s istijem značeńem što je očito ńemačka riječ (da je srodno s klupko, *bilo bi* klęba *ili* kląba). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (kod* taļa, *a nema napose) gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (,girella, stromento di legno per tirar i pesi in alto' ,trochlea' 348ᵃ), *u Bjelostjenčevu* (v. vitel), *u Voltiģijinu* (,girella' ,rollrädchen'), *u Stulićevu* (,carrucola, strumento con girella da tirar su l' acqua o altro' ,trochlea'). Kluba, mech. (kolotura, škripac) ,rolle', frc. ,poulie', egl. ,pulley', tal. ,puleggia, carrucola'; (vinta) ,wagenwinde', tal. ,martino, martinello', frc. ,cric', egl. ,handscrew, jack'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLUBÀČAC, klubàšca, *m. vidi* klubašce *(kao da je dem.* klubak). — *Govori gdjeko u Dubrovniku u naše doba (a vidi i prvi primjer kod* klubašce). P. Budmani.

KLUBAĆCE, *vidi* klubašce.

KLUBAČKI, *adj. koji pripada selu Klupcima (vidi* 1. Klupci). Klubačka *(opština).* K. Jovanović 137.

KLUBAJICA, *f. ńeka biļka.* Klubajica, rus. клубница (fragaria), češ. klubénka (Dactylis glomerata), Veronica cymbalaria Bodard (Visiani). B. Šulek, im. 148.

KLÜBAK, klüpka, *m. vidi* klupko. — *U naše vrijeme na Rijeci.* F. Pilepić.

KLUBÁRAK, klubárka, *m. u Vukovu rječniku bez značeńa s primjerom iz narodne pjesme:* Žute žabe platno snuju o klubarku drenovome. — *Može biti da postaje od* klupko. — *U pisaca našega vremena znači spravu za namotavańe klubaka.* Klubarak, tech. ,knäuelwickelmaschine', frc. ,peloteuse', egl. ,balling machine'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLUBÁŠCE, *n. dem.* klupko. — *Postaje od osnove* klubъk *nastavkom* ьće, *te se* k *ispred* ь *mijeńa na* č, *i uprav bi glasilo* klubàčce *(gen. pl. i jest* klubacáca), *ali se* č *ispred* c *mijeńa na* š. — *Od* XVI *vijeka (ako pripada amo naj prvi primjer, a mislim da je tako), a između rječnika u Mikaļinu* (klubašce od svile 676ᵃ), *u Stulićevu* (v. klupašce), *u Vukovu* (dim. v. klupko s *dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Svilice klubačac *(mislim da je stari gen. pl., a ako je nom sing. vidi* klubačac) naviju. M. Držić 213. Znamo da sudbina svakom suče konce na klubašce. Osvetn. 6, 25.

KLUBATI, klubam, *impf. vlačiti klubama. Samo u Stulićevu rječniku:* ,trochleis trahere'.

KLUBĻE, *n.* klupko? *ili coll. od* klupko? *kao da znači azao, zamka.* — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka (sa starijim oblikom* klubje). Janičari tudje na ń ruke staviše, u tetivsko klubje sije mu uvriše, i cim zapregoše tetiv toļagome, tim ga umoriše zapregom jednome. I. T. Mrnavić, osm. 178.

KLUBO, *n. vidi* klupko. — -u- *stoji mj. ńegdašńega* ą. — *Riječ je praslavenska* (klombo), *isporedi bug.* klъbo *(i češ. dem.* klubko), *ali je bio i muški oblik* klombъ, *isporedi rus.* клубъ, *češ.* kloub, *poļ.* klęb *(vidi i* klub). — *U našemu se jeziku* klubo *nalazi samo u ńiżi pisanoj crkvenijem jezikom* XVI *vijeka (vidi* F. Miklosić, lex. palaeoslov.² *kod* kląbo), *jer se zamjeńuje deminutivom* klupko.

KLUBUK, *m. ime mjesta u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Ńiva u Doļni Klubuk. Sr. nov. 1875. 228.

KLUČŃAK, *m. ńeka biļka.* Klučńak. Verbascum thapsus L. (Sabļar, Radoboj). B. Šulek, im. 148.

KLÜFKO, *n. vidi* klupko. — *U naše vrijeme u Bosni.* Uzme klufko konaca. Bos. vila. 1886. 172.

KLUKA, *f.* Vucja Kluka, ime šumi. D. Trsteńak.

KLÜKO, *n. u Vukovu rječniku:* vide klupko *s dodatkom da se govori u gorńem primorju.*

KLȖNKOV, *adj. vidi kod* klinkov. — *U Vukovu rječniku:* u zagoneci, cf. klinkov.

1. KLȖP, klûpi, *f. vidi* klupa. — *isporedi* 3. klup. — -u- *stoji mj. ńegdašńega* ą. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kląpь, *novoslov.* klôp, klopî. — *U sjevernijeh čakavaca i u kajkavaca, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (klup, sedališće ,scamnum, sedile, scabile'. 2. klup na koje se meso seče, trup ,lanionum scamnum'. 3. klupi na galijah, banki ,transtra'), *u Jambrešićevu* (,scamnum'; klup visoka ,anabatra'), *u Voltiģijinu* (klup, klupi, f. ,banco, scagno' ,bank'). *i u osobitijem značeńima (radi drugoga značeńa u Bjelostjenčevu rječniku isporedi* trup). Klup (f.), tech. (djeļaća, tezga) ,werkbank', frc. ,établi', egl. ,bench', tal. ,banco'; stolarska klup (strużnica, blańaća) ,hobelbank', frc. ,établi', egl. ,bench, planingbench', tal. ,panca da piallare, banco'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *U dva primjera čakavska* XVI *vijeka u prenesenom smislu, pl.* klupi *znači: sud, sudnica (uprav klupe na kojima sjede suci).* Pridoše pred nas v klupi naše. Mon. croat. 183. (1502). Pride u klupi naše u spravišće navadno. 249. (1519).

2. KLUP, *f.* u proļetno vrijeme, kad je snijeg i sol otkravilo, samo na prtini, na putu je uleđena jos blata, po kojem se dobro voziti dade, to blato zove se klup: ,još drži klup'. u Topolovcu. P. Brantner. — *Može biti ista riječ što* 1. klup.

3. KLȖP, klûpa, *m. vidi* klupa *i* 1. klup. — XVII *i* XVIII *vijek, a između rječnika u Mikaļinu* (klup za siditi ,scamnum, sedile, subsellium'; *radi gramatikalnoga roda vidi* mali klup *kod* klupica) *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (klûp, klûpa ,banco, stromento di legno da sederci più persone insieme' ,subsellium': plavski klup, klup od vozaca, klup od demije ,banco di galera o altro naviglio' ,transtrum': klup za dvojicu ,banco da due' ,bisellium' 127ᵇ), *u Stulićevu* klūp, klūpa. m. ,sedile, subsellium' *iz Mikaļina).* Isusova majka stoji na klup ki se ńoj pristoji. J. Kavańin 518ᵃ.

KLȖPA, *f. sjedalo (sprava za sjedeńe) načińeno od dasaka (a i od kameńa) naj češće tako da može više od jednoga čeļadeta sidjeti; obično bez naslona* — *isporedi* 1. *i* 3. klup. — *-ke. se mijeńa u voc. sing* klûpo *(možebiti i u dat. i acc. sing.:* klupi, klupu), *i u nom., acc., voc. pl.* klûpe *(možebiti i u dat., instr., loc. pl* klûpama). — *Postaje od* 1. klup. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,sedile, subsellium') *i u Vukovu* 1. ,die bank' ,scamnum').

a. *u pravom smislu.* Zapovidi mu na drvenoj klupi sisti. A. Kanizlić, kam. 98. Poļubi zemļu ali klupu ali ńigu. utoč. 399. Ne bi se nigda ktio na klupu nasloniti. bogoļubn. 449. Više glave ru u usadite, oko groba klupe napravite; rad' mirisa nek se ružom kite, od umora na klupe sedaju. Nar. pjes. vuk. 2, 26. Oko vode klupe pogradiše, ko j' umoran neka se odmara. 3, 521. I ispremeta klupe onijeh što prodavahu golubove. Vuk, mat. 21. 12. Kolomat od kamena na kome se obično sjedi kao na klupama. nar. pjes. 1, 64. Klupa u školi nije bilo. prav. sov. 82.

S desna i lova obojene klupe. M. P. Šapčanin 1, 82.

b. *vidi* stativica. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da je ovako značeńe u Hrvatskoj u Kršćana.*

KLȔPAC, klȕpca, *m. dem.* 3. klup. — *U Belinu rječniku:* ‚banchetto, cioè banco piccolo' ‚scamnulum' 127ᵃ, *i u Stulićevu:* ‚scabellum'.

KLȔPAK, klȕpka, *m. vidi* klupko. — *U naše vrijeme u Istri.* Klȕpak ‚glomus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 18.

KLUPAN, klupna, *adj.* Klupna Luka, *mjesno ime u spomeniku* XIV *vijeka.* Коњ Клупьне Луке. Svetostef. hris. 3.

KLUPÀŠCE, *n. vidi* klubašce. — *Radi* p *vidi* klupko. — *U Belinu rječniku:* ‚picciolo gomitolo' 353ᵃ; *u Bjelostjenčevu (vidi kod* klupčace); *u Stulićevu:* klupašce, malo klupko ‚parvus glomus, glomer' *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.*

1. KLUPCI, Klubaca, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu podrinskom.* K. Jovanović 137. — *isporedi* klubački.

2. KLUPCI, Klupaca, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 101.

KLUPČACE, *n. vidi* klubašce. — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* klupčece, klupašce, navojak ‚parvus glomus'.

KLUPČANIN, *m. čovjek iz sela Klubaca.* — *Množina:* Klupčani. Kako je Ali-paša Vidaić 1803 godine hvatao Klupčane te vezao i bio. Vuk, rječn. *kod* čitluk.

KLUPČAST, *adj. nejasna riječ u jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* (Koń) u trbuhu pupčast, mala boka, svaļen, a u šapih klupčast, stepen, frišak, hvaļen. B. Krnarutić 7.

KLȔPČE, klȕpčeta, *m. dem.* klupko. — *Kaže se i u prenesenom smislu o čemu gdje je mnogo koješta ujedno, ili zamršeno ili zavito jedno oko drugoga (isporedi* klupko, b). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. klupko *s dodatkom da je uzeto iz bukvara) i u Vukovu* (vide klupko). Klubče zamršava se. J. Rajić, pouč. 1. 161. Kraj srca s' viju kao klupče zmija. B. Radičević (1880) 225. U pročeļu, blizu zemļane pecivice, skupio se u klupče matori žuti mačak. M. Đ. Milićević, meďudnev. 151. Gledaj u košnicu ima li kakvo klupče pčela. F. Đorđević, pčelar. 34. Usta od ģaka obesim o drvo i tako stoji dok se roj ne skupi u klupče. 54.

KLUPČENCE, klupčenceta, *n. dem.* klupče. Odbiv prozračno klupčeuce naj bleđih zrakova. M. P. Šapčanin 1, 193.

KLȔPČICA, *f. dem.* klupa. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚scabellum', 2. klupčica nosna ‚suppedaneum, pedale') *gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu* (‚scabellum'), *u Stulićevu* (v. klupac *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina u kojemu ove riječi nema).* Sedi, mili, na klupčicu. Jačke. 69.

KLȔPČIĆ, *m. u Vukovu rječniku:* dim. v. klupko.

KLȔPČINA, *f. augm.* klupko. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Aa! kolika klupčina izađe iz ovog raska'. ‚Dala mi je veliku klupčinu konca, mogu se lako godinu dana krpiti'. J. Bogdanović.

KLUPE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 172.

KLUPÈRINA, *f. augm.* klupa. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Eno se izvalio na kluperinu pred kućom, koliko je dug i širok'. J. Bogdanović.

1. KLȔPICA, *f. dem.* klupa. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* klȕpîcâ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (klupica, mali klup ‚scabellum') *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu.* Sidole su popadija i šćer na jednoj klupici. Nar. prip. vrč. 141. Pa se diže sa klupice. M. P. Šapčanin 1, 91.

2. KLUPICA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 59.

1. KLȔPINA, *f. augm.* klupa. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* klȕpînâ. — *U Stulićevu rječniku:* ‚vile sedilo, subsellium'.

2. KLȔPINA, *m. i f. grbavo čeļade.* — *U naše vrijeme u Istri.* Klȕpina ‚homo gibbosus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 32.

KLȔPKO, *n. ono oblasto što postaje kad se oko čega namota pređa, da se tako hrani.* — *Akc. se mijeńa u množini:* klȕpka, klubákâ, klȕpcima *(u Vukovu rječniku stoji da je gen. sing.* klȕpka, *ali vidi što o tome piše D. Daničić,* srp. akc. glasnik. 11, 7). — *Postaje od* klubo *(vidi) nastavkom* ъko *kao deminutiv, te se* b *ispred* k *mijeńa na* p: *još se uopće osjeća da je* b *po etimologiji, kako se vidi po gen. pl.* klubaka, *po dem.* klubašce *itd.; ali se gdjegdje to zaboravilo, te su tako postali oblici* klupak, klupašce. *gdjegdje se* p *promijenilo ispred* k *na* v *ili* f, *ili je ispalo, vidi* kluvko, klufko, kluko. — *Deminutiv je* klupko *zamijenio u našem jeziku gotovo posve pozitivni oblik* klubo *bez obzira na veličinu.* vaļa *da je to bilo već u praslavensko doba, isporedi novoslov.* klobko, *češ.* klubko, *(rus.* клубокъ, *poļ.* kłębek). — *Između rječnika u Vrančićevu* (klubko ‚glomus'), *u Mikaļinu* (klupko, od konac ‚glomus fili'), *u Belinu* (klupko ‚gomitolo, gomicciolo' ‚glomus' 353ᵃ), *u Bjelostjenčevu* (klupko, namotaj, namotak ‚glomus, glomus filorum, glomeramen'), *u Jambrešićevu* (klupko ‚glomus'), *u Voltiģijinu* (klupko ‚gomitolo, gomicciolo' ‚knaul'), *u Stulićevu* (klubko, v. klupko: klupko ‚glomus, glumer'), *u Vukovu:* klupko ‚knauel (knäuel)' ‚glomus', cf. kluvko, kluko, klupče.

a. *u pravom smislu.* Kad žena ne bješe ni tanko predence na klupko smotala. M. Vetranić 1, 10. Jak pice praskveno povito u klupku. 1, 123. Zač zlata jabuka, ku vaze taj vila, u klupko od kuka stvori se srjed krila. 2, 131. Biše klupko navi' tankoga predena. D. Baraković, vil. 51. Sad je majci primotava' klupka *(Isus).* J. Kavańin 338ᵇ. Promašu rukom kao da mušice tiraju il' klupko motaju. F. Lastrić, od' 27. Vadi klupka izdno bačve. (Z). Poslov. danič. Boļe (bi bilo) da sam rodila klupko pređe (nego ńega). (Reče mati za svoje nevaļalo dijete). Nar. posl. vuk. 22. Crna klupka razmotavaju. V. Vrčević, niz. 43.

b. *u prenesenom smislu, o čemu što je nalik na pravo klupko.*

a) globus, *lopta, kugla.* Što je nedokučeni uzdržiteļ zemaļskoga klupka i sviju stvari umrlomu čoviku za ńegovu potribitu hranu, branu i odiću ostavio. M. A. Reļković, sat. A2ᵃ. — *U osobitom značeńu,* ogńeno klupko, *vidi* 1. granata. — *između rječnika u Belinu* (klupko ogńeno ‚granata, sorte di globo incendiario che si lancia a mano nelle battaglie' ‚globus pyrius manualis' 355ᵃ) *i u Voltiģijinu* (klupko ogńeno ‚granata' ‚granate'). Ogńenijem ga klupkom buši. I. Gundulić 522. Vrh ńih sgoni tope i sgodi ih klupko ogńeno. J. Kavańin 213ᵇ. Klupka ogńena, granata. I. A. Nenadić, šambek. 15.

b) saviti se, sabrati se, savrijeti se u klupko. *kad se što (n. p. pas) savije tako da postane*

nešto oblasto. Pak u klupko sebe savre, i pod kladu glavu zavre *(plašiv junak).* V. Došen 122b. Duh nečisti uplašen od ńega sebe sabra baš u klupko svega. Nadod. 106. Pas se skupio u klupko na snijegu. Nar. prip. vrč. 185. Pas, skupivši se u klupko na mrazu od zime… Vuk. poslov. xi. — *Vaļa da amo pripada i ovaj primjer:* Dal' ove tašćine od svojih starih lit na skupne brasćine s počela ļubi svit u klubko jedno svit, zamotan, zamršen, tašćine nigdar sit kako jež nasršen, nit' se zna jel' svršen, ni počet, ni spravan, ni gdi je razrušen, ni grbaf, ni ravan, nit' se zna kadi je glava mu ni konac. Đ. Baraković, vil. 253.

c) kaže se u klupko, *i kad se nekoliko stvari zajedno skupi da postane kao nešto cijelo (nalik na klupko) ističući da je zbijeno i zamršeno.* Hotij pogledati ove moje ruke ke nigdar imati nisu učne muke: kako strilom luke ńih će otezati, k stupu, kako kuke, u klupko svezati *(govori Isus Mariji).* M. Marulić 175. *(Srijet)* bogate i uboge, do cara, do kraļa, sve pleše pod noge i u klupko sve vaļa. M. Vetranić 1, 272. Rika Jordanska bišе prisahnula, budući se vode u način od gora skupile u višinu kako u klubko. A. Vitaļić, ist. 102. Vas koliki svit da bi se u jedno stavio, i kano u klupko složio. E. Pavić, ogl. 196. *(Pčele)* za grane se fataju i drže, jedna druge u klupko se veže. J. S. Reļković 237. — *Metaforički.* Ah Bože! zašto sve ovo ja imam, kô u klupko zavito, prikazat? A. Kalić 518. — *I* na klupka. Vrvļahu iznutra gadni crvi i vijahu se ko na klupka. B. Zuzeri 271.

d) uopće veliko mnoštvo. O čuda! pacek klupko čudesa! A. Kalić 193.

KLUPKOVIĆ, *m. prezime.* — *Pomińe se* xviii *vijeka.* And. Kačić, kor. 451.

KLUSITI, klusim, *impf. nejasna i nepouzdana riječ u jednom rukopisu:* Ter klusi Krstjane i preži svaki dan napokon Rimļane pod svoju stavi(t) vlas. M. Vetranić 1, 50. *u drugom je rukopisu:* Ter tlači sve strane, ter preži svaki čas, sve od svijeta Krstjane pod svoju stavit vlas, *te jamačno treba mj.* klusi *čitati* tlači.

KLUSIĆ, *m. prezime.* — *Pomińe se* xvii *vijeka* Gdi Klusići, Mrńavčići … J. Kavańin 232a.

KLUVKO, *n. vidi* klupko. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj, a između rječnika u Vukovu s dodatkom da se govori u Grbļu.* Tako se ne zgrejo kao kluvko u rešeto! Nar. posl. vuk. 309.

KĻAČA, *f.* dio jarma, što stoji volovima oko vrata. Dubašnica na Krku. — *isporedi* kamba.

KĻAJIĆ, *m. prezime* — *isporedi* Klaić. — *Postaje jamačno od* kļajo. — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864, 99. i. xxvii.

KĻAJIĆI, *m. pl. vidi* Klajići. Sr. nov. 1879. 176.

KĻAJO, *m. vidi* kļako. — *Akc. se mijeńa u voc.* kļâjo. — *U naše vrijeme u Lici i u Dalmaciji.* J. Bogdanović. M. Pavlinović.

KĻAKAST, *adj. vidi* kļakav. — *U naše vrijeme na Rijeci.* F. Pilepić.

KĻAKAV, *adj. vidi* kļast. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,an der hand verstümmelt' ,manu mutilus', *cf.* kļast). Kada obrate duše svoja uzmu tilesa, onda će se sva kolika učiniti lipa, premda niko čoravo, a niko kļakavo i grbavo bilo. Đ. Rapić 3. Dajte nama našu drugu u naše kolo, da vidimo il' je hroma il' je kļakava. V. Bogišić, zborn. 238.

KĻAKE, *f. pl. selo u Dalmaciji u kotaru kninskom.* Repert. dalm. 1872. 15.

KĻAKO, *m. kļakav čovjek, uprav je ipokoristik.* — *isporedi* kļajo. — *Akc. se mijeńa u voc.* kļâjo. — *U Vukovu rječniku:* ,ein an der hand verstümmelter' ,manu mutilus'.

KĻAN, *m. u dva primjera jednoga pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka: u prvom je primjeru jamačno ista riječ što* član *i može biti da treba čitati* čļane *(isporedi naj prvi primjer kod* član, 2); *u drugome vaļa da je isto što* klin, *ako nije i ovdje ista riječ što* član *u osobitom značeńu: čvor na drvu.* Tko t' kļane sastavi, u tijelu svaku kos? M. Vetranić 1, 358. Najdoh peharac na kļanu viseći pri trupu hrastovu. 2, 120. — *isporedi* kļanast.

KĻANAST, *adj. na jednom mjestu* xvi *vijeka u pisca u kojega ima i* kļan: *moglo bi značiti što i* 1. klinčan, a *(pun klina, klinaca, isporedi drugi primjer kod* kļan), *ako se pisac nije sjetio da Kain nije mogao znati za kline; ali može značiti i: pun članova (kļanova, vidi drugi primjer kod* kļan), *t. j. ovdje čvorova, te bi se tad moglo čitati i* čļanastom. *(Kain)* kļanastom matragom smlati ga *(Abela)* po glavi. M. Vetranić 1, 299.

KĻAPA, *f. hyp.* kļapavica. — *Akc. se mijeńa u voc.* kļâpo. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KĻAPAV, *adj. vidi* kļakav. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KĻAPAVICA, *f. žensko čeļade kļapavo.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KĻAPICA, *m. i f. dem.* kļapo *i* kļapa. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kļâpîcâ. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KĻAPO, *m. kļapav čovjek, uprav je ipokoristik.* — *Akc. se mijeńa u voc.* kļâpo. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KĻASNOST, *f. osobina čeļadeta što je kļasto.* — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* U četresti cijelijeh godišt u koje hromstvom stаše osidran i kļasnosti. B. Zuzeri 121.

KĻAST, *adj. koji nema ruke, ili koji radi kakve bolesti ne može micati rukom: ali se nalazi i u širem smislu, kao* uzet, klijenit, sakat. — *Srodno je s* kļakav, kļapav, *a možebiti i s* klijenit. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* ,membris captus, mutilus, mutilatus, decurtatus'), *u Belinu* (,stroppiato d' un braccio' ,brachio captus' 146b, ,chi ha una mano sola' ,mancus' 160b; ,stroppiato' ,mancus' 713b; ,monco, cioè stroppio' ,mutilus' 491b; ,attratto, assiderato' ,captus membris' 118a; kļast u svem tijelu ,stroppiato di tutte le membra' ,membris omnibus captus' 714a; kļast jednim ili obima koljenima ,storpiato d' uno o due ginocchi' ,genu altero vel utroque captus' 341b), *u Bjelostjenčevu (kod* čukļav), *u Voltigijinu* (,attratto, assiderato, storpiato, monco' ,lahm am arme'), *u Stulićevu* (,mutilus, mancus'), *u Vukovu* (vide kļakav).

a. *u pravom smislu, ne može se znati u svakom primjeru jeli uže ili šire značeńe (kod uz* kļast *ima i* hrom, *vaļa da je uže značeńe). a) o čeļadetu.* Ricju listo jednom ti kļastih ozdravi i hromih objednom, grbavih ispravi. M. Marulić 169. Nor ki su mrdavi, neslani i tromi, al' ki su grbavi i kļasti i hromi. P. Hektorović 30. Svi hromi i kļasti da po ńem ozdrave. M. Držić 418. Klijeniti i kļasti ustajahu. A. Gučetić, roz. mar. 211. Ni će tko biti kļast, ni ćorast, ni slijep, ni grbav. M. Divković, bes. 398b. Vraća zdravje kļastim, hromim … B. Kasić, is. 118. Da je tko od

prije bio hrom ali kļast. M. Orbin 209. K ńemu na svakčas gredijahu da ih ozdravi i pokrijepi ki zlijem ranam tugovahu, kļasti, hromi, nijemi, slijepi. G. Palmotić 3, 17b. Ozdravļajući slipe, hrome, kļaste ... I. Ivanišević 124. Kļaste i rome izpravļam. I. Ančić, ogl. 65. Gdi su romi i jošte kļasti ...? P. Posilović, nasl. 60b. Slijepi, hromi, gluhi i kļasti. P. Kanavelić, iv. 554. Kada ju vidiše tužnu tere plačnu, kļastu brez ruk obih, žednu tere lačnu ... Oliva. 10. Bjehu među ńimi gluhi, hromi, kļasti ... I. Dražić 53. Bog povraća... kļastim ruke. I. Grličić 4. Koji biu romi ali kļasti. P. Macukat 86. Hoće da si na pô pusta, kļasta bez ruk... J. Kavańin 290a. Tu kļast i slijep ne prima se. 367a. Ńeko je grub, ńeko kļast ... B. Zuzeri 164. Ako nije slipa, kļasta... A. Bačić 123. Veće ćo puta Bog dopustit da ostane kļast... J. Banovac, pred. 81. Slipi, hromi, nimi, kļasti. P. Knežević, živ. 31. Po milosti tvojoj kļasti ruke dobiše. A. Kanižlić, utoč. 38. I kļasti bi i sakati morali mu štogod dati. V. Došen 60b. Tu su kļasti i šepavi. 166a. Iztrčalo malo i veliko, staro, kļasto, romo i bolesno. And. Kačić, razg. 324a. Koji su se rodili glui, slipi, nimi, kļasti. M. Dobretić 264. Koji se nahodu grubi i kļasti u kojemugod pomańkańu oli u velikoj nemoći tijela. J. Matović 301. Gdi mloštvo bolestnika gluhih, slipih, kļastih ležaše. Đ. Rapić 384. Kļasti, nimi, gluvi, slipi. B. Leaković, nauk. 58. Dijeleći kļastu i slijepu. Nar. pjes. vuk. 2, 104. Sve poćera kļasto i slijepo. 2, 509. Neka kļasta *(djevojka)* ćoravicu voda. F. Krauss, smailag. meh. 160. Ako li te ruka tvoja ili noga tvoja sablažńava, odsijeci je i baci od sebe: boļe ti je ući u život hromu ili kļastu nego li s dvije ruke i dvije noge da te bace u ogań vječni. Vuk, mat. 18, 8. Dovedi amo siromahe i kļaste i bogaļaste i slijepe. luk. 14, 21. Kļasti, hromi, sakati, ćori. S. Ļubiša, prip. 91. — *b) o tijelu.* Tjelesa grda, zgrčena, ružna, kļasta. B. Zuzeri 78. Tilesa roma i klasta. B. Leaković, nauk. 128. — *c) o ruci.* Crne, kļaste ima ruke. G. Palmotić 2, 60.

b. defectivus, *u prenesenom smislu, u gramatici, o riječi što se mijeńa (imenu, glagolu) ako nema sve oblike od iste osnove. — U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Ova riječ *(glagol)* ,andare' ne ima svoga početka, nego joj se daje riječ ,vo' il'ti ,vado' koja također je kļasta ne imajući drugo nego početak. J. Mikaļa, gramm. 39. *i u Šulekovu rječniku:* kļasti glagoļi ,defectiva'.

KĻȀSTAV, *adj. vidi* kļast. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* kļast*).* Ovdi slijep sjedi, ondi hrom leži, ovdi kļastav uzdiše... A. Kalić 263. Kļastave ruke. Bos. vila. 1887. 318. — *Metaforički, o duši.* Grijeh osljepļuje dušu, čini je gluhu, nijemu, kļastavu i hromu. I. Držić 34. Ako si slijepa, hroma i kļastava *(dušo moja)* ... 373.

KĻȀSTAVAC, kļȁstâvca, *m. kļastav čovjek. — U Stulićevu rječniku uz* kļastav.

KĻȀSTAVICA, *f. kļastavo žensko čeļade. — isporedi* kļastica. — *U Stulićevu rječniku uz* kļastav.

KĻȀSTICA, *f. kļasto žensko čeļade. — isporedi* kļastavica. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Kļastica *(Oliva)* upusti mlajahna kraļića. Oliva. 17. Ako tu kļasticu ne čińu prognati. 20.

KĻȀSTITI, kļȁstîm, *impf. činiti da ko (objekat) bude kļast. — U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Belinu* (,stroppiare, guastare uno o più membri' ,emanco' 713b), *u Voltigijinu* (,stroppiare, moncare, storpiare' ,lähmen, verstümmeln'), *u Stulićevu* (,mutilare'). Mi od vas ne tražimo ni da toga kaluđera spalite ni drugom mučite ... Spasiteļ je rekao: ,Ako te oko tvoje sablažńava, izbodi ga; ako li ruka, isijeci je'. Mi ne tražimo toliku žrtvu, tu ne treba ni ćoriti ni kļastiti, nego s Maksimom preko vrha! S. Ļubiša, prip. 255.

KĻASTÒRUK, *adj. kļast, kļaste ruke. — U Stulićevu rječniku:* ,mancus'.

KĻȂTI, kļâm, *impf. vidi* tļati. — *U Belinu rječniku:* ,star addormentato leggiermente' ,semisopitus'; ,chinar spesso la testa aggravata dal sonno' ,caput nutare somno' 32a; *u Voltigijinu:* v. klimati; *u Stulićevu:* v. ļuļati se.

KĻȂTI SE, kļâm se, *impf.* kad se ko pravi da je kļast a nije. U Srijemu. M. Medić.

KĻEČAN, *m.* Vipera Ammodytes. Oblaj. — *vidi* kļečatica.

KĻEČATAK, kļečatka, *f. vidi* kļečatica.

1. KĻȄČATI, kļȅčâm, *impf.* šarati pregaču. Ļ. Stojanović. — *vidi* 2. klečati. — *Riječ je nepoznata postańa; a i ne zna se, kako je pravi oblik: osim* klečati *i* kļečati *ima i* klijećati, *vidi u Stulićevu rječniku:* klječati ,diversis coloribus texere' *s dodatkom da se nahodi u pisca Dimitrovića (?); i* kljéčati, ćilimi se kite i kljéčaju. u svoj Krajini. F. Hefele. *ima u pisca Lastrića i* klinčan *(vidi* 2. klinčan) *što je jamačno ista riječ što* klečan *(vidi). radi svega toga ne zna se, bi li trebalo shvatiti da -e- postaje od* e *ili od* ê *ili od* ę. — *isporedi i* klečana, klečanica, klečanik, klečatica, kļečan, kļečatak, kļečatica, kļečav.

2. KĻÉČATI, kļéčîm, *impf. vidi* 1. klečati. — *Samo u čakavaca kako i* kļeknuti. Koji kļeči prêd ńime. Š. Budinić, sum. 90b. Kadi kļeči pokornik. ispr. 13.

KĻEČATICA, *f.* Vipera ammodytes Dum. et Bibr., kameńarka, grabarka, zaprtka, naprtka, kļečatak, hridovača, hridovkińa, pepeļuha. u niškom okrugu. S. I. Pelivanović, javor. 1880. 1532. — *vidi* klečatica *i* 1. kļečati.

KĻEČAV, *adj.* šaren: crven i beo. Zemļak. 1871. br. 2. — *Postaje od* 1. kļečati.

KĻȄČKA, *f. vidi* klečka.

KĻȄKAST, *adj.* čvorav. — *U naše vrijeme u Istri.* Kļękast ,nodosus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iiftsg. 29.

KĻȄKNUTI, kļȅknêm, *pf. vidi* 1. kleknuti. — *Samo u čakavaca kao i* kļečati. Mojses prid ńim sta i kļeče. A. Vitaļić, ist. 366b. Evo puk tvoj kļeče doli na kolina. ost. 387. Stipan kļekne na kolena, milo, žeļno k nebu gleda. Nar. pjes. istr. 6, 15.

1. KĻȄN, kļèna, *m. vidi* 1. klen. — *U Stulićevu rječniku:* ,carpinus', *i u Vukovu:* vide klen *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. — I u okolini dubrovačkoj* (Acer campestre L.). P. Budmani).

2. KĻEN, *m. vidi* 2. klijen.

3. KĻEN, *m. ime seocu u Hercegovini.* Statist. bosn. 120.

KĻENAV, *adj. vidi* kļenov. — *U Stulićevu rječniku:* ,carpineus'. — *nepouzdano.*

1. KĻÈNÎK, kļenika, *m. vidi* 1. klenik, *a isporedi* 1. kļen. — *U naše vrijeme u okolini dubrovačkoj.* P. Budmani.

2. KĻÈNÎK, kļenika, *m. u Vukovu rječniku:* drvo na mreži za koje se drži rukom kad se mreža baci u vodu *s dodatkom da se govori u Bjelopavlićima.*

KĻÈNOV, *adj. vidi* klenov. — *Od* XVIII *vijeka, u između rječnika u Stulićevu* (v. kļenav). Ka je gora od gore naj ljepša al' kļenova ali brštanova? Nar. pjes. bog. 244.

KĻENOVAR, *m. čovjek iz Kļenovice.* V. Bogišić, zborn. 223.

KĻENOVICA, *f. vidi* Klenovica, a. Kļenovica je selo kod mora u ogulinskoj pukovniji 3½ sata daleko od Seńa. V. Bogišić, zborn. 223.

KĻÈNOVINA, *f. vidi* klenovina. — *U Stulićevu rječniku:* ,lignum carpineum'. — *I u naše vrijeme u okolini dubrovačkoj.* P. Budmani.

KĻÈŃAČKÎ, *adj. koji pripada Klijeńu (vidi* 2. Klijeńe). Kļeńacka *(opština).* K. Jovanović 177.

KĻÉPAC, kļépca, *m. u Vukovu rječniku:* vide sjećivica *s dodatkom da se govori u Otočcu.* — *vidi* 1. klepac.

KĻÈPATI, kļȅpļêm, *impf.* kad se žrna izmeļu, onda ih treba iznova posebnijem spravama izbiti t. j. dońu stranu, koja se je dugim žrvńańem izlizala, pa to se kaže: ,kļepat žrna'. Na Krku. — *vidi* klepati.

KĻȀSTÊN, kļȅstena, *m. kesten.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kļesteni oli maruni. J. Vladmirović 37.

KĻEŠĆEV GRAD, *m. mjesno ime (vaļa da je izmišļeno).* — *U narodnoj pripovijeci čakavskoj našega vremena.* — *Štokarski bi glasilo* Kļeštev grad. Ona mu reče, da je s Kļešćeva grada. Nar. prip. mikul. 26.

KĻEŠTÀCA, *n. pl. dem.* kliješta. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KĻÈŠTÂR, kļeštára, *m. onaj što nosi kliješta.* — *samo u osobitom smislu.* — *U naše vrijeme u sjevernijeh čakavaca* (klesćar).

a. *jakrep, skorpija.* Crnogorski spurak. kojega Vuk štipavcem (!) a Crešani klešćarem zovu, možebit je ipak Vlah (scorpio) *(vlah, t. j. talijanska riječ).* F. Kurelac, dom. živ. 26.

b. *božji ro, jelenar, rogač.* — *U Istri.* Klȅšćar ,Lucanus cervus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 19.

KĻEŠTEVAC, Kļeštevca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Kļeštevcu. Sr. nov. 1869. 243.

KĻEŠTEV GRAD, *vidi* Kļešćev grad.

KĻÈŠTEVICA, *f. mjesno ime (naj češće o planinama).* — *isporedi* Klijeńtevica.

a. planina u Bosni. Zemļak. 1871. br. 2.

b. *vrh u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 778.

c. *pusta u Slavoniji u okrugu srijemskom.* Razdijeļ. 145.

KĻÉŠTEVINA, *f. biļka.* Morska kudeļa u Srbiji se kaže: kļeštevina, Ricinus communis L. Đ. Popović, poznav. robe. 328.

KĻEŠTÍCA, *n. pl. dem.* kliješta. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KĻÈŠTICE, *f. pl. dem.* kliješte. — *Kaže se u osobitijem značeńima od* XVII *vijeka.*

a. *u Mikaļinu rječniku:* kliŝtice kojim se vlasi skubu, štipavica ,valsella, vulsella'.

b. *u Vukovu:* kliješta što se žica vije ,die drahtzange' ,forceps filis metallicis ducendis'.

KĻEŠTIĆ, *vidi* Kļeštik.

KĻEŠTIĆI, *m. pl. dem.* kliješta. — *isporedi* kliještići. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

KĻEŠTIK *(ili* Kļeštić?), *m. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Klěštikь. Spom. stoj. 184.

KĻEŠTINA, *f. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Klěština, dol. Spom. stoj. 184.

KĻEŠTINO, *n. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Klěštino. Spom. stoj. 184.

KĻEŠTÚRINE, *f. pl. augm.* kliješte. — *U naše vrijeme.* ,Dovade mi te kļešturine, da ovaj čavao izvadim!' J. Bogdanović.

KĻÈTÂR, kļetára, *m. vidi* 1. klijet, b, *b).* — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji sa zapadnijem oblikom:* Klitâr, pregradica u kući, tal. ,camarino'. M. Pavlinović.

KĻÈTARA, *f. vidi* 1. klijet, a *(kao da je augmentativ).* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kļȅtârâ. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Nema onde kuće, ono 'e žalosna i kukava kļetara u kojoj ne bi vuk zimova'. J. Bogdanović.

KĻÈTARICA, *f. dem.* kļetara. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Zavuka' se u onu kļetaricu pa se ni živ ne čini'. J. Bogdanović.

KĻÈTARIČICA, *f. dem.* kļetarica. ,Mila 'e meni moja kļetaričica'. J. Bogdanović.

KĻÈTÎŠTE, *m. vidi* 1. klijet *(može biti augmentativ).* — *Sam oblik* kļetište *ne potvrđuje se upravo nigdje: oblik se* klětište *nalazi u ćirilovskom spomeniku* XIV *vijeka; kasnije glasi i u južnom govoru* klètîšte, *a u zapadnom* klitîšte. — *Između rječnika u Daničićevu* (klětište ,crates pastorales').

a. *vidi* 1. klijet, a, *a).* Da daju *(vlasi manastiru Arhanđelovu u Prizrenu)* otъ klětišta jagńetinu i isporkъ. Glasnik. 15, 310. (1348?). ,Quod istis Vlachis de Zenta Bielize... promittere possint et dare medietatem ipsarum planinarum... et quod a die quo venerint et appulerint sint exempti pro tribus annis a soluendo ducatum communi nostro pro qualibet cletista...' (Lib. rog. 1427—1432). K. Jireček, die wlachen. 7. Vlah Vlaha potište a katunaru kletište. M. Držić 290.

b. *u jednom primjeru pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka kao da znači kuću ili stan uopće.* Ako se rasstavi ova naša zemaļska kuća ovoga kletišta i pribivališta. B. Gradić, djev. 158.

c. *vidi* 1. klijet, b. Ovi sluga Božiji iste rici držaše vazda prid sobom u svom klitištu. M. Zoričić, osm. 57. Rodi diteŝce muško, i bivši sama u svoime klitištu, zadavi ga. zrc. 87.

d. *u naše vrijeme samo kao mjesno ime.* Klètîšte, jedno mjesto u Zbojštici (u okrugu užičkom u Srbiji). Ļ. Stojanović.

KĻÈTVA, *f. vidi* kletva. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Psosti i kļetve. Michelangelo. 27.

KĻÏCA, *f. vidi* 1. klica. — *Od* XVII *vijeka u pisaca čakavaca.* Korena al' kļice petrofca i luka. D. Baraković, vil. 331. Prez cvita kļica... Kļica procvate. I. Ivanišević 273. Iz zemļe plod ili kļica poradja se. A. Vitaļić, ist. 278. — *U naše vrijeme u jednoga pisca štokavca zapadnoga govora.* Uzdańe u se, to je kļica do jednomu redovitomu razvitku osobnomu. M. Pavlinović, rad. 5. Bila bi u nam podsječena kļica svakoj hlepńi za dobrotom. 84. — *U prenesenom smislu.* Nema kļice u obrazu, blijed je, nema crļene žilice. M. Pavlinović.

KĻICOGRIZ, *m. (koji grize kļice)* Phylloxera vastatrix Pl., *lozni ušeńak.* — *U jednoga pisca našega vremena koji će biti sam ovu riječ načinio.* Pod imenom ušenca, kļicogriza (,filossera'). M. Pavlinović, razl. spis. 58.

KĻÌČATI, kļȉčâm, *impf.* nastajavati, upińati se: ,Kļičaju fratri da ne puste pod popovinu onu

župi u Zagorju; nije vele u običaju). M. Pavlinović.

KĻIN, *m. vidi* 1. klin. — *U nekijeh zapadnijeh pisaca, a između rječnika u Mikaļinu (kod* klin). Kļin kļina izbija. P. Zoranić 1b. Turan visok razorismo mlati i kļini i polugama. I. Zanotti, en. 31.

KĻIS, *m. vidi* 3. Klis, a. — *U nekijeh zapadnijeh pisaca.* Za Kļis. Stat. poļ. ark. 5, 318. Na 1538 bivši Turci Kļis osvojili. Normi 39.

KĻIŠKÎ, *adj. koji pripada Kļisu, vidi* kliški. Pod zapovidju kļiskom. Stat. poļ. ark. 5, 315.

KĻISURA, *f. vidi* klisura. — *U jednoga pisca čakavca* xvii *vijeka.* Vladislav razbi veliku turske vojske silu blizu kļisur islandinskih u dragi humskoj. P. Vitezović, kron. 119.

KĻIŠTE, KĻIŠTI, *vidi* kliješta.

KĻITI, kļijêm, *impf. vidi* kliti. — *U jednoga pisca čakavca* xviii *vijeka.* Ńemu radost cvate i kļije. A. Vitaļić, ist. 87a.

KĻOCATI, kļöcâm, *impf. o buci što čini voda kad kapļe malo po malo. — Jamačno je riječ onomatopejska. — U jednoga pisca čakavca* xvi *vijeka.* Kako voda iz staklena suda komu je zijatjo usko a ostali kip razkošan, i ńim nagnufši za hteć najednu van iziti, ne more neg po malo po malo kļocajući van kapati. P. Zoranić 33b.

KĻOCNUTI, kļöcnêm, *pf. vidi* kļucnuti. — *U jednoga pisca Dalmatinca našega vremena.* Ptice, koje kļocnu gdjekoje zrnce. M. Pavlinović, rad. 155. Kļocnuti, jednom gucnuti: reče se kļunastomu živu; cf. kļunuti. M. Pavlinović.

KĻOČKA, *f. vidi* kvočka. — *U naše vrijeme u jednoga pisca iz Boke kotorske.* Kao pilad kad ih kļočka navabi. S. Ļubiša, prič. 111.

KĻONUTI, kļönêm, *pf. vidi* kļunuti. — *U istoga pisca u kojega ima i* kļocnuti. Pilići, ako se kadšto i kļonu. M. Pavlinović, razg. 104. Kļonuti, kļunom se mašiti, udariti; malo koga udariti. M. Pavlinović.

KĻOVA, *f.* gorńi zub u nerasta. Babina greda. *vidi* 1. kaļac.

KĻOVATI, kļòvâm, *impf. vidi* kļuvati. — *U istoga pisca u kojega ima i* kļocnuti. Da sve prijete i biskupim, da će ih kļovati. M. Pavlinović, razl. spis. 11. Kļovati, kļuvati, svako živo kļunasto kļova kada zoblje. M. Pavlinović.

KĻUC, *u Vukovu rječniku:* kļuc kļuc! kad se kazuje kako je ko što sjekao rdavo ,ein wort ungeschicktes hacken zu bezeichnen' ,sonus inepte tundentis'. — *isporedi* kļucalo. — *Upravo je glas kojijem se pokazuje buka kojom kokoši (ili druge ptice) kļuvaju, ali vidi i* 2. kļucati.

KĻUCALO, *m. onaj što kļuca (u prenesenom smislu), što udara po čemu nožem ili sjekirom, ali vidi i* 2. kļucati. — *Vaļa da se govori samo u šali (n. pr. mati kaže djetetu kad nožem sjecka po stolu).* — *U Vukovu rječniku:* ,der hacker, picker' ,qui cultro, securi tundit' *s primjerom:* Stani ti, kļucalo ,sagt die mutter zum kinde das mit dem messer auf den tisch hackt'.

KĻUCÁŃE, *n. djelo kojijem se kļuca. — Stariji je oblik* kļucanje. — *U Belinu rječniku:* kļucanje ,beccata per prender il cibo, parlandosi d' uccelli di rapina' ,rostri ictus' 134b; *u Stulićevu:* ,rostro cibum capere'; *u Vukovu:* dim. v. kļuvańe.

1. KĻUCATI, kļücâm, *impf. dem.* kļuvati *(a vidi i* kļucnuti). — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* kļücâ). — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,beccare, pigliare il cibo col becco' ,rostro cibum capere' 134b), *u Voltiģijinu* (,beccare' ,becken'), *u Stulićevu* (,rostro cibum capere'), *u Vukovu* (dim. v. kļuvati). Kokoš, ka ostaje doma, bez pristanka kļuca. (D.) Poslov. danič. Prvi klasi pod kojijem poplavi zemļa za ńih *(za ptice)* budu: kļucaju, pitaju se prid očima istijem od gospodara. B. Zuzeri 209. Tup kļun imadu ne mogući kļucat. A. Kanižlić, rož. 8. Ovi je *(petlovi prepelicu)* počnu kļucati. D. Obradović, basn. 79. Tako moje tijelo vran ne kļucao! Nar. posl. vuk. 307. Na zlatnoj tepsiji od zlata kvočka s pilićima biser kļucala. Nar. prip. vuk. 11. — *Metaforički.* Jesu mnozi u krstjanstvu ne samo poletari neg kojijem su dorasla krila, koji sve vrijeme od života, kako i ptice u ljetno doba, vesele se i planduju, po vas dan igre, šetńe, razgovori i posjedi, svud kļucaju tamo i amo, sve što je ļjepše i raskošnije sve je za ńih. B. Zuzeri 210. — *U prenesenom smislu o ribama, kad čupaju mamu na udici.* L. Zore, rib. ark. 10, 352. — *I sa* se, *recipročno.* I kojih jest fala kļucat se sa svima, jer je narav dala kļun zakučen ńima. A. Kanižlić, rož. 8.

2. KĻUCATI, kļücâm, *impf. vidi* kucati. — *Samo u Voltiģijinu rječniku:* ,picchiare' ,anklopfen'. — *isporedi* kļuc *i* kļucalo.

KĻUCKAŃE, *n. djelo kojijem se kļucka. — U Vukovu rječniku.*

KĻUCKATI, kļückâm, *impf. dem.* kļucati. — *U Vukovu rječniku:* vide kļucati.

KĻUCNUTI, kļücnêm, *pf. vidi* kļunuti, *perfektivni je glagol prema* kļucati, *po tome se može shvatiti kao dem.* kļunuti *(ali može biti da postaje upravo od* kļuc). — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* kļücnū). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (dim. von kļunuti). A petao čoveka možda nije ni kļucnuo. M. Đ. Milićević, međudnev. 23.

1. KĻÛČ, kļúča, *m.* uncus, clavis, *naj starije je značeńe: ńešto kukasto, savito (isporedi* kļuka); *ali je od toga već u praslavensko doba postalo drugo (što je naj običnije): oruđe za zatvorańe i otvorańe. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kļûču, kļûči (kļûčevi). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kļučь, *rus.* ключъ, *češ.* klič, *poļ.* klucz. — *Nalazi se i oblik* kluč, *ali to može biti samo s nepomńe u izgovarańu ili u pisańu. — U svijem je rječnicima (u Daničićevu* kļučь) *sa značeńem* ,clavis' (,chiave' ,schlüssel').

a. clavis, *oruđe (naj češće grozdeno) kojijem se zatvora i otvora brava; ovo je mlađe značeńe, ali je naj običnije u naše doba.*

a) u pravom smislu (u narodnijem pjesmama stoji množina i kad se govori o jednom kļuču). aa) uopće. Vьzimajetь klisijarhь ustavь i kļuče. Sava, tip. stud. glasn. 40, 159. Protu kļuče vьdajetь. Domentijanb 70. Aleksandar oblomi kļuč i k ńomu *(ka końu)* ulize i osedla ga. Aleks. jag. star. 3. 229. Mnozijemi kļučmi zatvoriše tamnicu. Zborn. 105a. V kaštel kļuče nosi. Mon. croat. 224. (1527). Eto te pak sreća izruči tak da t' bule sve zavide, erbo svaka ćuju i vide pod zaklopom tvojih kļuči. M. Pelegrinović 187. Kako s kļučem vrata otvaraju se. F. Glavinić, cvit. 394a. Vrata dobra s krakunom i kļučem utvrđjena. M. Bijanković 82. I svojim klučim svim odklapa blagoshranje svoga Albana. J. Kavańin 223a. Priklopni kļuč; pričińen kļuč ,chiave falsa' ,clavis adulterina'; pričiniti kļuč ,contrafare la chiave' ,clavem adulterare'. A. d. Bella, rječn. 189b. Nit' ima drugoga kļuča za otvoriti ovije

vrata. F. Lastrić, od' 106. Eto ti kļuč; uzmi koliko ti je drago. A. Kanižlić, fran. 34. Kako kļuči tilesni otvaraju i zatvaraju kuću. Ant. Kadčić 225. Kļuč laživ, kļuc pricińen ,clavis adulterina'. J. Stulli, rjecn. *kod* kļuč. Da te bacim u kamenu kulu, pak da kļuče u more zabacim; kada kļuči iz mora izadu, onda ćeš se greka oprostiti. Nar. pjes. vuk. 2, 74. I u ribi kļučeve nadoše. 2, 74. Ja bi kad pred tamnicu doći, al' je pusta sinoć zatvorena, i kļucevi dvoru odnešeni. 2, 98. U vratima kļuce ostavio. 2, 606. — ***bb)*** *uz* kļuc *može se izreći što se zatvora i otvora (brava, vrata, kovčeg, soba, kuća itd.) ili što se hrani u zatvorenu mjestu (n. p. blago), i to obično genetivom s prijedlogom* od *(može biti bez prijedloga, ako nije sam supstantiv), rjeđe (u p. u naj prvom primjeru) adjektivom posesivnijem.* Sъ kļuci crъkovnymi. Sava, tip. stud. glasn. 40, 159. Odъ skrińice kļučь prědaa jednomu svojijehь slugъ. Spom. sr. 2, 128. (1466). Maruša, ti gdje si? na t' kļuče od kamare. N. Naļešković 1, 257. Kļuce mi da od krome. M. Držić 26. U mene je kļuč od brave. 165. Poda mu kļuc od svoje skrińe. B. Kasić, fran. 146. Sisto mu da kļuce od blaga. P. Hektorović (?) 95. Ki od crikve drži kļuci. 97. Kļuc od jedne brave. F. Lastrić, od' 106. Ńezin posa' bijaše drzati kļuce od manastira. M. Zoričić, zrc. 16. Od tamnice kļuce uzimala. And. Kačić, razg. 36b. Ali mu se ino ne mogaše, već mu daje kļuce bila grada. 91a. Svojih gradova kļuče pridadoše. kor. 126. I dade joj kļuce od sanduka. Nar. pjes. vuk. 1, 212. Petar uze vince i šenicu, i kļuceve od nebeskog carstva. 2, 2. Bog im dade od nebesa kļuce, zatvori se sedmera nebesa. 2, 3. Boga moli Ogńana Marija: ,Daj mi, Bože, od rajovah kļuce, da od raja otvorimo vrata'. 2, 11. Ovo s' kļuci od mojega Sime (*t. j. od mjesta gdje je zatvoren*). 2, 71. Od kule je kļuče odnijela. 2, 177. Na ńemu su kļuci od kapija. 2, 178. I dovati od grada kļuceve. 2, 606. Dok ukrade kļuce od tamnice, od riznice i od końusnice. 3, 124. Carica mu na polasku da kļuceve od dvanaest podrumа. Nar. prip. vuk. 24. Da žene kļuci od kamar. Nar. prip. mikul. 32. — ***cc)*** *s prijedlogom* pod *u instr. kad se što hrani zatvoreno, a s acc. kad se zatvora (razlika se ne poznaje u svakom primjeru).* Ovo zlato rad bih pod kļuc stavit. M. Držić 331. Ovi se sudci imaju pristojno hraniti u pravni u mistu posobitu pod kļucem. B. Kasić, rit. 9. Da jedan kraļ bude zatvorio u jednome pribivali tu jedno veliko blago pod kļucem. M. Zoričić, osm. 106. Da osužńe samo zlato, i pod kļuc ga svoj zatvore. V. Došen 231a. Ima li se držati u crkvami i po koji način prislavni sakramenat? Ima . . . pomńivo pod kļuc. Ant. Kadčić 169. Zato kućnik pod kļuč sirće meće. J. S. Reļković 218. Oni koji spavaju pod kļučevima. S. Ļubisa, prip. 180. Obje kutije zatvori pod kļucem. 265. — *tako se kaže i* ispod kļuca *kad se što radi u zatvorenu mjestu.* Da reduši ispod kļuca daje smok. J. S. Reļković 68. — ***dd)*** držati kļuce *ima i šire značeńe: upravļati, vladati kućom, imańem (vidi primjere kod bb)).*

b) *u metaforičkom smislu.* ***aa)*** *u poeziji, po grčkoj mitologiji.* Eto zora kļučmi od zlata vedri otvorit istok ide… I. Gundulić 537—538. Zlatni kļuci ńe su (*Ļubavi*) dvora. …tijem nije rijeti čudo nijedno, ako . . . zlato i ļubav sad u jedno Kalinku su pridobili. 460. — ***bb)*** *u teologičkom jeziku.* Tebi dam kļuči kraļestva nebeskoga. Zadar. lekc. 14. Tebje ću dati kļuce od kraļestva nebeskoga. N. Rańina 176b. Daću ti kļučeve od carstva nebesnoga. Vuk, mat. 16, 19. — Imenuje se oblast kļúčâ. Š. Budinić, sum. 14a. Radi kriposti i oblasti kļuči crikve. ispr. 31. Ti mogućim vlada'uć kļuči. J. Kavańin 296a. Grisi učińeni prid kršteńe nisu podložni kļučem oblasti crkvene. Ant. Kadčić 185. Oblast od kļuča crkvenih. 225. Po kreposti kļučeva. J. Matović 99. — Zač on komu je tribi učiniti posvetilno od potribe je da ima kļuče, naj prvo tribuje viditi od kļučev. znati bo je prvo da ime kļuc preneseno jest od telesnoga k duhovnim; kļuc bo v telesnih jest način otvratiti niku protivšćinu ka zabrańuje da bi se ne moglo imiti pristupļenje k kući. tako je osće i v duhovnih: ono ča odvraća (*stamparskom grijeskom* odvrěpr) grih smrtni ca jest suprotivšćina za vlisti v kraļevstvo nebesko zove se kļuc, i ta kļuc jest troj. zač niki jest kļuc oblasti, i ta ima sam Bog . . . drugi je kļuč visokosti, i ta ima vsak člověk… treti kļuč je službe, i ta kļuč imajut si (*ili* imaju vsi?) redovnici. Narnen. 73b—74a. Da jih (*grihe*) paka podložimo kļučem crkvenim od svetoga odrišeńa. Ant. Kadčić 199. Da se metnu (*grisi*) pod kļuce od odrišeńa. M. Dobretić 161. — Vikuvičńa divice, ti si kļuc narešeni od izvrsitih peral, koja nam otvaraš vrata od kraļevstva nebeskoga. M. Jerković 79. Otvorivši meni vrata od kraļestva tvoga kļucem od milosrdja tvojega. A. Gucetić, roz. jez. 253. O sveta pokoro, kļuče od slave vječńe. I. Ancić, ogl. 94. Dospivam vas po krizu kļucu od raja. L. Terzić 323. Krsteńe jest kļuc od raja, vrutak živi. M. Dobretić 38. Ona kļuce drži bogatstva božanstvenoga. J. Filipović 1, 536b. Od koga blaga kļuče dade apostolom. F. Lastrić, ned. 15. Ovo bo je kļuc koji otvora vrilo od milosti. 387. — ***cc)*** *u duhovnom smislu, uopće kao način kojijem se što može dobiti, steći, izvršiti itd.* Ponizenstvo jest kļuc od znańa. M. Radnić 353b. O djevice, ti si imala biti kļuc našega odkupļeńa. J. R. Gucetić 19. Potanko motreńe kļuc je dobrim poslim. M. Pavlinović, rad. 52. — ***dd)*** *ono što otvora, te u duhovnom smislu, ńeko zlo kojega se ne može čovjek izbaviti.* Izpod kļuča lakomosti da se ikad već oprosti. V. Došen 55b.

c) *u prenesenom smislu.*

aa) *što pomaže da se može shvatiti, razumjeti.* Za naći bistrije kļuč ove naredbe. M. Zoričić, aritm. 71. Kļuc. pravilo za razdjeļeńe ,repartitions schlüssel'. Jur. pol. terminol. 129. Kļuc prinosni za razporezivańe prinosa vjerskih. Zbornik zak. 1868. 238.

bb) *prema predašńemu (kod aa)) način kojijem se može čitati tajno pismo.* — *u našem vrijeme (po drugijem jezicima).* Takvo pismo može se samo pomoću ,kļuca' pročitati, u kojem je naznačeno kako se svaka brojka ili slovo čita. B. Šulek, graf. umjet. 80.

cc) *kamen u zgradi na kojemu je ostalo naslońeno, ili naj gorńi kamen u svodu.* U jednoga pisca xvii vijeka (*biće po drugijem jezicima*). Ako u gradi pade jedan kamen, ne čini mnogo štete, ali ako pade kļuč koji jest kamen koji zatvora ostalo, obori svu gradu. M. Radnić 17a.

dd) *mjesto kud treba proći da se uļeze u kakav kraj, te kad je utvrđeno može braniti ulazak.* Počeo je obsiduntje od Frederikstad, grada jaka i kļuča od Norvegije. A. Tomiković, živ. 311. Prevlacki kaluđeri drže kļuč Boke. S. Ļubisa, prip. 261.

ee) *gvozdeno oruđe kojijem se odvija zavoj (šaraf, loza, vrtak, rijak, burma).* — *U pisaca našega vremena.* Kļuč za vrtak, tech. ,schraubenschlüssel', frc. ,clef à vis, tourne-vis, clef à

écrous', egl. ,screw-key, screw-spanner', tal. ,chiave a vite'. B. Šulek, rjecn. znanstv. naz.

ff) clavicula. *kļučna kost, vidi* kļučac. *U pisaca našega vremena.* Kļuc kļucńača, kļucac), lat. ,clavicula' ,schlüsselbein', tal. ,clavicola'. B. Šulek. rjecn. znanstv. naz.

gg) u mužici, ńeki znak koji pokazuje kako treba čitati note. — U naše vrijeme po drugijem jezicima. — U Šulekovu rječniku: basov kļuč ,bassschlüssel'.

b. *ńešto nakrivļeno, isporedi* kļuka.

a) uncus, *kraka, kuka. aa) uopće. — može biti da amo pripada ovaj primjer:* Ogńi, cesļi, kļisći, kļuči. . . . sve sionske muke ine . . . J. Kavańin 159[b]. — *za ovaj nije mi jasno značeńe:* A drvene noge nasadili, pa idahu kao na kļučeve. P. Petrović, gor. vijen. 61. — *bb) kraka kojom se guli sijeno. — u Bjelostjenčevu rječniku:* kļuc z kojem se seno puče ,uncinus'. *i u Vukovu.* ,der hacken zum heuraufen' ,uncus foeno extrahendo'. — *cc)* kuka kojom se kože vade iz varnice. u Srijemu. M. Medić.

b) rog na kućama. — U Vukovu rječniku: rog na kućama ,der schiefe dachbalken' ,trabs tecti obliqua' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

c) krivudańe rijeke i kraj, zemļa gdje je ovakovo krivudańe. — Između rječnika u Vukovu: ,die krümmung des flusses' ,curvatura fluminis' (kao n. p. kod Kladova). cf. Krajina Negotinska, *i u Daničićevu:* kļučь ,maeander', dva su se kraja tako zvala, jedan negdje između Štipa i Prilipa: ,selo u Kļuci Kunarjane' (Mon. serb. 63 *god.* 1293—1302), a drugi u Peku: ,po srêdê raškoga Kļuča' išla je međa selu Srpcima Sr. letop. 1847. 1. 53 *god.* 1381). — Na levo iždiskali su kukuruzi kao u kakvom moravskom kļuču. M. Đ. Milićević, zim. več. 330.

d) gorńi zglavak na zadńoj nozi u końa ili u vola. — Između rječnika u Bjelostjenčevu: kļuc końa, vola na zadńeh nogah ,suffrago'. A na stražńe pokleknuo kļuče. Nar. pjes. petr. 3, 176.

2. KĻȖČ, kļúča, *m. vidi* kļucańe. — *Akc. je kao kod* 1. kļuč. — *Riječ je stara, isporedi rus.* ключъ. *izvor.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (kļuč od vrjele vode ,fervor'. *i kod* vreuje), *u Stulićevu* (,aestus, fervor'; vreti kļucima ,maxime fervere, aestuare'), *u Vukovu* (,das hervorwallende des siedenden oder überhaupt sprudelnden wassers' ,aqua bulliens': bije kļuc). Kako u paklu gdi vre kļuci. M. Vetranić 1, 21. Grah, kad se vari, kad ga kļuč meće uz brdo i nizbrdo. N. Palikuća 5. Pak pristavi da tri ure vrije kļuč bacajuć a ne da se grije. J. S. Reļković 105. Čini kļučem kotao vode vriti. 322. Stanu vreti iz jezera krvavi kļučevi. Nar. prip. vil. 1867. 751. Izviro izvor Lavinac, i tako izbija kļuč, da bi mogla mala vodeničica mļeti. Vuk, dan. 1, 36. Na gorńemu đerdapu slabo se kad vidi kameńe posred vode, nego samo kļučevi i klobukovi. 2. 36. Pod kļučevima krvi blagorodne. P. Petrović, gor. vijen. 9. Bob ħaše pod kļuč nabuktati i nagreznuti. S. Ļubiša, prip. 31. Voda buji u naj žešći kļuc. 162. More uzavri kao kļuc u lopiži. 267. Kad je u prvomu kļuču, zakune vodu. V. Bogišić, zborn. 562. ,Voda na kļuc'. ,Drži vodu na ogńu do dva kļuca'. *u Dubrovniku.* P. Budmani.

3. KĻȖČ, Kļúča, *m. mjesno ime.* — *Akc. je kao kod* 1. kļuč. — *Naj češće vaļa da je ista riječ što* 1. kļuč *pod* b. c), *ali može gdjegdje značiti što* 1. kļuč *pod* a, *c) dd) ili što* 2. kļuč *(kao izvor). — Vrlo se mnogo mjesta ovako zove; evo ih samo ńekoliko, n. p.:*

a. *u Bosni, selo u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 48. *pomińe se od* xv *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Kļucь, grad u Bosni i sada na Sani. U Kļucu. Mon. serb. 425. (1443). Gradь Kļučь. 439. (1446).

b. *selo u Dalmaciji u kotaru kninskom.* Report. dalm. 1872. 41.

c. *selo u Hercegovini.* Statist. bosn. 113. — *Između rječnika u Vukovu.* Od bijela Kļuča i Klobuka. Ogled. sr. 67. I vrći ću ga u Kļuc kapetanom. 93.

d. *u Hrvatskoj.* *a) selo u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 88. — *b) selo u županiji varaždinskoj.* 98. — *c) zaselak u županiji modruško-riječkoj.* 53.

e. *u Srbiji.* *a) selo u okrugu vaļevskom.* K. Jovanović 102. — *b) planinski vrh u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 275. — *c) (Naija)* kladovska *(zove se)* Kļuč. Vuk, dan. 2, 56.

KĻȔČA, *f.* šaļiv nadimak za visoko tanko zensko. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Bome, brte, ja ne bi one kļuce uzo, pa se ne oženio'. J. Bogdanović.

KĻȔČAC, kļŭčca. *m. uprav dem.* kļuč; *u pisaca našega vremena znači što i* kļučna kost, *vidi kod* kļučan.

KĻȔČALO, *n. voda vrela, na kļuč. — U jednoga pisca našega vremena.* Skoči kao kļučalom poliven. M. P. Šapcanin 1, 110. — *isporedi* kļučao.

KĻȖČAN, kļŭčna, *adj. vidi* 1. kļučani. — *U pisaca našega vremena.* Kļučna rupa, v. kļučanica. B. Šulek, rjecn. znanstv. naz. — *Piše se i* kļučna kost *(prema ńem.* schlüsselbein), clavicula. *te znači jednu od dvije tanke i poduļe kosti što stoje pod grlom nad prvijem rebrom i združuju grudnu kost s lopaticom.* Kļučan, zool. ,schlüssel- (in zus.)'; kļučna kost (kļučac, kļucica, kļucńaca), lat. ,clavicula' ,schlüsselbein', tal. ,clavicola'. B. Šulek, rjecn. znanstv. naz. — On pokaza desnu kļučnu kost. L. K. Lazarević, on zna sve. 40.

1. KĻUČÀNÎ, *adj. koji pripada kļucu. — isporedi* kļučan. — *U Vukovu rječniku:* n. p. rupa (kud se kļuc zavlači) ,schlüsselloch' ,foramen clavis'.

2. KĻUČANI, *m. pl. ime selu u Hercegovini.* Razdijeļ. 120.

1. KĻȖČANICA, *f. a) brava; b) gvozdena (u narodnoj pjesmi zlatna) motka što se na zatvorenijem vratima provlači kroz kolute namještene na obje pole da budu jače utvrđena vrata; c) zasovnica, mandal; d) čekļun na vratima. naj prvo je značeńe u starijim rječnicima; drugo (uz prvo i treće) u Bjelostjenčevu i u Stulićevu. a samo u Vukovu; treće u Bjelostjenčevu i u Stulićevu; četvrto je u naše vrijeme u Dubrovniku* (P. Budmani). — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (,sera') *gdje se naj prije nahodi, u Mikaļinu* (kļučanica, brava ,sera, claustrum ferreum'. *u Belinu* (,serratura, strumento noto da serrar con chiave' ,sera' 670[b]), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kļucenica, brava, zaklop ,sera, claustrum ferreum aut ligneum', *u Jambrešićevu* (kļučenica ,sera'), *u Voltigijinu* (,serratura' ,thürschloss'), *u Stulićevu* (kļucanica ,serra, cuspis, tigillum, vectis'; kļucenica, v. kļucanica *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva), u Vukovu* (,der riegel' ,pessulus' *s primjerom iz narodne pjesme:* U avliju sedam čardakova, na svaki je kļučanica zlatna). — *U*

orijem primjerima kao da je naj prvo značene. U kući sveto ńje neka se ne drži, nego da se shrani u kojoj strani od crikve s kļučanicom i kļučem zatvorenom. M. Bijanković 60. U kojoj kļučanice jesu jako s krakuni ujačane. A. Vitaļić, ist. 525. Odnese ji s razbijenima bravama i kļučanicama. E. Pavić, ogl. 203. U onom poļu u kojem sam ja vazda živio nejma nikakove kļučanice. A. T. Blagojević, khin. 51. — *U ovima kao da je drugo značeńe*: Samson vazamši oboja vrata sa svojimi kļučanicami i okovanji. Korizm. 98b. Kļučanice gvozdene razbi Isus od limba. I. Ančić, vrat. 16. Salomi vrata na dvoje, a kļučanicu na troje. Nar. pjes. vuk. 1, 42. Otvorila devet kļučanica i desetu bravu dubrovačku. 3, 136. Nije ni kļučanice na vratih mogao načiniti. Nar. prip. bos. 1, 75. — *U prenesenom smislu, mjesto što zatvora i brani koji kraj (isporedi* 1. kļuč, a, *c) dd))* De dobiše Brdsku kļučanicu. Nar. pjes. vuk. 5, 213. — *U pisaca našega vremena ima i peto značeńe, kļučana rupa.* Kļučanica, tech. ‚schloss, verschluss', tal. ‚serrame, serratura'; kļučna rupa ‚schlüsselloch', tal. ‚buco della chiave', frc. ‚entrée (de la clef)', egl. ‚keyhole'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. KĻŪČANICA, *f. vidi* kļuča. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Tražiću ja euru prama sebi, neću ja one kļučanice'. J. Bogdanović.

KĻŪČÂNKA, *f. vidi* 1. kļučanica *a)*. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Od ubavi stoji otprta kļučanka. Jačke. 30.

KĻŪČAŃE, *n. djelo kojijem se kļuča (vidi* 1. kļučati). — *isporedi* 2. kļuc. — *Stariji je oblik* kļučanje. — *U Belinu rječniku:* kļučanje ‚bollore' ‚fervor' 144b; kļučanje utrobno ‚borbottamento di corpo' ‚ventris murmur' 115a, *i u Vukovu:* ‚das sieden, aufwallen' ‚aestus'.

KĻŪČAO, kļučala, *adj. (upravo part. praet. act. glagola* kļučati*), koji kļuča, vrio. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* ‚siedend' ‚bulliens' *s primjerom:* Polio ga kļučalom vodom). Kļučalim mastom ugrejati. P. Bolić, vinodjel. 2, 159. Iz vina kļučalog. 2, 333. Dobra je kļučala voda. F. Đorđević, pčelar. 15.

1. KĻŪČÂR, kļučára, *m.* claviger, clavicularius; faber claustrarius. *čovjek koji hrani, čuva kļuče; čovjek (kovač) koji kuje kļuče (vidi* 1. bravar*)*. — *Radi naglaska i oblika vidi* gospodar. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* klȕčāru, kļȗčâre, kļȗčâri. — *S prvijem značenem riječ je stara i možebiti praslavenska, isporedi stslov.* kļučarь, *rus.* ключарь, *češ.* klíčář, klíčár.

a. *čovjek koji hrani, čuva kļuče. — U svijem rječnicima: u Vrančićevu* ‚promus', *u Belinu* kļučar od vinice ‚bottigliere, colui che tiene cura del vino che si dà a tavola' ‚vini epularis curator' 146a), *u Bjelostjenčevu* kļučar, konobar, koji kļuče nosi ‚claviger, clavigerus, clidu‑chus, procellarius, cellarius, promus condus, dispensator', *v.* šafar), *u Jambrešićevu* ‚claviger', *u Voltigijinu* (‚cantiniere' ‚schlusselträger'), *u Stulićevu* (‚clavium custos'), *u Vukovu* (‚der beschliesser' ‚claviger', in den klöstern ‚*u Daničićevu* kļučarь ‚claviger'). **aa)** *kaluđer koji drži kļuče u manastiru.* Postavļati kļučarja kļuče uzimajušte. Sava, tip. stud. glasn. 40, 169. (*Arhijepiskop Jerstatije)* prizvavь kļučara i vьprosi jego aste єьto obrětajetь se. Danilo 267. Šьdьšu kь kļučarevi *(u drugom rukopisu* kļučaru) jako da vьzьmetь vino. 268. — **b)** *čovjek koji ima kļuče od pivnice, konobe.* Nijedan kļučar nij' verovan … nikomu da je dal ili prikazal ili posudil, voļa da bi dal ž ńega konobi van po kigodi zakon … Zak. vinod. 69. Kako da je on kļučar bil u Berislo Ferenca na Rasohatcu i da je primal vin prihodak. Mon. croat. 252. (1552). Dogodi se da dvojica od poglavitiji dvorana kraļa Farauna, to jest naj stariji kļučar i naj stariji kruhar kraļa uvridiše. E. Pavić, ogl. 83. Ti viči Petra kļučara, neka ti donese olbu pelenasa. Vuk, dan. 1, 83. — **c)** *koji hrani i čuva kļuče od kuće, od crkve, od tamnice itd.* Kļučar će, u noći ki čini ulazit Orontu, svud poći tve ime proglasit. S. Gučetić 214. — Dosadi se kļučaru one crkve čekati. Nar. prip. vrč. 51. — Dovede kļučar od tavnice tri tata. M. A. Reļković, sabr. 72. — **d)** *metaforički (u teologičkom smislu).* Sebe kļučara nareče biti raju. Glasnik. 10, 248. Da ga papom učini i kļučarom od raja. I. Ančić, vrat. 201. Osobiti kļuc al' ti moć data svetoj crkvi … i tako tko ne znade kļučem vladati ne more ni otvoriti; zato se oće znanje i nauk u misnika kļučara svete crkve. svit. 61. Apoštoli, kļučari nebeski. S. Margitić, fal. 11. K poglavaru apostolskomu i kļučaru nebeskomu s. Petru. F. Lastrić. ned. 7. Toliko godina i toliko četrdesnica ima oprosteńa, koje razdiļuje papa rimski, kakonoti kļučar od ovoga blaga. svet. 99a. Pape kļučari Isukrstovi. 99a.

b. *vidi* 1. bravar. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kļučar, koji čini kļuče ‚claustrarius' *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* ‚chiavaro e chiavajo, chi fa le chiavi o serrature' ‚artifex claustrarius' 189b), *u Bjelostjenčevu* kļučar, mester koji kļuče dela ‚clavicularius faber, artifex claustrarius', *u Voltigijinu* (‚chiavaro' ‚schlosser'), *u Stulićevu* (‚clavium faber'). I kovači i ladni kļučari. M. A. Reļković, sat. K8b. Jedan kļučar uniđe noseći jednu bravu. A. T. Blagojević, khin. 13.

2. KĻUČAR, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško riječkoj.* Razdijeļ. 60.

KĻUČÁREŃE, *n. djela kojijem se kļučari, vidi* kļučariti.

KĻUČÁREV, *adj. koji pripada kļučaru. — U Vukovu rječniku.*

KĻUČÁREVAC, Kļučárěvca, *m. ime brdu u Srbiji u okrugu šabačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 427.

1. KĻUČÁRICA, *f. žensko čeļade kao kļučar (vidi* 1. kļučar, a, *b)), što upravļa kućom. — Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* ‚clavigera, cliducha'), *u Voltigijinu* (‚donna che porta chiavi, economa' ‚haushälterinn'), *u Vukovu* (‚die schlusselbewahrerin' ‚clavigera'). — *U svijem primjerima stoji metaforički (u teologičkom smislu), o bogorodici.* Imaju se priporučiti kļučarici od azne nebeske. I. Ančić, svit. 11. Ti budući kļučarica vrata vikovićńi, otvor' nam je na čas smrti naše. J. Banovac, razg. 143. Ti nebeska vratarica jes' i rajska kļučarica. P. Knežević, pism. 149.

2. KĻUČARICA, *f. ńeki cvijet.* Kļučarica (prema ńem. schlüsselblume), poļ. kluczyk. Primula veris L. (I. Sabļar). B. Šulek, im. 147.

KĻUČÁRITI, kļučârîm, *impf. raditi kao kļučar, držati kļuče (kao* 1. kļučar, a, *b)) i vladati kućom. — U naše vrijeme u Lici.* ‚U ńe su kļuči, ona svima nama kļučari'. ‚Ispašće i ńoj, čini mi se, na brzo kļučareńe iz ruku'. ‚Stani, dok ti sin zakala majariti i kļučariti, molićeš kugu da te udavi'. J. Bogdanović.

1. KĻUČÁRNICA, *f. mjesto, kuća, dućan gdje radi kļučar (vidi* 1. kļučar, b). — *U jednoga*

pisca XVIII *vijeka*. Kako Khinki ustavit bi svoga sina u kļučarnici nameśćati. A. T. Blagojević, khin. 43.

2. KĻUČARNICA, *f. u Voltiģijinu rječniku*: v. kļučanica. — *nepouzdano*.

KĻUČÁROV, *adj. vidi* kļucarev. — *U Vukovu rječniku*.

KĻUČÂRSKÎ, *adj. koji pripada kļučarima* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* ,beschliessern eigen' ,clavigerorum'. Udovice kļučarsko. A. T. Blagojević. khin. 71.

KĻŬČAST, *adj. kukast*. — *Postaje od* 1. kļuc, b. — *U Bjelostjenčevu rječniku*: v. zavit.

1. KĻŬČATI, kļûčâm, *impf. vidi* klokotati, klokńati. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* kļučâmo, kļučâte, *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kļûčâ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* kļucati, vrjeti ,ferveo, bullio, fervesco'), *u Belinu* (,bollire gorgogliando' ,sonore fervere' 111b), *u Voltiģijinu* ,brontolare in corpo; sgorgare, zampillare' ,im leibe kollern; hervorquellen'), *u Stulićevu* (,fervere, fervescere'), *u Vukovu* (kļucati, kļuća, n. p. voda ,wallen' ,aestuo'). U jednome velikom kazanu kļuca voda. Nar. prip. vuk. 112. Video sam veliki kazan gde kļuca. 113. Zakuno vodu da ne kļuca. V. Bogišić, zborn. 562. Dok je vosak kļučao, on se cedi. F. Đorđević, pčelar. 45. — *U Voltiģijinu rječniku ima i drugo značeńe (u prenesenom smislu): krěati, mrštati (o trbuhu, crijevima). isporedi i* kļučańe *u Belinu rječniku*.

2. KĻŬČATI, kļûčâm, *impf. zatvorati kļučem.* — *U Stulićevu rječniku*: ,clavi claudere'. — *Potvrđuje se samo složeno s prijedlozima* zakļučati, otkļučati).

3. KĻŬČATI, kļučam, *impf. vidi* kļučati se.

KĻUČATI SE, kļucam se, *impf. a) convenire; confirmare, slagati se (s kim), pogađati se, ugađati se; potrđivati, odobravati*: *b)* accidere, *događati se, zbivati se.* — *Miklošič* (etymol. wörterb. *kod* kļuk-) *misli (dajbudi za značeńe kod b)) da je srodno s* 1. kļuc. — *Od* XIV *vijeka, vidi* F. Miklošić, lex. paleoslov.' *gdje ima primjera za značeńe kod a), na istom mjestu ima i aktivni oblik* kļučati, *koji se nalazi i u Stulićevu rječniku* ,approbare' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* — *Drugo značeńe nahodi se u jednom primjeru* XIV *vijeka i otale u Daničičevu rječniku* (,accidere'). Vь podvigohь i innyihь jelici inočьskomu kļucajutь se žiteļstvu. Glasnik. 11, 60.

KĻUČĔRINA, *f. augm.* 1. kļuć, *vidi* kļučina.

KĻUČĔTINA, *f. augm.* 1. kļuč. — *U Stulićevu rječniku*: v. kļučina.

KĻŬČEVI, *m. pl. ime mjesta u Srbiji u okrugu biogradskom.* — *isporedi* 3. Kļuč. Livada u Kļučevima. Sr. nov. 1863. 362.

KĻŬČI, *m. pl. ime zaseoka u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 74. — *isporedi* 3. Kļuč.

KĻŬČIĆ, *m. dem.* 1. kļuc. — *U pravom smislu u jednom primjeru* XV *vijeka, i otale u Daničičevu rječniku* (kļučićь ,clavicula'). Vise receni pokladь prьda se u jednomь malu kovčeźcu u komunь, a osta kļucićь u gospode Jelene. Mon. serb. 387. 1436. — *U prenesenom smislu kao prpoļak, rasklad u Bjelostjenčevu rječniku*: kļučići za zasajeńe trsja ,vitiarium, malleolus'.

1. KĻŬČICA, *f. dem.* kļuka. — *U Stulićevu rječniku*: ,exiguus uncus'.

2. KĻŬČICA, *f. vidi kod* kļučan.

1. KĻŬČIĆ, *m. dem.* 1. kļuč. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kļûčîćâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,chiavetta, chiave piccola' ,clavicula' 189b) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (,clavicula'), *u Vukovu*.

a. *u pravom značeńu (u jedinom primjeru metaforički).* Zlatan kļučić gvozdena vrata otvora. Nar. posl. vuk. 91.

b. *u osobitom značeńu: ono čim se navija sahat.* Kļučić. tech. ,schlüssel (z. b. einer uhr)', tal. ,chiavetta dell' orologio'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

c. *u prenesenom smislu, čivija na guslama.* — *U Belinu rječniku*: ,biscaro, lognetto nella cima del leuto o d'altro istrumento a cui si attaccano le corde' ,verticillum' 142a.

d. *u prenesenom smislu, kao biļka.* Kļučić svetoga Petra, Fumaria L. (Sladović). B. Šulek, im. 147.

2. KĻŬČIĆ, *m. mjesno ime, isporedi* 3. kļuč.

a. *u Srbiji. a) u okrugu ćuprijskom.* Zemļa u Kļučiću. Sr. nov. 1875. 1096. — *b) u okrugu požarevačkom.* Zemļa u Kļučiću. Sr. nov. 1872. 907. — *c) u okrugu smederevskom.* Niva u Kļučiću. Sr. nov. 1861. 672.

b. *vidi* Kļucik.

KĻŬČIĆ-BRDO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 67.

KĻŬČIK, *m. mjesno ime.* — *U spomeniku* XIV *vijeka*. I u Kļučiku na Rani. Spom. stoj. 26. (1332). — *Može se čitati i* Kļučićь.

1. KĻŬČINA, *f. augm.* 1. kļuc. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kļûčînâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (,ingens, vetus vel vilis clavis'). — *U Lici može značiti u prenesenom smislu: duge noge (podrugļivo).* ,Ka' ti on, brte, oko vatre zasjede, pa one svoje kļučine (kļučerine) ispruži, onda živ čoek ne mari vatri prilaziti'. J. Bogdanović.

2. KĻUČINA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva u Kļučini. Sr. nov. 1871. 859.

1. KĻUČITI, kļučim, *impf. pregibati, kriviti.* — *Postaje od* 1. kļuč (*vidi osobito* b) *ili od* kļuka. — *U jednoga pisca* XV *vijeka (s metaforičkijem značeńem: pregibati, pa poniživati), a između rječnika u Bjelostjenčevu* kļučim ,curvo, adunco', v. zavijam (*i u Stulićevu* (v. prignuti). Nemilostiv on toko jest, da grad vazam svih kļuči nizoko. M. Marulić 20. Poj poni. tvoja ćud kamo te sad kļuči. 237. — *I sa se, refleksivno. u Bjelostjenčevu rječniku*: kļučim se ,curvesco', v. skļučujem, *i u Voltiģijinu*: ,incurvarsi, rannicchiarsi' ,sich biegen, krümmen'.

2. KĻŬČITI, kļûčîm, *pf. dogoditi se, zgoditi se, zbiti se.* — *isporedi* kļučati se (kļučiti *je perfektivni glagol prema* kļučati). — *Riječ je stara (kao refleksivni glagol). isporedi stslov.* kļučiti se, *malorus.* kljucyty sja. — *U kńigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, a između rječnika u Daničičevu* ,accidere'.

a. *aktivno.* Ašte kļučitь sьmrьtь nekomu čoveku. Mon. serb. 37. 1253. — *isporedi* 3. kļučiti.

b. *sa se, refleksivno, a značeńe je isto kao kod aktivnoga glagola.* Kolь velika ta sramota, jemuže grěhu svojemu dlьgu iziskanu kļučitь se vь sьnьmě vьsehь člověkь i apostolь styděti se. Domentijan[a] 292. Ašte i kļučitь ny se sьmrьtь. Danilo 212.

3. KĻŬČITI, kļûčîm, *pf. dotaknuti se koga (objekta).* — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.*

kļŭčī). — *Vaļa da je ista riječ što i* 2. kļučiti. — *S ovijem se značeńem nahodi u naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚anrühren' ‚attingo' *s primjerom:* Nijesam ga kļučio). Proslo je to, najo; ne sme mene niko kļučiti, da mu je majka Jaña. M. Đ. Milićević, zim. več. 301. Kažu da ga Vidak . . . nije više ni prstom kļucio. L. K. Lazarević, on zna sve. 10.

KĻUČIV, *adj. koristan.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚utilis, quod expedit' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* — *Ako je riječ pouzdana, postaje od* 2. kļučiti (*isporedi prvo značeńe kod* kļučati se).

KĻŨČKĪ, *adj. koji pripada mjestu Kļuču.* I jedan se od ńih nalazio pored Timoka, a drugi od Kļučke strane. Vuk, rječn. predg. iv. Kļučka nahija. F. Jukić, zemļ. 49. — Kļučko Poļe, *selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 69.

KĻUČONOSA, *m. čovjek koji nosi kļuče (isporedi* kļučar, a). — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚claviger'.

KĻŨJDRVO, *m. (?) u Vukovu rječniku:* kļūj drvo, veliki djetao ‚art specht' ‚pici genus' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

KĻUJO, *m. ime końu.* F. Kurelac, dom. živ. 10. — *Može biti hyp.* kļuse.

KĻŨK, *m. izgnječeno grožđe, masuļ, trkuļ.* — *Akc. se mijeńa u loc.* kļūku. — *Može biti srodno s* 1. kļukati. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚uva cum . . . no succo son musto pressa' *i u Vukovu* ‚die zerdrückten trauben' ‚uvae compressae'). 3 vozionice kļuka. Glasnik. 56. 200. (1733). Premda se izgńečeno grožđe sa sirom zajedno zove kļuk. Vuk, pism. 78. — *Ima i drugo značeńe u Vukovu rječniku:* med s voskom izmijesan zajedno, *ali je jamačno ista riječ.*

KLŨKA, *f. vidi* 1. kuka. — *isporedi* 1. kluč. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* клюка, *čes.* klika, *poļ.* kluka. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚harpago; uncinus'), *u Mikaļinu* (kļuka, kuka ‚uncus, uncinus'), *u Bjelostjenčevu* (‚uncus' v. kvaka), *u Jambrešićevu* (‚uncus'), *u Voltiđijinu* (‚uncino, rampino' ‚hacken, klammer'), *u Stulićevu* (‚uncus'), *u Vukovu* (vide kuka *s dodatkom da se govori u Boci*). Niki (*mučenici*) kļukami od nada ostrimi razdirani. F. Glavinić, cvit. xviii. Sve na Grke obalismo koli i kļukom i rukami. I. Zanotti, en. 31. Nosu nam jaće muke ostre kļuke i trozubļe. J. Kavańin 110[b]. Obisi se za o jednoj gredi gdi mu opet tilo kļukami gvozdenim razdiraju. J. Filipović 1. 119[a]. Razdirase ih kļukam gvozdenim. Blago turl. 2. 71. Uzme svoju kļuku i motiku. Nar. prip. vuk. 125. Do kļuke i motike. Bos. vila. 1891. 233. — *I u osobitom značeńu na Rijeci:* Kļuka, to je ono želězo koje se ima zahvatiti, kada se hoće vrata otvoriti. F. Pilepić.

KĻŨKALO, *n. u Vukovu rječniku* vide muļalo.

KĻUKAN, *m. ime volu.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

KĻUKANA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 21.

KĻUKAŃE, *n. djelo kojijem se kļuka (vidi* 1. kļukati). — *Stariji je oblik* kļukanje. — *U Belinu rječniku:* kļukanje ‚il cacciare'; *u Stulićevu:* ‚intrusio, immissio, injectio, injectus'; *u Vukovu:* ‚das stopfen' ‚fartura, saginatio'.

KĻŨKAST, *adj. kukast.* — *Postaje od* kļuka. — *Potvrđeno je samo u složenoj riječi* kļukastonog (*vidi*).

KĻUKASTONOG, *adj. u kojega su krive (kļukaste) noge tako da se sastaju u koļenima a niže se razmiču.* — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku, u Jambrešićevu, u Stulićevu (iz Habdelićeva), u svima je tumačeno* ‚varus'.

1. KĻŨKATI, kļūkām, *impf. tiskati, pritiskivati; ti kati što da na silu uđe u usko mjesto, u naše vrijeme u osobitom značeńu (vidi Vukov rječnik i primjer): napuńati (n. p. gusku prije pečena).* — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kļūkā). — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kļukati, ukļukati ‚intrudo, infero'), *u Belinu* (‚cacciar dentro, come carta o cosa simile, in qualche luogo' ‚intrudo'), *u Stulićevu* (‚intrudere, immittere, injicere' *iz Mikaļina*), *u Vukovu* (n. p. gusku ‚die gans stopfen' ‚farcio, sagino'). Razbire piću si i slasti privraća, i vina okusi, ter u se sve svraća, da ki no se odvraća od dobra nauka, pruda ń se ne izvraća ča se totu kļuka. M. Marulić. 18—19. Ostalo nogami gazi, kļuka i tlači. M. Divković, bes. 309[a]. Nemilosrdno udrivsi ńim na zemļu, njeki ga nogami kļukahu i trepahu. 369[b]. U Srijemu se kļuka n. p. guska, prstima, a moglo bi se i drvetom. Vuk, pism. 78.

2. KĻŨKATI, kļūkām, *impf. kucati.* — *Po sjeverozapadnijem krajevima od* xviii *vijeka.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kļukam, kļukati ‚trepito, pulsito' *gdje se naj prije nahodi*), *u Jambrešićevu* (‚pulso'), *u Voltiđijinu* (v. kļucati), *u Stulićevu* (‚strepere, pulsare' *iz Habdelićeva*). ‚Netko kļuka na vrata'. *na Rijeci.* F. Pilepić.

3. KĻŨKATI, kļūkam, *impf. vidi* 1. kļucati. — *U jednoga pisca iz Boke u naše vrijeme.* Na vatri kļuka veliki mjedeni kotao. S. Ļubiša, prip. 271.

KĻUKICA, *f. dem.* kļuka. — *U naše vrijeme u Istri s osobitijem značeńem: mala udica.* Kļukica ‚hamulus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 31.

KĻUKOVNICA, *f. jelo od pogače polivene vrelom vodom i začińene masću, u Lici.* V. Arsenijević. — *isporedi* kļukuša.

KĻUKOVO, *n. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 131.

KĻŨKUŠA, *f.* jelo koje se pravi od preske prijesne pogače, ako se udrobi i začini začinom, a umiće se malo i luka bijeloga, u Dobroselu. M. Medić. Neko jelo od kuvana tijesta, u Banatu. Javor. 1880. 103. — *isporedi* kļukovnica.

KĻUMATI, kļumam, *impf. vidi* klimati, 1. c, c) (*kao da je ovakovo značeńe*). — *U narodnoj pripovijeci iz Bosne u naše vrijeme.* Vidi gdje ciganin kļuma tužan. Nar. prip. bos. 1, 85.

KĻŨN, *m. rostrum, gubica u ptice.* — *Akc. se mijeńa u loc. sing.* kļūnu, *u gen. pl.* kļūnâ, *u dat., instr., loc. pl.* kļūnima, *a ako se u množini umeće* ov, *onda je akc.:* kļūnovi, kļunóvâ, kļunóvima (*ili* kļūnovima?), kļūnove. — *Radi postańa vidi* kļuvati. — *Po maloruss.* клюнъ *mogla bi biti praslavenska riječ, ali se potvrđuje istom* xiv *vijeka (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* kļunъ). — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚rostrum'), *u Mikaļinu* (kļun od ptice ‚rostrum'), *u Belinu* (‚becco, il rostro e bocca degli uccelli' ‚rostrum' 131[b]; ‚rostro, il becco degli uccelli' ‚rostrum' 633[a]), *u Bjelostjenčevu* (‚rostrum'), *u Jambrešićevu* (‚rostrum'), *u Voltiđijinu* (‚becco d' uccello, rostro' ‚schnabel'), *u Stulićevu* (‚rostrum'), *u Vukovu* (‚der schnabel' ‚rostrum').

a. *u pravom značeńu.* Ona (*golubica*) prid k ńemu noseći kitu masline u kļunu. Bernardin

95. N. Ranina 116a. gon. 8, 11. Prilične golubici koja kļunom rane ne zadava. A. Gučetić, roz. jez. 142. Lis masline u kļunu *(oro)* ima. I. Gundulić 130. Nu vrženo *(tijelo Dilavevoro)* da se drpi pasjijem nokti, ptičijem kļuni. 551. Bijaše jedan gavran koji imaše jedan sir u kļunu. P. Posilović, cvijet. 93. I u množ lovnijeh tač sokola kada upade golub bili, svak ga tote na okola nohtom dere, kļunom strili. A. Vitaļić, ost. 201. Ne učini tako golubičica, nego se povrati noseći u kļunu grančicu masline. F. Lastrić, ned. 387. Ostalih ptica kļunovi. A. Kanižlić, kam. 69. U malo vrime *(kokoši)* opet kļun zamoće. uzr. 207. Kril'ma leti, kļunom progovara. Nar. pjes. vuk. 1, 413. Tri ptičice goru preletile, svaka nosi u kļunu zlameńe. 1, 497. Krvava im krila do ramena, na kļunove b'jela pjena riga. 2. 306. Tu dopade soko tica siva, u kļunu mu vode donosio. 2, 397. Polećoše dva vrana gavrana krvavijeh kļuna do očiju. 4, 164. Đetao u kļunu nade (zlo; čuje ga lovac de kļuje pa ga dovreba i ubije). Nar. posl. vuk. 78. Zloj tici kļun otpao. 92. — na kļun, *nalik na kļun, kao kļun.* Iz kosijera slike grube nos nezgromni na kļun pada, čeļupine jazne trube. I. Gundulić 174. Stvar na kļun ,unci instar inflexus'; na kļun iskriviti, nakriviti ,aduncum facere'. J. Stulli, rječn. *kod* kļun.

b. *gorńi ili dońi dio od kļuna.* — *Između rječnika u Belinu* (gorńi kļun ,becco di sopra' ,rostrum superius'; dońi kļun ,becco di sotto' ,rostrum inferius' 134b). Kada orao ostarje, tako mu gorńi kļun priraste, da ne može ništa blagovati. M. Divković, bes. 571b. Nek se *(mladoj živadi)* s gorńeg brci skinu kļuna, da im nije u hrańeńu buna. J. S. Reļković 161.

c. *u ńekijeh drugijeh životińa, ona čim jedu ili dišu, ako je iole slično kļunu.* ***a)*** *gubica u muhe.* — *u Bjelostjenčevu rječniku:* kļun muhe ,muscae promuscis'. — ***b)*** *nos u slona.* — *u Bjelostjenčevu rječniku:* kļun elefantov ,rostrum elephantis, promuscis'.

d. *uopće što je nalik na kļun (naj češće ako je krivo, kukasto. kao što je kļun u ńekijeh ptica).*

a) uopće. Gradu merle struni železnimi kļuni. Đ. Baraković, vil. 52. Pristalija jest čobańa šupļa koja more od drveta biti, ona ima priručak na strani, sprida pruža limovoga kļuna, na kļunu je od lima rešeto. J. S. Reļković 205. ,Kuka' ovdje znači ,kļuna' (s jedne strane kao trnokop a s druge kao veliki ,kļun'). Vuk, nar. pjes. 1, 31.

b) kuka, kvaka uopće. — *U Mikaļinu rječniku:* kļun, čenkin, vidi kļuka.

c) na kosjeriću kukasti vrh. — *U Mikaļinu rječniku:* kļun od kosirića ,rostrum falcis putatoriae'.

d) na korača druga strana, ako je oštra. — *U Belinu rječniku:* kļun od korača, od mlata ,becco del martello' ,mallei rostrum' 135a.

e) na brodu predńa strana, vidi 2. gubac. — *Između rječnika u Belinu* (kļun od broda ,rostro delle navi' ,rostrum' 633a) *i u Stulićevu* (kļun od korabļe ,navis rostrum'). Svaka lada bila ribarica, bila na druge svrhe odredena ima svoj ,kļun' ili ,nos' (rostrum). L. Zore, rib. ark. 10, 324. Brodova svake ruke i svakoga kļuna. M. Pavlinović. razl. spis. 383.

f) predńi vrh na opanku. — *U Vukovu rječniku:* vrh od opanka.

e. rodin kļun, *bilka.* Kļun rodin, Geranium L. (Lazić). B. Šulek. im. 117.

1. KĽŪNA, *f. vidi* čakļa, *b) i* kuka. — *U Vukovu rječniku.* ,österr. der krampen' ,harpaginis genus', cf. kuka, čakļa. — *vidi i kod* kļun, d. *a).*

2. KĽŪNA, *f.* naziv za žensko kļunasta nosa. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Ne bi ja one kļune uzo za carevo blago'. J. Bogdanović.

KĽŪNAC, kļúnca, *m. vidi* kļunić. — *U Stulićevu rječniku uz* kļunak.

KĽŪNAČA, *f. ńešto što ima velik kļun. samo u osobitijem značeńima.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kļūnâčâ.

a. *vidi* šļuka. — *U naše vrijeme u Istri.* Kļunača ,Scolopax rusticola'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iiortsg. 43.

b. *vidi* 2. kļuna. — *U naše vrijeme u Istri.* Kļunača ,convicium in feminam nasutam'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iiortsg. 43.

c. kļunača, velika sjekira. — *U naše vrijeme u Lici.* D. Trsteńak.

d. kļunača, mala kļunasta kosa. Slovinac. 1880. 389.

e. *dvije bilke.* Kļunača, 1. Stachys arvensis L. (Gospić), jer je pokļunita — kažu u Liki. (Gospić); 2. geranium primum (Durante), Erodium moschatum L'Her. B. Šulek. im. 147.

KĽŪNAČICA, *f. dem.* kļunača. — *U osobitom značeńu ńekakva ptica. u naše vrijeme u Istri.* Kļunāčica ,avicula quaedam'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iitsg. 55.

KĽŪNAK, kļúnka, *m. vidi* kļunić. — *Akc. se mijeńa u voc.:* kļūnče, kļūnci, *i u gen. pl.* kļūnâkâ. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,becco piccolo' ,rostellum' 134b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kļunek ,rostellum'), *u Stulićevu* (rostellum'). Kokošice nose u kļunku pelinove kose. M. Vetranić 2, 272. — *U naše vrijeme u okolini dubrovačkoj kao prezime ili muški nadimak.* P. Budmani.

KĽŪNAST, *adj. vidi* kļunat.

a. *vidi* kļunat, a *(može se kod toga isticati i da je velik kļun).* — *U Belinu rječniku:* ,chi ha il becco' ,rostratus' 134b; ,rostrato, che ha rostro', ,rostratus' 633a; *u Voltiģijinu:* ,beccoso, rostrato' ,der einen grossen schnabel hat'; *u Stulićevu:* ,rostratus'. Kļunast. koji ima kļun velik. M. Pavlinović.

b. *vidi* kļunat, b. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Lijepe cure, po Bogu brte, samo da joj nos nije kļunast'. J. Bogdanović. — reče se poruglivo žensku duga nosa. M. Pavlinović.

KĽŪNAT, *adj. postaje od* kļun.

a. *koji ima kļun.* — *U Vukovu rječniku:* ,beschnäbelt' ,rostratus'. Kļunat. koji ima kļun. M. Pavlinović.

b. *nalik kļunu.* — *U dva pisca* xviii *vijeka.* Nek pogleda već nagrde izpoline i kļunate riličine *(u vragova).* J. Kavańin 411a. Cvrka joj zagluša od kļunatih usti. A. Kanižlić, rož. 7.

KĽŪNAV, *adj. vidi* kļunat, a. — *U Belinu rječniku:* ,chi ha il becco' ,rostratus' 134b, *i u Stulićevu uz* kļunast.

KĽŪNBABA, *f.* Scolopax rusticula, *šļuka.* — *isporedi* kļunača, a.

KĽUNČAC, kļunčca, *m. vidi* kļunčić. — *U Stulićevu rječniku:* v. kļunac. — *nepouzdano.*

KĽŪNČIĆ, *m. dem.* kļunac *ili* kļunak. — *U Stulićevu rječniku:* v. kļunac.

KĽŪNDA, *f.* duguļast orah. u Užicu. Ļ. Stojanović. — *Vaļa da postaje od* kļun.

KĽUNÈTINA, *f. augm.* kļun. — *U Belinu rječniku:* ,becco grande e grosso' ,rostrum ingens' 134b, *i u Stulićevu:* ,rostrum ingens'.

KĻUNI, *m. pl. ime selu u Hercegovini.* Statist. bosn. 120.

1. KĻŬNICA, *f. vidi* kļunača, a. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kļūnīcā. — *Samo u Stulićevu rječniku:* kļunica, ptica ,acceggia, beccaccia' ,scolopax'.

2. KĻŬNICA, *f.* sud od zemļe ili od bakra, s kļunom, u kome vri voda, na Braču. A. Ostojić.

KĻŬNIČAST, *adj. vidi* kļunat, b. — *U jednoga pisca našega vremena.* Više puta postaju na čokotu kļuničaste glave. P. Bolić, vinod. 1, 193.

KĻŬNIĆ, *m. dem.* kļun. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kļūnīćā. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,becco piccolo' ,rostellum' 134[b] *gdje se naj prije nahodi*, *i u Vukovu* ,das schnäbelchen' ,rostellum'). Vodom brca i s kļunićem štrca. A. Kanižlić, roz. 59. Na rakiti kiti dvoji troji ptići, gvozdeni kļunići, a drveni repići. *odgonetļaj: grebeni.* Nar. zag. nov. 33.

KĻŬNINA, *f. augm.* kļun. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kļūnīnā. — *U Belinu rječniku:* ,becco grande e grosso' ,rostrum ingens' 134[b], *i u Stulićevu uz* kļunetina.

KĻUNITI, kļunim, *pf. vidi* kļunuti. — *Samo u Voltigijinu rječniku:* ,beccare, beccicare' ,mit dem schnabel picken'. — *Vaļa da je slovenski oblik (naše* kļunuti), *ali je i u slovenskom jeziku praes.* kļunem.

KĻUNOVIĆ, *m. prezime.* — XIV *vijeka.* Ranko Kļunovićь. Dec. hris. 24. 55.

KĻŬNUTI, kļūnēm, *pf. udariti kļunom; uzeti što (n. p. zrno) kļunom; uprav je perfektivni glagol prema* kļuvati *(vidi).* — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* kļūnū, *part. praet. pass.* kļūnut). — *Riječ je stara, isporedi rus.* клюнуть; *neće biti praslavenska, premda ima i češ.* klinouti. — *Između rječnika u Stulićevu* (v. ukļunuti *s dodatkom da je riječ ruska) i u Vukovu* ,picken' ,rostro peto, tundo'.

a. *u pravom smislu.* Tužne ptičice od stoga do stoga skitaju se, jeda za Bogom gdje iznadu koje zrno za kļunuti. B. Zuzeri 209. Kad sva zrna pozoblļe, pođe *(vrabac)* da i ono posledńe ispod careve čizme kļune. Nar. prip. vuk. 19.

b. *u prenesenom smislu o ribama kad capaju mamu na udici.* L. Zore, rib. ark. 10, 352.

c. *u prenesenom smislu,* udariti koga malo. M. Pavlinović.

KĻUPAK, kļupka, *m. vidi* klupak *(vidi na ... ena vidi* klupko, b. *a)).* — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Bacajući s ambare i klupke ognene. A. Kanižlić, fran. 69.

KĻUPKO, *n. vidi* klupko. — *U rukopisu* XVI *ili* XVII *vijeka pisanome mijesanijem jezikom.* Iлнеј jestь vь mori, ni plavajetь, ni hoditь, nь jako kļupko vaļajetь se. Physiol. novak. star. 11, 199.

KĻŬSA, *f. vidi* kloña, pastuļa. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* ,die falbe' ,laquens', cf. pastuļa, kloña). Upao u kļusu, kad se ko uhvati u tijesno. Nar. posl. vuk. 331. *I u množini bez promjene značenja.* Smrad uhvati lafa u kļusama. P. Petrović, gor. vijen. 11.

KĻUSAC, kļusca, *m. kasac (uprav koń što kļusa).* — *isporedi* kļusavac. — *U Vraničevu rječniku:* ,successor' ,caval che trotta' ,traber'.

KĻŪSAD, *f. coll. kao množina od* kļuse. — *Između rječnika u Stulićevu* ,ingens numerus mannulorum', *i u Vukovu:* ,die pferde als gattung' ,equi, jumenta'. Istina je da su siromasi kod veliki i bogati držani kao ovčice i kļusad, sad ili muzu, sad tovare. F. Lastrić, od' 237. Služeći se samo za potribu stvarima zemaļskim kakono kļusadju. ned. 248. 500 kļusadi. 111. Odarnaše sve 500 volova, toliko kļusadi. svet. 196[b]. Oko krava tako i kļusadi kako rekoh u veļaci radi. J. S. Reļković 151. Kļusad hrani da se kripi sada. 276. Po ńemu *(grobļu)* pasu nekoliko krave, dvoje troje kļusadi. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, vi. Da se vratimo, popadaće kļusad. M. P. Šapčanin 1, 117. A o zadi nosit na kļusadi što bi bilo nuždno. Osvetn. 4, 11.

KĻŪSATI, kļūsām, *impf. kasati.* — *isporedi* kļusac. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka. (Vrag)* ki s kopiti końskim kļusa. J. Kavańin 109[a]. *u istoga pisca ima u jednom primjeru i part. praet. pass.* kļusan, *te kao da je značeńe: koji kļusa.* Tac okovan, uzdan . . . kļusan, trusan, smučan... 417[b]. — *U naše vrijeme u Dubrovniku kaže se o końu (u prenesenom smislu i o čeļadetu) koji nespretno ide (n. p. klimajući glavom); može biti da znači i spoticati se, isporedi* kļusavac. P. Budmani.

KĻŪSAVAC, kļūsāvca, *m. koń koji se često spotiče.* — *U Mikaļinu rječniku:* koń kļusavac, koji se potiple ,equus cespitator' 197[b]; *u Belinu,* koń kļusavac ,cavallo che inciampa' ,equus cespitator' 179[b]; *u Stulićevu:* ,equus qui laborat vitio lapides offendendi ita ut frequenter cadat'.

KĻŪSE, kļūseta, *n. a)* caballus vilis, *koń što malo vrijedi; b)* mannus, *koń malenoga stasa; c)* jumentum, *uopće životińa (koń, magga, magarac) na kojoj se jaše i goni.* — *-e- stoji mj. negdašnega -ę-.* — *Akc. kaki je u gen. sing., taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing.* kļūse, *i voc.:* kļuse. — *Riječ je praslavenska (od osnove* kļusent-, *isporedi stslov.* kļusę ,jumentum', *češ.* klisě ,jumentum', *poļ.* kluse ,caballus vilis'. — *Nema množine; kao množina upotrebļava se* kļusad. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kļuse, końic ,equus gregarius, mannus'), *u Belinu* ,cavallaccio e cavallaccia' ,equus et equa ignava' 178[b]; ,rozza, caval cattivo' ,equus malus' 634[a]), *u Bjelostjenčevu* (kļuse, jorga ,mannus'), *u Jambrešićevu* (kļuse, zrebe ,mannulus'), *u Voltigijinu* (kļuse, kļuseta *i* kļusina ,cavallaccio, caval ordinario' ,ross'), *u Stulićevu* (,mannulus' *i. Habdelićeva), u Vukovu,* ,das pferd die gattung' ,equus'. — *Prvo je značeńe u Mikaļinu, Belinu, Voltigijinu rječniku: drugo u Mikaļinu, Bjelostjenčevu, Jambrešićevu, Stulićevu, treće u Vukovu i u primjerima (i kod* kļusad *i* kļusešce). Postaviv ńega na kļuse svoje. N. Rańina 155[b]. luc. 10, 34. A svaki popiti i proždrijet tuj more što kļuse poniti na pleću ne more. N. Dimitrović 101. Ne dajte se, kako kļuse, za nos voditi. V. Menčetić, app. not. 2, 277. Biti vodjen za nos ko kļuse ,far tutto a genio d' altri'. A. d. Bella, rječn. 178[b]. Kļuse projde a on osta viseći. J. Filipović 3, 197[a]. Da kogagodi od vas vo ili kļuse u dan subotni upade u jamu. F. Lastrić, od' 272. Služite se, bratjo, svijetom ovim kako kļusetom. svet. 62[b]. Do kļuseta dok dotrapam. V. Došen 155[b]. Kļuse laśńe ńu orańem kreće. J. S. Reļković 22. (Upri) u se i u svoje kļuse. Nar. posl. vuk. 334. Što si tako pretovario to jadno kļuse? Nar. prip. vrč. 213. Posadivši ga na svoje kļuse. Vuk, luk. 10, 34. Koje se obično govori kļusetu kad se hoće da odbije. poslov. 167. Ne imah kļuseta sa sobom. Đ. Daničić, nemij. 2, 12.

KĻŪSEŠCE, *n. dem.* kļuse. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Dovedoše mu ponizno jedno kļu...

sešce na koje uzjašivši pođe k Jeruzolimu. F. Lastrić, od' 208. Gospodin otje unići tada u Jeruzolim na jednom poniznu i priprostitu kļušešcu. 209. *i u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KĻUSÈTINA, *f. augm.* kļuse. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* ,vilis mannulus'). Veće daj mi staru kļusetinu. Nar. pjes. marj. 128.

KĻȖSINA, *f. augm.* kļuse. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kļûsînâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* ,cavallaccio e cavallaccia' ,equus et equa ignava' 178b; ,rozza, caval cattivo' ,equus malus' 634a) *gdje se naj prije nahodi, u Voltiģijinu (kod* kļuse), *u Stulićevu* ,mannulus, equus'), *u Vukovu* (augm. v. kļuse). Đavao učinivši se kļusinom blidom... F. Lastrić, test. 181a. Nego se ńima služe kao kļusinom. svet. 159b. Kļusina se voda stara od pazara do pazara. V. Došen 40b. Kļusina je moja durnovita. Nar. pjes. vuk. 2, 590. Poveo si slomļenu kļusinu. Nar. pjes. juk. 261. ,Odbij tu kļusinu doļe u ńive neka gloca'. *u Lici.* J. Bogdanović.

KĻȖSINICA, *f. dem.* kļusina. — *U Stulićevu rječniku:* ,parvus mannulus'.

KĻUST, *m. ime mjesta u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zemļa u Kļustu. Sr. nov. 1875. 641.

KĻȖVÂŃE, *n. djelo kojijem se kļuje.* — *U Vukovu rječniku.*

KĻȖVATI, kļûjêm, *impf. (o ptici) udarati kļunom; uzimati kļunom.* — *isporedi* kļunuti, kļucati *itd.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kļûvâh, *u ger. praes.* kļûjûći, *u part. praet. act.* kļûvao, kļûvâla, *u part. praet. pass.* kļûvân; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.* kļûvâ *i impt.* kļûj. — *Riječ je praslavenska, uprav s oblikom* kļьvati *a* kļują *u praes. (pa je u iz prezenta prešlo i u inf.), isporedi stslov.* kļьvati, kļьvą *i* kļują, *rus.* клевать, клюю, *češ.* klvati (klvu), kluvati, *poļ.* klwać, kluć; *ima i lit.* kliuti ,hakenbleiben'. — *Između rječnika u Mikaļinu* (,rostro, rostrum impingo'), *u Bjelostjenčevu* (kļujem, kļuvati ,fodico rostro, cultro etc., rostro penetro, rostro impingo, pinso'), *u Jambrešićevu* (kļujem ,fodico'), *u Voltiģijinu* (,beccare, battere con becco' ,mit dem schnabel hacken'), *u Stulićevu:* ,ovi putamen rostro aperire (dicitur de pullis ex putamine egredi nitentibus), rostrare'; *u Vukovu* ,picken, hacken' ,rostro tundo, mordeo').

a. *prelazno.*

a) udarati kļunom, ovako je udarańe dvostruko, jer kļun, kaonoti oštar, probija ono u što udara, a ujedno otvarajući se i zatvarajući odlama komad od onoga. aa) u pravom smislu. Orao i kokot neka te ne kļuje. M. Vetranić 1, 87. Priličan ti jesi u svemu k zviri onoj ka videć sinove pritile, tolikoj kļuje ih, dokole mledne ih učini. D. Rańina 119b. Počme ńi kļuvati po leđe(h). P. Posilović, cvijet. 43. Ptići kad operjate kļuju i oca i mater. I. Đorđić, salt. 345. A kad žuna kladu kļuje. V. Došen 122b. Ovo j' glava jednog gospodara, greota je od Boga jednoga da je kļuju orli i gavrani. Nar. pjes. vuk. 2, 321. Kļuvaće ga gavrani. Đ. Daničić, prič. 30, 17. — *bb) u prenesenom ili u metaforičkom smislu.* A on li kraļuje, sabļom se pomaga, narodi li kļuje, pod oblast podlaga. Đ. Baraković, jar. 31. Nek te tuga kļuje i nepokoj muči. A. Kanižlić, rož. 31. — *cc) u prenesenom smislu, o pčeli.* Kad pčela cvit kļuje. D. Baraković, vil. 363.

b) uzimati kļunom. — *nije potvrđeno primjerima, ali se kaže* kļuvati zrna, kļuvati žito *itd.*

b. *neprelazno.*

a) uopće. Detelь rьtomь kļuje. Physiol. nov. star. 11, 194. Detao u kļunu nađe (zlo; čuje ga lovac de kļuje pa ga dovreba i ubije. Vuk). Nar. posl. vuk. 78.

b) što je objekat u a, a) stoji u acc. s prijedlogom u. Petao dođe i stane kļuvati u komad. Nar. prip. vuk. 17.

KĻȖVAVAC, kļûvâvca, *m. onaj koji kļuje.* — *U jednoga pisca* XV *vijeka.* Petesi kļuvavci. M. Marulić 82.

KĻUVÈRINA, *f. u Vukovu rječniku:* rđavo kļuse ,der gaul' ,caballus', cf. kurada.

KMȂST, *adj. vidi* tmast. — *U naše vrijeme (sva su tri primjera V. Vrčevića).* Majka mi je kmasta, otac mi je krvav, a ja kmasto-krvav. *odgonetļaj: broć.* Nar. zag. nov. 9. Noć kmasta, ne vidi se prsta pred oko. Pravdonoša. 1851. 31. Dva ili tri guńa kmasto-plavetne boje. V. Bogišić, zborn. 214.

KMECATI, kmečem, *impf. vidi* kmečati. — *Samo prezenat u jednom primjeru* XVII *vijeka.* Gdi zvirka kopore pod hrti i kmeče. Đ. Baraković, vil. 258.

KMȄČAC, kmečca, *m. dem.* kmetac. — *U Stulićevu rječniku:* kmetčac, kmetčca *uz* kmetčić. — *nepouzdano.*

KMȆČAŃE, *n. djelo kojijem se kmeči.* J. Bogdanović.

KMȆĆATI, kmêčîm, *impf. uprav kao izgovarati* kmê kmê. — *Od* XVII *vijeka.*

a. *o malome djetetu, kad plače ili ječi.* Mati kada čuje i vidi da joj dijete kmeči i plače. M. Divković, bes. 494a. Nešto kmeči kajno čedo ludo. Nar. pjes. petr. 3, 259. ,Kukavo dijete, od velikog plača zacenulo se, pa ne može ni plakati, nego samo kmeči'. J. Bogdanović.

b. *o kozi, vidi* večati. — U naše vrijeme u Stonu. ,Šta ona koza vavijek kmeči!' M. Milas.

c. zečji glas kad ga pas pritisne (*isporedi* kvećati) ili mišji kad ga mačka pritisne. ,Skoči naglo (*zec*) i kmečeći pisne' (A. Dorotić 18). A. Ostojić.

KMȄČIĆ, *m. dem.* kmetac. — *U Stulićevu rječniku:* kmetčić ,rusticulus'. — *slabo pouzdano.*

KMEĆANI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 34.

KMȄĆÎ, *adj. koji pripada kmetima.* — XVI *vijeka.* Grgur Lepečić, plemene kmeće diti... Anton Vukašinić s Tožić od kmeće diti. Mon. croat. 184. (1503).

KMEĆINA, *f. vidi* kmetština. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kmetčina (,kmetchina') ,sessio colonicalis, possessio colonicalis l. jobagionalis'; *u Voltiģijinu* (kmetćina ,podere coloniale' ,bauernhof, bauerngut'), *u Stulićevu* (kmetčina ,praedium rusticum' *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva). jamačno u Voltiģijinu i u Stulićevu stoji griješkom* kmetćina *s toga što nijesu umjeli pročitati u Bjelostjenčevu.*

KMȄKA, *f. vidi* kmečańe. — *U naše vrijeme.* Kad pośle godinu dana začuje se kod snaše piska i kmeka sina ili śćeri. Bos. vila. 1887. 379. ,Na jedan put stade djece kmeka i vriska'. J. Bogdanović. — *I u zagoneci (vaļa da znači: onaj što kmeči).* Isto kmeka dva kundeka, išto kunda mande. *odgonetļaj: dijete.* Nar. zag. nov. XVIII.

KMȄKNUTI, kmêknêm, *pf. kao perfektivni glagol prema* kmečati. Tužno joknu, malo čedo

kmeknu, je maleno, al' je muška glava (Nar. pjes.). A. Ostojić. Lisica kmeknu. Bos. vila. 1888. 239.

KMȄSKÎ, KMȄSTVO, *vidi* kmets-.

KMEŠTINA, *vidi* kmetština.

KMȄT, *m. u naše doba: seļak koji živi u tuđoj (gospodarevoj) kući i na tuđoj zemļi; seļak ili težak uopće; znatniji seļak; sudija (dobar čovjek); u starije doba i u ostalijem slavenskijem jezicima ima i drugijeh značeńa (velikaš, boļar; starac), te je teško razumjeti, kako se među sobom slažu, uopće kao da je isprva značilo visoko, znatnije lice, pa je s vremenom došlo do nižega značeńa (kod* b). *tumačilo se da se naj prije ovom riječi htjela pokazati pučka oblast kao suprotna vlastenskoj i crkvenoj* (A. Karsniewicz, uber die abstammung und bedeutung des wortes kmet. *u Zagrebu* 1895), *ali mi se čini da se u svakom značeńu ističe kao oblast primļena s višega mjesta (n. p. feudna) i tako se lakše razumije kako je došla do sadašńega značeńa, jer i u naj starije doba vaļa da se uz ostalo značeńe isticala podložnost prema nekom poglavaru (kraļu, vojvodi, knezu? dobro je ovdje isporediti i ovu sadašnu riječ,* knez, *koja je također doživjela veliku promjenu u značeńu kod našega naroda, i došla do ,seoskoga kneza', ali se i u ovome ističe oblast zapovijedańa, a ne po što podložnost kao kod* kmet). *mislim da bi se naj boļe tumačila istorija ove riječi, ako bi se shvatilo da je naj prije* kmet *bio od prilike što i ńemački grof* (graf), *koji je, n. p. u franačkom kraļestvu, dijelio pravdu, kao sudac, a za to primao od kraļa zemļu kao feud: kod čega je združena visoka čast i sudačka služba s feudnom podložnosti (vasalstvom). Riječ je praslavenska (jamačno s oblikom* kъmetь *i s deklinacijom na* i, *vidi oblike u naj starijim primjerima i poslije), isporedi stbug.* kmetь ,magnatum, procerum unus', *novoslov.* kmet, *seļak, strus.* кьметь, *boļar, vitez, ces.* kmet, kmet, *bogati seļak na tuđoj zemļi, seļak uopće, podanik, sudac, savjetnik (i rimski* senator), *starac, poļ.* kmieć *s tri prva značeńa što su u češkome, pa i stprus.* kumetis, *seļak, lit.* kumetis, *seļak na tuđoj zemļi (može biti uzeto iz slavenskoga jezika). — Postańe se ne zna; neće biti srodno s češ.* kmen, *rod, nego je po svoj prilici tuđa riječ. ńeki misle na grč. κομήτης, čovjek s dugom kosom, jer može biti da su poglavice u starijeh Slavena nosile duga kosa kao i slobodni Germani, pa da su s toga Grci one poglavice ovako zvali i Slaveni ovu riječ primili, i to još u doba prije hrišćanskoga vijeka (dok je još grč. η glasilo kao e); ovu se ipotezu nalazi naj prije u Linderovu rječniku poļskom (ali po svoj prilici štamparskom grješkom uz* κομήτης) *i poslije su je prihvatili* Maciejowski *i Karsniewski. drugi misli na grč. κωμήτης, seļak (ovo zbilo naj prije Jungmann u češkom rječniku koji pomińe i lat. comes). doista ni jedna ni druga ipoteza ne mogu zadovoļiti (Miklošič odbacuje posve drugu, a prvu i ne pomińe), jer se po prvoj ne shvaća kako je postalo mlađe, niže značeńe, a po drugoj ne bi bilo starijega, višega; osim toga kod druge trebalo bi prema (mlađemu) grčkome η i da je* kmit *a ne* kmet. *treće je postańe, na koje se pomislilo, od lat.* cŏmes, *što odgovara u srednem vijeku ńemačkome* graf, *dakle bi se posve slagalo sa značeńem što stoji sprijeda. Miklošič je u zadńe doba odbacio i ovo postańe, naj više jer nije vjerovao da se latinska riječ mogla ovako rasprostraniti u svijem slavenskijem jezicima, i zbiļa jest čudnovato da* Slaveni *za ovo značeńe nijesu uzeli germansku nego latinsku riječ, ali je istina opet da se ova raširila po svijem latinskijem spomenicima u Ńemačkoj zamjeńujući ńemačku, a primļena je i u grčki jezik (κόμης, κόμητος). druga su dva razloga s kojijeh Miklošič ne pristaje, značeńe (po onome što je kazano prije mislim da nije opravdan) i oblik. doista prema lat.* comitem *(od čega su postali romanski oblici tal.* conte, *franc.* comte, *span.* conde) *vokal je* i, *a ne* e *kao u* kmet, *ali je vrlo lako da se već u latinskoj riječi prije nego je ispalo* i, *ovo mijeńalo s* e (cometem), *vidi* W. Meyer-Lubke, gramm. der rom. sprachen, §§. 327. 332. *druga je razlika u akcentu, jer se ne može znati kako bi od* cŏmetem *postalo* kъmetь *s akcentom na* e. *Jagić* (archiv für slav. philolog. 18, 308—309) *misli na postańe ne od* comes *nego od* comĕtia *ili* comitia *(što je sredńega vijeka, kao i* comitatus, *apstraktni supstantiv od* comes), *te isporeduje pl.* kъmetije; *ali je u* connetia *(što se pisalo i* comecia) t *jamačno glasilo onda kao* c; *ova riječ dakle potvrđuje da se* i *mijeńalo s* e, *a u ostalom radi akcenta slabo nam pomaže, jer od* connetia *moglo je postati* kъmecь, *a ne* kъmetь. *svega je toga ovo posļedak, da je ipoteza postańa od* comes *naj boļa, ali da i ona posve ne zadovoļava, i to radi akcenta. — Iz rječnika: u Mikaļinu* kmet, seļanin ,rusticus, agricola'; *u Belinu* ,contadino soggetto al padrone' ,colonus originarius' 221[b]; *u Bjelostjenčevu* kmet, podloznik, delopolec, selnik, paur ,colonus, subditus, agricola, rusticus agricola, ruricola, jobagio'; *u Jambrešićevu* ,colonus'; *u Voltiģijinu* ,villano suddito, colono' ,bauer'; *u Stulićevu* ,rusticus, agricola, ruricola, colonus'; *u Vukovu:* 1. u Srbiji su se kmetovi zvali znatniji seļaci ... 2. u Crnoj Gori kmetovi se zovu sudije koje parci izberu da im što presude ... 3. u Bosni se zove kmet (pl. kmȅti) seļak koji sjedi na tuđoj zemļi i u tuđoj kući... cf. kmetić (*čini se po Vukovu rječniku da je plur. duļi* kmetovi *ili kraći* kmeti *prema različnu značeńu; ali to će biti upravo mjesna razlika tako da se po istočnijem krajevima kaže* kmetovi, *a po zapadnijem* kmeti *bez obzira na značeńe); u Daničićevu:* kъmetь i kmetь (*vidi daļe kod* a *i* b).

a. *u naj starijem primjerima značeńe može biti boļar, velikaš (tako je jamačno u drugom primjeru), ali kod toga se može isticati (kao u prvom primjeru) feudalna podložnost prema vladaru. u Daničićevu rječniku:* kmetь ,subjectus', srb. ,vasallus', pod vlašću državnoga gospodara, a to je i vlastelin. to značeńe mislim da je ovdje: ,Moji kъmeti i moji ļudije i moji vladalьci da vi ļube i da vi hrane ... ako vi tьko učini krivinu mojihь kmeti, da se pri prědь mnomь ... odь našihь kъmetь' piše ban bosanski Dubrovčaninu. Mon. serb. 28—30—33. (1240-1249). ,Gde gode u gospodina kraļevь ugrьscihь ili u kmeti ugrьscihь da za nasь stoje sobomь i svojimi poklisari tako za kojega gode ńihь'. 339. 345. (1427). — *I u ovom primjeru može biti da je ovako značeńe:* Treti odabra krunu lesku i podvrgnu ńe kmetove. J. Kavańin 260[a].

b. *seļak koji sjedi na tuđoj zemļi i u tuđoj kući, te za zemļu daje gospodaru dio od dohotka a za kuću dužan mu je služiti za neko vrijeme (uvjeti ovake službe vaļa da nijesu svud jednaki; u naj starijim primjerima može biti da* kmet *znači čovjeka dužna svojom glavom služiti gospodaru, ali se u mlađe doba shvaća kmetova služba kao isplata kirije za kuću, te je može i preko drugoga vršiti a ne sam svojom glavom. a da ostari kmet, prestaje mu dužnost službe ...* vidi *čifčija.* Dadose sijn obitelь baštinu svoju

Konstantinu kmetu svomu i ńegověmъ dětcamь (*Daničić stavja ovaj primjer pod ovo značeńe, ali može biti da pripada pod* a). Mon. serb. 182—183. (1371—1395). Sъ timi su bili gradu kmetije. 249. (1400). Tudej da se nasele kmetije crьkovny... da stoje onde kmetije crьkovny koji te rabotati crьkvy. 531. (1185). Svědočno je vьsemi kmeti dobrьscinemi. 532. Sve koliko priložismo, ili su kmetije ili zemļě. 533. *za sve ove primjere kaže Daničić da je značeńe* ‚subjectus', srl. ‚vasallus' *dodajući:* pod vlašću vlasteoskom, cf. kmetićь. Vam i vašim kmetom dajemo. Mon. croat. 5. (1275). Tada jesu odlučili, da ako bi sin s otcem stojeć, vsaki po sebi kmet s kmetom ili kekoli vrsti, od koga bi sležba posla, i da bi se skupili na kup, da ote na kup službu služit gospodsku skupa. Stat. krc. ark. 2, 293. (1477). Kmet za plemenita ne more biti odgovornik. ni plemenit za kmeta. Zak. vinod. 75. Ako čovik plemenit ima kmete svoje. Stat. poļ. ark. 5, 276. Er im su kmeti svi poklone donijeli. N. Naješković 1, 284. Dugovnikom našim zapovij da našim kmetom vas ńihov dug odpuste. F. Vrančić, živ. 84. Podložan jest kmet gospodinu. S. Matijević 63. Gospoda ni kmeti istinu ne znahu. D. Baraković, jar. 32. Da ih služe ńih kmeti. I. Držić 299. Da sam tvoj u vike virni kmet. P. Radovčić, nač. 285. Veseo gospar, kmet veseo. P. Kanavelić, iv. 28. Dopusti redovnikom kmete i imanje držati. P. Vitezović, kron. 37. Sirotu je boļe vzeti neg proksenu s blagom, s kmeti. cvit. 165. Vazdar bil za kmeta, vazdar plākal sebe! odil. 50. Teško gosparu koga kmeti hvale! (D). Poslov. danič. Od uboga kmeta ubog je i poklon. S. Budmani 123^{b}. Kraļi, bani, sluge, kmeti. A. Vitaļić, ist. 119^{b}. Kmet kaluđerski. I. Đordić. ben. 192. Kad bi sve ovo šenica bila, i kmet i gospar radovo bi se. B. Zuzeri 12. Vi gospari da zovući djetića vašega ali kmeta... 93. Što biste rekli jednom kmetu, da ga vidite žito žńeti kad je u travi? 320. Sve... jest Božje, a mi uzdržimo kao ńegovi kmeti. J. Banovac. pred. 42. Ne gledaše drugo nego kako će sebi steći privarom i podkradivańem dobara svoga gospodara i otešćańem ńegovije kmeta i težaka. F. Lastrić, ned. 313. Ni daje prave dohodke gospodaru kako kmet. I. A. Nenadić. nauk. 136. Rece kmetu vinogradskomu. S. Rosa 112^{b}. Ti sad činiš na svijetu od gospara, zapovijedaš mladijem službenicim, kmetim. Đ. Bašić 70. Naši kmeti sad su gospodari. And. Kačić, razg. 197^{a}. Baštine i kmete držati. kor. 396. Svoje podložnike, kmete i kmetice. M. Dobretić 575. Papa, kraļ i cesar, gospoda i kmeti. M. Kuhačević 79. Nije kmeta vijek uboga... N. Marči 15. Na Loznicu moju đedovinu koju mi je đede osvojio, pa od mene Raci preoteše kod mojijeh pet stotina kmeta, sad ja kmeta nemam ni jednoga. Nar. pjes. vuk. 4, 239. Imam kmete sela Koravļice. 4, 384. U ńem ima trista dima kmeta. Nar. pjes. juk. 283. Pred ńih šaļe kmete i čivčije. 336. Evo tebi kule i avlije, ispod kule trista kmeta mojih. Nar. pjes. marj. 157. Kud će šteta te na rđava kmeta. Nar. posl. vuk. 163. Sva trojica su bili kmetovi kod jednoga spahije. ... Spahija ... krivo pogledaše na svoje kmete. Nar. prip. bos. 1, 50. U Bosni zove se ‚kmet' mn. br. ‚kmėti' a u Boci ‚kmetić' seļak koji sjedi na tuđoj zemļi i ‚u tuđoj kući'. u Bosni vrlo malo ļudi ima po selima koji imaju svoju zemļu i svoje kuće nego su ovaki ‚kmeti'. od ovijeh kmeta nijesu gospodari spahije nego čitluksahibije koje se onamo zovu ‚age'. Vuk, kmet *u* Slav. biblioth. 1, 86. Gotovo svaki aga ima u svome selu osobitu kuću za sebe u koju izlazi ļeti naj više pred jesen na teferič, i onda su ga kmeti dužni osobito slušati, a i osim toga, kad im što zapovjedi, ne mogu odreći ... aga može kmeta sa svoje zemļe i iz kuće krenuti kad mu je voļa, a i kmet po pravdi mogao bi ostaviti aginu zemļu i kuću. 87. Ovakijeh kmeta ima u Bosni i braće naše zakona turskoga, i u Hercegovini gdješto, osobito oko gradova i varoši, ima ovakijeh kmeta. 88. Ti, oče igumne, imaš u Župcima vjernijeh kmeta. S. Ļubiša, prip. 67. Zapovijed im ne cvijelit raje, ne zadavat kmetovima straha. Osvetn. 1, 16. Ļeto prođe, kmet agi ne dođe. 1, 31. Kmet, u Fužini stanar, koji sjedi u tuđoj kući pod kiriju. D. Daničić. Kmet, po Dalmaciji težak koji radi tuđu zemļu. M. Pavlinović. *U Dubrovniku (u krajevima negdašńe republike dubrovačke) kmeti daju službu (pod republikom do 90 dana, a sad se mogu izbaciti plaćajući po 10 for. na godinu) za kuću, a poklon (kozle, kokoši, jaja) za vrt.* P. Budmani.

c. *po prvašńemu značeńu (kod* b) *u širem smislu, uopće seļak, težak. — ovako je značeńe po svoj prilici u ovijem primjerima:* Ako je grajanin, pitaj ga od ožur i od zakladov, ako je kmet, od nenavidosti, od tadbe a naime od desetin i od dohotkov. Naručn. 89^{b}. Od ļudi bez nauka, kakono su težaci i kmeti. B. Kašić, fran. 106. Otac ide na daļe, ter nikomu kmetu za raba podloži se. F. Glavinić, cvit. 314^{b}. Kmet želi biti grajanin. posl. IX. Boļi jest jedan kmet od priprostih muži neg ohol razumnik. A. Georgiceo, nasl. 4. Ni'e tu sèlî, neg su stani kmētâ, rȉbârâ... J. Kavańin 143^{b}. Od nevješta kmeta izhodi da još mańe zemļa plodi. 166^{a}. Eto smutńa dune vela meu kmetim i ribari. 171^{a}. A dega se kmet polako, čim okisne vas u poļe. 473^{b}. Ako pomļu kmet ne bere, pak ne gńeči grozd... 512^{b}. Kmeti, zanatari, bojnici ... A. d. Bella, razgov. 143. Ličnici za odravit nemoćnike ili kmeti za posijat plodna poļa. 162.

d. *znatniji seļak, i u užem smislu, glava od sela (vidi daļe u Vukovijem i Milićevićevijem primjerima). — isporedi značeńe kod* a. — *Od* XVIII *vijeka u Srbiji.* Otъ prokupske nahije knezovi i kmetovi. Glasnik. 19, 11. (1734). Knezovomъ i kmetovomъ. 20, 132. (1793). Saklet čini slavan knez-Lazare, saklet čini na svoje vojvode, a vojvode na svoje kmetove, na kmetove i oborknezove. Nar. pjes. vuk. 2, 205. Sve knezove, srpske poglavice, i kmetove što su za potrebe, i popove srpske učiteļe. 4, 137. Na kmetove selske poglavare. 4, 149. Braćo moja, kmeti i boļari! Nar. pjes. petr. 2, 98. Od kmeta i besjeda. Nar. posl. vuk. 231. Kako god što je obor-knez glava od knežine, tako su kmetovi od sela. i oni sude seļacima koje za što, osobito kad se ko dijeli, ili čija stoka potre što kome. Vuk, dan. 2, 98. U Srbiji su se kmetovi zvali znatniji seļaci, ili seoske starješine. ovakoga kmeta otprije niti je ko mogao zakmetiti ni raskmetiti, nego ko je bio pošteniji i pametniji, a osobito rječitiji od ostalijeh seļaka, bio je kmet. kmetovi su se skupļali na različne dogovore, kako seoske tako i knežinske i nahijnske, i na takove molbe i odgovore išli su Turcima. a kašto su seļacima i sudili, kad bi ih parci pozvali, za kojekake raspre ... Ovaki su kmetovi bili u Srbiji od prilike do godine 1815, a od onda do danas pretvorili su se gotovo u prave činovnike koji se postavļaju i mogu se izbaciti. ovakovoga kmeta selo izbira, a starješina od knežine (ili kao što se sad govori ‚srezski načalnik') vaļa da ga potvrdi. Vuk, kmet *u* Slav. biblioth. 1, 85. Kako su sad sva

sela u Srbiji razdijeļena na opštine, svaka opština ima ‚glavnoga kmeta' (ili, kao što kńiževnici govore i pišu ‚predsjedateļa primiritelnog suda') i po nekolika mańa koji se po kńiški zovu ‚članovi primiritelnog suda') koji su kao pomoćnici glavnome. u svakoj opštini ima ‚sudnica' u kojoj se glavni kmet sa svojijem pomoćnicima sastaje, te sude seļacima za kojekake mańe raspre (i to se zove ‚primiritelni sud' … osim toga oni kupe porezu i predaju određenijem činovnicima: objavļuju seļacima uredbe i zapovijesti od praviteļstva itd. Otprije su samo seļaci bili kmetovi, a sad i varoške opštine imaju svoje kmetove. 86. U staro vreme za Nemańića, a i docnije, kmet se zvao ‚premićur', za tim ‚seoski knez, seoski starešina', a tek u novije vreme otela je mah reč ‚kmet'. dokle se kmet zvao ‚knez', dotle su se ńegovi pomoćńici na više mesta zvali ‚kmetovi', a u rudničkoj Moravi ‚dokmeti'. M. Đ. Milićević, opšt. 20—21. To su obično kmetovi ili poznati pošteni i pravični ļudi. V. Bogišić, zborn. 315.

c. *po južnijem krajevima (sad možebiti samo u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj)* kmeti *ili* kmetovi *znači što i* dobri ļudi *(vidi* 2. dobar, I, 1, a, *b) bb)), vidi osobito naj prvi i Vukov primjer. — Značeńe se lako tumači po predašnemu (kod d) i po onome što je kazano o naj starijem značeńu. — U naj starijem se primjeru zovu i* dobri ļudi *i* porotnici. — *Od* XV *vijeka.* Uzesmo među se 12 dubrovačcehь kmeti a 12 srьpscehь kmeti i dva prěstava, jedan dubrovački Ilija Radosaļićь a drugi srьpski Tomko Bogosaļićь, i vodismo u Dubrovniku dva stanka i na granicu 3 roke, i ondej učinise rečeni kmetije četvrьti rokь za ročni … i mi dodosmo na zaročni rokь na granicu sa kmetmi i sь prěstavi, a Radosava ni bratje mu ni bračva mu ni tko ńihь drugi za ńihь ne hteše doći. i poslaše z granice kmetije Tomka ńih prьstava na kuće Radosavu … da bi došli na granicu na zaročni rok … kojijemь dobremь ļudemь bivь Tomko prěstavь na domu Radosavu … Radosavь ne htio poći … čekasmo ihь s porotnici i s prьstavi do zvijezde na granice po zakonu … Spom. sr. ćirec. 85—86. (1447). *(Mlin)* ńim dan po kmetijeh za štetu. *(u Boci)* Mon. serb. 461. (1451). Kmetovi ‚giudici arbitri, uomini savir'. S. Budmani 118ᵃ. Nema kmeta da kmetuje tome. Nar. pjes. vuk. 2, 546. Nema kmeta ni dobra junaka, ja koji će tome kmetovati. 2. 555. Prica i kmet ne može biti. Nar. posl. vuk. 263. Da se oslone na dobre ļude (‚kmetove' u Boci i u Crnoj Gori). Nar. prip. vuk. 183. Da Bog da da budu vazda stari svatovi, a gospodski banovi. bratski cvjetovi a zemaļski kmetovi. *u* Vuk. kovč. 72. U Crnoj Gori kmetovi se zovu ‚sudije' koje parci izberu da im što presude. ovakijeh kmetova biva obično sa svake strane po dvanaest, i svaka strana svoje izbira. onamo se pjeva i pripovijeda da su i Turci sazivali ovake kmetove od Hrišćana. da im to presude i između sebe ih namire. na ove je kmetove nalik i onaj stari običaj u Srbiji. kad kome čija stoka potre kaku ļetinu. pa zovne nekolika čovjeka. da ‚kmetuju' koliko je štete učińeno. Vuk, kmet *u* Slav. biblioth. 1, 86. Niti ima među nama kmeta, da bi stavio ruku svoju među nas dvojicu. Đ. Daničić, jov. 9, 33. ‚Kmet prica' u Boki znači: ‚ein parteilicher schiedsmann'. Pravdonoša. 1851. 8. Kmet u Boki znači ‚giudice arbitro' ‚schiedsrichter'. 28.

KMÈTAC, kmëca, *m. dem.* kmet. — *U Stulićevu rječniku;* v. kmetčac.

KMETENIĆE, kmetenićeta, *n. (ili* kmetenik, *m.?), vidi* kmet. — *U jednoga pisca našega vremena.* Što je sunce, to se aga viče. što pastorče, to je kmeteniće. Osvetn. 6. 85.

KMÈTICA, *f. žensko čeļade kao kmet.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚rustica'), *u Belinu* (‚contadina, donna soggetta al padrone' ‚colona originaria' 221ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (‚colona, subdita, rustica'), *u Voltigijinu* (‚contadina, colona' ‚bäuerinn'), *u Stulićevu* (‚rustica'), *u Vukovu* (‚die frau des kmet' ‚uxor *του* kmet').

a. *značeńe je kao kod* kmet, c. Na kom je selu na jednoj četvrtini nika Mara udova kmetica. Mon. croat. 276. (1575). U Gonti ja imam kmeticu jednu tuj. N. Naļešković 1, 262. Jedna uboga djevojčica rodom kmetica i seļanka. B. Zuzeri 194. Svoje podložnike, kmete i kmetice. M. Dobretić 575.

b. *značeńe je kao kod* kmet, b. Kad na istu hrpu mećeš i kmetice i gospoje. J. Kavańin 338ᵃ. Budi vladika, budi kmetica … A. d. Bella, razgov. 87.

c. *kmetova (vidi* kmet, d) *žena.* Kosuļu koju mu je poslala kmetica na sleme. M. Đ. Milićević, zim. več. 22. *i u Vukovu rječniku.*

KMÈTIČICA, *f. dem.* kmetica. — *U Stulićevu rječniku:* ‚rusticula'.

KMETIČIĆ, *m. dem.* kmet. — *U Stulićevu rječniku,* v. kmetčac. — *nepouzdano.*

KMÈTIČIN, *adj. koji pripada kmetici.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚ad rusticam spectans'.

KMETIČINSKI, *adj. koji pripada kmeticama.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚ad rusticas spectans'. *nepouzdano.*

KMÈTIĆ, *m. dem.* kmet; *u svijem primjerima znači što* kmet, a *ili* b. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kmetić, mali kmet ‚rusticulus'), *u Bjelostjenčevu* (‚rusticulus'), *u Stulićevu* (v. kmetčac), *u Vukovu* (koji na tuđoj zemļi sjedi ‚der lehensmann' ‚feudatarius', cf. kmet *s dodatkom da se govori u Boci*), *u Daničićevu* (kmetićь ‚servus' seļak svojemu vlastelinu, cf. kmetь). Jesu vlastele i jesu kmetići, kako to u Srьbļehь i po vsemь svetu. Spom. sr. 1, 3. (1395). Jerь si dozvalь vlastelь i kmetiće stare zetske. 1, 8. (1397). Vlastelemь i kmetićemь trebinьscemь i konavaltscemь. 1. 19. (1399). A kmetić naj pri da se ima tužiti prid gospodinom čigov je čovik. Stat. poļ. ark. 5, 246. Zapovidiše svim plemenitim vlastelem i didićem i kmetićem i vlašćem. 246. Kada kami kmetić pojti od gospodara svoga. 288. Bivali su na golo crkovni kmetići. S. Ļubiša, prip. 3. Knez nas kmetiće guli 199. Moji su djedovi sudili kmetićima. 207.

KMÈTIJA, *f. postaje od* kmet *nastavkom* ija *(nije isti nastavak što je u* bratija, *t. j.* braća, *nego je iz tuđega jezika; možebiti tal.* ia).

a. *zemļa jednoga gospodara na kojoj su kmeti (ili kao coll. od* kmet?). — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Dao bih mu Osman Turče mlado od kmetije šezdeset dimova. Nar. pjes. marj. 106.

b. *pogodba po kojoj kmet drži zemļu gospodarevu, i sama zemļa.* — *U pisaca našega vremena.* Kmetija, ńem. ‚colonie', tal. ‚colonia'. B. Petranović, ruen. kńig. 13.

KMÈTIJICA, *f. dem.* kmetija. — *U naše vrijeme u Istri.* Stariji brat je dobil tu kmetijicu. Naša sloga. g. 10. br. 11, str. 56.

KMETIN, *adj. vidi* kmetov. — *U Stulićevu rječniku:* kmetin *i* kmetov ‚ad rusticolam spectans'. — *nepouzdano.*

KMÈTINA, *f. vidi* kmetija. — *U naše vrijeme u Bosni.* Pobratimo dok je kmetine. Bos. vila. 1889. 96.

KMÈTITI, kmètîm, *impf. postaje od* kmet.

a. *služiti kao kmet (vidi* kmet, b). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kmetim ,colonicale obsequium exhibeo, servitium subditi administro, praesto', *u Voltigijinu:* ,robottare, servire alla gleba' ,fröhnen'.

b. *činiti kmetom (kao imperfektivni glagol prema* ukmetiti). — *Samo u Stulićevu rječniku uz* kmetovati.

c. *sa se, refleksivno ili pasivno, na jednom mjestu* XVII *vijeka, značeńe nije jasno.* Uz gorñi Poļaci Litvani kmete se, z susedi jednaci li slovom dile se. I. T. Mrnavić, osm. 38.

KMETNICA, *f. vidi* kmetica. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ni kmetnica more s kraļom sine plodit, slike djêdâ. J. Kavańin 205a. — *nepouzdano.*

KMÈTOV, *adj. koji pripada kmetu.* — *U Stulićevu rječniku kod* kmetin, *i u Vukovu.*

KMÈTOVÂŃE, *n. djelo kojijem se kmetuje.* — *Između rječnika u Vukovu* (1. ,das richten' ,τὸ jus dicere', 2. ,das befehlen' ,dominatio'). Al' ćeš jutros u gradove da s gospodom saborišeš, il' u bracko kmetovańe, biran kmete? Vuk, živ. 201.

KMÈTOVATI, kmètujêm, *impf. postaje od* kmet. — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* kmètovâ, *part. praet. act.* kmètovao, kmètovâla).

1. *neprelazno, biti kmet, raditi kao kmet.*

a. *vidi* kmet, b. — *Od* XVII *vijeka.* Ki bi znović kuću uzidal i hotel kmetovati... Statut trsat. 221. Kad bi tuđinu kmetovali svojim blagom i imańem. M. Pavlinović, rad. 27. A ne dati za života svoga da Turcima kmetuju vi majke. Osvetn. 3, 38.

b. *suditi kao kmet (vidi* kmet, e). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (n. p. potrvene kukuruze ili za drugu kakvu raspru ,entscheiden, abschätzen' ,aestimo litem'). Nema brata, ni kićena svata, nema brata, tome da kmetuje... nema kmeta, da kmetuje tome. Nar. pjes. vuk. 2, 516. Nu kmetujte mene i Milošu za našega dara iz Latina. 2, 555. Ovakovijeh kmetova biva obično po 12 sa svake strane i svaka strana svoje izbira, pa dokle kmetuju dotle se i zovu kmetovi. Vuk, živ. 251. To g. Svetić onda neka nam kmetuje, kad ga pozovemo. odg. na utuk. 23. Ovo je trideset godina kako samo kmetujem, niko se na me ne potuži da mu krivo sudih. M. P. Šapčanin 1, 139. Kmetu svakomu kada kmetuje ide: kad miri cekin... Pravdonoša. 1851. 28.

c. *zapovijedati, razmetati se (vidi* kmet, d). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* ,befehlen, den herrn spielen' ,dominare' *s primjerom:* Nemoj ti meni tu kmetovati. Da nijesi sa mnom ļetovao, ne bi tako kmetovao. Nar. posl. vuk. 53.

2. *prelazno, vidi* kmetiti, b. — *U Stulićevu rječniku:* ,rusticorum numero adscribere'. — *sasma nepouzdano.*

KMÈTOVICA, *f. vidi* kmetica. — *U jednoga pisca našega vremena.* A kamo vi da se hule hvale, kako kojoj kmetovica prala. Osvetn. 2, 49.

KMÈTOVIĆ, *m. kmetić, kmetov sin, kmet.* — *Jedan put prije našega vremena.* Ako li bi tko kmetović na svoga gospodina ruku postavio. Stat. poļ. ark. 5, 255. — *U naše vrijeme kao prezime.* Schem. bosn. 1864. XVII.

KMÈTOVSKÎ, *adj. koji pripada kmetovima.* — *isporedi* kmetski. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,den kmeti eigen' ,τῶν kmeti'). Prepis jedne presude kmetovske. Pravdonoša. 1852. 30. Plaća kmetovska. M. Đ. Milićević, opšt. 21.

KMÈTÔVSTVO, *n. vidi* kmetstvo. — *U jednoga pisca našega vremena.* Turci pali, kotare uzeli, trudan narod u kmetovstvo speli. Osvetn. 5, 2.

KMÈTSKÎ, *adj. koji pripada kmetima.* — *isporedi* kmetovski. — *Može ispasti* t *ispred* sk: kmèskî *(vidi naj stariji primjer).* — *Riječ je praslavenska, isporedi češ.* kmetský, *poļ.* kmiecki (po kmiecku). — *Između rječnika u Belinu* (,di contadino soggetto al padrone' 221b), *u Stulićevu* (,rusticanus'), *u Vukovu* (vide kmetovski *s primjerom iz narodne pjesme:* Luckom snagom, mudrom glavom, kmetska diko). Kmesko *(vino).* Stat. kast. 181. Hći kmetska. Narućn. 62b. Od kmeckih kćeri naj lipšu izberi. M. Držić 88. Dali smo mu sel kmetskih sedem. Mon. croat. 266. (1570). Da ih služe ńih kmeti ali kmetske živine bez plate. I. Držić 299. Na kmetskih kolih. B. Krnarutić 19. Puntarija kmetska. P. Vitezović, kron. 131. Kraļ Primislav, kmetske kuće... J. Kavańin 362b. Pođe kaluđerski nadļetnik po kmetskijeh kućah kupiti uvjetno žito aliti četvrtinu. I. Đorđić, ben. 185. Da na kmetskih koli na Špilberg poslaše. M. Kuhačević 57. Upita govornike kmetska glava. S. Ļubiša, prip. 161. Kmetska pogodba, ńem. ,colonievertrag', tal. ,contratto di colonia'. B. Petranović, ručn. ńig. 13. Kmetska robota, tlaka ,rustical-robot'. Jur. pol. terminol. 138. Ustanove odnoseće se na kmetsko razmjerje podložništva i podaništva. Zbornik zak. 1853. 1.

KMÈTSTVO, *n. stańe onoga što je kmet (u svakom značeńu); u primjerima su samo osobita značeńa.* — *Naj češće* t *ispada ispred* st: kmèstvo. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* кмєтьство, *češ.* kmetstvo, *poļ.* kmiectwo. — *Između rječnika u Vukovu* (kmestvo ,das amt eines kmet' ,munus τοῦ kmet'; kmetstvo, vide kmestvo).

a. *kmetski sud, vidi* kmet, e. Tu je kmestvo i divor, u kmestvu je svekar moj. Nar. pjes. vuk. 1, 206. Mirili su mrtve i rańene i u kmestvo sijedali krivo, i prokleto uzimali mito. 2, 12. I vjeru i kmetstvo uglavismo na Savin dan. Pravdonoša. 1851. 21. Poslije toga (na ime kako se već prvi put 12 ļudi otputilo domaćinu kuće ubijenoga, zadobili prvu vjeru, za tijem drugi put drugu vjeru a dobiv i treću pomiriše se) idu svi u domaćina ubojičinog, jave mu kako je, i on oni dan vaļa da ih gosti obilatim ručkom, i stoji čekajući od domaćina kuće ubijenoga, kad će mu poručiti da zove narečena mu 24 čovjeka, da na dan već zabiļeženi sude mrtvu glavu, i ovo se kmetstvo zove. 1851. 27. Uvrijeđena kuća sabere 24 čovjeka (kmeta) da okmetuju i osude te opredijele dan za kmetstvo. V. Bogišić, zborn. 581.

b. colonia, *naseobina.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka koji je dao ovako značeńe ovoj riječi, jer se* kmet *(u značeńu pod* b) *zove talijanski* colono. Zato poslije tu od Rimļana nova kmetstva bješe slana. J. Kavańin 117a.

KMÈTŠTINA, *f. imańe, zemļa za kmetove.* — *U spomeniku* XV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* kmetьstina ,praedium beneficiarium'. Što je kmetьština, tuđej da se nasele kmetije crьkovny. Mon. serb. 531. (1485). — *I sad se kaže u Istri (bez* t, *a po čakarskom govoru sa* šč *mj.* št). Onda mu kmešćina propada naglo. Naša sloga. god. 14, br. 12, str. 42. Kmèšćina ,bona

rustici. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftszg. 32. — *Kao da se st zamjenilo glasom č, te je tako postala riječ* kmečina *(vidi)*.

KMÈZA, *f. razmaženo žensko koje se jednako kmezi. uprav je ipokoristik.* — *Akc. se mijenja u voc.* kmêzo. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Ona je majkina kmeza'. ,Muči, kmezo i plačko'. J. Bogdanović.

KMÈZÂV, *adj. koji se jednako kmezi.* — *U naše vrijeme u Lici.* ,Nemoj biti vavije kmezav, vide, kako su ona djeca vesela'. J. Bogdanović.

KMÈZITI SE, kmèzîm se, *impf. vidi* kńeziti se *(plakati) i radi akcenta.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vidi* kńeziti se *s dodatkom da se govori u Srijemu).* — *I u Lici.* ,Šta se kmezis tuda? ako te čim otrļanem, imaćeš bar zašto da plačeš'. M. Medić. ,Šta se vavije kmeziš?' J. Bogdanović. — *U Stonu o djetetu.* tiho plakati pustajući kroz grkļan ńekakav glas koji duže traje nego kad ,hinče'. ,Kojega se vraga tu kmezis cijeli dan?' M. Milas.

KMÈZOŃA, *m. razmaženo muško dijete što se jednako kmezi.* — *U naše vrijeme u Lici.* ,Ovaj žalosni kmezońa vavije se kmezi i plače'. J. Bogdanović.

KMÏCA, KMÏČAV, *vidi* tm-.

KMÍČITI, *impf. vidi* kmecati. *na Braču.* A. Ostojić.

KMIJU-KMIKA, *f. u narodnoj zagoneci na*[illegible] *ga vremena.* Zaplaka se kmiju-kmika, iste majci dva ibrika. *odgonetļaj: dijete.* Nar. zag. nov. 11.

KMIK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ńiva u Kmiku. Sr. nov. 1871. 731.

KMIN, *m.* Carum carvi L., *neka biļka. isporedi* kim, kimino, komin, kumin. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* кминъ, *čes.* kmin, *poļ.* kmin, *a i lit.* kmynai. — *Iz tuđega jezika, isporedi grč.* κύμινον, *lat.* cuminum, *srđem.* chumin, *po obliku vaļa da je postalo od latinske riječi* — *Između rječnika u Stulićevu (v.* komin *s dodatkom da je riječ ruska).* Ukropъ vodьnь sъ kminomь. Sava, tip. hil. glasn. 21, 191. Kmin (cumin, rus. кминъ, poļ. čes. kmin (Carum carvi), 1. gladius Kuzmić, Aquila-Buć), lilium coeleste Lambl), iris (Kuzmić, Aquila-Buć), Gladiolus L. Lambl); 2. kumin (Carum carvi L. Sabļar). B. Šulek, im. 148. — *I s pridjevima.* Kmin bijeli, (campanularia (Pizzelli, *u rukopisu* XVI *vijeka*, Aquila-Buć), dens cabalina, ireos album (Pizzelli), iride bianca (Kuzmić, *ruk.* XVI *vijeka*), Iris florentina L. — Kmin divji, 1. iride salvatico (Pizzelli, Kuzmić), Iris foetidissima L.; 2. Sideritis L. (Alschinger). — Kmin Marin, giglio azzurro (Kuzmić), Iris germanica L. — Kmin pitomi, iride domestico (Pizzelli, Kuzmić), Iris florentina L. — Kmin vodeni, spatula fetida (Kuzmić), ireos, acoro, spatula aquatica (Aquila-Buć), iride acquatica (Kuzmić), edresen (Pizzelli, Aquila-Buć), 1. Acorus calamus L. (Aquila-Buć, Danilo); 2. acoro falso (Anselmo da Canali), Iris pseudacorus L. B. Šulek, im. 148.

KMRKĻATI, kmrkļam, *impf.* kad smijeh silom uzdržavaš, a odaješ mukli glas. P. Brautner.

1. KNA (kьna), *f. prah što se čini od lišća neke biļke* Lawsonia alba Lam., *ili* Anchusa tinctoria L. *ili* Alkanna tinctoria Tausch., *te Turkińe nim žuto boje nokte na rukama i nogama a i kosu.* — *Od arap.* hinnā', *tur.* qyna. — *Često se izgovara ova riječ kao da je dvosložna, t. j. među k i n čuje se kao nekakav podmukli vokal. od prilike onaki kao e u novoslovenskoj riječi* kenati se *(gnojiti se, o rani) ili u francuskoj* quenouille *(preslica). ovaj glas Vuk biļeži debelijem jerom* (ъ) *ali je boļe biļežiti ga tankijem* (ь), *jer se ono ne upotrebļava ni u starijim rukopisima našega jezika (vidi 2.* jer*). akcenat će na ovom glasu biti kao što je zabiļežen sprijeda.* — *ovaki se izgovor čuje ne samo u poeziji radi stiha (vidi prvi primjer iz narodne pjesme) nego i u svagdašnjem govoru. možebiti radi toga što sad nema u našem jeziku drugijeh supstantiva ženskoga roda s nastavkom a koji bi bili jednosložni (ova se nalazi samo u pisaca), te je zato neobično našemu narodu izgovarati ovu riječ kao jedan slog.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (knä *i* kьna ,art färbepulver für die haare' ,fuci genus'). — Kad djevojci u oči vjenčańa boje nokte u amamu. iz Bosne—Srbaļa turskoga zakona (Vuk). Našoj Mejri kьnu postavise i na noge i na bijele ruke. Nar. pjes. vuk. 1, 25. Još im nije ni kna otpanula, ni sa nogu ni s bijelih ruku. Nar. pjes. horm. 1, 390. Boje joj ruke i noge vodom zamiješanim prahom od kne ili kьne (alcanna tinctoria). *u* Nar. pjes. horm. 1, 591. Kna (dva sloga), Lawsonia alba. Zora. 1879. 196. Kna, Anchusa tinctoria L. (ńem. alkanna) (Vuk). B. Šulek, im. 148. Kьna je lišće od nekog drveta što raste u Egiptu, na Istoku i u istočnoj Indiji i kaže se: Lavzonika bela, Lawsonia alba Lam. D. Popović, poznav. robe. 250.

2. KNA, *f. kao ļage (žućkaste ili crvenkaste) što postaju na lozinom lišću, kad pada kiša po sunčanoj pripeci.* — *Može biti da je ista riječ što 1. kna.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,maculae quas pluvia in viti generat', *i otale u Šulekovu imeniku* 148.

KNADITI, knadim, *impf. vidi* naknadavati. — *U Stulićevu rječniku* (v. nakladiti), *gdje je načińeno kao imperfektivni glagol prema* naknaditi. — *Ima i u jednoga pisca našega vremena, u kojega nije dosta jasno značeńe.* I da kolo po ledini hoda, pa da cure i mladići bijesni knade drage začinke i pjesni. Osvetn. 1, 16. Naš Krńine, dođemo li kadgod u te živi, knadićemo što nas savjest krivi. 1, 59.

KNADLOV, *adj.* delь Knadlovь, *ime mjestu (gori?)* — XIV *vijeka.* Otь Oble Glave u delь Knadlovь. Spom. stoj. 7.

1. KNAPIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Vid Knapić. Mon. croat. 185. (1503).

2. KNAPIĆ, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 92.

KNAST, *adj. vidi* kļast. — *U knizi čakavskoj* XVI *vijeka.* Da nevzmožni, knasti ili bez volakoga uda susćej v kler ne primaut se. Š. Kozičić 11[illegible].

KNAVOR, *m. muški nadimak.* — XVI *vijeka.* Stipan s Mokrić pridivkom Knavor. Mon. croat. 184. (1503).

KNÈGA, *m. vidi* knego.

KNEGAN, *m. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Kneganь. S. Novaković, pom. 134.

KNEGATIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Martin Knegatić. Mon. croat. 203. (1513).

KNEGIĆ, *m. ime biļci.* Knegić (chnegich = knežić? u mletačkom rukopisu), barba aron, pevituli, serpentaria minor, dracontea minor (u rukopisu mletačkom), Arum maculatum L. B. Šulek, im. 148.

KNEGINAC, Kneginca, *m. mjesno ime. dva su sela (kajkavski) Kneginec dońi i gorńi u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 102.

1. KNÈGIŃA, *f. kneževa žena, žensko čeļade kao knez. — isporedi* kńegińa. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* knêgîńâ. — *Može biti stara riječ, isporedi stslov.* kъnęgyńi, *rus.* княгиня *(svakako postaje od naj starijega oblika* kъnęgъ). — *Između rječnika u Mikaļinu* kegińa, knezova žena ,comitissa'), *u Belinu* ,contessa' ,comes' 233ª; ,baronessa, donna che ha giurisditione' ,dynastis' 130ª), *u Bjelostjenčevu* (kegina, knezova žena ,domina, olim comitissa'), *u Stulićevu* (,contessa' ,comes', f.), *u Vukovu* ,die frau des knez' ,uxor *toῦ* knez'. *u Daničićevu* knegyńa ,uxor *toῦ* knezь'). Gospodinu knezu *(Lazaru)* i gospoždi knegyńi i čedomь ihь. Mon. serb. 213. (1376 — 1389). Knegińa seńska i brińska. Mon. croat. 90. (1461). Vilo, gorsko knegińe... Đ. Križanić *u* Starine. 18, 226. Jedna knegińa od te strane. Mirakuli. 110. Umri Matildis knegińa. Š. Kožičić 25ª. Prisvitla gospoje, knegińo, gospoe i gospodarice pričestita. F. Parčić 3. Ljepše djeve Bosankińe, despotnice, i knegińe... J. Kavańin 276ª. Knegińa Vidosava. I. Đorđić, uzd. vi. Đvi knegińe, dvi gospoje vjerne su joj drugarice. J. Krmpotić, kat. 80. Daj mi ti, o Bože! svekrve knegińe, đevere levere, jetrve gospođe... Nar. pjes. vuk. 1, 109. Kako šta je? kneževa knegińo! Ogled. sr. 68. Pa knegińa vili besjedila. 68. Reče *(knez)* knegińi: ,Spremi ovo kave...' Nar. prip. vuk.² 292. I od danas će knegińe persijske i midske koje čuju šta je učinila carica tako govoriti svijem knezovima carevijem. Đ. Daničić, jest. 1, 18. Kad je posļedńa knegińa Jelina Paleologa xv vijeka izručila knežiju. M. Pavlinović, razg. 96. Pije l' *(knez Danilo)* rujno na uranku pivo, a šeta li knegińa Darinka? Osvetn. 2, 97.

2. KNÈGIŃA, *f. ime žensko. — Jamačno je ista riječ što* 1. knegińa. — *U Vukovu rječniku:* ,frauenname' ,nomen feminae'.

KNÈGIŃIN, *adj. koji pripada knegińi. — U Stulićevu rječniku:* ,comitis, ad comitem (f.) spectans', *i u Vukovu.*

KNÉGO, *m. hyp.* knez. — *Postaje od oblika* kъnęgъ. — *Na jednom mjestu* xv *vijeka voc. sing.* knêgo, *i otale u Daničićevu rječniku gdje stoji kao nom. sing.* knega, *ali to nije sad po dubrovačkom govoru a jamačno nije bilo ni onda.* I joštь, knego, što pišete. Spom. sr. 1, 148. (1420). *Daničić dodaje:* samo tu. — *I u naše vrijeme u okolini dubrovačkoj kao muški nadimak ili prezime.* P. Budmani.

KNEGÒVAŃE, *n. vidi* knezovańe. — *Uprav je djelo kojijem se knegaje (od glagola* knegovati, *ali ovome glagolu nema potvrde). — U jednoga pisca našega vremena.* Preo našog kročit zavičaja, i na tvoje naļeć knegovańe. Osvetn. 5, 12.

KNEGÒVATI, knègujêm, *impf. knezovati, vidi kod* knegovańe.

KNESTVO, *vidi* knestvo.

KNEŠCI, Knežaca, *m. pl. ime selu u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijeļ. 129.

KNÈŠČIĆ, *m. dem.* knez, *uprav deminativ deminativa* knežak, *ali se ova riječ potvrđuje samo kao mjesno ime. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Optuže ga *(Veļka)* nekaki kneščići. Vuk, dan. 1, 78. — *U osobitom značeńu.* Uz kmeta se uvek nahodio po jedan služiteļ koji se negde zvao ,policaja' negde ,birov' negde ,kneščić', a negde ,vikač'. M. Đ. Milićević, opšt. 23.

KNÈŠKÎ, *adj. vidi* knezovski. — *U jednoga pisca našega vremena iz Boke.* Stavio bih na ovi kamen kneško obiļeže. S. Ļubiša, prič. 32.

KNÊŠPOĻE, *vidi* Knež-poļe.

KNÉŠTVO, *n. kneževa čast, oblast, služba; kneževa država, zemļa kojom vlada knez. — Postaje od* knez *nastavkom* ьstvo, *te se* z *ispred* ь *mijeńa na* ž, *po tome se u naj starije doba piše* knežьstvo. *od kako se* ь *ne izgovara, ispada* s *između* ž *i* t, *a pred ovijem slovom* ž *glasi kao* š, *ali se piše i* knežtvo. *u naj starijem je spomeniku pisano* knezьstvo *što je jamačno pisarska pogreška (cijeli je onaj spomenik vrlo zlo napisan). Daničić kao da je mislio drukčije:* gdje glas ,z' (upravo ,s') mislim da samo zamjeńuje glasove ,žs', *istina pisano je* kneztvo *i* knestvo *u Bjelostjenčevu, Jambrešićevu, Voltiģijinu rječniku, ali to može biti da je po kajkavskom govoru. — Od* xiii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,principato, dominio e grado di principe' ,principatus' 585ᵇ; ,l' esser conte' 222ª; ,baronaggio, specie di giurisditione o signoria' ,baronis jus' 130ª), *u Bjelostjenčevu* (kneztvo, vladanstvo ,dominatus'; knez sada vsaki gospodičić imenuje se ,dominus', a u staro negdašńe vreme samo ,grofi' pisali su se i zvali ,knezi', kak to ńihova svedoče pisma: otud i knezija horvatski imenuje se ,grofija' ,comitatus'; ar ,knez' zvaše se ,comes'), *u Jambrešićevu* (kneztvo ,dominatio'), *u Voltiģijinu* (knestvo ,contado' ,grafschaft'), *u Stulićevu* (kneštvo, v. kneštvo; kneštvo *uz* kneževina), *u Vukovu* ,würde eines knez' ,*toῦ* knez dignitas'), *u Daničićevu* knežьstvo ,dignitas et terra *toῦ* knezь').

a. *kneževa čast, oblast, služba.* Da Krajińane ne pakoste Dubrovьčanomь ni ļudemь ni dobitьku ni zemļi ihь ni onemь ki su pod knezьstvo ihь. Mon. serb. 31. (1247). Bezь poveļenьja kneza koji bi bilь po vrêmene vь knežьstvo djubrovьčьko. 37. (1253). Da smo drьžani činiti kleti vьsê knezovê ki budutь po vrêmenehь vь Djubrovьnikь, drьžati si obьtь vь vrême svoga knežьstva. 39. (1253). Koja *(kuća)* od mnoge gospode krstjanske za ńe velike i vjerne službe jest uzvišena i u vječńemu knestvu i gospodstvu potvrđena. M. Divković, bes. xvi. Dičeći se *(ja)* dundom tako vrijednijem ... u našemu samovlaštitomu gospodstvu na kneštvo i na sve naj veće časti večekrat dostojno uzvišenijem. I. Gundulić 216. Meće u visinu vlasteostvo, kneštvo, poklisarštine, svijetla imena. B. Zuzeri 12. Ostaje u jednom gradu kneštvo, vijeće, sud i pravda. a knezovi i vijećnici, sude i parci ,pertranseunt'. 239. I onamo ovo kneštvo ostaje od oca sinu kao i serdarstvo i vojvodstvo. Vuk, živ. 253. Pošto se je odrekao kneštva. M. Pavlinović, razg. 88.

b. *kneževa država, zemļa kojom knez vlada, isporedi* kneževina. Koga gode člověka knežьstva djubrovьčьkoga. Mon. serb. 37. (1253). Po staromu zakonu koje je *(sic)* među Dubrovьnikь i knežьstvo hlьmsko. 43. (1254). Ki je grad v kneštvi buškom. Mon. croat. 172. (1499). Moškovsko je kneštvo glavu pod tve noge priklonilo. I. Gundulić 316. Ali gledaj, pak vojnici litvanskoga kneštva slijede. 138. Kneštva ugarska bližńa i daļa na boj zove. P. Kanavelić, iv. 61. Puče knezžtva cetinskoga. P. Knežević, pism. 86. Uroš osta brez cesarstva, brez kraļestva, brez banovine i knežstva. And. Kačić, razg. 54.

1. KNÊZ, *m. kao lat.* princeps *i nem.* furst *(strńem.* furisto, *naj prvi), značilo je isprva: sta rješina, poglavica, naj poglavitiji čovjek; kasnije su se iz ovoga razvila druga značeńa (isporedi* kmet). — *-e- stoji mj. ńegdašńega* ę. — *Akc. se*

mijeńa samo u množini (vidi daļe). — *Riječ je praslavenska u obliku* kъnenzь *što je postao od* kъnengъ (kъnęgъ; *nastavkom* jъ; *ovaj se stariji oblik nalazi samo u jednom rukopisu* xii *vijeka (vidi* Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* knegъ); *ali se potvrđuje riječima* knegińa, knego, *i vokativom jednine* kńęže *(stslov.* kъnęže, *češ.* kněže, *poļ.* księże), *isporedi stslov.* kъnęzь *i* kъnęzь (,princeps, magnatum unus, tribunus, dux, praefectus, lictor, homo liber'), *rus.* князь *(poglavica; njem.* fürst, *franc.* prince), *češ.* knez *(poglavica, gospodar; svećenik), poļ.* ksiądz *(svećenik, a za značeńe poglavica, kao i za* ,fürst' *i* ,prince' *upotrebļava se dem.* książę, *kao i u češkome* kniže; *nejasna je u poļskom jeziku promjena od* kń *na* kś, *isporedi* kńiga); *isporedi i stprus.* konagis, *lit.* kuningas *i* kunigas, *ńegda* ,gospodin' *sad* ,svećenik', *lit.* kungs, *gospodin.* — *Riječ je germanska, isporedi stnjem.* chuning *(novonjem.* könig), *stsaks.* cuning, *anglosaks.* cyning *(engl.* king), *stnord.* konungr. — *U množini se umeće obično* ov: knězovi *(u starije doba* knezove), knezóvâ, knezòvima, knězove. *po Vukovu rječniku u jugozapadnijem krajevima ima i množina* kněževi *u koje će biti akcenat u ostalijem padežima kao u* knezovi. *u naše doba vaļa da je vrlo rijetka, ali se u naj starijim spomenicima nalazi i množina bez umetka:* knězi (knézâ, knézima. *ako se ovi oblici upotrebļavaju u naše doba).* — *U starija vremena instr. sing. bio je* knezemь *(u dat. pl.), u naše je doba obična* knezom. — *U narodnijem se pjesmama može združiti* knez *s muškijem imenom kojemu pripada tako da postane gotovo jedna riječ, te se onda* knez *ne mijeńa po padežima, vidi n. p.* Gospodine, slavni knez Lazare! Nar. pjes. vuk. 2, 198. Gospodara, slavnog knez-Lazara. 2, 212. Svome tastu srpskom knez-Lazaru. 2, 214. *nalazi se na isti način i u prozi oblik* kneza, *vidi:* Da ide sa ńegovom vojskom i da se sastavi sa kneza-Simom. Djelovod. prot. 205. Pisato vojvodi Avramu Lukiću, da preda kneza-Maksimovu sopstvenost. 158. — *Rijetko se nalazi i oblik* kńez *(vidi), isporedi* kńegińa. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* (,dominus'), *u Mikaļinu* (,conte' ,comes'), *u Belinu* (,conte, signor di contea' ,comes' 222[a]; ,pretore, titolo di magistrato' ,praetor' 584[a]; ,barone, cioè signore che ha giurisdizione' ,baro, dynasta' 130[a]), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* knestvo), *u Jambrešićevu* (,comes'), *u Voltiđijinu* (,cavaliere, conte' ,graf'), *u Stulićevu* (,principe, conte, duca' ,princeps, comes, dux'), *u Vukovu* (pl. knezovi [po jugoz. kr. i ,kněževi'], knezóva, knezòvima) 1. ,der fürst' ,princeps': knez Lazar. 2. knez od knežine *(vidi daļe kod* d). 3. knez seoski *(vidi daļe kod* e); *u Daničićevu* kъnezь *i* knezь ,princeps' *(vidi daļe kod* c), cf. vlastelinь, vojevoda, županь.

a. princeps, praefectus, *uopće naj poglavitiji čovjek, poglavar, poglavica, glavar, glava, starješina.* Josifa postavi gospodina domu Faraonovu i kneza vsemu stezaniju jego. Stefan, sim. pam. šaf. 4. Knez popovski *(Kajfa).* Korizm. 91[a]. Knezi popovski rekoše Pilatu. 91[b]. Skupiše se knezove židovski i Farizeji k Pilatu. N. Rańina 91[b]. matth. 27, 62. Reče Isus knezovom popovscijem. 195[a]. Turgius biše onada knez grada rimskoga. F. Vrančić, živ. 24. Da se ništa ne poreče, Valerijan ča knez reče. P. Hektorović (?) 103. Valerijane, kneže veli! 115. U imenu Belzebuba kneza svijeh vragova. S. Rosa 84[b].

b. *kao vladar, ali mańi nego car (i kraļ) — ovako značeńe može biti u ovijem primjerima* (Bog) postavi ovi care, drugije kneze, ini vladiky, i komuždo dastь pasti stado svoje. Mon. serb. 4. (1198—1199). (Bog) otьjemьļej duhy i caremь i kьnezemь. 88. (1330). Pape zapovidali bi kraļem i knezem. Narucn. 114. Aleksandar pojme meča i ubije sve kneze zapadne i vse care istočne. Aleks. jag. star. 3, 231. Carevi i kněževi srpski. S. Ļubiša, prip. 16.

c. *od* xii *vijeka prevodi se ova riječ latinskom* comes *(tal.* conte, *ńem.* graf), *vidi kod* kmet. *i uprav se* ,knezovi' *zovu vlastela što upravļaju kojom zemļom ili imaju neku državnu ili dvorsku višu službu. često kneževa čast prelazi od oca na sina. kadgod je kao počasni naziv vladareve braće ili ńegovijeh sinova. u državnom ili u dvorskom redu niži je* knez *od* ,vojvode' *i od* ,župana', *ali su ńeki koji su se zvali* veliki, veliji knezovi *viši od župana a niži od velikijeh župana (vidi kod* vojvoda *i* župan). *u nekijem slučajevima* knez *je još viša čast, od prilike kao ńem.* herzog *ili* fürst, *tal.* duca *ili* principe, *n. p.* knez Lazar *(ipak ga talijanski zovu* il conte Lazzaro) *i opet u naše doba: a gdjegdje se naprotiv svaki vlastelin zove* knez. *evo što o tom piše Daničić kod* knezь: Srpski knezovi bjehu isto što u ńihovo vrijeme latinskim jezikom bjehu ,comites': brat vladaoca srpskoga, velikoga župana Stefana Nemańe, Miroslav bješe ,knez'. M(on. serb.) 1. (1186). i sin vladaoca istoga, Vukan, bješe naj prije ,knezь', a poslije ga otac, predavši vladu starijemu sinu Stefanu ,postavi kneza velija' koje osta i kad mu brat bješe kraļ. Sava, sim. pam. šaf. 4. 13. i bosanskoga kraļa Tomaša (1451) sin Stjepan bješe ,knez'. M(on. serb.) 448. L. (Okáz. pam. šaf.) 80. i sam vladalac srpski Lazar, ako i bješe ,samodrьžavьnyj gospodinь Srьbļemь i Podunaviju', opet se sam pisaše ,knezь'. M(on. serb.) 195. (1380). 196. (1381). 205. (1387). (na novcima) (Glasnik) 6. 201. i drugi ga tako pisahu koji mu bjehu u području. M(on. serb.) 207. (1387) *(na ovoj strani ima samo* ,gospodina Lazara', *ali je dodano kasnije u Dubrovniku talijanskijem jezikom:* Povegha de conte Lazaro). 213. (1376—1389). i sin mu Stefan po smrti očinoj i još godine 1402 bješe ,knezь' a brat mu samo ,gospodinь'. 241. *(okolo* 1389—1399). 246. (1399). 262. (1389—1405). Spom. sr. 1. 3. (1395). 15. (1398). 11. 12. (1402). tako i starješina države dubrovačke bješe ,knezь'. M(on. serb.) 1. (1189). [*prema* ,prisezaju tebe, kneže Krьvašu' *stoji u latinskom originalu* ,juro comiti Gervacio'. Sr. pom. karano-tvrtković. 2. 7. (xii *vijek*). 24. (1234—1240)]. između vlastele, nad kojom bješe državni gospodar, zvahu se knezovi koji upravļahu kojom zemļom ili kojim državnim poslom kao i ,comites': ,Kneze svoje naučí'. Stefan, sim. pam. šaf). 1. ,Posla vь vьse strani svoje slavnyihь svojihь velmožь i kneze svoje na vьziskanije otročьsta jego'. 11. ,Prizvavь kь sebě pristavniky delomь i kneze zemьļi svoje, iže nadь vlastьmi, vojevodi že i vojny'. 12. ,Knezomь tvojimь ostroje kopije'. 15. u takom je državnom poslu nad vlasima mogao biti ,Grьdь kьnezь'... M(on. serb.) 12. (1222—1228)... u državnom poslu nad zemļom humskom bješe ,Andrej' koji se pisaše ,knezь veli hlьmьsky' i imaše pod sobom svoju vlastelu. 24. (1234—1240). nad Krajinom ,knezь Drьžimirь' 1247. 32. nad zemļom do Captata ,knezь Črnomirь' 1253. 42. tako u državnoj službi, bez sumńe na samom dvoru vladalačkom, bjehu u velikoga bana bosanskoga ,kьnezь Ugrinь' i ,kьnezь Radońa' 1249. 33... još se jasnije pomińu u državnom poslu u kraļevstvu i carstvu srpskom, a posao, ako im se i ne kaže izrijekom, jer se znao, opet se vidi da je bio jednima upravļati zemļom izvan

gradova a jeduima upravļati državnim prihodima: ,Da im ne uzme ništa kraļevьstvo mi bezь kupa, ni knezь kraļevьstva mi ni ki vlastelinь'. Mon. serb. 138. (1336—1347). ,Tomu da ne zabavi ni ćefalija ni knezь ni sėvastь ni vladuštij vь zemļi carьstva mi'. 138. (1348). ,Trьgovci Dubrovčanė koji se obrėtaju po trьgovėhь carьstva mi i kraļevehь, što imь se sluči koji ļubo sudь, da se sude predь carinikomь i kьnezomь a ili predь ćepalijomь koji bude grada togazi'. 146. (1349). 162. (1357) . . . ,Takožde i knezovė i primićirije i vladalci i prestannici i čelnici koji se obretajutь seli i katuni obladajušte, tizi vьsi da se kažutь, ašte se obreštetь u ńihь tatь'. Zak. dus. pam. saf. 41. ,Da idu sudijamь i knezemь ili kь caru, da imь plate sudije i knezovi ili carь'. 46. ,Da si prodaju kupļe svoje, i da si kupuju sto im trebuje, i da imь nė voļьnь zabaviti ni ja carь ni patrijarhь ni vlastelinь ni vlastelićićь ni ćefalija ni knezь ni sevastь ni carinikь, da ni kto ļubo otь vladuštihь'. Mon. serb. 157. (1357). ,Baseta i Tripeta, ukućniju vlastolinu i knezu (*gen. duala*) carstva mi' (piše car Uroš). 158. (1357). ,Ni da se slušajutь za to ni knezove carьstva mi koji drьžetь kuću carьstva mi, ni ńihь pisanije, da ni inehь vlastelь carьstva mi'. 168. (1360) . . . s državnom se upravom nad zemļom oko Kotora jos pomińe u cara Urosa ,knezь Vojslavь' kojega car naziva bratom. 168. (1360). u bosanskom kraļevstvu prvi knezovi mislim da se pomińu jos u državnom poslu i to na samom dvoru vladalačkom: ,knezь Vlьkašinь Milatovićь, knezь Priboje Mьstnovićь' *itd.* 189. 190. (1378). 202. (1382). ili po takom poslu na dvoru ili po upravi nad kojim krajem pomińe se malo poslije u kraļa Dabise još nekoliko knezova. 222. (1392). 225. (1395). u istoga se kraļa pomińe od Dońih Krajeva i od Usore naj prije po jedan vojvoda s braćom pa za svakim vojvodom ide po jedan knez sa svojom braćom, a to je takođe svjedočanstvo da su knezovi još upravļali tijem zemļama i to uz vojvode. 225. 226. (1395). u to se vrijeme počińu knezovima zvati i sinovi takih knezova i cijelo pleme ńihovo: vojvoda Hrvoje koji bješe ,hercegь spletski' i ,knezь Dolnėhь Kraj' u isto vrijeme (Mon. serb. 250 *god.* 1400. 253 *god.* 1401. 254 *god.* 1405) imaše sina Baošu koji za života očina bješe ,knezь'. 248. (1400). u vojvode Sandaļa Hrańića bjehu ne samo dva brata Hrańića, Vukac i Vuk, knezovi u jedno vrijeme nego i daļa rodbina . . . Mon. serb. 256. 257. (1405). 284. 288. 291. (1419). 300. 301. (1420). 373. (1433). vojvode Radosava Pavlovića (kome i otac Pavao Radinović i djed Radin Jablanić bjehu knezovi) sin Ivaniš bješe za života očina knez kad mu nije bilo ni četrnaest godina, i dva brata Ivaniševa, Petar i Nikola, bjehu u jedno vrijeme knezovi. 376. (1433). 414. (1442) *itd.* to je išlo tako da naj poslije ne bješe vlastelina koji ne bi bio knez, ako nije bio vojvoda ili župan: jos 1399 godine između ńih 13, koji su svjedoci na poveļi kraļa Ostoje, petorica su vojvode, jedan tepačija, a ostali svi knezovi. 231. u drugoj poveļi istoga kraļa 8 svjedoka, svi knezovi. 273. (1409) *itd.* ali se u to vrijeme jos jednako zvaše i onaj vlastelin samo knez, koji otpravļaše državni posao na samom dvoru vladalačkom; on se razlikuje od ostalijeh tijem što se zove bosanski knez; dvojica se tako pomińu: u kraļa Tvrtka Tvrtkovića 1433 od tri svjedoka, od kojih je jedan vojvoda a drugi ,dvorьski', treći je ,knezь bosanьski Tvrьtko Borovinićь'. 375. u kraļa Tomaša Ostojića 1466 između 14 svjedoka, vojvoda i knezova, jedan je ,knezь bosanьski Radićь Mozolićь'. 440. u tom se starom značeńu jošte i u dubrovačkoj državi zvaše knezom (*tal.* conte) onaj vlastelin koji bi bio određen da izvan samoga Dubrovnika u kom mjestu starješuje: taki se pomińe ,knezь u Stonu' ili ,stońьski' 1405—1420. (Spom. sr.) 1, 64. 135. 149. ,knezь u Konavlahь' 1422. 1, 161. 163. takoga kneza imahu Dubrovčani 1402 i u Šibeniku: ,knezь šibenički'. 1, 40. takoga kneza imaše i herceg Hrvoje na Hvaru. 1, 88. (1407). a vojvoda ih Radosav imaše više u Sokolu. 1, 161. 163. (1422). taki bješe 1451 ,knezь i kapetanь kotorski' kojega postavi republika mletačka. Mon. serb. 463. taki se knezovi mogu misliti i kad herceg Stjepan piše 1461: ,Zapovėdamь vojevodamь, knezovomь, županomь, carinikomь, globaromь, katunaromь i vsakoga stajanьja ļudemь, slugamь nasemь'. 485. i kad piše kraļ bosanski 1461: ,Zapovidamo slugamь kraļevьstva mi, vojevodamь, knezovomь, županomь, carinikomь'. 489. 491. kad kad vlastelu dubrovačku poslanu k sebi nazivaju knezovima gospoda drugih zemaļa: prvi to čini ban bosanski potońi kraļ Tvrtko godine 1375—1382. 184. 201. za ńim Đurađ gospodin zetski. 204. (1386). vojvoda Radič Sanković. 220. (1391) . . . Hamza beg. 515. (1472). i carica Mara. 535. (1451—1487). vojvoda Ivanis Pavlović naziva tako tri vlastelina dubrovačka koji su mu bili carinici. (Spom. sr.) 2. 114. (1448—1449). kraļ Ostoja naziva knezom i ļekara dubrovačkoga Bartola. 1, 134. (1417). sto strana gospoda zvahu dubrovačku vlastelu knezovima, jamačno je to uzrok te i sami Dubrovčani jedan put pišući vojvodi Hrvoju i dva puta pišući despotu Stefanu nazivaju poslanike svoje knezovima. 1, 28. (1400). 160. 165. (1422). a godine 1466 u poslu sa stranom gospodom nazivaju i četiri sudije svoje knezovima. 2, 127. 129. — *u ostalijem primjerima onoga doba i u mlađima ne može se svagda razabrati pravo značeńe. od prilike je čovjek u državnoj službi, časti.* Prid velim knezom poļičkim. Stat. poļ. ark. 5, 306. Knez stola lapačkoga. Mon. croat. 71. (1448). Jerkuli Bobaļeviću, koji bješe tuj (*u Konavlima*) knez. N. Naļešković 1, 332. Gospodinu Nikši Andretiću knezu dubrovačkomu 1565. 1, 337. Prokļińaju se knezi i oficijali ńihovi. Š. Budinić, ispr. 134. Svu oblast ku ima gospoda mu bihu pustila sasvima, knezom ga zovihu. Đ. Baraković, vil. 51. Prešno odpravi poklisare k Dubrovniku svijetlu gradu, knezu i vijeću šļući dare. I. Gundulić 389. Knez šibenski ki je bio. J. Kavańin 111a. Kad ideš s svojijem protivnikom prid kneza. S. Rosa 112b. — *kao grof* (*ńem.* graf). Knez Bernardin (*Frankapan*). Mon. croat. 179. (1499). Knez palatinski jistvinonosac. Š. Kožičić 22a. Godifred i Balduin brata, galatski knezi. 24b. Gospodinu Đurđu knezu Zrinskomu. D. Zlatarić III. Rudolfa prvoga komeša ili kneza od Aspurg. F. Glavinić, cvit. 138b. Da Mladin knez Bribira tu ne globi putnićira. J. Kavańin 87a. Vukoslavić knez od Vareš, ban od Hluma. 108a. Mihaļ brat mu knez nazvani od palače. 113a. Zato kneže moj Fanfońa . . . 163b. Knez ,conte'. I. A. Nenadić, šambek. 6. Poslije ovoga doseli iz Bosne knez Jovan Todorović. M. A. Reļković, sat. B5a. Međ ńima su i četiri kneza Oršić Adam . . . M. Katančić 69. — *kao vlastelin, plemić koji je podložan samo vladaru* (*ńem.* fürst) *ili uopće visoki plemić.* Tere knezu Marku po tihora besijaše. Nar. pjes. *u* P. Hektorović 18. Na koji mijer poslaše kraļu ugarskomu izabravši dvanaest knezova. M. Divković, bes. XVI. Zli markezi, žene i ļudi, knezovi. M. Orbin 255. Čim s junacim

dam je bio [illegible] Markovič Ivan [illegible] [illegible] ukom osvetio [illegible] staroga Vladi[illegible] I. [illegible] dulić 318. Skupiše se sred Varšove sve vojvode [illegible] i knezovi. 397. Vojevode, knezi i bani [illegible] [illegible] redkom jezde u [illegible] 398. Radosil [illegible] [illegible] je. 138. Petronila ne hteća [illegible] [illegible] muža vazeti. F. Glavinić, cvit. 308. [illegible] [illegible] kraļe i bane i knezove uzimaše. [illegible] 151. [illegible] 2. 161. Bi rečeno, od smederevskijeh [illegible] knezova staro izlazi [illegible] 2. [illegible] [illegible] gospoda, knezi i bani kupili se [illegible] [illegible] Kanavelić, iv. 6. [illegible] [illegible] ostali [illegible] glavate, bane i kneze [illegible] A. Vitajić [illegible] 59. Kneza, bana, cara, kraļa [illegible] 153. Knez [illegible] koji [illegible] [illegible] odabran. S. Badrić, [illegible] 18. [illegible] mogue knez [illegible] samo jednoga [illegible] [illegible] [illegible] pred. 51. Knezovi bosanski [illegible] [illegible] kuće i plemena veliki [illegible] And. Kačić, razg. 277. [illegible] vlastelama, kapetan [illegible] Nar. pjes. vuk. 1, 195. [illegible] 1, 613. Stare [illegible] [illegible] Kod nekoga kneza [illegible] [illegible] Grahova kneže! 3, 46. [illegible] Srbiji (naj) prije Miloša [illegible] kraļem, i u Crnoj Gori [illegible] frane, prince, [illegible] značena pod [illegible] kńaz. Među ńima crnogorski [illegible] vuk. 4, 12. I Milošu [illegible] [illegible] kneza Danila. [illegible] vremena kneza Miloša [illegible] vlade, na Cetińe na [illegible] Ferman da [illegible] Crnogor[illegible] [illegible] narodu, herceg. [illegible] [illegible] I. Gundulić [illegible] strane zemļe [illegible] [illegible] djelim [illegible] [illegible] prekopčkijeme [illegible] Šišmir [illegible] Vasiļa, silna kneza [illegible] Lazar (vidi sprijeda). [illegible] kneza i Lazra [illegible] Do povibe slavni kneže [illegible] 2, 291. On [illegible] 2, 309. Slava [illegible] srpski kne [illegible] Kad knez Lazar [illegible] Belina rječniku [illegible] t. j. vlastelin [illegible]

d. knez, od kne[illegible] [illegible] turskom u Srbiji [illegible] kneza koji se [illegible] [illegible] i oborknez [illegible] [illegible] baškneze [illegible] [illegible] . . . u krajini [illegible] nit ni upravļali nego knez [illegible] sotimi . . . ovakovi knežinski knezovi [illegible] zovni se danas zovu [illegible] [illegible] od oca sinu, kao [illegible] [illegible] danas što ostaje . . . [illegible] naroda da [illegible] narod imao [illegible] [illegible] preko ovijeh knezova [illegible] udarao na nahije, pa [illegible] razrezivali na knežine, i po [illegible] svojoj knežini s knetovima [illegible] sa seļacima na ļude, knezovi [illegible] Turcima, porezu kupili [illegible] je imao [illegible] lasno i [illegible] tijek [illegible] kojekakve [illegible] nije mogao natječati [illegible] dužan je bio [illegible] zatrebalo za [illegible] svoje knežine [illegible] kod Turaka, [illegible] vaļalo da je rječit i slobodan, svi su [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] stala su [illegible] [illegible] od [illegible] vijeka . . . samo su Ka[illegible] [illegible] staro i (Negotinu) i bili pravi [illegible] knezova bilo je do skora i u S[illegible] i u Bačkoj . . . i za vremena K[illegible] u [illegible] knežini bio je pored vojvode [illegible] knez, [illegible] vojvoda bio pravi gospodin [illegible] bila gotovo još maña [illegible] pod T[illegible] [illegible] poslanici slali u [illegible] ovare i dogo[illegible] [illegible] sa se [illegible] iz koje su na[illegible] Miloša Obrenovića po knez[illegible] [illegible] i pod Turcima, samo [illegible] nego [illegible] narod [illegible] Miloš bio go[illegible] [illegible] po slavnoga kneza [illegible] kad su se [illegible] i oni su se [illegible] beogradskoga, [illegible] sam Miloš prvijeh [illegible] potpisivao [illegible] [illegible] i druge [illegible] kńaz' (vidi kod [illegible]) Miloš [illegible] vlade svoje [illegible] u Srbiji sa svijem [illegible] kapetanima, na[illegible] Turkeije, a kne[illegible] [illegible] u narodu [illegible] u Crnoj Gori u sva[illegible] knez se [illegible] se može reći [illegible] prvi je serdar, [illegible] knez, i [illegible] kao i ser[illegible] knez. [illegible] [illegible] knetovo [illegible] [illegible] 20 [illegible] Kulin [illegible] knezom [illegible] oborknez Ivo' [illegible] Nar. [illegible] 4. 19. [illegible] srpske kne[illegible] [illegible] knezovi [illegible] i knetove [illegible] 4. 110. [illegible] poklańajte [illegible] Knezove [illegible] 4. 212. [illegible] beogradske [illegible] vojevode, [illegible] Na vojvode i na [illegible] knezove [illegible] Sve [illegible] 162. [illegible] u Crnoj Gori od kako [illegible] Danilo, odmah je [illegible] u Crnoj Gori [illegible] [illegible] zborn. [illegible]

e. [illegible] sela u Srbiji [illegible] srpskoga kneza [illegible] bio od danas do sjutra. [illegible] imao, u [illegible] postavļali kneza [illegible] kupiti, a poslije ga niko [illegible] vremena Miloševa uk[illegible] [illegible] nije od ńih ostalo samo [illegible] u Bačkoj i u Banatu po[illegible] [illegible] danas [illegible] opštine [illegible] u [illegible] [illegible] pa ga u [illegible] seoskijem po[illegible] Vuk [illegible] Knez Putnik [illegible] [illegible] sa knetovi veli[illegible] Glasnik [illegible] 1799. On bi po[illegible] [illegible] M. A. Reļković [illegible] 71. [illegible] opšte[illegible] s knezom i s ostalim [illegible] I. Jablanović [illegible] seli [illegible]

nome, kod Vukica kneza od Vilusa. Nar. pjes. vuk. 4, 25. Gori mu glava kao futoškom knezu. (u Bačkoj). Nar. posl. vuk. 44. Ako je bratstvo sve u jednome selu, to se glava bratstva i sela zvao prije knez. V. Bogišić, zborn. 520.

f. *prezime. — U naše vrijeme.*

g. *u prenesenom smislu, ńeka riba.* Knez duguja, Coris iulis. G. Kolombatović, pesci. 17.

h. *u prenesenom smislu, ńeka gļiva.* Knez. najviše u pl. knezovi, Agaricus caesareus L. u Hrvatskoj. V. Arsenijević.

2. KNÉZ, *m. ime selu u protopresviteratu temišvarskom.* Šem. prav. 1878. 88 *gdje se dodaje:* Ovo je selo bilo dobro kneza Pavla Bračkovića, te se otud i proziva Knez, *odakle se vidi da je ista riječ što* 1. knez. — *I prije našega vremena ima takovo (ako nije isto) mjesno ime.* Knezь. S. Novaković, pom. 134.

3. KNÊZ, *m. vidi:* Kuća đe se sakupļaju na blagovańe i na dogovor zove se ,domaćina', stanovi pojedinih zadrugara ,kleti'. plemenitaši zovu ,knez'. V. Bogišić, zborn. 7. — *nejasno i sumńivo.*

KNÊZI, *m. pl. mjesno ime.* — *isporedi* 2. knez. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 134.

KNÈZICA, *f. vidi* knegińa. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltiģijinu* (,contessa' ,gräfinn'). Olga prva knezica krstjanska. A. Kanižlić, kam. 471. — *nepouzdano.*

KNEZIĆ, *m. ńekakav prišt u uhu. — Samo u Stulićevu rječniku:* ,pustula in aure'.

KNÈZIJA, *vidi* kneżija.

KNEZIKA, *m. ime muško.* — XVI *vijeka* Selo ke je bilo Knezikino, a na nas je selo s pravdom spalo za tadbine ke je činel *(sic)* rečeni Knezika. Mon. croat. 330. (1565).

KNEZIKIN, *adj. koji pripada Knezici, vidi* Knezika.

KNÈZLAC, Knezlàca, *m. selo u Dalmaciji u kotaru kotorskom.* Repert. dalm. 1872. 41.

•KNEZNICA, *f. ńeka gļiva. — U Bjelostjenčevu rječniku:* v. blagva. 2. ono belo iz čega kneznica zhaja ,volva', *i u Stulićevu:* v. blagva *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* — Kneznica, rus. княжница (Rubus arcticus), fungus herilis (Bjelostjenac), boleto, fungo rosso (Stulli), Agaricus deliciosus L. B. Šulek, im. 148.

KNÊZOV, *adj. koji pripada knezu, vidi* knežev. — *U starom spomeniku čakavskom, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (knezova žena *kod* knegińa). Ako ne bude onde knezova člověka. Zak. vinod. 75.

KNEZOVAC, Knezovca, *m. ime selu u Međumurju. (kajkavski)* Knezovec. Schem. zagr. 1875. 111.

KNEZÒVĀŃE, *n. djelo kojijem se knezuje. — U Vukovu rječniku.*

KNEZÒVATI, knèzujêm, *impf. biti knez, raditi kao knez. — isporedi* kneževati, knegovati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* knèzovâh, *u impt.* knèzûj, *u ger. praes.* knèzujući; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.* knëzovâ *i part. praet. act.* knëzovao, knëzovāla. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,esser conte' ,comitem agere' 222ª), *u Stulićevu* (,comitem agere'), *u Vukovu* (,knez sein' ,impero ut knez'). Ki mnokrat knezova ovdi sad počiva. N. Naļešković 1, 344. Nego on noka gleda, ko će mu u napredak knezovati. Vuk, dan. 3, 142. U kojoj je *(otaģbini)* tada već knezovao sin Karađorđev Aleksandar. M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 211. Knez knezuje kô da i caruje. Osvetn. 1, 68.

KNÉZOVIĆ, *m. prezime (po ocu knezu). — Pomińe se od* XVIII *vijeka.* Knezović od Hercegovine. And. Kačić, kor. 454. Ludovik Knezović. Norini 63. Knezović. Schem. bosn. 1864. XVIII. Schem. herceg. 1873. 254.

KNEZOVĻANI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 79.

KNEZÓVSKÎ, *adj. koji pripada knezovima. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,den knezovi gehörig' ,των knezovi').

a. *adj.* Pucao na knezovskoga momka. Vuk. grada. 129. Knezovska je vlast bila gotovo još mańa nego pod Turcima. Vuk, živ. 252.

b. *adv.* knezóvski, *kao knezovi.* U ostalom *(su)* oni narodom dosta knezovski vladali. Vuk, dan. 2, 97.

KNEZ-SELO, *n. ime selu u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 125.

KNÊŽ, *adj. koji pripada knezu, vidi* kneżov. — *Postaje od* knez *nastavkom* j. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* кънęжь, *rus.* княжь, *češ.* kněži, *poļ.* książy. — *U starijim kńigama do* XVI *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (кнежь ,τοῦ кнезь'). Knežь člověkь. Mon. serb. 263. (1389—1405). Što bi u kući prateži i imanьja kneža. Spom. sr. 1, 161. (1422). U kući kneži. 1, 163. (1422). Brez voļe kneže. Zak. vinod. 73. Od pristava kneža. Stat. poļ. ark. 5, 274. Pašišća do zemļe kneže, ke se zovu vlaske. Mon. croat. 3. (1321). Pod pečati našimi knežimi i sudačkimi. 73. (1448). Kneža milost vidivši nase tvrdińe. 182. (1500). Knežim poveļenjem. Š. Kožičić 56ᵇ. Meju to pride sin kneži. F. Vrancić, živ. 36. — *I kod mjesnijeh imena, od kojijeh su se ńeka uzdržala (često okrńena) do našega vremena, n. p.* Kneža Gorica. Za Knežu Goricu. Mon. croat. 99. (1466). *vidi* Knežgorica. — Kneže poļe. Kneže poļe moje je. Starine. 12, 24. *(oko god. 1696—1703). vidi* Knež-poļe. — Knež Studenac. Narekoše ime tomu vrutku Knež Studenac. Mon. croat. 31. (1325). — Kneža Vas. V Kneži Vsi. Mon. croat. 128. (1486). — *vidi i* Kneždvor.

KNEŽAD, *f. coll. u Stulićevu rječniku:* ,magnus comitum numerus'. — *Kao množinu prema dem.* kneze, kneżeta, *ali ova riječ nije potvrđena, s toga je i* kneżad *nepouzdano.*

KNEŽAK, Kneška, *m. ime seocu u Hercegovini.* Statist. bosn. 121.

KNEŽDVOR, *m.* kuću, sada općinsku gdje je negda stajao dvor knezova Frankapana u Vrbniku na Krku. zovu i sada: ,Kneždvor'. I. Milčetić. — *Isto je što* knežev dvor (*vidi* knez).

KNÉŽÊŃE, *n. djelo kojijem ko kneži. — U Vukovu rječniku.*

KNÈŽEV, *adj. koji pripada knezu. — isporedi* knezov, knež. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,comitis, ad comitem spectans'), *i u Vukovu.* Kade dođe Jezus u dom knežev. N. Rańina 169ª. matth. 9, 23. Ki kneževijem od istine ne hteć riječim vjerovati. P. Kanavelić, iv. 120. Za kneževa sina naj mlađega. Nar. pjes. vuk. 1, 238. Zdravo da si, kneževa vojvodo! 2, 302. Već ja viđeh kneževa zelenka. 2, 308. Na kneževa mlada barjaktara. 2, 315. Pa im doma mirovati nema i čuvati kneževa Cetińa. Osvetn. 2, 103.

KNÈZEVAC, Knèžêvca, *m. ime mjestima u Srbiji. a)* (Kńaževac), *okružna varoš u okrugu*

kn..evačkom. M. Đ. Milićević, srb. 811. *vidi* Gurgusovac. — *b) selo u okrugu biogradskom.* K. Jovanović 97. — *c) selo u okrugu rudničkom.* 146. — *Pominje se i prije našega vremena, može biti jedno od ova dva sela.* Knezevacь. S. Novaković, pom. 134.

KNÈŽEVAČKÎ, *adj. koji pripada Kneževcu.* Knezevački okrug. M. Đ. Milićević, srb. 824. Kneževački zbeg, strmenito mjesto u okrugu biogradskom. Glasnik. 19. 171.

KNEZÈVÂŃE, *n. djelo kojijem se knežuje.* Moju rusu ne gledajte glavu, nit' žalite kneževańa moga. Osvetn. 3, 150. Kad se nada kneževańu svomu, a jadno nam bilo kneževańe. 6, 65.

KNEZÈVATI, knèžujêm, *impf. vidi* knezovati (*i vidi akcenta*). — *U naše vrijeme.* Za dovijeka ćes nama kneževati. S. Ļubiša, prip. 70. U zao nam čas knežuju i banuju. 199. Kim bi 'nake kneževale glave. Osvetn. 6, 65.

KNEŽEVČIĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Kneževčiću. Sr. nov. 1873. 423.

KNÈŽEVIĆ, *m. prezime (knežev sin).* — *Između rječnika u Daničićevu* knezevićь ,filius τοῦ knezь', dolazi kao prezime Vuku sinu kneza Lazara).

a. *ističe se još značeńe, kao knežev sin.* 1410 zakla Musija Vlьka Kneževića. Okáz. pam. šaf. 75. Kad to čuo Knezević Ivane (*bio je knez i knežev sin*). Nar. pjes. vuk. 1. 197. Lovio po planini nekaki knezević. Nar. prip. vil. 1867. 797.

b. *kao prezime uopće.* Pisme duhovne razlike sastavļene od o. f. Petra Kneževića iz Knina reda s. o. Franceška. P. Knežević, pism. m. Pavla Knezevića. Glasnik. II, 1, 14. (1808). Uroš Knežević. Nar. pjes. vuk. 3, 570 (*među prenumerantima*). Lazar Knezević. Sem. prav. 1878. 21. Milutin Knežević. Rat. 339.

c. *kao ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom* (*jeli isto što* Kneževčić?). — *isporedi* Kneževići. Livada u Knezeviću. Sr. nov. 1872. 849.

KNÈŽEVIĆI, *m. pl. mjesno ime* (*plur.* Knežević).

a. *selo u Boci kotorskoj.* Sem. kot. 1875. 25.
b. *selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 65.
c. zaselak u opštini bijostanskoj (u okrugu užičkom). Ļ. Stojanović.

KNEZEVIĆ-KOSA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 60.

KNÈŽEVINA, *f. vidi* knestvo, b. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* ,provincia cujus dominus comitis titulum gerit'. Još on hoće moju kneževinu. Nar. pjes. petr. 2. 151. U knezevini Srbiji žiteļi su sami Srbi. M. Pavlinović, razg. 12. Ugovor sklopļen između vlade austrijanske i kneževina moldavske i vlaske. Zbornik zak. 1865. 236.

KNÈŽEVO, *n. upravo je adjektiv* knežev *u srednem rodu, a upotrebļava se kao supstantiv.*

a. *vidi* knestvo. — *U Mikaļinu rječniku:* knezevo, vladavstvo od kneza ,dominatus comitis'.

b. *mjesno ime.*

a) vidi Knež-poļe. — *U knizi pisanoj* XVII *ili* XVIII *vijeka.* Po Slabinu i po Knezevu. Starine. 12, 25. (*oko 1696—1703*).

b) selo u Srbiji u okrugu topličkom. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 391.

c) pomińe se kao selo prije našega vremena, može biti isto što kod b). Kneževo (selo). S. Novaković, pom. 135.

KNÈŽEVSKÎ, *adj. vidi* knezovski. — *U naše vrijeme.*

a. *adj.* Kneževska vlada Schwarzburg-Sondershausenska. Zbornik zak. 1865. 1.

b. *adv.* knèževski. Ali knez smišļa knezevski, i ustaje da radi kneževski. Đ. Daničić, isai. 32. 8.

KNÈZEVSTVO, *n. vidi* kneštvo. — *Načińeno prema* kraļevstvo. — *U pisaca našega vremena.* I tako je od paše isposlovao priznańe kneževstva. M. Pavlinović, razg. 87. Ugovor ovaj vaļa i za kneževstvo lichtensteinsko. Zbornik zak. 1871. 120.

KNEZGORICA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 60.

KNÈZICA, *f. mjesno ime.*

a. rječica u bosanskoj krajini, izvire u Knežpoļu i utice u Unu između Kostajnice i Dubice. M. Ružičić.

b. *selo u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom.* Repert. dalm. 1872. 22.

c. *u Srbiji. a) selo u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 125. — *b) selo u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 142.

KNÈZIČKÎ, *adj. koji pripada Knežici.* Knežička (*opština*). K. Jovanović 142.

KNEZIĆ, *m. vidi* knezević. — *Između rječnika u Daničićevu* (knežićь *uz* kneževićь).

a. *knežev sin (i mladi knez).* Knezь Lazarь rodi 2 sina i dьštere 5: prьvij synь Stefanь.... 2. zovemi Vlьkь Knežićь... Okáz. pam. šaf. 72. Dva unuki, dva knezići, Aleksandro s Konstantinom, dva prjedragi kamenčići silo s babkom Katarinom. J. Krmpotić, kat. 78. Vaspitanje ovih knezića sasvim je patrijarhalno. S. Tekelija, letopis mat. sr. 120, 67.

b. *prezime uopće.* Lazar Knežić. Nar. pjes. petr. 1, 356 (*među predbrojnicima*).

c. *vidi* knegić.

KNÈZIĆI, *m. pl. selo u Bosni blizu Proslapa.* Schem. bosn. 1864. 48. — *plur.* Knezić.

KNÈZIJA, *f. vidi* knestvo. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* knèžîjâ. — *Na tri je mjesta pisano sa z mj. ž: u Bjelostjenčeva rječniku, u M. Alberti 178 (nepouzdano jer je na drugijem mjestima ž, vidi c), u J. Kavańin 161b (nepouzdano, jer je cijela kńiga loše štampana). — Od* XIII *vijeka (vidi b), a između rječnika u Belinu* (,contea, stato di conte' ,comitatus' 222a), *u Bjelostjenčevu* (knezija, *vidi kod* knestvo), *u Stulićevu* (*uz* knezevina).

a. *vidi* knestvo, a. Za knezije gospodina Stipana Nikolića. Stat. poļ. ark. 5, 303. Za knezije kneza Đure Sinovčića. 314. Pokle ulizu u oblast ili kneziju. Š. Budinić, ispr. 139. Svoje kuće uzvisiteļ bi, knezijom ku naresi. J. Kavańin 161b. A Vladislavu povjeri kneziju današńe gorńe i dońe Rame. M. Pavlinović, razg. 37.

b. *vidi* kneštvo, b. S knežije od vsakoga mesta dva župana. Mon. croat. 41. (1275). Imevši tagda bistricku kneziju. Š. Kožičić 56a. V zagrebskoj i v drugih knezijah. Mon. croat. 267. (1572). Knežija senska, krčka i modruska. F. Glavinić, cvit. 139a. Bela... darova im (*Frankopanom*) knezije. 140a. U Bakru, knežije vinodolske gradu. 229b. Porobise kneziju aliti jupu Nitrinsku. P. Vitezović, kron. 190. Obrnu vnoge gradske meje aliti knežije na svoju stran. 206. U kneziji od Cetine. M. Bijanković 12. Sluga Božji Toma Bakas rođen u dońoj Slavoniji u

mistu zvan u Erdod u kneziji valpovskoj. And. Kačić, razg. 15. On mu po stolu brašnom nacrta knežiju. M. Pavlinović, rad. 13. U knežiji Derby. 33.

c. *mjesto (kuća) gdje sjedi knez.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka koji ovako prevodi lat.* praetorium *(isporedi i* d). Prijamsi Isusa u kneziju, sabraše na ń svu družbu. M. Alberti 162. matth. 27, 27. A vojnici povedoše ga unutra u dvor knezije. 178. marc. 15, 16. Privode dakle Isusa od Kaife u kneziju. 501. joann. 18, 28.

d. *mjesno ime (može biti da je po značeńu kod* c): *a) u Istri* (XII *vijeka).* Put veliki ki gre s Knežijo v Pul. Mon. croat. 20—21. (1275). — *b) u hrvatskom primorju* (XV *vijeka).* Do Knezije, i ta Knezija je v ermanskoj meji. Mon. croat. 115. (1475).

KNÈZINA, *f. vidi* kneštvo *i* knezevina. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* knĕžînâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,contea, stato di conte' ,comitatus' 222b) *gdje se naj prije nalazi, u Stulićevu (u.* kneževina *iz Habdelićeva), u Vukovu* (,das gebiet eines knez' ,provincia τοῦ knez').

a. *vidi* kneštvo, a. Poklisarštine i knezine. B. Zuzeri 193.

b. *vidi* kneštvo, b. Posvojiše Kalabriju sa svijem bližńijem knežinam. I. Đorđić, ben. 177.

c. *po predašńemu značeńu (kod* b) *kraj što skraća nekoliko sela, a nad ńim je knez (vidi ovu riječ pod* d) *ili oborknez.* — *isporedi* pleme *i* župa. — *vidi u Vukovu rječniku kod* knežina: U Srbiji je od prije svaka nahija bila razdijeļena na nekolike knezine, n. p. Mačva je bila jedna knežina šabačke nahije, Pocerina druga, a Tavnava treća; tako su knežine zvorničke nahije na desnoj strani Drine bile Jadar i Rađevina, a nahije kragujevačke Gruža, Lepenica i Jasenica, itd. za vladańa Crnoga Đorđija bio je po jedan ,vojvoda' u svakoj knežini . . . knežine su opet bile razdijeļene na srezove nad kojima su bili kapetani ili veliki buļubaše. prvijeh godina vladańa Miloša Obrenovića nad knežinama su bili knezovi od prilike kao i za vladańa turskoga; ali kad on, gotovo pred svršetkom vlade svoje, knezove nazove kapetanima, onda se i knezine nazovu ,srezovima', i tako toga imena u Srbiji gotovo nestane; tako se n. p. sad onamo mjesto ,knežina Mačva' piše: ,mačvanski srez'. — Dok pogubim Birčanin-Iliju, obor-kneza ispod Medednika . . . on Turčinu ne da u knežinu, kad Turčina u knezini nađe, topuzom mu rebra isprebija. Nar. pjes. vuk. 4. 139. Nahija je svaka *(u biogradskom pašaluku)* razdijeļena na knezine koje po naj više imaju osobita, po svoj prilici vrlo stara, narodna imena, naj više od voda i brda oko kojije su: tako su n. p. knežine . . . nahije vaļevske: Posavina, Jadar, Ļig ili Podgor; nahije užičke: Crna Gora, Rujno *itd.* tako su isto razdijeļene i one nahije izvan pašaluka biogradskoga, n. p. u nahiji kruševačkoj jedna se knezina zove Župa: . . . u vučitrnskoj knezina kopaonička. Drenica, Krasnićani (pleme; no pravu razliku između plemena i knežine ja za sad ne znam kazati). Vuk, dan. 2. 56. Ne bješe takve pekne u svoj knežini. S. Ļubiša, prip. 204. Sva ta knežina imala je 792 kuće i 956 poreskih glava. M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 669. Da mu se ubiju volovi orači i da ih knezina pojede. Pravdonoša. 1851. 25. Općina nema, nego knezina koju sastavļaju po nekoliko selija *(u Hercegovini, Crnoj Gori, Boci).* V. Bogišić, zborn. 511.

d. *mjesno ime u Bosni a) selo u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 97. *b) kraj u okrugu travničkom.* Knežina, predjeļe iz više sela turskih i krstjanskih, ima ugodan položaj kraj Vrbańe. F. Jukić, zemļ. 25.

KNEŽINA BARA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva kod Knezine Bare. Sr. nov. 1872. 301.

KNÈZINICA, *f. dem.* knežina. — *U naše vrijeme.* Više Risna je na planini knežina Krivošije, a još dvije male knežinice od kojih se jedna zove Ubli a druga Ledenice. Vuk. poslov. XVI.

KNÈZÎNSKÎ, *adj. koji pripada knežini.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,von knežina'). Svaki se čovek može tužiti na knezinskoga i na sreskog kneza magistratu. Vuk. grada. 192. Knezovi su se skupļali na različne dogovore kako seoske tako i knezinske i nahijnske. rječn. *kod* kmet.

KNÉZITI, knezîm, *impf. zvati, nazivati knezom.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* knĕžâh, *u aor. 2 i 3 sing.* knĕžî, *u part. praet. pass.* knezen: *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,als knez tituliren' ,appello τὸν knez').

a. *aktivno.* — *U jedinom primjeru ima dativ mj. objekta.* Posekao mi oca, pa meni knezi. P. M. Nenadović, mem. 182.

b. *sa se, refleksivno, graditi se knezom.* — *U Vukovu rječniku:* sich zum knez machen, sich diesen namen anmassen' ,arrogare sibi τοῦ knez dignitatem'.

KNEZJE, *n. vidi* kneštvo, b. — *U spomeniku* XII *vijeka (prepisanome* XIII). Iže bě dedič vlada n ju knežьja otočьkoga. Starine. 13, 207. (1185 *prepis.* 1250).

KNEZNICA, *f. vidi* kneznica. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Kneznica ,kaiserling (schwamm)'. Vijenac. 1878. 43. 692.

KNEZNIĆ, *m. prezime.* — *Pomińe se* XVIII *vijeka.* Žarko Kneznić, Ugrin Kačić. J. Kavańin 232a.

KNEZÓPOĻAC, Knežòpóļca, *m.* čovjek iz Kneževa poļa (Knez-poļa) više Dubice. M. Ružičić.

KNÊZ-PÔĻE, *n. mjesno ime u Bosni.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (u Bosni u nahiji bajnolučkoj kao knezina u kojoj žive sami Srbi zakona grčkoga). Poļa ili ravnine naj znatnije su oko Save, Une i Bosne, zatim . . . Knež-poļe . . . F. Jukić, zemļ. 2. Knezpoļe, predjeļe ristjansko od 2000 kuća. 19.

KNÊZ-STRÂNA, *f.* mjesto na Lebreniku.

KNIĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Ńiva u Kniću. Sr. nov. 1873. 511.

KNIĆ, *m. ime selu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 118.

KNIĆANIN, *m. čovjek iz Knića.* — *Množina:* Knićani. — *U naše vrijeme, i kao prezime.* Stevan Petrović Knićanin rođen je u selu Kniću. M. Đ. Milićević, srb. 286. Stevan je naj pre bio momak u kneza Miloša koji ga je i prozvao ,Knićaninom' po selu u kom se rodio. 287. Stefan P. Knićanin. *u* Nar. pjes. vuk. 3, 574 *(među prenumerantima).*

KNIĆSKI, *adj. koji pripada Kniću.* Knićska *(opština).* K. Jovanović 118.

KNÎN, Knina, *m. trgovište u Dalmaciji u kotaru kninskom.* Repert. dalm. 1872. 16. — *isporedi* Knin. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc., i voc.* Knine. — *Stariji je oblik bio* Tnin *(vidi). oblik*

u Kn[illegible] po[illegible]ten od xvii vijeka. Gdi gradi Kn[illegible] [illegible]. D. Baraković, vil. 296. Knezi od Knin[illegible] [illegible] Svadici [illegible] J. Kavańin 231a. Pisme . . . od o. [illegible] Petra Kn[illegible] iz Knina. P. Knežević, pism. [illegible] Kńigu pise Kuna Asmaga, bas u Kninu [illegible] bijelomu. And. Kačić, razg. 252a. I sam [illegible] u svatove [illegible] od Lijevna Kninu bijelomu. Nar. pjes. marj. 150.

KNINA, *f. ime rodu [illegible] vijeka.* [illegible] rijeku u Krajinu [illegible]. *u [illegible] spomenika [illegible]* Spom. stoj. 9. (1254—1264). — *b) u Daničićevu rječniku,* selo u srpskoj zemlji koje je [illegible] Milutin dao Hilandaru [illegible] Stefan potvrdio. Mon. serb. 68. (1293—1302). 111. (1318). [illegible] blizu Peći. *[illegible] vijeka*

KNINAC, Kninca, *m. u Daničićevu rječniku:* Kninac, u srpskoj zemlji selo koje je [illegible] Milutin dao Hilandaru [illegible] Stefan potvrdio. Mon. serb. 68. (1293—1302). 111. (1318). [illegible] blizu Peći.

KNINOPOĻSKI, *adj. [illegible]* *U jednoga pisca [illegible]* [illegible] Kninopoļski. D. Obradović, [illegible]

KNÎNSKÎ, *adj. koji pripada Kninu.* Ban [illegible] ski. And. Kačić, [illegible]

KNINSKO POĻE, *[illegible] Dalmaciji [illegible] kninskom* [illegible] 72. [illegible] *Po[illegible] od xviii vijeka* [illegible] Kninskom Poļu. D. [illegible], ba[illegible] 126.

KŃÎN, [illegible] *vidi* [illegible] *Dealo i [illegible]* Pri[illegible] s. Georgija, ba[illegible] pred gradom Kninom, u [illegible] D. Obradović, [illegible] 327. Pri Kninu [illegible] [illegible] 132. [illegible] Kninu. [illegible] [illegible] pinata[illegible]

KNIŃANIN, *[illegible]* Kninani. [illegible] Starine. 12. 21. [illegible] P. Kn[illegible]

KNITI, kńijem, *impf.* [illegible] *Bosni.* [illegible] ruke [illegible] Nar. [illegible] I, 485. Običi [illegible] 138. [illegible] *pasmo* [illegible] j. koje [illegible] ruke [illegible] Nar. pjes. [illegible]

1. KŃA, *f. vidi* 1. *i* [illegible] [illegible] Turkińe. 2. [illegible] [illegible] pak iz [illegible] [illegible] kńa [illegible] M. Pavlinović

2. KŃA, *f.* [illegible] M. Pavlinović [illegible] *vidi* [illegible]

KŃAGO, *m. vidi* kļuko. [illegible] *Istri.* Kna[illegible] mutilus[illegible] D. Nemanić, čak. kroat. stud. [illegible]

1. KŃAK, *adj.* [illegible] Dubašnici na Krku. [illegible] I. Milčetić.

2. KŃAK, knaka, *m. [illegible] mnogo pla[illegible]* *U naše vrijeme* [illegible] Knak [illegible] ploran[illegible] gen. [illegible] D. Nemanić, čak. kroat. stud. [illegible]

KŃAKAV[illegible] [illegible] Dubašnici [illegible] Milčetić. [illegible] *[illegible]* knak.

KŃAKAST, *adj. vidi* k[illegible].

KŃAKAV, *adj. vidi* kļaka[illegible] [illegible] D. Daničić.

KŃÂPA, *f. vidi* kļapa. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KNAPAV, *f. vidi* kļapav. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KŃÂPICA, *m. i f. vidi* kļapica. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KŃÂPO, *m. vidi* kļapo. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KŃÂST, *adj. vidi* kļast. — *Od* xvi *vijeka u sjevernijeh čakavaca, a između rječnika u Vrančićevu* (mancus; mutilus), *u Bjelostjenčevu* (mutilus, mancus), *u Jambrešićevu* (mutilus, mancus), *u Voltiģijinu* (monco, lahm am arme), *u Stulićevu* (v. klast *i Habdelićevu*). I v tom prikazaše četiri verni muži jednoga nakazana i kńasta nemoćnika. Postila. 62a. Hrome, slipe, kńaste, kļaste. Anton Dalm., nov. test. 23b. matth. 15, 30. Ubozih i slabih, nevoļnih, hromih i slipih i kńastih vaveli imo. 109b. luc. 14, 21. Kńastim ruke ozdravļaše. F. Vrančić, živ. 22. A sada me pusti kńastu, vazam radost ku bih uži. D. Baraković, vil. 218. Da bi reka' kńastu: „Daj mi ruke". A. Georgiceo, pril. 91. Koje godar tilo [illegible] svit hodi il' kńasto il' cilo, smrt na svoj [illegible] vodi. P. Vitezović, odil. 12. Da j' prem [illegible] kńasta, nima, jes čutjenje svoje ima. cvit. 116.

KŃAT, *[illegible] vidi* [illegible] *Na jednom mjestu* [illegible] *može biti i štamparska pogreška*: Odsjeci mu noge, pak kńate. M. Zoričić, zrc. 126.

1. KŃÂTI, kńâm, *impf. vidi* tļati. Kńati, bolno drijemati: bonik kńa; staro kńa. M. Pavlinović.

2. KŃÂTI, kńam, *impf. vidi* kniti. Kńati, metati kńu, ital. bellettare; kńati se, gladiti se knom. M. Pavlinović.

KNAZ, *m. ruska riječ kojom se u naše doba u [illegible] od Srbije i još se [illegible] crnogorski, vidi* 1. knez, *c) i d).* — *Ima i u Stulićevu rječniku* (v. knez *s dodatkom da je* [illegible] *ali je jamačno Stulli uzeo iz ruskoga rječnika*). Bog da živi knaza Mihaila! Nar. pjes. vuk. 1, 529. Crkvena ustanova, izdana pod knazom Mihajlom. M. Pavlinović, razg. 96. [illegible] vjeru i besjedu, a psuju nam kńaza [illegible] Osvetn. 2. 121.

KŃAZEVAC, Knaževca, *m. vidi* Kneževac, *a)* [illegible]

KŃÊČALO, *m. dijete što mnogo plače.* — *U naše vrijeme u Istri.* Kńečalo „puer multum plorans". D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 13.

KŃEGA, *f. neka biļka.* Kńega, Clavaria flava L. u Srbiji u jagodinskom i kruševačkom okrugu. S. I. Pelivanović, javor. 1881. 153.

1. KŃEGIŃA, *f. vidi* 1. knegińa. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide knegińa). Boemska knegińa Metide. J. Kavańin 272b. Le i kńegińa i vladika od Gerova. 330b. Cafte [illegible] Knegińe. 369a. Bijaše pravedna i [illegible] kńegińa Metilde. A. d. Bella. [illegible] 213. Stara [illegible] kńegińa Milice! Pjev. [illegible] 295b. Godine 1824 bio sam u Mehadinski [illegible] Ļubica kńegińa Miloš-Obrenovića. S. Tekelija, letopis mat. sr. 120, 59.

2. KŃEGIŃA, *f. mjesno ime.*

a. *u Daničićevu rječniku* (kod knegyńa): mjesto u strumskoj oblasti gdje je Hilandar imao [illegible], među Stlibicom i Kńegińom na brezničkom putu". Mon. serb. 61. (1293—1302).

b. *selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 29.

KŃEGO, *m. vidi* knego. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka.* A sada, kńego moj, pametuj i gledaj. N. Naļešković 1, 332.

KŃÊS, kńésa, *m. vidi* kńak. — *U naše vrijeme u Istri.* Kńês, idem quod kńak, gen. kńesä. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 16.

KŃÊZ, *m. vidi* 1. knez. — *U jednoga pisca Slavonca* xviii *vijeka.* Vazdašńemu kńezu. E. Pavić, ogl. 11.

KŃȄZILO, *m. čeļade ili dijete što se često kńezi.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KŃȄZITI, knězîm, *impf. (kome), rugati se.* — *U Stulićevu rječniku:* kńeziti komu ‚beffeggiar alcuno' ‚mittere aliquem per jocum'. — *nepouzdano (vaļa da je ista riječ što* kńeziti se, *pa joj je Stulli sam dao aktivni oblik).*

KŃȄZITI SE, kńězîm se, *impf. vidi* keńkati. — *U Voltiģijinu rečniku:* kńeziti se komu ‚beffare, beffeggiare, schernire' ‚spotten'; *u Stulićevu:* ‚vagire, flere'; *u Vukovu:* ‚miene machen zum weinen (öesterr. raunzen)' ‚os ad fletum diduco'. — *U Voltiģijinu rječniku ima drugo značeńe: rugati se (isporedi* kńeziti*). u Dubrovniku u naše vrijeme može značiti i bekeļiti se uopće (i kad se ne plače).* P. Budmani.

KŃEZÚKATI SE, kńèzûkâm se, *impf. dem.* kńeziti se. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚vagitare'.

KŃÉZUŠA, *f. žensko čeļade što se često kńezi.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kńȅzûšâ. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Kńezuša' podrugļivo veli se onoj ženskoj koja lasno i za svaku ludost plače. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 221.

KŃȄŽÊŃE, *n. djelo kojijem se ko kńezi.* — *U Vukovu rječniku.*

KŃȊGA, *f. po svoj je prilici naj starije značeńe: pismo u širem smislu, t. j. napisan list ili komad hartije ili što drugo na čemu se može pisati. u staroslovenskijem kńigama ima i drugo značeńe:* littera, *slovo, vidi n. p. u zografskom jevanđeļu:* Bě ze i napsanьje napьsano nadъ ńimь kъńigami jelinъskami i rimъskami i jevriskami. luc. 23, 38, *pa i u ńikoļskom:* Bystь že i napisanije nadь ńimь napisano kńigami jelênskymi i rimьskymi i jevrêjskymi; *ali je to dosta rijetko, jer u ostalijem primjerima koje Miklošić* (lex. palaeoslov.[2] *kod* kńiga) *stavļa pod ovo značeńe, može se razumjeti i pismo ili kńiževnost, dapače je znamenito što u biļešci* ‚črъnorizьca Hrabra o pismenehь' kńiga *kao da znači svagda pismo ili kńiževnost, a sa značeńem slovo stoji* pismę (Okáz. pam. šaf. 89—91), pisme (Glasnik. 96, 94—97), slovo *(u* Vuk, primj. srpsko-slav. jez. 7—9). *može se tome dodati da u značeńu* epistola, *riječ* kńiga *stoji u jednini, a da joj je pravo značeńe slovo, trebalo bi da bude u množini (vidi* c). *istina Miklošić za ovo značeńe kaže da je množina u stslovenskome, ali ne znam, jeli tako u svijem primjerima, n. p. u naj prvome (iz suprasaļskoga rukopisa* 236): Kde knigy, kde sьvědětelje? *može biti da se ne govori o jednom ciglom pismu. gotovo u svijem slavenskijem jezicima (i u litavskom) ima i osobito značeńe:* centipellio, *treći želudac u preživalaca, te bi se moglo pomisliti da je ovo naj starije značeńe, ali je visa prilika da je ovo postalo od drugoga skvačena u prenesenom smislu (isporedi ńem.* blättermagen, buch, psalter). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kъńiga *i* kńiga, littera *(i* scriptura), *plur.* scriptura, liber, epistola, tabulae, ars scribendi, *rus.* книга, liber, centipellio, *češ.* kniha *i poļ.* księga *(gdje stoji* kś *mj.* kń, *isporedi kod* knez), liber *(u oba jezika u starije doba u množini),* volumen, centipellio; *vidi i lit.* knyga *(u Pruskoj pl.* knygos) *i* kninga, liber, centipellio. — *Nejasan je oblik: prema poļskome obliku i lit.* kninga *kao da bi praslavenski oblik bio* kъnenga, *ali ni u jednom drugom jeziku nema nosnoga glasa. ne zna se daļe, jeli isprva bio glas* n *ili* ń, *ali se čini da je bio ovaj posļedńi, jer se potvrđuje osobitijem znakom, n. p. u zografskom jevanđeļu (izostavļańe znaka u drugijem rukopisima, kao n. p. u suprasaļskom, samo je negativni dokaz, i može se tumačiti nepomńom u pisańu).* — *Tamno je i postańe: ńeki misle na poļ.* kien, *pań, i* knować, *djelati, pa i izmišļati; ali je po svoj prilici (i radi razlike u oblicima) riječ tuđa: mislilo se prije na kitajsko* king, liber, *poslije na stnord.* kenning, *biļeška.* — *I u našemu se jeziku nalazi pisano a vaļa da se gdje i govori* kniga, *ali je to ili s nepomńe u pisańu (n. p. u* J. Filipović 1, 9[a] *ima i* kń- *i* kn-) *ili u izgovarańu (u* A. d. Costa *svagda je* kn-). — *U svijem je rječnicima (vidi daļe).*

a. *pismo u širem smislu (ńešto napisano na listu ili komadu hartije ili čega drugoga).*

a) uopće, scriptum. Čto vidihь pisano u staru kńigu to pisahь. Starine. 13, 210. (1250). Pak kako za rugost kńigu upisaše, i za veću žalost, koja govoraše: ‚Ovi se cińaše Isus Nazaranin, tere se kraļ zvaše židovski gospodin'. M. Marulić 189. Imena svoja bud na sajavih kńigah upisana. P. Zoranić 75[a]. Pariž prolijev crvļena vina na ubrus bêl i ńim pisaše po ubruse: ‚Gospoje Jelena, ļubi me i ja te ļubļu'. Carica razumêše kńigu, a Menelauš nê. Pril. jag. ark. 9, 125. (1460). Čini činî seji Ivanovoj, upisuje u četiri kńige: jednu piše, u vatru je baca . . . Nar. pjes. vuk. 1, 469. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Sve u jednu kńigu hodi, koju piše štap na vodi. V. Došen 131[b].

b) epistola, *pismo (list) što se kome šaļe na višu ili mańu daļinu da mu se što javi.* — *u naše se vrijeme obično piše u ovom smislu* pismo, list, poslanica, *da se razlikuje od značeńa pod* c. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kńiga, poslanica ‚literae, epistola'), *u Belinu* (‚lettera, epistola' ‚epistola' 431[a]), *u Bjelostjenčevu* (kńiga, list, poslanica ‚litterae, epistola', v. list), *u Voltiģijinu* (‚lettera' ‚brief'), *u Stulićevu* (‚epistola, litterae'), *u Vukovu* (‚der brief' ‚literae, epistola'), *u Daničićevu* (kьńiga i kńiga ‚literae'). *aa) uopće.* — *kńiga se piše, šaļe kome, u koje mjesto, u ńoj se piše, prima se (od koga, odakle), čita se itd., kńiga je kome, na koga, od koga, odakle itd.* Ja Radoje dijakь bańь pisahь siju kńigu. Mon. serb. 2. (1189). Kńigu tvoju primismo, u kojoj vaša ļubovь piše ovakozi: oto vamь poslahь kńige i vamь govoru da posilate svoje trьgovce. Spom. sr. 1, 19. (1399). Takova mi se uzamni da je i taj kńiga, u mnogo lipo složenih besidah. H. Lucić 185. Vele voće tvoja lipost darovita biti će, neg moja kńiga joj obita. 197. Ćaćko, jeli mi kńiga od vjerenice? M. Držić 332. Primih kńigu koju mi piše i saļe vaša milost. Mon. croat. 233. (1529). Kńiga Maroju Mažibradiću. S. Bobaļević 210. Kńige vsim gradom i vsoj zemļi posla. Aleks. jag. star. 3. 233. Kńigu k Darijn pisati reče, govore tako. 238. Pisavši ovu kńigu, posla ju skrovito u Carigrad. M. Divković, zlam. 61. Krunu vašu pozdravļamo da primete kńige naše. Đ. Baraković, drag. 389. *(S. Jakov)* upisa kńigu ka jest jedna od sedam katoličanskih. F. Glavinić, cvit. 120[b]. Kńiga ili list ki na dugo hoće se poslati. 151[b]. Vladimir šti kńigu. Kńiga s dvora: ‚Čestitomu vrh svijeh kraļa ćaćku momu . . .' G. Palmotić 2, 219. Kńige i nadgrobnice razlike. I. Ivanišević 258. S. Pavo u kńizi Rimļanom. B. Zuzeri 30. Ni

ńegovi pisci za knige. A. Baćić 62. Kńigu koju mu piše sin. J. Banovac, pred. 32. Kako piše aposto u kńizi prvoj Korintjanom. razg. 221. Jednoč primi Aleksandro kraļ kńigu od Antipatra. F. Lastrić, svet. 12[b]. Sveti Ireneo koji pišući Viktoru papi rimskomu kńigu svoju na ovi način dovršuje. A. Kanižlić, kam. 11. Metrofan drugaćije piše Manuelu u rečenoj ozgor kńizi. 46. U kńigah iliti poslanicah papi jest pisao. 49. Izruči papa poklisarom dvi kńige, jednu na cara, a drugu na Focija. 93. Zabavļa ništo papinoj kńigi. 123. U vašoj kńigi stoji, da će dobiti. 304. Epistola reći će poslanica ili poslana kńiga. bogoļubn. 71. Sužńa svoga s kńigom posla. utoc. 11. Ista se kńiga nađe bačena u Carigradu u dvoru cesarovu, bi stivena, i rekoše da je ruka Ivana Damašena. M. Zoričić, zrc. 52. Kńigu piše od kotara kneže, ter je saļe pobratimu svome. And. Kačić, razg. 1[b]. Napisa kńigu Davidu. kor. 198. Očito (se) vidi iz kńige velikoga Paula. M. A. Reļković, sat. A7[a]. Da se jedan ispovidi po kńigi oli po poruci. Ant. Kadčić 189. Koji pricińaju kńige, pisma, liste oli pečatnice svetoga oca pape. 281. Epistuli iliti kńizi s. Ivana. J. Matović 79. Prikazao svoju voļu oli po kńigama oli po glasnicima. 305. Kńigu stiže Omerova majka. Nar. pjes. vuk. 1, 256. Kada ćaja sitna kńiga primi. 1, 609. Kńigu piše care iza kńige. 1, 626. Kńige piše na četiri strane. 2, 86. Kńigu piše Zura Vukašine, te je šaļe na Hercegovinu bijelome gradu Pirlitoru, Vidosavi ļubi Momčilovoj. 2, 104. Car isprosi po kńigam' devojku. 2, 132. Svu gospodu zove na svetoga sa kńigama i sa zdravicama. 2, 198. Onda care Marku kńigu piše. 2, 366. Eto kńiga. dvije care store. da te derže meni na Udbinu. 3, 148. Eto kńiga, Hrńo Mustaf-ago! hodi meni u svatove, Mujo! 3, 229. Otkle kńiga' ogńem izgorjela! te se čatis i u e proļevas. 3, 246. Ova kńiga od Udbińe grada, od prokletog Kune Hasan-age. 3, 385. Naj... dobro, pero i hartiju, kńi u piš... govorit'. 4, 248. Da ne piše kńige ... 1, 492. On mi napiše kńigu u Zadar. ... Zel... 549. Miloš mu pošļe kńigu. Vuk ... 16. Pa ... iko mjesati ... u zajedno ... purgańa niti kńigom niti jakorijecja. Osvetn. 3, 70. — *u jednom primjeru stoji množina za jednu pjesmu:* Poslati ću knige kraļu izraelskomu. N. Rańina 60[b]. 4reg. 5, 5. *na istoj strani u jednini:* kada primiš kńigu ovuj. 5, 6. — ***bb*** *riječi* kńiga *mogu se dodati različni pridjevci.* ***aaa*** *u pjesmi o svakom pismu može se kazati (kao* epithetum perpetuum*) da je* sitna *(mala).* Kad je sitnu kńigu napisao. Nar. pjes. vuk. 1, 255. Već evo ti sitne kńige male. 1, 256. — bijela. Sitne ruke, bilu kńigu piše. And. Kačić, razg. 11[b]. Pa joj daje belu kńigu čitat. Nar. pjes. vuk. 1, 251. Mezil stiže i bijela kńiga. 2, 261. — tanka. Kadar bješe kraļica tanku kńigu proleżala. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 38. Tanku kńigu napisa Ugrinu vojvodi Janku. 1, 52. Tanka ga kńiga dopade. Nar. pjes. vuk. 1, 71. — sitna. Pa ... cenu kńigu načinio. Nar. pjes. vuk. 1, 488. — drobna. Od cara mu drobna kńiga dosla. Nar. pjes. istr. 1, 25. — ***bbb*** *mogu doći različiti pridjevi po onome što je u kńizi i na što napisano, tako n. p. po riječima i mislima.* Prosi ga vrućijemi kńigami. B. Kašić, rit. 69—70. Ter prati čini otole kraļevima svijem od svijeta ponosite knige ohole. G. Palmotić 2, 177. Pisa kripku i snažnu kńigu kraļu inglezkomu, da pusti i oprosti biskupa. F. Lastrić, ned. 360. Papa pisao je Ignatiji ostru kńigu. A. Kanižlić, kam. 366. Jedno drugomu pišu kńige sasvim pošteno. M. Dobretić 103. I *(vran)* donese zle glasove: crnu kńigu pod krioce, crnom bulom zabulana . . . Nar. pjes. vuk. 1, 95. Kńiga loša, a loša je glasa. 4, 223. Eto tebi kńige jedovite! Nar. pjes. petr. 2, 272. Pa bijele pišu na sve strane, bijele kńige jadne i krvave. Osvetn. 2, 73. Za toliko godina ne spomenu mi se ni grkom jabukom ili s praznom kńigom. Pravdonosa. 1852. 23. — *u slučaju kad se piše nekoliko jednakijeh pisama na različna lica.* Pisao je ńima kńigu okolisnu. A. Kanižlić, kam. 159. S ovom našom pastirskom kńigom. I. Garańin 1. — *po načinu kako je pisana (n. p. tajnijem slovima).* Kńiga tajnopisna ,lettera, scrittura in cifra' ,scytala'. A. d. Bella, rječn. 193[a]. Mukla kńiga, slijepa kńiga ,lettera ciferata, scritta con cifere' ,litterae furtivae'. 434[b]. — *vidi i:* Kńiga pričińena ,lettera falsificata' ,litterae assimulatae'. A. d. Bella, rječn. 434[b]. Ńegov nearni učenik lazļivu kńigu pisa. M. Zoričić, zrc. 53. — ***cc)*** *o kńizi se kaže da se piše (vidi primjere kod* ***aa****), i u pjesmama često da se piše na koļenu (po istočnom običaju):* Brže pišu kńigu na koļenu. Nar. pjes. vuk. 2, 136. Sjede pisat kńige na koļenu. 2, 473. — *pa se, osobito u pjesmi, upotrebļavaju i drugi glagoli, kao* kititi, nakititi. Pa je drugu kńigu nakitio. Nar. pjes. vuk. 1, 175. Pa nakiti jednu sitnu kńigu. 2, 208. Te je sitnu kńigu nakitio, ne kiti jo, kud je ńojzi kaže, no je kiti preko mora sińeg, do Doječila Bogom pobratima. 2, 382. Na koļenu kńigu nakitio. Nar. pjes. petr. 2, 272. — graditi. Donesi mi jedan list hartije, da ti gradim jednu sitnu kńigu. Nar. pjes. vuk. 2, 246. Ona gradi drugu sitnu kńigu. 2, 391. — napraviti. Te napravi jednu sitnu kńigu. 3, 377. Pa je sitnu kńigu napravila. 3, 521. — načiniti. Već načini jednu sitnu kńigu, te je posļi duždu od Mletaka. Nar. pjes. vuk. 2, 333. Pa načini kńigu na koļenu. 2, 495. — *u jednom primjeru našega vremena* nititi: Još na pasu kńige nite krive. Osvetn. 1, 16. — *kao odgovor na kńigu kaže se i* otpisivati kńigu. Poće kńige primat i odpisivat. J. Filipović 1, 303[a]. Ona snaši kńigu otpisuje. Nar. pjes. vuk. 1, 562. Sava ńemu kńigu otpisuje. 2, 373. — ***dd)*** *kaže se što je pisano u kńizi kao da onaj što piše govori, besjedi u kńizi ili drukčije javļa svoje misli.* Ignacio u jednoj kńigi, ku Ivanu piše, govori. F. Glavinić, cvit. 118[a]. Sveti Jerolim u jednoj svojoj kńizi ovako govoriše. P. Posilović, nasl. 42[a]. Govori sveti Pavao upo to u kńizi drugoj Korintjanom. A. Baćić 8. U kńizi joj ovako besjedi . . . Nar. pjes. vuk. 2, 105. U kńizi im ovako besjedi . . . 2, 214. U kńizi ga lipo pozdravļaše ter ovako starac besjedaše. And. Kačić, razg. 1[a]. U kńizi je Pavla pobratio. Nar. pjes. vuk. 3, 556. — *također se kaže da se u kńizi što piše, kiti itd.* Ako bih te u kńigu pisala . . . Nar. pjes. vuk. 1, 104. U kńizi je cura nakitila: . . . 3, 229. U kńizi mu Ivan nakitio: . . . 3, 231. — ***ee)*** *javļa se što je pisano u kńizi (gotovo samo u pjesmi) kao da ona kńiga kaže, besjedi, glasi.* Sitna kńiga ńojzi ovo kaže. Nar. pjes. vuk. 1, 257. On ne sluša što mu kńiga kaže. 1, 556. Al' mu kńiga dosta gadno kaže, kńiga kaže de ga kune majka. 2, 264—265. Sama kńiga caru besedila. 2, 295. Kńiga glasi od moje devojke da se skoro misli udomiti. 1, 395. — *i samijem glagolom* pisati. Dobro slušaj što ti kńiga piše. Nar. pjes. vuk. 3, 328. Sve mu kažo što mu kńiga piše. 1, 395. — ***ff)*** *kńiga se pečati.* Na jednoj trpezi kńige pečaćene. Nar. pjes. vuk. 1, 107. S krvi ńemu kńigu zapečati. 2, 247. — ***gg)*** *o kńizi se kaže*

da se što posaļe. Focio posla koje poklisare i kńige u Rim papi. J. Filipović 1, 186a. Već tri kńige car je sestri posl'o. Nar. pjes. vuk. 1, 626. Posla Marku kńigu po Tataru. 2, 392. — *opravi.* Na brzo mu kńigu opravila. 2, 171. Pa mu Vuče kńigu opravio. 2 340. Na mezile kńigu opravio. 2, 565. — *upravi.* Ova kńiga bila je na poklisare upravļena. A. Kanižlić, kam. 299. — *opremi, spremi.* Drugu vezir kńigu opremio u Toptana pokraj mora grada, na onoga bega toptanskoga. Nar. pjes. vuk. 1, 213. Jali kńige opremaju bijele k stojnu Beču. Osvetn. 2, 102. Sitne kńige na Cetińe sprema. Nar. pjes. vuk. 4, 184. — *prati.* Prati kńigu miloj sestri mojoj. 2, 531. Prati kńigu Baru i Ulcińu na Milosa Obrenbegovića. 2. 534. — *ako je više kńiga, da se razasaļu, rasture.* Pa kad take kńige razaslao. Nar. pjes. vuk. 4, 190. Kad rasturiš kńige na vojvode. 2, 580. Tako kńige Osman rasturio. 3, 150. — *u pjesmi ima i vrati:* kńigu, *kad se ko udaļi od koga, pa mu piše kńigu, kao da mu nešto vraća od sama sebe.* De god, sćeri, na konaku budeš, odsvakle mi sitnu kńigu vrati, da ja znadem de ste zdravo bili. Nar. pjes. vuk. 3, 455. I odatle cura kńigu vrati: ,Zdravo smo ti u Jabuci, majko'. 3, 456. — *hh) kńiga se nosi, odnosi, donosi, pronosi itd.* Da su sva četvorica od Focia kńigu donili. A. Kanižlić, kam. 68. Nosi kńigu bijelu Prilipu na koļeno Kraļeviću Marku. Nar. pjes. vuk. 2, 247. Da ti može kńigu odnijeti u Kosovo i natrag vratiti. 2, 289. Nosi kńigu ka gradu Solunu, ka Dojčilu Bogom pobratimu. 2, 383. Vuk odnese do tri sitne kńige. 2, 569. Tvrde straže pokraj vode vrzi, da ne može tica prolećeti, a kamo li tatar prokasati i od Bosne kńigu pronijeti. 1, 261. — *u pjesmama se i osobitijem načinom kaže kako se kńiga predaje.* Spusta kńigu caru na koļeno. Nar. prip. vuk. 2, 295. I Nukici poļubio ruku, u ruci mu kńigu ostavio. 3, 231. — *ii) o kńizi se kaže* (*ne samo u pjesmi*) *da ide, dolazi, dopada, stiže, sreta itd.* Kńiga ide od ruke do ruke, pa će doći u pogane ruke. Nar. pjes. vuk. 1, 401. Kńige idu od Prizrena grada, od srpskoga silna car-Stjepana, na Požegu banu Milutinu. 2, 168. Česte kńige idu za kńigama. 2, 502. — Zato ja sasvima učinih odluku, da dojde kńiga ma tebi sad u ruku. P. Hektorović 58. Jer evo mi dođe kńiga bila koja mi je zle glase donila. And. Kačić, razg. 316a. Sinoć mene crna kńiga dođe, crna kńiga, a u doba crno, crnom bjese bulom zabulana, a krvavijem slov'ma napisana. Nar. pjes. vuk. 1, 395. Četir kńige od nje su dosle. 1, 626. I do sad su kńige dolazile, al' se nisu sa suzam' učile. 2, 137. Dođe kńiga u Požegu ravnu na koļeno banu Milutinu. 2, 168. Jer je ńemu hitna kńiga dosla. 2, 571. Al' divojki dođe kńiga bila. 3, 518. Kade snasi glas i kńiga dođe. 4, 361. A jutros mu bila kńiga dođe. Nar. pjes. istr. 1, 7. — Ođe kńiga gradu Varadinu. Nar. pjes. vuk. 2, 251. — Česte kńige zemļu prelažahu. 1, 576. Sitne kńige zemļu prijeđose. 3, 78. — K Naļesku Nikoli ma kńige uhrli u lijepi Dubrovnik. N. Dimitrović 100. — Kad bijase Margariti tanka kńiga dopadnula. Nar. pjes. bog. 32. Kad je Petra kńiga dopanula. Nar. pjes. vuk. 1, 3. Kad Alilu kńiga dopanula. 3, 108. Kad je Janka kńiga dopanula. 3, 216. — Evo tebi tri kńige stigose. 1, 556. A jutros mu sitna kńiga sustiže. 1, 208. U putu mu sitna kńiga stiže. 2, 472. — Kńiga stece od Iruda, da popišu se svi ļudi. Nar. pjes. istr. 6, 32. — Tu je pašu kńiga susretnula od onoga bega Asan-Goļa. Nar. pjes. vuk. 1, 357. — Banu kńiga na koju ne pade. 2, 261. Dan po danak, ni u djeļa cijelu, pade kńiga Rodić generalu. Osvetn. 3, 42. — *može se kńiga i izgubiti.* Poginula je kńiga ,la lettera è andata mala' ,interiit epistola'. Sustavļena je kńiga ,la lettera è stata presa per istrada' ,intercepta est epistola'. A. d. Bella, rjecn. 131b. — *kk) kńiga se otvora, razvija.* Ako sam otvorao kńige druzijeh na sramotu ali navidost iskrńega. P. Posilović, nasl. 111a. Kada Iva prvu kńigu razvi. Nar. pjes. vuk. 2, 570. — *ll) o kńizi se kaže ne samo da se čita nego* (*osobito u pjesmi*) *i da se uči* (*naj češće*), *prouči.* Asan-aga sitnu kńigu uči. Nar. pjes. vuk. 1, 576. Kada bane kńigu proučio. 2, 168. Sve Pipere braću sakupio, i pred ńima kńigu proučio. kad Pipori kńigu razumjese... 4, 32. — *gleda, pregleda, razgleda, sagleda itd.* Kada bjese kraļica tanku kńigu pregledala. Nar. pjes. bog. 62. Kńigu gleda Zećir-bogovica. Nar. pjes. vuk. 1, 562. Kad razgleda i prouči kńigu. 2, 264. Kada Đuro kńigu razgledao. 2, 471. Kad je Niko kńigu pregledao. 3, 229. Kad je Mutap kńigu sagledao. 4, 298. — *vidi.* Vidi kńigu, nečuvenih jada! 2, 265. Vidi kńigu, casa ne počasi. 2, 534. — *kazuje* (*glasno*). Pa pred ńima kńigu kazivase. 4, 80.

c) tabula, libellus, *pismo, list kojijem se što svjedoči ili potvrđuje. velika je razlika u značeńu za svaki slučaj napose, te se razumije po pridjevima ili drugijem riječima.* Jako je pisano vъ starihъ kńigahъ brěvělegi. Mon. serb. 39. (1253). — Tamo vi jestъ pisalo carьstvo mi kńigu svobodnu vamъ i druzěmъ gradovomъ da gredete svobodno bezъ vsake zabave u zemļu carьstva mi. Mon. serb. 175. (1356—1367). — O zemļi i o ļudehъ crьkovnyhъ što imaju s kyimь sudъ crьkvi, aste kto iznesetъ milostnu kńigu, u tojzi kńize ništo da něstъ, razve da se sude po zakonu crьkovnomъ i carskomъ, nъ da uprosetъ cara. Zak. duš. pam. šaf. 35. Kto jestъ čijega človeka prijelъ izъ tuđe zemļe, a onъ je poběglъ otъ svojega gospodara otъ suda, aste dastъ kńigu carevu milostьnu, da se ne potvoritъ, aste li ne dastъ milosti, da mu ga vrati, čiji budetъ. 39. O kńigah milostnyhъ. gde se iznesu dve kńige careve zajedno za zemļu, kto je sъdrъžao do sijega doba sъborьnago, togo da jestъ. 44. Ako piše kńigu carь ili po srъdьcu ili po ļubъvi ili po milosti za nekoga, a ona kńiga razorajetъ zakonikъ, sudije tu kńigu da ne verujutъ. 49. — O zapisaniji kńigъ. što zapiše carь baštinu, komu zapiše selo u baštinu, da jestъ logoθetu 30 perperъ za hrisovulъ. 40. Kńige careve koje se prinose predъ sudije za što ļubo, ta ihъ potvara zakonikъ, što je zapisalъ carь komu ļubo kńigu. onezi kńige koje potvoritъ sudъ, tezi kńige da vъzmutъ sudije, a da ihъ prinesutъ predъ cara. 38. Nitko da ne preslušatъ što piše kńiga carova. aste li budetъ takova kńiga što ne možetъ onzi sъvrъsiti ili ne imatъ da dastъ, vъ tъ časъ da grede opetъ s kńigomъ kъ caru. da opověda caru. 40. Nikto nicijega človeka da ne priimetъ... bezъ kńige careve. 41. Nikto da ne primi nicijega človeka u tъmьnicu bezъ kńige careve. 48. Pristavi bezъ kńige sudine nikudъ da ne idu. ili bezъ knige careve, razvě kude i posilaju sudije, da imъ pišu kńige. i da ne uzьme pristavъ inoga, razve što piše kńiga. a sudije da drъže takođere kńige, kakъveno su dali pristavomъ. 47. Vsaky sudija što sudi po zemьļi, da zapisuju sudъ. i da drъzi u sebe kńigu. i druge kńige upisavъše da dadu onomu koji se bude opravio na sudъ. 47. — Ako pet biskupov kńigi na svedoteļstvo ne prinesut. Š. Kozičić 11a.

[illegible] od svidočanstva. M. Bijanković 11. Svjedočne knige ,patente, scritto che si fa per diverse cagioni' ,litterae patentes'. A. d. Bella, rječn. 547a. Kńige svidočanstva od tvoga biskupa. Ant. Kadčić 105. — Papina kńiga, apostolska [illegible] ,bolla del papa' ,apostolicum diploma'. A. d. Bella, rječn. 114b. Imajući lažno pričińene kńige papine. Ant. Kadčić 301. — Prostu kńigu da izvadi. V. Došen 127b. Posaļi . . . ńim oprošćenu kńigu. Starine. 11, 100. (oko 1699). — A nabavi kaludera mlada, pa mu daje kńigu povlašticu. Osvetn. 3, 82. — Da ženu vinčanu s kńigom pusti. A. Bačić 123. Po zakonu Mojsijeva koji je dopustio dav si kńigu pustiti ńu (ženu). J. Banovac, razg. 265. Obatah kńige od razpusteńa. M. Dobretić 532. I vadi joj kńigu oprošćeńa. Nar. pjes. vuk. 3, 529. — Da imadu jošter dopušteńe i kńige od vlastitog biskupa. M. Dobretić 322. — Nečini sud kńigu od umira. S. Ļubiša, prip. 179. — Ako majstorske kńige diplome ne ima. A. T. Blagojević, khin. 15. — Ako Bošńanin izgube dobitak dubrovački na veru, i kńiga bude u Dubrovnici. Mon. serb. 102. (1332). Kńiga od duga ,obliganza' ,syngraphium, syngrapha'. J. Mikaļa, rječn. Ako hoćeš naši virnu kńigu za ostalo dugovańe primiti. Starine. 12, 15. (oko 1700). Pjeneżne kńige ,lettere di cambio' ,tesserae colybisticae'. A. d. Bella, rječn. 161b. — Međ ńima se muško čedo nađe, al' ga majka ńegova ne može, već mu pavi kńige [illegible] košuļe . . . Nar. pjes. vuk. 2, 71. — Pride Kruzić noseći niko pismo pro[illegible] nas, da bismo je postavili v kńige naše kancelarije. Mon. croat. 212. (1521). Er mu je i otac ča[illegible] kńige ostajnih u onom gradu. J. Kav[illegible] 132a.

d) list na kojemu je što zabiļeženo (u [illegible]). Kńiga od brođenja ,carta da navigare' ,tabula navigationis'. A. d. Bella, rječn. 171b. Kńiga od razbrajanja ,abbaco, carta o tavola dell' abbaco' ,tabula ratiocinatoria'. 1b.

b. littera. *Vidi [illegible]. Samo u Vrančićevu rječniku* kńiga, slovo ,litera'. — *Vidi što je kazano [illegible] o ovom značenu.*

c. liber, codex, tabulae, *mnogo lista (tabala i kartije) ujedno sastavļena (sašiveno, i t. d.), koja može biti čista ili napisana, ali je najčešće naštampana. — U ovome značenu ispred je bila samo množina kńige (kao što je staroslovenski, i što je bilo češki i poļski), jer se shvaćala jednoma kao pod a, te je značene bilo mnogo lista napisanijeh. jednina se s vremenom u ovom značenu nalazi naj prije u primjeru XIII vijeka:* Sija kniga položena napisa se. Mon. serb. 561. (1261), *ali ne znam je li dosta pouzdan ovaj primjer, poslije istom u [illegible] vijeku na jednom mjestu:* Kako bude mladost prijat slova prve kńige, neka se stavi čtit pojanja spijevalac. D. Rańina VIII[a], *ali i ovdje nije dosta jasan smisao, i značene bi moglo biti kao kod d. upravo pouzdani primjeri javļaju se od [illegible] vijeka, i naj prije u J. Mikaļe:* Da, tko ki [illegible] bude latinski jezik naučiti, moć bude učit [illegible] iz iste kńige. gram. 2 *(na istoj strani)*: Dobrome prijateļu koji štije ove kńige. — Da ova kńiga ima veću potrebu od ostalijeh kńiga . . . [illegible] xi. Sva slova potribna za naš jezik imaju se izrediti u ovoj kńigi na ovi način. xii. — Mi [illegible] prijateļu i bratu koji štije ove kńige. xiv. Mi ova kńiga još korisnija bude. xv. *U rječniku kod riječi kńiga ima samo množina za ovo značene: [illegible] vijeka ulimļe čest malo jednina, ali [illegible] još samo množina nalazi u nekijeh pisaca, kao n. p. u Della Bella, u Zuzerića, u Filipovića, u Banovca, u Lastrića, u Matovića. u naše doba pisci (i Vuk i Daničić) upotrebļavaju samo jednu* [illegible] *množinu nalazi se u narodnijem pjesmama nalazi se množina), i to govoreći samo za ovo značene (vidi kod a. b)). — Između rječnika u Vrančićevu* (kńige ,liber'), *u Mikaļinu* (kńige ,liber, volumen, codex'), *u Belinu* kńige ,libro' ,liber' 438[a]; ,volume, cioè libro' ,volumen' 778[b]), *u Bjelostjenčevu* kńige, listje ,liber, codex, volumen', otud velimo, kńižni človek ,helluo librorum'), *u Jambrešićevu* kniga ,liber', *u Voltiģijinu* kńiga ,libro' ,buch', *u Stulićevu* kniga ,liber'; kńige ,liber, volumen, codex', *u Vukovu* kńiga ,das buch' ,liber', *u Daničićevu* kniga *i* kńiga ,liber'.

a) *uvijek su knige štampane (u naj starijim primjerima pisane, o kojima se sad kaže da su rukopisi), i određene za čitanе (za nauku, za molitvu, za zabavu itd.). — često se misli na ono što je u knizi (smisao).* ***aa)*** kńige *u množini o jednome.* Isьbiaše se kńigi glagoļušte: verova Avraam Bogovi . . . Sava, tip. hil. glasn. 24, 173. Prědavь imь komu.do kńigy zakonьnyje. Domentijan[a] 233. Sij apostolь napisa se vь dьni blagorodьnago kraļa Stefana Urosa tretijego . . . koga Bogь spodobii čisti kńigy siji . . . Mon. serb. 84. (1324). Sьje se kьnygy *(o jednoj knizi)* napisaše. 253. (1401). Priseći položivši ruku zvrhu kńig. Zak. vinod. 75. Otvori kńige i vid grehe duše sije. Pril. jag. ark. 9, 90. Razgrnuv kńigi, poda je sluze držati. 102. (1468). Čtenje kńig od izhoda. Bernardin 30. Slo i jedne kńige. Transit. 211. A Hezdra otvori kńige prid svijem pukom. N. Rańina 160[b], 2esdr. 8, 5. U ruci mu zlatne kńige, družbi da mu je. P. Hektorović 9. Grad prijaše hitrostju Uriksesovu kako Omir u kńigah svojih piše. Aleks. jag. star. 3, 248. Budući svojijem trudom ispisao i složio kńige aliti beside. M. Divković, bes. XIV[a]. U kńigah od naravnijeh stvari veli da jest jedna ptica. 24[a]. Istomačenje na svrsi kńig mnogih rici. I. Bandulavić u predgovoru. Vidi Ivan kńige jedne sedmimi pečati zapečaćene. F. Glavinić, cvit. 13[a]. Šte se u kńigah očitovanja. 12–13. Pisano je i u kńigah psalme[illegible]. 58[a]. Mnik pristupi k kńigam. 170[b]. Vidi jedne kńige. I. Ančić, vrat. 16[a]. Pristavļam još e da ove moje kńige biće [illegible] korisne svakomu čoviku. P. Posilović, nas. i. XLV. Daje tvomu iskrńemu jedne kńige od svetoga čatana. M. Radnić 402[a]. Kih dobrota u kńigah je od [illegible]. J. Kavańin 305[b]. Kńige naroda ,genesi, libro di Mosè della creatione del mondo' ,genesis'. A. d. Bella, rječn. 340[b]. Otvoriše se jedne samo kńige. B. Zuzeri 31. U kńigah djela apostolskijeh. 182. U skrovištu otajnomu [illegible] božanstvene dvoje kńiga nahodi se: kńige od smrti [illegible] i svete, kńige od smrti zle i [illegible]. 275. Vido jedne kńige, uzeše ji štit za proćest vrimena. J. Filipović 1, 9[a]. Ovde se očito vidi da veće od jednih kńiga otvoriće se i da su [illegible] maše tvoje kńige. 1, 150[a]. U ovim mojim kńigam mnoge se rici istećene naode. 1, 581. Tad bise Julijanu date jedne kńige. 1, 237[a]. Onde će se otvoriti kńige ńegova zakona. J. Banovac, razg. 5. Piše s. Ivan aposto u kńiga od očitovanja. 73. Dođoše k meni dva prilipa mladića, i jedan od ńih izvadi iz nidara jedne lipe kńige i dade mi štiti. 103. Kako se može razumiti u kńiga poroda na pogl. 49. 227. Štijući po naumi jedne kńige. F. Lastrić, test. 206[b]. Odgovara mi u isti kńiga od očitovanja. 275[a]. Kako štijem u kńiga s. Joba. 351[a]. Da će te s takim ditovańem upisat u kńige od života. M. Zoričić, osm. 25. Zajao sam jedne knige Petru. A. d. Costa 2, 86. I štijemo u kńigah mudrosti. J. Matović 77. Uči s. Agustin u kńigah od grada Božjega. 112. Uštampa filozofiju i druge

troje kńige. Norini 67. I ovo potvrduje s. Ambrozio, tolmačeći kńige poroda. D. Rapić 23. Sveti Jovan kńige uzimaše, te krstio Hrista kuma svoga. Nar. pjes. vuk. 1, 123. U ruku mu kńige saltijeri. 2, 92. Te uzeše kńige carostavne. 2, 95. Iznijeće kńige staroslavne, da kazuje pośledńe vrijeme. 2, 183. Kńige uči stari Jug Bogdane. 2, 185. Marko uze kńige starostavne, kńige gleda, a govori Marko. 2, 195. Pa uzeše kńige jevandeļa. 3, 59. Ponesite kńige ingijele, te gledajte što nam kńige kažu, što će nama biti do pošļetka. 1, 133. — *bb) u jednini (vidi sprijeda naj starije primjere).* Kada se pridaje libar ili kńiga. I. Zanotti, upit. 1. Prem kńigu da učio nisam znanja od ļudskoga. A. Vitaļić, ist. 215ª. Nadpis ńegove kńige koju je složio. A. Kanižlić, kam. IX. Ova godišna kńiga jest od lažca složena. S. Pomańkańa koja se u ovoj kńigi nahode. V. Došen VIII. Pridgovora, u početku kńige obicajnoga, nisam postavio. IX. Stvara'u jednu knigu iliti vam libar. A. d. Costa 1, V. Priručna kńiga za mladež. I. Jablanci 1. Od svih griha koji su u toj kńizi upisani. M. Dobretić 170. Kńiga pako koju prevede baš drugače zvoni. A. T. Blagojević, khin. XII. Stade Jovan krstit kuma svoga, od straha mu kńiga ispanula. Nar. pjes. vuk. 1, 122. Vidite li kako kńiga kaže? 2, 184. Kńiga kaže, na Urošu carstvo. 2, 196. Uze kńigu Kraļeviću Marko, kńigu uze, te Minu vjenčava. 2, 371. S kńigom ne zna niko besjediti, ni kako će kńizi otkazati. 4, 136. U ovom je namastiru naj znamenitija kńiga jedno jevandeļe. Vuk. dan. 1, 3. Ja sam u ovoj kńizi naštampao . . . Vuk, nar. pjes. 1, V. Gore po vas, moj gospodine, jer je povjesnica Božja kńiga. M. Pavlinović, razg. 50. Ļudi lijeću, hrle tolit smeću, hoga s kńigom da šejtana kune. Osvetn. 4, 70. — *cc) množina (plural) stoji za mnoštvo.* Kńigy jego nečьstivyje iždegь. Stefan, sim. pam. šaf. 7. Ikonь svetyhь ili sьsudь čьstьnyhь ili zavesь ili kńigь. Sava, tip. stup. glasn. 40, 151. Svetimi jevandeli i kńigami mnogami. Mon. serb. 11. (1222—1228). Vь naučenije svetyihь kńigь. Danilo 12. Na svitlo si razumne kńige dal. A. Georgiceo, pril. 100. Dati na svitlu to jest štampati kńige duhovne. P. Radovčić, nač. 361. Koji privrtahu mnoge kńige. M. Radnić 51ᵇ. Ali od toga u osebujnih kńigah obilnije. P. Vitezović, kron. I. Latinski u jezik staroga zakona kńige ti iz žudijskoga prinil bijaše. A. Vitaļić, ost. 115. Kńiga raskih tomač hitar. J. Kavańin 92ª. Premako su mloge kńige izginule. A. Kanižlić, kam. 388. Kńiga on nije učio. S. Rosa 118ᵇ. To likarske kńige mudre kažu. V. Došen 82ᵇ. Zarad kńiga koje složi. 211ᵇ. Toliko turski glava odsiče, da bi se od ńegova junaštva kńige po svitu stampale. And. Kačić, razg. 160. Tako se štije u kńigam. kor. 451. Niki *(pišu)* kńige od nauka za skule. M. A. Reļković, sat. B1ᵇ. Likari tilesni privraćaju svaki dan i noć kńige naravske od lika. Ant. Kadčić 226. Koji utištuju oli čine utištati kńige. 305. Ali ako po kńigama tražiti pojde. A. T. Blagojević, pjes. VI. Zivote od svetih i druge kńige duhovne. M. Dobretić 68. Koji kńige slazu i pisu protiva s. viri. 98. Evo skupļeno u malo kńiga vaše duznosti. I. Garańin 27. Štiju u kńigama što je raj. B. Leaković, nauk. 146. Kada deca cetu opaziše, pobacaše kńige po kaldrmi. Nar. pjes. vuk. 3, 110. Po tom bismo imali dosta kńiga iz kojijeh bi inostranci mogli poznati i naučiti naš cisti narodni jezik. Vuk. pism. 27. U kakijem kńigama iz XVII vijeka. nar. pjes. 3, 173. Duhovnik koji zna duboke kńige. S. Ļubisa, prip. 231. Ja sam slušao od duhovnika koji je premetao te kńige. 216. Vuk je ispisao tovare kńiga. M. Pavlinović, rad. 57. Zadubļivao se u kńige. 65. Iz kńiga si crpio mnogo korisna nauka. 112. Više vrijedi nego sve kńige mudrice. razl. spis. 59. Jer cobani sve na nebu znadu, kô i oni što kńige imadu. Osvetn. 1, 60. Gotovi su vrijedni samotnici sklopit kńige a jamit oružje. 2, 17. Jer djetići straha ne učili, no u kńigam školskijem čitali. 3, 130. I dočekah posļedńe vrijeme kao što stare kńige pišu. Pravdonoša. 1852. 31.

b) tabulae, *čistu hartija saširena ili vezana na kojoj se što bilježi.* ***aa)*** *u množini za jedno.* Primi kńige svoje, i napiši osamdeset. N. Rańina 152ᵇ. luc. 16, 7. Kńige od razbroja ,libro di conti' ,rationarium'. Kńige o(d) dohodka ,libro dell' entrata' ,codex accepti'. Kńige od tratjenja *ili* izhodka ,libro dell' uscita' ,codex expensi'. A. d. Bella, rječn. 438ᵇ. — ***bb)*** *u jednini.* Zaglavak kńige aktivne ima iskazivat koliko glavnice i koliko kamata ostaje još na dugu kod svakoga pojedinoga dužnika. Zbornik zak. 1853. 188. Kńiga prodajna trgovačka podvržena je biļegovini. 1864. 170. Izvan gruntovnica i ukńižnica ima se takoder i jedna kńiga dokaznica voditi, u koju se imaju polagati vjerodostojni prepisi ukńiženih pisama što ih stranke prinose. 1, 215. Kńiga od prepisa ,kopirbuch'. 3, 799. Kńiga krštenih ,taufsbuch'. Jur. poļ. terminol. 499. Kńiga mrtvih ,todtenbuch'. 507. Kńiga od isprava ,urkunden-buch'. 543. Kńiga pogodaba ,urkunden-(contracten)-buch'. 543. Kńiga vjenčanih ,trauungs-buch'. 570. Glavna kńiga, v. glavnik; pomoćna kńiga ,hilfsbuch'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *kod* kńiga. — ***cc)*** *u množini za mnostvo. (Irud)* judejskoje knigočije pobi i rojstvenije kńige požga. S. Kožičić 3ª. Hotje biskup kńige od krštenijeh i od mrtvijeh prigledati. B. Zuzeri 27. Ova pogodba može biti upisana u državne kńige. Pravdonoša. 1852. 2. Napokon za one vjerovnike, koji se radi isplate ne prijave, imadu se iznosci koji su im odredeni, kao vlasnistvo ńihovo položiti kod suda ili treba učinit da se isti iznosci u ostavnih kńigah prepisu na ńihovo ime. Zbornik zak. 1853. 576. Javne kńige ,öffentliche bücher' ,libri publici'; trgovačke kńige ,handlungs-bücher' ,libri di negozio'. B. Petranović, ručn. kń. 49. Kńiga, merc. trgovacke kńige ,handlungsbücher', tal. ,libri (di negozio)'; glavne. redovite kńige ,principalbücher'; kńige voditi, (račune voditi) ,bücher führen', tal. ,tener i libri'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

c) tomus, liber, volumen, *uz značeńe što je kod a) ističe se da je dio kakva kńiženoga djela, pa se u ovakovom značeńu upotrebļava i kad nije saširено ili rezano napose. — i u ovom zadńem značeńu može biti u množini.* ***aa)*** *u množini za jedno.* Od naslidovanja Isukrstova kńige četvere. A. Georgiceo, nasl. I. Kńige prve u kojih se nahode svitovanja korisna . . . 1. Kako andeo istomu Heliodoru ukaza u kńiga drugi makabejski na pogl. 3. J. Banovac, razg. 203. Priliku od ovoga imamo u prvi kńiga kraļovski. F. Lastrić, test. 186ᵇ. Kńige zakonske, jesu petore kńige Mojsijeve. I. Velikanović, uput. 1, 366. — ***bb)*** *u jednini.* Srpske narodne pjesme. kńiga prva. Vuk, nar. pjes. 1, I. Iz četvrte kńige predašńega izdanija. 1, V. Kńiga ,theil, band' frc. ,tome', egl. ,volume'. B. Šulek. rječn. znanstv. naz.

d) u naše vrijeme, kod trgovine hartije, zvalo se, kao trgovačka mjera, kńiga *(po ńem. buch)* 24 *tabaka hartije za pisańe (25 za štampańe), sad obično* 100 *tabaka.*

d. *čitańe i pisańe, nauka čitańa i pisańa, i*

opće školska nauka; pa i viša nauka, znanost, kńiževnost, naravno je da neuki narod ne zna do kraja razliku među prvijem i drugijem značenem, a i u pisaca nije svagda lako shvatiti ovu razliku. — U ovijem se značeńima kaže da se kńiga uči, zna, umije itd., da se ko daje na kńigu itd. — Između rječnika u Stulićevu (‚studium, doctrina, literatura'), *u Vukovu*: ‚studien' ‚literae': dati dijete na kńigu ‚zum studieren'; izučio kńigu ‚hat ganz ausstudiert'; zna kńigu (t. j. čitati i pisati); *u Daničićevu* učiti i znati kńigu, t. j. učiti i znati čitati i pisati *kod* kńiga).

a) ars legendi et scribendi, *čitańe i pisańe, nauka čitana i pisana.* Iže svedetь kńigu. Sava, tip. stud. glasn. 40. 171. Popovьsci synove kto kьńigu izuči, da stoji s ocemь na svojemь ždrebiju; ako li kńige ne izučii, a onь da je meropьhь. Mon. serb. 98–99. (1330). Da biste zvali ńihь popove, ali kto ńihь kńigu znaju, da tej hoćete procьtetь. 535. (1485). Kakono plot ne može stajati prid vjetrom brez podpora, tako ti je bez kńige čovjek. Zborn. 33b. Učili vučića kńizi. 36b. Ki je zlo obučen i priprost sa svima, i ki ni naučen i kńige ne ima. P. Hektorović 41. Kako ovi umije kńigu. A. Gučetić, roz. jez. 294. Bješe jedan redovnik, malo kńige umijaše. M. Divković, zlam. 127. Ovo neka bude zadosta onim koji kńigu ne znadu; a oni koji znadu štit i pisat, mogu i druge molitve nadostavit. J. Filipović 1, 321b. Moj Didak, moj Paskal sasvim priprostiti bijahu, kńigu ne znadijahu. 1, 336a. Dičica koja počimaju kńigu učiti. A. Kanižlić, kam. 737. U zbor dice nigda ne primajte, ... kńige ne zna, ludski ne umide. And. Kačić, razg. 310a. Šali dite *(u školu)* neka kńigu uči. M. A. Reļković, sat. C1b. Vaši stari jesu kńigu znali, srbski štili a srbski pisali. C2b. Oni koji kńige ne znadu ‚illiterati'. M. Dobretić 304. Zajedno kńigu učili. D. Obradović, živ. 74. Odkuda znade kńigu, ako nije se učio? D. Rapić 256. Dao si koga na kńigu? 401. Ovde nama kažu đace samouce: samo kńigu uči, ńemu kńiga kaže, końa da ne jaše. Nar. pjes. vuk. 1, 105. Dvorilo momče u popa Save, ni radi kńige, ni radi vjere. 1, 216. Još djevojka sitnu kńigu znade. 1, 267. Dosta ti sam straha pod nijela, dok sam sitnu kńigu naučila. 1, 179. Čudno Simo kńigu izučio, ne boji se đaka ni jednoga. 2, 64–65. Kod mene je kńigu naučio. 2, 192. Ako ti je kńiga omrznula, ostavi je, ne naučio je! 3, 72. Baba ga upita, zna li kńigu. Nar. prip. vil. 1868. 62. Srbi još slabo počińu kńigu učiti. Vuk, dan. 2, 2. Kńigu je učio u manastiru Tronoši. 4, 2. Koji izuči i pročita nekoliko puta psaltir, onaj je već naučio ‚svu kńigu'. živ. 299. Učio si kńigu u Carigrad, na nekakvu ćabu pritvrdio. P. Petrović, gor. vijen. 28. Taj je kaluđer učio mnogo đakove na kńigu. S. Ļubiša, prip. 182.

b) litterae, scientia, *viša nauka, znańe, znanost što se uči iz kńiga* (*za ovo značeńe može stajati i množina* kńige). ***aa)*** *u jednini.* Počeh ga učiti kńizi i prjemudrosti i gramatici crkovnoj. Pril. jag. ark. 9, 138. (1520). Nanč nenmića kńigu ku dobro vis. M. Marulić 115. Slava je umiti kńige dokturiju. 116. Daše ga, da uči kńigu. Dunata ima mestra u gramatici, Antoriana u retorici. Živ. jer. star. 1, 226. Naučen vsakoju kńigu i aštrolojiju. Š. Kožičić 15a. Človik crikvenu kńigu naučen mnogo. 28b. Bješe jedan filosof imenom Sokrates, ovi Sokrates imaše mnoge učenike koje kńizi učaše. M. Divković, bes. 13a. Toliko u kńigi, koliko u oružju slavan učini se. F. Glavinić, cvit. 21a. Zapovida mu *(otac)*, neka sina kńigi pridruži. 121a. U životu sveta, u kńigi naučna videći ga. 132a. K kńigi poslahu ga u Atenu. 185a. Koji mačem i kńigome resi svoga boje plemena. J. Kavańin 86b. Može li jedan koji nije naučan Boga ļubit kao oni koji mnogo kńige znade? J. Filipović 1, 336a. Poslati dijete na mudru kńigu u Oxford. M. Pavlinović, rad. 113. Bulwer se kńizi posveti. 17. Mudra kńiga, više nauke: ‚Otišao u Zagreb na mudru kńigu'. M. Pavlinović. — ***bb)*** *u množini.* Deti mladehь da nėstь vь monastire ni na prebivanije ni na učenije kńigь. Glasnik. 24, 261. (1382). Vsimi kńigami naučen zelo i mestrijami takaje. Š. Kožičić 35b. Ne bijahu tada u Špańi još ter kńige i kńižnici učiteļi u onoj svitlosti. B. Kašić, fran. 3. Osven filosofije, teologije i ljepšijeh kńiga. 16. Čovjek od onoga doba od toličijeh kńiga i od tolike vlasti. 106. Odhraniti na kńigah i naučijeh dobrijeh mladiće. iń. 77. Pokli je sad vrijeme da se ne uči ni nastoji na kńige. M. Orbin 1. Uļudne kńige ‚humanità, erudizione in lettere humane' ‚humanitas'. A. d. Bella, rječn. 372b. Ti, vladiko, znaš duboke kńige, nalaziš li u ńima vještice? P. Petrović, gor. vijen. 89.

c) litterae, *nauka, znańe kojega jezika, kńiževnosti onoga jezika.* Neka ju budu razumiti i oni ki nisu naučni kńige latinske aliti dijačke. M. Marulić 3. Svršeno se nauči kńigu gršku, latinsku i židovsku. Živ. jer. star. 1, 226. Bi na plni naučen kńigi grčkoj i jevrejskoj i latinskoj. Transit. 1. A slovo drugo *(A)* pak u sebi ni mańe, latinske kńige zrak i slovo prvańe. D. Baraković, vil. 100. Koga otac k grčkoj pridruži kńigi. F. Glavinić, cvit. 3b. Koji latinsku kńigu ne uče ... koji znadu latinsku kńigu. J. Filipović 1, x. Što je još sva srpska kńiga u čitańu časlovca. Vuk, dan. 2, 2. Svaki od tih naroda ima svoju kńigu. M. Pavlinović, razg. 6. On je već danas u hrvatskoj kńizi pjesnik prvoga reda. Osvetn. 1, vii. Kńiga, hist. (kńištvo) ‚literatur (schriftenthum)', tal. ‚letteratura'; povijest kńige ‚literaturgeschichte', tal. ‚istoria della letteratura'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *I u množini.* Onda ti se Osman pokrstio i moskovske kńige izučio. Nar. pjes. vuk. 3, 566. — *U ovijem primjerima znači upravo: slova, pisańe (glagoļsko):* Ja pop Zubina hrvačke kńige. Mon. croat. 61. (1437). Sveti muž Kostanc naredi popove i kńigu hrvačku. Dukļanin 12. Glagoļsku kńigu i pismo najde. P. Vitezović, kron. 15. Koji su od kńige hrvaske. J. Banovac, pred. viii. — *U ovom primjeru znači upravo: jezik:* Amen, osana, savaot vzimļu se od židovske kńige. Naručn. 35b.

e. *hartija.* — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* kńiga, hartija za pisati ‚charta, papirus vel papirum', *u Belinu* (‚carta per uso di scrivere' ‚charta' 174b), *u Stulićevu* (‚charta, papyrus'), *u Vukovu* (‚das papier' ‚charta', cf. hartija). Spravi srce, htjenje, misal, tere kńigu i crnilo na pisanje i na dilo pjesni, koje s' vazda pisal. M. Pelegrinović 196. Mladost je kako daska aliti čista kńiga, na kojoj ništo nije upeńgano aliti upisano. M. Divković, bes. 122b. Da je sve nebo kvijer aliti kńiga od pisanja. M. Orbin 281. Kńiga mrtva ‚carta suga' ‚charta bibula'. A. d. Bella, rječn. 174b. Sto snopa kńiga *(vaļa da treba čitati:* kńige) stratio za pisati. razgov. 231. Misnik primi plaću u list kńige zamotanu. M. Dobretić 382. Karta oliti kńiga. 394. Donesi mi jedan list hartije, list hartije kńige bez jazije. Nar. pjes. vuk. 2, 213. Onda trže divit od pojasa, a iz gepa kńige bez jazije. 2, 112. Pa dovati jedan tabak kńige, iskidaše

knigu sa komate, pa pustiše po kńizi jaziju. 2, 533. Te vodila po kńizi jaziju. 3, 283. Dade ńemu list ‚kńige' bijelo i kalema čim se kńige pišu. 3, 349. Jednu lepahnu kokosiću u kńizi zamotanu čistu i spravnu za lonca. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 201. — *U vrijem primjerima* list kńige *znači što* kńiga *kod* a, *b*). Katarina imade u dvi godine dana više puta liste kńige od Petra. M. Dobretić 136. Pisaću ti li tak kńige tanke. Nar. pjes. vuk. 1, 268. Te napisa list kńige bijele. 1, 171. Pošlite mu list kńige bijele, neka dođe gradu Vučitrnu. 2. 136. Pa mu dade list kńige tanano. 2. 247. Vuku dade list kńige sićano, a kad Vuce kńigu proučio... 2, 579.

f. centipellio, *treći želudac ili treći dio želuca u preživalaca, u kojemu su bore kao listići.* — *Ovo je značeńe praslavensko (vidi sprijeda), ali se u našem jeziku potvrđuje istom u naše doba (plur.* kńige*)*. Kńige, ona strana živinskoga droba, gdje je kao list kńiga nabranih. M. Pavlinović. Kńige ‚omasum' ńem. ‚blättermagen, buch, psalter', na Braču. A. Ostojić.

g. *nekakva mjera za lan, vidi kod* list. — *U naše vrijeme.* Muž joj poćne kupovati mletačkoga lana kńigu po kńigu. Nar. prip. vrc. 177. I meni je tu skoro Pera Krtičina poslala kńigu lana. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 238.

KŃIGAONICA, *f. vidi* 1. kńižnica. — *Od* xvm *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚libraria' ‚bibliotheca' 438ª *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčeru (kod* kńižnica*), u Stulićevu* (‚bibliotheca'). Čuvar kńigaonice papinske. A. Kanižlić, kam. 6. Bibliotheca, to jest knjigaonica. 12. Iz koje bi kńigaonice on toliku mudrost naucio? uzr. 168. Gdi su slavne kńigaonice u kijem mudrost sva stolova i gdi naše isto lice kazivaše zlatna slova? J. Krmpotić, kat. 13. Iz dila onoga glasovitoga, koje Focija kńigaonica naziva se. I. Velikanović, uput. 1. 283. Što je našao u kńigaonici grada jedno mlostvo kńiga. A. Tomiković, živ. 261. Pohodio je kńigaonicu. 287. — *Riječ je koju su (i to dosta zlo) načinili pisci.*

KŃIGAONIČAN, kńigaonična, *adj. koji pripada kńigaonici.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚ad bibliothecam spectans'. — *nepouzdano.*

KŃIGAONIĆICA, *f. dem.* kńigaonica. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚exigua bibliotheca'.

KŃIGAONÎK, *m. vidi* kńižnicar. — *U Belinu rječniku:* ‚librajo' ‚bibliothecae custos' 138ª; *u Bjelostjenčeru (vidi kod* kńigar*); u Stulićevu* (‚bibliothecae praefectus'). — *Riječ načińena kao i* kńigaonica *(vidi).*

KŃIGÂR, *m. čovjek koji se bavi kńigama ili kńigom; nahodi se u osobitijem značeńima.* — *Može biti praslavenska riječ, isporedi češ.* knihar, *poļ.* księgarz. — *u naše je vrijeme običnije* kńižar. — *Potvrđeno je u našem jeziku od* xvi *vijeka; između rječnika u Mikaļinu* (kńigar, koji kńige prodaje ‚bibliopola': kńigar, koji hartiju čini ‚chartarius'), *u Belinu* (‚librajo' ‚bibliopola' 138ª), *u Bjelostjenčeru* (kńigar, koji kńige prodaje ‚bibliopola'. 2. kńigar, koji kńige veze ‚bibliopegus'. 3. koji kńige čuva, knigaonik ‚bibliothecarius'. 4. koji kńige piše ‚bibliographus'), *u Jambrešićevu* (knigar, ki knige prodava ‚bibliopola', knigar, ki knige čuva ‚bibliothecarius'; knigar, ki knige skup šiva ‚bibliopegus'; knigar, ki knige piše ‚bibliographus'), *u Voltiģijinu* (‚scrittore; librajo' ‚schriftsteller, buchhandler'), *u Stulićevu* (‚bibliopola, libellio, librorum propola').

a. *vidi* kńižar. b. Prodaju se u Bnetcih pri sfetomu Zulijanu u kńigara ki drži zlamen od macke. Bernardin 1586 1. Po Nikoli Peccanu kńigaru. P. Posilović, cvijet. 1. Po Bortulu Occhi kńigaru. H. Bonačić 3. I koji osobito kńigarom putom trgovine dolaze. Zbornik zak. 2, 81.

b. *vidi* kńigoveža. — *U Bjelostjenčeru i u Jambrešićevu rječniku.*

c. *vidi* kńižničar. — *U Bjelostjenčeru i u Jambrešićevu rječniku.*

d. *čovjek koji piše kńige, isporedi* kńigopisac. — *U Bjelostjenčeru, Jambrešićevu, Voltiģijinu rječniku.*

e. *čovjek koji gradi hartiju (kńigu).* — *U Mikaļinu rječniku.*

KŃIGARA, *f. vidi* kńižarnica, b. — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚buchhandlung'.

KŃIGÂRNICA, *f. upravo mjesto gdje stoji kńigar; dolazi u osobitijem značeńima.*

a. mjesto gdje se gradi hartija (kńiga). — *U Stulićevu rječniku:* ‚chartaria officina'.

b. *vidi* kńižarnica. b. — *U jednoga pisca našega vremena.* Zapelo se u glave, kad je mnogo kńigarnica, odskace se napretkom. M. Pavlinović, rad. 113.

KŃIGÂRNÎK, *m. vidi* kńigar, a *i* c. — *S drugijem značeńem u Belinu rječniku:* ‚bibliotecario' ‚bibliothecae custos' 111ª; *s prvijem u Stulićevu (u:* kńigar*).*

KŃIGATI, kńigam, *impf.* krila odijelo na brati. u Ogulinu. F. Hefele.

KŃIGOČ, *m. kniževni čovjek: pisar.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚literatus, eruditus, literis excultus, scriba' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara:* kńigoc javni ‚notarius publicus'. — *Riječ nepouzdana: po svoj je prilici Stulli načinio od* kńigocija.

KŃIGOČIĆ, *m. dem.* kńigoc. — *U Stulićevu rječniku:* ‚scriba parvi momenti'. — *nepouzdano.*

KŃIGOČIJA, *m. pisar: kńiževnik, pisac.* — *U kńigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (‚auctor, librorum scriptor' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* Postavi vъ Israili kńigočije, sudije, desetьniki... Domentijanª 322. *(Irud)* judejskije knigocije pobi i rojstvenije kńige pozga. Š. Kozičić 36. Ašte bo vьprosisi kńigocije grьčьskyje glagoļe: ‚Kto vy jestь pismena sьtvoril?' Glasnik. 56, 96. — *Ima i slslov.* kńigъcija *i* kńigočija ‚scriba, notarius', *i rus.* кныгочiй, *čovjek koji rado čita.* — *Nije jasno kako postaje od* kńiga.

KŃIGOČINAC, kńigočînca, *m. čovjek koji čini (piše) kńige.* — *U Stulićevu rječniku:* v. kńigocija, *po kojoj je riječi i ova načińena, te je nepouzdana.*

KŃIGOGRAF, *m. čovjek koji piše knige (pisma), pisar.* — *Riječ je složena: drugi je dio od grč. γράφω, pišem.* — *U jednom spomeniku pisanome crkvenijem jezikom* xvii *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* kńigografь ‚scriba'. Služiteļь i knygografь Maxema patrijarha. *u* Vuk. dan. 1, 8—9. 1671.

KŃIGOHLEPNA, *f. hlepna (kao bolest) za sakupļańem kńiga.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚bibliomanie; büchersucht'.

KŃIGOHRANA, *f. vidi* kńiznica. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xvm *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčeru (kod* kńižnica*).* Da se nahodi u mnozijeh kńigohranah od Inglitere i od Franče. D. Bašić 236.

KŃIGOHRANILIŠTE, *n. vidi* knižnica. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,bibliotheca'. — *Riječ je ruska:* книгохранилище.

KŃIGOHRANILIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku u* knigohranilište. — *sasma nepouzdano.*

KŃIGOHRANILNICA, *f. u Stulićevu rječniku* knigohranilište *s dodatkom da je uzeto iz ruskoga.* — *Riječ je ruska:* книгохранильница.

KŃIGOHRANITEĻ, *m. vidi* knižničar. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,bibliopola, librorum custos' *s dodatkom da je riječ ruska.*

KŃIGOKAZ, *m. list na kojemu su napisane knige (što su na prodaji).* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ,buchanzeiger'.

KŃIGOKRADICA, *m. čovjek koji krade knige.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ,bücherdieb'.

KŃIGOĻUB, *m. čovjek (koji ļubi knige) koji je zanesen za čitanem ili za skupļańem knigā.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ,bibliophilus; biblist; bücherfreund'.

KŃIGOMRZAC, knigomrsca, *m. čovjek koji mrzi na knige (na čitańe).* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ,bücherfeind'.

KŃIGONOSAC, kńigonosca, *m. vidi* kńigonoša. *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Pa je podaj mladu kńigonoscu. Nar. pjes. horm. 2, 227.

KŃIGONOSIŠTE, *n. mjesto (ured) odakle se nose knige (pisma), vidi* 2. pošta. — *isporedi* kńigonośe. *U jednoga pisca našega vremena koji je jamačno sam ovu riječ načinio.* Što ga na kńigonosište, kad je već kńigonoša otputovao. M. Pavlinović, rad. 110.

KŃIGONOŠŃE, *n. državni ured što se brine za raznošeńe knigā (pisama), vidi* 2. pošta. — *U jednoga pisca xviii vijeka koji je bili sam ovu riječ načinio.* Da je kano upravitelj od kńigonošja uzdigao cenu za kńige. A. Tomiković, živ. 358.

KŃIGONOŠA, *m. čovjek koji nosi knige (pisma, isprave) u svakom smislu: ili koji prenosi pisma iz jednoga mjesta u drugo, ili je naročito poslan s pismom komu, ili pisma što su poštom došle u koje mjesto raznosi po kućama (u ovom značeńu nema primjera).* — *Od xv vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* ,corriero, tabellarius, lator; kńigonoša na końu tekući ,postiglione' veredarius, cursor', *u Belinu* ,corriero, portator di lettere' ,tabellarius' 232ª, ,posta, corriere, porta[illegible] le lettere' ,tabellarius' 576ª, ,procaccio, colui che porta lettere da una città all' altra' ,tabellarius' 586ᵇ, ,postiglione' ,veredarius' 576ª, *u Voltigjijinu* ,corriere, apportator di lettere' ,brieftrager', *u Stulićevu* ,corriere, postiglione' ,tabellarius', *u Vukovu* der briefträger ,tabellarius', *u Danićevu* ,tabellarius'. Primisimo listu po cesaru kńigonoši. Spom. sr. 1, 51. (1403). Dojde kńigonoša nase. 1, 166. (1422). Kńigonošu [illegible]. P. Bogašinović 28. Prodose sve one stvari kakono spen i kakono jedan brz kńigonoša. M. Radnić 261ᵇ. Dohodi k tebi kńigonoša od smrti. 297ª. Trčeći kakono kńigonoša. 153ᵇ. Sčijeniše da je kojigod vlah aliti kńigonoša. I. Đorđić, ben. 193. Da se kńigonoša dovede. A. Kanižlić, kam. 126. Bogom brate, pošta knigonoša *(tako je u. posta nekoliko puta u narodnijem pjesmama)*, donesi mi jedan list hartije, da ti gradim jednu sitnu kńigu. Nar. pjes. vuk. 2, 246. Al' eto ti mlada kńigonoše, Vuku dade list kńige sićane. 2, 579. Kńigonoša dođe ovom kńigom u Loznicu. Vuk, dan. 3, 191. Kńigonoša ... kńigonoše od Deligrada ka Beograda. 40. Jedno veče pane u manastir kńigonoša. S. Ļubiša, prip. 251. — *Ima u Šulekovu rječniku s drukčijim značeńem:* ,bücherträger' *(shvaćena je kńiga kao liber), vala da služnik kod kńižarnice koji raznosi knige po mušterijama.*

KŃIGONOSČAD, *f. coll. vidi kod* kńigonošče.

KŃIGONOŠČE, kńigonoščeta, *n. dem.* kńigonoša, *mlad kńigonoša.* — *Nema množine (coll. f.* kńigonoščad *nije potvrđeno).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,ein junger briefträger' ,tabellarius juvenis' *s primjerom iz narodne pjesme).* Zavika mu mome kńigonošče. Govori mu mlado kńigonošče. Nar. pjes. petr. 2, 226. Sve mu kńigu kńigonošče dade. Nar. pjes. horm. 1, [illegible] Kńige vali kńigonošče vrijedno. Osvetn. 2, 116.

KŃIGONOŠŃI, *adj. na kojemu se nose knige (pisma), o lađi.* — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* U kńigonošńu lađu. D. Obradović, basn. 380.

KŃIGOPEČATNICA, *f. u Stulićevu rječniku* kńigopečatnište *s dodatkom da je uzeto iz ruskoga.*

KŃIGOPEČATNIK, *m. vidi* štampar. — *U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu* ,typographus' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* Popravļati pomańkańa kńigopečatnikov. I. Kraļić, mol. 71. — *Riječ je ruska:* книгопечатникъ.

KŃIGOPEČATNIŠTE, *n. vidi* kńigopečatńa. *U Stulićevu rječniku:* ,typographia'.

KŃIGOPEČATNIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku u* kńigopečatnište. — *sasma nepouzdano.*

KŃIGOPEČATŃA, *f. vidi* štamparija. — *Uzeto iz ruskoga jezika* (книгопечатня) *u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ,buchdruckerei'.

KŃIGOPIS, *m. popis kńigā (koje su se n. p. štampale u neko doba, ili koje rade o jednoj stvari itd.).* — *Načińeno u naše vrijeme.* Kńigopis stsl. lat. ,bibliographie'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KŃIGOPISAC, kńigopisca, *m. čovjek koji piše knige.* — *U Stulićevu rječniku:* kńigopisac, *v.* kńigotvorac *s dodatkom da je riječ ruska.* — *U naše vrijeme u pisaca, čovjek koji radi kńigopis.* Kńigopisac, stl. ,bibliograph', tal. ,bibliografo'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KŃIGOPISAN, kńigopisna, *adj. koji pripada kńigopisu.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* kńigopisni ,bibliographisch'.

KŃIGOPISATEĻ, *m. čovjek koji piše knige.* — *Samo u Stulićevu rječniku,* v. kńigotvorac.

KŃIGOPOMŃIK, *m. vidi* kńigopomnik. — *U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* ,bibliotecario' ,bibliothecae custos' 114ª, ,librario' ,bibliothecae custos' 438ª. Koja Anastasio kńigopomnik ispisuje. A. Kanižlić, kam. 68. Saudin kńigopomnik ovim čudesam ne pristaje. utoč. 576.

KŃIGOPOMŃIK, *m. čovjek koji ima pomnu o knigē, vidi* kńižničar. — *isporedi* kńigopomnik. — *U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kńigarnik). Uzdigao je jednu akademiju i naredio je da bude sastavļena od dvanaest, od jednoga sekretara, jednoga kńigopomnika ... A. Tomiković, živ. 367.

KŃIGOPOSUDNICA, *f. knižnica u kojoj se posuđuju knige za čitańe.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Kńigoposudnica ,leihbibliothek'. Zbornik zak. 2, 296.

KŃIGOPRITISKALAC, kńigopritiskaoca, *m. štampar, vidi* tiskar. — *U jednoj kńizi* xvııı *vijeka.* Pritiskano u slovopreši Ivana Martina Divalt privilegiratoga kńigopritiskaoca. M. A. Reļković, sabr. ı.

KŃIGOPRODÁVAC, kńigoprodávca, *m. vidi* kńižar, b. — *U jednoga pisca našega vremena (po rus.* книгопродавецъ). Dam ih *(mape)* prodavati, no taj prodavac inače kńigoprodavac izemi novco. S. Tekelija, letop. mat. sr. 120, 23.

KŃIGOSHRANA, *f. mjesto gdje se hrane kńige, vidi* 1. kńižnica. — *U Belinu rječniku:* ‚libraria' ‚bibliotheca' 138a, *i u Stulićevu:* v. kńigohranilnica. — *nepouzdano.*

KŃIGOSHRANICA, *f. dem.* kńigoshrana. — *U Stulićevu rječniku:* v. kńigohranilnica. — *nepouzdano.*

KŃIGOSLÒZITEĻ, *m. čovjek koji slaže kńige.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. kńigočinac.

KŃIGOSPREMA, *f. vidi* 1. kńižnica. — *U Stulićevu rječniku:* v. kńigohranilnica. — *nepouzdano.*

KŃIGOSTRAŽNIK, *m. čovjek koji čuva (straži) kńige, vidi* kńižničar. — *U Stulićevu rječniku:* v. kńigar. — *nepouzdano.*

KŃIGOTISAK, kńigotiska, *m. štamparstvo, vidi* tiskarstvo. — *U jednoga pisca* xvıı *vijeka.* Znašasta je meštrija kaluparska aliti kńigotiska. P. Vitezović, kron. 119.

KŃIGOTOČ, *m. ńeki moļac što grize kńige.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚büchermilbe' (‚Cheiletus eruditus'). — *I u prenesenom smislu, po ńemačkoj riječi, o čovjeku koji se samo kńigama bavi i ne misli za drugo (prezirno).* — *u Šulekovu rječniku:* ‚bücherwurm (v. menschen)'.

KŃIGOTRZAC, kńigotršca, *m. čovjek koji trguje kńigama (ili starima, ili na malo).* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚büchertrödler'.

KŃIGOTRŽNIK, *m. u Stulićevu rječniku:* v. kńigopečatnik *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina (?).* — *Po obliku bi bilo isto značeńe što i kod* kńigotržac. — *Riječ nepouzdana.*

KŃIGOTVÓRAC, kńigotvórca, *m. čovjek koji tvori (piše) kńige.* — *U Stulićevu rječniku:* v. kńigočinac *s dodatkom da je uzeto iz misala.* — *Ima i rus.* книготворецъ, *nevaļali pisac.* — *I u Šulekovu rječniku:* ‚bücherschreiber'.

KŃIGOTVÒRITEĻ, *m. vidi* kńigotvorac. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. kńigočinac.

KŃIGÒTVÔRNÎK, *m. vidi* kńigotvorac. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. kńigočinac.

KŃIGOTVÓRSTVO, *n. tvoreńe (pisańe) kńiga.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚bücherschreiben'.

KŃIGOUČÊŃE, *n. djelo kojijem se uče kńige.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

KŃIGOUČITI, kńigoučim, *impf. učiti kńigu ili kńige.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚studiare' ‚studere'. — *sasma nepouzdano.*

KŃIGOUTISNIŠTE, *n. štamparija, vidi* tiskarnica. — *U Stulićevu rječniku:* v. kńigopečatište. — *sasma nepouzdano.*

KŃIGOUTISNUTI, kńigoutisnem, *pf. naštampati.* — *U Stulićevu rječniku:* v. kńigopečatiti. — *sasma nepouzdano.*

KŃIGÒVÂŃE, *n. djelo kojijem se kńiguje, vidi* kńigovati.

KŃIGÒVATI, kńigujêm, *impf. baviti se kńigama.* — *U jednoga pisca našega vremena.* I učio djecu kńigovańe, i koliko neuk kńigovao, toliko je i djeci dodavo. Osvetn. 6, 9.

KŃIGÒVÊŠKÎ, *adj. koji pripada kńigovežama ili rezańu kńiga.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* kńigoveški tijesak ‚buchbinderpresse'.

KŃIGOVÉZAC, kńigovésca, *m. vidi* kńigoveža. — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚buchbinder'.

KŃIGÒVEZICA, *f. žensko čeļade kao kńigoveža.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚buchbinderin'.

KŃIGOVEZNICA, *f. mjesto (kuća, soba, dućan) gdje se veżu kńige.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚buchbinderei (ort)'. — *U rječniku znanstvenoga nazivļa ima* kńigoveznica, tech. ‚buchbinderwerkstätte'. — *Mislim da je boļi prvi oblik.*

KŃIGÒVEŽA, *m. čovjek koji veže kńige.* — *U naše vrijeme.* Kńigoveža, tech. ‚buchbinder', tal. ‚legatore (di libri)', frc. ‚relieur', egl. ‚bookbinder'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *I u Lici.* J. Bogdanović.

KŃIGOVEŽIVALAC, kńigoveživaoca, *m. vidi* kńigoveža. — *U Stulićevu rječniku:* *griješkom* kńigoveživaoc ‚ligatore de' libri' ‚bibliopeces (qui libros ligat)'. — *nepouzdano (boļe bi bilo z mj. ž).*

KŃIGÒVÊŽNICA, *f. vidi* kńigoveznica.

KŃIGÒVÊZŃA, *f. posao ili zanat u kńigoveže.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚buchbinderei'.

KŃIGOVÒDSTVEN, *adj. koji pripada kńigovodstvu.* Kńigovodstveni popis troškova. Zbornik zak. 1863. 16.

KŃIGOVÒDSTVO, *n. knigovođin posao.* — *Načińeno u naše vrijeme (po ńemačkoj riječi* buchführung). Kńigovodstvo ‚buchführung'. Jur. pol. terminol. 103. Kńigovodstvo, math. (računovodstvo, računarstvo) ‚buchführung, buchhaltung', tal. ‚computisteria, contabilità, scrittura'; jednostavno kńigovodstvo ‚einfache buchführung', tal. ‚computisteria a partita semplice'; sastavļeno kńigovodstvo ‚doppelte buchführung', tal. ‚computisteria a bilancio, a partita doppia'; trgovačko kńigovodstvo, merc. ‚mercantil-buchhaltung', tal. ‚scrittura'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KŃIGÒVOĐA, *m. čovjek koji u trgovini ili u drugom novčanom poslu drži glavnu kńigu i u ńu piše.* — *Načińeno u naše vrijeme (po ńemačkom jeziku).* Kńigovođa ‚buchhalter'. Jur. pol. terminol. 103. Kńigovođa, merc. (računar, računovođa) ‚buchführer, buchhalter', tal. ‚computista, scritturale, scrivano'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KŃIGOVÒĐÊŃE, *n. djelo kojijem se vode kńige, vidi* kńigovodstvo. — *Načińeno u naše vrijeme.* Kńigovođeńe ‚führung der bücher'. Zbornik zak. 3, 871.

KŃIGÒZLOBAC, kńigòzlopca, *m. čovjek koji je zloban na kńige, vidi* kńigomrzac. — *U jednoga pisca* xvııı *vijeka.* U ono doba ne živiše sadańi kńigozlobci. A. Kanižlić, utoč. 239.

KŃIGÒZNANAC, kńigòznânca, *m. čovjek vješt kńigama, isporedi* kńigoznanstvo. — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚bücherkenner'.

KŃIGOZNÁNSTVO, *n. znańe o kńigama, vještina u kńigama, ali po ńihovom spoļašńem obliku,*

po ńihovom postańu, istoriji itd. — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚bibliognosie; biblistik; bücherkenntniss'.

KŃÎSCI, kńî ākā *ili* kńîžācā?, *m. pl. vidi* kńižavci.

KŃIŠKÎ, *adj. koji pripada knigama.* — *isporedi* kńiževan. — *Po starijemu obliku* kńizьskyj. — *Adjektiv se nalazi samo u naše doba u pisaca.* Kńi ki. gr. ‚schrift- (in zus.)', kńiski jezik ‚schriftsprache'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Adv.* kńiški *nalazi se već u rukopisu* xv *ili* xvi *vijeka.* Vь grьčьskomь jezyce k pismenestь, niže knizьkyj po ńej eto podobajetь resti se. Konstantin filos. star. 1, 18. — *U naše vrijeme u: adverab ima prijedlog* po: *između rječnika u Vukovu:* pòkńiškî, n. p. govoriti ‚wie es in den büchern ist d. i. altslawisch' ‚lingua librorum (ecclesiasticorum)'. — Koji se pokńiski zovu ‚članovi primiritelnog suda'. Vuk, kmet *u* Slav. biblioth. 86. *čini se da Vuk shvaća da ovo nije kao n. p.* po srpski, po bugarski (*vidi kod* po), *nego da je adverab* pokńiški *načińen od* po kńizi *ili* po kńigama. To je po kńiski. M. Pavlinović, razg. 28. Po kńiski ‚nach dem allgemeinen schriftgebrauche'. B. Šulek. rječn. znanstv. naz. *kod* kńiski.

KŃIŠTVO, *n. vidi* kńiževnost. — *Načińeno u naše vrijeme po starijemu* knizьstvo. Pogibeļ je da nam život i kńištvo ne zagreznu u pravo rukotvorstvo. M. Pavlinović, rad. 148. — *i u Šulekovu rječniku:* ‚bücherwesen; literatur (schriftenthum)'. — Kńistvo, stil. hist. kńiga) ‚literatur (schriftenthum)', tal. ‚letteratura'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Vuk u starijim svojijem kńigama upotrebļava rusku riječ* kńižestvo. U današńemu stańu kńižestva našega. Vuk. nar. pjes. 1833. 4, 44. Čuvara i stubova zakona i dosadašńega kńižestva. dan. 1. 1

KŃIZAN, kńîzna, *adj. koji pripada kńizi, kńigama.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* кънижьнъ, *rus.* книжный. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚litteratus'), *u Belinu* (kńižni vez ‚nizza, cioè striscia di carta per uso di chiuder lettere' ‚fibula epistolica' 511[b]), *u Bjelostjenčevu* (*vidi kod* kńiga), *u Stulićevu* (v. kńiževan), *u Vukovu* (vidi kńiževan).

1. *adj.*

a. *uopće* (kńiga *u značenu kao kod* c i d). Poučiti se slovesemь kńizьnyimь. Danilo 294. Svakoga nauka kńižnoga uresom urešena. Živ. kat. star. 1, 218. Da dvorna ujekade bi s čudnom vridnosti božica Palade rad kńižne mudrosti. D. Rańina 72[b]. Koje onada me zadržaše daleko od zabave moje zavične kńižne. I. T. Mrnavić, osm. 5. U razumu kńižnom u tolikom se najde napridku. Michelangelo. v. Hvale kńižne i junaške. J. Kavańin 111[a]. Učili su dijake kńižna naučenja. A. d. Costa 1, 53. U kńižnomu pribivališću od Vatikana. 2, 12. Ali kako još nemamo prave kńižne trgovine. Vuk, nar. pjes. 1833. 4. 13. Tiskove kńižne sa svim upropastili nisu. Nov. sr. 1834. 68. *i u Šulekovu rječniku:* kńižni ‚bücher- (in zus.)'.

b. eruditus, doctus, *o čeļadetu, koji uči kńige, koji je naučen u kńigama, isporedi* kńiževan. — *U ovom značenu i na i komp.:* kńižnijî: I da si kńižnija od žen ke su došli i ke biše prija i ke će bit posli. H. Lucić 288. — Blažena divica smino naskoči tih mudrih i kńižnih. Živ. kat. star. 1, 221. Da može dobiti kńižnih ļudi mudrost. M. Marulić 219. Muž kńižan, zelo krepak. Š. Kožičić 31[a]. Izberite vi kńižna pilisopa. Pril. jag. ark. 9, 119. (1520). Mudra duša kńižnika Platona. D. Rańina vii[b]. Čemu je čtit čtenja od kńižnih mudarca, a paka bit srca u svemu nemirna? 108[b]. Vridniji je človik kńižan od mnogo bisera. Aleks. jag. star. 3, 281. Kńižnim vlastelom va im. M. Gazarović vi. Človika kńižnoga. A. Georgiceo, nasl. 198. Sudci su pravda živa... da su dobre konsijencije, ļudi pravedni, istini, kńižni i vjesti od istorija moralijeh i filozofa. I. Držić 278. Opeta nami daje ļudi kńižne meu jačima. J. Kavańin 158[b]. Kńižni ļudi. I. Velikanović, uput. 3, iv.

c. *koji pripada kńizi* (kńiga *u značenu kao kod* a. b)), *vidi u Belinu rječniku.*

2. *adv.* kńižno, *kao po kńizi, po kńigama, isporedi* kńiški. Človiku naučenu i mudru tanko i kńižno govorila jesam. Živ. kat. star. 1, 219.

KŃIŽAONICA, *f. vidi* 1. kńižnica. — *isporedi* kńigaonica. — *Samo na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Imao je u ovo vrime veseļe viditi u Moski uzidanu s veličanstvom kraļevskim jednu likarnicu s jednom veoma velikom kńižaonicom. A. Tomiković, živ. 182.

KŃÎŽÂR, *m. čovjek koji se bavi kńigama (ne baš učeći ih, nego čarajući ih, prodajući ih, vežući ih itd.)* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kńigar) *i u Vukovu* (‚der buchbinder und buchhändler' ‚librarius').

a. *vidi* kńižničar. — *U dva pisca* xviii *vijeka.* Karlo Majela kńižar u Vatikanu. A. Baćić 158. Svidok je svemu ovomu Anaštazio kńižar. 245. Anastasio kńižar koji je u ono vrime bio u Carigradu. J. Banovac, izkaz. 16.

b. bibliopola, librarius, *čovjek što prodaje kńige.* — *Naj običnije značeńe u naše vrijeme (dajbudi u pisaca).* Po Šimunu Occhi kńižaru. P. Knežević, osm. 1. Jer kńižari teško primaju gramatike. Vuk, odg. na utuk. 25. To je poučkalo dubrovačkoga kńižara Pretnera. S. Ļubiša, prip. iii. Kńižar. merc. ‚buchhändler', tal. ‚librajo, bibliopola', franc. ‚libraire', engl. ‚bookseller'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

c. *vidi* kńigoveza. — *U Vukovu rječniku.*

KŃÎŽARA, *f. vidi* kńižarnica, b. — *U naše vrijeme načińeno od pisaca (rijetkijem nastavkom* ara). — *U Šulekovu rječniku:* ‚buchhandlung' (*vidi i kod* kńižarnica, b).

KŃIŽARAC, kńižarca, *m.* Chelifer cancroides L., *mala životińica nalik na jakrepa, što živi naj češće u kńigama.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Kńižarac (Chelifer cancroides L.). K. Crnogorac, zool. 166.

KŃIŽAREV, *adj. koji pripada kńižaru.* — *isporedi* kńižarov. — *U Vukovu rječniku.*

KŃIŽARI, *m. pl.* jedan odijel zeluca u preživaca. Kapela kod Bjelovara. — *vidi* kńiga, f.

KŃIŽARICA, *f. vidi* 1. kńižnica. — *U dva pisca* xviii *vijeka.* Ovi je cesar sažgao onu razglašenu kńižaricu u kojoj je bilo trideset i tri iļade kńiga. J. Banovac, izkaz. 25. Naredi Dimitru Faleriju da izbere kńige naj boļe i da ji u ńegovu librariju aliti kńižaricu nosi i meće. And. Kačić, kor. 315.

KŃIŽÂRNICA, *f. pravo bi značeńe bilo: mjesto gdje sjedi kńižar, ali je obično značeńe: mjesto gdje se hrane kńige (u naše vrijeme obično je značeńe kod b).* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚die buchhandlung und die buchbinderei' ‚officina libraria').

a. *vidi* 1. kńižnica. — *U dva pisca* xviii *vijeka.* Ovi je cesar izžegao onu razglašenu kńižarnicu u kojoj je bilo trideset i tri iļade kńiga. A. Baćić 253. Evandeļe u biblijoteci iliti kńižarnici u Cezarei zadržavalo se je . . . E. Pavić, ogl. 462.

b. *mjesto (dućan) gdje se prodaju knjige.* Kńižara, Kńižarnica, merc. ‚buchhandlung‘, tal. ‚libreria‘, frc. ‚librairie‘, egl. ‚book-shop‘. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

c. *vidi* kńigoveznica. — *U Vukoru rječniku.*

KŃIŽÂROV, *adj. vidi* kńižarev. — *U Vukoru rječniku.*

KŃÎŽÂRSTVO, *n. trgovina kńigama. — Načińeno u naše vrijeme od* kńižar. Kńižarstvo, merc. trgovina kńigami ‚buchhandel‘, tal. ‚libreria‘, frc. ‚commerce des livres‘, egl. ‚bookselling, book-trade‘. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KŃÎŽAVAC, kńîžâvca, *m. vidi* kńižavci. — *I u drugom značeńu kao gljiva.* Kńižavac, bot. ‚blätterpilz‘, tal. ‚agarico‘. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KŃÎŽÂVCI, kńîžavâcâ, *m. pl. vidi* kńiga, f. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. M. Medić. — *Šulek piše u jednini* kńižavac. Kńižavac, Kńisci (pl.), zool. lat. ‚omasum, conclave, psalterium‘ ‚faltenmagen, blättermagen, buch, löser‘, tal. ‚omaso, centopelle‘. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *i u rječniku:* kńižavac ‚blättermagen‘.

KŃÎŽBA, *f. vidi* kńigovodstvo. — *Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚buchhaltung‘.

KŃÎŽBAR, *m. vidi* kńigovoda. — *Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚buchhalter‘.

KŃIŽÊNSTVO, *n. vidi* kńiževnost *i* kńištvo. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* kńiženstvo, nauk ‚doctrina, literatura‘ *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚dottrina, scienza e sapere‘ ‚doctrina‘ 279[b]), *u Voltigijinu* (‚dottrina, scienza, sapere, erudizione‘ ‚wissenschaft, gelehrsamkeit‘), *u Stulićevu* (v. kńiževnost). *(Slovinski jezik)* prem je plodan, obilan i podoban svakomu pismu i svakoj vrsti od kńiženstva. *u* B. Zuzeri iv. Uljeze sveti aposto u grad grčki od Atene, grad glasovit po svem svijetu, er cavtijaše u ńemu u to doba svaka vrsta od kńiženstva i kńiževnika. B. Zuzeri 179. Kazaše otresenom svojom ćudi sve uťańe da će u ńemu izit vrijedan čovjek od kńiženstva i mudrosti ne malahne. 304. Apostoli bezumni i ribari bez kńige i bez kńiženstva. 322. Ako su prignuti na zanat ili kńiženstvo. B. Leaković, nauk. 314.

KŃIŽESTVO, *vidi* kńištvo *pri kraju.*

KŃIŽÈTINA, *f. augm.* kńiga. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚vilis liber‘) *i u Vukoru.* Otvorim jednu veliku strašnu kńižetinu. D. Obradović, živ. 89. Dvije prevelike kńižetine. Vuk, dan. 1, 28.

KŃÎŽEV, *adj. vidi* kńižan. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xviii *vijeka.* Zasto se neće svi Krstjani kńiževi uteći Tomasu svetomu? V. M. Gučetić 163. Crkva napuńena pametne i kńiževe čeljadi. 163. Sveder napredovauči u kńiževu znańu. 209.

KŃÎZEVAC, kńîževca, *m. vidi* kńiževnik. — xvii *i* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* kńiževan). Gdi su kńiževci ki slavu pograbihu svita? F. Glavinić, posl. 8. Ni biti vojnik, ni kńiževac, ni trgovac. A. d. Bella, razgov. 235. Kńiževac u veličanstvu svoje mudrosti. V. M. Gučetić 19[b].

KŃIŽEVAN, kńiževna, *adj. koji se bavi kńigom (vidi* kńiga, d), *koji pripada kńizi ili kńigama.* — *Akc. je zabilježen onako kao što je u Vukoru rječniku; ali u nom. sing. m. i u acc. sing. m. kad je isti kao nominativ, može biti i drukčiji* ‚kńiževan‘. — *Od* xv *ili* xvi *vijeka, u između rječnika u Mikaljinu* (kńiževan, kńižnik ‚literatus, eruditus, doctus‘), *u Belinu* (‚scientiato, scientifico‘ ‚doctus‘ 654[b]), *u Voltigijinu* (kńiževni ‚letterario, accademico‘ ‚zur litteratur gehörig‘), *u Stulićevu* (‚literatus, doctus, peritus, scitus‘), *u Vukoru* (‚literarisch, gelehrt‘ ‚eruditus‘).

1. *adj.*

a. litteratus, doctus, eruditus, *o čeljadetu što je mnogo učio iz kńiga i čitao, pa i koji je pisao kńige, učen, naučen (vidi* kńiga, d, *b): u kojem primjeru moglo bi biti značeńe prema* kńiga, d, *a), dakle: čeljade što samo umije čitati i pisati, ali se to ne da razaznati. Ima i komp.:* kńižèvnijî, *vidi:* Naj kńižovniji besjeditelji. B. Kašić, per. 169. Poslije nego si potratio veliko ise dneva i noći u štiveńu kńiga opakije sto si dobio? što si izvadio? nijesi kńiževni*(ji)*, ni kreposni*(ji)*, mudriji, ni duhovniji, ni bogoljubniji. M. Radnić 125[b]. — Nъ se poprostyihъ ljudij Grъkъ jestъ a ne kńiževnyihъ. Konstantin filos. star. 1, 18. Čovjeka razumna, pametna i kńiževna. M. Divković, bes. xv. Ili je pokornik kńiževan ili je nekńiževan. nauk. 397. Osladiti svoje jestojke razgovorijema od ljudi razumnijeh i kńiževnijeh. B. Kašić, iń. 57. Bješe sv. Gabinio kńiževan čovijek u svacijeh kńigah. per. 107. Velika je različnost meju mudrosti čovika prosvijetljena i umstvom kńiževnoga redovnika. nasl. 166. Bijahu kńiževni oni misnici. M. Radnić 55[a]. Razlika među nenaučenijem i vrlo kńiževnijem. 358[a]. Zagovaraše u Korintu veliko ljudstvo jedan hvastav govornik kako da je jedan kńiževni zvizdoznanac. A. d. Bella, razgov. 20. Da kńiževna naučitelja slavno ime jako žežo srca učenika. 120. Toli ne bijaše kńiževan Augustin? 171. Potribno je da je kńiževan, da je mudar. 188. U zboru ljudi kńiževnijeh. B. Zuzeri 237. Kad bi poceli postavljati svoštenika, da imaju ne po ataru, nego kojino jeste iskusan i kńiževan. Glasnik. ii, 3, 289. (1726). Matije dakle budući naučan i kńiževan . . . F. Lastrić, svet. 119[a]. Osvem kńiževnijeh i razumnijeh, ne bi ostali, a djeca navlastito, ni umjeli štjeti. I. A. Nenadić, nauk. 8. Čoviku nekńiževnu, znajućemu samo štiti i pisati. A. Kanižlić, uzr. 58. Al' budući malo kńiževnih naroda ilirčkoga ljudi . . . I. Zaničić xiii. Prvi je samo za naučne i kńiževne. I. Velikanović, uput. 1, 240. Ja sam bio pametan i kńiževan. D. Obradović, živ. 30.

b. *koji pripada kńizi (vidi* kńiga, d, *b)).*

a) uopće. Benedik nakon sedam ljeta bi od svoga roditelja odpravljen put Rima, neka bi u temu gradu punu mudroznańa naucio kńiževne kreposti svekolike. I. Đordić, ben. 12. Mudri drže ovu kńigu za jedno kńiževno blago. A. Kanižlić, kam. 12. Toga radi vaši razgovori imaju biti o stvarih kńiževnijeh. D. Bašić 263. Što može dobra volja na javnom i na kńiževnom polju. M. Pavlinović, rad. 17.

b) o nastojańu, poslu. Kńiževna nastojanja i zabave ine. A. d. Bella, razgov. 235. Moje kńiževno nastojańe uzdržalo je ljubav svomu jeziku. I. Đordić, uzd. vii. S primlogi poslovi kńiževni zabavljen. A. Kanižlić, utoč. 250. Kao i ostali sviju moji kńiževni poslova. Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 62. Želeći samo zabavljati se svojijem kńiževnijem poslovima. odg. na laži. 11.

c) kńiževno čedo, metaforički: kńiga. Ako vi sudite da ova godišna kńiga nije prava i vlastita Simeona logotete kńiga, a nam kažite onoga lažca od koga velite da je složena, tko je ćako ovoga kńiževnoga čeda? A. Kanižlić, kam. 8.

c. kńiga *se shvaća u smislu kao pod* c.

a) kńiževan *u ovijem primjerima znači, koji biva po kńigama, preko kńiga.* Ter bi bilo jedno lipo kńiževno inadenje. A. d. Bella, razgov. 19. Za istinu boj kńiževni biti. A. Kanižlić, kam. IX. Ovi inad kńiževni. 176.

b) o jeziku, kako se upotrebļava u kńigama. Kako su im kńiževni jezici postajali. Vuk, pism. 94. *i u Šulekovu rječniku:* kńiževni jezik ‚büchersprache; schriftsprache'.

d. *u jednom primjeru* XVIII *vijeka, o tumačeńu, u koliko se ovijem javļa samo spoļašńe značeńe.* Čuli ste kńiževno pisma svega tomačeńe, nu čujte sadar otajno ono zlameńe koje uzdrži. B. Zuzeri 175.

e. *koji pripada kńiževnicima.*

a) o skupu (u kojemu su sami kńiževnici), o svijetu (u prenesenom smislu, o samijem kńiževnicima), o mjestu, o vremenu (u kom ima mnogo kńiževnika) itd. Kńiževni skup ‚accademia, adunanza d' huomeni di lettere' ‚academia'. A. d. Bella, rječn. 10[b]. Bistrostju razuma priteće svu koliku kńiževnu družbu svoju. A. Kanižlić, utoč. 266. Al' ne samo sokolove na megdanu junačkom, već sokole i na zboru kńiževnom. Osvetn. 4, VII. Da svijetu kńiževnom sebe učini poznana. L. Milovanov 1. Velik i kńiževni grad Bolońa. Štit. 4. U pripravovirnomu gradu, u doba toliko kńiževna. A. d. Bella, razgov. 60.

b) o uhu (metaforički). Ako ne uzbude stvar koja bi kńiževne uši kojomgodi vridnosti pasla. M. Držić 3.

c) o životu (onoga koji se kńigom bavi). Kńiževni život. M. Pavlinović, rad. 15.

d) o slavi, glasu. On nije velo mario za kńiževnu slavu. M. Pavlinović, rad. 101. Kńiževni glas ‚literarischer ruf'. Jur. pol. terminol. 137.

e) o čeļadetu što pripada među kńiževnike. Kńiževni zbornik ‚accademico' ‚academicus'. A. d. Bella, rječn. 10[b]. Začudi se da od toga kńiževni oni zbornici sumńe. A. Kanižlić, uzr. VI. Sukobi se s Johnsonom, kńiževnim velikanom. M. Pavlinović, rad. 96.

2. *adv.* kńižêvno, *po kńizi, učeno.* — *U Mikaļinu rječniku:* kńiževno, znano ‚znanno' ‚erudite, docte, literate', *i u Stulićevu*: ‚literate, docte, erudite, scite'.

KŃIŽEVNICA, *f. žensko čeļade kao kńiževnik, kńiževno žensko čeļade.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Vrle mi kńiževnice! A. Kanižlić, utoč. 239.

KŃIŽEVNÎČKÎ, *adj. koji pripada kńiževnicima.* — *Načinio u naše vrijeme Daničić.* Laž učini laživa pisaļka kńiževnička. Đ. Daničić, jer. 8, 8.

KŃIŽEVNÎK, *m.* vir studiis ac litteris deditus, *kńiževan čovjek, čovjek kojemu je posao učiti kńigu (vidi* kńiga, d, *b) i c) ali u kojem primjeru može biti i prema* kńiga, d, *a)), učen čovjek, učeńak.* — *Od* XV *ili* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kńiževnik, kńižnik ‚litteratus'), *u Voltiģijinu* (‚autore, letterato' ‚schriftsteller'), *u Stulićevu (uz* kńiževan), *u Vukovu* (‚der literator, der gelehrte' ‚eruditus, literatus'). Otь vъsěhь kńiževnikь. Konstantin filos. star. 1, 43. Neka bi se pridali i podnizili mudri i razumni kńiževnici. B. Kašić, is. 30. Ńega fale... i svi mudri kńiževnici. S. Margitić, isp. 123. Sreta redovnika i svitovnika, kńiževnika i neumitnika. A. d. Bella, razgov. 127. Ovo je jedini poso kńiževnika u svomu nastojanju. 235. Kńiževnici nastojahu na nauk. P. Knežević, osm. 66. Prigovaraju se receni kńiževnici. A. Kanižlić, kam. 11. Kada on u učionicu iliti skulu među zbor kńiževnika ulize. uzr. VI. I derviše turske kńiževnike. Nar. pjes. vuk. 3, 62. 70. I turskoga mlada kńiževnika iz ģamije mlada mujezina. 4, 200. Onda veli tridest kńiževnika. Nar. pjes. petr. 2, 101. Kńiževnici kńige poturiše. 3, 98. Kńige našijeh novijeh kńiževnika. Vuk, pism. 4. Da su naj glavnije pogrjeske u jeziku našemu postale od našijeh dojakošńijeh spisateļa i kńiževnika. 18. Da našijem kńiževnicima, osobito učiteļima, spisateļima i pisarima pokaže pravi put u ovome djelu. 26. Kńiževnici koji upravo ne znadu svoga jezika. odg. na utuk. 9. Naj znatniji ńemački kńiževnici pitaju za kńige iz kojih se može jezik sam učiti. 25. Kulin kaže: ‚Vala, imam dva kńiževnika, jedan turski a jedan vlaški, oba su bogomoļci'. P. M. Nenadović, mem. 150. Bijaše kńiževnik vješt zakonu. Đ. Daničić, jezdr. 7, 6. A mudar si i kńiževnik, kažu. P. Petrović, gor. vijen. 28. Rukopis dao prijateļu kńiževniku. M. Pavlinović, rad. 14. Jes' vidio, oče kńiževniče? Osvetn. 2, 93. Kńiževnik, stil. ‚literat', tal. ‚letterato' B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Vuk prevodi ovako u novom zavjetu grč.* ‚γραμματεύς, *lat.* scriba. Pristupivši jedan kńiževnik. Vuk, mat. 8, 19. Čuvajte se od kńiževnika. luk. 20, 16.

KŃIŽEVNÔST, kńiževnosti, *f.* litterae, monumenta et litterae, *upravo osobina onoga koji se bavi kńigama (koji je kńiževan), ali se shvaća kao kolektivno ime od* kńiga, c, *te znači: sve kńige uopće, ili što su o ńekoj osobitoj stvari pisane, ali naj češće ono (u pjesmi i u prozi) što je pisano na zabavu čitaocima, ili gdje pisac javļa ne samo svoje znańe nego i mišļeńe i osjećańe. ovaka kńiževnost može biti raznovrsna, n. p. po struci, po obliku, po jeziku itd. u naše se vrijeme kaže i* narodna kńiževnost *za ono što sam (nekńiževni) narod pjeva, pripovijeda itd ustimice.* — *isporedi* kńiga, d. — *U naše je vrijeme postalo od* kńiževan. — *Između rječnika u Stulićevu* ‚literatura, eruditio, doctrina, scientia'. Pak ćemo onda biti jedan narod i imati jednu kńiževnost. Vuk, pism. 20. Nije li sad već došlo to srećno vrijeme za našu kńiževnost? 20. Pjesme, zagonetke i pripovijesti to je gotova narodna kńiževnost. prip. IV. Na ovu kńiževnosti struku naložiti desnicu. L. Milovanov II. Na štetu kńiževnosti. 19.

KŃIŽEVŃÂK, *m. vidi* kńiževnik. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* Jerud zajedno s židovskijem starovijećnicim, posvetionici i kńiževńaci. B. Zuzeri 227.

KŃIŽEVSKÎ, *adj. vidi* kńiški, kńiževan. — *U jednoga pisca* XV *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kńiževan, *gdje ima i adv.* kńiževski, v. kńiževno). Da navykneši vъsakoj kńiževьskoj hrьlosti. Konstantin filos. star. 1, 30.

KŃIŽEVSTVO, *n. vidi* kńištvo *i* kńiževnost. — *U jednoga piska* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kńiževnost). Nemoj se uzdati u tvoje kńiževstvo i mudrost. M. Radnić 181[b]. — *I u Šulekovu rječniku (uz* kńištvo) ‚literatur (schriftenthum)'.

KŃIŽICA, *f. dem.* kńiga. *Riječ je stara. isporedi stslov.* kńižica.

a. *vidi* kńiga, a, *a).* — *U Mikaļinu rječniku* kńižica, malo hartije ‚scheda, schedula, phyllida, phylura, chyrographum'; kńižica koja se dava na vrati ‚boletta' ‚tessera'; *u Belinu*: ‚cedula' ‚scheda' 182[b]; *u Stulićevu*: ‚schedula, chartula'.

b. *vidi* kńiga, a, *b).* — *Između rječnika u*

Mikaļinu kńi[illegible]ca, mala poslanica ,epistolium', *u Belinu* (,letteretta' ,epistolium' 435a; ,viglietto, specie di lettera breve' ,epistolium' 765b), *u Stulićevu* (,epistolium'). Kńižice, nut' podi k onojzi gospodi. Š. Menčetić—G. Držić 474. Kńižica od tvoje pameti sabrana, u ruke ka moje ovih dana bi dana. H. Lucić 265. Nikomu ti nemoj izreći tužice, niti li uzrok moj, ma vjerna kńižice. N. Naļešković 2, 14. Neg tebe, kńižice, priklono ja moju. 2, 63. Ne pisao ni meni ni nikomu od svojih jednu ciglovitu kńižicu. M. Držić 266. Vidješe jednu golubicu vijati tam ovamo po crkvi iznad puka noseći jednu kńižicu koju iz kļuna pusti. F. Lastrić, ned. 282.

c. *vidi* kńiga, c.

a) u množini o jednome. — *Između rječnika u Vrančićevu* ,libellus', *u Mikaļinu* (kńižice, male kńige ,libellus'), *u Belinu* (,libretto' ,libellus' 138a), *u Bjelostjenčevu* (,libellus, libellus pusillus non magnus, biblion'), *u Stulićevu* (,libellus'). V drugom delu ovih kńižic. Narućn. 11b. Budite ove kńižice ńim za nauk. 16b. Koga zdolu u ovih kńižicah postavili jesmo. Š. Budinić, ispr. 22. Hoćemo za ovimi kńižicami novi testamenat štampati. Kateh. 1561. A1b. Da ponese jedne kńižice duhovne k svetoj opatici. B. Kašić, per. 137. Kako osobitijem načinom uči složnik u ovizijeh kńižicah. S. Matijević 13. Složi ove kńižice. P. Radovčić, nač. 1. U evangeliumskih svojih kńižicah. P. Vitezović, kron. 1. Odabrah primiti u naš slavni jezik ove kńižice zvane: ,Pokripļenje umirući'. L. Terzić vii. Želeći ja da svi dobro umremo, nakiti ja ove kńižice s mnozimi nauci. viii. Da me drugo nije ganulo za istumačiti ove kńižice. P. Macukat 3. Pisme duhovne izvađene iz kńiga oca fra Tomasa Babića i za veću lakost štioca, pivaoca, prinesene u ove kńižice. T. Babić 1. Promišļavajući kako stvar pripotribnitu, svrhu pripravļeńa k misi, da nitkor do ove dobe nije hotia postaviti u kńižicah. I. Kraļić 3. Isto je činilo prignuti mene da ove moje male kńižice V. G. M. P. prikažem. J. Banovac, uboj. 3. Ovi dio četvrti tvoriteļ prinese iz kńižica talijanskije ,Paroco all' Altare'. F. Lastrić, od' 1. Naj lipši na'odim *(razlog)* u rečenije kńižica. test. 206b. Ne nahodeći se u mojim kńižicam mnoge stvari..., rečene kńižice prištampajem. And. Kačić, razg. 1. Štij s pomńom ove kńižice. Ant. Kadčić, predg. 1. Saļemo ove dragocine kńižice. Grgur iz Varesa 8. Sva u jedne kńižice sakupļena govoreńa. 11.

b) u jednini. — *Između rječnika u Jambrešićevu* (,libellulus'), *u Voltiģijinu* (,libricciuolo, libretto' ,büchlein'), *u Vukovu* (,das büchlein' ,libellus'). U ovoj kńižici. J. Mikaļa, gram. 4. Da se) zna ka da se) je povezala sija kńižica. Rad. 1. 179. (1682). Složiti onu od zabava duhovnih kńižicu. A. Kanižlić, uzr. 59. Sveti Ignacija uči u kńižici imenovanoj. 57. Držaše u ruci otvorenu kńižicu (apoc. 10, 2). E. Pavić, ogl. 676. Ukor malovridnosti čovičanski postavļen u jednu kńižicu. V. Došen 1. I imaše u ruci svojoj kńižicu otvorenu. Vuk, otkr. 10, 2. Sve one pjesme, što su u prvoj kńižici naštampane. nar. pjes. 1821. 1. 15.

c) u množini o mnoštvu. Imam kńižic svetih ja jošće ne malo. A. Georgiceo, nasl. 323. Istina je da su mnoge kńižice od nauka duhovni na svitlost izašle. F. Matić 3. U naručnima djetińima kńižicama. B. Leaković, nauk. 455.

KŃÏŽINA, *f. augm.* kńiga. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (kńižine ,cartaccie che non servono' ,chartae inutiles' 171b), *u Bjelostjenčevu* (kńižine, paperi za nijednu potrebu ,chartae inutiles'), *u Voltiģijinu* (,libraccio' ,ein schlechtes buch'; kńižine ,cartacce, libracci' ,schlechte bücher ,makulatur'), *u Stulićevu* (,vilis liber'). Bit će u ogań kô kńižine izmrčene odmetnute. B. Zuzeri 32. U jedan zavitak od kńižina opaļenijeh. 237. Istegnu prikrupne kńižine da bijaše strahota razgledat ih. Blago turl. 2, 271.

KŃIZITEĻAN, kńižiteļna, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. kńiževan. — *nepouzdano.*

KŃIZJE, *n. coll.* kńiga *ili* kńige *(vidi* kńiga, c). — *Samo u kńigama pisanima crkvenijem jezikom (sa starijim oblikom* kńižije), *a između rječnika u Daničićevu* (knižije ,libri'). Въ съхраненије ризнице црковно, кнізија и съсудь. Glasnik. 49, 363. (1326). Jeliko mi bystь vьzmožьno priložiti hramu semu selь . . . i kьnižija i čьstnyje krьsty okovanьnyje . . . Mon. serb. 91. (1330).

KŃIŽNEV, *adj. vidi* kńiževan. — *Samo na jednom mjestu* xvii *vijeka, gdje stoji nom. pl.* kńižnevi, *a može biti da je štamparska pogreška mj.* kńiževni. Sami Krstjani kńižnevi, kraļevi i gospoda velika sřetkuju ńegovo *(svetoga Tomasa)* prislavno ime. V. M. Gučetić 163.

1. KŃÏŽNICA, *f. mjesto (kuća ili dvornica, dvorana) gdje se hrane kńige za čitańe (ne za prodaju).* — *Ima i rus.* книжница *s istijem značeńem.* — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (,bibliotheca') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (,libraria' ,bibliotheca' 438a), *u Bjelostjenčevu* (kńižnica, kńižna komara, hiža, kńigohrana, kńigaonica ,bibliotheca'), *u Jambrešićevu* (,bibliotheca'), *u Voltiģijinu* (,libreria, biblioteca' ,bibliothek'), *u Stulićevu* (,bibliotheca'). Pak kńižnicu vrsnu joj skupi. J. Kavańin 244a. Ovo pismo bi našasto u kńižnici carigradskoj. *u* And. Kačić, razg. (1780). v. Tražiše u kńižnici . . . i nađoše kńigu . . . Đ. Daničić, jezdr. 6, 1. Kńižnica, stat. ,bibliothek, büchersaal, büchersammlung'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. KŃÏŽNICA, *f. kńiževno žensko čeļade, žensko čeļade kao kńižnik.* — *U Stulićevu rječniku:* ,mulier erudita'. — *Ima i rus.* книжница *s ovijem značeńem.*

KŃÏŽNIČAN, kńižična, *adj. koji pripada kńižnici (vidi* 1. kńižnica). — *U Šulekovu rječniku:* kńižnični ,bibliothek- (in zus.)'.

KŃÏŽNIČÂR, *m. čovjek koji čuva kńižnicu (vidi* 1. kńižnica), *koji upravļa kńižnicom, koji je nad kńižnicom.* — *U naše vrijeme, načińeno od* kńižnica, *a između rječnika u Stulićevu* (v. kńigar). Plaća za kńižničara iznosi 1400 for. na godinu. Zbirka zak. 1, 178. — *I u Šulekovu rječniku:* ,bibliothekar'.

KŃÏŽNIČÂRSTVO, *n. kńižničarev posao.* — *U Šulekovu rječniku:* ,bibliothekariat'.

1. KŃÏŽNÎK, *m. kńižni čovjek, isporedi* kńiževnik. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* кънижьникъ, *rus.* книжникъ, *češ.* knižník, *poļ.* książnik, księżnik *(kńižar, kńižničar).* — *Između rječnika u Mikaļinu (kod* kńiževan *i* znan), *u Belinu* (,letterato' ,litteratus' 435a), *u Bjelostjenčevu* (v. kńiževnik), *u Voltiģijinu* (v. kńiževnik), *u Stulićevu* (v. kńiževnik *iz Bjelostjenčeva), u Daničićevu* (кънижьникъ ,literatus').

a. *vidi* kńiževnik. Enoh nebeski učiteļ i kńižnik pravadni. Pril. jag. ark. 9, 90. (1486). Odluci sazvati svi kńižnici i mudroļubci vridni. Živ. kat. star. 1, 221. Od potribe bo jest da kńige množa glas, da pomoć bude nest po svit kńižnika klas. M. Marulić 145. Ļubav k veri i ka kńižnikom dobrovoļenje. Š. Kožičić 51b. I

on poda nikoje istinom apostole, a njeke proroke, a nikoje istinom vandeliste, a nikoje pastire i kńižnike (*διδασκάλους*, doctores). N. Rańina 203b. paul. ephes. 4, 11. Veliki kńižnice. Zborn. 35a. Smrt kosi i kńižnike i oružnike. M. Vetranić 1, 29. Ovdi je smrt vridnoga kńižnika pod mramor spremila. 1, 201. O Splite, . . . u tebi kńižnici mnozi se rodiše. P. Hektorović 25. Uzdahe ti nose tvoji družbenici, mlade mome kose, a pisni kńižnici. 62. Svi te glasom hvale do neba i ćuju veli razumnici, ne mišćane sami, da izvan kńižnici. 63. Za mene nije kńiga ni kńižnik. M. Držić 410. Kńižnice dragi moj, ki mudros slideći . . . D. Rańina 65a. Od kńižnik Apolonovih i vlhav iskaše uznati, kakovo dite hoće biti. Aleks. jag. star. 3, 225. Či niti se kńižnikom ne umijući stanovito ni slova poznavati. M. Divković, nauk. 16b. Ima dati razlog kńižnik od kńige. 68a. Ne bijahu tada kńige i kńižnici učiteļi u onoj svitlosti. B. Kašić, fran. 3. Tim u mnogoj slavi i dici služi o joj prvi od svijeta i junaci i kńižnici, i za ... traze i za svjeta. I. Gundulić 277. Imaju biti veti i kńižnici. I. Držić 254. Stari i novi kńižnici. I. Ivanišević, kit. 259. Duša jema po ribu od mnozih stvari za izvršiti moć od razuminja, kako prave kńižnici (,kńižnitei'. P. Radovčić, ist. 157. 158. Gospodina Tomka Mrnavčića biskupa bosanskoga primudroga i dobroga kńižnika. M. Bijanković 5. Ne najdoh još nijednoga pisca ni kńižnika, koj bi s malećom dijačkih aliti latin kih slov oblije hrvatskoga našega jezika dobro ali pravo pisal. P. Vitezović, evit. vii. Ti si kńižnikov svitlost. A. Vitaļić, ost. 409. Kijeh se lijep broj od kńižnika i od junaka većijeh piše. I. Kavańin 87a. Svijem kńižnicim zadosta je očito. I. Đorđić, ben. vii. Razložitije govore koje su se ali iz kńige ali od kńižnika naučale. Pisanica. 5. Ako kńižnika ne bude koji bi vas i na mjesto redovnika u vjeri i ļubavi Božjoj okrijepio. 6. Svjedoči mi ovu istinu oni kńižnik koji u svetomu zboru tridentinomu reče ove zlatne riječi. V. M. Gučetić 163. Prilotit kńižnika slavom pera. A. Kanižlić, roz. 119. U čestitog otca sina il' kńižnika od mudrina. V. Došen 120a. Kako skupno beside kńižnici. Ant. Kadčić 396. Život i pokora ove svetice nijesu poznani osvem ki i ńicima. N. Marci 6.

b. *pisar*. Jako i trsti kńižnika skoropisca. Danilo 369. A vele mańe pisma kńižnici. Mon. croat. 107. (1470). Učinit velike prelate, guvernature, sudce, kńižnike i kapetane. I. Držić 267.

c. *u prijevodima novoga zavjeta prema grč.* γραμματεύς, *lat.* scriba, *isporedi* kńiževnik *na kraju*. Eto ja šaļu k vam proroke, mudarce i kńižnike. Bernardin 10. matth. 23, 34. Skupivši vse vladaće popofske i kńižnike od puka . . . 14. matth. 2, 4. Gdi se kńižnici i starci zbirahu. N. Rańina 91b. matth. 26, 57. Poslani od starješina popovskijeh i od kńižnika. 97b. marc. 14, 42. Vladavci popovski i kńižnici. Anton Dalm., nov. test. 32a. Gdi se kńižnici i staršine bihu sabrali. M. Alberti 457. matth. 26, 57. Skupiše se svi popovi i kńižnici i staršine. 175. marc. 14, 53. Skupiše vijeće prvijeh posvetiteļa i kńižnika. S. Rosa 35b.

d. *vidi* kńigonoša. Poslasmo tuzi plave po moru i kńižnika po suhu da dođu do vaše milosti. Spom. sr. 1, 13. (1398). Kńižnika jevrejskoga odpravi. Aleks. jag. star. 3, 255.

2\. KŃIŽNIK, *m. ormar gdje se hrane kńige. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku*: ,bücherschrank'.

KŃIŽNOST, kńižnosti, *f. osobina onoga koji je kńižan, vidi* kńiževnost. — *Na dva mjesta* xviii *vijeka*. Iz grčko ki kńižnosti preniše ti ńe mudrosti. J. Kavańin 177a. Krepos, znańe, kńižnos, mudros . . . N. Marci 4.

KŃIŽNOSTANIŠTE, *n. vidi* 1. kńižnica. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka (po čakavskom govoru sa -šć- mj. st)*. Ona pisma koja su izvadjena iz očiti kńižnostanišći. A. d. Costa 2, 61. — *nepouzdano*.

KŃIŽNOSTRAŽNIK, *m. kńižničar, isporedi* kńigostražnik. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka*. Anastasio kńižnostražnik. A. d. Costa 2, 26. — *nepouzdano*.

KŃIŽŃI, *adj. vidi* kńižan. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka*. Oružje je kńižńa mudros. D. Basić 218. Čini sagradit kńižńa učista, da u ńih djeca i mladići ostanu uvjegbani u krepostih. 220.

KŃIŽURINA, *f. augm.* kńiga. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*. Otvori veliku i staru kńižurinu. S. Ļubiša, prip. 48. Tri debele rukopisne kńižurine. M. Pavlinović, rad. 57. Ne riju po kńižurinama. M. Đ. Milićević, zlosel. 86.

1\. KÔ, *adv. vidi* 1. kao.

2\. KÖ, *conj.*

a. *vidi* ako. — *Po svoj je prilici okrńeno* ako, *te ne treba misliti da bi bila ista riječ što* 1. ko. — *Nalazi se: a) u starom rukopisu glagoļskom*. Ko mi hostemo položiti 10 rasoh navlaštnih . . (*primjer nije potpun, te se ne poznaje značeńe riječi* ko, *ali izdavalac I. Milčetić tumači: ako*). Starine. 23, 73. (1496). — *b) često u jednoga pisca čakavca* xviii *vijeka (Kavańina) koje može biti da je sam okrńio riječ radi stiha*. Ko se vam ńe ne pružato, velika vam vijek svjetlina pri ne more. J. Kavańin 129a. Ko ne hvalim skladno već ih, nij' moj uzrok, neg mučećih. 150a. Sudac da ima ne osudit nijednoga ko ńegovu slišao prijo nij' obranu. 315b. Er ko ćesar ńih ne lazu, od zlih se je obarovat. 469a. Ļubav Božju ko ne znadeš, s raja i pakla čin' da znadeš. 500b. — *c) jedan put u drugoga pisca* xviii *vijeka*. Ko bi opet Bog poslao potop na zemļu, da možemo u kulu pobignuti. And. Kačić, kor. 11. — *d) u naše vrijeme u Istri*. Ako bude Dunaj priplivala, to će biti mlada deklijica. 'Ko ne bude Dunaj priplivala, to će biti lipota divojka. Nar. pjes. istr. 1, 13. Pelajte ga u bele butige, ko j' divojka, će zbirat prstene, ko je junak, će zbirat oružje. 1, 27. Ko ni pisma dorečena bila, neka piva koji boļe znade. 1, 41. 'Ko bi ti se sreća namirila, oženi se. 2, 127.

b. *u istom glagoļskom rukopisu, o kojem se kazalo kod a, a), nahodi se ova riječ i s drugijem značeńima, tako n. p. stoji pred* paće *kao* da, *te* ko paće *znači što i* dapače. Nima se zato sloboditi ni slaviti, ko paće se ima bojati. Starine. 23, 74. (1496). Zatim di pismo tri rici, kih nimamo tamo minuti, ko paće imamo dobri často vspominati. 74. Morete poznati da se ni zlato, ,ko' paće je mido, ko tako breci. 74. Jeda si bude parel za utezanje svoga prijateļa, ko zato dobri si on vi, da se ni pravi mir, ko paće su otrove (*u ovom primjeru pred* ko *vaļa da znači* koje). 74. — *U drugijem primjerima kao da je isto što* 1. ko: Židove ne taknuše našu gospoju ko rici Krstjane. — A mil bim svidočastvo onih ki ga dobro znaju i pravo mu služe, ko ou je višńe dobro. — Potla pride k poganom ko bi homo mi. 75.

3\. KÖ, kâla, *m. vidi* 2. kao.

4\. KÖ, *praep. vidi* 2. k. — *U jednoga pisca*

XVII *rijeka, koji upotrebļava ovaj oblik samo pred riječima što počińu glasom* o. Htijaše poći s ovoga svijeta ko otcu svomu. M. Divković, nauk. 65[b]. Pođe ko otcu svomu. 66[a]. Po dva načina idemo ko ovoj svrsi. 97[a]. Da ko onoj neizrečenoj trpezi mene privesti dostojiš se. 105[a]. Postiti ću ko očištenju. zlam. 13[b]. — *Drugi primjeri što bi mogli amo pripadati nijesu dosta pouzdani, tako u ovome vaļa da je* ko *isto što* 1. kao: Pokajanje se išto ko takovu sakramentu. S. Matijević 15. *u ńekijem kńigama ovoga vijeka pisanima ćirilicom jamačno je oblik ruski a ne naš:* I tako poče svjataja Marija ko odru prinositi omofurъ svoj. Starine. 18. 176. *(rukopis ovoga vijeka).* Obrativši se ko Gospodu. Nar. pjes. mag. 1863. 94. Zdravo Pilip ko Stambolu dođe. 1881. 98.

5. KO. *pron. vidi* tko.

1. KÔB, *f.* omen, augurium; occursus, color oris; aetas. — *isporedi* 2. kob. — *Po Vukovu rječniku akc. se ne mijeńa, osim lokativa u kojemu je po svoj prilici* kòbi; *ali sam čuo ovu riječ s drugijem akcentom u gen. sing.*: kȍbi, *te je taki i u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., loc.* kòbi, *instr.* kȍbļu *(ako ima množina, i gen. pl.* kòbî, *dat., instr., loc.* kòbima). *zadńi se akc. potvrđuje i glagolom* kòbiti. — *Riječ je jamačno stara, isporedi stslov.* kobь *i strus.* кобь *(oboje* augurium), *a može biti i praslavenska, isporedi češ.* pokobiti se, *uspjeti.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (,incontro' ,occursus'), *u Belinu* (,augurio, cioè presaggio di qualche cosa futura' ,augurium' 119[b]; ,prodigio, segno di cosa futura' ,portentum' 587[b]), *u Voltiģijinu* (,augurio, presagio' ,gute verbedeutung, glückwunsch'), *u Stulićevu* (,augurium, auspicium, omen, occursus, praesentia, adspectus, forma, facies'), *u Vukovu:* 1. susret ,die begegnung' ,occursus': ,Dobra kob! (govore po Krajini Negotinskoj kad se sretu dvojica). — 2. (u Lici) čovjek lijepe kobi; *u Daničićevu* (kobь ,aetas').

a. augurium, omen, *sreća (što se sluti), slutńa, znameńe (po kojemu se dobro ili zlo sluti).* — *ovo vaļa da je naj starije značeńe.*

a) uopće. Ter mi se dobrom kob po srjeći ispuni. Š. Menčetić 255. Ne znaše ku kob to navesti jimaše. P. Zoranić 27[b]. Ku kob doniti *(imaše sańa)* razmišļaše. 28[a]. Na tom kolu dohodeći vitezi od zemaļ kob sebi i narok pitahu *(u olimbijskih stranah).* Aleks. jag. star. 3, 230. Ako se hrabar mniš, sam ti kobi na ńem poišći. 310. Da ne vjerujemo u san, u kob, u pticu... M. Divković, nauk. 112[b]. A sada niku kob tujini kladu na ń, govoreć da je rob. D. Baraković, vil. 147. I da joj se toj kad zbude (višńa ukloni kob desnica), ne bi ošla tvorbe hude. za utvrdit se vik carica. I. Gundulić 300. Taku kob odvrati od nas svemoguči. I. T. Mrnavić, osm. 29. Očitu gledamo kob našoj nesreći I. Đorđić, uzd. 76. Kraļ Manases razgledaše sne i kobi. Blago turl. 2, 55. Ļudi, vidite li kobi sa nebesa? Osvetn. 1, 48. Dočim cura take kobi gata. 1, 51. Svakom svoje vaļa riješit kobi. 3, 39.

b) o kobi se kaže da je dobra, boļa. Ne scijeńu dobru kob. Š. Menčetić 140. Jeli duša boļu kob da sluti. 326. Ja sam po kom se dobra kob nariče. G. Držić 360. Dobra kob, junaci! prem nađoh što sam htio. M. Vetranić 2, 309. Dobra kob, junaće! što si tu tako sam? M. Držić 48. Povrat mi dobru kob da poživļu v pokoj. P. Zoranić 12[a]. Odlučiv odkud boļa kob izide pojti. 32[a]. Na t', Ļube, ovoj nosi s kobju dobrom. 46[a]. S dobrom kobi sad posvetilište neć da činim. D. Zlatarić 15[a]. Učini dobru kob! Đ. Baraković, vil. 284. S dobrom kobi na dan ovi težâk za teg da uhiti, popijevajuć za volovi, teško ralo cvijetjem kiti. I. Gundulić 126. Ali vele s boļom kobi sad Vladislav novi u slavi blizu Varna cara dobi. 318. Dobru kob kobiti, hoža. *(bih)* i ja smio. I. T. Mrnavić, osm. 109. Kob te dobra vazda ukobi. I. Ivanišević 192. Dobre kobi predvide se. P. Kanavelić, iv. 15. — *čestita.* Ovu stvar za čestitu kob iliti zlameńe držaše. A. Kanižlić, kam. 264. Reda uzovnike po plemenu i po dobi i čestitoj kobi. Osvetn. 1, 11. — *srećna.* Nad gradom carigradskim kob srićna pripiva. I. T. Mrnavić, osm. 184. — *vrla.* Boga blagodari, gdje mu borbi vrle vraća kobi. Osvetn. 2, 150. — *vesela.* I od vesele kobi ćuti u svom srcu živo ufańe. P. Kanavelić, iv. 97. — *u ovom primjeru kao da samo* kob *znači: dobra kob:* Al' si kob ali jad, ali mir ali rat, al' srića al' nesklad. Đ. Baraković, vil. 289.

c) o kobi se može kazati da je zla, gora. A junak vele dan nositi mač bude, da se ńim u jedan zle kobi sabļude. N. Dimitrović 29. Zla ti kob, Radate, a jošte gori bijes! N. Naļešković 1, 181. Tako vi zla kob ne ukobila. M. Držić 412. Ovi dva s kobju zlom vidješe bijeli dan. D. Zlatarić 86[a]. Pojdoše na svoj put s zlom kobju. Ivan trog. 16. Kako nike zale kobi misli moje stašo pune. D. Baraković, vil. 201. Zla me kob naskoči. 280[a]. Zla ga kob skobila. Radojević 36. Sa zlom česti, s gorom kobi. P. Kanavelić, iv. 588. Sad mi je Bog da mijer, i nije sotone ni zle kobi. S. Margitić, fal. 197. Rat, kugu, od ńih daļe svaku i zlu kob da tiramo. J. Kavańin 505[b]. Pa dočim se Bogu pomolio da mu kobi zle na putu kruši. Osvetn. 2, 22. Svaki danak gore po ńih kobi. 3, 21. — *huda.* Daleč bile kobi hude! D. Zlatarić 67[a]. Hude kobi, prijeka sluta carsku glavu višńi ukloni... I. Gundulić 505. — *loša.* Al' odluka ne probavi hudih, jer s lošom se ukobio kobi. Osvetn. 1, 11. Loša kob je, poglavico harna! 1, 65. — *ļuta.* A vrleti protrnuše hladne, s ļute kobi ptica nebozijeh. Osvetn. 1, 7. — *mučna.* A kaluđer mučne kobi tlapi. Osvetn. 2, 135. — *plačna.* A oni proklet, s koga izlaze na dan blag nam plačne kobi, tko liposti lipos vaze, a za zlato da grdobi. I. Gundulić 163. — *porazna.* Ne spomińajte radi Boga i sreće junačke, a dušmanske rad porazne kobi. Osvetn. 2, 91. — *prijeka.* Da ti padeš (uklonio Bog tvu glavu kobi od prike!). G. Palmotić 2, 116. — *strašna.* Dalek strašne kobi ove Bog od naše kuće ukloni! G. Palmotić 3, 169[b]. — *teška.* Viđenje puno udesne teške kobi. P. Kanavelić, iv. 258.

b. occursus, obviam itio, *sretańe, susret.* — *Moglo bi se činiti da je ovo značeńe starije nego prvo (kod* a), *ali se to ne potvrđuje u drugijem jezicima i u starijim kńigama (naj prvi se put ovo značeńe nalazi u Mikaļinu rječniku), moglo bi i biti da se od samoga pozdrava kod sretańa* (dobra kob!) *načinio glagol* skobiti se, *pa se po ovome shvatilo da* kob *ima ovo značeńe.* U kob ńima Isus pojde. F. Lastrić. test. 158[a]. Jeruzolim danas je došao u kob Mariji. 391[b]. Kad je bio čardaku na vrati, kob ga kobi Stevanova ļuba, zagrli ga, pa ga i poļubi. Nar. pjes. vuk. 2, 300. Pa końica u kob vojku pusti. B. Radičević (1880). 156. Upire *(Beļanica)* u Mlavu kod razvalina grada Kudelina gde se sastaje s malo nižim ogrankom, koji ovome ide u kob sa Vrańa. Glasnik. 43, 280. — *Amo primam i pozdrav:* dobra kob! *od prošloga vijeka; u starijim primjerima (vidi kod* a) *jamačno znači što i* dobra sreća! Prvi, rekavši mu dobra kob, upita ga...

D. Obradović, basn. 210. Dobra kob! (U krajini negotinskoj i gore uz Timok reče jedan od dvojice ljudi kad se na putu sretnu — ,skobe' — mjesto: ,pomozi Bog!)'. Nar. posl. vuk. 59.

c. *boja na čovječjem licu, pomast.* — *Nije jasno kako je postalo ovako značeńe: može biti po predašńemu (kod b), jer kad se dvoje sreta, jedno gleda drugome u lice, pa i pita ga za zdravļe.* — *U naše vrijeme u Lici (vidi primjer u Vukovu rječniku) i u sjevernoj Dalmaciji.* Bijele kobi, kosmat, brkat. M. Pavlinović, razl. spis. 125. Ńihove kobi crvenkaste. 107. Opečene i crne kobi. 120.

d. *Daničić u rječniku kaže da je ,značeńe aetas, i donosi ovaj primjer:* До сиљ времень за седамь сать kobi биљ Өеодоръ Studitь. G(lasnik). 11, 253, *ali u ovijem brojevima ima štamparska pogreška, te nijesam mogao naći cijelo mjesto i ne razumijem dobro smisao. zar mješte* kobi *treba čitati* dobi?

2. KÔB, *m. vidi* 1. kob, a. — *U ńekijeh pisaca čakavaca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Vidih zlamen od zla koba. Đ. Baraković, vil. 217. Po čem li znadiše mo'e sriće dobar kob? 364. Misli i zla koba u srcu imaše. jar. 58. Radi glasa od zla koba. drag. 346. Mnozi u ponor kletim kobom dol pakleni propadoše. A. Vitaļić, ist. 1[b]. Jedna drugu razdirača zalim časom, gorim kobom. J. Kavańin 407[b]. Da put spravi dobrijem kobom. 522[a].

1. KOBA, *f. vidi* 1. kob, a. — *U dva pisca čakavca* XVI *i* XVII *vijeka.* Zle kobe se zbiše. P. Zoranić 5[a]. A ńemu zla koba smrti se približe. Đ. Baraković, jar. 108.

2. KÓBA, *f. hyp.* kobila. — *Akc. se mijeńa u voc.* kôbo. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Što koba više skače, to boļe vrše. Nar. posl. vuk. 357. Kobo kobilice, otvori mi vrata! Nar. prip. vuk. 221. Mahnu sabljom, odseče mu glavu, pa je kobi u zobnicu baci. Nar. pjes. vil. 1867. 155.

3. KÓBA, *f. vidi* kobac *(može biti upokoristik).* — *Akc. je kao kod* 2. koba. — *U Vukovu rječniku:* vide kobac *s dodatkom da se govori u Srijemu i u Bačkoj.*

4. KȌBA, *f. u Vukovu rječniku:* duguļasta dna kabao u kojemu se drži i nosi maslo, skorup, med itd. ,art kübel' ,urna quaedam' *s dodatkom da se govori u Lici.* — *vidi i:* Koba je duguļasta dna, pa nije ni visoka, a ozgo ima zaklopac, no kad se u kobi nosi mlijeko (kiselo), kao što čobani u Lici rade, onda metnu naj prije po kobi čistu krpicu, pa onda je zaklope čvrsto, da ni kap proliti se ne može. ima koba od litre i od dvije, a i mańih i većih. cf. burica. u Dobroselu. M. Medić.

KȎBAC, kôpca, *m.* Accipiter nisus L., *neka ptica grabilica.* — *-a- stoji mj. ńegdašńega* ь. — *Akc. se mijeńa u voc.:* kôpče, kôpci. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* кобецъ, *(češ.* koba, *garran), poļ.* kobiec. — *Može biti da je srodno s* 1. kob. — *Između rječnika u Vukovu:* ,der sperber' ,nisus' [accipiter Briss. cf. 1. koba, piļuga, skańac *u trećem izdańu].* Doletivši kobac uḟati *(ptičicu).* A. Kanižlić, utoc. 395. Zaleće se kobac avanica i odvede sjenicu djevojku. Nar. pjes. 1, 532—533. Neka nosi kobac propelicu. 3, 517. Kobac je donesal drobac, soja je donesla loja, vrana je donesla graha. Nar. pjes. istr. 1, 3. Ne budi svakoj tici kobac. Nar. posl. vuk. 195. Svaka tica ima (nad sobom) kopca. 277. Od Turčina stvori se kobac. Nar. prip. vuk. 49. Kobac ,der sperber, vogelfalko' ,Falco nisus'. G. Lazić 50. Kobac, Falco tinnunculus. J. Pančić, zoolog. 204. ,Genus Accipiter Briss.' Rod Kobac. ,Accipiter nisus (L.)'. Kobac ptičar. S. Brusina, ptice hrv.-srp. 2, 96[b]. — ,Accipiter brevipes (Severzow)'. Kobac srpski. 97[a]. Etingerov ,kulski kobac' (,Falco tinnunculus L.' i Duslov ,toronski soko' čeda su ńemačkoga ,thurmfalke'. 95[b]. — *U prenesenom smislu, o čeļadetu, kao pogrdna riječ.* A onoga staroga kopca, igumana, raspopriću kao mačku! M. P. Šapčanin 1, 122.

KOBÀCAN, *m. kaže se mački.* — *Postaje od* kobacati se. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. F. Kurelac, dom. živ. 19.

KOBÀCAŃE, *n. djelo kojijem se ko kobaca.* — *U Vukovu rječniku.*

KOBÀCATI, kobàcâm, *impf. aktivno samo u jednom primjeru* XVII *vijeka gdje se čini da znači premetati.* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* kobacámo, kobacáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòbacâ, *u part. praet. act.* kòbacao, kòbacâla, *u part. praet. pass.* kòbacân. — *Može biti i stara riječ, isporedi malorus.* коблцати ся, *premetati se.*

a. *aktivno.* Ter manom sve kroza ń srdit val kobaca. D. Baraković, vil. 293.

b. *sa se, refleksivno, čeprkati (s bukom), strugati nogama po tlima.* — *U Vukovu rječniku.* ,mit den füssen scharren' ,strepo pedibus'.

KÒBAĆ, *m. vidi* kobac. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Prehiti se, devojko, pticicom u lugu; a ja ću se, devojko, kobaćem za tobom. Jačke. 310.

KÒBAČA, *f. u Vukovu rječniku:* od drveta kao krletka (kavez) gdje se drže kokosi ili kakva druga živad ,der hühnersteig' ,gallinarium'. kobača se od krletke razlikuje po tome što je krletka ,mala' za tice, a kobača ,velika' za kokosi i drugu živad *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòbâčâ. — *Miklošić* (etymol. wörterb. *kod* kobaca) *misli na postańe od tal.* gabbia *(vidi* gajba, kajba*), ali bi moglo biti srodno s* kobac.

KÒBAČĒŃE, *n. djelo kojijem se kobači.* — *U Vukovu rječniku.*

KOBAČIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. XV. XXVII.

KÒBAČITI, kòbačîm, *impf. sebi grabiti.* — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòbačî. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,an sich reissen' ,rapio' *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj).* Ko jači onaj i kobači (grabi sebi ili prisvaja. U Hrvatskoj). Nar. posl. vuk. 140.

KÒBAK, kópka, *m dem.* 2. kob. — *U narodnoj pjesmi našega vremena (značeńe valа da je kao kod* 1. kob, b). Dobar kraļa kobak sukobio, sukobi ga vojvoda Sibińska. Nar. pjes. vuk. 2, 181.

KȎBAN, kôbna, *adj.* fatalis, *postaje od* kob *nastavkom* ьн. — *Akc. je zabiļežen po Belinu i Stulićevu rječniku (gdje stoji da je o kratko ili nije zabiļeženo kao dugo).* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (kobni ,di mal augurio o mal augurato' ,ominosus' 119[b]; ,prodigioso, che contiene in se prodigio' ,prodigiosus' 587[b]; ,disgratiato' ,infelix' 265[a], *i u Stulićevu* ,auguralis, auspicalis; infaustus, infelix, mali ominis').

1. *adj.*

a. *po kojemu se sluti, po kojemu se može znati što će biti.* — *može se kazati o ptici, vijetru, (ńekakvoj) vodi, vremenu, događaju itd.* Onu kobnu pticu *(gavrana).* D. Baraković, vil. 199. Tako kobna zvijezda koju za zlamenje viśńi ob-

javi. s jasnijem plamim i tracima strelovita s neba srne ... G. Palmotić 3, 20ab. Taki kadgod zrak prostira kobna zvijezda i neprava. 3, 109b. Kobna zvijezda ,cometes'. J. Stulli, rjecn. kod koban. Zvijezde carska streńa kobnijem zrakom narićaju. I. Đorđić, salt. 209. Tada jedan duh pakleni ovaj pehar donije meni, pun priteške kobne vode. ,Ova je voda s rijeke Ļute' reče neman huda i prika ,u ńoj gledaj zgode ļute nam mrzeća Dubrovnika'. G. Palmotić 1, 77. Dajte po se kobnu vodu, od jutrńe ku sto rose vi jutroska nakupili. 2, 134. I u hip koban neka ih vrše. J. Kavańin 468a. Nahode se zlameńa došaste ńegove sreće ... nahode se još takvi od ńega kobni događaji. A. Kanižlić, kam. 251. — Vaļda duh mu na osvetu kipi, il' mu kobne navješćuju sluti. Osvetn. 1, 32.

b. *nesrećan, t. j. koji jest ili koji je bio uzrok nesreći (ni u jednom primjeru ne kaže se o čeļadetu).* Tim poklisar cara Osmana, kō u bogdanska poļa ujaha, vidjenjo mu kobnijeh strana stupit ne da bez uzdaha. I. Gundulić 320. Nu, vaj, huda kobna poļa spomena me htje ražalit, da mi je trijebi sred nevoļa neprijateļe silom hvalit. 327—328. Strasiva se jaza gleda kobni Šipun, jama huda. G. Palmotić 1, 23. Erkulove kobne strile. 1, 206. Ide kobni grob gledati. P. Kanavelić, iv. 198. Dobrim tegom, bez viliń djela kobna i nĕvjerâ. J. Kavańin 171a. Pa se samo kaže da je zemļa nepodobna v'oma, a po bojne vavijek kobna Turke. Osvetn. 1, 12. U koja kobna vremena se isti bojni čini zbivaše. 5, 1. Iznad kobna poļa Nevesińa. 5, 31. Vitice — kobne zamčice za nestašno srce. M. P. Šapčanin 1, 105.

c. *u jednom primjeru* xvii *vijeka značeńe je sasma suprotno predašńemu (kod b), srećan.* Neg znajući da se odi mnoga zdravļa, mnoge moći kobne vode vir nahodi, u ova mjesta htjesmo doći. J. Palmotić 188.

2. *adv.* kȍbno. — *U Stulićevu rječniku:* ,fortunate, fortunatim, feliciter, prospere', *gdje se tumači: srećno (premda je u istom rječniku suprotno značeńe kod adjektiva).*

KOBÀNICA, *f. vidi* kabanica. — *U naše vrijeme u Lici (gdje se kaže i* kabanica). J. Bogdanović.

KOBÀNIČICA, *f. dem.* kobanica. J. Bogdanović.

KOBÀNIČINA, *f. augm.* kobanica. J. Bogdanović.

KOBASA, *f.* farcimen, tomentum, *vrsta djevenice, vrijeṡo tanko ili debelo nadjeveno isjeckanijem slanijem mesom i slaninom. — u naše vrijeme običnija je riječ* kobasica. — *Riječ je praslavenska* (kъlbasa), *isporedi stslov.* klъbasa, *novoslov. i češ.* klobasa, *rus.* колбаса, *poļ.* kielbasa, *a i lit.* kilbasas. — *čudnovato je da u našemu jeziku ne glasi* kubasa *prema praslavenskom obliku, pa bi i novoslovenski trebalo da glasi* kolbasa (koubasa), *a češki* klbasa. — *Nepoznata postańa: vaļa da je tuđa riječ i po tome što oblici nijesu po istom zakonu u svijem jezicima. teško je pomisliti na frc.* calebasse, *tikva (premda se i bandera može nadjesti). — Između rječnika u Belinu* (,salciccia e salsiccia, propriamente sanguinaccio' ,lucanica' 637b) *i u Stulićevu (uz* kobasica). Kobase padoše ke u nidra stavi. M. Marulić 256. Pripijevaje s vinom, guleći kobasu. N. Dimitrović 102. Vele da se psi kobasami vežu. M. Držić 239. Pas zja na kobasu pod podom objesenu. 411. Dugoj kobasi lasno je ugodit. (D). Nije veće brijeme da se psi kobasami vežu. (D). Veće je dana neg kobasa. (Z). Poslov. danič. — *U kajkavaca i u sjevernijeh čakavaca (u Istri) oblik je* klobasa *kao u Slovenaca.* Kade se dva za tuji zajiki i klobasi love. Naša sloga. god. 14, br. 3, str. 15.

KOBÀSICA, *f. uprav dem.* kobasa, *ali znači isto što* kobasa, *i običnije je u naše doba. — Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (,farcimen', *gdje se naj prije nahodi, u Mikaļinu* (,botulus, botellus, farcimen, lucanica, insicium, isicium'), *u Belinu* (,salciccia e salsiccia' ,lucanica' 637b), *u Bjelostjenčevu* (,farcimen, botellus, botulus, lucanica'), *u Jambrešićevu* (,farcimen'), *u Voltiġijinu* (,salciccia, salsiccia' ,wurst'), *u Stulićevu* (,farcimen, impensa'), *u Vukovu* (,die wurst' ,farcimen, botulus'). — *U mjestima gdje se kaže* klobasa, *kaže se i* klobàsica. Klobasica ,botellus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 61.

a. *u pravom smislu.* U božića tri nožića: jednim reže zaoblicu, drugim reže kobasicu, trećim reze cesnicu. Nar. pjes. vuk. 1, 117. Ter dosezi kobasicu, ter ju hiti simo nam. Nar. pjes. istr. 3, 19. Više je dana nego kobasica. Nar. posl. vuk. 36. Ovaj je svijet kao masna kobasica. (Reče se naj više u šali). 230. Omiče se kao masna kobasica. 238. Dok je pečenice trajalo, a kobasice vrhu ogńa visjele. S. Ļubiša, prip. 219.

b. *u prenesenom smislu: snopić načińen od sirova grańa za utvrđeńe bregova kraj vode. — U Vukovu rječniku:* od vašina nastavļeni snopići kad se brijeg tvrdi da odbija vodu. — *I kao utvrdirańe za ratne potrebe.* Kobasica, arch. ,wippe, wurst (faschinenbau)'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

c. *ime planini. — U Vukovu rječniku:* planina u Srbiji u nahiji kruševačkoj. — *ne znam jeli ista planina što je sad u okrugu čačanskom* (M. Đ. Milićević, srb. 644).

KOBÀSIČAR, *m. čovjek koji čini kobasice (i prodaje ih). — U Mikaļinu rječniku:* kobasičar, koji nadiva kobasice ,fartor'; *u Belinu:* ,salcicciaro, facitor di salciccie' ,fartor' 637b; *u Voltiġijinu:* ,salsicciaro' ,wurstmacher'; *u Stulićevu:* ,fartor, vel qui farcimina vendit'; *u Vukovu:* 1. ,wurstmacher' ,fartor'. — 2. ,liebhaber von würsten' ,amans farciminum'. — *U Vukovu rječniku ima i drugo značeńe: čovjek koji rado jede kobasice.*

KOBÀSIČAREV, *adj. koji pripada kobasičaru. — U Vukovu rječniku.*

KOBÀSIČARI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeļ. 107.

KOBÀSIČAROV, *adj. vidi* kobasičarev. — *U Vukovu rječniku.*

KOBÀSIČICA, *f. dem.* kobasica. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (,botellus, botulus'). ,Onu ednu malu kobasičicu svari mi za večeru. J. Bogdanović.

KOBÀSIČINA, *f. augm.* kobasica. J. Bogdanović.

KOBASIĆ, *m. prezime. —* xv *i* xvi *vijeka.* Jandrij Kobasić. Mon. croat. 177. (1499). Ivana Kobasića. 197. (1511). Gašpar Kobasić. 257. (1556).

1. KȎBÂŠ, Kobáša, *m. mjesno ime. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc. sing.* Kȍbâšu. — *Nije mi poznato postańe.*

a. *selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 39. Viš' Kobaša u Vučjak-planini. Nar. pjes. juk. 575.

b. *selo u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom blizu Stona.* Schem. ragus. 1876. 36.

c. *selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijel. 120. — *Pomiñe se od* XVIII *vijeka.* U Bistrici, u Našicah, u Kutjevi, u Kobašu, ... A. Kanižlić, utoč. XXIV. Brod i Kobaš i Novogradiška. M. A. Reļković, sat. B2[b]. Marijan Terzić od Slavonije iz Kobaša. And. Kačić, kor. 485.

d. *pomiñe se prije našega vremena, može biti isto mjesto što je kod* b *ili* c. Kobašь. S. Novaković, pom. 135.

2. KOBAŠ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1861. XVIII. — *isporedi* 1. Kobaš.

KOBAŠNICA, *f. ime sela i rječici u naše vrijeme.* Rat. 111. 115.

KOBATOVAC, Kobatovca, *m. ime selu u Bosni u okrugu bañolučkom.* Statist. bosn. 34.

KOBECATI SE, kobecam se *i* kobečem se, *impf. vidi* bekeļiti se. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚ringi, distorquere os, labia'. — *isporedi* kobacati se.

KOBELAR, *m. vrsta vinove loze.* Kobelar (Kobilar na Krku), suvrst vinove loze, crna vrlo sitna, inače vrlo slatka grožđa (na Krku i Cresu). Kobelar veli, suvrst vinove loze (na Cresu). B. Šulek, im. 148.

KOBELARIĆ, *m. vrsta vinove loze (upravo dem. kobelar).* Kobelarić, suvrst vinove loze (na Cresu). B. Šulek, im. 149.

KOBÈĻAÑE, *n. djelo kojijem se kobeļa.* — *U Vukovu rječniku.*

KOBÈĻATI, kobèļām, *impf. vaļati, kotrļati, koturati.* — *Akc. se mijeña u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* kobeļámo, kobeļáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kobèļā, *u part. praet. act.* köbeļao, kobeļâla, *u part. praet. pass.* köbeļân. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚rollen' ‚volvo'). — *U Lici u prenesenom smislu, trudit, mučiti se.* ‚Edva evo kobeļam po ovom blatu'. — *I sa se, refleksivno (vaļati se).* Kobeļao se kao besomučan. M. P. Šapčanin 1, 110. Navijo se s djecom kobeļam, neko mirim, neko tješim, neko zabaļam. J. Bogdanović.

KOBEN, *m. u Daničićevu rječniku:* Kobenь, selu je Jablanici crkve arhanđelove u Prizrenu išla međa ‚u Kobenь'. Glasnik 15, 280. (1348?).

KOBER, *m. plahta od debeloga platna.* — *Kao da je osnova praslavenska (za značenje: sag), isporedi stslov.* kovьrъ, kovrъ, *rus.* коверъ, *češ.* koberec, *poļ.* kobierzec. — *Postańe je nejasno, kao i kod* guber *što je možebiti ista riječ.* — *isporedi i* koberac. — *Samo u kajkavaca, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚linteum e tela crassissima, stragulum lineum') *i u Stulićevu* (kober, kobera ‚linteum e tela crassissima' *iz Bjelostjenčeva).* Koberi spadaju među robu koja se ocariñuje u prometu. Zbornik zak. 1871. 337.

KOBERAC, koberca, *m. dem.* kober, *značí: sag.* — *Samo u Vrančićevu rječniku:* koberec (‚aulaeum' ‚tebich') *što ni po što ne može biti dobro, nego je ili štamparska pogreška ili češka riječ.*

KOBÈTINA, *f. augm.* 4. koba. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Nazbijala punu kobetinu base'. J. Bogdanović. ‚Da uliješ u kobetinu, sve jedno je, opet će on zamlazu načiniti sebi'. Javor. 1884. 979. a to znači, da je čobanu malo što ponese, pa onda otpija po malo kiseloga mlijeka, a neprestano ga zamuza slatkim mlijekom uhvati ovcu ili kozu, pa dok je ne izmuze pijnći zamlazu dotle ie ne pušta). M. Medić.

KOBICA, *f. dem.* 4. koba. — *Akc. se mijeña u gen. pl.* köbīcā. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚U malu kobicu ulij čobanu mlijeka'. J. Bogdanović. ‚Pukao mi je obruč na kobici, pa u čem ću mlijeka ponijeti?' u Dobroselu. M. Medić.

1. KOBILA, *f.* equa. Equus caballus L. femina, *žensko od końa.* — -i- *stoji mj. negdašnega* y. — *Akc. se mijeña u gen. pl.* köbīlā. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov. i češ.* kobyla, *rus.* кобыла, *poļ.* kobyla. — *Nejasna postańa: može se isporediti lit.* kumelė, *kobila (isporedi strus.* комонь, *vidi kod* końь), *ili lat.* caballus; *može biti srodno s* kobь, *pošto su stari Sloveni gatali końma, isporedi* ždrijeb *i* zdrijebe. — *U svijem rječnicima (u Daničićevu* kobyla).

a. *u pravom smislu.*

a) uopće. Dahь (*Hilandaru*) u Zete kobyle. Mon. serb. 6. (1198—1199). Ine vlahe izъbrahь otъ crъkovnihь vlahь, da pasu kobile crъkovne, a da ne uzimaju otъ crъkve belegu nieto, pače ako što izъgube, da plaćaju otъ sebe, końь po 30 perьperь a kobila po 20 perьperь. 61. (1293—1302). Otъluci kraļevьstvo mi 24 kobilь otъ svojihь kobilь. 61. Da ne uzima bělěga ot kobilь. Deč. hris. 62. Izdava otъ końa perpera, otъ kobile 6 dinari. Zak. duš. pam. šaf. 38. 50. Kapitul za zrebca ali kobilu. Stat. krc. ark. 2, 282. Pušćam bratu polaću i kobili. Mon. croat. 132. (1487). Da ti budu końuh kobilam tvojijem. Pril. jag. ark. 9, 147. (1520). Kobila se pruća. M. Držić 41. Na kobile ke ždribce imihu usedoše. Aleks. jag. star. 3, 285. Kim (je) smok mliko kobile. I. T. Mrnavić, osm. 112. Kobile, mazgi i magarci. B. Krnarutić 12. Gori nego pasduh pusti, mat' kobila koga grusti. J. Kavańin 418[a]. Bi mu doglašeno da mu je doli u końušnici kobila lijepa końica okotila. B. Zuzeri 301. Vlahińica rodila, pod kobilom odhranila. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 17. Da se siromašica žena promini u obiličje kobile. M. Zoričić, zrc. 185. Zapluni ... tri ļade kobila olitu veliki bedevija s ždribeñem. And. Kačić, razg. 133. Kobile se iždrebile. Nar. pjes. vuk. 1, 111. Nije majka rodila junaka, ni kobila końa ozdr'jebila... 1, 600. Na kobili tankoj bedeviji. 2, 220. Jesi l' čuo de pričaju ļudi de j' Miloša kobila rodila? ... našli su ga jutru u erdeli, kobila ga sisom odojila. 2, 239. Kobili se na ramena baci. 2, 388. Što je vranac u tri puta skak'o, to kobila u jedan put vata. 2, 459. Ko može i koń mu može, a ko ne može i kobila mu posrće. (U šali). Nar. posl. vuk. 148. Izide koń iz jezera i opase jednu kobilu. Vuk, nar. pjes. 2, 106. Ne uzima kad izjaloviti kobile. 2, 106. Kobila ostane suzdrebna. Vuk, nar. pjes. 2, 106. Na nami su toke zveketale, a pod nami kobile vrišćale. Osvetn. 3, 17. — *Kao psovka ženskom čeļadetu.* Sad ju (*sekrvu*) zove: majko mila! a sutra će bit kobila. V. Došen 157[b]. — *Metaforički, o ženskom čeļadetu.* I ńegova da kobila dvijem se neće dat jahati. J. Kavańin 10[b]. — *I kao psovka se ka e kome da mu je mati kobila.* Kobila ti je mati, a ti si kopile. M. Držić 105. Da bi mene ne rodila majka, već kobila koja ata moga! (*ovako i slično nahodi se često u narodnijem pjesmama*). Nar. pjes. vuk. 1, 471. Nuto zeta! nuto sijaseta! kan' da ga je krava otelila, magarica pupak odrezala, a kobila mlekom zadojila. 1, 523.

b) vidi bedevija, suždreban, zdreban, drijebiti se, oždrijebiti, izdrijebiti, pasti se, opasti *itd.*

b. *u prenesenom smislu, drvena greda vrlo debela i teška kojom se pritiskuje u tijesku.* — *I južnijem krajevima (u Dubrovniku i u Boci) od* XVIII *vijeka.* — *Između rječnika u Vukovu na*

tijesku ona greda gore koja sastavļa loze i orasima se doļe pritiskuje kad se tiješte masline *s dodatkom da se govori u Boci).* Tiješti ga izpod dvije kobile. (Z). Poslov. danic. — *Slično je i ovo značeńe na Braču:* Preko zeèke (,weinpresse') ona dva plosnasta balvana što pri krajima ogrle loze i pritiskuju hļeb (drop). zovu se ,kobile'. A. Ostojić.

c. *u prenesenom smislu, neka greda u vodenice.* — *isporedi* magarac. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (u kašicare vodenice ona gredica što na ńoj stoji kolo). Ruda je užlijebļena u kobilu koja ne dovata do zemļe nego se udarańem i izbijańem klina može dizati i spuštati da bi se i gorńi kamen posredstvom rude i vretena mogao dizati i spuštati, te time udešavati da sitnije i krupnije meļe. (u okrugu biogradskom). Ļ. Stojanović.

d. *u prenesenom smislu, ima i drugijeh značeńa. vidi:* Kobila, tech. (koń, koze, nogače) ,schragen', tal. ,cavalletto'; arch. (koza, koń, końic) ,bock, rüstbock', frc. ,tréteau, chevalet', egl. ,horse, jackt', tal. ,capra'; ,brückenbock', frc. ,chevale d' un pont', egl. ,trestle'; (tetiva) ,unterträger, unterzug(sbalken), durchzugsbalken', frc. ,calle, lambourde de plafond', v. tetiva; kobila od mosta ,brückenjoch, brückenglied, brückenstrecke', frc. ,travée de pont', egl. ,bay of a bridge', tal. ,sostegno di ponte'; most na kobilah; razmak kobila ,jochweite', frc. ,ouverture, débouche'; mech. ,radstuhl', v. sute; ,zapfengerüst, zapfengestell'; ,lagerstuhl'; (końic, steļka, stolica; blazina na końu) ,bocklager'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

e. *vidi* kobilica, c. — *U Vukovu rječniku:* vide kobilica, 2. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku znači što i* kobilica, c, *a*).

f. bijesne kobile, snijeg rjedi od guberaša, ne pada onako gusto. V. Ilić iz Srbije.

g. *vrsta šļive.* Kobila, suvrst šļivo (Vaļavac). B. Šulek, im. 149.

h. Bijesna Kobila, *ime planinskom vrhu u Srbiji u okrugu vrańskom.* Besna Kobila. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 274.

2. KÒBILA, *m. prezime (isprva nadimak).* — *Ista je riječ što* 1. kobila. — *Od* XVIII *vijeka.* Ivan Kobila. Glasnik. II, 3, 72. (1706—1707). *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KOBILAČIĆ, *m. prezime.* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku:* Kobylačićь, vlastelin kneza Pavla Radinovića ,odь primorija Vukosavь Kobilačićь' 1397. M(on. serb). 229.

KÒBILÂD, *f. coll. mnogo kobila.* — *U Stulićevu rječniku:* ,equarum multitudo'; *vaļa da je sam Stulli načinio ovu riječ prema drugijem kolektivnijem supstantivima na* ad, *te je nepouzdana.*

1. KÒBILÂR, *m. čovjek koji se bavi kobilama.* — *U osobitijem značeńima.* — *Od* XVII *vijeka samo u rječnicima. u Mikaļinu* kobilar, koji kobile čuva ,pastor equarum') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (,guida o pastore di cavalle' ,equarum pastor' 178^{b}), *u Bjelostjenčevu* (,pastor equarum'), *u Stulićevu* (,equarum custos'), *u Vukovu* (1. ,der stutenhüter, stutenhändler' ,custos equarum aut quaestum earum exercens'. — 2. ,schimpfwort für einen ungeschickten reiter' ,convicium in equitem').

a. *čovjek koji čuva kobile.* — *U svijem rječnicima.*

b. *čovjek koji trguje kobilama.* — *U Vukovu rječniku.*

c. *kao pogrdna riječ za nevaļala, nevješta jahača.* — *U Vukovu rječniku.*

2. KÒBILÂR, *m.* Oriolus galbula L., *vidi* vuga. — *U naše vrijeme u Istri.* Kobȉlar ,avis quaedam'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 59. — *i u Šulekovu rječniku:* ,goldamsel'.

3. KOBILAR, *m. vidi* kobelar. Kobilar, vrst grožda. Vrbnik.

KOBÌLÂRDA, *m.* psovni naziv za lijeno čeļade. ,On ti je onaj kobilarda, ne bi na vatri pregorio'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *isporedi* kobilardija.

KOBILÀRDIJA, *m.* pogrdna riječ u Dobroselu. M. Medić. — *isporedi* kobilarda.

KOBILARIĆ, *m. prezime.* — XIV *vijeka.* Župan Kobilarić. Mon. croat. 46. (1395).

KOBILARNIK, *m. planinski vis u Srbiji u okrugu kruševačkom.* M. D. Milićević, srb. 705.

KOBÌLAST, *adj. pogrdna riječ o čeļadetu.* — *U naše vrijeme u Lici.* ,Kobilast je on, moj brte, i debele kože na obrazu'. J. Bogdanović.

KÒBILE, Kȍbîlâ, *f. pl. selo u Crnoj Gori.* Glasnik. 40. 21.

KOBILÈĆÎ LÂZ, *m.* vrh jednoga visa u Gruži. L. Đordević.

KOBILÉSNICA, *m. vidi* kobilarda. J. Bogdanović.

KOBILÈTINA, *augm.* 1. kobila. — *U Vukovu rječniku.*

KÒBILICA, *f. dem.* 1. kobila. — *Između rječnika u Mikaļinu* kobilica, ždribe ,equula'), *u Belinu* (,cavallina, cavalla piccola' ,equula' 178^{b}; ,polledra, cioè cavalla giovanetta' ,equa juvenula' 570^{b}), *u Bjelostjenčevu* (,equolla'), *u Jambrešićevu* (kobilica, mala kobila ,equula'), *u Voltiģijinu* (,cavallina' ,eine junge stutte'), *u Stulićevu* (,equula'), *u Vukovu* (dim. v. kobila).

a. *u pravom smislu.* I dovede mrku kobilicu. Nar. pjes. petr. 2, 495. Kobo kobilice, otvori mi vrata. Nar. prip. vuk. 224.

b. *u prenesenom smislu kaže se o različitijem sitnijem životińama.*

a) *vidi* skakavac, prug, šaška. — *Često u pisaca već od* XV *vijeka, u između rječniku u Bjelostjenčevu* (kobilica divja, ili črv, skakavica, prug ,locusta, carnopes') *i u Jambrešićevu* (kobilica, kukec ,locusta'). Pruzi su kobilice ke pokriše poļe od Ejipta. M. Marulić 67. *(Ivan)* jidiše kobilice i med divji. Transit. 27. Kobilice potrše franačku zemļu divnim činom. Š. Kožičić 19^{b}. Pića ńegova biše kobilice. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 3^{b}. Hrańaše se divjem medom od štrmijeļa i kobilicami. M. Divković, bes. 48^{a}. Poganski narodi kako kobilice svaku stvar pod ščetu obraćahu. F. Glavinić, cvit. 93^{a}. Vnoge kobilice po dalmatinskom orsagu letjahu kano oblaki. P. Vitezović, kron. 107. Vojskam štetnih kobilica što će živo moć ostati? J. Kavańin 411^{b}.

b) Cicada plebeja Scop., *vidi* cvrčak, krijes. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kobilica poļska, budi gorna, krijes, kajti krešči ,cicada', v. šcuric, *i u Jambrešićevu:* kobilica poļska ,cicada'.

c) *vidi* bogomoļka, *b*). — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

c. *kost na prsima u kokoši i u drugijeh ptica, ali nije svuda ista.*

a) os pectorale, sternum, ***grudna kost. sredńa velika kost na koju se naslońaju rebra.*** — ***ovakovo je značeńe u Stulićevu rječniku*** (,avium ventriculus') ***gdje nije dobro tumačeno, i u ovijem***

primjerima: Ufatiću prepelicu, slomiću joj kobilicu. Nar. pjes. vuk. 1, 435. Ptićija grudna kost, kobilica. J. Pančić, zoolog. 188. *i u naše vrijeme u Dubrovniku. vidi:* Kobilica, zool. ‚brustbein b. vögeln', lat. ‚sternum'; greben kobilice ‚brustbeinkamm'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b) *vidi* jadež, lomilica. — *kao da je ovo značeńe u Vukovu rječniku* (‚das brustbein der vögel' ‚os sterni avium'. cf. lomilica) *kako se čini po riječi* lomilica, *i u ovijem primjerima:* Kobilica je ona ista kost kokošińa o kojoj se govorilo u ovoj gorńoj *(igri jadeža).* V. Vrčević, igre. 24. I ovo je ista gorńa kokošińa kobilica. 25. *i možebiti i u ovome:* Arnanti gledaju ovako ne samo u pleće nego i u kobilicu od kokoši. Vuk, živ. 238.

d. carina, *u lađe naj dońa greda što stoji uz svu duļinu lađe. — Po sličnosti prema c, a).* Kobilica (u čamca) ‚der kiel' ‚la colomba'. Babić. — *Prema ovome, u prenesenom smislu, u botanici, o osobitom obliku u cvijetu.* Dve dońe (cvetne liske) raznostraue većinom su srasle u ‚kobilicu' (‚carina'). J. Pančić, bot. 65.

e. *u prenesenom smislu, kon ili końic na guslama. — U Vukovu rječniku kod* koń *ima da se u Krańskoj kaže za ovo značeńe* kobilica. — *Ali se govori i u naše vrijeme u Srbiji* V. Ilić. — *vidi i:* Kobilica, tech. końic ‚steg (der geige)', tal. ‚ponticello', frc. ‚chevalet', ogl. ‚bridge'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

f. *u Vukovu rječniku:* grozd kad se odsiječe s lozom zajedno, da se ostavi ‚rebschoss mit trauben'.

KÒBILIČATI SE, kòbiličâm se, *impf* djeca ili momci stanu jedan za drugim u razmaku. svi se sagnu, a posļedńi skaće preko ńih. u Lici. D. Trstońak.

1. KOBÌLÎĆ, *m.* na žećki za uļe (‚ölpresse' ono drvo ispod loze što upire na drvļe i pogaču povrh cijetaka. na Braču. A. Ostojić. — *isporedi* 1. kobila, b.

2. KÒBILIĆ, *m. prezime. — Miloš je Kobilić poznati junak našega naroda; istom u narodnijem pjesmama zove se* Obilić *(vidi), premda And. Kačić misli da je ovo ime starije (vidi drugi Kačićev primjer). u jednoj narodnoj pjesmi našega vremena zove se* Kobilić *(vidi daļe) i ime se tumači po narodnoj priči:* Jesi l' čuo, đe pričaju ļudi, đe j' Miloša kobila rodila? našli su ga jutru u erđeli, kobila ga sisom odojila, s toga snažan, s toga visok jeste. Nar. pjes. vuk. 2, 239. — *isporedi i* Kobilović. — Ubi Miloš Kobilić Murata cara. Š. Kožičić 49^{b}. Miloš-Kobilića gdi ubi Murat cara. I. T. Mrnavić, osm. 141. U ńih *(bugarkińah)* žive slava obilna, ku Kobilić steće mudri. I. Gundulić 313. Lijepu i mladu Vukosavu da *(Lazar)* Milošu Kobiliću. 386. Miloša Kobilića i Vuletu Brankovića. J. Kavańin 233^{b}. Miloš Kobilić. A. Kanižlić, kam. 643. A Miloša Kobilića jedna mlada vlahińica. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 18. Miloš Kobilić, aliti upravnije Obilić. And. Kačić, kor. 429. Kobilić od Novog Pazara: od ovoga plemena bi veliki vitez Miloš Kobilić koji ubi cara Murata na Kosovu Poļu. starinom zvaše se Obilić, ali zaradi nenavidosti bi od Vuka Brankovića zazvan Kobilić. 453. Nije l' vitez Miloš-Kobiliću? J. Krmpotić, pjesm. 8. Ja ti drago Kobilić-Miloša. Nar. pjes. vuk. 2, 241.

3. KÒBILIĆ, *m. ime dvjema selima u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 67. 75.

KÒBILIJ, *vidi* kobiļ.

KÒBILIN, *adj. koji pripada kobili. — U Vukovu rječniku.*

KÒBILINA, *f. augm.* 1. kobila. — *U Belinu rječniku:* ‚cavallaccio e cavallaccia' ‚equus et equa ignava' 178^{b}. *i u Stulićevu:* ‚vilis equa'.

KOBILŃAK, *m. nekakva biļka.* Kobilńak, jekovita trava bijela i žuta cvijeta (Sabļar, Zagreb). B. Šulek, im. 149.

KOBILO, *n. u Daničićevu rječniku:* Kobylo. međa je zemļama crkve bogorodičine u Arhiļevici išla ‚na Kobilo Kobilьsticomь'. Mon. serb. 114. (1349).

KOBILOVAČA, *f. glavica u Hercegovini.* Schem. herceg. 1873. 150.

KÒBILOVIĆ, *m. vidi* 2. Kobilić. — xvii *i* xviii *vijeka.* Junak čina plaha Kobilović Miloš vrijedni. G. Palmotić 2. 520. Kobilović carski oborac. J. Kavańin 231^{b}. Da je Vuče Branković ko i Miloš Kobilović. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 17. Ali Miloš Kobilović Milici odgovaraše. 1, 20. Kad je Miloš Kobilović knez-Lazara razumio. 1, 21.

KÒBÎLSKÎ, *adj. koji pripada kobilama — U Stulićevu rječniku:* v. kobili. — *U naše vrijeme kod mjesnoga imena* Kobilsko brdo, šuma. — u požeškoj okolini.

KÒBIĻ, *adj. koji pripada kobili ili kobilama — Ima i stariji oblik* kobilij. — *U naše se vrijeme obično upotrebļava složeni oblik:* kòbiļî *(prosti oblik samo kod nekijeh mjesnijeh imena). — Riječ je praslavenska, isporedi rus.* кобылiй, *češ.* kobyli, *poļ.* kobyli. — *Između rječnika u Stulićevu (jamačno griješkom* kobili ‚equarum'), *u Vukovu* kobiļi ‚der stute' ‚equae', *u Daničićevu* kobilij *i* kobyļь ‚equae'.

a. *uopće.* Ozimce kravje ali kobiļe. Stat. krc. ark. 2. 282.

b. *često kod mjesnijeh imena.*

a) Kobiļ. *kao supstantiv, ime manastiru — isporedi* Kobiļa. — *Prije našega vremena* Kobiļь (mon.). S. Novaković, pom. 135.

b) Kòbiļdô, kobiļi Do, Kobiļi Doci.

aa) Kobiļdo, *selo u Bosni u okrugu sarajevskom* Statist. bosn. 9.

bb) Kòbiļî Dô, *selo u Crnoj Gori.* Glasnik 40. 18. — *Ima i u Vukovu rječniku s primjerom* Na široku Dolu Kobiļemu — Na ravnome Dolu Kobiļemu. Nar. pjes. vuk. 1, 521. Dok dođoše Dolu Kobiļemu. Pjev. crn. 21^{b}. Na dno ravna Dola Kobiļega. Ogled. sr. 118.

cc) Kòbiļî Dòli, *biće isto što* Kobiļi Do *pod bb)* Na Kobiļe Dole dolazili. Ogled. sr. 90. Hajde s ńima na Dole Kobiļe. 90.

dd) Kòbiļî Dòci, *biće isto što* Kobiļi Do *i* Kobiļi Doli *pod bb) i cc)* Da su Cuce izjavile ovce u Kobiļe Doce. Pjev. crn. 265^{a}.

c) Kòbiļâ Glâva, *mnoga se mjesta (vrsi i sela) ovako zovu; n. p.:*

aa) *u Daničićevu rječniku:* Zaselak selu Lojanu bješe ‚Kobilija Glava'. M(on. serb). 61 (1293—1302). selu je Orahovcu koje Grgur sin Vuka Brankovića dade Hilandaru išla međa ‚na Kobyļu Glavu'. G(lasnik) 15, 276. (1348?). i selu je Tudorču išla međa ‚u Kobiļu Glavu'. 15, 302.

bb) *u Bosni.* ***aaa)*** *selo u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 10. — ***bbb)*** *planine* Kobiļa Glava planina u nahiji sarajevskoj. F. Jukić, zemļ. 31. Pisac veli da su u Bosni dvije ‚Kobiļe Glave': jedna drumom od Kiseļaka, druga od Visokoga. Osvetn. 7, 11.

cc) *planina u Hercegovini — I u Vukovu rječniku.* Al' to gleda Bajo i Limune sa stijene iz Kobiļe Glave. Nar. pjes. 3, 458.

dd) u Srbiji u okrugu užičkom. Državno dobro: Kobiļa Glava. Sr. nov. 1870. 319.

d) Kobiļa Ravań. *scoce u Hercegovini.* Statist. bosn. 112.

KOBIĻA, *f. mjesno ime.*

a) selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 68.

b) manastir. — Prije našega vremena. S. Novaković, pom. 135. — *isporedi* kobiļ, b, *a).*

1. KOBÌĻAČA, *f.* za žensko znači što i za muško ,kobilarda'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

2. KOBIĻAČA, *f. mjesno ime.* S Kobiļače Humu do na glavu. Osvetn. 7, 86.

KOBÌĻÂK, Kobiļáka, *m. ime drjema selima u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 65. 89.

KÒBIĻDÔ, Kòbiļdola, *m. vidi* kobiļ, b, *b) aa).*

1. KÒBIĻE, *n. mjesno ime.*

a. *u Vukova rječniku:* planina u Starom Vlahu. cf. Koviļe.

b. *u Srbiji. a) dva sela u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 126. 129. — *b) selo u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 142.

2. KOBIĻE, *n.(?) u dubrovačkoj poslovici* XVIII *vijeka (mislim da sam čuo govoriti* koviļe). Diže hiļe miļe na kobiļe. (Z). Poslov. danič. — *isporedi* hiļe.

KOBIĻICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu jagodinskom (s pridjevom* mala). Ńiva kod Male Kobiļice. Sr. nov. 1871. 175.

KÒBIĻŃAČA, *f. u Vukovu rječniku:* nekaka trava. *(griješkom)* Kobilńača (Vuk), rus. кобылица (Lonicera coerulea), poļ. kobyla (vrst šļive). B. Šulek, im. 149.

KÒBIĻSKÎ, *adj. koji pripada mjestu Kobiļu.* Kobiļska *(opština).* K. Jovanović 129. 142.

KOBIĻŠTICA,[1] *f. u Daničićevu rječniku:* Kobyľьstica, vidi kod riječi ,Kobylo'. vaļa da je voda koja teče uz ,Kobylo'.

KOBIMAČA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Kobimači. Sr. nov. 1861. 495.

KOBIŃATI, kobińam, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. gobińati. — *nije dosta pouzdano.*

KOBIŠNICA, *f. selo u Srbiji u okrugu krajinskom.* K. Jovanović 122.

KOBIŠNIČKI, *adj. koji pripada Kobišnici.* Kobišnički Vis *(u okrugu krajinskom)* M. Đ. Milićević, srb. 955. Kobišnicka *(opština).* K. Jovanović 122.

KÒBÎŠTE, *n. kobno mjesto. — isporedi* kobnište. — *Samo u jednoga pisca našega vremena.* Ja ću ostat na kobištu sama. Osvetn. 2, 141.

KÒBITI, kòbîm, *impf. postaje od* 1 kob. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* kobimo, kobite, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kȍbî, *u part. praet. pass.* kȍbļen. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* 3, a), *a između rječnika u Belinu* (,augurare, significar qualche augurio' ,portendo' 119[b]), *u Voltiđijinu* (,augurare, presagire' ,glück wünschen'), *u Stulićevu* (,augurare, augurari, ominari, vaticinari, praenunciare etc.'), *u Vukovu* (1. koga, t. j. slutiti kome da ga nestane, n. p. kad bi čovjek imao troje djece, pa dvome da kupi kapu, a trećemu ništa, onda bi se reklo: ,kobi dijete' ,den untergang ahnden' ,praesagio interitum'. — 2. ,begegnen' ,occurro').

1. *aktivno.*

a. augurari, ominari, *raditi što po čemu se sluti na dobro ili na zlo, slutjeti.*

a) objekat je ono na što se sluti, dobro ili zlo; kod ńega može biti i neprari objekat u dativu (onaj kojemu se sluti). Li ona zlo kobi. Bog čujo svu tužbu. Š. Menčetić 117. Gorke ļubezni koje me sve znobe, i meni smrt kobe pri nego hoće svit. 185. Neka se ne stavļu, ona stvar što kobi. 300. Čini, dva vidjenja da mi se izroče, ako dobro kobe. D. Zlatarić 15[b]. Kakono si u živļeloj dobi, vitezova zno kobiti kobi. Osvetn. 5, 4.

b) objekat je ono (čeļade, a može biti i drugo) čemu se sluti. u svijem se primjerima kaže o zloj kobi, o nesreći. može se izreći instrumentalom što se sluti. Oj kleta ma mlados! toj li te pridobi života jur slados i smrt ka te kobi? Ǵ. Držić 388. Ako jes istini, moj Bože, ovi san, veće mi ne cini živjeti jedan dan . . . er voļu ne bit živ . . . neg vidit ovi gniv kim me san kobļaše. 402. Jaoh, višńi u gńivu poraža i kobi Edipa kuću svu. M. Bunić 23. Ko god si, ne cvijeli, ni tvojijem' nesrećam' kobi dan veseli ki je srećan svima nam. I. Gundulić 128. Jer pravodne sve zlom kobi. S. Margitić, ispov. 243. Što me kobiš? izkobila glavu! Nar. pjes. bog. 236. Sad svi końi zopcu pozobali, a moj doro nije ni taknuo, nogam' bije a ušima striže, često gleda na Koštac planinu: jali kobi mene, jali sebe. Nar. pjes. vuk. 4, 27. Zlo vam bilo, dvije tice vrane, malo l' vi je bosanskih planina i po Skopļu bijelijeh kula, da vi vaša krila odmorite? no padoste baš na moju kulu, te kobite moga gospodara. 4, 342. Kad s' ajduci napojili vina, zakuka im kukavica tica, koliko je u družinu drugah, toliko je zakukala putah. reče tada Sava od Posavja: ,Pobratime, od Kotora Božo! udri, Božo, kukavicu crnu da ne kobi ļubavnu družinu'. Pjev. crn. 150[b]. Jera kukaš na bijelu kulu, te mi kobiš agu Mustafagu? Nar. pjes. u Rogatici. Đ. Šurmin. Kao da pseto čoeku zavidi i kobi ga. Vuk, poslov. 30. Nemoj kobiti narodnu sreću. S. Ļubiša, prip. 108. Stade Gorde da te živa plače i kobi. 234.

b. occurrere, obviam ire, *sretati. — U naše vrijeme (vidi u Vukovu rječniku).* Kad je bio čardaku na vrati, kob ga kobi Stevanova ļuba, zagrli ga, pa ga i poļubi. Nar. pjes. vuk. 2, 300.

2. *pasivno. — U Belinu rječniku:* kobjen ,augurato' ,divinatus' 120[a].

3. *sa se.*

a. *pasivno, bez subjekta (ono što se sluti stoji u dativu s prijedlogom* k). — *Samo u jednom primjeru* XVI *vijeka.* Onim ki su na odašastji kobi se k zdravju. Naručn. 57[a].

b. *refleksivno. — Između rječnika u Stulićevu* (,augurarsi per l' ordinario il male' ,male augurari, precari').

a) subjekat kobi sama sebe (isporedi 1, a, *b). aa) o zlu.* Počeh se ter kobit, sam sebi govore: ,Ne more t' neg zlo bit, tužni ja nebore!' Ǵ. Držić 394. Neka se ne kobi, jeda bi puknulo srdašce komu. Š. Menčetić--Ǵ. Držić 496. Nemoj se kobiti, ni na zlo poricat. M. Vetranić 2, 246—247. Tomu se ne kobi, moj bili lebute. Đ. Baraković, vil. 269. ,Što se kobiš, kad te je Bog svačim nadario?' (ko ima pa se tuži da nema). M. Pavlinović. — ***bb)*** *o dobru. — u naše vrijeme u Lici.* ,On se još iz malena kobio, da će biti pravi čojk'. ,Ti se u ničem ne kobiš, da 'š biti čojk'. ,Iz malena se zna, ko se čem kobi'. ,Iz malena se treba kobiti'. J. Bogdanović.

b) vračati, gatati. — U jednoga pisca XVIII *vijeka.* Ne kobite se, nit razgledajte sne. Blago turl. 2, 57. Kobio sam se ńiovu zlu misļu i ričma ovako i ovako. 2, 289.

KOBIVO, *n. što se kobi.* — *Samo u jednoga pisca našega vremena.* Jadan brate, jadovna kobiva! Osvetn. 3, 91.

KÒBĻÊŃE, *n. djelo kojijem se kobi.* — *Stariji je oblik* kobļenje. — *Između rječnika u Belinu* (kobjenje ‚augurio, l' augurare' ‚omen' 119b), *u Stulićevu* (kobjeńe ‚augurium'), *u Vukovu.* Furma toga sakramenta jest kobļenje. Narucn. 57a. Crikva rimska uža kobļenje besede toga sakramenta. 57a.

KOBĻEVATI, kobļujem, *impf. vidi* kobiti. — *Samo u jednoga pisca našega vremena.* Gdje ti, pobro, kobi kobļevaše? Osvetn. 5, 15.

KÖBNICA, *f. žensko čeļade što kobi.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚indovina' ‚quae auguratur'.

KÖBNÎK, *m. čovjek koji kobi; čovjek koji vjeruje u kobļeńe.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚augure' ‚augur' 120a; ‚auguroso, cioè superstizioso che dà fede agli augurj' ‚superstitiosus' 55b), *u Bjelostjenčevu* (v. zgadavec), *u Voltigijinu* (‚auguroso, superstizioso' ‚abergläubisch'), *u Stulićevu* (‚augur, auspex'). Božje slave kobnik viti ni'e sam čovjek ki govori. J. Kavańin 380a. Al' eto ti istoga kobnika. Osvetn. 1, 57.

KOBNIŠTE, *n. mjesto gdje se kobi.* — *isporedi* kobište. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚luogo dove si prendevano gli augurj' ‚auguraculum, augurale'.

KOBNIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku u.* kobnište. — *sasma nepouzdano.*

KOBNITEĻAN. kobniteļna, *adj. koji pripada kobima, kobļeńu.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚auguralis, auspicalis'. — *nepouzdano.*

KOBNITEĻSKI, *adj. u Stulićeva rječniku u.* kobniteļan. — *nepouzdano.*

KOBŃEVAŃE. *n. vidi* kobļeńe. — *Samo u jednoga pisca našega vremena.* Pa daj meni *(stijeńo)* svoje nasjećańe, za odseļno moje kobńevańe. Osvetn. 2, 61.

KOBOVATI, kobujem, *impf. vidi* kobiti. — *Samo u jednoga pisca našega vremena.* Očevo je hire sļedovao, i ńegove kobovao kobi. Osvetn. 5, 77.

KOBRŠNICA, *f. mjesno ime u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Kobršnici. Sr. nov. 1865. 503.

KOBRŠNIČKI LUG, *m. mjesno ime (lug što pripada Kobršnici) u Srbiji u okrugu smederevskom.* Zabran u Kobršničkom Lugu. Sr. nov. 1867. 188.

KÓCA, *m. ime muško, vaļa da je hyp.* Kosta. *isporedi* Koča *i* Kočo. — *Akc. se mijena u voc.* Kóco. — *U naše vrijeme u Srbiji.* Koca Mumgija. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 19. Koca Tomić. 67.

KOCAK. *m. nejasna riječ u dva spomenika* xiv *vijeka.* Kuće u gradu, zevьdelatiju, prespanégu, kocakь. Glasnik. 21, 235. 237. (1349).

KOCAĻ, *vidi* 1. koceļ, a.

KOCAN. *vidi* cocan. — *i u rukopisima stoji* cocan. *a griješkom* kocan *samo u izdanju.*

KOCAR, *m. nejasna riječ u knizi* xvi *vijeka.* Imaju od tih dobrih i vernih razlučiti i dati je placarom i kocaru v ruke. Postila. 93a.

KÒCATI, kòčêm, *impf. vidi* kvocati. — *U nekijem krajevima u naše vrijeme, a između rječnika u Voltigijinu* (‚chiocciare' ‚glucken') *i u Stulićevu* (v. kvocati). Kocati, kokodakańe kojim kokoš daje znak da hoće biti nasadena. na Rijeci. F. Pilepić.

KOCEL, *vidi* 1. *i* 2. koceļ.

1. KOCEĻ. *m. kao da je pravo značeńe: rep, a i. ovoga su se i druga razvila.* — *Rijetka i nejasna riječ.* — *isporedi češ.* kocer, *bič.*

a. *vaļa da znači: rep, u jednom primjeru* xvii *vijeka.* Ova zmija jedno uho pritisne g zemļi a drugo uho zatne krajem repa aliti krajem svoga koceļa. da ne čuje gdi ju čovjek zaklina. M. Divković, bes. 290—291. — *U drugom je primjeru istoga pisca oblik* kocaļ: *(Ona zmija)* jedno uho pritisne g zemļi a drugo zatne kocaļem. 291.

b. pletenica od kose niz leda. u Leskovcu. M. Đurović.

c. *biće ista riječ s oblikom* kocel *i sa značenem: kraj, konac, u narodnoj pjesmi ugarskijeh Hrvata.* Ino do kocela blago ńemu zgoril. Jačke. 178.

2. KÒCEĻ, koćeļa. *m. vidi* stipsa. — *Akc. kaki je u gen. sing., taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing i voc. sing* köceļu; *a. u množini vaļa da se ne govori (ovako sam čuo izgovarati ova riječ, a u Vukovu rječniku nije zabiļeženo da bi se akcenat mijeńao).* — *Nepoznata postańa.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der alaun' ‚alumen', cf. stipsa, tipsa, sap *s dodatkom:* osobito po južnijem krajevima a i u Srbiji u nahiji šabačkoj ima selo ‚Koceļeva'. Mislim da i u selu Koceļevi (u nahiji šabačkoj) niko ne zna da se tipsa ili stipsa (‚der alaun') zove ‚koceļ'. Vuk, pism 80. Stipsa, tipsa, a u Dalmaciji kaže se: kocel, sap i olum. Đ. Popović, poznav. robe. 100.

3. KOCEĻ. *m. ime zaseoka u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 151. — *Ne znam, je li ista riječ što 1. ili 2.* koceļ.

1. KÒCEĻ, Koćeļa, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* — *Biće (po akcentu) ista riječ što 2.* koceļ.

KOCEĻEVA, *f. isto je što* Koceļevo. *vidi kod* 2. koceļ. — *Pomińe se prije našega vremena* Koceļeva. S. Novaković, pom. 135.

KOCEĻEVAČKI. *adj. koji pripada Koceļevu* Koceļevačka *(opština)* K. Jovanović 177.

KOCEĻEVO, *n. selo u Srbiji u okrugu šabačkom* K. Jovanović 177. — *Kaže se i* Koceļeva *(vidi)*

KOCEN, *m. vidi* kocań. — *U naše vrijeme u Hrvatskoj, a između rječnika u Bjelostjenčevu* ‚caulis, ipsum robur seu stipes unde se producunt folia aut ramusculi' *i u Jambrešićevu* ‚caulis'. Kocen, goli klip kuruze. Zdralovo kod Bjelovara.

KOCENICA, *f. vidi* kocen *i* kocań. Kocenica. goli klip kuruze. Podgorci u Slavoniji.

KOCEŃAČA, *f. vrsta repe.* — *isporedi* kocen. Koceńaca. suvrst repe (u Zagorju). cf. Kocanica. B. Šulek, im. 119.

KOCEŃAST, *adj. u kojega je kocen (n. p. u kupusu).* — *Samo u Jambrešićevu rječniku:* ‚cauliculatus'.

KOCEŃE. *n. coll.* kocen. — *U naše vrijeme u Hrvatskoj.* Ako tko sakupļa i čuva na upotrebļeńe sposobno perje, koceńe, struke ili ostanke duhana. Zbornik zak. 2, 35.

KOCET, *f. u Bjelostjenčevu rječniku:* v. scet. — *isporedi* kocet.

KOCI, Kotaca, *m. pl. mjesno ime.* — *U rukopisu* xiii *vijeka.* 1 Kotьce. Svetostef. hris. 7.

KOCIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Miloje Kocić. Rat. 359. Dimitrije Kocić. 103.

KOCIG, *m. vidi* kaciga. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka (može biti da* o *stoji mj.* a *samo štamparskom griješkom).* To izreksi kocig vaze Androjeov. I. Zanotti, en. 27.

KOCIJ, *m. ime nekakvu grada. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Dokle dođe do Kocija grada. Nar. pjes. stojad. 1, 35. Iz Kocija grada latinskoga. 1, 35.

KOCIJAN, *m.* (Cancianus, Cassianus?) *ime muško. — Kod mjesnoga imena u spomeniku* xiii *vijeka.* Breg svetoga Kocijana. Mon. croat. 8. (1275).

KOCIJANI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško riječkoj.* Razdijeļ. 11. — *isporedi* Kocijan.

KOCIJANIĆ, *m. prezime. — isporedi* Kocijan. — xvi *vijeku kod mjesnoga imena.* Nika druga sela, po imenu Grgurića selo i Kocijanića selo. Mon. croat. 321. (1551).

KOCIJSKI, *adj. koji pripada gradu Kociju. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Kad u poļu bio kocijskome. Nar. pjes. stojad. 1, 35.

KÖCKA, *f. komad kosti (a može biti i čega drugoga) što se upotrebļava za igru i za gatańe; izdjeļan je i izrađen tako da ima šest strana jednakijeh četverokutnijeh s pravijem kutovima; na svakoj je strani urezan ńeki broj oka (od* 1 *do* 6). — *isporedi* 3. car, *što treba čitati* ẓar, *i tako u svijem primjerima, osim naj zadńega (Milićevićeva) koji pripada pod* 1. car *(može biti da i u primjerima iz* Poslov. dan. *treba čitati* car *i* bastoč. cari *i* bastoci). *ovdje treba dodati da ni u ẓara (kao ni u kocke) nijesu dvije polovine (što je jamačno Daničić pomislio radi Milićevićeva primjera) nego se ove riječi upotrebļavaju u množini s toga što obično za igru trebaju dvije kocke. — -c- stoji mj.* st (kostka, *dem.* kost, *ili metatezom (premještańem) kao što bi moglo biti i kod* cklo, *ili što je ispalo* t *između* s *i* k, *pa se onda* s *ispred* k *promijenilo na* c *(isporedi* dockan). — *Riječ je praslavenska* (kostьka), *isporedi stslov.* kostьka, *komine (?), rus.* костка, *dem.* кость, *češ. i poļ.* kostka, *deminutiv uopće i* tessera. — *Ovako značeńe može biti da je dobila ova riječ s toga što se naj češće kocke grade od kosti; ali može biti da se isprva upotrebļavala za igru neizrađena goveđa kost (vidi* glezńevac, postolar, *lat.* talus, astragalus), *te je poslije prešlo ime i na izrađenu kost (isporedi lat.* talus). — *Kao igra, naj češće stoji u množini (vidi što je kazano sprijeda). — Gen. pl.* köcâkâ. — *Od* xvii *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Bjelostjenčevu* (,alea'), *u Jambrešićevu* (,alea'), *u Stulićevu* (v. ždrijeb), *u Vukovu* (,der würfel' ,tessera, talus'. cf. ždrijeb).

a. *u pravom značeńu, kao što je kazano sprijeda (o igri).* Nitko da se ne psuje, u karti, kocki igrac hamišni i zaklinać da ne budue. Glasnik. ii, 3, 16. (1695). Onda oni na kocke igraju. M. A. Reļković, sat. E3[a]. Igre na kocke i karte. I. Velikanović, uput. 3, 78. Mi vaļa da budemo kako kocke, baci ńih kuda ti i kako ti drago, ele one vazda ocima gledaju svrhu sebe. Đ. Rapić 185.

b. sors, *ždrijeb, uopće svaki način ždrebańa, pa i pravijem kockama. — Kaže se* metati, bacati kocku *itd.,* pala je kocka na koga *(isporedi lat.* sortem conjicere, dejicere, sors excidit). Da kocke vrgoše, kako u staro vrime običaj biše. F. Glavinić, cvit. 58[b]. Ako je metal ili činil metati kocke ili ždribe, na pomoć djavla zazivajući. svitl. 57. Pade kocka na Ivana Zlatoustoga i postade patrijarhom. A. Kanižlić, kam. 227. Metnuše kocku na ovi dvanaest kolina, i pade kocka na kolino Judino. E. Pavić, ogl. 172. Počevši oni bacati kocku. 230. Bacise po redu kocku za izviditi koji je taj, i evo pade kocka na Jonu. 426. Pade dakle kocka na Matiju. 637. Prorokovańe hitańem kocke. I. Velikanović, uput. 1, 428. Svrhu odiće moje hitaše kocke. 1, 497. Ako bi koji kockam gatao. 3, 101. Da su ždrib iliti kocku bacali. Đ. Rapić 377. Razdijeliše haļine ńegove bacivsi kocke. Vuk, mat. 27, 35. Bacajući kocke za ńih ko će šta uzeti. mar. 15, 24. Da bacimo kocke za ńu kome će dopasti. jov. 19, 24. Pade kocka na Matija. djel. ap. 1. 26. To je kocka na koju je Pjemont metnuo glavu. M. Pavlinović, razg. 17.

c. cubus, *u geometriji, pravilno geometrično tijelo ograničeno sa šest strana pravokutnijem četvorinama (isti je oblik kao kod prave kocke). — U naše vrijeme u pisaca.* Kocka, math. lat. ,cubus', κύβος ,hexaëder, würfel, cubus', tal. ,cubo', frc. ,cube, hexaèdre', egl. ,cube, hexaedron'; min. lat. ,tessera': kosa kocka, m. (rumbac) ,rhomboëder', tal. ,romboedro': arch. ,quaderstein', tal. ,quadrone, quadro'; kocka ,werkstück, werkstein, behauener stein', frc. ,pierre de taille', egl. ,freestone, ashlar'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

d. *oblik u koji se izdjeļa dijomanat koji ne može biti briļanat: ozdo je plosan, a gore šiļast. — U naše vrijeme u pisaca. — U Šulekovu rječniku:* ,raute'.

e. *u francuskijem kartama od igre znak kao četvorina, franc.* carreau. — *U naše vrijeme u pisaca. — U Šulekovu rječniku:* ,carreau'.

KÖCKÄŃE, *n. djelo kojijem se ko kocka. — U Bjelostjenčevu rječniku:* ,aleatorium', *i u Vukovu.*

KÖCKÂR, *m. čovjek koji se kocka. — Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,glücksspieler' ,aleator'). Jerbo kockar sve proigrat znade. M. A. Reļković, sat. E2[b].

KÖCKAST, *adj. koji je kao kocka, koji je nalik kocki. — U naše vrijeme u pisaca.* Kockast, math. ,cubisch'; tal. ,cubico'; kockasti hvat ,cubikklafter', tal. ,tesa cubica'; kockasta mjera ,cubikmass', tal. ,misura cubica'; kockast palac ,cubikzoll', tal. ,dito cubico', frc. ,pouce cube', egl. ,cubic inch'; tech. ,quadrillirt, carrirt, gewürfelt, würfelig', tal. ,cubico', frc. ,quadrillé', egl. ,checked', min. lat. ,tessularis, tessulatus' ,tessular, tessularisch'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÖCKAŠ, *m. vidi* kockar. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ,aleator', *i u Jambrešićevu:* ,aleator'.

KÖCKATI SE, köckâm se, *impf. igrati se kocaka, pa i uopće o svakoj igri u kojoj odlučuje sam slučaj, i ždrebati (u Blagojevićevu primjeru o igri uopće). — Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* köckâ). — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* („glücksspiel spielen' ,ludere alea'). A haļinu nesivenu nisu razdilili, nego se o ńu ždribali, to je kockali. I. Velikanović, uput. 1, 169. *(Šticari)* koji daske prave kojima se kocka (vulgo dama). A. T. Blagojević, khin. 49. Kockajući se svrhu odiće. Đ. Rapić 228.

KÒCUKNÎ, *pron. vidi* kolišan. — *isporedi* kojušni. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Kocukno si mi ovo kruva odlomila'. ,Vide, kocukna e ona žena'. J. Bogdanović.

1. KOČA, *u dva spomenika* xiv *vijeka. sva je prilika da je riječ turska (kao što kaže i Da-*

ničić). vidi koǵa. *a tako može biti da treba čitati i u ovijem primjerima. — Stoji bez promjene oblika pred supstantivom* vojevoda *i pred muškijem imenom turskijem, i pokazuje štovańe. — vidi u Daničićevu rječniku:* turski ‚magnus, illustris': ‚koča-vojevode Petra Pavlovića' piše kraļ bosanski 1393 (Spom. sr. 2, 40). ‚Gospodina koča-Ferizi' (Spom. sr. 1, 21 *god.* 1399).

2. KÒČA, *m. kočoperno dijete. — U prav je ipokoristik. — Akc. se mijeńa u voc. sing.* kôčo. — *U Glasniku* 59 (Đ. Popović, tur. reč.), 128 *gdje se dodaje:* možda je ova reč došla od turskoga ‚koč, kočak', srčan junak.

3. KÒČA, *m. vidi* Kočo. — *Akc. se mijeńa u voc.* Kôčo. — *Pomińe se u naše vrijeme (o čovjeku koji je živio* xvIII *vijeka); između rječnika u Vukovu* (vide Kočo *s dodatkom da je po istočnom govoru). vidi kod* Kočin. Kapetan Koča iz sela Pańevca. M. Đ. Milićević, srb. 191. Vojsku kupi Koča kapetane. *(Nar. pjes.)* 194. Mir junačkom prahu a slava svetlom imenu tvome, nesamrtni Kočo! 194.

KÒČAC, kòčca, *m. dem.* kolac. — *U Stulićevu rječniku:* v. kocić. — *slabo pouzdano.*

KOČAČA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Kočači. Sr. nov. 1866. 609.

KÒČÀK, kočáka, *m. košara, kobaca gdje se hrani žirad a i druga koja živina kao pas. — isporedi* 2. kočina. — *Od* xvIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu (vide* kočina. 2). Žene stiruju mladinu u kočake. M. A. Reļković, sat. L5b. Jest istina, kada smrt jednoga između nas povali, onda se svi ostali poplaše, pripadu, ne drugojačije, nego pilići u kočaku. D. Rapić 165. Kočak, mali košar za malu jagńad ili jarad. u užičkom okrugu. S. I. Pelivanović. Kočak ‚gallinarium'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 29.

1. KÒČÀN, kočána, *m. u Vukovu rječniku:* vide kočań. 1 *s dodatkom da se govori u Dobroti.*

2. KÒČAN, *m.* mentum, *donı dio (ispod usta) u ļudskoga lica, brada. — U naše vrijeme u nekijem krajevima u Srbiji.* Kòčan trebalo bi ga izgovarati: kòčân, ali ga govore kòčan pored značeńa za okošļen klip kukuruza, što po negde zovu i tuluska, zovu tako od Kušanova pa na ovamo do Leskovca — a u Leskovcu se čuje samo od onih koji su otuda došli — bradu obrijanu, golu bez kose (‚Kinn' ‚menton'): ‚Obrici mi i taj malo na kočan'. M. Đurović.

3. KOČAN, *m.* ime ovnu. Vetovo. Požega.

KOČANA, *f. mjesno ime. — xvIII vijeka. — Biće isto što* Kočani. Od Kočane Stojan. Glasnik. 19, 12. (1734).

KOČANAC, kočanca, *m. dem.* 1. kočan. — *U Stulićevu rječniku:* ‚piccol torso' ‚cauliculus'.

KOČÁNČAC, kočánčca, *m. dem.* kočanac. — *U Stulićevu rječniku uz* kočanac. — *nepouzdano.*

KOČÀNČIĆ, *m. dem.* kočanac. — *U Stulićevu rječniku uz* kočanac.

KOČANI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 384. — *isporedi* Kočana. — *Može biti da je isto što se pomińe prije našega vremena* (Kočani selo). S. Novaković, pom. 135.

KOČÀNICA, *f. vidi* kočań. — *U Vukovu rječniku:* vide kočan. — *I kao vrsta kupusa.* Kočanica. rus. кочанная капуста (Brassica capitata), burgunder-rübe (Vukasović). B. Šulek, im. 149.

KÒČANIĆ, *m. dem.* 1. kočan. — *U Stulićevu rječniku uz* kočanac.

KOČANSKI, *adj. koji pripada mjestu Kočanima. — U naše vrijeme.* Kočanski vis. Rat. 54. Kočanski položaj. 56.

KÒČAŃ, kočáńa, *m. vidi značeńe u Vukovu rječniku. — isporedi* kočan. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.* köčâńu. köčâńi. — *Kao da je stara osnova* (kočen?). *isporedi stslov.* kočani ‚penis', *novoslov.* kočen, *rus.* кочень. — *U Stulićevu rječniku: (štamparskom griješkom: stoji poslije* kočanić*)* kočan, kočańa ‚torso, fusto del cavolo' ‚culmus, caulis, thyrsus', *i u Vukovu:* 1. n. p. u kupusa, t. j. ono od zemļe do glavice ‚stängel. strunk' ‚caulis' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* — 2. vide okomak *s dodatkom da se govori u Srijemu.* U Jadru se kaže ‚okomak', u Šumadiji ‚kočań' . . . Vuk, pism. 77.

KÖČAŃA, *vidi* kočak, kočina. Kočańa (Slavonci), svińska staja. F. Kurelac, dom. živ. 41.

KOČÁŃE, *n. coll.* kočan *i* kočań. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* ‚torsi de' cavoli non mangiabili' ‚thyrsi'. Kukuruz s kočańem. u okrugu požarevačkom. Sr. nov. 1868. 49.

KOČARIM, *m. ime seocu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 28.

KOČE, kočeta, *m. mlado mače. — Dem.* kot *(vidi). — U naše vrijeme.* F. Kurelac, dom. živ. 49.

KOČECAC, kočecca, *m. dem.* kočet. — *U Stulićevu rječniku* kočetac *uz* kočetčić. — *sasma nepouzdano.*

KOČEĆIĆ, *m. dem.* kočet. — *U Stulićevu rječniku:* kočetčić ‚parva seta'. — *nepouzdano.*

KOČELA, *f. ime seocu u Hercegovini.* Statist. bosn. 123.

KÒČEN, *m. samo u Stulićevu rječniku:* v. kočań.

KOČENICA, *f. vrsta ovce.* F. Kurelac, dom. živ. 31.

KOČENITI, kočenim, *impf. kočiti (?). — Samo u jednom primjeru* xvIII *vijeka.* Na setliste kada pride. vrat kočeni. trbuh kuči. J. Kavańin 53b.

KOČENUTI SE, kočenem se, *pf. (?) vidi* kočiti se. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. koramiti se.

KÒČEŃE, *n. djelo kojijem ko koči ili se koči. — Između rječnika u Stulićevu* ‚fastus, manis jactantia, animi elatio' *i u Vukovu.* Stega je za kočeńe, za umirańe! M. Đ. Milićević, medudnev. 300.

KÒČERÎN, *m. ime selu u Hercegovini.* Statist. bosn. 105.

KÖČÊT, *f. debela i ostra dlaka (u koze, pa i u svińe i u grivi i na repu u końa, magarca itd.). — isporedi* kostrijet, struna. — *Od* xvIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* ‚setola, propriamente il pelo, che ha nella schiena il porco, e nella coda il cavallo' ‚seta' (672a) *gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu* (‚setola, pelo di porco' ‚sauborste'), *u Stulićevu* (‚setola, peli di capra o di majale' ‚seta'), *u Vukovu* (vide kostrijet). Odjeven kostretim stučenom od kočéti. S. Rosa 41b. Iz glave mu kroz koceti ogńevita iskra udara. N. Marci 59. Kozija dlaka je i sama za sebe trgovačka roba, a kaže se: kozina, kozjevina, kostret i kočet. Đ. Popović, poznav. robe. 396.

KÒČETÂR, *m. čovjek koji po svom zanatu obrađuje kočet (češļa, prede, ec). — isporedi* mu-

tavgija. *U naše vrijeme.* Mutava ili kočetara ima malo na broj. M. Đ. Milićević, s dun. 47.

KOĆETAV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. kočetivan. — *nepouzdano.*

KOĆÈTÌN, *m. mjesno ime u Srbiji.* ***a)*** *voda.* Stožac tako je pak nazvan od Osanića, a Krepoljinci ga zovu Kočetin. Glasnik. 13. 312. Između jugoistočnih, veoma blagih gorńih strana Vrańa i ovog platova teče Stôžac i Kočètin. 304. — ***b)*** *selo u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 139. — ***c)*** Majur Kočetin, *ris u okrugu požarevačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 1054.

KOČÈTINA, *f. stara mačka (augm.* kot *ili* koče). F. Kurelac, dom. živ. 19.

KOĆÈTÎNSKÎ, *adj. koji pripada selu Kočetinu.* Kočetinska *(opština).* K. Jovanović 139.

KOČETIVAN, kočetivna, *adj. po kojemu su izrasle kočeti.* — *U Belinu rječniku:* ,setoloso e setoso' ,setosus' 672^a, *i u Stulićevu:* ,setosus, hirsutus, setiger'. — *nepouzdano.*

KOĆETIVAST, *adj. u Stulićevu rječniku uz* kočetivan. — *nepouzdano.*

KOĆICA, *f. mjesno ime u Srbiji.* ***a)*** *zaselak u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 126. — ***b)*** *mjesto u okrugu vaļevskom.* Livada u Kočici. Sr. nov. 1865. 59.

1\. KÓČIĆ, *m. dem.* kolac. — -o- *stoji mj.* ol, *a piše se i govori i* kólčić *(vidi).* — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kočić, mali kolac ,paxillus'), *u Belinu* (,paletto, palo piccolo' ,paxillus' 536^b), *u Stulićevu* (,paxillus'), *u Vukovu* (dim. v. kolac). Od potrebe je, da lozu priveže kočiću. M. Divković, bes. 213^b. Pun dočić krivijeh kočića. *(odgonetļaj: žlice u zdjeli ili na siniji).* Nar. zag. novak. 55. One glave što bjehu osječene i na kočiće pobjene u redu. Nar. prip. vuk. 127. Dete hiti iz ruke kočić. S. Tekelija. let. 119, 12. Tačke ili pritke jesu tanki kočići uz čokoće pribodeni. P. Bolić, vinod. 1, 201.

2\. KÓČIĆ, *m.* Aspro vulgaris Cuv., *ńeka riba.* — *Jamačno je ista riječ što* 1. kočić, *jer ima vretenasto tijelo.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* (u Srijemu) nekaka riba *(u trećem izdańu* ,streber' ,Aspro vulgaris L.'). Vretenar, vretenac, u Sremu kočić, ńem. ,streber' (Aspro vulgaris Cuv.). J. Pančić, ribe u srb. 65.

3\. KOĆIĆ, *m. prezime.* — xv *vijeka, i u naše vrijeme.* Grguru Kočiću. Mon. croat. 108. (1471). Mihajlo Kočić. Rat. 332.

KOČIĆIN, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 45.

KÒČIJA, *f.* currus, *kola na kojima se voze ļudi (ne svagda u istom značeńu, gdjegdje su gospodska kola, hintov, karuce, a gdjegdje seļačka kola, u kojem primjeru i bojna kola).* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* köčîjâ. — *Ista riječ ima i u novoslovenskom i u bugarskom jeziku, pa i u maloruskom u Ugarskoj* (кочьяя), *ali ovo nije naj stariji oblik, jer ima i češ.* koc *i poļ.* kocz, kotez. *jugoslavenski i maloruski oblik može biti postao od mag.* kocsi. *ali se to ne može kazati za češki i poļski. ima i u romanskijem jezicima slična riječ. tal.* cocchio, *franc.* coche, *špań.* coche *(od franeuskoga je po svoj prilici postalo ńem.* kutsche). *da je u slavenske jezike došlo iz romanskijeh ne može biti, jer od tal.* -ch- *ne bi postalo* č *(tako ni* čavao *ne može doći od tal.* chiavo). xvi *se vijeka mislilo da su sve ove riječi došle iz magjarskoga jezika* (F. Diez, etymol. wörterb. der roman. sprachen^4. 131); *ńeki su izvodili mag.* kocsi *od imena ugarskoga mjesta* Kotcze, *sad* Kitse (J. Jungmann, slovnik českoněmecký *kod* koč), *ali je veća prilika da je magjarska riječ postala po slavenskoj* koč, *te bi ovoj mogao biti korijen* kot *(isporedi* kotač, koturati, kotrļati), *a* t *je ispalo ispred* č *(isporedi poļsku grafiju* kotez). — *Često se upotrebļava množina* kočije *i za jedno.* — *Od* xvii *vijeka (vidi kod* c), *a između rječnika u Mikaļinu* (kočije ,currus, carruca, rheda, vehiculum, vectabulum'), *u Belinu* (kočija ,carrozza' ,currus' 174^b), *u Bjelostjenčevu* (kočije ,currus, vehiculum, rheda, essedum, harma'), *u Jambrešićevu* (kočije ,vehiculum, curriculum, rheda'), *u Voltiģijinu* (kočija ,carrozza' ,wagen, kutsche'), *u Stulićevu* (,kočija ,currus, carrus, vehiculum, rheda'), *u Vukovu* (kočije ,der bauernwagen mit zwei pferden' ,currus'; *ipak obično u narodnijem pjesmama nije ovakovo značeńe).*

a. *u jednini.* Kočija Božja uzmnoženija od deset tisuća. B. Kašić, rit. 376. psal. 67, 18. Kad na nebu razvedrenu jedno jutro Febo sjede, da kočiju svu zlatjenu po biljžnom pasu izvede. P. Kanavelić, iv. 61. Dvije kočije ovijeh slijede, svijem ljepotam narešene, a u svakoj po dva sjede vlastelina mnoge od sejene. 339. Plemenite końe vrane mnoge toveć za kočiju. J. Kavańin 10^b. Obraćajući se čestokrat na kočiju zagledaše se u kola. A. d. Bella, razgov. 25. U ńegovoj kočiji zlatom i drazim kamenjem oholoj. 25. Tko vlada kolim ali kočijom. I. Đorđić, salt. 503. Osta mrtav na putu jedan mladić pod kolih od kočije. Đ. Bašić 5. Ilija uzide na nebesa prije s postom nego s kočijom. 35. Kotčija potezaua od końa žestocih i ne zauzdanih. Blago turl. 2, 144. Ili silno uzdrži kočiju na kojoj sidi. Ant. Kadčić 300. Ilija s kočijom ogńevitom bi odnesen u nebo. J. Matović 63. Pa je metnu u kočiju zlatnu. Nar. pjes. juk. 125. Pod kočijom osam bedevija. 142. Od kočije penģer otvorila. 150.

b. *u množini o jednome.* Podiže ga na nebo u jednijem kočijama od vatre. M. Radnić 116^b. Za ruku kraļ Jehu poteže Jonadaba na kočije. 457^a. Ovo su kočije od vatre na kojijem Ilija bi podignut na nebo. 483^a. Stavi ga u kočije kraļeve. S. Margitić, fal. 13. Od koji su kočija četiri kola četiri dara. 212. Čini ńega paka sisti u zlaćene sve kočije. P. Vuletić 39. Tulija potlači s kočijam mrtvo tilo. J. Banovac, pred. 36. Sveti Bernardo zapovidi jednom djavlu, da mu služi za kolo u kočija na putu. razg. 111. Neronu biše ugodno pod kočijam końe tirati. pripov. 66. Ne more se doći u raj na końu ni na kočijah. 108. Uputi se u kočija kući . . . Hotijući zaručnica izać iz kočija omaće joj se noga. J. Filipović 1. 303^a. Voziti se u kolih ili u kočija. P. Filipović 41. Sidio bi u gizdavih kočijah. A. Kanižlić, kam. 263. Ne kti on na slavne kočije sisti. 589. Kada bi se ditešce na trčećih kočijah vozilo. utoč. xvii. Izvrnuše se pod ńim kočije. E. Pavić, ogl. 147. Kraļica, grozne roneći suze, uzašla je na kočije. I. Zaničić 122. Koji priteže̊te grih po niki način kako zavezu od kočija. M. Zoričić, osm. 35. Ako meni sudńi danak dođe, postavi me na kočije brze, ter me vozi g bilu Carigradu. And. Kačić. razg. 178^b. Ulize u kočije. kor. 259. I on seda na lake kočije. Nar. pjes. vuk. 1, 539. Daj mi, ļubo, końe i kočije. 1, 545. Sede Jela s majkom na kočije. 1, 573. Upregoše końe u kočije. 1, 605. Brže digni sedmore kočije, doteraj i mome belom dvoru. 1, 609. Među ńima od zlata kočije prekrivene crvenom kadifom. 3, 153. I ustavi od zlata kočije. 3, 239. Izvedoše od zlata kočije i

u ńima ļepotu đevojku. 3, 252. A za ńima od zlata kočije, u kočijam' četiri bnina. 3, 281. A salivaj od srebra kočije. Nar. pjes. juk. 227. Spremi meni do troje kočije. Nar. pjes. petr. 2, 693. Sedne s ńim na kočije. Nar. prip. vuk. 79.

c. *u množini o mnoštvu.* Zaradi moje oholosti koju sam činila końe jahajući, u kočijah hodeći. M. Divković, bes. 181b. Pride dakle Naman s końmi i kočijami. I. Bandulavić 51b. 4reg. 5, 9. Końi i kocije jesu ufańe tašćih ļudi. A. Vitaļić, ist. 60b. Gdi su sluge i kočije? S. Margitić, ispov. 250. Ugledavši različite kočije. E. Pavić, ogl. 93. Dođe k ńemu Naman s końici, s kočijama. 323. Dvanes tisuća kočija s końima. D. Bašić 97. Davši jim jaspre, kočije, kola. And. Kačić, kor. 51. Šest stotina kočija. 73. Mnoštvo kočija bojnih. 114. Sedam stotina od boja kočija. 195. Da mu gone kola i kočije. Nar. pjes. vuk. 1, 138.

KOČÌJÂŃE, *n. djelo kojijem se kočija, vidi* kočijati.

KOĆÌJÂR, kočijára, *m. vidi* kočijaš. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu:* ‚carrozziere overo cocchiere' ‚auriga' 171b *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu (kod* kociš), *u Voltigijinu:* ‚carrozziere, carrettajo, carrettiere, cocchiere' ‚kutscher, fuhrmann', *u Stulićevu* ‚rhedarius, auriga; rhedarum faber'.

a. *vidi* kocijaš, a. — *U svijem rječnicima i u ovom primjeru:* Al' evo ti sićeli kocijah, a u ńima bijelo Latince, ńega pita Novakov Grujica: ‚Kocijaru, čije su kočije?' Pjev. crn. 121a.

b. *vidi* kocijaš, b. — *U Stulićevu rječniku.*

c. *u jednom primjeru* XVIII *vijeka ne zna se pravo značeńe.* Sinćića jednoga kocijara, budući ga plakali za nikoliko vrimena izgubļena ńegovi roditeļi . . . M. Pavišić 38.

KOĆÌJÂREŃE, *n. djelo kojijem se kocijari.* — *U Stulićevu rječniku.*

KOĆÌJÂRITI, kocijârim, *impf. vidi* kocijašiti *(raditi kao kočijar).* — *U Stulićevu rječniku:* ‚vecturam agere, aurigam agere'.

KOĆÌJÂŠ, kocijáša, *m. čovjek što se bavi kočijama.* — *u dva osobita značeńa.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kòčijâšu, kocijâši. — *Postaje od* kočija *nastavkom* ašь. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* ‚auriga, rhedarius, quadrigarius, a vehiculis, cisiarius, essedarius, planstrarius, bigarius, carucarius' *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* ‚mastro di carrozze' ‚carpentarius' 174b), *u Bjelostjenčevu (kod* kociš), *u Voltigijinu:* ‚facocchi, carrozzajo (in Dalmazia)' ‚wagner'; *u Stulićevu* (v. kocijar *s dodatkom da je uzeto iz Belina) u Vukovu* (‚der kutscher' ‚auriga').

a. *čovjek koji sjedi na kočijama, i upravļa i vodi końe (u Mikaļinu, u Bjelostjenčevu, u Vukovu rječniku).* Svak kaže kocijašu put kad mu su se kola slomila. (Z). Poslov. danic. Kocije aliti kola izraelska i kočijaš ńegov. And. Kačić, kor. 250. Pak zapovidi kočijašu, da na svu prisu końe tira. 330. Zovnuvši svoga kocijaša. M. A. Reļković, sabr. 27. Neka je tvoja briga naređiti kocijaše i obznaniti slugama, da budu svi pripravni. I. Velikanović, prik. 38. Kad putu kočijaš vaļade. J. S. Reļković 277. Kocijaša svetoga Iliju. Nar. pjes. 1, 155. 156. Kocijašu strijele i gromove. 1, 157 *(vidi kod* Ilija. *a) i* gromovnik, b). Te pogubi mlada kocijaša, i ustavi od zlata kocije. 3, 282. Kod teatra ima S kulaća sazidani i pokriveni, tu se zimi lozi vatra te se kocijaši greju. S. Tekelija, letop. mat. sr. 119, 52.

b. *čovjek koji po svom zanatu gradi kočije.* — *Samo u jednom primjeru* XVIII *vijeka, a iz među rječnika u Belinu, u Voltigijinu, u Stulićevu.* Kocijaši ovdi se razumiju koji hintove prave) i ogrļari slavonski: remenari) nisu se mańe razļutili. A. T. Blagojević, khin. 51.

KOČIJÂŠEŃE, *n. djelo kojijem se kočijaši.* — *U Vukovu rječniku.*

KOČIJÂŠEV, *adj. koji pripada kočijašu.* — *U Vukovu rječniku.*

KOČIJÂŠITI, kočijâšim, *impf. raditi kao kočijaš, sjedeći na kočijama voditi końe.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kočijâšâh; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.* kòčijâši. — *U Vukovu rječniku* ‚kutschieren' ‚aurigor'.

KOĆÌJÂŠKÎ, *adj. koji pripada kočijašima.* — *U Vukovu rječniku:* ‚kutscher-' ‚aurigarius'.

KOĆÌJATI, kocijâm, *impf. vidi* kocijašiti. *U naše vrijeme u Lici.* ‚On je vješt kočijańu, i zna vješto kocijati', t. j. vješto zna końe pod kolima goniti). J. Bogdanović.

KÒĆIJE, *f. pl. vidi* kočija.

KÒĆIJICE, *f. pl. dem.* kočije. — *U Mikaļinu rječniku:* kocijice za vladike ‚pilentum, carpentum'; *u Belinu:* kocijce ‚carrozzetta, carrozzina' ‚curriculum' 174b; *u Stulićevu:* kocice ‚parva rheda' *s dodatkom da je uzeto iz Belina.*

KOĆÌJIŠTE, *n. mjesto gdje se hrane kočije.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚locus rhedis asservandis'.

KOĆÌJIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* kocijište. — *sasma nepouzdano.*

KÒĆIN, *adj. koji pripada Koći.* — *U Vukovu rječniku (nema naposa).* Kocina krajina *i* Kočin rat, tako se u Srbiji, osobito po dońim krajevima, zove posļedńi turski rat (od godine 1788 do 1791) po ‚Koči' kapetanu. — *I kod mjesnijeh imena u Srbiji.* Kocina livada *u okrugu biogradskom.* Livada zvana Kocina. Sr. nov. 1867. 576. — Kocin potok, *u okrugu aleksinačkom.* Ńiva u Kocinom Potoku. Sr. nov. 1873. 307.

1. KÒĆINA, *f. vidi* kocak. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* ‚verschlag (für hühner, hunde, schweine)' ‚zootheca'. Psi, ne osećajući nikakva neznanca, uvukoše se dobro u svoje kočine. M. Đ. Milićević, međudnev. 199. Zagrađuje kocinu za prasad. zlosel. 290. — *Upravo je augm.* kotac.

2. KÒĆINA, *f. u Vukovu rječniku* vide kocet.

3. KÒĆINA, *f. augm.* kolac. ‚Uze kočinu, pa ga s ńom po vr vrce glave dernu'. ‚Kamono se ti kocinom zametno?' J. Bogdanović.

4. KOČINA, *f. ime zaseoku u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 126.

KOĆINAC, Kocinca, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Mladen Kocinac. Rat. 359.

KOĆÌŃE, *adv.* bojagi, tobož, doja, navlaš. — *Bice postalo od* kao da se čini.

KOĆIŠ, *m. vidi* kocijaš. — *mag.* kocsis. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kociš, kocijaš, kocijar ‚auriga, rhedarius'; *u Jambrešićevu:* ‚auriga'; *u Stulićevu:* v. kocijar *iz Habdelićeva.*

KOĆIŠKE, *f. pl. kočije (dem.? ili augm.?).* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Koji drže kociške pozlaćene. M. Radnić 102a. Slavļaše se mnoštvom svojije kociški i końa. 201a. Ļubav I ... krstova jesu jedne kociske ogńene kakono o ... Iline. 514a.

KOČIŠNISTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom.* Ńiva u Kočišnistu. Sr. nov. 1868. 114.

KOČIŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Vinograd u Kočištu. Sr. nov. 1867. 267.

1. KÓČITI, kȍčîm, *impf. zaustavļati kola (kočem?), vidi* paočiti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kȍčâh, *u aor. 2 i 3 sing.* kȍčî, *u part. praet. pass.* kȍčen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *U Vukovu rječniku:* kola ,hemmen' ,inhiboo'.

2. KÓČITI, kȍčîm, *impf. zabijati koce u zemļu.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,palare, ficcar li pali in terra' ,palare, pedare'.

1. KÓČITI SE, kȍčîm se, *impf. upravo se kaže o čeļadetu kad stoji ukorijepļeno kao kolac: obično se shvaća da tijem čeļade pokazuje oholost i veličańe.* — *Akc. je kao kod* 1. kočiti. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,caminare alla grande' ,magnifice incedere' 162b; ,pompeggiare, far pompa' ,sese ostentare' 571b), *u Stulićevu* (,superbe incedere'), *u Vukovu* (,steif thun' ,fastum exerceo'). Sve se koči, sve se diči, ko i paun perozlati. J. Kavańin 51a. Da se nerazumno glava diže i koči. D. Obradović, sav. 73. Koči se, peči se, sam je sebi za udivļenije. 80. Koči se ka' i noga nevarena. Nar. posl. vuk. 159. Pred ńom se kočio i banio kao paun pram paunici. S. Ļubiša, prič. 58. Davor bulo, hoćeš šamsku svilu i kočit se u skupu odijelu? Osvetn. 4, 18. Koči se nosivom koje mu ne dolikuje. M. Pavlinović, razl. spis. 131.

2. KÓČITI SE, kočim se, *impf. voziti se na kočijama kao od veličańa.* — *U Voltigijina rječniku:* ,carrozzeggiare; andar in carrozza, pompeggiare' ,fahren'. — *Po svoj je prilici ista riječ što* 1. kočiti se, *ali je u ovom rječniku zlo shvaćena.*

KȎČIV, *m.* duboka zemļa dobra i za lozu i za maslinu. Slovinac. 1880. 87.

KȎČKA, *f. vidi* kvočka. — *U ńekijem krajevima u naše vrijeme, a između rječnika u Voltigijinu* (,chioccia, biocca' ,eine gluckhenne'). ,Kočka se nasađuje na jaja'. M. Pavlinović. Kȍčka ,gallina glociens'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 22.

KOČNI, *f. pl. mjesno ime.* — *vidi u Daničićevu rječniku:* Kočьni, vojvoda Oliver sazida crkvu sv. Dimitriju ,iže u Kočьnehь'. G(lasnik). 13. 297.

KÓČŃA, *f. djelo kojijem se ko koči.* — *U naše vrijeme.* Kóčńa, oholeńe. M. Pavlinović.

KÓČO, *m. hyp.* Kosta. — *isporedi* Koča. — *Akc. se mijeńa u voc.* Kȍčo. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* (juž.) hyp. v. Kosta. Kočo Bakaļ. Glasnik. II, 3, 73. (1706—1707). Kočo Petrović. Rat. 139.

KOČOBAŠA, *m. seoski knez, vidi* kogobaša *i* kogabaša. — *U naše vrijeme u Hercegovini.* Dođe nekakav ciganin u kočobaše seockoga i zamoli ga. Nar. prip. vrč. 46. Poviče kočobaša od sela. 175. Kočobaša, glavar seocki, ,capovilla'. 226. Knezovi i ńihove kočobaše (u Hercegovini), pomoćnici (u Crnoj Gori) i kapovile (u Boci). V. Bogišić, zborn. 511.

KOČOPEĻA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Milisav Kočopeļa. Rat. 199.

KÒČOPÊRAN, kòčopêrna, *adj. živahan, brz (o čeļadetu, o djetetu).* — *Nepoznata postańa (može biti da je uzeto od ptića na kojemu je ukočeno perje).* — *U Vukovu rječniku:* ,lebhaft, hurtig' ,strenuus'.

KOČOPÈRÊŃE, *n. djelo kojijem se ko kočoperi.* — *U Vukovu rječniku.*

KOČOPÈRITI SE, kočòpêrîm se, *impf. biti kočoperan (ne slušati, ne podlagati se, kao kočoperno dijete).* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kočòpêrâh; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.* kočòpêrî. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,sich sträuben' ,insolentius se efferre'). Lako se vama sad kočoperiti. Bos. vila. 1886. 289. Nemoj mi se kočoperiti. 1888. 24.

KÓČOVIĆ, *m. prezime (po ocu Koču).* — *U naše vrijeme.* Mičko Kočović. Rat. 29.

1. KÓČULA, *f.* gvozdena kļuka na konopih što drži stabar od broda. M. Pavlinović.

2. KOČULA, *m.* ime volu. u Bruvnu.

KOČULI, *m. (ili f.?) pl. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Spom. stoj. 185.

KOČUR, *m. ime mjestu u Istri.* — XIII *vijeka.* Razvodi meju Šurbenom i Koćurom. Mon. croat. 13. (1275).

KOĆ, *m. kola, tal.* cocchio. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka u pisca Dubrovčanina.* Dvije tisuće kola vode, štono koće vi zovete, puno hrane tej karete kuda godijer s vojskom hode. A. Sasin 170b.

KOĆE, *n. (ili f. pl.?), ime mjestu u Crnoj Gori.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Opališe Koće i Fundilu. Nar. pjes. vuk. 5, 251.

KOĆER, *m. na jednom mjestu* XVII *vijeka, možebiti kočijaš (tal.* cocchiere) *u metaforičkom smislu.* Nenavidost jest koćer istine. M. Radnić 293a.

KOĆEVEĆE, *n.* auctio, *dražba.* — *Od mağ.* kotyavetye, *a ovo može biti da je postalo od našijeh riječi:* ko će veće (dati)? — *U Hrvatskoj od* XVI *vijeka.* Da je na koćeveće vrgu, i ki ga kupi ili końa ili sužńa, . . . toga bude. Mon. croat. 280. (1577).

1. KȎD, *praep.* apud, juxta, penes; post, *s genetivom, znači bližinu; vidi* nakom. — *Obično nema akcenta, te se izgovara s riječi što slijedi kao jedna riječ, n. p.* kod glave, kod noge *izgovara se* kodglávê, kodnògê, *ali ako je u ovaj riječi jaki akcenat* (ˆ *ili* ̏), *gubi ga, a kod dobiva kratki akcenat* (ˋ *ili* ̏), *n. p.* kod majke, kod kuće, kod grada, kod Boga *izgovara se* kòdmâjkê, kòtkućê, kȍdgrâda, kȍdboga. — *Postaje od starijega oblika* kou *(vidi), jamačno po analogiji prema* pod, nad, pred. — Kod *obično ne dobiva a na kraju (kao* pod, pred, nad, iz *itd.); samo na jednom mjestu* XVII *vijeka ima* koda dne. M. Divković, nauk. 298a. — *Nahodi se od* XIV *vijeka (što ima i u jednom primjeru* XII, *to je sasma nepouzdano i treba čitati* pod: Aće kьto odь manastirьskihь ļudi beži ili vlahь pod velijega župana ili kod inoga koga. D. Avramović 45. Mon. serb. 6. (1198—1199), tu je za cijelo pogrješka u prepisivańu mjesto ,pod'. Đ. Daničić). — *Između rječnika u Vrančićevu* (,apud; juxta'), *u Mikaļinu* (kod, uz, blizu ,appresso, allato' ,apud, prope, juxta'), *u Belinu* (,accanto, a lato' ,juxta' 11a; ,appresso, vicino' ,apud' 94a; ,vicino, a canto' ,juxta' 765a), *u Bjelostjenčevu* (kod, pri ,apud, penes'), *u Voltigijinu* (,presso, accanto, vicino, da' ,bey, neben'), *u Stulićevu* (,appresso, vicino' ,apud, prope, post, secundum, prope, juxta'), *u Vukovu* (1. ,bei' ,apud': sjedi kod mene; ostao kod kuće; kod vode. — 2. kod novaca gladuje; kod końa

ide pješice; kod žene ide neopran itd.). *u Daničićevu* (kodь ,apud, ad', cf. konь).

1. *naznačuje bližinu, ali uz to ističe ne samo (kao n. p.* blizu *da što nije daleko od onoga što je u genetivu nego da je tako blizu da se onoga dotiče ili dajbudi da nema ništa jednake vrste među ńima (n. p.* sidjeti kod koga *znači ili da sjedeći obaje jedno se dotiče drugoga ili da sjede tako blizu da nema među ńima mjesta trećemu), dapače se još shvaća kao da ńešto može stajati i među granicama onoga što je u genetivu (n. p.* kod kuće *gotovo je što* u kući: imati što kod sebe *može značiti: imati na sebi, n. p. u špagu, za pasom itd.), te ovako može značiti i osobitu svezu (kao kad se kaže da je što kod koga, misli se da on ono ima).*

a. *znači uopće bližinu, ali tijesnu, onako kao što je sprijeda kazano. — u genetivu može biti što mu drago: čeļade, životińa, stvar, mjesto itd.*

a) kod stajańa. Na mlaku kodь Morave... Na raskrьstije kod Božijeva krьsta. Mon. serb. 199. Sr. letop. 79, ol. (1381). Nu ti za me malo haja, pokli ovako hotje uteć ostavivši mene speći kod jadovna pusta kraja. S. Bobaļević 227. Slipac niki sidaše kod puta proseći. F. Lastrić, od' 190. Digni polako ono kopļe koje mu stoji kod glave. D. Basić 148. Pobi se š ńime kod vode Kupe. And. Kačić, razg. 7. Ubiše mu końa iz pušaka kod Proloľa visoke planine. 211[b]. Pak ćeš sidit kod mene. N. Palikuća 19. Kad zapivaš uz ńu ledenog kod vrutka volarskog. M. Katančić 11. Da mu budem dever kod devojke. Nar. pjes. vuk. 1, 13. Kod popova dvora guvno prerovļeno. 1, 102. Koje stoje kod kola kao krave kod tora. 1, 175. Ne stoj, dragi, kod mene. 1, 180. Pospavaj, jagńe, kod mene. 1, 346. Da ustrelim kod jelena košutu. 1, 351. Na marami srebrna tambura, kod tambure zelena jabuka. 1, 352. U dvorima końi osedlani, i kod końa pod perjem junaci. 1, 121. Bašća moja kod livade tvoje. 1, 128. Ugledala svoga baba dvore i kod dvora bijele mejtefe. 1, 479. Koga ti čekaš u gori kod ove vode studene? 1, 590—591. Lepa Mara u čardaku spava, kod ńe majka bele dare slaže. 1, 541. Ali snaha kod penđera sjedi. 2, 15. Gradiću ti dvore u Stambolu kod mojijeh, boļe od mojijeh. 2, 61. Sa ńome će carovati Lazo u Kruševcu kod vode Morave. 2, 186. Sastala se četiri tabora na ubavu na poļu Kosovu kod bijele Samodreže crkve. 2, 189. Miloš ti je, gospo, poginuo kod Sitnice kod vode studene. 2, 291. Kod mora sam kulu načinio. 2, 387. U zubima drži drači kamen kod koga se vidi večerati u po noći kao u po dana. 2, 400. A nevesta stoji kod devera. 2, 494. Kad su bili kod Knćeva grada. 2, 506. Da se molim paši kod koļena. 3, 92. Pomkoše se jedan do drugoga, kod kraļa mu mjesto učiniše. 3, 95. Svaka pavta od deset dukata, kod nišana od tridest dukata. 3, 119. Jesi l' čuo latinsko primorje, kod primorja rišćanske kotare? 3, 120. Vidio sam Kosu Smiļanića, kod ńe sjedi Jela Mandušića, evo Kosa hitar vezak veze, kod ńe Jela tanko ruho prede. 3, 147. Ono su ti primorski hajduci, sve izginut jedno kod drugoga. 3, 157. Nađe Todor na drumu široku, nađe Todor Šarac-Mahmut-agu i kod ńega starac-Merdan-agu, drže duge preko krila diļke, drže dobre końe za dizgene, kod svakoga po tridest Turaka. 3, 159—160. Al' kod vode stado u plandištu. 3, 176. I kod vode końe potkivali. 3, 336. Kolubara je kod Paleža slabo što veća od Timoka kod Bregova. Vuk, dan. 2, 39. Logor je bio kod nekaki turski čardaka. 3, 196. Grijaše se kod ogńa. mar. 14, 54. Stajaše na poļu kod vrata. jov. 18, 16. Lijepo su ńega dočekali, i kod sebe mjesto načinili. Osvetn. 2, 116.

b) i uz glagole što znače micańe može se upotrebiti ovaj prijedlog s ovijem značeńem. aa) češće, kad subjekat čini da se ńešto drugo miče. Kom ńega *(vuka)* bjeh kod uha udrila. D. Zlatarić 68[b]. Stavi kod ńega vodu i ogań. M. Divković, nauk. 309[a]. Staviti se kod mene ili se odmaknuti od mene. M. Radnić 226[b]. Bog reče: ,Stavi me kod sebe'. 525[a]. I stavi mene kod tebe. F. Parčić 89. Već me kopaj, neno, kod Mujina stana. Nar. pjes. vuk. 1, 260. Car korunu vrže pod kapicu, kod ńe stavi ticu zloglasnicu. 2, 83. Kod sebe ga sjede na segadu. 2, 608. U kočije Tadiju metnuše, kod devojke rańena Tadiju. 3, 167. Te ga iznese iz šanca i sarani kod crkve. Vuk, dan. 1, 87. Iznesoše je i zakopaše kod muža ńezina. djel. ap. 5, 10. *bb) rjeđe kad se sam subjekat miče.* Dođe kod tijela jedan pas. I. Držić 216. Niko pade kod puta. J. Banovac, blagosov. 110. — *ali često s glagolima* stanuti, sjesti. Ona stade gradu kod kapije. Nar. pjes. vuk. 2, 289. Papuče skide, sede kod kadije. 2, 359. A vesela čeļad kod ńeg *(ogńa)* sjela. Osvetn. 1, 13. — *slično je i ovo.* To se sakrije kod jezera. Vuk, nar. pjes. 1833. 1, 16. — *u ovom primjeru može biti da se kod* kod *ne misli na micańe što znači glagol nego na položaj poļa:* Hodi k mene u poļe mostarsko kod Neretve kod vode studene. Nar. pjes. vuk. 3, 541.

b. *u genetivu stoji znak kakva dućana ili krčme itd. moglo bi se pomisliti da je po predašnemu značeńu, ali je upravo po ńem. bei. U naše vrijeme dosta često, a ima i Vukov primjer:* U krčmi kod zelenoga drveta. Vuk, dan. 4, 35.

c. *uz bližinu se ističe i bavļeńe ńekijem poslom što se razumije po genetivu, n. p.*

a) kod stada, stoke, ovaca itd. znači ne samo stajańe blizu stada itd. nego i čuvańe (kao pastiru, čobaninu). Još ti kažem čobana ovčara, po imenu Jukića Križana, sam bijaše kod bili ovaca, kad na ńega udariše Turci. And. Kačić, razg. 270[b]. Zaspala Joka kod stada. Nar. pjes. vuk. 1, 409. Vi imate brata u planini kod ovaca, Miloš-čobanina. 2, 136. Nađemo jednu đevojku kod ovaca. Nar. prip. vuk. 7. Kad tamo a kod ovaca nema čobana nego jedna prelepa devojka sedi pa prede zlatnu žicu. 90. Prele đevojke kod goveda oko jedne duboke jame. 157. Čobanu koji bješe u planini kod stoke. 206.

b) kod trpeze, sofre, stola, astala, misli se na radńu što je s tijem združena (jedeńe, piće, razgovor, služba itd.). Hodi amo, Petronilo, i služi kod trpeze. A. Kanižlić, bogoļubn. 182. No razgovor kod sovre vodiše. Nar. pjes. vuk. 1, 383. Kod astala ne vaļa se stiditi nego samo red paziti. (U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 137. — Kod gotove sovre zasjedoše. Nar. pjes. vuk. 2, 263.

c) kod mise misli se na slušańe. Ili oni bili kod mise ili ne bili. A. Kanižlić, bogoļubn. 58.

d. *ako je u genetivu* kuća, dvor *(u pjesmama),* dom *itd., često znači prebivańe, bavļeńe u kući (obično svojoj, tako da* kod kuće *može značiti što i* doma) *itd., ali nije ograničeno kućnijem zidovima.* Imam seju i kod kuće. Nar. pjes. vuk. 1, 211. Kod kasalove kuće *(vidi* kasalov). Nar. posl. vuk. 137. Ko rat želi, kod kuće ga imao! 152. Svagđe je dobro, al' kod kuće najboļe. 276. Nisam ni kod svoje kuće

čistila. Nar. prip. vuk. 180. Evo je tamo doļe kod kuće. Vuk, poslov. 229. Kad se nadaju svatovima kod djevojačke kuće. nar. pjes. 1, 12. — Sinu zora, a ja još kod dvora. Nar. pjes. vuk. 1, 317. Ti ne idi u planinu, Lazo, no ostani kod bijela dvora. 2, 182. A kod dvora nikog ne ostavļaš. 2. 288. Koga imaš kod bijela dvora? 2, 341. Jel' kod dvora Vilip-pobratime? 2, 351. Kod dvora je Kraļeviću Marko. 2, 412. U Todora devet mile braće, al' kod dvora nije ni jednoga. 2, 595. Kad sam bio kod dvora mojega, išao sam u lov u planinu. 3. 7. El ti imaš kod dvora ļubovcu. Nar. pjes. istr. 1. 55. — Čuvaj doma i kod doma blaga. Osvetn. 2, 4. — Imam vina i kod moje kule. Ogled. sr. 255. — Nadao sam se da će kapetanu kazati da je dijete kod kvartira. G. Zelić 188. — Ja kad sam dolazio ni jednoga (*kaludera*) nije bilo kod namastira. Vuk, dan. 1, 35. Kod svakoga namastira ima po nekoliko daka. 2, 118.

e. *u genetivu je čeļade te je značeńe kao kod* pri, uz *(da čeļade ima ili nosi što pri sebi ili uza se).* Kod mene su tri ćemera blaga. Nar. pjes. vuk. 2, 341. Kod Marka su tri ćemera blaga. 2, 142. Kod ńeg nađoh do tri kese blaga. 3, 3. Ali ne imajući ni ńih *(dva novca)* kod sebe. Nar. prip. vuk. 213.

f. *da je što kod koga može značiti da ko što ima, isporedi u s genetivom. u oba primjera stoji u genetivu čeļade, a ono što je kod ńega ńešto je duševno ili umno.* Al' će pokazati da je kod ńega još i milosrdje. F. Lastrić, ned. 11. Oko mlogo otajstva stvari Božjih nahode se kod ńih (kod Rimļana) nikoje razlike. A. Kanižlić, kam. III. — *isporedi i na kraju.*

g. *pokazuje bavļeńe u kući ili u zavičaju ili u području čeļadetu što je u genetivu (isporedi u s genetivom, franc.* chez, *tal.* da). Ove rečene sirote hrane se kodъ gospodstva mi. Mon. serb. 557. (1566). Da bi ja mogao jedan misec dana sve biti kod svakoga vas. F. Lastrić, ned. 107. Još i kraļici oće sramotu učiniti kod mene u kući mojoj. 320. Biše kod kraļa od Asirije jedan poglavica. And. Kačić, kor. 253. Zašto oni ńe sobom ne uzeše, nego kod nas ostaviše. M. A. Reļković, sat. A6ª. Kod moje ćeš majke u ladu sediti. Nar. pjes. vuk. 1. 111. Koj' ne može raniti svoje sluge kod sebe. 1, 130. I u raju počivala i kod Boga prebivala. 1, 147. Prvi vojno, prvo dobro moje! dobro ti mi kod tebe bijaše! 1, 229. A devojče ostade kod majke. 1, 265. Kad sam bila kod majke devojka. 1, 334. Kod svakoga stara majka plače; kod Milete sestrica Milica. 1, 556. Ostalo mu časno jevandeļe kod kraļice na bijeloj kuli. 2, 68. Kod tebe je bilo na večeri. 2, 161. Ti ne držiš kod sebe vojvode, veće držiš Turke janičare. 2. 493. Što sam tebi kod babajka vezla. 2, 635. Vino piju Novak i Radivoj a kod Bosne kod vode studene kod nekoga kneza Bogosava. 3, 1. Kod Gruice nosiš čistu svilu, a kod nas ćeš šetati po svili. 3. 35. U čijoj si tavnov'o tavnici? kod kaka li glavna gospodara? 3, 134. Ne odajte vi jatake naše kod kojih smo zime zimovali. 3, 356. Sada eno bega Ļubovića kod nezeta kneza Ivaniša. 3, 462. Kad pijasmo vino u Aradu kod našega Srbin-Tukelije. 3, 559. Dokle ti je kod majčice, mirnija je od ovčice. Nar. posl. vuk. 65. Kod popa pio, kod Cigana večerao. 137. Kad sam kod ńega bio na konaku. Nar. prip. vuk. 96. Našavši ga u jednom selu kod popa u najmu. 213. Kad pred zimu ajduci otidu po jatacima, ńega Glavaš namjesti u nahiji smederevskoj kod nekakoga ćoeka kao da mu čuva ovce. Vuk, dan. 1, 71. Krili su se po šumi i po drugim selima kod svoji prijateļa i poznanika. dan. 3, 151. Zapovjedi da se danas zgotovi čast kod jednoga seļaka a sjutra kod drugoga. poslov. 85. Kad se parci sastanu kod sudije. 322. Koja su *(gospoda)* u veče kod ńega bila na razgovoru. 360. Sabraše se kod Pilata. mat. 27, 62. Pozdravivši se s braćom ostasmo kod ńih jedan dan. djel. ap. 21, 7. Još kad sam kod vas bio. pavl. 2sol. 2, 5. Luka je sam kod mene. pavl. 2tim. 4, 10. *amo pripada i ovaj primjer u kojemu* kod poglavara *očito znači: u kući poglavarevoj.* Učenik onaj bješe poznat kod poglavara svešteničkoga. Vuk, jov. 18, 15. — Da će sebi i svojim krgalijama naći posla ili kod Srba ili kod daija. Vuk, dan. 3, 166. Hraneći kod Nijemaca u ropstvu svińe. poslov. 159. — Jer je kod nas ćudan adet post'o. Nar. pjes. vuk. 2, 23. I kod nas je rodila pšenica. 2, 642. I kod nas je dobra nestalo. Nar. posl. vuk. 101. Tako je, brate, uvek kod nas. Nar. prip. vuk. 52. Kod nas krivce puškama gađaju. P. Petrović, šćep. 157. Sve je kod nas drugojače. 158. Da ti pričam što je kod nas bilo. gor. vijen. 111. — Kod mene je kńigu naučio. Nar. pjes. vuk. 2, 192. Koji misle biti popovi i kaluđeri, uče kńigu po namastirima kod kaluđera i po selima kod popova. Vuk, dan. 2, 118. — Vazda imate kod vas siromaha. F. Lastrić, test. 45ᵇ. — *I s glagolima koji znače micańe, ali naj češće u pisaca iz mjesta u kojima se ne razlikuje micańe od stajańa.* I uļeze vratima zatvorenijema kod àpostôlâ. J. Matović 39. Duša naša dohodi kod Boga. 434. Kod ńih došla sveta djeva Marija. Nar. pjes. vuk. 1, 121 *(iz Pirota).* Te kod cara na divan izide. 2, 208 *(iz Crne Gore).* Što nijesi došao prije kod mene? S. Ļubiša, prip. 12. Gašpar doprije u crni mrak kod pobratima svoga. 49. *ali ima i drugdje (znam da se ovako govori i u Biogradu).* Neg sam końa tražiti pošao, pak se evo kod tebe uvratį*(h).* M. A. Reļković, sat. G5ᵇ. Kad dođe u Beograd, odjaše kod vladike. Vuk, dan. 4, 10. Kaluđer i đak došli kod nekake babe da svete vodicu. poslov. 3. Pribi se kod jednoga čovjeka u onoj zemļi, i on ga posla u poļe svoje da čuva svińe. luk. 15, 15.

h. *prema pređašńemu značeńu (kod* g), *stoji u genetivu ime pisca čije se riječi izrijekom ili drukčije navode.* Kako isti s. Ivan svidoči kod s. Luke na pogl. 3. J. Banovac, razg. 212. Govoreći Isukrst kod s. Ivana na pogl. 6. 231. Kod sv. Matea duh sveti zove se duh otca. A. Kanižlić, kam. 770.

i. *slično je pređašńemu upotrebļavańe ove riječi kad se pomińe što je u području čega (što nije čeļade) pisano, n. p. u rječniku, gdje onda stoji u genetivu sama riječ.* Kod mnogijeh *(riječi)* koje su mi se učinile osobite naznačivao sam gdje sam koju čuo. Vuk, rječn. predg. I. — *u ovom rječniku:* Korijen vidi kod ,cvasti'. (Đ. Daničić). 1, 765ª. Vidi kod ,kelomua'. (P. Budmani). 5, 938ª. *tako ja upotrebļavam i kad pomińem razdjele članaka (riječi), n. p. vidi kod* a *itd.* — *Ja upotrebļavam i u drugom smislu (isporedi* f): Te je značeńe kao kod ,govoriti'. 5, 912ª. Često je značeńe kao kod ,ispovijedati'. 5, 914ª.

k. *u ńekijem osobitijem rečenicama stoji u genetivu čeļade, ali je smisao da ńešto biva u mišļeńu ili osjećańu onoga čeļadeta, n. p.:* Da čovjek nađe milost kod Boga. M. Divković, bes. 3ᵇ. Ako sam našao milost kod tebe, ukaži mi obraz tvoj. F. Lastrić, ned. 295. On ne najde milost kod cara. A. Kanižlić, kam. 370. Pouzdao se je. da će milost kod cara najći sebi i si-

novom svojim. 829. Da nahode milost kod tebe mlohavi trudi moji. Ant. Kadčić, predg. II. Ako je kod paše u milosti, onda ga i Turci svi poštuju i boje ga se. Vuk, dan. 2, 98. Isus napredovaše u premudrosti i u rastu i u milosti kod Boga i kod ļudi. luk. 2. 52. — Mlogi se kod paše udvore. Vuk, dan. 3, 141. Ulagati se kod koga. odgovor ulaku. 23. — Ignatija i kod drugih naroda vašu slavu pogrđuje. A. Kanižlić, kam. 125. Svakom sestra nahodi mahanu, kod prosaca brata zastidila. Nar. pjes. vuk. 2, 234. Jakov za sve ovo na Vracaru kod Crnoga Đorđija i kod ostali poglavica optuži Ćurčiju kao izdajnika i ajduka. Vuk, dan. 3, 205. — Te se izgubi poštene kod ļudi postenije. F. Lastrić, od' 219. On je u poštenu kod Boga, kod anđela i kod svega dvora nebeskoga. ned. 285. Od tadai Veļko ostane kod svoji momaka gospodar a kod Crnoga Đorđija rabri vojvoda a kod Turaka strašni neprijateļ. Vuk, dan. 1, 76. Koji se (*čitluk-saibija*) i kod pravoga carskoga suda drži za nepravednog gospodara. dan. 2. 31. Koji nije pristao kod ļudi. poslov. 239. Kod naroda nemaju pravoga povjereńa. odgovor ulaku. 36. Riječ mu kod starijeh vaļa. S. Ļubiša, prip. 248. Što bi ńemu veća dika bila kod tog cara silna turačkoga. Osvetn. 3, 68. — Budi mi kod ńega pomoćnik. J. Banovac, prisv. obit. 93. Koliko je veliko mogujstvo ńegovo kod Boga. F. Radman 23. Što god rekli, kod Boga se steklo. Nar. pjes. vuk. 2, 102. Danas bih ti dao agaluke kod našega cara čestitoga. 2, 313. — Ako hoćemo da su naša dila pristupna kod Boga. M. Zoričić, osm. 4. Ako ćeš da ti je svako dilo kod Boga primļeno. 6. — Ovaki se kod puka obranoga zovijahu očitnici. F. Lastrić, svet. 149a. — Kod ńe Ļubav u zlu priku žalosno se prem skoncava, er vlas gubi svu koliku neumrlijeh svojih slava. I. Gundulić 265. Kod ńi ne treba znati nikakve gramatike. Vuk, rječn.[1] VI. — Ne daj da ima vlas zločinac na saj svit kod mene u oni čas. N. Dimitrović 33. — Pade na um Crnojević-Ivu, ja kakvu je riječ ostavio kod ńegova nova prijateļa. Nar. pjes. vuk. 2, 528. — Kod mene je ovaka uredba. P. Petrović, šćep. 123. — Može biti u mnogim stvarima kod vas pravo a kod nas nepravo. P. Petrović. šćep. 157. — Koji je kod Turaka i onako poznat kao ajduk. Vuk, dan. 3, 165. Poznat kod svega naroda. djel. ap. 10, 22. — Tvoja jabuka kod mene neće poginuti. Vuk, dan. 3. 150.

l. *u genetivu je događaj koji biva u isto doba* ***kad*** *i ńešto drugo, ili je uzrok ovome.* Kolika će tva bit slava kod dosastja srećna tvoga. G. Palmotić 2, 304. Kod ždrebańa izvućena zadužnica ,verloste obligation'. Jur. pol. terminol. 572.

m. ostati kod čega *može značiti: ne tražiti da ono bude drukčije. — U naše vrijeme (može biti po ńemačkom jeziku).* Kod toga ima ostati ,es soll dabei sein verbleiben haben'. Jur. pol. terminol. 550. Kod toga ostaje ,dabei hat es sein verbleiben'. 550.

n. kod sebe *uz glagol* biti *može značiti što i* pri sebi, pri pameti. Jesi li ti kod sebe? sta kod mene tražiš? J. Rajić, boj. 19. — *U jednom primjeru ima* držati *(misliti)* kod sebe *kao* u sebi. Ako držiš kod sebe da si ga dostojan, zaradi ovoga samo imaš virovati da ga nijesi dostojan. M. Radnić 44a.

o. *nije jasno* kod zemļe *u ovom primjeru:* Sjutra požeće nas srpom od smrti i ostaćemo jednaci kod zemļe. M. Radnić 42a.

p. *bližina se shvaća u prenesenom smislu kao isporedivane (isporedi* prema). Sve bi one svjetlosti bile kakono ti jedna tamna noć koda dne. M. Divković, nauk. 297a. Zaer ne imam se strašit da vas mlogo taki(*h*) ima, i tako stiditi se svrhu takovije kod kraļa istočni? F. Lastrić. test. 62b. U dvoru kraļevomu tko je kod kraļa mogńći? A. Kanižlić, utoc. 1. Mala vama svima fala kod mene, danas nema ništa ļepše od mene. Nar. pjes. vuk. 1, 417. Veseo ti Marko đuveglija kod ovoga vojvode Miloša! (znači: ništa je Marko prema Milošu. ova riječ ,veseo' može se i u govoru čuti u ovome smislu. Vuk . 2, 228.

q. *genetir s* kod *kao da zamjeńuje cijelu rečenicu kojom se pokazuje ńekakvo stańe, uz koje ńešto biva ili ne biva ili može biti ili ne može.*

a) kod *s genetivom može se zamijeniti rečenicom:* dok je *(subjekat je ono što je u genetivu),* dok *(ńeko, subjekat)* ima ńešto *(ono što je u genetivu), te pokazuje uzrok onoga što biva ili ne biva, što može ili ne može biti.* Po tebe me zmija zaklat hćaše, a kod ļube istom ne hoćaše. Nar. pjes. vuk. 1, 201. Tesko mene kod dva brata bez tebe. 1, 209. No je mene na ońaku zima kod mojega neradosna vojna. 1, 528. El sam. taste, mogu poginuti, kod šureva neću poginuti. 2. 269. Što će meni rišńanski mačevi ta kod moje sabļe Šamlijanke? 3, 168. Puško moja, ne ostala pusta! dosle sam te srebrom okivao, odsele ću žeženijem zlatom kod mojega slavna gospodara. 4, 358. Odoh žedan kod moje tazbine da mi ne bi moje zarucnice. Pjev. crn. 216b. Dokazujući da se kod taki silni Turaka ni na kake ugovore osloniti ne može. Vuk, dan. 5, 30. Ni suze ne pomažu kod tako odlučne namjere. S. Ļubisa. prip. 70. Otkad su počele matere zapovijedati kod živa oca? Pravdonoša. 1852. 1. Pravda kod sile ne vaļa, koliko ni sila kod pravde. 10.

b) kod *s genetivom može se zamijeniti riječima:* premda je *(subjekat je ono što je u genetivu),* premda *(ńeko, subjekat)* ima *(objekat je ono što je u genetivu), i znači da unatoč ovome ńešto biva ili ne biva ili može ili ne može biti.* Nije pravo da sirote kod svoga dobra sirotuju. Glasnik. II, 3, 256—257. (1720). Gdi izvańske srijedu tmine mrem od glada kod jezbine. J. Kavańin 447b. O Juda, desperati se oćeš kod moga milosrdja! F. Lastrić, test. 155a. Kod tolika gazdašaga moga nisam kadar ni devojke naći. Nar. pjes. vuk. 1, 630. Što će mene kod ļepote moje, bidem ļuba turske pridvorice? 2, 238. Kod oruža i kod końa tvoga živa će te u ruke fatiti. 2, 277. Al' propista Sarac pred mehanom: ,Avaj mene do Boga miloga! de pogiboh jutros pred mehanom od silnoga Vilip-Magarina a kod moga slavna gospodara!' 2, 353. Kud te sila slomi preko mora na daleko četrest konaka preko mora, da ne vidiš doma, ni bez jada dovedeš djevojku a kod tvoje zemļe drzavine! 2, 530. Oni vode svezana junaka kod ńegova svijetla oružja. 3, 121. Na Loznicu moju đedovinu koju mi je đede osvojio, pa od mene Raci preoteše, preoteše na ļutu sramotu kod mojijeh pet stotina kmeta. 1, 239. Što bi, beže, u aharu spavo kod svojije dvora bijelije? Pjev. crn. 95b. Kod (tolike braće i kod) tolike krađe pa na božić bez mesa. Nar. posl. vuk. 137. Kako bi ti uzeo onoga gubavog kod takih krasnih końa! Nar. prip. vuk. 31. Kako bi on, carski sin, uzeo govedarsku kćer kod tolikijeh drugijeh carskijeh i kraļevskijeh kćeri! 219. Sramota bi bilo da Turci dođu u moju kuću, pa kod tolike slave i imena moga ništa u ńoj ne nađu. Vuk, dan. 1, 82. Nije pravo, da narod mre od gladi kod

te projo. 1, 3. Kod sviju ńi taka je bila tišina da bi čoek mogao čuti muu da leti. građa. 129. Vjenčavaju bjogunice žene kod živije ńiovije prvije mužova. G. Zelić. 406. Izgibosmo kod oružja i junaštva. S. Milutinović, ist. srb. 234. Kako da se ženim kod tolikih muka i nevoļa? M. P. Šapčanin 1, 86. *vidi i primjere u Vukovu rječniku.*

r. kod *se ne slaže s glagolima i s drugijem riječima kao ostali prijedlozi. u Stulićevu rječniku ima doista mnogo takovijeh složenijeh riječi, kao* kodgovor, kodgraditi, kodgradski, kodjahati, kodjezditi, kodkrajina, kodležati *itd., ali su sve sasma nepouzdane i načińene bez sumńe od sama pisca, premda kod ńekijeh* (kodstańe, kodstati, kodstojan) *kaže da ih je našao u brevijaru, a kod jedne* (kodstojańe) *da ju je našao u misalu.*

2. post. *o vremenu, vidi* nakom, kon, 2, nakod. — *Samo u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Poznajući po očitovanju Božijemu da imaše kod malo vremena umrijeti. M. Divković, bes. 39a. Ima se promišļati kako Isukrst po uskrsnutju kod četrdeseti dana z gore maslinske otide na nebesa. nauk. 147a. Kod nekoliko vremena ukaza mu se otac. 287a.

2. KȌD, *adv. kako, kao.* — *isporedi* 1. kodi. *U naše vrijeme u istarskijeh čakavaca.* Kȍd ‚velut'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iiftsg. 61.

3. KȌD, *vidi* 2. kodi. Da kud se kod okrene i na koju stranu pođe, drugo se ne čuje, nego se zaklińati Bogom. J. Banovac, razg. 171.

KODAK, *m. ime muško.* — *U drami pastirskoj* xvii *vijeka (vaļa da je izmišļeno).* Kodak *(ime pastiru).* M. Gazarović viii.

KÔD ČARDÂKA, *ime seocu u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 97.

KODELA, *f. vidi:* U ovom selu *(Bororici u Bosni)* nije slobodno ime ‚mačka' izustiti, već mačku drugim imenom zovu, n. p. ‚kodela, šaruļa, garuļa', uzrok, kao sramotan, ne mogu navoditi. T. Kovačević, bosn. 46.

KȌD GRÂDA, *ime zaseoku u Hercegovini.* Statist. bosn. 107.

1. KȌDI, *adv. kako (relat.), kao.* — *isporedi* 2. kod. — *Vaļa da je ista riječ što novoslov.* kot. — *U sjevernijeh čakavaca.* Leži kodi mrtav. Nar. prip. mikul. 6. Ki će hoditi po kopnu kodi po moru. 75. Kȍdi ‚velut'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iiftsg. 61.

2. KȌDI, *vidi* 3. god (godi). — *isporedi* 3. kod. — *U ńekijeh pisaca možebiti s nepomńe u izgovarańu ili prema* koli *(vidi).* Kakvo kodi voće zaželi mater noseća, onako će prilično i dite rodit. J. Banovac, razg. 139. Da se obsluževati ima štokodi protiva zakonu. A. d. Costa 1, 9. Koji imaju kukodi oblast. 1, 239.

KȌDIĆ, *m.* codex, *kńiga u kojoj su državni zakoni, tal.* codice. — *isporedi* kodik. — *U Belinu rječniku:* ‚codice, libro famoso delle leggi civili' ‚codex' 198a.

KODIK, *m. vidi* kodič. — *Vaļa da je prema lat.* codex *(neće biti romanska riječ kao što je n. p.* kimak). — *U jednoga pisca* xvi *vijeka.* Koji zakon paki Justinijan cesar položi i postavi u svoj kodik. S. Budinić, sum. 110b. Kakono jest u kodiku od nagodjenji. ispr. 14.

KOĐIR, *vidi* 2. kodi. Di kodir se naći budo krivac. A. d. Costa 2, 13.

KODIROS, *m. vidi* kodorošić. Na Rijeci zovu i jednu i drugu vrstu Ruticilla phoenicurus *i* titis prema talijanskom imenu ‚kodiros'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. 44a.

KOD KÚLÊ, *kao mjesno ime*

a. *selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 19.

b. *selo u Hercegovini.* Statist. bosn. 121.

KOD OGÁKA, *ime seocu u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 100.

KȌDOROŠIĆ, *m.* Ruticilla phoenicurus Dress. *i* titis Brehm, *ńeka ptica (crvenorepka, crļenorepka).* — *Po tal.* codirosso. — *U Vukovu rječniku: [u trećem izdańu* ‚coda rossa' crvenorepka], nekaka tica koliko kos ‚art vogel' ‚avis quaedam' *[u trećem izdańu* ‚rothschwänzchen' ‚Ruticilla phoenicurus L.' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* — *isporedi* kodiros.

KODROŠ, *ime volu.* Berkasovo u Srijemu.

KODVICA, *f. ime ńivi.* — *U Srbiji u okrugu vaļevskom.* Sr. nov. 1869. 545.

KOĐA, *f. ime kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 38.

KȌĐO, *m. hyp.* Kosta. — *Akc. se mijeńa u voc* Kȍđo. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KOEKÚDE, *vidi* kojekude.

KOF, *m. u jednom primjeru* xviii *vijeka.* Da se i mio kof poraža, kad na bunar pospješiva. J. Kavańin 41a. — *vaļa da je pisarska ili štamparska pogreška mj.* kuf.

1. KȌFA, *f. tal.* coffa, *kotarica, koš.*

a. *s predašńijem značeńem.* — *Od* xvi *vijeka u Dubrovniku.* A sovrńu kad kreaju *(mrnari)*, pod kofami prńicaju i skakaju kako pruzi. A. Sasin 171b. *i u naše doba.* P. Budmani. — *I u Istri.* Kofa ‚corbis genus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 19.

b. *na katarci velikijeh brodova načińeno kao čardačić i tal.* coffa *ima ovo značeńe u pomorskom jeziku.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Brod na kofe'. P. Budmani.

2. KOFA, *f. sud kojijem se voda zahvata, vjedro.* — *Od tur.* qogha, *što i sami Turci izgovaraju i* qova *i* qofa. — *Od* xvii *vijeka.* Kofa dokle je u vodi gustijernoj cini se da nije teška. M. Radnić 371a. Ako čekrku od bunara, kada se tegli kofa, ide gori okrećući se, oslabiš ruku i pustiš ga doli, udiļe se okrene natrag i gibļe se naopako. 515a. U rukama kofa pozlaćena. Bos. vila. 1892. 452. *i u naše vrijeme u Bačkoj.* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 128.

3. KOFA, *f. u Bjelostjenčevu rječniku:* v. baba. — *Nije dosta jasno, može biti da je ista riječ što:* Kofa, pogrdna riječ. Skorotеča. 1844. 250.

KȌFAN, *m. korčeg, kovčežić, tal.* cófano. *korčeg spleten od drva kao kotarica.* — *Od* xvi *vijeka (ali vidi i* kofanac), *a između rječnika u Bjelostjenčevu* (v. ladica). Sukńu vadim is kofana. M. Držić 134. — *U ovom primjeru znači što* 1. kofa, a: *(Konstantin cesar)* uzamši motiku, ter dvanadeste kofanov ukopa zemļe. F. Glavinić. cvit. 374a.

KOFANAC, kofanca, *m. dem.* kofan. — *U dva spomenika* xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kofanьcь, ital. ‚cofano' ‚cophinus'). Jedanь kofanacь u komь reče jerь su poveļe i zapisi. Spom. sr. 2, 50. (1406). I jedanь kofanacь u komь reče zapisi i kńige. 2, 56. (1407).

KȌFČE, *f. pl. vidi* kovce. Naj ļepse mu kovfce na čaksire. Pjev. crn. 206a. Te skinite kofce i dizluke. Srp. zora, god. 2, sv. 6. str. 134.

KOFENAC, Kofenca, *m. ime livadi u Srbiji u okrugu biogradskom.* Sr. nov. 1874. 387.

KȌFICA, *f. dem.* 1. kofa, a. Tri kofice gnusna praha. B. Zuzeri 247. Kȍfica ‚corbulae genus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iifrtsg. 34.

KÒFÎN, kofina, *m. vidi* kunfin. — *U kotorskom pismu* xviii *vijeka.* Knezovi i glavari komunitadi grbajske na kofin kotorski. Starine. 10, 37. (1781).

KÒFRČAK, kòfrčka, *m. vidi* kovrčak. Kofrčak vlasi pred uhom ‚schnirkel'. Tko ima dva kofrčka, ženiti će se dvaput. u Moslovini. F. Hefele.

KOFRDIJA, *f. vidi* kovrdija.

KOGDA, *adv. vidi* 1. kad. — *Samo u knjigama pisanima crkvenijem ili mijesanijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu:* v. kad god *(sic) s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* Kogda i kamo. Sava, tip. stud. glasn. 10, 166.

KÒGOVIĆ, *m. čiji sin? — Načineno od* koga *gen. od* ko, tko *kao da je patronimičko ime, isporedi* čegović, nikogović. — *U Vukovu rječniku:* n. p. kogović si ti? kogović je on (ona)? itd., vide čegović *s dodatkom da se govori u Lici.*

KÔGUĻ, *m. nekakva ptica. — U naše vrijeme u Istri.* Kôguļ, vrst ptice. Naša sloga. god. 11, br. 17, str. 71.

KÖĆA, *m. tur.* qoga *(vidi dalje), isto je riječ što* hoğa. — *isporedi* koca. — *Rijetka riječ u naše vrijeme, i valja da je govore sami Turci.* Koga, od persijskoga hhoga. star. starac, muž, velik, ogroman, starešina. gospodar, bogat trgovac, učiteļ raznih jezika. D. Popović, tur. reč. glasn. 59. 128. Stara Planina (turski Koga-Balkan'). M. Đ. Milićević. kraļ. srb. 166.

KOĆABAŠA, *m. seoski knez. — isporedi* kogobaša, kocobaša. — *Od tur.* qoga-basy. *(novogrč. κοτζάμπασης).* — *U naše vrijeme.* Paša je iskļučio i ime ‚knez' i mesto toga ‚kogabaša'. (1835). M. Đ. Milićević. kraļ. srb. 45—46. Jove Čankića kogabaše visočkog. *u* Nar. pjes. petr. 1, 355. Na pošļetku kogabaša reče. Bos. vila. 1886. 120.

KÒĆAMIT, *adj. odrastao, u razboritijem godinama, staran. — Jamačno postaje od* koga, *ali nastavak nije posve jasan. — U Vukovu rječniku:* kògamiti čòvjek, n. p. nijesi ti dijete nego — ‚du bist kein kind, sondern erwachsen, alt, gescheut' (mator čovjek) ‚homo adultus'.

KOĆAŃA, *f. lubina. — Nepoznata postańa; po obliku kao da je riječ turska. — U naše vrijeme u Srbiji.* Gotovo svuda u Srbiji seļaci imaju običaj na koji prostac od svake ograde nataći po kakvu kogańu, naj češće od końske glave. M. Đ. Milićević. živ. srb.² 13a. Na svakoj ogradi oko useva, oko voćńaka, oko zabrana, oko ...na, ... videćete na kocu po koju suvu, belu kogańu, glavušu od końa ili od vola. 333.

KOĆOBAŠA, *m. vidi* kogabaša. — *U naše vrijeme u Bosni.* Da bude kogobaša. Bos. vila. 1890. 177.

KOHAŃAC, Kohańca, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 75.

KOHARIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme u Hrvatskoj.* Schem. zagr. 1875. 263.

KOI-, *vidi* koji-.

KÒJA, *m. hyp.* Kosta. — *Akc. se mijena u voc.* Kôjo. — *U Vukovu rječniku:* vide Kojo *s dodatkom da je po istočnom govoru.* — *Biće isto i* Koja *što se nalazi već u spomeniku* xiv *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku:* između ļudi koje car Stefan dade crkvi arhanđelovoj u Prizrenu jednom bješe ime ‚Koja' Glasnik. 15, 291. (1348?).

KOJÁDIKO, *u Vukovu rječniku:* pripijeva se gdjesto u pjesmama, n. p.: Oj koliko je uz more gradova, oj! kojadiko uz more gradova; oj! u svaki sam junak dolazio. oj! kojadiko junak dolazio.

1. KOJADIN, *m. ime muško. — Prije našega vremena.* Kojadinъ. S. Novaković, pom. 71. — *isporedi i* Kojadinovica.

2. KOJADIN, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Sr. nov. 1868. 195.

KOJADINAC, Kojadinca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Kojadincu. Sr. nov. 1871. 161.

KOJADINOVICA, *f. Kojadinova žena. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* A jetrva Kojadinovica. Nar. pjes. vuk. 2, 62.

KOJADINOVIĆ, *m. prezime (po ocu Kojadinu)* M. Đ. Milićević. srb. 605. D. Avramović 258.

1. KÒJAK, *adj. riječ kojom pitaju koliko je końu godina. — Postaje od* koji *nastavkom* ak. — *Prošloga vijeka u Staroj Srbiji:* Kojak je? ‚di quanti anni è?' S. Budmani 415b. *u naše vrijeme u Lici.* ‚Kojak je, prijane?' ‚Brate, od Petrove ide u četvrtu godinu'. J. Bogdanović.

2. KÖJAK, *m. ime muško. — isporedi* Kojaković. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka.* M. Držić 29.

KÒJÂKOVIĆ, *m. prezime (po ocu Kojaku). — U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KOJAN, *m. ime muško. — Prije našega vremena. (štamparskom griješkom)* Koanъ. S. Novaković, pom. 71.

KOJANA, *f. ime žensko. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 71.

KOJANOVIĆ, *m. prezime (po ocu Kojanu). — U naše vrijeme.* Boca 22.

KÒJASITI SE, kòjasim se, *impf.* kojasnuti se. — *Akc. se mijeńa u aor. 2 i 3 sing.* köjasi. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide kojasnuti se). Vi ova slišajuća jeda isto ovi strah u vaše srce stupi? jeda isto u vašu pamet kojasi se? J. Filipović 1, 131a. Od obraza pali geverdara, na zlo mu se mjesto kojasilo, dernuše ga dvije singirlije. Nar. pjes. vuk. 4, 58. Turcima se sreća kojasila. 5, 128. Jutros ni se Turci kojasili. Ogled. sr. 79. Bog ubio goru Romaniju, te se u ńoj kojasili vuci! Nar. pjes. hörm. 1, 57.

KÒJASNUTI SE, kòjasnem se, *pf. sresti se, javiti se, desiti se, pozdraviti se kod sretanja. — impf.:* kojasiti se. — *Akc. se mijeńa u aor. 2 i 3 sing.* köjasnû. — *Nepoznata postańa. — U Vukovu rječniku:* ‚sich sehen lassen, grussen' ‚praeteriens saluto'. cf. kojasiti se.

KÒJČIN, *m. ime muško. — Od* xv *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚mannsname' ‚nomen viri') *i u Daničićevu* (Kojčinъ). Kojčinъ. Spom. sr. 1, 75. (1406). — Kaže se u Lici komu je ime Kojo. M. Medić.

KOJČINOVAC, Kojčinovca, *m. ime selu u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 85.

KOJDIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme. u* Nar. pjes. petr. 1, 352.

KÒJÊ, *vidi* koji, 2, b, *i) aa)*

KOJEDOVINA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu čačanskom.* Zemļe u Kojedovini. Sr. nov. 1873. 107.

KOJEGDJË, *adv. gdjegdje, tamo i amo. — Složeno od* koje *(vidi kod* koji) *i* gdje. — *U Vukovu rječniku:* ‚hie und da' ‚hinc inde'.

KOJEKȂD, *adv. vidi* katkad. — *Složeno od* koje *(vidi kod* koji) *i* kad. — *U Vukovu rječniku:* ‚dann und wann' ‚interdum'.

KOJEKÀKAV, kojekàkva, *pron. kakav mu drago.* — *Složeno od* koje *(vidi kod* koji) *i* kakav. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚wie immer beschaffen' ‚qualiscumque'). Ne misavši na ispovidi kojekakve pripovidke. B. Leaković, nauk. 198. Ja sam mislio i kazao učiteļe pametne, ne kojekakve skitnice. Vuk, odg. na laži. 35.

KOJEKÀKȈ, *pron. kaki mu drago.* — *Složeno od* koje *(vidi kod* koji) *i* kaki. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kojekakav). Da ne da snasi kojekakim bitangama deliti. Nar. pjes. vuk. 104. Po varošima se već ni ženske narodne pjesme ne pjevaju, nego kojekake nove. Vuk, nar. pjes. 1821. 1, 19. A svi su mislili da će senat samo kojekake sitnice suditi. dan. 5, 51. On uzme bubńeve i talambase i ostale kojekake sprave što lupaju. nar. pjes. 2, 106.

KOJEKȂKO, *adv. kako mu drago.* — *Složeno od* koje *(vidi kod* koji) *i* kako. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚wie immer' ‚utcumque' *s primjerom:* ‚Kako živiš?' ‚Kojekako' (‚schlecht'). Da ovo čine stranski, još bi kojekako podnile. A. Tomiković, gov. 350. Boļe je ništa ne znati nego kojekako. Nar. posl. vuk. 21. Od ostaloga buzdovan slupa kojekako. Nar. prip. vuk. 3. Jedva ga kojekako zadržim oko vaskrsenija. Vuk, nar. pjes. 1833. 4, 9. Koje sam obe pesme još od detinstva kojekako znao. 4, 13. Jednu je *(kćer)* lasno udati, a i dvije kojekako. poslov. 112. Dva naroda mogao bi opet kojekako u imenu složiti. M. Pavlinović, razg. 65.

KOJEKÀKOV, *adj. vidi* kojekakav. — *Od* XVIII *vijeka.* Pripovida pastirom kojekakove ťabule. M. A. Reļković, sabr. 59. Slušajuć kojekakova glasila. M. Pavlinović, razg. 7.

KOJEKO, kojekoga, *pron. ko mu drago.* — *Složeno od* koje *(vidi kod* koji) *i* ko (tko). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Niti oćedu da i kojeko vise za budale drži. D. Obradović, basn. 117.

KOJEKŬD, *adv. vidi* kojekuda. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu uz* kojekuda. Kojekud preko mora raznositi. P. Bolić, vinodjel. 2, 276. Jedna zemļa, ako i kojekud okrńena. M. Pavlinović, razg. 19.

KOJEKȖDȂ, *adv. kud i kamo, kud mu drago.* — *isporedi* kojekud. — *Složeno od* koje *(vidi kod* koji) *i* kuda. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚hin und her' ‚hinc inde'). I tako se krio i verkao kojekuda po krajini. Vuk, dan. 1, 72. I ovoga posla radi putovao sam kojekuda. rječn. predg. I. A ima ih *(riječi)* mnogo koje sam poslije kojekuda prvi put čuo. I.

KOJEKÚDE, *u Vukovu rječniku:* govorio je Karađorđije često uz riječ, zato se i sad dodaje kad ko pripovijeda kako je on što govorio. — *I* koekúde. Uz drugu ili treću reč govorio je *(Karađorđe):* ‚koekude'. M. Đ. Milićević, srb. 261. ‚Koekude' upitaće vožd ‚znaš li ti momče, kolike vode teku pokraj Leskovca?' zim. več. 153. — *Ista je riječ što* kojekud *i* kojekuda.

KOJESTRANAC, kojestranca, *m. iz koje strane (čovjek)?* — *U Stulićevu rječniku:* ‚cujas'. — *nije dosta pouzdano.*

KOJESTRANKA, *f. iz koje strane (žensko čeļade)?* — *U Stulićevu rječniku uz* kojestranac. — *nije dosta pouzdano.*

KOJÈŠTA, koječèga (kojèšta), *pron. što mu drago.* — *Složeno od* koje *(vidi kod* koji) *i* šta. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚allerlei, was immer' ‚varia, quidquid in buccam venerit' *s primjerom:* Govori koješta). Mlogo se koješta zna iz vidjeńa. M. A. Reļković, sat. A8[a]. Tko li na me koješta obara. D2[b]. Ļudi koješta na zemļi rade. sabr. 53. Vrlo je rado koješta veselo i šaļivo pripovijedao. Vuk, nar. pjes. 1833. 4, 10. Što su tako koješta počinili. dan. 3, 161. Đekoji otimali od ļudi koješta. 3, 204. Kao i drugo mnogo koješta. odg. na utuk. 8. Ja sam ovu pjesmu, u mnogome koječemu drukčije, slušao. nar. pjes. 2, 205. I ja sam u moje ludo vrijeme koješta mislio. M. Pavlinović, razg. 25. — *Prijedlozi se umeću u srijedu.* Potom razgovarali smo so koje o čem. D. Obradović, basn. 262. Pita ga mnogo koje za što. Vuk, luk. 23, 9. Pisato vojvodi Lazaru Mutavu, da ostavi Raki jedno selo, da ga koje u čemu posluži. Djelovod. prot. 153—154.

KȎJȈ, *pron. interrog. i relat.* quis? (uter); qui, *zamjenica kojom se pita ili kaže tako da se između nekoliko čeļadi ili stvari razluči jedno ili više ńih.* — *Mješte* koji, koja, koje *nalaze se i stariji oblici* ki, ka, ko (ke), *vidi* 1. b. — *S drugijem je oblikom* (къј, *vidi kod* 1) *riječ praslavenska, ali je za relativno značeńe bila druga riječ:* iže *(vidi): upravo se* ki *(od staroga* kyj) *i* koji *uzdržalo samo u našem jeziku; u ostalijem je slavenskijem jezicima izginula ova riječ ostavivši koji trag, i naj češće je zamjeńuje druga riječ što postaje od praslavenskoga* kotoryj *ili* koteryj *(vidi* kotori). — *Postaje od korijena* къ *(vidi kod* tko) *tijem što se ovome korijenu (gdjegdje uz ńeke promjene) dodaju oblici zamjenice* i, *kao u složenoj deklinaciji u adjektiva (vidi* 1, a). — *Između rječnika u Vrančićevu* (koji ‚qui; quis'; koja ‚quae'), *u Mikaļinu* (ki, ka, ko; koji, koja, koje ‚chi, il quale' ‚qui, quae, quod'; koji ‚il quale, il che' ‚qui'), *u Belinu* (koji, koja, koje ‚quale. nome relativo' ‚qui, quae, quod' 598[b]), *u Bjelostjenčevu* (ki, ka, ko, a koji, koja, koje ‚qui, quae, quod'; koji, v. koteri), *u Voltiģijinu* (ki, ka, ko ‚chi, il quale ecc., che' ‚welcher' ecc.; koji ‚che. il quale ecc.' ‚welcher'), *u Stulićevu* (ki, ka, ko ‚il quale' ‚qui'; koji ‚qui etc.'), *u Vukovu* (koji 1. ‚welcher' ‚qui' *s primjerom:* Koji si da si. — 2. ‚der wie vielste' ‚quotus'. — 3. doći će koji dan, koji čas ‚gleich' ‚statim'), *u Daničićevu* (koji, gledaj kyj ‚quis'; kyj ‚quis, interrog.' i ‚relat.').

1. *oblici.*

a. *praslavenski su oblici bili po svoj prilici kao i stslovenski. po ovima je deklinacija složena kao u adjektiva: u nom. sing. m.* къј *i* kyj, *f.* kaja, *n.* koje, *u acc. sing.* kyj, kąją *(i* koją), koje, *u instr. sing. m. i n.* kyimь, *i u cijeloj množini: nom. m.* cii, *f.* kyję, *n.* kaja, *gen.* kyihъ, *dat.* kyimъ, *acc.* kyję, kyję, kaja, *instr.* kyimi, *loc.* kyihъ; *ostali oblici kao da postaju od osnove* kojь *(po nom. sing. n.?) i deklinacija im je pronominalna: sing. gen.* kojego, kojeję, *dat.* kojemu, kojej, *instr. f.* kojeją, *loc.* kojemь, kojej.

b. *pređašńi su se oblici uzdržali i u našem jeziku, ali sažeti, kao što biva i u složenoj deklinaciji u adjektiva. — isprva su bili jamačno ovi oblici kod svega naroda (do* XVI *vijeka?), ali su ostali pozniji samo u ńekijeh čakavaca do našega doba. u pisaca (i koji su štokavci) nalaze se sve do našega doba, i ne samo u pjesmi nego i u prozi, ali je sumńivo jesu li narodne riječi (osim ńekijeh oblika, kao kôga, kômu, kôme) i u štokavaca; samo u složenom ńeki ovi su oblici uprav narodni i kod štokavaca.

a) nom. sing. m. kî, *naj prije u* Mon. serb. 7. (xii *vijek*). 31. (1249) *itd.*

b) nom. sing. f. kâ. Mon. serb. 30. (1240). 274. (1410) *itd.* — *u jednoga pisca štokavca* xviii *vijeka često i u prozi.* Ka je forma ovoga reda? Ant. Kadčić 33. 31. *drugdje piše i* koa *po čemu kao da je sam skraćao kao sažeto* koja, *a ne kao stari oblik.*

c) nom. i acc. sing. n. kô: u ko godi vrime. Mon. serb. 290. (1419). u ko gode vreme. 423. (1442) *itd.* *u jednoga pisca štokavca* xviii *vijeka (vidi kod b)) u prozi.* Tko i u ko vrime zastavi ovi red? Ant. Kadčić 33. — *Poznije ima i oblik* kê: zlo ke ju će skončati. M. Vetranić 2, 450; jaje ke bude staviti. D. Rańina 101[a].

d) gen. sing. m. i n. kôga. Mon. serb. 27. (1234—1240) *itd.* — *ovaj oblik koji je sažet od* kojega, *nalazi se i u štokavaca u svako doba (i okrńeno* kôg). — *U čakavaca ima i oblik* kêga. M. Marulić 40 *itd.*

e) gen. sing. f. kê. *od* xvi *vijeka.* Š. Menčetić 56; M. Vetranić 2, 159. 261 *itd.*

f) dat. sing. m. i n. kômu. Š. Menčetić 84; B. Gradić, djev. 11 *itd.* — *Obično (jer je sažeto* kojemu) *i u štokavaca (kasnije i* kôme *i* kôm).

g) dat. sing. f. kôj. N. Nałešković 1, 138. 317 *itd.*

h) acc. sing. f. kû. N. Rańina 89[a]; Š. Menčetić 68. 124. 154; M. Vetranić 2, 74. 90; B. Gradić, djev. 35 *itd.* — *i u jednoga pisca štokavca* xviii *vijeka (vidi kod b)) u prozi.* Ku odiću ima nositi . . .? Ant. Kadčić 32.

i) instr. sing. m. i n. kîm. nikimь konьcemь. Mon. serb. 27. (1234—1240); kim. M. Vetranić 2, 392. 420; način kim bismo nebesa napuńali. B. Gradić, djev. 21 *itd.* — *U Dubrovčanu češće (a gdjegdje i u drugijeh, vidi dałe* kijeme) kijem. onomuzi s kijemь govorišь. Zborn. 21[a]; kijem. G. Držić 427; M. Vetranić 1, 407; 2, 36; način kijem bi se plodili. B. Gradić, djev. 21 *itd.* — *Dodaje se* e *na kraju:* kime. M. Vetranić 2, 457; Š. Budinić, ispr. 1; D. Rańina IV[b]. 79[a]. 162[b] *itd.*; kijeme. S. Matijević 30.

k) instr. sing. f. kôm. komь. Mon. serb. 275. (1410). 286. (1419); koom. N. Rańina 70[a]; kom. M. Vetranić 2, 195; N. Dimitrović 8 *itd.* — *Dodaje se* e *na kraju.* kôme. M. Vetranić 2, 157; Š. Budinić, ispr. 4; D. Rańina 1[b]. 18[b]. 77[b] *itd.*

l) loc. sing. m. i n. kôm. po koomь (*jamačno treba čitati* kom) vrémenu. Mon. serb. 337. (1427); po komь vremenu. 422. (1442); kom. M. Marulić 52; Š. Menčetić 66; M. Vetranić 1, 421 *itd.* — *Dodaje se* e *na kraju (od* xv *vijeka).* na kome jesam ja, stan je blaženi. M. Marulić 241; pristolje na kome slavno sjaš. M. Vetranić 1, 408 *itd.* — *Ne razlikuje se od dativa (od* xiv *vijeka).* prijateļa u komu jestь svako naše dobro. Spom. sr. 1, 28. (1400); gospodinu momu, ufańje u komu vazda stavļat haju. M. Marulić 82; ńega u komu himbe ni. 105; komu. N. Rańina 157[b]. Š. Menčetić 82. 90 *itd.* — *i u naše doba obično u štokavaca* (kômu, kôme, kôm) *kao i dativ.*

m) loc. sing. f. kôj. N. Rańina 115[a]; Š. Menčetić 85; M. Vetranić 2, 222 *itd.* — *Oblik* kom *u ovom padežu vaļa da se nalazi samo s nepomńe u izgovoru ili pisańu.* zemļa po kom hode. M. Marulić 154; zraka pri kom svjetlos svaka ostaje oblačna. M. Vetranić 1, 353.

n) nom. pl. m. ki. ki(re). Mon. serb. 2. (1189); ki. 274. (1410); M. Marulić 27 *itd.*

o) nom. pl. f. kê. Mon. serb. 13. 15. (1222—1228); N. Rańina 105[a]; M. Vetranić 2, 154 *itd.*

p) nom. i acc. pl. n. kâ. Mon. serb. 440. (1446); N. Rańina 41[a]; M. Vetranić 2, 300 *itd.*

q) gen. pl. kîh *(a u južnom govoru* kîjeh). kehь. Spom. sr. 1, 114. (1418). 160. (1422). kijeh. M. Vetranić 1, 101; 2, 144; B. Gradić, djev. 37 *itd.*; kih. N. Rańina 18[a]. Mon. croat. 257. (1556) *itd.* — *ima i* kehь. Spom. sr. 2, 110. (1444), *gdje može biti napisano* e *mj.* ě; *ali i u naše vrijeme ima* keh *u sjevernijeh čakavaca.* Nar. prip. mikul. 19.

r) dat. pl. kîm *(a u južnom govoru* kîjem). kim. M. Marulić 79 *itd.*; B. Gradić, djev. 23; kijem. M. Vetranić 2, 19; N. Dimitrović 6. 33; B. Gradić, djev. 49 *itd.* — *vidi i instr. i loc. koja se dva padeža ne razlikuju poznije od dativa.*

s) acc. m. i f. kê. moje župļane ke je dalь kraļь Vladislavь mьne. Mon. serb. 51. (1240—1272); ke. 399. (1439); M. Vetranić 2, 144. 201. B. Gradić, djev. 9 *itd.*

t) instr. pl. kîmi *(u južnom govoru* kîjemi). s kimi. Mon. serb. 102. (1439); kijemi. Zborn. 9[b]; M. Vetranić 1, 433; 2, 154 *itd.* — *Izjednačuje se s dativom od* xvi *vijeka.* kijem. M. Vetranić 2, 436 *itd.*; kim. D. Zlatarić 88[a] *itd.* — *Dodaje se* e *na kraju.* kijeme. N. Nałešković 1, 313; kime. Š. Budinić, ispr. 60; Nauk brn. 19[a]. — *S nastavkom* ma *(od* xvi *vijeka):* kîma. G. Držić 356. 398. 416 *itd.*; kîjema. N. Nałešković 1, 247.

u) loc. pl. kîh *(u južnom govoru i* kîjeh). kih. M. Marulić 7; Š. Menčetić 39. 102 *itd.*; kijeh. M. Vetranić 2, 153. N. Dimitrović 39 *itd.* — *Jamačno se poslije izjednačuje (u gdjekojijem krajevima) s dativom, ali nemam primjera.*

v) nom. i acc. m. dual. kâ. ni dvoja studenca, iz oči ka teku. D. Rańina 89[b]; od taj dva, ka imaš, jednoga ć obrati. N. Nałešković 2, 74.

c. koj- *što se nalazi u ńekijem staroslovenskijem oblicima (vidi* a) *postaje kao osnova za sve oblike, te je deklinacija (gotovo svagda) složena kao u adjektiva. — ovi oblici postaju od prvijeh vremena sve to običniji, i u naše doba (a možebiti već od* xvii *vijeka i prije) jedini se upotrebļavaju u štokavaca, a i kod ńekijeh čakavaca vaļa da nijesu neobični. — i ovdje kao kod* b *donosim naj starije primjere, ali i ńeke druge uzete iz pisaca čakavaca.*

a) nom. sing. m. kòjî. Mon. serb. 11. (1222—1228); 101. (1332) *itd.* jeli taj oblik s takom osnovom bio pronominalni ili složeni, t. j. jeli glasio ‚koj' ili ‚kojî', ne može se pouzdano znati pravopisa radi do kraja xv vijeka . . . nepouzdano je i xvi vijeka u naj više pisaca, jer pišu istina ‚koij' N. Rańina 24[a]; B. Gradić, djev. 19; D. Zlatarić 84[a]; A. Gučetić, roz. jez. 2, ali ńihovo ‚ij' glasi i ‚j', kao što pišu i u srednem rodu: ‚toij' N. Rańina 16[b]; B. Gradić, duh. 119; ovoij 21. pouzdano biva od kraja xv vijeka u pjesmama gdje broj slogova pokazuje da je glasilo ‚kojî' M. Marulić *(čakavac)* 8. 18. 114; Š. Menčetić 3. 13. 94. 96. 100 *itd.* to potvrđuje xvi vijeka i pravopis nekih pisaca: ‚choyi' P. Hektorović (1568) 3[a]. 41[b]; ‚chogii' Š. Budinić, ispr. 30; ‚koyi' F. Vrančić, rječn. 87. tako i xvii vijeka: kovij. F. Vrančić, živ. 19 *itd.* (Đ. Daničić, ist. obl. 148). *iz čega se vidi da je pravi izgovor (možebiti od prvijeh vremena, a svakako od* xvi *vijeka)* kòjî *kao što smo gore zabiļežili a ne* kôj. *ovo se naj jače potvrđuje i ženskijem oblikom* kòjâ *i srednijem* kòjê *(da je* kôj *nom. sing. m., bila bi ova druga dva oblika* kòja, kòje, *isporedi* môj, mòja, mòje). *istina Vuk u prvoj svojoj gra-*

matici (,pismenici' god. 1814) kaže da je nom. sing. m. koji *i* koj Vuk, gram. i pol. spisi. 1, 35), *ali u drugoj gramatici (pred prvijem rječnikom) ne pomiñe* koj *kao ni drugdje. jamačno je ondje Vuk zlo zabiježio izgovarańe ove riječi, kao što je i svagda krivo pisao* cîj *(a ne* čijî *kao što bi trebalo),* čijâ, čijê *(što je bilo uzrok da je Daničić u ,Maloj srpskoj gramatici' napisao* cîj, cija, cije; *ovo je popravio u ,Oblicima' i u ovome rječniku, samo što u ńemu kod* ciji *kaže da je isprva glasilo* čij. *premda to, kao što sam spoznaje, ne može se saznati staroga pravopisa radi). u naše se vrijeme u mnogijem gramatikama uči da treba govoriti i pisati* koj *prema* moj, tvoj, svoj, *i tako rade mnogi pisci, a zaboravļa se kod toga da bi po istoj analogiji trebalo govoriti i pisati* kòja *(nom. sing. f. i nom. i acc. pl. n.),* kòje *(nom. i acc. sing. n. i nom. i acc. pl. f.) itd. prema* mòja, mòje *(u istijem padežima). drugo je što se u pjesmama nalazi radi stiha okrńeno* kōj', *vidi* Nar. pjes. vuk. 1, 130. 140. 193. 570 *i još na nekoliko mjesta (tako može biti okrnen i nom. pl. m., vidi:* No ti kupi sve glavno junake koj' od rane jaoknuti neće. Nar. pjes. vuk. 3, 301. Fala, Turci, dva pasina sina, koj' mi danas końe pokloniste! 3, 100. Koj' su kadri na Vračar izići. 1, 138. Koj' ste skoro išli na Cetińe. 1, 173.

b) nom. sing. f. kòjâ. Mon. serb. 240. (1399). 297. (1420) *itd.* F. Vrančić, živ. 9.

c) nom. i acc. sing. n. kòjê. Mon. serb. 22. (1234—1240). 480. (1458) *itd.* F. Vrančić, živ. 10.

d) gen. sing. m. i n. kòjêga *(i* kòjega, *u naše vrijeme i* kòjêg, kòjeg). kojega. Mon. serb. 111. (1336—1347) *itd.* — *Radi sažetoga oblika* koga *vidi* b, *d).*

e) gen. sing. f. kòje. (ni)koje(re). Mon. serb. 13. 16. (1222—1228). 20. (1231). koje. B. Gradić, duh. 62 *itd.*

f) dat. sing. m. i n. kòjêmu *(i* kòjemu, *u naše vrijeme i* kòjêm, kòjem). *nema naj starijih primjera (dajbudi u* Đ. Daničić, ist. obl.). — *Radi sažetijeh oblika* kômu, kôme, kôm *vidi* b. *f).*

g) dat. sing. f. — naj stariji je oblik kojej, *ali mu ne nalazim potvrde (ima za loc. sing. f. što se ne razlikuje od dat. sing. f., vidi m)); mlađi* kojoj: kojoj(zi). Š. Menčetić 79. 117. 225; M. Vetranić 71. D. Rańina 35a *(vidi i m)).*

h) acc. sing. f. kòjû. (ni za) koju(re). Mon. serb. 271. (1410); koju. M. Marulić 101; N. Rańina 21b *itd.*

i) instr. sing. m. i n. kòjîm *(i* kòjim). (ni)kojim(re). Mon. serb. 23. (1233—1240); (ni)kojimь. 59. (1293—1302). — *poznije u južnom govoru i* kòjijem *(naj stariji primjer vidi dale): u Vukovoj gramatici (pred rječnikom) stoji:* ,koji' sklańa se kao ,moj' (ш), *a kod* moj *ima za ovaj padež i oblik* mojijem ш). — *Dodaje se i* e *na kraju.* kòjîme. M. Vetranić 2, 488; I. T. Mrnavić, osm. 12; kòjijeme. M. Vetranić 2, 488; N. Dimitrović 79.

k) instr. sing. f. kòjôm. коıoмь *(po svoj prilici treba čitati* kojom). Mon. serb. 18. (1233); kojom. M. Vetranić 2, 202; kojon *(n mj. m po čakavskom govoru).* P. Hektorović (1568) 45b. — *Dodaje se i* e *na kraju:* kòjôme. M. Vetranić 2, 395; N. Dimitrović 25, 34: D. Rańina 9b; F. Vrančić, živ. 42.

l) loc. sing. m. i n. — naj stariji je oblik kojemь. Mon. serb. 16. (1222—1228). 297. (1420) *itd.*; kojem. F. Vrančić, živ. 107. — *Izjednačuje se s dativom (od* XVI *vijeka):* kòjêmu. F. Vrančić, živ. 12 *itd.* — *Radi sažetijeh oblika* kom, komo, komu *vidi* b, *l)).*

m) loc. sing. f. — naj stariji je oblik kojej. Mon. serb. 16. (1195—1228). 218. (1391). — *mlađi se oblik* kòjôj *nalazi već* XIV *vijeka.* Mon. serb. 176. (1367) *itd.*

n) nom. pl. m. kòjî. Mon. serb. 34. (1249) *itd.*

o) nom. pl. f. kòjê. N. Rańina 105a *itd.*

p) nom. pl. n. kòjâ. Deč. hris. 61 *itd.*

q) gen. pl. kòjîh *(i* kòjih). kojihь. Mon. serb. 101. (1139) *itd.* — *U južnom govoru i* kòjijeh. M. Vetranić 1, 10 *itd.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka ima i gen. pl. s nastavkom duala:* kòjijû. I. Velikanović, uput. 1, 130. *vidi i* f *pri kraju.*

r) dat. pl. kòjîm (kòjim). Š. Menčetić 218 *itd.* — *U južnom govoru i* kòjijem. — *Dodaje se* e *na kraju:* kòjîme. N. Dimitrović 19. 51. — *Kasnije i* kòjîma *i* kòjijema.

s) acc. m. i f. kòjê. (nje)koje. N. Rańina 138a; koje. M. Vetranić 2, 203. — *U čakavaca ima i oblik* kòjî: koji štuje cesar. F. Vrančić, živ. 10; ako nosite koji odgovori. I. T. Mrnavić, osm. 99.

t) instr. pl. — stariji je oblik kòjîmi *(u južnom govoru* kòjijemi). kojijemi. Mon. serb. 159. (1153). M. Vetranić 1, 385. M. Divković, nauk. XV. — *Izjednačuje se s dativom od* XVI *vijeka.* kòjîm (kòjim), kòjijem. kojim. G. Držić 122; kojijem. N. Dimitrović 76; B. Gradić, djev. 23; duh. 8 *itd.* — *Dodaje se i* e *na kraju.* kòjijeme. A. Gučetić, roz. jez. 101. — *Od* XVI *vijeka ima i oblik* kòjima. N. Dimitrović 19; D. Zlatarić 93a *itd.*, *i* kòjijema. A. Gučetić, roz. jez. 154; M. Orbin 21. 36. 50; V. Andrijašević, nač. 1. 3. 4. — *U jednom primjeru* XVI *vijeka ima oblik* kojijemimo *(oblika* kojijemi *dodato je* m *s nepomńe kao da je* kojijem, *pa onda još* e). Zborn. 80a.

u) loc. pl. — stariji je oblik kòjîh. kojihь. Spom. sr. 1, 151. (1421). kojih. Š. Menčetić 71; N. Naļešković 1, 189; D. Rańina vb. — *U južnom govoru i* kòjijeh. (,kojeh'). Mon. serb. 386. (1436); kojijoh. M. Vetranić 2, 88; N. Naļešković 1, 319; D. Zlatarić 36g. A. Gučetić, roz. jez. 1. — *Izjednačuje se s dativom:* kòjîm (kòjim), kòjijem, kòjîma, kòjijema. kojijema. A. Gučetić, roz. jez. 10; V. Andrijašević, put. 18; M. Radnić 8a *itd.*; kojijem. R. Gamanić B1a; V. Andrijašević, dev. 69; put. 313 *itd.*

v) nom., acc. m. dual: kòjâ. do puta koja se stajeta. Deč. hris. 25; koja sutь oba člověka jedne crьkve. Zak. duš. pam. šaf. 32 *itd.*

d. *(kao u iže) dodavalo se u prva vremena že (što je u našem jeziku postalo* re), *da se istakne relativno značeńe, n. p.* kire *(nom. pl. m.).* Mon. serb. 2. (1189); kojere *(nom. sing. n.).* 23. (1234—1240); kojere. 555. (1537); kogare. 23. (1234—1240); Deč. hris. 61. 62. 64. — *Dodaje se* re *i u indefinitnom značeńu kad pred zamjenicom ima* ni, *n. p.* Nikojimre uzrokom da ne razdrušimo. Mon. serb. 23. (1234—1240). Ni za čijure volu ni za kojure ričь. 274. (1410). Ni kojire igumenь ni kojire vlastelinь. Deč. hris. 63.

e. *oblicima što se svršuju vokalom dodaje se gdjegdje* (XV *i* XVI *vijeka) glas* j *(isporedi* 2. j). *n. p.* kûj *(acc. sing. f.).* M. Marulić 13; M. Pelegrinović 179; kêj(zi) *(gen. sing. f.).* G. Držić 377.

f. *dodaje se katkad* zi *(vidi) kad je relativno značeńe, n. p.* kòjôjzi. Š. Menčetić 79. 117. 225; M. Vetranić 71; N. Naļešković 1, 126; D. Rańina 35a; kêjzi *(vidi kod* e). G. Držić 377; kôjzi. N. Naļešković 1, 302. *a i umeće se u ńeke oblike u množini, n. p.* kojizije*(h).* M. Radnić

38a, F. Lastrić, ned. 63; kòjizîh. J. Kavanin 128a; P. Knežević, živ. 12; And. Kačić, kor. 8. F. Radman 59; kòjizîm. F. Lastrić, od' 362; test. m. 119b; ned. 291; And. Kačić, razg. 9; kòjizi *(nom. pl. m.)*. J. Matović 263. — *Ovaki se oblici i u naše vrijeme često čuju u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj*: kojojzi *(u Paštrovićima)*. Nar. pjes. vuk. 1, 94; kojizi *(nom. pl. m.) (u Paštrovićima)*. 1, 79; 5, 311; 5, 317; 5, 310. Ogled. r. 213. 222. 227. — *U dva pisca (iz Bosne i iz Slavonije) ima i gen. pl. (s nastavkom dualu) kòjizijû*. F. Lastrić. test. 109a. 167a. 222b *i još na nekolika mjesta*; D. M. Bogdanović 11. 41. 81. 102.

g. *ńeki pisci prošloga i ovoga vijeka pišu sprijeda* t: tkoji *itd.* — *to je sama pogrješka koja postaje s toga što isti pisci izgovaraju kao i mi* tko *(vidi), pa misle da tako treba raditi i kod ove riječi.*

2. *značeńe.*

a. *u interogativnom smislu*, qui, quae, quod (quid)?, *(kod drugoga uter), riječ kojom se pita da se između više stvari (ili čeļadi) naznači jedna ili više, što se o ńoj što kaže. — naj češće stoji kao adjektiv uz supstantiv (uprav sprijeda pred supstantivom i na početku rečenice, ali u pjesmi ima gdjegdje i drukčije, n. p.:* Kladenac ki je onoj jes vode studene ki ljudi ozdravlja bolestnih ... D. Rańina 120a).

a) uopće (stoji kao adjektiv).

aa) u pravom pitańu. Komu tua zomь? Stefan, sim. pam. šaf. 6. Kyj ...eycaj ... 18. Koju ti pohvalu prinesem ... Mon. serb. 66. (1305—1307). Ko jest u govoreńju ... Bernardin 51. dan. 13, 17. S koga uzroka ... skupil jesi toliku množ ļudi ... Živ. kat. star. 1, 219. Koja toj riječ ... moja vidiš da izreći bi reci mi, da znam ja, za što me pogubi. N. Naļešković 2, 76. Koji gńiv ono bi, ako li što reće? 2, 119. Koju toj stvorih zled, ter tako od mene odnosiš tvoj pogled? 2, 121. Koji ... M. Držić 47. Koju me spetu boga ... 82. Ki jest prva stvar, koju ...? S. Budinić, ... 54. Ko jest razumļenje prvoga prosenja? 18b. Ka ono hrabrena naj prvo duša bi ...? D. Rańina 67b. Ki kami jes onoj takoga stvorenja, da k sebi poteže sva ina kamenja. 120a. ,Ka' li je trava toj, ku žaba sve ije. 120b. ,Ka' se ono hrani zvir u ogńu koji mož' ima tu, da može svim stvarem vrha doć. 120b. Ku ribu malu onu u moru govore, na jedru velju plav utazit da more? 120b. Koja stvar vik ne ji ni' pi, ter jes mila, a vazda lje pije i pit bi hotila? ... Ke li ono *(stvari)* vide se, kreću se i govore s nih, a vik nijedna ńih govorit ne more? 121a. Ki vrag može ovo biti? A. Gučetić, roz. jez. 11. Koga uzresta je Aleksandar, kakov li je um ńegov. Aleks. jag. star. 3, 251. Pitajuć: ,Ki je glas, Judito vesela?' Đ. Baraković, jar. 78. Ka uredba, ka požuda, ko li od slave novo uńanje opet na svoje rodno stanje Tezea vodi sad ovuda? I. Gundulić 7. Jaoh, ki grijeh te meni odnosi? 11. Ah, što čini, što uzroci, ke su vlasti toj nemile, da u suzah groznih cvile ovolike drage oči? 56. Ka ovo svjetlost sad vidi se? zemļa u nebo obrati se. 72. Nu što, jaoh, čuje se, koja je sila ovo? 75. Nu što oči me vide, što li će bit novo, koja vil izide iz rijeke sad ovo? 90. Ki ovo sada ja u tužbah čujem glas? 102. Gdje sam tužna? ah jaoh, koja ugrabi me ovo sila? 393. Ke bihu jur ono duše pod zemļom. F. Glavinić, cvit. 13a. A ke su ono kńige? 38a. Ali koja jača žeļa moje srce veže i mami, koja me ovo ļubav strijeļa, koji me ovo žegu plami? G. Palmotić 1, 30. Koji ovo gost čestiti, lijepa ...sela vedre slike, nas je došo počastiti, koje u ńemu sjaju dike? 1. 40. Na koju svrhu? ,ad quod finem?' ,quorsum?' A. d. Bella, rječn. 598b. Ke smo ļubav dužni ukazat neprijateļem? H. Bonačić 62. Koje li je, pita, čine? V. Došen 241a. Ka je forma ovoga reda? Ant. Kadčić 34. Rijeti će kojigod, koja je ova potreba postavjena bogatijemu za prositi svakdańi kruh? J. Matović 191. Iz koga grada? Nar. pjes. vuk. 1. 277. Da si mene ... uvatio, kojom bi me ... 1, ... Koja muka naj teža bi... 1. 5... Koja t' je golema nevoļa? 1. 594. Koje dobro, dva mlada ... 1. 706. Gdi su sade naši carski ... u koga ... cara čestitoga? ... 85. Otkud ... od koga ... grada? 2. 168. Koje pade ... na planini? 2. 281. Koga bi ... najvoleli da ... ostavim u bijelu dvoru? 2. 284. Koji ... dobar junak bješe? 2. 311. Koji ... bjehu tri vojvode? 2, 321. Koji te je ... da ti dođeš u moje svatove? 2, 398. Koji je, Mare, vrag ... Nar. pjes. herc. vuk. 251. — *Upotrebļava se ova zamjenica i kad se pita za jednu stvar između mnoštva jednakijeh stvari ... po redu (broju)*, lat. quotus. ... Koji je ... koja su doba? ,quante ore ...' A. d. Bella, rječn. 599a. Koji li je ... Nar. pjes. vuk. 1, 396. *vidi i ...*

bb) u nepravom pitańu. Mi ćemo kušati ... ļubovce, kar će ļubovca komu ... Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 28. Među ... nemile, kojom će ga smrti ... Nar. pjes. vuk. 1, 398. Što ti, brate, ... od koga je dela i koļena? 2. 239. ... koji junak boļi od koga. ... Da ronimo da gledamo, koji može ... Vuk, nar. pjes. 2, 81. — *I ovakovi primjeri amo pripadaju, premda bi se moglo pomisliti da je* koji *relativna zamjenica.* Tьstiinu ... zemļu ... na ... kyimь Gospodь krepostь ... M. 78. (1302—1321). ... bi ne videl, ... je ... bil. Pril. jag. ark. 9, 132. (1468). ... povidi, ka i kakova ima biti. Narucn. ... Misli se koje bi ovoj pozdravļenje. N. Rańina 164. luc. 1, 29. Da vidiš ti ... ku trpļu za te zled. S. Menčetić ... Ne znaš ļubavi kakva je ... koja. 35. ... vidil koje nas ... M. Vetranić 2. 128. Koja igra ... bude bit, vidjećete. M. Držić 123. Nije znao, koja će gospoda k ńemu doć. 216. Poću vidjet, koji je čovjek ono. 389. Ima riječ, koje i kakove ... reka'. A. Komulović 19. ... su ... mili po jednomu sad glasniku ... poručili trudne glase, zgođu ... I. Gundulić 387. Misli, koju tugu i muku ... ćutjeh. G. Palmotić 1. 111. Sudi, sudi sam po sebi, u kojoj bi ... 1. 267. Znat ne ... ko za grobom ima mjesto ńemu dopast. J. Kavańin 29. Znaše u komu raspuštenu života ... biskup. I. Đorđić, ben. 27. Ne može se izrijeti koji plač i žalost bi među svijem. 11. Tuj svak promisli, na koja se neprilična djela ... 158. Eh, oće' da ti znaš, koja je napast bre...zna žena, ne bi mi toga govorio. J. Banovac, pripov. 12. Čovik, koga je naroda, koga plemena, koga zanata, poznaje se po govorenu, po imenu, po dilovańu. J. Filipović 1, 11a. Toli ... koje mnoštvo puka vrvi. V. M. ... 172. Mura' ne zna na koju će strana ... And. Kačić. razg. 113. Ka' će ... bratjo moja, koja ono delija bijaše. 265a. Da ti kažem, moj dobri Slavonče, koja ... kad se ženi momče. M. A. Reļković. sat. E6b.

Ne znaš ‚koji' od kog lipši biše. H3b. Prodoh kroz goru, ne znam kroz koju. Nar. pjes. vuk. 1, 385. Ako kažem caru ja veziru koju si mi riječ besjedio. 2, 273. Daj mi, seko, klobuk svile bele, da ja poznam, koga je vojvode. 2, 302. Već da s tobom svadbu ugovorim, kad će care doći po devojku, u koje li doba od godine. 2, 133. Ići ćete, uhitit jih ćete i dovesti meni pred kolina, ćemo vidit koji smo delija. Nar. pjes. istr. 1, 58. Zarana se poznaje u kojoj vodi može sir biti. Nar. posl. vuk. 86. — *Pred zamjenicom može biti i konjunkcija (po narodnom govoru)* a *ili* da. Pogleduje oba pobratima, a koji će Leki pomenuti. Nar. pjes. vuk. 2, 232. Mole sveca, kud će svetac poći, da kojoj će Laza zadužbini. 2, 326.

b) *ko pita kao da čeka da će mu se odgovoriti prema* koji *riječju* nijedan, *te je smisao pitaňa gotovo poricaňe. u svijem je primjerima* koji *adjektiv.* Кyма očima smêju uzrêti? Stefan, sim. pam. šaf. 5. Jer ‚ki' toko sobom grad more tvrd biti ki ti s tvojom vojskom nećeš razoriti? M. Marulić 11. Koji jezik mogao bi izgovoriti? Zborn. 123a. Ki drugi čovjek znan pustio bi proć zaman iz ruke taku čes? F. Lukarević 224. Ah! a koja ikad blaga veća i ljepša svit ukaza od jednoga rusa vlasa, od jednoga lica draga? I. Gundulić 37. U čovjeku poharanu i satrenu onoliko ku ste ufat mogli obranu gdi na bijenje se ide priko? 137. Ali na boj suprotiva caru čim tva kruna ustaje, ka država tva počiva, ke li t' mjesto harač daje? 453. Ali koji tuj mogaše mir i pokoj meni biti? G. Palmotić 1, 303. S kijem ću obrazom ńemu rijeti da ga neću poslušati? 2, 115. Koji turan, ka l' prigrada ńe se sili hoće opriti? J. Kavaňin 6b. Budući dakle toliko častjen za života bio ovi crkovňak izbrani, ke je čudo da po smrti ńegovoj općeni glave od crkve poklaňali su svoje blagosovjene usti na celove od iste zemļe ńegovijem stupajima posvećene? I. Đorđić, ben. 160. Koja ti je korist toliko se mučit i nastojati, a pak do malo vrimena vaļa sve ostaviti? J. Banovac, predg. 97. Ako li Bog ne uzktije, koja nam je korist pisati zapadnikom ponositim? oni u svojoj odluci nepromінļivi ne bi nas uslišali. A. Kanižlić, kam. 84. Koju korist srčba čini, neg' čovika što razčini? V. Došen 199b. Jerbo ti do sada, ugledavši u rastu dupļe što je žuna izkopala, tresneš ńim o zemļu, misleći da su u ńem puhovi, pak ne našavši ništa, ostaviš rasta na zemļi nek trune, za koju je to potribu? M. A. Reļković, sat. G3b—4a. Koja ti je basna biti u društvu? sabr. 37. Koja fajda tuđa ruba? Nar. pjes. vuk. 1, 374. Koja tuga razgovora nema? Nar. posl. vuk. 110. Naredi ženi da ispriga slaninu u maslu, a žena mu reče: ‚Ma jadan bio! koja treba slaninu prigati u maslu kad je slanina sama po sebe masna?' Nar. prip. vrč. 169. Kojijem ćemo obrazom izaći pred puk? S. Ļubiša, prip. 36. *kad je pitaňe negativno, ko pita iščekuje odgovor u kojemu je glagol pozitivan a prema* koji *je od prilike* mnogi *ili* svaki. Ah! kijem bolnijem u veseļu ne povrati ti živote? ah! ke teškom u deseļu ne utješi ti sirote? I. Đorđić, ben. 211. — *Amo može pripadati i ovaj primjer u kome nije pravo pitaňe:* Tako od godišta do godišta (Bog zna s kom pripravom) jednom ćeš se pričestivati. B. Kašić, zrc. 152.

c) katkad onaj što govori, da boļe tumači što je prije kazao, pita i odgovara sam. Bismo š ńima *(gusarima)* život naš trajale: koji život? prije sebe bismo porazile. J. Palmotić 192. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer:* Da (a)ko ćemo pravomu stanьku, u ki dьnь, Durьdovь dьnь, u tьde dьnь da se stanemo. Mon. serb. (XII *vijek).*

d) *oblikom pitaňa često se u rečenici pokazuje čudo, strah, naslada itd. (kao usklik).* koji *je svagda adjektiv.* Ka ovo jes ļubav moći zgar jedine! poginut htje ti prav, neka kriv ne zgine. D. Raňina 149a. Ki strašiv glas sada od ovud čujem ja! F. Lukarević 117. Nesrićni seļane, ki vam se sud sudi! Đ. Baraković, vil. 74. Vjerenicu lijepu nuti kako uzdrži rukom svojom! ah s tihoćom lijepom kojom gizdav stupaj mio puti! I. Gundulić 12. Ah, kad smislim, ki čestiti vodah život ja kon tebe! 250. Dosta, svijetli gospodine, ke se čudo meni odkriva! 441. Ah! pogledaj u prilici, ka mu uzmnožnos sja velika. 112. Koja vika oda svudi veselijeh se glasa otvori, kad nemili drokun hudi u pravednom ogńu izgori! G. Palmotić 1, 27. Ka se oćutje tada tuga! koji urnebes posta od ļudi! 1, 52. Koja će odi teć gospoda! ki kraļevi, koji bani! 1, 88. Koji kraļi, koji bani, ki vitezi neizbrojni u onoj luci stoje zamani! 1, 119. Koje mnoštvo, družba koja dohodiće na me dvore plemenitijeh od gospoja! 1, 260. Reče mu: ‚Ah, oče, koji te puk čeka!' I. Ančić, svit. 145. Ki se čuše plačni uzdasi! koje suze proliše se! P. Kanavelić, iv. 149. U koje prislatke suze rastapaše se tuj ńegovo srce! I. Đorđić, ben. 27. Koja slipoća! I. P. Marki 35. Ma koja je to vaša slipoća! J. Banovac, pred. 14. Koju rados ćutim! Đ. Bašić 38.

e) *može stajati samo po sebi kao supstantiv (u svijem je predašnijem primjerima adjektiv), n. p.:*

aa) *kad se shvaća ono za što se pita kao dio mnoštva; mnoštvo stoji:* ***aaa)*** *naj češće u genetivu s prijedlogom* od. ‚Koji' jest od vas, ki je bez grijeba? Zborn. 71b. Na ki te rasap toj, ludjače, nosi bijes? od vila ‚ka' je toj, koja ti uze svijes? I. Gundulić 158. U koju od dvije strane ‚in qual parte o luogo di due' ‚utro'. A. d. Bella, rječn. 599a. Koji od nas dvojice više ima pravo, to ćemo ostaviti drugima neka sude. Vuk, pism. 34. — ***bbb)*** *u genetivu bez prijedloga, naj češće kad je lična zamjenica.* Koja vas je ovo govorila: . . .? Nar. pjes. vuk. 1, 456. Koja će vas stati u zažań? Vuk, rječn. *kod* zažań. Koji ono junaka naj prije dođe? *kod* pirivatra. — ***ccc)*** *u instrumentalu s prijedlogom* među *(isto bi bilo i u gen. s prijedlogom* između). I koja jur ono pticami meu svima za svoj plod dojiti pri prseh mliko ima? D. Raňina 120a.

bb) *slično je predašńemu (kod aa)) u ovakovijem primjerima kad se mnoštvo ne kaže izrijekom nego se razumije po smislu.* Prele su preļe s večera: koja je više naprela? Nar. pjes. vuk. 1, 164. No jel', braćo, Božja vjera tvrda, da ni jedan ļubi ne dokaže, već na sreću da im ostavimo, koja sjutra na Bojanu dođe? 2, 118. — *Još se jače ovakovo značeňe ističe, kad* koji *stoji u sredńem rodu (a govori se o čeļadetu i zna se kojega je spola).* Koje j' ovdje Alil čelebija? koje li je stari Jemin-aga? Nar. pjes. vuk. 1, 615. Idi poznaj, koje je Roksanda. 2, 149. Sjetuj mene, moja stara majko, koje sada boļe poslušati. 2, 516. Upita onoga čovjeka da mu kaže koje mu je ded. Nar. prip. vrč. 1.

cc) *katkad se upotrebļava u pitaňu kao* tko *(vidi), ali se ńekako kod toga ističe kao da se ńešto više pita nego kod* tko *(n. p. na* tko *dosta je odgovoriti imenom, a na* koji *treba još što dodati o samome sebi).* Opita ju koja i od kude jest. F. Vrančić, živ. 6. ‚Koji' je oni ki zmišļa to? P. Radovčić, ist. 120. Znate, koji smo i odkale smo. A. Kanižlić, kam. 293. Koji

si ti i kako si mogao tako brzo uloviti? And. Kačić, kor. 27. Koja ono na kuli bijaše? Nar. pjes. herc. vuk. 202. Koji si ti? Pravdonoša. 1852. 9. — *U čakavaca* ki, ka, ko *odgovara posve zamjenici* tko *samo što ističe spol.* Ka sam ja, da brž mniš da neću na pospiš pojt u toj komori? M. Marulić 46. Pokazujući ki i kakov ima biti služitel. Naručn. 19b. Ki zna jur raspravit tvoju moć i kripos? Š. Menčetić 87. Upita ga: ,Ki si ti?' F. Glavinić, cvit. 141b. Reče im *(divojkam)*: ,Ke jeste vi?' 135b. Ki te jest to naučil? 178b. ,Ka' si ti koja mi govoriš? 312a. A bogatstvo i ostalo što je u gradu, ki bi spiso? J. Kavańin 218b. To l' se odlučiš osvetiti, ki će t', Bože, odoliti? 293b. — *Po tome ima (krivo) zabilježeno i u Belinu rječniku:* tko, tka, tko ,chi, inteso di più' ,qui, quae, quod' 188a; *u Voltiđijinu:* tko, tka, tko ,chi, quale' ,wer'; *u Stulićevu:* ko, ka, ke? ,chi?' ,quis, quae, quod? quisnam?'

dd) u dva pisca XVI *i* XVIII *vijeka stoji jednina ženskoga roda sama (u svijem je primjerima oblik prema* 1, b *sa značeńem: koji uzrok? koji razlog? može biti da se ima u misli: koja stvar?* Od inih kazati koj ti ću pecali? po ńemu poznati mogu se ostali. H. Lucić 242. Ako vam istinu govorim, uz ku ne vjerujete mi? S. Rosa 121b. Uz ku mene pitaš? i uz ku mene dobra nazivaš? 126a.

ee) u jednoga pisca XVIII *vijeka ima* ka *(acc. pl. n.) sa značeńem: što (koje stvari). oro je prema lat.* quae. Bliže joj se kad prikaza, ka tamničar tužni pati. P. Sorkočević 580b.

b. *od interogativnoga postaje indefinitno značeńe (lat.* quis, qui, aliquis*), te pokazuje između više stvari (ili čeļadi) ńešto o čemu se daļe ne zna što kazati ni naznačiti. može se gdjegdje zamijeniti riječima* ńeki, ikoji, koji mu drago, koji god, *ali ima gotovo svagda razlika da što se iole onijem riječima naznačuje kao osobito, ovdje onoga nema. naj veće je nalik u značeńu riječi* kojigod. — *Kao u interogativnom smislu, obično se shvaća kao adjektiv, ali može se shvaćati i kao supstantiv u istijem slučajevima što su izbrojeni kod* a, *e).*

a) uopće. Ili sve ili koji dio. Mon. serb. 286. (1419). Sila jest naglost v kojej stvari, ka se ne more odgnati. Naručn. 66b. Prestupļeńe suprot koj zapovidi. Korizm. 66a. Zla duša, premda stoji koji put u počivańu, nigda nije slobodna. M. Radnić 201b. Premda se ozloglasilac porijeće, vazda ostane koji trag prvasńega skazańa. 430a. Odića prvije dana stiskuje i dosađuje, noseći ju koji dan udari se s kipom i pristane okolo tijela. 176b. Ta stvar potaja se za koje doba. I. Đorđić, salt. IX. Koji mloga dobra dila običaju činiti u milosti Božijoj i u grih smrtni ,koji' put upadu po slabosti ļuskoj. F. Lastrić, ned. 284. Kakono jedna brižļiva mati u kojoj velikoj kući punoj čeļadi . . . M. A. Reļković, sat. L4b. Iz koje se daju pinezi u dug svakomu koji ima potribu, s ,kojim' dobitkom. Ant. Kadčić 296. Dohodi u jedan grad za uživati u ńemu razkoše za koje vrime. 466. Župnik odmičući *(se)* od župe za koje svoje posle. 471. ,Koja' miso, koja bješe dobra, domalo nije ugodna. J. Matović 168. Mnozi pišući ovake kńige komu plemiću običaju uzvisivat ńegovo plemenstvo. N. Marci 1. Sva naša država i još koji narod inostrani znadu vaše plemenstvo. 4. Svako pismo aliti djelo od pametnijeh i velikijeh ļudi u komu dijelu bude huļeno. 6.

b) rečenicom se javļa žeļa ili moļa (i svjet i zapovijed). Jeda tužna u koj strani nađem pokoj, duše moje! I. Gundulić 30. — Moli ju, na mene jeda se smiluje, kad neće čut mene, da tebe daj čuje, ter da se povrati do mene koji dan, neka mi prikrati ovi plač jadovan. N. Naješković 2, 55. Ku ja ću sve dni moje srcem molit i prašati, da me bude uzdržati jošte živa vrijeme koje. F. Lukarević 290. Moļaše da bi ga Artasers pustio poći u Judejsku na Jeruzalem za koje vrijeme. S. Rosa 18a. — Rekne svojim šuracima, da mu koji put u goste dođu. Nar. prip. vil. 1867. 777. — I Palamed sad bi htio da je ostavjen opustio na pustošnom komu otoku. G. Palmotić 1, 207. — K tebi vapim pomoć koju. I. Đorđić, salt. 298. — Daj mi ki zaklad. F. Lukarević 16. O božice, zla usilos, s kom se rvat jaka ne bi *(zemla)*, čini skrit joj kćeren tebi, tijem imaj joj koju milos. I. Gundulić 91. — *Amo bi mogao pripadati i ovaj primjer* (koji *je kao supstantiv*): Pače tvrdijeh od obzida, gdje je zatvoren, . . . pomnu i uzdanu stražu prida' komu od vijernijeh tvojijeh paša. I. Gundulić 309.

c) rečenicom se pokazuje da ńešto može biti. I mogo si još viditi ovijeh ruka djelo koje. I. Gundulić 349. — *U ovom je primjeru* koji *kao supstantiv*: Zašto je moguće da se koji zločest učini. M. Zoričić, osm. 12.

d) rečenicom se izriče što se misli, sumńa, ufa itd. da će biti. On u sebi sumńi veće, od ńegova duga hoda da uzrok drugo biti neće neg' li koja huda zgoda. I. Gundulić 360. Ima ovi dan veseli s kom velikom dospjet štetom. G. Palmotić 1, 18. Trjeba da stvar čudna koja zgodila se u ovem kraju, kad je taka rados tvoja. 2, 281. Već ni'e ufat, da ki taki tebi će se poroditi. J. Kavańin 290a. — *Amo bi mogla pripadati i ova dva primjera* (koji *je kao supstantiv*): Pazite se da nas koga drakun ne privari. F. Lastrić, svet. 76b. Činovnici u pamet, dok vas koja *(nesreća?)* ne stigne. M. Pavlinović, razl. spis. 316.

e) smisao je u rečenici da je dosta, da je dobro itd. da što bude. Pristojnije bi bilo da misnik sebi odgovara. a koja mužka glava da mu dodaje vino i vodu. Ant. Kadčić 92. Mnogi bogoslovci uče, da smo se dužni pričestiti . . . koji krat za života. 141. Nego je zadovoļno da u rečenih stvarih ima koje sridńe znańe. 230. Nije dosti da štiješ koji naš upit i odgovor. 557.

f) u negativnoj rečenici, te je značeńe u koji *nalik na značeńe u* ikoji, ijedan *(u kojem primjeru može biti isto); ali ipak ima razlika da kad je* koji *ne poriče se onako odlučno kao kod* ikoji, ijedan. Ki bi ne imel konfecioni ali koga ploda. Korizm. 3b. Da ka veća zmutńa ne bude, ńeni divici svetoj glavu odsići. F. Glavinić, cvit. 29b. I gospodi od Markate ne skazuje sejene koje. J. Kavańin 54a. I premda toj skazovati ne mož' biti ka dobrota. 81b. Da ih ne bi ki vuk turski sgrabio sebi. 95a. Bdi obiju bistro oko, da ne bi umor ki nastupio. 317b. Sam on ne ima ke suprote. 539b. Budući Bog duh pričisti, ni po jedan način ne može ga koje naše ćućeńe dosegnut. J. Filipović 1, 166a. Zašto nam on ne ostavi koju stvar mrtvu. F. Lastrić, test. 103a. Ima se Bog slušati, ne radi koje plate. J. Matović 182. Nasloń se ćmiļe na bosiļe, svaka draga na svojega draga, a ja jadna nemam na kojega. Nar. pjes. vuk. 1, 268. — *u ovijem je primjerima* koji *kao supstantiv*: Ne žele se koja veće. J. Kavańin 22b. Da vas koji još uz ove svetkovine ne najde se opet u grobu od griha. F. Lastrić, test. 189b. Nemoj koji pušku izbaciti. Nar. pjes. vuk. 5, 101. Nemoj koji otklen udariti. Ogled. sr. 257. I ne bi paša prazno-

vana kao ova u Izraiļa u vremenu Samila od proroka, niti koji carova Izraiļevijeh praznova pashu kao što je praznova Josija. Đ. Daničić, 2dnevn. 35, 18. — *Amo pripadaju i primjeri u kojima ima prijedlog* bez. Sva razkošja, dari svači dobra nijesu bez ke zlijedi. J. Kavańin 88a. Tko bi prijat na oprošće brez kijeh djela od milošće? 341b.

g) *u pitańu*. Ali je ka s nama? Š. Menčetić 10. To li t' je ki zazor? Š. Menčetić — G. Držić 155. Jeda li satvorih proć tebi do danas naj mańi koji grijeh? N. Naļešković 2, 121. Jeli koji način da se s ńom govori? M. Držić 208. Jeli ka kńiga? 343. Ali si koji glas dobar mi donila? Đ. Baraković, vil. 67. Zvizdam na nebi jeli broja koga? jar. 39. Jeda pojuć ki gizdavi cvijetak ćemo proslaviti? I. Gundulić 71. Ter kroz oblas silnu tvoju ne možeš nam pomoć koju pri ovakoj dat potrebi? G. Palmotić 2, 79. Jeli i Kleofa koju dicu imao? A. Kanižlić, utoč. 181. Ko svijet vlada? samosilnik jeli koji? N. Marci 97. Gleda sestru, pogleda vojvode, neće l' koji junak progovorit. Nar. pjes. vuk. 2, 237. — *U ovijem je primjerima* koji *kao supstantiv:* Da nit' koji za što vaļa. V. Došen 201b. Jesi l' rada da ti koji (*brat ili dragi*) dođe? Nar. pjes. vuk. 1, 218. Zna li koja kakoga lijeka? 2, 52.

h) *u podložnoj rečenici u kojoj se kaže uvjet, vrijeme, slučaj itd. po kojemu biva ili može biti ono što se kaže u glavnoj. u podložnoj rečenici može biti:*

aa) *konjunkcija* ako. Ako ti se zgodi koje nasilyje. Mon. serb. 22. (1234—1240). Ako koji Dubrovčaninь kupi końa. 205. (1387). Ako bi umra koji sin udovici. Stat. poļ. ark. 5, 310. I ako pričuh u ke doba, da se o meni zlo govori, nenavidos, rijeh, i zloba sve uzroći ovo i tvori. I. Gundulić 225. Ako s bukom u ke doba zavije sjever ledeni se. 445. I ako rič ku najdeš. F. Glavinić, cvit. xx. Ako milosti ku iskru ćutite. I. T. Mrnavić, osm. 166. Ako mu žudi koje zlo veliko. S. Matijević 88. Ako bi nas ki nevirni pital. P. Radovčić, ist. 26. Ako dobro ko slijedimo. J. Kavańin 16b. Ako li su ki Zadrani na nenavis jos podani. 163a. Ako se udo ko okalilo. 380a. Ako jim mala koja dosada dođe, to se podnit ne može bez uvriđeńa Božjega. J. Filipović 1, 126b. Ako hoćeš ti krave držati i još od ńih ku hasnu imati. M. A. Reļković, sat. G5a. — Koji *je kao supstantiv*. Ako ki prime nikoga zgonika. Zak. vinod. 59. Bižeć na nižńi stan noć s crnimi koli, nošaše dońim san, ako su ki doli. M. Marulić 10. Ako bi ‚ki' upital, po ki način moglo je to biti. A. Vitaļić, ist. 282. Ako li se koje druge mašiš, nećeš izić ni iznijet glave, a kamo li izvesti đevojke. Nar. pjes. vuk. 2, 149.

bb) *konjunkcija* da. A da bih razdiļen po ki put s tobom bil, vazda bih rascviļen do smrti me hodil. Š. Menčetić 54. Da sam kojom srećom mogao otići u Bosnu. Vuk, rječn. predg. I.

cc) *adverab* (*ili konjunkcija*) kad. I kad ki mao pokoj ja želim prijati, celivam . . . D. Rańina 84ab. Ja se od tebe vik ne krijem, kad bolesti ćutim koje. G. Palmotić 2, 195. Kad te moli koja udovica jali druga koja sirotica. M. A. Reļković, sat. E6b. Kad je stisne slabos koja, na tle leže. N. Marci 81. — Koji *je kao supstantiv*. Kad koji vas ogladni, ili je žedan. J. Banovac, razg. 101. Kada bi se koji priko razloga nažderao, onda bi satiri u ńega prstom pokazali. M. A. Reļković, sat. A5b. Kad koji čašu pije. Vuk, nar. pjes. 1, 83. Kod Srba kad se koje razboli, slabo traže ļekara. živ. 298.

dd) *adverab* gdje (idêže). Idêže bistь manastyrь kojego svetago, sь usrьdьnimь hotênijemь vьsaku dovoļь isьpьlьnihь jemu. Mon. serb. 10. (1222—1228). De koji nice tu se i obice. Nar. posl. vuk. 75.

ee) *relativne zamjenice:* ko, što, koji, kolik *itd.* Tko je vjošt u koj mestriji. J. Kavańin 315b. Tko se prime dila koga osim svrhe. V. Došen 12a. — Što jest kojoj stvari vlastito. A. Kanižlić, kam. 721. — Koje su u nami i u ‚ki' dio po nami. I. Đorđić, ben. 98. — Koji *je kao supstantiv*. Komu za ‚kimь' što prêstoji, (t)omu kon drugoga dasmo i učinismo . . . Mon. serb. 297. (1420). Ka hoće, koliko ‚ki' se ponizi da se i uzvisi. F. Glavinić, cvit. 88a. Hodi, kraļu, da se darujemo, darujemo, i da s' oprostimo, što je koji učinio kvara. Nar. pjes. vuk. 2, 178.

i) *katkad* koji *može naznačiti dijelove (jednu ili više stvari, jedno čeļade ili više) iz kojijeh se sastoji množtvo.*

aa) alius — alius. *riječju* koji *naznačuju se dijelovi cijeloga množtva, o kojima se što osobito kaže tako da je kod jednoga drukčije nego kod drugoga, ali se daļe ne ističe, kakar je i kolik je svaki dio. u svijem je primjerima* koji *kao supstantiv, jer se razumije da se govori o čeļadi, ili kao kod a, c) bb).* Padahu svi poleg: ki na vrat, ki na bok. D. Baraković, vil. 351. Otle se diliše: ki simo, ki tamo. jar. 30. Vlečehu ga po zemļi, ki za noge a ki za kose. P. Bakšić 77. Turci tužni bižo, ki simo, ki tamo. Radojević 25. Zdrijebi nisu svi jednaci, dobar dopast svijem ne more, ki mlohavi, ki su jaci. J. Kavańin 73a. Ka izvrtna, ka polutna. 212b. Ki u Lubini, ki u Vetnici sjaše i pićnoj Dračevici. 231b. Ki gubicom vučjom prite, ki čeļustmi jasnim svite. 109a. Nijesu svi grisi smrtni jednaci, nego je koji veći, koji mańi. A. Bačić 216. Morete ga, koji više, koji mańe, slidíti. F. Lastrić, svet. 160b. Koliko ji zlazaše, onliko ji sunovratice na zemļu padaše, koji brez glave, koji brez ruku oli brez nogu. And. Kačić, razg. 105. I donesu posle svakojake: koja prelu, koja svile plave. M. A. Reļković, sat. C4b. Za svit uzmite divice: koja Katu, koja svetu Baru, koja Orku, koja svetu Klaru. C6a. Koji kapak, koji civ zamaže. G5a. Dajući komu talir, komu forint, komu marjas. sabr. 17. Koji s mačem, koji s štapom, utukoše bidnoga lupeža. Ant. Kadčić 550. Stadoše se dovijati, da ga nakite: koja konac, koja novac, nakitiše ga. Nar. pjes. vuk. 1, 450. Kako koji izasipa blago, taj se ńemu i zaklińe teško: ‚koji' bracem, a ‚koji' sestricom. 2, 76. Pak udari na triest junaka: prvi deset sabļom posekao, drugi deset końem pogazio, treći s' deset po gori razbeže, koje k gori, koje k vodi ladnoj. 2, 79. Pa se vale međ sobom kraļi, koji ļubom, koji vjernom slugom. Nar. pjes. vil. 1866. 613. Koji s koca, koji s konopca. Koji šakom, koji kapom, eto ti (ga) puna torba. Nar. posl. vuk. 143. Svaki čovjek — koji mańe, koji više — ima svoju nevoļu. Vuk, poslov. 175. Koju kuću ucijenili stojnu, koju majku ucvijelili bojnu, komu momku izuli opanke, i sjadili ńime nedohranke. Osvetn. 5, 53. On je svoju braću namjestio, kojega u Sisak, kojega u Karlovac, kojega u Seń, kojega na Rijeku. M. Pavlinović, rad. 182. — *Često se nom. sing. n.* koje *upotrebļava od prilike kao adverab, sa značeńem: djelomice, dijelom, ńešto itd.* Tako ti je i od drugih stvari, koje novih, koje i od starih. M. A. Reļković, sat. H6a. Pridikatur, koje od ńihova razgovora koje od oficirove hrke, ne mogaše sam svoju rič razumiti. sabr. 22. Moj drug, koje od puta, koje od pro-

saste noći nespavańa, krepko zaspi. D. Obradović, živ. 77. Sastavio je armadu od dvadeset hiļada ļudi, koje pešaka, koje końanika. A. Tomiković, živ. 190. Tako su se mlogi od tebe koje razsuli, koje razbigli. G. Peštalić 51. On se, i onako, koje od starosti, koje od rana slab budući, tako zabuni da nije svagda redom znao ni pevati. Vuk. nar. pjes. 1833. 4, 15. Koje lova radi, koje radi obrane. dan. 3, 174. Koje narod slobodeći, . . . koje postavļajući različne uredbe. 4. 12. I ovaj im se *(jezik)* koe od Hrvata, koe od svećenstva, jako kvari. M. Pavlinović, razg. 5. Goljeni mu od gvožđa, a stopala, koje od gvožđa, koje od zemļe. Đ. Daničić, dan. 2. 33. *amo pripada i ovaj primjer u kojemu ima jedan put* koje, *a o drugom se dijelu drukčije kaže:* Jer on skupi stotinu čeļadi, koje starih ali više mladih. M. A. Reļković, sat. E6b.

bb) *relativnijem adverbima* (kako, kud *itd.) ističe se da što se kaže u glavnoj rečenici biva na različne načine kod dijelova što su naznačeni uopće riječju* koji. — kako. Da ustavetь po crьkvahь zakonь kinovijskij kaloderomь vь monastyrehь, protivu kako jestь koji monastyrь. Zak. duš. pam. šaf. 32. Kako koje on iz zemļe ide, tako ńemu i listovi vride. J. S. Reļković 80. Kako vrata koja udaraše, na četiri pole odlijećeu. Nar. pjes. vuk. 2. 478. No kako koju godinu u napredak sve su se više pribli avali k narodnome jeziku. Vuk, pism. 90. Kako koja *(pjesma)* za kojom ide. nar. pjes. 1. vii. — koji (*kao supstantiv*). Hitro idu kako koji može. Nar. pjes. vuk. 2, 187. Kako koji Marka dolazaše, Marka zove, Marko ne govori. 2, 343. Kako koja znu. Vuk, nar. pjes. 1, 89. — kud *(u svijem primjerima* koji *kao supstantiv).* Od straha se kud koji razbigoše se. E. Pavić, ogl. 327. Rastjerala kud koje. Nar. pjes. vuk. 1, 520. Bjež'te, robļe, kuda koje znade. 2, 521. Potrči za djecom koja se razbjegnu kud koje. Vuk nar. pjes. 1, 496. — kamo. Pokle apoštoli svit sebi razdilihu, kamo ki ima pojti pripovidati. F. Glavinić, cvit. 116b.

cc) *s interogativnijem zamjenicama ili interogativnijem adverbima pita se o svakome dijelu u koliko se u čemu razlikuje od ostalijeh.* Odi, pobre, da se domisļamo, di je koji vitez poginuo. And. Kačić, razg. 325. — *Češće je* koji *kao supstantiv.* Ni vitezi, tko su koji, razabrat je mučno imenie, gdi sva u skupu vojska stoji taborima ograđena. I. Gundulić 136. Ne znas, koji od kog lipši bise. M. A. Reļković. sat. H3b. Ispitaću svakoga kako se je koji vladao. odr. 33. Šta bi koja najvolila. Nar. pjes. vuk. 1, 326. Da on sluša što koja govori. 1, 132. O čemu staše besjediti, kako koji dobar junak ere. 2. 184. A krasnija je pesma započeo od svi naši naši boļi i stariji, kako je koji dr o kraļevinu. 2. 216. Pa se vali trideset kapetana, što je koji robļa narobio. 2. 318—319.

k) gdjegdje se dodaje neke riječi s kojijeh koji *dobiva šire ili uže značenje.*

aa) *zamjenica* taj (koji taj) *daje značenje od prilike kao* mu drago (koji mu drago). Ako svedoci onde nisu i ima prišed ki taj. Zak. vinod. 9. Koji nije naučio koga toga zla običaja. F. Lastrić, test. 16a. Nadase se koje to utisene imati bari u srcu. 110a. Nevirnici imati će koji ti ogovor za oblaksati muke osudeńa svoga, al' kakav ćete vi ogovor imati, Krstjani, kakav? ned. 350. Za plakati s priožalošćenom majkom za ńe utiseńe i koji ti razgovor. svet. 27b. Dati koju ti pomoć. 170b. Za posvidočiti kojim tim načinom. A. Kanižlić, fran. 3. Nitko nije, koji u sebi koje to požeļeńe ne bi imao. 164. Za ukazat koju tu harnost. bogoļubn. iv. Svak trčaše za bit u kom u tom zboru. M. Kuhačević 124.

bb) *isto šire značeńe dobiva* koji *riječima* da bi. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka.* Općiti nemoj, čuj, s čeļadi da bi s kom. N. Dimitrović 8. Tko sebe ni svoj dom ne umije vladati, vladanje da bi koj' nejmaš mu podati. 19. Jer ću ńega vijek ļubiti bez sagrješe da bi koje. 24.

cc) *adverbom* malo (malo koji) *ograničuje se značeńe tako da je isto što* gotovo nijedan *ili posve* nijedan. Nenavidost da bi febra bila, malo ki je ne bi imal. F. Glavinić, cvit. 372b. Mnogi su se puno privarili iziskivajući ńezino bistvo, i malo je koji dokučio od ńe pravo reći. J. Banovac, razg. 96. Kad je malo koji je učio. M. A. Reļković, sat. B8b. Malo koji rad zdravja se krivi. J. S. Reļković 431.

l) *u Vukovu rječniku ima:* doći će koji dan, koji čas ‚gleich' ‚statim', *po čemu* koji dan, koji čas *znači: odmah, ončas; ali takovo nije svagda značeńe, nego se* koji *može i uz* dan *i* čas *kazati posve u indefinitnom smislu, kao što je u ovijem primjerima:* Ter bi mi koji dan ovi plač i tugu pastijeri u pjesan pripjeli u lugu. N. Naļešković 1, 180. Odredim da ki dan budem mu izreći svu moju ļuvezan. F. Lukarević 20. Ovdi ti ni vječni stan, imaš ga ki čas oć, bržek prije neg sij dan dostigne tamna noć. D. Zlatarić 101b.

m) koje *se stavļa pred interogativne zamjenice* i *adverbe, te se sastavļa s ńima u jednu riječ dajući im od prilike indefinitno značeńe kao* mu drago, gȍd, *vidi* kojegdje, kojekad, kojekakav, kojekako, kojeko, kojekud, kojesta.

c. *u relativnom značeńu* (qui, quae, quod). *stoji u ńekijem osobitijem podložnijem rečenicama kojima se ńešto kaže o kome ili o čemu što je u glavnoj rečenici, te veže podložnu s glavnom kao da je podložna atribut imenu (supstantivu, zamjenici itd.) što je u glavnoj. može se reći da* koji *u ovom značeńu zamjeńuje ličnu zamjenicu* (ja, ti, *naj češće* on) *u konjunkciju koja bi kazala u kakvoj je svezi podložna rečenica s glavnom, te da je* koji *od prilike što i* a on, jer on, ako on *itd. (vidi kod b)). s toga se razloga u praslavenskom jeziku upotrebļavala lična zamjenica trećega lica sa* že (iže, *od prilike* a on), *isporedi ńem.* der, *engl.* that, *ali se poslije u svijem slavenskijem jezicima, kao i u mnogijem drugijem, uzela interogativna zamjenica. ovome će biti uzrok što se u nepravom pitańu lako može pomiješati interogativno i relativno značeńe, n. p.:* Da ja poznam koga je vojvode *(klobuk).* Nar. pjes. vuk. 2. 302 *može se shvatiti kao:* Da ja poznam: koga je vojvode klobuk? *ili kao:* Da ja poznam vojvodu koga je klobuk. — *Mjesto* koji *narod upotrebļava još češće* što *(vidi):* Naj više se govori ‚što' mjesto ‚koji, koja, koje'. Vuk, gram. in. (gram. i pol. spis. 2, 61). ‚Što' mjesto ‚koji, koja, koje' . . . ne samo što se govori nego je mlogo ‚srpskije' od ‚koji, koja, koje'. gram. i pol. spis. 2, 110. *ali ovo ne znači da nije* koji *dobro i pravilno u ovom smislu, ta i sam Vuk upotrebļava vrlo često ovaj oblik, možebiti i češće nego* što.

a) *sintatičke osobine*

aa) koji *kao relativna zamjenica stoji u istom rodu i broju u kojemu je u glavnoj rečenici riječ (supstantiv, zamjenica itd.) s kojom je u svezi.* ***aaa)*** *ako je riječ u glavnoj rečenici zamjenica prvoga ili drugoga lica, i glagol uz* koji *stoji u istom licu.* Tako i od mene koji sam

kako jedno stablo. A. Vitaljić, ost. VII. Ja sam, ja sam, ki priklonih lir prebili. J. Kavańin 51ª. Vjeruj meni, ki sam kuša'. 88ª. — Ti li si koji priti imaš? N. Rańina 11ª. matth. 11, 3. Na goru visoku uzljezi ti, ki navještuješ Siona. 17ᵇ. isai. 40, 9. Ka si ti koja mi govoriš? F. Glavinić, cvit. 312ª. Jesi li ti koji imaš priti? Ant. Kadčić 99. Vala tebi, gospodine kralju, koji si mi i sada kazao! Nar. pjes. vuk. 2, 598. — Novolja naša, koji *(vidi kod ccc))* odvrgosmo . . . J. Matović XXVIIª. — I veliko zahvaljujemo vami koji ste se potrudili. Glasnik. II, 3, 92. (1708). Ova će se vami dati, ki budete dobivati. J. Kavańin 491ª. Sada vas pitam, jeda vas ima mlogo (da ne rečem ikoji) koji niste još od mladosti naučili koga toga zla običaja? F. Lastrić, ned. 248. — *naravno je da glagol stoji u drugom licu i ako je u glavnoj rečenici vokativ, što s ńim* koji *stoji u svezi.* O čovječe ki umrli na sem svijetu život traješ, otvor' oči na ove pjesni. J. Kavańin 1ª. Iš, kokote, balabane, koj' u kući spiš! Nar. pjes. vuk. 1, 193. — *lična se zamjenica može ne izreći u glavnoj rečenici, ali se razumije po glagolu.* Nek te sa mnom u zemlju ukopa, da mi ondi kosti razgovaraš, koja si mi srce veselila. Bos. prijat. 1, 35. — *može lična zamjenica u glavnoj rečenici biti i u enklitičkom obliku.* A neka da ti vidi tvoja ļubima družina, koji me si tvoga brata brez krivine zagubio! Nar. pjes. *u* P. Hektorović 19. Mili Bože, na svemu ti fala, koji si mi bio na pomoći! Nar. pjes. vuk. 2, 36. — *i u ovakijem primjerima glagol može stajati (i obično stoji) po smislu u gramatikalnom licu onoga s kojijem je u pravoj svezi, premda je u gramatikalnoj svezi sa zamjenicom trećega lica (ovdje* oni*).* Ja sam oni ki te pomogoh. Zborn. 100ᵇ. — ***bbb)*** *s kolektivnijem supstantivima* koji *stoji po pravilu u jednini (ali ipak sa svijem tijem glagol stoji u množini).* Djecu ka vapijahu. N. Rańina 44ª. matth. 21, 15. Potrči za djecom koja se razbjegnu. Vuk, nar. pjes. 1, 196. Od čeļadi koja nijesu odande rodom. 1, VI. — *ali često prema smislu i u množini, osobito kad su takovi kolektivni supstantivi (kao* djeca, braća, čeļad, gospoda *itd.) koji zamjeńuju množinu.* Dičica kršćena od kih reče Isus. F. Glavinić, cvit. 7ª. Dičica ki jošće nisu na lita stupili od razloga. 10ª. Od male dice koji ga još i ne poznaju. J. Banovac, razg. 171. Djecici od kojijeh govoraše. J. Matović 157. Djeci pak koji se ne služu s odićom. 175. Dječica koji su bez razuma. 160. Dječica koji jošt ne imaju razborstvo. 185. Dječica nijesu podobna, koji bi uzeli. 223. Ni dečicu ludu tvoju koji su te tatom zvali. Nar. pjes. vuk. 1, 94. — Gdje su i tȏka mila bratja s kima živib u ļubavi? J. Kavańin 83ᵇ. Bratju ki bez priše mudro srjećom skaču više. 120ᵇ. I ostaloj braći tvojoj koji su se potrudili. Nar. pjes. vuk. 1, 92. Imaš milu braću tvoju koji će te dočekati. 1, 93. — Od četiri vrste ima čeļadi koji primaju ovi s. sakramenat. J. Banovac, razg. 46. Kućna čeļad kojijeh vlada jedan domaćin. J. Matović 84. — Gospode franske, duhom ki ga slide. J. Kavańin 27ª. — Dvojica, koji bi bili primnogo razlučeni. J. Matović 305. — Družbu tuj pozdravi, koji me znaju. N. Naļešković 1, 301. Družini svojoj ki š ńime stahu. D. Rańina 27ᵇ. Mladić dođe međ onu družinu koji stahu veselo u neoskvrńenstvu. J. Banovac, razg. 61. — Zatim *(cesar)* obitel prida se dozvavši ńegovu, kih osamnadeste biše, . . . F. Glavinić, cvit. 276ª. — ***ccc)*** koji *stoji u svezi s adjektivom posesivnijem što je u glavnoj rečenici onako kao da mjesto adjektiva stoji genitiv. — u pisaca dosta često, kod naroda je rjeđe.* Viđ srca sva ļudska *(ļudi)* ki živuć dni traju, u sebi sva svoju slas i grkos imaju. D. Rańina 97ª. Ali mene većma smeta Milijenkova uspomena, komu je bila od djetota još Dubravka narečena. I. Gundulić 161. Padohu mu u pamet riči Isusove, ki veli: . . . F. Glavinić, cvit. 72ª. Ime Isusovo ki jost slavan u svetih svojih. 103ª. Ńegovo *(trpļeńje)* ki nad telom oblast ima. 390ª. Propade u goruću dubinu od ļubavi Bozje u komu sa svojom ļubavju ima se ujediniti. M. Radnić 413ᵇ. Vojstvom Dandulovim, Zadar petoč ki zauzda. J. Kavańin 211ª. I tako ovo mogućje Marijino izbodi od blagodarnosti Božije koji je veličanstvo svoje dobrote i milosrdja u ńezine ruke stavio. J. Banovac, razg. 11. Ovo je ono š čim mislim smesti brezobrastvo krstjansko koji s dili govoro: tko će mene od vas pokarati za grih? 141. Tilo Isukrstovo koji je početak i vrata sviju milosti. 221. Božanstva Isusova koji visi na križu. F. Lastrić, test. 275ᵇ. Il' Josuova *(dila)* koji ustavi sunce. test. ad. 13ª. Mučeništva Ivanova koga Isusove muke mučenikom učiniše. 40ᵇ. Pravda Božja od koga on bude uzvišen. J. Matović 59. Svjedožbom Gospodinovom koji govori. 72. Milost Božja koji dariva učenicima. 89. Ńihovo vjerno potvrdeńe, koji se zaklinaju. 347. Veličanstvo ńegovo koga mi spovijedamo da je Bog. 350. Nevoļu ļudsku koji oslijepjeni ne vidu. 475. Ja vam falim, blagodarim na vašemu lepom daru, koji Boga poznajete, koji mene darivate. Nar. pjes. vuk. 1, 148. Kano suze nevjestine u koje je hudo vojno. 1, 374. — ***ddd)*** *u ńekijem primjerima pisci nemaju obzira na gramatikalni rod ili broj riječi u glavnoj rečenici, te postavļaju* koji *u drugi rod ili broj prema smislu. — o rodu.* Zahvaļamo veličьstvu ti, koji se si nami popečalilь *(kako da je u glavnoj rečenici:* tebi*).* Spom. sr. 1, 30. (1400). A uzdah tako zlo me cvili, er ni' srca tač nemila, ki začuvši ma gorčila, neće sa mnom da plač dili *(kod* srce *misli se na čeļade).* D. Rańina 111ᵇ. Ne budite kao zvjerenja, ki razbora ne imaju. I. Gundulić 196. Od djeteta, koji nije krepak. 516. Ditešce koga okom od vire gledamo. F. Lastrić, test. 61ª. *mogao bi amo pripadati i ovaj primjer u kojemu* koj' *stoji mj.* koji: I da ć' isjeć srpske poglavice koj' su kavgu naj pre zametnuli. Nar. pjes. vuk. 4, 204. — *o broju.* Ter im su *(pjesnikom)* za slavu te muže savile po krunu, na glavu ke im su stavile. N. Naļešković 2, 318. — *posve je drugo u ovom primjeru u kojemu* stanak *se ne shvaća po svom značeńu nego kao riječ i oblik, te je zato sredńega roda.* Od ovoga je i ‚stanak' koje se i u Srbiji govori. Vuk, nar. pjes. 1, 261. — ***eee)*** *u ńekijem primjerima, ali samo s nepomńe, pisci upotrebļavaju* koji *u muškom rodu kad je riječ u glavnoj rečenici sredńega roda.* U 7 let ke pripovida u France. F. Glavinić, cvit. 260ª. Vnoga čińahu se čudesa na grobu tela ńegova, ke kad sliša Julianus Apostata. 299ª. Ostala vnoga ke bi dugo bilo pisati. 369ᵇ. Vrla mora ki gradove i kraļestva cijela ždere. I. Gundulić 363. A pod usnam' im se krije gorko srce, nalip ki je. J. Kavańin 35ª. Ako harni budu mjestu ki ih gori srjećno diže. 109ª. Tilom ki ćućenjem svojim ne vidi, što 'e Bog. 426ª. — ***fff)*** koji *stoji u množini, kad je u svezi s više riječi u glavnoj rečenici, od kojijeh svaka za sebe stoji u jednini. ako su ove različna roda,* koji *stoji u muškom rodu.* Posluh, ubož i čistoću, ki razgonu svaku zloću. J. Kavańin 169ᵇ. Za svaku zdravu-mariju po jedan cvit rožice, a za svaki očenaš po jedan ļiļan od zlata, od kojizi nači-

nivši anđeo krunu... F. Radman 59. — *ggg) (u rijetkijem primjerima)* koji *se slaže u rodu i broju sa svojijem predikatom, a ne s riječi u glavnoj rečenici.* Na dromadarih, ka su brza živina. F. Glavinić, cvit. 5^b Tako crikva po svem svitu ima mista nika ograjena, ke se takojer zovu crikve. 449^a. Posvećenju vina, koja je druga materija ovoga sakramenta. J. Matović 200.

***bb)** u jednom primjeru* XVIII *vijeka* koji *ne stoji u svom padežu (ovdje u nominativu) nego u padežu u kojemu bi trebalo da stoji riječ u glavnoj rečenici (u dativu).* Novo kraļstvo ki vazeše kojim ga *(onijem koji ga)* vladat ne umješe. J. Kavańin 286^b. — *Mislim da je ovo (što bi bilo kao atrakcija u grčkom jeziku) posve neobično, i da amo ne pripada ovaj primjer:* Pak ti ļubi koju tebe drago *(razumije se* ļubiti). Nar. pjes. vuk. 1, 323.

***cc)** u ńekoliko primjera jednoga pisca* XVII *vijeka ima:* naj prvu stvar ku učini, *kao rečenica kojom se pokazuje na ono što se daļe pripovijeda.* Ov, naj prvu stvar ku učini, biskupa svetoga preda se dozva. F. Glavinić, cvit. 37^b. Naj prvu stvar ku ucini pokle uskrsnu, ide mater najti svoju. 90^b. Naj prvu stvar ku učini, u crikvu ide se pokloniti. 199^a. Da tudije svi ukup naj prvu stvar ku učinihu, s procesijom zahvalit joj gori dojdohu. 142^a. — *Mislim da nije neobično, i da sam sam čuo kazati:* naj prvu stvar što je ucinio *na ovaj isti način. vaļa da bi trebalo:* naj prva *(je)* stvar koju *itd., pa da je (kao u izrečenoj atrakciji u grčkom jeziku) nominativ prešao u akuzativ; da je samo premještańe riječi (mj.* ku naj prvu stvar *ne vjerujem, a što ne bi moglo onda zamijeniti* ku.

***dd)** često s nepomńe krivo upotrebļavaju pisci gen. sing. i pl. mješte akuzativa.* ***aaa)** gen. sing. nalazi se po analogiji prema živijem stvarima i za nežive.* Dat ludim prudan sfit kega dat znadihu. Đ. Baraković, vil. 81. Navuk koga iz neba donesoh. F. Glavinić, cvit. 157^a. Što 'e grijeh smrtni koga slidiš? J. Kavańin 3^b. Kami koga razbit pak nije moći. 5^b. Od naroda koga slavskim on naziva. 114^b. Kom je dika u rječniku kog sastavi. 157^b. Nakovan gvozdoviti, cesti udarci koga biju. 181^b. Novi, Tvrdko koga sgradi. 202^b. Puk izabrani koga od robstva tvrda izbavi. 452^b. Spomenu se onda mladić nauka koga mu bijaše mater dala. J. Banovac, razg. 15. Ne bi oni odgovor od Isusa imali, koga imadoše. 71. Grih koga učini anđeo. F. Lastrić, test. 40^b. Obraz u koga zele anđeli gledati. 146^b. Zarad načina koga je slidio. A. Kanižlić, kam. 6. Slideći događaj koga je potribno spomenuti. 89. U gradu koga je obrao Gospodin. 529. Skupo mene nauk stoji za kog samo kruh posvoji*(h)*. V. Došen 212^a. *i u narodnoj pjesmi ugarskijeh Hrvata:* Lipo je cvitje tulipan kega ja nosim vsaki dan. Jačke. 3. — *nahodi se (što je gora pogreška) i za sredńi rod.* Suha zlata koga ļudi veoma žude. J. Kavańin 117^a. Vrhu pisma kog mu izrece. 133^a. S tuja mjesta koga krivdom zlom posjede. 258^b. Njesto mlika koga veliš da još imaš. 330^a. Prijateļstva koga od slo grem slijediti. 541^b. Ovako bi hotio, da vi budete temeļiti u vašemu obećańu koga ste učinili Bogu na svetoj ispovidi. J. Banovac, razg. 170. Kripost je žalostiti se od zla koga je čovik ucinio. 240. — ***bbb)** gen. pl. vaļa da se nahodi po analogiji prema* ih *(vidi* on), *i nalazi se ne samo za što živo, kao u ovijem primjerima:* S dvijemi služiteļem *(sic)* kojijeh malo posli odasla doma. B. Kašić, iń. 11. Srećni ti smo mi vrh svijeh ļudi, kojih sunce obtječe. I. Gundulić 36. Nad mrtvijeme kijeh stat sa mnom *(Plutonom)* grijeh osudi. 68. Sharan stražnik od živina kijeh željudom gora žiri. 218. I pisma u kijeh šte se imena od svijeh vitez ,kijeh' on plaća. 294. Broj końika kih Jordana poji rika. 329. Hercegov kih jesmo ostavili dilnike naše. F. Glavinić, cvit. XV. Krštene kojijeh drži za sinove pridrage. J. Matović XV^b. *nego i za što neživo:* Brodi valovite sińe vode s mnozijem plavim kijeh u svoju družbu vodi. I. Gundulić 7—8. Sramotni su raspi druzi kih prividim i gonetam. 176. Slatci *(limuni)* mornar kih priveda izpod vjetra. J. Kavańin 21^b. Razlogi kojijeh sveti oci u duļe jesu prikazali. J. Matović 14.

***ee)** po sebi je* koji *adjektiv, ali se u ovom smislu naj češće shvaća kao supstantiv, što se i po tome vidi da ga može zamijeniti* što. *ali se nerijetko shvaća i kao adjektiv i onda ima supstantiv kod sebe (vidi u primjerima kod b) i c)).*

***ff)** u jednoga pisca* XVIII *vijeka upotrebļava se* ki *isto kao* što *(relativno). mislim da se drugdje ne nalazi u našem jeziku, ako je to i obično u slovenskom.* Ov pakleni *(ogań)*, ki je pri ńemu *(što je pri ńemu, pri kojemu je)* lug studeni. J. Kavańin 398^a.

***gg)** katkad se supstantiv s kojijem je u svezi* koji, *prenosi iz glavne u podložnu rečenicu, te je kod ńega* koji *kao atribut, vidi kod b) i c).*

***hh)** može se u glavnoj rečenici isticati supstantiv ńekijem riječima kao* onaj, isti *itd., vidi kod b) i c).*

***ii)** kad se u glavnoj rečenici ne naznačuje daļe ono što se tumači podložnom, u glavnoj može stajati* onaj *ili* tako što, *a često se i ovo izostavļa, vidi b) i c).*

kk) koji *stoji obično na početku podložne rečenice (naravno za svojijem prijedlogom, ako ga ima), ali se (gotovo samo u pjesmi) nalazi i koja druga riječ pred ńim, n. p.:* Pamet, po sve dni kojome stojal sam slijep i spet. N. Dimitrović 25. Lice studeno, kako cvijet ružice ko bješe rumeno. N. Naļešković 1, 194. Ali ona slavna lica, višńa krepos kijeh *(vidi dd) bbb))* naresi. I. Gundulić 266. Dobra žitka dâ priliku svojem stadu, prati koga *(vidi dd) aaa))* put plandišća nebeskoga. J. Kavańin 90^a. Rakoc, sin se kog još kreće. 239^a. Pristal Gojšo i Gojislav, ista zemļa kih uzgoji. 246^b. Ženi nenahodnoj, ime koj je od jakosti. 386^a. Družtvo, srgbi ko 'e podložno. 412^a. Bolest, poļem od ke marva liže. J. S. Reļković 381.

***ll)** gdjegdje (dosta rijetko) stoji pred* koji *konjunkcija* a *ili* ja *da se ńekako boļe istakne podložna rečenica.* On je meni moje žarko sunce, a koje mi sunce nigda ne zahodi. Nar. pjes. vuk. 1, 406. Čuva tope Krńa i Zelenka, a kojijeh u svoj zemļi nije. 2, 542. Nema kmeta ni dobra junaka, ja koji će tome kmetovati. 2, 555.

***mm)** može biti slučaj da* koji *veže s glavnom rečenicom dvije ili više rečenica, od kojijeh je jedna dragoj podložna a u ńoj je* koji. *onda se ove rečenice među sobom vežu kao što je obično, samo što* koji *dođe na prvo mjesto.* Imamo nastojati, da i drugi s nama uskrsnu, a navlastito oni koji smo kadgod bili uzrok da umru u duši. J. Banovac, razg. 169. Pođi naj pri pomiri se s onim koji te uvridio. 55. Mi zovemo crkvu kuću u kojoj se Bogu posvetilišta i molitve od ńegovih pravovirnih prikazuju, ,koje' da imadu mnoge na svitu, virovat nije potribe, budući da se vide. J. Filipović 1, 178^a. I vridnoga ne ostavi, koji hoćeš da te slavi. V. Došen 30^b. — *Pošto u ovakijem konstrukcijama može često biti*

nejasan smisao, promjeňuje se konstrukcija i na ovaj način: Navrh toga brda imaju zidine od crkve za koju se pripovijeda da se zvala ‚Sveti Spas'. Vuk, nar. pjes. 1, 188. Jedna kuća za koju se govori da je na onom mjestu. 2, 211.

b) **koji** *stoji poslije riječi glavne rečenice s kojom je u svezi. — U ňekijem primjerima izostavļa se glagol u podložnoj rečenici jer se ima u misli po glavnoj, n. p.:* Da bi mene ne rodila majka, već kobila koja ata moga! Nar. pjes. vuk. 1, 474. Al' tako me ne rodila majka, već kobila koja bedeviju! 2, 387. *(ovako ima više puta u narodnijem pjesmama). još se češće izostavļa infinitiv uz glagole* moći, htjeti *itd., kako u ovijem primjerima:* Da ga slavimo svimi načini s kimi moremo. F. Glavinić, cvit. xvi. Pak ti ļubi koju tebe drago. 1, 323. — *Kako je kod a) ii) da, kad je* koji *u svezi s* onaj *(u glavnoj rečenici), može se ova riječ izostaviti. to obično biva kad bi* onaj *bilo u istom padežu u kojem je i* koji, *ali ňeki pisci idu daļe, te izostavļaju* onaj *i u drugijem slučajevima iako da je katkad teško i razumjeti smisao:* Ovo ti, gospoje, svezana šjem živa *(onoga)* koji misl da tvoje na silu uživa. N. Naļešković 2, 118. Jer se veće puta sgodi lijepoj jakno tebi i dobroj, da se sdruži *(s onijem)* u kom vas broj pakļenijeh se zala plodi. S. Bobaļević 206. Stan u Spljetu, stan u Hvaru i u Trogiru tolikoje jest *(onijeh)* ki Zadru jesu u haru. J. Kavaňin 156ᵃ. Ko'e li plate i poštenja davaš *(onima)* ‚koji' te vjerno služe? 218ᵇ. I milosti dijele svejno *(onima)* ki se utičn ńim snizejno. 318ᵃ. A ostavi *(one)* ki su bijedni. 382ᵇ. Ja vidim da vi u stvarma svitovńi' virujete *(onima)* koji boļe znadu. J. Banovac, razg. 131. Tri se stvari iziskuju u razumu *(onoga)* koji prima sakramenat krštena. 215. Da ima u puku krstjanskomu *(onijeh)* koji tako živu. F. Lastrić, test. 71ᵇ. Osvetu ište suprot *(onomu)* koji mu je zapriku na put stavio. test. ad. 102ᵇ.

aa) *podložna rečenica uopće potpuňuje smisao riječi s kojom je u svezi, tako da je ovaj značeńe više ili mańe potpuno.* ***aaa)*** *u glavnoj rečenici ono s čim je u svezi* koji, *supstantiv je što se ne ističe kojom osobitom riječi, a i* koji *stoji kao supstantiv.* Pečatь ka je pri kńizi. Mon. serb. 30. (1240). Prodah drugu moju zemļu koj se govori Prienica. Mon. croat. 59. (1436). Od vrimena v ko se je držan gdo ispovidati. Naručn. 69ᵇ. Mnostvo ko staše ondje. N. Rańina 87ᵇ. joann. 12, 29. Dare kimi te nadili vični Bog. P. Hektorović 56. Ime po kom prosu sime razlike milosti. 56. Rad slavnih kriposti kijeme te nadari višńi Bog. N. Naļešković 1, 313. Ļudi pred kimi bi to dokońano. Mon. croat. 259. (1556). Ni dvoja studenca, iz oči ka teku, sgasnut *(ne mogu)* plam, u komu prsi se me peku. D. Rańina 89ᵇ. Lemozinu, kome posli hrańaše mnoge ubogare. B. Kašić, iń. 38. Ime ko se naški tumači lisac. per. 209. Među mnoštvom ko bez broja oko ńega je od svudije. I. Gundulić 12. Svetih od kih rimska crikva čini spominak. F. Glavinić, cvit. i. Potop ki na ovi svit bi propušćen. xiii. Od dela hrabrenoga ko čińahu. xv. Mista od kih na kratko hoćemo progovoriti. 5ᵇ. Simbol apostolski koji naski zove se virovanje. I. T. Mrnavić, nauk. krst. 1702. 5. Riječi jezika slovinskoga kojijem se Dubrovčani i sva Dalmacija služi. R. Gamańić A1ᵃ. Ki je to pakal u ‚ki' zajde duša Gospodna! P. Radovčić, ist. 57. Plam kojega krstno vrilo vik nije moglo zagasiti. J. Kavańin 5ᵇ. Naše je sve zlo ko činimo. 16ᵇ. Svetilište ko t' činimo s drage voļe. 24ᵃ. S ogńem vjekovitim ki Bog djavlu spravio je. 71ᵃ. Drugoj kćeri koj dopade knez i vitez Kanajeti. 84ᵇ. Tu je mjesto srijedu pakla ko se zove ‚Małoboļe'. 161ᵃ. Molbe kojijema će Bogu ugoditi. I. Đorđić, salt. xvii. Nadahnuće ku nas nutka na dobro. I. P. Marki 50. Ļubav ku on nosi. 77. Vrata od kojiziju kļuča drugoga ne ima. F. Lastrić, test. 109ᵃ. Prijateļstvo koga prije nisu među sobom imali. 161ᵃ. List na kom se stvar imenovana nahodi. V. Došen iii. Sni ńegovi, u kojima vidase . . . A. Kačić, kor. 17. Ako dakle hoćeš dobro dilo učiniti, ko je Bogu milo. M. A. Reļković, sat. E6ᵇ. Niti kvake kōm se voće kuča. J. S. Reļković 312. Naukom koji prosvjetluje crkvu. J. Matović iv. Kano suze nevjestine u koje je hudo vojno. Nar. pjes. vuk. 1, 371. U riječi kojom obje bjahu. 1, 466. Po kazivańu ļudi među kojima se ovo pjeva. Vuk, nar. pjes. 1, 83. — ***bbb)*** *u glavnoj se rečenici ističe supstantiv dodajući mu koja zamjenicu ili adjektiv, n. p.* onaj. Učini Bog ono nebo ko se zove firmamentum. F. Glavinić, cvit. 2ᵇ. Ovo je oni ogań, koji koga takne čini se u ļubavi Božjoj goruć. J. Filipović 1, 170ᵇ. Kada onim putem gazi, kojim nitko ne prolazi. V. Došen 12ᵇ. Ono drvo kojim se skorup u stapu bije. Vuk, nar. pjes. 1, 31. — ovaj. Ovuj zlicu, kuj držaše, s kom se bise zaļubio, opet hoće da nastani. M. Pelegrinović 179. Osim ovi pomenuti lica kojije su pesme ili sve ili samo neke već naštampane. Vuk, nar. pjes. 1833. 4, 33. — taj. Taj bojazan ka te jada. I. Gundulić 34. Gdi su muke tej velike ke nam htiše dat tolike? P. Hektorović ?) 163. — isti. I uvijek si pak ostala u istom divstvu ke s' imala. I. Akvilini 135. Na misi čini se isto posvetilište, koje bi prikazano na križu. J. Matović 229. — onaj isti. Na zemļi onu istu pismu pjeva dilima, koju na nebesije sveti brez pristanka pjevaju glasom. F. Lastrić, test. 69ᵃ. — takovi. Takovijeh pjesama ima i više, koje nijesu spjevane za one događaje. Vuk, nar. pjes. 1, 3. — svaki. Vsaki mužь koji budetь pustilь ženu da ju vьzvrati vь domь svoj. Mon. serb. 14. (1222—1228). — ***ccc)*** *riječ je (zamjenica, broj itd.) u glavnoj rečenici takova da se ne zna upravo što naznačuje bez pomoći podložne rečenice. u ovakom slučaju riječ u glavnoj rečenici samo ističe da se o ńečemu govori što se u podložnoj naznačuje ili ovome što dodaje (n. p.* broj, mnoštvo *itd.), a često kad je u muškom rodu ima se u misli* čovjek. *takove riječi mogu biti:* on *(u starije doba, a i kasnije u čakavaca), obično o čovjeku.* Onzi koji jestь pozvanь. Zak. duš. pam. šaf. 36. Nima se hvaliti on ki dobro vrime uživa. F. Glavinić, cvit. xix. Ńem' suprotna, ki se u ńu jur zaļubi. J. Kavańin 273ᵃ. *u ovom primjeru o ńečemu neživome:* Grih ni, nego on koga z dobrom človik učini voļom. F. Glavinić, cvit. 412ᵇ. — onaj *(vrlo često). u muškom rodu o čovjeku.* Gdo su oni ki se imaju mazati? Naručn. 56ᵃ. Da odgovor damo onijemi koji poslaše nas. N. Rańina 14ᵇ. joann. 1, 22. *(Plami)* požeže onijeh kih najde poli peći. 18ᵃ. dan. 3, 50. To je oni koji Boga srći. Zborn. 5ᵃ. Oni koji Isukrsta na smrt jest osudio. 84ᵃ. Tko je oni, gospodine, ki ide prvi prida svime? I. Gundulić 136—437. Svijem onijem kojijem se ļubi u naš jezik dobro pisati. R. Gamańić A2ᵃ. Blago onom' ki se oziva. J. Kavańin 17ᵇ. Razmi onima ki ne daju ubozima. 12ᵃ. I onizijeh kojih ļubi tu pedepsa *(Bog).* 73ᵃ. I one bo pogajaju, ki od ńih mole i pitaju. 358ᵃ. Pođi naj pri pomiri se s onim koji veliš da te je uvridio. J. Banovac, razg. 55. Oni ļubi Boga svrhu svake

stvari, koji je pripravan, ne samo sva svoja dobra nego i život vlastiti izgubiti. F. Lastrić, ned. 107. Oni ki je probudio pravdu. A. d. Costa 2, 53. Onaj laže koji meni kaže. Nar. pjes. vuk. 2, 60. Reku u Crnoj Gori za onoga koji umre kod kuće. Vuk, poslov. 238. Više će se govoriti kako o pomagačima u skupljańu pjesama, tako i o onima koji su mi ih pomagali prepisivati. nar. pjes. 1, vii. Onome koji se ponosi. 1, 88. Za onoga koji je kakve druge vjere. 2, 64. A danas si k onom pribjegao, ki i tvoje cvijelio je stare. Osvetn. 3, 157. *u ženskom rodu, o ženskom čeļadetu.* Prokljet bil, ako drugu zames leh onu koj bude ov prsten pristal. Nar. prip. mikul. 23. — taj, *u oba primjera, u muškom rodu o čovjeku.* Taj ki dragu kćerku ti uze kraļicom je on učini. I. Gundulić 112. Često prisije tem ki oblo ije. (Z). Poslov. danič. — ńeki, *o čeļadetu.* Ovako pišu niki koji su sve zanate kušali. And. Kačić, razg. iii (*u jakińskom izdańu god.* 1780 *kojega nemam pri ruci*). — *broj, u primjerima samo o čeļadi.* Ja ne mogu svima biti ļuba nego jednom kog mi srce ļubi. Nar. pjes. vuk. 1, 311. Jedni kojiju misao nami istinitija vidi se, govore . . . I. Velikanović, uput. 1, 130. Reče nam da neće prije svrsit ikako naše tej nesreće, neg' se dva sdružiti budu, ka od begov izlaze na sviti. F. Lukarević 19. — svi, svaki, *u muškom rodu, o čeļadi.* I svi koji čuli bjehu začudili se jesu. N. Rańina 21^b. luc. 2, 18. Svi kojima je moguće. Vuk, nar. pjes. 2, 121. Svaki ki se potezi k rvańi. N. Rańina 33^b. paul. 1cor. 9, 25. — *u sredńem rodu, o stvarima (prema lat.* omnia). Sva koja u trudu plahu zasio je ńih roditeļ . . . J. Kavańin 56^a. I sva usudit, ka ne mogu dusam prudit. 376^a. Svaka koja uspitamo po molitvi da će nam dati. J. Banovac, razg. 16. *tako je i ovo.* Da mu i on svakolika pokloni, koja plijeni. J. Kavańin 283^a. — drugi, *u muškom rodu, o čeļadetu.* Jesu drugi kojizi malokad običaj imaju . . . J. Matović 263. *u sredńem rodu, o stvarima (prema lat.* alia). Za jutra ću t' druga riti, ka tribaju u ovoj javi. J. Kavańin 494^b. — *ddd) u glavnoj rečenici nema riječi s kojom bi* koji *bilo u svezi, nego se može imati u misli* onaj *kao kod ccc), i podložna rečenica postaje kao dio glavne i kao da zamjeńuje ime u kojem padežu (u svijem primjerima, osim dva, stoji kao subjekat). kad je* koji *u muškom rodu, svagda se misli na čeļade — u muškom rodu u nom. sing. može se i zamijeniti ne samo riječima* onaj koji *nego i jednom riječi* ko *(vidi* tko). Blažen jest koji se ne sablazni o meni. N. Rańina 14^a. matth. 11, 6. Blizu jest ki opravļa mene. 95^a. isai. 50, 8. Da ima čisto zlato pop bit i koji Bogu služi. J. Kavańin 139^a. Bogom Boga ne svjedoči ki ga zlati neg ki ga štuje. (Z). Poslov. danič. Toliko ti prijateļ ki t' ne pomaže, koliko neprijateļ ki t' ne odmaže. (Z). — *u muškom rodu, acc. sing. (ima se u misli: onoga koga).* Kad ja zaptih sve moje vojvode po svoj mojoj redom carevini, a ti ne mo'š koga si rodio? Nar. pjes. vuk. 2, 188. — *u muškom rodu, u množini.* Mali jesu ki obslužuju spasni nauk. J. Kavańin 764^a. — *u sredńem rodu u jednini. amo pripada ovaj primjer u kojemu* ko *ne stoji u svezi s* bilje, *kao što bi se moglo pomisliti, nego je smisao: ono što (ko) ga travi il' je . . . biļe itd.:* Ne vim, il' je vilovito niko bilje, ko ga travi, il' je bi rek tej naravi tve gledanje strilovito. A. Čubranović 159. — *u sredńem rodu u množini, o stvarima (prema lat.* quae). Dok pročati koja je on počinio. A. Kanižlić, kam. 13. — *Često u našem narodu, kad se ko odijeli od dvojice ili više ļudi s kojima se do onda razgovarao, te se s ńegova odlaska ne svrši govor, običaj je da onaj kaže:* ,Ne zaboravite na kojoj ste' *(i* ,na čem ste'); *n. p.:* Crkveńak pristupi k popu, pa mu reče: ,Gospodine! ne zaboravite na kojoj ste, moliću vas, kad svršite, zatvorićete crkvu'. Nar. prip. vrč. 65. *kod toga se može misliti* ,ona' *(t. j. riječ)* ,na kojoj ste', *ili* ,na kojoj ste riječi' *(u ovome zadńem slučaju pripadalo bi upravo pod a). — eee) radi veće jasnoće ili bez toga u pjesmi nalazi se gdjegdje i u podložnoj rečenici uz* koji *(što je tada adjektiv) riječ (supstantiv) iz glavne s kojom je* koji *u svezi, n. p.:* Donesi mi strelu tataranku, u kojoj je streli tataranki devet beli sokolovi pera. Nar. pjes. vuk. 2, 359.

bb) podložnom se rečenicom ograničuje smisao riječi s kojom je koji *u svezi, te se više ili mańe ističe da se ne govori o svakome onome što se može naznačiti onom riječi. i ovo je ńeko potpadańe, te se teško može razabrati za ńeke primjere, pripadaju li amo ili pod aa)* Dubrovčane kire hode po mojemu vladaniju. Mon. serb. 2. (1189). Inemь biskupijamь ke su dosle župe. da uzima protopopa dvorski polovinu biri popovьske. 13. (1222—1228). U župahь ke su podь oblastiju arhijepiskupije. 15. (1222—1228). Vьsi sveti ki su zde pisani. 29. (1240). Župļane ke je dalь kraļь Vladislavь mьne. 54. (1240—1272). Toga člověka koji je pisalь. Spom. sr. 1, 6. (1396). On ti bude kakono stablo ko se prisadi kon vode. Bernardin 38. jer. 17, 8. Pođite u grad ki je protivu vam. N. Rańina 88^b. matth. 21, 2. Ki one iste ke i on, vere jesmo. F. Glavinić, cvit. 304^b. Sve stvorenje ko se miče. J. Kavańin 7^b. A kamo li ne bi on čeļade izlicio, ko rado imade? M. A. Reļković, sat. $H8^b$. Drvo ko se tako ri[illegible]e. J. S. Reļković 52. Za to sela kim je takva zgoda . . . 293. U taj danak u koji s' [illegible]enaše. Nar. pjes. vuk. 1, 71. Blago, brate, onome junaku koga nije na daleku draga! Nar. pjes. vuk. 1, 141. Mene jeste bez krila mojega kako bratu koji brata nema. 2, 50. Ļudi u Krajini davali su . . . desetak na ono žito koje se [illegible]ańe. Vuk, rječn. predg. iii. Turska imena koja se ne sklańaju. nar. pjes. 1, viii. Onijem koncem kojijem [illegible]e što ujamči kad se šije. 1, 167.

cc) podložna rečenica ograničuje kao kod bb), ali se u ńoj ne kaže ńešto što jest ili je bilo, nego što bi moglo biti, ili što se želi da bude, ili što se zna da će biti. u podložnoj se rečenici dakle kaže da, aaa) nešto može biti, a upravo kao uvjet onome što se kaže u glavnoj. glagol je u prezentu perfektivnom (sa značenjem futura). Vasь človekь ki pride u našu zemļu. Mon. serb. 31. (1249). Ńegova vlastelina ki bude ńemu neveranь. 106—107. (1333 *u poznijem prijepisu).* Kalođerь koji sьvrьžetь ras[illegible]. Zak. dus. pam. šaf. 31. Već ću biti onoga junaka koj' naplovi na vodu Cetińu. Nar. pjes. vuk. 1, 570. *bbb) zna se da će ńešto biti, ali se to ujedno ističe kao uvjet (vrijeme) onome što se kaže u glavnoj rečenici. i tad glagol stoji u prezentu perfektivnom.* O jeseni koja prva dođe. Nar. pjes. vuk. 1, 299. U nedeļu koja prva dođe. 1, 354. — *ccc) govori se uopće o onome što će biti, ne kao o uvjetu. glagol stoji u futuru.* Blago dvoru u koji će doći! Nar. pjes. vuk. 1, 12. — *ddd) nešto može biti što se izriče glagolom* moći. Ovo je naj v[illegible] milost koju možemo od Boga prosit. L. V[illegible]rović 65. — *eee) osobito je ńešto u ova dva pr[illegible]mjera u kojima podložna rečenica kao da ne s[illegible] u gramatikalnoj svezi s glavnom, a u ńoj se [illegible]*

riče ńeki uvjet, te se u prvom primjeru misli ‚ako koja', u drugom ‚da' (ili ‚ako') ‚ki', ili još boļe: u prvom ‚ženi koja', a u drugom ‚da imaš koga ki' ili ‚da je ovdje ko ki'. Da i danas ondo ide (h)rana zarad čuda i zarad lijeka, koja žena ne ima mlijeka. Nar. pjes. vuk. 2, 124. Bi li ti drago, viteže, ki bi te sada od pogibeli oslobodil ove? F. Glavinić, cvit. 59b.

dd) u glavnoj rečenici uz riječ s kojom je koji *u svezi može biti i riječ kao* takav *itd., ili se može imati u misli, te* koji *dobiva značeńe od prilike kao* 1. da, I, A, 2, β. — *aaa) u glavnoj rečenici stoje riječi kao* takav, ovaki *itd., ili* onaj, taj *itd. što imaju isti smisao kao i one.* Kad izdade ovakog junaka koga danas u svijetu nema. Nar. pjes. vuk. 2, 114. — Jer slave tolike dostoji se od svudi, ke ne bi u vike izrokli svi ļudi. N. Dimitrović 68. — Niti se može naći koji grih tako težak, koga Bog po pokori ne oprasta. J. Banovac, razg. 244. Grijeh toliko velik i hud, koji se ne pomršnje sakramentom. J. Matović 240. — Žalosne boljezni na svitu nije te, s bremenom koju dni napokon ne skrate. I. Gundulić 26. Er nije u Poļskoj zemļi toga mjesta mala ni velika, ko vojevodu ne ima svoga. 410. — *amo bi mogli pripadati i ovi primjeri:* Ako si gdi oni, znat ki si dobra rad, zov' da Bog ukloni od tebe ļuven jad. Š. Menčetić 39. Nema onog koji tebe neće. Nar. pjes. vuk. 1, 635. — Tko je ki ne zna, da dobra smrt običajnijem providjenstvom slijedi dobar život? B. Zuzeri 3. — *bbb) u glavnoj rečenici nema onijeh riječi (takav itd.), ali kao da se imaju u misli.* Ne čudim se ja, Ļubavi, da nije mala, ni velika, koga u ovoj ti Dubravi ne učini ļubovnika. I. Gundulić 134—135. Vojska od Kozaka koj se oprijeti nije jaka ičija sila. 444. Nigdar nijedan š ńim ne govori, ki u napridak ne żeļaše govorenje poslušati ńegovo. F. Glavinić, cvit. 91b. Nijedne kriposti ne ostavi, koj se ne pridruži. 187a. Nij' nijednoga vijek stvorenja ko ne kaže Bogu harnos. J. Kavańin 18b. Koliko Krstjana ima, kojizim bi se moglo reći ono...! F. Lastrić, ned. 291. Tu ne biše mlada krajišnika koji turske ne odsiče glave. And. Kačić, razg. 256b. Al' imade i služkińa dosta ke ne paze ni mrsa ni posta. M. A. Reļković, sat. D5b. I prigrnu kolastu azdiju koje danas ni u kraļa nema. Nar. pjes. vuk. 2, 228. Koji zeta obraniše moga koga danas u daleko nema. 2, 287. Čuva tope Krńa i Zelenka, a kojijeh u svoj zemļi nije. 2, 542. Na poklon ti kolasta azdija koje danas u svijetu nije. 2, 552. Srce mu je baš koje je bilo. 2, 551. — *u podložnoj rečenici kaže se samo što može biti, ili prezentom perfektivnijem, ili futurom, ili kondicijonalom, ili glagolom* moći *(isporedi cc)).* Petь desetь lakъtь skrьlata kojere tebě ugodno bude. Mon. serb. 23. (1234—1240). Petь desetь lakъtь skrьlata čistoga i crьļenoga, kogare ty samь obļubiši. 23. — Nema kmeta ni dobra junaka, ja koji će tome kmetovati. Nar. pjes. vuk. 2, 555. — Jeli tko tuda već razuma takoga, ki bi mi umil reć štogodi od toga? P. Hektorović 16. Jošte nijesam ja vidila vilu koj bih zavidila. N. Naļešković 1, 206. Koji bi se Krstjanin toliko tvrda srca našao, koji se ne bi užgao... F. Lastrić, test. 329b. Otvori put, po komu bismo prišli. J. Matović 67. Ona ispovijed ima biti, koja bi takve nas prikazala, kakve nas istijeh poznajemo. 259. Od iļade ne može se naći koji bi me junak provario. Nar. pjes. vuk. 1, 605. Ne raniš li u sebi junaka koji bi me s bracom sastavio? 2, 78. A junaka sa sobom ne ima ni jednoga od roda svojega, koji bi mu bio u nevoļi. 2, 136. A u dubravi nije nikoga ki me ukazat može ńima. G. Palmotić 1, 130. Istina je, da je svako misto zadovoļno i podobno, u komu se možemo Bogu klańati. J. Banovac, razg. 77. Kakovi je taj vaš Bog koj' ne može raniti svoje sluge kod sebe? Nar. pjes. vuk. 1, 130. — *cc) amo pripadaju i ovakovi primjeri u kojima je u glavnoj rečenici ńeka osobina koja se tumači podložnom, ali se* koji *može zamijeniti ne samo riječcom* da *nego i* te, *kao što je u prva dva primjera.* L'jepi će ti rod roditi koj'jem ćeš se podičiti. Nar. pjes. vuk. 1, 150. Za te tražim gospodu devojku, i za mene dobra prijateļa koji će mi sjesti uz koļeno, sa kojim ću ladno piti vino. 2, 182. Al' je kako ludo i manito koje jošte za moj strah ne znade? 2, 396. — *u pisaca* XVIII *vijeka ima i* dostojan koji *što vaļa da je po latinskom jeziku, vidi* 1. dostojan, I, a, *a) bb) bbb).* Koliko smo nedostojni, kojijema se podaje ovi dar. J. Matović 221. — *ddd) može amo pripadati i ovaj primjer u kojemu* koji *zamjeńuje* da *u značeńu* 1. da, I, A, 2, *a*, a. Satvori... anđele koji bi služili Bogu. J. Matović 23.

ee) podložnom rečenicom ne ograničuje se riječ s kojom je koji *u svezi, nego joj se ńešto dodaje što kaže kakvu osobinu ili što je boļe tumači.* Jedno mališće ko je bilo pusto. Mon. croat. 63. (1444). Mir Božiji, koji natječe svaki razum, sabļudi srdca vaša. N. Rańina 14b. paul. phil. 4, 7. I ine ovce imam, ke nijesu od ovoga stada. 25b. joann. 10, 16. Njeki koji se zvaše Baraba, ki za krv bješe postavļen u tamnicu. 99a. marc. 15, 7. Nasrjed poļa ko bješe puono kosti. 119b. ezek. 37, 1. Otac moj ki jest na nebesijeh. 176b. matth. 16, 17. Pojti do onoga slavnoga grada (kojim se svi dičimo) Dubrovnika. P. Hektorović 53. A vrijeme se traje ko kratko imamo. N. Dimitrović 35. Tvoji sudi, kojime broja ni. 51. Bolesti, u kojzi dan i noć pribivam. N. Naļešković 1, 302. Djevojčice grčke izbrane, kijeh ljeposti suncem lete. I. Gundulić 17. Iz ogńenijeh strašnijeh jama u kijeh noć se vječna kaže. 65. Svaki jezik svoja slova ima, kojijem svoje riječi u pismu izrica. R. Gamańić 2b. Nenavidnik pakla isti ki prve otce čini jisti. J. Kavańin 24a. Plemenita naša dica, kim peleni jošter smrde. 174a. Mrtvo more ko se smrdno svejer čini. 377a. Kopļe snažna Akila, ko kad rańa i ozdravi. 525a. Od ovoga dara duha svetoga, koji je strah Božji, porađa se drugi koji je bogoļubstvo. J. Filipović 1, 173b. I ostale štokakve mahane ti mi najde, ke nisu malane. M. A. Reļković, sat. H1b. Izvedi tvoju ļubovcu koja je ļepša od mene. Nar. pjes. vuk. 1, 65. O bedrici sabļa dimiskija na kojoj su tri balčaka zlatna. 1, 373. On je meni moje žarko sunce, a koje mi sunce nigda ne zahodi. 1, 406. Lazi dala tananu košuļu za koju se s majkom zavadila. 2, 25. Za ńegova hrta Karamana koga voli nego dobra đoga. 2, 271. I daću ti moju kupu zlatnu koja bere devet litar vina. 2, 517. Ona nosi od zlata košuļu koja nije kroz prste predena. 2, 550. Kumim nebo, nad tobom koje je; zemļu kumim, pod tobom koja je. 2, 603. U Imoskome imaju dva jezerca od kojijeh se veće zove crļeno jezero. Vuk, nar. pjes. 1, 132. Kotor koji se talijanski zove ‚Cattaro'. 2, 569. Na Zejbeke namignuo bojne u kojijeh nema smilovańa. Osvetn. 3, 132. — *U ovom primjeru podložna rečenica tumači riječ* nerotkińa, *i to bez potrebe (pleonastički).* Dozovi mi nerotkińu koja ne rodi. Nar. pjes. vuk. 1, 512.

ff) podložnom se rečenicom ńešto daļe pripovijeda ili uopće kaže, te se ńom uprav za-

mjeńuje glavna rečenica privezana k prvoj konjunkcijama a, i, te *itd.* Pošaļe ńim spasiteļa i obraniteļa ki oslobodi svih. N. Rańina 17a. isai. 19, 20. Dokla dođe Gospodin koji prosvijetlit bude otajna tamnosti. 19b. paul. 1cor. 4, 5. Prigoda mi se po ovomu napokońem uskrsenju pojti do onoga slavnoga grada . . . Dubrovnika . . . . . U kom gradu meu stvari ine najdoh se vesel ne malo. P. Hektorović 53. Na velikoj Skandinaviji prvo stanje ukoreni svoje; ka Skandinavija jest široka tisuća i šesto miļ. F. Glavinić. cvit. xiv. Dojdohu od Sarmacije Europee ugospodarit se; ka Sarmacija uzdrži u sebi Poloniju... xiv. A budući da jedan i drugi kraj od početka do svrhe rečene rike *(Save)* od ovoga jest naseļen naroda, ako li ravno različitoj gospodi podložni, za to zovu se Savinci. Ko ime drugi narodi razbijajući, zovu ih Sklavoni ili Šćavoni. xvi. Bihu dva brata. ka za jedan pravdahu se ribńak. 373a. Tot na sebi vidi rane iz kojizih krv teciše. P. Knežević, živ. 12. Stije se od Marije Egipcijake, koja i ona bi napre grišnica. očita... F. Lastrić, ned. 80. Dokle vas zvijezda istočna ne dovede do spiłe Betlemske, u kojoj ležaše na malo slame djetešce božanstveno, kemu klańajući se s velikijem podniženstvom, prikazaste vaše darove. Đ. Bašić 192. Na 1329 fratri s. Frane dođoše u Bosnu, kojizim ban Stipan uzida manastir u Mileševu. And. Kačić. razg. 9. Te mi steri mekanu posteļu s koje ti se više dignut neću. Nar. pjes. vuk. 2, 565. Ale te doci sad na devet vuki za keh i večeru kuhan. Nar. prip. mikul. 19. Bješe neki carev čovjek kojega sin bolovaše u Kapernaumu. Vuk. jov. 4, 46. Utješiteļ Duh sveti kojega će otac poslati u ime moje. 14, 25. — *Amo pripada i ovo:* Veru prijahu Isusovu komu budi slava. F. Glavinić, cvit. 438a. — *I ovi primjeri pripadaju amo u kojima* koje *(u srednem rodu) pokazuje ne na ime ili uopće na samu jednu riječ što je u glavnoj rečenici nego na cijelu rečenicu.* Jednom *(Hera)* optuže caru ostali izmećari, da mu je poio smokve; za koje car prizove Hera i reče mu: „Hej Hero, vjero pa nevjero! . . .“ Nar. prip. vrč. 94. U mehani bijaše 12 Turaka, koji umole krčmaricu Maru da mu ne da vina dok ne sjaše s końa, koje on morade učiniti. Nar. prip. vil. 1867. 719. *u ovome primjeru* koje *pokazuje na* šedator, *ne kao na riječ nego kao na pojam* koje *znači što i* a to: Da je šedator bio, koje samo naj boļi dijaci bivaju . . . S. Tekeļija. letop. 119, 13.

gg) podložna rečenica pokazuje uzrok onome što je u glavnoj, te se koji *može zamijeniti ili konjunkcijom* jer *ili riječima* kaonoti koji. Na ńega malu hva! ki t' u čem zabavi. D. Baraković, vil. 15. Ah, koliko more vrijeme ke s godištim sve privraća! I. Gundulić 367. Ja ne mogu neg bogovom hvalu dati, ki mi srećn čine imati. G. Palmotić 2, 471. Ukaži mi lice tvoje ke *(štamparskom griješkom* ki*)* je zdravļe duše moje. I. Akvilini 293. Bez razumne tve pomoći koj su skrovna sva odkrita. J. Kavańin 391a. Slidit priliku Isukrstovu, koji je za svoje uvrijiteļe otca molio. J. Banovac, razg. 53. No zafali višńem Bogu koji ti je ud'jelio mlada rabra gospodara. Nar. pjes. vuk. 1, 6. Već je meni s moje majke zima, koja me je za nedraga dala. 1, 221. Ja ne smijem od Jovana tvoga koji zgubi sedamdeset divah. 2, 29. No nefala mojoj staroj majci koja svoje iskobi dijete! 2, 36. No ja tražim silna Vlah-Aliju koji mi je dvore rasturio, koji mi je ļubu zarobio. 2, 276. — *Često uz* koji *stoji i* kakono *ili* kako. Nu ļubav opaka, ajme, ka ulazi potiho, da paka većma se razjazi, kakono ka mire ne ima ni stida . . . H. Lucić 202. Da tko ne zna svoga roditeļa, ni rodjaka, cara uzdrži, kako s koga sebi dobra spozna svaka. I. Gundulić 573. Evo bi rečeno: ‚U boļjesti porađati ćeš sinove', a Marija bi oslobođena od ovoga zakona, kako koja, budući zahrańena cjelovitost čistoće djevičanske, porodi Jesusa sina Božjega bez ikakve boļjesti. J. Matović 40. On *(Jesus)* kako čovjek uzajde na nebo s tijelom i dušom; jere kako Bog jest, ne bi od ńega igda daleko, kako koji svaka mjesta napuńa svojijem božanstvom. 63. Naj prvo se u svemu imaju ođagnati poluvjerci, zadjeli, nevjernici od ovoga djelovańa *(kumorańa)*, kako koji jesu vazda u onoj misli i nastojańu, da bi činili potamńeti s lažima istinu vjere. 156.

hh) u podložnoj se rečenici izriče nešto radi čega ono što je u glavnoj kazano ne bi trebalo ili nije pravo da bude. često se koji *može zamijeniti riječju* premda *ili sličnom.* I ovo, Lizabeta rodica tvoja, i ona je primila sina u starost svoju: i ovo mjesec jest šesti ńoj ka se zove neplodna. N. Rańina 16a. luc. 1, 36. Platu vijek Ļubav ne prosi u srebru i zlatu, ko vas svijet zanosi. N. Naļešković 1, 326. Kamenju se gluhom molim na daleće, ke ne vidim. I. Gundulić 352. Papa čini ga opeta, ki jur tri dni hoda daleko biše, u Rim povratiti. F. Glavinić, cvit. 73. I koń se ukine, ki na četiri noge ide. (D). I od stvari ka smrdi dobit mirise, reče skup. (D). Poslov. danic. Da duša plemenita ńemu služi, ki 'e kal vrli. J. Kavańin 61a. Ima Krstjana kojizijn molitve samo su u usti. F. Lastrić, svet. 10b. Što učińe veļe jade mladoj tvojoj kukavici kojojzi si vjeru dao? Nar. pjes. vuk. 1, 91. Bi l' ovakog brata istetio, koji nas je krasno dočekao? 2, 240. Što mi' ne dade za lepoga Jovu koj' me prosi tri godine dana? Nar. pjes. vil. 1866. 385.

c) koji *stoji prije riječi s kojom je u svezi.*

aa) podložna rečenica u kojoj je koji *stoji ispred glavne rečenice, te je u ovoj riječ (ili izrečena ili se ima u mislı) s kojom je* koji *u svezi (koja se shvaća kao supstantiv). takova riječ može biti. aaa) supstantiv.* A to, da tuj, ne pazeći sipat pinez od svudjere, ki uzmore skup naj veći od junaka izabere *(pošto riječi* da tuj *stoje prije podložne rečenice, može se ovo shvatiti kao da je umetnuta u glavnu).* I. Gundulić 291. Koji ima te toliko dade, taj se junak može oženiti. Nar. pjes. vuk. 2, 118. — *amo pripadaju i ova dva primjera, ali u ńima ima nešto osobito.* Koja je tu moja, javi se devojko, izmeđ' devojaka. *(*koja *je u svezi s* devojko, *ali cijela rečenica* koja je tu moja *može se shvatiti kao vokativ)* Nar. pjes. vuk. 1, 110. Koji prvi na mustuluk dođe, ńima hate nesedlane daje; koji drugi na mustuluk dođe, ńima spenzu nebrojenu daje; koji treći na mustuluk dođe, ńima čohu nekrojenu daje. *(*koji *je u svezi s* ńima, *premda je* koji *u jednini, kao da u podložnoj stoji* svaki koji*)*. 2, 37. — *bbb) zamjenica* on. Kih krvju odkupi tvojom, pomiluj ih, Gospodine. F. Glavinić, cvit. i. Ki sagriši proti duhu s., ne prosti mu se. 13—14. Kojizijn odpustite grihe odpustaju se ńima, a kojizijn uzdržite uzdržani su. F. Lastrić, ned. 15. Koga ļubi Gospodin, pedepše ga. J. Matović 456. Ona vije tri vijenca: koji v'je sama sebe, zlatom mi ga zavijaše. Nar. pjes. vuk. 1, 8. Đevojke su ružu brale, v'jence viju, kite vezu, jedna šaļe bratu svome, druga šaļe đeverima, treća sprema dragu svome: koja posla bratu svome, brat joj žuti kavad posla; koja

posla deverima, deveri ńoj zlaćen prsten; koja posla dragu svome, dragi ńojzi drobni biser. 1, 233—234. Ki nima dola, Bog mu ga da. na Rijeci. F. Pilepić. — *ccc) zamjenice* onaj, taj, takav *itd.* Koja su gor na nebesi, ona okušajte. F. Lastrić, test. 208b. Koji se ne bi pobļuvao, onaj ne bi ugodio satirom. M. A. Reļković, sat. A5b. Koji ļubi ne za to što je ļubļen niti za to da bude ļubļen, oni je pravi i istiniti ļubiteļ. A. Tomiković, gov. 68. Ja sam bio s trima djevojkama: jedna mi je tanka i visoka, druga mi je b'jela i rumena, treća mi je crn'oka djevojka: koja mi je tanka i visoka, za onom me boli glava, majko; koja mi je b'jela i rumena, za onom me srce boli, majko; koja mi je crn'oka djevojka, za onom ću, majko, umrijeti. Nar. pjes. vuk. 1, 239. Sad će sluge iz doma mi doći, u kog bude po naj više cv'jeća, onoga ću tebi pokloniti. 1, 399. Tri putnika putem putovaše, putujući sretoše devojku, stadoše je darom darivati: jedan dade struk sitna bosiļka, drugi dade zelenu jabuku, treći dade zlatan prsten s ruke. koji dade struk sitna bosiļka, onaj veli: ‚Moja je devojka'; koji dade zelenu jabuku, onaj veli: ‚Moja je devojka'; koji dade zlatan prsten s ruke, onaj veli: ‚Ajdemo sudiji'. 1, 421—422. Nisam kadar ni devojke naći: koju oću, onu mi ne dadu; koju neću, onu mi nameću. 1, 630. Kome Bog onom i svi sveci (pomažu, daju). Nar. posl. vuk. 146. *(može biti da amo ide i ovaj primjer u kojemu se ima u misli riječ, ali se ne zna jeli joj mjesto uz* koja *ili uz* ona: Koja se *(riječ)* ne reče ona se neće ni čuti. Nar. posl. vuk. 140). — Da ki se ponizi, ta se uzviši. F. Glavinić, cvit. 159a. Koji more taj rano ustane. M. A. Reļković, sat. F1b. Kad na vodu, tri devojke: jedna skoči, końa prima; druga skoči vode davat; treća sjedi, usjela se! koja skoči końa primat, tu ja uzeh sam za sebe; koja skoči vode davat, tu ja uzeh baš za brata; koja sjedi, usjela se! Nar. pjes. vuk. 1, 305—306. Komu se više da, od togaj se više i pita. Nar. posl. vuk. 148. — Koji ļubi jerbo je ļubļen, takvi je zafalan. A. Tomiković, gov. 68. — Koji u korabļu s Noem ne uniđoše, svekolike voda potopi. J. Filipović 1, 193b.

bb) podložna rečenica stoji ispred glavne kao u aa), ali sam supstantiv s kojijem je u svezi koji, *stoji u podložnoj rečenici a uza ń* koji *kao adjektiv. aaa) u glavnoj rečenici ima zamjenica (isporedi aa), bbb) i ccc) u svezi s* koji. Ku mi Ļubav dava sreću, iz ruka je pustit neću. G. Palmotić 2, 18. Kojom mirom tko svomu iskrńemu uzajmi, onom istom hoće mu se i vratit. M. A. Reļković, sat. B1a. Koja bi ih vila zavadila, dati ću joj stotinu cekinah. Nar. pjes. vuk. 2, 49. Koje mlade s tobom dovedene, svaka nosi čedo u naručju. 1, 616. Tri je care sovre postavio: ... koja sovra od suvoga zlata, za ńom sjedi dvanaest vladika; koja sovra od srebra čistoga, za ńom sjedi trista kaluđera; koja sovra drva šimširova, za ńom sjedi trista đece đaka. 2, 89. Kog junaka u životu nađe, umiva ga ladanom vodicom. 2, 315. Koju muku najvoliš mučiti, onom ću ti dušu izvaditi. 2, 321. Koja voćka sama pada, ne vaļa je mlatiti. Nar. posl. vuk. 139. Koja ruka može posjeći, vaļa je cjelivati. 140. Koji svetac ne pomaže, ne vaļa mu se moliti. 143. Koji čovek zna pedeset različni pjesama, ńemu je lasno novu pjesmu spjevati. Vuk, nar. pjes. (1824). 1, 20. Kod kojijeh riječi stoji da se govore u Barańi, one mi je dao g. Adam Dragosavļević. rječn. predg. II. Koja nsta rekla, ona i odrekla. nar. pjes. 1, 398. Koji Srbi govore ‚dijete', oni u ovakijem događajima volo kazati ‚dite' nego ‚dete'. 2, 251. — *bbb) u glavnoj rečenici ima opet isti supstantiv što je u podložnoj čim se jače ističe sveza.* U kojej se župê što ispakosti, tazi župa da da krivьco. Mon. serb. 16. (1195—1228). Koja kita prv'jenčeva, ta je kita svilom vita. Nar. pjes. vuk. 1, 19. Koja gora od bili-biļura, u ‚tu goru' snijeg do koļena; koja li je od mavi-piruza, tu se tići jalkunići legu; koja li je od crkli-merǵana, tudar paša Mirko vojevoda. 1, 337—338. Koju bih ti riječ besjedio, ti mi riječ poslušati nećeš. 2, 539. U koji je danak isprosio, u onaj se danak razboleo. 2, 637. — *ccc) u glavnoj rečenici nije izrečena riječ što je u svezi s* koji: *naj češće to biva kad se rečenica u kojoj je* koji *može shvatiti kao subjekat glavne, te je obično i* koji *u nominativu.* Koja sela sêno imaju da ga takozi i kose. Deč. hris. 61. Koje mlado prođe, nek se ružom kiti; koje l' staro prođe, neka žeđu gasi. Nar. pjes. vuk. 1, 393. Koja kokoš mnogo kakoće malo jaja nosi. Nar. posl. vuk. 140. Koje oči za svijetom plaču, brzo isplaču. 141. *ali* koji *može biti i u drugom padežu kao ovdje:* Kom domaćinu poļovica čeļadi ne moli Boga za smrt, a polovica za život, nije dobar domaćin. Nar. posl. vuk. 146. — *rjeđe se izostavļena riječ misli kao da nije subjekat.* Koja sutь oba človêka jedne crьkve, da sudetь prêdь svojeju crьkviju. Zak. duš. pam. šaf. 32. — *u ovom se primjeru riječ što je u svezi s* koji *shvaća kao subjekat ne prave glavne rečenice* (poviču) *nego druge što za ńom dolazi:* Koje pseto hoće da ubiju, poviču: bijesno je. Nar. posl. vuk. 142. — *u ńekijem je slučajevima slaba ili nikakva sveza među dvije rečenice, n. p. u:* Kojoj ovci svoje runo smeta, onde nije ni ovce ni runa. Nar. posl. vuk. 143, *gdje* onde *može značiti: u ńoj (u ovci); ali u:* Koji domaćin ne misli u veče šta u jutru vaļa raditi, tu niti je kuće ni domaćina. 142, tu *ne pokazuje samo na domaćina nego i na kuću.*

cc) gdjegdje stoji sam supstantiv uz koji *kao kod bb), ali nije potrebno da podložna rečenica stoji prije glavne. to je dosta često u ovakovijem primjerima* (koji čas = u čas u koji): Ke znam da suzice za radost proliše niz rumeno lice, ki čas te vidiše. H. Lucić 276. Koji ‚ki čas' vidit bude, da ga obļubi tvoja lipost, svu će stavit moć i kripost ... M. Pelegrinović 171. — *Rijetko je u ovakovijem slučajevima* (ke sjeme = sjeme koje): Ne plodila *(zemļo)*, ke sjeme u te bude pasti. I. Gundulić 89.

d) može se ne izreći ni u glavnoj ni u podložnoj rečenici riječ što je u svezi sa koji, *te se značeńe ove riječi zna po smislu, n. p. po onome što je prije kazano, ili se još češće ima u misli čeļade. podložna rečenica stoji prije glavne, a naj češće kao subjekat prema glavnoj. značeńe je uopće* onaj koji. Ka je od Boga, slada od meda. (D). Poslov. danič. Koji ne viruje, neka miruje, dok pročati. A. Kanižlić, kam. 13. Koji veli da sam od zla roda ne imao od srca poroda! Nar. pjes. vuk. 1, 38. O junaci! koji ļube nema neka kupi sebi vjernu ļubu. 1, 548. Koja je tu Roksanda devojka, nek savije skute i rukave. 2, 150—151. Koji ima sina al sinovca, da ga šaļe caru za soldata. Nar. pjes. istr. 1, 10. Koja se ne nada, ona se i ne uda. Nar. posl. vuk. 140. Koji koga begeniše, s onim i jegleniše. 142. Koji mnogo prijeti, slabo osvećuje. 143. — *U ovom primjeru stoji podložna rečenica kao objekat:* Kojerê ti našь pouzdani sluga ima ti govoriti vašoj milosti, da mu vaša milost vêrujete. Mon. serb. 555. (1537).

e) gdjegdje se nalazi riječ s kojom je

koji *u svezi i prije i poslije, dakle dva puta: prvi se put uprav kaže što je značeńe, a drugi se ističe opet u glavnoj rečenici zamjenicom.* A mornar ki je lin, on kruha gladuje. D. Baraković, vil. 65. Mjerom kom prodaješ vaļa tom da i kupuješ. (Z). Poslov. danič. Ti koja si dugokosa mlada, tebe ć' uzet za vjernu ļubovcu. Nar. pjes. vuk. 1, 338.

f) u ovom primjeru koju *(što znači ,naranču' kako se vidi po onome što je prije kazano) nije u svezi ni s jednom osobitom riječi u glavnoj rečenici koja i ovdje stoji poslije podložne, nego s jedne strane ističe red kojijem su se prije brojile naranče* (jedna, druga, treća) *tako da prvo* koju *odgovara ,jednoj', drugo ,drugoj', treće ,trećoj'; s druge strane kaže prigodu onoga što se za svaki slučaj pripovijeda u glavnoj (od prilike kao da stoji:* zato što prvu posla duždu *itd.).* Rodile joj tri naranče žute: jednu posla duždu mletačkome, drugu šaļe caru čestitome, treću posla u Prilipu Marku. Koju posla duždu mletačkome, a ńoj dužde odašiļe dare; koju posla caru u Stambolu, care ńojzi ogledalo sjajno; koju posla u Prilipu Marku, Marko ńojzi końa i junaka. Nar. pjes. vuk. 1, 624.

g) vidi kom.

KOJIĆ-BARA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Šļivar u Kojić-bari. Sr. nov. 1873. 999.

KOJIČIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme (a i u narodnijem pjesmama koje mogu biti starije).* Da je bio Kojičić-Ivane ... Da ubije Koičić-Ivana ... Nar. pjes. vuk. 3, 539. Ona reče Kojičiću Vuku. Pjev. crn. 23ª. Ogled. sr. 55. Kmetovi Jovan Kojičić i Đukan Kojičić. Glasnik. II, 1, 203. (1808).

KOJIČKI, *adj. prezime. — U naše vrijeme.* Andrija Kojički. D. Avramović 278.

KȌJIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Došo sudu Mojsilo Kojić iz Rićaka. Glasnik. II, 1, 171. (1808). Lazar Kojić. Rat. 113.

KOJIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 168. — *Pomińe se i u narodnoj pjesmi.* Dovedoše u selo Koiće. Nar. pjes. vuk. 1, 360.

1. KȌJÎGOD, *pron.* aliquis, quispiam, *riječcom* god *dobiva* koji *neodredeno značeńe, te se ograničuje na nekoliko ili malo čeļadi ili stvari ili gdjegdje samo na jedno. — drugo je* 2. kòjî gȍd, *vidi* 3. god. — *Mješte* god *mogu biti i drugi oblici:* godě, godȅr, god *itd. (vidi kod* 3. god). — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļina:* koji god, vidi kogod *(i* ko god): kojigod od dvojice ,aliquis ex duobus'; *u Belinu* (kojigod ,alcun particolare' ,unus aliquis' 60ª; ,qualche' ,aliquis' 598ᵇ; kigodi ,qualch' uno, alcuno, e qualche' ,aliquis' 598ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (kigod, kojigod ,quispiam, unus aliquis, nonnemo, aliquispiam'), *u Stulićevu* (kigod ,aliquis'; kojigod, kojigodi, kojigodir ,alius, aliquis alius'). Ako ne uzbude stvar koja bi kńiževne uši kojomgodi vridnosti pasla. M. Držić 3. Ta je kagodi zlica i pustoš. 321. Ti sada, Vlade, reci od tvojih kojugodi *(pisam).* P. Zoranić 12. I u srebra je kagod svitlost svitla u počel i pristala. M. Pelegrinović 180. Smrtni je grijeh žudjeti komugodijer kojegodi zlo. A. Gučetić, roz. jez. 44. Da biše Ińacijo kojigod ludi skitac. B. Kašić, iń. 31. Molimo toga ki sve vlada, da ako bi srgbe toj ńegove zlamenje, bude imat na puk svoj kegodi smiļeńje. I. Gundulić 81. Od mladijeh, kih ustrili slavna lipos ńe velika, kigodi joj tu omili. 380. Kada padu u kigod grih smrtni. P. Radovčić, nač. 35. Nitkor ju ni zatajal da ni istinita, nego kigod človik prespametan. ist. 11—12. Ako ne bi imao kojegodir ufańe. P. Posilović, cvijet. 23. Mogu biti kojigodir put brez griha. 41. Služiti kojigodir sakramenat. M. Bijanković 27. Koji imaju kigod red sveti. 87. Da se ne bi kojagodi na Kosovu dogodila. Nar. pjes. mikl. 1, 20. Ako bi se kojagod na Kosovu dogodila. 21. Po kriposti od kegagod posvetilišća. A. Vitaļić, ist. 16. Koji su te uvridili po kojigod način. L. Terzić 62. Tko ńih ne zna, u ńemu je kagod zlobna zaviština. J. Kavańin 112ª. Nije čudo, da divjači kigod plemen. 205ᵇ. Ako ti još ostaje kogod vrijeme. 437ª. Daj, da t' kigod zdrak otvorim, ako i mlohav. 530ª. Koji premako su bili naučili kojigod jezik. F. Lastrić, test. 16ᵇ. Čudiće se kojigod morebiti, kako ... 67ᵇ. Ova kńiga jest od kogagodi lažca složena za omrazit Focija. A. Kanižlić, kam. 8. Episkop kojegodi crkve. 14. A kad s kojegodi strane pomańkańe bivat stane. V. Došen 190ᵇ. Više *(se)* puta i kojigod plomić u ģeme uzmisa. M. A. Reļković, sat. A7ᵇ. Ako od ńih kojegod posrne, i onaj se drugi kraj privrne. G1ª. Ako se posli zaručeńa dogada kojagodi stvar. Ant. Kadčić 104. Ne po djelu kojegagod umrloga čovjeka, dali po kreposti ... J. Matović 30. Koji spovijedaju kojigod zanat. 91. Ako su kojigod koji bi rekli ... 163. Neka bi se uzdržali od smiješańa ženskoga za kojigod dan. 221. Biskup kada redi kojegagod redovnikom. 297. Samo da bi od ondi izašao kojigod spasovni plod. 521. Đurovetaju svud tražeći i proseći od slabijeh i taštijeh ļudi kojugod utjehu. I. M. Mattei 25. Da bi kojigod nas došao u takvo misto, gdi bi svi oni ļudi romi bili ... B. Leaković, gov. 255. Uzbojah se ... da pod hitrom riječi ne bi kagod varka sakrila se. P. Sorkočević 586ᵇ. Oni počeli sić, žurit se, ki će prvo, još ni komugod ni red došal, da leh jedno stablo posiče, tuliko jih je bilo! Nar. prip. mikul. 55. Promisli da se na kojigod način utvrdi. Pravdonoša. 1852. 3. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka uz* kojigod *ima i* jedan. Ako bi jedno kojegod udo bilo bolestno ... J. Matović 96. Da se kršteńe može učiniti s kojijemgod jednijem od ove *(sic)* tri načina. 149. Neboska milost veće pristupa k jednomu komugod, nego k drugomu. 170.

2. KȎJÎ GȎD, *pron.* quicumque, quisquis; gȍd *daje neograničeno značeńe tako da* koji god *znači: svaki koji ili koji mu drago. — razlikuje se od* 1. kojigod *ne samo akcentom nego i tijem što* god *može biti odijeļeno od* koji *(isporedi* 2. gdje god, 2. kad god *itd.). — Mješte* god *mogu biti i drugi oblici, kao* gode, godȅr, god, goda, godar *itd., vidi kod* 3. god. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka ima i* kodi: O vi svi, kojega kodi reda ... J. Banovac, blagosov. 266. — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Voltiģijinu* (koji godir ,quicumque; quisquam, quisquis'), *u Mikaļinu:* vidi (ko god i) kogod; *u Belinu* (koji godijer su ,quanti che sono' ,quotquot' 599ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (ki god, koji god ,quicunque'), *u Voltiģijinu* (ki god, ki godar ,chiunque, qualunque' ,wer immer'; koji god ,chiunque, qualunque' ,welcher' ecc.), *u Stulićevu* (ki godi ,quilibet'), *u Vukovu* (kojigȍd *i* kojigȍd ,wer immer' ,quicumque, quisquis'; kojigȍder, kojigȍdir, kojigȍđer, vido kojigod *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* U kojemь gode sudě nigdě inьdě da se ne prju, da grede prědь kraļevьstvo mi. Mon. serb. 16. (1222—1228). U ko godi bi vrime ńimь ratь ne branila, vazda da se ima tako davati. 290. (1419). Ako li bi našega plemenitoga gospodina svete krune ugarske

a ili gospodina turskoga a ili zamorskoga a ili bosanskoga a ili kojega godije gospodina segaj svijeta ... 373. (1433). Da ki godi ga *(pepeo)* svrhu sebe prospe ... telesno zdravje i dušeňo spasenje da prima. Bernardin 22. Zdraf budiše od ke godi nemoći nemoćan biše. 32. joann. 5, 1. Govoru tebi, da ki godi se vaspet ne prirodi vodom i duhom sfetim, ne more ulisti u kraļefstvo nebesko. 152. paul. gal. 3, 5. Ki svidočastvo izvede od riči Božje i svidočastvo od Isukrsta, ka godi vidil jest. Bernardin 161. apoc. 1, 2. Zdrav budiješe od koje godjer nemoći nemoćan bješe. N. Rańina 134. joann. 5, 4. Da koje godijer od rečenoga stvorenja ne hvali Boga glasom, ništarnemańe hvale ga djelima. M. Orbin 13. Ki godar protiva ńegovomu suprotivil bi nauku ne katolik nego heretik nazove se. F. Glavinić, cvit. 136a. Da, ki goda dobude, k onoj veri i ona hoće se pridružiti. 150a. Isusa vapije koji godar pada. P. Vitezović, odil. 24. Neka u komu godir mistu budu užežene, otidu od onoga mista poglavice tmina. L. Terzić 206. Da gdi godi od ovoga stvorenja vina i koji godi ga bude okusiti, božanstvene milosti tvoje obiljem da se napuni. 210. Daklo ki god dobra stvara odabran će biti zgara. J. Kavańin 16b. Zapovijeda vjera svaka, svaka može, ka god želi. 336b. Što koji god obsluže, oni samo počnu govoriti... F. Lastrić, test. 17a. Koji godi tlači Isusa, od Boga nije. ned. 3. Koja godir su pisana, za naš nauk pisana jesu. 131. Tako oću, da i vi, koji godi ste učenici moji i naslednici, činite. 297. Taka dila sva bijahu, koja godir on čińaše. P. Knežević, živ. 30. Koji bi godi u Rim došao. A. Kanižlić, kam. 248. Koji se godi *(grijesi)* učiniti mogu. utoč. 218. U koji godijer bo dan budeš blagovati... J. Matović 26. Koja godijer učinili jesu u životu ... 71. Koju godir čašu dodavaše ... Nar. pjes. juk. 187. Pa im paša oštre riječi kriči: ‚Koji godir natrag vrne glavu...' Osvetn. 3, 133. — *U ovom primjeru nema relativnoga značeńa nego znači uopće što i* svaki: Turne drivene na ńih *(clefantih)* učini i na kom godi turnu dvadeset ļudi na boj odpravi. Aleks. jag. star. 3, 292. — *U ovom primjeru kao da je interogativno:* Ma povejte mi, ki god je. Nar. prip. mikul. 16. — *Nalazi se do* XVIII *vijeka pisano i* koji mu god *u značeńu* koji mu drago, *gdje se vidi da* god *drži svoje staro značeńe (vidi* 1. god, b). — *između rječnika u Belinu* (koji mu god, ki mu god ‚qualunque, chiunque, ciascuno' ‚quicumque' 599a), *u Voltiģijinu* (koji mu god *uz* koji mu drago), *u Stulićevu* (koji mu god, koji mu godijer ‚cujusmodicumque' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* Ter da bi na svijetu ki mu god čovjek bil ... N. Dimitrović 90. Neće iko smjeti potvrditi od koje mu god stvari za istinito. J. Matović 132. Svjetovni pisaoci zlamenuju koju mu god vrstu pomasti. 180. Koje se mogu na koji mu god način pristojati pričešćeńu. 288. — *gdjegdje uz* god *ima i* drago. Koje ti godir drago zlo. P. Posilović, nasl. 106a. Izniti koje mu godi drago istomačeńe. A. Kanižlić, kam. 710. Koji mu god drago ispovidnik. M. Dobretić 144. — *U Stulićevu rječniku ima i* kojigodļubo *i* kojimugoļubo *(sic) s istijem značeńem* (v. koji hoćeš *i* koji se hoće) *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

KOJÎ MU DRÂGO, *pron.* quilibet; *znači od prilike što i* svaki, *ali se jače ističe da je jedno kao i drugo (kod toga se može pokazati i ńeko preziraňe kao n. p. da nije jedno za što boļe nego drugo, ali se to ne poznaje po primjerima).* — *Od* XVII *vijeka* (koji ti drago *od* XVI), *a između rječnika u Belinu* (‚qualsivoglia' ‚quilibet' 599a), *u Voltiģijinu* (‚qualsivoglia, qualunque, chicchessia' ‚irgend einer, es mag sein wer will'), *u Stulićevu* (v. ko godijer), *u Vukovu* (‚wer immer' ‚quisquis'). Koji mu drago, budi muž, budi žena. S. Matijević 16. U vrtlu s. crkve i koje mu drago duše ... F. Lastrić, test. 252a. Koga mu drago otajstva koje to poznańe imati more ... 277b. Tko godi oće imati milost i isprositi kod ńega koju mu drago ... ned. 265. Od koga mu drago plemena. A. Kanižlić, kam. 5. Od koga mu drago suda slobodno je episkopom pozvati se na sud pape rimskoga. 25. Ovi daklo nepridobitnik Tatarin čestokrat zazivaše na mejdan koga mu drago od vojske careve. And. Kačić, razg. 90. Od koga mu drago djelovańa i državstva. J. Matović 320. Hristjani koga mu drago bitja. I. M. Mattei 8. Dila, na koji mu drago način učińena. I. J. P. Lučić, nar. 5. Jer kad cigli od ńiha poliši, gdje mu da mu od koga mu drago. Osvetn. 3, 35. — drago *može biti odijeļeno od* koji mu. Focio je bio višt pritvoriti se u svaku koju mu bi drago priliku. A. Kanižlić, kam. 47. Oni *(grih)* od nepravedna stečeńa i kriva priuzetja po koji mu način drago učińeno(!) ne more se pomrsiti ne povrativši istom čije je. J. Banovac, razg. 33. — *Mješte* mu *ima gdjegdje* ti *ili* mi *prema smislu.* Nego me neboga po ki ti drago put oda zla ovoga učini počinut. N. Naļešković 2, 102. Budi za koji ti drago uzrok. S. Matijević 18. Obećavam podnijeti koju ti drago muku. P. Posilović, nasl. 195b. — Ako uzpitam koga mi drago. A. Kanižlić, uzr. 250. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka ima i* koji mu hoćeš *s istijem značeńem:* Svak, budi koje mu hoćeš ruke i vrste. I. M. Mattei 7.

1. KOJIN, *adj. koji pripada Koju ili Koji.* — *Kod mjesnijeh imena u Srbiji u naše doba. a) u okrugu smederevskom.* Kojina jaruga. Ńiva u Kojinoj Jarugi. Sr. nov. 1874. 363. — *b) u okrugu vaļevskom.* Kojino poļe. Sr. nov. 1875. 745.

2. KOJIN, *m. ime muško.* — *Prije našega vremena.* Kojinъ. S. Novaković, pom. 70.

KOJINA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 70.

KÒJÎNO, *pron. znači što i relativna zamjenica* koji; *no* *što se dodaje oblicima ove zamjenice kao da jače ističe relativno značeńe, upravo je skraćeno* ono *(vidi* 1. on *i* no), *a poznaje se i po tome što se u starijim kńigama mj.* no *nalazi i* to *(do* XVI *vijeka), n. p.:* Onizi jemci koji to su po tomu člověku. Zak. duš. pam. šaf. 39. Zaloge koje to su stale u našoj komori, koje to smo bili uzeli od Nalěška Jurьšića. Spom. sr. 1, 18. (1399). Polaču u Dubrovьniku, koja to je polača prьvo bila našega vlastelina. Mon. serb. 240. (1399). Dio od zemaļь koji to je bilъ Dubrovnikъ darьvao Radiču. 258. (1405). Zemļu u naše Prěmorьje koji to je prьvo bio dio zemaļь kraļa Ostoje. 261. (1405). Polaču koja to je prьvo bila vlastelь našehъ. 297. (1420). Sluge kojim to je pridao Radosava Siverinca. Nar. pjes. *u* P. Hektorović 22. — Kojino *se javļa od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* kòjino, vide koji (cf. no); *Daničić u rječniku kod* kyj *piše:* relativno može uzeti k sebi zamjenicu ‚ono', te mu biva jače pokazivańe a zamjenici otpada prvi glas, cf. onъ. — Onzi kojino ga dajetъ. Zak. duš. pam. šaf. 76. O carinahъ kojeno su sьgi postale. Mon. serb. 168. (1360). Od tvoga muža kino tebe kon mene mladoga ostavi brez sebe. H. Lucić 196. Al' od ust kano med iz sebe proliju. 206. On kamen žestoki, o kino srdito more se razbija.

237. Pored s ostalimi kihno milo zove težaci vernimi. P. Hektorović 59. Nu ih, vjeruj, dili veselo on timi, kihno svit ucvili nevoljam svojimi. D. Rańina 131a. Narod, koj'no u hrabranstvu sta svojih ruka hrabrenički. J. Kavańin 241b. Bartuo koj'no vješt skup vojštva vodi na Turčina. 310a. Blago onom' koj'no gosti. 402a. Eno oni su koj'no plaču. 444a. Oni mu *(Isukrstu)* otvoriše prsi, kino u srdcu legu nenavidosti. J. Banovac, razg. 149. More im se reći da viruju da će umriti, a ne onim kojino s ustimi govore a s dili se ukazuju, kolik da će uvik svoje zloće uživati. pripov. 9. Onda će se očitovat oni vaši sramni grisi kojeno tako potajno držaste. 24. Iskaće osvetu od Boga one sirote kojeno si razcvilio. 25. Sveti Bonaventura, kojino je vazda bio na službu ove naše pastirice, ovako imade reći ... 132. Duše kojeno te ļube. prisv. obit. 63. Jakost ti u Jozipu, u Sužani i u drugi, kojino napastovani uzdržaše se da ne padu. J. Filipović 1, 174b. Govoreći od triju kriposti bogoslovnije brez kojino se nitko saraniti ne more. F. Lastrić, od' 50. Ne ktje on nikoje slave ni fale, nego ju dade Isusu komuno se pristoji. 161. Oni u kogano ime doode. test. ad. 19a. Pogrditi onoga komuno samu pošteńe i slava vičńa pristoji se. ned. 209. Doveo si Mariju kojano je naša izgib. M. Zoričić, zrc. 92. Oblast Božju brez kojeno nije lika. V. Došen 5b. Žvale s kojimno ga lažci žvale. 36b. Na livadi o kojojno smrt ne radi. 50a. Jamu od propasti kojojno je dno izbilo. 60a. One čaše, one zdile, kojeno su puno bile. 119a. I ćausa i svi svata iz kojino slava siva, što ńi kucin rep pokriva. 162a. Kad ne mare oni za to, Bog kojeno obra na to. 224b. K onim se vaļa da utičemo, kojino su mogući kod Boga. L. Vladmirović 68. Imamo razumiti da ovi isti Isus, u koga virujemo, kojino je drugi kip prisvetoga trojstva, jedini sin Božji, jest hotio narav čovičansku na sebe uzeti. B. Leaković, nauk. 16. Ni ostalu muku tvoju kojuno si ti mučio. Nar. pjes. vuk. 1, 95. L'jepom Fatom, Atlagića zlatom, kojano je u kavezu rasla. 1, 252. Već on ļubi Omerovo zlato kojeno je u kavezu raslo. 1, 281. Kojano je dugokosa mlada, ona rusu kosu kunijaše. 1, 338. Jel' izdřo zlaćenu maramu kojnno sam tri godine vezla? 1. 370. Nije l' majka rodila junaka kojino će vodu preploviti? 1, 601. Ja đevojku, ja nevjestu mladu kojano je skoro dovedena. 2, 461. Na kojoj su toke pozlaćene kojeno su pet stotin dukata. 3, 201. I daću joj dvanaest prstena kojeno sam od majke dobio. 3, 498. Kijavito, moje mjesto sveto, kojeno si od Boga začeto. Nar. pjes. herc. vuk. 319.

KOJINOVIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 153.

1. KOJITI, kojim, *impf. gojiti. — U naše vrijeme u Topolovcu* P. Brantner, *i u narodnoj pjesmi ugarskijeh Hrvata.* Kak si me hranila, kak si me kojila ... Jačko. 134.

2. KÒJITI, kòjīm, *impf.(?)* konop od mreže u kolo saviti. Dubašnica na Krku. I. Milčetić.

KOJIZDE, *pron. znači što i* 2. koji god *ili boļe* svaki. — *Oblicima zamjenice* koji *dodaje se enklitika* zde *koja može biti istoga postana što i* že: *Miklošić* vergl. gramm. 4, 120 *isporeduje lat.* dem *u* idem. — *Mješte* žde *nalazi se i* ždo kojiždo). — *Samo u kńigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* kyjžde *i* kyjždo ,quisque'). Za kojimьžde ulijanikomь po dьva člověka. Mon. serb. 6. (1198—1199). — Jepiskopi osveštaše i kojegoždo kojiždo strane učiteļe postavļaše. Domentijanb 140. Mnogь že narodь otь Jerusalima i o*(tь)* kojegoždo otьčьstvija molitvi radi prišьdьše... Starine. 18, 196. Kojegoždo po stepèni svojemь. Okáz. pam. šaf. 60.

KOJN, *vidi* koń. — *Oblik je kajkavski, ali se nalazi u jednoga pisca čakavca iz Istre* XVII *vijeka (samo u nom. sing.).* Nemojte biti kako kojn i mazga. F. Glavinić, cvit. 18a. Rečeni kojn ženi ne da usesti na se. 153b *(prije i poslije toga na istoj strani* końa). *tako se u istoga pisca nalazi i* kojnski *mj.* koński. A Ipolita k repom čini privezati kojnskim. 276a. Cilicij, t. j. sukńu jednu od strun kojnskih spletenu. 280b. — *U drugoga pisca čakavca (Spļećanina) ima* kojnu *ali samo radi slika s* bojnu, *kako i u drugom stihu ima* ježdi *(mj.* jezdi) *radi slika sa* drežđi. Vidim cara, gdi na kojnu u srjed srca ptenca ježdi i sulicu svoju bojnu u naj ļuću zmiju drežđi. J. Kavańin 291b. *što u istoga pisca ima i* kojnika, *to je nepouzdano, jer je uopće nevaļalo izdańe:* Nemu sina malahnoga stvori vojvodu od kojnikâ. 105a.

KOJN-, *vidi* kojn.

KÓJO, *m. hyp.* Kostadin. — *isporedi* Koja. — *Akc. se mijeńa u voc.* Kôjo. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (hyp. v. Kosta *s dodatkom da je po južnom govoru).* Kojo knezь. Glasnik. 24, 270. (1388).

KÓJOVIĆ, *m. prezime (po ocu Koju). — U naše vrijeme.* Mladin Kojović. Rat. 97. Milentije Kojović. 107.

KÓJSINA, *f. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 16.

KOJSOSIĆ, *m. vidi u Daničićevu rječniku:* Kojsosićь, međa je końuška išla ,otь sêlištь Kojkosićihь'. M on. serb. 264. (1389—1405). bojim se, neće biti dobro prepisano.

KȌJUŠAN, kòjušna, *adj. dem.* kolik. — *vidi* kolišan *i isporedi* majušan. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Kojušno mi odreza kruva'. ,Vide, kojušna e ona cura'. J. Bogdanović.

KȌK, *m.* Melia azedarach L., *neka biļka što ima u voću oblastu i vrlo tvrdu košćicu, te se ńom nižu kraliješi i brojanice. — Može biti da postaje od tal.* coccola, *ili boļe od grčkoga* κόκκος. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* Kok, Melia azedarach L. Vodopić). B. Šulek, im. 149. — *Ne znam, jeli ovo isto:* Ribńa trava kaže se u Srbiji, belutak u Sremu, a kok u Dalmaciji ,Coccole di Levante'. D. Popović, poznav. robe. 326.

1. KÓKA, *f. hyp.* kokos. — *Akc. se mijeńa u voc.* kôko, kôke. — *Po južnijem je krajevima nom. sing.* koke, *a voc. sing.* kôke, *vidi:* Iš, o koke, kokorajko! ne kokoći, ne klopoći. Nar. pjes. vuk. 1, 191. A ti, koke, jaja nosi. Nar. pjes. herc. vuk. 286. Upita lisica kokoš: ,Duše ti, koke moja lijepa i dobra!' Nar. prip. vrč. 186. *vidi i b). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (hyp. v. kokoš). *a) u pravom smislu, ali ne samo o malenoj kokoši, nego se kaže često u vokativu kao od mila, pa i u šali i u nekoj ironiji (često u poslovicama).* Navrani se lija s lisićićim, te pojede koku s pilićima. Nar. pjes. vuk. 1, 503. Dok ja koke ponameštam. 1, 511. Ispeci mi šarku koku koja ne nosi. 1, 512. Dođe koka, ukļunu ga. 1, 527. Hod' me služit, dati ću ti koke moje. Nar. pjes. istr. 2, 39. Vidi moja oka đe se peče koka. Nar. posl. vuk. 34. Doć' će koka na sjedalo. 69. I pijana koka zna što je jastrijeb. 104. I ćorava koka nađe zrno. 106. Kakoće kao koka na sjedalu. 127. Neka je koka šarena, pa makar i ne snijela jajeta.

Reku dekoji, naj više u šali, o devojkama, kad se govori o ženidbi, t. j. neka je lijepa, a u ostalom makar kakva bila). 200. Pusti koku na policu, ona će i na stolicu. 266. Svaka je koka na svom sjedalu pijetao. 276. Telo velo, koka malo, jagńe žao, te zetu jaje na tavu. 313. Četri koke perušavke. V. Vučević, igre. 38. Svo pecene koke. M. P. Šapčanin 1, 67. *b) u prenesenom smislu, kaže se od mila (gdjegdje i u ironiji) ženskom djetetu ili mladom ženskom čeļadetu. u Dubrovniku.* ,Što ti je, koko moja?' P. Budmani. — *c) u pisaca kao ime cijelome redu u koji pripadaju kokoši i druge slične ptice.* Koke *(red)* ,gallinae'. J. Pančić, zoolog. 205. — *d) u prenesenom smislu, ime kobili?* F. Kurelac, dom. živ. 60.

2. KÓKA. *f. dem.* 2. kokoška *(klupko).* Koka, kokoška, žene smotaju konopļanu predu u koke, pa je šupļa, i kad istu opet na motovilo premotavaju, iz nutra uzmu kraj, pa se lako mota i ne pomrsi se, kao kad se s kluvka mota.

3. KÓKA, *f.* žensko ime, mjesto Soka. u Lici. V. Arsenijević. — *Biće ista riječ što i* 1. koka, *isporedi* 1. koka, *b).*

4. KȌKA, *f. u Vukovu rječniku:* ,der weibliche schamtheil bei kleinen kindern (wie bei den männlichen' kitica ,oder' resa)' ,muliebria infantis'. — *Biće drugi oblik od* 1. koka, *isporedi* 1. kokot, b.

5. KȌKA, *f. kokoš što kakoće (kvočka?).* — *U naše vrijeme u Istri.* Kȍka ,gallina glociens'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. ıfrtg. 19.

6. KȌKA, *f. hyp.* kokoška *(jezgra u oraha).* — *U naše vrijeme u Istri.* Kȍka ,nucleus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. ıftg. 19.

KȌKAC, *interj. u naše vrijeme u Lici.* Malom djetetu kad pane, doviknu šaļivo ,kokac'. onda ne plače, van se nasmije. J. Bogdanović.

KOKAČ, *m.* Kuruz koji će dobro u vatri u kokice t. j. u jaglice pucati. Pop Živojin iz Srbije.

KOKAČEV, *adj. koji pripada kokaču.* Pop Živojin iz Srbije.

KOKALNICA, *f. kvočka (?).* — *U jednom primjeru čakavskom* XVI *vijeka.* Isus Hrist z ovu lipu razumnu priliku od kokalnice svoju ļubav ku on ima suprot vsim ļudem . . . Postila. 2, x4b.

KÒKALO, *m. ime muško načińeno u šali od interogativne zamjenice* ko, *kojom se odgovara na pitańe što počińe rječju* ko, *da je onaj za kojega se pita sam onaj koji pita. — isporedi* kokša. — *U Vukovu rječniku:* ,der ko sagt' ,qui protulit ko' [cf. kokša] *s primjerom:* A. Ko je to rekao? B. Kokalo (,du selbst'). — *U Dubrovniku sam čuo kazati* Kȍkalo s Dólâ, *ali ne u onakom smislu, nego kad dijete pita:* ,Ko . . .?', *a neće se da mu se odgovori, ili jer ne treba da ono zna, ili jer dosađuje pitańima.* P. Budmani.

KÒKALOV, *adj. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 219.

1. KÒKAN, *m. ime muško, ali jamačno izmišļeno (po svoj prilici načińeno od* kokot), *što se čuje samo u narodnijem šaļivijem pripovijetkama i pjesmama.* — *U naše vrijeme (a može biti i od prošloga vijeka, vidi naj zadńi primjer); između rječnika u Vukovu:* 1 *(ali nema broja* 2). pjeva se i pripovijeda kako se nekakav Kokan čelebija pogodio: U zle dane, u godine gladne, za tri groša i čakšire sukna, da on dvori sedam gazdarica i da čuva hiļadu ovaca *(dovde su stihovi iz narodne pjesme)*; kako je gazdarica Mara kupila kolo da bi domamila Kokana od ovaca; kako je Kokan došao, kakav je bio i kako je u kolu igrao, itd. I od toga je ostala ova poslovica. Nema kola bez Kokana. *i u* Nar. posl. vuk. 203 *gotovo se isto pripovijeda, a slično u drije pripovijetke u* Nar. prip. vrč. 32—33. *vidi i kod* čalabrcnuti. — *Ima i u jednoga pisca* XVIII *vijeka, ali je naštampano* kokan *(s malijem slovom). s toga što se ne zna značeńe ove riječi, a i onako je nevaļalo izdańe, može se pročitati* Kokan *kao ime muško i pomisliti da je već onda bilo poznato po pripovijetkama.* Njegda Kokan od ovaca bio složio dosti vredno svoj mao snopić od drvaca, Demokrit ga srjeti i vredno na nauke ga hti udignut. J. Kavańin 351a.

2. KÒKAN, *m.* šaļiv i tepav naziv pijevcu *(kokotu).* I žena tepajući svome ćojku reče: ,Kokane moj!' — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KÒKANOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Trpko Kokanović iz Užica. Protok. pr. Nenadovića. 158.

KÒKANOVIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 97.

KOKAŃ, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 18.

KÓKÂŃE, *n. djelo kojijem se koka.* — *U Vukovu rječniku.*

KOKÀŃICA, *f. ime poļu u Srbiji u okrugu užičkom.* Ļ. Stojanović.

KÒKARA, *f.* ,Ajde gore u sikaru, pa kakvegod kokare donesi na vatru'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KÒKÂRDA, *f. franc.* cocarde, *tal.* coccarda, *ńem.* cocarde, *(politički) znak od tkańa ili od lima sa različnijem bojama što nose vojnici a i činovnici na kapi ili drugdje (n. p. na prsima).* — *U pisaca našega vremena.* Urednici austrijanski imadu, dokle god su u službi u kneževini uz kokardu austrijansku nositi i lihtensteinsku. Zbornik zak. 1864. 219. *i u Šulekovu rječniku:* ,cocarde'.

KOKÁTÂŃE, *n. djelo kojijem se kokaće.* J. Bogdanović.

KOKÁTATI, kòkâćem *(sic, vidi prvi primjer, isporedi i* guritati), *impf. vidi* kakotati *i* kokodakati. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Pijevac kokaće, a koke ńegovo kokatańe i ne obadiraju'. Reku i ženama, kada ih hoće da ućutkaju: ,Ću(ti)te! šta ste stale tu kokatati?' J. Bogdanović.

KÓKATI, kôkâm, *impf. pržiti (n. p. kukuruze).* — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *sing.* kókajû, *u aor.* kókah, *u ger. praes.* kókajûći, *u ger. praet.* kókâvši, *u part. praet. act.* kókao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *Nejasna postańa; Miklošič ispoređuje češ.* kokučka ,kern', *mađ.* kökény ,schlehe', kukojcza ,sandbeere', *grč.* κόκκος. — *U Vukovu rječniku:* n. p. kukuruze ,braten (den kukuruz)' ,torreo'. cf. kokica.

KOKČIĆ, *m. ima samo gen. pl. u narodnoj zagoneci našega vremena:* Puna tepsija zlatnih kokčića *(odgonetļaj: nebo sa zvjezdama). ali ima i varijanta* koštica *i* koščica. Nar. zag. nov. 57, *te s toga nije pouzdana riječ.*

KÓKE, *adv. vidi* kokoške. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Padoše koke, pa se ne zna koji je jači'. J. Bogdanović.

KOKEĻAN, *m. nekakva riba.* J. Pančić, ribe. 8.

KÓKICA, *f. dem.* koka *(kokoš), ali može imati i drugu značeńa (u prenesenom smislu).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.*

a. *u pravom smislu.* — *U Vukovu rječniku:* dem. v. koka.

b. Tetrao bonasia L., *neka ptica, ļeštarka.* — *U Vukovu rječniku:* ,das haselhuhn' ,Tetrao bonasia [L.; vide ļeštarka]. — *Pančić ovako zove drugu vrstu tetrijeba* (Tetrao tetrix L.). J. Pančić, ptice u srb. 57. *vidi i:* Marinković, Dusl, Arsenijević, Pecić i dr. prozvali su ovu pticu (,Tetrao tetrix') ,kokica', što je veoma nezgodno, jer ga Vuk ima za ,Tetrao bonasia', a tako i jeste. S. Brusina, ptice hrv.-srp. nastavak. 133ᵃ.

c. Melolontha vulgaris L., *vidi* gundeļ. — *U Vukovu rječniku:* ,der maikäfer' ,Scarabaeus melolontha' *s dodatkom da se govori u Fruškoj Gori.*

d. *nekakva biļka.* Kokica (kokošica), rus. кокошникъ, кукушки (Orchis), Ophrys Bertolonii Moretti (Visiani, Lambl), v. kokosica. B. Šulek, im. 149.

e. *isprženo kukuruzno zrno.* — *isporedi* kokati. — *U Vukovu rječniku:* ,geröstete kukuruzkörner' ,grana zeae mais tosta' [cf. jagla]. — *Može biti da ne postaje od* kokos (*vidi* 2. kokoška).

f. *u Vukovu rječniku (u trećem izdańu):* kad se iz lule istrese ujedno duvan koji još gori, ovu kokicu meću duvangije vrlo rado na lulu kad se napuni na novo. *vidi i:* I pripali je *(lulu)* kokicom. L. K. Lazarević, on zna sve. 57. — *Ovo značeńe može biti srodno sa značeńem pod* e.

KOKIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 65.

KÒKIN, *adj. koji pripada koki.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* ,der henne' ,gallinae'). Odgovara kusi pet'o: ,Kakav ću vam arač dati? Nit' sam orač, nit' sam kopač, već sam kokin tancovođa'. Nar. pjes. vuk. 1, 511.

KOKINAC, Kokinca, *m. ime dvjema selima u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 106.

KOKIN BROD, *m. mjesto u Srbiji na rječici Uvcu u okrugu užičkom.* M. Đ. Milićević, srb. 579.

KOKINICA, *f. ime mjestu u Moslavini.* D. Hirc.

KOKIREVO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 60.

KÒKÎRNA, *f. u Vukovu rječniku:* brdo u Velebitu.

KOKNA, *f. u Stulićevu rječniku:* ,meta'. — *Nijesam nigdje drugdje našao ove riječi, te mi je za to posve nepouzdana.*

1. KOKO, *adv. u nekijeh čakavaca isto što* koliko, *vidi* kolik.

2. KÓKO, *m. hyp.* kokot. — *Akc. se mijeńa u voc.* kôko. — *U naše vrijeme u Dubrovniku: često se kaže čovjeku, a češće djetetu muškome, kao od draga ili u šali.* ,Muči, koko moj!' ,Amo dođi, koko moj!' P. Budmani.

3. KOKO, *n.(?), vidi* kok. Koko, Melia azedarach L. (Alschinger), v. Kok. B. Šulek, im. 149.

KOKOĆAK, *m. ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 135.

KOKOČEV, *adj. u Daničićevu rječniku:* Kokočevь, selima u Mačvi što ih je car Lazar dao Ravanici išla je međa ,na Kokočevu granicu'. Sr. letop. 1847. 4, 53. (1381).

KOKÒČICA, *f.* Corydalis solida Sm., *neka biļka.* — *U Srbiji u niškom okrugu.* S. I. Pelivanović.

KÒKOČKA, *f. vidi* šļuka, bena. — *U Dubrovniku i u dubrovačkoj okolici.* — *(Obično se govori (osobito u samome Dubrovniku, rjeđe po selima)* kokoška, *kao i* grški *i* maska *itd. mj.* grčki *i* mačka; *ali je gen. pl. naj češće* kòkocâkâ *(i u gradu).* — *Nije jasno, postaje li od* kokot *(upravo od dem.* kokotac) *ili je sama riječ* (1.) kokoska *u kojoj se š promijenilo na č (vidi kod* kruska). *i akcenat je drukčiji.* — *Ovakovo značeńe može biti i u jednom primjeru* XVI *vijeka; poslije se nahodi samo u naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (kokoška, ptica ,beccaccia, uccello' ,scolopax'). I galebi i kokoske i utvice zlatokrile. M. Vetranić 2, 270. Kokoska ,Scolopax rusticola'. Slovinac. 1880. 31ᵇ.

KOKÓĆATI, *vidi* kokotati.

KOKÓĆEŃE, *n. djelo kojijem se ko kokoti.* — *U Vukovu rječniku.*

KOKODÁKAŃE, *n. djelo kojijem se kokodače.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kokodakańe, raholeńe, kvocańe ,gallinae singultus, cantus'; *i u Lici u naše vrijeme.* J. Bogdanović.

KOKODÁKATI, kokòdâčêm, *impf. vidi* kakodakati. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kokodacem ,pipio, singulto'; *u Voltigijinu:* ,schiamazzare' ,gackern'; *u Stulićevu:* v. kakoćati. *i u naše vrijeme u Lici* ,Kokos kokodače'. Reku i ženama: ,Ću(ti te! đavo u vas uša', šta ste stale tu kokodakati?' J. Bogdanović.

KOKODAĻKA, *f. vrsta kokosi.* F. Kurelac, dom. živ. 52.

KOKODAN, *m. stari kokot.* F. Kurelac, dom. živ. 52.

KOKÒDRIL *i* KOKÒDRIO, *m. vidi* krokodil. — *Po tal.* coccodrillo. — *U nekijeh pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Kako skot se plode ti ļudi nemili, već neg okol vode oni kokodrili. J. Armolušić 65. Ondi lavi, . . . ondi kokodrili . . . S. Margitić, fal. 103. Ali su ono bile suze od kokodrila. 108. Čovjek cvili, kad je ubio druga, drugi kokodrio. J. Kavańin 77ᵃ. Jeda nij' im i Bog bio porac, vol i kokodrio? 113ᵃ. Zmaji i kokodrili. Blago turl. 2, 82.

KOKOĻEVAC, Kokoļevca, *m. mjesno ime.* — *U Daničićevu rječniku:* ,Kokoļevьcь, gorny i dolny', dva sela između Kucajine i Morave koja je car Lazar dao Ravanici. Mon. serb. 197. (1381).

KOKONOZAC, kokonosca, *m.* Echinochloa crus galli Beauv., *neka biļka.* — *Ili je po latinskom imenu, ili po obličju same biļke.* — *U Stulićevu rječniku:* kokonožac, trava ,gallicrus, sed par. lat. (herba cujus cacumen galli pedi assimilatur)', *i možebiti iz ńega:* Kokonožac, (prema lat. galli crus Stulli), Echinochloa crus galli Beauv. (Lambl). B. Šulek, im. 149.

KOKOPATLINA, *f. vrsta vinove loze.* — *isporedi* kokopetina. Kokopatlina, weisser blaustiel (u Zagrebu). B. Šulek, im. 149.

KOKOPETINA, *f. vrsta vinove loze.* — *isporedi* kokopatlina. Kokopetina, suvrst vinove loze (u Zagorju). B. Šulek, im. 149.

KOKOR, *m. ime muško.* — *Vuk ga pomińe na jednom mjestu po narodnoj pjesmi (ali isporedi* Kokorić, Kokorov, Koković, Kokorovo). Jos u detiństvu slušao sam pjesmu . . . ali ga *(Kalaša)* Topal-paša nije smio pogubiti od ńegova društva, od Kokora i od Jezdimira. Vuk, poslov. 38.

KOKÒRAJKA, *f. kokos u koje je čupavo ili kudravo perje (vidi* kokorav). — *U pjesmama može biti i da se ne misli na značeńe nego se pridaje kao epitet uz* koka *radi sličnosti glasa (aliteracije).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (u pjesmi ,epitheton für die henne').

lš, o koke, kokorajko! Nar. pjes. vuk. 1, 194. Oj ti koke kokorajko! 1, 506. O ti, koko kokorajko! V. Vrčević, igre. 75. Tu će naći i kokota i kokorajku. M. Pavlinović, razl. spis. 260.

KOKÒRAV, *adj. kovrčast, kudrav, rudast. — Riječ je stara, jer se nalazi naj prije u rukopisu* xiv *vijeka* (F. Miklošić, lex. palaeosl.[2] *kod* kokoravъ), *ali poslije samo u naše vrijeme:* Kokorav, kovrčaste kose. Podunavka. 1848. 58; *a između rječnika u Vukovu:* vide čupav *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori (gdje nije posve isto ali je slično značeńe).*

KOKORAVAC, kokoravca. *m. kokorav čovjek (momak). — U narodnoj pjesmi zabiježenoj prije našega vremena.* Ela, momče kokoravče! Š. Menčetić—G. Držić 512. *vidi* kokoruša.

KOKORE, *f. pl. mjesno ime. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 135. — *Može biti da bi pravi nom. pl. bio* Kokori *a da je ovdje zamijeńen akuzativom, te bi onda bilo ime muškoga roda, isporedi* Kokori.

KOKORI. *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 37.

KȎKORICA, *f. zavojak, kovrčica. — isporedi* kokorav. — *U naše vrijeme u Istri.* Oko ńega, dušo, sve su kokorice, bi reć da su zlatne. Nar. pjes. istr. 2, 25. Kôkorica ,haarlocke' ,ciocca' = uvojak, kovrčak. Naša sloga. god. 10, br. 7, str. 26.

KOKORIĆ, *m. prezime. —* xiv *vijeku, a između rječnika u Daničićevu* (Kokorićь). Doja Kokorićь. Glasnik. 15, 291. (1348?). — *I kao ime zaseoku u Dalmaciji u kotaru makarskom (može biti da je uprav* Kokorići). Repert. dalm. 1872. 20.

KOKORIN, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Čair u Kokorinu. Sr. nov. 1870. 713.

KOKORINA, *f. ime dvjema selima u Hercegovini.* Statist. bosn. 106. 113.

KOKORINIĆ, *m. prezime. —* xvi *vijeka.* Ivan Kokorinić. Mon. croat. 186. (1504).

KOKORĻIV, *adj. u narodnoj zagoneci našega vremena. — isporedi* kokorav. Sipilo, pipilo, didi baba nakarada, jare kokorļivo. *odgonetļaj: gajde.* Nar. zag. nov. 27.

KOKORŃAK, *m.* Matricaria chamomilla L., *ńeka biļka (vaļa da s toga što joj je lišće kovrčasto, kokoravo). — Od* xviii *vijeka (ali može biti i praslavenska riječ, vidi primjer iz Šulekova imenika), a između rječnika u Stulićevu* (v. komomila). Kokorńak ,Chamomilla'. Z. Orfelin, podrum. 491. Kokorńak, rus. кокорникъ, кокорнякъ, poļ. kokornak, češ. kokorńak (Aristolochia), anthemis (Stulli), Matricaria chamomilla L. (Visiani). B. Šulek, im. 150.

KOKOROŠICA, *f. u osobitom slučaju zovu ovako kokoš pečenu u Kotarima i u Bukovici (u Dalmaciji). — isporedi* kokorajka. Nataknu kokoš na ražań, odnesu zaručnicima, pjevajući zovu ńega po imenu i kažu da mu nose kokorošicu, da sa mladom okuša. V. Bogišić, zborn. 244.

KOKOROV, *adj. koji pripada Kokoru (kod mjesnijeh imena).* Sve planinom Kokorovom. P. M. Nenadović, mem. 170. — Kokorova Jaruga, *mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom* Niva u Kokorovoj Jarugi. Sr. nov. 1874. 257.

KOKOROVIĆ, *m. prezime (po ocu Kokoru). — Ovoga vijeka.* Došo k sudu Marko Kokorović iz Ribara. Glasnik. ii, 1, 186. (1808).

KOKOROVO, *n. ime zaseoku u Srbiji u okrugu podrinskom.* K. Jovanović 131.

1. KOKÒRUŠA, *f. kudravo (kokoravo) žensko čeļade. — U narodnoj pjesmi zabiļeženoj prije našega vremena.* ,Ela, dušo kokorušo, operi mi moj testemeļ'. ,Ela, momče kokoravče, ne imam ti ga u čem oprat'. Š. Menčetić—G. Držić 513.

2. KOKÒRUŠA, *f. u Vukovu rječniku:* vide paserka *s dodatkom da se govori u Barańi, ali riječi* paserka *nema na svom mjestu; i u trećem je izdańu dodano samo:* (paserka, f. cf. kokoruša). — *Po avome je biļka:* Kokoruša (Vuk), Aethusa cynapium L. (Fabković, Tomaj). B. Šulek, im. 150.

KOKORUZ, *m. vidi* kukuruz. — *U naše vrijeme u sjevernijeh čakavaca.* Veliki kodi trkļi od kokoruza. Nar. prip. mikul. 85.

KOKORUZIŃA, *f.* batvo od kuruza. u Lijepoj Vini. D. Hirc. — *isporedi* kokoruz.

KOKOS, *m. plod (kao golemi orah) ńeke vrste paome* (Cocos nucifera L.). — *Pisci su uzeli u naše vrijeme iz ńemačkoga jezika, ali riječ nije evropejska. — U Šulekovu rječniku:* ,cocosnuss', *gdje za samo drvo ima načińeno* kokosńak (,cocosbaum'), *ali je ovaka riječ nespretna jer bi se obično izgovorila* kokošńak, *te bi se promislilo lako na drugo. boļe je, kad i tako naš narod naj češće ne razlikuje imenom plod od drveta, da se i za drvo kaže* kokos.

KOKOSOV, *adj. koji pripada kokosu (koji se čini, vadi iz kokosa). — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* kokosovo uļe ,cocosnussöhl'.

KȌKȎŠ, kökoši, *f.* gallina, *ženska domaća ptica kojoj je muški* kokot *(vidi). — isporedi* kokoša. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl.* kokȍšî *(i sa starijem oblikom duala* kokȍšijû), *i dat., instr., loc. pl.* kokȍšima. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kokošь, *rus.* кокошь *(kvočka), češ.* kokoš *(što je muškoga roda i znači:* kokot, *ali je rijetka riječ), poļ.* kokosz. — *Postaje od iste osnove od koje je i* kokot, *ali drugijem nastavkom: ili od onomatopeje* ko-ko *nastavkom* š, *ili od korijena* kok *nastavkom* os; *oba su dva nastavka nejasna. — U svijem je rječnicima (u Daničićevu* kokošь).

a. *u pravom smislu. — U kokoši ima nekoliko osobina i različitijeh obzira s kojijeh se o ńoj govori, n. p. glas, nošeńe jaja, upotrebļavańe kao hrana itd. od kojijeh će se mnoge naći u primjerima, pa vidi i* kakotati, kakodakati, jaje, nositi, pronijeti, snijeti, nasaditi, kvočka *itd. — dodati je još ovdje, da kad se govori o vrsti, bez obzira jeli muško ili žensko, obično se kaže* kokoš, *a ne muško ime* (kokot, pijetao *itd.).* Jakože kokošь ptence svoje sьbļudajotь. Glasnik. 13, 361. Zakonь za kokoši. Stat. poļ. ark. 5, 262. Tko bi ukreo kokoš. 282. Kako kokoš skupļa ptiće svoje pod kreļute. Zad. lekc. 1. matth. 23, 37. Kakono kokoš skupļa piplińe svoje pod kreļute. Bernardin 11. *(Kradiše)* nigda jaje nigda kokoš. Korizm. 44[a]. Kim zakonom je umrla kokoš. 62[b]. Kokoš za jedno jaje učini veliku trjesku. Zborn. 7[a]. Kokoši i kapuni. 56[a]. Ako vidiš *(u snu)* da kokoš nosi jaja, toj prilikuje dobit. 132[a]. Da ste vi, Blaćane, opuzle kokoši na daždu oprane. M. Vetranić 1, 215. Dava ih kokošem. N. Naļešković 1, 185. Ma što ću od vas rit, starica nesvisnih? . . . Sinovi svidoče, na kojih svaka vas, kako kokoš, kvoče u kući na svak čas. M. Držić 91. Koji viruju u sne, dneve, sritanje, kad mu igra oko, ali kokoši piva'u. I. Ančić,

vrat. 82. Kokoš ciča jednoga jaja čini veliku buku. P. Posilović, cvijet. 117. Kokoš tusta, juha gusta. (D). Nije dobar kokošem paļa zamesti. (D). Od stare kokoši dobra juha. (D). Poslov. danič. Poče lisica klati kokoši. S. Margitić, fal. 191. Boļe je danas jaje nego sutra kokoš ‚migliore è un tieni, che cento piglia'. A. d. Bella, rječn. 336b. Kokoš piva jerbo je pritila. L. Ļubuški 33. Imamo moliti, kao na priliku kokoši piju. A. Kanižlić, uzr. 207. Bijelo je jaje a od crne je kokoši. (Z). Poslov. danič. Kokoši će lija klati. V. Došen 13b. Traja kao kokoš slipa. 155a. Ne brojeći kokošiju, tuka ni letućih ostalih. And. Kačić, kor. 224. Za koju svrhu kokoši crne nose bila jaja? N. Palikuća 26. Zlo po one kuće gdi kokoš piva. 32. Ko oće da mu je kuća čista, nek ne drži golubi, ni kokošiju. 32. I donesi pero od kokosi. Nar. pjes. juk. 135. Pojala je tri kokoši skuhane. Nar. pjes. istr. 3, 9. Boļe je biti pijevac jedan dan nego kokoš mjesec. Nar. posl. vuk. 22. Kako tuđu kokoš iziješ, odmah svoju za nogu veži (da i ti častiš onoga koji je tebe častio). 127. Koja kokoš mnogo kakoće, malo jaja nosi. 140. Kokoši je dvije pare u glavi, pa zarana traži konaka. 143. Kokoš pije, a na nebo gleda (da je ne bi jastrijeb prevario; dakle i čoek tako vaļa da se čuva). 144. Davaše mi žena jutros jedan dobar par kokoši. Nar. prip. vrč. 57. Noseći na prodaju dva tri para kokoši. 138. Kokoši nasađivati. V. Bogišić, zborn. 271.

b. *može se kazati i o ženskom sličnę (osobito domaćc) ptice, tako u ovom primjeru o paunici.* Kano pavun koji pomļivo iste da od pavice najde jaja da i razbije i popije ... i zato kokoši one prvo kriju jaja svoja ... S. Margitić, fal. 118. — *Čuo sam da lovci i žensko u fazana zovu* kokoš.

c. *u Dubrovniku se kaže od draga i ženskome (osobito mladome) čeļadetu, isporedi* 1. koka, b.

KOKOŠA, *f. vidi* kokoš. — *U naše vrijeme u Istri.* Ubij mu kokošu, ka po kući šlata. Nar. pjes. istr. 2, 41. Kadi su ti crvi? Kokose su je pozobali. 1, 13. Pa biž' kako i kokosa prez glave. Naša sloga. god. 20, br. 18. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka ima acc. pl.* kokose, *po čemu bi bio nom. sing.* kokosa, *ali može biti da treba čitati* kokosi. Jer kada se svatovi opiju, oko kuće kokose pobiju. M. A. Reļković, sat. F1a. *vidi i u Mikaļinu rječniku kod* kokosar, a, *gdje je* kokose *jamačno štamparska pogreška.*

KOKÒŠAK, kokošáka, *m. kokošińak* (‚gallinarium'). — *U naše vrijeme u Istri.* Kokošâk, gallinarium, gen. kokošâka. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 67.

KOKOŠAN, kokošna, *adj. kokošji, kokošińi.* — *U Jambrešićevu rječniku:* kokošni ‚gallinaceus'.

KOKOŠAŃ, *adj. vidi* kokošńi. — *U Stulićevu rječniku:* gallinaceus' *s primjerom:* kokošańe jaje. — *Nije dosta pouzdano; vaļa da treba popraviti* kokošńe jaje.

1. KOKÒŠÂR, kokošára, *m. nešto živo (čeļade ili životińa) što se bavi kokošima. Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.* kökošâru, kokošâri. — *Od* XVII *vijeka (samo u naj prvom značeńu, vidi kod* a; *ostala značeńa nijesu potvrđena prije ovoga vijeka).*

a. *čovjek koji čuva kokoši (može značiti i: koji odgaja ili koji prodaje kokoši).* — *U Mikaļinu rječniku:* kokosar, koji čuva kokose *(sic)* ‚gallinarius' *(gdje se naj prije nahodi), u Belinu:* ‚gallinajo, gallinaro' ‚gallinarius' 337a; ‚pollarolo, che tiene cura di polli, o mercante di polli' ‚pullarius' 570b; *u Bjelostjenčevu:* ‚gallinarius, curator gallinarum'; *u Jambrešićevu:* ‚gallinarius'. *u Stulićevu:* kokošar, koji čuva kokoši ‚gallinarius'; *u Vukovu:* ‚der huhnermann' ‚gallinarius'.

b. *čovjek koji krade kokosi.* Često bi (*Veļko*) govorio: ‚Da Bog da, da se Srbi ne umire s Turcima dok sam god ja živ, jer kako Turci udare, odma mene stanu malo odlikovati od ovi kokošara' (tako je zvao one vojvodice). Vuk, dan. 1, 89. Daļe vjetrogońe, kokošare, varalice. M. Pavlinović, rad. 170. Čovjek koji krade kokosi i drugu živad. u Lici. V. Arsenijević. — *I u Dubrovniku ima kratka pučka pjesmica, u kojoj kao da je ovako značeńe:* Petar Vjetar kokošar vodi ženu na pazar. P. Budmani.

c. Astur palumbarius Gessner, *ptica što grabi kokoši.* Veliki jastrebac (kokošar) ‚Astur palumbarius' ‚der hühnerhabicht'. J. Ettinger 69. Kokošar ‚Astur palumbarius'. G. Kolombatović, progr. spal. 1880. 10. Kokošar ‚Falco buteo'. Slovinac. 1880. 30a. Kokošar, piļun, kobo ‚Astur palumbarius'. D. Trstenak. Kokošar, ime jastrebu što kokoši lovi i vata. J. Bogdanović.

d. *vrsta psa.* Bastaja, Daruvar. D. Hire.

2. KOKÒŠÂR, kokošára, *m. kokošińak (gdje se hrane kokosi).* — *Isti je akc. kao kod* 1. kokošar *(u isto je i postańe), samo što je acc. sing. isti što i nom. sing.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* ‚der huhnerstall' ‚gallinarium'). Okolo su ambari, koševi, końušnice, kokošari, golubińaci i druge staje. M. D. Milićević, omer. 62.

KOKOŠARA, *f. vidi* kokošińak *(gdje se hrane kokoši). Samo u Stulićevu rječniku:* v. kokošište.

KOKOŠARI, *m. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 62.

KOKOŠÀRICA, *f. žensko čeļade što čuva kokoši (isporedi* 1. kokošar, a). — *U Mikaļinu rječniku:* ‚curatrix gallinarum, gallinaria'; *u Belinu:* ‚gallinaja' ‚curatrix gallinarum' 337a; *u Bjelostjenčevu:* ‚gallinaria, curatrix gallinarum'; *u Jambrešićevu:* ‚gallinaria'; *u Stulićevu:* ‚quae gallinas curat'.

KOKOŠĆE, *n. dem.* kokoš *ili* kokoška. F. Kurelac, dom. živ. 52.

KOKÒŠĆICA, *f. dem.* 1. kokoška. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Ne jidiše kokošćice. M. Marulić 268.

KOKÒŠĆINA, *f. augm.* kokoška. — *U Vukovu rječniku.*

KOKOŠĆIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 27.

KOKÒŠEŃE, *n. coll.* kokoš. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Lako ćemo za jelo, kad imamo kokošeńa dosta, ednu koku na padelu a drugu na ražań'. J. Bogdanović.

KOKOŠEVINA, *f.* meso od kokoši. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Uj orlina, nos ne, znam i ja da 'e kokoševina slatka'. J. Bogdanović.

KOKÒŠICA, *f. dem.* kokoš. — *isporedi* kokoška. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* ‚gallinella' ‚gallinula' 337a, *u Bjelostjenčevu* ‚gallinula', *u Voltiģijinu* ‚gallinella, gallinetta' ‚küchlein'), *u Stulićevu* ‚parva gallina', *u Vukovu* dim. v. kokoš.

a. *u pravom smislu.* Za nevoļu toj se pati, kokošice zač ne bude, da mi se je konfortati u nevoļne moje trude. M. Vetranić 1, 18. Govi kako kokošica. M. Držić 116. Ļupeića sam čekala s kokošicom pečenom. Nar. pjes. istr. 2, 148.

Kak [illegible] *igre* kragulj s kokosicu. 3. 20. Petesić mu napevaše, kokosica postiļaše. 6. 36. Nađe jednu ļepahnu kokošicu, u kńizi zamotanu, cistu i spravnu za lonca. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 201. — *Metaforički, o ženskom čeļadetu.* Moja kokosice, da mi te orlić ne podbije. M. Držić 131.

b. *u Dubrovniku i ńeka divļa ptica što se ... i jede. vidi:* Gallinula chloropus (L.), Gusa zelononoga ... Vaļa nam naknadno dodati da se u Dubrovniku, po Kosiću, zove ,kokosica crna, kokošica velika'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. nastav. 136—137. — *Nalazi se i drugdje* (divļa kokosica *ili samo* kokošica) *zabiļežena, ali ne svagda s istijem značeńem. vidi u Belinu rječniku:* divja kokosica ,gallinella, gallina selvaggia' ,rusticula' 337ª *i u Bjelostjenčevu:* divja kokosica ,rusticula', t. j. k jerebice spodobna. *vidi i:* Kokošica, Gallinula persilla (*vaļa da treba čitati* pusilla). Slovinac. 1880. 32(. — *Naj prvi se put pomińe u jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Kovaca, gusaka, divijeh kokosica, noraca, plovaka i morskijeh slavica. M. Vetranić 2, 270. — *Drugo je* božja kokosica *o kojoj isti pisac govori na drugom mjestu: tu je životińa jamačno on sam izmislio.* Gizdavo još ptice zlatijemi buhori, božje kokošice tuj vidjeh u gori *itd.* M. Vetranić 2, 272.

c. *ime ovci.* — *U naše vrijeme u Istri.* D. Nemanić, čak. kroat. stud. ifrtsg. 61.

d. *vrsta školjke, vidi* dagńa. — Kokošica (*s dodatkom da se govori u Vrańici*) ,il pedocchio', kokošica travata. L. Zore, rib. ark. 10, 342.

e. *biļka.* Kokosica, ces. kokoška (Capsella), 1. Ophrys L. Šulek, v. Kokica; 2. Capsella bursa pastoris Mnch. (Tomaj). B. Šulek, im. 150.

f. *jezgra, vidi* 2. kokoska, b. — *U naše vrijeme u Istri.* Kokošica ,nucleus'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. ifrtsg. 61.

KÖKOŠIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Martin Kokošić. Mon. croat. 233. (1527).

KOKȌŠIJÎ, *vidi* kokosji.

KȌKOŠIN, *adj. koji pripada kokoši.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ,gallinaceus'. — *I kod biļaka.* Kokošina voļca, Viola tricolor L. (Visiani). B. Šulek, im. 150.

KOKȌŠINA, *f. augm.* kokoš. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* ,immanis gallina'). Bilanca od kokošine — *vaļa da znači: od (jaja od) kokoši.* J. Vladmirović 26. Is odatle, kokosino, nije tvoja bunišćina! A. Ostojić iz nar. pjes.

KOKȌŠINAC, Kokȍšînca, *m. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 27.

KOKȌŠIŃAK, *m. postaje od* kokošińi, *te znači ńešto što pripada kokošima ili je u svezi s kokošima, ali se nahodi samo u ńekijem osobitijem značeńima.* — *Od* XVII *vijeka.*

a. *kokošińi gnoj ili gnus.* — *U Mikaļinu rječniku:* kokošińak, gnus kokosji ,stercus gallinaceum' (*gdje se naj prije nahodi*); *u Stulićevu:* ,stercus gallinarum'; *u Vukovu:* ,der hühnermist' ,stercus gallinaceum'.

b. *mjesto (ne samo kafez nego i više mjesto) gdje se hrane kokoši.* — *Između rječnika u Belinu* ,gallinajo' ,gallinarium' 337ª; ,pollaro, e pollajo, luogo dove stanno i polli' ,gallinarium' 570ᵇ), *u Bjelostjenčevu* ,gallinarium', v. stan, *u Stulićevu* ,gallinarium', *u Vukovu* ,der hühnerstall' ,gallinarium'. Gledale ga svasti i punice sa čardaka sa kokošińaka. Nar. pjes. vuk. 1. 523. — *Metaforički.* Sada vidim da se jedan kokošińak od lupeža uzidan na jednoj glavici ruga našoj sili. And. Kačić, razg. 106. — *Od ovakoga značeńa može biti da je postalo i ovo:* Kokosińak, ime vinogradu što je tik kuće. u Zagorju i Prigorju. F. Hefele.

c. panaritium cutaneum, *vidi* nokojeda. — *U Vukovu rječniku:* bolest na prstu u ruke ,art geschwür [der nagelwurm]' ,ulceris genus [panaritium]'. — *Ne znam, kako je riječ došla do ovoga značeńa.*

d. *biļka.* Kokošińak, poļ. kokosznica (Onobrychis), raste po putevih (Sabļar). Matricaria chamomilla L. (Janda). B. Šulek. im. 150.

KOKȌŠIŃÎ, *adj. koji pripada kokoši ili kokošima.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (kokosińe mjesto ,pollaro e pollajo, luogo dove stanno i polli' ,gallinarium' 570ᵇ; kokošińa mekota istučena ,pisto liquore, o bevanda fatta di polpa di pollo' ,succus pulli' 567ᵇ), *u Stulićevu* (kokošiń ,gallinaceus'), *u Vukovu* (,hühner-' ,gallinaceus').

a. *uopće, u pravom smislu.* Ne hti ostaviti naj mańu shranicu, ku ne hti praviti, poć ni drvaricu, . . . i za svimi stvari kokošińe misto. P. Hektorović 35—36. Kokošińe meso. Vuk, kovč. 82. Mozes vlažan komad zemļe s' kokošińim gnojem popravļati. P. Bolić, vinod. 1, 287. I ovo je ista gorńa kokošińa kobilica. V. Vrčević, igr. 25. Kao što vidiš, ovde ļudi sasvim samovoļno tumače kokošińi jezik. M. Đ. Milićević, međudnev. 23.

b. kokošińi mrak. *slabost očińega vida s koje ga čeļade ne vidi netom s' sumrači (kao i kokoši).* — *U Vukovu rječniku:* kokošińi mrak, kao očińa bolest, od koje čovjek u veče ne vidi ništa ,art augenkrankheit [die nachtblindheit]' ,morbus quidam oculorum [hemeralopia]'.

c. *kod biļaka.*

a) Kokošińa jatrica, Prismatocarpus speculum Koch (Lambl). B. Šulek, im. 150.

b) Kokošińe mlijeko *nepoznata značeńa.* Kokošińe mliko (Zora dalmatinska). B. Šulek, im. 150.

d. *ovako se zove jedan potok u Srbiji u okrugu crnorijećkom.* M. Đ. Milićević, srb. 877.

KOKȌŠIŃICA, *f.* Taraxacum officinale Mnch., *ńeka biļka.* Slovinac. 1881. 418.

KOKȌŠÎŠTE, *n. vidi* kokošińak, b. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,gallinarium'.

KOKOŠIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku: uz* kokošište. — *posve nepouzdano.*

KOKȌŠJÎ, *adj. vidi* kokošińi. — *Ima i oblik* kokȍšijî. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* куриный. *čeś.* kokoši. *poļ.* kokoszy. — *Između rječnika u Vukovu* (kokošji, *vide* kokošińi) *i u Daničićevu* (*vidi kod* c: *pisano je* кокошь).

a. *u pravom smislu, uopće.* I kokošjoj protivna je pipi. J. S. Reļković 236. Neka budu kao kokošje jaje. 343. — Tako mi kokošijega sjedala! Nar. prip. bos. 1, 76. Kokošije gńezdo, kokošije jaje, kokošija juva. J. Bogdanović.

b. *u prenesenom smislu, kod imena biļaka.*

a) Kokošje srce, Thelygonum cynocrambe L. (Vodopić). B. Šulek, im. 150.

b) Kokošji slijep, Helleborus L. (Sabļar, u Moravicama), v. Kunoslijep. B. Šulek, im. 150.

c. *kod mjesnijeh imena.*

a) u Daničićevu rječniku: Kokoši Glavьci, selo u župi Hlijevnu: ,u Kokošê Glavcihь. M(on. serb). 249. (1400). neće biti dobro prepisano.

b) u Daničićevu rječniku: Kokošь studenьcь, selu je Babama išla međa ,na Kokošь studenьcь'. M(on. serb). 93. (1330).

1. KÒKOŠKA, *f. dem.* kokoš, *ali znači što i* kokoš *uopće.* — *vidi i* 2. *i* 3. kokoška. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (gdje nema ove riječi na svom mjestu nego kod* dvor: dvor za držati kokoške i patke ,cortile per le galline o anatre' ,cohors' 93b), *u Jambrešićevu* (,gallinula'), *u Vukovu* (vide kokos).

a. *u pravom smislu, kokoš uopće.* Kokoška i žena, ke idu van svak čas, jedna je ukradena, druga zo steče glas. N. Dimitrović 16. Kako se veštice preobraću u kokoške. D. Obradović, basn. 22. Prave kokoške bez mozka. 81. Al' govori petlovane: ,Ja mog' biti odabaša od stotinu kokošaka da ih vodim od buńišta do buńišta'. Nar. pjes. *u* Vuk, živ. 10. Seļak i ńegove kokoške... Upita onog seļaka po što prodava kokoške. Nar. prip. vrč. 138. Za kokošku i orla ne pitam. P. Petrović, gor. vijen. 30. Kao da su kokoške čepale. 84. Kakoćete kao matore kokoške. M. P. Šapčanin 1, 182. Zapojala kokoška kao kokot. S. Ļubiša, prip. 149. *(Seļanke)* naliježu kokoške, jaja sakupļaju. V. Bogišić, zborn. 121. Uzimalo, davalo, pod kokoške spavalo, kokoške ga litale, a pijevci ga pitali. 506.

b. *ovako se gdjegdje zova i ńeke dirļe ptice koje su iole slične domaćoj kokoši.* Kokoška ,Perdix cinerea'. Lijepa Vina. Sluń. D. Hirc. — Kokoška ,Fulica atra'. Valpovo. D. Hirc. — *isporedi* 3. kokoška.

2. KÒKÔŠKA, *f. klupko, ali na osobiti način namotano, vidi u Vukovu rječniku; jezgra u oraha; ńeka biļka.* — *Sva tri značeńa imaju među sobom ńešto slično, a to je oblasto obličje (kod biļke u ploda), ali ne nalazim u čemu bi bila slična predašńemu (u* 1. kokoška), *s toga mislim da ne treba shvatiti ovu riječ kao dem.* kokoš, *nego kao da postaje od osobite osnove* kok *što bi naj prije značila zrno, vidi kod* kokati. — *U naše vrijeme.*

a. *klupko.* — *Između rječnika u Vukovu* (,ein knäuel rohes garn' ,glomus filorum crudorum'. Mota pređu na kokošku. Namotala veliku kokošku. Ova kokoška nije okrugla, kao drugo klupko, nego je duguļasta kao lubenica, a u srijedi malo šupļa: pa kad se stane motati na motovilo, onda se počne iznutra). Ako ovo sve danas ne opredeš i u kokošku ne smotaš... Nar. prip. vuk. 158. Kokôška ,fasciculus filorum'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. iftsg. 46. — *isporedi* 2. koka.

b. *u Vukovu rječniku:* čitava jezgra iz oraha. — *isporedi* 6. koka.

c. *ńeka biļka.* Kokoška, ces. kokoška (Capsella), Sedum telephium L. Šulek. B. Šulek, im. 150.

3. KÒKOŠKA, *vidi* kokočka.

KÒKÒŠKÊ, *adv. u Vukovu rječniku:* kad se dvojica rvu, pa padnu obadva na rebra tako da se ne zna koji je koga oborio, onda se kaže: pali su kokoške ,gleich fallen (im ringen) ohne entscheidung, daher der kampf von neuem angeht' ,aequaliter'. — *Što je naj starije značeńe i kakvo je postańe, ne znam. može biti: kako kokoši, ali mislim da je boļe shvatiti: kao u klupko, prema* 2. kokoška, a.

KÒKOŠKÎ, *adj. koji pripada kokoši; koji pripada* (3.) *kokoški (kokočki).* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,gallinaceus; scolopaceus'.

KÒKOŠKICA, *f. dem.* 1. kokoška, *ali se upotrebļava u prenesenom smislu za ńeku dirļu pticu.* — *isporedi* 1. kokoška, b, *i* kokočka. Kokoškica ,Scolopax gallinago'. Slovinac. 1880. 31b.

KOKOŠNICA, *f. vidi* kokošińak, b. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Pipļe i meso kad [illegible] pada iz kokošnic i iz stada. J. Kavańin 81b.

KOKOŠŃAK, *m. vidi* kokosińak, b. — *U Mikaļinu rječniku:* kokosńak, kotac ,gallinarium, cors'; *u Jambrešićevu.* kokosńak, kurńak ,gallinarium'; *u Voltigijinu:* ,gallinajo' ,hühnerhaus'; *u Stulićevu:* v. kokošińak.

KOKOŠŃI, *adj. vidi* kokošińi. — *U Mikaļinu rječniku:* ,gallinaceus', *i u Belinu:* ,di gallina' ,gallinaceus' 337a.

1. KȌKȌT, kókota, *m.* gallus, *vidi* pijetao, pijevac. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom sing., gen. pl.* kokôtâ *(i* kȍkôtâ?), *dat., instr., loc. pl.* kokòtima *(i* kȍkotima). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kokotъ, *češ.* kohout *(starije* kokot), *poļ.* kogut; *u naše se doba govori gotovo samo po jugozapadnijem krajevima.* — *Ima i sanskr.* kukkuta *s istijem značeńem, pa i franc.* coq *i engl.* cock *(iz germanskoga jezika), ali to nije dosta za dokazańe da bi ova riječ bila indoevropska, nego se po svoj prilici razvila u svakom jeziku kao onomatopeja prema glasu (u kokota i u kokoši):* ko ko... — *Između rječnika u Mikaļinu* (kokot, piteo, pivac ,gallus'), *u Belinu* (,gallo' ,gallus' 337a), *u Bjelostjenčevu* (kokot, pevec, peteh, peteo, oros ,gallus'), *u Jambrešićevu* (,gallus'), *u Voltigijinu* (,gallo' ,hahn'), *u Stulićevu* (,gallus'), *u Vukovu:* 1. (po jugozapadnijem krajevima) ,der hahn' ,gallus', cf. pijetao.

a. *u pravom smislu. a) uopće.* Prjeđe nego kokot zapoje. N. Rańina 90b. matth. 26. 34. Ima uzeti nauk od kokota. Zborn. 21a. Ako vidiš *(u snu)* da kokot poje, toj prilikuje veselje. 137b. Budiš zorom svako selo, ter kokoti svud se čuju. M. Vetranić 1, 420. Kokot ili peteh zapoja. A. Komulović 63. Ako kokot i pije, ali na Boga gleda. (D). Stojim kako kokot na dvije noge. (D). Poslov. danič. Tijem pitoma kokot ptica ka navišća zoru bilu. A. Vitaļić, ost. 138. Može se prilikovati kripost od našega veselja pijevcu, aliti kokotu. K. Magarović, cvijet. 26. Is, kokote, balabane, koj' u kući spiš! Nar. pjes. vuk. 1, 193. O kokote, moj kokote! kad u zoru pjevat načneš, ne udaraj kril'ma sebe. 1, 194. Kokotu su uhor otkinuli. 5, 499. Znati mi i kokotom orati (n. p. neću to učiniti. — U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 93. Tako s kokotom ne orao mjesto volova! 310. U tom zapjevaše kokoti. Nar. prip. vuk. 108. Viđeste li kud pobježe orao, i do pocinu s kokotom? Nar. prip. vrč. 162. U Grbļu kažu, ako kokot doživi devet godina, da ga odmah vaļa zaklati, jer vele da bi poslije snio jaje iz kojega bi se izleglo nekako čudo. Vuk, rječn. *kod* kokot. Čuju se dva kokota. P. Petrović, gor. vijen. 46. Ne čuje da kokot poje. S. Ļubisa, prip. 59. Kokoti se ,koļu', kad se tuku. Suńa. D. Hirc. — *b) s toga što kokoti u zoru pjevaju (vidi nekoliko primjera kod a)), pa i prije toga obično dva puta preko noći, može* kokoti *značiti što i* zora; prvi kokoti, *vrijeme od* 10 *do* 11 *sahata u večer;* drugi kokoti, *ńeko vrijeme poslije ponoći (za ovo* [illegible] *nemam primjera).* Zori junak u kokote. (Z). Poslov. danič. Ja ću umrijeti pride no treći kokoti zapoju. Nar. prip. vuk. 143. Ustaću u prve kokote. S. Ļubisa, prip. 25. U prvijema kokotima digne se Katun. 28. Šćepan ne spava ni do prvijeh kokota. 97. Tu istu večer, u prve kokote, udari Bajo. 122. Nije se u Novakovoj kući bjegalo prije po noći, no do kokota uz gusle, da se susjestvo razlijegu. 219. — *c) glas kokota (kao i psa) znak je da ima selo (ili uopće naseļeno mjesto) blizu.* U pu

stosne strane gore u kijeh kokot vijek ne poje. Ǵ. Palmotić 1, 98. Zavede ih Lazar u planine... kud s' ne čuje vaške ni kokota. Nar. pjes. vuk. 4, 303. Đe god kokot popijeva, onde svašta ima. (Među ļudima se svašta nalazi i događa). Nar. posl. vuk. 73.

b. *u prenesenom smislu,* penis. *u Dubrovniku i u okolini. po selima se upotrebļava kao pristojna riječ mješte druge obične riječi (isporedi), a u gradu je nepristojna gotovo kao i ona druga.*

c. Trigla L., *ńeke vrste ribe.* — *U primorju, a između rječnika u Mikaļinu:* kokot, riba, kovač ,gallus marinus, faber' *gdje je tumačeno:* kovač i ,faber', *ali se sad* kokot *i* kovač *posve razlikuju (vidi i naj zadńi primjer), i u Vukovu:* (u Dubrovniku) nekaka morska riba ,art seefisch' ,piscis quidam marinus' [Trigla lineata L.; cf. lastovica 2]. Trigla lyra. G. Kolombatović, pesci. 8. Kovač (pesce sanpiero) *s dodatkom:* plosan a širok i uz to dračav, *a za tijem odmah:* kokot *s dodatkom:* jer je vas crven kao huhor u pijetla koga kod nas zovu ,kokot'. L. Zore, rib. ark. 10, 338. *može biti i* Trigla hirundo Bloch.

d. *u jednoga pisca* xviii *vijeka kao da znači: Francuz, prema lat.* Gallus *(vaļa da alegorički, a ne kao sam prijevod).* Kokoti i orli svoju krv proliju. M. Vetranić 1, 51. Latinka gospoja ako sad ne smiri gospodu bez broja, što kokot razmiri. 1, 87.

e. *s ńekijem pridjevima dobiva i druga značeńa (za divļe ptice što su mańe ili više slične kokotu).*

a) divļi kokot, *vidi* fazan, gńeteo. — *U Belinu rječniku:* divji kokot ,fagiano, e fasano, uccello noto' ,phasiana' 300a.

b) kokot divļi, peteh divļi, oroz, ćurka divļa, divļa kokoš ,Tetrao urogallus'. D. Trsteńak. — *vidi* tetrijeb.

c) kokot arbanaški ,Otis tarda'? Slovinac. 1880. 31b. — *vidi* potrk. — Otis tarda L . . . ,Arbanaški kokot' jeste drugo čisto narodno ime koje znamo od Vodopića, govori se u Konavlima sa strane arbanaške, i ne vrijedi za cio slovenski jug . . . Vaļa nam naknadno javiti, da se i po Kosiću potrk zove ,kokot arbanaški'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. nastavak. 138b—139b.

f. Kokot, *ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 1025. — *isporedi* Kokoti.

2. KȌKÔT, *m. vidi* kokotańe. — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* кокотъ. — *U Vukovu rječniku:* ,das gackern der henne' ,garritus gallinae'.

KOKÒTAC, kokòca, *m. uprav dem.* 1. kokot, *ali se upotrebļava samo za biļke.* — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (kokotac, trava ,melilotus, setula campana'), *i u Vukovu:* nekaka trava ,melilote' ,Melilotus [officinalis L.] *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.* Kokotac, sertula (Kuzmić, Stulli); arciola (Pizzelli, Aquila-Buć, Skurla), 1. Melilotus Lam. (Vuk, Pančić); 2. Melilotus officinalis Lam. (Visiani, Vodopić); 3. Melilotus alba Desv. (Vodopić); 4. Chrysanthemum corymbosum L. (Lambl). B. Šulek, im. 150.

1. KOKOTAN, kokotna, *adj. koji pripada* (1.) *kokotu ili kokotima.* — *U Belinu rječniku:* kokotni ,di gallo' ,gallinaceus' 337a; *u Bjelostjenčevu:* kokotni ,gallinaceus'; *u Stulićevu:* kokotan ,gallinaceus'.

2. KOKOTAN, *m. u narodnoj zagonetci.* Kokotan poje na ļepar-poļe; katarizi biju, katabiļe beru. *odgonetļaj: čobanin.* Nar. zag. nov. 238.

KOKÒTAŃE, *n. djelo kojijem se kokoće.* — *U Vukovu rječniku.*

KOKÒTATI, kòkoćêm. *impf. vidi* kakotati. *mnogi upotrebļavaju oba glagola u istom značeńu. ali uprav ima razlika što* kokotati *znači uopće glas u kokoši* (ko ko . . .), *a* kakotati *osobiti (jači) glas kad snese jaje ili kad se poplaši itd.* — *Akcenat kaki je u praes. taki je u impf.* kòkotâh *i u ger. praes.* kòkoćûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.* kȍkotâ. — *Iz prezenta prelazi gdjegdje ć mj.* t *i u druge oblike* (kokòćati). — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (kokoćati ,cantar. inteso della gallina' ,canto' 337a), *u Stulićevu* (kokoćati, v. kakoćati; kokotati, v. kakotati), *u Vukovu* (,gackern' ,garrio'). Is, o koko, kokorajko! ne kokoći, ne klopoći. Nar. pjes. vuk. 1, 191. Zašto kokoćeš kad sneseš jaja? Nar. prip. vrč. 217. A kokoši kokoću. M. Pavlinović, razl. spis. 259. — *U jednom primjeru stoji u prenesenom smislu o srcu kad brzo kuca.* Srce od straha, kad sam ditetom bio, kad bi prid starešinu doša', srce bi u meni kokotalo od straha. (kao posmiješno). M. Pavlinović.

KȌKOTI, Kokótâ, *m. pl. (uprav pl.* 1. kokot), *mjesno ime.*

a. *selo u Crnoj Gori.* Glasnik, 40, 20. Hajte s ńima na Kokote gorńe. Nar. pjes. vuk. 5, 90. Povedi je na selo Kokote. 5, 110. A kad do'še u Gorńe Kokote. Ogled. sr. 32. Do Kokota više Ļeškopoļa. P. Petrović. gor. vijen. 115. — *Pomińe se i prije našega vremena.* Kokoti (Crьna Gora). S. Novaković, pom. 135.

b. *zaselak u Konavlima.* Schem. ragus. 1876. 32.

KOKÒTIĆ, *m. dem.* 1. kokot. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kokotić, pivčić ,pullus gallinaceus'), *u Belinu* (,pollastrello, pollastro piccolo' ,pullus gallinaceus'; ,pollastro, pollo giovane' ,pullaster' 570b), *u Bjelostjenčevu* (kokotić, kokotićek, pevčić ,pullus gallinaceus'), *u Voltigijinu (vidi kod* b), *u Stulićevu* (,parvus gallus'), *u Vukovu* (dim. v. kokot *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).*

a. *u pravom smislu, mladi kokot koji je počeo pjevati (ne još glasom kao odrasli kokot), ali još nije odrastao (a može se kazati kao dem.* 1. kokot *i u drugijem značeńima).* Oblożdera ne vodi na jednoga kokotića. M. Držić 405. Kokotić poklonski. (Z). Poslov. danič.

b. *s pridjevom* božji *znači drugu pticu:* Upupa epops L., *vidi* božijak, pupavac. — *U Mikaļinu rječniku:* kokotić božji, ptica ,upupa'; *u Belinu:* kokotić božji ,upupa, uccello noto' ,upupa' 779b; *u Bjelostjenčevu:* kokotić božji, v. deb; *u Stulićevu:* kokotić božji, ptica ,upupa'. — *U Voltigijinu rječniku ima* kokotić *(griješkom* kokotič) *bez pridjeva s tumačeńem* ,upupa, uccello' ,wiedehopf', *ali nije pouzdano.* — *Ne znam jeli ovako značeńe u poslovici* xviii *vijeku.* Božji ti je on kokotić. (Z). Poslov. danič.

c. *s pridjevom* divļi, *ńeka biļka.* Kokotić divļi, Delphinium consolida L. (Vukasović). B. Šulek, im. 150.

d. *našao sam zabiļeženo:* Kokotić, huhorak ,hahnenkamm' ,crista galli', *ali ne znam ko je biļežio ni gdje se govori u ovom značeńu.*

KOKOTÍĆAK, kokotićka, *m. dem.* kokotić. — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* kokotićek *kod* kokotić.

KOKÒTINA, *f. augm.* 1. kokot. — *U Stulićevu rječniku:* ,gallus ingens'.

KOKÒTIŃA, *f. postaje od* 1. kokot *nastavkom* ińa.

a. *neka biļka. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,aristologia, sorta d' erba' ,aristologia'); *u Vukovu:* nekaka trava ,osterluzei' ,Aristolochia [clematitis L.]' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.* Kokotińa, aristolochia (Aquila-Buć, Vuk, u Dubrovniku), Aristolochia clematitis L. (Pancić, Lambl). B. Šulek, im. 150.

b. *noćno vrijeme kad kokoti pjevaju. — Samo u Stulićevu rječniku:* ,quella parte della notte quando cantano i galli' ,gallicinium'.

KOKÒTIŃÎ, *adj. koji pripada (ne samo kokotu i kokotima nego i) kokoši i kokošima. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (,gallinaceus'). Samo u riječi: ,kokotińe jaje'. Slovinac. 1881. 418.

KOKÒTITI SE, kòkôtîm se, *impf. šepiriti se, razmetati se (kao kokot). — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kòkôćāh *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòkôtî; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — U Vukovu rječniku:* ,stolzieren wie ein hahn' ,superbio ut gallus'.

KOKÒTLIJA, *m. prezime ili nadimak (Turčinu). — Postaje od* kokot *(isporedi* Kokoti, a), *ali turskijem nastavkom* ly. — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* I delija Mehmed Kokotlija. Nar. pjes. vuk. 1, 76. 77. Ogled. sr. 218. A deliju Mahmut-Kokotliju. Nar. pjes. vuk. 1, 87.

KOKOTNOŽAC, kokotnošca, *m. u Stulićevu rječniku:* v. kokonožac. — *nepouzdano.*

KOKOTŃAK, *m. vidi* kokošińak, d. Kokotńak, Matricaria chamomilla L. (Visiani), v. Kokošińak. B. Šulek, im. 150.

KÔKOTOV, *adj. koji pripada kokotu. — Od* XVI *vijeka.*

a. *u jednom primjeru* XVI *vijeka jamačno znači što i francuski, vidi* 1. kokot, c. Čin' da t' se pokloni kokotov plahi bijes, u oružju ki zvoni i gromi kako trijes. M. Vetranić 1, 88.

b. *u naše vrijeme kod mjesnoga imena* (Kokotova Glava) *u Crnoj Gori.* Na krvavu Kokotovu Glavu. Ogled. sr. 71.

c. *u ovom primjeru može biti da se misli na čovjeka što se zvao* Kokot. Na kraj mora u Dobrotu malu, na visoku Kokotovu kulu. Ogled. sr. 124.

KOKÒTOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Boca 8.

KOKÒTUŠA, *f. u Vukovu rječniku:* ime kokosi koja prilikuje više kokotu nego kokosi.

KÒKÔVCI, *m. pl.* krunica od koka. A. Ostojić.

KOKOVI, *m. pl. u narodnoj zagoneci našega vremena.* Tri četiri . . . . . ., peto šesto kokovi, sedmo osmo klepovi, i deveto barjaktar. *odgonetļaj: koza (noge, rogovi, uši, rep).* Nar. zag. nov. 92.

KOKRA, *m. prezime. —* XV *vijeka.* Ivan Kokra. Mon. croat. 109. (1471).

KÔKŠA, *m. vidi* Kokalo. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* vide Kokalo *s primjerom:* A. Ko je to rekao? B. Kokša iz Divoša. — Kokša iz Divoša. (Odgovori se, u Srijemu, na pitańe kao i ,kokalo'). Nar. posl. vuk. 144.

KOKTÀLIĆ, *m. dem.* koktao. — *U Mikaļinu rječniku: štamparskom griješkom (stoji među* koktao *i* kola) kotalić, blazinica ,pulvillus, pulvinulus'.

KÒKTAO, koktála, *m. jastuk uzak u dug koliko je široka posteļa, na kojemu se, kad se leži, drži glava, ili još češće glava stoji na kraćem a širem jastuku što je naslońen na koktalu. — Talijanski se kaže* capezzale, *ali naša riječ ne postaje od ove nego od srlatinske* capitale *što je imala isto značeńe, te nije riječ talijanska nego romanska (vidi kod* kelomna). *stariji je oblik bio* koptao, *i taj se još čuje u Dubrovniku* (kopto). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (koktao, tudjela, uzglavnica ,capezzale' ,cervical, pulvinar, pulvinarium, pulvinus') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (kokto, koktala ,capezzale, guanciale, anche piumaccio' ,cervicale' 169ᵃ; ,guanciale' ,pulvinar' 361ᵃ), *u Voltiģijinu* (kokto, koktala ,piumaccio, guanciale, capezzale' ,kopfkissen'), *u Stulićevu* (koktal, kokto, koktao ,capezzale, piumaccio, origliere, guanciale' ,pulvinar, pulvinus, pulvinarium'). U koga ćete prosit pomoć? u Jesusa, koga će vam redovnici ostavit na koktalu. Đ. Bašić 12.

KÔKULA, *f. vidi* kokulica. — *U dubrovačkijem poslovicama* XVIII *vijeka.* Ne tegni (tiči) u kokulu. (Z). Udri dje nije udreno, nu čuvaj kokule. (Z). Poslov. danič.

KÔKULICA, *f. vidi* kauka. — *Jamačno je dem.* kokula *(vidi), ali se ova zadńa riječ nahodi samo u dva primjera. — Riječ je jamačno tuđa, ali nije jasno postańe: naj bliže je po glasu lat.* cucula, *tal.* cocolla, *kukuļica, ali ne odgovara smislu; ima i tal.* cocúzzolo, *tjeme, što je bliže po smislu, ali nije po obliku, ako je* kokulica *dem.* kokula; *a može biti da je ńekako postalo od* kauka, *ali misleći i na* cuculla, cocolla *(kao osobito odijelo u fratara). — Akcenat je zlo zabiļežen u Vukovu rječniku. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,cherica' ,tonsura') *i u Vukovu* (kòkulica ,die tonsur' ,tonsura' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Više paka ostrižeńe koje zovemo kokulicom. Đ. Bašić 262.

KÔKÛROVIĆ, *m. prezime. — U Srbiji u okrugu užičkom.* Ļ. Stojanović.

KOKÙRUZ, *m. vidi* kukuruz. — *U jednoga pisca našega vremena.* Otle ļašu, niz poļanu mašu, prohu vrli, kokuruze trli. Osvetn. 1, 21.

KOKUTKA, *f. vidi* kukavica. — *U Stulićevu rječniku:* kokutka, ptica ,cuculus'. — *Ne znam gdje je Stulli ovu riječ našao, te mi je nepouzdana.*

1. KOL, *adv. koliko (vidi kod* kolik). — *Može biti da je riječ praslavenska* (kolь), *jer ima i lit.* kol' *s istijem značeńem, premda se među slavenskijem jezicima nalazi još samo u stslovenskom* (kolь). — *Postańe vidi kod* kolik. — *Nalazi se samo u starijim kńigama, a u naše vrijeme može biti u čakavaca.*

a. *u pravom značeńu. — Između rječnika u Stulićevu* (1. v. koliko. 2. v. kako *s dodatkom da je uzeto iz misala) i u Daničićevu* (kolь ,quantum'). Se kolь dobro i kolь krasьno. Mon. serb. 99. (1340). Nu kol je vidjet lijep ovi svijet nami sad, gorči je. N. Dimitrović 35. Več da duga uzrok slijedstva slijede, kol gubļeńa, toli i pobjede. Osvetn. 4, 7. — *U ovijem primjerima (a jamačno u prvome) vaļa da ne znači: koliko, nego da stoji mj.* (a)ko l(i): Ako 'e krjepos ka u kemu, zapušta se u nemare, kol je mudar ki u svemu, drži se taj za ništare. J. Kavańin 167ᵃ. Kol bi mi se rad prikaza' dar mi srjeće al' naravi, taj čas ćud se ma ukaza nenavidna takoj slavi. 395ᵇ. K majki Božjoj grede, ko l' bi se mat Božja na ńih smilovala. Nar. pjes. istr. 2, 20.

b. *stoji kao relativni adverab za mjesto i vrijeme s prijedlozima* do, od, po, *vidi kod* dokle *(vidi i* dokol). Do kol dihom ga ne zgrija tovarac tere vol. H. Lucić 279. Ki ranom brez

lika ran nas neprave, po kol nas odbize. P. Hektorović 62. Od tada od kol se zamamih. P. Zoranić 5^a.

c. *(možebiti od predašńega značeńa) postaje i drugo kao* god. — *U čakavaca.* Ku kol stran. Mon. croat. 16. (1325). Koliko kol bi ga prosil. Naručn. 33^b.

2. KOL, *m. vidi* kolac. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kolъ. *rus.* колъ, *češ.* kul, *pol.* kół, *(i naše* kolje); *ima i lit.* kolas *i* kúlas *s istijem značeńem, ali prema slavenskome o trebalo bi da je litavski* a; *s toga može biti da je riječ poljska ili ruska.* — *Postańe nije jasno; isporeduje se snskrt.* kīla *s istijem značeńem, i stvńem.* chil, *srvńem.* kîl, (*novovńem.* keil). — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* v. kolec; *u Jambrešićevu:* kol, kolec ,palus'; *u Voltigijinu uz* kolac; *u Stulićevu:* ,palus, paxillus' *s dodatkom da je riječ ruska.*

3. KȌL, *m. vidi* kolo. — *Samo na dva mjesta u dva pisca čakavca (i to ne s jednakijem značeńem), a između rječnika u Vukovu:* n. p. mi ćemo pristati u vaš kol (kolo?) ,der kreis' ,circulus' *s dodatkom da je Vuk čuo ovu riječ u Hercegovini.* Jer Ilija muž blaženi, kad ga vaze kol ogńeni *(ovdje znači što i* kola). P. Hektorović 94. Uzajde vrhu svih kolov *(može biti i pogrešni gen. pl. od* kolo *ili štamparska pogreška mj.* korov) i redov anjelskih. I. T. Mrnavić, ist. 28.

4. KOL, *praep. vidi* 1. kod. — *Valja da je postalo od* kod *ili bolje od* kon, *a može biti da se kod toga mislilo i na* okolo. — *isporedi* 9. kola. — *Samo u ńekijeh pisaca čakavaca* xvi *i* xvii *vijeka.* Al' će kol orlovi gladnih vezan stati. H. Lucić 288. Tuj se je družina na obid skupila kon Urmanić-mlina i kol ńih kaštila. P. Hektorović 11. Jove u ń usadi kol vode javor mlad. Đ. Baraković, vil. 139. Na sadu sidiše, kol vode prihladne postavljen ki biše. 143. Ki su kol nemoćnika. P. Radovčić, nač. 132.

1. KÓLA, *f. hyp.* kolač. — *Akc. je kao kod* 4. Kola. — *U Vukovu rječniku s primjerom:* Da ti majka umijesi kolu (žene govore djeci).

2. KÓLA, *f. hyp.* kolijevka. — *Akc. je kao kod* 4. Kola. — *U Vukovu rječniku.*

3. KÓLA, *f. ime domaćijem životińama.* — *Akc. je kao kod* 4. Kola.

a. *ime kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 38. D. Trsteńak.

b. *ime ovci.* Orahovac u Bosni. D. Hirc.

c. *ime svińi.* u Bosni. D. Hirc.

4. KÓLA, *f.* ime žensko iz Salaša Noćajskog u Mačvi. S. Novaković. — *Akc. se mijeńa u voc.* Kôlo.

5. KÔLA, *f. klija (u Dubrovniku samo ona što se čini od brašna), tal.* colla. — *U Dubrovniku od* xvi *vijeka, a u Lici u naše vrijeme.* Kad počne mazati oni ńe obraz star, veće kole trati neg Ǵivo bokarar. N. Nalješković 1, 293. Kôla, tutkal, kelj. u Lici. V. Arsenijević. Kôla ,der leim'. J. Bogdanović.

6. KÓLA, *m. ime muško.* — *U naše vrijeme kao dem.* Nikola (I. Pavlović), *ali ne znam jeli svagda i svud tako.* — *Od prije našega vremena.* Kola. S. Novaković, pom. 70. Kola Kolakov. Đ. Avramović 219. Kola Petrov. Magaz. 1868. 70. Kapetane postave: u Krińicama Kolu Petrova. 71. Kod kapetana Kole Petrova. 77.

7. KȎLA, *n. pl. (uprav pl.* kolo, *vidi ovu riječ), svaka sprava na kojoj se nose (voze) čeljad ili što drugo, te je naslońena na kolima* (kolo — rota), *kojijeh može biti dva, naj češće četiri, pa i više; a vuku je životińe (końi, volovi itd.), gdjegdje i ljudi (vuku i tiskaju), a u naše doba i prirodne sile.* — *Riječ je stara, isporedi stslov., bug., novoslov.* kola, *rus.* кола. — *Između rječnika u Vrančićevu* (,carpentum, currus; plaustrum; rheda'), *u Mikaljinu* (kola, kočije ,carro, carrozza' ,currus, rheda'), *u Belinu* (,carretta, specie di carro assai noto' ,plaustrum' 174^a), *u Bjelostjenčevu* (kola, voz ,currus, vehes currus'), *u Jambrešićevu* (kola z dvemi kotači ,cisium'), *u Voltigijinu* (,carro, carretto' ,wagen'), *u Stulićevu* (,carrus, rheda'), *u Vukovu* (1. ,der wagen' ,plaustrum' *s primjerom:* Na ńemu se slomila kola ,er hat für alle gebüsst'. — 2. kola na nebu ,ursa major et ursa minor'), *u Daničićevu* (gledaj kolo).

a. *u pravom smislu. a) o jednome.* Imeše sъ soboju kola dvojimi telci vlěkoma. Stefanit. star. 2, 266. Mužu iže po vodê vozitь kola, po suhu že korabaljь. 2, 289. Mogaše sam kreatimi koli ganuti. Š. Kožičić 37^b. Zapovidi da stanu kola. Bernardin 106. act. ap. 8, 38. Kola vlačahu četiri końi. Zborn. 13^a. Ako vidiš *(u snu)* da slaziš s kola, toj prilikuje nepoćtenje. 130^b. Zapovedi stati kolom. Anton Dalm., nov. test. 184. act. ap. 8, 38. Elija na ogńenijeh kolijeh u raj bi prinesen. B. Gradić, djev. 160. Vidjeh prislavnu onuj vil, od zlata na kolijeh, u ruhu jak snig bil. A. Sasin 154. Uzdvignu u kolijeh ogńenijeh ńega k nebesom. A. Gučetić, roz. jez. 238. Svrhu kola postaviše arku. Nauk brn. 8^a. Sajde sa koli. F. Vrančić, živ. 71. Ta na koli vozi, ta sebe naprti. Đ. Baraković, vil. 55. Malahan kamen prevali naj veća kola. K. Magarović 43. Er će poslije *(vol)* moć vuć kola. J. Kavańin 76^a. Posadivši ga na zlatna kola. A. d. Bella, razgov. 55. Pišice ili na kolih. A. Bačić 184. U kolih końa ogńenih. 499. Voziti se u kolih. P. Filipović 41. Bijedna ti kola, kad ti nijesu dvoja. (Z). Dostignut zeca na kolijeh. (Z). Lovi zeca na kolijeh. (Z). Na kolijeh poće u raj. (Z). Poslov. danič. Ganuo bi i sam kola nek se vozi glava hola tamo . . . V. Došen 33^a. *(Vola)* koji vozi težka kola. 38^b. Junac *(mora se)* učit vući kola. 215^b. Stavivši korablju na jedna kola nova. And. Kačić, kor. 190. Ter jih uvezavši pod kočije aliti kola. 202. Ilija bi odnesen na nebo u kolim ogńenim. 250. On čuje kolesa pod ,koli' škripati. M. A. Reljković, sat. $L6^a$. Zaspavši na kolih. sabr. 55. Posli moraš učit ga u kola. J. S. Reljković 234. Zaklaću mu vola ispod kola. Nar. pjes. vuk. 1, 486. Ona goni kola i volove. 4, 13. Kad se kola slome, putova dosta. (Kad se kakva šteta učini, onda je lasno kazivati kako je valjalo raditi da se to ne učini). Nar. posl. vuk. 120. Ko se na tuđim kolima vozi, neće daleko otići. 151. Hazur kola bez točkova. 339. Što bi kola škripala to volovi riču. 353. Metne ga na jedna prosta kola. Nar. prip. vuk. 197. I kola počnu valje same hodit. Nar. prip. mikul. 14. Trgovci mu dadu jedne kola s końi. 117. Top ovaj nije imao kundaka ni kola. Vuk, grada. 86. Došla su već kola k brijegu. V. Vrčević, niz. 241. Al' pozna se s ruku ubojnijeh, da ni kola ne bi donijela, što je ljudskog navaljao mesa. Osvetn. 2, 155. Osmanlije, kô lukave lije, učni stignut zeca na kolije. 4, 49. — *b) o mnoštvu.* Pride tada Naaman s końi i s koli. Bernardin 11. 4reg. 5, 9. Svrhu kola i końi ńih. N. Rańina 117^b. exod. 14, 26. Koji tvore rala i kola. S. Rosa 39^b. Deset hiljada bojnih kola. D. E. Bogdanić 29. On mora onim putem ići kud ostala kola idu. D. Obradović, basn. 368. Dok ne do-

tera kola sedmera. Nar. pjes. vuk. 1, 17. Da mu gone kola i kočije. 4, 438. Pozbaca točkove kolima ńihovijem. Đ. Daničić, 2mojs. 14, 25. Pa što hvališ paše i ferike, i topove bojne na kolijeh? Osvetn. 2, 82. — *c) ne zna se, govori li se o jednome ili o mnoštvu.* Gdê postoja gospodinь carь s koli. Glasnik. 15, 278. (1348?).

b. *metaforički. (Dunije)* u plovućijeh kolijeh *(u lađi)* po širokoj morskoj vodi. G. Palmotić 1, 111. *(Sunce)* u zlatnijeh se kolijeh bani. G. Palmotić 3, 25ª. Kola od slave i od vremena k nami blagi dan dovode. I. Đorđić, ben. 208. Kad vam *(lakomost)* s blagom srce sveza i u kola svoja vrže. V. Došen 79ᵇ. Kola na kojima se voziti moramo jest trpłeńe. A. Tomiković, gov. 92.

c. *onoliko koliko kola mogu nositi, dakle kao mjera.* Davat deset kola grozdja. I. Držić 200. Davala je svaka poreska glava po jedna kola sijena i po jedna drva. Vuk, rječn. predg. III. — *I metaforički.* Đe su kola mudrosti, tu su dvoja ludosti. Nar. posl. vuk. 78.

d. plaustrum, septentriones, *dva skupa zvijezda na sjeveru, jedan veći a drugi mańi, zovu se ovako po ńekoj sličnosti (zovu ih tako Grci, pa možebiti po ńima i drugi narodi), vidi i u Vukovu rječniku:* kola na nebu. — *isporedi* medvjed, medvjedica. — Da uzjaše *(oro)* vrh zvjezdenih istih kola. J. Kavańin 284ᵇ. Zvijezde koje mi kola i medvedice nazivamo. D. E. Bogdanić 68. On je načinio zvijezde kola i štape i vlasiće. Đ. Daničić, jov. 9, 9.

8. KOLA, *n. pl. ime selu u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 31.

9. KÒLA, *praep. vidi* 1. kod *i* 4. kol. — *Kao da je ovakovo značeńe u jednom primjeru* XIV *vijeka.* Kako dohodi kola ńiva. Dec. hris. 67. — *U Dubrovniku se u naše doba govori dosta često:* kolȁ kućē (kolȁkućē), kola vrátâ, kola ormára; *a zamjeńuje se i oblicima* kala, polak *(vidi* polag), palak.

10. KOLA, *vidi* 1. kol, b, *i* dokola. — *U Daničićevu rječniku:* gledaj kolê *s primjerom:* Do kola je živь. Spom. sr. 2, 94. (1437).

1. KÒLAC, kóca (kólca), *m.* palus, vallus, *komad drveta, dug a malo debeo prema dužini, zaobłen, zašiłen s jedne strane (ili s obje strane) da se može u što zabosti. — upravo je dem. 2.* kol, *te a stoji mj. ńegdašńega* ь. — *-l- na kraju sloga (dakle u svijem padežima osim nom. i acc. sing. i gen. pl.) postaje obično u štokavaca* o, *pa se* oo *mijeńa na dugo* o; *ali se gdjegdje i u štokavaca govori* kólca, kólcu *itd.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing.* (kòlac), *i gen. pl.* koláćâ. — *U Crnoj Gori ima i pl.* kóčevi *(vidi u Vukovu rječniku).* — *Od* XIV *vijeka (vidi u Daničićevu rječniku), a između rječnika u Vrančićevu* (,palus; statumen; vallus'), *u Mikałinu* (,palus, vallus'; kolac od gvozdja ,vectis'; kolac, za łozu pritka ,pedamen, pedamentum, vallus'; kolac za svezati końa ,vacerra'; kolac, koji se zabija u vodi za temeł od kuće ,sublicae, sublicium'), *u Belinu* (,palo, legno ritondo e lungo' ,palus' 537ª), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kolec, kol, prostec ,palus'), *u Jambrešićevu* (kolec *kod* kol), *u Voltigijinu* (kolac, kolca ,palo; forca' ,pfahl'), *u Stulićevu* (,palus, paxillus'), *u Vukovu:* pl. kóci, a u crnogorskijem pjesmama ima i kóčevi, gen. koláćâ ,der pflock, pfahl' ,palus' [cf. kazuk] *s primjerom iz narodne pjesme:* Sad će tvoje ovce na tragove, a turačke glave na kočeve; *u Daničićevu:* kolьcь ,palus'. međa je zemłama crkve treskavačke išla ,na kolcь'. G(lasnik). 13, 373.

a. *uopće sa značeńem sprijeda kazanijem, u drvetu zabodenom u zemłu.* Rastegnuše ju golu na četiri koce. B. Kašić, per. 2. Jedan je svezan na jednomu kocu. A. dalla Costa 2, 162. Ko p . . e kolac potrže, a ko ću jedva uteče. Nar. posl. vuk. 151. Oko kojega je bio sve kolac do koca i na svakome kocu po łudska glava. Nar. prip. vuk. 28. Istrže kolac i osnovu i vratilo. Đ. Daničić, sud. 16, 14. — *Često se zabadaju koci jedan uz drugi kao ograda.* Grad ni miri dobro ograjen ni turni, nego nikimi kolci. Ivan trog. 15. Ta prislańa grede, ta kolci zatipa. D. Baraković, vil. 56. Obrana od kolaca, tabor od kolaca ,palafitta o palificata' ,palamentum'. A. d. Bella, rječn. 536ª. Uvati se za dva koca, pa preskoči u gradinu. Nar. pjes. vuk. 4, 331. Od mosta pred kapijom pobijena su dva reda rastovih kočeva. M. D. Milićević, pomenik. 1, v. ,Usjekao sam sto kolaca, vałda će mi biti dosta da ogradim kupus do strništa'. u Dobroselu. M. Medić. (*Amo može pripadati i ovo:* Kuća mu se kocem zatvorila! Pusta ostala!) Nar. posl. vuk. 164.

b. *oruđe (može biti i gvozdeno) za muku i smrt łudsku, obično u Turaka.* Od huda Obrovca poganska nevira pod oblast od kolca naš kotar zatira. D. Baraković, vil. 34. I mnozim na kolac živ život potratı. 59. Kad bi jadni Sinan na kolcu sidio. I. T. Mrnavić, osm. 161. Ako je kolac, daj da je oštar. (D). Poslov. danič. Kolci i vješala. I. Grlićić 128. Štapi što su, strijelo, luci, sikirine, sohi, kolci, ogńi, češłi, kłišći, kłuči,... sve sionske muke ine? J. Kavańin 459ᵇ. Ter mu nove muke udaraju, na kolac mu dušu istrzaju. Nar. pjes. vuk. 4, 153. Jelov kolac begu na ramenu, na vrhu mu nadžak čelikovo. Nar. pjes. horm. 1, 337. Psuje kao Vlah s koca. (Jer čoek koji je nabijen na kolac ne bojeći se nikakva većega zla psuje Turcima šta mu na usta dođe, ne bi li ga ubili). 266. Majku su mu savezali Turci, za kolac je usudili Turci. Osvetn. 2, 54. Koci strše, vješala se viju. 4, 9. — *Naj češće se kaže:* nabiti na kolac. Adrian od nemilih Abiezi bi na kolac uznabijan. J. Kavańin 307ᵇ. Napokon čini je na kolac nabiti. And. Kačić, razg. 7. Naj posli živa na mih odriše i na kolac nabiše. 200. Jel' Jakova na kolac nabio? Nar. pjes. vuk. 1, 201. Nukića ću na kolac nabiti. Pjev. crn. 203ª. Il' bi mene na kolac nabio? Nar. pjes. juk. 58. Koga Turci živa u ruke dokopaju onoga nabiju na kolac. Vuk, živ. 268. — *ali se upotrebłavaju i drugi glagoli, kao n. p.* metnuti. Vikara na kolac metnuše. Nadod. 9. Hajduk nisam, da m' na kolac mećeš. Nar. pjes. juk. 58. — natakuuti. Na kolac nike natakoše. Nadod. 50. — staviti. *(Turci)* Relića na kolac staviše. Nadod. 61. — udariti. Te Novicu na kolac udari. Nar. pjes. vuk. 4, 192. U ruke mu strżev kolac daju na koji ga misle udariti. Ogled. sr. 16. — *Često se kaže:* s koca i s konopca *o čovjeku nevałalu (obješeńaku) koji kao da je osuđen na kolac ili na vješalu, pa da je pobjegao.* Čovjek s koca i s konopca ,sgherro, bravo' ,sicarius'. A. d. Bella, rječn. 675ᵇ. Koji s koca, koji s konopca (n. p. sastali se, t. j. sve nevałali łudi, obješeńaci). Nar. posl. vuk. 113.

c. ima još i ,žitnih kolaca', t. j. takvih na koje se dede žito. Na ,mali' žitni kolac stane sedamnaest snopova, a na ,veliki' dvadeset i jedan. ,Danas sam nasadio na ovo dvoje kłusadi trinaest kolaca pšenice'. ,Biće dobro, ako svaki kolac dade na ovu godinu i kvartu zrna'. u Dobroselu. M. Medić.

d. glogov kolac, *vidi kod* vukodlak. Ništa mu biti ne može bez glogova koca. (Neće lasno

umrijeti, već ako da ga ubiju kao vampira). Nar. posl. vuk. 225.

e. *uopće štap, batina (čim se bije).* Ostave oružje, a popadnu koce i leskovce, obkole magarca, skinu mu lavovu kožu, pa ga nauče pameti. D. Obradović, basn. 69. Ko te jedan put ćušio, onaj će te drugi put kocem udariti. Nar. posl. vuk. 156. Kroz plot tkato, kocem zbijato. (Reče se za rijetko platno). 161. — *Ovako je značeńe i ovdje gdje su koci od olova.* Cesar govori, da oprave kolce olovne: olovnimi kolci sada sve ńegove skršte uda . . . Cocani vazmu poluge, ter biju Lovrinca. P. Hektorović (?) 138.

f. *na jednom mjestu* XVIII *vijeka, u prenesenom smislu, o dva znaka kod pisańa, isporedi* parenteza, zaporka, zatvor. Na misi u molitvi otajnoj ostaviti se jima sve ono što je črez one dva kolca ili zatvora ( ). I. Krajić 89.

2. KÒLAC, Kóca (Kólca), *m. mjesno ime. — Vaļa da je ista riječ što* 1. kolac *(jamačno kod* a, *b)).*

a. *mjesto u Srbiji. a) u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Kolcu. Sr. nov. 1872. 48. — *b) u okrugu užičkom.* Na Zlatiboru ima mesto ‚Popov Kolac'... Docnije se to propta, te popa na tom mestu nabiju na kolac. i sad mu stoji kolac, jer kako jedan otruli, seļaci načine drugi. M. Đ. Milićević, srb. 636.

b. *zaselak u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 140.

KOLACIJON, *m. (?) tal.* colazione, *doručak. — U spomeniku* XV *vijeka.* Statut kast. (1490). 195.

KOLACIJUN, *m. vidi* kolacijon. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Kolacijun ima biti oko osam uuača među kruh i voće. I. Držić 197.

1. KÒLÂČ, koláča, *m.* spira, *hļeb (često bijeli, a i slatki) umiješen na način prstena ili koluta, t. j. obao a šupaļ u srijedi. od ovoga naj starijega postaju i druga značeńa. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kȍlāču, kȍlâči. — *Riječ je praslavenska (u naj starijem značeńu), isporedi stslov.* kolačь, *rus.* колачъ, *češ.* koláč, *poļ.* kołacz. — *Postaje od* kolo. — *Između rječnika u Vrančićevu na strani* 119 *prema mag.* kalach (kalacs), *u Mikaļinu* (kolač kruha ‚spira, bucellatum'; kolač, dar ‚praemium'; kolač, koji se dava za dobit ‚palmarium, nicetorium'), *u Belinu* (‚mancia, quel che si dona in qualche solennità ed allegrezza' ‚strena'; ‚mancia che si dona al lator di buona nuova, maucia di buona nova' ‚evangelia' 456b; ‚palio, drappo che si dà por premio nel corso o nella lotta' ‚bravium' 536b), *u Bjelostjenčevu* (‚tortula'), *u Voltiģijinu* (‚biscotto' ‚zwieback'), *u Stulićevu* (1. ‚boni nuncii praemium'. 2. ‚spira'); *u Vukovu:* 1. ‚eine art radförmiges brot' ‚panis genus'. — 2. ‚ein kleiner leib brot den die mutter für das kind bei gelegenheit des backens mitbäckt'. — 3. ‚ein laib brot bei feierlichen gelegenheiten', n. p. krsni kolač. — 4. kolač obruča, određen broj savijenijeh obruča i svezanijeh zajedno. — 5. u bunaru, t. j. drven temeļ na kome se zid počiće. — 6. (u Dubrovniku) gospodin dar spravļenici. cf. spravļenica.

a. *u pravom smislu. —* kolač *može biti od svakoga brašna, ali se naj češće mijesi od pšeničnoga, te može biti i sladak: s medom ili sa šećerom; s toga se u pjesmi kaže i* bijeli, medeni, šećerli kolač *(vidi u primjerima kod a). gdjegdje se kaže o bijelom ili slatkom hļebu ako i nije oblast i šupaļ.*

a) uopće. Nosi vreću brašna i bisage proplni da umesi kolače. Starine. 1, 83. (XIV *vijek).* Spravite kravaja i bilih pogača, privarenijeh jaja i sitnijeh kolača. M. Vetranić 2, 251. Bila brašna od Labina pritvorena na kolači. D. Baraković, drag. 357. Poretac, kolač, medenica, pita. A. Kanižlić, kam. 191. Neg' daj, prijo, te kolače. V. Došen 167a. Dvista kolača kruha. And. Kačić, kor. 175. Da oda šta on peće kolače u pepelu . . . M. A. Reļković, sat. E1a. Ńegovo je jilo sve u kratko, priprost jogek, al' ga jide slatko . . . pak se ńemu tako jisti rači, rekao bi, da su sve kolači. L2a. Kolače i pogače. I. Jablanci 176. ‚Šta će naše robļe večerati?' ‚Nek devojke medene kolače, udovice prebele simite'. Nar. pjes. vuk. 1, 187. Boļi je i crn kolač nego prazna torba. Nar. posl. vuk. 27. Ne viso nigdo kolači od drači. 196. Uzevši veliki kolač, ili, kao što ondje kažu, somun . . . Vuk, nar. pjes. 1, XI. Metnuvši kod bolesnika kolač hleba i jednu čašu vode a drugu vina. živ. 34. Kao medeni kolači. Đ. Daničić, 2mojs. 16, 31. Oko kolača prijesnijeh. 1duevn. 23, 29. Mislio si da po turskoj zemļi vise kolači o drači. S. Ļubiša, prip. 174. Kolâč ‚panis in coronae specimen factus'. *u Istri.* D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 48. — *Kolač se sprema, mijesi, peče itd.; gdjegdje se kaže i da se kuha.* Kuvaj meni bijele kolače. Nar. pjes. vuk. 3, 130. Dok ja skuvam bijele kolače. Nar. pjes. petr. 2, 622.

b) kad se ide u prijateļe (svojti u goste) svagda u torbi osim čuture i još čega vaļa ponijeti i kolač (t. j. šeničan hļeb), pa kad se iz prijateļa povraća, opet odonuda takovi kolač vaļa da mu spreme. Vuk, rječn. *kod* kolač. *aa) kolač donosi gost pri dolasku.* Ona mi ti parićaje lijepe dare i kolače. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 38. Umesila prebele kolače, pa otide u poode majci. Nar. pjes. vuk. 1, 211. Daj mi, majko, bijele kolače, da ja sestri u poode idem. 1, 537. Od groba mu końa načinite, od zemļice mijes'te kolače, od pokrova režite darove, spremite ga sestri u pohode. 2, 40. Pa on izvi od zlata ratove, a i kraļu od zlata *(vaļa da pozlaćene)* kolače. 2, 570. Veli ńemu majka Anđelija: ‚Pričekaj me tri bijela daua, dok um'jesim bijele kolače i dok spremim tanane košuļe, da ponesem na dar mome Jovu'. Al' govori sluga Milutine: ‚Oj Boga ti, gospo Anđelija! Jovo tebe čekati ne može, . . . već donesi u brašnu kolače . . .' 2, 574. Ostavi mi bar ručna devera s kim ću mlada do majke otići bez kolači i bez ubradača. 3, 504. Ja mu tamo kolača ne spremam. (Ja mu ne velim, tamo da ide, jer može zlo proći). Nar. posl. vuk. 108. Južnu božiću i prijateļskom kolaču ne vaļa se radovati. (Jer . . . prijateļ, ako donese jedan kolač, on pojede tri četiri, pa kad pođe vaļa opet jedan da ponese). 115. Hvala mu kao i tetki bez kolača! 341. — *bb) kolač prima gost na odlasku.* Kad ja pođem rodu mome, . . . dve jetrve kolač viju, a dve oće sa mnom poći. Nar. pjes. vuk. 1, 414. Već na, majko, zelenu dolamu, iz ģepova vadi ti kolače. 1, 540. Već mu gradi šećerli kolače. 2, 331. — *cc) u ovom primjeru* kolači *znači i jednu i drugu vrstu, a može biti da znači i uopće darove što mijeńaju gazda i gost:* Pošto razmijene darove i kolače, Beskuća krene put Kotora. S. Ļubiša, prip. 231.

c) komad hļeba što majka umijesi napose za dijete, kad mijesi hļeb za cijelu kuću, vidi u Vukovu rječniku (2). — *može biti da amo pripada i ovaj primjer:* Umijesivši tri kolača dala svakome pastorku po jedan. Vuk, poslov. 178.

d) osobiti neki hļeb što se mijesi i peče da

se ije u ńekijem svečanijem zgodama, n. p. *aa)* kad se slavi krsno ime (krsni ili slavski kolač). Šenica se ovdje spomińe radi koļiva, poskura i krsnoga kolača. Vuk, nar. pjes. 2, 4. Lome (domaćin s popom ili s kim drugim kad nema popa) ‚krsni kolač' (koji mora biti od šenična brašna u kiselo umiješen i našaran poskurńakom); jednu četvrtinu od toga kolača dadu popu, jednu domaćici, a dvije oni jedu. Vuk, rječn. *kod* krsno ime. Za krsno ime svaka kuća mesi po nekoliko naročitih hlebova, osobita oblika i namene. hlebovi su ti: ‚kolač' (jedan ili četiri prema mestimičnom običaju); ‚krstak' (‚sveta presveta'); ‚poskurica' (leturdija); ‚pogača' ili ‚proja' (pod kolač). Kolač, krstak i poskurica mese se od pšenična brašna s kvascem . . . Kolač je veći od običnog velikog somuna i pļosnatiji od ńega. okolo se on opaše jednim vencem od testa kao nekim reckastim pojasom; po gorńoj kori prekrste mu se dva kaiša od testa; u ńih se utisnu četiri poskurńaka, a na sredi se usadi izreckan od testa cvet, u koji se zadene i stručak suva bosiļka. . . . U Sremu na nekim mestima u gorńu koru slavskoga kolača pobada se neko drvečice s raznim znacima na svojim granama . . . U Timočkoj krajini mese se dva kolača: jedan za náveceri, a drugi za prvi dan slave: prvi se zove ‚večerńaca', a drugi: ‚slavski kolač'. M. Đ. Milićević, slave. 24—25. — *bb) po ovom primjeru kao da se kolači mijese i prigodom rođeńa ili kršteńa.* Počekajte, dva ulaka mlada, da umesim prebele kolače, da prepletem od zlata povoje, da pokrojim tanane pelene. Nar. pjes. vuk. 1, 606. — *cc)* kolači *ili* kolač *kaže se i prigoda kad idu prosci da prstenuju djevojku, a po svoj prilici što se onda goste i kolačima (vidi drugi primjer).* Kad otidu prosci da prstenuju djevojku (već isprošenu) i da ugovore kad će je voditi, onda se kaže (na nekim mjestima, kao n. p. u Jadru): ‚otišli na kolače' (ići ćemo na kolače; bili smo na kolačima itd.). Vuk, rječn. *kod* kolači. Treći *(vjeridbeni)* sastanak zove se ‚kolač', kadno se donaša hļeb, vino i meso, te se pod jedno tim potvrduje vjera *(u Žumberku).* V. Bogisić, zborn. 161.

b. crn kolač, *u metaforičkom smislu, može značiti: zlo, šteta (isporedi* c). Uvalio mu crn komad [kolač?] u torbu. (Kad ko učini kome kaku štetu). Vuk, rječn. *kod* kolač. *po svoj prilici treba čitati* kolač *(kao što je poprav|eno u trećem izdańu) a ne* komad, *jer Vuk umeće ovu poslovicu među primjere kod* kolač *a ne kod* komad. *istina i u* Nar. posl. vuk. 326 *stoji u istoj poslovici* komad, *ali može biti i ovdje pogreška.* Jer mu sad da crn kolač u daću. Osvetn. 5, 3.

c. *može značiti i dar što se daje u ńekijem prigodama, pa i kao uzdarje, plaća itd. ispreva u ovakovijem slučajevima vaļa da se davao pravi kolač, ali se poslije shvatilo u značeńu kakva mu drago dara, i u novca (isporedi* jabuka, A, e), *n. p.:*

a) dar onome koji donese dobre glase. Za toj sam izašla, ter stoju prid vrati, jeda bih sad našla, tko će nam glas dati, jeda tko od kude putom se namjeri, da kolač dobude, da gospu namiri. M. Vetranić 2, 321. Manda, meni kolač! Ovo tvoga brata. M. Držić 184. Fengaću da i ńega istem, da mu uzmem kolač, er mu je otac došao. 315. Tko dobar glas donosi, kolač prosi. (D). Za dobar glas dobar kolač. (D). Poslov. danič. Poda za dobar kolač onemu, koji mu prinese take glase, jedno kopje po sred prsi. B. Zuzeri 401. *u Dubrovniku se i dan današńi govori:* Meni kolač, a tebi kńiga *(pismo), ili* otac, muž, brat, sin *itd., kad se kome javļa da je ńešto došlo ili da je ńeko došao, što onaj radosno očekuje.* P. Budmani. — *Amo pripada i ovaj primjer:* Zla kolača! (Šteta! Kad se žali đe se što nepovoļno dogodilo). Nar. posl. vuk. 90. — Trčati kolač *ili* trčati kolača *što se nalazi u ńekijem primjerima vaļa da znači: trčeći nositi dobre glase nadajući se kolaču (vidi i* D. Daničić *u* Poslov. danič. XII[b]). Što meju onimi koji hlepe na istu pliticu? koji trče isti kolač? A. d. Bella, razgov. 75. Noćno kolača trčati. (Z). Trci kolača po noći. (Z). Poslov. danič.

b) dar za ńešto što je ko dobro izradio. — Ovakovo je značeńe u ovom primjeru: Ako me stigneš, kolač ti. M. Držić 127. *vidi i u Mikaļinu i u Belinu rječniku.*

c) dar uopće (što među sobom mijeńaju prijateļi). — Može biti da je ovakovo značeńe (ali u metaforičkom, ironičkom smislu) u ovom primjeru: Evo barut i teško olovo, boce praha, ogńeni kolači. And. Kačić, razg. 322[a].

d) što se daje kome kao uzdarje ili plaća za ńešto što je ovaj uradio ili dao, n. p.: aa) lijećniku. Trijem kuće bio je prestrt svakojakijem mrsom, što su bonici donosili Šćepanu u kolač. S. Ļubiša, prip. 92. — *bb) u ovom primjeru ono što se daje da ko ne učini štete ili ne pusti drugoga da je čini:* Hoť li mene dati vjeru tvrdu, da izjavim na Kopiļe ovce, da se one na Kopiļu mlade, a daću ti kolač od ovacah, šiļaću ti grude i jagance, i ugica ovna naj boļega? Ogled. sr. 135. — *cc) u Dubrovniku dar što gospođa daje spravļenici, vidi* sprava *i* spravļenica. — *u Vukovu rječniku* (6).

d. *u prenesenom smislu, o čemu što je slično kolaču, n. p.:*

a) ńekoliko obruča sreзanijeh zajedno. vidi u Vukovu rječniku (1).

b) čelo (uže, konop) savito da ne zahvaća mnogo mjesta, te je slično kolaču. — U naše vrijeme u Dubrovniku. Kupi čelo da bi sveđer jednako na tri kolaca ostajalo obavito oko istezala. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 174. Štucaju čela po krovu, ono veživa se, ovo u kolač sakupļa se. 217.

c) drven temeļ u bunaru, vidi u Vukovu rječniku (5).

d) kolut na verigama. Er on plete verigu koja ima početak a nema svrhe, u kojoj jedan kolač vodi i poteže za sobom drugoga. A. Kalić 115.

e) kamen oblast i šupaļ kao kolač, što je privezan mreži da je potegne u dno mora. — U jednom primjeru XVI vijeka. Zatim popadoše kolač od kamika, mrižu provrgoše, spustiv ga dolika. P. Hektorović 5.

f) vrsta nakita. u Dubrovniku. U kolaču su: pecica, cvijetak, puńenica, dudačka, krivaļa, redači. F. Hefele.

g) u narodnijem se pjesmama često kaže da końi skače na kolače *ili* u kolače, *možebiti s toga što końi kad je odskočio u visinu drži blizu prednie i zadńe noge, te je ńekoliko sličan vidjeti kao kolač; ali je veća prilika da je ista riječ što i 2.* kolač; *ne mislim da je isto što 3.* kolač (D. Popović, tur. reč. glasn. 59, 126); *u naj prvom primjeru mjeri se końev skok ne hvatima nego aršinima i kopļima; a u nijednom primjeru nema* końi skače ‚za kolače', *kao što kaže Popović nego* na *ili* u kolače. Dobar dore na kolače skače, u prijeko dvanaest aršina, u dužinu dvadest i četiri, u visinu tri kopļa junačka. Nar. pjes. vuk. 2, 384. Te mu dogo u kolače skače. Pjev. crn. 206[b]. Sve mu kulaš na kolače skače. Nar. pjes. juk. 170. Sve mu sitno u kolače skače. 516.

*

h) u jednoga pisca XVII *vijeka kao da* kolač *znači sredovječnu igru u kojoj su se junaci na koňma borili kopļem, isporedi* obduļa *i* trka. — kolač *može biti da se zato kaže što je mjesto igre bilo svud naokolo zatvoreno.* Onomu koji se igra kolača, premda ne bude plaće koja se gubi, ni globe zašto se zlo igra, isto djelo za ne pogoditi dobro i ne ukršiti sulicu jest mu muka. M. Radnić 211b. Prvo nego koň ulize u igru od kolača, provodi se putem od trkaňa, šetajuć se obade zemļu i oslobodi se, neka poslije kada ustrči ne učini mu se put iskopan. 329a.

2. KÒLÂČ, *m. tur.* qulač, *skok u koňa kad trči uzagrepce* (,galop' ,galopp des pferdes'. Zenker). — *Samo u množini, vidi* 1. kolač, d, *g).*

3. KÒLÂČ, *m. tur.* qulač, *hvat.* — *U naše vrijeme u Bosni.* F. Miklošić, die türk. elem. nachtr. 2, 153. — *vidi i* 1. kolač, d, *g).*

KOLÀČÂR, kolačára, *m. čovjek što se bavi kolačima; dolazi samo u osobitijem značeňima.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.* kȍlačāru, kȍlačāri. — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *čovjek koji čini ili prodaje kolače.* — *Između rječnika u Belinu* (,ciambellajo, che fa o vende ciambelle' ,spirarius' 191a) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (v. kolačnik *s dodatkom da je uzeto iz Belina).* Bilo je u ňega i medenih kolača, jer je nekada bio kolačar. M. P. Šapčanin 1, 22. Kolačari i grnčari pazarište. 1, 66. Jovan Ilić, med. kolačar. D. Avramović 270.

b. *čovjek koji, kad se slavi krsno ime, reže i lomi kolač (vidi* kolač, a, *d) aa)).* U Levču jedan od gostiju naziva se ,kolačar' i vrši neku važnu službu pri lomļeňu kolača. M. Đ. Milićević, slave. 47. Kolačar uzme kolač i nož . . . Kolačar se prekrsti i počne rezati . . . Tada kolačar prereže kolač u nakrst . . . Sad gosti puste kolač, a kolačar i domaćin prelome ga . . . 49—50. Sveštenik na nekim mestima s kadionicom, ikonom i novim kolačarom, obiđe sve sovre, okadi ļude i prikaže im novoga kolačara govoreći: ,Evo novoga kolačara! neka je zdrav i čestit; s novim kolačarom neka nam dođe i nova sreća, Bože daj!' 69.

KOLÀČARA, *f. u Vukovu rječniku:* igla što ima na glavi kao kolačić (po Srbiji i po Bosni nose žene takove igle za kapama) ,eine art schmucknadel, haarnadel' ,acus'.

KOLAČÁREV, *adj. koji pripada kolačaru.* — *Može se kazati i* kolačarov. Ovaj gost sada mora nazdraviti kolačaru *(vidi* kolačar, b) jer je ,troća kolačareva'. M. Đ. Milićević, slav. 51.

KOLAČÁROV, *adj. vidi* kolačarev.

KOLÁČI, *m. pl. vidi* 1. kolač, a, *d) cc) i* d, *g).*

1. KOLAČICA, *f. vrsta jabuke.* Kolačica, rus. калачики (Malva), suvrst jabuke (Zagreb). B. Šulek, im. 150.

2. KOLÀČICA, *f. žensko čeļade što čini ili prodaje kolačiće.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KOLÀČIĆ, *m. dem.* kolač. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kolačić, mali kolač ,parva spira') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (,biscottino' ,pastillus buccellatus' 142a; ,ciambella, cibo assai noto' ,spira' 191a), *u Voltiđijinu* (,biscottino, ciambella' ,ein kleiner runder zwieback'), *u Stulićevu* (1. ,parva spira'. 2. v. cijevka), *u Vukovu* (1. dim. v. kolač. — 2. vide uštipak).

a. *u pravom, ali u širem smislu, o malom hļebu, tako u naj prvijem primjerima znači: čestica, poskura* (,hostia'). Kako tijelo Isusovo more stati u kolačiću kruha. F. Lastrić, test. 298a. U kolačiću i komadiću kruha posvećenoga. 301a. Mijesi mu se kolačić. (Z). Poslov. danič. Učini kolačić od to malo brašna. And. Kačić, kor. 237. Imadiše jednom dvajest malahnih kolačića. 253. Kad dijete ne može odmah (na vrijeme) da progovori, onda žene zamijese kolačić čekalom, pa mu dadu te izjede. Vuk, poslov. 43. *u Dubrovniku su* kolačići *ńeka vrsta slatkoga kruha umiješena s jajima što mogu imati i obličje kolača, ali su češće kao mali podebļi štapići.* P. Budmani. — *Može značiti što i* uštipak, *vidi u Vukovu rječniku.*

b. *u prenesenom smislu, vidi* cijevka. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

c. *u prenesenom smislu,* intestinum duodenum, *prvi dio tankoga crijeva kako se sužuje iz želuca; slično je kolaču ili boļe końskom potkovu.* — *U naše vrijeme.* Kolačić, crevo od 12 palaca. J. Pančić, zoolog. 15. 18.

KOLÀČINA, *f. augm.* kolač. — *U Vukovu rječniku.*

1. KÒLAČKI, *adv. kod rvańa kad jedan drugoga podigne u vis, pa ga jednom postavi na zemļu (kao da ga usadi) kao kolac.* — *U Vukovu rječniku:* kòlačkī ,wie einen pfahl (in die höhe heben und niederpflanzen, im ringen)' ,ut palum defigo'. — *I ovdje tumači Đ. Popović* (tur. reč. glasn. 59, 126): na hvatove, *vidi* 1. kolač, d, *g) i* 3. kolač.

2. KOLAČKI, *adv. u kolu (igri), na način kola.* — *U naše vrijeme u Bosni.* Ova pjesma pjeva se kolački. Bos. vila. 1890. 244.

KOLAČNIK, *m. vidi* kolačar, a. — *U Stulićevu rječniku:* ,qui spiras conficit, vel vendit' *s dodatkom da je riječ ruska.*

KOLAČUŠA, *f. mjesno ime.* — *U naše vrijeme.* Vinograd pod Kolačušu. V. Vrčević, niz. 22. Jeli ko od vas bio na zemļu pod Kolačušu? 333.

KOLAD, *f. coll. mnoštvo kola.* — *U Stulićevu rječniku:* v. vozad. — *nepouzdano.*

KOLAĐELE, *vidi* kolađer. — Kolađele, lako došlo. F. Miklošić, die türk. elem. nachtr. 2, 150.

KÒLAĐER, *interj. od tur.* kolaj gele! *lak ti bio trud!* — *vidi i* kolaj. — *U Vukovu rječniku:* kolađer! kao što se u Baru rekne radinu: ,Sirova ti!' tako se doļe na lijevom brijegu Drine, u Semberiji, rekne: ,Kolađer!' ali sam zaboravio što se na to odgovori *(isto i u* Nar. posl. vuk. 141).

KOLÀINA, *f. vidi* kolajna.

KȌLÂJ, *adv. tur.* qolaj, *lako, lasno.* — *U naše vrijeme.* Dever joj reče: ,Vidiš li curo, ovo poļe? ovo je sve tvojega đuvegije Suļa'. A ona od radosti i čuda zapita ga: ,A po Bogu brajo, kad ovu silu proore i posije, a neka požńe?' ,Bogme lasno' odgovori stari svat ,kad svaki svoju dionicu pribvati, to je kolaj'. Nar. prip. vrč. 46. ,To je kolaj' (lasno), odgovori mu Ilija. 91. Meni mi je za tebe, a za men' mi je kolaj rabota. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 314. — *Radi ovoga primjera vidi* kolađer: Kolaj gele ihtijaru! Bos. vila. 1890. 157.

KOLÀJINA, *f. vidi* kolajna.

KOLÀJLUK, *m. tur.* qolajlyk, *lakoća, lasnoća.* — *U naše vrijeme u Bosni.* I Bog da s kolajlukom i da dođe na vakat! Bos. vila. 1888. 257.

1. KȌLÂJNA, *f.* monile, catella; nummus in honorem cusus. — *Po svoj prilici od tal.* collana (,monile'); *ovako misli i Miklošić.* — *Dva su*

oblika i dva značeńa kod ove riječi: stariji je oblik kolàjina *(pisano* kolaina *i u Vuka) s prvijem, starijim značeńem; mlađi je* kòlâjna *što može imati i starije i mlađe značeńe.* — *Od* xvi *rijeka, a između rječnika u Vrančićevu:* kolaina *ili* kolajna (,kolayna') ,torquis'; *u Mikaļinu:* kolajna, verižica, lančić od vrata ,torques, monile, murenula'; *u Bjelostjenčevu:* kolaina, v. ovratek; *u Voltiģijinu:* kolaina ,collana' ,eine halskette'; *u Vukovu:* kolàina *(s dodatkom da se govori u primorju)* vide kolajna *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* L'jepa su mi darovali dara: svekar bane kolaine zlatne ... Ni na grlo zlatna kolaina *(i u ovijem je primjerima starije značeńe, premda o ńemu Vuk ne govori);* kòlâjna ,das medaillon, grosse denkmünze' ,numus memorialis major'.

a. *starije je značeńe: grivna (ogrlica, đerdan) što nose ženske oko vrata kao nakit, a i muški (naj češće kao znak časti).* — *U ovijem primjerima stoji bez sumńe* kolaina. Kolaine, prstene, drago kamenje ... u skrińu zatvori. B. Gradić, djev. 90. Što ću učiniti od kolaine zlatne koju na putu općenomu najdem? B. Kašić, zrc. 76. Razdariva ubozijem kolaine, orečine, narukvice... per. 6. Kako dobro govori Izaija na pog. 61: ... kako vjerenicu urešenu kolainami sfojijema (,quasi sponsam ornatam monilibus suis'. isai. 61, 10). M. Orbin 292. Kada bi na grlo i na vrat tvoj stavļena ona prisveta kolaina ... V. Andrijašević, prav. 38. Ugrin Janko darova joj kolajnu *(ovako je naštampano, ali se po metru vidi da treba čitati* kolajinu) suha zlata. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 33. Da bi se nadostavila milost glavi tvojoj, i kolaina vratu tvomu. J. Matović 370. Oko vrata kolaine zlatne. Nar. pjes. vuk. 5, 287. Na prsi mu toke presjekao i svr tokah zlatnu kolainu. Pjev. crn. 279[b]. *tako treba po svoj prilici čitati i u ovijem primjerima:* Gdi *(su t')* kolajne ali venci? M. Marulić 311. Hoće kolajne, hoće zlato, hoće zoje. M. Držić 256. Tu kolajne, tu menduše biše. I. Zanotti, en. 19. Stavi mu kolainu (колаину) na grlo od zlata i kameńa dragoga. S. Margitić, fal. 13. Stavļa kolainu (колаину) na grlo svoje. 103. *U ovijem je primjerima oblik* kolajna. Jer ga pogubi ńegov sluga za odniti mu kolajnu i križ od zlata. And. Kačić, razg. 9. Pogubi ga sluga Nikolica, odnese mu krunu i kolajnu koja biše od suhoga zlata, nakićena pridragim kameńem. 55[b]. A on ńemu groše i dukate, i kolajnu od suhoga zlata koja vaļa sto bili dukata. 302[ab]. Postavi kolajnu od zlata na vrat ńegov. kor. 43. Oko vrata kolajna od zlata. Nar. pjes. vuk. 2, 183. I evo ti kolajna od zlata što junaci nose oko vrata. Nar. pjes. marjan. 9. — *U ovom primjeru ne znam, jeli prvo ili drugo značeńe (isporedi i* kolajnica). Tebi daje od zlata kolajnu. J. Krmpotić, malen. 6.

b. *mlađe je značeńe: kao poveći novac (zlatni, srebrni, mjedeni) što se prima na čast i nosi na prsima.* — *Nije jasno kako ovo značeńe postaje od prvoga: ili što se jedno i drugo daje kome kao čast, ili što ovakovi novac može visjeti o grivni.* — *U naše vrijeme (a može biti i od* xviii *vijeka, vidi naj zadńi primjer kod* a.*; svagda s oblikom* kolajna. *vidi u Vukovu rječniku.* Otići ću na Cetińe kraļu, izdvorit mu od zlata kolajnu. Nar. pjes. vuk. 4, 323. Za rabrost svoju dobio zlatnu kolajnu. Vuk, dan. 1, 79. Osim drugijeh različnijeh poklona dali mu zlatnu kolajnu. nar. pjes. 3, 117. Deli-Mirku vojevodstvo dao i kolajnu na ramenu sjajnu. Osvetn. 2, 100. Na glavi mu mjesečina žarka, a na prsih nišani-kolajne. 2, 145. Kolajna za hrabrost ,tapferkeits-medaille'. Jur. pol. terminol. 499. Kolajna za zasluge ,verdienst-medaille'. 553.

2. KOLAJNA, *f. ime ravnici u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* M. Đ. Milićević, srb. 1093.

KÒLÂJNICA, *f. dem.* 1. kolajna. — *U jedinom primjeru* xviii *vijeka ne znam, jeli u prvome ili u drugome značeńu (vidi naj zadńi primjer kod* 1. kolajna, a). Biser-perje nosi na kalpaku, a na prsi zlatnu kolajnicu ku mu dade premožna carica. J. Krmpotić, malen. 17.

1. KÒLAK, *praep. vidi* 4. kol. — *isporedi* 9. kola *i* polag. — *Od* xvi *vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu* (v. kod). Er kad ležeš, da ju *(ovu travu)* staviš kolak srca, vjeruj meni, činila bi, plam ļuveni mnogo skoro da oćutiš. Jedupka nezn. pjesn. 237. Stoj, nješto kopore u grmu kolak nas. A. Sasin 147. Čavarina kolak grada. 191[a].

2. KÒLAK, *m. vidi* kolač. — *U pjesmi što se pjeva na badńi dan u Nišu.* — *Može biti riječ bugarska.* ,Kolede melende, careva godina, cin cin kaka, daj mi dva kolaka'. Pa im se daju kolači koji su za to spremļeni *(u Nišu).* M. Đ. Milićević, živ. srb.² 160.

3. KOLAK, kolka, *m. dem.* kolo. — *U Stulićevu rječniku:* ,orbiculus'. — *nepouzdano.*

4. KÒLAK, *m. ime muško.* — *U narodnoj poslovici našega vremena, i otale u Vukovu rječniku:* vaļada je bio nekakav hajduk ili keseģija. Teško Kolaku na zlu konaku! ni ko p..i ni ko mari, ni se šta peče ni vari; al' kad se Kolak pomami, i p..iće i mariće i peći će i variće. Nar. posl. vuk. 314—315. — *I kao prezime u naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 94. — *isporedi i* Kolakovac, Kolakove Bare, Kolaković.

KOLÀKOVAC, Kolàkôvca, *m.* voda živa koja teče ispod zemļe kroz Gospić; pa se u zemļu slazi, ko hoće da pije vode s Kolakovca. Ńen izvor biće odmah ispod mosta. M. Medić.

KÒLAKOVE BÀRE, *f. pl. zaselak u Hrvatskoj blizu Lešća u županiji ličko-otočkoj.* Schem. segn. 1871. 27.

KOLAKOVICA, *f. zaselak u Hrvatskoj u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 30.

KOLÀKOVIĆ, *m. prezime.* — *isporedi* 4. Kolak. — *U naše vrijeme.* Dođe k sudu Jovan Kolaković iz Teočina. Glasnik. II, 1, 113. (1808). Stevan Kolaković. Nar. pjes. petr. 1, 351 *(među predbrojnicima).*

KOLAKOVIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini.* Statist. bosn. 111.

KOLALI, *adj. vidi* kolalija. — *Ne mijeńa se po padežima.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena iz Bosne, kao pridjev uz* mavluta. A obuče kolali mavlutu. Nar. pjes. petr. 3, 584.

KOLÀLIJE, *f. pl. kao pridjev uz* toke *i* gaće, *vidi u Vukovu rječniku.* — *Može biti da postaje od* kolo, *kako Vuk misli (isporedi* kolast), *ali svakako turskijem nastavkom* ly *(isporedi* kolali). *ne znam, ima li u turskom jeziku riječ* qolaly *ili slična ńoj (amo jamačno ne pripada tur.* qolanly, *s kolanom, o sedlu ili o końu).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (1. toke savijene kao kolutovi. kao što se i sad nose u Dalmaciji *s primjerom iz narodne pjesme:* Na prsima toke kolalije. — 2. gaće, vaļa da šarene na kola, cf. kolast, *s primjerom iz narodne pjesme:* Za Ankine gaće kolalije). Po dolami toke kolalije. Nar. pjes. petr. 2, 439. Pozvekuju toke kolalije. 3, 53.

KOLÂLOM LÀLOM, *u Vukovu rječniku:* pripijeva se na babinama ,ein refrain der wochen-

bett-lieder' ,vox accini solita in carminibus ad puerperas' *s primjerom:* Kolalom lalom, ko mu otac bješe.

1. KȍLAN, kȍlna, *adj. koji pripada kolima.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kolna postelja ,lectus ambulatorius'; kolna spica ,radius rotae, austrum'. 2. molinska ,clitatorium'. 3. kolna šina ,canthus'. 4. kolna platnica ,orbile'. 5. kolna os ,axis'. 6. kolna zavornica ,sufflamen'; kolno pešće ,modiolus, 1. medium rotae'; kolno duplje ,tubus rotae') *gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu* (kolna platnica ,orbile'; kolna podporńa ,sufflamen'; kolno pešće, ,axis'), *u Voltiģijinu* (,di carro, carreggiabile' ,fahrbar'; kolna postelja ,letto currule' ,ein fahrbares bett'; kolni os ,asse' ,achse'; kolno dublje ,tubo di ruota' ,radröhre'), *u Stulićevu* (,plostrarius'). Kolne puške nisu im vrijedne. I. A. Nenadić, šamb. 18. Kolne puško ,cannoni'. 18. Kolnu pušku upraviše. 21. Kolnijeh pušak četrdeset. 22. Predmeta takovih koji se otpravljaju ili željeznicom pod zaporom kolnim (,wagenverschluss') . . . Zbornik zak. 1853. 966.

2. KȍLAN, *m. (kožani ili drugi) pojas kojijem se sedlo učvršćuje na końu, opasavši ga oko trbuha, isporedi* poprug *i* potprug; *i ńeki ženski pojas.* — *Tur.* qolan. — *Gdjegdje stoji u množini i za jedno, jer se svaka polovica pojasa shvaća kao jedno; ali se često govori o ńekoliko kolana za jedno sedlo.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (1. ,der sattelgurt' ,cingulum sellae equariae'. — 2. ženski pojas na paftama, vide tkanice).

a. *na końu.* Te sapali krila Jabučilu, što ne mogla vatrom sagoreti to pod kolan pritegnula tvrdo. Nar. pjes. vuk. 2, 109. Dobro Šarcu kolane poteže. 2, 216. Te opremi Šarca od mejdana, priteže mu sedmere kolane. 2, 248. Sedlaj końe, priteži kolane. 2, 296. Popregnu ga od srebra kolanom. 2, 570. Svaki nosi zelene gadare pod kolane s obadvije strane. 3, 333. S desne strane Ivan objesio, s desne strane o desnom kolanu, objesio dumišli gadaru. 3, 536. Na mrkovu priteže kolane, priteže mu četiri kolana, a i petu ibrišim-tkanicu. 4, 181. Kada Miloš dogu kolan steže. 4, 229. O doratu vješa kuburlije, a pod kolan sablju privezuje. 4, 324. Svaki końik pritezaj kolane. Pjev. crn. 88b. Priteže mu ibrišim-kolane. 148b. Potpregnu ga ibrišim-kolanom. 191a. Otpušća mu sve devet kolana. Nar. pjes. juk. 107. Udari mu *(labudu)* četiri kolana. Nar. pjes. magaz. 1869. 107. Pak izvede debela zekana, poteže mu na toke kolane, sve četiri jedan po drugome. Nar. pjes. petr. 2, 658. Nemoj tako, beže Ljuboviću, za sedlo se jesam primrznula, već prereži tanahne kolane, nosi mene u bijelu kulu. Nar. pjes. hörm. 1, 113. Povedi mi Srničić-Aliju, neka meće mršu u kolane. 1, 303. Bedevija na noge skočila, pa pod kolan krila pokupila. 1, 489. Puklo ti je sve devet kolana. 2, 33. Pa uhvati pod kolau đogata. 2, 215. Svaki ata u kolan metnuo. 2, 343. Pridržavajući kolan na mome mrkovu. M. P. Šapčanin 1, 71. Ljut zmaj za pojasom, čijem rastavlja do sedla junaka i od sedla końa do kolana. Osvetn. 2, 101. Mori smrca gdje god koga nađe, a krv boji końe do kolana. 2, 133. Pre nego što bi ga uzjahao, Veljko bi sam zagledao u kolan, uzde . . . M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 745. — *Metaforički.* Dobro mu je ovoga puta Petar pritego kolane. M. Pavlinović, razg. 113.

b. *na ženskom odijelu. (Žene u Srbiji u okrugu vrańskom)* opasuju se, osem pojasa, kolanom, na kome su pavte. M. Đ. Milićević, kralj. srb. 313. *vidi i u Vukovu rječniku.*

3. KOLAN, *m. ime domaćijem muškijem životińama.*

a. *jarcu.* F. Kurelac, dom. živ. 38.

b. *prascu.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

KOLÀNCE, *n. dem.* kolo. — *U naše vrijeme.* Načini se dnom kakve šoljice devet kolanaca na pepelu. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 124.

KOLÀNČIĆ, *m.* šaren grah, ide uz kukuruz. Oblaj. D. Hirc.

KÒLÂNDRA, *f. vidi* kalandra. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* Sa stih stran čujaše ptičice žubereći, . . . tamo potelina brčući, simo kolandre pripivajući. P. Zoranić 68b.

KOLANE, *f. (?) pl. ime selu u Dalmaciji na ostrvu Pagu.* Repert. dalm. 1872. 35.

KOLÀNINA, *f. augm.* 2. kolan. *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Po kaltaku *(na końu)* kožna kolanina. Smailag. meh. 10.

KÒLANOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Milutin Topuzović preziva Jovana Kolanovića. Glasnik. II, 1, 149. (1808).

KOLÀNSUZ, *adj. tur.* qolansyz, *bez kolana (o końu).* — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena gdje stoji pred* dorat *i ne mijeńa se po padežima.* Na ńegovu kolansuz-doratu . . . Nar. pjes. hörm. 2, 590.

1. KOLAŃE, *n. djelo kojijem se kola (vidi* 1. kolati). — *U naše vrijeme kod pisaca.* Ovo će povjerenstvo nadzirati kolańe banka državńača. Zbornik zak. 1866. 129. *i u Šulekovu rječniku:* ,circulation'; kolańe (novaca) ,circulation (v. gelde)'; kolańe krvi ,blutumlauf'.

2. KÒLÂŃE, *n. djelo kojijem se kola, vidi* 2. kolati.

KȍLAP, kôlpa, *m. (morski) val, tal.* colpo, *udarac,* colpo di mare, *val.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* Nema drugo nego muńa za muńom, puca grom, svaki kolap (val) kako Petka. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 216. Ako vidiš kakav jaki kolap, pripoģa', pa kad prođe, opet u rotu. 217.

KOLAPOVIĆ, *m. prezime.* — *U Daničićevu rječniku:* Kolapovićь, ,Jake Kolapovićь' po svoj prilici Dubrovčanin 1374. (Spom. sr. 2,) 27.

1. KȍLÂR, *m. čovjek koji po svom zanatu gradi kola (vidi* 7. kola). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kolar, koji kola čini ,essedarius, carpentarius') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (,rotarius, carpentarius, essedarius, plaustrarius, diatrocharius'), *u Jambrešićevu* (,rotarius'), *u Voltiģijinu* (,facocchi, carrozzajo' ,wagner'), *u Stulićevu* (kolar, koji kola napravlja ,curruum, rhedarum faber'), *u Vukovu* (,der wagner' ,plaustrarius'). I kolari, češljari, sitari. M. A. Reljković, sat. K8b. Uči se zanatu u mjesnoga kolara. M. Pavlinović, rad. 72. — *U ovome primjeru ne znam, stoji li ova riječ u pravome značeńu ili je prezime:* Đurica Kolar. Glasnik. II, 3, 77. (1706—1707).

2. KÒLÂR, kolára, *m. a) vidi* jaka, kolijer; *b) ogrljak, ogrlica, đerdan.* — *Tal.* collare. *a) u prvom značeńu u Mikaljinu rječniku:* kolar, kolarin, ogrličić ,collare', *i u naše vrijeme u Dubrovniku: na košulji, na svakom gorńem odijelu, na kabanici, pa i sama kabanica, n. p.* ,Zima je na dvoru; uzmi kolar'. P. Budmani. — *b) u drugom značeńu u naše vrijeme kod sjevero-zapadnijeh štokavaca i čakavaca.* Lipši mi je kolar oko vrata nego zraka oko sunca žarka. Nar. pjes.

marjan. 185. Za brata bih crne oči dala, za dragoga zrno od kolara. 189. Neka mi on dela te lepe kolare. Nar. pjes. istr. 2, 45.

3. KOLAR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Plac u Kolaru. Sr. nov. 1871. 191.

1. KOLARAC, Kolarca, *m. ime dvjema selima: (kajkavski)* Kolarec doňi *i* gorňi *u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 99.

2. KOLARAC, Kolarca, *m. čovjek iz sela Kölārā. — U naše vrijeme.* Vule Ilić Kolarac. M. Đ. Milićević, srb. 145. — *vidi i* Kolarčev.

KÖLARČÂD, *f. coll. vidi kod* kolarče.

KÖLÂRČE, kölârčeta, *n. dem.* 1. kolar. — *U Šulekovu rječniku sa značeňem: kolarev šegrt* ,wagnerjunge'. — *Nema plurala, mjěšte kojega bi se mogao upotrebiti kolektivni supstantiv ženskoga roda:* kölârčâd.

KOLARČEV, *adj. koji pripada Kolarcu (ne znam jeli prezime ili je samo po rodnom mjestu)* Na istok od mosta gde je sada Kolarčeva kuća *(u Beogradu).* M. Đ. Milićević, zlosel. 10.

KÒLÂRDI, kòlarâdâ, *m. pl. koraļ, merjan, tal. (pl.)* coralli. — *isporedi* 1. kolari. — *U naše vrijeme u Istri.* Kolârdi, pl. ,coralia', g. kolärad. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 52.

KÖLÂREV, *adj. koji pripada kolaru. — U Vukovu rječniku:* vide kolarov.

KÖLÂREVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Vuk, živ. 96.

KÖLÂREVO SÈLO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeļ. 107.

1. KOLÀRI, kolárâ, *m. pl. vidi* kolardi. — *U naše vrijeme u Istri.* Kolârî, pl. ,corallia', g. kolâr. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 16.

2. KÖLÂRI, *m. pl. mjesno ime u Srbiji. a) selo u okrugu jagodinskom.* K. Jovanović 107. — *b) selo u okrugu smederevskom.* K. Jovanović 119. — *Pomiňe se mjesto s ovakijem imenom i prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 135.

KOLARICA, *f. žensko čeļade što igra u kolu. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Zasto snaše kolarice brzo gine čisto lice, kad dopane mnogi ruku, tamo amo da ju vuku . . . Al' snašice skitarice i pomamne kolarice . . . V. Došen 101ª.

1. KOLARIĆ, *m. prezime. — Od* XVI *vijeka.* Jemrih Kolarić. Mon. croat. 323. (1550). Marko Kolarić iz Ribara tužio Ivana Maksimovića. Glasnik. II, 1, 47. (1808). Vasilij Kolarić. D. Avramović 259.

2. KOLARIĆ, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 60.

KOLÀRIJA, *f. kolarski zanat. — Načiňeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ,wagnerhandwerk'.

1. KOLÀRÎN, kolarina, *m. tal.* collarino, *dem.* collare *(vidi kod* 2. kolar). — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (kod* kolar), *u Bjelostjenčevu* (,collare'), *u Daničićevu* (kolarinь ,collare').

a. *ogrļaj, đerdan.* Odь prьstenovь i kolarinovь . . . Četiri kolarini koji su s kameńjemь. Spom. sr. 2, 125. (1466). Donijeli smo . . . od bisera kolarine. M. Vetranić 1, 236. Vidiš ovi kolarin, vidiš li ovi pendin? M. Držić 256. Neizbrojnije*(m)* me je bisernijem i perlenijem kolarinim *(štamparskom griješkom* kolarinin; *a može biti da treba čitati* kolarini) uresio. B. Gradić, djev. 104. Kupi Mari kolarina. Nar. pjes. herc. vuk. 243. *ovakovo je značeňe i u naše vrijeme u Dubrovniku, ali samo o onakome đerdanu na kojem su nanizana zrna (ovakovo značeňe vaļa da je i u starijim primjerima), i osobito o onome što Župke nose na vratu, što je nanizan povećijem zrnima od zlata ili od srebra pozlaćena, izrađenijem na filigranu.* P. Budmani.

b. *ogrļak u pseta. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

c. *vidi* jaka, kolijer. — *Ovakovo značeňe vaļa da je u Mikaļinu rječniku.*

2. KOLARIN, *m. kao da je ime ovnu. — isporedi* kolarinka. — *U narodnoj pjesmi istarskoj našega vremena.* Skopac kolarin i vol rošin. Nar. pjes. istr. 4, 4.

1. KOLÀRINA, *f. što se plaća za voženе na kolima. — Načiňeno u naše vrijeme.* Kolarina ,wagen-geld'. Jur. pol. terminol. 625.

2. KOLÀRINA, *f. kolareva ili kolarska radňa. — Načiňeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ,wagnerarbeit'.

3. KOLÀRINA, *f. u Vukovu rječniku, gdje nema značeňa nego samo primjer iz narodne pjesme:* Pak na glavu kapu kolarinu, o kojoj su do tri krila zlatna.

KOLÀRINAC, kolàrînca, *m. dem.* 1. kolarin. — *U naše vrijeme u Istri.* Kolarînac ,collare', g. kolarînca. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 53.

KOLARINE, *f. pl. ime selu u Dalmaciji u kotaru benkovačkom.* Repert. dalm. 1872. 41.

KOLARINKA, *f. ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 33. — *isporedi* 2. kolarin.

KOLARIŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva više Kolarišta. Sr. nov. 1875. 987.

KOLARKA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Kolarki. Sr. nov. 1873. 1031.

1. KÖLÂRNICA, *f. mjesto (zatvoreno, kuća, dućan) gdje radi kolar. — U Vukovu rječniku:* ,die wagnerei, werkstätte des wagners' ,officina plaustraria'.

2. KÖLÂRNICA, *f. mjesno ime u Srbiji. a) planinski vrh u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 1. — *b) u okrugu biogradskom.* Ńiva u Kolarnici. Sr. nov. 1873. 720. — *c) vis u okrugu kneževačkom.* Glasnik. 19, 299. — *d) mjesto u okrugu kruševačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 725.

KÖLÂRNICE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ńiva u Kolarnicama. Sr. nov. 1865. 248.

KÖLÂRNÎK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Branik pod Kolarnikom. Sr. nov. 1873. 335.

KÖLÂROV, *adj. vidi* kolarev. — *U Vukovu rječniku:* ,des wagners' ,plaustrarii'.

KOLAROVAC, Kolarovca, *m. ime selu (kajkavski* Kolarovec) *u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 103.

1. KÖLÂRSKÎ, *adj. koji pripada kolarima (vidi* 1. kolar). — *Načiňeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* kolarski posao, kolarsko djelo ,wagnerarbeit'; kolarsko drvo ,wagnerholz'.

2. KÖLÂRSKÎ, *adj. koji pripada (mjestu) Kolarima.* Kolarska *(opština).* K. Jovanović 107. 149.

KÖLÂRSTVO, *n. kolarski zanat, isporedi* kolarija. — *Načiňeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ,wagnerhandwerk'.

KOLASAC, Kolasca, *m. selo u Dalmaciji u kotaru benkovačkom.* Repert. dalm. 1872. 41.

KÖLAST, *adj. značeńe je jamačno, kako je tumačeno u Vukovu rječniku: šaren na kola. — U narodnijem pjesmama stoji jako često kao pridjev uz* bazdija (*vidi* bazdija *i ovdje naj prvi primjer); iz narodnijeh je pjesama prešlo i u kńiževni jezik. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (šaren na kola ,rundgefleckt' ,maculosus'). Na ńemu je kolasta azdija, po azdiji ispletene guje. Nar. pjes. vuk. 2, 593. Bijegami prutastim i kolastim. D. Daničić, 1mojs. 31. 10. Krevet s kolastim zastorima. Bos. vil. 1890. 22. — *U Šulekovu rječniku:* ,getigert' *(što bi upravo bilo* prutast); ,rundgefleckt'.

1\. KOLAŠ, *m. ime prascu.* F. Kurelac, dom. živ. 11.

2\. KÒLÂŠ, koláša, *m. čovjek koji pripada družtvu ,Kolu'. — U naše vrijeme u Zagrebu.* P. Budmani.

KOLAŠA, *f. ime kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 38.

KOLÀŠCE, *n. dem.* kolo. — *U Mikaļinu rječniku:* kolašce, malo kolo ,rotula', *i u Stulićevu:* v. kolica *(gdje je skraćeno kao dem.* kola) *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina. — U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ,rädchen'. — *i s osobitijem značeńem:* Naj prije se pomenutim već kolašcem (,roulette') sva mjedena ploča popravi. B. Šulek, graf. umjetn. 209. Kolašce ,copirrädchen'. Hajdenak 14.

KOLÀŠICA, *f. žensko čeļade što pripada društvu ,Kolu' — isporedi* 2. kolaš. — *U naše vrijeme u Zagrebu.* P. Budmani.

KOLÀŠIN, *m. mjesno ime. — Od prije našega vremena (vidi kod* b), *a između rječnika u Vukovu* (1. grad u Hercegovini. — 2. kao knežina između Novoga Pazara i Peći).

a. *selo (u prvom primjeru, drugdje ga zovu ,grad') sad u Crnoj Gori, prije u Hercegovini.* Fatiše se sela Kolašina, spustiše se ravnoj Metohiji. Nar. pjes. vuk. 2, 229. Od bijela Kolašina grada. 3, 515. Krvavome gradu Kolašinu. 4, 397. Od Nikšića i od Kolašina. 4, 413. Dođe kńiga kršnu Kolašinu. 4, 470.

b. *kao knežina između Novoga Pazara i Peći* (Vuk). — *Amo vaļa da pripada ovaj primjer:* I od Peći i Nova Pazara, od Gusińa i od Kolašina. Nar. pjes. vuk. 1, 83. *i možebiti i ovaj:* Kolašinь (pleme). S. Novaković, pom. 135.

KOLÀŠINAC, Kolàšînca, *m. čovjek iz Kolašina. — isporedi* Kolašińanin. — *U naše vrijeme.* Dok je meni paša u Pazaru a u Skadru Mamute veziru i Dul-bego iz Gusińa ravnog i dok su mi age Kolašinci . . . Nar. pjes. vuk. 1, 294. Pobiće se ļuti Kolašinci, izginuće braća Moračani. 4, 323. Na Turčina ļuta Kolašinca. 4, 398. Da ih čuva od Kolašinaca. Ogled. sr. 257.

KOLÀŠINČÂD, *f. coll. vidi kod* Kolašinče.

KOLÀŠÎNČE, Kolàšînčeta, *m. dem.* Kolašinac. — *Mj. plurala vaļa da bi se upotrebio supst. f. coll.* Kolàšinčâd, *ali mu nema potvrde. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ńemu veli Ture Kolašinče. Pjev. crn. 45ᵃ.

KOLÀŠÎNKA, *f. žensko čeļade iz Kolašina. — U jednoga pisca našega vremena.* Novica je pao na Cetińe i doveo Kolašinke mlade. Osvetn. 2, 186.

KOLÀŠINOVIĆ, *m. vidi* Kolašin, a. — *U Daničićevu rječniku:* Kolašinovićь, sadašńi Kolašin u Hercegovini *s primjerom:* ,Sьgradi Ali paša Čengić gradь na Kolašinovićь' 1651. (Okáz. pam. šaf.) 85.

KOLÀŠÎNSKÎ, *adj. koji pripada Kolašinu. — U naše vrijeme.* I još fališ kolašinske Turke. Nar. pjes. vuk. 4, 311. Velika je kolašinska snaga. 5, 376. No ne dadu zmije kolašinske. 5, 388. Na bijele kolašinske ovce. 5, 409. Jedno momče zove kolašinsko. Pjev. crn. 11ᵇ. Hodi brže, kolašinski vuče! 247ᵃ.

KOLÀŠIŃANIN, *m. čovjek iz Kolašina. — isporedi* Kolašinac. — *Plur.:* Kolàšińâni. — *U Vukovu rječniku:* ,einer von Kolašin' *s primjerom iz narodne pjesme:* Gusińani i Kolašińani.

1\. KOLATI, kolam, *impf. postaje od* kolo. — *U naše vrijeme.*

a. (u *dalmatinskom* Zagorju) vrtiti mlinom. M. Pavlinović.

b. *ići na okolo (uprav o krvi koja iz srca ide po svemu živinskom tijelu pa se opet srcu vraća; o novcu što ide od ruke do ruke, itd.). Načińeno u naše vrijeme za ovo značeńe. — U Šulekovu rječniku:* ,umlaufen (v. blute; v. gelde)'.

c. *o svatovima (nije mi jasno značeńe; može biti: ići na okolo, ili može biti u svezi sa* kolač). Ovo popodne *(svatovi)* kolaju na pijaci (*Novi u Vinodolu*). V. Bogišić, zborn. 226.

d. *sa se, refleksivno. — Značeńe mi je nejasno; može biti isto kao kod* c. Pila, jela, puna pjeva tola, uz obrok se tašta svadba kola. Osvetn. 4, 23.

2\. KÒLATI, kôlâm, *impf. lijepiti kolom. — Postaje od* 5. kola. — *U naše vrijeme u Lici.* Kólati, lijepiti kolom, tutkaliti, keļiti. u Lici. V. Arsenijević. ,Tvoje kolańe ne vaļa, što god skolaš, ono se odma raskola'. ,Ili n' umiješ kolati, ili ti ne vaļa kola'. J. Bogdanović.

KOLÀUZ, *m. vidi* kaļauz. — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Kolauz je Meho kolauze. Nar. pjes. juk. 586.

KOLAVA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 21.

KOLAVAC, Kolavca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Kolavcu. Sr. nov. 1863. 381.

KÓLCE, *n. dem.* kolo. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kod* kolo) *gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu* (,rotella' ,rädlein'), *u Stulićevu* (,rotula'). Kako god svińa koja u svojim nozdrvama zlatno kolce imade. . . J. Rajić, pouč. 2, 93. Kólce, dem. kolo. Na krugovačkom platnu pravo se naokrugla kolca. u Lici. V. Arsenijević. ,Ajde mi edno malo oreće kolce napravi'. J. Bogdanović.

KOLCI BRDI, *m.(?) pl. ili* Kolca Brda, *n. pl. mjesno ime. —* XV *vijeka.* Selo na Kolci Brdi. Mon. croat. 93. (1463).

KÒLČAC, kolčàca, *m. dem.* kolac. — *isporedi* kočac. — *Samo u Jambrešićevu rječniku:* kolčec, paxillus', *i u Stulićevu:* ,paxillus'.

KÒLČAK, *m. tur.* qolčaq, *gvozdeni rukav (u oklopu); kao široka i kratka cijev od vune ili od runa u kojoj se ruke drže zimi i griju. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu (vidi kod* b *i* c).

a. *gvozdeni rukav. — U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Nose od gvozdja svi kolčake, u gvozdenoj idu mreži. J. Palmotić 79.

b. *za grijańe ruku. — U Vukovu rječniku:* ,der muff' ,manicae genus' *s dodatkom da se govori u vojvodstvu.*

c. *ńeka zakrpa na koļenima. — U Vukovu rječniku:* (n. p. u Srbiji) na čakširama, t. j. zakrpa na koļenima kad se čakšire prodru; ali kad se ,kolčaci udaraju' načine se jednaki, i po švu

se prišiju gajtani te se i ne poznaje da su čakšire zakrpłene, nego bi se moglo pomisliti da su šarane. gdjekoji i nove čakšire s ovakovijem kolčacima grade. — *U ovom primjeru sam Vuk upotrebłava ovu riječ za zakrpu na laktu:* Na rukavima ima kolčake (na laktovima kao dugułaste zakrpe). Vuk, kovč. 41.

KÓLČIĆ, *m. vidi* 1. kočić. — *Između rječnika u Vrančićevu* (,paxillus'), *i u Stulićevu* (v. kolčac). U zemłu se zabija kolčić trozubi. B. Kašić, rit. 287.

KOLDINIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Jandri Koldinić. Mon. croat. 189. (1505).

KOLDIŃA, *f.* rijeka kod Križevaca. D. Hirc.

KOLDOVAŃE, *n. djelo kojijem se kolduje (vidi* koldovati). — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkarski)* kolduvańe, v. petłańe, *i u Stulićevu:* kolduvańe, v. prosjačeńe *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.*

KOLDOVATI, koldujem, *impf. prosjačiti.* — *Može biti riječ magarska od* koldulni *(s istijem značenem), premda ima i rus.* колдовать, *vračati.* — *Nalazi se samo kajkarski oblik* kolduvati *(vidi* koldovańe), *u Slovenaca* koldovati. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* koldujem, petłam, pitam za Boga, prosjačim ,mendico', v. prosim, *a iz nega u Stulićevu:* kolduvati, v. prosjačiti.

KOLDUŠ, *m. prosjak, mag.* koldus. — *Od* XVI *vijeka u sjevernijeh čakavaca i u kajkaraca, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (,mendicus', v. petłar) *i u Stulićevu (griješkom* koldus, v. prosjak) *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.* O gałufe, o kolduši, poj v zal čas. Korizm. 8a. Od koga *(plašča)* dil jedan poda koldušu. F. Glavinić, cvit. 367a. Almuštvo komu se ima dati? Ubozim, niščim. koldušem. svitl. *(strana?).*

KOLDUŠICA, *f. prosjakiňa.* — *Postaje od* kolduš. — *U Jambrešićevu (latinskom) rječniku kod* mendicula.

KOLDUŠIJA, *f. vidi* kolduštvo. — *U jednoga pisca iz Istre* XVII *vijeka.* ,Vinctus in mendicitate et ferro' vezan u koldušiji i gvozdju. F. Glavinić, posl. 60.

KOLDUŠKI, *adj. koji pripada koldušima.* — *U Jambrešićevu (latinskom) rječniku gdje ima samo adv.* po kolduško *kod* mendice.

KOLDUŠTVO, *n. osobina onoga koji je kolduš.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* koldustvo, ubostvo ,pauperies', v. petłarija, *i u Stulićevu: griješkom* koldustvo, v. prosjačeńe *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.*

1. KOLE, *adv. samo s prijedlozima* do *i* od, *vidi* dokle, dokole, *i* odakle *itd.* — XVI *vijeka i u jednoga pisca* XVIII. Dokole bihomo mladahni. N. Raňina 25b. paul. gal. 4. 3. — Evo su jure tri lita, odkole prihoju išćući voća na ovoj smokvi. Bernardin 139. luc. 13, 7. Od kole se porodi, Boga zabiše. Zborn. 3a. Od kole idete? 58a. Od kole zlato bi na svijetu u sejeni, łubav se izgubi. N. Dimitrović 7. Eto se bez broja godišta navrši, od kole sjen tvoja u robstvu duh drži. 31. Od kole *(smrt)* vazima pod svoju svaka vlas. 17. Od kole znamo da mu smo sagrijesili. A. Gučetić, roz. mar. 106. Od kole ga već neće izvesti. T. Babić, pism. 28.

2. KOLE, *vidi* kołe. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Ne dava im mira i kole. P. Bakšić 225.

3. KOLE. *m. ime muško.* — *isporedi* 6. Kola *i* 2. Koleda. — *U naše vrijeme.* Kole Rašić iz Niša. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 54.

4. KOLE (?), Koleta (?), *n. (?), mjesno ime u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Ńiva kod Koleta. Sr. nov. 1867. 460.

5. KOLE, *vidi* 1. kol, c. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* A ne veruješ ti da dusi ali dušo od mrtvih pridu kadakole za prikazati se prijatełem svojim? Starine. 17, 237. (1555).

KÒLEBA, *f. vidi* koliba. Vojnici su razdełeni po kolebama. Javor. god. 16, br. 36, str. 574.

KOLEBA-, *vidi* kołeba-.

KÒLEBICA, *f. dem.* koleba. Kuća mu se svako jutro smańivala dok naj posle od ńe postane mala kolebica. Nar. prip. vuk. 95.

KOLEBINE, *f. pl. mjesno ime u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ńiva u Kolebinama. Sr. nov. 1861. 682.

KÒLEBŃÎ, *adj. koji pripada kolebi.* A odmah po tom otvoriše se kolebńa vrata. Srp. zora, god. 1, sv. 1, str. 12.

KOLEĆ, *m. vidi:* Stade je koleć, t. j. lelek, jauk. Zemłak. 1871. br. 2. — *nepoznata postańa.*

KOLÈČKÂŠ, kolečkáša, *m. u Vukovu rječniku:* n. p. vo, koji je odmah do kolečaka upregnut. — Kolečkaši, volovi do kolečaka. u Srijemu. M. Medić.

KÒLÊČKE, kòlečâkâ, *f. pl. dva kola (kolesa) na plugu.* — *U Vukovu rječniku:* ,die räder am pfluge' ,rotulae aratri'.

KOLED, *m. vidi* 2. koledo.

KÓLEDA, *f. vidi u Vukovu rječniku.* od prije su išla momčad noći božića od kuće do kuće te pjevala pjesme ,od kolede', u kojima se uza svaku vrstu pripijeva: ,koledo!' Nekoliko ovakijeh pjesama nastampano je u prvoj kńizi Srpskijeh narodnijeh pjesama 1841, a opomińem se da sam još u djetiństvu slušao u ovakoj jednoj pjesmi kako žele da im krave budu mliječne, da namuzu pun kabao mlijeka: ,Da okupam, koledo! malog boga, koledo! i božića, koledo!' Momčad ona što igraju i pjevaju zovu se ,koledani'. Ovaj se običaj među łudima našega zakona gotovo sa svijem izgubio, ali u Kršćana još traje (cf. kolenda, kolendati). ,Čitava koleda' reče se i sad kad ide mnogo łudi zajedno *(vidi i* Nar. posl. vuk. 348). — *isporedi* 1. koledo, koledva, kolenda. — *Po tome se vidi da bi pravo značeńe ove riječi bilo badńi dan, a naj više se uzdržala u voc.* koledo *(vidi* koledo) *što se pripijeva uz pjesme onoga dana I u pravoslavnijeh Hrišćana kao da se još nije posve izgubio ovaj običaj (vidi* a). — *Od lat.* calendae, *možebiti preko grč.* καλάνδαι, *te e postaje od ńegdašńega* ę *(vidi* kolenda). *razlika prema latinskom značeńu ne smeta, ili se uzme da je naš narod volio svetkovati pjesmom božić nego novu godinu, ili da je u staro doba počinala godina božićem.* — *Može biti i praslavenska riječ, isporedi stslov.* kolędy, *nova godina, rus.* коляда *(i* коледа), *badni dan, božić, češ.* koleda, *dar na novu godinu (vidi* kolenda), *pjesma na badńi dan (pjesma od kolede), crkveni obred kojijem se blagosilivaju kuće o tri krała (bog i daci, vidi kod* dak, *a)), poł.* kolęda, *dar na novu godinu.*

a *kao pripjev uz pjesmu (na badńi dan), naj češće u voc.* koledo. Dobar veče, koledo! domaćine, koledo! (Ovo se ,koledo' dodaje ovako u srijedi i na kraju u svakoj vrsti svake ove pjesme. Vuk). Nar. pjes. vuk. 1, 114. Granu sunce iza brda, veselo, veselo! nije sunce nego božo, koledo, koledo! (Uza svaku vrstu kao dojako, prvo: veselo! veselo! a drugom: koledo! koledo!). Nar.

pjes. herc. vuk. 337. Koledani kolo grade, koledo, koledo! *(kao da po narodnom mišļeńu postaje od* kolo). 313. Oj hubava, koledo!, mala moma, koledo! . . . M. Đ. Milićević, živ. srb.² 160. Jednimu reže veselicu, veselo! koledo! Bos. vila. 1888. 123. — *Rjeđe u dragom obliku.* Koledo, melendo, careva godina. (Iz Nisa). M. Đ. Milićević, živ. srb.² 160.

b. *onakove se pjesme zovu* od kolede *ili* koledsko *(vidi* koledski), *vidi u Vukovu rječniku.* Pjesme od kolede. Vuk, nar. pjes. 1, 114. nar. pjes. herc. 313.

c. *kao kolektivni supstantiv, momčad što pjevaju koledske pjesme* koledani. Šta ćemo darovati koledu? Vuk (?), nar. pjes. herc. 313. — *I uopće (u prenesenom smislu), kad ide mnogo ļudi zajedno (vidi u Vukovu rječniku na kraju).* Malo daļe u naprijed bijaše, on nastupi na jednu koledu, gdje on nađe Đulić-bajraktara, i kod ńega sto i dvadest druga; kraj ńih Hasan proturi dorata, još na jednu nagazi koledu, gdje bijaše Bojčić del' Alija, kod Alije šezdeset pandura; malo daļe Hasan projurio, još na jednu naišo koledu, i tu nađe Tanković-Osmana i uz ńega trideset momaka. Nar. pjes. hörm. 1, 338.

2. KOLEDA, *m. ime muško. — Po svoj je prilici ista riječ sto* 1. koleda. — *isporedi* 2. Kolenda. — *Naj prije se nalazi u spomeniku latinskome* XIII *vijeka.* ‚Juvosa filius Coleda'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 62. (1227). *pa i u spomeniku* XVIII *vijeka, ali kao prezime ili nadimak.* Ostoja Koleda. Glasnik. II, 3, 80. (1706—1707).

KÓLEĐAN, kóledna, *adj. uprav koji pripada koledi; ali se čuje samo adv.* kóledno *s osobitijem značeńem u sjevernoj Dalmaciji.* Koledno, vaļano. ‚On koledno pripovida'. ‚Koledno je izreka'. M. Pavlinović.

1. KOLÈDÂR, koledára, *m. vidi* koledanin. — *U naše vrijeme u Istri.* Koledâr ‚qui carmina koledvi dicta cantat', pl. koledâri. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 66.

2. KOLÈDÂR, koledára, *m. vidi* kalendar. — *Načińeno u naše vrijeme od* koleda *prema* kalendar. — *U Šulekovu rječniku:* ‚kalender'.

KOLEDÀRINA, *f. određena svota što se plaća vladi za prodavańe koledara (vidi* 2. koledar). — *Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚kalendergebühr'.

KOLÈDÂRNÎK, *m. čovjek koji piše ili izdaje koledar (vidi* 2. koledar). — *Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚kalendermacher'.

KOLÈDÂRSKÎ, *adj. koji pripada koledaru (vidi* 2. koledar). — *Načińeno u naše vrijeme.* Pošto se svake koledarske godine izdaje posebna zbirka. Zbornik zak. god. 1869. 59.

KOLEDINAC, Koledinca, *m. kajkavski* Koledinec, *ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 97.

KOLEDNICA, *f. božićna zdravica, vidi* 1. koleda. — *Kao da je riječ bugarska. — U jednoga pisca našega vremena.* Bugarska korednica (božićna zdravica). M. Đ. Milićević, srb. 937.

1. KOLEDO, *n. vidi* 1. koleda *i* 1. kolenda. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* koledo, dar koji se na mlado leto daje ‚strenna'. 2. ‚cantilena quae kalendis Januarii sive in anno novo canitur, 1. in festo nativitatis Domini. unde' koledo ‚cantiuncula, sic dicta a kal. Jan. 3. koledo ‚in cathedrali Zagrabiensi vocantur septem illae solemnes antiphonae incipientes ab O. decantari solitae ultimis diebus adventus, ad quas forte olim populus colligebatur decantandas, prov.' Kada se koledo popova, blizu se božić poveda; *u Jambrešićevu:* ‚Ceres'; *u Voltiģijinu:* ‚mancia al nuovo anno' ‚neujahrsgeschenk'; *u Stulićevu:* v. kolenda *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva. — Po Bjelostjenčevu su rječniku tri značeńa: a) dar na novu godinu, vidi kod* 1. kolenda; *b) što se pjeva na novu godinu ili na božić, isporedi* 1. koleda *i* 1. kolenda; *c) ńeke crkvene pjesme što se pjevaju zadńijeh dana od adventa u glavnoj crkvi zagrebačkoj; u Jambrešićevu je nejasno značeńe, može biti da je rimska bogińa žita i hļeba Cerera, isporedi* 2. Koledo: *u Voltiģijinu je prvo značeńe što je u Bjelostjenčevu; Stulli vaļa da je primio sva tri značeńa iz Bjelostjenčeva.*

2. KÓLEDO, *m. po pripjevu* koledo *pomislilo se da je ovo ime kakva starinskoga slavenskoga boga. — Tako je u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Naši su se stari pre nekoliko stotina godina klańali Davoru i Koledu. D. Obradović, basn. 191. Od kad su Srbi Davora i Koleda za svoje bogove imali. sav. 35. — *Nema nom. sing., pa bi se moglo pomisliti da je* Koled, *ali je sva prilika da je* Koledo, *kao što je gore kazano.*

KOLÈDOVÂŃE, *n. djelo kojijem se koleduje.* Spomińo koledovańe. Bos. vila. 1889. 47.

1. KOLÈDOVATI, kolèdujêm, *impf. vidi* kolendati. — *isporedi* koledvati. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kolendujem ‚cantilenam adventus Domini cano; cantiunculam nativitatis Domini canto'; *u Voltiģijinu:* koledvati, koledvam *(vidi* koledvati), koledujem ‚cantare canzonette al nuovo anno' ‚neujahrslieder singen'; *u Stulićevu:* v. kolendati *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.*

2. KOLEDOVATI, kolédujem, *impf.* miritati: ustajati; nadgledati; posluživati. Pop Živojin iz Srbije. — *Nije jasna sveza s riječi* koleda.

KÓLEDSKÎ, *adj. koji pripada koledi. — U jednoga pisca našega vremena.* Na badńi dan otpre išla su momčad od kuće do kuće, i pevala ‚koledske pesme'. M. Đ. Milićević, živ. srb.² 160.

KÒLEDVA, *f. vidi* 1. koleda. — *U naše vrijeme u Istri.* Dajte nam ga pleće, ča koledva speće. Nar. pjes. istr. 3, 18. Kolêdva ‚cantilenarum genus'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. IIftsg. 41.

KOLÈDVÂČ, *m.* koleđanin. — *vidi* kolodva. — *U naše vrijeme u Istri.* Evo vam koledvači. Nar. pjes. istr. 6, 37.

KÒLEDVÂŃE, *n. djelo kojijem se koledva.* Koledvańe (pjesma, što ju pjevaju djeca na Stjepań-dan, iduć od kuće do kuće). *u* Nar. pjes. mikul. 138. Kolêdvańe ‚cantatio certorum carminum vespere natalitii Jesu Christi aut calendis januariis'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. IIftg. 11.

KÒLEDVATI, kòledvâm, *impf. vidi* kolendati. — *Može se činiti da je ista riječ što i* koledovati, *ali je sva prilika da ova postaje od* koledo, *a* koledvati *od* koledva. — *U naše vrijeme u Istri, a između rječnika u Voltiģijinu (v. kod* koledovati). Oću al morate prej koledvat. Naša sloga. god. 6, br. 1. str. 3. — *I u prenesenom smislu.* Čujo se u Omišļu na Krku, kad ko koga odviše napastuje, reći će mu napastovani: ‚A, dragi ti, če mi tu koledvaš?' t. j. dosađuješ. Taj je smisao tome glagolu mogao nastati odatle, što koledani obijaju svačije pragove, a svako ne dajo rado traženog darka, pak mu je dosadno moļakańe koledana. I. Milčetić.

KÒLEĐANIN, *m. momak koji s drugima zajedno pjeva pjesmu od kolede. — Obično se upo-*

trebļava plur. kòleđâni. — *U naše vrijeme (ali vidi i naj zadńi primjer), a između rječnika u Vukovu* (koleđani, cf. koleda). Evo su ti gosti došli, dobri gosti, koleđani, koji ode Boga mole za staroga za badńaka, za mladoga za božića. Nar. pjes. vuk. 1, 116. Koleđani kolo grade. Nar. pjes. herc. vuk. 343. Oj koledo! koledo! koleđani! koledo! *u* Vuk. živ. 17. Momčad ona što igraju i pjevaju zovu se koleđani. Vuk, živ. 6. — *I u Istri ima ista riječ, ali po čakavskom govoru s* j *mj.* đ. Va mošńici je sto dukat, i jedan je odviše, ki kolejanom sliši. Nar. pjes. istr. 3, 16. Evo su vam kolejani. 3, 17. — *U spomenika* xviii *vijeka dolazi kao prezime ili muški nadimak.* Ostoja Koleđanin. Glasnik. ii, 3, 78. (1706—1707).

KÒLÊGA, *m.* collega, *drug uopće, ali češće koji je u istoj časti ili službi.* — *Ili od lat. i tal.* collega, *ili od ńem.* college. — *U jednoga pisca Slavonca* xviii *vijeka.* Ja volim popravļeńe tvoga kolege. M. A. Reļković, sabr. 9. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ,amtsbruder, amtsgenoss'.

KÒLEGIJ, *m.* collegium *(došlo je preko ńem.* collegium). — *isporedi* koleģ, koleģijo. — *Od različnijeh značeńa što ova riječ ima u latinskom i u ńemačkom jeziku, ova su potvrđena u našemu:*

a. *škola u kojoj se učenici ne samo uče nego i žive.* — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Neka kolegij za uzdržanje naučiteļov bude blaga imiti. F. Glavinić, cvit. 250b.

b. *predavańe na sveučilištu.* — *U pisaca našega vremena.* Svaki kandidat za državni ispit ili doktorat mora da je 11 polugodišńih kolegija slušao. Zbornik zak. 1, 178. Da su bili za glavna kolegija kod profesora ili docenta upisani. 1867. 11.

KOLEĢ, *m. vidi* kolegij, *tal.* collegio. — *isporedi* koleģijo. — *U jednoga pisca Dalmatinca* xviii *vijeka, vidi i* kolej. Gdi je i koleg u kome stoje učeći nauk. S. Badrić, ukaz. 71.

KOLEĢIJO, *n. tal.* collegio, *vidi* koleg. — *U dva pisca* xvii *vijeka.* Kada se nahodjaše u kućah ili koleģijih od naše družbe. B. Kašić, fran. 175. Koji učahu u koleģiju kraļevu. I. Držić 157.

KOLEJ, *m. vidi* kolegij *i* koleģ. — *U jednoga pisca čakavca* xviii *vijeka (u prvom primjeru znači:* zbor). Velo vijeće odlučito, senat, kolej, milostivo, i napokon svi sabori mudri, jaci, dobrostvori. J. Kavańin 207b. — *Vaļa da amo ide i ovaj primjer (u kojemu je značeńe: škola), jer po svoj prilici treba čitati* g *kao* j. Koleg hti nam da dogradi. J. Kavańin 271b.

KOLEJNICE, *f. pl. mjesno ime.* Orehovica. Zagorje. D. Hirc.

KOLENCA, *f. vidi* kolenica.

KOLENČA, *f. prezime u Jagodini.* V. Ilić iz Srbije.

KOLENČICA, *f. neka biļka.* — *Može biti da bi po južnom govoru glasilo* koļenčica. Kolenčica mala, kao bocļivi ružmarin (Sabļar). Kolenčica veća, Genista L. (Sabļar). B. Šulek, im. 150.

KOLENĆINA, *f. nejasna riječ u glagoļskom spomeniku* xvi *vijeka.* Evo nam se je spotribilo, da moramo prodati jedno svoje iminje po imeni to, ležeće v Nuvsićih v lugu i v Kraļevi Goricije, malinišće i sve ča nas pristoji na pol kolenćine *(ili* Kolenćine? *kao mjesno ime).* Mon. croat. 334. (1579).

1. KÒLÊNDA, *f. vidi* 1. koleda *(ali i u osobitijem značeńima).* — -n- *može biti uzeto iz latinskoga jezika, ali je veća prilika da je* kolenda *u ovom obliku riječ romanska, vidi* kelomna. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòlenâdâ *(u Vukovu je rječniku zlo zabiļežen akc.:* kolènda). — *Od* xvi *vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Mikaļinu* (kolenda, koja se dava prvi dan godišta ,strena'; kolenda, popivkińa koja se pjeva prid božić al' prid mlado lito), *u Stulićevu* (1. ,strena'. 2. ,cantiuncula quae canitur vespertino tempore kal. Januar. et in pervigilio nativitatis Domini'; kolende ,strena quae datur kal. Jan.'), *u Vukovu* (kolènda, vide koleda *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).*

a. *pjesma što u Dubrovniku dječurlija gradska pjeva u večer idući od kuće do kuće, te dobije obično od svake kuće po koji novčić. to se čini ne samo uoči božića i na staru godinu, nego i uoči svetoga Vida, sv. Petra, sv. Ilije, sv. Nikole. svagda se pjeva ista pjesma (zadńijeh godina mislim da se promijenila melodija, a možebiti i riječi), osim sv. Nikole, za kojega ima osobita pjesma (vidi kod* Nikola).

b. *osim toga u Dubrovniku se zove* kolenda *kad kakvo društvo uoči čijega imendana dođe mu pod prozore i pjeva mu na čast pjesmu složenu za onu prigodu i to često uz sviraće i udaraće. i takova se pjesma osobito zove* kolenda, *vidi n. p.* Jednoga staroga kolendara ńegovijem prijateļicam kolenda. Nadrečena kolenda bi učińena od g. Nika Remedelli. Stari pisci hrv. 16, xvii (xviii *vijek).* U Dubrovniku, i to u samome gradu i u obližnim mjestima gdje se govori gradsko narječje, živļahu ,kolende', pjesme kojima je povod čestitańe, ali koje su pune šaļivo-satiričkih elemenata, pošto se ,kolendari' dotiču u svojoj pjesmi pomańih slabosti ili kakvih smiješnih navika ili kakve smiješne epizode života ,kolendanoga'. V. Bogišić *u* Nar. pjes. bog. predgovor. 104.

c. *obično plur.* kòlende, *dar što služinčad, djeca i uopće mladi primaju od starijih na novu godinu, pošto im čestitaju po tome* kolende *može značiti i nova godina (te se tako ova riječ vraća na starije značeńe).* Kad ćeš kolende uzet? M. Držić 131. Do prvi dan kolenada tuj sam sveder kon ńih stala. A. Sasin 180a. Prvi dan mjeseca ģenara na kolende. A. Gučetić, roz. jez. 25. Od mjedi, koje na božić i kolende i u ostale slične prigode daruju mi rodjaci i roditeļi, deseti dio ubozijem. B. Zuzeri 103.

2. KÒLÊNDA, *m. ime muško.* — *isporedi* 2. Koleda. — *U Dubrovniku od* xii *vijeka (i u naše vrijeme), a između rječnika u Daničićevu* (Kolenьda). Kolenьda. Mon. serb. 7. (xii *vijek).* Kolenьda Črьnešićь . . . Kolenьda Lomьpinovićь. 39. (1219).

KOLÈNDÂŃE, *n. djelo kojijem se kolenda.* — *U Stulićevu rječniku (uz* kolendarština) *i u Vukovu.*

1. KOLÈNDÂR, kolendára, *m. momče što u društvu s drugima kolenda (pjeva kolenda).* — *isporedi* koleđanin. — *Od* xviii *vijeka (vidi primjere kod* 1. kolenda, b), *a između rječnika u Vukovu* (naj više se govori pl. ,kolendári') vide koleđani *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.*

2. KOLÈNDÂR, kolendára, *m. vidi* prndeļ. *Vaļa da je ista riječ što* 1. kolendar *(jer kad leti, kao da pjeva dubokijem glasom).* — *U naše vrijeme u Boci kotorskoj.* Slijepi miši i kolendari (golema muha te jeseni kroz kuće obletiva i ulazi u šupļotine, kao u pušku, u trsku itd.). S. Ļubiša, prič. 127—128.

KOLENDARŠTINA, *f. vidi* 1. kolenda, a. — *U Stulićevu rječniku:* ,cantus ad alicujus januam

vespere natalitii J. C. vel pridie kal. Jan. — *nije dosta pouzdano.*

KOLENDARŠTITI, kolendarštim, *impf. vidi* kolendati. — *U Stulićevu rječniku uz* kolendati. — *nepouzdano.*

KOLÈNDATI, kolèndâm, *impf. postaje od* 1. kolenda. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* kolendámo, kolendáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kölendâ, *u part. praet. act.* kölendao, kölendâla (*u Dubrovniku* kolèndô, kolèndala), *u part. praet. pass.* kölendân.

a. *čestitati kome (objektu) na novoj godini.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka (samo pasivno).* Vrhu svih izbrani (?) od srca od moga, čestit ti (*griješkom naštampano* čestiti) prvi dan godišta novoga, na čas ti cvit (?), i da mi s' kolendan, ki imaš sam na svit u srcu momu stan; . . . ļubavi i virom kolendan da mi s' još i vrhu sve mirom, ki me sam smirit mož'; a pak sve godište čestito da t' bude! N. Naļešković 2, 102.

b. *darivati na novu godinu ili na božić.* — *U jednoga pisca Bošńaka* xvii *vijeka.* Običaje se ļudi na mlado ljeto ali ti na mladi božić meu sobom darivati ali ti kolendati za obiljožje ļubavi i prijateļstva. M. Divković, bes. 122[a].

c. *pjevati kolendu.* — *U Mikaļinu rječniku:* ‚canere cantiunculam ante nativitatem Domini vel kalendis Januarii'; *u Stulićevu:* ‚canere ad alicujus fores vespere natalitii J. C. vel prid. kal. Jan.'; *u Vukovu:* (u Dubrovniku) ‚am christabend oder um das neue jahr von haus zu haus gehen und gewisse lieder singen' ‚vespere natalitii Jesu Christi aut calen. jan. certa carmina canere ante fores'. — *U Dubrovniku vrlo često u naše doba* (kolenda *ima značeńe kao kod* a *i* b). P. Budmani.

KÒLÊNDE, *f. pl. vidi* kolenda, c.

KÒLÊNDIĆ, *m. prezime (po ocu Kolendi).* ‚Kolendich Maddalena da Ragusa'. Schem. spal. mac. 1862. 29.

KOLENICA, *f. ńeka biļka.* Kolenica (Kolenca Petter), Delphinium junceum Dec. (Vodopić). B. Šulek, im. 150. — *Može biti da bi uprav bilo po južnom govoru* koļenica (*ili* koļenca).

KOLÈNIKA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* 1. taslak od vretena ‚eine noch nicht ausgearbeitete spindel' ‚fusus necdum confectus'. — 2. s obadvije strane zaošiļeno drvo, kao družica, na koje se suče preda (kao na mosur), kad hoće da se snuje. — *Može biti da bi po južnom govoru bilo uprav* koļenika. Kašike, vretena, družice, kolenike, čunkove i druge potrebe oko razboja obično im grade cigani. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 72. Ali u učiteļevoj sobi videše ono čemu se nikad nisu nadali: kolenike u prozoru pokršene. medudnev. 205. Fabrika u Paraćinu izgoni iz naših kuća: vretena, kolenike, motovila, . . . 267.

KOLENKOVIĆ, *m. prezime.* Schem. zagr. 1875. 210. — *Možebiti (po južnom govoru)* Koļenković.

KOLENOVAC, Kolenovca, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 73. — *Vaļa da bi po južnom govoru bilo* Koļenovac.

KÒLERA (kòlera), *f. lat.* cholera, *žuč, žutica, tal.* cóllera, *jed,* colèra, ‚cholera morbus', *poznata bolest.*

a. *žuč, jed.* — *U pisaca čakavaca* xvi *vijeka.* Kipuće krvi i važgane kolere. Naručn. 27[a]. Srditost je jedno obujatje krvi okolu srdcu i zavažganje koler ali žlči. Korizm. 47[b]. Zač ih kolera brzo razžge. 48[b].

b. *poznata bolest, vidi* krateļ. — *U naše vrijeme u Lici.* Kòlera, cholera. ‚Kolera te prekinula! Bože daj, ka' si taki!' J. Bogdanović.

KÒLERIK, *m.* cholericus, *o čeļadetu u kojemu (po staroj teoriji o temperamentima) ima razmjerno više žuči nego drugijeh triju tekućijeh travi.* — *Od* xvi *vijeka.* Ka se suprotivi kolerikom i vrućim. Naručn. 27[a]. Jesu kolerici. Korizm. 18[a].

KOLÈSA, kolésâ, *n. pl. kola, vidi i* kolo. — *Može biti riječ praslavenska, isporedi stslov.* kolesa, *rus.* колеса, *češ.* kolesa *u istom značeńu, ali je sumńivo, jer češ.* kolesa *može biti f. sing. kao što je i poļ.* kolasa (*isporedi franc.* calèche, *ńem.* kalesch, *tal.* calesse, *što je opet iz slavenskijeh jezika uzeto).* — *U našemu se jeziku nalazi s ovijem značeńem od* xvi *vijeka, a u naše vrijeme samo kod pisaca.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚bigae'). Tako je (*Bog*) zdvignul Iliju v oblaku na kolesih ogńenih. Transit. 105. Vraćaše se na kolesih svojih. Anton Dalm., nov. tešt. 183[b]. act. ap. 8, 28. Kim ne bi Apolo sraman na nebesi kad svojih kolesi uz nebo potoči. D. Baraković, vil. 92. (*Sunce*) potoči koleşi uz nebo hitrije. 281. Odprati me u sestre svoje kolesi. D. Obradović, basn. 324. Ko je u kolesi, ako će biti pra da se zaguši, on mora onim putem ići kud ostala kola idu. 368. Roba koja se u kolesih żeļezničkih provozi. Zbornik zak. god. 1863. 2, 90.

KOLESAN, kolesna, *adj. koji pripada kolesima (vidi* kolo). — *U naše vrijeme kod pisaca.* 200 kolesnih šińa uživa carinsko pogodovańe na żeļeznici. Zbornik zak. god. 1863. 386.

KOLESATI, kolesam, *impf. glagol nejasna značeńa u jednoga pisca našega vremena.* Al' marili, koji nisu spali, no pro noći budni kolesali, kom bi sjutra crn doručak dali. Osvetn. 6, 60.

KOLESIĆ, *m. ime ovnu. (u Istri).* F. Kurelac, dom. živ. 63.

KOLESJE, *n. coll. sprava načińena od mnogo kolesa (vidi* kolo). — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚rädorwerk'.

1. KOLESNICA, *f. vidi* kola (*radi osnove vidi i* kolo). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kolesьnica, *rus.* колесница, *češ.* kolesnice. — *U našemu se jeziku nahodi do* xvii *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kolesьnica ‚currus'), *i u Stulićevu* (v. kočija *s dodatkom da je riječ ruska).* Jazde na heruvimьskyihь kolesьnicahь. Domentijan[a] 105. Siji na kolesnicahь i siji na końihь. Glasnik. 11, 73. Četverokolna kolesnica. Š. Budinić, sum. 160[b]. Išći me na zlatoj kolesnici meju lavovimi glavami. Aleks. jag. star. 3, 260. Kolesnicu zlatu s kaminjem narediv. 321. Ńega vidih v kolesnici osmucana. I. Zanotti, en. 20.

2. KOLESNICA, *f. vrsta jabuke.* — *U naše vrijeme u Hrvatskoj (pisano* kolestnica?). Kolestnica, jabuka žuta kao vosak, a može se rukom raskoliti (Vaļavac). B. Šulek, im. 150.

KOLESO, *n. vidi* kolo. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (koleso od kočija *kod* kolo) *gdje se naj prije nahodi.* Užiže koleso porodjeńa. (‚Inflammat rotam nativitatis'. jac. ep. 3, 6). A. Bačić 102. Kakono koleso iz mlakve u mlakvu . . . F. Lastrić, test. ad. 80[a]. Nezafalnost kolesom kaštigana. M. A. Reļković, sabr. 27. Ne kti ga višar živa na koleso baciti. 27. Da se kolesom tare. A. Tomiković, živ. 58. Drugi su kolesom trveni. 101. Ide, tavrļa kao vito koleso. Nar. posl. stojan. 82. Ide kao koleso (točak) brez naplataka. 82.

1. KOLEŠ, *m. vidi kod* Kolešin.

2. KÖLEŠ, *m. ime ovnu. — U naše vrijeme u Istri.* Köleš ,nomen vervecis'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 31.

1. KOLEŠA, *f. ime kozi.* Bruvno, Krńak, Rakovac. D. Hire.

2. KOLEŠA, *m. ime domaćijem životińama.*
a. *ime jarcu.* F. Kurelac, dom. živ. 38.
b. *ime ovnu.* F. Kurelac, dom. živ. 32.
c. *ime prascu.* F. Kurelac, dom. živ. 11.

KOLEŠIN, *adj. načińeno od supstantiva* Koleš, *što može biti muško ili mjesno ime. — U spomeniku* XIV *vijeka.* Svety Nikola Draguševь i svetyj Nikola Kolešinь. Glasnik. 24, 251. *(oko* 1380).

KOLEŠKO, *n. ime sela i općini u Hercegovini.* Statist. bosn. 120.

KÖLET, *m. vidi* kolijer, *tal.* colletto. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Ti imaš sajune, košuļe, kolete. N. Naļešković 1, 253. *I u naše se vrijeme govori u Dubrovniku.* P. Budmani.

KOLÈTÂŃE, *n. djelo kojijem se koleta. — U Vukovu rječniku.*

KOLÈTATI, kolètâm, *impf. mahati, ļuļati (subjekat je vjetar). — Nejasna riječ, isporedi* kolitati, kolijetati. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori, a između rječnika u Vukovu* kao mahati ,schwingen' ,vibro' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Kad ga vjetri poenu koletati. Nar. pjes. vuk. 5, 276.

KÖLETIĆ, *m. dem.* kolet. — *U naše vrijeme u Istri.* Kolëtić ,linteolum sub mento infantis'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 60.

1. KOLETINA, *f. mjesno ime u Srbiji. a) u okrugu biogradskom.* Ńiva u Koletini. Sr. nov. 1870. 627. — *b) u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Koletini. Sr. nov. 1875. 101.

2. KOLÈTINA, *n. pl. augm.* kola. — *Od* XVIII *vijeka.* On imade vlastiti čuvara pet hiļada jaki janičara, trista hiļad ostali Turaka, koletina tomu svakojaka. Nadod. 45. ,Imam edna stara koletina prodati'. J. Bogdanović.

KOLETKA, *f. pjesma od kolede (upravo dem.* koleda). *Po postańu bi bilo* koledka *(tako je i pisano), ali se* d *ispred* k *mijeńa na* t *(gen. pl* koledaka). — *U jednoga pisca našega vremena.* Do tri koledke. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 3.

KOLEZIĆI, *m. pl. selo u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 20.

KOLI, *vidi* 1. koļe.

KÖLIBA, *f.* tugurium, *mala, siromašna kuća, kućerica, može biti sagrađena i od drveta i od slame ili od zemļe. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* kölîbâ. — *Bez sumńe od grč.* καλύβη, *novogrč.* καλύβα (kaliva), καλύβη, καλύβι (kalivi). *Miklošić* (die türk. elem. 1, 88; etymol. wörterb. 125) *misli da je došlo preko turskoga jezika, u kojemu imaju oblici* qaliba, qoliba, qalive *(iz novogrčkoga),* qulbe, qulibe *(oba od pers.* qulbe *koje je opet iz grčkoga uzeto); ali se tome protivi što se ova riječ nahodi u našem jeziku već u knizi pisanoj* XIII *vijeka (vidi naj prvi primjer), dakle prije dolaska Osmanlija u Evropu; pa i što ima ne samo i bug., novoslov., čeś, poļ.* koliba, *i novoslov. i čes.* chalupa, *poļ.* chałupa; *a i očito je riječ sličnija grčkoj nego je persijskoj* qulbe. *Radi* b *(ne* v, *kao što je sada u grčkom jeziku), i radi raširena po svijem slovenskijem jezicima može se pomisliti da je davno došla ova riječ iz grčkoga jezika (može biti prije Isusa Hrista). Turski oblici* qaliba *i* qoliba *može biti da su uzeti iz našega (ili iz bugarskoga) jezika, kao što misli D. Popović* (tur. reč. glasn. 59, 126). — *Između rječnika u Mikaļinu* (,tugurium'; koliba, kuhińa ,culina'), *u Bjelostjenčevu* (koliba, hižica ,tuguriolum, cucumalum'), *u Voltigijinu* (,casuccia, capanna' ,hütte'), *u Stulićevu* (,mapalia, tugurium, stabulum, caula'), *u Vukovu* (,die hütte' ,casa'), *u Daničićevu* (,tugurium'). Koliby travoju ukrašeny. Domentijanъ 23. Da užegu malo kućerka ali malo kolibe od slamišta. M. Divković, bes. 203ª. U spiļa(h) i koliba(h). M. Radnić 64ª. Koji ima jednu rdavu kolibu od slame. 352ᵇ. Ulize u kolibu pastirsku. 193ᵇ. Visokoga mješte hrama kolibu ima tlehusticu. J. Kavańin 235ᵇ. Kolibe slamene su. 249ᵇ. Zato opet pusit radi, da kolibu smradnu kadi. V. Došen 207ª. Kolibu mu slomiše kameńem. Nar. pjes. vuk. 1, 522. Od kolibe vrata otvorio. 1, 523. Kad videše ono Crnogorci, na kolibu juriš učiniše, te kolibu tursku obališe. 4, 523. Sve preskače čerge i kolibe. Nar. pjes. juk. 480. To iz jedne kolibe rašćera ļude. Vuk, dan. 3, 207. Ne gledaj ih što nemadu dvórâ, no kolibe od kamena ļuta. Osvetn. 1, 18. Jal' kad tuži u kolibi majka. 2, 107. — *U Mikaļinu rječniku ima i značeńe: kuhińa, što se drugdje ne potvrđuje. Vaļa da je takovo značeńe u kojem mjestu gdje je kuhińa prigradak ili kućica zgrađena napose od kuće.* — *I kao mjesno ime u Srbiji: u okrugu biogradskom.* Ńiva kod Kolibe. Sr. nov. 1872. 928. *u okrugu užičkom.* Ńiva pod Kolibom. 1872. 590. — *isporedi* Kolibe.

KOLÌBAŠ, kolibáša, *m. čuvar, stražar u lazaretu radi kuge i drugijeh ovakijeh bolesti (upravo koji čuva jednu od koliba iz kojijeh se sastoji lazaret). — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kölibâšu, kölibâši. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ,der quarantänediener eigentlich der einer koliba vorsteht', *n. p. u* Zemunu) ,servus publicus qui pestis caussa separatos observat'. — Kolibaš ,siechknecht bei den contumazanstalten'. Jur. pol. terminol. 462.

KOLÌBATI, *vidi* koļebati.

KÖLIBE, Kölîbâ, *f. pl. mjesno ime. — Upravo je plur.* koliba. Kolibe katoličke *i* Kolibe turske, *dva sela u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 41.

KÖLIBICA, *f. dem.* koliba. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,das hüttchen' ,casula'). Ona, majka u kolibici noćno cvili svo'e rojenje. J. Kavańin 408ª. Iz svoje kolibice izajde. J. Filipović 3, 172ª. Načini kolibicu blizu jedne rike. M. Zoričić, zrc. 221. Da ti mene ogradiš malo kolibice. Nar. prip. vrc. 88.

KÖLIBINA, *f. augm.* koliba. — *Kao mjesno ime u naše vrijeme u Srbiji u okrugu krajinskom.* Branik u mestu zvanom Kolibina. Sr. nov. 1875. 823.

KÖLIBÎŠTE, *n. mjesno ime u Srbiji. — Postaje od* koliba. *a) u okrugu čačanskom.* Zemļa u brdu u mestu Kolibištu. Sr. nov. 1869. 498. — *b) u okrugu ćuprijskom.* Sr. nov. 1875. 212.

1. KOLICA, *f. ime ovci.* F. Simčić. Klana (u Istri).

2. KOLÍCA, *n. pl. dem.* kola. — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Stulićevu* (kolica *i sing.* kolice ,exiguus carrus, exigua rheda') *i u Vukovu* (1. dim. v. kola. — 2. ,der schiebkarren' ,pabo').

a. *uopće.* S kolima i s kolicima. D. Daničić, jezek. 23, 24.

b. *neka mala kola s jednijem točkom što se tiskaju, vidi u Vukovu rječniku. — Amo može biti da pripadaju i ova dva primjera:* Uzima motiku i kolica. A. Tomiković, živ. 71. Nejmajući ni lopata, ni zubača, ni kolica. 135.

c. ,ručna kolica' zovu se mala kolica na četiri kola, na kojima čovjek dovuče drva ili grana. ,Dovukao sam kolica drva nema tri dana, pa već nemam ni špice' (t. j. ,toliko da bih mogao načiniti špicu za kolo'). u Dobroselu. M. Medić.

KOLICATI, kolicam, *impf. okoļivati (?). — isporedi* kolicovati. — *U jednom primjeru* xvııı *vijeka.* Ere mjesta svijeh občeno kolicaju tvrde ļuti. J. Kavańin 166ª.

KȌLICAN, kòlicna, *adj. vidi* kolišan. — *U jednom primjeru* xvıı *vijeka* (kolican god). Sva cina moja kolicna god naj mańa potopiti će se. B. Kašić, nasl. 115.

KȎLȊCE, *n. dem.* kolo.

a. malo kolo ili točak s ručnih kolica ili od pluga. ,Svrzlo mi se kolice, pa sam prelomio rukavac'. u Dobroselu. M. Medić.

b. sredńi dio popržena kukuruza, kad se lomi na troje. vidi kod guz, *a) cc).* u Dobroselu. M. Medić.

c. vrsta veza i šara na odijelu. u Dobroselu. M. Medić. — *isporedi* kolast.

d. *vidi* kolica. — *U Stulićevu rječniku (kod* kolica). — *nepouzdano.*

1. KOLICȊNA, *f. vidi* količina *(u prva dva primjera kao da znači: mnoštvo). — U naše vrijeme u Boci kotorskoj (isporedi* ńekolicina), *pa i u pisaca u Hrvatskoj.* U kolicinu biste mogli podijeliti 111 jaja. Nar. prip. vrč. 196. Ako dakle budem i kolicini ugodio to će mi biti naj veća nagrada. V. Vrčević, igr. ııı. Kojih odgovora duļina nadilazi frankovanu kolicinu riječi. Zbornik zak. god. 1865. 381. Treba obzir uzeti na kolicinu žiteļstva. 2, 419. Kolicina stvari, količina stvari ,quantum einer sache'. Jur. pol. terminol. 405.

2. KOLICȊNA, *f. načińeno je kao i* 1. kolicina, *ali s drugijem značeńem (količna čest, količni dio, vidi kod* količan). *radi nastavka* ina *isporedi* desetina, a, devetina, a. — *U naše vrijeme kod pisaca.* Kolicina ,aliquoter theil'. Ovlaštenici imaju pravo na onu kolicinu. Zbornik zak. god. 1853. 180. Kolicina ,quottheil'. 209.

KOLICȊŃA, *f. vidi* 1. kolicina. — *isporedi* ńekolicińa. — *U naše vrijeme u Boci kotorskoj.* Bog zna kolicińi sam se pustila i poļubiti i zagrliti. Nar. prip. vrč. 166.

KOLICKO, *n. mjesno ime. — U Daničićevu rječniku:* selo koje je pripadalo crkvi bogorodičinoj u Arhiļovici, pa ga s ńom dala Hilandaru carica Jevdokija 1379. M(on. serb). 191.

KOLICOVATI (?), kolicujem, *impf. u istoga pisca u kojega ima i* kolicati, *možebiti s istijem značeńem.* Smiraldinska poobla dúga jasno sijelo kolicuje. J. Kavańin 530ª.

KȌLIĆ, *m.* težak koji koli vinograd. oko Zagreba. D. Daničić.

KȌLIČAK, kòlička (kolićak, kolićka). *pron. adj.* quam magnus, *augm.* kolik; *upotrebļava se i u interogativnom i u relativnom smislu (naj češće u čudu) ističući da je ńešto preko mjere (preko obične, sredńe veličine) veliko. — Postaje od* kolik *nastavkom* ьк *(isporedi* veličak). — *Od* xvı *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (količak, koliko velik ,quantus'), *u Belinu* (,quanto, ovvero quanto grande' ,quantus' 599ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (v. kolik), *u Voltiģijinu* (količak? ,quanto? quanto grande' ,wie gross?), *u Stulićevu* (,quantus, quam magnus'), *u Vukovu:* kòličak količak), augm. v. kolik. Nu smisli, količak obide mene strah... N. Naļešković 1, 319. Tijem možeš stvorit sud po tvomu cviljenju, količak podnijeh trud na momu dijeļenju. 2, 107. Nu misli nemir taj, količak žestok vaj srcu mi zadaje. 2, 126. Nut količak je izrastao. M. Držić 279. Oh količak gorući plam bi u početak! B. Kašić, nasl. 31. Oh količka je slabost človića! 45. Količak svaki jest u očiju tvojijeh, toličak jest, a ne veći. 210. I za sve to moći nije, čijem se boli srce i kaje, da količak bi grijeh prije, sada žalos tolika je... I. Gundulić 247. Da količak grijeh bio je, sad tolika boles da je. B. Betera, čut. 11. Smišļah kako sva od svijeta veličina količka je. 102. Kolićak je vrh od svijeta. I. Đorđić, uzd. 105. Premako poznajem, količak jesam. A. Kanižlić, kam. ıx. Zato ću vam ja danas ukazat količak je grijeh bludnos. Đ. Bašić 119. Količak ste dio imali u ovemu bičevańu. 306. Količak je zvonik bio. S. Ļubiša, prip. 258. — *I uz* vas (vaskoličak). Vrh lijeve se noge uzdrži vas količak vitez bijesni. I. Gundulić 545. Da promini život, da se s Bogom pomiri i ńemu vaskoličak daruje. A. d. Bella, razgov. 151.

1. KOLIČAN, količna, *pron. adj. načińeno u naše vrijeme od* kolik *nastavkom* ьн. — *Upotrebļava se samo uz supstantive* dio *ili* čest, *kad se hoće kazati da je jedan dio ńečega u razmjeru prema ńekome mnoštvu ili ńekoj veličini.* To će se količni dijel od daća predati pomenutoj upravi. Zbornik zak. god. 1866. 185. — *u Šulekovu rječniku:* količna čest ,aliquoter theil'.

2. KOLIČAN, količna, *pron. adj. vidi* kolišan. — *Na jednom mjestu* xvııı *vijeka (može biti da samo štamparskom griješkom stoji* č *mj.* š). Nu moć naša na dobro količna je? Štit. 20.

KOLIČȂNSTVO, *n. vidi* količina. — *U jednoga pisca Bošńaka* xvıı *vijeka.* Po količanstvu pomańkanja biti će načiu i pokaranja. M. Divković, bes. 702ᵇ. Pokornika ima upitati od kakovstva i količanstva grijeha. nauk. 198ª.

KOLIČȊNA, *f.* quantitas, *apstraktna riječ kojom se kaže da ńečega može biti mnogo ili malo, pa i konkretna riječ što znači: mnoštvo. — isporedi* 1. kolicina, količanstvo, kolikost *itd. — Mislim da se akc. mijeńa u dat. sing.* kölìčini, *u acc. sing.* kölìčinu, *u voc. sing.* kölìčino, *u nom., acc., voc. pl.* kölìčine. — *Jamačno su ovu riječ sami pisci načinili (već od* xvıı *vijeka) od* kolik *nastavkom* ina *(kao i u latinskom jeziku* quantitas *od* quantus). — *Između rječnika u Mikaļinu (kod* kolikost), *u Belinu* (,quantità, accidente per il quale i corpi ricevono misura e numero' ,quantitas' 599ᵇ), *u Voltiģijinu* (,quantità, grandezza' ,grösse'), *u Stulićevu* (,quantitas'). Količina *i(h)* se namjesti s odlukom za dignut se i odnesoše *i(h).* M. Radnić 171ᵇ. Oli bješe pod veliku, oli pod malu količinu. J. Matović 213. Što se pristoji količini. 213. U vrlo velikoj količini. J. Pančić, botan. 4. Od Beograda do Niša nigde se ne vidi livada s većom količinom sena. M. Đ. Milićević, međudn. 12. Obično se djevojkama daje vazda neka količina uļa, za koju one kupuju na sobe. V. Bogišić, zborn. 113. Količina duga. zakon. 70. Kad treba predati neku količinu suvrstih stvari. 288. — *U naše se vrijeme upotrebļava u matematičkijem kńigama prema lat.* quantitas, *franc.* quantité, *tal.* quantità, *(ńem.* grösse), *isporedi* olina.

KÖLIČINE, *f. pl. mjesno ime u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 175.

KOLIČIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* ,quantitativo' ,ad quantitatem pertinens'. — *nepouzdano.*

KÒLIČNÎK, *m.* quotus, *u matematici broj (ili uopće količina) kojijem se dijeli drugi broj (ili količina), t. j. kad se hoće da zna koliko puta treba uzeti prvi broj da se dobije drugi. — isporedi* kvocjenat. — *U naše vrijeme načińeno od pisaca (isporedi* kolican). Razdijeliti brojem 30, a količnik pomnožiti brojem zaračunivih godina. Zbirka zak. 1, 179. — *I u Šulekovu rječniku:* ,quotient, quotus'.

1. KÒLIĆ, *m. vidi* kolac. — *Rijetko se nalazi i možebiti samo u osobitijem značeńima. — Od* xvIII *vijeka.* Koračiti na skalin iliti kolić *(na ļestvama)* naj gorńi. F. Lastrić, svet. 130[a]. Koliko godi puta to činite, po jedan kolić u listve jaki stavļate. od' 367. Koji veže za koliće loze. J. S. Reļković 6. Ona voda može zaviti mrežu u konop tako da je veće zaludńa sva muka u istezańu poste. da se to ne dogodi, otegnu olovnu glavu od plutne s palicami koje nazivļu ,kolići' (na Lastovu). L. Zore, rib. ark. 10, 358.

2. KÒLIĆ, *m. ime zaseoku u Hrvatskoj u okrugu zagrebačkom.* Schem. zagr. 1875. 90.

3. KÒLIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KOLIĆI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 51.

KOLI GOD, KOLI GODI *itd., vidi* koliko god. — *U Stulićevu rječniku:* koli godi ,quoties'.

KÒLIHAN, kòlihna, *pron. adj. vidi* kolican. *Nalazi se adv.* kòlihno *u jednoga pisca* xvI *vijeka.* Človik kolihno more, Boga hvali. Nauk brn. 55[b]. — *I u jednoga pisca Bokeļa* xvIII *vijeka ima* kolihno god, *što se možebiti ne razlikuje u značeńu od* koliko god. Dobro bi bilo kolihno god nadariti one koji lijepo i bistro odgovaraju. I. A. Nenadić, nauk. 13. Mjesto kolihno god na visoko prema puku. 11. Kolihno god prije, ali poslije. 58.

KOLIHATI, koliham, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. zibati. — *nepouzdano.*

1. KOLIJA, *f. u dva pisca* xvII *i* xvIII *vijeka: u drugoga znači što i* kola *(kako se vidi po četvrtom primjeru); u prvoga nije dosta jasno značeńe (kola? top?).* Vse satore, puške, branu, kolije, stajnice i težave dobiše. P. Vitezović, kron. 207. Zadobivši vse topove aliti kolijine puške, kolije i stajnice. 212. Oružani dakle s kolijama i s ostalima pripravama vojnickima dojdoše i udariše na ńi. E. Pavić, ogl. 120. Osim oni koji se na 70 kolija za boj načińeni nadoše *(vidi* 2reg. 10, 18 *po čemu treba čitati* 700). 265.

2. KOLIJA, *f. dio ženskoga odijela u Srbiji u okrugu pirotskom.* ,Kolija' od tankog crnog sukna kao sajak. srezana je kao i košuļa bez rukava do ispod kolena. na nedrima je prorezana i optočena crvenim širitom i gajtanom. i po dnu je optočena crvenim gajtanom. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 247—248. — *Nije mi poznato postańe (ali isporedi* kolijer).

KÒLIJEPČICA, *f. dem.* kolijepka. — *U jednom primjeru* xvII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu: (po zapadnom govoru)* kolibcica, v. kolijevcica *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva, ali u ovom rječniku te riječi nijesam našao.* Da ju u kolipčicu stavļahu. B. Kašić, per. 105.

KÒLIJEPKA, *f. vidi* kolijevka. — *Postaje od* koļebati, *te* -ije- *stoji po južnom govoru, a po zapadnom* i (kòlîpka); *po etimologiji trebalo bi da je* b *ispred* k *(tako se i nalazi često pisano:* kolijebka, kolibka), *ali se mijeńa na* p *(daļe na* v, *vidi* kolijevka). — *Riječ je praslavenska, isporedi češ.* kolíbka *(starije* kolébka), *poļ.* kolebka. — *Između rječnika u Vrančićevu* (kolibka ,cunae; lectica'), *u Mikaļinu* (kolibka, zibka, kolivka ,cunabulum, cunae, incunabula'), *u Bjelostjenčevu* (kolibka ,lectica'. 2. kolevka ,incunabula, cunabula'. v. zibel), *u Voltigijinu* (kolibka ,lettica, portantina' ,tragsessel'), *u Stulićevu* (kolibka ,cunae, cunabula, incunabula').

a. cunae, *zipka.* Nade dijete u kolijepci. Zborn. 2[b]. S tobom u kolipci pribivaše, s tobom sisaše mlijeko majke tvoje. B. Kašić, per. 95. Dion dakle cini ućiniti jednu velika kolipku gvozdenu. 105. Gdi od zlata pričistoga kolijepku sam ja imila. I. Gundulić 48. I ļubļenijem sinovima da moj život spravļat ima i kolijepke i grobnice. 391. U kolijepci ńega savi pelenami. I. V. Bunić, mand. 35. Od kolijepke do grobnice. B. Betera, ćut. 70. Učinili s kolijepke su krok do groba. 86. Kad vrag ne udre kolijebkom, takoj udre grobom. (D). Što se u kolijepci nauči, nigda se ne oduči. (D). Tko zlu ćud u kolijebci ima, ali je dockna povrže ali nigda. (D). Poslov. danič. *(Isus)* ne kti . . . staviti se u kolibku srebrnu. F. Lastrić, test. 327[b]. Izbi' mu zube, i stavi ga u kolijepku. (Z). Poslov. danic. Opletoše jednu krosńicu na način kolibke. And. Kačić, kor. 60. Ako ga je u kolibku položila? D. Rapić 210.

b. lectica, *nosiļka. — vidi u Vrančićevu, Bjelostjenčevu, Voltigijinu rječniku.*

KOLIJEPKAŃE, *n. djelo kojijem se kolijepka. — Samo u Stulićevu rječniku:* kolibkańe ,cunarum agitatio'.

KOLIJEPKATI, kolijepkam, *impf. vidi* kolijevkati. — *Samo u Stulićevu rječniku: (sa zapadnijem oblikom i s* b *prema* kolibka) kolibkati ,cunas agitare'.

KÒLIJER, kolijèra, *m. dio od odijela koji pokriva vrat. —* -ije- *stoji po južnom govoru, u istočnom* e (kòlêr, kolèra), *u zapadnom* i (kòlîr, kolira). — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.* kolijeru, kòlijeri. — *Ne postaje upravo od franc.* collier, *nego od sredńem.* kollier *(koje je opet od francuske riječi došlo). — U naše vrijeme (može biti i starija riječ, isporedi novoslov.* kolèr), *a između rječnika u Vukovu: južn.* kolijer, *ist.* koler, *zap.* kolir ,der kragen' ,limbus collaris ?', franc. ,le collier', cf. jaka. — No košuļa na prste pletena, u kolijer uplotena guja. Nar. pjes. vuk. 2, 550—551. Srbi nose . . . preko gaća košuļu vezeni rukava i kolijera. Vuk, dan. 2, 105.

KOLIJERKA, *f. u narodnoj zagoneci našega vremena.* Olijerka kolijerka prođe selom okićena. *(odgonetļaj: nevjesta sa svatovima).* Nar. zag. nov. 10. — *Vaļa da postaje od* kolijer *(isporedi* 1. kolarin).

KOLIJEŠNICA, *f. ime zaseoku u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 151.

KOLÌJETATI, kòlijetâm, *impf. biti u velikoj smutńi ili neprilici (kao da je ovako značeńe). Nejasna riječ, vidi i* kolitati, *isporedi* koletati. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xvIII *vijeka (sa se, refleksivno) a između rječnika u Stulićevu* (,inter incudinem et malleum esse'). Počese muńkivat i kolijetati se. S. Rosa 188[a].

KÒLIJEVČICA, *f. dem.* kolijevka. — *Od* xvI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,cunae, incunabula'). U kolijevcici ke drzah povito. F. Lukarević 25. Bi staļen u jasalce, zasto ni ko

lijevčice ne imaše. M. Divković, bes. 80a. Sred lijepoga srca svoga kolijevčicu pripravila. A. Boškovićeva 40. Od sv. kolijevčice Jesusove. I. Držić 19.

KÒLIJEVKA, *f.* cunae, *postelica na kojoj leži i spava maleno dijete, te je tako načińena da se može lulati (ńihati, zibati, kolijebati). — Gen. pl. vala da je* kòlijevâkâ. — *Ista je riječ što i* kolijepka *(vidi).* -ije- *je po južnom govoru; u istočnom se kaže* kòlevka, *u zapadnom* kòlîvka. — *Od* xvi *vijeka (vidi* kolijevčica), *a između rječnika u Mikalinu* (kolivka *kod* kolibka; *pa i* od kolivke, od povoja ,ab incunabulis, a primis cunabulis' 356—357), *u Belinu* (,cuna e culla' ,cunae' 240b), *u Voltigijinu* (,cuna, culla' ,wiege'), *u Stulićevu* (kolijevka, kolijevkati, v. kolibka etc.), *u Vukovu* (,die wiege' ,cunae', cf. šika). Za kolijevku štit joj poda. I. Gundulić 337. U tvomu rodenju bio si sauzet u jednu malahnu kolijevku. M. Radnić 104b. Jasle za kolivku. S. Margitić, fal. 115. Dijete, koje bješe u jednoj kolijevci. K. Magarović 58. Pri kolijevci grobnica je. J. Kavańin 30a. Dječicu su u kolijevkah pogubili. I. Đorđić, uzd. 185. Primlena ćeš biti u kolijevke pozlatjene. B. Zuzeri 78. Imade jasle za kolivku. M. Zoričić, osm. 40. Da bi joj dite umorila u kolivci. L. Vladmirović 17. Zabace dite u kolivku. 18. Na to li sam ja upotrebila ona naučeńa, koja su meni jošt ot kolevke davana. J. Rajić, pouč. 1, 45. Vinčenco u kolijevci, u povoju riječ zameće. A. Kalić 541. Kada Zlato do kolevke bude, majka će mu načinit kolevku. Nar. pjes. vuk. 1, 500. Pa pogleda na zlatnu kolevku, al' joj čedo sedi u kolevki. 2, 10. A za ńime zlaćena kolevka, na kolevci soko tica siva, u kolevci ono muško čedo. 2, 18. To ti ńijaj čedo u kolevci. 2, 119. Žao mu je čeda u kol'jevci. 2, 121. Amanet ti nejaki Urošu u kol'jevci od četrest dana! 2, 188. Malu su ju zarobili Turci u kolivci, u srebrnoj zivci. Nar. pjes. istr. 1, 20. Ako vrag nije razbio kolijevku, razbiće grob. (Ako se čoeku ne dogodi u mladosti, dogodiće se u starosti). Nar. posl. vuk. 2. Što kolevka zalulala, to motika zakopala. (Što se s čoekom rodi, to ga prati do smrti). 357. Ko osvetu prati, dušu gubi, kolijevku guba. S. Lubiša, prip. 149. Da mu nije na jalovu lono, kô ukleta od oca kolijevka. Osvetn. 1, 6. Mi ih još u kolijevkama vjerismo. Pravdonoša. 1852. 1.

KOLIJÈVKÂŃE, *n. djelo kojijem se kolijevka. — Sa starijim oblikom* kolijevkanje *u Belinu rječniku:* ,il ninare' ,cunarum agitatio' 511a.

KOLIJÈVKATI, kolijèvkâm, *impf. lulati, zibati. — Postaje od* kolijevka. — *Samo u Belinu rječniku:* kolijèvkati dijete ,ninnare, muovere la culla, perchè il bambino s' addormenti' ,agitare cunas' 511a, *u Stulićevu kod* kolijevka, *u Voltigijinu:* koljevkati ,ninnare, cunare' ,wiegen'.

KOLIJIN, *adj. koji pripada koliji. — Samo kao pridjev uz* puška *(top, isporedi kod* 1. kolau). — *U jednoga pisca čakavca* xvii *vijeka (vidi* 1. kolija). Zadobivši vse topove aliti kolijne puške. P. Vitezović, kron. 212.

KÒLIK, kolika, *pron. interr. et relat. kako velik, riječ kojom se (u interogativnom smislu) pita mjera (veličina, mnoštvo, broj) čega. — Akc. kaki je u gen. sing. m.* kolika, *taki je u ostalijem oblicima, osim nom. sing. m. i acc. sing. m.* kòlik *(u Dubrovniku se govori* kòlik, kòlika *i tako u svijem oblicima). — Riječ je praslavenska, ali isprva samo u interogativnom smislu, isporedi stslov.* kolikъ; *u drugijem se jezicima uzdržao samo srednì rod ili adverab, isporedi rus.* сколько, *češ.* koliko, *pol.* kilka *(ńekolika, od 3 do 10). Praslavenski je oblik u relativnom smislu bio* jelikъ, *vidi* 3. jelik. — *Postaje od interogativne zamjenice* kъ *nastavkom* olik *(što će biti srodan s* oli, *vidi kod* kolje), *isporedi* velik, tolik *itd., pa i grč.* πηλίκος, ἡλίκος *itd. — Radi oblika treba pomenuti da u čakavaca može* i *ispasti (ne u nom. i acc. sing. m.), vidi* kolku. Transit. 206a, *isporedi i ruske oblike; vidi i kod* 3; *drugo je što se u stihu izbaci* i *radi metra, kao* kol'ke *(ili* kolke?). P. Hektorović 8; kol'ko. P. Sorkočević 581a; kol'ka. Nar. pjes. vuk. 1, 222. 224; kol'ko. 1, 310. 2, 191. 193. *tako je i u Stulićevu rječniku:* kolko, v. koliko *s dodatkom da je uzeto iz Palmotića. — u kajkavaca i u obližńijeh čakavaca mijeńa se o na u, vidi u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku (i kod* 3). — *kao i druge relativne riječi mogla je i ova imati uza se* re *(od starijega* že): kolikore. Mon. serb. 2. (1189); *pa i* no (ono), to, *vidi* kolikono. — *Nalazi se i nom. sing. m.* kolikî (kòlikî). A. Kanižlić, kam. 129. 894; J. Matović 321; Nar. posl. vuk. 141 *(dva puta).* — *U padežima u kojima je nastavak bio i ili ê, mijeńalo se prije* k *na* c, *to još biva u* svikolici. — *Između rječnika (vidi i kod* 3) *u Vrančićevu* (,quantus'), *u Belinu* (,quanto, overo quanto grande' ,quantus'; kolici, kolike ,quanti, termine che significa numero' ,quot'; koliko vrijeme? ,quanto tempo?' ,quamdiu?' 599b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kulik ,quantus'), *u Jambrešićevu* (kulik ,quantus'), *u Voltigijinu* (kolici ,quanti' ,wie viele, wie gross'; kolik ,quanto' ,wie viel, wie gross'), *u Stulićevu* (kolici ,quot'; kolik ,quantus'), *u Vukovu* (1. ,wie gross' ,quantus'. — 2. ,als gross' ,quantus'), *u Daničićevu:* kolikь ,quantus, inter'. i ,rel.' — u relativnom značeńu dolazi i sa ,re' (cf. ,že'). — *vidi i* vaskolik, savkolik.

1. *adj.* quantus, *po smislu se misli na veličinu (jedne stvari, ako je* kolik *u jednini, a više stvari, ako je u množini); a ne misli se na broj (vidi* 2).

a. *u pravom pitańu.* Kolicêmь blagodêtemь? Domentijanb 125. S kolikijem se jaoh razlogom mudri Atlante boli na me? G. Palmotić 2, 35. Koja je i kolika oblast pape? A. Kanižlić, kam. 655. Kolika je Božja milost? V. Došen 222a. Vidiš našu crkvu Dimitriju, kakova je i kolika li je? Nar. pjes. vuk. 2, 211.

b. *u relativnom smislu uopće. — Amo sam metnuo i primjere u kojima može biti i nepravo pitańe.* Bogь vêstь, kolikь podvigь jego bystь. Sava, sim. pam. šaf. 3. Smislismo u našoj pameti kolicijemь milosrьdьjemь Bogь lubi neralvь *(sic)* člověčьnu. Mon. serb. 366. (1432). V kolku i kakovu strahu bihomo. Transit. 206. Videhu, kolika se hoće krv prolejati skozê Elenu caricu. Pril. jag. ark. 9, 125. (1468). Poznaj kolika jest moć i sila Boga krstjanskoga. Živ. kat. star. 1, 223. Znaše od kolika rizika je fratru pojti van molstira. Transit. 267. Nu cijenim, da nigdar, od kli sam tvoj bio, nećeš nać, jednu stvar da ti sam griješio, koliko vrijeme jes, od koli služu ja andjelski tvoj ures. N. Nalešković 2, 114. Toliko bogatastvo najde Aleksandar koliko ni oko vidi ni uho sliša. Aleks. jag. star. 3, 276. Zato tribuje tomu ispoviditi se koliko vrijeme posta u ńemu *(grijehu).* A. Komulović 26. Kolike je cine ova milost, mučno se može poznati. 32. Kolika je i kakova je u dušah blaženih slatkost. A. Georgiceo, pril. 84. Iskazati ne mogu, koliko se suzama oblivam ,koliki' bol ćutim. A. Kanižlić, kam. 129. Spomenite se, kakvi i koliki je naš bio narod. 894. Bogastvo Božje koliko je. V. Došen III. Prilubodinci koliko zlo

čine. v: Oskvrńiti dušu koliko je zlo. v.. Ne znam jeli sâm imade (*car*), koliku bi dao cinu. 40b. Naopastovati ļudi za koliko vrijeme hoću. J. Matović 510. Da je ulika ‚kolika' Lika, bio bi sir koliko Žir. (Lika je rjecica u Hrvatskoj, a Žir je pored ńe okrugao brijeg). Nar. posl. vuk. 50. Srbija je, kolika je da je. M. Pavlinović, razg. 50. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* Ne znaš moju, ne znaš, silu priveliku, žena mužu, ne znaš, biti ćeš koliku. H. Lucić 199.

c. *u čudu (može se shvatiti kao interogativna zamjenica).* Koliko je zlo žrtje i opitje. M. Marulić 6. Jao nam, kolik ogań pade na nas. Transit. 103. Koliko jes vrijeme, ne bjehu oci me sunašca vidjele. N. Naješković 2, 61. Koliko vrijeme jes, da se nije očima vidio tvoj ures. 2, 83. Kolika oholas u ļudeh jes danas. M. Držić 97. Kolicim vlhavstvom prehini nas Filipov sin! Aleks. jag. star. 3, 242. Od kolika uzrok mi je, jaoh, nemira! I. Gundulić 18. Tako veliko brime kakvo i koliko je pastirstvo od tolikih duša. A. Kanižlić, kam. 20. Od kolika poštења i časti nebeski darovi jesu dostojni! J. Matović 141. Koliki je dar, da se je primio zakon od Boga! 321. Kolika je Jahorina planina! Nar. pjes. vuk. 1, 236. Pa se na ńu Turci začudiše, kolika je glava u hajduka. 3, 340. Mili Bože, na svemu ti fala! kolika je sila u vezira! 1, 153. Kolika je Miloševa, da je puna proskurica! (Vaļa da se i ovo prisiva nekakome Hercegovcu da je kazao). Koliki mu je nos, kao patligan! Nar. posl. vuk. 141. Zimna noći duga, kolika si! Osvetn. 1, 73.

d. *u neizvijesnom (indefinitnom) značeńu.* ‚Jel' kolika ta devojka?' ‚Milom kumu do ramena'. Nar. pjes. vuk. 1, 49.

e. kolik *je u relativnom smislu, i podložna rečenica u kojoj je stoji prije glavne, kod toga imaju dva različna značeńa.*

a) ističe se da se sva veličina koja se pokazuje riječju kolik *shvaća i napuńuje ńečijem što se kaže glavnom rečenicom, te gdjegdje može biti značeńe: premda je onoliko . . ., ipak . . .* Ter kolik je ljetni danak, od krjesova stoji buka. M. Vetranić 1, 21. Kolik je život moj, propati jadovo, u strani u tuđoj stojeći dni ove. N. Naļešković 2, 84. Koliko je poļe izpod Kroje . . . sve to bihu osvojili Turci. And. Kačić, razg. 141a. Kol'ka je noćca noćasńa, svu noć ja zaspat ne mogo. Nar. pjes. vuk. 1, 222. Kolika je na Bembaši trava, još je ļepša dizdareva Javra. 1, 365. Koliko je poļe biogradsko, da mi padne kapļa od oblaka, nigde ne bi na zemļu padnula, do na końa, ali na Turčina. 2, 606. Koliko je poļe pod Novinom . . . sve je vlaški tabor pritisnuo. 3, 237. Kolika je Drina voda ladna, a na ńojzi nigde broda nema, tu je Turčin tada prebrodio. 4, 259. Kolika je tavna noćca bila, ne spavaše pope ni Matija. 4, 383. Kolike oci, kuma ne vide! (Kad ko u sto gleda a ne vidi ga). Nar. posl. vuk. 144.

b) smisao je kao da u prvoj rečenici stoji tolik *(a ne* kolik*), a u drugoj* da. Koliko je grlo u devojke, stanula bi ruka od junaka (*toliko je grlo . . . da bi stanula . . .*). Nar. pjes. vuk. 3, 266. Ostala im sa końa eskija, no koliko u ńoj malo gvožđa, mom bi kulu sve četiri bile i dvadeset i četiri klinca. 3, 336. Koliki su mu nokti, mogao bi orati (ńima). Nar. posl. vuk. 141. Koliko mu je čelo, mogao bi neskvernaja na ńemu napisati. (U Vojvodstvu po varošima). 141. — *U ovom primjeru ima doista u drugoj rečenici* da (d' u = da u), *ali može biti da treba čitati* u: Kolika je od zlata ǵamija, d' u ńoj klańa dvanaest Turaka. Nar. pjes. vuk. 3, 83.

f. *kad je relativno značeńe, u glavnoj rečenici može biti korelativna zamjenica* tolik. S kolikim plačem bi pušćen od Patmanitov, tolikim veseljem bi prijet od Efesijanov. F. Glavinić, cvit. 425a. Med toliko sladak nije, koliku ti slas udili lijepijeh usta celov mili. G. Palmotić 2, 17. Tolikom sam napuńen žalostju, kolika bi zadosta bila . . . F. Lastrić, test. 104. Da je tolikom sjao svetińom, koliku su kraļi štovali. test. ad. 19a.

g. tolik *odmah iza* kolik *daje ovome neograničeno značeńe, od prilike kao* kolik mu drago, *ili* kolik se može. Svaki dug i obit i zavez jazika ispuńen jima bit od dobra člověka; kolika tolika obitna budi stvar, tamnost je velika pustit ju u nemar. D. Baraković, vil. 345. Nije se čuditi, da i(*h*) ni razum ļuski niti more dosegnuti, ni kazujućem virovati . . . Nistarnemańe za užgati vam svitlost ovu s. vire prid očima na razumļeńe koliko toliko . . . F. Lastrić, test. 100a.

h. *gdjegdje se adj.* kolik *nalazi pred drugijem adjektivom u adverbijalnom smislu kao* koliko (*vidi* 4). *ova se konstrukcija može shvatiti kao anticipacija. a) s pozitivnijem adjektivom.* Zatoj se dobro vidi, za koliku vrijednu stvar pjesan je scijeńena. D. Rańina vb. S kolikom velikom istinom reče Jeremija. I. Držić 89. Ki hoće prociniti kolika je velika stvar . . . P. Radovčić, ist. 28. Koliki teški grijeh činu. J. Matović 158. Kolik je velik i mrzak ovi grijeh. 342. Koliki si veliki, a gaća nemaš. (Mator si čoek, a nemaš pameti). Nar. posl. vuk. 144. — *b) s komparativom ili superlativom.* Kolika veća čas . . . A. Gučetić, roz. mar. 263. Nu ovako zatvorene (*oči*) ako druže take sile, kolike bi jače bile u razbludi otvorene? I. Gundulić 182. Dakle kolika veća pokaranja jesu dostojniji sada grišnici? J. Banovac, razg. 117. Aļi koliku je veću bolest imala Marija! 162. Ńega (*Boga*) ļubimo s kolikom naj većom ļubavi možemo. J. Matović 431. Fale kolike naj veće mogu primiti u srca. 525.

2. *adj. (i supst.) plur. (i dual)* quot, *misli se ne na veličinu jedne stvari, nego na broj, množstvo. — Običniji je za ovaki smisao sredńi rod u jednini (vidi 3). — Može biti adjektiv, ali je često supstantiv.*

a. *uopće, interogativno i relativno. — U množini.* Popovi, kolici se obretaju svojimi porodicami i kolici poļubo crьkvь. Mon. serb. 122. (1336—1347). Ili bi jedanь ili bi dva ili bi (*i*)lь veće, kolicěhь po podobiju i po zapisu bude ovь rečeni pokladь pristojatь. 357. (1129). Dovode vodu, olě ćjudesy preko kolikyhь strъmninь. 558. (1613). Gospodьstvo ti dobro zna, po kolicěhь su rukahь bili prьvo. Spom. sr. 1, 116. (1413). Koliki su najamnici u hiži otca moga, ki obiluju kruha! Bernardin 42. luc. 15, 17. Kolikimi načini urijujemo Boga. Naručn. 55b. Kolika su dobra v matrimoniji? 60b. Kolike trude jest pretrpil more biti da ste slisali. Transit. 5. Jao kolici jesu Krstjani kršćeni, ki samo imaju ime! 10. Jao, kolici jesu danas v crikvi . . . ! 14. Koliki ļudi na svitu jesu uhićeni v tvoje mriže. 97. Kolici popove jesu danas ki jidu . . . 126. O kolika prezkončena čudesa učini Bog! 140. Ne vidiš ti kolika zla ja trpim. Mirakuli. 27. Kolike nemoći se rode v telesih. Korizm. 2b. Koliki vitezi i gospoda jesu bili premoziteļi. 10a. Koliki ozurnici, koliki tati, kolike preļubodejnice cine almustva. 31b. Kolike bici, kolika proklotstva, kolika razčińeńa je ucinil Bog! 35a. S kolikimi mirakuli i čudesi izidoše? 39a. Kolika lotarstva se učine ob dan i ob noć. 61a.

Kolici godišnici u domu otca moga nasićeni su kruha! N. Rańina 58b. luc. 15, 17. Kolicijem krivo sudaše. Zborn. 154a. Kolicijem jes ńe (smrti) nož i ńe mač zadal cvil. N. Dimitrović 34. Kolike druge vil' od svoje mladosti, život su provodil' u svakoj radosti! N. Naješković 1, 171. Kolici do sada od muke i jada sami se ubiše! 1, 194. Kolici imamo u trudu provode... 1, 224. Kolici ļuvoni veomi za dosti scijene se blaženi. 2, 30. Kolika godišta na službi njeke vil' iztrajah u ništa. 2, 37. Kolicijem sada su sinci ńih starosti štap! M. Držić 199. Ah, kolici se su privarili! 330. Kolicih jes tud kraj zatravil na sviti. D. Rańina 31a. Kolicih prikrati vaš taj sud nepravi, s nesrećom zla smrti i huda ļubavi? 39b. Kolicih ti poznaš, kih sreća nemila ucvili gore dvaš kroz huda ńe dila? 126b. O kolicih privariti bude, ter se pak duh boli, ovi život, koji toli mi želimo sve živiti. 144a. Vidiš kolicim ļudem učini te Bog cara. Aleks. jag. star. 3, 317. Kolike su vrste od cijena. B. Kašić, zrc. 79. Kolicijeh povela jest u svete redove. per. 80. Po načinu lijepu ovakom kolici će, o ļubavi, po dobitnoj vrijednoj slavi nebo uresit novom zrakom? I. Gundulić 11. Jaoh, kolici od leškijeh su mača pali! 517. Kolike mi muke zada kleto izdajstvo i nevjera! G. Palmotić 2, 286. Kolici se u ovemu varaju. V. Andrijašević, put. 8. O koliki su privareni! P. Posilović, nasl. 6a. Kolici najmenici imaju jezbina do ostanaka. M. Radnić 366a. O kolike sam pute, moj Gospodine, stavio dušu moju na pogibil! L. Terzić 72. Kolike imaš plemske glave. J. Kavańin 266b. Na svijetu koliki smo, sad smo tvoji, sada nismo. 294a. Kolike su kapļe u vodi. 439b. Diči se, da mu jesu hćeri rijeke, kolike su. 538b. Kolike si dare od ńega primio. I. Đordić, salt. 419. O koliki sada na nebesih kraļuju, koji bi se u paklu mučili! J. Banovac, razg. 14. Promisliti koliki i koliki s visine padoše u dubine. J. Filipović 1, 173b. Kolika su mogujstva od duše naše? I. A. Nenadić, nauk. 50. Kolike su stvari potrebne za dobro i koristno pričestiti se? 183. O! koliki pobisniše! V. Došen 23b. Koliki(h) je stvari mati (zemļa). 260b. ‚Kolike' i koliko velike stvari prikažuju zlameni kruha i vina? J. Matović 197. Kolike štete prihode radi mrzosti neprijatéļâ? 384. ‚Kolike' i koliko velike koristi bješe uživao čovjek. 485. Kolici grde ga. I. M. Mattei 12. Kad god razmišļam veliku milost nebesnog promisla, u kolikim nevoļam mi je pomogla! D. Obradović, živ. 1. Za kolike čitamo, da su sveti bili i čudesa činili. 120. Kolikih muka je stala ta potońa lastina. M. Pavlinović, rad. 63.

b. *(naj više) u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj (od* XVIII *vijeka) nalazi se i oblik duala* (kolika), *isporedi kod* ńekolik. — *kao da značeńe nije svagda ograničeno na brojeve od* 2 *do* 4, *nego shvaća i veće brojeve.* Kolika su Boga? I. A. Nenadić, nauk. 38. ‚Kolika su, majko?' ‚Osmerica, šćerko'. Nar. pjes. petr. 1, 189. Gađaju puškama i broje kolika puta koja odjekne. P. Petrović, gor. vijen. 5. Kolika mu brata ostadoše. 81. Da prebrojim zrna od pusaka kolika ti toke izlomiše. 116. Kad djeca igraju u orasima, jedno od ńih ukloni se s igre i zatvori oči s rukama da ne vidi, a druga izrede svoje orahe na hrpice po zemļi, ko dva, ko tri, ko četiri itd. jedno od ńih pokrije šakom jednu od tiju hrpica, pak pita onoga što žmi: ‚Od kolika?' S. Ļubiša, prič. 25.

c. *s korelativom* tolik *(isporedi* 1, f). Jesu li tolike muke, koliko se govore? Korizm. 25b. Tolike zrake kolikim ne mogadijahu odolivati naučiteļi. F. Lastrić, test. 255b.

d. *adverbijalno, vidi* 1, h. Kolici su mali oni ki nasljeduju do svrhe u dobru djelovanju! B. Gradić, duh. 81. Koliko je mnogo Bog izbavio od čeļusti ... J. Matović 515.

3. *n. sing.* kòliko, *kao supstantiv.* — *Može biti interogativno i relativno.* — *Akc. je zabiļežen po Vukovu rječniku (u Dubrovniku* kồliko). — *Ne mijeńa se po padežima (vidi Radičev primjer kod* a, *a)).* — *U sjevernijeh čakavaca nalazi se ne samo oblik* kolko *nego i* kồko *(naj češće kao adverab, vidi* 1, *ali i kao adjektiv, vidi:* Kristijanin imaj ufanje koko hoće, ako ne budet imio ļubav ... Š. Budinić, sum. 26b). — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka dodaje se na kraju* j *(vidi* 2. j): kolikoj. M. Zoričić, osm. 17, *ali to može biti štamparska pogreška.* — *Radi* kolikore *vidi sprijeda; vidi i* kolikono. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚quot'), *u Mikaļinu* (koliko ‚quantum'; koliko vrsta ‚quotuplex': koliko je to vrijedno ‚quanti est, quanti valet'; koliko krat, koliko puta ‚quoties'), *u Belinu* (koliko puta ‚quante volte' ‚quoties'; koliko je ļudi? ‚quanti uomini sono?' ‚quantum est hominum?' 599a; koliko ‚quanti, termine, che significa numero'; ‚quot'; koliko je ovdi pjeneza ‚quanti denari sono questi?' ‚quotus denarius est isto?'; koliko vremena? ‚quanto tempo?' ‚quamdiu?' 599b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kuliko ‚quantum, quam multum; quot'), *u Jambrešićevu* (kuliko ‚quantum'), *u Voltiģijinu* (koliko krat, koliko puta ‚quante volte' ‚wie vielmal'), *u Stulićevu* (koliko ko može, koliko je jaki ‚pro viribus'; koliko krat, koliko krati, koliko puta ‚quoties, quotiescunque'), *u Vukovu* (kồliko 1. ‚wie viel' ‚quantum'. — 2. ‚so viel' ‚quantum'), *u Daničićevu: (kod* kolikъ) ‚neutr. quantum'.

a. quot, *s genetivom množine pokazuje mnoštvo, broj. a) uopće.* Koliko ima igumenь plugovь u kojemь selě. Mon. serb. 98. (1330). Koliko kratь bi ratь prěsьtajala. 286. (1419). Do koliko koleu zakraćuje se matrimonij? Naručn. 63a. Koliko krat ga je psoval. 88a. Po koliko se načina krsti. M. Divković, nauk. XXVIII. I da žênâ držat bude (Turčin), koliko ih je hranit jaki. I. Gundulić 574. Kuliko svih biše. P. Vitezović, odil. 14. Slug koliko 'e, služankińa. J. Kavańin 450b. Znao al' tko bi prikazat, ńih koliko je? 523b. Koliko se puta ovo na svitu dogodilo? J. Banovac, razg. 63. Koliko je darova duha svetoga? J. Filipović 1, 177a. Koliko će starišina za svoje mlado bit pokaranije. F. Lastrić, test. 107a. O koliko bi puta mloge grišnike bacio! 369a. Zarad ove nepomļe o koliko i(h) i koliko ne uniodi kroz ova druga vrata u milost Božiju. ned. 145. Koliko vas je, koji mu se ne klańate, koliko? 396. Koliko djela nekrstjanski imali bi niki obrizovati. svet. 4b. A koliko je grijehah poglavnijeh? I. A. Nenadić, nauk. 50. Ako bismo mi ne znam koliko dobri dila učinili. E. Pavić, ogl. 585. Su koliko vrsta oblasti služiteļ ima biti narešen. J. Matović 260. Od koliko je vrsta redovništvo. 296. Znaš, u koliko se zala nahodim. L. Radić 15. Kaži, Rado, kaži brati kol'ko imaš ļubovnika. Nar. pjes. vuk. 1, 340. Da mi s ńime svadbu ugovoriš, kada ćemo poći po devojku, koliko li povesti svatova. 2, 132—133. Svata kupi koliko ti drago. 2, 135. Pa se vali tridest kapetana, što je koji robļa narobio, koliko li glava osjekao. 2, 348—349. Koliko ti imade godina? Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 49. Koliko krat propadoše ļudi. M. Pavlinović, rad. 106. — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka stoji glagol u množini*

prema smislu. Koliko se stvari ištu za zakonito i pravo zakleti se? J. Matović 345. Koliko Galacijana dadoše bijege. 372. — *b) isporedi* 1, e, *a).* Koliko je u nedeji dana, svi su dani od srebra skovani. Nar. pjes. vuk. 1, 640. Pokrio ga surom međedinom; koliko je na ńojzi nokata, o svakome visi litra zlata. 3, 386. Koliko je u Kotoru kulah, ni na jednu počinut ne hoće, već na kulu Zana Grbjičića. 4, 6. — *c) kad je u relativnom smislu, u glavnoj rečenici može biti korelativna riječ* toliko (onoliko). Ta pokora more se dati toliko krat, koliko krat se grišnik vrati na grih. Naručn. 48b. Koliko krat nlizes, toliko krat ju primeš. F. Glavinić, cvit. 255b. Koliko krat ńim odolimo, toliko krat jih pridobimo. posl. 5. Toliko bi griha smrtni ucinio *(ispovidnik),* koliko bi puta sidnuo ispovidati. J. Banovac, razg. 250. Koliko je na marami grana, toliko mu na srdašcu rana! Nar. pjes. vuk. 1, 271. Koliko je bijelijeh vrana, toliko je dobrijeh maćeha. (U Kotoru). Koliko je sela, toliko je navičaja. Koliko je nizbrdica toliko i uzbrdica. Nar. posl. vuk. 145. Koliko judi toliko ćudi. Koliko mu odovud stopa, toliko odonud godina! 146. Koliko škroka postupila od tvoga roda do tvoga doma, toliko ti Bog dao dobrijeh i sretnijeh časa! *u* Nar. pjes. vuk. 1, xi. Koliko je u mravińcu mrava, toliko je tu za boja glava. Osvetn. 3, 135. — Jedan uzme onoliko slamki u pola, koliko ima žetelaca. Vuk, nar. pjes. 1, 173. Koliko je u bradam im dlaka, onliko je pred crkvom Turaka. Osvetn. 3, 54. — *d) u ovakorijem je primjerima izostavjen genetiv, jer se ima u misli* O koliko ima, koji su potribiti! F. Lastrić, test. 15b. ‚Koliko‘ je tamo poginulo od našega ogńa velikoga? koliko li ima rańenika? Nar. pjes. vuk. 4, 413—414. Ja ću sam udariti na 500 uskoka; a ti, Bauče, na koliko ćeš? Vuk, nar. pjes. 4, 462. Jer samo pokazuje, da nijesam isao u skolu onoliko godina, koliko on. odg. na utuk. 21. *e) u jednom primjeru* xviii *vijeka ima uz genetiv prijedlog* od. Kolikoj bi lani u tvome stańu od tvoje bratje? jeda li je samo jedan? M. Zoričić, osm. 17.

b. quantus, *s genetivom jednine, ako je supstantiv kolektivni ili materijalni ili apstraktni, pokazuje mnoštvo kao i kod* a. *a) uopće.* Kuliko će kvara s tim orsagu priti. P. Vitezović, odil. 30. Jezik koliko zla ucini. V. Došen iv. Laž koliko zla čini. v. Koliko ga *(zla)* sam ošteni *(proždor).* 186b. Išti blaga koliko ti drago. Nar. pjes. vuk. 2, 320. Idi k ńemu, te ti ńega pitaj, koliko je poharčio blaga. 3, 317. Koliko si blaga potrosio? 3, 318. Na prijepis kazivali vojsku, koliko im izginulo vojske. 1. 360. Koliko sam ja do sad naroda našeg video. Vuk, poslov. xiii. Koliko vjere zaslužuje kakva isprava ‚wie viel glauben eine urkunde verdiene‘. Jur. pol. terminol. 552. — *b) isporedi* 1, e, *a).* Koliko noćce noćas bi, ne vrgoh sanka na oci. Nar. pjes. vuk. 1, 223. — *c) kad je u relativnom smislu, može biti* toliko *u glavnoj rečenici.* Koliko jeba pojela, toliko jeda imala! Nar. pjes. vuk. 1, 269. — *d) u indefinitnom (neizvijesnom) smislu.* Jel' koliko vojske u Jakova? Nar. pjes. vuk. 1, 165. — *e) može ne biti genetiva, isporedi* a, *e).* Dođe sto judi, koji su zla počinili, neka Bog zna koliko. F. Lastrić, ned. 196.

c. quamdiu, *upotrebjava se bez genetiva za duljinu vremena. a) može biti subjekat.* Koliko mi je za vratit se u grad? M. Držić 267. Koliko? ‚quanto tempo?‘ ‚quamdiu?‘ A. d. Bella, rječn. 599b. Koliko ima kako te Bog ostavio? (Kad ko što ludo ili nevajalo radi). Nar. posl. vuk. 145. Koliko tebi (ńemu) do božića toliko i meni. (Ne marim za tebe, ne bojim se). 146. — *b) može biti akuzativ, kod toga treba razlikovati dva slučaja. aa) akuzativ nije objekat nego pokazuje duljinu vremena što traje radńa naznačena glagolom.* Koliko vьzjubiši prěbyti u nasь, da si prěbudeši sь vsakovь počьstiju. Mon. serb. 22. (1234—1240). U kojoj *(tavnici)* Bog sam zna koliko imas pribivat. J. Filipović 3, 276a. Koliko stoja s Elizabetom. S. Rosa 179b. Koliko si živovala, nisi raja dostojala. Nar. pjes. vuk. 1, 133. Nije okom treuuo koliko je Kańoš pričao. S. Jubiša, prip. 15. Svi umuknu, koliko bi oruci dvaput okrenuo volovima. 107. — *bb) u ovom se primjeru* koliko *može shvatiti kao objekat prema glagolu* reknemo *ili boje kao da su izostavjene riječi* da služim *(po čemu bi značeńe bilo kao kod aa)).* Služiću te koliko reknemo. Nar. pjes. vuk. 2, 456. — *c) dolazi s prijedlozima* za *(u acc.),* u *i* do *(nepromijeńeno, osim jednoga primjera u kojemu uz* u *stoji u lokativu sing.):* Hoštu da mi poveste . . . otь kiihь stranь i vь kolice priidoste samo. Starine. 18, 195. xvi *vijeka). aa) s prijedlogom* za, *uopće o duljini vremena kao kod b) aa).* Za koliko bi kadi ratь bila, za tolikoj vremene da ne imaju davati *(može se shvatiti kao da ovaj primjer pripada pod* b, *c)).* Mon. serb. 338—339. 1427). Za koliko bi poštene i gospodština koju imaše Senakerib. M. Radnić 128a. Ma eto se sada vidi, za koliko se žive, i kako se žive. J. Banovac, razg. 112. Za koliko i kako se pripravjas. pred. 134. Za koliko se ovo krajestvo svitovńe može uživat? Stavimo za sto godina. J. Filipović 1, 388a. Svako vladańe na svitu život kratak ima, a krajestvo nebesko koliko dura, za koliko se uživa? za u vike. 1, 388b. Drugi se pričesti dostojno i primi sakramenat i milost, i u ńemu se uzdrži i jedno i drugo za toliko za koliko se uzdrži ona vrsta kruha pod kojom je primio sakramenat. M. Dobretić 19. Sotona ne može nas naopastovati za koliko hoće. J. Matović 510. Za koliko ostariti neće. J. S. Rejković 99. — *bb) s prijedlogom* do, *kao da je značeńe kao i kod aa).* Do koliko ću postavjati sńitovanja u duši mojoj? („quamdiu ponam consilia in anima mea?“ psal. 12, 2). B. Kašić, rit. 387. Ne znaš do koliko ćeš ti moći u dobru postati. nasl. 5. — *cc) s prijedlogom* u, *znači od prilike što* dokle. (I. d dum). Posluziti nastojte me, u koliko s mojom dragom ja pocinem kratko vrijeme. G. Palmotić 2, 368. U koliko bjeh nevjesta, ne imah dobre svekrve, a u koliko bjeh svekrva, ne imah dobre nevjeste. (D). Poslov. danič. Ne mogu judi, u koliko je duša odijeljena od tijela, dostignuti izvrsno blaženstvo i punost svijeh dobara. J. Matović 107. — *d) gdjegdje se nahodi* koliko da *u značeńu kao* koliko *kod b) aa).* Koliko da živu na trudni ovi svit, sve dni sta u gńivu život moj jadovit. Š. Menčetić 171. Koliko da tvoj dvor pohodit ja začeh, u sve dni razgovor toliki ne vazeh. 300. Koliko da stojeći tilo zatvoreno, duša uživaše slavu blaženih. P. Radovčić, ist. 39. Tako jošte ne mogu sagrišivati zašto koliko da jest čovik u oni čas nemoguć činiti ubojstvo, krasti . . . P. Posilović, nasl. 3b.

d. *bez genetiva, upotrebjava se također za duljinu mjesta. a) kao subjekat.* Koliko ot neba do zemje? Spom. stoj. 194. Toliko je od mene do tebe, koliko od tebe do mene. (Z). Poslov. danič. Koliko je od moje kuće do tvoje, toliko je od tvoje do moje. Nar. posl. vuk. 145. — *b) u akuzativu. aa) kao pravi objekat.* Koliko okom mož' zamjerit, sve bi vitez puno ravno, . . . I.

Gundulić 322. — *bb) pokazuje dalina do koje dopire radna izrečena glagolom.* Otide od nih koliko bi kamik hitio. P. Bakšić 47. Koliko bi pijevac s praga skočio (kaže se da toliko dan odula do maloga božića). Koliko bi plunuo čoek (tako je blizu). Nar. posl. vuk. 145.

e. *upotreblava se, također bez genetiva, i za cijenu kod prodaje i kupne.* Jest dal za onoliko, koliko zakon dopušća. Mon. croat. 137. (1488). Ako joj gospodar ne reče toliko ili koliko možeš prodaj. B. Kašić, zrc. 78. Koliko ‚quanto, riferito a stima o prezzo‘ ‚quanti‘. A. d. Bella, rječn. 599b. Makar koliko koštala. M. A. Relković, sabr. 20. — *Amo bi mogao pripadati i ovaj primjer:* O koliko mi je dobitak umriti! Transit. 96.

f. *uz glagole i glagolske oblike što znače moć, znane, volu itd. često se upotreblava u značenu neke mjere i granice. u ovakovijem slučajevima moglo bi se shvatiti kao adverab, ali je veća prilika da je subjekat ili objekat kod glagola.* Dati imь pomoćь kolikore moge. Mon. serb. 2. (1189). Čuj ga se, koko mož', kad bude smijati. P. Hektorović 42. Koliko se uzmože, onoliko se će učinit. M. Držić 122. Potriba je reći broj od grijeha smrtnijeh, koliko se možeš spomenuti. A. Komulović 8. Koliko moć budem, koliko uzmogu ‚quanto più potrò‘ ‚ut maxime potero‘. A. d. Bella, rječn. 599b. Nego *(sam)* dužnost moju, koliko je od moje strane mognće bilo, činio i obsluživao. M. A. Relković, sat. A3a. — Koliko znam ‚quanto so‘ ‚quod scio‘. A. d. Bella, rječn. 599b. Koliko znao toliko grija imao! (Kad se ko pravda da ne zna za kakav rđav posao). Nar. posl. vuk. 145. Koliko je meni do sada poznato. Vuk, nar. pjes. 1, 89. Koliko sam i kako sam ouda znao. 3, 527. Koliko zna i sjeća se ‚seines wissens und erinnerns‘. Jur. pol. terminol. 648. — Koliko mi razumismo očima našima, do trideset tisuć ih je. Aleks. jag. star. 3, 272. — Uzimlu koliko ti duša podnese. Pravdonoša. 1851. 21. — I rib naloviše koko sami htiše. P. Hektorović 33. Ribe nabodoše ne prem koko htiše, ner koko mogoše. 48.

g. *i u ovakovijem slučajevima treba shvatiti* koliko *kao supstantiv a ne kao adverab.* Skazuje, koliko čini mesto na prominenje stvari. Naručn. 25b. Kakav si, ona ne razbira, koliko imaš samo gleda. I. Gundulić 228. Ako je ne znam koliko tko sagrišio. A. Kanižlić, utoč. 187. Pak se izkorenut ne dade, koliko se suprot nega viče. M. A. Relković, sat. A6b. Koliko smo tebe govorili da ne šaleš vojske preko Mačve. Nar. pjes. vuk. 4, 272. — *Amo pripadaju i ova dva primjera u kojima uz* koliko *ima i prijedlog (u prvome* u *s lokativom; u drugome* s, *ali je* koliko *nepromijeneno):* Upraša ga u koliku se taj dug zadržaše. I. Đorđić, ben. 81. Da dadu Jovanu s koliko može živiti. Djelovod. prot. 89.

h. u koliko, quantum, *ograničuje ono što se kaže u glavnoj rečenici po onome što je u podložnoj; u isto doba često kaže i uzrok onome što je u glavnoj.* Kako si ti krunu od vječne slave, u koliko Bog, jesi po naravi u vijeke imao; a u koliko čovjek, istu krunu od početka tvoga slavnoga upućenja od oca nebeskoga u dar jesi primio. A. Gučetić, roz. jez. 286. Bolest i žalost radi grijeha učinenijeh (u koliko su uvrijedjenja Božja). B. Kašić, zrc. 11. V. Jeli grijeh proklinati dan rođeni sfoj u jidu? M. Ako je tolik jid da se malo ili ništa ne stavla na ono što govori, čini mali grijeh; ako li se stavla i ima misao kloti u koliko se je rodio na ovi svijet i htio bi da se nije rodio, griješi smrtno. 99. Primi tvoje gospostvo za biljeg od mnoge sejene ovi dar, u koliko ja sve što umijem i znam i mogu objetujem na zapovijed vašu. I. Gundulić 193. Lijepe žudjah rajske dike: zvijezde, sunce i nebesa, u koliko bjehu slike nih svjetlosti tvoga uresa. 259. Lubi sina, u koliko po nem se uzda svijet vladati. 302. U koliko je Bog, imaše otca brez matere. I. T. Mrnavić, ist. 15. U koliko ja po tvojih dili suditi mogu. I. Ivanišević 70. Ki biše istinito kako pustina, u koliko ne biše u krilu crikve svete. A. Vitalić, ist. 85. Farnenski Alesandro, Karlo Peti i taki junaci druzi slavna i svijetla vojevana, mudra djela i viteška u koliko su naravna bila, prodali bi dobre vole za jedan dobar uzdah bogomilo k nebu upravlen. B. Zuzeri 313. Vala reći istinu u koliko se može. H. Bonačić 99. Nastojahu ribe lovit u koliko bjehu ribari. S. Rosa 60a. U koliko imane i bogatstvo ne mogu nas oslobodit. 110b. U koliko pri nemu bješe tobolac. 130a. U koliko je ondi sve neuredno i smeteno. Đ. Bašić 153. Koja se pristoju eukaristiji i u koliko je sakramenat, i u koliko je posvetilište. J. Matović 231. Ne pristajo griju, u koliko je pogrda Božja. I. J. P. Lučić, razg. 15. U koliko negovu slavu doseći moremo. Grgur iz Vareša 130. U koliko zakon mu dopuštuje. Pravdonoša. 1852. 2. Ni ja ti se ne bih bojao za slobodu vjere, u koliko je vjera stvar nutrena. M. Pavlinović, razg. 23.

i. *u istome značenu kao i* u koliko, *nalazi se i* koliko, *što ne mislim da treba shvatiti kao adverab (isporedi lat.* quantum ad . . ., quantum attinet . . .).

a) koliko *stoji na početku cijele rečenice kao nominativ ili akuzativ.* Zove se skuplenje, ne koliko su svi virni skupleni u jedno misto, nego zač su sjedineni. P. Radovčić, isp. 94. Isusa staviše u jedno, koliko imamo procinit, misto dosta nečisto. F. Lastrić, test. 111b. Koliko se je doticalo zabluđena nestorijanskoga. A. Kanižlić, kam. 757. — *Nalazi se više puta rečenica* koliko je od strane koga *ili* čega. Dakle koliko je od strane Božije, mi možemo lako imat spasene naše, jer je u našim rukam. J. Banovac, razg. 88. Bog, koliko je od negove strane, oće sve kolike spasene. 198. Ja, koliko je od moje strane, ne uklanam se. A. Kanižlić, kam. 279. Koliko bijaše od strane Konstantina, ne bi nikada bio Muhamed Carigrada osvojio. 827. Crkva sveta budući mati obćena svega svita, koliko je od nezine strane. M. Dobretić 35. — *I s prijedlogom* za. Koliko je za to, za ovo ‚quanto a questo‘ ‚quod hoc attinet‘. A. d. Bella, rječn. 599b.

b) quoad, *nema uza se glagola nego samo prijedlog, kao: aa)* na *s acc.* Koliko na broj od sakramentov, imamo znati, da je 7 sakramentov. Naručn. 4b. Onoga ti ništa Bog ne prima koliko na tvoje spasenje. M. Divković, nauk. 52b. — *bb)* od, *isporedi a).* Koliko od grihov malih, priprosto govoreći, nisu od potribe spovidati. Naručn. 78a. Koliko od onoga što pišeš ‚quod vero scribis‘. J. Mikala, rječn. *kod* koliko. Koliko od prve, grih je uvridjenje veličanstva božanstvenoga i dostoji muke preskončive. P. Radovčić, ist. 100. Koliko od ostaloga ‚ma quanto al resto‘ ‚ceteroqui‘. A. d. Bella, rječn. 448b; ‚quanto al resto‘ ‚ceterum‘. 599b. — *cc)* po *s loc.* Človik je mrtav koliko po naturi. Korizm. 20b. Obra grad Betlem koji biše Davidov grad, za ukazati se pravi sin Davidov koliko po puti. P. Radovčić, ist. 45. — *dd)* polak. Što je čoek, koliko polak tijela, nego jedan sud od rasutja? M. Radnić 107a. — *ee)* k. Koliko k grihu srdi-

tosti . . . Naručn. 2a. Koliko k prvomu dělu, mnozi sumńe . . . Korizm. 22b. Koliko k prvomu, govore sveti dokturi . . . 28b. To se ne razumi koliko k telu da k duši. 69a. — *ff) u (v) s loc.* Neposluh, koliko v svomu početku, ni v našej oblasti. Naručn. 111a. Koliko u dusi, razum biti će napuńen mudrostju. I. T. Mrnavić, ist. 45. Kakono človik umira koliko u tilo a ne koliko u duši, tako će i uskrišiti u koliko s tilom a ne koliko s dušom. P. Radovčić, ist. 106. Toliko da živu koliko u biću, da mrtvi su koliko u dilovanju. 114. Ništar ne mańe biti će mrtvi koliko u milosti. 115. — *gg) za s acc. (ili s gen.?) ili s adverbom što pokazuje vrijeme.* Koliko za sada, te plačne boljezni ne mogu od jada pobrajat u pjesni. M. Vetranić 2, 30. Koliko za sada. potrebno nam nije toj. 2, 151. Koliko za sada, kako znaš trpi toj. 2, 156. Ja, koliko za mene. ne gubim se, imam veliko animo. M. Držić 333. Ja ne imam voļe blagovati koliko za sada. M. Divković, zlam. 69. Koliko za me ,quoad me, quantum ad me attinet, quoad me attinet, pro parte mea'. J. Mikaļa, rjecn. *kod* koliko. Koliko za ovo ,in quanto a questo' ,quod ad hoc'. A. d. Bella, rječn. 407b. Koliko za mene ,quanto a me' ,pro parte mea'. Koliko za mir ,quanto, overo in quanto, come a dire: quanto alla pace' ,quoad pacem'. 599b.

c) u jednom primjeru pisca čakavca XVI *vijeka stoji* koliko *s acc. bez glagola i bez prijedloga.* Ako pop vidi da su otrove stavļene v kalež, ali da je pauk ali muha, ima li ju prijeti ali ne? V istinu koliko jad ali pauk, govoru da ne. Naručn. 42b.

4. *adv.* kóliko *(radi akcenta vidi* 3), quam, quanto, quanto opere. — *Nije svagda lako razlikovati je li adverab ili neutr. sing. (vidi* 3). — *I kao adverab može biti interogativan i relativan.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (,quantopere'), *u Mikaļinu* koliko veće ,quo magis, quanto magis'; koliko moć budem, koliko veće moć budem ,ut maxime potero'; koliko sam u kraće mogao ,ut brevissime potui'), *u Belinu* (koliko, toliko ,quanto, tanto, con i comparativi' ,quo, eo' 599b; koliko prije ,di breve, di corto' ,brevi' 118a; ,quanto prima' ,quam primum' 599b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kuliko ,quantopere'), *u Jambrešićevu* kuliko ,quantopere', *u Voltiģijinu* koliko prije ,quantopprima' ,bald moglichst', *u Stulićevu* ,quantum, quam *ili* quantum, simul ac, statim atque, quando', *u Vukovu (vidi kod* 3). *Često se nalazi okrńeno:* kolik.

a. *s adjektivom.*

a) uopće. shvaća se obično u interogativnom smislu (i u nepravom pitańu), često se ističe veličina osobine naznačene adjektivom, kao u čudu. O koliko su cestiti tobom! Ziv. kat. star. 1, 221. O Gospodine, koliko su slatke rici tvoje ustom mojim, slaje nere med! 221. Okusite i razgledajte, koliko sladak je i milostiv Gospodin. Transit. 45. Znaš koliko mu *(Bogu)* grih je mrzak. 73. Ako bi znali i mislili koliko je strašan on sudac. 205. Oce moj, kolko si bil dobar! Korizm. 21a. O koliko je to dobra pomoć! 22a. Nisu vridna vsa navkup koliko telo i krv Isusova. 22a. Vidite li, koliko je lipa ta poslub? 35a. O koliko je to taman put! 39a. Dusa je jur okusila, koliko je Bog sladak. 67b. Koliko dobrostiv i milostiv je nas Gospodin, pokazuje ovdi. 76a. Koliko si prelipo i koliko si slatko! 79b. O koliko je pogibeļna stvar biti vanka! 104b. I koliko jos veliku slavu ima tere diku. P. Hektorović 80. Koliko su vazda bile proć ļubavi nase misli i ohole i nemile. N. Naļešković 1, 198. Jurve je vrijeme sad, da pozna ures tvoj, koliko žestok jad podnosi život moj. 2, 24. Sad promisli tva mlados, koliko žestok jad obrnu u rados. 2, 60. Koliko velik broj jes od ptica. D. Rańina VII. Aleksandar spovidaše Aristotilu koliko silna gospoctva razbi. Aleks. jag. star. 3, 320. Viđ, nevjeran koliko si! I. Gundulić 41. Ali ne znam, ću li ikada, koliko je prevelika boles, ka mi srce jada. 349. Koliko drag je kraļu od nebesa. 437. O koliko jest lipo cisto pokolenje! F. Glavinić, cvit. XVIII. Koliko si zlu stvar ucinila. I. Držić 25. O koliko vesela, rada i kuntenta biše diva Marija! M. Jerković 18. Ah koliko ja vesela tebe uzimam! P. Kanavelić, iv. 76. Oh koliko bi ja čestit bio! I. Grličić 151. Dobra djela što su i koliko korisna. 289. Prikazaću vam, koliko je d. Marija moguća. J. Banovac, razg. 7. O koliko bismo bili srićni, da se bojimo Boga! 27. Oh suze moje, koliko biste čestite bile, da morete moje pogrde oprat! 118. Žalost Isuk*(rstova)* u vrtlu koliko li velika. F. Lastrić, test. 104a. Koliko u razlicitu stanku narav nasa covicanska naodi se. svet. 62a. Promislimo, koliko je ovi sud strahovit. J. Filipović 1, 129a. Koliko imamo biti harni Mariji! V. M. Gucetić 81. Vidi se, koliko silovitom oblastju boti gospodovati. A. Kanižlić, kam. 79. Koliko je tilo jako. V. Došen 178a. Koliko mnoge zapovijedi podade Gospodin Mojsesu. J. Matović 297. Kolike i koliko mnoge koristi mogle bi priti. 303. Kolike i koliko velike koristi bjese uživao čovjek. 485. O koliko je sladak duh tvoj. L. Radić 11. Misli grisne koliko su dusi skodne. I. J. P. Lučić, razg. 52. Al' da vidis vojvodinu Jelu, koliko je krasna i ugledna! Nar. pjes. vuk. 1, 155. Ter im lice żeļu izgovara, koliko li vrlijem srcem hite. Osvetn. 1, 43.

b) u relativnom smislu. aa) u glavnoj rečenici može biti korelativni adverab toliko (toli), ovoliko *itd.* Koliko je vise nebo od zemļe toliko je visoka glubina ogńena. Korizm. 25a. Koliko smo zla imena, nijesmo toli zlobne ćudi. N. Naļešković 1, 151. Koliko blagostiv biše prema druzijem, toliko ostar i neblag biso prema sebi. B. Kašić, iń. 92. Koliko su muke tvoje ļute i gorke, toliko je tvoja żeļa razložita. G. Palmotić 1, 62. Knezu Markiolu bi zaručena koliko u plemenu uzvišena toliko veće poniženstvom i svakom dobrotom nakićena Antica Verancio. J. Banovac, razg. VI. Koliko je nas razum moć živnća, toliko ga je mučno prignuti. pred. 57. Koliko je korisno od griha se čuvat, toliko je ove sude promisļat. J. Filipović 1, 136b. Koliko je dakle Bogu mrzak djavao toliko i nenavidost. F. Lastrić, ned. 112. Mlogi koliko su brzi jezikom varavim pofaliti se, toliko su kasni dili istinitim pokazati ļubav Božiju. 277. Koliko je tanka i visoka, toliko je bela i rumena. Nar. pjes. vuk. 1, 533. Koliko je silna i lijepa, toliko je tanka i visoka. Pjev. crn. 261b. — Ako je ovliko molitva jaka za prignut Boga na milosrdje, koliko je jaka za oslobodit i izbavit nas od nasih neprijateļa. J. Filipović 1, 307a. — *bb) u glavnoj rečenici nema korelativne riječi.* Po svu noć u żeļi, koliko jest duga, ležim na posteļi udovskoj brez druga. H. Lucić 196. Čuvaj ih u srcu koliko ti je draga tvoja sloboda. I. Đorđić, ben. 116. Koliko prija bi kripostan, posli se je vidio izopacen. J. Banovac, pred. 51. — *cc) uz* koliko *nije izrečen adjektiv, ali se ima u misli, jer je iz rečen u glavnoj rečenici.* Budite koko se hoće velike. S. Budinić, sum. 16b. Naporom grehov koko hoć nečestivih. 88a. Vse žene te kreļuti i muhu

i nohte velike koliko srpi, oštre mnogo. Aleks. jag. star. 3, 246. Izgledan biše tad koliko može bit na svitu drugi kad. D. Baraković, vil. 117. Jeli lijep, koliko ga kažu; jeli dobar, koliko ga fale. Nar. pjes. vuk. 1, 9. Da je hrabar taj napetac sińi, koliko se na vidiku hińi. Osvetn. 1, 14. Nije kriva Bosna što je gladna Hercegovina, koliko ni ja tebi sto se nisi prvi rodio. Pravdonoša. 1852. 31. Moj narod je vjeran koliko ikakav narod na svijetu. S. Ļubiša, prip. 230. Gradivo, slike, pjesništvo narodno, to je staro kolik i narod. M. Pavlinović, razg. 79. U hajdučke *(glave)* jeftina je cijena, kolik mrka u proļeće vuka. Osvetn. 2, 21. — Ki nikom boljezon veliku, žestoku tać ne da, koliko, vaj, meni. D. Rańina 80b.

c) u neizvijesnom (indefinitnom) smislu. Jel' koliko fučija široka? M. A. Reļković, sat. G5b. Makar koliko čovek bio uvjeren o vrednoći svoga posla, opet rado sluša. Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 5.

d) vidi 1, e, *a*). Koliko je ona kučka l'jepa, još joj ļepše ruho odgovara. Nar. pjes. vuk. 1, 568. Koliko je go i opet mu je zima. (Kaže se čoeku koji je zimi slabo obučen). Nar. posl. vuk. 145. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer, jer u ńemu* koliko *gotovo bi se moglo zamijeniti riječju* premda: Al' kad začu moja baba Mara, skoči, braćo, koliko je stara. M. A. Reļković, sat. E4a.

e) vidi 1, e, *b*). Koliko je ńemu mila bila, tri puta je pasom opasao. Nar. pjes. vuk. 1, 416—417. Koliko mu krvi žedan bješe, sabļom manu, ods'ječe mu glavu. 2, 178. Kol'ko s' silni ogńeni čauši, koliko su silni od silnijeh, te ne kćeše końe odjahati, no u crkvu końe nagoniše. 2, 191. Koliko je b'jela i rumena, kada pije vodu oli vino, vidi joj se kroz grlo bijelo. 3, 429.

b. *s adverbom, slično se upotrebļava kao i s adjektivom.*

a) uopće, isporedi a, *a*). Sliši, koliko je koristno v miru stati. Korizm. 61a. Koliko tvrdo Bog kaštiga ńih . . . . . koliko milostivo prašća kajućim se. Naručn. 81b. Vprašaše dijavla koliko bi dlgo imel živiti. Š. Kožičić 22b. Koliko je daleko trke činio. M. Držić 122. Oh koliko često zaman uzdisat se taj zlo vidi, ki vil lijepu slidi. D. Rańina 115a. Koliko brzo prohodi slava segaj svijeta. B. Kašić, nasl. 8. Trudne prsi, ah, koliko dobrovoļno stan ti daju! I. Gundulić 33. O koliko dobro stari rekoše mudarci da . . .! I. Ivanišević 247. Koliko vrlo pokara sudce nepravedno! I. Ančić, svit. 53. Vidi koliko iznenada žalost pritisne srce puno veseļa. M. Radnić 296b. Imaćemo ga *(strah)* ako pomļivo promislimo, koliko se lako stvari svitovńe promińuju i mi s ńima, koliko je neistinito naše spaseńe. J. Filipović 1, 173b. Isus koliko ļubeznivo govori s Judom izdajnikom. F. Lastrić, test. 150b. Koja je oblast crkve, koje su ńezine povlastice, koliko se daleko pružaju? A. Kanižlić, kam. 680. Koliko se daleko pružuje jakost i krepost ovo zapovijedi. J. Matović 365. Ah! koliko je dobro, koliko je ugodno pribivati u ovomu srcu! I. M. Mattei 15. O koliko će žalostno mlogi nevirni muževi jaukati! D. Rapić 8. Oh! koliko će onda s. Petru drago biti što je u Rimu muku podnio! 9.

b) u relativnom smislu. aa) u glavnoj rečenici ima korelativno toliko. Koliko je drago i slatko gledati... toliko žalosno jes... B. Kašić, nasl. 57. Zašto toliko je očito među Krstjani, da ne imaju stra Božijega, koliko je očito, da smo mi sad ovde. J. Banovac, razg. 26. — *bb) u glavnoj rečenici nema korelativne riječi.* Od ńe *(sviće)* moreš ih, koliko ti je drago, užgati drugih. F. Glavinić, cvit. 168b. Sakrivajte na ovomo svitu vaše grihe i nečistoće, koliko vam drago, sve će se odkriti. J. Banovac, pripov. 21. Napuni vrića zemļe, pak stresaj koliko ti drago. F. Lastrić, test. 206b. Neka plaće koliko joj drago, ja ne marim. ned. 385. Ļub', junače, koliko ti drago. Nar. pjes. vuk. 1, 428. Ļubi mene koliko ti drago. 2, 618. Igraj, Ture, koliko ti drago. 4, 157. — *vidi i* koliko mu drago. — *cc) nema adverba uz* koliko, *jer se ima u misli po glavnoj rečenici.* Vse ine muke ne te biti toliko teške grišnikom koliko strajati lica Božija. Korizm. 24a.

c) u neizvijesnom (indefinitnom) smislu. Žarko sunce, jel' koliko rano? Nar. pjes. petr. 1, 269. Osvetn. 1, 57. Da vidimo česvo ode blago i da znamo jel' koliko drago. Osvetn. 2, 180.

d) vidi 1, e, *b*). Koliko se mnogo milovali, na jednoj se vodi umivali. Nar. pjes. vuk. 1, 266. Koliko ga lako udario, tri puta se Vuče premetnuo. 2, 142. Koliko je lako udario, sa crnom je zemļom sastavio. 2, 501. Koliko mi skače polagano, ispod nogu kamen izlijeće. 3, 351.

c. *s komparativom (i superlativom) adjektiva i adverba,* quo, quanto, quam.

a) uopće, isporedi a, *a*) *i* b, *a*). Ako li sijeno takoj Bog odijeva, koliko veće vas. N. Rańina 157b. matth. 6, 30. Koliko već želin ima biti člověku žêvot vêčni? Š. Budinić, sum. 15a. Ako hlepimo na jestojku vremenitu, koliko većma imamo hlepiti na ovuj jestojsku duhovnu. A. Gučetić, roz. jez. 11. Koliko te boļe resi taj naprava! Ǵ. Palmotić 2, 43. I koliko huđa i gora zloba ńe je prije bila. I. V. Bunić, mand. 3. Koliko bi sad mirnije živio. J. Kavańin 312b. Mi ni dosegnut pamentju ne moremo veličanstva, koliko mańe stupiti na toliku visinu. F. Lastrić, svet. 120b. Koliko je Bog prisveti od stvoreńa svoga veći? V. Došen 198a. *(Seneka)* ćińaše ovakova kripostna dila kako neznabožac . . . koliko većma morao bi to činiti jedan Kršćanin? M. A. Reļković, sabr. 7. Ali koliko nije još veća krivica one nezafalnosti? 29. Vrimo kvari stupove od mramora, koliko više neće srdca od voska? A. Tomiković, gov. 74. Ali gorka trapi spomińańa: koliko je vlast i dvorba mańa. Osvetn. 4, 66.

b) u relativnom smislu. aa) u glavnoj rečenici ima korelativno toliko (toli, to). Koliko je grih teži, toliko se ima postaviti vekša i teža zadovoļšćina. Naručn. 98a. Koliko vi jeste od višega stanija, toliko ļuće budete karani. Transit. 41. Koliko veće davaše, toliko mu blago rastiše. Korizm. 9a. I toli, kruno ma, veća jes boljezan, koliko uzima dražu tuj ļuvezan. N. Naļešković 2, 76. A ti, ka s' razložna, koliko veće ja ļubim te, toliko kažeš se gorčija. D. Rańina 96b. Koliko s veću vojsku na nas dojdeš, toliko s veću hrabrostju razbiti te imamo. Aleks. jag. star. 3, 288. Koliko se veće uzmnažaše slavan glas od gospodina, toliko se većma užižaše zavidost. B. Kašić, is. 37. Koliko većma ļubļaše, toliko i biše ona većma od bolesti mučena. 68. Koliko veće budeš umjeti i boļe, toliko ćeš većma biti odole sudjen. nasl. 4. Koliko se tiša diže *(pravda)*, vrļa i preča toli stiže. I. Gundulić 38. Koliko ja naj boļe mogoh ulagoditi, toliko učinih. F. Glavinić, cvit. xx. Koliko ki veće u sebi jest složan, to će biti veće brez muke on učan. A. Georgiceo, nasl. 7. Koliko se veće kasni, to je boļe. I. T. Mrnavić, ist. 139. Koliko z grubļijem načinom izvršuje se izvańsko djelovanje, toliko

je teze. S. Matijević 40. Koliko je čeļade plemenitije, toliko je Bogu držanije. V. Andrijašević, put. 4. Sluge vjerne Isukrstove koliko se većma ćute naprćeni dobročinstva božije i videći se većma držani, toliko su većma ponizni. M. Radnić 347b. Koliko je dubļi bunar, toliko je voda ńegova slađa. 347b. Koliko je veće uzvišena, toliko poniznije na nas gleda. J. Banovac, razg. 12. Koliko se u većemu grihu prima tilo Isukrstovo, toliko se veći grih čini. 231—232. Koliko veći grih ima, toliku veću protivštinu ima k milosti Božijoj. 232. Koliko je smrt sama u sebi strasnija, toliko je kod nas ńezina uspomena i misal naj mańa. pred. 98. Koliko veće jedno otajstvo naš razum nadodi, toliko se veće ima slavit. J. Filipović 1, 29a. Govoreńe koliko je kraće toliko se lašńe upameti. 1, 109a. Koliko si gori, toliko će ti brže Bog svoju milost dat. 1, 191a. Koliko je čovik gladniji, toliko s većom slatkostju blaguje. 3, 86a. Koliko nesriénije sagriši, toliko dostojnije bi iztiran. F. Lastrić, test. 13a. Koliko je ovo vise potribito, toliko su niki Krstjani u ovomu mańe pomļivi. ned. 82. Koliko je visa i cudnovatija, toliko ju mańe vi morete pametju dosegnuti. 347. Alat doi-sto toliko jaće diluje koliko je u ruci jačoj i izvrsnitijoj. 390. Stiže svrhu ńih osveta Bozja, koliko kasnije, toliko zezće. A. Kanizlić, kam. 828. Koliko tko većma ļubi Boga, toliko većma ļubi i nas. 27. Koliko veće jest izvrsni i moguéi covik, protiva tkomu povidas, to grdniji jest grih. Blago turl. 2, 186. Koliko veće uda budu imati, toliko će biti muceni s gorkijom pedepsom. J. Matović 110. Da su vjerni toliko prignutiji za primiti nebeski nauk koliko su veće razluceniji od zamamah svjetovnijeh. 326. Koliko veće napridovase, to dubļe ukopavase se. I. J. P. Lucić, razg. 87. Koliko vas veće ļubi, toliko se više plasi. Grgur iz Vareša 112. — *bb) u glavnoj rečenici nema korelativne riječi.* Koliko brže more, izajde van. Transit. 210. Sa svim se usiluj, koliko mož' veće, u dobru napriduj. P. Hektorović 60. Mrzeći na grihe koko naj već moze. Š. Budinić, ispr. 21. Boga moleći naj srcanije koliko uzmože. A. Gucetić, roz. mar. 29. Zeli krstiti se koliko prije uzmože. M. Divković, nauk. 141b. Da koliko naj već more se spraviti divojak, ubrode se. F. Glavinić, cvit. 345b. Koliko boļe može. P. Radovcić, ist. 157. Koliko sam mogao razboritije, istomacio sam. I. Grlicić xviii. Opet Anteji ti ustaju, koliko se veće tlace. J. Kavańin 77a. Proslavļa koliko većma moze. I. Đordić, salt. 405. Sakupi vojsku koliko može veću. And. Kacić, razg. 26. Brani se koliko većma može. M. A. Reļković, sat. L1b. Ćaste bozanstveni sakramenat s koliko naj većom svetosti mogu. J. Matović 193. Koliko više kleči, svoj rep meci. Nar. posl. vuk. 145. — *cc) treba shvatiti* koliko *kao relativno i kad stoji s ńekijem komparativima (kao n. p.* prije), *te je smisao n. p. ,koliko se prije može' (gdjegdje se izostavļa glagol, vidi:* Koliko prija moć bude. I. Ancić, svit. 141. Ako si što komu dužan, nastoj platiti koliko prije mores. F. Lastrić, ned. 78. Da bi nastojali, koliko bi prije mogli, ovo uciniti. J. Matović 158. — *aaa) komparativ je naj češće* prije. Hoću jih koliko prija ispoviditi. P. Radovcić, ist. 201. Neka budu iz onih muk koliko pri oslobodjene. 226. Imamo se kajati od grija i koliko prija izpoviditi. I. Ancić, svit. 3. Ima se viriti u dobru kuću ona kéi, da se viri koliko prije. A. d. Bolla, razgov. 152. Uze ih moliti da bi ga koliko prije u svoj manastijer povratili. I. Đordić, ben. 169. Ispovidite se koliko prija, čisto i pravedno, ostavivši opačine. J. Banovac, razg. 88. Zašto se u tebi ne sagńije, što ćuješ? već koliko prija se radiš sastati, s kim da mormoraš? 119. Opet se koliko prija povraćamo. pred. 54. Imadu se *(dica)* krstiti koliko prije. J. Filipović 3, 26a. Da se dovrši moja zeļa koliko prije. F. Lastrić, test. 150b. Želeći koliko prija umrijeti. 387b. Frančesko želeći koliko prije zaručiti se. test. ad. 58a. Odluči koliko prije sina poslati. svet. 177b. Koliko prije pravost i krivost biće spozna*(na)*. S. Rosa 80a. Što ćete toliko ļubit ono što vam može biti dignuto koliko prije? Đ. Basić 71. Da će ga ubiti koliko prija. And. Kačić, kor. 29. Da bi se djeca koliko prije krstila. J. Matović 158. Pomoći joj ište dati, da pojavjen kol'ko prije bjegući se duh povrati. P. Sorkočević 581a. Moli ga, da ga dođe koliko prije pohoditi. S. Ļubiša, prip. 251. — *i* prvo *u ovijem primjerima znači što* prije. Ne ispuńuje ga koliko prvo može. I. T. Mrnavić, ist. 87. Zudeći koliko prvo smaknuti ga. P. Bakšić 117. Koliko prvo može. I. Grličić 69. — *u jednom primjeru ima superlativ* naj prije. Molimo, koliko naj prije da smo preneseni. Š. Budinić, sum. 19a. — ***bbb)*** *rjeđi su drugi komparativi i superlativi.* Trijeba je koliko većma prosvijetliti ga. J. Matović 177. Da bi koliko naj cjeńe kupovali. 347. Ponukovati će vjerne, koliko bi naj veće mogao. 382. Da bi zafalili Bogu, koliko bi veće mogli, za ovu zapovijed. 406. Nagovarati će, koliko bi prinajpomńivije mogli. 434.

d. *s glagolom*, quanto opere, quantum, quam. *a) uopće, isporedi* a, *a)*. O koliko bludo ki kazu dosasna! M. Marulić 9. Razmisli, koliko ļubļase Isus mir. Korizm. 104a. Koliko te smo zudjeli! M. Držić 281. Ah koliko te oni vlasteličić ļubi! 312. Moj zlat venče zlatom sviti, zasto nećeš da prociniš, koliko se u tom hinis, mneć, da je zlato svej, štoj sviti? M. Pelegrinović 180. Koliko bi se ti u obrazu zastidio! J. Banovac, pred. 4. Koliko me ļubiš? 27. Kad prid sudca Isukrsta na sud pođemo, koliko ćemo se onda kajat! J. Filipović 1, 133b. O koliko će ovde sinut pravda Bozja, koliko će se ovde svitlo vidit upravļenje i vladanje Božje! 1, 134a. Koliko će ga u ovomu ńegovu sudu slavit anđeli, koliko će vapit svako stvoreńe! 1, 131b. Koliko se na ove vapaje rastapaše srce. F. Lastrić, test. 151a. Koliko mi je pak žao majku ńegovu u starosti toliko žestoko ožalostiti, to moje srce znade. ned. 211. Čuli ste koliko je ovi bio naj bogatiji. svet. 189b. Koja *(oholost)* koliko Boga vrijedi. J. Matović 443. Oni slipac, kako je čuo da onuda Isus prolazi, koliko nije vikao, koliko nije vapio? A. Tomiković, gov. 14. Tri se cara začudila silna, koliko se raja odrvava. Osvetn. 5, 60.

b) u relativnom smislu. aa) u glavnoj rečenici ima korelativna riječ toliko (onoliko, tako *itd.*). Andrijas se moļase basi ne toliko za sebe koliko za brata. P. Hektorović 23. *(Dub)* koliko u visine vito čelo prodiļiva, toliko se u dubine s krepcijem žilami raširiva. G. Palmotić 1, 87. Da koliko tebe uvrijedih, toliko se srce kaje. J. Kavańin 52a. Ni od šta nismo toliko gospodari, koliko od našega spasenja. J. Banovac, razg. 88. Ma li ne budući nijedna stvar u našim rukam toliko koliko naše spaseńe. 88. Koliko ńezino velicanstvo sva ostala veličanstva nadhodi, tako i ńezina milost sve ostale nadhodi milosti. J. Filipović 1, 535b. Ja koliko želim spaseńe duše vase, toliko ne b' otio da koji od nas ima u srcu niko prignutje veće na stvari vrimenite nego li

vićno. F. Lastrić, od' 268. Koliko želim vaše i moje spaseńe, toliko vas ponukujem i molim, da budete devoti. 355. Koliko ga pak većma Bog karaše, toliko ga on većma pogrdivaše. E. Pavić, ogl. 340. I onliku čini skodu *(laž)* kolik čine skupa oni grisi. V. Došen 139—140. Da su tolike jakosti neprijatéļâ, koliko cijeni. J. Matović 338. Kol'ko Marko težio na pravdu, tol'ko moli Jevrosima majka. Nar. pjes. vuk. 2, 193. Koliko si mene udario, toliko ću tebe udariti. 2, 424. Koliko me rodio, toliko me ukleo! (Kad ko kune koga). Koliko sam te pride vidio toliko ti ikakvo zlo naudilo. Nar. posl. vuk. 146. I koliko su se radovali, slušajući je onako, kao što oni znadu, toliko su se čudili. Vuk, nar. pjes. 1833. 4, 16. — *bb) u glavnoj rečenici nema korelativne riječi.* Ka hoće, koliko ki se ponizi, da se i uzvisi. F. Glavinić, cvit. 88[a]. I koliko život ļubiš, ne osramoti me prilike. G. Palmotić 2, 326. Kolik ļubiš moje dike, ne obruži me prilike. 2, 327. — *cc) glagol se ima u misli.* Da pomože koliko može naša jakostь. Mon. serb. 106. (1333). Na vojscê da obladajutь vojevodè koliko i carь. Zák. duš. pam. šaf. 40. Očisti sam sebe koliko more. Naručn. 32[b]. Držan se je truditi, koliko more da se spomene. 78[b]. Zakon, kojim se duše vladaju, koliko ovčice šibikom. I. Đorđić, salt. 70. Na otaru privileģijatomu za mrtve govoreći *(misnik)* mise od sveti ispuńiva *(odluku ištućega)*, kolik i u crnu. J. Banovac, razg. 239. Koje zlamenje ou vidivsi biži koliko jedna muha od vatre. J. Filipović 1, 18[a]. Mrziš li na naj mańe stvari nečiste kolik i na privelike? P. Knežević, osm. 274. Ovi dilovali su svaka koliko i biskupi. A. d. Costa 1, 19. Kojijeh ne imamo žuđeti, koliko ni ostala dobra drugoga. J. Matović 422. Nije stvari, koja bi mogla smiriti Boga rasrčena koliko molitva. 432. Ne stekla, Mare, srećiće, kolik' ni paun kućiće! Nar. pjes. vuk. 1, 383. Ne vaļaš koliko đevojčina. Vuk, nar. pjes. 3, 553. Pravda kod sile ne vaļa, koliko ni sila kod pravde. Pravdonoša. 1852. 10. Pusti me da ti kažem; pa ondar viči koliko te voļa. M. Pavlinović, razg. 12. Ništa ti to ne vaļa, koliko ni žudelu krst. S. Ļubiša, prip. 149. Nemojte mi se taći granice, koliko ni očne zenice. 160. Znali ļudi kolik i vižlovi, da on ńihov š ńimi plijen polovi. Osvetn. 4. 66.

c) vidi 1, e, *b)*. Koliko se braća milovala, pod ńima se dobri końi ļube. Nar. pjes. vuk. 2, 43. Koliko se ražļutio Marko, u čizmama sjede na serģadu, pa pogleda cara poprijeko, krvave mu suze iz očiju. 2, 314. Bre koliko Novak podvikuje, sve sa gore lišće otpadaše. 3, 32—33. Koliko mu oči zanijela, još izbroji stotinu cekinah. Pjev. crn. 261[b]. Koliko je Harap osilio, kopjem caru u prozor udara. 274[b]. A možda bi zahvatio dana, koliko ga žeļa zanijela. Osvetn. 1, 63.

e. *dvije stvari, što se mogu izreći supstantivom, glagolom ili cijelom rečenicom, isporeduju se u smislu da je jedna ista kako i druga (kod toga se ne pazi svagda na samu veličinu). može biti prema* koliko *i korelativna riječ (kao n. p. u ovom primjeru:* Osvaditi ženidbu jest jedno isto koliko i odkriti svoje zaprike. A. d. Costa 1, 170). Rozi mu bihu izresli za ušima koliko lakat. Aleks. jag. star. 3, 229. Ļudi koliko lakat visinom. 277. Kamen koliko gusče jaje. 286. Vazda si vrag bio, a sad si kolik ja. M. Držić 55. Da znam da je duša moga otca u paklu. ne bih za ńu Boga molio koliko za djavla paklenoga. M. Divković, nauk. 64[a]. A ja ću . . . bit tebi na pomoć koliko pravi brat. Đ. Baraković, jar. 54. Najdohu misto sugom posuto, koliko jedna spodobna more se uzidati crikva. F. Glavinić, cvit. 262[b]. Tvrdo srce on imaše koliko trisk. M. Gazarović 38. Za toj su celovi sladki tako tvoji koliko medovi. 100[b]. Nije čas kolik gora. (D). Poslov. danič. Da se bude dogodilo ne bi se uztegao koliko živina nerazložita. S. Margitić, isp. 16. Isto je reći ,od sina' koliko ,po sinu'. S. Badrić, ukaz. 83. Malahan broj prijateļa bijaše koliko ništa. I. Đorđić, salt. 230. Molim te, da mi na misto raja daděš pakao, što je isto kolik i reć zla smrt. J. Banovac, razg. 131. Paste se *(pazite se)* od crkvenoga kolik od kuge. pred. 101. Na puno se mista napelo kolik jabuka. 142. S jednom otokli na glavi kolik jabuka i do dva dni nareste kolik i glava. 119. Tomu je sagrišiti koliko napiti se vode. F. Lastrić, svet. 44[a]. Toliko mu ga je dati, koliko ne dati. M. Dobretić 13. Vira moja, mila majko moja, nerođena, kolik' i rođena! Nar. pjes. vuk. 1, 581. Kad je bila čedu godinica, kolik' drugo od tri godinice. 2, 64. Nešto crno drži u zubima kolik' jagńe od pola godine. 2, 249. Te ne sluša cara čestitoga, za vezire nikad i ne misli, za carevu svu ostalu vojsku a koliko mrave po zemļici. 2, 266. Steko muža kolik puža. Nar. pjes. vil. 1868. 465. On mišļaše pogubit Dušana, i ńegovu posijeći glavu, kolik' ubrat rumenu jabuku. Nar. pjes. petr. 3, 84. Koliko crno iza nokta. Nar. posl. vuk. 146. Maleno je povrijemilo bilo, kolik što je od podne do mraka. Osvetn. 2, 53.

f. *značeńe je kao predašńe (kod e), ali slabije, jer se ističe da nije jedno baš isto kao i drugo nego da nema velike razlike.* ,Egzorcizmus' to je koliko zaklińańe. Naručn. 13[a]. Neć da ga pogledaš, koliko krvnika. H. Lucić 202. Koliko živ ,fresco, in senso di cadavero dopo morte' ,vigens'. A. d. Bella, rječn. 330[b]. Danas nam je, kako znaš, koliko zapovjedna svetkovina. I. Đorđić, ben. 189.

g. *pred adverbima što znače vrijeme upotrebļava se* koliko *(n. p.* koliko danas, koliko sutra) *u smislu da bi trebalo, ako se može, da što bude u doba naznačeno adverbom. — isporedi* f *i* c, *b) cc) aaa)*. Vaļalo bi koliko danas sve kaludere iztrebiti. D. Obradović, živ. 61. Ja ću, koliko sutra, poći u Beograd. M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 778. — *Amo pripada i:* Doći će koliko (je) danas, koliko (je) sjutra ,er kommt vielleicht heute noch' ,quam proxime'. Vuk, rječn. *kod* koliko.

h. koliko *s korelativnom riječi, naj češće* toliko *(gdjegdje se ova riječ ima samo u misli) veže dvije riječi ili rečenice tako da k prvoj dodaje drugu, od prilike kao* ne samo — nego i, cum—tum, quam—tam.

a) toliko — koliko, *naj češće.* Da ondi carina ne ima biti, toliko na onihь koji gredu priko moje zemļe u Stonь, koliko koji gredu i(zь) Stona. Mon. serb. 281. (1418). Sašadšim se že kardinalom toliko onim ki behu v Rimi koliko onim ki behu va Avińuni. Š. Kožičić 31[a]. Toliko tko t' je kriv, koliko tko t' je prav. N. Dimitrović 8. Rozarijo može se govoriti toliko klečeći, koliko stojeći. A. Gučetić, roz. jez. 21. Ima upisati toliko ime onoga, koji se moli, koliko ćigov se zove. 21. Toliko ļudi, koliko žene imaju ga govoriti. 22. Ńega radi i u ńem toliko prijateļi koliko neprijateļi bili tebi dragi. B. Kašić, nasl. 77. Neizbrojeno vnostvo, toliko Židovov, koliko Poganov prosvitli. F. Glavinić, cvit. 106—107. Vnoge učiui mirakule toliko prvo smrti, koliko po smrti. 362[b]. I moj otac kom da milost,

toko kuću koko hranu. M. Gazarović 18. Ispraznosti, toliko duhovne koliko ti tilesne. P. Posilović, cvijet. 6. Da Gospodin naš toliko oprašta, koji se kaju u mladost, koliko ti onijem koji se kaju na naj poslidńi čas. P. Posilović, nasl. 148b. Koje toliko redovnikom u pripovidanju riči spasitelne, koliko svetskim ļudem u vsakom općenju mišati se pristoji. P. Vitezović, cvit. x. Neka se zadovoļno učini ovomu potribitomu ucenju toliko cića dice, koliko cića velicih. M. Bijanković 108. Korisno coeku toliko svitovnomu, koliko duhovnomu. J. Kavańin v. Primila je toliko istocna, koliko zapadńa crkva. A. Bačić 20. Svi pisaoci, toliko stari koliko novi. 164. Vidi toliko on koliko ostali... J. Banovac, razg. 15. Toliki sabori, koji su bili toliko u grčkoj koliko u latinskoj zemļi . . . 224. Živinče kada se smakne, toliko se smakne u tilu koliko i u duši. J. Filipović 1, 7b. Da se kršteńe jednako daje toliko u ime otca koliko sina i duha svetoga. 1, 160a. Ovim imenom ovo sobstvo imenuje se na veće mista u svetomu pismu toliko staroga koliko novoga zakona. 1, 160b. Na odpušteńe svi griha toliko moji, koliko oniziju za koje sam odlucio moliti. B. Pavlović 50. Toliko razlozi koliko svidocanstvi ukaza vam. F. Lastrić, test. 230b. Udima toliko cilovitim koliko lipim... 349b. Svidoce pisma toliko starogi zakona, koliko novoga. test. ad. 123a. Običaj svaki toliko dobri, koliko zli porada se od mlogih čestih dila. ned. 120. Blemida koliko visoke pameti toliko duboka poniženstva. A. Kanižlić, kam. 601. Dobročińa toliko duhovna koliko tilesna. And. Kadcić 65. Upadajući toliko u veliki petak koliko u bilu subotu, svetkovina se prinosi. 85. Mogao bi toliko on, koliko ona odstupiti od ovoga obećańa i zaručeńa. 390. Koji se toliko uzdržuje pod obličje kruha, koliko pod obličje vina. J. Matović 209. Toliko prije, koliko pokle bi postavļen zakon. 221. Mise govoriti toliko za zive, koliko i za mrtve. 297. Toliko od strane pokornika, koliko od strane ispovidnika. M. Dobretić 13. Ovo obvjetovańe koliko ļubļivo toliko spasonosno. I. M. Mattei 147.

b) koliko — toliko. Koliko za redovnike toliko za svjetovńe ļude. M. Divković, bes. 1. Svaki ovi koliko muž toliko žena svi kolici ispadaju iz Krstjana. nauk. 72. Odgovori mu David koliko slobodno toliko ponizno. F. Lastrić, test. 20b. Mučna mu se stvar cińaše, koliko za privoļiti, toliko za odbiti. A. Kanižlić, kam. 383. Koliko Grci toliko Latini dobro posvećuju. A. d. Costa 1, 135. Redovnistvo koliko novoga, toliko staroga zakona. J. Matović 296.

c) koliko — koliko. Tako se ima razumiti koliko od dalečnih koliko od bližnih. Naruen. 63b.

d) u jednom primjeru mj. toliko *ima* tako. Tako se nahodi u malomu, koliko u velikomu dijelu. J. Matović 213.

e) u ńekijem primjerima (u jednoga pisca Bokeļa XVIII *vijeka) mj.* toliko *ima* ne samo. Zlamenuje život vječni ne samo vjekuvječanstvo života, koliko blaženstvo. J. Matović 114. Koje jesu izustene bile ne samo za učiuiti, koliko za zlamenovati. 199. Ne samo za potvrditi koliko za ustegnuti. 158.

f) toliko *se može imati u misli (u prvom ga primjeru zamjeńuje* i). Vsaki bi se imil očistiti koliko pred Bogom i pred iskrńim svojim. Naruen. 34b. Ako joj se otvori unilazak, pribiva u palacih koliko u siromaških kolibah. A. Tomiković, gov. 148.

g) ne toliko — koliko *veže kao* toliko — koliko, *ali ističući da je onoga što se kaže uz* koliko, *veće nego onoga što se kaže uz* toliko. Savkupi se vojska ne toliko oružna koliko v(e)rna. Š. Kožičić 57a. Ne toliko čudeći se, koliko pripijevajući. F. Lastrić, test. 230a. Istomačiti ne toliko s golijem riječima koliko s ńekom pomńom. J. Matović 189.

i. *s veznikom* da *(vidi* 1. da, 1. C, 1*)*: koliko da *(vidi* 1. da, 1. E, 19*)*.

a) uopće. Ako bi tko suprotivь učinilь, da m(i) je neveranь, i da gospodstvo mi iste, koliko da bi se moje glave hvatilь. Mon. serb. 307. (1120). Skrivaš ļuveni tvoj obraz i pogled koliko u meni da niku vidiš zled. Š. Menčetić 1. Obraz biserni od mene svrćeš tja koliko čemerni bazilisk da sam ja. 6. Kad li malo krače obhitiv te stisne, koliko svrh kuće na vrat da me tisne. H. Lucić 192. Koliko da tiješ mojim zlom. 192. Koliko da išće da svitu pokaže, da joj je ležišće ondeka naj draže. 209. Jer oni svital zrak poca mi otvarat, koliko da pravi: žeļa si ti moja. 217. Kad se š ńim pozdravi, reče mu: ,Meštre, zdrav!' koliko da pravi: ,Nijesam kriv, ja sam prav'. N. Nalešković 1, 129. A Jesus svoj obraz na Petra obrati koliko da reče: ,Znaš, sinoć što ti rijeh?' 1, 131. Svaki dan nas more, koliko da žele da nas prije rastvore. 1, 237. Koliko da znaše, sama mi reče. 1, 315. Godišta jer duga ni mjesta daleka ni nijedna stvar druga od sada do vijeka učinit neće moć da nijesi vazda ti i u dan i u noć u mojoj pameti, koliko svaki dan i svaki hip i čas i javi i u san da vazda gledam vas. 1, 326. Poslije još veće slijedim ńe hvale, koliko sve sreće da me su s ńom stale. 2, 95. Koliko da nijesam ni vjerena bila, nijesam smjela vjerenika u oči pogledat. M. Držić 151. Čuva(j) vas tvoj život, a jedan cas ne ucuva(j) koliko da nijesi nigda cuvao. 218. Ka je jednoga čovjeka poznala, kako se će uemit koliko da ga nije poznala? B. Gradić, djev. 62. Ne bi načina da ga mogoše iz mrtačkoga odra izeti i u grob postaviti koliko da je privezan. 110. Tko ne ucini jednomu potrebnomu koji prosi u ime Božje, koliko da Isukrstu ne ucini. M. Divković, bes. 35ab. Ono drvce . . . do tri dni usahnu, koliko da nije ni bilo sirovo. 542a. Rekoše: ,Pravo jest nam tebi dat pomoć . . . koliko da si rod i naše krvi brat'. Đ. Baraković, vil. 335. Jest koliko da bi ukre'. I. T. Mrnavić, ist. 103. Poša' bi uprav u raj koliko da nikadare ne bi griha učini'. 121. Tvoje je, koliko da si ti ucinio. I. Držić 366. Niti ga je učinil u naravi priličua k sebi nego prilicna divici, koliko da duh sveti ni otac Isukrstov nego on dilova i spravi tilo ńegovo. P. Radovčić, ist. 42. Ima mu se vazdi virovati koliko da je ono isto. I. Aničić, ogl. 181. Svak će te ostaviti i zaboraviti, koliko da te nigda nije ni vidio. V. Andrijašević, put. 128. Da je nasladenje od griha prošlo koliko da ga nije ni bilo. I. Grličić 195. Uze ga izpitivati, koliko da ga zato bješe zivnuo. I. Đorđić, salt. XV. Ne mogaše ih podignuti, koliko da bjehu u zemļu usadjene. ben. 186. Živje razborito koliko da ne bješe bila nikada pritisnuta. 194. Ne besa će se ganuti, kolik da će pomańkati. J. Banovac, razg. 2. Znadući po viri svetoj, što će reći, kolik da isti Bog govori iz svoji usta. 42—43. Kleknu jedni na jedno kolino, kolik da će se u sto smirat. 76. I tako mu je sve jedno, kolik da ne bude ni ufatio. 91. A u crkvi ako se malo zadrzite za korist duse, kolik da na ogńu stojite. 100. U malo vrimena umiri ji, kolik da nisu ni bili u nemiru. 183. Boga prid očima promišļaše kolik da ga svojim vlastitim očima

gledaše. pred. 61. To je koliko da ga svojim očima gledaše. 65. Ako dakle niki živu kolik da neće trpit nijedne muke ni smutńe na čas od svoje smrti i koliko da se neće ništo u zemļu obratiti, kako će se virovati, da oni misle umriti? pripov. 7. A vi Bogu na sramotu a djavlu na voļu u svetac radite, kolik da Bog i crkva ne zapovida. 192. Jer će ovo drago bit Isusu, koliko da ste ńemu učinili. J. Filipović 1, 103a. Golubica drugoga glasa ne ima nego koliko da sve ječi i plače. 1, 168b. Tvoje učeńe neka vazda bude kolik da moleći s Bogom govoriš. P. Knežević, osm. 68. Sad se po sidalištih vrte, koliko da su na posteļi. 135. Ne samo svetkovali bi oni dan, koliko da bi bila svetkovina naj veća. F. Lastrić, test. 223a. Bog, koliko da mu ništa ne osta na nebesi, govori ovako. ned. 268. Upeńgao lipa jednoga końa priliku koliko da je živ. svet. 198a. Vrti se koliko da kolo vodi. V. M. Gučetić 37. Ništa krizmańe *(takvo)* nije korisno koliko da bi ga ne bilo. A. Kanižlić, kam. 242. Imadu se sva naša oćućeńa i uda tilesna stavit kolik da smo prid veličanstvom Isukrstovim. F. Matić 74. Da se vidi *(smrt)* koliko da je u ruci držiš. M. Zoričić, osm. 56. Evo udiļ đavo, koliko da strilom bi udaren, pobiže. zrc. 96. Učini s velikim skrušeńem izpovid ģeneralu, koliko da znadiše, da će se brzo s ovoga svita diliti. And. Kačić, razg. 159. Pošļite mi glavu Ožegovu, platiću je kolik da je živa. 313a. Sudili su se koliko da i nisu bili. Ant. Kadčić 405. Diluje se sad to oli to dilo, koliko da budeš dilovao onda. M. Dobretić 7. Tada biva ńemu, kolik da misnika i nejma u to ime. 62. Ja to i ne osećam kolik da te i nije na svetu. D. Obradović, basn. 151.

b) u glavnoj rečenici ima korelativna riječ toliko (tako, tač *itd.*). Toliko si se svîtom sveza', kolik da neće nigda svršit. J. Banovac, razg. 90. Vidiš, da ćeš umrit i svaka ćeš ostaviti; toliko si se dao po koristi, koliko da ćeš u vik živiti. 91. Tolika je ļubav Božja prama nami, koliko da Bog ima veliku potribu od nas. pred. 26. I toliko s. Pavao plakaše, kolik da se vas grad gubļaše. pripov. 186. Ako se što dogodi u cirkvi, stane toliki žamor koliko da su na dvoru. J. Filipović 1. 298b. Toliko drži pod ništo, koliko da je sve ništo. F. Lastrić, test. ad. 84a. Toliko sveto provoditi život, koliko da ima primiti... J. Matović 162. — Na pričešćenje tako idu, koliko da idu primit zalogaj kruha. J. Filipović 1, 4b. Tako se često sagrišuje koliko da je pakao jedna gonetka. 1, 105a. Tako slobodno živu, koliko da imadu dila pravedni*(h)*. 1, 126b. Ako hoćemo da su naša dobra dila draga Bogu, tako ji činimo, koliko da našim očimam Boga vidimo. 1, 366b. Tako živu koliko da drugoga života posli ovoga svitovńega ne ima. 1, 385b. Tako diluju koliko da kraļestva nebeskoga nije. 1, 386a. U tako se stańe stavi, koliko da si ti sam na svitu s samim Bogom. P. Knežević, osm. 68. Tako se u čeli nosi koliko da je na nebu. 220. — Onako se ispovidi koliko da u oni čas, u koji se isprid ńega *(ispovidnika)* digneš, imaš poć na sud. J. Filipović 1, 158a. Baš onako, koliko da ćeš zacrpiti... F. Lastrić, test. 300a.

k. ut, *vidi* 1. da, 1, A, 2, 3, a. — *U tri pisca (u prvoga,* xvii *vijeka, samo jedan put; u druga dva,* xviii *vijeka, vrlo često), u glavnoj rečenici ima svagda u prva dva pisca korelativna riječ* tolik *ili* toliko, *u trećega ima i drugijeh, kao* taj, tako, ovaj, ovako, onaj *itd.* Zemļa pod ńim toliko naraste, koliko bi prilična k stolom. F. Glavinić, cvit. 9a. Budući sve ovo čuo kraļ, toliko se uvrijedi ńegovim nemilosrdjem, koliko zovnu ga udiļ preda se i reče mu srdito: ‚O slugo opaka!...' F. Lastrić, od' 283. Dobrota Božja toliko jača bi od zloće ńiove, koliko ne da ji pokara, nego... test. 15a. Žalost tolika velika, koliko se veća izmisliti ne more. 104b. Motnu strah toliki u srce ńihovo, koliko ga u naj većoj potribi ostaviše, utekavši. test. 105a. Toliko istira krvava znoja, koliko se cidaju kapi tja do zemļe. 107b. Pristrašili se jesu toliko, koliko uznačice natrag svikolici padoše na zemļu. 109b. Svidočanstva koja izvedoše toliko bijahu neskladna, koliko sudac isti poznavši laž ńiovu ispovidi da je Isus pravedan. 112ab. Odvedoše ga na Kalvariju toliko pomamno i brez milosti koliko trikrat pod križem do Kalvarije pade na zemļu. 116b. Toliko strašna učini zlamenja, koliko vaskoliki svit poznade, tko je oni koji muku trpi i umira na križu. 118ab. Petar toliko uvrijedi Isusa, koliko se poznati more od psovanja žestoki riči. 150b. Toliko žalosne imamo novine iz vrtla Ģetsemani koliko nam od tuge apoštoli ne mogu ni odgovoriti. 152b. Ovo pokripļenje imade snagu toliku, koliko uzbudi i raspali iznova sulicu od ļubavi. 157a. Nije kraļ David jednoga imao sina nego ji mlogo, među kojim Absalon bijaše odmetnik ńegov i progoniteļ toliko, koliko se ne postidi dignuti vojsku suprot ocu. 162b. Toliko se usilovaše osvaditi ga kod Darija kraļa koliko ovi, premda poznajući ga prava, nedragovoļno imade ga osuditi... 199ab. Bi izbavļen i pokripļen toliko, koliko pridobivši mloge gradove moguće, kraļestva ńiova i gradove posidova. 251a. Svaki razum stvoreni toliko je nizok, koliko skrovišta ńegovije ni po jedan način naravno dosegnuti ne more. 271a. Nije li Bog, kada se učini čovikom, snizio toliko božanstva svoga, koliko ga postavi u tilo jednoga primalašna ditešca? 293b. Nahodeći se u tolikoj potribi, koliko komadić kruha teško isprosit je mogao. test. ad. 60a. I ova će biti strahovita toliko, koliko će sanuti ļudi i venuti. ned. 1. Zadosta je pogledati na treći dio anđela nebeskije, kojizim jedan sam gri smrtni bi toliko težak, koliko se pod ńim održati ne mogoše, nego upadoše s neba tja u vićńe muke paklene. 222. Molitva je dakle jedno dilo toliko drago Bogu, koliko se nasladuje vas dvor nebeski u molitvama pravednije. 226. Toliku Job strahotu imade, koliko zavapi: ‚Ah Gospodine!...' 309. Nego se napuha tolikim vitrom od holosti, ponoštva i tašte slave koliko spade s nebesa u vičńi ogań. 327. Ova su dila od milosrdja toliko Bogu draga, koliko Gospodin iz usta svoji reče: ‚Milosrdje oću a ne posvetilište'. 372. Nije se čuditi, da ju Bog toliko miluje, koliko duh s. na Jordanu u ńe prilici ukaza se. 387. Toliko lagan osta koliko ga jedna slamčica pritezaše. svet. 17b. Gromove toliko ogńovite koliko dotakavši samo gvozdje rastapaju. 80b. Pripovida zakon s tolikom slobodom i vrućostju koliko on prvi muku podnese. 114b. Od kriposti duhovnije bili su toliko progoniteļi, koliko sva junastva ńiova drugo nisu bila nego sile, ubojstva, privare... 122a. Toliko veselo primi ovo zovnutje, koliko udiļ zakla dva vola. 148b. Koje je neprijateļom toliko strahovito koliko bižе kako od ogńa. 179b. Koji bi se o toliko jako opŕo oli toliko pomńivo uzuvao spaseńe svoje, koliko bi se mogao ukloniti od svijeh ranah, to jest pomańkańah. J. Matović 99. Drzanstvo toliko se lijeno ispuńa, koliko je ostalo samo ime ovoga djelovańa. 155. Toliko pomńivi, koliko bi se moglo zadovoļno cijeniti... 232. Ovo toliko cijeni aposto, koliko

reče . . . 311. Toliko je daleko, da bi prudio, koliko bi uzrokovao veliku štetu. 314. — Ova svjetlost jest ńeko sijevańe prihodeće k tijelu od privelikoga blaženstva duše na ta način, koliko se čini ńeko smiješańe oliti pridavańe onoga blaženstva koje uživa duša. 112. — Tako očito govori, koliko riječi ńegove ne mogu potamnjeti. 205. Tako gorijahu od prave i čiste ļubavi, koliko se nahodijahu svaki dan spravni za primiti svetotajstva tijela Gospodinova. 222. Stvari, koje su tako podobne među sobom, koliko se jedna drugoj pristoji. 289. Da je Bog tako prignut k nami, koliko dobrovoļno prašta onijema... 499.

I ako ima nas u oblasti i gospostvu svomu kako sluge odkupļene s krvju svojom, ništanemańe s ovom ļubavi zagrļuje koliko ne zove nas sluge, ma prijateļe i braću. 35. — Ovako poļubi Bog svijet, koliko dade jedinoga sina svoga. xxv[a]. Ijoann. 1. 9. — Upade u onu priveliku nevoļu, koliko izgubi svetost. 26. Ono će jošt dostignuti, koliko bi sa svijem srcem obslužili zakon Gospodinov. 351. — *U ova dva primjera nema korelativne riječi, isporedi* 1. da, 1, A, 2, з, b. Govori u pjesni: ‚Svi odstupiše, zajedno zaludńi učinili se jesu; nije koji bi činio dobro, nije do jednoga‘. Jere ‚ćućeńe i misao srca čovječjega na zlo prignuta jesu od mladosti svoje‘ koliko bi se od ondi lastno moglo razumjeti, da iko po sebi ne bi ćutio sladost(*i*) koje bi bilo ńemu spasovne, ma svi jesu prignuti na zlo. J. Matović 475. Od šta se može razumjeti da su velike jakosti neprijateļah i nepridobiveno srce, nemila i neizrečena nenavidost protiva nami, još ratuju s nami rat vazdašńu, koliko se s ńima ne nahodi ikakva mira. 509.

l. ut, *vidi* 1. da, I. A, 2, *c*, a. — *U jednom primjeru* xviii *vijeka.* Koliko parok bude naučniji za pridobiti onijeh koji se suprotivaju ovoj istini, neka štije ķige s. Jerolima . . . J. Matović 331.

m. quam, *stoji poslije komparativa, ali samo u negativnijem rečenicama, te se može svagda zamijeniti riječju* nego. — *U nekoliko pisaca od* xvi *do* xviii *vijeka, a naj češće u pisca Matovića (isporedi* k *i* l). Ne nađoh huđu stvar do danas pod nebi, koliko zlu nehar. Š. Menčetić 137. Na sviti ni s većom . . slidjena nesrećom, koliko tužna ja. 168. Lahša stvar za uteć nigdir ni, koliko život naš. N. Dimitrović I. Ljepšega uresa čovjeku dao nije višńi Bog s nebesa koliko poznanje. N. Naļešković 1, 330. Nije stvari ugodnije Gospodinu Bogu koliko je dostojno se pričestiti. B. Kašić, zrc. 111. Nije ništa tebi spasenije na ovemu svijetu, koliko dobrovoļno trpjeti. nasl. 95. Ne mańe svetim, koliko pomńivim stado svoje vladaše načinom. F. Glavinić, cvit. 309[b]. U koj časti ne mańe svet, koliko pomńiv ukaza se. 371[a]. Ne mańe skrbno, koliko sveto, stado vladaše svoje. 429[a]. Nije stvar ka je veće očita koliko uskrišenje. P. Radovčić, ist. 110. Nije ljepšega načina koliko s čistom dušom uteći se k Bogu. V. Andrijašević. prav. 1. Ni jednomu ne nahodim se veće držan koliko tebi. A. d. Costa 2, iv. Jere se ne može ikakva stvar izmisliti potištenija ali ponižnija, koliko jer sin Božji uze čovječansku narav i sladost. J. Matović 65. Nije u istinu ikakve stvari odkle bi vjerni imali uzeti veće veseļe i radost duha koliko da Isukrst bi odabran obraniteļ pravde. 66. Ikakva stvar neće imati veću jakost za ustegnuti požude srca i odbiti ļudi od sagriješeńah, koliko ako bi se često ńima napomenulo . . . 113. Nije iko koji ńu očitnije i svetije prikažuje, koliko tomačeńe podano od s. Agustina. 125. Ne može se cijeniti stvar veće potrebita, koliko da bi se učili . . . 157. Kako ńekizi ne mańe nesvijestno, koliko nemilo hinise. 186. Ne ima biti stvari očitnije koliko materija. 238. Jere se ne može dogoditi vjernijema stvar blaženija u ovomu životu, koliko da duh i srce ne bi bilo zaneseno s ikakvom pomńom od svijeta. 303. Nije stvari smradnije, koliko ženu ļubiti kako bludnicu. 318. Ne mańe molitve živijeh koliko molbe svetijeh. 332. Nije težega duga... koliko oni dug . . . 405. Nije stvari izvrsnije. koliko služiti Bogu. 183. *u ovom primjeru rečenica nije negativna nego interogativna, ali je smisao kao kod negativne:* Što može biti nami koristnije ali podobnije za poniziti oholost i uzvišeńe dušah nasijeh, koliko češće razmišļati da se je Bog tako ponizio . . . 10. — *Amo pripadaju i ova dva primjera u kojima mjesto komparativa ima adj.* drugi: Nije drugoga razloga za izagnati hudobu, koliko da bi odrijesio jezik za odkriti grijeh redovniku. J. Matović xx[b]. Ne može se zadovoļiti s drugijem putom nasoj potrebi, koliko s molitvom. 128.

n. ubi, statim ac, *gdjegdje znači što i: netom, potom, istom.* Koliko okusi, ta čas vas pusti. Aleks. jag. star. 3, 323. Koliko se s zivotom razdiliš, svak će te ostaviti. V. Andrijašević, put. 128.

o. koliko toliko *znači što i* ikoliko, ńekoliko, makar koliko. A da bih koliko toliko zadovoļio svoju žednu radoznalost. M. P. Šapčanin 1, 159.

1. KȌLIKA, *f.* colica, *vidi* griz, a, *b*), 1. griža, *b*). — *Od tal.* cólica, *ili od ńem.* kolik. — *Po sjevernijem i zapadnijem krajevima.* — *Vidi kod* 2. kolika.

2. KOLIKA, *f. ńeka biļka.* Kolika, Inula conyza Dec. (Sabļar), v. Grmika. (Kolika se more biti zato zove, jer grizu i koliku lijeci. Sabļar . B. Šulek, im. 150.

KOLÌKÂŃE, *n. djelo kojijem se ko kolika.* J. Bogdanović.

KOLÌKATI SE, kolikâm se, *impf. o ńekoj igri s ļešnicima.* — *Postaje od* koliko. — *U naše vrijeme u Lici.* Kolikati se, igra sa ļesnicima. Uzme se u šaku ļešnika, pa se onda vikne drugomu igraču: ‚Po koliko?‘ a ovaj reče: ‚Po lijevo ili po tako‘, ako pogodi nosi svu onu šaku ļešnika, ako li ne pogodi, onda mora onoliko ļešnika dati ńemu, koliko je u šaci bilo. ‚Imaš li ļešnika? ajmo se kolikati‘. ‚Sve mi ļešnike iskolika‘. J. Bogdanović.

KȎLIK GÖD, *vidi kod* 2. koliko god.

KOLIKȌĆA, *f. vidi* količina. — *Akc. je po svoj prilici kao u* količina. — *Načińeno od pisaca od* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* kulikoča. kulikost ‚quantitas‘ *gdje se naj prije nahodi.* Po kolikoći čeļadi. V. Vrčević, igr. 3. Kolikoća svote otpadajuće na izvlašteno zemļište. Zbornik zak. 1869. 52. Ako bi zadobio jedan vjestak jednaku kolikoću glasova. 198. Kolikoća ‚quantität‘ ‚quantità‘. B. Petranović, ručn. ķig. 69. Kolikoća ‚quantität‘. Jur. pol. terminol. 405.

1. KȌLIKOGOD (kȍlikogod), *adv.* aliquantum. *rječju* god *(kao enklitikom) dobiva* koliko *neizvjesno, neodređeno (indefinitno) značeńe, vidi* 3. god, *b*). — *Nema nijednoga primjera za adjektiv.* — *Osim* god *nalaze se i oblici* godi *i* godir. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚aliquanto, aliquatenus, aliqua ratione aliquo modo, paullulum‘). Postao bi s ńime ko-

likogodi. I. Držić 311. Bila bi ona sumńa kolikogodir priliena. P. Radovčić, nač. 195. Kolikogod da i bi naše utješene tuge bile. B. Bettera, dubrovn. 20. Ne gubim ufańa, da nisam učinio kolikogod koristi. J. Banovac, razg. 188. Poznati kolikogodi silu i ostrinu ove sulice. F. Lastrić, test. 118ª. Što je do sad iz daleka kolikogod prividao. 153ᵇ. Dovesti nas u poznanje, bari kolikogodi, od veličanstva . . . 295ª. Pokriti ga kolikogodi. svet. 29ª. Razumiti barem kolikogod. A. Kanižlić, kam. 177. Jesu ako ne podpuno barem kolikogod. F. Matić 33. Da bi zafalili kolikogod Bogu. J. Matović 40. Koji premda kolikogod budu uvježbani u s. pismu. 105. Da budu zajedno barem kolikogodir. M. Dobretić 10. Tko ne zna zakona i nauka krstjanskoga barem kolikogod. 41. Da j' upolak kolikogod niže. J. S. Reļković 29.

2. KÒLIKO GȌD (kȍliko gȍd), *adv.* quantumcunque, god *(s akcentom) daje neograničeno značeńe riječi* koliko, *vidi* 3. god, *a). — Mjèšte* god *nalaze se i oblici* god, godi, godir, godijer, godire, kodir, koli. — *Obično je adverab, ali može biti i adjektiv, kao u ova dva primjera:* Da mu *(Bog)* prosti vsaku krivicu koliku koli oćeš veliku. Naručn. 54ᵇ. Kolici godjer ńega tadaj primiše, da ńim oblast, sinovi Božji da budu. N. Rańina 22ᵇ. joann. 1, 12. *a češće u sredńem rodu (vidi* kolik, 3). — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (koliko godir krat ,quotiescunque'), *u Belinu* (koliko god ih je ,quanti che sono' ,quotquot' 599ᵇ), *u Stulićevu* (,usque dum, donec, quoad, quantumvis'), *u Vukovu* (koliko gȍd i koliko gȍd 1. ,soviel immer' ,quantumcunque demum'. — 2. ,soviel immer' ,quamtumvis'). I koliko godi ih se dotaknise, ozdrafļeni bihu. Bernardin 27. marc. 6, 56. Koliko godire krat sagriši brat moj va mni, imam li mu prostiti do sedam krat? 46. matth. 18, 21. Da bi fsaki od ńih listo koliko godire malo vazel. 52. joann. 6, 7. Koliko koli moći budete, toliko se zdržite od bļuvanja. Naručn. 35ª. Spovidati grihe, koliko koli oćeš da su potajni. 79ª. Koliko godi je plemenitiji. 106ª. Koliko godi bude veće čekati. Korizm. 30ª. Koliko godi krat, on hlap, u me oči vidim, na bili vrat da t' ruku potoći. H. Lucić 192. Koliko godire ńih ńega priješe. Postila. D3ᵇ. Koliko godi krat budete piti. Kateh. 1561. 20ᵇ. Koliko godi veće more. P. Zoranić 1ª. Koliko godijer malahno uzbude. B. Kašić, nasl. 25. Koliko god puta mi dihnemo, toliko vaļa da se od Boga spomenemo. J. Filipović 1, 315ᵇ. Koliko god puta gledam kraļe od istoka . . . toliko puta ńima se veselim. F. Lastrić, test. 62ª. Koliko godi puta ovo budete činiti, činićete na uspomenu moju. 103ᵇ. Kolikodir *(ili* koli kodir *ili boļe s nepomńe je postalo od* koliko godir) puta se tko na milosrdje povrati, ima mu se oprostiti. 155ª. Toliko puta, koliko godir lažu. 164ᵇ. Vazda, koliko godi puta tko primi duha svetoga. 257ª. Koliko godir ste imali pripovidalaca, toliko Natana, koji su vas ponukovali. ned. 356. Koliko godi puta govori se da duh sveti jest od otca, toliko puta govori se da jest iz ńegove sobstvenosti. A. Kanižlić, kam. 724. Koliko god uzlića zavežeš, onoliko neće godinica tebi, sinko, dosaditi dica. M. A. Reļković, sat. F3ª. Koliko god biše didovina, onoliko bijaše kolina. K7ᵇ. Ovo čin te koliko godijer puta budete piti. J. Matović 190. Koliko god puta takve zloće diluju, toliko se puta istina starešinama pripisuje, kolik da bi i oni s ńima ono zlo činili. B. Leaković, gov. 239. Kuke na koje natrpaju malijeh pušaka i nożeva koliko god držati može. Vuk, nar. pjes. 1. xii. Svi ti zavidļivci, koliko ih godir ima. M. Pavlinović, razg. 10.

KOLIKOJAK, *adj. u Stulićevu rječniku:* ,quam possum, pro viribus'. — *Sasma nepouzdano: Stulli je mislio na značeńe adjektiva* jak.

KOLIKOJINSTVO, *n. vidi* količina, *isporedi* kolikojstvo. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Kolikojinstvo i kakojinstvo od griha. S. Matijević 8.

KOLIKOJSTVO, *n. vidi* količina. — *U nekijeh pisaca* xvii *i* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,quantitas, magnitudo'). Juda prikaza veliko kolikojstvo srebra u crkvu. M. Radnić 162ª. Golemo jest kolikojstvo tvoje slatkosti. 211ª. Ubožstvo *(ne)* stoji u kolikojstvu onoga što se posiduje. 551ª. Kolikojstvo riči u pridnajposlidńoj slovki. J. Filipović 1, xii. Bog jest dobrota brez kolikojstva. P. Knežević, osm. 363. Ubožtvo se uzdrži u neimańu onoga što se more poželiti a ne u kolikojstvu onoga što se posiduje. M. Zoričić, osm. 107.

KÒLIKO MU DRÂGO (kȍliko mu drâgo), *adv.* quantumvis, mu drago *podaje posve neograničeno značeńe riječi* koliko. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (koliko mu drago malo ,quanto poco o piccolo si sia' 569ᵇ) *i u Stulićevu* (koliko mu drago malo ,quantuluscunque'). Nijedan narod, ni čovik, budi okoran koliko mu drago. F. Glavinić, cvit. 1ᵇ. Pokrijepi srce moje, da boles, još koliko mu drago velika, ne uzbude me dovestit na neustrpļenstvo. I. Akvilini 320. Neka je grišnik zaslipļen koliko mu drago, ako ovo ime Isus spomene, udiļ će biti prosvitļen. J. Banovac, razg. 70. Neka sotona napastuje koliko mu drago, u ńoj *(našoj voļi)* stoji tit i otit. 109—110. Ako bi inačije i dobar bio koliko mu drago. F. Lastrić, test. 275ᵇ. Posidujući bogastva koliko mu drago velika. test. ad. 60ᵇ. Ovaka misao nije grih, koliko mu drago ona bila zla, ružna i pogrdna. ned. 383. — *Uz* mu drago *nalazi se i* god (godi). Nijedna kolika mu godi drago briga nije velika. A. Kanižlić, fran. 255.

KOLIKONO, *znači što i relativno* koliko, *te postaje od ovoga dodavańem zamjenice* (o)no, *a gdjegdje i* to, *isporedi* kojino. — *Vidi u Daničićevu rječniku kod* kolikь: u istom *(relativnom)* značeńu uzima k sebi demonstrativne zamjenice u sredńem rodu koje mu podupiru značeńe svojim, tako dolazi ,ono', ali izgubivši prvi glas. tako ,to'. — *Do* xv *vijeka.* Da su kolikono ja. Spom. sr. 2, 25. (1369—1376). Da mu prijamь kolikonѡ vsaki ѡdь ńihь. Mon. serb. 228. (1395). Kako ki su neznani i poznani, kolikono umrli prid ļudi. Bernardin 27. paul. 2cor. 6, 8—9. — Koliko to biste i mne samomu platili. Spom. sr. 2, 29. (1387).

KOLIKOSILAN, kolikosilna, *adj. sastavļeno od* koliko *i* silan, *te je značeńe: koliko (ko) može. — isporedi* kolikojak. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,quanto posso, puoi etc.' ,pro virili' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

KOLIKOST, *f. vidi* količina. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kolikost, količina ,quantitas') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (kolikos ,quantità, accidente, per il quale i corpi ricevono misura e numero' ,quantitas' 599ᵇ), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kulikost *kod* kulikoća), *u Voltigijinu* (,quantità, il quanto' ,grösso. quantität'), *u Stulićevu* (v. količina). A ne ima im kolikosti, ni svršenja. J. Kavańin 79ᵇ. Bog veće gleda na bogoļubstvo dajućega, nego li na koli-

kost stvari date. P. Knežević, osm. 282. Sličnoredci razdjeļuju se po kolikosti članaka. L. Milovanov 37.

KOLIKOSTRUK, *adj. od koliko struka (vrsta), naj češće interogativno. — isporedi* kolikovrstan. — XVIII *vijeka.* Kolikostruka je ova crkva? J. Filipović 1, 182b. Razumiste kolikostruk je strah. 1, 251b. Ne vidimo, kolikostruk je grih. 1, 201b. Kolikostruka je milost koju nam sakramenti daju. 3, 9. Kolikostruk je grih. F. Matić 51. Ovdi se vidi što je aritmetika, što je broj i kolikostruk. M. Zoričić, aritm. 1. Čini se *(broj)* tolikostruko veći. kolikostruk je oni broj, s kojim se umnoža. 22. Kolikostruka je zaveza crkvena? Ant. Kadčić 15. Što je i kolikostruka je kripost? I. Velikanović, uput. 1, 359. Koliko-struka je cistoća? Trostruka... 1, 448. Kolikostruk jest slog. L. Milovanov 17. — *U jednom su primjeru razdijeļene osnove* kolik *i* struk *umetnutom enklitikom* je. Koliko je struka laž? F. Matić 71.

KOLIKOTER, *adj. u Stulićevu rječniku uz* kolikovrstan. — *nepouzdano.*

KOLIKOVAC, kolikovca, *m. na dva mjesta u jednoga pisca* XVIII *vijeka, kao da znači: matematik, matematičar (čovjek koji se bavi znanosti o količinama).* Rabski Nimir kolikovac. J. Kavańin 95b. Vladovitijeh pismenika, zvijezdoznanac, kolikovac. 205b.

KOLIKOVRSTAN, kolikovrsna, *adj. od koliko vrsta, vidi* kolikostruk. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,quotuplex'). Kolikovrstna je molitva? T. Ivanović 45.

KOLIKRAT, *adv.* quoties, *koliko puta. — Upravo su dvije riječi sastavļene:* koli *(vidi* 1. koje) *i* krat *(gen. pl.). — isporedi* kolikratь. *Od* XV *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (,quoties'), *u Belinu* (,quanto volte' ,quoties' 599a) *i u Daničićevu* kolikratь ,quoties', cf. kolikь). Kolikratь bi ļubo prêbegli. Mon. serb. 259. (1405). Kolikratь bi k namь se povraćaaše. 473. (1155). Kolikrat sam hotil skupiti sinove tvoje! Bernardin 11. matth. 23, 37. Kolikrat govoru, gospode, s kim na zbor, tolikrat satvoru kigodi nerazbor. S. Menčetić 19. Kolikrat govoru, ali sve za mani, da veće ne dvoru ńe ures sunčani. N. Naļešković 2, 95. Među crjevjare kolikrat me je ustimno. M. Držić 279. Toliko putova, kolikrat otredi, da se ispovidi. S. Matijević 16. Kolikrat grada put pozriše očima, tolikrat... A. Sasin 206. Kolikrat ovoj djelo učine, tolikrat dobivaju proštenja. A. Gucetić, roz. jez. 61. kolikrat bi bila potreba. B. Kasić, per. 175. Kolikrat ih očima telesnimi pogledamo, tolikrat ńih dila razmislimo. rit. 272. Kolikrat sam meju ļudmi bio. nasl. 35. Ah, kolikrat ću se riti ja uzdišuć: ,Višńi Bože! da se kako razlučiti svud moj pogled ovi može!' I. Gundulić 258. Ah, kolikrat pun nemira, videć jednog od Krstjana viknuh... 291. Kolikrat povrati se k meni... J. Kavańin 32a. Kolikrat se ne zasrami. I. Đorđić, uzd. 3. Ah kolikrat put mi otvori! pjesn. 60. Tolikrat se mati udaje, kolikrat je punica. (Z). Poslov. danič. Sad mi recite, grešnici, na uzdano: kolikrat ste Boga na ovi način vrijedili? Đ. Basić 48.

KOLIKRATI, *adv. vidi* kolikrat. — XVII *i* XVIII *vijeka.* Kolikrati vidio si me. P. Kanavelić, iv. 127. Kolikrati sila od duhovnoga veseļa uzdignu ga. I. Đorđić, ben. 27. Kolikrati hotio sam skupiti... S. Rosa 113b. 136a.

KOLIKSTVO, *n. u Stulićevu rječniku:* v. kolikojstvo. — *posve nepouzdano.*

KOLIL ?, *m. (?) ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Kolilu. Sr. nov. 1872. 298.

KOLILE, *m.* ime jarcu. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

KOLIMBATI, kolimbam, *impf. ļuļati se. — isporedi* koļebati. — *U dva pisca čakavca* XVI *vijeka.* Trst vetrom kolimbajuć. Postila. B2b. Trst vetrom kolimbaje. Anton Dalm., nov. tešt. 15a. matth. 11, 7. — *I u naše se vrijeme govori na Krku.* I. Milčetić.

KOLIMOG, *m. šator. — Riječ je (ili dajbudi osnova) praslavenska, isporedi stslov.* kolimogъ, *rus.* колымагъ, колымага *(kola), češ.* kolimaha *(mala kola), poļ.* kolimaga, *pa i lit.* kalmogas. — *Postańe nije poznato, ali vaļa da je složena riječ i da je prvi dio od iste osnove od koje je i* kolo. — *U kńizi pisanoj crkvenijem jezikom* XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* kolimogь ,tentorium'. Prisьdь vь kolimogь svoj. Domentijanb 111.

KOLIMOR, *m. ime selu u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 83.

1. KOLINA, *f. augm.* kol. kolac. — *U naše vrijeme u Istri.* Kolina ,palus et collect. pali ad sustinendos phaseolos'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. iforts g. 32.

2. KOLINA, *f.* Ligustrum vulgare L., *ime biļci. — Na Braču.* V. Tomić.

3. KOLINA, *f. u Stulićevu rječniku gdje je tumačeno:* ,orbis, globus, sphaera' *po čemu se vidi da je pisac shvatio kao augm.* kolo, *ali opet on sam dodaje primjer (Kačičev):* Blagosoviće se u tebi sva kolina zemaļska, *gdje je* kolina *množina od* koljeno (koļeno).

1. KOLINA, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Boca 12.

KOLINAC, kolinca, *m.* mlada šuma. Vidovec kod Varazdina. D. Hirc. — *Može biti da treba čitati* koļenac.

KOLINCA, *f. ńeka biļka. — U Stulićevu rječniku:* kolinca pčelija, trava ,consolida maggiore, erba' ,symphitum'. — Kolinca pčeļa (čeļa Anselmo da Canali), 1. cauda equina (Anselmo da Canali). Equisetum L.; 2. consolida maggiore, Symphytum officinale L. (Stulli, Vujičić). B. Šulek, im. 151. — *Može biti da bi po južnom govoru bilo* kolijenca *ili* koļenca.

KOLINČEVO ZEĻE, *n. ńeka biļka.* Kolinčevo zeļe, dittamo, frassinella (Anselmo da Canali), Dictamnus albus L. (Visiani, Stulli, Sladović). v. Zeļe kolinčevo. B. Šulek, im. 151. — *Može biti da je* kolinčevo *samo po zapadnom govoru.*

KOLINČICA, *f. ńeka biļka.* Kolinčica, Thalictrum L. (Durante). B. Šulek, im. 151. — *Može biti da je preo i po zapadnom govoru.*

KOLINTICA, *f. vidi* kolokvintina. Kolintica, (Cucumis) colocynthis L. (Sabļar). B. Šulek, im. 151.

KOLISKI, *vidi* količak. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka ima* koliska *što može biti da treba čitati* koliska (č *ispred* k *postalo je* s). Razmisli svak, koliska u pogibi žgane Troje bi mjestana smeća i tiska. J. Kavańin 564a.

KOLISKORJE, *adv. koliko prije. — Samo u Stulićevu rječniku:* ,quam primum, quam citius' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

KOLIS, *m. vidi* okolis. — *U pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (kolis, kolisiti, v. okoliš etc.). Ka svem svitu po kolisu na slik mińe gre leteći. D. Baraković, vil. 5.

Na izvan Vranike Ličkoga koliša. 37. Gdino je tminan gaj a vodam koliši. 101. Zasnova i koliš od zida gotova. 105. Plazeć vrhom po koliši. 231. Miri, broj, obhitaj nebeski koliši. 372. I koliši ńim zamiri. jar. 6. Postavi ńim temeļ i svitu koliši. 11. Zasnova koliši okolo, zad i sprid. 60. Ter da nam koliši nebeski obeća. 123. Onim vlada svim otokom braneći ga do koliša. drag. 350. Kolišov sto tri krat godišća skolišo. I. T. Mrnavić, osm. 15. Noć *(biše)* vedro koliše suncu pripravila. 50. Kužeļmi kipući koliši svrtaju *(rike)*. 53. Tabor oružašo kolišem okolo. 63. Kad car škodu zgleda, koliši razklopi. 63. Svojim kolišem prohajaju svaka. I. Ivanišović 204. Budući on stvoril i učinil vas koliš od sve zemļe. A. Vitaļić, ist. 70. Moj bo 'e koliš svita sega. 153a. Vas koliš svita. 305a. Kad s koliša nebeskega sajde doli. 325b. Koji stvori nebeske koliše i sunce i misec. ost. 383. Što već traci nabrazgani od koliša otisknu se, to već . . . J. Kavańin 342b. Bit će krjepka djela prikazana pred kolišem množtva svega. 571b. Koliš zemļe lice miña. J. Krmpotić, kat. 19.

KÒLIŠAN, kòlišna (kolišan, kolišna), *pron. adj.* quam parvus, *dem.* kolik; *upotrebļava se i u interogativnom i u relativnom smislu, ističući da je nešto preko mjere maleno. — isporedi* malašan. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukoru:* kòlišan (kolišan), dim. v. kolik.

a. *adj.* Kolika je on trpio i kolišna *(n. pl. acc.)* čovik trpi. E. Pavić, ogl. 622. Ja kolišni sam, rad bih se s Furlanom obisti. S. Ļubiša, prip. 12.

b. *u sredńemu rodu kao supstantiv, isporedi* kolik, 3. Za kolišno truda kakvu plaću primaju. M. Zoričić, osm. 87.

KOLIŠEVICA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu užičkom, ali sad kao da ga nema. vidi* M. Đ. Milićević, srb. 624.

KOLÍŠITI, kòlîšîm, *impf. opkoļavati; impf.* okolišiti. — *U dva pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (kod* koliš). Razbiše tvrdi zid ki varoš koliši. Đ. Baraković, vil. 53. Kud zvizde koliše. 264 Pokle te raspena me uze koliše. 270. Z bogovi besidi, ki nebo koliše. 282. Tvrde su ograde ke redom koliše paklene posade. 303. Sunce kolišeći svit slavu stiguje. I. T. Mrnavić, osm. 180.

KOLIŠJE, *n. vidi* koliš. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Vrh kolišja zgloba zemaļskoga. I. T. Mrnavić, ist. 181.

KOLIŠTA, *n. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Šļivar na Kolišta. Sr. nov. 1875. 112.

KOLIŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Kolištu. Sr. nov. 1875. 517.

KOLITATI SE, kolitam se, *impf. u Stulićevu rječniku:* ,in praeceps ruere' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — isporedi* kolijetati.

1. KOLITI, kolim, *impf. opkoļavati, postaje od* kolo. — *U Stulićevu rječniku:* v. okoliti. — *Amo pripada i ovaj primjer:* To se čini kupeći desnom rukom kalumu i čineći u lijevoj sve jednake kolače s ričom, odatle vele ,koliti riče'. (Na Šipanu). L. Zore, rib. ark. 10, 354. — *A možebiti i ovaj u kojemu* koliti se *vaļa da znači: događati se po redu, kao u kolu.* A pričaše stari pametare, što je bilo za ńegova vijeka i kakve se kolile nedaće. Osvetn. 6, 22. *ne znam, jeli isto i u ovom primjeru:* Često se koli, što narod voli. Nar. blag. mehm. beg kapet. 434.

2. KOLITI, kolim, *impf. zabijati koce u zemļu kao tačke. — Postaje od* kolac (kol). — *Od* XVIII *vijeka (naj zadńa tri primjera ne znam pripadaju li amo ili pod* 1. koliti), *a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kolim, stavim ,palo, impalo, impedo, pedo') *i u Voltiģijinu* (,palare, ficcar pali' ,einen pfahl in die erde stecken'). Nade se što će se poslovati: rizati, okopavati, koliti. S. Margitić, fal. 161. I kad zečjak staneš kolit grańem. J. S. Reļković 78. I jerbo se on *(poļačić)* pritkom ne koli. 79. Jezuš je kolil vinograd. Jačke. 312.

3. KOLITI, kolim, *impf. kao da znači: želeti, voļeti. — U tri primjera* XV *i* XVI *vijeka (ja sam u dva zadńa primjera čitao kod izdarańa* ,ch' *kao* ,h', *ali vaļa da treba čitati* ,k'). Vlast ńega nesmerna da pozna ča kolim. M. Marulić 40. Ni života kolim niti smrti želim. P. Zoranić 13b. Pismi ma, poj k onoj ku nada sve kolim. 14a.

4. KOLITI, kolim, *impf. cijepati. — Biće isto što* 1. *i* 2. kalati. — *Od* XVIII *vijeka.* Ńeg ćeš krišce na četvero kolit. J. S. Reļković 145. Koliti ,spalten'. Hajdenak 50.

KOLITVA, *f.* radńa kad se koli vinograd (oko Zagreba). Đ. Daničić. — *I u Bjelostjenčevu rječniku:* kolitva, stavleńe ,palatio, impalatio'.

KOLIVO, *vidi* koļivo.

KÒLIVRÂT, *m. ime brdu u Hercegovini.* Glasnik. 20, 310.

KOLIŽITI, kolížim, *impf. zasramļivati (?), pedepsati (?). — isporedi* kaližiti se. — *U dva primjera našega vremena.* Nek svijet straši i koliži! Neļudi se ovako koliže. V. Bogišić, zborn. 574.

KOLMAN, *m. muško ime, vidi* Koloman. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Mihaļ, Kolman i Slavica. J. Kavańin 246b.

KOLMANIĆ, *m. prezime (vidi* Kolman). — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 204. 224. 264.

KOLMI, *adv. koliko. — Radi postańa vidi kod* veoma. — *Samo u stslovenskom jeziku* (kolьmi) *i u kńigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (kolьmi ,quanto'). Mnogo podatlivь bilь jesi vь tlênnihь i malověčnihь, kolmi pače vь neprěhodimihь velikihь. Mon. serb. 244. *(oko* 1389—1399).

KOLMIC, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Livada u Kolmicu. Sr. nov. 1868. 208.

KÔLNICA, *f. vidi* konica. — *Od* XVII *vijeka (vidi kod* a).

a. *mjesto (pokriveno) gdje se hrane kola. — Između rječnika u Mikaļinu* (,receptaculum sive repositorium curruum') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (,rimessa di carrozze' ,receptaculum curruum' 174b), *u Bjelostjenčevu* (,receptaculum l. repositorium curruum'), *u Voltiģijinu* (,rimessa di carrozze' ,wagenschupfe'), *u Stulićevu* (v. kočijište *iz Mikaļina).* Kolnice ,wagenschupfen (remisen)'. Zbornik zak. 2, 819. Kôlnica ,wagenschupfe'. Vuk veli ,konica'. u Lici vele ,kolnica'. J. Bogdanović. Kôlnica, onaj dio štale, koji je pregraden i ima široka vrata, da se na ńih cjelokupa kola unutra turnuti mogu. ,Gđe su tvoja kola, kad ih ne vidim u avliji?' ,U kolnici su'. u Dobroselu. M. Medić.

b. *u jednom primjeru* XVIII *vijeka kao da znači: kola.* Pak dilajte pod kolnicom zbice. M. A. Reļković, sat. E4b.

c. klada na kojoj leži kolo vodenice. u Posavini. F. Hefele.

1. KOLNÎK, *m. vidi* konik.

a. *put, drum, cesta po kojoj se voze kola.* — *Od* XII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kolьnikь ,via publica'). ,Colnich, via carri'. J. Lucius, de regn. dalm. et croat. 277. Kako izlazi kolnikь na brьdo. Glasnik. 15, 285. (1348?).

b. *kola.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Aľ s kolnika na poļane *(ideć).* J. Kavańin 382a. I on *(Faetonat)* na kolnik otcev stupi. 477b. Nećete prez kolnika Ilijina poći uzgora. 525b.

c. u Bracu: zid okolo ograde. u Primorju: ukresan zid na stran cesti. M. Pavlinović.

2. KOLNIK, *m.* auriga, *kočijaš.* — *U Belinu rječniku:* ,carrettiere' ,plaustrarius' 174a; ,carrozziere overo cocchiere' ,auriga' 174b; *u Voltigijinu:* ,carrettiere' ,fuhrmann'; *u Stulićevu:* ,auriga, aurigarius'.

KOLNIŠTVO, *n. posao onoga koji se bavi kolima (kao kočijašeńem, ali ne građeńem), cozarstvo* — *Načińeno u naše vrijeme.* Kolništvo ,fuhrwesen'. Jur. pol. terminol. 222.

1. KȌLO, *n.* rota; circulus, *značeńe je kao* obruč, krug, *ali se ne zna jeli naj starije značeńe takovo uopće, ili je osobito onakovi krug koji je plitak a nije prazan u srijedi ili u kojega je obod združen (paocima) srijedom koje se vrti oko osi.* — *Uprav je osnova* koles, *te je isprva sam nom., acc., voc. sing. bio* kolo, *a ostali su padeži bili: gen. sing.* kolese, *dat. sing.* kolesi *itd., vidi: (u crkvenom jeziku)* kolesi *(loc. sing.).* Stefan, sim. pam. šaf. 5. *u naše doba obično svi oblici postaju od* kol, *ali ih ima (kao i u prošlijem vjekovima) koji postaju od* koles, *pa i sam nom. i acc. sing. (vidi* koleso*); u nekijem krajevima (n. p. u Slavoniji) ima i množina* kolèsa, kolésâ, kolèsima *(vidi* Đ. Daničić, sr. akc. glasn. 11, 17, *i* T. Maretić, gramatika i stilistika. 156; *sam je prof. Maretić, kao što mi je kazao, čuo ove oblike u Slavoniji za značeńe kod* 1), *vidi i* kolesa. — *oblik* kolov *u gen pl* (Živ. kat. star. 1, 222) *može se shvatiti kao pogreška.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kolo, *rus.* колo, колесо, *češ.* kolo, *poļ.* kolo. — *Između rječnika u Vrančićevu* (,circulus; currus; rota'), *u Mikaļinu* (kolo, kolesa od kočija ,rota'; kolo za vaditi vodu ,haustrum, tympanum, rota fistularum'; kolo od skakanja ,chorea in orbem ducta'; kolo ļudi ,corona hominum'), *u Belinu* (,ruota' ,rota' 635a; ,danza tonda' ,circularis saltatorum chorus' 243b), *u Bjelostjenčevu* (1. ,rota'. 2. kolce ,rotula'. 3. kolo kom se zdenca voda vleče ,haustrum, tympanum, rota sitularum, v. antlia'. 4. kolo tancajućeh ,chorea in orbem ducta', v. tanc. 5. kolo divojak ,chorus virginum', a on koji kolo vodi kolovoda ,choragus, praesultor'. 6. kolo ļudih ,corona hominum'), *u Jambrešićevu* (kolo kom se voda iz zdenca vleče ,antlia'), *u Voltigijinu* (,ruota, cerchio' ,rad'), *u Stulićevu* (,gyrus, circulus, rota, carrus, chorus, chorea, saltatio'), *u Vukovu* (1. n. p. vodeničko, od kola ,das rad' ,rota'. cf. točak. — 2. ,der kreis' ,orbis'. — 3. ,art tanz' ,choreae genus'. — 4. supļe kolo ,das quarré' ,orbis'. — 5. ,die reifungszeit, z. b. der kürbisse, melonen', n. p. prvo kolo, drugo kolo itd.), *u Daničićevu* (,rota'. — u vodenice. — ,machina rei metallicae'. — ,orbis'. — pl. ,currus').

1. rota, *obla plosnata sprava od drva ili od koje korine što se vrti oko jedne osi; može biti sva puna (od jednoga komada) ili (češće) sastoji se iz više komada: iz širega kola koje je paocima sastavļeno s unutrńijem mańijem kolom (glavčinom), a ovaj se vrti oko osi.* — *isporedi* točak. — *Jedno ili više kola obično su dijelovi veće sprave, te se po ńima ova miče (ili s mjesta, ili stojeći na mjestu).* — *U ovom značeńu može biti množina ne samo* kola *nego i* kolesa *(vidi* kolesa *i druge oblike od iste osnove u* M. Marulić 13. 97. 247; Zborn. 36a; Đ. Baraković, vil. 4; I. T. Mrnavić, osm. 63; M. Radnić 294a. 316a. 437b; F. Lastrić, test. ad. 80a. ned. 76; E. Pavić, ogled. 396.); *često se ovaj zadńi oblik upotrebļava da se razlikuje kao prava množina* (rotae) *od osobitoga značeńa što je dobio oblik* kola *(vidi), t. j.* ,currus', *n. p.:* Uzmete vi kola, pak ji tovarite, kolesa ńuće. F. Lastrić, ned. 76. On čuje kolesa pod kolih skripati. M. A. Reļković, sat. L6a. *ali se opet bez obzira na to nalazi i* kola *kao množina* (rotae), *n. p.:* Podvrati kola kočija ńih. I. Bandulavić 118b. exod. 14, 25. Od koji su kočija četiri kola četiri dara. S. Margitić, fal. 212. Obraćajući se čestokrat na kočiju zagledaše se u kola. A. d. Bella, razgov. 25. *pa i sam oblik* kolesa *(vidi) može značiti što i* kočija; *osim primjera kod* kolesa *može biti da i u ovima je isto značeńe:* Kih deset sto tisuć trista koles bise. M. Marulić 247. Ni svitla kolesa mogu mu *(suncu)* potamnit. Đ. Baraković, vil. 4. Sunce kolesima u zapad bizaše. I. T. Mrnavić, osm. 63. — *u ovom primjeru pak nasuprot onoga što je kazano* kola *znači* ,rotae' *a* kolesa ,currus': Podvrati kola od koles ńih. Bernardin 97. exod. 14, 25.

a. *uopće, ili, u osobitom smislu, sprava na kojoj se nešto (kola, kočija itd.) pomiče s mjesta.* Položi je jako kolo i jako stьblije prědь licemь vetru. Stefan, sim. pam. šaf. 28. Sto mi je dubovo bilo, a na dubovu bilu dvanajste stupa, a na stupijeh 30 kolesa? Zborn. 36a. Aleksandru posla kruglu malu i kolo driveno... Poslah tebi... kolo kim mlada ditca igraju. Aleks. jag. star. 3, 237. Čovik pravedni ima biti kakono ona kolesa koja vidi Ezekijel! M. Radnić 137b. Jedno kolo iz kala, a drugo u kao. (D). Poslov. danic. I u kočiji pjevalica mańe kolo veće škripļe. J. Kavańin 78b. Pade iz kočija tako, da mu kolo priko ruke projde. A. Kanižlić, utoč. XVII. Prvo videńe, koje ovi prorok od zvirja i kolesa imade. E. Pavić, ogl. 396. Ide kao kolo bez naplatka. Nar. posl. vuk. 96. Jedno kolo iz blata a drugo u blato. 113. *vidi 7.* kola *i* kolesa.

b. *po klasičnoj kńiževnosti, često pisci u metaforičkom smislu pomińu* kolo od sreće *ili* sreće, *čim se pokazuje kako se ļudske stvari mijeńaju.* Za sto *(je)* tva hvala u gnusu ostala nesrjeći pod kolom. M. Vetranić 1, 80. A tko se prije nada više bit uzvišen, svrh kola prije pada po zemļi ponižen. 1, 130. Od sreće jer kolo vrti se okolo. 1, 139. Taj vaša oblas svakoga pod kolo zgar pada. 1, 218. Kako običaj nesriće jest, zavidostju potaknuta, ńih takoj cestit žitak uzgrusti joj se i sfojim obrtļivim kolom privrnut, ļubav ńih i život najedno privrnu. P. Zoranić 31b. Sreća svoje kolo za koris i štetu svud vrti okolo od ļudi na svijetu. F. Lukarović 292. Kolo od sreće u okoli vrteći se ne pristaje. I. Gundulić 284. Ah, ovako sreća vrti u okolo kolo svoje! 563. Jer s visine kola tvoga u dno obali eto mene. P. Kanavelić, iv. 494. Kolo udesno. 200. *(Sreća)* kolom vaļa i velike gradbe vlasti. J. Kavańin 211a. *(Sreća)* čavlom kolo tebi ustavi. 216b. Sreća koja vâļâ i privlača svojim kolom koje ńoj voļa. 277b. Kad je sreća kolo nagińala. Osvetn. 3, 22. — *Amo mogu pripadati i ova dva primjera:* Svijet je jedno kolo koje se sve vrti i vrteći se ubija svoje ļubince. M. Radnić 3a. Prošavši od samrti Josipove mnogo godina, izvrnu se kolo naopako u Egiptu. E. Pavić, ogl. 96.

c. kod ńekijeh osobitijeh sprava koje se ne pomiču s mjesta, n. p.:

a) na vodenici i na drugom mlinu. Kolo vodênično. Starine. 10, 276. (xiv *vijek).* Da se pravyi jaža i kamenije i gvozdija i žleby i kolo i pokrovь i pročaa orudija. Mon. serb. 559. (1613). Bi postavļen da obraća kolo od malina. Korizm. 40b. Od mlina kolo. M. Vetranić 2, 41. U duhu uznit vidih malin jedan čudna čina i razlika: biše preslica od dvanadeste lastovic a kolo nutrńe kô u ńe udaraše jimiše trista šestdeset i pet palac. P. Zoranić 74b. Da vidi naprav,ońo kolesa od meļaje. M. Radnić 316a. Kolo od mlina. 449b. O vratu mu mlinsko kolo visi. Nar. pjes. petr. 2, 14. Nigda mu jezik ne stoji kao vodenično kolo (koji mnogo govori). Nar. posl. vuk. 213. Mlinska kola. S. Ļubiša, prip. 173. Kolo od suvače jeste od naplataka i u ńemu su palcevi, koji okreću vretenku. U Srijemu. M. Medić.

b) na studencu, kao sprava kojom se hvata voda. Vrti se živina okolo kola od bunara. M. Radnić 200b. Prilikuje dobro Solomun život čoečji k kolu koje stoji vrhu studenca. 344a.

c) u lončara. Sidoh u kuću lončarevu i gle on radaše posao na svom kolu. Đ. Daničić, jer. 18, 3.

d) na (gradskoj) preslici, vidi i dilčik. Mobarice, moje drugarice, udrite ga kolom i dilčikom. Nar. pjes. vuk. 1, 568. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer:* Vodi kolo, moj rukav; ako Staka živa bude, biće k ļetu još i stan. (Pripovijeda se da je u kolu podvikivala nekaka zlopreļa). Nar. posl. vuk. 37.

e) sprava kojom se podiže što u visinu. — *U Belinu rječniku:* kolo od pritezanja ‚argano, ordegno da condur pesi‘ ‚organum tractorium‘ 100a. — *Biće slično značeńe kod jednine i kod množine u ovijem primjerima u kojima je riječ o spravama što se upotrebļavaju u rudama:* Priloži kovača Rudla s kolomь gvozdênymь. . . . i priloži kь kolu Rudlovu odь zabêla Ravьnšticu goru. Glasnik. 15, 302. (1348?). Ili je srebro ili rude ili kola ili ino što Stêpanišovo. Spom. sr. 1, 119. (1413). Što je u Planoj na kolêhь, rude, końe i vьse rabote, da se vьse daa. 1, 119. (1413). Baštine, kola, rupe i rude. 1, 128. (1415). Rupe, rude, kola, kuće. 1, 128. Imaju na polê dvoja kola i polь kola i dvoje vodenice i polь. 1, 130. (1415).

f) u jednoga pisca xvii *vijeka ima plur.* kolesa *sa značeńem: sprava u kojoj ima ńekoliko kola (kolesa), kao n. p. sahat (isporedi i e)).* Ide nemijeran kakono kolesa od ura. M. Radnić 294b. — *I u naše vrijeme ima u Šulekovu rječniku:* kolesa ‚räderwerk‘.

d. *sprava kojom se muče i ubijaju ļudi; može biti na različne načine.* Na kolesi protezajemu. Stefan, sim. pam. šaf. 5. Zglob mučenih kolov. Živ. kat. star. 1, 222. Pogani imperatur . . . zapovidi da se stvori jedna velika graja od četirijeh kola punijeh čavala i noža oštrijeh. B. Kašić, per. 176. Čini ju na jedno kolo položiti, ter čvrstimi raztezati konopi. F. Glavinić, cvit. 228a. On srdit kruto učini jedno veliko umeštriti kolo. 386a. Postavļena na jedno kolo puno britava oštrije. P. Posilović, nasl. 129a. Maksimin spravļa kola suprot Katarini. F. Lastrić, test. ad. 80b. Ńe vojnike na kola razteže. A. Kanižlić, rož. 94. Čini ga tankim konopom svezat i umotat na jedno veliko kolo. F. Radman 11. Ugrabiteļ bio je pedipsan s mukom od britvenoga kola. A. d. Costa 2, 149. Koji se u kradi ufati onoga ili obise ili posijeku ili kolom taru. B. Leaković, nauk. 352. Razkomadujo kolesa Maksimina jedna Katarina. A. Tomiković, gov. 7. Nikoliko biskupa kolom trvenih. Živ. 101. Hoću ńega na kolo vrgnuti. Nar. pjes. vuk. 4. 239.

e. *po sličnosti, kaže se o paunovu repu kad se raširi.* Pav jest živina taštoslavna, čineći od svoga perja lipoga jedno zlatno kolo. P. Posilović, nasl. 19a.

f. *ńekakva sprava kojom se obrezuju ńige kad se vežu.* Jegda obrêžeši kolomь *(ńigu)* hubavo. Glasnik. 15, 36. (xvii *vijek).* I ja znam da se tako *(kolo)* zove orude kojim prosti naši ńigovesci obrezuju ńige. S. Novaković.

g. currus, *na mnogo mjesta znači što i 7.* kola. Toj kolo pritila živina vaciše. M. Marulić 14. Sjedeće svrhu kola svoga. N. Rańina 127b. act. ap. 8, 28. Sunčano gdi kolo s końici istječe. M. Vetranić 1, 163. Da sjede sunačce na kolo. 2, 291. Aleksandar došal biše na olimbijskom koli venčati se i viteštvo pitati. Aleks. jag. star. 3, 240. Lipši neg Apolo ki zrakom svit žari, kad potoči kolo nad svimi kotari. Đ. Baraković, vil. 12. Kolo vodeć ulizoše u crkvu. I. Ančić, ogl. 61. Zaletje se paček slava vrh istočna kola svoga. P. Kanavelić, iv. 57. Kada Rimļani šaļahu kogagodijer poglavicu ali vojvodu u komu mjestu vojevati, i ako bi se oni vratio s dobićem, oni mu čińahu tri časti . . . Druga čast bješe, da on bješe postavļen svrhu jednoga kola od dobića . . . K. Magarović 89. Sunce zlatno kolo naprijed vodi. I. Đorđić, uzd. 59. — *Jamačno amo pripadaju i ovi primjeri:* Aj li je sletila iz kola sončana. G. Držić 347. Kad svijetla danica s kolom se odpravi. M. Vetranić 1, 92. Oči upira u kolo sunčano. 2, 66. Apolom ki sunčenim vlada kolom. P. Hektorović 113. Sunce k zapadu kolo prignulo biše. P. Zoranić 54a. Neće lijepi bog Apolo, koji nosi dan po sviti, sred valova zatvoriti zlatnu zraku, vječno kolo. I. Gundulić 7. U to i noć nebu stavi stražu od zvijezda svud okolo, da prije reda ne objavi svijetlo sunce zlatno kolo. 311. Žarko kolo veselja danskoga *(sunce).* I. T. Mrnavić, ist. 181. Svijetli kraļ od dana jasnijem kolom istok zlati. I. Đorđić, uzd. 40. Jakno sunce zlatnijem kolom kad iz morskijeh vala istječe. ben. 202. I na svrhu svoga tijeka pristupaše noćno kolo. pjesn. 3. — *Vidi i* 7. kola, d. — *u Mikaļinu rječniku:* kolo na nebu od sedam zvijezda ‚septemtrio, ursa major, plaustrum‘; *u Bjelostjenčevu:* kolo na nebu sedem zvezd ‚plaustrum coeleste, septemtrio, ursa major‘; *u Voltiģijinu:* kolo sedam zvezda ‚settetrioni, orsa maggiore‘ ‚siebenstern‘; *u Stulićevu:* kolo na nebu od sedam zvizda ‚septentrio, ursa major, plaustrum‘ *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina.*

2. circulus, orbis, *kao granica (linija, crta) koja naokolo zatvora obao prostor, obruč, obod.*

a. *uopće.* Na glavi joj zvijezda kolo a pod nogom sunce siva. G. Palmotić 3, 88b. Suncem upravļena kolom zvijezda povrh glave. J. Kavańin 225a. Taj kraļica preblažena kolom zvijezda navrh glave od sinka je okruńena. 481a. Od kola matematičkoga, koje kaže dobru i zlu litinu. M. Zoričić, aritm. 115. Svako kolo ‚circulus‘ razdiļuju matematici na 360 dijela. D. E. Bogdanić 22. Na ńemu je kapa novedina, na vrh ńe mu kolo zlato. Nar. pjes. istr. 1, 54. Sela tatarska su načińena u jedno veliko kolo od kuća. S. Tekelija. letopis mat. sr. 119, 70. Ono što devojke kašto načine na zemļi od kučina kao kolo. Vuk, poslov. 123. — *Amo pripada i ovaj primjer:* Stanu đevojke u kolo, a pruže ruke od sebe. Vuk, nar. pjes. 1, 119.

b. [illegible] *(ili* crkveno kolo, *vidi* [illegible] gorodicin. *b)* Spusta čedo na kolo crkveno [illegible] nasred crkve, što mnogi zovu [illegible] kolo. Vuk). Nar. pjes. vuk. 4. 18.

c. orbis, gyrus, *put koji ide* [illegible] *uopće micanje na okolo.* Kolom neumornim [illegible] svit opa nju. I. T. Mrnavić, ist. 181. [illegible] novim vodi nam godišće. I. Ivanišević 332. Novijem kolom meni [illegible] ljepša svjetlo neg [illegible]. P. Kanavelić, iv. 3. Ki se [illegible] pod mjeseca vrtno kolo. J. Kavanin 157[illegible]. Da svoje kolo svrne vrijeme. I. Đorđić [illegible] 102. Dnevi koji se slave na kolu od godine. [illegible] svet. 59[illegible]. Evo je došlo na kolu od godine [illegible] vrime... 147[b]. Na kolu od godine [illegible] dneva [illegible]. svet. [illegible]. Svi ovi dnevi [illegible] na kolu vrimena [illegible] su [illegible]. A. [illegible], gov. 76. Bježi Marko, a [illegible] dok su triput kolo [illegible] [illegible]. Nar. pjes. vuk. 2. 19[illegible]. [illegible] *mlađi* [illegible] kolom [illegible] *na okolo* [illegible]. Nar. pjes. marjan. 11. Pa [illegible] oko sebe. 173. — *Mo[illegible] biti da* [illegible] *primjer.* [illegible] kruga nebeskoga [illegible] 3, 225.

d. *prema predašnjem* [illegible] *načiti i nebo* nebesko [illegible] Grom na cedru broji zvijezde [illegible] jizde. D. Baraković, vil. [illegible] koncanje [illegible] kolom [illegible] zvijezd [illegible] Palmotić 3, 1[illegible]. [illegible] 3, 17[illegible]. A od [illegible] P. Kanavelić, iv. [illegible]. [illegible] gor [illegible]. A. [illegible] 221. — *Ne znam* [illegible] *jer mi je najasna* [illegible] do ledena mora [illegible] [illegible] zelez[illegible]. G. Palmotić 1, 111.

e. polus, vertex, [illegible] *stožer (* [illegible] pol. — *Samo* [illegible] *rječniku* [illegible] od neba, polo, [illegible] era, intorno a' quali si volge [illegible] 570[b].

f. [illegible] *tajući na okolo drže se za ruke* [illegible] *muški i ženske,* [illegible] *igraju (osobito* [illegible] *ovako zove narodna* [illegible] *ruke.* [illegible] *kolo u ovom značenju* [illegible] *biti da je ovo* [illegible] [illegible] *od cijeloga naroda* [illegible] nakari. M. Marulić 11. A [illegible] na nebeskom stolu [illegible] kolu. H. Lucić 2[illegible]. [illegible] potraje pojući u pjesni i kolu [illegible] N. [illegible] 1, 198. Put vode [illegible] 1, 217. Vile [illegible] kolo igraju i tance. 1, 311. [illegible] u kola. 1, 318. A [illegible] [illegible]. 1, 311. K[illegible]. M. Držić 50. Svi [illegible] 17[illegible]. I k[illegible] tuj vode *(pastiri)* [illegible] D. Rańina 21[illegible]. Ka[illegible] [illegible] jaše. 97[b]. Pjesan od kola. 104[b]. [illegible] svri, ta u kolu skače. Đ. Baraković, [illegible] Igraj kolo, skočimo bolje, svak se [illegible] volo! I. Gundulić 172. Polja neba [illegible] kim *(Dijana)* zvijezdam kolo izvodi. 18[illegible]. [illegible] se dižu mladi, kolo okolo [illegible]. [illegible]. Kola i dance, komedije i muzike... I. Držić 73. Djevojčice izvodahu [illegible] kola. G. Palmotić [illegible]

[illegible] 143. Tu [illegible] sliko okolo, sijuće mjesec [illegible] je istina [illegible] noćno kolo vode [illegible] gorskoj [illegible]. 3, 12[illegible]. Tu *(anđeli)* po polju nebeskom [illegible] u veselju neizmjernomu [illegible] kolo. 3, 103[a]. Izvesti [illegible] J. Mikaja. [illegible] *kod* kolo. Njeki hitro kolo izvode. P. Kanavelić, iv. [illegible]. Herodijada nauči svoju kćer [illegible] u kolu [illegible]. M. Radnić 120[a]. Gdi po[illegible] A. Vitaljić, os. 7. Vode kola [illegible] M. [illegible] 20. Igr[illegible] u kolu. [illegible] [illegible] izvodeći kola bjehu zacele [illegible] I. Đorđić, salt. ix. Vodeći kolo [illegible] B. Zuzeri [illegible] koji kolo [illegible] 14[illegible]. [illegible] 112. A ino [illegible] 112. Obra(g) je da se [illegible] I. Filipović 1, 16[illegible]. Neka [illegible] 1, 18[illegible]. Koji [illegible] u kolo hoće skače 1, 71[illegible]. [illegible] divojak. 1, 191[a]. Gdi [illegible] u [illegible] sastanci [illegible] kola? F. Lastrić, [illegible] provode. A. Kanižlić, utoc. 2[illegible]. [illegible] siklisko ono misto, [illegible] ono kolo [illegible]. 181. Ako bi gdi [illegible] igre [illegible]. 118. Čini se [illegible] predrž[illegible] igre, kola. F. Matić 77. [illegible] Poslov. danic. Kola igra[illegible]... M. Zoričić, zrc. 227. [illegible] osm. 65. *(Žensko)* [illegible] u iglu zna uditi. V. [illegible]. [illegible] snaša sebe [illegible] 100[illegible]. A u kolo kad se sprave. 101[b]. [illegible] kad okreću, ljudnu vatru tad razgrću. [illegible] sa kolo [illegible] *(snašice)* ... 102[a]. I [illegible] kolo vodi *(snaša)* ... 105[b]. Da *(mladež)* [illegible] i [illegible] slipo kolo [illegible] dok se svane. 165[a]. Tad [illegible] i od svata. 163[b]. [illegible] 164[b]. [illegible] u kolu [illegible] goshine i kola od [illegible]. D. [illegible] 97. [illegible] viđen u kolu (s) [illegible] 2[illegible]. [illegible] s ńima [illegible] 27[illegible]. [illegible] i kolima. [illegible] 2, 148. [illegible] kolu 2, 148. Slidi [illegible] u kolu pjevati. And. Kačić [illegible] u babińi i svirale, a prid [illegible] 37[a]. Kamo tebi [illegible] od junaka i u kolu [illegible] 2[illegible]. Velikoga kneza i vjetrenog [illegible] pjevaju [illegible] 2[illegible]. Od [illegible] se pjevaju popijevke, kad [illegible] 265[illegible]. Na polju je kolo [illegible] 313[b]. [illegible] [illegible] kor. 80. Divojke [illegible] 151. [illegible] u kolo [illegible] i ide. M. [illegible] Kada kolo igra [illegible] ... [illegible]. kad se kolo u troje zanise ... [illegible] u kolu. I. Velikanović, uput. [illegible] ne pu[illegible] u kola, igre, tancana. [illegible] 227. Ovo [illegible] uzrok [illegible] raskošnija pjevańa [illegible] [illegible] M[illegible] 312. Zappevase. kolo zaigrase. [illegible] pjesn. 11. [illegible] u kolu igrati [illegible] 20. [illegible] sve prigode [illegible] razp[illegible] kola, igre. I. J. P. Lucić [illegible] Zabranite je [illegible] i kolo. B. Leaković, nauk. 302. Igra [illegible] kolo [illegible] kolo [illegible]. Nar. pjes. vuk. 1, 9. [illegible] junak kolom skočio. 1, 11. [illegible] brijeme ti [illegible] 1. [illegible]

vila klikovaše. 1, 74. U kolo ne gledaj. u kolu ti nema slike ni priliko, već eno ti sliko, oko kola igra. 1, 108. Ispod tebe vile divno kolo vode. 1, 111. Koje stoje kod kola, kao krave kod tora. 1, 175. Skoci, kolo, da skocimo! 1, 176. Okom treni, kolom kreni. 1, 176. Slušajuć kolo i pesme. 1, 222. Digo se, odo u kolo, ali se kolo raspusti. 1, 222. Kad li se kolo razvrglo. 1, 223. Nek se moja navesoli majka i sestrice kola naigraju i u kolu pesme napevaju. 1, 246. Tomaš kolom uzmahuje. 1, 282. U tom kolu nema muske glave, do djevojke i nevjeste mlade. 1, 372. Stade kolo gledati junaka, al' govori neznan dobar junak: ‚Igraj, kolo, a ne gledaj na me'. 1, 373. Al' govori iz kola djevojka. 1, 373. Na livadi kolo uvaćeno, u tom kolu ļuba Damļanova, sve je kolo glavom nadvisila, a ļepotom kolo zanijela. 1, 405. Već sakupih kolo đevojaka, i u kolu Milicu đevojku. 1, 432. Kada kolo na travi igraše. 1, 432. Kad umire mali Radoica koji im je kolo izvodio. 1, 572. Naopako kolom okrenula. 1, 580. Devojke me u kolo zazivļu. 2, 165. Marko igra kolom uz kadune. 2, 430. A Mađari drugu igru započeše, drugu igru, kola mađarskoga. 2, 485. Tad đevojka kolo raskinula. 2, 564. Vije kolom kao vijor gorom. 2, 564. Ļepotom je kolo začinila, a visinom kolo nadvisila. 3, 360. Iz kola se mlada istrgnula. 3, 492. Ufati se do mene u kolo. 3, 492. Kad to vid'li kićeni svatovi, naopako kopļa okrenuše, naopako kola povedoše, žalostivu pjesmu zapjevaše. 3, 523. Dvaput kolom Osman obratio. 4, 157. Pak pogleda kolo đevojakah, igraju li kolo naokolo. 4, 158. Kada Hristos na nebo uskrsnu, nebesno se kolo uvatilo, u kolu su svi Božji anđeli. Nar. pjes. herc. vuk. 320. Pred kućom mu kolo ne igralo! Nar. pjes. petr. 2, 283. Đe nije mačke, tu i miši kolo vode. Nar. posl. vuk. 75. Ko se u kolo hvata, u noge se uzda. 156. Pa nevjeste i devojke uhvate kolo. Nar. prip. vrč. 17. Uhvativši se za ruke kao u kolu. Vuk, nar. pjes. 1, 89. Kad se hvata kolo. 1, 174. Kad se igra u kolu. 1, 177. Igrači i igračice uhvate se upravo u kolo, a jedno metnu u srijedu . . . Pa se onda on uhvati u kolo . . . 1, 184. Ostale djevojke uhvate oko ńe kolo kao srp. živ. 35. Vile nikom neće zla učiniti dokle ih ko ne uvrijedi (nagazivši na ńihovo kolo ili na veceru ili drukčije kako). 211. Iz kola kučke (ńeka igra). 279. Narod kolo vodi. P. Petrović, gor. vijen. 8. Ko je u kolu vaļa da igra. Pravdonoša. 1852. 9. I sve selo došlo da pjevamo i igramo; kolo pjeva. 9. Momčad vodi kolo oko crkve. S. Ļubiša, prip. 105. Momak biti saman u zabiti, da ga ne zna ni kolo ni moba. Osvetn. 1, 3. Kano ništa ne slavio slicna, nit' uz kolo uzoritih snaša. 4. 21. Ako svi ne možemo kolo voditi, možemo svi u kolu igrati. M. Pavlinović, rad. 76. Svirke umuknu, kola se raskinu. M. Đ. Milićević, slave. 68. — *I metaforički.* A vrh vitijeh kopļa stijezi izvijahu svud se okolo, gdje s ńim vjetric blag s nebesi valovito vodi kolo. J. Palmotić 170. Kolom zmija hoće igrat tko god želi žensku ļubav. J. Kavańin 38^b. Prčań i Dobrota hvataju se u kolo s Kotorom, koji je kolovoda. S. Ļubiša, prip. 4.

g. *mnoštvo čeļadi (ili anđela, svetaca itd.) poređeno na okolo kao kolo, ali se često ne pazi na to jeli ovako poređeno, te može značiti i mnoštvo uopće.*

a) uopće. Dmitrića Nikolu milo mi pozdravi. u jednomu kolu kad me š ńim postavi. P. Hektorović 75. U kolu se i broju četveruh djevic žeļaše naci. B. Gradić, djev. 88. Nikako za vas svit ne slid' već tuj ļubav, nu naglo izid' van iz toga ti kola. D. Rańina 69^b. Ali eto gdi skače k nam kolo satira, poznat je kuhače i glumce od pira. I. Gundulić 171. Što Apolo nam u Delfijeh prorokova, što Arpija kletijeh kolo. G. Palmotić 2, 86. Gledaše se sa svijeh strana stvoriteļa svoga okolo od letuštijeh od dvorana neizbrojeno letjet kolo. 3, 21^a. Vrhu tempļa dio *(nečistijeh nemani)* uzade silnijem kolom koje obkruži. 3, 37^a. Ove riječi jedva izusti a u način silna kola na ń se oda svud tišto i pusti vrlijeh ļudi vojska ohola. 3, 69^a. Trepeć blido tad čekaše slišat ždribe ļudsko kolo. I. Zanotti, en. 11. Kolo ‚cerchio d' huomini, vale radunanza d' huomini posta in giro' ‚corona'. A. d. Bella, rječn. 186^a. Dvorkińica kolo služi mene. I. Đorđić, uzd. 40. Jest nami za izgled ono sveto kolo apostola. J. Matović 493. Rastvori gradu vrata, i napusti kolo djevojaka. M. Pavlinović, razg. 40.

b) kaže se nebesko kolo *ili samo* kolo *skup onijeh (anđela i svetijeh duša) što u raju prebivaju. u rečenu dijelu primjera to je po crkvenom lat.* chorus. Kolo od radujućih se divica. B. Kašić, rit. 119. Zove tebe ļubezno kolo divica svetije. P. Posilović, nasl. 86^b. Primilo tebe kolo od radujući se divica. L. Terzić (B. Pavlović) 16. Način, koga na nebesa uzdržuju anđeli blaženi, i koga časti ostalo kolo duša nebeskijeh. J. Matović 482. Da je proklet od Boga i od svega kola nebeskoga. S. Ļubiša, prip. 46. — kolo anđela *može se kazati i u osobitom smislu, jer crkva uči da se anđeli dijele u tri reda* (‚hierarchiae'), *a svaki red u tri kola* (‚chori'). Ti jesi anđeo od kola svetoga. Zborn. 62^b. Sporedjena sva ova kola *(anđela)* u tri se opet sadružiju, tri 'ednu čineć jerarkiju, a devet se kad sastanu. jerarkije tri nastanu. J. Kavańin 498^a. Napokon smo mi anđeli, od nižega kola ki smo. 504^a. U svakomu redu *(anđela)* broje se tri kola. S. Rosa 177^b. — *U jednom se primjeru* XVIII *vijeka ova riječ upotrebļava i za trojstvo, trojicu.* Imo 'e jedan bit ki ļubi; drugi, na ļub ki odgovara; treći otim se ki priļubi: tim se trojno kolo stvara od ļubavi božanstvene bez četvrte ke sobstvene. J. Kavańin 532^a.

c) krvno kolo, *vidi kod* krvan.

d) vrzino kolo, *vidi* vrzin *i kod* grabancijaš.

e) šupļe kolo *kaže se kad su ļudi tako poređeni da ostane prazno mjesto u srijedi, u dva osobita značeńa. aa) pješačka se vojska poredi u četverokut, ostajući sa svake strane obrnuta put neprijateļa, franc. i ńem.* carré. — *u naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Šupļo kolo cini od nizama. Nar. pjes. vuk. 5, 342. Šupļe kolo s vojskom učinio. Ogled. sr. 413. — *bb) u ńekijem narodnijem igrama (značeńe je od prilike kao kod* f). Uhvati se kolo od deset do petnaest mladih momaka i devojaka, izmiješanih svih (muško pa žensko) i sastave krajeve, te onda postane, kao što narod zove, šupļe kolo. V. Vrčević, igr. 30. Stane u sred šupļega kola. 31. Uhvati se šupļe kolo muških i ženskih. 32.

h. *moglo bi se, kao o čeļadi, kazati i o živetińama; ali u ova dva primjera (o zmijama) ne zna se jeli značeńe uopće: mnoštvo, ili je pravo značeńe kao kod* a. Mješte prama svijem se izvija vitoroge oko glave razdražonijeh kolo zmija ke se u jednu koļu i dave. G. Palmotić 3, 8^a. Šarovitih kolo zmija zatvara mu uste blijede. J. Kavańin 413^a.

i. *u ńekijem primjerima znači i mnoštvo neživijeh stvari, ali nije lako raspoznati, govori*

li se o mnoštvu uopće, ili o kolu u značeńu kao kod a, *ili (metaforički) kod* f, *n. p. o zvijezdama.* Ki se u carskoj družbi gizda kako mjesec posred kola izabranijeh svijetlijeh zvizda. G. Palmotić 2, 516. Vidi zvizda kolo milo. A. Vitaļić, ist. 3ª. *(u ova dva primjera vaļa da je značeńe kao kod* a: Gdi neizbrojno u okolo sitnijeh zvijezda siva kolo. G. Palmotić 2, 26. Zrake sunčano od zvijezda kolo resi okolo. 2, 467. *vidi i:* Gospino kolo, više zvijezda naokolo s jednom u srijedi. M. Pavlinović. *vidi* vlašići). — *Amo pripada i ovaj primjer:* Jak da od svud na ńu srne silnijeh vihar plaho kolo. G. Palmotić 3, 227ª.

k. *vrijeme kad ńeko voće sazri (ako to bива više puta preko godine). — Po svoj je prilici isto značeńe kao kod* c. — *U Vukovu rječniku.*

l. *nekakvo drvo kod šabake (ribarskoga oruđa). — Ne znam upravo kakav mu je oblik.* Pri tijem gučam vezana su dva duga komada mreže širega oka a debļega konca i zovu ih ‚krila' mreže, jer se baš otvaraju kako dva tićija krila. na svršetku svakog krila nalazi se drvo, za što je mreža privezana, dugo mletaski lakat, to zovu ‚kolo' ili ‚krilo'. L. Zore, rib. ark. 10, 356—357.

2. KÒLO, *n. mjesno ime. — Bič ista riječ što* 1. kolo. — *U spomenicima* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku:* selo ‚na Dlьmni' koje kraļ bosanski Dabiša dade županu Vukmiru i braći mu. M(on. serb.). 226. (1395). — *Ne znam je li to sadašńe selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 76.

3. KOLO, *adv. vidi* okolo. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Gdje na krunoz svion se kolo vidi od zvijerja grad biserni. J. Kavańin 36ᵇ.

KOLOBAR, *m.* circulus, orbis, *vidi* 1. kolo, 2. *Jamačno postaje od* kolo, *ali se -bar ne da tumačiti. — Nalazi se u novoslovenskom jeziku, a i u našemu (rijetko) od* XVI *vijeka; između rječnika u Vrančićevu* (‚orbis') *gdje se naj prije nahodi, u Mikaļinu* (kolobar, okrug ‚circulus'), *u Bjelostjenčevu* (kolobar, okrug, krug ‚circus, l. circulus, orbis'. 2. kolobar vsega kola, obloga ‚apsis, apsida, absis'. 3. kolobar zdenci ‚crepido'. 4. kolobar, ili okrug nebeski po kojem sunce ide ‚zodiacus, hemisperium'. 5. kolobar zida ‚ambitus muri'. 6. kolobar očni ‚iris'), *u Jambrešićevu* (‚orbis'), *u Voltiģijinu* (‚circolo, orbe, circonferenza' ‚zirkel, umkreis'; kolobar očni ‚arcobaleno, iride' ‚regenbogen'), *u Stulićevu* (‚circulus' *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina).* Tako i pàkô teže sgara, što je veće kolobara. J. Kavańin 408ᵇ. — *U osobitom značeńu:* Kolobar, na peti kose željezni obruceac. Kupčina-dol. D. Hirc. *vidi i:* Kolobar, ggr. math. (kolo, kružnica) ‚kreislinie', tal. ‚circolo'; phys. astr. kolobari visine ‚almukantharate, höhenzirkel, höhenkreise', frc. ‚cercles de hauteur, almucantarats', egl. ‚almacantars, circles of altitude', tal. ‚circolo dello altezze'; uklonì kolobar, astr. (krug uklona) ‚declinationskreis', tal. ‚circolo di declinazione'; tech. (kotur, kolotur, krug) ‚runde scheibe'; (kolut) ‚ring', tal. ‚cerchio; anello, ghiera'; podijelba kolobara ‚kreistheilung'; kutomjerni kolobar, mech. prvotni krug ‚theilkreis (b. messinstrum.)', frc. ‚cercle primitif'; kolobar sl. (n. p. sunca, kolo, ograda, obžar) ‚hof', tal. ‚alone'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *gdje ima i* Kolobar od kola ‚radring (mühl.)', tal. ‚cerchio della ruota' *kod* kolo.

KOLOBARAC, kolobarca, *m. dem.* kolobar. — *isporedi* kolobarić. — *U Jambrešićevu rječniku (kajkavski* kolobarec ‚orbiculus').

KOLOBARAN, kolobarna, *adj. koji pripada kolobaru. — Načińeno u naše vrijeme.* Kolobarni, astr. ‚ring-, kreis- (in zus.)'; kolobarni okrug ‚armillarsphaere, ringkugel'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOLOBARIC, *m. dem.* kolobar. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚orbiculus, circulus, v. ansa, n. 3 *(gdje stoji* ‚annuli catenarum' ‚kolobarici ili karike lancene ali na verugah). 2. kolobaric kojega žene na vreteno spoda naticu da se legļe vrti ‚verticillum'. v. evrk. — *Vaļa da je riječ novoslovenska.*

KOLOBARIČIĆI, *m. pl.* stekla gļiva (Sabļar. Goļak). B. Šulek, im. 151.

KOLOBARIĆ, *m. dem.* kolobar. — *U Vrančićevu rječniku:* ‚orbiculus', *i u Stulićevu:* ‚orbiculus' *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina, u kojemu ove riječi nijesam našao. — I u pisaca našega vremena.* Nad križem je kruna, a na ovoj kolobarić za vrpcu (‚schleifring'). Zbornik zak. 2, 117.

KOLOBARITI, kolobarim, *impf. u Bjelostjenčevu rječniku:* kolobarim, kružim ‚circulo, rotundo, circulum facio'; *u Jambrešićevu:* kolobarim ‚circulo'; *u Voltiģijinu:* ‚fare cerchio, accerchiare, tondeggiare' ‚rundmachen, runden'; *u Stulićevu:* ‚circumdare, circulos facere' *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva.*

KOLOBETATI SE, kolobetam se, *impf.* cuļati se sjednuv na objesen konop. M. Pavlinović. — *isporedi* koļebati se.

KOLOCIJANIN, *m. vidi* Kolosanin. — *Množina:* Kolocijani. — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Veli aposto Kolocijanom. M. Radnić 255ᵇ. Aposto govori Kolocijanom. 379ᵇ. Piše Efesijanima i . . . Kolocijanima. J. Matović 85. Što aposto ovako zapovidje u kńizi Kolocijanima. 375.

KOLOCIŃANIN, *adj. vidi* Kolosanin. — *Množina:* Kolocińani. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Apošto Kolocińanom pisući govori . . . P. Knežević, osm. 326.

KOLOČANIN, *m. vidi* Kolosanin. — *Množina:* Kolocani. — *U istoga pisca* XVII *vijeka u kojega ima i* Kolocijanin. Pavao veli Kolocanom. M. Radnić 166ᵇ.

KÒLOČÊP, *m. otok blizu Dubrovnika, lat.* Calaphodium, *tal. (staro)* Calafotta, *poslije* Calamotta. — *i u našemu se jeziku zove i* Kalamota. — *Radi postańa vidi* Lopud. — *Između rječnika u Mikaļinu* Koločep, otok dubrovacki ‚Calamotta'), *u Belinu* (‚Calamotta, isola nel Raguseo, fertile di vini' ‚Calamota' 158ª). Koločep i Mljet . . . J. Kavańin 189ª.

KOLÒČÊPKA, *f. žensko čeļade s otoka Koločepa.* P. Budmani.

KOLOČÉPĻANIN, *m. čovjek s otoka Koločepa. — Množina:* Koločépļani. P. Budmani.

KOLÒČÉPSKÎ, *adj. koji pripada otoku Koločepu.* Ije kô i koločepski zet leću pantarulom. (Z.). Poslov. danic.

KÒLODVÔR, *m. zgrada odakle počińe koja željeznička pruga; i velika zgrada u kojoj se za ustavļa željeznički vlak. — Načińeno u naše vrijeme* (kolo-dvor). Kolodvor, tech. arch. ‚bahnhof, station', frc. ‚gare, station, embarcadère', egl. ‚depot, terminus, railway station', tal. ‚stazione ferroviaria, scalo'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÒLOKVIJ, *m.* colloquium, *razgovor. — Po latinskoj riječi ili po tal.* colloquio. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Od kolokvija ili od razgovora od duše s Bogom. B. Kasić, nac. 10. — *U naše*

se vrijeme upotrebļava za ńeke (pokraće) ispite što đaci čine na sveučilištu. O kolokvijih i indeksu, koji se za isto učenike izvesti imaju. Zbornik zak. 1871. 164.

KOLOKVINTA, *f. vidi* kolokvintina. — *U pisaca našega vremena.* Kolokvinte ,coloquinten') spadaju među stvari apotekarske, te se ocariñuju u prometu. Zbornik zak. 1853. 1015.

KOLOKVINTIDA, *f. vidi* kolokvintina. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Beruči kolokvintidu... ka jest trava žuhka i otrovita. F. Glavinić, posl. 6.

KOLOKVINTINA, *f.* Cucumis colocynthis L., *ńeka bijka, tal.* coloquinta, coloquintida. — *Između rječnika u Belinu* (,coloquintida' ,collocynthis' 201ᵇ) *i u Stulićevu* (,colocynthis, cucurbita silvestris'). Kolokvintina, coloquintida (Pizzelli, Kuzmić), Cucumis colocynthis L. B. Šulek, im. 151.

KOLOMAN, *m. ime muško, obično u Magara* Kálmán). — *Po obliku (lat.* Colomanus, Colomannus) *čini se da je slovensko ime.* — *U našijeh pisaca od* xvii *vijeka.* Na krajevski ńegov sjede sto Koloman ostri i hudi. P. Kanavelić, iv. 4. Gejze, Bele, Kolomani. J. Kavańin 261ᵃ. Kolomanom krajem časnijem . . . 324ᵇ.

KOLOMAR, *m. vidi* kalamar. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kolomar. riba, ligan ,teutis, loligo', v. kalamar; *u Jambrešićevu:* ,atramentarium'; *u Voltigijinu:* ,calamaro, pesce' ,meerspinne(!)'. — *Kako se vidi, u Jambrešićevu je značeńe kao kod* kalamar, a, *a u druga dva rječnika kao kod* kalamar, b.

KȌLOMÂT, *m. u Vukovu rječniku:* (u Crnoj Gori) n. p. na gumnu ,die einfassung' ,margo'. Onamo su gumna potavańena kameńem i žito se na ńima slabo vrše nego se mlati, a i kolomat je u naokolo svud od kamena, te se na ńemu može sjediti, a na ńima se često i dogovara, a kašto i igra. *vidi i:* Gumna su *(u Konavlima)* lijepo patosana kameńem, i unaokolo svuda udaren kolomat od kamena, na kome se obično sjedi kao na klupama. Vuk. nar. pjes. 1, 64. — *Vaļa da je (kao što misli Miklošić) novogrčka riječ:* καλαμωτή. *trsteni pleter.*

KȌLOMÂZ, *m. osobita mast kojom se maže kolo (uprav os ili glavčina) da se lakše vrti.* — *Očito je složena riječ:* kolo-maz *(osnova glagola* mazati); *a može biti i praslavenska* kolomazь *ženskoga roda), isporedi rus.* коломазь, *češ.* kolomáz, *poļ.* kołomaź. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ,axungia'; *u Jambrešićevu:* ,axungia'; *u Stulićevu:* ,pinguedinis genus perungendis axibus' *(s dodatkom da je riječ ruska); u Vukovu:* ,die wagenschmiere' ,axungia'.

KOLOMAZNINA, *f. što se plaća za kolomaz.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Kolomaznina ,schmiergeld'. Jur. pol. terminol. 625.

KȌLÔMBAR, *m. vidi* kolobar. — *U naše vrijeme u Istri.* Kolômbar ,orbis'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 61.

KȌLÔMBARIĆ, *m. dem.* kolombar. — *U naše vrijeme u Istri.* Kolômbarić ,circulus'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 59.

KOLȌMBOĆ *vidi* kolomboč.

KOLȌMBOĆ, *m.* u Vasojevićima tako zovu krčamak, a oko Bara i Ulcińa kukuruz. — *Nepoznata postana.* — *Na drugom je mjesto pisano s ć (ali mislim da je č pouzdanije):* Kolomboč (Sabļar. Boka), v. Kukuruz. B. Šulek, im. 151.

KOLȌMIJA, *f. u Vukovu rječniku:* vagaš u brdu ,das wagengeleise' ,orbita'. — *Vaļa da je složena riječ:* kolo-mija; *drugi dio po Daničićevu mišļeńu* (kor. 153) *bio bi od iste osnove od koje je i* minuti. — *Može biti stara riječ, isporedi malorus.* коломыя.

KȌLONA, *f. tal.* colonna, *stup.* — *isporedi* kolomna, klonda. — *Od* xvii *vijeka.*

a. *u pravom značeńu.* Isukrst bi frustan na koloni. M. Jerković 42. Od konopov kimi bi vezan u vrtlu i na koloni. P. Radovčić, nac. 133. Križ, zabijen na vrhu kolone ali stupa. M. Bijanković 77. Tudje ju placari na salar podašo ter k jednoj koloni kruto privezaše. Oliva. 42. Od onoga vezańa pri koloni. J. Banovac, blagosov. 66. Zar ovo na kolonu velikoga polkovodca . . .? S. Milutinović *u* Pjev. crn. 331ᵃ. Popne se na jedan odlomak kolone. Bos. vila. 1886. 121.

b. *na listu hartije mjesto odijeļeno crtama što se povlače u duļinu lista, stupac.* — *U pisaca našega vremena.* U kolonu ,plaćańe' pronasa se prihod dotično rashod kronologičkim redom. Zbornik zak. 1865. 45.

c. *u sjevernoj Dalmaciji: pandur (tal.* colonna. *ńem.* colonne, *odijel vojske).*

KOLONDA, *f. vidi* klonda. — *Na jednom mjestu* xv *vijeka.* Stan . . . kolondami svedon. M. Marulić 77.

KOLÒNEL (kolòneo), *m. tal.* colonnello, *pukovnik, obrstar, obršter.* — *Od* xvii *vijeka.* Petru Bernarda Ricciardi Hrvatov kolonelu. P. Bogašinović 3. Kolonela vlast Nikoli, mojem vitezu punom soli . . . J. Kavańin 121ᵃ. Vrhuvođe, koloneli Vikoviću i Kumbate. 131ᵇ. Salamunić koloneo . . . 153ᵃ. — *U jednom primjeru ima gen. sing.* kolonila, *ali jamačno samo radi slika.* Vrlovita Mihovila ima pleme Draganića. Petra a krjepka kolonila slavna hiža od Divnića. J. Kavańin 121ᵃ.

KOLONIĆ, *m. prezime.* — *Pomińe se od* xvii *vijeka.* Od koga gospoda Kolonići potiču. P. Vitezović, kron. 90. Gdi je Kolonić . . .? J. Kavańin 261ᵇ.

1. KȌLÔNIJA, *f.* Colonia Agrippina, *ime gradu u Ńemačkoj ńem.* Köln. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,Colonia, città di Germania' ,Agrippina Colonia' 201ᵃ). U Koloniji. A. Gučetić, roz. mar. 50. Srid Kolonije grada u Alemańi. B. Kasić, per. 141. Amberto biškup od Kolonije . . . F. Glavinić, cvit. 165ᵇ. Počivaju telesa svetih ovih u Koloniji Agripine. 211ᵇ. U Koloniji u crkvi svetoga Petra. V. Andrijašević, put. 254.

2. KOLONIJA, *f. naseobina, tal.* colonia. — *U naše vrijeme u Istri.* Kolonȉja, it. ,colonia', naseobina. Naša sloga, god. 14, br. 1, str. 3.

KOLONÌJÂLAN, kolonijâlna, *adj. koji pripada kolonijama (naseobinama), tal.* coloniale, *ńem.* kolonial-. — *U pisaca našega vremena.* Uslijed toga sa austrijanskimi brodovi, kolonijalnimi proizvodi natovarenimi. Zbornik zak. 2, 89. Kolonijalna roba i plodovi južnih zemaļa. 1853. 989. — *isporedi* prekomorski.

KOLONIJENSKI, *adj. koji pripada gradu Koloniji.* — *U pisaca* xviii *vijeka.* Od divao je sili arcibiskupa kolonijenskoga. A. Kanižlić, kam. 78. Sabori kolonijenski. A. d. Costa 1. 50.

KOLONIZÁCIJA, *f. naseļivańe, franc. (i ńem.)* colonisation. — *U pisaca našega vremena.* Kolonizacija spada u djelokrug zem. vlade. Zbornik zak. 1869. 9.

KOLOŃA, *m. ime volu.* F. Kurelac, [illegible] živ. 24.

KOLOPERKA, *f.* Datura stramonium L. [illegible] *biļka,* u Samoboru. A. Ostojić.

KOLÒPLET, *m. sprava (s kolom) kojom se prede, (građanska) preslica. — isporedi* kolovrat. — *U Vukovu rječniku:* ,das drehrad' ,rota tornens'.

KÒLÒR, *m. vidi* kolur. — *U naše vrijeme u Istri.* Kolòr ,color', gen. kolôra. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 43.

KȌLORA, *f. vidi* kolera. — *Od tal.* cóllora — *Od* XVI *vijeka.*

a. *vidi* kolera, a. Stavļaj(?) se u koloru koliko ti drago, ja se ne ću vijerat. M. Držić 256. U srgbi ili kolori. A. Komulović 15. Ni dovodeći *(ih)* na koloru i nemir. I. Držić 292. — Ostali umori, to jest kolora, mal'unkonija i flegma. M. Orbin 209.

b. *u naše vrijeme u Dubrovniku* [illegible] kolera, b. P. Budmani.

KÒLORIK, *m. vidi* kolorik. — *isporedi* kolo[illegible]. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* [illegible]. Ne imaju bit zlorijeci i i koloriči. I. Držić 2[illegible].

KOLÒRÎNA, *f. mjesto pokraj mora kod Dubrovnika među Dančama i Lovrijencem.* P. Budmani. — *Prije se zvalo* Koloríńa *(vidi).* — *Ve-* [illegible] *poznatu postańa.*

KOLÒRÎŃA, *f. vidi* Kolorina. — *U dubrovačkijem postoricama* XVIII *vijeka.* Krst[illegible] u Koloriń'u lijeva. Z. [illegible] Tko brez [illegible] Koloríńu hodi i u svetom Luci mrtvi [illegible] moli, [illegible] lonosno ili rodi i [illegible] skrovno sto u srcu boli. Z. Poslov. dan[illegible].

KȌLOS, *m. colossus, veliki kip, nekoliko (ne) mane za jednu trećinu) već nego je naravna veličina; pa se kaže (ali češće u šali ili u podrugļivu) o gromoradnom čovjeku.* — *Od tal.* colosso *ili od nem.* koloss. — *U naše vrijeme (ne kaže da je narodna riječ).* Kolose bi potkinule pjesni. Bosanska vila 1892. 131. *i u Šulekovu rječniku:* kolos.

KOLÒSALAN, kolòsalna, *adj. po tom se govori se u naše doba po stranom* [illegible] *načinu: prevelik, golem* [illegible] P. Budmani. *vidi i* Kolosalan, [illegible] moradan. B. Šulek, rječn. zn[illegible].

KOLOSI, *m. pl.* Kolossai, [illegible] Colossae, *ime negdašńemu gradu u maloj Aziji (naj)češće spominatome po pismu svetoga Pavla.* Svetim [illegible] u Kolosima. Vuk, pavl. kol. 1, 2.

1. KȌLOSIJEK, *m.* Kolosek, kòlotrag, [illegible], koji točkovi od kola [illegible] pri [illegible]. Svuda se po Srbiji govori [illegible] u Sremu i Banatu ,va[illegible]'. M. Đurović. — *Složeno je od* [illegible] *kolo i* [illegible] *što stoji po južnom ili* [illegible] *po istočnom glasu* kolosek, [illegible]. — *U naše vrijeme* [illegible]. Sitno [illegible] kolosijekom [illegible]. Bosanska vila 1890. 298.

2. KOLOSIJEK, *m.* [illegible] — *Složeno od osnova kolo i* [illegible] *kao kod* 1. kolosijek. — *U* [illegible] *Bjelostjenčevu rječniku:* kolosek, [illegible], *u Voltiģijinu:* kolosek ,[illegible]', [illegible] ,gehelze, gehensche'. — *Vaļa da amo pripada i ovaj primjer iz* XVI *vijeka (s* [illegible] *oblikom):* [illegible] pridali smo mu jedan [illegible] grad s kolosi[illegible]. Mon. croat. 272. (1573).

3. KȌLOSIJEK, *m. mjesno ime (u* [illegible] *obliku)* Kolosek, kod Zaprešića. D. Hirc.

KOLOSTAJ, *m. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijel. 50.

KÒLOSÛK, *m. vidi* koloplet. — *U Vukovu rječniku u.* koloplet.

1. KOLOS, *m.* nekakav cvijet (u Podravini), tulipanu ruber Danilo. Tulipa L., v. Kaloš. B. Šulek, im. 151.

2. KÒLOS, *m. vidi* kolos. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Veću davu [illegible] krat Rodi će dati toj ne[illegible] kolos ki porat prikročil bise ńoj. H. Lucić 273.

3. KOLOS, *m. vidi* Kolosvar.

KOLOSANIN, *m. čovjek iz grada Kolosa (vidi* Kolosi). — *Nalazi se (samo množina* Kološani) *u Vukovu prijevodu svetoga pisma:* Kolosanima poslanica svetoga apostola Pavla.

KOLOSIŃANIN, *m. vidi* Kolosanin. — *Množina:* Kolosińani. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Piso Kolosińanom. J. Filipović 1, 550a.

KOLOSJANIN, *m. vidi* Kološanin. — *Množina:* Kolosjani. — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Veli pjesnči Kolosjanom. M. Divković, nauk. 3b. Pi[illegible] Kolosjanom. J. Filipović 3, 21a.

KOLOSVAR, *m. grad u Erdeļu, nem.* Klausenburg, *mag.* Kolozsvár. — *U Mikaļinu rječniku:* Kolosvar, grad u Erdeļu ,Claudiopolis'. — *I u Šulekovu rječniku:* Kolosvar ,Klausenburg', *po čemu se vidi da se kaže i samo* Kolos.

KOLOTALO, *n. kao izmišļena onomatopejska riječ u narodnoj pjesmi ugarskijeh Hrvata našega vremena.* Kad u hižu došla, prelac zagledala: ,Ah moj mili Bože! kakvo kolotalo!' Jacke. 217.

KOLÒTEC, Kolòteci, *f. vidi* kolotecina. — *U naše vrijeme u Istri.* Kolotêč ,orbita', gen. koloteci. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 70. *vidi i kod* kolotecina, a *primjer iz Šulekova rječnika među tehničkijeh riječi.*

KOLÒTECINA, *f. složena riječ od* kolo *i osnove glagola* teći. — *U kajkavaca i u sjevernijeh čakavaca (i u novo-lovenskom jeziku).* — *U vodia rječnika: u Bjelostjenčevu:* kolotecina, ili brazda koju kolo napravļa ,orbita'; *u Jambrešićevu:* ,orbita'; *u Voltiģijinu* (orbita) ,der kreis oder die laufbahn eines gestirnes'.

a. *vidi* brazda, *b), isporedi* kolomija, kolovoz, [illegible]. — *Ovakovo je značenje u Bjelostjenčevu pa* [illegible] *prilici u Jambrešićevu rječniku.* — *U naše vrijeme upotrebļava se i za gvozdenu prugu na željeznici (i osobito za daļinu između jedne i druge).* Koloteč, Kolotecina, arch. kolovozina, vulg. vagasi ,geleise, spur', tal. ,rotaja, carreggiata', željezna kolotec ,schienengeleise', fre. ,voie de fer', engl. ,set of tracks, track, trackway', kolotecina postrana, pokrajna ,seitengeleise, nebengeleise', fre. ,voie de garage, ou de service', engl. side-track'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Pretovarivańe robe potrebito uslijed razlicnosti kolotecina željeznickih. Zbornik zak. 1865. 113. [illegible] gradńa pruga ima se izvesti s jednom kolotecinom. 1867. 79. Koliko treba prostora za [illegible] [illegible] s jednom kolotecinom. 1871. 35[illegible].

b. *put (krivu crtu) kojijem idu zvijezde jedna oko druge (n. p. mjesec oko naše zemļe, zemļa i druge zvijezde prehodnice oko sunca).* — *U Voltiģijinu rječniku.* — *Može biti da je Voltiģijin krivo shvatio značenje* orbita *iz drugijeh rječnika.*

KOLÒTECNICA, *f. načińeno u naše vrijeme kao ime ńeke geometričke krive linije.* Kolotecnica, Kolotočnica, mech. m[illegible] cycloide, rad[illegible], tal. ,cicloide' *itd.* B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOLOTEČNINA, *f. vidi* kolotečina. — *U Stulićevu rječniku:* ,orbita' *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva (?).*

KOLOTEK, *m. vidi* kolotečina, a *(brazda što jedno kolo ili dva kola s iste strane čine).* — *U pisaca našega vremena.* Na svakom prostoru ima se snijeg u širini od dva koloteka razgrnuti. Zbornik zak. 2, 109.

KOLOTIN, *m. ime rijeci u Bosni.* T. Kovačević 28.

KOLÒTOČINA, *f. vidi* kolotečina, a. — *U jednom primjeru* xviii *vijeka.* Smotrivši kolotočine poznade da je ukrađen. M. A. Reļković, sabr. 27.

KOLOTOČNICA, *f. vidi* kolotečnica.

KÒLOTRÂG, *m. vidi* 1. kolosijek.

KOLOTRK, *m. ńeka biļka.* Kolotrk, rus. перекатиполье, Eryngium campestre L. (Orfelin). B. Šulek, im. 151.

KOLOTUR, *m.* discus, *vidi* kolut, kotur. — *U pisaca našega vremena.* Kolotur, mech. (kotur, krug) ,runde scheibe'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOLÒTURA, *f.* orbiculus, trochlea, *kolo (vidi* 1. kolo, a), *ali tako načińeno da se može objesiti o što, ili da što može na ńemu visjeti u isto doba kad se vrti.* — *Narod kao da ne zna za ovo značeńe nego samo u množini za ńeki osobiti slučaj, vidi u Vukovu rječniku:* kolòture, na razboju ono o čemu vise niti. cf. škoļci, škokci. — *U pisaca:* Kolotura, mech. (škripac, kluba) ,rolle', frc. ,poulie', egl. ,pulley', tal. ,carrucola'; pomična kolotura ,lose rolle', frc. ,poulie mobile', egl. ,moveable pulley', tal. ,carrucola mobile'; nepomična kolotura ,rolle, feste rolle', frc. ,poulie fixe, p. ordinaire', tal. ,carrucola fissa', egl. ,fixed pulley'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOLÒTURICE, *f. u Vukovu rječniku:* vide koloture *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.* — *Uprav je dem.* koloture.

KOLÒTURIĆ, *m. vidi* kolotura. — *Uprav je dem.* kolotur. — *U naše vrijeme u Istri u općem značeńu; u osobitom značeńu u množini, vidi u Vukovu rječniku:* vide koloture *s dodatkom da se govori u Srijemu.* — Kolotürić ,trochlea'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 60.

KOLOTURJE, *n. (uopće) sprava od ńekoliko kolotura.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Koloturje, mech. ,rollensystem', tal. ,sistema di carrucole'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOLOTURNIK, *m. sprava načińena od dvije ili više kolotura, od kojijeh je jedna nepomična (samo se vrti oko svoje osi), a ostale se pomiču, te se upotrebļava za podizańe u vis teškijeh stvari.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Koloturnik, mech. (škripci) ,flaschenzug', tal. ,taglia, polispasto', frc. ,moufle, poulie mouflée, palan', egl. ,tackle'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOLOV, *m. ime psu. u Bosni.* D. Hirc.

KOLOVA, *f. ime domaćijem životińama.*

a. *kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24. D. Trsteńak.

b. *kozi. u Bosni.* D. Hirc.

KOLÒVAĐA, *f. složeno od* kolo *i od osnove glagola* voditi (-vađati).

a. *u poļičkom statutu ima ńekoliko puta ova riječ (ali po čakavskom govoru* kolovaja) *uz* mlin, *te se ne zna je li isto što* mlin *ili* vodenica, *ili je kakva druga sprava u kojoj ima kolo. isporedi i* 3. kolovođa. Zove se gibuće ča se gibļe ili ča se more lasno gibati, a zove se stabulo ali negibuće ono ča se s mista ne gibļe, a to je rekući zemļa ali kuća, polača u japno ali u pod, ali na selu polina ali crikva ali kašteo ali peć ka je stanovita; toj je stvar negibuća i stabula. A ino sve zove se gibuće: i kuća ča bi gomionica, slamom pokrivena, to se ino ne more reći nego da je rič gibuća i mlin ili ina kolovaja jest rič stabula. Stat. poļ. ark. 5, 259—260. Kolovaje mlinske ali stupne . . . 282. Ako li tko hoće načiniti novu kolovaju . . . 283.

b. konao pokriven kroz koji se slijeva voda kad je kiša. U naše vrijeme oko Stona: ,Kako kroz onu kolovađu dere voda!' ,Pustio sam jańce u ogradu kroz kolovađu' (bude ta kolovađa na dno ograde ispod međe kao prozor i tuda izlazi voda iz ograde). M. Milas.

KOLÒVAĐINA, *f. augm.* kolovađa. U naše vrijeme oko Stona. ,Načini jedan put ono kolovađine'. M. Milas.

KOLOVARAN, *nejasna riječ u dva primjera* xv *i* xvi *vijeka.*

a. kolovaran, kolovarna (?), *kao da je adjektiv u primjeru* xv *vijeka i kao da znači: prevarļiv.* Dobitak kolovaran i simena shabna. Starine. 23, 72. (1496).

b. kolovaran, kolovarni (?), *f. (?) u primjeru* xvi *vijeka znači ńekakvo zlo djelo, ali ne znam koje (prijevaru ?).* Pokarivanje v k(a)p(t)oli (?), kolovaran v kori, nepočtenost pri oltari . . . Naručn. 89a.

KOLOVARIĆI, *m. pl. ime selu u Hercegovini.* Statist. bosn. 113.

KOLOVATI, kolujem, *impf. igrati kolo.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Gdi l' duboke naučnice, gdino mudro savijaše gnijezda bogi i božice, pjevaoci kolovaše? J. Krmpotić, kat. 43. Tebi zemļa zadostojne neće slave izpjevati prem akono od pokojne do vijeka će kolovati. 97.

KOLOVAZAC, kolovasca, *m. u Voltiģijinu rječniku uz* kolovođa *(vidi* 2. kolovođa). — *nepouzdano.*

KOLOVIĆ, *m. prezime.* — *U narodnijem pjesmama* xviii *vijeka.* Koloviću Krile. Nar. pjes. bog. 165. Tad dođoše do dva Kolovića. 168.

KOLOVIK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Niva kod Kolovika. Sr. nov. 1871. 168.

KOLOVINA, *f.* Viscum album, *ńeka biļka.* u Radoboju. D. Hirc.

KOLÒVÎR, Kolovira, *m. brdo u Lovćenu.* *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu gdje je onako tumačeno.* Svili joj se *(magli)* gusti pramovi s Lovćena i Kolovira do pjene morske. S. Ļubiša, prip. 90.

KOLOVKA, *f. ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

KÒLÔVNA, *f. stup, isporedi* kelomna. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xvii *vijeka.* Prid kojim se tresu stupi i kolovne. I. Držić 16. Od koga se tresu kolovne nebeske. 46.

KOLOVOD, *m. vidi* 1. kolovođa, a, *a).* — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Vil nedoglasih gizdavi kolovode. Đ. Križanić. star. 18, 227.

1. KÒLOVOĐA, *m. i f. čovjek ili žensko čeļade što vodi kolo (vidi* 1. kolo, 2, f). — *U čakavaca* kòlovoja. — *U množini je ženskoga roda.* — *Voc. sing. u svijem je primjerima isti kao nom. sing.* — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (,praesultor, choragus') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (,chi mena la danza' ,choreae ductor'

214a), *u Bjelostjenčevu* (v. kolo, n. 5), *u Stulićevu* (‚choreae ductor, antesignanus'), *u Vukovu* (1. ‚der anführer im kolotanz' ‚choragus'. — 2. fig. ‚der anführer überhaupt' ‚dux, choragus').

a. *u običnom smislu.*

a) muško čeļade (ili se ne može poznati da je žensko). gdjegdje se kolo shvaća i metaforički (kao n. p. u naj zadňem primjeru). Idu k ńihovoj smrti pivajući i igrajući i smijući se ove kolovođe, jerbo još u vrijeme u koje igraju idu g grobnici. M. Radnić 121a. Drž' se međe, kolovođa. (Z.). Poslov. danič. Na polišu nije guslara sjeverskom al' kolovoje. J. Kavańin 471b. Kolovođa viče: ‚hap, hap', noga tjera: ‚tap, tap' ļuta. J. Krmpotić, kat. 123. Kolovođa, diko naša, okom treni, kolom kreni. Nar. pjes. vuk. 1, 176. Čistac kolovođa! (bježi! uteče!). Nar. posl. vuk. 348. Preań i Dobrota hvataju se u kolo s Kotorom, koji je kolovođa. S. Ļubiša. prip. 1.

b) žensko čeļade. Nađe gdje se kolo vije zlijeh nemani s desne i s lijeve; kolovođa kijem bješe zla lakomost i nemila. J. Palmotić 110. Jal' ga vi ženite, jal' ga nama dajte, da ga mi ženimo našom kolovođom. Nar. pjes. vuk. 1, 107. Pred dvorom mu divno kolo igra, kolovođa sestra Stojanova. 3, 257. Gorom pjeva vila i đevojka: ... ‚Ja ću biti kolu kolovođa, a ti ćeš mi bi i drugarica'. Nar. pjes. petr. 1, 41. Jedna žena, kao kolovođa, počińe (*pjevati*). Vuk, nar. pjes. 1, 90.

b. *u prenesenom smislu, kao poglavica, čovjek (ne znam, kaže li se o ženskom čeļadetu) koji upravļa nečijem i druge ļude kod toga vodi: često se misli o buni ili o drugome čemu što se u potaji radi, te se obično shvaća u zlom smislu.* Ako za one nepravde, za one sile... budeš uzbrojena u jadnoj četi od odvrženi, od osudjenih, jeda će biti jak za tebe osloboditi oni tvoj drug, vražiji kolovođa? A. d. Bella, razgov. 215. Grigorija kolovođa od omraze na Ignatiju. A. Kanižlić, kam. 38. Kolovođu u odstupļeńu od ujedińeńa Grci nisu se stidili slidititi. 755. Car kolovođe ove bune smace. 857. Učiniv i se arambaša i ili i kolovođa od mlogi izdajnika. Đ. Rapić 161. U tilesnome nasladeńu i bludnosti, kolovođa ... oči. 261. Čor-Boža i Ivana ... za koje se govorilo da su bili kolovođe bune, zovnu pandurі. Vuk, prav. sov. 21. Kolovođa ‚rädelsführer'. Jur. pol. terminol. 407. *Ima može pripadati i ovo (gdje je nešto drukčije značeńe):* Kolovođa ‚politico, che sa accomodarsi a' tutti i tempi' ‚civis scenae ac temporі serviens homo'. A. d. Bella, rječn. 570a.

2. KȌLOVOĐA, *m. čovjek koji vodi kola, kočijaš.* — Čakarski: kölovoj... — *U jednom primjeru pisca Dubrovčanina* xviii *vijeka, a i među rječnika u Vrančićevu* kolovoja ‚auriga') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* ‚carrozziere o cocchiere' ‚auriga' 171b, *u Bjelostjenčevu* (v. kočijaš), *u Voltigijinu* (‚cocchiere, carrettiere, carradore' ‚kutscher, fuhrmann'), *u Stulićevu* (‚aurigarius'). Mješte końâ vjetre naglo on (*Bog*) zauzda, stuci, spravi; kolovođe svoje ... su rajski kerubini. I. Đorđić, salt. 15.

3. KOLOVOĐA, *f.* mjesto u vodenici gdje kolo stoji i uz kolo kobila, uzglavnica, vreteno, i zaruca i pastuh. M. Pavlinović. — *isporedi* kolovađa.

KOLOVOĐANI, *m. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu rudničkom.* Livada u Kolovođani. Sr. nov. 1861. 778.

KOLȌVOĐICA, *f. vidi* 1. kolovođa, a, b). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (koja vodi kolo ‚anführerin im kolotanz' ‚choraga'). Nabasa na nekakvo kolo krilatijeh đevojaka, pa se prikri da ih gleda i sluša kako pjevaju, ali ńegovom nesrećom opazi ga kolovođica. Nar. prip. vuk.[2] 219.

KOLOVOĐINA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu rudničkom.* Livada u Kolovođini. Sr. nov. 1861. 115.

KȌLOVO GNIJÈZDO, *n. ime nekakvu selu prije našega vremena. (Po istočnom govoru)* Kolovo Gnezdo (selo). S. Novaković, pom. 135.

KOLȌVOZ, *m.* orbita; augustus (mensis), *složeno je od* kolo *i od osnove* voz *glagola* voziti, *te uopće znači ili mjesto kud se voze kola ili vrijeme kad se voze.* — *Od* xiv *vijeka.*

a. *mjesto, t. j. put kud idu kola.* — *Ovo je starije značeńe.* — *U naše doba stoji često uz supstantiv* put. — *Između rječnika u Vukovu* (1. put kuda idu kola ‚das geleise' ‚orbita'. — 2. put između Spuža i Podgorice) *i u Daničićevu* (kolovozь ‚via publica').

a) uopće. Pravo na kolovozь. Glasnik. 15, 285. (1318?). Svobodьnь s kolovozomь. 35, 121. (xiv *vijek*). Na sred druma kolovoza puta a on ode kolovozom putem. Pjev. crn. 301a. Ovamo ne samo što se kolovozi cesće zavaļuju, zasijecaju, nego se popravļaju. Vuk, dan. 2, 53. Zato su ti putovi nazvani krečenici za razliku od starih tesnih krivudavih kolovoza seoskih. M. Đ. Milićević, zim. več. 290. S visa u desno smotrismo reko veliko selo kome vodi put kolovoz. omer. 247. Nema dobrih putova i kolovoza. Rat. 123. Kolovöz ‚orbita; via publica', gen. kolovöza (*u Istri*). D. Nemanić, čak-kroat. stud. 65.

b) kao mjesno ime. aa) u Crnoj Gori (vidi i u Vukovu rječniku). Otidoše u Kolovoz tvrdi. Ogled. sr. 486. Od krvava mosta s Kolovoza. 488. *bb) u Srbiji. aaa) u okrugu jagodinskom.* Livada na Kolovozu. Sr. nov. 1873. 859. *bbb) u okrugu rudničkom.* Zabran u Kolovozu. Sr. nov. 1873. 107. — *ccc) u okrugu vaļevskom:* Ńiva u Kolovozu. Sr. nov. 1866. 133.

b. *avgust (mjesec).* — *Po svoj prilici jer se posliје žetve voze žito na kolima s poļa.* — *Od* xvii *vijeka (vidi* T. Maretić, narodna imena mjesecima *u* Nastavnom vjesniku 5, 213), *a između rječnika u Mikaļinu* (kolovoz, mjesec ‚sextilis augustus'), *u Belinu* (‚agosto, mese dell' anno' ‚augustus' 51a), *u Stulićevu* (‚augustus'), *u Vukovu* (mjesec avgust ‚monat august' ‚mensis augustus') *s dodatkom da se govori u Dubrovniku* (*vidi o tome* T. Maretić 242 *i* 250—251). Mjesec agust, kolovoz. M. Divković, nauk. ix. U oci petnadestoga dnevi agosta kolovoza miseca. B. Kašić, is. 108. Kolovoz ili gospodičńak. M. Alberti xxxviii. Bjeше u svrsi kolovoza jur počela jesen plodna. I. Gundulić 396. Pribrodi Dunaja kolovoz tekući. I. T. Mrnavić, osm. 13. Agust, kolovoz. P. Posilović, nasl. x. Misli na pšenicu koju ima skupiti kolovoza. M. Radnić 470. Augustus aliti kolovoz. P. Vitezović, kron. 28. Na 28 den kolovoza. 175. Misec kolovoz (‚augustus'). S. Margitić, ispov. xviii. Kolovoz, agust. L. Terzić xxi. Već na svrsi kolovoza... J. Kavańin 170b. A kolovoz djevom seta. 173. Treći dan kolovoza. F. Lastrić, od' 387. Budući se pri obraženje Gospodinovo dogodilo na šest kolovoza. ned. 113. Od miseca svibńa do kolovoza. A. Kanižlić, kam. 109. Miseca augusta iliti kolovoza. 625. Tu kolovoz vozi žito, slamu, sino. A. Kanižlić, rož. 11. Mjeseca srpńa, kolovoza, rujna. I. Zaničić 102. Slidi pisma kako kra,

Utu. .. pod grad Korčulu na 15 agusta oliti kolovoza 1571. And. Kačić, razg. 179. Poti danak agusta miseca, to će reći naški kolovoza. 233a. Miseci jesu ovi: . . . srpań, kolovoz, listopad. A. d. Costa 1, 239. Na svrhi kolovoza. I. Jablanci 60. Na 24 agusta ali miseca kolovoza. M. Dobretić 197. Jer u lipńu cim se drugim kini, ili dosta ne bi mu đubreta, kolovozom drugi put ga smeta. J. S. Reļković 38. Svu godinu vozaju se kola . . . ,Kolovozu' pak od tud je ime, jer se veli sad za kola vrime, ili za to što se svaka rána s poļa vozi do svojega stana, il' put utren što se sada praši, putnik ide nit' se noći plaši. 321. Mlogi zato kolovoza rizu. 339. U miru budimskom na 20 kolovoza 1503. M. Pavlinović, razg. 39. Kolovôz ,mensis augustus', gen. kolovôza *(u Istri)*. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 65.

KOLȌVOZAC, kolȍvosca, *m (čovjek koji vozi kola), kočijaš, isporedi* 2. kolovođa. — *Samo u Belinu rječniku:* ,carrettiere' ,plaustrarius' 174a, *i u Stulićevu:* v. kolnik *s dodatkom da je uzeto iz Belina.*

KOLȌVOZAN, kolȍvozna, *adj. koji pripada mjesecu kolovozu.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,d' agosto' ,sextilis'.

KOLOVOZANSKI, *adj. vidi* kolovozan. — *Samo na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Jur kolovozanski misec ugasnuo biše. I. T. Mrnavić, osm. 46.

KOLOVOZIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Jurko Kolovozić. Mon. croat. 330. (1565).

KOLOVOZINA, *f. vidi* kolotečina. — *Načińeno u naše vrijeme.* Kolovozina T., arch. mech. (koloteč, kolotečina) ,geleise', tal. ,rotaja, carreggiata'; żeļezna kolovozina ,schienengeleise', frc. ,voie de fer', egl. ,set of tracks, track-way'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOLOVOZITI, kolovozim, *impf. biti kolovozac.* — *U Stulićevu rječniku:* ,aurigare, aurigari', *za koji će biti i načińeno, te je sasma nepouzdano.*

KOLOVOZNIK, *m. ko je rođen mjesеca kolovoza.* — *U Stulićevu rječniku:* ,augusto mense natus'. — *nepouzdano.*

KOLOVOZEŃE, *n. djelo kojijem se kolovozi.* — *U Stulićevu rječniku: (griješkom)* kolovozeńe. — *nepouzdano.*

1. KȌLOVRÂT, *adj. kao kolovrat, u kolovratu (vidi* 3. kolovrat, a). — *Vaļa da je ovakovo značeńe u jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* Gdjeno rijeka od dva vira romoniti Jordan teče, iz Libana kita izvira ter se stere na daloče, paka leti kolovrata pojit poļa, punit blata. N. Marči 76a. — *Može se shvatiti i kao adverab, isporedi* 2. kolovrat.

2. KȌLOVRÂT, *adv. sunovrat, sunovratice.* — *Ista je riječ što i* 3. kolovrat; *adverbijalno je značeńe postalo ili prema* sunovrat, *ili od* u kolovrat *(vidi* 3. kolovrat, a, *c)).* — *U ńekijeh pisaca Dubrovčana* XVIII *vijeka.* Za na privaru cimiti mi cjeć malo slave i sejene kolovrat pasti u naj žestočije muke. I. Đorđić, ben. 13. Sunu se kolovrat u vodu. 33. Jašeš li kad na końu? Smantrańe slabe glave ali straha od živine po plasene ne može li te kolovrat iz neradne oboriti? B. Zuzeri 156. Tree kolovrat dvorni sluge za dozvat ih. 184. Mnogo je zaprječica, na koje može ceļad nasrnuti i kolovrat tja do jaza pakļenoga oborit se. 311. Tjestit će se po tle kolovrat oboreni. 340. Neprijateļi padali bi u boju kolovrat na tisuće. V. M. Gučetić 197. Kako je odonlek tisnuo kolovrat u propas pakļenu anđoske čete. A. Kalić 322. Da prikaže, ko ńu stisti, ko rinu kolovrat. 186. Kad bijahu od desnice višńe s nebesa kolovrat rinuti. 555.

3. KȌLOVRÂT, *m. može biti da je naj starije značeńe: ono što vrti kolom, ili ono na čemu se kolo vrti, pa je docnije postalo i drugo: ono što se vrti kao kolo ili na okolo. nalazi se u osobitijem značeńima.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kolovratъ, *rus.* коловоротъ, *češ.* kolovrat, *poļ.* kołowrot. — *Složeno je od* kolo *i od osnove glagola* vrtjeti. — *Između rječnika u Belinu (vidi* a, *c) na kraju), u Bjelostjenčevu* (kolovrat, preļac ,girgillus, motula, alabrum, rhombus, colus rotatilis, verticulum, verticulus'), *u Jambrešićevu* ,girgillus', *u Voltiģijinu (vidi kod* c), *u Stulićevu* (,vortex'), *u Vukovu* (,der wasserwirbel' ,vortex').

a. vortex, *voda što se vrti na okolo i kao da proguta ono što joj je na vrhu, vrtlog.*

a) u pravom smislu. Ali kad se pak buleta, kolovrat mi vrti brodom. M. Vetranić 1, 17. Još mu nije zaman stat, kada se obrati oposlom kolovrat, da mu plav ne izvrati; kolovrat zašto taj kad mu se prigodi ne da mu na on kraj plavcu da pribrodi. 1, 116. Kad bi nadvor izavrelo s kolovratom morskijeh pjena udušeno moje tijelo. A. Gleđević 300a. Trozubje ako vrlovito silnijeh osti cijovi crne u kolovrat ne obrne sve kraļevstvo valovito. I. Gundulić 37. Gdje naj jače vode teku sred plahoga kolovrata. G. Palmotić 1, 46. *(Lađe)* sred ponorna kolovrata strene ostaše i proždrte. 1, 53. *(Poplavica)* kroz kolovrat slijepi vaļa kuće i satira. J. Palmotić 266. Kolovrat = zavrtaj od vode ,vortice'. 1. Đorđić, uzd. 207. Lađe koje na onaj kolovrat naiđu, oće da proguta. Vuk, dan. 2, 37. — *Amo pripada i ovo, samo što je u mańoj mjeri:* Kolovrat, oni koturići što se na dubokoj vodi pravo i kad kakvo drvce dočepaju okreću ga. (u okrugu užičkom *u Srbiji).* Ļ. Stojanović.

b) metaforički. Vrijeme zanoseć i vrteći sve kolovratom žlrļivijeme. I. Đorđić, uzd. 113.

c) u kolovrat, *adverbijalno, znači: sunovrat, sunovratice, isporedi* 2. kolovrat. Kroz naravne nokropćine u kolovrat sve promeće. P. Kanavelić, iv. 265. Vrz' ih u kolovrat, vrz' ih dolu (,praecipita, Domine, eos'). I. Đorđić, salt. 176. U koji ne bi trepteća zemļa u kolovrat svrgla s sebe zgrade. ben. 196. Prosjedene vrh prodoli u kolovrat sebe meće, ter satrena pada doli. pjesn. 186. — *Ovako je i u Belinu rječniku:* u kolovrat ,a rompicollo' ,praeceps' 631b.

b. *(građanska) preslica s kolom na kojemu se obavija nit što se prede.* — *Po sjeverozapadnijem krajevima (vidi u Bjelostjencevu i u Jambrešićevu rječniku).* Pamuk se prede ili na preslicu ili na kolovrat. Đ. Popović, poznav. robe. 359. Kolovrat ,spinnrad'. Hajdenak 50. Kolovrat, tech. ,spinnrad', frc. ,rouet à filer, filoir', egl. ,spinning wheel', tal. ,filatojo, mulinello dei filatori'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

c. *u ovom primjeru može biti da znači: mlinsko kolo.* Nekako iskoci klin ispod kolovrata, te navri strasna voda na oni mlin. Nar. prip. vrč. 73.

d. *kao mjesno ime (vaļa da je po značeńu kod* a).

a) dva zaseoka u Bosni u okrugu Dońe Tuzle. Statist. bosn. 83. 84.

b) planinski vis u Srbiji u okrugu crnoriječkom. M. Đ. Milićević, srb. 873.

e. *u Voltiģijinu rječniku ima značeńe:* ,torcicollo, ipocrita' ,ein kopfhänger, scheinheiliger', *dakle čovjek koje se pretvara kao pobožan i svet,*

isporedi lieumjer. — *Vaļa da je pisac pomislio na ono značeńe prema tal.* torcicollo *(upravo koji nakrivļuju vratom, krivošija, krivovrat) i ńem.* kopfhänger, *ali je u tome on čudnovato pomiješao našu riječ* kolo *i tal.* collo *(vrat). na značeńe: čovjek koji sad jedno sad drugo misli (koji se, metaforički, vrti kao kolo), što ima u ruskom jeziku ova riječ uz ostala značeńa, ne treba pomisliti.*

KȌLOVRÂTAN, kȍlovrâtna. *adj. koji je kao kolovrat (metaforički). — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Kolovratna sreća. J. Rajić. pouč. 1, 96.

KOLOVRATAST. *adj. u kojemu su (n. p. u vodi) mnogi kolovrati (vidi* 3. kolovrat, a.). — *U Stulićevu rječniku:* ,vorticibus plenus'. — *nije dosta pouzdano.*

KOLOVRATATI, kolovratam *impf. padati strmoglavce, propadati. isporedi* 2. kolovrat. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,andar a rompicollo' ,ruere'.

KOLOVRATAV, *adj. u Stulićevu rječniku uz* kolovratast. — *nije dosta pouzdano.*

KOLOVRT, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu črnorijećkom.* Ńiva u Kolovrtu. Sr. nov. 1869. 589.

KOLÒVRTA, *u Vukovu rječniku:* čija reda po goveda, ,kolovrta' navrta itd. ,sprechen die hirten, indem sie, einander zählend, durch diese arte los entscheiden, wer von ihnen z. b. das vieh von da oder dort wegtreiben soll' ,formula pastorum, quis rejiciat pecus'. — *Po tome kao da je riječ bez smisla u brojanici, kojom čobani odrede onoga koji će odagnati stado.*

KOLOZNIĆ, *m. prezime* XVI *vijeka.* Franac Kolozniḱ. Mon. croat. 191. (1508).

KOLÒZÛN, Kolozúna, *m. u Vukovu rječniku:* veliko brdo između Crne Gore i Primorja (blizu Budve).

KOLSKÎ. *adj. koji pripada kolu ili kolima. — U naše vrijeme.*

a. *koji pripada kolu (vidi* 1. kolo, b, *f))*. Kolske igre. M. Đ. Milićević, zim. več. 40.

b. *koji pripada kolima (vidi* kola). Onaj drum oće vidim nasipati da uzvisi i kolskim drumom da učini. Nar. ... 1831. 117. Dva końa kolska. Đ. Daničić, 2 sam. 7, 11. Teško onima koji vuku bezakońe uzicama od taštine, i grijeh kao užem kolskim. Isa. 5, 18. Točak kolski. 28, 27. Put pješački i kolski. V. Bogišić ... 138.

KOLŠTICA, *f. ime planini ...* XIV *vijeka.* A se planina Dinodalna, Kolъstica. Svetostef. hrs. 21.

KOLTAČKI. *adj. koji pripada Koltaku.* Lijepe Ande koltačkoga bana. Nar. pjes. juk. 293.

KOLTAHTA. *f.* u abadžija i terzija daska na kojoj se utija; od turskoga ,koltahtası' ,koltuka, ,tahta' — daska. D. Popović, tur. reč. glasn. 59, 126.

KOLTAK, *m. ime nekakvu gradu (u narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena).* Pravo gonu ka Koltaku gradu. Nar. pjes. juk. 290.

KOLTUK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Plac za ciganu u mestu Koltuku. Sr. nov. 1865. 618.

KOLU, *vidi* 1. koje.

KÒLUBA. *f. vidi* kolumba. — *U pisaca našega vremena.* Koluba ,schiffskiel'. Jur. pol. terminol. 693. — *I u Popovićevu rječniku:* ,schiffskiel'.

KOLÙBARA, *f. ime rijeci u Srbiji u okrugu vaļevskom* (M. Đ. Milićević, srb. 362) *i u biogradskom* (58). — *U naše vrijeme, u između rječnika u Vukovu* ,fluss in der Vaļevska nahija' ,fluvius Serbiae', cf. Obnica i Jablanica. Pa ih vodi na most Kolubari. Nar. pjes. vuk. 4, 114. — *Pa i ime mjestu u okrugu biogradskom.* Ńiva u Kolubari. Sr. nov. 1873. 1040.

KOLUBARAC, Kolubarca. *m. čovjek koji živi kraj Kolubare, vidi i* kolubarski *(srez). — U naše vrijeme.* ,Jes! jes!' prihvata Kolubarac ,mi ih *(lopove)* hvatamo, a sud ih pusta. M. Đ. Milićević, medudnev. 288. I on je *(Raka)* s Kolubarcima vojevao pod komandom Grbovića. pomenik. 5, 712.

KOLUBARSKI. *adj. koji pripada Kolubari, n. p.:* U srezu kolubarskom *(u okrugu biogradskom).* K. Jovanović 96. *(u okrugu vaļevskom).* 102. — *Ima i ostrvo (?):* Kolubarska Ada *u okrugu vaļevskom.* Ńiva u Adi Kolubarskoj. Sr. nov. 1861. 31.

KÒLUDAR, kòludra, *m.* monachus, *kaluđer (u zapadnoj crkvi, vidi* kaluder, b); *može biti da je u kom primjeru isto što* fratar. — *U najstarijem primjeru pisano je* koludъrъ. — *Postaje od* $\varkappa\alpha\lambda o\gamma\acute{\eta}\rho o\varsigma$, *ili od* kaluđer *tijem što se a (kao što često biva) mijeńa na o, u đ na d (isporedi* leturdija). — *isporedi* koludrica. — *Od prvijeh vremena (od* XII *vijeka): u naše vrijeme ima samo jedan primjer.*

a. *u pravom smislu, kaluđer (ili fratar?).* Pop ... i koludъrъ. Starine. 13, 206. (1185, *prepisano* 1250). Bysta tu koludra. 208. Zavećao se je, ako bude živ, da se učini koludar. Tondal. star. 1. 115. U pustińi koludri pribivahu. Živ. jer. star. 1, 229. Kako se ete od nikoga koludra. Naruen. 33ª. Otijući pričestiti svoje koludre. 33ᵇ. Djaci ali koludri ali ostali redovnici. 13ª. Kadi je i koludrom strašno živļenje. Transit. 6. Od nikih koludrov. Mirakuli. 48. Trepećite, o fratri i popi, koludri i cari. Korizm. 17ᵇ. Po papinu dopušćeńju po veti ... za koludra. Duk. ... 13. Ista sud jest od nikih, koludara ili fratara. S. Budinić, sum. 110ᵇ. Od redovnih fratrov ili koludrov. ispr. 87. Svi sveti koludri i pustińaci. M. Alberti 331. Koludar i remet, to jest pustińakov. P. Radovčić, nač. 148. Ako želiš koludar biti. I. Zanotti, ... pris. 20. Kad se tko obeća da će biti koludar. Nauk brn. 64ᵇ. O vi svi kori od anđelov, patrijarkov, ... ispovidnikov, popov, djaci, koludri, remeta, divica, ... L. Terzić 115. Kapuli nanešnih koludara. J. Kavańin 295ᵇ. Kad na istu hropt mećeš i koludra i opata. 388ª. Kruna koludara. J. Banovac, blagosov. 61. Od svetih koludrova. 141. Svi sveti koludri. 210. Dođe jedan redovnik koludar u jedan monastir. J. Filipović 1, 169ª. Ilija koludar. 1, 362ᵇ. Koji se bise koludar učinio. 1, 358ᵇ. Koludar, što će reći redovnik pustińak. 3, 213ª. U ime svetih koludara. A. Kanižlić, bogoļubn. 536. Ne htit rečeni manastir ostaviti nego se u ńemu učini koludar. M. Zoričić, zrc. 40. Ovi darova koludrom otok Mlit kod Dubrovnika. And. Kačić, razg. 8. Od koludara i koludrica. Blago turl. 2, 84. Koludri imadijahu običaj povratit se k svomu manastiru u nedilu prid vazma. 2, 108. Koludri oliti fratri. And. Kačić 71. Živih bi kakono koludri. A. d. Cost. 1, 52. Koludri paka, koji drže u manastiru rečena oružja. M. Dragićević 9. Koludri ... redovnici prosjaci. 260. Mi ne ... od ... Spańolce koludre. M. Pavlinović, razl. spis. 1...

b. *u prenesenom smislu, vrsta vinove loze.* Koludar, suvrst vinove loze (Crkvenica ...).

su ga donijeli koludri Paulini iz Istre), v. Teran. Koludar crni, suvrst vinove loze crna grožđa (Primorje). B. Šulek, im. 151.

c. *u ovom primjeru može biti prezime (ako pop ne stoji mj.* dom, *vidi* 4. dom). Pop Andrij Koludar. Mon. croat. 320. (1472).

d. *nejasno je u ovom primjeru, u kojem vaļa da treba shvatiti kao adjektiv, vidi* koludarski. I ončas pobjegoh iz morske te strane, i rukam koludrim izliječih mâ rane. I. Đorđić, pjesn. 334.

KȎLUDARČKÎ, *adj. koludarski. — Samo u jednom primjeru* xvi *vijeka.* Prohode u kojigod koludarčki red. Š. Budinić, ispr. 143.

KȎLUDARSKÎ, *adj. koji pripada koludrima. — Od* xvi *vijeka.* Jedan koludarski molstir. Transit. 236. Obgrli trude života koludarskoga. Blago turl. 2, 7. Odiću koludarsku. 2, 187. Da virnici poznadu dužnost tkoju imaju na razliku od koludarske i redovničke. 2, 213. Besidi se od života koludarskoga. A. d. Costa 1, vi. Zavitom koludarskim podložili su se pod uprave koludarske. 1, 52.

KȎLUDRA, *f. vidi* koludrica. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Nî l' koludar i koludra, ko i ostali muži i žene? J. Kavańin 169b. Dumne svete i koludre srjed zatvora samostana. 368a.

KȎLUDRAČKÎ, *adj. koji pripada koludricama (ili koludrama). — U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Vrhu ockvrńeńa zatvora koludračkoga za zlu svrhu. Ant. Kadčić 274. — *Na drugijem mjestima u istoga pisca stoji* š *mj.* č. Koji ockvrńuju zatvor manastira koludraškoga na zlu svrhu. 302. Koji zabrańuju divičicam oli drugim ženama primiti odiću koludrašku. 305—306.

KOLUDRAŠ, *m.* Falco peregrinus Tunst., *soko sivi. — U okolici spļetskoj.* G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 8. S. Brusina, ptice hrv.-srp. 94. — *Jamačno postaje od* koludar.

KȎLUDRAŠKÎ, *vidi* koludrački.

KȎLUDRICA, *f. vidi* dumna *i* kaluđrica. — *Postaje od* koludar. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (koludrica, dumna ,monialis' *i kod* kaluđerica), *u Belinu* (,monaca, donna religiosa' ,virgo sacra' 494a; koludrica nezatvorena ,pinzocchera, donna che stà nel secolo e porta abito religioso' ,secularis religione vestita' 566b), *u Bjelostjenčevu* (koludrica, dumna ,monialis, virgo Deo sacra', v. opatica), *u Voltiģijinu* (,monaca' ,nonne'), *u Stulićevu* (v. dumna).

a. *u pravom smislu.* Suprot svojim koludricam. Starine. 23, 90. (1496). Ki bi grih učinil s koludricu. Naručn. 99b. Da bi rekla opatici i inim koludricam. Transit. 237. Četrtu hćer učini koludricu. Korizm. 9a. Fratri, popi, koludrice. 64b. Da bi nijedna koludrica telesni ručnik ne taknula. Š. Kožičić 7a. Opiru se visitaturom koludric. Š. Budinić, ispr. 139. Koludrica ili dumna od reda sv. Frančeska. B. Kašić, iń. 99. Zač su koludrice . . . čiste golubice. Đ. Baraković, vil. 241. *(Sestra)* svit ostavivši posta koludrica. F. Glavinić, cvit. 67b. U prvom redu položi pope, . . . u tretom koludrice. 113b. Kloštre od koludric. 151b. Da ne bude pop, fratar ili koludrica. svitl. 116. Gdi koludricom posta. P. Vitezović, kron. 125. Koji godir obslužeći ali regular bude govoriti s koludricami . . . M. Bijanković 130. Zapovidamo da koludrice ne imaju se zlo služiti prozorima malima. 133. Mati i koludrice. Oliva. 46. Navodno dijete mneći, da je koludric stan naj gori. J. Kavańin 169b. Pústińâka, kȍludrîcâ . . . 295b. Blažena je i Jožana dominiska koludrica. 308b. O poštene vrijedne djevičice, posvećene Bogu koludrice. I. Đorđić, pjesn. 195. Jedna koludrica unide u vrtao. J. Filipović 1, 22a. Ulazit u monastir koludrica. P. Filipović 18. Koludrice iliti duvne. A. Kanižlić, kam. 816. Sta tute kao mrtva dok koludrice dođoše na jutrenu. M. Zoričić, zrc. 23. Izpita testir u pape da bude koludrica. 127. Kraļica Kosara ulize u manastir učinivši se koludrica. And. Kačić, razg. 35. Za monake aliti koludrice. kor. 369. Spametnija od Demokrita bi u toj stvari nika koludrica. Blago turl. 2, 152. Ni dumne ni koludrice. M. Dobretić 41. Jedna koludrica, dumna oli divica Bogu posvećena. 199. Od redovnica, duhovnih i koludrica. 545. Da ponapravi se zatvor koludrica. I. J. P. Lučić, nar. 124. Vladika Molina koludrica. izk. 33. Koludrice svete, službenice Božje. Jačke. 212. Ja hoću mlada v mostir koludrica. Nar. pjes. istr. 2, 8. V kloštar koludricam. Nar. pjes. mikul. 158. Kolŭdrica ,monialis'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. iftsg. 55. Braća zapadne vjere svojijem kaluđericama reku ,kȍludrice'. J. Bogdanović.

b. Koludrica, nekakav cvijetak (Sabļar. Solin). B. Šulek, im. 151.

KȎLUDRIČICA, *f. dem.* koludrica. — *U Stulićevu rječniku:* v. dumnica.

KȎLUDRIČJÎ, *adj. koji pripada koludrici ili koludricama. — U jednom primjeru* xvi *vijeka.* Kaj si vzela koludričje ruho? Pril. jag. arkiv. 9, 131.

KȎLUDRIČKÎ, *adj. koji pripada koludricama. — Od* xvi *vijeka.* Jere jedne verne žene domaće i hižno dilo i trud v ļubave i o strahu Božjem kao svomu mužu, dici i obiteļi streže i služi, skrbi i umišļa, jest Bogu veće ugodno, nego fratarsko i koludričko dilo v kloštrih. Postila. 114a. Koludričkom sukńom odivena. F. Vrančić, živ. 54. Ulize u crkvu koludričku. And. Kačić, kor. 369. Oskvrniteļ koludrički. A. d. Costa 2, 173. — *Nalazi se i sa* š *mj.* č: Habit koludriški. Nauk brn. 63b. *po svoj prilici i u ovom primjeru treba čitati* s *kao* š: Živļenje koludrisko. A. d. Costa 1, 111.

KȎLUDRIŠKÎ, *vidi* koludrički.

KȎLUDRIŠTVO, *n. koludričko stańe. — U rukopisu* xvi *vijeka.* Sveto koludrištvo. Nauk brn. 24b. Gdi je koludrištvo? 63b.

KȎLUDROV, *adj. koji pripada koludru. — Samo u jednom primjeru* xvi *vijeka (mislim da treba shvatiti kao adjektiv, a ne kao gen. pl. od* koludar). Ča skazuje zvanije imena koludrova. Transit. 49.

KOLUĻA, *f. ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

KȎLÛMBA, *f. tal.* colomba, *kao kriva greda (uprav je zgrađena od nekoliko komada) na dno lađe što se može shvatiti kod građeńa lađe kao temeļ, ili kao da je kičmenica (ili kralježnica). — U Popovićevu rječniku:* ,kiel (eines schiffes)'. — *Za ovo sam značeńe čuo sâm po primorju; drugo značeńe (paluba), vidi:* Kolumba, paluba od broda. F. Srinčić. Volosko (u Istri). Kolumba, uzvišeno mjesto na ladi. u Primorju. F. Hefele, *može biti da je obično u kojem mjestu, ali za ń nijesam nigda čuo i ne odgovara značeńu talijanske riječi.*

KOLUMBAR, *m.* vrti se na kolumbar, naokolo, ital. ,in capogiro'. M. Pavlinović. — *vidi* kolobar, kolombar.

KȎLUMNA, *f. vidi* kolona, b. — *Lat.* columna. — *U pisaca našega vremena.* Da se brojevi u skrižaļci nalazeći se na naj višoj horizontalnoj kolumni. Zbornik zak. 1853. 2, 28.

KOLUN, *m. ime seocu u Hercegovini.* Statist. bosn. 111.

KOLUNELSTVO, *n. stańe (čast, služba) onoga koji je koluneo.* — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Ńemu biše dato za junaštvo od krajine sińske kolunelstvo. And. Kačić, razg. 286ᵃ.

KOLÙNEO (kolùnel), kolùnela, *m. vidi* kolonel. — *U pisaca Dalmatinaca* XVIII *vijeka.* Tisućnik slovinski a kolonel ili kakono po Dalmacii govore koluneo. I. Zaničić 23. Knez i koluneo Marchiol. And. Kačić, razg. 202. Vojvode, koluneli i ostali glavari. kor. 146. Jure koluneo. 171. Koluneo od primorja. Norini 86. Surići od koji je danas koluneo i kapitan od iste Cetine. 86.

KOLÙNĜÎĆ (*upravo* Kolùnĝijić), *m. prezime po ocu kolunĝiji).* — *U naše vrijeme.* Schem. diac. 1877. 10.

KOLÙNĜIJA, *m. vidi* kujunĝija *i* kulunĝija. — *U jednoga pisca ovoga vijeka.* U ńoj bo svake struke majstora najti može, saiĝija i kolunĝija. S. Tekelija. letopis mat. sr. 119, 43. Tu sam dao kolunĝiji da mi načini prsten. 120, 43.

1. KOLUNIĆ, *m. ime plemenu (prezime?).* — XV *vijeka.* Broz žakan . . . plemenem Kolunić. Mon. croat. 129. (1486).

2. KOLUNIĆ, *m. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 52.

KÒLÛR, kolúra, *m. tal.* colore, 1.) *boja, mast, šara.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.* kölûre (*ili* kölûru), kölûri. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaļina* (vidi mast *i kod* boja). Ali (*ako je staril*) ini koluri na obraz. Starine. 23. 151. (1496). Stan . . . kolurom napisan. M. Marulić 77. Olaceni u svite svakoga kolura. Tondal. star. 1, 116. Kolure potamnile v grih prosvećuju svitlostju Isusa. Transit. 43. Lipota cloviku ne stoji v teli ni v koluri. Korizm. 55ᵇ. Imejaše zinice dvojega kolura. Š. Kozičić 11ᵇ. U obraz promijeni drugi kolur. Zborn. 58ᵇ. Naturao kolar bjese vo od meno otisao. 91ᵃ. Ter crna od bijela razlucit ne mogu, kako sve ljepa stvar, bez vida ka trudi. kolure ter nigdar ne mozo da sudi. M. Vetranić 1, 180. Haļina do peta razlicijeh kolura. B. Gradić, djev. 68. Ne gledaj da kolur vina se lasći. Nauk brn. 28ᵇ. Stoļa od onega kolura i masti . . . B. Kasić, rit. 2. Ima se upisati razlicnim kolurom ili masti. 33ᵃ. Oni ljepi i mili kolur djeļuje se, lice blijedi, usne crne . . . M. Orbin 73. Kolur rumeni od onezijeh usnica. I. Drzić 332. Naj pri ucini svu priliku prez kolurih. P. Radovčić, ist. 21. Od lipih i uļudnih kolurih. 140. Da ima vel ali svile od razlicih kolurih. M. Bijanković 37. Gledamo na suncu razlike kolure i razlike prilike. S. Margitić, fal. 55. Ubožtvo aļina u dvi stvari uzdrži se, to jest u cini i u koluru. P. Filipović, istomac. 34. Ono što se vidi i čuje, to jest kolur, slast i veličina. I. A. Nenadić, nauk. 10. I on kńigu legaše a kolure promjenivaše. Nar. pjes. bog. 93. Dade mu krilo od tice nike modra kolura. And. Kacić, razg. 202. Nosim ti zupicu trojega kolura. Nar. pjes. istr. 2, 119.

KOLÙRA, *f. vidi* kolur. — *U naše vrijeme u Lici.* Dignu casu vina prama zraku ili svijeći, pa ako je vino čisto i otvoreno, onda reku: ‚Ovo vino ima lijepu koluru‘. J. Bogdanović.

KOLUŠA, *f. ime krmači.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

KOLUŠNICA, *f.* kad se suho sijeno zgrće na kup. Barilović. D. Hirc.

KOLUŠTAR, koluštra, *m. vidi* klaustro. — *U Mikaļinu rječniku:* koluštar fratarski ‚claustrum, clostrum, peristylium‘.

KÒLÛT, *m.* discus; circulus, *ploča (od kamena, od drva itd.) obla i plosnata, isporedi* kotur, plojka, plovka; *obruč, prsten, kolo (vidi* 1. kolo, b). — *isporedi* krug. — *Nemam potvrde prije našega vremena.* — *U Vukovu rječniku:* 1. ‚die scheibe, wurfscheibe‘ ‚discus‘ ‚(wird auch so gespielt wie der δίσκος)‘. — 2. ‚der reif, ring ‚orbis, circulus‘. — Kolut, astr. tech. (kolobar) ‚kreisring, ring‘, tal. ‚corchio, anello (circolare), ghiera‘; pritežni kolut, mech. ‚zugring‘; podijelba koluta ‚kreistheilung‘; hist. lat. ‚discus‘ ‚scheibe, wurfscheibe‘. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOLÙTÂŃE, *n. djelo kojijem se ko koluta.* — *U Vukovu rječniku.*

KOLUTAST, *adj. kao kolut (prsten), sličan kolutu.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Kolutast, bot. lat. ‚annularis‘ ‚ringförmig (z. b. keim)‘. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOLÙTATI SE, kolùtâm se, *impf. bacati se koluta (plovke), u igri.* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* kolutámo, kolutáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kölutâ, *u part. praet. act.* kölutao, kölutâla. — *U Vukovu rječniku:* ‚die scheibe werfen‘ ‚discum mitto‘.

KOLÙTIĆ, *m. dem.* kolut. — *U Vukovu rječniku.* — *Pisci u naše doba upotrebļavaju i u osobitom značeńu za dio tijela (sličan kolutu, prstenu) u buba (kukaca) i crvi.* Kolutić, zool. lat. ‚annulus‘ ‚leibesring (am leibe der insecten)‘. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *U prenesenom smislu i ńeka biļka.* Kolutić, rus. калачики, Malva L. (Vujicić). B. Šulek, im. 151.

1. KOĻ, *m. klańe.* — *Radi postańa isporedi* pokoļ. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* I mi eto kako ovca drugu zaklanu gledajući, svoj koļ čekamo. P. Zoranić 55ᵇ.

2. KOĻ, *m. kolac (kol).* — *U naše vrijeme u Istri.* Debeo koļ koji je već ńekoliko dana uz ogań tińao . . . Naša sloga. god. 21, br. 1.

KOĻAC, koļca, *m. čovjek koji koļe.* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka u pisca čakavca.* Zac sabļom u ruci Suliman svoj otac pred vojskom men puci ucini svoj konac da krstu bi koļac zivući u rati i množim na kolac žif život potrati. D. Baraković, vil. 59.

1. KÒĻAČ, *m.* u prasca, a osobito u nerasta onaj zavinuti zub i u gorńoj a i u dońoj vilici zove narod ‚koļačem‘. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *Postaje od* klati, koļem, *daj budi po pučkoj etimologiji, a isporedi i* 1. kaļac *i* kaļak.

2. KÒĻAČ, *m.* čovjek koji se umije jezikom dobro klati i pravdati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Vratri je Luka koļač, ne bi mu đavo doklač‘. J. Bogdanović.

KÒĻAČA, *f.* kao vistan, samo što je kratko po dnu vezen. nose ga žene između Tare i Lima (u Hercegovini).

KOĻAČICA, *f. žensko čeļade kao* (2.) koļač. *U naše vrijeme u Lici.* ‚Pusta je, brate, koļacica; ne bi je svi đavoli naklali‘. ‚Neg se vrag s ńom koļe, neću ja‘. J. Bogdanović.

KÒĻADA, *f. kravļe mlijeko što se muze prvijeh dana pošto se oteli.* — *Istoga postańa kao i* koļata *(vidi).* — *U naše vrijeme u Istri.* Koļada

,lo vaccae primis post partum diebus mulsum'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. iftsg. 39.

1. KOĻAK, koļka, *m. vidi* 1. kaļac *i* kaļak. — *isporedi i* 1. koļac. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,primores dentes equi'.

2. KOĻAK, koļka, *m.* kolac. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Vid za ńim poskoci, koļak pozabi. Jačke. 194.

KOĻAKOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Simeun Koļaković. Rat. 212.

KOĻANI, *m. pl. mjesno ime.* — *isporedi* Koļanin.

a. *selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 37.

b. *mjesto negda naseļeno, a sad pusto u Srbiji u okrugu podrinskome.* M. Đ. Milićević, srb. 564—565.

KOĻANIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 211.

KOĻANIN, *m. čovjek iz mjesta Kola.* — *Množina* Koļani *(starije* Koļane). — *isporedi* Koļani. — *U spomeniku* xiv *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Koļaninъ, čovjek iz Kola). Izьbiše se Koļane na Dlьmni. Mon. serb. 226. (1395).

KOĻANKA, *f. mjesno ime.* — *U spomeniku* xiii *vijeka pisanome ćirilovskijem slovima, u kojemu stoji svagda* ѧ *mj.* ѣ, *te se ne zna glasi li ova riječ* Koļanka *ili* Koļenka *ili* Kolijenka. Otь Stolьca u Koljanьku, otь Koljanьke u planinu Uborьkь. Spom. stojan. 9. (1251—1264).

KÓĻÂŃE, *n. djelo kojijem se koļa.* V. Arsenijević.

KOĻATA, *f. usireno mlijeko, tal.* quagliata. — *isporedi* koļada. — *U jednoga pisca (Spļećanina)* xviii *vijeka, a između rječnika u Mikaļina* (koļata, strigļata, mlijeko usireno ,quagliata, gioncata' ,lac coagulatum, lac coactum'). Skorupi, ikre i koļate . . . J. Kavańin 20b.

KÓĻATI, kôļâm, *impf.* probijati kocem zemļu, kad se hoće što da sadi. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* kóļajû, *u aor.* kóļah, *u ger. praes.* kóļajûći, *u ger. praet.* kóļâvši, *u part. praet. act.* kóļao, kóļala; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.*

KOĻBA, *f. klańe, svađa.* — *U jednoga pisca Slavonca* xviii *vijeka.* Pak da vas dan š ńima imaš koļbu. M. A. Reļković, sat. E7b.

KȌĻČÂŃE, *n. djelo kojijem se koļča.* J. Bogdanović.

KȌĻČATI, koļčâm, *impf.* kod nas *(u Lici)* ne siju kukuruze; nego kada se orańe lijepo pobrana, uzme se kolac, ozdo tubasto zaoštren, pa po tom orańu tijem kocem grade se skuļe, ili rupice, a jedno čeļade ide odmah za tijem što kocem čini rupice, te u ove meće po jedno zrno kukuruza i odmah ih nogom zasipļe. ,Cio dan bez izmjene koļčam, pa mi je kolac natuka' žuļ na obadva dlana'. Vidio sam de tako kocem i grah pa i krumpijere sade. J. Bogdanović. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* koļčámo, koļčáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kȍļčâ, *u part. praet. pass.* kȍļčân.

1. KȌĻE, *različna su značeńa u ove riječi, ali vaļa da je naj prije značila duļinu vremena (prvo u interogativnom, pak i u relativnom smislu); nije lako odlučiti ni u koju vrstu riječi pripada: jeli supstantiv, adverab?* — *I za oblik ne može se znati koji je stariji:* kole *ili* koli? *isporedi stslov.* kolě, koli, *rus.* -колѣ, -коли, *češ. i poļ.* -koli; *ima i drugijeh oblika što su od jednoga od ovijeh postali, kao* kolu, kle, kli *itd.* — *Mislim da je ista osnova što i u* kolik. — *Radi rječnika vidi daļe.*

1. otium, tempus vacuum, *vrijeme kad ko nema posla, te mu je slobodno nešto uraditi što sam želi ili što se od ńega traži, isporedi* dokolica. — *Nije potrebno shvatiti kao supstantiv, isporedi* 1. kad, B, I, 2, *ali u naše doba ima i oblik* koļa *kao gen. sing. (vidi u Vukovu rječniku).* — *U starijim je primjerima oblik* koli *(možebiti po zapadnom govoru), ali ima i* kolje (koļe?). Š. Menčetić 196. — *Između rječnika u Mikaļina* (koli biti, imat koli, biti bez posla ,vacat, vacuus esse, otio affluere, esse otio'), *i u Vukovu* (u Crnoj Gori ,musse, zeit' ,tempus vacuum': nije mi koļe (a može se čuti i: nije mi koļa, ,als gen.'), t. j. nemam kad *s primjerima:* Kome je putovati, nije mu koļe drijemati Nar. posl. vuk. 147). Neka zove i prizivļe, sad nemam koļe. Mi nemamo kade piti vino, danas ni je koļe ići tamo da junački megdan dijelimo *(iz narodne pjesme).* — Bditi ne bi koli. M. Marulić 50. Da mu bude koli prijati nas k sebi. 214. Milost pitat nije koli. 328. Ne bi mi sad koli plakati s dreseljem. Š. Menčetić 34. Inako ļuven stril izvidat ni kolje. 196. Nije koli čekati. M. Vetranić 2, 208. Nije mi stat koli, jer imam opravu. H. Lucić 250. Er koli nije spati, moj brate. M. Držić 432. Ovde nije koļe piti vino, ko dobije neka potļe pije. Pjev. crn. 112a. Nije koļe, neznani junače, mene stojat. 198b. Ali ne bi koļe počivati. 257b.

2. unquam, *igda, ikad (može biti da u kojem primjeru znači: kadgod, katkad).* — *Ovo značeńe vaļa da je postalo od predašńega.* — *U kńigama pisanima crkvenijem jezikom (svagda s oblikom* koli), *a između rječnika u Daničićevu* (koli ,unquam'. gledaj ,kolě'). Ašte snaxarь ne vьzbranitь koli, ne podobajetь ostaviti nikogdaže. Sava, tip. stud. glasn. 40, 139. Aste li koli otь nasь blago prijelь jesi, ńińa vrěme ļubovь pokazati. Domentijanb 11. Ježe ne udobь koli prijeti pomyšļahu, sije ubo vь nezaapu darujemo imь slyšavse. 207. Ašte koli sьgrěsihь ti . . . Danilo 208.

3. *u čakavaca stoji poslije zamjenica i adverabā što postaju od korijena* kъ, *te kao* 3. god, *podaje im značeńa što i ova riječ.* — *Po svoj prilici ovo značeńe postaje od predašńega (kod* 2, *isporedi lat.* -cunque *i* unquam. — *Oblik je svagda* koli.

a. *radi značeńa vidi* 3. god, *a).* Ki koli bi s Turci posli na vojski. Stat. poļ. ark. 5, 216. Ki koli ulize u tuj zgrihu. 247. Ka koli stran bi pasli prek teh razvod. Mon. croat. 5. (1275). Ki koli stoje. 57. (1433). Kako koli se v ńem udrži. 67. (1446). Ča koli k ńej pristoji. 69. (1447). Ča je koli nas tikalo. 84. (1457). Ki koli bude čtěl sije grihi. 93. (1463). Kada se koli člověk sramuje. Naručn. 16b. Zabrańuje se služiti dokle koli su v pokorah. 19b. Vazda kada koli bila bi mu potriba. 32b. Koliko koli moći budete, toliko se zdržite od bļuvanja. 35a. Da mu (*Bog*) prosti vsaku krivicu koliku koli oćes veliku. 54b. Dokle koli je va onoj furiji. 61a. Spovidati grihe koliko koli oćeš da su otajni. 79a. Pelase ga s sobu kamo koli gredise. Mirakuli. 16. Ča koli poželimo vse budemo imiti. Korizm. 27b. Kada koli bi se rodil ki ditič. 32a. Ča koli ti prosiš. 37a. Da sin bude podložan otcu kolika koli podl stva vzdrže se v atih. 42b. Kamo koli more člověk tamo ima bizati. 49a. Koga koli svezete na zemļi, bude svezan i na nebesih. 59b. Da bude zignan dokle je koli živ

59b. Koliko koli je Bog neskonačni. 72b. Na koliko koli se deli razdili. 83a. V ki koli dom vnidete. 103b. Molite za ńega ki koli štite toj. M. Marulić 189. Kakovo koli oružje najdu, idu proti Ektoru. Pril. jag. ark. 9, 131. (1468). Do jednoga svih pobiše, ki koli se tuj namiri. J. Armolušić 39. Dokle živem koli. P. Vitezović, odil. 15.

b. *radi značeńa vidi* 3. god, *b)*. I ako je učinil v kući ali vani kuće ku koli stvar za lakomost. Starine. 23, 132. (1496). Nenavijahu ga i iskahu kako bi mu ku koli sramotu učinili. Živ. jer. star. 1, 229. Svako vrime u ko koli dobro dilo traćaše. 235. Dokle bude došal da umi ća koli. M. Marulić 127. Kada se obraća ka koli ric. Korizm. 5b. Ali jesi v koj koli nemoći. 12b. Mogu prositi ku koli pomoć. 18b. Oto ti pomoći v koj koli stvari. 33a. Čineći ko koli dobro. 33a. Nahodjaše kakovi koli uzrok. F. Vrančić, živ. 70. Pojdi stat gdi koli. Đ. Baraković, jar. 51. Komu se zmaknihu nemoći ke koli. 106. Da nam kadi koli mistace zabrani. 123. Maļahno korenja, tar ku smokvu kada koli, i to u večer okušaše. F. Glavinić, cvit. 341b.

4. *s prijedlozima* do, od, po *znači vrijeme u koje je čemu početak ili kraj; upravo je adverab* (quando), *ali se možebiti shvaća i kao supstantiv, s toga dobiva različne oblike, kao* kola, kolu (*vidi n. p.* dokola, dokolu), *ili se u. to izbaci* o, *vidi* dokla, doklam, doklem, doklen, doklena, dokler, dokli, doklu, dokļe *itd.*, *a osobito* dokle *i* dokoli. — *Između rječnika u Daničićevu* koli 'quando' relativno, ali samo s prijedlozima, a oni mu dodaju svoje značeńe; kolu, gledaj kolê.

a. *s prijedlogom* do, *vidi* dokoli, dokolo, dokolije.

b. *s prijedlogom* od, *vidi* otkle, odakle (*samo u vremenom značenju*). Odkole je tuzi. Spom. sr. 1, 40. (1402). Odь onogaj vremene, od kole su naši prьvi posli posli iz Borca. Mon. serb. 310. (1421). O vsehь razlozehь i o vsehь dlьgověhь što je carstvo mi imalo s ńimi od koli je carьstvo mi prejelo kraļevьstvo i do carstva. Glasnik. 27. 286. (1351). Od koli bi Satan prognan u pakal, ne može ... M. Vetranić 2, 231. Ovo jes drugi dan, od koli primih ja lis. N. Dimitrović 97. Od koli Bog svoj dao nam jes mjesto, godiš je velik broj. N. Naļešković 1, 229. Ovo je drugi dan od koli slavni tvoj listak mi bi pridan. 1, 320. Tazi carina ne uzimana od veka, od kole světь stalь. Mon. serb. 117. (1314). — Odь kolu je postalo naše mesto, bilь je zakonь i slobodьstina. Spom. sr. 1, 15. (1398). Odь kolu je prišalь u Šibenikь ovь knezь, nanь je vazda pravdu učinilь. 1, 40. (1402). — Na O inu, od kolen redovnici pridoše u Zaostrog (*u mjesnom značeńu*). Norini 55.

c. *s prijedlogom* po, *vidi* pokle, posli. Po kole smo razdělili, ne moremo usilovatь. Spom. sr. 1. 26. (1399). Po kolě ihь posredь grada našega pustimo, zašto ihь ne bismo ne dreveli propustili? 1, 28. (1400). Po kole ga hoće ja ino nesmь razve što onь hoće. 1, 65. (1405). Po kole ne imašь svedoke, a ti mu obļubi dušu. 1, 89. (1407). — Po kolje (*ili* pokol je?) Gospodь Bogь i vašь veliki razumь hotelь. Spom. sr. 1, 155. (1421). — Po koli knezь dubrovacki i vlastele jego pokazaše ļubovь i prijateļstvo ... Mon. serb. 362. (1430). Petinadeste dan pokoli bihu izlizli iz zemļe Ejiptove. Bernardin 68. exod. 16, 1. Petnaeste dan mjeseca drugoga pokoli bjehu izišli iz zemļe Eđiptove. N. Rańina 88a. Koji smo blagovali i pili s ńim, pokoli uskrsnuo jest od mrtvijeh. 124ab. act. ap. 10, 41. Po koli tužna znam, veselje sve moje izgubit da imam. N. Naļešković 1, 122. A toj mi ne lipše po koli rumeno ńe lice izgubih. 1, 183. Po koli obje dvije, sudče moj, htje slišat ... 1, 221. Pokoli ja ne imam druge svrhe u pameti mojoj nego počtiti tebe, primi dake ... F. Lukarević 3. Pokoli višńa ćeš u ńem pri' što ni bil', toliko vridna jes pjesnivca satvoril'. D. Rańina 11a. Koliko se nizoko ponizi, pokoli ti budući Gospodin od anđela i od ļudi, hotje se učiniti mańi od anđela... A. Gučetić, roz. jez. 191. — Odь togaj dne, po kole budemo opovideti. Mon. serb. 467. (1454). — Po kolu je prijateļь gospodьstvu ti, mi ga primismo. Spom. sr. 1, 54. (1404). Nije mi toj dosta, po kolu dobrih dil život moj izosta. H. Lucić 280—281.

5. *isto je što* koliko, *vidi* kolik *pod* 3, *a osobito pod* 4. — *U svijem je primjerima oblik* koli, *osim jednoga:* Da znaš pakļen trud, kroza te ki prijah, kolje bi vele hud, a rijet ti ne smijah, ovuj bi tužicu od mene sakrila. S. Menčetić—G. Držić 477. — *Po zapadnijem krajevima, u naše vrijeme možebiti samo u čakarskom govoru, premda se nalazi i u jednoga pisca štokavca našega vremena (vidi naj zadńe primjere). — isporedi i* kolikrat *i* kolikrati. — *Između rječnika u Stulićevu* (koli 'quam, quantum, o quantum, si, pod si'). Koli lět ot Adama do potopa? Pril. jag. ark. 9, 105. (1468). Ajme, koli lip bih, koli se jak rvah! M. Marulić 235. Poznati ćeš koli sam silan s mojom državom ja. 9. Ti bježi koli mož. S. Menčetić 46. Po među tadaj mńah da srce me plove, a koli san da sńah na krilu ka slove. 95. Ne vim broj ni red, koli me skončava prislatki tvoj pogled. 119. A koli dotecih prid slavni ne obraz, u svako ja recih ... 125. Kriv ti sam, koli hoć. 250. Jer ini razgovor ne ćutim koli smrt. Š. Menčetić—G. Držić 471. Sliši svak ovi trud koli je vele hud. 482. Koli je plačan glas! M. Vetranić 1, 3. Cvijetje i travica ... obrati se k zemļi nica, koli grozno proplakasmo. 1, 240. Biraj vlas moju koli sam razložan. 1, 355. Ku svjetlos nitkore, koli je slavan dar, procijenit ne more. 2, 64. Kroz ku stvar, dobro znaš, koli se bojim ja. N. Dimitrović 29. I toli veće još, koli je veći broj. 84. Toliko nije mi moć žudjeti tvoju čas, koli sam držan ja ļubav tvoju spjevat. 87. A ti znaš sam, Bože, koli ju ja ļubim. N. Naļešković 1, 191. Koli mi taj težak nemir se prigodi, teži je svaki pak koji mi dohodi. 1, 322. Koli si daleće od višńe svijetlosti. M. Držić 16. Koli bi junaci ljevše popijevali. 399. Koli se naj već može i koliko potriba veli. Š. Budinić, ispr. 13. Koli držan jest opriti se grihom. 37. Što koli se prije izvrši toliko boļe. B. Gradić, djev. 33. Er pod suncem ni' mladosti, ku ćeš gledi toli mnoga, koli tebe, moja slavo. A. Čubranović 151. O mlace bez vida, koli se varaš ti, koli tva besida kaže te bez svijesti! F. Lukarević 11. Koli bi on veće proć meni rasrćniji u sebi, toliko veće ja proć ńemu milija odkrih se. 113. Koli me grka kad poželi koji lup, grči sam nego jad. D. Rańina 38a. Sve više čoek koli bude se dignuti, ukinuv pak toli niže će padnuti. 17a. Ter koli ujekada, kadno me moraše, ere te ļubļah ja, srena se ćińaše, toliko će sad mučna i gńivna, znaj, biti. 91a. Hoću da misli se koli je podobno za paka ne doći na zlo ono vjekovno. 93a. Takoj i ti videć ukras, ki bludnosti duh zanosi, pozri razlog koli prosi, a pak pozor digni oncas. 113b. Koli me pogubi svršeno smrt tvoja? D. Zlatarić 19a. Pošļi mi iz nebeskoga perivoja koli god jabuka i ružica. B. Kašić, per. 51. Budite do

mala, koli si mladih lit, sramota dopala. Đ. Baraković, vil. 270. Gospodine, Gospodin naš, koli čudno jest ime tvoje po svoj zemļi! M. Alberti 95. Nu vi lijepe, koli priko, svijetle zvijezde pune uresa koje sjate sred nebesa umrloga lica u vike, sad kažete zrak milosni . . . I. Gundulić 20—21. Ah! srce mi sve se cijepa, na nevoļnu svrhu koju vidim letjet mlados tvoju, o nesrećna, koli lijepa! 45—46. O dvorne odveće mučanje u sebi, koli već mučeće, toliko draže bi. 57. I u pustoj još planini svjetļe od neba nebo čini *(ljepos)* koli skrovnje, toli dražo. 69. Ah! koli se ja blažena ceć me lijepe *(kćerce)* zvah njekada, toliko sam tužna sada vrh žalosnijeh svijeh žena! 84. Sve sam čula, jaoh, ne veće, koli tužnoj pristoji se. 89. Ah! nut' gleda' naše gizde, ah! nut' kao smo lijepe i drage, koli jasno, toli blage. 241. Pitam ono što braniti toli mańe ima ona, koli većma hoće biti nemilosna, neprikłona. 257. I pozno si i vidio sred krvava ļuta boja, koli je teška sila svoja. 308. Jaki junak, ali koli jak, podbiban caru svomu. 324. Jer podepsa s neba koli lakše ide, teže pade. 370. Koli izvrsno ti hińaše sliku mlade djevojčice! G. Palmotić 1, 318. Čestitos je moja mnoga i veseļe vooma slavno i toliko veće koli ńega slave glas okoli priko svega leti svita. 2, 291. Koli tvoju želih kńigu ovih dana, toliko vesel bih. I. Ivanišević 279. Koli j' ubog, toli veće guli ubošku krv sisati. P. Kanavelić, iv. 18. Koli vješto, hitro toli strijel perenu pusti iz luka. 257. Nu što, kako, koli i kada. 539. Koli on ńu većma moli, to se ona veće oholi. J. Kavańin 38a. Koli lijepo i sada je gledat na końih zatjecaje! 279a. Od svetaca našijeh ruka, koli bližih, koli davnih. 295a. Ne bi mjêstâ, kûćâ, varoš, koli sêlâ . . . 306b. Pedipsanje neba koli polagļe ide, teže pade. 525b. Koli i shraniš odmetnika, veća izhodi tebi slava. 575b. Koli veće iz visine, toliko će teže pasti. I. Đorđić, salt. 117. Ah, koli 'e dobar Bog! 240. Koli uzvišen bih njekade, toliko sam snižen sada. 300. Hod'mo učit, koli ļubav moguća je. uzd. 75. Toliko, koli se vidi, da... F. Lastrić, test. ad. 79a. Koli vam je mrvići, tol'ko vam Bog dal starih. Nar. pjes. istr. 3, 20. Neka mazgov tvrdoglavi znade, koli cara slušati vaļade. Osvetn. 1, 24. Ter koli ih *(Turaka)* na vijeću bilo . . . 2, 53. Koli koji čije bio žedan, onako se i pojio krvļu. 2, 162.

6. *na ńekijem mjestima oblik* koli *stoji mj.* kolik *uz* vas, svi, *(u dva primjera uz* sva *i* sve). — *isporedi* vaskolik (savkolik). Blagoslovļen budi, moj sinko, vas koli! M. Marulić 181. O nevoļnici svi koli! 295. Svi koli vapimo i govorimo. M. Divković, nauk. 104b. Vas koli uspreda. Đ. Baraković, jar. 118. — Da prez tvoje boli mučenja sva koli pritrpiš. M. Marulić 177. Ovo se sve koli poznaje prijeko idući priko tabule. M. Divković, nauk. xix.

2. KÔĻE, *n. coll. kao množina od* kolac (kol). — *Stariji je oblik* kolje. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kolje, koci koji se sastavļaju u temeļ od grade ,palatio') *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu* (,die pfähle, das pfahlwerk' ,pali'). Svežu uz koļe. S. Margitić, fal. 161. Koļem doubiše ga. F. Lastrić, svet. 56a. Uz put moreš isicati koļe. J. S. Reļković 49. Uz ńog vežuć mladice listane, da se one uz koļe nastane. 151. Gde će Turke na koļe nabiti. Nar. pjes. hörm. 2, 73. Ļudi mnogi s nožovima i s koļem. Vuk, mat. 26, 47. *(Igraju se deca)* koļa. S. Tokelija. letop. mat. 119, 12. Sve koļe u ńemu i sve koļe u trijemu da bude od mjedi. Đ. Daničić, 2mojs. 27, 19. Sve koļe za šator. 38, 31. Koļe svoje utvrdi. isai. 54, 2. Koļe praska po peći. M. Pavlinović, rad. 23. Turci naticahu ļude na koļe. 98. Pršće koļe, plotina se svali. Osvetn. 1, 71. A to kleto odijelo, da ga nadreš na hrastovo koļe. 2, 51. Eno vam ih, pak ih bijte, il' na koļe dijte. 1, 35. Aman aga! ne vodi ih amo, eto koļe, povjošaj ih boļe. 1, 54. Nemu nije ni u kraj pameti, da hitri Cincarin želi videti ńegove starješine na koļu. M. Đ. Milićević, omer. 211. Gredom iščupasmo dva koca i pomažući se tijem koļem pregazismo više od pola rijeke. 245. Ovde onde vide se glave nabijene na koļe kao lubenice ili bundeve. pomenik. 1, vi. Hađi-Prodanova buna okvasila je koļe mučeničkom srpskom krvļu. 5, 774.

3. KÔĻE, *n. coll. vidi* kola. — *Sa starijim oblikom* kolje *na dva mjesta* xvi *vijeka (na prvome nije dosta jasno značeńe), a između rječnika u Belinu* (kolje ,carro' ,currus' 174a). Ino im ne lipše nego vlas i kolje, a svaka jur pripše za carsko pristolje. Š. Menčetić 84. Kolje sta jedno na drugo posrtat. D. Zlatarić 17b.

KOĻÈBALAC, koļèbaoca, *m. čovjek koji koļeba.* — *Samo u Stuličevu rječniku:* koļebalac, koļebalca ,agitator'.

KOĻÈBAŃE, *n. djelo kojijem ko koļeba ili se koļeba.* — *Stariji je oblik* koljebanje *(radi oblika* kolebańe *vidi kod* koļebati). — *Između rječnika u Stuličevu* (,agitatio, jactatio *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Vukovu* (kolèbâńe ,das schwanken' ,fluctuatio'). Smjerao je u ciļ bez kolebańa. M. Pavlinović, rad. 16.

KOĻÈBATI, koļèbâm (kòļebļêm), *impf. ļuļati, drmati.* — -ļe- *stoji po južnom govoru mj. ńegdašńega* -lě-, *u istočnom* -le- (kolèbati), *u zapadnom* -li- (kolibati); *ali se južni oblik potvrđuje samo primjerima starijih pisaca i iz stslovenskoga jezika; u naše vrijeme i u južnom govoru obično je samo* kolèbati. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* koļebámo, koļebáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòļebâ, *u part. praet. act.* kòļebao, kòļebâla, *u part. praet. pass.* kòļebân; *(prema prezentu* kòļebļêm *mogao bi biti i impf.* kòļebâh, *ger. praes.* kòļebļûći). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kolěbati, kolěbają, *češ.* kolébati *i* kolibati, *praes.* kolébám *i* kolibám *i* kolébi, *poļ.* kolebać, *praes.* kolebam *i* kolebię. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kolibati ,agitare cunas, versare cunas'), *u Bjelostjenčevu* (kolibam, v. zibļem), *u Stuličevu* (koļebati, koļebam ,agitare, jactare, commovere, fluctuare, titubare' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara;* kolibati, v. kolibkati *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva), u Vukovu (vidi kod* b), *u Daničićevu (vidi kod* b).

a. *aktivno.*

a) prelazni glagol. Kolêbļutь me vlьny napadenij běsovьskyihь. Danilo 32. Smatrao sam ga kao slabu trsku koju naj mańi vjetar koleba. D. Obradović, živ. 30. Kad ih *(oblake)* stanu vjetri kolebati. Pjev. crn. 254a.

b) neprelazni glagol, znači što i: koļebati se. — *U jednom primjeru* xvi *vijeka.* Što ste izljezli u pustińu vidjeti? trsti vjetrom koljebajući? N. Rańina 14a. matth. 11, 7.

b. *sa se, refleksivno (u kojem primjeru može biti i pasivno).* — *Između rječnika u Vukovu:* kolèbati se, kolèbâm (kòlebļêm) se ,schwanken' ,vacillo, fluctuo', *i u Daničićevu* (kolěbati se ,vacillare').

a) u pravom smislu. A ѡtьcь jego drьžaše se za ruce jemu kolebļušti se i stenušti i bijušti se vь prsi svoje. mati že jego takožde vlasi svoje prostrьšij nad ńimy kolebaše se. Sta-

rine. 22, 219. (xv *vijek*). Oni posrću i padaju, a mi stojimo i ne kolebamo se. Đ. Daničić, psal. 20, 8. Jako kamenь tvrьdь ne brêgy žьženija slьnьčьna niže bureju vêtrьnoju kolêbļe se (*part. praes. act.*). Danilo 374. I tvarь kolebaše se do prestola Božija. Starine. 18, 208. (xiv *ili* xv *vijek*). Grad koji se već kolebao i pasti hoteo. J. Rajić, pouč. 1, 50. Kolebļu se u moru nebesa. P. Petrović, gor. vijen. 103.

b) *u duševnom smislu*, titubare, *ne umjeti se odlučiti.* Ne dvoumnyni pomyšļenmi ω semь kolêblêm se. Domentijanb 165. Ne hotiňe kao da se koleba, drijema, boluje oliti samire. M. Pavlinović, rad. 149. Nikad joste nije se graničar kolebao u stalnom čuvstvu. Zbornik zak. 1871. 246.

KOĻÈBĻIV, *adj. koji se koļeba ili se može koļebati.* — *U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Stulićevu* ‚mobilis' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara*). Kad se to suzbijaňe u ondašňem vrlo često kolebļivom konaku nije odobravalo ... M. Đ. Milićević, pomenik. 3, 427.

KȎĻEN, *m. vidi* koļeno. — *Na tri mjesta* xvii *i* xviii *vijeka.* Padoh na koline, počeh ga moliti: ‚Svetli gospodine . . .' B. Krnarutić 33. Blagosovļeni budu u tebi svi koļeni zemaļski. J. Matović 28. Treći kolin bas prvog godista cvitom cvate. J. S. Reļković 86. — *Ima* ‚kolieni' *u drugom Bandulićevu izdaňu na str.* 99b, *ali to po prvom izdaňu treba popraviti* golijeni. — *U ovijem primjerima gen. pl.* koļenov kolinov *ne zna se jeli po nom. sing. muškoga roda ili je griješkom načiňen od* kolino (*svagda je značeňe kao kod* koļeno, 2): U dvanadeste kolinof. Bernardin 163. U dvanadesete koljenov. N. Raňina 201b. Dvanadeste kolinov Izraelovih. M. Alberti 486. Od svih kolinov i pukov . . . A. Vitaļić, ist. 289. Od svih pukov i kolinov. 290. — *I starinski nastavak* e *u ovijem primjerima ne znam jeli po analogiji prema muškome* jelenь *ili prema sredňemu* pleme (*stslov. gen. sing.* jelene, plemene): Otь plemene i kolene Nemanina. Okáz. pam. saf. 72. Toga vsega kolene. Mon. croat. 69. (1147). To drêvo bude na raspêtije Hristu, ki rodi se ot kolene ljudova. Pril. jag. ark. 9, 93. (1468). On ni od plka Božja ali od kolene Abraamova. Korizm. 99a.

KȎĻENAC, koļênca, *m. vidi* koļence.

KȎĻENAČKI, *adv. u poskočici našega vremena* (*zamačno o pregibaňu ili uopće o micaňu koļena*). Sitno, sitno sekurički, trumbe lumbe beocički, a pokrupno belusički, taļevački, nauzňački, paj kovački, kolenački. (Poskočica). Javor. 1880. 128.

KOĻÉNAK, koļénka, *m. dem.* koļeno. — *vidi* koļence. — *U Belinu rječniku:* koļenak ‚ginocchietto, diminutivo di ginocchio' ‚geniculum' 344b; ‚cannello, pezzo di canna tagliato fra un nodo e l'altro della canna' ‚internodium arundineum' 165b, *i u Stulićevu:* ‚geniculum' *iz Belina.* — *Amo bi spadao i ovaj primjer, ako nije nom. sing.* koļenko. Sniga do kolenka. Jačke. 1.

KOĻÉNÂŇE, *n. djelo kojijem se koļena.* — *U Vukovu rječniku.*

KOĻENAST, *adj. postaje od* koļeno.

a. *na kojemu ima mnogo koļena* (*članova, globova*). — *U Belinu rječniku:* koljenast ‚ginocchiettato, che ha ginocchietti' ‚geniculatus', *i u Stulićevu:* ‚nodoso, che à molti nodi che spingono in fuori a guisa del ginocchio, come la canna' ‚geniculatus'.

b. *koji je nalik na koļeno.* — *U pisaca našega vremena.* Koja se cijev izvana koljenastim pregibom uzdiže. Zbornik zak. 1863. 411.

KOĻÈNATI, koļênâm, *impf. u Vukovu rječniku* (*gdje u drugom izdaňu stoji griješkom da je perfektivni glagol, ali je popravļeno u trećemu*): biti, gňečiti koļenima ‚mit kuien drücken' ‚comprimo genibus'. — *Akc. se mijeňa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* koļenámo, koļenáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kö-ļenâ, *u part. praet. act.* kö̂ļenao, kö̂ļenâla, *u part. praet. pass.* kö̂ļenân.

KȎĻENAV, *adj. samo u Stulićevu rječniku u:* koļenast.

KOĻENCA, *vidi* kolinca.

KȎĻÊNCE, *n. dem.* koļeno (*samo u značeňima kod* koļeno, 1). — *Nalazi se često i oblik muškoga roda* koļenac (*isporedi i* koļenak). — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (kolince ‚geniculum', *u Mikaļinu* (koljenac od trave ‚geniculum, articulus'; kolinac *kod* član), *u Belinu* (koljence, koljenac ‚ginocchietto, diminutivo di ginocchio' ‚geniculum' 344b; koljenac ‚cannello. pezzo di canna tagliato fra un nodo e l'altro della canna' ‚internodium arundineum' 165b; koļenac ‚nodo dell' herba, e sarmenti ‚geniculum' 512a; koļenac od pruta ‚giuntura o nodo del sarmento' ‚articulus sarmentorum' 349b), *u Bjelostjenčevu* (kolence. kolinac trave, drača etc. ‚geniculum, articulus l. articuli herbarum', v. cev), *u Voltigijinu* (koļenac ‚articolo, giuntura' ‚gelenk'), *u Stulićevu* koļenac ‚geniculus, internodium, gradus, signum, ea pars globulorum quibus Christicolae ad fundendas preces utuntur, quaeque consistit decem minoribus globulis ac undecimo majori'; koļenac milosti, dostojanstva, slave ‚gradus gratiae, meriti, gloriae'; kolence, v. koļenak *iz Bjelostjenčeva*; koļence, v. koļenac *s dodatkom da je riječ ruska*), *u Vukovu:* dim. v. koļeno *s primjerom iz narodne pjesme:* I ponesi durbin od biļura, pa mu pruži sedam koļenaca (Nar. pjes. vuk. 3, 153).

a. *u pravom smislu.* Ter mi kopaj grobak, grobak do kolinca. Jačke. 101.

b. *u prenesenom smislu, član, zglob, dio itd.*

a) *na trsci, žitu itd., na grani, na prstima itd., na durbinu* (*vidi u Vukovu rječniku*) koļence. Iz busja kolinca jur su se izvlatala. I. T. Mrnavić, osm. 126. Koļence, bot. lat. ‚geniculum' ‚knoten, gelenk'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Kôlînca, n. pl. nodi, ňem. ‚knoten' (n. p. na prstima ‚nocche delle dita', ili na trstiki). na Braču. A. Ostojić. — Jednu trst vazam s koljence (*gen. sing. nejasna oblika*) odrezah. M. Vetranić 2, 121. — koļenac. Iskat koļenac u boturu. (D). Poslov. danič. Dok žita . . . još nijesu u koļence i skļance . . . izrasli. I. Jablanci 72. — *Ne zna se, jeli* koļence *ili* koļenac. Bieu bise od veće vrsta, šibike s koļencima, konopci za uzlani . . . D. Basić 306. Drvje koje višje lita cvate . . . ima gori izrastke na granah . . . na vrsiki kolince ti kaže, dokle ňega za kalame traze; grana ima po dva tri kolina *itd.* Dakle prvi kolinac vaļade, kad uza se pup rodni imade. J. S. Reļković 86. Kalami ulamaju se nizje prvoga kolinca, to jest: koji su od jedne godine. 86.

b) *očenaš i deset zdravamarija kao jedan dio rozarija, krunice.* koļenac. Govoreći na svaki koljenac jedan očenas. A. Gučetić, roz. mar. 16. Kolikrat se rece rozarijo, to jest, petnaes koljenaca. roz. jez. 54. Na svaki koljenac. 54. — *Ne zna se, jeli* koļence *ili* koļenac. Krunica ima pet koljenaca. B. Kašić, nač. 46. Za druzijem koljencem razmišļaćeš drugo otajstvo. I. Držić 95. Sveto rozarijo uzdrži se u 15 koljenaca. V. M. Gučetić 80.

c) *kitica* (*strofa*) *u pjesmi.* Prva dva ko-

linca (od pjesme) pivaju dva pivaoca. P. Knežević, pism. 68.

d) u ovome primjeru znači: skalin. Dvanadest kolinac od toga kamena, ali ti skalina po redu kladena. D. Baraković, jar. 61. — Daničić upotrebļava kao tehničku riječ u astronomiji prema lat. gradus, vidi stepen, stupań. Vrati Gospod sjen pokoļencima, po kojima bijaše otišao na sunčaniku. 2car. 20, 11. I vrati se sunce za deset koļenaca po koļencima po kojima bijaše sišlo. isai. 38, 8.

e) u ovijem primjerima kao da je kļuč kojijem se navijaju žice na muzičnom instrumentu. Leuto, tvoja slas vaj što se prikrati, u toli plačan glas ter skopos obrati? koje se tužice s jadovi stekoše s koljenci sve žitce ter se tač smetoše? M. Vetranić 1, 65. Koljenca i žitce sprav', da slatko pozvoniš. 2, 11.

f) kao dio uopće: u ovom je primjeru jedno od pet tjelesnijeh osjećańa. Ovih pet kolinac grihu su prozori. D. Baraković, jar. 120.

c. također u prenesenom smislu; Asparagus officinalis L., neka biļka (koļenac. po istočnom govoru kolenac). Prorašļika je u kolenca Asparagus officinalis L. debela, mesnata i ļuskasta, pa dok je mlada jede se. K. Crnogorac, bot. 61. Dvogodišńe biļke, n. p. kolenac. 31.

KOĻENCIT, adj. vidi koļenast (o trsci, žitu itd.). — Načińeno u naše vrijeme. Koļencit, bot. lat. ‚geniculosus' ‚knotig, gelenkig'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOĻENČAC, koļenčaca (?), m. dem. koļenac ili koļenak. — U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata (s istočnijem oblikom). Potrla mu je kolenčac. Jačke. 268.

KȌĻÊNČIĆ, m. muško dijete što nevjesta (po mjesnom običaju) uzme na koļena. — U naše vrijeme u Istri (s istočnijem oblikom). Kolênčić ‚puer quem nova nupta sedens suscipit et in genibus ponit'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 61.

KOĻENČITI, koļenčim, impf. postaje od koļenac ili koļenak. — U naše vrijeme.

a. aktivno, za rog i nogu vezati kravu ili vola. (u Topolovcu). P. Brantner.

b. sa se, refleksivno. Kolinčiti se, stati tvrdo u snazi, prenosno: tvrdo se razlozima odupirati. M. Pavlinović.

KOĻENÍCE, n. dem. koļeno. — isporedi koļence. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Ako, majko, ne vjeruješ, zaviri mi koļenica, i podigni čistu svilu, pak ćeš viđet rane moje. Nar. pjes. herc. vuk. 328.

KOĻENI, adj. koji pripada koļenu (vidi koļeno, 2). — Postaje od osnove kolen riječi koļeno nastavkom ьн, te ь ispada, a za tijem od dva n izgovara se jedno. — U jednom primjeru xv vijeka. Dьlgь opьšteni je dlьgъ susedьni ili kolenьni ili družine . . . Starine. 23, 76. (1496).

KOĻÈNIKA, f. vidi kolenika. Koļènika, kao taslak od koga se poslije prave vrtena. Koļenika se izbije od ‚srca javorovine', jer od toga se vretena prave. Ima i strug od vretena. cf. kolenika u Vuk. rječ. u Dobroselu). M. Medić. U Bosni se zove koļenika. Bos. vila. 1890. 307. Ne vaļa koļenikom udarati. 1889. 24. — Koļenika, tech. ‚zettelrolle, zettelspule (b. web.)', frc. ‚roquetin', egl. ‚bobbin'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KȌĻENKO, n. vidi koļenak.

KȌĻENO, n. genu; genus. — -ļe- stoji mj. ńegdašńega -le-, te u istočnom govoru glasi kòleno, u zapadnom kòlino; koļeno je samo po južnom govoru (starije koljeno). — Akc. se mijeńa u gen. pl. kȍlênâ (kȍlênâ, kȍlînâ). — Riječ je praslavenska, isporedi stslov. koleno, rus. колѣно, češ. koleno, poļ. kolano; u svima su ovijem jezicima oba značeńa, osim poļskoga, ali i u ovome ima pokolenie za drugo značeńe. — Postańe nije jasno: Miklošić misli da postaje nastavkom ěno (po čemu bi mogao biti isti korijen što i u kolo); vidi i kod 1. kleknuti. — I sveza medu značeńima nije jasna; može se opaziti da su u drugijem indoevropskijem jezicima riječi za obadva ova značeńa slične kao da su od sličnoga ili od istoga korijena (ne od kol nego od gen), samo kao da je u ńima starija riječ što ima u našemu drugo značeńe, isporedi za drugo značeńe sanskrt. ǵana, ǵanas. grč. γένος, lat. genus, got. kinu, za prvo sanskrt. ǵanu, grč. γόνυ, lat. genu, got. kniu. obično se drži da je u ovijem jezicima sličnost samo slučajna, ali je čudnovato da se u slavenskijem jezicima isto dogodilo od druge osnove. svakako srodnost ili sličnost u značeńu nije jasna: može se pomisliti da se preneseno značeńe (zglavak n. p. u trske) prenijelo daļe na pokoļeńe, naraštaj, ali je sama ipoteza. — Nalazi se, ne često, i muški oblik (vidi koļen, a i koļenac, koļenak); u primjeru: Koljeni okrvavih. M. Vetranić 1, 24. koljeni je jamačno acc. dual. — Oblik koljenja u ovom primjeru: Ako klekne na koljenja (колѣнꙋ). M. Divković, nauk. 105ᵃ može biti da je samo štamparska pogreška i da treba čitati koljena. — Između rječnika u Vrančićevu (kolino ‚genu'), u Mikaļinu (koljeno, koļeno, kolino ‚genu'), u Belinu (koljeno ‚ginocchio' ‚genu' 314ᵇ; ‚casata o casato, cioè famiglia o stirpe' ‚progenies' 175ᵃ; ‚prosapia, stirpe, schiatta o lignaggio' ‚stirps' 592ᵇ), u Bjelostjenčevu (koleno ‚genu'), u Jambrešićevu koleno ‚genu', u Voltiģijinu (koleno ‚ginocchio' ‚knie'; kolino ‚affinità, generazione, grado di parentela' ‚verwandschaft'), u Stulićevu (1. ‚genu'; 2. ‚familia, domus, stirps, tribus'), u Vukovu: 1. ‚das knie' ‚genu'. — 2. ‚das gelenk' ‚articulus' s primjerom iz narodne pjesme: Pa izvadi durbin od biļura, razvuče ga na devet koļena. — 3. n. p. u trske ‚absatz' ‚geniculum'. — 4. ‚die generation (das geschlecht), der stamm' ‚genus' s primjerima: Sve do devet koļena. Deveto koļeno može se uzeti. Prokleto mu pleme i koļeno!; u Daničićevu: kolêno ‚genu; genus; hominum genus').

1. genu, zglavak, zglob, član na ļudskoj nozi (a i na životińskijem predńijem i zadńijem nogama) koji združuje golijen s bedrom.

a. na ļudskoj nozi.

a) uopće. Pokripite ruke slobodne i kolina slaba utvrdite. Bernardin 5. isai. 35, 3. Ni izgoni se (vrag) van kolinom, da molitvom i žežinom. M. Marulić 271. Vapsaj kolina nog tvojih, da se ukripe. Aleks. jag. star. 3, 320. U zelenoj tuj haļini, zlato i biser ku nakiti, s podvitijem sprid kolini sjedi Osman, car čestiti. I. Gundulić 299. Po noći i po dnevu toliko moļaše, da kako ono kameli žuļi tvrdi mu na kolinih stahu. F. Glavinić, cvit. 118ᵇ. Kolina ńegova jedno u drugo ubirahu se. P. Radovčić, nač. 294. dan. 5, 6. Štola jima biti blizu vrata, i strane od jiste jimaju kolina ticati. I. Kraļić 53. Uzme ga majka u naručje il' otac na kolino. F. Lastrić, ned. 403. Lakti, pete i kolina kažu cinu od haļina. V. Došen 205ᵇ. Ramati na obadva kolena. J. Rajić, pouč. 3, 111. Igra ńemu vidra na kolenu, i stoji mu soko na ramenu. Nar. pjes. vuk. 1, 370. Metnu kotle na koļeno. 1, 522. Diže skute poviše kolena. 1, 598. A dijete dr:i na koļenu. 2, 20. Kupu prima, a piti je neće,

ne je tura na desno koļeno. 2, 203. Pa izvadi sabļu dimišćiju, pa je metnu sebi na kolena. 2, 243. Skinuh kapu, metnuh na koļeno. 2, 377. Popucuju noge iz koļena. 2, 416. Kroz cakšire propala koļena. 3, 94. Slomio mu nogu u koļenu. 4, 405. Na prsi mu igra koļenima. 4, 131. Srio veliku ženetinu rudijema kosminama do više koļena. S. Ļubiša, prip. 263. Skupi koļena do zuba, skupi se ka' povjesmo vune. 269. U Turčina je vjera na koļenu. M. Pavlinović, rad. 101. *b) naj češće u znak štovańa i poniznosti, ali gdjegdje i bez toga, čovjek stoji na prignutijem koļenima. ovo se izriče na ńekoliko načina. aa) vidi* kleknuti, pokleknuti, klečati. — *može se dodati i ovaj primjer u kojemu* koļeno *stoji u instrumentalu:* Klečeći kolinom prid ńim. B. Kašić, is. 58. — *bb) vrlo se često kaže* pasti, padati na koļena. Pade na kolina. Đ. Baraković, jar. 10. Padši na kolina poklonihu se ńemu. F. Glavinić, cvit. 5[b]. S ovom padam na koljena. P. Kanavelić, iv. 2. Pane na koļena, plače, uzdiše. S. Ļubiša, prip. 260. — (pred koga). Prid svemogoga sudca na kolina padši. P. Zoranić 8[b]. Pade prid Sebastijana na kolina svoja. F. Glavinić, cvit. 26[a]. Pade prid Petra na kolina. 57[a]. Prida ń padahu na koljena. I. Đorđić, ben. 31. Tada mater pade prida ń na kolina. J. Banovac, razg. 9. Pade na kolina prid kraļa. M. A. Reļković, sabr. 28. *(metaforički)* I gdi prid ńegov sag, kako gospodina, Zadar grad i rusag pada na kolina. H. Lucić 285. — (pred kim). I prid ńim na kolina padi tvoja. F. Glavinić, cvit. 178[a]. Padši prid ńim na kolina. P. Radovčić, nač. 177. Padši dole na kolina pred negama duhovnika. J. Kavańin 67[a]. Pade udiļ na kolina prid carom. A. Kanižlić, kam. 142. — (kome). On je meni na koļena sa svijem rodom imo pasti. G. Palmotić 2, 309. Padam ti ovo na koļena, ne ostavi me. 2, 438. Padahu mu na koljena naj ponositije glave, i poklańahu se na celove od ńegovijeh stupaja čestiti starovijećnici od Rima. I. Đorđić, ben. 37. — *u ovijem primjerima nije znak štovańa (isporedi* 1. kleknuti, 1, b, *a)):* Već padoše oba na koļena a obadva puške oboriše. Nar. pjes. vuk. 4, 171. No ga pozna srpsko momče mlado, evo zemļi na koļena pade, geverdaru živu vatru dade. 1, 348. — *rjeđe mjeste* na koļena *stoji instr.* koļenima *(i s prijedlogom* s, *što je pogreška).* Koljenim od srca moga padam prid tvoje noge. V. Andrijašević, put. 11. I s kolini pavši, hvale uzdah momu stvoriteļu. J. Kavańin 162[b]. I padavši na zemļu kolini i obrazom . . . F. Lastrić, test. 19[b]. — *cc) u dva primjera ima* metnuti se *i* postaviti se na koļena. Ovdi se s. djevica metnu na kolina. B. Kašić, per. 13. Budući se po ta način postavila na kolina. Ant. Kadčić 243. — *dd) isto je i* prekloniti, pregibati koļena, *pa i* pokloniti se koļenima. Prěkloni kolěne *(dvojina, po istočnom govoru, isporedi sprijeda Vetranićev primjer)* kъ venčavšomu te vladycě. Mon. serb. 244 *(oko 1389—1399)*. Prekloniv kolena nizložiti oće krunu. Š. Kožičić 55[b]. — Prigibam kolina moja k otcu Gospodina našega Isukrsta. I. Bandulavić 173[a]. paul. ephes. 3, 14. Svak mu prigibaše kolina. M. Radnić 202[b]. Prohode izprid otara, na komu je sveti sakramenat, . . . jedni neće uba kolino prignut. J. Banovac, razg. 76. Svuda prid ńim svak prigiba kolina. I. J. P. Lučić, razg. 3. — Protiva nitkor bit istini ne ima, neg joj se poklonit koljeni obima. N. Dimitrović 19. — *ee) riječi:* ,ut in nomine Jesu omne genu flectatur caelestium, terrestrium et infernorum'. paul. phil. 2, 10, *često se nalaze prevedene (gdjegdje slobodno) u našijeh pisaca, te je svagda subjekat* koļeno, *ali mogu biti različni glagoli, n. p.:* Da u jime Isusovo fsako kolino pokloni se i nebesko zemaļsko i pakleno. Zad. lekc. 53. Da u ime Isusovo fsako se kolino pokloni nebesko i zemaļsko i pakleno. Bernardin 69. U ime se Isusevo svako koljeno poklańa. M. Divković, bes. 132[a]. Ime komu svako koleno klańa se. F. Glavinić, cvit. 2[b]. Prid ńim . . . svako se kolino klańa. F. Lastrić, test. 228[b]. Da se u ime Isusovo pokloni svako koļeno onijeh koji su na nebu i na zemļi i pod zemļom. Vuk, pavl. fil. 2, 10. — Pred kojimno sva kolina od visina do dubina vaļa da . . . klonu. V. Došen 4[a]. — Da u jime Isusovo fsako kolino prigne se nebeskih, zemaļskih i paklenih. Bernardin 178. Da u ime Isusovo svako koljeno prigibļe se. N. Rańina 89[a]. — Da imeni Isusovi vsako kolino preklonit se. Korizm. 79[a]. — *ff) može se reći da se što radi (n. p. moli) stojeći od štovańa na koļenima; naj običnije to biva dodajući samome glagolu* na koļenima. Pred kim se na kolenih klańaju vsi. Transit. 21. Na koļenih moļaše govoreći. Korizm. 29[a]. Budući na koljenijeh. Zborn. 9[a]. Obidi otar na kolini. A. Kanižlić, bogoļubn. 15. *(na* koļena *mislim da je pogreška:* Neg se 'e molit na koljena, da . . . J. Kavańin 171[a]. Da mu na gola koļenaište oprošteńe. Pravdonoša. 1851. 25). — *u jednom primjeru* XVIII *vijeka ima* s koļena: I govori š ńim s kölînâ klańajuć se do nizina. V. Došen 140[b]. — *gg) u ovom primjeru* koļena *znači što i* klećańe: A vi hoćete je počtovati i klańati se s beritami i s kolinami *(nije dobar oblik i* s *je suvišno)* i z incensi i svićami. Starine. 17, 238. (1555).

c) uz klečańe ima i drugi znak podnižeńa, to je ļubļeńe kòļena ili desnoga koļena. Pak da moje poļubi koļeno od desne noge. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 22. Celiva mu skute i koļeno. Nar. pjes. vuk. 1, 563. I u ruku je celiva i u to desno koleno. 1, 588. Ļubi caru ruku i koļeno. 2, 173. Cjeliva mu ruku i koļeno. 2, 529. — *Slično je i ovo:* Pristupi mu ruci i koļenu, poļubi ga u skut i u ruku. Nar. pjes. petr. 2, 562.

d) s prijedlogom do (do kòlena, dò koļenâ) *mogu biti različna značeńa.*

aa) kao mjera za duļinu ili dubinu. vidi 1. do, I, 1, b. *aaa) naznačuje duļinu iz među kraja od noge (prsta ili pete) i koļena.* Nit' je meni gladak dodijao, ni tamnica jadna kuća moja, ni na nogu negve do kolina, ni na ruku tezko lisičine. And. Kačić, razg. 36[a]. U druge su, u devojke, žute čizme do kolena. Nar. pjes. vuk. 1, 341. Žute su joj noge do koļenah. 1, 157. Bele joj se ruke do lakata, a bijele noge do kolena. 1, 597. Desna mu je ruka osečena i lijeva noga do kolena. 2, 315. Da otpadnu noge do koļena. 2, 379. Zute mu se noge do koļena, pobratime, u čistome zlatu. 2, 518. Prebiše im Turci obojici iz pušaka noge do koļena. 4, 172—173. Da su ńima prsa od kamena, a gvozdene noge do koļena. Osvetn. 3, 122. — *bbb) značeńe je kao kod aaa), ali se ističe ista duļina kao mjera za dubinu.* U tu goru snijeg do koļena. Nar. pjes. vuk. 1, 337. Al' po grobu trava raste: detelina do kolena. 1, 431. Pa otvori tavnicu prokletu deno leži voda do koļena. 2, 69. Oboriše drvļe i kamońe, uzidaše dori do koļena. 2, 122. De ogreznu krvca do koļena. 2, 291. Čelebiji nije more ni do koļena. Nar. posl. vuk. 346. Tiha rosa poļanu oprala, pa ponikla do koļena trava. Osvetn. 2, 177. — *ccc) koļeno je jedan kraj duļini, a drugi ńeki gorńi dio tijela,*

n. p. glava, vrat, pas itd. Poče trgat zlatne žice, ke joj shode do koljena. I. V. Bunić, mand. 9. Što Momčilu bilo do koļena, Vukašinu po zemļi se vuče. Nar. pjes. vuk. 2, 111. Neznani delija zlaćenijeh vlasi do koļena. Osvetn. 3, 9. Nek je od koļena ma bilo ‚do koļena'. V. Bogišić, zborn. 208. *tako se govori i:* kosa, košuļa, skuti, sukńa do koļena *itd.*

bb) do *znači što i* pokraj, uz *(vidi* 1. do, 1, 1, d). *često se kaže* sjesti *ili* posaditi do koļena, *te može značiti uopće sideńe kod koga ili se ističe takovo sideńe kao časno mjesto, osobito kad se reče* do desnoga koļena. Lepo i*(h)* je care posadio: sve koleno jedan do drugoga. Nar. pjes. vuk. 2, 93. — A Marko je privati za ruku, posadi je do desna kolena. 2, 374. Sede caru do desna kolena. 2, 431. — Biti komu do koļena *može se shvatiti u osobitome (prenesenome) značeńu: biti prvi poslije ńega* (Vuk, rječn. *kod* koļeno). Ti ćeš, Marko, prvi carovati, a ja ću ti biti do koļena. Nar. pjes. vuk. 2, 195. — *U ovom primjeru* do desnog koļena *znači: uza se, a ističući ļubav i pomńu.* Rani care u Jańu devojku od malena do desnog kolena. Nar. pjes. vuk. 2, 70.

cc) u ovom je primjeru značeńe u do *kao kod* 1. do, I, 1, a, *a); do* koļena *ističe približavańe čeļadetu s ńekijem štovańem.* Časom spāli k pašam pod čadorje,... pa otale k Skadru na Bojanu do koļena Omera serdara; lijepo ih serdar dočekac. Osvetn. 3, 161.

e) s prijedlogom kod *znači stajańe (u prva dva primjera može biti i klečańe) blizu koga pokazujući mu štovańe i poniznost.* Pa se moli paši kod koļena, ļubi pašu u skut i u ruku. Nar. pjes. vuk. 3, 92. Protužilo tridest i pet druga kod koļena Mijat-harambaše. 3, 433. Jer sam ńemu tvrdu vjeru dala, biti ńemu ļuba kod koļena. Nar. pjes. hörm. 1, 300.

f) s prijedlogom kraj *značeńe je kao kod d) bb) (u prvom primjeru može značiti i klečańe kao kod e)).* Tužno tuži Alajbegovica Alajbegu kraj desna kolena. Nar. pjes. vuk. 1, 210. Oj devojko oj Milena! sedi meni kraj kolena. 1, 419.

g) s prijedlogom na, *osim općega značeńa, upotrebļava se u ńekijem osobitijem slučajevima.*

aa) s loc., o pisańu lista (kńige) po istočnom običaju. Brže pišu kńigu na koļenu. Nar. pjes. vuk. 2, 136. On načini kńige na koļenu. 2, 333. Brže gradi kńigu na koļenu. 3, 106. Piše kńigu na koļenu svomu. Osvetn. 3, 76.

bb) s acc., o predavańu lista (kńige). Dođe kńiga u Požegu ravnu na koļeno banu Milutinu. Nar. pjes. vuk. 2, 168. Nego piše list kńige bijele te je šiļe u Hercegovinu, na koļeno Duki Hercegovcu. 2, 171. Nosi kńigu bijelu Prilipu na koļeno Kraļeviću Marku. 2, 247. Banu kńiga na koļeno pade. 2, 264. Spušta kńigu caru na koleno. 2, 295. Evo Vuće prvu kńigu piše ka bijelu gradu Biogradu na koļeno Jakši kapetanu. 2, 581. Te mu baci kńigu na koļeno. 4, 222.

h) u lokativu s prijedlogom po *upotrebļava se često u narodnijem pjesmama uz riječi* udariti se (pļesnuti) rukom, *kojijem se micańem pokazuje žalost ili ļutina.* Kada ga je care razumio, udrio se rukom po kolinu. And. Kačić, razg. 135[b]. Udari se rukom po koļenu: ‚Jao, moje štete i sramote!' Nar. pjes. vuk. 1, 586. Udari se rukom po koļenu: ‚Jao mene do Boga miloga!' 2, 135. Ciknu Marko kao gorsko zvere, udari se rukom po kolenu. 2, 241. Udari se po koļenu rukom, nova čoha pršte na koļenu. 2, 383. A pļesnu se rukom po koļenu. 4, 181.

i) u acc. s prijedlogom pod *u jednom primjeru iz narodne pjesme.* Pa izvadi dvanaest dukata, te kadiji meće pod koleno *(kadija jamačno sjedi podvitijeh nogu).* Nar. pjes. vuk. 2, 359.

k) u acc. s prijedlogom pred. dovesti pred koļena *znači od prilike mičańe kao kod d) cc).* lći ćete, uhitit ih ćete i dovesti meni prid kolina. Nar. pjes. istr. 1, 58.

l) prijedlog uz:

aa) znači što i do *kod d) bb).* Koji će mi sjesti uz koļeno, sa kojim ću ladno piti vino. Nar. pjes. vuk. 2, 182. I kaduni mjesto načiniše uz koļeno Seńanin-Ivanu. 3, 204. Kad Mihata pasi dovedoše, sjede ńega paša uz koļeno. 3, 128. — Pa mu sjede uz desno koļeno. 2, 207. — Tad protuži Kraļeviću Marko uz koļeno caru poočinu. 2, 369. — I s ńim dođe Goranov Mihajlo što je agi vazda uz koļeno. 1, 135. — Ja sam tebe othranio uz moje gosposko koļeno. Nar. pjes. bog. 41. Drži ńega uz desno koļeno, e ga drži kako svoju glavu. Nar. pjes. vuk. 2, 610. Kogano je Bakal odranio uz koļeno k'o rođenog sina. 4, 269. Izdalo mu ļeto i godina, uz koļeno sina ne video! 4, 479. Kad ga sebi uz koļeno hraniš. Nar. pjes. juk. 562. Sinovi mu odrestoše uz koļeno i uz srce. M. Pavlinović, rad. 168. Moje Lale uz koļeno drage. Osvetn. 3, 61. — *Slični su i ovi primjeri:* Divno ti je pod noć pogledati, de gospoda piju vino ladno, ļeļenko im uz koļeno šeta. Nar. pjes. vuk. 1. 279. Pred ńim biza *(pseto)* samovoļna pođe,... ona Janku uz koļeno dođe. 3, 218. — *U ovijem primjerima može biti da se misli na klečańe:* Onda cvili do trideset druga uz koļena Višńiću Jovanu. Nar. pjes. vuk. 3, 311. Protužio Bjelić Igńatije uz koļeno slavnom gospodaru. 4, 273. Zakukaše u Mostaru Turci uz koļeno Ali-paše starca. 4, 433.

bb) vidi h). Pa se udri rukom uz koļeno: ‚Avaj, Vuče, dom te ne vidio!' Nar. pjes. vuk. 276—277.

b. *na (predńoj ili zadńoj) nozi u životińe (naj češće u końa).* Slon veliki, snažni i jaki, komu zglobno nije koljeno. I. Gundulić 554. — Poznade ona ovčica s. Frane, jer kad bi se podizalo tilo Isusovo na misi, ona na kolina padaše. J. Banovac, razg. 45. — Đe štir końu raste do koļena. Nar. pjes. vuk. 1, 489. Pa se primi końu uz koleno, pa se zavi sedlu na jabuku. 2, 57. Pokriću te *(końa)* svilom do kolena, od kolena kite do kopita. 2, 217. Soko đogo pade na koļena. 2. 282. Tenu vrancu końu do koļena u zemļicu noge sve četiri. 2, 282—283. Popadoše końi na koļena. 2, 544. Koń mu pade na prva koļena. 3, 285. Pade dorat na predńa kolena. Nar. pjes. vil. 1867. 362. Do koļena końi propadahu. Nar. pjes. petr. 2, 642. Krv će poteć końu do koļena. Osvetn. 6, 34. — Soko leti preko Budve grada, žute mu se noge do koļena. Nar. pjes. vuk. 1, 413. — Polećeše dva vrana gavrana . . . krvavijeh kļuna do očiju i krvavih nogu do koļena. 4, 164.

c. *u prenesenom smislu, znači što slično pravom koļenu, vidi* kolence, b, *a), n. p.: a) na trsci, vidi u Vukovu rječniku kod* koļeno: u trske ‚absatz' ‚geniculum'. — *b) na grani.* Grana ima po dva tri kolina. J. S. Reļković 86. — *c) na durbinu, vidi u Vukovu rječniku kod* koļeno: ‚das gelenk' ‚articulus' *s primjerom iz narodne pjesme:* Pa izvadi durbin od biļura, razvuče ga na devet koļena.

2. genus (gens, familia, stirps, progenies, linea, suboles, gradus cognationis *itd.), rod, pleme, pokoļeńe itd.*

a. suboles, generatio, *kaže se da su jednome čovjeku ńegova djeca ,prvo koļeno', unučad ,drugo koļeno', praunučad ,treće' itd. o ostalijem potomcima. ovo, kao što smo kazali, može biti preneseno od značeńa kod* 1, c. — *isporedi i* b, *b).* — *vidi i* naraštaj. Koji su čuli odъ jednoga kolěna do drugoga. Mon. serb. 217. (1391). Koljeno desete da bi vam vidjeti. M. Držić 454. Koji se svećaše za zlobe otaca u sinovijeh ńih, deri do tretjega i četvrtoga koljena. A. Gučetić, roz. maz. 145. U starosti da vidite četvrtoga do koljena. J. Kavańin 106a. Neka koļeno slijedeći iza koļena, uzdrži se sveđer živa uspomena od starijeh. B. Zuzeri 8. Pripovijeda Baronio... da jedan gospar bijaše ugrabio crkvi ... ńeke zemļe, koje po ńegovoj smrti ostaše ńegovijem sinovim; s prvoga koļena otidoše na drugo, s drugoga na treće, i ovako dodoše do desetoga. Đ. Bašić 167. Pedepsati grijehe otaca u sinovima u trećemu i u četvrtomu koļenu. J. Matović 339. Nepravedno tecivo na treće koļeno ne slazi. Nar. posl. vuk. 208. Svega dakle koļena od Avraama do Davida, koļena četrnaest, a od Davida do seobe Vavilonske koļena četrnaest, a od seobe Vavilonske do Hrista koļena četrnaest. Vuk, mat. 1, 17. A oni će se u četvrtom koļenu vratiti ovamo. Đ. Daničić, 1mojs. 15, 16. Jer sam ja Gospod Bog tvoj ... koji na sinovima pohodim bezakońa otaca ńihovijeh do trećega i do četvrtoga koļena. 5mojs. 5, 9. U drugom koļenu neka pogine ime ńihovo. psal. 109, 13.

b. gradus cognationis, gradus affinitatis, *kao ńeki stepen kojijem se mjeri srodnost (po debeloj i po tankoj krvi) između dva čeļadeta. u ovom se značeńu osobito upotrebļava u zakonima državnijem i crkvenijem. kao stepeni vrijede po jedini porodaji, ali ne svagda na isti način. a) uopće. — između rječnika u Belinu:* koļeno rodstva ,grado di consanguinità' ,gradus consanguinitatis'; ,parente in terzo grado' rodjak u trećemu koļenu 217b; kolino (koļeno) ,grado d' affinità' ,gradus affinitatis'; ,in terzo grado d' affinità' u trećemu kolinu 44b, *i u Stulićevu:* u prvomu, drugomu, trećemu koļenu ,in primo, secundo, tertio affinitatis gradu' *kod* koļeno. Koleno je razlučenje va osobstvih da se pozna koleno. Naručn. 63b. Koliko se u bližńemu kolinu sagriši, toliko je veći grih. A. Bačić 108. Kolino prikažuje koliko jedno čeļade rastaje se od opļenoga cabla. A. d. Costa 1, 164. Mnogi *(bogoslovci)* uzdržahu da je ispuno i zadovoļno izreći u ispovidi grih od rodoložja ne tumačeći kolino, da je n. p. s sestrom ili s materom sagrišio. razlog daju, jere bližńe oli daļe kolino do četvrtoga ne promińuje sliku griha. Ant. Kadčić 211. Tada Stipan ne more više zaručit Marine sestre, ni matere, ni nijedne druge koja bi bila u prvo kolino s Marijom. M. Dobretić 418. Koļeno rodstveno ,verwandtschaftsgrad' ,grado di consaguinità'. B. Petranović, rucn. kńig. 17. Koļeno ,grad der verwandtschaft'. Jur. pol. terminol. 257. Koļeno (pas, gradus) je ona mjera kojom se opredijeļuje, kako daleko stoje srodnici do općega korijena. po austrijskom kao što i po rimskom pravu vaļa u pogledu računańa koļena u ispravnoj i pobočnoj lozi pravilo ,tot sunt gradus, quot generationes' t. j. svaki porodaj predstavļa koļeno *(vidi i b) i c)).* M. Derenčin, tumač grad. zak. 1, 224. — *u prenesenom smislu (o jezicima).* Jezici još nijesu tako poznati i opisani, da bi se mogla koļena (stepeni) srodstva ńiovog naznačiti. Vuk, dan. 2, 122. — *b) u lozi (u primjerima mj.* loza *ima drugijeh riječi, kao* trak, povlaka, redak) *koja slazi ili uzlazi (n. p. od oca do sina, od djeda do unuka itd., ili nasuprot) broje se u svijem zakonima koļena po porodajima (otac i sin, jedno koļeno; djed i unuk, dva koļena itd.). može se shvatiti da je značeńe isto kao kod* a, *ali ima razlika što ovdje* koļeno *znači mjeru srodnosti, a kod* a *znači čeļad (ali vidi i Vukov primjer kod* a). Za poznati u komu kolinu nahodi se ova čeļad *(uzhodeća i slazeća),* potribito je izbrojiti ji, koliko bude čeļadi; izvadeći prvo od koga izhodimo, onoliko će biti i kolini; na priliku: za poznati, u komu kolinu ja naodim se s mojim didom, od potribe je izbrojiti govoreći: ja jedno, otac moj dva, did tri; zdignimo dida, ostaćemo dva: dakle ja s mojim didom biti ću u drugo kolino. A. d. Costa 1, 165. Vaļa znati da u traku sridńemu toliko je kolina koliko je kipa i uzbrdo i nizbrdo, samo jedan kip ne brojeći, t. j. prvi od kojega se počimļe... Vidiš ovdi da je Petar (od kojega se počimļe i koji se nema brojiti) u četvrto kolino svojim sukundidom uzbrdo, i sukunuukom nizbrdo slazeći... I ovo rostvo ne samo zapričuje ženidbu do četvrtoga kolina, dali još i do dvadesetoga, ako se ovo može naći... Ant. Kadčić 424. Toliko 'e kolina u povlaci salazećoj, koliko 'e kipova, jedan izvadivši, to jest kip korina il' ti kolina, jerbo otac (koji zaedno s materom jesu korin) po sebi ne postavļa i ne čini kolina nego zaedno s kipom salazećim. M. Dobretić 550. U redku upravnomu toliko je kolina, koliko je poroda. ovako sin i kćer daleko jesu od otca i od matere jednim kolinom, unuk i unuka od dida i od babe dvostrukim kolinom. I. Velikanović, uput. 3, 211b. — *c) u lozi pokrajnoj (u primjerima mj.* pokrajan *ima* krajńi, skrajńi, neupravan, sa strane, *vidi:* Druga su dva traka skrajńa, i u ńima su s jedne i s druge strane braća; pod ovima s jedne i s druge strane bratučedi *itd.* Ant. Kadčić 123—124. Rostvo neupravno iliti sa strane zovemo ono kad jedno o*(d)* drugoga ne izlazi, nego jedno pram drugim, premda jedna i druga strana izlazi iz istoga korina i početka. M. Dobretić 547), *kao n. p. među braćom, bratučedima, stricem i sinovcem itd., broje se po građanskijem zakonima koļena po porodajima uopće, tako da su među braćom dva koļena, među bratučedima četiri, među stricem i sinovcem tri itd.; po crkvenom zakonu po porodajima što dijele daļega rodaka od glave porodice ili plemena, te je među braćom jedno koļeno, među bratučedima su dva, među stricem i sinovcem isto dva itd.* Do koliko kolin zakraćuje se matrimonij? Naručn. 63a. Jakov i Ivan bila sta dva brata: kako je rečeno, cine prvo koleno. 64a. S rodicom ili s rodjakom do cetvrtoga koljena. B. Kašić, zrc. 66. Ako bi poželil na rodicu do petoga kolina. F. Glavinić, svitl. 70. Grijeh s rodjaci svojijemi tja do četvrtoga koljena uklapajući, jest prikrvje. S. Matijević 65. S rodjakom u četvrtom kolinu. A. Bačić 107. Naravno rodstvo jest po krvi debeloj, i zabrańuje ženidbu do četvrtoga kolina. J. Banovac, razg. 270. Da nisu u rodstvu do četvrtog kolina. F. Matić 95. Sada vidiš u trakovima krajńim, koji je s kojim u krvi i u kojemu kolinu, i doklem krv zapričuje ženidbu, budući ju zabranila crkva do cetvrtoga kolina uklapaući. *(Župnik)* ima upisati na dno lista na livu stranu ime zaručnika, a na desnu ime zaručnice, ... od zaručnika ima uzlaziti uz brdo tja do hreba, i tako s druge strane od zaručnice: i ako nahodi, da izvisuju četvrto kolino, nejmaju potribu od odpušteńa. Ant. Kadčić 426. Sagriši bludno s rodicom u prvo i u drugo i u treće kolino. M. Dobretić 152. Koje rostvo pruža se

lo četiri puna kolina, tako da Petrovi i Pavlovi sinovi i kćeri, unuci i praunuci ne mogu se uzet dokle god od ńi jedno ne izajde u peto kolino. 546. Koji se nahodu u svojti do četvrtoga koļena. J. Matović 304.

c. progenies, *porodica (djeca, sinovi i kćeri), a češće u širem smislu i ostali potomci — isporedi i* d. Izak sin Abrama (u kojoga koļenu svikolici narodi imahu biti blagosovļeni). A. Gučetić, roz. jez. 115. Kolina svoga rod svi ļudi da vide. D. Baraković, vil. 15. Od koļena nitko moga nakon mene neće ostati. G. Palmotić 1, 375. Kažu da će od tvoga doć koļena slavna ćeļad i hrabrena. 2, 125. Ako Davidu bi obećano, da će ńegovo kolino saći na veliko dostojanstvo. J. Banovac, razg. 125. Car nejma od svoga kolina baštenika. A. Kanižlić, kam. 160. Da si od kolina tvoga jednoga sina za sveštenika odredio. 422. Bivši kolino ńegovo utrgnuto, vladali su zajedno. 171. U kolinu tvomu blagosovļeni će biti narodi. 681. Da ja ne bih izgubila koljeno od Ugovića. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 21. Nu vas ļudski narod koji izide iz ńegova koļena. Đ. Bašić 259. Vaļa znati da koji su u jednomu i drugomu traku skrajńemu jednaku, toliko su blizu oli daleko među sobom koliko su blizu ili daleko od trupa, t. j. od onoga od kojega počimļe kolino oliti naraštaj. Ant. Kadčić 124. Za uzdržati ńegovu kuću i sahraniti kolino. 439. Koleno vam se zatrlo! D. Obradović, živ. 65. Da mu se koleno zatre! sav. 7. Dokle teče sunca i mjeseca i ńegova đela i koļena. Nar. pjes. vuk. 2, 261. Prokleto mu pleme i koļeno! 2, 295. To ću davat, dok koļena teče. 3, 77. Dok je traga i koļena moga. 4, 487. Dok je roda i koļena moga. 4, 501. To ću vraže iskopat koļeno. 5, 492. Boļe je da se čoeku koļeno zatre, nego da zao porod iza sebe ostavi. Vuk, poslov. 21.

d. gens, *po predašńemu značeńu može* koļeno *značiti što i* pleme, *pa i u širem smislu* narod *(kao ļudi koji su isprva bili jedna porodica), pa i u prenesenom smislu rod ļudski (vidi:* Da se sasvim ne utrgne kolino čovičansko. E. Pavić, ogled. 14. *u ovakovijem primjerima isto je značeńe, ali ga ne treba shvatiti kao da je u prenesenom smislu:* Ne znade li sve kolino Adamovo? V. Došen 214b). Oda vsih četirih kolen plemena nebļuškoga. Mon. croat. 69. (1447). Vam se govori, pukom i kolinom i jazikom. Bernardin 101. dan. 3, 4. Navistiti vsakomu kolenu razlikih ļudi. Transit. 24. I vsplače se vsako koljeno zemļe. Korizm. 16b. Sa vsim kolenom Arsacid. Š. Kožičić 37a. Vam se govori, puokom i koljenom i jezikom. N. Rańina 122a. dan. 3, 4. Tadaj se usplaču sva koljena zemaļska. 170a. matth. 24, 30. Svaka kuća i koljeno, vidjaše se it po nase. Ġ. Palmotić 3, 48a. Žene kê ... daše na svijet toke sijene i jazike i koljena. J. Kavańin 517b. Jakobovu on koljenu da svjedoġbu svoe ļubavi. I. Đordić, salt. 258. Kolino izraelsko jeste kaštigato. A. J. Knezović 263. Turci pod Osmanom, početnikom turske trage iliti kolina. A. Kanižlić, kam. 631. Čifut Mardokeo i sve kolino žudinsko na smrt osudeno bijaše. utoč. 93. Na hiļade i hiļade svit kolina već imade. V. Došen 227a. Blagosoviće se u tebi i porodu tvomu sva kolina zemaļska. And. Kačić, kor. 29. Koliko god bise didovina, onoliko bijaše kolina. M. A. Reļković, sat. K7b. Amin! care sjajan gospodare, da svečevo koļeno se širi. Osvetn. 3, 61. Druga je polovica različita smjesa svih pomenutih koļena. M. Pavlinović, razg. 12. — *Često u pisaca u plemenima izraiļskijem.* Anna proročica, kći Fanuelova, od kolina Aserova. Bernardin 13. luc. 2, 36. Za to mu poda Gospodin didinstvo i oddili mu ždrib u dvanadeste kolinof. 163. ecclesiastic. 44, 26. Simon je bio jedan od sinov Jakoba, koga kolino držaše Betuliju. M. Marulić 68. Od svakoga koljena sinova izraelscijeh. N. Rańina 200a. apoc. 7, 4. Ditić prvorojeni ako od kolina bude Levi. F. Glavinić, cvit. 13a. Od koljena Judinova ki se jaki Bog nareče. J. Kavańin 337b. Potanko sude djela dvanaes koljen Izraela. 317a. Svim koljenom Izraela tusto zemļe dijel se dade. 377b. Koļeno ,tribú, parlandosi degl' Ebrei' ,tribus'. A. d. Bella, rječn. 745b. Dvanes koljena od puka izraelskoga. I. Đordić, salt. 269. Sidićete i vi svrhu dvanaest sidališta, sudeći dvanaest kolina izraelski. J. Banovac, razg. 4. Kad Mojsije blagosovi kolina, ostavi kolino Simunovo i ne ti ga blagosoviti. pripov. 121. Judino kolino zadobi starišinstvo. F. Lastrić, svet. 115a. Pade kocka na kolino Judino. E. Pavić, ogled. 172. Da sinu ńegovu samo jedno kolino izraelsko zaostaviti oće. 295. Obećavši mu vladu svrhu deset kolina izraelski. 295. Od kolina Simunova. And. Kačić. kor. 101. Zapisa sve koļeno Levovo na službu crkve. J. Matović 297. Ove kuće poglavite poznane su svima pod imenom dvanaest kolina. I. Velikanović, uput. 1, 54. Svima dvanaest koļena rasijanijem po svijetu pozdravļe. Vuk, jak. 1. 1.

e. genus, genus ac sanguis, stirps, origo, *rod, u značeńu suprotnom prema onome što je kod* c, *jer se ne misli na potomke, nego na roditeļe, na djedove i naj češće na stare ili praoce.*

a) u pravom smislu. aa) uopće. Koliko arhijereov bilo je od togo kolene. Š. Kožičić 3a. Da neka ńih rojstva, kolino i istok poznaš. P. Zoranić 9b. Nu je bratučed meni Akilo, od koļena mi smo istoga. Ġ. Palmotić 1, 205. Ni drže stara imena od kolina. S. Margitić, ispov. vi. Od kakva je kolina i roda divica Marija? A. Kanižlić, utoč. 479. Jednoga smo svi kolina. V. Došen 232a. Dičit se ponosito onijem koļenom. Đ. Bašić 183. Bogastva, sliku, svjetlost koļena. J. Matović 309. Od koga je đela i koļena, ko li otac, ko l' ńegova majka? Nar. pjes. vuk. 2, 239. A rodom je kuće Petrovića, od drugoga koļena ne biva. 5, 486. Boga sam rasrdil i tebe zbantuval, koleno pošpotal, zemļi zlu peldu dal. Jačke. 216. Koļeno ,stamm'. Jur. pol. terminol. 474. — *bb) javļa se genetivom ili adjektivom posesivnijem od koga počińe rod.* Ωтъ plêmene i kolene Nemańina. Okáz. pam. šaf. 72. Stavi se kraļevati jedan od ńegova kolina. Dukļanin 9. Oni učine kneze od svoga kolina. 19. Od koljena Abramova. A. Gučetić, roz. jez. 117. Od kolina jego po materi izajde sin Božji. F. Glavinić, cvit. 10a. Zdrava, o djevice od koljena Adamova! J. R. Gučetić 20. Hćere od kolina Kajinova. P. Radovčić, nač. 197. Bi sveti Benedik mladica iliti zagranak od rodnoga hreka iliti kuće Aničije i Probe, koja . . . bi po koljenu od Olibrija i Perleona rasplođena u Austriji. I. Đordić, ben. 9. Zarad ostanka i uspomene ńihova kolina iza puno vikova. J. Banovac, pripov. 247. Da tko od kolina Mihaila ńemu ne otme krunu. A. Kanižlić, kam. 2. Kolina smo Adamova. V. Došen 215a. Kraļ Budimir razdili kraļestvo u mnoge države oliti banovine, u koje postavi bane od svoga kolina. And. Kačić, razg. 23. Što imaše biti od koļena Abramova. J. Matović 27. Iz čijega koļena isteći, izaći, iziti, izlaziti ,ab alicujus sanguine originem ducere'. J. Stulli, rječn. *pod* koļeno. — *o ovakovijem primjerima ne zna se*

svagda, pripadaju li amo ili pod d: Rodil se je Isus od kolene Judova. Š. Kožičić 3a. Jere i ja jesam Izdraelita od Abraamova semena, Benijaminova kolena. Anton Dalm., ap. 11. David rodi se od koļena Judina. I. Đorđić, salt. VIII. — *cc) može se kazati kakvo je koļeno na različne načine. aaa) genetivom ali adjektivom posesivnijem kojijem se ne kaže ko su bili stari po imenu, nego po časti, po osobini (kakri su bili).* Bili su ńe roditeļi od kolina i krvi kraļevske. B. Kašić, per. 165. Da sred srca, ne scijen', tvoga ti bi čuo žeļe od boja, da od koljena kraļevskoga nije kaduna majka tvoja. I. Gundulić 305—306. On od kraļevskoga kolina izhodi. A. Kanižlić, kam. 9. Budući on od kraļevskoga kolina rođen. E. Pavić, ogled. 389. Naj veće pak nastojańe Mateino jeste bilo ispisati izhodak i koren kraļevskog kolina. 462. — Na kraļevstvo od koljena od sto kraļa kraļ te rodi. I. Gundulić 316. Od kolina kraļev Sirije izhodeći... F. Glavinić, cvit. 290a. — Zna da se je porodila gospodskoga od koljena. I. V. Bunić, mand. 17. Ovi pleme svê brojaše od koljena gospodskoga. P. Kanavelić, iv. 17. Jedna žena kolina gospodskoga. J. Filipović 3, 172b. Er mi bješe on Stjepan od koljena gospodskoga. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 50. Jedna žena kolina gospodskoga. M. Zoričić, zrc. 138. Koļena je gospodskoga. Nar. pjes. vuk. 1, 6. — Svijetla je ove djevojčica od koljena desposkoga. I. Gundulić 376. — Al' je dete kolena ajdučka. Nar. pjes. vuk. 3, 11. — *bbb) ističe se ńekijem adjektivima plemenitost koļena, n. p.:* častan. V oružju i svetu častna od kolina. P. Vitezović, odil. 52. — dobar. Gašpar kraļ od dobra kolina. Nar. pjes. istr. 6, 31. — jasan. Od jasnoga kolina Arsacida. A. Kanižlić, kam. 254. — plemenit (plemeni). Mladić jedan plemena kolina. P. Zoranić 34a. Koljeno plemenito od pomoći tomu nije, koga ubostvo vjekovito pod teskijem robstvom krije. I. Gundulić 386. Od koljena je plemenita gospodičić jedan ono. 437. Roditi se od plemenita koljena. V. Andrijašević, put. 3. Obodvoje od plemenita i kraļevskoga kolina Davidova. F. Lastrić, od' 349. Decio, rodom iz Srima u Slavoniji, od kolina plemenita rođen. And. Kačić, razg. 10. — slavan. Man se brojim od slavnoga otmanskoga ja koljena. I. Gundulić 304. — star. Bi rečeno, od smederskijeh da knezova staro izlazi ńih koļeno i gospodska krv ńihova. G. Palmotić 2, 183. Mlad Filipe od stara koļena. J. Krmpotić, pjesm. 5. Veći dio lordova nije od prastarih koļena. M. Pavlinović, rad. 76. — svijetao. Jer ga (*dijete*) cijeniše od svijetla kolina. M. Bunić 6. Izabrane on djevice i od koļena svijetla stavi. G. Palmotić 1, 99. Rađa se od bogata i prisvijetla koļena. V. M. Gučetić 107. Rodio se je od svitla i bogata kolina. A. Kanižlić, kam. 5. Rodi se Frančeško Saverija od staroga i svitloga kolina. fran. 16. — velik. Što će prudit od kolina velika rojenje? A. Georgiceo, pril. 99. Pavića je kolino veliko, to ne može zanikati niko. And. Kačić, razg. 281b. — visok. Od visoka i velika koljena se rodio si, koga plemstva vedra dika čas neumrle slave nosi. I. Gundulić 277. — *ccc) značeńe suprotno prema bbb) ističe se drugijem adjektivima, kao što su n. p.:* nizak. Toma Bakać bijaše od niska koļena. M. Pavlinović, rad. 14. — potišten. Da tve carstvo ļubi pravu uzme, ne robińu nepoznanu od koljena potištena, neg' gospođu izabranu. I. Gundulić 301. — rđav. Ako li si... kolina pořđava od starina... V. Došen 29a. — zao. Da već se scińaše kolina zaloga... Đ. Baraković, vil. 67. Da od zla plemena i koljena rajaju se kadgodijer dobri sinovi. M. Orbin 177. — *ddd) i sama riječ* koļeno *može značiti: plemeniti rod (kao kod bbb)) bez ikakva adjektiva.* Koline brez kriposti ništa. V. Došen v. Znaj! kolino i starina naj stražńa je plemeština. 29b. Fale ńega od kolina, od desnice... 35a. Jednim okom dok ugleda... il' junaka od kolina... 120a. Nek je ‚od koļena' ma bilo do koļena. V. Bogišić, zborn. 208. — *u ovom primjeru suprotno je značeńe, ali se to poznaje po onome što se prije kaže:* Zao glas kolina. Ant. Kadčić 405. — *dd) u genetivu s prijedlogom* od *može značiti razlog s kojega ko što ima ili mu što pripada. aaa) u pravom smislu, što je čije ili mu po zakonu pripada.* Kńiga kaže, na Urošu carstvo, od oca je ostanulo sinu, detetu je od koļena carstvo. Nar. pjes. vuk. 2, 196. — *bbb) u prenesenom smislu, duševne (a i tjelesne) osobine.* Jer to im je od kolina da je svaka truļa lina. V. Došen 120a. Al' si zajer od kolina rđa, čađa, mrak i tmina? 131b. Jer su lini od kolina (*cigani*). 211a. — *ee) u lokativu s prijedlogom* po, *znači što i pod dd) aaa).* Stvar koja je po kolinu. J. Mikaļa, rječn. *kod* baština. Nije kruna Mikleušu po djelu ni po koljenu neg je kruna po koljenu Matijašu sinu tvome. Nar. pjes. bog. 82.

b) u širem smislu, narod. Отьчьствомь і рожденијемь і въспитанијемь србьскаго колѣна бѣше. Glasnik. 21, 159. (*xvii vijek*). Ja nisam od grckoga pao kolina (‚neque me Argolica de gente negabo'. I. Zanotti, en. 2, 9. Benedik koljenom Rimjanin. I. Đorđić, ben. 9. Sv. Luka nije bio žudinskoga kolina. A. Kanižlić, utoč. 616. Ko je Srbin i srpskoga roda, i od srpske krvi i kolena. Nar. pjes. vuk. 2, 229.

c) u ovom primjeru znači vjeru, vaļa da po tome što vjera dijeli ļude, kao što se dijele u plemena i narode: Nemoj mene ostaviti, pobro, ako nismo od jednog kolena: ja verujem Muhameda sveca, a ti, pobro, ime Isusovo. Nar. pjes. vil. 1867. 426.

d) u prenesenom smislu, može značiti postańe uopće. Jednoga su od kolina i anđeli od visina koji vičńem Bogu dvore, i sotone koje gore. V. Došen 7b. Što je srebro od kolina, neg plisniva gvozdušina? 23b.

f. *prema značeńu pod* e *(osobito kod a) cc) bbb) i ccc)) kaže se u prenesenom smislu o jednome čeļadetu, kao ističući da su u ńemu dobre ili zle osobine svega ńegova roda. a) u dobrom smislu.* Moja snaša adamsko koleno. Nar. pjes. vuk. 3, 170. Adamsko koļeno (kaže se za vrlo poštenu ženu). Nar. posl. vuk. 1. — Care Lazo, čestito koleno! Nar. pjes. vuk. 2, 295. Oj veziru, čestito koļeno! 3, 343. — Fala tebe, gospodsko koļeno! 2, 557. — Janko bješe junačko koļeno. 3, 116. Pravo, pope, koļeno junačko! Osvetn. 2, 154. — Pa će ńemu rijet poimence: junak jesi i koļeno pravo (*može biti da ovo odgovara značeńu pod* e, *a) cc) ddd)).* Osvetn. 3, 52. — A Bošńani majmunići mali, vlastelini i koļena stara. 6, 81. Znadeš care, svečevo koļeno. 1, 11. — Oj Slovini, koļeno vilinsko! 2, 178. — *b) u zlom smislu.* El je Maksim krvničko koļeno. Nar. pjes. vuk. 2, 546. Tamo ode krvničko koļeno, on će dvorit cara u Stambolu. 2, 566. — Što učini, Jure Brankoviću, od starine neverno kolino! And. Kačić, razg. 93b. Maksimija, koleno neverno! Nar. pjes. vuk. 3, 42. Oj Ivane, nevirno kolino, kako si me mladu prevario! Nar. pjes. istr. 2, 128. — Rodi, rodi, orjatsko koleno! ili rodi, ili u rod idi. Nar. pjes. vuk. 1. 619. Ona kuja, orjatsko koleno. 1, 543.

g. linea, muško *i* žensko koļeno *može značiti: potomci, rod, loza koja postaje od muškoga potomka (sina, unuka po sinu itd.) ili od ženskoga (kćeri, unuke po sinu itd.).* Za mene i za mojehь sinova i za moje sjeme po muškomь koļenu. Mon. serb. 107. (1333). Unučje i praunučje što jestь muškoga kolena. 238. (1399). Pravo natražje ńihь srьtca muško koleno. 286. (1419). Što je po muškomь kolênu, ali nakon toga po ženskomь kolênu. 338. (1427). Da tej dukate imamo dati sinovomь ńegovêmь što je po muškomь koljenu. Spom. sr. 2, 81. (1124). — *Vaļa da amo pripada i ovo:* Očino koļeno ,linea o descendenza paterna' ,paternum genus'; koļeno materino ,linea materna' ,origo materna'. A. d. Bella, rječn. 140a.

h. *u jednom primjeru* xviii *vijeka kao da znači pravu srodnost (po krvi).* Ili roditeļstvo bilo duhovno, ili roditeļstvo bilo po kolinu . . . A. Baćić 107.

i. *u dva primjera* xvii *i* xviii *vijeka znači rod u naj širem smislu, ili možebiti spol.* Za uzdignut koljeno žensko koje bješe osramoćeno i podniženo. I. Držić 103. Po tom muškom svem kolinu slavu uze i ukinu; a ženskome put otvori, da se ruga i potvori. V. Došen 107b.

3. zlatno koļeno *ili* koļeno zlatno, *ńeka biļka.* — *Preneseno od značeńa pod* 1. Koļeno zlatno (Stulli), v. Zlatno koļeno. B. Šulek, im. 151. Zlatno koļeno (zlato koļeno Stulli; prema tal. ginocchio d' oro Stulli), Anthoxanthum odoratum L. (Alschinger, Lambl, Zadar). 465. — *U Stulićevu rječniku ima:* Zlatokoļeno, trava ,ginocchio d' oro, erba' ,herbae genus' *s dodatkom da je riječ ruska.*

KOĻENOKLAŃAŃE, *n. klečańe.* — *Naj stariji je oblik* kolênoklańanije. — *U kńigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (kolênoklańanije ,flexio genuum'). Kolênoklańanijemь i noštnimi stojaniji. Domentijanb 61.

KOĻENOPLEMENIT, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* v. plemenitorodan.

KOĻENOPOKLOŃEŃE, *n. djelo kojijem se klekne (kojijem se poklone koļena).* — *Stariji je oblik* kolênopoklońenije. — *U kńigama pisanima crkvenijem jezikom.* Po molitvê byvajutь malo kolênopoklońenija kь zemļi moguštimь. Sava, tip. stud. glasn. 40, 138.

KOĻENOVAC, *vidi* Kolenovac.

KÒĻENOVIĆ, *m. čovjek od (dobra, plemenita, stara) koļena (isporedi* koļeno, 2, e, *a) cc) ddd).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ,ein mensch von gutem alten hause, von familie' (koļeno) ,illustri loco natus', cf. plemić, ođaković, kućić *s dodatkom da se govori u Hercegovini.* Fala, kolenoviću! Bos. vila. 1888. 220.

KOĻENSTVO, *n. vidi* koļeno, 2. — *Samo na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Ne išt' mu *(Bogu)* djede ni starije, er svoj bitak zna po sebi; ni kad poče kad li prije, vazda bio ki je u sebi: djeda tko ima, djed stariji nastô bi, a unuk posljednjí. sâm je otac svê koljenstvo, ne ima djeda sam tko 'e davni. J. Kavańin 535a.

KOĻENŠIĆ, *m. prezime.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Pre*(d)* četom je Koļenšić Lazare, barjaktar je od Pavićevićah. Pjev. crn. 143b.

KOĻENŠTINA, *f. (čakavski* koļenšćina) *u jednom spomeniku* xv *vijeka znači: pleme ili porodica, vidi* koļeno, 2. Kako pride pred nas Matej Svilić z Bužan s sela ko se zove Mohlići, poslan k nam od strane četirih kolenšćin bratje svoje. Mon. croat. 127. (1486).

1. KOĻEŃE, *n. djelo kojijem se koļe, klańe.* — *U tri rječnika (s kajkavskijem oblikom* koleńe): *u Bjelostjenčevu:* ,interfectio, trucidatio', v. klańe ,usitatius dictum'; *u Voltiđijinu:* ,scannamento' ,erwürgen'; *u Stulićevu:* v. klańe *iz Bjelostjenčeva.*

2. KOĻEŃE, *n. djelo kojijem se koli (vidi* 2. koliti). — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* koleńe, v. kolitva.

3. KOĻEŃE, *n. vidi* pokoļeńe. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* — *Može biti da je pisarskom ili štamparskom griješkom otpalo* po. Gdi ćeš viditi izhodak od tvoje plemenštine i pań od koļeńa odkuda slaziš. M. Radnić 171a.

KOĻEPČA *(ili* Kolijepča?), *f. mjesno ime.* — xiii *vijeka.* Nadь Kolêpьču. Svetostef. hris. 21.

KOĻÈVČÂR, koļevčára, *m. psovka za čovjeka.* — *U Vukovu rječniku:* (u Crnoj Gori) ,schimpfwort für einen mann' ,convicium in virum', kao nije junak, nego čuva ženu i ,kolijevku'. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.* kȍļevčâru, kȍļevčâri.

KOĻEVINA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 261.

KÒĻIKOŃEVIĆ, *m. čovjek koji koļe końe (kao psovka).* — *U Vukovu rječniku:* u pjesmi ,pferdeschlachter' ,qui equos mactat' *s primjerom:* Do sad smo se zvali kraļevići, a po sada koļikońevići.

KÒĻITEĻ, *m. čovjek koji koļe.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,jugulans'.

1. KȌĻITI, kȍļîm, *impf.* metati snopļe u koļe (vidi ,žitni kolac' *kod* 1. kolac, c). u Dobroselu. M. Medić.

2. KÓĻITI, kóļîm, *impf.* u dječjem jeziku mjesto klati. u Dobroselu. M. Medić.

KOĻÌVNÎ, *adj. koji pripada koļivu.* — *U Vukovu rječniku:* (u Dalmaciji) n. p. varićak (šenice) što se daje svešteniku o krsnom imenu (u ime koļiva).

KȌĻÎVO, *n. kuhana pšenica, što se po običaju pravoslavnijeh Hrišćana blagostivļa od popa i jede na daći ili na slavi.* — *Od novogrč.* κόλυβα *(n. pl.) što se već* x *vijeka nalazi zabiļeženo sa značeńem* σῖτος ἑφθός *(kuhano žito).* — *Sada se možebiti svagdje (u prvom Ļubišinu primjeru* kolivo *vaļa da je štamparska pogreška, jer je na drugom mjestu* koļivo) *izgovara* koļivo *(s* ļ), *ali ne znam, jeli tako svagda bilo: u naj starijim primjerima (i u Daničićevu rječniku) pisanima ćirilovskijem slovima ne zna se, treba li čitati* l *ili* ļ; *tako je i u stslovenskome i u ruskom jeziku.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kolivo *i rus.* коливо. — *Između rječnika u Stulićevu* (kolivo ,triticum melle coctum' *po čemu bi se kuhala pšenica u medu, ali se u samom rječniku dodaje da je riječ ruska); u Vukovu:* gekochter weizen den bei dem todtenmale' (na daći) ,und am patrontage' (na slavi), vom priester gesegnet und von den gästen verkostet wird' ,(triticum) silicernium'. cf. pauabija; *u Daničićevu* (kolivo, κόλυβον ,frumentum coctum', a po ńemu ,sacrum piaculare'). Vsaku subotu za godište da ima umrьli kolivo i desetь leturgiji *(vidi i naj zadńi primjer).* Glasnik. 24, 277. (1396). Miriše na koļivo. (Gotovo umro). Nar. posl. vuk. 179. Šenica se ovdje spomińe radi koļiva, poskura i krsnoga kolača. Vuk, nar. pjes. 2, 4. Izjedoše ono koļivo. P. Petrović, gor. vijen. 110. Iza

ovoga žalosnog prizorja posijedaju svi na ókô pred crkvom i počnu redimice celivati voštanicu, zobati kolivo i piti rakiju. S. Ļubiša, prip. 169. Napiju se rakije, a nazobļu koļiva. 191. ‚Koļivo' se zove žito koje se kuva uoči krsnoga imena. za koļivo se obično prebira sve zrno po zrno od naj čistije belije-pšenice . . . Jedan sud s takim žitom nosi se crkvi, gde se prekadi i prelije, pa se posle, na nekim mestima, razdeli i pojede pred crkvom, a na nekima se vraća kući, te se ńim poslužuju gosti, kao svakom drugom poslasticom. M. Đ. Milićević, slav. 27. Negde se ta kuvana pšenica zove ‚panaija', u Srbiji po varošima zove se ‚žito', ali je naj poznatije ime ‚koļivo'. 28. Pa oprema koga mlađega crkvi s koļivom. Bos. vila. 1887. 41. — *Kako se vidi po ovom primjeru (a možebiti i po naj prvome) znači i crkveni obred za mrtve:* Po prêstavļeni mojemь da mi se poje kolivo sьborno i lьturgije. Mon. serb. 547. (1502).

KÒĻKÂŃE, *n. djelo kojijem se jedno s drugijem koļka, vidi* koļkati se.

KÒĻKATI SE, kòļkâm se, *impf. dem.* klati se *(recipročno). — Od osnove sadašńega vremena* koļ-. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ńi se dvo'e vavije za nešto koļkaju'. ‚Lijepo mi je to vaše koļkańe već dozlogrdilo'. J. Bogdanović.

KOĻÙŠTRALICA, *f. kaže se o ženskom čeļadetu kako* koļuštralo *o muškom. — U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KOĻÙŠTRALO, *m.* kaže se o čovjeku koji se vavije za nešto koļuštra i goni. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KOĻÙŠTRÂŃE, *n. djelo kojijem se ko s kim koļuštra, vidi* koļuštrati se.

KOĻÙŠTRATI SE, koļùštrâm se, *impf. vidi* koļkati se, *s kojijem će glagolom biti i istoga postańa. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Vavije se koļuštraju ka' i dvije jetrve'. ‚Danas sam se za te na ednom mjestu koļuštra', ma da znaš kako'. ‚Ovo kućńe koļuštrańe opraviće me prvo reda u ledinu'. ‚Ńiovo koļuštrańe sjedi mi na vr vree moe glave'. J. Bogdanović.

1. KOM, *adv. znači što i* kad, *ističući da jedno bira odmah za drugijem, vidi* netom. — *Bez sumńe je padež jednine zamjenice* koji: *Daničić u rječniku (vidi daļe) misli da je lokativ (muškoga ili sredńega roda), docnije je (kako sam našao zabiļeženo ńegovom rukom) pomislio na instr. sing. f. (i isporedio s* komaj, *što mislim da nije dobro), ovo bi se zadńe tumačeńe činilo boļe, ali je u naj zadńijem primjerima svakako lokativ. — Od* xiv *do* xvi *vijeka (samo u Dubrovčana osim Marulićeva i Pejkićeva i Kavańinova primjera), a između rječnika u Belinu* ‚subitocchè, tostochè' ‚simul ac' 715ᵃ, *u Stulićevu* ‚ut, ubi, simul ac, statim atque, ut primum, cum primum, postquam', *u Daničićevu: (kod zamjenice* kyj, *vidi* koji) padež komь, koji mislim da je lokal, pokazuje sam sobom vrijeme kao kad. — Komь bi se tvoja rabota na nas uslonila, mi bismo učinili koliko za našu dušu. Spom. sr. 1, 11. (1397). Komь se skupe, hoćemo za tozi vidjeti. 1, 24. (1399). Komь bili naši posli na putevi, kazovaše imь . . . 1, 54. (1404). Komь žito ovamo pride, Marinь namь pokazovaše . . . 1, 76. (1406). Zač kom te ja zgledah, smamih se u sebi. Š. Menčetić 103. Kom te gospodu kon sebe vidu ja, od mene jur podu sve one misli tja. 229. Ah život zavinu, kom pusti slatki glas. 240. Kom vila toj reče, s oči mi uteće san. G. Držić 406. Kom ovo izreče, to Ļubav . . . k toj vili doteče. 439. Zač ga *(goluba)* soko podlabuti, kom ga čuje da zaguka. M. Vetranić 1, 14. Kom se rastavi dušica od tijela, sudi ju sud pravi. 1, 105. Kom bih ovi kraj ostavil, gdi trudim, mnim da bih dobil raj. 1, 169. Nu kom ga ne najde, ter ga tač izgubi, plač, tužbu i jade toprva obļubi. 1, 189. Kom te sam vidila, moju sam svu ļubav u tebe stavila. N. Naļešković 1, 197. Zašto je ma mlados u ńega stavila veselje i rados, kom ga je vidila. 1, 203. Da brači od prve kom bude svanuti ne skažem do mrve. 1, 252. Er me će na tvu čas poļubit gospodar, kom dođe oni čas. 1, 259. Ter ti se ja kunu, kom si se rodio, izvrsnu korunu da t' svila jes Klio. 1, 327. Togaj te molim rad, kom ovi lis imaš, za moju ļubav sad na ogań da ti daš. 2, 123. Kom k ńemu dođoh, na mene se izbeči. M. Držić 334. Kom se mrak dijeli i mrkla noć mine, seļanke sve će doć. 444. Platit ćeš zaisto riječi tej pogane, kom dođe Eģisto. D. Zlatarić 15ᵃ. A djetići gologlavi kom začuju nankijera, na vrat skaču . . . A. Sasin 171ᵃ. Ti, kom stupaj ou postavi, potom na žao ovi stane, cin' cić lijepe Arijane da se užeže vas ļubavi. I. Gundulić 10. Kom ńe obraz vedri vidje svijem ljepotam nareseni, jes' vidjela, kô ublidje i priliku svu promijeni? G. Palmotić 1, 251. Svezat ćemo nazad vami ruke, kom vas dobudemo. 2, 399. Neka ovi vas život zabiju, kom dođu na novi. 2, 477. Kom se pop nareče, ončas mu šija oteče. (D). Poslov. danič. Kom klenu prvo zazvańe od noćnijeh molitava, ne ckneći ni časa, dobri glava od pravovijernijeh osta oblakšan od bolesti. I Đorđić, ben. 195. — *U jednom primjeru* xv *vijeka ima* od kom, *gdje je* kom *shvaćeno posve kao vremeni adverab* (kad, kako): Ka živit životom odluči prečisto, poče imit od kom *(t. j.* od kom poče imit) udovičtva misto. M. Marulić, pjes. 32. — *Može imati uza se i* to, *vidi* kojino. Komь to je doslo bilo, arhibiskupь Marinь barski i š ńimь jedanь Ulcińaninь i tьdi su uzeli tьj brigentinь . . . Komь to našu goliju poslasmo . . . Spom. sr. 1, 38. (1402). — *U ovijem primjerima stoji s prijedlogom* po, *kao lokativ:* Nu misli, tej dike po kom ja zagledah, kako hoć u vike da ti se ne prjedah? N. Nalešković 1, 178. Po kom toj uši me zaćuše, oćutih nepokoj. 1, 304. Po kom taj zacuh glas, meni se sve tuge . . . svrnuše . . . 1, 312. Po kom bi pokopan, bi na ńegovo misto postavļen Arijan drugi. K. Pejkić 31. — *Nejasno mi je* u kom *u ovom primjeru:* Za'edno malo nedospijeta, što su zemļa, vlaga, mora, neba i zvijezde, stav' opeta, čin', sve da je jedna gora od pretvrdih dragomanta, nek ti boļe svijes upamta; ter da tisuć vijeka u kom, čim se na prah sve obrati, mrav neznažni svojom rukom pride i jednom ńu zamlati, kad bi se ova razmrvila, i u pepeo učinila? J. Kavańin 439ᵃ.

2. KÔM, kòma, *m. vidi* komina, drop. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom., i voc.* kôme. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide komina *s dodatkom da se govori u Srijemu).* Od vina, od muta, od koma i od mnozijeh stvari čine i peku rakiju. M. Divković, bes. 608ᵃ. Rakija koja se od vina ili koma peče. A. Baćić 310. Kom od isprešana grozdja, kom od lanenoga sjemena. I. Jablanci 31. Pak vinskoga vaļa imat koma. J. S. Reļković 248. Do polak ju *(kacu)* napuni šļivama, a od polak nek je voda sama; treći dio nek izpuni voda, kad uzvrije, kom svrhu ńe hoda. 370. Rakija se peče od šļiva, naj više i naj boļe, a peče se i od koma ili kao što se kaže komine. Đ. Popović, poznav. robe. 386. Kad se šļive metnu u kacu pa prevru, onda se to zove kom.

i to ‚cijeli kom', da se razlikuje od onoga iz koga je pečeńem rakija izvađena, koji se za to naziva ‚pečeni kom'. M. Medić.

3. KOM, *m. biļka, vidi* kmin, komin. Kom (Sabļar), v. Komin. B. Šulek, im. 151.

4. KȌM, Kòma, *m. ime mjestima, i osobito planinama (vaļa da je naj starije značeńe nešto visoko i strmo, isporedi* komac). — *Akc. je kao kod* 2. kom. — *Od* xiv *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (mnoga se brda tako zovu, n. p. Kom u Vasojevićima) *i u Daničićevu*: Komь, među selima i planinama što ih je kraļ Stefan Dečanski dao Dečanima pomińu se dva Koma, kojima je ‚Komoma' išla međa ‚u Limь'. M(on. serb). 96. (1330). ‚odь Komu'. 96. to će biti dvije planine istoga imena jedna do druge na sadašńoj granici crnogorskoj. u Crnoj je Gori ‚u Komu' bila crkva bogorodičina. M(on. serb). 533. (1485). a to će biti Kom kod Žabļaka. cf. bogorodica — Od tade se zakrvi krajina čak od Koma te do Korjenića. Nar. pjes. vuk. 4, 330. Kliče vila od Koma planine. Pjev. crn. 14[a]. Znaci od zida bez kreča i zemļe koji je išao od Bijele gore… do Kučkoga Koma. Vuk, živ. 225. — *I ime selu i planini u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 32. Kȍm, gora u Zrmańi blizu Palanke. M. Medić.

5. KȌM, *praep. vidi* kon.

1. KÒMA, *adv. vidi* komaj. — *U jednoga pisca Seńanina* xviii *vijeka, a u naše vrijeme u Lici.* Koma se ma duša od boli otrese, koma srcu srića veselje donese, koma stah počivat, koma dizat glavu, koma starom Bogu uzdavati slavu, i nut'!… M. Kuhačević 148—149. ‚Od Gospića do Divosela kòma ima edna ura'. ‚Susta' sam, kòma evo dođo'. J. Bogdanović. Kòma, jedva. ‚Koma je došao živ'. u Dobroselu. M. Medić. — *I u jednoga pisca Hercegovca našega vremena, ali ne znam, govori li se u Hercegovini.* Prate druga, i koma se rastaju od vijerna. Osvetn. 2, 3. Pošto pali, koma kazat znali. 2, 58. Gdje će koma čeļad ponijeti. 5, 8.

2. KȌMA, *f.* šaļiva riječ za istom ugrijanu, a još neistopļenu žmaru, bilo od loja, bilo od sala. ‚Dajde mi kruva, da ovu koju komu otisnem'. Inače ‚komom' zovu i obilat zalogaj slanine ili krta mesa. ‚Bome on onu ednu po ednu komu slatko otiskuje'. ‚Bome skoči meni trbu od ovije koma'. J. Bogdanović. — *Zar je postalo od* komad?

3. KOMA, *f. vidi* zarezak, zapeta. — *Od ńem.* komma (*a ovo je grč.* κόμμα, *lat.* comma). — *U Bjelostjenčevu rječniku*: koma, zarezak. začrkńa, ku vu pismu na razlučańe rečih polažemo ‚coma'.

KÒMAC, kòmca, *m. strmen (f).* — *isporedi* 4. kom. — *U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu* (vide str̀mên). Kòmac, velika strmen ili strmac, obično gdje cesta naglo se diže, kao kad se iz kakve kratke doline izilazi gore. ‚Ne će końi voz vina izvući uz onaj komac'. u Dobroselu. M. Medić. — *I ime planini u Bosni.* Glasnik. 22, 16.

KÒMAČA, *f. u Vukovu rječniku*: u Krbavi jedna glavica, na kojoj kažu da su zidine od dvorova Ivana Karlovića. niže Komače je selo ‚Komić'. cf. Kom.

KȌMAĆ, *adv. vidi* komaj. — *U naše vrijeme u istarskijeh i ugarskijeh Hrvata.* Komać prvu kop predura, druga se za ńum doškuļa. Jačke. 219. Vzlopci su hvale vridni, da b' vrata imali, ali poglej po vsem seli: komać su va štali. 244. Komać je čekala onu uru, kad će se s ńim zastat. Nar. prip. mikul. 5. Ona ne budi lena, komać to doškala, pa teče. 23. Ona od straha se drhće, komać na nogah stoji. 31. Komać se je mogal micat. 41. Dobro ga namlati tako, da je stari mogal komać pobić. 83. Kad sprid lisice *(peteh)* komać živu glavu odnese… Naša sloga. god. 15, br. 5. Kȍmać ‚vix'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. iiftsg. 61. Komać (tek-ar) sam prišál . . . Klaņa (Istra). F. Srinčić.

KÒMÂD, komáda, *m.* fragmentum, segmentum, frustum. *kao dio čega, ali upravo ističući da se takovi dio dobiva od cijeloga razlomivši ga ili razbivši, ili rasjekavši, razrezavši itd., ili odlomivši od cijeloga ili odsjekavši, odrezavši itd.* — *Akc. kakav je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.* kȍmâde, kȍmâdi. — *treba pridati da je Vuk u drugom izdańu svoga rječnika (u prvom izdańu stoji* komâd, *te se ne može znati, koji je akc. na* o) *zabiļežio ovu riječ* kȍmâd, *dakle s drugijem akcentom. i Daničić* (glasnik. 8, 32) *ima isti taj akc. u jednini, a u množini* komádi, komádâ, komádima *itd.*; *ali je u trećem izdańu Vukova rječnika popravļen akc. po Vukovijem samijem biļeškama, te je onako kao što ovdje stoji na početku članka, i ovako sam i ja svagda čuo ovu riječ da izgovara narod.* — *Od starogrč. i novogrč.* κομμάτιον (*što je dem.* κόμμα). — *Ima i oblik* komat *koji je bliži grčkoj riječi (u trećem izdańu Vukova rječnika akc. je* kȍmât *kao i u drugome: može biti da zbiļa ova dva oblika nemaju isti akc., ali je veća prilika da je Vuk zaboravio zabiļežiti popravak kod* komat). — *Starija je riječ* komat *i nalazi se već od* xiii *vijeka, mlađa* komad *od* xv *(vidi* d); *mislim da je ova u naše vrijeme običnija od one.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (komad kruha, kus kruha ‚frustum, frustulum, crustum, fragmentum'), *u Belinu* (komad ‚pezzo, come di carne, pane e simili' ‚frustum' 559[b]), *u Bjelosljenčevu* (komad, v. falat), *u Voltiģijinu* (komad ‚boccone, pezzo' ‚stück'), *u Stulićevu* (komad ‚frustum, fragmentum'), *u Vukovu*: komad (τὸ κομμάτιον) ‚das stück' ‚frustum'; kȍmât, vide komad *s primjerom iz narodne pjesme*: Otkiduje po komat i komat dok obje sabļe isjekoše; *u Daničićevu* (komadь ‚toła'; komatь, κομμάτιον ‚pars, frustum, aliquantum'). — *Radi oblikâ treba još dodati, da se nalazi, ali rijetko, u gen. pl. mj.* komádâ *i* komádî: H. Bonačić 109; E. Pavić, ogled. 207; M. Zoričić, zrc. 12; A. Tomiković, živ. 331. — *rijetko se također* ov *umeće u množini*: *acc.* komadove. L. Ļubuški 25; J. Banovac, pred. 126; *nom.* komadovi. F. Lastrić, test. ad. 79[b].

a. *u značeńu sprijeda kazanome.*

a) uopće. Petь komatь čьstnoga drêva. Mon. serb. 70. (1273—1314). Tьj listь despotovь běše prêdrьtь na tri komate. Spom. sr. 2, 61. (1414—1417). I banovu sabļu oštrpkuje, sve otkida po komat i komat. Nar. pjes. vuk. 2, 283. Ona nađe jedan komat sabļe, zavi komat u vezeni jagluk. 2, 285. Na komate kuju iskidajte. 2, 287. Iskidaše kńigu na komate. 2, 533. — Tijelo na komade razsičeno. S. Margitić, fal. 197. Da ga koji lačan lav razdrpi na komade. A. d. Bella, razgov. 130. Čeka trijeske, koje rigaju suproć ńemu lumbarde i puške pripaļene, premda ga će izrešetat i razuijeti na komade. B. Zuzeri 371. Na komade tilo učiniše. L. Ļubuški 25. Pak mu s końma tilo razmakoše, komadove ogńem sažegoše. 25. Što zlamenuju oni komadovi kola razbjena. F. Lastrić, test. ad. 79[b]. Isiče ju na dvanaest komadi. E. Pavić, ogled. 207. Otide čaša u toliko komadi. M. Zoričić, zrc. 12. Otići će na komade *(top)*. V. Došen

175ᵃ. Ter svaku stvar na komade razkidivaše. And. Kačić, kor. 295. Takvi su ti i naši mesari… boļi komad daje gospodarom. M. A. Reļković, sat. D8ᵇ. Odsici mi dobar komad mesa. E1ᵇ. Uzmite ovo ogledalo i razbite ga na komade. N. Palikuća 12. Ili ga na komade razbije. I. Jablanci 199. Obličja kipa istoga koji se na zrcalo i na komade ńegove prozire. I. J. P. Lučić, doct. 32. Scinis li da će Isukrst davati put svoju na dile iliti komade za blagovańe? I. Velikanović, uput. 3, 17. Za Talom se bijel saruk suče, Stojan komad po komad odsjeca. Nar. pjes. vuk. 3, 261. Na pleći mu zrno izlazilo, i junačko srce iznijelo i bijele komad gigerice. 3, 272. Isjekoše bega na komade. 3, 369. Te od sabļe nahodi komade. 3, 382. Nema ńima od zlata bešike, nego im je drvena bešika, dva komada jelova drveta. 3, 408. Kad udara Pivļanina Baja, prosijeca svilu i kadivu, a iz svile crna krvca lije i komadi odlijeću mesa. 3, 470. Slomi mu se puška ģeverdano, i komadi u vodu padoše. 4, 27. Aždaja kad padne na zemļu sva se na komade razbije. Nar. prip. vuk. 61. A testo šlo se na komadi. Nar. prip. mikul. 35. Na komadi ju rastrgaju. 75. Nikakav krojač ne uzme nožice u ruke, pa da komada čohu, ne znajući ili će od onijeh komada biti čaksire ili dolama. Vuk, pism. 66. Te mu noktima iz taбana u druge noge iščupa veliki komad mesa. nar. pjes. 2, 85. Volio bi da su mi sina donijeli u komade. S. Ļubiša, prip. 189. Pobratim je nosio jamuža, ribe i po komad mesa. 233. A odore ni komada ine. Osvetn. 2, 116. — *po nešto u prenesenom smislu.* Na komate razdrobiše carstvo. P. Petrović, gor. vijen. 8.

b) može amo pripadati i komad od pjesme *(pa i* lista. kńige, govora *itd.), ako i nije posve u pravom smislu.* Ovaki komada od razlieni pjesama mogao bi covek nakupiti. Vuk, nar. pjes. 1, 52. Komad od pjesme. 2, 379.

c) komad hļeba (kruha) *upravo pripada amo, jer se shvaća kao da je odlomļen od cijeloga hļeba, ali se često misli kod toga na ,malo hļeba' (isporedi* b). Da bi jaki kus al' komad, a ne mrva kruha bila. J. Kavańin 100ᵃ. Za saku ječma i za komad kruha gubite dušu. F. Lastrić, ned. 353. Dade ńemu sve što imadiše, komad kruha i glavicu luka. And. Kačić, razg. 118ᵇ. Volim vas za komad kruha s voļom slušati nego drugoga priko voļe… B. Leaković, gov. 33. I prist'o sam nezvan za svatovi rad' komada ļeba bijeloga i rad' čaše crvenoga vina. Nar. pjes. vuk. 2, 139. Komad hļeba ne bi zaiskao da zla ne pomisli (tako je zla srca). Nar. posl. vuk. 116. Uzme Usud komad hleba. Nar. prip. vuk. 95. Ńeki komad kvasne ječmenice. Osvetn. 1, 59. — *U prenesenom smislu.* Paša bi mu komad ļeba dao, komad ļeba, četrdeset sela. Nar. pjes. vuk. 1, 601. Daj mi, majko, komad ļeba babov. 2, 189. — *Reče se također* crn komad *(vaļa da ,komad crnoga hļeba') u prenesenom smislu, vidi.* Ja sam mnogim crn komad metnuo u torbu. J. Rajić, boj. 119. Metnuti kome crn komad u torbu. (Učiniti mu kaku štetu). Nar. posl. vuk. 178. Uvalio mu crn komad u torbu. 326.

d) može značiti što i zalogaj. Komad iz usta kome oteti. Nar. posl. vuk. 146. Komad je u tuđoj ruci svagda veći. 146.

b. *ono što se kome daje ili određuje da jede za ńeko ograničeno vrijeme. ovako je značeńe u ovom primjeru:* Da se daje na vsako godište odъ monastyjrja hrana mertikъ svrъšenъ isplъnъ vsemъ živuštiimъ vъ sijemъ pirъgu… Sij že komatъ i merъtikъ ustavļenъ bystъ izvoļenijemъ i obъštiimъ zъgovorjenijemъ. Mon. serb. 79. (1302—1321). Umĕrihъ komatъ kaluđeromъ tĕstomъ u 4 litre. Dec. hris. 63. — *U ovijem primjerima znači: što čeļade izjede u jedan dan (u: to nekako ističući da nije mnogo. isporedi i a, c)).* Dan i komad. (Što zasluži to pojede). Nar. posl. vuk. 53. O svom komadu tuda goveda čuvati. 241.

c. komad zemļe, ager, agellus, *shvaća se kao veći ili mańi dio zemļe.* I komati zemļe. Glasnik. 27, 293. (1317). A Hrvatska na komade kaže tleh svoj bio rumeni. J. Kavańin 282ᵃ. Kupi komad zemļe. E. Pavić, ogled. 71. Po usijanju jednoga komada zemļe. A. T. Blagojević, khin. 7. — *Drukčije je značeńe u ovom primjeru, u kojemu je kao kod* d, *b):* Mladi reče: ,Daj mi ļeba, majko'. Ja mu dadoh komat zemļe crne. Nar. pjes. vuk. 2, 11.

d. *kod kakve stvari može naznačiti ne pravi dio nego količinu koja može biti određena i neodređena. a) određena je, n. p. kod kakva tkańa* (tela). Ište vi posilamъ za komatъ ovake svite, ku mi poslaste, po (*o*)nuj cinu. Mon. serb. 545. (xv *vijek). —* Gospodъstvu ti poslasmo komadъ celъ crъlěna čoluna. Spom. sr. 1, 95. (1409). — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Pogani komad mesa, jezik… V. Došen 185ᵃ. — *b) neodređena je, n. p., u ovijem primjerima:* Srebra plika desetъ komatъ a jestъ u ńihъ desetъ litarъ i desetъ unačъ i tri akъsade. Spom. sr. 2, 55. (1407). S velikimi komadi gvozdja. M. Zoričić, zrc. 129. Komad gvozdušine. V. Došen 136ᵃ. — *slično je i u ovom primjeru:* Svega ću ti dara pokloniti, već ja ne dam cigle do tri marve *(mrve?):* ne dam s glave tastove čelenke, sa ramena kolaste azdije, i ja ne dam od zlata kosuļe… ne dam tako tri komata dara. Nar. pjes. vuk. 2, 556. — *c) gdjekad se sama riječ* komad *ili* jedan komad *upotrebļava za isticańe da ńešto nije razdijeļeno ili razdrobļeno.* Uzmi sumpora u komadu. J. Vladmirović 11. Balkanski poluotok dopire inokupno u jednom komadu do Triglava. M. Pavlinović, razg. 15. Ja sam mislio o Jugoslaviji, lijep komad, per bacco! 40. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Te udara Arnaut-Osmana, od jednoga dva komata gradi. Nar. pjes. vuk. 3, 215.

e. *kod mnoštva stvari jednakijeh može značiti jednu od ńih.* Priloži že paky drugoje zlato vъ monastirъ… kupi 50 komatъ. Domentijanᵃ 56. — Da biste vi vidili one plamene, žerave i kameńe ogńeni usta planine Etna, Mongibelo i Vesuvio, bacajući one ogńene komadove kao bačve… J. Banovac, pred. 126. Do osamdeset komadi topova. A. Tomiković, živ. 331. Pet debeli komada kńiga. Grgur iz Varesa 13. I sastavi trideset konopaca, i zasuka po dva u jednoga, te napravi petnaest komata. Nar. pjes. vuk. 2, 35. Pantelija Živanović tuži Ivana Petrovića, da je ukrao 7 komada svińa. Glasnik. II, 1, 55. (1808).

f. *u jednoga pisca* xviii *vijeka znači dio od vojske (ne znam jeli po franc. i ńem.* division). I tada dobar jedan komad końanika i četiri hiļade i dvadeset pišaca… otidoše prid varoš. I. Zanicić 139. Jedan ili drugi komad naših četa. 187. S jednim dobrim komadom četa. 191. Dobar komad pruskijeh junaka. 231.

g. *o vremenu (ńekoliko vremena).* Prihod ńihov pozuade on dobar komad u napridak. M. A. Reļković, sat. L7ᵃ. Rodiļa je zahvatila nosńom komad desetoga mjeseca. S. Ļubiša, prip. 212.

h. *gotovo kao adverab (upravo je acc. sing. i naznačaje mjeru), može značiti i:* malo, ńekoliko *malo. — U Vukovu rječniku:* komat, malo ,wenig' ,paululum' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori*

i s primjerom iz narodne pjesme: Od vojske se komat odvojiše. — *Amo vaļa da pripada i ovaj primjer* xviii *vijeka, u kojemu se* komad *ne mijeńa po padežima, te se može zamijeniti riječju* malo: Posteļica pokrivena s komad oštra sukna. J. J. P. Lučić, izk. 13.

KOMÁDAC, komáca, *m. dem.* komad. — *vidi* komadić. — *U Voltiģijinu rječniku:* ,bocconcino, pezzolino, briciola' ,stückchen', *i u Stulićevu:* v. huhorić.

KOMÁDAK, komátka, *m. dem.* komad. — *vidi* komadić. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Izsijeci na komadke dugačke. Z. Orfelin, podr. 68. I svaki komadak, odma kad provučeš . . . 71.

KOMADÁNOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. III. xxvii.

KOMÀDÂŃE, *n. djelo kojijem se što komada ili se ko komada.* — *U Vukovu rječniku:* 1. ,das zerstücken' ,dissectio'. — 2. ,das erzürnen' ,iracundia'.

KOMÀDARA, *f. u Vukovu rječniku:* rakija od kukuruza ili od drugog kakva žita ,der kornbranntwein' ,vinum ustum e frumentis'. Srbļi takovu rakiju ovako peku: namijese dosta hļeba i ispeku, pa ,iskomadaju' u kacu i naliju vodom; kad to uskisne i prevri, onda peku rakiju. cf. hļebara.

KOMÀDATI, komàdâm, *impf. rastavļati (rezati, lomiti, srići itd.) na komade.* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* komadámo, komadáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kömadâ, *u part. praet. act.* kömadao, kömadâla, *u part. praet. pass.* kömadân. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,zerstückeln' ,dissoco in frusta').

1. *aktivno.* Krojač ne uzme nožice u ruke pa da komada čohu. Vuk, pism. 66.

2. *sa se, refleksivno, ili u pravom smislu, raspadati se na komade, ili u prenesenome, ļutiti se (vaļa da kao da se čovjek raspada ili kida na komade od ļutine).* — *Između rječnika u Vukovu:* 1. n. p. komada se kamen ,zerfallen (in stücke)' ,dilabi'. — 2. ,sich erzürnen' ,irascor'. — *U ovom primjeru stoji u prenesenom smislu:* Grdio se, ružio, komadao se. Bos. vila. 1891. 118.

KOMÀDÊŠKA, *f. augm.* komad. — *U Vukovu rječniku.*

KOMÀDIĆ, *m. dem.* komad. — *isporedi* komatić, komadac. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (komadić kruha ,tozzetto, pezzo picciolo di pane' ,panis frustulum' 737b) *i u Vukovu* (dim. v. komad ,das stückchen' ,frustulum'). U svakomu komadiću vas je Isukrst. A. Baćić 331. Ne mogu prigoriti siromahu jasprice ni komadića kruha. F. Lastrić, od' 217. Davši ocu komadić kruha u ruku, odpravi ga. ned. 60. Uzmite ti komadić, te ga dobro žvačite. 293. Ako će sve ostalo tijelo na komadiće otići. 354. Neka promotre pseto, koliko je harno dobrociniocu svomu, koji mu koštice baca i komadiće od trpeze. 388. Komadić od svilne oprave. A. Kanižlić, utoč. 62. Onda bi se s komadićem isprošena krušca i vodicom pokripio. fran. 160. Mojsija baci obadve daske na zemļu, da ji na komadiće razmrvi. E. Pavić, ogled. 126. Teško se komadići tila ńeziuoga iznahodiše. 331. Smrvivši ga na komadiće. 332. Meso mu po komadić odpadaše od tila. 148. Zapovidi, da se ulomci i komadići, koji poostajali biše, pokupe. 546. Još bi ga ondak bili ubili i na komadiće izsikli. 661. Na komadiće isikoše mloge ļude. I. Zaničić 167. Skinuvši plašt, razdri ga na dvanajest dila aliti komadića. And. Kačić, kor. 230. Nego traži komadić papira. M. A. Reļković, sat. E6b. Ti nećeš načeti dici ciloga kruha dok ne pojidu komadiće. G4a. Jedan komadić od istoga drveta. J. Vladmirović 20. Ubijen bi i tilo ńegovo na komadiće izsičeno. I. Velikanović, uput. 1, 284. Pod svakim dilom i komadićem hostije razdiļeno. 3, 52. *(Brašno)* peče se, zatim na komadiće izlomļeno, škropi se uļem. 3, 317. Tvrde komadiće crna kruha zagrizati. prik. 68. Prodavaše komadiće od preklica. A. T. Blagojević, khin. 80. U koliko god bi se hostija komadića razdilila. B. Leaković, nauk. 186. Založi komadić kruha. Nar. prip. mikul. 48. Kad se meso izrože na komadiće. Vuk, pism. 11. Zamoli ga da mu da komadić kolača. poslov. 354. I na oni isti komadić hartije . . . Pravdonoša. 1852. 3. On bi svoje misli biļežio na komadiće ńige. M. Pavlinović, rad. 56.

KOMÀDIJA, *f. ime mjestu u Ugarskoj.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena, a između rječnika u Vukovu:* ,ein ort in Ungern'. Od Pišpeka i od Komadije. Nar. pjes. vuk. 3, 557. I odoše pustoj Komadiji. 3, 558. Baš pod pustim šancem Komadijom. 3, 558.

KOMÀDINA, *f. augm.* komad. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Svome djetetu pruživši veliku komadinu hļeba. Vuk, rječn. *kod* ciju miju da rasteš. — *I kao prezime.* Vuk, rječn. *kod* prezime.

KOMÀDÎNAC *(upravo* Komàdijinac), Komàdînca, *m. čovjek iz Komadije.* Boj Arađana s Komadincima. Vuk, nar. pjes. 3, 557.

KOMÀDINE, *f. pl. ime selu u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 152. — *S istijem se imenom pomińe mjesto prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 135.

KOMÀDINIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Jovan Komadinić. Rat. 226. Radovan Komàdinić iz Užica. Ļ. Stojanović.

KOMADINOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 24. 39. 40. M. Đ. Milićević, srb. 287.

KOMÁDITI, kòmâdîm, *impf. vidi* komadati. — *U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Stulićevu* (,frustatim concidere') *s dodatkom da se nalazi u pisca Lastrića (?).* Počeše komaditi noževima staroga svata. V. Vrčević, niz. 69. Svaki svoje pecivo komadi. 254.

KÒMÂĐE, *n. coll. od* komad, *komadi.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,die stücke' ,frusta'). Pa komađe u travu baciše. Nar. pjes. stoj. 1, 62. Gladan pas o komađu sańa. Nar. posl. vuk. 11. Pa gleda, pa nađe ono svoje smrskano komađe. B. Radičević (1880). 118. Nad Leskovcem iskopava se malter i komađe cigļe i kamena. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 113. I gladne ih turske hale na komađe iseckale. Srp. zora. god. 1876, br. 9, str. 212. Pa gleda, pa nađe ono svoje komađe. Bos. vila. 1886. 118.

KOMÁĐEŃE, *n. djelo kojijem se komadi.* — *U Stulićevu rječniku.*

KOMAĠARAC, Komaģarca, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Dragojlo Komaģarac. Rat. 45.

1. KȎMAJ, *adv. jedva.* — *isporedi* koma, komač, kumaj. — *Po svoj prilici postaje od ńem.* kaum. *ali je nastavak nejasan. Daničić je mislio da nije tuđa riječ (vidi* 2. komaj, *te je ovako tumačio (kao što sam našao zabiļeženo ńegovom rukom):* Komъ + are (aže), cf. ar = češk. až-do, cf. kare = kaj; *ali je jamačno* 2. komaj *druga riječ.* — *Od* xvii *vijeka po sjeverozapadnijem kraje-*

rima i u novoslovenskom, a između rječnika u Bjelostjenčevu (v. jedvaj), *u Voltigijinu* (,appena' ,kaum'), *u Stulićevu* (v. jedva *iz Bjelostjenčeva)*. Da bi jedan gori *(na nebu)* stojeći vrgal jedan kamik, komaj bi petsto let na zemļu doletil. F. Glavinić. cvit. 7a. Jednu malahnu ugradivši celu, da komaj ńega prijati mogaše. 311b. Ku nakon 7 let komaj odoliše. P. Vitezović. kron. 36. Zadar varoš s velikim trudom i teskoćom komaj su vzeli. 91. Pod moju sam nogu more zemļom spravil, komaj da sam Bogu nebesa ostavil. odil. 71. Dobri końi sami skaču, zloćest komaj po korbaču. cvit. 46. Od radosti komaj diše. J. Krmpotić, pjesm. 15. Gore posicene, ni stana divļadi, komaj nać za sime kū ribu u vodi. M. Kuhačević 107. Kad je care reči razumio, nije caru oko već zažmalo, komaj beli danak dočekalo. Nar. pjes. istr. 1, 31. Kȍmaj ,vix'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. iiftsg. 61.

2. KȎMÂJ, *adv. od prilike. — Riječ je bugarska (po tome ne može biti ista sto* 1. komaj), *a govori se i po jugoistočnijem krajevima Srbije. — Po svoj je prilici iz turskoga jezika: Bogišić pomińe tur.* qumalaj *(vidi kod* kumaj); *Miklošić tur.* qomaki, *možebiti* (etymol. wörterb. 125b; türk. elem. nachtr. 1, 61) *što je rao od ńekakva učenoga Jermenina.* 1 septembra 1880 pokojni Daničić bejaše se izvezao s g. drm. Matkovićem i g. R. Bademlićem u Grdiličku Klisuru *(u Srbiji u okrugu vrańskom)*. G. Bademlić, razgovarajući se s nekim seļacima, upita: ,Koliko je odavde do Prosečenice?' ,Biće komaj pola sahata', odgovori jedan seļak (a to će reći: biće od prilike pola časa). Daničić se vrlo obradovao čuvši reč ,komaj' u Grdiličkoj Klisuri *(jer je mislio da je ista riječ što* 1. komaj, *te po tome da nije tada)*. A ta se reč govori u Vrańi i u svemu vrańskom okrugu. M. D. Milićević, kraļ. srb. 311. Dali ,komaj' znači i ,jedva', kao što spomenu gospodin dr. Đ. Daničić, kad je uzgredno tu reč čuo u Grdelici, nemadoh prilike čuti primer i ispitati. M. Đurović.

KȎMAJI, *m. pl. selo u Dalmaciji u okrugu dubrovačkom (u Konavlima)*. Repert. dalm. 1872. 23. Schem. ragus. 1876. 31.

KOMAJIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme* Boca 17.

KOMAJIN, *adj.? ili m.? u Daničićevu rječniku:* Komainь, kraļ Milutin dade ,jepiskupiji lipļanьskoj' Komaine vlahe. Mon. serb. 561. (1322).

KOMAĻE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Zemļa u Komaļu. Sr. nov. 1872. 11.

KOMAN, *m. ime muško. — XIII vijeka.* Komanь z dětiju. Svetostef. hris. 29.

KOMANA, *f. ime žensko. — isporedi* Koman. Zemļak. 1871. br. 2.

KȎMÀNDA, *f. zapovijed, upovijedańe; zapovjedništvo (osobito u vojsci). — Od ńem.* kommando *(a ovo je od tal.* comando). — *Od* XVIII *vijeka.* Ti ćeš sada na komandu iti. S. Šteťanac 6. On tada svega vojske nije imao pod svojom komandom više od 3000. Vuk, dan. 1, 82. Razni odijeli vojske i ńihove komande tija do kumpanijske… Zbornik zak. 2, 130. ,Nije to ka' dosad, sad je sve drugojačije, sad je drugojačija i komanda, negoli dosad'. ,Vidićemo, kakva će ta tvoja nova komanda biti'. J. Bogdanović.

KOMÀNDANAT, komàndânta, *m. vidi* komendat *i* komandat. — *Tal.* comandante. — *U naše vrijeme po južnijem krajevima.* Oni treće, kažu komandantu: ,Ne za Boga, gospodine Mirko . . .' Nar. pjes. vuk. 5, 366. Komandant Crnički. Magaz. 1868. 75.

KOMÀNDÂR, komandára, *m. zapovjednik (od vojske), vojvoda, vidi* komendat. — *U naše vrijeme u Bosni.* Dozivaj turskog komandara. Nar. pjes. kras. 1, 195. Kalauz je hajduk Huseine, a komandar Jajčanine Vuče. Nar. pjes. hörm. 1, 76. Kad poginu komandar pred vojskom. 1, 121. Sa svima glavnim bojcima i komandarima turskih vojska. Osvetn. 5, 1. Gdje to vidje paša komandare . . . 3, 132. Komandar vojske. Bos. vila. 1886. 105.

KOMÀNDÂRSKÎ, *adj. koji pripada komandarima. — U jednom primjeru ima adv.* komàndârski *(kao komandar, kao komandari, onako kao što rade komandari)*. Doleće Milanović Vidu, zapovijed mu komandarski kaza. Nar. pjes. kras. 1. 195. *(ali može biti da treba čitati* komandarsku).

KOMÀNDÂT, komandáta, *m. vidi* komendat, *isporedi i* komanda *i* komandar. — *U naše vrijeme.* Kako je Barjaktarović, kao komandat Deligrada, bio na carigradskom drumu. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 28. *i u Lici.* J. Bogdanović.

KOMANDÀTICA, *f. uprav komandatova žena, ali (ironički) znači žensko čeļade koje samo zapovijeda u kući. — U naše vrijeme u Lici.* ,Ne pitaj ti ńega za ništa, nego ženu mu, ona 'e komandatica od svega u kući'. J. Bogdanović.

KOMÀNDÎR, komandira, *m. vidi* komendat. — *Može biti od ńem. (franc.)* commandeur, *ali se jamačno mislilo i na* komandirati. — *isporedi* komandirac. U Čakovu odsjede u kući Abdula Bega Čakovca, koji je, kao bašibozučki komandir, imao sultanski orden. M. Đ. Milićević, omer. 179. Vidjeh komandira. Bos. vila. 1890. 371.

KOMANDÍRAC, komandirca, *m. vidi* komandir. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* U cesarskoj armiji komandirac glavni. J. Rajić, boj. 65.

KOMANDÍRÂŃE, *n. djelo kojijem se komandira. — U naše vrijeme.* Prigodom ponamještеńâ i komandirańâ četâ. Zbornik. zak. 3, 663. *vidi i kod* komandirati.

KOMANDÍRATI, komàndîrâm, *impf. vidi* komandovati. *ńem.* commandiren. — *U naše vrijeme.* Da ti s mojom gardom komandiraš. Nar. pjes. vuk. 5, 321. On cijelom vojskom komandira. 5, 328. ,Tím ćeš selima komandirati', veli se u nastavi od 11 Januara. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 116. ,Ti lijepo komandiraš, da ima ko slušati'. ,Stalo e meni za ńegovo komandirańe'. J. Bogdanović.

KOMANDIT, *m. ńem.* kommandit *(franc.* commandite, *trgovačko ili industrijalno društvo u kojemu ńeki članovi ne polažu novce, nego drugo što, osobito svoj rad. — U naše vrijeme kod pisaca.* Veletršci ne imaju prava ustrojavati veletrgovačke komandite. Zbornik zak. 1853. 6. Društva tajna komanditi na dionice. 1863. 602.

KOMANDITAN, komanditna, *adj. koji pripada komanditu, koji je kao komandit. — U naše vrijeme kod pisaca.* O ustrojstvu društva dioničarskih i komanditnih na dionice. Zbornik zak. 1863. 603. Društva komanditna sklopļena na dionice. 1865. XIII.

KOMANDITIST, *m. ńem.* kommanditist, *član društva koji ulaže samo svoj novac (kao dioničar). — U naše vrijeme kod pisaca.* Uložena imovina komanditista i ostalih ortaka društva. Zbornik zak. 1863. 602.

KÒMÂNDOVATI, kòmândujêm, *impf. zapovijedati vojsci ili pred vojskom. — Načiňeno od* komandirati *promjenom nastavka. — U pisaca našega vremena.* Svirač pride, i stade im komandovati kroza svoju svirajku. M. Đ. Milićević, medudnev. 221. Abdi-paša komanduje vojsci. Osvetn. 3, 132.

KOMANI, *m. pl. selo u Crnoj Gori u nahiji katunskoj.* Glasnik. 40, 17. — *Ima i u Vukovu rječniku kod* Budoš: plaņina više Zagarača i Komana, *ali napose nema. — Uprav je množina supstantiva* Komanin *kojijem se naznačuje čovjek iz onoga sela, vidi:* Okupiše pedeset Komana. Ogled. sr. 186. Bio djever uz nevjestu neki Komanin. S. Ļubiša, prič. 16. Došao jednom u sud neki Komanin. 158. — Pa otolen na selo Komane. Nar. pjes. vuk. 5, 82. Do Komanah i Orahovice. Ogled. sr. 227. Pa otide u pleme Komane. 486.

KOMANICA, *f. ime manastiru. — Prije našega vremena.* Komanica (mon.). S. Novaković, pom. 135. — *isporedi* Komanice.

KOMANICE, *f. pl. ime selu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* K. Jovanović 102. — *isporedi* Komanica.

KOMANOVIĆ, *m. prezime (po ocu Komanu). — U naše vrijeme.* Milorad Komanović. Rat. 264.

KOMANOVO SELIŠTE, *n. mjesno ime.* — XIV *vijeka.* Izbišta i Komanovo Selište. Spom. stoj. 25. (1327).

KÒMÂŃE, *n. djelo kojijem se koma. — U Vukovu rječniku.*

KOMAŃE BRDO, *n. ime planini i selu* (Statist. bosn. 122) *u Hercegovini.* Na austr. den. štab. karti zabeleženo je da se kosa Kubaša (planine između Ļubińa i Stoca) koja se spušta niz Bregavu ka Stocu, zove ,Komańe Brdo', i da na ńenom okomku, koji se spušta k Bregavi, ima i selo ,Komańe Brdo'. S. Novaković, obl. 41.

1. KÒMÂR, komára, *m.* Culex pipiens L., *mušica što ujeda ļude i sisa im krv i ispušta vrlo tanak glas kad leti. — isporedi* komarac. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.* kömâru *ili* kömâre, kömâri. *u Vukovu rječniku krivo stoji, da je u Dubrovniku akc.* kömâr, kömâra. — *Riječ je praslavenska nepoznata postańa, isporedi stslov.* komarъ *i* komarь, *rus.* комаръ, *češ.* komár, *poļ.* komar. — *Između rječnika u Vrančičevu* (,culex'), *u Mikaļinu* (komar, cilinkuša ,culex, ascaridex, pulex aquaticus'), *u Belinu* (,zanzala o zenzala, animal noto' ,culex' 782b), *u Bjelostjenčevu* (,culex, pulex aquaticus'), *u Jambrešičevu* (,culex'), *u Voltiģijinu* (,zanzara' ,gölse, mücke'). *u Stuličevu* (,culex'), *u Vukovu:* kòmâr, komára (u Dubr. kömâr, kömâra), vide komarac. Gdi me bodu čami i komari. M. Vetranić 1, 21. Uzet s mjerom stvari ove: od jazavac vito rebro, i od hrta lijeve desni, od komara hrbat desni. M. Pelegrinović 199. Komar s orlom, a mrav s lavom vik poroda ne izvede. I. Gundulić 305. Malo j' sala u komaru, malo hvale v malom daru. P. Vitezović, cvit. 10. Ako iskubeš komaru nožicu, iziće mu i crijeva. (D). I komar je muška glavica. (D). Izmi komaru nogu, ter sva crijeva s ńom. (D). Poslov. danič. Komari koji dosadni su. K. Maģarović, cvijet. 48. Digni komaru nogu, a što mu ostaje? Nar. posl. *u Belinu rječniku*[2] *kod* zanzara *i otale u* Poslov. danič. Kako čineć nika zrcala u koje komar naj mańi očima se naj veći orao kaže. A. d. Bella, razgov. 191. Da će opaki u paklu vječńe muke trpiti u ovomu tijelu koje sada ne može trpiti ni jedne buhe ali komara. Pisanica. 19. Igra końa komar momče mlado pokraj ćoska kozje ģigerice. Nar. pjes. vuk. 1, 531. Kad se komar s muhom spravi. Nar. pjes. istr. 2, 57. Jal' da koga komar ne uštinu. Osvetn. 1, 28. — *Treba dodati da u Bjelostjenčevu rječniku ima i drugo značeńe:* v. cynips, *a kod ove riječi u latinskom dijelu stoji:* ,cynips, musca canina' pesja muha ili komaric, ar Calep. piše, da je mušica naj menša, duga stegna i noge imajuća, vu glave pak kļun z kem kožu prebada živine i krv spija. naraja se iz močvare i poleg vod prebiva, *i u Jambrešičevu:* ,gynips' *(sic).*

2. KOMAR, *m. ime selu u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 59.

3. KOMAR, *m. vidi* Komoran. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* Komar, varaš ugrski ,Comaromium'.

KOMARA, *f. vidi* komora. — *U jednoga pisca Dalmatinca* XVIII *vijeka.* Knez uđe u svoju komaru. J. Banovac, pred. 32.

KOMÁRAC, komárca, *m. dem.* 1. komar; *ali kod velikoga dijela našega naroda znači što i* komar. — *Akc. se mijeńa u voc.:* kömârče, kömârci *(ili* kòmârče, kòmârci?), *i u gen. pl.* kòmârâca. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu* (v. komarić), *i u Vukovu:* ,die mücke' ,Culex empis [Cul. pipiens Linn.', cf. komar, komarica. — Od komarca rebarca, od mušice dušice. Nar. pjes. vuk. 1, 179. To zaćuo komarac delija, pa on prosi muhu udovicu. 1, 531. Ne udri me, delijo komarče. Nar. pjes. srem. 40. Boļe je site komarce trpļeti nego gladno napuštati. Nar. posl. vuk. 25. Išćupaj komarcu nogu, i crijeva su mu na dvoru. 107. Komarcu digni nogu, i crijeva na dolinu. 146. Gdje l' komarac da medveda svlada? Osvetn. 3, 81.

KOMARAN, komarna, *adj. koji pripada komarima. — U Stuličevu rječniku:* ,culicum'.

KOMARANI, *m. pl. u Daničićevu rječniku:* Komarani, selo koje je kraļ Dečanski dao Dečanima; međilo je s Ribarima i međa mu je išla ,prězъ Komarьšticu' i ,kako stara Črьvьštica upada u Limь'. M(on. serb.) 94. (1330). ,u Komarahь'. 97. cf. Komarьštica. — *U naše vrijeme selo u Srbiji u okrugu jagodinskom.* K. Jovanović 110.

KÒMÂRČA, *f. neka riba, vidi* dinigla, podlanica, ovrata. — *Nepoznata postańa. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (komarča, riba ,orata, pesce' ,aurata') *i u Vukovu:* (u Dubrovniku) nekaka morska riba. Š ńimi *(zubatci)* se hitahu škrpine kolike, i . . . komarče velike. P. Hektorović 31. Ovrata ili komarča (,la orada'). L. Zore, rib. ark. 10, 340. Komarča ,Chrysophrys aurata'. G. Kolombatović, pesci. 8. Komarča, ovratnica ,orata' riba. Slovinac. 1880. 389. Kòmarča, Chrysophris aurata Cuv. Od pô marča kraju sipa i komarča (Nar. posl. na Braću). A. Ostojić.

KOMARČANI, *m. pl. mjesno ime. — U dva spomenika* XIV *vijeka (sa starijim oblikom* Komarčane), *i otale u Daničićevu rječniku:* Komarьčane, među selima crkve treskavačke bješe i ,selište Komarьčane'. G(lasnik). 11, 136. ,Komarčane'. 13, 372.

KOMÁRČEV, *adj. koji pripada komarcu. — U Vukovu rječniku:* ,der mücke' ,culicis'.

KÒMÂRDA, *f. dućan; mesarnica. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòmarâdâ. — *Od srgrč.* κάμαρα *(?)* (,tentorium, tabernaculum, camorata seu camera'. Ducange) *što je značilo šator, a može-*

biti i svod, i jamačno je postalo od καμάρα, *svod.* — *Od* XIV *vijeka po zapadnijem krajevima (ali vidi i naj zadńi primjer kod* b, *a)).*

a. *dućan.* — *kao da je ovako značeńe u naj starijem primjeru.* Ako bi nêki človik učinil nêku tatbu vanè, ali na stanè, ali na guvnè, ali na komardê ... Stat. krč. ark. 2, 284. — *U naše vrijeme u Istri kao da znači ńekakvu kućerinu ili kolibu.* Komârda ,casae genus'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. iftsg. 46.

b. *mesarnica (ne samo dućan gdje se prodaje meso, nego i mjesto gdje se kolu domaće životińe za prodaju).* — *ovo je značeńe potvrđeno od* XVI *vijeka, a između rječnika nalazi se u Mikalinu* (komarda, bekarija ,macellum, laniena, carnarium'), *u Belinu* (,macello o beccaria, luogo dove s' uccidono le bestie' ,laniarium' 449[a]), *u Bjelostjenčevu* (v. mesarnica), *u Voltiģijinu* (,macello, beccaria' ,fleischbank'), *u Stulićevu* (,laniena'), *u Vukovu* (vide kasapnica *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).*

a) u pravom smislu. Kad će se na komardu poć? M. Držić 134. Starija je neg stara komarda, gdje se djeca sad kuplu. 189. Otvoriše se komarde po vlasti od zapovjednika, u ńih se meso rezaše. Đ. Bašić 35. Paha od Orlande tja do komarde. Z. Poslov. danič. Isukrst kakono jagańac bio bi doveden na komardu. Blago turl. 2, 49. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka ima oblik* komerda, *što bi mogla biti pisarska ili štamparska pogreška mj.* komarda: Komerde (ono mesto gdi vole kolu) koje su otrovale sredu grada. A. T. Blagojević, khin. 21.

b) caedes, *u prenesenom smislu, kreševo, ograšje, klańe.* Tuj Turaka mrtvijeh leži gdje se ucini taj komarda. A. Sasin 179[b]. Visu komardu grade Crnogorci. Nar. pjes. vuk. 5, 539. Posijeku ih preko dvije hilade, a ostatke podagnaju u dońu Arbaniju gdje ih je cekala, onako grozničave i slomlene, druga komarda. S. Lubiša, prip. 64. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* Prikaza se drugi pas crńi i grubsi i veći koji zgrabi tijelo i učini u ńemu taku komardu, da se tresijahu redovnici. I. Držić 216.

KÒMÂRDÂR, *m. mesar.* — *Postaje od* komarda. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikalinu* (komardar, bekar ,lanio, lanius, carnarius'), *u Belinu* (,macellajo, beccajo' ,lanio' 449[a]), *u Bjelostjenčevu* (v. mesar), *u Voltiģijinu* (,macellajo, beccajo, beccaro' ,fleischer, metzger'), *u Stulićevu* (,lanio, lanius'), *u Vukovu (gdje je zlo zabiležen akc.:* kòmardâr, vide mesar, kasapin *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Kao svrački na grohotušu skupise se lupeži komardari, ribari, Piva i Tara. M. Držić 210. Mogu li stacunari ili komardari voće kupleno ili meso prodavati veće od cijene odsujene? B. Kašić, zrc. 77. Ako disimulaju s komardari i s tovijernari etc. I. Držić 302. Jedan stari komardar u Dubrovniku ... V. Vrčević, niz. 51. Zivlaše ćori komardar. Bos. vila. 1892. 75.

KÒMÂRDÂREV, *adj. koji pripada komardaru.* — *isporedi* komardarov. — *U Stulićevu rječniku:* ,lanionis, ad lanionem spectans'.

KÒMÂRDÂROV, *adj. vidi* komardarev. — *U Stulićevu rječniku uz:* komardarev.

KÒMÂRDÂRSKÎ, *adj. koji pripada komardarima.* — *U Belinu rječniku:* ,di macellajo' ,lanionicus' 449[a], *gdje ima i adverbijalno:* na komardarsku ,da macellajo, cioè ad usanza di macellajo'; *i u Stulićevu:* ,lanionum, ad laniones spectans', *i uz to:* trupi komardarski ,mensae lanionum'. — *U Belinu rječniku ima i adv.* kòmârdârski *(kao komardar, kao komardari)* ,da macellajo, cioè ad usanza di macellajo' 449[a].

KÒMÂRDÂRSTVO, *n. komardarski zanat.* — *U Belinu rječniku:* ,arte di macellajo' ,lanionia' 449[a], *i u Stulićevu:* ,lanionis ars'.

KÒMÂRDITI, kòmârdîm, *impf. raditi kao komardar (u pravom smislu samo u Belinu rječniku; ali se upotreblava uprav u prenesenom smislu: mrcvariti).* — *U Dubrovniku od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,macellare, fare il macello' ,lanioniam exercere' 449[a]) *gdje se naj prije nahodi, u Voltiģijinu* (,macellare' ,metzeln'), *u Stulićevu* (,dissecare, laniare, dilaniare'). Dokle ćete ovo pravedno tilo komarditi? ne vidite da nije već mesa na udima? A. d. Bella, razgov. 205.

KÒMÂRĐÊŃE, *n. djelo kojijem se komardi.* — *U Stulićevu rječniku: griješkom* komardeńe.

KOMAREVAC, Komarevca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Komarevcu. Sr. nov. 1871. 156.

KÒMÂREVO, *n. mjesno ime.*

a. Komarevo dońe *i* gorńe, *dva sela u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijel. 79.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19. 175.

KOMAR-GRAD, *m. ime zaseoku u Hrvatskoj u okrugu varaždinskom.* Schem. zagr. 1875. 128.

KOMARI, *m. pl. ime seocu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 16.

1. KOMÀRICA, *f. vidi* komar *i* komarac *(uprav je ime za žensko, ali se nema na to obzira).* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. komar) *i u Vukovu* (vide komarac). Tretja bi komarice, veoma koje bijahu dosadile. P. Posilović, cvijet. 90. Jedna od rana edipski biše komarice. M. Radnić 311[b]. Komarice svu nam štetu čine žaocom ili ostanom. 540[a]. Da zapovidas vodam, zabam i komaricam. S. Margitić, fal. 242. I koliko mali komarica. T. Babić, pism. 23. Na ń posla jednu vojsku miša kao na Farauna komarica. J. Banovac, pred. 42. Podnesi mirno ... ujid buha, komarica, muha. P. Knežević, osm. 270. Vas prah zemalski obrati se u komarice. And. Kačić, kor. 66. Mušica otrovnih, małanih, kako komarice. I. Velikanović, uput. 1, 59. Pazi da tvoja protivština ne bude rana od komarice. Đ. Rapić 190. — *I kao prezime ili muški nadimak.* I dok mi je Mića Komarice. Nar. pjes. vuk. (1824) 1, XXI.

2. KOMÀRICA, *f. vidi* komarnik. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

3. KOMARICA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 21.

4. KOMARICA, *f. mjesno ime.*

a. *u Bosni selo u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 39.

b. *u Srbiji. a)* Komarica gorńa *i* dońa, *dva sela u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 116. — *b) selo u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević kral. srb. 121.

KOMÀRIČIĆ, *m. prezime.* — *U Užicu u Srbiji za našega vremena.* L. Stojanović.

KOMARIČKI, *adj. koji pripada mjestu Komarici.* Komarička *(opština).* K. Jovanović 116

KOMÀRIĆ, *m. dem.* komar. — *isporedi* komarac. — *U Stulićevu rječniku:* komarić, mal komar ,parvus culex'.

KOMARIŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ńiva u Komarištu. Sr. nov. 1865. 2.

1. KOMARJE, *n. coll.* komar. — *U knjizi pisanoj crkvenijem jezikom (sa starijim oblikom komarije)* xiii *vijeka.* Skvrьnoje komarije. Zborn. drag. sreć. 17.

2. KOMARJE, *n. nekakva težačka radńa (oko koma?, vidi* 2. kom), *ne znam koja; ali je po svoj prilici ista što i* komidba. — *U naše vrijeme u Bosni.* Sad jedan, sad drugi iz sela sazove na pļetvu, kosidbu, kupidbu, žetvu, trgańe, komarje, trļe, vlačidbu itd. V. Bogišić, zborn. 483.

KOMARNA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Komarni. Sr. nov. 1875. 31.

KOMARNAK, *m. ime mjestu (mlinu).* — xiv *vijeka.* Malin Komarnak. Mon. croat. 6. (1325).

KÒMÂRNICA, *f. mjesno ime.*

a. *planina, rijeka, knežina i selo u Crnoj Gori (u Drobńacima).* — *Kao knežina pomińe se već u latinskom obliku* Comerniza *u Dukļanina.* Rječica izvire ispod brda Komarnice (ogranak Durmitora), i utječe u Bukovicu pod planinom Vojnikom i selom Dužima; otole se daļe zove: ‚Komarnica', i utječe u Pivu. Glasnik. 40, 35—36. Da je ‚Comerniza' *(u Dukļanina)* Komarnica, opazio je Hiļferding. U ‚Pismima o istoriji Srba i Bugara' čita se da je to ‚selo i knežina Komarnica među Pivom i Gackim'... Tu je ime pogođeno, a položaj je sa svim netačno određen. S. Novaković, obl. 71. Đurđijć Joko s Komarnice ravne. Nar. pjes. vuk. 4, 185. Kòmârnica, selo u Drobńacima.

b. *selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 97.

c. *selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijeļ. 124.

KOMARNI DO(L), *m. mjesno ime.* — xiii *vijeka.* U Komarьny Dolь. Spom. stoj. 10. (1254—1264).

KÒMÂRNÎK, *m. zavjesa (obično od lanke koprene) što se rastegne više posteļe (možebiti i drugdje, kao n. p. na prozoru) za obranu od komaraca.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu:* ‚conopoeum (est velum sub tentorii forma circa lectum dispositum culicibus arcendis)', *i u Vukovu:* ‚das netz, oder der vorhang gegen die zudringlichkeit der mücken' ‚plaga ad arcendos culices'. — Tko će pčele ogrtati s grana, ako neće od žalaca rana, nek sve golo na sebi sakrije, ... nek na ruke rukavice meće, pčelarkapu na glavu nakreće, koju pravo od koprene, ili za ńu vaļa i komarnik bili. J. S. Reļković 238.

KOMARŃAK, *m.* koliba na četiri soje blizu struge (od tora); u ńoj se siri sir i maslo bučka. S. Pelivanović. — *Vaļa da postaje od* 2. kom.

KOMAROVCI, Komarovaca, *m. pl. ime selu u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijeļ. 130.

KÒMÂRSKÎ, *adj. koji pripada komarima.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. komaran.

KOMARŠTICA, *f. u Daničićevu rječniku:* Komarьštica, rijeka preko koje je išla međa selu Komaranima s Ribarima. M(on. serb). 94. (1330).

KOMAŠTICA, *f. mjesno ime.* Put preko Komaštice. Rat. 14.

KÒMÂŠTRE, *f. pl. vidi* komostre — *U naše vrijeme u Istri.* Pri komaštrah tanca. Nar. pjes. istr. 4, 16.

KOMAT, *vidi* komad.

KÒMATI, kòmâm, *impf. u Vukovu rječniku:* koga rukom dirati, gurati ‚mit der hand stossen' ‚manu trudere' *s primjerom (u kojemu je refleksivni glagol):* Ne komaj se. — *Ne znam, je li isto značeńe u ovom primjeru:* Što će biti od nas i od raje, kad grahovi polegnu nebrani i klasovi panu nekomani? Osvetn. 4, 34.

KOMÀTIĆ, *m. dem.* komat. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (komatićь ‚frustulum'). Da imьdê jestь malo; dano je po komatiću vьsakomu. Spom. sr. I, 26. (1399). *(Zlata)* veragь sedamdesetь i osamь i komatićь 38. Mon. serb. 106. (1441).

KOMÀTINA, *f. augm.* komat. — *U Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme:* Komatine na zemļu baciše.

KOMATUNIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Vasilije Komatunić. Rat. 411.

KÔMBA, *f. samo u Stulićevu rječniku:* v. gomba.

KOMBACAŃE, *n. po obliku verbalni supstantiv koji znači djelo kojijem ‚se kombaca'; ali glagolu* kombacati *nema druge potvrde: uprav kao da je refleksivni glagol, i može biti dem.* kombati se, *ili je isto što* koprcati se. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Rodi Rebeka u isto vrime dva sina, koje noseći u utrobi, čujaše niki nemir, buku i rvanje među ńima, i moleći Boga, da joj objavi uzrok od rečenog ganutja i kombacanja... Ant. Kačić, kor. 25.

KOMBACATI SE, kombacam se, *impf. vidi kod* kombacańe.

KÔMBATI SE, kômbâm se, *impf. vidi* gombati se. — *Može biti da se g promijenilo na* k, *jer se mislilo na tal.* combattere, *vidi* kombatiti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. gombati se). Kombati se, gombati se, gońati se riječima. M. Pavlinović.

KÒMBATITI, kòmbatîm, *impf. tal.* combattere, *vojštiti, boriti se.* — *U dva pisca Dubrovčanina* xvii *vijeka (i u naše se vrijeme čuje u Dubrovniku, ali dosta rijetko).*

a. *u jednom primjeru* kombatiti prema kome *znači: boriti se s kim.* Imaju sodati ... kombatit jako prima neprijateļem. I. Držić 275.

b. *u drugome primjeru* kombatiti *kao prelazni glagol vaļa da znači: navaļivati, udarati na koga, na što (objekat).* Da dođe na čestiti vam grad postupit kombatit ga. Starine. 11, 115. (1678).

KOMBEĻEVCI, Kombeļevaca, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. D. Milićević kraļ. srb. 237.

KOMBINE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ńiva u Kombinama. Sr. nov. *(god. —?)* 311.

1. KȌMBOL, *m.* vidi vješalica. — *isporedi* kombolac. — na Braču. A. Ostojić.

2. KOMBOL, *m. prezime.* Schem. seń. 1871. 111. Kombôl ‚nom. prop. fam.', gen. Kombôla. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 41.

KOMBÓLAC, kombólca, *m.* kitica, na kojoj visi po više grozdova koji se suše. na Krku. I. Milčetić.

KÒMBOS, *vidi* kombost.

KÒMBOST, *m. jelo od kupusa (vidi u Vukovu rječniku).* — *Od srvńem.* kompost *(novońem.* komst), *što je opet romanska riječ.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚eine speise von gekochtem sauerkraut' ‚cibi genus e brassica acida': isiječe se kiseo kupus na prokole pa se skuva; pa se onda zaluči bijelim lukom (ili pospe slačicom), i tako se jede (uz post). Nagruva se

pasuļa i kombosta. D. Obradović, sav. 57. — *I bez krajńega* t. Kupusa kombosa. M. Đ. Milićević, slave. 29.

KOMBULÈVALA, *f. vidi* premet. — *isporedi* kombulevalnica. — *U naše vrijeme u Istri.* Kombulevàla ,orbis' ,der purzelbaum'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. ıfortsg. 59.

KOMBULÈVÂLNICA, *f. vidi* kombulevala. Kombulevâlnica ,orbis' ,purzelbaum'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. ıftsg. 58.

KÔMBULICA, *f. val (morski).* — *U naše vrijeme u Istri.* Kômbulica ,unda'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. ıftsg. 52.

KOMBUR, *m. selo u Dalmaciji u kotaru kotorskom* Repert. dalm. 1872. 8. — *Pomińe se od* XVIII *vijeka.* Da bi na mejdan došli prema malomu Komburu Novļani junaci. Nar. pjes. bog. 204.

KÒMČINA, *f. augm.* komac. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Neš se uz ovu komčinu uzdrijeti'. J. Bogdanović.

KÒMÊDIJA, *f.* comoedia. *vesela ili šaļiva igra (u teatru).* — *isporedi* komendija. — *Po tal.* commedia *ili po ńem.* komödie. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (,comaedia, fabula'), *u Belinu* (,comedia' ,comedia' 201^a), *u Bjelostjenčevu* (komedija, prikaza, zkazańe ,comedia'), *u Voltigijinu* (,commedia' ,schauspiel'), *u Stulićevu* ,comoedia'). Komedija ı. N. Naļešković 1, 173. Počińe komedija ,Skup' prikazana u Saba Gajčina na piru. M. Držić 188. Ako si hodio na komedije bludne . . . B. Kašić, zrc. 61. Komedije i mužike. I. Držić 73. Gdi se tanci čine, feste, nike brguļe i komedije svitovne. P. Radovčić, nač. 531. Imaju uļesti u jednu komediju tri ali četiri svijetla viteza. M. Radnić 287^a. Da bi se svaku nediļu dana učinila komedija, misto bilo bi puno. A. d. Bella, razgov. 189. Što smo drugo u sve vrijeme od života nog kô na svijet uvedeni prikazaoci jedne veoma kratke komedije? B. Zuzeri 232. Bit ćete se veće krat našli na jednoj prikazi, kako se govori, komodiji. D. Bašić 70. *(Pisao je)* komedije Ovidius. M. A. Reļković, sat. A2^b. — *U prenesenom smislu, o veselom (ugodnom) događaju.* Narav ńemu *(težaku)* pravi komediju *(na dnu strane dodaje pisac:* komedija iliti vesela prikaza naravi), i u litu kadkad tragediju. M. A. Reļković, sat. L5^b. — *o smiješnom događaju.* Svi, koji su ovo gledali, zgledali su se od čuda, ne znajući, šta će da misle o ovoj komediji. Vuk, dan. 2, 137. — Praviti komedije *može također značiti, u prenesenom smislu: praviti neprilike, dosađivati (riječima i ponašańem).* ,Dok ne oženi*(h)* sina, sve dobro bi, a sad mi nova snaša velike komedije po kući pravi'. J. Bogdanović. — *U ovom primjeru stoji u protivnom značeńu (kao tragedija, žalosna igra) ili uopće kao igra, drama:* Nut' gledajte gdi se . . . Isus Isukrst . . . peńe na ,theatrum' planine ,Calvariae' . . . ,Spectaculum mundo et angelis et hominibus!' O gorka komedijo! o žalostna i tužna igro! Đ. Rapić 216.

KOMEDÌJANAT, komedijânta, *m. vidi* komedijaš, *tal.* commediante. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Grijese li smrtno komedijanti i muzici? B. Kašić, zrc. 112.

KOMEDÌJÂŃE, *n. djelo kojijem se komedija, vidi kod* komedijati.

KOMEDÌJÂŠ, komedijáša, *m. čovjek koji komedija, glumac (kod a) i c)).* — *isporedi* komendijaš. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* komedijaš, prikaznik ,comoedus, comicus', *i u Voltigijinu* ,comico, commediante' ,schauspieler'. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Vratri je komedijaš, vavijek mu se moraš smijati'. J. Bogdanović.

KOMEDIJÀŠICA, *f. žensko čeļade kao komedijaš.* — *isporedi* komendijašica. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Esi vidio? on ne zna ni crne probijeliti (ni riječi progovoriti) a žena mu vratrija komedijašica, da joj se vavije smijati moraš'. J. Bogdanović.

KOMEDÌJÂŠKÎ, *adj. koji pripada komedijašima.* — *isporedi* komendijaški. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ,histrionicus' *itd.*

KOMEDÌJATI, komedijâm, *impf. glumiti (komedija).* — *U prenesenom smislu, šaliti se, zbijati šale.* — *U naše vrijeme u Lici.* ,Moram mu se smijati, vavije nešto komedija'. ,Slušajte vi ńegovo komedijańe, slušajte!' J. Bogdanović.

KÒMÊDIJICA, *f. dem.* komedija. — *Od* XVI *vijeka.* Prolog od njeke malahne komedijice. M. Držić 188.

KOMEDÌJÔLA, *f. tal.* commediuola, *dem.* commedia. *vidi* komedijica. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Komedijole sklopiti M. Držić 3.

KOMENA, *f. ime rijeci (ili rjekama?) u Srbiji.* Između jugoistočnih veoma blagih dońih strana Vrańa i ovog platova teče Stožac i Kocetin, koji se na niže sastavļaju, pa zatim utiču u Koménu, reku Krepoļicsku. Glasnik. 43, 304. Kòmena izvire na istočnim padinama velikog Sumorovca i teče na istok. 341.

KÒMÊNDA, *f. vidi* komanda. — *isporedi* komendat. Prosimo vaše časno gospodstvo pozaradi ove naše bratje vojaka, da nam imate odpisati koji su pod vašom komendom i pod drugim kapetanima . . . Glasnik. II, 3, 68. (1707).

KOMÈNDANAT, koméndânta, *m. vidi* komendat. — *isporedi* komandanat. — *Od* XVII *vijeka.* Zato jesmo išli sami komendantu Starine. 11, 126. (1679). Komendanti koji bijahu u Gradiskom, Brodu i u Varadinu, vladahu sa svoim Krajinom. M A. Reļković, sat B3^b. Turski komendant Osman paša. J. Rajić, boj. 86. Postavi za kapetana ili komendanta moga prađeda. S. Tekelija, letopis. 119, 15. Komendant srpski. P. M. Nenadović, mem. 185.

KOMÈNDÂR, komendára, *m. vidi* komandar. — *isporedi* komendat. — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Bog ubio Ćiru komendara! s Turcima se Ćiro dogovara da izdade ogńevita grada. Nar. pjes. petr. 3, 622.

KOMÈNDÂT, komendáta, *m. zapovjednik, poglavar (kod vojske a i drukčije), vidi daļe u Vukovu rječniku.* — *isporedi* komendanat, komandanat *itd.* — *Od ńem.* kommandant *(franc.* commandant, *tal.* comandante). *nije mi jasno, zašto se prvo* a *promijenilo na* e; *lakše je razumjeti, kako je ispalo drugo* n: *već u praslavenskom jeziku nije se uzdržalo* n *pred drugijem konsonantom; naš ga narod dosta lako izgovara, dapače ga gdje i umeće gdje mu nije mjesta (n. p.* komendija); *ali kad to biva u dva sloga izasopce, kao da mu je teško, zato ostavivši prvo* n *u ovoj riječi, izbacio je drugo, i možebiti osobito radi nominativa sing. u kojem vaļa da nije svak umetao a među* n *i* t, *te se htjelo izgovarati* komendant *što je dvostruko protivno našemu narodnom jeziku.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ,der kommandant' ,dux'. ova riječ nije bila poznata u Srbiji do godine 1801,

nego je po tom prešla onamo odovud iz Srijema i iz Bačke), poglavar, cf. upravitej. — Velikomu komendatu i zapovidniku sve kostajničke krajine. Starine. 12, 34. (*oko* 1703—1706). Da su komendati u Racištotu dańom a noćom u gradu. Glasnik. II, 3, 108. (1708). U početak i zastavnik i vojvoda iliti komendat španski na smrt rańen pade ... I zato je ovi komendat novi sve u ime Saverije zapovidao. A. Kanižlić, fran. 69. Komendat moskovski. A. Tomiković, živ. 23. Komendatu od strelica. 59. Ta Jakova srpskog komendata. Nar. pjes. vuk. 1, 165. Komendatu od Šapca bijela. 4, 247. Ajduk Vejko, vojvoda krajinski i komendat negotinski. Vuk, dan. 1, 70. Ove je godine vojska srpska bila već dosta uredna. istina da je bilo nekoliko veliki starešina koji su po nekolike naije posvajali, ali je opet svaka naija imala svoga komendata, svaka knežina vojvodu ... grada. 11.

KOMENDÀTÂR, komendatára, *m. tal.* commendatario, *od prilike isto što u Hrvatskoj* prebendar. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Biskupi, opati, priručnici il' komendatari ... Š. Budinić, ispr. 131.

KOMENDÁTOR, *m. tal.* commendatore, *viši član viteškoga reda, koji nosi redni znak obješen o vratu, (franc.* commandeur, *ńem.* komtur). — *U pisaca našega vremena.* Komendator ,komthur'. Zbornik zak. I, 1028. Komendator reda Frańe Josipa I. 1865. 48.

KOMENDÁTORSKÎ, *adj. koji pripada komendatorima.* Sa ratnom dekoracijom na krstu komendatorskom. Zbornik zak. 1866. 5.

KOMENDÁTOV, *adj. koji pripada komendatu.* — *U Vukovu rječniku:* ,des kommandanten' ,imperantis'.

KOMÈNDÂTSKÎ, *adj. koji pripada komendatima.* — *U Vukovu rječniku:* ,kommandanten' ,imperantium'.

KÒMÊNDIJA, *f. vidi* komedija, *od koje riječi postaje umetańem glasa* n, *isporedi* Domentijan, Melentije. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ,(mit dem rhinesmus) die komödie' ,comoedia'. Dogovore se ńih dvojica trojica, da s jednim, koji ne zna za ovu prijevaru, izigraju komendiju. Nar. igre. vil. 1868. 759.

KOMENDÌJÂŠ, komendijáša, *m. vidi* komedijaš. — *isporedi* komendija. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,der komödiant' ,comoedus'). Da je veliki komendijaš. Bos. vila. 1887. 332.

KOMENDIJÁŠEV, *adj. koji pripada komendijašu.* — *U Vukovu rječniku:* ,des komödianten' ,comoedi'.

KOMENDIJÀŠICA, *f. žensko čejade kao komendijaš.* — *U Vukovu rječniku:* ,die komödiantin' ,comoeda (mima, mulier scenica)'.

KOMENDÌJÂŠKÎ, *adj. koji pripada komendijašima.* — *U Vukovu rječniku:* ,komödiantisch' ,scenicus'.

KOMENDÍRAC, komendirca, *m. vidi* komendat. — *isporedi* komandirac. — *U naše vrijeme.* Svaki vezir ili drugi komendirac. P. M. Nenadović, mem. 289.

KOMENDÍRAŃE, *n. djelo kojijem se komendira.* — *U Vukovu rječniku.*

KOMENDÍRATI, komèndîrâm, *impf. vidi* komandovati. — *isporedi* komandirati *i* komendat. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ,kommandiren (gebieten)' ,impero', cf. upravjati. Onda je Petar komendirao svoje nove vojnike. A. Tomiković, živ. 63. Već za onog Stojana risara što u kolu svakom' komendira. Nar. pjes. vuk. 1, 630. Prvo jeste Lazarević Luko koji Šapcem komendira gradom. 1, 226.

KÒMERA, *f. ime žensko u nar. pjes.:* Ne ženi se Komerom divojkom: Komera je odveć sańivica. A. Ostojić.

KOMERDA, *vidi* komarda, b, *a) na kraju.*

1. KOMÈSÂR, komesára, *m. vidi* povjerenik. — *isporedi* komesarij, komisar. — *Od tal.* commessario *(što je ostarjela riječ u književnom jeziku; ali se još čuje u dijalektima).* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (komesarь ,curator', srl. ,commissarius'). Budi ti milostь dati i prêporučiti konsulomь ... ili ńegovêmь komesaromь ... da oni prodadu i pošju k namь u ruke. Spom. sr. 1, 131. (1415). I pri rečenih komesarih da se najdu. Mon. croat. 291. (1589). Biše bio od prije u svetoj roti komesar. B. Kašić, iń. 106. Nukići su rekli da ćete za dugo biti kod komesara. Starine. 12, 23. (*oko* 1696—1703). Opraviše da more provincija po sebi obirati komesare. Norini 57.

2. KOMESAR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnorijećkom.* Sr. nov. 1875. 859.

KOMESARAC, komesarca, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijej. 55.

KOMÈSARIJ, *m. vidi* 1. komesar. — *U glagojskijem rukopisima* XV *vijeka.* Prokaratur i komesarij. Mon. croat. 84. (1460). I ako je čiji komesarij, jeli svršil odlućenje mrtvih. Starine. 23, 132. (1496). I ako je bil komesarij koga koli človika i jeli učinil kako je on naredil v tištament. 149.

KOMÈSIJA, *f. vidi* povjerenstvo. — *isporedi* komisija. — *Ima i tal.* commessione *(što je rеđe nego* commissione), *ali naša riječ ipak kao da je došla od ńem.* commission. — *U naše vrijeme.* I kad bi kojom srećom pravitejstvo srpsko odredilo komesiju. Vuk, odg. na laži. 26. Pisato sovjetu, kako je došla kod nas komesija. Djelovod. prot. 169. ,Eli ga ubio vrlo?' ,Es bome, već je i komesija na to dolazila'. J. Bogdanović.

KOMEŠ, *m. vidi* grof. — *Od srlat.* comes. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka iz Istre.* Rudolfa prvoga komeša ili kneza od Ašpurg ... F. Glavinić, cvit. 138b. Komeš Martin Frangepan. 140—141. — *I sad se govori u Hrvatskoj, n. p.* komeš turopojski.

KOMÈŠÂŃE, *n. djelo kojijem se što komeša.* — *U Vukovu rječniku:* ,die bewegung' ,commotio'. — *U ovom primjeru znači što i* komišańe, *te može biti da tako treba čitati:* Ne gleda se strogo na pozajmicu u komešańu kukuruza. V. Bogišić, zborn. 482.

KOMÈŠATI, komèšâm, *impf.* mešati, mutiti; komeša me, muči me, prevraća mi creva. Podunavka. 1848. 58. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* komešámo, komešáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kömešâ, *u part. praet. act.* kömešao, kömešâla, *u part. praet. pass.* kömešân. — *U naše vrijeme.* — *Značeńe je, kao što se reklo, miješati, ali ima i refleksivni oblik (sa* se), *za koji nije posve isto značeńe u Vukovu rječniku:* ,sich in bewegung setzen', ,commoveri' *(dakle miešati se).* — *U ova dva primjera oblik je sa* se *pasivan:* Sve častice kjuka ne vraćaju se jednako i ne komešaju. P. Bolić, vinodj. 2, 160. Sve se komeša. 2, 165.

KÒMÊTA, *f. repata zvijezda, lat. i tal.* cometa.

— *U nekijeh pisaca od* xvi *do* xviii *vijeka.* Jedna kometa, jedna vlasata dlga zvezda kako meč, jedno cilo godišće stojaše nad Jerusolimom. Postila. i[b]. Pod kim nebom ne zaće se ndna sdraka kê komete? J. Kavańin 379[b]. Zvizde zemaļske jesu komete . . . A. Tomiković, gov. 305.

KOMETNIK, *m. ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 139.

KOMǴA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Komği. Sr. nov. 1868. 195.

KÖMICÊ, *adv. vidi* okomice. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide nakomice). Pak komice u zemļu umakni. J. S. Reļković 313. Dok list s drvja ne pada komice. 316. Koje komice u visinu rastu. 150. ‚Ajmo komice niz ovo drvo saći'. ‚Ma komice pa' s drveta'. J. Bogdanović.

KOMÍČÊŃE, *n. djelo kojijem se što komiči. — U Vukovu rječniku.*

KOMÍČITI SE, kòmîčîm se, *u Vukovu rječniku:* orah kad sazre da se može ļuska s ńega skinuti, onda se komiči ‚sich schälen lassen' *s dodatkom da se govori u Baranìi. — isporedi* komiti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kòmîčâh; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.* kòmîči.

1\. KÖMIĆ, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 12. — *Pomińe se* xvi *vijeka.* Mersin i Komić. Mon. croat. 222. (1527). — *Ima i u Vukovu rječniku kod riječi* Komaća *(vidi).*

2\. KOMIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Ivanu Komiću iz Dulkovica. Glasnik. II. 1. 175. (1808).

KÖMIĆANIN, *m. čovjek iz mjesta Komića.* V. Arsenijević. J. Bogdanović. — *Množina* Komićâni.

KÖMIĆ ÂNKA, *f. vidi* Komićkińa. J. Bogdanović.

KÖMIĆKÎ, *adj. koji pripada selu Komiću.* V. Arsenijević. J. Bogdanović.

KÖMIĆKIŃA, *f. žensko čeļade iz Komića.* V. Arsenijević. J. Bogdanović.

KOMID, *m.* cummi alexandrinum (gummi arabicum, *ńeka vrsta smole bjelkaste ili žućkaste i prozirne što se dobiva iz ńekoga drveta* Acacia senegalensis Ait.) *u Africi, i upotrebļava se za lijepļeńe, za građeńe crnila, kao lijek od kašļa itd. — isporedi* komida. — *Od srgrč. i novogrč.* κομμίδιον. — *U ćirilovskom rukopisu* xvii *vijeka pisanome crkvenijem jezikom.* Da je tь komidь čistь jako ledь, ni belь ni črnь, i ta jestь komidь alexandrijsky. Glasnik. 25, 33. — *vidi još kod* kalakan.

KOMIDA, *f. vidi* komid. — *U Stulićevu rječniku:* komida ladanova, vrsta smole, ‚gummi ladani'. — *Ne zna se gdje je Stulić našao ovu riječ; po svoj prilici nije pouzdana u ovom obliku.*

KÒMIDBA, *f. komļeńe (kukuruza) što se obarļa nekako svečano i veselo (vidi u Vukovu rječniku).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* ‚das abblatten der kukuruzkolben, wobei ein nachbar dem andern hilft' ‚demtio foliorum a fructu zeae'. u Srbiji po naj više beru kukuruze s komušinom, pa poslije idu na komidbu, kao na mobu, jedan drugome te kome i pjevaju i pripovijedaju). U selu na komidbi zovne Mitar Živanovicu svastikom. Vuk, nar. pjes. 1824. 1. 27.

KOMIG, *m. vidi* komiga, *b).*

KOMIGA, *f. ime drvenim starijem porušenijem crkvama u Srbiji. — Po onome što se kaže kod b, moglo bi biti srodno s* 1. kom *i značiti upravo ono na kojemu je crkva.*

a. *u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 16.

b. Komiga *ili* Komig *u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 356, *gdje se dodaje:* Neki seļaci zovu ‚Komiga' celo brdo na kom je ta crkva.

KÒMILAC, kòmioca, *m. čovjek koji komi. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚der kukuruz-) schäler' ‚excorticator'. — Ili joj se pred komiocima učini sramota. Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 27.

KOMÌLÂVKA, *f. vidi* kamilavka. — *U naše vrijeme u Bosni.* Izvuče iz zobnice masnu komilavku. Bos. vila. 1892. 167.

1\. KÒMÎN, komina, *m.* focus; fumarium; culina. — *Akc. kaki je u gen. sing., taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.* komîne, kömîni. — *Od lat.* caminus *(od grč.* κάμινος, *vaļa da nije), ali preko talijanskoga ili možebiti drugoga romanskoga jezika (vidi kod* kolomna, *po sjevernijem krajevima može biti preko ńem.* kamin. — *Od* xvi *vijeka (vidi kod c), a između rječnika u Mikaļinu* (komin, dimļak ‚caminus, fumarium, vaporarium, spiramentum'; komin, ogńište ‚focus, caminus'), *u Bjelostjenčevu* (komin, ognišće ‚focus, caminus'), *u Jambrešićevu* ‚focus'), *u Voltigijinu* (‚camino' ‚rauchfang'); *u Vukovu* 1. (u Dubrovniku) ‚die küche' ‚culina', cf. kuhińa. 2. ‚der rauchfang, schornstein' ‚fumarium' (ital. ‚cammino'), cf. dimńak.

a. focus, *ogńište.* Veće črno nego ugļen komina. Korizm. 12[a]. Zove ga *(pakao)* komin i fornazu. 24[b]. A starice na kominu uz bukaru sjedila pića . . . J. Kavańin 170[b].

b. *dimńak.* Nasoli ga i stavi u komin. M. Držić 287. Komin novi brzo ocadi. (D). U kominu što stoji, il' se cudavi il' gori. (Z). Poslov. danic. Komingija čisti komin u jutru. D. Obradović, basn. 72. S tim pomisaj od komina crni. I. S. Reļković 140. I ńihova ugleda se narva, i cesće na dimili komini. Osvetn. 2, 30. Komin ili dimńak. M. Đ. Milićević, s dun. 107. — *U ova dva primjera kao da je samo rupa na krovu kud izlazi dim.* Kad čovik uniđe u kuću prije nego su zraki sunčane kroz komin ili kroz oblok prosjale ništa ne vidi po aeru u kući, ali kad zrake sunčane kroz komin uniđu, kako se vidi naj mańi prasak . . .! F. Lastrić, ned. 16. *(Pomļivu ženu kaže glava)* izmete sve nuglove, zaviri pod postele, pod naćve, paje mahne po veriga i izpod komina. S. I. *isporedi* baga.

c. *kuhińa.* Što smo tuste pak mahace, komin dava nam haraće. I. Đorđić, pjesn. 346. I u kominu Boga moli. Zb. Poslov. danic. Govorila tica lastavica: ‚Blago tebi, sińa kukavice! kad s' ne ležeš kući u kominu'. Nar. pjes. vuk. 1. 569. Tiho mi hodi tamo do komina, ter si daj nagni kupičicu vina. Jačke. 71.

2\. KÒMÎN, komina, *m. vidi* kimin *i* kumin. *Akc. je kao kod* 1. komin. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (komin, trava ‚cuminum, cyminum'; komin divji ‚caucalis'), *u Jambrešićevu* ‚cuminum'), *u Stulićevu* komin pitomi, trava ‚cuminum, vel cuminum domesticum' komin diviji, trava ‚cuminum silvestre'), *u Vukovu:* komin (divļi i pitomi), (u Dubrovniku) trava ‚art pflanze' ‚herbae genus (Cuminum cyminum L.)'. — Komin, cuminum. Bjelostjenec. Carum carvi L. Lalangue, Sladović, Šab[illegible] kmin. Komin divji, cimino salvatico. Kuzm[illegible]

rukop. xvi vijeka, seseli, siler montano (Skurla, Seseli montanum L. (Alschinger). Komin pitomi, comino domestico (Kuzmić, rukop. xvi vijeka), Cuminum cyminum L. Komin slatki, Anisum vulgare) (Grtn. Bjelostjenac, Lalangue). B. Šulek, im. 151.

3. KOMIN, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Dalmaciji u kotaru makaranskom.* Repert. dalm. 1872. 20. — *Pomińe se od* xviii *vijeka.* Od Komina. Norini 85.

b. *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijoļ. 86.

c. *prije našega vremena pomińe se ovako mjesno ime.* Spom. stoj. 184.

KȌMINA, *f. kao da je naj starije značeńe bilo kora, ļuska; ali se kasnije upotrebļavalo za onaj dio od kakva voća (ļuske, pa i ļuske i koščice) što ostaje, kad se od onoga voća što pravi (n. p. od grožđa vino, od maslina uļe). dan današńi po različnijem mjestima ima različna značeńa.* — *isporedi* 2. kom. — *Može biti praslavenska riječ, ako je ista što letska* kamins, kaminis, *jelova ili hrastova kora; ali se sad nalazi samo u našemu i u bugarskom jeziku.* — *Nejasno je postańe, jeli stariji oblik* komina *ili* kom: *čini se da je veća prilika kad bi prvo postalo od drugoga nastavkom* ina *(ne bi trebalo shvatiti kao augmentativ, nego kao materijalni supstantiv), i to bi se potvrdilo drugijem riječima što postaju od* kom, *kao* komiti, komušina *itd., ali se tome protivi letski oblik (ako je upravo srodan) po kojemu bi već u naj starije doba u osnovi bio nastavak* in. — *Između rječnika u Mikaļinu* (komina, dropina ‚vinacea'), *i u Vukovu* (1. ‚die treber', ‚recrementum', n. p. komina od grožđa ili kao što se u Boci govori od maslina pošto se smeļu i istiješte. — 2. od oraha ‚die grüne schale der nuss', ‚cortex nucis'). — *Po Vukovu su rječniku tri osobita značeńa: a) što ostaje od grožđa kad se pravi vino, vidi* drop. — *ovako je značeńe kod velike većine naroda, i potvrđuje se* xvii *vijeka u Mikaļinu rječniku.* Jiduć š ńima mekińe i kominu. E. Pavić, ogled. 577. Sipati iz kese onu kominu. Z. Orfelin, podr. 103. Vino i komina. Srp. zora. god. 2, sv. 2, str. 13. — *b) što ostaje od maslina, kad se pravi uļe.* — *ovakovo je značeńe u Dubrovniku* (P. Budmani) *i u Boci kotorskoj.* — *obično se upotrebļava samo množina:* komine (P. Budmani). — *c) zelena koža na ļusci od oraha.*

KOMINAC, kominca, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Milenko Kominac. Rat. 177. Jovan Kominac. 407.

KOMȈNAČA, *f. kuharica ili drugo žensko čeļade što svagda stoji u kuhińi ili uz ogńište, vidi* 1. komin, a *i* c. — *Reče se samo s preziranem.* — *U Vukovu rječniku:* vide pepeļuša *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.*

KOMȈNÂŃE, *n. djelo kojijem se komina.* — *U Vukovu rječniku.* — *I u jednom primjeru* xviii *vijeka.* Kominańe *(može biti da treba čitati* komińańe) iliti lušteńe kukúrûzâ. A. Kanižlić, utoč. 476.

KOMȈNÂTA, *f. dimńak.* — *Od ostarjele talijanske riječi* camminata *(isporedi franc.* cheminée), *ili iz drugoga romanskoga jezika (vidi kod* kelomna). — *U naše vrijeme u Dubrovniku, ali mi se čini da se nalazi (ne spomińem se gdje) i u M. Držića (dakle još* xvi *vijeka).*

KOMȈNATI, kominâm, *impf. u Vukovu rječniku:* vide komińati, n. p. orahe *s dodatkom da se govori u Boci kotorskoj.*

KOMȈNĠIJA, *m. vidi* dimńačar. — *Postaje od* 1. komin *turskijem nastavkom* ģija (ģi). — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Kominģija čisti komin u jutru. D. Obradović, basn. 72.

1. KOMȈNIĆ, *m. dem.* 1. komin. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

2. KOMȈNIĆ, *m. vidi* 2. komin *(upravo je deminutiv).* — *U Mikaļinu rječniku:* kominić, trava od vońa ‚cuminum, cyminum'.

3. KOMINIĆ, *vidi* kominik.

KOMINIK, *m. mjesno ime, može biti da glasi drukčije.* — *U spomeniku* xiii *vijeka.* U Komyньnykь. Spom. stoj. 9. (1254—1264). — -kь *može se čitati i* ć.

KȌMÎNSKÎ, *adj. koji pripada komini.* — *Načińeno u naše vrijeme.* U kadah kominskih (‚maischbehälter'). Zbornik zak. 2, 370.

KOMIŃ, *m. vidi* 2. komin. — *Između rječnika u Belinu (u drugom izdańu):* komiń divji ‚siler-montano o seseli massilense, erba medicinale' ‚siler montanum' 328b. — Komiń divļi (Kuzmić, Pizzelli, Aquila-Buć), v. komin divji. B. Šulek, im. 151.

KOMȈŃAČA, *f.* motka, kojom se baģa zatvora, baģeńača. u Lici. V. Arsenijević. Ravna odebela grana, toliko dugačka, koliko je od ogńišta do baģe, zove se ‚komińača'. s komińačom se svaku večer baģa zatvora, i stoji vavije uz ogńište. J. Bogdanović.

KOMȈŃÂŃE, *n. djelo kojijem se komińa.* — *Između rječnika u Vukovu.* — *vidi i* kominańe.

KȌMIŃÂK, *m.* vino ispod komine, koje se pije već kiselo, ne slatko (u Srbiji). Đ. Daničić.

KOMȈŃATI, komìńâm, *impf. vidi* komiti. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* komińámo, komińáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kȍmińâ, *u part. praet. act.* kȍmińao, kȍmińâla, *u part. praet. pass.* kȍmińân. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* vide komiti (kukuruz) *s dodatkom da se govori u Barańi.* — *U jedinom primjeru stoji u prenesenom smislu:* Još lakomi to govori, kad izjeden svoj puk kori: ‚Sve što imam, to potroše, i živa me izjedoše'; a od tog se ne spomińa, kako zato ńi komińa. V. Došen 59b.

KOMIRIĆ, *m. selo u Srbiji u okrugu podrinskom.* K. Jovanović 135.

KOMIRIĆSKI, *adj. koji pripada Komiriću.* Komirićska *(opština).* K. Jovanović 135.

KOMȈSÂR, komisára, *m. vidi* komesar, *tal.* commissario, *ńem.* kommissär. — *Od* xvi *vijeka.* Komisarjev i ostalih sudac. Š. Budinić, ispr. 130. Kano komisar četa carevi. A. Tomiković, živ. 157. Komisar kraļevski u stvari zdravļa. G. Peštalić 247. Sa brojem ispitnih komisara. Zbornik zak. 1, 180. Imadu komisari obiļi vlada pronaći temeļ vrijednosti. 1866. 12. *i u Šulekovu rječniku:* ‚commissär'.

KOMISÀRICA, *f. komisareva žena.* — *U naše vrijeme u Istri.* Komisarîca ‚uxor commissarii'. S. Nemanić, čak.-kroat. stud. iftsg. 61.

KOMȈSARIJ, *m. tal.* commissario, *vidi* komisar. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka pisano* komisari *(radi slika); po smislu treba da je jednina, premda je možebiti pisac htio napisati množinu (samo radi slika). ako je ovako, to je ova riječ samo plur.* komisar. Blag Soranco, mudar Nani, ki metnuše meje s cari, zadńi i Ivan bdeć Grimani, na granicah komisari, ki

protegnuti zaglavi trojni mejaš u svoj stavi. J. Kavańin 203a.

KOMISARÌJÂT, *m. ńem.* commissariat, *komisarev ured, vidi* povjereništvo. — *U naše vrijeme.* Posredovańem političkih vlasti i dotičnoga bojnoga komisarijata. Zbornik zak. 2, 658. Komisarijat redarstveni na postaji žel̨eznièkoj. 1863. 321. *i u Šulekovu rječniku:* ‚commissariat'.

KOMÍSIJA, *f. vidi* povjerenstvo; naredba, naruǵbina. — *Od tal.* commissione *ili od ńem.* commission. — *U naše vrijeme.* Komisija ima paziti, dali se i na koliko kod pojedinih ureda pojavl̨uje potreboća . . . Zbornik zak. 1853. 63. Komisiji vojno-primnoj ne imadu se predstaviti samo novačeńu podvrženi. 1866. 9. — Nijedan trgovac ne ima pravo drugu robu u komisiju uzeti. 1, 287. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚commission'.

KOMISÌJÔN, *m. vidi* komisija. — *U jednom primjeru* xvi *vijeka.* Tri artikuli izneti su iz komisijona. Mon. croat. 291. (1589).

KOMISIJÒNÂLAN, komisijònâlna, *adj. koji pripada komisiji.* — *Načińeno u naše vrijeme od ńem.* commissional *(tal.* commissionale). Komisijonalna vijećańa glede manipulacije u službi poštanskoj . . . Zbornik zak. 1865. 11. — *Ima i adv.* komisijònâlno. Da vlast prosuđuje te sprave komisijonalno. Zbornik zak. 1863. 201.

KOMÌŠÂĆ, komišáca, *m. čovjek koji komiša, vidi* komilac. — *U naše vrijeme u Bosni.* Šala međn komišaćima. Bos. vila. 1891. 227.

KOMIŠAK, komiska, *m.* goli klip kuruze. — Berkasovo u Srijemu. — *isporedi* komiska *i* komiškati.

KOMÌŠAŃE, *n. djelo kojijem se komiša.* — *U Vukovu rječniku.*

KOMÌŠAR, komišára, *m. vidi* komisar. — *U jednoga pisca iz Istre* xvii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (komišar, pomnik ‚commissarius', v. naredbenik). Bi učińen komisar general od cismontane familije. F. Glavinić, cvit. 148b.

KOMÌŠATI, komišâm, *imperf. vidi* komiti *(kukuruze).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Prestavši komisati. Bos. vila. 1891. 210.

KOMÌŠAVAC, komisavca, *m.* orah koji je već zrio pa spada s ńega ona zelena kora. (u Srbiji u okrugu užičkom). L̨. Stojanović. — *vidi* komina, *c)*; *isporedi* komišati.

1. KOMISÌJÔN, *f. naredba, vidi* komisija. — *U jednom spomeniku* xv *vijeka, a otale u Daničićevu rječniku:* komišionь ‚mandatum', srl. ‚commissio'. — Tebê dasmo ovuj nasu komišijonь. Spom. sr. 1, 148. (1420).

2. KOMIŠÌJÔN, *m. vidi* komisija. — *U naše vrijeme u Istri.* Komišijon da j' šal na lice mjesta . . . Naša sloga. god. 21, br. 1.

KOMIŠÌJÛN, *m. vidi* 2. komišijon. — *U naše vrijeme u Istri.* Komišijûn, it. commissione *(u Istri).* Naša sloga. god. 15, br. 28.

KOMIŠILAC, komisioca, *m.* covjek koji komiša kukuruze. I. Pavlović.

KOMIŠKA, *f. l̨uska, vidi* 2. kom *i* komina, *c).* — *U Stulićevu rječniku:* ‚buccia, scorza, come dell' uovo, castagne etc.' ‚cortex'.

KOMÌŠKAŃE, *n. djelo kojijem se komiška.* — *U Vukovu rječniku.*

KOMÌŠKATI, komiškâm, *impf. vidi* komiti *(upravo je deminutivni glagol).* — *Akc. je kao kod* komińati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚delibrare, decorticare, cortice denudare', *i u Vukovu: dim.* v. komiškati *s dodatkom da se govori u Boci.*

KOMIŠUL̨A, *f. neka bil̨ka.* Komisul̨a, Teucrium polium L. (Alschinger), v. Kamižula. B. Šulek, im. 151.

KOMIT, *adj. vidi* okomit, omčit. — *Načińeno u naše vrijeme.* Komit, math. phys. (okomit, omcit, osovit) ‚lothrecht', tal. ‚perpendicolare, a piombo', frc. ‚aplombe'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOMÌTÂT, *m. vidi* županija, *srlat.* comitatus *(od* comes). — *Od* xviii *vijeka.* U komitatu požeskomu primine opat. A. Kanižlić, utoč. 872. Komitât, it. comitato. (u Istri). Naša sloga. god. 15, br. 13.

KOMÌTENAT, komitênta, *m. vidi* naručitel̨, *ńem.* kommittent. — *U naše vrijeme.* Da opravnik učińene naruǵbine svojim komitentima javl̨a. Zbornik zak. 3, 798.

KOMÌTÊT, *m. vidi* odbor, *ńem. (upravo franc.)* comité. — *U naše vrijeme u pisaca.* Ako predlozi komisije, odbora ili komiteta, sačińeni o ovakovih predlozih . . . Zbornik zak. 1863. 317.

1. KÒMITI, kòmîm, *impf. l̨uštiti, čistiti (kukuruze od ol̨vine, slame, komušine), isporedi* komińati, komisati, komusati, korubati, sužbati *itd.; kruniti, runiti.* — *Akc. se mijeńa u praes. 1 i 2 pl.:* komimo, komite, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòmî, *u praes. pass.* kòml̨en. — *Postaje od* 2. kom. — *U Vukovu rječniku:* 1. ‚schälen (den kukuruz)' ‚solvo cortice'. — 2. ‚auskörnen' ‚grana eximere'. cf. kruniti.

2. KOMITI, komim, *impf. u jednoga pisca* xviii *vijeka znači: zabadati, i jamačno tako da ono što se zabada stoji okomice na onome u što se zabada.* — *Osnova je* 4. kom. Širom palca pod kolinom komi *(kalam)*, i u deblo gdi kalamiš komi. J. S. Rel̨ković 86. Bistro vrime kad prid minu vidim, po tri dana ńe *(kalame)* prid ovu lomim, i u zeml̨u prizračitu komim, koja ima pomišanog piska, ali ńega nek nije od viška; u ńem sočni kalami se stane. 148. — *U naše vrijeme u pisaca znači:* ad perpendiculum exigere, *kušati (kalamirom), stoji li što okomice prema zeml̨i.* Komiti, arch. ‚lothen, bleien, einlothen', frc. ‚plomber, prendre l' aplomb', egl. ‚to try with the plummet'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÒMÎZA, *f. vidi* Komiža. — xviii *vijeka.* Po popu Andriji Vital̨iću Višaninu iz Komize. A. Vital̨ić, ist. i.

KOMIZGATI SE, komizgam se, *impf. jednako se micati, nemirno stajati.* — *U naše vrijeme u Slavoniji.* Što se komizgaš kao crvl̨iv? (Kaže se, kad tko ne sjedi ili ne leži miruo, uego se neprestano miče, diže, spušta, okreće, vrti, nogama i rukama radi). Nar. posl. stojan. 45.

KOMIZNUTI, komiznem, *pf.* znači da je lastavica strelimice pred prozorom ili pred vidikom proletjela. ‚Koja bi ptica komiznula kaj lastavica?' U Posavini. F. Hefele.

KÒMÎZA, *f. ime trgovištu na otoku Visu u Dalmaciji (u kotaru hvarskom), tal.* Comisa. Repert. dalm. 1872. 18. — *isporedi* Komiza. — *Pomińe se od* xvi *vijeka.* A pak *(nam je)* putovati k Visu na Komižu. P. Hektorović 49.

KÖMJEN, *m. vidi* Komnen. — *U narodnoj pjesmi* xviii *vijeka.* Komjene Jagńiloviću. Nar. pjes. bog. 136. — *i u naše vrijeme u okolini du brovačkoj i u bližńoj Hercegovini.* P. Budmani.

KOMJÈSAR, komjesára, *m. vidi* komesar.

*

I jednoga pisca Bošńaka XVII *vijeka.* Fra Evanđelista od Gabijana, komjesar đeneralov. M. Divković, bes. XIV.

KOMKAŃE, *n. vidi kod* komkati.

KOMKATI, komkam, *impf. pričešćivati.* — *Od lat.* communicare. — *Stslovenski je oblik* komъkati; *u našemu jeziku nije, koliko znam, potvrđena riječ; samo u rukopisu* XIII *vijeka pisanome crkvenijem jezikom ima verbalni supstantiv* komъkanije, *što znači djelo kojijem ko komka ili kojijem se ko komka.* (O) komъkani(ji) rekše ω pričešteni(ji) sv(e)štenika. Zborn. drag. sreć. 5.

KOML-, *vidi* Komļ-.

KOMLÉNAC, Komlénca, *m. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 50.

KȎMLENIĆ, *m.* prezime u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. Šem. prav. 1878.

KOMLENIĆ-BRDO, *n. vidi* Komlenići.

KOMLENIĆI, *m. pl. ime seocu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 62. — *Zove se i* Komlenić-brdo. Schem. segn. 1871. 70.

KOMLETINCI, Komletinaca, *m. pl. ime selu u Staroniji u županiji srijemskoj.* Razdijeļ. 149.

KOMLIN, *m. ime muško.* — *Prije našega vremena.* Komlinъ. S. Novaković, pom. 70. *Može biti da je isto što* Komļen.

KOMLINOVIĆ, *m. prezime.* — *U Daničićevu rječniku:* Komlinovićь, knez ,Pavko Komlinovićь' iz Huma 1431. M(on. serb). 379.

KOMLOVINA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Livada Komlovina. Sr. nov. 1873. 147.

KOMĻAG, *m. u Daničićevu rječniku:* Komļagъ. između drugoga što je car Lazar dao Ravanici bješe i ,crъkva Komļagъ svetyj Nikola'. M(on. serb). 198. (1381). — *isporedi* Komiga *i* Komig.

1\. KȎMĻANIN, *m. čovjek iz sela Kȍma (vidi kod* 4. kom). J. Bogdanović. — *Množina:* Kȍmļani.

2\. KÒMĻANIN, *m. čovjek iz grada Koma u Italiji (vidi* Komo). — *U Belinu rječniku:* ,Comasco, di Como' ,Comensis' 205b. — *Množina:* Kòmļani.

KȍMĻÂNKA, *f. žensko čeļade iz sela Koma (vidi kod* 4. Kom). J. Bogdanović. — *Gen. pl.:* Kȍmļanâkâ.

KȌMĻEN, *m. vidi* Komnen. — *Nalazi se pisano ćirilovskijem slovima i sa* -mle-, *a i sa* -mlê-, *ali jamačno treba čitati* -mļe- *(premda ima i* Komlenac, Komlenić, Komlenići). — *Od prije našega vremena.* Komlenъ (acc. Komlena, Komlêna, Kωmъlena). Komļenъ (acc. Komļena). S. Novaković, pom. 70. Upisa stricu Vernêcu i Komlenu pomenik. Magaz. 1868. 165. *(po starijem rukopisu).* — *I u naše vrijeme u okolini dubrovačkoj i u bližńoj Hercegovini.* P. Budmani.

KȌMĻENA, *f. ime žensko prema muškome* Komļen, *vidi* Komnenija. — *Radi* -mle- *(mj.* -mļe-) *vidi kod* Komļen. — *Prije našega vremena.* Komlena (acc. Komlena, Komlêna). S. Novaković, pom. 70.

KOMĻÈNIJA, *f. vidi* Komnenija. — *Radi pisańa* -mle- *mj.* -mļe- *vidi kod* Komļen. — *Od prije našega vremena.* Komlenija. Komļenija. S. Novaković, pom. 70.

KȌMĻENOVIĆ, *m. prezime (po ocu Komļenu).* — *U naše vrijeme.* Boca 23.

KOMĻEŃ, *m. vidi* Komļen *i* Komnen. — *Prije našega vremena.* Komļenь (acc. Komļeńa). S. Novaković, pom. 70.

KOMĻEŃA, *f. vidi* Komnenija *i* Komļenija. — *Prije našega vremena.* — *Radi pisańa* -mle- *mj.* -mļe- *vidi kod* Komļen. Komleńa. S. Novaković, pom. 70.

KÒMĻÊŃE, *n. djelo kojijem se komi (vidi* 1. komiti). — *Između rječnika u Vukovu.* Ovako pričaju bake na komļeńu kukuruza. Nar. prič. vil. 1868. 111.

KOMNA, *f. ime žensko (jamačno hyp.* Komnenija). — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 71.

KȌMNEN, *m.* Κομνηνός, *carsko prezime vizantijsko; u našega naroda ime muško.* — *Po najstarijim primjerima vidi se da se izgovaralo* Komnjen, *te su od toga postali oblici* Komńen, Komļen, Komļeń, Komjen, Komlin *(vidi sve ove riječi).*

a. *kao prezime.* — *Od prvijeh vremena svagda (u starijim rukopisima) s ê ili je, vidi u Daničićevu rječniku:* Komьnênь, car grčki ,Alexa Komьnênь', tast kraļu Stefanu Prvovjenčanom. Sa(va, sim. pam. šaf). 2. ,Alexi Komnîenъ'. M(on. serb). 1 *(nije stari spomenik).* car grčki ,Anьdronikъ Duka Angelъ Komnên Palewlogъ'. G(lasnik). 11, 191.

b. *kao muško ime.* — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu:* ,mannsname' ,nomen viri' (,vom griechischen Κομνηνός?'). Komnonъ (acc. Komnena, Komnêna, Komьnena). S. Novaković, pom. 71. Tebe bi, kume Komnene, bilo za čudo. V. Vrčević, niz. 146. — *Često se u narodnijem pjesmama pomińe junak s ovijem imenom (vidi:* Zna se da je se ove 1435 godine na čelo toga pokreta stavio Arijanit Komnen Golemi, . . . junak jedan kojim se Arbanija i danas ponosi i o kome i naše narodne pesme imaju nejasne spomene u Komnen-barjaktaru. Č. Mijatović, desp. Đ. Branković. 1, 213). U nekoga Komnen-kaurina. Nar. pjes. vuk. 2, 155. Onda veli Komnen vojevoda. 2, 456. *naj češće ga zovu* Komnen barjaktar, *i pjevaju o ńemu kao da je seński uskok, i to mnogo puta uz Iva Seńanina, kojemu je katkad brat a katkad samo pobratim.* I sa šńima Sijeńanin Iva, sa šńim brat mu Komnen-barjaktare. Nar. pjes. vuk. 3, 173. Gospodaru, Ivo Seńanine! . . . nego daj mi Komnen-barjaktara. 3, 207. Al' sam ide Komnen-barjaktaru, pa on reče Seńanin-Tadiji. 3, 288. S jedne strane od Seńa Tadija, s druge strane Komnen-barjaktaru, s treće strane Kotarac-Jovane. 3, 290. Pre(d) tom četom Seńanine Ivo, a za ńime Komnen-barjaktaru. Pjev. crn. 47b. To ne hoće Komnen-barjaktare, no Ivanu riječ besjeđaše: ,O Ivane, mio pobratime!' 47b. Vino pije Komnen-barjaktare s svojim puncem Gavran-kapetanom, tamo doļe u Kotaru ravnu. Nar. pjes. juk. 422. — *I ovi su primjeri iz pjesama u kojima se drugdje junak zove* ,Komnen barjaktar', *ali se u prvom zove* ,Jeńić Komnen' *a u drugom* ,sin Janka od Kotara': A boļega ne biše junaka od sokola Jeńića Komnena, Vuk-despota mlađana netjaka. Nar. pjes. juk. 86. Čuješ li me, od Kotara Janko? Ti zabrani tvom Komnenu sinu . . . 328.

KȌMNENA, *f. ime žensko, vidi* Komnenija. — *Prije našega vremena.* Komnena (acc. Komnenu, Komnênu). S. Novaković, pom. 71.

KOMNÈNIJA, *f. ime žensko prema muškome* Komnen. — *Od prije našega vremena, a između*

rječnika u Vukovu: ‚frauenname' ‚nomen feminae' (‚Anna Comnena'). Komnenija (acc. Komneniju, Komněniju, Komьneniju). S. Novaković, pom. 71. Al' eto ti sestre Komnenije. Nar. pjes. vuk. 3, 464. Zataka me Laketiću Janko za ńegovu sestru Komneniju. 4, 108. A sa ńome Komnenija mlada, mila šćerca Đurove Jerine. Nar. pjes. petr. 2, 483.

KOMNÈNIJIN, *adj. koji pripada Komneniji.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena (oblik* Komnenijina, *pisano* Komnenîna). Vi ste proća braća Komnenîna. Nar. pjes. petr. 2, 489.

KȌMNENOV, *adj. koji pripada Komnenu.* Dobavi mi vranca Komnenova. Nar. pjes. vuk. 2, 455. Pravo ide Komnenovu dvoru. 2, 455. Kad dođoše kuli Komnenovoj. 3, 308. A na ruke ocu Komnenovu. Nar. pjes. juk. 328.

KȌMNENOVIĆ (Komnénović), *m. prezime (po ocu Komnenu).* — *U naše vrijeme.* Pantelija Komnenović kmet u Slepčeviću. Glasnik II, 1, 207. (1808). Konstantin Komnenović. Nar. pjes. vuk. 2, 661. *(među prenumerantima).*

KȌMNUTI, kòmnêm, *pf. u Vukovu rječniku*: udariti čime okomice ‚einen stoss geben' ‚offendo'. — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* kòmnû).

KOMŃEN i KOMŃEN-, *vidi* Komnen *i* Komnen-.

KOMŃIGA, *f. ime crkvištu.* — *isporedi* Komiga. — *U naše vrijeme* Rat. 54.

KȎMO, *n.* Comum, *tal.* Como, *grad u sjevernoj Italiji.* — *isporedi* 2. Komļanin. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (Komo, grad u Italiji ‚Comum, Novocomum'). Hodeći iz Koma u Milan. F. Glavinić, cvit 112ª.

1. KȌMOD, *adj. vidi* komodan. — *Komp.*: komòdijî *u jednom mjestu u pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Naj boļe i naj komodije *(vrijeme).* I. Držić 344.

2. KȌMȎD, kòmoda, *m.* opportunitas, commoditas, *tal.* cómodo, *last, zgodnost.* — *Od* XVIII *vijeka po zapadnijem krajevima.* Nejma cekati svoga komoda oliti vrimena dok mu se namakne ispovidnik. M. Dobretić 160. Ko će komod, nek ne ide u brod. U Primorju. Nar. posl. vuk. 157. ‚Kuća mu e velika, ima u ńoj lijep komod'. ‚Nemam u kući komoda'. J. Bogdanović. — *I zahod, prohod (u kući), tal.* luogo cómodo *i samo* cómodo. Zač ne učine u kući za dicu jedan komod? Naša sloga. god. 10, br. 9, str. 35.

KȌMODAN, kòmodna (komódan, komódna), *adj.* commodus, opportunus, *zgodan, lastan* — *isporedi* 1. komod, komotan. — *S prvijem akcentom od tal.* cómodo, *s drugijem od franc.* commode *(preko ńem.* kommod). — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* b).

a. *adj.* — *Komp.*. komòdnijî.

a) uopće (s dativom). Slijedi način komodniji svojoj naravi. B. Kašić, nač. 8.

b) o čeļadetu, može značiti: koji može ugodno ili lasno (komodno) živjeti. Oni možebiti za mene komodniju ostaviti i pomoći, sada se muče. V. Andrijašević, put. 224. Koliko si ti komodnija, mogućnija i veća . . . 293.

c) o kući ili o drugom mjestu, znači: koji je dosta širok, velik, prostran. Domove komodne za prebivańe. D. Obradović, basn. 341. Naj pre ćemo sazidati dve komodne škole. sav. 17.

b. *adv.* kòmodno (komódno). — *Komp.*: komòdnijē. Da ćine ta nauk onda, kada znaju, da je ńimi komodnije i kada je puku lasnije. Nared. modr. ark 2, 87. (1589). Kad puk jedne župe u drugoj ne može doći komodno. I. Kraļić 76.

KOMÒDÀŃE, *n. djelo kojijem što komoda. ili se ko komoda, vidi kod* komodati, b.

KOMÒDATI, komòdâm, *impf. (u aktivnom obliku) postaje od tal. mlet.* comodar *(u kńiževnom jeziku* accomodare), *te stoji s dativom i znači: biti po ćudi, militi se.* — *U naše vrijeme.*

a. *aktivno.* Ae da ga ne komoda mornarit. *(u Istri).* Naša sloga. god. 15, br. 50. *i u Dubrovniku.* ‚Ako te ovdi ne komoda, a ti hajde s Bogom!' ‚Ovo me vele ne komoda'. P. Budmani.

b. *sa se, refleksivno, lastovati, besposličiti.* — *Može biti načińeno u našem jeziku od* komod. — *U Lici.* ‚Komodaj se ti, komodaj, a ne radi, pa će ti prisjesti komodańe'. ‚E, da se more biti meni komodati, zna bi se i ja ka i gospoda komodati'. ‚Lako mu se komodati i rastezati, kad mu e drugi sve steka i gotovo ostavio'. J. Bogdanović.

KOMODÌTAD, *f. vidi* komoditat. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Izmislimo u kratko od puta diļinu, komoditad ili skomoditad čestu. B. Kašić, nač. 14.

KOMODÌTAT, *f. zgodnost, last, vidi* 2. komod. — *isporedi* komoditad. — *Romanska riječ od lat.* commoditas *(upravo od acc.:* commoditatem). *U Dubrovniku od* XVII *vijeka.* S onom drugom molitvom koja neće se moć rijet toliko često ni s tolikom komoditati, kako ove riječi u kratko. I. Držić 138. Ucit s komoditati. 281. Ako *(prokuratur)* uzimļe veće liti nego može s komoditat vladat. 307. Ovdi ću uložiti molitve za komoditat bogoļubnijeh. V. Andrijasević, prav. 7.

KOMÒDĻIKA, *f. neka biļka.* — *vidi i* komoļika. — *U Vukovu rječniku: vide lopuh s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* — Komodļika, Arctium lappa L. Vuk. u Crnoj Gori), v. Komoļika. B. Šulek, im. 151.

KOMOGAVINA, KOMOGOJINA, KOMOGOJINO, KOMOGOJNA, KOMOGOJNO, *vidi* Komogovina.

KOMOGOVINA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 79. — *Pomińe se, kao gradac i trgovište, od* XV *vijeka (naj prije u latinskijem spomenicima), ali s različitijem oblicima:*

a. Komogojna *(ili* Komogojina?). — *U latinskijem spomenicima* XV *i* XVI *vijeku, a u jednome glagoļskom* XVI *vijeka.* ‚Cum castellis Koztanycha et Komogoyna in comitatu de Dwbicza'. Starine. 5, 116. (1442). ‚Castella Gradecz et Komogoyna appellata'. 117. (1464). ‚Komogoyna'. 118. (1508). Kako je sve ono selo Selce gradu Blińi vazda pristojalo i nigdar Komogojni. Mon. croat. 251. (1552). Da je Zrinski od Križanića bil kupil samo Komogojnu a ne Selce, zasto to nigdar Komogojni nî pristojalo. 252.

b. Komugojna *(ili* Komugojina?). — *U glagoļskom spomeniku* XV *vijeka.* I inimi gradi Komugojnu i Kostanicu . . . Mon. croat. 82 (1455).

c. Komogojno *(ili* Komogojino?), *n.* — *U latinskijem spomenicima* XV *i* XVI *vijeka.* ‚Castel Komogoyno et Gradisky appellata'. Starine. 121. (1482). ‚Castellum nostrum Komogoyno vocatum'. 124. (1485). ‚Castellum Komogoyno cum oppido similiter Komogoyno'. 147. (1508).

d. Komogovina. — *Od* xvi *vijeka (sadašńi oblik).* ,Johanni Krysanyth, castellano in castro Komogowina'. Starine 5, 180. (1520). ,Castra Feyerkew, Wywar, Komogowyna'. 186. (1521).

e. Komogavina. — *U spomeniku latinskom* xvi *vijeka.* ,Castra Feyerkew, Wywar et Komogawyna'. Starine. 5, 181. (1520).

f. Komagavina. — *U spomeniku latinskom* xvi *vijeka.* ,Castra Feyerkew, Wywar, Lobor, Komagawyna'. Starine. 5, 229. (1521).

KÒMOLAC, kòmôca, *m. imam zabiļeženo, ali ne znam ko je napisao biļešku ni mjesto gdje je ovu riječ čuo ili pročitao:* Komolac, lakat, laktac ,hackenforsatz des ellbogenbeines' (i. qu. ,ellbogenhocker'). *po ovome znači što i* lakat, *i to upravo onaj kraj od veće kosti što je među laktom i šakom, i što strši ńekako šiļasto kad se sagne ruka u laktu. ovo bi moglo biti starije značeńe, i vaļa da je osnova kao kod* 1. kom, *isporedi i* komoliti. — *I u novoslovenskom ima* komolec: ,der ellenbogen; der theil des armes von dessen mittlerem gelenke bis zur handwurzel; als längenmass; . . . der hügel'. M. Pleteršnik, slov.-nem. slovar. — *I u rukopisu* xvi *vijeka ima ova riječ, ali u drugom, prenesenom značeńu, vidi:* Tko ima psa, velikoga ali maloga, tada liti, kada mine dan svetoga Jakova veloga, ima vezati psa, da ne zobļe grozdov, ali mu ima privezati kļuč, komu je kļuka od lakta (,koca') velikomu psu; ako je i mańi pas, tada toliko mańi kļuč, k ńemu podoban. Stat. poļ. ark. 5, 285—286. *za riječ* koca *ima biļeška izdavaoca M. Mesića: (Rukopis)* A. (xvi *vijeka) ima* ,komoca', *(rkp.)* B. *(god.* 1738) ,konopca', *(rkp.)* C. *(god.* 1796) ,koca'. stvar me je sama navela, da sam se odlučio za varijant ,koca'. C. dodaje pošļe te riječi: ,velikoga' nu to je suvišno. *ali mi se čini jasno da se trebalo držati naj starijega rukopisa, u kojemu* komolac *znači mjeru duļine kao i* lakat *(isporedi i značeńe u nslovenskome). što se u rukopisima* xviii *vijeka ova riječ zamjeńuje drugima, to pokazuje samo da u ono poznije doba nije već poznata.* — *Ima* Komolac *i kao ime selu u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom (u Rijeci).* Repert. dalm. 1872. 22. *ovo je po svoj prilici ista riječ, te sam po ńoj i zabiļežio akcenat.*

KOMOLITI, komolim, *impf. (?) pomaļati (ili pomoliti?).* — *U jednoga pisca Zadranina* xvii *vijeka na dva mjesta.* — *Jamačno nije pogreška mj.* pomoliti, *nego će biti od iste osnove od koje je i* komolac. Eto jur prvi zrak komoli bilih zor. Đ. Baraković, vil. 328. Kako kad komoli spuž roge na dvor streo *(sic).* 330.

KOMÒĻIKA, *f. ime ńekijem biļkama.* — *isporedi* komodļika, komonika *itd.* — *Može biti srodno s* komoliti *i* komolac *(ali se tako ne da tumačiti postańe oblika* komodļika), *ili je pokvareno od* komomiļa. Komoļika, 1. scabiosa, (Siń, Sabļar, Spļet), Scabiosa leucantha L. (Vodopić); 2. Adonis L. (Siń); 3. Artemisia vulgaris L. (Marinković). — Komoļika postrana, Anemone L. (Durante). B. Šulek, im. 151.

KOMÒMILA, *f. tal.* camomilla, *ńeka biļka, titrica, kokorńak, kokotńak.* — *isporedi* komomiļa. Komomila, camomilla (Pizzelli, Aquila-Bué), anthemis (Skurla), Matricaria chamomilla L. (Vodopić, Visiani, Vuk). B. Šulek, im. 151. *i u naše vrijeme u Dubrovniku* (P. Budmani). — *Vuk nema ove riječi, kako kaže Šulek, nego* komomiļa.

KOMÒMIĻA, *f. vidi* komomila. — *U Stulićevu rječniku* komomiļa, trava ,anthemis, chamaemelon', *i u Vukovu:* ,die kammille' ,[Matricaria] chamomilla [L.?]' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.*

KOMONBIKA, *f. u Stulićevu rječniku: v.* černobil *(kod ovoga ima* ,arthemisia, herba'), *po čemu bi bila ista riječ što i* komoļika, komonika. — *Nije dosta pouzdano.*

KOMÒNIKA, *f. ime biļkama, vidi* komoļika *i* komomila. — *Između rječnika u Mikaļinu* (komonika, trava ,camamilla' ,anthemis, chamaemelum, melanthemon, leucanthemum, leucanthemida'), *u Belinu* (,camomilla' ,anthemis' 161ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (v. raman), *u Stulićevu* (v. komomiļa), *u Vukovu:* ,der beifuss' ,Artemisia vulgaris Linn.' (,wird in der Batschka als Feuerschwamm gebraucht'). Komonika, rus. комоника (Rubus caesius), češ. komonice, poļ. komonica (Melilotus, Lotus), monacella, capuciaria, anthemis (Bjelostjenac, Dellabella), artemisia major (S. Budmani), Artemisia vulgaris L. (Vuk), v. Komońika. B. Šulek, im. 151. Komonika ,Artemisia vulgaris L.' J. Pančić, flora okol. beogr. 162. *(Titrica)* se kaže i komonika u Dalmaciji ,Matricaria chamomilla L.' Đ. Popović, poznav. robe. 262.

KOMÒŃIKA, *f. vidi* komònika. — *Između rječnika u Belinu*² (,scabbiosa, erba' ,schabiosa' 294ᵇ). Komońika, 1. (comognica, u mletačkom rukopisu), artemisia mologonos, herba scorpionis, ambrosia (u istom rukopisu), Artemisia vulgaris L.; 2. (komoļika), scabiosa (Pizzelli, Aquila-Bué), Asterocephalus atropurpureus Spr. (Alschinger). B. Šulek, im. 152.

KOMOR, *m. ime selima u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Komor. Razdijeļ. 96. Komor mali *i* veliki. 101.

1. KÒMORA, *f. od grč.* καμάρα, *svod (novogrč. i soba), ili od lat.* camara *(i* camera) *što je ista grčka riječ, i isprva se ne razlikuje od grčke ni u značeńu, ali sredńega vijeka dobiva već druga značeńa, (koja su današńa i u romanskijem jezicima: tal.* cámera, *mlet.* cámara, *franc.* chambre *itd.):* conclave, cubiculum; conclave ubi thesaurus reponitur et servatur; camera denariorum. in Francia, fiscus seu thesaurus regius. (Ducange). *grčkome postańu odgovara boļe akcenat, latinskome značeńe (isporedi* 1. *i* 2. kamara). — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kömôrâ. — *Riječ je po svoj prilici praslavenska, isporedi stslov.* komara, kamara, *rus.* komora, kamora, kamera, *češ.* komora, *poļ.* komora, kamera, *pa i lit.* kamara. — *Između rječnika u Vrančićevu* (,cella; conclave; cubiculum'), *u Mikaļinu* (komora, ložnica ,cubiculum'), *u Bjelostjenčevu* (komora, ložnica, stanica, kram ,camera, cubiculum, conclave'), *u Jambrešićevu* (,camera, conclave'), *u Voltiģijinu* (,camera, stanza' ,kammer'), *u Stulićevu* (,camara, cubiculum, aerarium, fiscus' *s dodatkom da je uzeto iz misala), u Vukovu:* 1. (u vojvodini) ,die kammer' ,camera', cf. kamara. — 2. (u Srbiji, Bosni i Hercegovini) ,das feldfuhrwesen, die lebensmittel' ,commeatus' *s primjerima:* Otišli da nose komore. Još nam nijesu komore došle; *u Daničićevu* (,aerarium', srl. ,camera'; ,thesaurus; loculus').

1. conclave, cubiculum, cella, *soba, klijet.*

a. *uopće u pravom smislu (često o spavaćoj sobi, ali ne svagda).* Da izajde nevistac iz postiļe svoje i nevistica iz komore svoje. Bernardin 23. joel. 2, 16. Kada se skupiše vićnici u komori. M. Marulić 10. Da on ima žene v svojej komori. Transit. 5. Pošal bi v komoru

sestrinu. 270. Počivajuću mani v mojej komori. 165. Vrativši se on potom v svoju komoru. Mirakuli. 100. *(Gospa)* izajde van iz komore sa svojimi komornicami. 140. *(Biskup)* vsaku noć ishojaše is komore i grediše v svoju crikav. 143. Zazva mater svoju otajno v komoru. Korizm. 89^{b}. Kad moliš, vnidi v komoru tvoju. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 7^{b}. Izide nevêstac iz ložnice ili komore svoje. Š. Budinić, sum. 23^{a}. Sa svojim zaručnikom u komoru ulize. F. Vrančić, živ. 17. I reče mu blizu polače komoru malu učiniti. Aleks. jag. star. 3, 221. U posteļu svoje komore dozoviše otajno kogagodir ubogoga. Ivan trog. 4. Gradi polače, urešne komore. Đ. Baraković, vil. 121. Redovnik oškropi komoru ložnice. I. Bandulavić 293^{a}. Hoteći mladinac u komoru pojti, gdi biše sveta divica. F. Glavinić, cvit. 29^{a}. Budući dva ova zaručnika u komori ukup prvi večer . . . 91^{a}. Budući u komori z zaručnicom svojom . . . 223^{b}. Skrovito u komoru dozva ju svoju. 306^{b}. Divojka priliku ńegovu upinganu u komori držaše. 330^{b}. Ki jemaju u komori glave mrtvih. P. Radovčić, nač. 23. Budući jedan dan Oliva u komori sama z ocem svojim. Oliva. 5. Oliva u komoru svoju se zavrati. 20. Što je kazat po komorah tkane kraļe na oborah. J. Kavańin 28^{a}. Eliogabal, Sardnopao *(sad ne misli)* o razkosju u komori. 440^{b}. Unišav u ńegovu komoru, ustade papa. S. Badrić, ukaz. 70. Povrati se knez u komoru. J. Banovac, pred. 32. Pake ga staviše u jednu komoru. 147. I kad bi u nika doba noći, evo čuju, da jedan s naglostju dođe na vrata od komore. razg. 36. Pake ga čini u jednoj komori obisiti od ńe iste. pripov. 185. Dozva ga u komoru, gdi ńezina ložnica biše. And. Kačić, kor. 39. Zatvorivši vrata od kraļeve komore. 121. Pak vam sidi sama u komori. M. A. Reļković, sat. $F2^{a}$. Odma zatvore komoru. N. Palikuća 22. Uze jedno vidro mlika, i donese u komoru kraļevu. 30. Svekolike ulice, sve kuće, svi sokaci, komore . . . bijahu pune. Đ. Rapić 60. Ńemu kada otvori komoru, u komori tri sanduka blaga. Nar. pjes. vuk. 3, 437. Zlati prsten na stoli, zelen venčac v komori. Jačke. 45. Što su kilijeri u vojničkoj granici, ovđe se *(u Zagorju)* zovu komore. V. Bogišić, zborn. 7. — *U množini može značiti što i* stan. Kad su prišli Jivu va lipe komore, eno leži Jive mrtav na postiļi. Nar. pjes. istr. 2, 16.

b. *u prenesenom smislu* vječna *ili* nebeska komora *znači: raj.* Gdi s Bogom pribiva u vičńe komore. M. Marulić 220. Uvedena u komoru nebesku. Nauk brn. 25^{b}. Hoćeš se u vike veseliti u nebeskoj komori sa Isukrstom nevistcem svojim. 40^{a}. On te čini cvasti nebeskoj komori. M. Tomašević *u* Đ. Baraković, vil. 365. — *Amo pripada i ovo:* Dokle me ti pripeļaš v komoru Boga mojega. Transit. 99.

c. *u prenesenom smislu, (malo) mjesto zatvoreno i sakriveno (metaforički).* Iz nutrńihь komorь srьtca našego. Mon. serb. 308. (1420). Držaše ju v svojej komori, ča je v svojem srci. Korizm. 27^{a}. *drugo je značeńe kod* d, *b).*

d. *gdje se u tuđijem jezicima upotrebļava ista riječ (lat. i tal.* camera, *ńem.* kammer, *franc.* chambre *itd.) u prenesenom smislu, i u našemu je jeziku upotrebļavaju pisci, n. p..*

a) komora trgovačka (*i* obrtnička), *ńem.* handels- (und gewerbe)kammer, *zbor trgovaca (i obrtnika) uređen za napredovańe trgovine (i obrtnosti).* Rukovati zakone komora trgovačkih i obrtničkih ima ministarstvo trgovine. Zbornik zak. 1863. 313. Trgovačka komora ,handelskammer', tal. ,camera di commercio'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *kod* komora.

b) u srcu, kao mala mjesta ili klijeti (isporedi c), *po ńem* herzkammer. Komore srca ,ventriculi cordis'. J. Pančić, zoolog. 27.

c) komora tamna, camera obscura, *fizikalna sprava (soba ili kutija u koju ulazi svjetlost kroz vrlo usku rupicu).* Komora tavna ,camera obscura'. J. Pančić, zoolog. 78. — *ima i* komora svijetla ,camera lucida'.

2. thesaurus publicus, aerarium, fiscus; *sprijeda je kazano da je latinska riječ* camera *srednega vijeka imala i osobito značeńe: soba u kojoj se hrani blago (novci i drugo što je velike cijene); od toga je dobila i značeńe: blago, i isprva kraļevo, pa i državno, i uopće blago ili novci što pripadaju kojemu javnom licu (n. p. biskupu) ili javnome mnoštvu čeļadi (n. p. općini). još se daļe raširilo značeńe jer je, osim blaga, shvatilo i upravu ńegovu i skup čeļadi koja se upravom bavi. ovaka su značeńa prešla i na našu riječ* komora, *i iz ńih su se razvila i ńeka druga.*

a. *značeńa su kao što je gore kazano.* — *Od* XIV *vijeka.* Da ima ńimь platiti kraļevьstvo mi iz svoje komore. Mon. serb. 188. (1378). Da imь ja gospodinь kraļь Stipanь platimь iz moje komore. 189. (1461). Razložnika komore dubrovačke. 197. (1466). S toga hoće biti hude u carevi komori. Spom. sr. 1, 5. (1396). Oficijalь komore sibeničke. 1, 40. (1402). Koristьnije jestь komori gospodьstva ti. 1, 138. (1407). Što je u nasь drьžalь carine i komore. 2, 37. (1392). Prid dugom bižim ja općinske komore. M. Marulić 276. Ki bise nada vsimi komorami ńe. Anton Dalm., nov. tešt. 183^{b}. act. ap. 8, 27. Pozdravļa vas Erastus, gradske komore vladalac. ap. 22. paul. rom. 16, 23. Od poslušnikov komore apustolske. Š. Budinić, ispr. 130. Neka znate, da nam komora požunska piše. Mon. croat. 305. (1597). I kraļevske i biskupske sve komore prahom meću. J. Kavańin 379^{b}. Koji su pokrali pisma svete komore apostolske. Ant. Kadčić 302. Od potribe je bilo, da nadoplate s dobrim brojem novaca. A. Tomiković, živ. 323. Umirajuć svoju haļu naručala va Veliko Ceļe u tarne komore. Jačke. 161. Komora, državni zaklad ,fiscus (staatsschatz)'. Jur. pol. terminol. 212. Dvorska komora ,hofkammer'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *kod* komora.

b. thesaurus, opes, opes et pecunia, *blago uopće, t. j. novci i drugo što mnogo vrijedi (zlato, srebro, drago kameńe itd.).* — XV *vijeka.* Koje dukate ili dinare ali srьbro voļa koju gode komoru hotela postaviti u našь komunь. Mon. serb. 419. (1442). Da imь hoću razrediti pravoo na poli gospodstvo moje, vlasteli, sluge, komoru, gradove, vьsake vrьste ļudi, carine, prihodišta. 462. (1453). Ostala komora sva da se razdêli mojemь sinovomь. Spom. sr. 2, 125. (1466).

c. commeatus; *u naše vrijeme narod ovom riječi naznačuje hranu što se goni na końima (možebiti i što se vozi na kolima) uz vojsku (vidi u Vukovu rječniku gdje imaju i dva primjera). u svijem je primjerima množina* komore, *može biti da bi jednina značila što se na jednom końu goni (u jednom primjeru* XVIII *vijeka:* Komora ,bagaglio signorile' *[gospodska prtļaga].* S. Budmani 415^{b}, *stoji jednina, te vaļa da znači što kmet goni na svom końu gospodaru od ńegova prtļagu, kad ovaj putuje).* Raja goni końe i komore. Nar. pjes. vuk. 4, 280. Vodi vojske četiri hiļade, a ćeraju rane i ćebane, ima puno hiļadu komora. 5, 368. Ovi su se ļudi zvali

k... a ńiovi tovari komore. Vuk. grada. 11 K...ije, vratite komore. Bos. vila. 1892. 280. Trudan prohodniče, što progonis tud kopore često. Osvetn. 1, 36. Putem se je i okoristio stigo bojnih za trista komora. Osvetn. 2, 108. Vrn'te vojsku zdravu i opravnu i topove i komore steće. 2, 115.

d. *u ova dva primjera jednoga pisca našega vremena ne znam, znači li: ono što se plaća carevoj ili državnoj komori (porez, carina), ili služba radi koje raja treba da goni komore (vidi c) na svojijem końma.* Kad nam porez il' komore dođu. Osvetn. 2, 12. A zavika dina i imana, da carskijeh ne daju komora. 2, 109.

2. KOMORA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijel. 77. — *Može biti da se ovo isto mjesto pomińe još* XVII *vijeka tako da nije* Komoran : Zagreb, Krajic i Varadin (*po svoj prilici* Varaždin), Komora i š ńom Barańujvar. P. Kanavelić, iv. 87.

3. KOMORA, *f. vidi:* Komora, v. Komorika. B. Šulek, im. 152. *ali kod* komorika *opet ima samo* v. Komora.

KOMÒRAC, komòrca, *m. ime biļkama, isporedi* komorač. — *Akc. je zabiļežen po Belinu rječniku.* — *Između rječnika u Belinu* ‚sassifragia, herba nota' ‚saxifraga' 643a), *u Bjelostjenčevu* (v. šćulac), *u Stulićevu* (komorac, trava ‚saxifraga' *iz Belina;* komorac gorski, trava ‚ammi'). Komorac, 1. saxifraga (Dellabella), Pimpinella saxifraga L.; 2. (morač) maratro (Anselmo da Canali), erba buona, foeniculum (Kuzmić), Foeniculum officinale All. (Brekerfeld), v. Komorač, Koromač. B. Šulek, im. 152. — *U Belinu rječniku uz* komorac *za isto značeńe ima i* motar, *a u Bjelostjenčevu je isto što* šćulac; *po tome ima i treće značeńe:* Chrithmum maritimum L. — Komorac gorski, ameos (Anselmo da Canali), Ammi majus L. (Dellabella). B. Šulek, im. 152.

KOMÒRÂČ, komoráča, *m. ime biļkama.* — *vidi* morač. — *Akc. je zabiļežen po Belinu rječniku.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚finocchio, herba nota' ‚faeniculum' 317b) *i u Stulićevu* (v. morač). Da bi jil anež ali komorač. Naručn. 32b. Simena od komorača. J. Vladmirović 37. Skuvaj komorača. 41. Morač, komorač ‚fenchel'. Đ. Popović, poznav. robe. 290. Komorač, 1. dauco (Durante), Daucus sylvestris Mill.; 2. (morač) foeniculum, marathron (Dellabella, Siń), Foeniculum officinale All.; 3. finocchio marino, erba di s. Pietro, crithmum (Mikaļa), Crithmum maritimum L., v. Koromač. B. Šulek, im. 152. Komorač divji, peucedano (Siń, Durante), seseli massilense (Siń), Alschingera verticillata (Visiani). Komorač gorski (Siń, Durante), v. Komorac gorski. B. Šulek, im. 152. — *vidi* komorač.

KOMORAČA, *f. vidi* komorac. Komoraća, Foeniculum officinale All. (Jukić). B. Šulek, im. 152.

KOMORAČICA, *f. neka biļka (uprav dem.* komorača). — Komoracica planinska, panaces asclepium (Durante), Laserpitium L. B. Šulek, im. 152.

KOMORAČIKA, *f. neka biļka, isporedi* komorac. Komoračika gorka (gorska?), Pimpinella saxifraga L. (Durante). B. Šulek, im. 152.

KOMORAČINA, *f. ime biļkama (uprav augm.* komorac *ili* komorača). Komoracina, dauco (Šalinović), tassia (Visovac), Chritmum (maritimum) L. (Durante), v. Komorač. — Komoračina divja (gorska Siń), sassifragia (Siń, Anselmo da Canali), 1. Pimpinella saxifraga L. (Siń); 2. piretro vero (Visovac), Anacyclus pyrothrum Dec. B. Šulek, im. 152.

1. KÒMORAN, kòmôrna, *adj. koji pripada komori (vidi* 1. komora). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (komorni stol ‚secessus, sedes secreta') *i u Jambrešićevu* (komorni ‚camerarius'). Na uhońi ali komornom stolu zaklan. P. Vitezović, kron. 37. Komorni, ‚kammer-'. Jur. pol. terminol. 297.

2. KÖMORAN, Kömôrna, *m. grad u Ugarskoj, mağ.* Komárom, *ńem.* Komorn. Šem. prav. 1878. 36. — *U Šulekovu rječniku:* ‚Komorn'. — *Pomińe se prije našega vremena.* Коморанъ (градъ). S. Novaković, pom. 135.

KOMORANA, *f. nekakva vrsta raka.* — *U naše vrijeme.* Komorana (na Lastovu mali jastožić). L. Zore, rib. ark. 10, 342.

KOMORANAC, Komoranca, *m. nadimak ili prezime* XVIII *vijeka.* — *Može biti isto što* Komoranin. Milisav Komoranac. Glasnik. II, 3, 71. (1706—1707).

KOMORANI, *m. pl. ime seocu u Bosni blizu Čajniča (u općini prološkoj).* Schem. bosn. 1864. 67.

KÖMORANIN, *m. čovjek iz Komorna.* — *Množina:* Kömorâni. — *U Šulekovu rječniku:* ‚Komorner'.

KÖMORÂNKA, *f. žensko čeļade iz Komorna.* — *Gen. pl.* Kömoranâkâ. — *U Šulekovu rječniku:* ‚Komornerin'.

KÖMORANSKÎ, *adj. koji pripada Komornu.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚komorner'.

KOMORAŃE, *n. kao da je coll.* komora *(vidi* 1. komora, 2, c). — *U jednoga pisca našega vremena.* Druzi svrću vojsci komorańe. Osvetn. 5, 10.

KOMÒRÂŠ, komoráša, *m. čovjek koji pripada komori (vidi* 1. komora, 2). — *Na dva mjesta* XVI *i* XVIII *vijeka: na prvome kao da znači: činovnik državne komore; na drugome naznačuje Slavonce koji nijesu graničari.* Tamo su nam još komoraši dužni od onoga ča nam je cesarova svitlost bila odlučila davati. Mon. croat. 262. (1567). Prije toga bijaše Slavonija razdilita u krajišnike i u komoraše; pak opet komoraši u tri varmeđe: virovitičku, požešku i srimsku. M. A. Reļković, sat. B2b.

KOMÒRČIJA, *m. vidi* komorġija. — *U jednom primjeru našega vremena.* Da dočekam lovca al' trgovca, al' oraća, komorčiju trudna. Nar. pjes. mag. 113. — *Može biti da treba čitati* komorġiju.

KOMÒRĠIJA, *m. čovjek koji goni komoru (vidi* 1. komora, 2, c). — *isporedi* komorčija. — *Postaje od* komora *turskijem nastavkom* ġy. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der führer eines packpferdes, der packknecht' ‚jumentorum ductor, agaso'). I uvati devet seisana i pogubi devet komorgija. Nar. pjes. vuk. 3, 253. Komorġije, vratite komore! Bos. vila. 1890. 280. Svako je selo imalo nekoliko određeni ļudi s końma, koji su vojnicima od ńiovi kuća nosili ranu, makar oni gde bili (ovi su se ļudi zvali ‚komorġije', a ńiovi tovari ‚komore'). Vuk, grada. 11. Šaļemo 10 buradi po komorġijama. Djelovod. prot. 218. — *Ima i nešto drukčije značeńe u zapadnoj Srbiji.* To sve *(darove za svatove)* nosi *(nevjesta)* sa sobom u dva nova sandukа koji se naročito za to spreme i na końa natovare, za to se dovede koń sa svatovima, a onaj, koji ga vodi, zove se ‚komorġija'. V. Bogišić, zborn. 217.

1. KÒMORICA, *f. dem.* 1. komora. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (,cubicellum, camerula, cella, cellula'), *u Voltigijinu* (,stanzino, cameretta, camerella' ,kämmerchen'), *u Vukovu* (dim. v. komora 1). Bivši oni posli časti u jednoj osobitoj komorici . . . E. Pavić, ogled. 368. Ćelije oliti komorice. And. Kačić, kor. 7. Kako obdan pošteno hodajmo, ne u žderańu i u pijanstvu, ne u komoricah, ni u nepostidnosti . . . M. A. Reļković, sat. A7ᵃ. paul. rom. 13, 12. Jesen ńemu napuni pivnicu novim vinom, voćem komoricu. L5ᵃ. Privlacite torbice vaše, koje su komorice, u kojima se neizbrojeno blago uzdržaje. Đ. Rapić 197.

2. KÒMORICA, *f. ime selu u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijeļ. 130. — *Pomińe se od* xv *vijeka u latinskijem spomenicima* ,Komoricza'. Starine. 5, 118. (1470). ,Kamarycza'. 124. (1483). — *Jamačno je ista riječ što i* 1. komorica.

KOMÒRIKA, *f. ime ńekijem biļkama.* Komorika, 1. Philyrea levis Willd. (Alschinger); 2. Philyrea media L. (Lambl), v. Komora. — Komorika divja, Quercus coccifera L. (Petter). B. Šulek, im. 152.

KOMORIŠKO, *n. mjesno ime na Krku.* — *U rukopisu* xv *vijeka.* Mon. croat. 41. (1479).

KÒMORÎŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ńiva u Komorištu. Sr. nov. 1873. 711.

KÒMÔRKIŃA, *f. žensko čeļade kao komornik* (*vidi* komornik, b).

KÒMÔRNICA, *f. vidi* sobarica. — *Postaje od* 1. komora, 1. — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka.* (*Gospa*) izajde van iz komore sa svojimi komornicami. Mirakuli. 140.

KÒMÔRNÎČKÎ, *adj. koji pripada komornicima.* — *U naše vrijeme.* Komornički ured ,kämmereramt'. Jur. pol. terminol. 297.

KÒMÔRNÎK, *m. uprav čovjek koji pripada komori, ili koji služi u komori, ali se upotreblava i u osobitijem značeńima.* — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (,quaestor'), *u Mikaļinu* (komornik, koji ima pomńu od komore gospodarove ,cubicularius, a cubiculis'), *u Bjelostjenčevu* (komornik, tarnik, ložnicar ,cubicularius, a cubiculis, a cubiculo, praefectus cubiculi, quaestor, thesaurarius, camerarius'), *u Jambrešićevu* (,camerarius'), *u Voltigijinu* (,cameriere' ,kammerdiener'), *u Stulićevu* (,cubicularius, servus a cubiculo' *s dodatkom da je uzeto iz misala*), *u Daničićevu* (komorьnikь ,praefectus aerarii').

a. *u naj starijim primjerima* (*prema* 1. komora, 2) *znači: čovjek koji upravļa kraļevijem ili državnijem novcima.* Vi znate, s kojimь poslomь dosilahь do vasь slugu i komorьnika našega, kneza Restoja, i kako je naredio s vami za biligь . . . Mon. serb. 426. (1443). K namь dosla svoga poštenoga komornika kneza Pribisava Vukotića, i po ńemь posla svoj napokonni testamenatь. 496. (1466). Komornik Kandace kraļice. Anton Dalm., nov. test. 183ᵇ. act. ap. 8, 27. Komornika svoga pri sebi imaju, na vrime od koga svi plaću primaju. Đ. Baraković, vil. 110.

b. *prema* 1. komora, 1:

a) *sluga koji uređuje gospodarevu sobu, i koji se bavi oko samoga gospodara (oblačeći ga, svlačeći, češļajući itd.).* Kada ju vaze od komornika, povede ju k otcu. F. Vrančić, živ. 101. Ivan u posteļu svoje komore, koju od ńegovih komornikov (po) opravļeno nahajaše (. . .) zovisc kogagodir ubogoga. Ivan trog. 4. Sveti Proto i Jacinto bihu enuuhi ter komorniki nike gospodićne. F. Glavinić, cvit. 306ᵃ.

b) *od predašńega značeńa postaje drugo: plemić koji ima ńeku osobitu čast na kraļevskom dvoru i kao znak te časti nosi straga zlatni kļuč* (*ńem.* kämmerer, kammerherr, *franc.* chambellan, *tal.* ciambellano). Generalom dvora komornikom. M. A. Reļković, sat. H5ᵇ. Komornik ,kämmerer, kammerherr'. Jur. pol. terminol. 297.

KOMORŃAK, *m.* latrina, *ahod.* — *U Jambrešićevu rječniku* (,secessus') *i u Stulićevu* (,latrina').

KÒMORSKÎ, *adj. koji pripada komori* (*vidi* 1. komora, 2). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (,ad aerarium pertinens' *s dodatkom da je uzeto iz misala*). Komorski, stat. ,cameral- (in zus.)', tal. ,camerale'; komorsko dobro ,cameralgut', tal. ,buono camerale, bene della camera'; komorska zadužnica ,cameralobligation', tal. ,obbligazione camerale'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *vidi i kod* Moravice.

KÒMOSTRE, kòmostârâ, *f. pl. verige nad ogńištem, o kojima visi kotao više ogńa.* — *isporedi* komostra, komostre. — *Po zapadnijem krajevima.* — *Riječ je romanska, isporedi romansku riječ* (*vidi kod* kolomna) *na Krku* camastre ,catene del focolajo' (A. Ive, dial. veglioto *u* Archivio glottologico. 9, 118 *i* 167), *i u Kalabriji ima u Talijanaca* camastra, *a u Arbanasa* kamastre *s istijem značeńem* (G. Meyer, etymol. wörterb. der albanesischen spr. 172); *ova je riječ jamačno postala* (*kako i Meyer misli*) *od grč. i ngrč.* κρεμαστήρ (*u stgrčkom* ,quamvis . . . *i* stapka, badrļica, *u ngrčkome* . . .); *ali nije jasno zašto se prvi slog ovako pomjerio, može biti prema* κάμινος, cammino, komin; *ne zna se, zašto se ista riječ nalazi u jugozapadnoj Italiji i u našem primorju i na otocima, jesu li ovu riječ u Kalabriji primili Arbanasi od Talijanaca ili Talijanci od Arbanasa? kad bi bio istinit zadńi slučaj, riječ bi uprav pripadala romanskom jeziku što se razvio na istočnoj obali Jadranskoga mora, odakle bi je Arbanasi prenijeli u Kalabriju.* — *Nalazi se u našem jeziku od* xv *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,catena del fuoco sulla quale s' attacca la caldara, appiccagnolo' ,catena, uncus, cremasterium') *i u Vukovu* (vide verige 2 *s dodatkom da se govori po zapadnijem krajevima, osobito u Krajini*). Kopańe, taļuri, kotli ter prsure, ražńi t. r. v. rpace, komostre, gradele . . . M. Marulić 255. Noseći na ramenu jedan . . . i za sobom vukući komostre (verige) ide po varoši i skače ispred kuća. Vuk, živ. 23.

KOMOSKA, *f. vidi* komuška. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Suze bi joj spale kot grah iz komoske. Jacke. 101.

KOMÔŠTRA, kòmôštârâ, *n. pl. vidi* komostre. — *U sjevernijeh čakavaca.* Stari gr. z komoštri za vlasi obesi. Nar. prip. mikul. 81. On se je oslobodil s komoštar. 81. Komoštra, pl. ,catenae qua pendet ahenum', gen. komôštar. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 14.

KÒMOSTRE, komostâra, *f. pl. vidi* komostre. — *Između rječnika u Vukovu.* Komostre, ... lanci na kojem kotao visi. u Lici. ...

KÒMÔT, *n. vidi* ajam, hamut. *ńem.* kummet. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KÒMOTAN, kòmotna, *adj. vidi* komodan. — *U naše vrijeme.*

a. *adj.* ,Nije mi aļinac komotan'. J. Bogdanović.

b. *adv.* kòmotno. Od dorata se nije moglo ući komotno Vidaku. L. K. Lazarević, on zna ve. 32. Kako će se na ćepenku malo komotnije smestiti. Srp. zora. god. 1, sv. 6. str. 121. ,On živi u svojoj kući komotno, ništa mu ne vali'. ,Nijesi mi aļinac komotno skrojio'. J. Bogdanović.

KOMÒTIĆ, *m. dem.* komot. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Mali koń, mali komotić'. J. Bogdanović.

KOMOTIN, *m. mjesno ime u Bosni.* Komotin, zapuštena tvrđa 2 sata od Jajca. F. Jukić, zemļop. 24.

KOMÒTĻIKA, *f. u Vukovu rječniku:* vide komonika. — *isporedi* komoļļika.

KÒMOV, *adj. koji pripada komu (vidi 2. kom), koji je načińen od koma.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,von troborn' ,e recrementis'). Žestoke komove rakije. Z. Orfelin, podr. 61.

KÒMOVAČA, *f. rakija od komine.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,der treberbranntwein' ,lora usta'). Jako sviče ili komovače uzmi. J. S. Reļković 390.

KOMOVAN, komovna, *adj. koji pripada komu (vidi 2. kom).* — *U pisaca našega vremena.* Komovni prostor, od kojeg se plaća porez (,besteuerter maischraum'). Zbornik zak. god. 1853. 2, 31.

KÒMOVICA, *f. vidi* komovača. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu (uz komovača).* Naspi na ńega ļute komovice rakije. Z. Orfelin, podr. 69. Prva komovica. P. Bolić, vinodjel. 2, 37. Rakija komovica. M. P. Šapčanin 1, 24. Koji su im posle službe Božje na čašu komovice dolazili . . . Srp. zora. god. 1, sv. 1, str. 2. Pa onda možeš peči upravo do komovice. Bos. vila. 1887. 54.

KOMOVŃAK, *m.* kaca za kom. — Kada se tvari za kom određene prenesu u komovńak. Zbornik zak. god. 1863. 485.

KÔMPA, *f. plitka lađa u kojoj se prebrođuje rijeka, mađ.* komp. — *U Vukovu rječniku:* ,die fähre' ,ponto' *s dodatkom da se govori u Novom Sadu.*

KOMPÀNIJA, *f. vidi* satnija, *tal.* compagnia, *franc. i ńem.* compagnie. — *Od* xviii *vijeka.* Kornelio, niki stotinik, koji upravļaše kompaniju vojaka. E. Pavić, ogled. 653. Jer on razbi dvan'est kompanija. Nar. pjesn. hörm. 1, 341.

KOMPARÀTĪV, *m.* (gradus) comparativus, *drugi stepen u adjektiva.* — *U naše vrijeme u pisaca.* Drugi stupań, gr. (komparativ), lat. gradus comparativus. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *kod* stupań.

KÒMPAS, *m.*

a. *šestar, šestilo, tal.* compasso. — *U Dubrovniku od* xvii *vijeka.* Ne dohitaše ponta od ńegova okrugla ali kompasa. I. Držić 4.

b. *ńem.* compass, *vidi* busula, sjevernica. — *U pisaca našega vremena.* Kompas, mat. phys. etc. ,compass', tal. ,bussola', frc. ,boussole', egl. ,compass'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOMPASÌJŌN, *f. vidi* kompasijun. — *Na jednom mjestu u pisca Dubrovčanina* xvii *vijeka.* Od koga joj dođe tolika kompasijon i žalos. I. Držić 231.

KOMPASÌJŪN, *m. sažaļeńe, tal.* compassione. — *U Dubrovniku od* xvii *vijeka.* Da mi izprosiš kompasijun od bolesti tvoga sina. I. Držić 103. Kompasijun je vidjeti kako primaju ovi sakramenat ne ispovidjevši se. 209. Kolikrat si ga bez kompasijuna uvrijedio. V. Andrijašević, devot. 14. Samo da budeš od mene kompasijun imati. 96.

KOMPASOVNIK, *m. kutija u kojoj stoji kompas (vidi* kompas, b). — *Načińeno u naše vrijeme.* Kompasovnik, phys. ,compassbüchse', frc. ,mortier ou boîte du compas' (?), egl. ,compassbox'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOMPAST, *m. vidi kod* kompoš.

KOMPAŠICA, *f.* vodenica na kompi. — u Kostajnici. F. Hefele.

KOMPATOR, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeļ. 115.

KOMPENSÁCIJA, *f. franc. i ńem.* compensation, *tal.* compensazione, *naknada.* — *U pisaca našega vremena.* Svota izlučena iz računa jamstvena zaradi naravske kompensacije. Zbornik zak. 1863. 391.

KOMPÈTENAT, kompètênta, *adj. tal.* competente, *ńem.* competent, *koji čemu pripada, češće koji je podoban, osobito koji je čemu vješt, te može oko onoga dovoļno raditi, ili još češće o onome suditi, rasuđivati, te se zato kaže o sudovima ili o sudijama što imaju oblast po zakonu da o čemu sude.* — *U pisaca našega vremena.* I to bez ograničeńa na činovnike kompetente iz dotične županije. Zbirka zak. 1, 287.

KOMPÈTÊNCIJA, *f. tal.* competenza, *ńem.* competenz, *osobina onoga koji je kompetenat, ili, u konkretnom smislu, ono što je kompetento.* — *U pisaca našega vremena.* Na potpunu ili mańu kompetenciju prostorija. Zbornik zak. 3, 135.

KÒMPÎR, kompíra, *m. vidi* krompir. — *U sjevernijeh čakavaca u naše vrijeme.* Rodilo i šenice i jačmika i raži i kompira, da ćeš lipjega. Nar. prip. mikul. 94.

KOMPLESÌJÔN, *f. tal.* complessione, *tjelesna narav (u čeļadeta).* — *U Dubrovniku od* xvii *vijeka.* Naredba od aera, komplesijon od tijela, vladanje od života. M. Orbin 57.

KOMPLIKÁCIJA, *f. zamrsak, zamršaj (u prenesenom smislu, o mnogijem poslima itd.), tal.* complicazione, *franc. i ńem.* complication. — *U naše vrijeme.* Komplikacija, stil. lat. ,complicatio', ,complication'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÒMPLÎTA, *f.* completorium, *naj zadńa od kanoničkijeh ura u crkvi katoličkoj (vidi kod* jutreńa); *vrijeme joj je bilo isprva u 9 sahata u veče.* — *Od tal.* compieta, *ali obzirom na latinsku riječ.* — *Od* xvi *vijeka po zapadnijem krajevima. (Salve regina)* koja se govori po kompliti. A. Gučetić, rož. mar. 52. Po kompliti ili po jutrńi. B. Kašić, rit. 395. Sta na križu od devetoga vrimena do komplite. L. Vladmirović 16.

KOMPOĻE, *n. mjesno ime.* Kompoļe katoličko, *selo, i* Kompoļe, *zaselak u Hrvatskoj u županiji ličko-krbarskoj.* Razdijeļ. 34.

KOMPÒNIST, *m. tal.* componista, *ńem.* komponist, *uprav čovjek koji sastavļa ili slaže, ali se upotrebļava samo za čovjeka koji se bavi slagańem muzikalnijeh komada.* — *U naše vrijeme.* Zakoniti nasļednici risara, komponista, kipara . . . Zbornik zak. 1866. 361.

KOMPONITI, komponim, *pf. složiti (t. j. napisati, n. p. kńiga).* — *U pisaca čakavaca* xvi *vijeka. (Kńige)* komponene i korežene Urbanom

i Tomasom. Transit. 287. Te kńige biše komponene i korežene. Korizm. 104b.

KOMPOŠ, *m. sunčanik (sahat). — Postaje od ńem.* kompass *(vidi* kompas, b). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kompoš, kompast ,solarium, sciatherion, compassum, compastum'.

KOMPOZÌCIJA, *f. tal.* composizione, *franc. i ńem.* composition, *muzikalni komad, vidi* skladba. — *U pisaca našega vremena.* Autori od muzikalnih priredaba ili kompozicija. Zbornik zak. 1866. 357.

KȌMPRC, *m* nekakva lućasta bilina. Slovinac. 1880. 87.

KOMPṘCATI SE, kompr̀câm se, *impf vidi* koprcati se. — *U Stulićevu rječniku:* ,contorqueri, volutari, membra inconstanter jactare'. *I u naše vrijeme u Dubrovniku* (P. Budmani) *i u Stonu.* ,Šta se komprcaš toliko nogama?' M. Milas.

KȌMPRÊĆ, kompréća, *m. kaže se da ko* ,stoji u kompreću', *kad svojijem ponašańem pokazuje neku oholost i kao želu da se drugi s ńim ne druži. — Kaže se kao od šale, naj češće o vrlo mladijem djevojkama — isporedi* kompric. — *Nepoznata postana. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KȌMPRÎĆ, komprića, *m vidi* kompreć. — *U dubrovačkoj poslovici* xvii *vijeka.* Stojiš u kompriću. D). Poslov. danič.

KOMPSARIN, *m.? nejasna riječ (ime muško?). — Po svoj prilici iz grčkoga jezika, kako misli Daničić. — U dva spomenika* xiv *vijeka, a iz ńih u Daničićevu rječniku:* komьpьsarinь, među zemlama crkve treskavacke bila je ,u Rosnê stasь kompsarina'. Glasnik. 13. 371. ,Stasь v Rosnê) komьpsarina'. 11, 136. (1336—1346). (κομψὸς ἀνήρ).

KȌMRAČÊŃE, *n. djelo kojijem se komrači. — U Vukovu rječniku*

KȌMRAČITI, kȍmračîm, *impf u Vukovu rječniku:* vide kuburiti. — *Akc. se mijeńa u aor. 2 i 3 sing.* kömrači.

KOMREN, *m. ime visu u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kral. srb. 85.

KOMRENSKI, *adj. koji pripada Komrenu.* Posede komrenski vis. Rat. 61.

KȌMSÂŃE, *n. djelo kojijem ko komsa ili se komsa.* J. Bogdanović.

KȌMSATI, kȍmsâm, *impf gristi, žderati (i u prenesenom smislu). — U naše vrijeme u Lici.* ,Od lutavi velike, sve oko sebe komsa ka' i vuk'. Ko oblaporno jede reku: ,Vide, kako onaj komsa ka' i vuk'. J. Bogdanović. — *Sa se, refleksivno.* Kömsati se, v. gristi se, pojedati se od žalosti, od tuge. ,Šta se komsas toliko, mani se toga, samo sebi škodiš'. u Dobroselu. M. Medić.

KȌMSKÎ, *adj. koji pripada mjestu Komu, vidi* 1. Kom. — xv *vijeka. — U Daničićevu rječniku:* komьskyj, *vidi* Komь: crkva je ,komьska' imala vodenicu prema drugoj, koja je bila ,u Ƨbodu'. Mon. serb). 531. 1485). crьkovь komska. 533. — *i u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KOMŠ-, *vidi* konš-.

KÔMŠA, *f. ime vodi u Srbiji u okrugu požarevačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 1022.

KOMŠIĆ, *m. ime selu u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 91. — *I u množini:* Komšići. Schem. bosn. 1864. 59.

KOMŠTICA, *f. mjesno ime. — U Daničićevu rječniku.* Komьštica, kral je Stefan Dečanski dao Dečanima sjenokos ,u Komьštici', kojemu je međa isla ,odь Đevьcine'. Mon. serb. 96. (1330). — *Ima isto ime i u naše vrijeme.* M. Đ. Milićević. s dun. 37.

KOMUGOJNA, KOMUGOJINA, *f. vidi* Komogovina, b.

KOMÚKATI, kȍmûčem, *impf* kazati: komu ovo? dijeliti na sreću. Kad se što hoće da dijeli na sreću, vice se držeći jedan dio ,Komu ovo, komu?' a onaj koji bira odgovara sa zatvorenim očima, jali s okrenutom glavom. M. Pavlinović.

KOMUL, *m. ime muško — Na jednom mjestu* xviii *vijeka* Supin, Komul i Grižovan . . . J. Kavańin 89a. — *može biti da je skraćeno prezime* Komulović.

KOMULOVIĆ *m prezime (tal.* Comoleo, Cumuleo). — *Od* xvii *vijeka.* Po p. oteu Alesandru Komulovicu. A. Komulović 1. Lude vrijedne od Petraka, Komulović ki se zvaše. J. Kavańin 101b.

KOMUMIL, *m ime muško* — xiv *vijeka* Dedь mu Komumilь. Dec. hris. 91.

KȌMÛN, *m vidi* općina, *tal.* comune. — *Od* xiii *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* komunь ,commune', u tom je smislu običnije ,opьćina', inače je Dubrovčanima ,aerarium' *(vidi dale kod a pri kraju)*

a. *u značenu sprijeda kazanome* Pride vas komun. Mon. croat. 4. 1275. Poiskahь komunь dubrovcki kako da smь jedinь bratь odь komuna dubrovьskoga. Mon. serb. 178. 1368. Što se je razdijelilo za stvari od komuna. I. Držić 300. Hranis drugu za komuna što jes ruku; *jamačno nije ovo smisao, nego je* drugu *acc. sing. od* 1. druga, b. D. Poslov. danič. Kȍmun ,commune'. *(u Istri)* D. Nemanić, cak.-kroat. stud. 29. Kômûn, it. ,commune', općina *(u Istri).* Nasa sloga. god. 15, br. 26. — *I u ovakovijem primjerima nije potrebe drukčije shvatiti značeńe, premda Daničić misli da u ńima* komun *znači državnu blagajnicu* ,aerarium', *može biti prema značeńu kod* b. Vse moje, što to je u vasь *(Dubrovčanâ)* u komunê. Spom. sr. 2, 25. (1369—1376). Postaviše u našь komunь *(dubrovački)* u pokladь 2000 dukatь. Mon. serb. 251. 1403.

b. *opća blagajnica za kuću, društvo itd.* — *Od* xviii *vijeka.* Što tko steče, ńem *(glavaru u kući)* u komun dati. M. A. Relković. sat. K2a. Svake godine ostrižemo mi ovce i svu vunu metnemo u komun: iz komuna naj pre odvojimo deo devojkama udavačama . . . M. Đ. Milićević. zlosel. 279.

KȌMUNA, *f.* mahuna. u Lici. V. Arsenijević. Komuna, plod u pasula, graska i drugih srodnih bilaka. ,Ko će nabrati komuna od trklasa?' u Dobroselu. M. Medić. ,Na mom grau komune sve od pedla'. ,Naberi komuna za uzinu'. J. Bogdanović. — *isporedi* komina. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* komûnâ.

KOMÙNÂŃE, *n djelo kojijem se komuna.* J. Bogdanović.

KOMÙNATI, komùnâm, *impf. vidi* komunati. ,Ajte gra komunati!' ,Sve one zrele komune poberite pa ćemo i(h) komunati'. J. Bogdanović.

KOMUNÌJÔN, *f. pričešće, tal* comunione — *U jednoga pisca Bokela* xviii *vijeka.* . . . kramenat komunijon to jest sjedinene . . . Matović 191.

KOMÙNIKA, *f. vidi* komonika . . . *rječnika u Stulićevu* (komunika . . .

sta'. Uzmi komunike trave. J. Vladmirović 16. Komunika, 1. ambrosia (Stulli), artemisia (Bart.), Artemisia L. (Lambl); 2. scabiosa (Anselmo da Canali), Asterocephalus atropurpureus Srp. (Lambl), 3. Scabiosa columbaria L. (Pettor), v. Komoljika, Komonika. — Komunika mačja, Ambrosia maritima (L. (Anselmo da Canali). B. Šulek, im. 152.

KOMUNIKÁCIJA, *f. vidi* općeńe, priopćivańe, *tal.* comunicazione, *ńem. (franc.)* communication. — *U pisaca našega vremena.* Da bje među okuženimi i neokuženimi mjesti komunikacija potpuno dignuta. Zbornik zak. 1868. 5. Nad gled ministra za komunikacije. 1870. 156. Komunikacija, fig. stil. lat. ,communicatio', *grč.* κοινωσις ,mittheilung, berathschlagung, anakönose'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOMUNÌKATI, komunikâm, *pf. pričestiti, tal.* comunicare. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Ispovijeni i komunikani. P. Radovčić, ist. 234.

KOMUNÌTÂĐ, *f. općina.* — *Riječ je romanska od lat.* communitas *(acc.* communitatem). — *Od* XV *vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Vukovu* (,die gemeinde' ,communitas', cf. opština *s dodatkom da se govori u Paštrovićima).* I takoj ta dva suca možete podeliti kmetom komunitadi. Stat. kastav. (1490). 189. U zdravje glavarah naše komunitadi i našijeh plemenah . . . *(zdravica).* Nar. pjes. vuk. 1, 80. U koju bi kuću ili selo dobjegao čovjek naše komunitadi. Pravdonoša 1851. 35. Radoe Krotića Nikčeva od blagorodne komunitadi paštrovske. 1852. 30.

KOMUNÌTÊT, *m. općina, ńem* kommunität. — *U naše vrijeme po sjevernijem krajevima.* Sadašnji vojno-krajiški komuniteti Petrińa, Kostajnica, Belovar, Ivanić-tvrdava, Brod, Zemun, Karlovci, Petrovaradin, Pančevo i Bijelacrkva, podižu se na gradove. Zbirka zak. 1, 97. U vojničkih komunitetih biva proglašivańe pred kućom magistratskom. 1853. 776.

KÒMÛNSKÎ, *adj. koji pripada komunu.* — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (komunьskyj ,communis'). Zapečatiše pečatijomь komunьskomь. Mon. serb. 178. (1368). Na travi komunskoj. Stat. krč. ark. 2, 287. Put komunski. Zbor. 91ª. Pod ložu komunsku. Mon. croat. 289. (1588). Što su držani prijuri komunski. I. Držić 280. Poteżnći k sebi dobra komunska. 301. Pokupi komunsko kameńe. Pjov. crn. 214ª.

KOMÙŃÂŃE, *n. djelo kojijem se komuńa.* J. Bogdanović.

KOMÙŃATI, komûńâm, *impf.* vaditi rukama zrńe iz komuna. u Dobroselu. M. Medić. — *vidi* komunati. J. Bogdanović.

KÒMÛŃSKÎ, *adj. vidi* komunski. — *U naše vrijeme u Istri.* Komûński, it. ,comunale', općinski. Naša sloga. god. 11, br. 11, str. 18.

KÒMURA, *f. vidi* 1. komora. — *U jednoga pisca Dalmatinca* XVIII *vijeka (koji na drugijem mjestima piše i* komora). Ko te je naučio unići po ta način u komuru moju? N. Palikuća 39. Za unići u tvoju komuru. 12.

KÒMUS, *m. vrsta velikoga psa, samsor (?)* — *Nepoznata postańa (zar od tal.* camuso, *koji je plosnata nosa?).* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (komus, pas veliki ,molossus, canis epiroticus'), *u Belinu* (,cane' ,canis' 164ᵇ; ,mastino, cane mastino' ,molossus' 465ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (komus, veliki pes ,molossus, canis epiroticus'. najti vezda se vsaki veliki pes, komus ,canis magnus' zove), *u Jambrešićevu* (,molossus'), *u Stulićevu* (komus, pas diviji ,molossus'). Rvat se s komusi ne imajte straha. B. Krnarutić 28.

KÒMUSA, *f. žensko prema komusu.* — *isporedi* komusica. F. Kurelac, dom. živ. 45.

KÒMUSICA, *f. vidi* komusa. F. Kurelac, dom. živ. 45.

1. KOMUŠ, *m.* ńeka bijka. Komuš (ńem. kalmus), Acorus calamus L. (Sabjar. Gojak). B. Šulek, im. 152.

2. KOMÙŠ, *m. vidi* komus. — *U Voltigijinu rječniku:* ,molosso, can grande' ,eine art grosser hunde', *gdje je jamačno zlo prepisano iz drugijeh rječnika, i treba čitati* komus.

KÒMUŠA, *f.* okomak, okomińa, tuluz. u Lici. V. Arsenijević. — *isporedi* komina, komušina.

KOMÙŠÂČ, komušáča, *m.* čovjek što komuša kukuruze. u Dobroselu. M. Medić. — *i drugdje u Lici.* ,Treba što više komušača sazvati, da se ti kuruzi brže okomušaju'. J. Bogdanović.

KOMUŠÁČICA, *f. žensko čeļade kao komušač.* — *U naše vrijeme u Lici.* Kad se muški zovu na komušańe kuruza, onda pitaju: ,Oće li biti komušačica na komušańu?' J. Bogdanović.

KOMÙŠÂŃE, *n. djelo kojijem se komuša.* — *vidi i* komidba. — *U Vukovu rječniku.* Komušańe, vidi gulidba. M. Medić. ,Večeras je kod Luke komušańe kuruza'. J. Bogdanović.

KOMÙSATI, komùsâm, *impf. vidi* komiti *(u Vukovu rječniku samo o orasima, ali se upotrebļava i za drugo, osobito za kukuruze).* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* komušámo, komušáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kömušâ, *u part. praet. act.* kömušao, kömušâla, *u part. praet. pass.* kömušân. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (n. p. orahe ,schälen' ,excortico'). Mjesto komińati govori narod i komušati (i čemušati) otkud i komušina i komušje. F. Kurelac, dom. živ. 60. ,Doveče ćemo kuruze komušati'. J. Bogdanović. Komušati, kad se sa klipa komušina trga. Kosiń dońi. — *Sa* se, *recipročno upotrebļava se u Lici u prenesenom smislu: prepirati se, svađati se.* ,Ni se dvoe vavije komuša'. ,Bome on ńu komuša ka' vaļa'. ,Šta se vas dvoe vavije komušate? nigda vam nije pravo'. J. Bogdanović.

KOMUŠEVAC, Komuševca, *m. kajkavski* Komuševec, *ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeļ. 113.

1. KOMÙŠINA, *f. u Vukovu rječniku.* 1. ,die blätter des kukuruzkolbens nach der komidba' ,folia zeae rejecta'. cf. oļvina. — 2. (u Boci) vide okomak. — *isporedi* 2. kom *i* komina.

2. KOMUŠINA, *f. mjesno ime.*

a. *selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 11.

b. *selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijeļ. 130.

KÒMÛŠJE, *n. (coll.) u Vukovu rječniku:* vide komušina *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.*

KÒMUŠKA, *f. mahuna.* — *isporedi* komušina. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* komuška, mošnica, ili mehur vu kojem sočiva etc. zrno stoji ,siliqua, theca, folliculus leguminum, frumenti, lini etc., valvulus'. — *vidi i:* Komuška, bot. lat. ,legumen' ,hülse', tal. ,baccello, legume'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÒMUŠKAV, *adj. o bijci u koje su plodovi komuške (mahune) ili o samijem takijem plodo-*

vima. — *Načińeno u naše vrijeme.* Komuškav, bot. lat. ‚leguminosus‘. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÒMUŠKINA, *f. u Vukovu rječniku:* vide okomak *s dodatkom da se govori u Boci* — *isporedi* komušina.

KÒMUŠNICE, *f. pl. (u botanici porodica biļaka u kojijeh su plodovi komuške (mahune).* — *Načińeno u naše vrijeme.* Komušnice, komušńače pl.), bot. sočivńače, lat. ‚Leguminosae, Papilionaceae (plantae)‘ ‚hülsenfrüchte‘. B. Šulek, rječn. znanst. naz.

KOMÙŠŃAČE, *f. pl. vidi* komušnice.

KOMUT, *vidi kod* homut, *b) aa) prvi Vetranićev primjer gdje stoji u izdańu (po svoj prilici griješkom)* komut *mj.* homut.

1. KȌN, *m. upravo je isprva značilo: početak, pa i uopće kraj na početku i na svršetku.* — *Upotrebļava se samo s nekijem prijedlozima ili nepromijeńeno ili u genetivu* kona, koni), *vidi* 2 *i* 3. iskon, iskoni, nakon, napokon, ukon. — *Po obliku genetiva* koni *moglo bi se pomisliti da je ženskoga roda, ali je jamačno muškoga* (konь *s osnovom na* i) *što se potvrđuje riječju* konac. — *Korijen je* ken, *vidi kod* poceti, *te se e promijenilo na* o. — *Riječ je praslavenska, ali se gotovo samo nalazi s prijedlozima upotrebļavana adverbijalno (stslov.* iskoni, *rus* искони; *vidi i* napokon), *ili u riječima koje su od ńe postale (vidi kod* konac, zakon *itd.); ali isporedi i niže luž.* kon ‚schein, frist‘, *rus* конь, *red* — *U naše se vrijeme upotrebļava samo u izrekama:* od kona do kona *ili (nepromijeńeno)*: od kon do kon, *od početka do kraja, vidi u Vukovu rječniku:* ‚in den redensarten‘: ‚od kona do kona‘, ‚oder‘: od kon do kon, t. j. od kraja do konca, ‚von anfang bis ende‘ ‚ab initio usque ad finem‘ *s dodatkom da se govori u Sentandriji i u Slavoniji; u Daničićevu rječniku ima* konь, *i kaže se da stoji* s predlozima ‚izь‘ i ‚otь‘ u genetivu ‚ab initio‘ *(vidi* iskoni).

2. KȌN, *praep. vidi* 1. kod. — *Jamačno je ista riječ što* 1. kon, *te je od supstantiva postao prijedlog* — *vaļa da se isprva shvatio acc* kon *adverbijalno (na konu, na kraju), pa poslije posve kao prijedlog, isporedi prijedlog* kraj *gdje se to isto dogodilo.* — *U našemu se jeziku nalazi u naj starijim spomenicima, ali se od* XIV *vijeka zamjeńuje oblikom* kod, *koji je sam poznat kod naroda u naše vrijeme (što u pisaca našega vremena, n. p. u* Jer kon tebe stotinu godina narod gloda sudbina nemilna. Osvetn. 5, 2, *nalazi se još stariji oblik, to ne dokazuje dovoļno da je narodni).* — *Rijetko mj.* kon *ima* kom. M. Marulić 19; B. Krnarutić 23; J. Kavańin 152; *vidi i* nakom. — *Između rječnika u Belinu* ‚accanto‘ ‚a lato‘, ‚juxta‘ 11ª: ‚vicino, a canto‘, ‚juxta‘ 765ª); *u Stulićevu* (v. kod), *u Daničićevu* (bez predloga je samo ‚konь‘ predlog ‚pone, apud; post‘).

1. apud, juxta, paenes

a. *vidi* 1. kod, 1, a.

a) kod stajańa. Na dolьńi putь konь ńive. Mon. serb. 93. (1330). Nizь Vrьmosu konь Babina Luga. 95. (1330). U potokь konь poļa. 96. (1330). Selo Arhiļevica konь crьkve. 143. (1349). Kωnь Soluna. Okáz. pam. šaf. 60. Konь Vnčijega Trьna. 80. I evo, anjel Gospodiń sta kon ńih. Bernardin 8. luc. 2, 9. I porodih kon ńe na posteļi. 53. 3reg. 3, 17. Kon mene jest ki me sudi; tko će protiva reći meni? 74. isai. 50, 8. Pobi Arfaksata kraļa od Medi kon rike Eufrata. M. Marulić 5. Kon ńega usajena horugva ćuhtaše. 13. Ki su u Dotaim i kom Esdroloma. 19. Budući jedan dan kon jednoga blata. Zborn. 47ª. Videći sina svoga kon sebe. 106ᵇ. Kad sam, ružice, kon tvoje mladosti, ne vim tej tužice. Š. Menčetić 73. Koga li ja haju, kad si ti kon mene? 206. Što li taj grbavac kon tebe taj stoji? M. Vetranić 2, 147. Kada se nag najde kon nage k on tebe. H. Lucić 188. Od tvoga muža, kino tebe kon mene mladoga ostavi brez sebe. 196. Kosuta kon lava brez straha kad bise. P. Hektorović 37. I voda nišana od vitra jakoga i s kal om smišana kon kraja morskoga . . . 70. Duša moja da nade pokoja kon tvoje ļubavi. N. Dimitrović 39. Tanac vil' izvode pri sjeni kon vode. N. Naļešković 1, 226. Po svak čas želeći kon tebe da sam ja. 2, 48. Er kad sam kon tebe, ja veće nijesam moj, a kad sam bez tebe, ne imam čas pokoj. 2, 60. Da te ne uzmu vile ke noćno kon vode tanacce izvode u gori zeleni. M. Držić 33. Ńoj samoj kon skuta jak zmija iz kruga plaha košuta proteče iz luga. D. Rańina 19ᵇ. A netom mê oči kon sebe nazre te, oncas se ma pamet u misleh zamete. 93ᵇ. Kad počnem gledati, kon tebe gdigod stav, tvo lice . . . 104ª. Sama kon Aleksandra sijaše *(sidaše)*. Aleks. jag. star. 3, 329. Sjedeći jedan slipac kon puta. M. Divković, bes. 6ª. Ovako ti kon svakoga stoji anđeo Gospodńi. 75ª. Grobje bješe kon crkve. zlam. 76. Ponize dolika kon vrata visoka . . . zaploća široka. D. Baraković, vil. 17. Počinut ńu sladi kon vode studene. 131. Da u tvoj slavi gleda Atena gdi kon tebe bludna žena stoji u dne i u noći. I. Gundulić 21. Doć će, da gork trud rasladi kon uresa tvoga slavna i Milijenko pastijer mladi . . . 127. Jezde i svijetla bratja ma kon svijetloga Vladislava. 398. Osjedimo końe vrane, počinimo kon jezera. 401. Plavi kraju stoje redom privezane kon latinske lijepe strane. G. Palmotić 2, 176. Ti bise kon mene u svakomu mistu. M. Jerković 14. Mnozih ostavi sidajuć kom sebe. B. Krnarutić 23. Kon jasne Sunčanice crnom agi svanu lice. J. Kavańin 236ª. Raka i kon ńe kip dvanaest. 327ª. Kom ńih pijesci, parci, udci. 522ª. Marijina porodica kon ńe stoji. 521ᵇ. Gora kon rijeke. I. Đorđić, salt. 223. Priminu s. Plaćido u Siciliji kon grada od Misine. ben. 36.

b) kod micańa. Kakono stablo ko se prisadi kon vode. Bernardin 38. jer. 17, 8. Posadio ju kon sebe. M. Marulić 70. Položi kožu kon glave. Zborn. 31ᵇ. Ki će tvoj ures kon sunca postavit. Š. Menčetić 1. Druga vila dosad iz luga kon prve gdi se je skrila, ne videći nikoga govori . . . N. Naļešković 1, 205. U jedan cigli čas kon mene toj dođe. 1, 216. Nu paka vrgši stid, stah blize kon vile, ter usti me ponih na prsi ńe bile. D. Rańina 91ᵇ. Lovce budite, neka doć svi budu kon toga jezera. F. Lukarević 5. Kada sijaše, niko *(sime)* pade kon puta. I. Bandulavić 26ᵇ. luc. 8, 5. Na skladanje vele medno kon spijevoca ļubovnika od razlicijeh zvijeri u jedno kupļaše se množ velika. I. Gundulić 313. Tad kon lijepe Sunčanice na sjedijke sej ļuvene od svud mlaci i mladice skupiše se nebrojene. 380. Niko *(sime)* pade kon puta i potlačeno jest. L. Terzić 311. Kon jezera toga sjede. I. Đorđić, uzd. 35.

b. *vidi* 1. kod, 1, c *a)*. Gdi plandujn pastiri kon stada. M. Vetranić 1, 68.

c. *vidi* 1. kod, 1, d. I kon toga mnokra mista bi mi od sumńe sjen ma ista. I. Gundulić 225.

d. *vidi* 1. kod, e. Tko ne bi nasal lik kon tebe podoban. Š. Menčetić 72. Nož koji imaše kon sebe. Zborn. 13b. Gdje *(je)* velja sloboda od srca tvojega, u svaku ka doba stojaše kon ńega? N. Dimitrović 29.

e. *vidi* 1. kod, 1, g. Čimь bi biω konь nasь, da ne bude usilovanь iziti izь vêre. Mon. serb. 173. (1455). Imamь konь sebe neke sluge i sirote. 556. (1566). I ovdi se nahodimь svaki danь konь čestitoga Ferhatь-bega. Starine. 10, 8. (1598). Er dosal za inoj ja nijesam na svit saj, neg za moć zgubjene kakogod skupiti ovce, da kon mene vik budu živiti. D. Rańina 147b. Ah! kad smislim, ki ćestiti vodah život ja kon tebe! I. Gundulić 250.

f. *vidi* 1. kod, 1, k. Nijesu kon Boga primjena. M. Divković, nauk. 35a.

g. *vidi* 1. kod, 1, p. Med slas izgubi kon moje mladosti. Š. Menčetić 210. Sve bjeloće . . . jasno srebro, snijeg s planine, kon biloće mile i drage bojnijeh diklic tamne ostaju. I. Gundulić 405. Kon tkoga ,al paragone di qualcheduno' ,prae aliquo'. A. d. Bella, rječn. 61b.

h. *vidi* 1. kod, 1, q, *a)*. Da ga se nagledam kon tvoje radosti. Š. Menčetić 46. Što Judit, gospoja, kon tvoje ljeposti . . .? 62. Kon dohodnijeh velo vika ugodno vam sa mnom budi. G. Palmotić 3, 49a.

2. post, *vidi* 1. kod, 2. Drugomu prišьdьšumu kь namь knezu konь toga kneza. Mon. serb. 46. (1254). Da se to selo ne ωdnime gospoji Stanê za ńe života nikadare, a konь ńe života to selo dajemo knezu Juriju. 225. (1395). Da samь voĺanь polaču prodati, i konь nasь sinь mi. 338. (1427). Da ne ima dijela ni za mene ni konь mene. 462. 1453). Da je u tomь ne usiluju za ńe života, a konь ńe života da i onoj razdijele. 462. (1453). Kon dva godišta otide. M. Divković, nauk. 304a. — *U ovom primjeru stoji na početku rečenice kao konjunkcija u značeńu: pošto (ali može biti da stoji griješkom mj.* kom): Ktje, kon dođe na dan bili, ĺudsku oholas da pohara. G. Palmotić 3, 100a.

KON', *vidi* kaono *i* kono.

1. KÒNA, *f. hyp.* konšijinica. — *Akc. se mijeńa u voc :* kôno, kône. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ,die nachbarin' ,vicina' (hyp. v. komsijnica) *s primjerom iz narodne pjesme.* Kona konu preko plota zvala. Zla kona zajma ne vraća. Nar. blag. mehm. beg kap. 293. Vesela Stevanova majka nađe u neke kone 1 groš. M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 165. Da od Boga nađeš, ti i tvoja kona. Bos. vila. 1888. 145.

2. KÓNA, *m. vidi* kono. — *U Vukovu rječniku:* vide kono *s dodatkom da je po istočnom govoru.*

KÒNABĽA, *f. kao luk što stoji u ovce na vratu, o kojemu visi zvonce. — U naše vrijeme u Istri.* Konàbĺa ,jugi ovilli genus, arcus de quo ovi campanula in collo suspenditur'. S. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 45.

1. KÒNAC, kónca, *m.* finis; filum, *svrha, kraj; nit, žica. — Akc. kakí je u gen. sing., takí je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., voc.* kônče, kônci, *gen. pl.* kònâcâ. — *Postaje od* 1. kon *nastavkom* ьcь *(nije potreba shvatiti kao da je deminutiv). — S prvijem je značeńem* (finis) *riječ praslavenska, isporedi stslov.* konьcь, *rus.* конецъ, *češ.* konec, *poĺ.* koniec.

1. *svrha, kraj. Između rječnika u Mikaĺinu* (konac, svrha ,finis, exitus'), *u Belinu* (,estremità' ,extremitas' 296a; ,fine, cioè termine, finis' 316b; ,termine, cioè fine' ,terminus' 729a), *u Bjelostjenčevu* (konec, zvrha, dospitak, zvršeńe, zaglava ,finis, terminus, extremitas uniuscujusque rei'. 2. konec, izhod, zgoda ,exitus, eventus, successus, ut exitus belli, eventus pugnae'; 3. konec sem prekoračil, t. j. preko reda sem včinil ,finem et modum transgressus sum'), *u Jambrešićevu* (konec, zvrha ,finis'), *u Voltiģijinu* (,fine, scopo' ,endzweck, absicht'), *u Stulićevu* (,terminus, finis, exitus, eventus, sententia'), *u Vukovu* (,das ende' ,finis', ali se rijetko govori, n. p. tome nema ni kraja ni konca *i iz narodne pjesme:* Sve mu kaza od kraja do konca), *u Daničićevu* (,finis'; čega se radi što čini, kao i latinska riječ ista).

a. *u vremenom smislu, svrha, svršetak.*

a) uopće. Pridet Gospod i ne budet jemu konca. Pril. jag. ark. 9, 94. (1468). Az jesm začetak i konac. 103. Kraĺa nebeskoga kojemu nî konca. M. Marulić 103. Taj t' je konac lakomije. 261. Početak imil jest i svrhu, a konac imiti hoće. Živ. kat. star. 1, 219. Konac ima odgovarati početku. Naruč. 37a. Ako li ne htit bude prebivati v grihu tom ni stati do konca. 47b. Ki će biti konac od brezkončenih stvari. Transit. 168. Bog je počelo i konac. 204. Ne kasni obratiti se k Bogu, ne odluči do naj kašńega konca. Korizm. 63a. Kroz toj ću vik živit i konac vijek mojoj dušici neće prit. N. Dimitrović 83. Da vidi konac. Anton Dalm., nov. tešt. 43a. matth. 26, 58. U dobar konac jih *(sańe)* istumačiše. P. Zoranić 35b. Sve na svoj konac gre, ne postav čas jedan. D. Zlatarić 96b. Koga mogućstva nigdare konca ni. A. Georgiceo, nasl. 315. Tvoje veliko milosrde nima vrimena, konca ni mire. M. Jerković 65. On je *(Bog)* . . . početak i konac pravi. J. Kavańin 341a. Bit u tugi i žalosti, nigda konca pak ne znati. A. J. Knezović 23b.

b) istič se vrijeme (uopće ili osobito). Na konac 7 lêt zgibe to vidênije. Korizm. 43b. Na konac vrimen narejenih. 61b. Prija će, dim, konac dojti od vrimena . . . H. Lucić 285. Vjekovištvo bez kraja je i brez srijede i brez konca. J. Kavańin 435b. Kad nikakva konca nima *(vrijeme)* . . . 437b. Na koncu jedne godine nađem se naprednìji. D. Obradović, basn. 344. Stvar je nepobitna, da se kršćanstvo stoprv koncem XII i početkom XIII vieka u Srba pojavilo. M. Pavlinović, razg. 33.

c) kao svrha trajańu kakve radńe, govora, stańa. aa) u opće. Podobajetь utrьńe slovoslovije kupno pêvati . . . i po koncu jeje molitvu siju kupno . . . Sava, tip. stud. glasn. 40, 138. Ima napridovati pop dar do konca. Naruč. 30b. Do konca očenaša. 36a. Na koncu mise. 78a. Da se govori ,slava ocu' na konci vsakoga psalma. Transit. 17. Na konac ńe plača . . . Đ. Baraković, vil. 22. — *amo pripadaju i ovi primjeri:* I kraĺestvu ńegovu ne bude konca. Zad. lekc. 39. N. Rańina 16a. luc. 1, 33. I cesarastvu ńegovu ne bude konca. Bernardin 4. Ne imij straha od ovoga bluda pokle skoro oće imiti konac. Transit. 189. Skri se za oltarem za videti konac, ča ote učiniti ovi. Miraküli. 67. Jesu iskali smrti mnozim i viditi konac ńih razdrušenija. Korizm. 36a. Što godi činiš, čovječe, čini i gledaj konca. Zborn. 152a. Ti ubogih biše otac, ti žalosti svake konac. P. Hektorović (?) 168. Život večni primu ki nima konca ni čisla litom. Aleks. jag. star. 3, 313. Toj žalosti konca ne bi. Đ. Baraković, jar. 35. Tomu čudu nije konca. 88. — *bb) kao radńa*

može se shvatiti i list, pismo, kńiga itd. Na konci toga našega lista. Mon. croat. 221. (1527). Kako ćemo viditi na koncu ovih kńižica. Ant. Kadčić 254. Na koncu ove oporuke. Pravdonoša. 1852. 2.

d) s ńekijem glagolima upotrebļava se ova riječ za značeńe: vršiti, svršavati. aa) svršiti što do konca. A ja ti se sad obitam verom mojom, kad to izvršiš, i do konca sa svim svršiš, da te u pismih vik počitam. M. Pelegrinović 181. — *bb) pripeļati što na konac.* Tu tužbu ki učini, ima ju na konac pripeļati. Zak. vinod. 67. — *cc) staviti čemu konac.* Stav' konac tuženju. M. Marulić 153. Smrt telesnomu veselju konac stavļa. F. Vrančić, živ. 20. Postavļam dospitak i konac svakoj živini škodļivoj da ne mogu u napridak nauditi. L. Terzić 288. *dd) dati čemu konac.* Jedna mi hćerca dat konac će gorčini. I. Ivanišević 301. Dajem konac ovomu drugomu dilu. P. Radovčić, nač. 237. Podaj trudu konac. I. Zanotti, en. 11. — *ee) vršiti čemu konac.* Gdi se piru konac vrši. Đ. Baraković, vil. 177. — *ff) privesti, dovesti što do konca.* Ali se nije mogla *(ova stvar)* ni sŕšiti ni na konac privesti do ovega vrjemena. B. Kašić, rit. xxviii. Kad ne bi mogao stvari viđeńe na konac dovesti. A. J. Knezović 100. Dovesti je *(stvar)* čestito na konac. Ant. Kadčić 254. — *gg) zaglaviti što do konca.* Čijem moje sve pjesni do konca zaglavim. M. Vetranić 1, 6. Da pjesni sve moje do konca zaglavim. 2, 38. — *hh) doći čemu na konac.* Sada smo tomu na konac došli. Mon. croat. 262. (1567). *ii) prijati (primiti) čemu konac.* Misleći, vsaki dan sam konac prijal učeniju. Transit. 2.

e) u osobitom smislu, može značiti: svršetak života, smrt. aa) izriče se riječ život (žitak, žiće), živļeńe. Približujući se konac ńegova života. Živ. jer. star. 1, 235. Na konac ńega života. Mon. croat. 181. (1500). Do poslidńega konca života svoga. Transit. 18. Na konci života. Korizm. 38a. Daže do konca života. Š. Kožičić 3b. Do konca života eda još meni kad ńe lipota odnese ovi jad! N. Naļešković 1, 298. Ļubav hoće nas smiriti do konca života. 2, 67. Od oca vidjet ćete bolesti, ke ga će do konca života dovesti. M. Držić 159. Do konca života našega. Kateh. 1561. 27. Biše žitku konac dospila. P. Zoranić 39a. Konac jur života našega ki trati, nikada na molbe ne prodļi ni skrati. D. Rańina 85b. Čim sreće huda moć na konac života siļaše tebe poć, priskočihončas ja. 121a. Коньць žitiju prijemļetь. Okáz. pam. šaf. 53. Dojti će svrha i konac od živļenja moga. M. Jerković 95. Došavši na konac života. A. d. Bella, razgov. 17. *bb) isto je kao kod aa), kad se mjesto život upotrebļava riječ* dni. Moliti Boga za konac naših dni. Mon. croat. 82. (1455). Kada človik pride na konac dni svojih. Korizm. 39a. Morebit neću moć na konac vik mojih nesrećnih dana doć. D. Rańina 77b. Moļu te ja za toj, na konac ovih dni, o višńi Bože moj, ki stvorac bi meni, hoti' me pomoći. 111b. — *cc) mjesto život upotrebļava se riječ smrt ili što slično.* Nemoć život moj dotiri na konac umora. Š. Menčetić 282. A tužno mē srce, do koli bude doć na konac od smrce, ne more tebe oć. N. Naļešković 2, 49. Budi ti sve što hoć, samiri tve srce, skoro ću za te doć na konac od smrce. 2, 115. Kad se človik nahodi na koncu smrti da mret. Š. Budinić, ispr. 19. Da smrtni rad toga na konac jur pride Filide. D. Rańina 11a. Kad dojdu na konac od smrti, bidni zlo umiraju. A. Komulović 36. I do konca samrtnoga. Nar. pjes. vuk. 1, 140. Tako mi konca umrloga. Pravdonoša. 1852. 3. — *dd) i sama riječ konac razumije se po smislu da znači: smrt.* Grěh tvoril bi mnogo, a na konac pokajal bi se. Pril. jag. ark. 9, 105. (1468). Komu boļe biše nigdar se ne roditi cića negova zla konca. Transit. 251. Bi život i konac ńih svet. 261. Utegnu v svojem koncu pojti v slavu rajsku. Mirakuli. 6. I do konca učini život vele ubog. Korizm. 30b. Ako inako učine, ote učiniti zal konac. 43b. O nebozi grišnici, pomislite vaš konac. 81a. *(Človik)* velika iskušenija djavla na konci ima. 83a. Mene ļuven dvor na konac čini prič. Š. Menčetić 161. Da je konac tomu zlu človiku. Mon. croat. 230. (1527). Po tom malo vrimena živi i onda svoj konac učini. Dukļanin 5. Da Ziļbil ta konac krozi ļubav moju učinil bise. P. Zoranić 6a. Kako na takov nerazborit i britak konac ļubav more te dovesti. 29b. Sreo mi na konac huda smrt odredi. D. Rańina 11a. Ter duša, vaj, moja, ka služi sve tvojoj, na konac prit želi u muci nerednoj. 101b. Izьgnanь bystь na Ugrě, i tamo konьcь prijemļetь. Okáz. pam. šaf. 52. Blazenny konьcь postizajetь. 53. Postizajetь konьcь cara Uroša. 74. Zac sabļom u ruci Suliman . . . pred vojskom meu pnci ucini svoj konac. Đ. Baraković, vil. 59. Za ńegovi grisi učini ta konac. jar. 59. Za učiniti dobar konac. P. Radovcić, nač. 2. Za vazeti pomoći pristojne za naj zadńi konac. 2. Nemoć ga bijaše dovela do konca. Đ. Basić 161. Od konca nigda neće uteći. J. Rajić, pouc. 1, 11. Jačji orao pangam rodu razdrpa na konac. M. Katančić 54. Oni strani lav je pri koncu. D. Obradović, basn 17. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Vele, da je ńih konac dosal i da će Turci poginuti. Mon. croat. 234. (1529).

f) može konac *značiti ne samo smrt, kao kod e), nego i uništeńe uopće, a gdjegdje i propast*

aa) uopće. Vsa kraļevstva ka su se rasčinila, nisu za ino prijala konac nego za grihe. Korizm. 58b. Konac sfe puti pride prida me. Bernardin 95. gen. 6, 13. Od kad se uniti ļuben plam u meni, ki konca imiti, mńu, neće po sve dni. H. Lucić 207. Dokle ne vidimo konac našemu dugovanju. Mon. croat. 261. (1561). Da smrt naj strašniji konac jest. P. Zoranić 33b. *bb)* konac svijeta *znači što i* sudńi dan, strašni sud. Vse tvrьdo da imamo i drьžimo do konca svijeta nepomačno. Mon. serb. 107. 1333. Dokli se govori, da je svit koncu dan. Š. Menčetić 9. Do konca svita. Transit. 191. Postavļa versi od konca svita i od suda napokońega. Korizm. 79b. K tomu i sada ke su u svitu, i do konca ke će biti, vazda hote sve ļubiti. M. Pelegrinović 190. Na konac svijeta vas narod čovicanski ima uskrsnuti. I. T. Mrnavić, nauk krst. 1702. 9. Na konac od svita. Ant. Kadčić 103.

g) upotrebļava se adverbijalno s ńekijem prijedlozima.

aa) u gen. s prijedlogom bez (brez, prez), *u značeńu: u vijeke.* O gore grešnim, jako bez konca mučet se. Pril. jag. ark. 9, 116. (1468). One radosti ke jesu prez konca. Transit. 74. Ti *(o Isuse)* oćeš biti prez konca. 122. Nego li da budem bez konca živiti. N. Dimitrović 49. A ja, vaj, tuj, cić ke bez konca svegoru, hvaleći sve ļubav, i služim i dvoru. D. Rańina 103a. Ti svrni stupaj moj na on put, ki vodi tuj, gdi se drag pokoj bez konca svi plodi. 147a. Prez konca radosti u srce posija.

D. Baraković, vil. 41. Poju brez konca govoreći: ‚Svet, svet, svet!" I. Bandulavić 79^{a}. Zgati prez konca. F. Glavinić, svitl. 26. Za bez konca s ńim voditi blazen život. J. Kavańin 385^{a}. Ļudi blaga svejer žudu, da bez konca bijedni budu. 438^{b}. Raj vavičńa nami 'e taja i bez konca i bez kraja. 187^{a}. — *Nije posve isto u ovom primjeru (gdje znači: bez mjere):* Ki pije iz lonca prez svakoga konca. Nar. pjes. istr. 3, 11.

bb) u gen. s prijedlogom do, *može značiti: posve. aaa) uopće.* Ki se boji Boga, ni vzmozna rič da bi ga Bog ostavil do konca. Korizm. 31^{a}. A ne bi zaman toj, Kasandra što reče, ner li se, Bože moj, do konca sve steče. M. Vetranić 1, 203. Jer se onemu časti hrane, ki do konca ne sostane. P. Hektorović (?) 111. Bud mi ti za otca, ja tebi prava kći do konca. D. Baraković, vil. 163. Da raskoša veća do konca ga slidi. 242. — *bbb)* konac *ima značeńe kao kod f).* Kako je sva moja drzava do konca sharana. M. Vetranić 1, 60. Aleksandar Evagrida do konca razbi. Aleks. jag. star. 3, 302. Kad sam viktoriju i poštenje imil i neprijateļe do konca pogubil. Oliva. 44.

cc) u acc. s prijedlogom na. *aaa) u opće kao* na svrhu, poslije svoga ostaloga, napokon. Na konac videći da ona za ništare ne haje. Živ. kat. star. 1, 222. Voduļa na konac klop. i se hitase. M. Marulić 255. I na konac ne našadsi ga pride. Transit. 14. Na konac on odgovori . . . 198. Na konac ova žena odluči zlisti. Mirakuli. 45. Budući človik učińen na konac *(naj zadńi).* Korizm. 1^{b}. I na konac ta budući se spovidal pride van. 61^{b}. Da ni prijel odpuščenije grihov i paki milost i na konac slavu. 80^{b}. Na konac rekal si mi, da . . . Mon. croat. 229. (1527). Na konac paki trjebujo da priložim. Š. Budinić, sum. 17^{a}. Na konac sa svom vojskom potopļeni beše. 139^{b}. Na konac litom porabotati se hoće gospoctvo vaše persidskomu jaziku. Aleks. jag. star. 3. 291. Dale su mi na konac poznati. D. Obradović, živ. 8. *bbb)* denique, *kod nabrajańa čega, ističe se ńešto naj zadńe kao naj glavnije ili kao ono što u sebi shvaća i drugo što se prije kazalo.* Na konacь, ki godi bi Poļičanin . . . robio s Turci . . . li je dužan naj pri glavom . . . Stat. poļ. ark. 5, 247. Goniti hoću Turke ratiju, kletvom, prokletstvom, i na konac vsakoju stvariju. Š. Kožičić 32^{b}.

dd) u loc. s prijedlogom na; *isto je značeńe kao kod cc).* Da na koncu muci odolim. J. Kavańin 136^{b}.

ee) mjeste na konac *i* na koncu *nalazi se u pisaca i* napokon (napokom) konca, *vidi kod* napokon. Napokon konca dana ovih govoril jest nam po sinu. I. Bandulavić 11^{b}. paul. hebr. 1, 2. Napokon konca za svimi, kakono isporčetu, ukazao se jest i meni. 169^{b}. paul. 1cor. 15, 8. Napokon konca za svih živućih. I. Kraļić 24.

b. finis, consilium, propositum, *ciļ (vidi ciļ, b) cc)), namjera, uzrok; svršetak radńe shvaća se kao uzrok s kojega se radńa počela.* Da vy ne stvorju nikojegore zьla nikımьre konьcemь. Mon. serb. 25. (1234—1240). Nikimь konьcemь da imь se sije ne potvori. 27. (1234—1240). Mńu da nigdor na zal konac ima biti počtovan. Transit. 53. Vse stvari ke učini Bog učińene jesu k nekomu koncu od računa. Korizm. 1^{b}. Stvori Bog slnce k tomu koncu da bude svitlost. 1^{b}. Pocivajući v ńêm kako v naj kasńi konac. 2^{a}. Ne razumiju, na ki konac čini Bog tu kaštigu. 76^{a}. I općahu se *(pisni)* puku prikazivati samo na konac, da . . . 11. Lucić 225. Do konca ki nada sve žeļah ļubvenoga dojti. P. Zoranić 1^{b}. Hoću do konca želinoga dovesti te. 7^{b}. Konac on ki svaki ļubvenik želi skupno očutiše. 32^{b}. Služi Bogu za kojigod ini zao konac. Š. Budinić, sum. 30^{a}. Ovoga naredjenja konac i uzrok jest množanje naroda. 108^{a}. Od sućastva, konca i svršajućega uzroka od svetbe. ispr. 3. Koncem škodnime na druga lagati. 75. Na koji mi to konac govoriš? F. Vrančić, živ. 19. Sve čini na dobar konac. I. T. Mrnavić, ist. 55. Konac svih zapovidih jest milošća Božja. 72. Ti s' moe dobro, ti konac moj. I. Ivanišević 73. Za ki konac ti jesi učinil dilo? 140. Ti me si stvoril, Gospodine, ne na ini konac nego za staviti me u stanje od kraļestva tvoga. M. Jerković 101. Od koga bi uzrokovana i dilovana ova muka i za ki konac. P. Radovčić, ist. 50. Svi ovi jimaše različit konac i misal. 51. Za ki konac stvori me? 127. Ja nisam ima u mojoj misli drugoga konca u tumačeńju ovi kniga, nego li slavu Božju i korist iskrńega. L. Terzić IX. Nahodi se, da se mnozi mame a nisu mnčeni od djavla, nego li od svoga vraštva za koji svoj konac ali uzrok. 262. Kad u službi svoj imaše konac veće Božje slave. J. Kavańin 343^{b}. Kazao sam da ja neću sebe imati za poglaviti uzrok i konac ove kńižice. D. Obradović, živ. 34. Imajući za konac blaženo ukrašenije srca i duse. sav. 6.

c. *u mjesnom značeńu, kraj mjestu. ovakovi kraj obično ne može se shvatiti kao svršetak (kao što je kod vremena), ali ipak i kod samoga mjesta gdjegdje se misli na micańe, te se po tome razlikuje mjesto odakle se počińe micańe kao početak, a mjesto gdje se svršuje kao svršetak, vidi n. p.:* Obruč ima konac, kadi ima i početak. Korizm. 99^{b}. Na usta ali ti na konac riko dojdosmo. P. Zoranić 71^{b}.

a) uopće. Kakovo začelo, kakov konac i kakov vrh budet *(crkve).* Pril. jag. ark. 9, 95. (1468). Da se okuje drêvo to obrnči želêznemi ot konca do konca. 96. Na vrh ali ti na konac vrha došad. P. Zoranić 68^{a}. Ta rika ni kraja ni konca nima. Aleks. jag. star. 3, 297. Morske vode vsaki dan umnožujući konca ne preidoše. 316.

b) može značiti što i granica *(vidi* 1. granica, *a) i b)),* međa. Prosvêštaje konьce vseje srьbьskyje zemļe. Stefan, sim. pam. šaf. 20. Moje i konci rečenoga iminja. Mon. croat. 169. (1798). Razširiv konci cesarastva, umri. Š. Kožičić 45^{b}. — *U biblijskom se jeziku govori često o ‚koncu' ili o ‚koncima zemļe' kao o naj daļem kraju.* Kraļica od poludne ustati će se na sud s narodom ovim, . . . jere ona pride od konca zemļe slišati mudrost Salamunovu. Bernardin 30. matth. 12, 42. Jere dođe od konca zemļe. N. Rańina 45^{a}. Budete menje svjedočiti u Jeruzalemu i po svom Židjevstvu i Samariji i do konca zemaļskoga. 136^{a}. act. ap. 1, 8. Iz daleka i od napokońih konaca cijena ńe. 187^{b}. prov. 3, 10. Po svoj zemļi izajde glas ńih i na konce okoliša zemļe riči ńih. I. Bandulavić 188^{a}. paul. rom. 10, 18. Tja do konca okoliša zemļe. A. Bačić 154.

c) može značiti i cijeli prijedio, isporedi 1. granica, *c),* kraj, pokrajina. Va vsih koncih zemļe. Naručn. 2^{a}. V ruci tvojej jesu vsi konci zemļe. Korizm. 47^{b}. Da zadovoļan budet vsaki v svojeh konceh i predêleh. Š. Kožičić 8^{b}. Bojali se ńega svi konci zemļe. L. Terzić 233.

d. *ima primjera u kojima se može shvatiti i u vremenom i u mjesnom smislu. i u takovima je uprav isprva vremeno značeńe, ali se shvaća u prenesenom smislu i o mjesnome, isporedi c.* Gdi dobru konca nî. M. Marulić 58. Početak

i konac od vsake stvari. Korizm. 14b. Nisu ti svršeni, do sride ki pridu; oni su spaseni, do konca ki idu. P. Hektorović 60. Nigdi nije kraja, nigdi konca. M. Zoričić 67. Od kraja do konca. D. Obradović, basn. 254. Sve mu kaza od kraja do konca. Nar. pjes. vuk. 2, 394. Nema ni kraja ni konca (n. p. kakav posao; t. j. zamršeno sa svim). Nar. posl. vuk. 203. Od kraja do konca. 234. Pjesmi ni kraja ni konca. Vuk, posl. 238. — *Kako se obično govori* od kraja do konca *(vidi u pređašnijem primjerima), tako se nalazi (kad je riječ o isplaćivańu):* od novca do konca, *vidi:* Za ńegovo dugovanje za dvaest cekina koje plati od novca do konca. Starine. 12, 8. (1699). Dokle god ne dojde Borojevića dugovanje od novca do konca. 18. *(oko* 1696—1703).

2. filum, *nit, žica, pređa na tanko upredena kojom se šije, veze itd. u jednini se misli na ńeku ne veliku duļinu (koliko je potrebno za šiveńe, vezeńe itd.); kao materijalni supstantiv upotrebļava se množina:* konci. — *Nije lako saznati, kako je ovo značeńe postalo od pređašńega; može biti da se od ,kraja žice' prešlo na ,cijelu žicu'; isporedi tal.* cima, *vrh, kraj. što u pomorskom jeziku znači i cijelo (ne debelo) uže.* — *Od* XIII *vijeka (ima i bug. i nslov.* konec *u istom značeńu), a između rječnika u Vrančićevu* (,filum'), *u Mikaļinu* (konac za siti ,filo, refe' ,filum'; konac od pređe ,filo d' accia' ,acia'), *u Belinu* (,filo' ,filum' 316a; konci ,sfilacci di tela' ,lineamenta' 673b), *u Bjelostjenčevu* (konec od preje, svile, nit, struka, preden, žica pratena ali suknena ,filum'. 2. konec, t. j. nit duplana ,duplex filum, acia, quamvis jam communiter vocetur filum'), *u Jambrešićevu* (konec ,filum'; konec vu igli, nit ,acia'), *u Voltigijinu* (,filo, refe' ,zwirn'; konci ,fili' ,zwirn'), *u Stulićevu* (,filum'; o koncu visjeti ,o filo pendere'; konci ,lineamenta'), *u Vukovu* (,ein zwirnfaden, zwirn' ,filum'; kôнci, kȍnâcâ ,der zwirn' ,fila': prede konce; kupio sam konaca), *u Daničićevu* (коньць ,filum').

a. *uopće.* Тьј листь бѣше прѣдрьть на три комате и сьшивень на двоје коньцемь бѣлемь. Spom. sr. 2, 61. (1414—1415). Ponesoše sve do konca, sve do igle i do šila. M. Vetranić 1, 20. Stav' im pet lonaca koje su razbile, i litru konaca ku su izgubile. N. Naļešković 1, 250. Toliko litar konaca u te trake ide. M. Držić 133. Kada šiješ, za iglom t(i) gre konac. Nauk brn. 5b. Na konac naticaše prilijepu ružicu. M. Divković, nauk. 223a. Svezu jedan špag ali jedan konac na lakat ali na prst. P. Radovčić, nač. 23. Postav tkaše s mnogijem konci. M. Radnić 166a. Obmota jedan konac okolo prsta. 465b. Mač, privezan samo jednim koncem. P. Posilović, cvijet. 142. Uzlet' u duh za hip gori, kó vezana k koncu ptica. J. Kavańin 493b. Naš život je kao jedan tanahan konac. J. Banovac, pred. 98. Koji pasove sad od tankoga konca nose. P. Filipović 35. Suprot koncima, ako se zamrse. F. Lastrić, ned. 218. Konce motajući od drva do drva. 324. Na zlatni konac biser nanizao. A. Kanižlić, kam. 46. Ńezine košuļice debelim od kučina koncem odtkane bijahu. utoc. 639. Samson raskide na sebi uzeta kano konce. E. Pavić, ogled. 200. Di je konac naj tańi, tu se naj prije pretrgne. (Z). Poslov. danic. Lipkom konac on nateže, pak za nogu tici veže. V. Došen 94b. Tamo amo s koncem leti *(tica).* 95a. Razkide konope, kako da bi jedan konac bio. And. Kačić, kor. 138. Za svaku zdravu mariju nizaše na jedan konac po jedan cvit rožice. F. Radman 59. A mladići pokradu duhane ispod krova na koncu nizane. M. A. Reļković, sat. C4b. Donesite konce, iglu i makaze. Nadod. 32. Konac od gvozdja, od svile, od vune. M. Dobretić 393. Konac pрten. 394. Na barjaku veze orla zlatnim koncem i bisernim. J. Krmpotić, pjesm. 14. Po igli uvlači se konac, kada štogod šije se. I. Velikanović, uput. 3, 76. Zaiskaše svilu po veziļah i ibrišim-konce po terzijah. Nar. pjes. vuk. 1, 397. Stadoše se dovijati, da ga nakite: koja konac, koja novac, nakitiše ga. 1, 450. Al' je tanka vjera u Turaka ka' od vune konac u vezitku. 4, 121. Sitno vezla Hasanaginica, konce suče Zaovičić Omo. Nar. pjes. herc. vuk. 66. A ibrišim-konac po terzijam. Nar. pjes. juk. 116. Ibrišim svileni konac. Nar. pjes. petr. 1, 343. Da bi znale matere ča su konci kvatrni, ne bi v kvatrah predale, ni decicu krpale. Nar. pjes. istr. 6, 14. Kakva mu je zelena dolama: da iskrpi, nova bi mu bila, da izmjeri, pretegli bi konci. Nar. posl. vuk. 124. Ko staro krpi, konce trati. 156. Nov od konca. (Kaže se za novu haļinu). 225. Žena uvrazila konac u iglu da nešto sašije. Vuk, poslov. 178. *(Krojač)* uzme kredu i konac i aršin. pism. 66. Kad stane šiti, ne šije koncima, kakve rukom napipa, n. p. sad crvenijem, sad žutijem, sad bijelijem, sad zelenijem. 67. Onijem koncem kojijem se što ujamči, kad se šije. nar. pjes. 1, 467. Ni konca ni remena od obuće neću uzeti. Đ. Daničić, 1mojs. 14, 23. Veza mu crven konac oko ruke. 38, 28. Uža na rukama ńegovijem postaše kao konci izgorjeli od vatre. sud. 15, 14.

b. *radi svoje tankoće ističe se kao ńešto vrlo maleno u ovakovijem rečenicima:* Да му се не узьме ни тьнкь коньць. Mon. serb. 24. (1234—1240). 34. (1249). Svakomu darivam što imam do konca. M. Vetranić 1, 481. Tako od lakomca ne možeš s molbome izeti ni konca. N. Dimitrović 7. Jučer je dva lonca velika razbila; sve ti sam do konca na razgled stavila. N. Naļešković 1, 241. Niti lonca svoga nejmam, niti konca. A. Kanižlić, rož. 5.

c. *upotrebļava se za mjereńe duļine.* Ili se činio koncem kojijem god izmjeriti, ili sam mjerio . . . B. Kašić, zrc. 35.

d. amussis, *kod zidarske ili druge radne kaže se o žici (ili o užetu) što se zategne da se vidi prava smjer.* Sela po koncu pruži. M. A. Reļković, sat. H2a. Drumove po koncu široko iskrči. H2a. Vidi sela po koncu u red stavļena. H3a. Jarkom, redom uzduž po koncu. J. S. Reļković 78. Po koncu ,nach der schnur'. B. Šulek, rječn. *kod* ,schnur'. Konac, arch. (b. zimmerl. nit, žica) ,(richt-)schnur, zimmerschnur, schlagleine', frc. ,ligne, cordeau, fouets', egl. ,carpenter's (chalk-)line. rječn. znanstv. naz. — *vidi i* 3. konac.

e. *u metaforičkom smislu.* Ako se izmota taj konac ki vuče, srce iz života krstjanstva izvuče. H. Lucić 273. — Života čim konac našega se prede, okolis od sreće u okolo sve grede. D. Rańina 97a. Nu života tad našega učini se konac tańi. G. Palmotić 3, 122a. — Život mu svaki dan o koncu ostaje. N. Dimitrović 38. Boļe bi tisuć krat da konac prekine, o komu zlo takoj sve visi život moj. D. Rańina 16a. Komu život visi o slabu koncu. B. Zuzeri 121. Nemoj dakle spaseńe tvoje o koncu visati mrsave one beside. P. Knežović, osm. 155. O koncu život, o životu smrt, o smrti visi vikovičnost. M. Zoričić, osm. 57. I kraļu visijaše život o koncu. M. Pavlinović, razg. 38. Hajdučka glava o koncu visi. V. Bogišić, zborn. 497. — Ja ne more pritrgnuti konac od spaseńa. M. Zoričić

osm. 75. — Naj poslije svaki hoće za svoj konac visiti. K. Magarović 23.

f. *također u metaforičkom smislu*, konac bijeli *znači u Dubrovniku rakiju*. P. Budmani.

g. *u prenesenom smislu, kao* dlaka, vlas. Ne sažgavši ni jednoga konca od kose. Đ. Rapić 92.

h. *u prenesenom smislu (u botanici), nit na kojoj je prašnik. — U pisaca našega vremena.* Prasnički konac. J. Pančić, flor. beog.[2] 413.

3. *u poslovici:* tjorati mak na konac *(kojoj je značeńe, osim onoga što je Vuk zabilježio: tjerati što do kraja, do skrajnosti), ne znam pravo značeńe. treba li shvatiti* na konac *kao do kraja? ili kao do naj tańe niti? (može biti da se misli na nizańe vrlo malenijeh makovijeh zrna na konac).* Mak na konac ćerati. (Istraživati što do naj pošljedńe sitnice). Nar. posl. vuk. 174.

4. *vidi* kńiga, c, *d). — U Bjelostjenčevu rječniku:* konec papera ,liber chartae'.

2. KÒNAC, kónca, *m. mjesno ime.*

a. *u Vukovu rječniku:* u Hercegovini polje u kome je varošica Ļubińe.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Koncu. Sr. nov. 1872. 298.

3. KONAC, konca, *m. u jednom od naj starijih spomenika ima* po koncu *što se ne može razumjeti: jeli tu* Konac *ime muško, ili mjesno, ili što drugo (n. p.* 1. konac, 2. d)? *u starom prijevodu latinskom stoji* po Conzu *neprevedeno.* Zemlje, ježe vy (dr)žite po Koncu (,quod istas terras vos detinetis po Conzu'). Starine. 13, 206. (1185, *prepis.* 1250).

KONÀČAC, konàčca (konàšca), *m. dem.* 1. konac, 2. — *U Stulićevu rječniku:* ,tenue filum'. — *I kao ime biljci.* Konačac vodeni, Callitriche L. (Alschinger, Lambl). B. Šulek, im. 153.

KÒNAČAN, kònačna, *adj.* finalis, *koji pripada koncu (vidi* 1. konac, 1), *na kojemu je konac, dalje od kojega nema ništa. — isporedi* konačńi, končan. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* konьčьnъ, *rus.* конечный, *češ.* konečný, *pol.* konieczny; *ali u naše doba nije narodna riječ. — Između rječnika u Daničićevu* (konьčьnь, konьčьna ,finalis').

a. *adj.* Ωpustênije konьčьnoje. Stefan, sim. pam. šaf. 8. Ωda dne, koji bi prišlo slugamь našimь konačьne do tri misece. Mon. serb. 450. (1451). Povrnu konačnu pravdu pred vas. Mon. croat. 167. (1497). Do konačnago zatrenija togoje naroda. Š. Kožičić 34[a]. Narodu je bilo ustati ili na slobodu ili na konačni rasap. M. Pavlinović, rad. 98. Konačna protuizvedeńa ,gegenschluss, gegenanführungen' ,controdeduzioni finali'. B. Petranović, ručna kńiga. 19. Konačni raspust ,gänzliche trennung der ehe' ,assoluto scioglimento del matrimonio'. 52. Konačno riješeńe ,definitiv-entscheidung'. Jur. pol. terminol. 126. Konačna presuda ,endurtheil'. 165. Poslije svog konačnog naimenovańa. Zbornik zak. 1, 24. Obratiti na ministarstvo za konačnu odluku. 2, 150. Kod stvari kaznenih usmenost u konačnom postupku . . . 3, 19. Dokle god se ne riješi pravomoćnom osudom konačnom. 1853. 148. Obje kategorije ostaju kod mogućega konačnoga naimenovańa. 1871. 248. Nezadovoljna stranka ima konačno dovršeńe rasprave čekati. 1874. 210.

b. *adv.* kònačno. Tadaj konačno bi rečeno. Mon. serb. 464. (1451). Konačno ,definitiv' ,definitivamente'. B. Petranović, ručna kńiga. 23. Konačno valjani, ,endgültig'. Jur. pol. terminol. 165. Prije nego što se dražbeni uvjeti konačno ustanove. Zbornik zak. 1868. 238. Ako dvostrani ugovori posve i konačno ukinuti budu. 1869. 112. Dok ne bude konačno obavljen popis robe zališno. 1870. 40. Kada se bude konačno ustanovio položaj tih učitelja. 1874. 388.

KÒNAČÂR, *m. koji živi u konaku (vidi* konak, b), *dvoranin. — U jednoga pisca našega vremena.* Kad se to suzbijańe u ondašńem, vrlo često kolebljivom, konaku nije odobravalo, i kada su ńega za to mnogi revni ,konačari' jako osudivali i svakojako ogovarali. M. Đ. Milićević, pomenik. 3, 127.

KÒNAČÊŃE, *n. djelo kojijem se konači. — U Vukovu rječniku.*

KÒNAČIĆ, *m. upravo dem.* konak, *ali se upotreblјava u osobitom smislu (vidi* baškaluk). — *U naše vrijeme.* Gosti sede u konačiću. M. Đ. Milićević, zlosel. 82. Imaju oni konačić-baškaluk za goste. 276.

KONAČINE, *f. pl. mjesno ime u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zemlja kod Konačina. Sr. nov. 1875. 1331.

KÒNAČITI, kònačîm, *impf. i pf. noćiti, prenoćiti. — isporedi* konakovati. — *Akc. se mijeńa u aor. 2 i 3 sing.* kònačî. — *Postaje od* konak *nastavkom* i, *pred kojijem se* k *mijeńa na* č. — *Glagol je neprelazni, ali (samo u pjesmama) može imati uza se akuzative* konak *ili* noć (noću, nojcu). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,übernachten' ,pernocto', cf. konakovati *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Na Čevu je vojska konačila. Đe god svati konak konačili). U Slatine vojska konačila. Ogled. sr. 65. Na Čevo je vojska konačila. 173. Hanđije mu konačit ne dadu. Nar. pjesm. hörm. 1, 480. A kad bude s nama konačio, ti ćeš ńega upitati, majko. Nar. pjes. iz gorńe Krajine. Đ. Šurmin. Kad smo došli konačiti kod jednog jezera. Nar. prip. vuk.[2] 193. Jednu veče dođe mu nenadno u kuću ciganin, te se zamoli da ga pušti da konači. Nar. prip. vrč. 36. Ne bismo li đe kakvo selo opazili i u ń da konačimo. 176. Nađe prijatelja, gdje bi mu kńigonoša konačio u čestijem putovima. S. Ļubiša, prip. 50. Ta su dvojica u tebe konačili. 191. Konačeći po hanovima i kolibama. 225. — Tu će s ńima konak konačiti. Nar. pjes. marjan. 9. Pa u Duvnu konak konačiti. Nar. pjesm. hörm. 2, 568. Dao bi konak konačiti. Bos. vila. 1892. 250. — I kod ńega noćcu konačio. Nar. pjes. vuk. 5, 54. Tu su nojcu bili konačili. 5, 162. Tu je nojcu jednu konačio. Pjev. crn. 71[b]. Tu jednu noćcu konačio. 88[a].

KÒNAČKÎ, *adj. koji pripada konaku ili konacima. — U jednoga pisca našega vremena.* Pred vratima od konačke avlije. M. Đ. Milićević, jur. 64.

KONAČNIK, *m. mjesno ime.* Mali Konačnik. Stat. pol. ark. 5, 309. 314.

KÒNAČŃÎ, *adj. vidi* konačan. — *Može biti i praslavenska riječ, isporedi stslov.* konьčьnь, *češ.* konočni. — *U rukopisu* XIII *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (konьčьnь, konьčьńa). Konьčńoje padonije. Domentijan[b] 66.

KONÀGĆIJA, *m. tur.* qonaqģy, *časnik, koji određuje konake za vojsku. — isporedi* konağija, konakčija. — *U naše vrijeme (i u drugijem značeńima).*

a. *u značeńu gore kazanome. — U Vukovu rječniku:* ,dor quartiermacher' ,designator hospitiorum'.

b. stran čovek koji se kome svrati na konak. Z. Radonić.

c. *čovjek što je u ńega ko (n. p. vojnik) na konaku.* Vojnik pješačke pukovine tako je kod svoga konagġije obolio. Zbornik zak. 1864. 81.

KONÀĠIJA, *m. vidi* konagġija, b. Al' eto ti nenadnog konaġije. Nar. prip. tord. 28. Bos. vila. 1886. 28.

KȎNAK, *m. tur.* qonaq, *gostionica, kuća, palača, dvor, noćište, dan hoda. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȍnâkâ. — *U Stulićevu rječniku i u jednoga pisca Bokeļa* xviii *vijeka* (Koji ńih primaju i daju konka. J. Matović 400) *ima gen.* konka; *ali je to posve neobično; neobično je također i* po konakah *u narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena:* Jer sve idu po konakah Turci. Nar. pjes. vuk. 4, 153. — *Od* xvi *vijeka (vidi c, c) dd)), a između rječnika u Mikaļinu* (konak, pribivańe ,hospitium'), *u Belinu* (,albergo, alloggiamento' ,diversorium' 59ª), *u Bjelostjenčevu* (v. stan), *u Voltiģijinu* (,albergo, alloggio' ,wohnung, gemach'), *u Stulićevu:* konak, konka *(sic)* ,diversorium, hospitium'; *u Vukovu:* 1. ,der hof' ,aula', cf. dvor, oġak: vladičin konak, novi konak, stari konak, šareni konak (u Kragujevcu Milošev prvi dvor). — 2. ,das nachtlager' ,mansio': primio nas na konak; otišao da gotovi konak. Gdjeno sinoć na konaku bjesmo. Na Zagorju konak učiniše kod Čengijća dvora bijeloga. — 3. ,die tagreise' ,diei iter': jedan konak hoda; od Biograda do Carigrada ima deset konaka.

a. *kuća gdje prenoćuju putnici, gostionica.* Khinki se povrati u svoj konak. A. T. Blagojević, khin. 69. Otvoreni konak, dvor za goste, za putnike. M. Đ. Milićević, omer. 60. Da se pregledaju gostionice i konaci za zanatske kalfe. Zbornik zak. 2, 235.

b. *kuća.*

a) uopće. Da jur se dvignimo z prohoda ovoga, tere dostupimo do konaka moga. I. T. Mrnavić, osm. 65. Ja podem u majstorov konak. D. Obradović, živ. 76. Kad su bili dvoru na pomolu, iz daleka Komnen-barjaktare mloge sveće u konaku vidi. Nar. pjes. vuk. 3, 190.

b) dvor, palača (može biti i u množini). To je paša jedva dočekao, brže ode u svoje konake, pred konake iznose barjake. Nar. pjes. vuk. 4, 356. Sutra rano końe pojahati, razjahati u konaku mome. Osvet. 4, 52. — *u Srbiji se kraļev dvor zove* konak *(vidi u Vukovu rječniku i kod* konačar).

c) kao stan u metaforičkom smislu (u obadva primjera o grobu). To do groba od zemļice koja krije naše lice i konake tamne tmine daje nama brez promine. O konače strahoviti! u kom nam je vike viti. V. Došen 48ª. Dokle jednom iznenada naj poslidńa ona sila dušu digne nam iz tila, i na konak strahoviti pošaļe nas vike viti. 49ª.

c. *noćište, mjesto gdje prenoćuje putnik, pa i uopće prenoćivańe i gošćeńe za jednu noć kod koga se može pomisliti i na prenoćivańe za koje se plaća, i onakovo bez plaće, kad domaćin prima i hrani gosta za noć od same svoje dobre voļe (od gostoļubivosti).*

a) uopće (osobito se razumije mjesto). Ne moguć naći konaka ni u gostionica općeni ni u kući nicijoj, potrebito im bi savrijeti se prid gradom u jednoj špiļici. F. Lastrić, od' 384. Da se na konaku držiš trizmeno. A. Kanižlić, utoc. 468. Kisa ide i pomalo sn'jega, teško onom ko konaka nema! Nar. pjes. vuk. 1, 463. A na konak svate rasturiše po trojicu i po četvoricu. 2, 548. Na konake vojsku razredio. 3, 59. Ja iséerah sa konaka Turke. 4, 39. Na konake robļe naredio, pa im daje ručak i večeru. 4, 200. Tesko Kolaku na zlu konaku. Nar. posl. vuk. 314. Da se ne smije platiti nikakova preselarina dok ima nenastańenih konaka. Zbornik zak. 3, 130. Sve što savezne čete trebovale budu za svoje konake. 1865. 269.

b) kaže se o domaćinu, da: aa) prima gosta na konak (obično se shvaća da to biva od gostoļubivosti). Kad primaš na konak onoga putnika. J. Filipović 3, 328ᵇ. Budući pak jednu večer primio na konak jednoga siromaška bolesna. F. Lastrić, od' 54. Te bi l' vam se pošteno vidilo, da imajući primiti na konak jednoga gospodina, da ga metnete u jednu košaru? 223. Da ga primimo na konak. test. 331ª. Putnike na konak primiti. E. Pavić, jezgr. 115. Nit' imamo draga prijateļa koji bi nas na konak primio. And. Kačić, razg. 128ᵇ. I na konak u dom ne primiti. M. A. Reļković, sat. M1ª. Spomeni se on da je dao putnikom sto puta pošteno gostinstvo iliti konak. A. T. Blagojević, khin. 23. Kad kog tajno tko na konak prima. J. S. Reļković 439. Neka ju primi za onu večer na konak. Nar. prip. mikul. 19. Svaki će domaćin primiti rado na konak svakoga putnika. Vuk, živ. 262. — *metaforički.* Primajte je na konak zajedno sinom u kuću vaše duše i srca. J. Banovac, pripov. 131. — *u ovakovijem primjerima može se misliti da nije gostoļubivost uzrok:* Primat na konak zločince. T. Ivanović 12. — *bb) daje gostu konak (i večeru). — značeńe je uopće kao kod aa).* Dalo ńima konak i večeru. Nar. pjes. vuk. 3, 537. Dade ńemu konak i večeru. 4, 385. — *metaforički.* Svakoj zloći konak daje. V. Došen 243ᵇ. — *isporedi naj zadńi primjer kod aa).* Tko lupežom konak daje. V. Došen 255ᵇ. — *cc) ustavļa na konak.* Lisica častila dańu joza pa ga uveče ustavļala na konak. Vuk, poslov. 481. — *dd) pušta gosta na konak.* Ali se ne nađe čovik koji bi ih na konak pustio, i tako stoju (sic) nasrid čaršije od grada. And. Kačić, kor. 118. — *ee) gotovi (sigurava) konak (ovo se misli o večeri nego o spavańu).* Gotovi mi gospodska konaka. Nar. pjes. vuk. 3, 16. Da ti, aga, konak siguravam. 4, 493. — *ff) zove gosta na konak.* Zovni ga, majko, na konak. Nar. pjes. vuk. 1, 415. — *gg) nada se gostu.* Baba mi se na konaka nada. Nar. pjes. vuk. 3, 506.

c) kad je gost subjekat, mogu biti različna značeńa: može ko prenoćiti u koga za platu, ili bez plate, pa i na silu; može i mjesto gdje se prenoćuje ne biti kuća, nego uopće mjesto gdje se počiva nakon dnevnoga putovańa (i tad ne može biti riječi o domaćinu). — gost može: aa) doći (ići, htjeti) komu na konak. Budući došao jedan putnik na konak k bogacu, uze ubogome onu jedinu ovčicu. J. Banovac, razg. 106. I došavši jednu večer k ńoj na konak . . . 135. Dojde na konak u jedan manastir. J. Filipović 1, 573ª. Došavši u jednu mehanu iliti gostionicu na konak. D. Rapić 228. Teško tome, kom' na konak dođu! Nar. pjes. vuk. 1, 486. A kad Turci na konak ti dođu. Osvetn. 2, 4. U koju idemo na konak. M. A. Reļković, sabr. 38. — Hoće paša nama na konak. Nar. pjes. vuk. 3, 17. — *bb) pasti gdje na konak.* Kad svatovi na konak padoše. Nar. pjes. vuk. 2, 335. Svi svatovi paše na konake, razapeše zelene čadore. 3, 537—538. Silni Turci na konak padoše. 4, 38. Doveče ću na konak panuti. 4, 197. Kad na

*

porez il' komore dođu, ili panu na konak strani. Osvetn. 2, 12. — *cc) odjahati na konak.* Istom Turci na konak odjali. Nar. pjes. vuk. 4, 207. — *dd) biti na konaku.* I bil je ta Mihal Stric i Štefan Nimčić i Lacko Imprič vsi skupa na jednom konaku. Mon. croat. 280. (1577). Upita onoga prijateļa, u koga biše na konaku. J. Banovac, pripov. 184. Jesu kako uspomena jednoga gosta koji je jednokrat bio na konaku. J. Filipović 1, 264[b]. Gdi su na konaku. F. Lastrić. od' 78. Sva tri bijahu na konaku zajedno. M. Zoričić, zrc. 204. Gdjeno sinoć na konaku bjesmo, gospodsku ti većer' večerasmo. Nar. pjes. vuk. 1, 299. De god, šćeri, na konaku budeš, odsvakle mi sitnu kńigu vrati. 3, 455. Ja sam sinoć na konaku bio, de svatovi došli po đevojku. 3, 490. — *ee) stajati, ostati na konaku.* Osta š ńom na večeri i na konaku. J. Banovac, razg. 150. Stati na konaku u tkoga ‚albergar in casa d' alcuno‘ ‚apud aliquem diversari‘. A. d. Bella, rječn. 59[a]. — *ff) učiniti konak.* U tvom dvoru konak učiniti. Nar. pjes. vuk. 1, 267. U mehani konak učinila. 3, 202. Na Kosovu konak učinili. 2, 324. U hanu je konak učinio. 2, 393. Pod planinom konak učiniše. 3, 331. Tu je paša konak učinio. 4, 383. Tu će djeca konak učiniti. Smailag. meh. 9.

d) može ko (ne domaćin) spraviti sebi ili drugome večeru i noćište; to se izriče glagolima: aa) graditi. Beri vojsku što god više možeš, i gradi mi konak u Kosovu, u Lipļanu da se sastanemo. Nar. pjes. vuk. 4, 215. Da ispija s ortacima vino, i da konak s ortacima gradi. Ogled. sr. 121. — *bb) dohraniti.* Onde ćemo konak doraniti. Nar. pjes. vuk. 4, 474. — *cc) narediti.* Tu je Šujo konak naredio, naredio końe i večeru. Nar. pjes. vuk. 4, 476.

e) može ko drugoga zazvati na konak sa sobom. Zazvaše ga sa sobom na konak. F. Lastrić, od' 316.

f) ističe se konak *(gostoļubivost) kao dobro djelo.* Ter na konaku i na vjeri, tako im se iznevjeri. J. Kavańin 234[a]. On joj zahvali na marami i na konaku. Nar. prip. vuk. 77.

g) u narodnoj pjesmi našega vremena ima izmučiti konakom, *gdje se ima u misli da nije dobar konak (što se tumači dodavańem riječi* i gladi i žeđu, *dakle konakom, na kojemu nije bilo šta jesti ni piti).* Nego sam te putem namučio i konakom i gladi i žeđu. Nar. pjes. vuk. 2, 151.

h) kod putovańa govori se o prvom, drugom, trećem itd. konaku (o mjestu gdje se počiva prvu, drugu, treću itd. noć). Dojdosmo u monastir Rakovicu na prvi konak. Glasnik. 31, 297. (1704). Tobija došavši na prvi konak. E. Pavić, ogled. 366. Kad je bila na prvom konaku . . . Kad je bila na drugom konaku . . . A kad bila na trećem konaku . . . Nar. pjes. vuk. 1, 211. Te za ńima ide u potragu, i stiže i na trećem konaku. 2, 619. Drugi ih je konak sustigao kod Kuside studene vodice. 4, 26. Stigoše ih na prvom konaku. 4, 207. I padoše na prve konake po Vrbici i po Trešńevici. 4, 357. Otole je okrenuo vojsku, drugi konak na Bezuje dođe. 4, 491. Kada došli na prve konake. Nar. pjes. marj. 23. — *Amo mogu pripadati i ovaki primjeri:* Mučno ćemo pridobiti ńega, jere znade za konake naše. And. Kačić, razg. 125[b]. Zaduđći za konake ńegove. kor. 172.

d. *jer se putovańe dijeli po konacima (vidi c, h)), može* konak *dobiti drugo značeńe: dan hoda (kod putovańa). da se kod toga već ne misli na noćište, već samo na dnevno putovańe, vidi se po primjerima:* Na daleko četřest konaka preko mora, da ne vidiš doma! Nar. pjes. vuk. 2, 530. Preko mora četřest konaka. 2, 575, *u kojima nema smisla o noćištu; i po ovima:* Kratki danci, a dugi konaci. Nar. pjes. vuk. 2, 517. 3, 239. Danci kratki, a konaci dugi. 3, 252, *u kojima očito dan se shvaća u svoj duļini (od 24 sahata), a konak je daļina od jednoga noćišta do drugoga (ne treba misliti na zimske kratke dane i duge noći). — Amo pripadaju ovi primjeri:* A daleko trideset konakah. Nar. pjes. vuk. 2, 27. Otidoše i zdravo i mirno, kako koji konak u napredak, sve gairet boļi među braćom. 2, 541. Odavde je do mora sińega ravnih, Luko, trideset konaka. 3, 329. Prate seju tri konaka hoda. Nar. pjes. vil. 1866. 833. Sv. Petka daleko tri konaka. S. Ļubiša, prip. 194.

e. *kao mjesno ime.*

a) Sesvetski Konaci, zaselak u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj. Razdijeļ. 110.

b) mjesto u Srbiji u okrugu vaļevskom. Livada pod Konakom. Sr. nov. 1873. 1157.

KONÀKČIJA, *m. vidi* konaggija. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚hoste‘ ‚caupo‘ 372[a]) *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu* (vide konaggija). Sinoć pašin konakčija dojde. Bos. prijat. 1, 34. Posla vezir konakčiju svoga. Nar. pjes. juk. 97.

KONAKODAJNI, *adj. koji daje konak ili konake (misli se o namještańu vojske). — U pisaca našega vremena.* Kako između pojedinih općina jednoga konakodajnoga kotara (‚einquartierungs-bezirkes‘) . . . Zbornik zak. 2, 567.

KONAKODÁVAC, konakodávca, *m. čovjek koji daje konak. — Načińeno u naše vrijeme.* Konakodavac ‚quartierträger‘. Zbornik zak. 2, 573. Svaki inostranac držan je odmah poslije došašća svoga točno ispuniti rubrike u predloženoj mu prijavnici, po kojoj ima konakodavac propisanu prijavu oskrbiti. 1853. 396. Ne ima prava od konakodavca zahtijevati nikakove oskrbe. 1867. 93.

KONAKOVAN, konakovna, *adj. koji pripada konaku. — Načińeno u naše vrijeme.* Čim se iskaz koje vrste pristojstva konakovnih dovrši (‚unterkunfts-gebühr‘). Zbornik zak. 3, 356.

KÒNAKOVÂŃE, *n. djelo kojijem se konakuje. — U Vukovu rječniku.*

KÒNAKOVATI, kònakujêm, *impf. prenoćivati, noćiti. — Akc. se mijeńa u aor. 2 i 3 sing.* kònakovâ. — *Postaje od* konak. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚diversari, hospitari‘) *i u Vukovu* (‚übernachten‘ ‚pernocto‘, cf. konačiti, noćiti). Došavši gdi će konakovat. J. Banovac, pred. 151. Može li u dvoru ńegovu konakovati. And. Kačić, kor. 23. Konakovati u kući jedne bludnice. 104. Misleći se, gdi će konakovati. 118. U koga li konakujem? Nar. pjes. herc. vuk. 257. Odjaš' końa, moj zete Omere, da idemo da konakujemo. Nar. pjes. u Bosni. Đ. Šurmin.

KÒNAKOVINA, *f. što se plaća za konak. — Načińeno u naše vrijeme.* Konakovina za smješteńe ureda. Zbornik zak. 1869. 210. Konakovina javnih i sukromnih činovnika. 1871. 148.

KÒNÂL, *vidi* konao.

KONÀLIĆ, *m. dem.* konao. — *Od* xviii *vijeka.* Ovi s pomoću vitra ulizoše u tisni konalić carigradski. And. Kačić, razg. 157.

KÒNAO, konála, *m. tal.* canale, *žlijeb, prokop. — -o stoji po štokavskom govoru mj. ńegdašńega* l *koje se uzdržalo u čakavaca. — Akc. kaki je u*

gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.: kònâle, kònâli. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* b). *a između rječnika u Vukovu* (kònao, konála ,der kanal' ,canalis' *s dodatkom da se govori u Boci*). — *U dubrovačkom govoru* kònô, konála.

a. *žlijeb uopće ili prokop, kuda teče voda.* Kojega voda hladna teče po konalije od zlata. M. Radnić 131[b]. S desne bande rjecica, a po lijevoj konao vodeni. Pravdonoša. 1851. 21. — *i kao mjesno ime kod Dubrovnika (u predgrađu Pilama gdje je vodovađa).* Ter svi tako sadruženi s Konala se uputiše. J. Palmotić 165. — *U metaforičkom smislu.* Svi sakramenti jesu kakono žlibi ali konali po kojih se toči k nami milost. I. T. Mrnavić, ist. 118. Učińeni u sebi njeki konali nebeski. I. Držić 5. Susi konale od milosti. 24.

b. cloaca, *prokop (pokriven ili ne) kojijem teče nečistoća iz grada na poļe.* Vrže ga v smradni konal. S. Kožičić 36[b]. Konale u poļe niko ne može voditi. Pravdonoša. 1851. 28.

c. *usko a podugo more među dva kraja.* Da se je ukazala jedna fregada armana u konalu od Mljeta. Starine. 11, 80. (1605). Kad su oni prisli po sridi konala, zapuhnula bura . . . Nar. pjes. istr. 2, 22. Kono od Kalamote. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 177.

KÒNAOKA, *f. u Vukovu rječniku:* vide Konavoka *(vidi kod* Konavaoka). — *Može biti da bi ko tako u brzom govoru rekao, ali ne mogu da sam igda čuo.*

KONAREVO, *n. ime selu u Srbiji u okrugu čačanskome.* K. Jovanović 169. — *Pomiće se od* XIII *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Konarevo, selo koje je kraļ Stefan Prvovjenčani dao Žiči. Mon. serb. 11. 1222—1228. ima i sada blizu Žiče.

KONAREVSKI, *adj. koji pripada Konarevu.* Konarevska *opstina).* K. Jovanović 169.

KONARI, *m. pl. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Spom. stojan. 184.

KȌNAT, kȏnta, *m. tal.* conto, *račun.* — *Ike. kaki je u gen. sing., taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl.* kònatâ.

Od XVII *vijeka po zapadnijem krajevima (vidi kod* c), *a između rječnika u Vukovu:* konat (*nema gen.*), vide racun *s dodatkom da se govori u primorju.* — *U dva primjera* XVI *vijeka ima nom. i acc. sing. bez* a kont *možebiti samo radi stiha:* Bogme ću puknuti da vam se do dlake bude kont dvignuti od stvari od svake. N. Naļešković 1, 241. Ali ja ne imam neg dvije tisuće, kad neće da mu dam u ovi kont kuće. 1, 280.

a. *uopće.* Učini sama sobom konat. V. Andrijašević, put. 315. Često dakle imamo priglédati konat. S. Margitić, fal. 248. Neka od svega moga ucini konata hoće li se isplatiti kako ću ja ostaviti. Magaz. 1863. 167. (1721). Da se vide ńiovi konti. J. Banovac, pred. 118. Koji bi kakav konat od jaspri cinio. P. Filipović 11. Sa zla konta na boļi. (Z). Poslov. danic. Domaći konat na putu ne vaļa ništa. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 67. Čist konat duga ļubav. (U Primorju). 348. Pa ćemo s rdava konta na dobri. V. Vrčević, niz. 256. Čini konat ili esap. V. Bogišić, zborn 463. Konat, it. ,conto', račun. (*u Istri*). Naša sloga. god. 20. 20.

b. *u prenesenom smislu,* ciniti konat, *po tal.* far conto, *može značiti: a) obazirati se na što, imati na što obzira (ono na što se ima obzir stoji u gen. s prijedlogom* od). Da čuješ govorit jednoga mahnica, ne bi činio konta. I. Držić 150. Od stvari toliko malahne imaše cinit konat. 199. Ne čineći konta od svoje časti. 228. — *b) promisliti, skratiti nešto kao da je što drago (slično).* Kad zapostis, čini konat da si oni dan učinio kambijalu naj visemu kamatniku i bezdušniku. Nar. prip. vrč. 214.

c. davati predavati konat (konte) *stoji ne samo u pravom smislu, vidi.* Kako ne bi zadovoļio sluga gospodaru, dajući mu konat. I. J. P. Lucić, doct. 21, *nego i u prenesenom smislu (prema tal.* dar conto): Od svijeh mojijeh djela konat pridavati. I. Akvilini 330. Za koju stvar imaju dat velik konat Bogu. I. Držić 181. Dat dobar konat Bogu od ovoga cińenja. 228. Tebi imam dati pritanak konat od svijeh djela. V. Andrijašević, put. 132. Da dam konat od živļenja moga. 356. Nu i ti da(j) konat od života. dev. 12. — *U Dubrovniku, kao od šale, može značiti: bļuvati (osobito kad more udi).* P. Budmani.

d. tornati konat, *tal.* tornar conto, *biti korisno (vidi* tornati). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Tu nam ne torna konat. D. Obradović, basn. 44. Kako su hoteli oni kojima je tornao konat. 272.

KȌNATA, *f. nekakav sud ili mjera za vino, isporedi* konatica. *Od srlat.* cannata, *ili od novogrč.* κανάτι *pehar, čaša.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* nekaka vinska mjera ,art weinmass' ,mensura quaedam vinaria' *s primjerom iz narodne pjesme:* U ńem' vina trideset konata. Natoči se vino u veliku drvenu konatu. Magazin. 1866. 73. Po konato vina i smok. Pravdonoša. 1851. 29.

1. KȌNATICA, *f. dem.* konata, *znači ńeku vrstu suda (jamačno za vino), ne čašu.* — *U spomenicima* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* zvrnati srl. ,cannata'). Dvije konatice srebrьni s pokrivači a u ńihь dvadeseti mьzulovь srьbrьnijehь. Mon. serb. 372. (1433). 1 konatica sa 8 mžulovь. 394. (1438).

2. KȌNATICA, *f.* planinska travica. M. Pavlinović. Konatica, rus. канатникъ (Abutilon Avicennae), planinska travica Pavlinović). B. Šulek, im. 153.

KONATICE, *f. pl. ime selu u Srbiji u okrugu biogradskom.* K. Jovanović 95. — *Pomińe se mjesto s istijem imenom* XV *vijeka.* I selište pusto Konatice. Spom. stoj. 3. (1428—1429).

KȌNATIČKI, *adj. koji pripada Konaticama.* Konatička *(opstina).* K. Jovanović 95.

KȌNATITI, kònatîm, *impf.* klatariti se. u Primorju. I. Milčetić (?).

KONÀVAOKA, *f. žensko čeļade iz Konavala.* — *Postaje od osnove* konavl *nastavkom* ka, *te je najstariji oblik bio* Konavlьka, *od čega je postalo* Konavalka, *pa se docnije* l *(na kraju sloga) promijenilo na* o, *u Dubrovniku kao i u drugijem riječima sažimļe se* ao *u* o, *te se u naše doba kaže* Konàvôka, *a za stariji oblik* Konavaoka *nemamo nijednoga primjera pri ruci.* — *Po pravilu bi trebalo da je gen. pl.* Konàvalâkâ, *ali ne znam, jesam li ga igda čuo, seļaci oko Dubrovnika govore* Konàvojâkâ, *kao misleći da je nom. sing.* Konàvôjka, *pa da je u brzom govoru ispalo* j. — *U Vukovu rječniku ima samo* Konàvôka *gdje je zlo zabiļežen i akcenat.* Konavoka crna ka kako žaba iz potoka. Nar. posl. *u Dubrovniku.* P. Budmani. — *Zove se u Dubrovniku* konavoka *i neka vrsta (ne vele dobre) smokve.* P. Budmani.

KONÀVAOSKÎ, *adj. koji pripada Konavlima*

Starinski je oblik bio konavlьski, *pa se umetnulo a ispred* l, *a poslije ovo promijenilo na* o. *u dubrovačkom je govoru oblik* konȁvôskî (ao *se sažimļe u* ô). — *Od* xiv *vijeka, a između rječnika u Vukovu (gdje je krivo zabiļežen akcenat):* konávôskî ,von Konavļe' *i u Daničićevu* (konavlьskyj, što pripada Konavļu). Na Captatê pri mori jestь bilь gradь stari Dubrovnikь polagь župe konavalьske, kojemu gradu pristojaše župa konavaoska . . . Kada se onь stari gradь rasu i opustê, tьda gospoda rašьka i humьska po sili uzeše konavalьsku župu. Mon. serb. 217. (1391). Vse što pristoji župê konavalьskoj, i sa vьsêmi mejami i granicami, koje su s Trebińemь i s Vrьsińemь i do meje i granice draćevičьske i do prêdьgradьja dubrovačьkoga i do mora na Captatь i okolo. kako je opьteklo more, do Molunьta. 218. Vlastelemь i kmetićemь trebińьscijemь i konavalьscijemь. Spom. sr. 1, 19. (1399). U sebi se obradova konavoska sva država. J. Palmotić 353. Ako su potrebni konavoski vojnici, nu se i brez župskijeh štetočnika proći ne more. (Z). Poslov. danič. Da je poļe konavosko vele čudno i široko. Nar. pjes. bog. 221.

KONȀVAOŠTICA, *f. voda u Konavlima.* — *Po dubrovačkom govoru* Konȁvôštica. — *U naše vrijeme.* Konavoštica niza žalni svoj potok revući. Dubrovnik. 1870. 9.

KȍNÂVLI, Kȍnavâlâ *(prije i* Konávlî), *m. (prije f.) pl. ime knežini (župi) blizu Dubrovnika, tal.* Canali. — *Ne nalazi se svagda s istijem oblikom ni u istom rodu: u naj starijim primjerima* (xiv *i* xv *vijeka) ženskoga je roda, te su nom., gen., acc.* Konavli, *a ostali padeži* Konavlamь, Konavlami, Konavlahь; *acc.* Konavle *nalazi se prvi put god.* 1461; *gen.* Konavala *god.* 1476. — *u naše je vrijeme muškoga roda, te je nom.* Kȍnâvli *(gdjegdje i* Kȍnâvle *što je uprav acc., i tad je ženskoga roda), gen.* Kȍnavâlâ, *acc.* Kȍnâvle, *dat., instr., loc.* Kȍnâvlima. — *Vuk (vidi kod* Konavļe) *piše svagda* Konavļe, *a i Daničić pominje nom. pl.* Konavļe *kojega uprav nema u spomenicima.* — *čudnovat je oblik* u Konavlê *u spomeniku gdje se naj prvi put nahodi ova riječ u našem jeziku* (Mon. serb. 186 *god.* 1300—1376). *po svoj prilici ima pravo Daničić koji govori:* ê mislim da stoji mjesto и, pa onda akus. mjesto lok. — *Naj prvi put pomińe ovo mjesto Konstantin Porfirogenet* (Doc. hist. rać. 408) *i zove ga* Κανάλη *(dakle ne* Canale, *kako je u latinskom prijevodu, nego* Kanali) *govoreći da je onda bilo združeno s trebińskom župom.* — *Postaje od lat.* canalis, *jamačno jer je preko Konavala bio zgrađen od Rimļana vodovod (vodovadu) što je nosio vodu iz konavaoskoga izvora Ļute u grad* Epidaurum *(sadašńi* Cavtat). — *Između rječnika u Vukovu* (Kȍnâvļe, *vidi) i u Daničićevu* (,Konavli', docnije i ,Konavļe', pl. fem. župa kod Dubrovnika, koja se sad zove Konavļe a italijanski se piše ,Canali', cf. konavlьskyj). Do kole drьži i gospoduje kraļevьstvo mi Trebińemь i Konavlami i Dračevicomь. Mon. serb. 188. (1378). Trêbińe i Konavli i Dračevice. Mon. serb. 188. (1378). Ako bi koji člověkь ωdь Konavli voļu od Vitaļine ωdašalь. 219. (1391). Bijesmo u Konavlahь na Ļutoj. 229. (1397). Dasmo i darovasmo u viki vikoma bezь porečenja knezu, vlastelemь i vsoj općini grada Dubrovnika polь župe Konavli i Vitaļinu i Dolńu Goru. 289. (1419). Dase i popustiše župu konavьlьsku i gradь Sokolь vojevoda Sanadaļь svoj polь dêla Konavli a vojevoda Petarь drugu polovicu i gradь Sokolь ki je u Konavlahь. 292—293. (1419). Vojevoda Sandaļь svωmь vojskomь i s vojskomь Balšinomь plênova Konavli, ļudi Pavlovića i svoje, a prê nere su Konavli naše bile. Spom. sr. 1, 173. (1423). Delove što ihь dojde u Konavlahь. Mon. serb. 317. (1427). Prêdajte mu petь sat perьperь dinari ωdь dohotka ωdь Konavli. Spom. sr. 2, 91. (1430). Ja vojevoda Radosavь Pavlovićь prьmihь ωdь Tomka Bunića vasь dohodakь što bi moga dijela u Konavlahь. 91. (1434). Potvrьdihь i ustanovitihь župu Konavli i gradь Sokolь i Vitaļinu i Captatь i Ωbωdь i vse što Konavlamь pristoji. Mon. serb. 382. (1435). Potvrьdihь jemь primorije i Konavli sa vsimi svojimi kotarьmi. 428. (1444). Potvrьdismo ihь i ustanovitismo ihь župu Konavli i gradь Sokoω i Vitaļinu i Captatь i Ωbodь i sve što Konavlamь pristoji. 470. (1451). Potvrьdihь imь primorьje i Konavle. 186. (1461). Primihь . . . vasьkolikь dohodakь što se mene tiče u moje *(sic)* dio ωdь Konavala. 517. (1476). Daše mi vaskolikь dohodakь podpuno od Konavli. 520. (1478). Budući ja u Konavlah . . . N. Naļešković 1, 332. Kako Nehan, Turčin ļuti na Konavli pada. Ǵ. Palmotić 1, 81. Zapovidje i naredi, na Konavli da se hodi. J. Palmotić 141. A u Konavlah paša od Bosne samosiļa zla čińaše. 351. Konavli se sve kolike u oružju bojuom paze. 354. U Konavlah ni u crkvu sam. (Z). Poslov. danič. Gube se Konavle. Dubrovnik. 1868. 243. U Konavlima. 1870. 9.

KȍNÂVĻA (?), *f.* (?) (Konavaļa *ili* Konavļi ?), *(m. pl.?) vidi* Konavli. — *U crnogorskoj pjesmi našega vremena.* U Konavļi dokraj Dubrovnika. Nar. pjes. vuk. 5, 300.

KONÁVĻANIN, *m. čovjek iz Konavala.* — *Množina:* Konávļani *(starije* Konavļane). — *Od* xiv *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,einer von Konavļe') *i u Daničićevu* (Konavļaninь, čovjek iz Konavļa). Ako bi ne têli Konavļane i Vitaļińane . . . Mon. serb. 218. (1391). I Trêbińaninь i Konavļaninь. 315. (1421). Nego i Vitaļanomь i Konavļanomь da dadu na znanije. Starine. 11, 79. (1605). S vašima Konavļani. J. Kavańin 188ᵃ. Crńi su od Konavļana. (Z). U Konavļana sapluna kupuje. (Z). Poslov. danič. Konavļani su svi zakona rimskog, a iz ovijeh pjesama ńihovijeh svak može vidjeti, da se u jeziku i u običajima nimalo ne razlikuju od ostalijeh Ercegovaca zakona grčkoga. Vuk, nar. pjes. 1, 19. — *I u prenesenom smislu, kao cvijet.* Konavļanin, Tagetes patula L. (Vodopić). — Konavļanin žuti, Tagetes erecta L. (Vodopić). B. Šulek, im. 153.

KȍNÂVĻE, *n. vidi* Konavli. — *Ovaj se oblik nalazi samo u jednoga pisca* xviii *vijeka, i u Vuka (koji jamačno nije znao za onoga pisca nego je krivo upamtio riječ* Konavli *i od ńe načinio* Konavļe). — *Između rječnika u Vukovu* (kao knežina u dubrovačkoj državi). Iz Konavļa vilińega. J. Kavańin 182ᵇ. Konavļa župu cilu. 189ᵇ. Iz Konavļa. Vuk, nar. pjes. 1, 19. U Konavļu i u svemu gore primorju i u Crnoj Gori. 1, 29.

KONȀVÔJSKÎ, *adj. vidi* konavaoski. — *ispo-redi kod* Konavaoka. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xvii *vijeka.* I osvetu ļutu ištući konavojskijeh od krvnika. J. Palmotić 359.

KONȀVÔKA, KONȀVÔSKÎ, KONȀVÔŠTICA, *vidi* konavao-.

KONAVRĻE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u*

okrugu kragujevačkome. Ńiva u Konavrļama. Sr. nov. 186. 130.

KȍNC, *adv. ńem.* ganz, *posve.* — *U naše vrijeme u Lici.* ,On je konc vrtoglav'. ,On je konc benast'. J. Bogdanović.

KONCA, *m. kao da je ime muško.* — *U naše vrijeme.* Pripovijeda se da je posjekao više od 40 crnogorskijeh glava, među kojima su bile i dvije braće Pešikana: Peja i Konce. Vuk, nar. pjes. 4, 94.

KȍNCȆDITI, kȍncȇdīm, *pf. dopustiti, tal.* concedere. — *U spomeniku* xv *vijeka.* Da bi mu koncedili tu milost. Statut kast. 1420. 203.

KȍNCEPT, *m. ńem.* koncept, *nacrt, sastavak.* — *Riječ je činovnička.* *Od* xviii *vijeka.* Jer mu se skroza 'vo vas koncept privrti. M. Kuhačević 142. Srića mudri ńegov koncept prikopiti. 155. Prepisnik će citat svoj prepis, a drugi će urednik kontrolirat, dali se slaže s konceptom Zbornik zak. 1853. 316. U kakovu god službu u struci od koncepta. 2, 104. Koncept, stil. v. Nacrt, Sastavak. B. Šulek, rječ. znanstv. naz.

KONCERTACIJA, *f. ńem.* koncertazion, *uprav ugovor, ali se upotrebļava od pisaca našega vremena u osobitom smislu.* U obziru doplate takovoga dobrovoļca, kojemu se poradi privatnih razmjerja dozvoli otpust putem koncertacije (uslijed ugovora izmed vlasti). Zbornik zak. 2, 525.

KONCERTATIVAN, koncertativna, *adj. koji pripada koncertaciji.* — *U pisaca našega vremena.* Traži li se otpust vojnika putem koncertativnim ili putem milosti Zbornik zak. 1863. 391.

KONCESIJA, *f. ńem.* concession, *dopust, upotrebļava se u osobitom značeńu (oblast koja država kome daje da može što raditi ili graditi).* — *U pisaca našega vremena.* Koncesija za građeńe i radńu one pruge żeļezničke. Zbornik zak. 1863. 317. S podjelom koncesije za građeńe i za radńu żeļeznice. 1865. 239.

KONCESIJȍNȂLAN, koncesijȍnȃlna, *adj. koji pripada koncesiji.* — *U pisaca našega vremena.* Otkup koncesijonalnih prava glede pruge żeļezničke. Zbornik zak. 1863. 320.

KONCESIJȍNȂR, koncesijonára, *m. čovjek koji je dobio koncesiju, ńem.* concessionar, konzessionär. — *U pisaca našega vremena.* Koncesijonar żeļeznice ima sagraditi prostorije na kolodvoru. Zbornik zak. 1863. 2, 95. Odrediće državna uprava skupa sa koncesijonari żeļeznice miļokaz. 1865. 240.

KȍNCI, *vidi* konc. Kònci, sa svijem ili samo. ,Jovan je konci posijedio', jamačno od ńemackoga ,ganz', u Dobroselu. A čuje se i za bolesnika: ,konci živ'. M. Medić. — *vidi i* konci.

KONCȉLIJ, *m. ili* koncilija, *n.* concilium, *crkveni sabor.* — *Od* xiv *vijeka.* Na koncilij splitski. Kapt. seń. ark. 2, 81. 1386. *(malo niže* koncilj). Spravi se jedan concilij po zapovidi Julija pape u Seleuciji. F. Glavinić, cvit. 8a. Učini se jedan concilij u Carigradu. 38—39. Skupiše concilij jedan u Carigrad. 136b. Učini se concilij ili zbor jedan u Leonu. 218b. Kraļ od France concilij čini spraviti jedan. 285a. Silvester učini concilij ili zbor jedan od sto i osam biškupov. 132a. Slavni i sveti koncilij od Trenta. A. Komulović 42. — Odluke crikve i concilijov. F. Glavinić, cvit. 10b. Izboru ili koncilijn imamo verovati. 15a. Primļeno i pohvaļeno od prisvetijeh koncilija aliti skupa. M. Orbin 85.

KONCILIJUM, *m. vidi* koncilij. — *Na jednom mjestu pisca* xvii *vijeka koji drugdje piše* koncilij. Cesarica čini koncilijum proti Krisostomu spraviti. F. Glavinić, cvit. 39b.

KȍNCIĻ, *m vidi naj prvi primjer kod* koncilij.

KONCOVČAK. *m. ime selu u Međumurju.* Schem. zagr. 1875. 113.

KONČA, *f. u Daničićevu rječniku:* Konьca, mjesto za koje ļetopisac kaže da je ,više Strumici' i da je tu ,u Konce' umrla Katakuzina kći despota Đurđa. (Okaz. pam. šaf.) 64.

KȍNČAC, (končàca?), *m. dem.* 1. konac, 2. — *isporedi* konačac. — *U dva pisca* xviii *vijeka.* S kima nocno steć na prelo čine končac, ne znam djelo. J. Kavańin 171b. Pauk pušta končac. G. Peštalić 86. — *U prenesenom smislu, ńeka biļka.* Končac, 1. Lychnis L. (Durante); 2. garyophyllata (Durante). Geum urbanum L. B. Šulek, im. 153.

1. KȍNČAN, *adj. vidi* konačan *(koji pripada koncu, vidi* 1. konac, 1). — *U jednoga pisca* xvi *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (končan, končani ,consumptus, finitus, absolutus'). Sud napokoni, koncani, vsemirni. S. Budinić, sum. 174a.

2. KȍNČAN, *adj. koji je načińen od konca (vidi* 1. konac, 2). — *U Šulekovu rječniku:* ,zwirnen'; končane čipke ,zwirnspitzen'; končana čarapa ,zwirnstrumpf'.

3. KȍNČAN, končna, *adj. vidi* 1. končan *i* konačan. — *U Stulićevu rječniku:* koncan, koncni, v. končiv. — *nepouzdano.*

KONČANICA, *f. ime selu u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijeļ. 123.

1. KȍNČAŃE, *n. djelo kojijem se što konča (ili kojijem se ko konča), vidi* 1. koncati. — *Stariji su oblici* koncanije, končanje. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* konьčanije, *rus.* кончаніе. — *Između rječnika u Stulićevu* (,consumptio, absumptio, confectio, extremitas, extrema virium defectio').

a. *djelo kojijem se što konča uopće, kraj, svršetak.* Za koncanija radi prazdnika. Sava, tip. hil. glasn. 24, 194.

b. *djelo kojijem se ko konča (umire), trgańe pri umoru.* — *U pisaca* xviii *vijeka.* Ne može razabrat kolika bolest, kolika koncanja. S. Margitić, tal. 265. Ova ga stavi u končanje i čini znojiti se krvavim znojem. F. Lastrić, test. 108a. Stavivši ga u končanje. 157b.

2. KȍNČȂŃE, *n. djelo kojijem se konča (vidi* 2. končati). — *U Vukovu rječniku:* ,das sticken mit zwirn' ,pictura acus et fili'.

3. KȍNČȂŃE, *n. djelo kojijem se konča (vidi* 3. končati). — *vidi:* Končańe, arch. ,schnurschlag', fr. ,ligne de cinglage', egl. ,out-lining'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

1. KȍNČAR, končára, *m. ńeka biļka.* Končar, Quercus filipendula (Vukotinović). B. Šulek, im. 153.

2. KȍNČAR, Končára, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Vaja Končar. Rat. 419.

KȍNČÁREV, *adj. koji pripada Končaru* Mazin. — *I kod mjesnoga imena:* Končarev Kraj, *zaselak u Hrvatskoj u županiji ličko krbavskoj.* Razdijeļ. 36.

KONČAREVIĆ, *m. prezime.* Patenta popa Save Končarevića. Magaz. 1868. 164.

KȎNČAST, *adj. koji je sličan koncu, ili kod kojega se upotrebļava konac (vidi* 1. konac, 2). — *Načińeno u naše vrijeme.* Končast, bot. lat. ,filamentosus, filiformis' ,fadenförmig'; zool. (živast) ,fadenförmig', tal. ,a filo': končast mikrometar, astr. ,fadenmikrometer'; končasta ticala ,fadenförmige fühler'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

1. KȎNČATI, kȍnčâm, *pf. i impf.* finem facere; finem habere. — *Akc. je jamačno kao kod* 2. končati. — *Postaje od osnove* konьcь *(vidi* 1. konac, 1) *nastavkom* ja. — *S perfektivnijem i prelaznijem značeńem riječ je stara, isporedi stslov.* konьčati, *rus.* кончать.

1. *perf.*

a. *prelazno, svršiti, dovršiti.* — *Do* xv *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* ,absolvere, finire, conficere, perficere') *i u Daničićevu* (konьčati ,finire').

a) aktivno. Končavšu jemu molitvu. Stefan, sim. pam. šaf. 12. Ondê konča lêta svoja. Pril. jag. ark. 9, 97. (1460).

b) sa se, refleksivno ili pasivno. Semu konьčavъšu se o mьnê. Mon. serb. 5. (1198—1199). Povelêvaj, konьčajutь se vьsa. Stefan, sim. pam. šaf. 15. Končavši se utrьńi. Sava, sim. pam. šaf. 12. Konča se Mara. Okáz. pam. šaf. 76.

b. *neprelazno, svršiti se, dovršiti se.* Podne minu, a ne konča kavga. Osvetn. 7, 49.

2. *impf., svagda (u aktivnom obliku) neprelazno.*

a. *aktivno, u osobitom značeńu,* animam agere, *boriti se s dušom (na umoru, ili u prenesenom smislu, kad se čeļade tako muči kao da je na umoru).* — *Od* xviii *vijeka.* Moļaše ga da uniđe iliti uvrati se u kuću ńegovu i ńegova sina ozdravi, zašto končaše. F. Lastrić, od' 280. Kada ovi sveti končaše, vidje drakuna paklenoga, gdi obskakuje oko ńegove posteļe. 377. Prinemažući se i končajući, kako da će izdanuti. test. 107a. I končajući blizu, znojiti se znojem krvavijem. 108b. Majka od žalosti prinemagaše se pod križem i blizu končajući vapijaše. 162b. Toliko mu se otešča bolest, da se vidje koncati. ned. 26. Videći ti na križu koncati bogačovika. I. J. P. Lučić, razg. 22. Končajući prid smrt jedan psovaoc psovaše Boga. 121. Končati, impf. ginuti u bolesti. M. Pavlinović.

b. *sa* se, *refleksivno*

a) uopće, vršiti se, dovršivati se, svršivati se. — *U prva vremena.* Razumêjte, jako žitije moje uže konьčajetь se. Danilo 87. Konьčajetь se čislo. Zborn. drag. sreć. 11.

b) značeńe je kao kod a. — *U jednom primjeru* xvi *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* ,animam agere',. Od velike žalosti, ku imiše, velo se končaše. Mirakuli. 24.

2. KȎNČATI, kȍnčâm, *impf. vesti koncem. (vidi* 1. konac, 2). — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* končámo, končáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kônčâ, *u part. praet. pass.* kȍnčân. — *U Vukovu rječniku:* n. p. čarape ,mit zwirn sticken' ,pingo acu filo munita'.

3. KȎNČATI, kȍnčâm, *impf. postaje od* 1. konac, 2, *kao i* 2. končati, *ali ima drugo značeńe* — *Akc. je kao kod* 2. končati. — *U naše vrijeme.* Tesači, kad hoće jedan komad brvna, roga, ili grede uprav po liniji da otešu, naj prije ga končaju, t. j. zabule podebeo konac u bojadisanu vodu, te od jednog kraja do drugog toga komada zategnu taj bojadisani konac, a jedan od tesara izdigne ga na sredini toga komada, i lupne š ńim natrag, te onda tijem udarom ostavi konac za sobom ravnu liniju, po kojoj se teše i to se zove končańe i končati. ,Ajde končaj te komade da tešemo'. ,Esi li sve komade okonča?' J. Bogdanović. Končati, drvo konopcem u boju umočenim za tesańe beležiti. Podunavka. 1848. 58. Končati, arch. ,abschnüren, aufschnüren, schnüren (zimmerm.)', frc. ,enligner, cingler (le bois), battre une ligne', egl. ,to line out'; v. Nititi; ,zeichnen, bezeichen (das zimmerholz)', frc. ,ruller', egl. ,to mark'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KȎNČAV, *adj. vidi* končast. — *Načińeno u naše vrijeme* Zamotava se *(gusenica)* u končavo ili svilavo predivo. K. Crnogorac, zool. 144. Suv je koren dosta žilav i končav. Đ. Popović, poznav. robe. 207.

KONČÁVATI, kȍnčâvâm, *impf. končati (vidi* 1. končati, 1).

a. *aktivno.* Kako si započeo, tako i končavaj. J. Rajić, boj. 106.

b. *sa se, refleksivno.* Sija žiznь konьčavajetь se. Domentijana 283.

KONČEN, *adj. vidi* konačan. — *U pisaca čakavaca* xvi *vijeka.*

a. *adj.* Ako imaš svitu ali inu stvar mimo tvoju potribu končenu. Transit. 77. Končenim zakonom najde. Mirakuli. 126. Na dan končenoga ili napokońega suda. Š. Budinić, sum. 6a. Države čestokrat prêhode na končenu pogibêl. 139a. Uzrok končeni jest slava Božja. 186a.

b. *adv.* končeno. Ali ja bludim ali se končeno vsi nahode prehińeni. Transit. 47.

KONČEŃE. *n. djelo kojijem se konči.* — *U Stulićevu rječniku:* ,finis, terminus' *s dodatkom da je uzeto iz misala.*

KONČI, *adv.* saltem, *dajbudi, barem, naj mańe.* — *isporedi* končima. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka iz Istre.* — *Riječ je novoslovenska.* — *Po svoj prilici postaje od* 1. konac, 1. Kaleži imaju biti od srebra ili konči od mida. F. Glavinić, cvit. 293a.

1. KȎNČIĆ, *m. dem.* 1. konac, 2. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* ,U ovu iglicu ne bi ni naj tańeg končića uvuka'. J. Bogdanović. — *Po ńešto u prenesenom smislu.* Rastavļaju se *(od zagrevanog vina)* kao končići žilice. P. Bolić, vinodj. 2, 329. Prašni končići ,staubgefässe' ,stamina'). G. Lazić 95. Končić ,filamentum'), to je dońi, obično vrlo tanak prašnikov deo, i na vrhu ńegovom stoji prašionica. K. Crnogorac, bot. 68.

2. KONČIĆ, *m. prezime.* — *Pomińe se* xviii *vijeka.* Ožak dospi inih plemića, navlastito od Končica . . . J. Kavańin 145b.

3. KONČIĆ, *m. ime selu u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 396.

KONČILIJ, *m. ili* kȍnčilijo, *n. vidi* koncilij, *tal.* concilio. Ku naredbu ne mogu prominiti ni papi, ni končiliji, ni anjeli nebeski. Starine. 17, 234. — Sveto koncilijo od Trenta. B. Gradić, djev. 80. Što govori sveto končilijo ili zbor. B. Kašić, zrc. 137. Govori sveto končilijo od Trenta. I. Držić 53.

KONČIMA, *adv. vidi* konči. — *U Voltiģijinu rječniku:* končima, barem ,almeno' ,wenigstens'. — *Može biti da treba čitati* končema, *jer je tako u novoslovenskom jeziku.*

1. KONČIN, *m. samo u Stulićevu rječniku uz* končeńe *s dodatkom da je uzeto iz misala.*

2. KONČIN, *m. prezime?* — *U Daničićevu rječniku:* Konьčinь, crkva je treskavačka imala ,dvorište Janěca Konьcina'. G(lasnik). 11, 131. mislim da grijeskom stoji ,c' mjesto ,č' kao ,monahicevo'.

1. KÓNČINA, *f. vidi* 1. konac, 1 *(od čega postaje nastavkom* ina). — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Stulićevu* (,malum, ruina' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (konьčina ,finis'). Blagodarihь Boga o sikoj končine vidêvь prêpodobnago. Sava, sim. pam. šaf. 12. Do konьčini života našego. Mon. serb. 190. (1379). Viđu jere prihodi končina moja. 518. (1476). Postizajet končinu otь syna svojego. Okáz. pam. šaf. 53. Po očinê končiny. 63. Pametnuju končinu umri. S. Kožičić 47[a]. Arištotil mudri svita sega končinu govori. Aleks. jag. star. 3, 315.

2. KÓNČINA, *f. augm.* 1. konac, 2. — *U naše vrijeme.* ,Uzmi kakvegod končine, pa mi okrpi onu staru aljinčinu'. J. Bogdanović. — *U prenesenom smislu, kao biljka.* Koncina, 1. Parietaria L. (Sabljar, Trsat, Bakar); 2. suvrst krupne kruške vrlo debele kore (u požeskom polju). B. Šulek, im. 153.

KONČINOVIĆ, *m. prezime.* — *Prije našega vremena.* Mihailъ Končinovičъ roždenijemъ i vospitanijemъ izъ Srebrnice. Glasnik. 15, 66. (1800). Ali se prica da je ktitor i ovoj bogomolji *(manastiru Blagoveštenu)* onaj isti pobožni Mijailo Končinović koji je i Voljavcu zidao. M. Đ. Milićević. glasn. 21, 62.

KONČITI, končim, *pf. vidi* 1. končati, 1, a. — *Od* xviii *vijeka.* Nauka se sa smrću konči. J. Rajić, pouc. 1, 8. Pak ako mi ili otpiše ili pošlje čoveka s izvestijem, da je sve končeno. M. Đ. Milićević, kralj. srb. 38.

1. KONČIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* ,finitivus, complens, conficiens'. — *nepouzdano.*

2. KONČIV, *adj. vidi* končast. Ova je boranija konciva. u užičkom okrugu. S. Pelivanović.

KONČUL, *m. mjesno ime.* — xiv *vijeka.* Město zovomo Konьčulь. Danilo 335. — *može biti da treba čitati* Končulj *(vidi), ali vidi i* končulski.

KONČULSKI, *adj. koji pripada Končulu.* — *Od* xiii *vijeka, a između rječnika u Daničićevu:* konьčulьskyj, manastira Končula na bugarskoj Moravi više Vrane: vladika i iguman ,končulьskyj'. (Okáz. pam. šaf. 54. 55. — Konьčulьskij *(igumen).* Svetostef. hris. 45. Između Giljana i klisure konculske. Rat. 133.

KONČULJ, *m. mjesno ime.* — *isporedi* Končul. — *U naše vrijeme.* U selo Končulj. Rat. 132.

1. KȌNDA, *adv. sažeto i skraćeno* kaono da. — *U naše vrijeme u Lici.* Noge su mu, konda b' poskočio, a ruke mu, konda b' ogrlio, a lišce mu, konda b' obljubio. Nar. pjes. marjan. 141. ,Konda ti to nijesi zna'. ,Zašiljio brke, konda će s ńima ajmove siti'. J. Bogdanović.

2. KȌNDA (Kónda), *f. ime žensko.* — *Samo u Vukovu rječniku* (,frauenname' ,nomen feminae'), *ali je u svijem primjerima (osim naj starijih, u kojima se ne zna jeli muško ili žensko) muško ime, vidi* 3. Konda.

3. KȌNDA (Kónda), *m. ime muško.* — *Od prije našega vremena (u naj starijim primjerima ne zna se jeli musko ili žensko ime).* Konda, acc. Konьdu. S. Novaković, pom. 71. Umre Konda jedini u majke, žao majci Kondu zakopati. Nar. pjes. vuk. 1, 272. Ni Konda pod Loznicom nije poginuo bolje. Vuk, poslov. 194. Konda bimbaša. M. Đ. Milićević, srb. 29.

KONDAK, *m. kratka crkvena pjesma, stslov.* kondakъ, *rus.* кондакъ, *od srgrč.* κοντάκιον. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka, koji je jamačno uzeo ovu riječ iz ruskoga (crkvenoga) jezika.* Kad su Greci i Latini od Hristovi apostola primili hristjanski zakon, onda nije bilo ni časnoga drveta, ni ikona, ni sveti telesa, ni moštiju, ni kostiju, ni kanona, ni irmosa, ni tropara nikakva, ni naj mańeg kondaka. D. Obradović, basn. 309.

KONDÈNATI, kondènâm, *pf. osuditi, lat.* condemnare, *tal.* condannare. — *U jednoga pisca Dalmatinca* xv *vijeka.* Ter pravu ženu ovuj na smrt kondenaše. M. Marulić 85.

KÒNDÊR, kondéra, *m. vidi* kondijer.

KONDÍCIJA, *f. uvjet, tal.* condizione, *nem.* kondizion. — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka.* Sa vsimi kondicijami kako se va tom listu vdrži. Mon. croat. 272. (1573).

1. KONDICÌJÔN, kondicijóni, *f. vidi* kondicija, *tal.* condizione. — *U dva pisca Dubrovčanina* xvi *i* xvii *vijeka.* Takoj se ima govoriti kako je kondicijon od ljudi. Zborn. 21[b]. Od njecijeh okolisa i kondicijoni od izpovijesti. I. Držić 235.

2. KONDICÌJÔN, kondicijóna, *m. vidi* kondicija *i* 1. kondicijon. — *U pisaca Dalmatinaca od* xvi *vijeka.* Molitav ima imiti 4 kondicijoni. Korizm. 6[b]. Ako bi se tkogod s kondicijonom imao krstiti. B. Kašić, rit. 5. S kondicijonom oli s ovom odlukom: ako nisi prvo bio dobro kršten. M. Dobretić 25. S ugovorom ili kondicijonom: ako nisi krsten. 26.

KONDICIJÒNÂL, kondicijonála, *adj. tal.* condizionale, *koji je pod ńekijem uvjetom.* — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Ovom kondicijonalom formom. B. Kašić, rit. 5.

KONDICIJÒNÂT, *adj. tal.* condizionato, *vidi* kondicijonal. — *U jednoga pisca Dalmatinca* xviii *vijeka.* Zaručeńa pogodbena oli condicijonata oli pogodna. M. Dobretić 418.

KÒNDIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Došao sudu iz Potlovače Matea Kondić. Glasnik. ii, 1, 42. (1808). Došo k sudu Mata Kondić iz Prńavora. 198.

KÒNDIJA, *f. ime žensko.* — *isporedi* 2. Konda. — *U Vukovu rječniku.*

KÒNDIJER, kondijèra, *m.* hirnea, *poveći sud u kojemu se hrani piće (vino, rakija, voda) i iz ńega se toči u čaše (rijetko se pije samijem kondijerom, vidi primjer iz* Nar. pjes. vuk. 2, 273, *a osobito iz* 1, 385). *često se pomińe da je od zlata ili od srebra, a na jednom mjestu* (M. Držić 400) *od kamena. može imati poklopac.* — -ije- *stoji po južnom govoru, ali se i u ńemu kao u druga dva, čuje i* kȍndîr. — *Mislim da je od grč.* κώθων, *(lat.* cantharus), *a ne od* κόνδυ, *jer po ovome ne zna se kako bi došlo* r *u osnovu.* — *Naj stariji je oblik jamačno* kondijer *(u spomenicima* konděrь), *ali je u naše vrijeme oblik* kȍndîr *običan u svakom govoru; rijetko je* konder. — *Akc. kaki je u gen. sing.* (kondijèra, kondíra) *taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing.* kȍndijer (kȍndîr), *i voc.* kȍndijere, kȍndijeri (kȍndîre, kȍndîri).

a. kondijer (konděrь). — *Od* xv *vijeka u Dubrovniku, gdje se uzdržalo do našega vremena (u pjesmama) uz* kondir, *ali se čuje i izvan Dubrovnika.* — *Između rječnika u Belinu* ,broccu

o vaso simile per il vino' ,cirnea' 149a), *u Voltiģijinu* (,brocca' ,krug'), *u Vukovu* (vide kondir), *u Daničićevu* (konьdêrь ,poculum' κόνδυ). Konьdêrь jedanь sь pokrivačemь i sь povrazomь kožnêmь, a jestь u ńemь 11 litarь i 3 unče. Spom. sr. 2, 49. (1406). Kovь srьbrьni: devetь kondijeri, potežu 90 litrь, 2 unče. Mon. serb. 407. Spom. sr. 2, 97. (1441). Gospoja taj slavna s kondijerom ka stoji, po sve dni pripravna da tamo napoji svaku vrst od ļudi. M. Vetranić 2, 49. Da trudnijeh napoji kondijerom od zlata. 2, 52. Uzmi ovi kondijer kameni, natoči ga i donesi ga. M. Držić 400. Jedan drugom kondijerom hladna vina napijašo. Nar. pjes. bog. 69. Uzeh kond'jer, pak na vodu. *(iz Dubrovnika).* Nar. pjes. vuk. 1, 308. Utočila u kondijer vina. *(iz Dubr.).* 1, 416. Pije Turčin vino kondijerom. 2, 273. Skoči momče od zemļe na noge, i uzelo kondijer od zlata. *(iz Crne Gore).* 3, 553. U ruci joj srebrni kondijer. Nar. pjes. herc. vuk. 135. Natoči u kondijer vina. Pjev. crn. 316a. Iznesoh ti u kondijer vina. Nar. pjes. magaz. 1867. 87.

b. kondir. — *Od* XVII *vijeka (u Mikaļinu rječniku), ali vidi i* kondirak. — *Između rječnika u Mikaļinu* (,cantharus, lagena, oenophorum'), *u Stulićevu* (,lagena, oenophorum' *iz Mikaļina), u Vukovu* (,der becher' ,poculum' *s dodatkom da je stajaća riječ i s primjerima:* Kondir vina od dvanaest oka. Donesi mi kondir vina od tri godine). Kondir srbski. Glasnik. II, 3, 53. (1706). Carica mu služi iz zlatna kondira. *(ekavska pjesma).* Nar. pjes. vuk. 1, 98. Utočila po kondira jeda. *(ek. pj.).* 1, 215. Pred ńima je kondir vina. *(ek. pj.).* 1, 270. Viš' glave joj kondir vina. *(iz Dubrovnika).* 1, 331. Stade piti kondir vina. *(iz Dubr.).* 1, 332. Vaļa mu dati pun kondir vina. *(jekavska pjesma).* 1, 385. Vino mu dati, čaše ne dati, neka điđija kondirom pije. *(jek. pj.).* 1, 385. Donesi mi kondir vina od tri godine. *(ek. pj.).* 1, 512. U ruku joj dva kondira zlatna. *(ek. pj.).* 2, 302. I po kondir žežene rakije. *(jek. pj.).* 2, 461. Te zavati vode u kondiru. *(ek. pj.).* 2, 492. Medovinu iz kondira zlatna. *(ek. pj.).* 2, 642. Pak natoči zlatan kondir vina. *(jek. pjes.).* 3, 491. Donesi mi jedan kondir vina. Pjev. crn. 110b. Kad zaiska u kondiru vode. Bos. vila. 1889. 123. Da se shrana označuje imenom n. pr. vališ, kondir, boca. Zbornik zak. 1853. 97.

c. konder. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* v. flaša, *i u jednoga pisca (ekavca) našega vremena.* Još sa stola konder prima. B. Radičević (1880). 313.

KONDINOVIĆ, *m. prezime.* D. Avramović 254.

1. KÒNDÎR, kondira, *m. vidi* kondijer.

2. KÒNDÎR, kondira, *m. u Vukovu rječniku:* u rezańu vinograda: kad se loza na kondire odsiječe, onda više rodi *s dodatkom da se govori u Srijemu.*

KONDÍRAK, kondirka, *m. dem.* kondir *(vidi* kondijer). — XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (konьdirьkь ,poculum'), cf. konьdêrь. Dva kondirьka, potežu šestь litrь i unču. Mon. serb. 408. (1441).

KONDÌRIĆ, *m. vidi* kondirak. — *U Daničićevu rječniku:* konьdirićь ,poculum': 2 kondirića (кондирика). Spom. sr. 2, 100. (1441). može biti da je pogrješka u prepisivańu mjesto ,kondirьka', kao što se zove ista stvar u drugom zapisu *(jamačno je tako, jer je ovo prepisano iz spomenika o kojemu je riječ kod* kondirak).

KONDIROVATI, kondirujem, *impf.* u šali provoditi: ,Gdi si ti sinoć kondirova?' M. Pavlinović.

KONDISATI, kondisam *(ili* kondišem?), *pf. namjestiti se, nastaniti se. — isporedi* kondišati. — *impf.:* kondisovati. — *Biće od tur.* konmak, *prebivati. — U naše vrijeme.* A gdi će nam kondisati robļe? Nar. pjes. srem. 44.

KONDISOVATI, kondisujem, *impf. prebivati, boraviti, uprav impf.* kondisati. — *U jednoga pisca našega vremena.* U kojem je rimski pjesnik Katulo kondisovao. M. Pavlinović, razl. spis. 123.

KONDIŠATI, kondišam, *pf. vidi* kondisati. — *U naše vrijeme u Bosni.* I tu ti svi kondišamo (smjestimo se). Bos. vila. 1886. 41.

KONDIT, *m. vidi* kondijer. — *U naše vrijeme u Stonu.* U kondit mu sakupi vodicu. Nar. pjes. u Stonu. M. Milas.

KONDOGRICA, *f. mjesno ime.* — XV *vijeka.* U sele Kondogricê. Spom. stojan. 44.

KONDOLEJ, *m. mjesno ime.* — XIV *vijeka.* — *U Daničićevu rječniku:* Konьdolej, crkva je treskavačka imala ,u Vincehь' ńivu ,blizu Kondoleja'. G(lasnik). 13, 374.

KÒNDOT, *m. zahod, prohod, tal.* condotto. — *U naše vrijeme u Istri.* Kondȍt ,latrina'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 36. *i u Dubrovniku.* P. Budmani.

KONDRIĆ, *m. ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 132.

KONDROV, *u Daničićevu rječniku:* Konьdrovь, ńiva je ,Konьdrova' do puta ,kučkovijanskoga' pripadala crkvi treskavačkoj. G(lasnik). 11, 131. 13, 375.

KÒNDÛNA, *f.* robija. u Lici. V. Arsenijević. ,E, da nije kondune, šta bi još većeg zla bilo na svijetu!' J. Bogdanović. — *Od tal.* condanna, *osuda.*

KONDÙNÂŃE, *n. djelo kojijem se konduna, vidi* konduna. — *U naše vrijeme u Lici.* ,E, da nije kondunańa izduravati!' J. Bogdanović.

KONDÙNÂŠ, kondunáša, *m.* robijaš. u Lici. V. Arsenijević. Osuđenog po više godina na robiju zovu ,kondunašem'. J. Bogdanović. — *Postaje od* konduna *i* kondunati. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kȍndunâšu, kȍndunâši.

KONDÙNATI, kondùnâm, *impf.* robovati *(u robiji).* u Lici. V. Arsenijević. ,Vaj koliko e Simu kondunalo, što e Isana ubio?' ,Bome će ga sila godina kondunati, nije šala čojka ubiti'. J. Bogdanović. — *Od tal.* condannare, *osuditi.* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* kondunámo, kondunáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kȍndunâ, *u part. praet. act.* kȍndunao, kȍndunâla, *u part. praet. pass.* kȍndunân.

KÒNDURA, *f. čizma, tur.* quntura, qundura, *crevļa, po svoj prilici od grč.* κόθορνος. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȍndûrâ. — *U naše vrijeme u Bosni.* Od mojije vezeni terluka, od tvojije mrkije kondura. Nar. pjes. petr. 1, 164. Ovu sam riječ *(kondura)* čuo od bosanskog bjegunca, on neće reći: ,čizma i čizme', nego ,kondura i kondure'. ,Ma čudnije u tebe, pope, kondura, vaļaju ti glave, kad u ńima možeš po vodi do koļena gaziti'. J. Bogdanović.

KONDURBÒJA, *f. crnilo za čizme. — Složeno od osnova* kondura *i* boja. I ovu sam riječ čuo od bosanskog bjegunca. J. Bogdanović.

KÓNĐA, *f. u Vukovu rječniku:* ubradač ženski (osobito po Šumadiji) ,eine art weibliche kopfbedeckung' ,vittae genus'. *vidi i:* Đevojke se u ovom okrugu *(šabačkom u Srbiji)* od žena razlikuju, što noše prčin i kiku mjesto konđe... Đevojke nose samo fes... a žene nose kape od tri ruke: konđe, vrļine, lopatara *(u okrugu podrinskom).* V. Bogišić, zborn. 130.

KÒNESTRA, *f. vidi* koneštra. — *Potvrđen je samo dem.* konestrica *(vidi).*

KÒNESTRICA, *f. dem.* konestra. — *U spomeniku* XVI *vijeka (iz Hlijevna).* Od darova došli su nam naj prvo dvi konestrici. u jednoj je naranač, i drugu za testemeļe. Starine. 10, 10. (1558).

KÒNESTRA, *f. tal.* canestro, *ńekakva kotarica, koš.* — *isporedi* konestra. — *U Istri i u Lici od* XVII *vijeka.* Niz zida bi iz Damaska u koneštri spušćen. F. Glavinić, cvit. 208ª. Koneštra, malena kotarica ,körbchen'. F. Spinčić, Klana (u Istri). Kòneštra ,eine art korb'. J. Bogdanović.

KONEŠTRÈTINA, *f. augm.* koneštra. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KÒNEŠTRICA, *f. dem.* koneštra. — *U naše vrijeme u Istri i u Lici.* Obuče se kako i sirota a na ruke bilu koneštricu, v koneštrici dvi bile kanice. Nar. pjes. istr. 2, 67. Koneštrica, dim. od koneštra. J. Bogdanović.

KONEVOD, *(m.)? ili* Konevoda, *f.? mjesno ime.* — XIV *vijeka.* U Konevodu. Stat. poļ. ark. 5, 309.

KÒNFEKAT, kònfekta, *m. ńem.* confect, *slatkiš.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* konfekt vsakojački ,salgama, bellaria', v. postpast. *i u Voltigijinu:* konfekt ,confettura, pospasto' ,konfect, nachtisch'.

KONFÈKTÂR, konfektára, *m. čovjek koji pravi konfekte.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ,salgamarius'.

KONFÈRÊNCIJA, *f. dogovor (u diplomatskom smislu), tal.* conferenza, *ńem.* konferenz. — *U pisaca našega vremena.* Imaće se držati konferencije među odaslanici pojedinih država. Zbornik zak. 1865. 385.

KONFÈSIJA, *f. uprav: ispovijest, ali se upotrebļava u značeńu: vjera, lat.* confessio, *tal.* confessione, *ńem.* konfession. — *U pisaca našega vremena.* Za različite konfesije postoje posebne škole. Zbirka zak. 1, 234. Konfesija kojoj se zavod namjeńuje. 1874. 404.

KONFESIJÒNÂLAN, konfesijònâlna, *adj. koji pripada konfesiji (upotrebļava se o školama koje su uređene osobito prema vjeri).* — *ńem.* konfessional. — *U pisaca našega vremena.* I uzdržavati konfesijonalne pučke škole. Zbornik zak. 1, 234. Podizati konfesijonalne pučke škole. 1874. 390.

KONFÈSÛR, konfesúra, *m. ispovjednik, lat.* confessor, *tal.* confessore. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Apostoli, martiri, konfesuri i djevice. M. Orbin 82.

KONFESÙRIJA, *f. ispovijedaonica.* — *Tal. (u dijalektu)* confessoria *(u toskanskom govoru* confessionale). — *Po zapadnijem krajevima od* XVII *vijeka.* Imati će u crkvi sidište konfesuriju. B. Kašić, rit. 51.

KONFÈŠATI SE, konfèšâm se, *pf. ispovidjeti se, tal.* confessarsi. — *U naše vrijeme u Istri.* Naša sloga. god. 14, br. 3, str. 11.

KONFEŠÌJÔN, konfesijóni, *f. ispovijest, tal.* confessione. — *U naše vrijeme u Istri.* Naša sloga. god. 14, br. 3, str. 10.

KÒNFÎN, konfina, *m. vidi* 1. granica, *tal.* confine. — *isporedi* kunfin. — *Po zapadnijem krajevima od* XV *vijeka.* Posede konfine. M. Marulić 16. Bolonija misto na krajih ili confinih od Romanije i Lumbardije. F. Glavinić, cvit. 360ᵇ.

KONFÒRTATI, konfòrtâm, *pf. tal.* confortare, *pokrijepiti, utješiti, razgovoriti.* — *Po zapadnijem krajevima od* XV *vijeka.* Da mi se je konfortati u nevoļne moje trude. M. Vetranić 1, 18. — *vaļa da je ovako značeńe i u ovom primjeru (gdje je pasivni glagol).* Važgan i konfortan božanstvenu ļubavju. Mirakuli. 35. — *U ovijem primjerima kao da je imperfektivni glagol, i s drugijem značeńem: svjetovati, nagovarati.* Konfortajući i nagovarajući pļk da čine pokoru. Mirakuli. 33. Konfortajući vas k dobru. Korizm. 9ª. Zato konfortajte viteze, da se dadu. Mon. croat. 234. (1529).

KONFÙNDATI, konfùndâm, *pf. smesti, pomiješati, pomutiti.* — *Od tal.* confondere. — *isporedi* konfunditi. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ,Konfundo sam jedno s drugijem'. ,Nemoj ga konfundat, i tako je smeten'. ,Konfundo sam se u brojeńu'. P. Budmani.

KONFUNDÁVATI, konfùndâvâm, *impf.* konfundati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KÒNFÛNDITI, kònfûndîm, *pf. vidi* konfundati. — *U naše vrijeme u Istri.* Naša sloga. god. 15, br. 33.

KONFUZÌJÔN, konfuzijóni, *f. tal.* confusione, *smeńa.* — *U naše vrijeme u Istri.* Naša sloga. god. 11, br. 14, str. 62. *i u Dubrovniku.* P. Budmani.

KONGORA, *f. ime selu u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 76. *vidi i:* Ja sam momak iz sela Kongore. Nar. pjes. juk. 559. U vrh Đuvna, u selo Kongoru. 582.

KONGORSKI, *adj. koji pripada Kongori* Sin jedini kongorskoga kneza. Nar. pjes. juk. 559.

KÔNĜA, *f. voļa.* — *Vaļa da je riječ turska (možebiti od tur.* qyng, *naklonost).* — *U naše vrijeme u Lici.* ,To nekako sve nije po mojoj konĝi'. ,Taj vam razgovor ne ide meni u konĝu'. J. Bogdanović.

KONĜEĻ, *m. ime selu u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 396.

KONĜILA, *f. brijeg ispod Mlave u Srbiji u okrugu požarevačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 1020.

KONĜULOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 242.

KÔNÎ, *adj. isto je što* 1. kolan, *samo* 1 *na kraju sloga ispada.* Kônî, što pripada kolima ili što je za kola. Koni svrdao. u Lici. V. Arsenijević.

KÔNICA, *f. vidi* kolnica, a *(isporedi* koni). — *U Vukovu rječniku:* ,wagenschoppen' ,receptaculum currnum' *s dodatkom da se govori u Barańi.*

KONIČ, *m. sprava (spletena od pruća) u kojoj se drži vinska komina kad je pod tijeskom.* *Nepoznata postańa.* — *U Stulićevu rječniku:* ,gabbia in cui si spremono col torchio le vinacce' ,fiscina exprimendis vinaceis'.

KONIČATI, koničam, *impf. riječ nepoznata značeńa (isporedi* konič). — *U jednoga pisca*

Dubrovčanina xvi *vijeka.* Nakosi tršļike ter plavcu koničaj. M. Vetranić 1, 87.

KONIČINE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zemļa kod Koničina. Sr. nov. 1875. 1079.

1. KÔNÎK, *m. vidi* 1. kolnik, a *(isporedi* koni). — *U Vukovu rječniku:* put za kola ‚fahrweg' ‚via', cf. kolovoz *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

2. KÔNÎK, *m. čovjek što se vozi na kolima (isporedi* koni). — *U jednoga pisca našega vremena.* Vrveli su putnici, konici, końici, pešaci. M. Đ. Milićević, zim. več. 294.

3. KONIK, *m. u tri primjera* xv *i* xvi *vijeka nejasna riječ, može biti da znači klijet.* Pustiv cele i konike. M. Marulić 258. Pohvali perivoj, zide sve kolike, i ribe, kim ni broj, i sve ńih konike. P. Hektorović 35. U koj korabļi *(Nojevoj)* vi se da su tri konici. Nauk bru. 58b.

4. KONIK, *m. prezime.* — xvi *vijeka.* Ivaniša Konika. Mon. croat. 260. (1561).

KÓNIN, *adj. koji pripada koni (vidi* 1. kona). Konini jadi. Nar. pjes. herc. vuk. 220.

KÒNISTRA, *f. vidi* konestra *i* konestra. — *U pisaca čakavaca* xv *i* xvi *vijeka.* A ja nis ponistru u konistri spušćen bih niz mir. Bernardin 20. paul. 2cor. 11, 33. I skupiše tada i napuniše dvanadeste konistar kusov. Postila. N1b. U konistrah grozja ubraše. Ivan trog. 31.

KÒNISTRICA, *f. dem.* konistra. — xv *vijeka.* Da bih konistrice od suha ali od palme plel. Živ. jer. star. 1, 228.

KÒNIŠTRA, *f. vidi* koneštra. — *U jednoga pisca* xv *vijeka.* I skupiše tada i napuniše dvanadeste koništar kusov. Bernardin 52. joann. 6, 13.

KÔNKA, *f. školjka, tal.* conca. — *U dva pisca* xvii *vijeka.* Neptun i Proteo u konki. G. Palmotić 2, 2. Konke i oštrege morske rastu. M. Radnić 38a.

KONKAHAR, *m. u rukopisu* xvi *vijeka stoji mj.* honkijar *(vidi).* Aleksandar nasar i veliki konkahar. Aleks. jag. star. 3, 311. *(u drugijem rukopisima na istom mjestu ima* hokijarь *i* honькеarь).

KONMÒRÂČ, konmoráča, *m. u Mikaļinu rječniku:* konmorač, motar, matar ‚crithmum, crithamum', *a iz nega u Stulićevu:* ‚crithamum, crithmum'. — *Očito je da je ista riječ što i* komorač, *ali u osobitom značeńu* (Chrithmum maritimum L., *vidi* motar). — *Po ovoj se riječi može tumačiti kako je postalo* komorač *od* morač, *pa je* n *ispred* m *ispalo. ostaje još nejasno, što je značeńe onoga* kon: *misli se da* komorač *postaje od grč.* ἱππομάραθρον, *divļi morač, te da je* ko *ili* kon *postalo od* koń *a da je ovo po grč.* ἵππος; *ali ovakovo tumačeńe mislim da nije po narodnom duhu, jer bi se prva polovica složene grčke riječi prevela, a druga bi se primila kako je u grčkome samo s ńekijem promjenama. ja mislim da* kon *treba shvatiti kao prijedlog, s kojijem je narod složio poznatu riječ* morač, *i (po pučkoj etimologiji) podao značeńe: trava što raste kod (kon) mora, kao što i jest motar.*

1. KÔNO, *adv. sažeto* kaono *(vidi).* — *Od* xviii *vijeka.* Srdašce mi ustinulo kono mramor studeni. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 27. Kono sfeti krstiteļ još primio je razborstvo. Čestitosti. 12. Ne klańa li toliko visoka druga kono gospara? 31. Kono da svaki dan sunce svańiva. A. Kalić 569. A za ńima do dvjesta Srbina na atima, a pod mizdracima, kono srodno jato golubova. Nar. pjes. vuk. 4, 183. A ružica rumenilo vija, po nedragu kono i po dragu. Osvetn. 1, 10. I junačkom vjerom zavjerite, kono su se zavjerili Turci. 3, 38. — *Može otpasti i krajńe* o, *osobito ispred* da. Kon' da mi je vatru naložila. Nar. pjes. marjan. 29. Čašu baci, kon' da ne pi vina, i skoči se, kon' da ne sidaše. 72. — *vidi i* 1. konda.

2. KÓNO, *m. hyp.* konšija. — *Akc. se mijeńa u voc.* kôno. — *U Vukovu rječniku.*

KONOB, *m. (ili f.? kao što je u naj starijem primjeru gdje i značeńe nije jasno), ńekakav sud.* — *Od srlat.* canabus, *zdjela.* — *Samo u kńigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (‚ahenum, cacabus, caldarium' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (konobь ‚pelvis'). I sama konobь narekla se jestь toje svetyje crьkьve. Domentijana 159. Metnuše glavu va konobь i izvariše. Glasnik. 10, 252. — *Ne znam, pripada li amo ovaj primjer ili pod* konoba: Spili su ga tri konobe vina. Nar. pjes. istr. 2, 70.

1. KÒNOBA, *f. pivnica, podrum, srlat.* canaba. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kồnôbâ. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (konoba, pivnica ‚cella vinaria, cellarium, horreum vinarium', *i kod* izba, podrum, vinica), *u Belinu* (‚cantina, luogo sotterraneo da tenere il vino' ‚cella vinaria' 167a; ‚cellaro, stanza terrena da tener vino' ‚cellarium' 183b), *u Bjelostjenčevu* (konoba, v. pivnica), *u Voltiģijinu* (‚cantina' ‚keller'), *u Stulićevu* (‚cella vinaria'); *u Vukovu:* 1. (po zapadnijem krajevima) podrum ‚keller' ‚cella'. — 2. (u Hrvatskoj) soba pri zemļi, gdje se pije i jelo gotovi ‚eine arte schenke' ‚caupona'. U Seńu pjevaju ļudi iza glasa ne samo po ‚konobama', nego i po ulicama u po podne. — Ne mozi u jednoj konobe, ni u hiže tovernit dvojega vina. Stat. kast. (1490). 185. Vino ko je v konobi. Naručn. 21a. Idoše v konobu od vina. Mirakuli. 55. Jest prodal polovicu konobe Jurju. Mon. croat. 289. (1588). Vinogradi i vrtli napuńaju žitnice, konobe. P. Radovčić, ist. 149. Shrane ńihe i konobe svakega su pune blaga. A. Vitaļić, ist. 513b. Blagoslov konobe gdi vino stoji. L. Terzić 213. Vidi jedan strašan osiń, otiđe za ńim u konobu. J. Filipović 1, 250b. Ulazište unutra u manastir, kako u konobu. P. Filipović 19. Grana zelena na vrati od konobe daje nam na znańe, da se u ńoj vino prodaje. Ant. Kadčić 108. Kud? kamo? u jednu konobu. M. Kuhačević 52. Čovik zame kļuč i opre konobu. Nar. prip. mikul. 13.

2. KONOBA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj (vidi* Petrovsko). Razdijeļ. 95.

KÒNOBAN, kònobna, *adj. koji pripada konobi.* — *U naše vrijeme u Istri.* Konồbnî ‚cellarius'. Đ. Nemanić, čak.-kroat. stud. iiftsg. 41.

KONÒBÂŃE, *n. djelo kojijem se ko konoba.* — *Između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.* ‚Bome 'e i u ńe vratrije konobańe sa onlikom dječurlijom'. J. Bogdanović.

KÒNOBÂR, *m. čovjek koji čuva konobu, koji upravļa konobom; čovjek koji ima svoju konobu (gdje prodaje vino); u naše vrijeme u Hrvatskoj može značiti i slugu u gostionici (prema ńem.* kellner). — *Od* xv *vijeka (vidi na kraju), a između rječnika u Belinu* (‚cantiniere o canavaro, quello che tiene cura della cantina' ‚cellarius' 167a), *u Voltiģijinu* (‚cantiniere, canevaro' ‚kell-

ner'), *u Stulićevu* (,cellae vinariae custos'), *u Vukovu:* 1. (po zapadnijem krajevima), vide kļučar. — 2. (u Hrvatskoj) koji ima konobu ,ein gastwirth' ,caupo'. cf. krčmar. — Vidi mi se da naš konobar ne pride. Mirakuli. 4. — *I kao prezime.* Toma Konobar. Mon. croat. 51. (1422).

KȍNOBARICA, *f. žensko čeļade kao konobar.* — *U Vukovu rječniku:* 1. (po zapadnijem krajevima) vide kļučarica. — 2. (u Hrvatskoj) žena koja ima konobu ,die gastwirthin' ,caupona'.

KONȍBATI SE, konòbâm se, *impf. s mukom živjeti (vidi u Vukovu rječniku). — Akc. se mijeńa u praes. 1 i 2 pl.:* konobámo, konobáte, *u aor. 2 i 3 sing.* kȍnobâ, *u part. praet. act.* kȍnobao, kȍnobâla. — *Nepoznata postańa, ali isporedi* kombati se *i* gombati se. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* ,dolere, moerere, cruciari, angi, se affflictare'), *u Vukovu* 'trudom otimati se od zla i od sirotińe ,sich kümmerlich behelfen' ,parce ac duriter vitam agere': dobro se onaj čovjek konoba). Nečuvenu diže viku, konoba se, plače i cvili, gorkih suza toči riku, životom se skoro dili. J. Krmpotić, kat. 50. ,Što radiš?' ,Ma ništa, evo se s djećurlijom vavije konobam'. ,Konobam se sa mojije stotinu muka'. J. Bogdanović.

KONOBȄTINA, *f. augm.* konoba. *u Dobroselu.* M. Medić.

KȌNOBICA, *f. dem.* konoba. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* ,cellula vinaria'). ,Imam malu konobicu svedno ka' škatulicu'. J. Bogdanović.

KȌNOP, konòpa, *m. uže, isporedi* konopac. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kȍnope, kȍnopi. *Vuk ne biļeži za gen. sing. nikakav akcenat različan od nominativa, a tako i Daničić* (Glasnik. 8, 19 *i* 20). *isporedi i* konopac. — *Postaje od srlat.* canapus. — *Od* xv *vijeka po zapadnijem krajevima (običnije je* konopac), *a između rječnika u Mikaļinu* (konop, konopac, uže ,funis, restis'), *u Belinu* (,fune' ,funis' 331a), *u Bjelostjenčevu* (konop, povraz ,funis, restis, schaemos, rudens', v. vuže), *u Jambrešićevu* ,rudens'), *u Voltigijinu* (,corda, fune' ,seil, strick'), *u Stulićevu* ,funis, restis'), *u Vukovu* vide konopac).

a. *uopće, misli se svagda uže upredeno ili usukano (rjeđe spleteno) od konopļa.* Konopom vezana. M. Marulić 190. Nav ka je lipa i moćna i lipo i dobro napravļena konopi i vsakom napravom. Transit. 236. Privezaše jednimu konopom onu ruku. Korizm. 97a. Svezan tvrdo bi gvozdmi i konopi. Zborn. 88b. Po konopih doli spustiše postiļu. Anton Dalm., nov. tešt. 51a. Učinivši kako bič od konopa. 133a. joann. 2, 15. Dokle ne bi hodili nagi i bosi s konopom na grlu. A. Gučetić, roz. jez. 31. Zapovidi da bi tvrdo potegli sve konope. Ivan trog. 7. Konopi su dopali mene. B. Kašić, rit. 105. Konopijema svezan. B. Kašić, zrc. 175. Učinivši kako bič od konopov, izagna svih iz crkve. I. Bandulavić 61b. joann. 2, 15. Ti meni sveza konopom ruke moje. 109b. Poluge od driva popriko imaše nikoko nakriva, na kih se sidjaše: na prvoj višaše konopa ne malo, za kih se hitaše kako koń za žvalo. Đ. Baraković, vil. 278. A konopom opaso se (*pustińak*) po oštrom ruhu od kostreti. I. Gundulić 436. Tim prostriješe mnoz konopa, po kijeh htješe po svoj voļi sit vitezi svi naj boļi. 555. Pogani . . . konop na vrat mu vrgohu, ter po mestu potezahu. F. Glavinić, cvit. 107b. Znadiše konope plesti. 208a. Konopom se opasa. 335a. Tuge nike radi sam konopom zaguti se. 368a. Nav ima konope proti fortuni. 447. Vrat odrt oštrijema konopi. I. Držić 332. Od konopa pås pritvrli. G. Palmotić 1, 21. Od konopov kimi bi vezan u vrtlu i na koloni. P. Radovčić, nač. 433. Po konopu Epeo sajde. I. Zanotti, en. 19. Ļudi se jezikom a živine konopom (uzom) vezu. (D). Za romijenčom neka ide i konop. (D). Poslov. danič. Tere ju konopom počaše vezati. Oliva. 24. Jedni na vrat konop meću. A. Vitaļić, ost. 107. I tvrd konop kad donese, vrat mu je sveti s ńim kružio. 190. Niki se uvezaj po tijelu konopom. S. Margitić, fal. 21. Blagoslov konopa cim se paše. L. Terzić 260. Di je samo postaviti zlatnu duplu na konope. J. Kavańin 44a. Obukoše kostreti, opasaše se konopim. A. d. Bella, razgov. 50. Pomļivim okom gleda jambore, jedra, konope. 236. Da će mnogo lasńe moć ulisti debel konop u iglene uši, nego u raj bogati lakomac. L. Ļubuški 35. Pripravite oružje i konope. M. Lekušić 39. Da te s konopi na krizu rastegnu. J. Banovac, prisv. obit. 36. Pririza konop o komu visaše. J. Filipović 1, 98b. A konopom opasa se. P. Knežević, živ. 8. Nemilo konopima privezaše ńegovo tijelo. V. M. Gučetić 33. Konopima biti vezan. I. A. Nenadić, nauk. 260. Mnoge konop već zadavi, koji pri ńem biše pravi. V. Došen 121a. Iudi konop i tojagu vaļalo bi pripraviti. 188a. Riči vežu mlade vitezove, a konopi końe i volove. And. Kačić, razg. 131a. Raztrze oba konopa. kor. 130. Čini ga tankim konopom svezat. F. Radman 14. Razdrisujući konope. A. d. Costa 2, 161. Konop s kojim biše vezane ruke našemu spasiteļu. Ant. Kadčić 44. Drvetja, konope, uža. 284. (*Čeļad*) s konopom na vratu. I. J. P. Lucić, razg. 25. Sansun uvezan konope raztrgnu. 69. S konopom o vratu padoše. izk. 16. Ludi Jovan rastegnu rukama, na sedmoro konop raskinuo. Nar. pjes. vuk. 2, 30. Pokrila je po kuli konope, da joj bratac vode ne zafati. Nar. pjes. herc. vuk. 147. Za konop se końi zavedoše. Nar. pjes. juk. 517. S konopi vezane. Nar. pjes. istr. 2, 8. Dva pelivana na jednom konopu ne mogu igrati. Nar. posl. vuk. 57. Zamite jedan konop, pa me pustite po ńin nutar va jamu. Nar. prip. mikul. 83. De na konop skaću i igraju. P. Petrović, gor. vijen. 61. Svezu dva kraja od konopa za ona dva čavla. V. Vrčević, igre. 45. Osusismo ih o konopu objesismo ih. S. Ļubiša, prip. 172. Mali mamene nasrnuše sluge, ter na konop i likovo uže dvajest trijest mučenika druže. Osvetn. 1, 24.

b. *prije bi se optuženici vezali konopom za lakte, pa bi se tako objesili da isporjede krivicu. ista se muka upotrebļavala i kao pedepsa za krivce. — U Italiji se ovaka muka zvala* corda (*ili* colla), *te se kazivalo:* dare la corda, *ili* mettere alla corda. Budući stavļeni na konop i tako pred silu muke povidaše. Transit. 232. Konop ,corda, fune intesa di quella, con cui si tormentano i rei' ,funis tortorius'. A. d. Bella, rječn. 228b. Dati konop, staviti na konop, ,tormentare, dar la corda' ,fune torquere'. 735b. Dati konop, mučiti konopom, mučiti na konopu ,dar la corda' ,fune tortorio torquere'. J. Stulli, rječn. *kod* konop.

c. konop *može biti načińen i od čega drugoga, ne od konopļa.* Kožji konop ,fune di cuojo' ,funis loreus'. A. d. Bella, rječn. 331a. Jedan gubavac sudom o konopu zlatnomu crpaše vodu. Blago turl. 2, 119. Izbire od svile ko

nope. Nar. pjes. istr. 1, 15. A od mojih rusih vlas konopi spletala. 2, 59.

d. *u metaforičkom smislu.* Neka bih dostojal najti se vezan vikuvičńom uzom i konopom od ļubavi tvoje. M. Jerković 50. O kraļu vezani konopi Adamovi i uzami božanstvene milošće. P. Radovčić, nač. 282. Da me svežete tisno s konopom svete ļubavi vaše. P. Posilović, nasl. 187b. Kad grišnik upane u uze i konope od griha. J. Banovac, pred. 7.

KÒNOPAC, kònopca, *m. vidi* konop, *od čega postaje nastavkom* ьсь *(ne kao deminutiv;* konopac *bi bio uprav svaki komad uzet napose, a* konop *bi bio materijalni supstantiv, ali se na tu razliku obično ne pazi). — Akc. je zabiļežen kako je u Vukovu rječniku i ne mijeńa se; ali je meni običniji drugi akcenat:* konòpac, konòpca, *koji se mijeńa u voc.*, kònopče, kònopci, *i u gen. pl.* konopácâ. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (kod* konop), *u Belinu* (,fune' ,funis' 334a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* konopec, konopčić ,funiculus canabinus, resticula'. 2. konopec za mučeńe ,fidicula'), *u Voltiģijinu (uz* konopčić), *u Stulićevu* (v. konop), *u Vukovu* ,ein strick von hanf' ,funis cannabinus'. ,Konopac' je od konopaļa i dobro je usukan, koje samo konopari grade; ,uzica' može biti i od konopaļa i od vune, ali nije usukana, nego je opletena i svaka je žena sebi plete; ,ličina' je usukana kao i konopac, ali je od lika i ļudi je sami prave).

a. *uopće, isporedi* konop, a. Svrhu posteļe biše sveza' konopca tere se rukami uhićaše za ń. Živ. jer. star. 1, 235. Pošad konopcem se obisi. Naručn. 81a. Staviše mu jedan konopac na grlo. Korizm. 93a. Učini kakono bič od konopac. N. Rańina 71b. joann. 2, 15. Svezan konopci. Zborn. 83a. Konopac stavismo na svoj vrat. M. Vetranić 2, 138. Ja ću poć uzet lakat konopca, ter se ću objesit. M. Držić 181. Želeć se objesit jedan skup lakomac, otide na poļe za kupit konopac. D. Rańina 106b. Učini bič od konopaca. A. Gučetić, roz. jez. 192. Opasa se konopcem i niz konopac objesi jednu tikvicu, a na noge obuče jedne crevļe od konopca. B. Kašić, iń. 12. Na vesli privezan konopac trojestruk. Đ. Baraković, vil. 277. Toliko trči kravica, koliko je konopca. (D). Poslov. danič. Metnu konopac na vrat. P. Macukat 46. Biše pririzao konopac. J. Filipović 1, 98b. Blaguje malo brašna koga mu po konopcu spuštuje Roman. V. M. Gučetić 210. Koga Pilatovi vojnici konopci i sinģiri vezaše. F. Lastrić, test. 164b. Pritrostručivši konopac, maže gdi koga dostiguje. ned. 318. Kakvim konopci su svezani? svet. 168a. Zapovidi kraļ s konopci ga kruto stupu pritegnuti. A. J. Knezović 167. Gledao je konopce kojim će biti vezan. A. Kanižlić, uzr. 97. Kod šatora rasikao konopce šatorove. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 16. U konopcih i stablih za brodove. A. Tomiković, živ. 4. I sastavi tridest konopaca i zasuka po dva u jednoga, te napravi petnaest komata. Nar. pjes. vuk. 2, 35. Te nad Markom šator oboriše, na šatoru isekli konopce. 2, 374. Al' će ti se zamaknuti ļuba o konopcu u tvoje dvorove. 2, 630. Te nasloni nože na konopce, pa povuče nože po konopcu, te preseče na ruku konopce. 3. 41. Konopcem mu savezao ruke. 4, 90. Konopac mu josu na vrat položili. Jačke. 181. Kaštigu 'e obrnul na nošńu konopca. 215. Tada ih ona spusti kroz prozor po konopcu. Đ. Daničić, is. nav. 2, 15. Svezani konopcima nevoļničkim. jov. 36, 8. Govoreći da bi se volila utopiti ili konopcem zadaviti. Pravdonoša. 1852. 33. Za ńim druzi svi kô povezani, ńih konopci ni uža ne vežu. Osvetn. 2, 91.

b. *vidi* konop, b. A trikrat mi neizrečene na konopcu muke daše. P. Kanavelić, iv. 323.

c. *jer se krivci vješaju konopcem,* čovjek (koji je utekao) s konopca *znači što i* obješeńak *(kao psovka).* Čovjek s koca i s konopca ,sgherro, bravo' ,sicarius'. A. d. Bella, rječn. 675b. Koji s koca, koji s konopca (n. p. sastali se, t. j. sve nevaļali ļudi, obješeńaci). Nar. posl. vuk. 143. Ugostio si Mijata koji je utekao s konopca. S. Ļubiša, prip. 231.

d. *u metaforičkom smislu.* Svezavši konopcem od ļubve. Naručn. 46b. Zaziva od zapada starce, kojino su primotali konopac od života i prikučili se k stožeru od smrti. F. Lastrić, ned. 115. Od grišnih opačina konopac svoj pletu. A. Kanižlić, utoč. 98. Konopcima paklenima privučene u pako. I. Velikanović, uput. 1, 24.

1. KÒNOPAN, kònopna, *adj. koji pripada konopļama.* — *Od* xvi *vijeka.* Koliko je zrno konopno. Transit. 93. Kad se konopna, u vodu zamočena i opet isceđena, platna po žitnim gomilama prostru. Nov. sr. 1835. 32. Konopno sjeme. V. Bogišić, zborn. 111.

2. KÒNOPAN, kònopna, *adj. koji pripada konopu, koji je načińen od konopa.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (,funalis'). Uz konopne ļestve. M. Vodopić, tuž. jel. dubrovn. 1868. 209.

KONOPANCI, Konopanaca, *m. pl. mjesno ime.* — *Prije našega vremena (pisano* Konopнci, *što bi trebalo shvatiti kao da je pisano* Konopьнci). Spom. stojan. 184.

KONÒPÂR, konopára, *m. čovjek koji po svojem zanatu pravi konope.* — *isporedi* konopčar. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kònopâru *ili* kònopâre, kònopâri. *u Vukovu je rječniku drukčiji akcenat, ali je u Dubrovniku (gdje on kaže da je čuo ovu riječ) akcenat kao što je zabiļežen gore (isporedi i* konop, konopac). — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (konopar, koji čini konope ,restio, restiarius, funarius') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (,funaro, funajo' ,restio' 334a), *u Bjelostjenčevu* (konopar, povraznik ,restio, funarius'), *u Stulićevu* (,restiarius, restio'), *u Vukovu* (kònopâr ,der seiler' ,restio' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Da su puļiški konopari . . . M. Pavlinović, razl. spis. 310.

KONOPÁREV, *adj. koji pripada konoparu.* Mati mu je bila kći konopareva. M. Pavlinović, rad. 70.

KONOPCI, Konopaca, *m. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom.* Sr. nov. 1869. 461.

KONOPČAC, konopčca, *m. u Stulićevu rječniku:* v. konopčić. — *nepouzdano.*

KONÒPČÂR (kònopčar?), konopčára, *m. čovjek koji po svojem zanatu pravi konopce. — isporedi* konopar *(i radi akcenta).* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* ,funaro, funajo' ,restio' 331a) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (v. konopar). Od seļaka ima kovača, . . . kačara, kolara, dunđera, konopčara. Vuk, dan. 2, 102.

KÒNOPČIĆ (konòpčić), *m. dem.* konopac. — *Radi akcenta vidi* konopac. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (konopčić, mali konopac ,funiculus, resticula'), *u Belinu* (,cordella, cordicella, funicella' ,funiculus' 229a; ,funicella, fune piccola' ,funiculus' 334a), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* konopac), *u Voltiģijinu* (,fu-

nicella, cordicella, cordella' ,stricklein'), *u Stulićevu* ,funiculus, resticula'), *u Vukovu* (kònopčić, dim. v. konopac). Opasat se konopčićom. M. Marulić 270. Konopčići sideći lagahno udarati. B. Kašić, rit. 55. Konopčić mi od diļenja srićan dojde i čestiti. A. Vitaļić, ist. 14b. On oćuti svaki mah od vesala, strucnuće svako i od slabahna konopčića. B. Zuzeri 292. Zavezat lakte i stegna uzlovitijem konopčićim. 335. Privitijem konopčićim sama sebe bičevati. 423. Tada svezaše s jednim rdavim konopčićem dite i spuštiše ga u jamu. J. Banovac, pripov. 214. Svezavši konopčićem krajeve. F. Lastrić, test. 201a. Svezan zlatnim konopčićem od božanstva. 201b. Koji pritežete zloću s konopčići od izpraznosti. M. Zoričić, osm. 35. Učini ko jedan bič od sastučenijeh u jedno konopčića. S. Rosa 53a. Izvadio nož i prisjeko konopčić s kojijem bijaše Jezus vezan. Đ. Bašić 56. Teško vam koji potežete opačinu s konopčićima od taštine. 82. Samo što uze aliti konopčići, s kojim svezani bihu, izgoriše. And. Kačić, kor. 291. Ako bi mu se podala tkojagod odića mekahna, iznutra bi ispleo nike konopčiće. Blago turl. 2, 156. Duge učini konopčiće tvoje. J. Matović 471. Konopčić dragostni koji side, obvi i sveza moje srce. I. M. Mattei 226. Lasno je razumjeti, da prilikom konopčića znamenuje se ovdi žestoka Božija ļubav. 227. *(Trcaruli)*, tal. ,terzaruoli', konopcići prišveni priko širine jedra, u dva u tri reda, svaki red zove se ,ruka'. M. Vodopić. tuzn. jel. dubrovn. 1868. 213. Kònopčić, dim. od konop. J. Bogdanović.

KONÒPČIJA, *m. vidi* konopar. — *Postaje turskijem nastavkom* či. — *Samo u Belinu rječniku:* ,funaro, funajo' ,restio' 334a.

KONOPĆINA, *f. augm.* konopac. — *U naše vrijeme.* Kònopćina. J. Bogdanović. Konòpćina. M. Medić.

1. KONÒPINA, *f. ime biļkama (upravo ono od šta se čine konopci).* — *Samo u Mikaļinu rječniku.*

a. *vidi* konopļa, konopļe. — *U Mikaļinu rječniku:* od konopine ,cannabaceus, cannabinus'; platuo od konopine. kanavče ,canavaccio' ,tela canabina'.

b. Ricinus communis L., *isporedi* rimska konopļa *(kod* konopļa). — *vidi kod* konopļica.

2. KONÒPINA (kònopina), *f. augm.* konop. — *Od* XVIII *vijeka.* A vrat dave vruće konopine. L. Ļubuški 47. Kònopina, augm. od konop. J. Bogdanović.

KONÒPLIKA, *f. biļka, isporedi* konopļika. Konoplika (conoplica u mletačkom rukopisu), 1. altea, ibiscus, malvoviscus, bismalva, malva ortensis (u mletačkom rukopisu), Althaea cannabina L.; 2. Vitex agnus castus L. (Vodopić), v. Konopļika. — Konoplika otočka (conoplica hotoçcha u mletačkom rukopisu), agnus castus, piperella (u mletačkom rukopisu), Vitex agnus castus L. B. Šulek, im. 154.

KONOPLINA, *f. vidi* konopļa, konopļe. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* konoplina, t. j. kudeļa ,canabum'. 2. platno iz konopline. kanavac ,tela canabina', *i u Stulićevu: uz* konopla *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.* — *Po svoj prilici treba čitati* konopļina.

1. KÒNOPĻA, *f.* Cannabis sativa L., *biļka što se od ńezinijeh vlakanaca pravi uže (konop, konopac).* — *isporedi* konopļe. — *Jamačno je riječ praslavenska (isprva* конопь *i* конопја), *isporedi stslov.* konopļa, *rus.* конопля, конопаль, коноль, *češ.* konopě, *poļ.* konop', konopio, *pa i lit.* kanapes, *stprus.* konapios. — *Ista je riječ što i grč.* κάνναβις, *lat.* cannabis *(iz grčkoga), stńem.* hanaf, *skand.* hampr *itd.; ali se čini da ni Germani ni Slaveni nijesu primili ovu riječ ni iz latinskoga ni iz grčkoga jezika; jer je s jedne strane u germanskijem jezicima ova riječ primila prvo pomicańe glasova* (lautverschiebung) *po kojemu su glasovi* k *i* b *postali* h *i* p, *a misli se da su Germani posadili riječi s juga istom poslije ovoga pomicańa; s druge strane Grci su obaznali ne vele rano za ovu biļku što je rasla u skitskijem prijedjelima* (Erodot 4, 75): *sva je dakle prilika da su Slaveni i Germani napose, a napose Grci primili ovu riječ od naroda koji je ovu biļku gojio u istočnoj Evropi ili u zapadnoj Aziji (vidi* O. Schrader, sprachvergleichung u. urgeschichte². 126). — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* ,canabis, canabum', *u Jambrešićevu* ,canabis'), *u Stulićevu* konopļa. trava ,cannabis, cannabum' *s dodatkom da je uzeto iz bukvara).* Od konopļe seme stuci s maslomь. Sredovjecn. lijek. jag. star. 10, 92. Ja hoću za goluba, koji šeće po konopļi. Nar. pjes. kras. 1, 134. Konopļa, конопли, rus. конопель, конопля, конопелька, češ. konope, poļ. luz. konop: canabis (u mletačkom rukopisu), Cannabis sativa L. (Vuk). — Konopļa divja, češ. divoké konopě (Eupatorium cannabinum), 1. Euphorbia lathyris L. (u Zagorju); 2. Althaea cannabina L. (u Istri). — Konopļa duga, abutilo d' Avicenna (Kuzmić, Anselmo da Canali), Abutilon Avicennae Grtn. — Konopļa rimska, manus Christi, Ricinus communis L. (Sabļar). B. Šulek, im. 154.

2. KONOPĻA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Mesto Konopļa. Sr. nov. 1873. 715.

3. KÒNOPĻA, *f. ime žensko.* — *U Vukovu rječniku.*

KÒNOPĻÂK (konòpļâk, *gen.* konopļáka), *m. postaje od* konopļa, *a upotrebļava se u naše vrijeme u različitijem značeńima.*

a. *u Vukovu rječniku ima samo* kònopļâk *bez značeńa; u trećem su izdańu dodali izdavaoci:* vide konopļište?

b. *mjesto, zemļa gdje se goje konopļe.* Čegrtaļci, koju je jedan Porečanin namestio u konopļaku, pa se ona po vetru okreće. M. Đ. Milićević, zim. več. 88.

c. *lokva u kojoj se kiseli konopļe.* — *U Istri.* Konopļâk ,lacuna in qua cannabis humectatur', gen. konopļākā̈. D. Nemanić. čak.-kroat. stud. 67.

d. *platno izatkano od konopaļa.* — *U Šulekovu rječniku:* ,hanfleinwand'.

e. *ime mjestima u Srbiji (biće prema značeńu kod* b). *a) u okrugu kragujevačkom.* Zemļa pod Konopļakom. Sr. nov. 1875. 72. — *b) u okrugu smederevskom.* Ńiva u Konopļaku. Sr. nov. 1873. 1055.

KÒNOPĻAN, *adj. koji pripada konopļama, koji je načińen od konopaļa.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (,cannabinus') *i u Vukovu* (,hanf-' ,cannabinus'). Seļaci nose košuļu od konopļana platna. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 65. S konopļanim sjemenom. V. Bogišić, zborn. 109.

KONÒPĻANÎK, *m. vidi* konopļak, b. — *U naše vrijeme u Bosni.* Zavukao bi se u konopļanik. Bos. vila. 1887. 68.

KONOPĻANKA, *f. biļka.* Konopļanka, Linaria vulgaris Mill. (Visiani, Lambl). B. Šulek, im. 154.

KONÒPLJAR, konopljára, *m. vidi* konopljak, b. — *U naše vrijeme u Istri.* Konopljâr ,ager cannabe consitus', gen. konopljārā. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 67.

KONOPLJARA, *f. vidi* konopljak, b, *(i kao ime mjestu u Srbiji u okrugu kruševačkom).* Konopljara u mestu zovomom Konopljara. Sr. nov. 1875. 983.

KONOPLJÀRICA, *f. češljugarka.* — Konopljarica ,Carduelis elegans'. u Sluńu. D. Hirc.

KONÒPLJÂRKA, *f. češljugarka.* — Carduelis carduelis (L.). S. Brusina, ptice hrv.-srp. nastav. 12b. ,Konopljarka' je pravo narodno ime češljugarke. 15a. — *U Šulekovu rječniku stoji za drugu pticu (juričicu):* ,hänfling' ,Fringilla cannabina'.

KÒNOPLJAST, *adj. kaže se o perju kad je raščešljano, i o živadi u koje je onako perje.* — *U naše vrijeme.* ,Uvati onu konopljastu koku, pa ćemo je zaklati'. J. Bogdanović. ,Konopljasto perje' u guske, kad je sve raščešljano. u Volođeru. D. Hirc.

1. KONÒPLJÂŠ, konopljáša, *m. u narodnoj zagoneci (isporedi* konopljast). Crljen leti po putiću u crljenu klobučiću; ńega srete konopljaš: ,Ala, brate, crljen ti si!' ,Bogme, brate, ka' i ti'. *odgonetljaj: pijetao.* Nar. zag. nov. 164.

2. KONÒPLJÂŠ, konopljáša, *m. vidi* konopljak, d. — *U naše vrijeme.* Od konoplje se pravi i platno konopljano što se kaže ,konopljaš'. Đ. Popović, poznav. robe. 371.

KONOPLJÀŠICA, *f.* Linota rufescens Dress., *ńeka ptica.* — Konopljašica, juričica ,Fringilla linota'. D. Trsteńak.

1. KÒNOPLJE, kònopâljâ, *f. pl. ono od čega se predu ili suču užeta (konopi), upravo je plur.* konoplja *(vidi).* — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,der hanf' ,cannabis'. cf. kudjelja).

a. *u značeńu sprijeda kazanome.* Nemoštno že ogńu vь konopljahь sъkrvenu utajiti se. *u* S. Novaković, novo brdo. 71. Od konopalj ili lana. S. Budinić, ispr. 129. Konoplje domaće, canape domestica (Kuzmić), Cannabis sativa L. — Konoplje divje (ili lozne Bjelostjenac), 1. osiris (Bjelostjenac), alysson (Bjelostjenac, Parčić), Chenopodium scoparia L; 2. cannabis sylvestris (Durante), Althaea cannabina L. — Konoplje pitome (u rukopisu xvi vijeka). v. konoplje domaće. — Konoplje turske, mirica (Parčić), tamarix, ricinus (Bjelostjenac), Ricinus communis L. (Sabljar). B. Šulek, im. 154.

b. *u ovijem primjerima kao da je množina prema* konop. Konopalj natepen. Đ. Baraković, vil. 278. I veza do smrti u jake konoplje. jar. 16.

c. *ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Konopljama. Sr. nov. 1875. 619.

2. KÒNOPLJE, *n.* Cannabis sativa L., *vidi* konoplja. — *Upravo je coll.* konop. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (,canabis') *gdje se naj prije nahodi, u Mikaljinu* (konoplje, kudilja ,canabis, canabum'), *u Belinu* (,canapa, herba nota, dal cui filo si fanno le funi, ,canabis' 164a), *u Voltigijinu* (,canape' ,hanf'), *u Stulićevu* (v. konoplja). S konopljem valja raditi . . . Fajda od konoplja . . . I. Jablanci 164. Nikne im konoplje . . . Moli da jošte mlado i slabo konoplje počupaju. D. Obradović, basn. 302. Ispletite mi bradu od kučina i nažuta konoplja. S. Ljubiša, prip. 151. Hoće da mu skisne lan i konoplje. 173. Konoplje (u Dalmaciji), v. konoplja. B. Šulek, im. 154. — *Kao coll.* konop. Bez suda ih objese o konoplju po galijama. S. Ljubiša, prip. 117.

KÒNOPLJEN, *adj. koji pripada konopljama.* — *Od* xviii *vijeka.* Daj jim zobat konopljeno sime. J. S. Reljković 424. Valja posuti konopljenoga semena. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 99.

KÒNOPLJENA TRÀVA, *f. biljka.* Konopljena trava, Echinochloa crus galli Beauv. (u Zagorju). B. Šulek, im. 154.

KONOPLJENKA, *f. suvrst kruške* Valjavac, u Slavoniji). B. Šulek, im. 155.

1. KONÒPLJICA, *f. (upravo dem.* konoplja), *ime ńekijem biljkama.* — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (,ricinum') *gdje se naj prije nahodi.* Ima onde nika trava, Vlasi zovu je konopljicom. J. Vladmirović 36. Rasla tanka konopljica. Nar. pjes. vil. 1867. 13. Konopljica (konopljika?), polj. konopnica (Eupatorium), titimalo characia (Frań.?), Euphorbia characias L. B. Šulek, im. 155. Konopljica, Anemone ranunculoides L. u niškom okrugu. S. I. Pelivanović, javor. 1881. 183. Konopljica, Syringa vulgaris L. *na Braču.* V. Tomić. Konopljica ,Eupatoria cannabinum'. u Bakru. D. Hirc.

2. KONOPLJICA, *f. juričica obična, ńeka ptica.* — *U Šulekovu rječniku:* prava konopljica, ,hänfling' ,Fringilla canabina'.

KONÒPLJIČINA, *f. augm.* konopljika. — *U Vukovu rječniku.*

KONÒPLJIKA, *f. vidi* konoplja.

a. *u pravom značeńu.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,die hanfstaude, der hanfstängel' ,cannabis'). Simena od konopljike. J. Vladmirović 16. Tanka kao konopljika. (Govori se za žene i za đevojke, kad se hoće da kaže da je koja lijepa rasta). Nar. posl. vuk. 312. Konopljika se naj pre nakvasi u vodi, pa onda na stupi izlomi. Đ. Popović, poznav. robe. 370.

b. *znači druge biljke što su slične konoplji, osobito* Vitex agnus castus L. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,agno casto, arboscello medicinale' ,vitex' 53b) *i u Stulićevu* (konopljika, dubak ,vitex'). Konopljika, 1. atanasia (Pizzelli, Skurla), Tanacetum vulgare L. (Kuzmić); 2. Vitex agnus castus L. (Lambl, Visiani, Kuzmić, Durante). — Konopljika duga, abutillo (u sińskom rukopisu, Durante), Abutilon Avicennae Grtn. — Konopljika mala, (Euphorbia lathyris L. (Bartulović). — Konopljika velika, Vitex agnus castus L. (Anselmo da Canali, Bartulović). B. Šulek, im. 155.

KÒNOPLJIN, *adj. koji pripada konopljama.* — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Korporal valja da je od lanena ili od konopljina beza. A. Bačić 358.

KÒNOPLJINA, *f. vidi* konoplja. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Đubre voziš po onih zemaljah baš i kuda konopljinu divaš. J. S. Reljković 373.

KÒNOPLJÎŠTE, *n. mjesto gdje se sadi (ili gdje se sadila) konopljika.*

a. *vidi* konopljika, a. — *U Vukovu rječniku:* ,ort wo hanf gestanden' ,ager in quo cannabis fuit sata'.

b. *vidi* konopljika, b. — *U Stulićevu rječniku:* ,locus viticibus consitus'.

c. *ime mjestima.*

a) u Hrvatskoj. (kajkavski) Konopljišće. Viljevo. Moslavina. D. Hirc.

b) pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj. Razdijelj. 133.

c) u Srbiji. aa) u okrugu biogradskom. Glasnik. 19, 175. — *bb) u okrugu krajinskom.* Sr. nov. 1875. 51. — *cc) u okrugu požarevačkom.* Sr. nov. 1873. 595.

KONOPĻIŠTVO. *n. u Stulićevu rječniku uz* konopļište. — *sasma nepouzdano.*

KONOPNICA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 118. — *Pomiņe se* XVI *vijeka u kņizi pisanoj latinskijem jezikom.* ,Conopnice'. Rad. 49, 127.

KONOPOHODAC, konopohoca, *m. (pelivan) koji ide po konopu.* — *Načiņeno po lat.* funambulus. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,funambulo' ,funambulus' 334[a]) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu (kajkavski* konopohodec, ki po konopu hodi ,funambulus'), *u Voltiģijinu* (,funambolo' ,seiltänzer'), *u Stulićevu* (,funambulus, schoenobates'). Nadzorni organi imadu uskratiti vizu konopohocem. Zbornik zak. 1853. 395.

KONOPOHOĐENSTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* konopohođeņe. — *sasma nepouzdano.*

KONOPOHOĐEŅE. *n. djelo kojijem se hodi po konopu (isporedi* konopohodac). — *U Stulićevu rječniku:* ,l' arte di ballar sulla corda' ,schoenobatica ars'. — *nepouzdano.*

KONOPOSKAKALAC, konoposkakaoca, *m. u Stulićevu rječniku: (griješkom)* konoposkakaoc, v. konopohodac. — *nepouzdano.*

KONOPOVEZAN, *adj. vezan konopima.* — *U Stulićevu rječniku:* ,funibus constrictus'. — *nepouzdano.*

KONOVAČINA, *f. vidi* kanavac. — *Samo u Voltiģijinu rječniku:* ,canavaccio, canavazzo' ,sackleinwand'.

KONOVIK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Ńiva Konovik. Sr. nov. 1872. 456.

KONOVIŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Sr. nov. 1869. 293.

KONPÀRATI, konpàrâm, *pf. tal.* comparire, *javiti se.* — *U kotorskom spomeniku* XVI *vijeka.* Ako li se što čuje kto agravan, da konpara i reče svoje pravi. Starine. 10, 37. (1571). — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KONPASÌJŌN, *m. (?) vidi* kompasijon *i* kompasijun. — *U rukopisu dubrovačkom* XVI *vijeka.* Imao si od sluge svoga konpasijon. Pril. jag. ark. 9, 81. (1520).

KȌNPÎR, konpira, *m. vidi* kompir *i* krompir. — *U rukopisu ovoga vijeka.* 2ka konpira para 15. Rad. 1, 180. (1817).

KONSAKRACÌJŌN. konsakracijōni, *f. tal.* consacrazione, *posvećeņe (dio mise, vidi kod* konsakrati). — *U Dubrovniku od* XVII *vijeka.* Pokle ti stoji toliko blizu po konsakracijoni Jezus Isukrs. I. Držić 55.

KONSÀKRATI, konsàkrâm, *pf. tal.* consacrare, *posvetiti (u osobitom značeņu: hļeb i vino preko mise).* — *U Dubrovniku od* XVII *vijeka.*

a. *aktivno.* Adorati kalež, ma ne prije nego ga misnik konsakra. I. Držić 61. Kada ktijaše konsakrat. 193.

b. *pasivno.* U kaležu konsakranu. I. Držić 211. Toliko pod prilikom od kruha koliko od vina konsakranijeh ... V. Andrijašević, put. 427.

KONSAKRÁVATI, konsàkrâvâm, *impf.* konsakrati. Svaku votu koju mu drago misnik bude konsakravat ... I. Držić 396.

KONSAKRÌVATI, konsàkrîvâm, *impf. posvećivati (u jedinom primjeru nije posve isto značeņe što kod* konsakravati). — *U pisca čakavca* XVI *vijeka.* Kako? jesu le biskupi oni ki konsakrivaju one tri uļa. Starine. 17, 234. (1555.)

KONSANGVINÌTÂD, konsangvinitâdi, *f. lat.* consanguinitas, *tal.* consanguinità, *rodbina (po krvi).* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Gradi od konsangvinitadi. B. Kašić, rit. 240.

KONSARIŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Oraća zemļa u Konsarištu. Sr. nov. 1869. 328.

KONSÈKRATI, konsèkrâm, *pf. vidi* konsakrati *(u širem smislu), lat.* consecrare. — *U rukopisu* XVI *vijeka (sa se, pasivno).* Prose da bi se biskupom konsekral. Ivan trog. 4.

KONSÈNČÂŅE, *n. djelo kojijem se konsenča.* — *U istoga pisca u kojega ima i* konsenćati *(sa starijim oblikom* konsencaņje, *pisanijem* konsencaņje, *vidi kod* konsenčati). Da se djevstvo gubi i konsencanjem od pameti i voļe. B. Gradić, ljev. 61.

KONSÈNČATI, konsènčâm, *pf. pristati (na što).* — *Od tal.* consentire. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka samo je u jednom primjeru č, a u ostala dva c; ali treba jamačno i u ovima čitati č, jer se danas u Dubrovniku u ovom značeņu kaže* konsènčati, *i osim toga u istoj kņizi stoji nekoliko puta slovo z za glas c (što tumači sam pisac na kraju kņige:* Libarce vele duhovno, *tijem što je slovo ç koje je on htio upotrebiti za ovaj glas bilo* izrizano kakono z). Ili se na koju mu drago nečis pametim prigne i voļom na ņu konsenca. B. Gradić, djev. 47. Ako voļom na toj nijeste prispjele ni konsenčale. 18—19. Ne konsencavši na toj ņih pamet. 49.

KȌNSÊNTITI, kȍnsêntîm, *pf. dopustiti, tal.* consentire, *pristati (isporedi* konsenčati). — *U kņi i čakavskoj* XV *vijeka.* Da se imamo branit i ne konsentit takove sile. Statut. kastav. 1490. 204.

KȌNSÊRVA, *f. tal.* conserva, *pekmez.* — *U naše vrijeme.* Konserva spada među priređene ļekarije, te se ocariņuje. Zbornik zak. 1853. 1077.

KONSÈRVATI, konsèrvâm, *pf. lat. i tal.* conservare, *sačuvati.* — *Po zapadnijem krajevima od* XVII *vijeka.* Da se uzdrže i konservaju ribe. P. Radovčić, ist. 21.

KONSERVATȖR, konservatúra, *m. tal.* conservatore, *čovjek koji što čuva ili sahranuje.* — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* Shrani teļi ili konservaturi. Š. Budinić, ispr. 141.

KONSIJENCIJA, *f. vidi* konsijencija. — *U tri pisca čakavca* XVI *vijeka.* Da ohranimo jednu dobru konsijenciju. Postila. B2[a]. Ki v ņega crikvi ili općini va velikih grisih naprotiva svojoj konsienciji prebivaju. Anton Dalm., ap. 25[b]. Kako se to lipo samo od sebe uči i ćuti o konsijenciji. 94[b]. Konsijenciju nasu. Nauk brn. 12[b].

KONSÌSTORIJ, *m. lat.* consistorium, *zbor (u različnijem značeņima).* — *Od* XVI *vijeka.* I viću ili konsistoriju. Š. Budinić, ispr. 144. Na bečki sveučilišni konsistorij. Zbornik zak. 1, 115. I pridržavši si dva prisjednika od konsistorija diecesanskog. 1853. 836. Paroh ima izvješće o ispitu konsistoriju svom podnijeti. 1868. 221.

KȎNSOL, *m. vidi* konsuo. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (konьsolь, gledaj kunьsulь). Konsolь dubrovčki sь svojimi sudijami. Spom. sr. 2, 178. (1417).

KONSOLDULA, *f. ime biļkama, isporedi* konsolida. Konsoldula mala, vincetosicum, conso-

lida minor, herba venti minor (u mletačkom rukopisu), Prunella vulgaris L. — Konsoldula sridńa (consoldula stridgnja), sinfitum. consolida major (u mletačkom rukopisu), Symphytum officinale L. (Visiani). B. Šulek, im. 155.

KONSOLIDA, *f. bilka, lat.* consolida. Konsolida vela (consolida vela u mletačkom rukopisu, v. Konsoldula sridńa. B. Šulek, im. 155.

KONSTA, *m. ime muško, kao da je hyp.* Konstantin, *ali može biti da postaje od grč.* Κωνσταῖς *(lat.* Constans). — *U Daničićevu rječniku:* Konьsta, otac Konstantina velikoga. (Okáz. pam. šaf.) 55. na istom mjestu stoji i ,onstė' griješkom pisarskom postalom vaļa da otuda što je pisar htio napisati crvenim mastilom prvo slovo pa ostavio mjesto a poslije zaboravio.

KONSTÀDIN, *m. vidi* Konstantin.

KÒNSTANCA, *f. vidi* Konstancija *i* Konstantija. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Stalna budi, Konstanca. F. Glavinić, cvit. 40[b].

KÒNSTÂNCIJA, *f. vidi* Konstantija. — *U istoga pisca u kojega ima i* Konstanca. Obećavši mu kćer svoju Konstanciju za ženu dati. F. Glavinić, cvit. 198[a].

KÒNSTÂNCO, *m.* Constantius, *ime muško, vidi* Konstantije. — *U dva pisca* xvii *i* xviii *vijeka.* Za kim Konstanco, sin ńegov, posta cesarom. F. Glavinić, cvit. 122[b]. Ivan papa, čigov otac Konstanco zvaše se. 153[b]. Konstanco. I. J. P. Lučić, razg. 83.

KONSTÀNDÎN, *m. vidi* Konstantin.

KONSTANDINOPOL, *m. Carigrad.* — *Od grč.* Κωνσταντίνου πόλις *(radi glasa* d *vidi kod* Konstantin). — *U spomeniku* xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Konьstanьdinopolь ,Constantinopolis'). U Konstandinopollê. Mon. serb. 525. (1451—1481). — *vidi i* Konstantinopoļ.

KONSTANT-GRAD, *m. Carigrad.* — *vidi* Konstantinov grad *i* Konstantiń grad. — *Samo u jednoga pisca* xviii *vijeka.* Od Ancire čelnik znani i namjestnik Konstant-grada. J. Kavańin 181[a]. Konstant-gradu izabranu. 224[b]. Krstjanom opet dade Solim i bio Konstant-grade. 226[b]. Konstant-gradu u slavnomu. 292[a]. Stjepan pastir Konstant-grada. 298[a]. *Na jednom su mjestu premještene riječi* (grad-Konstant): Bugri koji siono smiše na grad Konstant udariti. 259[b].

KONSTANTIJA, *f.* Constantia, *ime žensko (t ostaje po grčkom govoru).* — *U Daničićevu rječniku:* Konьstanьtija, sestra cara rimskoga Konstantina, (po ļetopisima) mati ,Bêle' Uroša, prababa Nemańina. (Okáz. pam. šaf.) 55. 56. 57. Kostantija. 68.

KONSTANTIJE, *m.* Constantius, *ime muško, grč.* Κωνστάντιος. — *U Daničićevu rječniku:* Konьstanьtije ,Constantius': manastira Pandokratora u svetoj Gori ,igumenь Konstantije' 1348. M(on. serb). 132.

KONSTANTIJEV, *adj. uprav koji pripada Konstantiju; ali u jedinom primjeru znači: koji pripadu Konstantinu.* — *U Daničićevu rječniku:* Konьstanьtijevь ,Constantii': ,prêdь voji Konstantijevemi. (Okáz. pam. šaf.) 55. misli se cara rimskoga Konstantina.

KONSTÀNTÎN, Konstantina, *m.* Constantinus, *ime muško.* — *U grč.* Κωνσταντῖνος *drugo t poslije v glasi kao* d; *po osobinama našega jezika može ispasti jedno* n *pred konsonantom ili obadva: radi toga se nahodi u različitijem oblicima.*

a. *s nepromijeńenijem oblikom.* — *Između rječnika u Daničićevu* (,Konьstanьtinь'). Konstantinь *(kmet).* Mon. serb. 183. (1371—1395). Konstantinь *(sin kraļa Milutina).* Okáz. pam. šaf. 53. 70. Sь že *(Stefan Dečanski)* rodi dva sina: Konstantina i Dušana. 61. Žitije *(Stefana visokoga)* vse po rodu napisujet se Konstantinьfilozofomь. 63. Helena cesarica, mati velikoga Konstantina. F. Glavinić, cvit. 6[a]. Umri dobri Konstantin cesar. 122[b]. Vladaše rimskim cesarastvom Konstantin veliki. 198[a]. Grad sazida car Konstantin. I. Gundulić 531. Kostanca ki se klada velog otac Konstantina. J. Kavańin 271[b]. Konstantin da križu marnu mjesto. 278[a]. Konstantin da joj krunu. 291[a]. Da pogube aģi-Konstantina. Nar. pjes. vuk. 4. 168. Konstantin se iguman ukloni. 4. 170. O caru Konstantinu. Vuk. nar. pjes. 1. xiv.

b. *drugo* t *postaje* d: Konstandin. — *U Daničićevu rječniku:* Konьstanьdinь. — *(Kraļ Milutin)* rodi dva sina: Konstandina i Stefana kraļa tretijago Uroša. Okáz. pam. šaf. 60.

c. *ispred* d *(vidi kod* b) *ispada* n: Konstadin. — *U Daničićevu rječniku:* Konьstadinь, gledaj Konьstanьtinь. — Vь lêto 6931 (= 1422) septembrija 16 umrê carь blьgarьskyj Konstadinь. Okáz. pam. šaf. 76.

d. n *ispada ispred* s, *vidi* Kostantin, Kostandin, Kostadin.

KONSTANTINI, *adj. Konstantinov.* — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka, gdje može biti stoji* Konstantini *mješte* Konstantińi *(vidi kod* Konstantiń grad) *samo radi slika.* Te jih primi u krstionik Konstantini. J. Kavańin 306[b].

KONSTANTINOGRADSKI, *adj. koji pripada Konstantinovu grad, carigradski.* — *U Stulićevu rječniku:* ,constantinopolitanus'. — *nije dosta pouzdano.*

KONSTANTINOPOL, *m. vidi* Konstandinopol. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka (koji je izostavio i radi stiha:* Konstantnopol). Konstantnopol neg drug steče. J. Kavańin 220[a].

KONSTANTINOPOLÌTÂNSKÎ, *adj. carigradski.* — *Po lat.* constantinopolitanus. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Prvi konstantinopolitanski *(sabor).* B. Kašić, rit. 74.

KONSTANTINOPOĻ, *m. vidi* Konstandinopol. — *Na jednom mjestu* xiv *vijeka, i u jednoga pisca* xviii. — *U zadńem primjeru može biti od nom.* Konstantinopoļe *(poļe po pučkoj etimologiji od* πόλις*) srednega roda.* Do samogo velikaago grada Konstantinopoļa. Spom. stoj. 22. *(oko* 1318). Carom u Konstantinopoļu. M. A. Reļković, sabr. 5.

KONSTANTINOPOĻE, *n. vidi* Konstantinopoļ.

KONSTANTÍNOV, *adj. koji pripada Konstantinu.* — *U Daničićevu rječniku:* Konьstanьtinovь ,Constantini': ,vojny Konstantinovy'. (Okáz. pam. šaf.) 57. ,sestra Konstantinova'. 57. misli se car rimski. — *vidi i* Konstantinov grad.

KONSTANTÍNOV GRÂD, *m. Carigrad.* — *U starijim spomenicima, a između rječnika u Daničićevu:* Konьstanьtinovь gradь ,Constantinopolis'. Domentijan[b] 130. 170. Glasnik. 11, 63.

KONSTANTIŃ, *adj. vidi* Konstantinov. — *Samo uz* grad, *vidi* Konstantiń grad.

KONSTANTIŃ GRAD, *m. vidi* Konstantinov grad. — *U starijim spomenicima, a između rječnika u Daničićevu.* Konьstanьtińь gradь ,Constantinopolis'. Domentijan[b] 129. 130. 131. 141. Glasnik. 11, 64. Okáz. pam. šaf. 53.

KONSTANTNOPOL, *vidi* Konstantinopol.

KONSTELÁCIJA, *f. skup zvijezda, vidi* zvi-

ježđe, *lat.* constellatio. — *U pisaca našega vremena.* Konstelacija, astr. (stańe zvijezda), lat. ‚constellatio‘ ‚coustellation‘. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KONSTITÚCIJA, *f. vidi* ustav, *lat.* constitutio *(isporedi* konstitucijon). — *U pisaca našega vremena.* Konstitucija, stat. phil. v. Ustav. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KONSTITUCIJÔN, konstitucijóni, *f.* constitutio, *naredba.* — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* S svetimi konstitucionimi i naredbami. B. Kašić, fran. 206.

1. KÔNSUL, *vidi* konsuo.

2. KONSUL, *vidi* konsuļ.

KONSULA, *m. vidi* konsuo, d. — *U pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Jesu pošli ministeri carski i konsule sila od Evrope . . . Konsule će naokolo poći . . . Nar. pjes. vuk. 5, 404.

KONSÙLĀRAN, konsùlārna, *adj. koji pripada konsulima, isporedi* konsularski. — *U pisaca našega vremena (radi z vidi kod* konsuo). Nu izuzimaju se diplomatičke i konzularne depeše. Zbornik zak. 2, 266.

KONSÙLĀRSKĪ, *adj. koji pripada konsulima.* — *Načińeno od lat.* consularis. — *U pisaca našega vremena (radi z vidi kod* konsuo). Utečaj k višim sudovom proti rješidbam sudova konzularskih. Zbornik zak. 1863. 185. Pod konzuli razumijevaju se svi oni kojim su povjereni poslovi konzularski. 1865. 145. Zakonski članak o konzularskom ugovoru s kraļevinom portugalskom. 1874. 461.

KONSÙLĀRSTVO, *n. služba konsulova.* — *isporedi* konsulat. — *U pisaca našega vremena (radi z vidi kod* konsuo). Poslovi, koji se tiču konzularstva, spadaju i na ministarstvo trgovine. Zbornik zak. 1863. 315.

KONSÙLĀT, *m.* consulatus, *čast (služba, mjesto) ili ured konsulov; u naj starijem je primjeru drugo značeńe (vidi kod* b). — *Od* xv *vijeka (vidi kod* b).

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem.* Uzvisen u gospostvo od konsulata. B. Kašić, per. 1. C. kr. konzulati *(radi z vidi kod* konsuo) nalazeći se u inozemstvu, imadu sudbenost, koja im je povjerena. Zbornik zak. 1853. 141.

b. *u naj starijem primjeru tumači Daničić: konsulovo pismo, što bi moglo i biti, ali se može razumjeti i kao pismo (sudbene) oblasti kojijem se traži kakva potańa vijest.* — *U Daničićevu rječniku:* konьsulatь ‚literae consulis‘. — Gospodo *(piše se knezu i sudijama dubrovačkijem)*, primismo konьsulatь gospostva vašega u komь pisahote za Jakšu Zeca i za Vlahušu Latiničića za 3 komade svite, jeli mu ihь Vlahuša uzeo, nije li. Spom. sr. 2, 110. (1414).

KONSÙLĀTSKĪ, *adj. koji pripada konsulatu ili konsulatima.* — *U pisaca našega vremena (radi z vidi kod* konsuo). Sabirati i slagati trgovačka i konzulatska izvješća. Zbornik zak. 1863. 315. Arkivi konzulatski neoskvrńivi su svagda. 1866. 340.

KÔNSULOV, *adj. koji pripada konsulu.* Da si ugodnija sinu konsulovu. B. Kašić, per. 92.

KÔNSULSKĪ, *adj. koji pripada konsulima.* — *Načińeno u naše vrijeme (radi z vidi kod* konsuo). Brzojavke od diplomatičkih ili konzulskih poslovoda . . . Zbornik zak. 1870. 5.

KONSUĻ, *m. ime biļkama.* — *Između rječnika u Stulićevu* (konsuļ kraļski, trava ‚consolida reale, delfinio. erba‘ ‚aparine‘; konsuļ veliki, trava ‚consolida maggiore‘ ‚symphitum majus‘; konsuļ mali, trava ‚consolida minore‘ ‚symphitum minus‘; konsuļ zlatni, trava ‚erba giudaica, pagana, spezie d' erba‘ ‚virga aurea, herbae species‘). Konsul, konsuļ kraļevski, consolida reale, delfinio (Stulli), Delphinium consolida L. (Visiani). — Konsuļ mali, consolida minor (Mattei, Stulli, Anselmo da Canali), Prunella vulgaris L. (Alschinger, Visiani). — Konsuļ veliki, consolida maggiore (Stulli, u sińskom rukopisu, Anselmo da Canali), simfito (Anselmo da Canali), Symphytum officinale L. — Konsuļ zlatni (konsul zlati u sińskom rukopisu), virga aurea (siński rkp., Stulli), Solidago virga aurea L. B. Šulek, im. 155.

KÔNSUO, kônsula, *m.* consul, *uprav u obično vrijeme u Rimu čovjek koji je (ujedno još s drugijem) imao naj višu čast i oblast (poslije se promijenilo značeńe).* — *-o stoji po štokavskom govoru mj.* l. — *U naše vrijeme po sjevernijem krajevima zamjeńuje se s glasom* z (konzul, konzuo) *po ńemačkom izgovoru.* — *Od* xv *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Daničićevu* konьsulь. *gledaj* kunьsulь).

a. *u značeńu sprijeda kazanome (kao rimska oblast).* Cesar, ki triš konsul bio je. J. Kavańin 29a.

b. *vidi* kunsuo. Budi ti milostь dati i prêporuciti konsulomь Zuhu Gučetiću, Nikši Črêviću i Danelu Gunduliću ili ńegovêmь komesaromь Franku Sorkočeviću i Niksi Kabužiću da oni prodadu i posļu k namь u ruke. Spom. sr. 1, 131. (1415). Ωdь gospodina konsula grada Dubrovnika i ωdь ńegovêhь sudija. 1, 136. (1417).

c. *u novijem primjerima ne zna se o kakvoj se časti govori.* Konsuli i knezi. Š. Budinić, ispr. 138. Konsul aliti vitnik. F. Radman 12.

d. *u naše vrijeme, činovnik koji u tuđem mjestu štiti trgovačke i druge sreze pripadnika vlade što ga je imenovala (gdjegdje, osobito po istoku, ima i sudbenu i diplomatsku vlast).* Dolaze dva konsula . . . Konsuo ruski . . . Konsuo francuski. Nar. pjes. vuk. 5, 479. Kad konzuli kńigu sagledali. Osvetn. 3, 59. Pod konzuli razumjevaju se svi oni kojim su povjereni poslovi konzularski. Zbornik zak. 1865. 145. Glavnim konzulom u obih državah pripada pravo . . . 1871. 401.

e. Konsuo, *prezime.* — *u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KÓNŠA, *m. hyp.* konšija, *vidi* konso. — *Akc. se mijeńa u voc.:* kônšō, kônše. — *Nalazi se samo s* m *mj.* n *(vidi kod* konšija). — *U Vukovu rječniku:* komša, vide komšo *s dodatkom da je po istočnom govoru.* Aman komše! vaše zakonose pravdu prave. Osvet. 1, 35.

KONŠĆANI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeļ. 114.

KONŠĆINA, *vidi* Końšćina.

KÓNŠE, *m. vidi* konša. — *Po sjevernoj Dalmaciji.* Konse, konšija. M. Pavlinović.

KONŠENCIJA, *f. vidi* konšijencija. — *U pisaca čakavaca* xv *i* xvi *vijeka.* I očistiti tvoju konšenciju . . . Starine. 23, 129. (1496). Ako ih *(dela)* ni v čemkoli obslužil po svojoj konšenciji. 151. Konšencija pravdena. Korizm. 67b.

KONŠIĆ, *m. prezime.* — xiv *vijeka.* Jakov Konšić. Mon. croat. 9. (1325).

KÓNŠIJA, *m. (rijetko f.) susjed (susjeda), tur.* qonšu, qomšu. — *Kaže se i* kòmšija, *što je u naše vrijeme i običnije nego* konšija. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kōnšījā (kōmšījā). — *U jednini znači (rijetko) i žensko čeļade, susjedu, te je onda*

uškoga roda. u množini je obično u ženskom rodu i za mušku čeljad.

1. *m. susjed.*

a. konšija. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,vicino, contiguo d' abitazione, propinquus' 765ª; ,prossimo, vicino di casa o di confini' ,proximus' 592ᵇ) *i u Vukovu* (vide komsija). Naj prvo u otca, paker u konsija. M. Divković, bes. 110ª. Zaručnica koja je uboga, ište u konšija susjeda drago kameńe. M. Radnić 263ᵇ. Da se ne govori i ne opći s onim konšijom, s onim čeļadetom . . . J. Banovac, pred. 32. Dotrčavši konšije nadoše krvno dilo. pripov. 167. U kući onog konšije iliti susida tvoga. F. Lastrić, test. 331ª. Zovnuvši konšije iliti bližńike. ned. 159. Medu bratjom, konšijama. 193. Zaludu se tužite niki na konšije. svet. 58ᵇ. Našu braću i konsije. I. A. Nenadić, šamb. 14. Pred vratima stoje samovoļni Perastani, ńihove konšije. Nar. pjes. bog. 173. Zulume svakome čińahu, konšijama živjet ne dadijahu. 207. U noći ušla u kuću svoga konšije. M. Zoričić, zrc. 11. Stade žene plač i vika, da je čuše sve konšije. 43. Prizvati svoga konšiju aliti susida. And. Kačić, kor. 71. Bližnika, znanaca, prijateļa i konšija. M. Dobretić 106. Videći svoga konšiju oli bližnika. 210. Radivoju i s ńim tri druge konšije ńegove. Djelovod. prot. 19.

b. komšija. — *Od* XVIII *vijeka (naj stariji primjer nije dosta pouzdan). — Između rječnika u Vukovu* (,der nachbar, vicinus'. cf. susjed). Suprotivna vijek komšije ni bor trpi nerazložan. J. Kavańin 407ª. Da uzajmi od komšija sudeva koliko god može. E. Pavić, ogl. 321. Malone upadoše u šake svoji komšija. 175. Brzo ćemo se ako Bog da i daļe poznati, jer smo komsije. D. Obradović, basn. 262. Što bi ti od onoga muža rekao koji bi upitan od svoga komšije . . .? Đ. Rapić 88. Kada si vidio tvoje bližńe, tvoje prijateļe, rodjake i komšije naglom smrtju umirati. 66. Dnevi u kojima prijeteļ s prijeteļom, komšija s komšijom i gost s gostom najide se i napije. B. Leaković, gov. 61. Ńu mi prose mlogi prosioci: jedno bane, drugo ģenerale, treće prosi iz sela komsija. majka daje u selo komšiji. Nar. pjes. vuk. 2, 38—39. Podsjeo me kao rđav komšija. Nar. posl. vuk. 251. Koji je bio komšija s ovijem. Nar. prip. vuk. 185. U Nikšićah, u naših komšijah. Ogled. sr. 439. Moj komsija zlatali kutija. Nar. pjes. petr. 1, 184. Boļi je dobar komšija no zao brat. Ko se komšiji mrazi, on obraz gazi. U brata na najam, u komšije na zajam. V. Bogišić, zborn. 390. Naj bliži komšija preči je od udaļena brata. 391. Požali se na svoga komšiju. Pravdonoša. 1851. 26.

2. *f. susjeda.*

a. konšija. — *U pet primjera* XVIII *i ovoga vijeka.* Ona mu se kunijaše, da ne znadiše, i sve čujaše to jedna konšija. J. Banovac, razg. 135. Jedna ženetina dolazila je u kuću jedne svoje suside, konšije. J. Filipović 1, 23ª. Ditešce jedne bližńe svoje konšije. F. Lastrić, od' 26. Nika vištica ispovidi da je hodila u kuću jednoj konšiji rodici. L. Vladmirović 17. I držalo Dalmaciju . . . na uzici ńemačkoj konšiji. M. Pavlinović, razl. spis. 346.

b. komšija. — *U dva primjera* XVIII *i ovoga vijeka.* I komšiju svoju vidi da je lipše odivena. V. Došen 118ᵇ. Ciganka to sve gledala i slušala, pa rekne onoj hrišćanci: ,Ma jadna komšijo' . . . Nar. prip. vrč. 39.

KÒNŠIJENCA. *f. vidi* konšijencija. — *U rukopisu dubrovačkom* XVI *vijeka.* Zla konšijenca. Zborn. 6ᵇ.

KONŠIJENCIJA, *f.* conscientia, *vidi* savjest, duša, d, *c)*, duševnost, *b)*. — *Od latinske riječi s talijanskijem izgovorom (talijanski je* coscienza *i* coscenza). — *Od* XVI *vijeka po zapadnijem krajevima.* Grizeni od črva konšijencije. Korizm. 26ᵇ. Svjedok srca i konšijencije moje. B. Gradić, djev. 59. Očisti konšijenciju. Nauk brn. 11ᵇ. Mrmńeći svejer konšijencija suprotiva ńima. M. Orbin 172. Učinićeš izkušańe od konšijencije. I. Držić 71. Pokripļen svidočanstvom dobre konšijencije. P. Radovčić, nać. 18. Premda ga ne zgrizaše konšijencija. 230. Svoju konšijenciju oli ti svoju dušu. M. Dobretić 159. Ako ga duša boli i konšijencija steže. 169.

KÒNŠIJIN (kòmšijin), *adj. koji pripada konšiji (komšiji).* — *U Vukovu rječniku:* komšijin ,des nachbars' ,vicini'; konšijin, vide komšijin.

KÒNŠIJINICA (kòmšijinica), *f. susjeda, vidi* konšija, 2. — *-iji- se u izgovoru vrlo malo razlikuje od dugoga* i, *zato se piše i samo* -ij-, *a možebiti i* -i-. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (kòmšîjnica ,die nachbarin' ,vicina', cf. susjeda; kònšîjnica, vide komšijnica). Da sam biser ja bih se prosula oko bela dvora komšijskoga, da me kupe snahe komšijnice. Nar. pjes. srem. 15.

KÒNŠIJÎNSKÎ (kòmšijînskî), *adj. vidi* konšijski. — *Radi* -iji- *vidi što je kazano kod* konšijinica. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* kòmšîjnskî *uz* komšijski; kònšîjnskî *uz* konsijski). Već su globa u komšinskom domu. J. S. Reļković 366. Ako komšijnska kuća gori, pazi na svoju. Nar. posl. vuk. 5. Iz kućah komšinskijeh i od svojte donose rakiju i svakojakog jela. Vuk (?), živ. 193.

KÒNŠÎJSKÎ (kòmšîjskî), *adj. koji pripada konšijama (komšijama).* — *isporedi* konšijinski. — *I ovdje za* -ij- *vrijedi što je kazano za* -iji- *kod* konšijinica. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* kòmšîjskî ,nachbarlich' ,vicinorum'; kònšîjskî, vide komšijski). Dao je veseļe, na koje on komšisku mladež pozivao je. A. T. Blagojević, khin. 3. U komšijskom novom vinogradu. Nar. pjes. srem. 45.

KÒNŠILAC (kòmšilac), kònšioca kòmšioca), *m. ima samo u narodnoj pjesmi našega vremena* momče komšioče, *što bi mogao biti vokativ (mj. nominativa) od* momak komšilac, *ali bi mogao biti i nominativ sredńega roda.* Da sam ruža ja bih s' presadila u komšijskom novom vinogradu, da me bere momče komšioče. Nar. pjes. srem. 15.

KONŠILUK (komšiluk), *m. susjedstvo, tur.* qonšuluq. — *Radi* -n- *i* -m- *vidi kod* konšija.

a. konšiluk. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (konšiluk, vide komšiluk). Ni u kući, ni u obitili, ni u družbi, ni u konšiluku ni u puoku ne imamo nikakova zla ni smutńe činiti. M. Divković, bes. 215—216. To vidivši druge divojke od konšiluka. M. Zoričić, zrc. 12. Zavapi tako žestoko, da se ču po svem konšiluku. 231. Što god vam je konšiluka i u ńima kadiluka. Golubica. 5, 133. Pa će tebi, boj se, biti žao konšiluka! M. Đ. Milićević, omer. 18.

b. komšiluk. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (komšiluk ,die nachbarschaft' ,vicinia'). Kako on u ńegovom komšiluku pribiva. E. Pavić, ogl. 250. Dobna nerad komšiluku moskovskomu, opet se odili sa svoga mjesta. I. Zaničić 236. Vidiš dakle da je od Turaka došlo kolo; da zla komšiluka! M. A. Reļković, sat. C8ᵇ. Sav komšiluk i sve selo viče. D4ᵇ.

Sad živimo s Turci u komšiluku. A. T. Blagojević, pjesnik. 29. Gdi se god u komšiluku mrze. D. Obradović, basn. 306. Svitli z dobrima prilikama svojima mlađima i svemu komšiluku. Đ. Rapić 96. Uzdržati s Moskovskom jedan pravi komšiluk. A. Tomiković, živ. 328. U komšiluk dovikuje da u dvoru vode nema. Nar. pjes. vuk. 1, 309. Selam šaļem našem komšiluku: ko god za me haje i upita. M. Đ. Milićević, omer. 24. Ode u komšiluk. Bos. vila. 1890. 217.

KÒNŠIĻ, *m. savjet, vijeće.* — *Od tal.* consiglio. — *U naše vrijeme u Istri.* Konšiļ, it. consiglio, vijeće. Naša sloga. god. 3, br. 10, str. 39.

KONŠÌĻATI, konsiļam, *impf. govoriti.* — *Od tal.* consigliare, *svjetovati.* — *U naše vrijeme u sjevernijeh čakavaca.* Priceli su konsiļati da komu te sestru dati. Nar. pjes. mikul. 138. Konsiļăti, it. consigliare, u smislu govoriti. Naša sloga. god. 13, br. 22, str. 87.

KONŠÌĻĖR, konsiļéra, *m. tal.* consigliere, *savjetnik.* — *U naše vrijeme u Istri.* Konsiļer, it. consigliere, savjetnik. Naša sloga. god. 15, br. 50.

KONŠINCVA, *f. vidi* konsijencija. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka; može biti da treba čitati* konšijenca *ili* konsinca. Mnogi se obicaje rijeti ,duša me boli' a drugi obicaje rijeti ,konšincva me grize'. M. Divković, bes. 311[ab].

KÒNSIOĆE (kòmšioce), kònšioceta (kòmsioceta), *n. vidi* konšilac.

KÓNSO (kómšo), *m. hyp.* konšija (komsija). — *Akc. se mijeńa u voc.* kônso (kômšo). — *U naše vrijeme.*

a. konso. Alem konso, alem draga duso! Nar. pjes. petr. 1, 181.

b. komšo. — *Između rječnika u Vukovu* (vide kono *s dodatkom da je po juž.nom govoru).* Ma mu komso sad krajinom seće. Osvetn. 6, 14.

KONSÒVATI, kònsujem, *impf. živjeti s kijem kao s konšijom, biti konšija.* — *U jednom primjeru našega vremena* (s m: komšòvati, kòmsujêm, *vidi kod* konšija). Već evo nam jada nenadana od komšije bečkoga cesara, s kijem smo doslje dobro komšovali. Osvetn. 6, 11.

KONSTANSKO BRDO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Vinograd u Konstanskom Brdu. Sr. nov. 1875. 667.

KONŠTÀNTÎN, Konštantina, *m. vidi* Konstantin. — *U naše vrijeme u sjevernijeh čakavaca.* Ka j' bila jedina oca Konstantina. Nar. pjes. mikul. 139.

KONŠTARI, *m. ime zaseoku u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom.* Schem. ragus. 1876. 37.

1. KÓNTA, *m. ili f.? ime (muško ili žensko?).* — *isporedi* Konda. — *Prije našega vremena.* Konta. S. Novaković, pom. 71.

2. KÔNTA, *f. vidi* konat. — *U naše vrijeme u Srbiji.* Jedna konta od nas dana ostala na računu. Glasnik. ii, 1, 44. (1808).

KONTÀLICE, *f. pl.* pjesme koje ne pjevaju nego samo kontaju, t. j. izgovaraju, u Dobroselu. M. Medić. — *vidi* 2. kontati.

KÒNTÂŃE, *n. djelo kojijem se konta (vidi* 2. kontati). J. Bogdanović.

1. KÒNTATI, kòntâm, *impf. tal.* contare, *brojiti.* — *Po jugozapadnijem krajevima od* xviii *vijeka* — *U oba dva primjera (u prvom sa se, pasivno; u drugome pasivno) nije u pravom, običnom značeńu, nego se ističe vrijednost onoga što se broji (isporedi* brojiti, I, b, c)). Ono kolino koe je daļe od korina iliti početka, ono se konta i broji. M. Dobretić 517. Ni pristaše, ni kontani biše. Nar. pjes. vuk. 5, 137.

2. KÒNTATI, kòntâm, *impf.* govoriti pjesmu u kolu, a inače govoriti što kome osobitim naglaskom i mnogo. ,Šta mi kontas tuda, čuo sam već'. u Dobroselu. M. Medić. ,Ti eto kontaš, da 'e Đurota mańe ima' novaca nego li Ican'. ,Ali ga lijepo on konta pjesme'. J. Bogdanović. — *Može biti ista riječ što* 1. kontati *(upravo od mlet.* contar, *pripovijedati), ali mislim da će biti od tal.* cantare, *pjevati.*

KONTEMPLACIJÔN, kontemplacijóni, *f.* contemplatio, *razgledańe, razmišļańe (u teologičkom smislu), tal.* contemplazione. — *isporedi* kontemplańe. — *U dva pisca* xvii *vijeka.* Počińe se meditacijon ili kontemplacijon. B. Kašić, nač. 14. Štogod od nebeske kontemplacijoni kušati. nasl. 17. Dat se na kontemplacijon i razmisļanje. I. Držić 272.

KONTÈMPLÀŃE, *n. vidi* kontemplacijon. *upravo znači djelo kojijem se kontempla, ali glagolu* kontèmplati *(lat. i tal.* contemplare, *razgledati, razmišļati) nema potvrde u pisaca (u Dubrovniku se čuje* kontèmplati, kontèmplâm, *pf.* i kontemplávati, kontèmplâvâm, *impf., ali ne u teologičkom smislu, nego, gotovo ironički, kad ko u dugo razgleda ili pregleda što.* P. Budmani). — *U dva pisca* xvi *i* xvii *vijeka (sa starijim oblikom* kontemplanje). Ki u razmišļanju i kontemplanju istoga božanstva stoji. B. Gradić, djev. 50. Uživati raskoše od čistoga razmišļanja ili kontemplanja. B. Kašić, iń. 59.

KONTÈMPLATI, kontèmplâm. *pf. vidi kod* kontemplańe.

KONTEMPLATÎV, *adj.* contemplativus, *tal.* contemplativo, *koji razmišļa (u teologičkom smislu), isporedi* bogomisalan. — *U tri pisca* xvi *i* xvii *vijeka.* Duša bogoļubna i kontemplativa. B. Gradić, duh. 46. Od ovoga pohlepna poželjenja sveti kontemplativi govore. 63. Svi redi ļudi, a to svitovni, rabotni i ko*(n)*templativi. Nauk brn. 56[b]. Ćemu njeki od svetaca toliko su bili izvrsni i kontemplativi. B. Kašić, nasl. 16. Niki sveti kontemplativi i razmisļaoci vele... is. 56.

KONTEMPLATÍVAC, kontemplativca, *m. kontemplativ čovjek.* — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Nahode se mali za to kontemplativci. B. Kašić, nasl. 166.

KONTEMPLATÌVICA, *f. kontemplativo žensko čeļade, ili ńešto što se shvaća kao žensko (u jedinom primjeru* duša). — *U jednoga pisca* xvi *vijeka.* Naprijed je *(duša)* kontemplativica. B. Gradić, duh. 74.

KONTEMPLÁVATI, kontèmplâvâm, *impf. vidi kod* kontemplańe.

KONTEN, *adj vidi* kontenat. — *Jamačno postaje od oblika nom. sing.* kontent, *u kojemu je krajńe* t *otpalo.* — *Od* xvii *vijeka.* Tako kako ih pogodismo, tako kontene obje parte biše. Starine. 19, 256. (1673). Rekao jest da je on konten kako mu dosuđeno jest. Glasnik ii. 1, 78. (1808). A Petar nije konten kao što nađosmo za pravo: što su dobili da na pola dele. 106. Narod je bio konten. Djelovod. prot. 170. Budu li mi čeļad kontena. Bos. vila. 1891. 215.

1. KÒNTENAT, kòntênta, *adj.* contentus, *zadovoļan.* — *Postaje od tal.* contento, *[illegible] nom. sing. m. (i u acc. kad je isti kao nom.) umeće* a; *ali to nije svagda bilo te se kazalo i* kòntênt, *što se potvrđuje oblikom* kontent *[illegible]*

ima u Dubrovčana XVI *vijeka* kontent, *n. p. u* N. Naļešković 1, 281, *nije dosta za potrdu jer su se možebiti pisci htjeli bliže držati talijanskoga oblika). — Od* XV *vijeka (vidi* b, *c)), a između rječnika u Daničićevu* (коньтеньть ,contentus'). — *Ima i komp.:* kontèntijî. V. Andrijašević, dev. 18.

a. *uopće.* Na puno hoće tri tisuće imati, još ako budeš ti kontenat i mati. N. Naļešković 1, 280. Napokon se vazda kontenat i veseo nahodi. B. Gradić, djev. 106. Bivši ja kontenta i bogata u momu redovničkomu ubožtvu. V. Andrijašević, put. 83. Ako me djavao vidi, da se zaručim z drugom izvan tebe, neka sam uvik ńegov, ja sam kontenat. Đ. Rapić 94.

b. *ono čim je ko zadovoļan izriče se supstantivom:*

a) u instrumentalu (što bi bilo naj običnije, ali imam samo jedan primjer, i u tome uz instrumental ima prijedlog s). Da je kontenat kraļ s odgovorom. A. J. Knezović 121.

b) u dativu, neobično, samo u jednom primjeru XVII *vijeka.* Tako se veće krat zgađa da jednomu vladaocu nije kontenat Bog. I. Ančić, vrat. 133.

c) u loc. s prijedlogom o. Ja bihь ѡ tome kontenatь biѡ. Mon. serb. 500. (1467—1500).

d) u instr. s prijedlogom nad *(neobično, u jednom primjeru* XVI *vijeka).* Mi smo nad tem kontenti. Mon. croat. 287. (1586).

c. *ono čim je ko zadovoļan izriče se infinitivom.* Pod' na slavu Božju, kontent sam i toj dat za ļubav. N. Naļešković I, 281. Za to dajemo na znańe da ga smo svikolici коньтеньти uzetь. Starine. 10, 25. (1694). Marija, koja ne budući kontenta činit zlo u svojoj otačbini, hoti se diliti u druga mista. J. Banovac, razg. 145.

d. *ono čim je ko zadovoļan izriče se podložnom rečenicom s* da. Ja bih kontenat bio da Bog stavi jednu kelomnu ... V. Andrijašević, put. 254. Da bih kontentiji bio da sam život izgubio, nego da sam tebe uvrijedio. dev. 18. Kontenat bih se našao sadara da ruke i noge moje budu kljenite biti. 71.

2. KÒNTENAT, kòntênta, *m. tal.* contento, *zadovoļnost.* — *Radi oblika vidi* 1. kontenat. — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Kada ti se zgodi stvar od plakijera i kontenta. I. Držić 125. Bez ńih nije pravi kontent u redu. 260. Ako nisam na kontent verse sastavio. A. J. Knezović II.

KÒNTÊNSTVO, *n. zadovoļnost.* — *Načińeno nastavkom* stvo *od* kontenat *(ne od* konten, *nego je jamačno od osnove* kontent *postalo* kontentstvo, *pa je* t *ispalo). — U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Priveliko kontenstvo i nasladenje. I. Držić 39. Razmišļaj vjekuvječanstvo od ovoga kontenstva i slave. 39.

KONTÈNTÂŃE, *n. djelo kojijem ko kontenta, ili se ko kontenta. — Stariji je oblik* kontentanje. Na kontentanje od svoga bitja potaknut. B. Gradić, djev. 6.

KONTÈNTATI, kontèntâm, *pf. zadovoļiti, tal.* contentare. — *Od* XVI *vijeka (vidi* b), *a između rječnika u Vukovu* (vide zadovoļiti *s dodatkom da se govori u primorju).*

a. *aktivno.* Obećaj a ne daj, ludu srce kontentaj. (U Boci). Nar. posl. vuk. 228.

b. *sa se, refleksivno.* Tko ima onoj što mu se pristoji, ima se kontentati. Zborn. 18b. I on je lud ki mogući obje dvije imati, kontenta se s jednom kļastu ostati. B. Gradić, djev. 79. Od ubožtva se ròditêļ kontenta. 180. Nemoj se kontentati da si dobro spenǵao dugo brijeme. I. Držić 28. Da se ne kontentaš samo za poznat grijehe. 117. No ima se jedan čovjek kontentat s onom istinom. 134. Koji se ne kontenta od jedne žene. 230. Neka se kontentaju od razložite dobiti. 280. Kontentao bi se jedan u vike podnositi svake muke. I. Ančić, vrat. 45. Tomu se kontentajmo. ogl. 101. Ako bi se sin kontentao. 174. Da se kontenta ostaviti sam i čekat. svit. 30. Tisuću *(života)* da ih imam ja bih postavio i kontento se izgubiti. V. Andrijašević, dev. 49. Ja se protestavam da se kontentam od svega onoga. 58. Povratite tuđe i kontentajte se živiti s malim. Đ. Rapić 161.

1. KÔNTIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Ļuta zmija Kontić Radosave. Ogled. sr. 245. Đorđije Kontić. Nar. pjes. vuk. 2, 649 *(među prenumerantima).* Kôntić, prezime. u Srijemu. V. Arsenijević.

2. KÒNTIĆ, *m. bogatiji seļak. — Jamačno deminutiv od tal.* conte, *grof. — U naše vrijeme u Istri.* Kontîć ,agricola divitior'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 38.

KÒNTIJA, *f. vladańe, tal.* contéa, *grofovina, grofija. — U naše vrijeme u Istri.* Kontîja ,dominatus'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. Ifortsg. 13.

KONTJENT, *adj. vidi* kontenat. — *Samo nom. sing. m. u tri pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka. — Može biti da je bio i oblik* kontjenat. Nijesi kontjent. Zborn. 73a. Što mi je čes dala, tomu sam ja kontjent. M. Vetranić 2, 53. Oni se kontjent nahodi. B. Gradić, djev. 149.

KONTÔVIĆ, *m. prezime. —* XVI *vijeka.* Mi Filip Kontović, budući župan draganički. Mon. croat. 323. (1550).

KÔNTRA, *praep. (s dat.) tal.* contra, *protiv, suprot (i u neprijateļskom i u mjesnom značeńu). — U naše vrijeme u Istri.* I kontra lejavici i trbuhu joj je dal nekakovi prašići. Naša sloga. god. 9, br. 7, str. 27. Ala siromah sam kontra *(prema)* ńemu. god. 14, br. 3. str. 15. Kõntra *(s drugijem akcentom)* ,adversus; pro'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. IIftsg. 61. — *I u Dubrovniku* (kôntra), *samo u neprijateļskom značeńu.* ,Što ga imaš kontra meni?' P. Budmani.

KONTRÀBANAD, kontràbânda, *m. vidi* kontrabanda. Kako je kontrabanad veoma važan radi dobitka u nekim konavaoskim selima ... V. Bogišić, zborn. 635.

KONTRÀBANAT, kontràbânta, *n. vidi* kontrabanda, kontrobanat. — *Od* XVIII *vijeka.* Jilo. ko se šaļe, nima takaj mira: ni l' u ńem kontrabant, u ń se već krat dira. M. Kuhačević 52. Riječ ,kriomčareńe' u sva tri predjela *(u Hercegovini, Crnoj Gori, Boci)* do sad je sasvim nepoznata, nego bi kazali: ,kontrabanat'. V. Bogišić, zborn. 635.

KONTRÀBÂNDA, *f. vidi* krijumčarstvo, *tal.* contrabbando. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (коньтрабаньда, srl. ,contrabannum, merces interdictae' *u kojega su i prva tri primjera).* Za kontrabande ѡdь soli. Spom. sr. 1, 31. (1400). Da se kontrabandi ne čine ѡdь soli *(u istom spomeniku; naštampana je* kontrobandi, *što može i ne biti pogreška; Daničić je mislio da jest, i u rječniku je popravio* kontrabandi. *svakako je ova riječ muškoga roda od nom.* kontra(o?)banad, *i tako može biti i u prvom primjeru).* Da nitkorь ne smê činiti kontrabandu za soli. *(na istoj strani, ali u drugom pismu iste godine).* Osem vojno kontrabando. M. D. Milićević, škol. 92.

KONTRABÀNDIJER, kontrabandijèra, *m. krijumčar, tal.* contrabbandiere. — *U naše vrijeme po zapadnijem krajevima.* Kontrabandijer rizika i glavom i malom. V. Bogišić, zborn. 636.

KONTRÀBÂNTNÎK, *m. vidi* kontrabandijer. — *Načińeno od* kontrabanat *nastavkom* nik. — *U naše vrijeme po jugo-zapadnijem krajevima.* Svak je dužan kontrabantnika skriti. V. Bogišić, zborn. 595.

KÒNTRÂDA, *f. tal. (mlet.)* contrada, *ulica.* — *U naše vrijeme u Istri* Da bi ta kontrada s iglami osuta, se bi se pobralo od mojga hojeńa. Nar. pjes. istr. 2, 55.

KONTRÀFAT, *adj. tal.* contraffatto, *nepravi, načińen, pretvoren (sad se piše: patvoren, pačińen).* — *Na jednom mjestu* xv *vijeka.* Koruna jedna srebrna u 13 peča s kamenьjemь s kontrafatijem. Mon. serb. 498. (1466). — *u ovom je primjeru Daničić krivo shvatio ovu riječ kao da je supstantiv sredńega roda, te je u rječniku napisao:* konьtrafatije, srl. ‚contrafactio, imago'.

KONTRAMÌRAĻ, *m. tal.* contrammiraglio, *(ńem.* konteradmiral), *pomorski podvojvoda, dva stepena niže nego pomorski vojvoda (ńem.* admiral); *a drugi je stepen, koji je viši od ovoga, ńemačka riječ* viceadmiral *(za obje riječi u Šulekovu rječniku ima samo* pomorski podvojvoda). — *U jednoga pisca Slavonca* xviii *vijeka.* Da su uhitili lađu bojnu trećega nadčelnika (kontramiraļ). A. Tomiković, živ. 261. Lađa kontramiraļa moskovskoga. 265.

KÒNTRAST, *m. tal.* contrasto, *ńem.* contrast, *neprilika, opreka (kad dvije stvari suprotne jedna drugoj u čemu ili u svemu, ili samo različne, stoje jedna blizu druge, te se jedna tako jače ističe prema drugoj).* — *U pisaca našega vremena.* Kontrast, stil. phil. (neprilika, razlicje ‚contrast', tal. ‚contrasto'; (opreka), lat. ‚antitheton' ‚contrast'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÒNTRASTOVATI, kòntrastujêm. *impf. (o dvije suprotne ili različite stvari, vidi* kontrast *isticati se jedna prema drugoj* — *Načińeno u naše vrijeme.* Kontrastovati, phil. stil. ‚contrastiren, gegen einander abstechen'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÒNTRAT, *m. tal.* contratto, *pogodba (pismena, sudbena).* — *Od* xvii *vijeka.* Neka čine kontrate bez nijedne sumńe od kamate. I. Držić 281. Ako učine skriture od zlijeh kontrata. 306. ‚Kamos ti?' ‚Ma proda' sam nešto zemļe Pavlu, pa mu idem u općinu metnuti križ na kontrat'. J. Bogdanović.

KONTRIBÚCIJA, *f. namet, lat.* contributio. — *U pisaca našega vremena.* Koji primi rańenike u kuću neka bude prost od ńeke česti kontribucije ratne. Zbornik zak. 1866. 123. Konzuli biti će prosti od ukonačivańa vojnika i od kontribucija. 1866. 339.

KONTRICIJÔN, kontricijóni, *f. tal.* contrizione, *skrušeńe (u teologičkom smislu)* — *U dva pisca* xvii *vijeka.* V. Što je izvrsno skrušenje ili kontricijon? M. Jest pomrzenje, bolest i žalost radi grijeha ucińenijeh ... B. Kasić, zrc. 11. Imaju se činiti kontricijoni i bolesti od grijeha. I. Držić 57.

KÔNTRO, *praep. vidi* kontra, *tal.* contro. — *U naše vrijeme u Istri.* Nisam kòntro. Naša sloga. god. 15, br. 16. Kòntro ‚adversus; pro'. S. Nemanić, čak.-kroat. stud. iiftsg. 61.

KONTRÒBANAD, kontròbânda, *m. vidi* kontrabanda.

KONTRÒBANAT, kontròbânta, *m. vidi* kontrabanda. — *U Dubrovniku od* xvi *vijeka.* Zli ļudi kontrobantom gdi me tvore. M. Vetranić 1, 22.

KONTRÓLA, *f. djelo kojijem se kontroluje (može značiti i ured kojemu je posao kontrolovańe), ńem.* controle. — *U pisaca našega vremena.* Vršeńe kontrole nad upravom. Zbirka zak. 1, 290. Putnici neće se podvrgavati posebnoj kontroli putnih listova. 1865. 409. Kod obrtnika, koji su po zakonu ovom podvrženi kontroli. 1866. 99. Vršeńe kontrole nad upravom političkih općina. 1874. 428. Kontrola ‚controle' ‚controlleria'. B. Petranović, ručna kńiga. 19. Kontrola, merc. pripaz) ‚controle', tal. ‚controllo, riscontro', frc. ‚contrôle'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KONTRÓLAN, kontrólna, *adj. koji pripada kontroli.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Da se ujednostruči postupak carinski i kontrolni kod izvršujućih ureda. Zbornik zak. 1853. 411. Ako kontrolna vlast izjavi, da je izjašńeńe temeļito i obzira dostojno. 133. Kontrolan, stat. (pripazan), kontrolna oblast ‚controlbehörde'; kontrolna sprava, mech. ‚controluhr, controlvorrichtung'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KONTROLÌRATI, kontròlîrâm, *impf. vidi* kontrolovati. — *Načińeno od ńem.* controliren *u naše vrijeme.* Prepisnik će čitati svoj prepis, a drugi će urednik kontrolirati. Zbornik zak. 1853. 316. Kontrolirati izvršivańe propisa o biļegovini. 1869. 97.

KONTRÒLÔR, kontrolóra. *m. čovjek koji po svojoj (državnoj, općinskoj itd.) službi ili časti kontroluje, tal.* controllore. — *U pisaca našega vremena.* Jedan kļuč biti će u ruku pjeneznika, drugi u ruku kontrolora. Zbornik zak. 1853. 480. Kontrolor, merc. pripaznik), frc. ‚controleur'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KONTROLOVÁŃE, *n. djelo kojijem se kontroluje.* Kontrolovańe dohodarstveno pri pečeńu žoste. Zbornik zak. 1863. 444.

KONTROLÒVATI. kontròlujêm, *impf. pregledati jeli što onako kao što je ko kazao da jest.* — *Riječ načińena u naše vrijeme za činovnički jezik po ńem.* kontroliren, *tal.* controllare. Kontrolovati postupak sa tvarmi za pečeńe rakije opredijeļenimi. Zbornik zak. 1863. 487. Povjerenstvo određeno da kontroluje dug državni. 1866. 129. Kontrolovati, merc. (pripažati) ‚controliren'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÒNTRÔLSKÎ, *adj. koji pripada kontroli.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Da se svatko pokorava odredbama kontrolskim, koji je plaćańu carine podvržen. Zbornik zak. 1853. 847.

KONTRÒVÊRSIJA, *f.* controversia, *vidi* prepirka. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* U ńegovijeh kontroversijah od vjere. M. Orbin 23.

KONTÙMAC. *m. ńeko vrijeme (isprva 40 dana, ali u sadašńe doba može biti mnogo kraće) preko kojega putnici koji dolaze iz kužnoga mjesta treba da ostanu odijeļeni od mještana, dok se sazna, jesu li zdravi ili nijesu, ńem.* kontumaz. — *isporedi* kontumacija, b. — *U pisaca našega vremena.* Za službu pomorskoga zdravstva i kontumaca. Zbornik zak. 2, 710. Robe, novci itd. koji se pod kontumacom i reservom izvezu opet na istom brodu. 1865. 19. Za takovo doba kada je prema levanti kontumac određen. 1873. 33 Kontumac, stat. ‚quarantaine'. B. Šulek. rječn. znanst. naz.

KONTÙMACIJA, *f. nalazi se u dva različna značeńa.*

a. contumacia, upornost, nepokornost, upotreblava se u sudbenom smislu, kad je ko pozvan pred sud, pa se ne javi u određeno doba. — U spomeniku xv vijeka, a između rječnika u Daničićevu (konьtumacija ‚contumacia'). Ꙋsudiše Gojka Sirotovića za kontumaciju. Spom. sr. 1. 117. (1413).

b. po tal. contumacia (u starije doba i contumazia), vidi kontumac. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

KONTUMÀCIST, m. ńem. kontumazist, čovjek u kontumacu. — U pisaca našega vremena. Općeńe momčadi od broda s kontumacistima. Zbornik zak. 3, 440.

KONTÙMÂČAN, kontùmâčna, adj. koji pripada kontumacu. — U pisaca našega vremena. Kontumačni dan (‚kontumaztag'). Zbornik zak. 3, 438. Obična proba kontumačna (‚kontumazprobe'). 3, 458. Svežńi robe koji nakrcani budu na brod kontumačni. 1865. 19.

KONTÙMÂČKÎ, adj. koji pripada kontumacu. — U pisaca našega vremena. Određivati za službu lučku i kontumačku. Zbornik zak. 2, 710. Razlučivati bolesnike od ostaloga kontumačkoga društva. 3, 448.

KONTUMANAC, kontumanca, m. vidi kontumac. — U jednoga pisca našega vremena iz Srbije. Otomanska Porta, bojeći se kolere iz Italije, bijaše postavila kontumanac od deset dana. M. Đ. Milićević, omer. 140.

KONTUŠ, m. vidi kuntoš. — Od xv vijeka, a između rječnika u Vrančićevu na str. 119 prema mag. köntös (‚keünteüs'), odijelo, i u Daničićevu (konьtušь ‚vestis quaedam', u Polaka ‚kontusz', ngrč. κοντόσιον). Za majstora koji je činilь kontušь vojevodi Sandalu. Spom. sr. 1, 78. (1406). Platite Mihu Sestričiću za kontuš i za bračinь što smь uzelь u ńega. 2, 64. (1417—1419). Kontušь zlatomь figuranь crьvenoga axamita a postalenь heldami. 2, 104. 124. (1443). Kontuš s urehom svom vazam na se stavi. M. Marulić 37. Izađe u skupocjenom kontušu (mladožeńa). Bos. vila. 1886. 24.

KONÙNUK, m. sin praunukov. — Radi konisporedi kušun- i šukun- kod kušuudjed i šukundjed. — Ima samo u jednoga pisca Bošńaka našega vremena ženski supstantiv konùnuka (kći praunukova). Udaje se cura Nevesińka, konunuka Hercega Šćepana. Osvetn. 5, 75.

KONÙNUKA, f. vidi kod konunuk.

KONUSTISATI, konustišem, impf. vidi kondisati. — U naše vrijeme u Bosni. Tko se s deveģijom konustiše, velika mu vrata trebaju. Nar. blag. mehm. beg kap. 237.

KȍNVENAT, kȍnvênta, m. tal. convento, manastir (fratarski, ne kaluđerski). — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

KONVÉNCIJA, f. conventio, pogodba, sporazumak, tal. convenzione, ńem. convention. — U pisaca našega vremena. Ugovorne države povešće još tečajem ove godine vijećańa o općenitoj konvenciji novčanoj. Zbornik zak. 1853. 892. U mjesto dosadańe konvencije i sidoksije kupiće se prinos vjerozakonski. 1868. 155

KONVENCÌJÔN, konvencijóni, f. vidi konvencija, tal. convenzione. — Po jugozapadnijem krajevima. U ovom potońem predjelu (u Boci) uvuklo se mnogo juridičkih imena talijanskih, kao n. p.: ‚mandat, peticijon, konvencijon' . . . V. Bogišić, zborn. 528.

KONVENCIJȌNÂLAN, konvencijȍnâlna, adj. koji pripada konvenciji, koji postaje po konvenciji, tal. convenzionale, ńem. conventional. — Kaže se osobito o novcu (vrednoti) što je vrijedio u Austriji do god. 1857 (od jedne marke finoga srebra kovalo se 20 forinti; forinta se dijelila u tri cvancike ili plete, a u 60 novaca, karantana, krajcara). zove se ovako, jer je po pogodbi (konvenciji) bio primlen u Bavarskoj i u ńekijem drugijem ńemačkijem državama. — U pisaca našega vremena. Da će se za svaku svotu novca konvencijonalnoga plaćati. Zbornik zak. 2, 799. Konvencijonalna vrjednota, merc. ‚conventions-münze'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

1. KONVENTÙÂL, konventuála, adj. (missa) conventualis, (misa) koja je određena za ńeki dan. Ako se bude imati ukopati tkogod u blagdan sfečani, osobita misa prid tilom moći će se reći istom da se ne ostavi ili smete konventuala misa. B. Kašić, rit. 110.

2. KONVENTÙÂL, konventuála, m. (frater) conventualis, fratar jednoga odjela reda svetoga Frančeska koji se razlikuje od ‚male braće' tijem što su mu mańe strogi zakoni, crnijem odijelom, obuvenijem nogama itd., tal. conventuale. Ovi redovnici male braće niki jesu od obslužeńa, a niki od odpušteńa kakono konventuali. A. d. Costa 1, 110.

KONVÈŃATI, konvèńâm, pf. pogoditi se, složiti se, sporazumjeti se. — Od tal. convenire. — U Dubrovniku od xvi vijeka do današńega dana. — Jedini je primjer u makaroničkoj pjesmi N. Dimitrovića, a zlo je naštampan po nepouzdanijem rukopisima u Stari pisci hrv. 5, te bi ga trebalo ovako čitati: Jer bihmo oba dva takoj konveńali (u dva rukopisa: tako convenuti, u trećem: takoj konveńati), da bismo t' liska dva ‚insieme' (ujedno) poslali (u rukopisima poslati). N. Dimitrović 98. — U naše doba u Dubrovniku ima i drugo značeńe: sridjeti se, sriđati se, i može biti perfektivni i imperfektivni glagol. ‚Učini onako kako ti konveńa'. ‚Ovo mi ne konveńa'. P. Budmani.

KȌNVIKAT, kȍnvikta, m. kuća u kojoj se drže i hrane učenici ili učenice, ńem. konvikt. — U Zagrebu (gdje se kaže konvikt). Na preparandijah imaju se zavesti konvikti za pitomce. Zbornik zak. 1868. 224.

KȌNVÎT, m. convivium, gozba, tal. convito. — U pisaca Dubrovčana xvi i xvii vijeka. Učiniti ćemo od ńih nov konvit. Zborn. 76ª. Ži ti ja, ne gledaj, prilož' mu još trista, a ti mu konvit taj ne čini pak ništa. N. Naleškovič 1, 280. Da ne budem zvan na konvit. B. Kašić, nač. 38. Učinit jedan konvit obilan. 390.

KONVÌTATI, konvitâm, pf. sazvati na gozbu, tal. convitare. — U jednoga pisca Dubrovčanina xvii vijeka. Tezijeh čini konvitat kral. I. Držić 373.

KONZ-, vidi kons-.

1. KȌŃ, kȍńa, m. Equus caballus L., poznata domaća životińa, na kojoj se jaše ili se goni, ili koja vuče kola ili plug itd. — isporedi kojn. — Akc. kaki je u gen. sing., taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., voc.: kȍńu, kȍńi, dat., instr., loc. pl. kȍńma (ali kȍńima, vidi dale). — Riječ je praslavenska, isporedi stslov. konь, rus. конь, češ. kůň, pol. koń. — U srijem je rječnicima (u Vrančićevu kod ‚equus' i ‚caballus'; u Belinu kod ‚cavallo'; u Daničićevu: konь). Nejasna postańa: može biti da je od osnove kob (isporedi kobila), te da je b ispalo ispred na

stavka ńь, *ali je svakako nejasan i ovaj nastavak: ima u ńekijem slavenskijem jezicima i drugi oblik:* komoń, *isporedi bjelorus.* комонь, *češ.* komoń, *poļ.* komonnik, *na końu, ali se ni ovome ne zna postańe, niti se zna u kojoj su svezi oba oblika. — Radi oblika u padežima treba dodati: a) da se u pisaca čakavaca nalazi i gen. pl.* kȍńî. — *b) da u acc. sing. sve do kraja* xvii *vijeka ostaje još, ali rijetko, stari oblik jednak s nom. sing.:* koń; *ove sam primjere našao:* Vьsêdь na końь . . . Zborn. drag. sreć. 12. Da daju końь, voļa tri deseti perperь. Glasnik. 15, 310. (1348?). Da grede kь stańaninu, da mu prêdaa końь i stanь vьsь. Zak. duš. pam. šaf. 39. Na końь vьsêdь. Konstantin filos. glasn. 42, 302. I na koń i pod koń. (D). Sve što veće sebra moliš, sve ga veće na koń sadiš. (D). Poslov. danič. *u primjeru iz narodne pjesme našega vremena:* Družina mu koń' dovela. Nar. pjes. vuk. 1, 178, *vaļa da je* koń *ostatak staroga oblika, jer bi drukčije riječ bila neobično okrńena. — amo pripada i ovaj primjer.* Sa zla końa na ‚gori' shodi nejahavac. (Z). Poslov. danič. — *c) da u množini narod ne umeće nigda* ev *(oblici* końevi, końeva *itd. može se reći da su izmišļotina samijeh pisaca; ali se u čakavaca nalazi kratki oblik za gen. pl.* końev, *n. p.:* I końev i kopaļ posudi veće krat. Đ. Baraković, vil. 322. Iz mnostva końev. B. Krnarutić 7). *ovo pravilo svakako vrijedi dajbudi kad se* koń *shvaća u pravom smislu. — d) da se u dat., instr., loc. pl. uz stariji oblik* kòńima *nalazi i* kȍńma, *i to kod velikoga dijela našega naroda, t. j. u Hercegovini, u Bosni, u Srbiji (u Dubrovniku se kaže samo* końima, *ali je u bližnjem selima, u kojima je govor hercegovački, drugi oblik poznat u možebiti i običniji). Vuk u svojoj gramatici kaže:* ‚Koń' ima u dat., tvor. i u skaz. mlož. ‚końma' (a ne ‚końima'); *tako tvrdi i Daničić u prvoj svojoj gramatici* (Mala srp. gram. 9). *u narodnijem pjesmama Vukovijem (u 4 prve knige* 1841—1862) *ima* 16 *puta* końma, 2 końima, 1 końim'. końma *se potvrđuje od* xviii *vijeka, naj prije:* Kad se końma zob i ječam daje. M. A. Reļković, sat. D3[a]. *pred* końma *dobivaju prijedlozi slabi akcenat:* nà końma. — *Radi osobina, vidi i druge riječi kao.* at, kļuse, parip *itd.:* kobila, ždrijebe, pastuh *itd.;* jahati, sjesti, sjahati *itd.;* upregnuti, zauzdati, osedlati *itd.;* dogin, dogat, vran, vranac, zelen, zelenko *itd.*, uzda, sedlo, potkova *itd.*

1. *u pravom smislu.*

a. *uopće.* Ima *(biskup)* pojti s sedmimi końi. Zak. vinod. (1288). 7. Aste li kotori ωbreštetь se siju zapovêdь prêstupaje, ašte budetь ωtь vlastelь, da uzemļetь se na ńemь kraļu 6 końь; ašte li ωtь inihь vojnikь, da uzimajetь se na ńemь po 2 końa, aste li ωtь ubogihь ļudi stvorit se, da uzimajetь se na ńihь po 2 voli. Mon. serb. 14. (1222—1228). Da pasu kobile crьkovne . . . ako čto izьgube, da plaćaju ωtь sebe końь po 30 perьperь a kobila po 20 perьperь. 61. (1293—1302). Da imь nê ponosa ni koga, ni provoda, ni końa (t. j. da nijesu dužni hraniti końa. Đ. Daničić). 61. Da ne rabotaju rabote nikojere gospodstvujustomu, ni grada zidu, ni końь hrane. 135. (1318). Izdava . . . ωtь grada końь i svitê, . . . ωtь końa perpera, ωtь kobile 6 dinari. Zak. duš. pam. šaf. 38. Ždrebьci i końi da se ne davaju po crьkovьnihь selêhь u hranu. 43. Kade umre vlastelinь, końь dobrь i ωružije da se da caru. 43. 15 końь natovarenihь voska. Spom. sr. 1, 22. (1399). Kino sedeći na końih vojuju. M. Marulić 11. Kako 1 osal ali koń. Korizm. 10^{b}. Uzsjede na końa. Zborn. 45^{b}. On końi priko pet mašiv se gdi skoči. H. Lucić 256. Zarobiše tri junaćke dobre końe dva siromaha. P. Hektorović 17. Brzo mi su junaci brze końe pohitali, tere mi su poseli junačke dobre końe. 20. Stani jure, brzi końu, aj davori końu! 20. Sva je tada družina brze końe uztegnula. 20. I końi povodni, ki jizdit umiju, veće su ugodni, neg li ki se riju. 30. Tako mi moga junackoga końa. M. Držić 173. Ne žuđu ja vońe mirisne trajati, ni bojne tej końe prošetom jahati. D. Rańina 5^{a}. Końu moj ti hrli, mož' dobro ti sada trudni teg umrli nositi van grada put ove velike gore. 128^{a}. Na końe usedoše vsi. Aleks. jag. star. 3, 260. Poći na końu. M. Divković, nauk. 36^{a}. Vrže se s końa. B. Kašić. fran. 35. Posla ļudi na końijeh u Edipat. per. 6. Hotijaše on na końu prigaziti jednu rijeku. 45. Na końu al' piše. Đ. Baraković, jar. 58. Ta livada nije mala jer su na ńoj końem paše. drag. 356. Veće, vrani końi moji, hrli stupaj obratite, gdje pristolje moje stoji. I. Gundulić 79. Vo pod jaram za me stupi; meni vrani końi jezde. 245. Tim na końu tvoj djed skova oružanu sebi sliku otetijeh od treskova carigradskom nevjerniku. 278. Jahat bojne końe lijepe, i iz luka tratit strile. 288. Od momaka i od dvorana svaki ograđen u okolo jaše u zlatu końa vrana. 291. Viknuh, skočih sam na końa bojnik ujedno i vojvoda. 292. Na końijeh svi Bošńaci sjahu svijetlo odjeveni. 326 Końe suhe i okošto, ali hrle svaki jezdi. 330. Bijesne końe kroti i vlada i tekuć ih vjetar stignu. 331. Na hrlom końu uzrasti. 338. Tač na końu ona hrlu s kopjem leti, a ne tece. 341. Nagli końi strelovito, kud ih hitre ruke obrću, sjemo tamo viju se u vito . . . 345. S viteškoga końa skoči. 350. Pod ńime koń ogńeni lakši i brži neg sjever je. 397. A tisto se *(Sokolica)* i zatiče na brzomu końu hrla. 401. Osjedimo końe vrane, počinimo kon jezera. 401. Pak oružja na se stavi, na uresna końa skoči. 414. Prid Varšovom na livadi vidje bojne końe gdje igraju *(vitezovi)*. 421. Pri viteskoj toj zabavi man poklisar końa plaha iska od igre da ustavi, dokli u gracka vrata ujaha. 424—425. Jase paša naj poslije, koń pod ńime ponosit je. 426. I odjeća mu sva je zelena kom oklopje zgar pokriva; i koń zelen oka ogńena, rek bi, pod ńim muńa je živa. 438. Sred gospode po izboru on na końu jezdi bijelu. 442. Ovako se Osman mladi na jednoga końa usadi. 560. Na dobra skocivši końa, ide. F. Glavinić, cvit. 31^{b}. Na jednom gizdavom sideći końu. 104^{b}. Side s końa. I. Držić 195. Sjevernica s końom krilatijem. G. Palmotić 2, 343. Plav tko vidje bez vesala, al' bez uzde końa? I. V. Bunić, mand. 8. Šisak mu j' na glavi, koń mu se j' napravil. B. Krnarutić 33. Tako ravnom kad na poļu razigra se koń oholi. A. Vitaļić, ost. 240. Blagoslov stada, końi, volov i ostale životine. L. Terzić 227. Plemenite końe vrane mnoge toveć za kociju. J. Kavańin 10^{b}. Na końu ogńenu. 220^{a}. Trka końe, kopļa vlada. 247^{a}. Volovom, końima. F. Lastrić, od' 73. Kada mu u onoj hitrosti koń posrnu. A. Kanižlić, kam. 810. Pak se bjehu uzvrgli na svoje na końe dobre. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 20. Paka se je posadio na svojega końa dobra. 21. Pak bi *(magare)* htilo koń postati. V. Došen 36^{b}. Zato isto radit neće, dali kao końi bisni, razuzdani i obisni, pustu pasu sebi ištu. 43^{a}. Końi su nam hitre vile. 228^{a}. Pripliva Vukašin na końu vodu Maricu. And. Kačić, razg. 9. Ali kako bi začuli da je Sebeslav na końa uzjasio. 21. Ku…

šimire, drago dite moje, nu osedlaj dobra końa tvoga. 31. Oprosti ga iz tamnice, bâbo, a tako ti srca końa tvoga. 36b. Końa rđava i nevridna za boj. Ant. Kadčić 285. Da bude vladana *(srčba)* od razloga kakono jedan koń obistan od uzde. M. Dobretić 205. Malo kada Izraelitjani služili su se końima a mlogo češće magaricama. I. Velikanović, uput. 1, 191. Stajao sam onda kao ćudļiv koń. D. Obradović, živ. 29. Jer se veli: końa gazda goji. J. S. Reļković 385. Nema kuda końa provest. Nar. pjes. vuk. 1, 7. A gde ćemo kumu końa svezat? 1, 13. Mila końa na Bosni potkiva; ne kuje ga čim se końi kuju, već ga kuje srebrom i olovom; on ga kuje, koń se nogom baca. 1, 15. Stani, końu, stani, dobro moje! 1, 15. Lasno će naći kola sedmera, kola sedmera, końe sedmake. 1, 17. Igra li vam koń zelenko pod đuvegijom? 1, 43. Trudni końi i umorni. 1, 49. Mladi Jovo końa igra. 1, 53. Junak potkiva końa hrabrena. 1, 88. Potkuj i mene, mladi junače, neka bih końem u goru utekla. 1, 88. Podaj svetlom kraļu onog vrana końa. 1, 101. Końa da ne jaše, sabļu da ne paše. 1, 105. Reļa końa sedla. 1, 110. Stegnuh końa, da ja vidim. 1, 151. Potkuj tvoga dobra końa vranca. 1, 167. Družina mu koń' dovela. 1, 178. Mlado momče jezdi końa. 1, 191. Brže oči od końa viteza. 1, 197. Vrisni, końu, dobro moje! 1, 198. Duka Leka sprema końa, da ide. 1, 208. Ja dobra końa osedlam. 1, 212. Zlato mi treba końu na uzdu. 1, 214. Końa vodim, peše odim. 1, 238. Svi svatovi końe odsjednuli. 1, 254. Dok ne primi i s końa ne snimi. 1, 254. Ti ćeš ńima końe provađati. 1, 267. Prikučiše końe kolu, i alata i dorata. 1, 282. Tu dolazi mlad na końu, mlada delija. 1, 295. Ona ide, da mi końa prima. 1, 300. Uvati Janu đevojku, stavi je za se na końa. 1, 310. Jesi l' moga końa napojila? 1, 323. Pa uze końa za uzdu, te mi ga vodi na vodu. 1, 340. Dadoh bratji końe nejahane. 1, 368. Nosi li mi koń visoko glavu? 1, 370. Pod Maksimom końa ufatila. 1, 399. Ja poigrah dobra końa moga. 1, 400. Dva devera końe prežu. 1, 414. Pala je rosa końu do samara. 1, 418. Bog navede, koń nanese baš dragoj pred dvor. 1, 423. A ti dođi końe prepińati. 1, 428. Već dogoni końa do devojke. 1, 436. I na tom końu sedlo vojničko. 1, 491. Uvatiše końe u kočije. 1, 539. I pod ńim je końa privatila. 1, 540. Đe je dobra końa posjednula. 1, 577. U końa su sve četiri ploče. 1, 580. Pak silazi sa końa dorata. 1, 599. I kobila końa oždr'jebila. 1, 601. Već on šiba doru końa svoga. 1, 602. Upregoše końe u kočije. 1, 605. Rastrže je końma na repove. 1, 617. Darova mu końa ispod sebe. 1, 623. On joj šaļe końa i junaka. 1, 625. Ali Gaja s końa majci voli. 1, 628. A Manojlo końa uzjahao. 2, 20. Koliko se braća milovala, pod ńima se dobri końi ļube. 2, 43. Izvedoše końa Lastavicu, on se meće końu na ramena. 2, 56. U avliji końa ustavio. 2, 68. Dobru końu griva ne opala! 2, 76. Skida ńega s końa na travicu. 2, 80. Na vitezu końu zelenome. 2, 98. Momčil' ima końa Jabučila, Jabučila końa krilatoga. 2, 106—107. On zadrema na końu kulašu. 2, 139. Dobra końa, a loša junaka! 2, 140. Zob izide końma carevijem, nema ništa końu Miloševu. 2, 143. Caru g' Todor na końa dodaje. 2, 156. U nas dosta końa i sokola. 2, 185. Te ne kćeše końe odjahati, no u crkvu końe nagoniše. 2, 191. Kud sam gode na końu hodio. 2, 191. Pa odskoči s końa šarenoga. 2, 216. Šarca końa i grli i ļubi. 2, 217. Do dva čabra crvenoga vina, jedan daše końu od megdana... 2, 225. Vilovita końa pojahao. 2, 229. Koń mu nije kakvino su końi, veće šaren kako i goveče. 2, 249. Mislim đoga końa umoriti. 2, 262. Ode bane na końu đoginu. 2, 272. Pregleduje kaki su čadori, pregleduje końe i junake. 2, 279. Ti odjaši od końa labuda. 2, 292. Udariše końe mamuzama. 2, 303. Zavrištalo devet dobri końa. 2, 305. Koń do końa, junak do junaka. 2, 313. Staru majku s końma pregazio. 2, 361. Znadeś, brate, što ti koń posrće? 2, 440. Mrtva Marka na svog końa vrže. 2, 444. Stara majka końma pregažena. 2, 620. Pa na końe natovari blago. 2, 625. Podaj bratu końa i oružje. 2, 635. Pod ńima su końi kako vile. 5, 281. Za końima devet bijelih hrta. Nar. pjes. juk. 84. A za ńome devetero końa. 85. Na końima svi pod mizdracima. Nar. pjes. petr. 2, 334. Što nažela, to końima dala. Nar. pjes. marj. 194. Peļajte ga vrane kovat końe. Nar. pjes. istr. 1, 27. Zajahala j' dobra końa svoga. 1, 28. Veži końa đe (ti) gospodar zapovijeda. Nar. posl. vuk. 33. Da je na pasju (voļu), nide końa ne bi bilo. 50. Darovnome końu zubi se ne gledaju. (U Crnoj Gori). 54. Kao koń pastuh (n. p. pobjesnio. U Kotoru). 131. Ko može i koń mu može. 148. Końa vaļa biti a vola milovati. Końi zobļu a volovi oru. Końa s magarcem ne vaļa porediti. Końi se mjere pеđu a ļudi pameću. Koń ne liči onome koji ga umije jahati, nego onome koji ga ima. Koń se živ jede. (Ne treba ga žaliti od posla). Koń se kroz dlaku ne hvali, nego kroz brzinu. Końu i pušci ne vaļa vjerovati. 150. Od mrtva końa potkove (t. j. ništa). 234. Svaki Ciganin svog końa hvali. 278. S końa na magarca (doći ili usjesti. Kad kome pođe sreća u nazadak). 288. Tako mi se trag po tragu ne iskopao, kao i šarenijem końma! (U Crnoj Gori. Budući da šarenijeh końa vrlo malo ima, za to se ovde misli da ih je nestalo sa svim — poslije šarca Kraļevića Marka?). 305. Końe rastovarimo. Nar. prip. vuk. 8. Eto teče devet mladić na devet końi. Nar. prip. mikul. 22. Gredu mladići na końih. 23. Kobila zleže dva vrana końa. 69. Projde mladić na końu vrancu. 70. I uzeše końe pod sedlima. Ogled. sr. 503. Navališe psovati i u mene bubuļima kao u końa. Pravdonoša. 1852. 8. Pas se brani zubima, koń nogama. 31. Pojašu i nazvav Vuku dobru noć, zaigraju końe. S. Ļubiša, prip. 43. Dobru końu sto mana, rđavu jedna. M. Pavlinović, razl. spisi. 272. Što drežđiš u me, kao koń iza praznih jasala? M. Pavlinović, razg. 25. Dok Bog dadne vjetra pomoćnika, jali žeđu Turcima i końma. Osvetn. 2, 93. Glunte sjaju a zjaju lubarde, vodaju se końi osedlani. 2, 111. Rđa jeste, jere nema zlata, a ni końa srebrom potkovata. 2, 146. Ma bi naša staništa požgali, stare majke końma pońvali. 2, 168. I odagna dobiveno blago, na hiļade końa tovarnika. 2, 171. Eno jaši Čengiću Dedaga na alatu końu vilenitu. 3, 48. A što stijena do tvoga Lovćena, toliko je końa pojašena. 3, 123. Na zelenku końu visokomu. 3, 152. Ńihovo je držat sprave bojne, sjajne puške, tope, końe gojne. 4, 13. Turci końe žegu a tabane jare, donijet glase kapetanu. 4, 31.

b. *metaforički.*

a) kad kome što srećno uspije kaže se da je na końu. Ja sam na końu, ja život moj i moju čas dobih. M. Držić 170. Na końu (biti, t. j. dobro, n. p. on je na końu). Nar. posl. vuk. 188. Sad je Kara-Đorđije na końu. Vuk, građa. 24.

b) govoriti (besjediti) s końa *ili* kao

s końa, *govoriti brzo.* Da dovedem Kotorku đevojku, Kotorkińu brzogovorkińu, koja će mi s końa govoriti. Nar. pjes. vila. 1867. 398. Besjedi kao s końa (oštro, brzo). Nar. posl. vuk. 12.

c) o čeļadetu što nema dosta pameti. Trpimo końe izobražene na altaru crkovnom. D. Obradović, sav. 40.

d) kod igara, također je u metaforičkom smislu u ovakovijem primjerima (drugo je kod 2, g). Cucu, cucu na końu! (kad se djeca cucajući na koļenu zabavļaju. Vuk). Nar. pjes. vuk. 1, 195. Pusti baba końu krv i teletu mlijeka. (Govore deca metnuvši travku kunice u nos i tukući odozdo jednom pesnicom u drugu koja travku pod nosom drži; i tako čine dok ne udari krv iz nosa. U Srijemu.) Nar. posl. vuk. 266. S końa na kobilu, naturala, igra s loptom. u Šapcu u Srbiji. Ļ. Stojanović.

e) u pisaca sunce ima końa s konma po klasičnoj mitologiji. Bog sunčani stavio je zlatnu uzdu svim końima. I. Gundulić 28. Bješe sunce końe ogńene po nebeskom poļu udrilo. 424.

c. dorasti do końa *kaže se o djetiću kad doraste toliko da može jahati.* Kad je dete do końa doraslo, dobra końa i svetla oružja. Nar. pjes. vuk. 2, 71. I Nenad je majci dorastao a do końa i do bojna kopļa. 2, 75.

2. *u prenesenom smislu.*

a. *u širem smislu znači* koń *(dajbudi u dubrovačkoj okolini) svaku životińu na kojoj se što goni, dakle i magarca i mazgu.* P. Budmani.

b. *(od prilike koliko koń može nositi)* 100 *oka, tovar. — U okolini dubrovačkoj gdje je* tovar = magarac. P. Budmani.

c. *s ńekijem pridjevima znači ńeke životińe što su više ili mańe slične końu.*

a) ovčiji koń, *magarac (od šale). — U Vukovu rječniku:* Ovčij koń ,scherzhaft für' magarac *kod* koń.

b) Hippopotamus amphibius L., *s različnijem pridjevima. aa)* koń od vode. — *u Mikaļinu rječniku.* koń od vode ,fluviatilis equus, hippopotamus'. — *bb)* vodeni koń. — *u Bjelostjenčevu rječniku:* koń vodeni ,hippopotamus'; *i u naše vrijeme u Šulekovu.* vodeni koń ,nilpferd'. — *cc)* koń nilski ,hippopotamus'. J. Pančić, zoolog. 183. — *ńem.* nilpferd.

c) koń morski ,Trichechus rosmarus'. J. Pančić, zoolog. 180. — *ńem.* walross.

d) vilenski koń, *u Vukovu rječniku:* (u Barańi) ,eine art schmetterlinge' ,papilionis genus' [,Libellula depressa L.'].

d. *ime drjema skupima zvijezda na sjevernom nebu (upravo* Pegas *i* mali koń). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Na polisu ni'e guslara sjeverskom, al' kolovoje, tronugl, strijele, al' zmajara, dupina, orla, końa dvije. J. Kavańin 471b. — *I u pisaca našega vremena:* Koń, astr. zool. ,pferd (ein sternbild)', tal. ,cavallo'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

e. *sprava kod zidańa itd., naj češće greda naslońena na četiri grede, kao na četiri noge. — U pisaca našega vremena.* Koń, arch. (koza, kobila, końic, vjestac) ,bock, rüstbock, gerüstbock', frc. ,tréteau, chevalet', egl. ,corse, jack', tal. ,capra, cavalletto'; blazina na końu, tech. ,bocklager'; (kobila, koze, nogače) ,schragen', tal. ,cavalletto'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

f. jedna velika bukova platica prokopana je na srijedi; kroz tu jamu provuče se podebļa žiovka i podšpica se, a s drugoga kraja ove ziovke zavrti se kuka čvrsta: to je ,koń'. kad pribijaju šimlu, onda zakvače ovoga końa za žiovku, a na nemu stoji čovjek i drži po ńekolike šimle, te neprestano ga pomiče dok ne istjera sav na kraj. u Dobroselu. M. Medić. Kod pokrivańa kuće sa šimlom onu spravu, na kojoj pokrivači stoje, zovu ,końem'. u Lici. J. Bogdanović.

g. *końic na guslama — U Vukovu rječniku:* ,der steg über gusle' ,ponticulus', cf. końic (,so auch kraiuisch' kobilica).

h. *u dječijim igrama komad drveta ili kamičak itd., pa i mjera, kad se broji koliko je ko dobio* (jedan koń, 2, 3, 4 końa *itd., franc.* point). — *Između rječnika u Vukovu* (,der stehende stab im klis-spiel'; ,der massstab, im klis- und prsten-spiel': dva końa, tri końa). — *vidi kod* 2. klis, a, prsten, titra.

i. *(ńem.* feuerbock, feuerhund, *tal.* alare), *sprava od gvožđa na ogńištu. — Između rječnika u Stulićevu* (koń od ogńa, koń za ogńa ,ferrum in camino, cui imponuntur ligna'). Koń, željezo što stoji zada škuļe na ogńištu, na porabu kuharice. na Rijeci. F. Pilepić. Koń od ogńišta (,feuerhund') spada među robu želļeznu, te se ocariňuje. Zbornik zak. 1853. 1061.

k. prsna kost. — Bošńaci u Slavoniji. D. Hirc.

l. *kao tehnička riječ u mehanici znači ńeka mjeru sile (podignuti 75 kilograma na metar visine u sekundu) kod koje sprave. — Načińeno u naše vrijeme po drugijem jezicima.* Sila (jednoga) końa, mech., tal. ,forza d' un cavallo', frc. ,cheval de force, cheval-vapeur, force de cheval', egl. ,horse-power'; stroj za 10 końa, stroj koji za 10 końa radi ,eine maschine von zehn pferdekraft'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *kod* koń.

m. końi, smokve bijele i poduguļaste. u Primorju. I. Milčetić. B. Šulek, im. 153.

2. KŐŃ, Kòńa, *m. mjesno ime. — Vaļa da je ista riječ što* 1. koń.

a. *planina (u Hercegovini?) — U spomeniku* XIII *vijeka.* Plavьkovina, Selьca, Jasenovo, a planina mu Końь. Spom. stoj. 9. (1254—1264).

b. *kao da je ńegda bila varoš s tijem imenom u Hercegovini.* ,Ad pedem montis Kameštica vestigia antiquissimae civitatis Equum' Koń ,recte Strabo lib. 7 et Polybius in frag. nro. 124 collocant inter Equum et Naronam'. Schem. bosn. 1861. 65.

KÒŃAC, kòńca, *m. dem.* 1. koń. — *U narodnoj (?) pjesmi* XVI *(?) vijeka iz Dubrovnika.* Daj . . . końcu momu rosne trave. Š. Menčetić — G. Držić 507.

KOŃAD, *f. coll.* końi. — *U Stulićevu rječniku:* ,turma equorum'. — *Jamačno je riječ načińena za sam rječnik, kao da ima jednina:* końe, końeta *koje nema, te je sasma nepouzdano.*

KOŃÁDIJA, *f. vidi* końaništvo. — *U Belinu rječniku:* ,cavalleria, gente a cavallo' ,equitatus' 178b; *u Bjelostjenčevu: vidi kod* końik; *u Voltiģijinu:* ,cavalleria' ,reiterey'.

KÒŃADO, *m. tal.* cognato, *djever; šura; svak. — U naše vrijeme u Istri.* Końado ,mariti aut uxoris frater, sororis maritus'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 37.

KOŃÁĠIJA, *m. vidi* końar, końušar *(u prvom primjeru može biti isto što* kiriģija). — *Postaje od* koń *nastavkom turskijem* ģi. — *U jednoga pisca Bokeļa našega vremena.* Malo ko u Boci da ne zna otkud kamenu taj zlokobni pridjevak, no ako zbiļa ko ne zna, a on neka pita svoga końaģiju. S. Ļubiša, prip. 277. Ćura ne htjene ni izaći preda ń, nego rekne ocu kao u sprdńu:

,Uzmi ga ti za końağiju, ja mu ne bih. sreće mi, digla ni sa stoga gnoja'. prič. 121.

1. KÒŃAK, kòńka, *m dem.* 1. koń. — *U naše vrijeme u narodnijem pjesmama ugarskijeh Hrvata:* Końka nakrmila. Jačke. 11. Počme końka sedlati. 68. *i u Srbiji u kotaru topličkom:* Tvoj je końak jošte nenauka; nego uzmi ujkinoga šarca. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 410.

2. KÒŃAK, *m. franc.* cognac, *ńeka rakija što se od vina pravi, i tako se zove po imenu grada u Francuskoj gdje se naj prije počela praviti.* — *U pisaca našega vremena.* Końak, chem. ,cognac', frc. ,cognac', egl. ,coniac-brandy'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÒŃANÎČKÎ, *adj. koji pripada końanicima.* — *Od* xvııı *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (końanički red ,ordo equestris'), *u Jambrešićevu* (,equester'), *u Voltiğijinu* (końanički red ,cavalierato, ordine cavalieresco' ,ritterstand'), *u Stulićevu* (v. końičan *iz Bjelostjenčeva*). Čete końaničke. I. Zaničić 114. S njekoliko četa końaničkih. 222. Do šost sata końaničkog hoda. Nar. pjes. petr. 2, 211. Budné końaničkim stanoredem. M. Pavlinović, rad. 54.

KÒŃANÎK, *m.* eques, *vidi* końik. — *Od* xvıı *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (końanik, konik ,eques') *u Jambrešićevu* (,eques'), *u Voltiğijinu* (,cavaliere, uom a cavallo' ,reiter'), *u Stulićevu* (v. końik *iz Bjelostjenčeva*), *u Vukovu* (,der reiter' ,eques'). Poginu mnogo vitezov... naj već końanikov. P. Vitezović, kron. 30. Razbi Turke Janičare i końanike. 114. Dođe jedan plemeniti końanik. A. Kanižlić, utoč. 51. Viđau bo se końanici u zlatnomu oružju. E. Pavić, ogl. 434. Tri stotine końanika magarskih. I. Zaničić 22. Tako ļuto iz početka na krilo desno bijau ustali, da su końanike sa svim pomeli bili. 89. Gled', końanik na ńemu kako dizdume svitle poteže. M. Katančić 47. Puče puška, eto końanika. Nar. pjes. vuk. 1, 44. Pokupi mi tridest Cetińana po izboru dobrih końanika. 3, 148. Za ńima su do tri końanika. 3, 155. Końanici, moja braćo draga! 4, 229. Końanici końe pojahaše. 4, 347. Car posļe za ńim dva końanika. Nar. prip. vuk. 59. Hrvatski końanici povratiše red. M. Pavlinović, razg. 38. Reče końanik u beloj bradi. M. P. Šapčanin 1, 103. Znate da su izučeni Turci końanici izbrani vojnici. Osvetn. 2, 121. Końanici końe uzjahali. 3, 135. — *U ovom primjeru stoji jednina mj. množine:* Juče smo mi išli sa svim końanikom u Novu Varoš, i do Lima vode nigde Turčina nema. Karađorđevo pismo od 23 sept. 1809 ispod Sjenice.

KÒŃANÎŠTVO, *n.* equitatus, *mnoštvo końanika, naj češće se misli na odio vojske koji je na końma.* — *Postaje od* końanik *nastavkom* ьstvo, *te bi po tome pravo značeńe bilo apstraktno: osobina onoga koji je końanik, ali se u tome značeńu nigda ne nahodi.* — *pred* ь k *se mijeńa na* č, *pa* s *ispada, a* č *ispred* t *izgovara se* š *mnogi pišu prema etimologiji* końaničtvo. — *Od* xvııı *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (końaničtvo, *vidi kod* końarija) *gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu* (końaničtvo ,equitatus'), *u Voltiğijinu (kod* końarija), *u Stulićevu* (końaničtvo, v. końica *iz Bjelostjenčeva*). Bijaše pako końaništvo dušmana golemo veoma. Š. Štefanac 8. Vojvoda Petraš samim hrvatskim końaničtvom prođe Savu. M. Pavlinović, razg. 43. Końanistvo ,kavallerie'. Zbornik zak. 3, 807.

1. KÒŃÂR, końára, *m. čovjek koji čuva i pase końe; nalazi se i u drugom smislu, kao* końušar *(vidi u rječnicima), i kao čovjek koji trguje końma (vidi na kraju).* — *Od* xvıı *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (końar, koji końe čuva, kobilar ,pastor equorum') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (,cavallajo e cavallaro, guida o pastore di cavalli' ,equorum pastor' 178b), *u Bjelostjenčevu:* końar, *(griješkom)* konuh ,agazo, stabularius, pastor, domitor equorum, equiso'; *u Jambrešićevu* (,stabularius'. 2. ,agazo, equiso'), *u Voltiğijinu* (,cavallaro' ,ein stallknecht, pferdhirt'), *u Stulićevu* (,equorum pastor, agaso' *iz Habdelićeva).* Kovači, końari. A. Kanižlić, kam. 328. Naj mańemu slugi, kano na priliku, nemoćnu i bolujuću końaru. uzr. 69. Svakoga bi između sluga i takojer iste końare u poslovih ńihovih pomagao. fran. 187. Jerbo svaka potribita prid ńih *(końe)* końar često hita. V. Došen 149a. Końa ja imam, końara nimam. Nar. pjes. istr. 2, 50. Końar ,pferdehirt'. Jur. pol. terminol. 692. Kõńar ,custos equorum'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 29. — *U drugom značeńu.* Onomu što s końi trguje, svobodno recimo końar. F. Kurelac, dom. živ. 12.

2. KOŃAR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Końaru. Sr. nov. 1871. 180.

KOŃARICA, *f.* suvrst krupne okrugle šļive (Vaļavac). B. Šulek, im. 153.

KOŃARIĆ-VRH, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 72.

KOŃÀRIJA, *f. a) vidi* końaništvo; *b) stado końa, vidi* ergela. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* końarija, końaničtvo ,equitatus'. 2. końarija, minuš ,equaria, grex equorum, equicium', *u Voltiğijinu:* końarija, końaništvo ,cavalleria' ,reiterey'.

KÒŃÂRNICA, *f. vidi* końušnica. — *U Jambrešićevu rječniku:* ,equile'.

KÒŃÂRNÎK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Końarniku. Sr. nov. 1873. 291.

KOŃÁRSTVO, *n. odgoj końá.* — *U pisaca našega vremena.* Końarstvo, stat. ,pferdezucht'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Da se diže i promiče końarstvo. Zbornik zak. 1863. 60.

KOŃAVA, *f. kao da je mjesno ime, može biti i izmišļeno.* — *U poslovici dubrovačkoj* xvıı *vijeka (nije mi jasno značeńe).* Što ti učini Vrbańa, ne pokri ti Końava. (D). Poslov. danič.

KOŃBABA, *f. ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 37.

KOŃCI, Końaca *(ili* Końaka?), *m. pl. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 43.

KÕŃČÂD, *f. coll. vidi kod* końče.

KÓŃČE, kónčeta, *n. dem.* koń. — *Nema prave množine, ali može biti da se upotrebļava za množinu* kõńčad. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,ein rösslein' ,equuleus'). Bog zna, kako su zlotvori našarali, napravili od muhe końče. S. Ļubiša, prip. 54. Neće ni čeļade ni końče sultanu na pomoć. 123.

KOŃEDA, *f. ńeka biļka.* Końeda, Glycirrhiza echinata W. et Kit. (Pančić). B. Šulek, im. 153.

KOŃEKA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Zemļa u Końeku. Sr. nov. 1875. br. (?).

KÒŃENÎK, *m. vidi* końanik *i* końik. — *U naše vrijeme u Bosni.* Za ńim ima trista końe-

nika. Nar. pjes. juk. 507. Ev' odovud sedam końenika. Nar. pjes. petr. 3. 3. A igraju końe końenici. 3, 472. Pet stotina vide końenika. Nar. pjes. hörm. 1, 417.

KÒŃESTRA, *f. vidi* koneštra. — *isporedi* końeštra. — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka pisano* konjestra, *po čemu se čini da bi trebalo shvatiti kao naj stariji oblik* konêstra (konéštra), *te je* ê *postalo* je, e, i *prema različnijem govorima*. Vazmeš prvine oda svijeh plodov tvojih i postaviš u konjestru. N. Rańina 111a. deuteron. 21, 2.

KOŃESTRIK, *m. vidi* końestra *(može biti da je deminutiv). — Riječ je nešto sumńiva, ne znam, bi li trebalo čitati* koujestrić. — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka* Konjestrik pun jaja. M. Držić 441.

KÒŃEŠTRA, *f. vidi* konestra *i* konestra. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KOŃEŠTRÈTINA, *f. augm.* końestra. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KÒŃEŠTRICA, *f. dem.* końestra. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

1. KOŃÈTINA, *f. augm.* koń *(stari, nevaļali koń). — U naše vrijeme.* Dadose mi staru końetinu. Zemļak. 1871. br. 2. Końetina (stari koń). F. Kurelac, dom. živ. 9.

2. KÒŃETINA, *f. konsko meso. — U naše vrijeme.* J. Bogdanović. F. Kurelac, dom. živ. 9.

KÒŃEV, *adj. koji pripada końu (ili końima).* Oslov posluh. końev razum i bivolska snaga čine momka svakomu draga. Z. Poslov. danic. I tako Nikola końa oteo, i sada našao sud da mora Nikola manastiru dati 30 grosa. polak cene końeve. Glasnik. ii, 1, 41. (1808).

KOŃEVAC, Końevca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Końevcu. Sr. nov. 1872. 400.

KOŃEVIČKA ADA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu užičkom.* Ńiva u Końevičkoj Adi. Sr. nov. 1866. 254.

KÒŃEVIĆ, *m. prezime i mjesno ime. — U naše vrijeme.*

a. *prezime* Sem. prav. 1878. 29. 53. Końević, prezime. Svetozar Końević. Ļ. Stojanović.

b. *mjesno ime. — isporedi* Końevići. — Końević pravoslavni *i* turski, *dva sela u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 95.

KÒŃEVIĆI, *m. pl. mjesno ime. — isporedi* Końević.

a. *seoce u Hercegovini.* Statist. bosn. 109.

b. *u Srbiji. a) selo u okrugu rudničkom.* K. Jovanović 147. — *b) zaselak u okrugu užičkom.* Ļ. Stojanović. — *Jedno se od ova dva mjesta pomińe u narodnoj pjesmi našega vremena.* I tu Turci na konak padoše u maleno selo Końeviće. zanoćiše a ne osvanuše, do u Čačku osvanuše Turci. Nar. pjes. vuk. 4, 357.

KOŃEVRATE, *f. pl. ime selu u Dalmaciji u okrugu šibeničkom.* Repert. dalm. 1872. 27.

KOŃGA, *f. nešto što ženske nose na glavi. — isporedi* konđa. — *U naše vrijeme u Srbiji.* Końgu nose žene u starim okruzima: beogradskom, vaļevskom, šabačkom, smederevskom, požarevačkom, jagodinskom, kragujevačkom, i u većoj poli staroga rudničkoga okruga. — Końge nisu sve jednake. ,Vaļevska' je mali kružić na temenu, povijen na čelo, i obavijen belim ubradačem. ,Mačvanska' stoji za potiokom, kao kakva polovina žemičke; i ona se pokriva belim ubradačem. ,Šumadinska' końga, u starije vreme, bila je kao mali lopar, a sad je niža, bliže smederevskoj i kragujevačkoj, a pokriva se kupovnom maramom; ,levačka' (jagodinska) visa je i stoji pravo; na ńoj se viđaju i beli ubradači i kupovne marame. ,Požarevačka' końga liči na vaļevsku, samo je obimom veća, i ima više nakita na sebi. Takvu kapu na glavi nose i devojke u požarevačkoj, samo s nekim devojačkim odlikama. M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 38—39.

1. KÒŃIC, *m. dem.* 1. koń *(obično znači što i koń bez deminucije). — Akc. se ne mijeńa (u gen. pl. može biti da se govori i* końicâ). — *Vokativ je u jednini* kȍńîcu (końiče *je od* końik): *u jednoga pisca* xviii *vijeka ima i* kȍńîce, *ali jamačno samo radi slika:* Ne bjež', hrabren moj końice, iz otoka, nego htij stati, ere ni sve te mušice ne mogu ti dodijati. J. Kavańin 155a. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (,equuleus', *u Mikaļinu* końic, pule ,mannulus, equulus'; końic, ždribe ,pullus equinus; mannulus, equulus', *i kod* kļuse), *u Belinu* (,cavalletto e cavallino, cavallo piccolo' ,equulus' 179a; ,cavallo di poca corporatura' ,equus minutus' 179b), *u Bjelostjenčevu* (końic, paripček ,equulus, equuleus, pullus equinus, equellus'), *u Stulićevu* (,equulus' *iz Belina*), *u Vukovu:* kȍńîc (voc. kȍńîcu), dem. v. koń *s dodatkom da je stajaća riječ*, *u Daničićevu* (końicь ,equulus').

1. *u pravom smislu.*

a. *naj češće znači końa bez obzira na veličinu i dob; ali kao da se gdjegdje kaže od mila, te po tome se obično misli na dobra, plemenita końa. — u ovome je smislu stajaća riječ (kao što i Vuk kaže) i upotrebļava se samo u pjesmama (jedini je naj stariji primjer u prozi; Zoranićev je primjer u prozi poetičkoj).* Za togaj mu końa govorismo i onь namь odgovori i reče: ,Moj gospodinь vojevoda dalь mi je bilь togazi końica'. Spom. sr. 1, 65. (1405). Jer ti mene hrabar čeka uz końica steći, da mu końic ne prisvene, vodice želeći. Nar. (?) pjes. *u* S. Menčetić — G. Držić 507. Jur mi se priklada . . . klikovat i vapit svijetloga Apola s velikom ļubavi. końice i kola srjed neba da ustavi *(vidi* 1. koń. 1. b. *c)).* M. Vetranić 2, 6. Ļuba mu je zlatom venčac vila, uz końica potičući. P. Hektorović 9. Tere sta *(dva siromaha)* dva końica mnogo lipo razdilila. 17. Bogme bi ti vaļao końic. M. Držić 214. Takov i ta put moj po neuvižbanu końicu po stazi netaknoj prosad. P. Zoranić 11. Gdi svaki obada końica i muka. Đ. Baraković, vil. 111. Miran końic redom stupa, plah potipļe sobom lupa. J. Kavańin 16b. Jeda ružičnoga kitis izadola još rumenka tvoga końica i kola? A. Kanižlić, rož. 35. Tere mi je otašao za druzinom brez końica. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 8. Đe je Miloš oklopļen i pod ńime końic dobar. 1, 23. Od końica zeleńka, od sokola tisńićara. 1, 26. Skupila je tri końica blaga *(vidi* 1. koń, 2, b). Nar. pjes. bog. 278. Końic mu je roda vilińega. And. Kačić, razg. 246a. Odkuda je ta delija mlada? odkud li mu końic bila vila? 246a. Mrtav Mejo pod końica pade. 254b. Za ńim ide na końicu Juko. F. Radman 39. Ondi pasu dva końica. Nadod. 91. Oj u Marka Kraļevića sina dobar końic u potaji ima. Nar. pjes. *u* M. A. Reļković, sat. C8a. Vranac końic pokriven čultanom. M. Katančić 69. Pasi, pasi, ti bratin końicu! Nar. pjes. vuk. 1, 10. Ili ti je końic posustao? 1, 38. Sedlan ga końic pri br'jegu čeka. 1, 84. Pod ńime je dobar końic nejahan 1, 153. Đe mi vranac końic po poļu ne skače. 1, 393. Zape joj se potkov od końica za nezmi

žutoga kavada. 1, 400. Dovoo mi je vrana końica, i na tom końu sedlo vojničko. 1, 491. Pak pogleda końicu u noge; u końa su sve četiri ploče. 1, 580. Na doratu na dobru końicu. 1, 601. Već je baca za se na końica. 1, 603. Pak usede na dobra końica. 2, 78. Skida ńega strelom sa końica. 2, 79. Više tlaci końic Jabučilo neg' što Momčil' britkom sabļom s'ječe. 2, 111. Krvav końic do ušiju dode. 2, 225. Da s' naslušam trupka od końica i jauka od dobri junaka. 2, 509. Na poklon ti końic i devojka! 2, 550. Za ńim mi Mamula na końicu jaše. Nar. pjes. mikul. 150. Snese końic rańenika svoga. Osvetn. 4, 43.

b. *kao pravi deminutiv.* *a) maleni koń, u primjeru kao s preziranem o ne vele dobrom końu.* Promini sfoga końica s drugijem boļim. B. Kašić, fran. 37. — *b) u ovom primjeru kao da se kaže od mila:* Junak końu govorio: ,Oj końicu dobro moje!' Nar. pjes. vuk. 1, 453. — *c) ždrijebe.* Bi mu doglašeno, da mu je doli u końušnici kobila lijepa końica okotila. B. Zuzeri 301. Kobile se iždrebile, sve końice putonoge. Nar. pjes. vuk. 1, 114.

2. *u prenesenom smislu.*

a. *ńeke životińe koje su u čemu više ili mańe slične końu.*

a) morski końic *ili samo* końic, Hippocampus antiquorum, *ńeka riba čudnovata oblika u koje je predńi dio tijela nalik na koński vrat s glavom. — Između rječnika u Mikaļinu:* morski końic ,cavalletto marino' ,hippocam(p)us' 266a. Końic morski ,Hippocampus brevirostris'. J. Pančić, zoolog. 231. Morski końic ,die seeraupe, das seepferdchen' ,Syngnathus hippocampus'. G. Lazić, ist. 77. Końic (jer końu naliči). L. Zore, rib. ark. 10, 341.

b) vidi skakavac. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *vidi i kod c), cc).*

c) Libellula, *isporedi* vilenski koń *kod* 1. koń, 2, c, *d). — aa)* Beli końic (Libellula vulgata L.). K. Crnogorac, zool. 155. — *bb)* Końic vilin ,Calopteryx virgo'. J. Pančić, zool. 259. — *cc) u Vukovu rječniku ima:* ,name eines insekts' ,insecti genus', *u trećem su izdańu dodali izdavaoci:* vide vilenski koń; *vaļa da je tako, ako nije Vuk znao za značeńe pod b).*

d) kukavičji końic, *vidi kod* kukavičji.

b. *ovako se zovu ńeke sprave načińene od drva ili od gvožđa, isporedi* 1. koń, 2, e—i.

a) vidi 1. koń, 2, e. — *U Belinu rječniku:* końic od odra ,cavalletti da letto' ,fulcra' 179a; końici od posteļe ,piedi, cavalletti del letto' ,lecti fulcra' 563. — *vidi i:* Końic, arch. (koń, kobila, vještac) ,gerüstbock', tal. ,capra, cavalletto', frc. ,chevalet', egl. ,bridge'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b) kod kakve sprave gdje se što okreće, ono na čemu je naslońena os. — U pisaca našega vremena. Końic, mech. (steļka, blazinište) ,lagergerüste, lagergestell, support', tal. ,appoggiatojo'; (kobila, steļka, stolica) ,bocklager'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

c) ńeka sprava na tokarskoj klupi. — Iz češkoga jezika u pisaca našega vremena: Końic č. tech. ,reitstock', frc. ,poupée à pointe, poupée mobile', egl. ,sliding puppet'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

d) na guslama. — Između rječnika u Bjelostjenčevu (końic na guslah, tambure etc. ,magas') *i u Vukovu* (na guslama, vide koń). Koń (kobilica) ,steg (der geige)', tal. ,ponticello'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

e) equuleus, eculeus, *ńeka sprava za muke (na kojoj bi jahali mučenici). — Po latinskoj riječi. — Između rječnika u Stulićevu* (,eculeo' ,equuleus' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* Čini jih na drvenomu końicu objesiti. B. Kašić, por. 97.

f) kočić na kome vitao stoji. Vuk, rječn. *kod* końic. — *vidi i:* Końic, drvo u stojeļku (steļku) ili u zemļu zabodeno, na kom se vitao okreće. Podunavka. 1848. 58.

g) vidi 1. koń, 2, i. — *U Belinu rječniku:* Końic ,capifuoco, stromento di ferro, che nel focolare sostien le legna' ,ligni fulcrum' 169a, *i u Bjelostjenčevu:* końic, t. j. zglavnik ,fulcrum lignorum'.

2. KȌŃÎC, *m. vidi* końik. — *Jamačno je postalo po oblicima množine* końici, końicima. — *U dvije narodne pjesme našega vremena.* Ko je końic, końe hazurajte, a pješaci pritež'te opanke. Ogled. sr. 468. Kad poļe zamaglilo od końica i pješca. Nar. pjes. marjan. 175.

3. KȌŃÎC, *m. grad u Hercegovini. — Zove se i* Końica *(vidi). — Od* XV *vijeka (u naj prvom primjeru ne zna se jeli nom.* Końic *ili* Końica), *a između rječnika u Vukovu:* grad na Neretvi između Bosne i Hercegovine (pola ga je bosansko a pola hercegovačko) *s primjerom iz narodne pjesme:* Već Turčina Bogom pobratima u Końicu bega Ali-bega. — manastir nekakav: Manastiru bijelu Końicu; *i u Daničićevu* (Końicь, grad na Neretvi). Za carinu koju uzimļu na Vrabču i drugu na Końicê. Spom. sr. 1, 102. (1411). U Końicu manastir. Norini 42. Viš Końica na Ivan planini. Nar. pjes. juk. 570. — *Ne znam jeli isto mjesto u ovom primjeru:* A do sebe od Końica Ivka. Nar. pjes. vuk. 2, 202. — *U drugom je primjeru* Końic *planina.* Od Końica visoke planine. Pjev. crn. 107b.

1. KȌŃICA, *f. vidi* końaništvo. — *U pisaca našega vremena po rus.* конница *a između rječnika u Stulićevu* (,equitatus') *s dodatkom da je riječ ruska.* Polkovnik Bakon sa svojom samo 80 ļudi jakom końicom goneći i oslobodi i. Nov. srb. 1834. 43. Końica, r., Końici (pl.), końištvo, hist. mil. ,cavalerie, reiterei', frc. ,cavalerie', egl. ,cavalry'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Pomińe se i kao dječija igra početkom ovoga* (XIX) *vijeka (nije jasno, jeli igri ime* końic *ili* końica; *u zadńem slučaju vaļa da je sam pisac upotrebio riječ koja nije narodna).* Końica se igra da stanu u okrug djeca, koja su razdijeļena na dvije časti, jedna časti *(sic)* bude końica, to jest prekloni leđa a drugi jaše ... *malo daļe kao da znači što i* końik. Ako promaši, to bivši końica ugrabi loptu, i koga udari taj bude końica. S. Tekelija. let. 119, 9.

2. KOŃICA, f. hrpa od četiri ili pet oraha, kestena ili česa sličnoga i to tako, da jedan na ostalih leži. *na Rijeci.* F. Pilepić.

3. KOŃICA, *f. mjesno ime.*

a. *grad u Hercegovini.* Statist. bosn. 115. — *vidi* 3. końic.

b. *u Mikaļinu rječniku:* Końica, grad u arbanaškoj zemļi ,Cassiope, Phallacrum'.

KOŃIČ, *m. dem.* koń. — *U Voltiģijinu rječniku:* ,cavallino, cavalluccio' ,pferdchen'. — *nije dosta pouzdano.*

KOŃIČAK, końička, *m. dem.* końic. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Jambrešićevu (kajkavski* końiček ,equuleus') *i u Vukovu* (hyp. v. końic). Na jednom końičku. Nar. prip. vuk. [2] 207. Poigrasmo žustre końičke. M. P. Šapčanin 1, 107.

KOŃIČAN, końična, *adj. vidi* końički. — *U Stulićevu rječniku:* ‚equestris'. — *Vaļa da je po ruskom* конничный.

KOŃIČANIN, *m. prezime* — XVIII *vijeka.* Pava Końičanin. Norini 54.

KÒŃIČĀR, *m. čovjek koji kroti końe ili uopće koji je vrlo vješt jahač.* — *U Mikaļinu rječniku:* końicar, koji kroti końe ‚equiso, domitor equorum'; *u Belinu:* ‚cavalcatore, maestro dell'arte di cavalcare' ‚domitor equorum' 178^b; *u Voltiģijinu:* ‚cavalcatore, cavallerizzo' ‚reiter, bereiter'; *u Stulićevu:* końičar, koji końe kroti ‚equiso, equorum domitor' *iz Mikaļina.* — *U drugom značeńu (vidi* końuhar, końušar) *u Belinu rječniku:* ‚cavallarizzo, maestro di stalla' ‚stabuli praefectus' 178^b; ‚maestro di stalla' ‚stabuli praefectus' 451^a.

KOŃÎČIĆ, *m. dem.* końic. — *U Vukovu rječniku* (dim. v. końic).

KȌŃÎČKÂ RIJÈKA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Livada u Końičkoj Reci. Sr. nov. 1870. 633.

1. KȌŃÎČKÎ, *adj. koji pripada końicima (od nom.* końik); *upotrebļava se i u drugom značeńu, vidi* a, *a).* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* коньничьскъ, *rus.* конничiй. — *Između rječnika u Vrančićevu (pisano* konyizki ‚equestris'; *mislim da ne treba čitati* koński), *u Stulićevu* (v. końičan), *u Vukovu* (‚reiter-', equitum').

a. *adj.*

a) koji je na końu, kao końik. Jakože kip jego końicki kažet. Š. Kožičić 35^a. S vojskom pišom i końičkom. Mon. croat. 215. (1545). Petdeset tisuć vojnikov końičkih. Aleks. jag. star. 3, 254. Dvi sti tisuć końičke vojske sabra. 261. Oni silnu vojsku imadoše: osam stotin hiļada pišaca, dvista hiļad końicki strilaca. Nadod. 127. Biti će zadovoļeni od priklonita końickoga družtva. I. J. P. Lucić, nar. 66. Artilerija końička sastojaće se, kao i do sad, iz jedne baterije. Nov. sr. 1834. 51. Od ruske strane će jedna divizija końičke vojske u taj logor doći. 1835. 181.

b) koji pripada końicima, koji je za końike. Odsikovali glave turske końičke i końske skupa. I. T. Mrnavić, osm. 4. Końickoga zbora glavar. P. Vitezović, odil. 76. Vojvoda końički. And. Kačić, kor. 470. Pušta bane końičku kosiju. Nar. pjes. stojad. 1, 19. Dvanaest końičkih sahata od Biograda. Vuk, rječn. *kod* końički. Pomaļa se između šibļa i vińaga slabo utapkana końička putańa. M. P. Šapčanin 1, 120. Końička škola (‚kavallerie-schule'). Zbornik zak. 3, 274.

b. *adv.* kȍńički, *na końu.* U tu vojsku pošal końički al' piše. B. Krnarutić 15.

2. KȌŃÎČKÎ, *adj. koji pripada końicima (od nom.* końic). — *Ovakovo značeńe mislim da je u ovom primjeru iz narodne pjesme našega vremena:* Kakav ćemo megdan učiniti? al' s kopļima, ali s barjacima, al' junačkim brijetkijem ćordam', al' se fatat o pleća junačka, al' se tući prsim' końičkima? Nar. pjes. marjan. 51.

KÒŃÎĆ, końića, *m. dem.* 1. koń. — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *u pravom smislu (vidi* 1. końic, 1). Biše Marko krilo Jankovića, silni końić srca kraļevića. And. Kačić, razg. 265^a. Napoji on sebe i svoga końića. Nar. pjes. istr. 1, 28. Kòńić, dim. koń. I. Pavlović.

b. *u prenesenom smislu.*

a) vidi końic, 2, a, *a).* Końić ‚Hippocampus' i ‚Hippocampus brevirostris'. G. Kolombatović, pesci. 23.

b) u Vukovu rječniku. (u rudničkoj nahiji) racvasto malo drvo (po naj više šļivovo) koje se zavuče odozdo u kazansku lulu, te niz dońi i duļi ńegov krak ide rakija u postavu. u Jadru je kazanska lula na dnu šupļa s dońe strane, pa se mjesto końića kroz onu jamu provuče kao mala uzičica od vlakna, te niza ńu ide rakija.

1. KȌŃÎK, *m. čovjek na końu.* — *Postaje od* коńь *nastavkom* никъ, *te se kod starijega oblika* коńьникъ *dvoje može dogoditi, ili se* ь *mijeńa na* a, *i tako postaje oblik* końanik *(vidi), ili* ь *ispada, te od ńn postaje ń: końik (u Vrančićevu je rječniku pisano* końnik; *a i na kojem se drugom mjestu nalazi s nn, to jest ńn ili ńń ili ńń.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* коńьникъ, *rus.* конникъ, *ne znam, jeli praslavenska riječ (češ.* konník *nije mi dosta pouzdano).* — *U voc. sing. oblik je* kȍńîče, *te se razlikuje od voc. sing* końicu *od* końic; *ali se u množini samo u gen. i acc. razlikuje od* końic *(nom. i voc.* kȍńîci, *dat., instr., loc.* kȍńicima). — *s toga što su im ńeki oblici jednaki, ove se dvije riječi gdjegdje miješaju jedna s drugom, vidi* 2. końic *i* 2. końik. — *Između rječnika u Vrančićevu* (końnik ‚eques'), *u Mikaļinu* (‚eques'; końici, četa końika ‚equitatus, turma equitum'), *u Belinu* (‚cavalliere, soldato a cavallo' ‚eques' 179^a; ‚soldato a cavallo' ‚eques' 683^b; ‚viandante a cavallo' ‚viator eques' 761^b; końici, ‚cavalleria, gente a cavallo' ‚equitatus' 178^b), *u Bjelostjenčevu (vidi* końanik; końici, końadija, vide końaniki, końarija 1), *u Voltiģijinu (pl.* końici *uz* końarija), *u Stulićevu* (‚eques'; pl. końici *uz* końica), *u Vukovu (uz* końanik).

a. *uopće: naj češće se upotrebļava za vojnika na końu; često blizu* końik *stoji i riječ sa suprotnijem značeńem:* pjesac *ili* pjesak. Da smi protiv stati końiku i pišcu. M. Marulić 144. Dvadesti tisuća końika osvjem pjesaca. Zborn. 73^b. Pješac ali końik. M. Vetranić 1, 3. Gdi mnokrat i glavu plah końik ostavi. 1, 135. Pjesci i końici. 2, 60. Običu se davati dobru cenu našim końikom. Mon. croat. 225. (1527). Kad mu *(końu)* końik reče, kliknuvši: ‚Nu boļe!' P. Hektorović 61. Velike vojske ot pišac i końikov. Postila. 1^b. Kako se końiku i bojniku pristoji. B. Gradić, duh. 38. Ni' na nebu goru svitle zvizde zriti, ni poļem końike oružne gledati. D. Rańina 140^a. Od Aleksandrovih Macedona četiri sta końikov ubiše. Aleks. jag. star. 3, 241. Od końikov vaših pošļite k nam. 297. Końa i końika vrgao jest u more. M. Divković, bes. 76^a. Oni idući svojijem putem, evo za ńimi jedni końici. 319^b. I pišci s końici Turak se ne hoje. Đ. Baraković, vil. 77. Da końik uzjaše. jar. 57. Toliki se broj końika s carem ovdi doć potezi, kih Jordana poji rika . . . I. Gundulić 329. Koń ga i końik mrtav straši, priko koga proć mu je trijebi. 336. I od ńegovijeh svijeh końika naj bržega k ńoj pošiļa. 348. Padaju końi i końici živi, mrtvi i duhati. 445. I pješnici i końici naripiše svikolici. Ģ. Palmotić 2, 141. Mnostvo ļudi, oružnika, pišca i końika. M. Jerković 62. Jezdit opet zapovijeda laganijem końicima. P. Kanavelić, iv. 97. *(Faraun)* sa svojijem końicima naj poglavitijem umre zadušen u moru. M. Radnić 301^b. Šereg pišac i końikov. I. Zanotti, en. 6. Za mlada końa star końik. (D. Poslov. danič. Na hitre se kerubine kako końik hiti hitar. A. Vitaļić. ist. 51^b. Tuj pješaca, tuj końika krvnu četu vidjet biše. ost. 200. Końik końa uzdom svuda vlada kud on hoće. S. Mar-

gitic, ıal. 197. S treset hiļad svojih końika. J. Kavanin 181[b]. Čuje se końa oholijeh i końika oštri bahat. I. Đorđić, uzd. 81. S mnogom družbom i końika i pješnika. B. Zuzeri 28. Jedan końik zvan Longin sulicom udri u prsi Isusove. M. Lekušić 134. I 20 iļada końika. F. Lastrić, test. 19[b]. Końa i końika ńegova bacie je u more. 178[a]. Dvaest i dvi hiļade końika. E. Pavić, ogl. 373. Budući se i pet strašni końika ukazalo. 447. Eto k ńemu pristupa jedan końik obučen na gosposku. M. Zoričić, zrc. 91. Vidi veliku vojsku końika posve bili(*h*). 242. Koń s końikom vrat utrgne. V. Došen 189[b]. Imadihu vojske osam stotina iļada pišaca i dvista iļada końika. And. Kačić, razg. 5. Jer mu se ukaza koń i na ńemu strahovit końik. kor. 322. Końe i końike na vojnišku oružane. 323. Ugledaše jednoga mladića końika u bilo obučena. 334. Ako je pisac, učiniti ću ga końikom. Đ. Rapić 170. Końi ujedno i końici izređeni tuj se paze. P. Sorkočović 581[b]. Sve końici pod bojnim kopļima. Nar. pjes. vuk. 2, 389. Poved'te mi po tridest Turaka, sve atlije i dobra końika. 3, 148. Spremajte se, kićeni svatovi! ko je końik, poteži kolane, ko je pješak, priteži opauke. 3, 251. I on vodi hiļadu momaka, sve końika ļutih oklopnika. 3, 259. Kad poćera Smiļanić Ilija sa końici ļutim oklopnici. 3, 260—261. Ćeraše ga pješci i końici. 3, 510. Stade dizat pješce i końike. 4, 228. Końicima Luko govoraše: ‚Końanici, moja braćo draga!‘ 4, 228—229. Braćo moja, pješci i końici! 4, 230. Svi końici końe posjedoše, a pješaci puške dokopaše. 4, 252. Na końike srpske juriš čine. 4, 270. Tri hiļade pješca i końika. 4, 316. Sakupiše petnaest stotina laka pješca i bila końika. 4, 506. I poved'te pet stotin końika. Nar. pjes. juk. 312. Tko je końik, priteži kolane. 336. Na Maltiji otvorio vrata, kako može dobar końik proći. Nar. pjes. vil. 1867. 646. Nećete li oteti topove, i końicim sokak učiniti. Smailag. meh. 57. Pješak na końika (uvijek) mrzi. Nar. posl. vuk. 249. Ona dva końika još su pre od carevoga sina bila došla u dvor i pripovedila caru . . . Nar. prip. vuk. 60. Pisato knezu Aksentiju, da eksercira i końike kako god i pešake. Djelovod. prot. 179. Sa svim końicima i s ostalom vojskom. Vuk, dan. 1, 83. Końici ńegovi i vojska ńegova. Đ. Daničić, 2mojs. 14, 9. A noge mu pouzdane stojne, da potjera stigo bi końika. Osvetn. 2, 46. Końik pûstî uzdu końu pûstî. 4, 19. Dvije stotine końa gotovih za polazak, a końici se saćekavaju, da svi u jedan mah pojašu. M. Đ. Milićević, omer. 60. Końik końa uznojio. Bos. vila. 1886. 209.

b. *čovjek koji je dobio viteški red, vidi* vitez. Učini se końik mnogo počtovan. Zborn. 46[b]. Kruni ga i učini za końika. 80[a]. Oni, ki nose kopja, pašu maće, końici su od Prusije. I. Gundulić 438.

2. KȌŃÎK, *m. dem.* 1. koń, *vidi* 2. końic *i kod* 1. końik. — *U naše vrijeme po sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Voltiģijinu* (v. końič). Mili Bože, dobroga końika, dobra końa, a slaba junaka! Nar. pjes. marjan. 19. Podaj Ivi dobroga końika. 48. I doveo dobra końa svoga, da se i on vode ponapije; końik vode moj da pije neće. 89. Polezi se po dobrom końiku. 96. Ti hajde pa pripaši ćordu, pa se šeći do końika svoga. Nar. pjes. kras. 1, 35. Metnu ga za se na końika. Nar. pjes. istr. 1, 9. Ļubi ti je s tobom na końiku, sele ti je uza te na końa. 1, 10. On joj sedla końa na junačku, ona skaće na końika vrana, ona jaše kano i delija. 1, 11. On je lovi za desnicu ruku ter je meće za se na końika. 1, 17.

1. KOŃIKOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 110.

2. KOŃIKOVIĆ, *m. ime zaseoku u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 83.

KOŃIN, *m. koń.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Oj halate, moj dobri końine! Nar. pjes. marjan. 49.

1. KȌŃINA, *f. augm.* 1. koń. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȍńînâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚cavallaccio e cavallaccia‘ ‚equus et equa ignava‘ 178[b]) *gdje se naj prije nahodi, u Voltiģijinu* (‚cavallaccio‘ ‚ein garstiges pferd‘), *u Stulićevu* (‚caballus, malus equus‘), *u Vukovu* (augm. v. koń). Tako vrat ja ne slomila s ove końine! Nar. posl. vuk. 280.

2. KȌŃINA, *f. końska koža.* — *Akc. kao kod* 1. końina. — *U Vukovu rječniku:* ‚rosshaut‘ ‚pellis equina‘.

3. KȌŃINA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 387.

KOŃINCI, Końinaca, *m. pl. u Daničićevu rječniku:* Końinьci, selo kod Novoga Brda, dade ga despot Stefan Hilandaru. M(on. serb). 570. (1411). *vidi:* Końinci su bez sumńe u ‚Koinskoj reci‘ i ‚Koincima‘ malo daļe niz Moravu na desnoj strani te reke. S. Novaković, novo brdo. 36.

KOŃINO POĻE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu alesinačkom.* Ńiva u Końino Poļe. Sr. nov. 1873. 487.

KOŃINSKI, *adj. koński.* — *Samo u Voltiģijinu rječniku:* ‚cavallino, di cavallo‘ ‚was zum pferd gehört‘.

KOŃIŠTANSKO BRDO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Vinograd u Końištanskom Brdu. Sr. nov. 1861. 196.

KȌŃÎŠTVO, *n. vidi* końaništvo. — *Postaje od* końik, *kako* końaništvo *od* końanik. — *U rukopisu* XVI *vijeka (u kojemu ovdje stoji* č *ispred* t). Dobro naređivaše końičtvo. Zborn. 46[b].

KOŃKAVA, *f.* ime kozi. — Krupa. Bosna. D. Hirc.

KOŃKOVSKO, *n. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 74.

KOŃO, *m. ime muško (vaļa da je ipokoristik).* — *U crnogorskoj pjesmi našega vremena.* Drugo vitez Stankoviću Końo. Nar. pjes. vuk. 5, 39.

KOŃȌBÂRKA, *f. u Vukovu rječniku:* (u Srijemu) naj siluija vještica koja čovjeka s końa obara očima. — *Postaje od* s końa obara.

KOŃȌDER, *m.* šaļiv naziv za onog koji crknutu kļusad dere. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ćeraj toga końodera iza stolice, kako š ńim možete jesti?‘ J. Bogdanović.

KOŃODOR, *m. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 52.

KOŃODRŽAC, końodršca, *m. čovjek koji drži (hrani) końe.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Końodržci ńoj *(ždrebadi)* goditi znadu. J. S. Reļković 317.

KOŃOGRIZ, *m. ime biļkama.* Końogriz, 1. Cichorium intybus L. (Vukasović, Đakovo, I. Sabļar); 2. Achillea nobilis L. (Gospić). B. Šulek, im. 153.

KOŃȌKRADICA, *m. čovjek što krade końe.* — *Vuk biļeži u rječniku da je ženskoga roda, ali je tako samo u množini: u jednini je jamačno muškoga roda kad znači čovjeka, ali bi moglo biti i ženskoga, kad bi značilo žensko čeļade (što možebiti ne biva nikada).* — *U naše*

vrijeme, a između rječnika u Vukovu f. ‚der pferdedieb‘ ‚fur equorum‘). Pijanico i końokradico, nis' u bana taki govedari a kamo li da su pobratimi. Nar. pjes. srem. 98. Kad su dvije końokradice u poļu uhvatile nečijega końa . . . Vuk, poslov. 1. Da pošļu prisuždenije za końokradice. Djelovod. prot. 98.

KOŃÒMORA, *m., u Vukovu rječniku:* f. u. m. veliki bińagija koji ‚mori końe‘ ‚ein heftiger reiter‘ ‚eques vehemens‘; *gdje je zabiļeženo da je i ženskoga i muškoga roda, ali i za ovu riječ vrijedi isto pravilo što i za* końokradica.

KOŃOREP, *m. vidi* koń-rep *i* koński rep. Końorep ili cinkrot, a u Slavoniji: vošće, ‚Equisetum arvense L.‘ Đ. Popović, poznav. robe. 281.

KOŃOTRKA, *f. końska trka. — U jednoga pisca iz početka ovoga vijeka, koji vaļa da je sam ovu riječ načinio.* Końotrka se daje. S. Tekelija. letopis mat. sr. 120, 72.

KOŃOTRŽAC, końotršca, *m. čovjek koji trguje końma. — Načińeno u naše vrijeme.* Końotržac ‚pferde-händler‘. Jur. pol. terminol. 387.

KOŃOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* D. Avramović 274.

KOŃOVLAČAN, końovlačna, *adj. po kojemu vlače końi (o żeļeznici,* ‚tramway‘). *— Načińeno u naše vrijeme.* Privatne końovlačne żeļeznice. Zbornik zak. 1869. 200.

KOŃÒZOBICA, *f. u Vukovu rječniku:* (u Hrvatskoj) vide zobnica.

KOŃ-REP, *m. ńeka biļka.* Koń-rep, poļ. koński ogon, Equisetum L. (Visiani). B. Šulek, im. 153.

KȐŃSKÂ, *f. mjesno ime u Srbiji. a) zaselak u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 171. — *b) selo u okrugu smederevskom.* Vuk, dan. 2, 70. *sad se zove* Mihailovac. K. Jovanović 87.

KȐŃSKÎ, *adj. koji pripada końma. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* końskъ, *rus.* конскій *češ.* koňský, *poļ.* koński. — *Između rječnika (radi Vrančićeva vidi* końicki *u Mikaļinu* (gnoj koński ‚fimus equinus vel equi‘ 103[b]; końska muha, *vidi* d; *naposε nema), u Belinu* (‚cavallino‘ ‚equinus‘ 179[a]), *u Bjelostjenčevu* (końska sprava ‚phalerae, ornatus equestris‘; koński plod, minuš, v. końarija 2; koński vrač ‚veterinarius, medicus equarius‘, *u Jambrešićevu* (‚equinus‘), *u Stulićevu* (‚equinus, caballinus‘), *u Vukovu* (‚pferde-‘ ‚equinus‘), *u Daničićevu* (końьskyj ‚equinus‘).

1. *adj.*

a. *uopće.* Końьskyje sily. Domentijan[b] 113. Svodь końьskij i inyihь dobytъkъ. Zak. duš. pam. šaf. 49. Naprava końska. Spom. sr. 2, 49. (1407). Pohve kožne końske načińene. Mon. serb. 498. (1466). Pušćam jednu końsku mater. Mon. croat. 131. (1487). Ne nađe mjesto ino, negoli staju końsku. A. Gučetić, roz. jez. 112. Osedla końa i usede na ń i na koński tek pojaha. Aleks. jag. star. 3, 229. Deset tisuć hajzam końskih. 263. Ne ostavi me u prahu ovom pod nogami końskimi umriti. 273. Od trubnoga vapja i od końskoga rzanja. 322. Svaki zlatnoj u odjeći srebrom kova końske stupe. I. Gundulić 331. Końsko meso jimo. I. Zanotti, skaz. 21. Jednijeh koński repi odniše do gorkoga teška umora. A. Vitaļić, ost. 17. Ržańe, glas koński. I. Đordić, salt. 501. Našao bi koński(h) kosti dosti. V. Došen 228[a]. Tu se teška krvca prolivaše, teška krvca końska i junaška. And. Kačić, razg. 182[a]. Masti iz końske grive. J. Vladmirović 22. Koji końske bolesti poznaju. J. S. Reļković 194. Pa uzima końske bukagije. Nar. pjes. vuk. 1, 513. A dobri se końi poboļeli od bolesti końske sakagije. 2, 311. Uļegoše u końske podrume. 2, 615. Al' se pramen zapođede magle a od pare końske i junačke. 3, 127. Końske noge poļem odmakoše. 3, 310. I kuda su Turci prolazili i s końskijem pločam' zadirali. 4, 136. Na ń metnimo końsku drvenicu. Ogled. sr. 503. Ni końske noge pregaziti. Nar. prip. vrč. 3. Baci *(se)* na toga alata bez sedla ili końskog prostirača. Nar. prip. vil. 1867. 323. Kad je skupa końska hrana. Vuk, poslov. 99. I sitno se iskorijenit biļe od bahata końskog i junačkog. Osvetn. 2, 127. Pa se sasta krst s mjesecom zlatnim, a svilen stijeg sa końskijem vlasim. 2, 138. Zarov'te ga u końsko bunište. 4, 12. Koński liječnik ‚kurschmied‘. Zbornik zak. 2, 297. Końska trava, marvinska trava, zove narod trave uopće sve. Narodńak. 1877. 136.

b. *u ovom primjeru znači upravo što* końanički: Końska vojevoda. Nar. pjes. bog. 151.

c. na końsku *upotrebļava se u adverbijalnom značeńu, vidi* 2. Neg li se kopiti na końsku prucate. M. Vetranić 1, 227.

d. *kao pridjev uz* muha, *i znači obično muhu što živi na końma,* Oestrus equi L., Gastrophilus equi F. Końska muha, pasja muha, ‚cynomea, musca canina‘. J. Mikaļa, rječn. *vidi daļe kod* muha. Mnoštvo mušica i pasji(h) i koński(h). I. J. P. Lučić, razg. 53. — *U drugom značeńu.* Końska muha ‚die stechfliege‘ ‚Conops calcitrans‘ (Stomoxys calcitrans L.). G. Lazić 89.

e. *kao pridjev kod imena biļaka.*

a) Końska blitva, Arum maculatum L. (Sabļar. Istra). B. Šulek, im. 153.

b) końska djetelina, *vidi:* Końska ditelina, poļ. češ. koničina (Trifolium pratense), sertula campana (Durante), Melilotus officinalis Dec. B. Šulek, im. 153.

c) Końska jabučica ili jabuka, ńekakva biļka (Sabļar, Dubica), Cyclamen europaeum L. (Tomaj). B. Šulek, im. 153.

d) końska metica, Mentha silvestris L. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (końska metica ‚metastrum‘). Końska metica (prema ńem. rossminze), Mentha sylv. L. (Sabļar). B. Šulek, im. 153.

e) Końska nana, Stachys germanica L., sjerusa, blijeda metvica. *u rudničkom okrugu u Srbiji.* V. M. Jovanović. javor. 1878. 1390.

f) Końska trava, poļ. češ. końitrud, Gratiola offic. L. (Fapković, Sabļar). B. Šulek, im. 153.

g) koński bosiļak, Mentha aquatica L. — *U Vukovu rječniku:* ‚die waldmünze‘ ‚mentha silvestris (1. mentha L. — 2. Menta aquatica L.)‘. — Koński bosiļak, Koński bosiok, Mentha sylv. L. (Vuk, Pančić). B. Šulek, im. 153.

h) koński karanfil, Dianthus atrorubens All. J. Pančić, flora okol. beogr. 99. Koński karanfil, ‚die feldnelke‘ ‚Dianthus atrorubens‘. G. Lazić 129.

i) Koński očas, cedronella (Bartulović) ‚Equisetum‘. B. Šulek, im. 153.

k) koński rep, *vidi* koń-rep. — *Između rječnika u Mikaļinu* (koński rep, trava ‚equisetum, cauda equina‘), *u Bjelostjenčevu* (koński rep, trava ‚equisetum, equina cauda‘), *u Stulićevu* (koński rep, trava ‚cauda equina‘), *u Vukovu:* (u Dubrovniku) nekaka trava ‚cauda equina (equisetum L.)‘. Koński rep (Vuk, Dubrovnik), v. Koń-rep. B. Šulek, im. 153. Koński rep, Equisetum arvense (cauda equina). Čas. češ. muz. 1852. 2, 52.

l) Koński ščavļak, češ. końský štav, Ru-

mex aquaticus L. (u mletačkom rukopisu). B. Šulek, im. 153.

m) Koński štir (u mletačkom rukopisu), v. Štir koński. B Šulek, im. 153.

n) koński vrijesak, *vidi:* Vrisak koński, Satureja montana. Čas. čes. muz. 1852 2, 63.

o) Koński zub (u mletačkom rukopisu), v. Zub koński. B. Šulek, im. 153.

p) kȍńskô kòpito. — *U Vukovu rječniku:* vide kopitńak *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.* Końsko kopito (prema lat. ungula caballina), Tussilago farfara L. (Bartulović, Sabļar). B. Šulek, im. 153. — *vidi i* kopito, d, *c).*

q) Końsko rebro (nem. rossrippe), Plantago lanceolata L. (Sabļar). B. Šulek, im. 153.

f. koński kamen, *vidi* I. kamen, II, e.

g. *kod mjesnijeh imena.*

a) Końska Glava, vrh veliki više Tromede, pod ńim je velika pećina, koja se zove ‚kozja jama', a i sad u ńoj planduju koze i ovce dalmatinske, jer Dalmatinci dogone ļeti svoje blago na našu stranu na pašu. Oni za to plaćaju travarinu, ali se na ńih srdi narod iz okoline, tobože da oni pregone kradeno blago s naše strane na dalmatinsku. M. Medić.

b) Końska Rijeka, *potok* (M. Đ. Milićević, srb. 581), *i zaselak u Srbiji u okrugu užičkom* (Ļ. Stojanović). — *Pomińe se prije našega vremena.* Końьska Rêka. S. Novaković, pom. 135.

c) Koński Osoj, *mjesto u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Sr. nov. 1874. 85.

d) Koński Vir, *mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Livada na Końskom Viru. Sr. nov. 1866. 200.

e) Koński Zavoj, *mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Livada u Koński Zavoj. Sr. nov. 1873. 443.

f) Końsko Brdo, *selo u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 38.

g) Końsko Poļe, *zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* Ļ. Stojanović.

h) Końsko Vrelo, *izvor u Srbiji u okrugu čačanskom.* M. Đ. Milićević, srb. 647.

2. *adv.* kȍński *(u jedinom primjeru* po koński), *kao koń.* On se je po malo po koński hodil, da bi kako mogal do česti doć. Nar. prip. mikul. 107.

KȎŃSKÔ, *n. mjesno ime.*

a. *na Cresu.* Końsko, naj više mjesto među Martinšćicom i Vranom na otoku creskom, gdje ima prekrasan vidik. I. Milčetić.

b. *u Crnoj Gori.* — *U Vukovu rječniku:* planina blizu Lukavice.

c. *selo u Dalmaciji u kotaru spļetskom.* Repert. dalm. 1872. 32.

d. *selo u Hercegovini.* Statist. bosn. 125.

e. *selo u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 30.

f. *selo u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 306.

g. *mjesto s ovijem imenom pomińe se prije našega vremena.* Spom. stoj. 184.

KOŃŠĆICA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 82. — *Po štokavskom govoru glasilo bi* Końštica.

KOŃŠĆINA, *f. mjesno ime.* Końšćina dońa *i* gorńa, *dva sela u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 104. — *Po štokavskom govoru glasilo bi* Końština.

KOŃŠT-, *vidi* Końšć-.

KȌŃŠTÂK, końštaka, *m. postaje od* koń *nastavkom* štakь; *ima nekolika različna značeńa.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. (i acc. kad je jednak s nominativom), voc.:* kȍńštâče, kȍńštâci.

a. *ńeka bolest (prišt).* — *U Vukovu rječniku:* 1. iznutra ‚spina ventosa'. — 2. s poļa ‚taphus'.

b. pogan živinska. F. Kurelac, dom. živ. 9.

c. *ńeka biļka.* Końštak, rus. конечки, Rumex obtusifolius L. (Pančić). B. Šulek, im. 153.

d. *ńeko živinče,* Gryllotalpa vulgaris L. J. Pančić, zool. 241.

KOŃŠTRÈBA, *f.* grgeč, riba (Perca fluviatilis L.), ali u karańu i prekoru i žaći: prznica, ļutica, oštrokonda; govori se mahom ženskome. — ‚Gle kaka je ova moja . . . prava końštreba'. S. Agić u Trsteniku.

1. KȎŃÛH, *m. čovjek koji čuva, hrani, timari itd. końa ili końe; nalazi se i u drugijem značeńima.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* końuhъ, *rus.* конюхъ, *poļ.* koniuch. — *Između rječnika u Belinu* (‚cavallajo e cavallaro, guida o pastore di cavalli' ‚equorum pastor' 178ᵇ; ‚manescalco o maliscalco, medico di cavalli o altri giumenti' ‚equarius' 458ᵃ, *u Bjelostjenčevu (vidi kod* końar), *u Stulićevu* (‚agaso, equorum pastor, equorum medicus'), *u Daničićevu* (końuhь ‚equiso').

a. *u značeńu sprijeda kazanome.* Jaki da utežni pod ńimi pastusi, pojt u boj užežni veće ner u gusi; uza ńe końusi sve piši potičů. M. Marulić 13. Da ti budu końuh kobilam tvojijem. Pril. jag. ark. 9, 147. (1520). Boļe bi mi bilo od Omirovih pisam carev se nazvati końuh nego od vas vsoj zemļi car. Aleks. jag. star. 3, 251. Jeli liste od posluha Dilaver ti učinio, koji njegda za końuha dostojan ti nije bio? I. Gundulić 510. Końuh češe udi tvoje. J. Kavańin 155. Nit' si vitez svijetla kraļa, nego smradni końuh. 236ᵇ. I opet końuh crni bud'. 269ᵇ. Końuh, čovjek, što końa češe i sedla, i kojemu Nijemac veli ‚stallknecht', a Francuz ‚palefrenier'. F. Kurelac, dom. živ. 12. Końuh ‚pferdeknecht'. Jur. pol. terminol. 692.

b. *vidi* końar. — *U Belinu, Bjelostjenčevu, Stulićevu rječniku.*

c. *čovjek koji liječi końe.* Svetac pakļenika priobražena u końuha aliti u ošļega ļekara. I. Đorđić, ben. 111. — *vidi i u Belinu i u Stulićevu rječniku.*

d. *čovjek koji kroti końe.* — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

e. *u naj starijim primjerima nije dosta jasno značeńe.* Dobra Rêka i u ńej uročьni końusi koji su byli u stare kraļice. Mon. serb. 96. (1330). Sija vsa svobodi carьstvo mi ѡt vsêhь rabotь malihь i velikihь i vsêhь podanьkь, ѡt gradozidanija, ѡt soća, ѡt końuha, ѡd psara, ѡd povoza i ponosa. Glasnik. 24, 235. (1349). Ni da je sѡća, ni końuha, ni psara, ni sokolara. 237. (1349).

2. KȎŃÛH, *m. mjesno ime.*

a. *vidi u Daničićevu rječniku:* Końuhь, grad, kao da je u Arbanaskoj: ‚hodi carь u Arьbanase na Skendera, ta že i gradь sъzida Końuhь'. (Okáz. pam. šaf.) 81. u drugoga ļetopisca ‚Końuže'. (Glasnik). 10, 274. — *vidi i* Końusi.

b. *vis u Bosni.* Glasnik 22, 31.

c. *prije našega vremena nalazi se zabiļeženo mjesto s imenom* Końu *(jamačno* Końuh, *vidi i kod* Końusi). Końu. S. Novaković, pom. 135.

1. KȌŃUHA, *f. vrsta zmije, smuk.* — *isporedi* 2. końušarica *i* końuštica. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȍńûhâ. — *U naše vrijeme u okolini dubrovačkoj.* P. Budmani.

2. KOŃUHA, *vidi* Końuva.

KOŃUHAČA, *vidi* końuvača.

KOŃUHÂR, *m. vidi* 1. końuh *(čovjek koji čuva, hrani, timari końe u końušnici)*. — *isporedi* końušar. — *U Mikaļinu rječniku:* końuhar, koji ima pomńu od końa u końušnici ,stabulerius'; *u Belinu:* ,famiglio o garzone di stalla, ,stabularius' 706ª; *u Voltiģijinu:* ,garzone, mozzo di stalla' ,reitknecht'; *u Stulićevu:* końuhar, koji ima od końa pomńu ,stabularius' *iz Mikaļina.* — *U Belinu rječniku ima i drugo značeńe* (końar, kobilar): ,cavallajo e cavallaro, guida o pastore di cavalli' ,equorum pastor' 178ᵇ.

KOŃUHCI, *vidi* Końuvci.

KOŃUHČIĆ, *m. (ili* Końuhčići, *m. pl.?) ime mjestu u Srbiji ne daleko od Prokupļa.* — *U spomeniku* XVIII *vijeka.* Ot Końuhčića Nikola. Glasnik. 19, 12. (1734).

KOŃUHOVCI, Końuhovaca, *m pl. ime selu u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 37.

KOŃUK, *m. koński liječnik.* — *Samo u Mikaļinu rječniku:* końuk, likar od końa ,veterinarius, medicus equorum'. — *Biće ista riječ što i* 1. końuh *(vaļa da* k *nije štamparska pogreška, jer stoji poslije riječi* końuhar).

KÖŃÛSI, Köńûhâ, *m. pl. mjesno ime.*

a. *vidi u Daničićevu rječniku:* Końusi. Końuhь, mjesto gdje je Hilandar imao zemļu, međa je toj zemļi išla ,do puti staroga skulanovskoga, koji grede u Końuhe, do međe suhedolske'. M(on. serb). 264 *(god.* 1389—1405). nominativu mu nema potvrde, to je bez sumńe mjesto blizu Gračanice, koje Hahn, reise. 161' i na karti piše ,Konju'. jer je ondje blizu i Skulanovo i Suhodol.

b. *selo u Srbiji u okrugu jagodinskom* K. Jovanović 108.

KOŃUSINA, *f. augm.* koń. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Ajde dotjeraj onu końusinu iz bara'. ,Otpusti tu końusinu doļe u ńive nek gloca'. J. Bogdanović.

KOŃÚSNICA, *vidi* końusina. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

1. KOŃUŠ, *m. u Stulićevu rječniku* v. końar. — *nepouzdano.*

2. KOŃUŠ, *m mjesno ime, po svoj prilici isto što* Końuša, *c).* — *U spomeniku* XVIII *vijeka* Ot Końuša Stanoje. Glasn. 19, 12. (1734).

KÓŃUŠA, *f mjesno ime u Srbiji. a) selo u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 118. — *pomińe se* XV *vijeka.* Selo Końuša. Spom. stoj. 3. (1428—1429). 6. (1456). Końušu. Glasnik. 21. 32. (1431). — *b) selo u okrugu podrinskom* K. Jovanović 135. — *c)* Gorńa *i* Dońa Końuša, *dva sela u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević. kraļ. srb. 395. — *isporedi* Końuš.

KOŃUŠAK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Ńiva u Końušaku. Sr. nov. 1871. 186.

1. KOŃÚŠÂR, końušára, *m. vidi* 1. końuh. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc :* köńušâru *i* köńušâre, köńušâri. — *Od* XVIII *vijeka a između rječnika u Vukovu* (,der pferdehüter' ,custos equorum'). Dat jednomu końušaru tri tolora. M. Pavišić 32. Końu końušar zob kradaše. D. Obradović, basn. 74. Takoder ne bi velika budalaština bila, da se jedan końušar počme s kraļem boriti? Đ. Rapić 312. Imao je svoga ovčara, govedara, końušara, svińara. Nar. prip. vuk. 15. Za końe końušara. 90.

2. KOŃUŠAR, *m.* planinski vuk. Nova Gradiška. D. Hirc. — *Može biti radi toga što koļe końe.*

KOŃUŠÁREŃE, *n. djelo kojijem se końušari. vidi kod* końušariti.

KOŃUŠÀRICA, *f. postaje nastavkom* ica *od* końušar, *ali ima različna značeńa.*

a. *vidi* 1. końušnica. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Držaše četrdeset iļada końušarica u razlicitim mistim, gdi mu staju *(stajahu)* końi podkolni oliti od koćija, i dvanajest iļada końušarica końa od sedla. And. Kačić. kor. 224.

b. žensko čeļade koje čuva końe. u Lici. V. Arsenijević. ,Čudna e za końe čuvati, prava końušarica'. ,Eli da ja uzmem Tanasijuu końušaricu, koja ništa ne zna nego końe čuvati'. J. Bogdanović.

c. *vidi u Vukovu rječniku:* (u Lici) t. j. zmija, vide smuk (kažu da ih ima dugačkijeh preko dvanaest stopa). cf. końuštica.

KOŃUŠÀRITI, końùšârîm, *impf. raditi kao końušar, čuvati, hraniti, timariti końe (prelazni je glagol).* — *U naše vrijeme u Lici.* ,Aj do đavola ti i tvoe końušareńe, zoveš se kod końa, a końi mi eto sve žito potrli i zgazili'. ,Dobro mi końušari końe'. J. Bogdanović.

KOŃUŠARKA, *f.* Motacilla alba L., *ńeka ptica.* Strizivojna. D. Hirc.

KOŃUŠICA, *f. vidi* końušnica. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka, ali je jamačno štamparskom grijeśkom ispalo* n, *jer drugdje isti pisac piše* końušnica. Ono višńe veličanstvo slazi *(s)* svoga pristoļa u jednu końušicu. I. Držić 46.

KOŃUŠJE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Końušju. Sr. nov. 1861. 316.

KÓŃUŠKA, *f. vidi* 1. końušnica. — *U naše vrijeme.* Đe Sofija za końušku služi. P. Petrović, gor. vijen. 94. Dovede je do svoje końuške, izvede mu końa sedlenika. Magazin. 1863. 107.

KÓŃÛŠKÎ, *adj. koji pripada końusima.*

a. *u općem smislu u jednom primjeru* XVI *vijeka.* Likaduš biše čelnik końuški. Aleks. jag. star. 3, 323.

b. *koji pripada mjestu Końusima.* — *Od* XIV *ili od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (końušьskyj, što pripada Końusima). Za među końušku. Mon. serb. 264. (1389—1405). Końuška *(opština u Srbiji u okrugu jagodinskom).* K. Jovanović 108. — *U istom okrugu ima i mjesto* Końuški Vinogradi. Ńiva u Końuškim Vinogradima. Sr. nov. 1866. 447.

KÓŃÛŠNA, *f. ime potoku u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ļ. Stojanović.

1. KÓŃÛŠNICA, *f. mjesto (pokriveno i zatvoreno) gdje se hrane końi (u ńekijem primjerima kao da stoji i za druge domaće životińe).* — *Akc. je zabiļežen po Vukovu rječniku; u Dubrovniku je drukčiji:* końùšnica. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (,equile' ,stabulum'), *u Belinu* (,stalla di cavalli' ,equorum stabulum' 706ª), *u Voltiģijinu* (,stalla di cavalli' ,pferdstall'), *u Stulićevu* (,stabulum'), *u Vukovu* (,pferdestall' ,stabulum'). Jer se ne rodi u polačah i u dvorijeh nego li u jednoj końušnici. M. Divković, bes. 97ª. Pojde u jednu spilu i końušnicu. B. Kašić, is. 8. A s lijeva se svijen široka końušnica carska objavi. I. Gundulić 532. Pogubi ih prid vratima od careve końušnice. 552. Uljeze u końušnicu *(isporedi* końušica). I. Držić 362. A ja końusnice ako sam čistio, vridne po-

rodice za to sam bio. I. T. Mrnavić, osm. 141. Crkve tvoje učiniće koňa svojijeh końušnice. J. Palmotić 291. On porođen u razrušenoj końušnici. B. Zuzeri 34. Hala od stada i końušnice. 194. Vidim ljepotu božanstvenu u jednoj gnusnoj końušnici. 284. Bi mu doglašeno, da mu je doli u końušnici kobila lijepa końica okotila. 301. Nađe u itńi sama slugu u końušnici. M. Zoričić, zrc. 120. Viruješ li, da se Gospodin naš uputi i porodi u jednoj ubogoj końušnici porad tebe? Blago turl. 2, 280. Dok ukrade kļuče od tavnice, od riznice i od końušnice. Nar. pjes. vuk. 3, 121. Pa su danas turske końušnice. 5, 501. Kobilu odmah uvede u końušnicu. Nar. prip. vuk. 30. Namesti koňa u końušnicu. 110. *U metaforičkom smislu.* Zasvo od zloba i da je bila końušnica gnusna u tebi, zlijeh duhova pače spila, doć ne mrzi u te s nobi. B. Betera 161.

2. KÒŃÛŠNICA, *f. mjesno ime. — Biće ista riječ što* 1. końušnica. — *U Vukovu rječniku:* zidine u Pocerini. cf. dvorište.

3. KOŃUŠNICA, *f. ńekakva trava. — U naše vrijeme u Srbiji.* Neki previjaju na glavu neku travu koja se zove ,końušnica'. M. Đ. Milićević, živ. srb.² 311.

KÒŃÛŠNIČICA, *f. dem.* końušnica — *U Stulićevu rječniku:* ,parvum stabulum'.

KOŃÛŠNIČINA, *f. augm.* końušnica. — *U Stulićevu rječniku:* ,malum stabulum'.

KÒŃUŠNÎK, *m. vidi* końuhar, końušar. — *U Belinu rječniku:* ,mozzo di stalla ,modiastinus' 501ᵇ, *i u Stulićevu:* v. końuhar *(iz Belina). — U Šulekovu rječniku:* ,stallmeister'.

KOŃUŠNINA, *f. novac što se plaća za najam końušnice. — Načińeno u naše vrijeme.* Końušnina ,stallgeld'. Jur. pol. terminol. 693.

KOŃUŠŃE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ńiva u Końušńu. Sr. nov. 1864. 108.

KOŃUŠŃICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Końušńici. Sr. nov. 1875. 775.

1. KOŃÙŠTICA, *f. u Vukovu rječniku:* vide smuk, cf. końušarica *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

2. KOŃUŠTICA, *f. na jednom mjestu u pisca* XVIII *vijeka kao da znači isto što* końušnica, *ili možebiti uopće: odgajańe koňa.* Jesti u srebru, gojit ptice i pse lovne i końuštice. J. Kavańin 378ᵇ.

KOŃUVA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 396. — *Vaļa da bi pravi oblik bio* Końuha.

KOŃÙVAČA, *f. ńekakva vrsta jabuka. — U Vukovu rječniku:* ,eine art äpfel' ,pomi genus' *s dodatkom da se govori u Jadru. — Vaļa da bi pravi oblik bio* końuhača.

KOŃUVCI, *m. pl. ime dvjema selima u Srbiji u okrugu topličkom:* Gorńi i Dońi Końuvci. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 386. — *Može biti da je pravi oblik* Końuhci.

KOŃUVI, *vidi* Końusi, c.

KOŃ-ZAVOJ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Koń-zavoj. Sr. nov. 1873. 55.

1. KÔP, kôpi, *f. kopańe. — isporedi* 2. kop. — *Akc. je zabiļežen po Belinu rječniku. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,zappamento, il zappare' ,fossio' 782ᵇ; ,zappatura' ,fossura' 783ᵃ), *u Voltiđijinu* (,zappatura' ,das aufhacken'), *u Stulićevu* (,pastinatio, fossura'). Ne hod' vreda priko mora, ako ć' soga riza i kopi pojev trsje tve, gdi soči. M. Pelegrinović 192. Tu kop boļe činićeš do zime. J. S. Reļković 134. Ovu kop baš vinogradi žele. 179. Motiku mora poiskat, mučno v vinogradi kopat: komać prvu kop produra, druga se za ńum doškuļa. Jacke. 219. Kôp, f. kopańe vinograda: ,Kad nastane kop, tad ću ti platiti'. ,Kad bude u kop, ispomagaću ti'. Težak kopi, koliko jedan težak za dan može uskopati na slogove: ,U mom vinogradu ima deset težaka kopi'. M. Pavlinović. Prva kôp, upravo kopati t. j. odgrtati loze; druga kôp, raskopavati t. j. zagrtati loze. na Braču. A. Ostojić.

2 KOP, *m. vidi* 1. kop. — *Samo u Stulićevu rječniku uz* 1. kop, *i u jednom primjeru* XVIII *vijeka, gdje znači:* ukop, pogreb. Svijetli kopi za hrabrena man su; krjepos ima grebe srjedu zvijezda gor' na nebo. J. Kavańin 30ᵇ.

KÒPA, *f. rpa, naj češće u osobitom značeńu: stog. — Akc. je zabiļežen po čakavskome i po ruskome: u Vukovu je rječniku drukčiji. — Riječ je praslavenska, isporedi rus.* копа, *češ. i poļ.* kopa. — *Miklošić* (etymol. wörterb. 129¹) *misli da je ista riječ što ńem.* haufe *(stvońem.* hûfo, houf, *stsaks.* hôp, *anglosaks. i engl.* heap); *to može biti, premda nije jasno, kako se uzdržalo starije* k *prema mlađemu germanskome* h, *a* p *je kao i u germanskome, premda bi trebalo da je* b. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kopa. stog od slame ,meta paleae') *i u Vukovu: (u trećem izdańu)* kòpa, vide stog *s dodatkom da se govori u Vasojevićima.*

a. *stog.* Kopä ,meta foeni'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. iftsg. 27. Kòpa, stog. Dubašnica na Krku. I. Milčetić.

b. nasloživ kup drva, koja se upale i izgore, tad onaj kup dobivena ugļa jeste ,kòpa'. Mrkopaļ na Krku. I. Milčetić. Kopa, složena drva za ugļen paliti, u Samoboru. F. Hefele.

c. pet oraha na kupu zove se ,kopa'. u Bistracu. F. Hefele.

KÒPAC, kòpca, *m. vidi* kopač. — *U jednom primjeru pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka s osobitijem značeńem (vidi* kopač, 1, c), *a između rječnika u Stulićevu (uz* kopač). Ubivši kopcem vrzi ga. D. Zlatarić 35ᵇ.

KOPACI, *m. pl. mjesno ime. — Prije našega vremena.* Kopaci (kuće). S. Novaković, pom. 135.

KÒPÂČ, kopáča, *m. čovjek koji kopa (zemļu). — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc..* köpâču, köpâči. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* копачь, *rus.* копачь, *češ.* kopáč, *poļ.* kopacz. — *Između rječnika u Vrančićevu* (,fossor, sarritor, vinitor'), *u Mikaļinu* (kopač, koji kopa ,fossor, sarritor, pastinator, vinitor'; kopač, koji dube ,fossor'; kopač od mrtvih, greboder ,vespilo. polinctor'), *u Belinu* (,vangatore' ,fossor' 751ᵃ; ,zappatore' ,fossor' 783ᵃ; ,agricoltore, chi coltiva i campi' ,agricola' 54ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (,fossor, sarritor'. 2. kopač vinogradski ,vinitor, pastinator'. 3. kopač, pokopič mrtveh ,vespillo, polinctor'), *u Jambrešićevu* (,fossor'; kopač poļski ,pastinator'), *u Voltiđijinu* (,zappatore, zappadore' ,gräber'), *u Stulićevu* (,fossor, pastinator'), *u Vukovu* (,der gräber' ,fossor').

1. *u pravom smislu.*

a. *čovjek kojemu je posao kopati zemļu, ili u užem smislu: težak koji samo kopa, ili u širemu: težak uopće.* Čerera nauči kopače motikom kopati. M. Vetranić 1, 9. Tešu držala

motikam kopači. 2, 292. Ubog kopač, ki tuj po sreći staše kopajući. D. Rańina ɪxᵇ. Ni kopač, ni kosac, ni orać . . . Đ. Baraković, vil. 76—77. Zato za vojnika pristoje se rati, kopaču motika, rataju orati. 113. Kopači i trudnici u skupštini od ļetine. I. Držić 8. Nađe jednoga kopača, koji plijevļaše žito. 88. Pomagat bitje od kopača i kmeta. 268. Koji *(vinograd)* posadi i dade pod najam kopačem. M. Radnić 293ᵃ. U kopača mrko noge, a bijela pogača. (D). Poslov. danič. Ne išćeš kopača ali orača. A. d. Bella, razgov. 248. Reče kopaču od vinograda. F. Lastrić, ned. 71. Vinograd koga raditeļ i kopač jest otac. S. Rosa 148ᵇ. Jeda si kopač? orač? Đ. Rapić 43. Koja udiļ kopače odbija. J. S. Reļković 291. Svi orači i kopači. Nar. pjes. vuk. 1, 112. Nit' sam orać, nit' sam kopač. 1, 511. Jovan sin pok. Vukote Stanišića, orač i kopač. Pravdonoša. 1852. 9. Ńešto lakih zadobio rana, kô kad drača dokvaci kopača. Osvetn. 2, 96.

b. *čovjek koji u ńekoj prigodi kopa zemļu ili dube jame u zemļi (vidi i u Mikaļinu rječniku).* Uzbuja novi zid sagradjen visoko, ukopan nizoko od trudnih kopačev. D. Baraković, vil. 56.

c. *čovjek koji ukopava mrtve, greboder, grobar. — isporedi* kopac. — *U Mikaļinu i u Bjelostjenčevu rječniku.*

2. *u prenesenom smislu,* Corvus cornix L., *i* frugilegus L., *ńeke vrste vrane, vidi:* Corvus cornix L., Vrana kopač . . . (Corvus cornix L.) u Dubrovniku *(zove se)* po Vodopiću ‚bijela vrana' i ‚kopač'. pośļedne ime upotrebļava se oko Spļeta i za ‚Corvus frugilegus'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 4.

3. *prezime. — Od* xviii *vijeka.* Dabo Kopač. Glasnik. ɪɪ, 3, 72. 1706—1707.

KÒPAČA, *f.* pala, *gvozdena lopata (za kopańe), ašov. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* kôpâčâ. — *Samo u Belinu rječniku (gdje je gorńe značeńe).* ‚vanga, stromento noto' ‚dipalium' 751ᵃ; *u Voltigijinu (gdje znači i motiku):* ‚zappa, vanga' ‚hacke, haue'; *u Stulićevu (gdje znači motiku i kļunu):* ‚zappa, marrone, zappone' ‚ligo'.

KOPAČAC, kopačca, *m. dem.* kopač. — *U Stulićevu rječniku:* ‚junior fossor'. — *nepouzdano.*

KÒPÂČAN, kòpâčna, *adj. vidi* kopački. — *U Belinu rječniku:* kopačni ‚da zappatore' ‚fossorius' 783ᵃ, *i u Stulićevu:* ‚fossoris more, adj.'

KOPÁČEV, *adj. koji pripada kopaču. — U Vukovu rječniku.*

KOPÁČI, *m. pl. ime dvjema selima u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 16. 17.

KOPÀČICA, *f. žensko čeļade što kopa zemļu, žensko prema* kopac. — *U Stulićevu rječniku:* ‚quae fodit', *i u Vukovu:* ‚die graberin' ‚quae fodit'.

KOPÀČIĆ, *m. dem* kopac. — *U Stulićevu rječniku:* v. kopačac.

KOPÀČIJA, *f. djelo kopačevo, kopańe. — Postaje od* kopač *talijanskijem nastavkom* ia. — *U naše vrijeme.* Težaci pomagaju jedan ili više ih u kopačiji, idu k jednomu da kopaju. V. Bogišić, zborn. 481.

1. KOPÀČINA, *f. augm.* kopaca. — *U Stulićevu rječniku:* ‚rude bipalium'.

2. KOPÀČINA, *f. što se plaća kopaču za kopańe. — U naše vrijeme.* Kopačina plaća se po 2 groša na dan. V. Bogišić, zborn 479. Kopačina, trošak za kopańe, u naše vrijeme u Makarskom primorju: ‚Koliko si platio za kopačinu?' M. Milas.

KÒPAČKA, *f. ńekakav strug.* Ļ. Stojanović.

KÒPÂČKÎ, *adj. koji pripada kopačima, koji je kao u kopača. — U Belinu rječniku gdje ima samo adverbijalni oblik:* na kopačku *i adv.* kòpâčki ‚da zappatore, avver.' ‚fossorie' 783ᵃ; *i u Stulićevu:* v. kopačan.

KOPAJKOŠARA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* K. Jovanović 112.

KOPAJKOŠARSKA RIJEKA, *f. mala rijeka u Srbiji. (Toponica)* prima Rašinački potok i Kopajkosarsku reku. M. Đ. Milićević, srb. 780. kraļ. srb. 8.

KOPAJNICA, *f. ime selu u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 92.

KÒPALICA, *f. vrijeme za kopańe. — U naše doba u Istri.* Kopàlica ‚tempus fodiendi'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. ɪftsg. 55.

KÒPALO, *n. oruđe za kopańe zemļe (uopće). — U naše vrijeme u Lici.* ‚Ralo i kopalo u ruke, pa se ne boj gladi'. J. Bogdanović.

1. KȌPAN, kȍpna, *adj. ima različita značeńa koja su u ńekoj svezi među sobom. vidi* kopno *i* kopńeti.

a. *koji je na kopnu (na suhoj zemļi), koji pripada kopnu. — Između rječnika u Voltigijinu* (kopni ‚continentale, terra ferma' ‚festes land') *i u Stulićevu* (‚terrestris'). Naslidovali su ńega kopnim putem. Ant. Dalm., nov. tešt. 21ᵇ. matth. 14, 13. Gotove su u primorju lađe a ni kopni puti nezaprti. Osvetn. 5, 131. Pričuvnici kopne i pomorske vojske. Zbornik zak. 1867. 130.

b. *koji se lako kopa (o zemļi). — U jednom primjeru* xviii *vijeka.* Dotle zemļa već gotova ceka, dosta kopna, lagana i meka. J. S. Reļković 268.

c. *na kojemu nema snijega. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚schneelos' ‚ubi solutae jam sunt nives'). Ponesoše g' u Primorje kopno. Pjev. crn. 28ᵇ. ‚Hvala Bogu, jutros nam osvanu sve poļe kopno'. ‚Zima nam je skoro sva kopna'. J. Bogdanović.

2. KOPAN, kopni, *f. vidi* kopno. — *Samo na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Dubrovnika rujna ravan triju rijeka Adriji šaļe dobrovoļan harac davan, da bi od ńega stala daļe, i da ne bi val im sila na ń iznenad navalila, priblihavkom svoje kopni i rijeke iste ogorčala. J. Kavańin 285ᵇ.

KȌPÂNI BRȊJEG, *m. mjesno ime. —* xiv *vijeka. — Vidi u Daničićevu rječniku (kod* kopati) selu je ‚Trêbьci' s Dosuđem išla među ‚u Kopanni Bregь na blatê'. M(on. serb). 95. (1330).

1. KOPANICA, *f. ńeka biļka.* Kopanica (repa). Brassica napus rapifera Metzg. (Sabļar). B. Šulek, im. 155.

2. KOPANICA, *f. mjesno ime.* Kopanica mala i velika, *dva sela u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijeļ. 120.

KȌPÂNÎ ČȆR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Ńiva zovoma Kopanicer. Sr. nov. 1861. 547.

KOPAŃ, *m. vidi* kopańa. — xviii *vijeka u dva pisca Slavonca.* Opet se frisko na stari kopań hoće povratiti. Đ. Rapić 450. Za to kopań uz pčele pribiva. J. S. Reļković 284. Dugi kopań koji vodu prima. 293.

KÓPAŃA, *f.* alveus, magis, *sud izduben (od jednoga komada drva, može biti i veći n. p. za miješeńe lijesta), ili mańi (za piće ili za jelo kao zdjela), vidi i* korito. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kôpâńâ. — *Postaje od* kopati. — *Od* x

rijeka, u između rječnika u Belinu (,madia, specie di cassa dove s'intride la pasta per far il pane' ,mactra' 150b), *u Bjelostjenčevu* (,aqualiculus'; kopańa iz koje most z prešo van curi ,lacus torcularius'), *u Jambrešićevu* (,linter'), *u Voltigijinu* (,madia per intridervi pasta' ,backtrog'), *u Stulićevu* (,madia, gramola, cassotta, vaso in cui s'impasta il pane e si lavano i piatti' ,mactra, arcula, concha'), *u Vukovu* (,eine hölzerne schüssel' ,scutula, scutra', cf. zdjela). Ložahu masuri rastrkom i sture, kopańe, taļuri, kotli ter prsure. M. Marulić 255. Ostaje zgora zjat kopańi priklada *(o korabļi)*. Đ. Baraković, vil. 278. Id' odatle, crni Bugarine! da s' donio bugarsku kopańu, ako bih ti i usuo vina; za te nisu čaše pozlaćene. Nar. pjes. vuk. 2, 143. Punu kopańu prosa. Nar. prip. vuk. 160. Žena metnu u tri kopańe brašna. Vuk, luk. 13, 21. Planina paštrovska leži kao kopańa među dvije kose bregova. S. Ļubiša, prip. 29. Kopańa ,conca'. na Rijeci. F. Pilepić. Kopańa (,mulde') i korito (,tröge') dolaze u prometu. Zbornik zak. 1853 89b. Kopàńa ,scutra, alveus'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. iftsg. 43.

KOPAŃANI, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 306.

1. KOPAŃE, *n. vidi* kopańa. Kopańe, ime koritu iz česa krmci žderu. u Prigorju. u Posavini. F. Hefele.

2. KÒPĀŃE, *n. djelo kojijem se kopa. — Stariji su oblici* kopanije *i* kopanje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kopanje), *u Belinu* (kopanje ,zappamento, il zappare' ,fossio' 782b), *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu* (kopanije ,fossio'). Da ne rabotaju nijedne rabote careve, ni oranija ni kopanija. Glasnik. 15, 307. (1348?). Ki *(ļudi)* kopanjem trudnim ńive čine plodit. Đ. Rańina vIIa. O raznom kopańu i gnojeńu vinograda. P. Bolić, vinod. 1, 12. Sahraniše ko je za kopańa. Osvetn. 3, 128.

KÒPAŃICA, *f. dem.* kopańa. — *Od* XVI *vijeka, u između rječnika u Vukovu:* 1. dim. v. kopańa. — 2. (u Crnoj Gori) vide vaļa. *(Isus na zadńoj večeri)* vlija vodu v kopańicu. Korizm. 91b. Kopàńica ,mactra'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. iftsg. 55.

KÒPAONÎK, *m. planina u Srbiji u okrugu kruševačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 703—705. — *Postaje od* kopati *(vidi naj zadńi primjer). — Između rječnika u Vukovu* (planina u Srbiji). Jedan majdan u Kopaoniku, drugi majdan Rudnička planina. Nar. pjes. vuk. 2, 204. Kopaonik je istina dobio ime od toga što su u ńemu od vajkada ,kopane rude'. M. Đ. Milićević, srb. 710.

1. KȌPAR, kȍpra, *m.* Anethum graveolens L., *ńeka biļka. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* koprъ, *rus.* коперъ (кропъ, укропъ), *češ.* kopr, *poļ.* kopr, koper. — *Miklošić* (etymol. wörterb. *kod* koprŭ *i* kop- 2) *misli da je od korijena* kop *(rus.* копъ, *češ.* kop, *dim), dimiti se, u širem značeńu: gńiti, pa i udarati, vońati (nslov.* gnoj se kopi, da se dim vidi); *ali može biti da je došlo od grč.* κάππαρις *(lat.* capparis) *premda ovo znači drugu biļku (vidi* 2. kapara *i* kapra). — *Između rječnika u Mikaļinu* (kopar, trava od vońa ,anethum'), *u Belinu* (,aneto, pianta simile al fenocchio' ,anethum' 80a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* koper ,anethum'), *u Voltigijinu* (,aneto, erba' ,dille'), *u Stulićevu* (kopar, trava mirisna ,anethum'), *u Vukovu* (,dill' ,Anethum graveolens Linn'). [cf. mirodija]. Među kopar da se slože višto *(krastavci)*. J. S. Reļković 320. Metvicu, kopar i ruticu. B. Leaković, gov. 159. Kopar, slov. kopr, kopre, cslav. копръ, rus. кропъ, укропъ bug. копър, češ. kopr, poļ. kopr, koper, luž. koprik: anita, feniculus, maratrum (u mletačkom rukopisu), anetho (u sińskom rukopisu, Durante), Anethum graveolens L. (Vodopić). B. Šulek, im. 155.

S ńekijem pridjevima znači druge biļke:

a. kopar divļi, Ammi majus L. — *Između rječnika u Stulićevu* (kopar diviji, trava ,ammi'). Kopar divji, ammi (Kuzmić, Aquila-Buć, Stulli), meo (Bartulović, Aquila-Buć), Ammi majus L. (Alschinger). B. Šulek, im. 155.

b. kopar slatki, *vidi* morač *i* motar. — *Između rječnika u Stulićevu* (kopar sladki, v. morač). Kopar slatki, 1. Foeniculum officinale All. (Stulli); 2. (motar), critamo (Kuzmić), Crithmum maritimum L. B. Šulek, im. 155.

2. KȌPAR, Kȍpra, *m. grad u Istri, isprva* Aegida *(lat.* Capris), *poslije* Justinopolis, *još poznije* Caput Istriae, *tal.* Capodistria, *nslov.* Koper. — *Postaje od lat.* Capris, *od čega može biti da postaje i poznije* Caput Istriae *i* Capodistria, *premda bi* caput *moglo značiti: glavni grad. — U našemu se jeziku javļa od* XV *(?) vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (,Capodistria, città' ,Capodistria'). 1472 pridoše prvi T*(u)*rki va tu deželu pred Kopar. Mon. croat. 320. (1476 *ili docnije)*. Kopar, grad u Istriji. P. Vitezović, kron. 47.

KOPARAC, koparca, *m. ńeka biļka (uprav dem.* 1. kopar). Koparac, Bunium bulbocastanum L. (Novak). B. Šulek, im. 155.

1. KOPARAN, koparna, *adj. koji pripada kopru, koji je načińen od kopra. — U Stulićevu rječniku:* ,ex anetho'. — *nepouzdano.*

2. KOPÀRAN, *m. vidi* koporan. — *U naše vrijeme u Bosni.* Nošńa je devojačka različna od ženske, one nose dimije, (koparan) kratke haļine. *(u Sarajevu i okolini)*. V. Bogišić, zborn. 129. Koparan sav vezem. Bos. vila. 1887. 135. Kad obuče čohani koparan. 1889. 2. Ispod koparana viriše svileni tenefi. 243.

KOPARANA, *f. vidi* 2. koparan. Po šipkama svileni rukavi, a po ńima koparana zlatna. Nar. pjes. hörm. 1, 156.

KOPÀRÂŃE, *n. djelo kojijem se kopara. — U Vukovu rječniku.*

KOPÀRATI, kopàrâm, *impf. u Vukovu rječniku:* vide čeprļati *s dodatkom da se govori u Risnu. — isporedi* koporati.

KOPARČINA, *f. biļka (postaje od* 1. kopar). Koparčina, Peucedanum L. (Durante, u sińskom rukopisu). B. Šulek, im. 155.

KOPAŠNICA, *f. ime dvjema selima u Srbiji u okrugu niškom.* Velika i Mala Kopašnica. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 122—123.

KÒPATEĻ, *m. čovjek koji kopa. — Samo u Stulićevu rječniku:* v. kopac.

KÒPATI, kȍpâm, *impf.* fodere; sarrire, pastinare *itd., dupsti čim tvrdijem i oštrijem ńešto mekše; zemļu raditi motikom, lopatom, kļunom itd. — prvo je značeńe šire od drugoga, ali ipak ne znam, koje je starije. — u ńekijem slučajevima čini se da se shvaća kao imperfektivni glagol prema složenima* iskopati, ukopati, zakopati *itd., te znači što i* iskopavati, ukopavati *itd. (imperfektivni je oblik u složenijeh glagola* -kopavati, *a ne* -kapati). — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl.* kȍpajû, *u aor.* kòpah *(osim 2 i 3 sing* kȍpâ), *u ger. praes.* kȍpajûći, *u ger. praet.*

kòpâvši, *u part. praet. act.* kòpao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *Riječ je praslavenska (s oba značeńa), isporedi stslov.* kopati, *rus.* копать, *češ.* kopati, *poļ.* kopać, *pa i lit.* kapoti *i stprus.* kopt. — *Radi postańa može se isporediti grč.* κόπτω, *udarati.* — *U jednoga pisca čakavca* XVIII *vijeka ima i praes.* köpļēm *(isporedi nslov.* kopam *i* kopljem, *poļ.* kopam *i* kopię): Kopļe jamu. M. Kuhačević 36. Ki kom jamu kopļe, ta sam u ńu pade. 141. — *Između rječnika u Vrančićevu* (,fodere; pastinare; sarculare; sarrire'), *u Mikaļinu* (,fodio, sarculo, sarrio, occo'), *u Belinu* (,zappare' ,fodio' 782b), *u Bjelostjenčevu* (kopam ,fodio, sario, sarculo'. 2. v. dubem. 3. kopam vinograd, poļe ,pastino'. 4. prekapam ,repastino'. 5. kopam kopitom kot koń ,scabo'), *u Jambrešićevu* (kopam ,fodio'; kopam poļe ,pastino'), *u Voltigijinu* (,zappare, vangare, scavare terra' ,hacken, aufhacken'), *u Stulićevu* (,fodere, sarrire, pastinare'), *u Vukovu* (,graben' ,fodio': kopati kukuruze, vinograd, kupus itd.; kopati trice ,närrisches zeug treiben' ,nugari'), *u Daničićevu* (,fodere').

1. *aktivno.*

a. *objekat je zemļa.*

a) raditi zemļu oruđem za to sposobnijem (motikom itd.).

aa) izriče se objekat (zemļa, vinograd, ledina, ńiva *itd.).* Vinogradь vsakь da kopa. Mon. serb. 98. (1330). Ne htješe tude zemļe uzorane i naredjene kopat. D. Rańina IXa. Težak ki sva lita gre ńive kopati, ne hoće vik žita nezrila zbirati. 141b. Da kopate zemļu, da sadite loze. Đ. Bašić 246. Nek devojke sitan vezak vezu, udovice tanku pređu predu, a junaci ledinu kopaju. Nar. pjes. vuk. 1, 487. Kopaj mene devet vinograda. 2, 169.

bb) nije izrečen objekat, ali se ima u misli. Kopati ne mogu, prositi stiđu se. N. Rańina 152b. luc. 16, 3. Orati i kopati. Zborn. 164a. Ubog kopač ki tuj po sreći staše kopajući. D. Rańina IXb. Ki način prav na svit pastirom hotje dat za orat, rezat, sadit, sijat, żńet i kopat. 135b. Kopa, dube, ore. Đ. Baraković, vil. 41. Striz', sij, kopaj sad, težaće! J. Kavańin 468b. Potribnito je kopati duboko za usaditi loze. A. d. Bella, razgov. 61. Ja niti znam orat ni kopati. F. Lastrić, od' 252. Zemļe ima dosta puste, i šikare dosta guste: jer se indi lin ne sgrči, te ne kopa? V. Došen 213a. A kućani oru i kopaju. M. A. Reļković, sat. 13a. Neg znoj tira kopajuć motikom. L2a. Orući i kopajući u dan svetčani. M. Dobretić 233. Nit' umijem orat ni kopati. Nar. pjes. vuk. 1, 239.

b) u ovom primjeru stoji kao imperfektivni glagol prema iskopati *(kopajući izdupsti jame za grobove).* Kopa ńima tvrdu ledinicu, sve ih redom pokopala lijepo. Nar. pjes. juk. 81.

c) i u ovom primjeru kao kod b) nije upravo značeńe: raditi zemļu, nego na kakvu mjestu dupsti jamu kopajući. Namiri se na jedan kup kamenja, i kopajući ondi, doteče fratar niki, ondi kopajući najdohu tri grobe. F. Glavinić, cvit. 258a.

d) udarati nogom po zemļi, kao motikom kad se kopa. aa) često o końu (osobito kad bi htio hoditi, trčati, te nemiran stoji na mjestu). — *Između rječnika u Belinu* (,raspare, percuotere la terra con piedi d' avanti come fanno i cavalli' ,scabo' 607b). Bucifal mnogo rzaše i nogami zemļu kopaše. Aleks. jag. star. 3, 327. Kopiti pod sobom zemļi kal kopaju. Đ. Baraković, vil. 395. A ja końic žedan, gladan, kopam zemļu do kolena. Nar. pjes. vuk. 1, 454. Tu se dogat boju osjetio, pa prvijem zakopa nogama, nogam' kopa, a ušima striže. 1, 229. Pred čadorom šarac nogom kopa. Nar. pjes. juk. 74. — *bb) o čeļadetu, kad se rańeno pri smrti koprca ležeći na zemļi.* Osta Vilip nogom kopajući. Nar. pjes. vuk. 2, 355.

b. *objekat je što drugo nego zemļa, te se shvaća (u prenesenom smislu) da se ono dube kopajući (kao zemļa).* Al' tko zdilu naglo kopa, zdila ńega i zakopa. V. Došen 175b.

c. *objekat je ono što postaje kopańem (n. p. jama), te se* kopati *može shvatiti kao imperfektivni glagol prema* iskopati, 1, a, *a).* Gdino se pak staju sa Turci, kino rih da jame kopaju protiv ńim na pospih. H. Lucić 272. Vrani se końi igraju, pod sobom jame kopaju. Nar. pjes. vuk. 1, 303. — Deli će ih Nina naimati, da kopaju endek oko grada. Nar. pjes. juk. 63. — Stane kopati meterize. Vuk, dan. 3, 194. — Dali tamni on grob kopa, da kriposti sve pokopa. V. Došen 135b. Kopajte mi raku u poļu široku. Nar. pjes. vuk. 1, 393. — Aleksandar vodovaju po sridi vojski kopati zapovida. Aleks. jag. star. 3, 263. Dubite i kopajte jame iliti bunare. And. Kačić, kor. 252. Bunar ukraj rijeke kopati. Nar. posl. vuk. 30. Studence iskopane, kojih nijesi kopao. Đ. Daničić, 5mojs. 6, 11. — *U metaforičkom smislu.* Koji jamu kopa u ńu se ukida. Zborn. 3a. Sebi al' čovjek jamu kopa ištuć zlato. J. Kavańin 56b. Jedan drugoga zlobi, ter pod ńim jamu kopa. J. Banovac, pripov. 119. Zao čoek s tobom jede i pije, a jamu ti kopa. Nar. posl. vuk. 85. Ko drugomu jamu kopa, sam će u ńu pasti. 137. Oni ki drugom grob kopļe, sam se prez milošće u takov zakopļe. M. Kuhačević 138.

d. *kao imperfektivni glagol prema* iskopati, 1, a, *b).* Noktmi oči mi kopaju. I. Grličić 265. Da kopamo mermera kamena. Nar. pjes. vuk. 2, 201. Kopat glistine ili crvi, skrińice ili kuńke znači vadit iz kala glistine i kuńke. L. Zore, rib. ark. 10, 352.

e. sepelire, *objekat je mrtvo čeļade, mrtvac, shvaća se kao imperfektivni glagol prema* ukopati, zakopati. Gdje budeš me kopati. M. Vetranić 2, 73. Umro je vaš Radat, pođ'te ga kopajte. N. Naļešković 1, 192. Kako kopahu onih koji on ćińaše ubijati. F. Vrančić, živ. 24. Jeli mrtce pratio do grobja i kopao? M. Divković, nauk. 208b. Da kopa mučenike. I. Ančić, vrat. 56. Pusti neka mrtci kopaju ńihove mrtce. M. Radnić 131b. Pusti neka mrtvi kopaju mrtve. J. Filipović 3, 226a. Kad bi mrtve kopat stali. V. Došen 150b. Kad ste kopali onega mrca. Đ. Bašić 292. Kopajući mrtve. And. Kačić, kor. 278. I tako živi tija dok ne obori onu crkvu, u kojoj bijau skupiti Filisteji, i tako satrvši svoje neprijateļe, satr i sebe istoga, kopajući ńih ukopa i sebe nesrićnoga. Đ. Rapić 137. Ne kopaj me, neno, gdje se meit kopa. Nar. pjes. vuk. 1, 260. Kopaju jedno do drugog. 1, 312. A krenuše braću da kopaju, no im ne da kopat Bjelopavlić. 4, 124. Baš kad baba kopaše Ivana. Ogled. sr. 5. Umro Jovo jedini u majke, ne dala ga stara mila majka, ne dala ga u grobļe kopati. Nar. pjes. vil. 1868. 446. — *U metaforičkom smislu.* Stvari zlo tjeraju nas od slave i kopaju nas u paklu. M. Radnić 86a. Onda žive kopat rade, kad glas dobar ńihov smrade. V. Došen 133b. Kog' od tmine i ne vidi, u koju ga zloća kopa od poroda do pokopa . . . 131b.

f. *s objektom* trice, *u prenesenom (metaforičkom) smislu.* Ne kopaj trica! (Prođi se besposlice i budalaštine). Nar. posl. vuk. 201. Bog

boguje, a dušmani trice kopaju. (Kaže se, kad tko iz zlobe, iz pizme i zavisti koga ogovara, komu jamu kopa; kad tko koga ozloglasuje, dušmanski se prama komu ponaša; kad tko komu zasijeda, te kuje spletke i nastoji, kako bi naškodio). Nar. posl. stojan. 30—31.

g. funditus perdere, pessum dare, *u prenesenom smislu, shvaća se kao imperfektivni glagol prema* iskopati, 1, b, raskopati. I *(paša)* žiže i kopa s reda: iskopa' je nas... i to što je ostalo no hoće ostavit. Starine. 10, 22. *(god.?)*. Kutni lupež kuću kopa. Nar. posl. vuk. 164. Ne kopaju domove sveci, no zloća i suevjera. S. Ľubiša, prip. 246.

h. *u prenesenom smislu, objekat je čeľade; značeńe je mučiti (kad čeľade hlepi da što sazna, ili uopće što želi).* Nikad opet *(mudri)* ne prisegnu pravi uzrok iz temeľa, da ne kopa daľe žeľa. V. Došen 262ª. Ali ga opet stane kopati, šta bi to bilo u tome podrumu. Nar. prip. vuk. 24.

i. *u jednom primjeru* xviii *vijeka kao da znači: istraživati što do dna.* U svem znańu prihitaju sve redove kerubini, er otajna Božja znaju i što on misli al' procini; pripovjedit al' vijek neće kopa'uć svaka i mučeće. J. Kavańin 502ᵇ.

2. *pasivno.* Nit' orato nit' je kad kopato *(poľe)*. Pjev. crn. 229ª. Kora bijela sužańskijem suzam nekuhana i krvavim znojem nekopana. Osvetn. 2, 70.

3. *sa* se, *pasivno.*

a. *vidi* 1, a, *a)*. — *U jedinom primjeru bez subjekta.* Kudê se ni ore ni kopa. Mon. serb. 95. (1330).

b. *vidi* 1, a, *b)*. Govoreńe kad to svrši, zapovidi da se kopa tvrda zemľa... ter izkopa križ Isusov. And. Kačić, razg. 17ᵇ.

c. *vidi* 1, c. Potok da se kopa, i voda navaja cić suše i potopa, kako se gdi zgaja. H. Lucić 286.

d. *vidi* 1, d. S kojijem trudom kopa se zlato iz dubocijeh ruda? I. M. Mattei 303.

e. *vidi* 1, e. Telo ńega bi pokopano v grobi, v kom se popi užalu kopati. Transit. 258. Jedno poľe gdi se budu kopati stranni. Korizm. 95ª. U zemľu živ kopat se ne mogu. M. Vetranić 1, 154. Počnu mu tad... kopat se pridrazi. N. Dimitrović 31. Mrtvi se svejer kopaju. P. Radovčić, ist. 49. Uzeše dakle tilo Isusovo i zaviše ga platnom s mirisanjem, kako običaj jest Žudijom kopati se. L. Terzić 31. Isus bi ukopan po običaju po komu se onda ľudi izvrstiti medu Žudijam kopahu. J. Filipović 1, 103ᵇ. Zašto se samo mrtva tilesa stavľaju u grob i kopaju. F. Lastrić, od' 130. Mogu li se u ńoj *(crkvi)* kopati tilesa redovniška? Aut. Kadčić 22. Ovde su se kopali kraľi. Norini 37. Kad umire pod prsten devojka, ne kopa se u to novo grobľe. Nar. pjes. vuk. 2, 23. Kad umru, kopaju se ovđe. Pjev. crn. 47ª. Đe ko mre onde se i kopa. Nar. posl. vuk. 75. Nanese ga put pokraj jedne crkve đe se Hrišćani kopaju. Nar. prip. vuk. 122. Paštrovići se svi kopaju pod četiri manastira. Vuk, nar. pjes. 1, 91. Mrca obuku kao Turci kad se kopaju. V. Vrčević, igre. 51. Rudničani u Srbiji, pokazujući svoje grobľe, reći će: ,Mi se tu kopamo'. I. Pavlović.

KÒPCA, *f. dem.* kob. — *U naše vrijeme u pjesmama, a između rječnika u Vukovu (s primjerom:* Dobra ga je kopca sukobila). Dobra kopca sukobila Marka. Nar. pjes. vuk. 2, 357. I ńeg loša kopca snade. B. Radičević (1880) 275.

1. KÒPČA, *f. vidi* kovča. — *Tur.* qopča. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaľinu* (kopča, ažulica ,phibula, ansula') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (,fibbia' ,ansula' 313ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (kopča, potľa ,fibula, ansula'), *u Jambrešićevu* (,fibula'), *u Voltigijinu* (,asola, fermaglio' ,heftchen'), *u Stulićevu* (,fibula ad unci formam'), *u Vukovu* (vide kovča; kopče, f. pl. vide kovče). Zakle se, da ni dlačice ni kopče od sviju ne će uzeti. E. Pavić, ogl. 31. S dvima ji kopčama zakopčavaše. 116. Budući da svaka zla prigoda jest veliko dugme i jaka kopča. Đ. Rapić 361. Teško tome ko pameti nema!... a kopčama na krivim nogama! Nar. pjes. vuk. 1, 513. Udari se po kolenu rukom, čisti skerlet na kolenu puče, zlatna kopča na desnom rukavu. 2, 303. Otpadaju kopče sa čakširah. Pjev. crn. 6ᵇ. Na kojim su kopče dumišlije. Nar. pjes. juk. 166. A na noge kopče i čakšire. Bos. vila. 1892. 15. Toke, kopče i ostalo srebro i zlato na haľinama i na oružju. Vuk, nar. pjes. 1, 69. Da otpusti one Turke koje je Veľko povatao, i da im ne bi jedna kopča poginula. Djelovod. prot. 113. Načini kopče od zlata. Đ. Daničić, 2mojs. 28, 13. Nose dolame, toke i kopče. S. Ľubiša, prip. 8. Neki izvade toke a neki kopče... Kopče se nose na nogam, a toke na prsih. Pravdonoša. 1851. 21. A o pasu srmali kopče, pobro, kao dlanovi. M. P. Šapčanin 1, 105. Kopča, mech. ,öhse, öse', limena kopča, arch. ,heftblech'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. KOPČA, *m. prezime ili muški nadimak* xviii *vijeka.* — *Biće ista riječ što* 1. kopča. Živko Kopča. Glasnik. ii, 3, 80. (1706—1707).

KÒPČALICA, *f. kao put načińen samijem stopama kroz debeli snijeg.* — *isporedi* kopčati. — *U naše vrijeme.* Na kopčalicu t. j. stopu u debelu snijegu, gdje i ti nogu stavľaš onuda prohode, što se zove kopčat po kopčalicah. F. Kurelac, dom. živ. 49. ,Eli prtina dobra do Gospića?' ,Ma nije ništa, nego ona vratrija kopčalica, gledaš ka'š š ńom vrat ulomiti ili nogu slomiti'. J. Bogdanović.

KÒPČÂŃE, *n. djelo kojijem se ko kopča, vidi* 1. kopčati se. — *U Vukovu rječniku:* ,art kinderspieles mit knöpfen' ,ludi genus'.

1. KÒPČÂR, kopčára, *m. čovjek koji gradi kopče.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ,fibularius': *u Jambrešićevu:* ,fibularius'; *u Stulićevu:* ,uncorum opifex'.

2. KÒPČÂR, kopčára, *m. vidi* kovčar. Kopčar, tech. kukac, ,haft, hefte, kleiderhaft', frc. ,agrafe', egl. ,hook', tal. ,uncinello'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOPČÂRICA, *f. žensko čeľade što gradi kopče.* — *isporedi* kopčar. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ,fibularia'.

KȎPČAST, *adj. nalik na kopču.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Organi... kopčasti. J. Pančić, bot. 26.

1. KÒPČATI, kòpčâm, *impf.* zakopčati. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* kopčámo, kopčáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòpčâ, *u part. praet. pass.* kòpčân. — *U Voltigijinu rječniku:* ,affibbiare' ,einschnallen, einheften'.

2. KȎPČATI, kȍpčâm, *impf. gaziti po snijegu, vidi prvi primjer kod* kopčalica. — *Akc. je kao kod* 1. kopčati. — *Vaľa da ne postaje od* kopča, *nego ńekako od* kopati, *može biti kao deminutiv.*

1. KȎPČATI SE, kȍpčâm se, *impf. u Vukovu rječniku:* (u Hrvatskoj) bacati puce (dugme) ili ,kopču' u jamicu ,knöpfenspielen (ein kinderspiel mit knöpfen)' ,nodulis ludere'. — *vidi i:* Od tud *(od igre kopčańa)* i progovorańe: ,Makar se i

glavom kopčao' ‚und sollte ich mein Leben einsetzen'. F. Kurelac, dom. živ. 49.

2. KÒPČATI SE, kòpčâm se, *impf.* coire (dicitur de canibus et de gallinis). — *Akc. je kao kod* 1. kopčati. — *Po svoj prilici postaje od* kopča. Psi se kopčaju. F. Kurelac, dom. živ. 15. Kokoši se kopčaju. 52.

KOPČAV, *adj. koji pripada kopči.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚ad fibulam pertinens'. — *nepouzdano.*

1. KȌPČE, *f. pl. vidi* kopča *i* kovča.

2. KÒPČE, kòpčeta, *n. vidi* kopča. Zape moje kopče od rukava za ńezinu struku od đerdana. (Nar. pjes.) A. Ostojić.

KÒPČEG, *m. vidi* kovčeg. — *U ńekijeh pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kopčeg, skriňa ‚arca, cista, capsa'), *u Belinu* (‚forziere, cassa, che ha il coperchio tondo' ‚arca camerata' 326b), *u Stulićevu* (‚arca, capsa, capsula'). U kopčegu od olova zatvoreno. B. Kašić, per. 110. Najdi skrovnicu kopčega otajnoga. I. T. Mrnavić, mand. 48. I kopčega kad nanese . . . V. Došen 75a.

KȌPČÊŃE, *n. djelo kojijem se kopči.* — *U Jambrešićevu rječniku.*

KOPČEVAC, Kopčevca, *m. mjesno ime, (kajkavski)* Kopčevec, *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 64.

KÒPČEŽAC, kòpčešca, *m. dem.* kopčeg. — *U Stulićevu rječniku:* ‚arcula, capsula'.

KÒPČEŽÂR, *m. čovjek koji gradi kopčege.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚arcarum, capsarum opifex'.

KÒPČEŽIĆ, *m. dem.* kopčeg. — *U Mikaļinu rječniku:* kopčežić, skriňica ‚scrinium, arcula', *i u Stulićevu:* v. kopčežac.

KOPČEŽITI, kopčežim, *impf. graditi kopčege (kovčege); metati, stavļati (što) u kovčege.* — *U Stulićevu rječniku:* 1. ‚arcas conficere'. 2. ‚in arcas condere'. — *nepouzdano.*

1. KȌPČICA, *f. dem.* kopča, *vidi* kovčica. — *U Belinu rječniku:* kopčica ‚uncinello' ‚uncinuli' 773a; *u Bjelostjenčevu:* kopčica, petļica ‚minor fibula, ansula'; *u Stulićevu:* ‚exigua fibula ad unci formam'; *u Vukovu:* dem. v. kopča. — *U osobitom značeńu:* Kopčice, ženske nanuske. Krivaja u Slavoniji. D. Hirc.

2. KOPČICA, *m. prezime ili muški nadimak.* — *isporedi* 2. Kopca. Živko Kopčica (Glasnik. II, 3, 77. 1706–1707).

KȌPČIĆ, *m. prezime i mjesno ime.*

a. *prezime.* — *Pomińe se od* XVI *vijeka.* Mi, Jandrijaš Kopčić od Pokupja, span crikve blažene divice Marije od Topuska . . . Mon. croat. 331. (1566). — Od Kopčića Vladislava. J. Kavańin 231a. — Kopčić od Rame, sada su Turci. And. Kačić, razg. 187b. kor. 153. Polegla je bjelica senica od Kopčića (*jeli mjesto ili prezime?*) do begova dvora, znijeve je Kopčića robiňa. Nar. pjes. vuk. 1, 457. Kad to čula Kopčića kaduna . . . 1. 458. Žalost čini Kopčić alajbego. Nar. pjes. herc. vuk. 224. Svome pobri, Kopčić-Gaferbegu. Nar. pjes. juk. 582. Niže sela (*Varvare*) stoje kuće i ǵamija bêgâ Kopčićâ. F. Jukić, zemļop. 37. — Kopčić. Schem. zagr. 1875. 223.

b. *ime dvjema selima u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 71. 72. — *Boļe u množini* Kopčići *kao što je na drugijem mjestima, vidi za prvo:* Turci u Prozoru, Kopčićima i drugim selima. F. Jukić, zemļop. 37. U selu Kopčići gdje živo begovi tog imena. T. Kovačević 50. Kopčići. Schem. bosn. 1864. 18. — *za drugo:* Kopčići. T. Kovačević 34.

KȌPČIĆEV, *adj. koji pripada Kopčiću (vidi* Kopčić, a). Moba Kopčićeva. S. Milutinović u Pjev. crn. 94b.

KȌPČITI, kȍpčîm, *impf.* zakopčiti. — *Akc. se ne mijeńa (aor* 2 *i* 3 *sing.* kȍpčî). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kopčim, zapetļavam ‚fibulo, confibulo, infibulo, fibulas conjungo, fibulam fibulae adjungo, fibulas necto'; *u Jambrešićevu:* kopčim ‚fibulo'; *u Stulićevu:* ‚fibulare'. — *Kao da je ista riječ, ali u prenesenom smislu:* Kopčiti (u Zagorju) koga, smetati u čemu. M. Pavlinović.

KOPÉČITI, kòpêčîm, *impf.* curvare, *kriviti, iskrivļivati.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kòpêčâh, *i u part. praet. pass.* kòpêčen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor* 2 *i* 3 *sing* kòpêčî. — *Nepoznata postańa, isporedi* kobacati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku (P. Budmani), a između rječnika u Stulićevu.*

a. *aktivno.* — *U Stulićevu rječniku.* kopečiti vratom komu, v. zakopečiti.

b. *sa se, refleksivno, u prenesenom smislu.* — *U Stulićevu rječniku:* kopečiti se od straha, v. sencati.

KOPEJKA, *f. rus.* копейка, *ruski sitni novac (po sto u rubļu).* — *U pisaca našega vremena.* U Rusiji uzeće se za onu stavku po 3 kopejke srebra od pisma. Zbornik zak. 1866. 39. — *I po ruskom izgovoru* kopjejka. Igrali smo se na kopjejku vista. Bos. vila. 1886. 295.

KOPELIŠĆE, *n. mjesno ime.* — *Oblik je čakavski, po štokarskom govoru bilo bi* Kopelište. — *U spomeniku* XII *vijeka.* 12lb Mirkova do Kopelišće vse. Starine. 13, 209. (1185, *u prijepisu god.* 1250).

KÒPÊRTA, *f. zavitak pisma, tal.* coperta. — *U kńizi našega vremena.* Primili (*smo*) sva pisma koja nam je u koperti zavijena poslao. Djelovod. prot. 220.

1. KȌPICA, *f. nazuvak, obojak; dokoļenica; tanka čerļica, oro je treće značeńe samńivo; u sva tri rječnika ima lat.* ‚soccus', *a u dva prva ima i tal.* ‚scarpetta'; *ali u ovima tumačeno je u drugijem jezicima* impilium; socken; kapeza, *po čemu bi odgovaralo samo naj prvome značeńu.* — *Po postańu je dem.* kopito, *isporedi češ.* kopytce, *pustena čizma, vidi i ortografiju u prva dva rječnika.* — *U ženskom rodu (u češkome je sredńega roda) nahodi se naj prije u rječnicima: u Vrančićevu* (kopica ‚kopiteza', *lat.* ‚soccus'; *tal.* ‚scarpetta'; *ńem.* ‚socken'; *maģ.* ‚kapeza'), *u Mikaļinu* (tanko postole, kopitce ‚scarpetta sottile' ‚soccus, pedulae (*sic*), impilium'), *u Jambrešićevu* (‚soccus'). I da mužu kopicu potpletu. (*u Istri*) Naša sloga. god. 11, br. 20. str. 89. Kopica, čarapa iz sukna lijepo supļikana i raznolično, te fino opletena za muškarce. u Lici. F. Hefele. Vine navezene natikače, ozdo kožom podašvene, koje ļeti otmjenije žene nose, zovu ‚kopicama'. ‚Ona mora svojijem kopicama svaki dan u Gospić ići'. J. Bogdanović. Kopice ‚gamaschen'. Hajdenak. naziv. 21.

2. KÒPICA, *f. dem* kopa. — *U naše vrijeme u Istri.* Kopica ‚strues lignorum; rogus carbonariorum'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. ifrtsg. 15.

3. KÒPICA, *f. žensko čeļade kojemu je posao umivati i oblačiti mrtvace.* — *Kao ženski supstantiv prema* kopac. — *U Stulićevu rječniku*

(gdje ima kao prvo značeńe: žensko čeļade što kopa zemļu: ovo je nepouzdano): ‚pastinatrix; mulier quae cadavera lavat'.

1. KOPICA, *f. ńeka trava. — U Stulićevu rječniku:* ‚erba pagana' ‚virga aurea' *(može biti da treba čitati* kopjica, *t. j.* kopļica *od* kopļe, *isporedi latinsko značeńe).* Kopica, (Solidago) virga aurea L. (Stulli). B. Šulek, im. 155.

1. KOPICE, *n. ime selu u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 43.

2. KOPÍCE, *vidi* kopļice.

KÒPIČÂR, *m. čovjek koji po svom zanatu plete kopice (vidi* 1. kopica). — *Načińeno u naše vrijeme.* Kopičar ‚strumpfstricker'. Hajdenak, naziv. 55.

1. KOPIĆ, *m. ime planini. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Za Kopićem zelenom planinom. Ogled. sr. 243.

2. KOPIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. I. XXVII.

KÒPIĆÊŃE, *n. djelo kojijem se kopiti.* J. Bogdanović.

KȌPIJA, *f. tal.* copia, *prijepis. — Od* XVI *vijeka.* Imaju imiti ispisu ili kopiju ovih ḱnig. Š. Budinić, ispr. 134. Kopija lista konkordije... Mon. croat. 279. (1619). Ova kopija je izvajena iz pravoga orijinala. 127. (1697). Ja kopije nijesam imao kod sebe. Vuk, odg. na laži. 22. Svaka nalеđena kopija od mjenbenice. Zbornik zak. 1863. 606.

KOPIJAN, *m. mjesno ime (ne znam, bi li se sad kazalo* Kopļan). — *U Daničićevu rječniku:* Kopijanь, grad koji je despotu Stefanu raskopao car Musija. (Okáz. pam. šaf.) 75. *vidi i* Koprijan.

KOPIJANIK, *m. mjesno ime* (Kopļanik?). — *U Daničićevu rječniku:* Kopijanikь, međa je Špinadiji išla ‚do luga do Kopijanika i kako ide potokь is Kopijanika u Šijince'. G(lasnik). 13, 303. (1348?).

KOPȉJATI, kopijâm, *pf. prepisati, tal.* copiare. — *Od* XVI *vijeka.* Ja pop Anton Martinović, nodar puplik, kopijah od te ḱnige komunske pravo kako vidih i čuh. Mon. croat. 98. (1535). — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KOPIJÁVATI, kopijâvâm, *impf.* kopijati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KOPIJE, *vidi* kopļe.

KOPIJEVIĆ, *m. prezime* (Kopļević, *ali isporedi* Kopijevići). — *U Daničićevu rječniku:* Kopijevićь, vojvode Petra, sina vojvode Radosava, ‚dvorski knezь Radičь Kopijevićь' 1454. M(on. serb). 470. Spom. sr. 2, 115.

KOPIJEVIĆI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 19.

KȌPÎL, *m.* nothus, *čovjek koji se rodi od nevjenčanijeh (među sobom) roditeļa, nezakoniti sin. — U naše vrijeme* kopilan, kopiļan. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kopilъ, *malorus.* копылъ. — *isporedi još srgrč.* κόπελος, *arb.* kopil'; *ne shvaća se svagda u zlom smislu, te u arb. može značiti i: djetić, mladić, tako i novogrč.* κοπέλιον, κοπέλι, *rum.* copil *(dijete do 12 godina). — Miklošič* etymol. wörterb. 129a) *kaže da je iz arbanaškoga jezika; a G. Meyer* (etym. wörterb. der albanesischen spr. 198) *misli u tom slučaju da bi arbanaška riječ postala od lat.* * copilis, *što bi značilo: dijete što je krčmarica (lat.* copa) *rodila. — U jednom primjeru* XVII *vijeka nom. je sing.* kȍpio *(po pravilu).* I. Ančić, svit. 77. — *Nije ni u jednom rječniku, ali vidi kod* kopile. Tijem, Himen blaženi, ako se može rijet, kopile proženi pod zemļu na on svijet. M. Vetranić 1, 228. Kopili ļuveni, . . . ne bili rad . . . vazet vam počton glas. 1, 229. *(Pjesmi je, u kojoj su ova dva primjera, ime:* Pjesanca spurjanom). O Kamovo sjeme, Kananov kopile, . . . 2, 376. Vaļade misnik da nije kopio. I. Ančić, svit. 77. Marija uda se za Josefa . . . da Žudjeli ne bi imali povoda ni nazvati Jezusa kopilom, vidiuši ga rodjena od matere neudate. S. Rosa 27b. — *U naj starijem primjeru jamačno je muško ime.* Kopilь z dêtiju. Svetostef. hris. 64. *a to može biti i u ova druga dva:* Bratь mu kopilь. Dêč. hris. 23. Žena kopila Θеωdora. Spom. stoj. 41. (XV *vijek).*

1. KOPȈLA, *f.* stog zemļe i kameńa blizu kuća. Slovinac. 1880. 389. — *isporedi* kopa.

2. KOPILA, *f. ime planinama. — Po svoj je prilici ista riječ što* 1. kopila.

a. *planina u Bosni.* F. Jukić, zemļop. 22.

b. Kopȉla, ńeko brdo u Blatu *(na Korčuli u Dalmaciji).* Slovinac. 1882. 187.

1. KOPȈLAC, kopilca, *m. vidi* kopilan, a. M. Medić.

2. KOPILAC, Kopilca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Livada u Kopilcu. Sr. nov. 1871. 537. — *isporedi* 1. *i* 2. kopila.

KOPILAČ, *m.* odraslo muško kopile. U Lici. D. Trsteńak.

KOPȈLAČA, *f. u Vukovu rječniku:* djevojka koja rodi kopile ‚die ausser ehe schwanger wird' ‚quae extra matrimonium gravida fit', cf. grješnica. — Nesreće ļube kopilače. Bos. vila. 1886. 133. — *I ime ovci.* Vetovo, Požega. D. Hirc.

KȌPILÂD, *f. coll.* kopile. — *Između rječnika u Stulićevu* (v. kopileńe), *i u Vukovu:* (coll.) ‚die bastarde' ‚spurii'. Mnozim bijaše zabrańeno, a navlastito kopiladi i nezakonitim. I. Ančić, vrat. 87. Jerbo se od priļubodinstva kopilad rada'u i uzimļu dio prave dice. J. Banovac, razg. 101. Ovi bo orao nebeski kao i zemaļski kuša ptice i razabire prave od kopiladi. F. Lastrić, ned. 11. Kopiladi tamne ima *(veliki grad)* i pogrde š ńima. V. Došen 32a. Kopilad i svi oni koji se nijesu rodili od pravoga i zakonitoga oca i matere. J. Matović 301. Ako ste izvan pokarańa, jeste kopilad, a ne sinovi. 456. paul. hebr. 12, 8. Kad bi jedan na čas od svoje smrti otio vinčat svoju otimicu oliti bludnicu . . . i to za učinit onu dicu koju je od ńe imo da budu ńegovi pravi i zakoniti sinovi, buduće da prvļe toga bijau ńegova kopilad. M. Dobretić 486. Ako li bi se tako zaručili izvan crkve i brez crkvenoga dopušteńa, ńiova dica ostaju kopilad. 531. Kopilad i svi koji nisu se rodili od roditeļa združenih po svetomu sakramentu ženidbe. I. Velikanović, uput. 3, 154. Stan'te, Turci, jadna kopiladi! Nar. pjes. kras. 1, 71. Ako li ste bez karańa u kojemu svi dijel dobiše, daklem ste kopilad, a ne sinovi. Vuk, pavl. jevr. 12, 8. Koliko ih se kopiladi udavi odmah tek se rodi . . . to Bog znade. V. Bogišić, zborn. 316.

1. KȌPÎLAN, kȍpîlna, *adj.* spurius, *nezakonit (o djetetu). — Postaje od* kopil. — XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltiđijinu* (kopilni sin *kod* kopile) *i u Stulićevu* (‚spurius, nothus'). Abimelek sin kopilni Gedeona. M. Radnić 51a. — *U drugom smislu (o mladima životińa što nijesu iste pasmine).* Otuda *(sa strane okolo Padue)* biše onaki ovni dovedeni, koji se poslije s domaćima ovcama smiješaše i razplodiše, pak i vuna od ovoga kopilnoga ploda veoma se podobrila. I. Jablanci 125.

2. KOPÌLAN, *n. vidi* kopil. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (1. ‚ein sohn ausser ehe' ‚filius spurius'. — 2. ‚ein tüchtiger kerl' ‚nebulo', cf. kurvić).

a. *u pravom smislu.* Misnik ne more biti kopilan. I. Ančić, svit. 59. Ovi Stipan, izvan sinova zakoniti, imade svojom bludnicom sina naravnoga, to jest kopilana, imenom Legleta. And. Kačić, razg. 33. Ona je drznula pomešati pobočnog sina ili kopilana sa zakonim naslednikom. J. Rajić, pouč. 1, 44. Biraj sade koga tebe drago: ja ti drago tursku pridvoricu, ja ti drago Kobilić-Miloša, ja ti drago Relu kopilana. Nar. pjes. vuk. 2, 241. — *Često kao psovka bez obzira, zaslužuje li takovo ime onaj kome se to kaže.* A tu li si? jedan kopilane! kopilane, carev hainine! Nar. pjes. vuk. 2, 281. Kopilane, a ne pobratime! 3, 306.

b. *valano momče, vidi kod* kopile. — *U Vukovu rječniku.*

KOPÌLANSKÎ, *adj. koji pripada kopilanima ili kopilanu.* — *Nije potvrđena riječ, ali će se jamačno govoriti u narodu kao i* kopilanski *(vidi).*

KOPÌLÂŃE, *n. djelo kojijem se ko kopila, vidi* kopilati se.

KOPÌLATI SE, kopilâm se, *impf.* vrst djetińe a i čobanske igre sa pločama. ‚Ajmo se kopilati'. ‚Ostav'te se, čobani, kopilańa, van u blago pazite'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KOPILČAC, kopilčca, *m. dem.* kopil. — *U Stulićevu rječniku uz* kopilčić. — *sasma nepouzdano.*

KOPILČIĆ, *m. dem.* kopil. — *U Stulićevu rječniku:* ‚bastardello' ‚dem.'. — *nepouzdano.*

1. KOPILE, *f. pl. (?) ime selu u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 61.

2. KŐPÎLE, kőpileta, *n dijete ili čelade kojemu roditeli nijesu među sobom vjenčani, vidi* kopil. — *Nema množine, nego se za množinu upotrebłava coll.* kopilad *(vidi).* — *U oblicima s nastavkom i je kratko:* kőpileta, kőpiletu, kőpiletom. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika (u Belinovu prvom primjeru i u Stulićevu samo oblik nom., acc., voc. sing. pripada amo, a ostali oblici pod* kopil), *u Mikalinu* (kopile, spurjan ‚spurius, notus'), *u Belinu* (kopile, *gen* kopila ‚bastardo, cioè figlio illegitimo' ‚adulterinus' 131[a]; ‚figlio illegitimo o bastardo' ‚vitio filius' 315[a]), *u Bjelostjenčevu* (v. fotiv), *u Voltigijinu* (kopile, kopileta, kopilni sin ‚bastardo' ‚bastard'), *u Stulićevu* (kopile, kopila ‚spurius'), *u Vukovu* (kòpîle, kőpileta, 1. ‚ein kind ausser der ehe' ‚spurius, spuria'. — 2. ‚ein tüchtiger kerl' ‚nebulo' *s primjerom iz narodne pjesme:* I odvesti Kosu Smiłanića za kopile od Zadra Todora).

a. *u pravom smislu, o čeladetu.* Ni vrane bile ni dobro kopile. Dj. Poslov. danič. Leglit, zlo kopile. J. Kavańin 251[a]. Ditešce bezakonito oliti kopile. Ant. Kadčić 136. Kojim to kopile krade dio. 516. I rodi mu kopile s velikom sramotom. M. Dobretić 83. Davši državu svomu kopiletu. A. Tomiković, živ. 5. Ako j' Mara po gori hodila, nije Mara kopile rodila. Nar. pjes. vuk. 1, 483. Ja sam čula, đe pričaju ludi, da je Rela Pazarsko kopile, našli su ga jutru na sokaku. 2, 239. Stanu govoriti, da on nema oca nego da je kopile. Vuk, živ. 243. Koji bi našao živo kopile. Pravdonoša. 1851. 33. — *I kao psovka, vidi kod* kopilan, a. Nos' te đavo, Jankovo kopile! Ja ne mogu sable poganiti, a sad bih ti osjekao glavu. Nar. pjes. vuk. 2, 600. Što jo, more, Jankovo kopile? što li te je opravio Janko? 3, 113. Hajd' otole, kurvino kopile! 3, 352. Obazre se Kuna Hasan-aga, kad sagleda nejakog Matiju: ‚Bog pomog'o, kurvino kopile!' Govori mu nejaki Matija: ‚Ja nijesam kurvino kopile, meni se zna *(sic)* i otac i majka'. 3, 387. Ao Bajo, Pivłansko kopile! ja se s tobom pomiriti neću. 3, 466. Stan', Lazare, od kurve kopile! obrni se, da se ogledamo. 4, 318. Pridrži mi, seko, ovo kopile, da se one kurve napsujem! Nar. posl. vuk. 262.

b. *nije pogrdna riječ, nego je značeńe kao kod* kopilan, b. Sjedi s mirom, magarsko kopile! ne budi mi po kožuhu buha, već odjaši da pijemo vino, pa još ima dana za mejdana. Nar. pjes. vuk. 2, 354. Jer je Kosa skoro isprošena za kopile od Zadra Todora. 3, 117. — *Amo pripadaju i ovaki primjeri (isporedi za ovako upotrebłavańe pogrdnijeh riječi za pohvalu n. p. ńem.* kerl, *engl.* fellow *itd.):* Ono ti je kurvino kopile, a na ime od Seńa Tadija. Nar. pjes. vuk. 3, 158. Bojati se Janković-Stojana, jer je Stojan od kurve kopile. 3, 260.

c. *o životińi, u jedinom primjeru o ptiću (ali u metaforičkom smislu o čeladetu).* Iskusan bi i poznan za kopile a ne pravoga ptića, zato bi bačen iz gńizda milosti Božje u pakao. F. Lastrić, ned. 42.

d. *u prenesenom smislu,* zakržlali klasići kuruze. Mikleuška u Slavoniji. D. Hirc.

KOPÌLÊŃE, *n. coll. vidi* kopilad. — *isporedi* 1. kopileńe. — *Stariji je oblik* kopilenje. — *U jednom primjeru* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (kopilenje ‚bastardume, cioè razza bastarda' ‚genus adulterinum' 131[a]) *i u Stulićevu* (‚spuria soboles'). Od kopilenja, od sinova bezakoniti. A. d. Costa 2, 61.

KOPILEŠCE, kopilesceta, *n. dem.* kopile. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Kopilešce kadno rodi. V. Došen 119[b].

KOPÌLICA, *f. postaje kao ženski rod od* kopil.

a. *žensko čelade kao kopile.* — *Između rječnika u Vukovu (samo kao psovka):* ‚schimpfwort für ein frauenzimmer' ‚convicium in mulierem' *s primjerom iz narodne pjesme:* A zbog grdne jedne kopilice. — Može uzeti za ženu kćer kopilicu svoga sina posinovlenoga. Ant. Kadčić 422. Kopilica, dijete ženskoga roda, kad je nezakonito. u Dobroselu. M. Medić. — *Kao psovka.* A sa jedne grdne kopilice. Nar. pjes. vuk. 2, 210. Krčmarice, jedna kopilice! Nar. pjes. hörm. 2, 186.

b. *ovca ili koza što se okopilila.* — *isporedi* kopiliti se. — *U Vukovu rječniku:* ‚ein vor der zeit trächtiges schaf, ziege' ‚ovicula gravida ante justam aetatem'.

1. KOPÌLIĆ, *m. dem.* kopil. — *U jednoga pisca našega vremena s osobitijem značeńem u prenesenom smislu.* Mi smo bili prije kuge Srbi Kučki a iza ńe kopilići (izdanak ili mladika što izbaci staro stablo kad se do zemle posiječe). S. Łubiša, prič. 52.

2. KOPILIĆ, *m. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Kopilić. Kopilić u Hvostu. Spom. stoj. 181.

KOPÌLITI SE, kòpilîm se, *impf. o ovci (i o kozi) kad postaje sjańna (skozna) prije vremena (u prvoj godini).* — *isporedi* kopilica, b. — *Postaje od* kopil. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kòpilâh *i u part. praet. pass.* kòpilen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.* kőpilî. — *U Vukovu rječniku:* ‚trächtig werden in einem alter von einem jahre (vom

schafe, von der ziege)' ,ingravidari ante justam aetatem'.

KÒPÎLNICA, *f. vidi* kopilica, a. Tu oženi Pavešića Luku kopilnicom Jelom Vukovića. Nar. pjes. u Bosni. Đ. Šurmin.

1. KOPILO, *m. vidi* kopil. — *Samo u Vrančićevu rječniku*: ,nothus'.

2. KOPILO, *n. gvožđe, nož, oruđe, kojijem se kopi (škopi).* — *U Bjelostjenčevu rječniku*: ,ferrum quo testiculi et virilia abscinduntur'.

KÒPILOVAC, Kòpilôvca, *m. mjesno ime.*

a. *mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Kopilovcu. Sr. nov. 1875. 87.

b. *s istijem se imenom pomińe i ńekakvo mjesto prije našega vremena.* Kopilovcь. Spom. stoj. 184.

KOPILOVIĆ, *m. prezime.* — *Vaļa da postaje od* kopil *(kopilov sin).* — *U Daničićevu rječniku*: Kopilovićь, Konavļanin ,Pribisavь Kopilovićь' 1117. (Spom. sr. 1,) 136.

KOPILSTVO, *n. stańe, osobina onoga što je kopile.* — *Samo u Stulićevu rječniku*: ,bastardigia, l' esser bastardo' ,falsa spuria stirps'.

KOPÌĻAČA, *f. vidi* kopilača. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kopilača). Devojku kopiļaču koja bi udavila dete. M. Đ. Milićević, opšt. 19.

KOPIĻAK, Kopiļaka, *m. ime visu u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 276.

KOPÌĻAN, *m. vidi* kopilan. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kopilan). Kopiļane, Babović-Jovane! Nar. pjes. vuk. 4, 119. Kopiļane banović Sekule! Pjev. crn. 41ᵇ. Jä Vrsiću, jedan kopiļane, gđe ćeš amo na końu zekanu? Nar. pjes. hörm. 1, 326. Mene beže kopiļanom vabi. 1, 559. Naj teža je čovjeku psovka kad mu ko reče: ,kopiļane!' V. Bogišić, zborn. 316.

KOPÌĻANOVIĆ, *m. kopiļanov sin.* — *U naše vrijeme.* Ja nijesam kopiļanoviću, no glašeni plemić od plemića. V. Bogišić, zborn. 316.

KOPÌĻANSKÎ, *adj. vidi* kopilanski. — *U Vukovu rječniku*: ,dem kopiļan gehörig' ,filii spurii'.

KOPIĻAR, *m. ime livadi u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Sr. nov. 1875. 1032.

KÒPIĻE, *n. ime mjestima u Crnoj Gori: poļe između Pipera i Rovaca.* Glasnik. 40, 27; *selo u Piperima.* 21. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (poļe u Piperima *s primjerom iz narodne pjesme:* Da izjaviš u Kopiļe ovce). Ka' udari Piper na Kopiļe. Nar. pjes. vuk. 4, 122. Na Kopiļu poļu piperskome. Ogled. sr. 61.

1. KOPÌĻÊŃE, *n. vidi* kopileńe. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ali se ovo razumi od kćere i unuke zakonite posinovļenoga, a ne od ńegova kopiļeńa. Ant. Kadčić 422.

2. KOPÍĻÊŃE, *n. djelo kojijem se ovca ili koza kopili.* — *U Vukovu rječniku.*

KOPINA, *f.* vrst vinove loze bijela grožđa (Dalmacija, Danilo). B. Šulek, im. 155.

KOPINAC, Kopinca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Kopincu. Sr. nov. 1875. 959.

KÖPIO, köpila, *m. vidi* kopil.

KOPÌRÂŃE, *n. djelo kojijem se kopira (vidi* 1. kopirati). — *U Vukovu rječniku*: ,das wimmeln der würmer' ,circumreptatio (scaturitio) vermium'.

2. KOPÍRÂŃE, *n. djelo kojijem se kòpīrâ (vidi* 2. kopirati). — *U pisaca našega vremena.* Prihodi katastra za kopirańe mapa. Zbornik zak. 1864. 156.

1. KOPÌRATI, kopìrâm, *impf. vrvjeti, kamtiti (o crvima, pa i o jednom crvu).* — *vidi* koporati. — *U Vukovu rječniku*: ,wimmeln' ,scaturio'. ,Auch ein einzelner wurm' kopira u rani.

2. KOPÍRATI, kòpîrâm, *impf. ńem.* kopiren. *prepisivati.* — *U pisaca našega vremena.* Obligaciju dade, koju dole kopira. Glasnik. II, 1, 51. (1808).

1. KÒPIŠTE, *n. vidi* kopa. — *U sjevernijeh čakavaca (s čakavskijem oblikom* kopišće). Kopišće ,locus ubi foenum circa perticas est acervatum'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. Iftsg. 13. Kòpište ,gdje se pale drva da se dobije ugaļ'. Mrkopaļ u Hrvatskoj. I. Milčetić.

2. KÒPÎŠTE, *n. vidi* kopļište.

KÒPIT, *m. (?) ili* kopita, *f. (?) kopito (u końa).* — *U naše vrijeme u Bosni.* Zlatne kite pale niz kopite. Nar. pjes. petr. 3, 127. Kopite mu *(końu)* krvca poļevaše. Nar. pjes. hörm. 1, 547.

1. KOPÌTA, *f. kopito (u końa).* — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka, vidi i* kopit. Jašeć na trsti i na soske već ne odlijeta'u kroz prozore te kopite kotlonoske na šumišća gdi se sbore. J. Kavańin 451ᵇ.

2. KÒPÎTA, *f. u Stulićevu rječniku*: ,pipita, male che viene ai polli sulla lingua' ,pituita'. — *Može biti da ko tako govori u Dubrovniku, ali sam čuo samo* pipita *(vidi).*

3. KÒPITA, *f.? ili n. pl.? ime planinama.*

a. *u Bosni.* T. Kovačević 43.

b. *u Srbiji.* M. Đ. Milićević, srb. 873.

1. KOPITAC, kopica, *m. vidi* 1. kopica. — *U Bjelostjenčevu rječniku*: *(kajkavski)* kopitec, kalčina ,pedula, soccus'.

2. KOPITAC, kopica, *m. ńeka biļka.* Kopitac gorski, baccara (Danilo), Asarum europaem L. B. Šulek, im. 155.

KOPITAK, kopitka, *m. ime biļkama.* Kopitak, Cytisus nigricans L. (Gospić). B. Šulek, im. 155. — *S pridjevom* gorski. — *U Stulićevu rječniku*: kopitak gorski, trava ,anagiri maggiore, erba' ,anagyris'. — Kopitak gorski, anagyris (Stulli), anagiri maggiore (Ansolmo da Canali), Cytisus laburnum L. B. Šulek, im. 155.

KÒPITAN, kòpitna, *adj. koji ima kopita.* — *U Stulićevu rječniku*: ,ungulis instructus'. — *nije dosta pouzdano.*

KÒPITÂŃE, *n. djelo kojijem se kopita.* — *Stariji je oblik* kopitanje. — *U Belinu rječniku*: kopitanje ,calcitramento' ,calcitratus' 159ᵃ; ,il ricalcitrare' ,recalcitrare' 615ᵇ, *i u Stulićevu.*

KÒPITÂR, *m. životińa u koje su na nogama kopita (koń, magarac itd.).* — *U naše vrijeme u pisaca.* Kopitari ,Solidungula'. J. Pančić. zoolog. 183.

KOPITARCI, Kopitaraca, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 302.

KOPITAST, *adj. samo u Stulićevu rječniku*: v. kopitan, kopitav, prucav.

KÒPITATI, kòpitâm *(i* kòpićêm), *impf. bacati se nogama (kopitima), prucati se (o końu).* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (kopitati, kopitam ,calcitrare, tirar calci' ,calcitro' 159ᵃ; ,ricalcitrare, tirar calci' ,recalcitro' 615ᵇ), *u Voltiđijinu* (kopitati, kopitam ,calcitrare, me-

nare calci' ‚hinten ausschlagen'), *u Stulićevu* (kopitati, kopitjem *i* kopitam ‚calcitrare' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara*). *(Koni)* kopiću, ritaju, meću nogami. Korizm. 49a. Kopitati, prucati se protiva. I. Bandulavić 299. — *U metaforičkom smislu.* Zestoko jest tebi protiva ostanu kopitati. I. Bandulavić 191b. Sit će vavijek kopitati, trijezan Bogu vijeran stati. J. Kavańin 26b. — *U naše vrijeme ima* kopitati se, *ali ne znam, jeli refleksivno (u istom značeńu kao aktivni glagol? ili kopati zemļu kopitima?) ili recipročno.* Koni mu se kopitaju, raduju se gospodaru da je skoro s vojske došo. Nar. pjes. *u* Vuk, živ. 8.

KOPITAV, *adj. samo u Stulićevu rječniku uz* kopitast.

KÒPITI, kòpîm, *impf. vidi* škopiti. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kopim ‚castro, emasculo, oviro, virilia amputo, eunuchizo, testiculos eximo, execo'). Poveli da bi se človičaskago roda samci ne kopili. Š. Kožičić 35a. Kopiti trs, kukuruz itd. F. Kurelac, dom. živ. 42.

1. KOPITICA, *f. ime biļkama.* — *Između rječnika u Stulićevu* (kopitica, trava, v. kopitak gorski). Kopitica, češ. kopýšník (Hedysarum), fava inversa, anagiri (Vujičić), anagiri maggiore (Stulli), 1. Cytisus laburnum L.; 2. Hippocrepis comosa L. (Alschinger). B. Šulek, im. 156.

2. KOPITICA, *f.* gvozdena spremica na kraju poput kopita i potkove kojom opančar po donu utiskuje da ga išara. u Srijemu. F. Hefele. Kopitica, orudo opančarsko koje je nalik na kopito i na obodu ima malo zupce. ńome saraju kaiše na pletenim opancima. Srijem.

KÒPITITI, kòpitîm, *impf. samo u Stulićevu rječniku:* kopititi, kopita djeļati, i cipele u kopita utisnuti ‚calceorum formas construere; in formulas calceos immittere'.

KÒPITITI SE, kòpitîm se, *impf. kao da znači: rasti, razgranavati se, širiti se, pa i u prenesenom smislu: bivati u boļem stańu nego prije.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. okopititi se). ‚Ova se kupina po ńivi brzo kopiti'. Reku i ženi koja često rađa: ‚Dobro se paštiš a brzo kopitiš'. J. Bogdanović. Navike se kopite i staraju godinami. M. Pavlinović, rad. 171.

KOPITLICA, *f. ńeka biļka.* Kopitlica, Aristolochia rotunda L. (Gospić). B. Šulek, im. 156.

KOPITĻE BRDO, *n. mjesno ime.* — *U spomeniku* xii *vijeka.* Pod Kopitļe Brdo. Starine, 13, 209. (1185, *prepisano* 1250).

1. KÒPITNICA, *f. biļka.* Kopitnica, Asarum europaeum L. (Fapković). B. Šulek, im. 156.

2. KÒPITNICA, *f. bolest na kopitima (u końa itd.).* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚morbus in pedibus equorum'.

1. KÒPITNÎK, *m. biļka.* — *Može biti i praslavenska riječ, vidi* kopitńak, b. — *Između rječnika u Vukovu* (vide kopitńak *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori*). Kopitnikь svarivь s vinomь i drьži vь ustě. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 84. Kopitnik, Asarum europaeum L. (Vuk, u Crnoj Gori), v. Kopitńak. B. Šulek, im. 156.

2. KÒPITNÎK, *m.* put za końe. Rača u Srijemu. M. Medić.

KOPÌTŃAČA, *f.* nekakva biļka (Stojanović). B. Šulek, im. 156.

KOPÌTŃAČIĆ, *m.* Asarum (europaeum) L. (Durante). B. Šulek, im. 156.

KÒPITŃÂK, *m. postaje od osnove riječi* kopito *nastavkom* ьńakъ, *a ima vrlo različna značeńa.*

a. *ńeko orude za hvatańe i vadeńe kopita (škoļaka, vidi i* c) *iz mora.* — *Od* xvi *vijeka.* Kopitńak i osti i luća zametaj. P. Hektorović 5. Toj jutro ne htise *(ribari)* kopitńak ni osti, mrižom bo loviše tuj ribe zadosti. 5. Osamļena su sredstva kliješta u spravi zvanoj ‚kopitńak' ili ‚kopitńara', i s ńima se služe ribari za odļepivat od kamena u dnu mora ‚kopita'. L. Zore, rib. ark. 10, 331. Kopitńak, gvozdena sprava poput kliješta kojom se love kopita. na Braču. A. Ostojić.

b. *ime biļkama.* — *isporedi* 1. kopitnik. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kopitńak, trava ‚asarum') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (kopitńak, trava ‚asarum'), *u Jambrešićevu* ‚hedera terrestris'), *u Stulićevu* (kopitńak, trava ‚asarum'), *u Vukovu* (‚europäische haselwurz' ‚Asarum europaeum Linn.'). Vari u mliku kopitńaka. J. Vladmirović 45. Kopitńak (kopitńačić, kopitnik, kopito), rus. копытень, копытки, копытникъ, mrus. копитнякъ, češ. poļ. kopytnik (Asarum), 1. farfara, tussilago, ungula cabalina (u mletačkom rukopisu), tossilagine (u sińskom rukopisu), farfaragio (Pizzelli, Kuzmić), Tussilago farfara L. (Lambl); 2. asaro (u sińskom rukopisu, Durante), Asarum europaeum L. (Vuk) (*u Jambrešićevu rječniku ima još jedno značeńe*). B. Šulek, im. 156. — *I s nekijem pridjevima.* Kopitńak gorski (copitgnac gorschi), asaron, bachara (u mletačkom rukopisu), nardo salvatico (Pizzelli, Aquila-Buć), Asarum europaeum L. — Kopitńak krstasti, Hepatica triloba Dec. (Pančić). — Kopitńak veći, Kopitńak veliki (Durante), tossilagine maggiore (u sińskom rukopisu), Petasites officinalis Much. B. Šulek, im. 156.

c. *ime ńekijem škoļkama, u dva stara rječnika isto je što* lupar *(vidi), u naše je doba* Pecten jacobaeus L. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kopitńak, lupar, riba ‚patella, perlopas') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (kopitńak, riba ‚lupar, lepas, patella, perlopas, psorus'), *u Vukovu:* kao kopito u moru a unutra kao kamenica (ostriga) ‚art seemuschel' ‚ostreae genus'. — One su *(musļe)* n. p. . . . kopito (u Makarskoj) ili kopitńak (u Cavtatu) . . . L. Zore, rib. ark. 10, 342.

d. *konsko kopito, u pravom smislu.* — *Samo u Voltiģijinu rječniku:* ‚unghia cavallina, unghione' ‚huf'.

KOPÌTŃARA, *f. vidi* kopitńak, a.

KÒPITO, *n.* ungula solida, *nerazdijeļen papak, kao što je u końa, u magarca, u mazge i u ostalijeh životińa istoga roda; od ovoga su postala, u prenesenom smislu, i ńeka druga značeńa.* — -i- *stoji mj. ńegdašńega* y. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòpîtâ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov., češ., poļ.* kopyto, *rus.* копыто. — *Vaļa da je isti korijen što i kod* kopati; *nejasno je jeli u svezi sa stvńem. i srvńem.* huof, *novovńem.* huf, *stnord.* hofr, *stsaks. i anglosaks.* hôf, *engl.* hoof; *ali jamačno nije isto što suskrt.* sapha, *zend.* safa.

a. *u pravom smislu.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚ungula'), *u Mikaļinu* (‚ungula'), *u Belinu* (‚unghia intiera, non fossa, come quella de'cavalli, muli, asini occ.' ‚ungula solida' 773b), *u Bjelostjenčevu* kopito, papak ‚ungula', *u Jambrešićevu* (‚ungula'), *u Stulićevu* (‚unghione de'cavalli, muli etc.' ‚ungula'), *u Vukovu* (‚der huf' ‚ungula'). Pruca se svijeh strana zadńijemi kopiti. M. Vetranić 2, 167. Koń i mulac ki, kad hoć proć mimo ń, pruca se kopiti. N. Dimitrović

59. Po tlih vas će raznijeti taj końska kopita. M. Držić 447. *(Koń)* kopitima zadńimi obali ga u rijeku. B. Kašić, per. 45. I końa poteče, ki pod ńim zařže, kopiti odvrže, poleti kako zmaj. D. Baraković, vil. 63. A i riječ je: gdje kopito koń turački jednom stavi, da to mjesto vjekovito ne poraste veće u travi. I. Gundulić 452. Koń kopita visoka. B. Krnarutić 7. Zatječam masku na kopita. (D). Poslov. danič. I ńega mi ti pokrij čistom svilom do kopita. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 25. *(Vrag)* ki s kopiti końskim kļusa. J. Kavańin 109ᵃ. *(Koń)* sedlom bije o javorje, a kopitom o mramorje. Nar. pjes. vuk. 1, 276. Labud bije jamu kopitima, od kopitah cjepanice skaču. 2, 34. Jabučilo krila popuštio, popuštio krila do kopita. 2, 109. A sluge mu końa izvedoše, osedlali sedlom od pozlate, pokrili ga čohom do kopita. 2, 224—225. U zlato su końa okovali, zlatni rati biju po kopiti. 2, 550. Puče koža końu po sapima, a pokapa krvca po kopiti. 2, 559. Što se ona magla podignula, to se diglo praha od kopita. 3, 260. Ne ļubih ti pásâ među oči, ni tvojijeh końa u kopita. 3, 467. I sve stavit końu pod kopita. Ogled. sr. 225. Tako me końska kopita ne satrla! Nar. posl. vuk. 298. Tada izotpadaše końma kopita od tjerańa. Đ. Daničić, sud. 5, 22. Vižo laje, koń kopitom gruha. Osvetn. 3, 8.

b. *u prenesenom smislu, drveni kalup za crevļu (a možebiti i za čizmu). — Potvrđeno je samo rječnicima (u naše se vrijeme govori u Dubrovniku. P. Budmani), ali je ovo značeńe bez sumńe već praslavensko, jer se nalazi i u češkom i u poļskom jeziku. — U Belinu rječniku:* ,forma di scarpe, legno, sul quale si cuce la scarpa' ,calcei forma' 324ᵇ; *u Bjelostjenčevu:* kopito šostarsko ,mustricola, modulus, forma calcei'; *u Voltigijinu:* ,forma da scarpa' ,leist'; *u Stulićevu:* ,forma delle scarpe, istrumento de' calzolaj' ,mustricula'.

c. *u prenesenom smislu, vidi* kopitńak, c. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kopito, riba ,ex genere ostrearum, ungula ostreae'). Za tim malo stavši, kopit navadiše *(ribari)*, pak obid pripraviše. P. Hektorović 23. Žeja me napade; al' bihu kopita uzrok, al ježine. 25. Ufajuć da će bit poli kraj otoka prilipak al kopit za moj glad obroka. Đ. Baraković, vil. 332. Kopito, vrst ļuštura. Slovinac. 1880. 389. Kopito, Pecten jacobaeus. Crikvenica. D. Hirc.

d. *ime biļkama.*

a) Kopito, Asarum europaeum L. (Pavić). B. Šulek, im. 156.

b) Kopito ,Geranium rotundifolium'. Vrbnik. D. Hirc.

c) kopito końsko, *vidi* końsko kopito *kod* koński, e, *k). — Između rječnika u Stulićevu* (kopito końsko, trava ,erba giudaica' ,virga aurea, herbae species'). Kopito końsko (prema lat. ungula caballina), češ. końské kopito, poļ. końskie kopyto. 1. tossilagine (u sińskom rukopisu), Tussilago farfara L. (Petter, Sabļar); 2. Asarum europaeum L. (Durante). B. Šulek, im. 156.

e. *mjesno ime. — Između rječnika u Vukovu* (planina u Hercegovini). I povede uz Kopito Turke. Nar. pjes. vuk. 4, 129. — *I selo u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 18. *vidi i* Sladojevo-Kopito.

KÒPITOVÂŃE, *n. djelo kojijem se kopituje. — Stariji je oblik* kopitovanje. — *Između rječnika u Belinu* (kopitovanje ,calcitramento' ,calcitratus' 159ᵃ; ,il ricalcitrare' 615ᵇ) *i u Stulićevu.* Poluvirstvo izhodi od neumitenstva brez kopitovanja samovoļnoga uzdržati se u zabludjenju. A. d. Costa 2, 116.

KÒPITOVATI, kòpitujêm, *impf. vidi* kopitati. — *U Belinu rječniku:* kopitovati prema tkomu ,tirar calci ad uno' ,calce vel calcibus aliquem petere' 158ᵇ, *i u Stulićevu:* kopitovati prema komu, v. kopitati.

KOPĻ-, *vidi* kopļ-.

1. KOPKA, *f. nekakva šubara za žensko, što se čini od puhovijeh koža (ovako je tumačeno u Bjelostjenčevu rječniku). — U Bjelostjenčevu rječniku:* kopka, ženska kapica ,pilleus foemineus ex pellibus glirium'; *u Voltigijinu:* ,cappello donnesco di poli' ,pelzhaube'; *u Stulićevu iz Bjelostjenčeva.*

2. KOPKA, *f.* mjesto u ledu iskopano. F. Kurelac, dom. živ. 49.

KȌPKÂŃE, *n. djelo kojijem se kopka. — U Vukovu rječniku.*

KȌPKATI, kȍpkâm, *impf. dem.* kopati. — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* kȍpkâ, *part. praet. pass.* kȍpkân). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (dim. v. kopati). — *U svijem je primjerima u metaforičkom smislu.* Da nije taj nepokorni naučnik kopkao da dozna što se pre nije znalo. M. Đ. Milićević, zlosel. 39. Učiteļa je kopkalo, šta li to mora biti. Srp. zora. god. 1, sv. 1, str. 7. Kopkalo me, da počisto saznam. S. Matavuļ, novo oružje. 75. ,Vide, kako joj đavo ne da mira, van je vavije kopka, dok nijesam uzo ovu tandaļu u ruke, pa e pro leđa nekolika puta ošin'o'. (reče čoek brbļavoj ženi). J. Bogdanović.

KOPLIK, *m. mjesno ime, vidi i* Kupelnik. — *U naše vrijeme.* Koplik je na jugoistočnoj strani skadarskog jezera. S. Novaković, zemļ. 50.

KOPĻACI, Kopļaka, *m. pl. ime seocu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 26.

KÒPĻÂČ, kopļáča, *m. vidi* kopļanik. — *Samo u Stulićevu rječniku:* kopjač ,miles hastatus'.

KÒPĻAČA, *f. uprav augm.* kopļe, *ali znači i kopļe, i ima različita značeńa. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȍpļâčâ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (kopjača ,lancia' ,hasta praepilata' 421ᵃ), *u Voltigijinu* (kopjača ,dardo' ,pfeil'), *u Stulićevu* (kopjača ,hasta, lancea'), *u Vukovu* (,die fahnenlanze' ,lancea signifera').

a. *kopļe, sulica (oružje u pravom smislu).* Britke vučce pod lukovim i kopjače svi imaju. I. Gundulić 440. Ko kopjače, ko gvozdene šestoperce sve vladahu. G. Palmotić 2, 317. Na gori se vidje ńima oružanijeh četa ļudi, i kopjačam oholima brijeg obastrt oda svudi. 3, 194ᵇ. Kada bi oštrom kopjačom proboden. V. Andrijašević, dev. 161. Strijele imaju i kopjače. I. Đorđić, salt. 181. Sijedi za polače, a mladi za kopjače. (Z). Poslov. danič.

b. *vidi* katarište. — *U Vukovu rječniku.* A kopļača od kopļa mu bješe kao vratilo. Đ. Daničić, 1sam. 17, 7. *(vidi* kopļište).

c. *strijela. — U Voltigijinu rječniku. — Ovakovo značeńe nije dosta pouzdano.*

d. štap s banganetom *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* Vuk, rječn.

e. preslica. u Župańi. F. Hefele.

KOPĻÂČICA, *f. dem.* kopļača. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (kopjačica, v. kopice). Brze hrte vode, nose kopjačice, ter idu put vode. A. Sasin 145.

1. KOPĻAN, *adj. koji pripada kopļu. — Nema u narodnom jeziku, nego u kńigama pisanima crkvenijem jezikom ima* копiинь, *t. j.* копiйнь *mj.* копiйнь. *od toga bi oblika moglo pravilno po-*

stati u današńem jeziku kopļan (*isporedi* dostojan). — *U Daničićevu rječniku*: kopiinъ ,hastae' *s primjerom*: Javi se zvezda kopiinimь obrazomь. Glasnik. 10, 249.

2. KOPĻAN, *m. vidi* Kopijan.

KÒPĻANICA, *f. rječica u Srbiji u vaļevskom okrugu.* I. Pavlović. — *I mjesto u istom okrugu.* Livada u Kopļanici. Sr. nov. 1867. 449.

KÒPĻANÎČKÎ, *adj. koji pripada kopļanicima.* Ne boj se na vrati kopjaničke straže. A. Kanižlić, rož. 20.

1. KÒPĻANÎK, *m. vojnik što nosi kopļe, oružan kopļem. — Može biti stara riječ, isporedi stslov.* kopijanikъ, *vidi i* kopļenik. — *Između rječnika u Belinu* (kopjanik ,hastato' ,hastatus' 366b; ,armato di lancia' ,hastatus' 102a. 421b; ,alabardiere, portator d' alabarda' ,alabardarius' 57a; ,lanciatore' ,jaculator' 424b), *u Bjelostjenčevu* kopjanik ,hastifer, hastatus, l. lanceatus miles'), *u Jambrešićevu* (kopjanik ,hastatus'), *u Voltigijinu* (kopjanik ,lanciatore, uomo astato' ,mit einer lanze bewaffnet'), *u Stulićevu* kopjanik ,miles hastatus'), *u Vukovu*: ,lanzenträger, (lanzier)' ,hastatus'. — Cvijet od Bosne tuj poginu dobrijeh vitez kopjanika. A. Sasin 175b. Viteže operni, kopļanče pravi . . . Đ. Baraković, vil. 351. Na końijeh svi Bošńaci sjaju svijetlo odjeveni, kopjanici svim hrabreni. I. Gundulić 326. Pak vojnici litvanskoga kneżtva slijede, svi na końijeh kopjanici pod oružjem bijelijem sjede. 138. Za ńim dvijesti kopļanika. P. Kanavelić, iv. 337. Sedamdeset bojnokopļanika, kopļanika, izbrani junaka. Nar. pjes. vuk. 2, 216. — *U metaforičkom smislu.* Jere slidis kopjanika tvoga, vojvodu Isukrsta. P. Posilović, nasl. 126a.

2. KOPĻANIK, *vidi* Kopijanik.

KOPĻANINA, *f. augm.* kopļe. *U Stulićevu rječniku*: kopjanina, veliko kopje ,ingens hasta'. — *nepouzdano.*

KOPĻARI, *m. pl. mjesno ime.*

a. *selo u Bosni.* Kopjari. Schem. bosn. 1864. 20. Na selo Kopļare. F. Jukić, zemļ. 34.

b. *selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 119.

KOPĻARSKI, *adj. koji pripada Kopļarima.* Kopļarska (*opština*). K. Jovanović 119.

KÖPĻAST, *adj.* lanceatus, *nalik na kopļe. Načińeno u naše vrijeme.* Po bazi bijni organ može biti: kopļast, . . . J. Pančić, bot. 27.

KOPĻATI, kopļam, *impf. kopirti.* Zemļak. 1871. 2.

1. KÒPĻE, *n.* lancea, hasta, *oružje što se sastoji iz duge motke kojoj je na vrhu (naj češće gvozdeni ili nadni) šiļak: kopļem se probada ne ispustivši ga iz ruke, ili se baca na neprijateļa (vidi a, b)). — Naj stariji je oblik* kopije, *poznije* kopje, *pak* kopļe, *ovaj se naj mlađi oblik nalazi naj prije* xvii *vijeka u pisaca Barakovića (osim jednoga mjesta gdje ima gen. pl.* kopaj *radi slika.* vil. 63), *Krnarutića (uz* kopje), *Radovčića, Zanotti,* xviii *ima ga svagda Kavańin (ali je nepouzdano izdańe), Banovac, F. Matić, Bašić, Radič (jedina ova dva između Dubrovčana), Rajić, ali se preko toga nalazi još češće stariji oblik* kopje, *n. p. u gotovo svijeh Dubrovčana (osim gore kazanijeh; u Gundulića na str.* 287 *treba čitati* kopja, *a ne* kopļa), *u Slavonaca Bašića, Kanižlića, Katančića, u Bošńaka Lastrića, u Ličanina Došena, u Dalmatinca Kačića; i u naše vrijeme, premda je običnije* kopļe, *čuje se na mnogo mjesta i* kopje, *n. p.: u Barańi,* Nar. pjes. vuk. 1, 11; *u gorńem primorju,* 1, 53; *u Crnoj Gori,* Pjev. crn. 6b; *u Bosni,* Nar. pjes. juk. 70; *u Lici,* J. Bogdanović. *Oblik se* kopije *ne samo nalazi u kńigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, kao n. p.*: Kopije onoje. Š. Kožičić 24b, *nego i docnije (pa u Istri i u naše doba) i to ili radi stiha, kao*: Sto kopija podigose. J. Palmotić 320. Pojejmo kopije, koga j' mańe škoda. Nar. pjes. istr. 2, 33. (*u ovom primjeru*: A on junak koj' bise, koj' kopijem obaraše vitezove moje? Nar. pjes. mikl. beitr. 1. 16. bog. 121, *treba jamačno čitati* koji biše, koji kopjem, *kako se poznaje po metru*), *ili prema crkvenom jeziku, kao ovdje*: Poslo vojske kopijem u trńe, kažu ļudi. S. Tekelija. let. mat. sr. 120, 11; *u ovom primjeru*: Kopijem rańena. S. Badrić, ukaz. 28, *može biti da je pisarska ili štamparska pogreška. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kopije, *rus.* копье, *češ.* kopí, *poļ.* kopia *ženskoga roda, što može biti i praslavensko, i tumači ńeke riječi istoga roda u našem jeziku, kao n. p.* kopļača. — *Može biti da postaje od korijena glagola* kopati; *ne čini mi se da treba misliti na grč.* κοπίς, *veliki nož. — U srijem je rječnicima*: *u Vrančićevu*: kopje ,hasta; lancea'; *u Mikaļinu*. kopje, sulica ,hasta, sarissa, lancea, telum, dolo, conctus'; *u Belinu*: kopje ,hasta' ,hasta' 366b; ,lancia' ,hasta praepilata' 424a; ,picca, legno lungo con ferro in punta per uso di guerra' ,hasta' 562a; *u Bjelostjenčevu* kopje ,hasta, sarissa, lancea', v. darda; *u Jambrešićevu* kopje ,hasta'; *u Voltigijinu*: kopje ,asta, lancia, alabarda, picca' ,lanze'; *u Stulićevu*: kopje ,hasta, lancea'; kopļe. v. kopje; *u Vukovu*: ,die lanze' ,lancea, hasta' *s primjerima*: Poslije boja kopļem u trńe. Odskočilo (ili iskočilo) sunce s kopļa; *u Daničićevu*: kopije ,hasta'. — *Naj običniji je oblik za gen. pl.* kopáļâ, *vidi* Osvetn. 2, 133. Bos. vila. 1888. 194. *ovako uči i Daničić*, glasnik. 11, 6; obl.[a] 13. *potvrđuje se i starijim kratkim oblicima*: kopaj. Đ. Baraković, vil. 63; B. Krnarutić 21; *i* kopaļ. Đ. Baraković, vil. 111. 321. jar. 29; *ali gdjegdje se nahodi i* kópļâ (kópjâ: Sunuše se s oba kraja dvije dubrave kopja vitijeh. I. Gundulić 346. 125. Kopja vitijeh dvije dubrave staše oda svud u čas ovi. 540. Od kopja bi našijeh teskijeh uzdržano nebo bilo. G. Palmotić 2. 341), *tako n. p. u narodnoj pjesmi našega vremena*: I više ńi devet bojni kopļa, oko kopļa devet dobri końa. Nar. pjes. vuk. 2, 305. *u čakavaca se nalazi i oblik* kòpļî (kopji. H. Lucić 256; B. Krnarutić 16).

a. *sa značeńem kao sprijeda.*

a) uopće. Vъzьmь kopije. Stefan, sim. pam. saf. 6. Bezъ strělь strěļaje i bezъ kopija body. Domentijan[a] 98. Vъzьmь . . . štitь i kopije. Danilo 349. Pride na ńo mesto s lanterami i s kopji. Korizm. 93a. Kopjem Isusu rebra probode. 97b. Dvignuti tvoju glavu na kopju. Zborn. 36a. Ki ļudi skovaše ono kopije? Pril. jag. ark. 9, 104. (1520). Vidil sam, gdi slomi, u jedno savezav, pet kopji. H. Lucić 256. Gdje ti 'e koń, kopje i štit? M. Držić 31. Kopje u ruci sveđ prid ńim nošaše. D. Rańina 12b. Oklope tko stavļa, tko kopje uzima. A. Sasin 221. Hejam Aleksandrov na kopju suproć ńim iznese. Aleks. jag. star. 3, 235. Iznesose ńemu kopje elefantovo. 241. Uzriše se i udrise se i kopija slomiše. 261. I tolik sta vapaj po vo(j)ski i buka, klapat od kopaj . . . Đ. Baraković, vil 63. Braneć me svaki čas već kopaļ slomiše. 321 Reka' bi kamen krug od bilih okopaļ, vrh nega pruten lug uzvišen od kopaļ. 111. Kako kad ... kopļe oružan vitez gre. 319. Vitezi od ko...

hraboti pripravi. jar. 29. Ono isto kopje i ostalo stvari kojijema mu su zadavali muku. M. Orbin 235. Boļo vam je smrt stignuti, i u boju s kopjem pasti. I. Gundulić 292. Gdje u slici ogńa živa reseći je teško oklopje, silno carstvo tve poziva i na sabļu i na kopje. 308—309. Među kopja, među mače proz led tečo i proz vodu. 309. Kô kraļević silna cara kopļa (*čitaj* kopja) slomi, sabļe skrši. 287. Sve (*djevojčice bojne*) u rukah kopja nose a u očiju drže strijele. 331. Među kopjim, među mačim družićn te vorna svuda. 339. A na kopja zgar nabili budući im glave opeta. 559. Ja odredih moje prsi šipu kopja. I. V. Bunić, mand. 25. Ščit s kopļem. B. Krnarutić 12. Toga kopje brkne, toga koń potare. 18. Ne bih protiv ńemu dvigal kopļe moje. P. Radovčić, nač. 175. Tu činiše strašna dila s kopļi, s mači. I. Zanotti, skaz. 13. Trka końe, kopļa vlada. J. Kavańin 271[b]. Pavo kopļem probjen svrši muku. 307[b]. Jere su otvorena prsa s kopjem. A. Bačić 88. On ga nastojaše s kopļem udariti. J. Banovac, pred. 36. Vidi mu otvoriti ranu s jednim kopļem. prisv. obit. 58. Neprijateļi naši uzdaju se u mače, kopja. F. Lastrić, test. 20[a]. Naoštriće tvrdu srčbu za sulicu iliti kopje. ned. 391. Čavle, kopje i križ sveti. A. Boškovićeva *u* I. M. Mattei 353. Hotijući u lovu zvirku kopjem udariti. A. Kanižlić, kam 253. Zabacivši štit i kopje. 661. Bi rańen kopļem. F. Matić 39. Iza boja kopje u trnje. (Z). Poslov danič. Tu je końa odsjela prema dvoru Ivanovu, svu na kopje zatekla Ljepu hrvatu (*sic*) gospodu, i na kopje zatekla Ivana Hrvaćanina. Nar. pjes. bog. 103. (Ovdje ,in procinctu', ili tačnije ,in armis' pod oružjem. V. Bogišić. 375). Brko imal do ramena, kopjem Turak prometival. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 16. Kopja će se pokršiti. V. Došen 228[b]. Šure zetu igre zametnuše, iznesoše na kopju jabuku. And. Kačić, razg. 154[b]. Sikući se i s kopjim bodući. kor. 322. S glavom na kopje nabodenom. I. J. P. Lučić, razg. 104. Nejaki je Jova dorastao do vranoga końa i do sedla, i do kopļa i do britke sabļe (*vidi* 1. do, I, 3, a, *a)*). Nar. pjes. vuk. 1, 575. Kopļem junak bistru vodu muti. 1, 585. Uzja Miloš pomamna kulaša, pa okrenu od b'jela šatora zametnuvši kopļe naopako, govori mu srpski car Stjepane: ,Ne nos', sinko, kopļe naopako, već okreni kopļe u napredak'. 2, 145. Dok satrše ona kopļa bojna, potegoše perne buzdohane. 2, 282. Tu su mloga kopļa izlomļena. 2, 294. Uprtio kopļe na ramena. 2, 352. Kad to vid'li kićeni svatovi, naopako kopļa okrenuše. 3, 523. Nakon boja kopļem u trńe. Nar. posl. vuk. 188. Pa ga (*sunce*) đavolski car nabio na kopļe i nosio na ramenu. Vuk, nar. pjes. 2, 84. Da ga pribodem kopļem za zemļu. Đ. Daničić, 1sam. 26, 8. Krš kopaļa a zveka sabaļa. Osvetn. 2, 133.

b) kazano je sprijeda da se kopļem udara na neprijateļa na dva načina: sva je prilika da se u primjerima kod a) (koji nijesu iz narodnijeh pjesama) misli na prvo. u narodnijem se pjesmama ne zna svagda, koji je način, ali se u ńekijem to posve dobro zna. evo ńekoliko primjera: aa) za prvi način (kad se ne ispušta kopļe iz ruke). Pak poteže kopļe ubojito, pribode ga u zelenu travu. Nar. pjes. vuk. 2, 153. Koga Marko kopļem udaraše, preko sebe ńega preturaše. 2, 252. Koji ono dobar junak bješe, što dva i dva na kopļe nabija? 2, 314. Na Ivana juriš učinio, gleda kopļem u srce junaka: kleče dorat u zelenu travu, Ivu kopļe visoko nadmaši, ne može mu kalpak oboriti, a kamoli raniti junaka; manu sabļom Senkoviću Iva, agi kopļe do ruke prosečo. 3, 397. — *bb) na drugi način (kad se baca kopļe).* Baci kopļe bijelo Latinče na Miloša u prsi junačko; Miloš drži zlatna šestoperca, na ńega je kopļe dočekao, prebio ga na tri polovine. Nar. pjes. vuk. 2, 146. Pusti kopļe Miloš Voinović, te prikova bijelo Latinče, prikova ga za Ledanska vrata. 2, 116. To mu reče, bojno kopļe pušti, . . . kako kopļe na planini zviznu, soko dođe pade na koļena, iznad ńega kopļe proletilo. 2, 282. Pak poteže svoje bojno kopļe, da udari Kraļevića Marka. 2, 407. Baci kopļe crni Arapine, da udari bolesna Dojčina. 2, 467. Od kopļa je ģilit načinio. 2, 560. Ako li ga kopļem ne pogodiš. 3, 387.

c) uz kopļe *stoje često, osobito u poeziji, ńeki adjektivi kao pridjevi koji bi tobože isticali kakvu osobinu ali se uopće kažu o kakvom mu drago kopļu. takovi su pridjevi:* bojno *(vrlo često)*, ubojito, ubojno. Bojnim kop(j)im ki slovete. M. Vetranić 2, 478. Pak jadno za timo, na drvu gdi biše, zlim kopjem bojnime prsi mu raniše. D. Rańina 148[b]. Da se u srpe kopja bojna ukrive. I. Đorđić, uzd. 137. Tko kripko srce ima, bojno kopje hitro prima. V. Došen 1[a]. U ruku se bijaše bojna kopļa dobavio. Nar. pjes. bog. 9. A bojno je kopje položio među uši dobru końu svomu. And. Kačić, razg. 254[b]. A do końa i do bojna kopļa. Nar. pjes. vuk. 2, 75. Kraļeve ga dočekaše sluge na mačeve i na kopļa bojna. 2, 113. Na bojna se kopja udariše. Pjev. crn. 6[b]. Pred čadorom do tri bojna kopja. Nar. pjes. juk. 70. Bojnim kopļem i vitim tetivom. Osvetn. 2, 64. Bojna kopļa kano gora steča. 3, 113. — Dadoše mu kopļe ubojito. Nar. pjes. vuk. 2, 138. Pa uzimļe kopļe ubojito. 2, 218. Pa se Šarcu na ramena baca, a uprti kopļe ubojito. 2, 350. — I ubojna kopļa uzimaše. 3. 381. — vito *(vrlo često prije našega vremena; nemam nijednoga primjera iz narodnijeh pjesama ovoga vijeka).* Jer kada ti pade, nam se stanovito u rukah pripade mač i kopje vito. H. Lucić 238. Tere to mu vito kopje na peren ščitak prija. Nar. pjes. *u* P. Hektorović 21. Tako mi moga vitkoga kopja. M. Držić 173. Vito kopje ńe je igla. I. Gundulić 332. Zatjeca ga i poziva s britkom sabļom, s kopjem vitijem da izide ńoj protiva. 342. On na końu s vitijem kopjem i s perenijem štitom stoji. I. Gundulić 428. Vitijem kopjem srca bije, britkijem mačem žńe živote. 446. Vito kopje. Ģ. Palmotić 1, 360. 2, 83. Stijezi oholi, kopja vita. B. Bettera 26. Nijesu turska kopļa vita toli snažna. J. Kavańin 215[a]. Vita kopļa kano gora gusta. Osvet. 2. 111. Koliko vitih kopaļa u djece ńegove. Bos. vila. 1888. 194. *u jednom primjeru:* uvito. Korugva im množ razlika vrhu kopja trepti uvitih. I. Gundulić 425. — *rjeđi su pridjevi:* oštro. Gdje mi gńivno rastvoriše s oštrijem kopļem slavne prsi. A. Vitaļić, ost. 286. Oštro kopļe podsmijeh sami. J. Kavańin 199[a]. Pa potrže bojno kopļe oštro. Nar. pjes. vuk. 3, 396. — ļuto. Ļutim kopjem satarisati. A. Kanižlić, kam. 49. — zlo. Zlim kopjem bojnime prsi mu raniše. D. Rańina 148[b]. — teško. Teško kopje. Ģ. Palmotić 1, 120. — junačko. Sutra mene poziva na junačko bojno kopļe. Nar. pjes. bog. 47. — viteško. A sadi ti vera budi, Radosave, Vladkova, vitežko kopje... Nar. pjes. *u* P. Hektorović 21.

d) vidi kostajnica, kostolovka, koštunica.

e) katkad se kopļe (s tupe strane) zabada u zemļu. Na vrh glave Saulove stoji kopļe zabijeno u zemļu. Đ. Bašić 148. Više glave kopje udariše. Nar. pjes. vuk. 1, 11. A više mi glave

kopļe posadite, a za kopļe moje dora privežite. 1, 394. A barjake nuz dvor prisloniše, bojna kopļa u dvor udariše. 1, 535. A đavo udari kopļem u zemļu 2, 84. Na kuli je kopļe udareno, na kopļu je od zlata jabuka. 2, 148. Pa udari kopļe u ledinu, za kopļe je privez'o Šarina. 2, 248. Pred čadorom pobijeno kopļe, a za kopļe vranac końic svezan. 2, 272. Saul ležaše i spavaše između kola, i kopļe mu bješe čelo glave pobodeno u zemļu. Đ. Daničić, 1sam. 26, 7.

f) kopļe (u pravom smislu) može se upotrebļavati i kao mjera za duļinu Mladi Jovo końa igra, u livadu kopje mjeri ... Vila Jovu govorila: ,Što livadu kopjem mjeriš?' Nar. pjes. vuk. 1, 53. Kopajte mi raku u poļu široku, dva kopļa široku, četiri dugačku. 1, 393. *(Kulaš)* po tri kopļa u prijeko skače, po četiri nebu u visine. 2, 140. Doklen sunce dobro kopļe ne oskoči. Nar. prip. vuk.² 263 *(vidi i drugi primjer u Vukovu rječniku).* Krasna lica, visok kao kopļe. P. Petrović, gor. vijen. 82.

g) u metaforičkom smislu. Vitez koga krunom kopje obdari. I. Gundulić 313. Mre braniteļ naš hrabreni, vito kopje, štit pereni sve latinske zemļe pada. G. Palmotić 2, 83. Kopjem srebrnijem boj biti. (D). Poslov. danič. Udri ovu moju otvrdnutu pamet oštrim kopļom ļubavi tvoje. F. Matić 102. I nek bojno kopje prime, bojno kopje od kriposti. V. Došen 10ᵇ. Pak jezična kopja dižu do nebesa da dosižu. 185ᵃ. Marija kopļem bolesti ustrijeļena. L. Radić 19.

b. *motka na kojoj stoji što vezano ili drukčije pričvršćeno, da se na ńoj može nositi.*

a) za barjak, vidi katarište. *motka je u ovom slučaju često posve nalik na pravo kopļe.* Barjak nosi od crļene svile, na ńem cimer odovud mağarskog, a odonud kraļestva horvatskog, kopje zlatno, kita visi zlatna. M. Katančić 69. Te on razvi svilena barjaka, okrvavi na kopļu jabuku. Nar. pjes. vuk. 3, 163. Motku, na kojoj crkvena litija, pa barjak, pa zastava visi, zovu ,kopjem'. *u Lici.* J. Bogdanović. Kopļe, štap na koji se meće barjak. u naše vrijeme u Stonu: ,Blizu kuće zasađeno mu je kopļe'. M. Milas.

b) kopļe, duga lijenka na kojoj su nataknute osti (inače ostiļ). L. Zore. *(riba se i pravijem kopļem, vidi:* Kod noćnog ribańa na Visu običavaju zbosti ribu kopļem ili prisjeć maćem. L. Zore, rib. ark. 10. 331).

c) u jednom primjeru XVII *vijeka: u križa duļi dio što se drži u rukama, kad se nosi križ.* Kopjem od križa udara u vrata. B. Kašić, rit. 315.

2. KȌPĻE, *n. ime planini. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (planina u Hercegovini) *s primjerom:* Neka bježi uz Kopļe planinu. (Ogled. sr. 94).

KOPĻEĆAN, kopļećna, *adj. koji pripada kopļu. — U Stulićevu rječniku:* kopjećan ,hastae, lanceae' *s dodatkom da se nahodi u Gundulića (?). — nepouzdano.*

KOPĻEN, *adj. postaje od* kopļe. — *U dva primjera* XVII *i* XVIII *vijeka: u prvome (pisano, možebiti štamparskom griješkom,* koplen) *jamačno znači: oružan kopļem; u drugome može biti: nalik na kopļe.* Trojica jizdiše Majarov koplenih. I. T. Mrnavić, osm. 45. Kod sebe držaše jednu malu partižanu kopjeno oružje. Nar. pjes. bog. 182.

KOPĻENICA, *f. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 48.

KȌPĻENÎK, *m. vidi* 1. kopļanik. — *Oblik* kopļanik *raļa da je u našemu jeziku običniji, ali* kopļenik *može biti praslavenska riječ, isporedi rus.* копейникъ, *češ.* kopenik, *poļ.* kopienik. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kopjenik ,hastatus miles, lanceatus'), *u Stulićevu* (kopjenik, v. kopjanik), *u Vukovu:* vide kopļanik *s primjerom:* Kučajinska bojna kopļenika. (Nar. pjes. vuk. 2, 482). Kopļenike sa strane pustiše. I. T. Mrnavić, osm. 56. Tu se siku pišci i końici, tu se bodu silni kopjenici. And. Kačić, razg. 231ᵃ.

KOPĻEŃE, *n. djelo kojijem se kopi. — U Bjelostjenčevu rječniku.*

KOPĻÈTINA, *f. augm.* kopļe. — *U Stulićevu rječniku:* kopjetina ,ingens hasta'.

KOPĻEVAC, kopļevca, *m. u Stulićevu rječniku:* kopjevac, v. kopjanik. — *nepouzdano.*

KȌPĻEVIĆ, *m. prezime. — isporedi* Kopijević. — *pisano* Kopjević XVIII *vijeka.* And. Kačić, kor. 453. — *I kao mjesno ime. u Vukovu rječniku:* zidine od namastira negdje u nahiji šabačkoj.

KOPĻEVIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 69.

KOPĻICA, *vidi* 1. kopica.

KOPĻICE, *n. dem.* kopļe. — *Nalazi se samo oblik* kopice *(mj.* kopjice). — *Može biti i stara riječ, isporedi stslov.* kopiice (kopijce), *a i praslavenska, isporedi češ.* kopice; *ovaj oblik postaje od* kopije. — *Između rječnika u Belinu* (,lancetta, dimin., lancia piccola' ,lanceola' 424ᵃ), *u Voltiğijinu (vidi daļe), u Stulićevu* (,lancetta' ,parva lancea'). Mo'e vito kopice. M. Držić 33. — *U Voltiğijinu rječniku ima:* kopice, f. pl. ,lancetta' ,lanzette, lasseisen'. — *Ovo je značeńe jamačno izmišļeno prema tal.* lancetta; *a pisac je griješkom shvatio kao da je množina ženskoga roda.*

KOPĻINE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Zemļu u Kopļinama. Sr. nov. 1875. 513.

KȌPĻIŠTE, *n. uprav drvo u kopļa, pa može značiti što i* 1. kopļe, b, *i motku uopće. — U čakavaca ima* šć *mj.* št. — *U svijem primjerima stoji i mj.* ji (kopište, kopišće). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (kopišće ,pertica') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (kopišće, štanga, v. drug; držalo kopja), *u Voltiğijinu* (kopište ,pertica, stanga' ,stange'), *u Stulićevu* (kopišće, v. lijenka *iz Bjelostjenčeva).* Razviti ga *(barjak)* na kopištu hrvatske samostalnosti. M. Pavlinović, razl. spis. 308. Kopišće, 1. drvo na koje je kopļe nabjeno. 2. vitka motka na koju se nadijevaju osti, zastava itd. M. Pavlinović.

KOPĻOMETAŃE, *n. samo u Stulićevu rječniku.* kopjometańe ,jactus lanceae'.

1. KOPǸICA, *f. vidi* kopnina. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Pušti ovcu u kopnicu pa se ti onda za ńu ne staraj'. J. Bogdanović. ,Pušti ovcu u kopnicu, a ciganku u selo, pa im se ne boj zla'. u Dobroselu. M. Medić.

2. KOPNICA, *f. grob, isporedi* kopati, 1, e. — *Samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Što 'e crkvena iziskovat jošter mjesta za svoj pogreb? nek kopnica smradna ļude ljepša otara svetijeh bude. J. Kavańin 28ᵇ. Nakon godišt nikolice našast tijelom na prinose, stijenu jači od kopnice htijuć odklonit ne mogoše. 325ᵃ.

3. KOPNICA, *f.* kopča na haļincu ženskom. Tordinci. D. Hirc.

KOPNIK, *m. mjesno ime. — Pomińe se* XVII *vijeka.* Uze uz Savu druga mesta: Kopnik ... P. Vitezović, kron. 136.

KOPNÌNA, *f. mjesto gdje je snijeg okopnio, pa i uopće mjesto gdje nema snijega (vidi zadńi primjer). — Mislim da se akc. mijeńa ne samo u voc.:* köpnino, kȍpnino, *nego i u dat. sing.* köpnini, *u acc. sing.* köpninu, *u nom. i acc. pl.* köpnine. — *U naše vrijeme. a između rječnika u Vukovu* (,schneeloser platz' ,locus nivibus vacuus'). Na kopnini bolan Jova leži. Nar. pjes. vil. 1866. 501. Tu je zimi kopnina kao ļeti. S. Ļubiša, prip. 96.

KÒPNITI, köpnîm, *impf. rastapati. — Dosta se rijetko nalazi; može biti da je načińeno kao kauzalni glagol prema* kopńeti *(vidi). — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* köpńâh, *u aor. 2 i 3 sing.* köpnî, *u ger. praes.* köpnêći, *u part. praet. pass.* köpńen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.*

a. *aktivno. — U dva primjera* xvi *i* xviii *vijeka (u obadva u metaforičkom smislu), a između rječnika u Voltiģijinu* (,liquefare, struggere' ,zerschmelzen, auflösen'). Kad li oči ńe svrne, takmenja kojim ni', užiže, nmara, razčińa i kopni. D. Rańina 101b. Blago on *(bogatac)* ćudno ko sadrije, plaho kopni i razlije. J. Kavańin 48a.

b. *sa se, refleksivno, kopńeti. — U Mikaļinu rječniku:* ,apparet terra, ut fit in liquefactione nivis vel in aquae recessu'; *u Bjelostjenčevu:* kopni se ,terra apparet ut fit in liquefactione nivium, l. recessu aquae; terra exsiccatur'; *u Stulićevu uz* kopniti *(kopńeti).*

KȌPNO, *n.* terra, terra continens, aridum, siccum, *zemļa, kraj, suho, ono na čemu nema vode, ističući da nije more pa gdjegdje da nije ni druga voda (rijeka; jezero itd.). može se (kao u naj prvom primjeru) istaknuti u užem smislu kao veliki prostor suhe zemļe* (,terra continens') *nasuprot* östrvâ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kopьno, *(malorus.* кinно ,thauwetter'), *češ.* kopno. — *Nije dosta jasna riječ: ńeki shvaćaju kao da je sredńi rod od adj.* kopan, *ali se i kod toga različno može misliti, jeli sadašńe značeńe u riječi* kopno *postalo od drugoga ili od trećega značeńa u* kopan *(vidi u. p.* kopno, země kopná ,nicht gefrorner, hackbarer boden'. J. Jungmann, slovník česko-německý); *moglo bi se pomisliti i na postańe od* kopa, *kao da se hoće kazati da zemļa nije ravna kao more (da su po ńoj kope); po svoj prilici biće naj prvo shvaćańe (vidi* kopan, b *i* kopńeti) *naj boļe. ovako misli i Miklošić (kao pravi supstantiv). — Nema nijednoga primjera iz pisaca Bošńaka, kao da je riječ poznata samo po zapadnijem i sjevernijem krajevima. u naše vrijeme može biti da je narodna samo u sjevernoj Dalmaciji i kod ńekijeh čakavaca. — Između rječnika u Mikaļinu* (kopno, suho, zemļa ,terra'), *u Belinu* (,kòpno' ,terra, il continente' ,terra' 729a), *u Bjelostjenčevu* (,continens'. 2. kopno, pritoplo ,terra exsiccata'), *u Voltiģijinu* (,continente, terra ferma' ,festes land'), *u Stulićevu* (,terra'; kopnom i morem, na kopnu i na moru ,terra marique'), *u Daničićevu* (kopьno ,terra continens'). Ne bi mogli lêtinь sь otokь skupiti kako to i s kopna. Spom. sr. 2, 96. (1409). Po moru, po kopnu. Transit. 62. Na kopno i na more. Š. Kožičić 43a. Reče Bog: ,Da se skupe vode, koje pod nebom jesu, u mjesto jedno i prikažet se kopno' . . . Imenova Bog kopno zemļom . . . N. Rańina 113b. gen. 1, 9. 10 *(malo prije ovoga na istoj strani riječju* kopno *zlo se prevodi lat.* firmamentum: Reče tadaj Bog: ,Budi kopno usrjed voda i razdijeli vode od voda'. I učini Bog kopno. gen. 1, 6. 7). Po kopnu i moru ako ćeš kraļevat. M. Vetranić 1, 49. Po kopnu i vodi. 1, 52. I kopno tko hodi . . . 2, 37. Hoteći po kopnu pojti. Anton Dalm., nov. tešt. 204b. act. ap. 20, 13. Kopnom końi i hrabri vojnici a po moru razlike plavi gledajući. P. Zoranić 42a. Otok biše podaleko od kopna čineskoga. B. Kašić, fran. 195. Nî kopna ni mora . . . gdi Zadar ne prista. D. Baraković, vil. 102. Sam ta put od gore na kopno izhodi, u istok od zore na vrata izvodi. 106. Ne vidjah sunašca . . . ni kopna ni kraja. 293. Ili putnik kopnom jašo il' pomorac more brodi. I. Gundulić 287. On na moru Turke pobi, a na kopnu ti ih pridobi. 371. Gladni u kopnu, žedni u vodi. 517. I po kopnu i po vodi. Ģ. Palmotić 1, 170. Ti ćeš kopnom put uzoti. P. Kanavelić, iv. 367. Za te ajer, kopno, vode jatom, stadom, ribom rode. J. Kavańin 14b. Kopna i mora nu delije, grada i kraļa braniteļi. 111a. Svak bježi od umora prjeko kopna, prjeko mora. 147b. Tu u greb kopna na visoko pritiska ga kami. 178a. Kopnom, morem, u ratu i miru. 203b. Na kopnu i na moru razbio Rimļane. I. Đorđić, ben. 121. I s kopna i od mora na zidove navališe. A. Kanižlić, kam. 825. Da od kopna odveze se malahno. S. Rosa 61b. Potom sta na kopno, bi odveden od vojnika. Đ. Bašić 198. Posli toga poče sa svih stran, s kopna i mora grad biti. And. Kačić, razg. 157. Druga vojska rimska dođe u Dalmaciju po kopnu. kor. 319. Pokaza se kopno. D. E. Bogdanić 2. Da do kraj kopna dopre. A. Kalić 482. Voda kopno činila se. N. Marči 107. Sveđ se čudim ja u meni, kô me more ne utopi, al' mi kopno jaz pakļeni ne rastvori i priklopi. 100. Plavčica je šla po kopnu. Nar. pjes. istr. 6, 9. Brod, ki će hodit po kopnu kodi po moru. Nar. prip. mikul. 75. Lijepa svijeta kano gorskog cvijeta, sińeg mora, kopna prisumita. Osvetn. 3, 20. Crveni Hrvati dobrim dijelom hajdukovahu i morem i kopnom. M. Pavlinović, razg. 30. Kopno ,terra'. M. Pavlinović. Kȍpno ,(terra) continens'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iiftsg. 20.

KOPNOMJERAC, kopnomjerca, *m. geometar, mjernik, zemļomjerac. — U Belinu rječniku:* ,geometra, misuratore della terra' ,geometra' 341a; *u Bjelostjenčevu: (kajkavski)* kopnomerec, v. zemļomerec; *u Voltiģijinu:* ,geometra, agrimensore' ,erdmesser'; *u Stulićevu:* ,geometres'.

KOPNOMJERAN, kopnomjerna, *adj. koji pripada kopnomjerju, geometrički, mjerstven. — U Belinu rječniku:* kopnomjerni ,di geometria' ,geometricus' 341a; *u Voltiģijinu:* kopnomjerni ,geometrico' ,geometrisch'; *u Stulićevu:* ,geometricus'. — *U Stulićevu rječniku ima i adv.* kopnomjerno ,geometrice'.

KOPNOMJERJE, *n. geometrija, mjerstvo, zemļomjerje. — U Belinu rječniku:* kopnomirje ,geometria, quella parte di mattematica che versa intorno il misurar la terra' ,geometria' 341; *u Voltiģijinu:* ,geometria' ,erdmesskunst'; *u Stulićevu:* ,geometria'.

KOPNOPISALAC, kopnopisaoca, *m. geograf, zemļopisac. — U Stulićevu rječniku: (griješkom)* kopnopisaoc ,geographus'.

KOPNOPISALSKI, *adj. koji pripada kopnopisaocima. — Samo u Stulićevu rječniku:* ,ad geographiam pertinens'.

KOPNOPISJE, *n. geografija, zemļopis. — U Belinu rječniku:* ,geografia' ,geographia' 341a; *u Bjelostjenčevu:* kopnopisje, navuk zemelskoga ladańa ,geographia'; *u Voltiģijinu:* ,geografia' ,erdbeschreibung'; *u Stulićevu:* ,geographia'. — *I u Belinoj ńizi:* Kako onom učeniku koji bivši

nastojo na kopnopisje, čińaše mu se velika stvar ovi okoliš zemaļski. A. d. Bella, razgov. 181.

KOPNOPISNIK, *m. u Stulićevu rječniku:* v. kopnopisaoc.

KOPNORASPISALAC, kopnoraspisaoca, *m. vidi* kopnopisalac. — *U Belinu rječniku:* kopnorazpisalac ,geografo' ,geographus' 341[b].

KOPNORASPISNIK, *m. vidi* kopnopisalac. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kopnorazpisnik, znan zemelskoga ladańa ,geographus', *i u Voltiģijinu:* ,geografo' ,erdbeschreiber'.

KOPNOTEŽAČKI, *adj. koji pripada kopnotežańu. — Samo u Stulićevu rječniku: (po dubrovačkom govoru)* kopnotežaški ,ad agriculturam spectans'.

KOPNOTEŽAŃE, *n. ratarstvo. — Samo u Stulićevu rječniku:* v. zemļotežańe.

KOPNOTEŽATEĻ, *m. ratar, težak. — Samo u Stulićevu rječniku:* ,agricultor'.

1. KOPNUTI, kopnem, *pf.* kopati, *znači samo jednom udariti motikom ili drugijem orudem u zemļu kod kopańa, ili se može shvatiti kao dem.* kopati. — *Ima i češ.* kopnouti *i rus.* копнуть, *ali vaļa da nije praslavenska riječ, jer bi u ovom slučaju po svoj prilici* p *ispalo ispred* n, *isporedi* kanuti, tonuti, prionuti, usnuti. — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom, i otale u Daničičevu rječniku* kopnuti ,fodere'. Malo kopnuvše. Domentijan[b] 59.

2. KOPNUTI, kopnem, *impf. vidi* kopńeti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Čutim život moj kopnuti. G. Pestalić 31. Srce mi kopne. 183.

KÒPŃA, *f. kopańe, okopavańe. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,das umgraben, umhauen des weinbergs, des kukuruzackers' ,fossio'). Iza kopńe zabadaj koliće. J. S. Reļković 132. Naše su tri kopńe francuskima u vremenu jednake. P. Bolić, vinod. 1, 218. Neuredna i nevaļana kopńa služi ovima travama da boļe rastu. 1, 224.

KÒPŃAČA, *f. u narodnoj zagoneci našega vremena.* Skoci koza kopńača, na glavi joj pogaca, iz pogače devet štapa, a iz štapa devet kolača. *odgonetļaj: ploča (końska).* Nar. zag. nov. 170.

KOPŃAR, *m. ime livadi u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Sr. nov. 1875. 1308.

KÒPŃÊŃE, *n. djelo kojijem se kòpnī i kojijem se köpnī. — Stariji je oblik* kopńenje. — *U tri rječnika (u sva tri griješkom mj. prvoga* ń *ima* n).

a. *vidi* kopńeti. — *U Belinu rječniku:* kopnenje ,liquefazione, il liquefarsi' ,liquescere' 441[a]; ,svenimento, il venir meno' ,defectio' 716[a].

b. *vidi* kopniti. — *U Voltiģijinu rječniku:* ,liquefazione' ,zerschmelzung', *i u Stulićevu:* ,liquefazione' ,fusura'.

KÒPŃETI, kòpnîm, *impf.* tabescere, *rastapati se, upravo o snijegu, pa i o mrazu, o ledu, a (naj češće) u pisaca u prenesenom smislu. — Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* kopnímo, kopníte, *i u ger. praes.* kopnéći. — *-ńe- stoji u južnom govoru mj. ńegdašńega* nje (ně), *te u istočnom glasi* kòpneti, *u zapadnom* kòpniti *(često se ovaj oblik nalazi i u pisaca koji u ostalome pišu po južnom govoru). — Riječ se nalazi samo u južnijeh Slavena i u Malorusa, isporedi novoslov.* kopneti, *bug.* snêgot kopni, *malorus.* копнiти. — *Radi postańa vidi kod* kopno. — *U našemu se jeziku nalazi od* XV *vijeka (vidi* b, *b)).*

a. *u pravom smislu. — Između rječnika u Belinu* (kopniti ,liquefarsi, disfarsi, distruggersi' ,liquiesco' 441[a]), *u Stulićevu* (kopniti ,liquefieri, liquescere, destrui, sensim confici'), *u Vukovu* ,schmelzen' ,liquesco' (,vom schnee, aber auch vom abliegen der reifen wassermelone'). Da ovako vik ne stoju jak prid suncem led kopneći. N. Nalešković 1, 171. Kad snig kopni. D. Zlatarić 56[b]. Snijeg s planinskijeh kopneć vrha što uze goram, rijekam poda. I. Gundulić 311. Snijeg s visocijeh vrha i brijega kopneć . . . P. Kanavelić, iv. 83. Da se uzdrži snijeg planinâ, treba ga je sakrivati . . . ere kopni i razcidi. J. Kavańin 368[b]. — *Metaforički.* Kada joj niz obraz dosti suz ne steče, da ja mńah: kopni mraz. Š. Menčetić 284. Neka poslije budem u ńemu va vijeke ńegovijem plamima kopniti ļubeći te i hvaleći. I. M. Mattei 255. — *O zemļi na kojoj se rastapa snijeg.* Kad je zemļa ili ledom popločena ili snijegom pokrivena, tužne ptičice . . . meću se protrnute polumrtve gdje god vide da kopni zemļa. B. Zuzeri 209.

b. *u prenesenom smislu, slabjeti, čeznuti, ginuti, o tijelu i o duši, radi tjelesne bolesti, ali češće radi žalosti, straha, i osobito radi žeļe i ļubavi (vrlo često u pisaca). — Između rječnika u Belinu* (kopniti ,consumarsi a poco a poco' ,paulatim confici' 221[b]; ,morirsi di voglia di qualche cosa' ,desiderio rei cujuspiam extabescere' 497[b]; ,struggersi, crepare di dolore' ,conficior' 714[a]; ,mancare, venir meno, tramortire' ,animo deficere' 156[a]; ,svenire, venir meno, tramortire' ,deficio' 716[a]), *u Voltiģijinu* (kopniti ,svenire, tramortire' ,in ohnmacht fallen'), *u Stulićevu* (kopniti za koju stvar *ili* za kojom stvarju ,desiderio alicujus rei extabescere').

a) preneseni se smisao isporeduje s pravijem. Kopnim kako led. Š. Menčetić 12. Tužni moj obraz, koji te svud slijedi kopneći kako mraz. N. Naļešković 1, 177. Da veće nebog ja ne kopnim kako led, kadno me obasja sunčani tvoj pogled. 2, 7. Na prešu neg kopni kako led ali mraz. 2, 71. Ne bih ja blijed obraz ovako nosio, ni kako led ni mraz prid suncem kopnio. 2, 116. Neg činiš svaki čas, jedina gospoje, da kopnim kako mraz prid suncem ja stoje. 2, 136. Kopnim jakno mraz. M. Držić 73. Kako na suncu led prem kopni život moj. P. Zoranić 3[a]. Blaženo bljedilo, ko steče moj obraz, kopneći nemilo, na suncu kako mraz. D. Rańina 66[a]. I kopneć kako snig na suncu ali mraz, blidilom tamnime pokriju moj obraz. 101[b]. Kako kopni ona gruda snežana, 'nako kopni srce moje za tobom. Nar. pjes. vuk. 1, 403. Tako je kopnila kao snijeg na jugovini. M. Đ. Milićević, omer. 41.

b) uopće. A sada kopnimo prez tebe ostali. M. Marulić 65. Ki vene trepteći i kopni i proda. M. Vetranić 1, 399. Predah u sebi kopneći. 2, 185. Žitka moga tov ki gine kopneći. P. Zoranić 4[b]. Vene, čezne, gasne, blidi, sahne, gine, kopni, taje. A. Čubranović 153. Blažena na svit saj budi vik po sve dni studena sumńa onaj kom srce sve kopni. D. Rańina 65[b]. Goreć *(ja)* kako suho drvo ali jedna svića, gasnu, čeznu, blidu, venu, kopńu i ginu vike. 105[a]. Cjeć česa sved preda i kopni život moj. F. Lukarević 214. Da čezne, da preda, da kopni i trne. A. Sasin 305. Kopni život moj. A. Gučetić, roz. jez. 206. Kopni, uzdiše, stine, gori, ciči, plače. I. Gundulić 457. Sad s pogleda lijepa i draga sahne, gine, kopni mlada. 460. Za ńe uresom sahne i blidi, taje, vene, kopni i gine. Ģ. Palmotić 1, 251. Da bude *(duša)* ždudit i kopnit. P. Radovčić, nač. 485. Sveđer kopni i preda. P. Kanavelić, iv. 117. Venem, stinem, kopnim, blidim. A. Gledević 61[a]. Ogńem Božje od ļubavi kopne i staju ńe naravi. J. Kavańin 514[a]. Da blidiš, da čezneš,

da kopniš. A. d. Bella, razgov. 17. Roži sada, kopni, bisni, crkni. 35. Ovo čini da se grize u sebi, da kopni. 54. Jakos moja kopni i pada. I. Đorđić, salt. 343. Mo srce kopnilo je. 123. Čezni, veni, kopni, gori. uzd. 116. Kopni srce moje od bolesti. V. M. Gučetić 193. Ako stine i kopni šetajući se po ravnini. Đ. Bašić 231. Luka staše, a s riječi mu srce kopnijaše. Osvetn. 2, 26. ,Poč'o e u ovoj boli naglo kopńeti, nije dobro'. ,Ali a on od ove bole strašno kopni'. J. Bogdanović. — *U ovom primjeru o mrtvom čeļadetu:* Evo u svu komoru Oloferne kopni na postiļi goru, na ńemu glave ni. M. Marulić 56.

c) kad je značeńe: čeznuti, ginuti od žeļe, može se izreći što se želi: aa) instrumentalom s prijedlogom za. Jur za zrakom umrlimo od liposti mlados kopnje, život ginu. I. Gundulić 231. Drag za drazim kopni i preda. I. Ivanišević 212. Ne čini da izginem ja koji za ļubavju tvojom kopnim. M. Jerković 48. Za kojim će me kopneća misao i briga podići. G. Peštalić 164. Kopni za ńim (gine od žeļe). M. Pavlinović. — *bb) infinitivom.* Ki kopni piti ga *(vino)* brez reda. M. Marulić 136. Podaj da duša moja kopni blagovati tebe, kruha anjelskoga. M. Alberti 405. Želi i kopni duša moja dojti u dvore Gospodińe. P. Radovčić, nač. 333. L. Terzić 133. Podaj da duša moja kopni blagovati tebe. I. Kraļić 44. — *cc) podložnom rečenicom s* da. Nu ako li, ruso. u belu, kopniš, ličce da t' se lašti... A. Čubranović 147.

c. *u prenesenom smislu, o voću (n. p. o lubenici), pošto se ubere, ležati gdje do potpune zrelosti (ako sam dobro shvatio smisao). — U Vukovu rječniku, vidi kod* a.

KȎPOGŮZ, *m.* šaļiv nadimak za slab i tup nož. ,S tijem tvojijem kopoguzom ne bi zakla' pileta, a kamoli jańe'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KOPOLOVAC, Kopolovca, *m. mjesno ime. — Prije našega vremena.* Kopolovcь. Spom. stoj. 184.

KOPOR, *f. micańe (?), nejasna riječ na jednom mjestu* xviii *vijeka. — isporedi* koporati. Kad sam te jur priteko, svim čestitstvom od kopori. J. Kavańin 501b.

KOPȍRAN, *m. ńeko narodno odijelo (vidi u Vukovu rječniku). — Riječ je tuđa, ali nije turska; po svoj je prilici romanska, isporedi srlat.* capparo, *tal.* capperone, *ńekakva kukuļica, franc.* chaperon. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,eine art kleides mit ärmeln' ,vestis manicatae genus'. U Srbiji po selima, n. p. u Jadru, koporan se zove od plavetne čohe haļina s rukavima do niže pojasa, koja se oblači vrh dečerme, po kojoj se opasuje, a u Biogradu gdjekoji zovu koporan veliki guń koji se i postavļa kožom). *(Turski hajduci, keseģije)* nosili su obično... kratke, zlatom izvezene koporane i đečerme. Vuk, dan. 2, 95. Hajduci u naše vrijeme u Srbiji nosili su naj više čohane plavetne čakšire, doļe na nogama čarape i opanke, gore čohane dečerme i koporan, gdjekoji dolamu zelenu. Vuk, rječn. *kod* hajduk. Koporan od vrana sukna. M. Đ. Milićević, zim. več. 209. Kad je hladno, nose *(muški)* podugačak guń od sigava sukna, koji zovu ,koporan'. *(u Srbiji u niškom okrugu).* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 136. Dopetnu dolamu uz kratašni koporan. M. Pavlinović, razl. spis. 122.

KOPȍRÂŃE, *n. djelo kojijem se kopore. — Stariji je oblik* koporanje. — *U Mikaļinu rječniku:* koporanje ,agitatio, motus'; *u Belinu:* koporanje ,movimento d' animale non ancor morto' ,tremor' 502b; *u Stulićevu:* ,animalis cujuscunque expirantis agitatio'.

KOPȍRATI, kȍporêm, *impf. micati se, ali naj češće ne ostavivši mjesto gdje se stoji, vidi:* Tad pod ńim koń visnu, leti, ne kopore. Đ. Baraković, vil. 37. — *isporedi* koparati *i* 1. kopirati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kȍporâh *i u ger. praes.* kȍporûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.* kȍporâ. — *Nepoznata postańa: isporedi* koprcati se. — *Od* xv *vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Mikaļinu* (,moveor, agitor'), *u Belinu* (,muoversi, come d' un animale, che non ancor morto si muove' 502b), *u Stulićevu* (,moveri, agitari vermum instar, vel animalium inter cespites; agitari, contorqueri sicuti solent infantes in somno').

a. *naj češće kad se kakvo micańe ne vidi nego čuje ili drukčije osjeća.*

a) kad ko u svome tijelu osjeća, n. p.: aa) srce. Judita zastore postiļi razmače, srce joj kopore, bliže se primače. M. Marulić 50. Ako t' ne more bit, na č srce kopore *(od žeļe za čim),* čini da budeš htit, ča ti biti more. P. Hektorović 40. — *bb) duh. — u jednoga pisca* xvi *vijeka.* Tužan duh u meni jedva kopore. M. Vetranić 1, 183. U tijelu momu duh dokle živ kopore. 2, 250. — *cc) dijete kopore u utrobi materinoj. — vrlo obično u Dubrovniku.* P. Budmani. — *dd) amo može pripadati i ovaj primjer:* U mojoj utrobi koporu sve mravi. M. Vetranić 2, 85.

b) kad se kakvo živinče (n. p. crv) miče, a sakriveno je posve ili djelomice u čemu. Kako crf kopore ubrļan u blato. Đ. Baraković, vil. 41. Kako pregaļ u siru kopore. (D). Poslov. danič.

c) kad se čuje da se ńešto miče, a ne zna se što je. Što ovo kopore? poć' se ću strilit ja. N. Naļešković 1, 205. Er nješto para mi da tamo kopore. 1, 207. Tko ovo kopore? 1, 213. Stoj, nješto kopore u grmu kolak nas. A. Sasin 147.

d) amo može pripadati i ovaj primjer, jer se u ńemu govori o životińi koja se po noći i u tmici miče: Jež neće da miruje, nego ševrda i kopore po kući. S. Ļubiša, prič. 55.

b. *kad se vidi micańe, ali je ovo slabo (dosta često).* Jak rańen taj človjek, ki jedva kopore. M. Vetranić 1, 69. Na vjeru kopore, eno se probudi *(gospodar).* N. Naļešković 1, 213. Tijelo ovoj krenu se, nahodim put vruću, koporat već uze. A. Sasin 293. Vide mlada dva junaka gdje iznenad oživļeše, kijeh držahu smrt opaka da ubila ļuto bješe; vide veće gdje govore, gdje se dižu i ustaju, i gdje svaki ńih kopore kô da rana ne imaju. J. Palmotić 200. Tako pak ditića na tleh postaviše, poča se gibati, jer jošće živ bišo. Reče ona jedna: ,To dite kopore'. Oliva. 50. — *I o čeļadetu i o životińi kad je na umoru.* Taj *(riba)* jedva pridiše, taj daļe ne more, ta jure izdiše, ta jošće kopore. P. Hektorović 34. Gdi zvirka kopore pod hrti i kmeče. Đ. Baraković, vil. 258.

c. *micati se uopće.*

a) o čemu živome. Sve što kopore i u čem se duh čuje. M. Vetranić 1, 125. Sve će izdahnut što živo kopore. 1, 287. Ali t' Bog odsudi pustińu i goru... gdi zviri koporu? Đ. Baraković, vil. 259.

b) o čemu neživu, n. p. o moru. Toj more vazda bez pokoja kreće se i kopore. M. Vetranić 1, 122. — *o lišću.* Sve listje kopore njekijem žuberom. A. Sasin 221. — *o jeziku.* Nije mjesto bez rogobore gdi jezik ne pristav kopore. (D).

Poslov. danič. — *o kostima (u mrtvaca).* Ter vam se podoba, da kosti sve vaše našadši vrh groba satru se i spraše . . . ar je stvar dostojna, da vam se zabrani grobnica pokojna za grijehe i zlobu, ar pravo govoru, da mrtvim u grobu kosti vam koporu, škroboću i škripļu. M. Vetranić 1, 224.

d. *može imati uza se instrumental, kojijem se pokazuje čim se miče, što se miče.*

a) uopće. Oružjem koporu, Oloferna zbučit hteć. M. Marulić 55. Također niti čim kopore ni kreće. A. Sasin 278. A kim gori doli morski val kopore. Đ. Baraković, vil. 122. 165.

b) u ovom primjeru kao da znači vrvjeti: Pakleni pritvori kim narav kopore. I. T. Mrnavić, ist. 182.

e. *u jednom primjeru pisca Slavonca ima koporati sa se, refleksivno, a oblik je za prezent* koporam; *i znači: pomicati se (s mjesta).* Ovako narodi koporajući se i s druzima mišajući. D. E. Bogdanić 116. — *nije mi dosta pouzdano.*

KOPORČIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. rag. 1876. 62. Schem. diak. 1877. 12.

KOPORIĆI, *m. pl. mjesno ime.* — *Pomińe se od* XIII *vijeka.* Selo Koporići. Svetostef. hris. 6. Koporići trьgь. Glasnik. 24, 272. (1395). Na Kopaoniku čuje se ,Plana' u ibarskoj dolini, ,Koporići' u topličkoj dolini. S. Novaković, novo brdo. 27.

KOPORIĆSKI, *adj. koji pripada Koporićima.* — *Na dva mjesta* XIII *i* XIV *vijeka: na prvome je pisano* koporitьs-, *na drugome* koporis-. U vrьhь Koporitьske planine. Svetostef. hris. 7. A otь koporiskoga dohodьka . . . Glasnik. 24, 280. (1396).

KOPORIN, *m. ime mjesta u Srbiji u okrugu smederevskom.* — *isporedi* Koporińa. Koporin, stara crkva. M. Đ. Milićević, srb. 133. Vinograd kod Koporina. Sr. nov. 1871. 514.

KOPORIŃA, *f. mjesno ime.* — *isporedi* Koporin. — *Pomińe se prije našega vremena od* XV *vijeka.* Vь mestě rekoměmь Koporińa. Glasnik. 49, 18. (1453). Koporińa. Spom. stoj. 184.

KOPORISKI, *vidi* koporićski.

KOPORITI, koporim, *impf. vidi* koporati. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* koporati*).* Katarina jošte djetešće koporeći svojijem tiocom. V. M. Gučetić 184. — *nepouzdano.*

KOPORITSKI, *vidi* koporićski.

KOPÓRNUTI, kòpôrnêm, *pf.* koporati, *maknuti se.* — *U tri primjera* XVI *i* XIX *vijeka.* Prva vila koporne za pristrasit vilu drugu. N. Naļešković 1, 205. Već donesi ļuta crnokruga, hajduku ga metni pod grļoce, neka Vlaha bije harambašu, ako hajduk bude u životu, kopornuće brkom al podvatom (*sic*, podvratom?). Pjev. crn. 91b. On na ńega iz puške; ne koporne ni petom. S. Ļubiša, prip. 159.

KOPOROVO, *n. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 56.

KOPOŠIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Bosni nedaleko od Sarajeva.* Schem. bosn. 1864. 56.

KȌPÔV, kȍpova, *m. mag.* kopó, *lovački pas.* — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Zao izgled iliti zla prilika jest kopov iliti hrt pakleni. Đ. Rapić 122.

KOPOVAC, Kopovca, *m. ime mjesta u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Kopovcu. Sr. nov. 1868. 67.

KOPOVICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Zemļa u Kopovici. Sr. nov. 1870. 397.

1. KÒPOVINA, *f. ńiva na kojoj su bili posijani kukuruzi ili krumpiri, pa je poslije okopana, i posijano po ńoj žito.* — *U naše vrijeme u Lici.* ,Ova e šenica na kopovini rasla'. ,Ovaj je ječam s kopovine'. J. Bogdanović.

2. KOPOVINA, *f. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 49.

KOPRA, *f. ime brdu u Srbiji u okrugu topličkom.* U selu Sečanici, po časa od Morave, ima brdo koje se zove ,Kopra'; a neki ga zovu i ,Koprina Čukara'. kažu da je pre 50—60 godina nekakav ,Stevan Kopra' bio gospodar tome brdu. otuda je mestu ostalo ime Kopra. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 356.

KOPRAĻA, *f.* plosnato gvožđe na ostanu. u niškom okrugu. S. I. Pelivanović.

1. KOPRC (Koparac? Koprac?), *m. ime muško.* — XIII *vijeka.* Dědь imь Koprьcь. Deč. hris. 36.

2. KOPRC, *vidi* ukoprc.

1. KOPRCAN, *m.* nadimak djetetu nemirnu. M. Pavlinović. — *vidi* koprcati se. — *isporedi* koprsan.

2. KOPRCAN, *m. prezime.* — XVIII *vijeka.* Koprcan Ilija. Š. Šteńanac 48.

KOPȐCÂŃE, *n. djelo kojijem se ko koprca.* — *U Vukovu rječniku.*

KOPȐCATI SE, kopȑcâm se, *impf.* palpitare, *o čeļadetu (i o životińi), ležeći micati se svijem tijelom, a osobito rukama i nogama. često se kaže o čeļadetu (i o životińi) kad je na umoru, ali ne svagda.* — *isporedi* komprcati se. — *Akc. se mijena u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* koprcámo, koprcáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kȍprcâ, *u part. praet. act.* kȍprcao, kȍprcâla. — *Vaļa da je srodno s* koporati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,zappeln' ,palpito', n. p. kad se što zakoļe, ono se koprca dok sasvijem ne izdahne). Ali i glave kad nestane, koprcat se ne pristane (*zmija od bludnosti*). V. Došen 90a. Mua upadne u lonac s masnom čorbom, tu se zdravo narani, hoteći po tom da izide, ne može, er joj ugreznu noge; počne maati s krili, pomoće se i krila; koliko se većma ona koprca da se izvuče, sve to većma vidi da tone. D. Obradović, basn. 86. Onda kukavica, videći ga (*jastreba*) gdi se obešen jošte koprca . . . 206. Ostavivši ga u sobi još koprcajući se . . . Vuk, nar. pjes. (1824) 1, XXX. Koja ne potone, nego se koprca povrh vode, ona je vještica. V. Bogišić, zborn. 561. — *U prenesenom smislu, truditi se, mučiti se (osobito protiv čega), ali u šali ili ironiji.* I što se g. Svetić bude više vrcao i koprcao protiv onoga moga suda, on će se sve više zapletati. Vuk, odg. na utuk. 32. On se još koprca da bi reku vratio u više. M. Đ. Milićević, zlosel. 129. — *Također u prenesenom smislu, živjeti kojekako.* ,Kako živi, kako stoji Mile bogati?' ,A eto nu, kako su pritisle zle godine, bome se opet čudno koprca'. ,Ma, kolika je u ńega vamilija, dobro se on opet koprca'. ,Kolika e u ńega župa čudno se on opet koprca'. J. Bogdanović. — *U ovom primjeru bez se, ali je to neobično:* Pašina bi glava koprcala, a kadina izgorjela brada. Osvetn. 6, 80.

KOPRČ, *m. ńekakva biļka.* Koprč, koprčina. smradna trava, lista narezana i duge stablike. M. Pavlinović. B. Šulek, im. 156.

KOPȐČAN, kopȑčna, *adj. vidi* kocoperan. — *Postaje jamačno od* koprcati se. — *U naše vrijeme*

u Lici. ‚Baka koprčan momak!' ‚Do mjere koprčna cura!' J. Bogdanović.

KOPRČINA, *f. vidi* kopr̄č.

1. KȌPREN, *adj. samo o situ.* Naj vinije sito, što se kroza ń sije šenično brašno, zove narod ‚koprenijem sitom'. ‚Ukuvala sam mu pogaču na kopreno sito, i bome neće e da ije'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *Jamačno postaje od* 1. koprena.

2. KOPREN, *m. mjesno ime u Srbiji. a) vrh u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kral. srb. 165. 167. — *b)* Veliki i Mali Kopren, *dva sela u okrugu topličkom.* 385. 387. — *vidi i* Koprijan.

1. KȌPRENA, *f. ńeko tkańe; mahrama kojom se što pokriva, osobito kojom žene glavu pokrivaju. u oba dva značeńa kao da se misli na vrlo tanko tkańe što se providi.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȍprênā. — *-e- stoji u južnom i istočnom govoru, a i u zapadnom:* kȍprina, *kao da je bilo ńegda* ě. *u Dubrovčana* xvi *vijeka uz* koprena *i* koprina *ima i oblik* koprjena. M. Vetranić 1, 238. M. Držić 434. D. Zlatarić 84b. *da i u istočnom govoru (dajbudi u pjesmama) ima* koprena, *vidi se po primjeru (kod* b, *b)) iz* Nar. pjes. vuk. 2, 318, *a cijela je ona pjesma* (51) *u istočnom govoru.* — *Od* xvi *vijeka (ali može biti i starija riječ, vidi kod* kopreni) *samo u našem jeziku i u bugarskom (s vokalom* i *mj.* ê: koprina xvi *vijeka,* koprinъ *u naše doba) gdje znači svila. u rumuńskom jeziku ima* coprină *sa značeńem: sunovrat (cvijet).* — *Radi postańa Matzenauer misli na srlat.* capparo *(vidi kod* koporan); *Bogišić* (Nar. pjes. bog. 370) *na tal.* coprire, *pokrivati; Miklošić koji se isprva nije protivio Matzenauerovu mišleńu, poslije* (etymol. wörterb. *kod* koprъ) *kaže da bi moglo biti srodno s* koprъ *(jer bi ovo isprva moglo značiti biljku iz koje se vade niti za tkańe, vidi kod* kopriva) *i pomińe* kropijnyja vêtrila *(jedra) u Nestora pitańe o postańu ostaje nejasno: što je riječ ograničena samo na dva jezika i što joj oblik i u ńima nije jednak, bio bi dokaz da je tuđa, ali ne znam može li se pristati na koju od prve dvije ipoteze; još je zamršenije pitańe i s toga što se ne zna, koje bi značeńe bilo starije (tkańe ili mahrama?), i s drukčijega značeńa u rumuńskom jeziku.* — *Između rječnika u Mikalinu* (koprena od prsijeh ‚mamillare'), *u Belinu* (‚veletto da donne' ‚flammeum' 756b), *u Voltigijinu (vidi kod* f, *e)), u Stulićevu* (‚velum'), *u Vukovu:* 1. (po zapadnijem krajevima) vide mahrama. — 2. (u Dubrovniku) ‚der flor' ‚panni genus'.

a. *kao materijalni supstantiv, tkańe vrlo tanko što se providi.* Nit' koprenu tkahu, ka se tče sijeh dana. M. Vetranić 1, 10. Tamo nam je vazda bila u Armenijeh gizda svaka: suho zlato, biser, svila i koprjena još pritanka. 1, 238. U košulji tankoj od bijele koprene. 2, 105. Jednu vil zamjerih u tankoj koprjeni. M. Držić 434. Bumbaka i svile i tanke postave, musule pribile, koprine gizdave od slafne države bogate Širije. Đ. Baraković, vil. 338. Tko će pčele ogrtati s grana, ako neće od žalaca rana, nek sve golo na sebi sakrije, nek na ruke rukavice meće, pčelar-kapu na glavu nakreće, koju prave od koprene, ili za ńu valja i komarnik bili. J. S. Reljković 238. Burunguk, koprena. Nar. pjes. petr. 1, 697.

b. *mahrama (od istoga tkańa kao kod* a).

a) kao dio odijela što se nosi n. p. na glavi. Imaše kosice pokrit koprinom. D. Zlatarić 53a. Jedan kraj koprene razvi se, kom bijehu kose mi zavite, i vjetreć lećaše tač da se za granu od duba zadede. 69a. Kad bješe gorom zelenom, pušta se grana od jele, da digne Jane koprene. Nar. pjes. vuk. 1, 310. Mudra je Jana đevojka, koprenom ranu pokrila. 1, 310. Saš ńe skide svilu i kadivu, i skide joj koprenu sa glave. 3, 43. — *na prsima.* Bijeli velak i koprena ńe snježane prsi odijeva. I. V. Bunić, mand. 5. — *na grlu, na vratu.* Redovnik pokri ńih grlo pribilo koprenom od zlata. F. Lukarević 273. A bišo odila koprinom bili vrat. Đ. Baraković, vil. 27. — *na ruci.* Za ńim ide Toplica Milane, . . . na ruci mu koprena od zlata, obazre se i pogleda na me, s ruke skide koprenu od zlata, s ruke skide, pa je meni dade: ‚Na, devojko, koprenu od zlata, po čemu ćeš mene spomenuti, po kopreni, po imenu mome'. Nar. pjes. vuk. 2, 318.

b) pokriva se koprenom lice ili da ga drugi ne vidi, ili (kad se oči pokrivaju) da samo čelade s koprenom ne vidi. Sad se rijet može toj, da Lubav zgar s nebes istinom slijepa jes; nu da htje svezati za hudu moju čes koprenom od zlata taj slijepi pogled svoj. F. Lukarević 71. Ja ne moguć to gledati pokrih oči koprenome. Ǵ. Palmotić 1, 179. Zavij se koprinom, ne daj se poznati. Oliva. 41. Pokrio bi obraz svoj velom aliti koprenom. S. Margitić, fal. 15. A drugi mi podignu koprenu sa bijela lišca. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 36. Grijeh je naj prije tegnuo svijes: stegnuo je prid očima ńe koprenu *(metaforički, isporedi* f). A. Kalić 362.

c) uopće. Tanke koprine i navezane maramice. A. Kanižlić, utoč. 2. Ove duńe i jabuke, ke sam brala o ponoći koprenome saviv ruke. S. Bobaljević 208.

c. *vrlo tanko crno tkańe što se nosi na šeširu i na ruci u znak žalosti (rušeńa) za svojtom što je umrla.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku (u Vukovu rječniku nije dovoljno tumačeno).* P. Budmani.

d. *zavjes u crkvi Jerusalimskoj.* — *U pisaca koji ovako prevode lat.* velum. Koprena od templa razdvoji se. A. Gučetić, roz. jez. 226. Koprena i kortina od templa razdira se. I. Držić 105. Među otarom od tamńana i korabljom stajaše koprina. M. Radnić 110a.

e. vellus, *runo.* — *U jednom primjeru* xviii *vijeka jamačno radi toga što je pisac pomiješao tal.* vello *i* velo. Đedeon vidi velo aliti koprinu punu rose. S. Margitić, fal. 55.

f. *u metaforičkom smislu, kao uopće ńešto čim se što pokriva, n. p.:*

a) o noći. Noć s mjesecom i zvjezdami, skupiv tmastu svu koprenu, drugo nebo svojim igrami ide uresit noseć sjenu. I. Gundulić 28. On koprene tamne noći svijetlim zracim zvijezda veze. 211. I mraku se mrklu jur dosadi bit koprena tijeh velih jada. Osvetn. 1, 74. — *O tminama, kad i nijesu noćne.* Taj čas crnom sve koprenom nebo stamnje, dan se smrknu. Ǵ. Palmotić 3, 192a.

b) o oblacima. Krvavome kad koprenom sve se nebo naoblači. Ǵ. Palmotić 1, 19.

c) metaforički prema d. Budući pokrio božanstvo svoje koprenom od puti naše. A. Gučetić, roz. jez. 95. U ovomu životu među Bogom i pravednijem koji gore ńegovom lubavju, ima koprena tijela koja zabrańuje viđenje Gospodina. M. Radnić 110a. Zašto je svemogustvo Isusovo pokriveno koprinom aliti velom od tila našega. S. Margitić, fal. 296.

d) kad se što govori ili pripovijeda namjerom da se ne shvati u pravome nego u ńekom drugom smislu. Pisati odlučih; i pod koprinom lik išćući za beteg ljubveni uličiti, na planini i

k vilenici projdoh . . . P. Zoranić 1b. Čuda su ovo po proročijeh objavjena davno prije, zasve riječi prem visocijeh koprena ih tamna krije. G. Palmotić 3, 93—94. Gospodin Jezus Hrist pod koprenom ove pritčice u imenu krala zlamenuje sama sebe. S. Rosa 129a.

e) kad ko ńešto govori ili uopće javļa, ali lažno, hoteći koga prevariti i tako pokriti pravu svoju namjeru. — Između rječnika u Belinu (,pretesto, colore, coperta' ,species'; pod koprenom ,con pretesto' ,per speciem' 584a; pod koprenom ,sotto nome, sotto pretesto' ,ex specie' 512a), *u Voltigijinu* (,pretesto, colore' ,vorwand, schein'), *u Stulićevu* (pod koprenom ,sub specie'). Kô ńegova kći djeluje pod koprenom od pošteńa. G. Palmotić 1, 355. Od molitve pod koprenom tužne udove jedu i mame. 3, 30b. Jedan izdajnik pod koprenom od prijateļstva. A. d. Bella, razgov. 23. Hudoba pod koprinom od arajdańa svoje ogńene strile put našega srca upravļa. 210. Opako djelo naumio je uraditi i pokriti ga koprenom skrovitosti i zaboravi. S. Ļubiša, prip. 263. Ali smijem se, jer je nesmisao, ili koprena. M. Pavlinović, razg. 6. Bratimļeńe drugo nije, nego koprena potajnomu nastojańu. 64.

2. KOPRENA, *f. ime žensko. — Prije našega vremena (s ê, isporedi* 1. koprena). Koprêna. S. Novaković, pom. 71.

KOPRENAN, *vidi* kopreni.

KÒPRENÂR, *m. čovjek koji če koprene. — Samo u Stulićevu rječniku:* ,velorum (quibus pro vestibus vel ornamentibus utimur) opifices'.

KÒPRENÎ, *adj. koji pripada kopreni, koji je načińen od koprene. — Postaje od* koprena (koprêna) *nastavkom* ьn, *te bi naj stariji oblik bio* koprênьnъ. *od ovoga bi moglo postati u našem jeziku* koprenan, *ali obično u ovakorijeh adjektiva ostaje sama složena deklinacija, te* ь *ispada a od dva* n *ostaje samo jedno. — U ķnizi pisanoj crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku* (koprênьnь ,velaris'). Podaje koprênna tkanija megkosti radi kь sveštenyhь plьtej onêhь vьzleganiju. Glasnik. 11, 76. *(xv vijek).*

KÒPRENICA, *f. dem.* koprena *(prema* 1. koprena, a, *može značiti vrlo tanko tkańe). — Od* xvi *vijeka, u između rječnika u Mikaļinu* (koprenica, pokrivača od glave ,capitalis, velum'; koprenica od tanke svile ,flammeum velum'), *u Belinu* (,bisso, tela sottilissima di questo nome' ,bissus' 142b; ,veletto da donne' ,flammeum' 756b), *u Bjelostjenčevu* (koprenica, pokrivača, v. peča), *u Voltigijinu* (,bisso, tela sottilissima' ,köstliche leinwand der alten, nesseltuch'), *u Stulićevu* (,parvum velum').

a. *u pravom smislu.* Il' vezenu *(daj mi)*, moja vilo, tvojom rukom koprenicu, čim utiram znoja licu. A. Čubranović 161—162. Koprenica snijega bjeļa bjeļe od snijega prsi krije. I. Gundulić 381. Koprenica kôm pût resim. I. Đorđić, uzd. 41. Lice koprenica ńe tanka sakriva. A. Kanižlić, rož. 90. Koprenica ,gaze'. Hajdenak, naziv. 21. Koprenica (,mousselin') je roba iz lana i ocariņuje se u prometu. Zbornik zak. 1871. 334.

b. *u prenesenom smislu, ńeka biļka.* Koprenica, pettine di Venere (Pizzelli, Kuzmić, Aquila-Buć), Scandix pecten L. B. Šulek, im. 156.

KÒPRENIČAN, kòpreničnа, *adj. koji pripada koprenici; od koprenice (načińen). — U jednoga pisca našega vremena.* Niti bi s toga prosta vila obukavši tanahnu kopreničnu košuļicu prestala biti narodna. G. Martić *u* Nar. pjes. juk. viii.

KOPRENO, *n. ime selu u Dalmaciji u kotaru kninskom.* Report. dalm. 1872. 15.

KOPRICA, *f. trzańe.* Koprica ,convulsione'. Konavli. Slovinac. 1883. 231.

1. KȌPRIĆ, *m. vidi* 1. kopar *(upravo je dem.).* Koprić, Anethum graveolens L. (Vujičić). B. Šulek, im. 156.

2. KOPRIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* M. Đ. Milićević, srb. 454. Schem. zagr. 1875. 211.

KOPRIJAN, *m. ime ńegdašńemu gradu u Srbiji. — Pomińe se* xv *vijeka.* Obьhoditь že i pročeje grady i prihoditь na Koprijanь. Konstantin filos. glasn. 42, 307. Priidoše že vьsi drьžateļije podь Koprijanь prositi jego. Otьvêštaše suštej vь ńemь: ,Iže ubo po boji carь budetь, gradь jegovь jestь'. Tu že na Dobričju i Arvenezь priide bêže otь Musije. 308. — *U latinskijem ķnigama pisano je* ,Koperhanum' *(god.* 1411). I. Ruvarac. glasn. 49, 10, *i* Kopren. *vidi:* ,Nessus *(rijeka Nišava)* . . . incidit in Moravam paulo infra vetustam ac desertam arcem Kopren appellatum'. (A. Vrančić *god.* 1567). 10—11. po ovom primjeru mogao bi biti pravi oblik Koprênъ (I. Ruvarac). 11. — *Misli se da je sadašńi* Kurvingrad: Da nije to onaj isti grad kojega su se ruševine docnije Kurvin ili Korvin-grad prozvale? (I. Ruvarac) 11. Koprijan koji će, po naj novijem istraživańu Il. Ruvarca, trebati postavļati ne u Prokupļe nego u Kurvin grad, južno od Niša. S. Novaković, novo brdo. 62. *ali M. Đ. Milićević piše:* Prema ovim naročito posledńim rečma *(u drugom primjeru Konstantina filosofa što je gore naveden)*, ja bih grad Koprijan tražio pre u Gradištu *(selu u okrugu topličkom u Dobriči)* nego igde na drugom mestu. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 356. — *vidi i* Kopijan *i* 2. Kopren.

KOPRIN, *adj. koji pripada Kopri, vidi* Kopra.

KOPRINE, *f. pl. (ili* Koprini. *m. pl.?) ime mjestu u Dalmaciji. — isporedi* Kopreno. — *Pomińe se* xviii *vijeka.* Biše knez Matić od Turaka, kada Dalmaciju osvojiše, između ostalih izvrstito i osobito gledan, navlastito od zapovidnikâ koji mu dadoše zemaļa i livada dosta, to jest treći dio Köprînâ. And. Kačić, kor. 458.

KOPRIV, *adj. koji je načińen od koprive. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Skuvaću mu avtovinu, da se najede, steraću mu kopriv jastuk, da se naspava, a pokriti trnov jorgan, da se utopli. Nar. pjes. herc. vuk. 238.

1. KÒPRIVA, *f.* Urtica (urens L. *i* dioica L.), *poznata biļka u koje lišće bode (pali, žari). — Akc. se mijeńa u gen. pl.* köprîvâ. — *Riječ je praslavenska (slova joj se premještaju u ńekijem jezicima, ali je jamačno naj stariji oblik* kopriva), *isporedi stslov.* kopriva, *bug.* kopriva, *novoslov.* kopriva, kropiva, *malorus.* кoпрыва, кропыва, *rus.* крапива, *češ.* kopřiva, pokřiva, *poļ.* pokrzywa, *gorńoluž.* kopšiva, *dońoluž.* kopšiva. — *Po postańu vaļa da je srodno s* kopar *i možebiti s* koprena *(vidi). — Između rječnika u Mikaļinu* (kopriva, trava ,urtica'), *u Belinu* (,ortica, erba nota' ,urtica' 530a), *u Bjelostjenčevu* (kopriva, žegavica ,urtica, acalyphe, galleplos'), *u Jambrešićevu* (,urtica'), *u Voltigijinu* (,ortica' ,nessel'), *u Stulićevu* (kopriva, trava ,urtica'), *u Vukovu* (,die nessel' ,urtica', cf. žara *s primjerima:* Neće grom u koprive (,unkraut verdirbt nicht') (Nar. posl. vuk. 210), *i iz narodne pjesme:* Trńe bode a koprive žare. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka ima oblik* koprjeva *(možebiti grijeśkom):* Gdi je propas taj puna koprjeve ka prudi. M. Vetranić 1, 467.

a. *u pravom smislu. — dobro je napomenuti da, premda ova trava nije nekorisna i kao hrana i kao lijek, a naj veće radi toga što daje niti kojima se može tkati, naš je narod uopće broji među naj nekorisnije travurine, a po svoj prilici i radi toga što žari. (Zemļa)* trńe i koprive rodi tebi. Korizm. 101a. Kopriva *(mi je)* za ļubicu. M. Vetranić 1, 15. Taj čemer jak divja kopriva prudaše moju put. 2, 166. Koprive zelene. M. Radnić 187b. Kopriva proz rukavicu ne pali. (Z). Posłov. danič. Naraštaj kupjene, trńa i koprive. I. Đorđić, ben. 26. Da ga počme kao crv gristi i kao kupine i drače bosti i kao koprive paliti. J. Banovac, pripov. 237. Rasle bi koprive, čičak, trubeļika. A. Kanižlić, utoč. 475. I bijaše *(ńiva)* zaresla z dračom i koprivom. M. Zoričić, osm. 44. Koja je ono trava, koju i slipi poznaju? Kopriva. N. Palikuća 29. Koji sidi u koprivam. 37. Sokaci s travurinom, s koprivama i s korovom pokriveni. A. Tomiković, gov. 235. Likom bi te opłotala, a rogozom popletała, koprivama nakitila. Nar. pjes. vuk. 1, 291. Kad ja odo da obiđem, al' u grau babetina, obrnu je, prevrnu je, prevrnu je, popļuva je, pa je turi u koprive. 1, 349. Onđe raste trńe i koprive. 2, 18. Navozla bih trńe i koprivu. Nar. pjes. herc. vuk. 119. Đe je papra dosta i koprive se papre. Nar. posl. vuk. 74. Iskrivio glavu kao crvļivo pseto u koprivama. 105. Pređa od koprive ,nesselzwirn'. B. Šulek, rječn. Kopriva, slov. i kropiva, cslav. **копрнва, кропива**, rus. крапива, češ. kopřiva, poļ. koprzywa, pokrzywa, luž. kopřiva, 1. ortica (Pizzelli), cardiaca (u mletačkom rukopisu, Durante), 1. Urtica L.; 2. Urtica urens L., vidi žigavica; 3. Celtis australis L. (Cres), v. Koprivić. im. 156—157. — *U metaforičkom smislu.* Koprivi bo od błudnosti srce palit nije dosti. V. Došen 84a.

b. *s ńekijem pridjevima može značiti (ali ne sa svakijem) i druge biļke.*

a) crna kopriva, *vidi* divļa kopriva *(kod b)).* Javor. 1881. 153.

b) divļa kopriva. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kopriva divja ,cania'). Kopriva divja (Belovar), Lamium L. (Fapković). B. Šulek, im. 157. Divļa kopriva, Scrophularia nodosa L. u niškom okrugu. S. I. Pelivanović. javor. 1881. 122.

c) Kopriva gluha, rus. глухая крапива, češ. hluchá kopřiva, Lamium L. (Fapković). B. Šulek, im. 157.

d) Kopriva ļuta, Urtica pillulifera L. (Visiani). B. Šulek, im. 157.

e) mrtva kopriva. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kopriva mrtva ,urtica iners, mortua, lamium'), *u Belinu* (mrtva kopriva ,ortica che non punge' ,lamium' 530a), *u Bjelostjenčevu* (kopriva mrtva, ka ne peče ,urtica iners, mortua; lamium, galion, galiopsis, galacion'), *u Stulićevu* (kopriva mrtva ,ortica che non pugne' ,lamium'), *u Vukovu* (mrtva kopriva ,die taubnessel' ,Lamium purpureum'). Kopriva mrtva (copriua mrtua, u mletačkom rukopisu), češ. mrtva kopřiva: ficaria, milemorbia, urtica mortua, scrofularia (u mletačkom rukopisu), 1. Lamium L. (Kuzmić);... 3. Marrubium vulgare L. (Pizzelli, Kuzmić); 4. Ballota nigra L. (Pizzelli, Kuzmić); 7. Salvia glutinosa L. (Gospić). B. Šulek, im. 157.

f) Kopriva od srca, Leonurus cardiaca L. (Lambl). B. Šulek, im. 157.

g) Kopriva pitoma, Urtica dioica L. (Križevac, Bjelovar). B. Šulek, im. 157.

h) Kopriva smrdļiva, galeopsi (u sińskom rukopisu), Galeopsis ladanum L. (Lambl). B. Šulek, im. 157.

i) Kopriva stup (copriva stup), fagus (u mletačkom rukopisu), Celtis australis L. B. Šulek, im. 157.

k) velika kopriva, Urtica dioica L. — *Od* XVIII *vijeka.* Soka od male ili velike koprive. J. Vladmirović 21. Žila od velike koprive. 46. Kopriva velika, Urtica dioica L. (Srp. ark. za ļekarstvo). B. Šulek, im. 157.

c. *kostjela, vidi kod a (u Šulekovu imeniku).*

d. *u prenesenom smislu, ńeke morske životińe* (acalepha) *što pale kao kopriva. — U Mikaļinu rječniku:* kopriva, riba ,urtica'; *u Bjelostjenčevu:* kopriva, riba ,urtica'. za to se govori, kajti peče kot kopriva; *u Stulićevu:* kopriva, riba ,urtica'. — *vidi i:* Morska kopriva (Physalia arothusa Lam.). K. Crnogorac, zool. 195.

2. KÒPRIVA, *f. mjesno ime. — Može biti ista riječ što* 1. kopriva.

a. *voda u Dalmaciji blizu Obrovca. — Pomińe se u latinskom rukopisu* XI *vijeka.* ,A castro latino Murula vocitato sclauonice Steniçe usque ad flumen Coprine et ecclesiam sancti Georgii in Rawna'. Doc. hist. rač. 88. (1070).

b. *u Daničićevu rječniku:* selu je ,Kupělьniku' crkve arhanđelove u Prizrenu išla međa ,u Smrьdliku i u Koprivu'. G(lasnik). 15, 288. (1348?).

c. *u Crnoj Gori. — U naše vrijeme.* A ćeraju niz Koprivu Turke. Nar. pjes. vuk. 4, 117. U Koprivu nižo Martinića. Ogled. sr. 201.

d. *vidi* 3. Kopriva.

3. KOPRIVA, *f. nejasna riječ (prezime? mjesno ime?) na dva mjesta* XIV *vijeka. — U Daničićevu rječniku:* crkva je treskavačka imala ,u Kragujcehь' vodonicu kupļenu ,отъ Koprive Nikole'. G(lasnik). 11, 36. 13, 374. *kao da je* Kopriva *prezime; ali treba dodati da u prvom primjeru stoji uprav:* Vodênica vь Kragujcehь kupenica одь Koprivu Nikolu; *a u drugome:* Vodênica u Kragujcehь kupenica отъ Koprive Nikole, *te je nejasan gen. duala u prvom primjeru (kao da su dva čovjeka s istijem imenom), pa i ne zna se zašto stoji prezime ili nadimak pred imenom; može biti da je što izostavļeno u oba dva rukopisa i da bi uprav bio ne* Kopriva Nikola *nego* od Koprive Nikola, *te bi* Kopriva *bilo mjesno ime, isporedi* 2. Kopriva.

KÒPRIVAN, kòprîvna, *adj. koji pripada koprivi. — Od* XV *vijeka, a između rječnika u Belinu* (koprivni ,di ortica' ,urticaceus' 530a) *i u Stulićevu* (,d' ortica' ,onedinus'). Da pijetь koprivno sjeme. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 107.

KOPRIVARA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Koprivari. Sr. nov. 1875. 562.

KÒPRÎVCI, Kòprivâcâ, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 42.

KÒPRÎVČIĆ, *m. prezime. —* XVI *vijeka.* Martina Koprivčića. Mon. croat. 238. (1536).

KÒPRIVENAC, Kòprivênca, *m.* vrh kod Fužine. D. Hirc.

KOPRIVÈTINA, *f. augm.* kopriva. — *Od* XVIII *vijeka.* Duša mu je podobna zabataļenoj bašti punoj trńa, koprivetina. D. Obradović, basn. 103.

1. KÒPRIVICA, *f. dem.* 1. kopriva.

a. *u pravom smislu. — U Vukovu rječniku:* ,das nesselchen' ,urticella'.

b. *ńeka osobita vrsta koprive.* Koprivica, rus. крапивка (Galeopsis), ortica (Danilo), Urtica caunabina L. (Visiani). B. Šulek. im. 158.

c. *s pridjevom* mrtva, *isporedi* 1. kopriva, b, *f)*. ‚Koprivica mrtva, Lamium L. (Alschinger). B. Šulek, im. 158.

2. KÒPRIVICA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* K. Jovanović 94. — *Po svoj je prilici ista riječ što i* 1. koprivica.

3. KÒPRIVICA, *m. prezime.* Vuk, rječn. *kod* prezime. — *Biće ista riječ što* 1. koprivica. Ona pita Koprivicu Vuka: ‚O moj sine, Koprivica Vuče! . . .' Nar. pjes. vuk. 4, 14. Dočeka ga Koprivica Stanko. 5, 372.

KÒPRIVIĆ, *m. kostjela.* — *Uprav je dem.* kopriva. — *U naše vrijeme po sjeverozapadnijem krajevima. a) voće.* Koprivić, Celtis australis, fructus L. (Cres, Pančić). B. Šulek, im. 158. — *b) drvo.* Pred crkvom je u koprivić zabijen čavao *(u Novome u Vinodolu).* V. Bogišić, zborn. 412.

KÒPRIVIN, *adj. koji pripada koprivi, vidi* koprivan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Metni u kesu stučenog koprivinog korena. Z. Orfelin, podr. 112. Metni unutra tri šake korena koprivina. 266.

KÒPRIVINA, *f. neka biljka (uprav augm.* kopriva). Koprivina, (Leonurus) cardiaca L. (Durante). B. Šulek, im. 158.

KÒPRIVÎŠTE, *n. mjesto gdje rastu koprive, vidi* 1. koprivnak. — *U Stulićevu rječniku:* ‚locus urticis consitus'.

KOPRIVIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* koprivište. — *posve nepouzdano.*

KOPRIVITI, koprivim, *impf. bosti koprivom.* — *U Stulićevu rječniku:* kopriviti, koprivom bodsti ‚urtica pungere'. — *nije dosta pouzdano.*

KÒPRÎVLJE, *n. coll.* kopriva. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka* koprivje). S. Terežija, koja svoje tilo prioštrim kostretom, koprivjem i bičima podepsajući . . . A. Kanižlić, uzr. 138.

KÒPRÎVNÂ, *f. mjesno ime.* — *Uprav je adjektiv (vidi* koprivan).

a. *u Daničićevu rječniku.* Koprivьna, selima koja je dao car Lazar Ravanici između Morave i Kučajine išla je međa ‚niz Moravu na Kladu u bregu u Morave protivu Koprivnoj i otь Koprivnê na Šarenê Bukvê'. M(on. serb). 197. (1381). sada ima nekoliko sela u onom kraju koja se zovu Koprivnica.

b. *selu u Bosni u okrugu bihaćkom.* Koprivna donja i gornja. Statist. bosn. 47. Koprivna. 55.

c. *dva sela u Slavoniji. a) u županiji požeškoj.* Razdijel. 129. — *može biti da je isto mjesto što se pomiňe* XV *vijeka u latinskijem spomenicima (u prvom* Kopriva, *ali treba jamačno čitati* Koprivna *prema drugu dva).* ‚Possessiones . . . Wranoucz, Werba, Kopriua . . . in comitatu de Posega'. Starine. 116—117. (1418). ‚Possessiones . . . Koprywna, Werba, Wranoucz'. 123. (1483). ‚Possessiones . . . Warba, . . . Koprywna et Wranowcz in comitatu de Posega'. 135. (1498). — *b) u županiji virovitičkoj.* Razdijel. 136.

1. KÒPRÎVNICA, *f. vidi* 1. kopriva. Koprivnica, Urtica L. (Karlovac, Belovar). B. Šulek, im. 158.

2. KÒPRÎVNICA, *f. ime mjesno.* — *Mnogo ima mjesta s ovijem imenom, n. p.:*

a. *u Bosni. a) selo u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 23. — *b) voda.* F. Jukić, zemljop. 26.

b. *u Hrvatskoj. a) grad u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijel. 119. *(ňem.* Kopreinitz, *mag.* Kaproncza, *u spomeniku talijanskom* XVI *vijeka ima i ňemački(?) oblik* Cuprinz. Starine. 10, 278. *god.* 1526). V Kopri(v)nicu. Mon. croat. 305. (1597). *i u Bjelostjenčevu rječniku.* Koprivnica, tvrda u Sklavonije ‚Kaproncza'. — *b) selo u županiji varaždinskoj.* Razdijel. 95.

c. *selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijel. 130.

d. *nekoliko sela u Srbiji. a) u okrugu aleksinačkom.* K. Jovanović 94. — *b) u okrugu jagodinskom.* 106. — *c) u okrugu krajinskom.* 122. — *d) u okrugu kruševačkom.* 131. — *e) u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 121. — *Jedno se od ovijeh mjesta pomiňe prije našega vremena.* Koprivьnica. S. Novaković, pom. 135. — *vidi i* Koprivna, a.

KÒPRÎVNIĆANIN, *m. čovjek iz Koprivnice.* — *Množina:* Kòprîvničani. — *Od* XVII *vijeka.* Koprivničani. P. Vitezović, kron. 208. U odelu kakvo ne nose Koprivničani. M. Đ. Milićević, s dun. 16.

KÒPRÎVNIČKÎ, *adj. koji pripada Koprivnici.* Koprivnička *(opština).* K. Jovanović 106. 122.

KOPRIVNI DO, *m. mjesno ime.* — XIII *vijeka.* Konь Koprivьnoga Dola. Svetostef. hris. 21.

KÒPRÎVNÎK, *m. vidi* 1. kopriva. — *U rukopisu* XV *vijeka pisanome crkvenijem jezikom.* Otь kašlja . . . Koprivnikь rastlькь napoji sь vodomь. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 102.

KOPRIVNO, *n. ime mjesno.*

a. *selo u Bosni u okrugu Doňe Tuzle.* Statist. bosn. 96.

b. *selo u Dalmaciji u kotaru sinjskom.* Repert. dalm. 1872. 28.

1. KÒPRIVŇÂK, *m. mjesto gdje rastu koprive, pa i kao mjesno ime (vidi u Vukovu rječniku).* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚luogo di molte ortiche' ‚urticetum' 530a) *gdje se naj prije nahodi, a Bjelostjenčevu* (koprivňak, gde rade koprive rastu ‚urticetum'), *u Stulićevu* (v. kopriviště *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva); u Vukovu:* izvor u Jadru (između sela Tršića i Paskovca); mislim da bi se tako zvalo mjesto gdje rastu koprivo, ali ja nijesam čuo *(s primjerom iz narodne pjesme:* Koň do koňa, junak do junaka, od Medňaka te do Koprivňaka). Kòprivňâk, mjesto gdje koprive rastu. ‚Ne dam ja u mom koprivňaku nikom kopriva brati, to ja čuvam za moje krmke'. J. Bogdanović.

2. KÒPRIVŇAK, *m. kostjela?* Koprivňak, Celtis? (Sabljar. Kraljevica). B. Šulek, im. 158.

KÒPRÎVSTICA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 235.

KOPRK, *m. vidi* 1. kopar. — *Na jednom mjestu u pisca čakavca* XVI *vijeka.* Anton Dalm., nov. test. 36. matth. 23, 23.

KOPRLJAŇE, *n. djelo kojijem se ko koprlja.* ‚Neće mu ni koprljaňe pomoći, kako mu ništa k ruci ne ide'. J. Bogdanović.

KOPRLJATI SE, kopŕljâm se, *impf. vidi* koprcati se. — *U naše vrijeme u Bosni i u Lici.* Koprlja se kao crv u siru. Nar. blag. mehm. beg kapet. 104. 386. Đ. Šurmin. ‚Koprlja se i nogami i rukami, a sve mu se nekako ne da na prvo'. ‚Kolika mu e zupa u kući, čudno se opet koprlja'. ‚Šta e nešto na ňegovu vratu? čudno se opet i koprlja'. J. Bogdanović.

KOPRNIK, *m. mjesno ime.* — *U Daničićevu rječniku:* Koprьnikь, selo je ‚Kupelьnikь' imalo ‚pasista lêtьňa Koprьnikь malyj i Berizinь Dolь'. G(lasnik). 11, 76.

KOPROV, *m. komin (biļka).* — *isporedi* 1. kopar. Koprov, Carum carvi L. (Sabļar). B. Šulek, im. 158.

KOPROVIĆ, *m. vaļa da je prezime.* — *Kod mjesnoga imena u Srbiji u okrugu šabačkom.* Njiva u Koprovića bosutu. Sr. nov. 1868. 342.

KÖPRSAN, köpr̂sna, *adj. vidi* 1. koprcan. — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* Köpr̂san, što se koprca: koprsna su djeca, za to tako vrataju. M. Pavlinović.

KOPSTVO, *n. vidi* kob. — *Samo u Stulićevu rječniku:* kobstvo ‚dignità degli auguri' ‚auguratus', *gdje je tumačeno kao čast (služba, posao) rimskijeh augura.*

KÒPTAO, koptála, *m. vidi* koktao. — *U naše vrijeme u Dubrovniku* (kòptô). P. Budmani.

KÒPTISATI, kòptišêm, *pf navaliti, nasrnuti (s dat., isporedi* kidisati). — *Od tur.* qopmaq, *iznenada se odlomiti ili ocijepiti, odskočiti, otrčati.* — *U naše vrijeme u Bosni.* Koja ti je muka koptisala, te ti pališ topa haberdara? Nar. pjes. juk. 202. Koptisat, navalit, udarit, nasrnut. 619. Koptisati, kidisati. Ļ. Stojanović.

KOPUČINA, *f. vidi* 1. komušina. — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* Kopučina, komušina. M. Pavlinović.

KOPUL, *m. po svoj prilici tal.* cúpola, *kuba, trulo.* — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka.* Da se ima kupiti tabernakul na kopul i onako kako smo naredili. Nared. modr. ark. 2, 86. (1589).

KÖPÛN, *m. tal.* cappone, *uškopļen pijetao.* — *isporedi* kapun. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚capus'), *u Mikaļinu* (‚capus, capo, gallus spado'), *u Bjelostjenčevu* (kopun, kapun ‚capo, capus, gallus spado'), *u Jambrešičevu* (‚capo'), *u Voltiģijinu* (‚cappone' ‚kapaun'), *u Stulićevu* (‚capo, capus'), *u Vukovu* (‚der kapaun' ‚capo'). Kupi ta sin jednoga dobra kopuna. Korizm. 43[a]. Kozlići, jaganci, kopuni *(po svoj prilici treba čitati* kapuni: *ovako je svagda oblik u dubrovačkijeh pisaca i u današnem narodnom govoru u Dubrovniku; a i u samoga Držića često se nalazi, vidi kod* kapun). M. Držić 210. Već je vridan kopun dani, nego purman obećani. P. Vitezović, cvit. 54. Ne veli golubove ni kopunove. S. Margitić, fal. 181. Što j' odviše mladih orozova, sprava im je nedraga gotova, kad rizani postaju kopuni. J. S. Reļković 280. ‚Svako ljeto dati mi je gornicu i dva kopuna gospoštiji'. u Prigorju. F. Hefele. — *I kao prezime u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 209.

KOPÚNITI, kòpûnîm, *impf. postaje od* kopun. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kòpûnâh *i u part. praet. pass.* kòpûnen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* köpûni.

1. *aktivno, škopiti (pijetla, činiti da postane kopun).* — *U jednoga pisca Slavonca* xviii *vijeka, i u naše vrijeme u Lici.* Vrla jeste kopuniti doba ili skopit kako naši vele, premda sami kopunova žele. J. S. Reļković 280. Kopuniti, jaloviti mlade pijevce i tukce. J. Bogdanović. — *Može biti da se može kazati i za drugu životińu, vidi* 2.

2. *pasivno, za značeńe kod* 1 *(vidi* 1 *na kraju).* Kopļen ili kopuńen pré. F. Kurelac, dom. živ. 37.

3. *sa* se.

a. *pasivno, za značeńe pod* 1. Ili se *(orozovi)* kopune, to jest rižu. J. S. Reļković 280.

b. *refleksivno, u prenesenom smislu.*

a) razmetati se, baniti se (kao kopun), isporedi kokotiti se. — *U Vukovu rječniku:* ‚stolzieren' ‚superbio, efferor' [cf. kokotiti se].

b) ļutiti se. J. Grupković.

c. *recipročno,* parati se: ‚kokoš se kopuni s pivcem'. M. Pavlinović.

KOPUŃATI SE, kopuńam se, *impf.* kad se kokoti tuku, kopuńaju se. Đakovo. D. Hirc. — *isporedi* kopuniti, 3, c.

KOPÚŃÊŃE, *n. djelo kojijem se kopuni.* — *U Vukovu rječniku.* J. Bogdanović.

KOPURAST, *adj. u kojega je kopurica (na glavi).* — *U prenesenom smislu.* Kopurasto slovo, koje ima kopuricu. M. Pavlinović.

KOPURICA, *f.* perje nasršeno na glavi pivcu oli kokoši. M. Pavlinović. — *Vaļa da se kaže i u prenesenom smislu o znaku* ˇ *nad slovima* č, š, ž, *vidi* kopurast. — *isporedi* kapurica.

1. KOPUS, *m. ńekakva vrsta gusala ili tambure, tur.* qopuz *(ostarjela riječ).* — *U pisaca čakavaca* xvii *vijeka.* Ima nauk i običaj zvoniti gusle aliti kopus. I. T. Mrnavić, ist. 145. Tomu kopus pade, taj čingriju vrže. B. Krnarutić 18. Pišci *(su)* pripregli skut u kopus udareć. 21.

2. KOPUS, *m. vidi* kupus. — *Samo u Voltiģijinu rječniku:* ‚capucci, cavolo' ‚sauerkraut'.

1. KÔR, kóra, *m.* chorus *(grč.* χορός), *ńekoliko čeļadi što zajedno ńešto pjevaju po muzičnijem pravilima. sad se piše i* zbor. — *Od* xv *vijeka (vidi* c *i* d), *a između rječnika u Belinu* (‚choro degli angeli' ‚angelorum chorus' 190[b]), *u Voltiģijinu* (‚coro' ‚chor'), *u Stulićevu* (‚chorus').

a. *uopće.* Kor božica, kor vila dubravskijeh, kor pastira . . . I. Gundulić 64. Na pivanoj misi odgovara kor crkveni na misto puka. A. Kanižlić, bogoļubn. 66.

b. *anđeli pjevaju u raju slavu Božju i dijele se u devet kora (vidi i u Belinu rječniku).* Niki anjelski kori. Naruču. 38[b]. Anjelske kori ondi su vidili. Transit. 286. Uzvišena vrhu svijeh kora od anđela. A. Gučetić, roz. jez. 284. U kraļestvu je nebeskomu devet kora anđeoskijeh: u onijeh su korijeh razlika veselja. M. Divković, bes. 54[b]. *(Anjeli)* biše razdijeļeni u tri jerarkije i u devet kora aliti reda. M. Orbin 5. Slast uživati s anjelskimi kori. A. Vitaļić, ost. 396. Na vas svom vrlinom nahripiše devet kori. J. Kavańin 422[b]. One vojske anđelski su slavni kori. 497[b]. Oni slušahu pisme nebeske prislatke i ugodne, što čińahu kori anđeoski. F. Lastrić, od' 385. Imaćeš dio od anđeoskog kora. A. J. Knezović 222. O kraļice svijeh korah anđelskijeh. I. A. Nenadić, nauk. 245. Marija svrhu kora anđeoskih uzvišena. A. Kanižlić, utoč. 2. Koliko će veseļe biti među kori anđeoski. M. Zoričić, osm. 92.

c. *prema* b *dijele se u raju i sveci u kore.* Otci će sveti rit: ‚U koru našem stan'. M. Marulić 101. Vsi kori spovidnikov. Korizm. 71[a]. Preslavni apustolski kor. Kateh. 1561. 35[b]. Er ne ļubo, znaj, oholas ni neharstvo sveti goru u svojemu slavnu koru. Jeđupka nezn. pjesn. 235. Vas kor od pravednih. L. Terzić (B. Pavlović) 13. Vas kor pravednijeh moli za ńega. T. Ivanović 109.

d. *u crkvi mjesto blizu otara određeno za pjevańe (i uopće gdje sjede kanonici i redovnici preko službe Božje).* Ki u red svet stojiš, . . . nisi svoj, da tih ki redom vladaju i mistom, ki su to ki više sidaju u koru i za sto; ča oni uzvele, toj stvorit ne bud' lin. M. Marulić 199. Postavļena ńih telesa v kori crikvenom. Mira-

kuli. 18. Kada bi oni uljezli u kor na pjevanje. B. Kašić, per. 68. Da kapituli od kanonika i ostali popovi ... čine dostojnijem načinom svoje oficio u koru i na otaru. 1. Držić 251. Dok se u koru piva ova pisna. I. Ančić, svit. 250. Da kor i veliki oltar prama sunca istoku budu. M. A. Reļković, sabr. 6. Pivalište, to je kor. I. Velikanović, uput. 3, 262. Govoreći oficije s ostalim u koru. M. Dobretić 154.

2. KȌR, *m. ńem.* corps *(francuska je riječ), četa, odio vojske. — U pisaca našega vremena.* Kor ,truppen-korper'. Jur. - pol. terminol. 512. Upravļańe kora financijalne straže (,finanzwachkörper'). Zbornik zak. 3, 536.

1. KȌRA, *f.* cortex, crusta, *spoļašńi dio u drveta kojijem je drvo kao omotano sve naokolo (i pań i granc); ovo je naj starije značeńe, koje se poslije raširilo, te se u našemu jeziku* kora *može shvatiti kao uopće ńešto tvrdo (ili dajbudi ne posve mekano) čim je što pokriveno, umotano, ili u što je zatvoreno. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kora, *rus.* кора, *češ.* kůra, *poļ.* kora. *u češkom i u ruskom kaže se i o hļebu, a u ovom zadńem jeziku i o ostalome, dok u poļskom ostaje još samo naj starije značeńe (na drvetu). — Vaļa da je ista riječ što i praslavenska* skora *(kora na drvetu, koža, runo, krzno), vidi stslov., češ., poļ.* skora, *rus.* скора. *— Između rječnika (ovdje se nabrajaju samo naj starije značeńe pod* a *i drugo pod* b, *i opće; ostala su značeńa na svom mjestu) u Vrančićevu* (,cortex; crusta'), *u Mikaļinu* (kora od duba ,codex, cortex'; kora od kruha, al' ine take stvari ,crusta'; kora od kojegod stvari ,putamen'), *u Belinu* (,scorza, corteccia' ,cortex' 659b; kora gorńa ,la crosta di sopra del pane' ,panis crusta superior'; dońa kora ,la crosta di sotto del pane' ,panis crusta inferior' 239b), *u Bjelostjenčevu* (,cortex'; kora krušna ,crusta'), *u Jambrešićevu* (,cortex, crusta'; kora krušna ,crustum'), *u Voltigijinu* (,scorza, crosta' ,rinde'), *u Stulićevu* (,cortex, crusta, putamen, manubrium'; kora od hļeba ,panis crusta'), *u Vukovu* (1. n. p. na drvetu ,die rinde' ,cortex'. 2. n. p. hļeba ,die rinde' ,crusta'), *u Daničićevu* (,cortex').

a. *na drvetu.* Napiši na remenu отъ topole ježe imatь podь korωmь. Starovječn. lijek. jag. star. 10, 110. Vrьbovu mězdru ježe jestь podь korωmь. 112. Od ke je *(pjesni)* slova broj izredjen svim zdvora, veļaše ovakoj u kori javora. D. Rańina 137a. Toj pisa po korah na veće dubova. D. Zlatarić 43a. Razumni starci oni u kori dubovi medu inijem zakoni urezaše i ovi. I. Gundulić 146. U kori duba ovega dni boravim. G. Palmotić 2, 37. Tu u jasena i duba kori gledam slova rest. J. Kavańin 80a. Čini se *(kruh)* od koreńa, od kore etc. J. Banovac, razg. 226. Vidi da mu je koža tvrda kao borova kora. M. Zoričić, zrc. 60. Proždriše koru od lozja. And. Kačić, kor. 69. Sok u stablih rastopi se, pak se počme micat i koru probijat. M. A. Reļković, sat. K6b. Kore od zovike. J. Vladmirović 6. Uzmi kore bristove. 29. Koji svlačuje koru s isti cabala. A. d. Costa 2, 116. Jest od kore jagńida ozgor čep. M. Katančić 46. Il' kalamit il' pod koru cipit. J. S. Reļković 141. Te probode boru koru. Nar. pjes. vuk. 1, 364. Gladak kao rastova kora. Nar. posl. vuk. 41. Pišti kao crv pod korom (kad drvo gori na vatri). 249. Nego su tukli koru od kojekaka drveća i od toga hļeb mesili. Nar. prip. vuk. 103. Osule Mijata kraste kao kora dubova. S. Ļubiša, prip. 234. — *S pridjevom* mirisna, *u osobitom značeńu: cimet, darčin, kańela, (slatka) korica.* Mirisna kora ,cannella, specie di aroma' ,cinnamomum'. A. d. Bella, rječn. 165b. Kora mirisna, cinamomum (Bjelostjenac, Dellabella), Laurus cinnamomum L. B. Šulek, im. 158. — *Metaforički.* Ovo je šipka, na kojoj niti je bila kvržica istočnoga, niti kora učińenoga griha. A. Kanižlić, bogoļubn. 429.

b. *u hļeba spoļašńi dio koji je tvrdi i tamniji od ostaloga. — u naše vrijeme* kora hļeba *često znači ne veliki komad (naj češće tvrdoga hļeba).* Napiši na mekьkoj kore hlěbnoj. Starovječn. lijek. jag. star. 10, 105. (xv *vijek*) Na hlebnoj kore. 92. (xvii *vijek*). Dali su nam koru kruha, mrvu sira. Nar. pjes. istr. 2, 169. Za onu koru hleba što će mi dati. Nar. prip. vuk. 169. Sirotińa zapomaga: ,Daj i nama brate koru hļeba'. Osvetn. 1, 39. Zdvojni sini od oca se dijele, ne s zloćuda niti s neposluha, no s cemerne kore kruha suha. 4, 67. Pruža mu koru sjerčana hļeba. S. Ļubiša, prip. 222. Radimo dańu i noću, da izbijemo koru hļeba. 218. Luka ne nade za se ni prosjačke kore. M. Pavlinović, rad. 19. Kad svojim trudom steku svoju koru hļeba. 119. Samo da sinove ne pusti da se tucaju po svijetu bez otačbine i bez kore hļeba. razg. 16.

c. *na plodu vański omotak.*

a) ńešto drveno i sasma tvrdo kao n. p. na orahu (ne vański zeleni omotak), ļuska. — Između rječnika u Vrančićevu (kora od oriha, *lat.* ,nucleus' *što ne odgovara, kako ni tal.* ,garione' *ni ńem.* ,nusskernen'; *samo je prema našoj riječi mag.* ,dio-hey') *i u Mikaļinu* (kora od oraha ,putamen, nucis disopimentum'). Bilo bi lasńe zbiti prostrano more u jednu koru od oraha. Đ. Bašić 313.

b) ńešto ne posve tvrdo kao drvo, ali ni posve mekano (od prilike kao ustrojena koža), komina, n. p.: aa) vański omotak na orahu i na kestenu. — u Mikaļinu rječniku: kora zelena od oraha ,coleola'; kora gorńa od kostańe, jež ,echinus'; *u Belinu:* dračasta kora ,guscio spinoso, qual è quello della castagna' ,echinus' 364b; *u Bjelostjenčevu:* kora oreha zelenoga ,culleola, culleolum, putamen nucis, inglandium'; kora gorńa kostańeva, ježice ,echinus', v. lupina; *u Jambrešićevu:* kora gorńa kostańeva, ježica ,echinus'. — *bb) na šipku* (Punica granatum L.) *između rječnika u Mikaļinu:* kora od sipka ,scorza di pomo granato' ,malicorium'. Našьdь отъ šipka što se zove narь turьsky i isusi mu koru. Starovječn. lijek. jag. star. 10, 94. (xvii *vijek*). — *cc) na povrću, sočivu. — između rječnika u Mikaļinu* (kora od sočiva, ļuska ,valvulus'), *u Belinu* (,guscio, inteso di legumi' ,folliculus' 364b), *u Bjelostjenčevu* (kora kakvoga sada, sočiva ,putamen'). Bob varen s korom . . . Kora od boba. J. Mikaļa, rječn. *kod* bob. Tko je bob izio, da pomete kore. (D). Poslov. danič. — *dd) na lubenici, na jabuci itd.* Podmetnuo mu lubenicnu koru pod nogu (to jest, t. j. prevario ga, navratio ga na zlo). Nar. posl. vuk. 251. *(Jabuke)* imaju na kori jedno zlamenje crno. M. Orbin 34. — Meka kora ,guscio molle e tenero' ,calyx pulvinatus'. A. d. Bella, rječn. 361b. — *tako se u Dubrovniku kaže* kora od naranče, od lemuna *itd.* P. Budmani.

d. *ļuska na jajetu. — Između rječnika u Mikaļinu* (kora od jaja, ļuska ,resta, ovi testa, putamen, cortex'), *u Belinu* (kora jaja ,guscio d'ovo' ,resta' 364b), *u Stulićevu* (kora od jaja ,ovi putamen'). Lađa nam je kora od jajeta. F. Petrović, gor. vijen. 88. Ne bi stalo ni u kori od jajeta. S. Ļubiša, prip. 97.

e. *na spužu (kuća).* — *Između rječnika u Mikaļinu* (kora od spuža *kod* spužnica), *u Belinu* (spužija kora ‚guscio di lumaca'; kora spužija ‚scorzo di lumaca' ‚testa cochleae' 145b). Razbij spuža planinskoga u kori. J. Vladmirović 40. Da se nijesmo osunili kao spuž u svojoj kori. S. Ļubiša, prip. 37. Zabije se kao spuž u koru. Prič. 155.

f. *na korňači (žaba u primjerima znači korňaču).* Našьdь želku i uzmi jeje koru i rastuci sitno. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 94. (xvii *vijek).* Malo brod putuje, jur vesla ne rabe, more ńim vojuje jak korom od žabe. Đ. Baraković, vil. 279b. Stât u svojoj kori kako žaba. (D). Poslov. danič. Kako žaba ispod svoje kore. P. Petrović, gor. vijen. 38.

g. *(zmijińi) svlak.* — *Između rječnika u Belinu* (zmijina kora ‚pelle di serpe' ‚pellis anguinea' 550b). Što nam *(ženam)* nije višńi narav dal od zmije, da možemo smetat koru? S. Bobaļević 208.

h. *kad se na čemu što je mekano ili žitko jedan dio od onoga zgusti i utvrdi, te pokrije ono, n. p.:*

a) o krvi i gnoju na rani (kad se ko rani, ili kad od bolesti postanu rane, n. p. u bogińa), krasta. — *U Belinu rječniku:* ‚crosta, cioè coperta che naturalmente si fa dove è rotta la pelle' ‚crustula' 239a, *i u Bjelostjenčevu:* kora mozola, v. krasta.

b) skorup. — *U naše vrijeme u Lici.* Kad se planinci lijep skorup ozgo na varenoj varenici uvati reče: ‚Lijepa mi se, vala Bogu, na varenici kora vata'. ‚Ova e moja basa (sir) od same čiste kore sa varenike'. J. Bogdanović.

c) led (nad snijegom). — *U naše vrijeme u Lici.* Kad južan snijeg naglo smrzne i tadaj reku: ‚Uvatila velika kora, ne da se po snijegu ići'. ‚Idući danas po ovoj kori cio dan za kozami, svu sam obuću sasjeka'. (t. j. kora mu je od snijega svu obuću razdrla). J. Bogdanović.

i. *kad se uopće što zgusti te tako bude nalik na pravu koru, n. p:*

a) krv (isporedi h, *a)).* Ugleda trap zgora gdi loži prez glave, a pod ńim je kora postiļe krvave. M. Marulić 56.

b) zemļa. Da od zemļe po ńem nije kora. J. S. Reļković 268. — *Drugo je u ovom primjeru gdje* kora *znači ono što je tvrdo (kameńe i zemļu) oko cijele zemļe (našega svijeta), ako je unutra sve rastopļeno od vrućine:* Kora zemļe složena je od razni tavana. P. Bolić, vinod. 1, 94.

c) strijež. Pada streš na dno činije, i pravi koru. P. Bolić, vinodjel. 2. 32.

d) jamačno amo pripada i značeńe: jufka, obga. — *U Vukovu rječniku:* vide jufka *s dodatkom da se govori u Resavi.*

k. *u prenesenom smislu, oblak (u koliko je nalik na pravu koru).* Kora, gust oblak: ‚Da vidiš kolika je kora na jugu, okrenuće rđavo vrijeme'. (u Vodicama). — Kad su kore po nebu, tad je bura žešća. (u Primorju). M. Pavlinović. *i u Dubrovniku se reče:* Doć će bura *(sjeveroistočni vjetar)* na ove kore, *a* kore *su oblačići ne sasma maleni gotovo jednake širine kao duļine* (cumuli), *što se vide na vedru nebu.* P. Budmani.

l. *u metaforičkom smislu, kod čega umnoga, duševnoga, ono što je spoļašńe (što nije jezgra, smisao itd.).* Poznah da ļubaf ńemu ne samo koru prostrilila biše, da kako i meni deri do naj nutreńega mozga plam užgala biše. P. Zoranić 17a. Er ga vidi u popovskijeh haļinah bez onoga oštra života koji bise ńemu ugodan, pohuli ga. ukaza mu se Bog i oštro ga pokara cjeć osude učińene radi ono izdvorńe kore, i očitova mu veličku sfetost sluge sfoga. B. Kašić, iń. 59. Da se bihu očitovale sfete otajnosti koje se uzdržahu u staromu zakonu, dvignuvši se zastor od kore i skorupa ńegova. is. 71. Pripovijest se ńiha *(spijevalaca)* svaka miješa sokom kô dobrine, pod osinom od obláká stoji svjetlos od istine, i da kora 'e mučna i tmasna, mozg i jezgra uči spasna. J. Kavańin 161a. U zakonu ne gleda se kora, to jest riječi, nog mozak. S. Rosa 74a. Farizeji koji se obzirahu na koru nadvorńu od zakona... D. Bašić 142.

m. *vidi* kore *(plur.).*

2. KORA, *f. ime kravi?* F. Kurelac, dom. živ. 21.

3. KORA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Kori. Sr. nov. 1869. 149.

1. KORAB, *f. vidi* 2. korab.

2. KŐRÂB, *m. vidi* korabaļ. — *Između rječnika u Vukovu (uz* korabaļ) *i u Daničićevu* (korabь ‚navis'). Nedostatьčьstvuje potrêbnymi korabь sьvrьšiti. Domentijanb 65. Vь korabôh po moru... Starine. 22, 206. Obrête korabь vь rêce stoještь. 212. (xv *vijek).* Vьpadoše po srêdê varvarь i vsêbь pohvatavše vьvrьgoše vь korabь. Glasnik. 56, 76. (1517). Velikim korabom velika padenja jesu. Aleks. jag. star. 3, 264. Da izprazni korab u more... Jegda oprazdni se do pol koraba. Glasnik. 31, 302. (1304). Ta ustani, Nikola! da idemo u goru, da pravimo korabe, da vozimo dušice s ovog sveta na onaj. Nar. pjes. vuk. 1, 134. Da imadu na mitrovačkoj skeli u Cesariji na korabu drva predavati. Glasnik. II, 1, 12. (1808). *(U jednoga pisca Bošńaka našega vremena ima i u ženskom rodu: (Turci)* čapaju se skele i korabi, ńeki veslo za spaseńe rabi, ńekom korman za plivańe pade. Osvetn. 4, 35. Gdje je Peco spravio korabi, da se za bijeg na uslugu nađu. 5, 56). — *I kao mjesno ime u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva kod Koraba. Sr. nov. 1872. 613.

KORABA, *f. ńeko povrće, ńem.* kohlrübe, *u Austriji* kolrabi. Koraba (ńem. kohlrübe), češ. kelerab, poļ. kalarepa, rus. кольрáби, Brassica gongyloides Mill. (u Slavoniji). B. Šulek, im. 158.

KŐRÂBAĻ, kőrâbļa, *m. (velika) lađa, brod.* — *isporedi* korabļa. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* korabь, korabļь, *rus.* корабль, *češ.* koráb, *poļ.* korab'. — *Jamačno je naj stariji praslavenski oblik bio* korabjъ *(poslije* korabjь), *a u jugoistočnijem se jezicima mijeńa* j *poslije* b *na* ļ, *ali ne svagda: s toga i u našem jeziku imaju dva oblika:* korab *(vidi) i* korabaļ. — *Od grč.* καράβιον, *ali vaļa da je došlo u slavenske jezike davno kad je još u* β *bio glas* b. — *Između rječnika u Stulićevu uz* korabļa *(gdje stoji da je uzeto iz bukvara, i da je ženskoga roda, što će biti Stulićeva pogreška), i u Vukovu* (‚das schiff' ‚navis', cf. lađa). Prišьdь na more sirijsko obrête korabļь iduštь vь Anatoliju. Domentijana 326. I izleze izь korabļa. Starine. 22, 214. (xv *vijek).* Vь korabļь vьlêze. Glasnik. 56, 67. (1501). Biše korabaļ oposrêd mora. Korizm. 10b. O Marija, o korabaļ dostojni. 11a. Vsad v korabaļ pride k Oštiji. Š. Kožičić 31b. Noje v korabaļ vnide. Anton Dalm., nov. tešt. 114b. luc. 17, 27. Kada se korabaļ delaše. 2, 125. 1petr. 3, 20. Upodobilь se jestь mužu iže po vodê vozitь kola, po suhu že korabaļь. Stefanit. star. 2, 289. Izide Noe iz korabļa. Starine. 18, 207. (xvi *vijek).* Korabaļ niki vali mnozimi utrujan. Aleks. jag. star. 3, 289. Srce ńegovo biše kako i korabaļ

na pučini morskoj. 314. Noe u sagrajenju od korabļa sto godišta trudio jest. B. Kašić, nasl. 241. Pomorac korabļima što ne nosi vlastelima ... J. Kavańin 192b. Korabaļ se prevrati. D. Obradović, basn. 95. Nađem korabaļ za Greciju. 328. Plove po moru na korabļima. Đ. Daničić, psal. 107, 23.

KORABAĻNIK, *m. mrnar (na korabļu), pomorac. — Oblik je stariji* korabļьnikъ. — *U kńizi pisanoj crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku* (korabļьnikъ ,nauta'). Korabļьnikomь oslabêvšemь. Domentijanb 183. Korabļьnici. 185.

KORABĻA, *f. vidi* korabaļ *(često u pisaca i u drugom smislu). — Od* xv *vijeka (vidi kod* b *i* c), *a između rječnika u Mikaļinu* (korabļa, lađa ,navis'), *u Belinu* (,legno, cioè naviglio' ,navigium' 433a; ,nave, legno grande di mare per uso di mercanzia' ,navis' 507a; ,galea, galera' ,triremis': velika korabļa ,galeazza, naviglio moderno da guerra simile alla galea, ma molto maggiore' ,quinqueremis' 336b), *u Voltiđijinu* (,bastimento, vascello' ,schiff, schiffahrtzeug'), *u Stuličevu* (,navis, navigium, arca').

a. *u pravom značeńu (gdjegdje po svoj prilici isto što* galija, *vidi u Belinu rječniku).* I činit da sprave korabļe, neka te poprate. H. Lucić 249. Mńah da će na dno past korabļa i svi mi. P. Hektorović 72. Ńih korabļe plivaju vitrom svakime. M. Držić 66. Sêdro izbavi korabļu ili brod od potopļenja. Š. Budinić, sum. 26a. I brodeć se, Alivera, ištom ne bi, vaj, na broju, iz korabļe ļubi moju zani vihar od sjevera. A. Čubranović 142. Vidi boge jejupačke krmeće korabļe varvarske. Aleks. jag. star. 3, 222. Premda sam gospodar korabļe i broda i slobodan brodar... Đ. Baraković, vil. 66. Iz korabļa tvojih s' uze sińa mora slobođiti od turačke klete guse. I. Gundulić 280. Da svud tvoj koń, tva korabļa zemļi i moru posluh uče. 314. Kazlar-aga u istok zore na korabļu zlatnu uzide. 362. Svijeh korabaļ vojevode. G. Palmotić 1, 237. Neizbrojne družbe jedro oružanijeh korabaļa. 2, 3. Šes čestitijeh korabaļa ke se od vlasti tve čekaju. 2, 210. Pod Brgatom i Lavima korabļa je ova veće. 2, 211. Svi su końi osedlani, sve korabļe oružane. 2, 341. Bažej ki korabļom svom jedreći put zapada ... J. Kavańin 139b. A u tolike zle načine satarisa im korabļe ine. 212b. Ńe korabļa brodi vijerna more. 520a. Gdi korabļam put bi prije. I. Đorđić, salt. 373. Svi skupa s korabļam proždrti od valova. ben. 36. Otisnuše se s obje strane dvije korabļe zapovjedne od glavārā. B. Zuzeri 401. Korabļa jadno se vidi među srditijem morem. V. M. Gučetić 166. Sidavši u korabļu pobiže u ade propontske. A. Kanižlić, kam. 108. Može li se iznaći srećna korabļa koja nije ostala podušena od voda nadmenijeh? Đ. Bašić 235. Na moru u veliki korabļa oliti drivi. M. Dobretić 399. Naučiti graditi jednu korabļu. A. T. Blagojević, khin. 34. Utopila se korabļa španolska kreata zlata. M. Pavlinović, rad. 78. Na osamdeset velikih ńihovih korabaļa. razg. 27. Da se uskočivši pomorac nalazi na drugoj kojoj lađi, korabļi ili barki. Zbornik zak. 1863. 370. — *Metaforički.* Tamo je u toj neprovidnoj pučini nasjela i zakvačila korabļa povjesnice. G. Martić *u* Nar. pjes. juk. vii.

b. arca Noe. *Nojev korčeg. — mnogi pisci prevode ovako po smislu biblijsku latinsku riječ* arca. *premda je značeńe od prilike onako kao kod* a, *ističemo ga napose, jer su s ovoga prijevoda pisci uzeli ovu riječ i u drugijem značeńima prema latinskoj (vidi* c. *i* d). — *Između rječnika u Belinu* (korabļa Noemova ,arca di Noè' ,arca Noetica' 97a) *i u Stuličevu* (korabļa Noemova *ili* Noina ,arca Noe'). Učini tebi korabļu od drivja lahka i uglajena. Bernardin 94. gen. 6, 14. Koji uljezoše u korabļu Noevu. M. Divković, bes. 190a. Kada Noe pusti vrana iz korabļe. . . . 312b. Noe ... zatvori se u jednu korabļu. F. Glavinić, cvit. 441a. Poleti u korabļu Noevu i sta u ńoj. P. Radovčić, nač. 326. Ne sarani se nego osam duša u korabļi. I. Ančić, ogl. 125. Evo Noe ki graditi za korabļu trudan hodi. A. Vitaļić, ost. 191. Može se prilikovati korabļi Noja patrijarke. S. Margitić, fal. 72. Nasao si se od nevirstva kano Noje od potopa, ja sam korabļa u kojoj ćeš se saraniti. 111. Korabļa Nojeva. L. Terzić 124. Korabļa Noja pravednoga. I. Dražić 28. U korabļi Noevoj biše puno živine. J. Banovac, pripov. 239. Pusti iz korabļe gavrana. F. Lastrić, test. 256a. Načińajući korabļu, navištivaše im potop vodeni. ned. 11. Dostojan bi saraniti se u korabļi od potopa vodenoga. 366. Noe prid potopom u korabļu idaše. A. J. Knezović 131. Da učini jednu veliku korabļu. E. Pavić, ogl. 14. Sagradi jednu korabļu. And. Kačić, kor. 7. Korabļa Noahova odsjede u Indiji. D. E. Bogdanić 8. Ako tko u korabļi Noevoj ne bude ... J. Matović 88. Korabļu, po zapovidi Bozjoj, od dŕvā učinio je *(Noe).* I. Velikanović, uput. 1, 45. Vrata korabļe, u koju uhode svi oni koji ne imaju potopom običenijem poginuti. I. M. Mattei 185. Onu staroga testamenta korabļu Noevu. Đ. Rapić 226. Po Noemu patrijarki koji je prid sviju očima onu golemu korabļu gradio. G. Peštalić 50.

c. arca foederis, *kovčeg zavjeta (u starom zavjetu). — Pisci prevode riječ* arca *kao kod* b, *ne pazeći na smisao (vidi i Kanižličev primjer). — U prenesenom smislu, jedno od imena što se daje Bogorodici (u lauretanskijem litanijama).* I još biše u korabļi prut Aaronof. Bernardin 138. paul. hebr. 9, 4. U korabļi od uvjeta Gospodńega bješe šibika i mana. M. Divković, bes. 641b. Marija bi korabļa i trpeza kruha nebeskoga. nauk. 101a. Ona ka jest ... kļuč raja. . . . korabļa templa. F. Glavinić, cvit. 280a. Ozija samo taknu korabļu uvita. A. Georgiceo, pril. 11. Budući taknul korabļu ali skrińicu nedostojno. P. Radovčić, nač. 514. David koji poče privesti *(sic)* k svomu dvoru korabļu Gospodinovu ... M. Radnić 262a. Korablo uvita. J. Banovac, blagosov. 352. Korabļa Božja. prisv. obit. 55. Korabļom je od uvita Grgur papa ńega zvao. P. Knežević, živ. 29. Korabļu onu staroga zakona. F. Lastrić, test. 389a. Korabļo od uvjeta. I. A. Nenadić, nauk. 248. Biližim ovde da sam i ja isti slidio do sada stari običaj u litanijah lavretanskih govoreći ,korabļo' iliti lađo ,mira', ne ktijući odstupiti od običaja. uzrok, da su se stari ovom ričjom ,korabļa' ili ,plavčica' služili, jest, zastobo u svetomu pismu latinska rič ,arca' zlamenuje korabļu iliti lađu, kakono ,arca' iliti korabļa ,Noe', i takojer zlamenuje ova rič ,arca' škrińu, kakono je ,arca foederis, testamenti', škrina zakona, ugovora Božjega s pukom izraelskim; i ovi nazivak daje se Gospi. zato da se jedan put popravi što je krivo, ovim imenom ovdi ću Gospu nazvati. A. Kanižlić, bogoļubn. 315. Odredi Mojsija, da se spravi korabļa od mira. E. Pavić, ogl. 134. Korabļa od uvjeta iliti mira. 134. Da ima uciniti jednu korabļu na način skrińe. And. Kačić, kor. 79. Korabļa Božja bi ufaćena. 144. Filisteji pridobivši Izraelićane ufatiše korabļu. Đ. Rapić 68. Bi Marija korabļa novoga uvita. Grgur iz Vareša 129.

d. *predašńe se značeńe još daļe širi, te* korabļa *gdjegdje znači koji mu drago kovčeg, n. p.:*

a) kovčeg za novce (u crkvi jerusalimskoj). Većma pofali Gospodin ubogu udovicu koja ubaci nikoliko malo pinezi u korabļu od crkve negoli bogatco koji prikazaše mnogo darove. M. Radnić 87b.

b) kovčeg ili sanduk od kamena (u kojemu je mrtvo tijelo). Ter korabļu od kamika istegni na kraj. F. Glavinić, cvit. 312a.

KORABĻARNICA, *f. mjesto gdje se grade korabļe. — Samo u Stulićevu rječniku:* v. brodarnica.

KORABĻARNIK, *m. čovjek koji upravļa korabļarnicom. — isporedi* brodarnik. *— Samo u Stulićevu rječniku:* ‚prefetto dell' arsenale' ‚armamentarii navalis praefectus'.

KORABĻARSTVO, *n. radńa, posao u pomoraca. — Samo u Stulićevu rječniku:* v. brodarstvo.

KORABĻENIK, *m. vidi* korabaļnik. Korabļenici putujući po moru imadau sa sobom i majmuna. D. Obradović, basn. 95. U tartani, s kojom podom put Korfa, bilo je oko dvadeset korabļenika. 332.

KORABĻIC, *m. dem.* korabaļ. *— U kńizi pisanoj crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku* (korabļicь ‚navicula'). Vьsêdše vь korabļicь vь mori putь gnaše. Domentijanb 31.

KÒRABĻICA, *f. dem.* korabļa. *— Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚bregantino, barca nota' ‚aphractum' 147b; ‚fusta, sorte di naviglio da remo' ‚myoparo' 335a), *u Voltiģijinu* (‚navicella, fusta' ‚schifflein'), *u Stulićevu* (‚fusta' ‚myoparo').

a. *u pravom smislu.* U jednoj plitki korabļici. P. Zoranić 35a. Oruža udiļe šesot lakijeh korabļica svijeh na vesla. B. Zuzeri 396. U mali korabļica oliti brodovi. M. Dobretić 399.

b. *vidi* korabļa, c. Korabļica ńegove sv. vero. Transit. 192. Korabļicu od drva nesagńitivijeh učini. B. Kašić, nasl. 242. Da bi se ova korabļica u većemu pošteńu mogla držati. E. Pavić, ogl. 134. Kakono blagosovi kuću Obededoma radi svete korabļice. L. Vladmirović 4.

c. *vidi* korabļa, d. *— U metaforičkom smislu kao ime kńizi And. Kačića* (kor., *nemam prvoga lista).*

KORABĻITI, korabļim, *impf. samo u Stulićevu rječniku:* v. broditi.

KORABNIK, *m. vidi* korabaļnik. *— Na jednom mjestu* xviii *vijeka:* Tu korabnik jedan kaže... Glasnik. 31. 303. (1704).

KORAC, korca(?), *m. ńeka ptica.* Korac, Pyrrhocorax alpinus Vieill., čolica, u niškom okrugu. Po svoj prilici ta reč dolazi od korija, što znači šuma, lug, zabran, gora. S. I. Polivanović, javor. 1880. 1534.

KORACAJ, *m. vidi* koračaj. *— Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚gradus; passus') *gdje se naj prije nahodi.* Ti, ki 'e s tobom, čoek u puti, nek ustavi koracaje. J. Kavańin 492b. Narodnijem koracajem postupau. Blago turl. 2, 151.

KORÀCÂŃE, *n. djelo kojijem se koraca.* J. Bogdanović.

KORÀCATI, koràcâm, *impf. vidi* koračati. *— Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚gradiri') *gdje se naj prije nahodi.* I svojega svet-Marina uprav ga ućo koracati. J. Kavańin 330b. Koracajuć po sredini sloga. J. S. Reļković 117. Koraca po malo do ńe. Nar. prip. mikul. 47. Vuk veli ‚koračati', nu i tako i ovde *(u Lici)* reku; ali reku i: ‚Brže koracaj!' ‚Polagano ti koracaj!' ‚Ti brzo koracaš'. J. Bogdanović.

KORACINA, *f.* lorica, *oklop. — Od tal.* corazza. *— U jednoga pisca čakavca* xvi *vijeka.* Oblčeni v koracinu vere i ļubavi. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 100. paul. 1thess. 5, 8. Imijahu sumporaste koracine. 187b. apoc. 9, 17.

KORÀCITI, kòrâcîm, *impf. vidi* koračiti. *— Od* xviii *vijeka.* Simeon povirova, koraci da će u kočije. J. Filipović, prip. 1, 491a. Koracimo sada viditi, kako im se pristoji pošteńe pram ńiovim dostojanstvom. F. Lastrić, ned. 317. Natrag koracih. G. Peštalić 198. Borba vajna, nevoļa očajna tjera da se u zdvojnosti bace i do prvih stražara korace. Osvetn. 4, 33. Bijesan hoģa na visocih kracih stravu dava kuda god koraci. 6, 9. ‚Koraci de na prvo ako si muško'. J. Bogdanović.

KORAČ, *m. vidi* koračaj. *— U Mikaļinu rječniku kod* koračaj, *i u Stulićevu uz* koračaj.

1. KÒRAČA, *f. u narodnoj zagoneci našega vremena (po svoj je prilici augm.* kora). Poručio ćilibarda, da mu se otvori korača, da uvede zelen rod. (Misli se na metańe kupusa u kacu; *moglo bi se misliti i na sađeńe).* Nar. zag. nov. 108.

2. KORAČA, *m. ime muško. — U spomeniku* xiii *vijeka.* Sudac Karlan, Korača, Farin, Mohor, Stepan... Mon. croat. 6. Sudac Mohor,... sudac Ričard i Karlan... i Korača i Farin. 21. 29. (1275 *prepis.* 1546).

1. KORAČAJ, *f. u Stulićevu rječniku uz* koračaj, *m. — nepouzdano (može biti da je pisac primio ovu riječ po gen. pl.* koračaji).

2. KÒRAČAJ, *m. vidi* korak, korakļaj. *— Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (koračaj, korač, stupaj ‚passus'), *u Belinu* (‚passo, distanza nel caminare da uu piede all' altro' ‚gradus' 546a), *u Bjelostjenčevu* (koračaj, stupaj ‚gradus'), *u Jambrešićevu* (‚gressus, passus'), *u Voltiģijinu* (‚passo' ‚schritt'), *u Stulićevu* (‚passus, gradus, gressus').

a. *u pravom smislu.* Bog svemogući ne samo djela naša zna, nizi i broji, negoli jošte sve staze i sve koračaje zna i vidi. M. Divković, bes. 130a. Sve bi mu koračaje anđeo stražanin zapisao. I. Ančić, svit. 13. Ustade papa za susristi ga nikoliko koračaji. S. Badrić 70. Za sve se nahodi a za Boga ne more se učiniti jedan koračaj s ļubavju. J. Banovac, razg. 154. Ti, Bože moj, poznaješ sve stope i koračaje moje. pripov. 24. I metnuće na put koračaje svoje. B. Pavlović 8. Koračaje moje pribrojio si. P. Knežević, osm. 279. Koliko su lipi koračaji tvoji, kćeri poglavara! F. Lastrić, test. 348a. Na sve koračaje trči k meni u pakao. ned. 39. Prikazujem tebi sve koračaje moje. A. Kanižlić, utoč. 462. Vaļa da divice drtću i na svaki se koračaj mužke glave boje. 516. Koji neće kadkada ni jednoga koračaja učiniti. fran. 43. Za po uro toliko koračaja učini koliko nije prije ni za dvi ure učinio. 259. Naj prvo, da tako rečem, ručica ńogovih maknutje bilo je zlamenovati se zlamońem svotoga križa; naj prvi koračaj skrovita mista iskati i u ńima Boga moliti. bogoļubn. 447. Posli nikoliko koračaji da stauu. E. Pavić, ogl. 168. Posli svaka četiri koračaja postaivaše nosioci. 262. Na svako šest koračaji stavaju. And. Kačić, kor. 192. Nasradin idući prid slugam dva koračaja. N. Palikuća 24. Nitko nije mogao stupiti i koračaj učiniti. I. Velikanović, uput. 1, 67.

Pak počeše tiho igru vodit, sve kanoti koračaje brojit. J. Krmpotić, malen. 18. Jedan koračaj bliže k meni pristupite. I. J. P. Lučić, razg. 90. Koračaje i stope ńegove jest duh s. upravļao. Đ. Rapić 56. Kad već *(ždribac)* znado i skretat i spustit i jednake koračaje gustit. J. S. Reļković 234. Pazim na ńiove koračaje. A. Tomiković, gov. 90. Išli su koračaj po koračaj. živ. 189. — *Metaforički.* Zašao si put, ako živeš na ovomu svijetu u veseļi i izpraznostma, vrati se u sebe, izpravi tvoje koračaje. M. Radnić 105a. Nasliduj Isukrsta s koračajima od ļubavi. 403b. I zato jest veoma strašno imati istinito skrušenje u oni veliki koračaj. P. Posilović, nasl. 30b. Odimo koračajem od promišļanja na nebesa. F. Lastrić, test. 10b. Spletene jesu bile noge ńegove, da nijedan koračaj u putu kriposti nije mogao učiniti. Đ. Rapić 23. Da smrt k tebi ide s velikim koračajom. 271.

b. *kao mjera duļine ili daļinc.* Koračaj, ,passus'. J. Mikaļa, rječn. *kod* mjera. Na trideset koračaji. A. Bačić 313. Okolo četarost sežań ili koračaji. M. Lekušić 142. Ove čete stajaše pet stotina koračaji daleko od grada. I. Zaničić 118. Pak je jednu stotinu koračaja od rasta daleko u zemļu ukopa. M. A. Reļković, sabr. 49. Tri hiļade koračaja dugačak. I. Jablanci 61. Triest stupaja oliti koračaja daleko. M. Dobretić 348. Približivši se na dvi stotine koračaja (koračaj ovdi se razumije od pet nogu). A. Tomiković, živ. 247. ,Ma, puna si mi dva, tri koračaja livade prekosio'. J. Bogdanović.

c. *u prenesenom smislu (po tal.* passo), *jedna rečenica ili ih više iz kakve kńige ili govora,* locus. *mjesto.* — *Samo u jednom primjeru* xvm *vijeka.* Stupimo istomačiti jedan koračaj s. pisma. F. Lastrić, svet. 131b.

KORAČAJAC, koračajca, *m. dem.* koračaj. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,passolino' ,semita, callis'.

KORAČAJČAC, koračajčca, *m. dem.* koračajac. — *U Stulićevu rječniku u.* koračajac. — *nepouzdano.*

KORAČAJČIĆ, *m. dem.* koračajac. — *Samo u Stulićevu rječniku uz* koračajac.

KORAČAJSTVO, *n. koračańe.* — *U Stulićevu rječniku:* v. korač. — *nepouzdano.*

KORÀĆÂŃE, *n. djelo kojijem se korača.* — *U Vukovu rječniku.*

KORÀĆATI, koràćâm, *impf.* koraciti, *hoditi, ići (ističući da se kod toga čine koraci).* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* koracámo, koračate, *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòrāčā. — *Od* xvm *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kod* koraćiti *ima praes.* koračam) *gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu* (,fare passi, passeggiare' ,schreiten'), *u Stulićevu (samo ger. praes.* koračajuć ,gradatim'), *u Vukovu* (,schreiten' ,gradior'). Kada s zabava svitovnih uprav koračaš na otar. I. J. P. Lučić, bit. 62. U sreće su kratke noge, a nesreća brzo korača. Nar. blag. mehm. beg kap. 457. Te brzim krokom kroz izba korača. B. Radičević (1880) 227. Koračaše putem ka kući ńezinoj. Đ. Daničić, prič. 7, 8. Žurno korača. M. P. Šapčanin 1, 146. Al' koliko naprijed koračali ... Osvetn. 3, 132. Kaplar nas uparadi i počne učiti kako da koraćamo po ńegovu brojańu: jedan! dva!... M. Đ. Milićević, međudnev. 97.

KORÀČÊŃE, *n. djelo kojijem se korači.* — *U Stulićevu rječniku (gdje se možebiti shvaća* koračiti *kao imperfektivni glagol).*

KORAČÈVATI, koràčujêm, *impf. vidi* koračati. — *Samo u Jambrešićevu rječniku:* koračujem ,gradior'.

KORÀČIĆ, *vidi* koračić.

KORAĆINA, *f. vidi* koracina. — *U istoga pisca u kojega ima i* koracina. Oblčeni koračinom pravde. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 83b. paul. eph. 5, 14. Koraćine. 2, 187. apoc. 9, 9.

KORÀĆITI, kòrâćîm, *pf. učiniti korak.* — *Akc kaki je u praes. taki je u part. praet. pass.* kòrâčen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòrâčî. — *U jednom primjeru našega vremena* (Odgovori Ruža koračeći preko praga. S. Ļubisa, prip. 59) *ima ger. praes., kao da je imperfektivni glagol, ali mislim da to treba shvatiti kao piščevu pogrešku; i u Belinu rječniku i u Stulićevu uz infinitiv ima praes.* koračim, *po čemu bi se moglo pomisliti da i ova dva pisca shvaćaju* koračiti *kao imperfektivni glagol, ali se u Belinu vidi da tako nije po samome prijevodu talijanskom i latinskome; a Stulli može biti da je prepisao iz Belina.* — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (koraciti, stupiti ,gradum facere') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (koraćiti, koračim ,dare, o fare un passo' ,gradum facere' 516b), *u Bjelostjenčevu* (koračam, koraciti ,passum, gradum facio, gradior', v. stupam), *u Voltigijinu* (,fare un passo, un salto' ,einen schritt oder sprung machen'), *u Stulićevu* (koraciti, koračim ,incedere'), *u Vukovu* (,schreiten' ,gradior'). Niti može koji ustati, ni korak koračiti. Glasnik. 31, 303. (1701). Samo jednom da bi koračio u vikova hiļadu hiļada. L. Ļubuški 62. Koračiti na skalin iliti kolić naj gorńi. F. Lastrić, svet. 130a. Da se ne uslobodi ni koračiti iz Carigrada. A. Kanižlić, kam. 141. Da š ńom podu i korače u Jordan. E. Pavić, ogl. 168. Danijel zadržavaše kraļa, da ne koraci u crkvu. 418. Niti znademo koraciti kada ne vidimo. A. Tomiković, gov. 313. Taman kad sveti Arandeo korači jednom nogom k Bogu na nebo, onda đavo stigne. Nar. prip. vuk. 115. — *Metaforički.* Kad sam koračila na svit ovi *(kad sam se rodila).* F. Lastrić, test. 348a. — Umri Baaza i ostavi svoje pristoļe sinu svomu Eli koji na pristoļe koračivši *(postavši kraļem)* smaće proroka Jehu. E. Pavić, ogl. 302. — Znajući da si jurve u ńega *(u pakao)* jednom nogom koračio. A. Kanižlić, fran. 230. — *(kod govora prijeći na što drugo).* Koracimo razglédati ńe trgovańe. F. Lastrić, test. ad. 84b. Od tilesnoga rodstva koračimo na zakonito. svet. 161b. Neka mi dopušteno bude s puta koraćiti. A. Kanižlić, kam. 31.

KORÀČĻIV, *adj. koji je sposoban za koračańe.* — *(Kao adj.) samo u Stulićevu rječniku:* ,aptus ad ambulandum', *i nije dosta pouzdano.* — *Adv.* koràčļivo *s drugijem značeńem: koračaj po koračaj, nalazi se u Bjelostjenčevu rječniku:* koračļivo, koračaj za koračajem ,gradatim'; *u Voltigijinu:* ,gradatamente, a passo a passo' ,schritt vor schritt'; *u Stulićevu:* v. koračajuć.

KÒRÂĆ, koráća, *m. čekić.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kòrāću, kòrāći. — *Od grč.* κόρακιον. *kucalo na vratima (zvekir, halka).* Matzenauer. — *Od* xvm *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,martello, stromento noto' ,malleus' 164a), *u Stulićevu* (,malleus'), *u Vukovu* (cekić što se końi kuju ,art hammer pferde zu beschlagen' ,malleus calceando equo' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Eto đake krvnika oruzanijeh s koraćima i s čavlima gvozdenijem. D.

Bašić 57. Sud potvrdi da plate ... kao pod koraćem (pod silom, kao kam što se lomi pod udarom koraća). S. Ļubiša, prič. 56. Korače i kliješta. Magazin. 1866. 82. — *Često i kao prezime u naše vrijeme.* Kosta Korać. Rat. 322. Ilija Korać. Sr. nov. 1879. 1184.

KORAĆE, *n. ime selu u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 39.

KORAĆEVCI, Koraćevaca, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 123.

KORAĆICA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 96. Priča kaže da je Despot, putujući od Kosmaja, jakim ,korakom' prošao selo koje se od toga prozvalo ,Koraćica' *(pučka etimologija;* Koračica *ne može postati od* korak). M. Đ. Milićević, srb. 237.

KORAĆIČKI, *adj. koji pripada Koraćici.* Koraćička *(opština).* K. Jovanović 96.

KORÀĆIĆ, *m. dem.* korać. — *Samo u Vukovu rječniku pisano je kao što treba; na ostalijem mjestima stoji griješkom* č *mj.* ć. — *U Belinu rječniku:* koračić ,martelletto' ,malleolus' 464a; *u Stulićevu:* koračić, v. maļićić; *u Vukovu:* dim. v. korać. Koračić, mali kladivac u zlatara u Dubrovniku. F. Hefele.

KORAĆSKO BRDO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu užičkom.* Ornica do Brda Koraćskog. Sr. nov. 1868. 181.

1. KORAJ, *m. mjesno ime.* — *Ovako se zove pet sela u Bosni u okrugu Dońe Tuzle:* Koraj Bašić, K. Kiptijan, K. Muselović, K. Okanović, K. Safić. Statist. bosn. 84. — *Isto se mjesno ime pomińe prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 135.

2. KÒRAJ, *m. vidi* koraļ. — *U jednoga pisca Spļećanina* XVIII *vijeka.* A dijaspri i piropje, koraj, ambre i agate. J. Kavańin 183b. Biser bacasmo i koraje. 567a.

KORAJAC, Korajca, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 261. Schem. diak. 1877. 68.

1. KȎRÂK, *m. kad čeļade (a i životińa) stojeći na jednoj nozi podigne drugu (kod hoda zadńu) i premjesti je naprijed; kod ovoga i daļina od jedne noge do druge; i u prenesenom smislu (isporedi* koračaj). — *Nahodi se u južnijeh Slavena (bug. i novoslov.* korak). — *Jamačno je postalo od* krak *(praslavenski* kork), *isporedi bjelorus.* коpокъ, *(češ.* krok), *poļ.* krok. — *isporedi i* krok, skrok. — *Od* korak *postaje* koračiti, koračati, *pa i* koračaj *itd.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (v. hod), *u Voltigijinu* (,passo, mossa' ,schritt'), *u Stulićevu* (v. korać), *u Vukovu* (,der schritt' ,passus', cf. škrok). Velik ti se trud vidi pojti 5 koraki na misu. Korizm. 70a. A krotko gdo hodi, koraci svi mîrî, on se zdraf nahodi. D. Baraković, vil. 31. Do zida plazeći na drobni koraci. 74. Niti može koji ustati, ni korak koračiti. Glasnik. 31. 303. (1704). Ako budu tim koraci htjet hoditi srjed gospostva. J. Kavańin 151a. Da korakom od olova smrt ne stupa, neg pospiješa. 389a. Kratke korake činiti. E. Pavić, ogl. 73. Mrtvi korak svoj promini. V. Došen 212b. Koracima broji tursko trupje. P. Petrović, gor. vijen. 23. Ter uznatrag hitar korak kreće. Osvetn. 1, 52. Bulwer je korak po korak svoj put prokrčio. M. Pavlinović, rad. 16. Taj je izum odapeo u znanosti orjaški korak. 51. Svaki mu se korak u umjetnosti u krvavom znoju okupao. 74. Koliko ih se umnih i darovitih za svega života prekovratilo rad kojega kriva koraka u prvoj mladosti. 122.

2. KORAK, *m. ime domaćijem životińama.*

a. *ime psu.* F. Kurelac, dom. živ. 43.

b. *ime prascu.* D. Hirc.

3. KORAK, *m. ime ńekakvu gradu u Aziji.* — *U kńizi* XIII *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Коракъ, grad u Aziji). Prěide pustyńo ijerdanьskyjo, i prišьdь vъ gradь Korakь, ... i otь tudu ide vъ velikyj Vavilonь. Domentijanᵃ 311. ᵇ 190. — *isporedi* 1. Karas.

KȎRAKÂJ, *m. vidi* 1. korak *i* korakļaj. — *Na dva mjesta ovoga vijeka.* Šuma ot krčme na 50 ili 100 korakaji. S. Tekelija. let. 119. 40. Osudiše da idem četveronoške 40 do 50 korakaja. Pravdonoša. 1851. 21.

KȎRAKĻÂJ, *m. vidi* 1. korak *i* koračaj. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu (uz* korak). Samo jedan korakļaj. D. Obradović, basn. 372. Dugačke daske ot jednog korakļaja. P. Bolić, vinodjel. 2, 69. Roj kad ti se već iz košnice pustio, ti podaleko na dvadeset korakļaja stoj. F. Đorđević, pčelar. 36. A ne bijah 200 korakļaja daleko od kuće. Magazin. 1863. 132. To posle nekoliko korakļaja zastane. Srp. zora. god. 1, sv. 2, str. 26.

KORÁKNUTI, kòrâknêm, *pf. vidi* koračiti. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Nude, ka' si čoek, korakni de amo bliže, pa da se ogledamo'. J. Bogdanović.

KÒRAL, *m. vidi* koraļ; *tal.* corallo. — *Od* XVII *vijeka u sjeverozapadnijeh čakavaca.* Na grlo nadije korala iz mora. Đ. Baraković, vil. 268. Te tvoje usnice kako koral gore. Nar. pjes. istr. 2, 18. Koral on lipi moj koga sam nosila. Nar. pjes. mikul. 153.

KORALAČA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Koralači. Sr. nov. 1863. 298.

KORALCI, *m. pl.* crven okrugao pasuļ (Sabļar, Istra). B. Šulek, im. 158. — *Postaje od* koral.

KÒRÂLDI, kòralâdâ, *m. pl. vidi* koraļ. — *Radi oblika isporedi* gristalad. — *U naše vrijeme u Istri.* Korâldi ,corallia', gen. korâld *ili* korâlad. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 47.

KÒRAĻ, *m.* corallium, *u moru kao kameni struk, nalik na drvo s granama, na kojemu žive ńeke životińice* (Corallium rubrum Lam.); *ove ga malo po malo grade ispuštajući iz sebe tvar od koje on postaje. naj češće je crvene boje i izrađuje se kao nakit ženski, n. p. za đerdane itd. u znanosti se upotrebļava u naše doba ova riječ i za ostale tvari druge boje što na isti način postaju od drugijeh životińa.* — *isporedi* koral, koraldi, morgan. — *Postaje od latinske riječi, a ne od tal.* corallo, *po čemu može biti riječ iz romanskoga (dalmatskoga) jezika, vidi* kelomna. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,corallo, pianta che nasce nel fondo del mare' ,corallium' 228b), *u Stulićevu* (,coralium, curalium, corallum'), *u Daničićevu* (koraļь ,coralium').

a. *u pravom smislu (ovdje su i primjeri u kojima pjesnici isporeduju crvenu boju usana i rumenilo lica s koraļem).* Šarkanь na ńemь kako člověkь koraļa srebromь pozlaćena; žlice tri ѡdь koraļa srebromь pozlaćene; piruna dva ѡdь koraļa; zubaļka jedna ѡdь koraļa s malo srebra. Mon. serb. 498. (1466). Ako li tko pozre ńe usta rumena, more reć, cvitkom zre koraļa crļena. Š. Menčetić 16. Cafti iz usta ńoj koraļ crveni. 64. Usne ljepše su rumene neg koraļ prifini. M. Ve-

tranić 2, 55. Kad Apele svoje božice htje priliku ukazati, prid očima čini stati ljepše od Rima sve djevice; ter gledajuć sad zlaćeni jedne pramen, druge lice, one zvijezde dvije danice, ove koraļ sad rumeni... N. Dimitrović 27. Celujuć jaoh nemoj koraļ cvit od mora ugrizat tolikoj. D. Raņina 20ᵇ. Nu jur zvijezde blijede ostaju, bijelom rukom jasna zora od koraļa vrata otvora. I. Gundulić 27. Prije od ļudi sej dubrave koraļ se je ribo u moru, svačije su sad zabave kamenitu dubsti goru. 143. A mažući razkrvavi usti oprhle, pomodrene, na sramotu od naravi da ih koraļi zarumene; ... 221. Od koraļa usti objavi a od lira prsi svoje. 221. Zlato, koraļ, biser bili... primi ljepos tva od mene. 462. Rumen koraļ, biser bijeli. G. Palmotić 1, 148. Što je koraļ prirumeni prid koraļom koji gojo usti tvoje? 2, 27. Krv od lica, suze od oči, pram od kosi vidjet jesu ko s koraļem od istoči zlato i biser kad povezu. I. V. Bunić. mand. 10. Rumenija od ruse i od koraļa. V. Andrijašević, put. 91. Snijeg i koraļ lice ima. P. Kanavelić, iv. 29. Zlato 'e prami, prsa od lira, koraļ usti. J. Kavaņin 36ᵇ. Od koraļa crļenoga mora. A. d. Bella, razgov. 211. Te usne nijesu crvene kao koraļ. Bos. vila. 1888. 145. Koraļ je roba koja se ocarińuje u prometu. Zbornik zak. god. 1871. 337. Merğan, koraļ. *u* Nar. pjes. petr. 2, 698. Koraļ, zool. ‚koralle', tal. ‚corallo', frc. ‚corail', ogl. ‚coral'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Metaforički.* Perlo od čistoće, koraļu od goruće ļubavi. V. Andrijašević, put. 152.

b. *može biti da se u prenesenom smislu i drugo što crveno ovako zove; n. p. u Dubrovniku se ovako zovu jaja (ili ikra) u morskoga ježa, jer su crvena.* P. Budmani.

KORAĻA, *f. vidi* koraļ. — *Na jednom mjestu u naše vrijeme, a između rječnika u Mikaļinu* (‚coralium, corallum, gorgonia'). Crkli merğan, crvena koraļa. *u* Nar. pjes. herc. vuk. 359.

KȌRAĻAC, kòrâļca, *m. dem.* koraļ. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. koraļčac

KȌRAĻAN, kòrâļna, *adj. koji pripada koraļu; koji je načińen od koraļa; koji je (crven) kao koraļ.* — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Belinu* (koraļni ‚di corallo' ‚corallinus' 228ᵇ *i u Stulićevu* (‚coralii'). Usna mi koraļna sva puca i vene. G. Držić 404. Od kosi dva prama, koraļne dvi usti, is kih se be*(s)* srama slatka rič izusti. D. Raņina 46ᵃ. Proz koraļna neka vrata na dvor žarko sunce izide. I. Gundulić 538. Otvarat zora ide vrata koraļna i biserna žarkom suncu. J. Kavaņin 353ᵃ. Koraļan, zool. ‚korallen- (in zus.)'; koraļna stvora, gl. ggr. ‚korallenformation', tal. ‚formazione di coralli'; koraļni otok ‚koralleninsel'; koraļni vapnenac ‚korallenkalk'; koraļni bad, zub ‚korallenklippe', koraļni greben ‚korallengriff'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KȌRAĻÂR, *m. čovjek kojemu je zanat vaditi koraļ iz mora.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚korallenfänger, korallenfischer'.

KȌRAĻAST, *adj. sličan koraļu.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Koraļast, min. ‚korallenartig', tal. ‚coralloide'. B. Šulek. rječn. znanstv. naz.

KORÀĻÂŠ, koraļáša, *m. čovjek koji obrađuje koraļ.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚korallendrechsler; korallenmacher'.

KORAĻČAC, koraļčca, *m. dem.* koraļac. — *U Stulićevu rječniku uz* koraļčić. — *nepouzdano.*

KȌRAĻČIĆ, *m. dem.* koraļac. — *Samo u Stulićevu rječniku:* koraļčić, mali koraļ ‚parvum corallium'.

1. KORAĻE, *n. coll.* koraļ. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚coraliorum vis'.

2. KORAĻE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Ńiva u Koraļu. Sr. nov. 1875. 1203.

KORAĻEVAC, koraļevca, *m. koraļni struk.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Koraļevac, zool. ‚korallenstamm, polypenstock, korallenstock', tal. ‚branco di coralli'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KȌRAĻIĆ, *m. dem.* koraļ. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. koraļčić.

KȌRAĻÎŠTE, *n. kao veliki kamen u moru načińen od koraļa.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Koraļište, ggr. ‚korallenbank, korallenriff', tal. ‚banco di coralli'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KȌRÂĻKA, *f. ime žensko.* — *U dubrovačkijeh pisaca* xvii *i* xviii *vijeka, koji su po svoj prilici izmislili ovo ime (po crvenijem usnama?).* Ako su druzi razlika moja složenja: Galateu,... Adona, Koraļku od Sira ... prikaživali ... I. Gundulić v. Koraļka. 4. G. Palmotić 2, 2. I. Đorđić, pjesn. 111.

KȌRAĻNÎK, *m. vidi* koraļevac. — *Načińeno u naše vrijeme.* B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KȌRAĻSKÎ, *adj. vidi* koraļan. — *U Stulićevu rječniku:* v. koraļan.

1. KȌRAM, *m. tal.* corame, *koža ustrojena.* — *Po zapadnijem krajevima od* xviii *vijeka.* Koram olti koža učińena ‚corrame'. M. Zoričić, aritm. 104. Korâm, gen. korâma *(čakavski)*, tal. ‚corame, cojame'. Slovinac. 1881. 418.

2. KȌRAM, *m.* trbuh. Levac. L. Đorđević.

KORAMITI SE, koramim se, *impf. kočiti se.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚sensim rigero, rigidum fieri'. — *Može biti da je postalo od* 1. koram.

1. KȌRAN, kôrna, *adj. vidi* prekoran. — *U naše vrijeme.* Jer su vlasi s zala odgovorni, radi kojih oni bjehu korni. Osvetn. 4, 15. Dok je živa, vazda je korna. Bos. vila. 1888. 52. — *Čini se da je slično značeńe (pokoran) i u ovom primjeru* xviii *vijeka:* I hodim cvileći gori doli ovako, križo biližeći trošim vrime tako. ‚Ah!' vapim ‚da imat srdce to sad more, i križ tako primat kao sriéne kore! ah od puti moje srdce tvrdokorno, mini bitje tvoje i postani korno! o ļubavi! radi kako znaš, u prsi križ sveti usadi da se ne pomrsi: onda ću t' ugodit, onda srdce hoće, koje želiš plodit od ļubavi voće'. A. Kanižlić, rož. 65.

2. KȌRAN, kȍrna, *adj. na kojemu je kora.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚corticatus, corticosus, crustosus' *s dodatkom da je riječ ruska.*

3. KȌRÂN, korána, *m. arap. tur.* qurān, *kńiga u kojoj je Muhamedov zakon.* — *isporedi* alkoran, alkuran, čitap. — *Između rječnika u Vukovu* (vide alkuran). To ti koran čudno sliših tumačiti. I. T. Mrnavić, osm. 142. Iza Praga zlatna gdje će ostat međa međ Turčinom i med Kaurinom, evanđeļu ustuk od korana. Osvetn. 4, 13. To i naš koran zapovijeda. M. Đ. Milićević. omer. 28.

1. KȌRANA, *f. ime vodi i mjestu u Hrvatskoj.* *a) voda.* — *od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (voda u Hrvatskoj). Pak me put Korane mahom odpeļahu *(vidi i c))*. M. Kuhačević 49. Zovi Muru, Vag i Koranu. J. Rajić, boj. 89. Kod studene Une i Korane. Pjev. crn. 64ᵇ. Zdravo došo do vode Korane. Nar. pjes. juk. 111. Oj Korano, moja vodo hladna. Nar. pjes. kras.

1, 148. — *b) zaselak u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 53. — *c) u jednoga pisca* XVIII *vijeka kao ime tamnici u Karlovcu (na Korani).* Na Špilberg dojdosmo, povoļnije mesto neg' držah najdosmo . . . Vidivši ovu sprav pak sprav od Korane *(sam pisac tumači:* Karlovačkoga pržuna i oštroće), oduzh se zapriše sve mê stare rane. M. Kuhačević 58.

2. KORANA, *f. ime kravi (?).* F. Kurelac, dom. živ. 24.

KORANICE, *f. pl. mjesno ime.* — XVI *vijeka.* Matijaš Starčić iz Koranic. Mon. croat. 250. (1550).

1. KÒRANSKÎ, *adj. koji pripada Korani.* — *Od* XVIII *vijeka.* Bože, tebi hvala, ki me oslobodi koranskoga hala! M. Kuhačević 58. — *I kod imena četiriju sela u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Koranski Lug. Razdijeļ. 53. Koranski Brijeg. 58. Koransko Selo. Koranska Strana. 59.

2. KÒRÂNSKÎ, *adj. koji pripada koranu.* Hatibi koranski tako tumačuju. I. T. Mrnavić, osm. 79. I koranske učio je liste. Osvetn. 6, 14.

KÒRÂŃE, *n. djelo kojijem se što kora.* J. Bogdanović.

KORAPSTVO, *n. vidi* korabļarstvo. — *Samo u Stulićevu rječniku:* korabstvo, v. brodarstvo.

KORAS, *m. vidi* 1. Karas.

KȌRAST, *adj. postaje od* 1. kora. — *U naše vrijeme.*

a. *na kojemu je kora.* — *Između rječnika u Stulićevu* (v. korńast). Carine od živina korastih (,schalthier'). Zbornik zak. 3, 680.

b. *nalik na koru.* Korast, bot. lat. ,corticosus' ,rindenartig'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÒRATI SE, kòrâm se, *impf. dobivati koru, postajati s korom (n. p. o hļebu kad se peče, o snijegu).* — *U naše vrijeme u Lici.* ,Poč'o se snijeg od studeni korati' (t. j. u koru hvatati). ,Vide re! eli kruv pečen?' ,Da, još se nije poč'o ni korati'. J. Bogdanović.

KORAULICE, *f. pl. selo u Hercegovini.* Statist. bosn. 108. — *isporedi* Koravļica, Koravnica.

KȌRAV, *adj. na kojemu je kora.* — *U Stulićevu rječniku:* v. korńast.

KÒRAVA, *f. u narodnoj pjesmi našega vremena kao ime vodi (jamačno je* Korana), *i otale u Vukovu rječniku:* ,name eines flusses' ,fluvii nomen' *s primjerom:* Na sastavak Save i Korave. (Nar. pjes. vuk. 3, 273).

KÒRAVICA, *f. ime ribama.* — *Između rječnika u Vukovu:* (u Sińu) ,Squalius Turskyi Heckel'. Koravica tupčić, Phoxinus levis. G. Kolombatović, pesci. 21.

KORÀVĻICA, *f. mjesno ime.* — *isporedi* Karaulice, Koravnica. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (selo u Hercegovini). Imam kmete sela Koravļice, a do ńih je selo Delouša. Nar. pjes. vuk. 4, 384.

KÒRÂVNICA, *f.* selo u Bilećskom kadiluku. — *isporedi* Koraulice, Koravļica.

1. KÒRBA, *f. koreńe, ukor.* — *Od* XVIII *vijeka, ali se i prije nalazi, vidi:* korьba ,clades'. F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *(u Stulićevu rječniku stoji da se nahodi u Gundulića).* — *Između rječnika u Stulićevu* (,exprobratio, contumelia, convicium' *iz Gundulića), i u Vukovu:* ,vorwurf' ,exprobratio', cf. ukor *s primjerima:* Nije umrla baba od korbe, već od prazne torbe. (Nar. posl. vuk. 219) *i iz narodne pjesme:* E je ńojzi korba dodijala i od oca i od stare majke. Jer je meni korba dodijala od mojega draga pobratima. And. Kačić, razg. 238a. Korbe i pedipse pokrenu. G. Peštalić 68. Molbe, kletve, korbe, žalbe, mita, srca u zlo ne haju zalita! Osvetn. 4, 47. — *I u ńešto različnom značeńu (svađa, karba). u naše vrijeme u Lici.* ,Ostav'te se međusobne korbe!' ,Nemam s nikim ni korbe ni zavadńe'. J. Bogdanović.

2. KÔRBA, *f. tal.* corba, *rebro u lađe.* — *U naše vrijeme po jugozapadnijem krajevima.* Ustroj *(lađe ribarice)* sastoji iz daska koje su pri male grede pribjene. korbe se zovu koje odgovaraju gredami na kućnom podu, na te korbe pribijene su daske koje se zovu ,madijeri' i odgovaraju šticama na podu jer taj ustroj nalići čovječjim rebrima, zovu ga jednokupno ,rebra lađe'. L. Zore, rib. ark. 10, 324.

3. KÔRBA, *f. vidi* 1. kofa, b. — *Vaļa da je tal.* corba, *kotarica.* — *U naše vrijeme u Istri.* Korba ili kofa, košarica koja stoji nekoliko metara na jamboru broda. — Volosko. F. Simić.

KÒRBÂČ, korbáča, *m. tur.* qyrbač, *bič (uprav od jednoga komada debele kože, ili spleten od remeńa).* — *isporedi* kurbač. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u drugijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kȍrbâču, kȍrbâči. — *Iz turskoga je jezika prešla riječ u mnoge evropske jezike, ne samo u slavenske (isporedi n. p. rus.* карбачъ, *češ.* karabač, korbáč, *poļ.* korbacz *itd.), rum.* cărbaciŭ, *mag.* korbács *itd., nego i u zapadne (ńem.* karbatsche, karabatsche, *franc.* cravache, *špań.* corbacho *itd.).* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (korbač, kanǵija ,scutica, flagellum ex corio'), *u Jambrešićevu* (,scutica'), *u Voltiǵijinu* (,frusta' ,peitsche, geissel'), *u Stulićevu* (v. bič *iz Habdelićeva), u Vukovu* (vide kamǵija *s dodatkom da se govori po Hrvatskoj i po Slavoniji).* Dobri końi sami skaču, zločest komaj po korbaču. P. Vitezović, cvit. 46.

KORBÀČIĆ, *m. dem.* korbač. J. Bogdanović.

KORBÀČINA, *f. augm.* korbač. ,Ako te ovom korbačinom opletem pro leđa, upazićeš'. J. Bogdanović.

KÒRBÂŠ, korbáša, *m. vidi* korbač. — *U naše vrijeme u Istri.* Ča nima tamo nijedan palice al korbaša? Naša sloga. god. 14, br. 12, str. 52.

KORBEVAC, Korbevca, *m. ime selu u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 306.

KORBEVŠTICA, *f. ime vodi u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 277.

KORBIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* korbiv, koji kori ,exprobator' *s dodatkom da se nahodi u Gundulića (?).* — *nepouzdano.*

KȌRBONA, *f.* thesaurus, aerarium. *blagajnica.* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka u prijevodu novoga zavjeta; latinska je riječ* corbŏna *(po grč.* κορβανᾶ, *a i ova je riječ tuđa u grčkom jeziku).* Ne podobat se uložiti ih u korbonu, začto su cina krvi. M. Alberti 460. matth. 27, 6.

KORBOVO, *n. ime selu u Srbiji u okrugu krajinskom.* K. Jovanović 124.

KORBOVSKI, *adj. koji pripada Korbovu.* Korbovska *(opština).* K. Jovanović 124.

1. KORČA, *f. ńeka kolska igra u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 329.

2. KORČA, *f. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 10.

KORČANSKI, *adj. u Daničićevu rječniku:* korьčanьskyj, pomińe se u testamentu Jelene Sandaļevice ‚korьčanska' crkva Bogorodičina. M(on. serb). 417. (Spom. sr. 2,) 123. (1442). mislim da bi mjesto ‚rь' trebalo ‚ri'. cf. Gorica.

KORČIJA, *m. na jednom mjestu ovoga vijeka, vaļa da je od tur.* kurči, *oružanik, vojnik, stražar.* Da ťataju jednog čoveka korčijo u Konaticu. Glasnik. 11, 1, 11. (1808).

KÔRČOLA, *f. vidi* Korčula. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka samo radi slika.* Od Kotora i Korčolo Dragoslava uz biskupa viđoh i zrim ruse ohole . . . J. Kavańin 161ª.

KÔRČUL, *m. vidi* Korčula. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka samo radi stiha.* Korčul ribni i Hvar vini . . . J. Kavańin 183ᵇ.

KÔRČULA, *f.* Corcyra nigra, Melaena, *ostrvo i na ńemu grad u Dalmaciji, tal.* Curzola. — *Riječ je postala od talijanske; staro je ime bilo* Krkar *(vidi).* — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (Korčula, otok na Adrijanskom moru ‚Corcyra melana, Corcyra nigra') *i u Vukovu* (‚die insel Curzola' ‚Corcyra'). — *Ne zna se u svakom primjeru je li riječ o ostrvu ili o gradu. treba dodati da se u prvom slučaju kaže:* na Korčulu, na Korčuli, s Korčule; *u drugom:* u Korčulu, u Korčuli, iz Korčule. Seńani ga pogubiše pri Korčuli kraj otoka. D. Baraković, vil. 206. U Korčuli ki sadi je . . . J. Kavańin 128ᵇ. Hvar, Korčula, Rab, Cres, Veļa. 137ᵇ. Korčula, grad plemenit i odavan. 111ª. Na Korčuli ni'e tjelesa doistitih. 317ᵇ. Osvoji Korčulu na otoku. And. Kačić, kor. 318. Na ostrvu Korčuli. Vuk, poslov. xxxviii. Na Korčuli. nar. pjes. 1, 74.

KORČŮLANIN, *m. čovjek s ostrva Korčule ili iz grada Korčule.* — *Množina:* Korčůlani. P. Budmani.

KORČŮLANKA, *f. žensko čeļade s ostrva Korčule ili iz grada Korčule.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* Korčůlanâkâ. P. Budmani.

KORČŮLÂNSKÎ, *adj. koji pripada Korčulanima, pa i Korčuli.* — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚von Korčula'). Tja do suda svita strani slava j' žene korčulanske. J. Armolušić 58. Biskupu korčulanskomu. K. Magarović 1. U korčulanskom otoku. And. Kačić, kor. 411.

KORČULARSKI, *adj. koji pripada ostrvima što se talijanski zovu* Isole Curzolari, *pa i sama su ostrva* otoci Korčularski *(u trećem primjeru).* — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Korčularske srjed potjere . . . J. Kavańin 131ᵇ. Petar Balci, ki se nade na dobitje korčularsko . . . 139ᵇ. Korčularske pri otoke. 212ª.

1\. KÔRDA, *f. saбļa (na ńekijem mjestima znači i mač ili nož), vidi n. p. u Bjelostjenčevu, u Stulićevu, u Daničićevu rječniku).* — *isporedi* ćorda, đorda. — *Riječ je praslavenska* (korьda *ili* korъdъ) *sa značeńem: mač, isporedi stslov.* korьda, *rus.* корда, *češ. i poļ.* kord; *ali je tuda, jer je već u praslavensko doba prešla iz iranskoga jezika, isporedi zend.* kareta, *novopers.* kard, *ali jamačno preko kakva tarskoga jezika u ovom mlađem obliku, isporedi tur.* kard, *nož. arb.* kordě, *rum. (maćed.)* coardă *biće riječi uzete iz južnijeh slavenskijeh jezika, a lit.* kardas *iz poļskoga; mag.* kard *vaļa da je uzeto iz turskoga ili iz iranskoga u staro doba.* — ćorda *i* đorda *primļene su riječi u novije doba iz turskoga (osmanlijskoga) jezika u kojemu* k *u* kard *ima nebni glas.* — *Između rječnika u Vrančičevu (na str.* 119 *prema magarskome* kard, *vidi i* 3. korda), *u Mikaļinu* (korda, oružje ‚spada di un filo, da costa' ‚machera'), *u Belinu* (‚sciabla, arma nota' ‚machera' 654ª; ‚spada lunata, o falcata' ‚machaera' 693ª), *u Bjelostjenčevu* (korda, oružje, kot saбļa, palos ‚framaea, machera, ensis'), *u Stulićevu* (korda, oružje ‚specio di spada larga' ‚sica, machaera'), *u Vukovu* (u pjesmi, vide ćorda *s primjerom:* I daj meni kordu zaťdalu), *u Daničićevu* (korьda ‚gladius'). — *Riječ je ostarjela i stajaća (vidi u Vukovu rječniku) ali se još govori u Dubrovniku u osobitom značeńu:* Korda je sad u Dubrovniku velik nož kojim mesari meso sijeku. V. Bogišić *u* Nar. pjes. bog. 370. — Jedna jablьka ωdь korde ωdь kamene crьļena sь glavωmь srebrьnωmь. Spom. sr. 2, 74. (1420). Kopja lomiti i korde i saбļe. M. Vetranić 1, 54. Nego se vitezi golimi kordami brańahu. F. Vrančić, živ. 65. Korde o pasu, a niz pleći vise ogńeni samokresi. I. Gundulić 141. S kopļim, s kordami, s kratkijem puškam . . . nadskoćiše. B. Zuzori 401. Hoću tebi zaista kordu tvoju ugrabiti. Nar. pjes. bog. 15. Da je kome stati pa gledati kako turske odlijetaju glave a kaurske sijevaju korde. 315. I kordu Sekulovu o sedlu objesio. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 41. I zajmi mi, moj care, kordu srebrom okovanu. 1, 53. Mahnu kordom i desnicom rukom, osiječe mu do ramena ruku. Pjev. crn. 247ª. I mi kupi kordu po junačko. Naša sloga. god. 5, br. 1, str. 15.

2\. KÔRDA, *f. tal.* corda, *konopac, uže.* — *Od* xviii *vijeka.* Ovdi more pripovidalac metnuti kordu na vrat sebi. F. Lastrić, test. 122ᵇ. ‚Uzmi de nekolika lakta korde, minaćemo po nedeļi ono kameńe po vrtlu, pa će nam trebati'. J. Bogdanović. — *U prenesenom smislu:* držati koga *(mladega)* u kordi *(strogo) prema ńemačkome jeziku. u naše vrijeme po sjevernijem krajevima.* ‚Bome on svoju ženu drži u kordi'. ‚Ona drži svoju djecu u kordi; nijedno joj ne smije pisnuti'. J. Bogdanović. — *U drugom značeńu prema lat.* chorda, *struna, žica (n. p. na guslama). u Bjelostjenčevu rječniku:* korda, struna, v. chorda, struna.

3\. KÔRDA, *m.* gladiator, *po rimskom običaju čovjek koji se za zabavu svijeta borio s drugijem ļudima isto na to uvježbanima.* — *Ista je riječ što* 1. korda. — *U Vrančičevu rječniku:* ‚gladiator', *i u Bjelostjenčevu:* korda ili kordas, koji se vuči fektati, bosti etc. ‚gladiator'.

KORDAC, korca *(ili* kordaca?), *m. nož, mač.* — *Uprav je dem.* 1. korda. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* kordec, oružje poleg bedre viseće špičasto, kratko i praširoko ‚sica') *i u Jambrešićevu* (kordec ‚sica'). Tri tisuće Turak vrgoše pod kordac. Radojević 20.

KORDAŠ, *m. u Bjelostjenčevu rječniku (vidi* 3. korda).

KORDATI SE, kordam se, *pf. tal.* accordarsi, *dogovoriti se, pogoditi se.* — *U Istri od* xiii *vijeka.* Tako se sjediniše, kuntentaše i kordaše. Mon. croat. 4. (1275 *prepis.* 1516). More se kordat s nami na dinare. Statut veprin. (1507) 215.

KORDAŽICA, *f. vidi:* Kordažica ‚kordel'. Ako uredovni zapor robe sastoji u povezi, ima vozac dobaviti materijal na povezu potrebiti, bio konopac ili uzica, koja se uopće zove kordažica. Zbornik zak. 1853. 937.

KÒRDEKÂŃE, *n. djelo kojijem se ko kordeka.* — *Između rječnika u Stulićevu.* ‚Vaše mi je kordekańe dodijalo!' M. Milas.

KÒRDEKATI SE, kòrdekâm se, *impf. svađati se, karati se.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

a između rječnika u Stulićevu (,contumeliose cum aliquo altercari'). Kȍrdokati se, kȍrdokâm se, *pf.* svadati se, prepirati se. *U naše vrijeme u Stonu:* ,Svaki se dan kordekaju'. M. Milas. — *Može biti i bez se (izvan Dubrovnika).* Kaduno svaki dan kordekaju. V. Vrčević, niz. 95.

KȌRDEKAV, *adj. koji se često kordeka.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,rixosus, litigiosus'.

KȌRDEKOVATI SE, kȍrdokujêm se, *impf. vidi* kordekati se. — *U naše vrijeme u Stonu.* ,Ja neću da se s ńime vavijek kordekujem!' M. Milas.

KȌRDELA, *f. vidi* kurdjela. — *U naše vrijeme.* Crvenu svilenu kordelu. Bos. vila. 1891. 250. Kordȅla ,fascia'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 39.

KȌRDELICA, *f. dem.* kordela. — *U naše vrijeme u Istri.* Kordȅlica ,taeniola'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. ifrtsg. 55.

KȎRDICA, *f. dem.* 1. korda. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,sicula'). Sestru svoju izveli izvan svoga b'jela dvora i tu ti je bijahu na kordice razd'jelili. Nar. pjes. bog. 109.

KȎRDIĆ, *m. prezime.* — *Od* XVIII *vijeka.* Gledam Purgu i Kordića. J. Kavańin 146b. Benedikt Kordić. *u* Nar. pjes. vuk. 2, 653 *(među prenumerantima).* Kȏrdić, prezime. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. *i u Dubrovniku.* P. Budmani. — *vidi i* Kordići.

KȎRDIĆI, *m. pl. mjesno ime (po svoj prilici plur.* Kordić).

a. *selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 75.

b. *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 71.

KORDÌJÂL, kordijála, *m. tal.* cordiale, *lijek ili uopće piće kojijem se pokrijepi slabo čeļade.* — *Od* XVIII *vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Vukovu:* (ital. ,cordiale') ļekovito piće što se osobito daje onome koji padne u nesvijest, da bi došao k sebi ,die herzstärkung' ,laxamentum'. — Mesto kordijala naklańahu pelin s kolurom od mlika. M. Kuhačević 77. Pak će tebi prinijeti jedan imbrik ladne vode, a u drugi rujna vina, u trećemu kordijala, da im ļepše progovoriš, na pitańa odgovoriš *(iz Paštrovića).* Nar. pjes. vuk. 1, 93—94.

KORDIJANIĆ, *m. prezime.* — XII *vijeka.* Rado Korьdianićь. Starine. 13, 207. (1185 *prepis.* 1250).

KORDINCI, Kordinaca, *m. pl. ime dvjema selima u Srbiji u okrugu topličkom.* Gorńi i Dońi Kordinci. M. D. Milićević, kraļ. srb. 383.

KORDON, *m. bijeli lokvań.* Kordon. Nymphaea alba L. (Pančić). B. Šulek, im. 158.

KORDOŠ, *m. ime prascu.* Orozović. D. Hirc.

KORDOŠA, *f. ime krmači.* Orozović. D. Hirc.

KȌRDOVÂN, *m. tal.* cordovano, *fina učińena koža što se prije radila u gradu špańolskom* Córduba *(tal.* Cordova). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kordovan, safijan ,pellis cordubensis') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (kordovan, sartijan ,pellis cordubensis, l. corium cordubense'), *u Voltigijinu* (,cordovano, corame' ,leder'), *u Stulićevu* (,corium cordubense'), *u Vukovu* (,das corduan-leder' ,aluta cordubensis'). Kordovani lański nijesu naj boļa trgovina. (Z). Kordovani ostaše, a trgovac dođe. (Z). Ne vaļa mu koža za kordovana. (Z). Poslov. danič. U kožama živina, morskih telića i kordovanu. A. Tomiković, živ. 4.

KORDOVÀNGIJA, *m. čovjek koji po svojemu zanatu čini kordovan.* — *Načińeno od* kordovan *turskijem nastavkom* ǵy. — *U Vukovu rječniku:* ,der corduan-fabrikant' ,alutarius'.

KȌRDOVÂNSKÎ, *adj. koji pripada kordovanu.* — *isporedi* kordovański. — *U Belinu rječniku:* kordovanska kožica ,cordovano' ,pellis cordubensis' 229a, *i u Stulićevu:* kordovanska kožica *uz* kordovan.

KȌRDOVÂŃSKÎ, *adj. koji pripada kordovanu, koji je načińen od kordovana.* — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Čižme kordovańsko. Jačke. 61. Kordovańsko čižme. 164.

1. KȌRDÛN, kordúna, *m. široka pantļika, trak (naj češće od skupoga tkańa), tal.* cordone *(što je upravo augm.* corda, *konopac).* — *Od* XVI *vijeka po zapadnijem krajevima.* Ne imaš li bez broja i zlatijeh korduna? M. Vetranić I, 117. Ti imaš košuļe, kolete, rukave, kordune, prstene. N. Naļešković 1, 253. Dviže jedan pendin od zlata na kordunu od svile. A. Sasin 147. Sudarije, kordune, pase. Nauk brn. 63a. I na ńemu šitkova korduna. Nar. pjes. herc. vuk. 227. Srce mojo s tvojim v jubav jo zapalo, pak se je zelenim kordunom svezalo. Nar. pjes. istr. 2, 119. Kordûn ,vinculum, taenia'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 43. *amo može biti da pripada i ovaj primjer, premda bi u ńemu* kordun *moglo značiti konopac:* Nosiš jedan kordun od kostreti opasan. I. Držić 215. — *U osobitom značeńu.* Na glavu joj *(nevjesti)* naćine ,kukuļicu', . . . o vratu ,kordun' (zlatan sinǵirić koji je zavijen oko vrata nekoliko puta i po tom sa zlatnom kolajnom visi niz prsi do pojasa). *u Risnu.* Vuk, kovč. 96.

2. KȌRDÛN, kordúna, *m. kao državna granica (radi zdravstvenijeh, financijalnijeh razloga itd.).* — *Ista je riječ što* 1. kordun. — *U naše vrijeme.* Kada li će prestati te skele i korduni. M. P. Šapčanin 1, 94. — *Pa i kao mjesno ime.* Kordun, livada pod Gostiļem, preko ńe ide suha granica između Srbije i Bosne. Ļ. Stojanović.

KORDÚNAC, kordúnca, *m. dem.* 1. kordun. — *U naše vrijeme u Istri.* Ono se j' svezalo s kordúncem zelenim. Nar. pjes. mikul. 165. Kordûnac ,taenia'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 54.

KORDUNAJA, *f. nejasna riječ u narodnoj pjesmi istarskoj našega vremena.* S pod korena hladna voda teče, po ńu gredu tri devojke mlade, svaka ima vidru kordunaju(?). Nar. pjes. istr. 2, 28. ,Kordunaju' pridavnik za bačvicu, ne znam što znamenuje. 6, 50.

KORDUŠEVCI, Korduševaca, *m. pl. ime selu u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijeļ. 122.

KORDUVAŃSKI, *adj. vidi* kordovański. Lipe čižme korduvańske. Jačke. 298.

KȌRE, kôrâ, *f. pl. množina je od* 1. kora, *a upotrebļava se u osobitijem značeńima.*

a. vagina, *nožnice u noža, sabļe, mača.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (n. p. od noža ,die scheide' ,vagina'. cf. nožnice). Toliko može stajati mač s rđom da pak ne možeš ga izvaditi iz kora. M. Radnić 173b. Pavle uze zlaćene noževe, pa ih vadi iz srebrnih kora. Nar. pjes. vuk. 2, 16. Britku ću mu sabļu zatopiti, zatopiti onom slanom krvļu, da se ne da izvadit iz kora. 2, 107. Al' se pusta *(sabļa)* ne da izvaditi kao da je za kore prirasla. 2, 110. Gola sabļa tri stotin dukata, kore su joj tri stotin dukata. 2, 345. Pa obrisa mača zelenoga, povrnu ga u kore srebrne. 3, 189. Pa s' oko ńeg omotala ćorda, sve iz kora polijeće sama. Nar. pjes. u Bosni. Đ. Šurmin.

b. *u britve, ono što je držak kad je britva otvorena, i u što se oštrice uvlači kad se britva zatvori.* — *U Vukovu rječniku:* u britve ‚das heft des taschenmessers'. — *ima i u Stulićevu* (kora od britve ‚manubrium cultri') *gdje stoji jednina* kora, *ali to nije obično.*

c. *držak od noža, kamze, vidi* korice, c. Do kora mu noža zagonio. Ogled. sr. 179.

d. *u kńige, kad je tvrdo vezana.* — *isporedi* korica, b. — *U Vukovu rječniku:* u kńige ‚der einband' ‚tegumentum'.

KOREČAC, korečca, *m. dem.* koretac. — *U Stulićevu rječniku:* koretčac *uz* koretac. — *nepouzdano.*

KORÉČAK, koréčka, *m. dem.* koren (*vidi* korijen). — *U Vukovu rječniku:* hyp. v. koren *s dodatkom da se govori u Srijemu.*

KOREČIĆ, *m. dem.* koretac. — *Samo u Stulićevu rječniku:* koretčić *uz* koretac.

KOREČINA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Korečini. Sr. nov. 1869. 565.

KÒREKTOR, *m. vidi* ispravļač, *ńem.* corrector. — *U naše vrijeme.* Kako bi g. Svetiću u ovome poslu pomogli faktori, slagači i korektori. Vuk, odg. na utuk. 18.

KORÈKTŪRA, *f. naštampani list na kojemu se ispravļaju štamparske pogreške, ńem.* correctur, correcturbogen. — *U naše vrijeme.* Nego na arke od korekture mogu se još rukom napisati i dodati opaske. Zbornik zak. 1866. 41.

KORÈKTŪRAN, korèktūrna, *adj. koji pripada korekturi.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Tiskani arci korekturni. Zbornik zak. 1867. 209. Ispravci učińeni u tekstu korekturnih tabaka. 1874. 321.

1. KȌRĒN, *m. vidi* korijen.

2. KȌRĒN, *m. mjesno ime.* — *Vaļa da je ista riječ što* 1. koren.

a. *u Hrvatskoj. a) brdo.* — *u Vukovu rječniku:* brdo koje razdvaja otočku regementu od Like. — *b) zaselak u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 36.

b. *u Srbiji zaselak u okrugu vaļevskom.* K. Jovanović 101.

KOREN-, *vidi* korijen- *i* korjen-.

KOREŃ-, *vidi* korijeń- *i* korjeń-.

KÒRĒŃE, *n. djelo kojijem se kori.* — *Stariji je oblik* korenje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (korenje, pokorenje ‚exprobratio'), *u Belinu* (lažno korenje ‚smentimento, il dar mentita' ‚mendacii objectus' 680ab), *u Bjelostjenčevu* (v. pogovoreńe), *u Stulićevu* (‚exprobratio'), *u Vukovu* (‚die vorwürfe' ‚exprobratio'). Podtisnutje i korenje tela. S. Budinić, sum. 144b. Ovo koreńe Ivanovo mutijaše krv Erodiadi i Jerudu. S. Rosa 55b. Koreńa svoja suproć Farizejima slijedeć. 109a.

KORESPÒNDĒNCIJA, *f. dopisivańe (vidi dopisivati se kod* dopisivati). — *Načińeno od ńem.* correspondenz *i od tal.* corrispondenza, *kao da ima lat.* correspondentia. — *U pisaca našega vremena.* Zastupnik ovaj moći će primati korespondenciju, listove, prtļag . . . Zbornik zak. 1871. 375. Privatne osobe uživaju oprost od poštarine glede korespondencije, koju otpravļaju javnim oblastim. 1873. 295.

KÒRET, *m. muško ili žensko odijelo (u različnijem značeńima).* — *Riječ je jamačno tuđa, ali ne znam, odakle je.* — *Od* XVI *vijeka.*

a. *u naj starijim primjerima znači odijelo žensko: u prvom je primjeru gorńe odijelo jamačno dugo, u drugome se ne zna uprav što je.* Kad ona vidje toj, zgar prsi oni čas do pupka koret svoj rukami razdrije vas. M. Vetranić 2. 441. Toliko koreta, sapina, traka, tračića . . . M. Držić 133.

b. *u Vukovu rječniku:* u Crnoj Gori) zubun ženski (bio od čohe ili od sukna) ‚art langes frauenkleid ohne ärmel'. — *isporedi* a.

c. *muško odijelo uopće.* — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Sobom širi na okolo, koret mota i razmeće, prvi izvodi sionim kolo. J. Kavańin 54a.

d. *žensko odijelo (gorńe i dońe) od pasa nizdoļe, sukńa (ńem.* weiberrock, unterrock, *tal.* gonnella, sottana). — *Između rječnika u Mikaļinu* koret, sukńa ‚gonella' ‚palla'; koret od platna ‚guarnaccio' ‚supparus, supparum'), *u Belinu* (gonnella, veste per lo più feminile' ‚palla' 353b), *u Stulićevu* (‚gonnella' ‚cyclas, tunica, palla'; koret od platna ‚guarnaccia' ‚supparus, supparum'). Zato ste sve u prikazańu, u dvornom obličju s lipim koretom a bez košuļe. A. d. Bella, razgov. 26. Jele bijaše mu nesto spućena, kńozuša i odviše majci pod koretom (*o djetetu što, kaonoti razmaženo, svagda stoji uz majku i neće da se od ńe odijeli).* M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 221—222. — *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *I u ova dva primjera vaļa da je ovakovo značeńe, ali kao da je kod toga pisac mislio i na* korot. Iza dva dni od radosti čeka te paka nezgoda strašna, crni koret. B. Zuzeri 212. ‚Memento', kad si nevjesta, kad nakitjena na sadańu, i čini ti se da vas svijet gleda tvoje naprave: tadara spomeni se, da te brzo čeka crni koret a iza ńega smrad od greba. 253.

e. *gorńe odijelo do pasa s rukavima, i muško i žensko.* — *Između rječnika u Belinu* (‚camiciuola, farsetto di panno o di altra materia, che si porta sopra la camicia per difesa del freddo' ‚thorax' 162a), *u Voltiđijinu* (‚camiciuola, farsetto' ‚ein wamms'), *u Vukovu* (u Crnoj Gori) kao ćurče dugačkijeh tijesnijeh rukava s kapcima ‚art kurzes kleid mit langen engen ärmeln' ‚vestis quaedam manuleata'. — Kružat, koret, jačerma, široke gaće. S. Ļubiša, prip. 8. Što je bliža košuļa od koreta tijelu. prič. 41. Svrh košuļe navlačila mlada modri koret s rukavima crvene svite, do pasa dug a sprijed otvoren. 124. Kad je došlo do zrelosti . . . devojke oblače ‚koret' (do tada nose jačermu). *u Konavlima.* V. Bogišić, zborn. 291. Koret, istarska nošńa, haļinac iz debelog sukna, zakopčan ‚ažulicama'. F. Spinčić.

KÒRETAC, kòreca, *m. dem.* koret. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚gonnellino' ‚parva cyclas'). Tebi ću krojiti zeleni koretac od kadife. S. Ļubiša, prip. 266. No je bliža košuļa od koreca. prič. 32.

KORETAŠI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 86.

1. KORETIĆ, *m. dem.* koret. — *U Stulićevu rječniku uz* koretac.

2. KORETIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Hrvatskoj.*

KORETIN, *m. ime vodi i mjestu u Srbiji u okrugu krajinskom.* Livada do reke Koretina. Branik u Koretinu. Sr. nov. 1874. 305.

1. KORÈTINA, *f. augm.* 1. kora. ‚La! debele koretine na ovoj rastini'. J. Bogdanović.

2. KORÈTINA, *f. augm.* koret. — *U Stulićevu rječniku:* ‚gonnellone' ‚ingens cyclas'.

KORETINAC, Koretinca, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. (kajkavski)* Koretinec. Razdijeļ. 92.

KORETINO, *n. mjesno ime. — U Daničićevu rječniku:* Koretino, selo u Toponici koje je kraļ Milutin dao Gračanici. M(on. serb). 565. (1322). to će biti sadašńe selo Koretino na krivoj Rijeci između Prištine i Vrańe. Hahn, reise. 171.

KOREVINA, *f. ime biļkama.* Korevina, 1. Agrimonia eupatoria L. (Visiani, Sabļar); 2. Peucedanum Petteri Vis. (Visiani). B. Šulek, im. 160.

KOREVO, *n. ime selu u protopresviteratu budačkom.* Šem. prav. 1879. 69.

KÒREVSKÎ, Kòrevskôga, *m. prezime poļačko u Gundulićevu Osmanu.* Svijetla i slavna Krunoslava, Korevskoga vjerenica. I. Gundulić 337. Korevskomu je *(Krunoslavu)* da *(otac)* vojvodi. 338. Gdi je, ako je u životu, moj Korevski vojevoda? 349. Korevskoga Krunoslava. J. Kavańin 273b.

KOREŽITI, korežim, *pf. (?) tal.* correggere, *ispraviti, popraviti (kod štampe). — U pisaca čakavaca* XVI *vijeka. (Kńige)* kompońene i korežene Urbanom i Tomasom. Transit. 287. Te knige biše kompońene i korežene. Korizm. 104b.

KORHEĻ, *m. pogrdna riječ.* Skoroteča. 1844. 219.

1. KÖRICA, *f. dem.* 1. kora. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* korica, *rus.* корица, *češ.* kořice. — *Između rječnika u Mikaļinu* (korica, mala kora ,crustula'; korice među zrna šipkova ,cicus, cicum, folliculus'), *u Belinu* (,guscetto' ,calyculus' 364b; ,scorzetta' ,corticula' 660a), *u Bjelostjenčevu* (korica kruha ,crustula'), *u Voltiģijinu* (,scorzetta, crostola, crostina' ,geröstete brodschnitte'), *u Stulićevu* (korica, mala kora ,crustula, exiguus cortex'), *u Vukovu* (dim. v. kora).

a. *na drvetu.*

a) uopće. A zikvica bukova korica. Nar. pjes. mikul. 139.

b) u osobitom značeńu, unutrašńi dio od kore, liber. Preponka ili natkorije i korica jesu one časti, u koje se loza zavija. P. Bolić, vinod. 1, 68.

c) (slatka) korica, Laurus cinnamomum L., *cimet, darčin, kańela. — Između rječnika u Stulićevu* (v. činamonka, kańela *s dodatkom da je riječ ruska).* Kako korica i balsam mirisajući voń dah. M. Alberti 22. 68. ecclesiastic. 24, 20. Uzmi po jedan lot karanfića i korice. P. Bolić, vinodjel. 2, 228. Korica, rus. корица, češ. skořice, Laurus cinnamomum L. (Bolić). B. Šulek, im. 160. — Slatke korice . . . 2 dragme. I. Jablanci 160. Uzmi slatke korice. Z. Orfelin, podr. 73. Korica slatka, cinnamomum (Bjelostjenac), Laurus cinnamomum L. (Stulli, Orfelin). B. Šulek, im. 160.

b. *na hļebu.* Odrizuju ȍd krûhâ okruglu koricu. A. Kanižlić, kam. 550. Kako suhoga kruha korice. Đ. Rapić 214. Dali bismo im ovo malo korica te bi i oni mogli večerati. Nar. prip. vuk. 174. Jer i suha korica se prima u samoći u slobodi dragoj. Osvetn. 2, 98. — *I u osobitom značeńu: kriška hļeba popržena. u Voltiģijinu rječniku.*

c. *vidi* kore, d. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (od kńige ,der einband' ,tegumentum'. cf. kore). Lijeva je korica ovoga jevanđelija sva postavļena srebrnom pločom. Vuk, dan. 1, 12.

d. *vidi* 1. korice.

2. KORICA, *f. ime kući (?).* F. Kurelac, dom. živ. 15.

3. KÒRICA, Kòritâcâ, *n. pl. mjesno ime. — Plur.* 2. korice. — *U Daničićevu rječniku:* Korytьca, selo ,Korica' koje je s gradom Kļučem dao kraļ bosanski Tomaš Ostojić sinovima vojvode Ivaniša Dragišića. M(on. serb). 439. (1416). sad se tako zove jedno selo blizu Imoskoga.

1. KÖRICE, kòrîca, *f. pl. množina od* 1. korica, *upotrebļava se u različnijem značeńima, isporedi* 1. kore.

a. *na drvetu, u osobitijem značeńima.*

a) slatke korice, *vidi* 1. korice, a, *c). — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (korice slatke, cinamomka, kanela; mirisna kora ,cinamomum, cinnamum, canella'), *u Jambrešićevu* (korice slatke ,cinnamomum'), *u Voltiģijinu* (korice slatke ,cannella' ,zimmetrinde'). Drvjicâ od slatkih korica. A. Kanižlić, uzr. 127.

b) zovu se ,koricama' *i strugotine drva, a ne drveće kore, što se upotrebļavaju za mašćeńe i to za crvenu i modru boju.* Crvene korice, rothholz. Modre korice, blauholz. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

b. *nožnice, vidi* kore, a. — *Između rječnika u Mikaļinu* (korice od mača al' sabļe, nožnica ,vagina'), *u Bjelostjenčevu* (korice sabļe, nožnice etc. ,vagina'), *u Voltiģijinu* (korice meča ,fodero di spada' ,scheibe'), *u Vukovu* (dem. von kore). David izvadi iz korica ńegovi vlastiti mač. E. Pavić, ogl. 240.

c. *vidi* kore, b. Slični su onim perišim uglađenih korica. M. Pavlinović, rad. 139. Korice od noža koji se za to i zove ,koričńak', te su korice od ovnujske rožine, i u korice se može nož (oštrice) smjestiti, kad se zaklopi ili zatvori. ,Prelomio sam korice od noža'. u Dobroselu. M. Medić.

d. *držak od noža, kamze. — isporedi* kore, c. — *Između rječnika u Mikaļinu* (korice od noža ,manubrium'), *u Belinu* (,manico di coltello' ,cultri manubrium' 459a), *u Voltiģijinu* (korice noža ,manico di coltello' ,heft von einem messer'), *u Stulićevu* (,manico dei coltelli plicatili' ,manubrium' *iz Mikaļina).* Ako je činio štogod nožem od crnijeh korica na raskrsticu. B. Kašić, zrc. 35.

e. *vidi* kore, d. — *Između rječnika u Mikaļinu* (korice od kńige ,sitibus, operculum libri, involucrum'), *u Bjelostjenčevu* (korice kńig ,sittibae l. syttibae'). Dvi kńige u svilenih koricah. A. Kanižlić, kam. 261. Ima veliki zakonik u koricama kožijema a srebrnijema okrajcima. S. Ļubiša, prip. 72.

f. *u Mikaļinu rječniku:* korice za pera ,pennarolo' ,theca calamaria'.

2. KÒRICE, *n. dem.* korito. — *Stariji bi oblik bio* koritьce, *pa* koritce, *a ispred* e *ne čuje se* t. — *Gen. pl.* kòritâcâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (koritce ,parvus alveus' *s dodatkom da je riječ ruska) i u Vukovu* (dim. v. korito). — *U Lici i s drugijem akcentom:* korîce. J. Bogdanović. — *I u osobitijem značeńima. u Vukovu rječniku:* (u Hrvatskoj) nadno grota, odakle žito pada u kamen (grot u Srbiji se zove ,koš', a ovo korice ,čanak'). Tako se i u Srbiji *(u okrugu biogradskom),* a ne samo u Hrvatskoj kao što Vuk veli, zove ono čim je zadniven koš da žito sve ne ispadne. Ļ. Stojanović. Korice (koritce), mech. (toce, opanak, čašica, šipovka) ,gossenschuh, schuh, rüttelschuh, rumpfmulde, rumpfschuh', tal. ,truogolo', frc. ,engreneur, anche, auge de la trémie', egl. ,spout of a mill-hopper'; phys. ,trogapparat, trögelchen', frc. ,auge (galvanique), auget', egl. ,(galvanic) trough, small trough'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KORÌČAK, korička, *m. vidi* korečak. Tamo kopa razne koričke. M. P. Šapčanin 1, 119.

KORIČAN, korična, *adj. koji pripada (slatkijem) koricama. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. kańelan *s dodatkom da je riječ ruska).* Korični alkohol, chem. ‚zimmtalkohol'; korično uļe ‚zimmtöl, cynamylwasserstoff'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KORIČÁNAC, koričánca, *m. vidi* koričaš. J. Bogdanović.

KORÌČÂŃE, *n. djelo kojijem se koriča, vidi* koričati.

KORÌČÂŠ, *m.* nož koji ima korice, i koji se u korice može uklopiti. *vidi* 1. korice, c. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Izvadi iza pasa koričaš, pa ti potegnu na me'. ‚Bocanov (Bocan, hyp. Božo) koričaš nigda za pasom ne stoji, van mu vavije na terkiji gotov visi'. J. Bogdanović.

KORÌČATI, koričâm, *impf. ukivati (nož) u korice, vidi* 1. korice, c. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚On lijepo umije nože koričati'. ‚Aj do đavola ti i tvoe koričańe! kako si mi ono okoriča nož!' J. Bogdanović.

KȌRIČICA, *f. dem.* 1. korica. — *Od* xviii *vijeka.* Metni s limuna sļuštene u prah stučene žute koričice. Z. Orfelin, podr. 105.

KORIČIĆ, *m. dem.* 2. korice. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka u osobitom značeńu.* Oli prediva žice prstima protežì, oli za namotak podku *(potku)* u koritčićim vretena nek se vrte. Blago turl. 2, 158. — *Radi muškoga roda nije dosta pouzdana riječ.*

1. KȌRIČŃÂK, *m. nož u koricama (od roga, od kosti, od bijele kosti), vidi* 1. korice, c i d. — *U naše vrijeme.* Pa se lati noža koričńaka. Nar. pjes. hörm. 2, 161. Koričńak, nož s koricama od rožine. u Dobroselu. M. Medić.

KORIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Timotije Korić. Rat. 206.

KORIĆANAC, Korićanca, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Ilija Korićanac. Rat. 358.

KORIĆANE, *vidi* Korićani.

KORIĆANI, *m. pl. ime mjesno.*

a. *selo u Bosni u okrugu travničkom.* Schem. bosn. 1864. 85. — *Oblik akuzativa zamjeńuje oblik nominativa, te se kaže i* Korićane *(f.?).* Statist. bosn. 68.

b. *selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 118.

KORIĆE, *f. pl. mjesno ime.* — xiv *vijeka.* Kovačije na Koryćahь. Svetoštef. hris. 16.

KORIDOR, *m. vidi* prijehod, *tal.* corridojo *(mlet.* coridor), *ńem.* corridor. — *U naše vrijeme.* Pobudiše pažńu po pozorišuim koridorima. Bos. vila. 1889. 55. Koridor, arch. v. Prijehod. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KORIJA, *f. tur.* qoru, *gaj, zabran. — U naše vrijeme u jugoistočnoj Srbiji (uprav je riječ bugarska).* Korija — gora (šuma). *u jugoistočnoj Srbiji.* M. Đ. Milićević, s dun. 108. Čija je ona velika šuma?' pitah ja jednog, a on mi odgovori: ‚To je korija (šuma) kaluđerska'. S. Pelivanović. *vidi i kod* korac. — *Nalazi se već* xvii *vijeka u jednoga pisca Dubrovčanina, ali kao ime mjesta u Bugarskoj.* Kroz Popovu ter Koriju prem pospiješno otidoše u bugarsku Papazliju. J. Palmotić 232. (Popova Korija, gusta dubrava koja bi na glasu porad razbojnika kojim bijaše na čelu neki papas kaluđer otknda dobi i ime. — Bugarska Papaslija, varoš 6 ura daleko od Filipopoļa. S. Skurla. 236). — *I u naše vrijeme kao ime pasti u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 141. *ne znam jeli ista riječ što u predašńijem primjerima.*

KORÌJÂNDAR, korijândra, *m. vidi* korijandra. — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* korijander ‚coriandrum, corianisum, corianon', *i u Jambrešićevu:* korijander ‚coriandrum'.

KORÌJÂNDOL, *m. vidi* korijandra. Korijandol (u mletačkom rukopisu), Korijandula, coriandro (u sińskom rukopisu), Coriandrum (sativum) L. (u mletačkom rukopisu, Durante). B. Šulek, im. 160.

KORIJANDRA, *f.* Coriandrum sativum L., *ńeka biļka. — isporedi* korijandar, korijandol, korijandul. — *U jednoga pisca Bošńaka* xviii *vijeka.* Sime nike trave koja se zove korijandra. F. Lastrić, test. 307b. svet. 89b.

KORÌJÂNDROV, *adj. koji pripada korijandru ili korijandri. — Daničić je upotrebio ovu riječ u prijevodu svetoga pisma.* Bijaše kao sjeme korijandrovo. Đ. Daničić, 2mojs. 16, 31.

KORÌJÂNDULA, *f. vidi* korijandra. — *Između rječnika u Mikaļinu* ‚coriandrum') *i u Stulićevu iz Mikaļina. — vidi i* korijandol.

1. KȌRIJEN, *m.* radix, *dio biļke koji je pod zemļom; u našemu se jeziku razvilo i drugo značeńe. — Mislim da se akc. mijeńa u loc. sing.* korijènu, *u gen. pl.* korijènâ, *u dat., instr., loc. pl.* korijènima; *također u cijeloj množini, ako se umeće* ov: kȍrjenovi, korjenóvâ, korjenòvima, kȍrjenove. — *Riječ je praslavenska, ali s* -e- *mješte* -ije- *kako je u našemu jeziku (samo po južnom govoru kao da je ńegda bilo ě, ali i ovo može biti dosta staro, isporedi malorus.* коринь; *pa i u ruskom, u češkom, u poļskom jeziku može* e *stajati mj. slova* ѣ), *isporedi stslov.* korenь, *rus.* корень, *češ.* koŕen, *poļ.* korzeń. — *Postańe mi nije poznato; može biti srodno s* 1. kora. — -ije- *uprav stoji samo u južnom govoru, kao da je postalo od* ě, *u istočnom je* e (kȍrên) *što se ne može poznati jeli* ě *ili praslavensko* e; *u istočnom je govoru* i (kȍrîn), *ali ne svagda: u čakavaca je (i kad su ikavci) svagda starinsko* e *(jedini primjer* korin. B. Kašić, rit. 47a *ne dokazuje ništa, jer taj pisac, premda je rođeni čakavac, miješa u pisańu dijalekte), također i u ńekijeh štokavaca ikavaca: u Banovca, Knezovića, Kanižlića, Pavića, Zoričića, Kačića, M. A. Reļkovića, Kadčića, Lučića, J. S. Reļkovića, Velikanovića (većinom Dalmatinaca i Slavonaca); oblik se* korin *nalazi naj prije* xv *vijeka u spomeniku ikavskom bosanskom (gen. sing.* korina. Mon. serb. 427 *god.* 1411), *pa u Bandulavića, Ančića, Posilovića, Margitića, Dobretića, Leakovića (većinom Bošńaka);* korin *i* korijen *u ikavca Lastrića; samo* korijen *u ikavaca Filipovića, Jablanca, i u Bošńaka (kao što su Divković i Radnić) jekavaca koji imaju i ikavskijeh oblika;* koren *i* korin *u ikavca Došena. i u N. Rańine ima* korijen *i* korin; *ali je jamačno ovo zadńe prepisao iz ikavske kńige (u Gundulića jedan put* korin *stoji samo radi slika). — U naj starijim se kńigama (i u onima koje su crkvenijem jezikom pisane) ima i* korênь *i* kȍrenь *(ovo zadńe vaļa da je po staroslovenskom), pa su gdjegdje i praslavenski oblici za padeže, n. p. gen. sing.* korene. Stefan, sim. pam. šaf. 1; Mon. serb. 71. (1275—1321); korêne. 133. (1348); *dat. i loc. sing.* korêni. Stefan, sim. pam. šaf. 12. Domentijanb 25. — *Između rječnika:* koren *u Vrančićevu* (‚radix'), *u Mikaļinu* (v. korijen), *u Bjelostjenčevu* koren, zila ‚radix'; ⁅koren dreva, peń ‚stirps'; koren. kore-

nika ‚origo seu progenies sobolis'), *u Jambrešićevu* (‚radix'), *u Voltigijinu* (‚radice' ‚wurzel'), *u Stulićevu* (v. korijen), *u Vukovu* (vide korijen *s dodatkom da je po istočnom govoru), u Daničićevu* (koren-, gledaj korên-). — korijen *u Mikaljinu* (korijen od loćike al' kupusa ‚thyrsus'; korijen, noga od travo ‚caulis'; korijen, žila ‚radix, stirps'), *u Belinu* (‚radica, radice' ‚radix' 603[b]; ‚prosapia, stirpe, schiatta o lignaggio' ‚stirps' 592[a]), *u Stulićevu* (‚radix; stirps'), *u Vukovu:* (južno) 1. ‚die wurzel' ‚radix'. — 2. u kupusa ‚der krautstrunk' ‚stirps'. — 3. (u Boci i po okolini) vide drvo 1, n. p. deset korijena maslina; *u Daničićevu:* korênь ‚radix', cf. korenь *(ovoga nema, nego* koren-, gledaj korên-). — *obliku* korin *nema ni u jednom rječniku, ni u Vukovu. — vidi i* korijeńe.

1. *sa značeńem sprijeda kazanijem.*

a. *u pravom smislu.* Južе bo sêkira pri korêni drêva ležitь. Stefan, sim. pam. šaf. 12. Dub javorov sa svimi žilami iz korena podri. P. Zoranić 28[a]. I još š ńimi *(travami)* mnoga cvitja, mnogo masti i korijena, krvi, vode, k tomu bilja . . . Jeđupka nezn. pjesn. 236. Vrtara ne ļubļu ki is korena zelje iskida. Aleks. jag. star. 3, 320. Silni vihar iz korina kad ju *(česvinu)* podre i obori. I. Gundulić 544. Koren zapušćeni tadkada procvita. I. T. Mrnavić, osm. 122. Travu do korina izguliti. S. Margitić, fal. 89. Drža se od svakoga jur s korijenom poginula svakolika ļetina. I. Đorđić, ben. 184. Đrvje polomļeno i iz korijena povaļano. F. Lastrić, svet. 68[a]. Voćka u korenu otrovana. A. Kanižlić, kam. 9. Korena omanova. Z. Orfelin, podr. 74. Rotkvi, luku rak dobro pristaje, i svačemu što u koren ide. J. S. Reļković 11. Da simena u koren se pruže. 355. A ja końic žedan, gladan, grizem travu do korena. Nar. pjes. vuk. 1, 454. Vitu jelu iz korena krenu. 3, 37. *(obje su ove pjesme u istočnom govoru).* Kukoļ vaļa iz korijena iščupati. Nar. posl. vuk. 163. Nijesam ja tikva bez korijena (nego imam roda). 217. Sjeme naj prije klija, pa nikne, pa onda pušta doļe korijen a gore rastu stabla. Vuk, pism. 25.

b. *u metaforičkom smislu.*

a) znači početak ili uzrok. Ko *(ako)* mi hoćemo položiti 10 rasoh navlašćnih, ot kuda vsih je koren zali jezik: prva je prazdan, hvasta, podlasta, . . . Starine. 23, 73. (1496). Kriposti sve koren. M. Marulić 122. Ki je *(grijeh)* hudoba i koren neiskonačnoga zla. Korizm. 64[a]. Koren vsakoga zla je poželinje. 76[b]. Zašto je korijen i izlazi *(sic)* od ńe svi kolici grijesi. Zborn. 14[a]. Korijen svijem nečistoćam. 161[b]. Ti koreni grihov. S. Budinić, ispr. 40. Žila i koren s koga zniču ta prigrišenja. 98. Ja sam korijen i početak od svake istine. M. Divković, nauk. 27[b]. Ovi su koreni i žile svakih zlob. Đ. Baraković, vil. 317. Ki je koren zla svakoga. I. Ivanišević 27. Lakomost jest korin od svije zala. P. Posilović, cvijet. 83. Ļubav od svijeta jest korijen od svije zala. M. Radnić 253[a]. Od vire koja je koren od svake pravednosti. M. Bijanković 4. Lakomost je koren oni, s kog izhode svake zloće. J. Kavańin 55[b]. Đa je koren svih krjeposti *(vjera).* 335[a]. Ako se u komr nahodi koren ili žila od ove zloće, neka je iskorene. J. Banovac, pripov. 235. Korin je sviju zloća poželenje. F. Lastrić, ned. 128. Tri su voćke otrovne . . . to jest: poželenje puteno, poželenje stvari svitovńije i holost, sve tri ove voćke rastu iz jednoga istoga korijena, to jest iz neuredne ļubavi vlastite. 312. Jest pak trostruka ova žeļa koren sviju zlih žeļa. I. Velikanović, uput. 1, 170. Korijen i sjeme svijeh zala jest opako požeļeńe. J. Matović 417. Polepa, sviju zala koren. I. J. P. Lučić, nar. 131. Koren je grijeh, a bolest jesu grańe. J. Rajić, pouč. 1, 73—74. Ona je *(vjera)* živo vrilo od dobrih dila i korin sviju kriposti krstjanskih. B. Leaković, nauk. 19.

b) i u ovom primjeru znači (prvi) početak (o Bogu). A. Što je naj starije, nudir me nauči . . . — B. To je jedini Bog brez simena koren. P. Hektorović 27.

c) jer je korijen učvršćen u zemļi, u ńekijem rečenicama znači ono što je učvršćeno (pa i temeļ, osnovu) i s ńekijem glagolima znači učvršćivańe. 7 zlih koreni *(grijeha)* ki se vkoreńuju. Naručn. 85[b]. Da će se sve ove stvari držati i stati u aeru kako u svojoj žili i korijenu. M. Orbin 260. Crikva po korenu od milošće jest stanovita. A. Vitaļić, ist. 14. Ako se promińuješ svaki čas ne čineći korena od dobroga početka. M. Zoričić, osm. 132. Koren u ńem dok usadi *(kopriva od bludnosti).* V. Došen 84[a]. Jerbo koren duboko imadu *(običaji).* M. A. Reļković, sat. B8[a]. Dokle je koren od griha utvrđen u voļi, slipuka razum. Ant. Kadčić 247.

d) znači ńešto pokriveno, sakriveno, unutrašńe nasuprot spoļašńemu. Nemoj se ustavļati na kori zdvora, nemoj gledati na prikazańa izvańska, nego prodi još naprid, i metni oči u korijen i ļubi početak svega onoga štono se čini zdvora lijepo *(moglo bi biti i značeńe kod 2).* M. Radnić 70[a]. Otiđe u Prag za koren nauka dubļega primiti. A. J. Knezović 26.

e) s ńekijem prijedlozima uz glagole koji znače uništavańe stoji adverbijalno, i znači od prilike: posve, do kraja, do dna. aa) u genetivu s prijedlogom do. Tko se obrête sijej potvoriti, da se razaspe do korijenaa. Mon. serb. 467. (1151). *(Zmija)* sni jej jazik do korena. Korizm. 43[b]. Pokli je grijehom se oprtio, sva izvrnu do korena. J. Kavańin 65[b]. Ńihov grad porazi do korijena. I. Đorđić, salt. xi. — *bb) u genetivu s prijedlogom* iz. Kada te podriže smrt iz korijena. M. Radnić 139[b]. Grijeh iz korijena ima biti satrven. 312[a]. Koji misleći iz korijena privratiti vjeru katoličansku . . . J. Matović 251. — *cc) u instrumentalu s prijedlogom* s. Koji mi s koreni srdašce zdiraju. Đ. Baraković, vil. 30. Za moć ńih i ńihovo pribivalište s korijenom satarisati. I. Đorđić, ben. 176.

f) u jednom primjeru xiv *vijeka* od korena *znači: isprva, iz početka, od davnina (isporedi a) i b)).* Odь korena ničьjere ino nije Hlivьno nego tvojega prьvoga bilo. Mon. serb. 249. (1400).

g) u jednom primjeru xvii *vijeka ima* do koren *(s genetivom, kao adverab ili prijedlog; ali može biti da je* koren' *okrńeno samo radi stiha), i znači: do dna.* Ter moru do koren jozera prodire. Đ. Baraković, vil. 283.

h) u jednom primjeru znači: sin. Sego imêjte u mene mêsto, korênь blagy izьšьdь izь utroby mojeje. Sava, sim. pam. šaf. 4. — *vidi i* g, *d.*

c. *u prenesenom smislu, kod tjelesne stvari što nije biļka, ali raste ili se misli da raste kao biļka, onaj dio koji je u ńečemu zaboden kao pravi korijen u zemļi, n. p.:*

a) u dlake. Koren od dlake. J. Pančić, zoolog. 69.

b) u zuba. Koren, dońi u kost uglavļeni deo zuba. J. Pančić, zoolog. 19.

d. *slično kao kod* c, *o kraju kojijem je pričvršćen dio k cijelome, n. p. kod repa.* Rep vaļa da mu *(biku)* visosto i gori u korijenu kao nadiženo i grbavo stoji. I. Jablanci 118.

e. *u znanostima, upotrebļava se* korijen *u prenesenom smislu prema lat.* radix, *ńem.* wurzel, *tal.* radice *itd.*

a) u jeziku (u gramatici, filologiji) onaj dio od riječi koji još ostaje kad se odbace svi nastavci, i što pokazuje značeńe u naj općijem smislu (može biti da naj prvi primjer ne pripada amo, nego da korijen *stoji samo metaforički).* Ostadoše ništanemańe koreni neoskvrńeni pravoslavnoga staroga jezika slovinskoga iz kojih imamo riči slovinske na misto turskih izvoditi. A. Kanižlić, uzr. x—xi. Korijen ove riječi u mlogim jezicima znači vodu. Vuk, dan. 2, 37. Ne treba paziti na izgovor nego na korijen. Vuk, pism. 28. Jedni u pisańu riječi gledaju na korijen ili etimologiju. 28. Kojima bi se *(riječima)* korijen mogao tražiti u jeziku latinskome. odg. na utuk. 9. Shvatićeš im *(riječima)* smisao, ako si im đošao do korena. M. Pavlinović, razg. 75.

b) u matematici, broj (ili uopće količina) što se množi sam sobom i tako se dobiva drugi broj (ili količina). Aritmetika ima sedam vlastiti dîlâ oliti posala u broju: prvi, brojiti; drugi, skupļat;... sedmi, izvađeńe korena ćinit. M. Zoričić, aritm. 1—2.

f. *u jednom primjeru u rukopisu* xvi *vijeka, što je prepisan iz drugijeh kńiga, ima* korijen vódâ *prema latinskom* vena aquarum. Jere zapustili jesu korijen voda živućijeh, Gospodina Boga (,Quoniam dereliquerunt venam aquarum viventium, Dominum'). N. Rańina 85[b]. jer. 17, 13. *ovo je sama krupna pogreška koja je jamačno postala s toga što je u starijoj kńizi ńeko preveo* venam *riječju* žilu, *pa je kasnije tko drugi (ne znam, jeli sam Rańina) zamijenio riječju* korijen, *misleći na drugo značeńe riječi* žila.

g. *u metaforičkom ili u prenesenom smislu, rod, pleme.*

a) uopće rod, pleme. u ńekijem primjerima po bibličkom jeziku prema lat. radix, *ali ima ovako značeńe i u narodnom jeziku.* Ωtь korene Ijeseova. Steḟan, sim. pam. saf. 1. Vêtvije jesemь blagaago korena svêtilь gospodь roditeļь mojihь. Mon. serb. 71. (1275—1321). Ωtrasьlь blagago korêne. 133. (1318). Ωtь svetago ńihь korina *(cijeli je spomenik pisan ikavskijem govorom).* 127. (1444). Izide prut od korena Jese. Zad. lekc. 45. isai. 11, 1. Posveti Lodovika ot franačkih kraļev korena rojenago. Š. Kožičić 29[b]. Justinijan posledńi Eraklijanova korena cesarastvova. 43[a]. Od simena i korina svetoga kraļa Davida. I. Ančić, vrat. 165. Lav, s korena Davidova kraļevskoga ki izteče. J. Kavańin 337[b]. Velika bi se krivina učinila plemstvu tvomu i korijenu. J. Filipović 1, vi. Od koga si ti korina? kog' li roda od starina? V. Došen 217[a]. Zorobabel sin Salatijelov od kolina kraļa Żudinskih i od korena Davidova. And. Kačić, kor. 300. Stavļaju se cari po korijenu. Nar. pjes. vuk. 5, 523. Od koga si kraja i korijena? Pjev. crn. 156[a]. Pokle su se braća poženila od jednoga roda i plemena i od jedne krvi i korena. Nar. pjes. istr. 1, 52.

b) početak, ishod plemena. Od korijena zmije izaći će zmaj. M. Radnić 310[b]. Adam, kako korin plemena ļuskoga. F. Lastrić, test. 185[a]. Naj veće pak nastojańe Matijino jeste bilo ispisati izhodak i koren kraļevskog kolina. E. Pavić, ogl. 462. Zapiso je korijen i stabar poroda Jozeḟova. S. Rosa 23[b]. Kad se jedno od drugoga rada izlazeći od istoga početka i korina. M. Dobretić 517. — *Mogao bi amo pripadati i ovaj primjer gdje znači majku:* Koren stvorca velikoga *(Marija).* J. Kavańin 519[b].

c) rod, potomci. No se ńima korijen istražio. Nar. pjes. vuk. 5, 523. Tako mi ni korijena djece imati! V. Bogišić, zborn. 559.

d) u bibličkom jeziku zove se i sam Isus korijen Jesejev. I vaspet Isaija reče: ,Bude koren od Jesa, i ki ustane vladati narode, u ńega narodi budu ufati'. Bernardin 2. paul. rom. 15, 12. O korijenu Ješeov, to jest: o Isukrste, koji si se rodio od plemena Ješeova. M. Divković, bes. 10[b]. I opet Isaija govori: ,Biće korijen Jesejev'. Vuk, pavl. rimļ. 15, 12. — *Slično je i ovo:* Isukrst, koren Davidov. J. Banovac, blagosov. 337. — *isporedi* b, *h).*

h. *s ńekijem pridjevima znači različne biļke. takovi su pridjevi:*

a) anđelski. Anđelski koren ,angelik' ,angelica, archangelica'. G. Lazić 117.

b) bijeli. Koren beli, 1. polygonation (Bjelostjenac), sigillum Salomonis (Jambrešić), Convallaria polygonatum L. (Freyer); 2. frassinella (Parčić), Dictamnus albus L. B. Šulek, im. 158.

c) gorki. ,Gentiana minor, cruciata' gorki koren. A. Jambresić, lex. supplem. Koren gorki ili zuhki (prema ńem. bitterwurzel), genziana (Parčić), Gentiana cruciata L. (Sabļar). B. Šulek, im. 158.

d) kravski. Koren kravski, Inula helenium L. (Sabļar). B. Šulek im. 159.

e) križni. Koren križni (prema ńem. kreuzwurz), palma Christi maggiore, senecio maggiore (Parčić), Senecio jacobaea L. B. Šulek, im. 159.

f) krvavi. Koren krvavi, Hypericum perforatum L. (Sabļar). B. Šulek, im. 159.

g) mirisni. Korijen mirisni, acoro (Skurla), Acorus calamus L. B. Šulek, im. 160. Koren mirisni, acoro (Parčić), Acorus calamus L. 159.

h) mļekosjede(?). — *U Stulićevu rječniku:* korijen mļekosjede, trava ,pittuisa, erba' ,herbae species'. — *nepouzdano.*

i) od metala(?). Koren od metal (coregu od metal), cassia lignea (u mletačkom rukopisu), Laurus cassia L. B. Šulek, im. 159.

k) ružice. Korijen ružice (ńem. rosenwurz, prema lat.), radice rodia (u sińskom rukopisu), Sedum rhodiola Dec. B. Šulek, im. 160.

l) slatki. — *U Belinu rječniku:* slatki korijen ,regolitia, pianta nota' ,dulcis radix' 610[b], *i u Stulićevu:* sladki korijen, trava ,glycirrhiza'. Slatki korijen. I. Jablanci 162. Korijen slatki (prema lat.-grč.), rus. сладкій корень. 1. polipodio (Anselmo da Canali; u sińskom rukopisu), Polypodium vulgare L.; 2. dulcis radix (Durante), Glycyrrhiza glabra L. (Visiani). B. Šulek, im. 160.

m) srčani. — *U Stulićevu rječniku:* korijen srčani, trava ,armel, bisanzia, ruta salvatica' ,ruta silvestris'. Korijen srčani, srčeni, rus. корень сердечный (Polygonum bistorta), ruta salvatica (u rukopisu xvi vijeka), Tormentilla officinalis L. (Lambl, Skurla). B. Šulek, im. 160.

n) svetoga Benedikta. — *U Stulićevu rječniku:* korijen s. Benedikta, vrsta od trave ,cariofillata, sorta d' erba' ,caryophillata'.

o) svetoga duha. Koren svetoga duha, češ. koreni svatého ducha (Helleborus niger), angelica (u sińskom rukopisu), Angelica silvestris L. B. Šulek, im. 159.

p) šupļi. Koren šupļi. Aristolochia L. (Sabļar). B. Šulek, im. 159.

q) tusti. — *U Stulićevu rječniku:* korijen tušti *(sic),* trava ,elenio, enula, erba di giardino' ,helenium'. Korijen tusti, Inula helenium L.

Lambl, Anselmo da Canali). B. Šulek, im. 160. Koren tusti (Durante), 1. enula (u mletačkom rukopisu), helenium (Durante), Inula helenium L. (Lambl); 2. mandragola femmina (rukopis u Visovcu), Mandragora officinarum Bertl. 159.

r) veliki. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* koren veliki ,helenium, flomos, inula campana, vulgo enula campana, nectarea, consolida major, inula rustica', *u Jambrešićevu:* koren veliki ,enula'. Korijen veli, Korijen veliki, Inula helenium L. (Lambl). B. Šulek, im. 160. Koren veli (u mletačkom rukopisu), Inula helenium L. (Sabļar, u Zagrebu). 159.

s) zeleni. Koren zeleni, fraxinula (Jambrešić), Athamanta cervaria L. B. Šulek, im. 159.

t) zlatni. Korin zlatni, Chelidonium majus L. (Sabļar). B. Šulek, im. 160.

2. stirps, truncus, caulis, *pań, struk.*

a. truncus, *pań.* *(Meda idc)* na korênь oskoruše. Deč. hris. 12. Tako za rvat dub u gori s gvozdjem sječac naj prije teće, ter mu grane lomi i ori, da mu korijen pak posiječe. I. Gundulić 498. O narango, vojko plemenita! dažd nahodi, tebe kor'jen raste. Nar. pjes. vuk. 1, 74. Kruška bila u korijenu odveć visoka i glatka. Nar. prip. vrč. 191.

b. caulis, *struk.* Pa će mi te, bosioče, mlada potrgati oštrom đordom, bosioče, po b'jelu kor'jenu. Nar. pjes. vuk. 1, 7. Nikakva joj dara ne nosimo, nego jednu kitu bosioka, kor'jen joj je od suhoga zlata, grane su joj drobnoga bisera. 1, 481. Žile se korijena drže. (Treba se starješine držati). Nar. posl. vuk. 81.

2. KȌRIJEN, *m. mjesno ime. — Vaļa da je ista riječ što* 1. korijen. — *isporedi* 2. Koren.

a. *selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 98.

b. *selo u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 21.

KORIJÈNAC, korijènca, *m. dem.* 1. korijen. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* korenec, korenčić, žilica ,radicula'), *u Jambrešićevu* (korenec ,radicula'), *u Stulićevu* (korenec, v. korijenak *iz Habdelićeva;* korijenac *uz* korijenak). Iz mala korenca blag ruzar izniče. Đ. Baraković, jar. 94. — *I ime mjestu u okrugu biogradskom. glasi* Korenac, *ali je jamačno ista riječ što* korijenac. Livada u Korencu. Sr. nov. 1871. 149.

KORIJÈNAK, korijènka, *m. dem.* 1. korijen. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (korijenak, žilica ,radicula'), *u Belinu* (,barbuccia, radichetta minuta e sottile' ,fibra' 129b; ,radice picciola' ,radicula' 603b), *u Voltiģijinu* (korenak, korenčić ,radicetta' ,rettieschen'; korijenak ,barbuccia, radichetta' ,eine kleine wurzel'), *u Stulićevu* (,radicula'), *u Vukovu* (hyp. v. korijen).

a. *mali korijen, ali, osobito u pjesmi, znači što i* korijen *uopće; upotrebļava se u metaforičkom smislu kao i* korijen. Do korijenka sve sahne. M. Vetranić 1, 15. Zvońenje toj tvoje s korijenkom moje sve srce podira. 1, 65. Da taj lijes od gore s korijenkom pogine. 1, 135. Tuga me srce izvija s korijenkom iz kruga. 1, 154. Tijem vam se posila s korijenkom iz tijela srdačce sve moje. 1, 205. Srce se u meni s korijenkom podira. M. Držić 124. Korijenak Jakobov jurve se rasplodi. 436. Rukovet nakupi lozice zelene koja se prem pupi s korenka i zene. Đ. Baraković, vil. 145. Od jednoga malahna korijenka izrasti će stabla. M. Radnić 500a. Zaspala devojka drenku na korenku. Nar. pjes. vuk. 1, 171. 410. Usnula đevojka drenku na kor'jenku. 1, 410.

b. *s ńekijem pridjevima, znači i ńeke biļke.*

a) s pridjevom gorki. Korenak gorki (ńem. bitterwurzel), athanasia (Danilo), Gentiana L. B. Šulek, im. 159.

b) s pridjevom srčani, *vidi* 1. korijen, h, *n).* Korijenak srčani (Pizzelli, Kuzmić, Aquila — Buć), v. Korijen srčani. B. Šulek, im. 160.

c. *vino ńekako načińeno (zar s velikijem korijenom? vidi* 1. korijen, 1, h, *r)). — U Bjelostjenčevu rječniku:* ,vinum inulatum, vulgo enulatum'. ,Korénak' zovu u Požezi u Slavoniji slatko načińeno vino, koje jednako ostaje slatko. T. Maretić.

1. KORIJÈNITI, kòrijenîm, *impf. postaje od* 1. korijen.

I. *usađivati (korijen u duboko), često u metaforičkom smislu. — Običan je gotovo sam refleksivni oblik. — Od* xvi *vijeka, vidi kod* b.

a. *aktivno. — Samo u jednom primjeru* xviii *vijeka (u metaforičkom smislu).* S ovim je jezikom viru u srci*(h)* korenio. A. J. Knezović 272.

b. *pasivno. — Samo u jednom primjeru* xvi *vijeka (u metaforičkom smislu); part. praet. pass. može biti načińen i od refleksivnoga glagola.* U ļubavi koreńeni i v stanoviščini pravadno živimo. Naručn. 30b.

c. *sa se, refleksivno, ispuštati u zemļu korijen, pa tijem učvršćivati se (u pravom i u metaforičkom smislu). — Između rječnika u Vrančićevu* (koreniti se ,radicare'), *u Bjelostjenčevu* (korenim se, vkorenujem se, užilivam se ,radicor'), *u Stulićevu* (,pedetentim radicari, radices agere'). Šuga je jedna nemoć koja nadima, užgava, smrdi, korijeni se, ždere, truje i slabi. M. Divković, bes. 740b. Nije stablo tvrdo u koje često vitar ne udara: onim gibańem sažima se i većma se korini. S. Margitić, fal. 151. Sime koje vi težaci u zemļu stavite ne izade odmah u travu, nego se klije i korini u zemļi. F. Lastrić, od' 28. Ufańe od strane Božje jest u vik istino, i korini se u dobroti i milosrdju ńegovu. 41. U svakomu priupadku zao se običaj korijeni i čini jači. 213. Il' su ono otrovno sime usijali zlim prilikama, il' ga nisu imali pomļe poguliti, da se ne korijeni dok je bilo vrime i zemļica mekašna. ned. 68. I koliko su se većma protiva ńoj dizali, ona se je većma korenila. Đ. Rapić 323.

2. *neprelazno, znači što* korijeniti se *(vidi* 1, c). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* korenim ,radico, radicor, radices emitto, radices ago'; *u Jambrešićevu:* korenim ,radico'; *u Voltiģijinu:* ,radicare' ,wurzeln, einwurzeln'. — *Vaļa da bi trebalo* je (ê) *po južnom govoru mj.* i: korijeńeti.

2. KORIJÈNITI, kòrijenîm, *impf. vidi* iskorjeńivati. — *Postaje od* iskorijeniti *tijem što ovaj glagol gubi prijedlog iz da postane imperfektivan. — U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Stulićevu* (v. iskorijeniti). Sprava što će naša prevrćat ogńišća, i sjerotnu korijeniti raju. Osvetn. 3, 16. Ukorićeš, al' ukleti nećeš: pa i kuni, al korijenit nemaš. 5, 110.

KȌRIJENSKÎ, *adj. koji pripada korijenu ili korijenima. — Samo na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Vrućina naravna skončava vlagu korijensku. M. Radnić 419a.

KȌRIJEŃE, *n. coll. upotrebļava se često kao množina od* 1. korijen. — -ije- *stoji po južnom govoru; po istočnom glasi* kȍreńe, *po zapadnom* kȍrińe *(ali vidi* 1. korijen). — *Stariji je oblik s* -nije *i* -nje *mj.* -ńe. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* korenije, *rus.* кореньe, *češ.* koření, *poļ.* korzenie. — *Između rječnika:* koreńe *u Bje-*

lostjenčevu (koreńo, žile ,radices'), u Voltigijinu (,radicume' ,eine menge wurzeln'), u Stulićevu (,radices' s dodatkom da je riječ ruska), u Vukovu (vide korijeńe s dodatkom da je po istočnom govoru), u Daničićevu (koren-, gledaj korên-); korijeńe u Stulićevu (,radices, radicum copia'), u Vukovu (juž. coll. 1. ,die wurzeln' ,radices'. — 2. ,krautstrünke' ,stirpes'), u Daničićevu (korênije, neutr. coll. ,radices').

1. vidi 1. korijen, 1.

a. u pravom smislu. Dafinovo korenije i listije. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 101. Blagovaše ali korenje od zelja ali listje od stupja. Živ. jer. star. 1, 234. Kada si skusil zelija, korenija i ńegove likarije. Korizm. 14ª. Ako vidiš (u snu) korijenje, ali da ga blaguješ, toj prilikuje neugodaj. Zborn. 138ª. Plemenita duha korenje. Ant. Dalm., nov. tešt. 126ᵇ. Istočnici slatke vode od korenja driv tih istikahu. Aleks. jag. star. 3, 282. Ugradi vrtlac jedan, i posija korenja nikakova. F. Glavinić. cvit. 19ª. Sta ondi Romualdo tri lita korenje i travu jiduć. 51ᵇ. Živuć o travi i korinju. I. Ančić, ogl. 5. Blagovahu korijeńe. M. Radnić 61ᵇ. Korinje mirisavo. S. Margitić. fal. 175. Jidemo korenje divje. P. Macukat 12. Čini se kruh od korijeńa. A. Baćić 307. Koreńe, travļe, cvjeće . . . J. Kavańin 367ᵇ. Čini se (kruh) od koreńa, od kore etc. J. Banovac, razg. 226. Kopa koreńe i bere travice. A. J. Knezović 16. (Il)rańaše se travama i korijeńem. F. Lastrić, od' 162. U pustińi rani se korińem. ned. 80. Neka se izsuši na suncu korijeńe sviju trava. 199. Ńu s koreńa izgrni polako. J. S. Reļković 91. Ako je trava pokošena, ostalo je korijeńe (može biti da je značeńe kao kod 2). Nar. posl. vuk. 4. — U osobitom značeńu: za lijećeńe i vračańe. Ne znaš li er ja znam razliko korijenje? N. Naļešković 1, 186. Da vazmem korijenja (govori Jeđupka). M. Držić 163. Mnoge skrabice u kih razlik prah bise i korenja na sinici usušena. P. Zoranić 66ª.

b. u metaforičkom smislu.

a) vidi 1. korijen, 1, b, a). Jere veće krat zgaja se da mnozi grisi imaju jedan ili u jistinu malo korenja ili žilja, s kih znicu i rastu, ispovidnik mudar ima ļubiteļno i pomńivo zamiriti te žile i ti koreni grihof, to jest uzroci glavniji i načelniji s kih radjaju se i čine ta prigrišenja. S. Budinić, ispr. 10. Iskopati korińe griha. F. Lastrić, ned. 311.

b) vidi 1. korijen, 1, b, c). I u izabranih mojih pusti korenje. Zad. leke. 50. ecclesiastic. 24, 13. Ovi korijenja ne imaju, jere u brijeme vjeruju, a (u) brijeme napasti odpustuju. N. Rańina 36ª. luc. 8, 13. I u izabranijeh mojijeh prostiraj korijenje. 192ª. ecclesiastic. 24, 13. Nit' je grad ni selo, lakomo posilje gdi nije razvelo korenje i žilje. M. Vetranić 1, 159. Izkorijeni iz duše tvoje ļubav od svijeta, neka dade mjesto božanstvenoj i da može učiniti korijenje i žile u ńoj. M. Radnić 2ª. Ovi korinja ne imaju, zašto na vrime viruju, a u vrime napasti odhajaju. L. Terzić 312. U obranim mojim stavi korińe. F. Lastrić, svet. 178ª.

c. samo i s pridjevima, znači ńeke osobite biļke, isporedi 1. korijen, 1, h.

a) mrkva. Koreńe, Daucus carota L. (u Zagrebu). B. Šulek, im. 160.

b) korijeńe srčano, vidi kod korjence.

c) Koreńe svetoga Petra, Saxifraga L. (Sabļar). B. Šulek, im. 160.

2. vidi 1. korijen, 2. S kebom u korijeńe. (N. p. nema drugo ništa, nego ,s kebom u korijeńe', t. j. propalo sve, niti se ima čim drugim hraniti, nego da se ide u kupusište, de je kupus posječen, da se traži korijeńa). Nar. posl. vuk. 287.

KORIJEPATI, korijepam, impf. vidi korijepiti. — Samo (sa se, pasivno) u jednom primjeru xviii vijeka, gdje je značeńe slabije nego kod korijeniti. Premda se praštaju grijesi, nistanemańe ne dižu se podpuno u svemu, niti se izkorjenuju iz žilah, ma na ńeki način korijepaju se, da i jošt ostaju žile grijehah usadene u srcu. J. Matović 162—163.

1. KORIJÈPITI, kòrijepîm, impf. eradicare, exstirpare, čupati, iskopavati iz zemļe s korijenom, i u prenesenom ili metaforičkom smislu, čupati, vaditi. — Postaje od iskorijepiti tijem što otpadne prijedlog iz da glagol postane imperfektivan, isporedi 2. korijeniti. osnova korijep jamačno je srodna s korijen, ali joj se u ostalom ne zna postańe. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu (,sradicare' ,radicibus extirpare' 701ᵇ), u Voltigijinu (,sradicare, sbarbucciare' ,ausreuten, ausrotten'), u Stulićevu (v. korijeniti).

a. aktivno.

a) u pravom smislu. Neka (prasac) ne korijepi vinograd. M. Vetranić 1, 156. Što ćknim, ter hode dubja ne korijepim? ne svrćem dno vode? ne koļem? ne slipim? M. Držić 110. Vidio sam veće krat, gdje će se uhitit s medjedom ou rvat, i dubja korijepit. A. Sasin 133. Oni (giganti) uzrastom strahoviti u sebe se toli uzdahu, snažnom rukom korijepiti cijele gore da mogahu. G. Palmotić 3, 180ᵇ. (Poplavica) dubļa skube i korijepi. J. Palmotić 266.

b) u metaforičkom smislu. Višńi Bog zgara korijepi zled svaku. M. Vetranić 1, 49. Ki (čemer) meni iz tijela sve srce korijepi. 1, 189. Ļubav s vlastim svòm korijepi pomo i slavnu lovoriku. A. Gleđević 213ᵇ.

b. sa se, pasivno. — U svijem je primjerima u metaforičkom smislu. Neka trudno srce moje korijepi se i podira. M. Vetranić 1, 325. Duša moja još od tila korijepi se i podira. 1, 318. Zac koga zaslijepi ļuveni nepokoj, s trudom se korijepi jadovno bilje toj. 2, 68.

2. KORIJÈPITI, kòrijepîm, impf. postaje od ukorijepiti kako 1. korijepiti od iskorijepiti.

a. aktivno. — U jednom primjeru xviii vijeka gdje znači: upuštati ili učvršćivati (korijen, žile), ali u metaforičkom smislu. Svaki cas većma zloba svoje zile u tvomu srcu koripi. A. d. Bella, razgov. 159.

b. sa se, refleksivno. — U jednom primjeru xvii vijeka gdje znači: kočiti se (od straha). Mnozi opeta zdravi u putu mrtvi od straha korijepe se. J. Palmotić 263.

KÒRILAC, kòrioca, m. čovjek koji kori. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (griješkom korioc, v. koriteļ). Već te molim, brizan korioće. Osvetn. 2, 21.

KORIĻA, f.? ili n. pl.? mjesno ime. — xiv vijeka. Selo Koriļa. Svetostef. hris. 5.

KÒRINAT, Kòrînta, m. Corinthus, grad u Grčkoj. — Obliku Korinat za nom. (i acc.) nema potvrde; — u ńekijem primjerima ima Kòrînt: Tad Korint on ođe, ter stupaj obrati. M. Bunić 7. Take oćuti zatijem jade Korint, Argo i Mićena. P. Kanavelić, dubrovn. 11. tako piše i Vuk (kao i u drugijem tuđijem riječima): Ne dođoh više u Korint. Vuk. pavl. 2kor. 1, 23. ima i oblik Kòrinto (po tal. Corinto): Atena, Argo, Sparta, Tebe, i Korinto i Mičena. I. Gundulić 369. U drugijem padežima. Kraļ grada Korinta. M. Bunić 6. I s lijeva mu more ostaje od Korint.

zvano prije. I. Gundulić 370. Nije čina dori-skoga, ni Korinta. J. Kavańin 180[a]. U Korintu. J. Matović 87.

KORÍNĆANIN, *m. čovjek iz Korinta. — Množina:* Korinćani. — *Ovako Vuk piše.* Korinćanima poslanica. Vuk, novi zavjet. — *Prije našega vremena piše se ova riječ* Korintianin, *te se ne zna, treba li čitati* Korintijanin *ili* Korintjanin, *n. p.* Veli Korintianom . . . M. Divković, nauk. 2[b]. Pišući Korintianom. 91[a]. Veli Apošto pišući Korintianom. M. Radnić 257[b]. Ričma, koje pisa Korintianom. J. Banovac, razg. 32. Korintianom. 79. 108. 205. 224. 231. Pavla, koji pišući Korintianom . . . F. Lastrić, test. 118[a]. Korintianima. J. Matović 60. 78. 84. 146. 303. *ovdje se ne zna kako je bilo u rukopisu:* Veļaše Pavo sveti Korintjanima . . . A. Kalić 492.

KÒRÎNT, *vidi* Korinat.

KORÍNTIJANIN, KORÍNTJANIN, *vidi* Korinćanin.

KÒRÎNTO, *vidi* Korinat.

KORIÒLÂN, *m.* Coriolanus, *prezime rimsko.* Marko Koriolan. J. Banovac, razg. 9. — *I kao muško ime.* A Koriołana tvoga se jost dida slava neskončana mašila naprida toliko, da . . . H. Lucić 285. Koriolan Cipčić tako, pokli je kuša' svijeta varke. J. Kavańin 82[a].

KORIOLÁNOVIĆ, *m. prezime (po ocu Koriolanu).* Milici Jeronima Koriolanovića. H. Lucić 284.

KÒRISAN, *vidi* koristan.

KÒRISCA, *f. dem.* korist. — *U Stulićevu rječniku:* koristca ,lucellum'.

KÒRISMA, *vidi* korizma.

KÒRISNICA, *f. žensko čeļade kao korisnik. — U Belinu rječniku:* ,chi attende al suo utile' ,suae utilitati vacans' 781[a], *i u Stulićevu:* koristnica *uz* koristnik.

KÒRISNÎK, *m. postaje od* korist *nastavkom* ьnikъ.

a. *čovjek koji radi o svojoj koristi, koji nastoji na svoju korist. — U Belinu rječniku:* ,chi attende al suo utile' ,suae utilitati vacans' 781[a], *i u Stulićevu:* koristnik ,suae utilitati vacans' *s dodatkom da je riječ ruska.*

b. *čovjek koji uživa (po kakrom pravu) ńešto (zemļu, kuću itd.). — U pisaca našega vremena.* Daće koje se za upotrebļavańe zemaļa, zgrada itd. od korisnika plaćaju. Zbornik zak. god. 1864. 22.

KÒRISNÔST, kòrisnosti, *f. osobina onoga što je korisno, korist. — Postaje od osnove adjektiva* koristan (koristn) *nastavkom* ost, *pa se* t *ne čuje među* s *i* n *(vidi* koristan), *ali se nalazi pisano. — Od* XVIII *vijeka.* Jesi li pazio na tvoju dušu, ali na dobitak i vlastitu koristnost? Đ. Rapić 43. U svemu kolikomu s. pismu nije najti svitlije, slavnije . . . pirovańe nakitito od današńega koje učenik poļubļeni u svomu evanđeļu izpisuje i sveta mati crkva radi velike koristnosti duse svoji sinova poļubļeni nama danas prid oči stavļa. 82. S obzirom na opseg i korisnost ńihova posla. Zbornik zak. god. 1865. 231.

KȌRÎST, *f.* praeda; utilitas, usus, commodum, emolumentum; lucrum, quaestus. — *Akc. je zabiļežen po Vukovu rječniku, i po svoj se prilici ne mijeńa (loc. sing.* koristi?, *gen. pl.* koristî, *dat., instr., loc. pl.* koristima?). *u Dubrovniku je drukčiji:* kòrist, *i ne mijeńa se. — Riječ je praslavenska (jamačno u značeńu: plijen); ne može se posve dobro znati, jeli isprva bilo* i *ili* y: *isporedi stslov.* koristь *(u starijim kńigama) i* korystь, *rus.* корысть, *češ.* kořist, *poļ.* korzyść *(a ne* koryść, *kako je griješkom zabiļeženo u* F. Miklošić, etymol. wörterb. 130[b]; *u poļskom jeziku stoji* y *mj.* i *poslije* rz). — *Miklošić* (etymol. wörterb. *kod* kori-) *misli da može biti srodno s* koriti. — *Između rječnika u Vrančićevu* (,quaestus; utilitas'), *u Mikaļinu* (,utilitas, emolumentum, commodum, bonum, accessio, fructus, res'), *u Belinu* (koris ,emolumento' ,emolumentum' 287[a]; ,giovamento, utilità' ,adjumentum' 346[b]; ,prò, utile, o giovamento' ,commodum' 586[a]; ,profitto' ,profectus' 589[a]; ,vantaggio' ,emolumentum' 751[b]; ,miglioramento, accrescimento fatto a poderi, case ecc.' ,accrementum' 486[b]; ,guadagno, acquisto' ,lucrum' 360[b]; korist ,interesse, utile o commodo' ,utilitas' 412[b]; ,utile, sost.' ,emolumentum' 781[a]), *u Bjelostjenčevu* (v. hasen etc.), *u Jambrešićevu* (,utilitas'), *u Voltiģijinu* (,utiltà, vantaggio' ,nutzen, vortheil'), *u Stulićevu* (,utilitas, emolumentum, lucrum, quaestus, fructus, profectus'), *u Vukovu* (,der nutzen, das gedeihen' ,utilitas'), *u Daničićevu* (korystь ,spolia; lucrum'). — *Oblici:* korêst. Š. Budinić, sum. 21[a], *i* korijest. M. Divković, nauk. 32[b], *mogu biti pogreške samijeh pisaca.*

1. *plijen. — ovo se naj starije značeńe nalazi rijetko, i samo u starijim kńigama pisanima crkvenijem jezikom.* Veliku korystь plênivьše. Domentijan[a] 136. Jako koristь razgrabļahu. [b] 27. — *Može biti da je isto značeńe i u ovom primjeru:* Tь naslêditь mnogyje i krêpьkyihь razdêlitь korystь. Domentijan[a] 10.

2. utilitas, usus, commodum, emolumentum, *ńešto što ko stječe, dobiva, a dobro mu je da ono ima, ili se dajbudi misli da mu je dobro (korisno); može se i u apstraktnom smislu shvatiti kao osobina onoga što je kome korisno, ali se gotovo nigda ne da razlikovati ovako apstraktno značeńe od konkretnoga. — suprotno:* šteta.

a. *u naj širem smislu.*

a) uopće. Tada im je sve zajedno: i korist i šteta. Stat. poļ. ark. 5, 250. Kada glas iz gore čuh, da mi navisti: kamo se, govore, tučeš brez koristi? H. Lucić 218. Učinivši ńoj svako lijeke nijednom koristi. B. Kašić, iń. 81. Naučićeš s koristi molit Boga. I. Držić, nauk. 115. Želim slave i koristi. B. Krnarutić 27. Nit' s koristi ńu *(zemļu)* gazite, dal' ste crnoj zemļi brime. V. Došen 233[b]. Ovako će uzdisati, ali bez koristi. Đ. Bašić 176. Čestiti care, imaj milosrđe na nesrićnu vojsku tvoju koja nemilo gine brez nikakve koristi. And. Kačić, razg. 113. Mrzost na stranu a korist preda se. Nar. posl. vuk. 183.

b) izriče se kome je ili čemu što korisno (vidi i c)): aa) genetivom. Žalost od koristi iskrńega. Korizm. 37[a]. U ostalih poslovih nije vazda sva korist onoga . . . A. Kanižlić, bogoļubn. 18. Ja nisam ima' u mojoj misli drugoga konca u tumačeńu ovi kniga nego li slavu Božju i korist iskrńega. L. Terzić IX. — *bb) adjektivom posesivnijem.* Dê ihь je čьćeta moja i korystь ihь moja. Mon. serb. 54. (1240—1272). Korist telesna je kruh i vino. Naručn. 20[b]. Zaboravi kućńu koris. M. Držić 150. Ńega je čes vesela za vaše čestito koristi donijela. G. Palmotić 1, 68. Svak s načinom zlato išti, ma ne svojoj pri koristi svačiju koris da ostavi. 2, 499. Kad ti 'e vila prevelikom tvom koristi pako vidit dopustila. J. Kavańin 500[a]. Znajte veliku vašu duhovnu korist. Pisanica. 4. Imaće svaki napridak u svoji koristima. J. Banovac, pred. 82. Videći svoju štetu a korist Jakovļevu. Aud. Ka-

čić, kor. 31. Nejmamo u našoj molitvi samo gledat našu korist. L. Vladmirović 41. Jere mu nitko ne zabrańuje svoju korist. Ant. Kadčić 285. Ktio je združiti slavu svoju s našom koristi. J. Matović 324. Kad bi samo svoju korist poznali. D. Obradović, sav. 16. Bud'te mudri rad svoje koristi. Osvetn. 4, 14. Ta je težńa proti pravu, proti koristima duševnim. M. Pavlinović, razg. 70. — *cc) ńekijem adjektivima, koji se mogu shvatiti kao posesivni, n. p.* osobiti, vlaštiti, općeni. Osobita korist, vlaštita koris ,interesse proprio' ,commodum proprium'. A. d. Bella, riječn. 412b. Čestitost carstva i općinsku korist uzmnožati. A. Kanižlić, kam. 17. — *dd) dativom.* Korist svim je, korist sam je u svem. J. Kavańin 93a. — *ee) genetivom ili dativom i adjektivom, koji stoje zajedno uz jednu riječ ili napose uz dvije.* Za duhovnu koris Krstjana. B. Zuzeri ш. — Jeli koris carstvu općena, protivnik se da oslobodi? P. Sorkočević 585a. — Ki svu koris ļubi prije nego koris puka. G. Palmotić 1, 378. Korist duše, korist tijela, korist grajska i crkvena. J. Kavańin 93a. Koristi pojedinaca ništica su prama koristi narodnoj. M. Pavlinović, rad. 36.

c) kaže se da je ciļ koje radńe čija korist dodajući ńeke prijedloge uz korist. *kod toga se ističe ,komu' je korisna onako kao kod b).* korist *može stajati: aa) u acc. s prijedlogom* na. To sve na moju korist naredujes. B. Kašić, nasl. 236. Da se siju zadužbine i almustva na braškoga korist družtva. J. Kavańin 86a. Vami zato, vitri nami protivnim, zapovidam i govorim, da pristanete i u vaša mista u slavu Božju i na korist Krštjana pribivati imate. J. Banovac, blagosov. 295. Svakolika stvorio jest zaradi nas, na korist našu. A. Kanižlić, fran. 204. Jer na korist koga kraļa to prodano meso vaļa. V. Došen 55a. Tražim ploda koji se množi na korist vašu. Vuk, pavl. filibļ. 4, 17. Posto se je odrekao kneštva na korist starijega sina. M. Pavlinović, razg. 88. — *bb) u acc. s prijedlogom* u. Imam mu nika reči v ńegovu korist. Mirakuli. 5. Da u korist se dúšâ trate *(blaga)*. J. Kavańin 372a. — *cc) u acc. s prijedlogom* za. Za dobro i korist cesarovu ulizoh u tempal ov. Živ. kat. star. 1, 218. A to je dub jedan neplodan zlatolist, posvećen starih dan kraļici za korist: tko more na ń ulist i granu oblomit i zajti doli čist, kraļici krunu svit . . . Ð. Baraković, vil. 311. Činim ove kńige i dajem na svitlost . . . za korist i spaseńe svega puka krstjanskoga od jezika bos*(a)*nskoga. S. Margitić, ispov. 285. Koja sam ti sva u ovim kńižica*(h)* složio i istomačio za veliku tvoje duše korist. S. Badrić 5. Vrsna dilovańa ne samo za svoju korist nego i za korist općenu i skupština. J. Banovac, prisv. obit. 3. Milosti koje mu se pitaju za korist iskrńega. 8. Ne ima sumļe, da se ovdi zdrži otajstvo za korist našu duhovnu i nauk. F. Lastrić, ned. 365. Neka se zna da časte Boga kako Krstjani, a za korist svoju. I. A. Nenadić, nauk. 58. Kanoni ovi naredeni su za korist Focija. A. Kanižlić, kam. 101. Da su se učinili vladaoci po svojoj vlastitoj voļi, a ne za korist puka. And. Kačić, kor. 89. Naša odluka ne ima biti druga nego se posvetiti na službu Božju za korist duhovnu našu i našega iskrńega. Ant. Kadčić 2. Dilo učińeno samo na pošteńe Božje i za korist i službu svagdańu žúpnikâ. M. Dobretić v. — *dd) u gen. s prijedlogom* radi (zarad). Kako Isukrst spasiteļ naš radi koristi naše hotje se dati u ruke židovske . . . A. Gučetić, roz. jez. 196. Dižu život neprijateļima radi općene koristi. J. Matović 378. Trpi nas na svitu, zaziva na pokoru, prosvitļuje pamet . . . i ovo sve ne zarad svoje nego zarad koristi naše. A. Kanižlić, fran. 205. — *ee) u instr. s prijedlogom* s. *značeńe nije posve isto, ali je slično, jer je smisao da je ńešto združeno s koristi.* Koja je činio sa svih korišću. B. Kašić, is. 26.

d) upotrebļavajući korist *u ńekijem obličima i u svezi s ńekijem riječima, dobiva se značeńe: biti koristan.*

aa) s glagolom biti *može stajati za ovakovo značeńe* korist: *aaa) u acc. s prijedlozima* na, u, za, *isporedi c) aa), bb), cc).* On ispisa pismo ovo, da bude na korist onim, ki budu čtiti. Tondal. star. 4, 118. Da će biti na korist duhovnu crkvi svetoj. Ant. Kadčić 3. Samo kad bi Bog dao, da bude ikoliko na korist jeziku našemu! Vuk, pism. 81. — Što hoće rijet ova trjeska? ali si 'e u stetu ali u koris moga gospodara Kamila? M. Držić 217. — Malim su za dvoju korist kraļu. Mon. croat. 217. (1526). Da besidi *(jezik)* što je od potribe i za korist. J. Banovac. razg. 60. Nacińati ona, koja su za korist općenu. F. Lastrić, ned. 131. Za koju bi korist bila *(pravda)*? V. Došen 65a. — *bbb) u gen. bez prijedloga (češće s prijedlozima, vidi ccc) i ddd)).* Ne budi v tom Ajakšê koristi, ka je mene psoval, ni mani škode. Pril. jag. ark. 9, 133. (1468). Ako koja stvar tolike tebi koristi i potribe jest . . . I. Velikanović, uput. 3, 78. Koje je koristi krizmańe? T. Ivanović, nauk. 71. Koje je koristi ženitba? 78. — *ccc) u gen. s prijedlogom* od *(isporedi c)).* Danu uzmite vi razbirat, ali mir je sada vami, ali od veće boj koristi. I. Gundulić 450. Biti od koristi ,interest, refert, in rem est'. J. Mikaļa, rjecn. 16b. Kakono je veća duša od tila, tako je od veće vridnosti i koristi ńihovo dilo i likarija. L. Terzić vii. Ov potvrdjen zakon isti i vami je od koristi. J. Kavańin 167b. Biti od koristi ,esser utile' ,emolumento esse'. A. d. Bella, riječn. 781a. Iskorenut svaku travku koja nije od koristi. J. Banovac, pripov. 91. Isukrst vam nije od koristi. F. Lastrić, svet. 4a. Imamo potanko razabrati, da čeļad istinito i izpuno zla u srcu kadgod i prorokuju i čine čudesa i izgone vragove, sve to u imenu Gospodina Jezusa Hrista, a da ta prorokovańa, čudesa i izgońeńa ne budu im od ijedne koristi za sahraniti se. S. Rosa 80b. Ufańe uskrsnuća veoma je podobno razgovorit nas u našijeh nedragostih i u našijeh tugah; zato se služimo ńime i bit će nam od velike koristi. D. Bašić 62. Kada zakon dospije biti od koristi puku. A. d. Costa 1, 14. Jesu pripravni poći gdi jest od koristi crkovne. 1, 106. To je od koristi male. J. S. Reļković 14. — *ddd) u gen. s prijedlogom* s. Stvar u sebi ne more nego s koristi biti ļudem. H. Lucić 225. Gdi more s koristi bit mi trud i muka. 282. Da će biti *(skladanja)* vasda mojoj svisti, s pruda i s koristi. P. Hektorović 56. Štetna meni jes, a tebi s koristi *(ļubav)*. D. Rańina 26b. Nije nijedna rič zla koja s koristi može bit. D. Zlatarić 2b. Li jesi na misti u komu češ moći s veće nam koristi biti i pomoći. I. Ivanišević 325. Bilo bi ti s velike koristi, kad bi u ove osam dana zabavļo se kako priko deveterodnevja. I. M. Mattei 266. — *eee) u instr. s prijedlogom* s, *isporedi c) ee).* Ne mislite, bratjo, da umrijeti za ļubav i vjeru Isukrstovu biti će ui steta, paće u i će biti s velikom korišću. B. Kašić, per. 160.

bb) korist *stoji u acc (ili u gen. [illegible] partitivnom) kao objekat s glagolima, kto [illegible] aaa) činiti (drugo je kod g) hh)).* Ova moja

pisma ne mogu nog koris učinit. M. Držić 3. Naučiteli, koji dobro i lijepo uče a taman i opak život čine, malo kada ńih nauk učini korist i napredak. M. Divković, bes. 325ª. Djetićem starijeh svjeti preveliku korist čine. J. Kavańin 88ª. Jer poznaje *(djavao)*, koliko poštene s molitvom Bogu činimo i nama korist. J. Banovac, razg. 22. Ne gubim ufańa, da nisam učinio kolikogod koristi. 188. Ovo pet sakramenata naredeno je od Isukrsta zaradi čovika, zašto ńemu istom korist čine. 200. Voda od jezera ne čini onolike koristi. F. Lastrić, test. 254ª. Veće koristi ne more težak učiniti vinogradu svomu ili vrtlu za uzdržati u ńemu plod, nego ga dobrom gradom i jakom ograditi. ned. 375. I družtvu se korist čini ... V. Došen 137ᵇ. Koju korist srèba čini? 199ᵇ. Kad koristi već ne čine *(linčine)* ... 242ᵇ. Veću su joj korist učinili progoneći ju. B. Leaković, gov. 42. Tako bi društvo učinilo jeziku i književnosti naroda našega neiskazanu korist. Vuk, pism. 27. — *bbb)* davati, podavati. Da tri daje blagoslov koristi tomu ... P. Hektorović 11. Svaka *(živina)* koju korist dade. V. Došen 204ª. Koji *(starješinc)* jasno puku sjaju i svakdańu korist daju. 250ª. Ova vjera podaje nami mnoge koristi. J. Matović 21. Ova krepost podaje još često velike koristi. 419 —420. Korist davati ,einen nutzen tragen'. Jur. pol. terminol. 508. — *ccc)* imati *(isporedi g) cc))*. Dogodaji ovi počimaju od prvijeh pribivaoca zemle koji akoprem možebiti nejmaju onu korist i priporučene ono koje događaji pozniјeh vremena ... D. E. Bogdanić XIII. — *ddd)* kazati. Jer kaže koristi bit vojnik iz mlada. Đ. Baraković, vil. 355. — *eee)* nositi, donositi, *(u jednoga pisca* XVIII *vijeka vrlo često)* prinositi. Koliko znańe u životu nosi koristi. M. Pavlinović, rad. 145. — Ku korist i ča donaša krst? Kateh. 1561. 17ª. Jer nam ona *(zla)* više puta hasne i korist duševnu donose. E. Pavić, jezgr. 124. — Koliko koristi prinese vjernijema uskrstnuće Jesukrsta. J. Matović 60. Ovo odmicańe prinosi kojegod koristi. 159. Koje koristi prinosi kruh i vino tijelu? 215. Da je dopušteno prinijeti kojugod korist i prudnost zakletvom onomu. 408. Zla koja ne mogu prinijeti ikakvu korist duši. 521.

cc) i hoditi na korist *može imati ovakovo značeńe*. Što vilaet plodi, prije ńemu nek na korist hodi. J. S. Relković 436.

e) ,*koristan' kao atribut može se izreći riječima:* od koristi, *isporedi d) aa) ccc)*. Stvari od velike cine i koristi. And. Kačić, kor. 24. — *nasuprot, mj.* ,nekoristan' *stoji* bez koristi. Sluga brez koristi. Kateh. 1561. 56ª. O ljepote bez koristi. G. Palmotić 2, 445. Obodvoje bez koristi *(sjeme i lozje)*. J. Kavańin 424ᵇ.

f) kad se hoće kazati (atributivno) što je uzrok koristi, to može biti (kao kod b)): aa) genetivom. Prud i korêst ovoga pozdravlenja jest ova. Š. Budinić, sum. 22ª. Po ovome možemo poznat da koristi ovoga svita nisu nam potribite, budući da ćemo ji brzo ostaviti. J. Banovac, razg. 85. — *bb) genetivom s prijedlogom* od. Da v nas od mise korist ne istašći. Naručn. 41ª. Ka je korist od skrušenja? 49ª. — *cc) adjektivom posesivnijem.* Koristima svitovnima. I. P. Marki 35. Vi se priko načina povadate za svitom i za svitovńi koristima. J. Banovac, pripov. 6. Koliko si obrtan i pomńiv na zemalske koristi? I. M. Mattei 179.

g) da ko ili što dobiva korist može se izreći različnijem glagolima s objektom korist, *n. p.: aa) samijem glagolom* dobivati. Šest plodov i koristi dobiva člověk. Korizm. 85ª. Reć' mi jos s tizine za tvoja taj dila, ku s' koris napokon veliku dobila. D. Rańina 90ª. Da svu korist pridobiva. V. Došen 53ᵇ. — *bb)* dostizati. Koju bi korist mogli dostignuti s razmišlańem. J. Matović 484. — *cc)* imati *(drugo je kod d) bb) ccc))*. Da je dobro ali korist imil. Naručn. 89ª. Koju li ćemo korijest, koju li plaću imati nasljedovavši Isukrsta? M. Divković, nauk. 32ᵇ. Imati korist ,cavar utile' ,capere utilitatem'. A. d. Bella, rječn. 781ª. Mučiće se, a koristi neće imati. Đ. Daničić, jer. 12, 13. — *dd)* primati (prijati). I da se ne najde od te marke korist prijeti. Mon. croat. 269. (1572). On ni prijel nijedne koristi od lakta. Korizm. 81ᵇ. Neka naš Dubrovnik kako sada koris prima, slavu stječe i ures nahodi u mudru svjetu vrijodna sudca. I. Gundulić 216. Ne samo on ne bi primio štogod koristi, dali priveliku štetu. J. Matović 219. Koliku korist od ńe *(pokore)* primamo. 240. Koristi i uharnosti koje se primaju od čašćeńa dnova svetčanijeh. 364. — *ee)* priobrêtati, *u knizi pisanoj crkvenijem jezikom.* Ašte poglagolati kto sь ńimь spodoblaše se, ne hudu ѡtь sego duši koristь priobrêtaše. Domentijanᵇ 115. — *ff)* stjecati. Pravda ako naj prija od sebe počińe, naj prvo imam ja koris mu steći š ńe. I. Gundulić 111. Nu još i to kad bi bilo, ku bi od toga korist steko? 452. Jedinstvo je svud hvaleno, svaka koris š ńim se stječe. G. Palmotić 1, 119. — *gg)* vaditi, izvađati. Pametan se može riti tko iz grijeha koris vadi. G. Palmotić 2, 70. I nijednu korist vade u ovom pogledu. P. Radovčić, nač. 23. Odkle vadu oni isti čudne prude i koristi. J. Kavańin 192ᵇ. Od ńeg kod nas koristi ne vade. J. S. Relković 37. — Kolika korist može se izvaditi i za sebe i za iskrńih. P. Radovčić, nač. 6. Da budu ove spomene moguće izvadit korist duši. 23. Izvaditi koris ,prevalersi, approfittarsi, cavar utile da qualche cosa' ,emolumentum capere'. A. d. Bella, rječn. 584ª. Izvaditi koris ,cavar utile' ,capere utilitatem' 781ª. Težati jednu ledinu i izvadit iz ńe u naprid korist. razgov. 8. I koliko se koristi izvada iz razmišlańa ńegova. J. Matović 40. — *hh)* činiti (učiniti), *isporedi d) bb) aaa)*. Tko zna, iz nevole ako taj izide, ter ako na bole mjesto on uzide, ter ako koris taj učini vrhu vas, kako ovi koji raj isprosi jedan čas? N. Naješković 1, 141.

h) može se dobiti suprotno značeńe prema g) glagolom uskratiti (sebi). Sebi bi svu korist uzkratili. V. Došen IX.

i) glagolima obratiti, okrenuti *itd.* na *ili* za *ili* u korist *kaže se da se od ńečega vadi koristi, i ako ono nije za to uprav određeno.* Ako bi ńu obratil u svoju korist. Š. Budinić, ispr. 111. Čašu od zlata ne ktiše za korist svoju okrenuti. A. Kanižlić, utoč. 54. Koji ručke i večere ... znao bude pokratiti, i na korist obratiti ... V. Došen 249ᵇ. Za svoju korist okrećući. And. Kačić, kor. 143. Neka bi nastojali ono obratiti na svoju korist. J. Matović 103. Ako ne budemo nastojati ova na korist našu pritegnuti. Grgur iz Vareša 31. Naj mańe ostanke vremena pobrati i na korist okrenuti. M. Pavlinović, rad. 55.

k) ,*tražiti korist' može se izreći na nekoliko načina.* Trijeba je, da se svi ingońamo na koris. M. Držić 313. Djavli ne ištu koris od ludi. M. Orbin 131. Za koris prioni, a vile ne dvori, pusto nam razgoni stado vuk po gori. I. Gundulić 158. Čuvaj knéu i radi o koristi. Nar. prip. vuk. 117. Traži korist svoju u svadi. Vuk, odg. na utuk. 28.

l) da je što korisno (ili da nije) izriče se često drukčije nego kod d), tijem što korist *stoji u nominativu ili u genetivu partitivnom s glagolom* biti.

aa) ne izriče se što je korisno, jer se razumije po smislu. Ja no vim da reku: koris bi li meni. S. Menčetić 116. Pitaj tebe istoga: ‚Koja mi je korist?' A. Kanižlić, fran. 153. Kad vidiše vitezovi Turci, da se gine a koristi nije And. Kačić, razg. 307ᵃ. Ništa mu ne bi korist. N. Palikuća 58. Ja utekoh, tu koristi nema. Nar. pjes. vuk. 3, 119. Tu mene nije štete nego korist. Nar. prip. vuk. 209.

bb) uzrok se koristi izriče: aaa) genetivom s prijedlogom od. Ni od šta mi nije koristi. S. Margitić, ispov. 67. Da bi mu korist bila od pokaranja. I. Grličić 42. Niti je koristi od blaga, ni od gospostva, ni od rodbine. J. Filipović 1, 267ᵇ. Mala je korist od promišļańa. P. Filipović 54. Koja je korist od krvi tvoje. A. Kanižlić, utoč. 214. Ali koja je korist od ńihove ispovidi. bogoļubn. 113. Koja mi je od službe dvorske korist? 474. Koja je korist od one krave koja da punu muzlicu mlijeka, a potegne nogom te prospe? Nar. posl. vuk. 140. — *bbb) genetivom s prijedlogom* s. S koga razmirьja nijedna koristь nije ni jednoj stranѣ ni drugoj. Mon. serb. 466. (1454). — *ccc) instrumentalom s prijedlogom* s. Tko rad ikad nosi brime, kad koristi nije š ńime? V. Došen 233ᵇ. Da mu nije z bogatstvom koristi. And. Kačić, kor. 17. Koja mi je korist s prvorođenstvom? 26. — *ddd) lokativom s prijedlogom* u. U ļuvezni nije koristi. I. Đorđić, uzd. 178. A koja je korist u krvi mojoj? F. Lastrić, test. 156ᵃ.

cc) uzrok se koristi izriče infinitivom ili podložnom rečenicom. aaa) infinitivom. Mnogo jest koristi i plodno často ispovidati se. Naručn. 82ᵇ. Ništa nije koristi zvati se Kršćaninom. J. Banovac, pred. 70. Nije koristi rič Božju slušati. 119. Nije koristi ufat u bogastvo. J. Filipović 1, 267ᵃ. Nije koristi živiti tilesno. 1, 131ᵃ. Za te molit korist nije. P. Knežević, muka. 26. Al' plakati korist nije. 54. Koja ti 'e korist zvati se što nijesi? F. Lastrić, ned. 370. Koja nam je korist ńegovu voļu ispunit? F. Matić 17. Ali što je hasna i kakva je korist biti pod ovim imenom toliko proslavļenim . . .? Đ. Rapić 324. Vidi da sad ni koristi ni mislet da će ga ki stegnut. Nar. prip. mikul. 81. — *bbb) podložnom rečenicom s* da, *vidi* 1. da, I, B, 4. Koja je koris da je biser, ako me davi? (D). Poslov. danič. Koja je bila korist Judi da je bio apoštoa? J. Banovac, pred. 70. Nije koristi, da se Krstjani zovemo. J. Filipović 1, 13ᵇ. Jeli nama korist da naš Gospodin jest na nebesih? 1, 126ᵇ. Koja ti je korist da si tako izmučen i izrańen? 1, 259ᵃ. Da ova mater Božja bude samo ovako moguća a ne milosrdna, nama bi mala korist bila. 1, 567ᵇ. — *ccc) podložnom rečenicom u kojoj se izriče uvjet konjunkcijom* ako. Kakva je korist čovjeku ako sav svijet dobije a duši svojoj naudi? Vuk, mat. 16, 26. — *ddd) podložnom rečenicom u kojoj je* da *(vidi* 1. da, I, C). Krstjanine, koja bi ti korist bila, da vas svit pod svoju oblast i zapovid imaš a izgubiš dušu? J. Banovac, pripov. 17. Koja bi ti korist bila da si promišļao poniženstvo Isukrstovo . . .? J. Filipović 1, 333ᵃ.

m) korist *može biti u nominativu u smislu kao kod l) i s drugijem glagolima, kao što su* ishoditi, prihoditi *itd.* Kadano zle *(vidi n))* koristi s toga ishajaju. Naručn. 59ᵇ. Koristi, koja prihodi k ļudma od straže anđelah. I. Matović 451.

n) korist *dobiva posve suprotno značeńe. n. p. s adjektivima* zla, mala. Za moju zlu korist. D. Baraković, vil. 293. *vidi i prvi primjer kod m).* Mala bi korist bila. A. Kanižlić, kam. 709.

b. quaestus (pecuniae), lucrum, *u užem smislu, dobitak novčani.*

a) uopće. Neka s' iskat zlato spravļa valovitijeh priko voda, za koristi ki se stavļa na protive trudnijeh zgoda. G. Palmotić 2, 508. Na mnoge načine ļudi Boga uvriđuju, ma naj veće i naj češće interesom ili s koristju, zašto se sada narod dao i prignuo za koristju, kolik da će u vik na ovome svitu živiti. J. Banovac, razg. 33. Korist ‚nutzen' ‚lucro'. B. Petranović, ručn. kń. 51.

b) dobitak (novčani, a može biti i drugi, dohodak) što se ima od čega, može značiti što i kamata. Vsake koristi i pristojanja. Mon. croat. 69. (1447). Vsa korist ka bude od toga malina. 136. (1489). Fratri uživateļi koristi iminja više rečenoga. 143. (1490). *(Almuštvo)* raste i čini korist v raji. Korizm. 10ᵇ. Korist od promjene pjenezne ‚aggio, voce dissillaba, cioè quel vantaggio, che si dà o si riceve nello scambio delle monete' ‚cholybus'. A. d. Bella, rječn. 50ᵃ. Koji su se zapleli u kamate, u zaloge i druge koristi. J. Banovac, pred. 73. Toliko korist nadlazi tratńu iste godine. M. Zoričić, aritm. 19. Ńemu se pristoje koristi od sprovodi. A. d. Costa 1, 48. Koristi stvari ‚nutzungen der sache' ‚frutti della cosa'. B. Petranović, ručn. kń. 21.

KÒRISTAN, kòrisna, *adj.* utilis, *koji čini ili daje koristi, koji je dobro (ili se misli da je dobro) imati. — Postaje od* korist *nastavkom* ьn. — *Riječ je praslavenska* (koristьnъ *ili* korystьnъ), *isporedi rus.* корыстный, *češ.* koristný, *poļ.* korzystny. — *U svijem oblicima, osim nominativa sing. m. (i akuzativa, kad je jednak s nominativom) nominalnoga oblika, u kojemu je* a *mj. ńegdašńega* ь, -t- *ispada u govoru, a često i u pismu, između* s *i* n; *iz ovijeh oblika bez* t *načinio se u naše doba (vidi u Voltiđijinu i Vukovu rječniku) i nom. sing. m.* kòrisan. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚quaestuosus; operae pretium; utilis'), *u Mikaļinu* (korisni ‚utilis, expediens, frugifor, fructuosus'), *u Belinu* (koristan ‚giovativo e giovevole, che giova' ‚utilis' 347ᵃ; korisni ‚profittabile, profittevole' ‚utilis' 588ᵇ; ‚utile' ‚utilis' 781ᵃ; koristni ‚cosa di guadagno' ‚lucrosus' 360ᵇ), *u Jambrešićevu* (‚utilis, utibilis'), *u Voltiđijinu* (korisau *i* koristan ‚utile, vantaggioso' ‚nützlich, vortheilhaft'), *u Stulićevu* (‚utilis, lucrosus, fructuosus, quod expedit, commodus, proficuus'; komp. koristniji), *u Vukovu* (korisan *i* koristan ‚gedeilich' ‚salvus' *s primjerom:* Koristan ti vo, krava!), *u Daničićevu* (korystьnь ‚utilis').

1. *adj. — Komp.:* korìsnijî.

a. *o neživoj stvari, koju je dobro imati, ili iz koje se vadi koristi (ovdje su i apstraktni supstantivi i zamjenice kao n. p.* što, ńešto).

a) uopće. Zač je korisno ono progońenje, za to Bog dobru plaću daje. Živ. jer. star. 1, 228. Početak svoga korisnoga govorenja učini. Naručn. 3ᵇ. Ako li ča korisno najdeš. 47ᵃ. Ta strah ni koristan. Korizm. 29ᵃ. Dela onoga ki je v grihu jesu koristna. 31ᵇ. Ni stvar veće koristnija na sviti nego mir. 103ᵇ. Dobra, koristna i čista vrimena. Kateh. 1561. 14ᵇ. Naredio je ovu korisnu bogoļubnost. A. Gučetić, roz. jez. 16. Za što nam je *(zakon Isukrstov)* naj korisni*(ji)*. M. Divković, nauk. 18ᵃ. Nije korisno, da tko vlada, misli odkriva sve druzima.

G. Palmotić 1, 18. Cijeć korisna toga dila i s koristim puna hvale tva bi kruna svijetla bila. 1, 34. Svjeta mi podati korisna možete. 1, 336. Dobra je i korisna stvar ispovidjeti se uopćeno. S. Matijević 18. Pomoć suprotiva Turkom, kojih daleko ukloniti od susistva od ovih držav vele jest koristno. M. Bijanković 72. Plod korisni podati ńemu. L. Terzić 227. Milosrdje jest korisno. K. Maǵarović 35. Prijateļstva nij' na sviti koristnijega. J. Kavańin 544b. Besjede duhovne rečene u korisnoj i bogoļubnoj zabavi Dobre Smrti. B. Zuzeri III. Molitva mnogo korisna. S. Badrić, prav. nač. 8. Ovde pišem pismo duhovno i korisne. T. Babić 2. Ovo je korisno znati. J. Banovac, uboj. 48. Već da govorim od stvari korisnih. prisv. obit. 32. Svrhu svega naj koristnije je razmišļati muku Jezukrstovu. I. A. Nenadić, nauk. 198. Krizmańe od sveštenika dato nije vrsno ni korisno. A. Kanižlić, kam. 229. Ona ispovid ne bi ništa bila korisna. bogoļubn. 117. Ono nama služi za jedan vrlo koristan nauk. E. Pavić, ogl. 466. Trava malo korisna i na kamenu niče. (Z). Poslov. danič. Da proište ter iznađe koji lijek koristan. Đ. Bašić 136. Korisni plod doniti... V. Došen 17a. Posla poklisare kraļu Vladimiru, da se dostoji doći na mejaš od Bulgarije za sboriti od stvari koristni. And. Kačić, razg. 35. Gdi što lipšeg i koristnijeg smotriše. M. A. Reļković, sat. 2b. Da nauk izajde koristan i ne mańe bistar. And. Kadčić 107. Koristno će biti svaki dan razmišļati život oni Jezusov otajni. I. M. Mattei 268. Jer koristna *(loza)* po zemļi ne leži. J. S. Reļković 132. Ova vira nije nam korisna za spaseńe. B. Leaković, nauk. 22. Ti si nam naj boļu i naj korisneju rožicu donesla. Nar. prip. mikul. 17. Nikakav zanat nije korisniji među prostadijom i neznalicama kao što je vrača. S. Ļubiša, prip. 92. Koristan je svaki trošak kojim se stvari podigne vrijednost ili joj se dohoci umnože. V. Bogišić, zakon. 283.

b) izriče se ko prima korist:

aa) dativom. Ako almuštva koristna su živim. Korizm. 21b. Menje će biti draže a tebje korisnije. Zborn. 172a. Ono će biti druzijem veoma korisno. B. Kašić, zrc. 8. Čini, da prudne i korisne meni budu muke tvoje. M. Jerković 69. S ubozijem kraļem stańe korisno im neće biti. G. Palmotić 1, 60. Što je čovjeku korisnije neg ļubovca blage ćudi? 1, 333. Korisna je stvar svakomu u razumnijeh svjet prositi. 2, 103. Nam korisna i čestita vazda je bila tva namjera. 2, 324. Primi ovi moj mali trud, promislivši da, ako je i malahan, biti će mnozim veoma koristan. J. Mikaļa, gram. 2. Koja pisma... biti će veoma korisna narodu slovinskomu. P. Posilović, nasl. XL. Nauk vele koristan ne samo ļudem svitovńim. I. Grličić I. Zdrave jesu i korisne grešnim ļudem sve gorčine. J. Kavańin 510a. Ako pomļivo poslušate, upantićete i biće vam vele korisno. F. Lastrić, ned. 308. Koliko su pak dila od milosrdja nama korisna, zadosta je reći, da su cijena kraļestva nebeskoga. 372. Bog poznaje, da ono što ištеš nije ti korisno, ili će ti dati drugo korisnije. J. Banovac, razg. 20. Koji znadeš, što mi je korisno. F. Lastrić, ned. 215. Ništa mi ne bijaše korisno, ni otimańe, ni grozne suze. A. Kanižlić, kam. 70. Zašto mlogim nije korisna sveta ispovid? bogoļubn. 112. Što je korisno čoviku, ako vas svit zadobije? fran. 152. Jeli ova molitva nama korisna? F. Matić 9. Jeli post koristan onome koji posti? 75. Harniku i voda je korisna. (Z). Poslov. danič. Dilo koje more biti korisno mlogim. M. Dobretić v. Jer je ovo korisno crkvi svetoj. B. Leaković, gov. 12.

bb) akuzativom s prijedlogom po. Jest korisno po dušu i po tijelo da se prikučiš k Bogu u tvojijem bolestima. M. Radnić 148b.

cc) akuzativom s prijedlogom za. Zrcalo... korisno za onezijeh... B. Kašić, zrc. 1. Koji nauk, premda je kratak, ufam se da će koristan biti ne samo za one... J. Mikaļa, gram. 2. *(Pisme)* koje nisu za dušu korisno. T. Babić, pisme. 1. Jer se uzdam, da će ova pisna biti za duše korisna. L. Ļubuški 13.

dd) genetivom s prijedlogom polak. Dar polak nas toliko koristan... F. Lastrić, test. 295.

c) izriče se da je korist u tome što se ńešto može izvršiti ili steći; ovo stoji kao supstantiv (često verbalni), te je n. p.:

aa) u dativu. Stvari korisne službi crkvenoj. I. J. P. Lučić, nar. 67.

bb) u acc. s prijedlogom na. Da je bogoļubno, prudno i korisno na spasenje. P. Radovčić, ist. 233.

cc) u acc. s prijedlogom za. Ča godir je za naše spasenje koristno. A. Vitaļić, ist. 68. Uzmite ovu žuč, biće vam korisna za likariju. F. Lastrić, ned. 224. Ne samo su nam djela od milosrdja korisna za dobitak nego su nam potribita za spaseńe. 373. Gledajući što se većma pristoji, što je veće i koristnije za spaseńe obadviju drugova. I. Velikanović, uput. 3. 233. Ako bi nami koristna bila za slavu Božju. J. Matović 437. Sve je pismo od Boga dano i korisno za učeńe, za karańe, za pozdravļańe, za poučavańe u pravdi. Vuk, pavl. 2tim. 3, 16.

dd) u dat. s prijedlogom k. Tvoji posti v grisi smrtnom nisu ti koristni k životu večnomu. Korizm. 31b.

d) dativ u ovom primjeru ne može imati značeńe kao kod b) aa), nego Gospodinu korisnija *vaļa da znači: koja Gospodin zna da je korisnija.* Jer tko zna, da, bojim se, bude Gospodinu ugodnija i korisnija ova moja siromašna lemozina. J. Banovac, razg. IX.

e) o rukama u ovome primjeru ima osobito značeńe: koje daju korist, koje rade na korist. Nijesu sve sluge ovake: mnoge jesu korisnijeh ruka. A. Kalić 396.

f) o novcu u ovom primjeru znači: koji nosi korist, t. j. kamate. Da nisi zakriven držal talant pridan, da bil je udvojen tobom i koristan. P. Zoranić 74b.

g) u juridičkom se jeziku zove korisno vrijeme (tempus utile), *kad se do ispuńavańa kakva roka ne broje dani u koje bi štogod omelo onoga kojemu je kakva dužnost za onaj rok, ako je to bez ńegove krivice.* Korisni dnevi ,giorni utili'. B. Petranović, ručn. kń. 37.

b. *o životińi, značeńe je kao kod neživijeh stvari, vidi* a. Otisni, potisni, voci ti korisni! (Kad se što teško u društvu vaļa ili tura pred sobom). Nar. posl. vuk. 243. *vidi i u Vukovu rječniku.*

c. *o čeļadetu koje čini koristi.*

a) uopće. O meštre koristni, koliko dobra si znel! Korizm. 55a. Jamši Venceslava brata zańe da malo koristan biše. Š. Kožičić 54b. Ne prašta prijateļu naj korisnijemu. F. Lastrić, ned. 361. Kad on oće pomilovati svoj puk naj pri mu koristne i srićne pastire šaļe. E. Pavić, ogl. 227. Vi želite da postanete korisni. M. Đ. Milićević, škol. 4.

b) izriče se dativom čeļade koje dobiva korist, isporedi a, *b).* Veće nere kraļь Ostoja

moći će biti pridanь i koristanь rečenomu našemu gospodinu. Mon. serb. 252. (1404). Neka bih bio momu narodu slovinskomu ovijem pismom koristan. B. Kašić, fran. 11. Svi koristni onomu stadu *(pastijeri)*. J. Kavańin 91[a]. Ako ćemo dakle biti korisni sami sebi, imamo biti priprostiti. F. Lastrić, od' 183. Da sam ikada bio vama korisniji. test. 295[a]. Živiti posteno, Bogu služiti i biti koristan iskrńemu. ned. 127. On u životu niti je koristan Bogu, ni iskrńem, ni samu sebi. 130. Znaj da si mi bio koristan. M. Zoričić, zrc. 232. Ki je, ki nije koristan crkvi svojoj. Ant. Kadčić 5. Ostavļaju nas pri smrti čeļad i naj milija, er im koristni veće biti nemožemo. I. M. Mattei 72. Sam je sebi koristan čovjek mudar. Đ. Daničić, jov. 22, 2. Mogu jost crkvi korisan biti. S. Ļubiša, prip. 259.

c) vidi a, *e).*

aa) s akuzativom i prijedlogom na. Napokon ga znauć čovikom baš koristnijem na vladanje. J. Kavańin 130[a].

bb) s akuzativom i prijedlogom za. I nisu veće u napridak korisni za oružje i biti se. P. Posilović, cvijet. 120.

d. *o čeļadetu, ali ne kao kod* c, *nego u smislu: koji prima korist.* A vi znate, pokle je glasa da se s vami dobro imam, kuliko sam koristan i škodan; ča sam imil gibućega i negibućega, s vašega uzroka, ili boļe reći s moga, vse sam izgubil i gibuće i negibuće. Mon. croat. 220. (1527). Proštij nauk svrhu svetoga pričestćeńa, ere ćeš i koristniji biti. I. A. Nenadić, nauk. 219. Koliko je više potratio nego se koristan učinio. M. Zoričić, aritm. 18.

2. *adv.* korisno, *s korišću.* — *Komp.*: korisnijê. — *Između rječnika u Mikaļinu* (,utiliter, commode, cum utilitate'), *u Belinu* (,utilmente, con utilità' ,utiliter' 781[b]; ,con guadagno' ,quaestuose' 360[b]), *u Jambrešićevu* (koristno ,utiliter'), *u Stulićevu* (koristno ,utiliter, lucrose, fructuose, cum utilitate'; koristnije ,utilius'). Sve vrijeme korisno potraćahu. B. Kašić, nasl. 30. Zagrlite ga korisno. nač. 3. Izvrsna su djela ona kijem korisno zao pogine. G. Palmotić 2, 191. Jišće korisno da proda. J. Armolušić 70. Da može ostale sakramente dostojno i koristno primat. I. Grličić 103. Crkva sveta korisno doisto od ožujaka ua ovi prvi dan sičńa prinese početak od godine. J. Banovac, razg. 66. Mlogi poslovi i trudi a navlastito lov od ribe čine se obnoć toliko korisno koliko i obdan. ned. 283. Jer *(kon)* korisno dosta služi. V. Došen 204[a]. Za da more koristno zaklińati djavle. Ant. Kadčić 35. Koji hoće da koristno pluže. J. S. Reļković 38. Koje hoćeš koristno škopiti. 234. Treba korisno živet, t. j. štedļivo. Treba korisno zbirat itd. na Rijeci. F. Pilepić. — *I s dativom kao kod* 1, a, *b) aa).* Gdê imь se svidi da imь će koristnije byti. Spom. sr. 1, 5. (1396). Da ga *(teško brime)* lakše sam podnosi i korisno puku nosi. V. Došen 219[b].

KÒRISTITI, kòristîm, *impf. postaje od* korist. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòristî. — *Ima i češ.* korzystać, *grabiti, plijeniti, i poļ.* korzyść *(pf.), ugrabiti, oplijeniti, i rus.* користиться, *pohlepno raditi o koristi; ali jamačno naša riječ nije ista nego je postala docnije.*

1. *neprelazno,* prodesse, *biti koristan, činiti korist, davati koristi (s dativom).* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika možebiti u Stulićevu (vidi kod* 3). Tako mi tvoj blagosov koristio, ja sam ju ostrugao. A. Kanižlić, kam. 731. Što nam je koristila oholost, što blago? A. Tomiković, gov. 16. Jer to vami ne bi koristilo. B. Leaković, gov. 116. Ni ovakvomu sama ispovid ne bi koristila. nauk. 197. ,To će i tvom praunuku koristiti'. J. Bogdanović. — *I s drugijem dativom, isporedi* koristan, 1, a, *b) aa).* Koje mu ne koriste spaseńu ńegovomu. B. Leaković, nauk. 301.

2. *neprelazno, vaditi koristi, štedjeti.* — *Samo u Voltiģijinu rječniku*: ,utilizzare, avantaggiare' ,nutzen, ersparen', *i u Stulićevu* (,lucrifacere, adipisci, lucrum vel quaestum facere') *u kojemu je sumńivo, jer su pomiješana bez razlike značeńa za* koristiti *i* koristiti se. — *Vaļa da bi po južnom govoru glasilo* koristjeti *(od* koristêti).

3. *prelazno,* juvare, *ono što je kod* 1 *dativ postaje objekat.*

a. *aktivno.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (koristiti tkoga ,profittare, vale recar profitto' ,proficio' 588[b]) *i u Stulićevu* (,juvare, prodesse') *gdje nije zabiļeženo s kojijem je padežem.* Krivo se govori... koristeći iskrńega kakono kada jedan govori laž za osloboditi drugoga od koe pogibili. I. T. Mrnavić, ist. 105. Malijem ženskijem posalcima koji su je koristili. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 221.

b. *sa se, refleksivno, primati koristi, dobivati korist.* — *Između rječnika u Belinu* (,prevalersi, approfittarsi, cavar utile da qualche cosa' ,emolumentum capere' 584[a]), *u Voltiģijinu* (koristiti se, koristivam se ,approfittarsi, prevalersi' ,nutzen, vortheil aus etwas ziehen'), *u Stulićevu* (,lucrifacere, adipisci, lucrum vel quaestum facere').

a) u naj starijem primjeru s genetivom i prijedlogom otь *(od). može biti da je ista riječ što i ruska (vidi sprijeda).* Dobytkoļubije glagoļu i korystiti se otь manastyrja. Sava, tip. stud. glasn. 40, 179.

b) s instrumentalom. Tudijem plačom koristit se. B. Zuzeri 114. Koristiti se svetijem sakramentima. I. A. Nenadić, nauk. 92. Walter Skott se istom nezgodom koristio. M. Pavlinović, rad. 54. Onda se koristite svojim mladanim godinama. M. Đ. Milićević, škol. 4. ,Neće se baš niko koristiti sa onijem što iza ńega ostane'. ,Nek se đavo koristi š ńome i s onijem što e ńegovo'. J. Bogdanović.

c) s genetivom i prijedlogom s. A sužńima sudbina podari koristit se sa gromovne kvari. Osvetn. 1, 41.

KORISTÎVATI, koristîvâm, *impf. iterativni glagol prema* koristiti. — *Samo praes.* koristivam se *u Voltiģijinu rječniku (vidi kod* koristiti, 3, b). — *Nije dosta pouzdano i može biti da bi trebalo da glasi* korišćivati, korìšćujêm *ili* korišćîvâm.

KÒRISTJETI, kòristîm, *impf. vidi* koristiti, 2.

KORISTOČIŃA, *m. čovjek koji čini korist.* — *Samo u Stulićevu rječniku*: ,uomo utile' ,vir frugi' *s dodatkom da ovu riječ upotrebļava pisac Mattei.*

KORISTOĻÙBAN, koristoļubna, *adj. vidi* koristoļubiv. — *U pisaca našega vremena.* Govori se da je Laihtenburgski vojvoda pisao kraļici, da je ne prosi iz koristoļubni kakvi namjerenija. Nov. sr. 2, 5.

KORISTOĻÙBIV, *adj. koji ļubi svoju korist, koji traži korist (ne u dobrom smislu), ili koji postaje od ļubavi prema koristi.* — *Po rus.* корыстолюбивый. — *Od* XVIII *vijeka u pisaca.* Ako li i poznajemo za koristoļubive. D. Obradović, basn. 82. Pak su znali pod pokrivalom tog imena kriti svoja koristoļubiva namjerenija i žeļu, da u mutnoj vodi ribu love. Nov. sr. 1835. 141.

KORISTÒĻÛBĻE, *n. osobina onoga koji je koristoļubiv. — Po rus.* корыстолюбие. — *U pisaca našega vremena.* Koristoļubļe ,eigennutz'. Jur. pol. terminol. 145. Ne smije da bude kažńen poradi zločina počińena iz koristoļubļa. Zbornik zak. 1871. 54.

KORISTÒNOSAN, koristònosna, *adj. koji nosi koristi, koristan. — U pisaca našega vremena.* Koristonosno uložeńe novca. Zbornik zak. 1, 760. Da izvor soli postane koristonosnim poduzećem. 1869. 72.

KORISTOVAN, koristovna, *adj. koji pripada koristi. — U pisaca našega vremena.* Koristovna marva ,nutz-vieh'. Jur. pol. terminol. 369. Koristovna godina, godina od koristi ,nutz-jahr'. 369. Ako jedan ima pravo samo na sućanstvo stvari, a drugi skupa s pravom na sućanstvo ima iskļučivo pravo na koristi iste stvari, tada je pravo vlasnosti razdijoļeno i za obojicu nepotpuno. ovaj zove se vrhovni vlasnik, a drugi vlasnik koristovni. Građ. zakonik. 2, 19.

KÒRISTOVÂŃE, *n. djelo kojijem ko koristuje ili se ko koristuje. — U primjerima je drugo značeńe.* Da nam je obezbeđeno koristovańe svojim pravima. M. Đ. Milićević, škol. 62. Što se tiče načina obične uprave i koristovańa zajedničkom stvarju. V. Bogišić, zakon. 39. Od neopravdana koristovańa tuđim. 300.

KÒRISTOVATI, kòristujêm, *impf. vidi* koristiti, 1. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.*: kòristovâ. — *Ima i rus.* корыстоваться *i češ.* kořistovati *i poļ.* korzystować, *ali vaļa da je postalo u našem jeziku. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belina* (,giovare' ,prosum' 347a), *u Stulićevu* (v. koristiti), *u Vukovu* (,nutzen' ,prodesse' *s dodatkom da se govori po južnijem krajevima). u drugom je izdańu Vukova rječnika zabiļeženo da je perfektivni glagol (u prvom izdańu nema ove riječi), ali je to jamačno pogreška, pa je u trećemu izdańu popravļena.*

a. *aktivno.* Prudi i korêstuje na svršenije svetih. Š. Budinić, sum. 52b. Neka bi svijema častiteļem od bogomilosti pridobro koristovao. B. Kašić, nasl. xv. Što bi sve to koristovalo bez ļubezni Božje? 2. Ńima koristuju pomoļenja virnih živih. rit. 78a. Što bi nam koristovala odkupa plaćena za nas na drvu križa? A. d. Bella, razgov. 125. Neka koristuju virnim *(pastiri).* J. Banovac, razg. 196. Niti veći broj koristuje, gdi opačina vlada. A. Kanižlić, kam. 134. Spominao se je da ńegova muka koristuje za spaseńe duša naših. uzr. 111. Nijedna stvar više i boļe ne koristuje milosti i poštenju Božijemu. A. d. Costa 1, 78. Svitovńakom veće puta ne koristuje posvojenje. 1, 256. Ovde koristuje napomenuti . . . 2, 9. Koristuje mnogo, paće je potribno. I. Garańin 20. Sama sebi koristuje. G. Peštalić 201. — *U jednoga pisca našega vremena ima objekat u acc. (isporedi* koristiti, 3). Tim će građani i varošani vele sebe koristovati. M. Pavlinović, razl. spisi. 248.

b. *sa* se, *refleksivno, vidi* koristiti, 3, b. — *U Vukovu rječniku (u drugom izdańu* pf., *u trećemu popravļeno* impf.): ,nutzen ziehen von etwas' ,fructum capere ex re' *s dodatkom da se govori u Boci i s primjerom:* Nećeš se koristovati.

KORISTOVINA, *f.* stvar od koje se vuče korist ,nutzungs-sache'. Jur. pol. terminol. 370. — *Načińeno od pisaca.*

KORIŠ, *m. ili f.?, mjesno ime. — isporedi* Koriša. Korišь. S. Novaković, pom. 135.

KORIŠA, *f. u Daničićevu rječniku:* selo koje je car Stefan dao crkvi Arhanđelovoj u Prizrenu: ,Koriša'. G(lasnik). 15, 273. (1318?). može biti da je sadašńe selo kod Prizrena koje je na karti Kipertovoj zapisano ,Koritscho'. među je Špinadiji bila ,kako ide putь is Koriše u Srbice'. 15, 303. do ńe je bila i Ļubižńa. 15, 273. — *isporedi* Koriš.

KORIŠĆAJ, *m. vidi* korist. — *U jednoga pisca našega vremena.* A rad našeg ńekad korišćaja. Osvetn. 3, 13.

KORIŠĆÍVATI, *vidi* koristivati.

KORIŠKI, *adj. u Daničićevu rječniku:* korišьkyj, koji pripada Koriši: Ļubižńi je išla međa ,do međe koriške'. G(lasnik). 15, 273. (1318?).

KORÌŠĻIV, *adj. vidi* koristan. — *Uprav bi bilo* koristļiv, *ali* t *ispada između* s *i* ļ, *pa se* s *ispred* ļ *mijeńa na* š. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Laž je trostruka, t. j.: ,šaļiva', kadno se laže u šali . . .; druga je ,korišļiva' *(ovdje je ispalo ńekoliko riječi, od prilike:* kad se laže na korist sebi ili iskrńemu; treća je ,škodļiva') kad se laže tičuć u poštońe Božje ili uzrokujuć štetu iskrńemu. J. Banovac, pripov. 159. — *U istoj kńizi ima i adv.* korišļivo. Ne imajući pravo bolesti u svom srcu, koja se hoće za ispovidit se korišļivo. 35.

KORIŠTE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Ńiva u Korištam. Sr. nov. 1867. 503.

KÒRIŠTÊŃE, *n. djelo kojijem se koristi.* I umnožavati korišteńe svojega predmeta povlaštena. Zbornik zak. 3, 765.

KORIŠTINA, *f. korist. — U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka (sa -šć- mj.* št). Promisliv vlastitu kipa svoga korišćinu neće teškoću imiti. A. Georgiceo, nasl. 175.

KÒRITA, Kõrîtâ, *n. pl. vidi* korito, g, *b).*

KÒRITAST, *adj. koji je nalik na korito, koji je izduben kao korito. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,ausgehohlt, trogartig' ,alveatus'). U Srbiji se peče dosta ćiramide i crepa ravna i koritasta. Đ. Popović, poznav. rob. 39.

KORITAŠ, *m. dolina.* Berkasovo u Srijemu. D. Hirc.

KÒRITÂŠCE, *n. dem.* korito. — *Uprav je dem.* korice, *t. j.* koritьce, *od čega postaje nastavkom* ьce *pred kojijem se* c *mijeńa na* č, *pa, jer se ne izgovara* ь, č *mijeńa se daļe na* š *ispred* c, *a prvo* ь *ispred* šc *postaje* a. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,das tröglein' ,alveolus').

KÒRITEĻ, *m. čovjek koji kori. — Može biti stara riječ, isporedi rus.* коритель; *u našemu se jeziku javļa od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (koriteļ, tko drugoga kori ,exprobrator, imputator') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu (kajkavski* koritel ,exprobrator'), *u Voltigijinu* (,rimproveratore' ,tadler'), *u Stulićevu* (,exprobrans'). Nami tužnijem ne od koriteļa, nego od parca potrebnitijem koje će ufańe izostati? B. Zuzeri 65.

KÒRITEĻICA, *f. žensko čeļade što kori. — U Stulićevu rječniku uz* koriteļ.

1\. KÒRITI, kòrîm, *impf. opomińati koga o nečemu što u ńega nije dobro, pa bilo to kakva ńegova radńa ili osobina ili o čemu što ima ili nema, ili što je u drugoga boļe nego u ńega. isporedi* 1. karati, *od čega se koriti razlikuje (ako i ne u svakom primjeru) u tome što se kod ovoga glagola obično više misli na nastojańe da se čeļade (objekat) popravi nego da subjekat iskali svoju*

ļutinu kao što biva češće kod karati. *vidi daļe kod* 1. karati *što se kaže o srodnosti orijeh dviju glagola. — starije je značeńe bilo: ponizivati, krotiti* (frangere et comminuere, spiritus reprimere), *vidi daļe, isporedi i* pokora, pokoran, pokoriti. — *Akc. se mijeńa u praes. 1 i 2 pl.:* korimo, korite, *u aor. 2 i 3 sing.* kȍrî, *u part. praet. pass.* kören. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* koriti, *rus.* корить, *češ.* kořiti, *poļ.* korzyć. *u staroslovenskom, češkom, poļskom jeziku (u ova je dva jezika dosta rijedak aktivni oblik) značeńe je: ponizivati; u ruskom je od prilike kao sad u našemu. — Između rječnika u Mikaļinu* (koriti, pokoriti ,exprobro, objicio, opprobrio afficio'), *u Belinu* (,biasimare o riprendere, il contrario di lodare' ,vitupero' 140b; ,tassare per tacciare o biasimare' ,taxo' 723b), *u Bjelostjenčevu* (korim ,exprobro'), *u Voltiģijinu* (,rimproverare, rinfacciare, biasimare' ,vorwerfen, tadeln'), *u Stulićevu* (,exprobrare, objicere'), *u Vukovu* (koga ,einem vorwürfe machen' ,exprobro').

1. *aktivno.*

a. accusare, objurgare, vituperare, *objekat je čeļade.*

a) uopće. Tim Alija verni aga zamani ih kori i kara *(vojnike).* I. Gundulić 324. I vas istijeh bez nescjene zajedno sa mnom psuje i kori. G. Palmotić 1, 221. Kad počne u svom gńevu karati nas i koriti. B. Zuzeri 105. S. Isaija žaleći ga, il' da rečem maskareći se ńim i koreći ga, veli: ,Kako spade s nebesa, Lučifere?' F. Lastrić, ned. 327. Izrodna sina koreći. A. Kanižlić, kam. 18. Ńemu cine to ne ori, jer ga nejma tko da kori. V. Došen 34b. Dosad kori*(h)* lince proste. 213a. Kako kleti kore Srbe Turci od žalosna boja kosovskoga. Nar. pjes. vuk. 4, 72. ,On mu prebacuje' srpski se kaže: ,kori' ga (a ne ,kore'). Vuk, pism. 31.

b) izriče se način kojijem se kori (instrumentalom). Istimi ga ričmi koraše u oči i pogrdijevaše. B. Kašić, is. 66. A pedepsam i osvetam uzet korit jaće od sebe, nije drugo nego štetam sramotit se bez potrebe. I. Gundulić 504. Bre! kojom grdobom slave naše koriš? I. T. Mrnavić, osm. 36. — *Uz instrumental ima i prijedlog* s, *ali to nije dobro.* Sa svakim te rugom kori. V. Došen 36b. Il' rič jednu da govori, s kojom svoju priču kori. 181b.

c) nije izrečen objekat. Svekrve vazda kore, vazda karaju. M. Držić 189. Ovde prija korit svrši. V. Došen 168a. Ako kore, ne more. Nar. posl. vuk. 5.

d) uzrok se koreńa izriče supstantivom koji može stajati:

aa) u instrumentalu. Ovoga svijeta veliki i mali ljepost moju svaki hvali; a on jednu li govori, gruboćo*(m)* me kruto kori. M. Divković, kat. 132. Misleć da svijet vas okolo tudom hvalom ńega kori. I. Gundulić 287. Ne imaju me čijem koriti. V. Andrijašević, put. 349. Još mi je žalost gdi govoriš, kućom, blagom mene koriš. S. Margitić, isp. 253. Nu nije zaman: korit hoću mojim životom sebe sama; bez srama ću pronijet zloću u ku padoh jur bez srama; i moj svaki grijeh skroviti na moj ću isti sud doniti. I. Đorđić, uzd. 18. Koraše ih ńihovijem nevjerovańem. S. Rosa 92a. Kako bi vas korili vašom vjerom. Đ. Bašić 120. Koriš me mojijem nevjerstvima. I. M. Mattei 58. Zamani kore me prikomjernom mojom mekodušnosti. 291. Kad to čuo beže gospodine, da ga kori svoja stara majka, da ga kori begovicom mladom . . . Nar. pjes. vuk. 1, 611. Kako oni vazda Srbļe kore a nesrećom boja Kosovskoga. Ogled. sr. 221. Kad ko koga kori čim, čim bi vaļalo da onaj ńega kori. Vuk, poslov. 271. Da me korite mojom sramotom. D. Daničić, jov. 19, 5. Opomeni se, Gospode, prijekora . . . kojim kore neprijateļi tvoji, Gospode, kojim kore trag pomazanika tvojega. psal. 89, 50—51. — *s instrumentalom ima i prijedlog* s, *što nije dobro.* Da kad ženu s dilom kori, to i sebi prigovori, kan' da b' tava svitla bila što se kotlu pridružila. V. Došen 92a. Kori Boga s providjeńem *(proždor).* 185a. Neću duļe s tim nikoga korit. J. S. Reļković 51. Koriće me s tijem Crnogorci. Ogled. sr. 499.

bb) u genetivu s prijedlogom radi. Da bi lince ne korio rad linosti. V. Došen 211a. On sam ide do cesara, te ga kori rad tog dara. 212a.

cc) u genetivu s prijedlogom s. Prosti, rekoh, s dvi taštine ko te korim. J. Kavańin 163b.

dd) u genetivu s prijedlogom vrhu, svrhu. Gdi koroći puk svoj svrhu mlogi dobročinstva. F. Lastrić, test. 23b. Jako ga pokarati i koriti vrhu tajańa od griha. Ant. Kadčić 210.

ee) u akuzativu s prijedlogom za. A oni ga korili za zulum. Vuk, dan. 3, 161. Iroda koraše Jovan za Irodijadu, ženu brata ńegova. Vuk, luk. 3, 19.

ff) u lokativu s prijedlogom u. Sebi se vazda boj u čem koriš ńega. M. Marulić 121.

e) uzrok se karańu izriče podložnom rečenicom u kojoj može biti: aa) da. Svit cigane vrlo kori, od svi ļudi da su gori. V. Došen 211a. Kore mene đaci namastirski, da se ne zna, od roda kakva sam. Nar. pjes. vuk. 2, 65. — *bb)* što. Kori druge, što ovaki stvari nisu učinili. F. Lastrić, ned. 162. — *cc)* zašto. I stane koriti sina zašto je vjenčao devojku. Nar. prip. vuk.[2] 233. — *dd)* gdje. Koriće te jutrom i večerom đe si bila sa mnom pod čadorom. Nar. pjes. vuk. 2, 284. — *ee) amo mogu pripadati i ovi primjeri u kojima se ne dodaje nikakva konjunkcija podložnoj rečenici, nego su u ovoj riječi kojima se kori, ali ne uprav onako kako su izrečene* (oratio obliqua). Musu tiši, za zdravļe ga pita, a ne kori kuda se je skita'. And. Kačić, razg. 123b. Jer me kore moje snahe mlade, da sam dobra, ja bih doma bila. Nar. pjes. vuk. 3, 525.

f) izriču se riječi kojima se ko kori: aa) dodajući gerundij jednoga glagola što znači govoreńe (u ovom primjeru vikati). Čijem protivnik zli me kori vikajući bez pokoja: ,Kamo tvoj Bog, pomoć tvoja?' I. Đorđić, salt. 137. *bb) ne dodaje se ništa, nego se samo* koriti *shvaća kao glagol što znači: govoriti.* Stoji Dilaver i vapije kraļevića koreć priko: ,Vazmi ļubu; evo ti je! gdi je junaštvo tve veliko?' I. Gundulić 540. Kad izjeden svoj puk kori: ,Sve što imam, to potroše'. V. Došen 59b. Ńu mi kore mlogo jetrvice: ,Kučko jedna, naša jetrvice! . . .' Nar. pjes. vuk. 2, 39. Pak Đorđiju kori gospodara: ,O Đorđije, veseļe ti crno! tebe Turci sestru odvedoše'. 4, 159. Korila je Janu svekrvica: ,Kučko jedna, mila snaho moja! da si mila tvome rodu bila, rod bi tebe jednom polazio'. Nar. pjes. herc. vuk. 93.

b. exprobrare, opprobrare, objicere, crimini dare, *objekat nije čeļade nego djelo ili osobina što je uzrok koreńu.* Kori tvoje milosrdje, o divico. B. Kašić, is. 111. Teško se ima pokajati ko ńe i našu kori diku. G. Palmotić 1, 333. I da tamno dilo korim, kad se čini čast rad toga, da se ždere bez razloga. V. Došen 152b. Dok slipoću linu kori*(h)*. 266a. Kudi i kori stare nevaļale i škodļive običaje. M. A. Reļković, sat. A8a. Kada bi mahne svoga vilajeta kudili i u kńigah korili. A8a.

*

c. *u ovom je primjeru objekat* plug, *dakle tjelesna stvar, treba ga shvatiti metaforički kao čeļade što se kori.* Ali jednim našeg pluga korim. J. S. Reļković 18.

d. *subjekat nije čeļade nego što drugo, ili tjelesno ili duševno. nije jasno, treba li shvatiti subjekat u metaforičkom smislu kao čeļade, ili glagol u drugom značeńu: pedepsati, kazniti (isporedi* 1. karati, 1, e), *ili mučiti, moriti. može biti da nije jednaki smisao u svijem primjerima.* Napasti je *(dušu)* kore i more. V. Andrijašović, put. 392. Ali ako bogata je, blago i zlato ńe te kore. J. Kavańin 46[b]. Što vam do sad izgovori*(h)*, to vas i sad sve još kori ... V. Došen 269[b]. Mojo me srce kori, obada me. I. M. Mattei 318.

2. *pasivno.* Ovd' *(želim)* bit rańen, paren, koren za u vijeke ne bit goren. J. Kavańin 52[b]. ,Ja još za ništa u mom životu nigda od nikog koren nijesam bio'. ,Niti sam od koga kade korena ni prekorena bila'. J. Bogdanović.

3. *sa* se.

a. *refleksivno.*

a) značeńe je prema 1, a. Imamo se koriti i žalovati svrhu jezika naših bosanskih pjesama što su one prepuńene turskijem riječima. G. Martić *u* Nar. pjes. juk. xii.

b) znači što i kajati se. — *značeńe je ovo po analogiji prema* pokora. Koji je došao grešnike sahraniti, koji se kaju i kore. M. Divković, bes. 79[a]. Tko se ne kori i ne kaje, pokora mu ne vaļa. nauk. 267[a]. Pođ'mo dakle sad k onomu pustińaku pokornomu, koji odavna na onoj gori za grijehe se svo'e kori. kat. 116. Običaju tako zlo ńegovo milosrdje, da se ne kore od ńihovije grijeha. M. Radnić 376[a]. Ako se doisto kore, s pravom odlukom, od svoga huda života. Ant. Kadčić 153. Neće da se kori od svoje opačine. 154. Ako se grišnik pravo ne kori. 191.

b. *pasivno.*

a) prema 1, a. Škripļe, reži, pjeni priki *(Daut)* čim se čuje bit i korit. I. Gundulić 528. Nije tribe da se više pram holitoj glavi piše, niti da se daļe kori, jer se bisno peńe gori. V. Došen 13[b]. A kom glava nisko stoji, med końe se i ne broji, dal' se takvi često kori, od magarca da je gori. 179[a]. Kad se kome što govori i za zloću kad se kori, u glavu se tad odmira, a dońi se kraj ne dira. 253[b].

b) prema 1, b. Dal' se onda mita kore, kad se sudac kupit more. V. Došen 62[b]. Mnogi kad se grisi kore, braneći se odgovore: ,Kolina smo Adamova, grišit nije već stvar nova'. 215[a]. Kako bi mu žao bilo, što se kori tamno dilo? 250[a].

c. *recipročno.* — *Između rječnika u Vukovu* (,einander vorwürfe machen' ,exprobrare sibi invicem'). A vaše ljeposti, kijemi se korite, po višńoj krjeposti jednako gòjite *(Merkurio govori Junoni, Paladi, Veneri).* M. Vetranić 2, 154. Da nevjeste ne zatiču zava, da s' ne kore i u dvorim bore. Nar. pjes. juk. 235. Nemojte se koriti putem. Đ. Daničić, 1mojs. 45, 24.

2. KÒRITI, *vidi* korjeti.

3. KÒRITI, *m. pl. ime selu na ostrvu Mļetu u kotaru dubrovačkom u Dalmaciji.* Repert. dalm. 1872. 21.

KORITIŃA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 75.

KÒRITIŠTE, *n. mjesno ime u Srbiji u okrugu pirotskom.* ,Koritište' zove se ona velika pukotina ispod Pleša. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 173.

KORITNA, *f. ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 132.

KORITNICA, *f. mjesno ime u Srbiji u okrugu pirotskom. a) rječica.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 171. — *b) dva sela:* Gorńa *i* Dońa Koritnica. 231.

KÒRITNÎK, *m. mjesno ime.*

a. *u Bosni u okrugu sarajevskom dva sela.* Statist. bosn. 23. 29.

b. *zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 151.

KORITNO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeļ. 114.

KORITŃAČA, *f. vidi* korńača. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* v. želva. — *I u Stulićevu rječniku ima* koritńača, v. gaj *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva. do značeńa* gaj *došao je Stulli, jer je zlo pročitao riječ* želva *(po Bjelostjenčevoj ortografiji* solva), *pa je pomislio na lat.* silva, *dapače na tal.* solva, *šuma.*

KÒRITŃÂK, *m. mjesno ime.*

a. *zaselak u Hrvatskoj u županiji modruško riječkoj.* Razdijeļ. 57.

b. *seoce u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 126.

KÒRITO, n. alveus, *sud načińen od jednoga komada drva, naj češće od jedne pole pańa rasječena u daļinu, koja se izdube s ravne strane (gdje je presječena).* — -i- *stoji mj. ńegdašńega* y. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòrîtâ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov., češ., poļ.* koryto, *rus.* корыто. — *Postańe nije jasno; mislim da je i ova riječ srodna s* 1. kora. *Miklošić spomińe da ńeki misle na korijen* ry *(u glagola* riti). — *Između rječnika u Vrančićevu* (,aqualiculus'), *u Mikaļinu* (,alveus, linter'; korito za prasce ,aqualiculus'), *u Belinu* (,abbeveratojo delle bestie' ,aquarium' 4[b]), *u Bjelostjenčevu* (,linter'. 2. korito mesitje, načve ,artopta, mactra, magidis, linter pro pane pinsendo l. potius farina subigenda'. 3. korito vu kojem se posuda pere ,colluviarium'), *u Jambrešićevu* (,linter'; korito za testo ,mactra'; korito ali beden v koga mošt z preše teče ,lacus'), *u Voltiđijinu* (,abbeveratojo' ,trog'), *u Stulićevu* (,alveus, linter'), *u Vukovu* (,der trog' ,alveus'), *u Daničićevu (vidi kod g, b) gg) aaa).*

a. *u značeńu sprijeda kazanome.*

a) uopće. Sipajući korito po korito pržine. I. J. P. Lučić, razg. 59. Zdubite jedno korito od jelovine. Nar. prip. mikul. 63.

b) naj češće sud u kojemu se daje hrana domaćijem životińama, osobito svińama. Tad lačan korito prasac ostavļaše. M. Marulić 15. *(Svińa)* hvata iz korita. 43. Sito prase korito pokrene. (D). Poslov. danič. O srtavci od tuđih korita, kojino vam je kućni smok omrzao, ter iđete srtati po tuđih koritih kao psi laskati krv po bikarskih pańinah. J. Banovac, pripov. 181. Znade svińa, kad je sita, meću iztrest iz korita. V. Došen 172[b]. Pašče i prase jidu iz istog korita. N. Palikuća 26. Podala ńoj zglavje to prašće korito. Nar. pjes. mikul. 144. Kad se prase naije, ono korito prevali. Nar. posl. vuk. 120. Svako pseto na svom koritu jače. 278.

c) vidi načve *(ne samo za miješeńe, nego i za prańe).* — *U Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku.* — *Ne znam, mogu li se načve zvati ovako, ako nijesu od jednoga komada.*

d) vidi kaca, a. — *U Jambrešićevu rječniku.* — *Ne znam i ovdje može li se kazati korito, ako nije od jednoga komada.*

b. *izdubeno je kao u prvom značeńu, ali ne u drvu nego u kamenu, vidi* 1. kamenica. Vodeno korito još mnozi tuj scijene, što je końsko kopito izbilo iz stijene. M. Vetranić 1, 206.

Vidoh tu korita kamena oko bunara. Glasnik. 31, 298. (1704). Na vodici kameno korito. Nar. pjes. petr. 3, 428. Privuku stoku na naše izvore i korita, da je poje. S. Ļubiša, prip. 159.

c. *na jednom mjestu* xvii *vijeka kao da znači (u metaforičkom smislu?) školjku.* — *isporedi* 2. kamenica. Tako lijepa, draga i mila nije božica vik ļuvena more Egeo prije brodila vrh korita pozlaćena. B. Betera, or. 13.

d. *u prenesenom smislu, oblik u lađe; lađa kad se gradi i postavļena su joj istom rebra.* Kad vidite jedno debelo i široko korito, vi dobro govorite da po debelini ovega korita ima biti veliko drijevo, velička plav. V. M. Gučetić 105. Unutrašńu formu lađe t. j. širinu i dubinu nazivļu ‚korito'; ako je nespretno ustrojena, zovu: ‚korito joj ne vaļa'. L. Zore, rib. ark. 10, 227. Korito, merc. ‚schiffskörper', tal. ‚corpo, scafo', franc. ‚coque d' un vaisseau', egl. ‚hull of a ship'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

e. *kud teče rijeka ili potok.* — *Ovo se značeńe u našemu jeziku javļa istom u naše doba, ali može biti praslavensko, jer se nalazi i u češkom i u poļskom jeziku.* Korito u vode ‚wasserbett eines flusses'. Jur. pol. terminol. 631.

f. *u prenesenom smislu, kosti u dońem dijelu čovječjega trupa (gdje je trbuh).* Korito ‚pelvis', ńem. ‚becken'. na Braču. V. Tomić.

g. *kao mjesno ime.*

a) u jednini, korito.

aa) u Bosni. aaa) selo u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 27. — *bbb) općina i selo u okrugu travničkom.* 76.

bb) u Hercegovini seoce. Statist. bosn. 108.

cc) u Hrvatskoj, Kestenovo Korito, *seoce u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 41.

dd) u Srbiji. aaa) rječica u okrugu kneževačkom. Glasnik. 19, 289. — *bbb) mjesto u okrugu jagodinskom.* Ńiva u Koritu. Sr. nov. 1868. 117.

b) u množini, Korita, *dosta često, n. p.:*

aa) u Bosni, selo u okrugu travničkom. Statist. bosn. 71.

bb) u Dalmaciji, seoce na ostrvu Visu u kotaru hvarskom. Repert. dalm. 1872. 18.

cc) u Hercegovini. aaa) šuma. — *između rječnika u Vukovu* (‚wald in der Herzegowina' ‚saltus in Hercegovina'). Tajom mene kroz Korita prođi, ... znaš koja je u Koritim' guja. Nar. pjes. vuk. 3, 155. Udarismo kroz Korita ravna. 3, 157. Kad su bili na izmak Korita. 3, 458. Jedan mejdan u kršnim Korit'ma. 3, 465. Četa pođe niz Korita župna. 4, 53. — *bbb) općina i selo.* Statist. bosn. 107.

dd) u Hrvatskoj. aaa) dva seoca u županiji ličko-krbavskoj. Razdijeļ. 33. 34. — *bbb) selo u županiji modruško-riječkoj.* 54.

ee) u Slavoniji, selo u županiji požeškoj. Razdijeļ. 127.

ff) u Srbiji. aaa) smrdļiva voda u okrugu podrinskom. M. Đ. Milićević, srb. 522. — *bbb) brdo pokriveno šumom u okrugu užičkom.* Ļ. Stojanović.

gg) mjesna imena prije našega vremena. aaa) xiv *vijeka.* — *u Daničićevu rječniku:* Koryta, Mala, mjesto na koje je išla međa selu ,Vlьciju' crkve treskavačke: ‚obladajušte Mala Koryta'. G(lasnik). 11, 135. ‚do Ma(lyhъ) Korytъ'. 13, 372. — *bbb)* Korita. Spom. stojan. 184.

KORITOVIĆ, *m. prezime.* Bos. vila. 1892. 40.

KÒRIV, *adj.* vituperandus, *koji treba koriti, koji saslužuje da se kori.* — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* O grišni čoviče! kako će tebi biti, kada ti na smrtnoj posteļi budeš viditi one grihe, ... one korive kamate...? Đ. Rapić 109.

KORIVO, *n. vidi* nišeste, skrob. — *U Šulekovu rječniku:* ‚stärkemehl'. — *Nije mi poznato postańe (od* kora? korjeti?).

KÒRIZMA, *f.* quadragesima, *u katolika, veliki post pred uskrsom, što traje* 40 *dana (u pravoslavnijeh* časni post *ili* časni posti, *ali se gdjegdje i u ńih čuje ova riječ, vidi:* U gorńim krajevima Srbije oko Užica, na priliku, ovaj se post (*časni posti*) zove i ‚korizma'. M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 93. *vidi i f)).* — *Postaje od latinske riječi, ili upravo od romanske* carisma (Ducange) *što je od one postala.* — *Što se u tri primjera nalazi* s *mj.* z: korismu. M. Radnić 309a; korisme. I. Grličić 80. J. Matović xxa, *to je po svoj prilici štamparska ili pisarska pogreška.* — *Samo u našemu jeziku (od* xv *vijeka, vidi c) i* korizmeu) *i u novoslovenskome, a u svijem rječnicima, osim Vrančićeva i Daničićeva: u Belinu:* ‚quaresima, digiuno di quaranta giorni' ‚quadragesima' 600a; *u Vukovu ima dodatak da se govori u primorju. a) uopće, naj češće vrijeme što traje post.* Rekoh trbuhu: ‚Korizma ti, veće od sela posti'. M. Držić 334. Zapovida sedam tjednov prvo vazma postiti, i t. j. korizma. F. Glavinić, svit. 4a. Korizma jest broj dan 40 ... 60a. Od treće nedjeļe prije korizme do uskrseńa. I. Akvilini 130. Razmi korizme i svetoga pridošaštja. J. Kavańin 179b. Razgovori duhovni pastira s otara u svetkovine došastja Gospodinova i korizme. J. Banovac, razg. I. Korabļa zlamenovaše svetu korizmu. F. Lastrić, test. 207b. U nedjeļu koja dohodi prije korizme sedamnes dana. Đ. Bašić 21. Posti četrdesnice iliti korizme. J. Matović 318. — *b) korizma dolazi, prolazi itd.* Kada dođe kaurska korizma. Nar. pjes. bog. 247. — Kako projde korizma. S. Margitić, isp. 113. — Fala Bogu, evo svrši i korizma. J. Banovac, pripov. 122. — *c) kao vrijeme, korizma ima svoje djelove, n. p.:* Na po korizme pride velik febar na ń. Ziv. jer. star. 1, 226. Po korizme ‚la metà di quaresima' ‚medietas quadragesimae'. A. d. Bella, rječn. 600a. — U početak korizme. P. Radovčić, nač. 22. U početku korisme. I. Grličić 80. Prvi dan korizme ‚solennità delle ceneri, quella che si celebra il primo giorno di quaresima' ‚cineralia'. A. d. Bella, rječn. 184a. Od prvog dneva korizme. S. Badrić, prav. nač. 21. Nedjeļa druga korisme. J. Matović xxa. — *d) kao vrijeme u koje se ńešto događa,* korizma *može biti: aa) u acc. (samo za ńešto što traje).* Da slatki romon bude minuti advenat i korizmu svojijema ušima slušati. R. Gamańić A2b. — *bb) u genetivu.* Se korizme ti si prišal. Korizm. 60b. Misnik jedne korizme sjađaše u ispovidnici. M. Zoričić, zrc. 122. Ne znam, gdje ćeš tijelom bit ove korizme. I. M. Mattei 184. — *cc) u akuzativu s prijedlogom* u. Koji još u korizmu mučno se ispovijedaše. I. Držić 189. Da se ispovide u korismu. M. Radnić 309a. — *dd) u acc. s prijedlogom* uz. Crkva uz korizmu predikam zaziva. S. Margitić, fal. 166. Zabrańuje se jesti meso uz korizmu. A. Bačić 181. Ispovidi se us korizmu. F. Lastrić, od' 60. Ispovidajući jedan misnik uz korizmu. ned. 48. Propovijedao nekakav dumo: ‚Znadite, moji Kršćani, da se smilovao naš preosvećeni biskup da uz ovu korizmu, koji nema što drugo ... može se po jednom omrsiti na dan osim petka'. Nar. prip. vrč. 93. — *e) o korizmi se kaže da se čini.* Korizmu činit na poklade. (D). Poslov. danič. — *drži.* Zašto u protolitju korizmu držimo? F.

Glavinić, cvit. 62a. — *opslužuje.* Četrdesetnicu posta iliti korizmu crkva obslužuje. I. Velikanović, uput. 1, 139. — *posti (naj češće).* Pošćaše advenat i korizmu. B. Kašić, per. 125. Narodi ne samo korizmu pošćahu. F. Glavinić, cvit. 114a. Budući on korizmu postio. A. Baćić 184. Postit korizmu uskrsa. P. Filipović 38. Posti korizmu i ostale postove. F. Lastrić, od' 84. Posteći četrdesnicu ili ti korizmu. ned. 135. Postiti korizmu. I. A. Nenadić, nauk. 29. And. Kačić, kor. 391. T. Ivanović 7. Nije postio korizme ni drugi postova. M. Dobretić 109. — *f)* baba korizma, *vidi* 1. baba, 6, *d).* Sedam štapova babe korizme znače sedam nedjeļa časnoga posta, za to kad jedna nedjeļa prođe, govori se: ‚Bacila baba korizma jedan štap', ili: ‚Ispade babi zub'. tako i kad prođe druga nedjeļa, itd. Vuk, rječn. *kod* baba korizma.

KÒRIZMEN, *adj. koji pripada korizmi.* — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Belinu* (korizmeni ‚quadragesimale, agg. di quaresima' ‚quadragesimalis' 600a), *u Bjelostjenčevu* (korizmeni ‚quadragesimalis'), *u Voltiģijinu* (‚quaresimale' ‚fastenmässig'), *u Stulićevu.* V službi korizmenoj. Mon. croat. 108. (1470). Sih dan korizmenih. M. Marulić 3. Post četrdesetni ili korèzmeni. Š. Budinić, sum. 45b. Po prvoj nediļi korizmenoj u sridu . . . F. Glavinić, cvit. 65b. U korizmeno vrime. P. Radovčić, nač. 196. Post korizmeni. S. Margitić, fal. 167. U počelo korizmena sveta posta. J. Kavańin 389a. Post korizmeni. A. Baćić 184. Predike vrhu svetkovina korizmeni. J. Banovac, pred. viii. Uz ove s. dneve korizmene. F. Lastrić, svet. 19b. Prve nediļe korizmene. A. Kanižlić, kam. 17. U petu nediļu korizmenu iliti glušnicu. bogoļubn. 287. U četvera vrimena korizmena. Ant. Kadčić 198. U vrime korizmeno *(štamparskom griješkom* korizemno). A. d. Costa 1, 125. Sjutra je srijeda pepelna, početak vrjemena korizmenoga. I. M. Mattei 337. U vrime korizmeno. I. J. P. Lučić, nar. 19. Predike nediļne zajedno s korizmenima svima duhovnim pastirom veoma koristne. Đ. Rapić i. ‚Mi smo pogodili, da ti meni dug vratiš na korizmene poklade.' J. Bogdanović.

KÒRIZMENÎK, *m. vidi* korizmeńak. — *U Stulićevu rječniku:* ‚quaresimale' (‚dicuntur sacrae conciones quae tempore supra indicato habentur').

KÒRIZMEŃÂK, *m. propovijedi što se drže u katoličkijem crkvama preko korizme; kńiga u kojoj su takove propovijedi.* — *U kńizi glagoļskoj* xvi *vijeka.* Svršen korizmeńak fratra Ruberta. Korizm. 104b.

KÒRIZMIN, *adj. koji pripada korizmi.* — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka.* Bob i leća korizmina hrana jes. M. Držić 362.

KÔRJE, *n. coll.* 1. kora. — *Od* xvi *vijeka.* Ki cime k nebu tja tej riječi veļaše, u korje od dubja nož ih moj rjezaše. D. Rańina 134b. Koji bi se i drugi put do sitosti najeo suhoga kruha, korja ali korenja, bi zagriješio. Pisanica. 32. Brže vilajet nakupi suha grańa i korja. M. A. Reļković, sabr. 54.

KȌRJENAST, *adj. na kojemu ima mnogo korijeńa.* — *Radi* -je- *vidi* korjenčić. — *U Jambrešićevu rječniku:* korenast ‚radicosus', *i u Stulićevu:* korjenast ‚radicosus'.

KORJÈNATA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* — *Glasi* Korènata; *radi* -je- *vidi* korjenčić. — *Po svoj prilici postaje od* koren *(vidi* korijen). Niva u Korenati. Sr. nov. 1874. 420.

KORJENATAC, Korjenaca, *m.* (Korenatac, Korenaca) *ime mjestu u Srbiji u okrugu kruševačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 723. — *Radi* -je- *vidi* korjenčić.

KORJÈNATAST, *adj. vidi* korjenast. — *U jednoga pisca Slavonca* xviii *vijeka.* U kuhińskoj bašči se četverostruke vrste sadi nahode: prve vrste sad jest listjast; . . . tretje korjenatast ili žilatast. I. Jablanci 183.

KORJENAV, *adj. vidi* korjenast. — *U Stulićevu rječniku:* ‚radicosus'.

KORJÈNCE, *n. uprav je dem.* korijen, *ali se nalazi samo s pridjevima i znači ńeke biļke.* Korjence slatko, Polypodium vulgare L. (Vujičić). — Korjence srčano, Korijeńe srčano (Pizzelli), tormentilla (Pizzelli), Tormentilla erecta L. (Vodopić). B. Šulek, im. 160.

KORJENČAC, korjenčca, *m. dem.* korijenak. — *U Stulićevu rječniku:* v. korijenac. — *nepouzdano.*

KORJENČANI, *m. pl. ime selu u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijeļ. 122.

KORJÈNČIĆ, *m. dem.* korijenak. — -je- *stoji po južnom govoru (vidi kod* korijen) *kao što je u Vukovu rječniku; ali i u ovoj riječi i u svijem drugijem što postaju od* korijen, *kad je u ńima* -rje- *kratko, može* j *ispasti; ja sam sve ovake riječi napisao s* j, *premda se u ńekijem ovo možebiti nigda ne izgovara, jer su mjesna imena u istočnijem krajevima, ili jer postaju od stare osnove* koren. — -rje- *je u Vuka kao što smo kazali, ali po načinu kako pišu ovu riječ Dellabella i Stulli vidi se da su izgovarali s* -rije-: korijenčić. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚koriênčić' ‚radice picciola' ‚radicula' 603b) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (korenčić *kod* korenac), *u Voltiģijinu* (korenčić *kod* korenak), *u Stulićevu* (‚korjēnčić', v. korijenac), *u Vukovu* (korjènčić, dim. v. korijen). I ova zemļa se onako jako korjenčićama *(griješkom mj.* -ćima) prilijepi. I. Jablanci 17.

KORJÈNČIKA, *f.* (Korenčika) *ime gori.* u okolici Daruvara. D. Hirc. — *radi* -je- *vidi* korjenčić.

KȌRJENÎ, *adj. koji pripada korijenu.* — *Postaje od* korên *nastavkom* ьн (korênьнъ), *pa* ь *ispada između dva* n, *i od ovijeh se izgovara samo jedno, ako se i pišu dva.* — *Radi* -je- *vidi* korjenčić. — *Od* xvi *vijeka.* Vina korennoga *(vidi* 2. korijenak). Korizm. 3a. Sve riječi u jeziku mogu se razdijeliti na korene, proizvodne i složene. Vuk, dan. 3, 2. Svako se kiselo tijelo sastoji iz korene ili osnovne čestice, kislorod nazvane. P. Bolić, vinod. 2, 18.

1. KORJÈNICA, *f. dem.* 1. korijen. — *Radi* -je- *vidi* korjenčić. — *Od* xviii *vijeka.*

a. *vidi* 1. korijen, 1. Da nižje zemļe korenice u dubre ne idu, jer se sažgu i sanu. J. S. Reļković 14. Luk i mrkva još se sijat more, premda kašńe prispiju i fale, zamićući korenice male. 217.

b. *vidi* 1. korijen, 2. Korenica, trior od kupusa. M. Pavlinović.

c. *ńeka biļka.* Korenica, Korenika, Galium Aparine L. (Ilija Sabļar). B. Šulek, im. 159.

2. KORJÈNICA, *f. mjesno ime.* — *Radi* -je- *vidi* korjenčić.

a. Korenica, *selo u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 34. — *Pomińe se od* xvi *vijeka.* Vidasu Šteflinićeu s Korenice. Mon. croat. 183. (1501). Pod Korenicom boj bijući. P. Vitezović, kron. 136. Nemila smrt zateče

bana Petra Berislavića u bici kod Korenice. M. Pavlinović, razg. 10.

b. *s istijem se imenom pomińe mjesto prije našega vremena.* Korênica. Spom. stojan. 184.

c. *ime ńekakvoj gori.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Priko gore čarne, Korenice. Nar. pjes. vuk. 1, 580.

KORJÈNIČANIN, *m. čovjek iz sela Korjenice.* — *Množina:* Korjèničâni. — Korjèničanin. J. Bogdanović. Korèničanin. V. Arsenijević.

KORJÈNIČÂNKA, *f. vidi* Korjeničkińa. — *Gen. pl.:* Korjèničanâkâ. Korjèničânka. J. Bogdanović.

KORJÈNIĆKÎ, *adj. koji pripada selu Korjenici.* Korjènićkî. J. Bogdanović. Korèničkî. V. Arsenijević.

KORJÈNIČKIŃA, *f. žensko čeļade iz sela Korjenice.* — *isporedi* Korjeničanka. — Korjèničkińa. J. Bogdanović. Korèničkińa. V. Arsenijević.

1. KORJÈNIĆ, *m. dem.* korijen. — *Radi -je- vidi* korjenčić. — *U Bjelostjenčevu rječniku: u množini (po svoj prilici griješkom)* korenıće, žilice, lasi ili mustaći trsa i dreva vsakojačkoga, trave etc. ,fibrae, fibrae radicum', *i u Stulićevu:* ,korjenić', v. korijenac.

2. KORJENIĆ, *m. prezime.* — *Radi -je- vidi* korjenčić. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Korènićь). Tuže na Bogčina Korenića. Spom. sr. 1, 23. (1399). Po Bogčinu Korêniću. 1, 97. (1409). Po Borčinu Koreniću. 1, 114. (1412). Korjenić. And. Kačić, kor. 453. Korenić. Schem. segn. 1871. 111. Schem. zagr. 1875. 211. 221.

3. KORJENIĆ, *m. mjesno ime.* — *Radi -je- vidi* korjenčić.

a. Korenić, *selo u Bosni u okrugu travničkom.* Stat. bosn. 72.

b. Korjenić, *u Crnoj Gori, vidi* Korjenići. Korjenić. *u* Pjev. crn. 283b. Al' ne vidiš Klobuka ubojna, a nekmoli Korjenića tvrda? Osvetn. 7, 91.

c. Korenić-Brdo, *selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 61.

KORJÈNIĆAST, *adj. na kojemu su korjenići, isporedi* korjenast. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku: (kod* korenıće) korenićast ,fibratus, ut fibrata radix caeparum modo'.

KORJENIĆI, *m. pl. knežina (upravo narod što u ńoj živi) sad u Crnoj Gori.* — *isporedi* 3. Korjenić, b. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (u Hercegovini, u nikšićkom kadiluku, kao knežina u kojoj ima i Hrišćana i Turaka. u Korjenićima je na stijeni gradić ,Klobuk'). Pa skočiše Turci Korjenići. Nar. pjes. vuk. 1, 59. Da je dvadest aga poginulo od Nikšića i od Korjenića. 4, 99. I Šehović aga s Korjenića. 4, 434. Od Klobuka i od Korjenića. 4, 113. Evo ti sviju Korjenića. V. Vrčović, niz. prip. 192.

KORJÈNIĆKÎ, *adj. koji pripada Korjenićima.* — *Između rječnika u Vukovu* (v. Korjenići). Prelećešo župu korjenićku. Nar. pjes. vuk. 4, 6. Trijes*(t)* aga sve od Korjenića. 4, 504. Da im puste korjenićke Turke. 4, 517. U pitomoj župi korjenićkoj. Pjev. crn. 283b.

KORJÈNIKA, *f. znači što i* 1. korijen, *ali ima i koje osobito značeńe.* — *Radi -je- vidi* korjenčić.

a. *vidi* 1. korijen, 1, a, *i* 1. korijen, 1, c, *b).* — *U naše vrijeme u Istri.* Korenîka ,radix; truncus dentis'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 59.

b. *vidi* 1. korijen, 1, g. — *U Bjelostjenčevu rječniku (vidi kod* koren).

c. *u prenesenom smislu.* Temeļni imotak zadružni zovu ,korenika' kao sve tim imenom nazivļu što god komu pripada naj većim pravom *(u stubičkoj župi i hrvatskom zagorju).* V. Bogišić, zborn. 22.

d. *ńeka biļka, vidi* 1. korjenica, c.

KORJÈNIT, *adj. postaje od* 1. korjen *nastavkom* it.

a. *na kojemu su korijeni.* — *Od* xvııı *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (korenit, žilav ,radicosus') *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (korjenit, v. korjenast *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva).* Korenito i listato povrtaļe . . . J. S. Reļković 330.

b. *koji se (čvrsto) drži korijena, koji ima duboko korijen, samo u prenesenom smislu: čvrst, jak, postojan, koji se ne mijeńa, koji je svagda bio isti.* — *Od* xvıı *vijeka (vidi b)).*

a) adj. — *Između rječnika u Voltiģijinu* (,radicale' ,von der wurzel, ursprünglich'). Rumuńke koje u kućam srpskim rađaju korenite Rumuńe. M. Pavlinović, razgov. 55. Tek ne znam dali je sama ova izmena jelovnika mera toliko korenita? M. Đ. Milićević, međudnev. 12.

b) adv. korjènito. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (korenito, tja do korena ,radicitus, transl. veli se prekorubce i zevsema ,penitus et omnino radicitus') *i u Voltiģijinu* (korenito ,radicalmente, da fondo' ,angebohrner weise'). Štogodi dobit triba korenito. A. Georgiceo, nasl. 256.

c. *koji pripada korijenu.* — *Na jednom mjestu* xvıı *vijeka (u metaforičkom smislu).* Crv ńihove zle duše usušuje sve ńihove dragosti i vrućinu naravnu, skončava vlagu korjenitu koja uzdrži život. M. Radnić 201a.

KORJÈNITA, *f. mjesno ime.* — *Radi -je- vidi* korjenčić.

a. Korenita, *selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 85.

b. Korenita, *voda i selo u Srbiji u okrugu podrinskom.* — *U Vukovu rječniku:* Korènita ,fluss und dorf im Jadar' (cf. Gračara). — Korenita, *selo.* K. Jovanović 136.

c. *pomińe se prije našega vremena mjesto s ovakijem imenom.* Korênita. S. Novaković, pom. 135.

KORJÈNITSKÎ, *adj. koji pripada Korjeniti (vidi* Korjenita, b). Korenitska *(opština).* K. Jovanović 136. — *Ima i* poļe korenitsko *u okrugu podrinskom.* Sr. nov. 1864. 78.

KORJENIV, *adj. vidi* korjenit, b. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,radicale, che deriva dalle radici' ,ex radicibus, ad radices spectans'.

KÖRJENOV, *adj. koji pripada korijenu.* Koren se gdešto može razlikovati u glavni koren i korenove grane. J. Pančić, bot. 46.

KORJENOVO, *n. ime dvjema selima u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Korenovo malo *i* veliko. Razdijeļ. 106. — *Radi -je- vidi* korjenčić.

KORJÈŃAČA, *f. ńekakva gļiva.* — *Radi -je- vidi* korjenčić. Koreńače, vrst gļive (u Karlovcu). B. Šulek, im. 160.

KORJÈŃÂČKÎ, *adj. koji pripada korjeńacima (vidi* 1. korjeńak). — *U istoga pisca (s oblikom* koreńački) *u kojega ima i* koreńak. Skupnovlada koreńačka — ta bi se brzo sasma zadavila. M. Pavlinović, razl. spisi. 88.

1. KORJÈŃAK, korjeńáka, *m. čovjek koji je (kao ńesto) korjenit (vidi* korjenit, b); *vidi* korjeńaš. — *Radi -je- vidi* korjenčić. — *Načińeno u naše vrijeme.* Toga Hrvata koreńaka spopadoše. M. Pavlinović, razl. spisi. 30. — A neki na ń mrze jer uza ń stoje koreńaci. 51. I bezvjerski koreńaci ti su ti pravo strašilo. 88.

2. KORJEŃAK, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Koreńak. Razdijeļ. 92. — *Radi -je- vidi* korjenčić.

KȐRJEŃAST, *adj. vidi* korjenast. — *Radi -je- vidi* korjenčić. — *U jednoga pisca Slavonca* xviii *vijeka.* Koji su koreńasti. I. Jablanci 209.

KORJÈŃÂŠ, korjeńáša, *m. tal.* radicale, *franc. (i ńem.)* radical, *(u znanosti, a naj češće u politici) čovjek koji nije ni po što zadovoļan stańem čega kakvo je u ńegovo doba, te hoće da se sve promijeni i prevrati (iz korijena).* — *isporedi* korjeńak. — *Radi -je- vidi* korjenčić. — *Načińeno u naše doba prema gorńijem tuđijem riječima.* Hajde nek ide sve, ali što vi koreńaši bar ne pišete? M. Pavlinović, razg. 76. Pa da će krmilo prihvatiti koreńaši. razl. spisi. 89.

KORJÈŃAŠKA, *f. ńeka biļka.* — *Radi -je- vidi* korjenčić. — *U naše vrijeme na Korčuli.* Koreńàška ,Leontodon tuberosum'. Slovinac. 1881. 418.

KORJEŃÁŠTVO, *n. osobina onoga koji je korjeńak.* — *-š- stoji mj.* č *pred* t. — *U istoga pisca našega vremena u kojega ima i* koreńak *(da je pisac na ovu riječ mislio a ne na* koreńaš, *vidi se po tome što on piše s* č). Tu će možda koreńaštvo (,korenjačtvo') slijediti izglede prve francuske skupnovlade. M. Pavlinović, razl. spisi. 89.

KȌRJETI, kòrîm, *impf. pokrivati se korom, dobivati koru (n. p. o drvetu, o rani).* — *Nalazi se samo sa zapadnijem oblikom* kòriti; *po južnome bi moglo glasiti i* kòreti *(isporedi* okoreti) *kao u istočnom.* — *U Mikaļinu rječniku:* koriti, okoriti ,incrustare, far crosta' ,incrusto', *i u Stulićevu:* ,crustas ac margines agere (dicitur de ulceribus); cortice operiri (de plantis)'.

KORKA, *f. dem.* 1. kora.

a. *u osobitom značeńu.* Korka, borova kora. Slovinac. 1880. 389.

b. *na jednom mjestu u kńizi* xviii *vijeka broji se kao jelo (zar kakva škoļka?). nepouzdano je, jer je kńiga vrlo zlo naštampana.* Kučice su i prstaci, ćaske i korke plemenite . . . J. Kavańin 21[a].

KORKODIL, *m. vidi* krokodil. — *U priči o Aleksandru Velikome (ne u svijem rukopisima, ali vidi* korkodilov). Korьkodila zijajnšta vь jezere tomь vidè. Aleks. novak. 112.

KORKODILOV, *adj. koji pripada korkodilu.* — *U priči o Aleksandru Velikome možebiti u svijem rukopisima.* U korkodilovih kožah. Aleks. jag. star. 3, 235. Korkodilove kože. 251. Otь korьkodilovohь kožьь. Aleks. nov. 21.

KORKOMAN, *m. u narodnoj zagoneci.* U mojega korkomana krvav ćurak i dolama. *odgonetļaj:* plamen. Nar. zag. nov. 169.

KORLAĆI, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 132.

KORLÀET, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Dalmaciji.*

KORLAT, *m. u Mikaļinu rječniku:* korlat, tor volujski ,bubile, bovile' 788[a]. — *Jamačno je mađarska riječ* korlát, *ograda.* — *Ima i u drugom značeńu u naše doba, ali ne znam, kako je ovo značeńe u svezi s predašńijem.* Korlat, ime širokoj cijevi kuda se sijeno u staju spušta. u Posavini. F. Hefele. — *I kao ime selu u Dalmaciji u kotaru benkovačkom.* Repert. dalm. 1872. 5.

KORLÀTINE, *f. pl. šuma u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ļ. Stojanović.

KORLATOVIĆ, *m. prezime.* — xv *i* xvi *vijeka.* Juraj Korlatović. Mon. croat. 173. (1499). Korlatović. 221. (1527).

KORLIJAN, *m. ime muško, vidi* Koriolan *od čega je postalo.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Sbor i vijeće Koriolánâ . . . Korlijan, otac onih gdi je? J. Kavańin 112[a]. U crkvici Korlijana. 327[a].

KORMA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 26.

1. KȌRMÂN, kormána, *m. vidi* krmilo. — *Od mađ.* kormány, *što je opet uzeto iz slovenskoga jezika (vidi* krma). — *Akc. kaki je u gen. sing., onaki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing, i voc.:* kȍrmâne, kȍrmâni. — *Od* xviii *vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (korman, timun, dumen ,gubernaculum navis, clavus, temo navalis l. nauticus') *gdje se naj prije nahodi, u Voltiđijinu* (,timone' ,steuerruder'), *u Stulićevu* (,gubernaculum' *iz Habdelićeva), u Vukovu* (,das steuerruder' ,gubernaculum'. cf. krma). Tužna jadna, da sam voda ladna! ja bi znala gdi bi izvirala: ukraj Save, ukraj vode ladne, kud prolaze žitarice lađe, da ja vidim moje milo drago, cvati li mu ruža na kormanu. Nar. pjes. vuk. 1, 263. Kao lađa bez kormana. (Kad što nema upraviteļa, n. p. kakva kuća. U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 131. Ńeki veslo za spaseńe rabi, ńekom korman za plivańe pade. Osvetn. 4, 35.

2. KORMAN, *m. mjesno ime u Srbiji. a) selo u okrugu aleksinačkom.* K. Jovanović 94. — *b) selo u okrugu kragujevačkom.* 116. — *c) selo u okrugu šabačkom.* 176. — *d) mjesto u okrugu vaļevskom.* Livade u Kormanu. Sr. nov. 1873. 379.

KORMANIK, *m. vidi* kormanoš. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kormanik, dumenar ,gubernator navis', *i u Voltiđijinu:* ,pilota, timoniero' ,steuermann'.

KORMÀNITI, kȍrmânîm, *impf. vidi* krmiti. — *Postaje od* korman. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kȍrmâńâh *i u part. praet. pass.* kȍrmâńen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.* kȍrmânî. — *Od* xviii *vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kormanim ,guberno clavum, clavum teneo, temonem rego, temonem dirigo') *gdje se naj prije nahodi, u Voltiđijinu* (,timoneggiare' ,das steuerruder führen'), *u Stulićevu* (,gubernaculum regere' *iz Bjelostjenčeva), u Vukovu* (,steuern' ,guberno'. cf. krmiti). Lasno je na dobrom vremenu kormaniti. (U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 166. Kormaniti ladu. Zbornik zak. 2, 695. — *U prenesenom smislu.* Grabļa koja imade držalo s kojim čovik i vaļa i ovu grabļu kormaniti može. I. Jablanci 56.

KȌRMÂNOŠ, *m. vidi* krmar. — *Od mađ.* kormányos *(vidi kod* korman). — *U naše vrijeme po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Vukovu* (,der steuermann' ,gubernator'. cf. krmar). Posluša kormanoša. Vuk, djel. ap. 27, 11. Uhvatio mesto za jednim astalom blizu kormanoša . . . Srp. zora. god. 2, sv. 7, str. 150.

KȌRMÂNOŠEV, *adj. koji pripada kormanošu.* — *U Vukovu rječniku:* ,des steuermanns' ,gubernatoris'.

KORMANOVAC, Kormanovca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* — *isporedi* 2. Korman, a. Ńiva u Kormanovcu. Sr. nov. 1868. 5.

KORMANOVICA, *f. mjesno ime u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* — *isporedi* Kormanovac. Ńivu Kormanovicu. Sr. nov. 1875. 775.

KORMANSKI, *adj. koji pripada Kormanu (vidi* 2. Korman). Kormanska *(opština).* K. Jovanović 94.

KORMÁŃÊŃE, *n. djelo kojijem se kormani. U Vukovu rječniku.*

KORMATA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva na Kormati. Sr. nov. 1871. 836.

KORMATURA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Kormaturi. Sr. nov. 1873. 191.

KORMILAČ, *m. u Stulićevu rječniku:* v. argutla *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* — *nepouzdano.*

KORMILAN, kormiona, *adj. koji pripada kormilu.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚ad gubernaculum spectans‘. — *nepouzdano.*

KORMILCE, *n. dem.* kormilo. — *U Stulićevu rječniku:* ‚gubernaculum‘ *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* — *nepouzdano.*

KORMILO, *n. vidi* krmilo. — *U Stulićevu rječniku:* ‚gubernaculum‘ *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* — *nepouzdano.*

KÒRMOŠ, *m. u Vukovu rječniku:* (u Bačkoj) nekaka buba *(s primjerom:)* Muti kao kormos po sirku. (Vaļa da je ‚kormoš‘ nekakva buba? U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 184. — *Drugo ne znam. mag.* kormos *adjektiv je i znači: čađav: kao supstantiv znači vrstu jabuke (ńem.* reinettenapfel).

KORMOŠA, *m. ime volu.* Bastaja. Daruvar. D. Hirc.

KORNELIJ, KORNELIO, *m.* Cornelius, *ime muško.* Kornelij. Korizm. 32[a]. Kornelio papa. F. Glavinić, cvit. xxv. Što tomačeči Kornelio a Lapide reče ... J. Banovac, razg. 85. Kornelija pape. J. Matović 317. Što vidimo potvrdeno s izgledom Kornelia stotinika. 435.

KORNICA, *f. ime selu u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Stat. bosn. 88.

KORNILIJE, *m.* Cornelius, *ime muško.* — *isporedi* Kornelij. — *Po grč.* Κορνήλιος. — *Od* xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu:* Kornilije ‚Cornelius‘: iguman manastira Vatopeda ‚Kornilije‘ 1347. M(on. serb). 127. — Čovjek po imenu Kornilije, kapetan čete. Vuk, djel. ap. 10, 1.

KȌRNÎŽ, *m. tal.* cornice, *mlet.* cornise, *okvir.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Vide! lijepa korniža oko one vigure‘. ‚Korniž‘ zovu i onu ogradu vrh ormara‘. J. Bogdanović. *i u Dubrovniku.* P. Budmani. — *i u drugom značeńu.* Korniž, stolarsko i drvodjeļsko orude kojim šaraju rubove od stvari koje prave. u Dobroselu. M. Medić.

KORNÒVAĻA, *f. tal.* Cornovaglia, *ńeki kraj u Engleskoj (engl.* Cornwallis, *lat.* Cornubia). — *U jednoga pisca* xvii *vijeka koji upotrebļava i latinsku riječ u istom primjeru.* Dioneto kraļ od Kornovaļe ali Kornubije. B. Kašić, per. 142.

KÒRNUBIJA, *f. vidi* Kornovaļa.

KORŃAČ, *adj. u Stulićevu rječniku uz* korńast. — *Kao adjektiv nije pouzdano, ali vidi* korńača.

KÒRŃAČA, *f. životińa pokrivena čvrstom korom straga i sprijeda; ima ih mnogo vrsta koje sačińavaju jedan razred u redu životińa što sad zovu ‚gmazovi‘ ili ‚gmizavci‘. ńeke vrste žive na suhu, ńeke u vodi (i u moru).* — *isporedi* čančara. — *Stoji često kao pridjev uz* žaba *(vidi).* — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚die schildkröte‘ ‚testudo‘).

a. *uopće.* Korńača stoji pokrivena svojom korom. M. Radnić 436[b]. Kuvaj žabo korńače. J. Vladmirović 27. Da Bog da prometnula mi se leturdija žabom korńaćom i po kući mi proskakala! *(može biti da ovdje znači žabu krastavicu, vidi* b). Nar. posl. vuk. 48. Srbļi pripovijedaju da je čovjek (prije nego je korńača na svijetu bila) umijesio pogaču i ispekao kokoš, pa sjeo da jede, a u taj čas rupi kum ńegov na vrata, a on onda brže boļe metne kokoš na pogaču pa poklopi čankom, i tako sakrije od kuma. kad kum otide, a on ustane opet da dohvati kokoš i pogaču da jede, ali se ono sve (kokoš, pogača i čanak) protvorilo u korńaču (što je sakrio od svoga kuma). i tako postane korńača. Vuk, rječn. *kod* korńača. Rečna korńača. K. Crnogorac, zool. 106. Zemna korńača (Testudo graeca L.). 107. Korńača morska, Chelonia imbricata. J. Pančić, zoolog. 218.

b. Bufo vulgaris, *(žaba)* krastavica. *u Slunu.* D. Hirc.

c. vrsta gļive. Oblaj. D. Hirc.

KORŃAČAREVIĆ, *m.* bilo do skora prezime u Binguli u Srijemu. M. Medić.

KÒRŃAČICA, *f. dem.* kórńača. — *U Vukovu rječniku.*

KÒRŃAČIN, *adj. koji pripada korńači.* — *U Vukovu rječniku:* ‚der schildkröte‘ ‚testudinis‘. — *I kod imena biļke:* Kórńačina tráva, *u Vukovu rječniku:* ‚art pflanze‘ ‚herbae genus‘. *odatle i u* B. Šulek, im. 160.

KORŃAK, *m. čovjek koji pjeva u koru (vidi* 1. kor, d). — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Zabrania je ovi sveti skup misniku pivajućemu misu po dospitku virovanja napridovati dokle pivci u koru ne dospiju rečeno *(virovanje),* po tom ima *(i)*zreći ‚Gospodin s vami‘, a ne u vrime dokle korńaci *(štamparskom griješkom* horńaci) pivaju. I. Kraļić 82.

KORŃAST, *adj. na kojemu je kora.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚crustosus, crustatus‘.

KORŃAV, *adj. samo u Stulićevu rječniku u.* korńast.

KORÒBÂČ, korobáča, *m. vidi* korbač. — *U naše vrijeme u Istri.* Korobač ‚scutica‘. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 63.

KOROČ-, *vidi* korač-. — *U Stulićevu rječniku.* koročaj etc., vidi koračaj etc. — *Posve nepouzdano.*

KOROD, *m. ime selu u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdijeļ. 150.

KOROGLAŚ, *m. ime selu u Srbiji u okrugu krajinskom.* K. Jovanović 122.

KOROGLAŚKI, *adj. koji pripada Koroglasu.* Korogläška Reka. M. Đ. Milićević, srb. 911. Koroglaška *(opština).* K. Jovanović 122.

KOROLOGA, *f. ime ovci.* Korologa, ovca što u korov lijega. F. Kurelac, dom. živ. 33.

KOROMAC, koromca(?), *m. vidi* koromač. *isporedi* koromač. — *U Bjelostjenčevu rječniku* koromac, komorac, morač, v. slatki januš.

KORÒMÂČ, koromáča, *m. vidi* komorac. — *Mislim da postaje od* komorac *premještańem slova, premda se* komorac *nalazi docnije u ńiu*

gama (češ. koromač *uzeto je iz našega jezika*). — *Od* xv *vijeka (u mletačkom rukopisu, vidi primjere iz Šulekova imenika), a između rječnika u Mikaļinu* (koromač, morač ,faeniculum, marathum. marathrum'), *u Belinu* (,finocchio, herba nota' ,faeniculum' 317^{b}), *u Jambrešićevu* (,marathrum'), *u Voltigijinu* (,finocchio' ,fenchel'), *u Stulićevu* ,foeniculum, marathrum' *iz Mikaļina*). Artičoci i sparjoge, koromači i maslene višńe. J. Kavańin 21^{a}. Koromač ,silaus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 63. Koromač, vrsta biļa. sjemeńem redi se kruh i načińa se rakija, ital. ,finocchio', lat. ,Anethum feniculum'. M. Pavlinović. Koromač (coromaçç u mletačkom rukopisu), češ. koromač (silaus), feniculus, marathrum (u mletačkom rukopisu, Mikaļa), Foeniculum officinale All. (Petter, Lambl, na Cresu), v. Koromač (*znači još što i* motar. *vidi u rječnicima*). B. Šulek, im. 161. — *S ńekijem pridjevima znači i druge biļke.* Koromač divji, 1. Athamanta verticillata Portenschl. (Petter); 2. Ferula glauca L. (Petter); 3. Opopanax chironium Koch (Visiani); 4. Peucedanum (officinale) L. (Danilo). — Koromač gorski (coromaç gorschi u mletačkom rukopisu), ameos (u ml. rukp.), athanasia ammi (Bartulović), 1. Ammi majus L.; 2. Ferula sylvatica Bess. (Visiani). — Koromač slatki (coromaç slatchi), anisum, foniculum romanum (u mletačkom rukopisu), Anisum vulgare Grntn. B. Šulek, im. 161.

KOROMÀČIĆ, *m. dem.* koromač. — *Kao ime drugijem biļkama.* Koromačić, Achillea millefolium L. (u Istri). — Koromačić zimski, Matricaria chamomilla L. (u Istri). B. Šulek, im. 161.

KOROMÀČINA, *f. augm.* koromač.

a. *kao ime drugoj biļci.* Koromačina gorska, saxifraga (Lambl). Pimpinella saxifraga L. B. Šulek, im. 161.

b. *ime seocu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 30.

KOROMÀČINAC, koromàčînca, *m. vidi:* Koromačinac (koromačina?), Portenschlagia ramosissima (Visiani). B. Šulek, im. 161.

KOROMÀČNICA, *f. ime biļkama.* — *isporedi* koromač.

a. Koromačnica, Ferula communis L. (u Istri). B. Šulek, im. 161.

b. Koromačnice, vrst gļive (u Istri). B. Šulek, im. 161.

1. KORONA, *f. u spomeniku* xiii *vijeka kao da znači: gora ili boļe brežuļak.* — *Zar je tal.* corona, *kruna?* Na jednu dolinicu od ke počińe korona, i na glavi te koroni jest jedan velik mnel(?) i cer . . . i prek te koroni put veliki . . . Mon. croat. 20—21. (1275 *prepis.* 1516).

2. KÒRONA, *f. mjesno ime.* — *Vaļa da nije ista riječ što* 1. korona. — *U Vukovu rječniku:* uvrh Ovčara više namastira Sretenija jedna dolina zove se ,mala Korona', a više ove doline jedan zatavanak, na kome ima i mali izvor ,velika Korona', a ispod ńih zove se ,Korunski do'. pripovijeda se da su u stara vremena, kad su ovi namastir naj prije htjeli graditi, bacali ,krunu' u nebo, da gledaju na kome će se mjestu ustaviti, pa ondje da grade crkvu; i od toga ostalo ime ,Korona'.

KORONIKA, *f. vidi* kronika. — *Više se puta nalazi u kńigama glagoļskijem* xvi *vijeka, te ne može biti štamparska pogreška.* (*Složi*) koroniku od vsake istorije. Transit. 9. Čte se v nikoj koroniki. Mirakuli. 19. Sv. Jerolim v koronikah (*govori*). Korizm. 49^{b}.

KOROPINCUL, *m. nekakva biļka.* Koropincul, Scaligeria cretica (Visiani). B. Šulek, im. 161. — *Može biti od tal.* corbezzolo, *planika.*

KORÒSÂNTE, koròsanâtâ, *f. pl. tijelovo (blagdan).* — *Od lat.* corpus sanctum *ili od tal.* corpo santo, *sveto tijelo.* — *U Dubrovniku od* xviii *vijeka.* — *Gdješto reče i* kròsânte. Na zaglavu osmine korosanata aliti slavnoga blagdana brašančeva. I. M. Mattei 27. Blagdan korosanata aliti Hristova tijela. 28. U prvi petak po osmini korosanata aliti tijela Gospodinova. 249. Božić, uskrs, korosante. Misli. 81.

KÒROT, *m. tal.* corrotto, *žalost za mrtvijem, i osobito crno odijelo što se u takome slučaju nosi.* — *isporedi* korota. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȍrôtâ. — *Od* xvi *vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Mikaļinu* (korot, odića crna ,praetesta pulla') *i u Vukovu (gdje je zlo zabiļežen akc.):* kórot, vide korota *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.* Povedoše Suzanu, i za ńom hodi muž ńe Joakin i sinovi i kćeri i ostali od kuće kako se pristoji u korotu. M. Vetranić 2, 362. I premda bude ńegovo tijelo sa svom časti i sa svijem korotim ukopano, od duše što mu će se prigoditi? B. Zuzeri 114. A i sveti prorok Joel smrt inako ne izgovara, nego ko dan vas odjeven na crnilo i na korot slijepe magle. 191.

KOROT-, *vidi* korut-.

KÒROTA, *f. vidi* korot. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori, a između rječnika u Vukovu:* (u Crnoj Gori) žalost za mrtvim ,die trauer' ,luctus' *s primjerom:* U koroti smo. cf. žalost. — Vas grad u korotu stavio za smrt svoje ļubaznice. Nar. prip. vuk.^{2} 261. U Luštici za korotu pošļu ženu odmah kad joj muž umre u pašu za stokom za jednu godinu. Vuk, živ. 197.

KOROTAJ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Hrvatskoj.* Schem. zagr. 1875. 207.

KÒROTAN, kòrotna, *adj. koji pripada korotu.* Korotnijem ruhom od Božije nemilosti prikriven. V. Andrijašević, prav. 48. U haļinah korotnijeh. B. Zuzeri 302.

KÒROTNÎK, *m. čeļade koje je u korotu.* — *U Dubrovniku od* xviii *vijeka.* Ako razgledamo korotnike, kad dva i dva izlaze zajedno iz kuće . . . B. Zuzeri 212. — *I čeļade koje polazi svojte mrtvoga radi sažaļeńa.* Iza toga nastoje, iz kuće, što prije mogu, iztiskat ga (*mrtvoga*), da ne smrdi, da čeļad ne straši; posjedi za koji dan, korotnici, paka svak na svoje posle. B. Zuzeri 252.

KÒROTOVÂŃE, *n. djelo kojijem se korotuje.* — *U Vukovu rječniku.*

KÒROTOVATI, kòrotujêm, *impf. žaliti (osobito noseći crno odijelo) za mrtvijem (objektom).* — *Postaje od* korot. — *Akc. se mijeńa u aor. 2 i 3 sing.* kȍrotovâ. — *Od* xviii *vijeka po jugozapadnijem krajevima, a između rječnika u Vukovu:* (po jugozapadnijem krajevima) ,trauern' ,lugere', cf. žaliti. — Kad on iz svijeta ovoga odijeli se, tad ga vi ne korotujete. B. Zuzeri 161. Rimski Kraso imaše u svom ribńaku jednu murinu veoma lijepu koju, kad mu je sopisala, plako je i u crnū obučen htio je je korotovat. smijete se na ovo djetinsko zaludjeńe, i smijali biste se vele veće, kad bi se bilo dogodilo da on isti ne bi paka bio ni svoga oca ni svoju djecu pomorenu korotovo. 316. Korotuj ga i mlado i starô. Nar. pjes. vuk. 5, 53. Žena muža korotuje toliko koliko vri zemļana pińata kad se s ogńa digne. (U Boci). Nar. posl. vuk. 80. Muž ženu korotuje od doma do groba, pa od groba do doma.

181. Što ne korotova sinovca. V. Vrčević, niz. 59. Da ga za godinu u crnilu ne korotuje. V. Bogišić, zborn. 139.

1. KÒROV, *m. travurina, mag.* koró, *badrlica.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚das unkraut‘ ‚herba inutilis‘). Svakojakog nepotrebnog korova. D. Obradović, basn. 103. Da mu korov na ogńištu narasti. sav. 7. Sokaci s travurinom, s koprivama i s korovom pokriveni. A. Tomiković, gov. 235. Nema ga ni od korova. (Kad koga ne mogu da nađu. ‚Ni od korova‘, kao pseto kad se vabi, pa iziđe otkud iz korova). Nar. posl. vuk. 202. Zašto je ovdje ńiva zarasla u korov. Vuk, pism. 73. S korovom (naj obilnijim zeļem bar u mojoj bašti) . . . M. Đ. Milićević, zim. več. 330. Kad preko leta zapeče suša, onda se koje muško obuče u žensko haļine i još se nakiti korovom i drugom travom. živ. srb. 2, 14. Dokle se i on u gustome korovu nije izgubio. Srp. zora. god. 1, sv. 6, str. 127.

2. KOROV, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom.* — *Može biti ista riječ što* 1. korov. Ńiva u Korovu. Sr. nov. 1866. 306.

KOROVAJTA, *f.* vigiles nocturni, *vidi* patrola, ophoda. — *Samo u jednom primjeru pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka, gdje je jamačno ovako značeńe.* — *Po svoj prilici od srlat.* corvata *(franc.* corvée), *tlaka, robija.* Barabanti i cafi griješe smrtno . . . ako, kada idu s korovajtom u noći, čine tresku i skandao navlas za vadit mjedi. I. Držić 307.

KOROVI, *m. pl. mjesno ime, isporedi* 2. korov.

a. *selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 39.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Ńiva u Korovima. Sr. nov. 1866. 475.

KOROVĻE, *n. coll.* 1. korov. — *U jednoga pisca našega vremena.* I tko izda u nevoļi druga, u domu mu čedo ne plakalo, no korovļo rađalo mu trńe. Osvetn. 1, 51. A Lukova podvornica crna, po ńoj klije trńe i korovļe. 2, 29.

KÒRPA, *f. kotarica.* — *Od ńem.* korb. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (v. košara) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu (iz Bjelostjenčeva), u Vukovu* (vide kotarica *s dodatkom da se govori u vojvodstvu po varošima).* Sluge tovarahu na kola sandučiće, velike torbe i korpe od šumskog šibļa. Sr. zora, god. 1, sv. 2, str. 26.

KÒRPICA, *f. dem.* korpa. — *U naše vrijeme.* U korpici za ručni rad. Bos. vila. 1886. 82.

KORPORÁCIJA, *f. ńem.* corporation, *društvo, zbor.* — *U pisaca našega vremena.* Ako su i privatne osobe ili korporacije već od prije. Zbirka zak. 1, 239. Ter rečene zakonodavne korporacije dadu privoļeńe. 1871. 266.

KORPÒRAO, korporála, *m. lat. i tal.* corporale, *vidi* tjelesnik, prostirka. — *Od* XVI *vijeka.* S korporali čistimi. Nared. modr. ark. 2, 86. Purifikaturi i korporali. 87. Korporali zlamenuju platno u koje zaviše tijelo Isusovo kada ga staviše u grob. M. Divković, nauk. 161ª. Vrh korporala, telesnika li, postavivši ga *(tijelo Gospodinovo),* odkrije ga. B. Kašić, rit. 62. Prediše preje za korporale. per. 127. Zapovida *(papa),* da ženska glava nima korporalov tikati. F. Glavinić, cvit. 96ᵇ. *(Klara)* crikvi svojoj rubce ter korporale rukami prediše svojimi. 275ᵇ. Neka misnik korporalom oči otare tvoje. 376ᵇ. Da korporali od platna imaju biti. 432. Savi partikule u korporao. I. Držić 213. Vrati svrhu korporala tri ostije. P. Radovčić, nač. 511. Pokriva misnik patenu pod korporao to jest postav. I. Ančić, svit. 136. Postavi sakramenat na korporale. 223. Hoćemo da se shrani u pisidu, pokrivenu s pokrovom, ali s velom od svile, postavļenu više korporala. M. Bijanković 36. Korporali i purifikatoriji da su čisti. 46. Neka se služe svetom pratežju čistom, navlastito purifikatorijom, i paletom, i korporalom. 108. Korporal vaļa da je od lanena beza. A. Baćić 358. Kakvim se ne stide služiti korporalom. F. Lastrić, od' 6. Korporal iliti prostirka. A. Kanižlić, bogoļubn. 61. Pokrive čaše koji se ‚pale‘ zovu, i tilesnike, to jest korporale, prati. I. Velikanović, uput. 3, 182. Korporale, plike i cišńake, oliti purifikature, prati. M. Dobretić 275. Na korporalu oliti tilesniku. 348.

KORPŪRÂO, korpurála, *m. vidi* korporao. XV *vijeka.* Misalić, korpurali, naglavnik i pročaja. Mon. croat. 112. (1473).

KÒRSEM, *adv. vidi* tobože, tokorse. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide tokorse). Korsem da se kola ne preture. Bos. vila. 1889. 18.

KÔRSIKA, *f.* Corsica, *ostrvo blizu Italije.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu.* Otoke Sardinije i Korsike. Š. Budinić, ispr. 133.

KORSOL, *vidi* koršol.

KORŠATI DIO, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva na Koršati Dol. Sr. nov. 1868. 267.

KORŠIK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ńiva u Koršiku. Sr. nov. 1863. 532.

KORŠOL, *m. vidi* koršov. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* koršol, u kojem se na stol vino nosi ‚cyatus‘. v. vrč i ostala. — *Ima u Stulićevu.* korsol ‚urceus‘ *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva, i* korzol, v. vrč, *ali je jedno i drugo samo riječ* koršol *što je Stulli zlo prepisao.*

KORŠOLIĆ, *m. dem.* koršol. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚urceolus‘. v. vrček.

KÒRŠÔV, koršòva, *m. vidi* krčag. — *isporedi* korsol. — *Od mag.* korsó. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* köršove, köršovi, *(gen. pl.* koršòvâ). — *Od* XVIII *vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Vukovu* (vide krčag *s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* Natoče mi po pun korsov vina. M. A. Reļković, sat. D3ª. Vrč, slavon. bukara, koršov, merica. A. T. Blagojević, khin. 37. Tako se i jedan koršovar u svomu zanatu vlada, jere koršove, kako koje hoće, onako načińa. Đ. Rapić 108. Koršove su porazbili. Jačke. 137. Koršov (‚plutzer‘). Zbornik zak. 1853. 1060.

KORŠÒVÂR, koršovára, *m. čovjek koji po svome zanatu gradi koršove.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Tako se i jedan koršovar u svomu zanatu vlada, jere koršove, kako koje hoće, onako načińa. Đ. Rapić 108.

KÔRTA, *f. tal.* corte, *dvor (vidi* dvor, a *i* b); *ima dva značeńa.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòrâtâ.

a. *prvo mjesto (dvornica, soba, prohodište itd.) u koje se stupa, kad se ulazi kroz vrata u kuću.* — *Ovako je značeńe u Dubrovniku od* XVI *vijeka.* Da kuda prohodi? Korta se zatvora. N. Naļešković 1, 277. Ja kortu zaklapam. 1, 279. Korta se otvori. 1, 281. Maska je u korti. Z. Maska u korti prućem žiri. (Z). Poslov. danič. *ovako je i sad u Dubrovniku.* ‚Vrata od korte; kļuć od

korti *(od kuće)*, otvori kortu'. *itd.* Korta proma korti *(kao postorica, kad se dvoje vjenča od jednako plemenita roda).* P. Budmani.

b. *vidi* dvor, b. — *Od* xvii *vijeka.* Palaci i korte od kraljova imaju bit skule od svake kreposti. I. Držić 267. Jedan u korti dvoroć onoga svoga gospodara ... J. Banovac, pred. 58. Kad je došla u kortu carevu, sva joj se je poklonila korta. Nar. pjes. istr. 1, 11. Pok je moja *(carera)* korta sagradena ... 1, 11. Ona ide u pasinu kortu. 1, 59.

KORTEJAN, *m. prezime.* — *Može biti od tal.* cortegiano, *dvoranin.* — xiii *vijeka.* Mikula Kortejan. Mon. croat. 317. (1230).

KORTEŠICA, *f.* ime livadi. Vinica kod Varaždina. D. Hirc.

KÒRTÎNA, *f. tal.* cortina, *zavjes.* — *Od* xvi *vijeka.* Dodo kada spahu, i kortinu bješe svu razdro. Zborn. 59^b^. Koprena i kortina od templa razdira se. I. Držić 105. Odkrijem kortinu i pokrovac ... V. Andrijašević, prav. 29. Zapovida s pritńom, da se digne ono pismo, zašto ću poderati (veli) na komade ove kortine. Đ. Rapić 61. Nut opet kortinu iliti zastor navucimo. 220.

KORTOVIĆ, *m. prezime.* — xvi *vijeka.* Filip Kortović. Mon. croat. 323. (1550).

KORTUZA, *f. ime biļci (talijanska riječ).* Kortuza, cortusa (u sińskom rukopisu), Cortusa Matthioli L. B. Šulek, im. 161.

KORÙBÂŃE, *n. djelo kojijem se koruba.* — *U Vukovu rječniku.*

KORÙBATI, korùbâm, *impf. u Vukovu rječniku:* ļuštiti kukuruz 'auslösen (den kukuruz)' 'solvo cortice'. cf. komiti, sužbati *s dodatkom da se govori po jugozapadnijem krajevima.* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.*: korubámo, korubáto, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kȍrubâ, *u part. praet. act.* kȍrubao, kȍrubâla, *u part. praet. pass.* kȍrubân. — *Može biti srodno s* 1. kora.

KORUBINA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Korubini. Sr. nov. 1872. 13.

1. KÒRUGA, *f. vidi:* Koruge se prave od drvota poput gobeļe, i meću se oko mlina, da brašno ne odlazi okolo na okolo u rasap ili okoliš. *u Lici.* J. Bogdanović. Kad se od pečene ili kuhane 'crne bundeve' pojede salo, onda ono što ostane zove se 'koruga'. djeca se igraju ńome, n. pr. vežu kanap za ńu pa je vuku kao kola. *u Srijemu.* M. Modić.

2. KORUGA, *vidi* korugva.

KORUGVA, *f. vidi* horugva. — *Od* xv *do* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (gdje je zlo tumačeno:* 'navis', *vaļa da je Stulli pomislio na* korabļa, *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (korugьva 'vexillum'). Ukazaše se otvoreno jerь su neprijateļьje, i načeše sь korugvomь rubiti, plêniti i žeći. Spom. sr. 1, 149. (1420). Kon ńega usajena korugva *(ovako je u starome izdańu; u akademijskom je popravļeno* horugva, *vidi kod* horugva) ćuhtaše. M. Marulić 13. Kopja s korugvami. 23. Bojna se hvala sva meni svim prikrati, moja se korugva gori dnom obrati. D. Rańina 130^a^. Korugva im *(końikom)* množ razlika vrhu kopja trepti uvitih *(gen. pl.* korugva *možebiti stoji u ovom obliku samo radi stiha; dodati treba, da je u jednom rukopisu* koruga, *a u drugijem* koruńa, *pisano* korugna, *jamačno jer su prepisaoci pomiješali* n *s* u — v). I. Gundulić 125. Poklo vidiš korugvu od pravde tropoćući. M. Jerković 63.

1. KORUN, *m. vidi* krtola, krompir. Korun, Solanum tuberosum L. (Vujičić). B. Šulek, im. 161. — *Može biti od ńem. (u dijalektu)* karunkel. (A. Matzenauer).

2. KORUN, *m. ime muško (tursko?).* Jel' na dvoru Korun kesoģija? Nar. pjes. stojad. 2, 5.

1. KÒRUNA, *f. kruna; vijenac.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȍrûnâ. — *Radi postańa vidi* kruna. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (koruna, kruna 'corona, stephanus'), *u Jambrešićevu* ('corona'), *u Voltiģijinu* (v. kruna), *u Vukovu* (vide kruna *s primjerom iz narodne pjesme:* Na glavi joj kruna i koruna), *u Daničićevu* ('corona'). Koji mi posluži svetoj koruni rečenoga kraļovstva našega ugarskoga. Mon. serb. 494. (1165). Koruna jedna srebrna u 13 peča s kamenьjemь s kontrafatijemь. 498. (1466). Svijaše ot cvêtja korunu. Pril. jag. ark. 9. 122. (1468). Opasao ih je korunom od pravde. N. Rańina 170^b^. ecclesiast. 45, 9. Ne stavi korune od pravde. 178^a^. paul. 2tim. 4, 8. Pravedni uzeti će kraļevstvo od ljeposti i korunu visoku od ruke Božije. 210^b^. sap. 5, 17. Sveta koruno. Zborn. 43^a^. Imati od dobitja korunu. 75^b^. Moći ćeš primiti anđeosku korunu. 124^a^. Što li ti na glavu staviše od drače korunu krvavu? N. Naļešković 1, 110. Svila bih sad bogu korunu od cvitja. 1, 203. Što hoće tej roći korune bez broja o dubju viseći? 1, 317. Ter ti se ja kunu, kom si se rodio, izvrsnu korunu da t' svila jes Klio ... 1, 327. Kraļica je tuj poznana u koruni pozlaćeni. I. Gundulić 94. Bi okruńen korunom mučonika. F. Glavinić, cvit. 96^a^. Zaradi korune ugrske. P. Vitezović, kron. 124. Ńega železnom korunom koruniše. 162. Hoću l' caru ugrabit korunu? Nar. pjes. vuk. 2, 82. Pa ugrabi od zlata korunu. 2, 83. Parta moja parta, ti lipa koruna! Jačke. 32.

2. KÒRUNA, *f. mjesto gdje se volovi kod orańa okreću.* — *Može biti ista riječ što* 1. koruna. — *U naše vrijeme u Istri.* Korùna 'agri extremi ea pars, qua boves in arando revertuntur'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 39.

3. KÒRUNA, *f. ńekakva zmija.* — *Može biti da je ista riječ što* 1. koruna, *jer narod misli da u ńekijeh zmija ima krunica na glavi.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Šta li se boli u moru? ili je pena od mora, ili je riba moruna, ili je zmija koruna? Nar. pjes. vil. 1868. 375.

4. KÒRUNA, *f. ime rijeci, jamačno se misli na Koranu.* — *U narodnijem pjesmama našega vremena, a između rječnika u Vukovu* ('name eines flusses' 'nomen fluvii' *s primjerom iz narodne pjesme:* Da počuva čardak na Koruni da ne prođe od Karlovca bane). A poleće poļem kotarskijem, lako ćera i stiže ga brzo, sustiže ga na vodu Korunu. Pjev. crn. 110^b^.

5. KORUNA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 71.

6. KORUNA, *m. ime muško.* — *isporedi* 2. Korun. — *U narodnoj pjesmi istarskoj našega vremena.* Ne hodi mi za gorom po vodu, za gorom je Koruna vojvoda, niš ne dila nog robi divojke. Nar. pjes. istr. 1, 60.

KORÙNATI, korùnâm, *impf.* sertis redimire, *vijencima kititi, ovjenčavati.* — *Vaļa da nije postalo uprav od* koruna *nego od* okorunati. — *U dva pisca Dubrovčanina* xvii *vijeka (u metaforičkom ili prenesenom smislu).* Od masline kô mladice, oko tebe djeca stât će, i veselo od ńih lice tvu trpezu korunat će. I. Akvilini 85. psal. 127, 3. *(Neprijateļ pakļeni)* na to naj veće nastoji, da ti čiui na ispovijesti grijehe velike rije-

cima korunati i za male ih priprodavati. V. Andrijašović, put. 53.

KÒRUNICA, *f. dem.* koruna. — *Od* xv *vijeka.*

a. *u pravom smislu.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (korunica, krunica ‚corolla') *i u Daničićevu* (‚corolla'). Klobukъ jedanъ crvena grimiza sa biserωmъ i sa jednijemъ vênačcem ωdъ bisera i sa prstenkωmъ rubinićemъ i sъ korunicωmъ. Mon. serb. 498. (1166).

b. *ovako se zove neki broj molitava (očenaša, zdravijeh marija) što se u nekom redu govore brojeći ih po brojenicama, kralješu.* — *ovo je po (n)lat. i tal.* corona *i tal. dem.* coroncina. — *isporedi* krunica.

a) naj češće znači što i rozarij, rozario, *ali može značiti i ńeke druge niže molitava.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (korunica, čislo d. Marije, brojenice ‚corona B. V. M., rosarium'). Tko bude ispuniti rekši svu koliku korunicu rozarija . . . A. Gučetić, roz. mar. 19. Dostoj se primiti ovu korunicu svetoga rozarija. I. A. Nenadić, nauk. 245. — *Vaļa da je isto značeńe i u ovijem primjerima:* Blaženici se priporučujem, korunicu govorim. M. Držić 134. Tebi hvala, *(Marija),* korunicu veće da t' pojem zavjetujem se. 289. Molitve ine, kakono korunica, saltir . . . B. Kašić, zrc. 53. Rijeti ću poslije korunicu, pokajaću se. M. Orbin 16. O djevice prisveta, ti znaš . . . da sam ti svaki dan govorio korunicu. I. Držić 93. Upisani smo u rozario, u korunicu. B. Zuzeri 206. Mološ Gospi korunicu. 346. Korunicu Blažene Gospe. Đ. Bašić 252. — Običaju se govoriti šeset i tri zdrave marije, uvržene sedam očenaša, koji način od molitve zovu korunicu djevice. A. Gučetić, roz. jez. 318. — Bilo bi dobro da se nauče govoriti jednu korunicu Gospodinovu od tridesti i tri očenaša s pet zdravijeh marija. 318. Ili rozario govoreći ili korunicu Jezukrstovu. I. A. Nenadić, nauk. 196. Poklon i preporuka korunice *(ista se zove na str.* 250: krunica Gospodinova od trideset i tri očenaša, pet zdravijeh marija) prisvetoj i prižalostnoj majci. 256. — Preko mise razliko molitve i korunice govoriti. 233.

b) sam kralješ ili brojenice. Blagosovivši mu kralješ aliti korunicu. A. Gučetić, roz. mar. 24.

c) jedan pisac Dubrovčanin ovako zove svoje besjede (predike, propovijedi) koje je ńekijem osobitijem redom držao. Čujući u prosastoj korunici strah i pripas svetoga Joba . . . B. Zuzeri 105. Jedna pripovijes Filipa drugoga kraļa od Špańe dovršila je naj posledńu korunicu, a druga neka počne ovu današńu. 105. Oće, jur je proso mjesec i po odkad si počeo korunice i pet si ih više ovega i onega učinio. 150.

c. *vidi* kauka. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* korunica cirkvena, krunica crkovnača, kavka ‚tonsura clericalis'.

KORUNINA, *f.* nekakvo stablo (Sabļar, Varaždinske Toplice). B. Šulek, im. 161.

KÒRUNITI, kòrunîm, *impf. ili pf.? vidi* kruniti. — *Postaje od* koruna *kao* kruniti *od* kruna. — *Od* xvii *vijeka po sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (korunim, krunim ‚corono, redimio l. diadema impono alicujus capiti'), *u Jambrešićevu* (korunim ‚corono'), *u Stulićevu* (v. kruniti *iz Habdelićeva).* Šalamona učini koruniti na kraļestvo. P. Vitezović, kron. 75. Ugri Vladislava koruniše. 119. Ńega železnom korunom koruniše. 161.

KORUNOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Mileta Korunović. Rat. 92.

KÒRÛNSKÎ DÔ, Kòrûnskôga Dòla, *m. mjesno ime, vidi kod* Korona. — *U Vukovu rječniku:* cf. Korona.

KORUŃA, *vidi kod* korugva.

KÒRUŃEŃE, *n. djelo kojijem se koruni.* — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* koruneńe, *i u Jambrešićevu* (koruneńe).

KORUP, *m. vidi* skorup. — *U jednom primjeru* xvii *vijeka.* Kadno magle tira s korupa morskoga. I. T. Mrnavić, ist. 181. — *nije dosta pouzdano jer može biti da bi trebalo čitati:* s skorupa. *i u* F. Miklošić, über den ursprung der worte von der form aslov. trêt u. trat *ima ·* korupa morskoga *s dodatkom da se nalazi u pisca Budinića, ali ne znam gdje.*

KORUŠ, *m. vidi* 1. kor. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* koruš, kor ‚chorus'. 2. koruš angelski, ali red ‚chorus angelorum l. angelicus'.

1. KÒRUŠAC, Kòrušca, *m.* Carantanus, Carinthianus, *čovjek iz Koruške, novslov.* Korošec. — -u- *stoji mj. ńegdašńega* ą. — *U Bjelostjenčevu rječniku (kajkavski* Korušec, *vidi kod* Korutanac). — *I u Šulekovu rječniku:* ‚Kärnthner'. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka s* -o- *po novslovenskom obliku.* Prisili Krańce i Korošce . . . P. Vitezović, kron. 62.

2. KORUŠAC, Korušca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Korušcu. Sr. nov. 1867. 248.

KORȔŠATI, korȕšâm, *impf. skidati koru (s objekta).* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚decorticare, corticem detrahere'. — *nije dosta pouzdano.*

KORȔŠAV, *adj. vidi* grintav *(o kosi i o čeļadetu).* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Odmakni se tamo, gade korušavi!' J. Bogdanović.

KÒRȔŠAVAC, korȕšâvca, *m.* naziv za muško koje je korušavije kosa. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ma da me čojk ruži, ne bi ni žalio, van onaj gadni korušavac!' J. Bogdanović.

KORȔŠAVICA, *f. korušavo žensko čeļade.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Traži i uzmi pravu curu, šta će ti ona korušavica?' J. Bogdanović.

KORUŠČIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme* Milisav Koruščić iz Rujčića. M. Đ. Milićević, srb. 347.

KORUŠE, *f. pl. ime selu u Dalmaciji u okrugu spļetskom.* Repert. dalm. 1872. 41.

KORUŠICA, *f. dem.* 1. kora. — *U Stulićevu rječniku:* ‚corticula'. — *nepouzdano.*

1. KORUŠKA, *f. vidi* koruša. — *U Stulićevu rječniku:* v. kora. — *nepouzdano.*

2. KÒRUŠKÂ, *f.* Carinthia, *zemļa u austrijskom ćesarstvu.* — *Uprav je adjektiv (vidi* koruški) *i misli se:* k. zemļa. — *Oblik je novoslovenski* Koroška. *po ovome je u jednoga pisca* xvii *vijeka:* Nimci u Krańsku i Korošku dojdoše. P. Vitezović, kron. 62. — *U Šulekovu rječniku:* Koruška (zemļa) ‚Kärnthen'.

3. KÒRUŠKA, *f. vidi* Koruškińa.

KÒRUŠKÎ, *adj. koji pripada Korutancima, Koruščima, pa i zemļi (Koruškoj).* — -u- *stoji mj. ńegdašńega* ą. — *Radi postańa vidi kod* Korutanac. — *Oblik je novoslov.* koroški. — *U Voltiģijinu rječniku (vidi kod* korutanski); *u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚kärthnerisch'.

KÒRUŠKIŃA, *f. žensko čeļade iz Koruške.* — *U Šulekovu rječniku:* Koruska, Koruškińa ‚Kärnthnerin'.

KORUTAN, *f. (?) vidi* 2. Koruška. — *Samo u*

Bjelostjenčeva rječniku: ‚Carinthia'. Korotan (o *po nslovenskom).*

KORUTÁNAC, Korutánca, *m. vidi* Korušac. — -u- *stoji mj. negdašńega* ą. — *Postaje od stare riječi* Korątь *(nema joj druge potvrde nego u mag.* Koront, *Koruška;* ą *se potvrđuje i novoslovenskijem* o), *ili možebiti upravo od lat.* Carantanus, *čovjek iz naroda (keltskoga) koji je živio u Koruškoj. — U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski (s* o *po nsl.)* Korotanec, Korušec ‚Carinthus', *i u Voltigijinu:* Korotanac ‚Carintiano' ‚Kärntner'.

KÒRUTÂNSKÎ, *adj. koji pripada Korutancima (vidi* Korutanac). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* korotanski ‚carinthiacus, *gdje ima i adv.:* korotanski, po korotanski ‚carinthiaco'; *i u Voltigijinu:* korotanska *i* koruška zemļa ‚Carintia' ‚Kärnten'.

KORÙTINA, *f. u naše vrijeme u jugoistočnoj Srbiji, vidi radi značeńa:* ‚Korutina' je predeo među planinama; ono što neki zovu karlica ili basen. Reč ‚korutinu' čuo sam od ļudi u Vukoviku. M. Đ. Milićović, kraļ. srb. 175. — Između Suve Planine, Kruševice, Babičko-Jašuńske planine i Soličovice ona je korutina, koja se zove Zaplańe. 3. — *isporedi tur.* qoru, *zabran, zvjerińak.*

KORVAŃ, *m. vidi* karvan. — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Kud na korvań idu kiriğije. Nar. pjes. petr. 2, 111.

KÒRVÎN, *m.* Corvinus, *latinski nadimak ugarskoga kraļa Matijaša.* Erdeļani, Maurovlasi, crni i crļeni Latini, gdi 'e vojvoda ńih Unija Korvin? . . . J. Kavańin 238b.

KORVINGRAD, *m. vidi* Kurvingrad.

KORZOL, *vidi* koršol.

1. KȎS, *adj.* obliquus, *koji prema čemu tako stoji ili se miče da se nagibļe više na jednu nego na drugu stranu (matematički: kad prava linija stoji prema drugoj tako da s jedne strane postaje ugao mańi od pravoga, a s druge veći). — suprotno je* prav *(ne u moralnom smislu). — Riječ je praslavenska, isporedi (stslov.* kosvenъ), *rus.* косой, *češ.* kosý, *poļ.* kosy. — *Jamačno je srodno s* 1. kosa, *ali ne znam, koja bi riječ bila starija (kriv kao kosa, ili se kosa zato ovako zove jer je kriva?).*

a. *kao adjektiv može biti da nije narodna riječ, ali se nalazi u pisaca našega vremena.* Ńih obojicu Turci, u kosom povratku od šanca, kroz mazgale plotunima dočekaju. M. Đ. Milićević, pom. 3, 413. *u matematici se upotrebļava i za ugao koji nije prav.* Kos, arch. tech. math. lat. ‚obliquus', frc., egl. ‚oblique' ‚schief', tal. ‚sghembo, sbieco'; kosa crta, mech. ‚schiefe linie', tal. ‚linea obbliqua, sbieco'; kos kut, ugao ‚schiefer winkel', tal. ‚angolo obbliquo'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b. *adv.* köso. — *isporedi* kosimice. — *Između rječnika u Vukovu* (‚schief' ‚oblique'). Koso, adv. ‚schief, schräg', tal. ‚sghembo, obliquamente'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *kod* kos.

2. KÔS, *m.* Turdus merula L., *neka ptica. — isporedi* kosovac, kosovica, kosović. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kosъ, *rus.* косъ, *češ.*, *poļ.* kos. — *Nepoznata postańa. — U množini se obično umeće* ov *(oblika bez* ov *nijesam čuo), te se onda mijeńa akc.:* kösovi, kosóvâ, kosòvima, kösove. — *Od ovake je množine postao i oblik* kosov *(vidi) za jedninu. — Između rječnika u Vrančićevu* (‚koosz' ‚merula'), *u Mikaļinu* (kos, kosović, ptica ‚merula'), *u Belinu* (‚merla, o merlo, uccello noto' ‚merula' 183a), *u Bjelostjenčevu* (kos, kosović ‚merula'), *u Voltigijinu* (‚koos' ‚merlo' ‚amsel'), *u Stulićevu* (‚merula'), *u Vukovu* (‚die amsel' ‚merula'). Kos zimi jost pritio. M. Radnić 297b. Ne porodi . . . kos labra ni orlića. P. Knežović, živ. 63. Svako se tu srdi, kos čokćuć *(sic)*. A. Kanižlić, rož. 6. Kos začokće. 5. De kosovi sude. (U šumi đe nema nikakva suda). Nar. posl. vuk. 75. Gdje kosovi sude, tamo neka sudi (t. j. u gori gdje nikoga nema, jer ne zna suditi). *nijesam čuo nigda ove poslovice u ovom smislu, nego naj češće u prijetńi, n. p.:* ‚Naći ću ja tebe gdje kosovi sude', *t. j. gdje nema drugoga suca ni svjedoka nego ja i ti.* Pravdonoša. 1852, 11. Kos ili Kosović ‚Turdus merula' ‚die schwarzdrossel oder amsel'. J. Ettinger 118. Genus Merula Leach. Rod Kos. — Merula merula (L.). Kos crni. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 37a. — *Stoji s nekijem pridjevima u osobitom smislu, ili znači drugu vrstu:* Kos čađavac ‚Turdus iliacus'. Slovinac. 1880. 30b; *ali vidi:* ‚Čađavac' je ime samice i mlade ptice, a ne pripada, kako Vodopić misli, vrsti ‚Turdus iliacus'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 37b. U rječnicima Belinom i Stulićevu nalazi se ime ‚čađavac' što je Vodopić pogrješno mislio, da ga treba proširiti na ovu vrstu (‚Turdus iliacus L.'), dok među tijem spada na ‚Merula nigra'. i tako je žalibog došlo u akademijskom rječniku ime ‚čađavac' za ‚T. iliacus', dok su prava imena za ovu vrstu: po Doderlein-u ‚gitkavac', po Kosiću ‚kosović bijeli mali, kosović crļena potkrila' i ‚cikoļ mali'. naj boļe je dakle ime što ga je zabiļežio Doderlein. 40a. — kos grivasti ‚Merula torquata'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. 37b. Šulek, Vukasović i drugi pisali su ‚kos grivasti'. 38a. — kos morski, *vidi* modrokos. *u Mikaļinu rječniku:* kos morski, modrokos ‚passer solitarius', *u Bjelostjenčevu:* kos morski ‚passer solitarius', modrokos. — *to isto znači u jednoga pisca našega vremena* kos samotnik, *ali jamačno nije narodna riječ, nego je načińeno po lat.* passer solitarius *i tal.* passero solitario. Poput kosa samotnika u mutnom gluharu. M. Pavlinović, razl. spisi. 63. — vodeni kos (Cinclus aquaticus Biss.). K. Crnogorac, zool. 91. — Kos vodeńak ‚Cinclus aquaticus' ‚die wasseramsel'. J. Ettinger 119. Vodeni kos ‚Cinclus aquaticus'. Borci kod Daruvara. D. Hirc. Vrti g....om kao vodeni kos. (Kad ko nemirno sjedi ili ide). Nar. posl. vuk. 40. Mi smo načelno odbacili onakva imena, koja makar da su narodna, sadrže u sebi zoološku zabunu, kao što je ovdje *(kod roda* Cinclus) slučaj, jer ‚kos vodeńak' nije nikakav kos u zoološkom smislu. mnogi su, istina, hrvatski i srpski pisci prihvatili to ime, a i ńomački se zove ‚wasseramsel', talijanski ‚merlo acquaiolo', rus. водяной дроздъ, poļski ‚plusze wodnokos' itd. ali nam to ne smije smetati, jer osjem navedenoga razloga, imamo još i drugi, a to je, prihvativši ime ‚kos vodeńak', morali bismo dosļedno upotrebiti trinomium, jer ima više oblika kosa vodeńaka. s toga ćemo mi prihvatiti ime ‚brļak' po predlogu prof. M. Modića (Letopis matice srpske, kń. 159, str. 128), i ako je ova riječ isto što je i čvorak, škvrļ itd. S. Brusina, ptice hrv.-srp. 55b.

3. KÔS, *m. prezime. — Jamačno je ista riječ što* 2. kos. — *Od* xv *vijeka.* Matej Kos. Statut. kastav. (1490). 204. Kos. Schem. zagr. 1875. 204.

4. KOS, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Ńiva na Kosu. Sr. nov. 1861. 364.

1. KÒSA, *f.* falx fenaria, *orude (kao veliki nož*

nakrivļeni na dugoj motki) kojijem se trava i sijeno reže (kosi). — *Akc. se mijeńa: (možebiti u dat. sing.* kösi), *u acc. sing.* kösu, *u voc. sing.* köso, *u nom., acc., voc. pl.* köse. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov., češ., poļ.* kosa, *rus.* коса. — *Postańe nije dosta jasno, isporedi* 1. kos *i* 2. kosa. — *Između rječnika u Vrančićevu* (,falx'), *u Mikaļinu* (kosa za sijeno ,falx foenaria, foeniseca pratensis'), *u Belinu* (,falce, stromento noto da segar l' herbe e biade' ,falx'; ,falce da fieno' ,falx foenaria' 300ª), *u Bjelostjenčevu* (,falx, falx foenaria, falx pratensis, falx foeniseca'), *u Jambrešićevu* (,falx'), *u Voltigijinu* (,falce, fienaja' ,sichel'), *u Stulićevu* (,falx foenaria'), *u Vukovu* (1. ,die sense' ,falx foenaria'. — 2. ćurčijnska kosa ,das abzieheisen').

a. *u pravom smislu.* Z luga kose noseć prid grad ih staviše. B. Krnarutić 30. Prisiče zmiju kosom. J. Banovac, pred. 15. Ļute kose kosci donosoše, ter po poli Turke izkosiše. And. Kačić, razg. 234ª. Sad j' udrila kosa u sijeno, kose Turci široke livade. Nar. pjes. vuk. 4, 51. Dok udari kosa u sijeno. Ogled. sr. 185. Junak kosom, a dovojka srpom *(povališe travu).* Nar. pjes. istr. 2, 36. Doć' će kosa do brusa. (Mjesto ,do brusa' govori se i ,do kamena'). Nar. posl. vuk. 69. Namjerila se kosa na brus. 189. Zame on kosu, grabļi i vili. Nar. prip. mikul. 89.

b. *u metaforičkom smislu.*

a) smrt se slika s kosom kojom kosi ļude. — *vrlo često u pisaca.* Smrt nosi oštru kosu, otpasti je s lica nosu. Pril. jag. ark. 9, 79. (1520). I kada privrlu i britku ńe *(smrti)* kosu ugledam na grlu. N. Dimitrović 18. Pravo se jur piše, da tvoja *(smrti)* kosa taj sve vrhe naj više rezat gre na svit saj. D. Rańina 126—127. Smrt ne prašta ni plemenu muškomu ni ženskomu, nego jednako nosi svrhu svije svoju nemilostivu kosu. P. Posilović, nasl. 13ª. Poginuše ńih djetići nesmotrne smrtne od kose. J. Kavańin 120ª. Kosa od smrti svijeh nas do cigloga požńeti će. B. Zuzeri 12. Smrt bez obzira mahala je svojom kosom. 102. Smrt kosu nosi na ramenu. V. Došen VII. Što god svrhu zemļe dubi, to sve smrtna kosa gubi. 49ᵇ. To je smrti kosu dalo. 174ᵇ. Jednom kosom smrt poseca. J. Rajić, pouč. 1, 115. Baba crna *(smrt)* kosu nosi o ramenu svome. Osvetn. 2, 173.

b) metaforički, o zlom jeziku. Pak neka se *(svak)* drćuć čudi nenavidni(*h*) dilu ļudi, nenavidno koji zinu, da svit sruše i ukinu; pak na svitu kad pokose, i pram nebu kosu nose, od jezika kosu nose da i Boga ńom pokose. V. Došen 114ª.

c) u jednom primjeru također metaforički o svińi (što pase travu kao da ima kosu a ruje kao da ima motiku). Svińa nosi dvoje oružje: kosu i motiku. Stat. poļ. ark. 5, 268.

c. *mjera za livade, vaļa da je koliko jedan kosac može pokositi u jedan dan.* Livada od 20 kosa trave. S. Magazinović *u* M. Đ. Milićević, srb. 483. — *isporedi* kosac, b, *a).*

d. *u prenesenom smislu, dva naj duļa pera na repu u pijetla, koja su zavinuta kao kosa (ili boļe kao srp). u Božjakovini.* D. Hirc.

e. *u prenesenom smislu, nekakvo oruđe u ćurčije.* — *vidi u Vukovu rječniku.*

f. *vidi* 2. kose.

2. KÒSA, *f.* capillus, capilli, coma, *dlake na glavi (ne na licu) u čeļadeta.* — *isporedi* vlasi *(kod* vlas). — *Akc. je kao kod* 1. kosa. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov., poļ.* kosa, *rus.* коса, *(i stslov.* kosmь, *češ., poļ.* kosm, *rus.* космa); *kao da je starije značeńe bilo pletenica ili vitica (vlasna), vidi i lit.* kasa *(pletenica).* — *Po svoj je prilici isti korijen što u* česati, *t. j.* kos. *vidi i lit.* kasyti, *česati.* — *Teško je kazati, jeli srodno s* 1. kosa *(nakrivļeno obličje u ove i u vitice? isporedi i* 1. kos; *ili je korijen* kos, *kao lit.* kasti, *značio isprva kopati, iskopavati, pa od toga postalo* 1. kosa, *a poslije ostalo samo preneseno značeńe: česati? jeli* kosmь *postalo nastavkom part. praes. pass. od korijena* kos? *vidi* kositi). — *Nejasno je i indoevropsko postańe: ima s jedne strane sanskrt.* keša (capillus), *s druge sanskrt.* kesara *(naj češće griva) i lat.* caesaries; *ali ni u jednom ni u drugom vokal ne odgovara slavenskom.* — *S istijem značeńem kao* kosa *nahodi se množina* kose, *ali ne tako da bi se onda upotrebļavala jednina* kosa *za jednu dlaku; tako u Dubrovniku gdje se govori u množini, rijetko će ko kazati* kosa *za dlaku, a ko dobro govori reče svagda* dlaka kósâ. *vidi i:* Od svuda su vrhu lica vlase od kosa raspustile. I. Gundulić 385. *samo u ovom primjeru:* Udaralo u tamburu đače: tambura mu od suvoga zlata, žice su mu kose devojačke. Nar. pjes. vuk. 1, 451, *stoji* kose *kao prava množina (svaka je žica jedna dlaka!) ali je i to drukčije ovdje:* Kod bunara crni Arapine, u ruci mu od zlata tambura i na ńoj je kosa devojačka *(ne jedna dlaka).* Nar. pjes. kras. 1, 119. — *premda je jednina starija, množina se nalazi vrlo često i prošlijeh vjekova češće nego jednina: naj stariji je primjer za množinu u* Aleks. novak. 149. *množina se upotrebļava osobito na zapadu i na sjeveru, te se nalazi svagda u Dubrovčana* (kosa *u* N. Naļešković 1, 314), *u Dalmatinaca (gen. sing.* kose, *možebiti radi slika.* H. Lucić 246; *nom. sing.* kosa. And. Kačić, kor. 139), *u Slavonaca* (kosa. A. J. Knezović 205), *u Bokeļa, Crnogoraca. u Ličanina Došena ima jedan put jednina* kosa (41ᵇ), *a dva puta* kose (16ª. 35ᵇ) *što je množina prema* kosa (coma). *u narodnijem pjesmama češće je* kosa *nego* kose, *ali se i ovo nalazi dosta često, i to gdjegdje, ali rijetko, i u istočnijem pjesmama (vidi sprijeda primjer iz* Nar. pjes. vuk. 1, 451). *Vuk svagda piše* kosa *(kao i u rječniku).* — *U pisaca dubrovačkijeh i dalmatinskijeh nalaze se i oblici za nom., acc., voc. pl.* kösi, *za gen. pl.* kòsî, *i to u poeziji, ali ne svagda radi slika. ove su oblike jamačno načinili sami pisci, onako kao n. p.* vil, stril *od* vila, strila, *ali ih nema nigda u jednini. (drugo je u ovom primjeru gdje je* kosi *po onom govoru isto što* kose: Kosi ńim zlatno spravi pod klobučići. Nar. prip. mikul. 30). — *Između rječnika:* kosa *u Vrančićevu* (,coma'), *u Bjelostjenčevu* (v. perčin), *u Voltigijinu* (,chioma, capellatura' ,aufgeschlagenes haar'), *u Vukovu* (,die haare' ,capilli'); — kose *u Mikaļinu* (kose, vlasi ,capillus, capillitium, caesaries, crinis'), *u Belinu* (,capellamento, capellatura, tutti i capelli del capo' ,capillamentum' 168ª; ,zazzera, capigliera' ,coma' 783ª), *u Bjelostjenčevu* (v. lasi), *u Stulićevu* (,capilli, coma').

1. *u pravom smislu.*

a. *uopće.*

a) kosa. Neg ona da gubi jedan vlas iz kose. H. Lucić 246. Ne znade, na glavi jel ńegova kosa. A. J. Knezović 205. Ńoj su *(planini)* kose i kalpaci tavne magle i oblaci. V. Došen 16ª. Za kosom joj sunca donesite. Nar. pjes. vuk. 1, 16. Kosa joj je kita ibrisima. 1, 157. Ko ti dade mlado voke... i bič kosu devojačku 1, 161. A još većma zamirisa kosa, čini mi se mog milog Omera. 1, 258. Pa govori bozur cvijet ,Oj ti ružo rumena, da je meni tvoj miris, na

mlogo bi dospoo: junacima za kalpak, devojkama za kosu'. 1, 278. Uńatite mladu momu, mjerite joj kosu s mačem. 1, 337. Seja dade kosu s upletńakom. 1, 430. U Bogdana lepu seju kažu, što je lepa, kosa joj još lepša. 1, 536. I gori joj kosa navrh glave. 2, 13. Kosa mu je do zemļice crne, polu stere, polom se pokriva. 2, 103. Lepa ti si seko! mlada bila! al' te, seko, kosa pokvarila; jer si tako, seko, osedila? 2, 418. A vama je i kosa na glavi sva izbrojena. Vuk, mat. 10, 30. Kosa mlada na grobje junačko sipļe li se bulah ka' Srpkińah? P. Petrović, gor. vijen. 37.

b) kose. Suzami poče umivati noge ńegove i kosami od glave svoje otirati. N. Rańina 85a. luc. 7, 38. Jakost koju imaše u kosah. Zborn. 6a. Uzdahe ti nose tvoji družbenici, mlade mome kose, a pisni kńižnici. P. Hektorović 62. Pozrite na lica s krvavijem kosami. N. Naļešković 1, 113. Jaoh meni! tko me će vezati kosami, ke moje nesreće stavišo pod kami? 2, 109. Ako bih bradu ostrugao, ali kose ne taje. M. Držić 199. Tecijaše krv Božja s glave po kosah. B. Kašić, is. 65. Ļudi s glavom crnijeh pasa, žene, od zmija kijem su kose... I. Gundulić 173. Da mrtvu ńemu od mene budu prahom izmrļane kose. Ǵ. Palmotić 2, 121. Ńegova sva jakost bijaše mu u ńegovi kosa. P. Posilović, cvijet. 138. Suze poče prolijevati, i noge mu umivati, i čistijaše obadvije pramim kosa glave svoje. I. Akvilini 108. Na tančace tu lepeću, plesću im ruke, blisću im kose. J. Kavańin 499b. Kako se zgodi Absalonu komu kose zadjele se za granu hrastovu donijeśe poraz. I. Đorđić, salt. 208. Kad me za kose vadaše Mauro... ben. 127. Kose na glavi. A. Baćić 469. Bi za kose potezan. J. Filipović 1, 87a. Kada se probudi, ostaše mu kose kao u jednoga starca od 100 godina. F. Lastrić, od' 137. Noge ńegove kosama glave svoje tarijaše. F. Lastrić, test. ad. 37b. Teško bi bilo ńe kosama i leđim, kad bi je se ti dokapao. ned. 224. Imadijau kose prilične kosama ženskima. E. Pavić, ogl. 675. Nosi pamet za kosami. (Z). Poslov. danič. Uze ga angeo za kose. E. Pavić, ogl. 419. Nego ih drmaju za uši, nego ih potežu za kose. Đ. Bašić 320. I ako te za kose popanem. M. A. Reļković, sat. G1b. Za rau' nama snahu dovedite, u kosam' joj sunce donesite. Nar. pjes. vuk. 1, 16. Zaboravi sağbag u kosama. 1, 479. Kad je meni snaha Vidosava savezala kose za direke. 2, 112. Kose joj *(Jugoslaviji)* spleo oko svoje ruke Mađar. M. Pavlinović, razg. 14.

c) kosi. Jer slavi ńe obraz i kosi. Š. Menčetić 7. A koga ńe kosi ne bi još zanile. 24. Ńe prami od kosi. M. Držić 5. Ńe kosi zaisto take su prigode... D. Rańina 2b. Od kosi dva prama, koraļne dvi usti, iz kih se be(s) srama slatka rič izusti. 46a. O usti, o kosi, o slatki pogledu, za kime me misli u slasti sve gredu. 84a. On se *(Kupido)* od mene *(Venere)* često ukrada, ter se u vaše krije kosi. S. Bobaļević 228. Na grobu od zgora pram kosi ležaše. D. Zlatarić 21a. Čim ńe vlažni pram od kosi tiho prši s hlatka blaga, iz zlata joj biser rosi. I. Gundulić 406. Kip je za ovijem, komu od kosi vrh pleći se vlas prostira. 428. Tač lijepe tve su kosi, ljepše prame da ne nosi slavna zora vrhu čela. Ǵ. Palmotić 2, 25. Izgubiće krunu s kosi. P. Kanavelić, iv. 472. A nakitnijeh vrhu kosi trepte cvatni perivoji. J. Kavańin 37a. Krunu... svu kamena draga punu vrhu kosi za ures mu stavio si. I. Đorđić, salt. 60.

b. *pridjevima (i participima, vidi c) kaže se kakva je kosa.*

a) po boji. aa) crna, mrka, tamna *itd. nemam nijednoga primjera.* — *bb)* rusa, plava, žuta, zlatna (zlata, zlaćena, pozlaćena) *itd.* Ona rusu kosu kunijaše: ,Bog t' ubio, moja koso rusa!' Nar. pjes. vuk. 1, 338. A ńoj rusu kosu zapališe. 2, 179. Onu vil ka me zaplete rusijema kosami, niz bil vrat ke lete. N. Naļešković 2, 19. Gospoje koja me saveza rusijemi kosami. 2, 69. Rane mu kosami rusima sve traše. D. Rańina 23b. Ruse kose ,capelli rossi' ,capilli rufi'. A. d. Bella, rječn. 168b. Ńe čarne oči, ńe ruse kosi. M. Držić 173. Imah ruse kosi. D. Zlatarić 39b. — Zlatni prami dugačkijeh plavijeh kosa. B. Zuzeri 52. Na tebi su inostrane plave kose. 232. — Opuznite silom žute kose. P. Vitezović, odil. 55. Žute kose ,capelli biondi' ,crines flavi'. A. d. Bella, rječn. 168a. Bila je *(divica)* kano pšenica žutih kosa. A. Kanižlić, utoč. 603. Brzo ti mu oplete žute kose djevojačke. Nar. pjes. bog. 137. Kamo će mi žute kose tvoje? Nar. pjes. istr. 1, 10. Niz koju *(košuļu)* svud zlatna letiješe kosa ńoj. N. Naļešković 1, 314. Rodi mu sina zlatne kose i zlatnijeh ruku. Vuk, nar. pjes. 2, 61. A zlatne tve kose svijetlom se satvore. N. Naļešković 2, 35. Svaka *(vila)* ima zlatne kose. Ǵ. Palmotić 2, 16. Zlatne kose ,capelli biondi' ,crines flavi'. A. d. Bella, rječn. 168a. Zlatno cvijetje zlatom svito zlatnijem trepti nad kosama. I. Đorđić, uzd. 41. Rodiću ti sina do godine zlatnih ruku i zlatnijeh kosa. Nar. pjes. vuk. 1, 566. Krilata čoeka zlatnijeh kosa dugijeh do peta. Nar. prip. vuk. 192. Jak na nebu zrak sunčani sjaju vaše zlatne kosi. S. Bobaļević 230. Nu što ćemo cvilit prije u tvoj smrti, lijepa vilo, ali zlatne prame od kosi, ali ostale tve ljeposti? I. Gundulić 265—266. Crne oči, zlatne kosi, a rumeno lice ima. 299. Čisti zlatni pram od kosi na vjetric je tih razplela. 380. Zamjerna je ljepos mila, sunčan pogled, zlatne kosi. Ǵ. Palmotić 1, 33. Jedne *(vile)* podsmijeh blazni draže, zlatni drugo pram od kosi. P. Sorkočević 575b. — Kad naj prija tvoje vidih zlate kose. H. Lucić 209. A ńe zlatim pramim kosi vjetric maha. A. Sasin 183b. Ter posjesti drugoj bude zlate kosi i ohole. S. Bobaļević 231. — Bijele vile, neće vam se lišce sjenovati, ni zlaćene kose prelijevati. Osvetn. 2, 8. Kosi zlaćene. F. Lukarević 109. Uviti od zlaćenijeh svojijeh kosi. I. V. Bunić, mand. 16. — Pozlaćene kose i perčina. Nar. pjes. juk. 117. *(po smislu pripadaju amo i ovi primjeri:* Svjetļe su ńih kose neg žica taj zlatna. N. Naļešković 1, 202. Al' ne znaš, tve kosi, ke sjaju zlatom sad...? H. Lučić 213. Veruj mi će tvoje kosi prisivati čisto zlato. A. Čubranović 147. M. Pelegrinović 192. Želi zlato, biser želi, nu još želi blago draže, zlato od kosi, biser bijeli, sred ńe usti ki se kaže. I. Gundulić 461. Ugļen oči, zlato kosi, snijeg i koraļ lice ima. P. Kanavelić, iv. 29). — *cc)* crļena *(za* rida kosa *nemam primjera).* Crļene kose ,capelli rossi' ,capilli rufi'. A. d. Bella, rječn. 168b. Imadiše kose crļenkaste. And. Kačić, kor. 160. — *dd)* sijeda, bijela. Voļela bih s'jedu kosu plesti. Nar. pjes. vuk. 2, 238. Tako sijedu kosu ne plela na očino ogńište (ili ,prijeklad')! (đevojačka). Nar. posl. vuk. 310. Ki su sijedijema kosama obujmil' život moj. N. Dimitrović 56—57. Sijede kose ,capelli canuti' ,cani'. A. d. Bella, rječn. 168b. — Bijele kose ,capelli bianchi' ,capilli albi'. 168a.

b) drukčije, n. p. kaže se da je kosa ruda. Kose mu su zarudjene, crne oči, vedra slika. Ǵ. Palmotić 1, 96. Rude kose ,capelli crespi e inanellati' ,capilli crispi'. A. d. Bella, rječn. 168b.

Njeka za pram rudi od kosi, za ruku onu ova nosi. I. Gundulić 401. Jošter dobro nijesi oplela tvoje zlatne rude kosi. G. Palmotić 2, 8. Nuti prama rudijeh kosi, ke ona plete svjetļe od zlata. 2, 426. Zlatne rude kosi. P. Kanavelić, iv. 420. (*može biti da* obao *znači ovdje što i* rud: Šesti reče: ‚Kako ti imaš oble kose?' A on odgovori: ‚Umjeteostvo ne stoji u kosah ma u srcu'. Pril. jag. ark. 9, 75. (1520).). — duga. U žene je duga kosa, a kratka pamet. Nar. posl. vuk. 329. (*vidi i:* Kog' su ļube dosle sjetovale s dugom kosom, a pameću kratkom? Nar. pjes. vuk. 2, 532). Duge kose ‚capelli lunghi' ‚capillus promissus'. A. d. Bella, rječn. 168[b]. Bio je star, sid, velike brade i dugih kosa. A. Kanižlić, utoč. 533. Vidi da mu je koža tvrda, ... kose duge. M. Zoričić, zrc. 60. Bježeći zanošaše mu vjetar duge kose. Đ. Bašić 14. Svemu mi je rodu omiļela: ... mojoj braći stasom i uzrastom, mojim sekam' dugijem kosama. Nar. pjes. vuk. 1, 371—372. — sitna. Moja sitna kosa. Nar. pjes. vuk. 1, 171. — gusta. Kamo s glave kosa gusta? V. Došen 14[b]. — vlasata(?). Oni mili zapadnik s mojima vlasatima poigraje kosama. G. Peštalić 167. — uskuštrata. Kose uzkuštrate i rasute. B. Leaković, nauk. 247. — rastrkana. Kose rastrkane ‚capelli sparsi' ‚fusi crines'. A. d. Bella, rječn. 168[a]. — Puzne kose, opuzļive kose ‚capelli che cadono' ‚capilli fluentes'. 168[a].

c) amo mogu pripadati i primjeri u kojima se govori o kome što nosi na glavi ne svoju kosu (vidi vlasuļa). Pristavio sam tuđe kose, i opleo u cklo prame. I. Gundulić 156. Na tebi su inostrane plave kose. B. Zuzeri 232. Laživе kose, mrtve kose ‚pellucca, capelli posticci' ‚mentiti capilli'. A. d. Bella, rječn. 551[a]. Kose pristavļene, laživе kose ‚capelli posticci' ‚coma adsciticia'. 168[a]. Pristavļenih vrhu kosi trepte od cvitja perivoji. I. Gundulić 221. — *suprotno prema predašńemu.* On mi kaže da su ono ńezine prirodne kose. G. Zelić 242.

c. *radńe oko kose.*

a) kosa se može uopće gojiti, hraniti. Tko je ńojzi kosu odgojio? Bos. prijat. 1, 31. Gojte kose, divojke! Nar. pjes. istr. 2, 162. — Hraniti kose ‚portar la zazzera'; ‚comam nutrire'. A. d. Bella, rječn. 783[a]. — *slično je i* nositi. Da ne nosite duge kose. Đ. Bašić 260.

b) mnogo se radi oko kose kao nakit (naj češće se radi oko svoje kose, ali se može i oko tuđe), n. p. može se kosa: aa) češļati. Do korizme nikada kosa ne isčešļaj. F. Lastrić, ned. 197. I očešļaj svoju rusu kosu. Nar. pjes. vuk. 1, 60. Sedila Kosana, te kosu češļala. 1, 109. Dvor pomela, kose očešļala. Nar. pjes. herc. vuk. 196. Da (*sunašce*) ogleda svoje lišce o vrhove Durmitora, jesu li mu obrve ubrane i zlaćene kose očešļane. Osvet. 2, 111. — *gladiti. (Divojka)* pokraj puta žutu kosu gladi. Nar. pjes. istr. 1, 16. — *bb) plesti uopće ili na različne načine.* Kose spletene ‚capelli intrecciati' ‚capilli intexti'. A. d. Bella, rječn. 168[a]. Ne plet' na mač kose. Nar. pjes. vuk. 1, 104. Ni sam suncu kose plela, nit' mjesecu dvore mela. 1, 161. Te plete kosu široko. 1, 359. A oplela kose na osmoro. Nar. pjes. herc. vuk. 164. — Za toj splitaj zlatom kosi. N. Pelegrinović 183. — Prodijeliti, razdijeliti kose; zagladiti kose u prodio ‚partire i capelli per mezzo' ‚capillos distinguere'. A. d. Bella, rječn. 168[b]. — *cc) sviti, saviti, zaviti, svezati, skupiti itd.* Onaj vila, ka bisernijem trakom kosi bišе lipo svila. D. Rańina 106[a]. Prosuše sve kosi u vjenčac savite. S. Gučetić 279. Savi kosu, metnu kalpak na ńu. Nar. pjes. vuk. 1, 591. — Kojom bjeh ja ìsta ńe kosi zavila. D. Zlatarić 61[b]. — Jedan dio zlatnijeh kosi sveza. I. V. Bunić, mand. 5. — Ti skupi kosu na rame. Nar. pjes. vuk. 1, 310. — *dd) ruditi.* Zlatni pram od kosi, tih vjetric ki svudi niz bio vrat raznosi, tuđijem se ne rudi. I. Gundulić 145. Svilu oblačim, cvijetak nosim, resim lice, kose rudim. 222. Jedan dio zlatnijeh kosi sveza, srudi. I. V. Bunić, mand. 5. Na tebi su inostrane plave kose narudjene. B. Zuzeri 232. — Ogleda se i pak kose trudi, s vrućim gvoždem, da zori naudi. J. Krmpotić, mal. 22. — *ee) prahati.* Kose naprahane. B. Zuzeri 232. Jer potrusi s ńime (*s praškom*) kose svitle. J. Krmpotić, mal. 23. — *ff) mastiti, mrčiti itd.* Ako si mastila kose ... B. Kašić, zrc. 66. Mrči kose. J. Kavańin 11[a]. — *gg) pozlatiti u ovom primjeru stoji u metaforičkom smislu (o bogatom daru).* Te mu Mijo čedo okumio, kose mu je zlatom pozlatio. Nar. pjes. juk. 609.

c) suprotno prema značeńu kod b) (osobito kod b) bb)) kaže se da se kosa raspleće, razvija, prosipļe, pušta (drugo je kod e)), raspušta, raskosava itd. Kose rasplеtene ‚capelli strecciati' ‚sparsi crines'. A. d. Bella, rječn. 168[a]. Staše kraļica nad onom prilikom sva plačna i žalosna, u crno obučena, kosam razpletenim. J. Banovac, razg. 163. Vidjele bi se mladice s kosama razpletenijem. Đ. Bašić 174. Rasplitaću žute kose moje. And. Kačić, razg. 36[a]. Rasplela sam rusu kosu, rusu kosu do pojasa. Nar. pjes. vuk. 1, 350. Gologlava, kose rasplеtene. 1, 425. — Ove duńe i jabuke, ke sam brala o ponoći sama, uza me da nije duha, ni od vitra ćuti ćuha, razviv kose sve do pasa. S. Bobaļević 208—209. — Divica Marija prosuvši kose svoje ... M. Divković, bes. 389[b]. Pogljedah na kosi, prosute po pleći. D. Baraković, vil. 27. S lijevom nogom stane izutom, raspasanoj u haļini, prospe kose ... I. Gundulić 300. Prosuti kose ‚sciogliere o strecciare i capelli' ‚crines spargere'. A. d. Bella, rječn. 168[b]. — Pušta dva prama od kosi niz ličca gorušta. Š. Menčetić 18. Rusu sam kosu puštala, a drobni biser prosula. Nar. pjes. vuk. 1, 309. — Kose do zemļe raspusti. Aleks. novak. 149. — Zlatni bješe pram od kosi niz vrat razkosala. P. Kanavelić, dubrovn. 6. — *može amo pripadati i ovaj primjer u kojemu se govori da se sama kosa prosipļe:* Kose mu se prosuše niz ńegovo b'jelo čelo. Nar. pjes. bog. 219. *i ovaj u kome se kaže da kosa pada:* A za ńime Šćepanović-Vuče na ńegova kosmata vrančića, pala mu je kosa do kopita. Nar. pjes. vuk. 4, 391.

d) kosa se skraćuje (nožicama) ili se posve snima s glave (britvom), po tome se može kosa: aa) strići, rezati. Bivši ostrigo plave kose. B. Zuzeri 106. Kose ostrižene opet rostu. J. Banovac, pred. 13. Robje bi išlo ostriženi(h) perčina i kosa. F. Lastrić, test. 223[a]. Za pogrdu vire krstjanske (*svetome Petru*) bradu obrijaše, kose oko glave ostrigoše. A. Kanižlić, kam. 224. Kad mu ostriže kose s glave. Đ. Bašić 151. Razumivši Job te glase žalosne, razdri svite svoje, ostriže perčin aliti kose. And. Kačić, kor. 57. Kada se posvetivaju Bogu ostrižući kose. J. Matović 291. Strigući vlastite kose onomu koji prima tonsuru. M. Dobretić 285. — S kosama svoje glave odrizanima. I. Velikanović, prik. 75. Za Đurđem je kosu odrezala, za đeverom lice izgrdila. Nar. pjes. vuk. 1, 217. Kosu reže ostarila majka, kosu reže, pa vinograd veže. 3, 169. *bb) brijati.* Budući (*Samsun*) zaspao na krilu Dalile, čini mu ona obriti kose. And. Kačić, kor. 139. Jedni miju, drugi kosu briju. Nar. pjes. vuk. 2, 251. Te se omi i kosu obrija. 3, 110.

Te joj rusu kosu obritvio. 3, 350. U Hercegovini i ženskoj deci briju kosu. Vuk, poslov. 86. — *u jednom primjeru* ostrugati. *(Mačem)* povrьhь glave udari i vasь vrьhь belьma wdsiječe i kwse z glave ńegwve kakw britva wstruga. Aleks. jag. star. 3, 265 *(na dno strane)*. — *i uopće dignuti.* Što čini britva oštra? Digne kose i očisti glavu. F. Lastrić, ned. 71.

e) u suprotnom značeńu prema d) kaže se da se kosa pušta, popušta, ostavļa itd. Mlada sestra ne smije pustiti kose dok se starija ne isprosi. Vuk, poslov. 86. Za koga je dika kosu popuštala? Nar. pjes. vuk. 1, 630. Neka ostavļa kosu na glavi svojoj. Đ. Daničić, 4mojs. 6, 5.

f) gdjegdje se kosa (naj češće od žalosti) skube, trga, guli, čupa itd. Počnu kose skubsti, plakat. B. Zuzeri 377. Skube kose od velike žalosti. Đ. Bašić 5. — Trgaše kose lijepe. Zborn. 108b. Trgati kose ,svellere i capelli' ,evellere crines'. A. d. Bella, rječn. 716a. — Poče plakati kose guleći. F. Lastrić, ned. 107. Mnoge ti tužne bule čini kose da pogule. V. Došen 35b. — Ne znade što ima početi neg vlastite kose čupati. A. J. Knezović 110. Ļudi ih drže da se ne grebu i ne biju, i da kose ne čupaju i ne strižu. Vuk(?), živ. 194—195. — *I drugome za muku i rug.* Njeki *(Isusu)* kose i bradu skubijahu i guļahu. M. Divković, bes. 369b.

d. *ko ne pokriva obično glavu ni izvan kuće, kao što biva kod djevojaka u ńekijem mjestima, kaže se da je (ili da ide)* pod kosom, u kosi. I Ivicu pod kosom djevojku . . . Nar. pjes. juk. 413. Dokle šćerca s majkom stoji, pod kosama jezik goji; a kada se s mužem združi, od aršina jezik pruži. (U Kotoru). Nar. posl. vuk. 65. Đevojke idu u kosi, to jest ne vežu ničim glavu. (u Banatu). V. Bogišić, zborn. 131.

e. *kosa raste, a može i otpadati (gubiti se itd.).* Narastoše mu kose. S. Margitić, fal. 40. Kose ostrižene opet restu. J. Banovac, pred. 13. Da mu je kosa naresla. And. Kačić, kor. 139. Kosu reže, kosa opet raste. Nar. pjes. vuk. 1, 217. Dok joj i ne naraste kosa. Vuk, poslov. 86. — Kose komu opadaju. J. Vladmirović 20. Kosam lik koje su opale. 22. — Zato jest izgubio zube i kose. P. Macukat 20.

f. *od straha ili od kojega drugoga jakoga duševnoga osjećaja može se kosa kostriješiti (što se kaže na različne načine), isporedi* jožiti se. Poli ga znoj, naježe se kose, ne more ni riči progovoriti. A. Kanižlić, utoč. 70. Vaļa da ti se od stra kose uzdignu. M. Zoričić, osm. 21. Sad bi mi se kose nasršile. Nar. pjes. vuk. 5, 511. Krenu mi se kose naopako. 5, 520.

2. *u prenesenom smislu.*

a. kosa, osnutak pređe kada se sa snovače izvadi. u Lici. F. Hefele.

b. kosa, vlasi na klipu kuruze. Goveđe poļe kod Daruvara. D. Hirc.

c. *kao ime biļkama, s pridjevima i bez ńih.*

a) Kosa, Vaccinium uliginosum L. (Vukasović). B. Šulek, im. 161.

b) Kose, Cuscuta L. (Stulli, Durante). Kose vrh pelina i bosioka, Cuscuta L. (Pizzelli). B. Šulek, im. 161. *i u Stulićevu rječniku:* kose vrhu bosioka, kose vrhu pelina ,cuscuta, sorta di pianta' ,plantae species cujus radices arboribus adhaerent'. — *isporedi e) i f).*

c) Babina kosa, Stipa capillata L. (u Skradinu). B. Šulek, im. 6.

d) Kosa-ledanica, nunolaria (Aquila—Buć); Lysimachia nummularia L. B. Šulek, im. 161.

e) kosa pelinova, kose pelinove, *vidi b).* Kosa pelinova, Cuscuta L. (Pizzelli). Kose pelinove, Cuscuta L. (Pizzelli, Kuzmić, Skurla). B. Šulek, im. 161. — *Od* XVI *vijeka.* Kokošice nose u kļunku pelinove kose. M. Vetranić 2, 272.

f) s pridjevom vilina *ili* viliña, *vidi b).* — *Između rječnika u Vukovu:* vílina kòsa ,flachsseide' ,Cuscuta europaea L.' Kosa vilina, Kosa viliña (u sińskom rukopisu), Cuscuta europaea L. (Vuk). Kose viliñe, Cuscuta L. (Durante). B. Šulek, im. 161.

3. KÓSA, *f.* dorsum montis, *vrh duguļaste gore (koji se nakrivļuje kao 1. kosa?) i takova sama gora. — Akc. je kao kod 1.* kosa *(a može biti da je ista riječ). Od* XIII *ili* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,eine art berge' ,montis genus' *s primjerom:* otišao uz kosu, kosom) *i u Daničićevu* (,clivus').

a. *uopće.* *(Međa ide)* kosomь kako kami vali... Mon. serb. 73. (1275—1321). Kako viju po kosama vuci. Nar. pjes. vuk. 4, 312. Pa Turci dovukli topove, te je *(kulu)* isprekо Morave s jedne kose oborili. Vuk, dan. 1, 19. Na dnu jedne kose, koja se spušta s Ovčara. 1, 34. Jelica koja se oko Čačka svršuje kosama i brdeļcima. 2. 30. Kao velika kosa iz koje su mańe kosańice otišle na stranu ,art bergkette' ,montes continui'. Vuk, rječn. *kod* bilo. Sela su prosuta kosom planina. S. Ļubiša, prip. 5. Planina paštrovska leži kao kopańa među dvije kose bregova. 29. Bijaše prekrila magla čitavu kosu visokijeh planina. 90. Smutan čoban po kosami vrļa. Osvetn. 1, 34. Bolan zdrava nosa preko devet kosa. Bos. vila. 1892. 364. — *U današńijeh pisaca znači što i* bilo, 1. Gorska kosa, ggr. ,gebirgskette, gebirgszug, bergkette, bergreihe', tal. ,catena di montagne'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *kod* kosa.

b. *kao mjesno ime vrlo često, n. p.:*

a) u Bosni seoce u okrugu travničkom. Stat. bosn. 67.

b) u Hrvatskoj samo i s pridjevima. aa) u županiji ličko-krbavskoj tri zaseoka. Razdijeļ. 33. 34. 38. Pod Kosom, *zaselak.* 31. — *bb) u županiji modruško-riječkoj: selo.* 62; *zaselak.* 46; Mala Kosa, *selo.* 59; Polička Kosa, *zaselak.* 62. — *cc) u županiji zagrebačkoj* Maleševa Kosa, *zaselak.* 66.

c) mjesta u Srbiji. aa) šuma u okrugu biogradskom. Ļ. Stojanović. — *bb) mjesto u okrugu jagodinskom.* Ńiva na Kosi. Sr. nov. 1874. 420. — *cc) u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Kosi. 1864. 88. — *dd) u okrugu smederevskom.* Ńiva u mestu Kosi. 1875. 619. — *ee) u okrugu užičkom.* Livada u Kosi. 1872. 53. — *ff) u okrugu vaļevskom.* Ńiva u Kosi. 1861. 363. Ńiva za Kosom. 1866. 11. — *gg)* Bukova Kosa, *u okrugu užičkom.* Zabran u Bukovoj Kosi. 1875. 174. — *hh)* Radina, Ravna, Rodna Kosa, *u okrugu kragujevačkom.* Livada u Radinoj Kosi. Sr. nov. 1875. 1087. Ńiva u Ravnoj Kosi. 1875. 415. Livada u Rodnoj Kosi. 1875. 891. — *ii)* Stojimirova Kosa, *u okrugu kragujevačkom.* Ńiva pod Stojimirovom Kosom. 1875. 869. — *kk)* Švapska Kosa, *u okrugu kragujevačkom.* Livada u Švapskoj Kosi. 1869. 243. — *ll)* Tanka Kosa, *u okrugu jagodinskom.* Ńiva u Tankoj Kosi. 1875. 1425. — *mm)* Kosa Trešńevička, *u okrugu rudničkom.* Ńiva u Kosi Trešńevičkoj. 1869. 328. — *nn)* Velika Kosa, *u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Velikoj Kosi. 1872. 596. — *oo)* Vučićeva Kosa, *u okrugu kragujevačkom.* Livada u Vučićevoj Kosi. 1869. 243.

4. KÒSA, *f.* tendo, *tetiva (u živinskom tijelu), žila.* — *Akc. je kao kod* 1. kosa. — *Ne znam, jeli ista riječ što* 1. *ili* 2. kosa. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

5. KÒSA, *f. hyp.* Kosana. — *Akc. se mijeńa u voc.* Kôso. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (hyp. v. Kosana). Kosa. S. Novaković, pom. 71. A!' kakva je Kosa Smiļanića! ... Sad je Kosi dvanaest godina. Nar. pjes. vuk. 3, 147. I vjenčaše Kosu za Todora. 3, 167. Seko Koso, de si jutros bila? Nar. pjes. petr. 1, 44. Ne ostav'te Kosu u kavure. P. Petrović, gor. vijen. 72. — *U jednoj je pjesmi hyp.* Kosija. Jesam čuo u vlaškoj Indiji lijepu Kosu bana od Indije; izvedi mi Kosiju Vlahińu. Nar. pjes. juk. 489.

6. KOSA, *f. ime ovci.* Bruvno. D. Hirc.

KÒSABAŠA, *m. u kosaca čovjek koji je kao starješina.* — *Složeno od* 1. kosa *i turske riječi* bašy. — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Dvije stotine mladih kosioca, a pred ńima hitrog kosabašu. Nar. pjes. juk. 556.

KÒSAC, kòsca, *m. čovjek koji kosi (travu, sijeno, livadu itd.).* — *isporedi* kosač, kosilac. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kosácā. — *Može biti riječ praslavenska, isporedi rus.* косецъ, *češ.* kosec. — *U našemu se jeziku javļa od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,falciatore' ,messor' 300a), *u Bjelostjenčevu* (*kajkavski* kosec ,foeniseca, foenisex, foenisector, falcator'), *u Jambrešićevu* (kosec ,falcator'), *u Voltiģijinu* (,falcatore, falciatore' ,schnitter'), *u Stulićevu* (,messor'), *u Vukovu* (,der mäher, mäder' ,foeniseca').

a. *u pravom smislu.* Kosac kada kosi ... M. Divković, bes. 333a. Ni kosac ni orač ... Đ. Baraković, vil. 77. Jedan od kosaca, čuvši gdi večerńa zazvoni, ne ti veće kositi. J. Banovac, pripov. 139. Trava koju kosac kosom pokosi. Đ. Rapić 289. Sto kosaca, dvjesta kupioca. Pjev. crn. 94b. Svi se kosci rano iskupili. Nar. pjes. juk. 556.

b. *u prenesenom smislu.*

a) u Vukovu rječniku: (u Srijemu) onoliko livade koliko jedan kosac za dan može pokositi ,mahd' ,falcastrum'.

b) plašilo. — U naše vrijeme u Stonu: ,Pobio se je s koscem'. M. Milas.

c) ńeki pauk. — *U Vukovu rječniku:* ,eine art insekt' ,insecti genus' [Phalangium opilio L.].

d) ńeka ptica. Rallus crex. Oblaj. D. Hirc.

KÒSÂČ, kosáča, *m. vidi* kosac. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kȍsâču, kȍsâči. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kosač od sijena ,tagliafieno' ,foeniseca') *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu* (vide kosac).

a. *u pravom smislu.* Kosači, žetaoci i ostali poļski rabotnici. D. Obradović, basn. 223. Nemojte me, ļudi, evo vam košuļe, a pomozite mi da ovoj trojici kosačima svučemo ńihove. Nar. prip. vrč. 102. Sa žeteocima i kosačima. M. P. Šapčanin 1, 138. U livadi Vujdića mnogi su kosači. M. Đ. Milićević, zim. več. 312. Orač ide da te izore, kopač ide da te iskopa, brisaļka ide da te izbriše, kosač ide da te iskosi. živ. srb. 2, 45.

b. *u prenesenom smislu, ńeka riba.* Pelecus cultratus Agas. J. Pančić, ribe u srb. 94.

1. KÒSAČA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Kosači. Sr. nov. 1864. 482.

2. KÒSAČA, *m. prezime.* — XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (nadimak porodici od koje je bio i herceg Stjepan, dolazi samo dva puta). Ja Radosavь Đragišićь Kosača dojdohь u Dubrovnikь ... za moj dio pokłada što namь ostavi ... gospodinь mi Sandaļь. Mon. serb. 391. (1438). Testamenatь hercega Stèpana Kosače. Spom. sr. 2, 124. (1465). — *Po* M. Orbini, regno degli Slavi. 382, *prvi bi se ovako prozvao herceg Stjepan (vidi* herceg, *b)) od kuće Hranića; ali se po prvom primjeru vidi da se tako zvao i Radosav Dragišić (jamačno jedan od sinova Dragiše Gojsaļića što se spomińe u* Mon. serb. 395) *koji vaļa da je bio u rodu s Hranićima.*

KÒSAČE, Kȍsâčâ, *f. pl. ime seocu u Hercegovini.* Statist. bosn. 113.

KOSAČIĆ, *m. prezime.* — *U Daničićevu rječniku:* Kosačićь, vlastelin Đurđa Balšića Dragašь Kosačićь 1373—1374. M(on. serb). 184. (Spom. sr. 2,) 27. — *Vaļa da nije u svezi s* 2. Kosača.

KȌSAČKÎ, *adj.* koji pripada koscima. Tako ima i kosačka pjesma, koja nije lijepa. M. Medić.

KÒSÂJČIĆ, *vidi* Kosančić.

1. KÒSAJNICA, *f. pridjev livadi (jer se kosi).* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ne grad' grada, mlado momče, tute gradu nema zgode, nema zgode, nema vode, nema luke oranice, nit' livade kosajnice, ni tvom końu napojišta. A. Ostojić. *vidi i* kosańica.

2. KȌSÂJNICA, *f. vidi* Kosanica, *a).*

1. KȌSAK, kȍska, *adj. koji se lako kosi (vidi* 1. kositi). — *U naše vrijeme u Lici.* ,Ove e godine trava, vala Bogu, koska'. ,E, kad je livada koska samo, a nije tvrdokosna, lako e onda'. J. Bogdanović.

2. KÒSAK, *m.* oruđe kojim se tre ili obara n. pr. trska. Bingula. M. Medić.

KÒSALIŠTE, *n. buńište.* — *Vaļa da je augmentativ od* kosao (*vidi*). — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,sterquilinium, cloaca'.

KOSALIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku az* kosalište. — *sasma nepouzdano.*

KOSALNICA, *vidi* kosaonica.

KOSALNOŠA, *m. u Stulićevu rječniku:* v. brļogonoša. — *sasma nepouzdano.*

1. KOSAĻ, *m. vidi* kosač, b. Kosaļ, Pelecus cultratus Agas. J. Pančić, ribe u srb. 94. — Kosaļ ,der spitzer' ,Cyprinus idus'. G. Lazić 80.

2. KOSAĻ, *m. pridjev końu.* Kosaļ, koń (koji se kosi ,säbelfüssig' kosonog, slukonog.). F. Kurelac, dom. živ. 10.

KOSAMČIĆ, *m. mjesno ime.* — *U rukopisu* XIV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (Kosmьčićь). Na gaj Kosamьčićь. Mon. serb. 199. (1381). — *isporedi* Kosamči Lazi.

KOSAMČI LAZI, *m. pl. mjesno ime u spomeniku* XIV *vijeka (pisano* Kosmьči Lazi), *a između rječnika u Daničićevu* (Kosmьči Lazi). Na Kosmьče Laze. Mon. serb. 92. (1330). Među Kosmьče Laze. Deč. hris. 9.

1. KÒSAN, kòsna, *adj. koji pripada kosi (vidi* 1. kosa). — *Od* XVIII *vijeka (gotovo samo u složenom obliku* kòsnî), *a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kosni ,falcarius, ut: falcariae cotes, falcaria aqua etc.') *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu* (kòsnî, n. p. kov, gladilica ,sensen-' ,falcis messoriae'). — *U ovijem primjerima znači uprav: koji pripada košeńu, kosidbi.* Za pridat se kosnom srpu. A. Kalić 73. Kosnî ,metendus'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. iiftsg. 27.

2. KÒSAN, kòsna, *adj. koji pripada kosi ili kosama (vidi 2. kosa). — Samo u Stulićevu rječniku:* v. praman.

3. KOSAN, kosna, *adj. o brdu, vaļa da znači: strm, a isporedi i 3. kosa. — U jednom primjeru* xvii vijeka. Ako uzlazeći jedan napréen uzgor jednijem brdom veoma oštrijem i kosnijem, uzme na sebe drugo veće brime... M. Radnić 419b. — *Biće ista riječ kod mjesnoga imena u naše vrijeme:* Kosno grlo *u Srbiji u okrugu krajinskom.* — Polovina livade u Kosnom Grlu. Sr. nov. 1872. 428.

4. KOSAN, kosna, *adj. vidi* 5. kosan.

5. KOSAN, *adj. koji pripada kosanu (vidi* 7. kosan). — *U Stulićevu rječniku:* kosan, kosāni ,juncinus, junceus, scirpeus'. — *nepouzdano. — U istom rječniku ima za isto značeńe i* kosan, kosni, *što je još maņe pouzdano.*

6. KOSAN, kosna, *m. vidi* 7. kosan.

7. KOSAN, *m. ime ńekijem biļkama. — Između rječnika u Stulićevu:* ,kosàn, kosàna', *i* kosan, kosna, trava ,juncus, cyperus'. *od ova dva oblika ne znam, jesu li oba dobra, ili koji je boļi.* Kosan, cipero, giunco (Ansolmo da Canali), cyperus, juncus (Stulli), 1. Juncus acutus L. (Visiani); 2. Juncus maritimus L. (Visiani); 3. Gladiolus communis L. (Visiani); 4. Cyperus olivaris Targion. (Vodopić). B. Šulek, im. 161.

8. KOSAN, *m. ime muško. — isporedi* Kosana. — *Prije našega vremena.* Kosanь. S. Novaković, pom. 71.

KÒSANA, *f. ime žensko. — isporedi* 8. Kosan. — *U naše vrijeme. a između rječnika u Vukovu* (,frauenname' ,nomen feminae'). Sedila Kosana, te kosu češļala. Nar. pjes. vuk. 1, 109.

KOSANAC, kosanca, *m. vidi* 2. kos. Gregurevci u Srijemu. D. Hirc.

KÒSÂNČIĆ, *m. prezime. — Ivan je Kosančić jedan od junaka u pjesmama o kosovskoj bici, i spomiņe se gotovo svagda zajedno s Milošem Obilićem i s Milanom Toplicom. — Vaļa da prezime postaje od mjesnoga ime Kosajnica (vidi* Kosanica, *a)), jer je u svezi s Toplicom, a vidi i:* Na desnoj strani Velike Kosanice, jedno pet časova od ńenoga ušća u Toplicu, ima stari gradić koji su Arnauti zvali ,Ivan-kula', Turci prosto ,Kulasi', a Srbi ,Ivanova kula' ili i oni ,Ivan-kula'. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 353. — Tri vojvode srpske uvatio: jedno jeste Miloš od Pocerja, drugo jeste Toplica Milane, a treće je Kosančić-Ivane. Nar. pjes. vuk. 2, 245. Ako ću je napit po ļepoti, napiću je Kosančić-Ivanu. 2, 310—311. — *U jednoj pjesmi (i otale u Vukovu rječniku:* cf. Kosajnica) *oblik je* Kosajnić, *a mjesno ime* Kosajnica. Na Toplici na vodi studenoj, onđe bješe Toplica Milane; a na onoj ravnoj Kosajnici, onđe bješe Kosajčić-Ivane. Nar. pjes. vuk. 3, 51. *i u drugoj pjesmi ima ovaj oblik:* Mitar gleda Kosajčić-Ivana, Ivan gledu Topličan-Milana. Pjev. crn. 128b, *ali nije dosta pouzdan, jer malo prije toga na istoj strani u istoj pjesmi ima:* Dmitar gleda Kosančić-Ivana, Ivan gleda Toplicu Milana. 128a.

KȌSANICA, *f. mjesno ime u Srbiji. a) dvije vode:* Velika *i* Mala Kosanica *u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 346—347. — *uprav se zove* Kosaonica *(vidi). — ima u narodnoj pjesmi i oblik* Kosajnica *i otale u Vukovu rječniku gdje su dodana dva stiha iz narodne pjesme, vidi kod* Kosančić. — *b) zemļa u okrugu šabačkom.* Sr. nov. 1875. 1036.

KÒSANIĆ, *m. prezime (po ocu Kosanu). — Od* xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu:* Kosanićь, Kamijevu je išla međa ,nadь Kosanoća vinogradь'. M(on. serb). 199. S(r). l(etop). 1487. 4, 53. (1381). vaļa da pisarskom griješkom stoji ,-oćь' mjesto ,ićь'. — *vidi još:* Iwan Kosanić. Glasnik. 2, 226 *(iz rukopisa* xviii *vijeka).* Za Marka Kosanića. ii, 1, 110. (1808). Kosanić. Nar. pjes. vuk. 3, 583. 581 *(među prenumerantima).* D. Avramović 253.

KÒSANOV, *adj. koji pripada Kosanu. — U narodnoj pjesmi našega vremena (Kosanov sin).* Po imenu Kosanov Milošu. Nar. pjes. vuk. 4, 523.

KÒSANOVAC, Kòsanôvca, *m. mjesno ime.*

a. *gradić u Srbiji u okrugu podrinskom.* M. Đ. Milićević, srb. 526.

b. vrelo u Kuniću. V. Arsenijević.

KOSANOVIĆ, *m. prezime (po ocu Kosanu). — U naše vrijeme.* Sem. prav. 1878. 60. Rat. 325.

KOSANOVIĆ-BRDO, *n. ime seocu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 50.

KOSAŃAK, Kosańka, *m. ime seocu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 37.

KOSÀŃICA, *f. dem.* 3. kosa. — *U Vukovu rječniku.*

1. KÒSAO, kosála, *m. tal.* casale, *seoce, zaselak, koliba, kućerina (može biti riječ ne uprav iz talijanskoga nego iz romanskoga dalmatskoga jezika, vidi kod* kelomna). — *Od* xvi *vijeka (osobito u Dubrovniku) a između rječnika u Mikaļinu* (kosó, kuća razorena ,domus diruta') *i u Stulićevu* (kosal, v. koso; kosao, v. koso; koso, kosala ,domus diruta, domus immunditiis plena').

a. *seoce.* I ti si iz kogagodi kosala iz Kalabrije. M. Držić 407.

b. *razvaļena kuća, kućiština, vidi u rječnicima.*

c. *od prеđašńega je značeńa prešlo na značeńe: gomila u opće i u osobitom smislu (vidi* gomila, *a) dd)), te po tome može značiti što i* buńište. Gńilu kapulu il' u dolac il' na koso. (Z). Naranča izažeta na koso se meće. (Z). Poslov. danič.

2. KOSAO, kosla, *m. vidi* 2. kos. — *U Stulićevu rječniku:* koso, kosla, ptica ,merula'. — *nepouzdano.*

KOSAONICA, *f. vidi* Kosanica, *a). — Dolazi sa starijem oblikom* kosьlьnica xiii *vijeka, a poznije s drugijem oblicima. — U Daničićevu rječniku:* Kosьlьnica, rijeka u Toplici, Stefan je Nemańa sazidao crkvu bogorodici ,na usti rěky Kosьlьnice'. S(tefan, sim. pam. šaf). 3. ļetopisci potvrđujući to pišu jedan: ,pri rěkê Kosьnicê'. (Okáz. pam. šaf.) 58. drugi: ,prêma Kosnici'. 68. treći: ,Kosanice'. 68. — *I u naše se doba zove* Kosaonica, *vidi:* (Hahn, reise von Belgrad. 23) nastavļa: ,Po svoj prilici pružala se stara varoš do na blisko ušće Kostajnice...' Ja ne sumńam da je Kostajnica ,Kosьlьnica' tim pre. što na Kipertovoj karti Turske (izdańe od 1870) stoji ,Kosaonica' (taman onako kako treba po današńim glasovnim zakonima da glasi ,Kosьlьnica'), ma da Han piše ,Kostajnica' koje je posledńe ušlo i u austr. đen. kartu. S. Novaković, zemļ. 28. Između Bańske i reke Kosaonice. Rat. 101. Između rečica Grabovnice i Kosaonice. 162. Reci (Kostajnici) Kosaonici. 192.

1. KOSARA, *f. u jednoga pisca Dubrovčanina* xviii *vijeka, vaļa da znači: korov. — isporedi*

7. kosan. Kosaru ti ńiva plodi, u ništa ti ljeto odhodi. I. Đorđić, pjesn. 344.

2. KȎSARA, *f. žensko ime. — Ovako se zove u Dukļaninovoj kńizi (latinskoj) kći kraļa bugarskoga Samuila, pa odande su primili i drugi pisci.* ,Imperatoris Samuelis filia, Cossara nomine'. Dukļanin 42. Od Vladmira i Kosare. J. Kavańin 250^a. Al' mu lijepa hćer Kosara . . . 252^a. Čini jadan *(Vladimir)* da ne čuje niko, al' to čuje Kosara divojka, lipa ćerca kraļa bulgarskoga. And. Kačić, razg. 35^b.

KOSARIĆ, *m. prezime. — Od* xviii *vijeku.* Kosarić, knezovi od Hercegovine. bi od ovoga plemena erceg Stipan, bau od sve Hercegovine *(isporedi* Kosača). od istoga plemena izode gospoda Kosirići u Šibeniku, a imadu Kosarići Turci u Ļubuškomu. And. Kačić, razg. 187. kor. 453.

KȎSARIN, *adj. koji pripada Kosari.* Brat Kosarin . . . Muž Kosarin . . . J. Kavańin 254^a.

KȎSAST, *adj. vidi* kosat. — *U Mikaļinu rječniku:* kosast, s velikimi kosami ,crinitus, capillatus, acersecomes'; *u Belinu:* ,chi ha capelli' ,capillatus' 168^b; ,zazzeruto' ,comatus' 783^a; *u Bjelostjenčevu:* v. lasast; *u Voltigijinu:* ,capelluto' ,haaricht'; *u Stulićevu:* ,bene comatus'.

KȎSAT, *adj. u kojega su duge i guste kose. — Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* kosast) *i u Vukovu* (,langhaarig' ,comatus').

a. *o čeļadetu. u oba dva primjera znači isto što ruńav, rutav.* Ovi kosat ne biše, komu Jakov bi postavļeno ime. And. Kačić, kor. 26. Esaun budući kosat i vas ruńav. 27.

b. *o końu, često u pjesmama. mislim da nije smisao o dugijem dlakama u opće, nego o velikoj grivi.* Na vrančiću końu kosatome. Nar. pjes. vuk. 3, 26. I podaj mu vranca kosatoga. 3, 417. I posjede kosata gavrana. Nar. pjes. petr. 3, 535. Lipa m' dade kosata alata. Nar. pjes. marj. 172. Pa kosata odjahah dorata. Nar. pjes. hörm. 2, 594.

c. *o drugom čemu.* Duga kita kosata u sredini mesata sama sobom kuću bije. *odgonetļaj:* rep (koński ili volovski). Nar. zag. nov. 192.

KOSATI, košem, *impf. u Bjelostjenčevu rječniku:* košem, kosati ,concido, simul et minutim caedo'. — *vidi novoslov.* kosati, *drobiti. — isporedi i* 1. *i* 2. kositi.

KȎSATICA, *f. ime vodi. — Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Vukovu (u trećem izdańu po Vukovijem bilješkama):* voda nedaleko manastira Miļeševe, *i u Daničićevu:* voda kod Mileševe. — Vъ lěto 7tisuštno 131 (1623) bystь vъ monastiriji Milešеvi vělika skrьbъ: dojde voda Kosatica velьmi silna i strašna. *u* Vuk, dan. 1, 32—33. Na onome lemnu Zlatiboru, Murtenici i na Kosatici. Nar. pjes. vuk. 4, 528.

KOSATIK, *m. neka biļka.* Kosatik, rus. косатикъ (Acorus cal., Iris), češ. kosatec (Iris), poļ. kosatki (Acorus), kosaciec (Iris), Anthericum liliago L. (Alschinger). B. Šulek, im. 161.

KOSAV, *adj. u Stulićevu rječniku uz* kosast.

KOSAVČIĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Kosavčiću. Sr. nov. 1867. 428.

KOSAVIN, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 47.

KOSAVSKI POTOK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Ńiva u Kosavskom potoku. Sr. nov. 1873. 87.

KȎSCA, *f. dem.* kost. — *Upravo* kostca, *ali se* ь *ne čuje. — U rukopisu pisanome crkvenijem jezikom* (kostьca) *u osobitom značenju: koščica u voća.* Finikova kostьca imatь jakože cipu. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 106.

KȎSCI, Kosácâ, *m. pl. ime seocu u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 83.

1. KȎSE, kósâ, *f. pl. vidi* 2. kosa.

2. KȎSE, kósâ, *f. pl. u jednoga pisca* xviii *vijeka ime je nekakvu skupu zvijezda, može se pomisliti na ,Berenicinu kosu', ali vaļa da je ,Orion', jer se ovaj u češkom i u poļskom jeziku zove* kosa *i još češće pl.* kosy, *s toga što se misli da se na ńemu vide kao tri kose (vidi* 1. kosa). Gdi prije neg svane zakosńak problidi i svitit se stane? kud on kose slidi? kad se prid ńim jasne kose gore dižu? A. Kanižlić, rož. 14—15.

KOSENICA, *vidi* Kosjenica.

KOSEŃAVO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu užičkom.* Ńiva u mestu Koseńavu. Sr. nov. 1873. 1003.

KOSETICA, *f. u Bjelostjenčevu rječniku kod* čeļust. — *isporedi* kosijer, d.

KOSÈTINE, *f. pl. augm.* kose (*vidi* 2. kosa). — *U Stulićevu rječniku:* ,vile capillamentum'.

KOSI, *m. pl. ime zaseoku kod Zunaca u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Schem. zagr. 1875. 179.

1. KȎSICA, *f. dem.* 1. kosa. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȍsîcâ. — *Od* xviii *vijeku, a između rječnika u Jambrešićevu* (,falcicula') *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (,falcula, falcicula'), *u Vukovu* (dim. v. kosa). ,Ova tvoja kosica spretna i lagana'. ,Lagašne i spretne kosice po Bogu brate!'. J. Bogdanović. — *I u osobitom značeńu.* Kosica, srp bez zuba. Levańska varoš. D. Hirc.

2. KȎSICA, *f. dem.* 2. kosa. — *Akc. je kao kod* 1. kosica. — *Od* xvi *vijeka.*

a. *uopće. — često u množini, vidi kod* 2. kosa. *a)* kosica. Vrhu ńeje vedra čela vridna ti se kruna vidi od kosice ku je splela. H. Lucić 210. — *b)* kosice. — *između rječnika u Stulićevu* (,parvi capilli'). Niz bijelo ter grlo kosice sve prosu. Š. Menčetić 4. Zlatom oprede kosice na glavi. 17. Jer da bi u prvi pocetak začela *(pisan moja)* od tancih obrvi, od kosic, od čela . . . H. Lucić 206. Naj liše prosute kad sgleda kosice i suze priļute ke roniš niz lice . . . N. Naļešković 2, 3. Zlate kosice resio ti cvitkom od ružice. M. Držić 80. Imaše izrodit kosice po čelu. D. Zlatarić 53^a. U đevojčice crne očice, a u junaka crne kosice. Nar. pjes. vuk. 1, 355.

b. *znači gdjegdje što i* pletenica, *što može biti vrlo staro značeńe, vidi kod* 3. kosa, *a isporedi kod* c. Svakoj samo dvi kosice od pridńih vlas spletene. P. Zoranić 31^a. Z črnih vlasi vaših pletite kosice. Jačke. 30.

c. *u prenesenom smislu; može biti da su sva ova značeńa prenesena sa značeńa kod* b.

a) u Vukovu rječniku: ona uzičica kojom je bič za držaļe privezan ,kleine schnur mittelst welcher die peitsche an den stiel angebunden wird' ,resticula scuticam cum manubrio coujungens'.

b) povezano snopļe žeteoci nanesu na jedan slog u dvije linije, i to zovu ,sanijeti snopļe u kosice'; iz tijeh kosica deđe se snopļe u koļe ili kladań. *u Lici.* J. Bogdanović.

c) kod pleteńa i šiveńa kad se svaki put žica provlači kroz petļu. aa) kod pleteńa, ńem.

anschlagmasche. *u Dubrovniku.* P. Budmani. — *bb) kod šiveńa, ńem.* kettenstich. *u Bariloviću.* F. Hefele.

d) O krstovu dne pre nekoliko godina u Zaječaru je bio ovaki običaj: Kad pop ide po kućama s vodicom, ńegov đak nosi dva vlasa vune, jedan ‚bele‘, a drugi ‚alene‘. pošto pop očita vodicu, đak odvoji po pramen i od jedne i od druge vune, i da devojkama. na bogojavļeńe, rano u jutru devojka ili naj mlađa žena ode na vodu te oprede one obe vune i belu i alenu, ali tako da se vreteno u vodi obrće, i od ta dva konca usuče uzicu šarenu — ‚beloalenu‘. od te uzice odvoji se svakom žeuskom u kući ‚upletńik‘, te ńim kosu steže. To se kaže: ‚presti kosicu‘. M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 178—179.

e) kao ime biļkama, kosica (cosiça), pes locuste, rampunculus (u mletačkom rukopisu), 1. Phyteum spicatum L.; 2. Cuscuta L. (Bartulović). B. Šulek, im. 162.

3. KÒSICA, *f. mjesno ime. — Vaļa da je dem.* 3. kosa.

a. vrh u gorskom kotaru u Hrvatskoj. D. Hirc.

b. *u Srbiji. a) planinski vis u okrugu crnoriječkom.* M. Đ. Milićević, srb. 873. — *b) mjesto u okrugu kragujevačkom.* Zemļa na Kosici. Sr. nov. 1873. 919. — *c) mjesto u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Kosici. Sr. nov. 1867. 546.

4. KÒSICA, *f. žensko čeļade što kosi. — isporedi* kosac. — *Radi akcenta vidi* 1. kosica. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚quae falce secat‘.

KÒSICKÎ, *adj. koji pripada Kosici (vidi* 3. Kosica). — *U pjesmi crnogorskoj našega vremena. — Trebalo bi da glasi* kòsičkî, *ali ne znam, jeli štamparska pogreška.* A planduju brodu kosickome. Nar. pjes. vuk. 4, 85.

KÒSIČKÎ, *vidi* kosicki.

1. KÓSIĆ, *m. vidi* 2. kos *(uprav je deminutiv, ali se u značeńu ne razlikuje od* kos). — *Od* XVIII *vijeka.* Dron, čvrļuge, kosić, bene . . . J. Kavańin 22[a]. Grlica kad tuži, kad li kosić fićuka. M. Katančić 40. Kosić je donesal kotlić, kobac je donesal drobac, šoja je donesla loja. Nar. pjes. istr. 4, 3.

2. KÓSIĆ, *m. prezime. — Vaļa da je ista riječ sto* 1. kosić. — *Od* XV *vijeka.* Plemeniti ļudi po imenu Kosići. Mon. croat. 167. (1497). Anton Kosić. 182. (1501). Grgur Kosić. 210. (1521). Kosić. Schem. diac. 1877. 64. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

3. KOSIĆ, *m. mjesno ime. — Može biti isto što* 2. Kosić.

a. *selo u Crnoj Gori (?). — U pjesmi crnogorskoj našega vremena.* S ńom obrnu put sela Kosića. Ogled. sr. 468.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Zemļa pod vinogradom u Kosiću. Sr. nov. 1872. 394.

KOSIĆEVIĆ, *m. prezime. —* XV *vijeka.* Jakova Kosićevića. Mon. croat. 51. (1422).

KÒSIDBA, *f. košeńe sijena, trave. — Uprav* kositba *(od* kositi *nastavkom* ba), *ali se* t *ispred* b *mijeńa na* d. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kosidba, sjenokošje ‚foenisecium, foenisicia, foenicularium‘) *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚raccolta di fieno‘ ‚foenisecium‘ 311[a]), *u Bjelostjenčevu* (v. kositva), *u Voltiģijinu* (‚raccolta di fieno, falcatura‘ ‚heuerndte‘), *u Stulićevu* (‚foenisicium, foenisecium‘), *u Vukovu* (‚die mahd‘ ‚foenisectio‘). Ļutu kosu na kosidbu iznešenu. V. Došen 49[b]. Da se zemļa za kosidbu izjednači. I. Jablanci 102. Sva kositbi gotovi se sprava. J. S. Reļković 256. Na žetvi i kosidbi. B. Leaković, nauk. 302. Vrijeme je već od kosidbe. Nar. prip. bos. 1, 115. Po carevoj kosidbi. Đ. Daničić, amos. 7, 1. Jednoga dana bosmo sišli u Smederevo rad kosidbe. M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 266.

KÒSIJA, *f. ime žensko. — isporedi* Kosana *i* 5. Kosa. — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Već sam čuo u vlaškoj Indiji kćer Kosiju indijskoga bana. Nar. pjes. juk. 488.

KÒSIJER, kosijèra, *m.* falx arborea, falx vinitoria, *oruđe kojijem se opsijeca, haštri, obrezuje drveće, naj češće lozje; oblik je sličan maloj kosi s malijem drvenijem drškom, a gvožđe se produļuje sa strane drška tako da je spoļa kao pravi ugao, a unutrašńa je oštra strana nakrivļena ne na ugao nego je zaobļena. — Acc. kaki je u gen. sing., taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kȍsijeru, kȍsijeri. — *Postaje od iste osnove što je u* 1. kos *i u* 1. kosa *i u* 1. kositi, *ali se ne zna od koje uprav od ove tri riječi dolazi. — Nastavak je* ѣrь *(isporedi kajkavski* koser, *češ.* kosíř, *možebiti i poļ.* kosior) *i* уръ *(isporedi rus.* косырь); *prema prvome glasi* kosijer *u južnome govoru, prema drugome* kòsîr *u istočnome, prema jednom ili drugome* kòsîr *u zapadnome. — Kako je kazano, riječ je praslavenska. — Između rječnika u Belinu* (‚falce da potare‘ ‚falx potatoria‘ 300[a]; ‚ronchetto da potare‘ ‚falx putatoria‘ 632[a]), *u Bjelostjenčevu* (koser, vińak kem se vinograd reže ‚falx putatoria, falx sylvatica, scirpicula, sarparia falx, falx arboraria, sarpa‘), *u Jambrešićevu* (koser, vińak ‚scirpicula‘), *u Voltiģijinu* (kosir ‚ronca, ronco, falce da potare‘ ‚rebenmesser‘), *u Stulićevu* (koser, v. kosijer *iz Habdelićeva;* kosir, v. kosijer; kosijer, falx, sparum‘), *u Vukovu:* kosijer [po južnom govoru] ‚das rebenmesser‘, falx vinitoria; kosir (po [istočnom i] zapadnom), vide kosijer.

a. *u pravom smislu.* Čovjek, koji ne uzdrži jezika svoga, jest kako vinograd bez kosijera. Zborn. 21[b]. Imijaše ostar kosir... Udri ostrim kosirom. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 195. (apoc. 14, 17. 18). Kosijer mokar, bačva puna (*loza obrezana boļe rađa).* (D). Poslov. danič. Gvozdje od kosijera omaknu se s držala. I. Đorđić, ben. 113. Zato ili kosirom se rižu *(loze).* J. S. Reļković 258. Pokova im krive kosijere i dade im lagane motike. Nar. pjes. vuk. 2, 370. Pa sobom uzeo kosijer, da ubere malo drva. Nar. prip. vrč. 153. Imaše i on kosijer oštar. Vuk, otkr. jov. 14, 17. Kosir je za rezańe loza kao i vrtni nož. P. Bolić, vinod. 1, 182. Okresaće odvode kosijerom. Đ. Daničić, isai. 18, 5. Kosîr ‚falx putatoria‘, gen. gen. kosīrā. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 46.

b. *u jednom primjeru* XVI *vijeka kao da znači oštrice na oružju.* Abram: Nu podi ti, Sara, ter iznes' mahijer moj, tuj visi odzgara o sosi o stropnoj. Sara s mahijerom: Što je toj za Boga? eto ti mahijera; nješto sam neboga sva puna nemira. Abram: Ne vaļa jedan kus, tvrdo ti 'e zavraćen, dodaj to, Sare, brus, tko li će bit plaćen? kosijera brže nije, što su ńim meštrili? tko li u ń tegnut smije? što ga su štetili? M. Držić 461.

c. *u metaforičkom smislu.*

a) uopće. Da brezobrastvo mladeži vaše odkine kosirom od pomļiva nauka. F. Lastrić, test. 398[b]. svet. 121[b].

b) nahodi se u pisaca u značeńu što ima 2. kosa *pod* b, *a).* Smrtni je kosijer ruka svoja. I. Gundulić 540. I mnokrat joj *(smrti)* postavimo oštri kosijer mi u ruke. P. Kanavelić, iv. 154. Kako danas da čekate vrh vas kosijer smrti vrle. 510. Smrtni a kosir cvijet ljeposti *(hara)* . . . J. Kavańin 136a. Smrt nemila kô svakoga hoće kosit svojim kosirom. 464b. Pa ga *(smrt)* žučju i čemerom davi i kosijerom oko vrata gńavi. Osvetn. 2, 174.

d. *u prenesenom smislu, kosti na licu u kojima su zubi, vilice, čeļust, jamačno s toga što je u dońoj vilici kost slična pravom kosijeru, ali se kaže i o gorńoj vilici pa i o licu uopće (vidi primjere I. Gundulića i S. Rose).* — *Od* xvii *vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Mikaļinu* (kosiri od usta, žvatalice ,maxilla, mala'), *u Belinu* (,mascella, e ganascia, l'osso dove sono attaccati i denti' ,maxilla' 464b), *u Bjelostjenčevu (kod* čeļust), *u Voltigijinu* (,mascella, ganascia' ,kinnbacke'), *u Stulićevu* (,maxilla, mala'). Iz kosijera slike grube nos nezgromni na kļun pada, čeļupine jazne trube. I. Gundulić 471. Dońi kosir s nič zubaca Apolonije. J. Kavańin 315b. Razlike im o kosiri' brade visu strahovito. 410a. Ako tko zamlati te na desni kosijer. S. Rosa 74b. Nagrešpanijeh iz kosijera kosmurata brada sijeva. N. Marči 60. — *I u životińe, n. p. u vepra.* Hroče i puha vepar divi, u kosijeru strašna zuba i krvava oka ogań živi prijeti, smrtna da je poguba. I. Gundulić 554. — *u końa, mazge; magarca.* Nemojte se učiniti kakono koń i mazga koji ne imaju razuma. U oglavi i uzdi kosire ust ńiovi stisni. L. Terzić 91. psal. 31, 9. To su čuda veomi veća, neg' da . . . kosir *(t. j. magareći, vidi* jud. 15, 19 *u grčkom i latinskom prijevodu)* provre vode sińe. J. Kavańin 520a.

e. *u prenesenom smislu,* Cypselus apus L., *vidi* čiopa *(s toga što joj je krilo kao grožđe u kose);* Kosir grlaš, Cypselus melba. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 17.

f. *u prenesenom smislu,* Myliobatis aquila, *ńeka riba.* G. Kolombatović. pesci. 27.

1. KOSIJÈRAC, kosijèrca, *m. dem.* kosijer. — *Samo u Stulićevu rječniku:* kosijerac, mali kosijer ,falcula'.

2. KOSIJERAC, Kosijèrca, *m.* čovjek iz sela Kosjerića. Ļ. Stojanović.

KOSIJÈRAK, kosijèrka, *m. dem.* kosijer. — *Samo u Stulićevu rječniku uz* kosijerac.

KOSIJÈREV, *adj. koji pripada kosijeru.* Zakučasta nosa, kosijereva oblika. S. Ļubiša, prič. 63.

KOSIJÈREVO, *n. mjesno ime.* — *I s oblikom* Kosirevo, *vidi* kosijer.

a. *manastir (sad u Crnoj Gori).* — *Od prije našega vremena.* Kosijerevo. Spom. stojan. 184. Neka ide manastiru u Kosijerevo. Nar. prip. vrč. 36. Kad ta sela ostavili pusta, makoše se Kosijerevu crkvi. Osveta. 3, 53. Kosijerevo, manastir u nikšićskom okrugu. Ļ. Stojanović. — Kosirevo (mon. Hercegovina). S. Novaković, pom. 135.

b. Kosirevo, *selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Stat. bosn. 31.

KOSIJÈRI, Kosijèrâ, *m. pl. ime plemena i bratstvu i selu u Crnoj Gori.* Glasnik. 10, 19. — *Uprav je pl.* kosijer.

KOSIJÈRITI, kòsijerîm, *impf. rezati kosijerom.* — *U Stulićevu rječniku:* ,secare'. — *nije dosta pouzdano.*

KOSIJÈRITI SE, kòsijerîm se, *impf.* popriјeko gledati na koga. M. Ružičić. Kosiriti se, u odu sa uzdignutom glavom ispršeno uvijati se. Podunavka. 1848. 58. — *Postaje od* kosijer *ili od* 1. kos.

KOSIJERSKO SELO, *n. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Sem. prav. 1878. 67. — *Govori se i* Kosirsko Selo *(vidi* kosijer). Razdijeļ. 58.

KȌSIJÎ, *adj. koji pripada kosi ili kosama (vidi* 2. kosa). — *U Stulićevu rječniku:* ,capillorum, ex capillis'; kosiji pram ,unus pilus'.

KÒSILAC, kòsioca, *m. vidi* kosac. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (kosilac *i griješkom* kosioc ,foeniseca, foenisex, foenisector'). I ugleda trista kosilaca . . . Dokle trista kosilaca nađe . . . Nar. pjes. vuk. 4, 54. Kopač, orač, kosilac . . . V. Vrčević, igre. 8.

KÒSILO, *n. oruđe za košeńe.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Žitne merice, lopate, vile, kosila . . . M. Đ. Milićević, s dun. 19.

KÒSILICA, *f. žensko čeļade što kosi kao kosilac.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,quae falce secat'.

KȌSIMICÊ, *adv. vidi* 1. kos, b. — *U naše vrijeme.* Jedan preko drugoga ležaše kosimice. V. Vrčević, niz. 237. Kosimice udariti prakļačom. u Lici. V. Arsenijević. Kosimice, tal. ,sbieco, sghembo'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *kod* kos.

KÓSIN, *adj. koji pripada Kosi (vidi* 5. Kosa). Hoće doći Kosini svatovi. Nar. pjes. vuk. 3, 147.

KOSINO VOĆE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva kod Kosinog voća. Sr. nov. 1868. 93.

KÒSÎŃ, Kosińa, *m. mjesno ime u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Kosiń dońi i gorńi. Razdijeļ. 37. — *Akc. kaki je u gen., taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.* Kȍsîńu. — *Pomińe se od* xv *vijeka.* Grad Kosiń. Mon. croat. 137. (1489). Za plovana u Kosińu dolńega sela. M. Kuhačević 40. U Kosiń, Briń, Siń. 40.

KOSÍŃANIN, *m. čovjek iz Kosińa.* V. Arsenijević. J. Bogdanović. — *Množina:* Kosińani.

KOSÍŃKIŃA, *f. žensko čeļade iz Kosińa.* J. Bogdanović.

KÒSÎŃSKÎ, *adj. koji pripada selu Kosińu.* V. Arsenijević. J. Bogdanović. — *Od* xv *vijeka (i kao prezime).* Juraj Kosiński. Mon. croat. 130. (1487). Staste za pastira kosińskomu stadu. M. Kuhačević 40.

1. KOSIR, *m. mjesno ime.* — *Može biti da bi glasilo i* Kosijer. — *Prije našega vremena.* Kosirь. S. Novaković, pom. 135.

2. KOSIR, *m. ime muško.* — xvii *vijeka.* Ovo razumismo po našemu tužnu Kosiru. Starine. 11, 97. *(oko 1655).* — *I prezime (isporedi* Kosirić). Kosir, Šižgor, Zavorović . . . J. Kavańin 125a.

KOSIR, KOSIR-, *vidi* kosijer, kosijer-.

1. KOSIRIĆ, *m. prezime.* — *Od* xviii *vijeka.* Knezu d. Josipu Kosiriću kanoniku stolne crkve šibeničke i opatu svetoga Lovre u Morińa. J. Banovac, razg. i. Koji kažu da slavni prezimenak stari Košarića bi promińeno u Kosirića. vi. Stari Kosirići, Stipan i Mijo, plemići grada Šibenika, vitezovi u stara vrimena glasoviti, od kolina Kosarića aliti ercega Stipana. And. Kačić. kor. 486. *vidi i* Kosarić.

2. KOSIRIĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Sr. nov. 1866. 200.

KOSIRIĆI, *m. pl. mjesno ime. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 135. — *isporedi* Kosjerići.

KOSÌRŃÂK, kosirńáka, *m.* zacrtnik, klin što se pored crtala udara (u Srbiji u okrugu biogradskom). Ļ. Stojanović.

1. KÒSÎŠTE, *n. držalo u kose. — Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,der sensenstiel' ,manubrium falcis'). Više vaļa da imaš kosišta, brez ńih kosa jer ne more ništa: kada jedno pribiješ, na drugo sadi kosu, ne dangubeć dugo. J. S. Reļković 256. — *čakavski* kosišće. Nasadil sam kosu na novo kosišće. Jačke. 85.

2. KOSIŠTE, *n. (kajkavski* kosišće), put, kojim kosac stupa, kad je travu pokosio. Konoba u Zagorju. D. Hirc.

KÒSITAR, kòsitra, *m. vidi* kositer. — *Po sjeverozapadnijem krajevima od* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* kositer, cin, kalaj ,stannum, plumbum candidum, plumbum album, plumbum argentarium'; kositra cvet ,plegma, flos aeris') *i u Jambrešićevu* (kositer ,stannum'). Pak potraže zdile il' od bakra il' kositra bile. J. S. Reļković 291.

KOSITEĻAN, kositeļna, *adj. koji se može kositi, koji je prispio da se kosi. — U Stulićevu rječniku:* ,falce maturus'. — *slabo pouzdano.*

KÒSITER, *m.* plumbum album, stannum, *kovina bijela kao srebro ali što mnogo mańe vrijedi, grč.* κασσίτερος. — *isporedi* kositar, kalaj, cin. — *Od* xv *vijeka (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* kositerъ), *a između rječnika u Vrančićevu* (,stannum'), *u Mikaļinu* (,stamnum, plumbum candidum, argentarium'), *u Belinu* (,stagno, metallo noto' ,stannum' 705[b]), *u Voltiģijinu* (,stagno, peltro' ,zinn'), *u Stulićevu* (,stannum'); *u Vukovu:* (κασσίτερος) ,das zinn' ,stannum'. Od zlata i od srebra ali od kositera *(pisano je* kositra, *ali je sva prilika da treba čitati* kositera). Naručn. 26[a]. Kako železo i kositer. Korizm. 24[b]. S držalom zakučastim od čista kositera slitim. P. Zoranić 45[a]. Da se imaju sudci mańi od srebra, ako se može, ili od kositera. B. Kašić, rit. 8. Olovo i kositer. I. Ančić, vrat. 159. Nikijem licumjercom dvostrukijem veli Bog po proroku Ezekijelu, da su tuč i kositer. M. Radnić 265—266. Da prodadeš kositer na misto srebra. A. Bačić 126. Zlato, srebro, kositer, mjed... S. Rosa 77[a]. Gvozdje, žice gvozdene, kositer, maziju, olovo i svaku vrstu rude. Ant. Kadčić 284. Od kositera oli od čistoga midja. M. Dobretić 395. Privezavši na svaku *(kesicu)* po jedan komadak olova ili kositera. Z. Orfelin, podr. 246. Gradi crkvu... od mermera i od kositera. Nar. pjesm. hörm. 2, 57. S kositerom i s olovom dolažahu na sajme tvoje. Đ. Daničić, jezek. 27, 12.

KÒSITERAN, kòsiterna, *adj. koji pripada kositeru, koji je načińen od kositera. — Od* xvii *vijeka (ali vidi i* kositrn), *a između rječnika u Mikaļinu* (kositerni, od kositera ,stamneus'), *u Belinu* (,di stagno' ,stanneus' 706[a]), *u Stulićevu* (,stanneus'), *u Vukovu* (,zinnern' ,stanneus' *s primjerom iz narodne pjesme:* Sakuj nama šajku kositernu). Sudove zlatne, srebrne, mjedene i kositerne. M. Divković, bes. 556[a]. Misnik u zlatnu ali srebrnu samo, ali barem kositernu to jest kalajnu kaležu nek posvećuje. I. Ančić, vrat. 210. Jedan sud kositerni. Blago turl. 2, 93. U sudih drvenih i kositernih. Ant. Kadčić 88. Od čaša drvenih i staklenih i rožnih i kositernih... I. Velikanović, uput. 3, 362. U velikijem kositernijem ždelama. S. Ļubiša, prip. 274. — *I kod imena biļke.* Kositerna trava, equiseto (Anselmo da Canali), Equisetum L. (Vujičić). B. Šulek, im. 162. — *isporedi* kositerka, kositerńak. — *Po ńem.* zinnkraut.

KOSITERE, *f. pl. u narodnoj zagoneci našega vremena.* Kositere litere ni pečene ni varene sav svijet othranile. *odgonetļaj:* sise. Nar. zag. nov. 207.

KÒSITERÊŃE, *n. djelo kojijem se kositeri. — U Belinu rječniku:* ,stagnamento, lo stagnare, il coprir di stagno' [2]358[b], *i u Stulićevu.*

KÒSITERITEĻ, *m. čovjek koji kositeri (po svome zanatu), vidi* kalajģija *(pod* a), kalajis. — *U Belinu rječniku:* ,stagnaro' ,faber stannarius' 705[b], *i u Stulićevu:* ,stanni faber'.

KÒSITERITI, kòsiterîm, *impf. vidi* kalajisati. — *U Belinu rječniku:* ,stagnare, coprir di stagno la superficie de' metalli' ,stannum illinire alicui rei' 705[b]; *u Voltiģijinu:* ,stagnare, impeltrare' ,verzinnen'; *u Stulićevu:* ,stanno obducere'.

KÒSITERKA, *f. biļka, vidi* kositeran *pri kraju.* Kositerka, Equisetum hiemale L. (Praunsperger). B. Šulek, im. 162.

KÒSITERNICA, *f. biļka.* Kositernica, Ephedra L. (Alschinger). B. Šulek, im. 162. — *isporedi* kositeran *pri kraju.*

KÒSITERŃÂK, *m. biļka, vidi* kositeran *pri kraju.* Kositerńak, Equisetum hiemale L. (Sabļar). B. Šulek, im. 162.

KÒSITEROVIĆ, *m. prezime. — Pomińe se od* xviii vijeka. Kositerović od Livna. And. Kačić, kor. 452. U ovoj nahiji *(skopaļskoj)* ima naj više begova (blagorodnih poturica):... Kositerovići... T. Kovačević, bosn. 32—33.

1. KÒSITI, kồsîm, *impf. kosom (vidi* 1. kosa) *rezati (travu, sijeno). — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kồšâh, *u aor. 2 i 3 sing.* kồsî, *u ger. praes.* kồsêći, *u part. praet. pass.* kồšen. — *Postaje od osnove riječi* 1. kosa *nastavkom* i. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov. i češ.* kositi, *rus.* косить, *poļ.* kosić. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* ,falcare'; *u Mikaļinu* kositi, pokositi trńe ,erunco'; kositi sijeno ,secare foenum'; *u Belinu* ,falciare, tagliar con falce' ,falce secare' 300[a]; ,precidere, tagliare' ,praecido' 579[a]; kositi trave ,tagliar l' erbe' ,herbas resecare' 721[a]; *u Bjelostjenčevu* kosim ,falco, defalco, foenum, pratum seco l. reseco, gramen arescens falce subseco'; *u Jambrešićevu* kosim ,falco'; *u Voltiģijinu* ,falciare, sfalzare, tagliar erba' ,mähen, abmähen'; *u Stulićevu* ,runcare, eruncare'; kositi sijeno ,foenum secare'; *u Vukovu* ,mähen' ,meto, foenum seco'; *u Daničićevu* ,secare'.

1. *aktivno, može se svagda shvatiti kao prelazni glagol, jer ako i nije izrečen objekat, može se imati u misli.*

a. *u pravom smislu. objekat, ako je izrečen, može biti trava, sijeno itd., livada, poļe itd.; subjekat je čeļade (kosac), a mogla bi biti i kosa (ali toga nema u nijednom primjeru).* Sêno da kose. Mon. serb. 98. (1330). Da mu kosi sêna dьnь jedinь. Zak. duš. pam. šaf. 34. Neka vsaki svoj del kosi. Mon. croat. 259. (1556). Kosac kada kosi, kosa ni prašta ni ostaļa suhe trave zelene, ni cvijeta ni lista. M. Divković, bes. 333[a]. Za livadu kosit boje, većim stablom slama'u vrhe. J. Kavańin 360[a]. Bijaše mu naredio kosit trńe po ravnici. I. Đordić, ben. 113. Jedan čovik, koseći seno, prisiče zmiju kosom. J. Banovac, pred. 15. Sazva mnoge kosce, da mu sino kose. pripov. 139. Ńu slide, ne kosit.

kopat naučeni kmeti. A. Kanižlić, rož. 76. Koji poje ore, sije i kosi. M. A. Rejković, sat. L3b. Sada sino kosi. L5b. Nije moni ozebao vojno: kad god kosi, rukavice nosi. Nar. pjes. vuk. 1, 528. Petar kosi pored Save trave. 1, 616. Durađ kosi po pobrđu. 1, 198. Kad zabraniš u poju livadu, jal' je kosi, jal' drugome daji. 2, 531. Sad j' udrila kosa u sijeno, kose Turci široke livade. 4, 51. — *Amo mogu pripadati i ovakvi primjeri:* Rjezač kosi trsje cilo. J. Kavańin 539b. Nit' mu koren niti lista kosi. J. S. Rejković 379.

b. *u metaforičkom smislu.*

a) subjekat je smrt (ili ńena kosa), vidi 1. kosa, b, *a). aa) objekat su ludi, život itd.* Smrt kosi krale i česare, kosi pješce i końike, kosi mlade, kosi stare. M. Vetranić 1, 28—29. Nî trudna smrt kosit. Đ. Baraković, vil. 317. Tad živote tužnijeh ludi smrt nemila kosit poče. G. Palmotić 3, 121b. Luta smrt me kosi. A. Vitaljić, ist. 548b. Život teška smrt i ružna ružno kosi kralu od nebi. ost. 172. Ter *(smrt)* na krila leti, i kosi veoma vrlo. J. Kavańin 25b. Vrijeme glođe, a smrt kosi. 136a. U svako doba mira smrt nas kosi bez ozira. 475b. *(Smrt)* kosi krala i cesara, kosi mlada, kosi stara. V. Došen 49b. Dal' o vratu svaki nosi smrtnu kosu koja kosi, i iz našeg trulog tila strašne smrti kosa biva, koja kosi svakog' živa. 50b. Onoga smrt kosi, koji iznova razbala se. I. J. P. Lučić, razg. 127. — *bb) objekat je u ovom primjeru stablo po biblijskom jeziku.* Pripovidao je s. Ivan jednomu mloštvu puka i vapio: ‚Jam securis ad radicem arboris posita est': ‚puče moj' govorio je on ‚dragi puče moj! smrt hoda na blizu, i veće ju vidim gdi kosi i sičo svako stablo'. A. Tomiković, gov. 15.

b) znači uopće što i uništavati, tamaniti (u ovom je primjeru posve jasna metafora: (Sobjeski) kosi vojsku kô livade. J. Kavańin 265a). *teško je razlikovati kod mnogijeh primjera, pripadaju li amo ili pod* 2. kositi. Zašto nije ni pravo, lakomos da nosi oružje krvavo, da vas svijet ńim kosi. M. Vetranić 1, 167. Da drug druga svoga kakono zvir kosi. M. Držić 90. Lipos, koj sve vrime vrijednu čas odnosi, jak vihar sred zime kad zelen gdi kosi. D. Rańina 33b. Istinu time kose. M. Gazarović 53. Mač ki pamet siječe i kosi. P. Kanavelić, iv. 58. I s pogledom samijem kosi *(medvjed)*. J. Kavańin 292b. I kositi širom stane *(bisna zvir)*. V. Došen 95b. Puk nemilo da ne kosi *(poglavar)*. 217a. Kamol' kripost ili sila da bi *(vojska)* trla il' kosila? 228b. Koji *(crv)* duhanske rad mladice kosi. J. S. Rejković 219. Te ih je sunečivao, ili sablom kosio. M. Pavlinović, razg. 95. *(Guba)* dušu i napredak kosi. Nar. pjes. mag. 1864. 80.

c. *amo pripada po svoj prilici i ovaj primjer, u kojemu se čini da* kositi, *kao neprelazni glagol, znači krivo micańe nogu u hodu.* I široko noge nosi *(divojka)* i popriko ńima kosi. V. Došen 119b. — *isporedi* 3, b.

2. *pasivno.* Košeno je, striženo je. (Z). Poslov. danič. Košeno, striženo. (Pripovijeda se kako je čoek sa zlom ženom išao preko pokošene livade, pa čoek kazao da je livada lijepo pokošena, a žena kazala da je strižena itd. *vidi* Nar. prip. vuk. 181). Nar. posl. vuk. 159. Nije košeno već striženo. 215.

3. *sa* se.

a. *pasivno.*

a) sa subjektom. Gorńe trsje koje brdo nosi rižuć nek se drugačije kosi. J. S. Rejković 178. Jer se proha u nas obično kosi, a ne żńe se. Vuk, poslov. 290.

b) bez subjekta. Kudè se ni ore ni kosi, tozi planina. Mon. serb. 95. (1330).

b. *refleksivno, samo u osobitom značeńu, isporedi* 1, c. Koń̀ se kosi, kad u hodu udara kopitom u glezno. M. Pavlinović.

2. KÒSITI, kòsîm, *impf.* lacerare, vellere, *kidati (vidi* kidati, 1, b) *tkańe ili pređu tako da na kraju gdje je prekinuto ostaju podule žice ili vlakanca; može značiti i (bez kidańa) izvlačiti iz tkańa žice od utke tako da ostane sama osnova (svaka žica za se), pa i uopće i s drugijem objektom (n. p. s konopcem, s korom drvećom) raditi tako da niti i vlakanca ostaju razdijelena jedno od drugoga. — isporedi* činkati. — *Lako je pomiješati (osobito kad nije u pravom smislu) ovaj glagol s* 1. kositi; *ali mislim da je posve druga riječ te da postaje od* 2. kosa. — *Akcenat sam zabilježio onako kako sam ga sam čuo, i mijeńa se u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* kosimo, kosite, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kösî, *u ger. praes.* koséći, *u part. praet. pass.* kōšen. *u Vuka je (vidi kod 2) isti akc. kao kod* 1. kositi. — *Od* XVI *vijeka (vidi* 1, d, *i* 2, b) ; *radi rječnika vidi dale.*

1. *aktivno.*

a. *u pravom smislu.* Kosi mani s mrkijentam gnmine. (Z). Poslov. danič. *amo mogu pripadati i ova dva primjera:* Posvećene i na skrlate pada griška, ter ih kosi. J. Kavańin 380a. Ugleda oko žila onoga dubka jednoga crna misa, drugoga bijela, koji ga grizu i kose bez pristanka. B. Zuzeri 204. — *Drugijeh primjera nemam, ali se u Dubrovniku nerijetko govori, n. p.* kositi postav, kositi vunu, kositi konop; *pa može biti objekat i ono što postaje košeńem, n. p.* kositi svilace. P. Budmani.

b. *u prenesenom smislu, zubom ili zubima raskidati (meso), mrcvariti.* Gdje *(zmaji i drokuni)* djecu iznose tebansku u zubijeh kim kose. M. Bunić 53. Uzmi od svińe neškoplene zub kojim kosi. J. Vladmirović 39. — *Amo bi moglo pripadati i ovo:* Štipac stoječ u listopadu štipalima lutmi kosi. J. Kavańin 473b.

c. *metaforički (prema* b), (jezikom) kositi koga *ili* čiju čast *itd. znači: zlo govoriti o kome itd. — Između rječnika u Belinu* (kositi tkoga jezikom ‚dir male d' alcuno' ‚maledice de aliquo dicere' 260a) *i u Stulićevu* kositi koga jezikom ‚detrahere de aliquo'). Za šalu i igru kose tuđu čast. A. d. Bella, razgov. 147. — *Moglo bi biti da i ovaj primjer amo pripada:* Drugi sgriješi, bode, kosi, a ti od grijeha pedips nosi. J. Kavańin 290a.

d. *metaforički, mučiti (u duševnom smislu), uznemirivati.* Misli su još njeke ke mene tac kose, jak da me sve rijeke u ponor zanose. M. Vetranić 2, 211. Tolika ju boles kosi, da ne pozna puna jada, er ujedno s molbom sada uzdahe joj vjetar nosi. I. Gundulić 16. Ob vlasti misleći smrtno sebe kose. I. T. Mrnavić, osm. 137. Da mi srce jad ne kosi. J. Palmotić 397. Zlo mu srce tuče, smrtni ga znoj kosi. B. Krnarutić 35. Ter te unutrńi crv kosi i muči. V. Andrijašević, put. 54. Ti me strah veoma kosi. 359. Grijesi je *(dušu)* kose. 392. Ovu u srcu čujah pravu riječ i danas ka me kosi. P. Kanavelić, iv. 227. I ka nečast ńega kosi meu ovimi razbojnici. A Vitalić, ost. 197. A omraze i zavade neumrle ńih me kose. J. Kavańin 407b. To sve većma dušu nam gorci, srce nam kosi i

probada. Stit. 19. Što ga je grizlo i kosilo? A. Kalić 158.

e. *kao* jediti, ļutiti *(ali s mańom silom), može biti da postaje od predašńega značeńa, vidi* 2, a, *c*). — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Nemoj me kosit, ostavi me u miru'. ‚Što ga sve kosiš? pusti ga stât'. P. Budmani.

f. *u jednom primjeru* xviii *vijeka s objektom* ńiva *stoji o orańu.* Voli plugom ńivo kose. J. Kavańin 14b.

2. *sa* se.

a. *refleksivno.*

a) u pravom smislu, o tkańu što se dere nošńom ili drukčije. — Između rječnika u Vukovu (kȍsiti se, kȍsîm se, n. p. sukno ‚sich abreiben' ‚deteri'). Svita se kosi, ital. ‚si spezza'. M. Pavlinović.

b) mučiti se (u sebi, u duši), uznemirivati se, vidi 1, d. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚angi'). Rane kad se liče, nitkor se ne kosi, već ako lik siče. I. Ivanišević 306. Kosiš se, sušiš i veneš za blago uzmnožiti. V. Andrijašević, put. 229. Neka se kosiš i boliš zaludu od svega tvoga života. 314. Sve zlo kim se tužan kosim. I. Akvilini 290. Savišńijem iskušańim u srcu se trgaju i kose. B. Zuzeri 121. Da je ko u većoj cjeni od vas grizete se, kosite se i nejmate mira ni pokoja. Đ. Bašić 259. Kosi se, ter govori veoma ražaļen. 266. Kosili su se za grijehe učińene različni pokornici. 304. Veće bi se kosio za izgubjeńe od truda, nego za iste trude. 305. Ne brinite se, ne kosite se, opaci! A. Kalić 153. Neka reče osvetnik, koliko se jedi, kosi, trga i muči, dokle neprijateļu odvrati. 168. Koji se nemoćan, bolestan, trga i kosi. 415. Inače kosićemo se u svojoj duši. M. Pavlinović, razl. spisi. 281. — *U jednom primjeru* xviii *vijeka ima osobito značeńe: biti nemiran s toga što se što ne može ili ne smije učiniti. u istom je primjeru na čudan način razdijeļena u dva dijela riječ* kosijaše *enklitikom* bo. Ova odluka Joakima i Ane promuti ne malo srce u Mariji: kosija- bo -še se ona oprijet se voļi otčinoj i materinoj . . . S. Rosa 176a.

c) od predašńega značeńa (ili može biti imperfektivni glagol prema okositi se *ili* uskositi se) *postaje i drugo: ļutiti se, jediti se (ali s mańom silom, kad ļutina nije velika i ne traje dugo, ali se može i često ponavļati). — U Dubrovniku od* xvi *vijeka.* Jer se š ńome svakčas kosi, i ne može da ju vidi. S. Bobaļević 207. Kȍsiti se, kȍsîm se, jediti se. u naše vrijeme u Stonu: ‚Ne kosi se, čovječe!' ‚Sve se kosim u sebi'. M. Milas.

d) ne slagati se s čim ili s kim, protiviti se kome ili čemu (i kositi se o što). *vaļa da je isto značeńe što i kod* b, *ali u prenesenom smislu. — U naše vrijeme.* Može biti da se je ova osobina ńegova temperamenta kosila s naravi Karađorđevom. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 141. Što bi se o dužnosti kosilo. Bos. vila. 1892. 178.

b. *recipročno, o zvijerima što jedna druga kose zubima, vidi* 1, 6. Ar vuci i lavi i zvijeri ostale . . . ne bi tač u boju zlosrdo stojeći, prolile krv svoju, zubi se koseći. M. Vetranić 1, 55. — *U naše vrijeme, o ńekijem osobitijem životińama, znači uopće: tući se, klati se. — između rječnika u Vukovu:* kose se nerastovi, čele, ‚raufen (von ebern und bienen)' ‚rixari'. Nađe dva bravca a oni se jednako kose. Nar. prip. vuk. 112. Kose se pčele ‚raufen: von bienen'. J. Živanović. javor. 1879. 338.

3. KOSITI, kosim, *impf. u jednom primjeru* xvi *vijeka:* Na zlatu jabuku *(kao na lađu)* stupih i s ńom se odpravih za sobom Šibenik grad ostavíf. Idosmo malne u zapadńe strane, uprav desnom stranom stanovitu zemļu a livom razlike škoļe koseći. P. Zoranić 71b. *kao da je pisac hotio pokazati koso pomicańe lađe (jabuke) prema jednome i drugome kraju među kojima se vozio, premda je uprav ovakovo micańe poredno.*

KOSITI SE, kosim se, *impf. dolicati se. — U pisaca našega vremena; mislim da nije narodna riječ nego je načińena po ruskoj* косну́ться *(impf.:* касаться). Ostrvice skoro jedna drugu laktom kosi. S. Ļubiša, prip. 1. Ni da mi se s puta uklańa, nego se laktima kosimo. Srp. zora. god. 2, sv. 2, str. 27.

KOSITLAR, *m. vidi* kalajis *i* kositeriteļ. — *Samo u Jambrešićevu rječniku:* ‚stannarius', *i u Stulićevu:* v. kositeriteļ, kalajis.

KȌSITREN, *adj. koji pripada kositru; vidi* kositeran; *ali je uprav part. perf. pass. od* kositriti, *te i prema tome ima značeńe. — U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚stanneus'. 2. kositren, pokositren, pokalaisan ‚stanno illitus'. v. pocińan; *u Jambrešićevu:* ‚stanneus'; *u Stulićevu:* v. kositeran *iz Habdelićeva.*

KȌSITRÊŃE, *n. djelo kojijem se kositri. — U Bjelostjenčevu rječniku.*

KȌSITRITEĻ, *m. vidi* kositeriteļ. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kositriteļ, cingesar, kalajisar ‚stannarius, stannifex'.

KȌSITRITI, kȍsitrîm, *impf. vidi* kositeriti. — *Postaje od oblika* kositar. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kositrim, cińam, kalajisam ‚stannum illinio alicui rei, l. stanno illinio aliquam rem'. v. pocińavam; *u Voltiģijinu:* v. kositeriti; *u Stulićevu:* v. kositeriti

KȌSITRN, *adj. vidi* kositeran. — *Od oblika* kositar. — *Na dva mjesta* xvi *i* xvii vijeka, *ali nije ni jedno ni drugo pouzdano: na prvome može biti izostavļeno* e *radi skraćivańa pisma, a na drugome može biti pisarska ili štamparska pogreška, jer je u istoga pisca svagda oblik* kositer *a ne* kositar. Srebrnom ili kositrnom. Š. Kožičić 7a. U sudcih srebrnih ili kositrnih. B. Kašić, rit. 8.

KȌSITVA, *f. vidi* kositba. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kositva, kosidba ‚falcatura, falcatio, foenisecium, foenicularium, falcularia, foeni sectio, foeni messis, foenisecia', *i u Stulićevu:* v. kosidba.

KOSIVO, *n. vidi* kosidba. — *U naše vrijeme.* Kad je kosivo livada. V. Bogišić, zborn. 481.

KOSJENICA, *f. mjesno ime. — Ovaki je oblik po južnom govoru, ali na jedinom mjestu gdje se nalazi stoji po istočnom govoru* Kosenica. — *U Daničićevu rječniku:* Kosênica, manastir. ‚Kosenicu' sazida kraļ Milutin. (Okaz. pam. šaf.) 60. samo tu.

1. KOSJȄRAČA, *f. augm.* kosijer *(radi roda isporedi* kosjerica).

a. *na jednom mjestu (s i po zapadnom govoru)* xvii *vijeka znači što i* 1. kosa, *ili oružje nalik na kosu.* Oružje imihu od svitla železa, ča biše doveza', krive kosirače... Nike čeprļače čińaše nositi, kako da će drače primorjem kositi. Đ. Baraković, vil. 51.

b. britva zavrnuta poput srpa. — U naše vrijeme u Stonu: ‚Daj mi tu kosjeraču!' M. Milas.

2. KOSJȄRAČA, *f.* žensko čeļade silovito koje na svakoga udara oštrijem riječima. — U naše

vrijeme u Stonu: ‚Pogledaj ti one kosjerače!' M. Milas. — *Vaļa da postaje od* kositi se, *vidi* 2. kositi, 2, a, *c) i* b.

KOSJÈRAČICA, *f. dem.* 1. kosjerača. U naše vrijeme u Stonu: ‚Otkinuću kosjeračicom'. M. Milas.

KOSJÈRČAC, kosjèrčca, *m. dem.* kosijerak. — *U Stulićevu rječniku uz* kosijerac. — *nepouzdano.*

KOSJÈRČIĆ, *m. dem.* kosijerak. — *Samo u Stulićevu rječniku uz* kosijerac.

KOSJERICA, *f. dem.* kosijer, *vaļa da je ženskoga roda, jer se uz* kosijer *misli i na* 1. kosa. — *Samo u osobitijem značeńima.* — *Od* XVIII *vijeka (vidi* b).

a. koserica, koser, koji se zatvoriti dade. na Rijeci. F. Pilepić.

b. *naj češće znači što i* kosijer *pod* d. — *Između rječnika u Belinu* (‚mascella, e ganascia, l' osso dove sono attaccati i denti' ‚maxilla' 461b) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (‚maxilla, mala'). Sansom pridobi i porazi Filisteje s jednom kosiricom od živinčeta. J. Banovac, prod. 34. Sanson kosiricom jednoga živinčeta smače iļadu svoji protivnika. J. Filipović I, 174b. Namirivši se na kosiricu magareću . . . Iz zuba kosirice udari voda. And. Kačić, kor. 38. Moska iz kosirica prasetji. J. Vladmirović 6. Kako Bog čini izać vodu iz kamena, i Sansunu iz suhe kosirice magaretje. L. Vladmirović 26. Sansun posiče iļadu Filistea s magarećom kosiricom. I. J. P. Lučić, razg. 69. U glavi mu zuba đavoļega, sve mu klapću kosjerice prazne. Smailag. meh. 125. Kosirica, kosirice, ‚maxilla inferior', ńem. ‚unterkiefer'. na Braču. A. Ostojić. — *Vaļa da je i ovdje isto značeńe (na grbu).* Dade mu krilo od tice nike modra kolura i vilicu aliti kosiricu od zlata kojizi*(h)* prilika gleda se na kapi vojniškoj aliti elmu u ńegovoj armi. And. Kačić, razg. 202.

c. ime ribļoj hrpteńači. u Lici. F. Hefele.

d. *znači ńeke životińe.*

a) vrsta ptice, vidi piļak. Kosirica, Chelidon urbica. G. Kolombatović, progr. spal. 1880. 17.

b) dvije vrste ribe. aa) Crenilabrus Roissali. G. Kolombatović, pesci. 16. — *bb)* Kosjerica, Carassius gibelio Nilss. Jasenovac. D. Hirc.

KOSJÈRIČAN, kosjèrična, *adj. koji pripada kosjerici.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚maxillaris'.

KOSJÉRIĆ, *m. dem.* kosijer, *ali može značiti isto što i* kosijer. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kosirić, kojim se loze rižu ‚falx vineatica, sirpicula') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚falce da potare' ‚falx potatoria' 300a; ‚ronchetto da potare' ‚falx putatoria' 632a), *u Stulićevu* (v. kosijerac).

a. *u pravom smislu. u svijem je primjerima isto što* kosijer. Premda si s kosjerićem sved u rukah, još jedno nijesi dobro ohaštrio, eto drugo proniklo je. B. Zuzeri 167. Kosjerićem nacijepa *(vrtlar)* divji stabar. V. M. Gučetić 16. Kosjerić reže, a motika kopa. (Z). Poslov. danič. Pod bjelaću kordu pripašite, a u ruke oštre kosjeriće. Nar. pjes. bog. 235.

b. *u prenesenom smislu ńekakav vez (vaļa da postane ńešto nalik na kosjerić).* — *U naše vrijeme u Boci kotorskoj.* Poskuće vezeno na lebrice, okanca i kosjeriće (oblici veza). S. Ļubiša, prič. 124.

c. *u prenesenom smislu (ili možebiti po prezimenu), mjesno ime.* Kosjerić, na Crnokosi, iznad sela Kosjèrîćâ, stari grad. M. Đ. Milićević. srb. 586. — *isporedi* Kosjerići.

KOSJERÍĆAK, kosjerićka, *m. dem.* kosjerić. — *U naše vrijeme u Dubrovniku, gdje znači mali kosijer zaobļen kojijem se n. pr. bere grožđe.* P. Budmani.

KOSJÈRIĆI, *m. pl. mjesno ime.*

a. *selo u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 22.

b. *selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 161.

KÒSJERSKÎ, *adj. koji pripada selu Kosjerićima u Srbiji.* Kosjerska *(opština).* K. Jovanović 161.

KÔSJÎ, *adj. koji pripada kosovima (vidi* 2. kos). Kösji ‚merularum'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. nftsg. 12.

1. KȍSKA, *f. dem.* kost. — *Uprav* kostka (kostьka), *ali* t *ispada između* s *i* k. — *Riječ je praslavenska, vidi kod* kocka.

a. *u pravom značeńu.* — *Za ovo nemam nijednoga primjera, samo u narodnoj zagoneci ima kao dem.* kost, *a ovo kao da naznačuje jaje.* Oždrebi kobila kosku, a koska ždrebe. Ždrebe ne kte za košću—majkom, nego ode za kobilom—babom. *odgonetļaj: kokoš, jaje, pile.* Nar. zag. nov. 94.

b. *vidi* kocka. — *U Vrančićevu rječniku:* kostka ‚alea', *i u Stulićevu:* kostka ‚taxillus, tessera' *s dodatkom da je riječ ruska.*

c. *u prenesenom smislu, kao ime ńekakvoj ribi.* — *U Mikaļinu rječniku:* kostka, ribica ‚squaglio, pesce' ‚qualus' *(sic), i u Stulićevu:* kostka, riba ‚squalus' *iz Mikaļina.*

2. KOSKA, *f. ńekakva vrsta raka ili jastoga.* — *isporedi kod* kozica. — -s- *stoji ispred* k *mj.* z, *kako se vidi po riječi* kozica *istoga značeńa.* — *U Mikaļinu rječniku:* koska, kozica, riba ‚gambaro' ‚astacus, cammarus, locusta, chelae', *i u Stulićevu:* koska, riba ‚gambaro' ‚astacus' *iz Mikaļina.*

3. KOSKA, *f. ime kravi.* ‚Kozka'. F. Kurelac, dom. živ. 24. — *isporedi* 2. koska.

KOSKAR, *m. prezime.* — XVII *vijeku.* Petar Koskar. Starine. 11, 135. *(oko* 1679).

KOSKAREV, *adj. koji pripada Koskaru.* Koskarevo dugovanje. Starine. 11, 122. (1678).

KOSKAV, *adj. koji je nalik na kosku (kocku), vidi* kockast. — *U Stulićevu rječniku.* kostkav ‚scaccato, fatto a scacchi' ‚tesselatus'; *gdje ima i adv.* kostkavo ‚a scacchi' ‚vermiculate'.

KOSKAVICA, *f. daska za (igru) škak, škaknica.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* kostkavica ‚scacchiere' ‚alveus lusorius'. — *isporedi* koskav.

KOSKIĆ, *m. prezime.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Kńigu piše Koskijć Ahmet-bego. Pjev. crn. 29a.

KÒSLATA, *f. samo u Stulićevu rječniku:* ‚koslatta' ‚foramen dolii in superiori parte', *znači dakle rupu na gorńem dijelu u bačve.* — *Ne znam odakle je.*

KOSMA, *f. vidi* 2. kosa. — *U kńigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom.* Kosmy otь glavy onogo. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 106. Jegda kosmy padajutь glavny. 108. U kosme moje jako čičьkь uvi se. Aleks. novak. 103.

1. KÒSMÂČ, kosmáča, *m. u kojega su duge dlake (čeļade, životińa, tkańe), ruńav, rutav.* — *Postaje od* kosma. — *Od* XVI *vijeka.* Nek posļe dvije lakti postava njekoga kosmaća. M. Držić

1. Kosmač ,pilosus (homo, animal)'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 48.

2. KOSMAČ, *m. mjesno ime.* — *U pjesmi crnogorskoj našega vremena.* A to gleda iz Kosmača vila. Nar. pjes. vuk. 5, 342.

KOSMAČA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 391.

1. KOSMAJ, *m.* suvrst vinove loze bijela grožda (na Cresu). B. Šulek, im. 162.

2. KÒSMÂJ, Kòsmaja, *m. ime vrhu u Srbiji u okrugu biogradskom.* M. Đ. Milićević, srb. 59. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ,berg in der belgrador nahija' *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Pala magla po golom Kosmaju, sa Kosmaja na Jankove dvore. — Od Kosmaja gn'jezda sokolova. Nar. pjes. vuk. 4, 178. — Našo škole i školišta nema grđe koliko nosi odavde do Kosmaja! M. P. Šapčanin 1, 82.

KOSMAJI, *m. pl. ime seocu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 21.

KÒSMAJSKÎ, *adj. koji pripada Kosmaju (vidi* 2. Kosmaj). U srezu kosmajskom. K. Jovanović 96.

KOSMAN, *m. ime seocu u Hercegovini.* Statist. bosn. 109.

KȌSMAST, *adj. u Stulićevu rječniku uz* kosmat.

KÒSMAT, *adj. na kojemu su duge i guste (a često se misli i nakostriješene) dlake.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kosmatъ, *rus.* косматый, *češ.* kosmatý, *poļ.* kosmaty. — *Postaje od* kosma. — *Između rječnika u Vrančićevu* (,hirsutus'), *u Mikaļinu* (kosmat, ruńav ,villosus, pilosus, hirsutus'), *u Belinu* (,hirsuto, cioè aspro di pelo' ,hirsutus' 369a; ,peloso' ,hirtus' 551a), *u Bjelostjenčevu* (kosmat, dlakav, dlakast, runav ,pilosus, villosus, hirsutus, hirtus, hispidus, hispidosus, setosus'), *u Jambrešićevu* (,pilosus, villosus'), *u Voltiģijinu* (,peloso' ,haaricht, wollicht'), *u Stulićevu* (,pilosus, hirsutus, bispidus, setosus, setis obsitus'), *u Vukovu* (,haarig' ,pilosus'). — *Komparativ:* kosmàtijî. *u Belinu rječniku:* ,più hirsuto' ,magis hirsutus' 369a; ,più peloso' ,pilosior' 551a.

a. *o čeļadetu.* Znaš li da Ezau brat moj človik kosmat jest, a ja sam gladak? Bernardin 40. gen. 27, 11. Ako vidiš *(u snu)* da si kosmat, prilikuje veselje. Zborn. 137a. Žene divje najdoše, vse kosmate kako svińa. Aleks. jag. star. 3, 277. Po licu je sva kosmata. G. Palmotić 2, 60. Ezau kosmat bijaše. A. Kanižlić, utoč. 162. Bješe sav kosmat. Đ. Daničić, 2car. 1, 8. — *U ovom primjeru (ako nema kakve pisarske ili štamparske pogreške) znači jamačno: na kojega su napale i na ńem strše vunene dlake:* Gdi jesu dilavci od vune kosmati? F. Glavinić, posl. 8.

b. *o životińama.* A navlaš repati kad budu crvi prit, i češļi kosmati, bez broja ki će bit *(vidi* 1. čošaļ, *c); češaļ je upravo* Scolopendra, *premda to nije u ovom primjeru, jer je gladak).* M. Vetranić 1, 273. — Pas kosmat ,canis hirsutus'. J. Stulli, rječn. *kod* kosmat. — Na ńegova kosmata vrančića. Nar. pjes. vuk. 4, 391. Na svojega vranca kosmatoga. 5, 278.

c. *o ļudskijem ili živinskijem udima ili uopće o dijelovima tijela.* Kosmate ruke priliku starijega brata skazovahu. Bernardin 41. gen. 27, 23. Imam stegna kosmata *(govori satir).* D. Zlatarić 51a. Starijemu biše vrat i ruke kosmate. Đ. Baraković, jar. 42. Kroz kosmate gorńe trepavice. Nar. pjes. *u* Vuk, rječn. *kod* kosmat.

d. *o čemu što se sastoji iz samijeh dlaka.* Kad u moru kami stanovit pribiva, ńega kosmat prami po svomu odiva. Đ. Baraković, vil. 165. Oni širokijeh pleća, debela vrata, a kosmatih brka. Nar. prip. vrč. 212. — *I u nešto prenesenom smislu, o travi.* Kad travom kosmatom poļe se povijo. I. T. Mrnavić, osm. 169.

e. *uopće.* Ako me si privario u golu, nećeš u kosmatu. (D). Poslov. danič.

KOSMATAC, Kosmaca, *m. ime muško.* — *Jamačno postaje od* kosmat. — XIV *vijeka* Synь mu Kosmatьcь. Dоč. hris. 12. 79.

KȌSMATI, kȍsmâm, *impf. raščupavati.* — *U naše vrijeme u Stonu.* ,Kosmam se svaki dan dva puta, pa mi se vaļa češļati'. ,Zašto me kosmaš?' M. Milas. *I na Rijeci.* Kosmati vunu (činiti ju rablom). F. Pilepić.

KÒSMATICA, *f. u narodnoj zagoneci našega vremena, i otale u Vukovu rječniku* (u zagoneci, cf. visjelica). Visjela je visjelica, pod ńom sjedi kosmatica, Boga moli kosmatica, da joj padne visjelica. *(odgonetļaj:* djevenica i mačka). Vuk, rječn. *kod* visjelica.

KOSMATJETI, kosmatim, *impf. postajati kosmat.* — *U Stulićevu rječniku: (po zapadnom govoru)* kosmatiti ,hirsutum fieri', *a dodaje sam da je ruski* kosmatjeti *(t. j.* косматѣть).

KOSMATKA, *f. ime biļkama.*

a. Eragrostis Beauv. Flora croat. 1239.

b. Kosmatka, suvrst jabuke (Jaska). B. Šulek, im. 162.

KOSMATOST, *f. osobina onoga što je kosmato.* — *U Stulićevu rječniku:* ,pilorum abundantia, hirsutum esse'.

KOSMAV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. kosmat.

KÒSMÊČ, kosméča, *m. vidi* 1. kosmeļ. — *Meni se čini da sam čuo* kòsmêč. P. Budmani.

KÒSMÊĆ, kosméća, *m. vidi* kosmeč.

1. KÒSMÊĻ, kosméļa, *m.* Maja (?), *ńeka vrsta kosmatoga morskoga raka (rakovice, morskoga pauka).* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kȍsmêļu, kȍsmêļi. *(Raci su):..* kosmeļ ili kosmeč... L. Zore, rib. ark. 10, 342. Kòsmêļ, kosméļa, ńeki rak. — u naše vrijeme u Stonu: ,Uhitio sam dva kosmeļa'. M. Milas.

2. KOSMEĻ, *m. ńeka biļka.* Kosmeļ, Borrago officinalis L. (Sabļar), v. kozmeļ. B. Šulek, im. 162.

KOSMÈĻAV, *adj. vidi* kosmurav. — *U naše vrijeme.* Ostaće krmeļavo, čendrļavo, kosmeļavo. M. Pavlinović, razl. spisi. 12.

KÒSMINA, *adj. vidi* kosmura, a. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȍsmînâ. — *U jednoga pisca našega vremena.* Srio veliku ženetinu rudijema kosminama do više koļena. S. Ļubiša, prip. 263.

KÒSMÔV, kosmòva, *m. ime (kosmatu) psu.* — *U Vukovu rječniku:* ime psetu.

KOSMOVAC, Kosmovca, *m. mjesno ime u Srbiji. a) vrh u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 2. — *b) selo u okrugu pirotskom.* 231.

KȌSMÛR, *m. vidi* kosmura, a. — *U Stulićevu rječniku:* v. kosmura. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KÒSMURA, *f. augm.* kosma *(premda ove riječi nema u narodu).* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȍsmûrâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,pelo' ,pilus' 551) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (,pilus'), *u Volti-*

gijinu (,pelosità' ,haarichte'), *u Stulićevu* (1. ,seta'. 2. ,pili barbae atrophia laborantium').

a. *u pravom značeńu, duga, ali nelijepa neočešļana zamršena kosa, pa i dlaka (dlačurina).* Kose u priliku veparskijeh kosmura uz gori trčahu. I. Đorđić, ben. 190. U kosmurah vas je obrasto. P. Sorkočević 580a. — *Amo pripada i u Stulićevu rječniku:* kosmure, *pl. uz* kosmuravost.

b. *zamrsak.* ,Ko će ovu tvoju kosmuru razmrsiti?' J. Bogdanović. — *U naše vrijeme u Lici.*

c. *u prenesenom smislu, ńeka biļka.* — *Između rječnika u Stulićevu* (kosmura, trava, v. bradica ovčija) *i u Vukovu (*nekaka trava ,art pflanze' ,herbae genus' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Kosmura, češ. kosmaček, poļ. kosmaczek: pilosella (Aquila - Buć, Stulli, Vuk), Hieracium pilosella L. B. Šulek, im. 162.

d. *kosmuravo žensko čeļade.* U naše vrijeme u Stonu: ,Ti si prava kosmura'. M. Milas.

KOSMȕRAČA, *f. augm.* kosmura. — U naše vrijeme u Stonu: ,Krsti me se, kosmuračo!' M. Milas.

KOSMȕRAN, *m. čovjek kosmurav.* — *U Stulićevu rječniku uz* kosmurav.

KOSMȕRÂŃE, *n. djelo kojijem se kosmura.* J. Bogdanović.

KOSMURAST. *adj. u Stulićevu rječniku uz* kosmurav.

KOSMȕRAT, *adj. vidi* kosmurav. — *Od* xvii *vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Belinu* (,hirsuto, cioè aspro di pelo' ,hirsutus' 369a; ,peloso' ,hirtus' 551a) *i u Stulićevu (uz* kosmurav). Kosmurati je kip uplesan. tmasta iz oči muńa udara. I. Gundulić 474. Kosmurato i ruńave brke za uši zadijevaju. P. Kanavelić, iv. 310. Tač me ogńene kosmuratijem pod obrvam oči sjaju. I. Đorđić, pjesn. 109. Nagrešpanijeh iz kosijora kosmurata brada sijeva. N. Marči 60.

KOSMȕRATI. kosmûrâm, *impf. mrsiti (konce).* — *isporedi* kosmura, b. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Ne znam, či' je ovo posa' bio, vako mi predu kosmurati'. ,Da mi ga e uvatiti bilo, kad je ovu predu kosmura', vala bi upazio bio'. J. Bogdanović.

KOSMȕRAV, *adj. pun kosmura (o čeļadetu, pa i o životińi).* — *U Stulićevu rječniku:* ,hirtus, hirsutus, setosus, pilosus'. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KOSMURAVJETI, kosmuravim, *impf. postajati kosmurav.* — *Samo u Stulićevu rječniku gdje stoji po zapadnom govoru* kosmuraviti.

KOSMURAVOST, *f. osobina onoga koji je kosmurav.* — *Samo u Stulićevu rječniku gdje ima drugo značeńe (što ne znam gdje je mogao naći, ali vidi kod* kosmura)*:* ,cachessia' ,morbi species ex quo summa macies, graece atrophia'.

KOSMURAVSTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* kosmuravost *(vidi).*

KOSMURICA, *f. ńekakva biļka, uprav dem.* kosmura. Kosmurica, Hieracium stuppeum Vis. (Vodopić). B. Šulek, im. 162.

KOSMȕRINA, *f. augm.* kosmura. Raščupane mu kosmurine pokrile čelo. S. Ļubiša, prip. 90. Nastože hrpu kosmurina. prič. 127.

KOSMȕRĻIV, *adj. vidi* kosmurav. — *U Stulićevu rječniku:* v. kosmuran.

KOSMUSAT, *adj. samo u Voltigijinu rječniku:* v. kosmat.

KOSNA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 77.

KȍSNAT, *adj. vidi* kosmat. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,langhaarig' ,pilosus', *cf.* kosmat). Jaši, brate, kosnata dorata. Nar. pjes. vuk. 2, 599. I tvojega kosnata mrkova. 3, 294. Pa okrenu końa kosnatoga. 3, 297.

KOSNICA, *f. mjesno ime.*

a. *u Hrvatskoj selo u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 68. — *Vaļa da je isto što se pomińe* xvi *vijeka.* Ivan Šaronić de Kosnica. Mon. croat. 252. (1552). — *U latinskijem se spomenicima* xiii *vijeka ovako (s* t *među* s *i* n) *zove ńekakva voda.* ,In rivum Coztnica'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 37. (1217). ,Terra iuxta aquam Coztnicha'. 134. (1266).

b. *mjesto u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Sr. nov. 1875. 285.

c. *u spomeniku* xv *ili* xvi *vijeka.* Prêmo Kosnici hramь prêčiste. Spom. stoj. 130.

KȍSNÎK, kosníka, *m. u Vukovu rječniku:* direk (u kuće od pletera), koji u duvaru koso stoji. — *Postaje od* 1. kos. — *Akc. kaki je u gen. sing., taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kȍsnîče, kȍsnîci.

KOSNOVATI, kosnujem, *impf. ticati.* — *vidi* 2. kosnuti. — *Na jednom mjestu u pisca čakavca* xvi *vijeka.* Kosnujući i têcajući Bog srdce človečasko. Š. Budinić, sum. 185a.

1. KȍSNUTI, kȍsnêm, *pf. malo pokositi.* — *U naše vrijeme.* I ornice šenicom posute, i livade bujue nekosnute. Osvetn. 5, 76. ,Uzmi de kosu, pa teocima u šļivaru malo kosni trave'. *(u Lici).* J. Bogdanović.

2. KOSNUTI. kosnem, *pf. dirnuti.* — *Po svoj prilici nije narodna riječ nego uzeta iz crkvenoga ili ruskoga jezika, isporedi stslov.* kosnąti, kosnąti se, *rus.* коснуться.

a. *aktivno.*

a) kao neprelazni glagol s prijedlogom o *i lokativom, i s prijedlogom* u (vъ) *i akuzativom.* — *U kńizi pisanoj crkvenijem jezikom* xiv *vijeka.* Prêkrьstivь i rukoju i toju kosnuvь i o ranê *(u drugom rukopisu* vь ranu) jego. Danilo 316.

b) prelazno. — *U pripovijeci bosanskoj našega vremena.* Baš te je ispovijed današńa kosnula u srce. Nar. prip. bos. 1, 87.

b. *sa* se.

a) refleksivno, dotaknuti se. — *Između rječnika u Daničićevu* (,tangere'). *aa) u starije doba (u crkvenom jeziku) s dativom ili s prijedlogom* k. Kь mnê kosnuvši se. Domentijanb 7. Da ne kosnetь se imь zvêrь ļutyj. Danilo 131. Da ne vьsegubiteļь zvêrь lukavy kosnetь se jemu. 302. Kosnuti se drêvu. Glasnik. 11, 49. — *bb) poznije s genetivom kao i* dotaknuti se. Zač gńiva Božja kosnuti se hoćeš? Aleks. jag. star. 3, 286. Ńemu osta ńešto na ištahu, da se kosno i našijeh brda. Osvetn. 3, 68.

b) recipročno, dirnuti se. — *U jednoga pisca našega vremena.* Nema pogibeļi da se kosnu u zavidnoj takmi. M. Pavlinović, razg. 111.

KOSO, *n. ime selu u Dalmaciji u kotaru korčulanskom (u Ratu).* Repert. dalm. 1872. 12.

KOSȍGLAV, *adj. samo u narodnoj pjesmi našega vremena. vaļa da je značeńe: u koga je kosa (kriva) glava, ali se ne zna, misli li se na to u pjesmi gdje je po svoj prilici ovu riječ privukla za sobom riječ* zlatokos *što prije ńe stoji.* — *Ima i u Vukovu rječniku po samoj ovoj pjesmi, ali bez značeńa.* U men' ima puno djece: . . . i

dva zlatokosa, i dva kosoglava ... Nar. pjes. vuk. 1, 511.

KOSOMAČA, *f. vidi* gusomača. Kosomača, nasturcium (u mletačkom rukopisu), borsa del pastore (Anselmo da Canali), Capsella bursa pastoris Mnch., v. Gusomača. B. Šulek, im. 162.

KOSÒNOS, *adj. koji nosi kosu (vidi* 1. kosa). — *U Jambrešićevu rječniku:* ,falcifer'.

KOSÒNOSAC, kosònosca, *m. čovjek koji nosi kosu (vidi* 1. kosa). — *isporedi* kosonos. — *U Belinu rječniku:* ,chi porta la falce' ,falcifer' 300ᵃ; *u Bjelostjenčevu: kajkavski* kosonosec, koji kosu nosi na boj ,falcarius' (,ut milites falcarii' kosonosci ,falciferi'); *u Stulićevu:* ,falcifer'.

KOSOOK, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. gverok *s dodatkom da je riječ ruska.*

KOSOPADAVICA, *f. nešto radi čega otpadaju kose.*

a. *neka biļka, debela tikva, divļa tikva.* Kosopadavica, Bryonia alba L. (Vujičić). B. Šulek, im. 162.

b. *nekakva mast, kojom bi se žene mazale po licu, da im otpadnu dlake.* — *U Stulićevu rječniku:* ,merdocco' *(po talijanskom je značeńu mast što i sad upotrebļavaju neki Izraelićani koji neće da se britvom briju)* ,psilotrum (id est unguentum pilis evellendis, quo maxime mulieres utebantur ac fortassis adhuc alicubi utuntur)'. — *nije dosta pouzdano.*

1. KÒSOR, *m. vidi* kosijer *s čim je istoga postańa; radi razlike u značeńu vidi u Vukovu rječniku, ali često znači što i* kosijer. — *Može biti stara riječ, isporedi stslov.* kosorь. — *U našemu se jeziku javļa od* xvi *vijeka.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (,truncina, runcina, falx arboraria vel sylvatica'), *u Belinu* (,falce d' albori' ,falx arboraria' 300ᵃ; ,marra, stromento da villano per tagliare erbe' ,marra' 464ᵃ; ,ronca, stromento villesco, col quale si tagliano le spine o altre cose' ,runcina' 632ᵃ), *u Stulićevu* (,sparus, sparum, runcina, runco'), *u Vukovu* (na velikoj moci kao kosijer, čime se drača siječe ,art messer dorn zu schneiden' ,culter secandis vepribus' *s dodatkom da se govori u Dalmaciji).*

a. *u značeńu sprijeda kazanome* (kosijer *pod* a, *ili orude slično kosijeru).* Kada mi vas ńihov zbor obratimo pod mač, zadit će naš kosor i tebe u rubotač. M. Marulić 25—26. Na svijeti ne bješe rodil se još nitkor, skovati da umiješe motiku ni kosor. M. Vetranić 1, 7. Oštre se kosori, oštre se žeļeza, da sijeku po gori potrebe od lijesa. 2, 292. Kad se žena smuti, nî žena neg osor, a kad se razļuti, već riže ner kosor. Đ. Baraković, vil. 32. Izčešļah se granom drače i kosorom srezah bradu. I. Đordić, pjesn. 109. Druga biše srca junaškoga ... jednoga je *(Turčina)* s kosorom posikla. And. Kačić, razg. 280ᵇ. Kosor, isto što kosijer. Slovinac. 1882. 187.

b. *vidi* kosijer, c, *b).* Što li vajmeh! smrti opaka, kroz tvoj kosor prisrditi prije ne htje me poraziti? A. Gleđević 301ᵇ. Vidih zatim ženu grubu gdi nabrušen kosor nosi; ništar osta pri ńe zubu. Đ. Baraković, vil. 216. Da visi po sve dni, jur možeš postavit tvoj kosor u zavit, da smrti veće nî. 354.

c. *vidi* kosijer, d. U naše vrijeme u Stonu: ,Nešto me boli na jednomu kosoru'. M. Milas.

2. KÒSOR, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Hercegovini.* Statist. bosn. 106.

b. *ne znam, jeli isto mjesto što se pomińe u pjesmama crnogorskijem našega vremena.* Sa Kosora iz Drekalovića. Nar. pjes. vuk. 3, 138. Haj'te s vojskom na selo Kosora. 5, 261.

3. KÒSOR, *m. prezime.* — *Pomińe se* xviii *vijeka.* Kavalir Kosor od Zadvarja. And. Kačić, kor. 487.

KOSÒRAČA, *f.* šira je od kosora, oštra za četiri prsta i na telutu. na Braču. A. Ostojić.

KOSORAN, kosorna, *adj. nalik na kosor.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,falcato, fatto a guisa di falce' ,falcatus'.

KOSORCI, Kosoraca, *m. pl. ime seocu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 55.

KOSORE, *f. pl. ime selu u Dalmaciji u kotaru sińskom.* Repert. dalm. 1872. 41.

1. KOSÒRÎĆ, kosorića, *m. čeļust, vidi* 1. kosor, c; *uprav je dem.* 1. kosor. — U naše vrijeme u Stonu. ,Kako ga je udrio, odmah mu je razbio kosorić'. M. Milas.

2. KOSORIĆ, *m. mjesno ime, vidi* Kosorići.

3. KOSORIĆ, *m. prezime.* — xvii *vijeka.* Iliji Tomiću i Kosoriću. Starine. 10, 20.

KOSORIĆI, *m. pl. mjesno ime.* — *U Daničićevu rječniku:* u Hvosnu selo koje je car Stefan dao ćeliji sv. Save u Kareji: ,Kosoriće'. M(on. serb). 138. (1348). u istom se spomeniku piše i ,Kosorićь'.

KOSORIĆSKI, *adj. koji pripada selu Kosorićima.* — *U jednom primjeru* xiv *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (kosorićьskyj). Sь periωromь kosoritьskymь. Mon. serb. 138. (1348).

1. KȌSOV, *adj.* merularum, *koji pripada kosovima (vidi* 2. kos). — *Kod mjesnijeh imena.* Pala tama Kosovijem lugom. Ogled. sr. 470. Kosovo brodište, Đemerje, Brezovica. Đ. Hirc. — *vidi* Kosovo *i* Kosovo poļe.

2. KȌSÔV, kȍsova, *m. vidi* 2. kos. — *U naše vrijeme.* Pijuć hladno pod Omarom pivo, gdjeno kosov zulumćaru sudi. Osvetn. 2, 12. Pa kosovu haramija prijeti. 2, 34.

3. KOSOV, *m. prezime.* — xvi *vijeka.* I kneza Ivana... i Mat. Kosova. Mon. croat. 288. (1587).

KOSOVA, *f. ime selu u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 42.

1. KȌSOVAC, Kȍsôvca, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijeļ. 125.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Ńiva spram Kosovca. Sr. nov. 1870. 694.

c. *pomińe se prije našega vremena mjesto s istijem imenom.* Kosovcь. Spom. stoj. 185.

2. KȌSOVAC, Kȍsôvca, *m. čovjek iz Kosova.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (Kȍsovac, Kȍsovca). Kako j' proklet Arap isekao sedamdeset i sedam junaka Kosovaca, tužni*(h)* đuvegija. Nar. pjes. vuk. 2, 420—421.

3. KȌSOVAC, Kȍsôvca, *m. prezime.* — *Ista je riječ ili što* 2. Kosovac *ili što* 4. kosovac. S pobratimom Kosovac-Ivanom. Pjev. crn. 284ᵇ. Među ńima Kosovac-Ivane. Nar. pjes. petr. 3, 225. Svetozar Kosovac. Rat. 90. Aleksije Kosovac. 182.

4. KȌSOVAC, kȍsôvca, *m. vidi* 2. kos. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (kȍsovac, kȍsovca *s dodatkom da se govori u Boci).* Gde kosovci sude, mučno je živjeti. Nar. bl. mehm. beg kapet. 62. U pustińi kosovci sude. 273. Modre boje koliko kosovac. V. Vrčević, igre. 5.

KOSOVAČ, *m. vidi* 2. kos. D. Hirc.

KOSOVAČA, *f. ime selu u Hercegovini.* Stat. bosn. 119.

KOSOVAČKO, *vidi* Kosovečko.

KOSOVAN, kosovna, *adj.* ozlojeđen, ļutit, n. p. Kosovan ko da je na Kosovu bio. Ž. Radońić. — *Vaļa da postaje od* Kosovo, *ali vidi i* 2. kositi, 2, a, *c).*

1. KOSOVČIĆ, *m. prezime.* — *U pjesmi* XVIII *vijeka.* Nikolu Kosovčića. Nar. pjes. bog. 7.

2. KOSOVČIĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Čair u Kosovčiću. Sr. nov. 1875. 547.

KOSOVEČKO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 104. — *Mislim da je oblik kajkavski, i da bi po štokavskom govoru glasilo* Kosovačko.

1. KOSÒVICA, *f. vidi* 2. kos *(kaže se i o muškom i o ženskom, kao i* kos). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide kos *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj).* U lov kosovica. I. Velikanović, prik. 44. Kos u kavezu... ,Dobra kosovico' reku joj... D. Obradović, basn. 143. Gdjeno sude gorske kosovice. Nar. pjes. juk. 605.

2. KOSÒVICA, *f.* ime ovci u gorńoj krajini. V. Arsenijević.

3. KOSOVICA, *f. mjesno ime.*

a. *vidi u Vukovu rječniku:* Kȍsovica, rijeka (ili potok) u Dalmaciji, koja izvire pod planinom Kozjakom i više Kniña utječe u Krku.

b. *u Srbiji. a) voda u okrugu krajinskom.* Kosovica, rečica, koja izvire više sela Sipa u planinama, pa se kod Dońeg Đerdapa uliva u Dunavo. M. D. Milićević, srb. 943. — *b) zaselak u okrugu užičkom.* K. Jovanović 155.

c. *dolina blizu Kosova.* — *Pomińe se samo u latinskoj kńizi* XVI *vijeka.* ,Ako se malo na lijevo pusti put' veli putopisac *(Petančić, lat. ,Petancius')* ,što vodi u Prokupļe (,Procopia') i Niš (,Nisum'), nedaleko pruža se Kosovica (,Cossovica') dolina koju sredinom protiče rijeka Lab'.. Kojemu imenu, naime Kosovici, ne ima u drugih starijih i suvremenih pisaca spomena. P. Matković. rad. 49, 132.

d. *mjesto se istoga imena pomińe još gdje prije našega vremena.* Spom. stoj. 185.

KOSOVIČKI, *adj. koji pripada* (3.) *Kosovici.* — *Kod mjesnijeh imena.* Na Kosovičkom i Seaničkom visu. Rat. 114. Kosovički vis. 115.

1. KOSÒVIĆ, *m. dem.* 2. kos *(upravo dem.* kosov), *te bi značilo: mladi ili mali kos. ovako je u Vukovu rječniku, ali u ńekoliko mjesta znači što i* kos *uopće.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (kod* kos), *u Belinu* (,merla o merlo, uccello noto' ,merula' 483a), *u Stulićevu* (,merula'), *u Vukovu* (,das junge der amsel' ,pullus merulae'). — *U svijem ovijem primjerima znači što i* kos: Na krajijeh od plitice nakitili bjeļnu kosovića drazijeh. M. Držić 271. Za tijem pak *(nose)* mesa, kosòvîćâ. A. Sasin 102. S poļa kosovića *(vidi* Kosovo, a) ma je kuća stara. I. T. Mrnavić, osm. 141. Nađe jednoga kosovića tako crnijeh pera... I. Đordić, ben. 25. Sad u ńu smira žuna, sad kosović. A. Kanižlić, rož. 7. I kosović sa lišća na granu. Osvetn. 2, 33. Kosović, Turdus merula. Lipovci kod Đakova. D. Hirc. — *U Dubrovniku se često ovijem imenom zove i druga slična ptica, drozak; vidi:* Turdus musicus L.... Po Doderleinu u Dubrovniku ,kosović', po Kosiću ,kosović bijeli'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak) 40a—b. Turdus iliacus L.... Po Kosiću ,kosović bijeli mali. kosović crļena potkrila'. 40a. *pa i sam kos:* Merula merula (L.)... Po Kosiću dubrovačko je ime ,crni kosović'. 37b. Merula torquata L.... Kosić mi piše da mu je dubrovačko ime ,kosović bijelih prsi'. 37b—38a.

2. KOSÒVIĆ, *m. prezime.* — *Od* XVI *vijeka.* S onom zemļum ku je držal Kosović. Mon. croat. 270. (1572). Đuro Toma Kosovića. I. A. Nenadić, šamb. 21. Kosović, knezovi od Cetine. And. Kačić, kor. 452. Markis Kosović od mista Dobrote. 490. Martin Kosović. Norini 55. Veli ńemu Kosović-Drekale. Nar. pjes. vuk. 1, 391. Sa rođakom Drekom Kosovićem. 4, 51. Al' eto ti Kosović-Andrije. Ogled. sr. 391.

3. KOSOVIĆ, *m. seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 13.

1. KOSOVINA, *f. augm.* kosov *ili* 2. kos. — *U Stulićevu rječniku:* ,ingens merula'. — *nije dosta pouzdano.*

2. KOSOVINA, *f. ime ńekijeh vrsta loze i grožđa.* Kosovina, suvrst vinove lože (Šulek). — Kosovina crna, blaue zimmettraube (Kalnik). — Kosovina sitna, blaue vogeltraube (Križevci). B. Šulek, im. 162.

KOSOVITI SE, kosovim se, *impf.* kostrešiti se, n. pr.: ,Šta se kosoviš na mene, nisam ti oca ubio'. Ž. Radońić. — *isporedi* kosovan.

1. KȌSÔVKA, *f. žensko čeļade iz Kosova.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* Kȍsovâka. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,ein frauenzimmer von Kosovo'). Uranila Kosovka devojka. Nar. pjes. vuk. 2, 315. Božja pomoć, Kosovko devojko! 2. 417.

2. KOSOVKA, *f. ime kozi.* Orahovac, Bosna. D. Hirc.

3. KOSOVKA, *f.* suvrst slatke pisane jabuke (Zagorje). B. Šulek, im. 162.

KȌSOVĻANIN, *m. vidi* 2. Kosovac. — *Množina:* Kȍsovļâni. — *Od* XVIII *vijeka.* Đurađ Slavković Kosovļanin. Glasnik. II, 3, *(str. ?).* I povedi pet stotin junaka, pobratime, tvojih Kosovļana. Nar. pjes. stojad. 1, 42. — *I kao prezime* Jova Kosovļanin. Sr. nov. 1868. 550.

KȌSOVĻÂNKA, *f. ovako zove jedan pisac našega vremena kapu kariklijn, jer se misli da je crno na ńoj znak žalosti s kosovske bitke.* E su vlasi bili u Cetińu i ustakli kape kosovļanke. Osvetn. 5, 26. Nad oči mu šavka kosovļanka. 5, 74. Al' su s ńime nebrojene čavke, kape šavke mrke kosovļanke. 5, 128.

KOSÒVĻÎ, *adj. koji pripada kosovima.* — *U Vukovu rječniku:* ,amsel-' ,merulae'.

KOSOVNICA, *f. mjesno ime.*

a. XV *vijeka na ostrvu Krku.* Lože... v Stupicah, Kosovnice. Stat. krč. ark. 2, 295. (1413).

b. *vidi* Kosaonica. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Prigazište u dolini Kosovnicu, ka je plaha, kad joj vale dažd učini; Bijele u Crkve dojezdište, pa kroz rijeku kroz Toplicu na kraj drugi prigazište. J. Palmotić 178.

KȌSOVO, *n. mjesno ime.* — *Uprav je adj.* kosov *(vidi) u sredńem rodu.*

a. Kosovo *ili* poļe Kosovo *ili* Kosovo poļe, *kraj što graniči s južnom Srbijom, osobito glasovit s bitaka s Turcima, a najveće radi nesrećne bitke na Vidov dan* 1389. — *Nemam pri ruci nijednoga primjera starijega od* XV *vijeka (u lažnom latinskom spomeniku tobože g.* 1076—1087 *ima* Kosovo poļe, *vidi* Doc. hist. račk. 116). —

Između rječnika u Vukovu: ,(mit und ohne poļe) das Amselfeld (berühmt durch die schlacht die anno 1389 na Vidov dan (15 juni) Serbiens schicksal entschied)' ,Campus merularum'. ,in einem liede adjektivisch': Nije, pobro, daždic Kosovijem; *i u Daničićevu:* poļe blizu Prištine. *a)* Kosovo. Knezь Lazarь sь Muratomь caremь brav se na Kosovu. Okáz. pam. šaf. 62. Pogybê knêzь Lazarь na Kosovu. 71. Razbi Muratь Jankula na Kosovu. 78. I krvi junačkom Kosovo politi *(o bici u kojoj Turci potukoše Sibińanin-Janka).* M. Vetranić 1, 54. Da Turci robiše Kosovo do kraja. D. Baraković, vil. 322. U ńih *(bugarkińah)* živo slava obilna, ku Kobilić steče mudri, kad hanǵarom cara silna na Kosovu smrtno udri. I. Gundulić 313. Aga i ostala družba svoja na Kosovo dođe . . . glasovito poļe od boja. 373. Pokle Lazar tijem silovo bješe i umri na Kosovo. J. Kavańin 185^{a}. Znati mi se, ļubovce, sa Kosova ne vratiti! Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 20. Kad je doša' na Kosovo bojno *(Sibińanin Janko).* And. Kačić, razg. 148^{a}. Koń junaka ostavio na zlu mestu u Kosovu. Nar. pjes. vuk. 1, 453. Pa otide š ńima niz Kosovo. 2, 36. Da se priča i pripovijeda dok je ļudi i dok je Kosova. 2, 295. Ja ću otić sutra u Kosovo, i zaklaću turskog car-Murata. 2, 312. Ona ide na Kosovo ravno. 2, 315. Kadno bjesmo na Kosovu bojnom. 2, 327. Kada Murat na Kosovo dođe. Nar. pjes. petr. 2, 271. Bio rvat na Kosovo. (Reče — u Podgorici — Turčin Srbinu, kad ga čuje de se tuži na težak život; a on mu kašto — ako nije Turčin kakav veliki gospodar — reče: ,Kad smo rvali na Kosovo, onda smo jedno bili'). Nar. posl. vuk. 13—14. Da je mene ćelo dobro biti, ne bi Lazo na Kosovu (ni) poginuo. 50. Jao ti je još kako je Lazo na Kosovu poginuo. 109. — *Gdjegdje se izgovara* Kösovô, *te ima padeže po složenoj deklinaciji. tako je u ńekijem pjesmama iz Crne Gore.* Pa izidi nasred Kosovoga. Nar. pjes. vuk. 3, 221. Ou nagoni Kosovijem vranca. 3, 218. Kadek dođe na breg Kosovoga. Pjev. crn. 182^{a}. — *I sama se riječ* Kosovo *uzimļe gdjegdje kao da znači kosovsku bitku.* Ovakoga sivoga sokola još Srpkińa porodila nije od Kosova ni priđe Kosova. Nar. pjes. vuk. 4, 12. Tu moje pleme od Kosova klica. S. Ļubiša, prip. 175. A nuder se spomeni Kosova! Osvetn. 3, 85. *i za bitku uopće, i iperbolički za kavgu, svađu.* Neću ja danaske više toga Kosovo vodit. A. Kalić 34. — *b)* poļe Kosovo. Na poļu Kosovu. Okáz. pam. šaf. 72. Dočekah prigodu na poļu Kosovu, da Janka vojvodu nevirnim prozovu. D. Baraković, vil. 322. Kad su bili kroz poļe Kosovo. Nar. pjes. vuk. 2, 154. Uvatiću Vuka Brankovića, vozaću ga uz to bojno kopļe, kao žena kuđeļ' uz preslicu, nosiću ga u poļe Kosovo. 2, 312. I grad Prilip u poļu Kosovu. 2, 390. Na Srbiju i poļe Kosovo. Nar. pjes. petr. 2, 271. Na poļu Kosovu završi srpsko samodržavno carstvo. Vuk, dau. 2, 76. — *vidi kod a).* I pogleda poļem Kosovijem. Nar. pjes. vuk. 3, 219. Od žalosna poļa Kosovoga. 4, 81. — *c)* Kosovo poļe, *dosta rijetko: u narodnijem pjesmama našega vremena imaju samo ńekolika primjera, među koje ne može spadati ni ovaki:* Na Kosovu, poļu širokome. Nar. pjes. vuk. 2, 193. — Jer su vamь pogibli 2 bratučoda na Kosovu poļu. Spom. sr. 1, 47. (1403). I u Kosovo poļe ujaha. I. Gundulić 566. Na Kosovu poļu. A. Kanižlić, kam. 643. Ovi se boj učini na Kosovu poļu godišta Gosp. 1389. And. Kačić, razg. 57. U Kosovo poļe iskupio. Nar. pjes. vuk. 2, 265. U Kosovu poļu zadobio. 4, 239. Kosovo poļe iliti nahija Vučitrnska. F. Jukić, zemļ. bosn. 1.

b. *seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 21.

c. *u Dalmaciji, vidi u Vukovu rječniku:* u Dalmaciji dolina opkoļena kamenitijem planinama u kojoj je devet sela. — Gospodari od Klobuka, Ļubuškoga i Kosova. J. Kavańin 231^{b}. Iz Kosova prođem u manastir Dragović. D. Obradović, basn. 330. U Dalmaciji u Kosovu. Vuk. živ. 248.

d. Mirkovo Kosovo, *mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Livada u Mirkovo Kosovo. Sr. nov. 1878. 1417.

KÖSOVO PÖĻE, *n. mjesno ime.*

a. *vidi* Kosovo, a.

b. *seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 29.

KÖSOVSKÎ, *adj. koji pripada Kosovu.*

a. *vidi* Kosovo, a. — *Između rječnika u Vukovu:* ,von Kosovo' ,Cossovinus'. Pokle se s razboja kosovskoga shrani. I. T. Mrnavić, osm. 12. Od žalosna boja kosovskoga. Nar. pjes. vuk. 4, 72. — *Može značiti i: koji pripada boju kosovskome.* Komadi od različnijeh kosovskijeh pjesama. Vuk, nar. pjes. 2, 309. *slično je i ovdje:* Nećemo se vladat na kosovsku, nit' ponavļat Brankovića daća. Osvotn. 3, 85. — *i u prenesenom (iperboličkom) smislu: koji je još od boja kosovskoga.* — *U Vukovu rječniku:* ,alt, noch von den zeiten der Kossovo-schlacht' ,Cossovinus (marathonius)'. Kosovski (n. pr. on je, star je kao da je još od boja kosovskoga). Nar. posl. vuk. 156.

b. *vidi* Kosovo, b. Paroh kosovski. Nar. pjes. vuk. 3, 579 *(među prenumerantima).*

c. *kod mjesnoga imena u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Ńiva u Kosovskom potoku. Sr. nov. 1872. 164.

KOSPERDA, *f. mač.* — *U Voltiģijinu rječniku:* ,spada' ,degen'. — *nepouzdano.*

KÔST, kösti, *f.* os (ossis), *jedan od tvrdijeh dijelova u tijelu ļudskom ili u većine višijeh životińa.* — *Akc. kaki je u gen. sing., taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., instr. sing.* kôšću *(ali* kösti), *loc. sing.* kòsti, *gen. pl.* kòstî *i* kòstijû, *dat., instr., loc. pl.* kòstima. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kostь, *rus.* кость, *češ.* kost', *poļ.* kość. — *Može biti da je osnova srodna s lat.* costa; *na drugu indoevropsku osnovu bez* k *(isporedi snsk.* asthi, *grč.* ὀστέον, *lat.* os) *ne treba misliti (ali vidi i* koza). — *Kao genetiv množine, osim* kòstî, *upotrebļava se i genetiv dvojine* kòstijû, *jamačno prema* očiju, ušiju, prsiju, plećiju. *našao sam* kostiju *samo u dva primjera prošloga vijeka* (L. Terzić 271; And. Kačić, kor. 265), *ali je u naše vrijeme vrlo obično (Vuk piše samo* kostiju). — *u ńekijeh čakavaca ima i gen. pl.* kost. P. Zoranić 14^{a}; Nar. prip. mikul. 88. — *U svijem je rječnicima (u Daničićevu* kostь).

1. *u pravom smislu.*

a. *u ļudskom ili živinskom tijelu dok je živo.*

a) uopće. Smami ti put i kost tva mahnita žeļa. M. Marulić 90. Kosti razbijajući Gospodinu. Korizm. 83^{a}. Videći, u odru da starci ležeći do kòstî put odru po svakčas trudeći. N. Naļešković 1, 342. Naj prije skrovena taj narav odsgori od tvrda kamena mû vilu satvori; pak kako se prima svim lipim vilami, putim i kostima uresi taj kami. S. Gučetić 7^{b}. Jer se kos od kosti u meni raspada. S. Gučetić 256. Svile

mu se kosti od bolesti! Nar. pjes. vuk. 1, 266. Koju mi dede za leđa meće, ona đevojka majci poruči: ‚Bodu me majko, dedove kosti'. 1, 297 Kad je razumje mlada nevjesta, dovati osti, slomi joj kosti. 1, 519. Od kosti mu meso otpadalo, a kroz kosti trava pronicala. 1, 593. Tako mi se ne delilo meso za života od moji kostiju! 2, 161. Staru majku tvoju ojadio, sa końem joj kosti izlomio. 2, 266. Mene 'vode kosti istrunuše u tamnici Azačkoj prokletoj. 2, 382. Utegni me, sele, od bedara, od bedara do vitih rebara, da se moje kosti ne razminu, ne razminu kosti mimo kosti. 2, 465. Tu bi *(u tavnici)* stoja' tri godine danah, dokle bi ti kosti okapale. 3, 222. Pušku ću ti u prsi sasuti, sve ću tvoje kosti izlomiti. 3, 303. Evo grebu mači grebeštaci, ev' škrgnuću kosti od junaka. 4, 258.

b) različne se kosti u znanosti (anatomiji) nazivļu ńekijem pridjerima, koje su načinili pisci u naše doba. ovdje ću zabiļežiti ńeke ovakove pridjeve iz J. Pančić, zool. *i* B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *(biļežim* P *i* Š), *n. pr.* kosti butne ‚femur'. P 98. — kost čeona ‚os frontale'. P 92 *i* Š. — kost četvrtasta ‚os cuboideum'. P 99. — kost čunkasta ‚os scaphoideum'. P 99 *i* Š. — glavata kost ‚os capitatum'. Š. — kost glavičasta ‚os capitatum'. P 97. — kost graškasta ‚os pisiforme'. P 97. — kost grudna ‚sternum'. P 38 *i* Š. — kosti jabučne ‚ossa zigomatica'. P 93. — kost jezična ‚os hyoideum'. P 94 *i* Š. — kost klinasta ‚os sphoenoideum'. P 92 *i* Š. — kosti klinaste ‚ossa cuneiformia'. P 99 *i* Š. — kosti kļučne ‚clavicula'. P. 96. — kost kockasta ‚talus'. P 99. — kockasta kost ‚os cuboideum'. Š. — kost koritasta ‚os lunatum'. P 97. — kost kukasta ‚os hamatum'. P 97. — kosti lakatne ‚ulna'. P 97. — kost meduvilična ‚os intermaxillare'. P 94 *i* Š. — kost mišična ili rameńača ‚os humeri'. P 96. — kosti nepčane ‚ossa palatina'. P 93 *i* Š. — kosti nosne ‚ossa nasalia'. P 93. — kost petna ‚calcar'. P 99 *i* S. — kost potiļna ‚os occipitale'. P 92 *i* Š. — prsna kost S, *vidi* kost grudna. — kost sitasta ‚os ethmoideum'. P 92 *i* Š. — kosti slepočne ‚ossa temporalia'. P 92. — kosti suzne ‚ossa lacrymalia'. P 93 *i* Š. — tanka kost ‚os ischii' S. *(u Dubrovniku u rolu po mesarskom jeziku.* P. Budmani). — kosti temene ‚ossa parietalia'. P 92. tjemena kost ‚os parietale'. Š. — trtična kost ‚os coccygis'. Š. — vratna kost, vratne kosti *govori i narod.* Na kost vratnu dok izriga ono čim ga ne bi briga. V. Došen 248ª. Vratne mu je kosti salomio. Nar. pjes. vuk. 3, 310.

c) u ńekijem poslovicama i recenicama upotrebļava se kost *dosta u pravom značeńu, ali ističući koju osobinu, n. pr.:*

aa) ističe se kao unutrńi dio tijela u ovakovijem rečenicama: Sva trepte mâ uda i zglobi i kosti; vas treptim u kosteh, i javi i u san. M. Vetranić 1, 263. Protrnuh do kosti. D. Baraković, vil. 286. — Zac mi zled u kosti stojaše nikoja. S. Menčetić 211. Zac kad bi podhibnos u meni taj bila, ne bi mi svaku kos ļuvezan spražila? N. Naļešković 2, 116. Jer mi je u srid kost užgan plami ļubven. P. Zoranić 14ª. Nerazborna o mladosti, kad se ļuven plam usjekne u nejake tvoje kosti . . . G. Palmotić 2, 28. — Er kao dah joj svo mê blago i veće ona vidje u plati, da uboštvo moje nago ne imaše joj česa dati, i da mi je kosti ižela, krv izpila, meso izjela, ter da sam se ogolio i bez zdravja i bez časti . . . I. Gundulić 227. — Jakino kad s kostiju duša se rastaje. Š. Menčetić 112. Dali će rastavit duša se od kosti u prvi moje cvit nezrele mladosti? D. Rańina 141ª. Jedva nosim u kostima dušu. Nar. pjes. vuk. 2, 447. *može biti da ove zadńe primjere treba shvatiti u ńekome osobitom smislu, isporedi:* Duh mu se u kosti zabio *(vidi* duh, 1, b, *a) na kraju).*

bb) kad je vrlo mršavo čeļade (a i živinče), kaže se da je samo kost i koža *ili* koža i kost, *pa i na druge načine ističući kosti, n. p.:* Pače ga je na toj dojti jur činila, i ni' joj dosti, da ga ni' već koža i kosti, i tej hoće skori ojti. M. Pelegrinović 193. Nimahu drugo nego kost i kožu. P. Radovčić, nač. 90. Kost i koža ‚allampanato, magro in sommo grado' ‚os et pellis est'. J. Stulli, rječn. *kod* kost. Koža i kosti. Nar. posl. vuk. 138. — Ah jaoh, z glasa moga cvila, k mojoj puti kos je moja žestoko se prilepila *(biblički).* I. Gundulić 203. Pušti, caro, kosti iz tavnice. Nar. pjes. vuk. 2, 320. A daleko kosti zanijeti. 2, 539. Jedva mu koža kosti drži (mršav, gotovo umro). Nar. posl. vuk. 111. Loj kosti izmeće, ili: Loj kosti iščerao na poļe. (Kaže se za mršavo marvinče). 170. Ni tri lakta u visinu stasa, suhe kosti u mijehu pakosti. Osvetn. 4, 11. — *Slično je i u ovom primjeru gdje se kosti uzimļu za cijelo čeļade, jer* pasti kome na kosti *znači: pasti mu na teret, te se ističe da je čeļade i onako brižno i nevoļno (mršavo od brige).* Teško druzi, koja pane bratu na kosti. V. Bogišić, zborn. 139.

cc) u bibličkom se jeziku često upotrebļava kosti *za samo čeļade, ističući tijem da je mršavo radi nevoļe ili kajańa. (Bog)* kosti tvoje oslobodi. N. Rańina 40ᵇ. isai. 58, 11. Jaoh! a zašto pun tamnosti mučo ja sam grijeh moj hudi? vapijući vas dan svudi sharaše se moje kosti. I. Gundulić 195. U kostijeh tužnu meni duša mira čas ne ima. 197. Čuvenju ćeš momu dati mir, veselja i radosti, poniženo ter će kosti milo i drago uzigrati. 200.

dd) također je po bibličkom jeziku kost od kosti *(kad ko od koga postaje kao potomak ili drukčije, kao prva žena od prvoga čovjeka).* Ovo, reče, kost od kosti moje. M. A. Reļković, sat. F4ᵇ. Jer smo udi tijela ńegova, od mesa ńegova, i od kostiju ńegovijeh. Vuk, pavl. ef. 5, 30. A Adam reče: ‚Sada eto kost od mojih kosti i tijelo od mojega tijela'. Đ. Daničić, 1mojs. 2, 23.

ee) metaforički. aaa) gristi kome kosti *znači: klevetati ili uopće govoriti zlo o ńemu.* A meni jur kosti prigrizat, cuj, nemoj. Š. Menčetić 3. Dal' i mrtvim grize kosti *(baka).* V. Došen 129ª. Kosti komu gristi, prigrizati ‚famam alicujus detrahere'. J. Stulli, rječn. *kod* kost. — *bbb)* usjeći se kome u kosti *u jednoga pisca čakavca* xvii *vijeka znači od prilike što i omraziti se.* Svi smo se Osmanu usikli u kosti, ako nam zlo svanu, ikomur ne prosti. I. T. Mrnavić, osm. 129. — *u istoga pisca* ucijepļen u kosti *znači: mrzak.* Jer premda *(Osman)* u kosti svim ucipļen staše, cvit ńega mladosti u svih smućevaše. 178. — *ccc) amo pripada i ovaj primjer:* Neslani zlotvore, pun svake ludosti, komu moz' nenavis sve pije iz kosti. D. Rańina 119ᵇ.

b. *u mrtva čeļadeta ili živinčeta.*

a) uopće. Nađe jednu glavu, to jest, kost od glave iliti tikvu mrtva čovika. F. Lastrić, rad. 381. Bi našasta prilika s. kriza u kostima od prsiju jednoga redovnika. M. Zorićić, zrc. 18. Ovde ima čoečja kost. Nar. prip. vuk.² 198. — *Množina* kosti *često znači mrtvo tijelo ili mrtva tjelesa, gdjegdje bez obzira na to,*

jeli meso otpalo s kosti. Sъhraniti vьse kosti ihь. Sava, sim. pam. šaf. 13. Na jednoj pojani koja bješe puna kosti. *N. Rańina 137b. osech. 37, 1. Kosti koje budu u grobovijeh. Zborn. 53b. Ne razdiraj kosti nebošku Marcelu. P. Zoranić 35b. A zemja na svit saj laka ti kostem bil'! D. Rańina 61b. Pače, sve što naprijed jaše, huđa žalos sved ga trudi, kosti gole cim plesaše od pobjenijeh turskijeh judi. I. Gundulić 320. Obzirnć se na gomile kosti ke svud leže . . . 322. Gleda' okolo, oda svudi, što oko vidi svom kriposti, sve bi puno bojnijeh judi, sve je sad puno susijeh kosti. 335. Prez gomile turskijeh kosti jaše paša. 335. Stjepana ima gospodara, zaedno pape i mučenika svetijeh kostijeh (!). J. Kavańin 318b. Kosti ,carcame, scheletro, ossatura d'animal morto tenuto insieme da nervi senza carne' ,corpus arefactum'. A. d. Bella, rječn. 177b. U lis tilo ńegovo metnuše i krečom pokriše, da bi posli gole kosti lasnije prinesli. A. Kanižlić, fran. 74. On mrtvački(*h*) hrpu kosti stade motrit. V. Došen 44a. Macedonsku koji krunu nosi, sad mu kosti trunu. 44b. Zemjica ti kosti izmećala! And. Kačić, razg. 28a. *(Turci)* izpitaše gdi se naodi greb Skenderbegov, koga našavši otvoriše, pak razjagmiše ńegove kosti. 143. Ako li mi virovati nećeš, uzpeńi se na Mosor planinu, ter ćeš vidit kosti od Turaka. 279ab. Kako se mrtac dodi kostiju Eliseovih, uskrsnu. kor. 265. Pečat koji zatvora grobić od svetih kosti. Ant. Kadčić 90. Svetih ostanci iliti moći, to jest kosti. I. Velikanović, uput. 3, 360. Relikvija, to jest kosti ńihovijeh. J. Matović 331. Klańamo se kostim svetijem mučenika. I. M. Mattei 138. Posmotrite kosti roditeja vaših. J. Rajić, pouč. 1, 21. Prosti narod neće da ostane bez moštiju i kostiju. D. Obradović, živ. 125. Pa je voda udarila mutna, pa je ńine kosti ćerdosala. Nar. pjes. vuk. 2, 129. Bacio ih na dno u tamnicu, đeno leži voda do kojena, a junačke kosti do ramena. 2, 245. I kosti su ńemu istrunule. 2, 403. Kosti će ti tvoje ostanuti, kosti tvoje u tamnici mojoj. 3, 345. More, sluge! tamo pašče bac'te, đe mu gavran kosti naći neće. 4, 139. Van da će mu kosti izbaciti. Nar. pjes. juk. 100. Kuća od sameh čovječjeh kost zagrajena. Nar. prip. mikul. 88. Unutra su puni kostiju mrtvačkijeh. Vuk, mat. 23, 27. Mrtvu mu zemja kosti izmetala! S. Lubiša, prip. 242. Da vi kućne čejace ne smuti, roditejske kosti ne pokruti. Osvetn. 3, 151. — *Amo pripada i ovaj primjer u kojemu* kosti *znače u metaforičkom smislu mrtvo čejade:* Več bi prije pregorio moju glavu, nego da me mrtvoga oca kosti kunu. Pravdonoša. 1852. 31.

b) upotrebjava se u osobitom smislu u ńekijem rečenicama. aa) ostaviti gdje kosti *znači: umrijeti u ńekom mjestu.* Ja ću ovdi kosti ostaviti. Nar. pjes. juk. 369. Di je pala tu je i ostala, tu je stare kosti ostavila. Nar. pjes. srem. 79. Gdje su hćeli da junaštvo kažu, tudije kosti ostaviše puste. Osvetn. 3, 133. Ostaviše svoje kosti na sevastopojskom žalu. M. Pavlinović, rad. 16. — *Slično je i u ovijem primjerima:* I mnozi ne haju izgubit život svoj, očito kad znaju, da će nać zlato toj, naj liše ki hode u Novu Indiju i kosti zavode u Etijopiju *(nema se pomisliti na ,bijelu kost', vidi 4).* M. Vetranić 1, 160. Petar biše malo prija posrid Korfa pusti' kosti, služeć duža od mladosti. Đ. Baraković, vil. 205. Dok ne prida zemji kosti. V. Došen 25a. — *bb) o smrti se misli i u ovom slučaju:* Moja nesrećna mlados ide u žalos, u koj će stojati, dokli se bude kos od kosti rastati. N. Naješković 2, 80. — *ali se često ovake rečenice upotrebjavaju za osobitu nasilnu smrt.* Ako mu dođem neće mu ni kost s košću ostati. Nar. prip. vuk. 43. Na nekim mjestima samo da čovek posrne, ne bi mu ni kost s košću do Morave došla. Vuk, dan. 1, 3.

c) o kostima životińskijem uopće. Kosti ne shrustite od ńega. N. Rańina 111a. joann. 19, 36. Od kostiju mrtvi živin. L. Terzić 271. Našao bi koński(*h*) kosti dosti. V. Došen 228a. Svega ga *(magarca)* razbije niz nekakve stijene, da mu ni kost s košću zajedno ne ostane *(ispoređi b) bb)).* Vuk, poslov. 47.

d) često se u rečenicama i poslovicama pomińu kosti kao pasja hrana. A on ih *(Jada dinare)* popade kako kos gladan pas. N. Naješković 1, 128. Zoile psi, ako kos tuj ne mož' proždrijeti, uzmi ovu ter ždori, ku ću t' sad prinijeti. D. Rańina 121a. Znaš, golu kos ni pas neće da oglođe. I. Gundulić 151. Otimajući se kakono psi o kosti. F. Lastrić, od' 374. Bacio kost među ńih. (Zavadio ih, kao kad čoek baci kost među pse). Nar. posl. vuk. 11. Ne bacaj kost, da se pokoju kao psi. Nar. posl. magaz. 1869. 122. Ni pas gole kosti ne glođe. Nar. posl. vuk. 222. — *Prema ovome kost se shvaća uopće kao slaba i nevajala hrana.* Več mu nosi kosti oglojane. Nar. pjes. juk. 55. Jer vam muke judske uzmu ruke, ter nosite trbušine hrane, a vas kosmi od skapańa brane. Osvetn. 4, 21.

e) prema d) gdjegdje gola kost *ili samo* kost *znači stvar male ili nikakve vrijednosti.* Narodnost bez narodne države gola je kost. M. Pavlinović, rad. 117. Ko izije meso, vaja i kosti da glođe. (Kad ko prijateje zove od ručka na večeru, ili od večere na ručak, da pojedu ono što ostane). Nar. posl. vuk. 139. *ista se poslovica, kao i ona što sad dolazi, upotrebjava i u drugom smislu, t. j. da muž koji je uživao ženu za ńezine mladosti i jepote, treba da se ńom zadovoji i kad izgubi jedno i drugo.* Ko u mladosti meso (t. j. jede) neka u starosti kosti (t. j. glođe). V. Bogišić, zborn. 284.

f) kost se upotrebjava za djejańe i kipareńe kao i drvo i kamen. Imati smrt udubenu u kosti aliti u drvu. P. Posilović, nasl. 39a.

g) u familijarnom govoru reče se gdjegdje pasja kost, *ili u zlom smislu da se ne reče* pasja vjera *ili* pasja para *ili u šali.* Netom ozdravi, što pasja kost učini? Uspne se na isto stablo. M. Pavlinović, rad. 43.

h) kost u grlu *metaforički znači ńešto što smeta i muči (i u duševnom smislu), jer je vrlo neugodno i opasno kad kome kod jedeńa mesa zapne kakva kost ili komadić kosti u jedńaku.* Kost u grlu. Nar. posl. vuk. 156. To mu je kost u grlu. (To ga vrlo mrzi i muči). 319. Đe dvoje govori, tu je treći kost u grlu. 73. Bio sam im kost u grlu. S. Tekelija. letop. mat. sr. 120, 16.

c. *u većine su riba kosti kao u drugijeh životińa, ali pošto obično imaju drukčiji (šijasti, oštri) oblik (ispoređi* 1. drača, c, *e) aa)), donosimo ove primjere napose. vidi i u Belinu rječniku.* kost ,spina, inteso di pesce' ,spina' 700a; *u Stulićevu:* kost ,osso e anche spina di pesce' ,os, spina (utrumque enim illyrica vox significat)'; *u Vukovu:* (kost) od ribe ,die gräte' ,spina piscis' *kod* kost. Kosti ribije. Stefanit i Ihnilat. star. 2, 273. On ki jih *(mriže)* dosiže gdi cić ribne kosti s strahom jih podviže, bojeć se nabosti . . . P. Hektorović 33. Ke sin umiraše, a to da kost ribe u grlu zapriči mu se . . . F. Glavinić, cvit. 46a. Budući ribija kost u grlu zaprla jednomu mladiću . . . F. Lastrić, od' 305.

2. *u osobitom smislu, može značiti što i* rebro. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kost, rebro ‚costa'), *u Bjelostjenčevu* (kost, rebro ‚costa'), *u Jambrešićevu* (kost, rebro ‚costa'), *u Vukovu* (uhvatiti se ili pońvati se s kime u kosti, t. j. obuhvatiti jedan drugoga rukama, pa gledati ko će koga oboriti). Šćepaše se u kosti junački. Nar. pjes. vuk. 2, 408. Naj potļe se s Mujom ufatio, ufatio u kosti junačke. 3, 166. Sa Stevom se u kosti fatio. Nar. pjes. stojad. 1, 63. U kosti se oba prihvatiše. Nar. pjes. hörm. 2, 93. Il' će ńome *(desnicom)* vaļati kameńe, il' lomiti kosti na rvaču. Osvetn. 2, 72. Rvańe biva na dva načina: u pojas i u kosti. M. Đ. Milićević, živ. srb. 3, 31.

3. *u metaforičkom smislu, u dva primjera, govori se o kostima kakva grada.*

a. *u jednom primjeru ne znam, odgovara li metaforičkom značeńu što je pod* 1, a, *c) aa) ili što je pod* 2. Zatim paka ogań vrli, ki se usjeknu gradu u kosti, sve požeže i opali. P. Kanavelić, dubrovn. 11.

b. *u drugom primjeru znači što i* razvaline *i odgovara metaforički značeńu pod* 1, b, *a)*. Gdi grada plemenita dosti samo leže sada raztrkane kosti. H. Lucić 264.

4. bijela kost, slonova kost *itd.*, ebur, *samo u prenesenom smislu, jer nije kost, nego veliki slonov zub (isporedi* bjelokost; *nema kod* bio). Gdi bi zelen venčac vili, ali krunu od vridnosti, koga ne bi prihinili, od lefanće da su kosti? H. Lucić 211. Dah joj za platu oni moj lijepi rog od kosti slonovne zlatom vas narešen. D. Zlatarić 15b. Prestol bišo ukrašen zlatom i slonovimi kosti. Aleks. jag. star. 3, 236. I od bijele kaono kosti naj crnija mast izhodi. J. Kavańin 172a. Kost slonovna ‚avorio, dente di leofante' ‚ebur'. A. d. Bella, rječn. 120a.

5. *nije prava* kost *u sipe, premda se tako zove, a i u oligńa. vidi u Mikaļinu rječniku:* kost od sipe ‚sepium, testum, colum'.

6. *u prenesenom smislu, u plodu koščica (vidi).* — *Između rječnika u Vukovu:* vide koščica (n. p. od šļive) *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.* Vъzmi kosti črěšńany. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 110. Jezgru koja još u kosti krije. J. S. Reļković 46.

1. KŐSTA, *m. skraćeno ime od* Kostantin *ili* Kostadin. — *Voc. je jednak s nominativom.* — *Nalazi se od* xiv *vijeka, ali se ne zna treba li čitati* Kōsta *ili* Kósta *(vidi).* — *Između rječnika u Vukovu:* (contr.) ‚Konstantin' ‚Constantinus', *i u Daničićevu* (Kosta ‚Constantinus hyp.'). Kosta z dêtiju. Svetostef. hris. 31. Kuļevićь Kosta... Kosta Gωnьšinь zetь. Glasnik. 15, 309. (1348?). Veli Kosta, mat' Jeljena ... J. Kavańin 298b. Zlamen ko'ega u visini liti se Kosti prikazati. 299a. Neg pol rifa još pošaļe Kosta. M. A. Reļković, sat. E1b. Bogom brate, Kosta ciganine! *(ovdje je* Kōsta, *jer bi voc. od* Kósta *bio* Kôsto). Nar. pjes. vuk. 2, 213.

2. KÓSTA, *m. vidi* Kosto. — *Akc. se mijeńa u voc.* Kôsto. — *vidi* 1. Kosta. — *U Vukovu rječniku:* vide Kosto *s dodatkom da je po istočnom govoru.*

KOSTAC, *m. u jednom primjeru* xviii *vijeka ima gen. sing.* Kostaca *što je po svoj prilici isto što* Kostanca. Gnat Kostaca i Klarica. J. Kavańin 331b.

KOSTAĆEVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Jovan Kostaćević. Rat. 38.

KOSTADIJE, *m. vidi* Konstantije, *isporedi* Kostadin. — *U pisca* xiii *vijeka.* Sь mitropolitomь svojimь Kostadijemь. Domentijana 191. Sь čьstьnyimь Kostadijemь. 226.

KOSTÀDIN, *m. vidi* Konstantin. — *Od* xiii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚Konstantin' ‚Constantinus') *i u Daničićevu* (Kostadinь, gledaj Konьstanьtinь). Kostadinь. Deč. hris. 19. 24 *i još na nekoliko mjesta.* Ja carica Jevdokija sь sinomь carьstva mi Kostadinom ... Mon. serb. 190. (1379). Ja gospodinь Kωstadinь ... 228. (1395). Gospodina Kostadina. Spom. sr. 1, 1. (1395). Ļubila bi čobanina, čobanina Kostadina. Nar. pjes. vuk. 1, 336. Vino pije care Kostadine u lijepu mestu Carigradu. 2, 85. Końe jašu do dva pobratima, beg Kostadin i Kraļević Marko. 2, 355. Kad je viđe care Kostadine. Pjev. crn. 251b. Udržaću cara Kostadina. Nar. pjes. petr. 2, 271. Devet careva od Dukļana do Kostadina. S. Ļubiša, prip. 16. — *I kao ime planini u Crnoj Gori.* Glasnik. 10, 27.

KOSTÀDINA, *f. žensko ime prema muškome* Kostadin. — *U naše vrijeme.* Sr. nov. 1863. 70.

KOSTÀDINIĆ, *m. prezime.* — *isporedi* Kostadinović. — *Od* xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kostadinićь). Ozroje Kostadinićь. Deč. hris. 12. 79. Vlьkota Kostadinićь. Spom. sr. 1, 79. (1406). Hrьnakь Kostadinićь. Mon. serb. 281. (1418).

KOSTÀDINIĆI, *m. pl. mjesno ime prije našega vremena.* — *isporedi* Kostadinić. Kostadinići (selo). S. Novaković, pom. 135.

KOSTÀDINOVAC, Kostàdinôvca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Kostadinovcu. Sr. nov. 1864. 600.

KOSTÀDINÔVCI, Kostàdinovâcâ, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 384. — xiii *vijeka pomińu se* Vlasi Kostadinovьci. Deč. hris. 62.

KOSTÀDINOVIĆ, *m. prezime (po ocu Kostadinu).* — *isporedi* Kostadinić. — *Na jednom mjestu* xiv *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Kostadinovićь). Ušakь Kostadinovićь. Glasnik. 15, 299. (1348?).

KOSTÀDINOVIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeļ. 118. — *isporedi* Kostadinović.

1. KÒSTÂJNICA, *f. mjesno ime.*

a. *u Bosni. a) trgovište u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 49. — *b) selo u okrugu Dońe Tuzle.* 87.

b. *u Hercegovini selo.* Statist. bosn. 116.

c. *u Hrvatskoj grad u okrugu zagrebačkom.* Razdijeļ. 90. — *Između rječnika u Vukovu:* varoš u Hrvatskoj (kod vode Une).

Već se od xvi *vijeka pomińe ovo mjesno ime, vidi n. p.:* Kapetanu Kostajnice. Mon. croat. 235. (1530). Kostajnica. S. Novaković, pom. 135.

d. *vidi* Kosaonica.

2. KÒSTÂJNICA, *f. dodaje se u narodnijem pjesmama kao atribut riječi* kopļe. — *Vaļa da je postalo od* kostań *(od kostaneva drva).* I daje im kopļa kostajnicu. Nar. pjes. juk. 413. Pod ńime je sura bedevija, a u ruci kopļe kostajnica. Osvetn. 3, 141.

KÒSTÂJNIČANIN, Kòstâjničanina, *m. čovjek iz Kostajnice.* — *Množina:* Kòstâjničani. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚einer von Kostajnica'). Zemļe su turske Kostajničana koji su sada u Bańo(j)luci. Starine. 12, 24 *(oko* 1696—1703.) Dojde Kostajničanom u pomoć. P. Vitezović, kron. 178. Razbi Kostajničane. 187.

1. KÒSTÂJNIČKÎ, *adj. koji pripada Kostaj-*

nici. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚von Kostajnica‘). Od mene Jusuf-vojvode kosta(j)ničkoga. Starine. 11, 78. *(oko* 1567). Od nas Hasan-ago dazdaru kostajničkoga. 78. *(oko* 1600—1602.). Kostajničkome komendantu. 12, 8. 1699).

2. KOSTAJNIČKI, *adj. koji pripada Kostajniku.* Kostajnička *(opština).* K. Jovanović 135.

KÒSTÀJNIČKIŃA, *f. žensko čeļade iz Kostajnice.* V. Arsenijević.

KOSTAJNIK, *m. ime selu u Srbiji u okrugu podrinskom* K. Jovanović 135.

KOSTAJNOVICA, *f.* ime vrhu kod Fužina. D. Hirc.

KOSTAM, *m.* ime rijeci kod Križevaca. D. Hirc.

KOSTAMONIT, *m. vidi* Kastamonit. — *U Daničićevu rječniku:* Kostamonitь, gledaj Kastamonitь: ‚Kostamonitu igumenь‘. M(on. serb). 132. (1348).

1. KȌSTAN, kȍsna, *adj.* osseus, *koji pripada kosti; koji je od kosti; koji je nalik na kost.* — -t- *ispada između* s *i* n. — *Od* XVI *vijeka, u između rječnika u Belinu* (kostni ‚di osso, overo simile all' osso‘ ‚osseus‘ 531[b]), *u Voltiģijinu* (kostni, v. kostast), *u Stulićevu* (osseus‘). Tva svis znavši dobro uprav, er volovnom' tom' narodu kostne poda roge narav, kime bodu. D. Rańina 114[a]. — *U Stulićevu rječniku ima i adv.* kosno, *ali s nepouzdanijem značeńem, vidi:* kostno ‚osso per osso, alla minuta‘ ‚per ossa, singillatim‘.

2. KOSTAN, *m.* vrst trave (Sabļar, Trsat), v. Koščan. B. Šulek, im. 162.

KOSTANČANIN, *m. vaļa da je čovjek iz Kostajnice. — isporedi* Kostańčka. — *Množina:* Kostančani. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Sobom vodi mlade Kostančane. Nar. pjes. vil. 1868. 729.

KOSTANDIJE, *m. vidi* Konstantije. — *Radi oblika vidi* Konstantin. — *isporedi i* Kostadije. — *U jednom primjeru* XIII *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (Kostanьdije ‚Constantius‘). Mitropolitu Kostandiju. Domentijan[b] 77.

KOSTÀNDIN, *m. vidi* Konstantin. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kostanьdinь, gledaj Konьstanьtinь). Carice srьbьskije kvra Jevdokije i gospodina Kostanьdina. Mon. serb. 193. (1379). Kostanьdinь Sevastokratorovićь. Glasnik. 11, 136.

KOSTANICA, *f. vidi* Kostajnica. — *Od* XV *vijeka.* Gradi: Komugojnu i Kostanicu. Mon. croat. 82. (1445). Oćete da izgubimo Kostanicu i Biaćь. Starine. 10, 18. (1652). Beg projde na Kostanicu. P. Vitezović, kron. 148.

KOSTANIĆ, *m. prezime.* Kostanić, knezovi od Drvenika u gorńemu primorju. And. Kačić, kor. 453. U diplomi kneza Kostanića iz gorńega primorja, koju od kraļa Tvrdka imade na 1398. 459.

KOSTANOVICA, *f. hļeb načińen od kestenova brašna. — U Stulićevu rječniku:* ‚panis ex castaneis‘. — *nije dosta pouzdano.*

KOSTANOVINA, *f. vidi* kestenovina. — *U Stulićevu rječniku:* ‚lignum e castanea‘. — *nije dosta pouzdano.*

KOSTANSKI, *adj. u Daničićevu rječniku:* kostanьskyj, ‚rêka kostanьska‘ blizu gligorovske i blizu ‚Prêslopa‘. G(lasnik). 11, 132. 13, 375. cf. Kostênьče.

KOSTANT-GRAD, *m. vidi* Konstant-grad. — *U istoga pisca u kojega ima i ova riječ.* Odvjetnica Kostant-grada. J. Kavańin 270[a].

KOSTANTIJA, *vidi* Konstantija. — *Između rječnika u Daničićevu* (Kostanьtija, gledaj Konьstanьtija).

KOSTÀNTIN, *m. vidi* Konstantin. — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide Kostadin *i u Daničićevu* (Kostanьtinь, gledaj Konьstanьtinь). Kostanьtinь. Stefan, sim. pam. šaf. 16. Kostantina cara. Mon. serb. 134. (1348). Bi učińen cesarom Kostantin. S. Badrić, ukaz. 92. Slavu slavi care Kostantine. Nar. pjes. vuk. 2, 89. Videli smo Aģi-Kostantina, Kostantina, slavna igumana. 4, 166.

KOSTÀNTINOV, *adj. koji pripada Kostantinu.* Koga Eraklij na sebi odni u grad Kostantinov. J. Kavańin 299[a].

KOSTÀNTINOVIĆ, *m. prezime (po ocu Kostantinu). — U naše vrijeme.* Stanica Petra Kostantinovića žena. Glasnik. II, 1, 62. (1808).

KOSTÀNTIŃ, *adj. koji pripada Kostantinu, vidi* Kostantiń grad.

KOSTANTIŃ GRAD, *m. vidi* Konstantiń grad. — *U starijim spomenicima, a između rječnika u Daničićevu* (Kostanьtińь grad ‚Constantinopolis‘). Kostanьtińa grada. Stefan, sim. pam. šaf. 3. Vь Kostanьtińi gradê. 8. Vь Kostanьtinê gradê. 10. Mon. serb. 90. (1330).

1. KȌSTAŃ, *m. vidi* kesten. — *Od tal.* castagno *(drvo). — isporedi* kostańa. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȍstânâ. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚castanea‘), *u Belinu* (‚castagna, frutto noto‘ ‚castanea‘ 176[a]), *u Bjelostjenčevu* (kostań, kesten, drevo ‚castanea, sardianus, balanus‘), *u Jambrešićevu* (‚castanea‘), *u Voltiģijinu* (‚castagna‘ ‚kastanie, käste‘), *u Stulićevu* (kostań, dub ‚castanea‘; kostań, voće ‚castanea‘), *u Vukovu* (vide kesten *s dodatkom da se govori u Boci).*

a. *drvo.* Kostańi, čičimci jošte se tuj plode. M. Vetranić 2, 273. Ni jela ni kostań . . . Đ. Baraković, vil. 57. Bregovi okićeni kostańom u osoju. S. Ļubiša, prip. 3. Kostań (drieuo od costagna, u mletačkom rukopisu), rus. каштань, češ. kaštan, poļ. kasztan: castanea (mletački rukopis), castagnie (Pizzelli, Kuzmić, Aquila—Buć), Castanea vesca Grtn. (Vodopić), v. kesten. B. Šulek, im. 162. — *Ima i drugo drvo:* kostań divļi, *vidi kod* kesten. Kostań divji, češ. divoky kaštan, Aesculus hippocastanum L. (Zagreb). B. Šulek, im. 163.

b. *plod.* Izvan bode kostań jako, znutar se ji kostań pako. P. Vitezović, cvit. 39.

2. KȌSTAŃ, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeļ. 114.

KȌSTAŃA, *f. vidi* 1. kostań. — *Od tal.* castagna *(plod). — Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȍstânâ. — *U Mikaļinu rječniku:* kostańa, dub, ‚castanea‘; kostańa, voće ‚castanea‘.

KOSTAŃAC, kostańca, *m. dem.* kostań. — *U Stulićevu rječniku:* v. kostańčac. — *slabo pouzdano.*

KOSTAŃAK, Kostańka, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. (kajkavski)* Kostańek. Razdijeļ. 89.

KOSTÀŃÂR, kostańára, *m. čovjek što prodaje pečene kostańe. — U Belinu rječniku:* ‚caldarostajo, venditor di caldaroste‘ ‚castanearum assarum venditor‘ 159[a]; *u Bjelostjenčevu:* kostańar, kestenar ‚castanearum venditor‘; *u Stulićevu:* ‚castanearum assarum venditor‘.

KOSTAŃČAC, kostańčca, *m. dem.* kostańac. — *U Stulićevu rječniku uz* kostańić. — *nepouzdano.*

KOSTAŃČIĆ, *m. dem.* kostańac. — *U Stulićevu rječniku uz* kostańić. — *slabo pouzdano.*

KOSTAŃČKA, *f. u istoj narodnoj pjesmi u kojoj ima* Kostančanin, *kaže se* Kostańčka *za žensko. može biti i da je adj.* (kostańčki). Mole mu se Kostańčke devojke. Nar. pjes. vil. 1868. 729.

KOSTAŃE, *f. pl. ime selu u Dalmaciji u kotaru spļetskom.* Repert. dalm. 1872. 30.

KÒSTAŃEV, *adj. koji pripada kostańu: koji je načińen od kestenovine (drva).* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kostańev, kestenov ,castaneus' *i u Voltiģijinu* (castagnoso' ,von kastanien-holz'). Donos'te mi, sluge moje, kostańevo dobro kopje. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 56.

KOSTAŃEVAC, kostańevca, *m. mjesto posađeno kostańima, isporedi* kestońe. — *U ovakovom općem značeńu samo u Bjelostjenčevu rječniku: kajkarski* kostańevec, kostanevje, kesteńe, ,castanetum, sylva castanearia'. — *I kao ime selima u Hrvatskoj. a) u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 71. — *b) kajkarski* Kostańevec *u županiji zagrebačkoj.* 81. — *c) kajkarski* Kostańevec *u županiji varaždinskoj.* 99. — *d) u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* 109. — *Mjesto se s ovijem imenom pomińe već* XIII *vijeka u latinskoj kńizi.* ,Porcionem terre Coztaneuch vocate'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1. 212. (1299).

KOSTAŃEVĻE, *n. vidi* kostańevac, kesteńe. — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkarski)* kostanevje *kod* kostańevec, *i u Jambrešićevu* kostańevje ,castanetum'.

KÒSTAŃICA, *f. ime selu u Dalmaciji u kotaru kotorskom.* Repert. dalm. 1872. 11. — *Pomińe se od* XVIII *vijeka.* Podiže se ćeta Turaka od Risna maloga mjesta, i oni ti podeše u zelenu Kostańicu. Nar. pjes. bog. 188.

KOSTAŃIČKA, *f. žensko čeļade iz Kostanice.* — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Tor Turcima rakiju u vino prilivaše vrla Kostańicka. Nar. pjes. bog. 189.

KOSTAŃIČKI, *adj. koji pripada Kostanici.* — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Tere s ńima otide na verige kostańičke. Nar. pjes. bog. 189.

KÒSTAŃIĆ, *m. dem.* kostań. — *U Stulićevu rječniku:* ,parva castanea'.

KÒSTAŃÎŠTE, *n. vidi* kestenik. — *isporedi* kostańevac, kostańevļe. — *U Mikaļinu rječniku:* ,castanetum', *i u Stulićevu:* ,castanetum'.

KOSTAŃULA, *f. vidi* kostjela. Kostańula, perlaro, loto, bagolaro (Aquila—Buć), Celtis australis L., v. Kastańuole. B. Šulek, im. 163.

KOSTARICA, *f. vidi* gostarica. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Pruži mu prazne kostarice govoreći: ,I zmi kostarice za priniti vino i vodu'. B. Leaković, nauk. 227.

KȎSTAST, *adj. koji je pun kosti: u kojega su velike kosti.* — *U Belinu rječniku:* ,ossuto, ossoso' ,ossosus' 531b; *u Voltiģijinu:* ,ossuto, ossoso' ,knochicht'; *u Stulićevu:* ,ossibus constans, magnis ossibus constans'.

KÒSTATI, kȍstâm, *impf.* stare, constare, *stajati (samo o cijeni).* — *U Dubrovniku od* XVI *vijeka.* Koliko te grijeh moj kosta. Zborn. 96a. Sve ovo kosta trista dukata. M. Držić 256. Milos, koju ti je *(Bog)* dao u ovoj izpovijesti, kostala je Jezusa Isukrsta velicijeh truda. 1. Držić 246. Ne kostavši nas drugo nego li primit ga. 381. — *vidi i* 1. koštati.

KOSTÁTIN, *m. vidi* Konstantin. — *U Vukovu rječniku:* n. p. car Kostátin (u pripovijetkama), vide Kostadin.

KOSTAV, *adj. vidi* kostast. — *U Belinu rječniku:* ,ossuto, ossoso' ,ossosus' 531b; *u Bjelostjenčevu:* v. košćast; *u Stulićevu uz* kostast. — *I sa značeńem: od kosti. u Bjelostjenčevu rječniku:* kostav, košćen ,osseus'.

KOSTEL, *m. grad, gradac, lat.* castellum. — *Riječ se davno nalazi u slavenskijem jezicima, ispor di stslov.* kostelъ, *(rus.* костель, *katolička crkva, raļa da je uzeto iz poļskoga jezika), češ.* kostel *(crkva), poļ.* kościol *(crkva).* — *U općem značeńu samo na jednom mjestu* XIII *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (kostelь ,castellum'). Ako nam Bogъ da pomoć prijeti vьse grade ili kostele . . . Mon. serb. 36. (1253). — *Drukčije se nalazi kao mjesno ime i to: kao selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 70. — *kao mjesto u Istri.* Meju Blzetom i Kostelom. Mon. croat. 3. (1275 *prepis.* 1546). — *isporedi* kostio.

KOSTELA, *vidi* kostjela.

KOSTELAC, Kostelca, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 264.

KOSTELČEVO SELO, *n. ime seocu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 35.

1. KOSTELIĆ, *m. u narodnoj zagoneci.* Ulaža vino toči iz jelića kostelića (misli se dete kad sisa). Nar. zag. nov. XVIII.

2. KOSTELIĆ, *m. prezime.* — *Od* XIII *vijeka.* Pred sudcem Miku Kostelićem. Mon. croat. 127. (1697). Kostelić. Schem. segn. 1871. 96.

1. KÒSTÊĻ, kostéļa, *m. uopće nešto što je puno kosti. upotrebļava se u osobitijem značenima.* — *U naše vrijeme.*

a. *uopće.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* (adj.!) ,ossibus constans'.

b. *čovjek tvrd, skup, tvrdoglav.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* čovjek kosteļ ,homo durus, avarus, tenax, indole rudis'.

c. *kokotić s drostrukijem hohorom.* — *Ne znam u kakvoj je svezi s općijem značeńem.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* kokotić kosteļ ,pullus gallinaceus cum duplici crista' *(kod* kokotić).

d. *orah (voće) u kojemu je jezgra kao naokolo omotana tankijem ali tvrdijem drvom (osim kore), te ju je teško izvaditi iz kore i kad se razbije.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku, a i između rječnika u Stulićevu (gdje nije dobro tumačeno):* orah kosteļ ,nux gracilis'. Kosteļ (orah, Stulli), steinnuss. B. Šulek, im. 163. — *Mislim, da se kaže i o drugom voću, n. p. o kestenu.*

e. Acanthias vulgaris *i* Acanthias Blainvillii, *neke ribe.* G. Kolombatović, pesci. 25.

2. KOSTEĻ, *m. mjesno ime u Hrvatskoj. a) selo u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 48. — *b) selo u županiji varaždinskoj.* 101.

KÒSTEĻAČ, *m. vidi* kosteļ. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,res ossibus constans'.

KOSTEĻAČA, *f. vidi* kosteļ *i* kosteļač. — *U Stulićevu rječniku uz* kosteļač. — *S drugijem značeńem (vidi* hrustavica, *a)) u Bjelostjenčevu rječniku:* črešńa kosteļača ,cerasum duracinum' *kod* črešńa, *i otale u* B. Šulek, im. 163.

KÒSTEĻSKI, *adj. koji pripada kostelu.* — *Samo kod mjesnijeh imena u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. a) (kajkarski)* Bregi kosteļski.

selo. Razdijeļ. 101. — *isporedi* brijeg, 3, *β) c) cc).* — *b) u sredńem rodu* Kosteļsko *(kao supstantiv), selo.* 101.

KÖSTEN, *adj. koji je načińen od kosti.* — *Nastavak* en *bio je ńegda* ěn. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kostênъ, *(rus.* костяной), *češ.* kostěný, *poļ.* kosciany. — *Između rječnika u Voltiģijinu* (,di osso, osseo' ,beinern'), *u Stulićevu* (v. kostan), *u Daničićevu* (kostênь ,osseus'). Noža 10 s crênomь kostenijem u dvê nožnice. Mon. serb. 498. (1466). Inorogь jestь zverь, . . . imat nosь kostenь. Starine. 11, 196. — *Ne posve u istom smislu (o ribi u kojoj su kosti).* Kostena riba. Stat. krč. ark. 2, 289.

1. KOSTÈNICA, *f. mjesto (obično na grobļu) gdje se hrane gole kosti mrtvijeh.* — *U Belinu rječniku:* ,ossaja, luogo da riporvi l'ossa' ,ossiochium' 531ᵃ; *u Bjelostjenčevu:* kostenica vu cintoromu ,polyandrum, ossuaria, ossiochium'; *u Stulićevu:* ,locus ossibus projiciendis'.

2. KOSTENICA, *f. ńeka biļka.* Kostenica, *rus.* костяника, костяница (Rubus saxatilis), *poļ.* koscieniec (Cerastium), stratiotes, millefolium (Durante, siński rukopis), millefoglio (Bartulović), Achillea millefolium L. (Petter, Visiani). B. Šulek, im. 163.

3. KOSTENICA, *f. seoce u Srbiji u okrugu topličkom.* M. D. Milićević, kraļ. srb. 384. — *U spomeniku* XVIII *vijeka kao da se pomińe isto mjesto.* Ot Kostenice Vukanь. Glasnik. 49, 12. (1734).

KOSTENIK, *m. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 17.

KOSTENOV, *adj. kaže se o kopļu, vidi* kostańev. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Neg mu nosi kopļe kostenovo. Pjev. crn. 267ᵃ.

KOSTENUŠČICA, *f. dem.* kostenuška. — *U Stulićevu rječniku:* ,parva testudo'. — *nepouzdano.*

KOSTENUŠKA, *f. vidi* korńača. — *U Stulićevu rječniku:* ,testudo'. — *nepouzdano.*

KOSTEŃAČA, *f. ńeka biļka.* Kosteńača, Glaucium luteum Tourn. (Visiani). B. Šulek, im. 163.

KOSTEŃAK, *m. vidi* 1. kosteļ, d. Gianizzi (Ivančić?) Dalmatin piše: Orihe malušne prozvane kosteńaci. F. Kurelac, dom. živ. 57.

KȎSTER, *m. vidi* kositer. — *U naše vrijeme u Lici (uz* kositer). J. Bogdanović. M. Medić.

KȎSTERAN, kȍsterna, *adj. koji pripada kosteru (kositeru).* — *U naše vrijeme u Lici.* ,Oni kosternijem žlicami jedu'. ,Dovati amo preda ń kosterni pladań'. ,U ńega e sve posude kosterno'. J. Bogdanović.

KOSTEŠ, *m. vidi* kosteļ, d. — Steńevac. D. Hirc.

KOSTIĆ, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* — Damijanь a bratь mu Kosticь. Deč. hris. 5. 71.

1. KȎSTICA, *f. dem.* kost, *vidi* koštica *i* koščica. — *Samo u Belinu rječniku:* ,ossetto' ,ossiculum' 531ᵇ; *u Voltiģijinu:* ,ossetto' ,beinchen'; *u Stulićevu:* ,ossiculum'.

2. KOSTICA, *m. ime muško, isporedi* Kostic. — XIV *vijeka.* Okoje a bratь mu Kostica. Deč. hris. 49.

KOSTIČAR, *m. čovjek koji radi što iz kosti, koji djeļa kosti itd.* — *U Stulićevu rječniku:* ,qui opera ossea efficit'. — *nije dosta pouzdano.*

1. KOSTIĆ, *m. prezime (po ocu Kosti).* — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kostićь). Marьko Kostićь. Mon. serb. 96. (1330). No da vidiš Aćima Kostića! Nar. pjes. vuk. 4, 411. Do saraja Kostić-Ahmet-bega. Ogled. sr. 247. Došo k sudu Stevan Kostić... Glasnik. II, 1, 162. (1808). Kostić. Nar. pjes. vuk. 2, 664 *(među prenumerantima).*

2. KOSTIĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Niva u Kostiću. Sr. nov. 1865. 380.

KOSTIĆI, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 68.

b. *bratstvo u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 19.

c. *zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* Ļ. Stojanović.

KOSTILI, *m. pl.* vrst gļive (u Istri). B. Šulek, im. 163.

1. KOSTILO, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Dobromirь i Kostilo. Deč. hris. 49.

2. KȎSTILO, *n. ńeko oruđe u uzdara, vidi* šikalo. — *U Vukovu rječniku:* ,ein werkzeug der riemer' ,instrumentum'.

KȎSTIĻA, *f. vidi* kostjela. — *U Vukovu rječniku:* vide košćela *s dodatkom da se govori u Boci.* — *Otale i u* B. Šulek, im. 163.

KOSTIN, *adj. koji pripada Kosti, vidi* Kostino *i* Kostin potok.

KOSTINO, *n. mjesno ime.* — *vidi u Daničićevu rječniku:* Kostino, crkva je treskavačka imala ,selište Kostino što priloži Kostanьdinь Sevastokratorovićь'. G(lasnik). 11, 136. 13, 372. — *Jamačno je sredńi rod od adj.* Kostin, *koji pripada Kosti.*

KOSTIN POTOK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu rudničkom.* Sr. nov. 1861. 50.

KȎSTIO, kȍstjela, *m. vidi* kostel. — *Uz oblik* kostelъ *bio je i oblik* kostêlъ, *od kojega ova riječ polazi u južnom govoru.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Od kostjela Marije i Marte. N. Rańina 77ᵃ. joann. 11, 1. Ne biše jošte tadaj došao Isus u kostio. 78ᵃ. joann. 11, 29. Hodahu po kostjelijeh prjepovijedajuće. 142ᵃ. luc. 9, 6.

KȎSTIONIK, *m. ime planini u Bosni.* Glasnik. 20, 271. 21, 293. 22, 56.

KȎSTÎŠ, kostíša, *m. vidi* kosteļ, d *i* kosteš. — *U naše vrijeme u Istri i u Hrvatskoj.* Kostîš ,nux dura', gen. kostíšā. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 48. Kostiš, suvrst oraha (Vaļavac), steinnuss. B. Šulek, im. 163.

KOSTIŠTE, *n. vidi* 1. kostenica. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,cimiterio' ,sepulcretum'.

KȎSTITI SE, kȍstîm se, *impf. postajati kost.* — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* kostim se, okošćujem ,ossesco' *i u Stulićevu:* v. okostiti se *iz Bjelostjenčeva.*

KȎSTJELA, *f.* Celtis australis L. (arbor et fructus), *ńeka biļka i ńezin plod.* — -je- *stoji mj. ńegdašńega* ê, *te se nalaze i oblici* kostela *i* kostila (kostiļa); *po hercegovačkom govoru glasi* kȍšćela. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȍstjêlâ. — *Po svoj prilici postaje od* kost, *jer je u plodu (koji je sladak i jede se) koščica malo mańa od svega ploda.* — *Nalazi se od* XVIII *vijeka, ali može biti ńekoliko starija riječ; između rječnika u Stulićevu:* ,carpinus' *(zlo tumačeno), i u Vukovu:* košćela, nekako drvo i rod ,art baum und frucht davon' ,arboris genus' [Celtis australis L.; cf. kostiļa]. Svi se svati gorom razbjegoše, vrabac tica mala u kostjelu. Nar. pjes. bog. 341. Murve ocvjetale, i kostile opružile grane. Osvetn.

2, 18. Kostela, Celtis australis L. (Danilo), v. Košćela. Kostiļa *(vidi)*. Kostjela, perlaro, loto, bagolaro (Kuzmić, Aquila—Buć), carpino (Stulli), Celtis australis L. (Vodopić). B. Šulek, im. 163. Košćela, Celtis australis L. (Pančić, Crna Gora), v. Kostjela. 164. — Kostjela *se zove i jedno seoce u Hercegovini*. Schem. ragus. 1876. 58.

KOSTJELAN, kostjelna (?), *adj. koji pripada kostjeli*. — *U Stulićevu rječniku*: ‚carpineus' *(radi tumačeńa vidi kod* kostjela). — *nepouzdano*.

KOSTJELE, *f. pl. vidi* ostjele. — *Samo u Mikaļinu rječniku*: kostile, ostruge, strgotine ‚assulae, segmenta, ramentum'; *i u Stulićevu*: ‚assulae, segmenta, ramentum' *iz Mikaļina* — *Jamačno je ista riječ što* ostjele, *te vaļa da je Mikaļa pomiješao jednu s drugom*.

KȌSTJELICA, *f. dem.* kostjela.

a. *u pravom smislu*. — *U Vukovu rječniku*: kȍšćelica, dim. v. košćela.

b. *može značiti i druge biļke*. Kostjelica, 1. Corchorus japonica Thunb. (Vodopić); 2. (krješva —) cerasa duracina (Stulli), knorpelkirsche. B. Šulek, im. 163.

c. *kao mjesno ime*. — *U Vukovu rječniku*: Košćelica, glavica više Crnojevića rijeke, gdje su dvije velike košćele ‚ein berg in Montenegro' ‚montis nomen'. Ne bi znali naše Košćelice. Nar. pjes. vuk. 4, 73. Ne bi znao đe su Košćelice. 4, 82.

KȌSTJELȊŠTE, *n. mjesto gdje raste mnogo kostjela*. — *Samo u Stulićevu rječniku*: ‚locus carpinis abundans'.

KȌSTJELOVINA, *f. drvo od kostjele*. — *Samo u Stulićevu rječniku*: ‚lignum carpineum'.

KOSTJENČE *(ili* Kostijenče), *gen.* -ća? *ili* -četa? *n. mjesno ime*. — *U Daničićevu rječniku*: Kostênče, crkva je treskavačka imala ‚selište Kostênče', bilo je blizu ‚Beļeva' i ‚Preslopa'. G(lasnik). 13, 370. 11, 130. na pošļedńem mjestu nije mu se sačuvalo ime cijelo.

KȌSTO, *m. hyp.* Kostadin. — *isporedi* Kósta. — *Akc. se mijeńa u voc*. Kôsto. — *U Vukovu rječniku*: (južno) hyp. v. Kosta.

KOSTȍBOLAN, kostȍbôlna (kostȍbôna), *adj. koji boluje od kostoboļe*. — *U Stulićevu rječniku*: ‚arthriticus'.

KOSTȍBÔLNICA, *f. žensko čeļade što boluje od kostoboļe*. — *U Stulićevu rječniku u*. kostobolan.

KOSTȍBÔLNIK, *m. čovjek što boluje od kostoboļe*. — *U Stulićevu rječniku uz* kostobolan.

KOSTȍBOĻA, *f.* Arthritis chronica, *bolest s koje bole zglobovi među kostima. po Vukovu i Milićevićevu tumačeńu* kostoboļa *i* ulozi *bilo bi jedno te isto; u naše doba pisci zovu* ‚ulozima' *osobitu vrstu bolesti*: ‚Arthritis urica'. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚rheumatismus, arthritis, morbus articularis') *i u Vukovu* ‚chronische gicht' ‚arthritis'). Gorkaja kostoboļa. Glasnik. 20, 18. *(u rukopisu* xviii *vijeka pisanome crkvenijem jezikom)*. Zuboboļa i kostoboļa. Đ. Rapić 186. Zastarale iznemoglice napadnute kostoboļom, sipńom. S. Ļubiša, prip. 91. Ulozi ili kostoboļa. — ‚Ulozi' se zovu kad čoveka svud po kostima u telu, čas na jednom, čas na drugom mestu boli. M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 306. Čuvao te Bog muke kostoboļe. u Dalmaciji). Đ. Šurmin. — Trava od kostoboļe, Convallaria multiflora L., pijetlovo perje, sarağika, pokosnica. i Convallaria Polygonatum L., zaliz, pijetlovo perje, pokosnica. u šabačkom okrugu. V. M. Jovanović. javor. 1878. 1391.

KOSTOGOL, *m. mjesno ime*. — xiv *vijeka*. Na Kostogolь na vrьhь. Glasnik. 24, 268. (1388).

KOSTOGRIZICA, *f. u Stulićevu rječniku*: v. kostolomka. — *sasma nepouzdano*.

KOSTOJEĐA, *f. u Stulićevu rječniku*: *(po zapadnom govoru)* kostojida, v. kostolomka. — *slabo pouzdano*.

KOSTOJEVAČKI, *adj. koji pripada selu Kostojevću*. Kostojevačka *(opština)*. K. Jovanović 163.

1. KOSTOJEVIĆ, *m. prezime*. — *Od* xvi *vijeka*. Matij Kostojević. Mon. croat. 229. (1527). Serdar Kostojević. And. Kačić, kor. 487.

2. KOSTOJEVIĆ, *m. ime selu u Srbiji u okrugu užičkom*. K. Jovanović 163.

KOSTOKAMENIK, *m. čovjek vrlo zdrav i čvrst kojemu su kosti kao kamen*). — *U jednoga pisca* xvi *vijeka, koji je po svoj prilici sam ovu riječ načinio*. Ti s' kostokamenik, i neka znaš ovo, veće ćeš imat vik neg drvo tisovo. N. Dimitrović 102.

KOSTOL, *m. ime selu u Srbiji u okrugu krajinskom*. K. Jovanović 124.

KOSTȎLAC, Kostóca, *m. ime mjestu (sad selu) u Srbiji u okrugu požarevačkom*. K. Jovanović 138. — *Akc. se mijeńa u voc*. Kȍstôče. — *Od* xiv *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (zidine od staroga grada na desnoj strani Mlave gdje ona utječe u Dunavo) *i u Daničićevu* (Kostolьcь . . . to je sadašńi Kostolac na utoku Mlave u Dunavo). Kostolьcь. Mon. serb. 194. (1380).

KOSTȍLAČKȈ, *adj. koji pripada Kostocu*. Kostolačka *(opština)*. K. Jovanović 138.

1. KOSTȍLOM, *adj. koji lomi kosti, vidi* 2. kostolom, a. — *U narodnoj pjesmi* xviii *vijeka*. Da izide kostolomi orle, bismo li se s ńime poćerali, kume? Nar. pjes. bog. 341.

2. KOSTȍLOM, *m. ńešto što lomi kosti*.

a. *neka ptica*. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚ossifragus') *vidi i* kostolomka. Bradati jastreb ili kostolom ‚gypaetos barbatus, ‚der bärtige geieradler, oder lämmergeier'. J. Ettinger 60. Riječ ‚kostolom' (*za* gypaëtus barbatus Dress.) može biti narodna, ali mi nije bila pouzdana, jer su je naši stariji pisci upotrebļavali za razne veće grabļivice, koje su strani prirodopisci u opšte nazivali ‚Falco ossifragus'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 98[a].

b. *ime ńekakvoj travi što Vuk misli da je izmišļena, a Šulek opet po češkom jeziku misli da nije*. — *U Vukovu rječniku*: ‚eine erdichtete pflanze (wortl. beinbrecher)' ‚herba ficta (q. d. ossifragus)' *s primjerom (iz iste narodne pjesme iz koje je i drugi primjer)*: Kad nabrala kostoloma, kostoloma, vratoloma. — Ode baba u brdine, u brdine, u doline, da nabere kostoloma, kostoloma, vratoloma. Nar. pjes. vuk. 1, 349—350. Kostolom (Vuk), češ. kostilomka. Anthericum ossifragum L. B. Šulek, im. 163.

3. KOSTȍLOM, *m. lamańe kôsti*. — *Samo u Stulićevu rječniku*: ‚ossium fractio'.

KOSTȍLÔMAN, kostȍlômna, *adj. o kopļu, kao o onome što lomi kosti; ali je po svoj prilici postalo od riječi* kostańev, kostańica *itd. po pučkoj etimologiji*. — *U narodnijem pjesmama bosanskijem našega vremena*. Na ramenu ğida kostolomna. Nar. pjes. horm. 1, 428. Ja kakvo je kopļe kostolomno! 1, 475.

KOSTOLOMCI, Kostolomaca, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 91.

KOSTÒLOMITI kostòlomîm, *impf. uprav lomiti kome (objektu) kosti, ali se upotrebļava samo u iperboličkom smislu, kad se kome zadaje mnogo posla i muke. — U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu:* ,plagen, maltraitiren' ,vexare'. cf. mučiti (n. p. kakijem poslom). Kostolomiti, zaptiti, pokoravati stegom. ,Kostolomim ga, al' zaludu, što opako opako'. M. Pavlinović. — *U ovom primjeru sa se, refleksivno.* Ne tri tikve, ne kostolomi se. Osvetn. 3, 22.

KOSTOLOMJEJSKI, *vidi* katalinski.

KOSTOLOMKA, *f. vidi* 2. kostolom. — *Samo u Stulićevu rječniku:* kostolomka, ptica u sjevernijeh strana ,ossifragus'.

KOSTÒLOMĻÊŃE, *n. djelo kojijem se kostolomi. — U Vukovu rječniku.*

KOSTÒLÔVKA, *f. kaže se u narodnijem pjesmama o kopļu, vidi što je kazano kod* kostoloman. Pa poteže kopļe kostolovku. Nar. pjes. vuk. 3, 115.

KOSTOLOV KAMEN, *m. ime visu u Srbiji u kneževačkom okrugu.* Glasnik. 19, 299.

KOSTOMLATICA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 303.

KOSTOMRAZICA, *f.* suh led od kojega se mrzne i živu vodni mozak. M. Pavlinović.

KOSTOŃAST, *adj. nalik na kost. — U Stulićevu rječniku:* ,ossi similis'. — *nepouzdano.*

KOSTOVATI, kostujem. *impf. stajati (o cijeni), isporedi* kostati. Palate koje kostuju do 100 hiļada. Letopis mat. sr. 119, 45.

KÓSTOVIĆ, *m. prezime (po ocu Kostu). — U naše vrijeme.* Petar Kostović. Rat. 31. Kostović. Šem. prav. 1878. 39.

KȌSTOVO, *n. u Vukovu rječniku:* nekako mjesto u Kosovu *s primjerom iz narodne pjesme:* U planinu na Kostovo ravno.

KOSTÒŽDER, *m.* vultur, *jastreb. — Stariji je oblik* kostožer *(vidi), jer je složeno od osnova riječi* kost *i* žrêti *(sad* -ždrijeti). — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,avoltojo, uccello di rapina' ,vultur' 120ᵃ) *i u Stulićevu* (,vultur'). Kostožderi i gavranovi ne omrsavaju tjelesa živa. M. Radnić 382ᵇ. Može se prilikovati zloća od proždrstva kostožderu. K. Magarović 95. Nisu orli za lipu svitlos sunčanu gledati, nego kostožderi. A. d. Bella, razgov. 148. Ne dopusti da ńegovo tijelo bude složeno u grob svojijeh djeda, neg hotijaše da ga raduju kostožderi i vukovi. Đ. Bašić 20. Ove će muke unutrńe biti oni kostožderi koji će gristit bez pristańa dušu jednoga pakļenika. 156. Ubijene pošteno je ukopavao, da ne ostanu ńiova tilesa razdirańu kostoždera i gavranova. A. Tomiković, gov. 244.

KOSTÒŽDERAC, kostòždêrca, *m. samo u Stulićevu rječniku:* ,pullus vulturinus', *gdje je shvaćeno kao da je dem.* kostoždor.

KOSTÒŽDERAN, kostòždêrna, *adj. koji pripada kostožderu ili kostožderima. — U Belinu rječniku:* kostožderni ,di avoltojo' ,vulturinus' 120ᵃ, *i u Stulićevu:* ,vulturinus'.

KOSTOŽDERČAC, kostožderčca, *m. dem.* kostožder. — *U Stulićevu rječniku uz* kostožderac. — *nepouzdano.*

KOSTÒŽDÊRČIĆ, *m. dem.* kostožder *(uprav dem.* kostožderac). — *U Belinu rječniku:* avoltojetto, il figliuolo dell' avoltojo' ,pullus vulturinus' 120ᵃ, *i u Stulićevu uz* kostožderac.

KOSTÒŽDERIĆ, *m. dem.* kostožder. — *U Stulićevu rječniku uz* kostožderac.

KOSTÒŽER, *m. vidi* kostožder. — *U Mikaļinu rječniku:* kostožer, ptica ,vultur'; *u Belinu* ,avoltojo, uccello di rapina' ,vultur' 120ᵃ; *u Voltijijinu:* ,avoltojo' ,geyer'; *u Stulićevu:* v. kostožder.

KOSTÒŽERAN, kostòžêrna, *adj. koji pripada kostožeru ili kostožerima. — U Belinu rječniku.* kostožerni ,di avoltojo' ,vulturinus' 120ᵃ.

KOSTRAČA, *f. ime selu u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 96.

KÒSTRAVA, *f. vidi* koštrava *i* kostrba. — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka (može biti i ovdje da treba čitati* koštrava). — *vidi i:* Kostrava (Sabļar po Vetraniću, *ali je u Vetranića u svijem primjerima* koštrava), v. Kostrba. B. Šulek, im. 163. S ńih, kako s kostrave gdi gine vinograd . . . Š. Menčetić 337. — kostrava *je stariji oblik nego* koštrava, *premda se možebiti sasvijem izgubio u našem jeziku, isporedi češ.* kostřava, *gorńolúž.* koscerva, kostŕava, *dońoluž.* kostŕova, *poļ.* kostrzewa, *rus.* костерь, костеръ. — *gdjegdje je* ь *zamijenilo* v, *vidi* kostrba. — *Od iste su osnove, osim* koštrava *i* kostrba, *i* kostrika *i* koštrika, *a možebiti i* kostret. — *Osnova* kostьrъ *ili* kostьrva *vaļa da znači: osje ili pozder.*

KOSTRBA, *f. vidi* kostrava. Kostrba (kostrva, koštrava), *češ.* kostřava (Festuca), *poļ.* kostrzeba (Bromus secalinus), kostrzewa (Festuca elatior), *luž.* kostrova (Festuca), *rus.* костерь, костырь (Bromus secalinus), kostra (Apera spica venti), Setaria verticillata Beauv. (u Božjakovini). B. Šulek, im. 163.

KOSTRC, *m. mjesno ime. — Pomińe se od* xiii *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Kostrьcь, Stefan je Nemańa osvojio od Grka ,Kostrьcь'. Sa(va, sim. pam. šaf). 1. selima Slamodraži, Dobrodoļanima, Neprobištima, Momuši i Bijeloj Crkvi, koja je kraļ Stefan Dečanski dao Hilandaru, isla je međa ,otь Kωstrьca uz dêlь'. M(on. serb). 87. (1327). zemļa u Suhogrlu koju je Stefan Dušan dao Hilandaru bješe ,pod putemь koji grede ωdь Bańe u Kostrьcь'. M(on. serb). 123. (1336—1347). katun istoga imena dade car Stefan crkvi arhanđelovoj u Prizrenu, i tada bješe ,Kostrьcu' međa ,ωtь Semetištь na Nekatu i ωtь Paraguše na Praskovo'. G(lasnik). 15, 295. — *vidi daļe:* Selo Kostrьcь. Svetostef. hris. 11. *i:* ,Kostrьcь' sačuvao nam se i do danas. to nije predeo nego grad. S. Novaković, zemļ. 64. *slijedi o tome daļe na istoj strani i na str.* 65—67. Još jednu potvrdu svemu tome mogu navesti i u imenu ,Kostrc'. ono je slovenski diminutiv od rimskoga ,castrum', tako pravilan, kako samo može biti. 67.

KOSTRČ, *m. ime selu u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 92.

KOSTRČANIN, *m. vidi u Daničićevu rječniku:* Kostrьčaninь, čovjek iz Kostrca: car je Stefan dao crkvi arhanđelovoj u Prizrenu ,katunь Kostrьčanь'. G(lasnik). 15. 294. taj se katun naziva i ,Kostrьcь' koji vidi. — *Množina je* Kostrčani *(starije* Kostrčane).

KOSTRČKI, *adj. koji pripada Kostrcu. vidi u Daničićevu rječniku:* kostrьčьkyj, što pripada Kostrcu: ,u vrьhь graba kostrьčkoga'. G(lasnik). 15, 295.

KȌSTRÊČ, *m. vidi* kostriječ.

KȌSTRÊČAN, kȍstrêčna, *adj. vidi* kostretan, *isporedi* kostriječ. — *Na jednom mjestu* xviii

vijeka. Cilicija oliti kostrečne aļine. M. Dobretić 248.

KOSTREČIĆ, *m. dem.* kostreč *ili* kostriječ. — *Kao ime biļci u zapadnom obliku.* Kostričić, Senecio vulgaris L. (Novak). B. Šulek. im. 161.

KOSTRÉČITI SE, kòstrêčîm se, *impf.* nakostrečiti se. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Vas kostreči, vas se ježi, oštreć čapļu na pań bora. I. Gundulić 554.

KOSTREN, *adj. vidi* kostretan. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (kostreni ,di cilicio' ,hispidus' 193b) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (,ex cilicio'). Dražji pojas je kostreni. A. Kanižlić, uzr. 232.

KOSTRENA, *f. ime dvjema selima u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Kostrena sveta Barbara *i* Kostrena sveta Lucija. Razdijeļ. 57.

KÒSTRENČIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 111.

KOSTREŃA, *f. vaļa da je isto što* Kostrena. — *U narodnoj pjesmi istarskoj (iz Veprinca) u kojoj se mijena kao adjektiv.* Nisam mogal najti takovoga cveta, kako u Kostreńoj mladjahnu devojku. Nar. pjes. istr. 2, 31.

KOSTREŃČICA, *f. dem.* Kostreńka. — *U istoj pjesmi u kojoj ima i* Kostreńa *(vidi).* Kostreńčice mlade, nos'te se oholo. Nar. pjes. istr. 2, 31.

KOSTREŃKA, *f. žensko čeļade iz Kostreńe (Kostrene).* Lijepe Kostreńke *u* Nar. pjes. istr. 2, 31.

KOSTRESTAN, kostresna, *adj. u Stulićevu rječniku:* kostrestan, kostrestni, v. kostretan. — *nepouzdano.*

1\. KÒSTREŠ, *m. ime za jednu ili više vrsta ribe. — Između rječnika u Stulićevu* (kostreš, riba, v. okun) *i u Vukovu* (nekaka riba, može biti peš) *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj (kod* bijeļka *Vuk dodaje* cf. kostreš). Kostreš, Lucioperca sandra. Nova Gradiška. D. Hirc.

2\. KOSTREŠ, *m. (ili f.?), ńeka biļka.* Kostreš, falaride (u sińskom rukopisu), Setaria viridis Beauv. B. Šulek, im. 163.

3\. KÒSTREŠ, *m. ime muško. — Može biti dosta staro, vidi* Kostrešević. — *Između rječnika u Vukovu* (ime nekakoga hajduka koji se u pjesmama spomińe: Kostreš harambaša). Na nekaka Kostreš-harambašu. Nar. pjes. vuk. 3, 328. A ja, slugo, za Kostreša ne znam. 3, 329. Sestrić mio Kostreša hajduka. Pjev. crn. 156a. A Kostreš je meni dodijao. Nar. pjes. juk. 536.

4\. KÒSTREŠ, *m. mjesno ime.*

a\. *selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 39.

b\. brdo pokriveno šumom u Zaovinama (u Srbiji u okrugu užičkom). Ļ. Stojanović.

KÒSTREŠEV, *adj. koji pripada Kostrešu (vidi* 3. Kostreš). Ne bi l' našli kulu Kostreševu. Nar. pjes. vuk. 3, 329. Pa kad pukla puška Kostreševa. 3, 331.

KÒSTREŠEVIĆ, *m. prezime po ocu Kostrešu.* — XIV *vijeka.* Прибьсь Кострешевичь. Deč. hris. 4..

KOSTREŠI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 78. — *Na drugom je mjestu (jamačno po južnom govoru) pisano* Kostrijesi. Šem. prav. 1878. 73.

KOSTREŠICA, *f. ńeka biļka (uprav. dem.* kostreš). Kostrešica, stratiotes, millefolium (Durante), Achillea millefolium L., v. Kostenica. B. Šulek, im. 163.

KOSTREŠITI, vidi kostrijesiti.

KOSTREŠKA, *f.* ime svińi. Orozović. D. Hirc.

1\. KÒSTRÊT, *f. vrlo oštra dlaka (vuna), naj češće kozja, pa i druga, kao struna u końa, kočet u svińe, dlaka u kamile; tkańe što se od ovake vune načińa — Radi postańa isporedi* kostrava. — *Pravi je oblik* kostret *u sva tri govora (vaļa da je od starijega* костр҄ѣть), *ali Vuk piše svagda* kòstrijet *po južnom govoru, isporedi* jastreb, zanovet *itd. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (,cilicium, ciliceum'), *u Belinu* (,cilicio, veste fatta di crini di cavallo' ,cilicium' 193b; kostret kozja ,lana di capra' ,lana caprina' 121a), *u Stulićevu* (,cilicium'; kostret kozija ,lana caprina'), *u Vukovu:* (ist.) vide kostrijet; kòstrijet (južn.) ,ziegenwolle' ,lana caprina'; kòstrît (zap.) vide kostrijet.

a\. *dlaka, vuna.* Ova ti praća na poklon, koja je pletena od kostreti. M. Držić 416. Strašnijema kostreti bješe mu sred štita od prasca vidjeti divjega koža ta. M. Bunić 55. Nosiš jedan kordun od kostreti opasan. I. Držić 245. Oblači košuļu od bodežļivijeh kostreti. V. M. Gučetić 210. S gajtanom se razgovara: . . . ,A da znadem, moj zlatane, da će tebe star derati, likom bih ti osnov prela, a s kostreti potkitila'. Nar. pjes. herc. vuk. 264—265. Jam'te mlijeko i kostret sa koza. Osvetn. 1, 14. Kozija dlaka je i sama za sebe trgovačka roba, a kaže se: kozina, kozjevina, kostret i kocet. D. Popović, poznav. robe. 396. — Stara koza slabo daje mlijeko i kostrijet. Vuk, poslov. 124. Kostrijet ,kamelhaare'. Zbornik zak. 3, 151.

b\. *tkańe i odijelo. često u primjerima oštro odijelo što nose pokornici na mesu. — za ńeke primjere nije jasno, pripadaju li amo ili pod* a. Kostreti vrhu gola tijela noseći. A. Gučetić, roz. jez. 299. Odijevaše se haļinicami od kostreti kamilijeh dlaka. M. Divković, bes. 56b. Obuče se u tvrdu vreću i kostreti. B. Kašić, per. 6. Pokori tijelo kostretima oštrimi. 10. A konopom opaso se po oštrom ruhu od kostreti. I. Gundulić 136. Kada ostroj u kostreti iz istočne dođe strane. G. Palmotić 1, 24. U kostretim obučen. V. Andrijašević, put. 283. Na došašće starca sveta Dubrovnik se razveseli, suižеno ga svak susreta, tegnut kostret svak mu želi. J. Palmotić 81. Moja odjeća bila je kostret. M. Radnić 73b. Judita se oblačaše kostretju. 363a. Pokriveno vrićami od kostreti. 490a. Za vunu kostreti. (D). Poslov. danič. Kakono naj oštrija aļina, ako će biti od kostreti . . . S. Margitić, fal. 261. Metnu je svrhu svoje kostreti. P. Macukat 22. Spasiteļno je kostreti vrhu puti nam nositi. J. Kavańin 65a. Svet pokornik noseć harar od kostreti. 97a. Odmetnuvši zlato i grimiz, obuko se kostreti. A. d. Bella, razgov. 50. Obucite me u kostret. 93. Stavļah bodežļivu kostret na se. I. Đorđić, salt. 109. Oštru obukoh kostret na se. 226. Muči tijelo svoje kostretima bodežļivijem. B. Zuzeri 6. Umire kostreti pokriven i pepelom. 331. Odijevajući se kostretju. F. Lastrić, od' 162. Ńegova odića bijaše od kostreti. 311. Nosila je oštru kostret tilo bodeću. A. Kanižlić, utoč. 379. Ne more se svita reći, neg je kostret, muka tila. uzr. 229. Nejma luka, niti strila, nego pojas od kostreti. 230. Odjeven kostretim stučenem od koceti. S. Rosa 14b. U kostreti i u pepelu pokajani . . . 92a. Možete li ukazat kostreti s kojijem je on paso staro tijelo? Đ. Bašić 41. Ona zadušbina, oni pos, one kostreti, oni biči . . . 50. Sve što steče oni Krštjaniu s gorućom molitvom, s teškijem bičima, s oštrijem kostretima, sve je izgubio. 50. Redovnici obučeni u haļinah od ko-

streti. 174. Zamini grimiz s odićom od kostreti. Blago turl. 2, 7. Pokriven s kostretju. A. d. Costa 1, 10. Suhi post, biči, kostreti na goloj puti. Ant. Kadčić 371. Negova bila je odića kako kostret, od dlaka devskih. I. Velikanović, uput. 1, 136. Imajući svrhu bokova svojih kostret. 3, 236. Davno u kostreti i u pepelu pokoru bi bili učinili. J. Matović 244. Mladić s ništo debele kostreti zaogrnut. I. J. P. Lučić, razg. 24. Pravedno je, da me oštra kostret zaodije. 32. Biči, verige, kostreti ... A. Kalić 532. U vreći od kostreti utope je u more. S. Ļubiša, prip. 243.

c. *u prenesenom smislu, ime ńekoj biļci.* Kostret (Vujičić), cf. Kostretica. B. Šulek, im. 164.

2. KÖSTRÊT, *m. vidi* 1. kostret. — *U dva primjera* xvii *i* xviii *vijeka.* Paček kostret oštri i ļuti. P. Kanavelić, iv. 26. S Terežija, koja tilo svoje prioštrim kostretom i bičima podepsajući ... A. Kanižlić, uzr. 138.

KOSTRETA, *f. vidi* 1. kostret. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka (može biti i štamparska pogreška).* Nošaše jednu kostretu ili čilicio od dlaka końskijeh. B. Kašić, per. 125.

KÖSTRÊTAN, köstrêtna, *adj. koji pripada kostreti; koji je načińen od kostreti.* — *Od* xvii *vijeka (vidi na kraju), a između rječnika u Belinu* (kostretni ‚hirsuto cioè aspro di pelo' ‚hirsutus' 369a), *u Voltiģijinu* (kostretni ‚peloso, irsuto' ‚haaricht'), *u Stulićevu* (‚hirsutus'). Kano vrića kostretna. I. Zanotti, ned. priš. 14. Obučen u kostretnoj sukńi. B. Zuzeri 106. Kostretne košuļe oblačiti. A. d. Costa 1, 105. Oblačen jednom kostretnom vrićom. 1, 140. Odića bijaše od dlake devine, to jest kostretna odića. I. Velikanović, uput. 1, 514. Zaogrnuti s kostretnom aļinom. I. J. P. Lučić, razg. 26. Kostretnom aļinom zaodivena. G. Peštalić 71. Po crvenoj kapi oštruļici, i po struci kita kostretnijeh. Osvetn. 2, 6. — *U naj starijem primjeru kaže se o kozličima, jer su na ńima kostreti.* S mnogom pomńom razdijeļene mirne ovčice od kozlića u ravnine šļe zelene, gdi je podobna ńimi pića, a kostretno plaho imanje, ke se u štetu it ne ustavļa, na prilično plandovanje u kamene gore odpravļa. Ģ. Palmotić 3, 154.

KOSTRÈTÂR, kostretára, *m. čovjek koji će što (pokrovce, vreće itd.) od kostreti, isporedi* mutavģija. — *Nemam nigdje zabiļežene ove riječi. ali među biļeškama Daničića i ńekoga drugoga (ne znam mu imena) našao sam zabiļeženo* kostretarski (jezik).

KOSTRÈTÂRSKÎ, *adj. koji pripada kostretarima, vidi kod* kostretar.

KOSTRETICA, *f. ńeka biļka.* Kostretica, millefoglio (u sińskom rukopisu), Achillea millefolium L. B. Šulek, im. 164.

KOSTRÈTINA, *f. augm.* kostret, *a može značiti što i* kostret. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚pili caprarum et camelorum hispidiores'). Prioštri odar od kostretin. B. Kašić, per. 59. Da mi daš tvoju kostretinu. P. Macukat 42. Srjed svojih kostretina velom Bogu ruke otvara. J. Kavańin 523b. Kano na priliku, postiti se, pasiće nositi ili kostretine. A. Kanižlić, uzr. 217.

KOSTRÈTLI, *adj. vidi* kostretan. — *Postaje od* kostret *turskijem nastavkom* li. — *Ne mijeńa se po padežima.* — *U Vukovu rječniku:* od kostrijeti ‚von ziegenwolle' ‚e lana caprina' *s primjerom iz narodne pjesme:* O ramenu kostretli torbicu.

KOSTRETĻAV, *adj. vidi* kostretan. — *U Stulićevu rječniku uz* kostretļiv. — *nepouzdano.*

KOSTRETĻIV, *adj. vidi* kostretan. — *U Stulićevu rječniku:* ‚hispidus, ex pilis caprarum et camelorum confectus'. — *slabo pouzdano.*

KOSTREVA, *m. ime muško (po svoj prilici nije žensko).* — *Na jednom mjestu* xiv *vijeka.* Kostreva i z bratijomь i zь dêtiju. Deč. hris. 57.

KOSTRIJ, *m. mjesno ime (od lat.* castrum?) *U narodnoj pjesmi istarskoj našega vremena.* Kostrij je *(izdavalac dodaje:* rt vrhu vrbničke drage u Istri) va moru. Nar. pjes. istr. 58.

KOSTRIJEČ, *m. ime biļkama.* — *Radi postańa vidi* kostrava. — -ije- *stoji po južnom govoru; u zapadnom glasi* kostrič: *za istočni oblik* kostreč *nemam potvrde.* — *Između rječnika u Belinu* (‚crespigno, herba d'insalata' ‚sonchus' 237b) *gdje se naj prije nahodi. i u Stulićevu* (‚sonchus). Kostrič, trava ovelika oštra lista što se kuva u gladno vrijeme. M. Pavlinović. Kostrič, sonchо (Bartulović), v. Kostriječ. Kostrič zečji, Senecio vulgaris L. (Lambl). Kostriječ, 1. Chondrilla juncea L. (Petter); 2. Sonchus L. (Vodopić). B. Šulek, im. 164.

KOSTRIJEČAN, kostriječna, *adj. koji pripada kostriječu.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚qui ex soncho est'.

KOSTRIJÈČITI SE, kòstriječîm se, *impf. vidi* kostriješiti se *i* kostročiti se. — *U naše vrijeme u Stonu a između rječnika u Stulićevu* (‚horrere'). Kostrijèčiti se, kòstriječîm se, po lizati dlaku. u naše vrijeme u Stonu: ‚Ne mogu vidjeti mačku kad se ono kostriječi'. M. Milas.

KOSTRIJEŠ, *m. vidi* kostriš.

KOSTRIJÈŠEŃE, *n. djelo kojijem se ko kostriješi.* — *U Vukovu rječniku.*

KOSTRIJEŠI, *m. pl. vidi* Kostreši.

KOSTRIJÈŠITI SE, kòstriješîm se, *impf. ježiti se, remežiti se.* — -ije- *stoji po južnom govoru; u istočnom glasi* kostréšiti se, *u zapadnom* kostrišiti se. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kòstriješâh, *i u part. praes. pass.* kòstriješen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.* köstriješî. — *Radi postańa isporedi* kostriješ *i* kostrava. — *U Vukovu rječniku: (sa sva tri oblika)* ‚das haar sträuben' ‚arrigo comam'.

KÖSTRIJET, *vidi* 1. kostret.

KÒSTRIKA, *f. ńeka biļka, isporedi* koštrika. — *Radi postańa vidi* kostrava. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kostrika, glogovina ‚oxiacanta'), *u Stulićevu* (v. koštrika *iz Mikaļina*), *u Vukovu:* nekaka trava [Ruscus aculeatus L] *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* Kostrika, pungitopi, oxyacantha (Kuzmić), Ruscus aculeatus L. (Vuk, Crna Gora; Vodopić), v. Koštrika. B. Šulek, im. 164.

KÒSTRIKOVICA, *f. u Vukovu rječniku:* manastir u Rovcima.

KOSTRIĻ, *m. mjesno ime na Krku.* — xv *vijeka.* Kostriļ (iza brdi) v Neprinovica. Stat. krč. ark. 2, 295. (1443).

KOSTRIŃA, *f. mjesno ime u Hrvatskoj. a) selo u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeļ. 115. — *b) pusta u županiji zagrebačkoj.* 81.

KOSTRIREVO, *n. ime dvjema selima u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 94.

1. KOSTRIŠ, *m. ime ńekojim biļkama.* — *Vaļa da je -i- po zapadnom govoru, a da bi po južnom glasilo* kostriješ *(isporedi* kostriječ), *ali za*

ovaj oblik nemam potvrde. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kostriš, mličac, čepčeg ‚sonchus'). Kostriš, soncho liscio (Kuzmić), soncho aspero (Anselmo di Canali, S. Budmani), sonco (u sińskom rukopisu), Sonchus asper L. (Bjelostjenac, Visiani). v. Kostriječ. B. Šulek, im. 164. — *I s ńekijem pridjevima.* — Kostriš glatki, Sonchus laevis Vill. (Durante). — Kostriš mali, senecio minor, Senecio vulgaris L. (Durante). — Kostriš oštri, Sonchus asper Vill. (Durante). — Kostriš veliki, senecio major (Durante), Senecio jacobaea L. B. Šulek, im. 164.

2. KOSTRIŠ, *m. vidi* 1. kostreš. Kostriš, Lucioperca sandra. Oko Čazme. D. Hirc.

KOSTRIŽ, *m. vidi* kostriš. — *U jednoga pisca Dalmatinca* XVIII *vijeka, koji tumači* svińak *i* svińac. S vodom u kojoj je bio obaren kostriž. J. Vladimirović 26. Svińaka oliti kostriža. 35. List od metvice, bokvice, kostriža. 40. More se metnuti svińaca oliti kostriža. 42.

KOSTRJEĆIĆ, *m. vidi* kostrečić. — *Za oblik* kostrječić *nema potvrde, ali vidi* kostrječina.

KOSTRJEČINA, *f. augm.* kostriječ. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚malus sonchus'.

KOSTRNICA, *f. ńeka biļka.* — *Radi postana isporedi* kostrava. Kostrnica, Dianthus saxifraga L. (Visiani). B. Šulek, im. 164.

KÓSTRO, *m. vidi* Kosto. — *U narodnoj poslovici našega vremena načińenoj po ńekome događaju, vidi* Nar. posl. vuk. 45 *i* Nar. prip. vrc. 42. *u zadńoj ńizi stoji:* Gotovinu kao pop Kostro; *a u* Nar. posl. vuk.: Gotovinu, kao i pop Kosto (n. p. hoće, ište); *ali malo redaka niže Vuk kaže:* Nekakav pop Kosto, ili kao što ga Turci zovu, Kostro.

KȍSTROMÂŠ, *f. veliki i jaki mraz.* — *Nepoznata postańa.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Jutros je velika kostromaš osvanula'. ‚Ova kostromaš što svako jutro osviće nije za ozimice dobra'. ‚Ova kostromaš svu ozimicu izbaci van'. J. Bogdanović.

KOSTRÚŠITI SE, kȍstrušīm se, *impf. vidi* kostriješiti se. — *Od* XVII *vijeka (vidi Gazarovićev primjer).* I zube izčiriva *(vrag)*, kostruši se, na nas ježi. J. Kavańin 409ᵃ. Na pastuļu samo se kostruši *(dlaka)*. J. S. Reļković 277. Kostruše se po Pazaru Turci, kostruše se, a pašu proklińu: ‚Crn mu obraz na obadva svijeta! jer on dade vjeru za nevjeru'. Nar. pjes. juk. 336. — *Nalazi se i aktivno s objektom* dlaka, perje *itd.* Ki dlaku kostruše. M. Gazarović 122ᵇ. Pusti krila il' kostruši perje *(kokoš)*. J. S. Reļković 279.

KOSTRVA, *f. vidi* kostrba. Kostrva, v. Kostrba, Koštrava. B. Šulek, im. 164.

KOSTUGAČKA ČUKA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva više Kostugačke Čuke. Sr. nov. 1863. 286.

KOSTUKOĻUNE, *f. pl. (?) ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u mestu takozvanom ‚Kostukoļune'. Sr. nov. 1875. 319.

KȌSTULA, *f. jamačno tal.* cóstola, *rebro.* *U drije poslovice dubrovačke* XVII *vijeka (smisao nije dosta jasan, osobito u prvoj).* Falila ti je kostula. (D). Zapinat kostule. (D). Poslov. danič.

KȌSTUĻA, *vidi* kostjela. A. Ostojić.

KȌSTÛMI, kȍstûmâ, *m. pl.* mores, *tal.* costumi, *vidi* podnošeńe, ponašańe. — *U pisaca dubrovačkijeh* XVI *i* XVII *vijeka.* Imati lijepo kostume. Zborn. 19ᵇ. Lijepi kostumi umjeteoni staro je bogatstvo. 19ᵇ. Da bude mlados alevana i podvignuta u dobrijeh kostumijeh. I. Držić 268. Što može naudit dobrijem kostumom. 281.

KOSTÚŃAV, *adj. vidi* koštuńav. — *U jednoga pisca ovoga vijeka.* Ļudi dosta visoki do 10 cola preko 5 stopa, kostuńavi, krupni. S. Tekelija. letop. mat. sr. 119, 66.

1. KȌSTÛR, kȍstûra, *m. kosti u mrtvoga ļudskoga ili živinskoga tijela, ako ostaju poređene jedna uz drugu kao što je bilo u životu (tal* schéletro, *ńem.* skelett, gerippe). — *Radi akcenta vidi kod* b. — *U ovom značeńu u pisaca našega vremena, ali vaļa da je narodna riječ, vidi* b.

a. *u pravom smislu.* Ture nad ńega rešeto i u rešeto kostur od lisičje glave. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 40. Protivnici radikalne reforme, kakvi su pakosni, mogu na to reći: ‚da je to samo kostur od škole bez mesa, bez duha'. meduduev. 39. Kostur ili skelet. J. Pančić, zoolog 92. *i u Šulekovu rječniku:* ‚skelett'.

b. *mjesto u Župi blizu Dubrovnika.* Schem. ragus. 1876. 28 — *Upravo je brežuļak što se pruža u more ili rat, i nalik je na životiński kostur.* — *Po ovome mjesnom imenu zabiļežen je akc. (drukčije nego kod* 2. Kostur); *u loc. se mijeńa:* Kostúru.

2. KȌSTÛR, Kostúra, *m. mjesno ime (vaļa da nije ista riječ što* 1. kostur). — *Akc. kaki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing.*

a. *grad u Maćedoniji* (Kastoria, *tur.* Kesrie). — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚nom. propr. einer stadt in Mazedonijen') *i u Daničićevu* (Kosturь, u Maćedoniji na jezeru kosturskom, pisu ga ‚Kastoria'). Gradь slavьnyj Kosturь. Danilo 226. Da ja pođem put Kostura grada. Nar. pjes. bog. 240. Od Kostura grada bijeloga. Nar. pjes. vuk. 2, 364. Kad dođete ka Kosturu gradu, vama će se Grci radovati. 2, 370. Pita ńega Mina od Kostura. 2, 371.

b. *razvaline na gori Kličevcu.* — *U Vukovu rječniku:* ‚ruinen am berge Kličevac' (na lijevoj strani Drine niže Zvornika) *s primjerom iz narodne pjesme:* Sa Kličevca od grada Kostura.

c. *selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 238.

3. KOSTUR, *m. prezime.* Rista Kostur. Rat. 141.

KOSTÚRANIN, *m. čovjek iz Kostura (vidi* 2. Kostur, a). — *Množina:* Kostúrani. — *U narodnijem pjesmama* XVIII *vijeka.* Ere mi je Mińa Kosturanin bijele dvore porobio. Nar. pjes. bog. 22. Jeli u dvoru Kosturanin Mińa? 240. — *I sa* š *mj.* s. Druga mu je *(ńiga)* Košturanin-Mihne. 233. Porobi me Košturanin Mińa. 239. *ali je u istijem pjesmama ime gradu* Kostur.

KOSTURAST, *adj. u kojega je velika kost (košćica, o plodu).* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* Maslinice kosturaste, mledne, prazne. V. M. Gucetić 16.

KOSTÙRINA, *f. dem.* kost. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚vile os'). Što će znati mrtve kosturine, kako će se kome dogoditi? P. Petrović, gor. vijen. 67.

KOSTÙRĻAST, *adj. u Stulićevu rječniku* v. kostast.

KOSTÙRĻAV, *adj. u Stulićevu rječniku.* v. kostast.

KȌSTÛRNICA, *f. mjesto gdje se hrane kosti mrtvijeh, isporedi* košturnica. — *U naše vrijeme.* Da se potom u kraļevskoj kosturnici sarani. Nov. sr. 1834. 180. *(Sunce)* na ta mesta straovito ko-

-sturnicu obasjava. B. Radičović (1880). 309. *i u Šulekovu rječniku:* ,beinhaus'.

KÒSTŪRSKI, *adj. koji pripada Kosturu (vidi* 2. Kostur, a). — *Između rječnika u Vukovu:* von Kostur *s primjerom (vidi dalje):* Okaļao se da ga ni kostursko jezero oprati ne može. Kada bio u poļe kostursko. Nar. pjes. juk. 64. Onako se okaļao, da ga ni kostursko jezero oprati ne može. (Ove poslovice ja nikad čuo nijesam, nego sam je uzeo iz Muškatirovićevih; i po svoj prilici su je Srbi još s patrijarom Čarnojevićem donijeli u vojvodstvo. Vuk). Nar. posl. vuk. 239.

KOSTUŠEVIĆ, *m. prezime. — Na jednom mjestu* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Kostuševićь). Smilь z bratijomь Kostuševići. Glasnik. 15, 294. (1348?).

KÒSUĻE, *f. pl.* ime livadama na jednom visu u hataru belušićskom. L. Đorđević.

1. KOSUR, *m. ime prasca.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

2. KOSUR, *vidi* kusur. ,Mi smo kosur (naše račune smirili)'. M. Pavlinović.

KOSURAK, kosurka, *m. samo u Stulićevu rječniku:* v. kosijerak.

KOSURICA, *f. mjesno ime.* Kosurica mala *i* velika, dvije šume. — Terezovac, Virovitica. D. Hirc.

KOSURIĆ, *m. ime prascu (dem.* kosur). F. Kurelac, dom. živ. 41.

KOSURIĆI, *m. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu čačanskom.* M. Đ. Milićević, srb. 657.

KOSÙRINA, *f. augm.* 1. kosa. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Uzmi onu staru kosurinu, pa e odnesi ciganinu, da ti od ńe žuļaču za guvno napravi'. J. Bogdanović.

KOSÙRINE, *f. pl. augm.* kose *(vidi* 2. kosa). — *U naše vrijeme u Lici.* ,Kolike su mu kosurine naraslo!' J. Bogdanović.

KOSUTA. *vidi* košuta.

KȐŠ, kòša, *m. u naj širem smislu, ńešto spleteno od pruća u čemu se što hrani ili nosi. dolazi u osobitijem značeńima. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kȍšu, kȍši (kòševi). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov* košь, *rus.* кошъ, *češ.* koš *i* kůš, *poļ.* kosz. — *Nije mi poznato postańe. — U množini se može umetnuti* ev: kòševi, kòšēvā *itd. (nije dobro umetnuti* ov, *premda ima primjera od* XVIII *vijeka). Između rječnika u Vrančićevu* (,calathus; canistrum; cista; corbis; fiscus; qualus'), *u Mikaļinu* (koš, krošńa ,canistrum, panarium, cista, sporta'; koš u kom se gńeči grozdje ,qualus'), *u Belinu* (,canestro over paniere' ,canistrum' 165a; ,cesta' ,cista' 187b; ,panaro, canestro' ,panarium' 537b), *u Bjelostjenčevu* (koš, korto, kartil, krošna ,corbis, fiscus, scirpiculum, fiscina'. 2. koš čez kojega se mošt cedi, v. cedilo. 3. koš vu kojem se žitek drži ,cumera'. 4. koš z prutja zpleten na obrambu vojske, za komi se junaki proti puškam zakrivaju ,gerae'. 5. koš pčelni, v. košic), *u Jambrešićevu* (,corbis'; koš iz prutja spleten za obranbu junakov ,gerrae'; koš, vu kom se žitek spravļa ,cumera'; koš, čes koga se mošt cedi ,qualus'), *u Voltiģijinu* (,canestro, paniere, cesta' ,korb'), *u Stulićevu* (,canistrum, qualus, qualum, cophinus, sporta'), *u Vukovu:* 1. za kukuruze ,art scheuer von flechtwerk für kukuruz' ,horrei genus'. ovaki se koševi pletu od ļeskova pruća okrugli, i u dnu su uži nego u vrhu, i visoki su oko dva čovječija boja, odozgo se pokriju sijenom ili papraću. kad se kukuruzi (u klipovima) iz ńih stanu vaditi, onda se doļe prosijeku. — 2. n. p. za pasuļ, za eļdu ili za obijene kukuruze ,art korb' ,corbis genus'. ovaki su koševi po naj više od bijele loze ili od rakitova prućića, pak se ulijepe balegom goveđom, i mogu se premještati. — 3. za ribu ,art korb fische zu fangen' ,nassae genus'. i ovi su koševi od bijele loze ili rakitovine. — 4. u karuca ostrag gdje se prtļag sprema ,die schosskelle'. cf. zakošak. — 5. (u Srbiji) ono gdje se žito zasipa kad se meļe. ovaj je koš od dasaka i gore je vrlo širok a doļe uzak. odozgo je privezano ili namješteno kao malo korice, koje se u Jadru zove čanak, pa žito iz koša samo ide u čanak, a iz čanka ga čekalo izgoni u kamen. — 6. (u Dubrovniku) dar spravļenici od gospođina roda. cf. sprava.

a. *vidi* kotarica. — *ovo značeńe nije možebiti poznato po istočnijem krajevima, ali jest po zapadnijem, i može biti da je naj starije. (u Dubrovniku se upotrebļava uopće u širem značeńu, ali se svagda misli na ńešto više nego je* košic *i osobito* košičić; *u užem značeńu znači kotaricu bez pokriva poširu a ne vele visoku s dvije ručice na stranama, u kojoj se nosi hļeb (onda je od bijeloga pruća) pa i drugo, n. p. voće; ako je od tamnoga pruća, nosi se u ńemu grožđe kod berbe, i zove se* koš *jemački). — u svijem rječnicima ima ovo značeńe, osim Vukova gdje su kod 2 i 3 nabrojene osobite dvije vrste kotarica, ali je i kod 6 uprav ovako značeńe, jer spravļenica kupi darove u koš (hļebni) i nosi ga poslije na glavi.* Jučer je tu ostao u košu nad vrati. M. Vetranić 2, 239. Dvanajste koša i veće ostą im. Zborn. 71a. S punijeme košem cvijetja. G. Palmotić 1, 172. Drobnijem mrvam po tle palijem napuniše dvanaes koša. 3, 132b. De ti kažu mnogo, mali koš nosi. Nar. posl. vuk. 78. Orańe je šotańe: sij, vij, pa u koš; ali je mučno čnvalduze tegliti. (Kazao ciganin seļaku). 241. Sve delije u demije a u koše žita nije. (U Crnoj Gori). 280. Tako se ne zgrčio kao i car Aron pod koš. 309. Imali Skadrani množ veliku koša, opletenijeh prućem a omazatijeh pakļenicom. S. Ļubiša, prip. 63. Pekna mi izjela sedam koša žita, a deset žeļuda. 204. Koš za artiju ,papierkorb'. Hajdenak, naziv. 30. Koš, u čem voze na kolima kukuruz, snopove, krompir itd. Dubašnica na Krku. I. Milčetić.

b. *mjesto ograđeno pleterom gdje se hrani ļetina, osobito kukuruz (vidi u Vukovu rječniku kod* 1). Moje su mi žitnice i koševi tisni. E. Pavić, ogl. 574. Moje košove i hambare hoću pokvariti. Đ. Rapić 240. Kada ti žitom hambare, košove i jame, a podrume vinom napuni? 431. Koš je prazan i čeka mladinu. J. S. Reļković 165. Ja ću provaliti koš i ukrašću sjeme. Nar. prip. vuk. 221. U nekim selima imali su još odavna koševi u koje se zbirala brana kao ostava za gladne godine. M. D. Milićević, opšt. 36. Okolo su ambari, koševi, końušnice i druge staje. omer. 62. Ńihova kuća sa svojim ambarima, vajatima, mlekarima, stajama, koševima, kačarama . . . zlosel. 276. Koji će *(knez)* sa selom ograditi koševe i ambare za desetke. pomenik. I, 116. Pa vajati, koševi i vratnice. M. P. Šapčanin 1, 81. Kos se oplete od ļeskovijeh grana, pa i od vrbovijeh, ili od ļeskovijeh obruča sreže se toliko visok i širok, koliko u ń stati može sijena za jedan obrok petero do šestero goveda. *u Lici.* J. Bogdanović.

c. *vidi* zakošak. — *vidi u Vukovu rječniku kod* 4.

d. *vidi* košnica. — *U Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku, vidi i* J. Živanović. javor. 1879. 338.

e. *u ovom primjeru kao da znači kafez.* Demir Ham *(Bajazeta)* . . . v železnom košu sobom je pelal. P. Vitezović, kron. 113.

f. *vidi* cjedilo *(samo ako je spleteno od pruća).* — *U Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku.*

g. *nasap utvrđen pleterom.* — *U Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku.*

h. *vidi* grot. — *U Vukovu rječniku kod* 5. Mlin izmeće brašno onako kakovo je žito koje se stavļa u koš. M. Radnić 119^{b}. A tebe ću u koš u psenicu. Nar. pjes. stojad. 2, 128. Neće bit do koša, ako ne bude do žita. Nar. blag. mehm. beg kap. 139.

i. *u proklestvu (ne znam, jeli zbiļa ili i. šale).* — *A ne znam, ni koje je pravo značeńe.* — *U dva pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka.* Tamo ga ubio koš! N. Dimitrović 99. Kamo se? os! oš! oš! Nije ga vragu t' kus; da bi ga ubio koš! ovo ga, ostao pus! N. Naļešković 1, 180.

k. *kao mjesno ime.*

a) pomińe se xiii *vijeka.* Ot Kosa. Svetostef. hris. 12.

b) pomińe se prije našega vremena. Košь. S. Novaković, pom. 135.

c) mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom. Livada na Koš. Sr. nov. 1874. 426.

d) mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Ńiva u Koš. Sr. nov. 1872. 140.

1\. KÓSA, *f. hyp.* kosuļa. — *Akc. se mijeńa u voc.* kôšo. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* A ni tkane ni predene koše. Nar. pjes. juk. 601. Treće veli: ‚Sreż' mi košu, majko'. Nar. pjes. petr. 1, 28. Da ja vidim, jel' mu koša duga. 1, 290. Uzgrnite kose povisoko. Nar. pjes. marj. 114. U pose ni kose. *(poslovica). u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

2\. KÓSA. *u trećem izdańu Vukova rječnika ima kod ove riječi:* hyp. von kokos, vidi s. v. varica. *ali kod riječi* varica *Vuk piše: (U Boci)* pospu ńome *(varicom)* po kući govoreći: ‚Ovoliko ļudi, volova, brodova, końa, ulišta, pila, kosa, da se pļodi plod i rod!' *Ovdje jamačno je* kósā *gen. pl.* koš *(kotarica), kao što je i* pîlâ *gen. pl.* pilo *za uļe (vidi u Vukovu rječniku* pilo *pod 2.), te kako se misli na pila puna uļa, tako se misli i na koše pune voća, osobito gro đa: zadńijem se dakle riječima pomińe što se u Boci osobito goji i rađa. (ne znam riječ* kóńâ *treba li shvatiti u pravom smislu; moglo bi biti, s toga što stoji među* brodova *i* ulišta, *da je preneseno značeńe kao kod* 1. koń, 2, b, *te bi se tijem mislilo osobito na žito, ali ne znam, ima li ovo značeńe u Boci).*

3\. KÓSA. *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24. — *Jamačno je hyp.* košuta.

4\. KÓŠA, *f. žensko ime.* Kosa, hyp. od Kosuta. S. Novaković, pom. 71.

KOSAC. Košca, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 62.

KŐSAK, kőška, *m. u Vukovu rječniku:* vide zakošak *s dodatkom da se govori u Barańi.*

KOSAN, košna. *adj. na jednom mjestu* xvii *vijeka, gdje mislim da treba čitati ž mj. š (ako su* bječvice *kožane dokoļenice, što bi moglo biti).* Da bječvice i tińke i sve što košno nahođahu, blagovahu od tolikoga glada. M. Divković, bes. 699^{b}.

KOŠANE, *f. (?) pl. ime nekakvu selu.* — *U spomeniku* xiv *vijeka.* — *Može biti da je pravi oblik* Kosani *i da je muškoga roda.* Selo Košane i selo Dražeļa . . . Glasnik. 25, 255. *(oko* 1380).

KOŠÀNICA, *f. livada, isporedi* koševina. — *U naše vrijeme u Bosni i u Lici.* Komad oranice ili košanice . . . V. Bogišić, zborn. 140. ‚On ima lijepu oranicu i košanicu'. ‚Ko nema košanice nije mu vajde ni od oranice'. ‚Da mu e još košanica, kakvu ima oranicu on bi onda ka' i spaija živio, tako se muči vavije za krmu'. J. Bogdanović. Sa košanicom livadom zaokruzena. Bos. vila. 1886. 105.

KOSANIN. *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Gligorije Košanin. Rat. 234. Paun Košanin. 356.

1\. KŐSÂR, *m. vidi* koš, košara.

a. *kotarica uopće.* — *U jednoga pisca Slavonca* xviii *vijeka.* Na glavi nosaše tri kosara brašna. E. Pavić, ogl. 83. Povali ditešce u kosar. 98. Niti će brašno u kosaru pomańkati. 301. Spustiše obnoć u košaru doli niz varoški zid. 652.

b. *metaforički, vidi* košarica, b, *c).* — *U naše vrijeme u Bosni (?).* Sad sam dobio košar. Bos. vila. 1892. 275.

c. *vrsta vrše.* — *U Stulićevu rječniku:* v. vrsa. *i u Vukovu:* ‚ein koš zum fischfange' ‚nassae majoris genus'.

2\. KÓSÂR, košára, *m. čovjek koji plete koše (kotarice).* — *U Belinu rječniku:* ‚chi fa canestri' ‚canistrorum factor' 165^{a}, *i u Stulićevu:* v. košicar.

KÓSARA, *f. mjesto ograđeno pleterom gdje se hrane domaće životińe; ovo je starije značeńe.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kőšârâ. — *Postaje od* kos *nastavkom* ara *ili* arja. — *Riječ je praslavenska (u starijemu značeńu), isporedi stslov.* kosara *i* košarja, *rus.* кошара, *(češ.* košár), *poļ.* koszara.

a. *u značeńu sprijeda kazanome.* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚bovile') *i u Vukovu* (n. p. końska, goveda, ovcija ‚stall von flechtwerk' ‚stabulum vimineum'). Kô vukovi kad nemili iz divļačne gore udare, blage ovce da po sili sve pokoļu sred košare. J. Palmotić 189. I u košaru kratku i tijesnu, zirna stada gdje borave, uvede me. P. Kanavelić, iv. 416. To bi l' vam se pošteno vidilo, da imajući primiti na konak jednoga gospodina, da ga metnete u jednu košaru? F. Lastrić, od' 223. Metne ždrijebe u košaru i stane ga timariti. Nar. prip. vuk. 221. Odredi zapalit svoju kosaru. Nar. prip. bos. 1, 81. Brave isćera, a košaru potuče. Magaz. 1864. 103. Još mu je zapalio seńak i košaru. M. Đ. Milićević, zim. več. 315. Okolo su ambari, kosevi, końušnice, košare i druge staje. omer. 62. Selo Boževac da se spali sve; jedna košara, da ne ostane uspravo! pomenik. 5, 683. Paripa odvedem u košaru. Srp. zora. god. 1, svez. 3, str. 59. — *U Dubrovniku i u okolini zove se* košara *mjesto gdje se hrane svińe i kud je sagrađeno od kameńa.* P. Budmani.

b. *vidi* koš *(kotarica).* — *Od* xvi *vijeka po sjevernijem krajevima (ima i u Belinu i u Stulićevu rječniku, ali ne mogu vjerovati da su ovo značeńe čuli u Dubrovniku).* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚fiscella') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚corba, cesto così detto' ‚corbis' 228^{b}), *u Bjelostjenčevu* (košara, korpa, krosna, kratil, korba ‚corbis, sporta, cophinus, ero l. aero), *u Jambrešićevu* (‚corbis'), *u Voltiģijinu* (‚cestone, canestrone' ‚ein grosser korb'), *u Stulićevu* (‚corbis'). A za nasad u košaru meće *(jaja),* il' uborak

pod postelu kreće, da se kako dica ne prikuče. J. S. Relković 99. Košare se pletu ili od mlade rakite, ili slame, ili udelane leskovine. *u Lici.* J. Bogdanović.

c. *ne znam, jeli način pleteńa kose ili kapa.* Te se ovo *(djevojče u petnaestoj godini)* označuje... pleteńem kose u ,kiku', jer dotle ili nose ,košaru' ili ,kiku', samo užju. *(oko Gradiške i Broda).* V. Bogišić, zborn. 294.

d. *mjesno ime.*

a) planina u Hercegovini.

b) mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom. Livada kod Košare. Sr. nov. 1875. 729. — *isporedi* Košare.

KOŠARAC, Košarca, *m. u spomeniku* xviii *vijeka stoji samo za sebe kao da je muško ime, ali može biti da je prezime ili nadimak; pravo bi značeńe bilo: čovjek koji napravla košare.* Grujo Kozar. Košarac. Krsta i Juriša... Glasnik. ii, 3, 75. (1706—1707).

KOŠARANI, *m. pl. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Spom. stoj. 185.

KÒŠARE, Kȍšârâ, *f. mjesno ime u Srbiji (uprav plur.* košara). *a) mjesto u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Košarama. Sr. nov. 1863. 446. — *b) karaula u okrugu kruševačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 725.

KOŠARÈTINA, *f. augm.* košara *(pod* b). — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KOŠAREVAC, Košarevca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Košarevcu. Sr. nov. 1873. 1077.

KÒŠARICA, *f. dem.* košara. — *Od* xvi *vijeka (vidi kod* b).

a. *vidi* košara, a. Kod ńe zgradi kućericu kolik jednu košaricu. P. Knežević, pism. 4. U planini blizu svoga stana ili svoje košarice pazi i prisvoji se komad šume. V. Bogišić, zborn. 400.

b. *vidi* košara, b. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (košarica, korpica, korbica, kartilac, procanica ,corbiculus, sportula, qualiculus, calathiscus, canistellum'), *u Voltiđijinu* (,canestrino, canestruccio' ,körbchen'), *u Stulićevu* (,parva corbis'). *a) uopće.* Vazme u jednoj košarici malo smokav. F. Vrančić, živ. 109. Oplete košaricu od rogoze. E. Pavić, ogl. 98. Gedeom meso postavi u košaricu. 184. Noseći u jednoj košarici cviće. A. T. Blagojević, khin. 78. ,Ajde samo onu malu košaricu nakopaj kumpjera'. *u Lici.* J. Bogdanović. — *b) u osobitijem značeńima. aa) u Bjelostjenčevu rječniku:* košarica vu koje žene vretena i potako polažu ,calathus'. — *bb)* šivaća košarica ,nähkörbchen'. B. Šulek, rječn. — *cc)* radna košarica ,arbeitskorb'. B. Šulek, rječn. — *c) u metaforičkom smislu, u Hrvatskoj. vidi u Bjelostjenčevu rječniku:* z košarice opasti ,excidere virgine', v. excido, *a kod ove riječi ima* ,excidere virgine' košaricu od divojke dobiti, ili z košarice opasti. — *kaže se dakle:* pasti s košarice, *ili* dobiti košaricu *o momku koji prosi djevojku, a ona ga neće (zadńe vrlo često u naše doba u Hrvatskoj, i u širem smislu). prevedeno je s ńemačkoga* durchfallen, einen korb bekommen. *(sredńega bi vijeka u Ńemačkoj djevojka svome momku koji bi obnoć pod ńenijem prozorom čekao spustila veliku kotaricu i u ńoj bi ga k sebi povukla; ali, ako ga nije htjela, spustila bi gdjegdje kotaricu sa slabijem dnom kroz koje bi on propao. poznije se slala mala kotarica beza dna kao znak da ga djevojka neće.* S. Tropsch).

c. *u prenesenom smislu po značeńu kod* b. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* košarica, ka se końom na vusta polaže ,postomis', *i u Jambrešićevu:* košarica železna, ka se końem za vkroteńe na vusta postavla ,postomis'.

d. *ime mjestu u Hercegovini.*

KOŠARIČAR, *m.* vrsta čenara *(vidi* čenar, b). I. Kršńavi, list. 48.

KOŠARIĆ, *m. prezime.* — *isporedi* Kosarić. — *Od* xviii *vijeka.* Koji kažu, da slavni prizimenak stari Košarića bi promińono u Kosirića. J. Banovac, razg. vi. ,Košarić vel Kossarić'. Schem. herceg. 1873. 11. I od mlada Stijepe Košarića. J. Krmpotić, pjesm. 8.

KÒŠARINA, *f. augm.* košara. — *U Stulićevu rječniku:* ,vile stabulum, vilis corbis'. — *I kao mjesno ime u Srbiji: u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Košarini. Sr. nov. 1875. 23. *i u požarevačkom.* Livada u Košarini. 737.

KOŠARIŃAC, Košarińca, *m.* vrh u hrvatskom primorju. D. Hirc.

KOŠARIŠTA, *n. pl. mjesno ime u Srbiji (uprav pl.* košarište). *a) u okrugu biogradskom.* Ńiva u Košarištima. Sr. nov. 1875. 415. — *b) u okrugu valevskom.* Ńiva u Košarištima. 1868. 111.

KOŠARIŠTE, *n. vidi* košara. — *Uprav augm.* košara, *ili mjesto gdje su košare.* — xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (,caulae'). Selo Pakiša i s košarišti. Glasnik. 15, 281. (1348?). Niz rêku na Milčeva košarišta. 282. — *U naše vrijeme kao mjesno ime u Srbiji: u okrugu biogradskom.* Ńiva u Košarištu. Sr. nov. 1867. 363. *(isporedi* Košarišta). *i u čačanskom.* Bašta u mestu Košarištu. 1871. 290.

KOŠARLIJA, *f.* šuma u okrugu biogradskom. L. Stojanović.

KOŠARNA, *f. mjesno ime.*

a. *vidi u Daničićevu rječniku:* Košarьna, selu je ,Osьlьnici' crkve bogorodičine u Ždrijelu bra ničevskom išla meda ,otь Košarne sь Haldujemь'. M(on. serb). 194. (1380).

b. *sad ima mjesto s tijem imenom u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Vinograd u Košarni. Sr. nov. 1875. 3.

KÒŠÂRNÎ DÔ, Kòšârnôga Dȍla, *m. ime seocu na Ratu u Dalmaciji u kotaru korčulanskom.* Schem. ragus. 1876. 43.

KOŠARNIK, *m. ime selu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ńiva u Košarniku. Sr. nov. 1867. 228.

KOŠARŃA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Livada u Košarńi. Sr. nov. 1871. 121. — *Vuk* (dan. 2, 70) *pomińe s ovijem imenom selo u nahiji smederevskoj, vidi i* M. Đ. Milićević, srb. 166.

KOŠAROVIĆ, *m. prezime.* — *Ovoga vijeka.* Gaja Košarović kmet u Salašu. Glasnik. 2, 1, 161. (1808).

KÒŠÂRSKÔ BȐDO, *n. ime planini u Bosni.* Glasnik. 21, 340.

KOŠARUŠČIĆ, *m. prezime.* — xviii *vijeka.* Stevan Košaruščić. Glasnik. ii, 3, 237. (1710—1720).

1. KÒŠAVA, *f. ovako se zove neki vjetar u Srbiji.* — *Nepoznata postańa (ne mislim da je srodno s tur.* qušluq, *jutro, kao istočni vjetar).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (u Srbiji oko Dunava vjetar neki koji odozdo uz Dunavo duše). Jer ko bi smeo izaći na tocilajku kad košava duše? M. P. Šapčanin 1, 50. Košava je od sviju vetrova naj jača. Javor. god. 16, br. 36, str. 570.

2. KOŠAVA, *ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24. — *isporedi* košuta.

KOŠAVIĆ, *m. prezime.* — xv *i* xvi *vijeka.* Vid Košavić. Mon. croat. 106. (1470). Pavla Košavića. 210. (1521).

KOŠAVIĆEV, *adj. koji pripada Košaviću.* Mej Lipami Košavićevimi. Mon. croat. 265. (1569).

KOŠČAN, *adj. koji je od kosti.* — *Postaje od* koska, *isporedi* koščica. — *U jednoga pisca našega vremena.* Ozgo i ozdo imaju *(korňače)* dve jake koščane ploče. K. Crnogorac, zool. 106.

KÒŠĆAT, *adj. u kojega su velike kosti.* — *U naše vrijeme.* To je čovjek visoka rasta, suv, koščat, smeđ. M. Đ. Milićević, omer. 121.

KÒSČICA, *f. dem.* kost, *ali uprav dem.* koska. — *isporedi* koštica. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòščîcâ. — *Od* xviii *vijeka (vidi kod* b).

a. *u pravom smislu.* — *Između rječnika u Vukovu* (1. ‚das beinchen‘ ‚ossiculum‘). Koščice slušno ‚ossicula auditus‘. J. Pančić, zool. 71—75. Koščica Silvijeva ‚Ossiculum lenticulare Sylvii‘. 75. Dlan sastavļen je iz 5 podužih koščica. K. Crnogorac, zool. 8.

b. *u voću tvrdo zrno u kojemu je sjeme.* — *Između rječnika u Vukovu:* ‚der kern (in der pflaume u. drgl.)‘ ‚nucleus‘. Uzmi koščica mušmulovih. Z. Orfelin, podr. 229. Uzmi visańa, izvadi iz ńih koščice. 380. Nije dobro s velikom gospodom iz jednoga čanka trešńe jesti (ne znam zašto, ako nije za to što će kao igrajući se koščicama siromaha u oči tući). Nar. posl. vuk. 214.

KÒSČINA, *f. augm.* koska, *isporedi* koščica. — *U naše vrijeme.* Pa udari s ńime *(Talom)* o kaldrmu; stade praska u Talu koščina. Nar. pjes. vuk. 3, 261. ‚Na golu koščinu ni pašče ne gleda‘. J. Bogdanović.

KÒSČINE, *f. pl. planina u Srbiji u okrugu užičkom.* Ļ. Stojanović.

KOSČÙRINA, *f. augm.* koska, *isporedi* koščica. — *U naše vrijeme.* Pa zviznu na jednu koščurinu. Bos. vila. 1892. 157. ‚Baci te koščurino pred psa‘. J. Bogdanović.

KOŠĆADAN, košćadna. *adj.* košćadna zemļa, sijanica kamenita. M. Pavlinović. — *Vaļa da postaje od* kost.

KOŠĆAK, *m. koštun, koštuńavac.* Grobničani orahe razlikuju: košćuh i mekeš; čim ńihovi susjedi, Kastavci, toga košćuha po svoju košćakom nazivļu. F. Kurelac, dom. živ. 57. Košćak (orah). Strmec kod Klańca. D. Hirc. — *I kao ime biļci.* Košćak ‚Polygonatum verticillatum‘. Grobnik. D. Hirc.

KÒŠĆAN, *m. vidi* kostań *i* koštan. — *U naše vrijeme u Bosni.* I majmuni mačju šapu vukli, da košćane ńom iz prpe vlače. Osvetn. 6, 84. — *I kao ime drugijem biļkama (u Slavoniji).* Košćan, vrst trave (Sabļar, u Zrinu), 1. Panicum glaucum L. (Pavić); 2. Setaria viridis Beauv. (Pavić), v. Koštan. B. Šulek, im. 161.

KOŠĆANI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 73.

KOŠĆAST, *adj. u kojega su velike kosti.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚ossatus‘, *i u Stuličevu:* v. kostast *iz Bjelostjenčeva.*

KOŠĆAT, *adj. a)* koji mnogo kosti ima. — *b)* koji malo mesa ima (mršav). na Rijeci. F. Pilepić.

KÔŠĆE, *n. coll.* kost. — *Na dva mjesta* xviii *i ovoga vijeka (sa starijim oblikom* kostje). Da 'e svet-Bažilija zakopano kostje s tilom. J. Kavańin 317[b]. Žena meso požerala, a mužu je kostje dala. Jačke. 267.

KÒŠĆELA, KÒŠĆELICA, *vidi* kostjela, kostjelica.

KÒŠĆELOV, *adj. koji je od drva od košćele (kostjele), ali vidi i* koštuńica. — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Pa uzeše kopļa košćelova. Bos. vila. 1888. 222.

KÒŠĆEN, *adj.* osseus, *od kosti.* — *U narodnoj pripovijeci bosanskoj našega vremena, a između rječnika u Jambrešićevu* (‚osseus‘), *u Voltiđijinu* (‚ossoso, di osso, ossuto‘ ‚knochicht, von bein‘), *u Stuličevu* (v. kostan *iz Habdelićeva*). Ńemu daje košćene *(zube)* . . . Ja ću tebi dati ńegove košćene zube. Nar. prip. bos. 1, 111.

KOŠĆENICA, *f. voće (n. p. breskva ili šļiva) u kojega se meso drži čvrsto koštice.* — *isporedi* gloča. — *U naše vrijeme u sjevernijeh čakavaca.* Košćenica ‚ossatus (prunum, pomum etc.)‘. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 61. A i primorci ńeke praskve (koje se uz košćice prilijepile) zovu ‚košćenice‘. F. Kurelac, dom. živ. 57.

KOŠĆÈŃÂK, košćeńáka, *m.* ńekakav morski rak; veći je malko i tvrdi od vrsice. na Braču. A. Ostojić.

KOŠĆEŠINA, *f.* ime kravi. Kukuļanovo. D. Hirc.

KÒŠĆICA, *f. vidi* koštica. — *Od* xvii *vijeka (vidi* a, *b) aa)).*

a. *dem.* kost *(u čeļadeta ili u životińe).* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (košćica, koštica ‚ossiculum‘), *u Voltiđijinu* (‚ossetto, ossicello, ossicino, ossolino‘ ‚beinchen‘), *u Stuličevu* (v. kostica *iz Bjelostjenčeva).*

a) uopće. Na tvrdoj se posteļici izpite od nemoći kostčice prinemažu. A. Kanižlić, utoč. 38. Koščice od svetih. Ant. Kadčić 169. Da joj ja satarem ńezine košćice. Nar. pjes. istr. 6, 20. Koliko v jańcu košćic, toliko v dvoru ovčic. 6, 43. Katine košćice na vetar hitite. Nar. pjes. mikul. 140. Prebirajuć pilećije košćice. Nar. prip. bos. 1, 78.

b) u osobitom značeńu. aa) zglob na ruci gdje je bilo. Križ se ima činiti rukom svrhu što se blagosivļa koliko more se pružiti od košćice ruka: jedna potega uprav a druga upriko priko prve uprav, i ne ima nadać miro od pedļa... Čini se rukom prignutom u košćici, a ne upravnom, kano se čini, kad muhe o'gonimo. I. Ančić, svit. 192. — *bb) gležań, članak na nozi.* Košćica ‚regio malleolaris‘, ńem. ‚malleolargegend‘. na Braču. A. Ostojić.

b. *u voću.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* košćica od olike ‚sampsa, sana‘; košćica slivna ‚ameja‘; košćica crešńeva i ostaloga sada ‚pyrenes, os‘.

KOSĆICE, *f. pl. ime selu.* — xv *vijeka. (Selo)* ko se zove Košćice. Mon. croat. 151. (1493). 27. K selu Košćicam. 151.

KÒSĆINA, *f. vidi* koscina *i* koština. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Slava, krv, vlâs, sreće ine sad su smrad, prah i košćine. J. Kavańin 29[b].

KOŠĆITAST, *adj. o voću (vidi primjer).* — *U jednoga pisca Slavonca* xviii *vijeka.* Voće košćitasto ono se imenuje, od kojega se samo sreć nutrńe ili jezgra od košcice i drugo ništa jisti ne može; od ovakve vrste voća jesu orasi, lišńaci, bademi ili mijendeli, kesteni etc. etc. I. Jablanci 186.

KOŠĆUH, *m. vidi* košćak.

KOŠĆUNAC, košćunca, *m. vidi* koštuńavac. Gradac u Slavoniji. D. Hirc.

KÒŠĆURA, *vidi* koštura.

KOŠĆÙRINA, *f. augm.* kost. — *U naše vrijeme.* Slušala sam, što proričeš iz mrtve košćurine. S. Ļubiša, prip. 27.

KOŠÈNICA, *f. livada, isporedi* koševina. — *U naše vrijeme.* U tu zemļu spadaju oranice, košenice, pašńaci. V. Bogišić, zborn. 22. Košenica, livada, sjenokoša. u Ogulinu. — *U trećem izdańu Vukova rječnika ima:* [košenica, f. vide livada; vidi s. v. podotaviti se]; *ali kod* podotaviti se *nije Vuk napisao* po košenici *(kako je naštampano u ovom izdańu) nego* po koševini *(u dodatku kod drugoga izdańa).*

KOSENINE, *f. pl. ime seocu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 100.

KOSEŃAK, *m. vrsta ječma.* — *U naše vrijeme.* U skopaļskom, lijevanskom i glamočkom poļu rađa tako zvani ‚košeńak‘ ječam, od koga je lebac beo ‚kao kńiga‘ i tako sladak da ga se čovek dosta najesti ne može. T. Kovačević 119.

1. KÒŠÊŃE, *n. djelo kojijem se kosi (vidi* 1. kositi). — *Stariji su oblici* kosenije *i* košenje. — *U ńekijeh pisaca ima griješkom* s *mj.* š, *a može biti da ko tako i govori.* — *Između rječnika u Belinu* (kosenje ‚il falciare‘ 300ª; ‚il tagliar l' erbe‘ ‚herbas resecare‘ 721ª), *u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu* (košenije, sêna — ‚foenisicium‘). Ni vrьšitbe ni sêna košenija. Mon. sorb. 192. (1379). Daje boļe godini koseńe. J. S. Reļković 305. Da i posli koseńa livade . . . 349.

2. KÒŠÊŃE, *n. djelo kojijem se kosi (vidi* 2. kositi). Suproć naskakańu i košeńu pristupnika. S. Rosa 19ª.

KOSEPAL, *m. ime muško.* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka.* Ωtьсь imь Košepalь. Deč. hris. 75.

KÒSEVA, *f. ime potoku u Bosni.* Glasnik. 20, 354. 21, 340. 22, 56. — Gdje pošeta na Koševu mutnu. Osvetn. 6, 53.

KÒŠEVI, *m. pl. mjesno ime u Srbiji. a) u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 175. — *b) bilo je ime selu u okrugu ćuprijskom.* Vuk, dan. 3, 227 *(u nahiji paraćinskoj). vidi:* U ‚Danici‘ za 1828 godinu Vuk je između ostalog pobrojao i sela nahije paraćinske, a kad ta sela poredimo s našim spiskom, onda nalazimo da danas nema samo sela ‚Koševa‘, za koje g. K. Jovanović u svom rečniku *(vidi* Koševo Selo) veli da je prestalo, jer je sa Sikiricom spojeno. M. Đ. Milićević, srb. 1131. — *c) u okrugu kragujevačkom.* Livada u Kosevima. Sr. nov. 1861. 798. — *d) u okrugu smederevskom.* Livada u Koševima. Sr. nov. 1873. 1055.

KÒŠEVINA, *f. livada istom pokošena.* — *U Vukovu rječniku:* ‚eine eben abgemähte wiese‘ ‚pratum recens desectum‘. — *isporedi* košenica.

KOŠEVO, *n. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 10.

KOŠEVO SELO, *n. bilo je ime selu u Srbiji, jamačno isto što* Koševi *(vidi* Koševi, *b)).* Koševo Selo, koje je bilo u srezu paraćinskom, prestalo je, jer je spojeno sa selom Sikiricom. K. Jovanović 88.

KŐŠÎĆ, *m. dem.* koš. — *Akc. se mijeńa u loc. sing.* košicu, *u gen. pl.* košicā, *u dat., instr., loc. pl.* košicima *(u Vukovu je rječniku drukčije zabiļežen akc.).* — *Od* XVI *vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Mikaļinu (kod* košičić), *u Belinu* (‚canestrino, canestro piccolo‘ ‚corbula‘ 165ª), *u Bjelostjenčevu* (košic, kortolac ‚fiscina, corbula, cistula, cistella, cistellula‘), *u Stulićevu* (v. koš), *u Vukovu:* kồšîc, košica (u Boci) dim. v. koš (koje onamo znači i ‚kotarica‘).

a. *uopće.* Napuniše dvanaest košica mrva od pet kruha ječmenijeh. N. Rańina 70ᵇ. joann. 6, 13. Uzeše što osta ulomak od kruha sedam košica punijeh. 151ᵇ. marc. 8, 8. Košic pun jaja je razbila. M. Vetranić 2, 331. S košicem na glavi. M. Držić 152. Donese ńoj u košicu tri lijepe jabuke. B. Kašić, per. 51. Koliko ga se *(kruha)* veće davaše ubozijem, toliko ga se već u košicu umnažaše. 86. Košic se kreće, a u košicu opurka nije. (D). Poslov. danič. Kad bi stado paslo, pleo sam košice od žuke. Đ. Bašić 5. Nek se nauči i vunu činit, držat kudiļu, postavjat u krilo košic, vrtit vreteno, žice prstima potezat. Blago turl. 2, 158. *(Nosi)* košic jaja. V. Vrčević, niz. 328.

b. *u osobitom značeńu, vidi* cjedilo *pod* 1, *d).*

c. *vidi* kafez. — *Samo u Vrančićevu rječniku:* ‚cauea‘ ‚vogelhaus‘.

d. *košnica.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* košic za pčele, krošnica ‚alvearium, alveare, apiarium, cella apum, loculamentum‘.

KŐŠÎCE, *n.* mańa planina u Drobńaku. — *Vaļa da je ista riječ što* Košici.

KŐŠÎCI, KOŠÍCÂ, *m. pl. ime planini (sad) u Crnoj Gori.* — *isporedi* Košice. — *U naše vrijeme.* Da on čeka indat niz Košice. Nar. pjes. vuk. 4, 85. No ga srete vojska od Košicah. 4, 87.

KOŠIČAC, košičca, *m. dem.* košic. — *U Stulićevu rječniku:* v. košičić. — *nepouzdano.*

KÒŠIČÂR, *m. čovjek koji plete košice.* — *U Mikaļinu rječniku:* košičar, koji plete koše ‚cister‘; *u Belinu:* ‚chi fa canestri‘ ‚canistrorum factor‘ 165ª; ‚cestaro, chi fa cesti‘ ‚cistarius‘ 187ᵇ; *u Bjelostjenčevu.* košičar, košoplet, košopletec, kortolar ‚cistarius‘; *u Stulićevu:* ‚cistarum opifex‘.

KOŠÎČIĆ, *m. dem.* košic. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (košičić, košic, krtolić ‚panariolum, quasillus, qualus, calatus, sportula, cistella, cistellula, corbs‘), *u Belinu* (‚canestrino, canestro piccolo‘ ‚corbula‘ 165ª; ‚cestella‘ ‚fiscina‘ 187ᵇ), *u Stulićevu* (‚cistula, cistellula, cistella etc.‘). I ovi košičić pun kriješa među inijem darovi od mene izmiješa'. I. Gundulić 178. Rođen Mojze i stavļen u jedan košičić. K. Mağarović 74. Na dugu užu priveživaše jedan košičić. I. Đorđić, ben. 23. Splela mu je od tanka pruća i prigibļiva ko kolijevku jedan košičić. B. Zuzeri 226. Blaguje malo brašna, koga mu u košičiću spuštuje Roman. V. M. Gučetić 210. Za košičić boškotina. Nar. pjes. herc. vuk. 243.

1. KÒŠIĆ, *m. dem.* koš. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* košîćâ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚canestrino, canestro piccolo‘ ‚corbula‘ 165ª; ‚cestella‘ ‚fiscina‘ 187ᵇ), *u Voltiğijinu (griješkom* košič ‚cestella, canestrino‘ ‚körbchen‘), *u Vukovu:* 1. dim. v. koš. — 2. (u Dubrovniku) mańi dar što donose ‚daļi‘ rod gospodin spravļenici. cf. koš *(vidi kod* sprava). Ter mu u jednom košiću tri rožice poda. F. Glavinić, cvit. 50ª. Napiše jedan listić, klade ga va košić. Nar. prip. mikul. 71. ‚Ajde u onaj mali košić uguli teocima sijena‘. J. Bogdanović.

2. KOŠIĆ, *m. ńeka gļiva.* Košić, Nidularia crucibulum L. Kad košića ima dosta po šumi, onda je dobar berićet. — U Srbiji u selu Strmostenu

u ćuprijskom okrugu. S. I. Pelivanović. *vidi* Javor. 1881. 154.

KȌŠIĆAK *i* KOŠÍĆAK, kȍšićka *i* košićka, *m. dem.* košić. — *U naše vrijeme.* Va pletenih košićkih. Jačke. 264.

KȌŠIJA, *f. tur.* qošy, curriculum equorum, *trka (koṅska, kad se gleda ko će ostale predobiti u trčaṅu); znači često i nagradu što ide onoga koji dobije. — Akc. se mijeṅa u gen. pl.* kȍšījā. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide trka). Rad bih bio ogledati dora, ogledati na tvojoj košiji, more li mi uzimat košije. Nar. pjes. vuk. 3, 231. Ko god ima koṅa od mejdana neka vodi niz poļo široko; metnuta je na poļu košija, na košiji lijepa đevojka: ko god uzme na poļu košiju, na čast ńemu lijepa devojka. 3, 240. Šenluk čini od Varada bane, sina ženi, milu ćer udaje, čudan šićar na košiju tura. 3, 279. Tek izišli koṅi na košiju, a udriše Turci Udbińani, te oteše u poļu košiju. 3, 280. Da on pušti vranca na košiju. 3, 281. Istrčaše koṅe na košiju. Pjev. crn. 125ᵃ. Đevojke meće na košiju. 273ᵇ. Imadeš li koṅa za košije? košija je, sine, djevojačka, na košiju hiļadu dukata i Turkińa Hanka Bojagića. Nar. pjes. juk. 515. I robińu meće na košiju. 521. On bi junak košiju odnio. Nar. pjes. petr. 2, 208. Sutra hoće košija da bude. 2, 208. Hoće koṅe trčat na košije. Nar. pjes. hörm. 1, 356. Metla ona golemu košiju, metnula je tri tovara blaga. 2, 26. Već sam curu vrgo na košiju. 2. 238. Metnuo je košiju i na vrh košije zlatne tri jabuke... Tada su se mnogi spremali na košiju. Nar. prip. bos. 1, 13. Car meće tri tovara dukata na košiju. Bos. vila. 1886. 43. Pa veliku istura košiju. 1892. 204. Košija, oklad, što je na oklad metnuto (lat. ‚bravium'). *u* Nar. pjes. juk. 620. Svatovi su trčali košiju. M. Đ. Milićević, zim. več. 356.

KȌŠINA, *f. augm.* koš. — *Akc. se mijeṅa u gen. pl.* kȍšīnā. — *U Belinu rječniku:* ‚canestrone grande' ‚corbis magna' 165ᵃ; *u Voltiģijinu:* ‚canestrone' ‚grosser korb'; *u Stulićevu:* ‚vile canistrum'; *u Vukovu:* augm. v. koš.

KOŠÌNČIĆ, *m. vidi* košičić. — *U Vukovu rječniku:* vide kotarica *s dodatkom da se govori u Dubrovniku, ali ja ne znam da sam igda čuo te riječi u Dubrovniku, nego svagda* košićić.

KOŠINO, *n. ime selu u Dalmaciji u kotaru zadarskom.* Repert. dalm. 1872. 41.

1. KOŠKA, *f. u Stulićevu rječniku:* v. misolovka *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina, ali u ovome nema te riječi, te se ne zna, gdje ju je Stulli (jamačno krivo) pročitao.*

2. KOŠKA, *f. ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 134.

1. KȌŠKÂŃE, *n. djelo kojijem se ko koška (vidi* 1. koškati). — *Između rječnika u Vukovu.* No naj posle bude mjeseca jannarija u meani sela Karbaula uvaćen od samoga pomješčika istoga sela, no po dugom koškańu i rvańu. Sr. nov. 1835. 87.

2. KȌŠKÂŃE, *n. (igra) djelo kojijem se ko koška (vidi* 2. koškati se).

1. KȌŠKATI SE, kȍškâm se, *impf. karati se, a i rvati se (vidi primjer kod* 1. koškańe). — *Akc. se ne mijeṅa (aor. 2 i 3 sing.* kȍškā). — *Može biti da je dem.* 2. kositi. — *U Vukovu rječniku:* ‚sich zanken, wortwechseln' ‚altercor'. — *U jednoga pisca našega vremena ima i aktivni oblik* (koškati vola; *t. j. goniti ga, ali ne znam, jeli riječima ili bockajući ga ili bijući ga).* A snažna vola koška, da mu ore. M. Đ. Milićević, škol. 74.

2. KȌŠKATI SE, kȍškâm se, *impf. igrati se ńeke igre (koškańa) u kojoj se često govori riječ* koš. — *U naše vrijeme u Lici.* Koškańe je neka djetińa igra, u kojoj se vježbaju u mučańu i ovako govore: ‚Koš mravi, koš crva, koš buva, koš g..ana, koš svašta, koji naj prije progovori, taj sve promeļavi'. J. Bogdanović.

KOŠKOVAC, Koškovca, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. (kajkavski)* Koškovec. Razdijeļ. 92.

KOŠĻANSKI, *adj. koji pripada mjestu Košļama. — Kod mjesnoga imena:* Košļansko Stijeno *u Srbiji u okrugu podrinskom.* Na Košļanskim Stenama... imaju zidine. M. Đ. Milićević, srb. 526.

1. KOŠĻE, *f. pl. mjesno ime u Srbiji u okrugu podrinskom. a)* (Ravne) Košļe, *visoravań.* Koji se visovi vezuju s Ravnim Košļama. M. Đ. Milićević, srb. 519. Ispod visoravńa Košaļa. 520. Ima više visoravańa... takvi su: ... Ravne Košļe... 522. — *b) dva sela.* Dońe i Gorńe Košļe. K. Jovanović 133—134. — *Ovakovo se mjesno ime pomińe i prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 135.

2. KȎŠĻE, *n. ono što se kosijerom s drveta sasiječe. — U Vukovu rječniku:* vide plotina *s dodatkom da se govori u Risnu.*

1. KȌŠĻIV, *adj. kaže se o ribi u kojoj ima sitnijeh kosti ili dlaka (vidi u Vukovu rječniku). — Ne znam, postaje li od* kost *ili od* 2. kosa *(jer bi se doista mogla tanka ribļa kost zvati u prenesenom smislu i* kosa, *ali kod ove riječi nijesam našao takovoga značeńa). — U Vukovu rječniku:* n. p. riba, (u Hercegovini) u kojoj ima kostiju osim rtenice, n. p. jeguļa i pastrma nijesu košļive, a šarani su košļivi. Košļiva se riba ondje dijeli na košļivu (u kojoj nema dlaka) i na dlakavu.

2. KȌŠĻIV, *adj. u Dubrovniku se reče o čeļadetu koje se često kosi (vidi* 2. kositi, 2, a, *c)).* P. Budmani. — *U Stulićevu rječniku ima drugo značeńe (kao* mućen): ‚vexatus, male habitus', *pa i adv.* košļivo ‚inclementer, dure, aspere'; *ali je sve to nepouzdano. — U Vukovu rječniku ima da se govori u Dubrovniku:* košļivo vrijeme ‚finster, trübe' ‚nubilus', *dakle naoblačeno, sumorno vrijeme. — može biti da se tako govori u Dubrovniku, ali se ne sjećam da sam čuo; onda bi bilo značeńe aktivno: koji kosi (vidi* 2. kositi, 1, e).

KOŠĻIVITI, košļivim, *impf. u Stulićevu rječniku:* ‚vexare, male habere'. — *nepouzdano (isporedi* košļiv).

KOŠĻUN, *m.* ime otočiću blizu grada Krka. I. Milčetić. — *Pomińe se od* XIII *vijeka.* Gospodin Rodreg od Negrińana i Košļuna. Mon. croat. 36. (1275). Usrjed morskog zatona bijeli se otočić Košļun. *u* Nar. pjes. istr. 2, 136.

KOŠMÙRA, *f.* štogod zamršeno, skošmurano, n. pr. konci kakvi, pletivo. u Dobroselu. M. Medić. — *vidi* kosmura, b.

KȌŠMURATI, kȍšmurâm, *impf.* mrsiti, usprebacivati što. ‚Šta mi košmuraš po kovčegu?' u Dobroselu. M. Medić. — *vidi* kosmurati.

1. KȌŠNICA, *f. u starije je doba značilo što i* koš *(kotarica); poznije je dobilo drugo značeńe. — Riječ je stara, isporedi stslov.* košьnica, *rus.* кошница, *oboje u starijem značeńu; u češkome*

ima košnice *u mlađem značeńu, ali ne znam, jeli narodna riječ.*

a. *u starijem značeńu (do* xvi *vijeka).* Dvadesetь kosnicь soli. Glasnik. 21, 235. 237. (1349). I jiše i nasićeni jesu, i odnesoše što probilo biše od mrv sedam košnic. Postila. 1[a]. Dvanadeste košnic punih. Anton Dalm., nov. tešt. 21[b]. matth. 14, 20.

b. *ulište, ako je spleteno od pruća (vidi* koš). — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kosnica, ulište ‚alveare, apiarium'), *u Stulićevu* (v. ulište), *u Vukovu* („der bienenkorb' ‚alveare'. Košnice su u Srbiji opletene od bijele loze, a s poļa ulijepļene govedom balegom. cf. ulište). Leteći košnici čine *(pčelice)* sva doneti. A. J. Knezović 63. Ugleda meda koga pčele kano u košnici zametnuše. E. Pavić, ogl. 198. Pak pogledaj u košnici pčele. M. A. Reļković, sat. K1[a]. Medved dođe k jednoj košnici. D. Obradović, basn. 130. Imadijasmo mnogo košnica. Nar. prip. vuk. 202. Što je punija košnica čela, sve je teža *(poslovica).* V. Bogišić, zborn. 5. Jer se u ńu *(glavnicu)* došto računi i desetak koje oda šta, n. pr. od vina, od košnica itd. Vuk, dan. 2, 79. Od onoga *(meda)* što je bio ostavio, da hrani košnice preko zime. poslov. 73. Ļudi u Krajini davali su na kosnicu 5 para. rječn. predg. III. — Košnice *ili* čele *ime je ńekoj dječijoj igri u Srbiji, vidi* M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 231.

2. KOŠNICA, *f. u narodnoj pjesmi istarskoj našega vremena kao da je biļka ili voće (možebiti* kostjela). Mošćenice gradu, spred vama j' košnica. Nar. pjes. istr. 2, 88. *u istoj se pjesmi na isti način pomińe* broskva, oreh, sliva, murva, črešńa, krusva.

3. KȌŠNICA, *f. mjesno ime.*

a. *selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 100.

b. *u Srbiji. a) mjesto u okrugu biogradskom.* Ńiva u Košnici. Sr. nov. 1867. 283. — *b) u okrugu smederevskom.* Livada u Košnici. Sr. nov. 1875. 621.

KȌŠNIČÎŠTE, *n. mjesno ime u Srbiji. a) mjesto u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 176. — *b) mjesto u okrugu podrinskom.* Zemļa u Košničištu. Sr. nov. 1871. 428.

KȌŠNIČKÎ, *adj. koji pripada mjestu Košnici (vidi* Košnica, a). — *Kod mjesnijeh imena.* Gora Košnička i Ivanić Košnički, *dva sela u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 100.

1. KOŠŃA, *f. (ili* košńi, *adj.) stoji uz* kuća, *te* košńa kuća *znači što* kuhińa, *ali samo u Mikaļinu rječniku:* košńa kuća, kuhińa ‚culina, coquina, popina, thermopolium', *i kod* kuhińa; *u Stulićevu rječniku ima* košńa ‚culina' *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina, ali bez* kuća *nije pouzdano. — Nepoznata postańa.*

2. KȍŠŃA, *f. vidi* kosidba. — *U naše vrijeme po sjeverozapadnijem krajevima.* Va košńu greš preko kuutina? Naša sloga. god. 12, br. 13, str. 51. Ako u kolo, kolovoda, ako u košńu, on kozbaša. Nar. posl. stojan. 107. ‚Uprla košńa na sve strane, pa ne mos kosca za lijek naći'. *u Lici.* J. Bogdanović.

3. KȍŠŃA, *f. duševno stańe u čeļadeta što se kosi (vidi* 2. kositi, 2, a, *b) i c)).* — *Od* xviii *vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu* („poena, molestia, tormentum'). Košńe i grižńe unutrńe. B. Zuzeri 168. Košńe od srca i prodańa. 177. Iza moreńa, iza misli, iza košńa unutrńijeh. 268. Dni košńa puni. 380. Košńom unutrńom smagne štogod osvojiti. S. Rosa 77[b]. Smrtnom košńom moren. 152[a]. Marija domišļaše se Jozefovijem sumńami, košńami i mišļeńim. 182[b]. Što si ti tad u tebi kušala? Pako, košńe, nemira, straha, žalosti. A. Kalić 136. Muku, košńu, trgańe, trud i tegotu . . . 335. Misli, govor, požude, nestavnos, košńa, nemir . . . 341.

4. KOŠŃA, *f. koš, kotarica. Nalazi se ńekoliko puta u jednoga pisca Dubrovčanina* xviii *vijeka, ali može biti da treba čitati* kros- *(kńiga je uopće nagrđena štamparskijem pogreškama).* Ostatâk bihu nakupjene sedam košań. S. Rosa 97[b]. Koliko košńa ulomaka... nakupili ste?... Dvanes košań. 98[a].

1. KOŠŃAK, *m. vidi* koštuńavac. Košńak, steinnuss (Vaļavac). B. Šulek, im. 164.

2. KOŠŃAK, *m. prezime. — U naše vrijeme u Hrvatskoj.* Schem. zagr. 1875. 228. — *Može biti da je ista riječ što* 1. košńak.

KOŠŃEŃE, *n. djelo kojijem se ko kosne (vidi* 2. kosnuti, b). — *U jednoga pisca* xvi *vijeka (s oblikom* kosnenje). Nasladjenja koja se ćute u jadenju i pijenju i u kosnenju ili ticanju pultenomu. S. Budinić, sum. 160[b].

KOŠŃI, *adj. vidi* 1. košńa.

KOŠȌNOSAC, košȍnosca, *m. čovjek koji nosi koš ili koše. — U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* košonosec, krošnonošńa ‚cistifer'.

KOŠȌNOŠA, *m. vidi* košonosac. — *U Stulićevu rječniku:* ‚cistiger'.

KOŠȌPLET, *m. čovjek koji plete koše. — U Bjelostjenčevu rječniku kod* košičar.

KOŠȌPLETAC, košȍpleca, *m. vidi* košoplet. — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* košopletec *kod* košičar.

KȍŠTAC, *m. kao da znači: rebra (vidi* kost, 2). *kaže se samo u rečenici:* uhvatiti se u koštac, *kad se dvojica rvu ili jače (može biti i u metaforičkom smislu). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚in der redensart': uhvatiti se u koštac, t. j. u kosti (kad se rvu). Uhvatili se u koštac. (Nose se, ćeraju se). Nar. posl. vuk. 338. Te se uhvate u koštac, pa se ponesi. Nar. prip. vuk. 37. Pa se tu Primorci s Gačanim hvatali u koštac. M. Pavlinović, razl. spis. 384.

2. KȍŠTAC, Kȍšca, *m. mjesno ime (vidi u Vukovu rječniku). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (planina blizu Crne Gore). Često gleda na Koštac planinu. Nar. pjes. vuk. 4, 26. Pa odoše niz Koštac planinu. 4, 29.

KOŠTAK, *m. vidi* kostoboļa. — *U naše vrijeme u Bosni.* ‚Tako te ne lomio koštak!' Đ. Šurmin.

1. KȌŠTAN, *adj. koji je od kosti. — isporedi* kosten. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* („beinern' ‚osseus'). Na ti, vrana, koštan zub, daj ti mene gvozden zub. (Kad malom detetu izvade koji zub, vaļa da ga prebaci preko kuće govoreći ovo). Nar. posl. vuk. 191.

2. KȍŠTAN, *m. ime biļkama. — vidi* kostań *i* košćan. — *Između rječnika u Vukovu:* ‚eine pflanze' ‚herbae genus' [Sorghum halepense Pers.; cf. češļika]. Koštan, 1. Castanea vesca Grtn. 2. Sorghum halepense Pers. (Pančić), v. Košćan. B. Šulek, im. 164.

3. KȍŠTAN, *m.* ime zaseoku u Mratińu (Piva).

KOŠTANI, *m. mjesno ime. — vidi u Daničićevu rječniku:* gledaj Koštańani: jednom zaseoku sela Sikļe bješe međa ‚nizь dolь na Koštane'. G(lasnik). 15, 286. (1348?).

KOŠTANICA, *f. samo o kopļu, t. j. od koštanova (kestenova) drva. — isporedi* koštunica. —

U narodnijem pjesmama bosanskijem našega vremenu. Pa poteže kopļe koštanicu. Nar. pjes. petr. 2, 8. I ponese ģidu koštanicu. 9, 111.

KOŠTANOV, *adj. koji pripada koštanu (kestenu), o drvu.* — *isporedi* koštanica. — *U pjesmama* xviii *vijeka samo o kopļu.* I donesi kopje koštanovo. Nar. pjes. bog. 213. Daj mi bojno kopje koštanovo. 271.

KOŠTANSKO BRDO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* — *isporedi* Koštavsko Brdo. Vinograd u Koštanskom Brdu. Sr. nov. 1875. 571.

KOŠTANTIN, *m. vidi* Kostantin. — *U pisaca Dalmatinaca* xviii *vijeka.* Velikom Koštantinu. S. Badrić, ukaz. 17. Oni veliki Koštantin i milostivi cesar . . . J. Banovac, razg. 188. Dočim svanu mir povraćen crkvi od velikoga Koštantina. Grgur iz Vareša 79.

KÒŠTAŃ, *m. ime biļkama.*

a. *u Vukovu rječniku:* (u Barańi) nekakva trava ‚art pflanze' ‚herba quaedam'. Od žile ove trave djeca prave lule te puše.

b. *vidi* kostań, kesten. — *Od* xii *vijeka.* Travu sьbrati ili koštańe. (U Daničića ove riječi nema. znači pak kesten, jer ja znam da u Kragujevcu i danas kesten zovu: kostań. S. Novaković). Glasnik. 25, 309. (1193).

KOŠTAŃANI, *m. pl. mjesno ime.* — xiv *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Kostańani, selo koje je bilo blizu Prizrena: selu je Šikļi bila međa ‚kako upada Suha Reka u Drimь, i prězь Drimь uzь Suhu Rěku do krьsta koji stoji među Koštańani i među Krьštьćani'. G(lasnik). 15, 286. (1348?). Gadimļi je bila međa ‚gde se staju dva potoka, jedinь otь Kragujevca a drugyj otь Koštańanь' i ‚uzь delь kako se vali kamenь Kostańanomь i Gadimļi'. M(on. serb). 182. (1370). cf. Koštani.

KOŠTAŃSKI, *adj. koji pripada Koštańanima.* — *Između rječnika u Daničićevu* (koštańьskyj, što pripada Koštańanima). — Putь koštańsky. Mon. serb. 181. (1371).

KOŠTAST, *adj. s velikijem kostima.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka.* Imam ruke žilave kostaste. D. Zlatarić 51[a].

KOŠTAT, *adj. velikijeh kostiju, isporedi* koštast. — *U naše vrijeme.* Grdna, visoka, kostata ļuda . . . Srp. zora. god. 2. sv. 7, str. 100. — *Može značiti i: mršav.* Koštat, kostatan, suh. J. Grupković.

KÒŠTATAN, kòštatna, *adj. vidi* koštat *na kraju.*

1. KÒŠTATI, kòštâm, *impf. vidi* kostati. — *Od* xviii *vijeka.* Makar koliko kostala. M. A. Reļković, sabr. 20. Razbili mi tri kondira zlatna, svaki košta tri stotin dukata. Nar. pjes. srem. 105. Ovca runata košta dukata. *odgonetļaj:* ikona. Nar. zag. nov. 71. Ta bi koštala deset dukata. Bos. vila. 1889. 90. — *Obično stoji s dva akuzativa (cijene i čeļadeta).* Ovo ga je naj mańe koštalo. A. T. Blagojević, khin. 11. Šta te košta? evo da ti platim! Nar. pjes. srem. 89. ‚Koštaće tebe taj proces po vražiju'. ‚Uša sam u veliki posa, pa će me sila božija koštati'. J. Bogdanović. — *Rijetko je čeļade u dativu.* U municijune, koje mi koštaju pet stotinah cekinah. Starine. 10, 35. (1770 *u Crnoj Gori*). Vridnost dila da ti cine košta! J. S. Reļković 6. — *I u metaforičkom smislu (u svijem primjerima s dva akuzativa).* Koji ima taj pogrdni nauk, neka ga odmah ostavi, jere produļivańe mlogo će ga koštati. Đ. Rapić 122. Ovo je jedan posao s kojim vaļa da kupimo ono kraļestvo koje je našega odkupiteļa koštalo toliki trud. A. Tomiković, gov. 12. Koja *(mati)* ne bi prije volila i odabrala živiti neplodna, nego imati jedan ovaki plod koji bi ju koštao ovoliku žalost i sramotu? 24. Mlogo je koštalo Isusa što nas je ļubio. 69. U nikoliko puta na juriš udario koji ga je mlogo koštao. živ. 132. Malo je mańkalo, da ova ńegova neuztrpļivost nije ga koštala život. 180. Što bi te koštalo velikog truda. B. Leaković, gov. 195.

2. KOŠTATI, koštam, *impf. ńem.* kosten, *kušati.* — *U dva pisca Slavonca* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* koštam, v. kušam) *i u Jambrešićevu* (kostam ‚gusto'). Bog mu veli: ‚Nisi li koštao od 'nog stabla, što sam zabranio?' M. A. Reļković, sat. F5[b]. Jerbo pčela već naodi štošta, žuti jaglac ispod grma košta. J. S. Reļković 197.

KOŠTAVSKO BRDO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* — *isporedi* Koštansko Brdo. Vinograd u Kostavskom Brdu. Sr. nov. 1875. 108.

KOŠTEĻKA, *f.* svaka školjka. u niškom okrugu. S. I. Pelivanović.

KOŠTENICA, *f. ńeka biļka* (Achillea millefolium L.); *vrsta breskve.* — *Od* xviii *vijeka.* Uzmi trave koštenice. J. Vladmirović 34. Koštenica, 1. Achillea millefolium L. (Lambl, Sabļar, Petter), v. Kostenica; 2. härtling (pfirsich) (Vukasović). B. Šulek, im. 164.

KOŠTENIĆ, *m. ime mjesno.* On be rođenь u Košteničь *(sic).* Glasnik. 25, 79. *(u naše vrijeme).*

KOŠTEŃAK, *m. vidi* koštuńavac. Košteńaci (orasi). Krajska ves kod Klańci. D. Hirc.

1. KÒŠTICA, *f. dem.* kost. — *Može biti da je isto što* košćica, *ali bi prema ovome bio stariji oblik.* — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (koštica, mala kost ‚ossiculum') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚ossetto' ‚ossiculum' 531[b]), *u Bjelostjenčevu (kod* koščica), *u Stulićevu* (v. kostica), *u Vukovu (vidi kod* c).

a. *u pravom smislu.* Neka promotre psoto, koliko je harno dobročinitelu svomu, koji mu koštice baca i komadiće od trpeze. F. Lastrić, ned. 388. Mišļaše bo da jurve ni koštice od ńega ne nahodi se. E Pavić, ogl. 119. I mrtve glave, kruto i jako držeći, niti naj mańu košticu iz ruku dajući. Đ Rapić 289. Otpirajte te škure tamnice, ter hitite Katine košćice. Jačke. 148.

b. *vidi* kocka. — *Između rječnika u Mikaļinu* kostice, care ‚tessera, talus, taxillus') *i u Stulićevu* kostice ‚talus, taxillus'). Neće igrati na karte ni na koštice niti će gledati gdi drugi igraju. I. J. P. Lučić *(gdje?)* 19. Ili s rukam karte primeće i koštice vrti. 20. — *može biti da amo pripada i ovaj primjer:* Kako koštica u mjesto od cuńa. (D . Poslov. danić.

c. *u voću.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (koštica od masline ‚sansa, sampsa') *i u Vukovu* (vidi košćica 2). Košticu od voća. M. Dobretić 393. Još različno od voća koštice. J. S. Reļković 46.

2. KÒŠTICA, *f.* dio varoši Užica (u Srbiji). Ļ. Stojanović.

KÔŠTICÊ, *adv. brzo, hitro, o hodu u końa, pa i u čeļadeta.* — *Nepoznata postańa (zar s toga što se koń udara ostrogama u kosti, t. j. rebra?).* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Uzja na paripa, pa sve koštice (‚in galopp') odleti'. Reče čovjek za se: ‚Sve sam koštice letio, kako mi je presa bila'. J. Bogdanović.

*

KOŠTIČAT, *adj. (o voću) u kojemu je koštica (o šfivi, breskvi itd.). — U jednoga pisca Slavonca* xviii *vijeka.* Sad još: il' ćeš koštičato voće, il' tko sijat i zrnato hoće: prvo, to jest koštičato, koje slasti nudi na koštici svojo, kano briska, kajsija i trišňa... J. S. Reļković 85—86.

KOŠTIČAV, *adj. vidi* koštičat. — *U jednoga pisca našega vremena.* Naj pre se kalami koštičavo voće. K. Crnogorac, bot. 66.

KOŠTINA, *f. augm.* kost. — *U naše vrijeme.* Naučio se iskati, kô pas koštinu glodati. Bos. vila. 1888. 155. — *I u prenesenom smislu.* ,Koštinom' zovu krepalu mrcinu, kļuse. ,Vaļda e nede u poļu koština, kad nema pasa kod kuće'. *u Lici.* J. Bogdanović.

KOŠTITI, koštim, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. mršaviti. — *nepouzdano.*

KOŠTOVAŇE, *n. djelo kojijem se koštuje (vidi* 2. koštovati). O koštovaňu vina. Z. Orfelin, podr. 93.

1. KOŠTOVATI, koštujêm, *impf. vidi* koštati *i* 1. koštati. — *Od* xviii *vijeka.* To koštova zauzet Ožakova grada. J. Rajić, boj. 40. Toroň i zvona koštovala su 22 hiļ. u valuti. S. Tekelija. letop. mat. sr. 120, 59. Dobra riječ ne koštuje novaca. (U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 60.

2. KOŠTOVATI, koštujem, *impf. vidi* 2. koštati. — *U naše vrijeme.* Šta vraga, koštova pečeňe, ono zaista neslano. S. Tekelija. letop. mat. sr. 119, 38.

KOŠTRADÎNA, *f. vidi* kastradina. — *U naše vrijeme u Lici, ali u prenesenom smislu: mršavo meso.* 1. mršavo meso zovu ,koštradinom'. ,Što mi nije pravog mesa opravio, što mi je slao ovu koštradinu?' — 2. šaļiv naziv za mršavo, tanko i ovisoko žonsko. ,Ne bi je one koštradine uz'o, pa se nikad neoženio!' J. Bogdanović.

KOŠTRAVA, *f. ňeka biļka.* — *vidi* kostrava. — *Od* xvi *vijeka.* Dračje mi je za ružicu, a koštrava za tratorak. M. Vetranić 1, 15. Svuda je koštrava s troskotom pronikla. 1, 467. Potreba je da naj prije uloži se mnoga muka, i koštrava sva izrije, da ne ostane nigdje struka. A. Sasin 198ᵃ. Koštrava, češ. kostrava, poļ. kostrzewa (Festuca), Sorghum halepense Pers. (Poslovica: Od trave koštrave i od žene jezične oslobodi nas, Gospodine [kažu u Gruzu]. Vodopić), v. Kostrba. B. Šulek, im. 164. — *Ňeki pisci Dubrovčani* xvi *vijeka pomińu ovu travu (ili ňezin korijen) kao otrov što mami i kao ļubavni napitak: raļa da je za ňih* kostrava *isto što* vrat *ili* ļuļ (Lolium temulentum L.). Koštrava i bilja ostala otrovna narava. M. Vetranić 1, 191. I pjesance ňih gizdave, koje toli slatke biše, kako korijen od kostrave, srdačce nam zatraviše. 1, 233—234. Podsiona što je vlas koštrave ļuvene. 2, 381. Ali me koštravom ļuvenom opoji. M. Držić 449. Nastoje ovu koštravu i jedovitu travu sasma iskorijepit. B. Gradić, djev. 138.

KOŠTREBA, *f. u Vukovu rječniku:* (u požeškoj nahiji) nekaka riba (smud?).

KOŠTREŇE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ňiva na Koštreňu. Sr. nov. 1871. 765.

KOŠTRÈTINA, *f. vidi* kostretina. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Koštretine vuče i trče na šćetine. J. Kavaňin 410ᵃ.

KOŠTRIKA, *f. ňeka biļka.* — *isporedi* kostrika. — *Akc. se mijeňa u gen. pl.* kōštrîkâ. — *Između rječnika u Stulićevu* (kostrika, trava ,oxyacantha, tribulus'), *i u Vukovu:* kòštrika (u Kotoru), nekaka trava što se jede kao u Dubrovniku kuke ,art pflanze' ,herba quaedam [asparagus L.?]'. *i u Dubrovniku se jedu koštrike, ali nijesu isto što (dirļe) sparoge, nego su maňe cijeňene i od sparoga i od kuka.* P. Budmani. Koštrika, rusco (Pizzelli, Kuzmić), pungitopo (Aquila—Buć, Skurla), brusces (Stulli, Kuzmić, Aquila—Buć), Ruscus aculeatus L. (Vodopić), v. Kostrika. B. Šulek, im. 164.

KOŠTRUŠATI SE, koštrušam se, *impf. vidi* kostriješiti se. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Da mu se koštrušau kose. P. Posilović, cvijet. 197.

KOŠTUJNICA, *f. vidi* koštunica. — *U pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Pak on uze kopje koštujnicu. Pjev. crn. 116ᵇ.

KOŠTULA, *f. ime ňekakvoj biļci, ne zna se kojoj.* — *Po biļesci* xviii *vijeka.* Koštula, ossea (Durante). B. Šulek, im. 164.

1. KOŠTUN, *m. mjesno ime.* — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Od Koštuna grada bijeloga. Nar. pjes. petr. 3, 624.

2. KOŠTUN, *adj.? ili* KOŠTUNA, *f.? ima samo oblik* koštune *(nom. pl.) u kňizi* xvi *vijeka s nepoznatijem značeňem, ali je jamačno u nedobrom smislu.* Koštune vik bile! *(govori gospoda sluškiňama kao prokliňući ih).* N. Naļešković 1, 213.

KOŠTUNAC, koštunca, *m. vidi* koštuňavac. Koštunac, orah tvrde lupine. Pasjan u Hrvatskoj. D. Hirc.

KOŠTUNAVAC, koštunavca, *m. vidi* koštuňavac. Koštunavci, orasi. Bastaj, Daruvar. D. Hirc.

KOŠTUNI, *m. pl. mjesno ime.* — *Pomiňe se* xviii *vijeka.* Iz Vraňe dojdosmo na 12 konak u Koštune. Glasnik. 31, 298. (1704).

KOŠTÛNICA, *f. kaže se u narodnijem pjesmama o kopļu kao i* 2. kostajnica: *jamačno je ista riječ, ali je narod zaboravio značeňe, i zamjeňuje i drugijem riječima, po svoj prilici misleći na kost i možebiti na kostjelu.* — *Između rječnika u Vukovu* (koštunica kopļe *s dodatkom da je stajaća riječ i s primjerom iz narodne pjesme:* Zaiska mu kopļo koštunicu). A čašu kopļo koštunicu. Nar. pjes. vuk. 2, 517.

KOŠTUNIĆANIN, *m. čovjek iz Koštunića.* — *Množina:* Koštunićani. — *U naše vrijeme.* Ne samo ne ide na vojsku, nego i sve Koštunićane odgovara. Djelovod. prot. 219.

KOŠTUNIĆI, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu rudničkom.* K. Jovanović 147. Pisato Stojanu Miroviću u Koštunice. Djelovod. prot. 219.

KOŠTUŇ, *m. vidi* koštuňavac. — *U narodnoj pjesmi našega vremena, a između rječnika u Vukovu:* koštuň (orah), vide koštuňavac *s dodatkom da je stajaća riječ i s primjerom iz narodne pjesme:* Viš' kuće mu koštuň ora, te sam zube polomila.

KOŠTÚŇAK, koštúňka, *m. u Vukovu rječniku:* (orah) vide koštuňavac.

KOŠTUŇARA, *f. vidi* koštuňavac *(orah).* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* A pred kućom koštuňara (,orah koštuňav'), te sam zube polomila. Nar. pjes. vil. 1866. 275.

KOŠTÛŇAV, *adj. u kojemu se velike, mnoge, tvrde kosti; ovo je opće značeňe, ali se nahodi u osobitijem značeňima.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ,hart (z. b. die nuss, aber auch der mensch)' ,durus'.

a. *o čeļadetu (može značiti što i* mršav). Čovek koštuňav. P. Bolić, vinodjel. 2, 46. ‚Sta će mi ona koštuňava kukavica?‘ *u Lici*. J. Bogdanović.

b. *o dijelu ļudskoga tijela*. Koštuňava lica. M. P. Šapčanin 1, 77. Koštuňavom rukom. Bos. vila. 1888. 98.

c. *o orahu (vidi* kosteļ), *pa i o drugom voću*. U onoj koštuňavoj ļusci može se badem duže držati. Đ. Popović, poznav. robe. 306.

KOSTŬŇAVAC, koštúňâvca, *adj. koštuňav orah, koštuňav čovjek. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl.* koštúňavâcâ.

a. *orah. — U Vukovu rječniku:* t. j. orah ‚harte nuss‘ ‚nux dura‘.

b. šaļiv naziv za mršava čovjeka. ‚Đe e ono čojk! onaj kukavi koštuňavac!‘ J. Bogdanović.

KOSTŬŇAVICA, *f. koštuňavo žensko čeļade (u šali). — isporedi* koštuňavac, b. — *U naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović.

KOŠTUR, *m. vidi* 2. Kostur, a. — *U jednoj pjesmi* XVIII *vijeka u kojoj na drugijem mjestima stoji* Kostur. A u Košturu nije kaludera. Nar. pjes. bog. 236.

KÒŠTURA, *f. augm.* kost. — *I sa sê:* kòšćura. — *Akc. se mijeňa u gen. pl.* kòšturâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (gdje ima osobito značeňe: ribļa kost)*. ‚spina del pesce‘ ‚spina‘. Pošto virnu u košćuru gladnu. Osvetn. 1, 65. Košture mu sa rudinom skrpi. 4, 69.

KÒŠTURAST, *adj. u Stulićevu rječniku uz* košturav.

KOŠTŮRAV, *adj. velikijeh, debelijeh kostiju, pa i mršav. — isporedi* koštuňav. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚magnis ossibus constans, macer, macilentus‘). Govori joj košturavi orle *(ali nekoliko stihova prije:* kostolomi orle, *vidi* I. kostolom). Nar. pjes. bog. 341. Košturav ‚ossosus, durus, macilentus‘ koji ima jake kosti, ali se kaže i o mršavu čovjeku. V. Bogišić *u* Nar. pjes. bog. 370.

KOŠTŮRINA, *f. augm.* kost *(upravo augm* kostura). — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

KOŠTŮRĻAV, *adj. vidi* košturav. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

KÒSTŮRNICA, *f. mjesto gdje je sakupļeno mnogo (osobito ļudskijeh) kostiju, ili navlaš, n. p. na grobļu, ili slučajno, n. p. na bojištu. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚das beinhaus‘ ‚ossarium‘). I danaske stoji kosturnica od Srbaļa i još od Turaka vis' Vraňevca duboka potoka na visoku brdu goletnome. Nar. pjes. vuk. 4, 175. Znati će se turska košturnica, dokle teče sunca i Salaša. 4, 193. Došavši na mjesto koje se zove Golgota, to jest košturnica. Vuk, mat. 27, 33. Mož' i danas vidjet košturnicu. P. Petrović, gor. vijen. 47. Jal' prebrajati grdne košturnice bojnih poļana. M. Pavlinović, razl. spis. 161.

KOŠUĆA, *f. mjesno ime. — Prije našega vremena*. S. Novaković, pom. 135.

KOSUĆAK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom*. Ňiva u Košućaku. Sr. nov. 1874. 179.

KOŠUĆE, *n. mjesno ime*. Gorjani. Vučin. D. Hirc.

KÒŠUĆÎ, *adj. koji pripada košuti, košutama. — Kod imena biļaka i mjesta*.

a. Košuće uho (košute udo), cruciata o gentianella (Kuzmić), Gentiana cruciata L. (Sabļar, Visiani). B. Šulek, im. 165.

b. *mjesna imena*.

a) Košuća Lokva. — *U spomeniku* XIV *vijeka*. U Košuću Lokvu. Svetostef. hris. 18.

b) Košuća Luka. — *Prije našega vremena*. Spom. stoj. 185.

c) Košuća Stopa, *vis u Srbiji u okrugu podrinskom*. M. Đ. Milićević, srb. 519.

KOŠUJVRH, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom*. Livadu u Košujvrhu. Sr. nov. 1875. 347.

KÒŠUĻA, *f. haļetak, naj češće prteni, što se nosi na mesu ispod ostaloga odijela. — Akc. se mijeňa u gen. pl.* kòšûļâ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* košuļa, *rus.* кошуля, *češ.* kosile, *poļ.* koszula. — *Po svoj prilici postaje od nižega lat.* casula, *i možebiti (kako se čini po akcentu u našemu i u ruskom jeziku) od nekoga starijega oblika, isporedi franc.* chasuble, *špaň.* casulla *(sve tri riječi znače svećeničko odijelo). — Između rječnika u Vrančićevu* (‚indusium; interula; subucula‘), *u Mikaļinu* (‚indusium, subucula, interula, supparus‘), *u Belinu* (‚camicia o camiscia, veste di lino che si porta in sulle carni‘ ‚subucula‘ 162ª), *u Bjelostjenčevu* (v. rubača), *u Voltiģijinu* (‚camiscia o camicia‘ ‚hemd‘), *u Stulićevu* (‚camicia‘ ‚indusium‘), *u Vukovu* (1. ‚das hemd‘ ‚indusium‘).

a. *u pravom smislu*.

a) uopće, kad se ne kaže drugo, tkaňe je u košuļe prteno. košuļa počiňe od vrata ili dajbudi od ramena (n. p. gdjegdje u ženskijeh), te može biti duga do zemļe, ali je često kraća (od prilike do koļena), u jednoga dijela našega naroda samo do pojasa. Da mu se podajetь rasa i košule. Sava, tip. hil. glasn. 24, 210. Nyňa Rusi košuļu sorocku glagoļutь. Konstantin filos. star. 1, 11. Da' gospodi košuļu, da se promijeni. M. Držić 131. Daj mu s košuļom ubrusac, dva sira i kravaj. 477. Čistoća je kako košuļa, koja tijela naj bliže stoji. M. Divković, bes. 596ª. Košuļa ga bila do gležan odije. I. T. Mrnavić, osm. 32. Dva testemeļa i dvi košuļe . . . Starine. 10, 12. (1558). Bise dolamu obukal vrh košuļe. B. Krnarutić, vaz. 10. Veoma su puna trňa srca koja poglavice drže pokrivena košuļami pritankijem i dragocjenijem haļinami. M. Radnić 170ª. Svuče košuļu nečistu. 334ª. Tko vele prede, u širokoj košuļi grede. (D). Poslov. danič. Žena ga otrova košuļom. Oliva. 34. Niki se uvezao po tijelu na misto košuļe singirom. S. Margitić, fal. 21. Da obučeš moju košuļu. P. Macukat 43. Kus košuļe Iňacija. J. Kavaňin 323ᵇ. Sijući u svetac košuļu. J. Banovac, prip. 143. Kakono košuļa žene krvotočne. F. Lastrić, ned. 27. Ňegovu *(Isusovu)* djevičnu košuļu ne razdijeliše. V. M. Gučetić 111. I bješe otkrio bijelo rame do košuļe. Nar. pjes. bog. 109. Imam ja doma dragu Jelu ļubi moju; košuļu mi je sašila od večera do svijeta. 139. Jel' košuļu često pere *(linac)*? V. Došen 205ᵇ. A bijaše ostao nadkožuļak (tako rečen, erbo Jezus nosijaše ga na koži oliti na golu, mi bismo rekli: košuļa . . . S. Rosa 160ª. Ňegove košuļe ostajahu u ňoj *(u krvi)* omašteue. Đ. Bašić 216. Ne možete nositi košuļu malo debļu. 281. Neg neka ti donese košuļe. M. A. Reļković, sat. F1ª. Uši u košuļi. N. Palikuća 7. Mučnije dojsto pere se košuļa koju smo nosili misec dana. I. J. P. Lučić, doct. 7. Krpi gaće i košuļu. Nar. pjes. vuk. 1, 301. Draga mi je i košuļa tvoja, i košuļa i ti u ko-

šuļi stono si je pod oraom vezla. 1, 322. Na pleći mu udara *(oblači)* košuļu. 3, 6. Pa obuče pamukli košuļu. 3, 350. Od košuļe rukav odda drla. Nar. pjes. juk. 135. Šćepan po triput nedjeļom mijeńa košuļu. S. Ļubiša, prip. 97.

b) u pjesmi se dodaju riječi košuļa *ńeki pridjevi, i bez obzira kakva je košuļa, naj češće: aa)* tanak, tanahan (tanan). Na djevojci tanka košuļa. Š. Menčetić—G. Držić 508. U košuļi tankoj. M. Vetranić 2, 105. I bačenke po tankim košuļama. J. Krmpotić, malen. 20. Oj devojko u košuļi tankoj! Nar. pjes. vuk. 1, 322. — Pa je udri podobro po tananoj košuļi, po debeloj stražńici. 1, 516. Obukli joj tananu košuļu. 2, 38. — *bb)* bio. Skroj mi, majko, bijelu košuļu. Nar. pjes. vuk. 2, 14.

c) izriče se da je košuļa od čega dragoga napravļena, a ne od lana ili pamuka. aa) vrlo se često u pjesmama pomińu košuļe od svile, n. p.: Ja bih pošla i dar ponijela: svekru babi od svile košuļu. Nar. pjes. vuk. 1, 266. Braći reže svilene košuļe. 2, 41. — *Amo pripadaju i ovi primjeri:* Pod đečermom od erira *(štamparskom griješkom* orica) kosuļa. Nar. pjes. vuk. 1, 153. Po gaćama od erira košuļa. 1, 251. *vidi* herir. — Da ne mete burunguk-košuļe. 1, 262. Po gaćama burunģukli košuļa. 1, 359. *vidi* burunģuk *i* burunģukli. — *bb) u ńekijem krajevima našega naroda košuļe su muške ili ženske često izvezene, osobito na dijelima od košuļa što se vide, kao što su prsi i rukavi, vidi n. p.:* I vezenu košuļu. Nar. pjes. vuk. 1, 439. *veze se vunom ili svilom, a gdjegdje i zlatom ili srebrom, zato se često u pjesmama kaže o košuļi da je zlatom vezena:* I košuļe zlatom navezene. Nar. pjes. vuk. 1, 498. *a i zlatom tkana:* Dva fermena zlatom izvezena i košuļu suhim zlatom tkanu. Osvetn. 3, 139. *pa i da je od zlata:* Don'jeće mi od zlata košuļu. Nar. pjes. vuk. 1. 610. Na ńeg meće tananu košuļu, do pojasa od čistoga zlata, od pojasa od bijele svile. 2, 138. Kumu dade od zlata siniju, a deveru od zlata košuļu. 2, 331. Ona nosi od zlata košuļu, koja nije kroz prste predena, ni u sitno brdo uvođena, ni na razboj ona udarana, no košuļa na prste pletena. 2, 550. *sa zlatom:* Pokaži der sa zlatom košuļu koju ti je dala sultanija. And. Kačić, razg. 126b. *zlatali:* Pa ga pokri zlatali košuļom. Nar. pjes. vuk. 3, 496. *srmali:* Pa ga pokri srmali košuļom. 3. 495. — *cc) u narodnijem se pjesmama pomińe* košuļa od maka, *t. j. od platna onako tanka kao što su listići na maku (cvijetu), isporedi* makovina. Dok mi ne sakrojiš od maka košuļu, od svile rukave. Nar. pjes. vuk. 1, 110. Tvojoj majki od maka košuļa. 3, 505. — *dd) pisci govore i o kostretnijem košuļama, što se nose za pokoru.* Kostretne košuļe oblačiti. A. d. Costa 1, 105.

d) razlikuje se košuļa muška, ženska, spavaća *itd.*

e) osim krojeńa, šiveńa, vezeńa itd., kaže se gdjegdje u pjesmama da se košuļa prede, t. j. da se lan prede za košuļu: Opred' sebi tananu košuļu. Nar. pjes. vuk. 1, 166.

f) često ženske darivaju, osobito kod vjenčańa svatovima, košuļe što su same prele, krojile, šile, vezle. Mladom barjaktaru svilenu košuļu. Nar. pjes. vuk. 1, 101. Obukli mu tananu košuļu što j' Mejrima u milosti dala. 1, 257. Po tom nevjesta, kad ustane i izide, daruje sve (nekoga od kućana košuļom, nekoga čim drugim...). Vuk, nar. pjes. 1. 73. — *Kod vjenčańa i muški daruju svatove košuļama.* I čudno ih darom darivao: svakom svatu od svile košuļu. Nar. pjes. vuk. 2, 57. Lepo Stojan svato darovao: kom maramu, kom košuļu tanku. 3, 172.

g) kaže se da je čeļade u košuļi, *kad nema drugoga odijela na sebi nego samu košuļu.* I ne bê Parižu drago suditi, i reče: ,Pred me pridete nago svlēkše se'. A one pridoše u košuļah. Pril. jag. ark. 9, 123. (1468). Sretoh moju slavnu vilu u košuļi jak snig bilu. A. Sasin 192b. U samoj košuļi iz odra on skače. A. d. Bella, razgov. 113. Neobučen nego u tankoj košuļi. D. Bašić 214. U košuļi bosonoga proigraću preko poļa. Nar. pjes. vuk. 1, 191. Odnesoše te haļino, osta rđa u košuļi. 1, 374. Sama gola, u košuļi tankoj. 1, 475. Daj ti meni dvanaest vojvoda, gole, bose, u košuļi tankoj. 2, 486.

h) slično je prema g) značeńe i u ovakovijem primjerima u kojima se ističe da je košuļa dio od odijela koji se naj potońi svlači. Da *(vilu)* zagrli bez košuļe nagu. M. Vetranić 2. 118. Koje on iz sebe svuče do košuļe. B. Kašić, iń. 12. S nas skidoše i' košuļe. Glasnik. 31, 308. (1701).

i) u ńekijem poslovicama i u drugijem rečenicama što se često upotrebļavaju, pomińe se košuļa, *n. p.: aa)* Bliža je košuļa nego haļina *(t. j. bliži je rod nego su tuđa čeļad, ili u drugom smislu: čovjek je sam sebi naj bliži).* Nar. posl. vuk. 16. — *bb)* Pa ih tuče pletenom kanģijom, ućeriva u košuļu meso. Nar. pjes. vuk. 4, 54. — *cc)* Zaviríćemo i mi ńemu pod košuļu. (Pokazaće se i ńegovi tragovi). Nar. posl. vuk. 82. — *dd)* Kroz prsten bi prošla. (Kaže se za tanku košuļu). Nar. posl. vuk. 161. — *ee) jer je košuļa naj potrebnije odijelo, ne imati košuļe, ili ih malo imati, ili da nije košuļa čista, znakovi su ili velikoga siromaštva ili nereda.* Tko jednu košuļu ima, zlu subotu čeka. (D). Poslov. danič. S lipim koretom, a bez košuļe. A. d. Bella, razgov. 26. Na ńemu je čudno odijelo: kroz čakšire propala koļena, kroz rukave propali laktovi, ... a na ńemu ni košuļe nema. Nar. pjes. vuk. 3, 94. Žena muža nosi na licu, a muž ženu na košuļi. (Ako je muž ženi dobar, ona je zdrava i vesela, a ako je žena vrijedna, muž lijepu i čistu košuļu nosi). Nar. posl. vuk. 80. — *ff)* krvava *je* košuļa *znak junaštva.* Kninu grade, gnizdo sokolovo, na krajini krvava košuļo, mnoge ti si razcvilio majke i sestrice u crno zavio! And Kačić, razg. 264a. ,Kad se u Dobroti nije prala krvava košuļa?' *kazao je (početkom ovoga vijeka) ńeki pomorski kapetan iz Dobrote, kad srete gusare, a drugovi ga svjetovahu da bježi s brodom.* P. Budmani. — *gg)* On *(ban)* Turke s načinom izagna iz Puļe, bivši jur Latinom smoklo do košuļe *(od straha).* H. Lucić 257. — *hh)* Mâ košuļa, kad bih znao da ište moj svjet, bih ju razdrao. J. Kavańin 357a.

b. *množina* košuļe *može značiti sve što je prteno te se pere zajedno s košuļama, rubļe, prtenina. — U Vukovu rječniku:* pl. košuļe ,die wäsche' ,albae vestes' [vide rubļe]: juče smo prali košuļe (t. j. i košuļe i gaće i skute i oplećke, pregače i peškire i čaršave). — *Može biti da je isto značeńe i u ovom primjeru:* Uze Sima ķnige i košuļe. Nar. pjes. vuk. 2, 72.

c. alba vestis, alba, *dugo i široko odijelo od bijeloga platna s rukavima što katolički misnici nose pod svečanijem odijelom kod mise (u Šulekovu rječniku ima:* košuļa [misnička] ,casel'; *ali ńemačka riječ drugo znači: naj gorńe odijelo kod mise, planitu). — isporedi tal.* càmice *u ovom značeńu, a* camicia *je obična košuļa. — Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (košuļa od mise ,alba, podero'), *u Belinu* (košuļa redovnička ,camice, veste di lino bianca, che portano i preti

nel sagrificare' ,alba' 162ᵃ), *u Stulićevu* (košuļa misnička ,alba, tunica sacerdotalis'). Svita, ka se *(prije mise)* naj prvo oblači, zove se košuļa ali kota. Naručn. 30ᵃ. Redovnik oblači ... naglavnik, košuļu, pas... M. Divković, nauk. 160ᵃ. Misnik sedam vrst od svit obuče, t. j. kotu ... košuļu ... F. Glavinić, cvit. 170ᵃ. Odovde na mašne košuļe kraj rukavov zlatom ili svilom uzehu običaj poplitati. 369ᵃ. Kad se oblači košuļom *(misnik)* ... I. Ančić, ogl. 187. Naglavnik, košuļa, ubrusi ... da su čisti. M. Bijanković 46. Naglavnik, košuļa, pojas, manipuo, štola ... A. Baćić 358. Košuļa zlamenuje bilu svitu ... A. Kanižlić, bogoļubn. 63. Košuļa zlamenuje onu odiću bilu kojom Erode obuče Gospodina za poruganje. Blago turl. 2, 255. Naglavnik, kosuļa, pas, naručnik, navratnik oliti stola. planita. Ant. Kadčić 85. Odića misnička jest ova: naglavnik, košuļa od postava... M. Dobretić 395. Košuļa zlameńe jest biloće ... J. Velikanović, uput. 3, 364. — *U ovom primjeru o izraiļskijem svećenicima:* Svi misnici oblačiše dugačku lanenu košuļu. E. Pavić, ogl. 145.

d. *u ovom primjeru može biti da znači odijelo uopće.* Tako dvi lampade od srebra, tako košuļu od srebra učiniste istoj blaženoj divici Mariji. L. Vladmirović 7.

e. *oklop sličan košuļi, ali spleten od gvozdene žice ili napravļen od gvozdenijeh kolutića. isporedi ńem.* panzerhemd. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (gvozdena košuļa ,giacco, camicia di maglia' ,lorica' 313ᵃ) *i u Stulićevu* (košuļa gvozdena ,lorica'). A u kosuļah kiovski puci od gvozdene pak su žice. I. Gundulić 440. Na ńemu je pancijer-kosuļa. Nar. pjes. vuk. 3, 244. Košuļu su kujo Reģi dale od pancijera i čelika tvrda. Osvetn. 2, 111. *i u Šulekovu rječniku:* gvozdena kosuļa ,panzerhemd'. — *Ne znam, koje je značeńe u ova dva primjera (po drugome bi mogao biti haļetak što se nosio nad oklopom).* Od mejdana kosuļu nosaše, na ńem zlato krilo trepećaše. And. Kačić, razg. 248ᵃ. Kada Radnić idaše na vojsku, na ńem zlatno trepećaše krilo, vijaše se mejdanģi košuļa, sva od žute svile sakrojena. 266ᵃ.

f. *svlak (od zmije).* — *Između rječnika u Mikaļinu* (košuļa od zmije ,anguis senecta, vernatio, exuviae anguis'), *u Belinu* (košuļa od zmije ,pelle di serpe' ,pellis anguinea' 550ᵇ; košuļa zmijina ,scoglia, la pelle, che la serpe ogn' anno getta' ,serpentis exuviae' 655ᵇ), *u Stulićevu* (košuļa od zmije ,spolium'). Košuļu kad promini *(zmija)*. I. Zanotti, en. 32. Gujińa kosuļa. F. Lastrić, ned. 354. Na jastuku od zmije kosuļa. Nar. pjes. vuk. 2, 59. Izide iz zmijińe kosuļe. Nar. prip. vuk. 67. On svuče sa sebe onu zmijińu kosuļu, te izide momak. 69. Okadi sinovļu kolijevku suhom košuļom poganice. S. Ļubiša, prip. 202. Košuļa, zmijska koža, kad se presvuče. u Lici. D. Trsteńak.

g. *vidi* kosuļica, c. S kosuļom ih zar rodile majke? Osvetn. 2, 140. S te nedaće nabreknuo Pašo i rođene gatavice našo, da ga legla u kosuļi majka. 4, 39.

h. kožica pod lupinkom jajeta. Lasińa. D. Hirc.

i. *nije dosta jasno značeńe u ovom primjeru:* Poče se odkrivat sva brodu *(u akademičkom izdańu griješkom* broda) kosuļa; val brodom zibuļa, podbija, leluje. Đ. Baraković, vil. 279ᵇ *(u akademičkom izdańu* 280ᵃ *na str.* 174).

KOŠŮĻAC, košúļca, *m. dem.* kosuļa; *upotrebļava se u osobitijem značeńima.* — *Akc. se mijeńa u voc.:* kòšūļče, kòšūļci, *i u gen. pl.* kòsuļācā. — *U Vukovu rječniku:* (u Srijemu) 1. ženska kratka kosuļa po kojoj se skuti pripasuju [cf. oplećak 2, opleće, skablica]. — 2. muška kratka košuļa, koju težaci, n. p. kad žańu, oblače svrh ostaloga odijela ,der kittel' ,amiculum linteum'. — Ženski je košuļac od ļepšega platna nego skuti, a muski je od debeloga.

KOSŮĻAK, košúļka, *m. vidi* kosuļac *pod* 1. *(u Vukovu rječniku).* M. Medić.

KOŠUĻAN, kosuļna, *adj. u jednom primjeru* XVII *vijeka kao da znači: koji je s košuļom, ali u prenesenom smislu: o grahu u mahuni (nije dosta jasno, a i mj.* ļ *štampano je* l). Teški su se klasi mlikom umlićili, kosulni ograsi zrnom ugrašili. I. T. Mrnavić, osm. 126.

KÒSUĻĀR, *m. čovjek koji pravi ili prodaje košuļe (po svome zanatu).* — *Samo u Belinu rječniku:* ,camiciaro, che fa o vende camiscie' ,indusiarius' 162ᵃ, *i u Stulićevu:* ,indusiarius'.

KÒSUĻARICA, *f. žensko čeļade koje pravi košuļe.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka a između rječnika u Stulićevu* (,quae indusia suit'). Sveti Epifanio piše da *(Marija)* čińaše kosuļe, i nazivje ju košuļaricom. S. Rosa 190ᵃ.

KOSUĻĖTINA, *f. augm.* kosuļa. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Al' evo ti jedan ugļar nosi svoje kosuļetine, koe je oko ugļa po po godine na sebi držao, te su pune praha, znoja ... F. Lastrić, ned. 198.

KÒSUĻICA, *f. dem.* kosuļa. — *Između rječnika u Stulićevu* (,parvum indusium') *i u Vukovu* (,das hemdchen' ,indusiolum').

a. *u pravom smislu.* Kosuļice bile svilom priplitane. M. Marulić 118. Svi goli, i da rečet od sto ļudi da ima kosuļicu. Glasnik. 31, 304. (1704). Opravica koju je nosila, pojas, košuļica ... A. Kanižlić, utoč. 624. Samom kosuļicom odiven. uzr. 218. Rumenile su se kosuļice i podnice krvcom polivene. bogoļubn. 451. Da mi oće svekar biti, dala bi mu kosuļicu, da je dere za života. Nar. pjes. vuk. 1, 353. Na đevojci kosuļica. Nar. pjes. herc. vuk. 235. Ovuda ga provedoše u crļenoj dolamici, u krvavoj kosuļici. 330. Na ńem mi se kosuļica bili. Nar. pjes. istr. 1, 41.

b. *žabļa koža, u pripovijeci našega vremena.* — *isporedi* kosuļa, f. Izvuče se iz one košuļice pa je onda devojka. Nar. prip. vuk.² 208.

c. *kao opnica ili tanka kožica u kojoj je zatvoreno dijete prije nego se rodi, pa katkad kod rađańa izide dijete u ńoj omotano.* — *isporedi* košuļa, g, *a i* h. — *Između rječnika u Belinu* (,seconda o secondana, membrana dove sta involto il parto nel ventre' ,secundae' 663ᵇ), *u Stulićevu* (,secundae'), *u Vukovu:* ,das schafhäutchen beim foetus)' ,amnion', cf. vodeńak. Koje se dijete rodi u košuļici, za ono se misli da je vidovito. cf. vjedogońa. *(u Dubrovniku se misli da je srećno.* P. Budmani). Da se ditešce rodi u odilu oliti košuļici kako reku. Ant. Kadčić 129. Da se jedan krsti u kosuļici, u kojoj se rodi. M. Dobretić 26. Rodi sina u krvavoj košuļici. Nar. prip. vuk.² 213. Repač se zove u Boci covjek koji se rodi u krvavoj košuļici i s malijem repom. Vuk, živ. 221.

d. *ńekakva opna u kokošjem želucu.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Uzmi onu košuļicu štono stoji u želuću pulastru. J. Vladmirović 22.

e. *kao kožica na žitu, na orahu itd.* N. p. u ovom žitu ima mnogo kosuļice, ili ovo je .. u mnogo u košuļici t. j. nije se jo. oļustila s ńega

pļova. Ļ. Stojanović. Košuļica, kožica na jedrki oraha. Grubišno poļe. D. Hirc.

f. *ima i drugijeh stvari tankijeh u koje se što uvlači, što se zovu* košuļica, *n. p. zavitak pisma, i drugo ńešto načińeno od tanke opne, što neću daļe tumačiti.* P. Budmani.

g. ona cigļa kojom je gomila za pecivo složene cigļe spoļa obložena. Košuļica je nepečenija od ostale cigļe, po tom mekša, jeftinija je, i uzimļu je za svoje građevinske potrebe siromasi ļudi. S. Novaković.

KÒŠUĻINA, *f. augm.* košuļa. — *U Stulićevu rječniku:* ,longum indusium'.

KOŠUĻITI, košuļim, *impf. u Stulićevu rječniku:* košuļiti, košuļe napraviti ,indusia efficere'. — *sasma nepouzdano.*

KÒŠŪN, košúna, *m. augm.* koš. — *Postaje od* koš *nastavkom* un *(tal.* -one). — *U Stulićevu rječniku:* košun, veliki koš ,ingens canistrum'. — *I sad će ko tako reći u Dubrovniku.* P. Budmani.

KOŠÙNEL, *m. uzglavļe, uzglavnica. — Vaļa da je od tal.* cuscinello, *dem.* cuscino, *blazina, jastuk. — U naše vrijeme u Lici.* Košunel ,das kopfkissen'. ovo je više gradska riječ, negoli narodna. narod reče ,uzglavnica'. J. Bogdanović.

KOŠÙNELIĆ, *m. dem.* košunel. J. Bogdanović.

KOŠUNÈLNICA, *f. vidi* košunel. J. Bogdanović.

KOŠUT, *m. jelen? lane? — U narodnoj pjesmi našega vremena; ali može biti da je štamparska pogreška i da mj.* košuta *treba čitati* košute. A iz gore tri košuta riču. Nar. pjes. kras. 1, 125.

1. KÒŠUTA, *f. žensko od jelena. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* kồšûtâ. — *Riječ je stara među južnijem Slavenima, isporedi stslov., bug., novoslov.* košuta; *a osnova može biti i praslavenska, isporedi češ.* košut, *jarac. — Postańe je nejasno; moglo bi biti u ńekakvoj svezi s adj.* šut *(vidi): poznato je da* košuta *nema roga, a i arbanaški je košuta* šutε. — *Između rječnika u Mikaļinu* (,cerva'), *u Belinu* (,cerva e cervia' ,cerva' 186b), *u Bjelostjenčevu* (košuta, jelenica ,cerva'), *u Voltigijinu* (,cerva' ,hirschkuh'), *u Stulićevu* (,cerva'), *u Vukovu* (,die hirschkuh, hündin' ,cerva'). — *U Stulićevu rječniku ima i oblik* kosuta *s dodatkom da ga je Stulli našao u pisca Babića; ali ako u ovoga i ima ova riječ, jamačno je štamparska pogreška.*

a. *u pravom značeńu.* Tu bêše košuta Peleše gospoje i ubiše ju vitezi. Pril. jag. ark. 9, 126. (1468). Košuta još plaha po poļu općenu pase. G. Držić 361. Lovac za košutom. M. Držić 37. Jelina slideći košutu priprehtah. P. Zoranić 11a. Plaha košuta proteče iz luga. D. Rańina 19b. Ostavi *(strah)* košutam plasima u ovoj dubravi. I. Gundulić 132. Košuta ga *(jelena)* slidom slidi. 554. Mlikom od košute žitak peļaše svoj. F. Glavinić, cvit. 301b. Bi zadojen mlikom od jedne košute. S. Margitić, fal. 69. Prid lovcim kosuta zahranu ište. I. Đorđić, uzd. 149. Narav poda košuti tijek. ben. 25. Za ufatiti jednog jelina, košutu . . . F. Lastrić, ned. 374. No hrli tako žedna košuta na svoj kladenac. V. M. Gučetić 120. I košute iz planine. V. Došen 72a. Ište jelin i košuta vrilo. 178b. Ali cvili u gori jelinče za košutom svojizim jaranom? And. Kačić, razg. 330a. Tu šarenu košutu, bijelo koviļe gledaš. M. Katančić 42. Ulovio srnu i košutu. Nar. pjes. vuk. 1, 319. Gdi jeleni s košutama planduju. 1, 351. Kod košute živo lane. 1, 614. Ni jelena ni košute mudre. 2, 155. Ni jelena ni košute brze. 2, 481. Tamo ima gora Romanija, i u ńojzi košut i jelena. 3, 8. Riknu jelen, a riknu košuta. 3, 9. Na mutnom Dunaje košuta se pere. Nar. pjes. istr. 2, 52.

b. *metaforički, o djevojci, kao pohvala radi ļepote.* Kad divojku *(baka)* vidi lipu u obrazu i u kipu, tad šapćańe poostavi, i ńu na sva usta slavi: ,Košuta je ovo glavna, i med pukom vrlo slavna . . .' V. Došen 119a.

c. *kao ime domaćijem životińama. a) kravi. — u Vukovu rječniku:* ,ein kuhname' ,nomen vaccae'. — *b) kozi.* u Bosni. D. Hirc.

d. *ńeka biļka.* Košuta (Sabļar), v. Košutica divja. B. Šulek, im. 165.

2. KÒŠUTA, *f. žensko ime. — Biće ista riječ što* 1. košuta, *isporedi* 1. košuta, b. — *U Vukovu rječniku:* ,frauenname' ,nomen feminae'.

3. KÒŠUTA, *f. mjesno ime. — I ovo bi moglo biti ista riječ što* 1. košuta.

a. *vidi u Daničićevu rječniku:* Komštici je išla međa ,kako putь grede uzь goru u Košutu'. M(on. serb). 96. (1330). vaļa da je ime planini. *vidi i* Deč. hris. 58.

b. *seoce u Hercegovini.* Stat. bosn. 121.

c. *ime mjestima u Srbiji. a) mjesto u okrugu crnorječkom.* Ńiva u Košuti. Sr. nov. 1870. 318. Livada na Košuti. 1872. 558. — *b) planina u okrugu užičkom.* M. Đ. Milićević, srb. 577. *vidi i:* Zemļa u Košuti. Sr. nov. 1873. 1003.

KOŠUTAJ, *m. vidi* Košutar.

KOŠUTAR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Livada u Košutaru. Sr. nov. 1873. 691. 1875. 571. 1875. 730. — *U jednom primjeru ima* Košutaj, *što može biti štamparska pogreška.* Livada u Košutaju. Sr. nov. 1875. 667.

KOŠUTARICA, *f. ime selu u Slavoniji u okrugu požeškom.* Razdijeļ. 126. — *i ime potoku.*

KÒŠUTE, Kồšûtâ, *f. pl. ime selu u Dalmaciji u kotaru sińskom.* Repert. dalm. 1872. 28.

1. KÒŠUTICA, *f. dem.* 1. košuta. — *Između rječnika u Vukovu.*

a. *u pravom smislu.* Doteče mi u skut mlada košutica bijela. M. Vetranić 2, 402. Košuticu jes ubio. G. Palmotić 2, 81. Tjerat stopim mlohavima košuticu hitra bijega. J. Kavańin 6a. Jelenak mi goru lomi, putak da mu je; za ńim ide košutica, tek drug da mu je. Nar. pjes. vuk. 1, 58—59. Imadijah jednu košuticu, sinoć mi je lovci ufatiše. 1, 273. Košutice, rosna ti si! Nar. pjes. herc. vuk. 261. Košutice vodu pile. Nar. pjes. vil. 1866. 385. Jedno zvirje košutica mala. Nar. pjes. istr. 1, 16. Rosna rosna košutice, kadi si se narosila? 2, 107.

b. *kaže se od mila mladome ženskom čeļadetu (u prvom primjeru možebiti metaforički).* Omakala: Smijem li? — Grižula: Uljezi, košutice, da mi te orlak ne ugrabi. M. Držić 135. Svekar uči i sjetuje: ,O snašice, košutice! . . .' Nar. pjes. vil. 1868. 624.

c. *ime biļkama. a) u Vukovu rječniku:* ,eine pflanzenart' ,genus plantae [Fritillaria meleagris L.]'. — *b) vidi* 2. konatica. M. Pavlinović.

2. KÒŠUTICA, *f. mjesno ime.*

a. *pomińe se* xiv *vijeka.* Košutica. Deč. hris. 56.

b. *selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 20.

c. *planina u Dalmaciji. — U Vukovu rječniku:* planina u Dalmaciji s lijeve strane Cetine iznad manastira Dragovića *s primjerom iz na-*

rodne pjesme: S Košutice visoke planine. (Nar. pjes. vuk. 4, 122).

d. *brdo u Srbiji u okrugu biogradskom.* M. Đ. Milićević, srb. 59.

KÒŠUTIN, *adj. koji pripada košuti.* — *Kod imena biļaka i mjesta.*

a. košutina brada, Gentiana lutea L., *ńeka biļka.* — *U Vukovu rječniku:* vide srčanik 1. *i otale u* B. Šulek, im. 165.

b. *kod mjesnijeh imena.*

a) Košutina Lokva, *voda u Srbiji u okrugu čačanskom.* M. Đ. Milićević, srb. 646.

b) Košutin Kamen, *mjesto u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Zabran u Košutinom Kamenu. Sr. nov. 1863. 150.

KÒŠUTKA, *f. dem.* 1. košuta. — *U dva pisca* XVIII *vijeka.* Dvi košutke dvojke žive. J. Kavańin 305b. Rosna, bosa oj košutko, kud si rosom putovala? M. Katančić 63.

KOŠUTNICA, *f. ńekakva biļka, ne zna se koja.* Košutnica (Slav.) (? *i drugo nema*). B. Šulek, im. 165.

KÒŠUTNÎK, *m. mjesno ime.* — *Pomińe se* XIV *vijeka.* Na Košutnikь. Spom. stoj. 25. (1327).

KÒŠUTŃÂK, *m. vidi u Vukovu rječniku:* mjesto (zagrađeno) gdje košute i jeleni stoje ,der Hirschgarten' ,vivarium cervorum'. — *I kao mjesno ime u Srbiji: a) u Topčideru u Biogradu.* Tu *(u Topčideru)* u Košutńaku, pade od krvničke ruke 29 maja 1868 god. knez Mihailo M. Obrenović III. M. Đ. Milićević, srb. 41. — *b) u okrugu kragujevačkom.* Brdo za popašu kod Košutńaka. Sr. nov. 1867. 342.

KOŠUTOVINA, *f. ńeka biļka.* Košutovina, Erythronium dens canis L. (Pavić). B. Šulek, im. 165.

KÒŠUTOVO, *n. ime selu.* — *U spomeniku* XIV *vijeka.* Selo Košutovo. Svetostef. hris. 6. Ot Košutova. 6.

1. KÖT, *adv. kako (rel.), kaonoti.* — *Riječ je slovenska, ali se nalazi i u kajkavaca i u sjevernijeh čakavaca od* XV *vijeka.* — *Jamačno je okrńeno* koti, *a ovo će biti sažeto* kako ti. Kot rika, ne staje vrime brzo tekuć. M. Marulić 223. Ki god mladi ne ļubi jest kot prez voća dubi. P. Zoranić 41a. Od pušak grmilo, kot da nebo pada. P. Vitezović, odil. 4. Vidiš da kot mravi od svih stran nastoje turski na nas lavi. 18. Ki si vazdar branil susedstvo kot dom svoj. 36. Kad vaši kot lavi na grad navališe. M. Kuhačević 140. Črne oči kot trńula. Jačke. 5. Bela lica kot manduļa. 5. Ja ti kupiu lipu kapu, kot ju imam sam. 11. Neg ženi se, mili, s kraļevoga dvora, a ja ću se roža, kot se budem mogla. 96. Svekrvice kot mila majčice. Nar. pjes. istr. 1, 33. Znutri je moj dragi kot jedna jelvica. 2, 88. Köt ,velut'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IIftsg. 61.

2. KOT, *m. mačak.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kotъ, *rus.* котъ, *češ. i poļ.* kot. — *Ista je osnova i u drugijem indoevropskijem jezicima u Evropi, isporedi lit.* kate, *mačka, stprus.* catto, *stgorńem.* chazza, *mačka, novogorńem.* kater, katze, *engl.* cat, *lat.* catus. *(novogrč.* κάτα *i* γατα *jamačno je iz talijanskoga jezika).* — *Samo u rukopisu* XVI *vijeka pisanome crkvenijem jezikom.* I medvedь pojetь sebe vъ službu kota... I kotь *(reče)*: ,...Azь že hrańu se myškami i malimy pticami'. Starine. 4, 71.

3. KÒT. kȍta, *m. ono što se okoti, t. j. porod u životińa, pa se sa preziranem kaže i o čeļadi.* *isporedi* skot. — *Akc. je zabiļežen po Vuku, ali može biti da je isti kao u* skot. — *Nije ista riječ što* 2. kot *(premda je od istoga korijena), nego postaje od glagola* kotiti. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,die Brut' ,progenies', cf. skot, podsad, vriježa, nakot *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). ima i u Stulićevu rječniku:* ,partus (de brutis)', *te nije ista riječ, jer znači kočeńe, i sam Stulli biļeži da je riječ ruska.* Viď to zvijeri od planine zajedno s kotom letaštijeme. G. Palmotić 3, 151a. Izbode obotnicu i kot joj. S. Ļubiša, prič. 55. — Za ńim jata prokletoga kota. P. Petrović, gor. vijen. 1. Ne bojim se od vražjega kota. 20.

4. KÔT, kòta, *m. vidi* 1. kotac. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Osijeku.*

5. KÖT, *glas kojijem se tjeraju guske.* — *U Vukovu rječniku:* ,ein Wort Gänse zu treiben' ,vox pellentis anseres' (vide gus).

6. KÖT, kad mati ili ma ko drugi oblači dete, govori mu: ,köt! köt!' da pruži ruke. Pop Živojin iz Srbije.

1. KÖTA, *f. bijelo odijelo od platna dugo do pasa s rukavima, što nose katolički misnici u crkvi kad nijesu u svečanom odijelu, pa i đakoni i klerici i prislužnici.* — *Tal.* cotta. — *isporedi* svrhkožnica, vrhkožnica. — *Od* XIV *vijeka po zapadnijem krajevima.* — *Nije isto što* košuļa *pod* c, *premda se gdjegdje ove dvije riječi pomiješaju, vidi na pr. u drugom primjeru.* Ima stati u kori s kotu... Ne unidi u kor prez kote. Kapt. seń. ark. 2, 80. Svita, ka se *(prije mise)* naj prvo oblači zove se košuļa ali kota. Naručn. 30a. Budi obučen u koti. B. Kašić, rit. 2. Misnik.. sedam vrst od svit obuče, t. j. kotu, ... naglavnik, ... košuļu ... F. Glavinić, cvit. 170b. Redovnik obučen u koti. M. Bijanković 25. Služiti ispovid brez duge haļine, brez kote. 53. Djakom obučenim u kotu. L. Terzić 176. Paka ga činiše obući u kotu i stolu. J. Banovac, pred. 31. Ima nositi svrhkožnicu iliti kangu ili kotu. Ant. Kadčić 32. Imajući dačku košuļu (svrhukožnicu aliti kotu) na misici live ruke. I. Velikanović, uput. 3, 161. Svećenik položit će na ńu *(trpezu)* uļe svet). obuć će kotu i stolu. T. Ivanović 125. Zašto se kota zove vrhkožnica? M. Dragićević 62.

2. KOTA, *f. u narodnoj zagoneci našega vremena:* Zakokota kota sa visoka plota ... *odgonetļaj: grmļavina.* Nar. zag. nov. 31. *isporedi* klota.

1. KÒTAC, kòca, *m. mjesto (jamačno isprva samo opleteno naokolo prućem) u kojemu se hrane domaće životińe. nije svuda posve isto značeńe: po Vuku je mala košara za jagńad i jarad; drugdje je mjesto za živad ili za svińe (vidi u rječnicima i u primjerima).* — *Riječ je praslavenska* (kotьcь, *po svoj prilici dem.* kot, *isporedi* 4. kot, *češ.* kot), *isporedi stslov.* kotьcь, *češ.* kotec, *košara, poļ.* kociec, *kokošińak.* — *Miklošič isporeduje srlat.* cotta *i stgorńem.* chutti. — *Po primjerima u kojima se govori o pleteńu, i po riječi* kotarica, *kao da se kod korijena* kot *misli na pleteńe. isporedi* kos *i* kosara. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kotac, kokošńak ,gallinarium, pullaris, cors'), *u Belinu* (kotac prasci ,porcile. luogo dove si tengono i porci' ,suile' 573a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kotec svinski ,suile, hara'. 2. kotec za pitańe živadi ,saginarium', *u Jambrešićevu* (kotec ,hara'), *u Voltigijinu* ,porcile' ,saustall'), *u Stulićevu* ,gallinarium' *(v. Mikaļina), u Vukovu* (,ein kleiner Stall, z. B. für Lämmer, Zieglein u. dgl.' ,stabulum parvum'

a. *u pravom značeńu.* A sada na konac sve zbiše đidije, kako mlad u kotac, turačke delije. Đ. Baraković, vil. 76. Nekoje kakti neme stvari v koše i kotce zapirati ... P. Vitezović, kron. 32. Pleti kotac kako ti i otac. (D). Poslov. danič. Kano živina, zatvoren u jedan kotac. S. Margitić, fal. 194. Da u kotac tko zaviri, gdi sto sviña obnoć žmiri ... V. Došen 209a. Nevjerni kotac. (Mnogo čeļadi u kući, osobito sitne dece). Nar. posl. vuk. 196. Pleti kotac de ti i otac. ili: Pleti kotac kao ti i otac. (Radi i živi onako kao što ti je i otac). 249. ‚Kocem‘ zovu, do sviñe lože, i de se sviñe sagone; deko reče i ‚sviñećak‘. *u Lici.* J. Bogdanović. Kotac, svińska staja. F. Kurelac, dom. živ. 41.

b. *metaforički, o tamnici.* Da slidim ńegov svet, kî mi j' većkrat daval ne bi se vikovnom sad u kocu kaļal. M. Kuhačević 77.

c. *vidi u Vukovu rječniku:* (u Srijemu) u barama zagrada u koju se riba hvata ‚art fischfang‘ ‚piscina‘.

d. mjesto u vańskom mlinskom kotaču gdje se križi sastaju. U Posavini. F. Hefele.

e. Kotäc (koćä) mjesto u ńivi među dvije hridi. Slovinac. 1880. 87.

f. *mjesno ime.* — XIV *vijeka.* U vojevodinь Kotьcь. Svetostef. hris. 12.

2. KOTAC, koca, *m. pastuh.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚copritore, stallone‘ ‚admissarius‘. — *nepouzdano.*

KȌTÂČ, kotáča, *m. kolo, točak (osobito ako nije velik); zvrk, čigra, radiš.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kötâču, kötâči. — *Riječ je slovenska, a upotrebļava se u Hrvatskoj i može biti u Bosni (vidi* kotačina). — *Korijen je* kot, *isporedi novoslov.* kotati, *vaļati, rus.* катить *(može biti da bi trebalo pisati* o), *češ.* kotiti, *obaļivati, obarati, vidi i* kotrļati, koturati *itd.*

a. *u pravom značeńu.* — *U Jambrešićevu rječniku:* ‚rotella‘ ‚rädchen‘, *i u Vukovu:* vide točak *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.*

b. *u drugom značeńu.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kotač, cvrk, kotur z kojem se deca igraju ‚trochus‘, *i u Stulićevu:* v. zvrk *iz Bjelostjenčeva.*

KOTȀČIC, *m. dem.* kotač. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kotačic, koturak ‚rotula‘. 2. kotačic štableni ‚taxillus‘, v. štabla. *Drugo značeńe ne znam što je; ne može biti kocka; vaļa da je što slično zvrku (isporedi sadašńu poznatu igru, franc.* roulette).

KOTȀČINA, *f.* glavina kod kotača. Nar. bl. mehm. beg kap. 192.

KOTAČITI SE, kotačim se, *impf. vaļati se, koturati se.* — *Samo u Voltiģijinu rječniku:* ‚roteggiare, rotolare, voltolarsi‘ ‚rollen, wälzen, sich herumdrehen‘.

KOTAKATI SE, kotačem se, *impf. igrati se kotačem (zvrkom).* — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* kotačom se, koturam se ‚ludo trocho‘.

1. KOTȀLAC, kotȁlca *i* kȍtaoca, *m. kao mala jama pod grlom između kļučnijeh kosti.* — *isporedi* kotlac. — -l- *može ostati na kraju sloga ili se pretvoriti na* o: *u prvom slučaju akc. je u svijem padežima onaki kaki je u nom. sing., osim voc.:* kȍtalče, kȍtalci (?), *i gen. pl.* kȍtalâcâ; *u drugome se slučaju mijeńa akc. u gen. sing. i ostaje ovaki u svijem padežima, osim nom. i acc. sing.* — *Miklošić* (etymol. wörterb. 135 *kod* kota-) *misli da je od iste osnove od koje je i* kotač; *ali se po samome značeńu vidi da je dem.* kotao. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die höhlung des schlüsselbeins‘ ‚jugulum‘). Kada pije vodu u maštrafi, vidi joj se niz bijelo grlce, dok joj voda u kotalac sađe. Nar. pjes. hörm. 1, 95. Nigda tebe prokazati neću, dok mi kuca u kotalcu duša. 1, 272. Ščepa onaj Švabin ražań s ćevapom, pa ga obode Švabi u kotalac. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 77.

2. KOTȀLAC, kotȁlca *i* kȍtaoca, *m. na razboju, vidi dale.* — *isporedi* kotlac. — *Oblici i akc. kao kod* 1. kotalac. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (u nitima, t. j. žica u srijedi za drugu zakopčana što se oko daske omota, i na čuvalduzu namakne, i obrkva načini). Kotȁlac, kotȁlca, na nitima ono između konaca od niti kroz koje se provlači osnova. U naše vrijeme u Stonu: ‚Uvela si mi žicu kroz niti ali nijesi kroz kotalac‘. M. Milas.

3. KOTALAC, Kotalca *(ili* Kotaoca), *m. mjesno ime.* — *Po svoj prilici postaje kao* 1. kotalac. — XIV *vijeka.* Uzь Ibrь do Kotьlьca. Svetostef. hris. 8.

KȌTALI, *m. pl. vidi u Vukovu rječniku:* (u Boci) kameno ploče koje se meću povrh zida, da bi od ńega odbijale vodu koja kapļe sa streha. — *nepoznata postańa.*

KȌTAN, kötna, *adj. postaje od* kotiti.

a. *vidi* skotan. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Zemļa kotna zlijeh nakazni. Ģ. Palmotić 1, 3.

b. *plodan.* — *U naše vrijeme u Istri.* Kötan ‚fecundus‘. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iiftsg. 20.

KȌTAO, kȍtla, *m. veliki mjedeni (u naše vrijeme i gvozdeni) sud, u kojemu se voda grije ili se što kuha i vari (u osobitom značeńu: sud za pečeńe rakije).* — -o *stoji mj. ńegdašńega* l, *te se još u čakavaca govori* kotal, *a u kajkavaca* kotel. — *Akc. se mijeńa u voc.:* kötle, kötli *(ali* kȍtlovi), *i u gen. pl.* kotálâ, *a, ako se umeće* ov, kötlóvâ. — *Riječ je praslavenska* (котьлъ), *isporedi stslov.* котьлъ, *rus.* котелъ, *češ.* kotel, *poļ.* kociel, *a i lit.* katilas. — *Jamačno je riječ uzeta iz kojega germanskoga jezika, isporedi got.* katils, *stgrńem.* chezzil, *ngrńem.* kessel. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚aenum; cacabus; lebes‘), *u Mikaļinu* (koto, kotal ‚ahenum, aenum, cacabus, lebes‘), *u Belinu* (koto ‚caldaro, caldaia, vaso grande di rame da scaldar acqua o altro‘ ‚ahenum‘ 159a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kotel, kotov, bakrač ‚ahenum, lebes, aenus l. aenum, cucuma, cacabus‘), *u Jambrešićevu* (kotel ‚lebes, ahenum‘), *u Voltiģijinu* (kotel *i* kotao ‚caldaja‘ ‚kessel‘), *u Stulićevu* (kotao *i* kotal ‚ahenum, cachabus, caldarium, lebes‘), *u Vukovu:* 1. ‚der kessel‘ ‚cacabus‘. — 2. (u Crnoj Gori) rakijnski kotao, vide kazan; *u Daničićevu* (котьлъ ‚ahenum, judicium aquae bollentis‘).

a. *uopće. (Puščam jej)* kotal i skriñu. Mon. croat. 102. (1466). I kotal na tle pal zazvoni još boļe. M. Marulić 254. Lisicu uhvati i ničtože ne ѡтвръзи ѡть ńe, нъ цѣлу вьложи въ котьль. Sredovj. lijek. jag. star. 10, 112. Od kojega *(mida)* boļe se kotli čine. F. Vrančić, živ. 35. Jedan dan izliše na ń jedan kotao vode gnusne. M. Orbin 25. Kotal pun uzdvignuvši velik uļa. F. Glavinić, cvit. 130b. Bi osuđen, da se baci u kotao pun vrilog uļa. E. Pavić, ogl. 470. Bacil ga u kotao vode vrile. M. Pavišić 28. Ali čovik sine s ovim kao lonac med kotlovim. V. Došen 31b. Bit stavļeni u jedan koto vrele vode. Đ. Bašić 164. A kod kuće kotao nastavi. M. A. Reļković, sat. G5a. Kotlovi olovom kipeći. J. Rajić, pouč. 1, 32. Kuvaj oboje u velikom kotlu

vode. Z. Orfelin, podr. 62. Naj boļe je u kotlovih kuvat. J. S. Reļković 60. De se svekri kotlom biju. Nar. pjes. vuk. 1, 306. Dadoše mu kotle grepsti. 1, 522. I tri kotla urde i surutke. 1, 528. Svaka baka pod svoj kotao paše. Nar. posl. vuk. 276. Tako ne gorio kao kotao na ogań! 308. Teško loncu, kad se stane s kotlom igrati! 315. Uzvare pun kazan (ili veliki kotao) vode. Vuk, živ. 274. I zabadaše u sud ili u kotao ili u tavu ili u lonac, i što se god nabode na viļuške uzimaše sveštenik. Đ. Daničić, Isam. 2, 14. Prije nego kotlovi vaši osjete toplotu od potpaļena drva. psal. 58, 9. Na vatri kļuka veliki kotao. S. Ļubiša, prip. 274. A van čeļad jadna nevesela lonce taru, a kotlove grebu. Osvetn. 1, 19. Kotlovi spadaju među robu žeļeznu. Zbornik zak. 1853. 1061.

b. *za pečeńe rakije.* Kotao rakijinski. Nar. prip. vuk.² 289. *vidi i u Vukovu rječniku.*

c. *vidi* mazija. — *U starijem spomenicima.* Sudьbi ine da nestь za kotьlь ni ωprave nikoje. Zak. duš. pam. šaf. 44. Dvorane vlastelьscii, ako učini koje zlo ωtь ńihь, kto bude pronijarevićь, da ga ωprave ωčina družina porotomь, ako li jestь sebьrь, da hvati u kotьlь. 44. Kotla arhandelovêmь ļudemь da nêstь sь inêmi župļani, razve među sobomь. Glasnik. 15, 308. — *Vaļa da i ovaj primjer amo pripada:* Osvobodi gospodstvo mi ļudi ωdь vsêhь rabotь i podanьkь... i ωdь gradozidanija i ωdь kražde i ωdь priselice i ωdь kotla. Glasnik. 21, 271. (1388).

1. **KÖTÂR**, kotára, *m. naj češće znači: zemļe što su oko kakva grada ili sela i ńemu pripadaju, pa i uopće od prilike što i* župa, knežina. *uz to ima i drugo značeńe:* granica, međa. *ne zna se, koje je značeńe starije: po primjerima bi bilo prvo, ali po lat.* fines, *po našijem riječima* kraj, krajina, pokrajina, *moglo bi drugo značeńe biti starije. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc.:* kötâre (kötâru), kötâri. — *Po svoj je prilici tuđa riječ, vidi što je kazano kod* 1. hatar *(što je jamačno ista riječ) čemu treba dodati da ima češ.* kotár *i* chotár. — *Od XIV vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (,territorium'), *u Mikaļinu* (kotar, hatar ,territorium'), *u Belinu* (,contado, propriamente il paese fuori della città soggetto al dominio d'essa' ,ager' 221ᵃ; ,territorio, il contenuto di dominio' ,territorium' 729ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (kotar, hatar, država, župa ,territorium, districtus, universitas rerum inter fines cujusque civitatis l. regni; fines, limites'), *u Jambrešičevu* (,territorium'), *u Voltigijinu* (,distretto, territorio' ,gebiet, distrikt'), *u Stulićevu* (,territorium, status, ager, dominium' *iz misala*; kotari ,limites' *iz Habdeličeva*), *u Vukovu* (*vidi kod* e), *u Daničićevu* (kotarь ,regio').

a. *zemļe (sa stanovnicima) što su okolo kakva grada ili sela i ńemu pripadaju.* Selo Velijake sь vsêmi kotari i mejami. Mon. serb. 225. (1395). Što su drьžali u kotaru konavaoskomь. 281. (1419) *(može pripadati i pod* b). Polь župe Konavli sa svemь kotarωmь. 307. (1420). Tko budu posli u Dubrovnikь i u ńihь vladanьe ili u ńihь kotarь. 369. (1432). Zemļe kotara našega na krajište ńihь kotara. 445. (1451). I(:) zemļe ka je u kotari poļički. Stat. poļ. ark. 5, 243. Sela koja imaju kotare svoje oddiione i odtesite po granicah od inih seo. 5, 264. U vinodolskom kotari. Mon. croat. 55. (1428). V nebļuškom kotari. 69. (1447). Selo sa vsim kotarom i ovodom. 84. (1457). Meje i kotar rečenoga sela. 115. (1475). Mi očemo učiniti priti našega kneza na kotare ńegove zemļe. Mirakuli. 138. Iže rimski kotar tarise. Š. Kožičić 17ᵇ. V Kanose grade kotara rezanskago. 24ᵃ. Pogibe Budim tvoj i ostali kotar vas. M. Vetranić 1, 56. Split i ńegov kotar i trogirsko misto. P. Hektorović 55. U kotaru grada našega Ribnika. Mon. croat. 263. (1569). Skupi se veliko mnoštvo muži i žena onoga grada i kotara. F. Vrančić, živ. 58. Kad s tobom kroz kotar šibenski putova. Đ. Baraković, vil. 291. Ter da grad i kotar k meni se obrati. jar. 58. I gradi i kotar. 79. Skupit čeļad od kotara. P. Kanavelić, iv. 111. Klis i Mosor ki tiskahu, naših djeda kotar veli. J. Kavańin 229ᵇ. S gradom Rijekom i ńezinim kotarom. Zbornik zak. 1, 20.

b. *odio u koji je razdijeļen koji kraj radi političke, sudbene itd. uprave; ovakovi je odio mańi nego* okrug, okružje, županija *itd., te odgovara* ,podžupaniji, srezu' *itd., ńem.* bezirk, *tal.* distretto, *franc.* sous-préfecture. — *U naše vrijeme.* Kotar ,bezirk' ,distretto'. B. Petranović, ručn. kńiga. 28. Kotar za primańe u vojnike ,assentirungsbezirk'. Jur. pol. terminol. 35. Kotar, podžupanija ,bezirk'. 95. Naj nižje razdijeļeńe zemļe u političko-upravnom obziru jesu kotari. Zbornik zak. 1, 37. Kotarska oblast ima, ako su vjerovnici pripadnici istoga kotara... 1871. 209.

c. *granica, međa, vidi u Bjelostjenčevu i u Stulićevu rječniku.* Toj zemļi jest kotar od Hrasta vrhom po razliv niže prikrizija. Mon. croat. 57. (1433). Kotare polažem ,fines pono, terminos constituo, terminis circumscribo', v. meja. I. Bjelostjenac, rječn. *kod* kotar.

d. kotar i pl. kotari, svako mjesto golo i prostrano, a ravno i kamenito: Doisto je čudo i golemo da bez rose može cvasti cvijeće po kotaru i kamenu ļutu (Bos. prijat. 2, 32?). Više takovih seoskih predjela po Dalmaciji zovu se ,kotari'. M. Pavlinović.

e. *kao mjesno ime (u jednini i u množini).*

a) Kotar i Kotari, *često s pridjevom* ravni, *kraj blizu Zadra (uprav zemļe što su pripadale Zadru, vidi* a). — *Između rječnika u Vukovu* (Kotar, vide Kotari: u pjesmama se Kotar uzima i kao grad kakav: Bježi mlada bijelu Kotaru. — Kotaru se vrata otvorila, iz Kotara izišli svatovi; — Kotari ,eine gegend in Dalmatien zwischen den flüssen Zrmańa und Krka, dem meere und dem gebiete Bukovica'. Kotari od sjevera graniče Zrmańom, od juga Krkom, od istoka Bukovicom a od zapada morem, cf. Ravni Kotar, Kotar). I Zadar i Kotar nistare odlaga. Đ. Baraković, vil. 42. Gdi Zadar i Kotar pristupa medjaši. 60. Tijem vlasteli plemeniti čestitoga Zadra grada, kojijeh vlasti glasoviti grad se i Kotar vlada. P. Kanavelić, iv. 41. Pak porobi rvatsku državu, do Ļubļane Liku i Krbavu, do Neretve Zupu i primorje, vas do mora Kotar i Zagorje. And. Kačić, razg. 203ᵇ. Stojan Janković osvoji vas Kotar. Norini 83. Pa odoše u ravne Kotare. Nar. pjes. vuk. 3, 106. Mene vale po ravnu Kotaru. 3, 107. Pod Kunarom u poļu Kotaru. 3, 108. Pozdravi mi od Kotára Janka. 3, 109. Jesi l' čuo latinsko primorje, kod primorja riščanske kotare? 3, 120. Jaši vranca, bježi u Kotare. 3, 127. Bježi mlada bijelu Kotaru. 3, 128. Začulo se u srpske Kotare. 3, 130. U primorju, u vlaškom Kotaru. 3, 147. Ja sam bio skoro u primorju, dolazio u vlaške Kotare. 3, 147. Sehir činit kamene Kotare. 3, 153. Okrenu ga kamenu Kotaru. 3, 153. Iz primorja iz kršnih Kotara. 3, 476. Tamo doļe u Kotaru ravnu. Nar. pjes. juk. 422. U miru potpisanu usred zadarskih Kotara g. 1669. M. Pavlinović, razg. 11.

b) u Hrvatskoj. aa) Kotar, *selo u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 92. — *bb)* Kotari. *aaa) selo u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 81. — *bbb) pusta u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 99.

2. KÖTAR, *m. kao plot oko stoga (sijena) za obranu od stada. — Po akcentu nije ista riječ što* 1. kotar, *premda bi se moglo pomisliti na značeńe pod* c *u ove riječi; vaļa da je u svezi s* kotarica. — *U Vukovu rječniku:* ‚der zaun um den heuschober (um das vieh abzuhalten)‘ ‚sepimentum circa metam foeni‘.

3. KOTAR, *m. mjesto ograđeno pod zemļom za hrańeńe povrća ili za prebirańe. — U Bjelostjenčevu rječniku:* kotar, ili jama pod zemļum za občuvańe povrteļa čez zimu ‚fossa, scrobs, testudo subterranea pro conservandis hortensibus, caellarium rerum hortensium, conserva subterranea etc.‘; kotar na spodobu hiže pod zemļum za prebivališće ‚catogeum‘.

KOTÁRAC, Kotárca, *m. vidi* Kotaranin. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu (uz* Kotaranin). Jer Kotarci prije toga u Zadar se zatvoriše. P. Kanavelić, iv. 133. Dostigoše Kotarce. P. Vitezović, kron. 202. Dalmatini gorńi udariše na Liburneže Kotarce, kojizim grad Promin osvojiše. And. Kačić, razg. 5. Al' ne gleda Kotarac-Jovane. Nar. pjes. vuk. 3, 287. S treće strane Kotarac-Jovane. 3, 290.

KOTÀRAČA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* put kroz koji protječe voda iz kakve lokve ‚der abfluss‘ ‚emissarium‘ *s dodatkom da se govori u Grbļu.*

KOTARANA, *f.* vavoļak od orahove lupine (zelene) i brašna, čim se ribe truju. Čalić u Slavoniji. D. Hirc.

KOTÁRANIN, kotáranina, *m. čovjek iz kotara. — Množina:* kotárani. — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Vukovu* (čovjek iz Kotara).

a. *vidi* 1. kotar, a, b. Kotaranin ‚bezirksinsass‘. Jur. pol. terminol. 96.

b. *vidi* Kotar *i* Kotari *kod* 1. kotar, c, *a). — isporedi* Kotarac. Tebe štuju Kotarani. P. Knežević, pism. 113. I sa ńime dv'je hiļade vojske Kotarana na glasu junaka. Nar. pjes. vuk. 3, 112. Za ńim idu mladi Kotarani. 3, 114.

KOTÀRÂNKA, *f. žensko čeļade iz Kotara, isporedi* kotaranin, b. — *U naše vrijeme u Lici, gdje se govori i* Kotàrânkińa. J. Bogdanović.

KOTÀRÂNKIŃA, *f. vidi* Kotaranka.

KOTARÈSA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* u pripovijeci: ‚Sedi, bako, u kotaresa, da te vučem na nebesa‘. — *Načińeno za šalu od* kotarica *prema* nebesa.

KOTÁRI, *vidi* 1. kotar, c, *a).*

KÖTARICA, *f. nešto spleteno od lozova ili drugoga pruća kao sud, u čemu se nose ili hrane stvari krupne (n. p. voće, hļeb, riba itd. pa i kameńe, zemļa, pijesak). može imati različite oblike i veličine, može biti s poklopcem, s jednijem ili s dva drška itd. — isporedi* koš, košic, košara *itd. — Nejasna postańa: korijen* kot *mogao bi značiti plesti (kao i* koš), *isporedi* 2. kotar, *ali ne znam, kako bi došao do toga značeńa; ili je isti korijen kao kod* kotur *itd., te je riječ* kotarica *postala po tome što su koševi naj češće obli? — Od* XVIII *vijeka po istočnijem krajevima, a između rječnika u Vukovu* (‚der korb‘ ‚corbis‘). Grozdije nose u kotarica na magarci mnogo. Glasnik. 31, 299. (1704). Jedan put uzamši kotaricu ozgor zatvorenu i povezanu, izajde š ńome na vašar. D. Rapić 299. Hvaļene jagode, prazne kotarice. Nar. posl. vuk. 341. Pa im onda priveže za noge veliku kotaricu. Nar. prip. vuk. 200. Koliko kotarica nakupiste? Vuk, mat. 16, 9. U narodu našemu svaki čoek zna kotaricu oplesti. poslov. 174. Kotaricu prijesnijeh hļebova. Đ. Daničić, 3mojs. 8, 2. Uzmi stare kotarice od bele loze. P. Bolić, vinod. 1, 138. Nosi na trg kotaricu s ribama. Bos. vila. 1886. 56.

KOTARICE, *f. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 96.

KÖTARIČICA, *f. dem.* kotarica. — *U Vukovu rječniku:* ‚das körbchen‘ ‚corbula‘.

1. KOTÀRINA, *f.* ograđeno mjesto, u kome su sadjevena sijena. u Lici. V. Arsenijević. ‚Ograđeno mjesto blizu kuće ili štale, gdje ļudi deđu stogove sijena, slame, bujadi, crńusine, zovu ‚kotarinom‘. ‚Đe je kotarina, tu je i blago‘. ‚U koga e kotarina u toga e i ambar‘. ‚Đe bi on živio, kad ni kotarine nema‘. J. Bogdanović. Svi stogovi od slame i sijena zajedno se ograde plotom i to se zove kotarina; a čini mi se, da se tako zove i ona ograda mala, u koju se oko stožine meće pļeva, dočim se ozgo sađene slama. M. Medić. Kotarina. vijenac ispod kupa sijena. u Hercegovini. F. Hefele. — *isporedi* 2. kotar.

2. KOTÀRINA, *f. ńekakav porez, vidi* kotarnica. — *Ovoga vijeka.* A da ne daje više ni arača ni čibuka ni ženidbine ni kotarine. Nov. sr. 1835. 35.

KOTARITI SE, kotarim se, *impf. graničiti, međiti. — vidi* 1. kotar, c. — XVI *vijeka.* Jedna ta zemļa kotari se zemļum Šebestijana Županića. Mon. croat. 286. (1556).

1. KÒTÂRKA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* kao ambar ‚art scheuer‘ ‚horrei genus‘ *s dodatkom da se govori u Banatu. — isporedi* 2. kotar.

2. KÒTÂRKA, *f. žensko čeļade iz Kotara. — isporedi* Kotaranka *i* Kotarankińa. — *Od* XVIII *vijeka.* Jer jim ne da robiti Kotare . . . ni ļubiti Kotarke divojke. And. Kačić, razg. 27b. Tamo ti je razabrati stasitu Podgorku od nadinđerene Kotarke. M. Pavlinović, razl. spisi. 66.

3. KÒTÂRKA, *f.* Melanocorypha calandra Boie, *ševa, čevrļuga.* G. Kolombatović. progr. spal. 1880. *vidi* S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 25b.

KÒTÂRKIŃA, *f. vidi* Kotarskińa.

1. KÒTÂRNICA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* (u Srbiji) novci što su se plaćali spahijama u ime desetka od sijena ‚der heuzehnte‘ ‚decumae foeni‘. — *isporedi* 2. kotarina.

2. KOTARNICA, *f. žensko čeļade iz istoga kotara. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Er ńihova kotarnica sveta Pavla u skrovišće leži grajsko utočišće. J. Kavańin 308b.

KÒTÂRSKÎ, *adj. koji pripada kotaru ili kotarima (vidi* 1. kotar). — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kotarski, granični, krajinski ‚limitaneus‘, kakti kotarski ali krajinski junaki ‚milites limitanei‘), *u Voltiģijinu* (territoriale, distrettuale‘ ‚zum gebiete gehörig‘), *u Stulićevu* (‚ad territorium spectans‘ *iz Bjelostjenčeva), u Daničićevu:* kotarьskyj ‚publicus (ut videtur)‘. — *Dolazi u osobitijem značeńima.*

a. *u naj starijem primjeru, o pismu za dug, i vaļa da znači koji je načińen pred cijelijem kotarom ili je potvrđen od kotara, dakle od prilike: javni* (‚publicus‘, *ovako misli i Daničić).* Pokazuje kńigu kotarsku na Miltoša, jerь mu je dlъžanь. Spom. sr. 1, 136. (1416).

b. *u naše vrijeme često prema* 1. kotar, b. Kotarski načelnik ‚bezirks-chef'. Jur. pol. terminol. 95. Kotarska oblast ‚bezirks-behörde'. 95. Kotarski sud ‚bezirks-gericht'. 96. Kotarski sudac, sudija ‚bezirks richter'. 96. Kotarski odbor ‚bezirksausschuss'. 96. Kotarski sud ‚bezirksgericht' ‚giudizio distrettuale'. B. Petranović, ručn. knig. 38.

c. *nije mi jasno u ova dva primjera.* Još kotarski gdi vitezi Buć, Bižanti . . . J. Kavańin 131ª. Jero na čast sijeda kotarskoga bi uznešen. 132ᵇ.

d. *vidi* 1. kotar, e, *a).* Spustise se u pole kotarsko. Nar. pjes. vuk. 3, 112. Ni od naših kotarskih serdara. 3, 329.

KOTARSKIŃA, *f. vidi* 2. Kotarka. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka, gdje može biti da s stoji samo griješkom* Robi sela i varoše bile, tako kažu Kotarskińe vile. And. Kaćić, razg. 249ª.

KOTECOVIĆ, *m. prezime.* — *U nase vrijeme.* Sem. prav. 1878. 50.

KOTEGE, *f. pl. ime selu u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 74.

KOTEL, *m. (?), ili* KOTELA, *f (?), ime ńekakvu brdu, ili može biti* Kotele Brdo, *mjesno ime.* — *Na jednom mjestu* XV *rijeka.* Ki vinograd jest u Koteli brdi. Mon. croat. 114. (1175).

KOTERI, *pron. interrog. i relat. vidi* koji. — *isporedi* kotori. — *Riječ je praslavenska:* koteryj i kotoryj, *isporedi stslov.* koteryj, kotoryj, *rus.* который, *češ.* který, *poļ.* ktory. *Jamačno u praslavenskom jeziku nije značilo isprva isto što* koji (‚quis') *nego:* koji od dvojice (‚uter'); *ali je sad u svijem slavenskijem jezicima (već i u stslovenskom), osim našega i bugarskoga, zamijenilo posve* koji *(vidi).* — *Riječ je indoevropska* (quoteros *u dragome, starijemu značeńu), isporedi lit.* katras, *snskr.* katara, *grč.* κότερος, πότερος, *lat.* uter, *got.* hvathar, *stgorńem.* hwedar. — *Indoevropski nastavak* ter *u slavenskijem jezicima može se mijeńati i na* tor, *isporedi* utorak *(pa i* četvero, četvoro *itd.).* — *U našemu jeziku samo u sjeverozapadnijem krajevima, i po svoj prilici sad rjeđe nego prije.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚quis, quae, quod', *u Voltiggjinu* ‚chi, qualunque, il quale' ‚wer, welcher', *u Stulićevu* ‚quis, quae, quod' *iz Habdelićeva).* Tvoj brat koteremu si obećal cast obresti. Pril. jag. ark. 9, 126. (1468). Dělovanja, kotera potrebno jes imiti. S. Budinić, sum. 88ª. Uvredjenja kotera nam ucinio jest. 142ª. I pred kotere dojde ove naš list. Mon. croat. 290. (1588). U onoj dakle toliko presvete ļubavi slatkosti, koterom tada po vnutih Božjih složeni jeste. F. Glavinić, svitl. 133. Radovana Mrkšića koteroga ste nam dali na našu viru. Starine. 11, 85. *(u Dubici). (oko* 1618). Is koterih listov hoćete razumiti. 106. (1662). — *Dodaje se i* god *itd.* — *između rječnika u Bjelostjenčevu* (koteri goder, kotera god, kotero god ‚quicunque') *i u Stulićevu* (kotori goder ‚quicunque' *iz Habdelićeva).* Koteri god ima dio nauka. S. Budinić, sum. 57ª.

KOTEŠICA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* K. Jovanović 100.

KOTEZI, Kotega, *m. pl. mjesno ime.* — *isporedi* Kotege.

a. *seoce u Dalmaciji u kotaru dubrovačkome.* (*pisano* Kotesi) Schem. ragus. 1876. 38. — *Pomińe se od* XIV *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Kotezi, selo koje je kraļ bosanski Ostoja dao Dubrovčanima. M(on. serb). 234. (1399).

b. *selo u Hercegovini (u Popovu poļu).* Statist. bosn. 118.

KȌTI, *adv. vidi* 1. kot. — *U naše vrijeme u Istri.* Koti ‚velut'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 61.

KȌTICA, *f. vidi* kotilica. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚animal foetans', *gdje nije dobro tumačeno.*

KOTIČ, *m. ime planini.* — *U pjesmama crnogorskijem našega vremena.* Ajte s ńima u Kotičplaninu. Nar. pjes. vuk. 5, 382. Odasla ih Kotiča planini. 5. 248.

KOTIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Nikodije Kotić. Rat. 138.

KȌTIGA, *f. ńekakvo odijelo (jeli svagda od kože?).* — -i- *stoji mj. ńegdašńega* y. — *Od srlat.* cotuca, *a ovo je po svoj prilici od nepoznate germanske riječi, isporedi stgorńem.* chozza (Miklošić). — *U stslovenskom jeziku i još u naše vrijeme kod čakavaca u Istri, a između rječnika u Daničićevu* (kotyga ‚vestis'). Ωtloži kožnyje kotigy. Glasnik. 11, 117. Podsav na kotizi. *u* Nar. pjes. istr. 4, 17. *vidi* kotižica. Kȍtiga (i dem.: kotižica), duga dońa haļina od kože *(sic)* od grla do peta, kao košuļa. preko ńe se oblače druge haļine. u Fužini. F. Rački. *(zabiležio Daničić).*

KȌTILICA, *f domaća životińa koja mnogo mladijeh koti.* — *U naše vrijeme.* ‚U ńega e prasica prave pasmine, a kotilica ćemu kraja nije'. *u Lici.* J. Bogdanović. — *U Dubrovniku o mački.* P. Budmani.

KȌTILO, *n. mjesto gdje se koja živinčad kote.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚locus foetandi') *i u Vukovu (vidi na kraju).* Kotilo, log u kom se živine kote. M. Pavlinović. — *U prenesenom smislu: o čeļadetu s prezirańem.* — *U Vukovu rječniku:* mjesto gdje se ko okotio ‚geburtsort (schimpflich)' ‚locus natalis'.

KȌTIĻA, *f. žensko živinče što je nedavno okotilo.* — *isporedi* rodiļa. — *U jednoga pisca našega vremena.* Drskom rukom maša se mladoga mečeta ispod razjarene kotiļe. M. P. Šapčanin 1, 120.

KȌTȊĻATI, kotiļâm, *impf. micati, stresati, potresati.* — *Vaļa da je srodno s* koturati *i* kotrļati. — *U Stulićeva rječniku:* ‚quassare, concutere, agitare, commovere'. — *Sa* se, *refleksivno, i u prenesenom smislu: mučiti se, ne imati mira, naprezati se.* — *U Stulićevu rječniku:* sose agitare, multa agere, movere multa animo et corpore'. — *Kao refleksivni glagol i sad se čuje u Dubrovniku.* P. Budmani.

KOTIĻKO, *m. ime muško.* — *Mj.* -i- *prije je bilo* y. — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kotyļьko). Nêgoslavь, Dragošь, Kotyļьko, Rajko. Mon. serb. 97. (1330). — *U istom spomeniku ima varijanta* Kotiļković *(Kotiļkov sin).* Nêgoslavь i Dragošь Kotiļьkovićь i Rajko. Deć. hris. 60.

KOTIĻKOVIĆ, *m. vidi kod* Kotiļko.

KOTIRÌKATI, kotiricêm, *impf.* glas u jarebica, n. p. jarebice kotiricu. J. Grupković.

KOTIŠINA, *f. ime selu u Dalmaciji u kotaru makaranskom.* Repert. dalm. 1872. 19. — *Pomińe se od* XV *vijeka: između rječnika u Daničićevu.* I selo Kotišinu . . . i selo Makarь . . . i selo Bastь . . . Mon. serb. 378. (1434). U Kotišini. And. Kaćić, kor. 469. Iz Kotišine. Norini 77.

KȌTȊŠTE, *n. vidi* kotilo. — *U Stulićevu rječ-*

niku: ,locus foetandi'. Kotište ili kotilo mačje. F. Kurelac, dom. živ. 50.

KOTIŠTINA, *f. na jednom mjestu* XVIII *vijeka kao da je isto što* 3. kot *(o čeļadi).* Neumrl je s neba sišo . . . i veseo je na smrt išo, da od sužanstva djavolskoga nas izbavi, i Abrahe sinu neka shrani kotištinu . . . J. Kavańin 14b.

1. KÒTITI, kòtīm, *impf. rađati, ali samo o mački, pa poznije i o drugijem životińama (naš narod obično kaže samo o mački i o kučki, kao o nekorisnijem životińama, a za korisne domaće životińe upotrebļava osobite riječi, vidi* teliti se, jańiti se *itd.; ali se opet gdjegdje, n. p. u Dubrovniku, u samome gradu, kaže o svakoj životińi). — Riječ je praslavenska (u refleksivnom obliku), pa i u ostalijem slavenskijem jezicima ne upotrebļava se samo za mačku, isporedi rus.* котиться, *češ.* kotiti se, *poļ.* kocić się. — *Postaje od* 2. kot.

1. *aktivno. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,partorire, inteso degl' animali' ,pario' 544a), *u Stulićevu*. ,foetare (de brutis'); *u Vukovu:* ,werfen (von der hündin, katze)' ,pario'. Što hrtica koti, svo zece tjera. M. Držić 307. I tolikrat ovce bijele jagančiće kote svoje. I. Gundulić 318. Mačka kučke ne koti. (Z). Što mačka koti, miše lovi. (Z). Poslov. danič. Što mačka koti, sve miše lovi. Nar. posl. vuk. 357. — *U metaforičkom smislu.* Po nenavidosti se daju mlađemu zli nagovori suprot starim i roditeļi... i ostala mloga zla koti ova prokleta matica. F. Lastrić, ned. 110. Zmija ova blago svita, koju kote kriva mita . . . V. Došen 63b.

2. *sa* se.

a. *refleksivno, isto je značeńe kao kod* 1, *ali nije prelazno. — U Vukovu rječniku:* ,werfen' ,pario'.

b. *pasivno, rađati se (svagda s prezirańem, i ako nije o životińama riječ). — Između rječnika u Bjelostjenčevu:* kotim se, v. okotivam se *(ove riječi nema), i u Stulićevu:* v. zakotiti se.

a) u pravom smislu. Sve što pliva, sve što plazi, što se koti od gńilada. J. Kavańin 21b. U dubravah tih kotu se *(medvedi).* 292b. Da se toti skot od zmija trovnih koti. 331a. Gdi se kote čarvi prosti. 409b.

b) u metaforičkom smislu. Ovo gnijezdo u komu se kote i legu nevoļe, tuge . . . B. Zuzeri 167. To su grijesi duhovni, u duhu se kote, brane. A. Kalić 107. Nepravica, sebiradnost kote se iz žestoke žeđe za dobićom. M. Pavlinović, rad. 115.

c) u prenesenom smislu, o travurini. Ko ono uz travu pitomu, slatku, liječnu, koti se trava divļa, grka . . . A. Kalić 158.

2. KOTITI, kotim, *impf. gojiti, hraniti. — U Voltiģijinu rječniku:* ,coltivare, nodrire' ,pflegen, nähren'. — *Sasma nepouzdano.*

KOTIŽAR, *m. vidi* kožuhar. — *Postaje od* kotiga. — *Samo u Vrančićevu rječniku:* ,pellio'.

KOTIŽICA, *f. dem.* kotiga. — *U naše vrijeme u Istri.* Daj ti meni kiticu, ja tebi kotižicu. Nar. pjes. istr. 4, 17.

KOTKA, *f. mačka. — Riječ je praslavenska (vidi i* 2. kot), *isporedi stslov.* котъка, *poļ.* kotka *(oblici češ.* kočka *i rus.* кошка *vaļa da su deminutivi). — Samo u kńigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (v. mačka). I myše i kotьke. Zborn. drag. sreć. 17. Vraždujet se jakože i mišь kodkoju *(sic).* Stefanit. star. 2, 290.

KȌTKAŃE, *n. djelo kojijem se kotka.* Pop Živojin *iz Srbije.*

KÒTKATI, kȍtkâm, *impf.* govoriti kȍt! kȍt! Pop Živojin *iz Srbije.*

1. KȌTLA, *f. vidi* kotla. — *U Vukovu rječniku:* (u gorńem primorju) kao što je u pluga cimer, tako je u rala kotla: samo što je ona od drveta, i nije odozdo provučena kroz lemeš, nego kroz ralicu pred ńim.

2. KÒTLA, *n. pl. mjesno ime.* Otale u pokos na Kotla. S. Ļubiša, prič. 133.

1. KÒTLAC, kotláca, *m. vidi* 1. kotalac. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kȍtlače(?), kȍtlaci *(ovo je prema sličnijem riječima* kozlac, loznac, mrtvac; *u Vuka nije zabiļežen za gen. sing. drugi akc. nego je u nom. sing.; ali i Daničić meće ovu riječ među onake, vidi* Glasnik. 8, 20). *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* vide (1. *i* 2.) kotalac. — Pa opali pušku i Turčina zgodi posred kotlaca. M. Đ. Milićević, pomenik. 3, 375. ,Od velike muke već mi je duša došla pod kotlac'. ,Eno vidi kako mu u kotlacu bije, taj neće dugo'. J. Bogdanović.

2. KÒTLAC, kotláca, *m. vidi* 2. kotalac. — *Radi akcenta vidi* 1. kotlac. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vidi kod* 1. kotlac). U nitima ono mjesto kroz koje žica prolazi zovu ,kotlacem'. J. Bogdanović. ,Kotlac se iskotlio, treba ga nakotliti'. u Dobroselu. M. Medić. Kotlac, kuda se niti provlače u tari, kada se uvlači. u Lici. F. Hefele.

KȌTLAČA, *f. kotao od gvožđa. — U Vukovu rječniku:* vide gvozdeńak (kotao). — *Može biti da nije dobro zabiļežen akc. i da treba čitati* kòtlača.

KȌTLÂJIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme u Užicu u Srbiji.* Ļ. Stojanović.

KÒTLANICA, *f.* na što se nastavļaju kotlovi nad vatru t. j. na sošici (kad nema veriga ili je vatra na poļu).

KÒTLÂR, kotlára. *m. čovjek koji po svom zanatu čini kotlove, pa, u širem smislu, i koji uopće kuje mjed. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kȍtlâru (kȍtlâre), kȍtlâri. — *Može biti riječ praslavenska, isporedi češ.* kotlář. *poļ.* kotlarz. — *U našemu se jeziku jarļa od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kotlar. koji kotle čini ,faber aerarius') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (,caldaraio, quelli che fa caldaje o altri vasi di rame' ,aerarius' 159a), *u Bjelostjenčevu* (,ahenarius, aerarius, faber cuprarius'), *u Jambrešićevu* (,cuprarius. faber'), *u Voltiģijinu* (,calderajo' ,kesselmacher'), *u Stulićevu* (,faber aerarius'), *u Vukovu* (,der kesselschmied' ,ahenarius'). Boļe bi mi bilo poginuti nego dati kćer kotlaru. S. Ļubiša, prip. 44. Kotlar ,kupferschmied'. Zbornik zak. 2, 297.

KOTLÁREV, *adj. koji pripada kotlaru. — isporedi* kotlarov. — *U Vukovu rječniku:* ,des kesslers' ,ahenarii'.

KOTLAREVAC, Kotlarevca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Kotlarevcu. Sr. nov. 1872. 596.

KOTLÀRICA, *f.* žena kotlareva. ,Ako smjeraš kota' u prilici uzeti, s kotlaricom se pogađaj, a ne s kotlarom, jer je on tvrd ka' i kamen'. J. Bogdanović.

KÒTLARINA, *f. vidi* ispek. U Lici se dava litra rakije od kotla rakijskoga onome čiji je kotao, i to je kotlarina. u Dobroselu. M. Medić.

KOTLÁROV, *adj. vidi* kotlarev. — *U Vukovu rječniku.*

KOTLAVA, *f. ime kravi.* Krupa, Bosna. D. Hirc.

1. KOTLENICA, *f. mali kotao. — U Belinu rječniku:* ,caldarino da cuocere' ,lebes', *i u Voltigijinu:* ,caldarino' ,ein kleiner kessel'.

2. KOTLENICA, *f.* u Neretvi drvo nad vatrom o koje se vješaju sudi i koje se može vrtjeti lijevo i desno. isporedi ,čokrk'. J. Grupković. — *Kao da je slično značeńe i u Stulićevu rječniku* (v. kotlinište), *ali Stulli piše da je tako našao u Belinu rječniku, a u ovome je drukčije (vidi* 1. kotlenica). *s toga je nepouzdano.*

KOTLENICE, *f. pl. ime selu u Dalmaciji u okrugu spļetskom.* Report. dalm. 1872. 32.

KOTLENIČICA, *f. dem.* 1. kotlenica. — *U Belinu rječniku:* ,caldarinetto piccolo' ,lebes parvus' 159a, *i u Stulićevu uz* kotlić.

KÒTLENÎK, *m. vidi u Vukovu rječniku:* planina u Srbiji [u okrugu kragujevačkom]. *i u* M. Đ. Milićević, srb. 226.

KOTLENKA, *f.* prostor kamo se kotao namješćuje. u Sisku. F. Hefele.

KÒTLI, Kotála, *m. pl. mjesno ime.* Mi smo s Božijom pomoću i sa g. Milošem ńima put presekli na Drini na Kotlima. Protokol. pis. pr. M. Nenadovića. 137.

KÒTLIĆ, *m. dem.* kotao. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kötlîćâ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kotlić, mali koto ,lebes'), *u Belinu* (,caldarino da cuocere' ,lebes' 159a), *u Bjelostjenčevu* (kotlić, bakračić, tengerica ,lebes parvus'), *u Stulićevu* (,exiguum ahenum'), *u Vukovu* (dim. v. kotao). Supaļ kotlić i buklija *(poslovica)* ,massaritia poco buona' ,vilis suppellex'. A. d. Bella, rječ. 465a. Kosić je donesal kotlić, kobac je donesal drobac, šoja je donesla loja. Nar. pjes. istr. 4, 3. Nastavi kotlić na vatru. Nar. prip. bos. I, 113. Načinićeš mu lonce za pepeo i lopatice i kotliće. Đ. Daničić, 2mojs. 27, 3. Bakarni kotlići. P. Bolić, vinodjel. 64. *U prenesenom smislu,* naj dubļe mjesto u koritu vode. Pasjan u Hrvatskoj. D. Hirc.

KÒTLINA, *f. augm.* kotao. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kötlînâ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,caldarone' ,ahenum ingens' 159a), *u Voltigijinu* (,calderone' ,ein grosser kessel'), *u Stulićevu* (,ingens ahenum'), *u Vukovu* (augm. v. kotao).

a. *u pravom smislu.* Zašto mu niku kotlinu ukova. F. Glavinić, cvit. 271b.

b. *u prenesenom smislu, kao dolina ili drukčije mjesto, koje je okoļeno svuda planinama, ako je duboko, a nije vrlo široko. — isporedi* ponikva. — *U naše vrijeme.* Do ždrela mlavskog čini golemu planinsku kotlinu, zatvorenu od sviju strana neprolaznim planinama. Glasnik. 43, 270. *(Beļanica)* pada sasvim okomice u duboku no malenu kotlinu. 279. *i u Šulekovu rječniku:* ,bergkessel'. — *vidi i* Kotline.

KÒTLINE, *f. pl. mjesno ime, vidi* kotlina, b.

a. *u Slavoniji ime šumi.* D. Hirc.

b. *u Srbiji.* Ima narodnih priča kako su Mađari zaptivali vodu Kotline u Mačvi. Nar. prip. vil. 1868. 502. — *mjesto u okrugu vaļevskom.* Ńiva u Kotlina. Sr. nov. 1861. 56.

KOTLINIŠTE, *n. u Stulićevu rječniku:* ,luogo da metter caldaje per cuocere' ,cortinale'. *(nije jednako tumačeńe u talijanskom kao u latinskom jeziku). — nepouzdano.*

KOTLISĆE, *n. mjesno ime.* Livade u Vidovcu kod Varaždina. D. Hirc.

KÒTLITI, kötlîm, *impf. prekinutu žicu opet u kotlac uvlačiti. — U naše vrijeme u Lici.* ,Eno vidi! ne zna i ne umije žice kotliti'. ,Što ona zna što e to kotleńe *(griješkom mj.* kotļeńe) ka i žaba u šotńu'. J. Bogdanović.

KOTLÒKRP, *m. čovjek koji krpi kotlove. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,der kesselflicker' ,ahenorum refector'). Friulski kotlokrpi. M. Pavlinović, razl. spisi. 310. *(Kotao)* na popravļańe kotlokrpu odnijeti. V. Bogišić, zborn. 66.

KOTLÒKRPA, *m.* kotlokrp. u Bačkoj. V. Arsenijević. Kotlòkrpa, vidi krpikotle. M. Medić.

KOTLÒKRPOV, *adj. koji pripada kotlokrpu. — U narodnoj zagoneci našega vremena i otale u Vukovu rječniku:* ,kesselflickers-' ,refectoris ahenorum' *s primjerom:* Nazimac kus kopa bus pod kotlokrpovom kućom (ovo je nekakva zagonetka, ali ne znam šta znači). *U* Nar. zag. nov. *ima odgonetļaj* krtica *na str.* 105, *a* svilena buba *na str.* 201.

KOTLONOSKI, *adj. nejasna riječ (može biti da nije dobro naštampana) na jednom mjestu* XVIII *vijeka. (Vještice)* jašeć na trsti i na soske već ne odlijeta u kroz prozore te kopite kotlonoske na šumišća gdi se sbore. J. Kavańin 451b.

KOTLÒNOŠE, kotlònôšâ, *f. pl. u Vukovu rječniku:* prve ospice koje se pojave u kakvome mjestu. Kažu da se kotlonoše lasno prebolijevaju, i slabo ko umire od ńih. cf. potraguše.

KOTLOVI, *m. pl. ime zaseoku u Srbiji u okrugu užičkome.* K. Jovanović 154.

KÒTLOVINA, *f. ono (mjed, bakar) od a šta se čine kotlovi. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kotlovina, bakar ,cuprum'), *u Voltigijinu* (,rame' ,kupfer'), *u Stulićevu* (,aes' *iz Habdelićeva).* Bakar se kaže u Dalmaciji kotlovina. Đ. Popović, poznav. robe. 141. ,U mom je šparketu kota od kotlovine, a u tvom od lima'. *u Lici.* J. Bogdanović.

KOTLUJEVAC, Kotlujevca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnorijećkom.* Ńiva u Kotlujevcu. Sr. nov. 1869. 104.

KÒTLUŠA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* (u Imoskome, a u Sińu ,bakra', u primorju ,lopiža') zemļan sud koji se nastavļa na vatru kao kotao ,art irdenes geschirr' ,vas quoddam fictile'. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kötlûšâ. — *U naše vrijeme.* Ako stijena kotluši, jao kotluši! ako kotluša stijeni, jao kotluši! Nar. posl. vuk. 8. Svaka baba pod svoju kotlušu potiče. Nar. blag. mehm. beg kap. 223. Ustakoh mu kotlušu. Bos. vila. 1887. 90.

KÖTĻA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* (u Hrvatskoj) od drveta što se pred cimerom od one daske na koju se natiče lemeš provuče gore kroz gredeļ (kao i cimer). cf. kotla.

KOTĻENIK, *m. vidi u Daničićevu rječniku:* Kotьlênikь, planina koja se i sada zove Kotlenik u Srbiji: Žiči je kraļ Stefan Prvovjenčani dao paše ,po onê srênê Kotlênika'. M(on. serb). 12. (1222—1228). — *Vaļa da je* Kotlenik *po istočnom govoru.*

KÒTĻÊŃE, *n. djelo kojijem se kotli.* J. Bogdanović. — *vidi kod* kotliti.

KOTĻINA, *f. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu užičkom.* Ńiva u Kotļini. Sr. nov. 1874. 192. — *b) u okrugu vaļevskom.* Zabran u Kotļini. 1871. 192.

KOTNA, *f. skotna životińa. — U Stulićevu rječniku:* ,bellua pregnans'. — *nepouzdano.*

KOTNICA, *f. vidi* kotilica. — *U Stulićevu rječniku:* ‚animal foecundum‘.

KOTNO, *vidi* 1. kot *i* koti. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Strat ću te ostavit kotno siroticu. Jačko. 14.

KOTO, Kotla*(?), m. ime selu u Hercegovini.* Statist. bosn. 117. — *Vaļa da bi oblik po kńiževnom jeziku bio* Kòtao.

KOTOBAN, *m.* kotarica ružna u kojoj kokoši nose jaja (u okrugu rudničkom). u Vuka ‚kotobaňa‘. M. Đurović. — *vidi* kotobańa, 1.

KOTOBÀNITI SE, kotòbânîm se, *impf. u Vukovu rječniku:* (u Crnoj Gori) vide baniti se.

KOTÒBAŃA, *f. u Vukovu rječniku:* 1. (u Srbiji) ‚der hühnerkorb‘ ‚gallinarium (ad ova ponenda)‘. Takovo se kotobańe opletu od bijele loze, pa se objese ispod strehe *(da kokoši u nih nose jaja).* — 2. (u Srijemu) kukuruzni koš nalik na čardak ‚eine art čardak zum kukuruz‘ ‚horrei genus‘. — *Kao da je u nekakvoj svezi s* kotarica.

KOTOBÀŃEŃE, *n. djelo kojijem se ko kotobani.* — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

KOTOGLOG, *vidi* kotolog.

KÖTOLA, *f. vidi* kotula. — *U naše vrijeme u Istri.* Kötola ‚der kittel‘. D. Nemanić, čak. kroat. stud. ıfortsg. 32.

KOTOLINI, *m. pl. ime mjesno.* — xv *vijeka.* Vinograd v Kotolinih. Mon. croat. 132. (1487).

KOTOLOG, *m. bobovnik, boborńak, ńeka biļka.* — *U Stulićevu rječniku:* kotolog, trava ‚fava inversa, fava grassa, fabario, telefio‘ ‚telephium‘. Kotolog, (kotoglog Anselmo da Canali), Sedum telephium L. (Stulli). B. Šulek, im. 165. — Kotoglog *ne znam treba li čitati* kotoglog *ili* kotoļog; *ali mislim da je boļi oblik* kotolog *(mjesto gdje kot leži?).*

KOTOĻAK, *m. kolo, kotač.* — *isporedi* kotrļ. — *Na jednom mjestu* xvıı *vijeka.* Četiri kotoļaka na kojijeh se vrti vrijeme. M. Divković, bes. 692a.

KOTOĻOG, *vidi* kotolog.

KOTOPAN, *m. poglavica, starješina.* — *Od srlat.* catapanus, *srgrč.* κατέπανος. — *Ima i u staroruskom jeziku* котопанъ. — *U spomeniku* xv *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku:* kotopanь ‚magistratus quidam‘. Po Žovanu kotopanu drêvskomu. Spom. sr. 1, 90. (1407). *Daničić dodaje:* u istom spomeniku štampanom na drugom mjestu stoji ‚potopanu‘. M(on. serb). 251 *(ispravi* 250). *u ovome prijepisu stoji* potopanu davskomu *očito griješkom, kao i poslije* lêto 1400 *mj.* lêto 1400 i 7 lêto *kao što stoji u* Spom. sr.

KÒTOR, *m. mjesno ime.*

a. *grad u Dalmaciji, tal.* Cattaro. Repert. dalm. 1872. 9. — *Zove se lat. i* Ascrivium, *jer je za vrijeme Rimļana bio na onom mjestu grad s ovijem imenom. Sredńega vijeka zove se* τὰ Δεκάτερα (Konstantin Porfir. *u* Documenta hist. rač. 342. 344. 347. 403. 405). *Porfirogenet piše* τὰ κάτω Δεκάτερα *(dońi Kotor) i* τὸ κάστρον *(grad)* τῶν Δεκατέρων: *ne znam, hoće li da tijem što razlikuje; u drugoga pisca zove se* Decadaron (Anonym. Ravenn. *vidi* Doc. hist. rač. 354). *Ali se zvao u isto doba i* Catarum, Catharum *i možebiti* Ecaterum, *vidi* catharitana, ecaterensis ecclesia; catharitanus, catariensis episcopus. Doc. hist. rač. 191; Catarini. 134. — *Po postańu je po svoj prilici tuđa riječ, premda se ispoređuje s Kotorom u Bosni i s riječi* kotar *(radi pučke etimologije vidi primjer iz Vukova rječnika).* — *U našemu se jeziku pomińe od prvijeh vremena, a između rječnika u Mikaļinu* (Kotor, grad u Dalmaciji ‚Ascrinum, Rhinum‘), *u Belinu* (‚Cattaro, città antichissima in Dalmatia‘ ‚Ascrivium‘ 177b), *u Voltiģijinu* (‚Cattaro, città nella Dalmazia‘ ‚Cattaro, stadt‘), *u Stulićevu* (Kotor, grad stari u Dalmaciji ‚Catarum, Cata, Ascrivium‘), *u Vukovu* (‚Cattaro‘), *u Daničićevu* (Kotorь, grad u primorju). *(Stefan Nemańa osvoji)* Kotorь, utvrьdivь ij i vьznesь dvorь svoj vь ńemь. Stefan, sim. pam. šaf. 8. U Kotorь. Mon. serb. 68. (1305—1307). Spom. sr. 1, 23. (1399). 113. (1412). S Kotoromь. Mon. serb. 169. (1362). Grada Kotora. Spom. sr. 1, 176. (1412). Oh vrli Kotore!... Š. Menčetić 336. Šibenik još i Spljet s Kotorom svi druzi... N. Naļešković 1, 335. Ļańskoga je aprila u Kotoru priminula... B. Gradić, djev. 155. Kad stre Budvu, Kotor, Risan... J. Kavańin 182a. Ej Kotore gnizdo sokolovo! And. Kačić, razg. 316a. Koliko je u Kotoru kulah... Nar. pjes. vuk. 4, 6. Dok dođemo do Kotora grada. 4, 70. Rišńani pripovijedaju da je u stara vremena kad je Risan bio glavno mjesto u Boci bio tor ondje gdje je sad Kotor, pa pošto Risan propadne u more, počne se novi grad zidati ‚kod tora‘, i nazovu ga ‚Kotor‘... Ali se misli da su ime ovo ondje donijeli nekaki Bošńaci koji su se doselili iz mjesta koje se zvalo ‚Kotor‘. Vuk, rječn. *kod* Kotor.

b. *tri mjesta u Bosni:* Kotor katolički, Kotor turski, *dva sela u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 34. *selo u okrugu travničkom.* 69. *ovo zadńe ili razvaline grada s istijem imenom na rijeci Bosni pomińe još Porfirogenet:* τὸ Κάτερα (Doc. hist. rač. 407), *vidi:* Bosanska mesta τὸ Κάτερα καὶ τὸ Δεσνήκ P. J. Šafarik je ovako rasvetļavao: ‚Κάτερα je današńe Kotorsko na reci Bosni...‘ Fr. Jukić u svome Zemļopisu Bosne 32, prvi kaza da ima u sarajevskoj nahiji ‚Kotor, negda slavan grad, sad podor na obali Bosne‘. U primedbi na istoj strani pomińe se da je ‚Sarajevo sagrađeno god. 1465 od plemića Sokolovića i Zlatarovića, koji su se prvi poturčili, iz razvalina Vrhbosne i Kotora‘. Ako je samo tačan izveštaj Fr. Jukića, doista bi naj prikladnije bilo staviti Porfirogenetov Κάτερα u Kotor kod Sarajeva. I Fr. Rački se izjasnio za ń *(vidi* Doc. hist. rač. 415). Ako li je mesto neudesno za središte i nema ostanaka od starine, bez kojih držim da ne može biti, onda bih ja Porfirogenitov Κάτερα tražio u Kotoru na Vrbańi, koji s Tešńem u jednoj liniji stoji. Prema tome Kotoru nalazi se na desnoj strani Vrbańe i selo Kotorište. S. Novaković, obl. 138—139. *vidi i* I. Ruvarac, pril. *u* Glasniku 49, 29—31, *i* P. Matković *u* Radu 49, 146.

c. *selo u Hrvatskoj u županiji modruškoriječkoj.* Razdijeļ. 47. — *Pomińe se od* xv *vijeka.* V Kotori. Mon. croat. 76. (1450). Kotorom. 82. (1455). S Kotora. 238. (1536).

KÖTORA, *f.* selo u Kozari. M. Ružičić.

KOTORAC, Kotorca, *m. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 9.

KOTORAČA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zemļa u Kotorači. Sr. nov. 1872. 470.

KOTORAČKI, Kotoračkoga, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 92.

KOTORAN, *m. vidi* Kotoranin. — *Na jednom mjestu* xvııı *vijeka (radi stiha).* Biskup Drago, živ Kotoran... J. Kavańin 94b.

KÒTORANIN, *m. čovjek iz Kotora (vidi* Kotor, a). — *Množina:* Kòtorâni *(stariji je oblik* Koto-

rane). — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Belinu* (‚Cattarino' 177[b]), *u Vukovu* (‚einer von Cattaro' ‚Cattarensis'), *u Daničićevu* Kotoraninъ, čovjek iz Kotora). Zurьgь kotoraninъ. Mon. serb. 7. (xııı *vijek*). Što su baštine kotorske u Dubrovniku, da ihъ povrate vsehъ Kotoranomь. Mon. serb. 170. (1362). Kotorane prosi i su oružija. Spom. sr. 1, 114. (1412). Plod tri [illegible] Kotorana. J. Kavańin 314[a]. Dobroćani [illegible] sa svijem drukcije nego Kotorani. Vuk. [illegible] 35.

KOTORAŠ, *m. Kotoranin.* — *Na jednom mjestu* [illegible] *vijeka.* Tri ima tijela i brajena, muce [illegible] ike Kotorase. J. Kavańin 316[b].

KOTORAŠKI, *adj. kotorski.* — *U istoga pisca* [illegible] *ima i* Kotoraš. Kotoraske povrh gore ... J. Kavańin 159[b]. Julijan i Adam kotoraski. [illegible].

KOTORAŠNIK, *m. Kotoranin.* — *U istoga pisca u kojega ima i* Kotoras. Niko i Grgur Kotorasnik. J. Kavańin 309[b].

KÒTÔRČIĆ, *m. Kotoranin, kao deminutiv.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xvı *vijeka.* On Kotorcic mali smije [illegible] M. Držić 398.

1. KOTORI, *pron. koji, vidi* koteri. — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom, i po sjeverozapadnijem krajevima (vidi* koteri). — *Između rječnika u Daničićevu* (kotoryj, [illegible]).

a. *u pitańu, vidi* koji, 2, a. Kotorima [illegible] prizovu otьca [illegible]. Stefan [illegible] pam. šaf. 5. Kotori jezykь izъglagoletь tajny tvoje? 25. Pesti se o [illegible] vojej, vь kotoroje čislo [illegible] budu. Mon. serb. 1. (1198—1199). Da mi kažes, kotora [illegible] si i od kuda. F. Vrančić, [illegible] iv. 105.

b. *vidi* koji, 2, b. Aste li kotori obrestetь [illegible]. Mon. serb. 11. (1222—1228).

c. *relativno, vidi* koji, 2, c. S [illegible] kotore [illegible]. Mon. croat. 261. (1561).

d. *s gode i* [illegible]. Na kotoru gode rabotu. Mon. serb. 63. (1293—1302). Kotorij [illegible]. Glasnik. II, 79.

2. KOTORI, *m. pl. vidi* Kotor, a. — *U jednoga pisca* xvııı *vijeka.* [illegible] primi [illegible] tijela [illegible] J. Kavańin 314[b].

KOTORIĆ, *m. ime* [illegible] *u* [illegible] *u* [illegible] *viji požeskoj.* Razdioba. 127.

KOTORINA, *f.* [illegible] *u* K[illegible] [illegible] kom primorju. D. Hire[illegible] *Od* [illegible] torno, coturnice, *ili od* [illegible].

KOTORIŠTE, *n. ime* [illegible] *u* [illegible] *čkom.* Kotori[illegible] [illegible] Kotor, b.

KOTORIŽDO, *pron. vidi* koji [illegible] *knigama pisanima crkvenijem jezikom.* [illegible] *rječnika u Daničićevu* (kotoryj [illegible]). Ko[illegible] do kamene. Glasnik. 11, 7[illegible].

KOTORJE, *n. u Stulićevu rječniku* [illegible] *dodatkom da je uzeto iz brevijara* [illegible].

KÒTÔRKA, *f. žensko čeļade iz Kotora (vidi* Kotor, a). — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* Kòtôrkâ. — *U Belinu rječniku:* ‚donna Cattarina' 177[b], *u Vukovu:* ‚eine von Cattaro' ‚Cattarensis mulier'.

KÒTÔRKIŃA, *f. vidi* Kotorka. — *U* [illegible] *vijeme.* Kata Vlastelinovića Kotorkińa. S. Ļubisa. prip. 277.

KOTOROSKA, *f. vidi* kostrika. Kotoroska. Ruscus aculeatus L. (Cres), v. Kataroska. B. Šulek, im. 165.

KOTORSKÎ, *adj. koji pripada Kotoru (vidi* Kotor, a). — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Belinu* (‚di Cattaro' 177[b]), *u Vukovu* (‚von Cattaro' ‚cattarensis'), *u Daničićevu* (kotorьskyj, što pripada Kotoru). Piskupь kotorьsky Damnańa. Mon. serb. 69. (1305—1307). Da kupimo carinu kotorьsku. 246. (xıv *vijek*). Ωdь općine kotorьske. 326. (1423). Knez i kapetan kotorski. 463. (1454). Dinari kotorscijehь. 464. (1454). Kanžilijer općine kotorske. 465. (1454). Knezu i vlastelomь kotorьscimь. 545. (xv *vijek*). Na kotorskomь vratu. Spom. sr. 1, 38. (1402). Kotorske plavi. 1, 58. (1405). Vlastelinu kotorskomu. I. Ivanišević 258. Biskupom: ... kotorskomu ... A. d. Costa 2, 32. Iz Dobrote države kotorske. J. Matović 1. I slavnu kotorsku krajinu. Pjev. crn. 108[b]. Ni je zime ni zimice do kotorske tripuńice. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 215. — *često* Boka kotorska. To pobježe u Boku kotorsku. Pjev. crn. 20[b]. *vidi* 1. Boka.

KÒTORSKÔ, *n. ime selu u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 39. *i kraju.* F. Jukić, zeml. 72. Tko će otić u Kotorsko ravno ... utaći Grgu od Kotorskog? Nar. pjes. juk. 577. — *Mijeńa se i kao supstantiv, premda je uprav adjektiv.* A eno ih u Kotorsku ravnu. Nar. pjes. juk. 578.

KOTRASKI, *adj. koji pripada Kotraži.* Kotraska *(opstina).* K. Jovanović 169.

KOTRAZA, *f. ime mjestima u Srbiji. a) selo u* [illegible] *u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 169. 173. — *b) selo u okrugu kragujevačkom.* 119. — *Mjesto se s ovijem imenom pomińe* xııı *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Kraļica je Jelena (na Kotrazi) pisala Dubrovčanima potvrdu za vinograde koje su prije držali. (Mon. serb). 56. (1289). nominativu nema potvrde.

KOTRIG, *m. vidi* član *i* članak. — *Riječ je* [illegible] (kotrig *i* kotriga), *a nalazi se u kajkavaca i u sjevernijeh čakavaca.* — *Od* xvı *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kotrig. členk, zglob, članak ‚articulus'; kotrigi ili kolenca prutja ‚articuli sarmentorum'), *u Jambrešićevu* (‚articulus'), *u Voltiģijinu* (‚articolo' ‚glied, gelenk'), *u Stulićevu* (‚articulus' *iz Habdelićeva).*

a. *u pravom smislu, vidi* član, 1, *a), i* članak, *a).* Kad nu odsieo ki kotrig ili vud od života. F. Glavinić, svi. 1. 65.

b. *vidi* član, 1. *e) i* članak, *c).* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kotrig vere ‚articuli fidei': kotrigi vere Božje, člani od veruvańa ‚articuli symboli, capita symboli'). Koji simbol razdilise u dvanadeste člani ili kotrigi. S. Budinić, [illegible]. 1. Član ili kotrijeg. 6[a]. 8[b]. Slo[illegible] Greci i Latini u kotrigu vere krsćanske. P. Vitezović, kron. 119.

c. *vidi* član, 1, *g).* — *U Bjelostjenčevu rječniku.* kotrig. zadńi čas smrtni ‚articulus vitae mortisque, vitae mortisque confinium'.

d. *vidi* članak, *e).* — *U Bjelostjenčevu rječniku.* kotrigi, članki koji zlamenuju spol i postavļaju se pred imenom, kakti: ov, ova, ovo ‚articuli. ut: hic, haec, hoc'.

KOTRIV, *adj. vidi* kotrižan. — *U Voltiģijinu rječniku:* ‚articoloso' ‚gelenkig'. — *nepouzdano.*

KOTRIŽAN, kotrižna, *adj. koji pripada kotrigu, vidi* članen, članovan.

a. *adj.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kotrižni, zglobni ‚articularis'; *u Voltiģijinu: griješkom* kotrizni ‚articulato, accentato' ‚deutlich, wohlvertheilt'; *u Stulićevu: griješkom* kotrisni ‚articulari' *iz Bjelostjenčeva.* — *U Voltiģijinu je*

rječniku preneseno značeńe: razgovijetan (o govoru, izgovarańu), prema lat. articulatus, *vidi i* b.

b. *adv.* kotrižno. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kotrižno, po kotrigeh, po člonkeh, zglobno ,articulatim'. 2. kotrižno, razborno izgovarjati, bistro izgovarati ,articulatim, i. e. plane pronuntiare', *i u Stulićevu: griješkom* kotrisno ,articulate'.

KOTRIŽŃAK, *m. neka biļka. — Postaje od* kotrig. Kotrižńak (prema ńem. gliedkraut), Sideritis L. (I. Sabļar). B. Šulek, im. 165.

KȌTRĻ, *m. nešto načińeno kao kolo ili kotač. — isporedi* kolut, kotur. — *Od iste osnove od koje je* kotrļati. — *Od* xvii *vijeka.*

a. *čigra, radiš, zvrčak. — U Mikaļinu rječniku:* ,trottolo, ruzzula' ,trochus', *i u Stulićevu:* ,turbo, trochus'.

b. *u nekoj drugoj igri, vidi:* Igrači načine od kakve daske jedan kolut, čeperak širok u prečniku, a najvole onaj kotur od lečanika, ili uzmu kakvu od drveta poveliku okruglu buğu, i to im je ,kolut' ili ,kotrļ' . . . M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 247. Kao što se potežu veseli ļudi kotrļem u belu nedeļu. pomenik. 2, 149.

c. *vidi* kotuļač. — *U Mikaļinu rječniku:* kotrļ, oglavnik, koji žene stavļaju na glavu za nositi teške stvari ,spara, torcello' ,cesticillus', *i u Stulićevu:* ,cesticillus' *iz Mikaļina.*

KOTȐĻAN, *m. neka biļka. — Između rječnika u Vukovu* (,die feldmannstreu' ,Eryngium campestre Linn.'). — Kotrļan, Eryngium campestre L. (Pančić), v. Kolotrk. B. Šulek, im. 165.

KOTȐĻÂŃE, *n. djelo kojijem ko kotrļa ili se kotrļa. — Između rječnika u Vukovu:* ,das rollen, kollern (ein spiel)' ,volutio'. U ono kotrļańe ispala mu je kutijica iz ģepa. S. Ļubiša, prip. 276.

KOTȐĻATI, kotȑļâm, *impf. koturati, vaļati. — Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* kotrļámo, kotrļáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kȍtrļâ, *u part. praet. act.* kȍtrļao, kȍtrļâla, *u part. praet. pass.* kȍtrļân. — *Od* xvii *vijeka (vidi* 2, b).

1. *aktivno. — U Stulićevu rječniku:* ,trochum circumagere, trocho ludere, se movere', *i u Vukovu:* ,rollen' ,volvo'. — *Osim značeńa (u Vukovu rječniku) što se reklo sprijeda, u Stulićevu imadu druga dva značeńa, kao kod* 2.

2. *sa se, refleksivno.*

a. *micańe se (kotrļańe) vrši na samome subjektu. subjekat može biti čeļade ili što neživo — Između rječnika u Vukovu:* ,rollen (spielen)' ,volvo'. Kotrļa se Golotrbe Ivo. Nar. pjes. vuk. 3, 101. Niz točila vaļaju se trupi, ter u crnu kotrļaju rijeku. Osvetn. 3, 155. — Hļeb ječmen kotrļaše se k okolu. Đ. Daničić, sud. 7, 13. Krijući suze što se kotrļahu niz ńezine punačke obraze. M. P. Šapčanin 1, 162. Kolut se kotrļa kao kolo *(vidi* kotrļ, b). M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 248. *i metaforički.* Djelo iz ruku mu se kotrļa. J. Rajić, pouč. 3, 103.

b. *igrati se kotrļem, koturati kotrļ. — Između rječnika u Mikaļinu* (kotrļati se, koturati se ,ludere trocho') *gdje se naj prije nahodi.* Ili se ńome *(projom)* kotrļaju kao ono kotrļem. M. Đ. Milićević, jur. 55.

KOTȐĻAVAC, kotȑļâvca, *m. čovjek koji se kotrļa (metaforički: nemiran). — Samo u Stulićevu rječniku:* ,inquies, inquietus'.

KȍTRĻKA, *f. nešto što se kotrļa, ali se nalazi samo u dva osobita značeńa.*

a. *u jednoga pisca* xvii *vijeka u nekakvoj igri, te može biti da znači što* cuń *ili* klip. Oni koji se igraju kotrļke promińuju boce *(vidi kod* boca, 1). M. Radnić 564b.

b. *zamotuļak novaca, kao vaļak. — U naše vrijeme.* Gotov se novac ima u kotrļke zaviti. Zbornik zak. 1870. 21.

KOTROMAC, Kotromca, *m. ime livadi.* Berkasovo u Srijemu. Đ. Hirc.

KOTROMAN, *m. ime muško i prezime. — Ovako se zvao naj prvi bosanski ban od porodice Kotromanića: po M. Orbinu* (regno degli Slavi. 350) *bilo mu je ovako ime i bio je Nijemac* (,Cotromanno Tedesco'), *po drugima bilo mu je prezime:* A kad živit ban Kulin pristade . . . mlogo vrime brez vlade stajaše. to kad doću kraļ zemļe mağarske, u držav̆e on posla bosanske Kotromana Ivana vojvodu. Nadod. 202. *vidi i:* S sinom Stijepe Kotromana. J. Kavańin 190b. — *Još kao ime prije našega vremena.* Kotromanь. S. Novaković, pom. 71. *kao prezime u naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. xxii.

KOTROMANAC, kotromanca, *m. vidi* lazaret. — *U trećemu izdańu Vukova rječnika dodano je:* [kotromanac, m. vide lazaret], *ali u prvijem izdańima nema ove riječi, nego samo u drugome kod* lazaret: cf. kotromanac. — *Vaļa da postaje od tal.* contrabbando. — *Ovako se zove nekakvo mjesto u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Livada u Kotromancu. Sr. nov. 1875. 123.

KOTROMANIĆ, *m. prezime, vidi* Kotroman *i* Kotromanović. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kotromanićь, prezime porodici koja je vladala u Bosni). Ovoj mêsto jestь kuća ѡdь postanьja Kotromanićь. Spom. sr. 1, 126. (1415). Gospode prisvêtle Kotromanićь. 1, 127. (1415).

KOTROMANOV, *adj. koji pripada Kotromanu. —* xiv *vijeka kod mjesnoga imena, a između rječnika u Daničićevu* (Kotromanovь). Selo Dubica, i meda kamenь Kotromanovь. Mon. serb. 198. (1381).

KOTROMANOVIĆ, *m. prezime po ocu Kotromanu, vidi* Kotroman, *isporedi* Kotromanić. Bi odabran za bana *(u Bosni)* Ivan Kotromanović. And. Kačić, kor. 419. Kotromanović od Mileševa iz Bosne, bani i kraļi bosanski. 453. — *I u naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. xiii.

KȍTRŠÂĻKA, *f.* ńeko izvijańe kad se igra kolo u Lici na Tromedi. ,Ma sve to nije ništa prema strahu, što ga gdeko pretrpi, kad je kotršaļka'. (Pobliže u Javoru za god. 1884., str. 845). M. Medić.

KȍTRŠKÂŃE, *n. djelo kojijem se kotrška. — U Vukovu rječniku.*

KȍTRŠKATI SE, kȍtrškâm se, *impf. vidi u Vukovu rječniku:* dim. v. kotrļati se. Djeca se kotrškaju o vaskrseniju polupanim jajima (u Srijemu). — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kȍtrškâ.

KOTRULICA *(ili* Kotruļica), *f. mjesno ime. —* xiv *vijeka.* Obrête pešteru vь kameni, jaže zovetь se Kotrulica blizь rêky Bystrice. Danilo 269.

KOTRUĻ, *m. vidi* Kotruļević. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Bene Kotruļ, Antou Medo. J. Kavańin 180a.

KOTRUĻEVIĆ, *m. prezime u Dubrovniku, tal.* Cotrugli. — xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kotruļevićь). Rusko Kotruļevićь. Spom. sr. 1, 101. (1411). Jakša Kotruļevićь. 1, 103. (1411). 1, 107. (1411).

KOTRUĻICA, *vidi* Kotrulica.

KÖTULA, *f. tal.* cottola, *gorńa sukńa — U naše vrijeme po zapadnijem krajevima.* Stani mi se gori, mlada nevestice, ter mi se obuci te lepo kotule. Nar. pjes. istr. 3, 9. Kotula, sukńa. u Crnoj gori. V. Arsenijević. *I u Dubrovniku (dońa se sukńa zove* skutići). P. Budmani.

KÖTULICA, *f. dem.* kotula. Kötulica ,der kittel'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 51. *I u Dubrovniku.* P. Budmani.

KOTŪĻÂČ, kotuļáča, *m.* kao gužva od krpe što se meće na glavu kad se što nosi na glavi *(ovako tumači Vuk kod* spara*). savita je tako da je nalik na pogaču ili na kolut. — isporedi* kotrļ, *c. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kotuļâču, kötuļâči. *— U Vukovu rječniku:* vide spara *s dodatkom da se govori u Podgorici.*

KÒTŪN, kotúna, *m. samo u Mikaļinu rječniku:* svita s dlakami, kotun ,panno cotonato' ,pannus villosus' *kod* svita. *— Kao da znači što i ńem.* barchent (porket). *— Od tal.* cotone, *pamuk.*

KÖTÛR, *m. uopće ńešto plosno a oblo, vidi i* kolut; *upotrebļava se i u osobitijem značeńima. — Ista je osnova što je i kod glagola* koturati. *— Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (v. kotač) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (v. zvrk *iz Bjelostjenčeva), u Vukovu* (vide kolut).

a. *uopće.* Na daske s jedne i druge strane koturi postavļeni bijau. E. Pavić, ogl. 133. Nije ostavio izpitati koture od žrvańa za uļe. A. Tomiković, živ. 90. Na jednomu stolu s koturovi. 274. Nose koturić (peskir savijen u kotur) na pupku. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 44. I na ńemu spava u kotur savijena guja prisojkińa. omer. 192. I mogao bi čovjek na miru čekat, dok ne krsnu kńiževnici boļi, da se koturi ovoga svijeta tako ne gone i ne trļaju. F. Kurelac, dom. živ. 42. Žene nose vitice (od vune isplętene koture oko uveta). V. Bogišić, zborn. 131. I primetim, da mu se uzdigla kosa na čelu i savila u koture. Srp. zora, god. 2, sv. 5, str. 98.

b. *čigra, radiš, zvrk. — U Bjelostjenčevu i u Stulićevu rječniku.*

c. *vosak se za prodaju slije kao u pogaču ili u kolut, i to se zove* kotur. *— U Vukovu rječniku:* ,der wachsstock' ,glomus'. *I od loja.* Centa loja topļena u koturima. Nov. sr. 1834. 52.

d. *sprava, na kojoj se na uskrs i okolo uskrsa jaja izigravaju.* kotur se napravi od daske, sasvijem okrugao, na pet šest mje ta u naokrug iskopa se na toj okrugloj dasci mjesto za jaja; a na sred srijede kotura usadi se zvrčak, s kojim se zamahne na okretušku, te na kom jaju stane, onoga su sva jaja, a jedno onoga, za ujam, čiji je kotur. *u Lici.* J. Bogdanović.

e. *koturańe.* Otišo je poturom ko i kami koturom. (Z). Poslov. danič.

f. Kotur, *prezime.* Nar. pjes. vuk. 2, 653 *(među prenumerantima).* Schem. zagr. 1875. 228. Sem. prav. 1878. 73.

KOTURAC, koturca, *m. dobričava trava.* Koturac, Glechoma hederaceum L. (Zorićić, Sabļar). B. Šulek, im. 165.

1. KOTÙRAČA, *f.* vrsta jabuka povelikijeh a okruglijeh. M. Ružičić.

2. KOTÙRAČA, *f.* mjesto gdje se mlinsko kolo okreće. U Kostajnici. F. Hefele.

KOTÙRAK, kotúrka, *m. dem.* kotur. *— Samo u Stulićevu rječniku:* ,rotula' *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva u kojemu ove riječi nema.*

KOTURANOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Vukosav Koturanović. Rat. 361.

KOTÙRÂŃE, *n. djelo kojijem se kotura. — U Dubrovniku je akc.:* kotúrâńe, *vidi* koturati. *— U Vukovu rječniku.*

KÖTURÂŠAN, köturâšna, *adj. vidi u Vukovu rječniku:* t. j. točak kad se glavčina izjede iznutra, pa točak klamće i krivo ide.

KOTÙRATI, kotûrâm, *impf. činiti da se ńešto oblo (katkad i ako nije oblo) pomiče mijeńajući svoj položaj prema tlu, tako da svaki čas drugijem svojijem dijelom tiče u tle. — vidi* váļati, *isporedi* kobeļati, kotrļati, kovrļati. *— Akc. se mijeńa u praes. 1 i 2 pl.:* koturámo, koturáte, *u aor. 2 i 3 sing.* köturâ, *u part. praet. act.* köturao, köturâla, *u part. praet. pass.* köturân *(ovako je po Vuku i po Daničiću; drukčiji je akc. u Lici* [J. Bogdanović] *i u Dubrovniku* [P. Budmani : kotúrati, kòtûrâm. *akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl.* kotúrajû, *u aor.* kotúrah, *u ger. praes.* kotúrajûći, *u ger. praet.* kotúrâvši, *u part. praet. act.* kotúrao, kotúrala; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing.). — Radi postańa vidi kod* kotač. *— Od* XVII *vijeka (naj prije u Mikaļinu rječniku).*

1. *aktivno.*

a. *prelazno. — Između rječnika u Belinu* ,rotolare, spingere una cosa per terra facendola girare' ,in orbem volvere' 633a), *u Voltigijinu* ,rotolare, voltolare' ,walzen, rolleu, wälzen'), *u Vukovu* (,rollen' ,volvo'). Mуńu ogńeni grom kotura. I. Đorđić, pjesn. 133.

b. *značeńe je kao kod* 2, b. *— U Mikaļinu rječniku:* vidi kotrļati se, *i u Stulićevu:* ,giuocare al trottolo, ruzzolare, rotolare' ,circumvolvere, in orbem subvolvere'.

c. *značeńe je kao kod* 2, a. Tko bi vidi' gladni lavi prem pušćeni iz veruge gdi prid ńimi zviri druge koturaju strmoglavi. Đ. Baraković, drag. 375.

d. *kao imperfektivni glagol prema* dokoturati, b. *— U naše vrijeme u Lici.* ,Edva evo živ po ovom blatu koturam'. ,Izbolio sam, pa iza ove bole edva evo živ po putu koturam'. J. Bogdanović.

2. *sa se, refleksivno.*

a. *koturańe, vaļańe vrši se na samome subjektu. — Između rječnika u Belinu* (,rotolarsi, andar per terra rotando' ,in orbem volvi' 633a) *i u Stulićevu* (,in orbem volvi'). Vid'ćeš kako dol se koturaju. I. Zaničić 135. Da bi se lovta niz onu vrlet koturala do podno brijega. S. Ļubiša, prič. 60. *— I metaforički.* Ova vičńost jest okrugla bubla: kad se počme jednom koturati, ne more se nigdar ustaviti. L. Ļubuški, pism. 55. Pokladi, proljeće, jesen i jemańe i tako godišta, čijem se mi i ne stavļamo, koturaju se. B. Zuzeri 204. — Bio je tako blago prikupio, da zlato i srebro po dvoru mu se ko kamenje koturalo. 177. Novac se u ruku iz ruke kotura. A. Kanižlić, rož. 75.

b. *igrati se koturom. — U Bjelostjenčevu rječniku:* koturam se *kod* kotačem se, *i u Vukovu:* vide kolutati se.

KOTÙRIĆ, *m. dem.* kotur. *— Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Da se na četiri ćoska korabļice učine četiri okrugla koturića. E. Pavić, ogl. 135. Neki saviju od peškira koturić pa ga uvek nose na pupku. M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 287. Skresa *(pištoļ)* i zgodi bas u koturić. pomenik. 1, 112. *— vidi i* koturići.

KOTÙRIĆI, *m. pl. u Vukovu rječniku:* vide koloture.

KOTURITI, koturim, *impf. vidi* koturati. — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Dok *(pijani)* koturi i posrne. V. Došen 166a.

KOTUROVO, *n. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkom.* Razdijeļ. 50.

KOTUŠNICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu užičkom.* Zakos u Kotušnici. Sr. nov. 1875. 1064.

KOTVA, *f. sidro.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov. i češ.* kotva, *poļ.* kot, kotew, kotwia, kotwica. — *Postaje od* kot *(vidi* 2. kot), *isporedi novoslov.* mačka *s oba značeńa, pa i rus.* кошка *i ńem.* kat, katze. — *U našega naroda nema više ove riječi, ali je upotrebļavaju ńeki pisci u naše doba.* — *Između rječnika u Stulićevu* (v. sidro *s dodatkom da je uzeto iz bukvara).* Kotva, merc. stat. (sidro) ‚anker', tal. ‚ancora', frc. ‚ancre, fer', egl. ‚anchor'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOTVARINA, *f. novac što se plaća da se smije u kojoj luci spustiti sidro (kotvu).* — *Načińeno u naše vrijeme.* Kotvarina, stat. merc. ‚ankergeld', tal. ‚ancoraggio'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOTVEN, *adj. koji pripada kotvi.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* kotvena kuka ‚ankerarm'.

KOTVICA, *f. dem.* kotva. — *Načińeno u naše vrijeme (s osobitijem značeńem).* Kotvica, phys. ‚anker (bei magneten)', tal. ‚ancora'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOTVIŠTE, *n. mjesto gdje se može brod osidrati.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Kotvište, stat. ggr. (sidrište) ‚ankerplatz, ankergrund', frc. ‚mouillage, ancrage', engl. ‚anchoring-place, soundings', tal. ‚ancoraggio'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOTVOKAŽA, *f. vidi* gavitio. — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekova rječnika:* ‚ankerboje'. Vlada providiće luke kotvokažami. Zbornik zak. 1871. 327.

1. KOV, *f. u Stulićevu rječniku uz* kov, *m.* — *nepouzdano.*

2. KÔV, kȍva, *m. u konkretnom smislu, ono što se kuje; u apstraktom, djelo kojijem se kuje, ili način kako se kuje. upotrebļava se u osobitijem značeńima.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing.* — *Može biti riječ praslavenska, isporedi stslov.* kovъ, *rus.* ковъ, *češ.* kov.

a. *ńešto kovano, ne samo od gvožđa.*

a) uopće. — *U Stulićevu rječniku:* ‚opus metallicum'.

b) zlato i srebro kovano. aa) bogato posude. — *između rječnika u Daničićevu* (‚kovь zlatь' i ‚srebrьnь' ‚aurum et argentum factum'). Kovь srьbrьni devetь kondijeri. Mon. serb. 407. Suma kovu srьbrьnomu. 408. (1441). Kovь zlaati i srebrьni. 477. (1457). Vlastele daše kovь zlati i nekovь i kovь srebrni i nekovь i dragoga kamenija. Spom. sr. 1, 129. (1469). Gdi li kupe ter bacili srebrnoga kova cili? M. Marulić 315. — *bb) vidi* ukovica. — *između rječnika u Vukovu* (ženski, vide ukovica). Kov je nakit kape divojaka otkad se isprose dok se udadu; kov sastoji se od nikoliko nizova nadivenih jaspram, kameńem itd. J. Grupković. — *cc) vidi* okov, okovica. — *između rječnika u Vukovu* (‚der beschlag ‚ornamentum') *s primjerom:* Zlatni kove i srebrni, da l'jepo ti sjaš! (Nar. pjes. vuk. 1, 85).

c) gvožđe kovano. — *Između rječnika u Vukovu:* 1. koński ‚das geräth zum pferdebeschlagen' ‚instrumenta calceandis equis'. — 2. kosni ‚das dengelzeug' ‚instrumenta fenisecae falci acuendae'. [cf. otkov]. Čine kako i koń ukovan, kako mu takneš u kov, tako se i počne metati. M. Divković, bes. 232b. Jazik mu spińaše železna žvala kov. Đ. Baraković, vil. 288.

b. metallum, *uopće što se kuje, ili što se može kovati, vidi* kovina, kovovina, metal. Dobriim negašenim krečom čisti se bakar, tuč i drugi kovovi. Đ. Popović, poznav. robe. 26. — *metaforički.* Ki bezsvršna jesu kova. J. Kavańin 439b.

c. *djelo kojijem se kuje, kovańe.* Vulkan: Ustav'te se s vašijem kovom, moji ļubjeni. Ǵ. Palmotić 2, 363.

d. *način kako se kuje, kako je što kovano.*

a) u pravom smisla. Prihitra kova prstenci. Đ. Baraković, vil. 14. Trovane dvi strile paklenoga kova. 263. A o pasu mač zlaćeni ağemskoga kova nosi. P. Kanavelić, iv. 30. Kaciga tvrda kova. 242. A pinuri, noži, i žlice hitra kova zamjernoga. J. Kavańin 22b. Ǵeferdare kova mletačkoga, ostre ćorde kova latinskoga. Nar. pjes. vuk. 3, 319. Kov novca ‚gepräge der münze'. Jur. pol. terminol. 240.

b) u metaforičkom smislu, o ļudskoj naravi. aa) čovjek staroga kova: *aaa) o tjelesnoj naravi, zdrav, čil, jak, kao što se misli da su prijašńi ļudi bivali.* — *između rječnika u Vukovu:* čovjek staroga kova (t. j. jak i zdrav kao što su stari ļudi bili) ‚schlag' ‚constitutio'. Staroga je kova (zdrav kao ļudi predašńi što su bili). Nar. posl. vuk. 294. — *bbb) i o duševnoj naravi.* Ļudi staroga kova. M. P. Šapčanin 1, 19. Nema već redovnika staroga kova. S. Ļubiša, prip. 218. — *bb) o duševnoj naravi, uopće.* Wellington je bio čovjek osobitoga kova. M. Pavlinović, rad. 86.

e. *vidi* samokov (?). — *vidi u Daničićevu rječniku:* kovь ‚metalla' (‚hammerwerk'), to mislim da je na onom mjestu gdje se kaže da su Gračanici išle međe ‚na Skulanovo vodêničište pravo u rêku gradčansku i kovь pravo u Majaslavļe vodêničište'. M(on. serb). 562—563. (1322).

f. *u prenesenom smisla,* insidiae, *spletke (kad se potajno na čiju štetu radi).* — *I ovo je značeńe praslavensko, jer se ne samo nalazi u stslovenskom i ruskom i češkom jeziku, nego se potvrđuje i značeńem glagola* kovati *u češkom i* kować *u poļskom.* — *Samo u kńigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (kovь ‚seditio'). Jadušte hlêbь jego veličaahu na ńь kovь. Danilo 143. Vide gospodinь moj tь kovь ihь zьlyj. 352. Jadušti hlêbь ihь vьzdvigoše na ńihь kovь velikь. Mon. serb. 244. *(okolo* 1389—1399). Počeše kov tvoriti na Isusa, kako ubijut ga. Pril. jag. ark. 9, 103. (1468).

3. KÔV, kôva, *m. vidi* potkov. — *U naše vrijeme u Hercegovini.* Nesreća ti pod nogama bila, kô doriuu pod kopiti kôvi. Smailag. meh. 8. Sreća ńemu pod nogama bila ko tvom dori kôvi pod kopiti. Nar. pjes. u Hercegovini. Đ. Šurmin.

1. KOVA, *adv. vidi* 1. kad, B, I, 4, c, *a).* — *vidi u Daničićevu rječniku:* s predlogom ‚ωdь' ‚ex quo tempore': ‚Za dьvê nedeļe ωdь kova mi čujemo'. M(on. serb). 36. (1253).

2. KȎVA, *f. sud za crpeńe vode.* — *Ne postaje od osnove glagola* kovati. *u trećem izdańu Vukova rječnika zabiļeženo je zvjezdicom kao da je turska riječ; ali ne znam od koje turske riječi postaje (vaļa da nije od* küfe, küvve, *kotarica, vidi* kofa). — *U naše vrijeme, a između rječnika*

u Vukovu (,der schöpfeimer' ,urceus'). I donese jednu kovu vina, na uzicu spušti u tavnicu. Nar. pjes. vuk. 3, 122. Ne ima na bunaru kove da može vode izvaditi. Nar. prip. bos. 1, 11.

KOVAC, *m. mjesno ime. — Prije našega vremena.* Kovacь *(selo).* S. Novaković, pom. 135.

1. KȍVÂČ, kováča, *m. čovjek koji po svom zanatu kuje gvožđe i kovańem od ńega ńešto napravļa; rjeđe je* kovač *ko kuje što drugo, n. p. mjed, zlato, srebro itd. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kȍvâču, kȍvâči. — *Postaje od osnove glagola* kovati *nastavkom* ačь. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kovačь, *bug. i novoslov.* kovač, *ruski (u dijalektima)* ковачъ. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* ,faber'; *u Mikaļinu:* ,ferrarius, faber ferrarius'; kovač od pjenezi ,argenti flator, monetarius, flaturarius'; *u Belinu:* ,ferraro e ferrajo' ,faber ferrarius' 311ᵃ; kovač od oružja ,armaiuolo, colui che fa l' armi' ,armamentarius' 101ᵇ; ,coniatore, quello che conia o impronta monete' ,cusor' 216ᵃ; *u Bjelostjenčevu:* ,ferrarius, ferramentarius, faber ferrarius et sic argentarius etc.'; kovač penezni ,faber monetarius, monetarius, cusor monetae, flator argenti'; *u Jambrešićevu:* ,faber'; *u Voltiģijinu:* ,ferraro, ferrajo' ,schmied'; *u Stulićevu:* ,faber'; *u Vukovu:* ,der schmied' ,faber'; *u Daničićevu:* kovačь ,faber'.

a. *u pravom smislu.*

a) u naj širem smislu, čovjek što (po svome zanatu) kuje, ili u osobitom, što kuje gvožđe. Gerьgo kovačь. Mon. serb. 62. Bratilo kovačь. 63. (1293—1302). Kovačije i zlatarije i sedьlarije i šьvьci i strьgunije i vsi majstorije da rabotaju i orju jako i sokalnici. 98. (1330). Đuroje kovačь. Deč. hris. 22. Milošь kovačь. 24. Ωdь Stanka kovača. Glasnik. 24, 269. (1388). Dejanь kovačь. 15, 294. Oružnici s meci, kovači s mlati. Korizm. 21ᵇ. Kovač učini jedan mlat. 102ᵇ. Pride brod kovačef i jakih mlatačef. Đ. Baraković, vil. 56. Ni pastir, ni volar, ni putnik, ni kovač. 76. Tko ima za bližnika jednoga kovača, ne dade mu izprvice spavati š ńegovijem lupańami. M. Radnić 269ᵃᵇ. Vulkanus kovač glasovit vu to vreme jest bil. P. Vitezović, kron. 7. Osvem mnozijeh kovača i zlatara i bez broja druzijeh rukotvorac. B. Zuzeri 245. Kujući kovači izhodimo. P. Knežević, osm. 257. Čekić ne more više gvozdja raspleskati nego oće kovač. F. Lastrić, ned. 214. U post jisti mogu težaci, kovači . . . F. Matić 75. Kovač za to ima kliješte da ruke ne žeže. Nar. posl. vuk. 135. Kome Bog sreće nije dao, onome je kovač ne može skovati. 147. Ne može kovač biti, a ne omrčiti se. 205. U kovača ni strugaća. 332. U kovača ne tiči, u spičara ne liži. (poslovica u Dubrovniku). P. Budmani. Kovač skuje palicu od sto centi. Nar. prip. mikul. 81. Kovač je pošteni zanat. S. Ļubiša, prip. 44. Ter boji se da nestane gvožđa i kovača od ńeg bosanskijeh. Osvetn. 2, 101. — *U našega naroda često Cigani rade kao kovači, vidi n. p.:* Tripče: Poću od zgar maļic donit, da obijemo bravu. Jedupka: Gospodine, nemoj obijati sada. Da ti ja kažem, moj domaći kovač je. M. Držić 169. Ne nadosmo za pristojno da se Ciganin *(kovač)* ukopa . . . Pravdonoša. 1851. 34. *zato je u ovoj poslovici* kovač *isto što* Ciganin: Od popa do kovača (rijetko ili razdaleko, n. p. što sašiveno). Nar. posl. vuk. 235.

b) kovač *se kaže i za čovjeka koji kovańem napravļa što od gvožđa ili nada, pa i bravar, i koji napravļa oružje, vidi:* Po zemļi svojej posla sve kovače i šćitare skupiti, i oklope kovati reče. Aleks. jag. star. 3, 234. Pak mu daje dva mača jednaka, oba mača jednoga kovača. And. Kačić, razg. 241ᵇ. Kovala su sabļu dva kovača. Nar. pjes. vuk. 2, 283. Od pojasa sabļu potegao, izvadi se, ka' nova s kovača. 2, 323. Pa on ide Novaku kovaču: ,Kuj mi sabļu, Novače kovaču!' 2, 405. Zar ne vidiš puške preko krila, kojano je u Mleci kovana, tri kovača tri nedjeļe dana? 3, 423. Oba mača od jednog kovača. 3, 467. *vidi i u Belinu rječniku.*

c) ko kuje mjed, zlato, srebro itd. Mideni kovač. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 115. paul. 2tim. 4, 14. Te izvadi do tri burme zlatne: ,Na ti ovo, moje nesuđeńe! te sam dare za te sigurava', tri kovača tri godine danah'. Nar. pjes. vuk. 3, 526. *vidi i u Bjelostjenčevu rječniku.*

d) ko kuje novce. Jer i krivom novcu cine kovač posve ne ukine. V. Došen 136ᵇ. *vidi i u Mikaļinu, Belinu, Bjelostjenčevu rječniku.*

b. Kovač, *ime muško i prezime (isprva nadimak po zanatu). a) ime muško. —* XIV *i* XV *vijeka.* Knezь Kovačь Diničićь. Mon. serb. 234. (1399). S knezomь Kovačemь Diničićemь. 237. (1399). Vojevoda Kovačь Diničićь. 283. (1419). — *b) prezime. — od* XV *vijeka.* Jandrij Kovač. Mon. croat. 79. (1451). Tomaša Kovača. 158. (1495). Petar Kovač. 252. (1552). Kovač. Schem. zagr. 1875. 261.

c. Zeus faber L., *ńeka riba. — U rječnicima se miješa s drugom ribom: kokotom, vidi* 1. kokot, c. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kovač, riba, kokot ,gallus marinus, faber'), *u Belinu* (,pesce s. Pietro' ,piscis faber' 558ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (kovač, kokot, riba morska ,faber, gallus marinus. Zeus'), *u Stulićevu* (,ciroja, sorta di pesce' ,gallus marinus'), *u Vukovu* (nekaka morska riba ,heringskönig' ,Zeus faber L.'[)]. Kovač, Zeus faber L. G. Kolombatović, pesci. 10. Kovac (plosan a širok i uz to dračav) ,pesce sanpiero'. L. Zore, rib. ark. 10, 338.

d. *ovako se zovu različne vrste ptica u različnijem krajevima, i to već od* XVI *vijeka (ne znam za koju vrstu):* Kovača, gusaka, divijeh kokošica. M. Vetranić 2, 270, *a između rječnika u Vukovu:* [Alcedo ispida L.] vide šļuka ? *s dodatkom da se govori u Šumadiji.*

a) Alcedo ispida L. J. Pančić, ptice u srb. 32. *u Hercegovini.* S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 78ᵃ.

b) Kovač veliki, Numenius arcuatus *(štamparskom griješkom* aduata) Dress. Slovinac. 1880. 32ᵃ. *u Dubrovniku. — nepouzdano.*

c) Picus martius. u Vrbovskom. D. Hirc. *vidi* mravozub.

d) Pratincola rubetra Sharpe *i* rubicola L. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 20. *vidi* prdavac.

e) Strepsilas interpres. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 37.

2. KȍVÂČ, Kováča, *m. mjesno ime. — Po svoj je prilici ista riječ što* 1. kovač.

a. *u Bosni seoce u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 96. *i gora* (Kovač planina). F. Jukić, zemļop. 55. Mašio se Kovača planine. Nar. pjes. juk. 563.

b. *ńekakvo mjesto prije našega vremena.* Kovačь. S. Novaković, pom. 135.

c. *vidi* Kovači. — *Između rječnika u Vukovu.* Pokupi mi po ravnu Kovaču pet stotina silnih Kovačana. Nar. pjes. vuk. 3, 109. *(prije toga na istoj strani:* Te je šaļe u Kovače ravne)

KOVAČAN, kovačna, *adj. u Stulićevu rječniku*: v. kovački. — *nije dosta pouzdano.*

KOVÁČANIN, *m. čovjek iz Kováčā. — Množina*: Kováčani. — *U narodnijem pjesmama našega vremena, a između rječnika u Vukovu*: ‚einer von Kovači' *s primjerom*. Pokupi mi po ravnu Kovaču pet stotina silnih Kovačana *(vidi* 2. Kovač, c). Hajde otlo Kovačini Ramu da dovodo trista Kovačanah. Pjev. crn. 157ᵃ.

KOVÁČEV, *adj. koji pripada kovaču. — Između rječnika u Mikaļinu (kod* kovački), *u Belinu* (‚appartenente a ferraro' ‚fabrilis' 311ᵃ), *u Voltiģijinu* (‚di ferraro' ‚dem schmied gehörig'), *u Stulićevu* (‚ad fabrum spectans'), *u Vukovu* (‚des schmiedes' ‚fabri'), *u Daničićevu* (kovačevь ‚fabri').

a. *uopće. Crkva je treskavačka imala ńivu* s kovačovêmь dvorištemь. Glasnik. 11, 131. 13, 374. Govorila kćerca kovačeva. Nar. pjes. juk. 401. Buzdovan nesrećom kovačevom prsne. Nar. prip. vuk. 3.

b. *kod mjesnijeh imena.*

a) Kovačeva Bara, *selo u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 118.

b) Kovačeva Greda, *mjesto u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Sr. nov. 1863. 117.

c) Kovačeva Kruška, *mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Kovačevoj Kruški. Sr. nov. 1867. 546.

d) Kovačeva Obršina. *Selu je* Vojšanovьcemь *išla međa* na Kovačevu Ωbrьšinu. Mon. serb. 198. (1381).

e) Kovačeva planina, *vidi* 2. Kovač, a. Kroz planinu Kovačevu (Kovačeva planina ili Kovač planina, planine preko Drine. Skurla. 194.) J. Palmotić 174.

f) Kovačev Laz. — *Čabiću je išla međa* podь Kovačevь Lazь. Mon. serb. 94. (1330).

g) Kovačevi Lazi. Nad Kovačeve Laze. Svetostef. hris. 11.

h) Kovačevo Poļe, *selo u Bosni u okrugu travničkom.* Stat. bosn. 72.

KOVÁČEVAC, Kováčêvca, *m. mjesno ime.*

a. *u Bosni dva seoca. a) u okrugu sarajevskom.* Stat. bosn. 14. — *b) u okrugu travničkom.* 67.

b. *u Hrvatskoj dva sela. a) u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 80. — *b) u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* 116.

c. *u Slavoniji dva sela u županiji požeškoj.* 124. 127.

d. *u Srbiji. a) selo u okrugu jagodinskom.* K. Jovanović 107. — *b) mjesto u okrugu podrinskom.* Sr. nov. 1864. 300. — *c) mjesto u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Kovačevcu. Sr. nov. 1865. 270. — *d) selo u okrugu smederevskom.* K. Jovanović 150.

e. *vidi u Daničićevu rječniku*: Kovačevьcь, zemļi koju je kraļ Milutin dao crkvi sv. Nikole u Hvosnu išla je međa ‚na Kovačevacь nadь Žiočicu'. M(on. serb). 73. (1275—1321 *u poznijem prijepisu).* a selu je Ļeskovcu crkve arhanđelove u Prizrenu išla međa ‚us potokь us Kovačevьcь'. Glasnik. 15, 282.

KOVÁČEVAČKÎ, *adj. koji pripada selu Kovačevcu.* Kovačevačka *(opština).* K. Jovanović 150.

KOVAČEVCI, *m. pl. ime dvjema selima u Bosni: a) u okrugu bańoļučkom.* Stat. bosn. 39. — *b) u okrugu travničkom.* 64.

KOVÁČEVIĆ, *m. prezime (po ocu kovaču ili Kovaču). Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kovačevićь). Dragьnilь Kovačevićь. Deč. hris. 23. 91. Raja Kovačevićь. Glasnik. 15, 286. Vojevoda Petarь Kovačevićь. Mon. serb. 410. (1446). Vojevoda Tvrьtko Kovačevićь. 487. (1461). Savrh poļa Kovačević-Andra. Nar. pjes. vuk. 4, 439. Stefan I. Kovačević. 2, 650 *(među prenumerantima). — isporedi* Kovačina. Mejdan Ivana Sońanina i Ramo Kovačevića. Norini 43. Al' eto ti Kovačević-Rama. Nar. pjes. vuk. 3, 151. Nu polako, Kovačević-Ramo! Nar. pjes. juk. 430.

KOVAČEVIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 50.

KOVAČEVĻE, *n. u spomeniku* XIII *vijeka ima dat.* Kovačevju, *te ne znam, jeli mjesno ime ili možebiti coll.* kovač. Na Sirakovyčyhь dahь čestь Końuhovju i Kovačevju i Vratьkovju. Spom. stoj. 10. (1254—1264).

KOVÁČI, *m. pl. mjesno ime.*

a. *u Bosni. a) dva sela u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 9. 16. — *b) selo u okrugu travničkom.* 76. — *c) selo u okrugu Dońe Tuzle.* 83.

b. *u Dalmaciji selo u okrugu kotorskom.* Repert. dalm. 1872. 10.

c. *seoce u Hercegovini.* Statist. bosn. 108.

d. *u Srbiji dva sela: a) u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 170. — *b) u okrugu kruševačkom.* 131.

e. *u narodnijem se pjesmama pomińe mjesto* Kovači, *može biti da je isto što je pod* a, *b). — u Vukovu rječniku ima ovo mjesno ime samo s primjerom iz narodne pjesme*: Te je šaļe u Kovače ravne. *isporedi* Kovačina *i* Kovačević *(pri kraju).* Moj daiđa, od Kovača Ramo! loti, Ramo, na svoje Kovače. Nar. pjes. juk. 138.

f. *ńekakvo mjesto prije našega vremena.* Kovači (selište pusto). Stoj. spom. 184.

1. KOVÀČICA, *f. kovačeva žena. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚die schmiedin' ‚uxor fabri' *s primjerom iz narodne pjesme*: Kovač kuje, kovačica prede). Magda udova kovačica. Mon. croat. 307. (1598). Kovačica. Petar š nome. Glasnik. 2, 3, 72. (1706—1707).

2. KOVÀČICA, *f. mjesno ime.*

a. *u Bosni dva seoca: a) u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 84. — *b) u okrugu sarajevskom.* 22.

b. *u Hrvatskoj tri sela u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Kovačica dońa. Kovačica slovinska. Razdijeļ. 108. Kovaćica gorńa. 111.

c. *u Srbiji. a) mjesto u okrugu biogradskom.* Livada u Kovačici. Sr. nov. 1861. 692. — *b) mjesto u okrugu šabačkom.* Ńiva u mestu Kovačici. Sr. nov. 1866. 306. — *c) zaselak u okrugu užičkom.* K. Jovanović 157. — *d) voda u okrugu vaļevskom.* Do vode Kovačice. Sr. nov. 1867. 675.

d. *isto ime dolazi na dva mjesta* XIII *i* XIV *vijeka.* U Kovačycu. Spom. stoj. 9. (1254—1264). Ńiva Kovačica. Deč. hris. 59.

KOVÀČICE, *f. pl. ime selu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* K. Jovanović 100.

1. KOVÀČIĆ, *m. dem.* kovač.

a. *u pravom smislu. — U Stulićevu rječniku*: ‚vilis faber'.

b. *u prenesenom smislu, ovako se zovu ńeke vrste ptica.*

a) Po Kosiću kovačić veliki jeste pravo narodno ime za ‚Totanus glottis', kovačić sredńi za ‚T. stagnatilis', a kovačić mali za ‚Actitis' t. j. ‚Tringoides hypoleucus'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 149ᵇ.

b) Tringa subarcuata Güldst. Po Kosiću

u Dubrovniku ,kovačić'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 146b. — Tringa minuta Leisl. Kosić *(ima)* ,naj mańi kovačić'. 147a.

c) ,follica, uccello acquatico' ,fulica'. A. d. Bella, rječn. 321b.

d) ,Numenius tenuirostris' ,chiurlottello'. Slovinac. 1880. 32a. — *nepouzdano.*

2. KÒVAČIĆ, *m. prezime, isporedi* Kovačević. — *Akcenat sam zabiležio kako sam ga vrlo često čuo; gdjegdje sam čuo i* Kȍvačić; *u Dubrovniku se govori* Kovàčić *kao* 1. kovačić. *premda mislim da je ovaj zadńi akcenat naj boļi, jer ova riječ i* 1. kovačić *jamačno je jedna ista, ipak sam ostavio onako kao što sam čuo od većine. — Od* xv *vijeka.*

a. *uopće kao prezime.* Petar Kovačić. Mon. croat. 134. (1487). Grgur Kovačić. 140. (1490). Vrane Kovačić. Stat. poļ. ark. 5, 304. Kovačić od sela Kovačića iz Livna. And. Kačić, kor. 453. Pavle Kovačić. D. Avramović 260.

b. *ime selu u Dalmaciji u kotaru kninskom.* Repert. dalm. 1872. 16. — *Ono vaļa da je isprva bilo u množini, isporedi* Kovačići, *a opet ovo zadńe mjesno ime može biti da se govori i u jednini:* Kovačić.

KOVAČIĆI, *m. pl. ime selima u Bosni. — isporedi* 2. Kovačić, b *pri kraju. a) tri sela u kotaru sarajevskom.* Statist. bosn. 9. 24. 25. — *b) dva sela u okrugu travničkom.* 61. 70.

KOVAČIĆIN, *m. prezime.* — xviii *vijeka.* Miloš Kovačićin. Glasnik. ii, 3, 80. (1706—1707).

KOVÀČIJA, *f. kovački posao, zanat; mjesto gdje kovač radi, kovačnica. — Od* xvii *vijeka (vidi* a) *ili možebiti još od* xiv *(vidi* b), *a između rječnika u Belinu* (,arte di ferraro' ,ars ferraria' 311a; kovačija od oružja ,armaria, bottega dove si fanno l' armi' ,armorum officina' 101b), *u Voltiģijinu* (,fucina, ferraria' ,schmiede'), *u Stulićevu* (,arte de' fabbri, de' metalli' ,ferraria, officina ferraria').

a. *u prvom značeńu, zanat.* Tubalkain *(zmisli)* kovačiju. P. Vitezović, kron. I. Kakvim je poslom, ili kovačijom ili drvodiļem nastojao za hranu? A. Kanižlić, utoč. 551. Tubalkain smisli kovačiju. And. Kačić, kor. 6. Kovačija ,schmidgewerbe'. Zbornik zak. 3, 710.

b. *u drugom značeńu, mjesto.* Kovačije *(može biti i plur. od* kovač *kao što je u trećem primjeru kod* 1. kovač, a, *a))* na Koryčahь. Svetostef. hris. 16. Kovačīja ,officina fabri ferrarii'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 61.

1. KOVÀČINA, *f. vidi* kovačija. — *Od* xvii *vijeka.*

a. *vidi* kovačija, b. — *Između rječnika u Mikaļinu* (,officina ferraria') *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu (uz* kovačija *iz Mikaļina).*

b. *vidi* kovačija, a. Četvrti brat kovačinu znade. M. A. Reļković, sat. I3b. ,Lijepo ti tu svoju kovačinu ostavi, vidiš da ti ne ide'. J. Bogdanović.

c. Kovačina, *ime seocu u Hercegovini.* Stat. 123. — *vaļa da je po značeńu kod* a.

2. KOVÀČINA, *f. što otpada kad se gvožđe kuje i uopće radi. — Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,schiuma di ferro' ,scoria ferri' 311a; *ovdje uprav znači što i* troska) *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu* (,die eisenspäne' ,stricturae ferri'). Troskom ili kovačinom zovu se one ļuščice što otpadaju kad se kuje gvožđe. Đ. Popović, poznav. robe. 61. Kovačine i kučine, te od toga načiniti tijesto. Bos. vila. 1892. 95.

3. KOVÀČINA, *m. i f. augm.* 1. kovač. — *U Vukovu rječniku.*

4. KOVÀČINA, *m. nadimak ili prezime. a)* Kovačina Ramo, *ovako se zove neki Turčin u narodnijem pjesmama našega vremena. — Shvaća se kao da je ista riječ što* 3. kovačina, *ali se gdjegdje dodaje da je iz mjesta Kovâčâ, ili mu je prezime Kovačević (vidi ovu riječ na kraju). — Između rječnika u Vukovu* (Kovačina Ramo) *kod* kovačina. Prvu Turčin ķnigu nakitio, te je šaļe u Kovače ravne na Turčina Kovačinu Rama. Nar. pjes. vuk. 3. 109. Hajde otle Kovačini Ramu, da dovede trista Kovačanah. Pjev. crn. 157a. A za ńime Kovačina Ramo. Nar. pjes. juk. 170. — *b) prezime u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 228.

KÒVÂČKÎ, *adj. koji pripada kovačima (i u širem smislu, koji pripada kovańu). — Između rječnika u Mikaļinu* (kovački, kovačev ,fabrilis'), *u Belinu* (kovačka djeļaonica ,bottega di ferraro' ,officina ferraria'), *u Bjelostjenčevu* (,fabrilis'), *u Voltiģijinu* (,fabbrile' ,zum schmied gehörig'), *u Stulićevu* (,fabrilis, ad fabros pertinens'), *u Vukovu* (,der schmiede' ,fabrorum'). Otvrdnulo je srce ńiovo, kao nakovan kovački. J. Banovac, razg. 60. Činiti dilo kovačko. And. Kačić, kor. 152. Tu je uljego kô uļazi gvožđe u ogńište kovačko. A. Kalić 476. Ńoj u vodu daje se kovački prah. J. S. Reļković 236. Prah kovački ili pilotine . . . 236. Maļ kovački. Đ. Daničić, sud. 5, 26. — Kovačka Mahala, *mjesto u varoši Vrańi u Srbiji.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 300. Kovačka ulica *u Dubrovniku.* P. Budmani.

KOVÀČNICA, *f. mjesto (kuća, soba, dućan) gdje radi kovač. — Od* xv *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,bottega di ferraro' ,officina ferraria' 311a), *u Bjelostjenčevu* (,aedes fabrilis, domus l. officina ferraria l. fabri ferrarii'), *u Jambrešićevu* (,ferraria'), *u Voltiģijinu* (v. kovačija), *u Stulićevu* (,officina ferraria'; kovačnica oružna ,armorum officina'), *u Vukovu* (,die schmiede' ,fabrica ferraria'). More se kovaču samliti nikoliko priko reda, zač i u kovačnici mlinskomu gvožđu red je neto dojde. Stat. poļ. ark. 5, 297. Zmija uđe noću u jednu kovačnicu. D. Obradović, basn. 138. U mom selu ima mehana, dućan, bojaģinica i kovačnica. M. Đ. Milićević, zlosel. 220. — *metaforički.* Glava dangubna jest kovačnica neprijateļa paklenoga. M. Pavlinović, rad. 108.

KOVAD, *m. vidi* 2. kavad. — *Na jednom mjestu* xv *vijeka (može biti da treba čitati* kavadih). Svite, u kih tebi *(Bogu)* služba se čińaše, raskrajati sebi u kovadih jaše *(Turci).* M. Marulić 244.

KOVAJA, *f. mjesno ime. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Već sestrića bega od Kovaje. Nar. pjes. vuk. 5, 81.

KOVAK, kovka, *adj. koji se dade kovati (n. p. o gvožđu). — U pisaca našega vremena.* Kovak, Kovan (kovni), min. ,schmiedbar, hämmerbar', tal. ,malleabile', frc. ,malléable', egl. ,malleable'; kovko železo, mech. ,schmiedeisen', frc. ,fer', egl. ,soft iron, wrought iron', tal. ,ferro malleabile'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOVALIŠTA, *n. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Kovalištama. Sr. nov. 1865. 408.

KOVALŃA, *f. vidi* kovačnica. — *U Stulićevu rječniku:* v. kovačija. — *Nepouzdano rus* ковальня).

KOVAĻICA, *f.* goli klip kuruze. Slat… D. Hirc.

1. KÔVAN, kȍvna, *adj. koji pripada kovu, kovańu (može značiti što i* kȍvân). — *U naše vrijeme.* Onda se na ovom kovnom veštestvu neka ko…urica vata. P. Bolić, vinod. 2, 20. Na kovnoj žici. 2, 210. Mrci su ih zavalili brci, pa proz ńih im kovne toke siju. Osvetn. 2, 100. Kovan, tech. ‚metall- (in zus.)'; kovan novac ‚metallgeld, geprägtes geld', tal. ‚moneta coniata, coniato (danaro)', kovni trosak, stat. ‚prägungskosten'. B. Šulek, im. znanstv. naz.

2. KOVAN, *m. ime muško. — Prije našega vremena.* Kovanъ. S. Novaković, pom. 70.

3. KȎVÂN, *m. ime gori u Bosni.* Kovan-gora. Glasnik. 20, 276. — *malo niže:* sa Kovano, *po čemu bi nom. sing. bio* Kovana.

1. KÒVANA, *f. ime žensko. — Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu.* Kovana. S. Novaković, pom. 70.

2. KOVANA, *f. vidi* 3. Kovan.

KOVANČINE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemļa u Kovancinama. Sr. nov. 1873. 543.

KOVANDIŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ńiva u Kovandištu. Sr. nov. 1873. 443.

KOVÀNĜIJA, *m. čovjek koji čava ili goji pčele, vidi* pčelar, *tur.* qovanġy. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der bienenwärter' ‚apiarius'). Uzme za čele kovanġiju. Nar. prip. vuk. 90.

KOVANĜIJIĆ (Kovànġîć), *m. prezime (po ocu kovanġiji). — U naše vrijeme.* Andrija Kovanġić. Rat. 341.

KOVÀNĜIJIN, *adj. koji pripada kovanġiji. — U Vukovu rječniku:* ‚des bienenwärters' ‚apiarii'.

KOVÀNĜIJÎNKA, *f. kovanġijina žena — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (kovànġîjnka ‚die frau des bienenwärters' ‚uxor apiarii' *s primjerom iz narodne pjesme:* Da subaše ļube kovanġijnke, a anġije mlade stanarice).

KOVÀNĜÎJSKÎ, *adj. koji pripada kovanġijama (ili uopće kovanluku). — U naše vrijeme.* Poviče moj kovanġija: ‚Daj noz kovanġiski'. F. Đorđević, pčelar. 5. Kapa kovanġijska. I. Živanović, rječ. kov. 14.

1. KOVÁNICA, *f. vrsta kose, vidi:* Naši ļudi *(u Lici)* one kose koje se u dućanima uzimļu, zovu ‚tiglanicama', a ove što ih naši kovaci kuju zovu ‚kovanicama'. J. Bogdanović. Kovanice grbave, ličke kose. Levańska varoš. D. Hirc.

2. KOVANICA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* K. Jovanović 182.

KOVANIČIŠTE, *n. ime selu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Zemļa u Kovaničište. Sr. nov. 1873. 807.

KOVANIČKI, *adj. koji pripada Kovanici.* U opštini kovaničkoj. M. Đ. Milićević, srb. 1091.

KÒVANÎK, *m.* pojas od tri prsta sirok, išaran zvezdicama ili četvrtastim plohačima pločama. u užičkom okrugu. S. I. Pelivanović.

KOVANLUČINA, *f. mjesno ime u Srbiji. a) mjesto u okrugu biogradskom.* Livada u mestu Kovanlučini. Sr. nov. 1867. 576. — *b) mjesto u okrugu kruševačkom.* Livada u Kovanlučinu. Sr. nov. 1875. 100.

KOVÀNLUČÎŠTE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 174.

KOVANLUK (kovànluk), *m. vidi* uļanik. — *Od tur.* kovan, *ulište, s turskijem nastavkom* luk. *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide uļanik).

a *uopće.* Koji nejma pun … voj podrum vina … i kovanluk pun vo…ka i meda. M. A. Reļković, s. t. 197[a]. I optraži turske kovanluke. Nar. pjes. vuk. 4, 332. Je…u l' hoće iznil' kovanluke? Nar. pjes. juk. 576. Pcele zujahu oko kovàn…ûkâ. M. P. Šapčanin 1, 64. Naj više se je zadržavao oko svoga kovanluka i svoje kolibe. M. Đ. Milićević, pom. 1. 100. Jedan da je u to vreme uvek u kovanluku. F. Đorđević, pčelar. 21. I da Bog … a se rojili po kući kao čele u kovanluku! Sr… zora, god. 1. svoz. 6, str. 126.

b. *kao mjesno ime.*

a) u Bosni seoce u okrugu Dońe Tuzle. Stat. bo…n. 85.

b) u Srbiji. aa) mjesto u okrugu biogradskom. Livada u Kovanluku. Sr. nov. 1872. 928. — *bb) selo u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 170. — *cc) mjesto u okrugu kru…evačkom.* Zemļa pod zabranom u Kovanluk… Sr. nov. 1870. 318. — *dd) mjesto u okrugu požarevačkom.* Zemļa u Kovanluku. Sr. nov. 1861. 606. — *ee) mjesto u okrugu smederevskom.* Ńiva kod Kovanluka. Sr. nov. 1868. 412. — *ff) zaselak u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 396. — *gg)* Bandin Kovanluk, *mjesto u okrugu biogradskom.* Krčevina u Bandinom Kovanluku. Sr. nov. 1875. 878. — *hh)* Stari Kovanluk, *mjesto u okrugu kragujevačkom.* Zabran u Starom Kovanluku. Sr. nov. 1875. 515.

KOVANOVAC, Kovanovca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Vinograd u Kovanovcu. Sr. nov. 1873. 843.

1. KÒVÂŃE, *n. djelo kojijem se kuje. — Stariji su oblici* kovanije *i* kovanje. — *Između rječnika u Belinu* kovanje ‚il battere il ferro' ‚cudere' 133[a]; ‚il ferrare' 310[b], *u Stulićevu, u Vukovu.* Načelo kovanija duhu. Sava, tip. hil. glasn. 24, 203. tip. stud. glasn. 40, 162. Kovańe običajnoga novca. Zbornik zak. god. 1871. 327.

2. KOVAŃE, *n. ili f. pl.(?), ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Stat. bosn. 21.

KOVARA, *f. ńeka gļiva.* Kovara, schusterpilz, Boletus luridus Schäff. (Janda). B. Šulek, im. 165.

KȎVÂRAN, kȍvârna, *adj. lukav. — Postaje od osnove glagola* kovati *(vidi* kovati. 5; *ispoređi* 2. kov, f.), *po svoj je prilici od* kovati *postao supstantiv* kovarjъ *sa značeńem: kovač uopće (ispoređi češ.* kovar, *gorńluž.* kovaŕ), *te od ove riječi uzet u prenesenom smislu postalo je* kovaran, kovarstvo *itd. — Riječ je stara, ispoređi stslov.* kovarьnъ, *rus.* коварный. — *Mislim da se u našemu narodu rijetko čuje, pa tako i ostale riječi od osnove* kovar. — *Između rječnika u Stulićevu* (v. vuhven *s dodatkom da je riječ ruska), i u Vukovu* ‚falsch' ‚astutus', cf. lukav: mudar i kovaran *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). — U Lici se ne shvaća u zlom smislu.* Kovaran, ‚lebendig' okretan. ‚Kovaran cojk čemu kraja nije'. J. Bogdanović. — *U Stulićevu rječniku ima i adv.* kȍvârno, v. vuhveno.

KOVARNIK, *m. kovaran čovjek. — Samo u Stulićevu rjecniku:* v. vuhvenik *s dodatkom da je riječ ruska.*

KOVARŃE, *n. mjesno ime.*

a. *vidi u Daničićevu rječniku:* Kovarьno *(po svoj prilici treba čitati* Kovarьnje), selo koje je

car Lazar dao manastiru u Zdrijelu braniče . . . kom: ,Kovarńe'. M(on. serb). 194. (1380). u prijepisu koji je mjesto originala stoji ,Kovarne'.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Kovarńu. Sr. nov. 1871. 562.

KOVÁRSTVO, *n. lukavstvo (osobina onoga što je lukav ili kovaran; nešto što se lukavo ili kovarno izmisli ili izradi).* — *Vidi što je kazano kod* kovaran. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kovarьstvo, *rus.* коварство. — *Između rječnika u Stulićevu* (v. vuhvenost *s dodatkom da je riječ ruska*), *u Vukovu* (,die schlauheit' astutia', cf. lukavstvo), *u Daničićevu* (kovarьstvo ,astutia'). Prelastnoje kovarstvo. Glasnik. 11, 48. — *U pisaca našega vremena u osobitom značeńu, isporedi 2.* kov, *f.* kovarstvo, hist. stil. ,umtriebe, cabale (geheimer anschlag)', tal. ,trame'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOVARSTVOVATI, kovarstvujem, *impf. biti kovaran; izmišļati, raditi kovarstva.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kovarьstvovati, *rus.* коварствовать. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,machinari, versutum esse' *s dodatkom da je riječ ruska.*

KOVASTVO, *n. vidi* kovačija, a. — *U Stulićevu rječniku:* kovactvo, v. kovacija.

KỎVATI, kûjem (kôvem), *impf. obrađivati gvožđe (najčešće, a može biti i drugo, kao zlato, srebro, mjed itd.) udarajući po ńemu (osobito kad je vruće) čekićem, i tako što iz ńega napravļati.* — *Osnova je* ku, *ali se u infinitivu i u prošlijem oblicima umeće* a *pred kojijem se* ku- *mijeńa na* kov- (*radi infinitiva* kuti *vidi ovu riječ*): *u sadašńem se vremenu umeće između* ku *i nastavak; ali u Vukovu rječniku ima i praes.* kovem *s dodatkom da se može čuti po istočnijem krajevima i bugarski* (ковѫ); *pa potom piše i Daničić.* Glagol ,kovati' može i u ovijem oblicima, u kojima je osnova bez nastavka, ukinuti mijevańe na isti način na koji se ukida kad ima u sebi nastavak, t. j. pretvoriv i ,u' u ,ov', pa n. p. u sad. vr. glasi ne samo ,ku-j-e-m' nego i ,ko-v-e-m'. obl. 97. *Ali se primjeri u kojima je praes.* kovem *nalaze samo u kńigama pisanima stslovenskijem ili crkvenijem jezikom, vidi* F. Miklosić, lex. palaeoslov. *Kod* kovati *ovaj primjer:* Zlatu i sьsudь trudomь kovetь se. Stefanit. star. 2, 290. — *Akc. kaki je u praes.* kûjem (*možebiti nije suvišno dodati da je u Dubrovniku* kuj̑em), *taki je u impf.* kôvâh, *u aor. 2 i 3 sing.* kòvâ, *u ger. praes.* kȕjûći, *u part. praet. act.* kovao, kȍvâla, *u part. praet. pass.* kòvân; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim impt.* kûj, kûjmo, kujte. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kovati, kovą i kują; *rus.* ковать, кую; *češ.* kouti, *praes.* kuji; kovati, *praes.* kovám; *poļ.* kować, kuć, *praes.* kuję (*pa i lit.* kauti, *praes.* kauju, *boriti se*). — *Radi korijena Miklošić isporeduje stgorńem.* houwan, *udarati, biti, novogorńem.* hauen; *može biti da je isti korijen i u lat.* cudo, incus. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kovati gvozdje ,ducere vel cudere ferrum'), *u Belinu* (,battere il ferro, lavorare il ferro' ,cudo' 133ª; ,lavorar il ferro' ,cudo' 311ᵇ; *u Bjelostjenčevu* (kujem, kovati ,cudo, cudo ferrum, extenuo, attenuo, extendo'), *u Jambrešićevu* (kujem ,cudo'), *u Voltigijinu* (,fabbreggiare, mazzicar ferro, lavorar ferro' ,schmieden'), *u Stulićevu* (,ferrum ducere, cudere'), *u Vukovu:* (po istočnijem krajevima može biti i kôvêm) ,schmieden' ,cudo'; *u Daničićevu* (,cudere').

1. *u pravom smislu.*

a. *nije izrečen objekat (može značiti i uopće raditi kao kovač).* Dosta kovat svaki dan imade. M. A. Reļković, sat. 13ᵇ. Ili gradi ili djeļa ili kuje ili maže ili piše. A. Kalić 234. Odsjeće mu ruku do ramena: ,Eto sada, Novače kovaču! da ne kuješ ni boļe ni gore'. Nar. pjes. vuk. 2, 106. Jedan kuje, drugi pozlaćuje. 3, 103. Koji klepļe hrabrase onoga koji kuje na nakovńu. Đ. Daničić, isai. 41, 7. — *Sa se, pasivno bez subjekta.* Pod šatorom, gdi se kuje. V. Došen 211ᵇ.

b. *objekat je ono (gvožđe itd.) po čemu se udara kujući.*

a) gvožđe. Ako vidiš (*u snu*) da gvozdje kuješ, toj prilikuje nemoć. Zborn. 130ᵇ. — *Sa se, pasivno.* Gvožđe se kuje dok je vruće. Nar. posl. vuk. 41.

b) zlato, srebro, mjed itd. Ki srebro kuju. Bernardin 98. baruch. 3, 18. Kovati mjed, zlato, srebro ,coniare o battere moneta di rame, oro, argento' ,aes, aurum vel argentum cudere' (*po talijanskom tumačeńu pripada pod* d.). A. d. Bella, rječn. 216ª. — *Pasivno.* Polak oca slavna svoga sio kraļević slavni biše na sto od zlata kovano sa. I. Gundulić 446. Boļe zlato na pola derato, nego srebro iznova kovato. Nar. pjes. vuk. 1, 321. Neće zlato srebro svakojako nego hoće po izbor kovato. 1. 151. Boļe zlato i poizderato nego srebro iznova kovato. Nar. posl. vuk. 22. — *Sa se, pasivno.* Sve u Mleci de se kuje zlato. Nar. pjes. vuk. 3, 318.

c. *objekat je ono što postaje kovańem (oblik što se daje gvožđu itd.).*

a) kuje se što od gvožđa. Čavle kuju žestoke. M. Držić 457. — Ini obruce kovahu, ini zgibahu obruce. Pril. jag. ark. 9, 96. (1468). — Da će kovat kļuce gradu. Nar. pjes. istr. 3, 1. — I od pasa dvije puške male stono ih je u Mletku kovao. Nar. pjes. vuk. 3, 112. — Kovala su sablju dva kovaca. 2, 283. Ja sam sablju za sebe kovao. 2, 502. — Ja ću kovat ńima strile. G. Palmotić 2, 363. — Oklope kovati rece. Aleks. jag. star. 3, 234. — Koji kuju oružja i Turkom ih prodaju. Ant. Kadčić 284. Te kovao svijetlo oružje. Nar. pjes. vuk. 3, 280. Pa bi kleo oružje krvavo i onoga ki ga je kovao. Osvetn. 2, 176. — *Pasivno.* Svitle puške u Bresi kovane. And. Kačić, razg. 322ª. Nit' kovate (*puške*) nit' čekićevate. Nar. pjesm. hörm. 1, 473. Sjajne puške i nože kovane. Osvetn. 2, 171. — *Oružje je u metaforičkom smislu.* Ćiro kraļ . . . kako s dvije poglavite vrste od oružja općaše pridobivati . . . tako ih još s velikom pomńom i hitrosti kovaše . . . Oružja bijehu ļubav, koju svojijem nošaše, i vječni strah u komu držaše neprijateļe, kovana i vladana od svakcašńega bdijenja duše i tijela . . . D. Zlatarić III—IV. I za poraz ļudstva svega kova oružja (*posudo*). J. Kavańin 257ª.

b) kuje se od zlata, srebra itd. Pehare kovaše od kaležev tvojih. M. Marulić 244. Razkovaću srebrne ibrike, a kovaću križe i kaleže. And. Kačić, razg. 116ᵇ. — Najde zlat i hitro kovan prstenak. P. Zoranić 31ª. Kovati prstene ,fare o lavorare anelli' ,fabricare anulos'. A. d. Bella, rječn. 79ª. A za treću prsteńe kovao. Nar. pjes. vuk. 1, 581. — Il' srebarca (*daj mi*), ma ružice, u što kuju userezi (,ušeresi'), tako srebro zlatom vezi po sve danke, ma dušice! A. Čubranović 161. — Kadunama kovati đerdane. Nar. pjes. vuk. 2, 201. — Bog ubio sahağije koji kuju zlatnu saćte. 1. 186. — Srebrene puce od ńedara, što je momak kovo za vjenčańa. Osvetn. 2, 26. — *Pasivno.* Kipovom salivenim i kovanim od srebra ukazuju posteńe. A. Kanižlić, kam. 589. — Da mu su stremeni od srebra kovani. M. Vetranić 2, 167. — Ta zlata kovan trak, ta biser

trguje. Đ. Baraković, vil. 341. — *(Može biti da je u ova dva primjera* kovati *imperfektivni glagol prema* okovati) Prehitro kovan pâs. M. Marulić, pjes. 38. Kupiću ti kovan pojas od zlata. Nar. pjes. vuk. 1, 313. — *Sa* se, *pasivno.* Neće drugi da boguje *(bog)*, neg' od zlata što se kuje. V. Došen 79a.

c) objekat su trjeskovi (po grčkoj mitologiji). Posred moga kuju dvora po naredbi moj trjeskove. I. Gundulić 67.

d. *i o novcima se kaže da se kuju, jer je kod napravlaña novaca glavno udarac kojijem im se da oblik.* — *Između rječnika u Mikalinu* (kovati pjeneze ,cudere, flare, monetam cudere, signare argentum'), *u Belinu* (kovati pjeneze ,battere la zecca' ,argentum signare' 133a; ,coniare, cioè batter moneta' ,nummos cudere' 216a; ,improntar, couiar moneta' ,signo' 387a), *u Voltigijinu* (kovati pineze ,coniar, batter moneto' ,münzen, prägen'), *u Stulićevu* (pjenezi kovati ,argentum signare'), *u Vukovu* (novce ,geld prägen' ,cudo'). Gde jestь postavio carь dinare kovati. Zak. duš. pam. šaf. 49. Ako se nađo zlatarь u gradu kove *(part. praes. act)* dinare bezь vole careve. 49. Vrag uzeo dukate, makar i tko ih kuje. M. Držić 295. Privridni dukati ki čini kovati. Đ. Baraković, vil. 43. Ako bi pineze koval. F. Glavinić, svitl. 67. Ov kral je začel peneze kovati. P. Vitezović, kron. 76. Koji bi jaspre kovao. P. Filipović 11. Iz suđa crkvenoga novce kovati. A. Kanižlić, kam. 820. Koji kuje novce krivo. V. Došen 136b. Koji kuju krivu jaspru. A. d. Costa 1, 181. Ban potvrđuje saborske odluke, banski novac kuje . . . M. Pavlinović, razg. 104. — *Ńešto je osobito u ovom primjeru.* Hotijaše svrhu jaspri kovati ńegovo ime. J. Banovac, pripov. 235.

e. *vidi* klepati, c. Kosači behu posedali pod rastić da kuju kose. M. Đ. Milićević, zim. več. 312.

f. *u metaforičkom smislu.*

a) objekat je stvar što se uprav kuje, ali je shvaćenu u metaforičkom smislu. Rasti, rasti, Vladislave, svi narodi tvoj glas čuju, i za jedne tvoje glave sto kruna ti od sad kuju. I. Gundulić 316—317. Od slave krune im kuje. I. Đordić, uzd. 46. — Verigu sama sebi kuješ. V. Andrijašević, put. 287. Kuje sebi verigu. (Z). Poslov. danič.

b) objekat je ńešto umno. Ini mačem kuju čâs do vika. I. Đorđić, uzd. 155. — Naši su stari kovali poslovicu sto godina, dok se u puk stanila. S. Lubiša, prip. 252. — Neke sam reči na novo kovao. P. Bolić, vinod. 1, xv. — *Sa* se, *pasivno.* Zakoni se kuju i propisi klepute. M. Pavlinović, rad. 6. Miloš popusti i u skupštini godine 1835 ostavi da mu se kuje ustav. razg. 88.

2. *kao imperfektivni glagol prema* potkovati, *vidi* potkivati. — *Između rječnika u Belinu* (,ferrare' ,calceo' 310b), *u Vukovu* (kona ,das pferd beschlagen' ,munio pedes equi soleis ferreis' *s primjerom iz narodne pjesme:* Đe junaci końe kuju). Svaki *(vitez)* zlatnoj u odjeći srebrom kova końske stupe. I. Gundulić 334. Mila kona na Bosni potkiva, ne kuje ga čim se koni kuju, već ga kuje srebrom i olovom. Nar. pjes. vuk. 1, 15. Końa kuje mladi Pavle. 1, 307. Pelajte ga vrane kovat końe. Nar. pjes. istr. 1, 27. — *Sa* se, *pasivno.* Vid'la žaba de se końi kuju, pa i ona digla nogu. Nar. posl. vuk. 34.

3. *kao imperfektivni glagol prema* okovati *(n. p.* u verige). — *U primjerima samo u metaforičkom smislu.* Knez se Mlečićima udvara, da nas bole kuju i stežu. S. Lubiša, prip. 199. — *Sa* se, *refleksivno.* Tko vojnikom lak' vjeruje bukalijam sam se kuje. J. Kavańin 252a.

4. kovati koga u zvijezde, *vrlo (i preko mjere) hvaliti koga.* — *Vala da je imperfektivni glagol prema* okovati *(n. p.* u zlato), *u metaforičkom smislu.* — *Između rječnika u Vukovu* (kovati koga u zvijezde, t. j. hvaliti). Kovati koga u zvijezde. (Hvaliti ga). Nar. posl. vuk. 135. — *Sa* se, *refleksivno.* I od sebe sam govoriš, kada slavna dila tvoriš . . . te se zato uzvišuješ, i u sjajne zvizde kuješ. V. Došen 37b.

5. *izmišlati ili raditi potajno kome na štetu.* — *vidi kod* 2, kov, f. — *Između rječnika u Stulićevu* (zasjede komu kovati ,insidias alicui struere'). Na hilade laži kuje. V. Došen 41a. Laži kujuć na hilade. 56a. Srce koje kuje zle misli. Đ. Daničić, prič. 6, 18. — *I bez objekta.* Kovati i misliti suprot iskrńemu. S. Matijević 42.

6. *uopće raditi, poslovati.* — *Samo u Mikalinu rječniku:* kovati, poslovati ,facio, ago, laboro, operor'.

KOVČ-, *vidi* kopč-.

1. KÖVČA, *f. spravu načińena od žice za spučańe halina; sastoji se iz dva dijela: iz muškoga (što se zove i* kovčar, kukac, mužjak) *što je kao kvaka, i iz ženskoga (što se zove i* ćupica, petla, spona) *što je kao prsten. kad je u jednini, obično znači samo ženski dio (ali vidi i* kovčica), *a u množini znači oba dijela.* — *Vidi* 1. kopča *što je stariji oblik; ondje je i postańe od tur.* qopča *što znači oba dijela (muški je* qopča erkek, *a ženski* qopča diši). — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikalinu* (kovče, kopče, ombrete, ažulice ,ansula, phibia') *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu:* ,das heftel (eigentlich das öhr)' ,fibula'; pl. kövče ,die heftel' ,fibulae'. Zape meni kovča. Bos. vila. 1892. 360. — *U narodnijem pjesmama vrlo često stoji* kovče *uz* čakšire, *te jamačno znači zlatne ili srebrne kovče na dokolenicama, pa po tome i same dokolenice.* Raspuči mi kovče na čakšire. Nar. pjes. vuk. 3, 447. Na čakširam od srme su kovče. Nar. pjesm. hörm. 1, 473. — Zasjaše se toke na prsima i zlaćene kovče na nogama. Nar. pjes. vuk. 2, 150. Na nogama kovče i čakšire, žute mu se noge do kolena, pobratime, kako u sokola, iz kovči su sinģiri od zlata. 3, 119. A na noge kovče i čakšire, do kolena u srmu zalite, od kolena izvezene zlatom. 3, 201. Te skinite kovče i dizluke. 3, 295.

2. KOVČA, *m. ime muško.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Za Osmanom Kovča barjaktare. Pjev. crn. 165b.

KOVČÀLI, *adj. s kovčama, nakićen kovčama (u pjesmama o čakširama), tur.* qopčaly. — *Ne mijeńa se.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,mit hefteln geziert' ,fibulatus'). Na mededu zelena dolama, na pijevcu kovčali čakšire. Nar. pjes. vuk. 1, 529. Obukla je kovčali čakšire. 3, 350.

KÒVČÂR, kovčára, *m. u Vukovu rječniku:* muška kovča ,der hacken (eines heftels)' ,fibula'. — *vidi kod* 1. kovča. — *isporedi* 2. kopčar.

KÒVČEG, *m. shrana (spremica, sud) načińen od drva (pa i od gvožđa i od drugoga čega), obično s osam pravijeh uglova, s poklopcem.* — *isporedi* sanduk, skrińa. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kövčêgâ. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kovьčegъ, *bug.* kovčeg, *rus.* ковчегъ. — *Nepoznata postańa; Miklošić ispoređuje novogrč.* καυκίον, *drveni pehar, lat.* caucus, *čaša, i stslov.* kovъ-

kalъ, čaša. — U ńekijeh se pisaca nalazi oblik kopčeg (vidi). — Između rječnika u Vrančićevu (,arculus'), u Stulićevu (griješkom koučeg i kovceg ,scrinium, arca, capsa'), u Vukovu: (u Hercegovini) ,die kiste, truhe' ,arca, cista'; u Daničićevu (kovьčegъ ,arca').

a. uopće. Prikloni kovčeg ka dvjema noječem. Zborn. 36a. Čemu služe jaspre u kovčegu? M. Radnić 94a. Zadužbina tjelesna vadi se iz kovčega. 390b. Bogatac oko sebe vidi pune kovčege srebra, zlata, dragoga kameńa. J. Filipović 1, 265b. Sakuje gvozden kovčeg. Nar. prip. vuk. 199. Svaka žena, gdje ih je više u jednoj kući, drži svoje ruho i preoblačilo u svom kovčegu, koji je pod bravom, da ne bi ko drugi mogao premetati po ńemu. i odrasle djevojke imadu svoje kovčege. u Dobroselu. M. Medić. — kovčeg zavjeta, arca foederis, isporedi korabļa, c. I načini Veseleilo kovčeg od drva sitima. Đ. Daničić, 2mojs. 37, 1. Da donesemo iz Siloma kovčeg zavjeta Gospodńega. 1sam. 4, 3. Da je došao kovčeg Gospodńi. 4, 6. Kovčeg Božji bi otet. 4, 11.

b. često se u kovčegu hrani mrtvo tijelo, osobito sveto. Otъkryvъše grobъ prêosvestenaago, i sъtvoriše po glagolu jego, i vъ drъvênê kovčezé položiše. Domentijana 314. Povelêše sъtvoriti kovьčegъ izbranъ i vъzьmъše têlo sego hristoļubivaago nesoše je. Danilo 160. Pa odoše u bijelu crkvu do kovčega više Petra svetog, svetog Petra kovčeg celivaše. Nar. pjes. 1, 465. Ja ću se zavjetovati pred kovcegom svetoga Vasilije. S. Ļubiša, prip. 227.

c. arca Noe, Nojeva lađa Kada Noe izide is kovčega. Pril. jag. ark. 9, 106. (1468). Na zelenoj kiti masline ku prnese golub v kovčeg. Korizm. 61b. I uđe Noje u kovčeg. Đ. Daničić, 1mojs. 7, 7. — isporedi korabļa, b.

d. kovčeg morski ,Ostracion turritum'. J. Pančić, zool. 238.

KOVČEGA, f. vidi kovčeg. — U Stulićevu rječniku: (griješkom) koucega uz koučeg. — nepouzdano.

KȌVČEŽAC, kȍvčešca, m. dem. kovčeg. — isporedi kopčežac. — Od XV vijeka, a između rječnika u Stulićevu (griješkom koučežac ,parvum scrinium, arcula, capsula') i u Daničićevu (kovьčežьcь ,arca'). U jednomь malu kovčescu (sic). Mon. serb. 387. (1436).

KOVČEŽICA, f. dem. kovcega. — U Stulićevu rječniku: (griješkom) koučežica uz koučežac. — nepouzdano.

KȌVČEZIĆ, m. dem. kovčeg. — Od XVII vijeka, a između rječnika u Stulićevu (griješkom koučežić uz koučežac) i u Vukovu (dim. v. kovčeg). Zatvoreno u jednomu kovčežiću od zlata. M. Radnić 190b. Zatvori ih u jedan kovčežić. Nar. prip. vuk.2 234. Imaše kovcežić, i nosaše što se metaše u ń. Vuk, jov. 12, 6. Uze kovčežić od site, i obli ga smolom i paklinom. Đ. Daničić, 2mojs. 2, 3. — Vuk je (u prenesenom ili u metaforičkom smislu) ovako nazvao svoju kńigu u koju je sakupio nekolika svoja kńiževna djela.

KȌVČEZINA, f. augm. kovčeg. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (griješkom koučežina ,vilis arca'). ,Punu kovčežinu donijela svakovrsne robetine'. J. Bogdanović. ,Čija je ovo kovčežina?' u Dobroselu. M. Medić. — I kao mjesno ime u Srbiji u okrugu jagodinskom. Zabran u Kovčežini. Sr. nov. 1875. 911.

1. KȌVČICA, f. dem. 1. kovča. — isporedi kopčica. — U Vukovu rječniku. — U Dubrovniku znači u naše doba što i kovče (muška i ženska kovča), i osobito muška (ženska je petļa ili oko). P. Budmani.

2. KOVČICA, f. mjesno ime u Srbiji u okrugu biogradskom. Livada u Kovčici. Sr. nov. 1866. 323.

KȌVČIĆ, m. prezime i mjesno ime. — isporedi Kopčić.

a. prezime. — U pjesmi crnogorskoj našega vremena. Nu je ovo Kovčić Murat bego od Lijevna. Pjev. crn. 251b.

b. selo u Bosni u okrugu travničkom, isto što Kopčić, b (drugo selo). Schem. bosn. 1864. 51.

KȌVÊRTA, f. pokrivač (na posteļi), tal. coperta, mlet. coverta. — U naše vrijeme u Istri. Žute kose na kovertu vise. Nar. pjes. istr. 2, 127.

KȌVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. S Bogatića Ković-Mihaila. Nar. pjes. vuk. 4, 251. Ivana Kovića žena tužila Panteliju Drezgića. Glasnik. II, 1, 31. (1808). Stevan Ković iz Zaovina. M. Đ. Milićević, srb. 608.

KOVILIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Pavle Kovilić. Rat. 410.

KOVILOVO, n. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskom. Livada na Kovilovu. Sr. nov. 1861. 67.

1. KOVIĻ, m. ńeka biļka. Koviļ žuti, Anthyllis aurea Vis. (Vodopić). B. Šulek, im. 165. Uz ńih vile kolo zaigrale, koviļ-kite za kape sabrale. Osvetn. 4, 30. — vidi 1. koviļe.

2. KOVIĻ, m. mjesno ime u Bačkoj

a. Gorńi i Dońi Koviļ, dva sela. Sem. prav. 1878. 28.

b. manastir. Šem. prav. 1878. 115.

KOVIĻAČA, f. ime mjestima u Srbiji. a) selo u okrugu podrinskom. K. Jovanović 136. i u Vukovu rječniku: selo u Jadru (pod Gučevom, blizu Loznice)... Srbi onuda pripovijedaju da su nekad bile dvije sestre: Vida i Koviļka; pa Vida gradila Vidojevicu, a Koviļka taj grad Koviļaču... vidi i M. Đ. Milićević. srb. 521. — b) mjesto u okrugu kragujevačkom. Vinograd u Koviļači. Sr. nov. 1873. 787. — c) mjesto u okrugu smederevskom. Ńiva u Koviļači. Sr. nov. 1861. 502.

KOVIĻAK, m. zaselak blizu Bajne u Hrvatskoj. Sem. prav. 1878. 72.

KOVIĻANIĆ, m. prezime. — XVII vijeka. Pop Ivan Koviļanić. I. Ivanišević 11.

KOVIĻARAC, Koviļarca, m. ime mjestu u Srbiji. Među rečicama Crvencem i čovdinskom (glavica) Koviļarac. Dragašević, mlava. glasn. 43, 318.

1. KȌVÎĻE, n. Stipa pennata L., ńeka biļka. — isporedi koviļ. — Osnova je stara isporedi rus. ковыль, možebiti i praslavenska, ako češ. kovyl nije uzeto iz ruskoga. — Miklošić ispoređuje rus. ковылять, hramati. — U našemu se jeziku javļa od XVI vijeka, a između rječnika u Stulićevu u kojemu stoji griješkom kouļe veliki (sic), trava ,beca lunga' ,herbae genus', i u Vukovu (,das pfriemengras' ,stipa pennata Linn.'). Pozlatno koviļe se tuj nahodi. M. Vetranić 2, 267. Tote ni rumene rozice, ni ziļa, ni grane zelene, ni bila koviļa. D. Baraković, vil. 156. Tu sarenu košutu, bijelo koviļe gledaš. M. Katančić 42. Koviļe i rano bosiļe! Nar. pjes. vuk. 1, 10. Lepa Pava u koviļu spava, ńoj se Rade kroz koviļe krade. 1, 264. Smiļe i koviļe (u. p. to je ovo je; t. j. to je prema drugome zlu ništa). Nar. posl. vuk. 290. Ej bijelo stijene! cvatilo vam

smiļe i koviļe! Osvetn. 2, 99. A po gori zadrhtalo lišće i koviļe zatreptalo cvijeće. 3, 147. Koviļe (kouļe Stulli), rus. ковыль, ковыла, ковылка, češ. kovil, Stipa pennata L. (Pančić, Vuk). B. Šulek, im. 165. — *I od mila se ovako kaže djetetu.* I. Pavlović.

2. KÒVÎĻE, *n. mjesno ime.*

a. *zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 151.

b. *vidi u Vukovu rječniku:* namastir u Starome Vlahu pod planinom Kobiļem.

KOVIĻEVAC, Koviļevca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Vinograd u Koviļevcu. Sr. nov. 1875. 759.

KÒVÎĻKA, *f. načińeno od* koviļe.

a. *ime žensko. — U Vukovu rječniku:* ,frauenname' ,nomen feminae'. — *vidi kod* Koviļača.

b. *ime ovci.* Bastaj, Daruvar, Bruvno. Đ. Hirc.

KOVIĻNO, *n. mjesno ime.* — xiv *vijeka.* Na Koviļьno. Deč. hris. 48. 101.

KÒVÎN, Kovina, *m. mjesno ime. — Vidi u Daničićevu rječniku:* Ковинь, grad u Mağarskoj na Dunavu: ,primi Lazarь Kovinь i ine gradove pobrežke' 1456. (Okáz. pam. šaf.) 79. u drugoga ļetopisca ,Kovino'. G(lasnik). 10. 273. — *u protopresviteratu pančevačkom.* Šem. prav. 1878. 54. *varošica u Mağarskoj u protopresviteratu budimskom.* 36. — Kovinь (stari). — Kovinь Martinь (ili Martińь?). S. Novaković, pom. 135. Na Kovinu Dunav prebrodio, pa se maši vlaške zemļe ravne. Nar. pjes. vuk. 2, 481. — *isporedi* Kovino.

1. KÒVINA, *f.* metallum, *uprav što se može kovati. pa se ovom riječi shvaća ne samo grožđe, mjed, zlato, srebro itd. nego i druga tjelesa koja, kao ova, srijetla su (kad su čista) i vode dobro toplinu i muńevinu itd., i ako se ne dadu kovati. — isporedi* 2. kov, b, kovovina, metal. — *Riječ su načinili u naše doba pisci od osnove* kov *glagola* kovati *nastavkom* ina. Kovine mijesi i udara na kalupe. M. Pavlinović, rad. 31. Kovina, chem. min. (metal), lat. ,metallum' ,metall', tal. ,metallo', frc. ,métal', egl. ,metal'; dragocjene kovine ,edle metalle', tal. ,metalli preziosi, nobili'; proste kovine ,unedle metalle', tal. ,metalli ignobili'; lake kovine ,leichte metalle'; teške kovine ,schwere metalle'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. KÒVÎNA, *f.* ime žensko. I. Pavlović.

3. KOVINA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Kovini. Sr. nov. 1865. 477.

KOVÍNAC, Kovinca, *m. čovjek iz Kovina (u Banatu).* V. Arsenijević. — *Od* xviii *vijeka.* Miloš Kovinac. Glasnik. ii, 3, 73. (1706—1707).

KÒVINAČKÎ, *adj. koji pripada Kovinu (u Banatu).* V. Arsenijević.

KOVINCI, *m. pl. mjesno ime. — Prije našega vremena.* Kovinьci. S. Novaković, pom. 135.

1. KOVINKA, *f. ime žensko. — Od* xviii *vijeka.* Kovinka Dmitrova. Glasnik. ii, 3, 75. (1706—1707). Kovinьka. S. Novaković, pom. 70. Kovinka, ime žensko. Zemļak. 1871. br. 2.

2. KÒVÎNKA, *f. žensko čeļade iz Kovina (u Banatu).* V. Arsenijević.

KOVINKIĆ, *m. prezime. — Prije našega vremena.* Kovinьkićь (prezime). S. Novaković, pom. 70.

KOVINO, *n. mjesno ime, vidi* Kovin. Kovino. S. Novaković, pom. 135.

KÒVÎNSKÎ, *adj. koji pripada kovinama. — Načińeno u naše vrijeme.* Oznaka koju su praviteļi kovinskoga posuda udarili ... Zbornik zak. 1866. 98. Kovinski, min. ,metallisch, metall- (in zus.)', tal. ,metallico, metallino'; kovinska svjetlost, chem. ,metallglanz', tal. ,lustro metallico', frc. ,éclat metallique', egl. ,metallic lustre'; kovinska smjesa ,metall-legirung', tal. ,lega metallica', frc. ,alliage de métaux', egl. ,alloy of metals'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOVIOCI, Kovilaca, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 125.

KOVIONA, *f. ime vrhu u Srbiji u okrugu biogradskom.* M. Đ. Milićević, srb. 59. — -o- *stoji mj.* l. — *isporedi* koviļe.

KOVITLAC, *m. vidi* kovrtań. — *U naše vrijeme. (Brļ čini)* te se ovca u kovitlac okreće. K. Crnogorac, zool. 181.

KOVITLATI, kovitlam, *impf. vidi* kovrļati. Bos. vila. 1889. 152.

KOVIZLA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 391.

KOVJAN, *m. ime muško. — Prije našega vremena.* Kovjanь. S. Novaković, pom. 70.

KOVJANA, *f. ime žensko. — Prije našega vremena.* Kovjana. S. Novaković, pom. 71.

KOVKA, *f. u jednom primjeru* xviii *vijeka kao da znači: što mu drago kovano od srebra.* Ni kovke srebrne ni moć nać pri meni (što god je od srebra pri meni bilo). M. Kuhačević 50. — *U pisaca našega vremena, sprava (kao tijesak) za kovańe novaca.* Kovka, tech. ,prägstock, prägwerk, stosswerk', frc. ,balancier', egl. ,fly-press, coining press, stamping press', tal. ,torchio da coniare'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOVKOST, *f. vidi* kovkoća.

KOVLAISAV, *m. ime muško. — Prije našega vremena.* Kovlaisavь (bio je vojvoda). S. Novaković, pom. 70.

KOVĻE, *n. coll. kovine, metali. — U jednoga pisca čakavca* xvii *vijeka* (kovje). Živina, stabaļa, kamenja, kovja ... I. T. Mrnavić, ist. 11. Prilike ... od kovja. 80.

KOVNA, *f. ime žensko. — Prije našega vremena.* Kovьna. S. Novaković, pom. 70.

KÓVNICA, *f. postaje od* 1. kovan.

a. *u dva naj starija primjera* (xv *vijeka*) *po svoj prilici nije isto značeńe kao što je kod* b, *nego vaļa da znači (kao što misli i Daničić): rudnik.* Drьžalь je u mene carinu i kovnicu. Spom. sr. 2, 61. (1414). Jerь je držalь našu carinu i kovnicu. 2, 80. (1423). — *Otale u Daničićevu rječniku:* kovьnica ,metalla (fodina', vaļa da je to).

b. *u naše vrijeme, zgrada gdje se kuje novac. — Između rječnika u Vukovu:* ,die münze (das münzhaus)' ,moneta'. Na novcu svake vrsti biti će naznačena kovnica iz koje je izišao. Zbornik zak. 1869. 67. Upravļao je kovnicom novaca. M. Pavlinović, rad. 104. Kovnica, arch. stat. lat. ,moneta' ,münze, münzgebäude, münzamt', frc. ,hôtel de monnaie', egl. ,mint', tal. ,zecca'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *U širem smislu.* Nekakav Vasin čukunded bio je, vele, vrlo vešt rudar u kopaoničkim kovnicama. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 412.

c. *vidi* 1. kolajna, b. — *U Belinu rječniku:* ,medaglia' ,numisma' 467b; *u Voltiğijinu:* ,medaglia' ,münze, schaugeld'; *u Stulićevu:* ,nummisma'. — *nije dosta pouzdano.*

KOVNIČICA, *f. dem.* kovnica, c. — *U Stulićevu rječniku:* ‚parvum nummisma'. — *nije dosta pouzdano.*

1. KOVNIK, *m. čovjek što kuje, osobito novce, pa i uopće kovač; u Stulićevu rječniku ima i drugo značeńe (vidi* kovarnik) *prema* kovati, 5. — *U Belinu rječniku:* ‚coniatore quello che conia o impronta monete' ‚cusor' 216a; *u Voltigijinu:* ‚coniatore; ferrajo' ‚münzer; schmied'; *u Stulićevu:* 1. ‚cusor'. 2. ‚turbator' *(s dodatkom da je riječ ruska).*

2. KOVNIK, *m.* međa vrlo duga što dijeli zemļu od zemļe. Slovinac. 1880. 87.

KOVNOST, *f. osobina onoga što je kovno ili kovko.* — *Načineno u naše vrijeme.* Kovkoća, Kovnost, tech. ‚hämmerbarkeit', frc. ‚malléabilité', egl. ‚malleability', tal. ‚malleabilità'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOVOJ, *m.* općinska ili državna služba koja se bez plate čini: ‚Ove me nedijo red na kovoj'. ‚Vaļa mi ići na kraļev kovoj'. M. Pavlinović. — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* Neće bit sila ni na kovoj ni na kńige. M. Pavlinović, razl. spisi. 273. — *Nejasna riječ, Pavlinović misli na tal.* convoglio, *pratńa.*

KOVON(?), *m. ime muško.* — *Prije našega vremena.* Kovonь (Može biti da je pogreška mesto Kovanь). S. Novaković, pom. 70.

KOVOVINA, *f. vidi* kovina. — *Načineno u naše vrijeme.* Kovovina ‚metall'. Zbornik zak. 3, 455. Đ. Popović, rječn. 1, 191b.

KOVRCA, *f. vidi* kovrcica. Ali u bujnoj kosi iz kovrca i pletenica ne vidi se . . . Javor. god. 16, br. 42, str. 672.

KOVRCAN, *m. vidi u Vukovu rječniku:* Oj macane kovrcane (reče se mačku). *Postaje od* kovrca.

KOVRČAST, *adj. vidi* kudrav. — *U Vukovu rječniku:* ‚kraus' ‚crispus'.

KOVRČEŃE, *n. djelo kojijem se kovrči.* — *U Vukovu rječniku.*

KOVRČICA, *f. vidi* zavojak, uvojak *(na kosi, bradi, pa uopće od dlaka).* — *Po obliku kao da je deminutiv (vidi* kovrca). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* (u Srijemu po naj više se govori pl. ‚kòvrčice' ‚das haarlöckchen' ‚cincinnulus'. *U osobitom značeńu.* Kovrcica, ono perje, što na trtici ima n. pr. patak, a po tom se raspoznaje od patke. U Srijemu. A to su ‚aufwärts gekrümmte seitliche schwanzdeckfedern'. M. Medić.

KOVRČITI, kòvrčîm, *impf. (s objektom* kosa, brada, *ili* dlake *uopće) uvijati tako da postanu kovrčice.* — *Akc. se mijena u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kòvrčî. — *Osnova je* kovrk *ili* kovrc *(vidi* kovrk *i* kovrca). *isporedi* kovrļati *i* zvrk. *F. Miklošić i Đ. Popović misle da je od tur.* qyvyrġyq, *kovrčast (isporedi* kovrǵati, kovrgica). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚kräuseln' ‚crispo'). — *Sa se, refleksivno.* Što (kosu) čovek više češļa, to se ona više kovrči i zamršuje. Nov. sr. 1834. 102. — *U narodnoj pripovijeci bosanskoj kao da znači previjati se (o čeļadetu).* Ali kad ga je ńegova potreba mučiti počela, preskakivao je iz jednoga kraja u drugi, i kovrčio na svaki način. Nar. prip. bos. 1, 51.

KOVRDIJA *(i* kofrdija), *f. ńekakva biļka.* Kovrdija, nekakva trava (Istra), v. Kofrdija. B. Šulek, im. 165. Kofrdija (Istra), v. Kovrdija. 149.

KOVRDIN, *m. u narodnoj pjesmi našega vremena stoji uz mač, i ne zna se značeńe.* — *Može biti da je postalo od tur.* kürde, *nekakav (kurdski) nož. Đ. Popović i za ńim g. Miklošić misle na srodnost s* ǵeverdan. Kad začuše devet Jugovića, poskočiše na noge lagano, potegoše mače kovrdine, da pogube cara u stolici. Nar. pjes. vuk. 2, 185.

KOVRǴAK, *m. ńeka obla kapa što muškarci nose u Bosni.* — *Đ. Popović i F. Miklošić misle da postaje od tur.* qyvyrġyq *(vidi kod* kovrčiti). — *isporedi* kovrgik. — *U Vukovu rječniku:* ‚die cylindrische mütze der männer in Bosnien' ‚mitra cylindrica virorum'.

KOVRǴATI, kòvrǵâm, *impf. vidi* kovrčiti. — *U naše vrijeme u Srbiji.* Kažu da se nalaze crne, bele, riđe *(dlake)* i neke se od ńih sve kovrǵaju. M. Đ. Milićević, živ. srb.² 325.

KOVRGICA, *f. vidi* kovrčica. — *U naše vrijeme u Srbiji.* Kad sam hvatao pátka da mu očupam onu sivu kovrgicu. M. P. Šapčanin 1, 18.

KOVRǴIK, *m. vidi* kovrǵak. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Srijemu.*

KOVRK, *m. vidi* kovrčica. Kosa pala preko čela u kovrcima. Bos. vila. 1886. 83.

KOVRĻÂK, kovrļáka, *m. vidi u Vukovu rječniku:* (u Petrovu poļu) kao guzva od crvena i crna, što žene nose na glavi, a preko toga okrugu (jašmak-bošču) ‚art kopfbedeckung' ‚vittae genus'. Žene udate ne nose kape nego mjesto ńe kovrļak pokriven okrugom *(u Dalmaciji u dolini rijeke Cetine).* V. Bogišić, zborn. 128. — *Postaje od osnove glagola* kovrļati *(isporedi* kotrļ, c).

KOVRĻAŃE, *n. djelo kojijem se kovrļa.* — *U Vukovu rječniku.*

KOVRĻATI, kovrļâm, *impf. vidi* kotrļati *(i radi akcenta).* — *Postańe nije mi jasno: kao da su se sastale osnove od* kotrļati *i* vrtjeti, *a vidi i* kovrtač *(isporedi i* kovrčiti). — *U Vukovu rječniku:* vide kotrļati *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

KOVRĻICA, *f* goli klip kuruze. Požega. D. Hirc.

KOVRTÂČ, kovrtáča, *m. vidi u Vukovu rječniku:* onaj kolutić (od gvožđa ili pirinča) što se ńime listovi od tijesta sijeku ‚österr. krapfenradl'. cf. devermavis.

KOVRTÂĻ, *m.* zovu se ‚kovr̀tâļi' oni veliki oblaci što se motaju nebom prije neg će zapaliti silna bura. na Braču. A. Ostojić.

KÖVRTAŃ, kòvrtńa, *m. vidi u Vukovu rječniku:* savijeno što u kolo, n. p. kosa na glavi ‚die runde' ‚orbis'. — *isporedi* kovrtač *i* kovrčica.

KOVTAO, kovtála, *m. vidi* koktao. — *U Stulićevu rječniku:* kovto, v. kokto.

KOVTIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Ilija Kovtić. Rat. 389.

KOZA, *f.* Capra hircus L. fem., *poznata domaća životińa.* — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* kòzi, *u acc. sing.* kòzu, *u voc. sing.* kòzo, *u nom., acc., voc. pl.* kòze. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov., češ., poļ* koza, *rus.* коза. — *Nepoznata postańa, vaļa da nije postalo od istoga korijena od kojega je lit.* ožys, *sanskr.* ağā, *grč.* αἴξ *(isporedi* kost). — *U svijem je rječnicima* (‚capra').

a. *u pravom smislu, životińa.*

a) domaća, pitoma. Ili ovce ili koze. Mon. serb. 80. (1302—1321). Tko ukrede kozu ali ini brav. Stat. poļ. ark. 5, 282. Ako vidiš *(u snu)*

da koze suproć tebi boj biju, toj prilikuje srebu. Zborn. 137b. Od zla dužnika i koza bez kozleta. (D). Poslov. danič. Od zla dužnika i kozu bez mlika. A. d. Bella, rječn. 171b. Kao koza kad se poće . . . V. Došen 154a. Opremih ga za kozama, kad u veče veče bilo, sve su koze doma došle, moga draga jadna nema. Nar. pjes. vuk. 1, 526. Sedam hiļad bijelih ovaca, pet hiļada crvenijeh koza. 4, 186. Veka stoji koza za jarići, a jarića dreka za kozama. 4, 187. Koza lipsuje, a rep ne spušta. Koza ne prska doklo ne vidi vuka. *Nar.* posl. vuk. 138. Od zla dužnika i kozu bez jareta (vaļa uzeti. Mjesto ‚jareta‘ govore jedni ‚mlijeka‘, a i ‚mlika‘). Od jedne koze dva mijeha ne mogu biti. 233. Čim se koza dičila tim se ovca sramila (što je digla rep). 347. *vidi i* brada, kostret, koziti se, večati, *itd.*

b) divļa koza *ne znači svagda istu vrstu što i domaća, nego druge vrste više ili mańe slične, kao divokozu, srnu itd. vidi u Vrančićevu rječniku:* divja koza ‚caprea‘; *u Mikaļinu:* koza divja ‚pygarcus, dama, dorcas‘; *u Belinu:* divja koza, srna ‚capra salvatica‘ ‚capra silvestris‘ 171b; *u Bjelostjenčevu:* koza divja ‚pygargus, capra sylvestris, dama, dorchas, caprea‘; *u Jambrešićevu:* koza divja ‚caprea‘; *u Stulićevu:* koza divja, v. srna. — Divja koza hitro bježi. P. Kanavelić, iv. 32. Divļa koza ‚die gemse‘ ‚Antilope rupicapra‘. G. Lazić 37.

c) u Dalmaciji se reče kao psovka čeļadetu, osobito kad što dobro ne umije da uradi, ili kad je nemirno. ‚Što činiš tu, kozo jedna?‘ *u Dubrovniku.* P. Budmani.

b. Koza, *m. prezime ili muški nadimak.* — xviii *vijeka.* Stipan Koza. Glasnik. ii, 3, 172. (1706—1707).

c. *u prenesenom smislu, često u množini, nešto načińeno od drva. a) vidi* 1. koń, 2, e. Koza, arch. (vještac, koń, magarac, końic), frc. tréteau, chevalet‘, egl. ‚horse, jack‘, tal. ‚capra‘ ‚gerüstbock, rüstbock‘. Koze (pl.), tech. (nogače, nogari, križnice) ‚schragen‘, tal. ‚cavalletto‘. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Koza, upora kojom se podupire žlijeb. u Samoboru. Držak (upora) na čem stoji žlijeb na vodenici. Bistrac. F. Hefele. — *b)* koze, *vidi* skele, lazila. — *između rječnika u Vukovu* (pl. koze ‚das baugerüst‘ ‚machina aedificationis‘). Tu se prave lađe vojene koje kad se puste s koza, to one udare čak u breg. S. Tekelija. letopis mat. sr. 119, 48. Onda su majstori baš u Ilinu ploču ovrli koze (skele), i tako su je razlupali. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 36. — *c) (Treba)* imati dve drvene koze, jedan iz dve široke daske dobro sastavļen i spojen oluk. Z. Orfelin, podr. 134. — *d)* koza, rašļasto drvo kamo se dužica upre, kada ju radnik izrađuje. Riječ među dužičarima. F. Hefele.

d. *u igri ‚kozice‘.* Na jedno mesto zabodu u zemļu jedan klinčić koliko četvrtina ili polovina plajvaza, i to zovu ‚jarac‘. a svaki uzme po jedan mańi klinčić, i zabodu ih oko jarca u razdaleko onoliko koliki je onaj nož kojim će se bacati. ti se klinčići zovu ‚koze‘. M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 248.

e. *vidi* 2. koze.

KOZAČ, *m. vidi* 1. kozar. — *U Stulićevu rječniku. — slabo pouzdano.*

KOZAČINA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zemļa kod Kozačine. Sr. nov. 1875. 641.

KÒZAČKÎ, *adj. koji pripada Kozacima.* On se u gradu Kamenici bješe uzdržo vele dana, što kozački svud vojnici vrćahu se sa svijeh strana. I. Gundulić 422. Ovo su kozačke troje haramije. I. T. Mrnavić, osm. 41. Hotio je vojevati protiva ńemu na kozačku. A. Tomiković, živ. 191.

KOZADRE, *f. pl. ime seocu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 22.

1. KÒZAK, *m. vidi* Kazak. — *Od* xvii *vijeka (u svijem primjerima u množini), a između rječnika u Voltiģijinu* (Kozaci ‚Cosacchi‘ ‚Kosacken‘). A Kozaci srnuć brli starijeh štota u zamjenu. požegli su i potrli, pače smakli Varno u plijenu. I. Gundulić 318. Nove raspe stara grada mimohodeć paša žali, i proć voļi svojoj tada bojnijeh Kozak vojske hvali. 318. Nu opet, vojska od Kozaka, pazi, gdi se na se kupi. 444. Zovu se Kozaci. I. T. Mrnavić, osm. 39. Imadijau za pomoćnike Moskove. Kozake. A. Kanižlić. kam. 882. Kad dođu moji Kozaci s Timoka. Vuk. dan. 1, 83.

2. KOZAK, *m. ime końu.* Požega. D. Hirc.

KOZAKOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Pavle Kozaković. Rat. 79.

KOZAL, *vidi* kozao.

KOZALA, *f. ime podgrađu grada Rijeke.* Schem. segn. 1871. 80.

1. KOZÀLAC, kozàlca (kozaòca), *m.* Arum L., *ńeke vrste biļaka. — Stari je oblik bio* козьльць, *isporedi rus.* козелецъ, *oba* ь *mogu postati* a *ili ispasti. — Riječ može biti stara, isporedi ruski oblik, a osnova* козьл *može biti i praslavenska, vidi u Šulekovu imeniku ovdje kod* a; *ali treba dodati da u svijem drugijem spomenicima značeńe jest biļka, ali ne* Arum.

a. kozàlac, *prvo* ь *postaje* a *u svijem padežima, a drugo u nom. i acc. sing. (i u gen. pl.* kozaláca, *ako se govori).* -l- *se u Dubrovniku mijeńa na* o, *te se po dubrovačkom govoru* ao *sažimļe u* o *dugo:* kozóca, kozócu, *itd., voc.* kȍzôče; *prema ovome bi trebalo da je akc.* kozaòca, kozaòcu *itd.,* kȍzaoče. *ako se* l *ne mijeńa, ostaje svuda akc. kao u nom. sing., osim voc.* kòzalče *(i gen. pl.). — Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚dragoncello, herba‘ ‚dracuntium‘ 280b) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (kozalac mali, trava ‚dracunculus minor, dracontium minus‘; kozalac zmijini, trava ‚colum draconis, dracunculus‘; kozalac vodeni, trava ‚dracunculus aquatilis‘), *u Vukovu* (nekaka trava ‚Artemisia dracunculus Linn. [Arum L.]‘. cf. kozlac, zakozlik). Travu koja se kozalac imenuje. 1. Jablanci 148. Tko ju *(travu)* znade, kozalac se zove. J. S. Reļković 160. Neki opet travu kozalac piju s rakijom. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 50. Kozalac (kozlac), češ. kozlik, poļ. koziełek, koziolek, kozłek (Valeriana), rus. козелецъ (Scorzonera), козелки (Pastinaca), aron o serpentaria (Pizzelli, Aquila-Buć, Anselmo da Canali, Skurla), lufo (Pizzelli, Aquila—Buć), dragoncello (Della Bella), 1. Arum maculatum L. (Pančić); 2. Arum italicum Mill. (Visiani, Lambl). B. Šulek, im. 165. — *S ńekijem se pridjevima naznačuju osobite vrste.* Kozalac koński, Arum italicum L. (Visiani). — Kozalac mali, gigaro minore (Aquila—Buć), aro minore (Pizzelli, Anselmo da Canali), dragontea minore (u rukopisu xvi vijeka), Arisarum vulgare Targ. — Kozalac veliki, gigaro, dragontea, (Pizzelli, Aquila—Buć, Skurla), 1. Arum dracunculus L.; 2. Arum italicum Lam. B. Šulek, im. 165. — Kozalac vodeni, dragontea aquatica (Aquila—Buć, Stulli), Calla palustris L. — Kozalac zmijińi, serpentina, collum draconis (Pizzelli, Stulli), Arum dracunculus L. 166.

b. kòzlac, kozlàca, *prvo* ь *ispada, a drugo ostaje u svijem oblicima:* kozlàca, kozlàcu *itd.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem oblicima, osim nom. i acc. sing., i voc.* kòzlace *(i gen. pl.* kozlácâ?). — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kozlac, trava ‚dragunculus') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚dragoncello, herba' ‚dracuntium' 280ᵇ), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kozlec, trava ‚dracunculus, dracintion l. dracintium, colubrina, v. serpentaria'), *u Stulićevu* (kozlec, trava, v. kozlač *iz Bjelostjenčeva) u Vukovu:* kòzlac, kozlàca (kozàlca), vide kozalac *s dodatkom da se govori u Srijemu.* Crļene baturice od kozlaca. J. Vladmirović 19. Kolik bajam kozlaca. 32. Kozlac, bilina, kojoj je lišće šire i duļe od dlana, s proļeća ga beru, vare, s brašnom podmetaju i ńime svińe rane. J. Bogdanović. Kozlac, dragontea, aro (u sińskom rukopisu, Bartulović), lufo, serpentaria (Kuzmić), dragoncello (Della Bella), dragunculus (Bjelostjenac), 1. Arum maculatum L. (Pančić, Sladović, Gospić); Arum italicum Mill. (Visiani), v. Kozalac. B. Šulek, im. 167. — *S ńekijem pridjevima znači i druge biļke.* Kozlac bļuvači, bulbus vomitorius (Durante), Muscari moschatum Desf. — Kozlac lažni, arisarum falsum (Durante). — Kozlac mali, arisarum (Durante), Arisarum vulgare Targ. (Alschinger). — Kozlac sridńi, arum minus (Durante), Arum maculatum L. B. Šulek, im. 167. — Kozlac veliki, aron maggiore (Durante, Kuzmić), arum, aron, canis priapus (Durante), Arum italicum Mill. 168.

c. kozòlac, kozóca, *u naše doba u Dubrovniku: uprav su oblici* kozóca, kozócu *itd. kao kod* a, *a po ńima se zlo načinio nom. sing.* — Kozolac, 1. Arum italicum Mill.; 2. Arisarum vulgare Targ. (Vodopić). B. Šulek, im. 168. — *I s pridjevima.* Kozolac crni, Arum orientale Bbrst. (Vodopić). — Kozolac mali, Arisarum vulgare Targion. (Vodopić). — Kozolac zmijin, Arum dracunculus L. (Vodopić). B. Šulek, im. 168.

2. KOZÀLAC, kozàlca, *m. vidi u Vukovu rječniku:* u pluga ona gredica što sastavļa gredeļ i plaz. — *isporedi* 2. kozlac.

KÒZALINA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* vide kaluža *s dodatkom da se govori u Risnu.* — *isporedi* 2. kozao.

KOZAĻ, Kozļa (Kožļa), *m. ime gradu u Srbiji, po svoj prilici na mjestu gdje je sad* Kozeļ *(vidi).* — *U kńizi* xiii *vijeka pisanoj crkvenijem jezikom (sa starijem oblikom* Kozьlь, *i otale u Daničićevu rječniku* (Kozьļь, grad koji je osvojio Stefan Nemańa. vaļa da je bio blizu Niša i Svrļiga, jer se s ńima pomińe). I gradь slavny Nyšь i gradь Svrьļigь i gradь Ravьnyj i gradь Kozьļь. Stefan, sim. pam. šaf. 8. Oko gradova Niš, Svrļig, Ravni, Kozaļ (mislim da je bilo Kozaļ [Kozьlь], Kožļa: iz ovoga pošļedńega je pozno doba razvilo Kožeļ) ne treba nam se baviti . . . za druga tri može se sve što treba naći u Knež. Srbiji M. Đ. Milićevića; sva tri su u kńaževačkom okrugu i mogu se videti i na kartama. S. Novaković, zemļ. 57.

KÓZÂĻKA, *f. ńekakva igra s grahom.* — *isporedi* kozati se. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KOZAĻ-VRH, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 73.

KÒZAN, *m. vidi* 1. kozo.

KÓZÂŃE, *n. djelo kojijem se ko koza.* — *vidi* kozati se.

1. KOZAO, kozla, *m. jarac.* — *Stari je oblik bio* kozьlъ, *te postaje od* koza *nastavkom* ьlъ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kozьlъ, *rus.* козелъ, *češ.* kozel, *poļ.* kozioł, kozioł. — *Osim dva primjera pisaca Bošńaka (Margitića* xviii *vijeka, i pisca Osvetnika u naše vrijeme), svi su primjeri iz pisaca čakavaca; s toga ove riječi nema u štokavaca ili je vrlo rijetka, premda su još žive riječi što su od ńe postale, kao* kozle, kozlić *itd.* — *Oblik* kozao *pišem po naj zadńem primjeru (u kojemu je* ao *sažeto:* kozo). — *Između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* kozel. jarac ‚hircus, tragus', *u Jambrešićevu* kozel ‚caper, hircus, haedus'), *u Stulićevu* (kozel ‚hircus' *s dodatkom da je riječ ruska).* Meso od kozla mladoškopca. Stat. poļ. ark. 5, 294. Ni od potribe ubijati jańac dobrih ni kozal. Korizm. 61ᵃ. Krv volov i kozlov. Anton Dalm., nov. test. 2, 149ᵇ. paul. hebr. 9, 13. (U) tri [šest] tisućno (lito) ustati ima jednorogi kozal. Aleksandr. jag. star. 3, 245. Ako brada čini ļude, naj vridnijši kozal bude. P. Vitezović, cvit. 23. Krvju od kozla. S. Margitić, fal. 162. Kozle odlučit zmeju ovčadi. J. Kavańin 12ᵃ. Ki je meni pojal mojega kozla. Nar. pjes. istr. 4, 16. Pa što kozo vjeruje kurjaku? Osvetn. 2, 181.

2. KÒZAO, kozála, *m. bunište.* — *Jamačno je ista riječ što* 1. kosao *(vidi pod* c). — *isporedi i* kozalina. — *U Belinu rječniku:* ‚letamajo' ‚fimetum' 434ᵃ.

KOZAPEROVICA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 65.

1. KÒZÂR, kozára, *m. čovjek što čuva koze.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kòzâru (kòzâre), kòzâri. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚caprarius') *gdje se naj prije nahodi, u Mikaļinu* (‚caprarius'), *u Belinu* (‚capraro, guardiano di capre' ‚caprarius' 171ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (‚caprarius, aegonomus, aepolus, caprarum ductor l. pastor'), *u Jambrešićevu* (‚caprarius'), *u Voltigijinu* (‚caprajo, caprario' ‚ziegenhirte'), *u Stulićevu* (‚caprarum custos'), *u Vukovu* (‚der ziegenhirt' ‚caprarius').

a. *uopće.* Kod svińara i kozara . . . V. Došen 103ᵇ. Dolijanin poče se kazivati i faliti da je brat kraļa Vladislava, premda bise sin jednoga kozara. And. Kačić, razg. 83. Da se jedan seļanin oli kozar boli i žalosti da nije kraļem. M. Dobretić 208. Podi, kćeri, za kozara, dobro će ti biti. — Neću, majko, za kozara, neće dobro biti. kozar hodi po kameńu, vrat će salomiti. Nar. pjes. vuk. 1, 378. Nije carstvo za mene kozara. Nar. pjes. petr. 2, 133. Uzme . . . za koze kozara. Nar. prip. vuk. 90.

b. Kozar, *kao muški nadimak ili prezime.* Jovan Kozar Hera . . . Grujo Kozar. Glasnik. ii, 3, 75. (1706—1707). Koga tuži Jovan Kozar iz Salasa. ii, 1, 97. (1808).

2. KÒZÂR, kozára, *m. vidi* varak, klobodan. — *Nepoznata postańa.* — *Od* xviii *vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Vukovu:* (u Dubrovniku) krut varak ‚das knistergold' ‚aurum tremulum'; *u Belinu ima samo složena riječ* zlatokozar ‚orpello' ‚bractea' 529ᵇ; *pa iz toga i u Stulićevu:* zlatokozar ‚bractea aerea'. Zlato od kozara, tkoje samo zveči. V. M. Gučetić 4. Velika grana masline lijepo nakićena kozarom. S. Skurla, sv. vlaho. 130.

3. KÒZÂR, Kozára, *m. mjesno ime.* — *vidi i* Kozari.

a. *pomińe se* xv *vijeka.* I lozije drugo odь Kozara. Spom. stoj. 41.

b. *vidi u Vukovu rječniku:* planina u Bosni *s primjerom iz narodne pjesme:* I uteče u Kozar planinu.

c. *selo na Korčuli (?).* U seoskom mjestu od Kozara ima ikone gospojine. J. Kavańin 318^a.

KÒZARA, *f. postaje od* koza *ili od* kozar.

a. *mjesto gdje se koļu koze. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der platz wo die ziegen geschlachtet werden‘ ‚macellum caprarium‘). Tu se načini i kozara, jedni seku, jedni mere... Nar. prip. vuk. 101. Samo se govorilo o loju na kozarama, i o prohodńi na pijacama. M. Đ. Milićević, jur. 26. Po Srijemu pravili su kućice gdje su se iz vinograda, šļivika i hatara slijevali putovi, pa su s jeseni, dok traje kukuružńa i vinogradska berba (redovno je vinogradska berba prije) klali tu koze, ovce, a i jańce, pa su prodavali i prijesno i pečeno meso, obično su davali meso za kukuruze i za kļuk vinski, pa tako su te kozare mnogima od koristi bile. Danas ih više nema. M. Medić.

b. *vidi* 1. kozarica. — *U Bjelostjenčevu rječniku (kod* kozarnica), *u Voltigijinu* (‚caprareccia, caprile‘ ‚ziegenstall‘). — Kozāra ‚caprile‘. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 39.

c. Kozara, *ime planini u Bosni. — Između rječnika u Vukovu* (planina u Bosni više Motaice). Jedan vije s planine Morine, iznad kobna poļa Nevesińa, drugi vije iz Kozare puste. Osvetn. 5, 31.

d. vrsta gļive ‚parasolpilz‘. Požega. D. Hirc.

KOZÁRAC, Kozárca, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 53. — *i u Vukovu rječniku:* grad u Bosni pod gorom Kozarom na rijeci Kozaruši koja utječe u Gomionicu (Gomionica u Sanu, a Sana u Unu).

b. *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 87.

KOZÀRATI SE, kozàrâm se, *impf. kaže se u* ukornom smislu o djeci koja se uvijek hita i nathitava kameńem. — na Braču. A. Ostojić. — *Može biti da postaje od* 1. kozar *i da uprav znači: igrati se kao kozari.*

KOZÀRCI, Kòzârâcâ, *m. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu travničkom.* Schem. bosn. 1864. 85.

KÒZÂRČÂD, *vidi kod* kozarče.

KOZÁRČE, kozárčeta, *n.* dijete koje čuva koze. u Lici. V. Arsenijević. — *Uprav je dem.* 1. kozar. — *Množine nema: kad bi se htjelo kazati u množini, trebalo bi upotrebiti coll.* kòzârčâd, *za koje nemam potvrde.* Od kozarčeta Bracana *(isporedi* kozarčić). *u* Pjev. crn. 112^b.

KOZÀRČIĆ, *m. dem.* 1. kozar. — *Radi postańa isporedi* kozarčina. — *U naše vrijeme.* Od maloga Bracana kozarčića *(isporedi* kozarče). *u* Pjev. crn. 49^b.

KOZÀRČINA, *m. augm.* 1. kozar *(uprav od* kozarče *ili od nepotvrđenoga oblika* kozarac). *u Lici.* J. Bogdanović. M. Medić.

KOZÁREV, *adj. koji pripada kozaru (vidi* 1. kozar). — *U Vukovu rječniku: vide* kozarov.

KOZÁREVAC, Kozárevca, *m. ime dvjema selima u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeļ. 108. 110.

KOZÁREVO, *n. mjesno ime. — U spomeniku* xiv *vijeka pisanome crkvenijem jezikom* (Kozarjevo). Selo Kozarjevo. Svetostef. hris. 5.

KOZÀRI, *m. pl. mjesno ime. — isporedi* 1. kozar, b.

a. *selo u Bosni.* Statist. bosn. 89.

b. *selo u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 118.

KOZARIĆ, *m. dem.* 1. kozar. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* ‚pastorculus caprarum‘.

1. KOZÀRICA, *f. žensko čeļade što čuva koze (isporedi* 1. kozar). — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚die ziegenhirtin‘ ‚capraria‘). Ku Vihru hoć rijeti? jeda kozaricu? F. Lukarević 90. Mjesto slične vjerenice primaju se kozarice. J. Kavańin 205^b.

2. KOZÀRICA, *f. staja za koze. — U Vukovu rječniku:* ‚der ziegenstall‘ ‚stabulum‘.

3. KOZÀRICA, *f. mjesno ime. — Vaļa da postaje od značeńa kod* 2. kozarica.

a. *selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijeļ. 126.

b. *selo u Srbiji u okrugu šabačkom.* K. Jovanović 177.

KOZÀRIĆ, *m. dem.* 1. kozar. — *U Stulićevu rječniku.*

KOZARIĆI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 10.

KOZARIN, *m. mjesno ime na otoku Krku.* — xv *vijeka.* Stat. krč. ark. 2, 295. (1443).

KOZÀRINA, *f. što se plaća kozaru za svaku kozju glavu. — U Vukovu rječniku:* ‚das ziegengeld (für den hirten)‘ ‚pecunia pro capra pascenda‘.

KOZARINE, *f. pl. mjesno ime.* Viļevo, Moslavina. D. Hirc.

KOZARIŠTE, *n. vidi* 2. kozarica. — *U Mikaļinu rječniku:* kozarište, mjesto gdi stoje koze ‚caprile‘; *u Belinu:* ‚caprareccia, stalla o luogo dove stan le capre‘ ‚caprile‘ 171^b; *u Stulićevu:* ‚caprile‘.

KÒZÂRNICA, *f. vidi* 2. kozarica. — *U Belinu rječniku:* ‚caprareccia, stalla o luogo dove stan le capre‘ ‚caprile‘ 171^b; *u Bjelostjenčevu:* kozarnica, kozara ‚caprile, aegon‘; *u Jambrešićevu:* ‚caprile‘; *u Stulićevu:* ‚caprile‘.

KOZARNIK, *m. ime graničnoj straži u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 272.

KOZARŃA, *f. vidi* 2. kozarica. — *Samo u Stulićevu rječniku.* ‚caprile‘.

KOZÁROV, *adj. vidi* kozarev. — *U Vukovu rječniku:* ‚des ziegenhirten‘ ‚caprarii‘.

KOZÁROVINA, *f. ime selu u Hercegovini.* Statist. bosn. 112.

KÒZÂRSKÎ, *adj. koji pripada kozarima (vidi* 1. kozar).

a. *adj. — U Stulićevu rječniku:* ‚dei caprari, delle capre‘ ‚caprarius‘ *i u Vukovu:* ‚der ziegenhirten‘ ‚caprariorum‘. — *Radi* kozarski jezik *vidi* b.

b. *adv.* kòzârski, *osim općega značeńa (na kozarski način, kao što kozari rade), ima i osobito:* govoriti kozarski *znači neki način govora kojijem dvoje među sobom govore, hoteći da ih ko treći ne razumije. vidi u Vukovu rječniku:* govori kozarski ‚eine art rotwälsch‘: krdokrdi krmekrni, t. j. dodi meni; krdokrnekrsi krvokrde, t. j. donesi vode, itd. *dakle se pred svaki slog meće* kr. — *drukčije je u Dubrovniku i u okolini, gdje se za svakijem slogom umeće* p *s istijem vokalom što je u slogu, a ako se slog svršuje konsonantom, onda ovaj ne ostaje na kraju svoga sloga nego se umeće za drugijem (s* p). *n. p.* Vrapatipi sope suputrapa (vrati se sutra). Hopoćepeš lipi dopoć? (hoćeš li doć?). *rjeđe se umeću dva*

sloga s g i z, n. p. Vragaza tigizi segeze suguzu tragaza. Hogozo ćegezeš ligizi dogozoć? — *i ovo se zove* jezik kozarski. — *isporedi* gegavački, poslovički.

KOZARUŠA, *f. mjesno ime u Bosni. a) selo u okrugu bihačkom.* Statist. bosn. 53. — *b) rijeka.* — *u Vukovu rječniku:* rijeka u Bosni *(vidi i* Kozarac, a).

KÒZATI SE, kôzâm se, *impf. igrati se kozaļke. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Daj amo kozaļku da se kozamo'. ‚Ostav'te se kozańa, man zupce za grabļe delajte'. ‚Odavno se ńi dva i kozaju, vaj koji će kome dokozati'. Ovo je neka vrst igre sa grahom. J. Bogdanović.

KOZAVA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24. D. Trsteńak.

KȎZBAŠA, *m. vidi u Vukovu rječniku:* (u Lici) koji naprijed kosi pred koscima, kozbaši se obično za stolom daje od bravčeta rep ‚mäher der den andern vorangeht' ‚foeniseca primus'. — *Složeno je od osnove* kos *glagola* kositi *i od turske riječi* baša, *pa se* s *ispred* b *izgovara kao* z. — *U naše vrijeme.* Ako u kolo, kolovođa; ako u košńu, on kozbaša. Nar. posl. stojan. 107. Koji se odlikuju u kosidbi i žetvi, veličaju imenom ‚kozbaša'. V. Bogišić, zborn. 181. Koji pred više kosaca kosi, toga zovu ‚kozbašom' ili ‚kozbešom'. Za kozbašu bira se naj boļi kosac. J. Bogdanović. Spomińe se u kosačkoj pjesmi: ‚Za kozbašu bandi vandi Juru koji nosi tobolac u turu'. u Dobroselu. M. Medić.

KȎZBEŠA, *m. vidi* kozbaša.

1\. KȎZE, *f. pl. vidi* koza, c.

2\. KȎZE, *f. pl. vidi* ospice, bogińe, šešve. — *vidi i* 2. kozice. — *U Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku: u obadva u latinskom dijelu kod* variolae. *vidi i:* ‚Kozice' (plur., govori se i ‚koze') ospice. T. Maretić. nast. vjesn. 4, 30. — *Kod* bogińe *Daničić tumači postańe, ali vidi što piše T. Maretić (u istom djelu)* 24.

KOZEKOVICA, *f. mjesno ime.* Demerje, Brezovica. D. Hirc.

KOZELAC, Kozelca, *m. prezime. — U naše vrijeme.* D. Avramović 220.

KOZEĻ, *m. mjesno ime u Srbiji. a) selo u okrugu rudničkom.* K. Jovanović 145. — *b) zaselak u okrugu užičkom.* 151.

KOZEĻEVO, *n. ime selu u Srbiji u okrugu šabačkom.* K. Jovanović 177.

KOZEĻICA, *f. ime rječici u Srbiji u okrugu rudničkom.* M. Đ. Milićević, srb. 309.

KOZETA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Zemļa u Kozeti. Sr. nov. 1863. 278.

KOZÈTINA, *f. kozja koža, kozina. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚pellis caprina'.

KÒZEVINA, *f. kozje meso, kozjevina. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚caro caprina'.

1\. KÒZICA, *f. dem.* koza. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kòzîcâ. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kozica, mala koza ‚capella'), *u Belinu* (‚capretta, capra piccola' ‚capella' 171b), *u Bjelostjenčevu* (‚capella'), *u Voltigijinu* (‚capretta' ‚kleine ziege'), *u Stulićevu* (‚capella'), *u Vukovu* (dim. v. koza).

a\. *u pravom smislu. nije potrebno misliti samo na mladu kozu nego samo na veličinu i u odrasle životińe (vidi prvi primjer kod a)).*

a) domaća, pitoma. Jagńe se ovčice, koze se kozice. M. Držić 428. Kozicu uhitit u zamčicu. (D). Poslov. danič.

b) divļa kozica, *vidi* divļa koza *kod* koza, a, *b*). — *U Mikaļinu rječniku:* kozica divja ‚damula'; *u Bjelostjenčevu:* kozica divja, srna ‚capreola, damula'; *u Stulićevu:* kozica divja, v. srnica.

b\. *vidi* 2. koska. — *U Mikaļinu rječniku:* kozica, riba, koska ‚astacus, cammarus, locusta, chelae'; *u Bjelostjenčevu:* kozica, riba morska, koska ‚astacus, marus, locusta, chelae'; *u Stulićevu:* kozica, riba ‚gambaro' ‚astacus' *iz Mikaļina. — vidi i* L. Zore, rib. ark. 10, 342.

c\. *ńekakva riba od slatke vode.* L. Zore, rib. ark. 10, 339.

d\. *zemļani kotlić (a i gvozdeni u Bjelostjenčevu rječniku) s tri noge kao sađak. — U Bjelostjenčevu rječniku:* kozica železna tremi nogami, ali zemļena ‚chytropus, chytra, chytron, chytrapodia', *i u Vukovu:* (u Hrvatskoj) ‚ein irdener dreifuss' ‚tripus fictilis'.

e\. *pl.* kozice, *ńeka igra, vidi* koza, d.

2\. KÒZICA, *f. vidi* 2. kozice.

3\. KÒZICA, *f. mjesno ime.*

a\. *u Bosni. a) seoce u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 15. — *b) selo u okrugu bańolučkom.* 34. — *c) seoce u okrugu travničkom.* 75. — *d) rijeka.* F. Jukić, zemļ. 35. 36. Kad dognao na Kozicu rijeku. Osvetn. 7, 32.

b\. *vidi u Daničićevu rječniku:* Kozica, selo koje je Juraj vojvoda Dońih Krajeva, sinovac Hrvojev, vratio braći Jurjevićima. M(on. serb). 378. (1434). to će biti sadašńe selo u Dalmaciji blizu Makarske *(ali se to mjesto u* Repert. dalm. 1872. 20 *zove* Kožica).

c\. *u Hrvatskoj zaselak u županiji modruškoriječkoj.* Razdijeļ. 49.

1\. KÒZICE, *f. pl. vidi* koza, d.

2\. KÒZICE, *f. pl. vidi* 2. koze. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kozice, kozjače, ospice ‚variolae, pustulae, acrochordon, acrocordones'; *u Jambrešićevu:* ‚variolae'; *u Voltigijinu: (u jednini)* kozica ‚vajuolo' ‚blatter, kinderpocken'; *u Vukovu:* vide ospice *s dodatkom da se govori u Barańi. — I u Istri:* kozîci ‚variolae'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. ıfortsg. 13.

3\. KÒZICE, *f. pl. mjesno ime.*

a\. *seoce u Hercegovini.* Schem. ragus. 1876. 58.

b\. *selo u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 139.

KÒZIČAV, *adj.* bogińav. (u Fužini). Đ. Daničić.

KOZIĆ, *m. prezime. — Od* xvii *vijeka.* Pošli smo k svaku Koziću. Arkiv. 2, 318. (1613). Luka Kozić. Rat. 360.

KOZIĆI, *m. pl. ime seocu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 21.

KOZIJAK, *m. ime selu u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 86. — *Ovakovo se mjesno ime pomińe prije našega vremena.* Kozijakъ (selo). S. Novaković, pom. 135. — *Isporedi* Kozjak.

KȎZIJÎ, *adj. vidi* kozji.

KȎZIN, *adj. koji pripada kozi. — U jednom primjeru* xvi *vijeka* (kozin rog, *vidi* kozorog). *(Sunačce)* kozin rog i raka jednako topleći . . . M. Vetranić 1, 7. — *I kod imena ńeke biļke:* kozino grožđe, *vidi* grožđe, *d) cc).*

KȎZINA, *f. a) kozje meso; b) kozja vuna; c) kozja koža. — U prvom značeńu na jednom mjestu* xv *vijeka.* Statut. kast. (1490). 197. — *U druga dva značeńa u Vukovu rječniku:* 1. ‚die ziegenwolle' ‚lana caprina', cf. kostrijet, koce, kozjevina. — 2. ‚ziegenfell' ‚pellis caprina'. — *U*

vom zadnem značenu: Vrpcama od kozine . . . privezuju ih *(opanke)* za nogo. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 247.

1. KOZINAC, kozinca, *m.* Astragalus onobrychis L., *ńeka biļka.* J. Pančić, flora okol. beogr. 120. — *vidi i* kozinčev. — *isporedi* kozlinac.

2. KOZINAC, Kozinca, *m. ime dvjema selima u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 58.

KOZINCI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 38.

KOZINČEV, *adj. koji pripada kozincu.* Kozinčev koren. dobiva se od kozinca bez stabla. Astragalus exscapus L. Đ. Popović, poznav. robe. 227.

KOZIŃŠĆAK, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 64.

KOZIR, *m. prezime (tursko).* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Gospođice Kozir-begovice. Nar. pjes. herc. vuk. 165.

KȌZITI, kȍzîm, *impf. rađati (o kozi). uprav je imperfektivni glagol prema* okoziti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kȍžâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kȍzî, *u ger. praes.* kȍzēći, *u part. praet pass.* kȍžen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Od* XVI *vijeka (vidi* b).

a. *aktivno, u prelaznom smislu, s objektom (koji se može imati i u misli).* — *U Vukovu rječniku:* ,werfen (von der ziege)' ,pario'.

b. *sa* se, *refleksivno, rađati, ali ne prelazno.* — *Između rječnika u Stulićevu:* ,andar fetando (riferito alle capre)' ,foetari'; *i u Vukovu:* ,werfen (von der ziege)' ,pario'. Koze se kozice. M. Držić 428. Koze ti se ne kozile! Nar. pjes. mag. 1866. 99. Znaš li vrijeme kad se divokoze koze? Đ. Daničić, jov. 39, 4.

KOZJA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 234.

KOZJAČ, *m. ńeka biļka, vidi* 1. kalina. Kozjač, Ligustrum vulgare L. (Vukasović). B. Šulek, im. 166.

1. KOZJAČA, *f. ime biļkama.* Kozjača, rus. козлятникъ, 1. Galega officinalis L. (Sladović); 2. Picridium vulgare Desf. (Vodopić). B. Šulek, im. 166. — Kȍzjača, duguļasta gliva što se u Srbiji zove ,kaluđerka', a u bosanskoj Krajini zovu je tako s toga što raste naj radije na kozjem đubretu. Ļ. Stojanović. — Kozjača, Cucurbita verrucosa. Pakrac. D. Hirc. — Kȍzjača, trava, kozja brada. oko Stona. M. Milas.

2. KOZJAČA, *f. mjesno ime.*

a. potok u bosanskoj Krajini pod Prosarom kraj sela Međeđe. M. Ružičić.

b. *u Hrvatskoj. a) u županiji ličko-krbavskoj. aa) zaselak.* Razdijeļ. 41. — *bb)* Kȍzjača, ime livadi u Divoselu. J. Bogdanović. — *cc)* kad se iz Dobrosela ide preko Lipovače u Suvaju, onda na kraju sela s desne strane puta ostane ,Kȍzjâča'. To je brijeg, a pravije plećina. M. Medić. — *b) u županiji zagrebačkoj selo.* Razdijeļ. 67.

c. *u Srbiji, mjesto u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 175.

1. KȌZJAČE, *f. pl. vidi* 2. koze. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kozjače, ospice, šešе ,pustulae, variolae') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenćevu (kod* kozice), *u Stulićevu* (,morbilli' *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina).* Iz toga pak svrab i kozjače dolaze. I. Jablanci 142.

2. KOZJÁČE, kozjáčeta, *n. kozle.* — *U naše vrijeme.* Te se jedno kozjače izvuče. Bos. vila. 1891. 236. ,Ranim i ja edno kozjače za božić'. *u Lici.* J. Bogdanović.

KOZJAČI, *m. (ili f.?) pl. kozja marha.* — *Gen. pl.:* kozjači. — *U naše vrijeme u Lici.* Sa kupļenom sitnom marvom, n. p. vuńači, kozjači itd. V. Bogišić, zborn. 424. ,Koliko si ti kȍzjâčî u zimu upuštio?' J. Bogdanović.

KOZJAČICA, *f. ime biļkama.* Kozjačica, 1. Thymus L. (Krk, Kraļevica); 2. Ligustrum vulgare L. (Janda), v. Kozjač. B. Šulek, im. 166.

1. KOZJAK, *m.* okļaštreni prc. F. Kurelac, dom. živ. 37.

2. KOZJAK. *m ime biļkama.* — *(Radi prvoga primjera vidi u Šulekovu imeniku pod* 2). Od lukova više vrsti ima: arpaģika il' kozjaka vele... Kozjak boļi poznaje se svima, više tira iz korena klica, jist ga mogu i malana dica... Kozjak jila ugodno začińa, i luk drugi mlogo boļe mińa. J. S. Reļković 353. Kozjak (cosiach u mletačkom rukopisu), 1. saxifraga, petrofindula, tiraria (u mlet. ruk.), Saxifraga L.; 2. ascalonium (Bjelostjenac), Allium ascalonicum L.; 3. Ligustrum vulgare L. (Šulek); 4. geissdute (Zagreb); 5. barba hircina (Kuzmić), Tragopogon L. B. Šulek, im. 166. — Kozjak, Atropa belladonna. Delnice. D. Hirc.

3. KȌZJÂK, *m. mjesno ime, n. p.*

a. *vidi u Vukovu rječniku:* planina u Dalmaciji (u Kosovu blizu Knińa). — *Mjesto u Dalmaciji s ovakijem imenom pomińe se od* XV *vijeka.* Učinismo zbor na Kozjaku. Stat. poļ. ark. 5, 315.

b. *u Hrvatskoj, selo u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 96.

c. *u Srbiji. a) u okrugu biogradskom.* Kȍzjâk, šuma u Begaļici. Ļ. Stojanović. — *b) selo u okrugu podrinskom.* K. Jovanović 136. Zemļa u Kozjaku. Sr. nov. 1872. 481. — *c) mjesto u okrugu smederevskom.* Livada na Kozjaku. Sr. nov. 1873. 39. — *d) porušeni grad u okrugu užičkom.* M. Đ. Milićević, srb. 585.

KOZJAKA, *f. ńeka biļka, kozja brada.* — *Između rječnika u Stulićevu* (kozjaka, trava ,barba di becco, erba' ,herbae species'). Kozjaka, barba hircina, tragopogono (S. Budmani, Anselmo da Canali, Stulli), Tragopogon pratensis L. B. Šulek, im. 167.

KȌZJAN, *m. mjesno ime u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. a) selo.* Razdijeļ. 33. — *isporedi* Kozjani. — *b) vidi u Vukovu rječniku:* planina u Hrvatskoj u otočkoj regementi.

KOZJÀNČANIN. *m. čovjek iz Kozjana.* V. Arsenijević. — *Množina:* Kozjànčani.

KOZJÀNČÂNKA, *f. žensko čeļade iz Kozjana.* V. Arsenijević.

KOZJANI, *m. pl. mjesno ime, vaļa da je isto što* Kozjan, *a).* — XV *vijeka.* Matij s Kozjan. Mon. croat. 133. (1487).

KOZJANIK, *m.* kozje mlijeko. u Srbiji u niškom okrugu. S. Pelivanović.

KȌZJEVINA, *f. a) kozje meso; b) kozja dlaka.* — *U Vukovu rječniku:* 1. ,das ziegenfleisch' ,caro caprina'. — 2. ,die ziegenwolle' ,lana caprina'. cf. kozina.

KȌZJÎ, *adj. koji pripada kozi, kozama.* — *Ima i drugi, stariji, oblik* kȍzijî, *koji se i sad upotrebļava u Dubrovniku.* — *Riječ je praslavenska* (koziji), *isporedi stslov.* kozij, *rus.* козій, *češ.* kozi, *poļ.* kozi. — *Između rječnika u Vrančićevu* (kozja štala ,caprile'; *a* kozji *napose nema), u Mikaļinu* (kozja brada ,barba di capra' ,aruncus'; *a* kozji

napose nema), u Belinu (,caprino' ,caprinus' 177a), *u Bjelostjenčevu* (,caprinus, hedinus, hircinus'), *u Voltiģijinu* (,caprino, di capra' ,ziegenmässig'), *u Stulićevu* (koziji ,caprinus'), *u Vukovu* (,ziegen-' ,caprinus'), *u Daničićevu* (koziji ,caprinus' *s primjerom:* Pļuću koziju polagaj na ranu. Šaf. jahrb. bd. 53. anz. bl. 116).

a. *uopće.* Kozji brav. Stat. poļ. ark 5, 268. Meso kozje. 305. Kozjega mesa librica. Stat. krč. ark. 2, 292. Nijedna kozja trpela ni ovčja. 294. (1476). Okrvaviso svite ńegove kozjome krvju. Zborn. 15b. V kozjih kožah. Antou Dalm., nov. tešt. 2, 154. paul. hebr. 11, 37. Kozju ako tu bradu razm šat ja počeh, poznaćeš, kô stadu tudem te nosi grijeh. I. Gundulić 150. Tvoju ukazat kozju bradu. I. Đorđić, pjesn. 130. Al' stan', postoj, kozja glavo! V. Došen 22a. Da nosite kozje roge. 173a. Pripasavši kozju kožu. M. A. Reļković, sat. A5b. Igra końa komar momče mlado pokraj ćoška kozje ģigerice. Nar. pjes. vuk. 1, 531. U toga cara bile su uši kozje. Nar. prip. vuk. 189. Pisato vojevodama kruševačkim, da odvoje dvadesetoga brava ovča i kozja. Djelovod. prot. 23. Te klisure ni kozja stopa ne dopire. S. Ļubiša, prip. 4. Gorštaci podižu marvu ovču i kozju. 7.

b. kozji rog, *vidi* kozorog.

c. *kod imena biļaka.*

a) kozja brada. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kozja brada, trava ,scorza nera' ,barbula hirci'), *u Belinu* (kozja brada ,scorzanera, herba' ,barbula hirci' 659b), *u Bjelostjenčevu* (kozja brada, trava ,barbula hirci'), *u Stulićevu* (kozja brada, trava ,barba della capra' ,herbae species'), *u Vukovu* (,der bocksbart' ,Tragopogon pratensis Linn.'). Nije motra ni morača, i pogine kozja brada. M. Vetranić 1, 15. Krumpir, kozja brada... I. Jablanci 183. Brada kozja (cosia brada u mletačkom rukopisu), (prema lat.), poļ. kozibrod; herba luça, licia, barba de priete (u mlet. ruk.), alipo (u sińskom ruk.), scorzonera (Kuzmić, Skurla), barba di becco (Durante), barba hircina (Pizzelli, Aquila—Buć), tragopogon (Aquila—Buć, Kuzmić, Stulli, Lambl), 1. Tragopogon pratensis L. (Lazić); 2. Geropogon glaber L. (Lambl). B. Šulek, im. 29. Kozja brada (τράγος hircus, πώγων barba), poļ. kozia broda, češ. kozibrada, barba ircina (Bartulović), barba di becco (Kuzmić, Aquila—Buć), scorpino (Durante, ... 2. Tragopogon major Jacq. (Vodopić); 3. Galasia villosa Cass.; 3. Geropogon glabrum L. (Lambl). 166. — Brada kozja gorka, barbula hirci altera (Durante), Tragopogon porrifol. L. 29.

b) kozja bradica, Asphodeline Cretica Vis., žuti šap. *u Srbiji u niškom okrugu.* S. I. Pelivanović. javor. 1881. 123.

c) kozja krv, Lonicera caprifolium L. Po utvrđeńu lišće može biti srašteno n. pr. u kozje krvi (Lonicera caprifolium L.). K. Crnogorac, bot. 51. Kozja krv, periclymenos (Bjelostjenac), Lonicera periclymenum et caprifolium L. B. Šulek, im. 166.

d) Kozja metica, Helichrysum orientale Grtn. (Krk), v. Magriž. B. Šulek, im. 166.

e) kozja ruta. — *Između rječnika u Stulićevu* (kozija ruta, trava ,galega' ,ruta capraria'). Kozja ruta, acetosa'. Z. Orfelin, podr. 491. Kozja ruta (prema lat. ruta capraria), Galega officinalis L. (Bartulović). B. Šulek, im. 166.

f) kozja trava, Spiraea ulmaria L. — *U Bjelostjenčevu (latinskom) rječniku:* ulmaria. — *isporedi* buditeļica, *b).*

g) kozje grožđe, *vidi* kalina. Kozje grožđe, Ligustrum vulgare L. (Janda). B. Šulek, im. 167.

h) kozje uho, *vidi* jezičak, b. Kozje uho, Anchusa italica Retz. (Istra). B. Šulek, im. 167.

i) Kozji jabučić, Rhamnus saxatilis L. Plod jedu rado koze. u Bakru. D. Hirc. — *isporedi* crni trn *kod* trn.

k) Kozji loj, češ. kozi list (Caprifolium), Lonicera pallida Host (Istra). B. Šulek, im. 167.

l) Kozji rog (prema lat.), poļ. kozioróg (Lycium), aegoceros. foenum graecum (I. Sabļar), Trigonella foenum graecum L. B. Šulek, im. 167. — *isporedi* božja travica *kod* božji, II, *f) kk).*

m) kồzjî rȍgovi, Bidens tripartita L. — *Između rječnika u Vukovu* (,dreitheiliger zweizahn' ,Bidens tripartita'). Rogovi kozji, rus. козельи рожки, Bidens tripartita L. (Lazić). B. Šulek, im. 335.

d. *kod mjesnijeh imena.*

a) Kozja Bara, *mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 189.

b) Kozija Ćuprija, *ime mostu u Bosni.* Preko prave Miļacke ima kameniti most na po puta između Starog Grada i Sarajeva, i zove se Kozija Ćuprija. Glasnik. 20, 353.

c) Kozja Glava. *aa) šuma i vrelo u Slavoniji.* D. Hirc. — *bb) mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Vinograd kod Kozje Glave. Sr. nov. 1868. 93.

d) Kozja Grbina, *vrh na granici među Srbijom (u okrugu pirotskom) i Bugarskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 165.

e) Kozja Jama, *vidi kod* koński, 1, g, *a).*

f) Kozja Ravan, *selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 99.

g) Kozja Stijena, *ime stijeni u Srbiji u okrugu užičkom.* Ļ. Stojanović. — *Ovako se ime pomińe* XIII *vijeka:* Nадъ Козьıю Stѣnu). Spom. stoj. 12. (1276—1281).

h) Kozje Grbine, *mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva na Kozije Grbine. Sr. nov. 1873. 439.

i) Kozji Brod, *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 76.

k) Koziji Hrbat, *mjesno ime što se pomińe* XIII *vijeku.* *Međe su* Crнymь Gorамь *i* Vrмoši *išle* коnь Кozijega Hrьbьta. Svetostef. hris. 22. Mon. serb. 95. (1330).

l) Kozji (h)rid, *brdo u Srbiji u okrugu užičkom.* Ļ. Stojanović.

m) Kozji Vrh, *selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 44.

KOZJÒBRAD, *m. u kojega je brada kao u koze.* — *Upotrebļava se kao uvredna riječ.* — *U Vukovu rječniku:* ,ein schimpfwort' ,convicium' *s primjerom:* Od kad mi je u dom došla, svakome je ime našla: svekra zove: ,Kozjobrade'. (Nar. pjes. vuk. 1, 517—518).

1. KȌZLA, *f.* na plugu drvo što se ukopa u plaz i u gredeļ. — *isporedi* 2. kozalac *i* 2. kozlac.

2. KOZLA, *m. ime muško.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Još desetog Kozlu kapetana. Pjev. crn. 101a.

3. KOZLA, *f. mjesno ime.* *U spomeniku* XIV *vijeka.* Svetago Nikole u Kozli. Spom. stoj. 14. (1309—1316).

1. KȌZLAC, *vidi* 1. kozalac.

2. KȌZLAC, *m. vidi* 2. kozalac. Kozlac, drvo u pluga, koje je probito kroz gredeļ i zboj. Suńa. D. Hirc. Kozlac, komad u plugu. u Crnoj gori. F. Hefele.

3. KOZLAC, *m.* ime zgradi što stoji u blizu kuće za sušeńe djeteline. u Prigorju. F. Hefele.

4. KOZLAC, *m.* ime posudi u što pastiri ja gode beru. u Prigorju. F. Hefele.

KOZLÀCE, *n. dem.* kozle. — *U Belinu rječniku:* kozlace, *gen.* kozlaca *(bole bi bilo* kozlàceta) ,caprettino, capretto piccolo' ,capella' 171[b].

KOZLAČ, *m. vidi* 1. kozalac. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (kozlăč, trava ,dracunculus' *s dodatkom da je uzeto iz Belina ali u ovome stoji* kozlac). Uzmi korena od kozlača *(može biti i štamparska pogreška).* J. Vladmirović 6.

KOZLAČICA, *f. nekakva biļka.* Kozlačica, rus. козельникъ (Tanacetum vulg.), Thalictrum L. (Durante). B. Šulek, im. 168.

KȌZLÂD, *f. coll. vidi kod* kozle. — *U naše vrijeme.* Dvoje jagńadi i dvoje kozladi. V. Vrčević, niz. 337. Čuvati prasad, jagńad i kozlad. V. Bogišić, zborn. 72.

KOZLAN, *m. jarac.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Anđeli će na dvije strane od ovaca zle kozlane zavrnuti. J. Kavańin 564[b]. — *Vidi* kozorog. Raka, bijesna al' kozlana . . . 472[b].

KOZLAŠCE, kozlašceta, *n. dem.* kozle. — *U Bjelostjenčevu rječniku kod* kozle, *i u Stulićevu:* v. kozlešce.

KOZLATI, kozlam, *impf.* bļuvati. u Prigorju. F. Hefele.

1. KOZLE, Kozala, *f. pl. mjesno ime u Srbiji u okrugu podrinskom.* — *Ovako se zove jedan vis.* M. Đ. Milićević, srb. 519, *a prije se ovako zvalo selo u kojemu su Turci živjeli.* Vuk, dan. 1828. 234. K. Jovanović 88. *vidi i:* Zemļa u Kozlama. Sr. nov. 1875. 543.

2. KȌZLE, kȍzleta, *n. jare (vidi u Vukovu rječniku).* — *Nema množine, nego se za množinu upotrebļava ili coll.* kozlad *(vidi) ili plur.* kozlići *(vidi* kozlić). *ali se gdjegdje (n. p. u istarskijeh čakavaca) čuje i množina* kozleta, *vidi:* Pojala je nevestica pet koz s kozleti. Nar. pjes. istr. 3, 10. — *Negdašńi je oblik bio* козьлѧ *od osnove* козьлѧт. *Postaje od osnove* козьлъ *(vidi* 1. kozao) *nastavkom* ѧт. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* козьлѧ, *rus.* козля, *češ.* kozle, kuzle, *poļ.* koźlę. — *Između rječnika u Vrančićevu* (,haedus'), *u Belinu* (,capretto' ,haedus' 171[b]), *u Bjelostjenčevu* (,haedus'. 2. kozle malo, kozlić, kozlašce ,haedulus, capreolus, haedillus, haediculus, hircellus'), *u Voltigijinu* (,capretto, caprettino' ,bockchen, geiss'), *u Stulićevu* (,haedulus, haedus'), *u Vukovu:* (po jugozapadnijem krajevima) vide jare (u Crnoj Gori dok sisa donde je ,kozle', a poslije ,jare' do godine, pa onda ,dvize', pa ,trećak' a žensko ,uhotka, uvotka'). Vlah je kozle donio. M. Držić 47. Još nije koza okozila, a kozle igra po poļu. (D). Kozle tiho svu mater sisa i svaku drugu, a plaho ni svoju ni tuđu. (D). Od zla dužnika i koza bez kozleta. (D). Poslov. danič. I udavi ga kano kozle. S. Margitić, fal. 291. Sciniš ti da si ovca, a može biti da si kozle prid Bogom. P. Knežević, osm. 150. Ris s kozletom ležati će. F. Lastrić, test. 207[b]. Pak mi nisi ni kozleta dao. 304[a]. Kakono jedno kozle malahno. And. Kačić, kor. 134. Ako mi brat kozle odnosi, ono mi je vuk; ako mi vuk kozle donosi, ono mi je brat. A. d. Bella, riječn. 447[b] *kod* lupo. Još (se) nije koza okozila, a kozle igra po poļu. (gledaj: Sad jaja kakoću a kokoši ćute). Nar. posl. vuk. 111. Od zla dužnika i kozu bez kozleta. 233. Udarļiv kao kozle. Nar. blag. mehm. beg kap. 401.

KOZLECE, kozleceta, *dem.* kozle. — *Uprav* kozlet-ce, *ali se* t *ispred* c *ne čuje.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Tržak sam donio: kozleco, grudicu. M. Držić 49.

KȌZLEĆÎ, *adj. koji pripada kozletu ili kozladi.* — *Postaje od osnove* kozlet *riječi* kozle *nastavkom* j, *te se po starom pravilu* t *i* j *sažimļu u* ć, *ali se nalazi pisano i* tj, *dapače i* ti *mj.* tji *(u Radničevu primjeru).* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (meso kozleće ,caro haedina' 250, *a nema napose).* Krv kozletja ali ti junca. M. Divković, bes. 326[b]. Ni po krvi kozlećoj ali teletjoj. I. Bandulavić 69[b]. paul. hebr. 9, 12. Jakov . . . pokri . . . ruke dlakami kozlotijem. M. Radnić 39[ab]. Svukoše aļinu ńegovu pak ju izkrvaviše u krvi kozletjoj. S. Margitić, fal. 72. Sažeći u nami meso kozleće. E. Pavić, ogl. 185.

KOZLÈŠCE, kozlèšceta, *n. dem.* kozle, *uprav dem.* kozlece, *te bi pravi oblik bio* kozlečce, *ali se* č *ispred* c *mijeńa na* š. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (kozlošce, malo kozle ,haedulus'). Skuva kozlešce. E. Pavić, ogl. 184.

KOZLETAR, *m. čovjek koji čuva kozlad, vidi* 1. kozar. — *U Stulićevu rječniku:* ,haedorum custos, pastor'. — *nepouzdano.*

KȌZLETINA, *f. u Vukovu rječniku:* koža od kozleta ,das fell von einer jungen ziege' ,pellis capellae aut capri juvenis'. — *U drugom značeńu:* suho meso. F. Kurelac, dom. živ. 37.

KȌZLEVINA, *f. kozje meso, vidi* kozjevina. — *isporedi* kozļevina. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. M. Medić.

KOZLI, *vidi kod* kozliji.

1. KOZLICA, *f. mlada koza (ženska).* — *isporedi* kozle *i* kozlić. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,haedus lactans') *gdje je isto što* kozle *ili* kozlić. Bisna *(će)* kozlica i jednoj *(majci)* dogrusti. I. T. Mrnavić, osm. 115.

2. KOZLICA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 239.

3. KOZLICA, *f. mjesno ime u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Ńiva u Kozlici. Sr. nov. 1872. 456.

KOZLIČEN, *adj. koji pripada kozlici (ako* č *nije griješkom naštampano).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Zatim varne četvrtice od teliča mljekočnijeh, kozličene zaoblice . . . J. Kavańin 21[a].

KOZLIČIĆ, *m. ime selu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* K. Jovanović 100.

KOZLIČJI, *adj. koji pripada kozlićima (uprav kozlicama).* — *Samo u Belinu rječniku:* ,di capretti' ,haedinus' 171[b].

1. KȌZLIĆ, *m. dem.* kozao, *vidi* 2. kozle. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȍzlîćâ. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* козьлищь. — *Većina naroda (osobito na istočnoj strani) ima samo pl.* kozlići *i upotrebļava ovo kao množinu od* kozle *(vidi u Vukovu rječniku).* — *U kńizi pisanoj crkvenijem jezikom (vidi naj prvi primjer kod c)) stoji stslov.* шт *mj.* ć *i otale i u Daničićevu rječniku.* — *Između rječnika u Belinu* (,caprettino, capretto piccolo' ,haedulus' 171[b]), *u Bjelostjenčevu (kod* kozle), *u Voltigijinu (kod* kozle), *u Stulićevu* (v. kozlešce), *u Vukovu* (kȍzlići, vide jarići *s dodatkom da se govori po jugozapadnijem krajevima), u Daničićevu* (козьлищь ,haedus'). *a) u jednini.* Za vs(a)koga janca ali kozl(i)ća... Statut vrbanski. 150. Ti nigdare meni nisi hotil dati jednoga kozlića, da bih s mojimi prijateļi poblagoval. Bernardin 42. luc. 15, 29. Kozlić pruesen na bikariju kriči. Korizm. 29[a]. Nigda ne da menje kozlića, da s prijateļi mojijemi iz-

blaguju. N. Rańina 59a. luc. 15, 29. Kozlića imaju, prijesnac i procijepa. N. Naješković 1, 284. Donesavši kozlića. A. Baćić 118. Kad bi misnik prikazao na posvetilište kozlića. J. Banovac, pripov. 115. Skače kozlić po poļu, a još se koza nije okozila. (Z). Poslov. danič. — *b) u dvojini.* Donesi mi dva kozlića naj boļa. Bernardin 40. I. Bandulavić 47b. gen. 27, 9. Prinesi menje dva kozlića naj boļa. N. Rańina 56b. gen. 27, 9. Dva naj boļa kozlića. And. Kačić, kor. 27. — *c) u množini.* Sь kozlišti sьčetauija. Domentijanb 68. Vlučeni jańci i kozlići. Stat. krč. ark. 2, 291. Kako i pastir razlučuje ovce svoje od kozlić. Zadar. lekc. 9. matth. 25, 32. Kako pastir razlučuje ofce od kozlićef. Bernardin 28. matth. 25, 32. Postavi ovce o desnoju a kozliće o livu. Korizm. 16a. Kako pastijer razluči ovce od kozlić. N. Rańina 42b. matth. 25, 32. Zač se će prije lav s kozlići smiriti. M. Vetranić 1, 229. Od kozlić stado prid sobom gońaše. 2, 139. Jagańci sad ti su i dobri kozlići. N. Dimitrović 103. Pastir razdjeļuje kozliće i jance. M. Divković, nauk. 67a. Meu kozlići stat ne daj mi. I. Bandulavić 270a. Onda prikaziva*(h)*u kozliće, jance, golubove. I. Ančić, vrat. 175. Zločesti prilikovani su k kozlićem. M. Radnić 311a. Od kozlić izbavi me. B. Betera, ćut. 120. Ako mi vuk kozliće donosi, on mi je brat; ako brat kozliće odnosi, on mi je vuk. (D). Koze ne ima, a kozliće prodava. (D). Poslov. danič. Postaviti će ńih Gospodin na livu stranu s kozlići. A. Vitaļić, ist. 458. Od male životine kako: jance, kozliće. A. Baćić 193. Ovce zlamenuju ļude pravedne, a kozlići zlamenuju grišnike. J. Banovac, pripov. 126. Komu ostavi koze i kozliće? A. Kanižlić, utoč. 473. Broji kozliće iza vuka. (Z). Poslov. danič. Razlučiti će Isukrst jańce od kozlića. M. Zoričić, osm. 86. Guske, patke i kozliće . . . V. Došen 151a. Tu jelini brzi, kozlići, janci, ptice. M. Katančić 18. Ne po krvi kozlića ali telića nego po vlastitoj krvi unišo je. I. Velikanović, uput. 1, 197. Ne mogu biti i vuci siti i ovce na broju. (U primorju i u Crnoj Gori govori se i ,kozlići' mjesto ,ovce'). Nar. posl. vuk. 205. Osam koza s kozlićima. V. Vrčević, igre. 38. Da je bio čoban od kozlića. Osvetn. 6, 47.

2. KOZLIĆ, *m. vidi* 1. kozalac. Kozlić, Arum maculatum L. (Sladović, Sabļar). B. Šulek, im. 168.

KOZLIĆAK, kozlićka, *m. dem.* kozlić. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Prikazivaše puok dva kozlićka . . . Onoga kozlićka ne ubijaše nego ga puštaše... M. Divković, bes. 326a. Bi od potrebe prikazati dva kozlićka, koji kozlići zlamenuju Isukrsta . . . Kozlićak, koga ubijahu . . . 326b.

KÒZLIĆEV, *adj. koji pripada kozliću ili kozlićima.* — *Između rječnika u Stulićevu* (,haedinus'). Kožice kozlićeve obastri rukam ńegovim. I. Bandulavić 47b. gen. 27, 16.

KȌZLIĆÎ, *adj. vidi* kozlićiji.

KȌZLIĆIJÎ, *adj. koji pripada kozlićima.* — *U Stulićevu rječniku:* ,haedinus'. — *I s nastavkom* j *(mj.* ij) *koji ispada iza* ć: kozlići. — *Na jednom mjestu* xv *vijeka.* Kožicami kozlićimi obvi ruke ńegove. Bernardin 41. gen. 27, 16.

KȌZLIJI, *adj. vidi* kožļi. — *U Stulićevu rječniku:* v. kozlićiji. — *U rukopisu* xv *vijeka ima čakavsko ime ńekakve biļke* kozli jazik, *gdje jamačno* kozli *stoji mj.* kozliji. Kozli jazik, (prema lat.) lingua ircina, meretricaria, pes columbinus (u mletačkom rukopisu). B. Šulek, im. 168.

KOZLIKOVO SELO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 70.

KÒZLÎN, kozlina, *m. a) kozle.* — *b) mješina od jareta.* M. Pavlinović.

KÒZLINA, *f. vidi* kozina. — *U Stulićevu rječniku:* ,pellis haedina', *i u Vukovu:* 1. vide kostrijet. — 2. (u Crnoj Gori kozlina), kozja koža ,ziegenfell' ,pellis caprina'.

KOZLINAC, kozlinca, *m. ńeka biļka.* Kozlinac, Astragalus tragacantha L. (Vujičić). B. Šulek, im. 168.

KOZLOGLASAN, kozloglasna, *adj. vidi:* kozьloglasьnъ ,petulans'. F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] — *Radi postańa vidi kod* kozloglasovańe.

KOZLOGLASITI, kozloglasim, *impf. vidi* kozloglasovati. — *U rukopisu* xvii *vijeka pisanome crkvenijem jezikom i otale u* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2]: kozьloglasiti, kozьloglašą ,comissari'.

KOZLOGLASJE, *n. vidi* kozloglasovańe. *(Sa starijim oblikom)* kozьloglasije ,convivium hilare'. F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2]

KOZLOGLASOVAŃE, *n. djelo kojijem se kozloglasuje, gozba, pijanka.* — *Načińeno po grč.* τραγῳδία. — *U kńigama* xiv *vijeka (sa starijim oblikom* kozloglasovanije) *pisanima crkvenijem jezikom, i otale u* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] (kozьloglasovanije, κῶμος ,comissatio') *i u Daničićevu* (kozьloglasovanije ,comissatio'). Kozloglasovanija mlъčahu. Glasnik. 11, 92.

KOZLOGLASOVATI, kozloglasujem, *impf. gostiti se, pijančevati.* — *isporedi* kozloglasiti. — *Postańe vidi kod* kozloglasovańe. — *U* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] (kozьloglasovati, kozьloglasują ,comissari') *iz rukopisa* xiv *i* xvi *vijeka pisanijeh crkvenijem jezikom.*

KOZLOV, *adj. koji pripada kozlu ili kozlima (vidi* 1. kozao). — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (,haedinus'), *u Voltiģijinu* (,caprino' ,ziegenartig, ziegenmässig'), *u Stulićevu* (v. kozlićiji). Skroz kozlovu krv. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 149b. paul. hebr. 9, 12. A siv guńac od kozlovih griva niz pleća mu do koļena siva. Osvetn. 6, 9. — *I kod imena biļke.* Kozlova brada, (Spiraea) aruncus L. (Bjelostjenac). B. Šulek, im. 168.

1. KOZLOVAC, Kozlovca, *m. ime selu u Dalmaciji u okrugu benkovačkom.* Repert. dalm. 1872. 5.

2. KOZLOVAC, Kozlovca, *m. prezime.* Boca 15.

KOZLOVIĆ, *m. prezime.* — xvi *i* xvii *vijeka.* Med Ivanom Kozlovićem. Mon. croat. 283. (1581). Šime Kozlović. Arkiv. 2, 318. (1613).

KÒZLOVINA, *f. kozje meso, vidi* kozjevina. F. Kurelac, dom. živ. 37.

KOZLOVĻE, *n. mjesno ime.* — *Pomińe se u jednoga pisca čakavca* xvii *vijeka (sa* -vje). Tečinski jošće grad i lipo Kozlovje . . . I. T. Mrnavić, osm. 41.

KOZLUK, *m. ime dvjema selima u Bosni. a) u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 65. — *b) u okrugu Dońe Tuzle.* 100.

KÒZĻEVINA, *f. vidi* kozlevina. J. Bogdanović.

KȌZĻÎ, *adj. vidi* kožļi.

KOZMA, *m.* Κοσμᾶς, Cosmas, *ime muško, isporedi* Kuzma. — *Između rječnika u Daničićevu:* ,Cosmas': iguman u manastiru Nikoļi na Moravi pod Kablarom i Ovčarom na kraju xvi vijeka. V(uk), dan. 1, 31. — Kozma i Damjan muč*(enici)*. F. Glavinić, cvit. xxv.

KOZMAT, *adj. bijesan (o psu).* Kozmat pas u Kaštelima kod Trogira\, bijesan. M. Pavlinović.

KOZMELI? *(ili* Kozmeļi?), *m. pl. ili* Kozmele? *(ili* Kozmeļe?) *f. pl. ime mjestu na otoku Krku.* — *U spomeniku* xiv *vijeka.* Zemļe . . . do Kirinća i do Kozmel (Kozmeļ?). Mon. croat. 3. (1321).

KOZMEĻ, *m.* Borrago officinalis L. (Sabļar, Rijeka), v. Kosmeļ. B. Šulek, im. 168.

KOZMIK, *m. vidi* svjetovńak. — *Od grč. κοσμικός.* — *U kńizi pisanoj* xiv *vijeka crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku* (kozmikь, κοσμικός ,saecularis, laicus'). Duhovnomu dlьgu kozmici da ne sudetь. Zak. duš. pam. šaf. 30. Exarьsi kozmici da ne sutь. 32.

KOZMIN, *adj. koji pripada Kozmi.* — *Kod mjesnoga imena* xiv *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Kozminь ,Cosmae'. selu Orahovcu koje je Grgur sin Vuka Brankovića dao Hilandaru išla je međa ,na Kozminь vinogradь'. G(lasnik). 11, 92.

KOZMOR, *m. vidi* kozomor. — *U Stulićevu rječniku:* v. sjever. — *nije dosta pouzdano.*

KOZMORAN, kozmorna, *adj. koji pripada kozmoru.* — *U Stulićevu rječniku:* v. sjeveran. — *nepouzdano.*

KOZNICA, *f. mjesno ime.*

a. *vidi u Daničićevu rječniku:* Kozьnica, selo ,Koznica kričjanovska' koje carica Jevdokija s crkvom bogorodičinom u Arhiļevici dade Hilandaru. M(on. serb). 191. (1379).

b. *dva sela u Srbiji. a) u okrugu kruševačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 737. — *b) u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 302.

KOZNICE, *f. pl. mjesno ime.* — *isporedi* Koznica. — xiv *vijeka.* Nad Koznice u planinu. Svetostef. hris. 8.

KOZNIČANIN, *m. prezime (uprav čovjek iz Koznice).* — *U naše vrijeme.* Milosav Kozničanin. Rat. 173.

KOZNIČKI, *adj. koji pripada Koznici.* U srezu kozničkom. K. Jovanović 125. Koznička vada. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 282.

KȌZNÎK, *m. mjesno ime.*

a. *vidi u Vukovu rječniku:* zidine od staroga gradića u nahiji kruševačkoj na desnoj strani Rasine *(ovako je u trećem izdańu po Vukovijem bilješkama; u drugome je* Rašńe). Pripovijeda se da je ovaj gradić zidala Đurđeva Jerina, pa zbog velike visine i vrleti nije se kameńe moglo nositi drukčije do na ,kozama' i za to se nazvao ,Koznik'. *vidi i* M. Đ. Milićević, srb. 712. Vinograd u Kozniku. Sr. nov. 1875. 19.

b. *vidi u Daničićevu rječniku:* Kozьnikь, pašištu Labićevu koje je kraļ Milutin dao Hilandaru išla je međa ,kako utiče Ribnikь u Drin i pravo us Koznikь po dêlu'. M(on. serb). 61. (1293—1302). to je bez sumńe planina kraj Kosova. Hahn, reise. 69. Preko planine Koznika. Rat. 115.

KOZNIŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Niva u Koznište. Sr. nov. 1875. 259.

KOZŃAK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Voćńak kod Kozńaka. Sr. nov. 1861. 408.

1. KȌZO, *m. hyp.* kozao *ili* kozle. — *U poslovici* xvii *vijeka, uz* kozan. Kozo kozane, nijesam ja tebi dao, neg Crnoj Gori i Ponikvami. (D). Poslov. danič.

2. KOZO, *m. ili n.? ime razvalinama staroga grada blizu Fojnice u Bosni u okrugu sarajevskom.* F. Jukić, zemļ. 36. T. Kovačević, bosn. 48. — *Oblik je nejasan, kao da bi o sažeto bilo od* ao, *isporedi* kozao *i* kosao, *ali se čini da se ne mijeńa po padežima, vidi:* Iz grada Kozo. T. Kovačević, bosn. 49.

KOZȌBRAD, *m. kozja brada (u pravom smislu), brada u koze.* — *Samo u Jambrešićevu rječniku:* ,aruncus'.

KOZȌDARAC, *m.* u ovoj pjesmici, koja se djeci govori: ,Ja sam jarac, kozodarac, imam zube kô kolac, pregrišću te kô konac'. U Srijemu. M. Medić.

KOZȌDER, *m. onaj što dere koze.*

a. *čovjek koji to radi kao zanat.* — *Od* xiv *vijeka (u naj starijem primjeru iz* Deč. hris. *može biti nadimak ili prezime), a između rječnika u Belinu* (,scorticacapre' ,caprarum excoriator' 171[b]), *u Bjelostjenčevu* (,caprorum excoriator'), *u Stulićevu* (,qui capris pellem detrahit'). Dražьko kozoderь. Deč. hris. 54. — *I kao psovka.* J. Bogdanović.

b. *vidi* kozomor. — *U Bjelostjenčevu rječniku kod* kozomor, *i u Vukovu:* vide kozomor *s dodatkom da se govori u Dubrovniku(?).* — *Amo pripada i ovo:* Kozoder, u Kastavu u Istri tako zovu krupicu *(krupu)* a kažu i sołdań *(soļa).* K. Kulišić.

KOZȌDERAC, kozòdêrca, *m. vidi* kozomor. — *U Vukovu rječniku:* (u Dalmaciji) nekakav vjetar od koga crkavaju koze *(u trećem izdańu gdje je dodato po Vukovijem bilješkama).*

KOZODERICA, *f. mjesno ime.* — xiv *vijeka.* Pod Kozodericu. Spom. stoj. 31. (1365?).

KOZODOJ, *m.* Caprimulgus europaeus L., *neka ptica, legań.* — *Odgovara latinskoj riječi, a ova grčkoj αἰγοθήλας, koja je po svoj prilici postala od αἰγοθηλός, te se po onome obliku riječi raširila predrasuda (isporedi i ńem.* ziegenmelker), *kao da ova ptica koze sisa. vidi i* S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 73[a]. — *I u drugijem se slavenskijem jezicima (po latinskome ili po ńemačkom jeziku) nahodi, isporedi rus.* козодой, *češ., poļ.* kozodoj. — *Po svoj prilici u našemu jeziku nije narodna riječ.* — *U Mikaļinu rječniku:* kozodoj, ptica ,caprimulgus'; *u Bjelostjenčevu:* ,caprimulgus'; *u Jambrešićevu:* ,caprimulgus'; *u Stulićevu:* kozodoj, ptica ,capremungo, uccello' ,strix' *s dodatkom da je uzeto iz ruskoga.*

KOZȌKRAĐICA, *m. i f. ko krade koze.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,caprarum fur'). Ti li si toj, Obrade, zla kozokrađice? M. Držić 64.

KOZȌLAC, kozóca, *m. vidi* 1. kozalac.

KOZOMAČA, *f. vidi* gusomača. — *U Stulićevu rječniku:* kozomača, trava ,bursa pastoris, sanguinalis herba, sanguinaria'. Kozomača, Capsella bursa pastoris Mnch. (Stulli), v. gusomača. B. Šulek, im. 168.

KOZȌMOR, *m. što mori koze.*

a. *vrijeme vlažno i vjetrovito, kad duše (u Dubrovniku) jaki vjetar s istoka (vjetar je sa sjevera hladniji, ali nije tako silan), te ujedno pada kiša ili krupa ili snijeg.* — *isporedi* kozoder, b. kozoderac, kožoder. — *Od* xvi *vijeka (naj više u Dubrovniku), a između rječnika u Mikaļinu* (kozomor, vjetar, bura ,aquilo, boreas'), *u Belinu* (,vulturno, vento detto greco da marinari' ,vulturnus' 781[b]), *u Bjelostjenčevu* (kozomor, kozoder ,boreas. aquilo'), *u Voltiģijinu* (,bora, aquilone' ,nordwind'), *u Stulićevu* (,vulturnus'), *u Vu-*

kovu: rdavo vrijeme (osobito u proļeće) kad koze crkavaju. cf. kožoder. Sjever i kozomor prid ńom dimaše. M. Vetranić 2, 82. Za slatkijem ljetom dođe i gorka zima, i ti cvijet od ljeposti, kojom se oholiš, mogao bi i kozomor još potlačit. M. Držić 255. Kozomor zao je zimi, a gori ljeti. (D). Poslov. danič. — *U drugome značeńu koje mi nije poznato (hladni vjetrovi, kao što su sjever i istočni, slabo podižu na moru valove u Dubrovniku, a smorac nije hladan).* Kad se je oluja približila te more se na valove diglo, to zovu ,kozomor' ili ,smorac'. L. Zore, rib. ark. 10, 324.

b. Kozomor, *ime planini u Srbiji u okrugu užičkom.* M. Đ. Milićević, srb. 577.

KOZÒMORINA, *f. augm.* kozomor. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KOZOMUZAC, kozomusca, *m. vidi* kozodoj. — *U Stulićevu rječniku.* ,caprimulgus'. — *Po svoj je prilici sam Stulli ovu riječ načinio.*

KOZÒNOG, *adj. u kojega su kozje noge.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Jambrešićevu* (,capripes') *i u Stulićevu* (,capripes'). A kozonog tome bog neće biti protivan. M. Katančić 41.

KOZÒNOŽAC, kozònošca, *m. kozonog čovjek (satir).* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,capripes'.

KOZÒOČAN, kozòočna, *adj. u kojega su kozje oči.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,caprinis oculis intuens'.

KOZÒPAŠA, *m. čovjek koji koze pase, kozar.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,der ziegenhirt' ,caprarius', cf. kozar *s dodatkom da se govori u Boci).* Kozopaše nadmontaše. (Oni koji su bili ništa [pasli koze] postadoše gospodari [nadvisiše nas]. u Risnu). Nar. posl. vuk. 139.

KOZOPER, *m. nekakva biļka.* Kozoper, Caprifolium? (I. Sabļar). B. Šulek, im. 168.

KOZOR, *m. ime selu u protopresviteratu mohačkom.* Šem. prav. 1878. 41.

KOZOREP, *m.* sitna vrst morskoga raka. Bakar. D. Hirc.

KOZOROD, *adj. vidi* kozorodan. — *U Jambrešićevu rječniku:* ,caprigenus'.

KOZÒRODAN, kozòrodna, *adj. od koze rođen.* — *isporedi* kozorod. — *Načińeno po lat.* caprigenus. — *U Belinu rječniku:* kozorodni ,nato di capra' ,caprigenus' 171b; *u Bjelostjenčevu:* kozorodni ,caprigenus'; *u Voltiģijinu:* kozorodni ,capprigno, nato di capra' ,was von ziegen kommt'.

KOZOROG, *m. načińeno po lat.* capricornus *(grč. αἰγόκερως), divokoza, ime skupu zvijezda u zodijaku (u koji ulazi sunce mjeseca decembra).* — *U Belinu rječniku:* ,capricorno, segno celeste' ,capricornus' 172a; *u Jambrešićevu:* ,capricornus'; *u Voltiģijinu:* ,capricorno' ,steinbock'; *u Stulićevu:* ,capricornus'. — *U dva se rukopisa* XVI *vijeka zove* kozi *(mj.* kozji) rog. Kozi rogь. Sredovječn. lijek. jag. 119. (1500—1501). Kozi rog. Zborn. 127a.

KOZOROGA, *f. ime kozi.* Bruvno. D. Hirc.

KOZOROŽAC, kozorošca, *m. vidi* kozorog. — *Samo u Stulićevu rječniku uz* kozorog.

KOZOSTANIŠTE, *n. vidi* 2. kozarica. — *Samo u Belinu rječniku:* ,caprareccia, stalla o luogo dove stan le capre' ,caprile' 171b.

KÔZOŠ, *m. vidi u Vukovu rječniku.* matori kozoš! reče se staru čovjeku ,schimpfwort' ,convicium'.

KOZOV, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Kako je dozval . . . Mat. Kozova. Mon. croat. 288. (1587).

KÒZOVINA, *f. kozje meso, kozjevina.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. kozevina). Ja imadem kozovine mesa. (iz nar. pjes.). A. Ostojić.

KÒZUJEVO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Kozujevu. Sr. nov. 1874, 239. — *I ime rječici u Gruži blizu Kragujevca, koja se zove i* Kozujevačka reka. L. Đorđević.

KÒJUZEVAČKÎ, *adj. koji pripada Kozujevu.* Kozujevačka rijeka, *vidi kod* Kozujevo.

KOZÙRINA, *f. augm.* koza. u Lici. J. Bogdanović. V. Arsenijević. M. Medić. *i u Dubrovniku (gdje se upotrebļava kao psovka za čeļade).* P. Budmani.

KȎŽA, *f.* pellis, cutis, corium, *ono čim je pokriveno i kao odjeveno tijelo u ļudi i u većine životińa. zove se ovako kad je mekano i gipko (drukčije je* kora, *ovo vidi pod* e, f, g), *i kad tako stoji na tijelu, da se od ńega može odlijepiti. u našemu jeziku nema osobitijeh riječi kao u ńekijem drugima za tańu i debļu kožu, za učińenu itd.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* koža, *rus.* кожа, *češ.* kůže, *poļ.* koža. — *Nejasno je postańe. Miklošić* (vergl. gramm. 1², 66) *misli da bi moglo postati od* koza, *kao da bi naj starije značeńe bilo: kozja koža, premda sam spoznaje da mu je nejasno kako bi od* koza *postalo* koža. *Fick* (vergl. wörterb. der indogerm. sprachen. 3³, 58) *ispoređuje s got.* hakulas, *anglos.* hacele, *stgrńem.* hachul, *kabanica.* — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* (,corium; cutis; pellis; tergus'), *u Mikaļinu* (koža od debelih kakoti od vola ,corium, tergus'; koža od tańih ,pellis'), *u Belinu* (,cuojo e pelle, la spoglia dell' animale' ,corium' 241a; pelle, spoglia d' animale' ,pellis' 550b), *u Bjelostjenčevu* (,pellis, cutis'. 2. ,corium, tergus, byrsa, pellis'), *u Jambrešićevu* (,pellis, cutis'), *u Voltiģijinu* (,pelle; cuojo' ,haut; fell'), *u Stulićevu* (,cutis, corium'), *u Vukovu* (1. ,die haut' ,cutis'. — 2. ,das fell' ,pellis'. — 3. ,das leder' ,corium'), *u Daničićevu* (,pellis; corium').

a *na čeļadetu*

a) uopće. Moja koža biše crna. Živ. jer. star. 1, 229. Koža je *(u starca)* opora, ka grebe ne mańe neg mačka od mora. N. Naļešković 342. I haļinom svijetlom, što je kože u meni, sve sam skrio. I. Gundulić 156. Čini Bartolomeu kožu zvući. F. Glavinić, cvit. 291b. Kosti samo, ter koža črna i gola na ńem se vijaše. 328a. Da Arapin promini svoju kožu crnu. P. Posilović, nasl. 33b. Da ulije vodu na taki način, da voda dotegne i oplače put od glave i kožu od diteta. M. Bijanković 30. I opet se obastrem kožom mojom. A Bačić 193. I š ńima *(haļinama)* odadiraše se koža, koja biše prianula za tilo. J. Banovac, razg. 162. Budući ga ufatio, živu mu kožu sadrije. F. Lastrić, od' 139. Sve one kosti porastoše žilama, mesom i kožom. ned. 280. Pak oružje i haļine sve do gole kože skine. V. Došen 124a. A bijaše ostao nadkožuļak (tako rečen, erbo Jezus nosijaše ga na koži, oliti na golu). S. Rosa 160a. Sad je gubava moja koža, gubava moja put. D. Bašić 61. Da ja tebe uvati(h) kožu bi ti derala. Nar. pjes. vuk. 1, 521. Prosječ' ću ti svilenu vereģu, i pod ńome tananu košuļu, još ću malo kože zahititi. 3, 437. I pļesnu se rukom po koļenu. pod koļenom skerletčoba puče i bijela koža na koļenu. 4, 181. Ńega hoću živa oderati, kožu ću mu caru opraviti. 4, 212. Kao da mu sto šiļaka pod kožu uđe (tako je nemiran). Nar. posl. vuk. 130. Koza

nam se ne dere, meso nam se ne ije, ako nemamo obraza, šta imamo? 138. Putniku ospice kožu napisale. S. Ļubiša, prip. 90. Mijatu su na obojke kožu smicali. 228. Smutna Turad muče mramorkome, a kožu im bļedilo probija. Osvetn. 1, 66.

b) u osobitom značeńu, praeputium. Ni obrizovanje ni koža obrizovana. Bernardin 162. Ni obrjezovanje ni koža obrjezovana. N. Rańina 197a. paul. gal. 6, 15.

c) u ńekijem običnijem rečenicama i poslovicama upotrebļava se koža *kad u pravom kad u prenesenom smislu. aa) vidi* kost, 1, a, *c) bb). — bb) koža seježi od straha, od čuda itd., pa i od zime.* Da ti se od stra kose uzdignu, koža naježi. M. Zoričić, osm. 21. Koža se sama ježi, jerbo ļuta zima reži. V. Došen 26b. Koža ti se ježi radi onih nesretnika. M. Pavlinović, rad. 123. — *cc)* izaći, iskočiti iz kože *kaže se metaforički o velikom gańuću (o ļutini, o żeļi, o čudu itd.).* A ti ako ti malo fali, takija hoćeš iz kože da izajdoš. Đ. Rapić 223. Ja iskočih živa iz kože da prije čujem. V. Vrčević, niz. 55. Svi da iskoče živi iz kože. 130. — *dd) slično prema cc).* Isćerao ga iz kože (dosadio mu). Nar. posl. vuk. 106. — *ee)* pod kožom (u koži) *znači unutrńe (metaforički duhovno) stańe u čeļadeta.* I sva mrem u koži misleći naprijeda. S. Gučetić 205. Misli da mu mlogo koješta pod kožom leži. D. Obradović, basn 435. Kad im pod kožu zaviriš . . . 55. Ime i haļine ne mijeńaju što je pod kožom. S. Ļubiša, prip. 252. — *ff) slični su i ovi primjeri pređašńima, ali se u ńima ne misli samo na duševno stańe, nego uopće na kakvu nevoļu.* Iz ove kože nikuda. (D). Poslov. danič. Iz ove kože nema se kud. (ili:) Iz ove kože nikud ni kamo. (ili:) Iz ove kože nikud se ne može. (Kad je čoek u kakoj nevoļi a ne može da se pomogne). Nar. posl. vuk. 100. — *gg) gdjegdje se shvaća metaforički kao cijelo tijelo, ili jer u koži tijelo stoji* (continens pro contento), *ili jer koža naj prije osjeća bol (n. p. od udaraca).* Brzo ćeš pušćati duh iz gladne kože. I. T. Mrnavić, osm. 180. Ne dopusti stare kože *(starce)* na trg da idu od ļubavi. J. Kavańin 8b. Gdi se kožom svom razstavi. 259a. I ugada truloj koži *(lino jato)* . . . V. Došen 216b. Na svu kožu kad se pruži *(ležorad)* . . . 220b. — *hh) značeńe se kod gg) daļe širi, i može značiti: život.* Ne vad' noža, zla ti koža! M. Držić 143. U vraga ti koža! jeli me čuo? 202. Bojeći se sebi i svojoj koži. M. Divković, bes. 734a. Kad nestane kože, što će korist biti? I. T. Mrnavić, osm. 162. Koža, kad nije drugo, plaća. V. Došen v. Voli indi kožu dati, neg se kradam ne vladati. 210a. Kesom platit tko ne može, pravda mu se maša kože. 221b. Lašńe bo je s jednim novčićem dug izplatiti, nego, štono govore, kožom vraćati. B. Leaković, gov. 86. Bože, Bože, kud će naše kože? (Reče se u šali). Nar. posl. vuk. 20. — *amo mogu pripadati i ovaki primjeri:* U zloj se koži nahodi. Nar. posl. vuk. 331. Nade Mijata u zloj koži. S. Ļubiša, prip. 234. — *ii)* guliti, derati kožu, *metaforički.* Inače kad ne može siromahu sgulit kože . . . V. Došen 58a. Kome biti može posadirat ńima kože. 198b. — *kk)* uz kožu, *metaforički, vrlo blizu.* Vam pokloni Omblu i Gravožu, velmi dragu, er uz kožu. J. Kavańin 190b. — *ll) može značiti tjelesnu ļepotu.* Evo su one, ke se kožom prij' dičahu. J. Kavańin 563a. — *mm) metaforički, kakvo se čeļade pokazuje zdvora, dok je drukčije u duši.* Svuci kožu postaranu kû od zmaja nosim na se. J. Kavańin 67a. Oni drakuni u koži ļuskoj. F. Lastrić, svet. 29a. Ono isti vrag bijaše u čovičoj koži. M. A. Reļković, sabr. 45. Da su i seļani svukli s sebe onu odiću od priprosti i uvukli se u kožu od zloće. Ant. Kadčić 230. Dvaput si se obuo u vražju kožu, pak iz tebe rogati laje. S. Ļubiša, prip. 227. — *nn) da mu je koža ‚tvrda na obrazu' kaže se o bezobraznom čeļadetu.* Koža mu je na obrazu kao đon. (ili:) Koža mu je na obrazu tvrda kao u vola. Nar. posl. vuk. 138. — *oo)* Starija mu koža na čelu. (Kad se za koga reče da je stariji i da je u čemu pretežniji od drugijeh). Nar. posl. vuk. 294. — *pp)* Pukla mu koža na čelu. *(Otvorila mu se pamet).* Nar. posl. vuk. 266.

b. *na živinčetu.*

a) uopće. Ωtь ježa kožu ježe imatь jako bodeže postavi na ugļevije živo i kadi ωtь izdola. Sredovj. lijek. jag. star. 10, 111. Iznesoše mu šćit kožom aspidovom popet. Aleks. jag. star. 3, 244. Kad zmija iz kože svuče se na sviti . . . D. Rańina 99b. Ko bilje jede taj zmija, ku htjeh riti, za staru kožu vrć, a novu stvoriti? 120b. Vunu striže, kožu dere. J. Kavańin 55a. Ovo bo su oni isti vuci razdirajući, obučeni u ovčju kožu. *(isporedi* a, *c) mm)).* F. Lastrić, ned. 300. Ako smo vunu od ovčica našije primali, nismo im kože sadirali. 369. Po nožicam il' po nožu skinut runo ili kožu . . . V. Došen 24a. Puče koža końu po sapima. Nar. pjes. vuk. 2, 559. Kurjak kožom plaća *(isporedi* a, *c) hh)).* Nar. posl. vuk. 164. Izide momak iz zmijińe kože. Nar. prip. vuk. 67. Ale sad se gad suče svoje koži i posta lip mladić. Nar. prip. mikul. 8. Ļudi koji ubiju vuka nabiju mu kožu suhu na motku. Vuk, nar. pjes. 1, 501. Jam'te mlijeko i kostret sa koza, al' sa živih ne derite koža. Osvetn. 4, 14. Ńeki stiza za rep liju krivu, ter joj dere s hrpta kožu živu. 4, 25.

b) i kad je koža učińena, u našemu jeziku ne mijeńa ime. Kože govede. Glasnik. 15, 308. (1348?). Naši građane bili su poslali po jednomь drêvu bnetačkomu voska, kožь i inoga trьga. Spom. sr. 1, 83. (1406). Takovi trьgove ne dostojetь se ni mogu plaćati kožami, voskomь i sirenьjemь. 1, 138. (1417). Pojasь na črьļeni koži. 2, 49. (1406). Kova srebrnωga 1570 litrь mireće povraze i kožu. Mon. serb. 498. (1466). Meštri Aleksandrovi oružavahu četira sta ļudi i vsih vitezi oklopi na lavovih kožah prestavļahu. Aleks. jag. star. 3, 235. I vojvode i viteza i na kopnu i sred mora i posteļa i trpeza bješe koža zvijeri od gora. I. Gundulić 289. Vučijem kožam su oda svudi sebe i końe svê prikrili. 439. Pedeset koža govedi. Starine. 11, 127. (1679). Tva je odića koža kamilije. A. Vitaļić, ost. 404. Kože zvjerske zimi oblači. . . . J. Kavańin 171b. Koža strojena ‚pelle concia' ‚aluta'. A. d. Bella, rječn. 550b. Veće kožic od jagańaca na trg se nosi nego koža od ovana. B. Zuzeri 204. Koram ol' ti koža učińeua ‚corrame'. M. Zoričić, aritm. 104. Na glave im kape od tri vuka, na leđima kože od međeda. Nar. pjes. vuk. 3, 333. U buǵaku koža bivoļača. 3, 438. — *U naše se vrijeme upotrebļava i u osobitom smislu, vidi* kvijer, pergamena, pergamenat.

c. Koža, *muški nadimak ili prezime.* — XIV *vijeka.* Boļeslavь Koža z dêtiju. Svetostef. hris. 31—32.

KOŽAL BRIJEG, *m. ime mjestu u Istri. — U spomeniku* XIII *vijeka* (Kožal Breg). Pridoše na Kožal Breg. Mon. croat. 8. Na Kožal Breg. 15. (1275 *prepis.* 1546).

KOŽAĻ, Kožļa, *m. kosa u Staroj Srbiji.* Nov.

sr. 1834. 35. — *Pomińe se* XIV *vijeka.* Na Ръшińi podь Kožļemь. Glasnik. 24, 28. (1353).

1. KOŽAĻSKI, *adj. koji pripada Kožļu.* — XIV *vijeka.* Čefalija skopьsky ni kožьļskyj ... Glasnik. 24, 247. (1353).

2. KOŽAĻSKI, *adj. koji pripada Kožļaku.* — XIV *i* XV *vijeka.* Ot kožaļske strani. Mon. croat. 46. (1395). Bivši *g(ospodi)*n kož*(a)*ļski. 150. (1492).

1. KȎŽAN, *adj. vidi* 2. kožan. — *Postaje od* koža *nastavkom* ên (ê *se poslije* ž *može promijeniti na* a), *isporedi stslov.* kožanъ. *bug.* кожнъ, *rus.* кожаный. — *U Stulićevu rječniku:* kožani *uz* kožan, kožni, *i u Vukovu (vidi kod* 2. kožan).

2. KȎŽAN, kȍžna, *adj. koji pripada koži (ovo je značeńe samo u Belinu rječniku); koji se sastoji iz kože, ili koji je načińen od kože.* — *Postaje od* koža *nastavkom* ьn. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kožьnъ, *rus.* кожный *(koji pripada koži), češ.* kožný. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kožni, od kože ,pelliceus'), *u Belinu* (kožni ,di pelle, cioè attinente a pelle' ,cuteus' 550[b]), *u Bjelostjenčevu* (kožni žakel, vreća ,culeus'), *u Jambrešićevu* (kožni žakeļ ,culeus'), *u Voltiģijinu* (kožan *i* kožni ,di pelle, cuojo' ,ledern'; kožni), *u Stulićevu* (kozan, kožni *i* kožan, kožani ,ex pelle'), *u Vukovu:* kožan, kožna (kȍžana) ,von koža' ,coriaceus'; *u Daničićevu* (kožьnь ,e corio factus'). Sь povrazomь kožnêmь. Spom. sr. 2, 19. 1406). Pohve kožne s malo srebra. Mon. serb. 498. (1466). Kožnijem se pasom opasovaše. M. Divković, bes. 52[b]. Augustin pasom kožnim ... opasa se. F. Glavinić, cvit. 295[b]. Njeki vode hrte kožnijem trakom kroz obiočuli od ogrlina za lašńe ih ispustiti zadržane. B. Zuzeri 268. Odića bila od robe svitne ili vunije ili kožne. P. Filipović 31. Kožna vrića puna gnoja *(tijelo).* V. Došen 175[a]. Okolo vrata uvezan s kožnim kaišem. I. J. P. Lučić, razg. 117. Poslidńi jest prosinac rutavi, on ćud kaže u kožnoj opravi. J. S. Reļković 8. Pa ga meću u kožne tezgere. Nar. pjes. juk. 482. Imaše pojas kozan oko sebe. Vuk, mar. 1. 6. Donesi mi kńige, a osobito kožne. paul. 2tim. 4, 13. Eto dukata u kožnomu tobocu. S. Ļubiša, prip. 153. Pripasa kožni opreg. M. Pavlinović, rad. 71.

KȎŽÂR, *m. čovjek koji po svom zanatu čini (stroji) kože.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,cuojajo, conciator di cuoi o pelli' ,coriarius' 241[a]), *u Bjelostjenčevu* (kožar, koznar, kužnar, tabak ,alutarius, coriarius, pellium tenuiorum aut crassiorum concinnator'), *u Jambrešićevu* (,cerdo, coriarius'), *u Voltiģijinu* (,cuojajo, conciapelle' ,lederer'), *u Stulićevu* (,coriarius'), *u Vukovu* (,der gerber' ,coriarius'). Pri Simunu kožaru. Anton Dalm., nov. test. 186. act. ap. 9, 43. Uljeze u kuću rečenoga kožara. M. Divković, bes. 711[b]. I bojari, kožari, cižmari. M. A. Reļković, sat. 18[b]. Koga kozari za svoj zanat potribuju. I. Jablanci 31. Dva zanaģije: jedan kožar, a drugi tabakar. A. T. Blagojević, khin. 30. Šticar, kožar, užar ńemu inatiše pravicu. 49. On stoji u nekoga Simona kožara. Vuk, djel. apost. 10, 6.

KOŽARA, *f. vidi* kožarnica.

KOŽÀRIJA, *f. vidi* kožarstvo.

KOŽARKA, *f. vrsta kruške.* Kožarka, češ. kožarka (Coriaria), lederbirn (Veselić). B. Šulek. im. 168.

KOŽARNA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Kožarni. Sr. nov. 1873. 894.

KȎŽÂRNICA, *f. mjesto gdje radi kožar, gdje se stroje kože.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Kožara, Kožarnica, tech. ,gerberei (lokale), lohgerberei', frc. ,tannérie', egl. ,tannery', tal. ,concia'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KȎŽÂRSKÎ, *adj. koji pripada kožarima.* P. Budmani.

KOŽÀRSTVO, *n. kožarski posao (zanat).* — *Načińeno u naše vrijeme.* Kožarija, Kožarstvo, tech. strojbarstvo ,gerberei (als handwerk)', tal. ,conciatura di pelli', frc. ,tannage', egl. ,tanning'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KȎŽAST, *adj. koji je nalik na kožu, n. p. list na drvetu.* J. Pančić, flor. biogr.² 438.

KOZEĻ, *m. selo u Srbiji u okrugu kneževačkom.* K. Jovanović 114. — *vidi i* Kozaļ.

KOZEĻSKI, *adj. koji pripada Kožeļu.* Kožeļska *(opština).* K. Jovanović 114.

KOZEN, *adj. vidi* 1. kožan. — *U naše vrijeme.* Po sredi kozeno. Bos. vila. 1892. 127.

KÒŽEŃE, *n. djelo kojijem se (koza) kozi.* — *U Vukovu rječniku.*

KOŽETIN, *m. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 126. — *Od* 1882 *prozvan je* Aleksandrovac. Sr. nov. 1882. 855.

KOŽÈTINA, *f. augm.* koža. — *isporedi* kožurina. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (,corium putre') *i u Vukovu* (augm. v. koža). Ja s' ne bojim ni živa kurjaka, a kamo li mrtvi kožetina. Nar. prip. vuk. 3, 392. Od' otalen, zabo babo! nit' ti vaļa kožetina, nit' ti vaļa mesetina. Nar. pjes. marj. 203—204.

KOŽETINSKI, *adj. koji pripada Kožetinu.* Kožetinska *(opština).* K. Jovanović 126. — Kozetinska Roka, *ime vodi.* M. Đ. Milićević, srb. 706.

KOZEVAC, Kozevca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu rudničkom.* Ńiva u Koževcu. Sr. nov. 1875. 339.

KOZEVAN, koževna, *adj. vidi* 1. *i* 2. kožan. — *U dva pisca* XVIII *vijeka.* Arka Boga izraelskoga nahodi se pod šatorim koževnijem. B. Zuzeri 214. Bio bi svezan u jednu vriću koževnu. A. d. Costa 2, 152.

1. KȎŽICA, *f. dem.* koža. — *Kao deminutiv može značiti ne samo malu nego i tanku kožu, a upotrebļava se i u prenesenom smislu o čemu što je nalik na pravu kožu.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kožica, *rus.* кожица. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kožica, mala koža ,pellicula'; kožica u čovjeka ,cuticula'), *u Belinu* (kordovanska kožica ,cordovano' ,pellis cordubensis' 229[a]; tanka kožica ,pelle sottile, o membrana' ,pellicula' 550[b]), *u Bjelostjenčevu* (,pellicula; cuticula; membrana'), *u Jambrešićevu* (,cuticula; membrana'), *u Voltiģijinu* (,pellicola, pellicella, membrana' ,häutchen, fellchen'), *u Stulićevu* (,pellicula'), *u Vukovu* (dim. v. koža).

a. *mala koža (n. p. učińena koža nevelike životińe), gdjegdje (kao u drugom primjeru) i koža uopće.* Kožicami kozlićimi (od kozlića. Rań.) obvi ruke ńegove Bernardin 41. N. Rańina 57[a]. gen. 27, 16. Mnokrat se vuk skrije pod medvjedovu kožicu. Zborn. 4[a]. Govore lisicu da je znana do mjere, nu već zna, kožicu koji joj odere. N. Dimitrović 17. U mošńi od lanetje šare kožice. P. Zoranić 45[a]. Ni u kunice, ni u ostale kožice mehke i gizdave ... M. Divković, bes. 80[a]. Kožice kozlićeve obastri rukam ńegovim. I. Bandulavić 47[b]. gen. 27, 16. Izrezan od kožica zvjerskijeh zastav mao uzima.

I. Gundulić 534. Obučo Bog Adama kožicami živina mrtvijo. M. Radnić 328a. Ki se oblače kožicami od jaganca. J. Kavańin 377b. Veće kožic od jagańaca na trg se nosi nego koža od ovaua. B. Zuzeri 203. S kožicam kòzlîćâ obastri ruke. A. Kanižlić, utoč. 162. Zaodi ih živinskima kožicama. E. Pavić, ogl. 9. Smotavši kožice jareće. 246. Aļine od kožica životiński. And. Kačić, kor. 4. Jarećim kožicama obloži mu ruke. Đ. Daničić, 1mojs. 27, 16.

b. *tanka koža (vidi i u rječnicima).* Mlada kožica lašti se na meni. M. Držić 51.

c. *vidi* kvijer, pergamena. — *Između rječnika u Belinu* (kńižna kožica ‚pergamena, carta pergamena‘ ‚membrana‘ 555a). Vidi za otarom vraga, koji na velikoj tankoj kožici pisaše. F. Lastrić, ned. 319. Kńiga na starih kožicah pisana. A. Kanižlić, kam. 9. Složio je kńigu na opnici iliti kožicah za pismo običajnih. 370.

d. *u ļudskom i životińskom tijelu što je nalik na tanku kožu a ne pokriva s poļa tijelo, opna,* membrana *(vidi i u rječnicima).* Kožica koja stoji oko srca ‚hypocondria‘. J. Mikaļa, riječn. Da se u ženskoj glavi divičanstvo uzdrži u nikim kožicama koje stiskaju i vežu narav. Ant. Kadčić 530. Jer se oni dio kožice uzdrži zajedno s tilom ditetjim. M. Dragićević 250.

e. *u prenesenom smislu, na voću i uopće na kojem dijelu biļke. — Između rječnika u Belinu* (‚scorza dell' uva‘ ‚folliculus‘ 781b; kožica od kriješve ‚scorza di cerasa‘ ‚cerasi cutis‘ 659b). Oļušti gorńu kožicu *(cveklinu).* Z. Orfelin, podr. 224.

f. *uopće što nalik na kožu.* Plesniva kožica. P. Bolić, vinodj. 2, 329.

2. KȍŽICA, *f. mjesno ime.*

a. *selo u Dalmaciji u kotaru makaranskom.* Repert. dalm. 1872. 20. — *isporedi* 3. Kozica, b.

b. *selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 127.

3. KȍŽICA, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Nikola Kožica iz Jabukovca. M. Đ. Milićević, srb. 991. Jovan Kožica. Rat. 331.

KOŽIČAN, kožična, *adj. koji je kao kožica (opna), ili koji se sastoji iz kožica. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚membranaceus‘.

KOŽIČIĆ, *m. prezime. — Šimun Kožičić biskup modruški pisao je glagoļske kńige:* Oficij rimski i Žitija *itd. naštampane na Rijeci* 1530 *i* 1531. *vidi i* Archiv für slav. philol. 2, 726.

KOŽIČIN, *adj. koji pripada Kožici (? kao žensko ime* Kožica *nije poznato, ali kad ima prezime, vidi* 2. Kožica, *može biti i muški nadimak). — Kod mjesnoga imena, vidi u Daničićevu rječniku:* Kožičinь, selu je Žeravini išla meda ‚отъ Drima pravo u Kožičinь krьstь‘. G(lasnik). 15, 310. (1348?).

KOŽIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 261.

KȍŽINA, *f. augm.* koža. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Voltiģijinu* (‚pellaccia‘ ‚eine grobe haut‘). Suha kožina. M. Držić 35. — *U nekijem je krajevima isto što* koža. *vidi u Vukovu rječniku:* vide koža *s dodatkom da se govori u krajini Negotinskoj.*

KOŽINCI, Kožinaca, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 387.

KOŽITI, kožim, *impf. postajati kožom. — U Stulićevu rječniku:* ‚pellem fieri‘. — *nepouzdano.*

KȍŽLOVÂC, *m.* kad u jesen padne veliko vrijeme, pa i s proļeća kad učestaju kiše, rikne voda ispod Kozjače kod Dobrosela u Lici, pa teče nekolika dana i malo poslije usahne. tadašńi potok zove se Kožlovac. a i livade i pašńaci, preko kojih Kožlovac teče, zovu se opet tako. Progr. zemun. vel. realke. 1883—84. 10. M. Medić.

KȍŽLOVAČKI, *adj.* koji pripada Kožlovcu. ‚Kakvo je to sijeno?‘ ‚Kožlovačko‘. ‚Ja sam mislio da je bujadničko‘ (s Bujadnica iznad Dobrosela). M. Medić.

KOŽĻAK, *m. ime selu u Istri, lat.* Cosilianum, *tal.* Cosliaco. V. Sabļar, mjestop. rječn. 511. — *Od* XIII *vijeka.* Termini za Kožļak. Mon. croat. 8. (1275 *prepis.* 1546). V Vekšestanê ili v Kožļacê. 46. (1395).

KOŽĻE, *n. zaselak blizu Sarajeva u Bosni.* Schem. bosn. 1864. 56.

KȍŽĻÎ, *adj. koji pripada kozlu. — Oblik je stslov.* kozьļь, *vidi i:* Krьviju junьčeju i kozьļeju. Domentijana 319. *pošto je ispao glas* ь, z *ispred* ļ *mijeńa se na* ž. — *U pisaca čakavaca* XVI *vijeka.* Ne krviju telču ili kožļu. Naručn. 24b. Meso kožļe ali ovńe. Transit. 130. Krv kožļu. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 150. paul. hebr. 9, 19.

KOŽNAR, *m. u Bjelostjenčevu rječniku kod* kožar.

KOŽNICA, *f.* kanģija od kože. Zemļak. 1871. br. 2.

KOŽNAT, *adj. vidi* kožast. — *Načińeno u naše vrijeme.* Kožnat, bot. (kožan), lat. ‚coriaceus‘ ‚lederartig, lederig‘, tal. ‚coriaceo‘. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KȍŽŃAČA, *f.* bolest kože. u Sarajevu. Đ. Šurmin.

KȍŽŃÎ, *adj. koji je načińen od kože. — Od* XVII *vijeka.* Ter kožńim pasom opasan. F. Glavinić, cvit. 334b. Kada člòvik razastre kožńi šator. A. Vitaļić, ist. 353. Izvadi svoju kožńu kesicu. Javor. god. 16, br. 40, str. 631.

KOŽȍDER, *adj. onaj koji dere (guli) kožu.*

a. *čovjek. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚pellem detrahens‘. — *isporedi* kožoderac.

b. *vjetar, vrijeme, vidi* kozomor. — *U Vukovu rječniku:* kad u proļeće udari mećava, te polipše stoka ‚ein schlechtes dem viehe schädliches wetter‘ ‚tempestas pecoribus perniciosa‘, kozomor, cf. kozodor. Kožoder, studen vjetrić što puše po naj više u jutro i u večer (brije, dere kožu). na Braču. A. Ostojić.

c. *neka biļka.* Kožoder (prema ńem. fellriss), malva querna (I. Sabļar), Althaea rosea L. B. Šulek, im. 168.

KOŽȍDERAC, kožòdêrca, *m. vidi* kožoder, a. — *Samo u Stulićevu rječniku uz* kožoder.

KOŽOKAR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskom.* Livada u mestu Kožokaru. Sr. nov. 1874. 299.

KȍŽUH, *m. odijelo načińeno od životinskijeh koža učińenijeh sa svijem dlakama. — isporedi* kuntoš, ćurak, bunta. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȍžûhâ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kožuhъ, *rus.* кожухъ. *češ.* kožich, *poļ.* kożuch. — *Postaje od* koža *nastavkom* uhъ. — *Između rječnika u Mikaļinu* (‚pelliccione‘ ‚pellis rheno‘), *u Belinu* (‚pelliccia, veste foderata con pelle‘ ‚vestis pellita‘; ‚pelliccione di pelle grossa da villano‘ ‚vestis scortea‘ 550b), *u Bjelostjenčevu* (kožuh iz ovčjeh kož ‚rheno‘. 2. šuba, menten ‚pellibeum, pelliceum‘, v. kedmen), *u Jambrešičevu* (‚rheno, pelliceum‘), *u Voltiģijinu* (‚pelliccia‘ ‚pelz‘), *u Vukovu* (‚der pelz‘ ‚vestis pelli-

cea, pellis villosa'), *u Daničićevu* (kožuhь ,vestis pellicea'). Da si kožuhь ne iskvasišь. Domentijan[b] 106. 10 gunь i 10 kožuhь. Mon. serb. 139. (1348). Trii kožuhe lisiče. Glasn. 15, 309. (1348?). Gospoje nose kožuh ali koret od toliko lakata. M. Držić 134. Ljeti razdrijet kožuh. (D). Poslov. danič. Na kaluđera zamjerila taj Markovi bijeli kožuh. Nar. pjes. bog. 23. Dvorila kuna vuka, ter izgubila kožuhe. (Z). Poslov. danič. Ne búdi mi po kožuhu buha! Nar. pjes. vuk. 2, 354. Na ńemu je kožuh od međeda. 3, 31. Kad izvrnem kožuh naopako. (Kad se rasrdim). *(isporedi: (Marko Kraļević) prigrnu ćurak naopako.* Nar. pjes. vuk. 2, 338). Nar. posl. vuk. 117.

1. KȌŽUHÂR, *m. čovjek koji pravi kožuhe (u Dubrovniku i: koji trguje kožusima). — isporedi* krznar. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (,pellio'), *u Belinu* (,pelliceiajo, facitor di pelliccie' ,pellio' 550[b]), *u Bjelostjenčevu* (v. krznar), *u Voltigijinu* (,pellicciere, pellicciajo' ,kürschner, pelzhändler'), *u Stulićevu* (,pellio'), *u Vukovu:* ,der kürschner (pelzer)' ,pellio'. Da se svrati u kožuhara za onu postavu od ẓibilina. M. Držić 306. Ne smiju trzije, a preda kožuhar, ni majstor ki brije, izajti u kotar. D. Baraković, vil. 76.

2. KȌŽUHÂR, *m. ime selu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Kožuar. K. Jovanović 105.

KȌŽUHÂREV, *adj. koji pripada kožuharu. — isporedi* kožuharov. — *U Stulićevu rječniku:* ,ad pellionem spectans', *i u Vukovu:* ,des pelzers' ,pellionis'.

KȌŽUHÂROV, *adj. vidi* kožuharev. — *U Stulićevu rječniku uz* kožuharev, *i u Vukovu uz* kožuharev.

KȌŽUHÂRSKÎ, *adj. koji pripada kožuharima. — U Stulićevu rječniku:* ,ad pelliones spectans'.

KOŽUHČE, kožuhčeta, *n. dem.* kožuh. — *U narodnoj zagoneci našega vremena.* Radońica drdońica u drvenom kožuhčetu. *(odgonetļaj: orah).* Nar. zag. nov. 155.

KOŽUHE, *f.(?) pl. ime selu u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 87. — *Od* XV *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* selo koje kraļ bosanski Tomaš Ostojić s gradom Kļučem dade sinovima vojvode Ivaniša Dragišića. M(on. serb). 439. (1446). nominativu nema potvrde, može biti da je i ,Kožusi'.

KOŽUĻ, *m. prezime u Dalmaciji.* J. Bogdanović.

KȌŽÛN, kožúna, *m. kožuh, u Lici* V. Arsenijević. J. Bogdanović. Lički kožun nema rukava, a načińen je po naj više od kozjih i jarćjih mješina, koje su sami učinili i umerali. obično se poleđina pravi od kočetļive mješine, a predńaci mogu biti i sa kraćom kočeti. s jedne je strane načińen ǵep od kakve stare gargaše, iz koje su igle povađene, jer je ta koža debela i čvrsta. kad je kišovito, onda okrenu kozun na dlaku. — U prenesenom smislu znači i čovjeka koji kožun nosi. S toga se čuje vapaj starih graničara, kojima se novi ustav ne sviđa, gdje govore: ,Sto puta je boļe bilo, dok je sabļa sudila, a ne ovaj ušivi kožun'. M. Medić. — *I u Bosni.* No kožuni se na zborove ne nose. Bos. vila. 1892. 152.

KOŽÙNÂR, kožunára, *m. kožuhar, u Lici.* V. Arsenijević. Kȍžunâr. J. Bogdanović.

KȌŽUNÂREV, *adj. koji pripada kožunaru.* J. Bogdanović.

KOŽUNÀRICA, *f. žena kožunareva.* J. Bogdanović.

KȌŽUNÂRSKI, *adj. koji pripada kožunarima.* ,Znaš li ti kožunarski zanat?' J. Bogdanović.

KOŽȔNČIĆ, *m. dem.* kožun. ,Ako budeš dobar, uzeću ti mali kožunčić'. J. Bogdanović. M. Medić.

KOŽȔNČINA, *f. augm.* kožun. ,Dovade mi tu kožunčinu da se zagrnem'. J. Bogdanović. M. Medić.

KOŽȔNEL, kožúnela, *m. jastuk. — U naše vrijeme u Lici.* D. Trsteńak. — *vidi* košunel.

KȌŽÛRAK, kȍžûrka, *m. svilena čahura. — isporedi* kožurica. — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* Kožurak, cahura od svilenih buba (u Dalmaciji). L. Mrazović. Kožurak, svileno gnijezdo u koje se vladika savije. M. Pavlinović.

KOŽURAST, *adj. koji je nalik na kožuricu (tanku kožu). — U jednoga pisca našega vremena.* Materija kožurasta. J. Pančić, bot. 8.

KȌŽURICA, *f. upravo dem.* koža, *ali stoji u osobitijem značeńima. — U naše vrijeme.*

a. *tanka kožica na voću.* U semenima se jezgra u kožurici zamotana nalazi. P. Bolić, vinod. 1, 26. Kožurica jagoda. 2, 38. Kļuk, u kom kožurice plivaju. 2. 62.

b. *kao opna što postaje na ńekijem žitkijem (a i tvrdijem) stvarima.* Onda se na ovom kovnom veštestvu neka kožurica vata. P. Bolić, vinod. 2, 20. Po vrhu steļe vidi se tanka kožurica. 2, 25. Kožurica, plivača opna. Gregurevci u Srijemu. D. Hirc.

c. *svilena čahura, isporedi* kožurak. — *Između rječnika u Vukovu:* ,die puppe des seidenwurms' ,nympha bombycis', cf. čaura *s dodatkom da se govori u Boci.* Crv se zavije u kožuricu, izleti leptir. S. Ļubiša, prip. 7. Sakrije se u kožuricu kao buba kad svila. 243.

d. *debela i tvrda koža kao rožina što postaje od trveńa, naj češće na rukama i nogama (ovdje nije deminutivno značeńe). — isporedi* žuļ. — *U Vukovu rječniku:* ,die schwarte' ,callum'.

KOZȔRINA, *f. augm.* koza. — *U Vukovu rječniku:* vide kozetina.

KOZȔŠAK, kožúška, *m. dem.* kožuh. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȍžûšâkâ. — *U Vukovu rječniku:* ,hyp. v. kožuh'. — *I u Šulekovu:* ,pelzjacke, pelzjupe'.

KȌŽUŠČIĆ, *m. dem.* kožušak. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (dim. v. kožuh). Radojica, grguļica, u grguļavom kožuščiću, u dubokom potočiću. *(odgonetļaj: orah).* Nar. zag. nov. 155. — *I u Šulekovu rječniku:* ,pelzjacke, pelzjupe'.

KȌŽUŠIĆ, *m. dem.* kožuh. — *Od* XVIII *vijeka.* Dohodi razkos David pastijerce bosonogo, kalovito u kožušiću pokrpļenu. B. Zuzeri 207. Porušen ovi kožušić u plaš grimizni promijenit će se. 319.

KȌŽUŠINA, *f. augm.* kožuh. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,pelliccione di pelle grossa da villano' ,vestis scortea' 550[b]) *gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu* (,pelliccione' ,wildschur'), *u Vukovu* (,augm. v. kožuh'). Dade i kožušinu lavsku. J. Rajić, boj. 61. On obuče devet kožušina. Nar. pjes. stojad. 1. 51. U našega dedušine trideset i dve kožušine, p' opet mu se rebra vide. *(odgonetļaj: lûk).* Nar. zag. nov. 122.

KOŽUŠKOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* D. Avramović 199.

KOŽUTICA, *f. mahovina, biłka.* — *U Stulićevu rječniku:* kožutica, trava ,muscus'. Kožutica, muschio, muscus (Stulli). B. Šulek, im. 168.

KOŽUTOVIĆ, *m. prezime.* — xv *vijeka.* Grgur Kožutović. Mon. croat. 78. (1451).

KRAAKATI, kraačem, *impf. vidi* grakati. — *Može biti da bi pravi oblik bio* krahakati, *jer jedini pisac u kojega se nahodi ova riječ ne poznaje glasa* h. — *Riječ je onomatopejska kao* grakati. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka. (Vran)* počne iz svega grla kraakati. D. Obradović, basn. 293. Ove će *(vrane i svrake)* kraakati i kreketati. 297.

KRABANOS, *adj. vidi* krabonos. — *U Mikałinu rječniku:* krabanos, maskaran ,amascarato' ,personatus', larvatus', *i u Stulićevu:* ,mascherato' ,personatus' *iz Mikałina.*

KRABANOSICA, *f. vidi* obrazina. — *isporedi* krabonosica. — *Postaje od* krabanos. — *U Mikałinu rječniku:* krabanosica, maskara ,mascara' ,persona, larva'; *u Belinu:* ,mascara, faccia finta di carta pesta o altra materia per coprirsi il viso' ,larva' 464^b; *u Stulićevu:* ,maschera' ,persona, larva' *iz Mikałina.*

KRABANOSILAC, krabanosioca, *m. vidi* krabonosica. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,mascherato' ,personatus'.

KRABANOSITI SE, krabanosim se, *impf. načiniti se čuvida.* — *U Mikałinu rječniku:* ,amascararsi' ,personam induere', *i u Stulićevu:* ,personam induere' *iz Mikałina.*

KRABANOSNICA, *f. vidi* krabanosica. — *U Mikałinu rječniku kod* maškara.

KRABICA, *f. dem.* krabija *(vidi).* — *Uprav* krabijica *ili* krabijca. — *isporedi* škrabica, škrabijica. — *U kńigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu:* v. škrabica *s dodatkom da je riječ ruska (uprav stslovenska).* Онъ великꙑи богꙑвидьць *(Mojsej)* младъ въ krabici вьвръженъ бꙑсть въ море straha radi Faraońa. Domentijan^a 319.

KRABIJA, *f. kovčeg.* — *Osnova je praslavenska, isporedi stslov.* krabij, *rus.* коробъ, коробья, *češ.* krabice, krabka, *poł.* krobia, krobka. — *isporedi* škrabija. — *Od lat.* corbis, *po svoj prilici preko stgrčkoga.* chorb. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,arca, capsa' *s dodatkom da je riječ ruska (uprav stslovenska).*

KRABIJINO, *n. ime mjesno.* — xiv *vijeka.* Meždu Krabijino . . . Svetostef. bris. 6.

KRABILICA, *f. ńeka biłka.* Chaerophyllum. Flora croat. 498.

KRABITI, krabim, *impf. rastapati.* — *vidi* kraviti. — *U jednoga pisca Dalmatinca našega vremena, a između rječnika u Belinu* (,liquefare' ,liquo' 441^a), *u Bjelostjenčevu* (krabim, v. raztopłujem), *u Voltiģijinu* (,liquefare, struggere' ,schmelzen'), *u Stulićevu* (,liquefacere' *iz Belina).* U mladosti je krabio vosak. M. Pavlinović, rad. 126.

KRABONOS, *adj. čovjek s obrazinom na licu, čuvida (ovo je značeńe ove riječi kao što se vidi po primjerima u Vukovu rječniku).* — *U spomeniku latinskom* xiii *vijeka gdje je pisano* crabonosius *(što bi moglo odgovarati i obliku* krabonoša, *i tad bi bio supstantiv).* — *Poslije dolazi oblik* krabanos *(vidi) s drugima što su od ńega postali, ali je svakako, jer je jamačno složena riječ,* krabonos *boļi oblik.* — *Prvi je dio riječi osnova* kraba, *te vała da je ova riječ značila što sad* obrazina *(vidi* krabuła), *drugi je osnova glagola* nositi *(neće biti supstantiva* nos). ,Crabonosius, personatus'. Statut. ragus. *god.* 1272. G. Lucio, memor. di Trau. 202.

KRABONOSICA, *f. vidi* krabanosica. — *Vała da je* krabonosica *boļi oblik, vidi* krabonos. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Dosti straha imah proći s krabonosic i s nakazna. J. Kavańin 401^a.

KRABORIĆ, *m. ime selu u Hercegovini.* Statist. bosn. 111.

KRABUŁA, *f.* persona, larva, *vidi* obrazina. — *U kńiževnom jeziku našega vremena.* Krabuła ,larve'. B. Šulek, rječn. — *Ne znam odakle je došla ova riječ: u ugarskijeh Hrvata znači kotaricu, u Slovenaca čahuru, mahunu u koju se makar koja buba (ne samo svilena) savija:* Krabuła ,das gehäuse einer larve'. M. Pleteršnik. — *Postaje jamačno od osnove* krab, *vidi* krabija, *te je od značeńa ,kotarica' prešlo na osobito značeńe (vidi* košarica *pod c), a od ovoga na sadašńe. isto se dogodilo kod češke riječi* kraboška. — *I kao ime ovci (na Grobniku).* F. Kurelac, dom. živ. 32.

KRAČ, *m. šłaka, štaka.* — *Može biti od tal.* croccia, *ali je nejasan vokal* a. — *U naše vrijeme.* Hoće moje kosti izlomiti, pa na kraču braniti me majka. Osvetn. 2, 20. Dijete drago, sve uzdańe i sve milovańe roditełu jur na kraču svomu. Osvetn. 1, 34. Krač, obično u množ. krači, šćule. ,Da je on na krače, pa da dade raditi zemłu na poli, mogao bi živiti'. ,Pao mi otac na krače (od starosti)'. ,Imam u kući četvero čeładi na krače'. M. Pavlinović.

KRȂČA, *f. plećka.* — *U naše vrijeme u Hrvatskoj.* — *Postaje od* krak. F. Iveković, rječn.

KRAČAK, *m. ńeka biłka, kravłak.* Kračak, Carlina acaulis L. (Lambl, Skurla). B. Šulek, im. 168.

KRAČAN, *m. mjesno ime.* — *U spomeniku* xvi *vijeka.* Mon. croat. 193. (1510).

KRÀČÂŃE, *n. djelo kojijem se krača (vidi* 1. kračati). — *U Vukovu rječniku:* ,das kurz werden' ,*τὸ* brevem fieri'.

1. KRÀČATI, kràčâm, *impf. postajati kratak.* — *isporedi* kraćati. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* kračámo, kračáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* krȁčâ. — *Po svoj je prilici postalo u našem jeziku od* kratak *kao* kraćati *od* kraći *po analogiji drugijeh glagola u kojijeh* a *(uprav* ja) *stoji mjěste ńegdašńega* ê, *dakle* kratkjati, kratčati, kračati. *ne treba misliti na češ.* kratšeti *i poł.* kratszeć, *kraćati, što postaju od osnove komparativa* kratьš-. — *U Vukovu rječniku:* ,kurz werden' ,brevior'. — *U istome značeńu i sa* se, *refleksivno.* ,Pružila se zima u prołeće, pa nam se krača vrijeme za orańe'. J. Bogdanović.

2. KRÀČATI, kràčâm, *impf. krakati, koračati.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (,ambulare, deambulare'). A tko se je desio odavna pri državi cetińska glavara, da ne krača na turska krajišta. Osvetn. 1, 16. Što l' Morača, što krajina vrača, da preko ńe turski końi no krača? 1, 75. Nego ćesar niz krajinu krača, da uhodi krajinom palanke. 6, 15.

KRAČEVAC, Kračevca, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. (kajkavski)* Kračevec. Razdijeł. 99.

1. KRAČICA, *f.* gužva od łeskovine ili udikovine smotana, drži plug za kureł zapet sa kolicima orećima. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

2. KRȂČICA, *f.* upravo je dem. od ,krača'; al

u Baniji govori se uopće za ‚kraču'. P. Leber. F. Iveković, rječn.

3. KRÀČICA, *f.* ime vrelu u vrebačkoj stazi. *u Lici.* J. Bogdanović.

KRAČIĆI, *m. pl. ime seocu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 24.

1. KRAČÌNA, *f. vidi* kratkoća. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* kràčini, *u acc. sing.* kràčinu, *u voc. sing.* kràčino, *u nom., acc., voc. pl.* kràčine. — *Postaje od* kratak *(t. j. od osnove* kratk-) *nastavkom* ina; *grleno se* k *ispred* i *mijeńa na* č, *a pred ovijem se* t *ne čuje, ali se nalazi pisano.* — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kratčina *kod* kratkost; kratčina u pismu ‚notae, contractio, brevitas literarum'), *u Bjelostjenčevu* (kratčina *kod* kratkoća), *u Voltiģijinu* (kratčina ‚brevità' ‚kürze'), *u Stulićevu* (kratčina ‚compendiaria nota').

a. *uopće.* Od kračine života. Nauk. brn. 69a. U besjedi devetnestoj više kratčine od života. B. Zuzeri 27. Kračina od vrimena ne dopušta mi pobrajati . . . F. Lastrić, test. ad. 18b. Vidićemo s' običajnom kračinom što je lakomost. ned. 127. Izvrsnitost ove molitve sja u kračini govorenja. 229. Za veću kratčinu napomenut ćemo nikoliko od potribitih. Blago turl. 2, 128.

b. *skraćena riječ u pismu (izostavļańem ili sastavļańem slova itd.), vidi* kratica, skratica, titla. — *U Mikaļinu, u Bjelostjenčevu (vidi kod* kratkoća), *u Stulićevu rječniku.*

2. KRÀČINA, *f. augm.* krak *(noga).* ‚Sebi te kračine, što si i*(h)* toliko ispružio'. J. Bogdanović.

3. KRAČINA, *f.* slijepļeno vino na bačvi s dvora, jal' vodeni talog pri sudu jali pri lokvi poput kore. Kračina od vina dobra je priviti, kad se čeļade opari. M. Pavlinović.

KRAČIŃA, *f.* ime ńivi. Jaškovo kod Karlovca. D. Hirc.

KRÀČITI, krâčîm, *pf. vidi* koračiti. — *isporedi* krakati *i* 2. kračati. — *Samo impt.* kráči *u narodnoj pjesmi našega vremena u kojoj je naštampano* k'rači *kao da je izostavļeno* o. — *Infinitiv bi mogao biti i* kračati *(vidi* 2. kračati). Oj Ivane, moje milovańe! sad hoćemo kroz tursku Kladušu, sitno krači, očima prevlači. Nar. pjes. stojad. 1, 67.

KRAČÒLÎN, *m. dijete što je rano počelo hoditi.* — *Postaje po svoj prilici od* 2. kračati *ili od* krak *talijanskijem nastavkom* olino. — *U naše vrijeme u Istri.* Kračolin ‚puer cito gradiens'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 65.

KRÀČÛĻ, *m. ńekakva gļiva.* — *U naše vrijeme u Istri.* Kračûļ ‚fungorum genus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 42. 48. — *isporedi* kračuļac.

KRAČUĻAC, kračuļca, *m. ńeka biļka.* Kračuļac, gingidium (Durante), Anthriscus cerefolium Hofm. B. Šulek, im. 168. — *isporedi* kračuļ.

1. KRÀČÛN, kračúna, *m. vidi* mandal, zasovnica *(gvozdena i drvena).* — *isporedi* krakun. — *Po sjeverozapadnijem krajevima od* xv *vijeka.* Jedna velika, moćna medena vrata ka bihu z moćnimi i kripkimi železnimi kracuni i kļučanicami zatvorena. Postila. 11a. Kračun skuje kovač od obla gvožđa, petļama ga pribije za vrata, a u stupac se udari treća petļa u koju kračun uđe kad se prevuče preko vrata. no da ne bi svak mogao i iznutra otvoriti vrata, natakne se onaj dio koji se u ruci drži na četvrtu petļu, pa se katancem zakļuča. u Dobroselu. M. Medić. Siromašne kuće, koje ne mogu kupiti brave na kućna vrata, pa i na štalu, nego iznutra na četvrt otesanijem podugačkijem bukovijem komadom zapriječe vrata, i taku spravu zovu ‚kračunom' ili ‚mandalom'. *u Lici.* J. Bogdanović.

2. KRAČUN, *m. ime muško.* — *Može biti da je isto što praslavenski* korčunъ *(božić? badńi dan?), isporedi bug.* крачунъ, *rus.* корочунъ, *češ.* kračún. — *U naše vrijeme.* Kladovski knez Kračun. M. Đ. Milićević, srb. 954. Kračun Nikolajević. Nov. sr. 1834. 61. — *I kao prezime.* Georgije Kračun. Šem. prav. 1878. 16.

KRAČUNIŠTE, *n. mjesno ime.* — *Radi postańa vidi* 2. Kračun. — xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Na rêku u gorńe čelo Kračjuništa. Glasnik. 15, 277. (1348?).

KRȀĆAHAN, krȁćahna, *adj. dem.* kratak. — *isporedi* kraćašan. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚breviusculus'). Molitva prikraćahna i primalahna . . . M. Divković, bes. 500b. Vele je kraćahno što naslađuje, ali je vječńe što muči. 583b. Ako bi kraćahno vrijeme cknio. S. Matijević 71. — *Vaļa da je isto i* krȁčan *(u krajevima gdje se* h *ne izgovara).* Od tratora granatoga, od nevena kraćauoga. Nar. pjes. herc. vuk. 283.

KRȀĆAN, *adj. vidi* kraćahan.

KRÀĆÂŃE, *n. djelo kojijem se kraća.* — *U Vukovu rječniku.*

KRȀĆAŠAN, krȁćašna, *adj. dem.* kratak. — *isporedi* kraćahan. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (uz* kraćahan). Putnik pripali kraćašnu lulu i stane kazivati. S. Ļubiša, prip. 91.

KRÀĆATI, kràćâm, *impf. postajati kraći.* — *isporedi* 1. kraćati, *od čega se* kraćati *razlikuje kao komparativ* kraći *od pozitiva* kratak, *ali se jedan glagol često može upotrebiti mješte drugoga.* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* kraćámo, kraćáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kràćâ, *u part. praet. pass.* kràćân. — *Postaje od komp.* kraći, *i nema se shvatiti kao impf.* kratiti. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (n. p. dan kraća ‚kürzer werden' ‚breviari'). Bez pomoći ove hrane, duhovna jakos slabi, kraća. dune se, gine . . . A. Kalić 191.

KRÀĆÊŃE, *n. djelo kojijem se krati.* — *Između rječnika u Vukovu* (1. ‚das kürzen' ‚breviatio'. — 2. ‚das hindern' ‚impeditio'). Kraćeńe ‚recusation'. Jur. pol. terminol. 419. Kraćeńe ‚weigerung'. 636. Prosto je međutim svakomu vjerovniku, koji pravnih dobročinstva neće da dozvoli, razloge svoga kraćeńa . . . Zbornik zak. 1853. 578.

KRAĆEVATI, kraćujem, *impf. vidi* kratiti, 2 *(uprav je impf.* ukraćevati, *ili* ukraćivati). — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Kada ovo dilo bogoļubno *(desetine, prvišćine itd.)* počelo se je kraćevati *(štamparskom griješkom* krašćevati) . . . A. d. Costa 1, 203.

KRÀĆUHAN, kràćuhna, *adj. vidi* kraćahan. — *isporedi* kraćašan. — *U jednoga pisca čakavca* xvii *vijeka.* U molitvi dobu kraćuhnu vijahu. A. Georgiceo, nasl. 35. Kako mogu u vrime kraćuhno mene pripraviti? 284.

KRÀĆUŠAN, kràćušna, *adj. vidi* kraćasan. — *isporedi* kraćuhan *i* kraćušńi. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Bome ti je majka kraćušan aļinac skrojila'. J. Bogdanović.

KRÀĆUŠŃI, *adj. vidi* kraćušan. — *U jednoga pisca našega vremena.* Povijest mańušnu i kraćušnu . . . M. Pavlinović, razl. spisi. 211.

KRȀD, *m. vidi* kradom.

KRADA, *f. vidi* krađa. — *Rijetko se nahodi, i Daničić misli da pisarskom griješkom stoji* d. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (gledaj ‚krađa‘, može biti da je samo griješkom napisana tako sa ‚d‘). Gusarьstvo ili krada. Zak. duš. pam. šaf. 46. Rad svoje krade na pomoć idjahu. I. T. Mrnavić, osm. 127. Adam pao nij' cijeć bluda, cijeć uboztva, al' cijeć krade. J. Kavańin 363a.

KRÁDAC, kráca, *m. čovjek koji krade, kradļivac. — Od* XVIII *vijeka (vaļa da su načinili sami pisci).* U koje doba ima doć kradac. S. Rosa 111b. Ima se scijenit da su kradci. 123a. Kradac ‚stehler‘. Jur. pol. terminol. 179.

KRADALAC, kradaoca, *m. vidi* kradac, kradļivac. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka koji će biti sam ovu riječ načinio, a između rječnika u Stulićevu: (griješkom)* kradaoc *s dodatkom da se nahodi u pisca Lastrića (?).* Gdi kradaoci iskopavaju. S. Rosa 76b. Pokaza pritčicu kradaoca. 123a.

KRADATI, kradam, *impf. načińeno kao frekventativni glagol od* krasti *(možebiti samo radi slika). — U jednom primjeru našega vremena gdje je sa* se, *kao refleksivni glagol, u smislu: dovlačiti se (metaforički).* Ružnom neće, lijepom se krada, da hajduke na predaju svlada. Osvetn. 4, 50.

KRȀDBA, *f. vidi* krađa. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kradьba, *rus.* крадьба *(češ.* kradba *nije dosta pouzdano). — Između rječnika u Voltiģijinu* (‚furto, ruberia, ladroneccio‘ ‚diebstahl‘) *i u Stulićevu* (‚furtum, latrocinium‘). Nije kradьba tьčiju dělo se, nь nevěrije i drьzostь. Stefanit. star. 2, 308. Koji mu je ubitio kradbu u rukah. K. Maģarović 100. Dijela u kradbi ni će bog ni bogińe. (Z). Poslov. danič. Sudili bi malahne stvari kô kradbe. S. Rosa 71a. Iz srca ishode... kradbe ... 97a.

KRÁĐÊŃE, *n. djelo kojijem se krade. — Stariji je oblik* kradenje. — *Nalazi se i s* d *mj.* đ, *ali je to pogreška, vidi* krađeńe. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu.* Služiteļ blagu, žrlstvu i kradenju. Korizm. 39a. Od skuposti i od kradenja Judina. 80b. Zato je svako kradenje smrtni grijeh. M. Divković, bes. 416a. Za običaj koji imaše kradenja ... I. T. Mrnavić, ist. 101.

KRADEŽ, *m. i f. vidi* krađa. — *Može biti praslavenska riječ, isporedi češ.* krádež, *poļ.* kradzież. — *Samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (kradež, f. v. kradba *s dodatkom da je uzeto iz bukvara).* Od kradeža čuvati. Z. Orfelin, podr. 484.

KRȀDIGAĆA, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878, 91. — *Upravo čovjek koji krade gaće.*

KRȀDIKESA, *m. čovjek što krade kese, kradļivac, lupež. — U naše vrijeme.* Teško nam se diviti hitrini kakva kradikese. M. Pavlinović, rad. 171. Kradikesa ‚taschendieb‘. Jur. pol. terminol. 499.

KRADIKOŃICA, *m. vidi* końokradica. — *U jednoga pisca našega vremena.* Teško nam se diviti vještini u jahańu kakva kradikońice. M. Pavlinović, rad. 171.

KRȀDIKOZA, *m. čovjek koji krade koze. — U Vukovu rječniku:* ‚ziegendieb‘ ‚qui capras furatur‘ *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

KRȀDILAC, krȁdioca, *m. vidi* kradļivac. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚ladro‘ ‚fur‘ 422a) *gdje se naj prije nahodi, u Voltiģijinu* (‚ladro, rubatore‘ ‚dieb‘), *u Stulićevu* (‚qui furatur‘). Koji svoga kradioca Jovana Lazića tužiti ide. Glasnik. II, 1, 14. (1808).

KRȀDILICA, *f. vidi* kradļivica. — *isporedi* kradilac. — *U Stulićevu rječniku:* ‚quae furatur‘.

KRȀDIMICÊ, *adv. vidi* kradom. — *isporedi* kradomice, kridimice. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu (u trećem izdańu) gdje stoji po Vukovijem bileškama:* krȁdimicê, [vide krišom]. Nije sumńe, da se ne upuze kradimice u unutreno srca. Blago turl. 2, 159. Da se koja divica poštene obitili kradimice napuni. Ant. Kadčić 135. Pa u večer pođe kradimice te mu ih ponese. Nar. prip. vrč. 73. Te mu kradimice pruži ispod ferеģe oni zavezaj. 110. Mlečići ga otruju kradimice u rakiji. S. Ļubiša, prip. 116. Unesi u kuću kradimice. 205. Mogao sam samo kradimice učiti. M. Pavlinović, rad. 156. Kradimice, kradom: ‚Uzmi naočice, a ne kradimice‘. M. Pavlinović.

KRȀDIOČIĆ, *m. dem.* kradilac. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚furunculus, latrunculus‘.

KRADÍVATI, krȁdujêm *ili* krȁdîvâm, *impf. načińeno kao iterativni glagol prema* krasti. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Upita ga kraļ, za koji uzrok kradivaše po moru. P. Posilović, cvijet. 69.

KRȀDIVICA, *m. kradļivac. — U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Onda veli Petre Mrkońiću: ‚Abegzado, srce iz ńedara! ovo moja golema sramota odvest tebe, sestro, iz Turćije ol' brez rane ol' brez mrtve glave ... Da m' je znati, kićena djevojko, da se možeš dobro držat końa, potego bih svijetla ģeverdana, haber dao na četiri strane, ... neka idu Turci u potjeru, da ne reknu da sam kradivica. Nar. pjes. juk. 178.

KRȀDĻIV, *adj. koji krade. — Od* XV *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚furtificus‘), *u Stulićevu* (‚furtivus, rapax‘), *u Vukovu* (‚diebisch‘ ‚furax‘).

a. *adj.*

a) o čeļadetu sa značeńem sprijeda kazanijem. Ne kupuj raba gizdava ni kradļiva, da ti imênja ne rastoči. Pril. jag. ark. 9, 139. (1468). U tvrda oca kradļiva deca. Nar. posl. vuk. 337. Kradļiv kao vrana. Nar. bl. mehm. beg kapet. 105. 386.

b) o djelu koje se radi uz krađu ili prijevaru. Ajduško kradļivo otimanje. A. d. Costa 2, 149. Ispovid bi bila kradļiva i izdajna. M. Dobretić 157.

b. *adv.* krȁdļivo, *kradom. — U Bjelostjenčevu rječniku:* kradļivo ili otajno skomce kradem ‚furtim, clam, oculte, latenter et oculte furor‘, *i u Voltiģijinu:* ‚furtivamente, nascosamente‘ ‚verstohlner weise‘.

KRȀDĻIVAC, krȁdļîvca, *m. kradļiv čovjek, čovjek koji krade. — isporedi* lupež *(kod* kradļivac *ističe se da mu je navada* krasti, *dakle ne bi trebalo upotrebiti za jedan osobiti događaj). — Akc. kaki je u gen. sing., taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i gen. pl.* krȁdļîvâcâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltiģijinu* (‚ladro, rubatore‘ ‚dieb‘) *i u Vukovu* (‚diebischer mensch‘ ‚furax‘). Kradļivci ne mogu spašeni biti. E. Pavić, jezgr. 100. Ovako biti će došastje sina čovičanskoga, kako kradļivac dojti će. I. Velikanović, uput. 1, 46. Kradļivac u kradi ufatjen. 3, 73. Gdi je sigurnost od kradļivaca? J. S. Reļković 253. Kamatnici nepra-

vedni jesu pravi kradļivci dapače grabioci. B. Leaković, nauk. 343. Želiš da se ne nazoveš *(griješkom)* grabioc i kradļivac. gov. 10. Nekakav kradļivac zamotri dańu u čoveka slaninu na tavanu. Nar. prip. vuk.[2] 300. Da su došli k tebi kradļivci ili lupeži noću. Đ. Daničić, avdije. 5. Kradļivac, lupež, (tat) ,dieb' ,ladro'. B. Petranović, ručn. kńig. 48.

KRÀDĻIVICA, *f. žensko čeļade koje krade. — vidi* kradļivac. — *U Vukovu rječniku:* ,die stehlerin, diebisches weib' ,fur, femina furax'.

KRÀDĻÎVKA, *f. vidi* kradļivica. — *U naše vrijeme.* Ja hoću da samo ispitam, šta mu treba ova kradļivka. Javor. god. 16, br. 38, str. 598.

KRÀDĻÎVSKÎ, *adj. koji pripada kradļivcima. — Načińeno u naše vrijeme.* Kradļivski zanat ,diebs-handwerk'. Jur. pol. terminol. 129.

KRÀDĻÎVŠA, *m. vidi* kradļivac. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KRÁDŃA (krâdńa), *f. vidi* krađa. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kradba). Neka brez kradńe i himbe možemo pribavļati žitak. I. T. Mrnavić, ist. 58. Govori se da s kradńom, da s kamatom stiče na svu ruku. A. d. Bella, razgov. 109. Kradńom i privarom dotječe žitak ubogomu i ukornomu svomu životu. Blago turl. 2, 58. Porad šta Bog ktijuć ovdi zabranit svako dilo nepravde, što tiče dobra vrimenita našega iskrńega, slaga sva ova pod imenom kradńe boļe neg otimanja, premda ovi grih veći jest od kradńe? 2, 169. Od razlicih vrsta nepravde i kradńa. 2, 172. Po kradńi i lupeštini. M. Dobretić 37. Da zajedno kradńu čine. 132. Kradńa jedne jabuke, jedne igle, jednoga beča. 214. Povratit pošteńe dignuto oli kradńu. 12. Kradńo i privare redova sveti. 293. Ako ćeš sa mnom dilovat kradńu i lupeštinu. 528. Za kradńu stvari male. I. J. P. Lučić, razg. 25. Budući indi Juda sam grih od izdajstva ispovidio, a od kradńe zatajao, zato je osuđen. Đ. Rapić 43. On u mrak u kradńu . . . Nar. prip. bos. 1, 40. Kradńa ,diebstahl'. Zbornik zak. 1, 78.

KRÂDŃÎ, *adj. vidi* krajńi, *od čega je jamačno postalo tijem što se po pučkoj etimologiji mislilo na kradeńe. — U naše vrijeme.* Lisica mu *(ruku)* odgovori: ,Da mi ne smetaju ti prvi *(zubi)*, lako bih ti te kradńe izbrojila'. Nar. prip. vrc. 188. — *I kod mjesnijeh imena.* Udariće na kradńe Pipere. Pjev. crn. 75[b]. Kradńe kameńe. M. Đ. Milićević, s dun. 29.

KRÂDOM, *adv. kao kradļivac, kao lupež. — isporedi* kradomice, kradimice. — *Upravo je instr. sing. od supstantiva* krad *(m.) kojemu nema druge potvrde; samo ima* pod kradom *s istijem značeńem kao* kradom *u ovom primjeru:* Podaj kńigu vladici Maksimu, al pod kradom da ne vidi majka. Nar. pjes. srem. 142. *ali može biti da treba čitati* potkradom. — *Na jednom mjestu ovoga vijeka ima oblik* krâdome *(vidi Milićevičev primjer kod* b). — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (,furtim, clam, occulte', *i kod* lupeški), *u Belinu* (,furtivamente' ,furtim' 335[a]), *u Bjelostjenčevu* (,furtim, furtive, furando'), *u Stulićevu* (,furtim, clam'), *u Vukovu* (,heimlich' ,occulte').

a. *znači što i kradući (uzimļući tuđe tajno ili na prijevaru). kod ovoga se značeńa uzdrži posve smisao instrumentala* (kradom, lupeštinom). Eto, jur kradom i nek rečem silom, isprosio si dopušteńe. P. Knežević, osm. 240. Radi uzetih kradom kńiga. A. Kanižlić, kam. 359. Jer kućani tad kradom se *(h)*rane, kradom piju i kradom oblače. J. S. Reļković 15. Izjedoše prijevarke i kradom prasicu. S. Ļubiša, prip. 208. — *Može biti da amo pripadaju i ova dva primjera:* Ńemu nije poznano bilo, da je Rahaela kradom odnila. E. Pavić, ogl. 70. Da je vama sve ono sada u ruku što su žene pijanice kradom za vino i rakiju dale . . . Đ. Rapić 268. — *I ovaj primjer kao da pripada amo, u kojemu je* kradom *u metaforičkom značeńu, te (kao pravi instr.) ima uza se genetiv (subjektivni):* Ki ljeposti puni i dike ne mogu se uhoditi oka kradom. J. Kavańin 497[b].

b. *kao* kradući se, *tajno, krišom. — isporedi* kridimice, krimice. Šturak moj kradom se izvuče k livadi. M. Vetranić 2, 290. Premda ga drug ńegov sustavļaše, on kradom otide. A. Kanižlić, utoc. 69. Puče glas da kradom odoh. rož. 27. Nisi ti imao kradom otići. E. Pavić, ogl. 70. Koji redove prima brez dopušteńa kradom uvlaceći se. I. Velikanović, uput. 3, 156. Bio sam se kradom spremio da pođem s jednim igumanom. D. Obradović, živ. 27. Il' po strani kradom guske kvari. J. S. Reļković 159. Jere bolest privuče se kradom. 169. Kradom ode iz bijela Seńa, još za noći, moru na zakuke. Nar. pjes. vuk. 3, 211. Al' j' u braće sestra domišļata, kradom braći końe izvodila. 3, 550. Da idu kradom da vide šta on radi. Nar. prip. vuk. 59. Kradom bilo bi dosta slugu koji bi želeli sa mnom poći. G. Zelić 261. Ja nisam kradom kupovao. S. Tekelija. letopis mat. sr. 120, 90. Da sjutra u jutro kradom do ńe dođe. Nar. prip. vuk. 151 152. Stevan je kradom pobjegao iz galije. S. Ļubiša. prip. 64. Ali đavolani kad vide dosta povesama o końu pripale kradome, pa jadni końi polete ne gledajući kuda. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 18. Kradom uvesti robu u zemļu ,waaren verstohlener weise ins land bringen'. Jur. pol. terminol. 588. — *Može se kazati i* kradom od koga. Sakupio trideset junaka, a sve kradom od sestrića svoga. Nar. pjes. vuk. 3, 211. Jakov otide kradom od Labana. Đ. Daničić, 1mojs. 31, 20.

KRȀDOMICÊ, *adv. vidi* kradimice. — *U naše vrijeme.* Dođe Stevan u Mletke kradomice. S. Ļubiša, prip. 84.

KRȀDOMIČAN, krȁdomična, *adj. koji se čini kradomice. — Načińeno u naše vrijeme.* Kradomično uzimańe je zločin. Zbornik zak. 1863. 336.

KRȀDOSRCA, *f. žensko čeļade koje krade srca (vještica). — U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka koji može biti da je ovu riječ načinio.* Kmecka kćeri, kradosrca i kume ti malo ne rijeh. M. Držić 202.

KRȀDÔVAN, KRȀDÔVNA, *adj. koji pripada kradeńu, kradi, koji je ukraden. — U jednoga pisca našega vremena.* Trebaju mu tri ulišta, jedno kupovno, drugo darovno, a treće kradovno. S. Ļubiša, prip. 192.

KRADÚKÂŃE, *n. djelo kojijem se kraduka — Samo u Stulićevu rječniku.*

KRADÚKATI, kràdûkâm, *impf. dem.* krasti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,suffurari'.

KRȀĐA, *f. apstraktno, djelo kojijem se krade, konkretno, ono što se krade ili šta se ukralo. Postaje od osnove* krad *glagola* krasti *nastavkom* ja; *u našem se jeziku* dj *sažimļe u* đ *(j u čakavaca i kajkavaca). — Riječ je stara, isporedi stslov.* kražda *(istom u kńizi naštampanoj crkvenijem jezikom god.* 1560, *vidi* F. Miklosič, lex. palaeoslov.[2] *kod* kražda), *novoslov.* kraja, *rus.*

кражка. — *Između rječnika u Mikaļinu* (krađa, lupeština ,furtum, latrocinium'), *u Belinu* (,ladrocinio' ,latrocinium' 422b; ,robbamento, rubberia' ,furtum' 629b), *u Stulićevu* (v. kradba), *u Vukovu* (,der diebstahl' ,furtum'). *u Daničićevu* (,furtum').

a. *u apstraktnom smislu, djelo kojijem se krade.* Ašte se uhvati u kradi. Zak. duš. pam. šaf. 42. Člověkь vašь dojde kradomь i samosilьjemь i plěni selo naše. Spom. sr. 1, 117. (1403). Něsu mi učinili nědnu kradu. 2, 61. (1414). Tko je dionik ali potačnik kradi. Zborn. 165a. Kada ga u kradi uitiše. M. Divković, zlam. 26. Što se zove kraja i lupeština? B. Kašić, zrc. 69. Ni mu lijeva *(ruka)* kradam dana štit nositi podobna je. G. Palmotić 1, 210. Nastoje na krađe i na stvari kućne. P. Posilović, nasl. 8b. Po lakomosti mnogi se grijesi čine: krađe, krive zakletve . . . S. Margitić, ispov. 41. U to do malo buduć našo kradu taj koji vrhu spreme pomńu imaše, požudan za obaznati lupeža . . . I. Đordić, ben. 187. Krađa jest skrovito uzetje ili uzdržańe stvari tuđe protiva voļi onoga čija je. A. Bačić 110. Drugojačije sagrišuje smrtno, čineći krađu, uzimļući što mu po pravdi ne ide. J. Banovac, razg. 239. Nesrićne krađe koje opustiše siromahe. pripov. 8. Oni je prošastu noć išao s lupeži u krađu. F. Lastrić, od' 292. Podgovara na krađu. ned. 3. Kad pružiš desnicu na krađu. 4. Dva razbojnika, dva grišnika glasovita jednako u krađi i zloći svojoj. 46. Budući jedan krađu veliku učinio. 414. Svi lupeži za to znadu, da se krađa stignut može. V. Došen 210a. Nije on tu krađu učinio. M. A. Reļković, sabr. 61. Zove se ,peculatus' krađa jaspre kraļeve. J. Matović 395. Kradļivac u krađi ufatjen. I. Velikanović, uput. 3, 73. Krađa od 50 forinti jest težji grih nego od jedne forinte. B. Leaković, nauk. 207. Nikad nas ne bi hapsio kad bismo đe što ukrali, nego što nijesmo umjeli krađu sakriti. Nar. prip. vrč. 31. Evo prva noć dok dođe, odmah on s majstorom u krađu. Nar. prip. bos. 1, 40. Krađa za opkladu. Vuk, nar. pjes. 1, 484. Krađa i prekrađa zvona. S. Ļubiša, prip. 188. Domaća krađa je zlobiva i nezlobiva. V. Bogišić, zborn. 620. Krađa, tadbina ,diebstahl' ,furto'. B. Petranović, ručn. kń. 36.

b. *u konkretnom smislu, ono što se krade ili što je ukradeno.* Također ako je čovik lupež, i oće da žena sakriva krađu i ńegovu družinu. J. Banovac, razg. 267. Imaš krađu povratiti. F. Lastrić, ned. 35. Kod (tolike braće i kod) tolike krađe pa na božić bez mesa. Nar. posl. vuk. 137.

KRAĐAR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Krađaru. Sr. nov. 1873. 935.

KRÁĐÊŃE, *n. vidi* krađeńe. Od tulikoga krađeńa i hrsuzluka začuvati. I. Jablanci 84.

KRAĐICA, *m. i f. samo u Stulićevu rječniku:* v. kradilac.

KRAGA, *m. ili f.? ime muško ili žensko? — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 71.

KRAGIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Đorđe Kragić. M. Đ. Milićević, srb. 792.

KRAGIN DO, *m.* ime livadi. Potočani kod Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

KRÀGOJEVAC, Kràgojêvca, *m. vidi* Kragujevac. — *U naše vrijeme.* Ode š ńome varoš Kragojevcu. Pjev. crn. 107b. Zato zapovedio *(Miloš)* bratu svome Jovanu te je iz Kragojevca skupio koje regularnu koje neregularnu vojsku do 2000 ļudi. S. Tekelija. letopis mat. sr. 120, 84. Dano i potvrđeno u Kragojevcu. P. M. Nenadović, mem. 361.

1. KRÀGÛJ, kragúja, *m.* Falco Feldeggi Schleg., *ńeka ptica grabilica (vidi u Vukovu rječniku i na kraju). — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* krâgûju, krâgûji. — *Mješte* kraguj *kaže se i* kraguļ *(vidi), ali je oblik s* j *stariji. — Po svoj prilici od tur.* qaragu *i* qyrgu *(vidi još* F. Miklošić, die türk. elem. 1, 91). — *Riječ je (ili dajbudi osnova) praslavenska, ali se ne zna, jeli isprva bilo* kra- *ili* kor-, *isporedi stslov.* kraguj, *rus.* кpаryй, *češ.* krahuj, *ali poļ.* krogulec. *po ovoj nepostojanosti u obliku potvrđuje se da je tuđa riječ. — Između rječnika u Stulićevu* (kraguj, ptica ,accipiter' *s dodatkom da je riječ ruska), u Vukovu* (nekaka tica koja se pripitomi pa hvata druge tice kao soko [vrsta sokola ,würgfalk' Falco Feldeggi Schleg.], cf. akmađa, žurica), *u Daničićevu* (,accipiter': ,Skorošьstvьnyj kraguj'. Gilf(erding), bosn. 274). Ki kraguja gladeć na ruci nose. M. Marulić 252. Kako grmuša strepti prid kragujem. M. Vetranić 2, 217. Sva gospoda sokole pustiše, a Dragija malena kraguja; svaki soko utvu uvatio, kraguj ptica utve ne uvati. Nar. pjes. vuk. 2, 450. Kraguj vinu kao muńa brza. Osvetn. 1, 2. Kraguj ,Vultur fulvus'. J. Pančić, zoolog. 204. Kragûj ,Astur palumbarius'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 42. Držim da je naj boļe uzeti za ,Falco Feldeggi' ime ,kraguj'. Evo razloga. Krasno se ovo ime nalazi u Vukovom rječniku . . . Ime ,kraguj' pripada dakle jedino sokolu, a nikako rodu ,Gypaetus' i ,Vultur', kako je Marinković uzeo i kako sam ja predložio god. 1889 (Glasnik hrvat. naravosl. društva. god. IV. Zagreb 1889. str. 225) . . . U rukopisu za koji imam zahvaliti odličnome zoologu i prijateļu Dođerlein-u našao sam za ,F. lanarius' ime ,kraguļac'. Vodopić se po svoj prilici prevario, kad je pisao da je kraguļac ime za ,Falco' (t. j. ,Accipiter) nisus'; Kosić nam daje isto ime za ,F. subbuteo'. Prijateļ Budmani kaže mi da su ,kraguj' i ,kraguļac' imena za sokolove što su ih stari Dubrovčani pripitomļavali za lovļeńe ptica. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 93a.

2. KRÀGÛJ, Kragúja, *m. ime muško. — Po svoj je prilici ista riječ što* 1. kraguj. — *Od* xiv *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,mannsname' ,nomen viri') *i u Daničićevu* (ime muško). Po mojemь člověcě po Kraguji. Spom. sr. 2, 22. (1354—1362).

3. KRAGUJ, *m. ime selu u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijeļ. 128.

KRAGÚJAC, kragújca, *m. dem.* 1. kraguj, *ali može značiti isto što* kraguj. — *Akc. je kao u* kragujak. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* kraguj). Izido loviti . . . vьzьmь kragujca na rucě svojej. Konstantin filos. glasn. 42, 318. Kragujci, sokoli . . . Zborn. 53a. Ako vidiš da kragujce hitaš, toj prilikuje dobit. 138b. Lovac loveći, diklice, s kragujcem drobne ptičice . . . Ǵ. Držić 412. Kragujče gizdavi, reci mi Boga rad, u koj si dubravi loveći ostao sad? M. Vetranić 2, 315. Nemoj se od mene odijeļat, da kragujca divjaka iz neba domamimo. M. Držić 408. Kakono jedan lovac, kada hoće da mu većina lovi kragujac aliti hrt. M. Divković, bes. 498b. Zašto je ptica neg da bježi, a kragujac neg da lovi? (D). Kragujac je da lovi, a prepelica da bježi. (D). Kragujca u bjećvicah bes putila prodaje. (Z). Pođi vabi kragujce. (Z). Poslov. danič.

KRAGÚJAK, kragújka, *m. vidi* kragujac. — *Akc. se mijeńa u voc.*: krăgûjče, krăgûjci, *i u gen. pl.* krăgûjâkâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (hyp. v. kraguj) *s primjerom iz narodne pjesme:* O ti vuče, moj kragujče.

KRAGÙJÂR, kragujára, *m.* falconarius, *čovjek koji hrani i odgaja (za lov) kraguje.* — *isporedi* kraguļac *i* sokolar. — *U rukopisu* xvii *vijeka.* Kragujarь, ulovivь neky dьnь dve soji . . . Stefanit. star. 2, 287.

KRAGUJCI, Kragujaca *(ili* Kragujaka?), *m. pl. mjesno ime.* — xiv *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Kragujci, crkva je treskavačka imala vodenicu ,vь Kragujcehь'. G(lasnik). 11, 136. 13, 374.

KRAGUJČIĆ, *m. prezime.* — *isporedi* 2. Kraguj, *i* kragujac, kragujak. — xiv *vijeka.* Rajko Kragujčićь. Deč. hris. 17. 86.

KRAGÚJEV, *adj. koji pripada kraguju ili kragujima.* — *U naše vrijeme.* Te staze ne zna ptica, niti je vidje oko kragujevo. D. Daničić, jov. 28, 7. Ter napored gńijezda kragujeva. Osvetn. I, 5.

KRÀGUJEVAC, Krăgujêvca, *m. mjesno ime.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom i acc. sing.* — *Postaje jamačno od* kraguj *(uprav od* kragujev).

a. *u Bosni, seoce u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 30.

b. *u Srbiji.* a) *varoš u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 115. — *između rječnika u Vukovu* (varoš u Srbiji). Dođe Đorđe ravnu Kragujevcu. Nar. pjes. vuk. 4, 224. U pitomoj zemļi Šumadiji kod lijepa mjesta Kragujevca. 1, 528. — *isporedi* Kragojevac. — *b) zaselak u okrugu kruševačkom* K. Jovanović 125.

c. *vidi u Daničićevu rječniku:* Kragujevcь, mjesto koje je bilo blizu Prištine: Gadimļi je bila međa ,gde se staju dva potoka, jedinь otь Kragujevca, a drugyj otь Koštańanь'. M(on. serb). 182. (1371).

d. *isto se ime pomińe prije našega vremena i na drugijem mjestima.* Kragujevcь. Spom. stoj. 185. Kragujevacь (nahija, mjesto). S. Novaković, pom. 135.

KRÀGUJEVAČKÎ, *adj. koji pripada Kragujevcu.* — *Između rječnika u Vukovu* (,von Kragujevac'). Kragujevačka *(opština).* K. Jovanović 115.

KRAGUJÉVČANIN, *m. čovjek iz Kragujevca.* — *Množina:* Kragujévčani. — *U Vukovu rječniku:* ,einer von Kragujevac'. — *vidi i kod* Kragujevčanka.

KRAGUJÉVČÂNKA, *f. žensko čeļade iz Kragujevca.* Kroz čaršiju stojali su i pozdravļali kńaza Kragujevčani i Kragujevčanke. Nov. sr. 1834. 177a.

KRÀGUJÊVČIĆ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Zemļa u Kragujevčiću. Sr. nov. 1867. 521.

KRAGUJEVIĆ, *m. prezime (vidi* 2. Kraguj). — *Od* xiv *vijeka.* Staverь Kragujevićь. Svetostef. hris. 35. Ivan Kragujević. Stat. poļ. ark. 5, 311. Jovan Kragujević. Šem. prav. 1878. 15. 39.

KRÀGÛĻ, kragúļa, *m. vidi* I. kraguj. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (,nisus'), *u Bjelostjenčevu* (kraguļ, kraguļac, crnovac ,nisus'), *u Jambrešićevu* (,nisus'), *u Voltiģijinu* (,sparaviere, sparviere' ,sperber'), *u Stulićevu (uz* kraguj *iz Bjelostjenčeva).* Kako čini kraguļь ki ptić je zvanь . . . Starine. 23, 142. (1496). Vsaki dan grediše s svojimi tovariši s kraguļem triumfajući. Korizm. 21a. Grobni a kraguļ kad razmakne mrežna oka . . . J. Kavańin 344a. Kraguļu i kosi ni triba verovat. Jačke. 128. Mi ćemo se š ńu igrat kak kraguļ s kokošicu. Nar. pjes. istr. 3, 20. Opazi medveda, vuka i kraguļa. Nar. prip. mikul. 39.

KRAGÚĻAC, kragúļca, *m. dem.* kraguļ, *vidi* kragujac. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kraguļac, ptica ,sparviero' ,accipiter') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (,smeriglio, uccello di specie di sparaviere' ,nisus' 680b; sparaviere, uccello di rapina' ,accipiter' 695a), *u Bjelostjenčevu (kod* kraguļ). *u Voltiģijinu* (smeriglio' ,lerchenfalk'), *u Stulićevu (uz* kraguj). Iznadeš i za lova i za kraguļca i za igre po svu zimu do korizme. B. Zuzeri 217. Sopisa ali uteče mladu lovcu kraguļac. 346. Vidi u ńoj sjenu od kraguļca ali jastreba grabežļiva. D. Bašić 215. Kraguļac, Falco nisus. Slovinac. 1880. 30a. — *I kao prezime u naše vrijeme.* Radoš Kraguļac. Šem. prav. 1878. 59.

KRAGUĻAN, kraguļna, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. kraguļski. — *nije dosta pouzdano.*

KRAGÛĻÂR, kraguļára, *m. vidi* kragujar. — *U Stulićevu rječniku:* ,accipitrum custos'.

KRAGUĻARSTVO, *n. zanat u kraguļara. U Stulićevu rječniku:* ,ars accipitres instruendi'.

KRAGUĻARSTVOVATI, kraguļarstvujem, *impf. raditi kao kraguļar.* — *U Stulićevu rječniku:* ,artem accipitres instruendi exercere'. — *nepouzdano.*

KRAGUĻČAC, kraguļčca, *m. u Stulićevu rječniku uz* kraguļčić. — *nepouzdano.*

KRAGÚĻČIĆ, *m. dem.* kraguļac. — *U Stulićevu rječniku:* ,pullus accipitris'.

KRAGÚĻČINA, *f. augm.* kraguļac. — *U Stulićevu rječniku:* ,magnus accipiter'.

KRAGÚĻEV, *adj. koji pripada kraguļu.* Fanat zel kraguļevu mošńu. Nar. prip. mikul. 39. Kraguļev ,nisi'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 19.

KRAGUĻEVIĆ, *m. prezime.* — *isporedi* Kragujević. — xvi *vijeka.* Pavun Kraguļević. Mon. croat. 280. (1577).

KRAGÚĻICA, *f. ime kokoši.* F. Kurelac, dom. živ. 53.

KRAGÛĻIĆ, *m. vidi* kragujac. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. kraguļčić). Kraguļić ,nisus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 63. Kraguļić, prnovac, vjetrušak, postolka, fitubinac, kobac, ostriž ,Falco tinnunculus'. D. Trsteńak.

KRÀGÛĻSKÎ, *adj. koji pripada kraguļima* — *U Stulićevu rječniku:* ,accipitrum'.

KRAGUNIĆ, *m. prezime.* — *Pomińe se* xviii *vijeka.* And. Kačić, kor. 454.

KRAGUŃAK, *m.* ime livadi. Bedńa. D. Hirc.

KRAHAKATI, *vidi* kraakati.

KRAI-, *vidi* kraj-, kraji-.

1. KRÂJ, krâja, *m.* margo, ora, *vaļa da je naj starije značeńe: u nečega što se prostire u širinu onaj dio koji je naokolo svega, od ovoga su se poslije (ali još u praslavensko doba) razvila druga značeńa.* — *Akc. kakı je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i loc. sing.* krâju *(ovako po Daničiću, vidi* Glasnik. 8, 13; *ali sam ja čuo svagda* krăju; *ako je ovo*

pravi akcenat, onda je a *u nom. sing. samo za to dugo, jer je za ńim* j, *isporedi* raj); *u množini kad se umeće* ev, *mijeńa se akc. u gen.* krajévâ, *i u dat., instr., loc.* krajèvima. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov., češ., poļ.* kraj, *rus.* край. — *Osnova je po svoj prilici ista što i u glagola* krojiti. — *Između rječnika u Vrančićevu* ,extremitas, ora, margo'), *u Mikaļinu* (kraj, konac ,extremitas, ora'), *u Belinu* (,margine, estremità, orlo' ,margo' 463a; ,estremità' ,extremitas' 296a; ,capo, cioè estremità d'una cosa' ,summitas' 110a; ,termine, cioè fine' ,terminus' 729a), *u Bjelostjenčevu* (kraj, konec ,extremitas, ora, ut: ora maritima, extremitas terrae'), *u Jambrešićevu* (kraj, konec ,extremitas, margo'), *u Voltiģijinu* (,fine, termine, confine; margine' ,ende; rand'), *u Stulićevu* ,terminus, finis, limes, confinium'), *u Vukovu* (,der rand, das ende, der saum' ,finis, margo, limes'), *u Daničićevu* (,margo').

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem.*

a) uopće. Svi junaci kako lavi, da čuvaju vojsci kraja. A. Sasin 178a. Svitle zvizde misec odbignule, ter su kraju neba pribignule. And. Kačić, razg. 175a. Ko ti dade tu livadu oko kraja pokošenu? Nar. pjes. vuk. 1, 302. Ja sve hodah po turskoj ordiji, i ne nađoh kraja ni hesapa. 2, 312. Đe zvijezde kraju pribjegnule. 3, 223. Kad ćeraju końe u vršaju, onda viču: ,U krâj nâ . . .', da idu prema kraju gumna, da je konopac zategnut. u Dobroselu. M. Medić.

b) ističe se kao ńešto osobito u haļine, ili u koga dijela od haļine, ili uopće u svite, platna itd. — I u Mikaļinu rječniku: kraj haļine, obtoka ,instita, limbus, fimbria, ora vestimentorum, penniculamentum'; *u Belinu:* ,falda delle vesti' ,fimbria' 300b; ,lembo, orlo della veste' ,limbus' 433a; ,orlo, estremità della veste' ,fimbria' 529a; *u Bjelostjenčevu:* kraj haļe ,ora vestis, limbus, fimbria, penniculamentum'; *u Jambrešićevu.* kraj haļe ,ora'; *u Voltiģijinu:* ,lembo di veste' ,saum am kleide'; *u Stulićevu:* kraj od ruha ,lacinia'; ,extremitas, fimbria, ora, margo'; *u Vukovu:* kraj od marame. Tegnu kraj svite ńegove. N. Rańina 169a. matth. 9, 20. Da budem dostojna kraj od skuta od ńe haļine tegnuti. A. Gučetić, roz. jez. 93. Ti jih prijam u kraj skuta. Đ. Baraković, jar. 136. Da bojnici ne smiju ļuti tebi caru pričestitom u kraj skuta dotegnuti. I. Gundulić 501. Tako plešuć kraj mahrami zubi i nokti potezaše. 570. Tegni s vjerom kraj od haļine Isukrstove. I. Držić 373. Kada kraj svite bogorodične u more umočišo. A. Kanižlić, kam. 114. Oćuće da ga njeko dotegnu u kraj dońi haļine. S. Rosa 88b. Kada bi dotegnula kraj haļine Isukrstove. Đ. Bašić 171.

c) kao ušće ńečega duboka. — Između rječnika u Belinu (kraj od jame, kraj od prokopa ,orlo della fossa' ,fossae labrum' 327a). Počińe vret priko kraja od rečene bačve. I. Đorđić, ben. 83.

d) u prenesenom ili u metaforičkom smislu (mislim da u oba primjera ne treba shvatiti na kraj *kao prijedlog).* Na kraj srca (n. p. on je). (Kome za naj mańe što bude žao te se rasrdi). Nar. posl. vuk. 188. To mi nije nikad ni na kraj pameti došlo. M. Pavlinović, rad. 56.

e) confinium, *u geografičkom smislu, granica, međa.* Do kraja srьbьskyje drьžavy. Domentijanb 174. Kraļostva smo latinskoga kraj žudjeni uhitili. G. Palmotić 2, 84. Postavi kraj i granicu, koje ne bi mimosle *(vode).* J. Matović 23.

b. margines, orae, *u istom značeńu kao kod* a, *shvaća se kao da se sastoji iz više dijela, te s toga može biti u množini.*

a) uopće. Er sumńiva često riba čim se od straha uzpromeće, kraje okastoj razdre mreži, ter izlazi tada i bježi. I. Gundulić 20. Lopta se ustavļa na svakomu kraju. M. Radnić 204a. Stavio sam u nediļniku na polica iliti na kraevi (margine) u kratko sve, što se zdrži pod onim brojem. F. Lastrić, ned. III. On mudro prinese dilovańa sabora osmoga iz grčkoga jezika na latinski nadostavivši na krajih biļežke. A. Kanižlić, kam. 342. Vi udrite vojsci po krajima, ja ć' udarit vojsci po srijedi. Nar. pjes. vuk. 2, 111. Bože, vijor od planine pušti, da razagna maglu u krajove. 1, 378. Ali je taj krasni komad *(balkanski poluotok)* pri krajevih zakidan. M. Pavlinović, razg. 15.

b) vidi a, *b).* Kraji su skuta ńe zlatni. B. Gradić, djev. 55. Na obtoci i krajevi od aļine velikog misnika. M. Zoričić, osm. 131.

c) vidi a, *c*). Omazah ti medom kraje ovej čaše. M. Marulić 272. *(Kupica)* po krajih zlaćena, srebra izvrsnoga . . . P. Hektorović 26. Na krajijeh od plitice. M. Držić 271.

d) vidi a, *e).* Boloniju. misto na krajih ili konfinih od Romanije i Lumbardije . . . F. Glavinić, cvit. 360b. Suliman car ogńeni, koga je silu silom odbio s poļskijeh kraja mraz ledeni. I. Gundulić 448. Nu i silni car u boju ki dio veći svijeta skupi, silu uzpregnu vazda svoju kad na vaše kraje stupi. 449. — *i o jednom kraju.* Dojde na livi kraj Cilicije. M. Marulić 16. U Galiciju na kraj zemļe ovoga dila svita. F. Lastrić, svet. 115a. Sa sela Duži koje je po svoj prilici na drugome kraju Drobńaka k Turcima, kao što je Tušimńa onamo k Morači. Vuk, nar. pjes. 4, 460. — *Amo mogu pripadati i ovi primjeri u kojima se po bibličkom jeziku govori o krajevima svijeta ili zemaļskima.* Bojali se ńega sfi kraji od zemļo! B. Kašić, rit. 222. psal. 66, 8. Izhodeći s krâjâ svita . . . J. Kavańin 386a. Svi krajevi zemļe pokloniće se tebi. F. Lastrić, test. 61b. Od kraja svita do kraja. ned. 101. Po svoj zemļi izade glas ńiov i na krajeve okoliša zemaļskoga riči ńiove. 342. Po svoj zemļi izade zuk ńiov i u kra'eve zemļe riči ńiove. 380. Po kojim se ista razširi od kraja do kraja okoliša zemaļskoga. svet. 102b. Oni čovjek, vapijući s krajah zemļe . . . J. Matović 91. U ruci ńegovoj jesu svi kraji zemaļski. 468. Razglašujte do krajeva zemaļskih. Đ. Daničić, isai. 48, 20.

c. latus, *po pređašńemu značeńu, jedan dio čega što ne stoji u srijedi, isporedi* strana.

a) uopće. Podi na kraj te livade. M. Držić 400. Mi budući u kraju vrtla. I. Bandulavić 60a. dan. 13, 38. Nu da pustoš hridna i strma, puna zvijeri, . . . kupjena i drača oko grma, koj' se plete sa svih kraja, još perivoj bude ugodan . . . I. Gundulić 237—238. Na glavici, vrh nas ka je, šatori se carski obstriješe, okolo im na sve kraje kapiģija straža bješe. 323. U krvi i ogńu svudije ļudi vaļaju se na sve kraje. 524. Vrata imaju na sve kraje. 531. Varošac od svih kraj otvoren. F. Glavinić, cvit. 139b. Išćuć svim zahodom naj skrovitiji kraj. I. T. Mrnavić, osm. 33. S četr kraja ogań s prva tiho u sebi završe se. J. Palmotić 265. Od svijeh kraja ,da ogni banda, da ogni lato, da ogni parte' ,quoquoversus'. A. d. Bella, rječn. 128a. Razdraženo *(kolo zmija)* kô se svija sa svih kraja da ujede. J. Kavańin 113a. Na četire grada kraja žestok turan ôbô uzhodi. 489a. Skoči raja sa četiri kraja. Nar. pjes. vuk. 1, 491. To su na ńi svati navalili, pobratime, sa četiri kraja. 3, 172.

b) o dijelu ļudskoga tijela (vidi debeo, 2, b, *d) bb)).* Zemļu prid ńim neka ļube, dok de-

beli kraj izgube. V. Došen 253b. U glavu se tad odmira, a dońi se kraj ne dira. 253b. Odsiče kus mesa na zadńeu svojen kraju. Nar. prip. mikul. 85. — *Amo bi mogao pripadati i ovaj primjer:* Goruće oklopļe kolini kraji tre. D. Baraković, vil. 319.

c) s ńekijem prijedlozima upotrebļava se adverbijalno, kao i strana *(vidi).* Boļe ih je zamirati, sto'eć u kutu i u kraju. J. Kavańin 477b. — Kadi godir s kraja da nam da ulisti. D. Baraković, jar. 122. I pristupit mužu no da, dali neka s kraja stoji. V. Došen 106b. Ma je kraļe s kraja gleda. Nar. pjes. vuk. 1, 342. Sve popeli po poļu šatore,... Arap šator s kraja razapeo. 4, 305. — Eto ditić jedan ... zazva ga na kraj. F. Glavinić, cvit. 50a. — Ali Cincar iz kraja povika. Nar. pjes. vuk. 4, 207. — Na kraju se Carigrada carski saraj prostran vidi. I. Gundulić 531. I meu vama obrani smo, dobro nam je i na kraju. J. Kavańin 504b. — Dva se k kraju isturila druga. Osvetn. 2, 139.

d. *u ńekijem se slučajevima ističu osobito četiri kraja.* U noći po zvizdah burńi kraj držite. D. Baraković, vil. 338. Sve od svijeta cetir kraje. P. Kanavelić, iv. 95. — Nav ima četiri kraje, prvi, poslidńi, desni i livi. F. Glavinić, cvit. 443a. — U četirih krajih križa. I. T. Mrnavić, ist. 20.

e. latus, *u mjesnom smislu, često se osobito ističu dva kraja (dvije strane) kao suprotna jedan drugome.*

a) gorńi *i* dońi. U dolńi kraj široka *(korabļa).* F. Lastrić, svet. 119a. Ova su semena na gorńem kraju na dva šupļa mestanca rastavļena. P. Bolić, vinod. 1, 26 Prvi kraj, odkud počimļu bacat *(parangao),* zove se ‚gorńi kraj', a drugi, gdje svrše ‚dońi'. L. Zore. hrv. lipa. 189.

b) desni *i* lijevi. Skender-paša s Arbanasi s lijevoga mu kraja stoja. I. Gundulić 325. Devet mjesta od kuhińe pri desnomu pak su kraju. I. Gundulić 532. Mjesta ovoga k lijevom kraju viječnica je. P. Kanavelić, iv. 6.

c) uopće, ističući gdjegdje krajeve kao suprotne srijedi. Tuj s dva kraja vihra brži suproć końu koń se tište. I. Gundulić 345. Da na końijeh strelovitijeh sunuše se s oba kraja dvije dubrave kopja vitijeh. 346. Jos sred usta ļuta zmaja, i nokata bijesna lava oko tebe s oba kraja slovinska je sva država. 390. Rastupi se voda *(u lokvi)* na dva kraja, i kako zid utvrdi se. F. Glavinić, cvit. 46b. Od kraja do kraja ‚ex parte ad partem'. J. Mikaļa, rječn. 357a. Vjera istinita slavno uzleti od jednoga do drugoga kraja svita. J. Kavańin 224b. Nek ti bude gotova škatuļa, il' okrugla, il' s krajeva duļa. J. S. Reļković 200. I iznese Jelena ogoreo kraj leba. Nar. pjes. vuk. 1, 129. Da navezem bratu zarukavje: oba kraja krila paunova, a na sredi oči sokolove. 1, 220. Kolike su s kraja u kraj Mletke! P. Petrović, gor. vijen. 59. Obadc Mletke s kraja na kraj. S. Ļubiša, prip. 11. Čitavi trijem kuće, s kraja na kraj, bio je prestrt vinom, uļem, rakijom. 92. — Kraj od svijeta ‚polo, quei due punti imaginarij della sfera, intorno a' quali si volgono i cieli' ‚cardo'; kraj sjeverski ‚polo artico' ‚cardo coeli summus'; kraj poludńi ‚polo antartico, australe' ‚polus australis'. A. d. Bella, rječn. 570b.

d) u prenesenom smislu, o stvari netjelesnoj, (ono što je) naj krajńe. Svaka stvar dobro urejena ima imati dva kraja, izvan kih ima biti stvar posridńa, od jednoga i drugoga dil imajuća na priliku: stroj ima dva kraja, belo i črno, med kimi jesu drugi stroji, kako ono zeleno, modro i žuto, od beloga i črnoga del imajući; pića ima dva kraja, žuhko i slatko, med kimi jest treto, kako ono kiselo ili slano; natura ili narav ima dva kraja, vrućinu i zimu, med kimi jest treto, t. j. mlačnost, i tako od ostalih ... zato med dvimi kraji, ča jest kraļestvo nebesko i pakal, odlučil je purgatorium. F. Glavinić, cvit. 10—11. Krepost stoji u srijedi a krajevi jesu zločesti. M. Radnić 506b.

e) o mjesečnijem četvrtima: prvi *i* posļedńi kraj. — *Zabiļeženo u Novom Pazaru* XVIII *vijeka.* Prvi kraj ‚primo quarto'; posledńi kraj ‚ultimo quarto'. S. Budmani 416a.

f. *ńešto je osobito prema* e, *kad je riječ o čemu dugome, te se dva kraja ne shvaćaju kao ‚strane' nego kao ‚vrsi'.* Kraja i srijede ki *(puti)* ne imaju. G. Palmotić 2, 415. Kad tko lûk načini svezavši konopčićem krajeve. F. Lastrić, test. 201a. Pak zvezavši jedan kraj *(klupka)* za kriz baci klupko na zemļu. M. A. Reļković, sat. A2b. Jato čavki prate ga od kraja jednoga odrizane brazde do drugoga. L6b. Takva svitja nejednako sviti, pak je vrlo i gledati ružna, nego kad je sva jednako pružna i s obadva još kraja jednaka. J. S. Reļković 392. Dodaj nama kraj gajtana. Nar. pjes. vuk. 1, 115. Batina ima dva kraja. Nar. posl. vuk. 11. Drugi kraj od veriga. Nar. prip. vuk. 199. Hvataju se svako po za jedan kraj od slamke. Vuk, nar. pjes. 1, 173. — *Amo mogu pripadati i ovakovi primjeri:* Jedan kraj koprene razvi se. D. Zlatarić 69a. Zastor... razdri se na dva dila od kraja do kraja. B. Kašić, is. 74. Baci ńemu jedan kraj od platna. Nar. pjes. vuk. 2, 340. — *Metaforički.* Luka počne da brkove suče, pak pošto je nekoliko puta vrhove brčne preo, nade predi kraj i reče. S. Ļubiša, prip. 136. — Pohvatali mu se krajevi (od laži). Nar. posl. vuk. 257. Misliš, rđo, da ti nisam pohvatala krajeve? M. P. Šapčanin 1, 90.

g. *od mjesnoga prenosi se na vremeno značeńe, te se zove* kraj *toliko početak koliko svršetak ńečega što se radi ili uopće traje.*

a) uopće. Ne posluša svu misu od kraja do kraja. I. Grličić 50. Ovako je čovjeku na oba kraja ńegova života. A. Kalić 350. Dok svu ovu istoriju od kraja do kraja očita. D. Obradović, živ. 34. Dva kraja i srijeda. Odgovori se u šali kad ko zapita ima li još mnogo neurađeno od kakva posla). Nar. posl. vuk. 56.

b) metaforički. Dal ti je *(Bog)* razum taj za druga tvojega ki ima prvi kraj od straha Božjega. P. Hektorović 56. No si s kraja počeo tańega. P. Petrović, gor. vijen. 28. Jedva kraj s krajem sastavļam. (Jedva nabavļam ono što mi treba za življeńe). Nar. posl. vuk. 111. Da sastavi kraj s krajem. M. Đ. Milićević, des. par. 65.

c) i kao početak, shvativši kao suprotno svršetku (konca). Vjekovištvo bez kraja je i brez srijede i brez konca. J. Kavańin 435b. Il' od kraja da protresem, i u kratko sve iznesem. V. Došen 143b. Sve mu kaza od kraja do konca. Nar. pjes. vuk. 2, 394. Nema ni kraja ni konca (n. p. kakav posao; t. j. zamršeno sa svim). Nar. posl. vuk. 203. Od kraja do konca. 234. Iz prva kraja, t. j. isprva ‚anfangs' ‚initio'. Vuk, rječn. *kod* kraj. Pjesmi ni kraja ni konca. poslov. 238.

h. kraj *se shvaća samo kao zadńi, kao ono što je suprotno početku, i to ne samo u vremenom nego i u mjesnom smislu.*

a) u mjesnom smislu. Pošaļi Lazara, da omoči kraj prsta svoga u vodu. Bernardin 89 luc. 16, 24. Vse jazike prijav do kraja zemļe

dojde Aleksandar. Aleks. jag. star. 3, 277. Ta rika ni kraja ni konca nima. 297. Biči na kraju kih olovo višaše. F. Glavinić, cvit. 270b. Kotore, ki na kraju naše kraļevine miran sjediš. J. Kavańin 314a. Kraj pŕstâ ,punta delle dita' ,digiti extremi'; kraj nosa ,punta del naso' ,nasus extremus'. A. d. Bella, rječn. 596a. Kraj od usne ,estremità del labbro' ,labrum summum'. 121b. Da se slovke na kraju redaka slažu. J. S. Reļković xiii. Na kraj, na kraj, moja silna mobo, na kraju je voda i devojka. Nar. pjes. vuk. 1, 169. Coeka malo predre krajem štapa preko nogu. Nar. prip. vuk. 195. Boļe se i od po puta vratiti nego rđavim (putem) do kraja ići. Nar. posl. vuk. 26. Ona dođe s kraja zemļe. Vuk, mat. 12, 42. Ovo se ,koledo' dodaje ovako u srijedi i na kraju u svakoj vrsti svake ove pjesme. nar. pjes. 1, 114. Rekao bi čovjek da je odavde do kraja sve uzeto iz svatovske pjesme. 1, 150. Okine kraj od opute s lijeve noge. S. Ļubiša, prip. 202. Pomaže kraj desnoga uha. Đ. Daničić, 3mojs. 14. 14.

b) u vremenom smislu (konac, svršetak). On život ki nima nigdare kraja. Transit. 121. Kratki su dni človječji, broj miseca ńegovih pri tebi jest; postavio si kraje ńegove koji se neće moći pristupiti. B. Kašić, rit. 203. job. 14, 5. Da ne izdahneš zlo na kraju. J. Kavańin 390a. Nego je potribito tištat u dobru do kraja ili ti do svrhe života. F. Lastrić, ned. 421. Daleko li put činimo, dok do kraja dotočimo. V. Došen 47b. Mremo i ginemo dok kraj smrtni dostignemo. 47b. Da se na ńem trpit mora od početa te do kraja. 200a. U ovomu misecu na kraju. J. S. Reļković 49. Žańu se na kraju miseca koprive. 229. Krčevine u rujnu na kraju. 358. Sva se narav približaje kraju. 373. Vazdan žesmo, kraj ne višmo. Nar. pjes. vuk. 1, 170. Sedmomu letu već na kraju dojdu blizu sela. Nar. prip. mikul. 64. Ono se čini da će iz početka biti ladno . . . a na kraju vrućina. Vuk, dan. 1. kal. Da ukrasim kraj ovoga početka moga. 1, 37. Krajem petnaestoga vijeka. S. Ļubiša, prip. 198. Pri kraju dvanaestoga vijeka. 258. Hoću kraj ukobit žitku mlohavomu. Osvetn. 3, 5.

c) u nekijem se rečenicama često upotrebļava riječ kraj; *te nije svagda jasno, jeli to u vremenom ili u mjesnom smislu.*

aa) u ovakovijem se rečenicama kaže da nečemu nema kraja, te može biti ujedno u vremenom i u mjesnom smislu. Trojstvu se hvala daj, ka ne zna svrhu i kraj. N. Dimitrović 78. Bez svrhe i kraja plahe su i tašte, biocim od jaja čela se ńih lašte. I. Gundulić 144. Muka je vječna, ńe boljezni bez svrhe su i bez kraja. 236. U ki *(dan)* bez broja i bez kraja vojsku on razbi. 397. Ter bez broja i bez kraja silnoj vojsci suncem sjaše. 562. Ne bi tôko veličila moje muke kim nij' kraja. J. Kavańin 400b. Raj vavičńa nami 'e staja i bez konca i bez kraja. 487a. Preveliki *(Bog)* kom' nij' kraja. 534a. Hvala ka ne zna svrhu i kraj. I. Đorđić, salt. 174. Sved bez svrhe, mjere i kraja *(duše sveti)*. 290. Vapi bez pristanka, mjere i kraja. uzd. 16. Nejma svrhe, mjere i kraja tva ljepota. 103. Veličino od milosrdja brez kraja. F. Lastrić, test. 151a. Otvorio usta svoja brez kraja. svet. 35b. Nit' je smradu naći kraja, što svat žderuć ne izlaja. V. Došen 160b. Kojoj *(svetosti)* nije naći kraja. 268a. Neće bit kraja uzrasteńu ńegova carstva. S. Rosa 6a. Pun ufańa u tvoju dobrostivost koja ne ima kraja. I. M. Mattei 115. Ako bi se htjeli milovati, milovańu ne bi kraja bilo. Osvetn. 2, 126. Ńegova je ustrajnost bila bez kraja. M. Pavlinović, rad. 27. — *Amo pripada i ovaj primjer:* Brz je malin, da mu kraja nema. Nar. pjes. hörm. 2. 232.

bb) do kraja *znači što i* posve, sasvijem. Da Turci robiše Kosovo do kraja. Đ. Baraković, vil. 322. Budući mu plod utrobe Marine do kraja silu slomio. F. Lastrić, svet. 176a. Da mi vrati ončas sve do kraja. Đ. Bašić 15. Mi ćemo do kraja izginuti. S. Ļubiša, prip. 124. U ćudi do kraja izopačen. M. Pavlinović, rad. 143. — *Drukčije je u ova dva primjera u kojima* do kraja *stoji po bibličkom jeziku:* Budući milovao svoje, do kraja ńi pomilova (,cum dilexisset suos, in finem dilexit eos'. joann. 13, 1). F. Lastrić, svet. 28a. Razmišļaj, do koga te kraja obļubi srce Jezusovo prisladko. I. M. Mattei 325.

cc) u nekijem rečenicama, kao što su čemu doći, stati na kraj, naći kraj *itd., nije svagda samo pravo značeńe: svršiti, nego su i druga kao: svladati, po sve saznati. aaa)* doći čemu na kraj. Nit' težkoći na kraj doći . . . V. Došen 27a. Ni načeti nije moći a kamoli na kraj doći crnoj fali. 270. Za doći stvari boļe na kraj. M. Zoričić, zrc. 90. Zašto joj dolazimo na kraj po iztomačeńu. osm. 5. Nigda vragu kraja ne dođosmo. Nar. pjes. vuk. 5, 72. Ne mogasmo tome kraja doći. 5, 489. — *bbb)* čemu stati na kraj, *može značiti uopće: svršiti do kraja (u primjeru: posve proučiti).* Svrhu ženidbe, kojoj se ne more nikad na kraj stati zarad različitih i neizbroenih stvari i događaja koji se mogu u ńoj dogoditi. M. Dobretić vi. — *tako* stati istini na kraj *znači: obaznati cijelu istinu.* Dokle god ne stane istini na kraj. M. Dobretić 539. — *ili svladati.* Da sam ja odma nagnutju naravi moje na kraj stao. G. Peštalić 142. — *ccc) ima i* naći *i* doseći *u smislu kao kod aaa) i bbb).* Pomamnoj slobo-štini . . . ćudu naći kraj ne mogu. V. Došen 5a. Kraj doseći lakomosti. 76a. — *ddd)* Ne može se s tobom na kraj *(doći do kraja, svršiti)*, tvoja je vazda zadńa. S. Ļubiša, prip. 27.

dd) uopće svršiti. Stvar naj mučniju pokuša i svede na kraj. M. Pavlinović, rad. 125.

ee) tjerati, istjerivati na kraj *znači: tražiti, htjeti gotovo preko mjere, isporedi bb).* Svašta ne vaļa na kraj iščerivati. Nar. posl. vuk. 279.

ff) kraj je čemu *kaže se kao pasivno prema* svršiti. Radite da bi kadgod i tome kraj bio. Glasnik. ii, 3, 159. (1712).

gg) izići na kraj, *vidi* iziti, B, 14 *na kraju.*

d) finis, propositum, *kao i u drugijem jezicima (isporedi i* svrha*), od vremenoga značeńa prelazi se na značeńe: ono što se namjerava, što se hoće dobiti, vidi* ciļ, *b). — U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Nisi mogao tvoj žudjeni kraj dohititi. J. E. Bogdanić v. Društva kraj ne može drugi biti, nego čest cijeloga . . . Da društvo može svoj kraj dokučiti . . . xii.

i. *mjesto suho do kojega dolazi voda (more, rijeka, jezero, lokva itd.), obala, brijeg. razlikuje se od značeńa kod* a *tijem što* kraj *u ovome smislu nije dio od vode, nego ono što naokolo okružuje i ograničuje vodu. — može biti i u množini kao kod* b. — *Između rječnika u Vrančićevu* (kraj vode ,crepido, riva'; kraj ,litus; ripa'), *u Mikaļinu* (kraj mora ,littus'; kraj od rijeke ,ripa, ripula'), *u Belinu* (,lido e lito, terreno contiguo al mare' ,littus' 439a; ,ripa, riva' ,ripa' 623b; ,spiaggia, lido o riviera del mare' ,littus' 699a), *u Bjelostjenčevu* (kraj morski ,littus'; kraj potočni ,ripa, ripula, crepido'), *u Jambrešičevu* (kraj

morski ‚litus'; kraj potočnih vod ‚ripa, crepido'), *u Voltigijinu* (‚lido' ‚uťer'), *u Stulićevu* (na kraju ‚juxta ripam').

a) uopće. aa) kod mora. Na pučinê kraja ne imušti. Domentijan[a] 196. Kako sablun ki jest po kraju mora. N. Rańina 84[b]. dan. 3, 36. Kako to pijesak koji je o kraju mora. 117[b]. gen. 22, 17. Tuj si podvikujuć *(ribari)* i trisku čineći, kraj morski minujuć. P. Hektorović 32. Ja k mora kraju idoh. P. Zoranić 6[b]. Nu ti za me malo haja, pokli ovako hotje uteći, ostavivši mene speći kod jadovna pusta kraja. S. Bobaļević 227. Da krfjom pokapi sve more do kraja. Đ. Baraković, vil. 68. Ah! od koga bješe jada mekahnijem ńe stupajim oštro i tvrdo stijenje tada pomorskijem blizu krajim! I. Gundulić 40. Samo sobom obkruženo u sebi se more uzdrži, te u svom kraju zatvoreno u početku svom se vrši. 210. Gdi se k morskom stere kraju plodna i pitna svijem Dobruča. 318. Bez kraja more sińe. J. Kavańin 324[a]. U jednom moru bez dna i kraja. A. d. Bella, razgov. 33. *(Pržina)* ka bez mjere po kraju se morskom stere. I. Đorđić, uzd. 195. Vladańe je jedno more, kom se naći kraj ne more. V. Došen 27[a]. *(Grad)* bješe ogradio pri kraju morskomu. S. Rosa 52[b]. Čas je Božije majke more toliko široko i prostrano, da se ne vidi ni ńegovo dno, ni ńegov kraj. Đ. Bašić 243. Ovo more ne ima ni dna ni kraja. I. M. Mattei 210. — *u množini.* Morske kraje sve čuvajte. G. Palmotić 2, 58. — *bb) kod rijeke.* Zemļa po brigu ali po kraju rike. Stat. poļ. ark. 5, 283. Neretve na kraju ωdь drьva su gradь sьzidali. Mon. serb. 515. (1471). Pastivni kraj Krisin. D. Zlatarić 5[b]. Jedan i drugi kraj od početka do svrhe rečene rike. F. Glavinić, cvit. XVI. Još ga se nahodi toj rici pri kraju. Đ. Baraković, vil. 88. U rijeku se meće doli, kraj zamniva vas okoli. I. Gundulić 412. I gdje s druge strane pazi, da se od rijeke kraj prigiba, slijedi, i nadvor hrla izlazi. 413. Na rijeci smo onoj veće, gdi Karonte glasoviti na kraj drugi duše izmeće. G. Palmotić 2, 452. Pa kroz rijeku kroz Toplicu na kraj drugi prigaziše. J. Palmotić 178. Ovaj klobuk blizu kraja beše, ja zagazi u vodu Sitnicu, i uvati klobuk svile bele. Nar. pjes. vuk. 2, 303. Na tom kraju mutnoga Dunaja. Nar. pjes. istr. 2, 73. — *cc) kod lokve.* Na dolńij kraj lokve. Glasnik. 15, 280. (1348?).

b) ostaje značeńe kao kod a), ali se ujedno ističe da je kraj *ńešto suprotno vodi (moru, rijeci itd.), te se od toga prelazi na značeńe kod c).* More v nicih mesteh izlija se na kraj. Š. Kožičić 25[a]. Gdi se more s krajem svadi. M. Vetranić 1, 16. Široko toj more nikako mimo svoj kraj uzit ne more. N. Naļešković 1, 112. Sad s krajem tvori mir more, ko gnivno bi. D. Rańina 3[a]. Život naš ni' na svit ino, nego toj more, u miru koje bit' s krajem vik ne more. 127[a]. Što ću od bližńijeh mora rijeti, ki pitome peru kraje? G. Palmotić 2, 4. *(More)* razpušteno preko krâjâ da se pruži povrh zemļe. J. Kavańin 71[b]. More srdito kraj žestokim valim lupa. 87[a]. Kad vitar uzbuči i uzńiha more, počme pinit i s naglostju o kraj udarati. J. Banovac, pripov. 55. Morski bjehu vali s krajom činit boj pristali. N. Marči 31. — Bura se po primorju gdješto zove i vjetar ‚od kraja' (t. j. sa zemļe). Vuk, rječn. *kod* bura. *vidi* 2. bura, *b). u Dubrovniku se zove* vjetar s kraja *ne samo bura (sjeveroistok) nego i druga dva vjetra, sjever i istok, što dušu s kraja; a ostali su vjetri* zdvora *isporedi* zgorac *i* smorac. P. Budmani. — Zapovidêtь ļudemь ωdь golija, ako bi hωtêli izlêsti na kraj, da štete ne budu činiti. Spom. sr. 1, 118. (1420). Telo prosvetoje h kraju prineseno. Š. Kožičić 5[a]. Na suh kraj riba ga *(Ariona)* priplavi. M. Vetranić 1, 4. Na suh kraj zdravo se priplavi. 2. 9. Gdino ga *(mornara)* pokriše valove srditi i o kraj udriše. P. Hektorović 65. Privezli plavi ka kraju. Anton Dalm., nov. tešt. 88[b]. luc. 5, 11. Plav prista ka kraju. 140. joann. 6, 21. Bi li se činit moglo, da ribe iziti sve budu na suh kraj, za na ńem živiti? D. Rańina 101[b]. Ńega treti dan na kraj izvrže. A. Gučetić, roz. jez. 171. Pristahu na kraj gdje idahu i gdje otijahu pristati. M. Divković, zlam. 72. Zazvavši ga na oni kraj na koji tko jednom izide nikadar se veće ne boji. B. Kašić, fran. 50. Uhitivši kraj blizu njekoga mjesta. 165. Bnetačko *(drivo)* razbi se na kraju. iń. 29. Kako nogu na suh kraj postavi. Đ. Baraković, vil. 51. Prihitri brodaru, na kraj me postavi. 266. Prišavši u Laudiciju od Azije, stupi na kraj. F. Glavinić, cvit. 223[b]. Jeda li bi ju mogli na kraj pritegnuti. 311[b]. More te na kraj vrže, i živa te na kraj stavi. M. Gazarović 25. Za vihri kad mnimo da smo kraj popali. I. T. Mrnavić, osm. 140. Ter kad na kraj stavi nogu. G. Palmotić 2, 319. Nas na suh kraj dovelo je. P. Kanavelić, iv. 50. Kano na kraj bi izvržen. S. Margitić, fal. 277. Čini sadar da ovo drijevo kraj oćuti. B. Zuzeri 292. Naj poslije na kraj izpliva. 321. Dovede ih zdravih na kraj. H. Bonačić 143. Oni zazvaše u pomoć s. Jozipa, komu bihu devoti, i treći dan ukaza im se i čini da zdravi na kraj izadu. J. Banovac, pripov. 145. Plav na žeļni kraj postaviše. blagosov. 308. Izbačene na kraj od valova Izraelićani opliniše. F. Lastrić, svet. 34[a]. Jedva na kraj isplivaše. I. A. Nenadic, šambek. 21. Inostranci kavalijeri brzo na kraj iskočiše. Nar. pjes. bog. 172. Jedva ńiova tilesa na kraj izvadiše. M. Zoričić, zrc. 204. Plivajući muka more, a do kraja doć ne more. V. Došen 11[a]. Premda rečena dobra nahode izvržena na kraj. Ant. Kadčić 283. Valovi morski po sрići izbaviše kraļa na kraj. B. Leaković, nauk. 61. Hej more mornaru, približi se kraju. Nar. pjes. istr. 2, 7. Kad galija već stane u kraj, onda stanu izlaziti na breg svi redom. Nar. prip. vuk. 88. Kad se napuni *(mreža)*, izvukoše je na kraj. Vuk, mat. 13, 48. Dohvati se galija kraja na Ižmirnu. S. Ļubiša, prip. 65. Izvezu se na suhi kraj dva časnika. 74. Sam Pecija k kraju dogna ladu. Osvetn. 5, 57. — Boļe je pojamši vesla kraj otirat. M. Marulić 147. Odrinuvši se od kraja. Anton Dalm., nov. tešt. 95[b]. luc. 8, 22. Ulizši u jednu plavčicu koja biše Simunova, moli ga, od kraja odtisnuti se malo. I. Bandulavić 164[b]. luc. 5, 3. Kraj smo odpustili, pučinu brodimo. I. T. Mrnavić, osm. 113. Da pomorci ured čine sve odriješit s kraja plavi. G. Palmotić 1, 276. Kô plav s kraja odsječena . . . 1, 294. Pomorci su nsiļeni s kraja odsjekli svekolike veze od drijeva. 2, 397. Koji hoće jedriti ne izlaze iz kraja doklem dode vitar prikladan. M. Radnić 38[a]. Žale ostavļaju i kraj s ńima. B. Bettera, or. 10. Nu s ovoga kraja i žala jur se odtisni, jur odveži. A. Vitaļić, ost. 260. Unide u jednu ladicu ribarsku i činivši da se malo odmakne od kraja, proslidi svoje pripovidańe. F. Lastrić, od' 240. Isus unido u jednu ladicu i zapovidi, da se ona od kraja malo otisne. E. Pavić, ogl. 538. Otisnuvši se od kraja krcati vina i kruha. Blago turl. 2, 98. Kad se brod od kraja otisne. S. Ļubiša, prip. 127. — Biše plaf nasrid mora, a Isus biše sam na kraju. Bernardin 26. marc. 6, 47.

Dosad se umiše na same rike kraj. P. Hektorović 11. Ribari koji . . . bi ribali s kraja. B. Kašić, fran. 170. Tako i more u tišini s kraja pomorca u plav zove. I. Gundulić 232. Drakun ki u vodi i na kraju ļude i živinu požirase. F. Glavinić, cvit. 244a. I jutro budući učińeno, sta Isus na kraju. L. Terzić 281. Peļajte ga mutni plivat Dunaj: ko je junak, će ga preplivati, ko je divojka, na kraju će stati. Nar. pjes. istr. 1, 27. — Kamik u more a ne vele daleko biše od kraja. Dukļanin 27. Pod mnoštvom silnijeh driva more od mora sliku ne ima, a bližńi se vas kraj skriva pod neizbrojnijem šatorima. Ģ. Palmotić 1, 147. A ostali učenici pridoše s plavčicom, (jere ne bihu daleko od kraja, da nigdi dvisti lakat) potežući mriže rib. L. Terzić 282. Naj ljepša je šetńa blizu mora, a brodidba blizu kraja. (D). Otvorio je jedra, a još je za kraj vezan. (Z). Poslov. danič. Na daleko kraj ostaje. N. Marči 31. Vozeći se pored kraja. Vuk, djel. ap. 27, 8. — Star je kraj, ali naj tvrđe drijevo razbije. (D). Poslov. danič. — *U množini.* Gat i nesi uda krna tja do kraji mora crna. J. Kavańin 230a. Rijeka brza odnese krajeve i vrtle. M. Radnić 16b. *i ovaki primjeri amo pripadaju, u kojima se govori o „jednom' kraju kao o dijelu ‚cijeloga'.* I krmi i vodi na ki ti drago kraj. Đ. Baraković, vil. 338. Mornari, ganuvši se na milosrde, k sebi ga uzeše i metnuše na prvi kraj od Italije. And. Kačić, razg. 27.

c) predašńe značeńe još se daļe širi, te može značiti što i kopno, suho, zemļa *(suprotno ne samo moru nego i ostrvima).* Plijene otoke i kraje posušne. M. Vetranić 1, 223. Na otok ovi s kraja umije lav i medvjed doplivati. G. Palmotić 1, 137. Hvali more, a drži se kraja. (D). Poslov. danič. Kad na moru i na kraju s Turcima se jasno biše. J. Kavańin 147a. Da pozovu na megdan Novļane ne na kraju neg na sińu moru. Nar. pjes. bog. 207. Čije more tog je kraj, čije poļe tog je grad. Nar. posl. vuk. 347.

k. *značeńe kod* c *(strana) širi se daļe, te* kraj *znači dio kojega mjesta.* U gorńi kraj Like. D. Baraković, vil. 37. Gdi grada mańi kraj na kopnu ostaje. 105. Prid Varšovom na livadi, ka je u svakom ravna kraju . . . I. Gundulić 424. Car na jednom carstva kraju kad oružjem na boj skače, strane mu ine počivaju. 453. Dmitar uze dońi kraj od grada, Bogdan uze gorńi kraj od grada. Nar. pjes. vuk. 2, 626. Naselilo se u onaj kraj od Morače mnogo uskoka. Vuk, nar. pjes. 1, 460—461.

l. *može značiti i uopće što* prijedio, zemļa, *ili po predašńemu značeńu (kod* k*), ili po značeńu kod* a, *c) ili* b, *d) (isporedi lat.* fines). — *Između rječnika u Vukovu* („die gegend' ‚regio': u našemu kraju toga nema). U Betlemu i u svijeh krajijeh ńegovijeh. N. Rańina 24b. matth. 2. 16. Izljeze Jezus iz kraja od Tira. 154b. marc. 7, 31. Pokle sam prišal v naše kraje. Mon. croat. 219. (1527). Koga u tuđem kraju ne ubi nitkor. D. Zlatarić 3b. Koja se *(erezija)* bješe razvrgla po sve kraje kraļevstva franačkoga. A. Gučetić, roz. jez. 17. Čujte, izdana ļubovnica *(Arijadna)* u pustome sama kraju kako uzdiše. I. Gundulić 5. Zasve da otok ļubim ovi pored s mojijem rodnijem krajim. 92. Da im od svijeta sa svijeh kraja samo na stan zlato plove. 280. Dim Gašpara Milostića, ki u hrvatskom roden kraju, jur stolova na Dunaju. 312. Sokolović unuk vezijera Mahumeta, kim još slove kraj ugarski cijoć vazetja od Segeta. 326. Eto lista, ki iznutra došo nam je iz saraja, da se kani do dva jutra put istočnijeh dignut kraja *(car)*. 485. Za naš hrvacki kraj. F. Glavinić, svitl. xxiii. Od svih kraj svita ni moguće svim narodom k crikvi od Porcijunkule dojti. F. Glavinić, cvit. 255b. Pet let u onih uzdrža se krajih. 292b. Škender-pašu kraja bosanskoga odpravi k mejašu. I. T. Mrnavić, osm. 42. Nije došo da vam kraj porazi ni da vam gospodi. G. Palmotić 1, 67. Po svijeh krajijeh mjesta ovoga. 1, 94. U koje bi strane i kraje s mjesta ovoga obratio on bjeguće svoje stupaje? 2, 10. Ćaćka tvoga Branivoja leti kripos po sve kraje. 2, 273. Na svijetu nij' nijednoga skrovna kraja, mjesta očita . . . J. Kavańin 7a. Zapovjednik da tu bude za pet godin svega kraja. 130a. U krajeve pak svjetovne mnogo uživa slobоštine ńih trgostvo. 192b. Ti mu ostavi sa svih kraja čistije djeve i ljeposti silom da idu put saraja. 238a. I glas ńegov već prihita svekolike kraje svita. 268a. Slavni sveti predńi gdi su naših kra'eva i naroda? 295a. Ni u Jerosolimi ni u svih krajevih ne nahođau se kruhi kiseli. A. Kanižlić, kam. 491. Neg' se plače i jauče po sve kraje i po sve strane. Nar. pjes. bog. 79. Onda navale iz okolni krajeva. Vuk, dan. 3, 146. Amo ga u našijem krajevima nema. nar. pjes. 1, x. Po južnijem krajevima naroda našega. 1, 21. Na onijem krajevima on se spomińe i u poslovici. 3, 449. Ako se koja *(riječ)* u osobitome kraju govori. rječn. predg. ii. Ļudi koji na te kraje prehođaju. Osvetn. 1, 17. Crnogorac ne da kraja svoga. 2, 187. S tijem su išli pr'o bijela na sve kraje svijeta. 3, 32. Kad knez tanku razumio vilu, na sve kraje turi perjanike. 3, 123. Kraj ‚land-strich'. Jur. pol. terminol. 311. ‚Lepo je, kad gre devičina va jedan kraj', t. j. kad se uda. na Rijeci. F. Pilepić.

m. *kao mjesno ime prema značeńima kod* k *i* l. — *može biti u jednini, u množini, samo ili s pridjevom.*

a) Kraj.

aa) selo u Hercegovini. Stat. bosn. 125.

bb) u Hrvatskoj. aaa) selo u županiji modruško-riječkoj. Razdijeļ. 43. — *bbb) zaselak u županiji ličko-krbavskoj.* 40.

b) Krajevi, *ime mjestima u Srbiji. aa) brdo u Guberevcima (u okrugu biogradskom).* Ļ. Stojanović. — *bb) u okrugu užičkom.* Državno dobro: Krajevi. Sr. nov. 1870. 319.

c) s pridjevima (naj češće: dońi *i* gorńi).

aa) Dońi *i* Gorńi Kraj, *dva zaseoka kod Vitaļine u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom.* Schem. ragus. 1876. 33.

bb) u Hrvatskoj. aaa) Dońi *i* Gorńi Kraj, *u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 88. — *bbb)* Mali *i* Veliki Kraj, *dva sela u županiji ličko-krbavskoj.* 29.

cc) vidi Dońi Kraj.

n. *instr.* krajem *upotrebļava se često kao prijedlog s genetivom (drugo je kad se upotrebļava kao adverab, osobito prema značeńu kod* i, *vidi n. p.:* Zdravije j' voziti krajem brojeć stine neg daleč jidriti. P. Zoranić 52a. Stavih brod krajem plut. D. Baraković, vil. 339. Neću udiļ ga u dubine, ako i sladne, utonuti, kra'em ga vodim. J. Kavańin 509b. Odluči krajem doći. I. A. Nenadić, šambek. 6. Zavezoše krajem pod primorje. And. Kačić, razg. 222b). — *isporedi* 2. kraj. — *Kod toga se značeńe riječi* kraj *shvaća u širem smislu, ili u užemu kao kod* i; *ali i u prvom slučaju ne kao dio cijeloga nego kao ono što je naj bliže cijelome.*

a) kao mimo, uz, *pokazuje da se ńešto mičući se ne odalečuje od onoga što je u genetivu.*

aa) u širem značeńu. (Sinor) отъ тьлѣ idetъ krajemъ morja krajemъ morja na tri brata što su tri kamene u moru *(popravļeno po pisanijem biļeškama Daničićevijem)*. Mon. serb. 130. (1348). Idući putem krajem jedne crkve. J. Banovac, pred. 130. Prohodeći blaženi Paskval krajem ńezine kuće. 138. Bivši pak krajem višala prošlo čeļade. M. Zoričić, zrc. 32. Kad bi godi prolazio krajem crkve. 95. Pa pobjože poļem širokijem krajem vojske Ćuprilijć-vezira. Nar. pjes. vuk. 2, 606. Da jezdimo drumom junačkijem krajem dvora crnog Arapina. 3, 14–15. Polećeše krajem poļa ravna. 4, 55. Đe se Turčin krajem luga vuče. 4, 392. Sunašce se krajem gore krade. Nar. pjes. vil. 1868. 623. Uteći krajem gradine kud su žita posijana. Vuk. poslov. 105.

bb) u značeńu kao kod i. U jata idu k badom krajem mora tiha mila. J. Kavańin 80b. On otide krajem vode ladne doklen nađe jednoga ovčara krajem Zete vode valovite. Nar. pjes. vuk. 4, 63. Lov lovio Banović Sekule pored Save i krajem Dunava. Pjev. crn. 268b.

b) pokazuje da ńešto biva ili se radi ili stoji sa strane onoga što je u genetivu.

aa) u širem smislu. Krajem puta na stupu od jedne crkve biše u stini utesana prilika B. D. Marije. M. Zoričić, zrc. 79. Ne ktijući u kuću ulisti, pade krajem vrata. And. Kačić, kor. 118. Ugleda pogaču krajem glave. 241. Po poļu je bosiļe sijala, podno poļa ranu maġuranu, krajem poļa rumenu ružicu. Nar. pjes. vuk. 1, 39. Osta Mehmed na Rudine ravne, a Murat je krajem od Brestica. 4, 520. A Mlečići postaviše vojsku po granici krajem Gore Crne. Pjev. crn. 21a. Krajem ńega zaspala djevojka. Nar. pjes. juk. 332. Što ne hvališ sebe jal' dorata, jal' kakvagod krajem sebe druga? Smailag. meh. 2.

bb) u značeńu kao kod i. Lipa ti je Sava voda ladna, još su lipši bijeli gradovi krajem Save kano labutovi. And. Kačić, razg. 245a. Koje krajem Nila vode pasihu. kor. 41. U travi krajem rike. 63. Biše se tada puk izraelski utaborio krajem mora crļenoga. 73. Pala magla u primorje, al' se vidi krajem mora. Nar. pjes. vuk. 1, 191. Brda ječe krajem mora slana. 5, 302. Krajem vode noćcu zanočili. Nar. pjes. hörm. 1, 215. Dugačko žalo krajem vode zovu Bijela. S. Ļubiša, prip. 2.

c) u ovom je primjeru značeńe kao kod b), ali se ono što je u genetivu shvaća kao ciļ micańu. Postaviše je krajem Dagona idola. And. Kačić, kor. 144.

2. KRAJ, *praep. s genetivom*, juxta, *pokazuje bližinu; ono što je u genetivu, trebalo bi da je ńešto veliko ili boļe široko, jer ima srijedu i kraj; ali se svagda na to ne pazi, te ima i primjera u kojima je u genetivu čeļade. Daničić ovako tumači ovaj prijedlog* (sr. sintaksa. 201): S ovim predlogom reč u drugom padežu pokazuje da je mesto gde što biva na kraju onoga što znači ona sama, i to na kraju sa strane. — *Ista je riječ što* 1. kraj, *i vaļa da je acc. sing. — isporedi* krajem *kod* 1. kraj, n. — *Riječ je proklitična, i izgovara se s riječi što je za ńom kao da je jedna riječ, n. p.* kraj puta, kraj sela (krajpúta, krajsèla); *ali ako je na onoj riječi jaki akcenat (" ili ^), ova ga gubi, a* kraj *dobiva akcenat slabi ili jaki (koliko je meni poznato,* kraj *primivši akc., postaje dugo). n. p.* krȃjdruma, krȃjgrȃda. — *Rijetko stoji* kraj *poslije genetiva, vidi Lucičeve primjere kod* b, *a) i* c. — Kraj *može biti postao prijedlog već u praslavensko doba, jer se nalazi u ruskom i u češkom jeziku; u našemu se javļa od* XVI *vijeka. — Između rječnika u Stulićevu* (,prope, juxta, apud'), *u Vukovu:* ,(mit gen.) neben, bei, am' ,ad'; *u Daničićevu* (stoji kao predlog). — Kraj *može stajati i s drugijem prijedlozima, kao* do kraj *(vidi* 1. do, I, 11, c), iskraj, nakraj, otkraj, pokraj, skraj, ukraj, uskraj, zakraj, *vidi ove riječi napose. — I kod prijedloga* kraj *kao kod* krajem *(vidi* 1. kraj, n) *razlikuje se uže značeńe (kod* 1. kraj, i) *od širega.*

a. *znači što* krajem *kod* 1. kraj, n, *a).*

a) u širem smislu. Kraj jednoga tu velika gusta gaja teče Lete. I. Gundulić 115. I toliko je grad srićniji koliko veća rika kroz ili kraj ńega teče. F. Lastrić, ned. 252. Koga bijaše običaj uljesti u svaku crkvu, kraj koje bi prohodio. I. M. Mattei 128. Braća moja projdoše kraj mene kano trčući potok. A. Tomiković, gov. 350.

b) u užem značeńu. Sve ono, što t' pišu, cvileći promišļam, ter srcem uzdišu. kraj mora hode sam. N. Naļešković 2. 109. Kraj jezera Aleksandar hojaše. Aleks. jag. star. 3, 286. I od krvi druge rike kraj Nestora da proteku. I. Gundulić 293. Tko kraj potoka grede, lasno u potok upade. (D). Poslov. danič.

b. *pokazuje stańe ili bavļeńe, isporedi* 1. kraj, n, *b)*

a) u širem značeńu. Kraj livade zelen borak. Š. Menčetić—G. Držić 510. I od svih razlican *(si, Dubrovniče!)*, koji su tebe kraj. H. Lucić 261. Jutroska mi zorom kraj ove livade stasmo se pod gorom. N. Naļešković 1, 217. Velike se vojske dvije vrhu ravna kažu poļa kraj prostrane Bogdanije i granica od Podoļa. I. Gundulić 434. Gdje prizida kraj saraja tajaše se svim skrovita. 551. Dohodi s bližńe strane kraj ovezijeh ribat žala. G. Palmotić 2, 62. Kraj lijepoga perivoja vir izvire bistre vode. 2, 416. Zato ostavit zvijezde će se sunca, što kraj ńeg' svijete? J. Kavańin 379b. Kraj franačkijeh strana marsiļska se pustoš vidi. I. Đorđić, uzd. 2. Što se sija kraj gore zelene? Nar. pjes. vuk. 1, 166. Tužno tuži Alajbegovica Alajbegu kraj desna koļena. 1, 210. Devojka je kraj gore stajala. 1, 290. Ja posijah bjelicu šenicu dalok' sela, blizu puta, kraj luga zelena. 1, 502. Bješe bane u malenoj Bańskoj, u malenoj Bańskoj kraj Kosova. 2, 262. Leži Marko kraj druma careva. 3, 328. Sjedi junak kraj druma široka. 2. 517. Na vode je tridest Udbińana, kraj svakoga dvori po devojka. 3, 188. Na daništu bješe kraj Salaša. 4, 189. Kraj sebe mu mjesto načinio. Nar. pjes. petr. 2, 188. I sjedio je s kućom kraj Rakovca. Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 22. Dva su sela: kraj Krńina Bukovac poznani. Osvetn. 4, 1. — *U prenesenom smislu, metaforički.* Štedeć końsku glavu, a svoja mu ni kraj uma nije. Osvetn. 2, 146. Ńeko haje što kaluđer priča, a ńekomu ne bi ni kraj uha. 3, 82. On je car, za vezira ni kraj uha nema. 4, 13.

b) u užem smislu. Ter taj kuf pribijeli kraj rijeke studene pojući procvijeli. M. Vetranić 1, 3. Ružice rumena, . . . gdino si kraj rika u vrime prolitja, sva si čas i dika izbranoga cvitja. M. Držić 13. Kraj rike jedne se zvir njeka nahodi. D. Rańina 109a. Zadar je kraj mora. D. Baraković, vil. 104. Vrh Marice rijeke, koja umokrat brzi tijek ustavi, kad Orfeo kraj ńe poja, . . . I. Gundulić 312. Odkad dobi kraj Nestora mlad kraļević cara Osmana . . . 347. I tako kraj mora tu škrińu najdoše. Oliva. 19. Bijahu ostali kraj jezera. Đ. Bašić 198. Djevojka sjedi kraj mora. Nar. pjes. vuk. i, 196.

Tamo dole kraj tija Dunava. 1, 313. Igrali se vrani koni kraj Morave na obali. 1, 130. Mitrovica kraj Save stolica. 1, 498. Vino pije tridest Cetińana kraj Cetińe tiho vode ladno. 1, 570. Osta Ture kraj vode plačući. 1, 600. B'jelu bih mu načinio kulu na livadi kraj mora sińega. 3, 145. Dočeka ga Miloš kraj Morave. 4. 348. *(Najti hoćeš)* kraj Dunaja vodarkińu mladu. Nar. pjes. istr. 1, 28. Kraj vode je Koruna vojvoda. 1, 61.

c. *pokazuje primicańe, isporedi* 1. kraj, n, c). — *Ovako je značeńe očito u ovijem primjerima:* Kraj sela ih isprati. M. Vetranić 2, 252. Nu kô stupi kraj Podoļa, taj čas viđje na daleče, gdje proć ńemu priko poļa jedan vitez końa teče. I. Gundulić 337. Na svoje pristoļe kraj sebe ju stavi. Oliva. 62. Ukloni se š ńom kraj brda. I. Đordić, ben. 49. Er te nemoć ļuto öbranî i dovede kraj života. J. Palmotić 159. Metnimo gubu tila kraj gube srdca. A. Tomiković, gov. 342. Osman mrtav pade kraj Omera. Nar. pjes. vuk. 4, 333. Pa ga vrže kraj ńega u travu. 4, 26. — *Daničić* (sr. sintaksa. 204—205) *kod ova tri primjera:* (Devojka se u Drenovcu kupa;) baci sukńu u zelenu travu a košuļu kraj vode Drenova. Nar. pjes. vuk. 1, 380. Sultan care u Kosovo siđe sa svojih sto hiļada vojske, i on pade kraj vode Sitnice. 2, 344. (Oj đevojko! oj Milena!) sedi meni kraj kolena. 1, 419, *piše:* Premda se može misliti da se glagolska radńa primiče, opet se samo kaže gde to biva. *Ali mislim da je u prvom primjeru pravo primicańe kod* kraj vode Drenovca *kao što je u drugom stihu kod* u zelenu travu; *jer nije smisao: baci u travu kraj Drenovca, nego: djevojka svlačeći se prvo baci sukńu u travu (daļe od rijeke) pa se približi rijeci, svuče košuļu i baci je na kraj rijeke. (pravo je primicańe i u ovom primjeru što Daničić meće među one u kojima je riječ o bivańu, a ne o primicańu:* Navrti na ražań i metne kraj ogńa da se peće. Nar. prip. vuk. 187). *U drugom primjeru ima posve pravo Daničić, jer se sultan ne primiče vodi Sitnici padajući, nego je već na kraju ńe bio prije nego je pao. Može imati pravo i za treći primjer, jer djevojka kojoj se kaže da sjede može već biti blizu (ili kraj) onoga što govori. ovakovi su i ovi primjeri:* Bude l' mi toj biti, da sedu tebe kraj. H. Lucić 221. Onde ti posedu kraj krasnih lipica. Nar. pjes. istr. 2, 139.

1. KRAJA, *f. vidi* kijerna. Kraja, kirja prava ,Serranus gigas'. G. Kolombatović, pesci. 5.

2. KRÀJA, *f. ime žensko, hyp.* Krajislava, Krajisava. — *U Vukovu rječniku:* ,frauenname' ,nomen feminae'.

3. KRAJA, *m. ime muško, hyp.* Krajislav, Krajisav. — *vidi u Daničićevu rječniku:* Kraja, između ļudi koje car Stefan dade crkvi Arhandelovoj u Prizrenu dvojici bješe ime ,Kraja', a od ńih jednom prezime ,Dragoslaļićь'. G(lasnik). 15, 290. 292. (1348?).

1. KRȀJAC, krâjca, *m. dem.* 1. kraj *(nalazi se u osobitijem značeńima).* — *vidi i* krajak. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl.* krȁjâcâ. — *Od* xviii *vijeka (naj prije u Belinu rječniku, vidi kod* b).

a. *vidi* 1. kraj, e. Graška vaļa poslije žetve tako u rpe složiti i nastaviti, da gorńi krajci od strúkâ na dvoru stoje. I. Jablanci 81.

b. *vidi* 1. kraj, i. — *U Belinu rječniku:* ,ripetta, ripa piccola' ,ripula' 621ª, *i u Stulićevu:* ,ripula'.

c. *vidi* ivica. — *U Vukovu rječniku:* ,das ende (von tuch)' ,latus panni'. cf. ivica.

d. *u ovom primjeru kao da znači okrajke na vratniku i na rukavima u vojničke odore (uniforme, mundira).* Spravļajte se simo, vsi verni junaki, prńe vaše svlecte, monduru oblecte, monduru oblecte i prosvitle krajce. Jačko. 230.

e. Krajac, *mjesno ime u Srbiji u okrugu podrinskom.* Sr. nov. 1870. 423.

2. KRAJAC, krajca, *m. čovjek rođen u istočnom kraju.* — *U Stulićevu rječniku:* ,homo in orientali plaga natus'. — *nepouzdano.*

1. KRȀJÂČ, krajáča, *m. vidi* 1. krojač. — *Postaje od imperfektivnoga oblika* krajati *(od* krojiti). — *Od* xvi *vijeka (kao prezime od* xv, *vidi kod* b), *a između rječnika u Vrančićevu* (,sartor'), *u Mikaļinu* (,sartor'), *u Bjelostjenčevu* (v. sabol), *u Jambrešičevu* (,sartor'), *u Voltiģijinu* (,sarto' ,schneider'), *u Stulićevu* (v. šavac *iz Habdelićeva).*

a. *uopće.* Krajača, da se plati, dano mu je dva talira. Mon. croat. 251. (1550). Drvodeļe s sikirami, krajači s škarami. Korizm. 21ᵇ. Od Grede krajača. Starine. 11, 93. *(oko* 1655). Svitar, jedni zovu terzija, jedni krajač. A. T. Blagojević, khin. 25. Nameri se na jednoga krajača. Nar. prip. mikul. 131. Krajâč ,sartor', gen. krajȃčā. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 48.

b. *kao prezime.* Frana Krajača. Mon. croat. 114. (1475). Ilija Krajač. 140. (1490). Krajač. Schem. segn. 1871. 111.

2 KRȀJÂČ, *m.* oruđe kojim čižmar kroji. Valpovo. D. Hirc. — *vidi* 2. krojač.

KRAJAČICA, *f. žensko čeļade što kroji, vidi* 1. krajač. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. šavačica.

KRAJAČIĆ, *m. prezime.* — *Od* xvi *vijeka.* Tomaš Krajačić. Mon. croat. 250. (1550). Mihal Krajačić. 284. (1581). Mihail Krajačić. Šem. prav. 1878. 80.

KRAJAČIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijeļ. 121.

KRAJÀČIJA, *f. posao, zanat u krajača (vidi* 1. krajač). — *U naše vrijeme u sjevernijeh čakavaca.* Primite me k sebe va krajačiju. Nar. prip. mikul. 131. Krajačȉja ,ars sartoria'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 61.

KRAJAČITI, krajačim, *impf.* okrajačiti. — *U Stulićevu rječniku:* v. okrajačiti. — *nepouzdano.*

KRÀJAČKÎ, *adj. koji pripada krajačima.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. šavaški.

KRȀJAK, krâjka, *m. dem.* 1. kraj, *vidi* krajac. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (krajci od odiće ,lacinia, fimbria, sinus vestis') *gdje se naj prije nahodi (ako nije* krajci *pl.* krajac, *kao što može biti i u Bjelostjenčevu), u Bjelostjenčevu* (krajci oprave ,lacinia, sinus vestis'), *u Voltiģijinu* (,cimatura, orlo di panno' ,tuchende'), *u Stulićevu* (,fimbria, ora, extremitas'). Odreza mu krajak od haļine. I. Đordić, salt. xi. Za ne dopustit u krajku svijeta malahno mjesto našemu Bogu. A. Kalić 225. Ako uštediš krajak ali kusak, sve ti vraća, sve odmeće. 232. Drž' se, Osmo, bježanova krajka, jer ńegova pjevaļka je majka. Osvetn. 5, 81. Krajak ,tuch-ende'. Zbornik zak. 1853. 1031.

KRȀJAN, krâjna, *adj. koji je na kraju, a vidi i* krajńi. — *Osim nominalnoga nom. i acc. sing. m. (kad je jednak s nominativom),* a *je svagda dugo.* — *Nahodi se gotovo samo složeni oblik* krâjnî. — *Od* xvii *vijeka (vidi kod* c), *a između rječnika u Vrančićevu* (krajni ,finitimus'), *u Be-*

linu (krajni ,di lido' ,litoralis' 439a; ,ripario, agg. di ripa' ,riparius' 623b), *u Stulićevu* (,litoreus, litoralis, extremus, ultimus'), *u Vukovu* (krajni, vide krajńi).

a. *uopće.* Baščovan se s nožem k ńemu *(zeleru)* gane, koji brka zakučita ima, da zgodnije krajne žile prima. J. S. Reļković 263. Zastavnica, krajna daska u kreveta (prostoga). Vuk, rječn. *kod* zastavnica. Krajnik, u košnici krajni sat. *kod* krajnik.

b. *u prenesenom smislu, od prilike kao* naj krajńi. Uz krajno siromaštvo. M. Pavlinović, rad. 92.

c. *u ovom primjeru stoji (možebiti pisarskom ili štamparskom griješkom)* naj krajne *mj.* naj krajńe: U strane naj krajne od zemļe. B. Kašić, fran. 77.

d. *vidi* 1. kraj, i. Na krajne žale meke sa zlom dušom on ispliva. Ǵ. Palmotić 2, 347. Isred Gaze krajna grada neizbrojeni puk ishodi. 3, 49b. Krajne žale da pokriju i prožderu. P. Kanavelić, iv. 66. *vidi i u Belinu i u Stulićevu rječniku.*

e. *kod mjesnoga imena* Krajne Šume, *u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva kod Krajni Šuma. Sr. nov. 1865. 266.

KRȁJANIN, *m. čovjek s kraja ili iz Krajine (između Skadra i mora, vidi kod* krajina). — *Množina:* Krȁjâni *(stariji oblik* Krajane).

a. *čovjek koji živi na kraju mora — U Stulićevu rječniku:* ,riparius'.

b. *čovjek iz Krajine. — U spomeniku* XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* Krajaninъ, čovjek iz Krajine, cf. Krajińaninъ). Ako neki Krajaninъ ima pakostiti Dubrovьčanomь, ωnьzi Krajaninъ da pride u Dubrovьnikь i čini pravinu. Mon. serb. 31. Vьsi Krajane. 31. (1247).

KRAJANKA, *f. ime kozi.* Bruvno. Đ. Hirc.

KRAJATI, krajam, *impf. vidi* krojiti, *od čega postaje kao imperfektivni glagol od perfektivnoga premda je i* krojiti *impf., isporedi i* krajač. — *Od* XVII *vijeka u sjevernijeh čakavaca, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (krajam, krojim ,scindo pannum, telam, scindo pro veste'), *u Voltigijinu* (,cimare, tagliare panno' ,tuch schneiden'), *u Stulićevu* (v. krojiti). Gdi se pravda s mečem kraja. P. Vitezović, cvit. 162. Ja bin od mojih košujic jadrašca krajala. Nar. pjes. istr. 2, 59.

KRȁJCAR, *m. vidi* krajcara. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (,crucifer, cruciger', tri čine groš), *u Jambrešićevu* (,crugiger', *u Voltigijinu* (,carantano, bajocco' ,kreutzer'). Da odsele ne imamo dati ni jednoga krajcara. Glasnik. II, 3, 69. (1707). Ńetko krajcar, ńetko dva. Nar. prip. bos. 1, 86.

KRȁJCARA, *f. ńem.* kreuzer, *mjedeni novac (po 60 u staroj forinti), isporedi* karantan, *a u naše doba kaže se i za mańi novac (po 100 u novoj forinti), isporedi* novčić. — *isporedi i* krajcar. — *Od* XVIII *vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Vukovu:* ,ein kreuzer (österreichische münze)' ,numi genus'. Za funt dobi četerest krajcara. M. A. Reļković, sat. H3b. Za koju on ni krajcare ne da. L6a. Ne ima prebijene krajcare. sabr. 21. Mi nejmamo ni tri krajcare. D. Obradović, živ. 80. Niti bi ja dve krajcare za moj život dao. basn. 366. Neće baš nijedne krajcare Ivanove. I. Velikanović, prik. 63. I ne bude viš' male krajcare. J. S. Reļković 200. Ove bi ńegove hiļade u friško pomańkale tako, da bi mogao brez krajcare ostati. B. Leaković, gov. 25. Krajcara je malen darak, al' golema zadužbina. Nar. pjes. vuk. 1, 138. Nije pargal četřest krajcara, već je pargal četiri forinta. 1, 631. Dok ne reknem ,krajcara', ne mož' reći ,forinta'. U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 65. Ustani, krajcara, nek sedne grošić. (Kad veći diže mańega, osobito deca kad igraju. U Srijemu). 336. Da je nekakom čoeku propala krajcara u grob. Vuk, poslov. x. Ne primivši za trud oko ńe ni g. Grimm ni ja ni krajcare. odg. na utuk. 26. Kako prometnut onu krajcaru koju bi danom stekao. M. Pavlinović, rad. 91. — *U naše vrijeme u Lici i u prenesenom smislu:* Krajcara, šaļiv naziv za žensko, koje je preveć sebično ili sebro. ,Kome i ona krajcara što dâ, neka se poveseli'. J. Bogdanović.

KRAJCÁRAK. krajcárka, *m dem.* krajcar. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Dajte, udijel'te krajcarak, krajcarak je malen darak'. J. Bogdanović.

KRȀJCARĀŠ, *m. vidi u Vukovu rječniku:* koji radi što za krajcaru ,ein krämer der kreuzerweise handelt' ,caupo'.

KRAJCARI, *m. pl. ńeka biļka. — Radi imena isporedi i novoslov.* dnariči. Krajcari, rus. копѣечникъ, денежникъ, Rhinanthus crista galli *(L).* u Zagorju. B. Šulek, im. 168.

KRAJCÁRIĆ, *m. dem* krajcar. ,Udijelite mi jeda krajcarić'. J. Bogdanović.

KRAJCÁRINA, *f. augm* krajcar. J. Bogdanović.

KRAJCÀRUŠA, *f.* rakijnska čašica, na koju se prodavala rakija i to puna za krajcar. ,Popio sam krajcarušu rakije, pa mi je odmah lakše bilo'. u Dobroselu. M. Medić. ,Bome si se ti neđe rakije naśńokario'. ,Vala nijesam, nego ja i Petar svaki samo po dvije krajcaruše popio, pa šta e to?' ,Ma kad mi već, gospodaru, daeš rakije, nemoj mi u krajcarušu lijevati, nego ulij mi u malo poveću čašu, da imam šta ždrknuti'. J. Bogdanović.

KRAJČA, *m. ili f (?) ime muško (ili žensko?). — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 72. — *isporedi* Krajčin.

KRAJČAC, krajčca, *m. dem.* krajac *ili* krajak. — *U Stulićevu rječniku:* v. krajčić. — *nepouzdano.*

KRAJČAR, *m.* dužičar koji dužice krajča ili krajiča, t. j. krajčaricom (sjekirom) otkrajiča (odsiječe) mrijestovinu ili bijel i srce od dužične zametice da bude dužicom. Riječ među dužičarima. F. Hefele.

KRAJČARICA, *f.* sjekira kojom krajčar (dužičar) radi (,sprenghacke'). Riječ među dužičarima. F. Hefele.

KRAJČATI, krajčam, *impf.* od dužične zametice odsijecati bijel i srce, da bude dužicom. Riječ među dužičarima. F. Hefele. — *isporedi* krajičati.

KRAJČENICA, *f.* široka daska, rabi se za pravļeńe mrtvačkijeh lesova. u Posavini. F. Hefele.

KRAJČIĆ, *m. dem.* krajak *ili* krajac. — *Između rječnika u Stulićevu* (,orliccio' ,ora, fimbria'). — *U jednom je primjeru našega vremena značeńe prema* 1. kraj, a, *b). (Bajalica)* ostavi onde krajčić od kakve bolesnikove haļine. M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 329. — *Po ovome može biti da i u ovom primjeru* XVII *vijeka treba čitati* krajčiće *u istom smislu (naštampano je* krajcice): Koji mire nemoćnike osicaju krajcice, da im je lašńe. I. Ančić, vrat. 27.

KRÀJČIN, *m. ime muško. — Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* Krajčinъ. S. Novaković, pom. 72.

KRAJČINE, *f. pl. mjesno ime.* Viļevo. Moslavina. D. Hirc.

KRAJČINITI, krajčinim, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. susjediti. — *nepouzdano.*

KRAJČINOVICA, *f. ime karauli u Srbiji u okrugu kruševačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 724.

KRAJČINOVIĆ, *m. prezime (po ocu Krajčinu).* — *vidi u Daničićevu rječniku:* Krajčinovićь, vlastelin i komornik hercega Vlatka, knez ‚Radoje Krajčinovićь' 1460—1466. M(on. serb). 483. 497. 505. (Spom. sr. 2,) 128. na pošļedńem mjestu možebiti štamparskom grijeskom stoji ‚Krančinovićь'.

KRAJČINOVIĆI, *m. ime selu u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 97. — *isporedi* Krajčinović.

KRAJČITI, krajčim, *impf. svršivati se, prestajati.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Jer vidjeli da im krajče dani. Osvetn. 6, 88. — *Sa se, refleksivno, ali bez promjene značeńa.* Nu pošto se krajči divļačeńe i svijetu hoće pitomļeńe, nije takom junačeńu hora. Osvetn. 5, 77.

KRAJDA, *f. vidi* kreda. — *Ńem.* kreide. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (v. kreda), *u Voltiģijinu* (‚creta' ‚kreide'), *u Stulićevu* (v. gńila *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva).* Koja se kreda jali krajda imenuje. I. Jablanci 17.

KRAJEGRANESJE, *n. pjesma u kojoj prva slova svakoga stiha sačińavaju riječ ili rečenicu ili stih, akrostih.* — *Načińeno po grčkome ἀκροστιχίς ili ἀκρόστιχον, što je složeno od ἄκρος, krajńi, i στίχος, stih (stslov.* granъ *ili* grano). — *U rukopisu* XV *vijeka:* Krajegranese semu: ‚Slovo ļubьve'. Glasnik. 11. 166; *ali u akrostihu koji za ovijem staji nijesu pravi stihovi; otale u Daničićevu rječniku* (krajegranesje ‚acrostichis').

KRAJEN, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Krajenь Gradojevićь. Deč. hris. 100.

KRAJETA, *m. ime muško.* — *U rukopisu iz kanca* XIII *ili iz početka* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku.* Krajeta sь dêtiju. Mon. serb. 60. (1293—1302).

KRAJEUGALAN, krajeugaona, *adj. koji stoji na kraju ugla, o kamenu koji drži na sebi ugao od kuće ili druge zgrade; metaforički, po bibličkom jeziku, kao što se reče i temeļ, o Isusu Hristu.* — *Riječ je iz crkvenoga jezika* (krajeuglьnъ), *vidi n. p.:* Na nesêkomêmь krajeuglьnêmь kameni crьkovьnêmь Hristê. Domentijan[a] 240. Suštu krajeuglьnu kameńu samomu Isu-Hristu. Domentijan[b] 96. *po zadńem primjeru u Daničićevu rječniku:* krajeuglьnь ‚angularis' *(uprav* ‚summus angularis'). — *Načińeno po grčkome ἀκρογωνιαῖος, što je složeno od ἄκρος, krajńi, i γωνία, ugao.* — *Vuk je upotrebio ovu riječ (davši joj mladi oblik* krajeugalan *umetańem vokala* a *među* g *i* l) *u prijevodu Novoga Zavjeta.* Evo mećem u Sionu kamen krajeugalan (λίθον ἀκρογωνιαῖον ‚lapidem summum angularem'). 1petr. 2, 6. *u predgovoru* (1847) *broji ovu riječ među one koje su od slavenskijeh posrbļene.* VI. — *I drugi je pisac našega vremena upotrebio istu riječ u metaforičkom (ali ne u bibličkom) smislu.* On nam pritvrdi krajeugalni kamen naše nezavisnosti. M. Pavlinović, razl. spisi. 108.

KRAJEVIĆ, *m. prezime.* — XV *vijeka.* Mikulice Krajevića. Mon. croat. 159. (1495).

KRAJÌČAK, krajička, *m. dem.* 1. kraj *(uprav dem.* krajik, *ali ovome nema potvrde, isporedi* kamik *i* kamičak; *po češ.* krajík *i poļ.* kraik *vaļa da je riječ praslavenska), premda je po obliku deminutiv, obično znači nešto više nego* kraj: *naj krajńi kraj.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (dim. v. kraj ‚äusserstes ende' ‚pars extrema'). Na kraj krajička jedne stene stane. M. Svetić (J. Hagić) *u* Vuk, dan. 2, 146. O bedrima višaše mu sabļa, ali joj se samo krajičak vidaše. M. P. Šapčanin 1, 195. U kakvom odelitom, samom za se krajičku zemļe. M. Đ. Milićević, škol. 62. Na krajičak sjedala. Bos. vila. 1892. 53.

KRAJIĆAN, krajična, *adj. koji je na kraju, (u svijem primjerima) koji je na krajini (granici).* — *Vaļa da postaje od* krajik *(vidi kod* krajičak). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. krajan). Opomińam varoške i krajične častnike. P. Vitezović, kron. II. Krajičnoj složnosti pazi skrbežļivo. odil. 20. To nije krajični zakon. Starine. 12, 10. *(oko 1700).* Baš od Kčeva mjesta krajičnoga. Pjev. crn. 23[a]. Korjeniće, krajične junake. Nar. pjes. vuk. 5, 77. Pa otolen Spužu krajičnome. 5, 80. Na krajično mjesto crnogorsko. Ogled. sr. 132. Iz krajičnog sela Martinića. 433. — *Može biti i prezime ili nadimak.* Tri stotine Grude Krajičnoga. Ogled. sr. 459.

KRAJIČANAC, Krajičanca, *m. vidi* Krajičanin. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Spraviše se Krajičanci, . . . Kopajn grad od Turak zavzeše. P. Vitezović, kron. 169.

KRÀJIČANIN, *m. vidi* krajišnik. — *Množina:* kràjičâni. — *U Mikaļinu rječniku:* krajičanin, susid ‚finitimus, vicinus, confinis, propinquus'; *u Belinu:* ‚vicino di paese' ‚finitimus' 765[a]; *u Voltiģijinu: (griješkom)* krajčanin, v. krajinčan; *u Stulićevu:* krajčanin ‚finitimus, conterminus, confinis'. — *U osobitom smislu, u Mikaļinu rječniku:* Krajičani, vojnici na Krajini ‚milites limitanei', *i u Stulićevu: (griješkom)* Krajčani ‚milites limitanei'. — *Radi postańa vidi* krajičan.

KRAJIĆATI, krajičam, *impf.* vidi krajčati. F. Hefele.

KRÀJIČNÎK, *m. vidi* krajišnik. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* a *na kraju).*

a. *čovjek koji stanuje preko granice, ali blizu ńe.* — *Između rječnika u Belinu* (‚confinante' ‚conterminus' 214[b]; ‚vicino di paese' ‚finitimus' 765[a]) *i u Stulićevu* (‚finitimus'). *(Sveti Metodio obrati)* Ugrovlahe i ostale naše slovinske krajičnike. I. Đorđić, ben. 5. Pružio si oružje nepridobitno na sve tvoje krajičnike. B. Zuzeri 350. — *Amo pripada po svoj prilici i ovaj primjer:* A ti, krajičniče, Orlandu se javi. M. Držić 32.

b. *čovjek koji živi na granici, ali s ove strane, naj češće o ļudima što su u ńegdašńoj Krajini ili Granici (o graničarima), i što su na granicama Crne Gore.* — *Između rječnika u Vukovu (uz* krajišnik *s primjerom iz narodne pjesme:* Kako brane krajičnike Turke). Pod klobucim kamilovcim krajičnici za ńim jašu. I. Gundulić 440. S ovom *(sabļom)* Murat stavi uze krajičnicim hrvatskimi. 567. Ńihove krajičnike kaono puke bojne dike *(zvaše).* J. Kavańin 276[a]. Karajovan zaigra izpod sebe dobra końa, a Turčin ga čekaše na biļegu gospodskomu, mlada krajičnika. Nar. pjes. mikl. beitr. 56. Skupio sam amo krajičnike od Ļevišta sve uskoke listom. Nar. pjes. vuk. 4, 395. Za ostale Turke krajičnike. 5, 123. To začuše . . . i ostali mladi krajičnici. Pjev. crn. 22[b]. Ne ostavi krajičnike ļute. 86[a]. No čujte me, Turci krajičnici . . . Nar. pjes. magaz. 1867. 82. Uz put uze Zetske krajičnike. Ogled. sr. 196. A posijeci brdske krajičnike. 465.

Slećeše se trista krajičnika. 470. Ozrinići naši krajičnici. P. Petrović, gor. vijen. 12. — *I o końu.* I dovedi vranca krajičnika. Pjev. crn. 242b.

1. KRAJIĆ, *m. prezime. — Od* XVIII *vijeka.* Miloš Krajić. Glasnik. II, 3, 74. (1706—1707). Teša Krajić. Rat. 28. Budimir Krajić. 252.

2. KRAJIĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Ńiva u Krajiću. Sr. nov. 1872. 262.

KRAJIĆI, *m. pl. mjesno ime, vidi u Daničićevu rječniku:* Krajići, selo koje je car Lazar dao Ravanici, bilo je između Morave i Kučajne. M(on. serb). 197. (1381).

KRÀJIKA, *f. kraj od hļeba. — U naše vrijeme.* Kràjika ‚pars extrema' kaže se za hļebac. *(Ko je napisao?).* Kràjika hļeba, koja je okolo hļeba, i obično je pečenija, pa za to slada. S. Novaković. U janǵiku je bila krajika od proje. M. Đ. Milićević, zim. več. 309.

KRȀJIMICÊ, *adv. uz kraj (n. p. mora, kad se ko vozi). — U Stulićevu rječniku:* ‚prope terram, ad littus'.

KRÀJIMÎR, *m. ime muško (može biti da treba čitati* Krajmir, *tako i u riječima što od ove postaju). —* XIV *i* XV *vijeka (ali vidi i* Krajimirić), *a između rječnika u Daničićevu* (Krajimirь). Krajimirь. Svetostef. hris. 34. Dec. hris. 51. Krajimirь Bolinovićь. Glasnik. 15, 289. Krajimirь Hrьsovićь. 297. (1318?). Krajimirь. Mon. serb. 514. (1470). S. Novaković, pom. 72.

KRAJIMIRIĆ, *m. prezime (po ocu Krajimiru?). — Na jednom mjestu* XIII *vijeka, a otale u Daničićevu rječniku* Krajimirićь). Godênь Krajimirićь. Mon. serb. 45. (1254).

KRÀJIMÎROV, *adj. koji pripada Krajimiru.* Vodênica Krajimirova. Glasnik. 27, 292. (1347).

KRAJIN, *m. ime muško (može biti da bi sad glasilo* Krajan, *isporedi* dostojan). *— Prije našega vremena.* Krajinь. S. Novaković, pom. 72.

KRȀJINA, *f. postaje nastavkom* ina *od* kraj, *i razlikuje se od onoga u značeńu uprav tijem što znači svagda poširi dio, a ne sam kraj kao liniju bez širine. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krajina (pars extrema; littus maris), *češ.* krajina (margo, fines, regio), *poļ.* kraina (provincia; regio coeli; zona, cingulus terrae). — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚confinium'), *u Mikaļinu* (krajina od zemļe ‚fines, milites, ora, confinium, terminus'), *u Belinu* (‚confine' ‚terminus'; ‚confini, luoghi confinarii' ‚fines' 214b; ‚frontiera, luogo ne' confini a fronte d' altro stato' ‚confinii frons' 332a), *u Bjelostjenčevu* (‚confinium, fines, limites, termini'), *u Jambrešićevu* (‚confine'), *u Voltiģijinu* (‚confine, ‚frontiera, costiera' ‚gränze'), *u Stulićevu* (v. kraj *s dodatkom da je uzeto iz brevijara), u Vukovu* (‚die grenze' ‚finis' cf. meda *s primjerom iz narodne pjesme:* Kojino je bio desno krilo c'jele Bosne i ńene krajine), *u Daničićevu* (‚regio finitima'). — *U mnogijem je primjerima teško razabrati, u kojemu se od ovdje zabiļeženijeh značeńa treba shvatiti.*

a. *dio koje države koji je na granici, te su obično u ńemu namješteni vojnici ili je sam narod oružan da brani granicu (ńem.* mark) *— isporedi* 1. granica, *b). — Često se upotrebļava kao mjesno ime.*

a) ovdje su pomiješani primjeri jer se ne može svagda znati, upotrebļavali se kao opće ili mjesno ime. Da se svitlost kraļeva kadikoli ukaže na krajini *(može biti da je značeńe kao kod* c). Mon. croat. 233. (1529). Koji *(grad)* biše na krajini od Asirije. F. Vrančić, živ. 53. Doklo... ne ustanovite se međe na krajini. Stat. poļ. ark. 5, 315. (1680). Dođe vezirь pod Beligradь, a Hristijani što bijahu po onoj krajini *(ili pripada pod* c) dadoše se begstvu. Okáz. pam. šaf. 87. Daniel Frankol s karlovačkom i seńskom krajinom porobi Krbavu. P. Vitezović, kron. 181. Jeduo biše Lovriću Filipe od krajine gizdave i lipe. And. Kačić, razg. 211a. Župe Dubovičke u viteškoj krajini slavonskoj brodskoj duševni upraviteļ i pastir. V. Došen I. Komendanta potiske krajine. S. Tekelija. letop. mat. 119. 17. Dade glase pokraj vode Save, pokraj Save, Šapcu na krajinu. Nar. pjes. vuk. 1, 499. Moštanicu u krajini ļutoj. 2, 103. Otidoše porečkoj krajini... pa odoše krajini vidinskoj. 2, 218. Svetlu caru čuvali krajinu. 2, 362. Mađar-Janka od Erdeļ-krajine. 2, 485. Da mu čuvaš na Beļacu stražu brez promene dokle je krajine. 2, 489. Osta zemļa pusta na krajini. 2. 539. U Udbińi u turskoj krajini. 3, 129. Od Kotara krvave krajine. 3, 142. Nek su žive sve junačke glave koje dižu čete na krajinu! 3, 192. Dok ugleda Seńe na krajini. 3, 202. Pak ti trči Risnu na krajini. 3, 317. Kad su došli L'jevnu na krajini. 3, 178. Sad krajini oblomismo krila kad pruoga Tala pogubismo. 3, 271. Od Udbińe krvave krajine. 3, 348. U krajini a u Luci Bajnoj. 3, 533. Pije vino Srbin Tekelija u Aradu na krajini gradu. 3, 557. Na krvavo Kčevo na krajinu. 4, 49. I od Bara na krajini grada. 4, 83. Ja ću skupit svu pitomu Župu i Drobńake sve do gore Tare, svu krajinu od Hercegovine. 4, 108. Sad te doći Brda i krajine. 4, 114. On otide Spužu na krajinu. 4, 128. Mi smo skoro od dońe krajine a od Šapca grada bijeloga. 4. 205. C'jele Bosne i ńene krajine. 4, 209. Dok dodoše Skopļu na krajinu. 4, 341. Ćaja paso, od krajine krilo! 4, 353. Od sve Bosne i dońe krajine i od Stoca i grada Mostara. 4, 443. Od Turakah s turskijeh krajinah. Ogled. sr. 83. Pazuraju careve krajine. 84. Svaki bratac sebi za užitak a krajini šipak. (Potiska kad je Krajina — Granica — 1751 godine ukinuta). Nar. posl. vuk. 277.

b) kao mjesno ime:

aa) kao da je komad zemļe između Skadra i mora koji se (po novinama) i sada tako zove, jer ļudi iz te Krajine davaše vjeru Dubrovčanima da će živjeti u ļubavi s ‚Ulьcińatomь'. M(on. serb). 31. (1247). pomińe se i u latinskim spomenicima. G(lasnik). 12, 290. (1409). Đ. Daničić, rječn. *kod* krajina. *u ovom se (latinskom) spomeniku ovako piše:* ‚Qui de nostro mandato iverunt ad dictam dominam Elenam, ut esset contenta, quod tota Xabriana remaneret nostro dominio cum tota rippa Boianae a parte sancti Nicolai cum suo monasterio sancti Nicolai usque Scutarum, et sancta Maria de Roteço et fortilicium Celestrine similiter remaneret nostro dominio, et ob hoc nostra dominatio daret dicto Balsae Buduam . . . et remaneat sibi Crayna'. Glasnik. 12, 290. (1409). *bez sumńe Daničić ima pravo za ovaj spomenik. za prvi bi se koji počińe riječima:* Ja Ωdola, sinь Predenь, isь Krajina, *moglo misliti po riječima:* Mi Krajińane nikakoré da damo Alьmišanomь ni svetь ni veku *(vijeća?), da je riječ o drugoj Krajini (vidi bb)) ali po riječima (koje pomińe i Daničić):* Sь Ulьcińatomь hoštemь imeti ļubevь i mirь, *vaļa da nije tako, što se potvrđuje i tośijem jezikom kojijem je pisan cijeli spomenik, što može dakle biti pisan u Arbaniji a ne u Dalmaciji oko Omiša.*

bb) komad zemļe oko Omiša ili od Omiša do Neretve u Dalmaciji. Daničić u rječniku kod krajina *poslije ova dva primjera:* Bystь zadarska vojska i ne polučiše ničtože, nь tьčiju poharaše pomorsku krajinu. Okáz. pam. šaf. 85. Budi ti milostь (pišu Dubrovčani kralu bosanskom Ostoji. Daničić) zapovidětь i odь vaše strane postavitь stražu da se čeļadiju ne trьži i da se kontrobandi ne čine odь soli, a navlaštь po krajini. Spom. sr. 1, 31. (1400), *piše:* na pošļedńa dva mjesta može biti da je ime zemļi koja se i u latinskom spomeniku pomińe tijem imenom. Glasnik. 12, 304. (1410). *Daničić misli na ove riječi:* ,Post discordias habitas per ipsum dominum Crevoyam cum serenissimo domino rege Hungariae, secuta pace, ipse dominus rex dedit et donavit sibi et heredibus suis perpetuis temporibus Spalletum et tres insulas, videlicet: Curçolam, Faram et Braciam, ac etiam castrum Almissii, Nerentam et totam Craynam'. Glasnik. 12, 305. (1410).

cc) Krajina, *(ńegdašńa)* Hrvatsko-slavonska vojnička krajina. V. Sabļar, mjestopis. 199. U Hrvatskoj vojničkoj krajini. Vuk, kovč. 22.

dd) vidi u Vukovu rječniku: Krajina Negotinska: jedan komad zemļe između Timoka, Dunava, Kļuča i Porečkijeh planina.

ee) vidi u Vukovu rječniku: Krajina u Bosni na Hrvatskoj granici ,Türkisch-Kroatien'. Krajina bosanska. F. Jukić, zemļ. 46.

ff) vidi u Vukovu rječniku: u Boci Novska Krajina *kod* krajina.

b. *vidi* 1. kraj, i. — *Samo u Belinu rječniku:* ,lido e lito, torreno contiguo al mare' ,littus' 459a; ,maremma e maritima, paese vicino al mare' ,ora maritima' 463a; ,riviera' ,ora' 629a. — *A slično je i u ova dva primjera:* Na krajinu togo ostrova . . . Zbornik. drag. sreć. 10. Na krajine sega otoka plav je došla. Ǵ. Palmotić 2, 367.

c. regio, provincia, *kao* 1. kraj *pod* 1, *pa može značiti što i* država *i dio države (vidi* pokrajina). *ovo značeńe može biti i praslavensko (isporedi u češkom i poļskom jeziku).* Misto na kojoj godir krajini ili gradu. Starine 10, 12. (1558). Poći u koje mu drago krajine. B. Kašić, iń. 75. Vladajući Žudijom Poncio Pilat, a četvrtim dilom Galileje Irud, Filip brat ńegov četvrtim dilom Iturije i Trakonitske krajine. I. Bandulavić 8a. luc. 3, 1. Vojske su na poļu krajinu siknći, i robe i koļu. Đ. Baraković, vil. 36. Gdi mu staše vjerenica od krajina na obrani. I. Gundulić 341. Krajine su bez bojnika. 517. Tri kraļi . . . od persijanskih i kaldejskih krajin . . . dilihu se. F. Glavinić, cvit. 5b. Hara i plijeni župe i sela sej krajine. Ǵ. Palmotić 1, 22. Držim tacijeh iz krajina lijepijeh stvari da nosite. 1, 148. Kad bih rodne čas krajine mojom smrtim osvetio. 1, 153. S kijem nas tvrda kletva sveza u trojanske doć krajine. 1, 206. Stanili se bismo tade sred pustošne mi krajine. 1, 303. Što će ugrska rijet krajina? 1, 385. Prije neg se u krajine vaše rodne uputite. 2, 71. Povede nas u krajine, gdje Pigmeji . . . boje čine. 2, 198. Kojijeh te, sinko, imam iz vrlijeh krajina? 2, 475. Plav dojedri iz Jakina dubrovačke u krajine. J. Palmotić 23. Nemoj hotiti zvoniti ni pjevati izpraznostije u sadańoj krajini *(babilonskoj).* M. Radnić 121b. Od krajine ove i od sfih krajina krstjanskih. L. Terzić 331. U ejipske poć krajine. P. Vuletić 57. Sve ńegove krajine silne nek tve čuju slave obilne. J. Kavańin 201a. Ludmila, i ona kraj'ne tej banica. 302a. Kô u toplini svim krajinam vruć pogaja *(sunce).* 474a. Posla edipsku u krajinu. I. Đorđić, salt. 356. Za brodjenjem na krajine inostrane bogastva nova prikupļati. B. Zuzeri 204. I dođe u krajinu Jordansku. J. Banovac, pred. 18. I sva ga se ona krajina bojaše. prip. 121. Grmļavinu ovu od krajine ove, da bude odagnana i od svih krajina krštjanskih. blagosov. 320. Ńegove krajine nijesu vele prostrane. S. Rosa 37b. U Betlemu i ńegovijeh krajinah. 37b. Ter otide u daleke krajine. Đ. Bašić 288. Po svijeh krajinah Hristjanstva. I. M. Mattei 37. Koliko častiva Margarita tom žeļom gorijaše, da bi činila poznati po svemu svijetu i tja u svakoj krajini razsadila ovo obvjetovanje? 221. Ah čestiti, koji su iz tmasta zatvora doprli na ove krajine svjetlosti! A. Kalić 163. Upravite vaše zenice put nebeske rajske krajine. 416. U njemačkoj krajini. 198. Sva dubrovačka krajina. 198. Ugarskijem krajinam. 500. Biči kojijeh šaļe Bog poviše naroda, država, krajina . . . 578. Pravo imate, o nebesa, što svetkujete osobitim veseļem i radostjom dan današńi u komu ste primili tamo u vaše krajine vašu priveliku gospoju. A. Tomiković, gov. 220. Skenderinske od krajine bivši obašli svaki dio. P. Sorkočević 575a. — *Vuk ne pomińe ovoga značeńa u svom rječniku, ali je ovakovo bez sumńe i u ovijem primjerima iz narodnijeh pjesama.* Sedam kraļa od sedam krajina. Nar. pjes. vuk. 1, 534. Otkle li si, od koje l' krajine? 3, 120. Otkuda si, od koje l' krajine? 3, 204. 251. Otkud ķniga, od koje l' krajine? 3, 328. Od koje si zemļe i krajine? 3, 332. *možebiti i u ovome primjeru:* Nijeste li od dońe krajine, od Ozije ispod Moskovije? 3, 562.

d. *po tome što često na krajini (granici) dolaze do borbe susjedne države ili sam narod koji ondje živi, dobila je ova riječ značeńe: rat, boj.* — *Od početka* XIX *vijeka (prilažem naj prije tri primjera iz* XVI *i* XVII *vijeka, ali je veća prilika da je u ńima značeńe kao kod* a), *a između rječnika u Vukovu* (,der krieg' ,bellum' *s primjerom iz narodne pjesme:* Oj krajino, krvava aļino! krvav bio ko te zavrgao!). Čut dobar glas ki veseli tamo dalek od krajine. A. Sasin 177b. Znaš da ti sam obećala donositi dobre glase od krajine. 179b. Majke ke su odpravile na krajinu sinke. I. Zanotti, skaz. 24. I umiri sve krajine redom. Nar. pjes. vuk. 1, 366. Da će on dignuti krajinu na ńih. Nar. prip. vuk. 89. Da će dignuti vojsku i zametnuti krajinu. 185. Seno popališe u krajini, a Baja nije dobio za seno. Glasnik. II, 1, 60. (1808). Pisato vojvodi Milošu Obrenoviću, da se ni o čem suditi ne može, što je bilo prije naše krajine. Djelovod. prot. 98. U početku krajine svi su bili s Krstom. Protokol pis. pr. M. Nenadovića. 24. Narod spremali za nemačku krajinu. M. Nenadović, mem. 6. Onaj rat i današńi dan zove se ,Kočina krajina'. Vuk, grada. 3. Po vojsci, za Karađorđeve i Miloševe krajine. M. Đ. Milićević, zim. več. 6.

e. *po predašńem značeńu (kod* d) *postalo je i drugo: vojska.* — *I ovoga nema u Vukovu rječniku, ali je jamačno ovakovo u ovijem primjerima:* Ono nije kita i svatovi, već je ono sila i krajina. Nar. pjes. vuk. 3, 237. Poja*(ha)* końa, ode u krajinu do careve sile i ordije. 3, 294. Zaklopila ostala krajina, ne daše im puške napuniti. 4, 401. Pisato mu da odpusti krajinu. Djelovod. prot. 110.

KRÀJINAC, Krâjînca, *m. čovjek iz Krajine (negotinske), vidi* krajina, a, *b) dd).* — *U naše vrijeme.* Narod srpski po selima Srbije naj iskrenije dijeli veseļe komu su se Krajinci oni dana

predali. Nov. sr. 1834. 165. Stara istorija Krajinaca pokrivena je tamom zaborava. M. Đ. Milićević, srb. 958. — *I kao nadimak ili prezime.* Milija Krajinac *(bio je rodom iz Krajine).* M. Đ. Milićević, srb. 1085.

KRÀJÎNCE, Kràjinâcâ, *f. (?). ime drjema selima u Srbiji u okrugu niškom.* Gorńe i Dońe Krajince. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 122. 123. — *Uprav* Krajinci *muškoga roda, ali oblik okusativa prešao u nominativ.*

KRAJINČANIN, *m. vidi* krajišnik. — *Množina:* krajinčani. — *Samo u Voltigijinu rječniku: (griješkom)* krajinčan ,confiniario, confinante' ,gränzer'.

KRAJINČEVIĆ, *m. prezime.* — *U naše doba.* Schem. segn. 1871. 111.

KRȀJINICA, *f. dem.* krajina. — *U Stulićevu rječniku:* ,parva ora, parva regio'.

KRAJINIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme (i u narodnoj pjesmi)* Zove Jańo Krajinića Rada. Nar. pjes. vuk. 3, 276. Krajinić. D. Avramović 237.

1. KRAJINIK, *m. vidi* krajišnik. — *U narodnoj pjesmi* xviii *vijeka.* Ovdi mene njegde kažu viteza Karajovana mlada krajinika. Nar. pjes. bog. 130.

2. KRAJINIK, *m. ime muško.* — xiv *vijeka.* Dêd mu Krajinikь. Dec. hris. 71.

KRÀJINITI, kràjinîm, *impf. ratovati, vojevati.* — *Akc. se mijeńa u aor. 2 i 3 sing.* kràjinî. — *Postaje od* krajina, d. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,krieg führen' ,bellum gero' *s primjerom iz narodne pjesme:* I kraļevi s carem umiriše, te se nema s kime krajiniti). — Više tebi krajiniti neće. Nar. pjes. vil. 1867. 455. Našlo mi se u zla vremena kad sam krajinio. M. P. Šapčanin 1, 15.

KRAJINOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. i. xxvii.

KRÀJÎNSKÎ, *adj. koji pripada krajini (osobito negotinskoj Krajini).* — *U naše vrijeme.* Krajinski je knez sjedio u Negotinu. Vuk, rječn. *kod* krajina. Kako god što je krajinski narod sa Simićem voskliknuo. Nov. sr. 1834. 163. Krajinski okrug. M. Đ. Milićević. srb. 940. — *U širem smislu.* Krajinska straža, straža na granicama ,gränzwache'. Jur. pol. terminol. 624.

I kod mjesnijeh imena:

Krajinski Do (Dol), *pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 132.

Krajinsko Brdo, *mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Vinograd u Brdu Krajinskom. Sr. nov. 1875. 223.

KRAJINŠĆAK, *m. vidi* krajišnik. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ,confinarius'.

KRAJINŠĆANIN, *m. vidi* krajišnik. — *U Bjelostjenčevu rječniku: pl.* krajinšćani ,milites confiniarii'.

KRÀJIŃANIN, *m. čovjek s Krajine (vidi* krajina, a, *b) aa)).* — *Množina:* Kràjińani *(u starijem obliku* Krajińane). — *U spomeniku* xiii *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku:* Krajińaninь, čovjek iz Krajine. Da Krajińanê ne pakoste Dubrovьčanomь . . . Mi Krajińane nikakorê da damo Alьmišanomь ni svetь ni vêku *(vêću?).* Mon. serb. 31. (1247).

KRÀJIŃÊŃE, *n. djelo kojijem se krajini.* — *U Vukovu rječniku.*

KRÀJISAV, *m. ime muško.* — *vidi* Krajislav. — *U Vukovu rječniku:* Kraisav ,mannsname' ,nomen viri'.

KRÀJISAVA, *f. ime žensko.* — *vidi i* Krajislava. — *U Vukovu rječniku:* Kraisava ,frauenname' ,nomen feminae'.

KRÀJISLAĻIĆ, *m. prezime (po ocu Krajislavu).* — xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Krajislaļićь). Radoslavь Krajislaļićь. Glasnik. 15, 299. (1348?).

KRAJISLAV, *m. ime muško.* — *isporedi* Krajisav. — *Od* xiii *ili od* xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Krajislavь). Krajislavь. Mon. serb. 59. (1293—1302). Svetostef. hris. 32. Dec. hris. 4. 6 *i još na mnogo mjesta.* Glasnik. 15. 289. 298. 299. (1348?).

KRÀJISLAVA, *f. ime žensko.* — *Nema mu potvrde; ali vaļa da je takovo ime bilo ili da još jest, prema* Krajisava *i* Krajislav. *vidi i* 2. Kraja.

KRAJIŠ-, *vidi* Krajš-.

KRAJIŠKI, *adj. koji pripada krajini.* — *Vaļa da je postalo od* krajički *(a ovo od* krajik), *vidi* krajišnik. — *Od* xvii *vijeka.* Lipi poklon i pozdravļenje kako susedu krajiškomu. Starine. 11, 82. *(oko* 1648). A za ńime serat i krajina, pa ostale sve krajiske guje. Nar. pjes. juk. 170. Nadviri se nad Derventu, vilo, nagledaj se tog krajiškog grada. Osvetn. 4, 9. Uslijed sjedińeńa krajiških pukovnija. Zbirka zak. 1, 49. Od prihoda krajiškoga imetka. Zbornik zak. 1871. 249.

KRÀJIŠNÎČKÎ, *adj. koji pripada krajišnicima (pa i krajini).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ,den (turkischen) grenzen gehörig' ,confinis'. Udri na se ruho krajišničko. Nar. pjes. vuk. 3, 249. Nu vjera ti moja krajišnička. Osvetn. 6, 35. A kod regimenta krajišničkih. Zbornik zak. 3, 780. — *Ima i oblik s* ń. Pa na sebe ruo izmeńuje, sve ubavo ruo krajišńicko. Nar. pjes. vuk. 2, 190.

KRÀJIŠNÎK, *m. čovjek s krajine (staro je značeńe: zapovjednik na krajini, vidi* a). — *Jamačno postaje od* krajište *(uprav od* krajištan), *te bi pravi oblik bio* krajištnik, *ali t ispada između* š *i* n *(samo ne u naj starijem primjeru), ima i oblik* krajičnik *(vidi) koji bi mogao postati od* krajik *(vidi kod* krajčak) *preko* krajičan, *ali može biti da su katkad narod i pisci mislili da su postaje od* čn *i htjeli su povratiti stariji oblik.* — *Od* xiv *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,der angrenzer' ,confinis') *i u Daničićevu* (krajištьnikь ,praefectus confinii').

a. *čovjek koji zapovijeda na krajini, uprav koji je namješten da zapovijeda na krajini.* — xiv *i* xv *vijeka i otale u Daničićevu rječniku.* Ašte se obrêtetь husarь ošьdь prêzь drьžavu krajištnika, i plênitь gdêgodê i opetь se vratitь sь plênomь, da plaća krajištnikь samo sedmo. Zak. duš. pam. šaf. 41. Veziremь i krajišniku gospodarevu koji gode bude na bosьnsko krajište. Mon. serb. 460. (1453).

b. *čovjek koji živi na granici (krajini), te se često bori s neprijateļima koji su preko granice, pa može biti i redoviti vojnik.* — *isporedi* graničar, seratlija.

a) uopće ili na ńekijem osobitijem krajinama što nijesu naznačene kod krajina, a, *b), ili što ne znam, pripadaju li onamo.* Jegupьtьskыj krajištnikь. Aleks. novak. 3 *(vidi i* krajišńak). Suprot ńim se postaviše krajišnici Ugri. P. Vitezović, kron. 170. Da već krajišnik delija ni jedan s ńim se rvat ne bi vrijedan. J. Kavańin 102a. Neka Solin pride množtvom ureda krajišnikâ. 117a. U to doba izidoše samovoļni Peraštani, vrli krajišnici. Nar. pjes. bog. 172. Knez

Jura Vladmirović bi učińen kapetanom od krajišnika. And. Kačić, kor. 464. Gledajući ostali krajišnici, to jest Zagorci i Petropoļci . . . 482. Ļuto li nam plaču krajišnici! Nar. pjes. vuk. 5, 466. To začuše Čevļani junaci i ostali mladi krajišnici. Ogled. sr. 54. Krajišnici koji živo na granici tudega plemena. V. Bogišić, zborn. 13.

b) vidi krajina, a. *b) cc).* Prije toga bijaše Slavonija razdilita u krajišnike i u komoraše, a krajišnici u tri krajine. M. A. Reļković, sat. B2[b]. I ostali jošter krajišnika koji slide zakona grčkoga. J. Krmpotić, malen. 8. On vladaše Posavčane i sve krajišnike koji stoje pokraj iste rike. Nadod. 62. Svaki krajišnik može u buduće iz jedne zadruge u drugu prestupiti. Zbirka zak. 1, 92.

c) vidi krajina, a, *b) ee).* I Abdiju krajišnika smeći u jedno zid velika. I. Gundulić 521. Dok dovede tu ponosnu Bosnu: sedamdeset i sedam gradova, dok pokupi silne krajišnike, halovite końe i junake. Nar. pjes. vuk. 3, 51. Dočekati Hasan-agu Kunu i ńegovih tridest krajišnika. 3, 288. Vojsku kupi Kulin-kapetane, krajišnike Turke nevjernike. 4, 194. *dosta često i drugdje u narodnijem pjesmama.*

c. *plur.* Krajišnici, *ime zaseoku u Srbiji u okrugu podrinskom.* K. Jovanović 133.

KRAJIŠŃ-, *vidi* krajišn-.

KRAJIŠŃAK, *m. vidi* krajišnik. — *U jednom primjeru* xvi *vijeka.* I ńih vide ejipački krajišńak imenem Ververih. Aleks. jag. star. 3, 221. *(vidi naj prvi primjer kod* krajišnik, b, *a)).*

KRȀJIŠTAN, krȁjišna, *adj. koji je na krajištu (krajini, granici), ili uopće koji pripada krajištu. — Postaje od* krajište *nastavkom* ьn. — -t- *ispada između* š *i* n; *i obliku* krajištan (krajištьnь) *nema potvrde iz starijega doba, a u mlađe se jamačno nalaze samo složeni oblici* krȁjišnî, krȁjišnâ *itd. — Kao* krajičnik *od* krajišnik, *može biti da su postali i oblici* krajični, krajična, *pa po ńima i* krajičan *(vidi) u Stulićevu rječniku. — Nalazi se i oblik* krajišńi. Vitezu krajišńemu. Starine. 12, 30. *(oko* 1703). — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (krajištьnь ,finitimus'). Krajišnim gradovomь. Mon. serb. 553. *(dva puta, prvi put pisarskom griješkom* krašnimь). 554. (1537). Krajišnoga grada naj viši kapetan. Mon. croat. 274. (1575). Ako kada obrana krajišna koji pokoj ti posudi. I. T. Mrnavić, osm. 4. Vitezu krajišnomu. Starine. 11, 78. *(oko* 1600 —1602). Susedu krajišnomu. 84. *(oko* 1648). Krajišno dugovanje. 148. (1688). Umi uzdržat na beside krajišne vlasti. J. Kavańin 193[a]. Od krajišne vlade poglavarom. M. A. Reļković, sat. H5[b]. Baš od Čeva mjesta krajišnoga. Ogled. sr. 55.

KRȀJIŠTANIN, *m. vidi* krajišnik. — *Množina:* krȁjištâni. — *U jednoga pisca našega vremena.* Već sam reko mojim krajištanom. Osvetn. 5, 42.

KRAJIŠTE, *n. vidi* krajina, a. — *Postaje od* kraj *nastavkom* išt e. — *U jednoga pisca našega vremena ima i zapadni oblik* krajišće *(drugdje i u istoga pisca* krajište). Nije l' boļe pre nevoļe ļute, da spanemo zemļi na krajišća. Osvetn. 3, 70. Krenu Milan k svomu zavičaju, a Novica zemļi na krajišća. 3, 117. — *Od* xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (,confinium').

a. *uopće.* Po župahь i po krajišteh. Zak. duš. pam. šaf. 43. O vlastelehь koji drьže krajište zemļi. 43. Nadь krajište hatarь na Čelatovь Kamenь. Mon. serb. 199. (1381). Zemļe kotara našega na krajište ńihь kotara. 445. (1451). Krajišniku gospodarevu koji godê bude na bosьnьsko krajište. 460. (1453). Tvoja li krajišta, o slavni Biogrado, ostaše za ništa? M. Vetranić 1, 47. Da svoje počaše krajište prostirat. H. Lucić 237. Ma pošavši od primorja sińa, amo gore uz naša krajišta. Osvetn. 1, 2. A tko se je desio odavna pri državi cetińska glavara, da ne krača na turska krajišta. 1, 16. Dok je mnoga skružio krajišta. 3, 13. No i carska susjedna krajišta car gledao, al' žalio ļuto. 6, 18.

b. *kao ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu ćuprijskom.* M. Đ. Milićević, srb. 1091. — *b) u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Krajištu. Sr. nov. 1873. 635. — *c) u okrugu smederevskom.* Ńiva u Krajištu. Sr. nov. 1875. 621.

KRAJKA, *f. vidi* 1. kraj. — *Samo u Voltigijinu rječniku:* ,margine' ,rand'.

KRAJKO, *m. ime muško.* — xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Krajko. Deč. hris. 57. Mon. serb. 123. (1336—1347). Glasnik. 13, 243.

KRAJKOV, *adj. koji pripada Krajku.*

a. *Krajkov sin (kao prezime). u Daničićevu rječniku:* Krajkovь, ,Jakovь Krajkovь' iz Sofije koji je s Jeronimom Zagurovićem štampao u Mlecima psaltir i trebnik 1569—1576. *vidi i:* Azь Iaakovь Krajkovь sinь ωt mêsta naricajemi Sofija sьpisahь sьj psaltirь vь lêto 7077, a ωt roždenija Hristova tisuštь i petьsьtь i šezdesetь 9. VeneѲija. Glasnik. 25, 88—89.

b. *kod mjesnoga imena.* Krajkova bara, šuma u Begaļici *(u Srbiji u okrugu biogradskom).* Ļ. Stojanović.

KRAJKOVAČKI, *adj. koji pridada Krajkovcima. — Kod imena vode u Srbiji u okrugu topličkom.* Krajkovačka reka. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 348.

KRAJKOVCI, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 384.

1. KRAJKOVIĆ, *m. prezime (po ocu Krajku).* — xv *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Krajkovićь, veliki vojvoda ,Dimitrь Krajkovićь konča se 1456'. (Okáz. pam. šaf.) 79. kao da je isti kojemu drugi ļetopisac piše prezime ,Radojević'. G(lasnik). 11, 152.

KRÂJ KRȂJCE, *kad je* kraj *shraćeno kao prijedlog, može mu se dodati* krajce *radi veće sile. — U naše vrijeme u Lici.* ,Ńegova e kuća na kraj krajce sela'. J. Bogdanović.

KRAJNA, *f. mjesno ime. — Ne znam ima li svagda pridjevni oblik (vidi* b).

a. *selo u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 135.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Livada u Krajnoj. Sr. nov. 1863. 362.

1. KRAJNICA, *f.* desna ili lijeva strana u ribe. Prkovci kod Cerne. D. Hirc.

2. KRAJNICA, *f. žensko čeļade prema* 2. krajnik. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,quae littus colit'.

KRAJNÌCI, krajnìkâ, *m. pl. bolest u kojoj oteku zaušnici. — vidi i* zaušńaci. — *U Vukovu rječniku:* ,die geschwulst der ohrdrüsen' ,tumor parotidum'.

KRAJNIČAN, krajnična, *adj. koji pripada krajnicima (vidi* 2. krajnik). — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,limitaneus'.

1. KRȂJNÎK, krajnika, *m. uprav onaj koji je na kraju; upotrebļava se u osobitom značeńu. — U Vukovu rječniku:* u košnici krajni sat. — *Ima i drugo značeńe kod množine* krajnici *(vidi).*

2. KRAJNIK, *m. čovjek koji živi na kraj*

mora. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,qui littus colit'.

KRÂJNÔST, krâjnosti, *f.* extremitas, res diversissima, *osobina onoga što je krajno; ali se obično upotrebļava u konkretnom značeńu (kao lat.* extremitas): *ono što je krajno, i to osobito u duševnom ili moralnom smislu, kad je što dotjerano ili pretjerano do kraja.* — *Od* XVIII *vijeka (u pisaca, a ne znam, jeli riječ narodna; Daničić u prijevodu s ruskoga upotrebļavao je prema rus.* крайность), *a između rječnika u Stulićevu* (,terminus loci') *u kojemu je zlo tumačena.* Ovo su krajnosti od koji se razuman čovek udaļava. D. Obradović, basn. 412. Stoji na reči i gotova je svakoj krajnosti. Nov. sr. 1831. 45. Ovo napadenije vospali vojsku do krajnosti. 1834. 75. On je sobom pokazao zlu krajnost novog poretla. Đ. Daničić, majkov. 83. Uroš na sebi osjeti krajnost novoga reda Dušanova. 131. Između ove dve krajnosti, između dobrodeteļi i poroka . . . M. Đ. Milićević, škol. 62. Nu nema nužde dolaziti u krajnost. Javor. god. 16, br. 42, str. 664.

KRAJNOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Sem. prav. 1878. 79.

KRÂJNSKÎ, *adj. vidi* krański. — *I u štokavaca se često ń pred konsonantom promijeni na jn.* — *Od* XVII *vijeka (i u naše vrijeme).* Nemojte se čuditi da negdi ćete slovensku, negdi majdačku, negdi posavsku, negdi podravsku, negdi pako primorsku a negdi i krajnsku reč *(naći),* buduć i ja tako pisane našel. P. Vitezović, kron. VII.

KRÂJŃÂK, *m. vidi* 1. krajnik. — *U naše vrijeme.* Od jaći presada izreži krajńake saće. F. Đorđević, pčelar. 17.

KRAJŃE, *n. mjesno ime.* — XIV *vijeka.* Konь brda u Krajńu. Svetostef. hris. 13. — *Jamačno je sredńi rod od* krajńi.

KRÂJŃÎ, *adj. koji je na kraju.* — *isporedi* krajan. — *Može postati superlativom primivši sprijeda riječcu* naj *(vidi dva naj prva primjera i Vukov kod* 1, a, *a)), jer se shvaća kao komparativ (,koji je više na kraju') prema ostalome. isporedi* prvi, zadńi *itd.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krajńь, *rus.* крайний *češ.* krajni, *a između rječnika u Vukovu* (,äusserst' ,extremus') *i u Daničićevu* (krajńь ,finitimus; extremus').

1. *adj.*

a. *u mjesnom značeńu.*

a) uopće, koji je na kraju kakva mjesta. Od naj krajńijeh strana. B. Kašić, nasl. 87. Naj krajńe gdi vri more. I. Đorđić. salt. 465. Kad to čuše tri ļ'jepe đevojke, obje krajńe sredńu pogledaše. Nar. pjes. vuk. 2, 151. Nevaļanoga slugu bacite u tamu naj krajńu. Vuk, mat. 15, 30. Raspali se na ńih ogań Gospodńi i sažeže krajńe u okolu. Đ. Daničić, 4mojs. 11, 1. Riječi ,mati' i ,kći', kojima su osnove ,mater, kćer', ne samo nemaju nastavka u prvom padežu jednine, nego im se još i osnova krńi tako da ,r' od osnove otpada, pa se onda krajńe ,e' pretvara u ,i' *(mogao bi ovaj primjer pripadati i pod* b, *jer je* krajńe slovo *ono koje se naj potońe piše i čita).* obl.[8] 22. Celo selo prođe, pa se ustavi kod jedne krajńe kuće. M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 223.

b) koji je na granici ili uprav naj bliži preko granice. Dojde krajńeje vlasti jego. Stefan, sim. pam. šaf. 16.

b. *u vremenom značeńu, od prilike kao* zadńi, potońi. Izreći rodockvrńe i od krajńega traka. Ant. Kadčić 211. Do četvrtoga kolina traka krajńega. 423. Ńemu vrime dogodi se krajńe na Gospino blago prikazańe. Nadod. 102. Zidine od nekakve zgrade, za koje se ondje pripovijeda da su krajńi ostatak od Gavanovijeh dvora. Vuk, nar. pjes. 1, 132.

c. *o nečemu umnom ili duševnom, kad se misli da je i preko mjere veliko. češće o čemu što nije dobro.* Krajńago smêrenija. Domentijan[b] 57. Kad je siromah u potrebi krajńoj. Đ. Bašić 105. Preživili su u krajńem prijateļstvu. D. Obradović, basn. 343. Srpski narod steńe pod jarmom varvarske vlasti u naj većoj i krajńoj sleposti. G. Zelić 435. Već se prijaviše nekoliko ńih koje je gonila krajńa oskudica. M. P. Šapčanin 1, 154. To je već krajńi nemar. V. Bogišić, zakon. 319.

d. *kod mjesnijeh imena. a)* Po delu u Krajńu Stênu. Glasnik. 15, 280. (1348?). — *b)* Krajńi gaj, šuma u Tomaļu (u Srbiji u okrugu podrinskom). Ļ. Stojanović.

2. *adv.* krâjńe *(prema značeńu kod* 1, c). — *U pisaca našega vremena.* No duh je u arapskoj vojsci krajńe nezadovoļan. Nov. sr. 1834. 130.

KRÁJO, *m. ime muško (hyp.* Krajimir *ili* Krajislav). — *Od* XVIII *vijeka.* Krajo starac. Glasnik. II, 3, 71. (1706—1707).

KRAJÒBER, *m. čovjek koji bere (žańe) po kraju.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,der schnitter am rande' ,messor ab extremo latere'). Koja vrsta stratorova, to je vrsta krajobera *(iz narodne pjesme).* Vuk, rječn. *kod* stratorov.

KRAJÒBERA, *f. žensko čeļade kao krajober.* — *U Vukovu rječniku:* ,die schnitterin am rande' ,mulier metens ab extremo latere'.

KRAJOBRAZ, *m. topografička (mjestopisna) karta, vidi* mapa, zemļokaz, zemļovid. — *Načińeno u naše vrijeme (od* kraj *i* obraz). Ispitanik ima također na tabli dokazati, da je vješt u osnivańu krajobraza iliti mapa. Zbornik zak. 1853. 379. Krajobraz linija brzojava. 1863. 398.

KRAJOLIK, *m. slika na kojoj je naslikan kakav kraj, mjesto, okolina (franc.* paysage, *ńem.* landschaft). — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ,landschaft (gemälde)'.

KRAJOLIKAR, *m. slikar koji čini krajolike (franc.* paysagiste, *ńem.* landschaftsmaler). — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ,landschaftsmaler'. Lord Tenterden zakonoznanac i Turner krajolikar. M. Pavlinović, rad. 11.

KRAJOLIKARSTVO, *n. posao (zanat) u krajolikara.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ,landschaftsmalerei'.

KRAJPOĻE, *n. ime selu u Hercegovini.* Statist. bosn. 118.

KRAJSKA VAS, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. (kajkavski)* Krajska Ves. Razdijeļ. 94.

KRAJSTVO, *n. samo u Stulićevu rječniku:* v. krajnost.

KRAJŠA, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Svetostef. hris. 34. Dec. hris. 19. 22 *(i još na nekolika mjesta).*

KRAJŠIĆ, *m. prezime (po ocu Krajši).* — XVI *vijeka.* Tomica Krajšić. Mon. croat. 250. (1550).

1. KRÂK, *m. duga noga (dugi golijen, uprav noga od boka do tabana); u narodnoj pjesmi noga u raka, što bi moglo biti pravo značeńe.* — *Nejasno je postańe. jamačno je riječ srodna s* korak *i* krok, *a čini se da joj je praslavenski oblik* kork, *isporedi novoslov. i bug.* krak, *pa i*

ruski окорокъ (,jambon' ,schinken'; *vidi i novoslov.* okrak, *predńa noga u sviće), карака*тица (*vaļa da bi trebalo pisati* корок-), *hobotnica, vidi i lit.* karka, *predńa noga u sviće; mišica (ruka od ramena do lakta). nejasno je poļ.* okrakiem ,sperrbeinig'. *češ. i poļ.* krok, *kao što se vidi po značeńu, ne pripada amo nego pod* krok. — *Između rječnika u Vukovu:* ,ein langes bein (österr. die backsen)' ,crus longum'.

a. *noga u raka (može biti da znači uopće dugu i tanku nogu, pa ne samo u raka, nego i n. p. u pauka ili u kakva kukca).* I od raka dva kraka. Nar. pjes. vuk. 1, 179. — *Po ovome u drugoj narodnoj pjesmi i sam se rak zove* krak, *ali može biti samo po sličnosti glasa.* Od' otalen, rače krače! Nar. pjes. marj. 204.

b. *noga u čeļadeta (od boka do tabanu); ako je kod a pravo značeńe, u prenesenom smislu.* Noćas su mi gaće ukradene, da bi s plota, ne bi ni žalila, veće s kraka, žalosna mi majka! Nar. pjes. petr. 1, 305. Odnijeli je kraci. (Odgovori se u šali maloj đeci, kad zapitaju đe im je mati, pa onda mnogo dijete, ne znajući da su kraci noge, nego misleći da su nekakvi bauci ili zvjerke, stane plakati, ili govoriti da to nije istina). Nar. posl. vuk. 234. Ne mari za silu końsku, niti su mu mili kraci čovječiji. Đ. Daničić, psal. 147, 10. Već se crna dolovio mraka i muškijeh dobavio kraka. Osvetn. 3, 41. Krâk ,femur'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 12.

c. *u końa. u jednoga pisca našega vremena.* Vrnu końske uznatrage krake. Osvetn. 3, 51.

d. *u prenesenom smislu, na čemu nežiru ńešto slično dugoj i tankoj nozi (n. p. u šestara su ,dva kraka'). vidi:* Račvasto malo drvo koje se zavuče odozdo u kazansku lulu, te niz dońi i duļi ńegov krak ide rakija u postavu. Vuk, rječn. *kod* końič. — *grana na rijeci.* Ot banacke strane bio je veliki Moriš i krak jedan iz ńega isticajušti. S. Tekelija. let. 119, 15. I Gospod će presušiti zaliv mora misirskoga, i mahnuće rukom svojom svrh rijeke sa silnijem vjetrom svojim, i udariće je po sedam krakova da se može prelaziti u obući. Đ. Daničić, isai. 11, 15. — *vidi i:* Kraci moždani ,corpora mamillaria'. J. Pančić, zool. 60.

2. KRAK, *m. mjesno ime. — Može biti da je ista riječ što* 1. krak.

a. *vidi u Daničićevu rječniku:* Кракъ, selu je Radeši išla međa ,na Ćuriловьсь путемь na Кракь'. G(lasnik). 15, 281. (1348?).

b. *ime mjestima u Srbiji u naše vrijeme. a) u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Kraku. Sr. nov. 1866. 111. — *b) u okrugu krajinskom.* Zemļa u mestu zvanom Kraku. 1874. 299. — *c) u okrugu požarevačkom.* Zabran u Kraku. 1871. 314. — *d) u okrugu smederevskom.* Ńiva u Kraku. 1875. 809.

3. KRÂK, *m. kreka (u žaba), kreketańe. — Isporedi* kraketati, krakotati, krakagutati, 2. krakati. — *U naše vrijeme u Istri.* Krâk ,voces ranarum'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 12.

KRÀKÂČ, krakáča, *m. u Vukovu rječniku:* koji dobro krače ,der gut schreiten kann' ,qui bene graditur' *s primjerom:* Kolik je on krakač! — *vidi* 1. krakati.

KRÄKAČA, *f.* za žensko znači što i za muško ,krakan'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KRAKAGUTATI, krakagućem, *impf. vidi* kreketati. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* V Štikaproni krakagućn žabe v letno vrime. Jačke. 241.

KRÀKALO, *n. prijelaz na vodi gdje se prelazi s kamena na kamen. — U Vukovu rječniku:* vide skakalo *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

KRÀKAN, *m.* šaļiv naziv za čovjeka dugačkijeh nogu. — *Isporedi* krakač. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Ko bi sa onijem krakanom išа', dok on jednom koraci, ja moram deset puta'. J. Bogdanović.

1. KRÁKÂŃE, *n. djelo kojijem se krače (vidi* 1. krakati). — *U Vukovu rječniku.*

2. KRÁKÂŃE, *n. djelo kojijem se krače (vidi* 2. krakati). — *U Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku.*

KRAKAR, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 47. — *Pomiće se od* xv *vijeka.* Selo Krakar. Mon. croat. 172. (1499).

1. KRÀKAT, *adj. uopće u kojega su kraci, nahodi se u osobitijem značeńima.*

a. *o čemu račvastu ili granatu, u čega su dugi kraci (vidi* 1. krak, d). — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Jelen s krakati rogovi. D. Obradović, sav. 72.

b. *o čeļadetu u kojega su duge noge. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,langbeinig' ,longis cruribus'). Kràkat kaže se za čovjeka dugonoga, koji ima krupne korake. S. Novaković.

c. *o kroku.* Bedevija vrana, a kroka krakata. M. P. Šapčanin 1, 195.

2. KRAKAT, *f. u Stulićevu rječniku:* v. noga. — *nepouzdano.*

1. KRÁKATI, krâčêm, *impf. koračati, ali se kod* krakati *ističe da su veliki ili dugi koraci kojima se ide. — Akc. kaki je u praes., taki je u impf.* krâkâh; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. (nema part. praet. pass.). — U Stulićevu rječniku ima u praes. i oblik* krakam, *ali nije pouzdan. — Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (krakati, kračem ,allungare i passi' ,gradum facere grandiorem' 66a), *u Stulićevu* (krakati, kračem *ili* krakam ,ambulare, deambulare, incedere, spatiari'), *u Vukovu:* vide koračati *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom iz narodnijeh poslovica (vidi daļe) i iz narodne pjesme:* Hitro krače, a očima smatra. Tko veće krače neg može, često se ukida. (D). Poslov. danič. Ko krače više nego može dokročiti, prebiće gńatove. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 144. Da pješac ne vidi gdje stopom krače. S. Ļubiša, prip. 90. A za ńim mazga s darovima što jedva pod breme krače. prič. 120.

2. KRÁKATI, krâčêm (krâkâm), *impf. vidi* grakati. — *isporedi i* kraakati. — *Postaje od onomatopeje* kra, *kao* grakati *od* gra. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* krakam ,crocito, crocio' gračem; *u Jambrešićevu:* krakam ,crocito, crocio'; *u Voltiģijinu:* krakati, kračem ,gracchiare, ranocchiare, graccolare' ,krähen'; *u Stulićevu:* krakati, kračem, krakam ,crocitare'.

KRAKATICA, *f. hobotnica. — isporedi rus.* каракатица *(vidi kod* 1. krak). — *U naše vrijeme u Podunavļu.* M. Đ. Milićević.

KRAKELICA, *f.* Garrulus glandarius Leach., *ńeka ptica.* Slovinac. 1880. 30b.

KRAKÈTÂŃE, *n. djelo kojijem se krakeće. — U Stulićevu rječniku* (krakećańe).

KRAKÈTATI, kràkećêm, *impf. vidi* kreketati. — *Samo u Belinu rječniku:* krakećati, krakećem ,far la voce della ranocchia' ,coaxo' 606a; *i u*

Stulićevu: krakoćati, krakećem ,coaxare'; *u obadva je ć prešlo iz praes. u inf.*

KRAKIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Luka Krakić. Rat. 364.

KRAKĻAST, *adj. koji se dijeli u krake (vidi* 1. krak, d). — *U jednoga pisca našega vremena.* Grozd je dugačak i krakļast. P. Bolić, vinod. 1, 36.

KRAKNICA, *f. ńeka biļka.* Kraknica, Leonurus cardiaca L. (Visiani, Lambl). B. Šulek, im. 168.

KRAKOREŃE, *n. djelo kojijem (kokoš) krakori. — U Bjelostjenčevu rječniku (u latinskom dijelu kod* gallina): ,gallinae singultus'.

KRAKORITI, krakorim, *impf. vidi* kakodakati. — *Riječ je onomatopejska (a isporedi i češ.* krákorati, *poļ.* krekorać). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* krakorim, kokoćem ,gracillo', v. kokodačem.

KRAKOTALAC, krakotaoca, *m. čovjek koji (navlaš) krakoće kao žaba. — U Stulićevu rječniku:* krakotalac *i grijeśkom* krakotaoc ,qui ranae vocem imitatur'. — *nepouzdano.*

KRAKÒTÂŃE, *n. djelo kojijem se krakoće. — U Belinu rječniku:* krakoćanje ,il far la voce della ranocchia' ,coaxatio' 606a, *i u Stulićevu:* krakoćańe *kod* krakećańe.

KRAKÒTATI, kràkoćêm, *impf. vidi* kreketati. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu (po prezentu* krakoćati, krakoćem ,far la voce della ranocchia' ,coaxo' 606a), *u Bjelostjenčevu* (krakoćem, v. krečim), *u Voltiģijinu (griješkom* krakočati, krakočem *uz* krakati), *u Stulićevu* (krakoćati, krakoćem ,coaxare'). Višću, muču i krakoću. J. Kavańin 409b.

KRAKOVA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Livada s branikom u Krakovu. Sr. nov. 1865. 427.

KRAKOVICA, *f. ime šumi u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 281.

KRÀKÛN, krakúna, *m. vidi* 1. kračun *(jamačno su* kračun *i* krakun *ista riječ). — Nije mi poznato postańe: jeli tuđa riječ? (po nastavku un mogla bi biti romanskoga postańa, ali ne znam ovake romanske riječi); jeli onomatopeja? (glas* kräk?); *jeli postalo od* 1. krak, d? *jeli uzeto u prenesenom smislu od* krakun, *gavran (rus. u dijalektima* кракунъ, каркунъ)? *isporedi lat.* corvus. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (krakun, romazin ,catenaccio' ,pessulus, vectis, obex, repagulum') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (,catenaccio, chiavistello' ,vectis' 177a), *u Bjelostjenčevu* (v. kvaka), *u Voltiģijinu* (,catenaccio, chiavistello' ,eiserner riegel'), *u Stulićevu* (,vectis, pessulus'). Vrata dobra s krakunom i kļučem utvrdjena. M. Bijanković 82. Kim bi *(kļučem)* mogal razapriti ńem' *(zatvoru)* krakune tej gvozdene. A. Vitaļić, ist. 6a. Gvozden krakun razbio bise. 374a.

KRAKUNATI, krakunam, *impf. zatvorati krakunom. — U Stulićevu rječniku:* v. romazinati. — *nije dosta pouzdano.*

KRAKUNČIĆ, *m. dem.* krakun *(uprav dem.* krakunac *ili* krakunak, *što bi bilo dem.* krakun, *ali ovome deminutiva nema potvrde). — Samo u Stulićevu rječniku:* v. romazinčić.

KRÀLIJEŠ, kralijèša, *m. brojanice, i osobito one na kojima katolici mole ,rozarij' svetoga Dominika. —* -ije- *stoji po južnom govoru; u istočnom glasi* i: krâlîš, kralíša. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kräliješu (krâlîšu), kräliješi (krâlîsı). — *U Mikaļinu rječniku ima i oblik* kráļîš *(uz* krališ); *radi drugoga oblika vidi* krliješi. — *Misli se da postaje od* koraļ *(možebiti preko magjarskoga* kláris, *vidi* klariš); *ali je veću prilika da postaje od* κύριε ἐλέησον, *isporedi strus.* керьлешь, керелешь, *češ.* krleš. *Miklošić je u* etymol. wörterb. *za prvu etimologiju (kod* koraļa), *ali meće oblik* krliješi *i onamo pod* керьлешь. *radi sveze u smislu dosta će biti napomenuti da se poslije rozarija obično govore litanije; ali i u ruskom i u češkom jeziku riječ je izgubila svoje naj starije značeńe. — Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (krališ, krunica, patrice ,rosarium, corona'; kraļiš, vidi krališ). *u Belinu* (,corona da far oratione' ,corona precatoria' 230), *u Stulićevu* (krališ, v. kraliješ; kraliješ ,globuli filo trajecti quibus utimur fundendis precibus'), *u Vukovu* (vide brojenice *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).*

a. *u pravom značeńu.* A jutros od prješa a sada od buke još nijesam kraliješa uzela u ruke. N. Naļešković 1, 255. Djevojke bes kraliješa *(grijeśkom* kralježa). M. Držić 143. Blagosovivši mu kraliješ aliti korunicu. A. Gućetić, roz. mar. 24. Sadružiti sveti pročesijun, noseći svi u ruci kraliješ. roz. jez. 25. Ako bi bile grmjelice od proštenja ali kralijeś... 333. Darova mu svetac jedan krališ. B. Kašić, fran. 145. Ne imaše kraliješa za izpuniti broj od svojijeh molitava. per. 117. Vidahu se ļudi i žene od svake vrste nositi kraliješe i sotijere na grlu. I. Đorđić, ben. 73. Oko velike koje svetkovine po crkvah s kraliješem se mnozi vide u ruci. B. Zuzeri 81. Nosimo u špagu i na vratu kraliješ sveti. 365. Što sam pak kraliješ uzimo u ruke. Đ. Bašić 5. Posiļaše kako njegda Eliseo djeci, sad s ńegovijem štapom, sad s ńegovijem kraliješom, da ih oni ozdravļaju. 233. Pripovijeda igrajući se s kraliješom ali s klobukom. 323. Nosiš pri sebi kraliješ. A. Kalić 514. Naslonivši se na trpezu, izvadi kraliješ i počne sama sobom moliti rozarije. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 186. Priuze prokinutu molitvu promičući zrnima kraliješa niza skuta spuštana. 187.

b. *metaforički.* Kupim si ih u kraliješ. (D). Poslov. danič. — *radi smisla isporedi* raboš.

c. *u prenesenom smislu, kičmenica. — Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (krališ, kost niz pleća ,spina dorsi') *i u Stulićevu* (,spinae crates, spina dorsi'). Bivši prilomila jedno rebro blizu krališa. B. Kašić, iń. 97.

KRALIJEŠAN, kralijèšna, *adj. od kojega se čine kraliješi (?). — U Stulićevu rječniku:* ,da far corone' ,globulis (praedictis) conficiendis'. — *nepouzdano.*

KRALIJEŠKI, *adj. koji pripada kraliješima. — U Stulićevu rječniku:* ,ad globulos supra expositos spectans'. — *nepouzdano.*

KRALÍTAC, *m.* vrst kamena što se lako krešo na Braču. A. Ostojić.

KRALUPI, *m. mjesno ime.*

a. *zaselak u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 24.

b. *selo u Hercegovini.* Statist. bosn. 117.

c. *s istijem imenom pomińe se mjesto* xiv *vijeka.* Od cara pravo na Kralupe. Đeč. hris. 60.

KRÂĻ, kráļa, *m.* rex, *državni vladalac koji (u pravom smislu) nema drugoga nad sobom, ali je u dostojanstvu za stepen niže nego* car *i* ćesar. *u narodnijem pripovijetkama obično se pripovijeda o ,carevima', a rijetko o ,kraļevima' (u* Nar. prip. vuk. 1853 *u ne mańe od* 40 *pripovijedaka riječ je o ,caru, carici, carstvu' etc., a samo*

u tri — 16, 26, 45 — o ,kraļevima', i ove su iz Boke kotorske), po tome kao da je u večine naroda car *naj viši vladalac uopće (vidi i* davolski car. Nar. prip. vuk. 111) *a u zapadnijem se krajevima (po primorju) udomačila riječ* kraļ *u istom smislu; premda možebiti i ovdje nije svagda tako bilo, jer u ńekijem stihorima što se u Dubrovniku od šale djeci govore, prema* kraļ *je slik* stâr, *a prema* kràļica stàrića, *po čemu može biti da se prije govorilo* car *i* carica. *s druge strane opet vidi u Vukovu rječniku:* ćosar, t. j. ńemački ili bečki ,der (deutsche) kaiser, der wiener kaiser' ,Caesar' (,der türkische und russische sind' carevi). *po ovome, govoreći ne uopće nego o osobitijem vladaocima, austrijski bi i ńemački bio* ćesar, *a turski i ruski* car *(i ovaj se zadńi zove ,od Moskovske kraļ' u* Nar. pjes. vuk. 2, 480, *ali opet ,car moskovski' u jednoj pjesmi* 3, 78—83. *što bi mogla biti iz mlađega doba). — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* krâļu, krâļi. — *Postaje jamačno od ńem.* Karl *(po svoj prilici po Karlu Velikome), te se nalazi u svijem slavenskijem jezicima, ispoređi stslov.* kraļь *(nema u naj starijim kńigama), rus.* король, *češ.* král, *poļ.* król *(kao da je naj stariji oblik* korļ). — *Ne može se reći da je riječ praslavenska već radi doba u koje se primila, pa i s toga što u naj starijim staroslovenskijem kńigama mješte* kraļь *ima svagda* cêsarь *(vidi* 1. car), *istina da se grč.* βασιλεύς *prevodi* cêsarь *i (kasnije)* car. — *U narodnijem se pjesmama nalazi dosta često oblik* krâļe *za voc. sing. uz pravilni* kraļu, *vidi n. p.:* Ma je kraļe s kraja gleda, kraļe banu pošiļaše. Nar. pjes. vuk. 1, 342. Nefala ti, kraļe, ništa! 1, 342. — *U kńizi pisanoj crkvenijem jezikom* xiv *vijeka ima za nom. pl. oblik* kraļe: U planinahь ne ima niktore baštino razvê kraļe i crьkьvi kojimь su kraļe dali. Deč. hris. 56. *vidi* F. Miklošič, vergl. gramm. 3². 18, *gdje ima ńekoliko primjera s istijem oblikom u stslovenskom za supstantive u kojijeh je nastavak* teļь, *ali nema za* kraļь. — *Oblici s* l *mj.* ļ *ili se nalaze s nepomńe u pisańu, ili su načińeni radi slika, vidi n. p.:* Poglavice, cesar, krali za svo'e pirke su ga obrali. J. Kavańin 109ª. — *Oblici s* j *mj.* ļ *stoje po ńekijem čakavskijem govorima ili radi slika, vidi n. p.:* Na iglendiše tijeh izbrane nasmija se kraj oholi. J. Kavańin 199ª. Lijepo tač zlamenovani vrve na boj sa svih kraja, rajaju se oružani, ko bojnici Kadma kraja. 385ᵇ. Gledam ńega u svjetlini srjed polače jakno kraja, srca od svijeta kô u teplini svim krajinam vruć pogaja. 474ª. — *U svijem rječnicima (u Daničićevu* kraļь).

a. *u pravom smislu.*

a) uopće. Otь blagovêrьnago i hristoļubivago kraļa. Sava, tip. stud. glasn. 40, 155. Azь grêšьni Stefanь, velij kraļь. Mon. serb. 9. (1222—1228). Praroditeļa carьstva mi svetago kraļa *(Milutina).* 147. (1349). Svetyj Simeonь Nemańa... rodi i syni 3, Stefana prьvovênčannago kraļa... Okáz. pam. šaf. 51. (1453). Da podložim prid obrazom ńegovim narode, i jakosti kraļef da podvratim. Bernardin 5. isai. 45, 1. Kada se vrnu Abraam od boja, ki učini s četirimi kraļi. Korizm. 82ª. Mnozi proroci i kraļi hotjeli su vidjeti što vi vidite. N. Rańina 155ᵇ. luc. 10, 24. Ter će na skup siti puci i kraļevi. N. Dimitrović 74. Hotijaše se učiniti kraļ. A. Komulović 65. Samosilna svud se čuješ *(ljepoto!),* istijem kraļim ti kraļuješ. I. Gundulić 230. Moć za kraļom od svijeh veća. G. Palmotić 1, 309. Onu trst ku mu daše u ruke čineći ga kraļa od ruga. P. Radovčić, nač. 418. Prijat bi u tijeh kraļa dvoru. J. Kavańin 129ᵇ. Nit' si vitoz svijetla kraļa. 236ᵇ. On ostavši samovlasni kraļ bogati moguć, jasni... 245ᵇ. Čestiti kraļi ini. 281ª. S ostalima kraļmi bojo s tebe bihu. 287ª. Vedri kraļi ruke slavske. 299ᵇ. Bog kraļove zemļi odredi. 346ª. Ne imamo kraļa nego cesara. F. Lastrić, test. 70ᵇ. Koji nas je, kraļu, gori? V. Došen 57ᵇ. Kad podložnik vrida svoga jasnost kraļa zemaļskoga. 112ᵇ. Tu nevire svoji kraļa... 161ᵇ. Trebiń-grado, gnizdo sokolovo, u tebi su stari kraļi stali. And. Kačić, razg. 217ª. Uļa s kojim se kraļi pomazuju. kor. 159. Pak svaki puk seb' kraļa nadiše. M. A. Reļković, sat. K8ª. Zato spiva sveti kraļ prorok. Ant. Kadčić 139. Kraļevima je pak podano vladańe pukovah. J. Matović 30. Zmaj kraļeve ždere to se hrani. Pjev. crn. 87ª. Pa se vale među sobom kraļi. Nar. pjes. vila. 1866. 1613. U jednoga kraļa bila dva sina. Nar. prip. vuk. 106. Što kraļevi misle. 138. Nekakav kraļ imao jednu kćer. 206. Kaluđeri ga prozvali svetim kraļem. M. Pavlinović, razg. 81. *(Mjesec)* u crļenu plaštu ponositu, kô kraļ silan u prestoļu svomu. Osvetn. 1, 63. Za take zadužbine oštećuju harni borci glave ko za svoje kraļi krune drage. 2, 24. Bi reć na ńih sedam vrvi kraļa. 2, 73. Al' ljepše je da ukora nema od kraļeva našem gospodaru. 2, 112.

b) nalazi se uz druge riječi kojima se pokazuje državna vlast (car, cesar, knez, ban *itd.), kao ističući da nije sve isto.* Bogь utvrdi Grьke carьmi a Ugre kraļьmi. Mon. serb. 4. (1198—1199). Cari, kraļi i knezi. Korizm. 17ᵇ. Bit ćeš kraļ, bit ćeš car. M. Držić 37. Među carom i našime kraļom zgode sve prividi. I. Gundulić 137. Od većega glasa i scijene nije drugoga cara i kraļa. G. Palmotić 2, 225. Znadu robi, kraļi, cari. A. Kanižlić, fran. 196. Cari i kraļi. D. Obradović, živ. 58. Kraļ ga kune, car ga blagosiļa. Nar. pjes. vuk. 2, 197. Na poklon ti kolasta azdija, koje danas u svijetu nije u našega ni jednoga kraļa, ni će biti u cara turskoga. 2, 552. Ne bojte se kraļa ni jednoga kraļ na cara udariti neće. 4, 135. — Gdi su toliki kraļi? Gdi su toliki cesari? P. Posilović, nasl. 13ª. Što je kraļem i cesaru po grobovih iskat krjepos. J. Kavańin 74ᵇ. — S kraļim, duždim, knezim, s bani. 217ᵇ. — Vedri kraļi, svijetli bani. 190ª. Sjedi kô kraļ vedri meju bani. 541ᵇ.

c) kad uz kraļ *ima i kraļevo ime, ovo može biti sprijeda ili straga. aa) češće stoji* kraļ *prije imena.* Kraļь Vlьkašinь i synь jego kraļь Marko. Mon. serb. (1371—1395). Kraļ David. S. Margitić, fal. 96. J. Kavańin 525ᵇ. U sinodu toletanskomu pod kraļem Rekaredom. A. Kanižlić, kam. 778. Karao ga kraļ Matijaš zemļi gospodar. Nar. pjes. vuk. 1, 456. Kraļ Vukašin vjeru pogazio. 2, 118. Od mojega kraļa *(ruskoga)* Nikołaja. 4, 164. — *u dva pisca* xvii *i* xviii *vijeka stoji* kraļ *i nepromijeńeno po padežima kao da je jedna riječ s imenom.* Znam tvoga pradida kraļ-Bele u dvoru... D. Baraković, vil. 35. Veseli se, kraļ-Filipe. J. Kavańin 130ᵇ. Kraļ-Davida sedam pjesmi od pokore. 132ª. Vlast lipu pusti i ubiže kraļ-Filipu. 138ª. S kraļ-Pipinom boreć rati. 210ᵇ. Trikrat ki predobi kraļ-Darija od Persije. 242ª. — *bb) ali se dosta puta nalazi* kraļ *i poslije imena, n. p.:* Tezeo kraļ. I. Gundulić 3. Čim je Karlo kraļ živio. J. Kavańin 129ᵇ. Kserksana kraļa razgovor. V. Došen vii. Zelouka kraļa pravda. viii. Dimitru kraļu svit se čudi. 85ª. Danijel nagovaraše Nabukodonozora kraļa. J. Matović 506. Kad to začu Vukašine kraļe. Nar. pjes. vuk. 2, 116.

Jedno tabor Vukašina kraļa. 2, 189. Tesaļskoga sin Esona kraļa. Osvetn. 2, 64.

d) kad se kaže država ili narod kojijem vlada kraļ, ovo stoji uz kraļ: *aa) u genetivu, ako uz ime države ima koji dodatak.* Stefanь, po Božije(j) milosti vênьčani prьvi kraļь vьse srьpskyje zemļe, Dijωklitije i Travunije i Dalьmacije i Zahlьmije. Mon. serb. 11. (1222—1228). Kraļa uzvisna zemļe Raške. J. Kavańin 302b. Aleksandro to svidoči, kraļ veliki svega svita. And. Kačić, razg. 2a. — *rijetko, ako nema dodatka.* Mida, lakomi kraļ Frigije. V. Došen v. Na ńe *(vračare)* Bog se i kraļ zemļe kara. J. S. Reļković 372. — *bb) u genetivu s prijedlogom* od *(vidi) s imenom države. vrlo često.* Cir, kraļ od Persije. Korizm. 45b. Aleksander kraļ od svita. V. Došen 57b. Od Frigije kraļ. V. Došen 70b. U onoga od Trogira kraļa. Nar. pjes. vuk. 1, 400. Vino pije kraļu od Budima. Nar. pjes. vuk. 1, 443. Sedam kraļa od sedam krajina. 1, 534. Milu šćercu kraļa od Azaka. 2, 379. Ako ne daš ćerku za Mağara, a ti podaj od Moskovske kraļu. 2, 480. No u zeta od Udbińe kraļa. Nar. pjes. herc. vuk. 227. *amo može pripadati i ovo:* Došli su ju prosit tri kraļi od svita. Nar. pjes. mikul. 139. — *rijetko s imenom naroda:* Vedrih kraļa od Ilira. J. Kavańin 228b. *vidi i:* Kraļ si od kráļâ, car od cârâ. I. Gundulić 305. — *cc) u dativu. rijetko, i samo u starije doba.* Kraļ Srbļem, Primoriju i hlmsci zemļi. Mon. croat. 66. (1146). *dd) u adjektivu posesivnom s nastavkom* ьsk *dosta često. aaa) za državu.* Jutrom rano isetala sestra kraļa budimskoga. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 31. Od onoga kraļa budimskoga. Nar. pjes. vuk. 2, 362. Al' eto ti dubrovačkog kraļa. 2, 475. U mletačkog kraļa Mijaila. 2, 514. Kremenskoga kraļa pogubili. Nar. pjes. juk. 413. — *bbb) za narod.* Glas od mira čekajući s poļačkijem kraļom ćuti. I. Gundulić 358. Koji puke od Pomorja leškim kraļom uklonivši. J. Kavańin 301a. U latinskog kraļa Mijaila. Nar. pjes. vuk. 2, 132. Na Mijajla kraļa bugarskoga. 2, 168. Zadužbine svetoga Stevana, srpskog kraļa prvovjenčanoga. 2, 212. Mila ćerca kraļa arapskoga. 2, 377. Ispod kule bugarskoga kraļa. Nar. pjes. marj. 2. Rad ukora od vlaškijeh kraļa. Osvetn. 2, 117. — *vidi* bański. 2. *i* 1. dečanski, *kod kojijeh je druga sveza u smislu.* — *cc) imenom same narodnosti. rijetko.* Te dobijem kraļa Bugarina. Nar. pjes. vuk. 2, 170. Da udriše na Moskova kraļa. Osvetn. 2, 183.

e) ‚kraļima' se zovu i ‚mudarci od istoka' (Vuk), grč. μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν, *lat.* magi ab oriente (matth. 2, 1), *vidi:* Ne zna se po vandeļju da rečeni vješci bili su kraļi, paček vadi se razložito iz vandelja da kraļi nijesu bili, neg paček čeļad od časne i poštene ruke . . . Neg Teofilakt, jedaneste stotine godišta po porodu Gospodinovu pisalac, prvi upiso je da vješci klańaoci Jesusovi bili su kraļevi. S. Rosa 34b. — Irud videći da je porugan od kraļev (kraļef. Bernardin). Zadar. lekc. 5. Bernardin 12. Irud videći jere porugan bi od kraļeva. N. Rańina 24b. matth. 2, 16. Kraļi od istoka pridoše u Jerusalem. Zadar. lekc. 8. Bernardin 14. Kraļevi od istoka dođoše u Jeruzalem. N. Rańina 28b. matth. 2, 1. Kad Bogu daše dar tri kraļi istočni. H. Lucić 278. Tri kraļi od istoka pohoditi dojdohu ga. F. Glavinić, cvit. 87b. Kraļi mu se pokloniše kad se porodio. I. V. Bunić, mand. 34. Zvijezda, kraļem ka se objavi. J. Kavańin 64a. Zvizda vodi kraļe od istoka, da mu se poklone. J. Banovac, razg. 48. Budući kraļ Irud razumio od onizi mudraca ilti kraļa od istoka. F. Lastrić, od' 390. Od dosastja kraļa istočnijeh. test. 60b. Koga kraļevi klańaše. J. Matović xvib.

b. *i o Bogu se govori da je kraļ.* Kraļ nebeski s nebes shodi. Zborn. 28b. Slavni Jezus kraļ od nebi. J. R. Gučetić 9. Bože, kraļu od neba i zemļe! L. Terzić 228. Kih nebeski kraļ razdili u devetan red premili. J. Kavańin 195a. Što nebeski sam kraļ stvori. 111b. *(i o mitologičkom bogu.* O nebeski kraļu Jove. G. Palmotić 1, 280). — O Bože, kraļ si anđeoski. M. Držić 172. — Zaručnica kraļa od kraļi. F. Vrančić, živ. 79. Ludmila učińena zaručnica kraļa od kraļev. J. Kavańin 302a. Ime kraļa od kraļeva. J. Matović 342. Ispovidamo također da je on *(Isus)* misnik svrhu sviju misnika, kraļ svrhu sviju kraļa . . . F. Lastrić, od' 122. — Svemogući i vikuvični kraļu i cesare, Bože nebeski. M. Jerković 12. Kraļu vičńega cesarstva. J. Banovac, blagosov. 323. Oblast vičńeg kraļa. V. Došen 2a. Kada s krivom kletvom radi. vičńeg kraļa da osmradi. 112b. — Isukrste kraļu od slave. J. R. Gučetić 12. — Služi djavlu neprijateļu svoga istoga kraļa Isukrsta. P. Posilović, nasl. 4b. Kraļu moj i Bože moj. B. Pavlović 6. — Na boj s kraļem od visine. V. Došen 184b. Sluga kraļa od visina. 215a.

c. *ne u pravom smislu* xiv *vijeka upotrebļava se i za sina kraļeva i careva koji će po očevoj smrti postati vladaocem, vidi u Daničićevu rječniku kod* kraļь: Dušan se za života očina zvao ‚mladyj kraļь': ‚Synu mojemu mladomu kraļu'. Mon. serb). 91. (1330). I cara se Dušana sin za života ńegova zvao ‚kraļь'. 133. (1348). Z(ak. duš. pam. šaf. 33. 40. 49).

d. *može značiti što i vladalac uopće, n. p.: a) o bečkom cesaru.* Sedam kraļa od sedam zemaļa, sedmi kraļe od Beča cesare. Nar. pjes. juk. 127. — *b) o vladici crnogorskom.* Mi nijesmo išli na Cetińe u vladike, crnogorskog kraļa. Nar. pjes. vuk. 4, 473. Otišao vrelu i Cetińu kod vladike, kraļa cetińskoga. 4, 485.

e. *u prenesenom smislu, uopće koji je naj prvi, zapovjednik, vladalac. po Jovovoj kńizi* 41, 25 *gdje se govori o levijatanu kao da kraļuje nad oholijem (zvijerima?), pa pisci kod toga misle na đavola ili na đavolskoga starješinu. u dva pisca* xviii *vijeka. u jednom primjeru s prijedlogom* nad *(isporedi:* Car je nad svijem zvijerjem. Đ. Daničić, jov. 41, 25*), u drugome s prijedlogom* svrhu. Jao oholosti oniju ļudi, koji uda Antikrsta i prihodnici onoga učińeni, koji je kraļ nad svima sinovi oholosti, ne pristaju prosipati koukoļ usrid pšenice. A. Kanižlić, kam. 150. K privelikomu neprijateļu koji se zove ‚poglavica, vladavac svijeta, i poglavica tminah, i kraļ svrhu svijeh sinovah oholosti'. J. Matović 497—498.

f. *u prenesenom, iperboličkom smislu, čovjek srećan, blažen.* Pêtre, kraļa me si danas učinila. M. Držić 338.

g. *u prenesenom smislu, shvaća se nešto umno kao kraļevstvo.* Ćud bez varke u istini, i blagoća i dobrota, od srca te kraļom čini. I. Gundulić 279. Aristotil ki je bio kraļ naravske od mudrosti. I. Ivanišević 150. Kraļestvo ištem, a ne mogu kraļ od mojijeh bit požuda. G. Palmotić 1, 32.

h. negda su prigodom koledvańa birali o novoj godini pučani kraļa, i to na Krku, Lošińu, Silbi, na zadarskim otocima i u Šibeniku (u koliko sam ja zabiļežio), koji je onda bio sto er cijele narodne svečanosti, a tom se je prigodom plesalo, pjevalo, gostilo itd. Na Silbi se čuva

pozlaćena kruna nekadańeg silbenskog kraļa, koji je za vrijeme svoga vladańa imao neograničenu vlast na otoku. Taj se je običaj sačuvao do danas jedino u Dubašnici na Krku, gdje se biraju kraļ i kraļica (oboje muškarci). U Omišļu na Krku nosio je takav kraļ lovorovu krunu. Koleda postoji još u mnogim mjestima, ali se kraļ više ne izabire radi prevelikog troška, što ga takav kraļ ima te niko neće da prima te časti. I. Milčetić.

i. *jedna od djevojaka što o trojičinu dne idu od kuće do kuće te igraju i pjevaju (vidi* kraļice). Kraļ ima na glavi klobuk iskićen cvijećem i u ruci mač ... Kraļ stoji na lijevom kraju kola, a barjaktar na desnom, ali se oni ne hvataju za kolo, nego kraļ sam za sebe jednako igra ... Vuk, rječn. *kod* kraļice. — *Amo pripada i ovaj primjer*: Kraļu, svetli kraļu! Nar. pjes. vuk. 1, 97.

k. *prenosi se i na zvijeri i na nežive stvari, koje su naj više ili naj jače ili naj boļe itd. između ostalijeh.*

a) o zvijerima. Kraļ svijeh zvijeri, lav oholi svakčas zlatnom grivom stresa. I. Gundulić 555. Kraļ od zvijerja, lav krilati. J. Kavańin 216ᵇ. — Oro, kraļ od ptica ... 194ᵃ.

b) o neživijem stvarima, n. p.: (o suncu). Kraļ od dana; kraļ od zvizda ‚sole, coll' o chiuso; pianeta noto' ‚sol'. A. d. Bella, rječn. 684ᵃ. Gdi *(danica)* zvizdenog' kraļa vodi, sunce. V. Došen 133ᵇ. — Tako 'e vidjet, kraļ od rijeka *(Dunavo, Nil?)* kad se nadme izvan mjere, od istijeh gdje zaprjeka zgrade tvrde ori i ždere. P. Kanavelić, iv. 98. — Hrast kao po šumi kraļ. I. Jablanci 195. — *Amo može pripadati i ovo:* Oružje je kraļ od svijeta. M. Držić 364.

l. *ńeke se životińe ovako zovu, ali ne kao kod* k, *a), nego se imenom* kraļ *razlikuju od drugijeh iste vrste, ali različnoga spola, ili istoga roda, ali različne vrste.*

a) ženska pčela, vidi matica. Kraļ od pčel. F. Glavinić, posl. 36. Ako nejma svog vlastitog kraļa, da pčelama uredno upravļa, onaj pčelac otide po šteti. M. A. Reļković, sat. K1ᵃ. Naprid leti kraļ ili matica. J. S. Reļković 237.

b) kraļ od zmija *ili* zmijski kraļ, *vidi* bazilisko, bažilisko. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Jadoviti kraļ od zmija koga vidi, tog' ubija. V. Došen 93ᵇ. Zmiskom kraļu oko sjaje, al' smrt priku opet daje. 103ᵃ.

c) kraļ od pinplića ‚Regulus cristatus, Regulus ignicapillus'. G. Kolombatović. progr. spal. 1883. 27. — *vidi* kraļić.

d) kraļ od prepelica ‚Ortygometra crex'. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 40. — *Po tal.* re di quaglie. *vidi* S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 136ᵇ *(kod* prdavac).

m. *kod ńekijeh igara, kao kod cúńâ, škaka, karata. — Nemam primjera; u Dubrovniku sam čuo kazati* kraļ od cúńâ *s preziraňem u prenesenom smislu.*

n. Zinnia, *ńeki cvijet.* Kraļi, Zinnia elegans. B. Šulek, im. 169.

o. Kraļ, *prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 112. Schem. zagr. 1875. 265.

KRÁĻA, *f. hyp.* kraļača. — *U naše vrijeme. u Lici.* V. Arsenijević. ‚Donesi mi u maloj kraļi vode'. J. Bogdanović.

KRÁĻAČA, *f. vidi* kravļača. — *Zabiļežio sam akcenat po Vuku i M. Mediću; prema ovome akcentu u gen. pl. mijeńa se:* kràļâčâ. *drugi biļeže drukčije akcenat:* krȁļača. — *U naše vrijeme u Dalmaciji, u Hercegovini, u Lici.* — *Između rječnika u Vukovu: (u trećem izdańu po Vukovijem biļeškama)* (u Dalmaciji) drven sud (kao naša kravļača) kojim se zahvata i vadi voda iz bunara (a naša kravļača i muzlica onamo se zove kaba'). — Krȁļača, drven sud u što se muzu krave i ovce, a zove se i kravļača. (u Hercegovini). Krȁļača, kravļača, muzlica. u Lici. V. Arsenijević. Krȁļača, cf. kravļača u Vukovu rječniku. kraļačom grabe vodu iz lokava, a navezavši na ńu (za uho) uzicu kalaju vodu ńome i iz bunara. u ńu pomuzu i ovce i koze, a i krave. ‚Danaske sam namuzla od ovaca punu kraļaču varenike'. u Dobroselu. M. Medić.

KRȂĻAČICA, *f. dem.* kraļača. u Lici. V. Arsenijević.

KRÁĻAK, kráļka, *m. dem.* kraļ. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Kraļak *(lat.* regulus. joann. 4, 46—53) u bolesti svoga sina zapita Isukrsta... M. Radnić 273ᵃ.

KRAĻAN, kraļna, *adj. vidi* kraļevski. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Bnetačkoga kraļna od grada. J. Kavańin 201ᵃ.

KRAĻAVAC, kraļavca, *m. biļka, vidi* kraļevac, kravļak. Kraļavac, Carlina L. (Kuzmić), v. Kraļevac. B. Šulek, im. 169.

KRAĻCA, *f. kraļica.* — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka gdje je riječ ovako okrńena radi stiha.* Gospodi nad inima kraļca pčela. J. Kavańin 80ᵇ.

KRAĻE, *n.? ili f. (mj. m.) pl.? ime selu u Bosni u okrugu bihačkom.* Statist. bosn. 47.

KRȂĻEĆA, *f. vidi* kravļača *i* kraļača. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KRAĻEČÈTINA, *f. augm.* kraļeča. J. Bogdanović.

KRAĻESTV-, *vidi* kraļevstv-.

KRAĻÈŠÂR, kraļešára, *m. čovjek koji načińa kraliješe.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚globulorum, quos supra *(kod* kraliješ) memoravi, opifex'.

KRAĻÊŠIĆ, *m. dem.* kraliješ. — *U Stulićevu rječniku:* v. kraliješac.

KRÁĻEŠKÎ, *adj. kraļevski.* — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka, gdje je ovakovi oblik samo radi slika.* Da plemena pût kraļeška u dno tamne jame stoji u okovih gvožđa teška. J. Kavańin 252ᵇ.

KRÁĻEV, *adj.* regis, *koji pripada kraļu.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚regius'), *u Mikaļinu*: kraļevo *(sic)*, od kraļa ‚regius'; kraļeva kruna ‚diadema, apex'; *u Belinu* (‚reale, agg. da re' ‚regius' 609ᵇ), *u Bjelostjenčevu (kod* kraļevski), *u Jambrešićevu* (kraļeva koruna ‚diadema'), *u Voltiģijinu* (‚regio, reale, di re' ‚königlich'), *u Stulićevu* (‚regis, ad regem spectans'), *u Vukovu* (‚des königs' ‚regis'), *u Daničićevu* (kraļevь ‚regis').

a. *u pravom smislu.*

a) uopće. Da se poziva sь kraļevomь pečatiju. Mon. serb. 15. (1222—1228). Da ne sêde na prêstolê kraļevê nikьtore. Deč. hris. 63. ‚Hvala tebi' riše, ‚kraļeva svitlosti!' M. Marulić 10. Budi ta sva sadi kraļeve svitline. 17. Oni, tko su u meke svite obučeni, u domovijeh kraļevijeh jesu. N. Rańina 14ᵃ. matth. 11, 8. Mni da je kraļeva hći. Naručn. 62ᵇ. Ne pusti v grad kraļeve ļudi. Š. Kožičić 57ᵇ. U koj sam ja cini kraļevi milosti. H. Lucić 242. Kraļevi smo bili vrimena velika, i ńemu smo htili bit verni do vika. Đ. Baraković, vila. 42. U sadańa doba u dici dvor mu kraļev svjetlos dava. I. Gundulić 421. Izajde od kraļeva roda. P. Radovčić, nač. 140. Kraļevi svitlosti v čem sam zgrišila. Oliva.

38. Jasnost kraļevu uvrediti. V. Došen iv. Tko kraļeve pazi hazne. 180b. Neka diči kraļeve svatove. M. A. Reļković, sat. I8a. Koji ide u kuću kraļevu. sabr. 23. Nego hvala Kraļevome Marku *(vidi* kraļević). Nar. pjes. vuk. 1, 624. Kraļeve ga dočekaše sluge. 2, 113. Veseli se, kraļev zatočniče! 2, 145. Bogom sestro, kraļeva devojko! 2, 379. Sproć' čestita lica kraļevoga. 2, 483. Iziđoše dva kraļeva sina. 3, 252. Niti je carev ni kraļev. Nar. posl. vuk. 223. Dojde ona pred kraļev dvor. Nar. prip. mikul. 25. — *U ńekijem od ovijeh primjera može biti da znači što i* kraļevski (regius); *tako je jamačno u ovijem primjerima:* Postavļajući ńu na kraļevo pristoļe ob desnu. J. Matović 370. Koji su zvani na kojegod djelo posobno ali kraļevo. 397. Kraļevi se sunovratni smeću stola kraļeva. 403.

b) kraļev dan *zove se u crkvi pravoslavnoj 21 septembra.* U Studenici naj veći sabor biva o kraļevu dne (24 septembra). M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 142.

c) kraļevo dijete, *nezakonito dijete.* — *U naše vrijeme u Konavlima.* Ime generično nezakonito djece jest ,spurjan, tuđe dijete, kraļevo dijete' (jer odgojiteļica prima za ń platu iz državne kase). V. Bogišić, zborn. 318.

b. *upotrebļava se kod imena ńekijeh životińa.*

a) kod ńeke ptice. Kraļeva punica, Pyrrhula europaea Vieill. Kraļeva punica ,Pyrrhula rubricilla'. Vijenac. 1881. 623. Rado bih upotrebio *(za Pyrrh. europ.)* lijepo ime ,kraļeva punica', koje je naveo Hirc za okolinu Severina; ali to ne bi bilo uputno: prvo što po Vodopiću upotrebļuju Dubrovčani ime ,careva punica' za ,Erithacus rubecula', drugo što bismo onda prihvatili trinomium. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 17b. *ali vidi i:* Kraļeva punica ,Fringilla canabina'. Lukovdol. D. Hirc.

b) kod vrste žabe, Rana viridis. Kraļeva žabica. Kapela kod Belovara. Kraļeva žabićka. Novi Glog u Hrvatskoj. D. Hirc.

c. *kod imena biļaka.*

a) kraļev cvijet, m. Paeonia officinalis L., vidi božur, 1. — *U Stulićevu rječniku:* kraļev cvit ,perpetrella, fiore' ,floris genus'. — Kraļev cvijet, kraļev cvit (Stulli), (prema ńem. königsrosen), Paeonia officinalis L. (Kellner). B. Šulek, im. 168. — *Treba dodati da Stulli po svoj prilici nije znao za ńemačku riječ.*

b) kraļevo kopļe, Asphodelus ramosus L. Kraļevo kopje (prema lat. hastula regia), češ. kralovské kopíčko, rus. царское копье, asfodillo maggiore (Parčić), Asphodelus ramosus L. B. Šulek, im. 169.

d. *kod mjesnijeh imena.*

a) Kraļeva Gora, *ime planini u Bosni.* — *U Vukovu rječniku.*

b) Kraļeva Gorica, *mjesno ime što se pomińe* xvi *vijeka.* U Kraļevi Gorice. Mon. croat. 334. (1579).

c) Kraļeva Kuća, *selo u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 286.

d) Kraļevo Poļe.

aa) selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle. Statist. bosn. 97.

bb) poļe u Srbiji u okrugu ćuprijskom. M. Đ. Milićević, srb. 1128.

e) Kraļevo Selo, *selo u Hrvatskoj u županiji modruško riječkoj.* Razdijeļ. 61.

f) Kraļev Potok, *mjesto u Srbiji u okrugu užičkom.* Zabran u Kraļevom Potoku. Sr. nov. 1872. 428.

g) Kraļev Sto, *vis u Srbiji u okrugu užičkom.* M. Đ. Milićević, srb. 577.

h) Kraļev Vrh, *tri mjesta u Hrvatskoj. aa) selo u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeļ. 116. — *bb) selo u županiji zagrebačkoj.* 81. — *cc) zaselak u županiji modruško-riječkoj.* 13.

KRÁĻEVAC, krâļêvca, *m. postaje od* kraļev *nastavkom* ьць, *a nalazi se u različnijem značeńima.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. (i acc. kad je jednak s nominativom), i gen. pl.* krâļêvâcâ. *u Vukovu je rječniku (kod* b) *drukčiji akcenat.*

a. *čovjek koji pripada kraļu.* — *Na dva mjesta* xvii *i* xix *vijeka.* Turci ki se kraļevci zvahu. P. Vitezović, kron. 149. Jer uz kraļevce često tamo glasuju i carevci. M. Pavlinović, razl. spisi. 39.

b. *ime ńekijem biļkama.* — *Između rječnika u Stulićevu* (kraļevac, cvit ,osturzio, fiore' ,osturtium'), *i u Vukovu*[3] *po Vukovijem biļeškama:* krâļevac, (u Drobńacima) trava [Carlina acaulis L.; cf. kravļak] u koje je list bodļikav pa u srijedi izraste kao mala glavičica iz koje, kad se list očene, udari mlijeko; i ova je glavičica dobra za jelo. kad ova trava sazri, iz glavičice izraste kao suncokret. Kraļevac — ostrutium. Z. Orfelin, podr. 491. Kraļevac, 1. Centaurea benedicta L. (Vujičić); 2. ostrutium (Stulli, *koji piše ,osturtium'*), Imperatoria ostruthium L. (Orfelin, Vujičić); 3. Carlina acaulis L. (Pančić). B. Šulek, im. 169.

c. Kraļevac, *mjesno ime.*

a) u Hrvatskoj. aa) selo u županiji bjelovarsko-križevačkoj. Razdijeļ. 116. — *bb) kajkavski* Kraļevec, *dva sela u županiji zagrebačkoj.* 80. 89. — *cc)* Kraļevec, *četiri sela u županiji varaždinskoj.* 93. 105. Dońi *i* Gorńi Kraļevec. 104. — *dd)* ime vrelu u Zbjegu. V. Arsenijević.

b) bara između Mramorka i Bavaništa u Banatu. Kažu, da se s toga tako zove, što su se kraj ńe jednom kraļice iz dva sela srele i iskrvile. Javor. 1880. 857.

KRÁĻEVAČKÎ, *adj.* koji pripada selu Kraļevcima. V. Arsenijević. — *I kod mjesnijeh imena.* Kraļevačke ńive, ńiva. Valpovo. D. Hirc. — Kraļevačko Brdo, *mjesto u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Vinograd u Kraļevačkom Brdu. Sr. nov. 1872. 925. Vinograd u Brdu Kraļevačkom. 1873. 731.

KRAĻEVALAC, kraļevaoca, *m. čovjek koji kraļuje.* — *U Stulićevu rječniku:* kraļevalac *i griješkom* kraļevaoc ,regnator'. — *nepouzdano.*

KRAĻEVALICA, *f. žensko čeļade što kraļuje.* — *U Stulićevu rječniku:* ,regnatrix'. — *nepouzdano.*

KRÁĻEVAN, krâļêvna, *adj. kraļevski.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Ovom odičom . . . hotili su urešiti kraļevno redovniško bitje. A. d. Costa 1, 30. Kaoka zlamenuje kraļevno posvećenistvo. 1, 61.

KRAĻÈVÂŃE, *n. djelo kojijem se kraļuje.* — *Stariji je oblik* kraļevanje. — *Između rječnika u Belinu* (kraļevanje ,il regnare' ,regnare' 610a), *u Stulićevu, u Vukovu.* David potlači kraļevanje. V. Andrijašević, put. 283. Al' mu prini to izdanje ljepše i dugļe kraļevanje. J. Kavańin 301b. Za krunu dobit od rajskoga kraļevańa. B. Zuzeri 65. Ova crkva poče se načińati četvrte godine kraļevańa Salamunovoga. E. Pavić, ogl. 287. Vaļade mu kraļevańe pridati sinu. 338. Gospoda i plemići bosanski učiniše viće da Ostoju bace s kraļevańa. And. Kačić, razg. 10. Zaklad života vječnoga i rajskoga kraļevańa. Štit. 16. Na to zbiļni rekoše mu druzi: ,Leže Jakov, pade

kraļevańe'. Osvet. 1, 69. — *U kojemu od predašńijeh primjera može biti da znači što i* kraļevstvo *(država); tako je jamačno u ovome:* Izvrsno da će u svemu vladat svoje kraļevanje. P. Kanavelić, iv. 476.

KRAĻÈVATI, krầļujêm, *impf.* regnare, *biti kraļ, raditi (vladati) kao kraļ. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krầļevâh, *u impt.:* krầļûj, krầļûjmo, krầļûjte, *u ger. praes.* krầļujûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.* krầļevâ *i part. praet. act.* krầļevao, krầļevâla *(i part. praet. pass.* krầļevân, *ako ga ima). — Od* xiv *vijeka (češ.* kralovati *i poļ.* korołować *ne mogu biti praslavenske riječi), a u svijem je rječnicima.*

a. *uopće (kaže se i o Bogu).* Načelь sь Bogomь kraļovati *(govori Stefan Tvrtko kraļ bosanski).* Mon. serb. 187. (1378). Kraļujuć kraļeva sva lita prvih dob. Đ Baraković, vil. 147. Ne kraļevati načinom vrimenitim. P. Radovčić, nač. 181. I s lipim vrimenom u svoj grad dojdoše kraļ kastiļski skupa i z ditićem mati Oliva v kraļestvo svoje kraļevati. Oliva. 64. Često vara tko kraļuje. J. Kavańin 254^b. Sinko, tako kraļuj kako se nećeš na čas smrti kajat da si kraļevao, jer slatko je kraļevat, ali na smrti jest mnogo gorko ono što se kraļevalo *(refleksivno pasivno).* J. Filipović 1, 266^b. Koji ima misto tebe kraļevati. E. Pavić, ogl. 257. Ko god kraļeva prije ńega. Đ. Bašić 96. Hoćeš, da na silu kraļuješ. And. Kačić, kor. 91. Jere služiti Bogu jest kraļevati. Ant. Kadčić 30. Poslije Nabonasara kraļevaše Nadius. D. E. Bogdanić 46. Neg' što carskoj na visini kraļevat će uzvišena. P. Sorkočević 589^a. Tu će vrći brata Ibrahima, da kraļuje i da gospoduje. Nar. pjes. vuk. 4, 79. Te kraļeva dugo i za mnogo. Nar. pjes. herc. vuk. 66. Da on mjesto ńega kraļuje. Nar. prip. vuk. 138. Kasneć mu se sinu kraļevati. M. Pavlinović, razg. 81. Propala je kraļujuća porodica. 111.

b. *može se izreći ko je (čeļade, čeļad, narod) ili što je (država) podložno kraļu, i to:*

a) akuzativom, samo u ńekijeh starijih pisaca (vidi i d, *b)).* Suliman i kopno i more kraļuje i vlada. M. Vetranić 1, 60. Ka nebo zvjezdami kraļuješ i vladaš, kraļuješ i svijet saj i ostali svaki stvor. 2, 36. Ki tamo Arabe kraļuju naredno. M. Držić 477. Kraļevat ćeš ti doskoro slavne grade i države. G. Palmotić 1, 84. *amo pripada i ovaj primjer:* Oni ne kraļuje druzijeh koji je podložan pod grijeh puteni. Zborn. 17^b. — *Prema tome ima i pasivni oblik u ovom primjeru:* Zemļa od prije kraļevana gorostasnijem ģigantima. G. Palmotić 3, 56^b.

b) dativom. Slatku i dragu svjetlos vrati sunčanijem tvijem očima, s mnogom srećom kraļevati narodim ćeš čestitima. I. Gundulić 16—17. Kô lav bojni svom jakosti sve nadhodi zvijeri ostale kijem kraļuje smiono dosti . . . G. Palmotić 3, 49^b. I kraļuješ svemu stvoru. 3, 220^b. Adam prvo griba kraļevaše zvirińu i pticam i ribam. S. Margitić, fal. 87. Kraļevati svemu okolišu zemaļskomu. F. Lastrić, test. 64^b. Imao je komu kraļevati. And. Kačić, kor. 11.

c) instrumentalom s prijedlogom nad. Ki nad živimi i nad mrtvimi hoće kraļevati. F. Glavinić, cvit. 264^a. Lav kraļuje nada svima ńima. T. Babić 47. Kraļevaše nad Žudjelim Jerud. S. Rosa 35^a. Kraļeva' je ovo vrime nad Hrvatim Suring. And. Kačić, razg. 5. I kraļevat nad Slavinci stade. M. A. Reļković, sat. B5^a.

d) genetivom s prijedlozima svrhu, vrhu, vrh, više. Mi nećemo da ti kraļuješ svrhu nas. N. Rańina 220^b. luc. 19, 14. Uzeće ga da on svrhu ńi kraļuje. J. Filipović 1, 138^b. Kraļevaće Gospodin svrhu ńi na planini sionskoj. 1, 380^a. Kraļuje ne samo svrhu kraļestva edipskoga. F. Lastrić, test. 179^a. Da će Isukrst dvakrat počet kraļevati svrhu s. crkve. 181^b. On kraļuje i gospodari svrhu nas. B. Leaković, nauk. 418. — Kraļevaćemo vrhu zemļe. N. Rańina 199^b. apoc. 5, 10. Kraļevat vrhu nas. M. Vetranić 1, 52. Vrhu mjesta ki će ovoga mješte mene kraļevati. G. Palmotić 1, 375. — Kraļevat vrh stvora svakoga. M. Vetranić 2, 36. Ki *(Bog)* od ništa svaka stvori, i kraļuje vrh ńih gori. P. Hektorović 132. Vrh Ungara kraļevati. P. Kanavelić, iv. 465. — Saul više puka izraelskoga kraļevaše. I. Đorđić, salt. ix.

c. *javļa se mjesto gdje biva kraļevańe:*

a) prijedlogom u (va) *s lokativom.* Iže *(Odoakar)* 13 let kraļeva va vlaškoj zemļi. Š. Kožičić 12^b. Jozip kraļuje onam' u Ediptu. F. Lastrić, test. 178^a. Kad je Klodoveo prvi kraļevo u Franči. N. Marči 9. — *griješkom s akuzativom.* Kraļevati bude u kuću Jakobovu u vijek. N. Rańina 179^a. luc. 1, 32.

b) prijedlogom na *s lokativom.* Kraļevali budemo na zemļi. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 179^b. apoc. 5, 10. Kad kraļujuć na krajini dalmatinskoj to učini. J. Kavańin 314^b. Ah dragi moj Bože! nije ti s mirom ni na nebesi kraļevati. J. Banovac, prip. 55.

c) amo mogu pripadati i primjeri u kojima imamo prijedlog među *s instrumentalom ili* sred *s genetivom.* On kraļuje među svojim pravovirnim. F. Lastrić, test. 65^a. Slovinskoga ja jezika kraļica sam, srjed slavnoga Dubrovnika ka kraļuje i gospodi. P. Kanavelić, dubrovn. 7.

d) mjesto se može pokazati i mjesnijem adverbom, vidi d, *h).*

d. *u prenesenome ili u metaforičkome smislu, kao* vladati, gospodovati *u naj širem smislu.*

a) uopće. Da ne kraļuje neumistvo. J. Banovac, pred. viii.

b) s akuzativom, vidi b, *a).* Koga tač kraļuje łakomos gospoja. M. Vetranić 1, 121. Lakomos istok i zapad i sjever kraļuje. 1, 159. Razum daruje Bog našoj naravi, da zvijezdu kraļuje s kom se tko objavi. 2, 143. Kraļuje ga jer nemilost. M. Gazarović 117. — *Po svoj prilici ovaj primjer amo ne pripada, jer u ńemu objekat stoji prema drugijem glagolima, osobito prema naj zadńem* vladati: Upraviti i posvetiti, kraļevati i vladati dostoj se, Gospodine Bože, srca i telesa naša. I. A. Nenadić, nauk. 59.

c) s dativom, vidi b, *b).* Samosilna svud se čuješ, istijem kraļim ti kraļuješ *(ljepoto!).* I. Gundulić 230. Po glasu ona slavnom svomu kraļevaše i Vasiļu. 535. Rajska vilo ka kraļuješ bitju momu. G. Palmotić 1, 32. Zatravļenom srcu momu ti ćeš vazda kraļevati. 1, 60. Ti me srce, kraļu, osvoji i ti ćeš mu kraļevati. 1, 85.

d) s prijedlogom vrhu, vrh, *vidi* b, *d).* Grijeh čini smrt vrhu nas kraļevat. M. Vetranić 1. 298. Umiļenstvo vrhu svih kraļuje kreposti. N. Dimitrović 13. — Vrh ponora usiona kruta tamnos kraļevaše. G. Palmotić 3, 24^a.

e) s prijedlogom u *i lokativom, vidi* c, *a).* U tebi ļubav zamjerna i razum kraļuje. N. Dimitrović 44. Kad počnem gledati kon tebe gdigod stav tve lice, u komu kraļuje sve ļubav. D. Rańina 104^a. U ńoj sveti mir kraļuje. A. Vitaļić, ist. 7^a. Ako bi ovi sveti strah kraļevao u naših srci. A. d. Bella, razgov. 91. Kraļestvo milosti Božje, po kojoj Bog kraļuje u našim du-

šama. F. Matić 13. Kraļuje li u ńemu ļubav? Đ. Bašić 117. A kraļuje sva hrabrenost u narodu slovinskomu. And. Kačić, razg. 2a. Ne bude grijeh kraļevati u vašemu umrlomu tijelu. J. Matović 425. — *S akuzativom, vidi* c, *a) na kraju.* Razloga s kojijem kraļuje u svoje vjerne. J. Matović XXVIa.

f) s prijedlogom na *i lokativom.* Koji *(grijeh)* dan današńi kraļuje na svijetu. M. Orbin 168. *(Ogań)* očistiće *(svit)* od holosti, od lakomosti, od bludnosti, koje nečistoće toliko iļad godina na ńemu kraļevaše. J. Banovac, razg. 3. — *Griješkom s akuzativom.* Ti kraļuješ na svijet samo *(ljepoto!).* J. Kavańin 42a.

g) s prijedlozima među, sred, *vidi* c, *c).* U svakom od svetaca jedna osobita krepos među inijem kraļevala je. I. Đorđić, ben. 97. Kad poče među ńima danguba kraļevati, tad kriposti pomańkaše. J. Banovac, pripov. 242. Među nama ļubav bratinska kraļuje. J. Filipović 1, 359b. Kad bi među bratjom kraļevala srćba. P. Filipović 48. — Kruh živi, koji kraļuje srjed nebesa. J. R. Gućetić 21. — *Amo pripada i ovaj primjer:* Kraļuj po sridi srca moga kraļestvom prislatko milošćo. P. Radovčić, nač. 286.

h) mjesto se javļa mjesnijem adverbom. Da se mir čuje, gdi smeća kraļuje. I. Gundulić 111. U dno ledne Grotlandije, gdi kraļuju mrazi jaci. G. Palmotić 2, 353. Sva ostala mora gore u ogńu strašna boja, svud kraļuje Marte oholi. 2, 3.

e. triumphare, *također u prenesenom smislu, o svecima koji uživaju slavu rajsku.* Sveti kraļuju na nebu. Transit. 131. Ufaju prijati kraļestvo nebesko i u ńemu kraļevati. A. Komulović 11. Kraļevati s Isukrstom na nebu. B. Kačić, nasl. 54. Prva *(crkva)* jest kraļujućih. F. Glavinić, cvit. 138b. Gdino ćemo kraļevati, i u vijeke s Bogom stati. J. Kavańin 478b. Nećemo kraļevati š ńim u slavi nebeskoj. A. Bačić 81. Ako želimo kraļevati š ńime *(Isusom)* . . . J. Banovac, razg. 37. Il' kraļuje na visini . . . V. Došen 222a.

KRAĻEVA VELIKA, *f. ime selu u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijeļ. 126.

KRÁĻÊVCI, Kráļevâcâ, *m. pl. mjesno ime u Slavoniji. a) selo u županiji srijemskoj.* Razdijeļ. 145. — *b) pusta u županiji virovitičkoj.* 138. — *pomińe se* XVIII *vijeka.* Po Zvirńaku. Nartu, Selištu, Kraļevci. M. Katančić 53.

KRÁĻEVČANI, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 65.

KRÁĻEVČANIN, *m.* čovjek iz Kráļevâcâ u Srijemu. V. Arsenijević. — *Množina:* Kráļevčani.

1. KRAĻEVČICA, *f.* Rana viridis, *vrsta žabe.* Zaistovci kod Križevca. D. Hirc.

2. KRAĻEVČICA, *f. ime za ńeke vrste krušaka i jabuka.*

a. *kruške.* Kraļevčica, kruška. Vinica. S. Petar kod Ludbrega. D. Hirc. Kraļevčica, češ. královna, suvrst malene žute kruške dozrijevajuće o kraļevu (Podravina). B. Šulek, im. 169.

b. Kraļevčica, jabuka. S. Petar kod Ludbrega. D. Hirc.

1. KRÁĻEVICA, *f. kraļeva žena, vidi* kraļica. — *U narodnoj pjesmi našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (vide kraļica). Kraļe banu pošiļaše: ‚Podaj mene banovicu, ja ću tebe kraļevicu i dva sina kraļevića‘. Nar. pjes. vuk. 1, 342.

2. KRAĻEVICA, *f. vaļa da je ńekakav porez ili kmetska služba kraļu. — Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Sa vsimi službami i dohotki, kimi su dužni služiti i davati kmeti, koji na tih rečenih selih stoje, gradu našemu Ozļu, samo iznimļući vanka dižmu . . . i kraļevicu. Mon. croat. 274. (1575).

3. KRÁĻEVICA, *f. mjesno ime.*

a. *dva sela u Bosni. a) u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 62. — *b) u okrugu Dońe Tuzle.* 101.

b. *trgovište u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj, lat.* Portus regis, Portus regius, *tal.* Portorè. Razdijeļ. 56. *vidi:* 568. Albnin kraļ, putujući iz Srijema u latinsku zemļu, zgradi Kraļevicu u primorju hrvatskomu aliti Vinodolu, ka se sada stara Kraļevica zove. P. Vitezović, kron. 49.

c. *brdo u Srbiji u okrugu crnorječkom.* Nad Zaječarom, na južnoj mu strani, brdo je ‚Kraļevica‘, na koje je, po priči, iz Kostoca pobegla neka kraļica. M. Đ. Milićević, srb. 916.

KRÁĻEVIČKI, *vidi* kraļevićski.

KRÁĻEVIČNA, *f. kraļeva kći. — isporedi* gospodična. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Slavske toke zatočnice, kraļevična Captislava, . . . J. Kavańin 273b.

KRÁĻEVIĆ, *m. sin kraļev. — Od* XIV *vijeka (vidi* b), *a između rječnika u Voltiģijinu (griješkom* kraļevič ‚regolo, re piccolo‘ ‚königlein‘), *u Stulićevu* (‚regis filius‘), *u Vukovu* (‚der königssohn‘ ‚filius regis‘), *u Daničićevu* (Kraļevićь). — *U Voltiģijinu je rječniku dem.* kraļ, *ali drugdje nema toga značeńa. I rus.* королевичъ, *i češ.* králevic, královic, *i poļ.* krolewic *znače: kraļev sin.*

a. *uopće.* Vladislave, poļačkoga slavna kraļa slavni sinu! . . . kraļeviću glasoviti! . . . I. Gundulić 286. Lijepi i mladi kraļevići na ńegovijeh zracih sjaju. 398. Neka urešen š ńime *(oklopom)* bude ko je dostojno kraļeviću *(Akilu).* G. Palmotić 1, 181. Koje će *(Lukrecije)* kriposti kraļević zavidjet. 2, 195. Amnon naj stariji kraļević. I. Đorđić, salt. XV. Kraļević Jonata. A. Kačić 512. Kraļe banu pošiļaše: ‚Podaj mene banovicu, ja ću tebe kraļevicu i dva sina kraļevića‘. Nar. pjes. vuk. 1, 342. Kupi vojsku *(ruski)* kraļević Mijajlo. (U ostalom se u toj pesmi kraļević Mijailo javļa na mestu Jana Sobjeskoga. S. Novaković, oblačić rado. 21). 3, 18.

b. *naj glasovitiji je junak u narodnijem pjesmama* Marko Kraļević, *sin kraļa Vukašina.* Vь lěto 6903 (= 1391) Mirče vojevoda vlaški razbi cara Bajazita na Rovinahь. i pogybě Marьko Kraļevićь i Kostadinь i Dragašь, oktomvrija 10. Okáz. pam. šaf. 74. *(oko* 1554). Prosvijetlit se je u ńih *(bugarkińah)* hajo Svilojević još Mihajo, i Kraļević junak Marko. I. Gundulić 313. Kraļeviću kamo Marko? J. Kavańin 233a. Bio je i on s Markom Kraļevićem. (Z). Poslov. danič. Da jedno mi biše vitez Marko Kraļeviću. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 10. Nahodi se u mojim prošastim kńižicam u govoreńu od Kraļevića Marka . . . And. Kačić, razg. 164. To je način svetac posvetiti . . . ali nije u kolu pivati, Kraļevića ko svetca slaviti. M. A. Reļković, sat. C7b. No idite u Prilipa grada do dvorova Kraļevića Marka. Nar. pjes. vuk. 2, 192. Dok je glasa Kraļevića Marka i ńegova vidovita Šarca i ńegova šestopera zlatna. 2, 219. Ja sam glavom Kraļeviću Marko. 2, 393. Kad je vojsku vojevati, onda se viče: ‚Kamo junak Kraļeviću Marko?‘ A kad je šićar dijeliti, govore mu: ‚Otkuda si, neznana delijo?‘ Nar. posl. vuk. 117. Marko Kraļević i vila. Vuk, nar. pjes. 2, 215.

— *Po imenu Marka Kraļevića zovu se i ńeka mjesta, n. p.*: Na Vardaru stêne visoke do oblak, i tu je prosêčen kamen, te načińen put, zove se Demir-kapija Marka Kraļevića. Glasnik. 31, 300. (1701). Malo pred *(selom)* Opancima, gotovo prema Mrńavčevoj gradini, imaju u ravni dosta po razdaleko nekolike gomile kameńa za koje se onuda govori da su bijege odakle je skakao Marko Kraļević i to se zovu ‚Kraļevića skakala'. Vuk, rječn. *kod* Mrńavčeva gradina.

c. *kao prezime. — U Dubrovniku od* xviii *vijeka.* Pjesni razlike Dominka Šimuna Zlatarića Dubrovčanina ispisane u Dubrovniku 1779 po Antunu Kraļeviću. *u* D. Zlatarić *(akademičko izdańe,* Stari pisci. 21) xxxv. — xiv *vijeka bio je u Dubrovniku ńekakav* Dmitar (Mitar) Kraļević, *te bi mu ovo moglo biti prezime.* Ωvde se namêri Dmitarь Kraļevićь i tьdi se prigodiše posli turačьki u našemь gradu da minu prêko mora. dojde k namь Mitarь mole da ihь ne propustimo. Spom. sr. 1, 28. (1400). *vaļa da to nije bio sin Vukašinov i brat Markov, vidi: (Kraļ Vukašin)* rodi 3 synove: Marka, Dmitra, Andrejaša. Okáz. pam. šaf. 63.

KRÁĻEVIĆSKI, *adv. onako kao što Kraļević (Marko) radi. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena (u trećemu je stihu oblik* kraļevički, *što će biti pisarska ili štamparska pogreška).* A med' ńima Haždaja Stevane, kraļevićski štono pije vino, kraļevički štono siječe sabļom. Pjev. crn. 106b.

1. KRÀĻEVINA, *f. zemļa, država nad kojom vlada kraļ (ima drugo značeńe pod* c). — *Od* xv *vijeka (vidi kod* c), *a između rječnika u Mikaļinu (vidi* kraļevstvo), *u Belinu* (‚paese, terra o regione' ‚regio' 535a), *u Voltiģijinu* (‚reggenza; regno' ‚regierung; reich'), *u Stulićevu* (‚regnum, imperium'), *u Vukovu* (‚des königs land, das königreich' ‚regnum'), *u Daničićevu* (‚regnum').

a. *zemļa, država u pravom smislu.* Mnoge crnce tim sjedini, da pođu iskat ljepos novu po bosanskoj kraļevini. I. Gundulić 373. Drag je svemu puku svomu i bosanskoj kraļevini. G. Palmotić 1, 315. Iz franačke kraļevine. 2, 43. Pô naše kraļevine. 2, 105. Ki poļačku kraļevinu gospoduje. 2, 300. Pomańkańe pravde razdjeļuje kraļevine. M. Radnić 244b. Pada'u gradi i kraļevine. J. Kavańin 214a. Zapoļski, kraļevinu ki ugarsku stišta silom. 238b. Satira gradove i kraļevine za pedepsu oholnika. A. d. Bella, razgov. 145. Okruńena tri putnika . . . podižu se iz iztočnijeh kraļevina. B. Zuzeri 28. Kako je običaj općeni u mistu, iliti kraļevini. P. Filipović 39. Koji se u kraļevini Ašverinoj nahode. E. Pavić, ogl. 379. Osta jadna Vojsava kraļica i brez kraļa i brez kraļevine. And. Kačić, razg. 88a. Svud po franačkoj kraļevini. I. M. Mattei 226. U Ingliteri, u Italiji, u Poloniji i u tolikim drugim kraļevinama. 1. J. P. Lučić, bit. 67. Dok ne priđu u države od poļačke kraļevine. P. Sorkočević 593b. Zadrma se turska carevina, začudi se sedam kraļevina. Nar. pjes. vuk. 1, 499. A moj babo, Vukašine kraļu! malo l' ti je tvoje kraļevine? 2, 196. I vlaškijeh sedam kraļevina. 2, 233. Prošao sam devet kraļevina i desetu tursku carevinu. 2, 330. U svoj zemļi, u svoj kraļevini. 2, 539. Trojedna kraļevina puna puncata Srba. M. Pavlinović, razg. 20.

b. (nebeska) kraļevina, *metaforički: raj.* Da se tebi tote otvori slavna rajska kraļevina. A. Vitaļić, ost. 137. I u ńem *(Hristu)* da su pravi puti od nebeskijeh kraļevina. J. Kavańin 2b. Ti su ki su prem obsjeli kraļevinu od nebesa. 366a. Niti je mogo ļude od izkvareńa osloboditi, niti u kraļevinu nebesku uvesti. I. Velikanović, uput. 1, 82.

c. *kraļevańe, kraļeva čast, vidi i* kraļevstvo. — *Ovo rijetko značeńe vaļa da je u ovijem primjerima: (Car Suliman)* dade kraļevinu u Budimu Jannšu, vojvodi herdeļskomu. Okáz. pam. šaf. 83. *(oko* 1551). Zaludu ti, moj brate, u Budimu kraļevina. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 36. Komu kruna i sreća dopane na rusu glavu, da se broji ńegova u Budimu kraļevina. Nar. pjes. bog. 82. A krasnu je pesmu započeo od svi naši boļi i stariji, kako j' koji držo kraļevinu po čestitoj po Maćedoniji. Nar. pjes. vuk. 2, 216.

2. KRÀĻEVINA, *f. ime ńekijem biļkama.*

a. *vrsta vinove loze i grožđa i vina.* Kraļevina, rother Portugieser (Zagreb, Križevci). B. Šulek, im. 169. — *isporedi* dinka.

b. *vrsta jabuke u Zagrebu.* B. Šulek, im. 169.

3. KRÀĻEVINA, *m. u narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena ima* Marko Kraļevina *mj.* M. Kraļević *(u istoj pjesmi na drugijem mjestima stoji* Kraļević *i* Kraļić). Mio zete, Marko Kraļevino! Pjev. crn. 215b.

KRÀĻEVINE, *f. pl. ime mjestu u Hercegovini.* Schem. herceg. 1873. 79. S. Novaković, obl. 12.

KRÀĻEVÎNSKÎ, *adj. koji pripada kraļevini. — U jednoga pisca našega vremena.* Životarili su od milostińe kraļevinske blagajne. M. Pavlinović, rad. 180. Hrvatska šaļe kraļevinska dva poslanika. razg. 104.

1. KRÁĻÊVKA, *f. u Vukovu rječniku:* (u Šumadiji) ovca u koje se nađu četiri bubrega.

2. KRAĻEVKA, *f. ime biļkama.* Kraļevka, češ. královka (suvrst kruške), 1. suvrst krupne jabuke dozrijevajuće o kraļevu (Vaļavac); 2. suvrst kruške (Zelina); 3. königspilz, Boletus regius Krombh. (Jauda). B. Šulek, im. 169.

KRÁĻÊVKIŃA, *f. žensko čeļade iz Kraļevaca.* V. Arsenijević.

KRAĻEVĻE, *n. u Stulićevu rječniku uz* kraļevina. — *nepouzdano.*

KRÂĻEVO, *n. mjesno ime.*

a. *vidi u Vukovu rječniku:* varoš u Karavlaškoj (‚Krajowa').

b. *selo u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* K. Jovanović 91.

KRÁĻEVSKÎ, *adj. koji pripada kraļu (uopće) ili kraļevima. — Od* xiii *vijeka (vidi kod* 1, b), *ali se nalazi i u drugijem slavenskijem jezicima, isporedi rus.* королевскiй, *češ.* královský, *poļ.* królewski. — *Između rječnika (u Mikaļinu samo adverab, vidi kod* 2), *u Belinu* (‚reale, agg. da re' ‚regius' 609a), *u Bjelostjenčevu* (kraļevski, kraļev ‚regius, regificus'), *u Jambrešićevu* (‚regius'), *u Voltiģijinu* (‚regio, reale, regale' ‚königlich'), *u Stulićevu* (‚regius, regalis'), *u Vukovu* (‚königlich' ‚regius, regalis'), *u Daničićevu* (kraļevьskyj ‚regius').

1. *adj.*

a. *koji pripada kome mu drago kraļu ili kraļevima uopće.*

a) uopće. Smrt ne gleda ničije lice, jednako se od ńe tlače siromaške kućarice i kraļevske tej polače. I. Gundulić 233. I u ńega svjete prosi od živļeńa kraļevskoga. G. Palmotić 2, 153. Kod tolikijeh drugijeh carskijeh i kraļevskijeh kćeri. Nar. prip. vuk. 219. — *Amo pripadaju i ovaki primjeri:* Ku *(krunu)* s imenom kraļevskime prvi on primi od cesara. I. Gun-

dulić 128. Da kraļevsku ńoj nevjestu i junaka čestitite. G. Palmotić 1, 182. Od ne mańe dike i slave kraļevsku ćeš naći ļubi. 2, 242. — Kraļevski prorok *(David)*. F. Lastrić, test. 15a. 63b. svet. 4b.

b) koji je onaki kao što biva u kraļeva, koji se pristoji kraļu. Ako uzmnožnos, s kom uzrasti, i kraļevsko srce tvoje u požudah sada stoje od uresa vedre časti. I. Gundulić 23. Da Krunoslav kraļ ne stoji na kraļevskoj svojoj riči. G. Palmotić 2, 235. On, kraļevske ki je riječi, srca u svem plemenita. 2, 265. Uresi su ti velici i kraļevske sasma sprave. 2, 324. Pun kraļevskog blagodarstva kašteo Brenski vam pokloni. J. Kavańin 190b. — Na kraļevsku *stoji adverbijalno, isporedi* 2. Na kraļevsku ,realmente, da re' ,regie'. A. d. Bella, riječn. 609a. Uresima i napravam na kraļevsku načińa je. B. Zuzeri 98.

b. *koji pripada kraļu kome mu drago ili kraļevima, ali jedne države.* Vlasi vsi sije kraļovske drъžave. Mon. serb. 13. 4 namastiri kraļevsci. 14. (1222—1228). Potvŕjenje kraļevskim listom. Mon. croat. 116. (1476). Idoše k sudcu kraļevskomu. Mirakuli. 131. Ķnige kraļevske (libri Regum *u sv. pismu*). Korizm. 58a. Koje mjesto bješe grad redovnički i kraļevski. M. Divković, bes. 53a. Od hrabrena i slobodna srca, koje smrt pogrđuje, riječi uzmnožne svijes ma čuje, o kraļevska kćerce ugodna! I. Gundulić 18. Poklisar se carski upravi kraļevskijeh put dvorova. 426. Kraļevsku kô da vlas nesrećan dobudem? G. Palmotić 1, 53. Sred Budima kraļevskoga. P. Kanavelić, iv. 5. U parisinskoj kraļevskoj ķnigaonici. A. Kanižlić, kam. 6. On je od svitle kraļevske krvi. 371. Da im se sva iz dolaska kraļevskog u pomoć dadu. E. Pavić, ogl. 357. Kraļevski grad. Nar. prip. mikul. 10. Kraļevska naredba ,intimat (regierungs-erlass in Ungarn, ordonnanz)'. Jur. pol. terminol. 291. Kraļevska parnica, causa regalis. Zbornik. zak. 2, 511. Dohodak dosadašńih pravica zemaļske gospode dolazećih pod imenom ,kraļevskih dobroćinstva'. 3, 95.

c. *kod mjesnijeh imena u Bosni.* Kraļevska gora. Glasnik. 20, 275. 21, 316. 317. — Kraļevska planina. 20, 274. 21, 316. 317. 22, 31. — Kraļevski stan, zidine. 22, 5.

d *kod imena biļaka.*

a) kraļevsko srce, Verbascum L. — *U Bjelostjenčevu rječniku (u latinskom dijelu kod* verbascum) *i otale u Šulekovu imeniku.* 169.

b) kraļevska salata, *u ugarskijeh Hrvata.* Kraļevska salata, bodļav korov rastući po ńivah i livadah (Brlaković), Ononis spinosa? B. Šulek, im. 486.

c) kraļevska svijeća, *u ugarskijeh Hrvata (po zapadnom govoru* svića). Kraļevska svića (prema ńem. königskerze), Verbascum thapsus L. (Brlaković). B. Šulek, im. 486.

2. *adv.* kráļevski, *onako kao što u kraļeva biva, kao što kraļevi rade, vidi* 1, b. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kraļevski, kako kraļ ,regie, regifice'), *u Belinu* (,realmente, da re' ,regie' 609a), *u Bjelostjenčevu* (kraļevski, po kraļevsko ,regie, regaliter, regifice, regum more'), *u Stulićevu* (kraļevski, na kraļevsku ,regie, regaliter, regio apparatu'). Od kraļevske vaše dike tač ,kraļevski' dočekani. G. Palmotić 2, 315.

KRÁĻEVSTVO, *n. kraļevska vlast, kraļevska čast; kraļevska država, vidi* kraļevina. — *Može ispasti prvo* v (kráļestvo), *to se naj prije nalazi u bosanskijem spomenicima* XIV *vijeka* (Mon. serb. 231 *god.* 1398. 234 *god.* 1399). — *Od* XIV *vijeka, ali se nalazi i u drugijem slavenskijem jezicima, isporedi rus.* королевство, *češ.* království, *poļ.* królestwo. — *Između rječnika* kraļevstvo *ima u Belinu* (,reame, regno' ,regnum' 609a), *u Stulićevu* (v. kraļevina), *u Vukovu:* 1. ,das königthum (würde des königs)'. — 2. ,das königreich' ,regnum'; *u Daničićevu* (kraļevьstvo ,regnum' vlast; država); kraļestvo *u Mikaļinu* (kraļestvo, kraļevina ,regnum' *i kod* država), *u Belinu (vidi kod* b, *b) aa)), u Bjelostjenčevu* (kraļestvo, kraļevina ,regnum, regio'), *u Jambrešićevu* (,regnum'), *u Voltiģijinu* (,regno, impero' ,königthum, reich'), *u Daničićevu* (gledaj kraļevьstvo).

a. *kraļevska vlast, kraļevska čast, kraļevańe.* — *Ovo značeńe često se nahodi u starije doba.*

a) uopće. kraļevstvo. Jako da vênčajetь brata svojego na kraļevьstvo. Domentijana 216. Kraļevstvomь vênčavь. Domentijanb 166. Vênčanь byhь na kraļevьstvo. Mon. serb. 90. (1330). Vьzlagajetь na se vênьcь kraļevьstva srьbskago. Okáz. pam. šaf. 54. Prut od kraļefstva tvoga. Bernardin 9. paul. hebr. 1. 8. Biše prestavļeno cesarastvo rimsko kraļovstvu franačkomu. Mirakuli. 19. Po kraļevstvu vrimennomu. Korizm. 1a. Tako dokona gotskoje kraļevstvo va Italiji. Š. Kožičić 14a. U vrime ńegova kraļevstva prista u veselju sva zemļa. Dukļanin 24. Kraļevstvo svakako hranim ti za pokoj, neprijateļ nikako negoli sluga tvoj. I. Gundulić 189. Na kraļevstvo od koljena od sto kraļa kraļ te rodi. 316. Tko bi reko kraļ-Filipu i Lesandru da ima doći ńih kraļevstvo na tač slipu i posluhu i nemoći? J. Kavańin 289b. — kraļestvo. Prut od kraļestva tvoga. Zadar. lekc. 3. paul. hebr. 1, 8. Šibika kraļestva, to je šibika pravde. N. Rańina 22a. paul. hebr. 1, 8. Gdje kraļestvo drži svoje Menelao. G. Palmotić 1, 234. Ostoju Bošńaki z kraļestva zvrgoše. P. Vitezović, kron. 117. Ne viđahu pri ńemu ikakva biliga kraļestva. A. d. Bella, razg. 10. Posli koga stupi na kraļestvo ńegov sin. And. Kačić, kor. 235. Stipan kraļ baci kraļestvo i fratar se učini. 121. Da će ńoj i zaručniku ńejemu kraļestvo pustiti. Nar. prip. mikul. 16.

b) o samu se kraļu u starijim ķnigama kaže: (ńegovo) kraļevstvo. *aa)* kraļevstvo. Molimь se prêvysokomu ti kraļevьstvu. Danilo 195. Ꙍ postavļeni*(ji)* igumenьskomь, jegože po pravdê izvoli kraļevьstvo. Mon. serb. 14. (1222—1228). — *u poveļama vrlo često kraļ o sebi kaže:* kraļevstvo mi. Milostь stvori kraļevьstvo mi vlasteličićemь dubrovьčьkimь. Mon. serb. 16. (1222—1228). Podьpisahь rukoju kraļevьstva mi. 20. (1234). Roditeļi kraļevьstva mi. 58. (1293—1302). Jegože Bogь izvolii po kraļevьstvê mi gospodьstvovati srьbskimь kraļevьstvomь. 81. (1302—1321). — *bb)* kraļestvo. Dojdoše veličьstvu kraļestva mi odь slavnoga grada Dubrovnêka plemeniti vlastele i poklisarije. Mon. serb. 231. (1398). Kraļestvo mi prêseže i roti se. 234. (1399). Na kraļestvo mi jakože i na prvihь mojih priroditeļ gospodь kraļevь bosanьscihь. 304. (1420). Što bi v rukah kraļestva našega. Mon. croat. 66. (1446).

c) kao vlast ili čast uopće; često u osobitom (bibličkom) značeńu.

aa) uopće. kraļevstvo. Ti si ńih *(oči mojih)* blaženstvo, i drag mir u trude van koga kraļevstvo ino vik ne žude. D. Rańina 34a. I uboštvo blaženo je, er kraļevstvo ńegovo je . . . J. Kavańin 75b. — kraļestvo. *(Venere govori Kupidu:)* Kraļestvo ako tve ne budeš svetiti . . . *a Kupido odgovara:* Tvojome liposti stoji me kraļestvo. M. Držić 37—38. Kraļuj po sridi srca

moga kraļestvom prislatko milošće. P. Radovčić, nač. 286.

bb) Božje kraļevstvo, *u bibličkom smislu: mesijino kraļevstvo, Isusova crkva.* kraļevstvo. Nima didine v kraļefstvi Isukrstovi ni Božjem. Bernardin 43. paul. ephes. 5, 5. Jere on sam čekaše kraļevstvo Božje. 84. luc. 23, 51. I posla ńih pripovidati (pripovijedati. Rańina) kraļevstvo Božije. Bernardin 118. N. Rańina 142a. luc. 9, 2. Ńegova kraļevstva neće biti konac. M. Marulić 167. Govoreći: ‚Pokoru čin'te, približa se carstvo nebesko', — gdi daje razumiti, da je kraļevstvo nebesko pokora. Naručn. 46b. I kraļevstvu ńegovu ne bude konca (svrhe. Bandulavić). N. Rańina 179a. I. Bandulavić 1b. luc. 1, 33. — kraļestvo. Ki čekaše i sam kraļestvo Božje. Zadar. lekc. 25. luc. 23, 51. I kraļestvu ńegovu ne bude konca. 39. luc. 1, 33. Koji čekaše i on kraļestvo Božije. N. Rańina 106a. luc. 23, 51. Pridi kraļestvo tvoje. Kateh. 1561. B1a. F. Vrančić, riječn. 127. 1. T. Mrnavić, nauk (1702). 10. I. A. Nenadić, nauk. 26. Ńegovo kraļestvo jest osobito kraļestvo duhovno. J. Filipović 1, 71b. Zašto Jesukrst nije ktio postaviti svoje kraļestvo na zemļi? J. Matović 65.

cc) (nebesko) kraļevstvo *može značiti: uživańe rajske slave, vidi* kraļevati, e *(drugo je ovdje kod* b, *b) aa)).* kraļestvo. Ufaju po milosti Božjoj prijati kraļestvo nebesko. A. Komulović 11. Dojite, blaženi, od oca moga uzmite kraļestvo. M. Orbin 249. Budalast je oni trgovac koji kraļestvo nebesko prodaje. S. Margitić, ispov. 11. Rajsku slavu i kraļestvo š ńime uživaju. J. Kavańin 518a. Imaćemo kraļestvo nebesko. F. Matić 8.

b. *u konkretnom smislu, država nad kojom kraļ vlada, gdjegdje i uopće država, pokrajina. vidi* kraļevina, a.

a) uopće. kraļevstvo. Biše smutńa v ugrskom kraļevstvi velika. Mon. croat. 318. (1387). Vojevoda veliki kraļevьstva bosanьskoga. Mon. serb. 318. (1421). 440. (1446). Bi izignan iz kraļevstva svoga. Korizm. 10a. Kraļi ki su svoja ostavili sva kraļevstva druzim u vlas. D. Rańina 52b. Svekoliko kraļevstvo ńegovo. M. Divković, bes. 7a. Rodno mjesto ka ostavi i kraļevstvo slavno svoje. I. Gundulić 45. Mru kraļevstva, mru gradovi, i ńih plemstvo trava krije. 231. Sto kraļevstva gdi se čuje slovinsko ime slovit sada. 276. Od Persije silna kraļa naj prije dobit odlučuje, i kraļevstva sva ostala. 359. Podiže se plaho dijete, mlad car Osman s Carigrada, da čestitu krunu lešku sabļom smakne i potlači, i pod tursku silu tešku ńe kraļevstvo uharači. 416. Množ kraļevstva, množ otoka drži i časti za proroka Mahumeta. 477. Filisteji susjedi izraelskoga kraļevstva. I. Đorđić, salt. ix. Šta kráļêstvâ sad svit broji. V. Došen 125a. Gospoduju više svijeh naroda kraļevstva svoga. L. Radić 89. Kraļ na cara udariti neće, niti može kraļevstvo na carstvo. Nar. pjes. vuk. 4, 135. Dade mu pola kraļevstva. Nar. prip. vuk. 108. — kraļestvo. Ne nahodi se nijedno kraļestvo gdi se ne štuje ime Jezusovo. A. Gučetić, roz. jez. 2. Mora vrla, ki *(sic)* gradove i kraļestva cijela ždere. I. Gundulić 363. Ide u kraļestvo od Sicilije. F. Glavinić, cvit. 72a. U rukah koga jesu svi zakoni kraļestvi. F. Glavinić, cvit. 149b. Krunoslavo, kraļu znani, ki kraļestvo razprostrani. G. Palmotić 2, 275. Razširio po razliki kraļestvi. S. Margitić, ispov. iii. Svim mudracem ńegova kraļestva. P. Macukat 6. Kraļi, bani i gospari našijeh od kraļestva. J. Kavańin 270b. Hoti Kalifo, kraļ Tatarski, Krstjane iz svoga kraļestva izkorenut. J. Banovac, razg. 18—19. Kraļ od Arimo odredi mučit Krstjane, koji se u ńegovu kraļestvu nahodjahu. 68. Po mnogih mistih i kraļestvih. J. Filipović 1, iv. Vidismo izgubļeńe toliki gradova, kraļestva, cesarstva krstjanski. 1, 212b. Kako običaju u Italiji i u drugih kraļestvih. P. Filipović 39. Oloferno podloživši tolika kraļestva. F. Lastrić, test. 19b. Vas puk oni*(h)* kraļestvi bio došao. 62a. Glad bijaše strašan po svomu kraļestvu. 246b. Odtud dakle povrati se u kraļestvo gdi se rodi. P. Knežević, živ. 42. Da gradove sruše tvrde i kraļestvo da nagrde. V. Došen 264b. Potegnuvši sve svoje kraļestvo za sobom. And. Kačić, kor. 286. Jer on veli da jedno kraļestvo . . . il' grad koji ili varoš budi . . . M. A. Reļković, sat. K3b.

b) u širemu i metaforičkome smislu.

aa) nebesko kraļevstvo, *raj.* kraļevstvo. Primi tebe Isukrst u kraļevstvo nebesko. Starine. 1, 225. Imam priti v nebesko kraļevstvo. Transit. 20. Pribivajte u kraļevstvu nebeskomu. Zborn. 125b. Na onomu svijetu u kraļevstvu nebeskomu. M. Divković, bes. 7b. — *amo pripada i ovo:* Hoću te u moje kraļevstvo primiti. A. Gučetić, roz. jez. 12. — kraļestvo. Svih verujućih u ńega na nebeska kraļestva dovel jest. Život kat. star. 1, 219. Kraļestvo nebesko ‚paradisus, regnum caelorum'. J. Mikaļa, rječn. Ne može se ulisti u kraļestvo nebesko. S. Margitić, fal. 246. Kraļestvo nebesko ‚paradiso, luogo de' beati nel cielo' ‚regnum coeleste'. A. d. Bella, rječn. 539a. Da u kraļestvo ideš s ńime *(s Bogom).* J. Kavańin 13a. Pođe u nebesko kraļestvo. A. Kanižlić, kam. 91. Nećeš kraļestva nebeskoga nikad viditi. M. Dobretić 79.

bb) kraļevstvo zemaļsko, *prema predašńemu značeńu, može biti gdjegdje isto što* raj zemaļski. — kraļestvo. Kraļestvo zemaļsko ‚paradisus terrestris'. J. Mikaļa, rječn. *kod* kraļestvo. Kraļestvo zemaļsko ‚paradisus terrestris'. I. Bjelostjenac, rječn. *kod* kraļestvo. Od svakoga voća kraļestva blaguj. J. Matović 26. *(Djavao)* naskoči prvo ļudi u kraļestvu. 509.

cc) kao da je metaforički smisao može se shvatiti i u ovakijem primjerima: V duhovnom kraļevstvu i guvernu. Anton Dalm., ap. b2a. — Poglavica paklenoga kraļestva. P. Zoranić 9b. — Svrhu sviju kraļestvi nebeski, zemaļski... F. Lastrić, test. 179a.

c) kao prijedio u naj širem smislu (u ovom primjeru: more). Trozubje ako vrlovito silnijeh osti cijevi crne u kolovrat ne obrne sve kraļevstvo valovito. I. Gundulić 37.

d) metaforički, o onome što je kome naj draže, što mu naj veće vrijedi. Pokli se ja nabodu uz kraļevstvo moje drago, uz žudjenu mu gospoju. G. Palmotić 2, 303.

KRÁĻEVSTVOVATI, kráļevstvujêm, *impf. kraļevati. — Postaje od* kraļevstvo, *te v može ispasti kao i u ovoj riječi. —* xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kraļevьstvovati ‚regnare'; kraļestvovati, gledaj kraļevьstvovati). Da ne ima vlasti ni samь kraļevьstvujej vьzeti čto. Mon. serb. 75. (1302—1321). Da primetь nakazanyje otь kraļevьstvujuštago. 114. (1321—1336). — *Može imati uza se instrumental kojijem se pokazuje država kraļeva.* Jegože izvolii Bogь po mnê kraļevьstvovati srьbьskoju zemļeju. Mon. serb. 75. (1302—1321). — *Država može biti i u loc. s prijedlogom* u (vь). *vidi* kraļevati, c, *a).* Jegože Bogь izvoli kraļevьstvovati po mnê vь bogodarovanьnêmь otьčьstvê našemь. Deč. hris. 66. — Bez v. Spodobenь bêhь kraļestvovati va ze-

mlahь roditeļь i praroditeļь našihь. Mon. serb. 235. (1399).

KRAĻEVŠICA, *f.* suvrst krupne jabuke dozrijevajuće o kraļevu (Vaļavac). B. Šulek, im. 169.

KRAĻEVŠTINA, *f.* jus regale, *novčani dohodak što pripada kraļu ili državi, kao n. p. od kraļevijeh dobara, ili od prodaje duhana ili soli, od ruda itd. — Načińeno u naše vrijeme.* Kraļevština, stat. frc. ,domaine' ,domäne, krongut', tal. ,demanio'; lat. ,jus regale' ,hoheitsrecht', tal. ,regalia'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Kraļevština od rakije ,brantweinregal'. Jur. pol. terminol. 101. Kraļevština lova ,jagd-regal (landesfürstl.)'. 293. Zakoni i naredbe postojeće na obranu kraļevštine poštanske. Zbornik zak. 1866. 19.

KRÂĻI, *m. pl. mjesno ime (uprav plur.* kraļ).

a. *u Crnoj Gori kapetanija.* Glasnik. 40, 21.

b. *zaselak u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 171.

KRAĻIC, *m. dem.* kraļ, *vidi* 1. kraļić. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (,regulus') *i u Jambrešićevu* (,regulus').

a. *vidi* 1. kraļić, b. Bješe njeki kraļic komu se sin razbaļaše u Kafarnau. (joann. 4, 46). M. Divković, bes. 832ª.

b. *vidi* 1. kraļić, c. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kraļic ptica ,regulus, regaliolus, rex avium, trochillos l. trochilus, troglodites passer', *i u Jambrešićevu:* kraļic, ptičica ,regulus'.

1. KRÀĻICA, *f.* regina. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* krȃļîcâ. — *Od prvijeh vremena, a u svijem rječnicima.*

a. *žensko čeļade što vlada kao kraļ, što kraļuje.*

a) uopće. Jolêna kraļica *(žena kraļa Uroša I).* Mon. serb. 56. (1289). *vidi:* Po prestavļeniji muža jeje prijemьši otь syna svojego dostojnuju čestь drьžavy zemļь mnogyihь . . . Danilo 58. *Život kraļice Jelene.* Ona kraļica Šabska. Transit. 26. Dvoranin mogući Kandače, kraļice od Etijopije. N. Rańina 127ᵇ. act. ap. 8, 27. Katarina bijuć kralica njegda od Cipra. J. Kavańin 214ª. Jer ćemo je postaviti kraļicome nada svjema, planinkińu vilu. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 30. Bihu poslani rimski poklisari kraļici Teuti. And. Kačić, razg. 4. Kraļica Saba od zemļe Arapske. kor. 228. *(Atalija)* učini se kraļicom žudinskom. 261. Gleda ńega Budimska kraļica *(u cijeloj se pjesmi ne govori o kraļu).* Nar. pjes. vuk. 2, 66. A kad vid'la moskovska kraļica, po imenu gospa Jelisavka . . . 3, 561. Do tri poklisara od tri vela kraļa, franačkoga a i rusinskoga, a treći je kraļice ingleške. Osvetn. 3, 57.

b) bogorodica se zove kraļica, *isporedi* kraļ, b. Zdrava, kraļico, majko od milosrdja! I. Grličić 285. Zdravo, kraļice majko! F. Parčić 95. — Blaženoj kraļici nebeskoj. Mon. croat. 149. (1492). Kraļico nebeska, raduj se! F. Lastrić, test. 185ᵇ. Nebeska kraļico! Štit. 20. O Marije, kraļice nebes. Korizm. 28ᵇ. Kraļice od nebes. N. Dimitrović 43. N. Naļešković 1, 113. Svu kraļiju od nebesa i kraļicu ļudi slavu. J. Kavańin 317ᵇ. Bogorodna kraļica od nebesa ,madonna, assolutamente, significa la madre di Dio' ,virgo mater'. A. d. Bella, rječn. 450ª. — O kraļice rajska! Korizm. 68ᵇ. — Bogoļubnost prama majci našoj, anđeoskoj kraļici. A. Kanižlić, fran. 141. Kraļice anđeoska! F. Matić 103.

c) o ženskom čeļadetu ne samo, nego i o neživijem stvarima, ako se naznačuju supstantivima ženskoga roda, govori se metaforički kraļica, *ističući da daleko nadmašuju (n. p. u ļepoti, u dobroti) sve ostalo iste vrste.*

aa) o Veneri prema ostalijem ženama. Kraļice svih gospoj. M. Držić 36.

bb) o ruži prema ostalome cvijeću. O kraļice svega cvijetja, lijepo ruse i čestite! G. Palmotić 1, 131. Vid' kraļicu cvijetja ružu. J. Kavańin 13ª. Služi za stražu i obrańeńe plemenite kraļice od cvitova, ružice. F. Lastrić, od' 221.

cc) o danici prema drugijem zvijezdama. Danica, svijem zvijezdam kraļica. M. Vetranić 2, 12. Ljeposti tvoje zvijezda kraļicu stižu danicu. G. Palmotić 1, 313. Kad kraļicu svoju vide *(zvizde).* V. Došen 133ᵇ.

dd) o kakvu gradu prema drugijem gradovima i državama. I kraļica je od Azije slavna Troja. P. Kanavelić, iv. 521. Nu kraļice, tva vedrina namagnuti nam ne štedi *(govori Mlecima, tal.* Venezia). J. Kavańin 220ª.

ee) o čemu umnome. Voļa je kraļica i meštar v kralevstvi od duše. Korizm. 5ᵇ. Tako je unižeństvo *(lat.* humilitas, *tal.* umiltà) kraļica od svijeh kolicijeh dobrota. Zborn. 11ª. Ova krepos kraļica od ostalijeh. I. Držić 153. Zašto je voļa u čoviku kraļica od moći, uda i očućeńa ńegovije. F. Lastrić, nod. 304.

b. *kraļeva žena.*

a) uopće. Kraļica Vladislavьļa *(udovica Vladislavova).* Mon. serb. 30. (1243). Trista kraļic imao je *(Salamun).* J. Kavańin 43ᵇ. Nije ono misec ni danica, nit' je sunce nit' je priodnica, već je ono slovinska kraļica, po imenu Jelina gospoja, lipa ćerca kraļa frančeškoga a ļubovca Nemańić-Stipana; prid Stipana često dolazaše . . . And. Kačić, razgov. 49ᵃᵇ *(isporedi naj prvi primjer kod* a, *a).* Vino pijo kraļu od Budima a s kraļicom svojom gospojicom. Nar. pjes. vuk. 1, 143. *(Kraļ)* krilo nosi gospođi kraļici . . . Tad otrča kraļica gospođa. 2, 53. Uzeću te za vjernu ļubovcu, pa ćeš biti gospođa kraļica. 2, 105. Kraļica svoga muža nečim opoji. Vuk, nar. pjes. 2, 61. Kad u bari kraļa pregaziše i kraļicu u crno zaviše. Osvetn. 4, 40.

b) kod osobitoga značeńa riječi kraļ, *vidi* kraļ, c. — XIV *vijeka.* Žene da ne obležu u crьkvi, razьvě gospodińa i kraļica. Zak. duš. pam. šaf. 50. *otale u Daničićevu rječniku:* kraļica, žena mladoga kraļa.

c. *u ovijem primjerima znači: kraļeva kći. (Govori Koraļka Arijadni:)* Ter viđ blaga i pokojna, prikoj smrti poć u krilo od kraļice jeli dilo i odluka toj dostojna. *(Arijadna odgovara:)* Svijetla sam se ja rodila, krunom pram se moj resio . . . I. Gundulić 19. A rodica tva čestita, koje plemstvu slike nije, kraļica je glasovita od cesarske Austrije. 278. Na svijetu je kraļic vele ke se nijesu još vjerile. G. Palmotić 1, 243.

d. *upotrebļava se i kod ńekijeh igara, kao n. p. kod škaka, karata, ova riječ, kao i* kraļ *(vidi* kraļ, III).

e. *vidi u Vukovu rječniku:* Kraļice, deset do petnaest, lijepo obučenijeh i nakićenijeh djevojaka koje idu o trojičinu dne od kuće do kuće te igraju i pjevaju. jedna se djevojka (koja vaļa da je lijepa i srednega rasta) među ńima zove ,kraļica', druga ,kraļ', treća ,barjaktar', a četvrta ,dvorkińa'. kraļica se pokrije bijelim peškirom po glavi i po licu *itd.* . . . Kraļice igraju u današńe vrijeme po Srbiji od Cera i od Medednika do Timoka, i po Slavoniji kod Srba rimskoga zakona; po Srijemu, po Bačkoj i po Banatu igrale su do skora, pa su novi svestenici zabranili i

iskorijenili. — *vidi i:* Kraļice danas igraju samo po nekim udaļenim od Beograda selima. nih je vlast zabranila. godine 1861 video sam ih u Slatini, Crnoj Reci. M. Đ. Milićović, živ. srb.² 126. *vidi i* srb. 515. — *Kako se vidi, sve se one djevojke zajedno zovu* kraļice. Ustan', mila majko, te daruj kraļice. Nar. pjes. vuk. 1, 101. *a jedna pak među nima* kraļica *osobito.* Kraļu, svetli kraļu! kraļice, banice! 1, 97.

f. *vidi* opornak. — *Kako je do ovoga značeńa došla ova riječ, ne mogu kazati. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* u bravčeta ono iz čega se crijeva izvuku. cf. opornak *s dodatkom da se govori u Šumadiji.* U Šumadiji u selu Bukoviku slušao sam gdje seļaci jagńeći opornak zovu ,kraļica'. Vuk, pism. 26. U čoveka su creva 7 puta duža od tela, t. j. 30 stopa, a omotana su maramicom (kraļicom, opornakom). K. Crnogorac, zool. 24.

g. *preneseno je na ńeke životińe.*

a) *ńeka riba.* Kraļica, Blennius Rouxi. G. Kolombatović, pesci. 13.

b) *ńeka vrsta žabe.* Kraļica, Rana viridis. Belovar. D. Hirc.

c) *ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

h. *preneseno je na ńeke biļke. — U Vukovu rječniku:* (u užičkoj nahiji) ,art apfel' ,pomi genus [Pirus malus L. var.]'. — Kraļica, 1. meo (u sińskom rukopisu), Meum athamanticum Jacq.; 2. suvrst kruške (Vaļavac, Zagreb). B. Šulek, im. 169.

i. *preneseno, kao ime planini u Bosni.* Glasnik. 20, 279.

2. KRÁĻICA, *f. dem.* kraļeča. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Daće ńemu majka iz male kraļice vode'. J. Bogdanović.

KRȀĻICE, *f. pl., vidi* kraļica, e.

KRAĻIČAC, kraļičca, *m. dem.* kraļic. — *U narodnoj pjesmi ugarskijeh Hrvata u naše vrijeme.* Nu mi gleda mlad kraļičac. Jačke. 188.

KRAĻIČAK, kraļička, *m. dem.* kraļic, b. — *U naše vrijeme.* Kraļičak mali, Troglodytes europaeus. Lukovdol. D. Hirc.

KRAĻIČEV, *adj. koji pripada kraļicu (vidi* kraļic, a). — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Ozdravio jesi slugu kraļičeva. A. Kanižlić, bogoļubn. 111. *može biti da treba čitati* kraļićeva.

KRAĻIČICA, *f. ime livadi.* Vinica kod Varaždina. D. Hirc.

KRȀĻIČIN, *adj. koji pripada krȁļici. — Između rječnika u Stulićevu* (,reginae, ad reginam spectans') *i u Vukovu* (,der königin' ,reginae').

a. *uopće.* Oblčena svitami kraļičinimi. Naručn. 30ª. V kraļičini voļenji je stati ili otiti. Š. Kožičić 16ª. Jerina, službenica kraļičina. G. Palmotić 1, 288. Kraļičinu smrt cvilimo. 1, 374. Slava kćeri kraļičine. M. Radnić 38ᵇ. Pade na kraļičinu posteļu. F. Lastrić, ned. 320. Ivan Nepomuk, kraļičin izpovidnik. A. J. Knezović 213. Spremnica određena u stan kraļičin. A. T. Blagojević, khin. 55.

b. *kod mjesnijeh imena.*

a) Kraļičina Vrata, *vidi u Vukovu rječniku:* na Velebitu između kameńa tijesno mjesto kroz koje se prolazi iz Hrvatske u Dalmaciju i odakle se vide Kotari i ostalo primorje.

b) ,Kraļičino poļe' zove se jedno poļe u Bijeļinskoj pošav Drini. Pripovijeda se da su se tu srele kraļice *(vidi* 1. kraļica, e) i sjekle se jataganima. M. Ružičić.

c) Kraļičin Put, *stari put u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 284.

d) Voda Kraļičina, *mjesto u Bosni.* Schem. bosn. 1864. 78.

KRAĻIČINSKI, *adj. koji pripada kraļicama. — U Stulićevu rječniku:* ,reginarum, ad reginas spectans'. — *nepouzdano.*

KRȀĻIČKÎ, *adj. koji pripada kraļicama (u svijem primjerima prema značeńu kod* 1. kraļica, e). — *Između rječnika u Vukovu* (n. p. pjesme ,der königinen' ,reginarum'). Ovako se sve kraļičke pjesme pjevaju. Vuk, nar. pjes. 1, 98. Jedina kraļička pjesma koju sam do sad čuo od četiri trohejske stope. 1, 100.

KRAĻIČNA, *f. kraļeva kći. —* xv *i* xvii *vijeka.* Čьte se od jedьne kraļičьni . . . Starine. 23, 75. (1490). Konstaca kraļična, kći Konstantina cesara. F. Glavinić, cvit. 40ᵇ. *(S. Juraj)* kraļičnu i grajane od pogibeli oslobodi. 101ª.

1. KRȀĻIĆ, *m. dem.* kraļ *(u osobitijem značeńima). — Od* xvi *vijeka.*

a. *muško dijete što je kraļ.* Ļuveno pozdravite kraļića *(Isusa)* od svijeta. M. Držić 417. Usudi se očitovati im i ukazati maloga kraļića, dite od sedam godišta. And. Kačić, kor. 162. *(Nabukodonosor)* postavivši na pristoļe Jeruzolimsko Joakima, dite od osam godina, povrati se nazad u kraļestvo svoje; ma do malo vrimena bojeći se Nabukodonosor da mu mali kraļić Joakim neće viran biti . . . 286. — *I mlađahan kraļ, ako i nije dijete.* Ovi pak mladi i nerazgovetni kraļić posluša krivo i opako viće svojih vićnika. E. Pavić, ogl. 264. Ali ovi mladi kraļić pogrdivši razložeńa stari vićnika . . . 297.

b. *kraļ u kojega je maleno kraļevstvo; obično katolički pisci prevode ovako lat.* regulus. joann. 4, 46. 49 *(u Vukovu je prijevodu* carev čovjek *po grč.* βασιλικός). — *isporedi* kraļic, a. — *Između rječnika u Vrančićevu* (,regulus'), *u Belinu* (,re picciolo' ,regulus' 609ª), *u Vukovu* (dim. v. kraļ ,königlein' ,regulus'). Po komu kraļići kraļuju (prov. 8, 15). P. Radovčić, ist. 160. Karan raztiravši kraļiće aliti bane. P. Vitezović, kron. 14. I ovi kraļić da mu sin ne bijaše . . . S. Margitić, fal. 279. Bijaše niki kraļić koga sin bijaše nemoćan. A. d. Bella, razgov. 116. Kraļić niki Saveriju moļaše. A. Kanižlić, fran. 60. Koji je Damaškom kanoti kraļić vladao. utoč. 45. Koji od malakna kraļića veći se od svih učini. And. Kadčić, kor. 295. U Kani sina kraļića od ogńice, to jest, groznice ozdravio *(je).* I. Velikanović, uput. 1, 141. Ovi kraļić imade sina. B. Leaković, gov. 236.

c. *kraļević, kraļev sin (drugo je* 2. Kraļić). — *Između rječnika u Stulićevu* (v. kraļević) *i u Vukovu* (,der königssohn' ,regis filius', cf. kraļević). Tebi je hoditi, s mladim kraļićem gdi će se dojiti. Oliva. 14. Kraļicu s kraļićem sažgat zapovida. 36. Nefala ti, kraļe, ništa! kraļica ti udovica! a kraļići siračići! Nar. pjes. vuk. 1, 342. I pritrči kraļiću na dvore. Nar. pjes. istr. 1, 46.

d. Kraļić, *prezime (isporedi* 2 Kraļić). — xviii *vijeka. (talijanski pisano)* ,Don Nicolo Kralich'. (1772). Mon. croat. 52.

e. Regulus Cuv., *ńeka ptica. — Između rječnika u Mikaļinu* (kraļić, orašac, ptica ,regulus, trochilus, regaliolus, troglodites passer' *i kod* orašac *i* striš, *vidi* strijež). Ptičak kraļić ptica sviju, i slava slavičak. A. Kanižlić, rož. 58. Treba uzeti za ,Regulus' kraļić što je narodno . . . ,Kraļić' sam čuo oko Zadra, oko Spļeta po Kolombatoviću, u Dubrovniku po Vodopiću i Doderleinu. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 57ª.

2. KRÁĻIĆ, *m. u pjesmama gdjegdje radi stiha*

mješte Kraļević (Marko). — *Nije isto što* 1. kraļić, *c, jer nije shvaćeno kao deminutiv, nego je sažeta riječ* Kraļević. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* Kraļić (Marko), vide Kraļević *s dodatkom da je stajaća riječ.* — Kad udari junak na junaka, crni Arap na Kraļića Marka. Nar. pjes. vuk. 2, 399. Deli Musa na Kraļića Marka. 2, 408. Svi budite srca Kraļić-Marka. Ogled. sr. 225. I Kraļića od Prilipa Marka. Nar. pjes. petr. 3, 420. To je bio Kraļić Marko. *u* Vuk, kovč. 89.

KRȀĻIĆAK, krȁļića, *m. dem.* kraļić *(vidi* kraļić, b). — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Kraļićak učini iziskańe među svojijema za znati jeli Isukrst bio počelac od čuda. M. Radnić 284b.

KRȀĻIĆEV, *adj. koji pripada kraļiću.* U Kani učini sinčića kraļićeva ozdraviti. E. Pavić, ogl. 515.

KRȀĻIJA, *f. kraļevstvo, kraļevina. — Nastavak* ija *vaļa da je po talijanskom jeziku. — U dva pisca* xvii *i* xviii *vijeka (u jednom primjeru* xvi *vijeka pisanome glagolicom:* Ote li kraļiju [,kraliđu'] pojti i sudca prositi. Mon. croat. 223 *god.* 1527, *vaļa da treba čitati:* li kraļu). Dobra, ļudi i kraļije nisu kako bihu prije. P. Vitezović, cvit. 69. Bneške ļude inoplemci i kraļije da odbiru. J. Kavańin 217b. Koga Fedrig cesar htijuć da iztjera iz kraļije. 262a. Tom pomoći povaļije i cesarstva i kraļije. 359b.

KRAĻITI, kraļim, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. kraļevati. — *nepouzdano.*

KRAĻNIK, *m. u jednoga pisca* xviii *vijeka može biti da znači: kraļ.* Tvoji viječnici i svjetnici ko bani su i kraļnici. J. Kavańin 217a. Da mogu sva zla ina oprostit se od kraļnika. 263a. Sva gospostva, svi kraļnici, koji bješe, ki su i sade, živu Bogu podložnici; jesu i krune koje im dade, more im uzet kô i živote. 539b.

KRAĻOMORAC, kraļomorca, *m. čovjek što je ubio (umorio) kraļa. — U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Ivan ban čini umoriti Forgaša kraļomorca. P. Vitezović, kron. 109. Kraļomorci kraļestvo med sobom razdiliše. 125.

KRȂĻSKÎ, *adj. vidi* kraļevski. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,reale, agg. da re' ,regius' 609a) *i u Stulićevu* (v. kraļevski). Medea kraļska kći. D. Rańina 11a. Nego je ovi put kraļski. B. Kašić, nasl. 91. Na svojoj kraļskoj trpezi. I. Ančić, ogl. 36. Kraļsko dostojanstvo. 191. Vira je kano zlamenje kraļsko, da ga mogu poznavati kraļski vojnici. vrat. 195. Kraļski prorok veli . . . M. Radnić 536a. Dar svoj kraļski... J. Kavańin 329a. Kraļske udove, stotnijeh sine nij' li s tvrde vjere uzkrisio? 337a. I da kraļske zapovidi obsluže se. 503a. Na kraļskom pristoļu. J. Banovac, pripov. 149. Krune kraļske. P. Knežević, osm. 71. Red kraļski put jest za poći na nebo. 177. Običajan bijaše zvat ih: grizlice i miše dvora kraļskih. Blago turl. 2, 193. Obučena odićom kraļskom. 2, 306. Od krune i šipko kraļske. And. Kačić, kor. 43. Učinio sobet kraļski. 222. Uzdajući se brez sumļe u kraļsko dopušteńe. 307. Pak mu pridade krunu, prsten s ruke i kraļsku kabanicu. 331. Odluči upet se kraļskoj osilnosti. M. Kuhačević 118. Ne imadu se podlagati kraļskim slugam. I. J. P. Lučić, nar. 58. Ako bi s dostojanstvom kraļskim sjao. 131. Razadire kraļsku svoju odiću. razg. 129. Kako se podpuno vidi u slidećim kraļskim dekreti. Norini 11. Sad evo kraļska imena. Grgur iz Vareša 20. Jer se kraļska ne preporiječe. Nar. pjes. petr. 2, 33. Balabane kraļski zatočniče! 2, 238. Što si kraļsko prihvatio blago. 2, 238. Kraļske sluge na noge skočiše. 3, 77. Kraļsko čedo noge do kolena! *(Nar. pjes. u Srbiji u okrugu topličkom).* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 406. Kol'ko ima na Orlovu vojske i kraļskijeh baļemez-topova. Nar. pjes. hörm. 1, 35. Pa on viče u ordiju kraļsku. 1, 191. Nuđali mu mjesto prvoga slikara kraļskoga. M. Pavlinović, rad. 66. Dopusti mu da se okruni naslovom kraļskim. M. Pavlinović, razg. 36. Narodni blazniteļi gori su od kraļskih. razl. spisi. 190.

KRAĻSTVO, *n. vidi* kraļevstvo. — *Od* xiii *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kraļьstvo, gledaj kraļevьstvo). Ωtьcь synu kraļьstvo prêdajušte. Domentijanb 216. Surodniku kraļьstva mi. Spom. sr. 2, 2. (1313). 48. (1340). Vlastele kraļьstva bosanьskoga. Mon. serb. 254. (1405). 3 lêta kraļьstva svojego. Glasnik. 11, 161. Obrao je Bog misnike za svoje kraļstvo. I. Ančić, ogl. 29. Olovo je misto kraļstva bosanskoga. Radojević 62. Da pako mu i ostavi Cipra kraļstvo prjekoplodno. J. Kavańin 112b. Ti si sila koja hrabriš kraļstvo od nebesa. 136b. Čim je u kraļstvo svo'e odjaho. 191a. Za kraļstva kâ ti uzima ista kraļstva ńemu otima. 213a. Kraļstva vazam pograbļena crna od mora do crļena. 223a. Petar Pazman bramba kraļstva prevelika. 261b. Gradom, kraļstvim, pak ožacim. 277a. Kad smo u kraļstvu mi Božjemu. 504b. Bog mu prosti i povrati kraļstvo. J. Banovac, pripov. 70.

KRAĻŠTICA, *f. ime vodi u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 36.

KRȀĻÛŠT, *f. vidi* krļušt. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide krļušt). Od šarana kraļušt. Nar. prip. vuk. 86.

1. KRAM, *m. jamačno je ista riječ što i* hram *(vidi), ako se i ne upotrebļava svagda u istijem značeńima što i ona. — Mislim da nije isto što češ.* krám *i poļ.* kram, *dućan (od srgńem.* krâm). — *Nalazi se samo u pisaca dubrovačkijeh (u Voltiđijinu je rječniku došlo bez sumńe iz Belina), te vaļa da* k *stoji samo griješkom mj.* h *(zar se mislilo na tal.* camera?). — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,camera, cioè stanza da dormire' ,cubiculum' 161b; ,stanza, cioè camera' ,cubiculum' 706b; ,palazzo e palagio' ,palatium' 536a), *u Voltiđijinu* (,stanza, camera' ,kammer'), *u Stulićevu:* ,cupola' ,fornix, testudo (pp. e. in recentioribus templis ea pars quae in rotundis fornicis instar maxime eminet)'; kram, to jest stan ,camera' ,cubiculum'.

a. *u naj starijim primjerima znači što i* soba *(vidi i u rječnicima).* Naj liše ti prami kada t' se rastrese, tadaj se tvoj' krami svitlostju narese. Š. Menčetić 89. Kad bih u ńe kram. 239. Namislih u ńe kram da pridem na silos. 252. — *tako će značčńe biti i u ovom primjeru:* Toliko je od krama do ćelije, koliko od ćelije do krama. (Z). Poslov. danič.

b. *dvor, polača.*

a) u pravom smislu. Neg čin'te *(bogovi!)* da prijam bogactvo ćaćkovo, i vladam ńegov kram *(u akademičkom izdańu stoji mojom griješkom* hram) i carstvo ńegovo. D. Zlatarić 3a. Sred ńih *(perivoja)* carski pribogati i prisvijetli kram se kaže. I. Gundulić 533. Mješte krama gdi raskošna, mrazna spila bjehu dvori . . . G. Palmotić 3, 101b. Ona *(desnica Božja)* uzvisi mene *(Davida)* i stavi kraļevskoga posred krama. I. Đorđić, salt. 402. — *vaļa da amo pripada i ovaj primjer:* Car, riječ koga jedna sama za za-

kon je svemu istoku, sred raskošnijeh vedrijeh krama ki sto svijem je na visoku . . . I. Gundulić 563.

b) u prenesenom smislu. aa) uopće. Jur u poljijeh punijeh gizde, sred kijeh sunce kram svoj ima, vidu među svjetlostima zlatan vijenac činit zvizde. I. Gundulić 11. — *bb) često znači: raj, nebo.* Ki čini tebe *(Isusa)* oć, nebeski dvor i kram. Š. Menčetić 339. Da mogu poznat ja oni kram i vidjet, gdi drugo sunce sja više nas na on svijet. M. Vetranić 1, 6. Gdi je tamo višni kram u slavnoj državi. 1, 120. A nijedan Boži stvor ne može na svijeti taj rajski kram i dvor jezikom izrijeti. 1, 146. Poslan bi na saj svijet iz krama rajskoga. 1, 303. Hoće li višni kram tamo me prijati. 2, 48. Tvoj otac *(Bog)* svoj kram stvori. 2, 213. Boži kram tko hoće iskati. 2, 277. Neka tvoj višni kram budemo iskati. N. Dimitrović 86. O Bože, čin' otvorit višni kram. M. Držić 418. Isus ostavi vični kram, da shrani človika. 456. Ere se gorni kram nebeski otvori. 473. Trijeba je podniti velike muke nam, hoteći dobiti taj višni dvor i kram. D. Ranina 131ª. I razlog s nim side i pravda s neba k nam, i s nime uzide u višni opet kram *(u akademičkom izdańu mojom griješkom stoji hram)*. D. Zlatarić 97ª. Od anđela družbe uresne prid višnega kram kupe se. G. Palmotić 3, 90ª. Triš svijetloga krama okolo, gdi nebeski ćaćko sjedi, čestita se vojska obredi. 3, 217ª. Pribivaš u sjajnom kramu kraja blaženstva. L. Radić 110. — *cc) pakao.* Zašto je tuj za vas pakjeni kram i dvor. M. Vetranić 1, 381. Ovi dolni kram *(pakao)*. 2, 204.

c. *svod, kube (vidi u Stulićevu rječniku).* Kram nebeski i dvorovi vrhu zvijezda tebi stoje. G. Palmotić 2, 511. Kram stanoviti nad nebesim ,fermamento, il cielo stellato' ,firmamentum'. A. d. Bella, rječn. 309ᵇ. Nad suncem, zvijezdam pobjen kram veseli. I. Đorđić, salt. 53. Vrhneboski pod kram sjede. uzd. 133. Pod jednijem kramom leže. (Z). Poslov. danič.

2. KRAM, *m. ime proslopu na Vlašiću u Srbiji u okrugu šabačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 419.

1. KRAMA, *f. sitna trgovina, nem.* kram. — *U jednoga pisca čakavca* xvi *vijeka, i u naše vrijeme u Istri, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (,merx, mercimonium'. v. trgovina), *u Jambrešićevu* (,merx'), *u Voltiģijinu* (,mercanzia, mercatanzia' ,handel, kaufmannswaare'), *u Stulićevu:* v. trgovac(!) *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva(?).* Razlike plavi s razlikimi kramami gledajući. P. Zoranić 42ª. Krȁma ,mercimonium; res variae sine ordine commixtae'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 19.

2. KRAMA, *f. koliba. — Vaja da nije srodno s* 1. kram. — *U jednoga pisca Bošnaka našega vremena.* Malo vrijeme vrjali po sami danu gorom, a noću po krami *(tumačeno na dno strane:* koliba u šumi drvarska, ugjarska). Osvetn. 4, 6. — *Ima i u jednom primjeru* xviii *vijeka ova riječ, i po svoj prilici znači sobu:* Pripovida Plutarko da u Ateni biuši s poda od krame pô jedan miš mrtav, sin sunu se s golim malim mačem u ruci suproć ocu koji bijaše od glada pritrčo za zgrabit ga. A. d. Bella, razgov. 171. *ali je kniga nagrđena štamparskijem i drugijem pogreškama, te može biti da treba čitati:* od krama *(vidi* 1. kram, a).

KRAMAL, *m. ime nekakrome gradu (samo u narodnoj pjesmi bosanskoj* xix *vijeka).* Otkako je postala krajina, nije jevša postala vlahińa nego što je vesela družina, mila (? ,mili') ćerca od Kramaja kraja. Nar. pjes. stojad. 2, 35. Pa odoše bijelu Kramaju, te ih vide od Kramaja kraju. 36.

KRAMAJSKI, *adj. koji pripada Kramaju.* Neka biti poju kramajskome. Nar. pjes. stojad. 2, 39.

1. KRȀMÂR, kramára, *m. od srńem.* krâmær. *čovjek koji tržari, ali u našem jeziku ima i drugo značeńe. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* krȁmâru (krȁmâro), krȁmâri. — *Od* xvi *vijeka (nalazi se i* xiii *vijeka, ali kao ime muško, vidi* c), *premda se ne zna pravo značeńe:* Jaz Mateaš, Benedika kramara sin... Mon. croat. 310. (1599).

a. *čovjek koji tržari, pa i u osobitom značeńu: koji prodaje (na sitno) mirodije (vidi u Mikajinu i u Bjelostjenčevu rječniku). — Između rječnika u Mikajinu* (kramar, spičar, koji prodava slatka korenja ,aromatarius'), *u Bjelostjenčevu* (,mercator, institor, negotiator'. 2. kramar začimbe ,aromatarius'), *u Jambrešićevu* (,mercator'), *u Voltiģijinu* (,mercante, mercatantuccio' ,handelsmann, kaufmann'), *u Stulićevu (griješkom* v. trgovina *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva, isporedi kod* 1. krama). Kramar ,kleinverschleisser'. Zbornik zak. 1853. 150.

b. *koji je kao starješina među kiriģijama i kao takovi pogađa se s mušterijama i za sebe i za nih. u Belinu je rječniku malo drukčije značeńe. — Između rječnika u Belinu* (,bagaglione, colui, che conduce le bagaglie dell' esercito' ,calo' 124ᵇ; ,mulattiere, colui che guida i muli' ,mulio' 502ª), *u Stulićevu* (,mulio, calo'), *u Vukovu* (,der hauptfrachter, der die fracht für sich und seine gesellschafter bedingt' ,vecturarius primarius'). I kô čovjek od velicijeh mećajica i kramara, u pameti veće od pricijeh varak način misli i stvara *(nije mi posve jasan smisao. ali u Belinu i u Stulićevu rječniku stoji kao primjer kod same riječi).* I. Gundulić 470. Skupiše se svi dvorani za'edno s bojnim janičari i dragoman vrijedni i znani s redovnikom i kramari, tere s mnoštvom od putnika . . . otidoše svikolici. J. Palmotić 164—165. Kramar, isto kao pratilac, kiriģija. (Skurla). 168. A za put im rasladiti, da im dobra kob nariče, Stojan kramar glasoviti popijevati prid nim kliče. 170. Vašem gospostvu dajem na znanje da mi je bio kramar otišao, bio u partigu i jest došao. Starine. 11. 112. *(oko* 1664). Boje je biti i kramar, nego kiriģija. Nar. blag. mehmed beg kapet. 25.

c. *ime muško.* Sudac Kramar. Mon. croat. 24. (1275, *prepis.* 1546).

2. KRAMAR, *m. mjesno ime. — Prije našega vremena.* Kramarь. S. Novaković, pom. 135.

KRAMARI, *m. pl. ime seocu u Hercegovini.* Statist. bosn. 117.

KRAMARIĆ, *m. prezime. — Od* xvi *vijeka.* Mihovil Kramarić. Mon. croat. 202. (1512). Kramarić. Schem. zagr. 1875. 265.

KRȀMÁRITI, krȁmârîm, *impf. tržariti, raditi kao kramar. — U Bjelostjenčevu rječniku:* kramarim ,nundino, mercor, mercimonium exerceo'. v. nundino; *u Jambrešićevu:* kramarim ,mercor'; *u Voltiģijinu:* ,mercanteggiare, mercantare' ,handeln'; *u Stulićevu:* v. trgovati.

KRȀMÂRSKÎ, *adj. koji pripada kramarima. — U Bjelostjenčevu rječniku:* v. trgovečki, *i u Voltiģijinu:* ,commerciale, negoziatorio' ,kaufmännisch'.

KRAMÁRSTVO, *n. posao onoga što je kramar.*

— *U Stulićevu rječniku:* ,uffizio di bagaglione' ,caculatus'.

KRAMATI, kramam, *impf. zveketati (o verigama). — U naše vrijeme u sjevernijeh čakavaca.* Sad se počelo od seli stran strašno rušit, z lanci kramat, škripat. Nar. prip. mikul. 12. Čuje, kako lanci kramaju. 48.

KRAMČIĆ, *m. dem.* 1. kram *(uprav dem.* kramak. *ali ovoj zadńoj riječi nema potvrde). — Samo u Stulićevu rječniku:* 1. ,piccola cupola' ,parvus fornix'. 2. v. stančić.

KRAMČIĆI, *m. pl. ime selu u Bosni.* Schem. bosn. 1864. 47.

KRAMER-SELO, *n. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 22.

KRAMNIK, *m. u Stulićevu rječniku:* v. ložničar. — *Vaļa da je sam pisac ovu riječ načinio.*

KRAMOL, *m. ime muško.* — xiv *vijeka.* Dêdь imь Kramolь. Dеč. hris. 26. 95.

KRAMOLA, *f. buka, buna, smutńa, nemir. — Od srlat.* carmula (seditio) *što bi bila riječ uzeta iz starobavarskoga jezika. — Riječ je stara (isprva* kormola), *isporedi stslov.* kramola *i bug.* kramola, *malorus.* koromoly *(plur.). — Nalazi se do* xiv *vijeka, pa opet u naše vrijeme u pisaca. — Između rječnika u Stulićevu* (v. nabuna *s dodatkom da je riječ ruska) i u Daničićevu* (,seditio; tumultus; rixa'). Kramolu vьzdviže na me. Stefan, sim. pam. šaf. 23. Bezь kramoli možeši me ostaviti. Domentijan[b] 11. Ako se koja kramola učini među nami, da se sudomь ispravļa. Mon. serb. 23. (1234—1240). Ne ustraši se kramoly jego ni lajanija. Danilo 85. Progna vьse meteže tvorešteje i kramoly. 109. Kramola ,cravall'. Jur. pol. terminol. 121.

KRAMOLITI, kramolim, *impf. buniti (činiti kramolu). — Riječ je staroslovenska, i nalazi se u kńigama pisanima crkvenijem jezikom (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* kramoliti), *a između rječnika u Daničićevu* (,turbare'). Oni že kramoļahu mnihi. Glasnik. 10, 257.

KRAMOLNIK, *m. čovjek koji kramoli. — Riječ je staroslovenska, i nahodi se samo u kńigama pisanima crkvenijem jezikom.* Sego kramolьnika vodešte sь soboju. Danilo 346. *vidi i* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* kramolьnikъ.

KRȀMP, *m. ńeko oruđe za kopańe zemļe (vidi Bogdanovićevo tumačeńe), ńem.* krampe. — *isporedi* objetelica. — *Od* xviii *vijeka po sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kramp, motika dvoratica, zubača ,bipalium, bidens, rutrum'. 2. kramp tremi zubmi, trojzubje ,tridens'. 3. kramp za kopańe kamena, ramper ,harpago'), *u Jambrešićevu* (,bipalium, bidens'), *u Voltiģijinu* (,zappa' ,haue'), *u Stulićevu* (v. motika *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva).* Ovo ti je kramp i motika. Nar. prip. mikul. 55. Krȃmp, oruđe nalik na budak, s jedne strane nalik na budak, a s druge strane šiļast za kameńe kretati i vaditi. J. Bogdanović. Krȃmp ,rastrum'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 12.

KRȂMPAĻ, krȃmpļa, *m. nokat (panđa?). — U naše vrijeme u Istri (novoslov.* krampaļ). Krȃmpaļ ,unguis', gen. krȃmpļa. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 21.

KRAMPÍČAK, krampička, *m. dem.* kramp. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KRȀMPINA, *f. augm.* kramp. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Dovade mi krampinu, da ovaj kamen izvalim'. J. Bogdanović.

KRȀMPĻÂČ, krampļáča, *m. onaj (čovjek ili zvijer) u kojega su krȁmpļi. — U naše vrijeme u Istri.* Krampļâč ,ungulatus (homo, animal)', gen. krampļâčā. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 48.

KRȀMPĻIĆ, *m. dem.* krampaļ. — *U naše vrijeme u Istri.* Krampļîć ,unguiculus', gen. krampļîća. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 38.

KRAMUŠKA, *f.* suvrst kruške (Vaļavac). B. Šulek, im. 169.

KRANCA, *f. u dva primjera iz Bosne: u drugome znači obalu na rijeci ili možebiti nasap; po tome kao da u prvome znači zidove na palubi u lađe.* Kake su im na brodov'ma krance. Nar. pjes. petr. 3, 532. Al' Bojana ne dala joj gaza, mosti pali, porońene krance. Osvetn. 5, 134.

KRANCIĆ, *m. nejasna riječ (lonac?) na jednom mjestu* xvi *vijeka.* Uzmi brzo krancić jedan, u kom prije nije bil' ništa, ter ga vina od godišta napun', i ostav' u ń kus medan a pak u tom sve jedino stavi varit sve to duńe. S. Bobaļević 209.

KRANČIĆ, *m. prezime. — Pomińe se* xvii *vijeka* ,Ivanus Mouoslovi' ki se imenuje pridevkom Krančić. P. Vitezović, kron. 163.

KRANEVIC, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva u Kranevicu. Sr. nov. 1872. 970.

KRANOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 95.

1. KRȂŃAC, Kráńca, *m. čovjek rodom iz Krańske. — Akc. kaki je u nom. sing. taki je u ostalijem padežima, osim voc.:* Krâńče, Krâńci, *i gen. pl.* Krâńâcā. — *Daničić misli da je osnova* krań *postala od* krajin, *vidi:* ,Krańac' mjesto ,Krajinac'. osn. 341, *i doista je* Krańska *bila krajina među Slovenima i Nijemcima; ali po svoj prilici Miklošić ima pravo, koji tvrdi da je osnova uzeta od narodnoga imena* Carni *(ovo je pleme keltsko što je u rimsko doba stanovalo u Krańskoj). doista bi se prva etimologija potvrdila ńemačkijem imenom* Krain, *ali i ovo može postati od slovenskoga* Krań. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (,Craner' ,Japodes vel Jappes'), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* Krańec ,Carniolus'), *u Jambrešićevu* (Krańci ,Carni'), *u Voltiģijinu* (,Cragnolino' ,Krainer'), *u Stulićevu* (Krańec ,Carniolus' *iz Habdelićeva), u Vukovu* (,der Krainer' ,Carniolanus).

a. *u pravom značeńu, uopće.* Jedan hrvatskoga jazika človik u potrebi more jednoga Krańca razumeti. Anton Dalm., nov. tešt. predgovor. Prisili Krańce. P. Vitezović, kron. 62. Trsatjanin, ne Krańac. 42. Došao je Krańac s Krańčići, pojia j' lava s lavići. Došal je Hrvat s Hrvati, pojia je Krańca s Krańčići. Nar. pjes. istr. 2, 150. Krańci Beč zovu Dunaj. Vuk, nar. pjes. 1, 154.

b. *kao što često biva i kod drugijeh narodnijeh imena (isporedi* Hero), *susjedni narod gdjegdje upotrebļava ovo ime, ako i u pravom smislu, s preziranem i kao uvredu.* Grsti vam se na onu čeļad koja su od vas niža, ter ji pogrđujete govoreći jim: ,Ti si Vlah, Boduo, Krańac' i drugačije. J. Banovac, pred. 98. *s toga po sjeverozapadnijem krajevima pravoslavni Hrišćani zovu ovako Katolike i uopće ļude što nose zapadno odijelo.* Sve izlaze Krańci pod škrļaci. Nar. pjes. hörm. 2, 281. Izvadio špańursko odilo što ga nose Krańci po Kotarih. Hrv. nar. pjes. 3, 417. Što su glasi sišli do Gospića, da su te Krańci u more bacili. 4, 303.

2. KRȂŃAC, kráńca, *m.* grah dug i šaren. Božjakovina. D. Hirc. — *Ista je riječ što* 1. Krańac.

KRAŃÀDIJA, *f. coll. kao plur.* Krańac *(vidi* 1. Krańac, b). — *isporedi* Krańčadija. — *U naše vrijeme.* Ja lišca nagojila nisam, da ga žuta ḷubi Krańadija. Hrv. nar. pjes. 3, 217.

KRÂŃCI, Krâńâcâ, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeḷ. 14. — *Množina od* Krańac.

KRAŃČÀDIJA, *f. coll. kao pl.* Krańac *ili* Krańče. — *isporedi* Krańadija. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KRAŃČAN, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 228.

KRÁŃČE, Kráńčeta, *n. dem.* Krańac *(govori se s prezirańem, vidi* Krańac, b). — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Prevariće te Krańče na oči'. J. Bogdanović.

KRAŃČICA, *f.* ime livadi. Kupčina dońa. D. Hirc.

1. KRÁŃČIĆ, *m. dem.* Krańac *(mladi ili mali Krańac).* — *U naše vrijeme.* Došao je Krańac s Krańčići. Nar. pjes. istr. 2, 150. Krańčić, dem. od Krańac. J. Bogdanović.

2. KRAŃČIĆ, *m.* ime ńivi. Virje kod Vinice. D. Hirc.

KRÁŃČIĆI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 72.

KRÀŃČINA, *m. augm.* Krańac. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KRÀŃEVINA, *f. vidi:* ‚Lako ti je svakog Krańca poznati, jer svaki Krańac zaudara krańevinom. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

1. KRÀŃICA, *f. žensko čeḷade iz Krańske (žensko prema* 1. Krańac). — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* Krâńîcâ. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚Carniola') *gdje se naj prije nahodi, u Voltiģijinu* (‚Cragnolina' ‚Krainerinn'), *u Stulićevu* (‚mulier Carniola'), *u Vukovu* (‚die Krainerin' ‚Carniolana'). — *Može značiti što i* Kršćanka *(katoličke ruke), vidi* 1. Krańac, b. Da se junak ja ženiti neću, ja ženiti s kršćenom divojkom, ni s Vlahińom ni s lipom Kranicom, nego junak Turkińom divojkom. Nar. pjes. marj. 65. Nek se kupe lijepe djevojke, lipe bule i lipe Vlahińe i ostale joštere Krańice. 113.

2. KRÀŃICA, *f. ńekakva sjekira.* — *Vaḷa da je ista riječ što* 1. Krańica. — *U naše vrijeme.* Krańica, sjekira rušava, koja hrastove ruši (siječe). Riječ među dužičarima. F. Hefele. Krańica, vrst široke sjekire. Ždralovo kod Belovara. D. Hirc. Krańica, mala sjekira u dugara. Vrbovsko. D. Hirc.

3. KRÀŃICA, *f. ime drjema pustama u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeḷ. 110. — *Biće ista riječ što* 1. Kraníca.

KRAŃIČÈTINA, *f. augm.* Kraníca. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KRÀŃIJA, *f. coll. Kraǹci.* — *U naše vrijeme u Istri.* Kraǹija collect. ‚Carniolani'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 43.

KRÂŃSKÂ, *f.* Carniola, *pokrajina u Avstriji, uprav* krańska zemḷa, *vidi* krański, a, *b).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚Krain, Krainland' ‚Carniolia, Carnia'). Imena slavjanskoga jedva je naći u bijednoj Kranskoj. M. Pavlinović, razg. 7.

KRÂŃSKÎ, *adj. koji pripada Kraǹcima i zemḷi u kojoj oni žive, uprav koji pripada Kraǹu, ali se* Kraǹ *sad zove u slovenskom jeziku samo ńeki grad (ńem.* Krainburg). — *Radi postańa vidi* 1. Kraǹac. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Mikaḷinu (vidi kod* a, *b)), u Bjelostjenčevu* (‚carniolicus'), *u Voltiģijinu* (‚cragnolino, carniolico' ‚krajnorisch'), *u Vukovu* (‚krainisch' ‚carniolanus').

a. *adj.*

a) uopće. Do doželo kraǹske. Mon. croat. 155. (1493). Iz kraǹskoga tlmačenja. Anton Dalm., nov. tešt. 1, predgovor. Živo i kraǹsko puko užgano gasi. J. Kavańin 262ᵃ. Hrvati u varmodi zagrepskoj, varaždinskoj i križovačkoj, kojijeh je jezik kao prijelaz iz kraǹskoga u srpski. Vuk, kovč. 23.

b) pokrajina se zove kraǹska zemḷa, *ali se u naše doba češće izostavḷa* zemḷa. — *Između rječnika u Mikaḷinu* (kraǹska zemḷa ‚Carniola'), *u Bjelostjenčevu* (kraǹska zemḷa ‚Carniolia'), *u Voltiģijinu* (kraǹska zemḷa ‚Cragno' ‚Krain'). Selenje kraǹske zemḷe. P. Vitezović, kron. 38. U kraǹskoj zemḷi u staro vrime jest bio običaj, kada bi novoga principa postavḷali, onda onaj princip prid svim pukom bi od jednoga parašnika morao zdravu zaušnicu primiti. Đ. Rapić 177.

c) može značiti i: koji pripada Katolicima, vidi 1. Kraǹac, b. Kraǹsko zvono i arbanaska žena i gradsko magare, to su naj veći mučenici na ovome svijetu. (‚Kraǹsko' ovdje znači upravo ‚kršćansko', jer Kršćani zvone više nego Hrišćani. u Hrvatskoj). Nar. posl. vuk. 160.

b. *adv.* krâǹski, *n. p. o jeziku:* govoriti kraǹski. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* po kraǹski ‚carniolice'.

KRÂŃSKÔ SÈLO, *n. ime pusti u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeḷ. 36.

KRAOS, *m vidi* kravosac. — *U jednoga pisca Dalmatinca* xix *vijeka.* Kraosi oči ispijaju. M. Pavlinović, rad. 18.

KRÀOSICA, *f. vidi* kravosica. — *U pjesmi našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (u pjesmi ‚art schlange' ‚serpens quidem'). Ona ima zlatoruka sina, a banica zmiju kraosicu. Nar. pjes. vuk. 2, 62. Nije ovo zmija kraosica, no je ovo ogńaniti zmaju. 2, 63.

KRȂP, *m. ovako se zovu ńeke vrste ribe.* — *Riječ je stara* (коргъ), *isporedi rus.* коропъ. — *Od lat.* carpo *ili od stgńem.* charpho. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (krap, riba ‚carpio, carpius, cyprinus'), *u Jambrešićevu* (‚carpio'), *u Voltiģijinu* (‚carpione, pesce' ‚karpfen'), *u Stulićevu* (krap, riba ‚cheppia, pesce di mare' ‚clupea, thryssa, alosa'), *u Vukovu:* (po jugozapadnijem krajevima) vide šaran.

a. *vidi* šaran. Krapi spadaju među ribe koje se u prometu imaju ocarińati. Zbornik zak. god. 1853. 998. Krap (riba od vode u Crnoj Gori). L. Zore, rib. ark. 10, 339. Bijeli krap, Leuciscus virgo Heck. A. E. Jurinac. progr. varaž. gimn. 1880. 4.

b. *ńeka morska riba.* Vepar po moru, a krap uz goru. (Z). Poslov. danič. Krap, Corvina nigra Cuv. Glasnik hrv. naravosl. društva. 281. — *U Dubrovniku.*

KRAPAC, Krapca, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 265.

KRAPAK(?), Krapka, *m. kao da je ime gorama, lat.* Montes Sarmatici, *ńem.* Karpaten. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Ugri gdi se gorńi Krapkom razstavḷaju. I. T. Mrnavić, osm. 38.

1. KRȂPAN, *m.* nadimak. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

2. KRȂPAN, *m. ime selu u Dalmaciji u kotaru šibenskom.* Repert. dalm. 1872. 27.

KRAPATI, krapam (*ili* krapļem?), *impf. vidi* kropiti *prema čemu je* krapati *kao iterativni glagol. — Može biti i praslavenska riječ, isporedi rus.* крапать, *češ.* krápati. — *Na dva mjesta* xvi *rijeka.*

a. *neprelazno, kapati.* Odzgara krapaše pridrobna rosica. M. Vetranić 2, 190.

b. *prelazno, s objektom* vodu, *štrapati.* Vodu na ńe obraz krapaše. F. Vrančić, živ. 89.

KRAPÀTŪR, krapatúra, *m. vidi* krpatur. — *U naše vrijeme u Lici.* Građani svoj biļac ma ne od vune, nego od ušvena pamuka zovu ‚krapaturem'. J. Bogdanović. Krapàtūr, krapatúra, jorgan. V. Arsenijević.

KRAPATÚRIĆ, *m. dem.* krapatur. J. Bogdanović.

KRAPATÚRINA, *f. augm.* krapatur. J. Bogdanović.

KRȀPINA, *f. mjesno ime u Hrvatskoj. a) trgovište i selo u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 95. 104. *jedno se od ńih (jamačno prvo) pomińe od* xii *vijeka u latinskijem kńigama.* ‚Ex diversis locis, scilicet: Krapina, ...' Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 3. (1181). — *drugo se zove i:* Krapina-selo *i* Krapinsko. V. Sabļar, mjestopis. 203. — *b) rječica.* Regulacija save. 5. *pomińe se od* xiii *vijeka.* ‚Aqua Crapina'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 221. (1287).

KRȀPINICA, *f. selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 104. — *Uprav je dem.* Krapina.

KRȀPÎNSKÊ TȌPLICE, *f. pl. selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 101. — *isporedi* Krapina.

KRAPĻA, *f. vidi* kapļa. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka. po svoj je prilici štamparska pogreška, ali bi moglo biti da se načinilo prema* krapati *i* kropiti. Ako sad oćutiš krapļu medene slasti. Đ. Bašić 72.

KRAPĻANICA, *f.* vrst vinove loze crna grožđa Dalmacija, Danilo). B. Šulek, im. 169.

KRAPĻE, *n. ime sela u Slavoniji u županiji požeškoj.* Krapje. Razdijeļ. 126.

KRAPUJ, *m. ime muško. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 72.

1. KRÂS, *m. krasota. — Na jednom mjestu* xvi *vijeka, i u narodnoj pjesmi našega vremena.* A tomuj uzrok je tva lipos gizdava koje kras i ures do zvizda prosjava. S. Menčetić 169. Sve je kolo glavom nadvisila i divnijem krasom pokrasila. Nar. pjes. vuk. 4, 155.

2. KRÂS, *m. vidi* krijes *(vatra što se loži noći Ivańa dne). — U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata, ali riječ nije dosta pouzdana.* Na krasu zgoriti. (Jeli mi se pričulo ili sam odista čuo izgovarat ne kres nego kras? bar sam dva puta tako napisao. F. Kurelac). Jačke. 203. Nećete vi mene na krasu zgoriti. 204.

3. KRÂS, *m. mjesno ime.*

a. *gore na jugu od Krańske i na sjeveru od Istre, lat.* Carusavius, *tal.* Carso, *ńem.* Karst. — *Postaje od talijanske (ili svakako od romanske) riječi premještańem glasova* a *i* r. *to se potvrđuje latinskijem imenom, a druga etimologija (kao što se misli, od* krš) *ne vrijedi. — Od* xvii *vijeka.* Veliki kužni pomor po Istriji i Krasu. P. Vitezović, kron. 148. Kras ili krš. J. Wessely, kras hrv. kraj. 2. — *Po naravi i obliku onijeh goru došlo je do općega značeńa: greben itd., ali mislim da je to samo u pisaca, vidi u Bjelostjenčevu rječniku:* kras, v. greben. — Kras, sl*(ovenski, ali u Pleteršnikovu rječniku nema ove riječi)*, ggr. ‚dürrer boden'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b. *mjesto na ostrvu Krku. — Od* xv *vijeka.* U kunfini od rečenoga Kaštelmušća na Kras. Mon. croat. 97. (1465). — *isporedi* 4. Krasa, a.

1. KRÁSA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* Srbi pripovijedaju da se zmija zvala ‚krasa' dok nije bila Jevu prevarila. — *Može biti da je* krasa *značilo: šarena, šarovita (vidi kod* krasan).

2. KRȀSA, *f. zemļa kamenita. — isporedi* 3. kras, a. — *U naše vrijeme u Istri.* Krȁsa ‚terra lapidosa'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 19.

3. KRASA, *f. ime ovci.* Bastaj, Daruvar. D. Hirc.

4. KRASA, *f. mjesno ime.*

a. *nekakvo mjesto na Krku, isporedi* 3. Kras, b. — *Pomińe se od* xiii *vijeka.* Od bure Krasa *(kao granica).* Mon. croat. 316. (1230, *prepis.* 1724).

b. *predgrađe kod grada Rijeke.* Schem. segn. 1871. 80.

5. KRASA, *m. ime muško. —* xiv *vijeka.* Krasa a sinь mu Beroje. Dec. hris. 21.

KRASAC, Krasca, *m. ime muško. —* xv *vijeka.* Na to bista dana pristava Krasac i Stančul. Mon. croat. 49. (1419).

KRȀSAHAN, krȁsahna, *adj. dem.* krasan. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚bellulus'.

KRÁSAN (krâsan), krásna (krâsna), *adj. vidi* lijep, *od čega se razlikuje u naše vrijeme tijem što je u* krasan *još silnije značeńe nego u* lijep *(vidi:* Krasan, phil. stil. ‚ästhetisch', tal. ‚estetico'; art. ‚prächtig, sehr schön', tal. ‚magnifico, eccellente'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.). *prije vaļa da tako nije bilo (kako se čini po rječnicima), nego kao da je* krasan *značilo: ugodan za gledańe (pa i za čuveńe i za druga osjećańa) bez osobitoga divļeńa, od prilike onako kao lat.* bellus, lepidus, *franc.* joli, *ńem.* hübsch, *engl.* pretty. *treba dodati da je i Daničić upotrebio ovu riječ kao mańe silnu nego* lijep *(vidi kod* 1, a, *a)). — Akc. kod svijeh nominalnijeh oblika ne mijeńa se:* krásan, krásna, krásnu *itd. ili* krâsan, krâsna, krâsnu *itd.; u složenijem je oblicima svagda jaki:* krâsnî, krâsnâ, krâsnô, krâsnôga *itd.; također u adverbu. — U obliku* krasьnъ *riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krasьnъ, *rus.* красный *(obično znači: crven, a* красивый *odgovara našemu* krasan), *češ.* krásný, *poļ.* krasny *(lijep i crven). — Postaje nastavkom* ьn *od* krasa, *ļepota, krasota, koje riječi nemamo u našem jeziku (ali vidi* 1. kras), *a bila je praslavenska, isporedi stslov.* krasa, *rus.* краса, *češ.* krása, *poļ.* krasa. *ovoj riječi može biti da je prvo značeńe bilo boja, šara, osobito crvena. — Između rječnika u Vrančićevu* (‚concinnus; lepidus; venustus'), *u Mikaļinu* (krasni, lijepi, uļudan, pristali ‚elegans, speciosus, formosus, pulcher, bellus, elegantis formae'), *u Belinu* (krasan ‚aggratiato, che ha gratia' ‚venustus' 51[b]; ‚bello, vistoso' ‚formosus' 136[a]; ‚galante, garbato' ‚concinnus' 336[a]; ‚leggiadro' ‚venustus' 432[a]; ‚vago, grazioso, leggiadro' ‚elegans' 750[b]; krasni ‚elegante, ben disposto, ornato e pullito' ‚elegans' 285[a]), *u Bjelostjenčevu* (v. lep), *u Voltiģijinu* (‚galante, bello, adorno' ‚schön, geschickt'), *u Stulićevu* (‚pulcher, venustus, formosus, decorus, honorificus'); *u Vukovu:* krásan (krâsan) ‚schön' ‚pulcher'. cf. lijep; *u Daničićevu* (krasьnь ‚jucundus; venustus').

1. *adj. — Komp.:* krâsnijî. Nar. pjes. vuk. 2, 638, *a između rječnika u Belinu* (‚più elegante'

,elegantior‘ 285b; ,più leggiadro‘ ,venustior‘ 432b) *i u Stulićevu.*

a. *o čeļadetu.*

a) u pravom smislu, o tjelesnoj ļepoti. Urošь krasnь i dostodivnь vidênijemь. Okáz. pam. šaf. 54. Danas je lijep i krasan, a sjutra strašan i pića crvi. M. Radnić 357b. Ja sam crna, ali sam krasna. D. Bašić 129. Pogledati na krasnu ženu. Ant. Kadčić 250. Dogodilo se je veće krat da se je koja huda ženetina užgala u ļubavi kojega krasna i pristala misnika. 339. O! pivaj krasnu, Talijo, divojku. M. Katančić 59. Što je Maksim krasan duveglija. Nar. pjes. vuk. 2, 544. Još je ļepši Erdeļ od Budima, a krasniji od Jovana bane. 2, 638. Na čast, braćo, svakom po devojka, mene krasna Janočkińa Jana. 2, 641. Kakva j' krasna gospoda nevesta, lepote joj na krajini nema. 3, 38. Al' da vidiš vojvodinu Jelu, koliko je krasna i ugledna! 4, 155. Krasno momče ka' balavo somče. Nar. posl. vuk. 160. Lijepa si, draga moja, kao Tersa, krasna si kao Jerusalim *(Luter:* schön *i* lieblich; *Ostervald:* belle *i* agréable). Đ. Daničić, pjesm. 6, 3. — *Ovaj primjer može amo pripadati a i pod b) cc):* Kad se šeta vojvoda Milošu, krasan junak na ovome svetu. Nar. pjes. vuk. 2, 317.

b) u prenesenom smislu, ili o dobroti, vaļanosti, ili se kaže od mila. aa) često se kaže: krasan prijateļ, krasan brat, *kao pohvalna riječ prijateļu ili bratu.* Dobri i krasni prijateļь. Mon. serb. 324. (1423). A Leka je krasan prijateļu. Nar. pjes. vuk. 2, 224. S tobom da smo krasni prijateļi. 2, 235. Nit' imamo krasna prijateļa. 2, 539. — Vidite li, moja braćo krasna? 2, 184. Rad hatara naše braće krasne. 2, 556. — *bb) može se kazati od mila.* Krasni čatioče. I. Zaničić xiii. Kraļu Đurđu, roditeļu krasni! Nar. pjes. vuk. 2, 484. Krasni babo, Novaković-Grujo! 3, 37. Krasno čedo, samouče đače! 3, 72. *vidi i u Vukovu rječniku:* krâsnî (u Kotaru) zovu žene djevera, cf. zlatoje. — *cc) kao* vrijedan, vaļan, dobar. Krasna pijevca duševnoga Ivana don Dražića. J. Kavańin 99b. Razape se čador do čadora, pod čadore krasne poglavice. Nar. pjes. vuk. 2, 537. Kade pade krasna poglavica. 2, 561. — *(Časni krsti)* sjali krasnom narodu rišćanskom. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer (ako nije* krasnihь *sredńega roda, i znači:* krasne stvari, *isporedi* c, *k)).* Vь krasnihь mira sego vьspital se jesi. Mon. serb. 243. (1389—1399).

c) u ova dva primjera kao da znači: miran (t. j. koji je u krasnom stańu). Tako vi živući krasni prez nevoļe. Đ. Baraković, vil. 44. Mi ke smo sad vile krasne i pokojne. 122.

b. *o životińi. — U jedinom primjeru znači: dobar, koristan.* Al' prolitjem samo koze vride, kad bo svaka u mliku je krasna. J. S. Reļković 360.

c. *o čemu neživu.*

a) o dijelu tijela ļudskoga (u jedinom primjeru o obrazu). Krasan obraz tvoj. Š. Menčetić 62.

b) o čemu što zemļa rađa, kao o biļkama i o ńihovijem dijelima. u jedina dva primjera ima procvijet (procvit, *u prenesenom smislu)* i korene). Tako krasan procvit *(divojka).* P. Zoranić 11a. I bude li baš koreńe krasno. J. S. Reļković 354.

c) o mjestu. Na pažiti krasnêj. Sava, sim. pam. šaf. 9. Mêsto krasьno i podobno na sьzdanije domu Božija. Mon. serb. 91. (1330). Posred raja krasnoga. B. Kašić, rit. 120. Preko krasna Miroča planine. Nar. pjes. vuk. 2, 215. Na Kosovu krasnom poļu ravnom. 2, 302. Baš u tvoju krasnu kraļevinu. 2, 540. Krasnu zemļu što je ļepše nema. 2, 567.

d) o vremenu. Kad će ono krasno vreme doći i momci se prošavati moći? Nar. pjes. vuk. 1, 311. — *Moglo bi amo pripadati i ovo:* Da proslavi krsno ime krasno. Nar. pjes. vuk. 2, 433.

e) o riječima, o pismu, o pjesmi itd. Ti slugami krasno uļudno činiš skladat govorenje. D. Zlatarić 59a. Iz svitlosti on oćuti jasno ove riči sob' rečene krasne. Nadod. 87. — Zahvaļujemo gospodьstvu ti na krasnomь upisaniju. Spom. sr. 1, 32. (1400). Po ńihь krasnihь listihь. Mon. serb. 288. (1419). — Čuvši Orfeja pjetke krasne. J. Kavańin 195a. A krasnu je pesmu započeo. Nar. pjes. vuk. 2, 216. — *Amo mogu pripadati i ovaki primjeri:* Časnog krsta i krasnog zakona. Nar. pjes. vuk. 2, 7. Te napija krasnu slavu Božju. 2, 301.

f) o čemu što su ļudske ruke načinile. aa) o čemu što je zidano. Da zidi učine se krasni. Transit. 79. A u krasnoj Vilendari crkvi. Nar. pjes. vuk. 2, 75. B'jel Vilindar nasred gore Svete, krasnu slavnu sebe zadužbinu. 2, 101. U svom krasnom dvoru gospodskome. 2, 298. A u svoju krasnu Ravanicu. 2, 326. Preko krasna mosta Carigrada. 2, 357. Krasni dvori Ļubovićspahije. 3, 434. — *bb) o drugoj ļudskoj radńi.* Ikone krasьne. Deč. hris. 3. Krasьnymi rizami. 3. Na glavi mu krasan samur-kalpak. Nar. pjes. vuk. 2, 98. Kano krasnu od zlata jabuku. 2, 194. Krasne srpske bijele klobuke. 2, 303. Ne vaļa skrińa krasna, ako je prazna. V. Bogišić, zborn. 214.

g) o dobru (u materijalnom smislu), o obiļu, o šićaru itd. Kupuje dobra krasna za ružna. M. Radnić 366b. Krasna pratež. I. Zanotti, en. 33. Krasan šićar baš za nas hajduke! Nar. pjes. vuk. 3, 301.

h) o ļepoti, uresu u širem smislu, u užemu o stasu i uzrastu, kipu itd. Da se jarka sunca nagrejemo i lepote krasne nagledamo, kako jezde kićeni svatovi. Nar. pjes. vuk. 1, 12. Kruna krasnoga uresa. M. Vetranić 1, 63. — Razgleda krasan kip. Đ. Baraković, vil. 132. Biše krasna stvora. J. Armolušić vii. Lepa ti si, seko, mlađa bila! krasna ti si stasa i uzrasta! Nar. pjes. vuk. 2, 418.

i) o čemu umnom, n. p. o ļubavi, uspomeni. Da bi se ne ukratila krasna ļubavь. Mon. serb. 232. (1398). Onu krasnu uzpomenu. J. Garańin 20.

k) o čemu što nije izrijekom kazano. Ništo ti (u Boga) krasnije (ili ļepše, t. j. vrlo lijepo). Nar. posl. vuk. 225.

d. *u osobitome značeńu, čist. — U jednom primjeru xvii vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (krasan *kod* čist) *i u Belinu* (,polito‘ ,mundus‘; krasniji ,più polito‘ ,mundior‘ 570a). Da sudi od službe uzbudu cili, krasni i čisti. B. Kašić, rit. 2.

2. *adv.* krâsno. — *Komp.:* kràsnijê (M. Marulić 44 *i u Stulićevu rječniku). — Između rječnika u Mikaļinu* (krasno, uļudno ,pulcre, eleganter‘), *u Belinu* (,acconciamente, aggraziatamente‘ ,eleganter‘ 19a; ,aggratiatamente, con garbo‘ ,lepide, venuste‘ 51a; ,attillatamente, acconciamente‘ ,concinne‘ 117a; ,elegantemente‘ ,eleganter‘ 285b; ,galantemente o garbatamente‘ ,concinne‘ 336a; ,leggiadramente‘ ,venuste‘ 432a; ,ornatamente‘ ,ornate‘ 529a; ,vagamente, graziosamente‘ ,eleganter‘ 750a), *u Stulićevu* (,bene, recte, optime, belle, pulchre, egregie‘). Kolь dobro i kolь krasno jako žiti brati vь kupê. Sava, tip. stud. glasn. 40, 168. Sa vsakoju ļu-

bovju nasь iskaše i krasno ωpraļaše i za vsake uvête. Mon. serb. 235. (1399). Lipost u kuj krasnije procvita. M. Marulić 44. Opritiliti će krasno od pustińe. B. Kašić, rit. 220. Živļahu toliko krasno u jednoj zemļi toliko nasladenoj. M. Radnić 114b. Od kê Jakov reče krasno, nebo je uljez. J. Kavańin 367a. Krasno ti je odivena! V. Došen 118b. Ona je *(kńiga)* vitezove na svitlost donila i s pismicom krasno iskitila. Nadod. 5. Oni ovo čudo jasno razglasiše svima ļudma krasno. 28. Bi l' ovakog brata ištetio, koji nas je krasno dočekao? Nar. pjes. vuk. 2, 240. A kńaz ńemu krasno zafaļiva. 5, 282.

KRASANOVIĆ, *m. ime selu u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 93.

KRASAŠAN, krasašna, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* v. krasahan.

KRASAVA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu podrinskom.* K. Jovanović 135.

KRASAVAC, Krasavca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Livada u Krasavcu. Sr. nov. 1866. 15.

KRASAVICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zemļa u Krasavici. Sr. nov. 1871. 128.

KRASAVIĆ, *m. prezime. — U rukopisu* xv *vijeka:* Radь Krasavistь. Glasnik. 15, 270. (1348?), *i otale u Daničićevu rječniku:* Krasavištь. *mislim da treba čitati št kao ć jer se na istoj strani nalazi pisano* pomošti, *premda se češće za glas ć piše* k, *tako na istoj strani ima* Vladojevića (-kja), veće (-kje).

KRASAVIŠT, *vidi* Krasavić.

KRASAVSKI, *adj. koji pripada selu Krasavi.* Krasavska *(opština).* K. Jovanović 135.

KRASICA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj* Razdijeļ. 57. — *Dijeli se i u dva sela.* Krasica dońa *i* gorńa. Schem. segn. 1871. 60.

KRASIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. jadert. 1876. 53. Ilija Krasić. Rat. 97.

KRASILOVIĆ, *m. prezime. —* xiv *vijeka.* Stanьko Radoslavь Krasilovićь. Deč. hris. 47.

KRASIMIR, *m. ime muško, vidi u Daničićevu rječniku:* Krasimirь, jednom od ļudi koje kraļ Stefan Prvovjenčani dade Žiči tako bješe ime. M(on. serb). 12. (1222—1228) *(po* Okáz. pam. šaf. 7). drugi je na tom mjestu pročitao Krajimirь U Šafarika stoji naštampano . . . Krasimirь, a na zidu je *[u Žiči]* . . . Krajimirь. A. Vukomanović). G(lasnik). 11, 158. — *Ako i nije na onom mjestu ovo ime, potvrđuje se kao narodno prezimenom* Krasimirić *(vidi).*

KRASIMIRIĆ, *m. prezime (po ocu Krasimiru).* — xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Krasimirićь). Krasimirićь Dojakь. Deč. hris. 17. Dojakь Krasimirićь. 85. Bogdanu Krasimiriću. Spom. sr. 1, 6. (1396).

KRASINA, *f. ime mjestu na ostrvu Krku. —* xv *vijeka.* Na Krasini. Stat. krč. ark. 2, 295.

KRASINO BRDO, *n. ime zaseoku u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 172.

KRASINOVIĆ, *m. prezime. — Pomińe se* xviii *vijeka.* And. Kačič, kor. 453.

KRASIŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Krasištu. Sr. nov. 1872. 82.

KRÀSITEĻ, *m. čovjek koji krasi. — U kńizi pisanoj crkvenijem jezikom* xiii *vijeka, i u jednoga pisca našega vremena.* Bogoglase Simeone, prêdobryj račiteļu Hristovь i krasiteļu crьkovьnyj. Domentijana 37. Novi krasiteļi crkve digli su grobne ploče. M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 781.

KRÀSITI, krâsîm, *impf. resiti, kititi (činiti da objekat bude krasan). — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krâšâh, *u aor. 2 i 3 sing.* krâsî, *u part. praet. pass.* krâšen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Postaje od osnove* kras *ili adjektiva* krasan *ili supstantiva* krasa *(vidi kod* krasan). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krasiti, *rus.* красить, *češ.* krásiti, *poļ.* krasić. — *Između rječnika u Mikaļinu* (krasiti, urešivati ,orno, exorno'), *u Belinu* (,ornare, adornare' ,orno' 529a), *u Bjelostjenčevu* (krasim, v. kinčim), *u Voltiģijinu* (,adornare, abbellire' ,auszieren'), *u Stulićevu* (,ornare, exornare'), *u Vukovu* (,schmücken ,orno'), *u Daničićevu* (,ornare').

1. *aktivno.*

a. *u značeńu sprijeda kazanome.* Hoteje krasiti staru ļubavь. Mon. serb. 260. (1405). Što bude u crkvu za potribu crkvu krasiti. Glasnik. II. 3, 131. (1709). Krasite rake prâvednîkâ. Vuk, mat. 23, 29. Krasiš i pokrijevaš svoju crkvu. S. Ļubiša, prip. 265. A vas slava od pobjede krasi. Osvetn. 2, 178.

b. *u jednom primjeru znači što i* mastiti (bojadisati) crvenom bojom, *vidi kod* krasan. Nek tvoj stupaj omaka se vas u krvi, puče verni, i ńom tvoji psi čemerni žedan jezik maste i krase. I. Đorđić, salt. 219.

2. *sa se.*

a. *refleksivno.*

a) prema značeńu kod 1, a. Urešivati se ili krasiti se, grijeh jest. S. Matijović 67. Koja se je svu noć krasila. D. Obradović, živ. 75. Zaludu se krasiš, preziru te milosnici. Đ. Daničić, jer. 4, 30. Za svakoga tko se krstom krasi. Osvetn. 6, 68.

b) gostiti se, blagovati (isporedi nakititi se). — *Ovako je značeńe bez sumńe u prva dva primjera, a možebiti i u ostala tri.* I zato krasimo se (,epulemur') ne kvasom starim ni kvasom od propastva ni od zledi. Zadar. lekc. 25. I zatoj krasimo se ne u kvasu starom ni u kvasu od zlobe ni od zledi. N. Rańina 123b. paul. 1. cor. 5, 8. Ki se je opil božastvene ļubve, on se krasi, veseli v protivščinah. Korizm. 68b. A niki se krasi onim ća ukrede. Đ. Baraković, vil. 56. Tijem krasuć se *(grijeŝkom mj.* kraseć se) on sva lita u veselju i u sitosti. J. Kavańin 35a.

b. *pasivno. — značeńe je prema* 1, a. Koftrê carьsci po vsej vaselennoj utvrьždajutь se i krasešte se slavetь Boga. Mon. serb. 221. (1392). Skipetri carski utirjuće se i kraseće se. Mon. croat. 66. (1446). Drugi čemer nek se crkve krase. Nar. pjes. vuk. 2, 443. Da se ima *(novcima)* popravļaju i krase crkve. Vuk, dan. 1, 30. Nijesam čuo da se kradom crkve krase. S. Ļubiša. prip. 192.

KRASKA, *f. ime biļkama.* Kraska, 1. Pieris hieracioides L. (Lambl); 2. Borrago officinalis L. (Visiani, Lambl). B. Šulek, im. 169.

1. KRÂSNA, *f. objetelica.* U naše vrijeme u Hercegovini. ,Dva puta je udario krasnom u zemļu. M. Milas. Krasna, vidi maškliu (,krampen'). na Visu. F. Hefele.

2. KRASNA, *f. ime žensko. — Prije našega vremena.* Krasьna. S. Novaković, pom. 72.

3. KRASNA, *f. ime kokoši.* Bastaj, Daruvar. D. Hirc.

KRASNELIN, *m. ime muško. —* xiv *vijeka.* Rada, hći Krasnelina. Mon. croat. 13. (1375).

*

KRÂSNÎ, *m. vidi* krasna, 1, a. *b) bb) pri kraju.*

1. KRÀSNICA, *f. reče se ženskom djetetu od mila. — U naše vrijeme u Lici.* ,Krasnica moja, nemoj mi se ļutiti'. J. Bogdanović.

2. KRASNICA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 50.

KRÀSNIĆ, *m.* reče majka djetetu tepajući mu: ,Krasniću moj'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KRÀSNÎK, krasnika, *m. krasan čovjek. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kräsnîče, kräsnîci. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (lijep čovjek ,ein schöner mann' ,vir venustus' *s primjerom:* Pogibošе onaka dva krasnika). Ridaj, jelo, jer pade kedar, jer krasnici propadoše. D. Daničić, zalı. 11, 2. — *I kao prezime.* Schem. diac. 1877. 68.

1. KRȀSNO, *n.* gvozdeno ratilo kao pala od maškline kojim se potkopavaju žile od gore, krasno je oštrije od petice od maškline. M. Pavlinović.

2. KRASNO, *n. mjesno ime.*

a. *kraj u Hercegovini.* T. Kovačević, bosn. 88.

b. *selo u Hrvatskoj u županiji ličko krbavskoj.* Razdijeļ. 40. — *Pomińe se od* xv *vijeka.* Mon. croat. 153. (1493).

KRASNOBESJEDITEĻSTVO, *n. vidi* krasnorječje. — *U Stulićevu rječniku:* v. sputnobesjediteļstvo. — *nepouzdano.*

KRASNOCVJET, *adj. u kojega je krasno cvijeće. — U jednoga pisca* xvi *vijeka.* Jele uzorite, jele krasnocvite *(u akademičkom izdańu štamparskom griješkom* krasnovite). P. Zoranić 23b.

KRASNÒĆA, *f. vidi* krasota. — *U Stulićevu rječniku:* v. krasoća.

KRASNODUŠJE, *n.* magnanimitas, *sad se obično piše:* velikodušje, velikodušnost *(vidi). — Složeno od osnova riječi* krasan *i* duša. — *(Sa starijim oblikom* krasnodušije) *u jednoga pisca* xviii *vijeka.* Od krasnodušija ožidavam. D. Obradović, sav. vi.

KRASNOLIČAN, krasnolična, *adj. u kojega je krasno lice. — Vaļa da je po ruskom* красноличный *(ne znam jeli narodna riječ, kao ni češ.* krásnoličný). — *U jednoga pisca* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,facio pulchra, ab ore venustus'). Krasnoličan čovek. D. Obradović, živ. 68.

KRASNONARAVAN, krasnonaravna, *adj. krasne naravi. — U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Svi narodi krasnonaravni . . . D. Obradović, živ. 16. Među krasnonaravnim i prosveštenim ļudima još nekolko dana svojega života provesti. sav. 38.

KRASNOPIS, *m. vidi* krasopis. — *U pisaca našega vremena.* Počeo je učiti krasnopis. M. Pavlinović, rad. 34. Krasnopis i crtańe uči se u srpskoj narodnoj školi. Zbornik zak. 1873. 115.

KRASNOPISAN, krasnopisna, *adj. koji pripada krasnopisu.* Ńegovi krasnopisni urosi. M. Pavlinović, rad. 64.

KRÂSNÔ PÔĻE, *n. ime selu u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 92.

KRASNORJEČIV, *adj.* facundus, eloquens, *koji umije krasno govoriti. — Radi postańa vidi* krasnorječje. — *Po rus.* краснорѣчивый. — *Od* xviii *vijeka u pisaca.* Ko je god krasnoréčiv, ako on svoje krasnorečije zloupotrebļava . . . sve ńegovo krasnorečije krajńega pohuždenija i otvraštenija dostojno. D. Obradović, basn. 181—182. Stvar sama po sebi govori jasnije i krasnorječivije nego naj slavnija slova pohvaliteļna. Nov. sr. 1831. 103.

KRASNORJEČJE, *n.* facundia, eloquentia, *osobina onoga koji je krasnorječiv. — Postaje od osnova riječi* krasan *i* riječ. — *Po ruskome* красноречие. — *Od* xviii *vijeka (vidi kod* krasnorječiv) *u pisaca, naj češće sa starijim oblikom na* ije *i s* e *mj.* je (ê) *prema ruskom obliku.* U tom je ńegov kum Mladen sa svojim krasnorečijem malo po malo već bio postao prvi. Vuk, dan. 4. 21. Medom krasnorečja kapnu usta tvoja. L. Milovanov 102. I ja sam upotrebio sve svoje krasnorečije privoleti ga, da primi orden. M. D. Milićević, pomenik. 1, 80. Ne žali krasnorječije. Bos. vila. 1892. 298.

KRASNOST, *f. osobina onoga koji je krasan, vidi* krasota. — *Riječ je praslavenska, isporedi češ.* krásnost, *poļ.* krasność. — *Između rječnika u Mikaļinu* (krasnost, ljepota ,pulcritudo, elegantia, formositas, speciositas', *i kod* čistoća), *u Belinu* (krasnos ,attillatezza, attillatura' ,concinnitas' 117a; ,bellezza, beltà, l'astratto di bello' ,pulcritudo' 135b; ,eleganza' ,elegantia' 286a; ,gratia, garbo, leggiadria' 356b; ,leggiadria, garbo' ,venustas' 432a), *u Bjelostjenčevu* (v. lepota), *u Voltiģijinu* (,bellezza, eleganza, galanteria, civiltà' ,schönheit, höflichkeit'), *u Stulićevu* (v. krasoća). Krasnost govorenja. Anton Dalm., nov. tešt. 1. predgovor. Krasnost u obličju nad svimi sinovi človičjimi. B. Kašić, is. 56. Pridična jest krasnost i lipota tvoja. 87. Cvijetje zene i opada, noć na bio dan tmasta dođe, svijeta krasnos časom prođe. I. Gundulić 73. Izgubilo bi ureda svu svoju lipotu i krasnos. A. d. Bella, razgov. 68. Er prvijem samo zapažeńom nije načina da možemo krasnos svaku i svako ončas hitrotvorstvo prigloda čudna u sebi i razlika dohititi. 185. Grabi krasnos i ljepotu. B. Zuzeri 80. Neka ponnka usta gadežļiva ista krasnos lijepa suda. 332. Tvoju krasnost i lipotu tko će moći izkazati? P. Knežević, pism. 100. Građe svete veličanstvo, krasnost, ishitreńe . . . S. Rosa 136b. Hvali ńe lipotu, krasnost i prilična. Ant. Kadčić 335. Ter izgubjen ures š ńima *(pomastima)* predńu mu krasnos poda. P. Sorkočević 590b. Svak ti daje krasnost novu. L. Milovanov 39.

KRASNOVATI, krasnujem, *impf. vidi* krasiti. — *U ńizi pisanoj* xiv *vijeka crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku* (krasьnovati ,ornare'). Ne toliko Solomonь krasnujaše se. Glasnik. 11, 76.

KRASÒĆA, *f. vidi* krasota. — *Samo u Stulićevu rječniku uz* krasota *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

KRȀSOJE, *m. ime muško. — Od* xv *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,mannsname' ,nomen viri') *i u Daničićevu.* Krasoje Ivanovićь. Mon. serb. 281. (1418).

KRASOJEVAČKI, *adj. koji pripada Krasojevcima.* U strani prema krasojevačkoj reci bile su stare kovine. S. Novaković, oblač. rad. 39.

KRASOJEVCI, Krasojevaca, *m. pl. ime zaseoku u Srbiji u okrugu rudničkom.* M. D. Milićević, srb. 314. — *vidi i* Krasovac.

KRȀSOJEVIĆ, *m. prezime (po ocu Krasoju). — U naše vrijeme.* Vladimir Krasojević. Rat. 82. Vasilije Krasojević. 361.

KRASOKA, *f.* ime kozi. Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

1. KRASOŃA, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Krasońa (‚Krasona') Prvad. Mon. croat. 42. (1375).

2. KRÁSOŃA, *m. ime volu.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

KRȀSOPÎS, *m. vidi* krasopisje. — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚kalligraphie'.

KRASOPÍSAC, krasopisca, *m.* calligraphus, *čovjek koji umije krasno pisati.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Ovako priređenu dašćicu odnese krasopiscu koji na ńu napiše tušom. B. Šulek, graf. umjet. 199. — *i u Šulekovu rječniku.* ‚kalligraph'.

KRȀSOPÎSAN, kràsopîsna, *adj.* calligraphicus, *koji pripada krasopisju.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚kalligraphisch'.

KRASOPISJE, *n.* calligraphia, *krasno pismo, osobina onoga koji umije krasno pisati.* — *isporedi* krasopis. — *U jednoga pisca našega vremena.* On pođe na nauk u učiteļa krasopisja. M. Pavlinović, rad. 107.

KRASOST, *f. vidi* krasota. — *U dva pisca čakavca* XV *i* XVI *vijeka.* Prid oči vaše ponesši sve lipote, krasosti, kriposti. M. Marulić 4. Darovaše joj časnu čast i krasost. P. Zoranić 18^a^. Semogući trine gospode krasosti. 50^b^.

KRASOŠA, *f. ime krmači.* Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

1. KRASÒTA, *f. osobina onoga što je krasno, vidi i* ļepota. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* kràsoti, *u acc. sing.* kràsotu, *u voc. sing.* kràsoto, *u nom., acc., voc. pl.* kràsote. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* krasota, *rus.* красота (*ne znam jeli pouzdano češ.* krásota). — *Postaje od korijena* kras *adjektiva* krasan. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚pulchritudo, decor, species, forma, venustas, delectatio, voluptas'), *u Vukovu* (‚die schönheit' ‚pulcritudo'. cf. ļepota), *u Daničićevu* (‚jucunditas; ornatus').

a. *tjelesna (materijalna) ļepota.* Ne gledaj na lipotu ni na krasotu žensku. Pril. jag. ark. 9, 138. (1468). Vidi veliku krasotu žene ńegove. Aleks. jag. star. 3, 300. Krasota cveća. J. Rajić, pouč. 1, 1. Krasota tela. 1, 7. A krasotom lice začinila. Nar. pjes. petr. 3, 27. Kad dođe na onu ćupriju, začudi se ńenoj krasoti. Nar. prip. vuk. 111. A rumenila i krasote ni vila taka nije. Nar. prip. vrč. 142. Raztočiće se kao od moļaca krasota ńegova. Đ. Daničić, psal. 39, 11. Okolica plijeni svojom prirodnom krasotom motrioca. S. Ļubiša, prip. 96. Naslika sliku vanredne krasote. M. Pavlinović, rad. 71.

b. *uopće što je ugodno.* Sь otъvrъženijemь mira sego krasotь. Stefan, sim. pam. šaf. 10. Krasota žizui seje jako i dymь mu vidima bystь. Sava, sim. pam. šaf. 3. Vьsu krasotu žitija sego. Mon. serb. 5. (1198—1199).

c. *u duševnom smislu, dobrota (a i uļudnost).* — *isporedi* krasan, a, *b) aa).* Da smo harьni velikoj krasotê dubrovьčkoj. Mon. serb. 242. (1399). Razumevše veliku milostь i krasotu gospodina kraļa. 295. (1420).

d. *nakit, ures.* Ukrasilь krasotami crъkvnymi. Mon. serb. 62. (1293—1302). Sьzdavь (*crkvu*) ukrasihь vsakymi krasotami vьnutrъńimi i vьnêšьńimi. Deč. hris. 3. Kriposti sila i krasota. Transit. 82. Krasotami od slave odjet dušu tvoju. F. Glavinić, cvit. 112^b^.

2. KRASOTA, *m. ime volu.* Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

KRASOTAN, krasotna, *adj. pun krasote, krasan.* — *U ķizi pisanoj crkvenijem jezikom* XIII *vijeka, i u jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. krasan) *i u Daničićevu* (krasotьnь ‚jucundus'). Krasotny vidь. Domentijan^b^ 12. Od mramora spodobnu i krasotnu učinivši škrińu. F. Glavinić, cvit. 311^a^. Ki jednu krasotnu kćer imaše. 315^b^. I videći ju u obličju krasotnu. 384^b^. Molitva ako bude čista, ako krasotna . . . 445^b^.

KRASÒTITI, krasòtîm, *impf. činiti da što bude krasno, resiti, kititi, vidi* krasiti. — *Postaje od* 1. krasota *nastavkom* i. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚pulchrum reddere'). Kripost ka dušu krasoti našu. F. Glavinić, cvit. XX. Kako dragi kamik vesêlî, biser krasòtî. 115^a^. Molitva pamet našu bogati, spomenutje krasoti. 115^b^. Umiļenstvo dušu milošćom Božjom krasoti našu. 281^b^. Kako cvit drivo, na kom jest, krasoti. 393^b^. Krasotiti beside na zlu svrhu. svitl. 21.

KRASOVAC, Krasovca, *m. ime selu što je bilo ńegda u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* — XV *vijeka.* Selo Vraćevšticu gorńu i selo Vraćevšticu dolńu i selo Krasovacь . . . Glasnik. 21, 32. (1431 *prepis.* 1737), *vidi* S. Novaković, oblač. rad. 37, *gdje na strani* 39 *ima još:* U vraćevačkoj hrisovuļi spomińe se kao po starini Radičevo selo ‚Krasovac' u kojem su bez sumńe prepisačkom rukom iskvareni sadašńi ‚Krasojevci'.

KRASOVAN, krasovna, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* v. krasan.

KRASOVAŃE, *n. djelo kojijem se krasuje (može značiti i: ures, nakit).* — *Stari je oblik* krasovanije. — *Između rječnika u Daničićevu* (krasovanije ‚venustas'). Krasovanije podajetь licu. Glasnik. 11, 69.

KRASOVATI, krasujem, *impf. vidi* krasiti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* krasovati *i rus.* (*refl.*) красоваться (*biti krasan*). — *Samo u ķigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (‚ornare'). — *U svijem je primjerima sa se, refleksivno, i u ńekijem može biti značeńe: veseliti se.* Ne vь mekyihь krasovati se. Domentijan^b^ 8. Krasovaahu se naučajemi i utvrъždajemi glagoly jego. Danilo 23. Vь veseliji srьdьca krasovaaše se glagoļušti . . . 77. Crьkvy jako bagrênicejų carьskojų odêjavše se krьvyjų vladičńejų radujušti se krasujet se. Mon. serb. 262. (1389—1405). I jaki ženy krasujųtь se. Zborn. drag. sreć. 17.

KRASOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 91.

KRASOVKA, *f.* ime ovci. Bastaj, Daruvar. D. Hirc.

KRASOVOĻ, *m. čaša vina (ńeke određene veličine kao mjera) kojom se dijelilo vino u manastirima pravoslavnijem, novogrč.* χρασοβόλι, *čaša vina.* — *U naj prva vremena, isporedi i stslov.* krasovolij, krasovoļь, *rus.* красовуль, красоуля, *poļ.* krasowola. Pitije že običnimь krasovoļemь po zakonu da podastь se. Sava, tip. stud. glasn. 40, 151. Davati že i ne pitije velikimь obyčnymь krasovoļemь na obêdê. 152. I polь velijega krasovoļa. 152.

KRASOVOZAC, krasovosca, *m. u Stulićevu rječniku:* v. zmija. — *nepouzdano (vidi* kravosac).

KRASPIK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Kraspik. Sr. nov. 1869. 298.

KRÂST, krásta, *m. vidi* hrast. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka (može biti i pi-*

sarska ili štamparska pogreška). Joho, jele, bori, krasti. G. Palmotić 3, 169a.

1. KRȀSTA, *f.* crusta (vulneris, ulceris), *naj šire je značeńe: kao kora što postane od osušene krvi ili od osušena gnoja na rani (koja postaje od udarca, lat.* vulnus, *ili od ńekijeh bolesti,* ulcus), *pa i od osušene kože nad prištom. — Riječ je praslavenska* (korsta), *isporedi stslov.* krasta (scabies), *rus.* короста (krätze, grind), *(češ.* chrásta ‚grind, räude'), *poļ.* krosta (eine blatter, kruste). — *Fick ispoređuje s lat.* crusta, *s grč. κρυσταίνω, mrznuti se, κρύσταλλος, led; vidi i* kršiti, kruh. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚scabies'), *u Mikaļinu* (‚vulneris crusta'), *u Belinu* (‚crosta, cioè coperta che naturalmente si fa dove è rotta la pelle' ‚crustula' 239a), *u Bjelostjenčevu* (‚crusta ulceris l. vulneris'. 2. krasta na vusteh človečanskeh ‚aphtae'. 3. kraste na vusteh kozlićev i ostale marhe ‚mentigo'. 4. krasta, v. gubav), *u Jambrešićevu* (krasta bela, guba ‚lepra'), *u Voltigijinu* (‚crosta' ‚grind'), *u Stulićevu* (‚pruritus' *s dodatkom da je riječ ruska;* ‚vulneris crusta' *iz Mikaļina;* kraste ‚ulcera capitis tenui humore manantia quae pueros maxime infestant, Graeci achores dixere'), *u Vukovu:* 1. ‚die blatter' ‚pustula. cf. kraste. — 2. ‚der grind' ‚crusta'; (kraste) velike i male ‚pocken, blattern' ‚variolae'. cf. ospice, bogińe.

a. *u općem, naj širem značeńu kao sprijeda.* Kraste i lišaji. Zborn. 161b. Vas je u krastu pogrdnu učińen. I. Ančić, vrat. 168. Pogane šeše sve zajedno u tvrdu krastu ko drvenu zarastješe. B. Zuzeri 113. Sve mu se *(s. Jobu)* tilo u jednu krastu učini, da ga crvi točahu. J. Banovac, razg. 110. Ostaše kraste pri aļinah a on kao odrt osta. pripov. 86. On od glave do pete učini se u krastu. 102. Odadiravaše se kraste. prisv. obit. 35. One prigrstļive kraste s tijela ńegova odpadoše. F. Lastrić, od' 393. U jednu se krastu okrenu. And. Kačić, kor. 58. U jednoj krasti svekoliko tilo vidiše, usupniše i okameniše se. Đ. Rapić 228. Čovjek u kojega bi na koži tijela ńegova bio otok ili krasta ili bubuļica . . . Đ. Daničić, 3mojs. 13, 2.

b. *ńeke osobite bolesti, kod kojijeh se čine kraste po koži, n. p.*

a) lepra, *guba. vidi u Bjelostjenčevu rječniku* (4) *i u Jambrešićevu. aa) u jednini (može biti, premda se u ovijem primjerima očito govori o gubi, da je šire značeńe kao kod* a). Izade prid ńega jedan gubavac i reče mu: ‚Gospodine, ako oćeš, moreš mene očistiti i skinuti s mene ovu grdnu krastu i nemoć'. F. Lastrić, od' 175. Nesta udiļ sve kraste na ńemu. 175. Ostaše čisti i ozdravļeni lipo od pogrdne one kraste i bolesti. 264. Ukaza se guba na ńemu, iliti pogrdna krasta kako snig. ned. 415. Razgovori se, gubavče, slatka ti je krasta *(isporedi f)).* (Z). Poslov. danič. — *bb) u množini (metaforički, isporedi* d, *a)).* Sijihь povelêvaaše izь otьčьstva izgnati, da ne i pročijimь, reče, svoje krasty podadutь. Starine. 10, 54. (xv *vijek).*

b) samo u množini, variolae, *vidi* bogińe, ospice, šešve *itd. — Razlikuju se* velike (variolae) *i* male kraste (variolois? varicellae?). — *vidi u Vukovu rječniku. — U naše vrijeme.* Iza ńega bolest udarila u Žabļaka u postojbinu mu, mučna bolest, one kraste veļe, na Maksima kraste napanule, te mu b'jelo lice našarale, iza krasta lice pocrńelo, pocrńelo i odrpavilo. Nar. pjes. vuk. 2, 528. Ako su ga kraste ištetile. 2, 532. Al' su ńega kraste nagrdile. 2, 545. Na Maksima kraste izlazile. Pjev. crn. 119a. Kraste joj lice namrštile jošt u djetinstvu. S. Ļubiša, prip. 38. Osule Mijata kraste kao kora dubova. 231. Prokužio je čumu, kraste, žuticu, srabi i petiće. 253. Od malih bogińa (krasta). M. Đ. Milićević, živ. srb. seļ. glasn. 37, 146. Od vel. bogińa (krasta). 147.

c) scabies, *šuga, svrabi. — vidi u Vrančićevu rječniku i u Stulićevu.* Maži krasty ili šugy. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 104. Udariće te Gospod prištevima misirskim i šuļevima i šugom i krastama. Đ. Daničić, 5mojs. 28, 27.

d) u množini porrigo (ekzema impotiginosum), *bolest u kojoj se čine kraste po glavi među kosom, naj češće u djece. vidi u Stulićevu rječniku.* Da b' joj vidi' kraste od glave. I. Ivanišević 176.

e) na ustima u čeļadi i u životińa. u Bjelostjenčevu rječniku (2 *i* 3).

f) u Dubrovniku se zovu slatke kraste, *ńeke što postanu u male djece po licu, te su gadne vidjeti, ali malo traju i ne ostavļaju nikakva traga na koži.* P. Budmani.

c. *u prenesenom smislu,* krasta, lišaj po drveću. Bošńaci u Slavoniji. D. Hirc.

d. *u metaforičkom smislu.*

a) moralno zlo. I svrhu ove kraste svaki dan nove rastu kraste griha smrtni. Đ. Rapić 67.

b) materijalno zlo, neprilika, nesreća. — U ovom primjeru liječiti kraste *znači: činiti da nestane ńekoga zla.* Ńeg *(Tišimira)* okrunit joštor u bešici bi povoļno rečenoj kraļici. to kruńeńe kad bani dočuše, seb' u glavu svi složno metnuše da ditešce ne drže za kraļa . . . Ńim kraļica ne kti protiv stati, ustrpļivo već hoti čekati, dokle dite veliko odraste, pak za time da te liči krasto. Nadod. 154—155. *primjer je načińen po ovome (u kome nije govora o bolesti):* Posli smrti Pavlimira kraļica žena ńegova porodi sina imenom Tješimira koga još u zibci za kraļa okruni, ali zaludu, zašto bani . . . za kraļa ga poznati ne ktiše . . . Vidivši dakle kraļica da na silu ne more učiniti ništa, imade veliko ustrpļeńe dok ne uzdiže Tješimira *itd.* And. Kačić, razg. 30.

2. KRASTA, *f. ime kravi?* F. Kurelac, dom. živ. 24.

1. KRȀSTAČA, *f. krastava žaba. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* krȃstâčâ. — *U naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚kröte' (‚Bufo'); sińa krastača ‚die graue kröte' (‚B. cinereus'); zelena krastača ‚die veränderliche kröte'.

2. KRASTAČA, *f.* suvrst jabuke (Vaļavac). B. Šulek, im. 169.

KRȀSTÂŃE, *n. djelo kojijem se ko krasta. — U Vukovu rječniku:* ‚den grind bekommen' ‚infectio crustarum'.

KRȀSTATI, krȁstâm, *impf. činiti da ko (objekat) bude krastav, kužiti krastama. — Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* krȁstâ). — *u Vukovu rječniku:* ‚mit grind anstecken' ‚scabie inficio'. — *Sa* se, *refleksivno, dobivati kraste, postajati krastav. — u Vukovu rječniku:* ‚den kopfgrind bekommen' ‚porrigine corripi'.

KRASTATICA, *f. kaduļa, biļka.* Krastatica, Salvia officinalis et auriculata L. (Visiani, Lambl). B. Šulek, im. 169.

KRȀSTAV, *adj. na kojemu su kraste (kao bolest, vidi* 1. krasta, b), *pun krasta. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krastavъ, *(rus.* коростовый, *češ.* chrastavý), *poļ.* krostawy. — *Između rječnika u Jambrešićevu* (‚leprosus'), *u Voltigijinu* (‚tignoso' ‚grindig, krätzig'), *u Stulićevu* (‚che à la testa piena di lattime' ‚cujus caput ulceribus infradictis scatet'), *u Vukovu* (‚grindig' ‚porriginosus').

1. *u pravom značeńu kao što je sprijeda kazano. a) o čeļadetu.* Dojde jedan ubogi ušļiv, krastav, sakat . . . J. Filipović 3, 331b. Jadno robļe krastavo i bono. Osvetn. 2, 181. — *b) o dijelu tijela.* Obe moje noge nahođaju se krastave. I. J. P. Lučić, izk. 37.

2. *metaforički, o duši (misli se na moralno zlo).* Ako želimo da duše naše prid očima Božim ne budu krastave i grstļive, imajmo naj veću pomļu držati ih čiste. F. Lastrić, od' 393.

3. *u prenesenome smislu, hrapav kao krasta ili kao tijelo ļudsko posuto krastama.*

a. *o životińama.*

a) gušterica krastava, *vidi* gušterica, *b) aa).*

b) krästavâ žäba, Bufo vulgaris Laur. *i druge vrste istoga roda.* — *isporedi* 1. krastača; krastavica, b; gubav, *e)*; 1. gubavica, *c).* — *Između rječnika u Vukovu* (,die kröte' ,Rana bufo', cf. gubavica *s dodatkom da se govori u Srijemu).* Žaba krastava. Đ. Rapić 360. Žaba krastava kad svoj jid izbacuje ne izbacuje ga svega. B. Leaković, nauk. 337.

c) krastav volak, *vrsta spuža.* — *U Šulekovu rječniku:* ,kröte' (,Murex bufonius').

b. *o kori na drvetu ili na voću (n. p. na dińi).* Ima dińa od krastave kore. J. S. Reļković 309. Uzmi kore bristove one dońe, a krastavu baci. J. Vladmirović, lik. 29.

KRASTAVA, *f. vidi* krastavica, b, *a).* Krastava, Borrago officinalis L. (Bartulović). B. Šulek, im. 169.

KRÄSTAVAC, krästâvca, *m. onaj koji je krastav; može se kazati o čeļadetu, a češće se kaže o čemu drugome.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. (kad je isti kao nom. sing.), i gen. pl.* krästavâcâ. — *Od* XIV *vijeka (vidi kod* e, *a)).*

a. *krastav čovjek.* — *U Stulićevu rječniku uz* krastav.

b. *ovako se zovu ńeke biļke, vidi:* Krastavac, rus. короста, короставникъ (Scabiosa), buglossum, borago (Đurante), 1. Echium vulgare L. (Lambl); 2. Borrago officinalis L. (Lambl); 3. Cucumis sativus L. (Vuk, Sabļar). B. Šulek, im. 169. — *Naj običnije je treće značeńe.* — *između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* krastavec, v. vugorek), *u Voltigijinu* (,melone' ,gurke'), *u Vukovu:* ,die gurke' ,cucumis [sativus L.; cf. krastavica, kukumar]. Lubenice, krastavce i dińe sijat vaļa. J. S. Reļković 181. Bostanģiji krastavce prodavati. (Kazivati što onome koji ono boļe zna). Nar. posl. vuk. 28. Veliki je kao bure od krastavaca. (Mali). 33. Crven kao krastavac (t. j. žut). 344. Opomenusmo se riba što jedasmo u Misiru za badava, i krastavaca i dińa i luka crnoga i bijeloga. Đ. Daničić, 4mojs. 11, 5. — *S pridjevom* divļi *dobiva osobito značeńe (vidi* strkaļ, štrkaļ). Krastavac divji, cucumis sylvestris (Durante), Ecballium elaterium Rich. (Visiani). B. Šulek, im. 169.

c. Holothuria tubulosa Gm., *ńeka morska životińa slična krastavcu* (Cucumis sativus *kod* b). J. Pančić, zool. 297. K. Crnogorac, zool. 194.

d. *na jednom mjestu* XVI *vijeka, o žmulu (čaši) na kojemu je staklo zdvora tako kao da su kraste po ńemu.* I krastavci žmuli kablić bi suzeli. M. Držić 729. — *isporedi* krastovac.

e. *mjesno ime.*

a) s oblikom Krastavьcь *pomińe se* XIV *vijeka.* Prêko u Krastavьcь. Svetostef. hris. 37.

b) mjesto u Srbiji u okrugu vaļevskom. Livada u Krastavcu. Sr. nov. 1868. 179. — *isporedi* Krastavci.

KRÄSTAVAČKÎ, *adj. koji pripada krastavcima* (Cucumis sativus, *vidi* krastavac, b). — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka, u kojemu je izostavļeno treće* a. Kada se sime dińsko, krastavčko i lubenično izmińuje. J. S. Reļković 181.

KRÄSTÂVCI, Krästavâcâ, *m. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Zemļa u Krastavci. Sr. nov. 1861. 468.

KRASTÀVČARA, *f.* posuda u kojoj se kisele i drže krastavci. u Srijemu.

KRASTAVČE, (Krastavčeta?, *n.?), ime selu u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 121.

KRASTAVČKI, *vidi* krastavački.

KRÄSTAVICA, *f. ona što je krastava, može se kazati o ženskom čeļadetu ali se češće kaže o čemu drugome.* — *isporedi* krastavac.

a. *žensko čeļade krastavo.* — *U Stulićevu rječniku uz* krastav.

b. *ńeke biļke, vidi drugo i treće značeńe kod* krastavac, b. Krastavica, borago (Pizzelli, Bjelostjenac, Della Bella), buglossum (Durante, Bjelostjenac), 1. Borrago officinalis L. (Lambl); 2. (krastavac), cedrolo (Della Bella), Cucumis sativus L. (Vuk). B. Šulek, im. 170.

a) Borrago officinalis L. — *Između rječnika u Mikaļinu* (krastavica, trava, borağina ,borago, corrago, buglossa'), *u Belinu* (,borana o boragine, herba nota' ,buglossum' 145a), *u Bjelostjenčevu* (krastavica trava ,boragina'. v. boraga), *u Voltigijinu* (,borrana, borragine, erba' ,borrätsch, salat in Italien'), *u Stulićevu* (krastavica, trava, v. volučak).

b) Cucumis sativus L., *krastavac.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (krastavica, ugorka ,cucumer, cucumis'), *u Belinu* (,cedrolo o cedriuolo, frutto simile alle zucche, ma minore, di frutto verde' ,citrulus' 182b), *u Voltigijinu* (,cedrolo, cedrivolo' ,zeder', *sic!*), *u Stulićevu* (,cucumero' ,cucumis'), *u Vukovu* (vide krastavac). — *Po ovome značeńu ima i slično:* suvrst tikve krastave poput krastavca. na Braču. A. Ostojić. — *Pomińe se u rukopisu* XV *vijeka* divļa krastavica, *što će biti isto što* divļi krastavac, *vidi* krastavac, b *na kraju.* Nadi divьje krastavice što se rode pri moru teгь listьje odь ńihь svari. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 92.

c. žaba krastavica, Bufo L., *vidi* krastav, 3, a, *b).* — *U jednoga pisca* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (krastavica žaba ,rospo, botta, animale noto' ,bufo' 632b). Šesta *(glava)* od krastavice žabe. P. Zoranić 7a.

KRASTAVKA, *f. ime biļkama.* Krastavka, 1. suvrst jabuke (u Podravini hrvatskoj); 2. (krostovka), Agaricus rubescens L. (Visiani, Pančić). B. Šulek, im. 170.

KRASTAVĻANI, *m. pl. ime selu.* — XIV *vijeka (sa starijim oblikom* Krastavļane). Selo Krastavļane. Deč. hris. 36.

KRASTÈTINA, *f. augm.* krasta. ,Vavije se nekakve krastetine po ńem vuku'. J. Bogdanović.

KRÄSTI, krádêm, *impf. uzimati što tuđe zlom namjerom da ono ostane kod onoga što krade kao ńegova stvar, ali obično se misli kod ovoga glagola da se ono čini u potaji i lukavstvom drukčije nego je n. p. kod* grabiti *i* otimati. — *Akc. kaki je u praes. (dodaću da je u ńekijem krajevima* e *u nastavcima prezentu kratko, dakle* krádem, krádeš *itd., ali svuda* krádû, *isporedi akcenat glagola* tresem *u Vukovoj gramatici pred rječnikom*), *taki je u impf.* krádijâh (krádâh?), *u impt.* krádi, *u ger. praes.* krádûći, *u ger. praet.* krádâvši; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je*

u inf., osim aor. 2 *i* 3 *sing.* krâde. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslav.* krasti, kradą, *rus.* красть, краду, *češ.* krasti, kradu, *poļ.* kraść, kradnę. — *Korijenu* krad *ne zna se postańe. vrijedno je znati da u ovome korijenu u ńekijeh čakavaca (možebiti i u ńekijeh zapadnijeh štokavaca) mj.* ra *ima* re, *n. p.: praes.* 3 *sing.* krede. Đ. Baraković, vil. 262. I. Ivanišević 174. P. Radovčić, nač. 349; 3 *pl.* kredu. Š. Budinić, sum. 18[b]; *impt.* 2 *sing.* kredi. Bernardin 18. Kateh. 1561. 7; *ger. praes.* kredući. I. T. Mrnavić, osm. 53. A. d. Costa 1, 181; *part. praet. act. nom. sing. m.* kreo. Stat. poļ. ark. 5, 251. 281; *nom. pl. m.* kreli. Tondal. star. 4, 113. *razlog ovome ne znam, isporedi i* rasti. — *Između rječnika u Mikaļinu* (krasti, ukrasti ,furor, furtum facio, surripio, oripio'), *u Belinu* (,robare, rubare' ,furor' 630[a]), *u Bjelostjenčevu* (kradem, lupežim ,furor, clam alienum aufero, surripio, manuor, evolo, furtum facio'), *u Jambrešićevu* (kradem ,furor, clepo'), *u Voltiģijinu* (,rubare, rubacchiare' ,stehlen'), *u Stulićevu (griješkom* kradsti *i* krasti ,furari, rapere, diripere, latrocinari, latrocinia agere'), *u Vukovu* (,stehlen' ,furor'), *u Daničićevu* (krasti, kradu ,furari; exspoliare').

1. *aktivno.*

a. *značeńe je kao što je sprijeda kazano, objekat je ono što se u drugoga uzimļe. — perf.:* ukrasti.

a) ne izriče se na čiju se štetu ono uzimļe.

aa) u pravom smislu. Iže odъ silъ budetъ krade nêšto. Sava, tip. stud. glasn. 40, 170. Oni su kreli riči crikvene ke su bili posvećene. Tondal. star. 4, 113. Umiju što mogu krasti. M. Držić 34. Dobra crkvena kradući, uzimajući, otimajući. A. Baćić 65. Jedan je čovik 2 puta sagrišio smrtno kradući tuđe. F. Lastrić, ned. 51. On jabuke pođe krastit. V. M. Gučetić 222. Brašno kradu i govedske masti. M. A. Reļković, sat. C4[b]. Lupeža koji kradiše ureše crkvene. Ant. Kadčić 550. Gdi što mogaše krađaše. D. Obradović, basn. 99. Već ti kradi kļuče od riznica, ja ću krasti kļuče od arova. Nar. pjes. vuk. 3, 168.

bb) u ovijem primjerima jamačno znači što i otimati, grabiti. Već Nikola tuđe koze krade. Nar. pjes. juk. 237. Bila je kuća Pešikanova silna i bijesna . . . pa je često brave krala i na sramotu otimala. Vuk, nar. pjes. 4, 93.

cc) u prenesenom ili u metaforičkom smislu, kad je subjekat ili objekat ili oboje ńešto umno, n. p.: Vrijeme s nebesi krade nas bezredno i sobom zanosi. M. Vetranić 1, 269. Ne dostojaju imena crkvenoga pače li ga krêvo i nepodobno kredu i posvojuju vsi eretêci. Š. Budinić, sum. 48[b]. Jer kakoj bi malo naprid postupili, tudje bi se hrlo na trag izvratili, snažno odbijući tursko nasrtanje, a hitro kredući svoje odskakanje (krasti *ovdje znači: tajno vršiti, isporedi* 3, b). I. T. Mrnavić, osm. 53. Kriposna su vridna dila ka zlo vrijeme vik ne krade. Ģ. Palmotić 1, 164. *(Hoću)* viditi jeda koja ļubav drži me toliko vezana da bi mi mučno bilo odkinuti se od ńe, ali me stavļa u sumńu i na pogibil da izgubim veliko dobro, ali mi krede želinje didinstva neboskoga. P. Radovčić, nač. 349. I vrimena zaludu ne kradi *(ne gubi ne čuvajući jer se malo mari za stvari ukradene).* M. A. Reļković, sat. H6[a]. — *Amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu je subjekat ńešto neživo:* Gdi skrovita shrana ukrivena *(Osmana)* krade *(sakriva).* I. T. Mrnavić, osm. 169.

b) izriče se, na čiju se štetu što uzimļe, i to:

aa) dativom. aaa) u pravom smislu. Jedna *(jarebica)* drugoj jajca krade. Zborn. 1[b]. Zač se zove put kim je kum kumu slamu kral. P. Zoranić 65[b]. Sin krade deset dukata ocu. B. Kašić, zrc. 71. A to i ja u naprijeda neka budem tvojom vlasti sira, masla, mlijeka i meda slobodnije majci krasti. I. Gundulić 178. Stojan vrlo bogatu gospodinu svaki dan krade po jedan beč. M. Dobretić 234. Końu końušar zob krađaše. D. Obradović, basn. 74. — *bbb) u ovom primjeru vaļa da znači što i* grabiti. Lave i medvide koji mu ovčice kradijahu. Ant. Kadčić 37. — *ccc) u metaforičkom smislu.* Ka mi okom srce krade. M. Držić 141. U ovem slavnu gradu, gdi Latinke lipe mile kroz skrovene druge sile svim ļuvenim srca kradu. D. Rańina 53[b]. Takovu strašnu smet koja mu svist krade. Đ. Baraković, vil. 60. Stranikom srca kradu kroz nekakve skrovne sile. J. Kavańin 200[a]. Kojim *(mladicam)* sotona krade u sagrišeńu stid i sram. Ant. Kadčić 246.

bb) genetivom s prijedlogom od. *(Jerebica)* kradetъ otъ inijehъ jerebice jajca. Physiol. novak. star. 11, 199. Kojom *(kradom)* sin od otca ili žena od muža ili sluga od gospodara štogod krade. I. Grličić 62. Kada krađeš što od ļudi. V. Došen 71[a]. Niti ona što od kuće krade. M. A. Reļković, sat. C4[b]. Koji od otaca i od muževa kradu dinare. J. Matović 400. — *Metaforički.* Kradu nesrićne duše od Boga. I. Ančić, ogl. 109. Ali da se vištije uradi, zanat okom od drugoga kradi. J. S. Reļković 273.

cc) genetivom s prijedlogom u; *nemam nijednoga primjera, ali vidi kod* ukrasti.

b. *objekat je čeļade, kojemu se što potajno (gdjegdje i očito) uzimļe; mješte čeļadeta može biti i ime kolektivno, kao narod, kuća, pa i pokrajina, crkva itd. — perf.:* pokrasti. Krade domare. J. S. Reļković 72. Ko krade oca svojega i mater svoju, i govori: nije grijeh, on je drug krvniku. Đ. Daničić, prič. 28, 24. Caru lavu dvorani oblagaše druga svoga da ga krade. (stef. i ihnil.) star. 2, 306. Mene naj češće kradaše. V. Vrčević, niz. 51. — Lav koji kradiše i plińaše narode. M. Lekušić 154. — Kuću kredo, muče trati. I. Ivanišević 174. Kuću krasti da mu žene neće. J. S. Reļković 412. — Teško su mi Turci dodijali, jer sam, braćo, na krajini ļutoj, ukraj Drine, ukraj vode ladne, pak mi Mačvu iz prevare kradu. Nar. pjes. vuk. 4, 179. — Koji krade crъkvь. Mon. serb. 565. (1322).

c. *nema objekta, te može značiti uopće: raditi ili živjeti kao lupež, ali se može gdjegdje imati u misli objekat kao kod* a. Ki bi kreo. Št. poļ. ark. 5, 281. Ne kredi, ne reci krivo svidočanstvo. Bernardin 18. paul. rom. 13, 9. Kateh. 1561. 7. Ni lupež ki krede, toliko ne proda. D. Baraković, vil. 262. Tlačih zakon, neprav živih, tlapih, mamih, grabih, kradoh. I. Gundulić 224. Ne kradi. F. Glavinić, svitl. 67. Za koji uzrok kradijaše po moru. K. Mağarović 37. Hinih, grabih, kradoh, ružih. J. Kavańin 45[a]. Lupež, kradući, razrušuje ovu naredbu Božju. J. Banovac, pripov. 171. Bi mu potriba proseći ili kradući živiti. F. Lastrić, ned. 313. Kraduć, istom da smo živi. V. Došen 57[b]. Još dok vara i dok krade. 121[b]. I nauči krasti još iz mala. M. A. Reļković, sat. C3[b]. Ja ću kazat sve kako se muče: žensko presti a mužko tamburat, obodvoje krast i ašikovat. C4[b]. Gredu po kuća' kredući. A. d. Costa 1, 181. Koji kradijaše jurve neka ne krade. J. Matović 273. paul. ephes. 4, 28. Iz očiju krasti (sa osobitom vještinom). Nar. posl. vuk. 100. Ko rad laže, rad i krade. 152.

Koji je krao više da ne krade. Vuk, pavl. ef. I, 28. — *Može se izreći na čiju se štetu što uzimļe kao kod* a, *b)*. Kradući istomu i u jedan put. M. Dobretić 154. — Odь manastyrja kradušta. Sava, tip. stud. glasn. 10, 158. Da ne kradu jedan od drugoga. Vuk, dan. 4, 5.

2. *pasivno.* Nasladimь se no kradomago bogatьstva. Stefan, sim. pam. šaf. 16. Ne znajući da je kradena. A. Bačić 113. Ni dotaknut se kradena. 118. Nema slađeg mesa od kradenog. Nar. posl. vuk. 204.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* — *Između rječnika u Belinu* (,andar a ruba, dicesi di cosa che si ruba' ,furto auferri' 634[b]). Vaļa gledati stańe onoga od koga se krade. A. Bačić 111. Ne dopade joj se grad u komu se devojkam krade. A. T. Blagojević, khin. 54. Tu se tikve, tu se voće krade. Osvetn. 4, 3.

b. *recipročno, krasti jedan drugome.* Nit' se kradu, nit' med sobom krive. J. S. Reļković 69.

c. *refleksivno, s osobitijem značeńem: tiho i potajno se provlačiti.* — *Između rječnika u Vukovu* (,heranschleichen' ,arrepo').

a) subjekat je čeļade ili životińa. Za otit krade se. M. Vetranić 2, 461. Imaš vojna uzovita, od tebe se noćno krade, kad se s kojom drugom roči. A. Ćubranović 145. Iz ove se zemļe *(neprijateļ)* krade put latinskijeh bježeć kraja. G. Palmotić 1, 78. Sad prihvaća tuđe lade, sad božice višńe tjera, za vilami sad se krade. 2, 81. Lepa Pava u koviļu spava, ńoj se Rade kroz koviļe krade. Nar. pjes. vuk. 1, 261. Tad se krade kraļica gospođa, ona s' krade od poda do poda. 2, 59. To se krade od jele do jele. 3, 188. — Sad rovom sad brigom siidniku se krade *(zvir)*. I. T. Mrnavić, osm. 48.

b) subjekat je što neživo. Maglica se brijegom krade. Š. Menčetić—G. Držić 505. Ona rika ka se brijegom tiho krade priko poļa niz livade. G. Palmotić 2, 177. Ružica se iz trńa procvatena krade. A. J. Knezović 123. Što se sunce pokraj gore krade? Nar. pjes. vuk. 1, 578.

c) subjekat je što umno. — *u svijem primjerima znači što* bježati, nestajati *itd.* Kako sjenca svijem vrijeme se ukrada, krade se i bježi. M. Vetranić 1, 107. Moja svijes mala krade se u zanovet. 1, 126. Čijem mi krvne stinu odluke, ma vrlina čim se krade. G. Palmotić 1, 74. Tako u brzo poharana ljepota se vaša krade. 1, 132.

KRĂSTICA, *f. dem.* 1. krasta. — *U Stulićevu rječniku:* ,parva vulneris crusta', *i u Vukovu:* dim. v. krasta.

KRĂSTIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Ļuba Krastić. Rat. 115.

KRASTIJEĻ *(ili* krastjeļ, krastaļ?), *f. prepelica.* — *Oblik i rod napisani su prema stslovenskome* (ļ *po rum.* cristeiu, carsteiu, Rallus crex L.); *u drugijem je slavenskijem jezicima drukčiji.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krastaļь, krastêļь, *f. prepelica, rus.* коростель, *češ.* krástal, krástel, křistel, chřástal, chrástel, christel, *poļ.* chrościel, chruściel *(u sva ova tri jezika: m.,* Rallus crex L.). — *Samo u kńigama pisanima crkvenijem jezikom.* Oni mesь prosiše, i krastêļi imь otь mora izvede *(vidi* num. 11, 31). Domentijan[a] 328. — *vidi i* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* krastêļь.

KRÁSTOŃA, *m. čovjek pun krasta, vidi* 1. krasta, b, *d)*. — *U Vukovu rječniku:* ,der grindige' ,porriginosus'.

1. KRASTOVAC, krastovca, *m. vidi* krastavac, d. — *U jednoga pisca* xvi *vijeku.* Vinca bijela krastovac natočih. M. Vetranić 2, 321.

2. KRASTOVAC, Krastovca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskom* Livada u Krastovcu. Sr. nov. 1867. 608.

KRASUĻA. *f. ime kravi.* Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

KRASUĻAC, Krasuļca, *m. prezime.* — *U naše doba.* Rat. 250.

KRASÚĻAK, krasúļka, *m. ime nekijem biļkama.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (krasuļak mańi, cvit ,bellis silvestris minor'). Krasuļak mali, Bellis sylvestris minor. Z. Orfelin, podr. 491. Krasuļak, rus. красоля (Tropaeolum), bellide (Kuzmić), Bellis perennis L. (Visiani, Pančić). Krasuļak mańi, Bellis silvestris Cyrill. (Petter, Visiani, Stulli). B. Šulek, im. 170.

KRASUĻE, *f. pl. ime selu u Bosni.* Statist. bosn. 48. — *isporedi* Krasuļino.

KRASUĻINO, *n. ime selu u Bosni, jamačno sadašńe* Krasuļe. — *Uprav* selo Krasuļino, *te ova riječ vaļa da je adjektiv posesivni.* — xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Selo Pišćenica i selo Krasuļino. Mon. serb. 439. (1446).

KRASVICA, *f. voda u Bosni.* Zemļak. 1871. br. 2.

1. KRĂŠAN, *adj. hyp.* krasan; *govori se od mila.* — *Od* xviii *vijeka u Lici (ne znam, govori li Ličanin ili Dalmatinac u naj prvom primjeru), a između rječnika u Vukovu* (dim. v. krasan *s dodatkom da se govori u Lici).* U Kotari negde oko Nadina namjera me nameri na nekog Spiridona Torbicu Dragovićanina: ,Ajde, krašani', reče mi . . . D. Obradović, basn. 360. ,Hajde mi, krašani moj, skokni bremicu vode, daću ti mlijeka i palente'. u Dobroselu. M. Medić.

2. KRAŠAN, *m.(?), mjesno ime prije našega vremena.* Krašanь. (Moglo bi se čitati ,Krašna') S. Novaković, pom. 135.

KRAŠČIĆ, *m. prezime.* — xv *vijeka.* Pred satnikom Bartulom Krascićem. Mon. croat. 71. (1450). Jakša Kraščić. 140. (1490).

KRAŠČIĆI, *m. pl. mjesno ime.* — xvi *i* xvii *vijeka.* V Kraščičih. Mon. croat. 283. (1581). V Kraščiće. Arh. 2, 318. (1613).

KRAŠČIĆKI, *adj. koji pripada Kraščićima.* Po zakonu kraščićkom . . . Sudca krascićkoga . . . Mon. croat. 284. (1581).

KRÀŠEN, *adj. vidi* 1. krašan. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Krašena moja, ano da te pomilujem'. J. Bogdanović.

KRÀŠÊŃE, *n. djelo kojijem se krasi.* — *U Stulićevu i u Vukovu rječniku.*

KRAŠEVAC, Kraševca, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. (kajkavski)* Kraševec. Razdijeļ. 92. — *Govori se i* Krašovac *(kajkavski* Krašovec). V. Sabļar, mjestopis. 201.

KRAŠEVO, *n. ime selu u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 42.

KRAŠIČKI (kraščićki?), *adj. koji pripada mjestu* Kraščićima(?). — xvii *vijeka.* Sudca krašičkoga. Arkiv. 2, 318. (1613).

KRAŠIĆ, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Dalmaciji u kotaru kotorskom* Repert. dalm. 1872. 9.

b. *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj (jeli isto što* Kraščići? *isporedi i* krasički). Razdijeļ. 69.

KRAŠIĆEVICA, *f. ime trima zaseocima u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Krašićevica dońa *i* gorńa *i* sredńa. Razdije}. 43.

KRAŠKOVIĆ, *m. selo u Slavoniji u županiji virovitičkoj* Razdije}. 139.

KRAŠOVAC, Krašovca, *m. vidi* Kraševac.

1. KRÂT, *f. vidi* 2. krat. — *U pisaca Dubrovčana samo u instr. sing.* (krâti) *od* XVII *vijeka.* Ja sam jednom krati ńemu život sahranila. G. Palmotić 2, 199. Ńe su hrana divja ze}a, i to na dan jednom krati. N. Marči 81. Jednom krati. 91. Pogleda i drugom krati. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 193. Sreća Božija da staroj ovom krati ne prisije. 231.

2. KRÂT, *m. stoji gotovo samo s brojevima i s riječima što znače mnoštvo, te je isto što* put, *n. p.* jedan krat *(jedan put,* semel), dva krata *ili* dvakrat *(dva puta, dvaput,* bis) *itd. — isporedi i* trat. — *Riječ je praslavenska* (kortъ, *ъ je po svoj prilici postalo od* u, *ali je gdjegdje kasnije* ь *zamijenilo* ъ), *isporedi stslov.* kratъ, *rus.* кратъ (двакраты, трикраты, сколько кратъ) *što je oblik stslovenski, češ.* krát, *poļ.* kroć. — *Ista je osnova u lit.* kartas, *put, krat, u snskrt.* sa-krt, *jedan put,* krtsvas, *put, krat (što je jamačno acc. pl. od osnove* krtu *koja se ne nalazi u drugijem padežima), avest.* ha-keret, *jedan put. — Često se nahodi u pisaca; u naše vrijeme, dajbudi u štokavaca, jamačno nije narodna riječ. — Između rječnika u Mikaļinu (ima samo s drugijem riječima, kao* četiri puta, četirikrat ‚quater'; koliko krat, koliko puta ‚quoties'; toliko krat, toliko puta ‚toties'; *vidi i* dvakrat, trikrat), *u Belinu* (jedan krat ‚una volta' ‚semel' 777[b]; *vidi daļe), u Bjelostjenčevu* (dvakrat; trikrat; četirikrat), *u Jambrešićevu* (dvakrat; trikrat), *u Voltiģijinu* (‚volta' ‚einmahl'), *u Stulićevu* (krat: si krat ‚hac vice'; ti krat ‚ea vice'; trikrat, v. triš; četirikrat, v. četiriš), *u Daničićevu* (kratь, dva —, tri — ‚bis, ter, etc.'). — *Na ńekijem je mjestima ženskoga roda, vidi* 1. krat. — *Nema se ništa osobito kazati o značeńu, ali treba govoriti o oblicima. S toga što se ova riječ upotrebļava samo adverbijalno, od ńezinijeh oblika nalazi se samo acc. u jednini i dvojini, rijetko u množini, a u ovom broju, jer svagda stoji uz riječ koja znači broj (veći od* 4) *ili mnoštvo, dolazi naj češće genetiv, i to stari oblik* krat *ili* krâtî *(što nije potrebno da je ženskoga roda). ali se oblik* krat *nalazi i s brojevima* dva, tri, četiri, *te je očito da onda nije gen. pl. kao kod* pet, šest *itd., i treba shvatiti* dvákrât, tríkrât, čètirikrât *kao sastavļene riječi. isto kao što su složene* jednokrat *i* drugokrat. *po tome pišem napose* krat *samo kad može biti gen. pl., a ne kad je dio sastavļene ili složene riječi. isporedi i* put.

1. *nije složeno.*

a. *u acc. sing. (koji je jednak s nominativom).*

a) s brojem jedan. Svak jedan krat mre na sviti. J. Kavańin 2[b]. — *I ovaj primjer kao da pripada amo; u ńemu stoji* krat *bez* jedan: Zato krat nisam se maril pitat te, da s poglavistvom od pisma ti bi mi imil ukazati ono ča si rekal. Starine. 17, 240. (1555).

b) s rednijem brojevima: prvi, drugi *itd.* Sad stoprv za prvi krat na svjetlos izlazi. I. Đorđić, ben. VII. Da drugi krat on uriže ńoj jizbinu tako dragu. A. Vitaļić, ost. 57. Četvrti krat svjedočeći. S. Rosa 55[a]. Prema da tisući krat padeši . . . Š. Budinić, ispr. 99.

c) sa zamjenicama ili adjektivima kojijem se krat *ističe, kao n. p.* ovaj, onaj krat: Ali je ovi sam krat Bog poslušo Vinčenca? A. Kalić 557. *(nemam drugijeh primjera, ali vidi u Stulićevu rječniku, i ova dva primjera u kojima* set *vaļa da je isto što* saj: Set krat su zarasle stazice i puti. Jačke. 75. Lipi beli danak set krat nam prohaja. 77), svaki *itd.* Dako svaki krat, kad se čini posvetilište . . . A. Kalić 303. U istinu kad god se pomolila Bogu i Djevici družba od rozarija, svaki krat dobrosrećno, slavočesno udriše se stijezi. 511.

b. *u acc. dvojine s brojevima* dva, tri, četiri *i to:*

a) sa starijim oblikom krâti. Bih kriva dva krati. I. Đorđić, uzd. 101. Saul dva krati upade u ruke Davidove. 18. A krv ova od guštera sve nemoći goni iznutra, tko se maže ńome iz jutra do tri krati. Jedupka nezn. pjesn. 238. Svako ljeto tu tri krati vas Israel dohodijaše. G. Palmotić 3, 18[b]. On mirisnijem triš tamjanom plame omrsi, i tri krati svjetlostim se nečekanom prosut ogań vidje sjati. 3, 105[b].

b) s mlađijem oblikom krâta. Kako dva krata bi vržena u more. Oliva. 62. Vjerovo je sva tri krata. V. M. Gučetić 156.

c. *u acc. pl.* (krâte). — *Potvrđeno je samo u jednom primjeru gdje stoji uz* mnoge. Koji vara vas brezsrdčno mnoge krate. I. Zanotti, en. 7.

d. *u gen. pl.:* krât *i* krâtî.

a) s običnijem brojem većijem od 4. krat. U kanonu se moli pet krat. I. Ančić, svit. 170. Do sedam krat na dan. A. Vitaļić, ist. 437[a]. Za tuj rabotu wdь tebe upvamo se i devetь kratь ako bi veća. Spom. sr. 1, 45. (1403). Deset krat bi te prodao i od kapare piti dao, a ti ne bi ni znao. (Z). Poslov. danič. Da se petnaes krat *(ime Jezusovo)* ima govoriti. A. Gučetić, roz. joz. 17. Sto krat veće prijati hoće. Živ. kat. star. 1, 220. Boļe je sto krat zacrļenit negli jednom ublijediti. (D). Igri sagriješi jednom, a ona će tebi sto krat. (Đ). Poslov. danič. I primit ćemo plod sto krat veći. S. Margitić, fal. 296. Četrsta krat. M. Marulić 63. Hiļadu krat zdrava Marijo. P. Knežević, osm. 346. — krati. Okropio bješe veće sedam krati ńom vesele otar sveti. G. Palmotić 3, 105[a]. Sedam krati očistjena. I. Đorđić, salt. 31. Jeli do sedam krati? S. Rosa 103[a]. Nas brojem dobivahu deset krati. G. Palmotić 1, 302. Sto krati ga govoriti čusmo. 3, 114[a]. Na dan mrem sto krati. I. Đorđić, salt. 82. — *Broj* tisuća *dolazi u oblicima* tisuć *i* tisuća, *te bi se moglo shvatiti da je složeno s* krat *ili s* krati. krat. Učine me luda i hinca tisuć krat. M. Marulić 176. Boļe bi tisuć krat. M. Držić 84. Da vam će toj tisuć krat veće vaļati. B. Gradić, djev. 166. Neka s'. . . tisuć krat tisuć tašćom hvalom davi. A. Georgiceo, nasl. 245. Ča jur nisi tisuć krat se izgubila. I. Ivanišević 77. Tisuć krat jih ponavļaju, tisuć krat jih glasom dvižu. A. Vitaļić, ist. 7[a]. Za onu svetu viru pripravan sam dati tisuć krat moj život. L. Terzić 63. Pozdravļam te hiļadu i tisuć krat. P. Knežević, osm. 27. — Vapit ne pristajom tisuća krat drago ime. I. Zanotti, en. 50. Pripravan sam umriti tisuća krat. L. Terzić 64. — Jur bi ganul tisuć krati jednu stinu stanovitu. A. Čubranović 156. Ah! boļe je tisuć krati da te gorka smrt prikrati, neg dopade žena huda. J. Palmotić 123. Za moć na dan tisuć krati ńih kosira okušati. J. Kavańin 453[b]. A još trudńe tisuć krati. I. Đorđić, uzd. 27. Pitajući tisuć krati prošteńe. L. Radić 23. O tisuću tisuć krati dobrosrećni ļubovnici! P. Sorkočević 592[a]. — *U jednom primjeru ima* tisuću krati. Ne jednokrat nego tisuću krati. Đ. Bašić 314.

b) s brojnijem supstantivima srednega roda dvoje, troje, četvero *(u svijem je primjerima* krat). *i ovo bi moglo biti složeno.* Ako bi dvoje krat ožeńen bil. Š. Budinić, ispr. 160. Dvoje krat pet danak Kalkant taja bogov odgovore. I. Zanotti, en. 12. Četvero krat na laz grada prista. 18.

c) s riječima što znače veće ili mańe množtvo, n. p. koliko, toliko, nekoliko, mnogo, vele, veće, više, malo, mańe, dosta, dovoļe. — *pisci su često shvaćali kao da su ove riječi složene s* krat *ili s* krati. *aa)* krat. U koliko bi kratь ratь tъrpila. Mon. serb. 286. (1119). Koliko krat ga je psoval. Naručn. 88a. Koliko krat si krivo prisegal. Korizm. 29a. Koliko krat i vazda kad zgajaše se takov grih. Š. Budinić, ispr. 41. Koliko krat su ńega rasrdili. A. Vitaļić, ist. 247b. Koliko krat bi povratio razlučno te zle odluke. Ant. Kadčić 41. — Koliko godi krat budete piti. Kateh. 1561. 11. Koliko godi krat se spominaju od vlasti, tolikrat opet umiraju. I. T. Mrnavić, osm. 137. Koliko god krat u prostni grih upadaš, toliko puta Isukrsta po obrazu udaraš. P. Knežević, osm. 107. — Prisezi on sam toliko krat. Zak. vinod. 79. Ta pokora more se dati toliko krat, koliko krat se grišnik vrati na grih. Naručn. 48b. Djaval toliko krat biva premožiteļ. Transit. 81. Budući on toliko i toliko krat smiloval se. A. Vitaļić, ist. 363. — Ne samo sam očitao nekoliko krat. D. Obradović, živ. 105. — Što si ti mnogo kratь učiniω. Mon. serb. 500. (1467—1500). Ima mnogo krat reći. Naručn. 51a. Pride ka mni mnogo krat. Korizm. 9b. Mnogo krat s sobom sam misleći vrh tebe bude me stid i sram samoga od sebe. H. Lucić 206. Mi smo mnogo krat ubozi. Kateh. 1561. 77. Mnogo se krat kaje. Đ. Baraković, vil. 68. Vnogim vnogo krat duše . . . jesu se kazale. F. Glavinić, cvit. 16a. Mnogo krat ova podnosimo. J. Filipović 1, 229b. Mnogo krat boļe je zamuknuti, ako i imaš razlog. M. Zoričić, osm. 42. Mnogo bi mi ga krat kod kuće oteo. D. Obradović, živ. 21. Ovi *(zemļodelac)* iz nekakva sujevjerija mnogo krat mogući ne hotjaše je ubiti. basn. 91. — Koji u različna vrěmena vele kratь je biω prěd našimь gospoctvomь. Mon. serb. 327. (1423). Da je hodil vele krat. Mon. croat. 72. (1448). Človik more vele krat na semrt ležati. Naručn. 58a. Biše vele krat toliko napastovan. Transit. 30. Matere vele krat jiše svoju ditcu. Korizm. 10a. Čineći vele krat protiva voļi vašoj. L. Terzić 61. Vele krat brez razloga srdimo se. J. Filipović 1, 344a. Zato oće velekrat isti kraļ . . . L. Vladmirović 69. — Po veće krat jest ńim otel. Mon. croat. 23. (1275). Da samь jaa uzeω ωdь rečenoga poklada u dukatihь zlatihь u veće kratь dva deseti i devetь tisućь dukatь. Mon. serb. 503. (1467—1470). More Bog već krat prostiti nego človik sagrišiti. Naručn. 51b. Veće krat sam važigal kuću. Korizm. 32b. Koja veće krat zastupi. Š. Budinić, sum. 26a. Dara tač visoka već mu krat obita. Đ. Baraković, jar. 39. Čanše već krat car u Lehe odpravi. I. T. Mrnavić, osm. 40. Isti Isukrst već krat odi u prijateļa dođe svoga. G. Palmotić 3, 6b. Veće krat nam se je prigodilo. R. Gamańić 2b. Veće krat ,più volte' ,compluries'. A. d. Bella, rječn. 778a. Kriva rijeka veće krat se prigazi. (D). Poslov. danič. Ovo sve mogućstvo Božije vidilo se veće krat u ńegovim slugami. J. Banovac, razg. 25. Prija smrti veće ga *(uskrsnutje)* puta navišćiva, posli uskrsnutja vele krat mnogim se ukaza. J. Filipović 1, 111b. Ova im mala pomńa veće krat bude uzrok od grijeha. D. Bašić 14. I ja veće krat psujem. I. J. P. Lučić, razg. 114. — Koje smo više krat napomińali. D. Obradović, basn. 266. — Jošte se ludi vazda smije, a mudri malo krat. Zborn. 1b. Malo krat u skladu sobom se skladaju. M. Vetranić 2. 161. Malo će krat zablust. Đ. Baraković, vil. 363. Ako ga uzpriimamo malo krat. I. Držić, nauk. 317. Malo krat je kad ne vara. G. Palmotić 3, 119a. Malo krat je dim bez ogńa. (D). Poslov. danič. Malo krat ,poche volte' ,paucies'. A. d. Bella, rječn. 778a. Malo krat steče tko ne trpi. I. Đorđić, salt. 83. — Mańe krat. H Bonačić 123. — Što ja dosta krat skusih. A. Georgiceo, nasl. IV. — Slišeć dovoļe krat, da kmeti ne znahu. Mon. croat. 16. (1395). Ja dovoļe krat lačan běh. 93. (1463). Dovoļe krat se zgoda. Korizm. 39b. — *bb)* krati. Koliko krati budeš uzranio srce miloga ļubovnika tvoje duše, tolikrati sunut će se na tebe nove strijele ogńene Božije dragosti. I. M. Mattei 153. — Ja sam mnogo krati molila. Mon. croat. 242. (1543). Tad uzdahnu mnogo krati. I. Zanotti, en. 21. — Vele krati ,molte volte' ,multoties'. A. d. Bella, rječn. 777b. Ukaza vele krati svoju snagu. I. Đorđić, salt. IX. Svadah se vele krati. uzd. 31. — Uprasah jih veće krati, tomu osudu jel' načine? M. Pelegrinović 193. Pače mi je dohodilo jošter na um veće krati. G. Palmotić 1, 31. Ja ti rekoh veće krati. 1. 42. Neprijateļ veće krati neprijateļa svoga prima. 2, 135. Prikaza se veće krati i meni Isus. J. Kavańin 31b. Hrid pod vodom sakrivena veće krati hini. 258a. Veće krati ,molte volte' ,multoties'. A. d. Bella, rječn. 777b. Ne jednom, nego veće krati. razgov. 212. U cvijeću od znańa veće krati krije se zmaj od oholasti. I. Đorđić, ben. 13. Za sve da je veće krati učinio ispovijes od svega života. D. Bašić 268. Ļubav veće krati nejma mjere. L. Radić 101. Razmišļo sam veće krati. N. Marči 3. — Kad se zgaja malo krati, zli bor dobar plod da vrati. J. Kavańin 124b.

d) slično kao i riječi kod c) upotrebļavaju se druge koje uprav naznačuju vrijeme, kao često *(i* gusto, *vidi* gustokrat), rijetko *(samo komparativ u jednom primjeru),* vazda, *u jednom primjeru* kad (kad krati, *gdjekoji put*). *aa)* krat. Anjel zali često krat se preobrazi. Naručn. 20a. Ki često krat spominašo se. Mirakuli. 11. Često mu krat biše va usteh. Š. Kožičić 36b. Koje *(pramene)* bih ja vila često krat do pasa. M. Vetranić 2. 182. Ne bojmo se često krat reći. Š. Budinić, sum 84. Vele krat, često krat J. Mikaļa, rječn. *kod* vele. Marijo koja sinu si se tvomu često krat priponizno poklonila. P. Posilović, nasl. 182b. Jere često krat Isus prihodjaše ondi s učenici svojimi. L. Terzić 25 Ļudi često krat sebi sami protivoreče. D. Obradović, živ. 53. — Početak je i uzrok primogući za dobrovoļno primit lijeke češće krat od iste nemoći. B. Zuzeri 6. Mi isti ne govorimo li češće krat među nami: ,Što sam činio u djetinstvo čini mi se da je bilo jučer'? 156. — Koji redije krat ispovidajut se. Š. Budinić, ispr. 35. — Ufaje od moje vazda krat mladosti... G. Držić 438. Koje je vazda krat pripravno M. Vetranić 1, 160 Kako sam želio vazda krat. P. Hektorović 55 Da ima vazda krat prvi grijeh prid svojim očima. N. Naļešković 1, 118. Htil bih vazda krat vodec me slatke dni pri ogńu zimi stat a ljeti u sjeni F. Lukarević 6. Turska prohira vazda krat zlotvorna. I. T. Mrnavić. osm. 17 — *bb)* krati. Zmaj te ujede često krati. J. Kavańin 11b. Često krati ,spesse volte' ,saepe numero'. A. d. Bella,

rječn. 777[b]. Često krati naziv|e ga. I. Đorđić, salt. 59. Često krati (ražim izkrivice moju pohvalu. I. M. Mattei 41. — Samoća je koja stjeće nebu duše češće krati. N. Marči 74. — U ńem ću te dočekati i večeras i u naprijed vazda krati, kad mi poda sreća blaga. G. Palmotić 1, 325. On će se vazda krati potrebniku smilovati. I. Đorđić, salt. 238. — Ako nije kad krati kušo jad i nemir. N. Dimitrović 19.

2. *sastav|eno ili složeno.*

a. jednokrat *(vidi), riječ je složena.*

b. *nalazi se složeno i s rednijem brojem* drugi: drugòkrât *(u jednom primjeru):* Što je postavio bio u komunь dubrovački u dvakratь: u jednokratь šestь tisućь dukatь; u drugokratь druge šestь tisućь dukatь. Mon. serb. 510. (1470).

c. *s* dva, tri, četiri, *može se* krat *sastaviti u jednu riječ, kod čega brojevi ostaju pri svom obliku, vidi* dvakrat, trikrat; *radi* četiri *vidi:* Četirikrat na godišće postiti. F. Glavinić, cvit. 63[a]. četiri *se može i okrńiti:* Četirkrat sto hi|ad. I. T. Mrnavić, osm. 44. — *Rjeđi su pravi složeni oblici, kao* dvokrat *(vidi).*

d. *za slagańe s višijem brojevima od* 4 *ima samo* sedmokrat *u jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Križ će u svojoj svitlosti nadaći sedmokrat sadašńu svitlost sunca. J. Filipović 1, 143[a].

e. *s riječima* koliko, toliko, ńekoliko, mnogo, *sastav|a se ili se slaže* krat *i* krati, *kad se prva riječ okrńi, vidi* kolikrat, tolikrat, ńekolikrat, mnokrat *i* kolikrati *itd.*

3. KȐAT, *m. vidi* zelenko *(końь). — Od tur.* qyr-at; qyr *znači: siv, sivast;* at *vidi. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚art arabischen pferdes' ‚equi arabis genus'). I kŕata końa u kopito. Nar. pjes. vuk. 3, 466. Kud god ide sve kŕata jaše. 4, 139.

KRÂTA, *f.* |*esa; rošti|. — Riječ romanska od lat.* cratis, *isporedi i* 1. grata. — *U Mika|inu rječniku:* krata, grata, lisa ‚grata, graticcio' ‚crates', *i kod* roš.

KRȂTAHAN, krȁtahna, *adj. vidi* kratašan. — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kraćahan). One su kratahne *(riječi).* P. Bakšić 143. Vele a dobro ostav|aju cić kratahna uživanja. J. Kavańin 430[b].

KRÁTAK, krátka, *adj. kad se što mjeri po naj većem smjeru (du|ini) i nahodi se da je maleno (prema drugijem stvarima, ne prema druga dva smjera). suprotno* dug *(vidi* 1. dug). — *govori se o mjestu i o vremenu. — Akc. se mijeńa u složenoj deklinaciji:* krâtkî, krâtkâ, krâtkô, krâtkôga, krâtkê, krâtkôme, krâtkôj *(ali ne, kad složeni oblici zamjeńuju nominalne:* krátkê, krátkôj *itd.). u Dubrovniku je u nominalnoj deklinaciji drukčiji akc. u nom. sing. m.* krâtak *i n.* krâtko, *u gen. sing. m. i n.* krâtka, *u dat. i loc. sing. m. i n.* krâtku, *u acc. sing.* krâtak (krâtka), krâtku, krâtko, *u nom. pl. m.* krâtki, *f.* krâtke, *u acc. pl. m. i f.* krâtke *(vidi* M. Rešetar, die serbokroat. betonung. 115. 121). — *Riječ je praslavenska* (kortъkъ), *isporedi stslov.* kratъkъ, *rus.* короткій, *češ.* krátký, *po|.* krótki. — *Isporedi i lat.* curtus *(stgńem.* churz *i novgńem.* kurz *uzeto je iz latinskoga); misli se na postańe od korijena* krt, *isporedi lit.* kirsti *(praes.* kertu), *sjeći, snskrt.* kr̥ntati, *sijeće. — U svijem je rječnicima: u Voltiģijinu* ‚brevis; curtus'; *u Mika|inu* kratak, malahan ‚brevis, concisus, contractus, pusillus, parvus'; *u Belinu* ‚breve e brieve, cioè corto' ‚brevis' 148[a]; ‚angusto, parlandosi di tempo' ‚angustus' 81[a]; *u Bjelostjenčevu (kajkavski)* kratek ‚brevis, curtus'; *u Jambrešićevu* kratek ‚brevis'; *u Voltiģijinu* ‚corto, brieve, ristretto' ‚kurz'; *u Stulićevu* ‚brevis, curtus, contractus, compendiarius'; *u Vukovu* ‚kurz' ‚brevis'; *u Daničićevu* kratьkь ‚brevis'.

1. *adj. — Komparativ postaje od osnove* krat *(bez nastavka* ъk) *nastavkom* j *s kojijem se* t *sažim|e u* ć (krȁćî); *taj oblik postaje od praslavenskoga nom. sing. m., isporedi stslov.* kraštij. — *na jednom mjestu* XVIII *vijeka ima oblik za nom. sing. f.* kratšeja (kratčeja?). I. Jablanci 24. — *nije dobro* krȁtkijî. Š. Budinić, ispr. 51.

a. *o mjestu, prostoru kojijem se pruža ono što se mjeri.*

a) uopće. Države one, gdje njekada vlas desposka sterala se, kratka mu je sad livada. I. Gundulić 376. Za|ub|ene. sjedińene *(muža i žena)* poste|a ili kratka prima, zavadjenijem i smetenijem vas saj svijet je tijesan ńima. G. Palmotić 2, 126. Rep *(końu)* kratak, a tanak. B. Krnarutić 7. Vriće i kratke i duge. 34. Kratke korake činiti. E. Pavić, ogl. 73. Bijaše bo kratka uzrasta. S. Rosa 128[a]. Na ńoj kratka kabanica. Nar. pjes. vuk. 1, 431. Kratke glavńe gotovi ugarci, pozna đeca gotove sirote. Kratkim štapom u duboku vodu odupirati se. Nar. posl. vuk. 160. — *Metaforički.* Laž kratke noge ima. (D). Poslov. danič. Laži kratkih nožica. A. Kanižlić, kam. 263. U laži su kratke noge. Nar. posl. vuk. 332. — Ruke su mu kratke bile, da što komu ne podile. P. Posilović, nasl. 201[a]. *vidi* 1. dug, I, 2. a, *b) bb). — Amo bi mogao pripadati i ovaj primjer, premda se u ńemu govori o krugu, u kojega je svaki smjer jednak, ali se riječju* kratak *ističe da se ne pruža na daleko (isporedi c)).* U oćean smionom plavi srce uljesti ńemu *(Erkolu)* ne da, tim bi|ege moru stavi, da se ne smije proć naprijeda; nu hrabrenoj veličini naše svijesti, ka je svijeh viša, sasma kratak krug se čini tijesna ovega okoliša. Ǵ. Palmotić 2, 526.

b) kad se kaže o če|adetu, shvaća se na više načina.

aa) u pravom smislu, o čovjeku malena rasta. suprotno visok. Množ kratke i drobne tej če|adi *(Pigmeja).* Ǵ. Palmotić 2, 198. Bješe Uso i uzak i kratak. 4, 431. — *U ova dva primjera (uprav su obadva poslovice)* kratak *ostaje u ovom značeńu, ali se shvaća u metaforičkom smislu, kao slaba razuma ili malena znańa, isporedi bb) i d) pri kraju.* Kraci |udi visoko ne dohitaju. M. Držić 243. Kratak čovjek visoko dokučit ne može. (Z). Poslov. danič.

bb) s imenom apstraktnijem (u primjerima ima samo broj, snaga, znańe) *u loc. s prijedlogom* u, *može značiti: malen, slab, ali tako da se ove osobine misle uprav o onome što je u lokativu, te* kratki u broju *znači: koji su malenoga broja, kojijeh je malo;* kratak u snazi *znači: koji je male snage, slab;* kratak u znańu *znači: koji je malena, slaba znańa, koji malo, slabo zna.* Od početka malo ih bише: mali u broju bihu i kratci kad se u zem|i toj staniše, u koj stâhu kao prišlatci. (‚Cum essent numero brevi, paucissimi et incolae ejus'. psal. 104, 8). A. Vita|ić, ist. 357[a]. — Naši oci bjehu kratci u snazi, mali u broju. I. Đorđić, salt. 356. — Vrati se s učione kratak u znańu. M. Pavlinović, rad. 158.

c) sa supstantivom vid *(u prvom primjeru* gled) *znači: koji ne doseže na daleko, isporedi* kratkovid. — *u pravom i metaforičkom smislu.* Sile od tmaste vječńe noći kratak moj gled ne dohita. J. Kavańin 391[a]. Ko je kratka vida. A. Kalić 567. Budući od mladosti kratkog vida. D. Obradović, basn. 338.

d) *kad se govori o čemu umnome ili duševnome, može značiti: malen, ili kojega je malo. gdjegdje stoji jer se ističe kao suprotno prema* 1. dug. Dug jezik, a kratko srce. M. Držić 173. — Ako je vjerna družba tvoja vele maňa nego od prije, prikraćena radi broja, naša krepos kraća nije. G. Palmotić 1, 16. — Duga pjesan kratku znanju ni priliči, ni dotječe. I. Gundulić 282. Ukazaće tad pravedno, stat sred kratka da se znaňa ne miruje srce vrijedno. G. Palmotić 2, 418. — Kratko vrime ‚kraće' čini težko brime. V. Došen 51a. — Sile ti krâtke! (Kao kletva. U Vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 284. Što su čoveku sile kratke. M. Đ. Milićević, zlosel. 295. — *Naj češće o pameti* Komu je prazna glava i pamet kratka. A. Kanižlić, kam. 229. Žene su dugih vlasi a kratke pameti. M. A. Reļković, sabr. 31a. Veće se prilaga k našemu mlohavstvu i kratkoj pameti. Ant. Kadčić 103. Kog' su ļube dosle sjetovale, s dugom kosom a pamećn kratkom? Nar. pjes. vuk. 2, 532. U žene je duga kosa, a kratka pamet. Nar. posl. vuk. 329. Da nijesam svaku biļežio, po mojoj kratkoj pameti ja bih bio ostao ništica. M. Pavlinović, rad. 57. Seraskijer nadute naravi, a kratke pameti. S. Ļubisa, prip. 120.

b. *o vremenu.*

a) *o samom vremenu ili o ńegovijem dijelima, isporedi* 1. dug, I, 2, b, *a*). V takovu kratku vrimenu. Transit. 121. Brijeme jes kratko i bjega ova noć. M. Držić 449. I u kratko prostrijet vrijeme s istoka se do zapada. I. Gundulić 295. U kratko se tako vrijeme što žudjesmo nam objavi. G. Palmotić 1, 172. Ilario u kratko vrime razboran besidnik učini se. F. Glavinić, cvit. 7a. U kratku vrimenu, u kńigi, u oružju slavan učini se. 21a. Gdi na kratkim i umri vrimenu. 192a. Što bi u kratko vrime Rugijeru se dogodilo. G. Palmotić 2, 41. Ere vrijeme bježi kratko. J. Kavańin 11a. U kratkom vrimenu ova imam raznati. A. J. Knezović 99. Tom u kratkom još vrimenu svit zabaci uspomenu. V. Došen 227b. Ne bijau se mogli skupiti u ovo kratko vrime. A. Kanižlić, kam. 476. Da ovo vele kratko života moga vrime u službi Božjoj provedem. utoč. 731. Tako lini starešine kratko vrime sebi čine. V. Došen 249a. Ako bi paka vrime bilo kratko. Ant. Kadčić 130. Izaći iz manastira za kratko vrime. I. J. P. Lučić, nar. 125. I u kratko vrijeme otpuste ga. Pravdonoša. 1852. 8. — I zamerne cjeć lipote kratka časa bez ńe nije. I. Gundulić 330. A čas kratak grusti klečat. J. Kavańin 20a. Da vidi Božju slavu časom kratkim. 493a. — Tisuć stupa, tisuć kipa, ki sprav nijesu kratka hipa. 117b. — Opet do kratka roka u nit i red najti se dasmo. P. Zoranić 6a. Kad se broji, i dug plaća, rok je kraći. V. Došen 58a. — (*u ovijem je primjerima* vijek *isto što* život, *vidi* 1. dug, I, 2, b, *a*) *bb*)). I bivaju kratka vika. V. Đošen 88a. Vik prolazi kratki nami. 45b. Našega je kratkog vika blago ovo slika. 46a. — Kratci dni (*vidi* 1. dug, I, 1, b, *a*) *cc*)) jesu života našega. Transit. 89. Kratki danci. daleki konaci. Nar. pjes. vuk. 3, 239. — A vaj! kratke noći! 1, 208. — Kratak je dan, ali je dugo godište. (D). Poslov. danič. Godine kratke. J. Rajić, pouč. 1, 2

b) *o staňu i o radňi, vidi* 1. dug, I. 1, b, *b*).

aa) *o životu.* Kratak život na sem svēti. Mon. croat. 45. (1381). Od ńe kratka života vikuvičńe spomenutje mojim pismom hoću učiniti. Živ. jer. star. 1, 227. Pomisli na kratki život čovičaski. Naručn. 89b. Od ovoga kratkoga i teškoga života. Korizm. 1b. U ovomu životu tko kratkom na sviti mni miran moć biti. D. Rańina 150a. Radi koje stvari život ļudski kraći se čini. M. Orbin 48. Kratki 'e život, nauka duga. J. Kavańin 118a. Ļudski život jest kratak. V. M. Gučetić 209. — Malo je živļenje naše i kratko. Korizm. 28a.

bb) *o govoru, riječima; o pismu, kńizi; pa i o mišļeńu, vidi* 1. dug, I, 2, b, *b*) *bb*) *i cc*). Kratka molitva prohaja nebesa. Naručn. 106b. Očemo viditi jednu kratku lekciju od vskrešenija. Korizm. 101a. U kratke mu odgovore skaza ovako sve odluke. I. Gundulić 493. U besjedah aga kratcijeh odgovori smjerno tade. 558. Na pitańe kratak odgovor davaše. A. J. Knezović 150. (*Knez Lazar*) učinivši prediku kratku ma plaćnu, udari na Turke. And. Kačić, razg. 57. Hrlo zalijetajući se često kratcijem i gorućijem molitvam i uzdasima. I. M. Mattei 302. — Sliš' me dobro ča ti reku, dal' u kratke riči skažu . . . Đ. Baraković, vil. 173. Da toliko kratki riči linca izliči. V. Došen 242a. Ove riči imaju biti muške a ne ženske, kratke i tvrde spametno. Ant. Kadčić 214. — Ovdi paša dobesjedi, i na govor svoj naredan među svijetlim banim slijedi lak i kratak žamor jedan. I. Gundulić 454. Na kom (*štitu*) kratko sej pisańe u zlatna se slova iznosi. G. Palmotić 1. 389. Lijepo dijete upazismo i pri ńemu kratko pismo. 1, 172. — Oteći pisati jednu kratku epistoliju. Transit. 166. — Razumiti oće v kratku složenju život sv. Jerolima. 1. — Ako se onomu, koji rečenu svetu molitvu bude govoriti, uzvido kojegodi otajnosti kratke, a kojegodi duge, tada će rečena duša bogoļubna izabrati od tijeh otajnosti . . . diļe ili kraće. A. Gučetić, roz. jez. 22. — Priložio sam jedno kratko iskušenje od konšijencije. A. Komulović 3. Kratke ove poslove moje (*aždaju sedmoglavu*) Bogu velikom žeļnoļubno poklańam. V. Došen x. Slidi kratko ukazańe od stari kraļa slovinski. And. Kačić, razg. 4. — Tri kratka mišļenja. Korizm. 82a.

cc) *o kojemu mu drago staňu ili radňi.* O slasti bjeguća, o kratka radosti, malo ti stojuća bi s mojom mladosti. D. Rańina 112a. O radosti od ļubavi, kratke ti ste vi na sviti! G. Palmotić 2, 22. O kratke radosti i velike žalosti! A. Kanižlić, kam. 809. Veliko, ali kratko veseļe. 820. — Jer premda slast kratku stigne . . . V. Došen 103b. — Koji Rugijerovo slijedi kratko plahovańe. G. Palmotić 2, 7. Smamnos kratka al' velika. J. Kavańin 57a. — Nemoći jesu nike kratke. Naručn. 58a. Iza kratke bolesti. G. Palmotić 2, 70. Providila je narav da je bol kratka. A. Kanižlić, utoč. 322. — Smrt duga od kratke gora. V. Došen vii. — Donijet bo je sva odluka dugo zdravje s kracih muka. I. Gundulić 218. — Ako svoje kratke smeće sreta ufanjem duga mira. 354. — Donijet tužbe duge ne mogu mi kratka ufanja. 354. — Srģbo kleta, kratka nesvijes ti si zvana. G. Palmotić 1, 229. — Koja je stvar kraća nego ova lipota? M. Radnić 71b. — Kratak objed iza duga čekanja ni hvali gosta ni gozbnika. (Z). Poslov. danič. — I pokora da mi je kratka. J. Kavańin 88b. — Kratak uzdah smrt je od svita; smrt je od duše vjekovita. I. Gundulić 235. — Kratko počitanje tih iže gospodovali sut v Rimi. Š. Kožičić 41a. — Kratki postupak ‚summarisches verfahren'. Zbornik zak. 3. 183. — Kratkoj zastari po pravilu čl. 523. V. Bogišić, zakon. 315.

dd) *amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu se* kratak *govori o pomoći, te je zna čeńe: ili koja ne treba da dugo traje, ili do koje*

se može u kratko vrijeme doći. Jedina, naj sigurneja, naj kratšeja jest pomoć s kojom se pusto rdavo ... poļe izliječiti ... može ... I. Jablanci 24.

c) kaže se gdjegdje o stvari tjelesnoj (materijalnoj), te se kod toga misli na ńeno trajańe; tako se govori u ova dva primjera o svijetu i o ogńu. Znajući da je ovi svit velo kratak kako rosa jutrńa. Mon. croat. 171. (1498). I što veći, to je kraći *(ogań)*. J. Kavańin 397[b].

d) sa supstantivima red, zakon *u instrumentalu znači što i* u kratko *(vidi* d, *e), osobito pod cc)) — U pisaca čakavaca* xvi *vijeka.* Vsa *(ka su pisana)* kratkim redom ali govorenjem objimļe. Naručn. 93[a]. — Oćemo viditi kratkim zakonom. Korizm. 36[a]. I kratkim zakonom vse ono zlo ko se nahodi učińen je grih *(vidi* d, *e) ee)).* 56[b]. — *Vaļa da amo pripada i ovaj primjer (nijesam ga mogao potpuniti).* Kratkim načinom. J. Rajić, pouč. 1, iv. — *vidi i* c.

e) o čeļadetu, koje brzo ili u malo vremena nešto govori ili radi (suprotno je značeńe kod 1. dug, 1, 2. b, *c)).* Neka u govorenju kratkiji budemo. Š. Budinić, ispr. 51. Ako velo brz i kratak bil jest u slišanju od ispovidanji. 86. U ovomu sadańemu odgovoru biti ću kratak. M. Orbin 14.

f) o vokalu (samoglasu), o slogu (slovci), o akcentu (naglasku) što mańe traje kod izgovarańa nego drugo što iste vrste. — U gramatici i o nauci o prozodiji. Nije nigdje pokazao, n. p. u riječi krêmên koji je slog dug koji li je kratak. Vuk. slavische bibliothek. 2, 233. Da bi se mogla odrediti pravila, u kojijeh je glagola ovo ‚a' dugačko, u kojijeh li je kratko. 235. Od ova četiri akcenta prva su dva dugačka a druga dva kratka. D. Daničić. slav. bibl. 1, 97.

c. *o putu (vrijeme ili trajańe, mjesto ili duļina), isporedi* 1. dug, I, 2, c. Putь kratькь jestь, imže tečemь. Sava, sim. pam. šaf. 3. — *U instrumentalu je značeńe kao i kod* b, *d).* Dicu kratkim putem spovidati se učiti imaju. Kateh. 1561. 35.

d. *n.* kratko *(vrlo rijetko u složenom obliku, vidi d)) s ńekijem prijedlozima zamjeńuje adv.* kratko, *gotovo svagda o vremenu, o mjestu samo pod b) dd), e) dd) (metaforički o vremenu), f) aa). — isporedi* 1. dug, I, 2, e.

a) u jednom primjeru xviii *vijeka stoji* kratko *nepromijeńeno s prijedlogom* do. *kao da je značeńe: za malo vremena. (Zambeli)* u životu prem je vrijedan, do kratko grad prosvjetļiva s mnogim blagom i milostju. J. Kavańin 119[a].

b) u acc. s prijedlogom na: nȁ krâtko.

aa) o stańu ili radńi uopće. Primi radi Isusa to na kratko trpļenje. F. Glavinić, cvit. 110[b]. Život naš na kratko trpećim priklada se stvaram. posl. 8.

bb) o govoreńu, pisańu, čitańu, kad se ńešto javļa u malo riječi, vidi e) cc). Istorija sva na kratko. M. Marulić 5. Ku stvar na kratko hoću reći. Naručn. 45[a]. Na kratko spisah. 44[b]. Na kratko govoreći. Transit. 72. Oću ti skazati na kraće koliko budu moći. 254. Molimo na kratko. Kateh. 1561. 30. Pisah vam na kratko. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 127. Ipetr. 5, 12. Med tim ov moj trud na kratko učińen primi. F. Glavinić, cvit. xix. Od kih *(mist)* na kratko hoćemo progovoriti. 5[b]. Zato postavļamo ovdi način na kratko. P. Posilović, nasl. 91[a]. Na kratko mu falu dade. V. Došen 204[b]. I na kratko pokazana *(ova fala)* ... 270[b]. Na kratko mi povej. Nar. prip. mikul. 19. Stihotvorac nam znao je udesno i na kratko splesti vijenac kńazu Milošu. Nov. sr. 1034. 167. — *Amo pripada i ovaj primjer:* Gdi ćemo na kratko viditi kako se sagrišuje. P. Posilović, nasl. 107[a].

cc) vidi e) ee). Na kratko. Bog nam je obećal. Kateh. 1561. 77.

dd) prići na kraće, *kao doći na mańe, propasti. — u jednom primjeru* xvii *vijeka* Četvera stanišća u Zadru te braće, ka po sva godišća nete prit na kraće. Đ. Baraković, vil. 117.

c) u loc. (nominalnom) s prijedlogom na: na kratku.

aa) vidi b) bb). Na kratku govoreći. M. Divković, bes. 58[a]. Ovdi se ima na kratku rijeti od pokore. 274[a]. Na kratku imamo govoriti. nauk. 81[a]. Odgovori svomu iskrńemu na kratku. P. Posilović, cvijet. 209.

bb) jednom riječi, u malo riječi, vidi e) ee). Na kratku, ako sam ... Mon. croat. 220. (1527). I na kratku svi oni, koji promišļaju li smrt pametju od razloga, svi faļahu veće smrt od života. P. Posilović, nasl. 43[b]. I na kratku u kolika zabrańenja i kolike misli čudne djavao more poslati nemoćniku. 86[a].

d) u loc. (složenom) s prijedlogom na: na kratkom. — *U dva pisca čakavca* xvi *i* xvii *vijeka.*

aa) u malo, do malo (vremena). Gdi s. otac na kratkom i od glada i od zime zaspa u Gospodeve. F. Glavinić, cvit. 371[b].

bb) vidi b) bb). Ča govori Bog na kratkom od ovih deset zapovedi? Kateh. 1561. 18. Današńe na kratkom hoću nazvistiti ukazanje. F. Glavinić, cvit. 134[a]. A sad na kratkom poslušaj istoriju. 356[a].

e) u acc. s prijedlogom u: ȕ krâtko.

aa) u malo (vremena), o trajańu uopće. vidi i bb). Er se duh od tijela u kratko razdvoji, a muka nije cijela ka dugo ne stoji. N. Nałešković 2, 81. Ali opeta u kratko dvakrat razbolivši se. B. Kašić, iń. 20. Neka tako u kratko plati ča bi jemal trpiti u purgatoriju. P. Radovčić, nač. 217. U kratko otok ovi od lijepa se grub učini. Ǵ. Palmotić 2, 75. Gdje u kratko kad dojaha. P. Kanavelić, iv. 41.

bb) nakom malo (vremena), do malo. — nije lako svagda razlikovati ovo značeńe od pređašńega. U kratko skonča život svoj. P. Zoranić 33[b]. Što ću t' ino jur već riti, ner ako mu u kratko reda ne daš ... A. Čubranović 156. Ludovik Beltram kojega u kratko u broj od svetijeh ufamo upisati. A. Gučetić, roz. jez. 68. Malost mojije dana svršiće se u kratko. P. Posilović, nasl. 44[b].

cc) o govoru i o pismu, kad se što kaže u malo riječi, isporedi b) bb), c) aa), d) bb), f) cc). — vrlo često. U kratko s tvojijemi prijateļim govori. N. Dimitrović 20. Hotjejte slišati što vam ću ovi čas u kratko kazati. N. Naļešković 1, 223. Ištom se poteži, u kratko besjedi. 1, 285. U kratko. gospoje, rekla si do voļe. 1, 232. U kratko mi spovidje kao je rabota pošla. M. Držić 290. Koji saotijer naj prvo se da na svitlos u Valenci, ma toliko u kratko, da bi jedva mogao zadovoļnu bogoļubnost u srce tvoje usaditi. A. Gučetić, roz. jez. 70. U kratko recimo. B. Kašić, fran. 60. Po načinu mnogo zbroji, ter u kratko reče dosti slave, časti, moć, svitlosti od kih mu se čelo znoji. Đ. Baraković, vil. 186. Pak u kratko bes krsmanja kaže glase ke joj nosi. I. Gundulić 414. Reci u kratko. Ǵ. Palmotić 2, 52. Ako u kratko tako t' pravih. J. Kavańin 401[a]. U kratko ‚brevemente, con brevità' ‚breviter'. A. d. Bella, rječn.

148ª; ,sommariamente' ,summatim'. 686ª. Odlučio sam koliko uzmogu u kraće prikazati. I. Đorđić, ben. 29. Razgovori duhovni u svetkovine došastja Gospodinova u kratko složeni. J. Banovac, razg. I. Prividivši sva ozgor premda u kratko rečena, vidimo. 224. Danaska ću vam u kratko govoriti. pred. 121. Što se u kratko kaže, lašńe je u pańeti držat. J. Filipović 1, 166ª. To je ono što ću vam ukazat u kratko. F. Lastrić, ned. 375. Da djeca u kratko odgovaraju. I. A. Nenadić, nauk. 7. Bog u kratko reče u svetomu pismu. V. M. Gučetić 155. Jedni su obilatije, a drugi u kraće pisali. A. Kanižlić, kam. 51. Nastojaću u kratko ispisati ovi sabor. 655. Al' u kratko sve ću reći. V. Došen 245ᵇ. U kratko i ožeto govorili smo. S. Rosa 195ª. Talijanski ko razumi neka štije Sagreda, ... iz kojizih sam u kratko ovo izvadio. And. Kačić, razg. 141. Koje sveto pismo imenuje i u kratko ńihova junaštva kaže. kor. 214. U kratko sam obodvojici odgovorio. M. A. Reļković, sat. A4ª. Govori *(kńižica)* u kratko od različitih stvari. sabr. III. U kratko ćemo istumačiti. Ant. Kadčić 107. Da bi se u kratko i bistro istomačilo one stvari. J. Matović 117. U kratko Jeremija ńih izbroji. 346. Očituj mi u kratko, zašto ne moreš. I. J. P. Lučić, razg. 38. Alberto u kratjo tomači ove ure. B. Leaković, gov. 57. — *Amo pripadaju i ovi primjeri:* V čemu u kratko stoji nauk kristjanski? Š. Budinić, sum. 2ᵇ. U kratko može se vidjeti. A. Gučetić, roz. jez. 6. Vas početak me ļubavi čuj u kratko. G. Palmotić 1, 301. Čuj me u kratko. I. Đorđić, uzd. 24. Za razumit kolikogod po našoj slaboj pameti množtvo darova, imamo u kratko znati, da mi svekolike darove, ili od naravi ili od milosti ili od slave, od ńega primismo. A. Kanižlić, uzr. 15. Ista ćutjenstva u kraće i drugačije. 1. M. Mattei 16.

dd) u ńekijem se primjerima nalazi: pokupiti, skupiti, stisnuti, staviti što u kratko, *te se kaže o govoru ili pismu (objekat je ono o čem se govori ili piše), i značeńe je od prilike kao kod cc), ali s tom razlikom da je s ovijem glagolima značeńe uprav o mjestu, pa se metaforički prenosi na vrijeme.* Eto u kratko pokupismo muku Isukrstovu. B Kašić, is. 71. — Koji način u kratko skupivši prikazaše mu. iń. 64. Sudjenje bilo bi u kratko skupļeno. A. d. Costa 2, 35. — Ovo je tvoj razlog u kratko stisnuti. A. Kanižlić, kam. 681. U kratko ćemo stisnuti nauke potribne. Ant. Kadčić 389. — Nastojeći u kraće staviti ovi način od pisanja. R. Gamańić 3ᵇ.

ee) ut paucis dicam, quid multa? ne multa! *značeńe je kao kod cc), ali* u kratko *stoji za se ispred drugijeh riječi ili je umetnuto među ńih, te i ako stoji uz glagol, nije s ńim u svezi, nego se ima u pameti:* da rečem u kratko *(isporedi:* Za rijeti u kratko, nije krjeposti koja se podpuno ne zdrži u ovomu prisvetomu rozariju. A. Gučetić, roz. jez. 10. Za rijet u kratko, zli su i opaci. M. Orbin 7). *naj češće se upotrebļava, kao* jednom riječi, u jednu riječ *(vidi* 1. jedan, 1, c), u malo riječi, *kad se o čemu u duļe govorilo, te se hoće opet ono sve izkazati, ali u malo riječi. — isporedi b) cc), e) bb)* Bila je, u kratko, Zadarka ma mati ... Đ. Baraković, vil. 32. U kratko ,con poche parole' ,paucis'. A. d. Bella, rječn. 542ᵇ; ,in somma, in sostanza' ,in summa'. 686ª. U kratko: kad bi tako bilo ... I. Đorđić, uzd. VI. On jistbine ńim spravļaše, on steraše, on peraše, on u kratko sve ćińaše. P. Knežević, živ. 43. Ńegovo je jilo sve u kratko priprost jeģek, al' ga jide slatko. M. A. Reļković, sat. L2ª.

f) u loc. s prijedlogom u: ù krâtku.

aa) o mjestu (duļini), samo u ovom primjeru: Čista svila do zemļe spušćena, a kadifa u kraćem skrojena. Nar. pjes. vuk. 1, 167.

bb) o vremenu uopće, vidi e) aa) i bb). Vrime oće priti v kratku. Transit. 86. To budi zadovoļno danas v kratci. Korizm. 83ª. Sve prohodi toliko u kratku. M. Radnić 41ᵇ. Uspomena zlije u kratku izgubi se. 66ᵇ. Sve u kratku zgubi se. 167ª. Čekajući u kratku da će biti proždrt od riba. P. Posilović, nasl. 52ª. Nije Francesko muke svoje u kratku svršio. F. Lastrić, test. ad. 63ª.

cc) vidi e) cc). Vь kratce ispovêmь. Sava, sim. pam. šaf. 3. Zato tebi tvoju sreću pravo i smino hoću reći, a u kratku, neka t' veći ne dam poraz i bol veću. M. Pelegrinović 173. Nauk krstjanski u kratku obilato i razborito istomačen. I. Grličić I. Dostojno je u kratku govoriti od suda. A. Baćić 492. Razgovorićemo se u kratku svrhu otajstvi. F. Lastrić, test. 200ᵇ. Ovo ću vam ukazati u kratku. ned. 208 Pobrojiću vam u kratku sve začine s kojim se ima molitva začińati. 214. Sada ćemo samo nikoliko riči u kratku reći od ubojstva tilesnoga. 287. Ako ćemo u kratku ispisati za upamtiti lašće. 358. Kaza mu u kratku čudesa. A. Kanižlić, fran. 81. — Zlamenja ... mogu se u kratku vidjeti. I. Grličić 235. To ćemo promotrit u kratku. F. Lastrić, svet. 3ª. Za znati u kratku, što je ispovidnik. M. Dobretić 72.

dd) vidi e) ee). Da sam te ja, moj Gospodine i spasiteļu, pravo ļubio, ne bi se ritko tako i raztrkanom pametju od tebe spominao..... U kratku: Kad ja prošastoga života vrime, mista, dilovańa protresam, nahodim *itd.* A. Kanižlić, uzr. 31.

2. *adv.* krátko, *komp.:* krȁćē. — *svagda o vremenu. — Između rječnika u Mikaļinu* (kratko, u kratko ,breviter, summatim, strictim, paucis, brevissime'), *u Belinu* (,abbreviatamente' ,breviter' 8ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (kratko, na kratkom ,breviter, cum brevitate, summatim, paucis verbis, succincte, cesuratim, presse, compresse, exiliter, tenuiter, parce et tenuiter'), *u Voltiģijinu* (,brievemente, alla corta' ,kurz'), *u Stulićevu* (,breviter, brevi, strictim, circumscripte, compendiario, summatim').

a. *za malo vremena, u malo vremena.* Koja li *(je)* to pravda, vjekuvječnijem mukam grijeh smrtni pedepsati, a ne za toliko bremena, kraće i diļe, kako je grijeh veći i teži? V. Andrijašević, put. 274. Koliko imam odluku kraće zadržati vas ... F. Lastrić, svet. 181ª.

b. *o govoru, vidi* u kratko *kod* 1, d, *e) cc).* Kratko govoreć ... Anton Dalm., ap. a3ª. Kateh. 1561. 100. Reti ću ti naj kraće što uzmožem. I. T. Mrnavić, ist. 132. Što budem moći kraće ,con la brevità che potrò' ,quam brevi potero'. A. d. Bella, rječn. 118ª.

KRȂTAŠAN, krâtašna, *adj. dem.* kratak. — *isporedi* kratahan, kraćašan, kraćahan. — *U naše vrijeme.* Žežijahu kratašne maškule. Pjev. crn. 18ᵇ. Ogled. sr. 22. Bilo im drvļe kratašno. S. Ļubiša, prip. 243. Košuļu nosah kratašnu. prič. 16. Kratašne crvene bječve. 125. Dopetnu dolamu uz kratašni koporan. M. Pavlinović, razl. spisi. 122.

KRATEČKO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 84.

1. KRȂTEĻ, *m. po narodnome vjerovańu i pripovijedańu, ńekakva bolest gora od kuge, što čovjeka u jednu noć mori, a u mrtraca je jedna*

noga kraća od druge (dakle riječ postaje od kratak). — *U naše vrijeme, u između rječnika u Vukovu:* nekaka bolest ,(nach der tradition) eine krankheit, ärger als die pest, die in einer nacht tödtet. der todte hat einen fuss kürzer als den andern (daher der name, von ,kratak' kurz)'. — Moja familija u Ripńu zavetovala se te posti taj post *(aranđelovicu)* od neke bolesti ,krateļa'! ,Krateļ' je bolest koja mori ļude. kažu da je čoveku koga umori ,krateļ' jedna noga ,kraća' od druge. (u Šumadiji). M. D. Milićević, živ. srb.[2] 145—146. — XIX *rijeka nadjelo se ovo ime strašnoj kužnoj (zaraznoj) bolesti* ,Cholera asiatica', *vidi* kolera, b. Kako se kolera sad u našijem zemļama pojavila, mnogi je ļudi zovu ,kràteļ' *(s drugijem akcentom?)*. Vuk, rječn. *kod* krateļ. Neki vele da je ,krateļ' i ,kolera' jedno isto. M. D. Milićević, živ. srb[2]. 146. Silna se nakotila raja, a kuge joj ni krateļa nema. Osvetn. 2, 74. *u Šulekovu rječniku:* ,orientalische cholera' *kod* ,cholera'.

2. KRÀTEĻ, *m. pokraća ńiva (vidi daļe opširnije značeńe). — Postaje od* kratak *kao i* 1. krateļ. — *U naše vrijeme.* Kràteļ, dugačku ńivu (oranicu) koja u širinu na okrug svršava, te one kratke slogove zovu ,krateļima'. ,Este li sve uzorali i smirili?' ,Esmo dobro, samo nam ote mrak nekolika ona krateļa'. *u Liei.* J. Bogdanović. Kràteļ, kratèļa, u Srijemu ńiva koja nema propisanu dužinu ali je ipak potpuno jutro, dakle jutro zemļe kraće nego što treba. P. Marković. Lanac zemļe koji leži odmah do okliska (oklizak), dakle mu je jedna strana kraća od druge. (u Bačkoj). cf. oklizak. D. Daničić. Krateļ, kraća ńiva od one ńive koja se pored ńe pružila. Ž. Radońić. — *I kao mjesno ime u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Krateļu. Sr. nov. 1872. 350. — *u okrugu šabačkom.* Ńiva u mestu Krateļ. Sr. nov. 1875. 788. — *u okrugu vaļevskom.* Ńiva Krateļ. Sr. nov. 1871. 252.

KRATÈĻIĆ, *m. dem.* od krateļ. ,Ajmo naj prije one krateļiće uzorati i smiriti, pa ćemo onda prijeći u drugu ńivu'. J. Bogdanović.

KRATEŽ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom. — isporedi* 2. krateļ. Ńiva u Kratežu. Sr. nov. 1874. 74.

KRATICA, *f. skraćena riječ u pismu (izostavļańem ili sastavļańem slova), vidi* titla, skratica. — *U Stulićevu rječniku:* v. kratčina. — *I u pisaca našega vremena: u Šulekovu rječniku* ,abkürzung'.

KRATIGUZ, *m. (može biti da je adj.)* ovako zovu čoveka koji je onizak. Ž. Radońić.

KRÀTIKULA, *f. roštiļ, vidi* gradikule. — *U Mikaļinu rječniku:* kratikula, roštiļ, lisa za peći ribu ,craticula, crates'.

KRATINE, *f. pl. mjesno ime.*

a. *selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 60.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Kratinama. Sr. nov. 1875. 307.

KRATIŃA, *f. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu šabačkom.* Zemļa u Kratińi. Sr. nov. 1875. 486. — *b) u okrugu vaļevskom.* Ńiva u Kratińi. Sr. nov. 1857. 59.

KRATIŃE, *n. ime mjestu u okrugu požarevačkom.* Ńiva na Kratińu. Sr. nov. 1874. 161.

KRÀTITEĻ, *m. čovjek koji krati. — U Belinu rječniku:* ,abbreviatore. colui che abbrevia' ,correptor' 8[b], *i u Stulićevu:* ,qui abbreviat'.

KRÀTITEĻICA, *f. žensko čeļade koje krati.* — *U Stulićevu rječniku:* ,quae abbreviat'.

KRÁTITI, krâtîm, *impf. činiti da što (objekat) bude kratko (pf.:* skratiti, pokratiti). *češće se nahodi u prenesenom značeńu (vidi* 1, b—e). — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krâćāh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* krâtî, *u part. praet. pass.* krâćen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Postaje od osnove* krat *adjektiva* kratak *nastavkom* i. — *Riječ je praslavenska* (kortiti), *isporedi stslov.* kratiti *(samo složeno, n. p.* sъkratiti), *rus.* коротить, *češ* krátiti, *poļ.* krocić *(u svijem ovijem jezicima samo u pravom značeńu). — Između rječnika u Mikaļinu* (kratiti, okratiti ,brevio, imminuo, minuo, abbrevio, decurto, curto'), *u Belinu* (,risparmiare' ,parco' 626[a]; ,prohibire, vietare' ,prohibeo' 589[b]), *u Bjelostjenčevu* (kratim, ne dopušćam ,prohibeo, inhibeo'. v. prečim. 2. v. skraćujem), *u Jambrešićevu* (kratim ,nego, impedio; abbrevio'), *u Voltiģijinu* (,negare, impedire, proibire' ,zurückhalten, hemmen, verbieten'), *u Stulićevu* (,decurtare, contrahere, imminuere, diminuere, perstringere, negare'), *u Vukovu* (1. ,kürzen' ,brevio'. — 2. ja ne kratim ,ich habe nichts dawider' ,per me licet').

1. *aktivno.*

a. *u pravom smislu (ali vidi kod b)).*

a) o vremenu, vidi skraćivati, pokraćivati. Ckninje krati na pospih sve moje živinje. Ģ. Držić 411. Ki *(jad)* nebog sad patim bez moga uzroka, ter život moj kratim nesrećni prije roka. N. Naļešković 2, 120. Neg u toj er zgodi ka život moj krati ne mož' mi od jedne već smrti zadati. D. Rańina 109[b]. Tim, ki su sve zdravi, potreban ni' ljekar, neg onim ki budu u tuzi imati ku nemoć zlu hudu, koiu život rok krati. D. Rańina 147[b]. Toj gospostvo drugi želje, za bogastvom drugi ginu, ter imaše tuge velje i neizmjernu pak gorčinu sve dni krativ jadovito. M. Bunić 17. Lijepa smrt bo lijepo zlati, vas naš život premda krati. J. Kavańin 359[b]. Da nejmaš kratiti ni stiskati tvoje misli u posvećeńu. Ant. Kadčić 55.

b) kad riječ nije o vremenu, kratak *shvaća se obično ne u pravom smislu, nego u širemu, kao* malen. Krati svoju neizmirnost, . . . zaklapa u ditinska uda svoje nedo*(h)*itivo veličanstvo. A. d. Bella, razgov. 221. — *obično je značeńe (često i kod čega umnoga): činiti da ńešto postaje mańe, smańa se, pa i da posve gine.* Koja mi um krati. Š. Menčetić 16. U ńem se *(tvojem kraļevstvu)* dinari ne žude imati, ni koje satvari dan i noć ke krati. N. Dimitrović 85. Ogńene tve *(ļubavi!)* strile zaman su, ke tratiš; njegda su ranilo, slavu istom sad kratiš. M. Držić 16. Tuj ga *(cvit)* zdržati ni voda ne ima moć, da svu ćes ne krati po vas dan i svu noć. D. Rańina 33[b]. Er sve ono što oči žele, sve napokon vrime krati. 150[ab]. Vrijeme je na svijetu koje krati napokon i tlači ļubav tu. F. Lukarević 83. Što ufańe moje krati, ni Koraļke jošte nije. Ģ. Palmotić 2, 48. Nu cjeć ženske jedne glave, ke ļepotu vrime krati. 2, 128. Vrijeme krati i satira grobļe i svaku inu diku. J. Palmotić 178. Ka videći u vrlini je ļuta žalost krati . . . 398. Ali zaman glase sterem, moje riječi vjetar krati. A. Gleđević 132[b].

b. *s toga što bi ko drugi (ili što drugo) mogao imati ono što subjekat čini da je kratko, pa obzirom na značeńe kod* a, *b), po čemu bi tad* kratiti *moglo značiti: činiti da ko ili što nema ništa od onoga objekta, postaju ńeka osobita značeńa u prenesenom smislu. — isporedi perf.* zakratiti, prekratiti.

a) negare, denegare, *ne dati, ne htjeti dati, (gdjegdje može značiti: ne dopuštati, za-*

braňivati). objekat se izriče supstantivom ili čim što zamjeňuje supstantiv, kao n. p. zamjenica, relativna rečenica itd. često je objekat što umno.

aa) kad je izrečeno čelade (ili uopće ono) kojemu se ne da stoji u dat. Dara ne krati tomu ki t' ima har. M. Marulić 130. Pokoňi darov taj sinku tvom ne krati. F. Lukarević 267. Ne kratite mi ovi dar. P. Radovčić, nač. 559. Prosim dara da tvojega osobite od pomoći meni slugi tvom' ne kratiš. J. Kavaňin 543ᵃ. Dostojan je da mu krati svoje darove. B. Zuzeri 123. — Jer mrvu bijednom' krati. J. Kavaňin 387ᵇ. Kad kratio sam jednu mrvu u moje dobi Lazaru. 399ᵃ. — *(Raja)* hoće nami da tretinu krati. Osvetn. 2, 75. — Kratiš plaću siromasima. A. d. Bella, razgov. 186. — Hranu nam krati tjelesnu. Štit. 16. — Moja mati i moj otac, oni meni milu kratu. Jačke. 6. — I za sve ako vijek ne krati od prije stvari nijedne ňemu. B. Bettera, dubrovn. 22. Żeļne stvari i Ipokrat grozničavim krati mnokrat. J. Kavaňin 55ᵃ. — Prija nego se kraļ na vojsku odpravi, baruna jednoga razumna ostavi, ki bude za ňega kraļevstvo vladati, i pravdu činiti i grade držati, komu priporuči gospodstvo i stanje i mladu kraļicu i svoje imanje, dočim se iz vojske doma opet vrati da riči ni jedne kraļici ne krati. Oliva. 28. — Bogu i duši dan jedini pak kratimo? J. Kavaňin 402ᵃ. — Od svjetlosti svoje zdrake da nam tužnijem on ne krati. A. Vitaļić, ostan. 294. Sunce kratilo bi ļudem svoju svitlost, bilo bi kako da ga nije. I. P. Marki 18. — Hajde, Luka, ogňilo ti ne kratilo zara! Osvetn. 2, 12. Nemoj mi kratiti plod i korist tolicih nevoļ. P. Radovčić, način. 284. — Sam odgovor kad kratih mu i u obraz vrata zatvorih mu. J. Kavaňin 32ᵃ. — Priprostih učeći, bludnih upravļajuć, svita ne krateći, neumićim dajuć. P. Hektorović 46—47. — Ne htij mi kratiti u tom puno milost. M. Marulić 7. Ja ne mogu kratiti milosti grišnikom. Mirakuli. 17. Kako ona ka prosećim milosti ne krati. P. Zoranić 29ᵇ. Ere tomu, ki se kaje, vijek mu milos Bog ne krati. Ð. Raňina 114ᵇ. Slugi tvom virnome milost ne krati. A. J. Knezović 185. — Ali prava nemamo, da braći slobodu kratimo. M. Pavlinović, razg. 103. — Nemozim pomoć ne kratit. M. Marulić 61. Ne krati mi pomoć tvoju. G. Palmotić 1, 295. Tvoju pomoć nam ne krati. P. Kanavelić, iv. 100. Spasiteļu, pomoć mi tvu ne krati. J. Kavaňin 312ᵇ. A Bog krati mu one veće pomoći. A. d. Bella, razgov. 51. Dali on komu krati i uzteže pomoć? A. Kalić 33. Što kom moglo od desnice poći, te im nitko ne krati pomoći. Osvetn. 2, 30. — Tot Isukrst Krstjanima svoj lijek krati i uzteže? V. M. Gučetić 12. — Da nam ne krati prošćenja. Kateh. 1561. 29. — Ne može mu kratiti odrišenje. Š. Budinić, ispr. 14. — Tvoje ļubavi narodu ne krati. Ð. Baraković, jar. 47. Mlogo premda krivim ļubavi ne krati. A. Kanižlić, rož. 88. Čim vidi toliko duša koje mu ļubav svoju krate i nijekaju. I. M. Mattei 220. — Celov bratu brat ne krati. Ð. Baraković, drag. 346. — Kad Osmanu posluha kratimo. I. T. Mrnavić, osm. 130. — Jeli ikad Bog pedipsao tko krati dostojno poštenje mistima svetim? Blago turl. 2, 76. — Ter taj cvijetak ne miriše zač mu sunce lipos krati. M. Vetranić 1, 33. — Još jim samo ne krati čistoće. J. S. Reļković 96. — Tko mi krije, tko mi krati, tko mi uzdrži me veseļe. G. Palmotić 2, 55. — Kratiće tijelu ugodnosti. A. Kalić 41. — Svomu duhu krati odahnuće, tijelu počivańe. 166. — I da žalostan car Turkom boja krati i čini nas svagdar u taboru stati. I. T. Mrnavić, osm. 61. — Kratiti djelo od matrimonija jedan drugomu bez razloga grijeh jest. S. Matijević 85. — Pa ļepota mah ļepoti krati. Osvetn. 2, 104. — Neka za naj maňe i ovo malo ne krati Bogu. B. Zuzeri 119. Pokli . . . učinio si veće, nemoj nam sad kratiti maňe. Čestitosti. 46. — Što da kratim tvoj dobroti? G. Palmotić 2, 150. — Što mu krate tolici neharnici. I. M. Mattei 28. — Dovedi ga, sinko, k meni, to ti neće, mnim, kratiti G. Palmotić 2, 255. — Kad mu krati ča mu jest tribi. F. Glavinić, svitl. 19. Jeda ne bi tko bezzakon . . . dostojanstvu kratio tvomu što u imenu nosiš svomu. J. Kavaňin 162ᵃ.

bb) nije izrečeno čelade kojemu se ne da, ali se obično ima u misli (drugo je kod e)) Posluha ne krati. Ð. Baraković, jar. 21. Ča pita, molim te, ne krati. 80. Daje Bog često krat u mali časa dil što je on naprida dugo vrime kratil. A. Georgiceo, nasl. 335. Pravdu ku car krati sami ju sudimo. I. T. Mrnavić, osm. 125.

b) prohibere, *s toga što znači: ne dati, može značiti i: zabraňivati, t. j. riječima ili zapovijeđu ne dopuštati da se što učini (vidi* dati, III, B, b). — *Ono što se zabraňuje može biti u podložnoj rečenici s* da. Da ne držim stražu nad ňimi, ni kratim da se van pokažu. H. Lucić 277. Nu ne krati da ih berem u tvoj dubravi. J. Kavaňin 175ᵇ. Niš ne mare, niš ne krate da se napijemo. Nar. pjes. istr. 3, 14. — *U ova dva primjera nije izrečeno što se zabraňuje: u prvome se ima u misli po onome što se prije kazalo; u drugome stoji* kratiti *apsolutno (zabraňivati što mu drago).* Vsaki kmet ki bi hotel priti, da mu neće kratiti. Mon. croat. 71. (1418). Koliko veće on zapoveda i krati, toliko ga veće skvarena natura nenavidi. Anton Dalm., ap. g3ᵃ.

c) impedire, *u širem smislu nego kod b). smetati, priječiti, zaprečivati, t. j. ne puštati da se što učini, ali ne samo riječima. — U primjerima ono što se smeta izriče se.*

aa) objektom u acc Ka krate i razvaļuju matrimonij. Naručn. 62ᵇ. Prijazan krvna krati matrimonij. 64ᵃ. Obećańe Bogu učińeno u stvari ne zlom koja se može izvršiti, ter ne krati koju stvar drugu boļu od sebe. T. Ivanović 55.

bb) glagolom u inf. Zavet krati činiti matrimonij. Naručn. 63ᵃ. Što ti doći krati? A. Kanižlić, rož. 32. Što me slipi i gledat vas krati. 116. — *u jednom je primjeru subjekat infinitiva u akuzativu (prema latinskom jeziku).* Zato nejmam brige, da te krati stiti pečat čuvar kňige. A. Kanižlić, roz. 5.

cc) ne izriče se, jer se ima u misli po onome što je prije kazano. Imao bi još obilatije istinu ovu ukazati i naresiti; ali mi s jedne strane krati slabost pera moga. A. Kanižlić, fran. 12.

c. recusare, nolle, *kad mjeste objekta ima glagol (u infinitivu) ili riječ koja je mj. glagola (verbalni supstantiv), u prenesenom smislu, od značeňa: ne dati (kod b), prelazi na značeňe: ne htjeti. naj češće je negativno:* ne kratiti, *dakle htjeti, a onda u kojem primjeru može se* kratiti *zamijeniti s* oklijevati. — *vidi i* 3, b.

a) s infinitivom. Prevraća plk nas i krati dati dohodak cesaru. Korizm. 94ᵇ. Kad koje od ňih jedno drugomu brez uzroka krati dug ženidbeni povratiti. B. Leaković, nauk. 2.. — Zato ugoditi nam ne krati sobom. M. Marulić 81. Tve srce prikruto priklonit ne kr... Š. Menčetić—G. Držić 500. U kojoj ... sa svu moć slaviti ne kratih božićnu ... H. Lucić 278. Neka se može rijet, er ...

ļubav ne kratih još umrijet, bivši joj u svem prav. N. Naļešković 2, 37. Nu kratit neće Bog poslat na ń skoro gńiv. S. Gučetić Bendevišović 310. Ne kratimo stratit blaga za poštenja ka nam prnde. Đ. Baraković, drag. 358. I za to steć, nijedno priko djelo izvršit vik ne krati. I. Gundulić 302. Ah, jesi li ti, o slavna grčka zemļo, ona mati, plod čestiti ka odavna od razuma dat ne krati? 369. Umoli se da opet ńega pomiluje car čestiti ki rumskoga beglerbega ne krati ga učiniti. 509. Ako ono želite, ovo prijati kratiti se nimajte. F. Glavinić, cvit. 25b. Kakove godir moreš se domisliti mnko, ne krati mi ih podati. 386a. Ne krati se nami odkriti. G. Palmotić 1, 37. Daj mi ruku, i ne krati pustit obraz celivati. 2, 476. On svin zajimaše i ne kraćaše dat. J. Armolušić vi. Na ovu vodu doć ne krati. P. Kanavelić, iv. 130. Milost mu dat ne kratiš. 515. Ne kratimo jim pomoć dati sada. B. Bettera, dubrovn. 23. Tijem se bolim i ne kratim groznijeh suza lijevat vrilo. A. Vitaļić, ostan. 149. Čemu mene loše rani *(ti)* kad mi kratiš lijek podati? J. Kavańin 39a. Er na čast ńe nij' kratiti isti život izgubiti. 337a. Ti me smirit vik ne krati. I. Đorđić, salt. 139. Korevski ban, ne krati *(care)* zapovidjet, da se izbavi. P. Sorkočević 586a.

b) u jednoga pisca Dubrovčanina xvii *vijeka pred inf. ima* za, *što nije dobro.* Za primit nas ti ne krati. I. Akvilini 16.

c) s verbalnijem supstantivom. Hoć li, u ništor da se obratim? Uništeńe mê ne kratim. I. Đordić, uzd. 99.

d) glagol se ima u misli po onome što se kaže daļe. Gospoje, već ne krat', zadaj mi smrt priku. N. Naļešković 2, 6.

d. parcere, *od ne dati postaje značeńe: ne trošiti, pa od toga: štedjeti (ne samo ne trošiti preko mjere, nego ne trošiti ni po što). objekat je supstantiv ili što zamjeńuje supstantiv.* Kratil nijesam ruke, srce, pamet, htjenje, misal za u sklad stavit ove pjesni. S. Bobaļević 217. Nu pogodit mojim drazim prijateļom, dušu i tilo ne bih, da se ne omrazim, kratil, kamo jedno dilo? 217. Tko prospe na vrime, ter pinez ne krati. Đ. Baraković, vil. 72. On snage ne krati da blago meće va ń. 80. Ne kratite vaše trude, da se družba izgubjena s mnogom pomńom iskat bude. G. Palmotić 1, 17. *(U boju)* srce i snagu ne kratismo. 1, 302. Kako tvoja biti neću, kô ti vjeru mû ne dati, ako za me stvar naj veću, život isti tvoj ne krati? 1, 316. Ti sam na boj verni, općeni kratiš snažne tvoje sile. 2, 430.

e. retrahere, occulere, *u jednoga pisca Dubrovčanina* kratiti što od koga *znači: držati što tako da ko do onoga ne može doći, ne može za ono znati, ne može vidjeti, čuti, uživati itd.* I svaki razgovor od mene ne krati. Š. Menčetić 263. Mê ličce i pozor od tebe ne kratih. 270.

2. *sa* se.

a. *pasivno.*

a) vidi 1, a, *a).* A mat' i otac *(Eva i Adam)* bijuć činili godin devet sat pokoru, Bog dobrostiv ńim se smili i primi ih ovde goru; nu a pokore sad se krate. Misli o tomu, jadni brate! J. Kavańin 517b.

b) vidi 1, a, *b).* Tuj se krate naše sile. N. Naļešković 1, 155. U straśivoj sve je slici, sve se stira, sve se krati, padaju końi i końici živi, mrtvi i duhati. I. Gundulić 445. Nu se ufańe tve ne krati, jeda višńi podat bude, da se on k tebi brzo vrati. G. Palmotić 1, 62.

c) vidi 1, b. Da pokli sad krati meni se put svaki. H. Lucić 194. Jere se ńoj ne krati nikadar ništa. B. Kašić, is. 98. Momu želјenju lik vaskolik se krati. P. Vitezović, odil. 55. I da im se vijek ne krati vid svim čestit i bogati. J. Kavańin 499b. Da budu dilnici s. eukaristije tkoja se krati onizim što su pomamni. Blago turl. 2, 316. Izporavit mu časti koje mu se krate. I. M. Mattei 312. Ne bi se to kratilo ni mrzećemu neprijateļu. 330. — Da se rečenomu gospodinu Jerolimu ne krati kupiti kruha. Mon. croat. 208. (1521). — *U ovom primjeru stoji subjekat pasivnoga glagola kao da je kod* 1, b, *b) objekat čeļade kojemu se što zabrańuje (isporedi* 1, b, *c) bb) na kraju).* I ne dadu se kratiti nijednoj vlasti, ni kraļem, ni cesarom da ne pripovidaju rič Božju. Postila. T4a.

b. *refleksivno.*

a) u pravom značeńu, prema 1, a, *postajati kratak ili malen, smańati se, nestajati. — U Mikaļinu rječniku:* kratiti se, pomankati ,desum'; *u Belinu:* ,mancare, calare, scemare' ,decresco' 456a; *u Voltiģijinu:* ,dicrescere, scemare, accorciarsi' ,abnehmen'; *u Stulićevu:* ,deficere'.

b) u prenesenom smislu, isprva, prema 1, b, *znači: ne dati se, uzdržavati se (isporedi* 1, e), *pa i štedjeti se (isporedi* 1, d), *otale i uopće ne htjeti (gotovo s istijem značeńem kao kod aktivnoga glagola pod* 1, c). *tańe razlike u značeńu ne mogu se ni opredijeliti. — Između rječnika u Belinu* (,astenersi, contenersi' ,abstineo' 113b; ,risparmiarsi' ,sibi parcere' 626a; ,negare di far o dir qualche cosa' ,denego' 508b; ,recusare' ,recuso' 609b; ,ricusare' ,recuso' 618a), *u Voltiģijinu* (,ricusare' ,abschlagen'), *u Stulićevu* (,se abstinere, se continere').

aa) s genetivom bez prijedloga ili s prijedlogom od, *kao* odricati se, ustručavati se. Gospodine, ako sam puku tvomu još potriban, ne kratim se truda. F. Glavinić, cvit. 370a. Ne kraćaše se od ovoga. 24a.

bb) u jednom primjeru xvi *vijeka s prijedlogom* na *stoji akuzativ kojijem se kaže posao, na koji neće subjekat da pristupi.* Znamo da se neste nigdar kratili na službu. Mon. croat. 298. (1592).

cc) s podložnom rečenicom u kojoj je da. *značeńe je kao kod dd).* Ter se ti ne kratiš, o Eko, u taj čas tutako da odvratiš opeta isti glas. M. Vetranić 2, 35. Ja biljege videć ove, ne štedim se i ne kratim u razlike ńoj darove pjenez veći da potratim ... I. Gundulić 223. Ne šted'mo se ni kratimo, da ... smrtnu slavu pripravimo. G. Palmotić 1, 54. Krati se Ivan Krstiteļ da poglavice Jerusolimske ili mu se poklone, ili ga štuju. A. d. Bella, razgov. 141.

dd) s infinitivom. značeńe je: ne htjeti ili oklijevati, od prilike kao kod 1, c. — *dosta često.* Nit' ću se kratiti podnosit svaki trud. M. Vetranić 2, 171. Koji ... ne krati se od Boga čovjek bit. N. Dimitrović 90. Zemļo, nemoj se kratiti otvorit livade. M. Držić 417. Ne krati se tokoje i Ruža zlatonite kose Jagičine skusti. P. Zoranić 29a. Koje se ti nećeš kratiti kriposti tvojom uzdržati kako se neću ni ja kratiti vrijednosti tvoje pripovijedati. F. Lukarević 3. Neću se ja kratit ńegovu svu boles u rados obratit. 31. Kroz toj milos vašu moļu, meni pisat ne krati se. M. Pelegrinović 195. Pristupimo k ńemu, pitajmo proštenje za grijehe naše, koji se neće kratiti prostit nam ih. A. Gučetić, roz. jez. 151. Klasti ga na ogań ne bi se kratili. Đ. Baraković, vil. 117. Nu se uzdaj, er kratit neću se hrlo poć Dubravku obratit na ļubav tvoju moć. I. Gundulić 155. Na prošńu ke ne krati se Isus dojti. F. Glavinić, cvit. 178a. Izgubiti rusu glavu

ne krati se i ne boja. Ǵ. Palmotić 1, 70. Ne kratim se tebi, ako ćeš, po kraļestva podat moga. 1, 397. Mnokrat se blag ne štedje i ne krati na pirovijeh blagovati. 3, 139b. Neću se kratiti t*(voju)* m*(ilost)* služiti što jaki budem. Starine. 11, 101. *(oko* 1655). Jere tako draga svoga toj pomaga u potrebi, u radosti radi koga kratila se umrijet ne bi. J. Palmotić 399. U ńemu se ne krati češće k Bogu s pametim pristupiti. V. Andrijašević, put. 8. Od ńega se naučimo i na ńegovu ļubav srčanom ļubavi odvratimo, ne krateći se, ako ne drugo, sve prije patit i podnijet, nego ga igda uvrijediti. B. Zuzeri 260. Ne kratiš se s tvoje strane meni istu smrt podati. A. Boškovićeva *u* I. M. Mattei 350. Bog otac ne krati se ispuniti ńegove molbe. V. M. Gučetić 198. S kojijem on ne kratijaše se jestit i piti. S. Rosa 115b. Kad bi mi bilo dopušteno, ne bih se kratio upitat te. Đ. Bašić 71. Ne bi se kratio darovat pravedniku vasaj svijet. 169. Mi u kojijeh dušu nije se kratio ni mrzio uļesti. J. Matović 218. On nas ne zaboravļa, ne krati se u doba ono tužno k nam priti. I. M. Mattei 180. Koji nijesi se kratio za ove duše priļutu smrt i prisramotnu dragovoļno zagrliti. 389. Ja se neću kratit rijet da je svaki od vas bog onijeh duša. A. Kalić 298. Ne kratimo se ni mi Bogu zahvaļivat. 416. Nego ako bi koja od pomenutih osoba kratila se doći pred vlast građansku. Zbornik zak. 1853. 657.

ee) ima se u misli infinitiv, naj češće po onome što se prije kazalo. Svaki dan u potič nitkor se ne krati. Đ. Baraković, vil. 78. Da mi si narav jaču i izvrsniju ti dopustio, ne bih se možebiti kratila ni ustručala. V. Andrijašević, put. 321. Što mogu učiniti ne kratim se ni ću se kratiti. 339. Tko su oni, tkoji pristupaju občeno oli se krate ovizim kripostima? Blago turl. 2, 27. U slučaju ako bi se svjedoci kratili te ne bi hotjeli doći . . . Zbornik zak. 1863. 141.

KRÁTJETI, krátîm, *impf. vidi* 1. kračati. — *Postaje od osnove* krat *adjektiva* kratak *nastavkom* je. — *Samo na jednom mjestu* XVII *vijeka.* S vrimenom noć i dan i reste i krati. Đ. Baraković, jar. 75.

KRATKA, *f. mjesno ime.* — *U latinskom spomeniku* XIII *vijeka.* ‚Nomina possessionum: Crathka ultra Sawam' . . . Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 79. (1242).

KRÂTKÎ DÔL, Krâtkôga Dòla, *m. mjesno ime.* — *U latinskijem spomenicima od* XIII *vijeka.* ‚Quandam particulam terre, Crathydol vocatam'. Mon. ep. zagr. tkalč. I, 222. (1288). ‚Ad vineam Heremitarum in Cratkidol'. 2, 117.

KRATKI HRT, *m. ime brijegu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Glasnik. 19, 298.

KRATKÒĆA, *f. osobina onoga što je kratko.* — *isporedi* 1. kračina, kratkost. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* krȁtkoći, *u acc. sing.* krȁtkoću, *u voc. sing.* krȁtkoćo, *u nom., acc., voc. pl.* krȁtkoće. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚brevità' ‚brevitas' 148a), *u Bjelostjenčevu* (kratkoća, kratčina, kratkost ‚brevitas, exiguitas'. 2. kratkoća vremena ‚brevitas temporis'. 3. kratkoća vu pismu ‚notae contractio l. brevitas litterarum'), *u Jambrešićevu* (‚brevitas'), *u Voltiģijinu (griješkom* kratkoča ‚accorciamento, cortezza' ‚kürze'), *u Stulićevu* (kratkoča ‚brevitas, compendium, parvitas'), *u Vukovu* (‚die kürze' ‚brevitas').

a. *uopće.* Ako promisliš kratkoću ovoga života . . . M. Radnić 168a. Za kratkoću pristavio sam psalme. I. Kraļić 4. Mogli bi pokazati, da bi nam dopustila kratkoća vrimena. A. Kanižlić, kam. 864. Sazidaće se trgovište i zidovi u kratkoći vriménâ. I. Velikanović, uput. 1, 171. Ona sva crkvena određeńa i druga mloga, koja radi kratkoće ostavļamo, viditi se mogu u kńigah zakona crkvenoga. 1, 453. Bog gleda na užgańe i viru u uslišańu molitva a ne na kratkoću ili duļinu. 3, 269.

b. *vidi* 1. kračina, b, kratica, skratica, titla. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

KRATKO-, *kao što biva i kod mnogijeh drugijeh adjektiva, mogu se načińati složeni adjektivi, uzimļući za prvi dio* kratko- *a za drugi osnovu kojega supstantiva, te tako postaju složeni posesivni adjektivi kojima se kaže da je u koga kratko ono što znači riječ, koje osnova postaje drugi dio složene riječi. ovako stvarańe riječi posve je slobodno, osobito ako u drugome dijelu ne bude više od jednoga sloga (može se držati da je jednosložna osnova i kad ima u drugoj slovci nom. sing. m.* a *koje ispada u drugijem oblicima, te bi se moglo kazati i* kratkònokat, *vidi* dugonokat). *čovjek će iz našega naroda pri potrebi načiniti riječi, kao* kratkòbrk *(o čovjeku s kratkijem brcima),* kratkòrog *(n. p. o volu),* kratkòkļun *itd. uz ovake adjektive bez nastavka (uprav je u m. i n. nastavak* o, *a u f.* a) *načińa i druge, kao* kratkòrožan, kratkòkļunast, *ili supstantive, kao* kratkòrožac, kratkòkļunac, *ili* kratkòrožica *(n. p.* krava), kratkobȑkońa *itd. pa i sam adjektiv bez sufiksa može se shvatiti kao supstantiv, n. p.* Gdje si, kratkobrče? *radi svega toga ovdje su zabiļežene samo složene riječi koje se u kńigama nalaze, i to ne svagda ako su samo tehničke. — Kako mi se čini, u ovakovijeh je riječi akcenat slabi kratki na* o *a vokal je u drugom dijelu kratak.*

KRATKOČESTIT, *adj. čestit za kratko vrijeme.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚brevi tempore felix'. — *nepouzdano.*

KRATKÒDNEVAN, kratkòdnêvna, *adj. u kojega su kratki dnevi, t. j. koji je kratka života.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚vitae brevis'.

KRATKÒDNÊVĻE, *n. kratki dnevi, kratak život.* — *U Stulićevu rječniku:* kratkodnevje ‚brevis aetas, vita etc.'.

KRATKODNEVOVATI, kratkodnevujem, *impf. živjeti kratko vrijeme.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚vitam brevem ducere'. — *nepouzdano.*

KRATKODNEVSTVOVATI, kratkodnevstvujem, *impf. vidi* kratkodnevovati. — *U Stulićevu rječniku uz* kratkodnevovati *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

KRATKÒDOBAN, kratkòdobna, *adj. koji će biti do kratko doba. — U pisaca našega vremena.* Da se stvar istraži i presudi, narediti kratkodobno ročište, a dužniku naložiti . . . Zbornik zak. 1853. 546. — *isporedi češ.* krátkodobý. — *Ima i komp.: kratkodòbnijî.* Odrediće se ročište čim kratkodobnije. Zbornik zak. 1853. 2, 30.

KRATKÒDUH, *adj. u kojega je kratak duh (kratko, teško disańe). — U Stulićevu rječniku:* ‚asthmate laborans'. — *isporedi češ.* krátkoduchý.

KRATKOGOVOR, *m. kratak govor, govoreńe u kratko. — isporedi* kratkogovoreńe. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kratkogovoreńe). Ivan bogoslovac u kratkogovoru pokazavši rečena poče odgovarati. A. Kanižlić, kam. 747. — *nije dosta pouzdano.*

KRATKOGÒVORAC, kratkogòvôrca, *m. čovjek koji govori u kratko. — U Belinu rječniku:* ‚breve

nel parlare' ,breviloquens' 148a, *u Bjelostjenčevu: (kajkavski)* kratkogovorec ,breviloquens'; *u Voltiģijinu:* ,laconico, breviloquente' ,der sich kurz ausdrückt'; *u Stulićevu:* ,breviloquens'.

KRATKOGÒVORAN, kratkogòvôrna, *adj. koji u kratko govori. — U Stulićevu rječniku uz* kratkogovorac.

KRATKOGOVOREŃE, *n. djelo kojijem se govori u kratko. — U Belinu rječniku: (sa starijim oblikom)* kratkogovorenje ,brevità nel parlare' ,breviloquentia' 148a; *u Bjelostjenčevu:* ,breviloquentia'; *u Voltiģijinu:* ,laconismo, compendio' ,kurzer, gedrängter ausdruck'; *u Stulićevu:* ,breviloquentia, laconismus'. — *Nije pouzdana riječ, jer bi trebalo da je verbalni supstantiv od* kratkogovoriti *što je svakako nepouzdano i ne nalazi se u prva tri rječnika, a opet kad se rastavi u* kratko govoreńe *nema prave razlike u značeńu.*

KRATKOGOVORITI, kratkogovorim, *impf. govoriti u kratko. — U Stulićevu rječniku: praes* kratkogovorim *(vidi kod* kratkoreći). — *nepouzdano.*

KRATKÒGRIV, *adj. u kojega je kratka griva. — U Šulekovu rječniku:* ,kurzmähnig'. — *isporedi rus.* коротког-ривой *i poļ.* krótkogrzywy.

KRATKÒGUZ, KRATKÒGUZAST, *adj. vidi* kratiguz. Ž. Radońić.

KRÀTKÔK, *adj. vidi* kratkook. — *U Mikaļinu rječniku:* kratkok, kratka vida ,qui brevem habet oculorum aciem'.

KRATKÒKOS, *adj. u kojega je kratka kosa. — U Šulekovu rječniku:* ,kurzhaarig (von menschen)'.

KRATKÒKRILAC, kratkòkricca, *m. živińa (u osobitom smislu kukac) u koje su kratka krila.* Kratkokrioci, (pl.), zool. lat. ,brachyptera' ,kurzflügler'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KRATKÒLIČAN, kratkòlična, *adj. u kojega je kratko lice. — U Stulićevu rječniku:* ,exigua facie praeditus'.

KRATKÒLIČAST, *adj. vidi* kratkoličan. — *U Stulićevu rječniku uz* kratkoličan.

KRATKÒĻETAN, kratkòļetna, *adj. u kojega su kratka ļeta (godine, dakle život). — U Stulićevu rječniku:* v. kratkodnevan *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

KRATKOĻETSTVO, *n. osobina onoga što je kratkoļetan, kratak život. — U Stulićevu rječniku:* v. kratkodnevje.

KRATKÒNOG, *adj. u kojega su kratke noge. — U Stulićevu rječniku:* ,brevibus pedibus praeditus', *i u Šulekovu:* ,kurzbeinig'. — *isporedi rus.* коротконогій, *češ.* krátkonohý, *poļ.* krótkonogi.

KRATKÒNOS, *adj. u kojega je kratak nos. — U Šulekovu rječniku:* ,kurznasig'. — *isporedi poļ.* krótkonosy.

1. KRATKONOŠKA, *f. žensko čeļade ili živińa kratkijeh nogu. — isporedi* 2. kratkonoška. — *U Stulićevu rječniku:* kratkonožka, f. *uz* kratkonog.

2. KRATKÒNOŠKA, *m. ili f. nešto što je kratkijeh nogu. — isporedi* 1. kratkonoška. — *U Šulekovu rječniku:* ,kurzbein', n. — *isporedi rus.* коротконожка *(o muškome).*

KRATKÒNOŽAC, kratkònošca, *m. čovjek ili (muško) živinče kratkijeh nogu. — U Stulićevu rječniku: uz* kratkonog, *i u Šulekovu:* ,kurzbein', m.

KRATKONOZAN, *adj. vidi* kratkonog. — *U Stulićevu rječniku uz* kratkonog.

KRATKOOČAC, kratkoočca, *m. kratkook čovjek. — U Stulićevu rječniku uz* kratkook. — *nije dosta pouzdano.*

KRATKÒOK, *adj. vidi* kratkovid. — *isporedi* kratkok. — *U Stulićevu rječniku (gdje nije dobro tumačeno i ima biļeška* m. *kao da je supstantiv):* ,luscinus, lusciosus'. — *isporedi češ.* krátkooký *i poļ.* krótkooki.

KRATKÒPIS, *m. nešto (n. p. kńiga) pisano o nečemu u kratko. — U jednoga pisca* xvııı *vijeka (nekoliko puta), a između rječnika u Voltiģijinu* (,compendio, epitome' ,kurzer begriff, inhalt') *i u Stulićevu* (,compendium'). Iz različitih kńiga izvaden kratkopis života svetoga Saverije. A. Kanižlić, fran. 15. Kratkopis sinoda osmoga. kam. 45. S ńegovim kratkopisom ovo poglavje zaglavļujem. 66. Ovo je jedan kratkopis papine kńige. 369. — *nije dosta pouzdano.*

KRATKOPISJE, *n. vidi* kratkopis. — *U istoga pisca u kojega ima i* kratkopis. Focija sabore u kratkopisje složi. A. Kanižlić, kam. 13. — *ni ovo nije pouzdano.*

KRATKÒREČAN, kratkòrečna, *adj. koji reče u kratko. — U Stulićevu rječniku:* v. kratkogovoran. — *isporedi češ.* krátkořečný. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xvıı *vijeka znači: koji se reče u kratko, i piše se o riječima u kojima je kratak slog na kojemu je akcenat. vidi i* diļnorečan. Istina je da riječi kratkorečne imaju se pisati s dvjema ,c', za ukazati da se ona riječ nema prodiļeno izrijeti, kako to ,sreccha, vreccha, lecchi, nocchi'. R. Gamańić B4b. Ako ta riječ jest kratkorečna, to jest, ako se u kratko izrica, ima se upisati bez nijednoga inoga biljega, nego onako, kako slova idu, kako to ove riječi: grad *(grád),* čas, pas *(pás),* svak *(sväk)* i ovake. C6a.

KRATKOREĆI, kratkorečem, *pf. reći u kratko. — U Stulićevu rječniku:* kratkorijeti, kratkogovorim ,in pauca conferre'. — *nepouzdano.*

KRATKÒREP, *adj. u kojega je kratak rep.* Treći je *(at)* vran, kratkorep. Miloš Obrenović *u* M. Đ. Milićević, knez miloš. 310. — *I u Šulekovu rječniku:* ,kurzgeschwänzt'.

KRATKÒREPAC, kratkòrepca, *m. onaj (n. p. muško živinče) u kojega je kratak rep. — U Šulekovu rječniku:* ,kurzschwanz'.

KRATKORIJETI, *vidi* kratkoreći.

KRATKORJEČJE, *n. na jednom mjestu* xvııı *vijeka (u zapadnom obliku* kratkoričje) *kao da znači isto što i* kratica, skratica. Nije moguće s jednim imenom i nazivańem, kanoti i kratkoričju, tolike ńezine izvrsnosti okupļene ukazati. A. Kanižlić, utoč. 743.

KRATKÒROČAN, kratkòročna, *adj. koji uspijera (n. p. mjenica) u kratak rok. — U Šulekovu rječniku:* ,ein kurzsichtiger wechsel' *kod* ,kurzsichtig'.

KRATKÒRUČAC, kratkòručca, *m. kratkoruk čovjek. — U Stulićevu rječniku uz* kratkoruk, *i u Šulekovu:* ,kurzarm'. — *nije sasma pouzdano.*

KRATKÒRUK, *adj. u kojega su kratke ruke. — U Stulićevu rječniku:* ,exiguis manibus praeditus', *i u Šulekovu:* ,kurzarmig'. — *isporedi češ.* krátkoruký *i poļ.* krótkoręki.

KRATKOSEŽAN, kratkosežna, *adj. koji ne daleko (kratko) seže (doseže). — U jednoga pisca našega vremena.* Ma što su im umi kratkosežni. Osvetn. 2, 31.

KRATKÒSJEN, *adj. u kojega je kratka sjena (vidi* kratkosjenac). — *U Šulekovu rječniku:* ‚kurzschattig'.

KRATKÒSJENAC, kratkòsjênca, *m., plur.:* kratkosjenci, *ļudi koji žive među tropicima (obratnicima) jer je ondje kratka sjena sunčana.* — *U Šulekovu rječniku:* kratkosjenci ‚kurzschattige völker'.

KRATKÒSKUT, *adj. u kojega je kratak skut.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* A Slavonci tad su besidili kratkoskutog Prusa kad vidili: ‚Udri, brate!' I. Zaničić 34. Vjera moja, fele kratkoskute, nit' bježite, nit' kupite skute. 179.

KRATKÒSLÂVAN, kratkòslâvna, *adj. u kojega je kratka slava, kojemu slava dugo ne traje.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚brevi tempore gloriosus'.

KRATKÒSLOV, *adj. koji govori u kratko* (slovo *je ńegda značilo što sad* riječ). — *U Stulićevu rječniku:* v. kratkogovoran *s dodatkom da je riječ ruska.*

KRATKÒSLOVAN, kratkòslôvna, *adj vidi* kratkoslov. — *U Stulićevu rječniku:* v. kratkogovoran *s dodatkom da je riječ ruska.* — *Nalazi se i u crkvenom jeziku prije našega vremena, vidi:* kratъkoslovьnъ ‚breviloquus'. F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] — *isporedi i češ.* krátkoslovný *i poļ.* krótkosłowny. — *U pisaca našega vremena ima i adv.* kratkòslôvno, *u kratko.* Kratkoslovno, nakratko ‚summarisch' ‚sommariamente'. B. Petranović, ručn. kńig. 81.

KRATKOSLOVITI, kratkoslovim, *impf. govoriti u kratko.* — *U Stulićevu rječniku:* v. kratkorijeti. — *nije dosta pouzdano.*

KRATKÒSLÔVĻE, *n. kratak govor, govor u kratko.* — XV *vijeka u kńizi pisanoj crkvenijem jezikom, vidi.* kratъkoslovije ‚breviloquentia'. F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] — *Poznije u Stulićevu rječniku:* kratkoslovje, v. kratkogovorene *s dodatkom da je riječ ruska.*

KRATKÒSREĆAN, kratkòsrećna, *adj. u kojega je kratka sreća, koji je srećan za kratko vrijeme.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚brevi tempore felix'.

KRÁTKÔST, krátkosti, *f. vidi* kratkoća. *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* коротко́сть, *češ.* krátkost, *poļ.* krótkość. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kratkost, kratčina ‚brevitas, contractio, exiguitas'), *u Belinu* (kratkos ‚brevità' ‚brevitas' 148[a]; kratkost ‚abbreviamento, l'abbreviare' ‚contractio' 8[b]), *u Bjelostjenčevu (kod* kratkoća), *u Voltiģijinu* (v. kratkoća), *u Stulićevu* (v. kratkoća), *u Vukovu (uz* kratkoća). — *U srijem primjerima o vremenu.* Kratkost žitja telesnoga. Mon. croat. 152. (1493). Navijesti meni sad kratkos mojijeh dana. N. Dimitrović 74. Jeda li kratkost dan mojih ne dosvršit se u brzo. M. Alberti 281. Ah maline i kratkosti mojijeh mi dni navijesti. I. Gundulić 205. Od koje kuće gosposke toliki sinovi u kripostiua i izvrstiti*(h)* skalini*(h)* vladańa biše, koje kratkost ne dopusta izbrojiti. J. Banovac, razg. VI. Nastojmo pomńivo kratkost života našega nadomistiti mlošćvom i izvrsnostju dobrih dila. A. Kanižlić. fran. 258. Nastoj prošastoga vrimena štetu i došastoga kratkost nadomistiti. 259. Niti bi kratkost vrimena dopustila. Ant. Kadčić 79. Cića kratkosti života čovičanskoga. 375. Ostavļam radi kratkosti. Norini 11. Govoreći o dužini i kratkosti slogova u našemu jeziku. Vuk. slav. biblioth. 2, 233. Ovdje se peva ‚Jabučilo', i kratkosti radi ‚Čilaš' i ‚Čile'. nar. pjes. 2, 106.

KRATKÒSTASAN, kratkòstasna, *adj. koji je kratka stasa.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚statura pusillus'.

KRATKÒŠIJAST, *adj. u kojega je kratka šija.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚colli brevis'.

KRATKOTJELESAN, kratkotjelesna, *adj. koji je kratka tijela.* — *U Stulićevu rječniku:* kratkotelesan ‚corpore brevi'. — *nije dosta pouzdano.*

KRATKÒUM, *adj. koji je kratka (malena, slaba) uma.* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚non ingenio praeditus, obtusi ingenii'). Ja sam ženska glava, dugokosa kratkouma. S. Ļubiša, prič. 76.

KRATKÒUMAC, kratkòumca, *m. kratkoum čovjek.* Svestet zastran budi kratkoumcu. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 329[b].

KRATKÒUMAN, kratkòumna, *adj. vidi* kratkoum. — *Između rječnika u Stulićevu (uz* kratkoum), *u Vukovu:* ‚kurzsichtig (wenig einsicht habend)' ‚stultus' *(s primjerom iz narodne pjesme* Kratkoumna dugokosa bila). — *Komp.:* kratkòumnijî *(vidi daļe Vukov primjer).* Dugokosan kratkouman je. (Z). Poslov. danič. Mora kazati da je muza kratkoumnija i bezobraznija od svog ļubimca. Vuk, odg. na sitn. 12. Žena je svaka dugokosa a kratkoumna. Pravdonoša. 1852. 1.

1. KRATKÒVID, *adj.* myops, cujus oculi non longe conspectum ferunt, *u kojega je kratak vid, koji ne vidi na daleko.* — *isporedi češ.* krátkovid *i poļ.* krótkowidz, krótkowid; *u obadva je jezika supstantiv muškoga roda.*

a. *u pravom smislu.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚supradicto *(vidi* 2. kratkovid) oculorum vitio laborans', *i u Šulekovu:* ‚kurzsichtig'.

b. *u metaforičkom smislu, koji umom, pameću ne vidi daleko, isporedi* kratkoum. Svetić je i tu tako kratkovid da ne vidi ni kako sam protiv sebe govori. Đ. Daničić, o svetić. ogled. 27. Pod slabijem i kratkovidim Urošem oblasni namjesnici otpadoše od sredine. majkov. 79.

2. KRATKÒVID, *m. osobina onoga u kojega je kratak vid (vidi* 1. kratkovid). — *U Belinu rječniku:* ‚loscagine, loschezza, vizio di corta vista' ‚luscitio' 443[b]; *u Bjelostjenčevu:* kratkovid, naškiļavańe ‚luscitio'; *u Voltiģijinu:* ‚loschezza, loscagine, corta vista' ‚kurzes gesicht'; *u Stulićevu:* ‚oculorum vitium quo distantes res haud discernimus' *iz Belina (nije sasvijem dobro prevedeno).* — *nepouzdano.*

KRATKÒVIDA, *m. vidi* kratkovidac. — *U Šulekovu rječniku:* ‚kurzsichtige', m.

KRATKÒVIDAC, kratkòvidca, *m. kratkovid čovjek.* — *U Stulićevu rječniku uz* kratkovid, *i u Šulekovu:* ‚kurzsichtige', m.

KRATKÒVIDAN, kratkòvidna, *adj. vidi* 1. kratkovid. — *U Stulićevu rječniku uz* kratkovid. — *isporedi češ.* krátkovidný *i poļ.* krótkowidny.

KRATKOVIDNOST, *f. osobina onoga koji je kratkovidan.* Ne daj meni s ńima gledat na daleko, da ne kratkovidnost od ńi budem steko. L. Milovanov 115.

KRATKOVIJEKE, *vidi* kratkovjeke.

KRATKÒVJEČAN, kratkòvječna, *adj. vidi* kratkovjek. — *U Stulićevu rječniku:* v. kratkodnevan.

KRATKÒVJEK, *adj. u kojega je kratak vijek (život).* — *isporedi češ.* krátkověký *i poļ.* krótkowieki. — *Između rječnika u Stulićevu (uz* kratkovječan). Dobro svekoliko . . . sve je kratkovik . . . I. T. Mrnavić, osm. 139. Bludnici kratkovik . . . V. Došen III.

KRATKOVJEKE (kratkovijeke?), *f. pl.? ime bijci.* ,Kratkovieke', Myosotis silvatica Ehrh. (u Gospiću). B. Šulek, im. 170.

KRATKOVJEKOST, *f. osobina onoga koji je kratkovjek, kratak život. — U Stulićevu rječniku:* v. kratkodnevje.

KRATKÒVLAS, *adj. u kojega su kratke vlasi. — U Šulekovu rječniku:* ,kurzhaarig'.

KRATKÒVRAT, *adj. u kojega je kratak vrat. — U Stulićevu rječniku:* v. kratkošijast, *i u Šulekovu:* ,kurzhalsig'.

KRATKÒVRÂTAN, kratkòvrâtna, *adj. u Stulićevu rječniku uz* kratkovrat.

KRATKOŽIV, *adj. koji kratko (vrijeme) živi. — U Stulićevu rječniku:* v. kratkodnevan. — *nepouzdano.*

KRATKOŽIVAC, kratkoživca, *m. kratkoživ čovjek. — U Stulićevu rječniku:* v. kratkodnevan. — *nepouzdano.*

KRATOŃA, *m. prezime. — U narodnoj pjesmi našega vremena, gdje stoji mj.* Kratovac *(uz* Radońa). Vino pije Kratońa Radońa. Nar. pjes. srem. 114.

KRATOŠA, *f. ime sviñi.* Orozović. D. Hirc.

KRȀTOŠIJA, *f. vidi značeńe u Vukovu rječniku. — Riječ je složena od osnove* krat *(od* kratak) *i od* šija, *ali ne znam, koja je sveza među postańem i značeńem. — U naše vrijeme u Crnoj Gori, a između rječnika u Vukovu:* (u Crnoj Gori) nekakvo crno grožđe, i od ńega vino ,art rebe und wein' ,vitis et vini genus'. — Ti ne piješ mlaćenicu mlatom bivenu, nego vino kratošiju kukom trapļenu. Nar. pjes. vuk. 1, 31. Pijte vino, gosti naši, nije voda to, nije voda to, nego vino kratošija koje premeće, koje premeće. 1, 61.

KRATOVA, *f. vidi* Kratovo. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 135.

KRȀTOVAC, Krätôvca, *m. čovjek iz Kratova. — Od* xvi *vijeka* (? Đorđe Kratovac), *a između rječnika u Vukovu* (,einer von Kratovo'). Na Kratovu gradu bijelome, onđe bješe Kratovac Radońa *(isporedi* Kratońa, *vidi i kod* Kratovo). Nar. pjes. vuk. 3, 56. Junak nam je Kratovac Alija. Nar. pjes. petr. 3, 409. Sveti Đorđe Kratovac o kome nameravamo govoriti. M. Đ. Milićević, đorđe krat. 6.

KRȀTOVO, *n. mjesno ime (vidi u rječnicima i u primjerima Novakovića i Milićevića). — Od* xv *vijeka, a između rječnika u Vukovu* [varoš u Staroj Srbiji] *i u Daničićevu* (mjesto ne daleko od Kumanova na istok). Kakono je zakonь u Jendronopoļu i u Filipopoļu i u Kratove. Mon. serb. 410. (1442). U Đrenopoļu, Plovьdinu i u Kratovu. 525. (1451—1481). U Drênopoļe i u Plovdinь i u Kratovo. 527. (1481). Kratovo (gradь). S. Novaković, pom. 135. Na Kratovu gradu bijelome, onđe bješe Kratovac Radońa. Nar. pjes. vuk. 3, 56. A desetu kńigu opremio u Kratovo grada bijeloga. 4, 215. Ńu mi šaļe bijelu Kratovu. Pjev. crn. 104b. Već ti pitaj našeg gospodara, gospodara od Kratova Rada. Nar. pjes. srem. 114. Końa igra od Kratova Rade. Nar. pjes. *u* M. Đ. Milićević, đorđe krat. 19. Pod kratovskim sanđakatom vaļa razumevati zapadni deo pašaluka novopazarskog ili raškoga, kojega središte Kratovo (više man. Bańe na Limu) na reci istoga imena i sad stoji u Polimļu. S. Novaković, obl. 133. Kratovo je na istok od Skopļa 14, a od Kumanova 8 časova hoda. M. Đ. Milićević, đorđe krat. 7.

KRȀTOVSKÎ, *adj. koji pripada Kratovu. — Između rječnika u Daničićevu* (kratovьskyj, što pripada Kratovu). Kupihь siju kńigu otь Makarija Kratovskoga. Glasnik. 11, 173. (1619). Kratovska nahija. S. Novaković, pom. 135. Srbija je pod Turcima negda bila razdijeļena na četiri sanđakata, t. j. na biogradski, smederevski, kratovski i novopazarski. Vuk, dan. 2, 54. Kratovski manastir. M. Đ. Milićević, đorđe krat. 9.

KRATUNA, *f. tikva za vodu ili vino. — Samo u Stulićevu rječniku:* ,cucurbita vacua instar lagenae vino deferendo'.

1. KRȀVA, *f.* vacca, bos, *f.* (Bos taurus fem. L.), *žensko od vola kad je odraslo, poznata domaća životińa. — Riječ je praslavenska* (korva), *isporedi stslov.* krava, *rus.* корова, *češ.* kráva, *poļ.* krowa; *ima ista osnova i u baltičkijem jezicima, isporedi lit.* karvė, *stprus.* curwis, *acc.* kurwan, *vo. — Može biti da je srodno s lat.* corvus, *i s grč.* κεραός (κεραFός), *rogat. — U svijem je rječnicima, osim Daničićeva.*

a. *u pravom smislu.*

a) uopće. Kapitul za junca i kravu. Stat. krč. ark. 2, 282. Imam tri krave. Mon. croat. 326. (1555). Krava, koja s volovi ne ije, ali je jela prije, ali će jesti poslije. (D). Poslov. danič. Sedam krava priko načina pritilih. And. Kačić, kor. 41. Al' je kasno kad uteče krava, da na vratih zakļuča se brava. J. S. Reļković 67. *(Devojke)* koje stoje kod kola kao krave kod tora. Nar. pjes. vuk. 1, 175. Moja krava, dakle moje i tele. Nar. posl. vuk. 181. Nije ti krava na nogu stala. (Što si navalio?). 218. — Krava teletna, teška ,forda, bos foeta, horda, bos horda vel forda sive praegnans'. J. Mikaļa, rječn. Krava steona, skotna *(vidi* skotan) ,vacca pregna' ,vacca praegnans'. A. d. Bella, rječn. 749b. — Kao da bi lina krava otelila vola. V. Došen 38b. Kan' da ga je krava otelila. Nar. pjes. vuk. 1, 523. Krave ti se istelile! 1, 114. Đe god se krava vodi, doma se teli. (U Krivošijama). Nar. posl. vuk. 73. Otelila krava vola, da vozi u jarmu kola. 242. — Kano krave kad su smlične. V. Došen 104b. Krava, jerbo mliko dade . . . 204a. Tko za kuću dojne drži krave. J. S. Reļković 403. Oj ti kravo, muzo moja! Nar. pjes. vuk. 1, 508. Tri hiļade krava muzovnijeh. 4, 186. Koja je korist od one krave koja da punu muzlicu mlijeka, a potegne nogom te prospe? (Reče se za čeļade koje je vrsno, ali s druge strane čini što nepovoļno). Nar. posl. vuk. 140. Kamatnici za priuze vlače jarmne vole, krave muzarače. Osvetn. 4, 9. — Stoji rika krava za teladma. Nar. pjes. vuk. 4, 187. — Oćerao krave i volove. 4, 193. Ne goni li mačvanskijeh krava? 4, 204. Dogońaše krave i volove. 4, 496. Đe god se krava ćera, doma se teli. V. Bogišić, zborn. 83. — Ni stari ti četovali nisu, već čuvali krave po Srijemu. Nar. pjes. vuk. 4, 168.

b) metaforički, kao psovka ženi zla života. Pak još kravu tako staru bludni baci i sad taru. V. Došen 119a.

c) ńeka narodna igra. Prodavati kravu... ,Probode mi vo galońa kravu mrkuļu' . . . V. Vrčević, igre. 20.

b. *preneseno na ńeke vodene životińe.*

a) ńekakva riba. — U Mikaļinu rječniku: krava, riba ,bos, oxyrinchus, raja levis, mucosa, bavosa, *i u Bjelostjenčevu:* krava, riba morska ,bos, oxirrhinchus, raja levis, mucusa, bavosa, Nilo peculiaris'.

b) morska krava ,die seekuh' ,Trichecus manatus'. G. Lazić 44.

c) morska krava, *u Šulekovu rječniku:* ‚seekuh' (‚Halicore dugong').

2. KRÁVA, *hyp.* 1. krava. — *Akc. se mijeńa u voc.:* krâvo, krâve. — *U Dubrovniku je nom. sing.* kráve, *voc. sing.* krâve. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* ‚Dede boļe potkašajte travu, imaćete za užinu krávu'. Mala krȁva, a i tele ženskoga roda. ‚Šta je otelila krȁva?' ‚Krávu', a vele za muško tele ‚vólu'. u Dobroselu. M. Medić.

KRȀVACA, *f.* vrsta velike pijavice. M. Pavlinović.

KRAVȀČAC, kravȁčca, *m. ime ńekijem biļkama.* — *Između rječnika u Stulićevu:* ‚acanthium', *i u Vukovu:* (u Dubrovniku) ‚art pflanze' ‚herba quaedam [Carlina acaulis L. (?)'; cf. kravļak(?)]. Kravačac (kravaļ, kravojac), rus. коровки, коровникъ, коровишникъ (Angelica), camaleone (Skurla, Della Bella), acanthium (Stulli). 1. Carlina acaulis L.; 2. Onopordon illyricum L. (Alschinger); 3. Angelica L. (Lambl). B. Šulek, im. 170.

KRAVAGEL, *vidi* 2. kravaļ.

KRȀVÂJ, kravája, *m. ńekakva pogača ili kolač (ali vidi i naj zadńi primjer).* — *isporedi* kravaļ. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* krȁvâju, krȁvâji. — *Riječ je stara* (korvaj), *isporedi bug. i nslov.* kravaj, *rus.* коровай. Spravite kravaja i bilih pogača. M. Vetranić 2, 251. Pak mu daj dva sira i kravaj. 2, 327. Ona ti kravaja ne umije zamijesit. N. Naļešković 1, 184. Daj mu dva sira i kravaj i crļen klobučac. M. Držić 477. Komu baj, tomu vaj, bajalici bio kravaj. (D). Poslov. danič. Lele baba, vruć kravaju! Bos. vila. 1892. 126. Kravaj, kolači od tijesta. V. Ilić iz Srbije. Krȁvâj, pogača, kolač; pogačica, kolačić. No u Leskovcu zovu često ‚kravaj' i sve ono što se porodiļi nosi: babine, ali je pravo značeńe ono gorńe. M. Đurović.

1. KRAVÁJAC, kravȁjca, *m. dem.* kravaj. — xvi *vijeka.* Budući mlječca umuzao kravajca ugrizah. M. Držić 126. Dva dobra kravajca. 441. Dav mi kravajac i varńicu vinca za brašno. P. Zoranić 55[b].

2. KRAVAJAC, kravajca, *m. ńeka biļka.* Kravajac, češ. kravajec (Prangos pabularia). Archangelica officinalis Hofm (Skurla, S. Budmani), v. Kravojac. B. Šulek, im. 170.

KRAVȀJCE, kravȁjceta, *n. dem.* kravaj. *U Dubrovniku* xviii *vijeka.* Jajce na kravajce, a ribicu na iglicu (*jušicu? vidi kod* tigance). (D). Igra li se s babom mamino drago, daj mu jajce na kravajce. (Z). Poslov. danič. Ne da stisnem usta, i jajce liznem samo na kravajce. I. Đorđić, pjesn. 91.

KRAVAJČE, kravajčeta, *n. vidi* kravaj (*uprav je dem.*) ‚Umesila mi majka kravajče'. M. Đurović.

KRAVȀJČIĆ, *m.* dem. kravaj (kolači od tijesta). V. Ilić iz Srbije.

KRAVAJICA, *f.* ime kruhu. vidi potrpač. u Zagorju. F. Hefele. — *vidi* kravaj.

KRȀVÂJNOŠA, *f. u Vukovu rječniku.* ona koja kravaļ iznosi *s dodatkom da se govori u Bačkoj i s primjerom:* Darujdete vašu kravajnošu. (Nar. pjes. vuk. 2, 437).

KRȀVÂK, kravȁka, *m. ńeka biļka.* Kravak, češ. kravák (Datura stramonium), cassia solutiva (Anselmo da Canali). Cassia fistula L. (Vujičić). B. Šulek, im. 170.

1. KRȀVÂĻ, kravȁļa, *m. vidi* kravaj (*u osobitom smislu, isporedi naj zadńi primjer kod* kravaj). — *U Vukovu rječniku:* (u Srijemu i u Bačkoj) čast što svatovi i zvanice nose na svadbu.

2. KRAVAĻ, *m. ńeka biļka, vidi* kravačac *i* kravļak. — *U Stulićevu rječniku u kojemu stoji:* kravagel, trava ‚angelica, chamaeleon'. *oblik je* kravagel *čudnovat, jamačno je gdje Stulli zlo pročitao riječ* kravagl (*t. j* kravaļ); *nije štamparska pogreška, jer je* kravagel *i u latinskom i u talijanskom dijelu rječnika. i Šulek misli da treba čitati* kravaļ, *vidi:* Kravaļ (kravagel) (Stulli), v. Kraļevac (*jamačno griješkom mj.* Kravačac). B. Šulek, im. 170.

KRAVAĻAC, Kravaļca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Niva u Kravaļcu. Sr. nov. 1875. 775.

KRAVAĻNOŠA, *f. vidi* kravajnoša. Podunavka. 1848. 58.

1. KRȀVÂR, krȁvâra, *m. čovjek koji čuva krave.* — *U Mikaļinu rječniku:* kravar, koji čuva krave ‚bubulcus, armentarius'; *u Belinu:* ‚vaccajo, guardiano di vacche' ‚bubulcus' 749[b]; *u Bjelostjenčevu:* ‚vaccarius'; *u Voltigijinu:* ‚vaccaro, vaccajo' ‚kuhhirte'; *u Stulićevu:* kravar, koji čuva krave ‚bubulcus'; *u Vukovu:* koji čuva krave ‚der kuhhirt' ‚bubulcus'.

2. KRAVAR, *m.* vo koji se kod kuće među kravami othranio. u Topolovu. P. Brantner.

KRAVARA, *f.* zmija koja rado krave sisa. Ž. Radońić. — *isporedi* kravosac.

KRAVARČEŃE, *n. kao da je coll.* 1. kravar, *i upotrebļava se s preziraṅem kao psovka.* — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Al' se junak pomolio biše na doratu końu od razboja . . . al' to biše guja šarovita, od Kamena Popržanoviću; dok dotjera, turski selam viče: ‚Selam aleć, jedno kravarčeńe!' Al' mu vele age od Udbine: ‚. . . Ovo nije jedno kravarčeńe, već su ovo age od Udbine'. Nar. pjes. juk. 248.

KRAVAREVO, *n. ime seocu u Hercegovini.* Statist. bosn. 114.

KRAVARI, *m. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 39. — *Isto se mjesno ime nalazi i prije našega vremena.* Spom. stoj. 185.

1. KRȀVARICA, *f. žensko čeļade što čuva krave.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

2. KRAVARICA, *f. ime ńekijem životińama.*

a. Motacilla alba L., *ptica (pliska bijela).* Gore kod Siska. D. Hirc.

b. Sitta syriaca Ehrenb., *ptica.* G. Kolombatović. progr. spal. 1883. 14. — *Uprav* Sitta Neumayeri Michach. (brglijez dubrovački), *vidi* S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 61[a].

c. *ńeka vrsta neotrovne zmije.* Tropidonotus tesselatus. Belovar. D. Hirc.

3. KRAVARICA, *f. mjesno ime u Srbiji. a) voda u okrugu čačanskom.* M. Đ. Milićević, srb. 647. — *b) dva sela:* Kravarica gorńa *i* dońa *u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 169. — *c) mjesto u okrugu vaļevskom.* Zemļa u Kravarici. Sr. nov. 1869. 262.

KRAVARINAC, kravarinca, *m.* dječarac koji pase krave. Jelsa kod Karlovca. D. Trsteńak.

KRAVARITI, kravarim, *impf. biti kravar, raditi kao kravar.* — *U Stulićevu rječniku.* ‚bubulcitari'. — *nije dosta pouzdano.*

KRAVARLIK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Niva u Kravarliku. Sr. nov 187.

392 *Može biti štamparska pogreška, isporedi* Kravarnik.

KRAVARNIK, *m. ime visu u Srbiji u okrugu črnoriječkom.* M. Đ. Milićević, srb. 873. Ńiva u Kravarniku. Sr. nov. 1874. 109.

KRAVARSKO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 67. *Može biti isto što se nalazi u spomenicima latinskijem od* XIII *vijeka.* ,Ab eo loco . . . Crauazca'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 26. (1209). ,Ecclesie . . . de Crauarzka'. 2, 89.

KRAVÈTINA, *f. augm.* krava. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (augm. v. krava). Kad su Turci Marka opojili, izvali se kao kravetina. Hrv. nar. pjes. 2, 31.

KRȀVICA, *f. dem.* krava. — *Između rječnika u Vrančićevu* (,vitula'), *u Mikaļinu* (kravica, mala krava ,vaccula'), *u Belinu* (,vaccarella, vacchetta' ,vaccula' 749^b^), *u Bjelostjenčevu* (,vaccula'), *u Jambrešićevu* (,vaccula'), *u Voltiģijinu* (,vitella, vaccarella, vacchetta' ,eine junge kuh'), *u Stulićevu* (v. kravka ,juvenca, bucula'), *u Vukovu* (dim. v. krava).

a. *u pravom smislu. — uprav mala krava, pa po tome može značiti i mlada krava (vidi u rječnicima); ali narod upotrebļava ovu riječ kao od mila, pa i uopće može značiti što i* krava *(ovako je u svijem primjerima).* Udovica nika dvi kravice imajući. F. Glavinić, cvit. 311^b^. Toliko trči kravica, koliko je konopca. (D). Poslov. danič. Ne *(h)*rane li kravica našije koje nam tele volove? F. Lastrić, test. 397^a^. Vode vola, il' kravicu. V. Došen 64^a^. Podajte mu *(vuku)* slamice, da ne davi kravice. Nar. pjes. srem. 49. Ko se drži pravice, taj ne muze kravice. Nar. posl. vuk. 153. Imel jednog sina i tri kravice. Nar. prip. mikul. 109.

b. *u prenesenom smislu zovu se ovako ńeke druge životińe.*

a) Coccinella septempunctata L., *buba mara, u Bakru.* D. Hirc.

b) ńekakva škoļka. Kravica (u Vrańicu. Vrb joj je duļi nego u volka). L. Zore, rib. ark. 10, 343.

c. *ńeka biļka, vidi* turica, turika. Kravica, Agrimonia eupatoria L. (Vodopić). B. Šulek, im. 170.

d. *kao mjesno ime.*

a) planina u Crnoj Gori. Glasnik. 40, 27.

b) selo u Slavoniji u županiji virovitičkoj. Razdijeļ. 137.

KRȀVIČICA, *f. dem.* kravica. — *U jedinom je primjeru značeńe kao u primjerima kod* kravica, a. Kravičica, što iza ńe ostade živa, odvodi se i oteli junicom. S. Ļubiša, prič. 102.

KRAVIĆ, *m. prezime.* — XIV *vijeka.* Plemenitim ļudem: Kravićem . . . Mon. croat. 318. (1387). — *I u naše vrijeme u Dubrovniku:* Kràvić; *po akcentu kao da bi trebalo uprav govoriti i pisati* Kravijić, *te vaļa da ne postaje od* krava. P. Budmani.

KRAVIDA, *f. žensko ime.* — *isporedi* 1. Karavida. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 71.

KRȀVIJÎ, *vidi* kravļi.

KRAVIJI GROB, *m.* ime šumi. — Zabiļežio Nedo Malešić Bošńak. D. Hirc.

KRȀVIN, *adj. koji pripada kravi.* — *U Vukovu rječniku:* ,der kuh' ,vaccae'.

1. KRȀVINA, *f. augm.* krava. — *U jednom primjeru* XVI *vijeka. (Godišńice)* kako kravine vazda su jalove. M. Držić 34.

2. KRȀVINA, *f. kravļa koža.* — *U Vukovu rječniku:* ,die kuhhaut' ,corium vaccae'.

KRAVINAC, kravinca, *m. ńeka biļka, vidi* kravačac, kravļak. Kravinac, camaleon (Vujičić), Carlina acaulis L. B. Šulek, im. 170.

KRÁVITI, krâvîm, *impf. rastapati, topiti (snijeg, led).* — *Akc. kaki je u praes., taki je u impf.* krâvļâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* krâvî, *u part. praet. pass.* krâvļen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Osnova je stara* (korv), *isporedi rus.* откоровѣть, *rastopiti se (jamačno nije srodno s rus.* kra *što može značiti i santu leda).* — *Nepoznata postańa, ali isporedi stslov.* okrijati, *osvijestiti se, povratiti se (od nesvijesti),* krêvati, *ńegovati, grijati, bug.* nakravjam, *ojačavam se,* kraven, *debeo, češ.* křáti, *ozdravļati.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,aufthauen' ,regelo').

a. *aktivno.* Kô kad sunce santu leda kravi. Osvetn. 2, 26. Kraviti što smrznuto, zaleđeno, da se odgreva, otopi, metati ili držati. Podunavka. 1848. 58.

b. *sa se, refleksivno, rastapati se, topiti se.* — *Između rječnika u Vukovu* (,aufthauen' ,regelari' *s primjerom:* Kravi se na poļu). U proļeće, kad se sńegovi krave, peć mora da je sva u vodi. M. Đ. Milićević, omer. 160.

KRȀVITI SE, krȁvîm se, *impf. ležati u besposlici (kao krava), na Rijeci.* F. Pilepić. — *isporedi uslov.* kraviti *s istijem značeńem.*

1. KRȀVĻAČA, *f. vidi* muzlica. — *Postaje jamačno od* krava. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,die gelte, der melkkübel' ,mulcta'. cf. muzlica). Nije ni ođe krave koja da kravļaču mlijeka, pa potegne nogom te prospe. Nar. posl. vuk. 216. Prolije iz kravļače onu vareniku. Bos. vila. 1888. 166.

2. KRÀVĻAČA, *f. ńekakva gļiva.* — *U naše vrijeme u Istri.* Kravļàča ,fungorum genus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 43.

1. KRȀVĻÂK, *m. ńeka biļka.* — *Nalazi se pisano i* kravjak. — *Između rječnika u Vukovu:* (u Dubrovniku) ,eberwurz' ,chamaeleon' [Carlina acaulis L.; cf. kravačac(?), kraļevac]. Kravjak (kravļak, kravinac), rus. коровьякъ (Verbascum), camaleonta alba (u mletačkom rukopisu), cameleone (Kuzmić), carlina, angelica (Aquila—Buć), Carlina acaulis L. (Visiani, Lambl), v. Kravļak. Kravļak, chameleon (u Dubrovniku, Vuk), Carlina L. Kravļak veliki, Carlina acaulis L. (Vujičić). B. Šulek, im. 170.

2. KRȀVĻÂK, *m.* pogan goveda. F. Kurelac, dom. živ. 23.

3. KRAVĻAK, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 69.

KRAVĻE, *n. ime selu u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 126.

KRÁVĻÊŃE, *n. djelo kojijem što kravi ili kojijem se što kravi.* — *U Vukovu rječniku:* ,das aufthauen' ,regelatio'.

KRȀVĻÎ, *adj. koji pripada kravi, kravama.* — *Postaje od osnove riječi* krava *nastavkom* ij, *te je naj stariji oblik* krȁvijî *(koji još živi); kasnije je ispalo* i, *te je postao oblik* krȁvjî, *a* j *se iza* v *promijenilo na* ļ: krȁvļî. — *Riječ je praslavenska (u naj starijem obliku* kravij), *isporedi stslov.* kravij, *rus.* коровій, *češ.* kraví, *poļ.* krowi. — *Nalazi se i kod biļskijeh imena, vidi kod* sisa *i* trava, *i kod mjesnijeh imena, vidi* Kravļi Do *i* Kraviji Grob.

a. kraviji *(vidi i kod* b *naj prvi primjer).* — *Između rječnika u Stulićevu* (,vaccinus'). Bo-

giňe ne bi došle na mļekarice koje bi jednom uhvatile kravije ospice. M. Pavlinović, rad. 58.

b. kravji. — *Između rječnika u Belinu* (,vaccino, agg. di vacca' ,bubulus' 749b). *u Bjelostjenčevu* (kravji, kravski ,vaccinus, bubulus'), *u Jambrešičevu* (,vaccinus'), *u Voltigijinu* (kravļi, kravji, kravski ,vaccino, di vacca' ,was von der kuh ist'). Ozimče kravje *(može se čitati i kravije)*. Stat. krč. ark. 2, 282. Neću kravje živuće ni skot kozji. I. Đorđić, salt. 161. Pak je pokrii iz kravjega tora zrilim gnojem. J. S. Reļković 261. U mliku kravjemu. J. Vladmirović 30.

c. krävļî. — *Između rječnika u Voltigijinu (vidi kod* b) *i u Vukovu* (,kuh-' ,vaccarum'). Namaži vraňevu jamu s kravļom balegom. Z. Orfelin, podr. 113. Jednu olbu kravļeg čistog mleka. 115. Sira kravļega. Đ. Daničić, 2sam. 17, 29. Privijaju jovovo lišće na kravļem mleku kuvano. M. D. Milićević, živ. srb. 1, 33.

KRȀVĻÎ DÔ, Krävļêga Döla, *m. ime selu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Kravļi Dol. K. Jovanović 138.

KRAVĻODOLSKI, *adj. koji pripada selu Kravļemu Dolu.* Kravļodolska *(opština)*. K. Jovanović 138.

KRAVOČAC, kravočca? *ili* kravočaca?, *m. ňeka biļka.* — *isporedi* kraļevac. Kravočac, angelica (Kuzmić, Aquila—Buć), imperatoria (Durante), Imperatoria ostruthium L., v. Kravojac. B. Šulek, im. 170.

KRAVȍDER, *m.* šaļiv naziv za čovjeka koji tuđe krave krade i dere. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Muči, lopove, muči, kravodere! šta si samo tuđije krava ukra i odro!' J. Bogdanović.

KRAVOGON, *m. ňekakva biļka.* Kravogon, Pilipaea ramosa C. A. May (u Istri). B. Šulek, im. 170.

KRAVOJAC, kravojca, *m. ovako se zovu ňeke biļke.* — *isporedi* kravoļac. — *Između rječnika u Stulićevu* (v. kravagel). Kravojac, angelica domestica (Pizzelli, Aquila—Buć), chamalaeon (Stulli), 1. Imperatoria ostruthium L. (Lambl); 2. Carlina acaulis L.

KRAVOĻAC, kravoļca, *m. vidi* kravojac. Kravoļac (siński rukopis, Durante), v. Kravojac. B. Šulek, im. 171.

KRAVȍMUZ, *m.* čovjek koji muze krave, govori se za pogrdu. u Lici. V. Arsenijević. — *isporedi* muzikrava.

KRAVȍMUZAC, kravòmusca, *m. vidi* kravomuz. — *U Belinu rječniku:* ,mugnitore di vacche' 502a, *i u Stulićevu:* ,qui vaccas mulget'.

KRȀVOSAC, krävosca, *m. ovako narod zove ňekakvu zmiju jer misli da sisa mlijeko u krava; koju to zmiju misli, ne može se znati, jer ne samo u različnijem mjestima nego i u istom mjestu različna lica opisuju često svako na svoj način ovaku zmiju. često se kaže da je velika zmija i ňeki tvrde da je naj veća u našijem krajevima. u pisaca može značiti što i* zmaj. — *isporedi* kravosas, kravosis, kravosica, kraosica. — *Riječ je složena: u prvom je dijelu osnova riječi* krava, *drugi dio postaje jamačno od* съсаcь, *koji sisa (vidi* sati*).* — *isporedi češ.* kravodoj, kravodojec, *poļ.* krowosys *(u oba jezika* ,boa' ,riesenschlange'). — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kravosac, zmija ,anguis, coluber, serpens, boa'), *u Belinu* ,serpe bova cosi detto perchè si nutrisce di latte boviuo' ,serpens bova' 670a, *u Stulićevu* (kravosac, vrsta od zmije ,serpe bove, cosi detto, perchè si nutrisce di latte vaccino' ,serpens bos'). Najdu . . . arpije i orle, kravosce i tire. M. Vetranić 1, 160. A svoj se zlati bat satvori u taj krat kravosac krvavi. 2, 103. Od krilatijeh kravosaca, iz kijeh kužni ogňi pište, u stog mu se visok zbaca grunje otrovno za sjedište. I. Gundulić 471. Od kravosaca i zmija koji se oko grla, oko ruka i noga ňih ovijaju *(u paklu)*. V. Andrijašević, put. 376. Drakuni bižo, kravosci zamuknu. L. Terzić 227. Iz nosa im sve kravosac puše. T. Babić 26. Kravosac ,Elaphis cervone'. G. Kolombatović, pesci. 28. Kravošäc ,serpens quidam', gen. kravošäca. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 63.

KRAVȍSAS, *m. vidi* kravosac. — *Drugi je dio postao od* съсъ *(slično je i kod slagaňa riječi* kraos *gdje je* ъ *ispalo, a od dva* s *ostalo je jedno. radi ispadaňa glasa* v *isporedi* kraosica *i* kravosica). — *U naše vrijeme u Omišļu na Krku (po onome govoru):* Kravosës (kravosas) neka vrst zmije o kojoj vele da siše krave. I. Milčetić.

KRAVȍSICA, *f. vidi* kravosac. — *Akc. je zabiļežen po Vukovu rječniku, ali prema* kràosica *trebalo bi da je* kràvosica. — *Drugi je dio riječi postao od* съсица. — *Može ispasti* v *(kao da se zaboravilo postaňe), te se kaže i* kraosica *(vidi)*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kraosica *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori*). Na ňemu zmija kravosica. Pjev. crn. 264b.

KRAVȍSIS, *m. vidi* kravosac. — *U naše vrijeme u Lici.* neka vrst zmije. Ja sam kravosisa vidio: nije duļi od jedne noge, repa nema, tubast je, debļi je od obične zmije, boje žutocrne, čobani vele, da se kravi uz nogu uspuze do sisa, i da je pose svedno kao i tele, i ako bi krava htjela uteći, da joj ukoči nogu. Desi se da muziļa iz koje kravije sise sukrvnu vareniku umuze, te na to reče: ,Vaļa da e ńeđe kravosis ovu kravu sa, kad je krvava varenika'. J. Bogdanović.

1. KRAVOŠ, *m. vidi* kravosac *i* kravošac. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* U ńe kose sve kolike jedoviti kravoši su. J. Palmotić 335. — *Nije pouzdano, jer može biti da treba čitati* kravošci.

2. KRAVOŠ, *m. ime muško.* — *Na jednom mjestu* xii *ili* xiii *vijeka.* Kravošь jedinь, Lihomirь dolьсь jedinь. Starine. 13, 207. 1185 *prepis.* 1250.

KRȀVOŠAC, kràvosca, *m. vidi* kravosac. — *U Dubrovniku od* xvii *vijeka.* Od krilatijeh kravošaca *(u drugijem rukopisima* kravosaca, *vidi kod* kravosac) u stog mu se visok zbaca grunje otrovno za sjediste. I. Gundulić 474. Iz usta im *(vragovima)* čemer kapļe, što kravošce svaki stvara. J. Palmotić 53. Ko kravošac njeko skače. 51. U grumenijeh vaļaju se *(nemani)* u prilici kravošaca. 111. Gdje kravošci puni jeda rańaju ga i pecaju. 113. Kravošaca od krilatih u stog jedan za sjedilo sebi sbuba. J. Kavańin 411b. Kravošac krug mu izvija priko oči, niz obraze. N. Marči 59.

KRAVOVOD, *m. ňeka biļka.* Kravovod, orobanche (Kuzmić), coda di leone (Anselmo da Canali), Orobanche L., v. Volovod. B. Šulek, im. 171.

KRȀVSKÎ, *adj. vidi* kravļi. — *U Bjelostjenčevu rječniku kod* kravji *i u Voltigijinu kod* kravļi. — *Kod imena biļke* Kravski koren (prema ňem. kuhwurz), Inula helenium L. (Hi Sabļar). B. Šulek, im. 171. — *U naše vrijeme*

ima i adv. krävski. ,Jedem jelo lavski, ide mleko kravski'. M. Đ. Milićević. živ. srb. 1, 85.

KRAVÚĻAC, kravúļca, *m. vidi* kraguļac. Kravuļac ,Astur palumbarius'. Vinodol. D. Hirc.

KRAVÙRINA, *f. augm.* krava. — *U Vukovu rječniku:* vide kravetina.

1. KRBA, *f.* sud od stare mješine kojim se bravi iz lokve poje. M. Pavlinović. — *arap. tur.* qyrba.

2. KRBA, *f. na jednom mjestu u pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka ima* krbam (,kerbam') *kao instr. pl.* — *značeńe nije jasno: kao* krbač *ne odgovara dosta smislu; i ako je štamparska pogreška te treba čitati* karbam, *ne pristoji se dobro pridjev* usijanijem. Puka domaćega vladanje komu na svaku stranu red davaš nepristano izgledom tvojijem veće nego li prijetńam ali krbam usijanijem *(piše jednoj gospodi)* I. M. Mattei VIII.

KȐBÂČ, krbáča, *m. vidi* korbač. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (korbač, krbač, bič ,flagrum, verba, virga, lorum') *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu, ali samo u talijanskom dijelu kod* frusta, *drugdje* karbač *(vidi) i u talijanskom dijelu kod* flagello. A krbači od zelene svile. Bos. vila. 1890. 365.

KRBÁČITI, kȑbâčîm, *impf. biti krbačem.* — *U Stulićevu rječniku: samo u talijanskom dijelu kod* frustare, *drugdje* karbaćiti *(vidi), tako je i u talijanskom dijelu kod* flagellare.

KȐBÂŃ, krbáńa, *m. tikva u dnu široka s tankijem i jednakijem drškom, što je probušena sa strane da se može ńom zahvatati i piti voda, a kašto i vino (vidi* tikva *u Vukovu rječniku).* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kȑbâńu, kȑbâńi. — *Misli se na postańe od arap. tur.* qyrba, *mješina za vodu* (Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 128; F. Miklošić, türk. elem. nachtrag. 1, 62. 2, 148); *ali je jamačno ista osnova što je u češ.* krb *i u poļ.* karb *(u obadva jezika kao da je naj prvo značeńe: ńešto izdubeno), te dolazi od lat.* corbis *preko ńem.* korb. *isporedi i* krbao. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide vrg. cf. tikva). Uze krbań i krčag, pa ode da zahiti vode na izvoru. M. P. Šapčanin I, 44.

KRBÁŃIĆ, *m. dem.* krbań. — *U Vukovu rječniku.*

KRBÀŃINA, *f. augm.* krbań. — *U Vukovu rječniku.*

KRBAO, krbla, *m. (ili* krbla, *f.?), ńekakva mjera za vino.* — *isporedi* krbań. — *Ima samo acc. pl.* krьble *u spomeniku* XV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku:* krьblь ,vas vinarium'. *nominativu nema potvrde.* — Da daju crьkvy svaka kuća po 3 krьble vina. Mon. serb. 531. (1485).

KȐBAVA, *f. prijedio u Hrvatskoj na istok od Like, što je sad dio županije ličko-krbavske, i voda u istom prijedjelu (vidi u Vukovu rječniku), od koje vaļa da cijeli prijedio dobiva ime.* — *Pomińe se od* X *vijeka (u Porfirogeneta), ali ne posve s istijem oblikom:* Τὴν Κρίβασαν. Doc. hist. rač. 400, *te, ako stoji σ griješkom mj. υ, kako Rački misli* (413), *i ondašńi bi oblik bio kao i današńi.* — *Latinsko je ime* Corbavia, *vidi:* Desimiri Corbavistici *(župani).* Doc. hist. rač. 117. (1078.) Johannis comitis Corbaviae. Starine. 5, 153. (1512). — *Ne znam za postańe.* — *U našem se jeziku nahodi od* XII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (1. voda koja teče ispod Udbine, ļeti vrlo oslabi. — 2. zemļa od Like k istoku, u kojoj je glavno mjesto Udbina ,die Korbawa' ,Corbavia'). Županъ Desila Krъbavê. Doc. hist. rač. 488. (1100). Reče gospodin vikar: ,Ni doma biskupa fra Antona, v Krbavi je'. Mon. croat. 122. (1484.) A sad nije Kosova, a sad ni Krbave. M. Vetranić 1, 55. Pače nije nigdi nitko, komu dala nis' zabave, kako da je Vlah s Krbave, grdeći ga jadno i britko. M. Pelegrinović 190. Turci porobiše Krbavu. P. Vitezović, kron. 126. Gdi Gusići, tolikojer od Krbave? J. Kavańin 231a. Viječe *(viče)* na te Lijeka *(Lika)* i Krbava. And. Kačić, razg. 1b. Put Like i Krbave. D. Obradović, basn. 326. Te je šaļe Liki i Krbavi. Nar. pjes. vuk. 3, 149. Beg pogleda na srču pengera niz Krbavu on Buničn bilu. Nar. pjes. marj. 60.

KȐBAVAC, Kȑbâvca, *m. uprav čovjek iz Krbave.* — *U spomeniku* XVI *vijeka gdje može biti i prezime i nadimak.* Vid Krbavac. Mon. croat. 327. (1555). — *U naše vrijeme, vrsta ječma.* Ječam krbavac, koji raste po Krbavi, krupna je zrna i veoma dobar za pravļeńe piva. M. Medić.

KȐBAVAČKÎ, *adj. koji pripada Krbavici.* V. Arsenijević.

KȐBAVČANIN, *m. u primjeru* XVIII *vijeka čovjek iz Krbave, u naše vrijeme čovjek iz Krbavice.* — *Množina:* Kȑbavčâni. Ostav'še ga svi složno Ličani, k tom Kotorci a i Krbavčani. Nadod. 145. Kȑbavčanin, čovjek iz Krbavice. V. Arsenijević.

KRBAVČIĆ, *m. prezime.* — *isporedi* Krbavac. — XVI *vijeka.* Matij Krbavčić. Mon. croat. 202. (1512).

KȐBAVICA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* — *isporedi* Krbava *(prema čemu je dem.).* Razdijeļ. 33.

KȐBAVIČANIN, *m. čovjek iz Krbavice.* J. Bogdanović. — *Množina:* Kȑbavičâni.

KȐBAVIČÂNKA, *f. žensko čeļade iz Krbavice.* J. Bogdanović.

KȐBAVIČKÎ, *adj. koji pripada Krbavici.* J. Bogdanović.

KȐBAVIČKIŃA, *f. žensko čeļade iz Krbavice.* J. Bogdanović. V. Arsenijević.

KȐBÂVSKÎ, *adj. koji pripada Krbavi.* Krbavski, lički i pročaja knezi. Mon. croat. 45. (1393). Biše ščit krbafski i straža svoj Lici. Đ. Baraković, vil. 36. Na ke udri ban Derenčin s Karlom krbavskim. P. Vitezović, kron. 130. Knez lički i krbavski. 137.

KRBLA, *f. vidi* krbao.

KRBOĆ, *m. vidi* krbań. — *U narodnoj pjesmi hercegovačkoj našega vremena.* Dočeka ga na selamu Mujo, a Tale mu turski selam viknu, a dade mu u krboču pivo. Smailag. meh. 41.

KRBODJED, *m.* Upupa epops L. Strizivojna. D. Hirc. — *vidi* pupavac.

KRBOHOĆ, *m. po svoj prilici načińeno od tal.* carbonchio *(lat.* carbunculus), *ńeki crveni dragi kamen (ne rubin).* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Navlaš dijamant i krbohoć . . . J. Kavańin 484a.

KRBOTUN, *m. ime mjestu u Istri.* — *U spomeniku* XIII *vijeka. (Komun)* od Krbotuna. Mon. croat. 33. (1275 *prepis.* 1546).

KRBOVAC, Krbovca, *m. prezime.* — XV *vijeka.* Tomi Krbovcu . . . Toma Krbovac. Mon. croat. 108. (1471).

KȐBUĻA, *f. radi značeńa vidi u Vukovu rječniku; radi postańa isporedi* krbań. — *Akc. se*

mijeńa u gen. pl. kȑbûļâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* kao kotarica od sirove kore s mlada drveta (n. p. jovova, lipova). [cf. lubura]. krbuļe po naj više grade djeca za jagode. — Gde naj više jagoda kažu, onamo naj mańu krbuļu ponesi. Nar. blag. mehm. beg kapet. 62.

1. KȐBÛN, krbúna, *m. ugaļ, ugļen, ćumur, tal.* carbone. — *Od* xvii *vijeka u čakavaca.* Biči puni jitka gvozdja i krbuni. P. Hektorović (?) 133.

2. KȐBÛN, *m. vidi* Krbuni.

KRBÚNAC, Krbúnca, *m. čovjek iz Krbuna.* — xiii *vijeka.* Meju Gologoričani i Krbunci... Prez dopušćenja Krbunac. Mon. croat. 9. (1265 *prepis.* 1546).

KRBUNI, *m. pl. ime selu u Istri.* — *U spomeniku* xiii *vijeka.* Misto gospode benetačke gospodin Menart Sovinski i Vrha i Semišć i Gole Gorice i Krbun *(imena mjesta u genetivu što su kao plemičko prezime).* Mon. croat. 3. Termini od kunfini Gole Gorice i Krbun. 8. Jakov Konšić s Krbun. 9. (1275 *prepis.* 1546). — *U naše vrijeme u jednini:* Kȑbûn. Krbûn ,nom. propr. loci', gen. Krbûna. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 41.

KȐBÛNSKÎ, *adj. koji pripada Krbunima.* Vas komun krbunski. Mon. croat. 8. (1275 *prepis.* 1546).

1. KȐCA, *f.* naziv za žensko velika trbuha. ,Nosi tamo ti, krco, svoe krcije'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *vidi* krcija.

2. KȐCA, *m. vidi* 2. Krco. — *Akc. se mijeńa u voc.* Kȑco. — *U Vukovu rječniku:* Kȑca, (u Crnoj Gori) nadimak, *gdje je zabiļežen akcenat po crnogorskom govoru.*

KRCALIŠTE, *n. mjesto gdje se krca (ukrcava) trgovina. — Načińeno u naše vrijeme.* Roba kupļena u krcalištu ili u mjestu od izvoza. Zbornik zak. 1863. 467.

KȐCAN, *m. vidi u Vukovu rječniku:* (u Srijemu) svat koji od mladožeńe djevojačkoj kući nosi uoči svadbe meso i drugo koješta za jelo. on vaļa da je šaļiv i smiješan, i jedva ga čekaju da se vrati od djevojačke kuće da kaže, nadaju li se svatovima, jeli zdrava i vesela djevojka itd. cf. varimeso, krtan, krtoprda, kukalo, sukalo, debeli svat. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȑcânâ. — *Osnova može biti ista što u glagola* (2.) kȑcati.

1. KȐCÂŃE, *n. djelo kojijem se kȑca (vidi* 1. krcati). — *U Vukovu rječniku.*

2. KȐCÂŃE, *n. djelo kojijem se kȑca (vidi* 2. krcati). — *U Vukovu rječniku.*

3. KȐCÂŃE, *n. djelo kojijem se kȑcâ (vidi* 3. krcati). J. Bogdanović.

KȐCÂST, *adj. trbušast.* — *Postaje od osnove riječi* krcije. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Ćuti ti, krcasti gade!' J. Bogdanović.

KȐCAT, *adj. nakrcan, napuńen, pun, često s većom silom u značeńu, kao* prepun, puncat. — *Vuk biļeži drukčije akcenat:* kȑcât. *ne znam govori li se tako u Srijemu, u Dubrovniku sam čuo samo* kȑcat. *može biti da je postalo* kȑcât *prema* pùncât *(treba dodati da se u Dubrovniku govori* pùncat). — *Postaje od osnove glagola* (1.) kȑcati, *ali nije part. praet. pass., kao što je Vuk mislio, jer bi onda imao drugi akcenat:* kȑcât. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (karcato, drijevo, krcato ,onustus, oneratus'), *u Stulićevu* (,plenus, onustus'); *u Vukovu:* 1. part. pass. v. kȑcati. — 2. (u Boci i u Srijemu) puno krcato, t. j. uvršno, nabijeno ,vollauf' ,ańatim'; u Boci se kaže i: krcata kuća žena. — *Kad se izriče čim je što napuńeno, obično stoji u gen., rijetko u instr. (vidi kod* a, *a) aa) ccc) i b)).*

a. *u pravom smislu.*

a) o sudu ili uopće o čemu gdje se što nosi ili vozi ili hrani. aa) naj češće o brodu, ladi. aaa) ne izriče se čega je napuńeno. Moja plav krcata neka se ne izvrati. M. Vetranić 1, 173. A val, ki prolijeva po morskoj pućini, krcata jur drijeva razbijat sve čini. D. Rańina 43ª. Digoše se s ńimi mnoga druga drijeva krcata. B. Kašić, per. 143. Videć ulazit u luku dva broda krcata. A. Kalić 554. — *u ovom primjeru dopuńuje smisao kod* napuniše, *i dava mu značeńe kao* prepuniše: Plav krcatu napuniše. I. A. Nenadić, šamb. 25. — *bbb) s genetivom.* Gdi t' je plav krcata razlikoga blaga? M. Vetranić 1, 84. Kada *(plavi)* gredu iz Tarsa pune i krcate zlata i blaga svakega. A. Vitaļić, ist. 146. Staše i drijevo tu ŕranačko trgovinah već krcato. I. A. Nenadić, šamb. 25. Korabļa špańolska krcata zlata. M. Pavlinović. rad. 78. — *metaforički.* Ja sam tužna plav svijeh zledi krcata. M. Vetranić 1, 409. Neptune, za ļubav čin' da se od kraja odriješi moja plav bez tuge i vaja, ka je jur krcata od više razloga, ne srebra ni zlata, ner truda svakoga. 2, 19. — *ccc) s instrumentalom.* Navi i driva brimenimi priteškimi krcate. P. Radovčić, ist. 161. — *bb) o kolima.* Mogaše sam krcatimi koli ganuti. Š. Kožičić 37ᵇ. — *cc) o bisaku, tobocu itd.* Krcate sve prosa bisake nosaše. M. Vetranić 2, 91. Krcate nošaše bisake vrh pleći. 2, 157. Vratio se u Inglesku krcatim tobolcem. M. Pavlinović, rad. 47. — *dd) uopće (misli se na žitnice i tjeskove).* Ako časti Boga, bit će mu sve puno i krcato (prov. 3, 9—10). A. Kalić 268. — *ee) u ovom primjeru o snopu; ali je u metaforičkom smislu, i znači:* prepun. Prikupiti krcate snope svetijeh djela. B. Zuzeri 26.

b) o lumbardi, topu itd. Dokle kako krcata lumbarda iskrom rajskom tegnut ne bi. V. Andrijašević, prav. 24. Srebrnijeh pjeneza torbu u lumbardu krcatu prahom usuo je. B. Zuzeri 371. Volio bi udariti na krcat top. M. Pavlinović, rad. 34.

c) o živinčetu (u jedinom primjeru o pčeli): može značiti: natovaren. Da *(pčelice)* krcate slasti lijepe, kad odhode, opet hrijepe. J. Kavańin 541ᵇ.

d) o mjestu. — Ističe se sila značeńa, kao prepun, puncat. *zato se može dodati i* pun (pun i krcat). — *N. p.: aa) o kući (punoj djece, u iperboličkom smislu).* Jeli koji otac krcatom kućom djece. B. Zuzeri 229. Imajući krcatu djece kuću. 357. *vidi primjer u Vukovu rječniku.* — *bb) o poļani.* Prođe na poļanu, punu i krcatu svakoga cvijeća. V. M. Gučetić 139.

b. *o čeļadetu.*

a) iperbolički, o čeļadetu situ ili pijanu. Krcat je do više oči. (Z). Poslov. danič.

b) natovaren — tako se može kazati i u pravom i u metaforičkom smislu: krcat novaca, krcat blaga *(u pravom smislu: koji nosi na sebi novce ili blago, u metaforičkom: vrlo bogat).* Poginulo od našijeh samo pet ļudi, vraćajući se sti ostali zdravi, veseli, krcati grabše, plijena i časti *(i ovdje može biti značeńe kao kod c), jer se govori. o pomorskoj vojsci).* B. Kašić, fran. 135. Čeko bi ih paka cesar, da sa svom svojom vlastu u Rim grad krcati i obilni povrate se. B. Zuzeri 12. On u cvijetu od mladosti, zdrav u tijelu,

dobro gledan od svakoga, krcat mjedi i bogastva. 15.

c) od broda se prenosi na ljude što su na ńemu. Mornarima koji otisnuvši se od kraja krcati vina i kruha . . . Blago turl. 2, 98. *vidi i b).*

d) krcat ljeta (godina) *znači: star.* Zasve da sam krcat ljeta i zgrešpana sasma lica. A. Gledević 265[b].

e) krcat špotica *(vidi* špotica), *metaforički: šalir, dosjetlir.* Krcat je špotica kô Pustijerna botica. (Z). Poslov. danič.

f) krcat grijeha *itd., metaforički.* Kada su dobro otvrdnuli i krcati grijeha. I. Držić 217. Grišniku krcatu grdobnih grihov. P. Radovčić, nač. 168. U sebi bjehu krcati grabša i gnusoba. S. Rosa 136[a].

g) kako se kaže u prenesenom smislu pun sebe, *tako je* krcat sebe *u jačem smislu u ova dva primjera:* Toliko krcat sebe istoga, koliko prazan Boga. B. Zuzeri 35. Da je toliko krcat sebe, koliko je Boga prazan. 312.

c. *o dijelu tijela ljudskoga. — U obadva primjera metaforički.* Unutrńa vaša krcata su gnusóbâ. S. Rosa 110[a]. Izlaze iz učiona krcatom glavom nauke. M. Pavlinović, rad. 135.

d. *u metaforičkom smislu, o vremenu preko kojega mnogo čega biva.* Godišta prazna dobrijeh djela, krcata uvrijedjeńa Božijega. B. Zuzeri 4.

1. KȐCATI, kȑcâm, *impf.* onerare (navem), imponere (in navem), *tovariti (napuńati ili metati mnoštvo čega u što da se ovo napuni, naj češće u brod). — Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* krcámo, krcáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kȑcâ, *u part. praet. pass.* kȑcân *ili* kȑcât *(drugo je* kȑcat). *— Riječ je romanska od srlat.* carricare, *isporedi tal.* caricare, *franc.* charger *itd.; ne zna se kako bi postala od tal.* caricare, *nego vaļa da je riječ dalmatičkoga jezika (vidi kod* kelomna). *— Od* xv *vijeka (vidi* 1, b *i* 2) *po primorju.*

1. *aktivno.*

a. onerare, *prema perf.* nakrcati, *objekat je ono u što se što meće ili slaže.*

a) u pravom smislu samo o brodu. — U Mikaļinu rječniku: karcati, nakrcati ,caricare la nave' ,onero'; *u Voltiģijinu:* karcati ,caricare, imbarcare, aggravare' ,aufladen, beladen'; *u Stulićevu:* ,onerare'; *u Vukovu:* n. p. lađu, vide tovariti (,italien.' ,caricare') *s dodatkom da se govori u primorju.*

b) kad je objekat puška, top itd., nabijati, napuńati, isporedi tal. caricare, *ńem.* laden *u istom značeńu.* Lumbarde sve krcajte. I. Zanotti, skaz. 5.

b. imponere in navem, *prema perf.* ukrcati, *objekat je ono što se meće ili slaže u lađu da se napuni, a razumije se da su subjekat ļudi koji to rade.* Ki bi ondi ča krcal svoga blaga. Mon. croat. 55. (1428). Sva imańa u brodove krcaju. And. Kačić, kor. 410. — *Objekat mogu biti i čeļad.* Da nas u šupļu krca plav. M. Vetranić 1, 109. Predaše se Novļani junaci, krcaše ih u peraške brode, Peraštani im biše pratioci. Nar. pjes. bog. 180.

c. *objekat je kao kod* b, *ali je subjekat sama lađa (koja tako prima u se, napuńa se), pf.:* ukrcati. Ako vidiš *(u snu)* drijeva krcajući, toj prilikuje dobro vrijeme. Zborn. 134[b]. Ter blago zaman rijeh plav moja sve krca. M. Vetranić 1, 453. Stavimo da koji brodac odredjen krcat pržinu porad grada na ova zlatna zrna namjeri se . . . B. Zuzeri 26.

2. *sa* se.

a. *pasivno, u jedinom primjeru prema* 1, b. Ča se ondi krca na morju. Mon. croat. 55. (1428).

b. *refleksivno, prema* 1, b *(perf.* ukrcati se). Da vidimo, kada se *(beg)* more spraviti, jer je gotov, veće čeka od v*(aše)* m*(ilosti)*, kada se more krcati. Starine. 10, 9. (1558).

2. KȐCATI, kȑcâm, *impf. hrskati (orahe). — Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kȑcâ). *— Riječ je onomatopejska (od glasa* krk *ili* krc). *— U Vukovu rječniku:* ,knacken (z. b. nüsse)' ,dentibus frango'.

3. KȐCATI, kȑcâm, *impf. (o ļudima, narodu, možebiti i o životińama) stjecati se, strčavati se; (o čemu žitkom) vidi* 1. frcati. *— U naše vrijeme u Lici.* ,Al' ga narod krca na sajam'. ,Al' mu krca gnoj iz rane'. J. Bogdanović.

KRCAVAC, Krcavca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva u Krcavcu. Sr. nov. 1875. 675.

KȐCETA, *m. dem.* 1. Krco. *— U Vukovu rječniku:* (u Crnoj Gori) nadimak muški.

KȑCIJE, *f. pl. trbušina, kao u rugu ili za pogrdu. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȑcîjâ. *— Nepoznata postańa; može biti srodno s* 1. krcati. *— U naše vrijeme u Bosni i u Lici.* Tište na końica, jatagan mu u krcije sjuri. Osvetn. 2, 146. Krcije, pogrdno za trbušinu. ,Odmakni de te tvoje krcije'. u Dobroselu. M. Medić. ,Ne može od krcija da makne'. ,Ti da se s tvojijem krcijami pregneš'. J. Bogdanović.

KȑCINA, *f. augm.* krcije; *(m.?) nadimak čeļadetu trbušastu.* M. Pavlinović. *— Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȑcînâ.

KȐCKALO, *m. vidi* krcan. *— U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu s dodatkom da se govori u Srijemu.* Od momačke kuće toga večera dođe jedan poslanik na kolima, koji se zove ,krckalo'. krckalo donese devojci sanduk u što će svoje stvari ponijeti, i donese živoga ćurka za pečenicu. krckala zovu i ,ranim gostom'. Vuk (?), živ. 306.

KȐCKATI, kȑckâm, *impf. puckati. — Riječ je onomatopejska kao i* 2. krcati. *— U naše vrijeme.* Pod nogama šušti vam opalo lišće, a krckaju suve grančice. Glasnik. 43, 322.

1. KȑCO, *m. hyp.* krcońa. J. Bogdanović. *— Akc. se mijeńa u voc.* kȑco.

2. KȑCO, *m. ime muško. — isporedi* Krca, Krceta, Krcun. *— Akc. se mijeńa u voc. sing.* Kȑco. *— Biće isto što* Krsto. *— U naše vrijeme u Crnoj Gori.* Pored ńega Petroviću Krco. Nar. pjes. vuk. 5, 118.

KȑCOŃA, *m.* naziv za krcasta čovjeka. *— U naše vrijeme u Lici.* ,Nosi se tamo, krcońa!' J. Bogdanović.

KRCUL, *m. prezime ili muški nadimak. — isporedi* 1. Krco *i* Krcun. *— U narodnoj pjesmi našega vremena.* A sa ńime Krcule Jovane. Nar. pjes. vuk. 4, 294.

KȐCÛN, *m. ime muško. — isporedi* 2. Krco. *— U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (u Crnoj Gori) nadimak muški, *ali to nije nego ime: jamačno je Vuk zlo čuo ovaj stih:* Krcun Savo od mjesta Bjelica. Nar. pjes. vuk. 4, 78, *gdje treba popraviti* Savov, *vidi:* Krcun Savov od mjesta Bjelicah. Pjev. crn. 310[a]. Ogled. sr. 220. — Sa sokolom Janković-Krcunom. Ogled. sr. 482.

KȐCÛNOVIĆ, *m. prezime (po ocu Krcunu). — U narodnoj pjesmi našega vremena iz Crne

Gore. I ńegovu seku zarobio, isto ļubu Krcunović-Pera. Nar. pjes. vuk. 3, 276. Pred ńome je Krcunović Pero. 3, 277.

1. KȐČ, kȑča, *m. vidi* 1. grč. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* krč, čeznutje ,spasmus'; *u Jambrešićevu:* ,spasmus'; *u Voltigijinu:* karč ,granchio' ,krampf'. Kȑč ,spasmus', gen. kȑča. Đ. Nemanić, čak.-kroat. stud. 9.

2. KȐČ, *m. vidi* krčevina. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (krč, izkrčeńe ,extirpatura, stirpatura, extirpatio, rudetum').

a. *uopće.* Za krče ke krčiše na izpašišćih. Mon. croat. 57. (1433). Nema umjetniku stalne žetve do na krču i na usjevu postojanoga truda. M. Pavlinović, rad. 62. Kȑč, ledina iskrčena, krčevina. Đ. Daničić.

b. *u osobitom značeńu:* (u Bosni) put prokrčen: može se sve putem otić do . . . Đ. Daničić.

c. *kao mjesno ime u Hrvatskoj. a) zaselak u županiji ličko-krbarskoj. zove se i* Ivetići. Razdijeļ. 40. — *b) selo u županiji modruško-riječkoj.* 61. — *c) selo u županiji varaždinskoj.* 98. — *d)* Oreļev Krč, *zaselak u županiji ličko-krbavskoj.* 11.

3. KRČ, *m.* sredina lade žitarice. U krču se počne krčit lada. — U Posavini. F. Hefele.

KRČA, *f. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkom* Statist. bosn. 55.

KRČADINAC, Krčadinca, *m. prezime.* Nar. pjes. vuk. 3, 584 *(među prenumerantima* . Sem. prav. 1878. 44.

KȐČÂG, krčága, *m. zemļani sud s drškom (za vodu i drugo). — Riječ je praslavenska* (kъrčagъ), *isporedi stslov.* krъčagъ, *rus.* корчагъ, *slovački* krčah. — *Korijen* kъrk *može biti isti kao kod* krčma; *Daničić misli da je ista osnova kao u stslov.* krъčь *ili* krъčij, *kovač. Miklošić isporeduje sa stnord.* krukka, urceus (uber den urspr. der worte v. d. form aslov. tr.t. 18). — *nastavak je uprav* êgъ *što se potvrđuje bugarskijem oblikom* кръчѣгъ *i još boļe riječju* krčizac *(vidi).* — *Između rječnika u Mikaļinu* (karčag, krčag, testija ,lagena, amphora'), *u Stulićevu:* krcag, gen. krčga *(sic)* ,lagena, amphora' *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina; u Vukovu* (,dor krug' ,urceus'). Jutros mi je nov krčag razbio. Đ. Obradović, živ. 38. Da se napijem malo vode iz krcaga tvojega. Đ. Daničić, 1mojs. 24, 17. Uze krbań i krčag, pa ode da zahiti vode na izvoru. M. P. Šapčaniu 1, 44. I tamničar uturi unutra krčag vode. M. Đ. Milićević, omer. 171. A šta rade boce i krčazi? Bos. vila. 1886. 51. — *I kao ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskom.* Zemļa u Krčagu. Sr. nov. 1869. 95.

KȐČAGOVO, *n. poļe i selo u Srbiji u okrugu užičkom. a) poļe. — između rječnika u Vukovu:* poļe kod Užica *(dodato u trećem izdańu po Vukovijem bilješkama).* De Užice tama popanula, Krčagovo ružom procavtilo. Nar. pjes. vuk. 1, 176. — *b) selo.* K. Jovanović 161.

KȐČALE. *f. pl. vidi* krpele *i* krčele. — *isporedi* krčalo. — *Akc. se mijeńa u gen.* kȑčâlâ. — *U Stulićevu rječniku:* ,chiodo, attaccagnolo, appicagnolo' ,uncus, clavus' *(gdje je drugo značeńe koje može biti u svezi s* krčalo: *klinac ili kuka, na što se može što objesiti. ne znam, jeli pouzdano), i u Vukovu:* vide krčele *s primjerom:* Razvalio vilice kao krčale (kad ko mnogo govori) *dodato u trećem izdańu po Vukovijem bilješkama.*

KȐČALO, *n. vidi u Vukovu rječniku:* kao palica ili zavorań, za koji se uhvati kad se plug otiskuje ili privlači ,am pfluge ein hölzerner verbindungsnagel' ,clavus ligneus aratri' *s primjerom iz narodne pjesme:* Uze Marko ralo za krčalo. — *Nepoznata postańa, isporedi slovač.* krčula ,schrotleiter' *palije (odakle je mag.* korcsolya). — *U naše vrijeme.* Gusle, moje ralo i krčalo! Smailag. meh. 70. Krčalo, vrh rude u pluga oko kojega se blago kreće. Suńa. D. Hirc.

1. KȐČÂNA, *f.* komad šiļasta drva kojim se probija zemļa kad se sadi bob i ńeko povrće. — Na Braču. A. Ostojić.

2. KRČÀNA, *f. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 42.

KRČANÎK, krčanika, *m. vidi u Vukovu rječniku:* (u Srbiji) put koji je krčeńem načińen ,ein durch rodung der bäume u. s. w. gemachter weg, der rodeweg' ,via silvis liberata'. — *Akc. kakı je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kȑčanîće, kȑčanîci.

1. KȐČANIN. *m. čovjek s otoka Krka. — Množina:* Kȑčani *(stariji je oblik* Krčane). — *Od* xiv *vijeka.* Ako bi Krčanin kogakoli otočanina zavrnul v svojem dobitcê . . . Stat. krč. ark. 2, 286. Tako Krčane kako otočane. 283.

2. KȐČANIN, *m. čovjek iz manastira Krke. — Množina:* Kȑčâni. — *U Vukovu rječniku.*

KRČAŃAK, *m.* ime šumi. Virje kod Križevļana. D. Hirc.

KȐČAŃE, *n. djelo kojijem se krči (vidi* krčati). — *U Vukovu rječniku. — Ne znam, pripada li amo ovaj primjer iz* xvi *vijeka (sa starijim oblikom* krčanje): Oni su *(crvi u paklu)* mnogo grda uzora i vele strašna krčanja. Zborn. 161a.

KȐČATI. kȑčîm, *impf. uprav ispuštati iz sebe glas kao* krk *(isporedi* krknuti); *ali se upotrebļava za ńeke osobite glasove ili buke. — Akc. se ne mijeńa. — U naše vrijeme (ali vidi i* krčańe), *a između rječnika u Stulićevu (vidi kod* a *i* b), *i u Vukovu:* 1. ,summen (von vielen redenden)' ,susurrare' *s primjerima:* Krči vojska u poļu. Puna mehana, krči. — 2. n. p. krče mu crijeva od gladi ,knurren' ,crepo'. — 3. krči n. p. prase kad se dobro ne zakoļe ,röcheln' ,spiritum interclusum ducere'.

a. fervere, *o loncu kad vri, uprav o vodi ili drugome čemu što je u loncu. — isporedi* krkļati, krktati. Lončić krči, momak trči. Nar. pjes. vuk. 1, 350. Pored vatre krče svečarski lonci. M. Đ. Milićević, slave. 33. — *U Stulićevu rječniku ima:* ,decoqui (h. e. coquendo absumi, dr. de liquoribus)', *dakle* uvirati. *može biti da je Stulli htio zabilježiti ono isto značeńe.*

b. *o crijevima u trbuhu, kad mršte n. p. od gladi (vidi u Vukovu rječniku pod* 2). Kad kome krče crijeva u trbuhu. Vuk, poslov. 133.

c. strepere, *o kolima.* Kako krče spora tovarna kola. M. Đ. Milićević, zim. več. 289.

d. *kad čeļade (ili životińa) pri umoru teško diše i bučno, osobito ako je zaklano (vidi u Vukovu rječniku pod* 3). — *isporedi* hropiti. No po poļu krče rańenici. Nar. pjes. vuk. 2, 562. A neki *(jadnici)* još krče i steńu u mukama. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, vi.

e. *o buci što postaje gdje je mnogo ļudi za jedno što među sobom govore, osobito ako se čuje iz daļega. vidi u Vukovu rječniku pod* 1.

KRČAVA. *f. vidi u Vukovu rječniku:* vareš u skopaļskom pašaluku, u kojoj je oko jedne trećine Hrišćana, a ostali su turskoga zakona, ali svi govore srpski, istina zanoseći malo na bugarski, ali ih pravi Bugari opet ne razumiju.

KRČAVINA, *f. mjesno ime.* Gradac kod Požege. D. Hirc.

KRČÀŽIĆ, *m. dem.* krčag. — *U Mikaļinu rječniku:* krčažić ‚laguncula', *i u Vukovu (dodato je u trećem izdańu bez akcenta, jer je Vuk zaboravio ovu riječ u prva dva izdańa, a kod čmulica ima* cf. krčažić).

KRČÈDÎN, Krčedina, *m. ime selu u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdijeļ. 147. — *Pomińe se od* xv *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Krьčedinь, selo u Srijemu koje je Jovan despot dao Krušedolu: ‚Krvčedinь' (pogrješka će biti u prepisivańu). M(on. serb). 541. (1496). ‚Krьčedinь'. (Sr. lètopis.) 1847. 4, 48. *(što je drugi prijepis istoga spomenika).* ima i sada.

KRČEDÍNAC, Krčedinca, *m. čovjek iz Krčedina.* V. Arsenijević. — *I kao prezime.* Jakov Krčedinac. D. Avramović 192.

KRČÈDÎNKA, *f. žensko čeļade iz Krčedina.* V. Arsenijević.

KRČÈDÎNSKÎ, *adj. koji pripada selu Krčedinu.* V. Arsenijević.

KR̀ČEL, *m. vidi* krčalo. Krčel *(čakavski),* klin na jarmu, koji ga spaja s ojama. Dubašnica na Krku. I. Milčetić.

KR̀ČELE, kȓčēlâ, *f. pl. u Vukovu rječniku:* vide krpele. — *Vaļa da je postańe kao kod* nakrkače.

KR̀ČELIĆ, *m. prezime.* — *Od* xv *vijeka.* Paval i Ivaniš Krčelići. Mon. croat. 72. (1448). Pred Mikloušem Krčelićem. 268. (1572). Krčelić (‚Kercselics'). B. Leaković, gov. iv. Krčelić. Schem. diac. 1877. 10.

KRČELIJ, KRČELIJEJ, *vidi* krčeļej.

KRČELO, *n.* kolčić koji drži u savezu žagre (krpelce) sa ornicami. u Lici. F. Hefele. — *vidi* krčalo.

KRČELOVIĆ, *m. prezime.* — xvi *vijeka.* Luka Krčelović. Mon. croat. 237. (1535).

KRČEĻEJ *(ili* krčelijej, krčelij?), *m. kovač? u spomeniku* xiv *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku:* krьčelêj ‚faber aerarius' (može biti to): među ļudma koje je kraļ Stefan Dečanski pisao Dečanima da budu mađupci bio je u Komaranima ‚Bogdanь krьčelêj'. M(on. serb). 97. (1330). *ima još* Bogdanь krьčelêj. Deč. hris. 61. Radoslavь krьčelêj. 40. — *isporedi stslov.* krьčь, krьčij, *kovač.*

KR̀ČENÎK, *m. ńešto što se iskrči ili prokrči.*

a. *vidi* krčevina. — *U jednoga pisca Slavonca* xviii *vijeka.* Ovakve mekote, koje se iz pustara načińaju, imenuju se krčeniki, jali nove zemļe. I. Jablanci 43.

b. *vidi* krčanik. — *U naše vrijeme u Srbiji.* Prvi putovi, koje je knez Miloš ‚prokrčivao' kroz Srbiju, zvali su se ‚krčenici'. M. Đ. Milićević, srb. 128. Te je putove vaļalo provoditi kroz goru koja se morala ‚krčiti'. zato su ti putovi nazvani ‚krčenici'. zim. več. 290. Gotova sva Srbija bejaše ispresecana nasipima, koji su mestimice bili divotni ali svud boļi od prvih krčenika. 292. — *I kao mjesno ime u okrugu biogradskom.* Ńiva u Krčeniku. Sr. nov. 1870. 305.

KȐČÊŃE, *n. djelo kojijem se krči (vidi* 1. krčiti). — *Stariji je oblik* krčenje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (krčenje, raskrčenje ‚extirpatio, eradicatio'), *u Belinu* (krčenje ‚sterpamento, l' estirpare' ‚extirpatio' 708b), *u Vukovu* (‚das roden' ‚silvae caesio'). U krčeńu istih *(drumova).* M. A. Reļković, sat. H4a. Mjesto gdje je mnogo šume isječeno (n. p. krčeńa radi). Vuk, rječn. *kod* laz. Krčeńa cesta. M. Pavlinović, razl. spisi. 362.

KRČETAK, Krčetka, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom.* Ńiva zovoma Krčetak. Sr. nov. 1873. 511.

KRČEVA, *f. vidi* Krčevo.

KȐČÊVAN, kȓčêvna, *adj. koji pripada krčeńu, krčevini* — *Načińeno u naše vrijeme.* Krčevni trošak ‚rottungskosten'. Zbornik zak. 1853. 175.

KR̀ČEVINA, *f. mjesto gdje se šuma iskrčila (obično za to, da se zemļa može raditi).* — *isporedi* trebežina. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚das rodeland' ‚terra silvis liberata, novale').

a. *uopće.* Ne da mu ništa ot ńegova siromaštva prodati, ni kuće ni krčevine ni žita ni trsja. Starine. 12, 35. (1712). Il' sočivu hoćeš krčevine. J. S. Reļković 133. Drugi sime krčevinom kriju. 182. Nema očevine bez krčevine. Nar. posl. vuk. 204. Krčevina hambar puni. Nar. bl. mehm. beg kapet. 105. Brez krčevine nema stečevine. Bos. vila. 1886. 27. Orite sebi krčevinu, i ne sijte u trńe. Đ. Daničić, jer. 4, 3.

b. *kao mjesno ime.* — *isporedi i* Krčevine. — *Vrlo se mnogo mjesta ovako zove, n. p.:*

a) u Bosni. aa) tri sela u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 14. 15. 26 *(zadńe se zove i* Krčevine. Schem. bosn. 1864. 22). — *bb) tri sela u okrugu travničkom.* 60. 62 *(ovo se zove i* Krčevine. Schem. bosn. 1864. 84). 68. — *cc) dva sela u okrugu Dońe Tuzle.* 89.

b) u Hrvatskoj zaselak u županiji ličko-krbavskoj. Razdijeļ. 29.

c) u Srbiji ńekoliko mjesta, n. p.: aa) u okrugu jagodinskom. Livada u Krčevini. Sr. nov. 1874. 420. — *bb) u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Krčevini. 1870. 50. — *cc) u okrugu smederevskom.* Livada u Krčevini. 1874. 133. — *dd) u okrugu užičkom.* Zemļa u Krčevini. 1861. 95, *itd.*

KRČEVINE, *f. pl. (od* krčevina). — *Često se nahodi kao mjesno ime, n. p.:*

a. *u Bosni, vidi* krčevina, b, *a) aa) i bb).*

b. *u Hrvatskoj.* D. Hirc.

c. *u Srbiji. a) u okrugu biogradskom.* Livada u Krčevinama. Sr. nov. 1863. 484. *b) u okrugu podrinskom.* Zemļa u mestu Krčevinama. 1866. 316. — *c) u okrugu užičkom (ne znam jeli isto što* Krčevina *pod* b, *c) dd)).* Ńiva u Krčevinama. 1865. 359. — *d) u okrugu vaļevskom.* Zemļe u Krčevinama. 1865. 322.

KRČEVINKA, *f. mjesno ime u Hrvatskoj.* D. Hirc.

KRČEVO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 77. — *Na drugom se mjestu zove* Krčeva. Šem. prav. 1878. 73.

KRČI, *m. (?) pl. ime mjestima u Hrvatskoj.* D. Hirc.

KR̀ČIĆ, *m. ime livadi.* Gračanica u Moslavini. D. Hirc.

KR̀ČIDBA, *f. vidi* krčeńe *(djelo i vrijeme kad se krči).* — *U Vukovu rječniku:* ‚das roden' ‚erutio silvae' *s primjerom:* Hajdemo na krčidbu.

KR̀ČIG, *vidi kod* krčižac.

KR̀ČILAC, kȑčioca, *m. čovjek koji krči (vidi* 1. krčiti). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der roder' ‚qui silvam caedit'). Pisato knezu Vićentiju da pošļe plugove i 20 krčioca o budacima. Djelovod. prot. 110.

KR̀ČIN, *m. ime dvjema selima u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Dońi i Gorńi Krčin. K. Jovanović 109.

KRČINSKI, *adj. koji pripada Krčinu.* D(*oňo*)-krčinska *(opština).* K. Jovanović 109.

KRČIPE, *f. pl. mjesno ime. — Prije našega vremena.* Krьčipe. Spom. stoj. 185.

KŔČÎŠTE, *n. bilo bi isto što* krčevina, *ali nemam primjera nego samo za nom. pl. kao mjesno ime prije našega vremena.* Krьčišta gorňa. Spom. stoj. 185.

1. KRČITI, krčîm, *impf. iskorjeňivati i uopće uništavati šumu, naj češće namjerom da se poslije toga može izraditi zemļa; upotrebļava se u širem smislu, ne samo o šumi nego o zemļi ne izrađenoj, ledini. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kr̀čâh, *u aor. 2 i 3 sing.* kr̀čî, *u part. praet. pass.* kr̀čen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — U našemu se jeziku javļa od* xv *vijeka (vidi* 1, c, *a)), ali može biti i praslavenska riječ, isporedi poļ.* karczować, korczować, *i češ.* krč, *poļ.* karcz, *paň (izguļen). — Po svoj je prilici riječ onomatopejska i postaje od glasa* krk, *možebiti jer se od prilike ovaki glas čuje kad se lome grane. — Između rječnika u Mikaļinu* (krčiti, raskrčiti ,extirpare sylvam'), *u Bjelostjenčevu* (krčim, izkorenivam, korepim ,extirpo, eradico'), *u Jambrešićevu* (krčim ,extirpo'), *u Voltigijinu* (,sterpare, sradicare, distaccare' ,herausreissen'), *u Stulićevu* (1. v. škršiti; 2. v. guliti), *u Vukovu* (,roden' ,eruo, caedo silvam').

1. *aktivno.*

a. *nije izrečen objekat, a ima se u misli kao kod* b *ili* c *(šumu ili zemļu).* I šikare dosta guste *(ima)*; jer se indi lin ne sgrči? te ne kopa i ne krči? V. Došen 213a. I stane opet onako rom i star na novo krčiti i orati i kopati. Vuk, dan. 4, 20. — *I metaforički.* Krči na poļu ćudoreda i prosvjete. M. Pavlinović, rad. 92.

b. *objekat je ono što se krčeňem uništava ili dajbudi mijeňa ili pomjerava.*

a) s objektom šuma *i sa sličnijem objektima nemam nijednoga primjera.*

b) objekat je zemļa, ňiva, livada *itd.* krčiti *onda znači: uopće pripravļati zemļu za sijaňe ili sađeňe, iskorjeňujući travu i drač, duboko kopajući itd.* Da ju *(zemļu)* krči, privraća i sadi. J. S. Reļković 3. Mogao je načiniti kuću po pustoj zemļi gdje mu je drago bilo i sebi krčiti ňive i livade. Vuk, živ. 248. Počne uz kuću ,trapiti' (u Boki, a u Crnoj Gori i Hercegovini ,krčiti') zemļu. V. Bogišić, zborn. 102.

c) u jednom je primjeru xviii *vijeka objekat* kameňe, *te* krčiti *znači: razbijati (ćuskijom).* Volio bi u manastiru Krupi s ćuskijom kameňe krčiti. D. Obradović, basn. 123.

d) u jednom je primjeru xviii *vijeka objekat čeļade, i smisao je metaforički.* krčiti *znači od prilike isto što* mučiti *ili možebiti* uništavati, ubijati. Zeļa bo me jadna krčuć, u Abramovu vidih krilu lijepu dušu . . . J. Kavaňin 398b.

c. *objekat je ono što postaje krčeňem, n. p.:*

a) krč. Za krče ke krčiše na izpašišćih. Mon. croat. 57. (1433).

b) put, drum *itd. ovdje je* krčiti *kao imperfektivni glagol prema* prokrčiti. *aa) u pravom smislu.* Poče prvi krčiti širje putove. M. A. Reļković, sat. B5a. — *U pjesmi, iperbolički, o junaku koji prokrčuje put kroz neprijateļe siječući svakoga koji mu je na putu.* Da je kome pogledati bilo, kako s'ječe vojvoda Momčilo, kako krči druma niz planinu. Nar. pjes. vuk. 2, 111. — *bb) u metaforičkom smislu.* Dobrim dili put Gospodinov pripravļati i pokorama krčit. F. Lastrić, ned. 21. Nove pute krče obrtu. M. Pavlinović, rad. 110.

2. *sa se.*

a. *pasivno (vidi* 1, c, *b)).* S kolikim bi se nastojaňem puti krčili i rastribļivali! F. Lastrić, ned. 33. Jedino samostalnim radom krče se staze budućnosti. M. Pavlinović, razg. 111.

b. *refleksivno.* Gdi dubja cvatihu pod voćem se krčeć. P. Zoranić 57a. *(metaforički, vidi* 1, b, *d)).* Gdi človik . . . krči se raskošom. A. Georgiceo, nasl. 237.

2. KRČITI, krčim, *impf. vidi* krčmiti. — *Samo na jednom mjestu u narodnoj pjesmi našega vremena.* U gori je krčmarica Mara koja krči vinom i rakijom. Nar. pjes. marj. 32.

KȐČITI SE, kȑčîm se, *impf. vidi* 1. grčiti, b. — *Riječ je praslavenska* (kъrčiti), *isporedi stslov.* krъčiti, *rus.* корчить, *češ.* krčiti, *poļ.* kurczyć. — *isporedi i* 1. grč. — *U kajkavaca, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (krčim se, vžimļem se, zvijam se, zkraćujem se etc. ,contrahor') *i u Voltigijinu* (,contrarsi, rannicchiarsi' ,sich zusammenschmiegen, sich zusammenwinden').

KRČIŽAC, krčišca, *m. dem.* krčig *što je zapadni oblik za* krčeg, *vidi* krčag. — *Na jednom mjestu* xv *vijeka.* Popel vsipļite v jedan krčižac zlat. Pril. jag. ark. 9, 132. (1468).

1. KȐČKÎ, *adj. koji pripada otoku ili gradu Krku. — Od* xiii *vijeka.* Gospode Fedriga, Ivana . . . Krčkih, Vinodolskih i Modruških knezi. Zak. vinod. 53. Otok Krčki. Stat. krč. ark. 2, 281. Mi Frankapan Krčki. Mon. croat. 272. (1573). Knežija Senska, Krčka i Modruška. F. Glavinić, cvit. 139a.

2. KȐČKÎ, *adj. koji pripada manastiru Krci (Krki). — U naše vrijeme.* Jakov Bjedov, jerom*(onah)* krčki. Nar. pjes. vuk. 3, 579 *(među prenumerantima).*

KȐČMA, *f. kuća ili dućan gdje se prodaje vino (i rakija, pivo itd.) na malo, i to obično da se na mjestu pije. uz piće se može prodavati i jelo, a gdjegdje se može i prenoćiti. u naše se doba shvaća i kao gora gostionica (vidi* gostionica, a, *a)). — Akc. se mijeňa u gen. pl.* kȑčâmâ. — *Može biti srodno s* krčag. — *Riječ je praslavenska* (kъrčьma), *isporedi stslov.* krъčьma *(što može značiti i opojno piće, vidi i* c), *rus.* корчма, *češ.* krčma, *poļ.* karczma. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* ,taberna'; *u Mikaļinu* karčma, krčma, krčma ,taberna vinaria, caupona, stabulum meritorium, oenopolium'; *u Belinu* ,bettola, luogo dove si vende il vino' ,oenopolium' 139b; ,taverna, dove si vende il vino' ,taberna vinaria' 723b; *u Bjelostjenčevu* ,educillum, taberna vinaria, popina, caupona, oenopolium, ganea. stabulum meritorium'; *u Jambrešićevu* ,caupona, oenopolium, taberna'; *u Voltigijinu* karčma, krčma ,osteria, betola, taverna' ,wirthshaus, schenke'; *u Stulićevu* ,taberna vinaria, caupona'; *u Vukovu* ,die schenke' ,caupona'; *u Daničićevu (vidi kod* c).

a. *sa značeňem sprijeda kazanijem.*

a) uopće. U varoš na krčmu. Mon. croat. 242. (1543). Kļuče mi da' od krčme. M. Držić 26. Piše se od jednoga čovjeka koji hođaše i skitaše se po krčmah. M. Divković, bes. 110. Kada godi se iz krčme pijan kući vraćaše. zlam. 31. Zabraňuju im se meane al'ti oštarije i krčme. I. Ančić, svit. 73. Niki sidi kano u krčmi. S. Margitić, fal. 144. Sad je potribitije raširivat krčme gdi se vino prodaje. J. Banovac, pripov. 142. Izmet puka u krčma*(h)*. A. Kanižlić, kam. 816. Ovako smučen ođe u krčmu. fran. 81. Oh u kakvoj krčmi aliti mejani blaguje. And. Kačić, kor. 240. Odide u naj bližu krčmu. M. A. Reļ-

ković, sabr. 27. Da ne ide u krčmu i da se u ńoj ne opije. Ant. Kadčić 511. Ustegnuti će se od krčama i igraňa. I. J. P. Lučić, nar. 115. Vole u mehanu iliti krčmu ići nego na večerńu. B. Leaković, nauk. 303. Jesi l' išo kad u krčmu? jes' video rujno vino? Nar. pjes. vuk. 1, 325. Kad muž ide na oraňe, žena u krčmu. 1, 512. Ali Marko ne traži ećima, već on ide iz krčme u krčmu, te on traži de je boļe vino. 2, 368. Vino pije Musa Arbanasa u Stambolu u krčmi bijeloj. 2, 401. Koji pije a ne plaća, ta se u krčmu ne povraća. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 143. Imajući krčmu, pivaru i palikaru ... S. Tekelija. let. 119, 16. Krčme su se u Srbiji, u Bosni i u Hercegovini do skora gotovo samo u pjesmama spomiňale, a onako ih nije bilo nigdje u zemļi osim gdješto po varošima (kao n. p. u Sarajevu) i u Srbiji pored Save i pored Dunava, ili po planinama kud nema sela. Vuk, rječn. *kod* krčma. Otide u krčmu na konak. dan. 4, 7. Kad trgovac u krčmi kod zelenoga drveta pripovedi ovaj događaj ... 4, 35. Potemkin mu je dao nemalu sumu novaca, da plati u krčmu fit de su stajale iste kńige. G. Zelić 250.

b) u metaforičkom smislu. Trčimo dakle i potožimo se u krčmu nebeskoga pijera. M. Divković, bes. 168b.

c) na ńemu je ostala krčma ,er hat das letzte glas ausgetrunken und muss daher frischen wein nachholen lassen'. Vuk, rječn. *kod* krčma, *t. j. ko je ispio posļedńu čašu u krčmi, na ńemu je red da traži opet vina za se i za družinu i da ga plati.*

b. *o prodaji ne samo vina nego čega mu drago kad se prodaje na malo.* Prodaje na krčmu (n. p. jabuke) ,kleinweise' ,en détail' ,venditio minuta'. Vuk, rječn. *kod* krčma. — *isporedi* krčmi.

c. *vino ili drugo piće kojijem se čeļade može opiti. ovako značeńe vaļa da je na jednom mjestu* XIII *vijeka. vidi što o tome Daničić piše u svome rječniku:* krъčьma, kraļ je Steťan Prvovjenčani dopustio u svojoj zemļi Dubrovčanima ,krъčьmu da nose'. M(on. serb). 16. (1222—1228). samo tu. da su ,potulenta', može se dosta pouzdano misliti po tom što je u drugom spomeniku isti kraļ dopustio Dubrovčanima da prodaju ,vino bezъ vode' u Brskovu. M(on. serb). 16. a da su ,merces minutae' ne može se uzeti za to što se u spomenicima često razlikuje ,velika' i ,mala kupļa' ili ,trъgъ' (cf. ,kupļa, trъgъ'), a ovdje se naj prije kaže: ,da gredu sъ trъgomь', daklo i s velikim i malim, pa se onda dodaje ono za ,krъčьmu'. — *vidi i značeńe u stslovenskom jeziku.*

1. KRČMAR, krčmára, *m. gospodar od krčme, čovjek koji drži krčmu, koji prodaje vino itd. u krčmi. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim voc.:* krčmâru *ili* krčmâre, krčmâri. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* корчмарь, *češ.* krčmář, *poļ.* karczmarz. — *Između rječnika u Vrančićevu* (,caupo'), *u Mikaļinu* (karčmar, koji čini krčmu ,tabularius, tabernarius'; krčmar, koji vino prodaje ,tabernarius, oenopola, vinarius'), *u Belinu* (,tavernaro, chi vende il vino' ,enopola' 724a), *u Bjelostjenčevu* (,tabernarius, oenopola, venditor vini, caupo'), *u Jambrešićevu* (,oenopola, tabernarius'), *u Voltiģijinu* (karčmar ,oste, taverniere' ,wirth'), *u Stulićevu* (,caupo, tabernarius'), *u Vukovu* (,der wirth' ,caupo').

a. *u značeńu gore kazanome.* Naseli u gostionicu prvog nimačkog krčmara. M. A. Reļković, sat. B5a. ,Volim ići ja u krčmu, pa se stvorit zlatnom čašom, nego tvoja ļuba biti'. ,A ja junak mladi krčmar, pa ćeš opet moja biti'. Nar. pjes. vuk. 1, 434. Krčmar misli jedno, a krčmarica drugo. Nar. posl. vuk. 162. Nahodimo Keplera, sina krčmara ńemačkoga. M. Pavlinović, rad. 11.

b *u šali*, Krčmar Rakić *znači rakiju.* Ļubeći Vinka Lozića i Krčmara Rakića. Đ. Rapić 268.

c. *čovjek koji po sajmovima prodaje vino i druga pića.* Kod gdjekojijeh namastira skupi se o blagovijesti, o cvijetima, o preobražeńu i o gospodama po nekolike hiļade ,sabora'. tu prodaju trgovci različnu rubu; krčmari krčme vino, rakiju i jabukovaču; ... Vuk, rječn. *(kod* namastir) 395a.

d. *vidi* margetan *(vojni živežar). — Ovako je značeńe u ovom primjeru:* Krčmari odma stanu tovariti svoje mješine s pićem. Vuk, dan. 3, 197—198.

e. *čovjek koji nadgleda pivnicu, ili uprav koji nadgleda kako se vino daje i dijeli kod stola. — U jednom primjeru* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (kućni krčmar ,bottigliere, colui che tiene cura del vino che si dà a tavola' ,vini opularis curator' 146a). Nedosta jednom vino u manastijeru Kazinskomu ... Nastojnik aliti krčmar pristupi k opatu od manastijera i prikaza mu svokoliko. I. Đordić, ben. 184.

2. KRČMAR, Krčmára, *m. mjesno ime. — Akc. je kao kod* 1. krčmar *(acc. sing. kao nom.). — Biće ista riječ što* 1. krčmar.

a. *vidi u Vukovu rječniku:* brdo u Lici kod Gospića više Smiļana; navrh ńega su zidine od negdašńega gradića.

b. *selo u Srbiji u okrugu vaļevskom.* K. Jovanović 102.

KRČMARA. *f. ime vodi u Srbiji u okrugu kraguјevačkom. — isporedi* Krčmare *i* Krčmari, *a).* Ńiva u reki Krčmari. Sr. nov. 1867. 494.

KRČMARE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom. — isporedi* Krčmara *i* Krčmari, *a).* Livada u Krčmarama. Sr. nov. 1872. 398.

KRČMÁRÊŃE, *n. djelo kojijem se krčmari. — Između rječnika u Belinu (sa starijim oblikom* krčmarenje ,il tener la taverna' ,agere tabernarium' 724a) *i u Stulićevu.* Krčmárêńe, vidi krčmļeńe. ,To mu krčmareńe'. J. Bogdanović.

KRČMÁREV, *adj. koji pripada krčmaru. — isporedi* krčmarov. — *U Vukovu rječniku.*

KRČMÁRI, *m. pl. ime selima u Srbiji. a)* Mali *i* Veliki Krčmari *u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 120. — *b)* Gorńi *i* Dońi Krčmari *u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 390.

KRČMÁRICA, *f. žensko čeļade što drži krčmu kao krčmar; krčmareva žena. u mnogijem se primjerima ne zna jeli prvo ili drugo značeńe, a mogu biti obadva ujedno. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (karčmarica, krčmarica ,tabernaria'), *u Belinu* (,taverniera' ,tabernaria' 724a), *u Bjelostjenčevu* (,tabernaria, educillatrix, venditrix vini'), *u Voltiģijinu* (karčmarica ,wirthin'), *u Stulićevu* (,cauponis uxor'), *u Vukovu* (,die wirthin' ,uxor cauponis'). Ovdi je jedna krčmarica, voštariju drži. M. Držić 407. Pitat krčmaricu ima li dobra vina. (D). Jednu mislila pjanica a drugu krčmarica. (Z). Poslov. danič. Naodaše se u onomu mistu jedna ženska glava krčmarica. F. Lastrić, ned. 345. U to doba pali pred mehanu, a ispade krčmarica Jaňa. Nar. pjes. vuk. 2, 415. Zaludu ti vino i rakija, kad

ne imaš krčmarice mlade, da nam služi vino i rakiju. 2, 587. Al' ne mogu medovine naći do u neke krčmarice Mare. 3, 39. Zimi aga ide u mehane, te on ļubi krčmarice mlade. 3, 200. Krčmar misli jedno, a krčmarica drugo. Nar. posl. vuk. 102.

KRČMÀRIČIN, *adj. koji pripada krčmarici. — U Vukovu rječniku.*

KRČMÀRIĆ, *m. uprav je dem.* 1. krčmar, *ali se nalazi u istome značeńu kao* krčmar, *i može se shvatiti kao prezime. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Vino služi Krčmariću Luka. Nar. pjes. marj. 69.

KRČMÁRITI, křčmârîm, *impf. raditi kao krčmar, vidi* krčmiti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* křčmârâh *i u part. praet. pass.* křčmâren; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.* křčmârî. — *Može biti praslavenska riječ, isporedi češ.* krčmariti, *poļ.* karczmarzyć. — *U Belinu rječniku:* ,tenere la taverna' ,agere tabernarium' 721ª; *u Bjelostjenčevu:* krčmarim ,educillo, vinum vendo', v. oštarijašim; *u Voltigijinu:* karčmariti, krčmariti ,tavernare, tener osteria, far ostiere' ,wirthshaus halten, einen wirth machen', *u Stulićevu:* ,cauponem agere'. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Poćo i time ponešto krčmariti'. J. Bogdanović.

KRČMARNICA, *f. vidi* krčma. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* ,idem quod' krčma, *i u Stulićevu:* v. krčma.

KRČMÁROV, *adj. vidi* krčmarev. — *Između rječnika u Vukovu.* Metnu vriću u krčmarovu robu. M. A. Reļković, sabr. 40.

1. KR̀ČMÂRSKÎ, *adj. koji pripada krčmarima, pa i uopće krčmama, ili krčmi. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (,ad cauponam spectans') *i u Vukovu* (,der wirthe' ,cauponum'). Nahodimo krčmarskoga djetića. M. Pavlinović, rad. 11.

2. KR̀ČMÂRSKÎ, *adj. koji pripada* Krčmarima *(vidi* Krčmari, *a)).* V*(eliko)*-Krčmarska *(opština).* K. Jovanović 120.

KRČMÁRSTVO, *n. krčmarev posao, krčmļeńe. — U Belinu rječniku*: ,il tener la taverna' ,agere tabernarium' 721ª *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu:* v. krčmareńe.

KRČMÁRSTVOVATI, krčmárstvujem, *impf. samo u Stulićevu rječniku:* v. krčmariti.

KRČMEN, *adj. koji pripada krčmi. — Samo u Stulićevu rječniku:* ,cauponius, tabernarius'.

KRČMENICA, *f. u Stulićevu rječniku:* v. krčmarica. — *nepouzdano.*

KRČMENIK, *m. u Stulićevu rječniku:* v. krčmar. — *nepouzdano.*

KRČMI, *adj. sitan, droban (vidi drugi primjer). — Ne mijeńa se po padežima. — Kao da je oblik turski, ali ne znam za ovakovu tursku riječ; vaļa da je načińeno od* krčma *prema značeńu pod* b. — *U naše vrijeme u Bosni.* Jedno grlo, a četir đerdana: jedan biše od krčmi mergana, . . . Nar. pjes. juk. 141. Krčmi, sitan, droban. 619.

KRČMIR, *m. ime dvjema selima u Srbiji u okrugu niškom.* Veliki Krčmir. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 120. Mali Krčmir. 121.

KŘČMITI, křčmîm, *impf. prodavati vino, rakiju itd. u krčmi ili uopće kao krčmar, dakle na malo; ima i šire značeńe kod* b. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* křčmî). — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (prodavati vino, krčmiti ,cauponor, vendere vinum in taberna' 512ª) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (v. krčmariti), *u Vukovu* (1. ,ausschenken' ,singulatim vendo vinum'. — 2. n. p. jabuke ,kleinweise verkaufen' ,minutim vendo poma')).

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem.* Krčmari krčme vino, rakiju i jabukovaču. Vuk, živ. 86. Seļaci krčmiše vino i rakiju. M. P. Šapčanin 1, 66. Rad sam, gospodine, moliti g. ministra da mi odobri, da mogu krčmiti piće u kačari mojoj. M. Đ. Milićević, međudnev. 319.

b. *prodavati na malo (što mu drago). vidi u Vukovu rječniku. — isporedi* krčma, b. Jer muž ženi pušta dilo, u kom krčmi svoje tilo? V. Došen 106ª. Svud krčmio robu svakojaku. Osvetn. 3, 13.

KR̀ČMĻÊŃE, *n. djelo kojijem se krčmi. — Između rječnika u Vukovu.* Sve arende za krčmļeńe goveđega, ovcijega, kozijega, jagńećega i jarećega mesa. Nov. sr. 1835. 61.

KRČMOVATI, krčmujem, *impf. vidi* krčmiti. — *U jednoga pisca našega vremena.* Progoni ih kud je ńemu drago i krčmuje po jeftino blago. Osvetn. 6, 13.

KRĆOG, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskom.* Ńiva na mestu Krčog. Sr. nov. 1869. 629.

KRĆOĻE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Ńiva u mestu Krčoļu. Sr. nov. 1871. 118.

KRĆULI, *m. pl.* vrst gļive (u Istri). B. Šulek, im. 171.

KRĆÙMÂŃE, *n. djelo kojijem se ko krćuma. — U Vukovu rječniku.*

KRĆÙMATI SE, krćùmâm se, *impf. vidi u Vukovu rječniku:* kao otimati se oda šta, ili čupati se s kime ,sich sträuben' ,renitor'. — *Akc. se mijeńa u praes. 1 i 2 pl.:* krćumámo, krćumáte, *u aor. 2 i 3 sing.* křćumâ, *u part. praet. act.* křćumao, křćumâla, *u part. praet. pass. (ako ga ima)* křćumân. — *Nepoznata postańa.*

KRĆATI, křćâm, *impf. vidi* krtiti *prema kojemu je ovaj glagol iterativan. — U Stulićevu rječniku:* ,morari, cunctari, immorari, moram trahere' *s dodatkom da je uzeto iz Palmotića (?).*

KR̀ĆÊŃE, *n. djelo kojijem se krti. — Stariji je oblik* krćenje. Kada se pamet probudi od krćenja misli svoje. Nauk. brn. 6ᵇ. Jezusov izgled uči me vršiti sve što G. Bog od mene hoće i to bez ljenosti i krtjenja. I. M. Mattei 62.

KRĆEVAC, Krćevca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Krćevcu. Sr. nov. 1865. 503.

KRĆEVAČKI, *adj. koji pripada Krćevcu. — Kod mjesnijeh imena u Srbiji. a) u okrugu kragujevačkom:* Krćevačka Jaruga. Zemļa do Krćevačke Jaruge ili Bugarske Vode. Sr. nov. 1868. 188. — *b) u okrugu smederevskom:* Krćevački potok. Ńiva u potoku Krćevačkom. Sr. nov. 1863. 366.

KȐD, (kȓd), *m. mnoštvo (osobito domaćijeh) životińa, stado (jamačno isprva samo svińa). — Može biti riječ praslavenska* (kъrdъ), *isporedi malorus.* кырдь, *rum.* cărd, *lit.* kerdžius (pastir), *vidi i* krdelo. — *Nepoznata postańa; može biti srodna s praslavenskijem* čreda *(vidi* crijeda), *ali je čudnovat nastavak kod* krdelo. *Miklošić isporeduje (s* črêda *i* kъrdъ) *got.* hairda, *stgńem* hérta (über den urspr. d. worte v. d. form aslov trêt und trat. 8), *poslije* (u etymol. wörterb. *kod* kŭrd) *sa stgńem.* chortar, kortar, *ali kao tuđe*

muškoga roda. Ima i oblik krdo *srednega roda s istijem značenem, nalazi se od* XVIII *ili može biti od* XVII *vijeka (vidi predzadni primjer kod a).*

a. *u oba se oblika* krd *ili* krdo. Ako mene omar poslat nećes, . . . još od krda omua prevedoga. Pjev. crn. 33ª. Kad videše tri krda ovaca. Ogled. sr. 388. *(u obje ove druge knige oba oblika od* krd*).* Dvanaest veprova u jednome krdu leže se; nijedan s kraja nije. *odgonetļaj:* zubi u točkova. Nar. zag. nov. 111. Od svog krda ovaca. V. Vrčević, niz. 330. I za rana pretecista traži sobi, momo, i svom krdu bijelu. Osvetn. 1, 57. — *(u prenesenom smislu)* Od krda đjavaoskoga. M. Radnić 17ª. Ti si na krdu đjece i u dugu do usiju. S. Ļubiša, prip. 265. *(u istoga pisca ima i nom. ili acc. sing.* krdo*).*

b. krd. — *Između rječnika u Vukovu* ,dio gerde ,grex' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom iz narodne pjesme:* ,Tu mi se jedan krd ovaca'. Dokle nađe jedan krd ovacah. Pjev. crn. 27ª. Jer sam jedan sičar učinio, u Grahovo trideset krdovah. 36ª. Baš ovacah trideset krdovah. Ogled. sr. 75. Krd ovaca. V. Bogišić, zborn. 540. Lijep krd ovaca. Bos. vila 1887. 140. Krd volova s teocima. Đ. Daničić, psal. 68. 30. Krd govedi. Bos. vila. 1887. 333. — Daleko od ńih pasijaše veliki krd sviña. Vuk, mat. 8, 30.

c. kȑdo. — *Između rječnika u Stulićevu gdje pisarskom griješkom stoji* kardo *(nije štamparska pogreška, jer je i u talijanskom dijelu* kardo *kod* mandra ,magnum grex pecorum'. Goneć krdo ovaca. Nar. prip. bos. 1, 83. Svako krdo sitne marve. S. Ļubiša, pric. 17. Čuva krdo i leži na toru. 81. — *(u prenesenom smislu)* Ki pasoše vijernoga krda. J. Kavańin 304ᵇ.

KȐDAR, krdára, *m. čovjek što čuva krd (obično se misli krd sviña. isporedi* sviñar; *u Crnoj Gori može biti da znači: ovčar). — Ake. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* kȑdâru *ili* kȑdâre, kȑdâri. — *U Vukovu rječniku:* ,schweintreiber' ,subulcus'.

KRDÀRICA, *f.* čuvarica ovaca. F. Kurelac, dom. živ. 31. — *isporedi* krdar.

KRDAŠCE, *n. dem.* krdo. — *U jednoga pisca našega vremena.* Krdašca sitne i krupne stoke. S. Matavuļ, novo oružje. 194.

KRDÀŠEŃE, *n. djelo kojijem se krdaši.* J. Bogdanović.

KRDÀŠITI, krdàšîm *(ili* kȑdašîm?), *impf. psovati, kleti. — U naše vrijeme u Lici.* ,Ništa i ne radi, nego vavije ka i bencina zja. i sa onom jezicinom vavije krdaši Boga, krst, zakon i svece'. J. Bogdanović.

KRDÈLO, *n. vidi* krd. — *Riječ je stara, isporedi ustsl.* krdêlo, *malorus.* кирдiль, кердель, *češki* krdel. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ,grex porcorum', v. jato.

KRDÈNČA, *f. vjera, veresija, tal.* credenza. — *Po svemu da je dalmatička riječ, vidi kod* kolomba, *isporedi* racun, nepuča *itd.* — *U spomeniku* XVII *vijeka.* Nijedan tovernar nî verovan prez svoje časti od nijedne krdenče ku bi on nemil od svoga vina navlašnoga. Zak. vinod. 69.

KRDISATI, kȑdišem, *pf. uništiti, isjeći (vojsku ili uopće mnoštvo ljudi). — Ake se ne mijena, osim aor. 2 i 3 sing.* krdisâ. — *Od tur.* qyrmaq, *perf.* qyrdym. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* ,vernichten' ,perdo'.

a. *aktivno.* Koje ono bjehu tri vojvode što no mogu krdisaše vojsku? Nar. pjes. vuk. 2, 321. I tvoju ću otkinuti glavu i sve tvoje Turke krdisati. 1, 199. Čudno nas je sila krdisala. Smailag. meh. 50.

b. *sa se.*

a) pasivno. Kraļeva se vojska krdisala. Pjev. crn. 121ᵇ.

b) recipročno. Među se *(će)* se Vlasi krdisati, sve udarat jedan na drugoga. Nar. pjes. horm. 1, 63.

KRDITI, krdim, *pf. počuvati ili popasti krd. — U Crnoj Gori u naše vrijeme.* Da se silnu caru preadamo, da turimo ćete i bojeve, da krdimo ovce u Rudine. Ogled. sr. 127.

KRDNICA, *f. postaje od* krd.

a. *krmača. — U kńizi* XIV *vijeka.* Ako li je krdnica s prasećí, ali ako li je jato sviń, nije čovik volan ubiti naj bolega ali krdnice, nego ino kaje ali mańe. Stat. poļ. ark. 5, 268.

b. više sviña na okupu. F. Kurelac, dom. živ. 11.

KȐDO, *n. vidi* krd.

KRĐEVAC, Krđevca, *m. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Krđevac. Sr. nov. 1861. 30. *b) u okrugu smederevskom.* Ńiva u Krđevcu. Sr. nov. 1875. 571.

KRÈAN, *adj (upravo part. praet. pass. od glagola* krêati *kojemu nema potvrde, tal.* creare *što je negda značilo i odgajati) ima samo u jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka* dobro i zlo kreau *prema tal.* bencreato, *dobro odgojen, dakle koji se pristojno i uļudno podnosi u općeńu s drugijem ļudima, i* malcreato *što ima suprotno značeńe. — isporedi* kreanca. *(Mladci)* imaju bit dobro kreani sa svjema, navlaštito s starci, ubogari, . . . I. Držić 294. *(Sinovi)* griješe, ako su neposluni, zlo kreani prima svomu ocu i materi, . . . 314.

KRÈANCA, *f. tal.* creanza, *dobar odgoj u čeļadeta, i po tome uļudno i pristojno ponašańe. — isporedi* krean. — *U Dubrovniku od* XVII *vijeka. (Ļudi oženeni)* imaju podvignut i alevat svoju djecu u strahu Božijemu, učeći ih kreancu, . . . I. Držić 284. *(Grijeh je)* ne učit ih *(djecu)* nauk krstjanski, dobru kreancu, . . . 313. Sinovi imaju mnogo častit svoje oce i matere . . . dvoreći ih s velikom kreancom, . . . 291—292.

KREBEĐEDA, *f.* Upupa epops. Prkovci kod Vinkovaca. Đ. Hire. — *vidi* pupavac.

KRÈBĻA, *f.* kriva lopatica za peć. u Fužini. Đ. Daničić.

KRÈBĻAST, *adj.* kao malo hrom, koji se krivi. (skrivļenih nogu *(kao krebļa)*. u Fužini. Đ. Daničić.

KRÈBĻAV, *adj.* vidi krebļast. u Fužini. Đ. Daničić.

KRÈBĻAVAC, krèbļâvca, *m. krebļav čovjek.* (za porugu). u Fužini. Đ. Daničić.

KRÉCA, *f.* šaļiv naziv za žensko koje kada ide, kreta ka i guska. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KRECAC, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskom.* Ńiva u Krecacu. Sr. nov. 1875. 159.

KRECALICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Vinograd u Krecalici. Sr. nov. 1872. 546.

KRECAŃE, KRECATI, *vidi* krečańe, krecati.

KRÈCAV, *adj. kovrčast (vidi u Vukovu rječniku). — Može biti da je od istoga korijena od kojega je* krenuti *i* kretati *(isporedi* okrenuti, okretati), *te bi bilo tad od osnove* kretь, *gdje bi*

ьc bio kao znak deminutiva. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: (u Vršcu) n. p. kosa (cf. kovrčast), list u keļa ‚kraus‘ ‚crispus‘. — Ostaje samo 6 riječi (t. j. ‚krecav, salutak,...‘) za koje ne znam, dali se govore jošte gdje osim Vršca. Vuk, pism. 77. Pa ta vatrenih očiju, krecava, opaļena lepota . . . Srp. zora, god. 1, sv. 2, str. 37.

KRÉCEĻ, m. ńekakva vrsta lúka. — Može biti srodno s krecav. — Od xvIII vijeka.

a. u značeńu sprijeda kazanom. Luka kreceļa. J. Vladmirović 42. Kreceļ, divļi luk kao češnati. M. Pavlinović. Kreceļ, luk što nikne druge godine a ne one kad je posijan. Ļ. Stojanović.

b. vidi jediňak, b.

KRÈCNUTI, krècnêm, pf. dem. krenuti. — U naše vrijeme u Srbiji. Tako je oslabio da se ne može ni krecnuti. V. Ilić.

1. KRÉCO, m. o maškome što i kreca o ženskoj. J. Bogdanović.

2. KRÉCO, m. prezime u naše vrijeme u Bosni. J. Bogdanović. Nikola Kreco. Nar. pjes. petr. 1, 353 (među predbrojnicima).

KRECUL, m. ime muško. — U jednom spomeniku xIV vijeka. Bratь mu Kreculь. Deč. hris. 50.

1. KRȄČ, krèča, m. tur. kireč, kireǵ, vapno, klak. — Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom., i voc. krȇču. — Od xvIII vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (v. vapno), u Voltigijinu (‚calcina‘ ‚kalk‘), u Vukovu (‚der kalk‘ ‚calx‘. cf. vapno, klak). To su (na duvaru) Turci mnogo puta strugali i zamazivali krečem. Glasnik. 31, 302. (1701). Od ńe imamo kamenje, kreč, pijesak, . . . S. Margitić, fal. 168. Mišano je brašnom s krečom iliti s japnom. A. Kanižlić, kam. 590. Ukopan je u živi kreč. bogoļubn. 396. U lis tilo ńegovo metnuše i živim krečom pokriše, dapače niti odiči kreč ne naudi. fran. 74. Jedan ište da mu kreča dadu. M. A. Reļković, sat. K7a. S vodom, . . . klakom iliti vapnom, to jest krečom, i s piskom učini maltu. I. Velikanović, uput. 3. 186. Uzmi dve sake negašena kreča. Z. Orfelin, podr. 250. Gradi, care, što god ļepše možeš od studena kreča i kamena. Nar. pjes. vuk. 2, 205. Biše Maltu trideset godina, ni odbiše kreča ni kamena. 3, 87. Zagasiti kreč. Vuk, rječn. kod zagasiti. Krečar, koji kreč peče ili prodaje. kod krečar. Podigni sebi veliko kameńe i namaži ga krečem. Đ. Daničić, 5mojs. 27, 2. Sažeže kosti cara Edomskoga u kreč. amos. 2, 1.

2. KREČ, m. u Stulićevu rječniku: v. korac. — nepouzdano.

3. KREČ, m. ime selu u Hercegovini. Statist. bosn. 111.

4. KREČ, m. ime muško. — U spomeniku xIV vijeka. Krečь z dètiju. Deč. hris. 55.

KRȄČA, m. muški nadimak. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

KRÉČAK, kréčka, m. dem. 2. krek. — U naše vrijeme u Stonu. ‚Ukrčili smo ńekoliko krècâkâ‘. M. Milas.

1. KRȄČAN, krȅčna, adj. koji pripada kreču, koji se sastoji iz kreča. — isporedi 2. krečan. — Upotrebļava se možebiti samo u složenom obliku: (s drugijem akcentom) krèčnî. — Od xvIII vijeka, a između rječnika u Vukovu (krèčnî, n. p. kamen ‚der kalkstein‘ ‚calcarius‘). (Kašavska i miškolska vina) jesu krečna. Z. Orfelin, podr. 55. Razdrobļeno krečno kameńe. Đ. Daničić, isai. 27, 9. Peći krečne. 33, 12.

2. KRÈČAN, adj. vidi 1. krečan. — U jednoga pisca xvIII vijeka. Prosuvši tu krečanu vodu, usuti posle drugu. Z. Orfelin, podr. 59.

KREČÀNA, f. peć za pečeńe kreča. — Postaje od kreč (vidi) i od pers. chane, tur. hane (kuća), ali vaļa da je načińeno u našem jeziku kao i ciglana, jer u turskome (koliko znam) za ovo značeńe nema kreǵ-hane, nego kreǵ-oǵagy i kreǵfurunu. — Od xvIII vijeka, a između rječnika u Vukovu (‚der kalkofen, die kalkhütte‘ ‚calcaria‘. cf. klacina).

a. uopće. Stavļa ga u peć iliti krečanu goruću. F. Lastrić, svet. 51a.

b. kao mjesno ime u Srbiji. a) u jednini, Krečana. aa) u okrugu biogradskom. Ńiva na Krečani. Sr. nov. 1874. 381. Ńiva u Krečani. 1867. 706. — bb) u okrugu šabačkom. Ńiva nazvana Krečana. Sr. nov. 1872. 558. — cc) u okrugu vaļevskom. Ńiva kod Krečane. Sr. nov. 1872. 82. — b) u množini, Krečane, u okrugu vračarskom. Krečane. M. Đ. Milićević, srb. 75. Glasnik. 19, 176. 177.

KRÉČÂŃE, n. djelo kojijem se kreči. — U Bjelostjenčevu rječniku, u Jambrešićevu, u Stulićevu: krecańe (vidi kod krecati) s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva, u Vukovu (‚das kreschreien der henne‘ ‚clangoris genus‘).

KRÈČÂR, krečára, m. vidi u Vukovu rječniku. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.. krèčâru ili krèčâre, krèčâri. — Od xvIII vijeka, a između rječnika u Vukovu (koji kreč peče ili prodaje ‚der kalkbrenner oder verkäufer‘ ‚calcarius‘). Drvodilci, krečari, ciglari. M. A. Reļković, sat. K8b.

KREČÁREVIĆ, m. prezime (po ocu krečaru). — isporedi Krecarović. — U naše vrijeme. Sem. prav. 1878. 6.

KREČÁROVIĆ, m. prezime. — isporedi Krecarević. — U naše vrijeme. D. Avramović 271.

KRÉČATI, kréčîm, impf. vikati kre kre, kao kokoš, ili koja ptica, n. p. kreštelica, svraka, ili kao žaba (u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku, i u ovom primjeru: Jer sto vele takve babe, i što kreče blatne zabe . . . V. Došen 131a, vidi i kod 2. krečiti). — Od xvIII vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (krecim, krakoćem, skvrcim ‚coaxo, croatice proprie‘ regećem) gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu (krečim ‚coaxo‘), u Voltigijinu (vidi 2. krečiti), u Stulićevu (griješkom krecati, krecim, v. skvrčati s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva), u Vukovu (‚kre-schreien‘ ‚clango‘). Kos zacokće prvi, kreštelica kreči. A. Kanižlić, rož. 5. (Ptice) čikću, klokću i piskuću, kliče, ćokću, klikću, kreče i cvrkuću. 6.

KREČA VAS, f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. (kajkavski) Kreča Ves. Razdijeļ. 86.

KRÈČEŃE, n. djelo kojijem se kreči (vidi 1. krečiti). — Između rječnika u Vukovu. Krečeńe kuća. V. Bogišić, zborn. 122.

KREČETE, f. pl. mjesno ime. — xIV vijeka. Tušiļu međa upravь na Krečete. Spom. stoj. 31. (1365?).

KREČETSKI, adj. koji pripada Krečetama. — xIV vijeka. Do puti Krečetьskoga. Svetoste f. hris. 10.

KRÈČIĆ, krèčića, m. dem. 2. krek. U naše vrijeme u Stonu. M. Milas.

1. KRÈČITI, krèčîm, *impf. bijeliti krečem (zid, kuću itd.). — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krèčāh, *u aor. 2 i 3 sing.* krèčî, *u ger. praes.* krèčîvši, *u part. praet. pass.* krèčen. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,mit kalk weissen' ,illino calcem, dealbo'). Naj ljepše građevine, koje sam vidio ja, lijepljene su, krečene su . . . M. Đ. Milićević, omer. 165.

2. KREČITI, krečim, *impf. vidi* krevељiti se. — *U Voltigijinu rječniku:* ,frignaro' ,weinen'. — *U istom rječniku ima i drugo značeńe:* ,gracchiare' ,quacken'. — *Jamačno za ovo, a možebiti i za prvo značeńe inf. je krivo napisan po prezentu, te bi trebalo da je* krečati *(vidi).*

3. KREČITI, krečim, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. koračiti. — *sasma nepouzdano.*

KRÈČKO, *m. ime muško u Crnoj Gori. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* No da vidiš Krečka Kneževića . . . . . Na Krečka je juriš učinio, da on Krečku odsiječe glavu. Nar. pjes. vuk. 4, 410.

KREČLEISATI, krečleišem, *pf. vaļa da znači što i okrečiti. — U spomeniku* xviii *vijeka.* Svod nad oltaru *(sic)*, oltar da krečleišu. Glasnik. 56, 192. Ćiraci veliki od drveta krečleisati. 206. (1733).

KREČNICA, *f. ime selu u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 88.

KREĆ-, *vidi* kret-.

KRÉDA, *f. vrlo mekani kamen što se lako mrvi i drobi, posve bijele boje, rjeđe žućkaste ili siraste, što se n. p. upotrebļava za pisańe po crnoj dasci; znači gdjegdje i bjelkastu zemļu, pa i gńilu uopće. — Od ńem.* kreide *(stgńem.* crida), *ali kao da se uz to mislilo i na lat.* creta, *ili boļe na rom.* creda. *premda se nalazi i u drugijem slavenskijem jezicima, isporedi nslov.* kreda, krajda, *češ.* křída, *poļ.* kreda, *pa i lit.* kreida, *vaļa da je u naš jezik prešlo istom u mlađe doba, jer se govori samo po sjevernijem krajevima, a u kńigama se ne nalazi prije* xviii *vijeka. — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kreda, kreta, krajda bela ali žuta ,creta, cimolia, creta figularis, creta thesalica, asiatica, tensa creta'. 2. kreda črļena ,rubrica') *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu* (,die kreide' ,creta' *s primjerom iz narodnijeh poslovica, vidi daļe).* Zemļa bijela, to jest, koja s onom bijelom bojom, koja se kreda jali krajda imenuje, sastavļena. I. Jablanci 17. Tisto pravi od meda i krede (bilu zemļu tim imenom glede). J. S. Reļković 87. Piši kredom na duvaru *(Vuk u rječniku dodaje:* t. j. nema od toga ništa). (U vojvodstvu po varošima). Nar. posl. vuk. 248. (*Krojač*) uzme kredu (ili ugļen), i konac i aršin, te izmjeri i naznači kud vaļa sjeći. Vuk, pism. 66—67. Na svakom napisano kredom šta mu je unutri. M. P. Šapčanin 1, 24. Crvena kreda ,der röthel' ,argilla rubrica'. G. Lazić 172. Crna kreda ,schwarze kreide' ,argilla nigrica'. 173.

KRÉĐÊŃE, *n. kradeńe. radi e vidi kod* krasti. Ko pristane na kređenje. H. Bonačić 75.

KRÈDIT (krèdit), *m. tal.* crédito, *franc.* crédit, *ńem.* kredit, *veresija. — U naše vrijeme.* Kredite dozvoļene po pojedinih poglavjih proračuna državnoga. Zbornik zak. god. 1865. 199. — *U Crnoj Gori kao da znači: srce, hrabrost, junaštvo.* Kad posiječe Draško Mehmed-agu, čobanima voļi kredit dođe, te na Turke boļe udariše. Ogled. sr. 11.

KRÉĐA, *f. vidi* krađa. — *Radi e vidi kod* krasti. Ako bi se lupož uhitio u kreju *(radi j vidi kod* krađa), ima se obisiti. Stat. poļ. ark. 5, 255. Na koga bi uzrečena kreja, ter prija pravdu da nije . . . 280.

KRÉGA, *f. vidi* kreda. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. ,Dajte mi za krajcar krege'. u Dobroselu. M. Medić.

KRÈGATI, krègâm, *impf.* ,kregati opanke', t. j. uzmu krege pa ńome prevlače preko iskaļanih ili starih vrnčanica, da budu bijele. ,Ko je tebi kregao opanke?' u Dobroselu. M. Medić.

KREGATIĆ, *m. prezime. —* xvi *vijeka.* Martin Kregatić. Mon. croat. 203. (1513).

KREGOVA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva na Kregovi. Sr. nov. 1866. 55.

KREHA, *vidi kod* Krehović.

KREHIN DVOR, *m. vidi kod* Krehin Gradac.

KREHIN GRADAC, Krehina Graca. *m. ime selu u Hercegovini.* Gradac Krehin. Statist. bosn. 105. — *Blizu toga mjesta ima drugo:* Krein (Krehin) dvor, *gdje su gradili dvore plemići* Krehovići *ili sad* Kreovići. (Schem. herc. 1873. 103).

KREHOVIĆ, *m. prezime obiteļi turske vjere u Bosni, što se prije zvala* Ivanović. *sad se izgovara* Kreović, *vidi kod* Krehin Gradac. (Schem. herc. 1873. 103). — *Prema* Krehin Dvor *i* Krehin Gradac, *vaļa da se jedan iz te obiteļi prozvao* Kreha, *pa je od ńega postalo prezime.*

1. KRÉJA, *f.* Nucifraga caryocatactes L., *ńeka ptica. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* [,nussknacker, nussheher' ,Nucifraga caryocatactes L.'] vide kreštelica. Kreja crna, lešńikara ,Nucifraga caryocatactes'. D. Trsteńak. Narod u Bosni i Hercegovini upotrebļuje za ovu pticu (,Nucifraga caryocatactes L.') kao što i za ,Garrulus glandarius', imena: ,kreka, kreja' i ,kreštelica', za rod pak ,Nucifraga' napose dodaje pridjevak ,planinska' ili ,crna'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 5ab.

2. KREJA, *f.* ime kozi. Krupa, Bosna. D. Hirc.

3. KREJA, *f.* ime drobnom ledu što po vodi kano ostanci sanata pliva. ,Kada nestane sanata, doći će kreja'. u Posavini. F. Hefele. — *isporedi rus.* кра *kod* kraviti.

KREJAN, *m. ime muško. —* xiv *vijeka.* Bratъ mu Krejanъ. Deč. hris. 46.

KREJANOVIĆ, *m. prezime (po ocu Krejanu). — U naše vrijeme.* Ilija Krejanović. Rat. 400.

KRÉJIN, *adj. koji pripada kreji (ptici). — U Vukovu rječniku:* ,des hähers' ,graculi'.

KRÉJO, *m. ime muško, isporedi* Krejan. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Otle zove Nikolića Kreja. Pjev. crn. 326b.

1. KRÊK, *m. glas u žabe, isporedi* kreka. — *U naše vrijeme u Istri.* Žaba reče: krek. Nar. pjes. istr. 4, 15. Krêk ,voces ranarum', gen. krêka. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 12.

2. KRÊK, *m. vidi* hrek. — *U naše vrijeme po ńekijem južnijem krajevima.* Teško kući bez čojka, a ogńištu bez kreka. V. Bogišić, zborn. 8. Krêk ,truncus'. U naše vrijeme u Stonu. ,Donijeli smo dva kreka'. M. Milas. Krek, pań smokve. u Kotoru. F. Hefele.

3. KREK, *m. u Stulićevu rječniku:* v. korak. — *sasma nepouzdano.*

1. KRÈKA, *f. krečańe, kreketańe. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ,das geschrei (kre kre!) der hühner, frösche' ,clamor gallinae, ranae'. — Svrake stane kreka. Nar. prip.

vuk. 115. Kao žaba na slavuje kreka. B. Radičević (1880) 126. I kreka svakog gada trga ti sanak. M. Pavlinović, razl. spisi. 387.

2. KREKA, *f. trnošļiva (drvo i plod). — U naše vrijeme u Istri.* Kreka (cf. ńem. krieche), Prunus insititia L. (u Istri). B. Šulek, im. 171. Krěka ,prunus; prunum'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 19.

3. KREKA, *f. vidi* 1. kreja.

KRÈKATI, krēkâm, *impf. vidi* 1. krećati. — *U naše vrijeme u Srbiji.* Kud petao ne peva, kud kokoš ne kreka, kuda pas ne laje. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 93.

KREKAVICE, *f. pl. ime seocu u Hercegovini.* Statist. bosn. 120.

KREKÈĆATI, *vidi* kreketati.

KREKEŠA, *f. ime kozi.* Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

KREKÈTÂŃE, *n. djelo kojijem se krekeće. — Između rječnika u Vukovu.* Kreketańe svrake. I. Velikanović, uput. 1, 429. Prvo kreketańe žaba. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 10.

KREKÈTATI, krèkećêm, *impf. vikati* krek krek, *naj češće se kaže o žabama, ali gdjegdje i o ńekijem pticama, n. p. o svrakama, vranama. — isporedi* 1. krečati. — *Ake. kaki je u praes. taki je u impf.* krèketâh *i u ger. praes.* krèkećûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.* krěketâ. — *Gdjegdje je prešlo ć iz praes. u inf. i u prosla vremena (vidi u Mikaļinu i u Stulićevu rječniku). — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* krekećati kako žaba ,coaxo'), *u Stulićevu* (v. krakoćati), *u Vukovu* (,quacken' ,coaxo').

a. *o žabama.* Gdi krekeću blizu carigradske žabe. I. T. Mrnavić, osm. 142. Pripovijedaju Šijaci u šali, kako je Hercegovac s obale bacio talijer u vodu, da daruje žabu što mu je krekećući kazala, đe su mu końi koje je tražio. Vuk, poslov. 39. Krekeće kao žaba. Nar. bl. mehm. beg kap. 386.

b. *o ńekijem pticama. Ove će (vrana i svraka)* kraakati i kreketati. D. Obradović, basn. 297. Ako posle ovoga još *(svraka)* krekeće, dobri su glasi. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 119.

c. *u prenesenom smislu, upravo u šali, može značiti što i* brbļati *(o čeļadetu).* Kada žene kreketati pristanu, onda žene naj boļe govoriti počimaju. Đ. Rapić 87.

KREKÈTUŠA, *f. ona što krekeće, t. j. žaba. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ,die quakerin' ,coaxatrix' (i. e. ,der frosch'). Napnigušo kreketušo! . .' (govorio rak žabi, kad su se psovali, cf. sedmokrak). Vuk, rječn. *kod* napniguša. — *Upotrebļavaju pisci i za osobitu vrstu žabe (zelenu žabicu, katalinčicu).* Kreketuša ,der laubfrosch' ,Rana arborea'. G. Lazić 70.

KRÉKNUTI, krěknēm, *pf. ispustiti iz sebe glas* krek, *kao kokoš, kreja itd. — isporedi* 1. krečati: *može se shvatiti kao da je* kreknuti *perfektivni glagol od* krečati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u ostalijem oblicima, osim prezenta. — U Vukovu rječniku:* ,kre schreien' ,clamo cre (ut gallina, graculus)'.

KREKOVI, *m. pl. ime selu i seocu u Hercegovini.* Statist. bosn. 120. 109.

KRÉKOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 95.

KREKTATI, krekćem, *impf. vidi* 1. krečati *i* kreketati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (o svraci) u kojega samo ima dva puta* krekcuć, *ali jamačno* č *stoji griješkom mj.* ć. Stižu... svrake krekčuć... Rugaju se svrake... krekčuć. A. Kanižlić, rož. 6.

KRÉLICA, *f. vidi* krelo *i* krilo. — *Upravo je deminutiv. — U naše vrijeme u Istri.* Krelīca ,ala, pinna'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 15.

KRÉLINO, *n. vidi* krelo *i* krilo. — *U naše vrijeme u Istri.* Krēlīno ,ala'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 13.

KRÉLO, *n. vidi* krilo. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (,ala') *i u Stulićevu* (v. krilo *s dodatkom da je uzeto u Mrnavića).*

a. *u pravom smislu.* Moguć mu dat krela, da' bi mu orlova. Đ. Baraković, vil. 31. Pod kreli od lava *(mletačkoga).* 60. Z grada se ne smi van, ni mnozi ni jedan, van ptica pod kreli. 75. Anjeli kakono ditići s kreli. I. T. Mrnavić, ist. 81. Orlova krela. B. Krnarutić 11. Viditi piplića materinimi krelmi pokrivene. A. Vitaļić, ist. 308. Kao krela jur razkrili bijela jedra. ostan. 259. Pak svoja krela put stana napravi *(pčela).* 410. Krělö ,ala', pl. krêla. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 8.

b. *u metaforičkom smislu.* Jer sunce na nebi jur skupļa svâ krela. D. Baraković, vil. 150. — Ladje krela sve jimihu. 341. — Živiti pristaše svi gradu pod kreli. 145. Ter crikvi pod kreli s virnimi pristaje. jar. 112. Pod tvojega sincom krela ti me šćiti. A. Vitaļić, ist. 48[a]. — Da se neće mrtvi stanit pod te vode slano krelo. M. Gazarović 40. — Ki poganom ubi zmaja krivim bogom slama krela. D. Baraković, drag. 363.

KRĚĻA, *f. naj češće samo pl.:* krěļe, *vidi* škrge. — *Prema poļ.* skrzele *vaļa da postaje od praslavenske osnove* skrel- *ili* skrěl-, *vidi i* krilo. — *U Vukovu rječniku:* po naj više pl. kreļe ,die fischohren' ,branchiae'. cf. škrge.

KRĚĻÛŠT, *f. u Vukovu rječniku:* vide krļušt.

1. KREĻUT, *f. vidi* 2. kreļut.

2. KREĻUT, *m. vidi* krilo. — *isporedi i* kreļuti. — *Ima i u nslovenskome jeziku* kreljut *ženskoga roda. — U našemu je jeziku jamačno bila osnova na* i, *ali već i od naj starijih primjera gotovo je svagda muškoga roda. — U M. Marulića instr. pl.* kreļutmi. 17 *ne zna se jeli ženskoga roda ili je načińen po deklinaciji osnova na* i. *A. Dalmatin ima dual* dvi kreļuti (nov. test. 2, 192) *ženskoga roda, ali opet* pod kreļute (1, 36[b], matth. 23, 37. ὑπὸ τὰς πτέρυγας. sub alas) *muškoga; nejasno je* pod kreļuti (1, 108[b], luc. 13, 34) *gdje je lat.* sub pennis, *ali je grčki isto kao kod predašńega, te se ne zna jeli instr. ili acc.; kod* šest kreļuti (2, 179) *može biti i muški i ženski gen. pl. (po deklinaciji osnova na* i). *U* Aleks. jag. star. 3, 234 *ima instr. pl.* kreļuti, *dakle m.; na str.* 246 *acc. pl.* kreļuti *može biti žensko i muško. U* Nank brn. 17[a] *ima* s jednim kreļutom *(po dekl. na* i), dva kreļuta, kriļut *(vaļa da treba čitati* kreļut) desni *i* livi, *sve muškoga roda, te će biti istoga i acc. pl.* kreļuti. 47[a]. *Samńiro je* pod kreļut. J. Armolušić 26, *i u Mikaļinu, Bjelostjenčevu, Jambrešićevu rječniku; u drugijem je m. U naše je vrijeme u Istri muškoga roda.* D. Nemanić, čak. kroat. stud. 29. *ali i ženskoga:* Onoj tičini od lane sopet su narasle kreļuti. Naša sloga, god. 15, br. 35. *Primjeri:* na kreļuti. Osvetn. 3, 8; u kreļuti. 1, 20; kreļutmi. Zbornik zak. 1866. 370 *ženskoga su roda. i vaļa da su ih pisci načinili prema nslovenskome. Čudnovat je oblik* kreļuta *u orijem pri-*

mjerima jednoga pisca čakavca xviii *vijeka*: Vošćena kreļuta kraja ne pomažu. M. Kuhačević 137. Kot oral po zraku kreļuta razširi. 151. *treba li pomisliti na* kreļuto, *u. što teško može biti (jamačno je* dvi kreļuti *u A. Dalmatina ženskoga roda, vidi sprijeda), ili je pisac imao u pameti* dva kreļuta. *pa napisao dual? — Od* xv *vijeka gotovo samo u čakavaca, a između rječnika u Mikaļinu* (kreļut, krilo, leto ,ala'), *u Belinu* (,ala overo ascella, membro col quale volano gli uccelli' ,ala' 57a *s primjerom pisca Ivaniševića), u Bjelostjenčevu* (kreļut, perut, krilo ,ala'), *u Jambrešičevu* (,ala'), *u Voltiģijinu* (,ala, ascella' ,Hügel'), *u Stulićevu* (,ala').

a. *u pravome smislu.* Kako kokoš skupļa ptiće svoje pod kreļute. Zadar. lekc. 1. matth. 23, 37. Kakono kokoš skupļa pipliće svoje pod kreļute. Bernardin 11. Krv istočena golubu ispod kreļuta desnoga. Naručn. 24b. I eto vidih vaj, gdi jedan priļuti i jidoviti zmaj krili ga kreļuti. H. Lucić 218. Kakono kokoš skupļa piščence pod kreļute. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 36b. matth. 23, 37. Koliko krat sam hotil skupiti sinove tvoje kako ptica gńizdo svoje pod kreļuti! 1, 108b. luc. 13, 31. Četiri zviri, vsaki od ńih imijaše šest kreļuti okolo sebe. 2. 179a. apoc. 4, 8. Dani biše ženi dvi kreļuti kako velikoga orla. 2. 192a. apoc. 12, 14. Nezmernimi kreļuti Lucifer polepetavši. P. Zoranić 9b. Jur kreļut jedan zmaju odkrenul je *(Mihovil)*. 76b. Na hejmih vasiliskove roge sa aspidovimi kreļuti nositi reče. Aleks. jag. star. 3, 231. Vse žene te kreļuti imihu i nohte velike. 246. Perje ga prikrije orlova kreļuta. Đ. Baraković, viļ. 37. Pod kreļuti svitla lava *(mletačkoga)*. 189. Otvori kreļute, pitoma pavice. 269. Kreļuta hitroga. jar. 20. Nikomu *(stvorenju)* letenje u kreļutih *(poda Bog)*. F. Glavinić, cvit. 325b. Dva kreļuta vrhu glave držaše. 336a. Hotili su više letiti nego su jih ńihovi kreļuti mogli uzdvignuti. A. Georgiceo, pril. 56. Kako soko kad kreļute za poletit svoe razkrili. I. Ivanišević 193. Pod kreļut i pera zgrabi ga smrtni zmaj. J. Armolušić 26. Rad bi časom priplut more, polijetati bez kreļuta. J. Kavańin 63a. Setka mu je *(pruskom orlu)* srjed kreļuta. 288b. Sjeme ńezino *(travurine i drače)* po vjetru se u zrak podiže, baš kao da kreļuta *(gen. pl., pisano* kreļutah) imade. I. Jablanci 73. Kad nestane kreļut, kak će se letiti? M. Kuhačević 102. Ali mi daj kreļute, da bi letil uza te. Jačke. 80. Ptičica b' letila, da b' kreļut imala. 102. Mesto ruk kreļute imala je vražje. 166. Ter je oro razvio kreļute. Osvetn. 7, 28. Glava je Merkura providena krilatom kacigom a noge kreļutmi. Zbornik zak. god. 1866. 370. — *Metaforički.* Ļubav ima dva kreļuta: kriļut *(čitaj* kreļut) desni jest ļubav Božja, a livi ļubav iskrńega; nijedan človik neće moći s jed*(n)*im kreļutem uzletiti na nebo. Nauk. brn. 17a. Ne prostri kreļuti od oholosti. 47a. Koje *(sunce)* zlatimi tvojimi kreļuti u visinu se zdvižeš. F. Vrančić, živ. 10.

b. *kao augmentativ. — U Belinu rječniku:* ,alaccia, ala grande' ,ala magna' 57a. — *nepouzdano.*

c. *u prenesenom smislu, kao kraj ili obod koje tjelesne stvari, ako je iole sličan pravome krilu, vidi kod* krilo.

a) na klobuku, obod, krilo, leto. — Na Rijeci. F. Pilepić.

b) na zapadno evropskom odijelu muškom, kaputu, fraku itd., skut, leto. — Na Rijeci. F. Pilepić.

c) u jednoga pisca xv *vijeka o oblaku, kraj, obod (?).* Kako kad tmastima kreļutmi oblak gust prikriv nebo dima, miga, gromi u hust. M. Marulić 17.

d) dio od vojske, vidi kod krilo. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kreļut vitezov ,ala equitum, cohors turmalis, turma l. spira equitum'.

d. *u metaforičkom i prenesenom smislu, obrana, okriļe, zaštita, vidi kod* krilo. Da pod kreļuti kriposnimi vašimi od svakoga zlorična jazika zaklońen biti ću. P. Zoranić ii. Pod sjenom od tvojijeh krijela i kreļuta. B. Kašić, nasl. 207. Primi ju *(,Vilu', kńigu)*, moļu te, . . . pod tvoje kreļute. Đ. Baraković, vil. 19.

e. *čudnovato je preneseno značeńe u Istri, gdje se kaže čeļadetu za pogrdu ili rug, ovako je i u nslovenskome.* Krȅļut ,ala; homunculus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 29.

KREĻUTAC, kreļuca, *m. dem.* kreļut. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Siromaška ptica ka kreļuca nima. Jačke. 92.

KREĻUTAST, *adj. u kojega su kreļuti, krilat.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kreļutast, krilast ,alatus') *gdje se naj prije nahodi, u Jambrešičevu* (,alatus'), *u Voltiģijinu* (,alato' ,geflügelt'), *u Stulićevu* (v. krilast). Od kreļutastih živina. I. Jablanci 146.

KREĻUTI, *m. (ili f.?) pl. vidi* škrge, kreļe. — *Jamačno je pl. od* kreļut. — *U Vrančićevu rječniku:* kreļuti od ribe ,branchiae'; *u Mikaļinu:* kreļuti, branče ,branchiae'; *u Bjelostjenčevu:* kreļuti ribje ,branchiae, pinnae l. pinnulae'; *u Jambrešičevu:* kreļuti, ali ribje čeļusti ,branchia'; *u Stulićevu:* kreļuti ribni ,branchiae'. — *Kako se vidi, u Bjelostjenčevu je rječniku ženskoga roda, a u Stulićevu muškoga, po drugijem se ne zna rod, prema* kreļut *može se pomislili da je običniji muški.*

KREĻÙTIĆ, *m. dem.* kreļut. — *U naše vrijeme u Istri, gdje ima i značeńe kao* kreļut *pod* e. Kreļutȉć ,ala; homunculus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 63. *i s drugijem akcentom:* krȅļutić. 57.

KRȄM, krȅmena, *m. vidi* kremen.

KREMAĻ, Kremļa, *m. rus.* Кремль, *gorńi grad u Moskvi. — U pisaca našega vremena i u Ivekovićevu rječniku.* Iziđe u Kremaļ. Vuk, žitije Đ. A. Emanuela. 10. Skupi se sveštenstvo u Kremļu. Đ. Daničić, služb. bož. 355.

KREMÁNAC, Kremánca, *m.* čovjek iz Kremana *(vidi* Kremna). Ļ. Stojanović. — *Akc. se mijeńa u voc.:* Krȇmânče, Krȇmânci, *i u gen. pl.* Krȇmânâcâ. — *I kao prezime (u naše vrijeme).* Stevan Kremanac. Rat. 320.

KREMANIT; *vidi* kremenit.

KRȆMÂNSKÎ, *adj. koji pripada Kremnima (vidi* Kremna). Kremanska *(opština)*. K. Jovanović 164.

KREMASTICA, *f. mjesno ime* xiv *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Kremastica, u selu kojemu je ime ,Jelenêšci' bješe ,ńiva Kremastica' crkve treskavačke. G(lasnik). 13, 371.

KREMÉČAK, kreméčka, *m. kao pločica što se žrače ili sisa za kašaļ, načińena od šećera i ječma ili drugoga čega, te je slična kremenu. — Upravo je dem.* kremen. — *U Vukovu rječniku:* ,katarrhzettel' *s dodatkom da se govori u Srijemu.*

1. **KRȄMEN**, krȅmena, *m.* silex (Acidum silicicum), *tvrdi kamen, iste sastavine kao bjelutak, što se upotrebļava od davnina za kresańe vatre ogńilom. — Akc. kaki je u gen. sing., taki je u*

ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., loc. sing. kreménu, *gen. pl.* kreménâ, *dat., instr., loc. pl.* kreménima. — *Osnova je praslavenska* kremen, *a praslavenski je nom. sing. bio* kremy. *Da je praslavenska riječ, vidi se po stslov.* kremy, *rus.* кремень, *češ.* křem, kremen, *pol.* krzemień, *pa ima i lit.* kramas Miklošič. — *Oblici su jamačno bili kao kod* kamen *(vidi* 1. kamen, I, *ali se nalazi još samo nom. sing.* krêm *(isporedi* 1. kamen, I, 1, c) *u Crnoj Gori; naj stariji oblik* kremi *samo jedan put u pisca čakavca xvii vijeka, vidi treći primjer kod* b, *a), i tu je okrńeno i (naštampano je* kam' *s apostrofom) pred vokalom; u kńizi pisanoj crkvenijem je išao i u loc. sing. s nastavkom* i *(vidi u tj prvi primjer pod* b, *a)).* — *S nom. sing.* kremen *u Mikaljinu rječniku* (,silex'), *u Belinu* ,selce, specie di pietra durissima' ,silex' 666ᵃ; ,pietra focaja' ,pyrites' 564ᵇ, *u Bjelostjenčevu (kod* kamen, kamen živ, *ali drugi iz kojega se ogań kreše*. kremen ,chalcites, pyrites, lapis vivus, igniarius', *u Voltigijinu (griješkom* kremer ,focaja' ,feuerstein'), *u Stulićevu* (,silex'), *u Vukovu* ,der feuerstein' ,pyrites'. — *oblik* krem *između rječnika u dodatku Vukova*: u Crnoj Gori) vide kremen *(u primjeri [illegible]* S. Ļubiša, prip. 270; Srp. zora, god. 2, sv. 1, str. 8. — *Treba dodati radi nekijeh primjera, da se prije mislilo a i sada [illegible] da [illegible] misli, kao da vatra stoji u kremenu [illegible] napoļe kresańem, a [illegible] usja*

a. *uopće, neki primjeri možebiti pripadaju pod* b, *a)*. I u kremen pritvrdi svoj [illegible] tvori. M. Vetranić 2, 120. Kako izmeđa kremen kami vazda gori [illegible] iz [illegible]stine. A. Čubranović 151. U kremenu ogań, u Petru ogań duha [illegible]toga. S. Margitić, fal. 37. Ivan [illegible] koji ko grad vrh kremena sjaše zdrakom od plamena. I. Kavańin 114ᵃ. Iz tavna kremena [illegible] ledena velika porada se goruća vatra i sjajna. F. Lastrić, test. 279ᵇ. Kako su tilo moje kako kremen bili i mamuzama kresali. Đ. Rapić 291. Neki nasle da vino na kremen udara. P. Bolić, vinod. 1, 219.

b. *kao mala četvorouglasta pločica, koja se udara nadom, i tako se kreše vatra*

a) uopće, kad se kremen drži u jednoj ruci s trutom ili drugijem čim što se hoće upaliti a u drugoj nado (ognilo) kojijem se kreše. Ogńь s[illegible]krьveni vь kremeni *(e stoji s[illegible] po što pisar miješa ě i e)* železomь izgonitь se. Stefanit. star. 2, 284. Kremen, ogńilo i trud. M. Divković, bes. 519ᵇ. Kako krem' ogńilom [illegible] kreše. Đ. Baraković, vil. 281. Za ne [illegible] z kremena, drvo iz gore vadi zima. I. Gundulić 245. Ogńilo udara kremen i vadi vatru. M. Radnić 158ᵃ. Kako iskre iz kremena [illegible] i vatra, kako se masatom udari . . . F. Lastrić, ned. 219. Blagosov vatre iz kremena izkresane. I. Velikanović, uput. 1, 199. Iz kremena ogań ukresati. J. Rajić, pouč. 2, 15. Pra[illegible] ogńilo, krem, usjeku. [illegible]. S. Ļubiša, prip. 270.

b) u sprava na starijem puškama za upaļivańe praha. Prigledajte puškam kremenove. Nar. pjes. juk. 297. Hazur puška bez kremena. Nar. posl. vuk. 339. *(Crnogorski)* narod živi na kremenu od puške. S. Ļubiša, prip. 126. Od kremena skoče iz olovnice, a puške izdaju. 185. — *I ovaj primjer pripada amo gdje* kremen *stoji kao materijalni supstantiv, ali znači gotove kremene za puška:* Opraviti praha i olova, iz Silistre ostroga kremena. Nar. pjes. vuk. 4, 313.

c. *radi tvrdine kremena i ńegove osobine (po narodnom mišļeńu) da je pun vatre, upotrebļava ga narod u govoru kao uzor snage, zdravļa itd.* Frišak kao kremen. Nar. posl. vuk. 339. Živ kao krem. Srp. zora. god. 2, sv. 1, str. 8. Bio sam zdrav kô kremen. M. Pavlinović, rad. 156.

2. KRĚMÊN, *m. mjesno ime, uprav je ime brdima, te će biti ista riječ što* 1. kremen.

a. *u Hrvatskoj*. — *U Vukovu rječniku*: planina u Krbavi. — brdo u sl[illegible]skoj regementi [illegible] [illegible] crkve sv. N[illegible]. — V[illegible] između Bruvna i M[illegible] u Lici. M. Medić. — Kremen gorńi i dońi, *dva sela u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj*. Razdijeļ. 51. — *Od xvii vijeka*. Kremen grad na Hrvatih. P. Vitezović, kron. 191. — *Amo pripadaju i ova dva primjera:* Kad spadoše u Kremen dolinu. Nar. pjes. juk. 321. Kad su Turci Kremen porobili. 113.

b. *u Srbiji. a) planina u okrugu topličkom*. M. Đ. Milićević, k[illegible] rb. 350. — *b)* brdo u Z[illegible]ovinama, u okrugu u[illegible]ickom. Ļ. Stojanović.

KREMÉNAC, Kreménca, *m. mjesno ime (uprav dem.* kremen, *ali nemam primjera za ovakovo značeńe).*

a. [illegible] *u Hercegovini*. Schem. herc. 1873. 1[illegible].

b. *u Hrvatskoj [illegible]* Kremenec [illegible] *selo u županiji [illegible]*. Schem. zagr. 1875. 202.

c. *u Srbiji. a) planina u okrugu jagodinskom*. M. Đ. Milićević, sr[illegible] 176. — *b) mjesto u okrugu [illegible]*. Nivа u Kremenču. Sr. nov. 1875. 77[illegible]. — *c) [illegible] u okrugu [illegible]erskom*. Ńiva u Kremencu. [illegible] 18[illegible].

KREMENAST, *adj. [illegible] u kojem ima mnogo kremena*. — *U [illegible] mnogo kremena, a [illegible] rječnika [illegible] Stulićevu* ,silicibus abundans'. Neka kremenasta zemļa. M. Pavlinović, rad. 26.

KREMENAV, *adj. [illegible] u Stulićevu rječniku [illegible]*

KREMENCIJA, *f. [illegible] neki osobi [illegible]* — *Drugi dio od riječi kao da je od nem.* munze *te riječ da postaje od ńem* contantmunze. — *Samo u jednoga pisca Slavonca xviii vijeka*. Za [illegible] da ću ubozim razdiliti [illegible] kremencija, ako moj [illegible] od bolesti ozdravi. I. Velikanović, uput. 1, 132. Da bi tko [illegible] kremencija ukrao, mlogo veće sagrišio bi, nego da bi samo jednu kremenciju ukrao; ako bi tom broj zlatnih kremencija ukrao od čovika siromaha mloge [illegible] bi grih, nego da bude ukrao od bogatca veliku. 3, 85.

KREMENČAK, kremenčaka, *m. vidi* kremenčić. — *U [illegible] u [illegible] Hrvata*. [illegible] Kremenčić [illegible]. Jačke. 10.

KREMENČIĆ, *m. dem.* kremen *(uprav dem.* kremenac *ili* kremenac). — *U Vukovu rječniku*.

KREMENČINA, *f. augm.* kremen. J. Bogdanović.

KRÉMENÎ, *adj.* silicens, *koji se sastoji iz kremena*. — *Postaje od osnove kremena nastavkom* jь, *a* [illegible] bio kremenь[illegible] [illegible] *od [illegible]* — *Riječ je praslavenska, isporedi [illegible]* kremenny, *poļ.* krzemienny.

a. *u pravom smislu*. K[illegible] I. Đ[illegible]dić, pjesn. 212. K[illegible] je [illegible] kremen kula. Nar. pjes. istr. 1, 1[illegible]. [illegible] kremene peska [illegible]. P. Bolić 1, 1[illegible].

b. *u taforički, [illegible] čeļadetu, [illegible]jak, čvrst*. Ali nas kremeni Ar[illegible] intove dva žerava. M. Pavlinović, [illegible]

c. *kod mjesnijeh imena*.

a) Kremena Gorica, *mjesto [illegible]*

— *U latinskom spomeniku* XIII *rijeka.* ,Prima meta sancti Georgii incipit de Cremena-Gorica'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 118. (1258).

b) Kremena ńiva, *zaselak u Hercegovini.* Schem. ragus. 1876. 59. *ne znam jeli isto što* Kremeni Do, *vidi c)*

c) Kremeni Do, *zaselak u Hercegovini.* Statist. bosn. 123. — *isporedi b).*

KREMENICA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 234.

KREMENIČANI, *m. pl ime plemenu u općini Poļicu u Dalmaciji.* — *Ako ima jednina, oblik joj je* Kremeničanin. — XIV *rijeka.* Ima(ju) biti tri sudci zakletveni o(d) trih (ple)men: Jedno od Kišemiri, drugi od Limi(ć), a treto (od) Kremeničani. Stat. poļ. ark. 5, 243. S voļom svega brastva Kremeničanih. 302.

KREMENIČKI, *adj. koji pripada Kremenici.* — *U naše vrijeme.* U 11 sati otet je klisurski položaj a u 12 kremenički. Rat. 18.

KREMENIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 83.

KREMENIJA, *f. ili porez uopće, ili ńekakav osobiti porez.* — *U naše vrijeme u Bosni.* Božja vjera! i skoro smo makli hraniteļe iz jarmova prve, dok smo carsku kremeniju dali. Osvetn. 1, 22. S toga traga mahnuli se Turci, pa na brdska sela najahali, po ńih režu dvije kremenije, al' i tamo gore nabasali, vele ļudi: ,Nije kremenije, rađe djecu u vojnike damo, no za otkup blago posmicamo'. 5, 25.

KREMENIŠ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Ńiva na Kremenišu. Sr. nov. 1874. 415.

KREMENIŠTE, *n. mjesto puno kremeńa.* — *U Stulićevu rječniku:* ,locus silicum'. — *I kao ime mjestu u Srbiji u okrugu rudničkom.* Ńiva u Kremeništu. Sr. nov. 1873. 227.

KREMÈNIT, *adj. pun kremeńa, ili u kojemu ima kremeńa, ili koji se sastoji iz kremena ili kremeńa.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kremeniti ,sicilibus plenus') *u kojemu se naj prije nahodi, u Belinu* (,luogo di pietre focaje' ,pyritibus plenus' 564b; kremanit *što stoji jamačno štamparskom griješkom mj.* kremenit ,di selce' ,siliceus' 666a), *u Stulićevu* (v. kremenast). Kremenitu zemļu miluje *(vinograd).* J. S. Reļković 76.

KREMENITAST, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* v. kremenast.

KREMÈNITAV, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* v. kremenast.

KREMÈNIV, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* v. kremenast.

KREMENOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Sava Kremenović. Nar. pjes. petr. 1, 355 *(među predbrojnicima).*

KREMENSKI, *adj. koji pripada Kremenu, vidi* 2. Kremen, a. Kad su Turci Kremen porobili, kremenskoga kraļa pogubili . . . Nar. pjes. juk. 113. Kad su bili uz poļe kremensko . . . 418.

1. KREMÈŃAČA, *f. puška na kremen.* — *U naše vrijeme u Lici.* Staru pušku na kremen zovu ,kremeńačom'. J. Bogdanović. — *Mislim da sam čuo i u Dubrovniku.* P. Budmani.

2. KREMEŃAČA, *f. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Kremeńači. Sr. nov. 1868. 475. — *b) u okrugu krajinskom.* Ńiva u Kremeńači. 1874. 287.

KREMEŃÂK, kremeńáka, *m. vaļa da uprav znači: kamen što se sastoji iz kremeńa ili u kojemu je mnogo kremeńa.* — *U naše vrijeme.*

a. *vaļa da je pravo značeńe u ovom primjeru:* Na jedan kraj mu se desilo kremeńaka, pa kad se peć ugrijala, kremeńe popucalo. M. Pavlinović, rad. 24.

b. *kao mjesno ime,* Kremeńak. Brod na Savi. — Orehovica u Zagorju. D. Hirc.

c. *u prenesenom smislu, čeļade čvrsto, jako (u moralnom smislu).* Bio je pošteńak i kremeńak. M. Pavlinović, rad. 16.

KRÈMÊŃE, *n. coll.* kremen. — *isporedi* kameńe. — *Mogla bi biti praslavenska riječ, jer i u češkom jeziku ima* křemeni. — *U našemu se javļa od* XVII *vijeka; između rječnika u Vukovu* (,die feuersteine' ,pyritae'). Svrhu rijeka Bagdatskije ondekar se posadismo, i plačući spomińasmo se od tebe, o Sionu . . . Na kremeńu koje bijaše nasred Bagdata objesismo naše sprave od spijevańa. M. Radnić 121a. psal. 136, 1—2 *(pisac je pročitao* ,silicibus' *mj.* ,salicibus; *a* ,Babylon' *mu je* Bagdat). Poniče mu *(sijaču)* stijeńe i kremeńe. Osvetn. 1, 2. Dvije puške male što mu klete bez kremeńa pale. 2, 152. Paša je davao praha, olova i kremeńa. S. Ļubiša, prip. 155. Kad se peć ugrijala, kremeńe popucalo. M. Pavlinović, rad. 24. — *Griješkom u množini.* Obe one brez kremeńa (,kremenjah') pâlê. Nar. pjes. juk. 167.

KREMER, *m. vidi* 1. kremen. — *U Voltiģijinu rječniku:* ,focaja' ,feuerstein'. — *Jamačno je pogreška, ako i nije štamparska* (,kremer, ra', *dakle dva puta stoji* r *mj.* n).

KREMI, *vidi* 1. kremen.

KREMÍČAK, kremíčka, *m. dem.* kremen, *ali uprav dem.* kremik. — *isporedi* kamičak. — *Akc. se mijeńa u voc.:* krêmîčku, krêmîčki, *i u gen. pl.* krèmîčâkâ. — *U Vukovu rječniku:* vide kremenčić. — *Može biti i praslavenska riječ, isporedi poļ.* krzemyczek.

KREMIĆI, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 132.

KREMIK, *m. dem.* kremen. — *isporedi* kamik. — *Riječ je praslavenska* (kremykъ), *isporedi stslov.* kremykъ, *poļ.* krzemyk. — *Samo u jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka, i u jednoga Dalmatinca* XIX. Ili se dlitom izdilajut u kremiku. M. Alberti 280. Miješańe kremika s lončarskom crļenicom. M. Pavlinović, rad. 26.

KREMIN, *m. ime selu u Hercegovini.* Statist. bosn. 112.

KREMNA, Kremana, *n. pl. mjesno ime.*

a. *selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 37. *(ne znam jeli ovdje* Kremna *f. sing., ali mislim da nije).*

b. *selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 164. Meni je trebalo još to veče stići u Kremna. M. Đ. Milićević, zim. več. 190. Livada u Kremnima. Sr. nov. 1861. 20.

KREMŃAČA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskom.* Vinograd u Kremńači. Sr. nov. 1875. 134.

KREMSKI, *adj. u jednoga pisca dubrovačkoga* XVII *vijeka, po svoj prilici znači: koji pripada Krimu* (Krim *se i sad u Boci kotorskoj zove* Kremija). Srce kraļa kremske strane tatarhana Oritrijesa. G. Palmotić 2, 284. Kremskoga su tatarhana Oritrijesa ovo sprave. 2, 301. U kremsku ću ńu državu vrh ogńenijeh kola odnijeti. 2, 314.

KREMUČ, *m. lučica, lučina, ńeka biļka.* Kremuč (Kuzmić), Kremuš, alliaria (Parčić), Alliaria officinalis DC. B. Šulek, im. 171.

KREMUŠ, *m. vidi* kremuč.

KRÈN, krèna, *m. vidi* hren. Kren, raphanus sylvestris (u mletačkom rukopisu), Armoracia rusticana (Vodopić), v. Hren. B. Šulek, im. 171. — *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — Kren divji, iberide (u sińskom rukopisu), Lepidium iberis L. B. Šulek, im. 171. — *vidi kod* hren.

KRENAČKI, *adj. koji pripada selu Krenti.* Krenačka *(opština).* K. Jovanović 114.

KRENDULA, *f. ńeka biļka, mliječ.* Krendula, catapuzia minore, lathiri (S. Budmani), Euphorbia lathyris L. B. Šulek, im. 171.

KRENICA, *f.* jezero iza Gorice pod Imoskim u Dalmaciji. Pripovijedaju da su se tu prosjeli Gavanovi dvori. Đ. Daničić.

KRENIKOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 90.

KRENITEĻ, *m. onaj što krene (kreće, pomiče).* — *U Vrančićevu rječniku:* ‚motor'; *u Belinu:* ‚motore, quegli che move' ‚motor' 501[a]; *u Voltiģijinu:* ‚motore, movitore' ‚beweger'; *u Stulićevu:* v. kretalac. — *nepouzdano.*

KRENKA, *f. vidi* krinka *(biļka).* Krenka (Sabļar), v. Krinka. B. Šulek, im. 171.

1\. KRÊNTA, *f.* kvaka (u bravi) na vratima. *u Kruševcu.* L. Đorđević. — *u Užicu.* T. Ibrovac.

2\. KRENTA, *f. selo u Srbiji u okrugu kneževačkom.* K. Jovanović 114.

KRENÚĆE, *n. djelo kojijem ko ili što krene ili se krene.* — *Stariji je oblik* krenutje. — *Između rječnika u Mikaļinu (vidi kod* ganuće), *u Belinu* (krenutje ‚agitamento, agitatione' ‚agitatio' 52[b]; ‚moto, movimento' ‚motus' 501[a]), *u Voltiģijinu* (krenutje ‚mossa, movimento' ‚bewegung'), *u Stulićevu* (krenutje ‚motio, motus').

a\. krenuti *znači što i* ganuti, maknuti. — *isporedi* ganuće.

a) u aktivnom smislu, djelo kojijem ko krene. aa) u pravom smislu. Tužno dijete drugi biļeg od života ne davaše nego samo od ruka i glave veoma slabo koje krenuće. B. Zuzeri 113. — ***bb)*** *u prenesenom, duhovnom smislu, vidi* ganuće, a. Ona koja svjetlosti vrhnaravnom i s krenućima unutrnijem budi na dobra djela. Đ. Bašić 230.

b) pasivno ili refleksivno, djelo kojijem se ko ili što krene. aa) u pravom, tjelesnom smislu. U jedno krenutje od oka. Zborn. 50[b]. Ako je vjerovao u krenutje od letuštijeh živina. B. Kašić, zrc. 34. Koje *(suze)* bez krenutja ili od očiju ili od obraza točahu se iz očiju. iń. 81. Raspremivajuć hod i krenuća zvijezda. S. Rosa 163[a]. Ali srce, ke ne vara, čim dohodne sluti česti, Korevskoga gospodara svijem krenućem ńoj navijesti. P. Sorkočević 580[a]. — *bb) u prenesenom, duhovnom smislu, vidi* ganuće, b, *b).* A drugo svako ti protivno krenutje, smisliv mû slabu put, na pamet ne stavi. N. Dimitrović 81. Po ganutju i krenutju put ńega *(Boga)* uženu. B. Gradić, duh. 66. A to ou ćińaše s tolicijem krenutjem od ļubavi. B. Kašić, iń. 15. Protiv zalim krenutjem vojevat. A. Georgiceo, nasl. 132. Krenutja smiri od puti. B. Betera, ćut. 53. Ja cijenim da će u vrijeme ove besjede mnozi od vas biti oćućet različna krenutja. Đ. Bašić 194. Jakos prema odmetnijem krenućim mojijeh svevoļa. L. Radić 32. Neuredna krenuća mojijeh ćućenstva. 95. Ali ko je svjedok unutrńijeh duhovnijeh krenuća, misli, požuda? A. Kalić 150. U istinu proišti, zagledaj, prokušaj sva ostala krenuća u nami. 262. Podžišci neurednijeh krenuća. 427. Tim protivnijem krenućima odoljeti jer ne može, gine riječ joj na ustima. P. Sorkočević 580[b].

b\. krenuti *znači: dotaknuti se (objekta), pipnuti.* — *Vaļa da je ovako značeńe u ovom primjeru:* Velike štete i zla koje su učinile *(žene)* dušama ńih pogledi, hodom, govorenjem i druzijem stvarima, i krenutjem od ńih uepočtenijeh i sramotnijeh telesa. I. Držić 406.

KRENUSTVO, *n.* vidi krenuće. — *Ispalo je* t *ispred* st. — *U Stulićevu rječniku uz* krenutje. — *nepouzdano.*

KRÉNUTI, krênêm, *pf. učiniti da što ne ostane na mjestu gdje je do onda bilo, maknuti, pomaknuti (drugo značeńe vidi kod* 2). *vaļa da je kao što Miklošič misli, naj starije značeńe bilo: okrenuti, obrnuti.* — *-e- stoji mj. ńegdašńega* ę. — *Akc. kaki je u praez. taki je u impf.* krêńâh *(koji je pozve neobičan, ima samo* krêńâše. F. Vrančić, živ. 49) *i u part. praet. pass.* krênût; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim oblika aorista* krĕtoh *(vidi daļe).* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* krenąti, *rus.* кранýть *(piše se i* кренýть). — *Korijen je* krent *(vidi kod* kretati); t *ispada ispred* n, *ali može ostati u aor. bez* nu, *te su za ovo vrijeme dva oblika* krénuh *i* krĕtoh (kretoše. Nar. prip. vuk. 60—61; Đ. Daničić, is nav. 3, 1; sud. 20, 33). — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚movere'), *u Mikaļinu* (krenuti, ganuti ‚moveo'), *u Belinu* (‚muovere, dar moto' ‚moveo' 502[b]), *u Stulićevu* (‚movere, commovere, turbare, agitare'), *u Vukovu* (n. p. drvo, kamen ‚bewegen, von der stelle bringen' ‚moveo'. cf. pokrenuti).

1\. *u značeńu sprijeda kazanome.*

a\. *prelazno.*

a) aktivno.

aa) objekat je što neživo. aaa) učiniti da što daļe ne ostane na mjestu na kojemu je bilo, nego da prijeđe na drugo mjesto. Hotihu odvaliti kamen; nikakor ne mogahu ga krenuti. Ivan trog. 14[a]. On tu ploču krene i izvali. 14[b]. Gospodar dotura kola pa otkopaju vrata od podruma i krenu blago kući. Nar. prip. vuk. 15. Kad se posumrači, a ti kreni galiju. Nar. prip. vuk. 87. Brat djevojčin sjede na skrińu i ne da je s mjesta krenuti. Vuk, kovč. 51. Mahom mu je *(diļku)* sa ramona krenu. Osvetn. 1, 72. — ***bbb)*** *učiniti da se objekat ļuļa, ne ostavivši mjesta na kojemu stoji.* A kada jedan ćuh krene lis ali vlas, mni mi se, da ja ćuh od usti tvojijeh glas. N. Naļešković 2, 17. Vihar puhnu, gori krenu grańe. Osvetn. 3, 157. — Ne znam, koji trud bi veći, al' izmirit sińe more, al' krenuti tvrde gore . . . D. Baraković, vil. 189. I zmiri sve more, i rike ne čin' teć, i kreni sve gore . . . 373. Kamenite krenut gore, rijeke nazad obraćati. G. Palmotić 2, 302. *(u sva ova tri primjera može biti značeńe kao kod aaa)).* — Svu mu kulu iz temeļa krenu. Nar. pjes. vuk. 4, 448. — Koliko je lako udario, vitu jelu iz korena krenu. Nar. pjes. vuk. 3, 37. Udrila je palčom i papučom, dva joj zdrava salomila zuba, a četiri iz temeļa krenu. Nar. pjes. herc. vuk. 181. — *ccc) objekat je dio ļudskoga tijela što onaj čije je tijelo pomiče ili okreće (u trećem primjeru).* Odkle ne bi on veće krenuo nogu. B. Kašić, fran. 137. Oni *(hudobe)* imaju vlast za krenuti umore i krv od onijeh nemoćnika. M. Orbin 90. Afir pleće prama vatri krenu.

Osvetn. 1, 21. — *kad je objekat* oko, *može se shvatiti u metaforičkom smislu.* Moju te, pozri vred, milosno oko kren'. D. Baraković, vil. 283. — *mogu amo pripadati i primjeri u kojima je objekat* stupaj *(kao* noga*).* Gospode, naprijed ja ne mogu nikada jednoga stupaja krenuti od truda. N. Naješković 1, 317. *(metaforički)* Nu ištom na put dobar tako krenu stupaj od pameti, a otac ga blagi sreta pun dobrote vjecne. I. Gundulić 251. — *ddd) kad je objekat* kiša, grâd *itd*., krenuti *dobiva osobito značeńe: učiniti da pada.* Krenuti grâde, krupe . . . J. Banovac, blagosov. 241. Ako *(magla)* rosu krene . . . Osvetn. 2, 120. — *eee) kad je objekat djelo ili djelovańe, u prenesenom smislu: činiti da se pomakne, da traje, da napreduje, započeti, potaknuti.* I nanovo krenuo list ‚Napredak'. M. Đ. Milićević, pomenik. 3, 336. Ali Aga da razgovor krene . . . Osvetn. 1, 64. — *fff) kad je objekat duševno ili tjelesno osjećańe ili stańe, u prenesenom smislu: učiniti da se u kome pojavi ili probudi onakovo osjećańe ili stańe. isporedi* ganuti, f, *b).* Krenut i probuditi svetijem ovijem riječmi nepomstvo. A. Gučetić, roz. mar. 109. — Milosrdje kreni. D. Baraković, jar. 121. — *o tjelesnom osjećańu.* Krenuvši mu stuženje radi onoga smrdećega gnoja. B. Kašić, fran. 19. — *ggg) kad je objekat* srce, pamet *itd., značeńe je preneseno i metaforičko, jer se one riječi upotrebļavaju za samo čeļade, te odgovara značeńu kod bb) eee).* Krenuti srca naj oporija i naj tvrda. I. M. Mattei 8. Ni one ne krenuše ńegovo tvrdo srce na pokoru. Đ. Bašić 191. Za da pamet našu krenu, da se gane i ustane. V. Došen 185^b. — *hhh)* krenuti mjenicu na koga, *vidi kod* kretati. Krenuti, merc. (prenijeti) ‚giriren (wechsel)', tal. ‚girare'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Krenuti mijenicu na koga ‚giriren einen wechsel an jemand'. Jur. pol. terminol. 254. *i u Popovićevu rječniku kod* giriren.

bb) objekat je čeļade ili čeļad aaa) maknuti, pomaknuti, kao kod aa) aaa), u naj užem smislu, samo fizičnom silom, vlačeći ili tiskajući. Biše ńeki . . . čovjek . . . uljezši u ńega hudoba . . . mnozi ļudi inokupno ne mogahu ga krenuti iz mjesta gdi on htijaše ostati. B. Kašić, iń. 72. Staviše ruke na ńu *(na svetu Luciju)*, ali čini Bog da ju ne uzmogu krenuti, tako da nijedna sila od ļudi ni od mnozije volova inokupno ne biše dosti za krenuti ju iz mjesta gdi ona staše. per. 197. Ja me kreni ja da te okrenem. Nar. pjes. petr. 2, 514. *(u ovom primjeru može biti isto što* okrenuti). *bbb) učiniti da se što miče uopće.* Već sam nesta', već poginu(*l*), već nije srca ko me krene. I. Ivanišević 218. Karađorđe je muńevitom brzinom krenuo iz sna srpsko pleme. M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 225. *(ovaj primjer može pripadati pod ccc), ali u metaforičkom smislu).* — *ccc) učiniti da objekat ne može ili ne smije ili ne htjedne ostati na mjestu gdje je bio. mjesto je u širem smislu: kuća, selo, grad itd.* Pripovijeda se kako su ļudi iz nekakvoga sela tužili i krenuli između sebe subašu što nije šćeo s ńima da se miješa i lijepo razgovara. Vuk. poslov. 85. Ako li bi koja *(djevojka)* otišla *(drugome u službu)*, gospodar je imao vlast na silu je odonud krenuti i k sebi dotjerati. rječn. *kod* sprava. Da bi ga iz Biograda što prije krenuli. prav. sovj. 52. Aga može svojega kmeta sa svoje zemļe i iz kuće krenuti kad mu je voļa. živ. 255. *ddd) mjesto je u širem smislu kao kod ccc). i značeńe je: učiniti da objekat ne ostane na mjestu i udaļi se, ali se to udaļivańe shvaća kao početak micańa, hoda s onoga mjesta na drugo. naj češće je objekat* vojska. — *između rječnika u Vukovu* (n. p. vojsku ‚das lager aufbrechen' ‚castra movere', *s primjerom iz narodne pjesme:* Krenu vezir silnu mnogu vojsku). Kupi svate sve Drekaloviće, vikni decu sve Vasojeviće, kreni decu do zelena Lima. Nar. pjes. vuk. 2, 535. Već ti kreni mlogu silnu vojsku, kreni vojske dvanaest hiļada. 3, 59. Krenu četu Komnen-barjaktare. 3, 176. Nek ustane Zeko buļubaša, i nek krene golaće junake. 4, 264. Po tom krenu Mojsije sinove Izraiļeve od mora crvenoga. Đ. Daničić, 2mojs. 15, 22. Turska je krenula na Srbiju svu svoju vojsku. M. Đ. Milićević, škol. 96. — *i ovaj primjer amo pripada a ne pod eee), jer se u ńemu misli na pravo micańe.* Mrtve nose, i dognaše ovce, a krenuše braću da kopaju. Nar. pjes. vuk. 1, 124. — *eee) u prenesenom, duševnom smislu, učiniti da se duša u objekta ńekako pomjeri. vidi* ganuti, f, *a). subjekat može ne biti čeļade. — između rječnika u Belinu* (‚muovere, cioè commovere o persuadere' ‚moveo' 502^b). Da mene ne krene nijedna tašćina. A. Georgiceo, nasl. 238. Kako ih voļa krene. A. Vitaļić, ist. 265^a. Zledi duše opet krenu kad se uzroci ne odrenu. J. Kavańin 544^a. Ako vas nije krenulo ńegovo ustrpjenstvo. Đ. Bašić 67. — *kad se izriče djelo ili stańe na koje se odlučuje objekat, to se može izreći: podložnom rečenicom s* da. Koji su ga s molitvom krenuli da ih slijedi pomagati. Đ. Bašić 77. Ako vas ne može krenut Božija slava da stupite pred ispovjednika. 123. Drugo me je nešto krenulo da ti pišem. M. Đ. Milićević, zlosel. 130. — *infinitivom.* Neka te ne krene činiti nikakva dila dobra izpraznost. M. Radnić 31^a. — *supstantivom ili zamjenicom u acc. s prijedlogom* na. Na to mene krenu i silova nečasna nescina. B. Kašić, per. vi. Ter me tvojo rad miline na tvo'e svete pute kreni. A. Vitaļić. ist. 8^a. Za veće vas krenut na ovo djelo bogoļubno. Đ. Bašić 105.

cc) objekat je životińa. za naj uže značeńe (isporedi bb) aaa) nemam nijednoga primjera. često se upotrebļava kao odagnati, istjerati, *u sličnom značeńu kao kod bb) ddd), ali s ńekijem razlikama. aaa) o životińi na kojoj se jaše kaže se kad je čovjek jašući na ńoj odažene na put.* A kad Marko saslušao reči, krenu Šarca, ode niz Kosovo. Nar. pjes. vuk. 2, 121. Krenu końa svom bijelom dvoru. Nar. pjes. marj. 118. — *bbb) o stadu, kad ga čobanin iždene iz kojega mjesta na put, hodeći za ńim.* Kad podoše i krenuše ovce, čoban putem jednako veseo. Nar. prip. vuk. 60–61. — *ccc) o divļoj životińi, kad je lovac ili pas ili hajkači istjeraju iz mjesta gdje stoji sakrivena da je mogu loviti. — u Vukovu rječniku* (n. p. zeca ‚auftreiben' ‚excito' *s primjerom:* Krenuo sam danas tri zeca, pa nijednoga nijesam mogao uloviti, *i s drugijem iz narodne pjesme:* Zavikaše po gori hajkači i krenuše zvijera arslana). Ti zametni hajku u planini, pa ti kreni zvijera arslana. Nar. pjes. vuk. 2, 14. Kô košuta pred jelena draga, kad ih vižli na zdrijelo krenu. Osvetn. 1, 32.

b) neprelazno (drugačije nego kod c)). ono što je kod a) objekat stoji u instr.

aa) značeńe je kao kod a) aa) aaa). Da toli ni grana ni snaga nije dosti za krenut jednime kamenom? F. Lukarević 106. Ti mi da(j) vlas i moć kamenom ovime da mi je krenut moć. 106. I polugom teškom jednom iska krenut pločom. P. Kanavelić, iv. 518. Ne nahodahu načina ni za krenuti tom stijenom. I. Đordić, ben. 109. — Uši ti će odkrknuti. i moći ćeš tada čuti, gdi slamicom vjetar krene. M. Pelegrinović

200. Kako čovjek lagahnime bijele od kńige listom krene. P. Kanavelić, iv. 551. — Jedna može jednom iglom krenuti. J. Banovac, pred. 50.

bb) učiniti da se miče tamo i amo ostajući na mjestu, da se ļuļa; stresti, vidi a) aa) bbb)). — aaa) uopće. Da stanu svi vitri ter vlasom ne krenu. Š. Menčetić 30. Prvo trošńa silna pride, ter svom zemļom jako krenu. I. Gundulić 79. Koji bi stali na kraj ńega *(blata)* čekajući anđela da krene vodom ležećom. Đ. Bašić 194. *amo može pripadati i ovaj primjer, jer se čeļad u kolu miču, a ne treba da se cijelo kolo pomiče sa svoga mjesta:* Kolovođa, diko naša, okom treni, kolom kreni. Nar. pjes. vuk. 1, 176. — *bbb) u instrumentalu je dio tijela ili cijelo tijelo samoga subjekta. (kad je glava, krenuti može značiti što i* zaklimati, poklimati). Glavom ne krene vilenik. Đ. Baraković, vil. 263. Slišajući to Artemio, krenu glavom, govoreći . . . F. Glavinić, cvit. 171[a]. Krenuti glavom kazajući da ne ,adnuto, abnuo'. J. Mikaļa, rječn. Ovo je ubojstvo još lasno, zašto za ubit čeļade u poštene, dosta je glavom krenut, okom namignuti, prstom ganuti. J. Banovac, razg. 118—119. *vidi i ccc). — (Bog)* triš prisvijetlijem krenu čelom, . . . i triš čini tezijem djelom da se nebo sve zatrese. Ǵ. Palmotić 3, 180[a]. — Ne krenuvši obrazom. B. Kašić, fran. 99. — Kon obrtan sa svih stran kud mu rukom krene. B. Krnarutić 8. Biše izštetio desnu ruku, da š ńom *(griješkom s prijedlogom s)* krenuti ne mogaše. And. Kačić, razg. 135. — Ako okom krenete, podhibno sve je toj. F. Lukarević 28. Ne smiv okom da gdi krene. 243. Čudeć mu se ki ga vide gdi ne krene svojim okom. Đ. Baraković, vil. 186. Neka pruzi ruku, neka ńom krene, viditi će da se i u ogledalu pruža i kreće ruka. A. Kanižlić, utoc. 117. Ne smije uhom krenut. (D. Poslov. danic. — Ne krenu ni okom ni tijelom . . . upitan zašto sobom ne krene. V. Andrijašević, put. 395. Ne mogaše svojijem tijelom krenuti. I. Đorđić, ben. 153. Ne može tužan čovjek rukom pruzit, tijelom krenut. B. Zuzeri 63. — *vidi, osim ccc), i ddd).*

ccc) u Dubrovniku krenuti glavom u prenesenom smislu znači: poludjeti, po svoj prilici radi toga što reći: krenuo je glavom *isto je što* nije mu glava na mjestu, *a ovo (možebiti prema tal.* non ha la testa al suo posto) *znači lud je. — u Vukovu rječniku:* (u Dubrovniku) glavom, t. j. poludjeti. — *ddd)* krenuti mozgom amo tamo *u jednoga pisca xix vijeka u prenesenom smislu znači: pomisliti nekoliko različnijeh misli o čemu.* On mozgom nešto amo tamo kreni. B. Radičević (1880). 238. — *eee) u instrumentalu može biti i dio tuđega tijela, i cijelo tuđe tijelo.* U ono što ga hotijahu ukopati, ne mogoše ni po jedan način dvignut mu ni krenut jednijem prstom. M. Orbin 13. A s majkom *(Jezusovom)* ki stahu, a Ivan naj veće, u ruci držahu da živa bit neće, toliko za mrtvu na zemļi ležaše, izgubiv snagu svu, da jedva dihaše. Ivan ńom tuj krenu, moli ju: ,Pogledaj!' reci mi, gospo, nu! što ti je znat mi daj'. N. Naļešković 1, 116. — *fff) u prenesenom smislu.* krenuti vjerom *znači: iznevjeriti se.* krenuti *znači uprav ili pomaknuti, pomjeriti, ili okrenuti.* Huda vjera i himbena, kojom kripos tvoja krenu, neka bude sasma strena. Ǵ. Palmotić 2, 430. Vjera, braćo! tko krenuo ńome, ne živio u plemenu svome! Osvetn. 1, 51. Već ako si u životu, pobro, tere vjerom krenuo nijesi. 3, 37.

c) može krenuti *biti neprelazno sa značeńem kao* krenuti se, *vidi* c. *onda naravno nema uz sebe instrumentala kao kod b).*

aa) uopće, maknuti se, ostaviti mjesto. Ne kti ni po što krenuti s mista. E. Pavić, ogl. 162.

bb) ne ostavivši mjesto, zaļuļati se. Također jedan klas naj mańi kad krene, tvoj mi se čini glas, tere srce mȇ svene. N. Naļešković 2, 133. Ja, koji u srcu straha viku momu nijesam oćutio, da lis krene uz tvu diku bojo bih se i strašio. Ǵ. Palmotić 1, 138. *(u ovom primjeru, da je u mj. uz, značeńe bi bilo kao kod 2, i lakše bi se razumjelo).*

cc) kao uputiti se, vidi c, b) cc). aaa) subjekat je čeļade. — između rječnika u Vukovu (n. p. na put ,aufbrechen, sich auf den weg machen' ,proficisci, se dare in viam', cf. krenuti se, poći *s primjerom iz narodne pjesme:* Otlen krenu gore uz planinu). U vitežkoj svoj slobodi s Kalamberga netom krenu. J. Kavańin 265[a]. Al si obedvi na me krenu, da me udave. 400[a]. Krenu odtoleka put Galileje. S. Rosa 58[a]. Krenu da ga vodi po svijetu. Nar. pjes. vuk. 2, 35. Krenu sila ispod Biograda. 2, 603. Za nama će sve Krnovo krenut. 4, 427. Tu krenuše iz grada vojnici. 5, 226. Sada krene presvitloj carici. Nar. pjes. istr. 1, 31. Krene jedno jutro carev sin u lov. Nar. prip. vuk. 116. On uzme kruh i krene daļe. 117. Krenuo si na put. 125. Podrani rano te sa slugama u lov krene. 110. Krene iz daleke zemļe . . . Krene se putnik daļe svojijem putem. 206. Evo sam krenuo k tome i tome kraļu. 207. Krenuvši natrag. 232. Kaluđer ga zapita: ,Kud si krenuo, momče?' Nar. prip. vil. 1868. 651. Kad krenula iz svog roda, da krene u dobri čas! *u* Vuk, kovč. 73. Dragi druže, šta bi od Turaka? il' su ńekud krenuli na vojsku? Osvetn. 2, 37. Jedno jutro krenemo u pazar. Pravdonoša. 1852. 1. — *metaforički* Krenu i putem veće casti. J. Kavańin 201[b]. — *kako se vidi, u ńekijem je primjerima naznačeno mjesto od kojega se čeļade udaļuje a u drugima put kojega se mjesta upućuje, kadgod ovo nije uprav mjesto, nego je radńa na koju se upućuje* (na put, u lov *itd.*). *u ovome se osobito ističu ovi primjeri:* Da sam đegođ u četu krenuo. P. Petrović, gor. vijen. 52. Krenuli ste nekud ka' na vojsku. 83. Krenemo li zvonu u prekradu. S. Ļubiša, prip. 193. Gdje krenuše na posao ļudi. Osvetn. 3, 37. Kad već bijahu krenuli u bijeg svi Srbi. M. Pavlinović, razg. 37. — *bbb) subjekat je životińa.* Na ti ovi štap da ćeraš stoku, jer ti bez ńega neće ni jedna krenuti. Nar. prip. vuk. 188. Da u društvu krenu *(zec i žaba)* iz jedne planine u drugu da zimuju. Nar. prip. vrč. 192. Pa kô vuče, kad u grabež krene. Osvetn. 1, 63. — *ccc) subjekat je što neživo što se može micati.* Kude glava krene, tamo uda sluze. D. Baraković, vil. 120. Strašni šambek da je krenuo. I. A. Nenadić, šambek. 6. Galija je bila spremna da krene put Izmirne. S. Ļubiša, prip. 65.

dd) prema onome što se kazalo kod cc) aaa) pri kraju, može krenuti *značiti početak kakva djelovańa, a micańe je samo u prenesenom, metaforičkom smislu. po tome* krenuti *tad znači: početi, nakaniti se, djelovańe se izriče: aaa) podložnom rečenicom s* da. I krenuše da se razdvajaju. Ogled. sr. 232. Kad sam već krenuo, da tečem dušu. S. Ļubisa, prip. 149. — *bbb) infinitivom* Kreni svatko pomnit posla svoga. Osvetn. 1, 54. — *ccc) akuzativom s prijedlogom u (u jedinom primjeru radi adjektiva nov može se shvatiti da je* krenuti *isto što* okrenuti *se).* Pod stare dane krenuli u nove nauke. M. Pavlinović, rad. 157. — *ddd) ima primjer u ko-*

jemu nije izrečeno djelovańe, ali se razumije po smislu ili se dajbudi ima u pameti, to je u Vukovu rječniku (u trećem izdańu po Vukovijem bilješkama): n. p. krenuo vinograd t. j. potjerao do lista.

ee) može od značeńa kod dd) postati drugo: početi uopće, pa i početi javļati se, a po tome javiti se. Kad pomrčaj ńegov *(sunca)* krene. J. Kavańin 468ª. Istor krenu vedro u oblaku. Osvetn. 1, 2.

b. *pasivno.*

a) u pravom smislu (radi jedinoga primjera vidi a, *a) aa) bbb)).* Jak blagoga od vjetrića kad krenuta ljetno u vrijeme zrela u kiti jur pšenica sušńi . . . P. Sorkočević 586ª.

b) u prenesenom, duševnom smislu, vidi a, *a) bb) eee). — part. praet. pass. shvaća se i kao adj., po tome ima u Belinu rječniku komparativ:* Krenùtijî ,più agitato' ,agitatior' 53ª. — Dobrotom svetoga starca veoma krenuta na dobro svako. B. Kašić, per. 6. Krenuta razlozijemi toliko mogućemi. 95. Krenuta od duha svetoga odluči . . . 167. Krenut na pomilovanje. B. Kašić, iń. 37. Od mnozijeh ļudi krenutijeh od glasova sfetosti ńegove. 53—54. Radi mučanja Isusova krenuti na veću zloću i srditost. M. Lekušić, razm. 62. Da ćemo biti krenuti u srcu na dobro. Đ. Bašić 84. S kojima krenuti smo virovati štokodi A. d. Costa 2, 65.

c) u jednom primjeru kao da krenut *znači što i* potaknut, uzrokovan *(o djelovańu, stańu). isporedi* a, *a) aa) eee) i* a, *c) ee).* Stuženjem krenuto naježenje. B. Kašić, fran. 20.

c. *sa* se.

a) pasivno. Ne dade se ni krenuti iz nečistoga blata. A. Kanižlić, kam. 34. Arhimandrita ne dade se odanle ni krenuti. 61. Kad se šator krene neka ga slože loviti. Đ. Daničić, 4mojs. 1, 51.

b) refleksivno. — Između rječnika u Belinu (,muoversi' ,moveor'; krenuti se komu srce ,muoversi, commoversi per qualche affetto' ,commoveri' 502ᵇ), *u Voltiģijinu* (,muoversi, voltarsi' ,sich bewegen'), *u Stulićevu* (,moveri, agitari').

aa) maknuti se s mjesta, može značiti i: udaļiti se, ne ističući smjer micańa. isporedi a, *c) aa). aaa) subjekat je čeļade, naj češće u negaciji.* Ni se sa mista gan' ni kreni do toli . . . M. Marulić 54. Cjeć vrućine od ogńa neće se krenuti, nego li se pusti izgorjeti. Zborn. 8ª. Ljeti ispod sjeni neće se krenuti. 56ᵇ. Ter za robe vi držite *(nas)*, da se od vas ne krenemo. N. Naļešković 1, 162. Ter ve se nikudi ne kreni od ńe ti. 1, 266. Nješto ne mogu ni hodit, Kučivrate, ne mogu se krenut. M. Držić 386. Ne bih se za tebe krenula jednu ped. D. Zlatarić 55ª. Divica . . . ne kreńaše se sa mista. F. Vrančić, živ. 49. Da se iz svojih mjesta ne krenu ni odmaknu. B. Kašić, rit. 2ª. Ovce vodahu iz daleka s mokahnijem se runom prije; sad među nam nije čovjeka, ki se krenut s mjesta umije. I. Gundulić 143. Nemoj mi s ovoga mjesta se krenuti. G. Palmotić 1, 347. Radi obrane da se svoje s mjesta htio nije krenuti ńe ļubjeni ban Hrvoje. 1, 400. Krila se iz tvoga drag vitez ne krene. 2, 9. Ne ktiše se iz kuće krenut. J. Filipović 1, 101ᵇ. Leži, da se tko ne prene, il' u grobu svom ne krene. V. Došen 48ª. Neće se moći nigda krenut s mjesta. Đ. Bašić 283. Krenite se, bezsvijesni, pohrlite se, providite, čijem ćemo priživļet. A. Kalić 37. Nebeska te moć dohita, da se s mjesta još ne krene. N. Marči 63. Sad ćeš vidjet dok se starac krene. Nar. pjes. vuk. 2, 251. — *s infinitivom ili s podložnom rečenicom u kojoj je* da, krenuti *pokazuje namjeru i početak micańa.* Da se nutra pojti krene. A. Vitaļić, ist. 6ª. Kad to sasluša carev sin, uzme orla na końa, pa š ńim u galiju, te se opet krene putovati. Nar. prip. vuk.² 239. Pa krenuše se potražiti mače. B. Radičević (1880). 333. — Krenulo se malo i veliko, da se bije boja svekoliko. Nar. pjes. vuk. 4, 316. — *s instr.* tijelom, *isporedi* a, *b).* Ne mogaše se tijelom ni krenuti ni maknuti. V. M. Gučetić 33. — *metaforički.* Od tih, ki jih *(zakone)* znaju, tko se š ńih ne krene, ja dobro poznaju, da taj ļubi mene. P. Hektorović 47. Ne krenuvši se on nigda od svoga posla. M. Orbin 111. Iz pravoga puta puk da se ne krene. A. J. Knezović 32. — *bbb) što neživo. — u ńekijem su primjerima subjekti stvari što imaju u sebi silu, da se maknu; ali i gdje nije tako shvaća se kao da se stvari po sebi miču.* Sile bo nebeske krenut se. N. Rańina 13ª. luc. 21, 26. Na suhu se drijevo nade i ne može se ni krenuti. B. Zuzeri 293. U komu dobro znaš, da će se krenut veće srce *(metaforički)* nego noge. 369. Sva brda i ade krenuše se s ovoga mista. E. Pavić, ogl. 671. Nit' se noge kada ganu, da se krenu i ustanu. V. Došen 48ᵇ. — *metaforički (isporedi* a, *b) bb) ccc)).* Krenuo mu se mozak i brez sumńe pomeo. A. Kanižlić, kam. 130. — *u ovom je primjeru* krenuti se *isto što* okrenuti se *(kako se vidi po poslovici što stoji odmah za ovom:* Kad se vjetar promijeni, i jedro se privrati, a arbuo krepko stoji. D). Kad se vjetar krene, jedro se promijeni, a arbuo krepko stoji. (D). Poslov. danič.

bb) maknuti se ne ostavivši mjesto, isporedi a, *c) bb).* Sad kad se ļis krene, tako i pazmam *(ne* pasmam). M. Držić 385. Usne ne mogu se krenuti. M. Orbin 73. Krenu svi se moji vlasi. I. Ivanišević 316. Kruto iza dna krenuše se svi temeļi tvrdijeh gora. I. Đordić, salt. 45. Blato ,se krenulo', kako vidite, krenite se sad vi, ako hoćete ozdravit. Đ. Bašić 194.

cc) ostaviti mjesto uputivši se put drugoga mjesta. isporedi a, *c) cc). — Između rječnika u Vukovu* (,aufbrechen' ,proficisci' *s primjerom iz narodne pjesme:* Pa se vezir iz Kosova krenu). *aaa) subjekat je čeļade.* Pri ner se krenuše *(ribari)*, Paskoj ga pozire *(pehar)*. P. Hektorović 27. Za to prije neg' se krene mlad car izvan Carigrada . . . I. Gundulić 298. I u ovoj se vođe odluci krenu brži vjetra plaha. 513. Poželjenja koj' cjeć svoga na isti Rim se vojskom krenu. J. Kavańin 242ᵇ. Navistili mu, da se je on krenuo iz Mesopotamije. E. Pavić, ogl. 71. Tim vješci krenuše se put Betloma. S. Rosa 35ᵇ. Prvo koļeno Hamovo krenu se put zapada. Đ. E. Bogdanić 9. Kućnik nad ńeg tad se s noži krene. J. S. Reļković 406. Te se krenu zmaje od Jastrepca i odleće Jastrepcu planini. Nar. pjes. vuk. 2, 258. Čauš viknu, kucnu dalbulana, krenuše se iz poļa svatovi. 2, 544. Krenuo se paša Ginalija na sokola, Miloša vojvodu. 4, 317. Tako se on krene s galijom. Nar. prip. vuk. 88. Kako čuju trubu vojnici Solomunovi, oni se krenu. 198. Vojska se odma krene sa Simina brda. Vuk, dan. 3, 201. Kad se svatovi krenu od kuće po djevojku. kovč. 61. Krenuvši se iz Rafidina *(sinovi Izraiļevi)* dođoše u pustińu Sinajsku. Đ. Daničić, 2mojs. 19, 2. Sinovi Izraiļevi kretoše se sa svojega mjesta. sud. 20, 33. Sutra po podne krenusmo se ja i Ļubinko u Šabac. M. P. Šapčanin 1, 111. Srbi, kao saveznici carske vojske, krenuše se napred. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 21. Ostavio je ma-

nastir i krenuo se put Krfa. 2, 175. Borme nije zadjevica mala, kad se četa krene sa Cetińa. Osvetn. 2, 103. — *može se isticati i uzrok micańu, namjera, kao kod* a, *c) cc) aaa) (blizu kraja).* Kad Jovana divi ugledaše, krenuše se, da mu uzmu glavu. Nar. pjes. vuk. 2, 28. — Lašńe ga zapameti i krene se za ispuniti dilom ono što čuje. B. Kašić, is. 30. — Primivši pasoše, krenusmo se na put. M. Đ. Milićević, omer. 126. — *bbb) subjekat je što neživo.* Neka podu četiri planine, . . . nek se krenu na Stambola grada. Nar. pjes. vuk. 3, 63. A krenu se sa istoka sunce. 3, 66. Po tom će se odmah galija krenuti. Nar. prip. vuk. 87. — *ccc) subjekat je voļa, žeļa, u metaforičkom smislu.* Zeļa mi se tamo krenu. Đ. Baraković, vil. 234. Ne daj, voļa da ti se krene na nepravde. A. Vitaļić, ist. 100ª.

dd) vidi a, *c) dd). aaa) uopće. u svijem primjerima s infinitivom, u jednome uz infinitiv ima* za *prema talijanskom jeziku.* Ter se u hrli red krenula riječi moje jur slješati. A. Vitaļić, ost. 282. Naj pri što spomenu*(h)*, kad se lince korit krenu*(h)* . . . V. Došen 269ᵇ. — Neka bi se kraļi krenuli za isiskovati. B. Kašić, is. 11. — *bbb) o biļci, značeńe je kao kod* a, *c) dd) ddd).* Il' s prolitja, dok jošter ne tira *(plot)*, kad se krene, hoće imat mira. J. S. Reļković 124.

cc) prema značeńu kod a, *a) bb) eee), ganuti se. aaa) subjekat je čeļade.* Vladavac . . . ne krenu se ništa na ove besjede. B. Kašić, per. 41. — *bbb) subjekat je srce.* Srce mi se krenu. B. Radičević (1880). 25. — *ccc) subjekat je kamen, ali stoji metaforički za čeļade.* O tvrdi kamenu, koji se vik ne krenu proć meni žalosnoj na milos ļuvenu. F. Lukarević 119.

2. tangere, *taknuti u što, dotaknuti se čega, dirnuti u što (i u prenesenom smislu). Ovo značeńe može biti da je postalo od predašńega s toga što je doticańe početak kretańa. — Po zapadnijem krajevima od* XVIII *vijeka (vidi kod* b). — *Može biti prelazno i neprelazno.*

a. *ne zna se, jeli prelazno ili neprelazno.* ,Zapucnuti, krenuti, tegnuti' znači kad riba samo mimogred udre u mamu na udici. L. Zore, rib. ark. 10, 352.

b. *prelazno. objekat je u što se takne, ili dirne.*

a) aktivno. Bol jih rad zloh taknu i krenu. A. Vitaļić, ist. 145ᵇ. Jesi l' vidjo, care gospodare, kad tko krene sršļenovo gńijezdo? Osvetn. 1, 13. Srnut neće, jer tica ne šeće, da ju krene, perje odnijeće. 4, 20.

b) pasivno. Neoskvrńenu čas, oblas nekrenutu uzdržo je. I. Đorđić, uzd. III.

c. *neprelazno. ono što je objekat kod* b *stoji u acc. s prijedlogom* u. Ne kti u svoje blago krenut. J. Filipović, prip. 3, 358ª. Neće smiti u ń krenuti. M. Zoričić, zrc. 55. Poradi poštena koje Gospi nosaše u ńu ne *(h)*ti krenuti. 65. Pusti je ne krenuvši u ńezino pošteńe. And. Kačić, kor. 15. Da hoćeš malo krenuti u ńegovo imańe. 57. Da ja krenem u tilo ńegovo. 58. Ne smide niko u ńegove ovce krenut. 174. Al' u mezdru nimalo ne kreni. J. S. Reļković 271. Plutarkovi su životi u živac krenuli mnogim. M. Pavlinović, rad. 165. — *I u ovom primjeru treba shvatiti* krenuti *kao da ima ovo značeńe, ali u prenesenom smislu:* S ovom polovicom kreneš u broj od umnožańa. M. Zoričić, aritm. 33.

KRENUTIV, *adj. koji se može krenuti. — U Stulićevu rječniku:* ,mobilis'. — *nepouzdano.*

KREOKIĆ, *m. prezime.* — XVIII *vijeka.* J. Kavańin 134ª.

KREOVIĆ, *vidi* Krehović.

1. KRȄPA, *f.* bolest na blagu, kad krepava. vidi izor. M. Medić.

2. KRÉPA, *f.* šaļiv naziv za mlitavu ženu. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Olazi, žalosna krepo, ti si kadra što uraditi?' J. Bogdanović.

KREPAČA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Krepači. Sr. nov. 1875. 111.

KREPÁJA, *m.* šaļiv naziv za mlitava čojka. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Ti, žalosni krepaja, to da digneš'. J. Bogdanović. — *isporedi* krepača.

KRȄPAHAN, krêpahna, *adj. dem.* krepak. — *U naše vrijeme u Istri.* Krêpahan ,validus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IIftsg. 39.

KRȄPAK, krêpka, *adj.* firmus, constans, *tvrd, čvrst, postojan, stalan, koji se ne da pomjeriti ili maknuti ili promijeniti, često u duševnom, moralnom smislu; gdjegdje znači što i jak uopće.* — *Akc. se ne mijeńa.* — *-e- stoji mj. ńegdašńega* ѣ, *te u zapadnom govoru glasi* krȉpak, *u istočnom i u južnom* krêpak, *jer u ovome po pravilu ispada* j *iza* r; *ali u pisaca Dubrovčana* XVI *i* XVII *vijeka ima i oblika s -je-, n. p.* krjepak. N. Rańina 91ª. 161ᵇ. M. Vetranić 1, 271; 2, 47; M. Držić 29; krjepka. 3; krjepki. 36.; krjepkoj. A. Gučetić, roz. mar. 124; krjepci. I. V. Bunić, dubrovn. 3 *(vidi i u Stulićevu rječniku). u pisca Kavańina stoji svagda* krjep-, *ali izdańe nije pouzdano i u naše vrijeme Daničić upotrebļava oblik* krjepak, *n. p.* Idnevn. 26, 8. *vidi* krepost. — *Postaje od korijena* krêp *nastavkom* ъk. *Miklošić isporeduje ńem.* kraft. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krêpъkъ, *rus.* крѣпкiй, *češ.* krepký *(brz), poļ.* krzepki. — *U stslovenskom ima i kraći oblik* krêpъ. — *Između rječnika u Mikaļinu* (krepak, stanovit ,constans, firmus, stabilis'), *u Belinu* (krepak ,fermo, saldo e stabile' ,firmus' 310ᵇ; ,constante' ,constans' 220ᵇ; ,forte' ,intrepidus' 325ᵇ; ,saldo, forte o fermo' ,stabilis' 638ª; krepki ,immutabile' ,immutabilis' 381ª), *u Voltiģijinu* (krepak *i* kripak ,forte, sodo, gagliardo, robusto' ,stark, fest, kräftig'), *u Stulićevu* (krepak *i* krjepak ,firmus, stabilis, immotus, constans, tenax, immobilis'), *u Vukovu* (,kräftig, stark, firmus'), *u Daničićevu* (krêpъkъ ,firmus, fortis').

1. *adj.* — *Komp. postaje od* krêpk *nastavkom* ij, *te se* k *ispred* i *mijeńa na* č: krȅpčijî *(vidi* Đ. Daničić, obl.⁵ 40). *ovaj se oblik nalazi od* XVI *vijeka, vidi:* kripčijega. Naručnik. 96ª; krjepčije. G. Držić 439; krepčije. N. Dimitrović 85; krepčija. N. Naļešković 2, 81; krjepčija. J. Kavańin 86ᵇ; krjepčije. 129ᵇ; krepčijim. D. Obradović, basne. 159. *i u Belinu i u Stulićevu rječniku.* — *od osnove* krêp- *ima komp.:* krȅpļî. J. S. Reļković 110, *koji se nalazio i u stslovenskom jeziku* (krêpļij). — *u naše vrijeme u istarskijeh čakavaca ima:* krepčeji ,firmior'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IIftsg. 54. — *nije dobar oblik s nepromijeńenijem* k: krȅpkijî, *premda se nalazi ńekoliko puta:* krjepkije. J. Kavańin 542ᵇ. kripkija. F. Lastrić, ned. 228; naj kripkije. 361; kripkijoj. 391; kripkiji. A. Kanižlić, utoč. 380; krepkija. A. Kalić 303; kripkija. J. S. Reļković 31; *ima i u Belinu rječniku (samo jedan put, dok* krepčiji *ima četiri puta) i u Stulićevu.* — *na jednom mjestu* XVIII *vijeka ima* krepče *(n. sing. nom.).* Z. Orfelin, podr. 105, *što postaje od* krêpk *nastavkom* j *pa se* kj *mijeńa u* č. — *vidi i kod* 2.

a. o čeļadetu (ili o onome što se kao čeļadi misli), o čeļadi.

a) u duševnom smislu, fortis, firmus, stabilis, constans, postojan, stalan. aa) uopće. U čoviku krepku i jakodušnomu. Š. Budinić, ispr. 126. Ronite suza rijeke stavni, krjepci, ustrpļeni. I. V. Bunić, dubrovn. 3. (Bogorodica) kod križa staše na nogah krepka i stanovita. B. Kašić, is. 100. Ļubenim posluhom urešen i kripak. D. Baraković, jar. 11. Ne budući Eva tako izvrsna i krepka kako Adam. M. Orbin 20. Da i u telu lipa i u duši kripka ucini se. F. Glavinić, cvit. 28[b]. Ako sam ikadar ostao stanovit i kripak, po milosti tvojoj mi je toj došlo. M. Jerković 38. Ali kripki krstjani protiva zapovidi kraļevoj vapijahu. J. Filipović 3, 14[b]. bb) lokativom s u može se izreći: aaa) prema čemu je ko postojan. Vь napastehь krěpьkь. Mon. serb. 26. (1231—1240). U pogubah krepci uzrokom od posluha vjere čiste, rijeke plovom prohodiste. I. Gundulić 288. Krepak u svijem protivami. P. Kanavelić, iv. 173. — bbb) u čemu je ko postojan. U svem se kripak imeć. M. Marulić 107. Budi krepak u svakoj stvari. K. Magarović 80. — Budite vi zato kripki i svršeni u viri. Bernardin 26. matth. 5, 48. U vjeri krepak stoj. F. Lukarević 20. Komu (djavlu) odolite kripki u viri. I. Bandulavić 216[b]. 1petr. 5, 9. Tako sam u vjeri svetoj krepka i temeļita. V. Andrijašević, put. 321. — Juraj stalan u veri, kripak u ufanju. F. Glavinić, cvit. 102[b]. Učini Žudilo slobodne i u ufańu kripke. And. Kačić, kor. 346. — Kripka u Božjoj bud ļubavi. A. Vitaļić, ist. 80[b]. — (Zadarske žene) kripke u dobroti. D. Baraković, vil. 122. — Krepak u odluci. P. Kanavelić, iv. 200. Stavan budi i kripak u odlukami. P. Knežević, osm. 72. — Krepak u svom sudu. P. Kanavelić, iv. 102. — Bio bi on još i sjediteļ na prestoļu biskupskomu, da je krjepak stao u tomu. J. Kavańin 98[b].

b) validus, robustus, sanus, jak, čil, zdrav, obično o tijelu, ali se može kazati i o pameti (vidi naj zadńi primjer). Nemoćni ima prediti zdravoga i mlednjii kripcijega. Naruč. 96[a]. Čovik silan i krepak nad vsimi. Š. Kožičić, žit. 37[b]. Pokli sam zdrav i živ i krjepak zadosti. M. Vetranić 2, 47. Biše mnogo hrabar i kripak u životu. Dukļanin 21. Brz, krjepak, hitar, lak. M. Držić 29. Krjepki bog od boja. 36. Krepki Sanson. A. Gučetić, roz. mar. 228. Bože krepki, usliši me! M. Divković, nauk. 190. Od djeteta koji nije krepak... I. Gundulić 516. Zdrav i krepak. I. Đorđić, ben. 58. Drhtavac se kripak diže. P. Knežević, živ. 46. Mi se krepčijim i jačim od sebe ne protivimo. D. Obradović, basne. 159. — Toj učinihь bude u puti velo bolestanь, a u pameti mojoj na punu krěpakь. Spom. sr. 2, 126. (1466).

c) opet u duševnom smislu (ali uz tjelesnu sposobnost), animosus, koji je bez straha, hrabar. Krjepci vitezi i boriteļi slavni. Mon. croat. 155. (1493). Kripak bi kako lav u služenje Bogu. M. Marulić 34. Stane kripka protiv lavu. 220. Pristupiv bliže, smina i kripka, sta prid cesara. Živ. kat. star. 1, 218. U mučnom branju i borenju kripka ucinivsi se. 225. Ima biti kripak na rvanju suprot djavlu. Naruč. 13[a]. Kripki rvač proti jeretikom. Transit. 145. Ni slavan vitez taj, ni krepak bio bi, ki mnoge na svijet saj nakazni jur dobi. F. Lukarević 11. Stoj kripak i jaki, ne daj se dobiti. A. Komulović 70. Gradu verne straže, bdeće, kripke, hrle. D. Baraković, vil. 244. Družba ova krepka i jaka svem bi svijetu odoļela. G. Palmotić 1, 11. Kô se tvrdijem pod oklopjem kô pospješan, krepak, stavan vladat ima vitez slavan. 1, 125. Ono je dobar i krepak vojnik, koji pridobiva samoga sebe. M. Radnić 106[a]. Postojani vojničari, krepci, izbrani. J. Kavańin 135[a]. Bugri krjepci, slavokruni. 259[b]. Iliriski svi sinovi... pravi, krjepci. 272[a]. Srcem krjepci, snagom jaci. 385[b]. Kojega (strah) čovik hrabren i kripak začimļući. Ant. Kadčić 447.

d) u koga je velika moć (kao n. p. u kraļa), moguć, mogučan. Krepьkyj vь branehь. Domentijan[a] 32. Prěvysokyj i krěpьkyj i samodržavьnyj kraļь. Danilo 105. I neprijateļa našega djavla kripka... Starine. 23, 147. (1490).

e) strenuus, vaļan, hitar, sposoban (za kakav posao, za koje djelo), u duševnom i u tjelesnom smislu. aa) s akuzativom i prijedlogom na. Ako je covjek hŕo i krepak na stvari, koje su Bogu na poctenje. M. Divković, bes. 412[b]. Da čovik bude na posao kripkiji. A. Kanižlić, utoč. 380. — bb) s akuzativom i prijedlogom za. Svi hrabri ļudi, krjepki za službu. Đ. Daničić, 1dnevn. 26, 8.

b. o životińi, značeńe je svagda: jak ili zdrav. Zvirenjem hoti moć i jakos dopustit, da svaki dan i noć krepčije budu bit. N. Dimitrović 85. I s vruća se dobro kripke (ovce) dižu. J. S. Reļković 101.

c. o tijelu ļudskom (i živinskom), ili o dijelu tijela, značeńe je svagda: jak, čvrst, zdrav. Tilo zdravo, lipo, hitro i kripko. I. T. Mrnavić, ist. 45. — S krepcijem mojim prsima. G. Palmotić 1, 209. K redu kad se već namrsi, vaļa kripke pridat prsi. V. Došen 244[a]. — Dvanaes apoštola krjepka boka (u prenesenom smislu). J. Kavańin 516[a]. — Zdržani jesmo rukom kripkom (metaforički) i mišicom visokom i velikom Boga Sabaota. Aleks. jag. star. 3, 255. Kripka ti se vidi ruka od viteza. Đ. Baraković, vil. 17. Alat i oružje, koliko je u ruci jačoj i kripkijoj, toliko jače i snažnije diluje. F. Lastrić, ned. 391. I krepka ti desna ruka bila! Nar. pjes. vuk. 3, 393. — Bila krepka miška moja (u jekavskom govoru, u Risnu). 1, 183. — Da stanu (moje noge) kripke i moćne na tvoje sv. molitve. Transit. 157. Nogami kripkimi. I. T. Mrnavić, osm. 178. — o srcu se svagda govori u prenesenom smislu, vidi d.

d. o srcu svagda u prenesenom smislu, znači: hrabar, bez straha. Da more tad biti kripko srce tvoje. M. Marulić 173. Srce imaše krjepčije od lava. G. Držić 139. Tribi jest da kripka i smina srca budeš. P. Zoranić 7[b]. Srce u drugomu hrabreno i krepko. B. Kašić, fran. 33. Tako meni u veseļu osta srce krifko dosti. Đ. Baraković, drag. 350. S krepkijem srcem mi služimo plemenitu mlados tvoju. G. Palmotić 1, 235. Srce kažuć kripko i jako gusarom ćeš poći riti. 1, 304. Sva podložna tva država isto srce krepko i jako, ne od kune, nego od lava. 1, 343. Ki su take suprotivi krjepkim srcem susrjetili. J. Kavańin 349[a]. Tako kripka i nestrašiva srdca bijau. A. Kanižlić, kam. v. Tko kripko srce ima, bojno kopje hitro prima. V. Došen 1[a]. Kripko srce imat mora vitez zarad rajskog dvora. 200[a].

e. o pameti, duši, može značiti ili: hrabar, ili: koji se ne mijeńa. Da ti budeši kripke pameti. Transit. 193. Ne boj se, stoj s pametiju kripku i ufaj na Boga. 203. Kojijemi krepka duša ostaje suprot svakoj napasti. B. Kašić, zrc. 118. — Amo pripada i ovaj primjer: Duh krjepak jest a put nemoćna. N. Rańina 91[a]. matth. 26, 41.

f. *o ćudi, koja se ne mijeńa, postojana.* Daje t' sad žestok trud, a sada dobre dni *(čes)*, opaka zla ńe ćud ni u čem krepka ni'. D. Rańina 125[a].

g. *o tjelesnoj stvari, nije značeńe svagda isto.*

a) o kamenu, ili: koji je tvrd, ili: koji se ne može pomaknuti. Budete ustanovićeni svrhu kripka kamena. Transit. 82. Krepak mramor svud mu siva. J. Kavańin 482[b].

b) o drvu, koji se ne da iskorijeniti ili slomiti. Tako davńi dub, ki žile utvrdi od vik sred planina, krepak stoji na sve sile plasih vjetar, zlih godina. I. Gundulić 372. On se *(dub)* krepak kaže i stoji tvrd. G. Palmotić 1, 87. Toliko se *(dub)* u dubine s krepcijem žilam raširiva. 1, 87. Krepki boru moj *(nariče žena za mužem).* Nar. pjes. istr. 5, 14. — *I o dijelu biļke.* Izrasti će korijen ńegov krjepak. N. Rańina 161[b]. os. 14, 6. Krjepkije žile sebi mećn stabla, vjetri kim' premeću. J. Kavańin 542[b].

c) o građi, kao o zidu, gradu, tvrđavi, kući, brodu itd. značeńe je: koji se ne da razvaliti. Krepьkyj i tvrьdyj gradь. Danilo 198. Na visoku brijegu stavi slava istina krepke zide. G. Palmotić 2, 508. Miri kripki. M. Bijanković 82. Stene krepke padaju. J. Rajić, boj. 77. — Biše vsakomu krstjaninu segurstvo i kripka tvŕjava. Transit. 149. Nije tvrđe krepke toli, ka ne može časom pasti. I. Gundulić 563. Gdi grada ni stana krepka ne imate. B. Gradić, djev. 74. — Drivo kripko jedna mala utlina čini poginuti. Transit. 10. Krepka i jaka plav. G. Palmotić 2, 119.

d) o oružju, koje je tvrdo, čvrsto (ispoređi c). Zato kod vas mlogi*(h)* nije kripko ovo nepridobitno oružje. F. Lastrić, svet. 58[a].

e) o zvijezdi, može biti koja se ne pomiče. Krepke zvijezde opet stat će. J. Kavańin 214[b].

f) o vinu, značeńe je: jak. Toliko krepče bude *(vino)*. Z. Orfelin, podr. 105.

g) o jelu, koje daje snage, krepοsti. Da i jila kripkija gotove. J. S. Reļković 31. — *I u prenesenom smislu.* Riječ Božja pokrepļuje gladujuće svojijem pringodnijem i prikrepkijem blagovanjem duhovnijem. M. Divković, bes. 61[a]. Daje ńim vele lijepo, vele krepko i vele izvrstito pokrijepļenje. 305[b].

h) o državi, značeńe je: jaki, čvrst. Macedonijsko carstvo oštro i kripko. Aleks. jak. star. 3, 245.

h. *o mislima, riječima, pismima. značeńe može biti različno.*

a) o mislima, uopće jak. Da su skladni u ļubavi, misli krjepko, znanja izuča. J. Kavańin 163[a]. Pođ'te, misli, krepke u vašoj nekrepčini. I. Đorđić, uzd. 57.

b) o riječima uopće i u ńekijem osobitijem smislima, n. p.: aa) uopće, ili jak, snažan, ili sposoban za ńeki ciļ. Tako kripke riči biše. P. Knežević, živ. 29. Krepka riječ. A. Kalić 540. — *bb) o molitvi, značeńe je: sposoban.* Ova molitva jest naj krepcija. M. Divković, nauk. 157. Molitva općena mlogije jest primļeuija i kripkija nego posobna. F. Lastrić, ned. 228. — *cc) o pripovijedańu (propovijedańu). značeńe može biti drojako kao kod aa).* Uspomena smrti naj kripkije pripovidanje. F. Lastrić, ned. 361. — *dd) o ispovijedi, značeńe vaļa da je: s čvrstom odlukom pokajańa.* Ako ćes da ti 'e ispovid vaļala, ima biti općena, temeļita i kripka. F. Lastrić, ned. 70. — *ee) o razlogu, dobar, jak.* Vele krepcijem razlozim kažu. B. Gradić, djev. 66. — *amo može pripadati i ovo:* Imamo daj uzrok dovoļan i krepak ufati da će uslišiti molitvu. I. M. Mattei 173. — *i u ovom primjeru kao da je* razgovor *isto što* razlozi: U srcu mi ńeko ufańe s razgovorom krepcijem veli, da otjeram sve skončańe. G. Palmotić 1, 15.

c) o odluci, pa po tome i o zapovijedi, zakonu, osudi. uopće je značeńe: koji se ne mijeńa. Kripku ti dal si odluku. A. Vitaļić, ist. 260[b]. Ima bit odluka kripka i temeļita. J. Filipović 3, 143[b]. Ova odluka vaļa da je kripka, temeļita. Ant. Kadčić 342. — I s krepkom zapovijedi viknu, da ga zmaj oholi slijedi. G. Palmotić 1, 25. Dao bi im krepku zapoved. D. Obradović, živ. 62. — Da su u vsako vreme stanoviti i krěpci *(zakoni i urjeti)* u vsihь poveļahь. Mon. serb. 236. (1399). Mladac kripkim zakonom rvaše se. Transit. 265. — Sila je krepkoj neba osudi i svom štetom pogoditi. G. Palmotić 1, 181. *amo može pripadati i ovo:* Jer su vele kripke tvoje vlade. A. J. Knezović vii.

d) o pismu. aa) značeńe je da se ne može promijeniti. I kraļevstvo mi prěseže i kle se zgora rečenimi vlasteli da sije pismo bude kripko i neporočno, dokle imь se dugь isplati. Mon. serb. 232. (1398). — *bb) značeńe je: jak, snažan.* Ako su moja pisma krjepka, sočna i vrijedna. M. Držić 3. Pisa kripku i snažnu kńigu kraļu ingležkomu, da pusti i oprosti biskupa. F. Lastrić, ned. 369.

i. *o tjelesnom stańu, n. p.:*

a) o životu. u oba dva primjera: koji se ne mijena (koji se ne svršava). Krepak nije na svijet saj u sebi nikadar čovjeci život taj, umrla er je stvar. F. Lukarević 292. Ńe *(sreće)* huda tonota kroz ńe moć srditu vik krepka života ne ima na svitu. D. Rańina 48[a].

b) o snazi, bolesti. značeńe je: jak (velik). Kripka snaga od ńe stablu vrvi. J. S. Reļković 273 — Krepka bolěznь. Domentijanь[b] 136.

c) mogao bi amo pripadati i ovaj primjer u kojemu se govori o zimi (u značeńu: jak, velik). Zyma budětь krěpъka. Sredovjecn. lijek. jag. star. 10, 122.

k. *o miru, što se može shvatiti kao tjelesno i kao duševno stańe. značeńe je: koji se ne mijeńa, trajan.* Nije pod nebom krepka mira. G. Palmotić 2, 219.

l. *o duševnom stańu ili osjećańu. uopće je značeńe: koje se ne mijeńa, i osobito koji se ne umańuje. — na pr.:*

a) o vjeri. aa) u teologičnom smislu, duševno djelovańe kojijem se vjeruje. Koja po krjepkoj si vjeri jesi bila dostojna . . . A. Gučetić, roz. mar. 124. Da umirem u ovoj stanovitoj i krepkoj vjeri. M. Orbin 85. Svijesti moja, tko ova stvori, poj mu otajstva zlamenita, krepka vjera ter govori, što tva slabos ne dohita. I. Gundulić 210. S krepkom vjerom sadružena molba. G. Palmotić 1, 25. Kripkom virom virujem. A. Kanižlić, kam. 878. Zlameńe kripke brez pomańkańa vire. utoč. 614. — *bb) vjera koja se drugome zadaje, vjernost (u izvršavańu čega što se ko obrezao izvršiti).* Ne ima se rijeci svôj na mańe viku doć, vjeri se u krepkoj uzmnaža svaka moć. I. Gundulić 119. Cjeć tve vjere krepke toli vijek ćes živjet, Dubrovnice! 389. Tač Poļaku svijetlu i slavnu Turkińica lijepa omili, da su vjeru krepku i stavnu među sobom uhitili. 465. U svako brijeme smino u vernosti krepkoj stoje. 187. Krepkom vjerom utvrdjeno s nam je uvjete učinio. G. Palmotić 2, 85. Bez ovoga ugovora utvrđena krep-

kom vjerom, zavada će postat gora. P. Sorkočević 583b.

b) o ufańu, uzdańu itd. Imijmo i mi ufanje kripko. Transit. 95. Tko god za saznanje od griha se kaje, kripko mu ufanje pri Bogu ostaje. P. Hektorović 41. Neg' mi ufanje krepko ostaje, da ti praštaš tko se kaje. I. Gundulić 250. Hvalim krepko vaše ufańe. G. Palmotić 1, 16. Imam krepko prem ufańe doć na svrhu me požude. 1, 295. Krepko ufańo imam steći ńu za ļubi. 1, 328. Ot kripka ufańa. P. Radovčić, ist. 197. Zato nijedna stvar ne smeta moje ufanje krjepko. P. Kanavelić, dubrovnik. 15. Ufańe krepko i jako u dobrotu tvu postavih. I. Đorđić, salt. 32. Ufańe krepko u milosrdje Božje. A. Bačić 398. Kripko i živo ufańe Ilijino cvatijaše. A. Kanižlić, utoč. 125. Pristupi s kripkim ufańem. 182. Po živoj viri, po kripkom ufańu i ļubavi svršenoj . . . 421. Kripko ufańe u pomoć božanstvenu. I. J. P. Lucić, izk. 8. — Uzdancu krepku u Gospodina Boga. B. Kašić, fran. IV. Krepku moreš imati uzdancu. nasl. 48. — S krepkijem uzdańem prigrli štap. I. Đorđić, ben. 52. — U krepkoj uzdanosti. D. E. Bogdanić VIII.

c) o ļubavi. Naša će ļubav doć u tugah krepčija, jer kad nam mine noć, opet nam sunce sja. N. Naļešković 2, 84. Er ļubav kad krepka nosi se i čini, život, čas, ni blago ništo se ne scini. D. Rańina 99a. Temeļita tvoja vjera i tvâ ļubav krepka nije. G. Palmotić 1, 256. — *Amo pripada i ovaj primjer:* Uzdržati krepku i neuvredjenu dragost prema Bogu. B. Kašić, fran. 39.

d) o kreposti uopće. Ko se u svakoj trudnoj zgodi krepka uzdrži krepos prava. G. Palmotić 1, 16. Pak mudrosti tu razbira krjepku krjepost. J. Kavańin 353a.

e) o stanovitosti, strpļeńu. Stanovitosti krepkom. B. Kašić, iń. 92. A stavi u prsi me krepko strpļenje. N. Dimitrović 53. — *Slično je značeńe kod* svijest *u ova dva primjera:* Moj pak stari s krepkom svijesti podnije ove teške zgode. G. Palmotić 1, 3. Mnoge teške zgode podnesao si s krepkom svijesti. 2, 139.

f) uopće o kakvom duševnom ganuću. Kripkim i udiļnim naslidovanjem duha. Š. Budinić, ispr. 10. Nije li ovo kripko maknutje nam na pokoru. F. Lastrić, svet. 100b.

m. *o djelovańu tjelesnom ili duševnom. značeńe je: jak, sposoban.*

a) uopće. Bit će tada krjepka djela od hrabrenstva i vjernosti prikazana. J. Kavańin 571b. Svako dobro i krjeposno djelo odredeno u pomoć duša od purgatorija ńima je prudno i korisno. ali jesu među ńima četiri vrste djêlâ poglavite . . . posvetilište, molitva, zadužbina, post i pokora. nu i medu ove četiri vŕstâ jes koja krepkija, moćnija od druge. A. Kalić 303.

b) vojna, obrana. Vojna krěpьka. Stefan, sim. pam. šaf. 25. — Na branь krěpьkuju. 6. Želim krepke cjeć obrane u moj družbi tebe imati. P. Sorkočević 588a.

c) pomoć; lijek (u pravom i u prenesenom smislu). Stanovite vire krepka pomoć. I. Đorđić, uzd. 122. Da mjesne oblasti pruže krjepku pomoć. Zbornik zak. 1871. 402. Muka Isukrstova jest pričista i prikrepka ljekarija duše naše. M. Divković, bes. 238a. I da t' bude lik buhaču kripļi. J. S. Reļković 140.

n. *o milosti (Božjoj) u teologičnom smislu. — značeńe je prema lat.* efficax. Od zatajanja zadovolne i kripke milosti. F. Lastrić, test. 40b.

o. *o sreći, koja se može shvatiti metaforički kao čeļade. značeńe je: koji se ne mijeńa.* Sreća krepka nî ni krepko stat more. F. Lukarević 255. Sroća stavna, krepka i prava. P. Kanavelić, iv. 266.

p. *o čemu umnom.*

a) značeńe je: koji se ne mijeńa, n. p. o redu. Nijedan vik krepak red na svitu nije u ńoj *(sreći).* D. Rańina 48a.

b) značeńe je: jak, tvrd, n. p. o biļegu. Gospodska mi je tva riječ sama krepak biļeg, svjedok pravi tvoje od vjere. G. Palmotić 1, 136. — *o vezi.* Radi te osobite i krepke veze među stvarju i imaocem takih prava. V. Bogišić, zakon. 298.

c) u ovom primjeru krepki put *znači: put od kreposti, gdje je put shvaćeno u metaforičkom smislu.* Po kripkomu Božjem putu kad grediše. A. Vitaļić, ist. 339b.

q. *o imenu. značeńe je: jak.* Tako je i toliko krepko, veliko, slavno i moguće ovo ime Isus. M. Divković, bes. 130b.

r. *može se izreći ono što je kao ciļ krepkosti, što se dostiže tijem što je ko ili ńešto krepko. to se kaže različnijem načinima. isporedi i a, a) bb) i d).* Krepka će *(djevojka)* moć biti da neće ļubiti *(vidi* a). F. Lukarević 51. Otje nam Gospodin ukazati, da je toliko uspomena i promišļańe smrti sveudiļno kripko ustegnuti čovika od griha *(vidi* h). F. Lastrić, ned. 365. Koliko je kripak post protiva djavlu *(vidi* m). A. Bačić 180.

s. *uopće, o stvari, o čemu mu drago.* Minuće i lažive stvari u mjesto istinijeh i krepcijeh zagrlit. B. Gradić, djev. 75. Vjekovite i bez svrhe nije pod suncem krepke stvari. I. Gundulić 284. Ništo na svijeti krepko bit ne može. M. Bunić 30.

2. *adv.* krȅpko. — *Između rječnika u Mikaļinu* (krepko, stanovito ,constanter, fortiter, perpetuo'), *u Belinu* (,accertatamente' ,asseveranter' 14a; ,affermativamente, assertivamente' ,asseveranter' 12a; ,con constanza, constantemente' ,constanter' 221a; ,efficacemente' efficaciter' 285a; ,fermamente' ,firme' 309b; ,gagliardamente' ,strenue' 336a; ,perseverantemente' ,perseveranter' 556b; ,sodamente, con sodezza' ,solide' 682a), *u Bjelostjenčevu* (krepko, temelito, tvrdno, stalno ,firmiter, constanter, stabiliter'), *u Voltiģijinu* (,fortemente, stabilmente' ,fest, standhaft'), *u Stulićevu* (firmiter, firme, constanter, constanti animo, immobiliter etc.'). — *Komp.:* krȅpčijē, *vidi* Š. Menčetić 96; B. Gradić, djev. 26; duh. 8; M. Divković, nauk. 151a; V. Andrijašević, put. 184; G. Palmotić 1, 154; D. Obradović, sav. 63, *i u Stulićevu rječniku.* — *nije dobro* krȅpkijê *(isporedi kod* 1), *vidi* Š. Budinić, sum. 69b; 98b; A. Georgiceo, nasl. 39; F. Lastrić, test. 395; test. ad. 18b; ned. 372; svet. 135b; A. Kanižlić, kam. 630, *i u Belinu rječniku* (309a), *u Voltiģijinu, u Stulićevu.* — *stariji su oblici:* krěpčaje *(tri puta).* Mon. serb. 180. (1370); krepše. G. Dražić 439. — *oblik* krȇpcê (Mon. serb. 569. *god.* 1403—1405) *može ne biti komparativ.*

a. firme, *ne mičući se, o stajańu na mjestu.*

a) u pravom smislu. Ali ja krepko stah, kako stup kameni. N. Dimitrović 57. Oni (,coeli' *nebesa)* izginut, nu ostati krepko tva će veličina. I. Gundulić 205. I on se *(vepar)* krepko ustavio, i svih *(lovce)* čeka. 542. U ń se krepko zapazila, svijem je vidjet stanac kami. 547. Kad se vjetar promijeni, i jedro se privrati, a arbuo krepko stoji. (D). Poslov. danič. Krepko boravi kako na hridi. I. Đorđić, salt. 198.

b) *u metaforičkom smislu.* Srce tvoje jur umiri, tere kripko stoj u viri. P. Hektorović (?) 94. O pastiru Božja stada, stoj u viri kripko sada. 109. — Uzdrži se kripko i jako u milosti Božjoj. A. Komulović 36.

b. firme, constanter, *o duševnom stańu, koje se ne mijeńa (isporedi* I, 1).

a) *o vjerovańu.* Krepko verujemo Isusa propetago. Naručn. 37[b]. To verno i krepko imamo verovati. Transit. 46. Krepko držim i bez nijedne sumńe vjerujem. B. Gradić, djev. 35. Kripko i stanovito virovati. Š. Budinić, sum. 4[b]. Ja krepko i temeļito vjerujem. M. Divković, nauk. 166[b]. Ja stanovito i krepko virujem. B. Kašić, is. 107. Krepko virujem i ispovidam sva. rit. 73[a]. Krepko ne vjeruju. B. Betera, ćut. 138. — *Amo mogu pripadati i ovaki primjeri:* Krjepko držeć da Bog plaća. J. Kavańin 64[a]. Držeć krjepko da ima prijati slavu. 257[a].

b) *o ufańu.* Krepko Izrael ufaće se u višńega ki ga stvori. I. Gundulić 206. Te li budem ja dobiti, što ne mogu nego u sebi krepko se ufat i scijeniti. G. Palmotić 2, 132. Ufajmo se kripko u obranu Boga. A. Kanižlić, kam. 823. Poufa se kripko, da će mu biti Bog u pomoć. 884. U ńu se ja kripko ufam. utoč. 662. Da imadu kripko ufati u Boga. And. Kačić, kor. 342.

c) *o ļubavi.* Neka slobodnije i krepčije mogu ļubiti. V. Andrijašević, put. 184. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* Ako ļubav koju tebi krepko nosim . . . P. Kanavelić, iv. 44.

c. aeque animo, *kod glagola što znače: trpjeti (koje zlo), znači: ne klonuvši duhom.* Krepkije, jačije i već tvrdostano podnese bolezni. Š. Budinić, sum. 98[b]. Da budemo do svrhe krepko podnositi. M. Divković, nauk. 28. Podnije vrijednos tva visoka stavno i krepko take jade. I. Gundulić 270. Trpiti kripko bolesti i muke smrtne. P. Radovčić, nač. 354.

d. firme, *kod glagola* odlučiti *i drugijeh takovijeh, znači: ne mijeńajući se (ne mijeńajući odluku).* Odluče kripko toga vrimena spovidat se. Naručn. 73[b]. Odlučujem krepko za ne griješit. I. Držić 136. Odlučimo stavno i kripko. A. d. Bella, razg. 232. Ter krepko sam odredila ili ńega bana slobođiti, ili . . . P. Sorkočević 591[b].

e. *kod zakona, pisma itd.* krepko *uz* potvrditi *znači da se ne može mijeńati.* Vsakije zakoni i hrisovuļe . . . sьvrьšati i ne potvarati, nu pače boļše krêpčaje potvrьždati. Mon. serb. 180. (1370). Sijemu zapisannomu nepotvorimu biti, nь pače i krêpcê potvrьždennu. 569. (1403—1405).

f. *značeńe je kao kod* c *i u rečenicama:* uzdržati vjeru, sklopiti vjeru. Da boļe i krepčije uzdrži vjeru. M. Divković, nauk. 151[a]. Ako mu viru obećanu na kršteńu uzdrže kripko. F. Lastrić, test. 296[a]. — Vele jače i krepčije na nebu je jur sklopjena *(naša vjera).* G. Palmotić 1, 154.

g. animose, audacter, *hrabro, junački. isporedi* I, a, *c*). Vojnikom svojim kripko za ń boreći se. Život kat. star. 1, 223. Rvite se krepko proti staromu zmiju. Transit. 86. Krêpkije i hrabrenije rveći se. Š. Budinić, sum. 69[b]. Glas mu reče: ‚Stoj kripko, Vide, slugo moj'. F. Glavinić, cvit. 189[b]. U boju kripko stoje. A. Vitaļić, ist. 54[a]. Jače i kripkije brani. F. Lastrić, svet. 135[b]. Kripko vojuje za viru. A. Kanižlić, kam. 239. Svi skupa kripko stanu, kopja dižuć na megdanu. V. Došen 1[a]. Da i sebe kripko brane i sablasti dadu rane. 1[a]. Da se krepko baš podnese *(vitez)*, živu glavu kad odnese. 124[a]. — *Amo mogu pripadati i ovi primjeri:* Ispovidati kripko svetu viru. I. T. Mrnavić, ist. 121. Ispovidit kripko zakon Isukrstov. J. Banovac, razg. 217. Moći ju *(viru)* kripko, slobodno i bez svakoga straha ispovidati. Ant. Kadčić 142.

h. valde, vehementer, *jako, snažno, sa svom silom, o kakvu djelu tjelesnom, koje može biti shvaćeno i u metaforičkom smislu.* Da izlizućega po ńoj *(skali)* krepko udrži. Naručn. 49[a]. Imaš biti kripko zadržana u vrutrnih stranah. Transit. 130. *(Atila)* pristupi h gradu, jegože nače krepko trti i rvati. Š. Kožičić 12[a]. I utvrđen krepko i jako, naj čestiti car se zvati. I. Gundulić 307. Viteškijem se čim porodom bude krepko poštapiti. P. Sorkočević 588[b]. — *Amo mogu pripadati i ovi primjeri:* Kako kripko *(kreposno?)* i uzmožno stvori stvari Bog. V. Došen 185[b]. Sjedini ga s tvojijem *(srcem)* tako krepko, da se od ńega igda veće ne razluči. I. M. Mattei 176. Magarac ako ga do krvi ne udriš ali ne obodeš, neće da krepko pođe. M. Divković, bes. 141[a]. Da se oružaš krepko i jako. P. Kanavelić, iv. 319.

i. valenter, fortiter, efficaciter, *o duševnom (a i o tjelesnom) djelovańu, kad se osobito misli na duševnu silu, jako, snažno, čvrsto.* Kripko nastojte i pokripite vaša srca. Transit. 104. Neka krepčije budu nastojat. B. Gradić, djev. 26. Mislit krepčije o Bogu. duh. 8. A na svit tko išće, nahodi i vidi u trudu svom dobit, tko krepko stvar slidi. D. Rańina 83[b]. Počnite cilovito, kripko, junački zakon Boži obsluživati. F. Lastrić, ned 378. Još kripkije i očitije ukaza svoju stalnost. A. Kanižlić, kam. 630. Koliko krepčije čuvstvuje. D. Obradović, sav. 63. Od sad ću se krepko čuvati. basne. 409. Oteti se krepko želi. P. Kanavelić, iv. 72. Krepko bi želilo. D. Obradović, živ. 18.

k. efficaciter, *o obrani, preporuci, govoru, molitvi itd. kad se radi s velikijem uspjehom.* To nas majka jače, kripkije od srčbe sina svoga brani. F. Lastrić, test. 395. Preporučio me je ńemu krepko. D. Obradović, živ. 22. Ja vam kripkije izreći ne mogu. F. Lastrić, test. ad. 18[b]. Moćno i kripko zlamenujući. M. Dobretić 3. — Tko kripkije moli Boga za grišnike, nego on? F. Lastrić, ned. 372.

l. valde, *kao i* jako *može značiti uopće što i:* veoma, vrlo, mnogo. Zeļu da ova vil prosja krepčije svaki dan. Š. Menčetić 96. Neg sunce na nebi kad sviti naj krepše. G. Držić 439. — *S ovijem značeńem stoji u ovom primjeru uz glagol kojemu je značeńe suprotno sili.* Krepko bojeći se. D. Obradović, sav. 23.

m. firme, *o znańu, o očitovańu, ističe pouzdanost.* Ja se neću otkrivati za sad momu Gradimiru, što ne budem krepko znati, kako ļubi moju viru. G. Palmotić 2, 201. Očitovana kripko i bistro istina. A. Kanižlić, kam. 897.

n. *kao* jako *može značiti: na glas, tako je u ovom primjeru:* Lienik vapijaše kripko (‚valenter'): ‚Padši poklonite se kipu zlatomu'. J. Bandulavić 125[a]. dan. 3, 1—5. *i možebiti u ovome:* Veselo i kripko reci one riči Pavla apostola. P. Radovčić, nač. 187.

KRÊPALINA, *f. vidi* strvina. — *Postaje od* krepati. — *Od* XVIII *vijeka.* Da bi se prija pustili svakim mukam mučiti, nego se mesa krepala, oli vode, u kojoj je krepalina, okusiti. And. Kačić, razg. 107. — *U Istri je drukčiji akcenat* Krepalîna ‚cadaver'. D. Nemanić, čak. kroa stud. iftsg. 59.

KRÈPAN, *adj. crkao (o životiňi). — Oblik je kao u part. praet. pass. od* krepati, *načiňen prema tal.* crepato. Šta se bojiš ti krepane glave? Nar. pjes. hörm. 2, 156. A kukavno magare na pola krepano. Nar. prip. tord. 3. Il' su vlake srušenih plotova, il lesine krepanih skotova. Osvetn. 1, 36.

KRÈPATI, krèpâm, *pf. lipsati, crknuti (o životiňama). — Od lat.* crepare, *što uprav znači: puknuti, raspuknuti se, pa često u prenesenom smislu: lipsati. — isporedi* krepan. *Akc. se mijeňa u praes. 1 i 2 pl.:* krepámo, krepáte, *u aor. 2 i 3 sing.:* krèpâ, *u part. praet. pass. (vidi* krepan). — *Od* xvii *vijeka (vidi kod* c), *ali je* krepavati *(vidi) već od* xvii, *a između rječnika u Vukovu* (,krepiren' ,pereo'. cf. crći, lipsati).

a. *o životiňi.* Naj posli im *(koň)* krepa. J. Banovac, pred. 147. Jer ga *(koňa)* šuknem od uha do repa, što bi bo|e, jeda mu ne krepa. M. A. Re|ković, sat. D3a. Ožalošten za jednim volom koji mu bijaše krepao. F. Radman 18. Kada koze i ovce krepaju. J. Vladmirović 47. Krepala naša kučka. Nar. pjes. mag. 1851. 141. Da vodi jarca u šumu, da mu nakreše, da ne bi krepao od gladi. Nar. prip. vuk.² 244. Dok ňegovom nesrećom krepa mu i krava i kobila, te tako ostane bez nigde ništa. Nar. prip. vrč. 21. Kad li kokoš krepala. 169. Zmaj se va|e zruši i krepa. Nar. prip. mikul. 38. I koň se stropošta na zem|u gde i krepa. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 34.

b. *u ovom se primjeru kaže part. praet. act.* krepao *o mesu životiňe što je krepala.* Da se ne može niko saraniti, koji bi se krepala mesa okusio. And. Kačić, razg. 107.

c. *o če|adetu (s prezirom i pogrdom).* Već umri, već krepaj. Radojević 41. Da ne bude ima' svoje oružje na glavi, krepa' bi. N. Palikuća 41. Danas će ti jesti, jesti, dokle ne pukne; a sjutra će gladovati, dokle ne krepa. Nar. posl. vuk. 52.

KREPÁVÂŇE, *n. djelo kojijem se krepava. — U Vukovu rječniku.*

KREPÁVATI, krèpâvâm, *impf.* krepati. — *Akc. kaki je u inf. taki je, u praes. 3 pl.* krepávajû, *u aor.* krepávah *u ger. praes* krepávajûći, *u ger. praet.* krepávâvši, *u part. praet. act.* krepávao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. — Od* xvii *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Vukovu* (,krepiren, umkommen' ,pereo').

a. *o životiňi.* Zalivaj goveda . . . i neće krepavati. J. Vladmirović 45. Životina od velike suše i vrućine krepaje. 47. Koza krepaje, a rep kovrči. Nar. blag. mehm. beg kapet. 105. Dobro su naši |udi stari govorili, da sretnome čoveku žene umiru, a nesretnome krave i kobile krepavaju. Nar. prip. vrč. 21.

b. *o če|adetu, kaže se u Dubrovniku i znači ňekom rečom silom: truditi se, mučiti se, jadno živjeti.* Da hodi *(puk)* krepavajući s carinami i pokloni. I. Držić 269.

KRÈPAVICA, *f. ono od čega životiňe krepavaju. — U naše vrijeme u Lici.*

a. *bolest.* ,Udarila krepavica u blago, pa ode sve i vraguto'. ,Uvalila se krepavica u sitno blago, pa ode sve ligom'. J. Bogdanović.

b. *ňeka bi|ka.* Krepavica praščija, Solanum flavum (u Gospiću) B. Šulek, im. 171.

KREPČÌNA, *f. osobina onoga koji je krepak ili onoga što je krepko. — isporedi* krepkoća, krepost. — *Akc. se mijeňa u dat. sing.* krèpčini, *u acc. sing.* krèpčinu, *u voc. sing.* krèpčino, *u nom., acc., voc. pl.* krèpčine. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikalinu (kod* krepkost), *u Belinu* (,constanza' ,constantia' 221a; ,fermezza' ,firmitas' 310b; ,immutabilità' ,immutabilitas' 381a), *u Bjelostjenčevu* (krepčina, tvrdina ,firmamentum'), *u Voltiģijinu* (,fermezza, corroboramento' ,festigkeit'), *u Stulićevu* (,animi firmitas, constantia etc.').

a. *u općem, apstraktnom smislu.* Ah što vidjeh siňe more, gdi smućeno ori na čase, ter počinut vik ne more; ako ne hitjeh mislit na se, jaoh, da tako sred pučine svijeta ovoga nije krepčine? I. Gundulić 241. Dobrota sama tvoja i krepčina čiste vire. G. Palmotić 2, 5. Noge stavne sina Boga svom krjepčinom ke zdržite bitje od svega svijeta. I. V. Bunić, mand. 21. Sve uzdrži u krepčini. B. Betera, ćut. 3. Odveće su oslabjene sve jakosti me krepčine. 69. Jak orla u krepčini vraćaju se mlada lita. I. Dražić 30. Cijeća male krepčine od duha. I. Akvilini 326. Sveti Grgur govori: ,Mnozi trču na zamijerku, ali ňu uzme koji bude napredovati u krepčini'. K. Magarović 79. Nek krjepčinu Petra ob|ubi. J. Kavaňin 121b. ,Virtutes' što naški izgovara se krepčine. S. Rosa 177b. Po malo riči i molitav crkve pridava se tolika kripost i kripčina vodi, da meju jednom stvari blagoslovjenom i jednom taštom nahodi se razlikost čudnovata. Blago turl. 2, 41.

b. *prema lat.* firmamentum, *u bibličkom jeziku* (gen. 1, 6—8), *svod (nebo) što dijeli vode od voda. — Između rječnika u Belinu* (,fermamento' ,firmamentum' 309b), *i možebiti u Bjelostjenčevu (vidi sprijeda, a isporedi* tvrdnina). On *(Bog)* stav|aše po načinu u svoj ures rajske zide i nebesku svu krepčinu, vidjaše se potom toga gdi od voda biše dio sred prostora nebeskoga nad krepčinu postavio. G. Palmotić 3, 24ab. Nebo se krepčina aliti firmament zove. I. Đorđić, salt. 57. Blagosov|en jesi, Gospodine, na krepčini neba. P. Knežević, osm. 390. Krepčina nebeska. L. Radić 105.

KRÈPÊN, *adj.* krupnih uda, ital. ,tarchiato': čovik krepen u životu. Govori se samo za čovjeka. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* M. Pavlinović. — *Ista je riječ što novoslov.* krepên, *ukočen, i kajkavska* krepen *(vidi u Bjelostjenčevu rječniku:* krepen, okoren ,duratus, induratus'; *u Voltiģijinu:* ,fortificato, compatto' ,befestigt'). — *Od istoga je korijena od kojega je i* krepak. — *U jednom primjeru* xvi *vijeka ima adv.* krèpêno *(s -je-), i znači: čvrsto.* Krjepeno zač stoji i posahnut neće *(vrat, trava).* M. Vetranić 1, 228.

KREPEŇETI, krepenim, *impf. postajati krepen. — Riječ može biti praslavenska, isporedi nslov.* krepeneti, *češ.* křepeněti. — xvi *vijeka u jednoga pisca čakavca (gdje je značeňe: kameniti se ili drveniti se od zime), a između rječnika u Bjelostjenčevu* (krepenim, okorevam se ,dureo, duresco'), *i u Stulićevu (gdje griješkom stoji refleksivni oblik:* krepeniti se, v. koramiti se *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva).* I sumňim i želim, gorim i krepenim. P. Zoranić 13b. Krepenim *(štamparskom griješkom* krepesnim) vas goruć i vas gorim trep|uć. 25a.

KRÈPIŠIĆ, *m. u spomeniku* xiv *vijeka stoji dva puta* (Krêpišićь), *prvi put kao ime, drugi kao prezime.* Sestričićь mu Krêpišićь . . . *(malo niže)* Radinь Krêpišićь. Deč. hris. 100.

KREPKÓĆA, *f. vidi* krepčina *(i radi akcenta). — U jednoga pisca našega vremena.* Wellington

izvojeva pobjede krepkoćom duha. M. Pavlinović, rad. 86.

KREPKÒĆUDAN, krepkòćudna, *adj. koji je krepke ćudi. — Samo u Stulićevu rječniku* (,indole constanti').

KREPKOĆUDNOST, *f. osobina onoga koji je krepkoćudan, krepka ćud. — Samo u Stulićevu rječniku* (,ingenium constans').

KREPKOĆUDSTVO, *n. vidi* krepkoćudnost. — *Samo u Stulićevu rječniku (uz* krepkoćudnost).

KREPKÒDUŠAN, krepkòdušna, *adj. u kojega je krepka duša. — Samo u Stulićevu rječniku:* ,animo firmo'.

KREPKODUŠNOST, *f. osobina onoga koji je krepkodušan, krepka duša — Samo u Stulićevu rječniku:* ,animi firmitas'.

KREPKÒDUŠTVO, *n. vidi* krepkodušnost. *Samo u Stulićevu rječniku (uz* krepkodušnost).

KREPKÒSRČAN, krepkòsrčna, *adj. u kojega je krepko srce. — Samo u Stulićevu rječniku:* ,firmus, constans, strenuus, intrepidus'.

KREPKÒSRDAN, krepkòsrdna, *adj. vidi* krepkosrčan. *Samo u Stulićevu rječniku (uz* krepkosrčan).

KRËPKÔST, krëpkosti, *f. vidi* krepčina *i* krepost. — *Može biti riječ praslavenska, isporedi češ.* krepkost, *poļ.* krzepkość, *a u našemu se jeziku javļa od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (krepkost, krepčina ,constantia, stabilitas, firmitas') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (krepkos ,costanza' ,constantia' 221[a], ,fermezza' ,firmitas' 310[b]; ,immutabilità' ,immutabilitas' 381[a]), *u Bjelostjenčevu* (krepkost, krepčina, v. krepost, 2), *u Voltiģijinu* (,sodezza, fermezza, corroboramento' ,festigkeit, standhaftigkeit'), *u Stulićevu* (v. krepčina). Krepkost, to jest stanovitost. K. Magarović 78. Može se prilikovati kripost od krepkosti jednoj ptici. 78. Krepkost ,nachdruck' energie'. Jur. pol. terminol. 355.

KRÈPĻIV, *adj. koji pokrepļuje. — U naše vrijeme.* Miris prijatan i krepļiv. P. Bolić, vinodjel. 2, 299. Da kod svoje kuće potraži odmora u krepļivu sanku. Srp. zora, god. 1, sv. 3, str. 60.

KRÈPO, *m. hyp* krepaja. *U naše vrijeme u Lici.* ,Oće taj krepo bome to dignuti', to je žilavo, pa čini se da će sad na! izdanuti'. J. Bogdanović.

KREPOĻ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemļa kod Krepoļa. Sr. nov. 1875. 1131.

KREPOĻIN, *m. ime selu u Srbiji u okrugu crnorijećkom.* K. Jovanović 144.

KREPOĻINSKI, *adj. koji pripada Krepoļinu.* Krepoļinska *(opština).* K. Jovanović 144

KREPOSKI, *adj. krepostan, ili uopće koji pripada kreposti. — Uprav* krepostski *(tako je i pisano) i postaje od* krepost *nastavkom* ski; *ali treba da u govoru ispane* -ts- *između* s *i* k. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Milošta je zamećaj i obličje krepostije *(kreposti),* zasto ona podpuńa čini krepostske. M. Radnić 184[a].

KREPÒSNICA, *f. kreposno žensko čeļade — U jednom primjeru* xvii *vijeka. a između rječnika u Stulićevu* (krepostnica *uz* krepostnik). Devet kriposnic mnogo slavnih divic. J. Armolušić 35.

KREPÒSNÎK, *m. krepostan čovjek. — Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (krepostnik ,virtute excellens'). Biskupi su i pjesnici, vijeka i crkve krjeposnici. J. Kavańin 158[a]. Skupite se sada, kriposnici. L. Ļubuski 55.

KREPOSNIV, *adj. krepostan, krepak. — U dva pisca* xvi *i* xviii *vijeka* Mladić jedan kriposniv. gizdav i dvoran. P. Zoranić 5[b]. Dahni u me milosti kriposnivi duh tvoj. 51[a]. Niti promińuje kriposnivo zlameńe ovoga svetoga sakramenta. Ant. Kadčić 187.

KREPOSNOST, *f. vidi* krepčina, krepkost, krepost *(uprav osobina onoga što je krepostan). — U Bjelostjenčevu rječniku:* krepostnost ,efficacia', v. krepost; *u Voltiģijinu:* kripostnost ,virtuosità, vigoria' ,kraft, stärke'; *u Stulićevu:* krepostnost ,efficacia' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

KREPOSNOVATI, kreposnujem, *impf. kreposno raditi. — Samo u Stulićevu rječniku:* krepostnovati ,cum virtute operari'.

KRËPOSŃÎ, *adj. vidi* krepostan. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka* Da sva natura človičanska kripostńim u ńem *(Adamu)* uzdržaše se načinom. F. Glavinić, cvit. 408[b].

KRËPÔST, krëposti, *f.* vis, virtus, *osobina onoga što je krepak ili onoga što je krepko, ali se može shvatiti kao da znači: snaga, sila, pa su se još razvila i druga značeńa — e- stoji u južnom govoru mj ńe ndašńega ě (nalazi se gdjegdje u južnom govoru* krjepost, *ne* krijepost, *kako ńeki misle da treba govoriti), i u istočnom je govoru* krêpôst, *u zapadnom* krîpôst. *Ake kaki je u gen sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing.* krêpost, *loc. sing.* krepòsti, *gen. pl.* krepòstî, *dat., instr., loc. pl.* krepòstima. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* krѣпость, *rus.* крѣпость. — *Postaje od osnove* krep *vidi* krepak. — *U ńekijeh se pisaca čakavaca nalaze oblici za ńeke padeže u množini, kao da je nom. sing.* kreposta, *n. p. gen.* krepost, *dat.* krepostam, *instr.* krepostami, *loc.* krepostah. — *Između rječnika u Vrančićevu* (kripost ,virtus'), *u Mikaļinu* (krjepost, kripost, krepost ,virtus'), *u Belinu* (krepos ,forza, possanza' ,vis' 326[b]; ,forze' ,vires' 326[b], ,saldezza, sodezza' ,soliditas' 638[a], ,valore, prodezza' ,virtus' 751[a]; ,attività, virtù d' operare' ,agendi vis' 117[a]; ,efficacia' ,efficacia' 285[a]; ,qualità, virtù, dote' ,virtus' 599[a]; ,virtu' ,virtus' 768[b]; kripost ,vigore, vigoria, gagliardia' ,vigor' 765[b]), *u Bjelostjenčevu* (krepost, dobrota, izvrsenost ,virtus, probitas, actio vitio contraria'. 2. krepost, temelitost, segurnost ,constantia, firmitas, stabilitas'. 3. krepost, v. moć), *u Jambrešićevu* (,fortitudo, virtus'), *u Voltiģijinu* (krepost *i* kripost ,virtù, vigore, possanza, gagliardia' ,kraft, macht, tugend'), *u Stulićevu* (krepost *i* krjepost ,virtus, vis, vigor, constantia, firmitas, firmitudo etc.'), *u Vukovu* (,die stärke' ,firmitas', cf. snaga, jačina), *u Daničićevu* (krepostь ,robur').

1. *snaga, jakost, moć.*

a. vires, robur, *tjelesna snaga.* Izgubih kripost od udov mojih. Transit. 166. Utvŕjenje kriposti telesne. Korizm. 86[a]. Srca tvrdostanstvom i tela krepostaju naznamenovani. Š. Kožičić 24[b]. Krjeposti izgubih od moje snazice. Š. Menčetić—G. Držić 493. Zasto je smrt jača ner kripos od lava. M. Vetranić 1, 37. Sinko ma kriposti, sinko, mê hrańeńje. M. Držić 37. Kriposti, jaoh, moje umiru u meni. 77. Vine krjepos dava, staros uzdrzi. 400. Ne imam te krjepos, jakosti ni sile. 435. Jure ćuti u krjeposti ginut životu mom. P. Zoranić 14[a]. ... kreposti, odhodi život moj. A. Sasin 298. ... pedepši ńih kreposti koji htjese da ... mene teške gore a nevoļnoj ńoj ti prost ... 1. ...

dulić 91. Srce dili izvršuje, inim udom dajući svoju moć i kriposti. A. Georgiceo, pril. 93. Pokle se kriposti srcu povratiše, i dušu sa svima opet pribaviše, Oliva pogljoda. Oliva. 51. Al' se j' sada znevirila tašta kripost pridńa tebi. A. Vitaljić, ost. 211. Svačija krjepost, svačija snaga s duzijeh ljeta izgriza se. J. Kavańin 218a. I u krjeposti svo'e desnice sbili ih u ove dno tamnice. 422a. Morobit si u jakosti Samson drugi i kriposti. V. Došen 20b. Ne lučeći dan od noći, niti kripost od nemoći. 18b. Ali se nađe bez snage i kriposti. And. Kačić, kor. 139. I svim udom kripost davat prista. M. A. Rel̨ković, sat. K2b. Ako bi imali u svoji tilesi toliku kripost, toliku snagu i podobnost, da su vrsni dilovat dilo ženidbeno. M. Dobretić 515. O Kaica, moje čedo drago! moj pernati od sunašca štite! diko moja svagda na divanu! sabl̨o britka svagda na mejdanu! a kreposti među vojvodama! Nar. pjes. vuk. 2, 481. Tu je sada i krepost i snaga. 5, 450. Nal̨uti se Banović-Sekule, na krepost je ruke podignuo, preda se je sabl̨u okrenuo. Pjev. crn. 294b. Ti si prvenac moj, krjepost moja i početak sile moje. Đ. Daničić, 1moj. 49, 3. — *Kaže se ne samo o čel̨adetu i o životińi, nego i o bil̨ci.* Ne može niti sjemeńe niti rasada kripost kakvu iz ńe izvlačiti. I. Jablanci 18. Voćkam opet novu kripost doda. J. S. Rel̨ković 311.

b. vires, *kad se govori o vladaru, o narodu ili državi, o vojsci, značeńe je: snaga, ali ne posve isto kao kod* a, *jer se ne misli na samu tjelesnu snagu, nego na moć uopće.* On *(Osman)* s ńom *(sabl̨om)* naj prije u istoku slavu i kripos svoju uzmnoži. I. Gundulić 565. Ako želiš ti prez rati u gospodstvu tvomu stati, kripost tvoju skazat raći, ter kršćansku viru tlači. P. Hektorović (?) 82. — Ali cesarova vojska znajući jakost, kripost naroda slavnoga, dočekat ga ne smide. And. Kačić, razg. 20. — Neka se ńih *(neprijatel̨a)* krepos razčini jak magla. A. Sasin 221. *Slično je i kad se govori o Bogu (isporedi* e).

c. *u jednom primjeru znači što* sila, silovańe. Drži tva l̨epos tužno me srdačce na silu i krjepos. Š. Menčetić 45.

d. *snaga, sila u dušеvnom smislu uopće (naj češće prema lat.* virtus). Bogu dajuštomu krêpostь. Mon. serb. 17. (1233). Mnogo veće ukripl̨ena kripostju vere svete. Živ. kat. star. 1, 218. Jer meni zada *(ne* sada) vaj l̨uvenom krjeposti. Š. Menčetić 11. Tko želi naravi kreposti ove vidjet, i moći l̨ubavi, hodi vid ovi cvijet . . . N. Nal̨ešković 2, 11. Dobrota s liposti slomi u meni sile l̨uvenom kriposti. M. Držić 4. Bogastvo gospoduje današńi dan sve ostale krjeposti. 399. Kad huda zla kripos od smrti na ń dođe . . . D. Rańina 63b. Vrhu gumna ovoga kripost tvoga blagosova udahni. I. Bandulavić 296a. Nu ako inim u tamnosti noć me i puste kriju gore, gora i noć s kom kriposti mene meni skriti more? I. Gundulić 243. Ko mi će dat kripost mojoj pameti, ko li suza mojima očima? M. Jerković 44. Uči nas s. vira, da je naša duša jedna kripost duhovna udanuta od usta Božiji u čovika. J. Banovac, razg. 99. Da muka tvoja meni bude kripost s kojom ću se pokripiti. B. Pavlović 61. Stavi, Gospodine, nebesku kripost u riči moje ove. F. Lastrić, test. 166b. Kripost zakona jest zapovidati. A. d. Costa 1, 10. Da izlaze *(riči)* od kriposti te žel̨e. Ant. Kadčić 132. Ako bi odstupila ova prava krepost požude. J. Matović 420. Tvoje srce l̨ubežl̨ivo svoju će mi krepost dati, da, Jezuse moj, pomńivo ja uzbudem poslovati. I. M. Mattei 286. Nika ogrijajuća kripost projde kroz svu zeml̨u. M. A. Rel̨ković, sat. L6b.

e. *značeńe je kao kod* d, *ali se ističe kao ńečija osobina, naj češće Božja (lat.* virtus). Gospodi, tvoja očita je kripost i sila. Transit. 100. Vzašal si na nebo po tvojoj vlastitoj kriposti. 122. Krjepos višńega obujmi tebe. N. Rańina 16a. luc. 1, 35. Vlašćom krêpostiju svojom usta se. Š. Budinić, sum. 8b. Krepost privišńega obujmiti će tebe. M. Divković, bes. 5a. Začet po kriposti duha svetoga. B. Kašić, is. 3. Sajdi kripost duha svetoga. I. Bandulavić 128b. Kripost privišńega obsinuti će tebe. 200b. luc. 1, 35. Omekšaj *(Bože)* srce moje rosom od kriposti tvoje. M. Jerković 87. Zaklińam vas kripostju i jakostju Božjom. L. Terzić 322. Iz pučine vječna krjepos tijem povadi brda i gore. J. Kavańin 71b. Jor Isukrsta u svojoj utrobi začе po kriposti duha svetoga . . . J. Banovac, razg. 50. Jesus uskrstnu svojom vlaštitom kreposti. J. Matović 57. Primajući jakost i kripost duha svetoga. M. Dobretić 57. — Kad nas oba svom kriposti vlas ńegova je *(boga Lera)* slobodila, tebe od moje nevjernosti, a od pricijeh mene vila. I. Gundulić 168. I jošte svakoje dava nam kreposti *(višńi).* N. Dimitrović 36. Devet jest osobitih sil ili kripos Ivana svetoga. F. Glavinić, cvit. 197a. Možemo li vlastitima moćma i kripostma život vični dobiti? I. Velikanović, uput. 1, 326. Ja sam se poturčio ne imavši mučoničke kreposti. S. L̨ubiša, prip. 87.

f. *snaga, može se shvatiti u duhovnom ili u tjelesnom smislu u ovakovijem primjerima:* L̨ubi Gospodina Boga sa svijem srdcem tvojijem i svom krjepostju tvojom. N. Rańina 155b. luc. 10, 27. Sa svom krjeposti slijedi me. M. Vetranić 2, 177. Sa svom nastojat imamo kreposti u miru sve dni stat. N. Dimitrović 22. Tijem sa svom kreposti smjerno te molim ja. 79. Služih te sa svu moć i sa svom krjeposti i u dan i u noć. N. Nal̨ešković 2, 96. Ki sa svom kriposti drag ures tvoj slidim i od tvoje liposti prignutja ne vidim. I. Gundulić 112. Divjak satir u hal̨ini od vile preobučen: Sa svom moći i kreposti uvlačih ih *(roge)*, krih svudire; nu svakako pravi i prosti izprama mi jošte vire. 156. Komu si se zavjerio sa svom moći i kreposti? 467. — L̨ubi Gospodina Boga tvoga svimi kripostami tvojimi. F. Glavinić, cvit. XVI. — L̨ubiti Boga iz sviju kriposti. M. A. Rel̨ković, sabr. 69. — Tere me zagrli za svu moć i kripos. Š. Menčetić 248.

g. virtus, fortitudo, *hrabrost.* Persijane lastiju veće neže krepostiju pobedi. Š. Kožičić 36a. Dostojite vijence od hvala, jere hitra brza i laka, podpuno je ukazala svoju u lovu krepos svaka. A. Gleđević 2a. Ah, da slijedeć tve kreposti svak je vitez tvoj vojevo, ne turačke, danu kosti pol̨ačke bi bile ovo. I. Gundulić 324. Ah, ne hvalim neprijatel̨e, nego kripos ka pod nebi svjetlosti ima dana bjel̨e. 328. Narode one s kih kriposti kral̨estvo se naše obrani. 436. Svaki *(końik)* harbom vješto meće, svaki lukom dobro strijel̨a, bez kriposti, bez odjeće, vitez nazvan, lupož zbil̨a. 329. On *(car od cara)* sred boja odkad prika tvih junaka krepos gleda. 448. Mao skup ali pun kreposti vi ste, družbo moja mila, snagu vaše hrabrenosti ne umije slomit nijedna sila. Ǵ. Palmotić 1, 16. Prid kriposti mojom jakom zli nevjernik ima umrijeti. 2, 112. Kad kriposti svojom prite *(vitezi).* V. Došen 125a. Zašto srca od kriposti, i desnice od jakosti . . . 228b. Vladalac pun kriposti i hrabrenosti. D. E. Bogdanić 122. Ovdi po ‚kriposti' od riči

grčke *ἀνδρεῖον* hrabrenstvo i veličina srdca razumije se. I. Velikanović, uput. 1, 398.

h. vis, potentia, potestas, *moć (velika) uopće*. Spasitel naš, kojemu bješe dopustio otac nebeski svaku krjepos. A. Gučetić, roz. jez. 188. O svemogi Jupitere koga kripost svud se stere! P. Hektorović (?) 84. Tvoja *(Jupitere)* kripost svaka more, gromom stresa zemlu i gore. 85. Kriposti tvoje nepridobitnu jakost molimo, Gospodine. J. Banovac, blagosov. 10. Poče proslavlati kripost ńegova razuma. A. Kanižlić, kam. 392. Da po svojoj kriposti i umińu imaju svaka koja uživaju. And. Kačić, kor. 11. Svemogućstvo i kripost stvoritela. M. A. Relković, sat. L8^{b}. Koji s mogućom svojom kreposti od ništa satvori . . . J. Matović 11. — *Kad je izrečeno nad kim ili nad čim ko ili što ima moć, može značiti što i* vlast, oblast (,potestas, imperium'). Da ńim krjepost i oblast svrhu svake nepodobe. N. Rańina 142^{a}. luc. 9, 1. Mńah a će pri slipos ebujmit sunašca, ner će imat on *(Lubav, tal.* Cupido, Amore) kripos vrh moga srdačca. Š. Menčetić 126. Ter od taj čas mi imamo nada svjoma *(ženama)* krepos taku. N. Naješković 1, 155. Sazvavši Isus dvanadeste apoštolov, dade ńim kripost i oblast svrhu svakih hudob. I. Bandulavić 156^{b}. luc. 9, 1. Ima svetac ovi kripost vrhu ogńa. F. Glavinić, cvit. 20^{a}. Ima kripost vrhu groma ki se ńoj *(s. Barbari)* priporuča. 399^{b}.

i. facultas, potestas, *ńeka osobita moć po kojoj se ńešto može vršiti, ono što se može vršiti:*

a) ima se u pameti po smislu. Zač krepos, Niko moj, tuj mi ni višńi dal. N. Dimitrović 98. Svakoga sam zamamila, tuj mi krepos lubav dava. N. Naješković 1, 206. Dokoli tve oči izgube krjeposti, ke sunčjoj istoči nadhode svjetlosti. 2, 35. Ne umije ti grlo moje kazovati, ni ima kripos. A. Sasin 168^{a}. Gleda' okolo, oda svudi, što oko vidi svem kriposti, sve bi puno bojnijeh ludi. I. Gundulić 335.

b) izriče se podložnom rečenicom s da. Zac ja tej kreposti ne imam, da mogu tej vaše ljeposti procijenit. N. Naješković 1, 218. Slabi razum moj tuj kripos ne ima da može izreć toj. 1, 312. Ovaj dub dobi toliku kripost da ozdravlaše posli od svacih nemoći. B. Kašić, is. 18. Mlaka ona takovu uze kripost, da ozdravlaše . . . F. Glavinić. cvit. 229^{a}. Tu ljepota ima krepos, da je uresna bez naprave. I. Gundulić 71. Tim u meni sveđ goreći taku plam je steko krepos, da ja ne znam, ali veći ogań moj je, al' tva ljepos. 259. Nu moguća ova lipos s svijetlom krvi kad se združi, dvakrat veću kaže kripos, da ju dvori svak i služi. 374—375. Takova spomina hoće biti od tolike kriposti, da će te ganuti na milosrdje. M. Jerković 65. Balsam imade ovu kripost da, pomazavši s ńime jedno tilo mrtvo, . . . čini ga uzdržati cilokupa. J. Banovac, pred. 133. Po malo riči i molitav crkve pridava se tolika kripost i kripčina vodi, da meju jednom stvari blagoslevjenom i jednom tastom nahodi se razlikost čudnovata. Blago turl. 2. 41.

c) izriče se infinitivom. *(Isus)* kripost da vodi preroditi se. Naruču. 3^{a}. Imam ja kripos satvorit da . . . Š. Menčetić 4. Ali ne ima tej kriposti uzdržat se skup nemili. I. Gundulić 458. Iskati ljekara koji bi imao krepost prosvijetliti te budući slijep. M. Radnić 435^{a}. Pričest krjepos ima našu dušu punit jako milostima. J. Kavańin 69^{a}. Ogań po naravi svojoj ima ove dvi kriposti: goriti i sjati. F. Lastrić, ned. 93. *(Vatra)* daje kripost oku tilesnomu viditi tilesne stvari. F. Lastrić, ned. 247. Imadu jedno isto mogućstvo i kripost stvoriti od ništa svit. A. Kanižlić, kam. 190. U otcu jest kripost stvoriti. 728. Boja ružice ima kripost smućeno srdce razvedriti. utoč. 277. Daj mi kripost tako vladati se. bogolubn. 204. Da je čovik stvorenje plemenito koje ima kripost dilovati. M. Zoričić, zrc. III. Vidoć mnogo teže brime, neg je kripost vladat ńime. V. Došen 25^{b}. Te stvari imadu kripost, istirati vragove i ozdravlati slipe. And. Kačić, kor. 274. Š ńe kvas kripost dizat tisto dobi. J. S. Relković 313. — *Griješkom po tuđijem jezicima u: infinitiv ima* za. Ne imaju kriposti za odoliti napastma. M. Radnić 114^{b}. Za svijeh spijevat ne imam krjepos. J. Kavańin 218^{b}. Kripost za ozdraviti, činiti čudesa, razumiti jezike. Ant. Kadčić 10. Ovi kruh imaše krepost za ugasiti žeđu. J. Matović XXI^{a}. Riječi imaju veliku krepost za izustiti naj skrovenije misli. 127. Koliku krepost ima za pomrsiti trohe i gnusobe grijêhâ *(lemosina)*. 506. Ona krepost koja je u ljekarijami za ozdraviti. 520.

d) izriče se genetivom naj češće verbalnoga supstantiva. Kripost svezanija i odvezanija. Naruču. 71^{a}. Ulî kripost oprańa duhovnoga u sakramenat s. krsteńa. F. Lastrić, test. 300^{a}. Da im *(vočkam)* dade kripost cvita *(zemlica)*. V. Došen 16^{b}. Koje *(vrime)* uzdrži na se kripost naminutja. Ant. Kadčić 67. I nozdrve ńegove da primu kripost mirisa i blagosti. M. Dobretić 51. Kripost ozdravleńa dajući ovim travicam. I. J. P. Lučić, izk. 32. — *Uz genetiv može biti i prijedlog* od. Tko ne ima od vida krjeposti. M. Vetranić 1. 274. Ogań ima tu krepos od čišćenja. M. Orbin 161. Dati vodama kripost od očišteńa. F. Lastrić, test. 60^{a}.

e) izriče se adjektivom, često participom. Ona mira imaše njeku krepost pokreplujuću. M. Divković, bes. 143^{a}. Ogań ima u sebi krepost žižuću. 554^{a}. Jedna kripos ogńenitu ona *(zmija)* ćuti, a sva prika diže glavu jedovitu. G. Palmotić 3, 21^{b}. Kripos rodna ,causa generativa, cioè che ha forza di generare e produrre una cosa' ,causa genitalis'. A. d. Bella, rječn. 181^{b}. Kripost plodiva ,virtù generativa' ,virtus generandi'. 768^{b}. Čini se stvar čudnovata samo onizim, kojim plodna kripost palestinske zemle jest nepoznata. razgov. 18. Motrim u vatri našoj tilesnoj kripost prosvitlujuću. F. Lastrić, ned. 247.

f) izriče se na osobiti način u ovijem primjerima: I vas zbor iskaše taknuti ńega, jere krjepos od ńega ishođaše i ozdravlaše svijeh. N. Rańina 173^{a}. luc. 6, 19. I bumbak ima istu krepost suprot ogńu. B. Kašić, per. 46.

k. vis, potestas, efficientia, efficacia, virtus, *ńeka osobina (ne u čeladeta) po kojoj ono što je ima može ńešto djelovati, ne izriče se što, ali se shvaća kao ńeka sila što se više ili mańe razumije po samoj stvari kojoj pripada. razlikuje se od značeńa kod* i *tijem što se ne izriče djelovańe, a izriče se ono čemu pripada.*

a) ima stara riječ da trava, kameńe, riječi imaju svoju krepost (ljekovitu), vidi: Sve kriposti, koje je Bog postavio u travah, u kameńu i ričma. I. Banovac, razg. 67. — Vod, sokov i tukov i kamenja kriposti. P. Zoranić 65^{b}. Ni bilju zna krepos. Š. Menčetić 13. Ovojzi da travi budeš dat kreposti i smrti lijek pravi. N. Naješković 1, 196. Kriposti zelenih trava nijesu za dat lijek mojojzi nemoći. M. Držić 401. Al' nu i sad jesam trave ja donijela njeke tebi, svaka kripost ima u sebi mnoge moći, mnoge slave. Jedupka nezn. pjesn. 236. Ova trava, gospo

onla, mnogu u sebi ima kripos. 237. Tko zna kripost od trava? S. Margitić, fal. 229. Kakvu kripost imaju u sebi mloge trave. I. Grličić 33. Obilnos od voća, krepos tolicih zdravih travica. A. d. Bella, razgov. 74. Kad ura tvoja dotoči se, trave krepos a ļudi znańe izgubiše. B. Zuzeri 151. — Ima dvi kriposti *(sime trave korijandre)*. F. Lastrić, test. 308a. Gorušica ima zrnca sitna, koja dok se ne stuku, ne poznaje se koliku kripost i začina u sebi imadu. B. Leaković, gov. 51. — *Amo mogu pripadati i ovaki primjeri*: Kripost od božanstvenih likarij. Transit. 141. Likarija toliku kripost imade koliku joj Bog daje. A. Kanižlić, bogoļubn. 480.

b) pripada stvari tjelesnoj što nije trava ni kamen, a misli se o liječeńu. Zna sve krjeposti od trava i voda. D. Zlatarić 17b. Kolika krepost bješe u jetri, u žuči i u srcu one ribe. J. Matović 151. — *Amo može pripadati i ovaj primjer*: Kripos od zvizda. M. Držić 11. *i ovaj*: Mana sveta i čestita od kriposti mnogostruke. A. Vitaļić, ost. 62. — *Ovaj primjer ne pripada amo, jer je riječ o kreposti duhovnoj: (Isukrst, krsteći se u Jordanu)* dâ njeku skrovitu krepost duhovnu svakoj vodi naravnoj. M. Divković, bes. 16b. — *U teologičnom jeziku* krv *i* kruh *u ova dva primjera imaju osobiti smisao, te se i ovdje misli na krepost duhovnu*: Vas plod od kriposti neprocińene egove krvi. A. Komulović 53. Tko užije kruha ovega živjeti će i u ńemu će stat od ńega krjepos ona prevelika. A. J. Gučetić 10.

c) pripada riječi, besjedi, ali u drugom značeńu nego je kod a): razumije se sila kojom se ko nagorara. Taka biše krepos i vrijednos od besida ovoga čudnovatoga tamničara. B. Kašić, iń. 40. Toliko kriposti bihu riči Sebastijana, da svih obrati. F. Glavinić, cvit. 191a. — *Amo mogu pripadati i primjeri u kojima mj. ‚riječi' ima svjet.* Mudra je svjeta kripos jača nego vojske oružane. G. Palmotić 2, 93. Jere živi kripost tvoga prvoga opakoga svita. Ant. Kadčić 552.

d) pripada istini. Tolika je kripost poznane jedan put svete istine. A. Kanižlić, kam. 785. Poznańe u ispovidi nejma nadostaviti nijednu kripost istini znanoj izvan ispovidi. Ant. Kadčić 323.

e) u teologičnom smislu, o riječi Božjoj, o molitvi, o postu, o misi, posvetilištu, o sakramentu itd. Moć i kripost riči Božje. A. Kanižlić, kam. 500. Riječ božanstvena izgubila svoju krepos. Đ. Bašić 18. — Zvišenje i kripost od molitve veliko je jako. Korizm. 7a. O neizrečena ‚krjeposti' od molitve, ti jesi mati svakijeh krjeposti. A. Gučetić, roz. mar. 7. A molitve bez kreposti od ńega se sve držahu. P. Kanavelić, iv. 23. — Tolika bi *(u proroka Danila)* ‚kripost' od posta, da stisnu kripost lavov. Korizm. 4b. Želite znati snagu čudnovatu, moć i kripost od posta. F. Lastrić, ned. 136. — Da bi primio *(Bog)* posvetilište i udilio kripost od ńega onomu . . . Ant. Kadčić 101. Sve mise imaju jednaku kripost i vridnost. 83. Misa uzdrži u sebi tri osobite kriposti oliti svršenosti i tvora. M. Dobretić 368. — Tvoj sakramenat ima u nas krepost svoju. S. Matijević 97. Ukazat onu životvornu kripost ovoga sakramenta. A. Kanižlić, kam. 499. Od kreposti i od mogujstva sakramenata. J. Matović xvb. Poznado kripost s. kršteńa. F. Lastrić, test. ad. 14b. Da krsteńe žeļno uzrokuje i porada svoju kripost po dilu dilujućega. M. Dobretić 23. Od toga ukazanja i kriposti spovidi. Naručn. 83b. Gdje pribiva poglavita krepost že-nidbe. J. Matović 305. — Ne uzimļući uļu po svećenomu kripost mišańe od balsama. Ant. Kadčić 171. — Križu je krjepos prevelika. J. Kavańin 319a.

f) o čaru, čarańu. Na mojemu sinu jesi hotila izkusiti kripost tvojih ćara. F. Vrančić, živ. 36.

g) pripada listu, pismu, zakonu, ugovoru, uvjetu, dok se shvaća da se ne može promijeniti. Da onej poveļe budu u svojoj krêposti tvrьde. Mon. serb. 210. (1387). List kapitulski ostavļamo u onoj kriposti kako je pisano. Mon. croat. 213. (1525). Da se ne stavļa krjepost od zapisa u način od pisanja. B. Kašić, zrc. 13. — Nimaju nijodne kriposti zakoni, ako se ne obrate u dila. M. Bijanković 160. Da zakoni žudenu svoju kripost uhite. D. E. Bogdanić xiii. Ovi zakoni imadoše svoju kripost. M. Dobretić 499. Zakon ima stupiti u krjepost. Zbornik zak. 1853. viii. S početkom krjeposti ovoga zakona . . . 1853. 141. U onih krunovinah, u kojih je opći građanski zakonik već otprije krjepost imao . . . 1853. 399. Oni kanon neprominļivu kripost imade. A. Kanižlić, kam. 207. Taj kanon još jest u svojoj kriposti i obsluživa se. 316. Ostaju u krjeposti obstojeći propisi. Zbornik zak. 2, 827. Pošto ova naredba u krjepost stupi. 1871. 410. — Ugovor će ostati u svojoj krjeposti 6 godina dana. 1865. 237. Lišiti ugovor krjeposti nakon 6 mjeseci. 1866. 131. — Da ono *(što su poklisari narediti)* kakvu kripost imade i vaļade. A. Kanižlić, kam. 414. — Uvit stvari došastne ustavļa i uzdrži kripost odrišeńa. Ant. Kadčić 191.

l. *u ńekijem padežima i s ńekijem prijedlozima upotrebļava se (u smislu kao kod* h—k) *s genetivom gotovo kao prijedlog, te je značeńe*: *preko, pomoću, silom koga ili čega, lat.* virtute, per, ex.

a) u instrumentalu (možebiti po lat. virtute). Da je vogļanь *(sic)* uživati kripostju ovogaj pisma. Mon. serb. 494. (1465). Sakramont têla i krvi Isusovi zdržeći se v priliki kruha kripostiju riči ke pop izgovara. Naručn. 17a. Da kripostju sv. mise pride sv. duh. 37a. Ča odpušća redovnik kripostju kļučev. 90b. Ako bi se kripostju toga dopušćenja prišlo na vazetje dôbâr. Š. Budinić, ispr. 138. Vnoge učini Bog kripostju s. križa mirakule. F. Glavinić, cvit. 126a. Krepostju ovoga pisma dopuštujemo tebi da možeš štampati . . . M. Divković, bes. xiv. Govorite, da kripostju Belzebubovom ja izgonim dijavle. I. Bandulavić 50b, luc. 11, 18. Neka nas Bog od večnoga ogńa oslobodi kripostju molitve svete. F. Glavinić, cvit. 114b. Vladajući razum ńiov kripostju s. vire. F. Lastrić, test. 65a. — *I s prijedlogom* s. Drva se skončaju s krepostju ogńa. J. Matović 238. Da s kripostju Belzebubovom davle izgoni. I. J. P. Lučić, razg. 118.

b) u krepost *(tal.* in virtù). Premda bi to činili u kripost koga se hoće privilejija. Š. Budinić, ispr. 133. Ima za to u kripost od naredbe isti biskup obrati naj dostojnijega. A. d. Costa 1, 233. Primiti koju priporuku i u kripost ove činiti ravan put žaknom na redovańe. Ant. Kadčić 5. U kripost te začete veļe ideš u crkvu. 13. Misnik ne diluje u kripost svoju nego u kripost Isukrstovu. 112. Oblast koju je imao u kripost župe. 239. Ova dva poslidńa *(kršteńa)* diluju u kripost prvoga. M. Dobretić 21.

c) po kreposti. Da *(Isus)* izgoni besi po kriposti Belzebulovi a ne svoju moćju. Korizm. 52a. Žive i raste po krjeposti od naravi. Zborn. 8a. Izgońaše đavle po kreposti Belze-

buba. M. Radnić 429b. Po kriposti duha svetoga. P. Macukat 28. Po kreposti od svoga posluha poče hodit vrhu vode. I. Đorđić, ben. 126. Po kriposti svetog posluha zapovida Akaciji da ... S. Badrić, ukaz. 11. Nego se može odrišiti po kriposti prvoga skrušeńa. A. Bačić 385. Po kriposti svih zakletava. J. Banovac, blagosov. 129. Po kriposti svoje šipke slavno pridobi Farauna. F. Lastrić, svet. 34a. Focio je ova naučio po kriposti svoga plodnoga razuma. A. Kanižlić, kam. 11. Po ovoga kanona kriposti. 281. Svega su mu svita strane po kriposti lâžî znane V. Došen 39a. Po kriposti riči od istoga Gospodina postavļenih. Ant. Kadčić 48. Po dilu i kriposti dilujućega. M. Dobretić 1. Ova dva kršteńa jesu dobra po kriposti i zavitu krsteńa vodenoga 23.

d) u kreposti. Ime ovo, u kriposti koga nebesa se otvaraju. F. Glavinić, cvit. 3a. Trpi muku u kriposti ke oslobodi one. 10a. Ter ga izbavi silne ogńice u krjeposti svo'e desnice. J. Kavańin 186b.

m. virtus, pretium, potestas, *u prenesenom smislu, vrijednost.* Poznajući kripost od kamena, obeća mu 200 pinez zlatih. Mirakuli. 117. Zlatu ńe kosi vazimļu svu krjepos. S. Mencetić 36. I u srebra je kagod svitlost svitla u pocel i pristala, da ne trpi, već do mala, er nî u ńem zlatna kripost. M. Pelegrinović 180. Da primi na voļu dar male kriposti. D. Baraković, vil. 20. Dragi kamen sfak ne znade ča je ni ku kripost ima. M. Gazarović 142b.

n. vis, significatio, *kod riječi, u prenesenom smislu, značeńe, smisao.* Trijeba je početi od kreposti i poznanja imena ... J. Matović 123. Riječ ,ja', koje krepost uzdržuje se u riječi ,krstim'. 148. Koja riječ *(izasipati)* ima onu krepost, da ne bi ısta zatajao ni sakrio, ma da bi svaka izasuo. 434.

o. firmitas, *crstoća, postojanstvo, o tjelesnoj i o umnoj stvari.* Vez naj veće kriposti. Š. Menčetić 272. — Za kreposti mira segaj i ļubve i dobre prijazni da bude u vijeke *wpogovora* ... Mon. serb. 466. (1154). Ako li ne uzimade Focio kripost i potvrđeńe od crkve rimske. A. Kanižlić, kam. 68. Da je Focio imena cara i Vasilija nadostavio za uzveličańe i kripost svoje kńige. 162.

p. *uz pridjeve* Božja, nebeska, anđelska, *ima* krepost *različna značeńa.*

a) krepost Božja *(isporedi e) znači što i* Bog. Stipan vidi slavu Božju i Isusa stojeći ob desnu kriposti Božje. I. Bandulavić 13a. act. ap. 7, 55. Kad upazih vedra lica raj veseli, tada poznah, visńa krepos, da svu objavi vlas veliku, svu u jedno skupnu ljepos stavi u samu tvu priliku. I. Gundulić 258. Ali ona slavna lica, višńa krepos kijeh naresi. 266. — *Isto značeńe može biti i bez pridjeva* Božja. Kunu t' se od sade na kripos naj višu, da t' veće nikade ne ukažu što pišu. D. Rańina 68a. Tere visńoj zgar kriposti vrijeme ovo, ko imamo, sve na službu verno da'mo, neka našu zled oprosti. 144b. O višńi oče moj, kriposti velika, ka ļubi tolikoj gresnoga člověka. 146b. Jasna trilična kriposti ka tvojim licem svitiš. P. Zoranić 66a. — *I o poganskijem bogovima.* O visńe kreposti, kažite vrhu nas moguću vašu vlas ne rasrgbom, neg milosti. I. Gundulić 81—82

b) kreposti anđelske, nebeske, *i samo* kreposti *može značiti anđele (upravo jedan red anđela, lat.* Virtutes, *isporedi 2).* To biše Isukrst s kriposti anjelskimi. Živ. jer. star. 1, 235. Vlasti i kriposti nebeske. L. Terzić 196. U srjedńoj svjetlosti gospoctvo s krjeposti i s vladaoci staše. M. Vetranić 1, 359. Troredica tako i srijeda od gospostva i krjeposti i od mogućstva, ka ga *(Boga)* sgleda ... J. Kavańin 499a.

c) kreposti nebeske *vaļa da znači (po biblijskom jeziku): nebeske (fizične) sile, lat.* virtutes coelorum. Kriposti nebeske hoće se ganuti. I. Bandulavić 1b. luc. 21, 26. Zvizde pasti će s neba i kriposti nebeske ganuti će se. 185b. matth. 24, 29. I kriposti nebeske ganut će se. S. Margitić, fal. 289. A sve zvizde i krjeposti gor nebesne ogńem gore. J. Kavańin 7b. Za te *(čovjeka)* svijete toke zvijezde i krjeposti gorńe jezde. 11a. Zvizde padnuće s neba, i kriposti nebeske ganuće se. J. Banovac, razg. 2.

q. *vidi krepčina*, b. — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka.* Imenova tadaj Bog krjepost nebom. N. Rańina 113b. gen. 1, 8.

2. virtus, *u teološkom i filozofskom smislu, osobina ļudske voļe koja je postojano okrenuta na dobro; skraća se ili uopće, kao značaj čeļadeta, ili kao ńeka nuklonost na dobro u nekom osobitom smjeru. ovakijeh osobitijeh kreposti bilo je već po Platonu četiri (stožernijeh); u hrišćanstvu dodaju se k tome tri (bogoslovne); ali ih se često nabraja i drugijeh. — ovakovo je značeńe ove riječi samo u katoličkoj crkvi (prema lat* virtus, *što je upravo snaga, dakle krepost); u pravoslavnoj za isto značeńe ima riječ* dobrodjeteļ *(vidi)*

a. *uopće.* Obucimo se v oružje svetlosti, ca je kriposti. Naručn. 70b. Po deli od kreposti. Korizm. 2a. Dusa bi stvorena primateļna kreposti i hudob. 69b. Člověk mnogimi krepostami ukrašen. S. Kožičić 34b. Od umiļenstva izlaze četiri krjeposti. Zborn. 11a. S krepostju vječni mir ima svak držati, s zlobom rat i nemir, dokli ga smrt skrati. N. Dimitrović 7. Da boļe on razlog i četr kriposti ne samo poznaje, ma djelom da čini. N. Naļešković 1, 312. Od ostalijeh krjepostju duhovnijeh. A. Gučetić, roz. mar. 175. Crijezmo živļeńje ... krepost hrani i jaku čini. M. Divković, bes. 98a. Svaka kripos koja se nahodi u naravi božanstvenoj. B. Kašić, nač. 12. Kriposti slìditi i od grihov uklonit se. F. Glavinić, cvit. xvii. Svakimi kripostimi sve druge nadajde svoje. 294a. A med ostalimi kripostami tako biše u blagovanju uzdržeć. 100a. Stvar ona ka člověka čini dobra i dela ńegova svršena jest kripost. svitl. 33. Tvoga unuka naučićeš sve kriposti, da i on vrijednijeh pun odluka slijedi očine hrabrenosti. G. Palmotić 1, 199. Vječne slave nije steć lasno, s kripostim se ona stječe. 2, 202. Otac držan jest ukazati sinu svomu priliku od kreposti. S. Matijević 33. I turski car, odkad na carstvo je uzšel, Suliman je do sad kripostju svih nadšel. B. Krnarutić 35. Sakri blago od kripostije, ako nećeš biti pokraden od himbeńaka. M. Radnić 30a. Cvijet od kriposti *(lat.* Flos virtutum). P. Posilović, cvijet. 1. K. Magarović 1. Kripost od jakosti. P. Posilović, cvijet. 136. Da budu *(nagovaranja)* kripostju pokripļena. A. Vitaļić, ost. vii. Od svake strane tve kriposti sjaju. 400. Da ste svakom kripostju urešeni. S. Margitić, fal. ii. Premda je mnogim kripostima oružan. 225. Kripostima nas prosvitli. F. Parčić 24. Može se prilikovati kripost od krepkosti jednoj ptici ... K. Magarović 78. Nije vremena kô ponavļa djela izvrsna od krjeposti. J. Kavańin 27b. Bogoslovne tri krjeposti: vjera, ļubav i ufanje. 478b. Može li se naći kojagod lipša, plemenitija i Bogu draža nego kripost od ļubavi? A. d. Bella, razgov. 53. Vaša krepos, o pravedni, zlato je čisto bez pro-

jeme. B. Zuzeri 373. Ļubav je kripost naj veća. A. Baćić 45. Dužne su starišine duhovne podložnikom dati dobru priliku u svakoj kriposti. 95. Ako sagriše protiva ovima kripostma. 194. Jer s kripostima nadlazi *(s. Josip)* ostale svete. J. Banovac, razg. 127. Pridobiti zloće i živiti u kripostima. uboj. 26. Zloća pridobi kripost. prisv. obit. 99. Kako u jednomu redovniku ubogomu jest kripost i izvrstitost ubožtvo. P. Filipović 35. Reć je zadosti, da su sve kriposti u ńemu bile. P. Knežević, živ. 58. Kriposti krstjanske dilovati. F. Lastrić, od' 196. Ufanje, ļubav, poniznost i ostale kriposti duhovne. ned. 238. Bogat tilosno, al' ubog duhovno iliti kripostma i dobrim dili. 292. Nisam ja dostojan primiuiti se Iliji proroku u svetińi i kripostma. 323. Nismo se nadmetale u nakićeńu tilesnomu s tolikom holostju nego u kripostma duhovnim. 369. U svemu mi krepos tvoja zrcalo će pravo biti. A. Boškovićeva 3. Očistjen od zlobah, a prosvijetļen krepostima. I. A. Nenadić, nauk. 257. On svemu carstvu sviti kripostima svojima. A. Kanižlić, kam. 19. Naj veća je krepos muk. (Z). Poslušh je otac krepostima, a neposluh svijem zloćama. (Z). Poslov. danič. Dali samo dila čine od kriposti vrsne cine. V. Došen 40^b. Pak još svojoj lakomosti daje ime od kriposti. 57^a. Svi ļudi od kriposti *(t. j. kriposni)* kažu... 71^b. Jer kriposti sve pogazi u proždrlost kad ugazi *(Aleksandar veliki)*. 117^b. Kad budete nagovarani na krepos, nemojte se oglušiti. Đ. Bašić 18. Er su tako protivne među sobom taština i krepos. da . . . 81. Kad ste došli u spoznańe od podniženstva, nastojte ga steći, er će biti za vas početak od svijeh kreposti. 120. S haļinom od podniženstva pokri Josef svoje kreposti. 200. Er nas svojijem izgledom priteżu na krepos i na svetińu. 241. Okruni se za kraļa dalmatinskoga Selimir, koji, premda svitlosti svete vire nejmadiše, bi nadaren mnozim naravnim kripostimam. And. Kačić, razg 21. Kripost koja nagińe čovika za miriti Boga. Ant. Kadčić 182. Napasti koje su suprotivne ovim četirima kripostima. L. Vladmirović 21. Bog nam zapovida, da imamo viru, ufańe, ļubav, i ostale kriposti. 43. Uzmi n. p. prvu kripost, koja je poniznost. 75. Izvršnijem djelima i ostalijem krepostima. J. Matović IV. Tri kriposti bogoslovne: vira, ufańe i ļubav. M. Dobretić 38. Bez tijeh kreposti neće mu moć vavijeke ugoditi. I. M. Mattei 10. Reče on, da je djevstvo cvijet svijeh krjeposti krstjanskijeh. A. Kalić 429. Kripost jest dar Božji, kojim tko poznati i izpuniti dužnosti života krstjanskoga i lakoću i prignutje ima. I. Velikanović, uput. 1, 359. Da nikakvu kripost u sebi ne zadržaje, nego svakojake zloće nasliduje i diluje. gov. 8. Više će se među istima zrilima ļudma najti pomańkańa i zloća nego napridovańa u kripostima svetima. 28. Da pokorna dila činimo i kriposti svete izvršujemo. 96. Kripost u općeni uzeta i promotrita jest jedna moć s kojom tko častno štogod dilujući postaje vridan fale i plaće. nauk. 467. Sjajni u kripostima. Grgur iz Vareša 134. Kad je krepost pobijedila porok. S. Ļubiša, prip. 272. Žena rijetkih kreposti. M. Pavlinović, rad. 97.

b. *gdjegdje znači: djelo kojijem se izvršuje koja hrišćanska dužnost.* U molitvi, postu i u ostalih krepostah. F. Glavinić, cvit. 182^a. I krjeposti ne djelujuć da u raj visok može otiti. J. Kavańin 339^a. Post, molitva, lemozina i ostale kriposti i dobra dila. B. Leaković, gov. 17.

c. *u širemu se smislu gdjegdje nalazi kao duševna osobina uopće.* Neje *(Grčke)* u razlike pritvore kriposti pišući rese. P. Zoranić 11. U tvoje božastvene kriposti da si uzmožna u svem uzdaju se. 7^b. Pun kreposti prigizdave vrijedan mladić. I. Đorđić, uzd. 24. — To su te osobite velikoga Boga kriposti. F. Glavinić, cvit. 1^b.

d. *kao dobra osobina pameti, znańe. — tako je u ovom primjeru:* Neznańe ove kriposti *(nauka od broja).* M. Zoričić, aritm. predg. 10. — *I možebiti u ovima:* Člověk osebujne kreposti i nauka. Š. Kožičić 32^a. Laik velike mudrosti i kriposti. A. Kanižlić, kam. 332.

KREPOSTAC, kreposca (?), *m. vidi* kreposnik. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (gen. pl.* krjepostac). Tijeh krjepostac zamiriti' nigdje nećoš nać na svijetu. J. Kavańin 205^b.

KRÈPOSTAN, krëposna, *adj. u kojega ima kreposti; gdjegdje znači i: koji pripada kreposti. — Akc. se ne mijeńa. — Postaje od* krepost (krêpostь) *nastavkom* ьn. — -t- *ispada između* s *i* n, *ali se nalazi često pisano; s druge strane po oblicima* kreposna, kreposnu *itd. ńeki su pisci načinili i nom. sing. m.* krëposan. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* krêpostьnъ, *rus.* крѣпостный. — *Između rječnika u Mikaļinu* (krjepostan ,virtute praoditus vel ornatus, virtutis compos'), *u Belinu* (kreposni ,efficace' ,efficax' 285^a; kripostan ,vigoroso, che ha vigore' ,vegetus' 766^a; krepostan ,virtuoso' ,virtute praeditus' 769^a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kreposten, čitovat, jak, živ vu delu svojem zevsema ,efficax, vividus, vegetus et ad actiones obeundas idoneus'. 2. kreposten, dobrotami nadeļen ,virtute l. virtutibus praeditus'), *u Voltiģijinu* (krepostan, kreposna *i* kripostan, kripostna ,virtuoso, vigoroso' ,kräftig, tugendhaft, stark'), *u Stulićevu* (krepostan, krepostni ,virtute praeditus, ornatus, excellens').

1. *adj. — Komp.:* krepòsnijî. H. Lucić 274; A. d. Bella, rječn. 769^a *itd.*

a. *prema* krepost, 1, *jak, snažan, sposoban.*

a) o tjelesnoj snazi. aa) o čeļadetu i o životińi. Videći starca premda dugovična, sa svim tim još kriposna. A. Kanižlić, fran. 36. — Kriposnije dosti su zviri od naju. H. Lucić 274. — *bb) o dijelu tijela, osobito o ruci, mišici, često metaforički.* Kroz toj ih naj brže od sebe odvrže kreposna tva ruka. N. Dimitrović 63. Služio se je dvima kripostnima mišicami. A. Kanižlić, kam 60. S pomoću ńih dvojice, kao dviju kripostnih mišica. 459. — Da pod kreļuti kriposnimi vašimi od svakoga zlorična jazika zaklońen biti ću. P. Zoranić 11. — *cc) o fizičnoj sili.* Sunce z moguéstvom trakov kripostne vrućine svoje okrug ogrije svita. F. Glavinić, cvit. 392^a. Zrake sunčane i svitlije su od misečni i kriposnije. F. Lastrić, test. ad. 11^a. — *dd) čvrst, o oružju.* Ako vam dosađuje pût svojim užgańem ,ite ad Joseph', on će vam dati kriposno oružje *(metaforički)* s kojim ćete se oslobodit. J. Banovac, razg. 129.

b) jak, o umnoj stvari. Napasti i mala pomankańa . . . ako se u nemar metnu, narasti hoće i kripostna postati i naj posli nadjačati. Đ. Rapić 140.

c) koji daje snagu, krepost (tjelesnu), o hrani. Nejma kripostnije jistbine za dušu nego je rič Božja. J. Filipović 1, 438^a. Snažan jest u tilu tko kriposne jizbine blaguje. I. J. P. Lučić, razg. 137.

d) hrabar, vidi krepost, 1, g. Sokolović paša od Bosne s desne mu je bio paka, sred vojnice sve kriposne šesnes tisuć sta junaka. I. Gundulić 326. Od hrabrenijeh deset plavi punijeh zbora tač kreposna. G. Palmotić 1, 18. Vrsna i kriposna u boju viteza, čovika priopa-

koga. A. Kanižlić, kam. 2. Petsto po izbor kriposnih vojnika. 818. Osam stotina iļada vojnika snažnih i mnogo kriposnih. And. Kačić, kor. 233.

e) *ograničuje se značeńe jakosti samo za jednu osobinu.* Brez svita oca duhovnoga koji je još u znańu kripostan. M. Zoričić, osm. 33.

f) *znači: koji može što učiniti (isporedi* krepost, 1, i). *dopuńuje se infinitivom.* Nisam krjepostan gledati od vile na obraz ljepostan. Š. Menčetić 20. Jaoh i majka tva žalosna otet mu te nije kreposna! I. Gundulić 95. Ni kripostan bi podniti toli ļute nepokoje. G. Palmotić 1, 374. Jedan sam milostan pogled vil' žuđene hraniti kripostan živa je sved mene. 142. Ogań kripostan jest to učiniti. A. Kanižlić, utoč. 461. — *Po tuđijem jezicima ima uz inf.* za. Apostoli krepostniji za pripovijedati istinu vjere . . . J. Matović 139. — *Amo pripada i ovaj primjer u kojemu se infinitiv ima u misli:* Da se čuvaju od žen bližńih ali takoje dalńih koliko godi bi bili kripostni. Transit. 264.

g) efficax, *koji ima neku moć što odgovara ńegovoj naravi, vidi* krepost, 1, k. Od toliko velicijeh i kreposnijeh lijeka. I. Držić 48. Da ova voda bude tvojim virnim kripostna likarija. L. Terzić 198. O kripostna likarijo! A. Kanižlić, utoč. 855. Kripostan ondi lik imade. Nadod. 86. Da bi napomenuo kojugod kriposnu likariju za utažiti srditost. I. J. P. Lučić, razg. 91. Pod'mo iskati kriposne trave. M. Držić 57. Od kreposnijeh sokom trava. P. Kanavelić, iv. 305. Samo od biļa kreposnoga vilinstvo mi srećno ukaži. I. Đorđić, pjesn. 167. Njeku travu htje ubrati od ditama kreposnoga. J. Palmotić 199. — Toliko je snažna i kripostna rič Božja. J. Banovac, pred. 116. Kreposna i svemoguća riječ Božija. Đ. Bašić 2. Imade složno govoreńe, vele kriposno i podugo. A. Kanižlić, kam. 318. Ova molba da kripostnija bude, isti car stiže u Rim. 641. Da bi ńegova molitva kriposnija bila. fran. 95. Toliko je kripostna molitvica. uzr. 161. Da bi bila goruća i krepostna molitva. J. Matović 448. Ako su ńezine molitve naj kriposnije kod sina ńezina. Grgur iz Vareša 132. Koji uzrok vele kripostan bijaše. A. Kanižlić, kam. 85. Imade kriposne uzroke, što je namislio u dilo staviti. 421. Koliko je kripostan uzrok ovi. uzr. 14. Kripostniji razlozi suproti ńemu. kam. 12. Ovi razlog jest vele kripostan. 181. — *(H)*oteńe kriposno jest koje ima kripost od *(h)*oteńa sadańega. A. Bačić 269. J. Banovac, razg. 204. Odluka kriposna. S. Badrić, prav. nač. 15. Druga se *(odluka)* zove kriposna i biva ne onoga časa kada dilujemo i činimo posa' nego prvļe. M. Zoričić, osm. 5. Kriposna oli malo prošasta odluka jest ona, koju čovik sad učini, pak posli izvrši ne porekavši je prvļe izvršeńa. M. Dobretić 6. Moći će vaļanih i krjeposnih odluka satvoriti samo većina. Zbornik zak. 1863. 3. — Naredba ministarstva krjeposna za svekolike krunovine. 2, 907. Cesarski patenat krjepostan za kraļevine . . . 1853. viii. Ugovor će postati vaļan i krjepostan. 1865. 237. — Pametno i kripostno svidočanstvo suprot Nikoli papi. A. Kanižlić, kam. 92. Mloga i kriposna svidočanstva iz sv. pisma. 771. — Sakramenat primļen ne bi vaļao ni kripostan bio. I. Grličić 86. Krštenje bi dobro i kriposno bilo. 99. Da zakonite ženidbe budu kripostne i stalne. A. Kanižlić, kam. 213. — Kriposna se *(bolest)* razumi, kad je združena s temeļitom odlukom. Ant. Kadčić 342. — Koje je *(zlameńe križa)* kriposno protiva našim neprijateļem. J. Filipović 1, 20[a]. Promińuje kriposno i potribno zlameńe od riči ovoga sakramenta. Ant. Kadčić 188. — S lipima i kripostnima načini oko ńega nastojaše. J. Banovac, pred. 19. — O ļubavi, što je to, da si toliko kripostna u srdcu Božjemu? A. Kanižlić, uzr. 95.

h) *o čeļadetu, vrijedan, vaļan, ograničuje se značeńe.* U svomu zanatu kripostan i naučan. And. Kačić, kor. 465. Viteza na oružju kriposna. 120.

b. *prema značeńu što ima* krepost *kod* 2, a.

a) virtute praeditus, probus, *o čeļadetu, koji hoće ono što je moralno dobro, koji misli i radi moralno dobro.* Porodi se Anton od kripostnih roditeļov. F. Glavinić, cvit. 14[b]. Da mladu kćer Ļubicu kriposnomu Gradimiru mi podamo vjerenicu. G. Palmotić 2, 168. U pohvalu pisnika kripostnoga. A. Vitaļić, ist. 538. Ja vam pridajem čovika naučna i kriposna. S. Margitić, fal. 25. A kreposnijeh *(žena)* izvisuju se djela uresna. J. Kavańin 45[b]. Bijaše držan da je krepostan, da je viran. A. d. Bella, razgov. 74. I nađi kriposna ispovidnika, očituj mu tvoje grihe. J. Banovac, razg. 108. Paskažio kardinal, jedan čovik toliko kripostan i svet. pripov. 53. Zaručniče čisti i kriposni. prisv. obit. 78. Složiteļ krepostnomu štiocu. I. A. Nenadić, šambek. 3. Po pričešteńu ne bivaju kriposniji u svojim dilih. F. Lastrić, test. 308[b]. Kriposnu kćer cara Nicefora. A. Kanižlić, kam. 1. Bogoļubno čini dilo i kriposnim ļudima milo. V. Došen 196[a]. Četvrti je . . . kaluđere Sava, . . . pustińaka kriposni vojvoda. And. Kačić, razg. 18[b]. Da huli čovjek krjepostan razbludna. A. Kalić 91. — *Može se kazati i o gradu i o narodu.* Jah općit Radaz *(izvrnuto* Zadar) grad mneć da je kripostan, nauka dobra rad u ńemu vazeh stan. Đ. Baraković, vil. 323. Protiva Krstjanom koji su jedan narod kripostan. F. Radman 11.

b) *o djelu, djelovańu itd. koje je moralno dobro* (honeste, recte factum), *pa i o misli.*

aa) *o djelu.* Dela naša kripostna. Korizm. 72[b]. Krjeposna djela našijeh svetijeh otaca. B. Kašić, fran. i. Dva ova k svakomu delu kripostnu pridružihu se. F. Glavinić, cvit. 192[a]. Kreposnima tuj djelima naša duša uspeńi se. G. Palmotić 2, 75. Činiti kripostna dila. P. Radovčić, način. 5. Bjeguće vrijeme od života kreposnijem djelima napuńivat. B. Zuzeri 5. Znati će se tada i viditi svakolika dila svakoga čovika, toliko dobra i kriposna, koliko zla i opaka. F. Lastrić, ned. 15. Nijesu suprotni djelim kreposnijem. Đ. Bašić 15. Sabrańe pametnih riči i kripostnih dila ļudskih. M. A. Reļković, sabr. i. Čińaše ovakova kripostna dila. 7. S ostalimi krepostnijem djelima. T. Ivanović 60. — Njeka rados u kreposnu djelovańu. B. Zuzeri 66. — V čińenjih kripostnih. Korizm. 2[a]. — Naj kašńi bi ov at kripostni. 84[a]. — *bb*) *o misli.* Kad začne u srcu svomu koju kripostnu misao. I. Grličić 136. Nije misli krjeposnije, neg razbirat gorńn stańu. J. Kavańin 465[a].

c) *o duševnoj osobini.*

aa) *o osobitoj kreposti.* Od junaštva svijem kreposna. G. Palmotić 1, 289. Al' to ne bi po holosti, dal' kriposnoj poniznosti. V. Došen 29[b]. Tim ne može pohuļeno djelo carske bit milosti, nu svudara proslavjeno kô kreposne plod blagosti. P. Sorkočević 585[b].

bb) *o izvrsnosti.* Razmišļati kriposne izvrsnosti ovoga privisokoga Gospodina. A. Gučetić, roz. mar. 103. Ļubav od izvrsnosti kreposnijeh. B. Kašić, iń. 23.

cc) *o čemu što nije po sebi krepost, nego se shvaća kao krepost u osobitom slučaju.*

To je kripostan strah. Korizm. 29b. Nikom kriposnom zavidošću užgana. P. Zoranić 37a.

dd) o životu, naravi, običaju, načinu, izgledu, koji je moralno dobar. Krjepostan život čini draga Bogu. B. Kašić, nasl. 2. Život kreposni. J. Mikaļa, riječn. kod život. — On je mladac mudar dosti i kreposne prem naravi. G. Palmotić 2, 12. — Stara običaj i kreposna. P. Kanavelić, iv. 356. Uzgoj mladeži na kreposne navike. M. Pavlinović, rad. 171. — Kripostnim načinom. F. Glavinić, cvit. xvi. — Kripostne izglede koje imaju davati ostalim Krstjani potvrdeoi u svomu živļenju. Ant. Kadčić 171. — Amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu je put u metaforičkom smislu: Glas tvoj po svih zemļah po kriposnih puti', po naučnih stazah do vika će sluti. I. Tonković u D. Baraković, vil. 370.

e) uopće o stvari ili o čemu mu drago. Stvar je lijepa i kreposna čovjek, mučat ki umije. I. Gundulić 38. Od razumna i kriposna kriposne se čine stvari. G. Palmotić 2, 270. Što godir kriposno izmisliti možemo, sve je u Bogu. A. Bačić 4.

f) u širemu smislu, koji pripada uopće kreposti, koji se bavi krepošću, u kojemu ima nešto kreposno itd. o riječima, knizi, nauku, svjetu, zakonu itd. Zašto rič kreposna njekoja govori: ,Tko razum ne pozna, časti mu ne tvori'. D. Raňina 68b. Govorit ter uze besjede kreposne. A. Sasin 277. Kreposna te tva besjeda svijetle od krvi opovijeda. G. Palmotić 1, 37. — Štijući knige kripostne. A. Tomiković, gov. 102. — I znam, da jih ćeš (pisni) svakojacih kriposnih pun naukov, priurešiti i prinačiniti. H. Lucić 186. — Kreposni su vaši svjeti. G. Palmotić 1, 31. — Kriposnijem i dobrima nastojaše vrh svijeh stvari utvrdit se zakonima. 2, 201. — Mnokrat su žalosne te pjesni nih vele, a mnokrat kreposne, a mnokrat vesele. N. Naļešković 2, 123. — Amo pripada i ovaj primjer: Ako li stvari hoć krjeposne legati. N. Naļešković 2, 123.

2. adv. krěposno. — Komp.: krepòsnijē, vidi B. Kašić, nac. 14; A. d. Bella, riječn. 769a itd. — Između rječnika u Mikaļinu (krjeposno, kreposno ,honeste, cum virtute, virtuti congruens'), u Belinu (kreposno ,attivamente, con attività' ,active' 117a; ,efficacemente' ,efficaciter' 285a; ,virtuosamente, con virtù' ,cum virtute' 769a; kripostno ,vigorosamente' ,fortiter' 766a), u Bjelostjenčevu (krepostno, z krepostjum ,efficaciter, cum virtute, virtuose'), u Voltigijinu (kreposno ,vigorosamente, virtuosamente' ,tugendhaft, tapfer'), u Stulićevu (krepostno ,cum virtute, honeste, integre').

a. značeńe je prema 1, a, jako, čvrsto, vrijedno itd.

a) čvrsto u tjelesnom smislu. Sad kriposno stoji gori, a u grob se sad obori. V. Došen 22b.

b) čvrsto u duševnom smislu. Da ga od sada krjeposnije naslidujem. B. Kašić, nač. 11. Za ispovidat temeļito i kriposno svetu viru katoličansku. M. Dobretić 52. Koja se (odluka) kripostno uzdrži u čoviku. 6. — Amo može pripadati i ovaj primjer: Koli je huda ces dragu stvar zgubiti, ku poznaš kroz dila, da te je u svemu kriposno ļubila! D. Raňina 137b.

c) efficaciter, jako, s uspjehom. Obilato i kripostno ukazasmo. A. Kanižlić, kam. 553. Ti me naj boļe i naj kripostnije pomoći moreš. uzroci. 32.

d) hrabro. I kriposno boj ne bije. V. Došen 244b.

e) vrijedno (o materijalnoj vrijednosti). U dukatu od zlata ima kreposno pô groša ili groš. M. Radnić 481b.

b. prema značeńu kod 1, b, honeste, probe, moralno dobro. Kriposno živući v zapovedēh. Korizm. 85a. Tko kriposno misli u sebi, mnokrat mu je sreća blaga. G. Palmotić 1, 121. Goj ga kripostno. I. Ivanišević 108. Za kreposno danke provoditi, nauči udarati u saltijer. I. Đorđić, salt. viii. Koji je živio kreposno. Đ. Bašić 269. Govoreći kriposno sveti Ambrož: ,Doklem si u Rimu živi na rimsku'. Ant. Kadčić 52.

KREPOSTAŃE, n. vidi krepost, 2. — Na jednom mjestu (krjepostanje) u pisca xviii vijeka koji je jamačno ovu riječ i načinio radi slika, zar od kreposno stańe, ili od krepo (krepko) stańe, ili kao verbalni supstantiv od ńekakva glagola krepostati (isporedi krepostiti) kojemu nema potvrde. Kih ću taknut krjepostanje u nasljedno pripijevanje. J. Kavańin 365b.

KREPOSTITI, krepostim, impf. krijepiti (davati kreposti objektu). — Na jednom mjestu xvi vijeka, a između rječnika u Stulićevu (,ad virtutis aditum procedere') gdje nije pouzdano tumačeńe. Mrvica naj manša ter od te sladosti telesa sva naša i duše kriposti. M. Vetranić 1, 369.

KREPÒSTIV, adj. pun kreposti, krepostan, krepak. — U jednom primjeru xviii vijeka. Ovo kripostivo vino ispravļa srce čovičje. E. Pavić, ogl. 507.

KREPOŠĆA, f. vidi krepost. — Samo u jednoga pisca xviii vijeka (krjepošća). Da krjepošća ńiha smete sržbu, žrlstvo . . . J. Kavańin 566a.

KREPOŠĆINA, f. vidi krepost, 1, p, b). — U istoga pisca (krjepošćina) u kojega ima i krjepošća. Serafinâ red viši osta, pod ńim drugi kerubinâ, pak prijestoļa, pak gosposta dika slijedi krjepošćina. J. Kavańin 494a.

KREPŠIĆ, m. ime selu u Bosni u okrugu Dońe Tuzle. Statist. bosn. 93.

KREPÙCNUTI, krèpucnēm, pf. dem. krepati. — O čeļadetu s preziraňem. — U naše vrijeme u Lici. ,Bome e krepucn'o (umro), neće daļe'. J. Bogdanović.

1. KRÊS, m. što se okreše od kamena (ili od stare zidine), kresotine. — U naše vrijeme u Lici. ,Natrpaj u kola ovog svakakva kresa (od kamena i od stare zidine) pa pospi po putu, biće ti onda ļepši put'. J. Bogdanović.

2. KRES, m. kresańe. — U jednoga pisca našega vremena. Ustavi se prasak od pušaka, kres od gvožđa, bijes od junaka. Osvetn. 3, 160. Tomu ne hće ni beg protiv rijeti, jer se i sam dovoļio trka, mila bijesa i puščana kresa. 4, 27.

3. KRES, m. ime biļkama. — Po svoj prilici od ńem. kresse. — Između rječnika u Bjelostjenčevu (kres, trava ,laver, est herba in aquis nascens, frutico pingui recto, foliis latis, olusatro similibus sed minoribus et odoratis, vulgo ,berlam' et ,berulam' dicimus, condita et cocta torminibus medetur, nominant hanc herbam aliqui ,bobovńah'), u Stulićevu (,gorgolestro, sorta d' erba' ,laver' iz Bjelostjenčeva). Kres, (tal. cression, planta fontis, nasturtium aquaticum (u mletačkom rukopisu), 1. Nasturtium officinale RBr.; 2. Ammi majus L. (Visiani). B. Šulek, im. 171. — S ńekijem pridjevima može značiti i druge biļke. Kres pitomi (ńem. kresse), Lepidium sativum L. (Sabļar). — Kres vodeni, 1. Nasturtium

officinale RBr. (Lambl); 2. Cardamine pratensis L. (Sabljar). B. Šulek, im. 171.

4. KRES, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada pod Kresom. Sr. nov. 1875. 223.

5. KRȄS, *interj. kao glas (onomatopeja) što postaje kad se što kreše. — isporedi* 2. kres. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Upali li ti puska?' ili: ‚Sastavi li ti puska?' ‚Ma ni samo kres'. ‚Na edanput ga kres! sakom u glavu'. J. Bogdanović.

KRESAČICA, *f.* krijesnica, svitak. Kresačica. Lampyris. Voća. D. Hirc.

KRÈSALAC, krèsaoca, *m. čovjek koji kreše (u jednom primjeru, u kojemu je griješkom* kresaoc, *stoji metaforički o Bogu, i znači: koji kreše što iz kamena, upravo kipar).* Bog, svemogući stvoritelj, primudri učinitelj i sveznani kresaoc ... stvori čovika i ukresa u ńega svoju priliku. J. Banovac, pripov. 199.

KRESALKA, *f. u Bjelostjenčevu rječniku kod* kresnica.

KRÈSALO, *n. ono (naime) čim se kreše ogań, ogńilo, ocilo. — Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kresalo, ogńilo ,ignarium, ignitabulum, calybs' *gdje se naj prije nahodi*), *u Belinu* (‚acciarino o acciajuolo da batter il fuoco' ‚igniarium' 16a; ‚focile, accialino' ‚ignarium' 320b), *u Bjelostjenčevu* (‚ignitabulum', v. ogńilo), *u Jambrešićevu* (‚ignitabulum, igniarium'), *u Voltiđijinu* (‚battifuoco, accialino, focile' ‚feuerstahl, feuerzeug'), *u Stulićevu* (‚igniarium'). Da Isukrst kamen nugjeni od otvrdnutih Žudija kako od čelika i kresala udaran. A. Kanižlić, bogoljubn. 260. — *I u metaforičkom smislu.* Čeljade koje vijera mladiće i djevojke podruglivo, u naše vrijeme u Stonu. ‚Ona mu je bila kresalo'. M. Milas. *ovo značeńe postaje od glagola* kresati *shvaćena u zlu smislu (tal.* batter l'acciarino).

1. KRESAN, kresna, *adj. vidi* kresatan. — *U Jambrešićevu rječniku:* kresni kamen ‚pyrites'.

2. KRESAN, *m. ime muško (?), vidi* Kresanov.

KRESANOV, *m. ili prezime ili patronimičko ime po ocu Kresanu (imenu* Kresan *nema potvrde).* Živko Kresanov. Glasn. ii. 3, 77. (1706—1707).

KRÈSÂŃE, *n. djelo kojijem se kreše. — Između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.*

KRESATAN, kresatna, *adj. kojijem se kreše ogań (o kamenu). — isporedi* 1. kresan. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kresatni kamen, kremen ‚pyrites', v. kamen, *i u Stulićevu rječniku:* kresatan, kresatni kam ‚pyrites' *iz Habdelićeva.*

KRÈSATI, krȅšêm, *impf. udarajući ogńilom o kremen, činiti da skaču iskre (iz ogńila, ne iz kremena, kao što se prije mislilo) — ovo je naj starije i naj obićnije značeńe, pa se iz ńega razvila i druga. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kresah, *u ger. praes.* krȅšući, *u part. praet. pass.* krȅšân; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. (u Dubrovniku je svagda akc.* kresô). — *Riječ je praslavenska, isporedi češ.* kresati, *pol.* krzesać. — *Između rječnika u Mikaljinu* (kresati, iskresati ogań ‚excitere ignem calybe'), *u Belinu* (kresati ogań ‚battere l'acciarino' ‚ignem chalybe excutere' 320b), *u Bjelostjenčevu* (krešem, kresati ‚excutio, excudo ignem calybe, l. excito'. v. izkresujem), *u Voltiđijinu* (‚batter fuoco' ‚feuer schlagen'), *u Stulićevu* (‚ignem e silice excutere'), *u Vukovu* (‚feuer schlagen' ‚excutio ignem').

1. *aktivno.*

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem.* Kako krem ogńilom naporno gdo kreše. Đ. Baraković, vil. 281. Tko kreše ogań. J. Banovac, pred. 54. Krese vatru, pak se onda diže. M. A. Reljković, sat. G7a. Ali je trijeba dugo kresat za ukresat ogań. A. Kalić 336. Age čuše, ali ne dočuše, nego kreśu a u lulu pušu, mi ne kreše Asan-Begoviću. Nar. pjes. vuk. 4, 99. Povadi kresivo pa stane kresati dok malo vatru priježe. Nar. prip. vuk.[2] 202. — *U metaforičkom smislu.* Molitva kresa za ukresat što istemo. A. Kalić 501. — *Metaforički.* I zajedno kada sidi muško s ženskim i besidi: .. onda vatru kresat stanu, da zarane bludno planu ... V. Došen 90b.

b. *u prenesenom smislu, sipati vatru, n. p. iz puške.* Brat Pavlov potegao pušku i kreso na popa. Glasnik ii. 1, 83. (1806). Iz pušaka ogńom u mrak kreše. Osvetn. 1. 68. — *ili drukčije.* Drakun ogajn iz zub leteći kreše. I. Glavinić, posl. 53. Pri srdo jesu, ki im zubima ogńe kresu *(sc.! radi slika).* J. Kavańin 460a.

c. okom kresati *metaforički gotovo što i migati (komu) okom, ili po sličnosti pravoga značeńa kod a, ili je preneseno od značeńa kod* b *(kao da se iz oka sipļe vatra).* Knez je sedeo kod Milovana i Milenka ... ‚Nećemo ni ložiti, gospodaru' veli Milovan, a okom kreše Milenku i misli ‚Samo dok ti legneš'. M. Đ. Milićević, knez miloš 69.

d. *u širem smislu, udarati (obično čim oštrijem) da komadi otpadaju.*

a) uopće. Al tvojizim sicivima krešuć, snažir ne razbihu. J. Kavańin 287a. Gdi udari, krese, mlati, satire. J. Rajić, boj. 30—31. Ne hajaše sto su crni hudi, no svak lebdi da mu kreše grudi. Osvetn. 3, 142.

b) objekat je grańe na drvetu, vidi kastriti. *može objekat biti i trava. — Između rječnika u Vukovu* (‚die äste abhauen' ‚abscindo ramos'). Briske, trišńe, višńe i kajsije noži kresu bašćovani višti. J. S. Reljković 84. A on *(jarac)* odgovori: ‚Poslao si snahu da mi kreše, da brstim'. Nar. prip. vuk.[2] 245. Motikom kresati travu po ńemu *(gumnu).* Vuk, rječn. *kod* žnjati. — *Valja da i ovaj primjer amo pripada, u kome se kreše brada kao trava:* Treći junak crne brke veže, a četvrti sjedu bradu kreše. Nar. pjes. vuk. 3, 337.

c) objekat je kameńe, vidi tesati. Ako se nasladuješ u zgradam naresenim, evo sam ti kameńe pripravio, pilaj ji, tesi ji i kreši ji. And. Kačić, razg. 1. Nasavsi mestre od stina, koji imaju stine kresati i diljati. kor. 216.

e. *prećašńe se značeńe shvaća metaforički, te u različnijem smislima može značiti: raditi nešto s velikom silom, n. p.:*

a) oštro govoriti. Znate li, kako sam im kresao? Bre, nisu znali šta će mi odgovoriti. D. Obradović, basne. 291. ‚Bome on ńemu kreše u oči sve što god zna crńe'. J. Bogdanović.

b) jesti mnogo, neumjereno. ‚Esi li vidio, kako ona kreše? reka' bi, da ni lani nije io'. J. Bogdanović.

c) skakati, igrati. U Kruševo kolo kreše. Nar. pjes. herc. vuk. 247.

f. *neprelazno, subjekat je vatra, te znači sipati se, isporedi* b. Iz nosa mu modar plamen sijeva, a iz zubi kreše vatra živa. Osvetn. 1. 10.

2. *sa se.*

a. *pasivno.*

a) prema 1. a. Kad se vatra kreše pa trud neće da se zapali ... Vuk, rječn. *kod* uhvat[illegible]

b) prema 1, d, *b).* Kupus, koji se ne

zavija u glavice, nego raste u visinu, pa mu se lišće kreše i kuha. Vuk, rječn. *kod* rastan.

b. *recipročno, biti se, tući se, isporedi* 1, d *i* e. Ti si prva duka ćesarova, što se s Turci kreseš po granici, dobro čuvaš krajove granice. Hrv. nar. pjes. 3, 330.

KRESAVKA, *f. krijesnica, svitac. — U Bjelostjenčevu rječniku:* v. iskrica, 2; *u Jambrešićevu:* kresavka, črv, muha ‚cicindela, noctiluca'; *u Stulićevu:* kresavka, crv ‚cicindela, lampyris' *iz Habdelićeva. — U Voltiģijinu je rječniku:* kresavka, kresnica, kresalka ‚scintilla' ‚funke', *dakle drugo značeńe (iskra), možebiti jer je krivo razumio tumačeńe u Bjelostjenčevu.*

KRESENIĆ, *vidi* Kresinić.

KRESICA, *f. vidi* 3. kres. Kresica (I. Sabļar), v. Kres. B. Šulek, im. 171.

KRȄSIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. XIV.

KRÈSIMȊR, *m. ime muško. — -e- stoji u južnom i istočnom govoru mj. ńegdašńega* ê; *u zapadnom govoru trebalo bi da glasi* Krisimir. — *Da je naj stariji oblik s -e- kaže Miklošič* (bild. der slav. personennamen. 70), *i potvrđuje se oblikom Κρασημέρη u Porfirogeneta (vidi* Doc. hist. rač. 397. 398), *gdje vaļa da je primļeno preko bugarskoga jezika. — Kasnije se od ovoga načinio oblik* Krešimir *(vidi), jamačno jer se mislilo na glagol* kresati *(impt.* kreši). — *Od* X *vijeka, isprva u grčkijem (vidi sprijeda) i u latinskijem kńigama.* ‚Regnante Cresimiro rege Chroatorum et Dalmatiarum'. Doc. hist. rač. 51. (1059). ‚Ego Cresimir qui alio nomine uocitor Petrus, Chroatorum rex Dalmatinorumque . . . Comperimus namque in gestis proaui nostri Cresimiri majoris . . .' 60. *(okolo* 1062). Bolislavi, Kresimiri . . . J. Kavańin 244ª. Kresimir ki se odi krunom Bosne srebrnite. 251ª.

KRESIN, *m. prezime. —* XVIII *vijeka.* Živko Kresin. Glasnik. II. 3, 224. (1710—1720).

KRÈSINA, *f. augm.* 1. kres. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ove svakakve kresine natrpaj u onu lokvetinu'. J. Bogdanović.

KRESINIĆ, *m. prezime. —* XV *vijeka.* Vlatka Kresinića z Mazalac. Mon. croat. 128. (1486). — *Na drugom mjestu u istom spomeniku oblik je* Kresenić. Petra Kresenića z Mazalac. 127—128. (1486).

KRÉSITI, *vidi* krijesiti.

KRȄSȊVO, *n. sprava za kresańe vatre, t. j. ogńilo i kremen. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kresalo) *i u Vukovu* (‚das feuerzeig' ‚igniarium'). Gdi došavši izvadi kresivo, ukresa vatru. D. Rapić 331. Pak išćera vatru na kresivo. Ogled. sr. 448. Kresivo sam imao, ali nema drva! Nar. prip. vuk. 204. Ima li ko kresivo od vas, da zapalimo? Nar. prip. vrč. 55. Uzme kresivo i okolo jedne bukve propiri vatru. 173. Vaļa da nije imao kresiva, ili već nije mogao od zime da iskreše vatru. Vuk, rječn. *kod* pirivatra. Duvanģijama koji nemaju kresiva, nego ištu da im drugi vatru ukreše. poslov. 102.

KRESKA, *f. ovako se zovu u Dalmaciji ńeke vrste vinove loze.* Kreska mala, vrst vinove loze bijela grožđa (Dalmacija, Danilo). — Kreska plaska, suvrst vinove loze bijela grožđa (Dalmacija, Danilo). — Kreska vela, suvrst vinove loze bijela grožđa (Dalmacija, Danilo). B Šulek, im. 171.

KRȄSKÂŃE, *n. djelo kojijem se kreska. — U Vukovu rječniku.*

KRȄSKATI, krȅskâm, *impf. dem.* kresati. — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* krȅskâ). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Svaki šumu jer kreskajuć kvari. J. S. Reļković 221. Sikirama brezposleni šumu kreskaju. 224.

KRESLICA, *f. ńekakva biļka.* Dugovečne biļke *(su)* i mnoge travke, n. pr. kreslica. K. Crnogorac, bot. 31.

KRESLUK, *m. ime zaseoku u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 65.

KRȄSNUTI, krȅsnêm, *pf. udariti ogńilom o kremen (radi kresańa vatre), iz ovoga postaju i ńeka druga značeńa kao kod* kresati. — *Upravo je perfektivni glagol prema* kresati. — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* krȅsnû). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚einen schlag führen, um feuer aufzuschlagen' ‚silicem tundo chalybe).

a. *u pravom značeńu.* Ako u kremen ne kresnemo, nigda neće iz ńega iskra iskočiti. Vuk, priprava. 117.

b *udariti uopće. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Bome on ńega kresnu kocem po glavi, i maum pade na zemļu ka i svijeća'. J. Bogdanović.

c. *vidi* kresati, 1, c. Smiļana kresnu lijevom trepušom. M. D. Milićević, omer. 48. ‚Kao sančim', reče paša, i kresnu trepušom lijevoga oka. 189. Kresnuti okom, namignuti, dati znak. I. Pavlović.

1. KRÉSO, *m. hyp.* kresozub. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *U Dobroselu s drugijem akcentom:* krȇso, cf. krezo u Vukovu rječniku. ‚Jesi li poznavao pokojnoga Kresa?' M. Medić.

2. KRÉSO, *m. hyp.* Kresoje. Moj Kreso. M. Držić 441.

KRȄSOJE, *m. ime muško. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu*[a] *(po Vukovijem bileškama).* Kresoje. M. Vetranić 2, 236. M. Držić 441. Glasnik. II, 3, 78. (1706—1707). S. Novaković, pom. 72. — *U starijim dubrovačkijem poslovicama nalazi se često ovo ime, kao o poznatu čovjeku (junaku?).* Nade se i nad Kresojem. (D). Jes ga i nad Kresojem. (Z). Nad Kresojem ga ne ima a do Vrtoja nije ga. (Z). Nije ga bilo nad Kresojem, nu se iznašao. (Z). Poslov. danič.

KRȄSOJEVIĆ, *m. prezime po ocu Kresoju. — Od* XVIII *vijeka (kaže se i* Kresoević). Kresoević *(među knezovima i vlastelom naroda slovinskoga).* And. Kačić, kor. 454. Vojevoda Atanasije Kresojević (‚Kresoević'). Glasnik. II, 3, 283. (1786). Znatniji bezi u Bosni jesu: . . ., Kresoević, . . . F. Jukić, zemļop. 142. Kńiga dođe Kresojević-Krsta. Nar. pjes. vuk. 4, 96. A veli joj Kresojević Krsto. 4, 100.

KRÈSOTINA, *f. što se okreše, vidi* 1. kres. — *U naše vrijeme.* Spodabļali su prvu kresotinu, što je mlat odbio sa planinom, koju se htjelo poravnati. M. Pavlinović, rad. 141.

KRȄSOVI, *m. pl. vidi* I. krijes.

KRESOVICA, *f. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 98.

KRESOVIĆ, *m prezime. — isporedi* Kresojević. — *Pomińe se* XVIII *vijeka.* Imade za ženu Katu Kresovića. And. Kačić, kor. 460.

KRESÒZUB, *adj. vidi* krezub. — *U Stulićevu rječniku:* ‚edentulus'. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KRESÒZUBAC, kresòzupca, *m. kresozub čovjek. — U Stulićevu rječniku uz* kresozub.

KRESPIN, *m. ńeka biļka, mali čepčežac,* tal. crespino. Krespin (tal. crespino), Berberis vulgaris L. (Visiani). B. Šulek, im. 172.

KRÈSTA, *f. vidi* huhor. — *Riječ je romanska, lat.* cresta, *tal.* cresta *itd., ali je davno prešla na balkanski poluotok, isporedi novogrč.* κρέστε, *arb.* krešte, *rum.* creastă. *po ovome zadńem obliku kao da -e- odgovara starijemu ě.* — *Ne znam, ima li ove riječi po zapadnijem krajevima, te vaļa da nije upravo došla iz talijanskoga jezika.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide ober). Poznaje se pijetao po kresti. Nar. posl. vuk. 252. Ćurani su ugojeni: crvene im se one kreste kao žeravica. M. Đ. Milićević, zim. več. 276. — *S nekijem pridjevima, u prenesenom smislu, znači ńeke biļke.* *a)* krèsta ćurànova, *u Vukovu rječniku:* vide tratorak. Kresta ćuranova, Acanthus mollis L. (Vuk). B. Šulek, im. 172. *b)* ćùrčijâ krèsta, *u Vukovu rječniku:* (u Srijemu) [1. ,orientalischer knöterich', gartenknöterig' ,Polygonum orientale L. — 2. ,färber-knöterich' ,Polygonum tinctorium L.']. — Kresta ćurčija. Polygonum orientale L. (Vuk, Lazić). B. Šulek, im. 172. — *c)* pijètlova krèsta, *u Vukovu rječniku:* petlova kresta, (u Srijemu) ,der hahnenkamm' ,Rhinanthus crista galli Linn.' Petlova kresta ,Celosia cristata'. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2. 73. Kresta pijetlova (petlova), Rhinanthus crista galli L. (Lazić, Vuk). B. Šulek, im. 172.

KRESTINOVIĆ, *m. prezime.* — xvi *vijeka.* Ivanuš Krestinović. Mon. croat. 185. (1501).

KRESTOVALA, *f. svitac, krijesnica.* Veliko Trgovište. D. Hirc.

KRESTUŠAC, krestušca, *m. ńeka biļka.* Krestušac (Orfelin), Krestušak, rus. крестовник, poļ. krzyżownik, krzyżowica, čes. křížek: polygala (Stulli), Polygala vulgaris L. (Visiani, Alschinger). B. Šulek, im. 172 *(i u Orfelina i u Stulićevu rječniku oblik je* krestušak).

KRESTUŠAK, krestuška, *m. vidi* krestušac. — *Između rječnika u Stulićevu* (krestušak, trava ,polygala'). Metni krestuška žutoga. Z. Orfelin, 316. Krestušak ,Polygala'. 491.

KRESUB, *adj. vidi* krezub. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka gdje vaļa da treba čitati z mj. s.* Tada Prusi, romi i kresubi ,Biž' rekoše. I. Zaničić 137.

KRĚŠ, *m. ńeka biļka, garboč, vidi* 3. kres *i radi postańa.* Kreš (tal. crescione), sisembri aquatico (Pizzelli, Aquila-Buć, Skurla), sio (Parčić), Nasturtium officinale RBr., v. Kres. B. Šulek, im. 172.

KRĚŠÉŃE, *n. djelo kojijem se kreši (vidi* krešiti). — *U Vukovu rječniku:* ,das gedeihen' ,profectus'.

KREŠEVINA, *f. ime livadi.* Potocani kod Bastaja. Daruvar. D. Hirc.

KRĚŠEVĻANIN, *m. čovjek iz Kreševa.* — *Množina:* Krěševļâni. — *U naše vrijeme.* Tu ga sreli tri Kreševļani. Osvetn. 7, 10.

KREŠEVNA, *f. mjesno ime.* Rogoža u Hrvatskoj. D. Hirc.

1. KRĚŠEVO, *n. okrš, okršaj, ograšje.* — *Vaļa da postaje od* kresati *(vidi pod 2, b).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,das gemetzel' ,magna caedes': čitavo kreševo, cf. ograšje). Vidiš bijesa, tuge i trijesa i suđena nemila kreševa. Osvetn. 1, 8.

2. KRĚŠEVO, *n. mjesno ime.* — *Može biti da je ista riječ što* 1. kreševo.

a. *grad u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 16. — *Pomińe se od* xv *vijeka.* — *Između rječnika u Vukovu* (*po Vukovijem biļeškama):* kršćanski manastir u Bosni; *u Daničićevu* (grad u Bosni gdje je bila i stolica kraļevska ... ima i sada blizu Hvojnice. na kartama ,Krschewo'). Подь Крешевомь. Mon. serb. 379. (1434). Придоше вь славни дворь краļевьства ми u Крешево. 427. U славномь граду Крешеву. 429. (1444). I Fojnicu i Kreševo. Nar. pjes. petr. 1, 206. Kreševo, varoš među planinama stiśńen, stanovnici su Krstjani, koji imaju do 200 kuća, samostan sv. Kate i učionicu ... Odstoji od Fojnice 4 sata. Nad franciskanskim samostanom vide se zidine od grada Kreseva. F. Jukić, zemļop. 36.

b. *selo u Dalmaciji u kotaru spļetskom.* Repert. dalm. 1872. 30. — *Pomińe se od* xiv *vijeka.* Pod Kreševo. Stat. poļ. ark. 5, 309.

KRĚŠIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Hrvatskoj.* P. Budmani. — *I kod mjesnoga imena u Srbiji u okrugu šabačkom:* Krešića Jabuke. Zemļa u Krešića Jabukama. Sr. nov. 1871. 474.

KRĚŠIMÎR, *m. vidi* Kresimir. — *Od* xvii *vijeka.* Kraļ Dobroslav vječne vijence s Krešimirom slavnijem stječe. G. Palmotić 2, 518. Krešimira kraļa sin. P. Vitezović. kron. 71. Krešimir vlastelin. 72. Krešimir ... Krešimir drugi. And. Kačić. razg. 89. Bratac kraļev, Krešimir imenom. Nadod. 158. Posli smrti kraļa Krešimira. 201.

KRĚŠITI, krěšîm, *pf. uzrasti, tal.* crescere. — *Po zapadnijem krajevima u naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (gdje je zlo zabiļeženo* v. impf.): ,wachsen, gedeihen' ,crescere, proficere' [vide napredovati] *s dodatkom da se govori u Paštrovićima.* — *Upotrebļava se obično u prenesenom smislu. u. p.:*

a. *kao napredovati, koristiti.* Da ti kreši i reusi svaka tvoja rabota kako voda o božiću, a list i trava o Đurđevu dne! (kad daju dobru molitvu. U našijem krajevima, amo k istoku i sjeveru, vode se zimi zamrznu i oslabe, ali onamo u župnome primorju, gdje mjesto snijega pada kiša, onda su naj jače). Vuk, rječn. *kod* krešiti.

b. *poskupjeti (jer raste cijena).* — *U Dubrovniku.* ,Krešio je kruh, krešilo je meso'. P. Budmani.

c. *prelazno, povisiti (n. p. plaću).* — *U Dubrovniku.* ,Gospoda je djevojci krešila dva fjorina na mjesec' *(povisila plaću za 2 f.).* P. Budmani.

KREŠÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se krešiva.* — *U Vukovu rječniku.*

KREŠÍVATI, krěšivâm, *impf.* krešiti. — *U Vukovu rječniku:* rasti, napredovati ,gedeihen' ,cresco' *s dodatkom da se govori u Boci.* — *Vrijedi i za ostala značeńa glagola* krešiti. P. Budmani.

KRĚŠJE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Livada u Krešju. Sr. nov. 1875. 657.

KRĚŠÔN, krešóna, *m. ńeka biļka, tal.* crescione, *vidi* kres, kreš. Krešon, Kresun (tal. crescione), sisembrio aquatico (Pizzelli, Aquila-Buć), Nasturtium officinale RBr. (Bartulović, Visiani), v. Kres. B. Šulek, im. 172.

KRĚŠPATI, krěšpâm, *impf. kovrčiti (kosu), tal.* crespare. — *isporedi* grešpati. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka (samo u pasivnom obliku).* Na glavi krešpan vlas. M. Vetranić 2, 55. Gdje bješe taj vila niz bil vrat do pasa krešpano pustila pramenje od vlasa. 2, 105.

1. KRESTALICA, *f.* Garrulus glandarius L., *neka ptica.* — *Jamačno postaje od* krijestati *(vidi), te bi trebalo da po južnom govoru glasi* krijestalica; *ali može biti da se u ovom obliku ne caje, jer narod misli na onomatopeju* kre, krek, *vidi* kreka, kreketati, krokotuša *itd.*, kreja. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ,der häher [eichelhäher]' ,graculus [Garrulus glandarius L.]. Krestalica krijesti na studenoj stijeni: da joj dodu trista, ne mogu joj ništa. *od gonetļaj:* barjak. Nar. zag. nov. 8.

2. KREŠTALICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Vinograd u Kreštalici. Sr. nov. 1872. 249.

KRÉŠTATI, kréštîm, *impf. vidi* kriještati. *isporedi* kreštalica. — *U naše vrijeme u Srbiji.* Kréštati, kad ko govori rascijepļenim promuklim glasom. Tako se naziv|e i glas gdjekojih ptica. ,Kreštalici' je po tome glagolu i ime. S. Novaković. Kreštati, kao kreja vikati. V. Ilić.

KRÉŠTELICA, *f. vidi* kreštalica. *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu (uz* kreštalica). Kreštelica kreči. A. Kanižlić, rož. 5. — *Može značiti i drugu pticu.* Kreštelica (patka). Gudince kod Đakova. D. Hirc.

KRÉŠTELIĆJÎ, *adj. koji pripada kreštelicama.* — *U Vukovu rječniku.* ,häher-' ,graculorum'.

KREŠTELOVAC, *vidi* Kriještelovac.

KRESTEĻ, *m. neka ptica, prdavac.* — *isporedi* kreštalica. Kreštej, Rallus crex L. Račinovci u Slavoniji. D. Hirc.

KRÉŠÛN, kresúna, *m. vidi* krešon.

1. KRÉT, *m. vidi* kretańe. — *Načineno u naše vrijeme.* Da mu se pusti životni kret. M. Pavlinović, razl. spisi. 239. *U osobitom značeńu: prijenos na mjenici.* Kret ,giro'. Jur. pol. terminol. 255. Prije nego bude stavļen prihvat, kret ili druga naleđa na mjenbenicu. Zbornik zak. 1863. 606.

2. KRÊT, *m. čim se kreće, ali samo u osobitom značeńu: krmilo.* — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku, u Voltigijinu, u Stulićevu, u sva tri:* v. korman.

3. KRET, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva kod Kreta. Sr. nov. 1863. 472.

1. KRETA, *f. vidi* kreda. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (vidi* kreda). Bila zemļa, kojoj vele ,kreta'. J. S. Reļković 81. Kretom . . . posipļu se žile. 223. Detetu dao kretu u ruke. S. Tekelija. let. 119. 14.

2. KRÊTA, (Kréta), *f. mjesno ime.*

a. *naj veći grčki otok, grč.* Κρήτη, *lat.* Creta, *tal.* Creta, Candia. Kretu mimohodi. Đ. Baraković, vil. 12. Kraļu od Kandije koja se u ono doba Kreta zvaše. I. Gundulić 3. Kreta, a sad Kandija. J. Kavańin 292b.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom (može biti ista riječ što* 1. kreta). Vinograd pod Kretom. Sr. nov. 1875. 335.

KRÉTÂČ, kretáča, *m. u Vukovu rječniku:* koń koji dobro kreće kola. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* krètâču, krètâči.

KRÉTALAC, krétaoca, *m. onaj koji kreće.* — *U Belinu rječniku:* ,agitatore, colui che agita o muove' ,agitator' 53a; ,motore, quegli che move' ,motor' 501a; *i u Stulićevu:* kretalac *i griješkom* kretaoc ,movens, agitans'.

KRÉTALICA, *f. žensko čeļade (ili uopće što žensko) koje kreće.* — *U Belinu rječniku:* ,agitatrice' ,agitatrix' 53a, *i u Stulićevu:* ,quae movet'.

KRETALO, *n. nešto što kreće (pomiče).* — *U pisaca našega vremena.* Kretalo, mech. lat. ,motor' ,motor'; frc. ,moteur', egl. ,motor', tal. ,motore'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *I u prenesenom smislu gotovo isto što* uzrok *(tal.* movente). A posto je vjera bila i biti će glavno kretalo osnovam. M. Pavlinović, razg. 69. Dokaz nam je kretala zadružnosti pretkršćanskih doba. razl. spisi. 162.

KRETAĻKA, *f. vioglav, neka ptica.* Kretaļka ,Jynx torquilla'. Borovo u Slavoniji. D. Hirc.

KRÉTAN, krétna, *adj. koji pripada kretańu, koji se može kretati.* — *U naše vrijeme kod pisaca.* Posle pastirske kretne svojine, veli Tjer... M. Đ. Milićević, škol. 52. — *U osobitom smislu, prema značeńu kod* krenuti, 1, a, *aa) bbb)* Kretni ,girofähig'. Kretna mjenica ,girofähiger wechsel'. Kretna vrjednoća ,giro-valuta'. Jur. pol. terminol. 255. Novci ležeći u banci kretnoj (,giro') ne mogu se podvrći nikakvoj predbježnoj zabrani. Zbornik zak. 1863. 16. Onaj, koji je voļan poslužiti se kretnimi poslovi banke. 1863. 24.

KRÉTÂŃE, *n. djelo kojijem ko ili što kreće, ili se ko ili što kreće (u sviјem je primjerima drugo značeńe, refleksivno ili pasivno). isporedi* micańe. — *Stariji je oblik* kretanje. — *Ima i oblik* kréćâńe *(vidi kod* kretati). Ant. Kadčić 522. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kretanje), *u Belinu* (kretanje ,agitamento, agitatione' ,agitatio' 52a; ,il dimenare' ,agitatio' 258a; ,moto, movimento' ,motus' 501a), *u Bjelostjenčevu, u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu* (1. ,das von der stelle bringen' ,motio'. — 2. ,das auftreiben' ,excitatio'. — 3. ,das aufbrechen' ,motio, profectus' *s primjerom iz narodne pjesme:* Rekla mi je majka na kretańu. — 4. ,das närrisch-werden' ,τὸ mente capi'). I tudije bi kretanje u kosteh. Bernardin 99. ezech. 37. 7. Bludnost ļudcka poznaje se u kretanju od obrva. Zborn. 18b. Nebo svojijem ganutjem i kretanjem. B. Gradić, duh. 25. Kretanjem od sunca. B. Kačić, rit. xxviii. Božjim ganutjem i kretanjem. nač. 9. Ti u kretaņu činiš klasti i u strašnu smutńu more. A. Vitaļić, ist. 189a. Isto reci prilično od krećańa i užigańa puti. Ant. Kadčić 522. Nebesa narešena s istinitijem i stavnijem kretańem. J. Matović 459. Ako štogod ostale zvijezde s kretańem *(pomagaju ļudma).* 463. Dolazilo doba od kretańa. Pjev. crn. 250b. Rekla mi je majka na kretańu. Ogled. sr. 94. Vino sve sastavne čestice u tijelu našem u kretańe diže. P. Bolić, vinodjel. 2, 48. Časti sokova u kretańe dolaze. 2. 139. Kad kaluđeri dođu da paši zahvale, pri kretańu skraj paše, Skender obustavi staroga igumna. S. Ļubiša, prip. 86. Kretańe puka ,volks-bewegung'. Jur. pol. terminol. 603.

KRÉTAONICA, *f. banka na kojoj se kreću mjenice.* — *Načineno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ,giro-bank'.

1. KRÉTATI, krèćêm, *impf.* krenuti. — -e- *stoji mj. praslavenskoga* ę; *korijen je* krent. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krètâh *i u part. praet. pass.* krètân; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. (može biti da se gdje govori i s drugijem akcentom:* krètati, krèćem. *koji bi mogao biti i stariji, isporedi složene glagole* iskretati, òkretati, *i akcenat kod ruske riječi).* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kretati, *rus.* крáтать *(i* кретáть, *možebiti prema* кренуть, *vidi kod* krenuti), *češ.* křátati, *poļ.* krzątać się. — *Iz*

oblika sadašńega vremena prešlo je gdjegdje -ć- u infinitiv i u oblike prošloga vremena, n. p.: krećati, *vidi* kretati. J. Mikaļa, rječn. *odavle u Stulićevu rječniku:* krećati ,movere'; krećat. J. Banovac. razg. 116; Osvetn. 5. 16: krećah (,kretjah'). J. Kavańin 45ª. — *Praes.* kretam *(vidi u Bjelostjenčevu i u Voltigijinu rječniku) nije običan.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (kretati ,moveo, agito', *i kod* ļuļati), *u Belinu* (,muovere, dar moto' ,moveo' 502ᵇ; ,agitare, muover spesso' ,agito' 52ᵇ; ,dimenare' ,agito' 258ª), *u Bjelostjenčevu* (kretam, krećem ,agito, moveo', v. gibļem), *u Voltigijinu* (kretati, kretam, *griješkom* krećem ,contorcere, stiracchiare, muovere in giro' ,krummen, biegen, winden'), *u Stulićevu* (,movere, agitare'), *u Vukovu* (,von der stelle bewegen' moveo'), *u Daničićevu* (,movere').

1. movere, agitare, *vidi* krenuti, 1.

a. *aktivno.*

a) prelazno

aa) objekat je što neživo. aaa) uopće činiti da objekat ne ostane na mjestu, micati, pomicati, vidi krenuti, 1. a, *a) aa).* Drugu *(su bađu)* koja sve ima drveće, kļuse lasńe ńu oranem kreće. J. S. Reļković 22. Kretač, koń koji dolvo kreće kola. Vuk, rječn. *kod* kretač. Koji svaka kreće ne krećući se. A. Gučetić, roz. mar. 6. Bog naš . . . jest Gospodin ki sve kreće. A. Vitaļić, ist. 320ᵇ. Svojim gibom svaka kreće *(dažd).* J. Kavańin 207ᵇ. — *bbb) u. predašńe značeńe ističe se udaļivańe.* Hoćeš dakle, evit. da bude veći? s ńega klicu il' zaperak kreći. J. S. Reļković 225. Lan i konoļu s poļa kretati i rediti vaļa. 326. — *ccc) u ovom primjeru znači upravo: primicati, pa po tome i nuditi.* Sad ih nudis voćem zdrilim, sad ostala im smoka krećes. J. Kavańin 23ᵇ. — *ddd) vidi* krenuti, 1, a. *a) aa) bbb).* Učini mi se tad sve toj ravno veće, nego li more, kad vitar ga ne kreće. H. Lucić 218. Tihi vjetrici vrhe travici razbludno kretaju. M. Držić 72. Blagi vjetrić tihijem duhom kitnijeh jela vrhe kreće. G. Palmotić 3. 112ª. Kô za rug val je *(plav)* kreće. N. Marci 17. — *eee) u ova je dva primjera značeńe kao* podizati, uzdizati *(u visinu).* Vita jela u vis grane kreće. Osvetn. 2. 176. Tu vojvode dočekaše kneza, kape kreću, po ruke se meću. 3, 118. *i u prenesenom smislu u ovom primjeru:* Što za *(h)*ranu živadi se meće, sto joj snagu i narasćaj kreće. J. S. Reļković 159. — *fff) objekat je tijelo ili dio tijela, vidi* krenuti, 1. a. *a) aa) ccc).* Kretaše tijelo, ter se napravi uprav klecećı. B. Kašić, nac. 57. — Kretajući noge u danci i balu. I. Držić 173. Ter uz natrag hitar korak kreće. Osvetn. 1, 52. Grda krila steru i krećú. G. Palmotić 3. 10ᵇ. Kretati krila ,sbattere le ali' ,excutere alas'. A. d. Bella, rječn. 641ᵇ. I on *(orao)* krila da kud prhne kreće. Osvetn. 2, 98. Na ńih sržben ti tvoj krećeš jazik himben *(metaforički, o govoru).* A. Vitaļić, ist. 159ª. Još njeki uzdisaj lica kreće joj. F. Lukarević 134. — *ggg) radi ovoga primjera vidi* krenuti, 1, a, *a) aa) ccc).* Taku rječcu vođa kreće. B. Radičević 1880. 251. — *hhh) vidi* krenuti, 1. a. *a) aa) fff).* Premda mu protiva voļi užiga narav i kreće u ńemu duh bludnosti. Ant. Kadčić 521. — *iii) vidi* krenuti, 1, a, *a) aa) ggg).* Nač ni korist ni strah mê srce ne kreće. I. Ivanišević 277. Po uzroku koji kreće srce na te bolesti. Ant. Kadčić 341. — *kkk) vidi* krenuti, 1, a, *a) aa) hhh).* Kretati, merc. (prenositi) ,giriren (wechsel)', tal. ,girare'. cf. krenuti. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

bb) objekat je čeļade. — *Nemam primjera prema značeńima glagola* krenuti *kod* 1 a, *a) bb) aaa) i bbb). aaa) vidi* krenuti, 1. a, *a) bb) ccc).* Nemoj nas kretati odavde. Đ. Daničić. 2mojs. 33, 15. Kreće kmeta sa zemļišća svoga. Osvetn. 5, 8. Da stalno namješta, kreće i otpušta učiteļe. Zbornik zak. 1873. 132. — *bbb) vidi* krenuti. 1, a, *a) bb) ddd).* — *između rječnika u Vukovu* u. p. vojsku ,das lager aufbrechen' ,castra movere'. Tvoj ćesare na nas vojsku kreće. Osvetn. 6, 67. — *ccc) vidi* krenuti, 1, a, *a) bb) eee).* Slaba nijesam ja srca tač odveće, da me stvar svakoja obraća i kreće. F. Lukarević 139. Kretajući ostale dumne svojom hitnostju. B. Kašić, per. 126. Kad nas isti Bog na to kreta. nac. 10. Malo će te kretati sto izvan oćutiš. nasl. 71. Ļubav velika kreće me. I. Ivanisević 311. Kad ga u tomu slobod kreće. A. Vitaļić, ist. 125ᵇ. Pomoći vrhunaravske s kojim Bog uzbuđuje i kreće čovika. Ant. Kadčić 9. Ova ga voļa kreće da vas narod spasi. A. Vitaļić, ist. 62ª. — Ovo kretaše apostola podnijeti nevoļe. M. Radnić 68ᵇ. — Kreće jih na zla svaka zla ńihova ćud. A. Vitaļić, ist. 11ᵇ. Kad na duzno smilovanje ne kreće ga zdrak ļubeni. ost. 115. Koji *(plod misе)* kreće Boga na milosrđe. Ant. Kadčić 65.

cc) objekat je životińa. — *Imam primjera samo prema značeńu glagola* krenuti *pod* 1, a, *a) cc) ccc).* — *između rječnika u Vukovu.* ,auftreiben' ,excito' [vide dizati 2]. Povedite hrte i zagare, pa krećite tice jarebice. Nar. pjes. vuk. 2. 14. Oni kreću srne i košute, napušćaju hrte i zagare, te fataju srne i košute. 2. 47.

b) neprelazno s instrumentalom, isporedi krenuti, 1, a. *b)*

aa) vidi krenuti, 1, a. *b) aa), činiti da se što (ono što je u instr.) pomiče s mjesta. aaa) uopće.* Stase kako gora sobom ne krećući. M. Marulić 41. — *bbb) može značiti što* okretati. *često u prenesenom smislu (Bog)* svijem vrti, svijem kreće. M. Vetranić 1. 378. Tko će svijetom da kreće, nek prije sobom krene. M. Pavlinović. rad. 117. Al' tko da joj pripomogne jadu, krom onoga koji gromom kreće? Osvetn. 1, 20. Da sudbina. štono svijetom kreće, svakom suce konce na klubašce. 6, 25. — Ļudi s kima tašta slava kreće. J. Kavańin 30ᵇ. — *ccc)* kretati vojskom, *vidi* krenuti, 1, a, *a) aa) ddd).* I prijestolja put visoka radi vojskom da svom kreće. J. Kavańin 268ª. I tako počeo jest kretati svojom vojskom. I. Zaničić 21. Udiļ poče vojskom kretati. 39. Poćeo je kretati svojom vojskom 220.

bb) činiti da se što (ono što je u instr.) miče ne ostavivši mjesto, vidi krenuti, 1, a, *b) bb). aaa) uopće.* Ako čuje listje od dubja gdje ńim vjetar kreće. Zborn. 6ᵇ. Lis kojijem svaki vjetar kreće. M. Držić 355. Ti, cvjetice, s kim kroz svoju slatku silu vjetrić kreće. A. Gleđević 138ᵇ. Koji vihor hrastom kreće. V. Došen 92ᵇ. Tim ko dubjem vjetrić kreće, tako i ńu . . . nenadana zgoda ustrese. P. Sorkočević 579ᵇ. — Vitar počme kretati drvjem i vodama. M. A. Reļković, sat. L7ᵇ. Valovito more sobom kreće. F. Lukarević 235. Nagle vjetre ki s inima morim kreće. J. Kavańin 377ª. — Bog kreće nebom, zemļom trese. N. Marci 63. — Tko lin raditi neće, vitar ńemu kesom kreće. V. Došen 210ª. — Britka sabļa jače rańa kad ńom maha desnica snažna od junaka, neg kad kreće ńome slaba ruka od djeteta. B. Zuzeri 136. — Kolom kreće seka Mujagina. Nar. pjes. juk. 192. — *bbb)* kretati tijelom *ili* dijelom tijela, *vidi* krenuti, 1. a *b) bb) bbb).* Ne kretjući životom. I. A. Nenadić,

nauk. 195. — Rugahu se ńim kretajući glavami svojijemi. N. Rańina 99b. Krećući glavami svojimi. Ant. Dalm., nov. tešt. 45b. matth. 27, 39. Aleksendar nače zubi skržitati i glavom kretati. Aleks. jag. star. 3, 308. Svi kako ono nimi zamuknuhu i opomenuvši se glavami počehu kretati. F. Glavinić, cvit. 225a. Naruga mu se, i srdit kruto krećući glavom. 369a. Ki čudo gledahu ovo, pače svi kretahu glavami govoreći... 424b. Glavami svi kretahu. A. Vitaļić, ist. 65a. Kretati glavom ,dimenare' ,agito'. A. d. Bella, rječn. 258a; ,muover il capo' ,agitare caput' 502b. Mnogi zajedno sideći, prode mimo ńe ònî i ònâ i udiļ se počmu niki jedan na drugoga pogledati, i nasmijavati, namigivat, glavom krećat. J. Banovac, razg. 116. Odbacivali ste glas moj, krećući glavam i nasmijajući se. F. Lastrić, ned. 345. Ovde ništa reći neće *(baka)*, dali glavom istom kreće. V. Došen 128a. Glavom kreće, izčudit se neće. J. Krmpotić, mal. 11. Nemoj kretati glavom ni rukami ni nogami. Zborn. 24a. I ne kretati glavom ni rukami ni nogami. P. Posilović, cvijet. 215. Kud mu Ruža šeće i plećima kreće. Nar. pjes. vuk. 1, 262. — Vižo ńuha ugodna mirisa, za ńim šeće, a repićem kreće. Osvetn. 4, 20. — Sad očima kreće. A. Kanižlić, rož. 7. Umro je tužan, ne odiše, ne kreće očima. Đ. Bašić 138. — A usti ni okom ne kretah od srama. Đ. Baraković, vil. 29. — *ccc)* kretati glavom, *u prenesenom smislu, ludjeti, vidi* krenuti, 1, b, *bb) ccc)*. — *u Vukovu rječniku:* glavom ,närrisch werden' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.*

c) neprelazno bez instrumentala, znači što i kretati se, *isporedi* krenuti, 1. a, *c)*.

aa) micati se uopće. Ki padoše već ne kreću. I. Zanotti, skaz. 14. Otac sinu strunit neće lijepi lovor pod kim kreće. J. Kavańin 221b. Prije reda kad s' uz rudo *(ždribac)* diva, uplaši se i kola se boji, kad s' upregne, il' na mistu stoji, neće kretat, il' od straha bigne. J. S. Reļković 235. — *Mogao bi amo pripadati i ovaj primjer u kojemu* kretati *stoji u prenesenom smislu:* I tebi će oprostiti *(Bog)*, na milos mu narav kreće. J. Kavańin 17a.

bb) upućivati se, putovati, vidi krenuti, 1, a, *c) cc)*. — *Između rječnika u Vukovu* (,aufbrechen' ,proficisci'. cf. polaziti). Rat zamećeš, k Carigradu s nova krećeš. J. Kavańin 216b. Kreće vojska ravnom Rumelijom. Nar. pjes. vuk. 5, 77. Kreći brže put moga Stambola. Pjev. crn. 86b. Žaba uranila pred zoru i budila zeca da krećn ranije po ladu. Nar. prip. vrč. 192. Da kreću doma. P. Petrović, gor. vijen. 96. Końanici na alaje kreću. Osvetn. 3, 95. A vi ,kreć'te', sokolovi sivi, kud vidite da se kreću Turci. 5, 13. ,A zar i ti misliš kretati?' upitah ja. M. Đ. Milićević, omer. 199.

b. *sa se, u svijem je primjerima refleksivno.* — *Između rječnika u Belinu* (,agitarsi' ,agitari' 53a; ,tremolare, muoversi leggiermente' ,leviter tremere' 744b) *i u Stuličevu* (krećati se ,se movere, agitari, tremere, fluctuare').

a) micati se uopće. Svako živušte koje se kreće na zemļi. N. Rańina 114a. gen. 1, 26. Stojeći na nogah nijedna se ne kretaše. Zborn. 107a. Đokle se kreću noge moje. B. Kašić, rit. 85. U pogubah za poginut sad se istočno carstvo kreće, i s mista se još porinut ogluhnuta propas neće! I. Gundulić 476—477. Kada se budu kretati nebesa i zemļa. L. Terzić 158. Bože, u komu živemo, krećemo se i jesmo. 354. Rakoc, sin se kog' još kreće *(t. j. živi)*. J. Kavańin 239a. Nek Kopernik i ini kroju da se zemļa vrti i kreće. 476b. Zvijezda kreće se i čini okoliš oko zemļe. I. Đorđić, salt. 56. Niti se tko svoga mista kreta, za pričestjeńe primiti, da bi ne bila smetńa. I. Velikanović, uput. 3, 159. Krepost s kojom se kreću sve strane i uda telesna. J. Matović 168. Pa se Luko pred logorom kreće. Nar. pjes. vuk. 1, 231. Stojan se kreće a iz doma neće. (Kad se ko nakańuje i dugo sprema kud da ide). Nar. posl. vuk. 295. I slavnoga òrô Napol'ona, štono za ńim i sav svijet se kreće. Osvetn. 2, 103. Sve se kreće što je za oružja. 3, 90.

b) micati se ne ostavļajući svoje mijesto, može značiti što i ļuļati se, *vidi* krenuti, 1, c, *b) bb)*. Jur se lis ne kreće. D. Zlatarić 97b. Kretala se od obraza ńegova svakolika zemļa. B. Kašić, rit. 350. Kako prut se s vitrom kreće. I. Ivanišević 188. Er se kretat samo ne more *(mrtvo more)*. J. Kavańin 377a. Da ńegova nije goneta, ne bi se udo, ni list kreta'. 177a. Ne kretje se list od gora bez hotjenja bez Božjega. 540b. U veļači jer zemļa počima kretati se, zato vlage ima. J. S. Reļković 106. Loznica se iz temeļa kreće. Nar. pjes. vuk. 4. 243. Kad lažeš, kreću li ti se zubi? Nar. posl. vuk. 118. Još nam reci, što l' se moja s klina ćorda kreće. Osvetn. 1, 61. Pusta zemļa prolomit se neće, a pod bahtom od noga se kreće. 3, 136.

c) u osobitom značeńu, vreti (o mastu, vinu). Vino u buretu kreće se. Z. Orfelin, podr. 90. Vino se tio i polagano u buretu kreće. P. Bolić, vinodjel. 2, 143. Vrijući će se mast slobodno kretati. 2, 161.

d) ostavļati mjesto upućujući se na drugo, upućivati se, putovati, vidi a, *c) bb) i* krenuti, 1, c, *b) cc)*. *može biti i u prenesenom (metaforičkom) smislu.* Da se silna na me vojska kreće. A. Vitaļić, ist. 78b. Kad se on ovim putem kreće. 112b. Er cjeć ćudi svo'e himbene na pravi se put ne kreće. ostan. 29. Tada neka se kreće òkô koji leži prema istoku. Đ. Daničić, 4mojs. 10, 5.

e) počińati, kaniti se, vidi krenuti, 1, a, *c) dd) i* 1, c, *b) dd)*. *aa) s infinitivom ili s akuzativom uz prijedlog* na. Il' rvači da se rvat kreću. Osvetn. 1, 46. — Ki na zlu rič se kreće. A. Vitaļić, ist. 335b. — *bb) o biļci.* Š ńeg *(sunca)* na snagu odmah se ne kreće *(cviće)*. J. S. Reļković 188. Od kad rasad u batvo se kreće. 308.

f) u prenesenom smislu, o duševnom pomjeravańu, micańu. Koji su po naravi prignuti na zloće, kojijemi se kreću i prigibaju po naravi, aliti po zlu nauku. Pril. jag. ark. 9, 71. (1520). Srce plemenito nigdar se ne kreće. I. Ivanišević 313. Prijateļ ne kreće pravi se za nišćo. 283. Pravedni ne kreće se zaradi riječi nareseni. M. Radnić 30b. Nauči ne kretati se zaradi sudova ļudskije. 37a. Može bit da se sada s riječi moje ti ne krećeš. A. Vitaļić, ostan. 355. Zakon naravni jest nika svitlost razuma, kojom se kreću na dobro i uztežu se od zla. I. Velikanović, uput. 1, 337.

g) okretati se. Pa ćemo im uraditi smećn, nek ne znaju, kamo da se kreću. Osvetn. 2, 125. Al' se kolo na okolo kreće. 3, 22.

2. tangere, *ticati, doticati se (objekta), dirati (u objekat).*

a. *prelazno.* Tko t' kreće jezikom? *(metaforički)*. M. Vetranić 1, 358. *(Orli i gavrani)* junakom crne oči kreću. Osvetn. 2, 174. Pa i ćesar vjeru je zadao, da nam neće krećat turkovańe *(metaforički)*. 7. 82.

b. *neprelazno, s prijedlogom* u *i akuza-*

tirom. Ovi dotrkavši poče ji redovnik moliti da u ńega ne kreću. J. Filipović 1, 509ª. Ja ovdi ne krećem u pošteńe meštara jurve naučniji od mene (*metaforički*). M. Zoričić, aritm. predg. 10. Vaļa odsići naj gorńi broj i opet činit skupļeńe ne krećući doli u porod. aritm. 21.

2. KRÈTATI, krètâm, *impf. hoditi (ļuļajući se) kao guska. — Ne znam jeli ista riječ što i* 1. kretati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Kad ide kreta svedno ka i guska'. J. Bogdanović.

KRETAV, *adj. koji se može kretati. — Samo u Belinu rječniku:* ‚agitabile, che si può agitare' ‚agitabilis' 52ᵇ, *i u Stulićevu:* ‚agitabilis'.

KRÉTAVAC, krétâvca, *m. čovjek (ili uopće onaj) koji kreće. — U jednom primjeru* xviii *vijeka s -ć- mj.* t, *vidi kod* 1. kretati. Ta ticavac, krećavac, gledavac. Ant. Kadčić 538.

KRETEL, *m. (?) ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom.* Ńiva Kretel. Sr. nov. 1873. 472.

KRÈTÎVO, *n. fizička sila koja kreće (pomiče). — Načińeno u naše vrijeme.* Kretivo, mech. ‚bewegende kraft'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KRÈTKATI, krètkâm, *impf. dem.* 1. kretati. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Plećmi kretka, nosi pero, o bedrih mu sabļa maše. J. Kavańin 54ª.

KRÉTNICA, *f. (bolnica), vojna bolnica što se vozi na kolima. — Načińeno u naše vrijeme.* Bolnice kretnice (ambulance) i stalne bolnice vojničke smatraće se kao nijednostrane. Zbornik zak. 1860. 123.

1. KRÊTNÎK, *m. čeļade što kreće mjenicu na koga drugoga, vidi* 1. kretati, 1, a, *a) aa) kkk). — Načińeno u naše vrijeme.* Kretnik, merc. ‚girant', tal. ‚girante'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. KRÊTNÎK, *m. sprava kojom se što kreće (pomiče). — Načińeno u naše vrijeme.* Točno znańe kako se sastavļaju i kako prosuđuju naj poglavitije makine, kad se upotrebļuju kao kretnici i kao makine poslovače. Zbornik zak. 1853. 380.

KRETOVAN, kretovna, *adj. koji pripada kretańu mjenice (vidi* 1. kretati, 1, a, *a) aa) kkk). — Načińeno u naše vrijeme.* Parnice iz poslova kretovnih (‚giro-geschäft'). Zbornik zak. 1853. 152.

KRÈTÔVNÎK, *m. čeļade na koje se kreće mjenica (koje je na se prima), vidi* 1. kretati, 1, a, *a) aa) kkk), isporedi* 1. kretnik. — *Načińeno u naše vrijeme.* Kretovnik, merc. ‚giratar', tal. ‚giratario'.

KRETÚKÂŃE, *n. djelo kojijem se kretuka. — U Stulićevu rječniku.*

KRETÚKATI, krètûkâm, *impf. dem.* 1. kretati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚muover spesso o leggermente' ‚leviter movere' *gdje ima i* krećukati (*vidi kod* 1. kretati). — *U istom rječniku ima i refleksivni oblik:* kretukati se *i* krećukati se ‚leniter moveri'.

KRÈTUĻA, *f. sprava kojom se što kreće, pa i uopće sprava (franc.* machine, *tal.* macchina, *ńem.* maschine). — *Načińeno u naše vrijeme.* Kretuļa, phys. ‚kraftmaschine, motor'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Kretuļa ‚maschine'. Jur. pol. terminol. 691.

KRÈTUĻÂR, *m. čovjek koji gradi kretuļe. — Načińeno u naše vrijeme.* Jur. pol. terminol. 691.

KRÈTUĻÂRNICA, *f. mjesto gdje se grade kretuļe. — Načińeno u naše vrijeme.* Kretuļarnica ‚maschinenfabrik'. Jur. pol. terminol. 691.

KRETUŠ, *m. mokriš, selen, ńeka biļka.* Kretuš, Apium graveolens L. (u Srijemu). B. Šulek, im. 172.

KREUŠIĆ, *m. prezime. —* xviii *vijeka.* Roba, Flori, Boniš, Kreušić . . . J. Kavańin 122ᵇ.

KREVÉĻÊŃE, *n. djelo kojijem se ko kreveļi. — U Vukovu rječniku.*

KREVÉĻITI SE, krèvêļîm se, *impf. plakati kriveći ustima. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krèvêļâh; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.* krèvêļî. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚mit verzogenem munde weinen' ‚fleo ore obliquo'). Pa se stade kreveļiti. Javor. god. 16, br. 30, str. 564.

KRÈVET, *m. odar, posteļa. — Ne od grč.* κράββατος, *ni od lat.* grabatus, *nego od tur.* kerevet, *koje je od novogrč.* κρεββάτι (*κραββάτι i κρεββάτι može biti jedno i drugo opet uzeto iz turskoga). — Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* 1. ‚das bett' ‚lectulus' (‚grabatus' κράβατος). cf. odar.

a. *u pravom smislu.* Tražiš po svim vuglovi, pod policama, pod kreveti. F. Lastrić, od' 105. Ležahu na tvrdu krevetu. S. Rosa 76ᵇ. Pak imadem krevet i stolicu. M. A. Reļković, sat. H1ª. Morati će ležat na krevetu. sabr. 67. Na sokake iznosaše bolestnike i metaše u krevetih. I. Velikanović, uput. 1, 419. Za dugo na krevetu se okretati i protezati. D. Obradović, basn. 224. Kad muž ide sa orańa, žena u krevet. Nar. pjes. vuk. 1, 512. Ako l' čuje iz kreveta tata, oćes, diko, zaglaviti vrâta. 1, 633. Kad legnu u krevet, on se učini kao da spava. Nar. prip. vuk. 74. Krajna daska u kreveta. Vuk, rječn. *kod* zastavnica.

b. *u prenesenom smislu.*

a) u Vukovu rječniku: oko varnice pouzvišeno mjesto na koje čaruggije kože na varnice meću.

b) mjesto gdje što leži. Voda ima svoj krevet. u Kostajnici. F. Hefele.

c) ńešto u suvaci; a i u vaļaonici u kojoj se kuđeļa vaļa. U Srijemu. M. Medić.

KREVÈTAC, krevèca, *m. dem.* krevet. — *U naše vrijeme.* Spustim se na meki krevetac. M. P. Šapčanin 1, 102. Miļko spazio na krevecu neko staklo. Javor. god. 16, br. 36, str. 562.

KREVÉTAK, krevétka, *m. dem.* krevet. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Napravi de mi edan mali krevetak za djecu'. J. Bogdanović.

KRÈVETIĆ, *m. dem.* krevet. — *U Vukovu rječniku.*

KRÈVETINA, *f. augm.* krevet. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Izvalio se eno na krevetinu koliko e dug i širok'. J. Bogdanović.

KREVINA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Krevini. Sr. nov. 1870. 195.

KREVĻA, *m.* čovjek krevļast. na Rijeci. F. Pilepić.

KREVĻAST, *adj.* šepast. na Rijeci. F. Pilepić.

KREVŠIĆ, *m. vidi* Krepšić. Schem. bosn. 1864. 26.

KRÈZ, *praep. vidi* kroz *i* črez. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata. — Ima i novoslov. i slovački* krez *i malorus.* керезь, *isporedi i rus.* скрезь. Jednuč krez misec dan. Jačke. 16. Pr...

seoem se junak krez selo dolika. 130. Jahala je Jele krez goro zelono. 168.

KREZAV, *adj. u Vukovu rječniku kod* okrezati *ima cf.* krezav, *ali ove riječi nema na svom mjestu ni u trećem izdańu. vaļa da je značeńe: koji se okrezao. ili koji se može lako okrezati* što se lasno okreza? Iveković). — *Ima još u jednom primjeru našega vremena (o čeļadetu), te će biti isto što* krezub. Tešńak je čovjek već star, krezav, visok, suv. M. Đ. Milićević, omor. 31.

KRÉZIN BRÔD, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 176.

KRÈZLUK, *m. ime vodi i planini u Bosni.* F. Jukić, zemļop. 23. Kreće steću pre Krezluka vojsku. Osvetn. 7, 70.

KRÉZO, *m. krezub čovjek, uprav hyp.* krezub. — *Akc. se mijeńa u voc.* krêzo. — *U Vukovu rječniku:* ,zahnlückiger mensch' ,edentulus homo'.

KRÈZUB, *adj. koji je bez zuba, ali ne posve, nego nema kojega predńeg zuba.* — *Riječ je jamačno složena, i drugi je dio* zub, *ali je teško znati koji je prvi dio: Miklošić* (etymolog. wörterb. 300a *i* 427a) *misli da je od korijena* skorbъ, *i isporeduje bug.* štrъb *i hrv.* škrbav *što postaju od ovoga korijena, a značeńe im je: krezub, ali ako je lako mogao korijen izgubiti* s, *ne razumije se što se od* b *dogodilo; Daničić* (osnove. 14) *misli da je* krezub *postalo od* krez-zub, *i da je* krez *adjektiv, što se izgubio, srodan s prijedlogom* kroz; *po mojemu mišļeńu, s toga što se u Dubrovniku govori* kresozub, *moglo bi* krezub *postati od* kres-zub *(u kojega su zubi iskresani).* — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (krezub, bez zubi ,edentulus') *gdje se naj prije nahodi, u Vukovu* (,zahnlückig' ,edentulus'). Babo krezuba! I. Velikanović, prik. 12. Krezubi nenavidi onoga koji zube ima. Đ. Rapić 134. Kada bi ona jurve bila stara i krezuba? 464. Osta cura gruba i krezuba. Nar. pjes. juk. 403. I postala krezuba baka. M. Pavlinović, razl. spisi. 322.

KRÈZUBAST, *adj. vidi* krezub. M. Pavlinović.

1. KRÈZUBICA, *m. i f. krezubo čeļade (i muško i žensko).* — *U Vukovu rječniku:* f. ,(der) die zahnlückige' ,edentula (-lus)'.

2. KREZUBICA, *f.* Cirsium erisithales Scop. *u Dionicama.* D. Hirc.

KRÈZUBITI, krèzubîm, *impf. gubiti zube (n. p. od starosti).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Ni deseti doma umro nije, krezubio nije ni petnesti. Osvetn. 2, 74.

KRÈZÛN, *m. u Vukovu rječniku:* muški nadimak *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

KREŹBINAC, Krežbinca, *m. ime selu u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* K. Jovanović 179.

KREŽETATI, krežetam, *impf.* stridere, *kriještati(?), skvićati(?).* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. iskrežetati.

KȐF, Kȓfa, *m.* Corcyra, *ime ostrvu u moru jonskom, što pripada Grčkoj, tal.* Corfù. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing.* Kȓf, *i voc. sing.* Kȓfe. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (Krf, otok na moru jonskomu ,Phaeacia, Corcira'), *i u Vukovu*: Kȓf, [,Corcyra, Corfu'] *(samo ime po Vukovijem bilješkama, a dodat je prijevod od izdavalaca; akcenat je zabiļežen samo za nom. sing.).* Prišli su nan listi u Krfu stojeći, da Bakar bili grad živim ogńem zgati. Nar. pjes. istr. 2, 108.

KRFULICA, *f. ime biļkama.* — *Riječ je tuđa, vidi daļe.* Krfulica (ńem. karfelkraut, a ovo grč.-lat. chaerophyllon), chaerophyllon (Sabļar), chaerofolium (Lalangue), 1. Anthriscus cerefolium Hfm. (Sladović); 2. Bellis perennis L. (Vaļavac). — Krfulica maćja, Fumaria officinalis L. (Sabļar). B. Šulek. im. 172.

1. KȐGA, *f. u Vukovu rječniku:* vide čokot (300 krga u jednu motiku) *s dodatkom da se govori u Podgorici.*

2. KȐGA, *f. vidi* krbań. — *U Vukovu rječniku:* vide krbań *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom iz narodne pjesme:* Pa završe krgu i mataru. — *vidi i:* Krga, trompetenkürbiss (u Srijemu), Cucurbita lagenaria L. B. Šulek, im. 172.

3. KȐGA, *f.* ona trupina, oko koje se mlin salijeva, i u koju žito iz koša kapļe. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Pretijesna mi je krga u mlina, pa mi se mlin brzo zaje'. J. Bogdanović.

KRGOTIĆ, *m. prezime.* — xvi *vijeka.* Pavla Krgotića. Mon. croat. 188. (1504).

1. KȐĠA, *f. vrsta malene divļe patke, vidi i* krža. — *Ne znam postańa: po obliku kao da je turska riječ, ali je nijesam u turskijem rječnicima našao: ipak ima tur.* kyr, kyrġyl, *sivast,* kyrgavul, *fazan.* — *U Vukovu rječniku:* (u Srijemu) ,art wilder enten kleinster gattung' ,minor quaedam anas fera' [vide kržuļa]. cf. krža.

2. KȐĠA, *f.* rđav duhan. I. Pavlović iz Srbije. — *Miklošić* (die türk. elem. nachtr. 1, 62) *misli da je riječ ista što ime mjesta, vidi kod* krġalija. Posle list od duvana krġe namažu medom i paučinom. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 55.

3. KRĠA, *f. mjesno ime.* Budući da ji je *kesegija) iz* početka naj više bilo iz varoši ,Krġe', zato se prozovu ,krġalije'. Vuk, dan. 2, 95. *vidi kod* krgalija.

KȐĠALIJA, *m. vidi u Vukovu rječniku:* krġalije su bile kao turski hajduci koji su postali u Urumenliji poslije posļedńega ńemačkoga rata. *(vidi daļe u istom rječniku).* — *Riječ je jamačno postala* xviii *vijeka, ali nije jasno postańe. Vuk tumači da postaje od varoši Krge (vidi* 3. Krġa). *ali se ne zna, jeli to ńekakvo mjesto blizu Vidina u Bugarskoj, ili pokrajina Kirġali u istočnoj Rumeliji. drugi tumače da znači: skitalica, od tur.* kyr, *poļe, pusto poļe. radi svega toga vidi* F. Miklošić, die türk. elem. nachtrag. 1, 62 *i* 2, 148. Kara-fejzo diže silnu vojsku, silnu vojsku, krġalije mlade. Nar. pjes. vuk. 4, 218. Ti pokupi tvoje krġalije. Pjev. crn. 104b. Kad Pasmanġijne krġalije popale i poaraju Lenovce. Vuk, dan. 1, 70. U jednom takom sukobu Pazvanġine krġalije popale i poharaju selo Lenovac. M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 739. Ļuti, što nisu ništa mogli Nišu, krġalije su se vracale ka Gramadi. kraļ. srb. 35. Krġalije ubojnika ļuta. Bos. vila. 1891. 283.

KȐĠALIJÎNKA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* krġalîjnka, duga puška kakove su krġalije nosile *s primjerom iz narodne pjesme:* Uze Luko pušku krġalijnku. Krġalijnki živu vatru dade. Nar. pjes. vuk. 4, 269. Nosili su svi dugačke puške, krġalijnke. Vuk, dan. 2, 95. Imaše dva pištoļa i jatagan, o ramenu krġalinku. M. Đ. Milićević, zim. več. 217. O ramenu mu je duga krġalinka. 226.

KR̀GALIJÎNSKÎ, *adj. koji pripada krgalijama.* — *U Vukovu rječniku:* kr̀galîjnskî ,den krgalije gehörig' ,τῶν krgalije'.

KRGAV, *adj. vidi* krsļav. V. Ilić iz Srbije.

KRGIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Gliša Krgić. Rat. 357.

KRHA, *f. komad čega što postaje krhańem, mrva.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,fractio, fractura'.

KRHAČ, *vidi kod* krhak.

KR̀HAK, kr̀hka, *adj.* fragilis, *koji se lako može razbiti (kao staklo) ili slomiti, prelomiti, razlomiti (kao ńeke vrste drva), kod toga se misli na ńešto tvrdo kod čega razbijańe ili lomļeńe postaje s ńekom bukom.* — *Riječ je stara* (krъhъkъ), *isporedi stslov.* krъhъkъ, *novoslov.* krhek, *rus.* крохкій. — *Korijen je* krъh, *kako mislim, onomatopeja.* — *S toga što većina naroda ne izgovara* h, *ovo je često izostavļeno, te i u samome Belinu rječniku ima* krko, *n. sing. vidi* 1, d, *ili za to što ovu riječ nije pisac čuo od Dubrovčanina, ili što je* h *teško izgovoriti i čuti u ovakom položaju. po oblicima bez* h *načinio se i nom. sing. m.* krk, *vidi u Stulićevu rječniku kod* d, *i u Šulekovu (kod* ,zerbrechlich'), *vidi i:* Krk, reče se za drvo od sebe gńilo i suho koje se lako lomi: ,Zlomoćno je ako je krko'. M. Pavlinović. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* krhak *i kajkarski* krhek, krsliv ,fragilis'. 2. krhek, slab, v. padliv), *u Jambrešićevu* (krhek ,fragilis'), *u Voltigijinu* (krhki ,fragile, rompibile' ,gebrechlich') *u Stulićevu (u kojemu je na nekoliko načina krivo zabiļeženo:* krhk, krhki, v. krhci; krhac *[griješkom* krhac], krhči, v. krhci; krhci ,fragilis'; *kod oboga ima dodatak da je uzeto iz brevijara; vaļa da je* krhči *uprav komparativ, ali to nije opazio Stulli, te je još dodao:* krhčiji ,fragilior'). — *isporedi* 1. krhat, krt.

1. *adj.* — *Komparativ:* kr̀hčijî, *vidi u Stulićevu rječniku, nije dobro* krhkiji (krkije. J. S. Reļković 373).

a. *u pravom značeńu sprijeda kazanome.* Svako je *(stablo)* većma krko koje je u zavitarju. S. Margitić, fal. 151. Da slanina tvrda i krka postane. I. Jablanci 145. *(Ločike)* biće pune i jidnći krke. J. S. Reļković 330.

b. *u prenesenom smislu, kao lat.* fragili, *slab (u duševnom značeńu).* Jedna žena krhka i prignuta na grih. Narucn. 76b. Plt krhka je boli. Korizm. 98b.

c. friabilis, *koji se lako mrvi, n. p. o zemļi, đubretu.* Zemļa lanu mora biti krka. J. S. Reļković 128. Da *(zemļa)* smrzlom postane ti krka. 396. Da se strune i krkije bude *(đubre)* 373. — *o hļebu.* A snahe te mi dat krhke pogačice. Jačke. 28. Drugim si davala krhke pogačice. 85.

d. *o mesu (što se jede, n. p. o govedini) kad je mekše jesti i kao da se drobi u ustima.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* krko meso ,carne intenerita' ,caro tenera', *i u Stulićevu.* krk ,tener'; krko meso ,carne tenera' *iz Belina.*

e. *oštar, o riječima, vidi kod* 2. Pa mu krhke oslovi riječi. Osvetn. 5, 19.

2. *adv.* kr̀hko. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (,fragile, fragiliter'). — *U svijem primjerima (našega vremena) o govoru, i značeńe osječeno, oštro. Miklošić misli da je ovo od tur.* qyryk, *osječen, ali ne znam, zašto ne bi adverab, što postaje od* krhak *dobio ovakovo značeńe.* A banu je krko govorio: ,Kam' ti vjera? ona te ubila!' Nar. pjes. juk. 318. Pa Ivanu krko govorila: ,Hajd' otale, indinsko halinče!' 392. *(Luka)* kaluđeru krhko besjedio. Osvetn. 3, 60.

1. KRHAŃE, *n. djelo kojijem se krha (vidi* 1. krhati). — *U Vukovu rječniku:* ,das zerbrechen' ,fractio'.

2. KR̀HÂŃE, *n. djelo kojijem se krha (vidi* 2. krhati). — *U Stulićevu rječniku:* ,catarro' ,distillatio, gravedo', *i u Vukovu:* ,das husten des pferdes' ,tussitio equi'.

1. KR̀HAT, kr̀hta, *adj. vidi* krhak. — *U Mikaļinu rječniku:* krhti, kršiv ,fragilis; karhto, krhto' ,fragilis'; ,khrihto *(sic)*, karhto' ,tener' *(gdje su značeńa kao kod* krhak, 1, a *i* d), *u Belinu:* krhti ,frollo o frollato' ,maceratus' 331b; *u Voltigijinu:* karhti, karhnut ,frollo, tenero' ,mürbe' *(u ova je dva rječnika značeńe kao kod* krhak, 1, d); *u Stulićevu ima* krhkti, v. krhac *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina, ali je Stulli zlo pročitao, isporedi* krhtiti. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka ima oblik* krhće *za nom. sing. n.; očito je komparativ, te vaļa da mu je pozitiv* krhat, *u prenesenom smislu, mek, slab:* Koliko je krhće čoviško ćutjenje, toko veća kripost skazat uzstrpļenje u suprotifšćinah. M. Gazarović 45. — *U većine naroda koja ne izgovara* h *sad je nom. sing. m.* kr̀t, *vidi* 1. krt.

2. KRHAT, krhta, *m. komad, odlomak, mrva.* — *Postaje od korijena glagola* (1.) krhati. *Može biti od* xvi *vijeka (vidi* krhatak), *a između rječnika nalazi se u Mikaļinu:* krhat, ulomak ,frustulum': *u Bjelostjenčevu: kajkarski* krhet, krhetek, ukrzak krzina ,fragmen', v. odlomak, *u Jambrešićevu:* krhet ,fragmen'; *u Stulićevu:* krhat, krhata *(sic)* ,frustulum' *(s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina).*

3. KRHAT, *m. vidi* kr̂at, *i radi* h *vidi* 1. H, c, a). Kud god ide sve krhata jaše. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 35. A ne mogu *(preboliti)* Vrčić barjaktara i i krhata końa od mejdana . . . Smailag. meh. 123.

KRHATAC, krhaca, *m. dem.* 2. krhat. — *U Stulićevu rječniku.*

KR̀HATAK, krhatka, *m. dem.* 2. krhat. — *U jednoga pisca* xvi *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu: kajkarski* krhetek *(vidi kod* 2. krhat), *i u Stulićevu.* Priimļe se vas celovito u naj mańšemu krhatku ili mrvici ostije. S. Budinić, sum. 83a.

1. KR̀HATI, krhâm, *impf. razbijati, lomiti s ńekom bukom, isporedi* krhak. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* krhâmo, krhâte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kr̀hâ, *u part. praet. pass.* kr̀hân *(u Dubrovniku se mijeńa akcenat onako kao kod* igrati). — *Od istoga korijena od kojega je i* krhak. — *U Bjelostjenčevu rječniku ima i praes.* kršem. — *Ima i u novoslovenskom jeziku.* — *U našemu se jarļa od* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (krham, krsem, v. lomim) *gdje se naj prije nahodi, u Vukovu* (,brechen' ,frango' ,z. b.' vrat). — *u Stulićevu ima značeńe refleksivno ili pasivno kao* krhati se: ,cum strepitu frangi (dr. de quibusdam lapidibus, rebus vitreis etc.) *što nije pouzdano.* — *U primjerima je u prenesenom smislu, od prilike kao uništiti, n. p.: s objektom* końi i junaci, *činiti da poginu.* Da ne kupim silenih svatova, da ne krham kóńa i junákâ, . . . zasješće mi Turci u busijam, . . . biće krvi na obadve strane. Nar. pjes. juk. 308. — *s objektom* vino, rakija, *piti mnogo.* A on krha vino izobila. Pjev. crn. 274a. Pa on krha vino i rakiju. Nar. pjes. juk. 195.

2. KR̀HATI, kr̀hâm, *impf. jako kašļati, kašļati s velikom bukom (uprav o živ[illegible] i osobito o końu; u Dubrovniku se kaže i o čeļadetu*

ali nije uludno. P. Budmani). — *Može biti da je ista riječ što* 1. krhati *(obzirom samo na buku).* — *Radi akcenta vidi sve što je napisano kod* 1. krhati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (,tussire vehementer'), *i u Vukovu:* ,husten (von pferde)' ,tussio'. — Kad mačka začesti krhati, vaļa reći: ,Svoju glavu iskrhala!, jer misle da to nije dobro za onu kuću. Vuk, rječn. *kod* mačka.

KRHAVAC, krhavca, *m. čovjek što krha (vidi* 2. krhati). — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,qui fortiter tussit'.

KRHAVICA, *f. žensko čeļade što krha (vidi* 2. krhati), *isporedi* krhavac. — *U Stulićevu rječniku:* ,quae fortiter tussit'. — *nije dosta pouzdano.*

KRHČÌNA, *f. vidi* krhkoća. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,fragilitas'.

KRHČITI, krhčim, *impf. vidi* 1. krhati. — *U Stulićevu rječniku:* ,frangere, comminuere'. — *Jamačno je sam pisac načinio od* krčiti *prema* krhak. — *U istom rječniku ima i refleksivno* krhčiti se ,frangi, comminui'. — *oboje nepouzdano.*

KRHČIV, *adj. vidi* krhak. — *U Stulićevu rječniku:* v. krhči. — *Načińeno kao i* krhčiti *i zato nepouzdano.*

KRHIĆ, *m. ńeka biļka.* Krhić, Sonchus arvensis L. (u Istri), v. Krļ, Krlić. B. Šulek, im. 172.

KRHKNUTI, krhknem, *pf. u Stulićevu rječniku:* ,strepitare, cum strepitu frangi (dr. de quibusdam lapidibus, rebus vitreis etc.)'. — *Načinio je sam pisac od* krhak, *te je nepouzdano.*

KRHKŃÌVATI, krhkńujem *i* krhkńivam, *impf.* krhknuti. — *U Stulićevu rječniku:* ,sensim crepitare (dr. de quibusdam lapidibus, rebus vitreis etc.)'. — *Nepouzdano kao i* krhknuti.

KRHKÓĆA, *f. osobina onoga što je krhko.* — *Akc. kaki je u nom. sing. taki je u ostalijem padežima, osim dat. sing.* kȑhkoći, *acc. sing.* kȑhkoću, *voc. sing.* kȑhkoćo, *nom., acc., voc. pl.* kȑhkoće. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* krhkoća, kršlivost ,fragilitas'. 2. slabost ,imbecillitas'. 3. padlivost ,caducitas'; *u Jambrešićevu:* ,fragilitas'; *u Voltiģijinu: (griješkom* krhkoča) ,frallezza' ,gebrechlichkeit'; *u Stulićevu:* ,fragilitas'.

KRHKOST, *f. vidi* krhkoća. — XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* krhkoća). Da mi slabih krhkosti ne označajuć se, nego ž ńimi trpļenje kako i I. Hrist s nami imêti imamo. Anton Dalm., ap. 19ª. Radi slabosti ili krhkosti človêčaske. Š. Budinić, sum. 132ª. Ujačiti krhkost i slabu moć. ispr. 41.

KRHKSTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* krhkoća. — *nepouzdano.*

KRHKTI, *vidi* 1. krhat.

KRHKTITI, *vidi* krhtiti.

KȐHĻAVINA, *f. krhańe, lomļeńe.* — *isporedi* krhļevina. — *U jednoga pisca našega vremena.* Ustavi se prasak od pušaka, krhļavina kopļa i kundaka. Osvetn. 3, 160.

KȐHĻEVINA, *f. vidi* krhļavina. Već sabaļa stoji cikļevina, a kopaļa stoji krhļevina. Nar. pjes. hrv. 4, 126.

KRHĻIKA, *f. vrsta ločike (što se lomi i puca, krha).* Krhļika, eissalat (Sabļar). B. Šulek, im. 173.

KRHNUT, *adj. u Voltiģijinu rječniku (vidi kod* 1. krhat). — *nepouzdano.*

1. KȐHNUTI, kȑhnêm, *pf. udariti s bukom (može značiti i: udariti kim o zemļu). upravo je perfektivni glagol prema* 1. krhati. — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* kȑhnû, *part. praet. pass.* kȑhnût). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (gdje je pisano bez* h): krnuti 1. ,schlagen' ,percutio'. — 2. krnuo ga o zemļu ,niederwerfen' ,projicio'. — *U prenesenom, osobitom značeńu, vidi* 1. krhati *na kraju.* Odvrati mu sa žmulićem vina koga Miho krhne. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 204. — *Sa se, recipročno.* Luka trže čavlenu batinu, a Hrńica gluvu nagačinu; krhnuše se po dva po tri puta. Nar. pjes. juk. 322.

2. KȐHNUTI, kȑhnêm, *pf. umrijeti.* — *Akc. je kao kod* 1. krhnuti. — *U jedinom primjeru (našega vremena) kaže se o čeļadetu i to bez pogrde i preziraňa, ali mislim da je od prilike onakova riječ kao* crknuti, krepati. Idem za popa, da mi pričesti oca; od sinoć je zakovrnuo i ne može da krhne. V. Vrčević, niz. 200.

KRHOLINA, *f. vidi* krhoļak. — *U Stulićevu rječniku:* ,fragmentum, assula, schidia'.

KRHOĻAK, krhoļka, *m. mrva, mrvica, vidi* 2. krhat. — *U jednoga pisca Bošńaka* XVII *vijeka.* Skupiše dakle i napuniše dvanaest krošńica krhoļaka. M. Divković, bes. 316ᵇ. I paker osta krhoļak dvanaest krošńica. 317ª.

KRHOST, *f. vidi* krhkost. — XV *i* XVI *vijeka.* Krhost tila. Starine. 23, 75. (1496). V ńem ne biše krhosti. Korizm. 100ᵇ.

KȐHTAK, kȑhtka, *adj. vidi* kritak.

KRHTÌNA, *f. osobina onoga što je krhko.* — *U Mikaļinu rječniku:* ,fragilitas'. — *vidi i* 2. krtina.

KRHTITI, krhtim, *impf. vidi* 1. krhati. — *Postaje od* 1. krhat. — *U Mikaļinu rječniku:* krhtiti, lomiti ,frango, frio', *i u Stulićevu (gdje je zlo napisano, isporedi* krhčiti, krhknuti): krhktiti, v. krhčiti *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina.* — *Sa se, refleksivno.* — *u Mikaļinu rječniku:* krhtiti se, lomiti se ,frangor'.

KRÎ, *f. vidi* krv.

KRÍCEĻ, *m.* čeno, češań bijelog luka. — *U Srbiji u okrugu čačanskom.* M. Ružičić.

KRÎČ, *m. vidi* kričańe. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (krič, kričańe, krika, vika, vapaj ,clamatio, clamor, vociferatio, vociferatus'), *u Jambrešićevu* (,clamor, garritus'), *u Voltiģijinu* (,grido, schiamazzo, romoreggio' ,gerausch, geschrey'), *u Stulićevu* (,strepitus, clamor' *iz Habdelićeva).* Suprotivi se istini ufajuć se v svoj krič. Starine. 23, 134. (1496). Odgovoriše vsi s kričem. Korizm. 95ᵇ. Pred pentikosti jesu jedan velik hrup, šum i krič, po tom jedan grozovit i strašan glas slišali vapijući. Postila. 11ª.

KRIČAK, krička, *m. čovjek što kriči.* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka (griješkom* ,kriečak'). Ako si redovnik i umro svijetu,... zašto si jedan ,kriečak'? kako govoriš toliko i tako jako i izvan glasa? M. Radnić 425ᵇ.

1. KRIČAN, *m. ime muško.* — *Ima samo adj. posesivni* Kričanov *(vidi).*

2. KRIČAN, *m. mjesno ime.* — *U spomeniku* XIII *vijeka.* U Kričanь. Spom. stojan. (1254—1264).

KRIČANIN, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Trifun Kričanin. Rat. 408.

KRIČANOV, *adj. koji pripada Kričanu (vidi* Kričan). — *U spomeniku* XIII *ili* XIV *vijeka, i*

otale u Daničićevu rječniku: Kričanovь. Staw, Kričanovь synь. Mon. serb. 62. (1293—1302).

KRIČANOVO, *n. ime selu u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 41.

KRIČANOVSKI, *adj. vidi* Koznica, a. — *U Daničićevu rječniku:* kričanovьskyj, gledaj kod riječi ,Kozьnica'.

KRÎČÂŃE, *n. djelo kojijem se kriči (vidi* 1. *i* 2. kričati). — *Stariji su oblici* kričanije *i* kričanje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kričanje), *u Bjelostjenčevu (kod* krič), *u Voltiģijinu (uz* krič), *u Stulićevu (uz* krič), *u Vukovu* (,das vorpredigen' ,admonitio molesta'), *u Daničićevu* (kričanije ,clamor'). Na kričanje te žene te druge žene potekoše. Mirakuli. 35a. Maneno kričanje. Korizm. 48b. Sa kričanijemь. Glasnik. 10, 234. — *U ova dva primjera stoji griješkom* -ie- *mj.* i, *isporedi* kričak *i* kričati. Čuše veliko škripanje i ,kriečanje' s plačom i tužbom. M. Orbin 108. ,Kriečańe' i mnogo govoreńe ubija bogoļubstvo. M. Radnić 427a.

1. KRÎČATI, kričîm, *impf. kao* vikati, *ali se od ovoga glagola razlikuje što je vikańe uprav čovječji glas a kričańe i živinski; osim toga kod* kričati *možebiti ističe se ne samo jaki nego i tanki (visoki) glas; ali u čakavaca i po drugijem zapadnijem krajevima* kričati *može značiti posve što i* vikati. — *Akc. se mijeńa samo u part. praet. pass.* krîčân *(ako ga ima).* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kričati, *rus.* кричать, *češ.* křičeti, *poļ.* krzyczeć. — *Postaje od korijena* krik *(što je jamačno onomatopeja) nastavkom* ê, *te* kê *postaje* ča. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kričati, vikati ,clamo, clamito, exclamo, vociferor, voce persono, vocem intendo, clamorem edo'), *u Bjelostjenčevu* (kričim, vičem, vapim ,clamo'), *u Jambrešićevu* (kričim ,clamo, garrio'), *u Voltiģijinu* (,gridare, schiamazzare, strillare' ,schreyen, geräusch machen'), *u Stulićevu: s praes.* kričem(!) ,perstrepere, exclamare, clamare, clamorem edere' *(vidi još kod* kričiti), *u Daničićevu* ,clamare'. — *Gdjegdje se nalazi i* -ije- *mj.* i, *možebiti što se pomiješao ovaj glagol s* krieštati, *vidi n. p.* krieče. M. Vetranić 2, 162; krieči. 2, 230; N. Naļešković 1, 139. 246.

a. *subjekat je čeļade.*

a) uopće. Kričaše i vьpijaše. Stefan, sim. pam. šaf. 21. Žalostnê kryčaahu. Glasnik. 11, 112. Kriči i vapij, ka ne plodiš. Bernardin 52. paul. gal. 4, 27. U kari prez pristanka kričat. M. Marulić 133. Pram onom človiku kričat nitkor nima. 147. Kriči ona k Gospodinu. Korizm. 5a. Zač kriči za nami. 6a. Kričaše na nebo kako 1 lav. 19a. Kriče mrtvi vsaki dan: ,Pomilujte me!' 21b. *(Človik)* kriči vele gusto k Bogu. 68a. Meu sobom što krieče. M. Vetranić 2, 162. Satanas zlosrdi da veće ne krieci. 2, 230. Ne reci zle riči nikomur, ni na koga kriči, nikoga ne opsuj. P. Hektorović 38. Jedan se ispriječi: ,Ubrus nam daj sjemo, veće tuj ne krieči!' N. Naļešković 1, 139. Eto tuj, ne krieči, plat' što smo t' služile. 1, 246. Počeše kričati i vikati na kraļa. Dukļanin 34. Židovi kričahu da se propne *(Isus).* F. Glavinić, cvit. 85b. Teodor, da jest ou kršćenik, očitim glasom kričeći. 364b. Što Turci kričahu. P. Vitezović, odil. 64. Kryčitь glasomь velijemь. Physiol. nov. star. 11, 198. Nek sotona već ne kriči. S. Margitić, ispov. 241. Prijeti desnom *(rukom),* kriči bukom *(Belzebub).* J. Kavańin 414a. Toliko pristrahovito kričaše, da mornari poplašeni jurve veće bojau se porad ńega neg porad sebe. Blago turl. 2, 96. Ustupau bižeć porad straha kričeć. 2, 135. Mom bratu Iliji uzrok kričati i kavgati se ne dala. D. Obradović, živ. 21.

b) s objektom.

aa) objekat je ono što se izriče vičući. Bihu znevarice prišli tr kričahu: krv! krv! Korizm. 47a. Kričahu v uši Pilatu: ,Propni ga!' 65b. Pa im paša oštre riječi kriči. Osvetn. 3, 133. Umeće se baltom pod nebesa, vašim glavam kriči zla udesa. 4, 42.

bb) ako je objekat čeļade, znači: zvati. Sestrica je braca po gori kričala. Jačke. 60.

b. *subjekat je životińa.* Kozlić prnesen na bikariju kriči. Korizm. 29a. Kada su lavici vzeti lavići, ona kriči. 45a. Gdo nauči kozlića kada je v ustih vlku da kriči: be be. 61b. Kričati kako žaba ,coaxo'. J. Mikaļa, rječn. 599a. Kê će *(žabe)* kričeć i crknuti. J. Kavańin 79b. Kad umire, tada kriči *(labud).* 402b.

c. *subjekat je što neživo.* Od grihov ki v nebo kriče ili viču *(vidi* vapiti). F. Glavinić, svitl. 89. Hoteńe od osvete vapije, a smagnutje od jaspri brez pristanka kriči. M. Radnić 215b. Zove zemļa, nebo viče, i sve stvari glasno kriče pamet našu da se gane *(vidi* a, *b) bb)).* V. Došen 186a.

2. KRÎČATI, kričîm, *impf. vidi* kričiti. — *Akc. je kao kod* 1. kričati. — *U Vukovu rječniku* (,vorpredigen' ,admoneo ut caveat') *u kojemu jedinome infinitiv ima oblik* kričati.

KRÎČAVAC, krîčâvca, *m. čovjek što kriči.* — *U Jambrešićevu rječniku: (kajkavski)* kričavec prez reda ,rabula'.

KRIČIĆI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 66.

KRIČINA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 47.

KRÎČITI, krîčîm, *impf.* inculcare, *neprestano nalagati ili svjetovati ili preporučivati.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krîčâh, *u aor. 2 i 3 sing.* krîčî, *u part. praet. pass.* krîčen *(ako ga ima).* — *Jamačno je ovome glagolu isto postańe kao kod* 1. kričati; *i u Vukovu je rječniku za ovo značeńe inf.* kričati *(vidi* 2. kričati) *što drugdje nijesam našao; treba paziti i na razliku u akcentu.* — *Ovaj glagol treba shvatiti kao imperfektivni glagol prema* prikričiti; *a isto je značeńe i kod* 2. kričati. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,inculcare, instare, premere, urgere, clamare, vociferari'; *dva naj zadńa značeńa pripadaju pod* 1. kričati). Vse svete kńige ino ne kriče. Korizm. 10b. Ča kriče kńige Mojseove. 30b. To poje crikva i kriči govoreći . . . 100a. Vsa ta pisma kriče: mir, mir. 103a. Zato svjetuje sveti Pavo i kriči svakomu . . . V. Andrijašević, put. 371. Kako kriči Pavo sveti. I. M. Mattei 81. — *I sa se, pasivno.* Kako ćeš ih ti sveđ pomno ražižati ļubavi Jezusovom koja se ovijem kńigam toliko kriči. I. M. Mattei ix.

1. KRIČKA, *f.* obla i glatka pločica što se nalazi po kraju mora. (S. Ļubiša, prič. 117), *vidi* plojka, plovka. — *Drugi primjeri u istoga pisca:* Talijer cesarev svaki kao krička. prip. 153. Ter se on baci kričkom zagonke *(u more),* a krička skaćući s vala na val kao morska lastavica . . . dopre do otoka. prič. 115.

2. KRIČKA, *m. ime muško (isporedi* 1. Kričan) *ili prezime.* — xviii *vijeka.* Krička Derniški. D. Obradović, basn. 327.

KRIČKE, *f. pl. ime mjesno.*

a. *selo u Dalmaciji u kotaru kninskom.* Repert. dalm. 1872. 41.

b. *dva sela u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijoḷ. 127.

KRIČKIJA, *vidi* Kriščija. — *Između rječnika u Daničićevu* (gledaj Kriščija).

KRIČKOVIĆ, *m. prezime. — xv vijeka.* David Kričković. Stat. poḷ. ark. 5, 290. (1490).

KRÌĆANIN, *m. čovjek s ostrva Krita. — Množina:* Krićani. Krićani i Arapi. Vuk, djel. ap. 2, 11.

KRIĆIĆI, *m. pl. ime ńekakvu mjestu u Hrvatskoj. — xvi vijeka.* Paval Lukačić is Kričić. Mon. croat. 335. (1579). — *Može se čitati i iz* Krišćić.

KRÎDA, *f. postradańe (trgovca koji ne može da plati dugove), ńem.* crida *(srlatinska riječ). — U pisaca našega vremena.* Za osobite slučajeve kride može na prošńu dužnika ili vjerovnikâ . . . Zbornik zak. 1853. 155.

KRIDALAN, kridalna, *adj. koji pripada kridi. — Načińeno u naše vrijeme.* Urednici, koji padnu pod stečaj, pak u istragi kridalnoj ne budu obnađeni da su nedužni . . . Zbornik zak. 1853. 289. S toga se ima dio imetka razlučiti pri inventuri kridalnoj. 539.

KRIDÀTÂR, kridatára, *m. postradao trgovac (vidi* krida), *postradalac, propalica, ńem.* cridatar. — *U pisaca našega vremena.* Dok dužnost kridatara nije sasvim dokazana. Zbornik zak. 1, 248. Ako kridatar, komu se je na imetak otvorio stečaj . . . 1853. 155.

KRÏDIMICÊ, *adv. vidi* krišom. — *Po svoj je prilici postalo miješańem riječi* kradimice *i* krijući, krišom. — *U naše vrijeme u Boci kotorskoj, a između rječnika u Vukovu:* (u Boci) vide krišom. — Kridimice ukrade mužu pedeset *(cekina).* Nar. prip. vuk. 138—139. To sve troje uzmi kridimice i ne kazuj nikome. 154. Carev sin čujući za to jezero krene jedno jutro kridimice od oca. 193. Počne misliti kako će snasi svojoj kridimice do glave doći. [2] 233. Malo stavši dođe kridimice moj zet. Pravdonoša. 1852. 33.

KRIG, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskom.* Ńiva u Krigu. Sr. nov. 1871. 76.

KRIJA, *vidi* krina. — *Između rječnika u Daničićevu:* gledaj kod riječi krina.

KRÏJÈČALO, *m. čovjek što krriječi. — U naše vrijeme u Lici.* ,Žalosni kriječalo, što ne divaniš ka' čojk? što si tu sta' kriječati?' J. Bogdanović.

KRÏJÉČALICA, *f. žensko čeļade što kriječi. — U naše vrijeme u Lici.* ,Umukni kriječalico, zamukla Bože daj! šta si tu zakriječala ka švraka?' J. Bogdanović.

KRIJÉČÂŃE, *n. djelo kojijem se kriječi.* J. Bogdanović.

KRÏJÈČATI, krìječîm, *impf. vidi* I. kričati, *ali vaļa da nije ista riječ što i ovo, jer kao da znači glas u pijetla ili u koje druge ptice. — isporedi i* kreketati, krijekati *itd. — U naše vrijeme u Lici.* ,On, kad divani, svedno konda kriječi'. ,Olazi, vraže, šta tu kriječiš?' J. Bogdanović.

KRÏJÈKAŃE, *n. djelo kojijem se krijeka (kriječe). — Stariji je oblik* krijekanje. — *U Belinu rječniku:* krijekanje ,voce di grue' ,gruitus' 360[a], *i u Stulićevu.*

KRÏJÈKATI, krìjekâm (krìječêm), *impf. ispuštati glas* (krije?) *kao ždral. — -ije- stoji po južnom govoru; u zapadnom glasi* i. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka, a između rječnika u Belinu* (krijekati, krijekam ,far la voce di grue' ,gruire' 360[a]), *u Voltiģijinu* (krikati, krikam ,gruire' ,wie ein kranich schreyen'), *u Stulićevu* (krijekati, kriječem *i* krijekam ,far la voce di grue' ,gruire'). Ždralovi mnokrat nam za veću dat bijedu krijekaju kad naša sva sijeva izijedu. D. Rańina 88[b].

KRIJELO, *vidi* krilo.

KRÏJÊŃE, *n. djelo kojijem se krije. — vidi* kriveńe. — *U Vukovu rječniku.*

1\. KRIJEP, *adj. krepak. — Samo u jednoga pisca xviii vijeka.* Ter učińen krijep mucenik . . . J. Kavańin 304[a].

2\. KRIJEP, *m. vidi* krepost. — *Samo u jednoga pisca xviii vijeka.* Po milosti Mihovjela, i po krijepu duha brata . . . J. Kavańin 495[a].

KRIJEPA, *f. pokrepa(?) — Samo u jednoga pisca xviii vijeka.* Teržić nam za umiruće skupi iz otac krijepe vruće. J. Kavańin 127[b].

KRIJEPAN, krijepna, *adj. postaje od* krijepiti.

a\. *krepak. — Između rječnika u Daničićevu* (krêpьnь ,firmus'). Krêpnь mir. Mon. serb. 209. (1387). U tebi *(Bogu)* jedinomu i samomu kripno priloženje i skončanja moga srićno svršenje. F. Glavinić, svitl. 130.

b\. *koji krijepi, koji može krijepiti. — U Belinu rječniku:* krijepni ,confortativo, che può confortare' ,quod potest refovere' 215[b], *i u Stulićevu:* v. krjepiv.

KRIJÈPITI, krïjepîm, *impf. činiti da ko bude krepak ili da što bude krepko. — -ije- stoji po južnom govoru, u istočnom bi glasilo* krépiti, *a u zapadnom glasi* kripiti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krïjepļâh, *u aor. 2 i 3 sing.* krïjepî, *u part. praet. pass.* krïjepļen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Korijen vidi kod* krepak. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krêpiti, *rus.* крѣпить, *poļ.* krzepić. — *Između rječnika u Mikaļinu* (krijepiti, nukati ,addere animos, excitare animos, incito, incendo'), *u Belinu* (,corroborare, dar forza' ,corroboro' 232[a]; ,confortare, dar conforto' ,confirmo' 115[a]; ,dar animo' ,dare animum' 83[a]), *u Bjelostjenčevu* (krepim, jačim ,confirmo, fortifico, vegeto, recreo, coroboro ac promptum vegetumque ad obeundas actiones facio'; 2. v. topim, n. 3.; 3. v. ,animo'), *u Jambrešićevu* (,confirmo, fortifico, vegeto'), *u Voltiģijinu* (krepiti ,fortificare, corroborare' ,befestigen, stärken'; kripiti ,fortificare, corroborare, rinvigorire' ,bekräftigen, stärken'; krijepiti, v. kripiti), *u Stulićevu* (1. ,solari, consolari, addere animos, confirmare, recreare'. 2. ,hortari'), *u Daničićevu* (krêpiti ,roborare').

1\. *aktivno.*

a\. *objekat je čeļade.*

a) u tjelesnom smislu, osobito hranom i pićem. subjekat može biti čeļade ili hrana ili drugo. Ti krijepi i goj i mene i sina. M. Držić 421. Jestojskom me ne krijepiste. J. Kavańin 565[a]. Slabijeh ne krijepite i bolesne ne liječite. Đ. Daničić, jezek. 34, 4. Ļudi końe poje, vižle moče lijepe, a i sebe hladnom vodom krijepe. Osvetn. 4, 22. — Tim ga istočnijem pomastima i mirisom krijepi od voda. P. Sorkočević 590[b]. — *(metaforički)* Da svijeh krijepi *(brašno anđelsko).* J. Kavańin 67[b]. Da ih taka krijepi hrana. A. Boškovićeva 3. — Bogetiću, mlad drag perivoj tvoga cvijetja sad nas krijepi. J. Kavańin 108[a]. — Nije ogań, kô svjetovni, ļudem podan, da ga krijepi. 397[b].

b) u duševnom smislu.

aa) uopće. Isukrst ńu ne ostavi kripeći ńu anjelskim pohođenjem. Živ. kat.

star. 1, 122. Tr ga miluje i kripi riči slatkimi. Naručn. 84a. Ukaza se ńemu anđeo s nebesa krijepeći ńega. N. Rańina 103a. luc. 22, 43. Anđeo s neba kripi Isusa. A. Komulović 62. Svu pomńu obrati okolo kripeć puk. Đ. Baraković, vil. 72. Ime ovo *(Isus)* slabo kripi. F. Glavinić, cvit. 3a. Tako Isukrst prilikom trplenja kripi čovika. 81b. Grišnike karaše, pravično kripļaše. 183a. Rańene ciļaše, pristrašene kripļaše. 230a. Kraļevske riječi tvoje vjera uzmnožna mene krijepi. G. Palmotić 1, 316. Kripeć ńega nek beside prospe. I. Zanotti, en. 9. Hvala t' budi, vični Bože, ki me kripi ter pomože! P. Hektorović (?) 134. Bože koji satireš vojske a vojnike u tebe ufajuće kripostju tvoga mogućstva braniš i kripiš. L. Terzić 233. Kad nas mudrost toga ima krijepit riječmi zoritima. J. Kavańin 108a. I duhovnim naslajenjem hti nas krijepit i zrcalom. 127a. Suze ńe su dilo, o ńima je živa, sebe kripi. A. Kanižlić, rož. 91. Ovo me ufańe kripi. utoč. 728. Kad čovjek pada, ńega krijepit Jezus hodi. L. Radić 18. Da ista tvoja prisveta majka Marija djevica bude me pomagati s ńe molbam u momu smrtnom rvańu i krijepiti me s ńe obranom. T. Ivanović 124. Tko s govoreńem kripi iskrińega. Grgur iz Vareša 60. Anđeo mu se javi s neba, i krijepi ga. Vuk, luk. 22, 43. Mudrost krijepi čovjeka. Đ. Daničić, prop. 7, 19. Il' u Boga imade ufańe, pa ga krijepi dobro vjerovańe. Osvetn. 1, 39. Pak ih nada lakovjerne krijepi. 4, 55.

bb) ističe se, radi čega se objekat krijepi, i to: aaa) lokativom s prijedlogom u. Da nasь krêpišь i tvrьdišь u vsakojihь dobrêhь zakonehь. Spom. sr. 1, 107. (111). Imiju oni sveti puk kripiti u viri. Dukļanin 15. Verne u zakonu Isukrstovom kripeći. F. Glavinić, cvit. 13 14. Vital srčeno prid pogani, da se ne izgubi *(Ursicin)*, u veri poče ga kripiti. 191b. Plemić krijepi svojijeh u slobodi. J. Palmotić 366. — *u ova dva primjera lokativ s* u *potpuńuje smisao glagola, ali ne posve jednako kao u predašńijem primjerima:* Ki slaba človika kripi u jakosti. Đ. Baraković, jer. 26. Svemogući on stvoriteļ, ter on mili odkupiteļ vazda s vami hoće biti, i u trojstvu vas kripiti. P. Hektorović (?) 87. — *bbb) podložnom rečenicom s* da (za da, neka. Kripi ga jošće, da se ne sramuje ńemu spovidati. Naručn. 84b. Poče kripiti kraļa Ezekiju, da se nimalo ne plasi. And. Kačić, kor. 279. Česta ispovid kripi li čovika za da u grije prvašńe ne upadne? I. J. P. Lučić, doct. 27. Kripi človika neka se ne strasi ispovidíti viru Isukrsta našega Gospodina. I. T. Mrnavić, nauk krst. 1702. 20. Krijep' ga, nek se nisće ne prepada čovjek stvoran. J. Kavańin 497a. — *ccc) akuzativom s prijedlogom* na. Avgustin kripeći na spovid i na pokoru govori... Naručn. 77a. Isus nas kripi na moļenje. Korizm. 68a. Zašto na to sveti Placid jih kripļaše. F. Glavinić, cvit. 340a. — *ddd) u osobitom slučaju s prijedlogom* suprotiva. Virovanje kripi nas suprotiva svakoj napasti. P. Radovčić, ist. 5.

c) consolari, *također u duševnom smislu kao kod* b, *ali s drugijem značeńem: tješiti. (može biti da koji primjer ne pripada amo nego pod b)). (Govori Izak Abramu):* Krijepi ju *(majku)* i blazni ļuveno i slatko, neka se bez mene obikne stojeći. M. Vetranić 2, 303. Krêpi i tisi žalostne. Kateh. 1561. 108. Mario potribne pomagaše, trpleće kripļaše. F. Glavinić, cvit. 22a. Pohodeći kripļaše ih *(vuznike)*, a kripleći pomagaše ih. 361b. A slučaje pripovijeda hude, da ga druzi sažaļeńem krijepe. Osvetn. 1, 15.

b. *nije izrečen objekat, ali se jamačno misli čeļade ili čeļad.* Kako rožica svojim mirišanjem kripi. F. Glavinić, cvit. 400b. Ki dobrotom vazda cijelom riječju krijepi, veće djelom. J. Kavańin 161b. Rim je sunce kô svim svijeti i jednako krijepi svude. 22b. Da kripi i potvrđuje u viri. Ant. Kadčić 142.

c. *objekat je tijelo, srce, duša, u ova dva zadńa slučaja glagol je svagda u duševnom smislu.* I tjelesa naša krijepi *(Bog)*. J. Kavańin 17a. *Amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu su objekti tjelesna osjećańa:* Cvijetje, čidri, busi, da prosutjem mirisaniu vide i vońe krijepe zvanim. J. Kavańin 22b. — Da srca kripite vi puku našemu. M. Marulić 34. Duh sveti jest... duh srca kripeći. F. Glavinić, cvit. 162b. Ovi kruh krijepi i potvrđuje srce. I. Držić 373. Hļeb srce čovjeku krijepi. Đ. Daničić, psal. 104, 15. — Koji *(kruh)* kripi duše blažene. A. Vitaļić, ist. 176. Za zdraviti i kripiti duše naše. Ant. Kadčić 107.

d. *objekat je životińa, u tjelesnom smislu.* Malo kada propustit će *(kokoš)* dana brez jajeta, jer je kripi *(h)*rana. J. S. Reļković 63. Zob kuvana kripi kokosi k nesivu. 386. — *U ovom primjeru stoji metaforički (po bibličkom jeziku):* Kripiti s pašom nebeskom svoje ovčice. Ant. Kadčić 161.

e. *objekat je tijelo ili dio tijela.* Kako će nam dušu i tilo kripiti. F. Parčić 58. Jistvine kripe tilo. A. Kanižlić, kam. 494. — Ruke iznemogle krijepio si. Đ. Daničić, jov. 4, 3. — Vino kripi želudac. P. Bolić, vinodjel. 2, 48.

f. *objekat je kraļevstvo, država itd.* Kraļ kô jedno kraļstvo krijepi. J. Kavańin 215b. — *Ovaj primjer ne pripada amo nego pod* a, *b) bb) aaa):* Cara nebeskago koji krepi kraļestvo mi u dobrêhь delihь. Mon. serb. 232. (1398). — *Amo može pripadati i ovaj primjer (metaforički):* Kuće otmanske kruno, vidim, da početak carstva od svita sad krvavim krijepiš zidim. I. Gundulić 195.

g. *što neživo što se shvaća kao živo, n. p. cvijet.* Rusa mila ku jutrńa rosa krijepi. G. Palmotić 2, 26.

h. *objekat je što umno ili duševno.* Hoću kripiti pravu ļubavь i prijazanь z bratijomь. 145. (1451). On je um slabi naš kripio. A. Vitaļić, ist. 6b. Ter slabosti me studene grij, upravi, vladaj, kripi. ostan. 1. Bože koji milohavost čovičanske naravi po tvojoj milosti kripiš... L. Terzić 193. Da bi se rimska vjera ugasila, da je ne hrane i ne krijepe bez pristańa. Đ. Bašić 220. Krijepi hotjeńe da bude hrabreno. A. Kalić 190. Trebuje krijepit u ńemu jakos duhovnu. 363. Bez visńega od pomoći dara koji sile stvara i obara a pravedna krijepi zaufańa. Osvetn. 2, 151.

i. *u ovom primjeru stoji bez objekta kao kod* b, *ali objekat može biti što mu drago:* Méstu semu svetomu isplьńati i krêpitii, ne otьuzeti že сьto. Mon. serb. 75. (1302—1321).

k. confirmare, *objekat je ńešto što se tvrdi ili što se odlučuje, značeńe je kao kod* potvrđivati. Potvrđuje tolikojer i krêpi ovu istinu sveti Ambros. Š. Budinić, sum. 65b. Inočencio osmi ńigama svojijema isto to krijepi i potvrđuje. A. Gučetić, roz. mar. 77.

2. *pasivno.* — *Između rječnika u Belina* (krijepļen ,confortato' ,confirmatus' 215a). Gdje, jao, prit će oružana slab krijepjena hlap Krsjana. J. Kavańin 566b.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* I bez snage i bez riječi u ne-

ručju vernijeh tada od kojijeh se krijepi i liječi... I. Gundulić 556. — *I u ovom primjeru može biti pasivno (radi značeńa vidi* 1, k). Ta naš list otvoreni, kadi ga bude potri(b)a naprvo pomaknuti i ńim se kripiti i svidočiti. Mon. croat. 257. (1556).

b. *refleksivno. — Između rječnika u Belinu* (,inanimarsi' ,animum confirmare' 388[b]) *i u Stulićevu* (,corroborari, roborari, firmari, confirmari').

a) o čeļadetu.

aa) u tjelesnom smislu, hranom i pićem, uprav kao imperfektivni glagol prema okrijepiti se, pokrijepiti se. *aaa) u pravom smislu.* A ostalijem voćem sladkim da se uzdrži, da se krijepi. J. Kavańin 72[b]. Dobrotom se ńega *(vina)* krijepim. 476[a]. Kripi se jestojskom. A. d. Bella, razg. 236. Naj prvo se krijepimo s jezbinom i s pićem. J. Matović 273. Zima, u ńoj poslenik uživa, i blaguje plod svojeg usiva, kripeći se od svojega truda. J. S. Reļković 7. Bog nam daje svako povrtaļe za *(h)*ranu i blagosov nam saļe, da tko o ńem trudi se, uživa, ńim se kripi i nasićen biva. 70. Pa se prva medenica služi, pa za ńome krijepe se jelom. Osvetn. 1, 45. — *bbb) u metaforičkom smislu (o pričešćivańu).* Sve krijepeć se spasnim kruhom, k tebi uzletim. J. Kavańin 69. Tila Isukrstova po komu kripimo se. J. Banovac, blagosov. 112. Naredi da se kruhom anđeoskim hranimo i kripimo. A. Kanižlić, uzr. 125. Vrime u koje se ... imaju pričestivati i kripiti s pićom anđelskom. Ant. Kadčić 145. Oni se svaki dan krijepļahu na velike trude nebeskim hļebom. Đ. Daničić, pism. o služb. 206.

bb) jačati uopće. A ditić restiše i kripļaše se (,confortabatur'). Bernardin 13. luc. 2, 40. Da rastemo i da se kripimo. B. Leaković, nauk. 153.

cc) u značeńu kao kod a), ali u prenesenom, duševnom smislu. Iz otčeve hodeć kuće k mistu od paše mladić lipi *(David)* gusle glasne i slovuće nosi i trudan tim se kripi. A. Vitaļić, ist. 1[b].

dd) tješiti se, isporedi 1, a, *c).* Kripi se jere oćeš za mnom pojti. Transit. 189.

b) o srcu (vidi 1, c), *pameti (vidi* 1, f), *duši.* Da se srce vaše krijepi. I. A. Nenadić, šambek. 33. — I da umrla pamet mani odlukam se svojim krijepi... I. Gundulić 571. — Kako se duša krijepi i uzmnaža s ovom hranom. J. Matović 216. — Umiļene tvoje reči, š ńim se kripi duša moja *(može biti značeńe kao kod a) dd)).* Nar. pjes. istr. 2, 72. — *Kao da bi pripadao amo i ovaj primjer u kojemu se kaže o duhu, ali se uprav misli na tjelesno jačańe:* I naš hranom duh se krijepi. I. Đorđić, salt. 351.

c) o slovu (riječi) Božjemu, jačati (u prenesenom smislu). Rastiše slovo Božje, tere se kripļaše (,confirmabatur'). Anton Dalm., nov. tešt. 203[a]. djel. ap. 19, 20.

d) o čemu neživu. Tijem da se moj glas mlohavi u lijep način krijepi i vlada. A. Vitaļić, ostan. 90. Toplinom se svijet olijepi i obilnom žotvom krijepi. J. Kavańin 475[a].

KRIJÈPĻATI, krȉjepļâm, *impf. vidi* krijepiti *(kao iterativni glagol). — Samo u Stulićevu rječniku:* v. krijepiti.

KRIJÈPĻÊŃE, *n. djelo kojijem se krijepi. — Stariji je oblik* krijepļenje. — *Između rječnika u Belinu* (krijepļenje ,conforto, confortamento' ,confirmatio' 215[b]; ,inanimatione' ,confirmatio' 388[b]) *i u Stulićevu.* Ako bi mi hotêli takovo uvišenje i kripļenje. Kateh. 1561. 77. Pohiti kripenja *(sic)* duhovne jakosti. A. Komulović 70. Daždi ne grȁd stenja, neg' mast sladkog od krepļenja. J. Kavańin 223[a]. Hvala na kripļenju i na dobroj voļi. M. Kuhačević 78. Radi zdravja i kripļeńa tila. J. S. Reļković 371.

1. KRȈJES, *m. značeńe vidi u Vukovu rječniku. — -ije- stoji u južnom govoru mj. ê; po istočnom govoru glasi* krês, *po zapadnom* krȉs. *— Akc. se mijeńa samo u množini kad se umeće* ov *(što i biva obično):* krêsovi, kresóvâ *(ili* krêsôvâ), kresòvima *(ili* krêsovima?), krêsove. — *Postańe nije jasno. može se pomisliti po značeńu da postaje od korijena* kres *(kresati ogań), ali je veća prilika (kako i Miklošić misli) da je od korijena* krьs *(vidi kod* uskrsnuti): *i doista kao da stslov.* krêsъ *znači čas kad se sunce došavši do naj sjevernijega položaja okreće opet put juga* (,solstitium aestivum'); *po tome naj starije značeńe i postańe ne bi trebalo tražiti kod vatre, nego kod vremena kad se one osobite vatre lože, a to je naj vruće vrijeme u godini. isporedi* 2. *i* 3. krijes. — *Od* xvii *vijeka u sjevernoj Dalmaciji (vidi prvi primjer), u Hrvatskoj, u Istri, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kres ,ignis festivus, rogus, ignis rogalis, strues lignorum incensa ad quam saltus nocturni fieri solent'), *u Voltiģijinu* (kres ,catasta di legna accese di nottetempo' ,sonnenwendfeuer'), *u Stulićevu* (kres ,ignis festivus' *iz Habdelićeva), u Vukovu:* (pl. krêsovi) 1. (u Hrvatskoj) vatra što se loži uoči Ivańa dne, uoči Vidova dne, Petrova dne i uoči Đurđeva dne ,das johannisfeuer'. — 2. druga svaka vatra koja se loži po brdima o kakvom veseļu (n. p. uz berbu) ,jedes belustigungsfeuer'. cf. kresovi. — Blagoslovite ogań i kris Gospodinu. M. Alberti 31. Na vigiliju Ivańe *(sic)* kršćeniki krise nalagaju. F. Glavinić, cvit. 299[a]. Krês ,ignis festivus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 12.

2. KRȈJES, *m. vrijeme u ļetu kad je naj veća pripeka. — Radi akcenta i glasa* -ije- *vidi kod* 1. krijes. — *Jamačno je ista riječ što* 1. krijes.

a. *u jednini (samo u dva primjera u množini), sa značeńem sprijeda kazanijem.* Zvizde nike ke ističu kad su naj veći krisi. M. Marulić 68. Mnogi tad biše znoj, krisove nesmerne. 80. U znojne dni krisa s pastiri općeći. Đ. Baraković, vil. 141. Kako človik kad zagledan u goruće sunce stane, kada većim krisom plane ... 171. Tilo mi znoj cidi trpeći litom kris. 276. Cvit nije pod krisom, ner klas u simenu. I. T. Mrnavić, osm. 87. Srid krisa znojnike tuj razgovaraju. 167. *(Tantao)* želi krusve *(sic)* u jeseni, u kris vodu ka mu izvire. J. Kavańin 56[a]. Primorci ne smiju se u kris kupati. Kad padne kiše u kris udesna je. M. Pavlinović.

b. *u množini* (krêsovi) *s osobitijem značeńem. — U naše vrijeme u Srbiji, a između rječnika u Vukovu* (krêsovi, m. pl. nekoliko dana oko Ilijna dne ,die zeit der sonnenwende im sommer' ,dies solstitiales'. ovako se n. p. u Srbiji zovu tri dana prije i tri poslije Ilijna dne, i žene ovijeh dana neće košuļa da peru, jer kažu da bi ,se iskresale'; ali će po svoj prilici ono biti pl. od ,krijes'). Grožđe u vreme kresova. P. Bolić, vinodjel. 2, 189. Kresovi su jedni o Ivańu dne, kada seļaci neće da rade ništa o vinogradima, tri dana pre i tri dana posle Ivańa dne, i to su ,kresovi vinski'; drugi se ,kresovi' zovu ,postavski', oni su o sv. Iliji, i tada se ništa platneno ne kuva i ne luži. M. D. Milićević, živ. srb.[2] 134.

3. KRȈJES, *m.* Cicada (plebeja Scop.), *bubica*

od roda Cicada, *ali, koliko ja znam, u Dubrovniku imaju naj mańe dvije vrste. isporedi* crčak, cvrčak, črčak, *od kojijeh se riječi razlikuje tijem što* krijes *nije nigda* Gryllus. — *Radi akcenta i glasa* -ije- *vidi kod* 1. krijes (*u množini se govori u Dubrovniku često i* krjȇsovi). — *U poslovicama se (dubrovačkijem) često pomińe radi jakoga, tankoga, oštroga glasa (kaže se da kriješti ili da pjeva), radi mršavosti, radi krivoga mišłeńa da se kod crknuća raspolovi (pukne) itd.* — *Može se pomisliti da je po postańu onomatopejska riječ (isporedi* kriještati), *ali joj glas nije* kri kri, *kao u šturka (cvrčka), nego* či či. *ja mislim da je ista riječ što* 1. *i* 2. krijes, *jer im se glas čuje samo po naj većoj łetnoj vrućini (dodaću da sełaci oko Dubrovnika često naznačuju vrijeme u godini životińama što se onda pojavłuju, n. p.* ,Doći će mi sin u prepelice', *t. j. septembra).* — *U Vukovu rječniku ima* kriješ (u Dubrovniku) *bez značeńa, pa (možebiti po tome) ima i u Šulekovu rječniku:* kriješ ,cikade' *i* kriš ,baumgrille' (,Cicada'), *ali sve to nije pouzdano.* — *Od* xvi *vijeka u Dubrovniku (vidi naj prvi primjer), a između rječnika u Mikałinu* (krijes, črčak ,cicada'), *u Belinu* (,cicala' ,cicada' 192a), *u Bjelostjenčevu* (kres, cvrček, kobilica ,cicada'), *u Voltiģijinu* (,cicala' ,fliegende heuschrecke'), *u Stulićevu* (,cicada'). Gdi krjesovi mene bude... Od krjesova stoji buka. M. Vetranić 1, 21. Ke zviri i dubja trijesa se ne boje, i u kôj zemłi kris ne krиješti ni poje? Đ. Rańina 120a. Kako uzpuca kris obliti, a na ogńu javor stoje. A. Čubranović 150. O žabo, s krjesovi pod' kvrči i kriješti, moj je danas pir ovi, ti za te drugi išti. I. Gundulić 141. *(Huda žena)* kriješti kako krijes sred ljeta. J. Palmotić 123. Krijes ne ima drugo nego glas i trbuh. (D). Krijesa česat. (D). Poslov. danič. Kriješti krijes dokle pukne ,per chi parla troppo'. A. d. Bella, rječn. 192a. Krijes ne kriješti, žaba 'e nijema. I. Đorđić, pjesn. 130. Znate, da krijes ne pjeva samo, nego jošter dosadiv je u pjevańu. B. Zuzeri 418. Oni dake koji moli po načinu pjevańa od krjesova, moli ne usnim samo, nego srcem i prsima. B. Zuzeri 418. Češe krijesa, neka kriješti. (Z). Krijes odnese sokola. (Z). Ne češi krijesa, da ne kriješti. (Z). Poslov. danič. Da ne lipšem kao krijes o Petrovu dne. S. Łubisa, prip. 142. ,Suh je kako krijes'. M. Milas.

4. KRIJES, *m. vidi* kresańe. — *U jednoga pisca našega vremena.* Crne vrane, biće vama mesa, łuto gvožđe, a i tebi krijesa. Osvetn. 2, 91.

KRȈJESAN, krȉjesna, *adj. koji pripada krijesu (vidi* 1. krijes). — *U naše vrijeme u Istri.* Krȇsni ,ignis festivi'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 23.

1. KRIJÈSAVAC, krijèsâvca, *m. svitac, svitałka.* Krijesavac, Lampyris splendidula. Lipovčani. D. Hirc.

2. KRIJÈSAVAC, krijèsâvca, *m.* vatra, prišti, što se dižu kod djece oštre krvi ,vierzigeri'. P. Brantner.

KRIJÈSITI, krȉjesîm, *impf. ispuštati iz sebe iskre.* — *Trebalo bi da je* -ije- *po južnom govoru, ali ima potvrde samo za istočni oblik* krésiti, *i zapadni* krísiti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krȉješâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* krȉjesî, *u part. praet. pass.* krȉješen *(ako ga ima).* — *Radi postańa vidi* 1. krijes. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kresim ,scintillo'), *u Jambrešićevu* (kresim ,scintillo'), *u Voltiģijinu* (kresiti ,scintillare, lucicare' ,funkeln'), *u Stulićevu* (kresiti ,scintillare' *iz Habdelićeva).* — *Sa* se, *refleksivno.* — *u jednom primjeru* xviii *vijeka gdje nije dosta jasno značeńe, a između rječnika u Vukovu (gdje je ńeko osobito značeńe):* krésiti se (u Barańi) ,in der redensart': krese se varnice, t. j. lete u nebo i razilazeći se jedna od druge nestaje ih. cf. krijes, kresovi. Jao tebi puti tužna! jer se tebi priteć krisi. A. Kanižlić, uzr. 230.

KRIJESKI, *adj. koji pripada krijesu (vidi* 2. krijes). — *U jednom primjeru* xviii *vijeka (po zapadnom govoru* kriski), *vidi i* ciza. Kriskom cizom svaka zori. J. Kavańin 473a.

KRIJÈSNICA, *f. svitac, svitałka.* — *Radi postańa vidi* 1. krijes. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kresnica, kresalka ,idem quod' kresavka) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (v. kresavka), *u Vukovu* (u Hrvatskoj, a u Slavoniji ,svitałka', u Dubrovniku ,svijetńak') vide svitac 1. u Hrvatskoj se pripovijeda da su iskre od krijesa oživłele, i tako od ńih postale ove bubice. — *U Voltiģijinu rječniku kod* kresavka *ima drugo značeńe: iskra.*

KRȈJEŠ, *m. vidi kod* 3. krijes.

KRȈJEŠA, *f. vidi* kriješva. — *Od* xvi *vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Mikałinu:* kriša, srišńa, črišńa, voće ,cerasum'; kriša, stablo ,cerasa' *(sic)*; *u Belinu* (,ceraso, albero assai noto' ,cerasus'; ,cerasa o ciregia, frutto noto' ,cerasum' 185b), *u Bjelostjenčevu:* krischya *(sic)*, v. črešńa; *u Voltiģijinu* (,ciriegia, ciregia' ,kirsche'), *u Stulićevu* (,cerasus; cerasum'). Višńe i kriješe su u cvijetu. M. Vetranić 2, 274. Za ocrłenit usti moje, kriješam sam ih oblijepio. I. Gundulić 156. Slobodo, i ovi košičić pun kriješa među inijem darovi od mene izmiješa'... 178. Jedno zlo drugo poteže kako kriješa kriješu. (D). Kriješa kriješu poteže. (D). Poslov. danič. Kriješa, ceraso, ciriegio (Aquila—Buć, iz rukopisa xvi vijeka), Prunus cerasus L. (Della Bella, Visiani), v. Trešńa. B. Šulek, im. 173. — *I s ńekijem pridjevima:* Kriješa divja, ceraso salvatico (u rukopisu xvi vijeka), Prunus padus L. — Kriješa kostełača, cerasum duracinum (Della Bella), knorpelkirsche. — Kriješa vodeńača, cerasa acquaiuola (Della Bella). B. Šulek, rječn. 173.

KRȈJEŠAN, krȉješna, *adj. koji pripada kriješama.* — *U Stulićevu rječniku:* ,cerasinus'.

KRIJEŠAV, *adj. u Stulićevu rječniku uz* kriješan. — *nepouzdano.*

KRIJEŠT, *m. vidi* krijeŝtańe. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,stridor, strepitus'.

KRIJÈŠTALAC, krijèštaoca, *m. onaj koji kriješti.* — *U Stulićevu rječniku:* krijeŝtalac *i* grijeŝkom krijestaoc ,stridens, clamorem edens'.

KRIJÈŠTALICA, *f. ona koja kriješti.* — *vidi* kreštalica. — *U Stulićevu rječniku uz* krijeŝtalac.

KRIJÈŠTALO, *m. u Stulićevu rječniku uz* krijeŝtalac.

KRIJÈŠTÂŃE, *n. djelo kojijem se kriješti.* — *Stariji je oblik* krijeŝtanje. — *U Belinu rječniku:* krijeŝtanje ,cicalamento, voce di cicala' ,cicadae vox strepera' 192a, *i u Stulićevu:* v. kriješt.

KRIJÈŠTATI, krijèštîm, *impf.* clamare, *ispuštati glas vrlo neugodan što je jak, tanak, visok i ujedno hrapav (naj češće sam čuo o kokošima kad se poplaše).* — -ije- *stoji po južnom govoru mj.* ê, *vidi i* kreštalica. — *Akc. se ne mijeńa.* — *Riječ je jamačno onomatopejska, a osnova je* krȇsk *(isporedi bug.* krȇsъk, *krijeŝtańe).* — *Često se kaže da krijes (vidi* 3. krijes) *kriješti, te bi se moglo pomisliti da su ove dvije riječi od iste*

osnove, ali je po svoj prilici sličnost samijeh riječi bila uzrok da se pomislilo na onu svezu, pa bi i trebalo kad bi ono bilo istina, da krijes *glasi* krijesak. — *U Stulićevu rječniku imaju i oblici* kriještiti, kriještjeti, *ali nijesu pouzdani.* — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Belinu* ,cicalare, imitar la voce della cicala' ,cicadae vocem edere' 192ª), *u Voltiģijinu* (,cicalare, ciarlare' ,plaudern, schwätzen'), *u Stulićevu* (krije štati, kriještam; kriještiti, kriještim; kriještjeti, kriještim ,stridere, garrire, stridorem vel clamorem edere'). — *Govori se o životińama i o čeļadetu (i onome što se misli kao čeļade), n. p:*

a. *o krijesu.* Ke zviri i dubja trijesa se ne boje, i u koj zemļi kris ne kriješti ni poje? D. Rańina 120ª. *vidi daļe kod* 3 krijes.

b. *o čeļadetu.* ,Zašto mi tu na uši krijestiš?' M. Milas. — *U Voltiģijinu rječniku ima kao značeńe: brbļati, ali nije pouzdano.*

c. *o vragovima.* Graču, hroču, skvrče, kriješte ... I. Gundulić 473. Ter u gnusnom smradu *(vragovi)* pište, zvižde, kriješte, graču i laju ... J. Palmotić 51. *(Zle nemani)* svud kriještahu po toj strani. 411.

d. *o nečemu neživu (bravi), u narodnoj zagoneci.* Kreštalica kriješti na studenoj stijeni; da joj dođu trista, ne mogu joj ništa. *odgonetļaj:* brava. Nar. zag. novak. 8.

KRIJÈŠTAV, *adj. koji kriješti.* — *U naše vrijeme u Stonu (i u Dubrovniku.* P. Budmani). ,Djeca su mu kriještava'. M. Milas.

KRIJÈŠTAVAC, krijèštâvca, *m.* Gryllus domesticus L., *vrsta cvrčka što živi po kućama, osobito na ognjištu.* — *U Vukovu rječniku*[3]: (u Boci) vide [1.] popak *(po Vukovijem bileškama).*

KRIJEŠTELOVAC, Kriještelovca, *m. ime selu u Slavoniji u županiji požeškoj.* Schem. zagr. 1875. 49. *na drugom je mjestu pisano* Kreštelovac. Razdijeļ. 123.

KRIJEŠTITI, KRIJEŠTJETI, *vidi kod* krije-štati.

KRÏJEŠVA, *f. vidi* trešńa. — *isporedi* krijeŝa. — *Postaje, kao i* trešńa, *ne uprav od lat.* cerasus, cerasum, *nego od ** ceresia, *od kojega su oblika postale romanske rijeći, n. p. tal.* ciriegia, *franc.* cerise, *rum.* cireaşă *itd.* — *Što je ostalo k dokaz je da je ova riječ uprav uzeta iz dalmatskoga jezika (vidi kod* kelomna). — *Radi v isporedi* blitva, metva *itd.* — *U Dubrovniku, i to još prije našega vremena, premda se čini da je stariji oblik* kriješa. — *Između rječnika u Voltiģijinu* (v. kriješa), *u Stulićevu* (v. kriješa), *u Vukovu:* (u Dubrovniku) vide trešńa. Kriješva (krišva Visiani), ceregie (Kuzmić), Prunus cerasus L. (Stulli). Kriješva divja (Kuzmić), v. Kriješa (divja). B. Šulek, im. 173.

KRÏJEŠVÂR, *m. dodaje se imenu ptice (uprav: koji jede kriješve).* Škvrļ kriješvar ,Sturnus roseus'. Slovinac. 1880. 30ᵇ.

KRIJEVATI, krijevam (?), *impf. prebivati, stanovati, sidjeti.* — *Na jednom mjestu* xii *vijeka* (krêvati). — *Postańe je nejasno. Miklošić shvaća da je značeńe: počivati, i isporeduje stslov.* okrijati, *osvijestiti se, češ.* křati, *ozdravļati, bug.* krêvam, *podižem itd., ali sam nije dosta uvjeren. Prema značeńu: prebivati, moglo bi se pomisliti na srodnost s* krov *(od* kryti), *ali je to vrlo sumńivo, jer se ne razumije kako bi od* ov *ili od* y *postalo* êv *(ipak se u stslovenskijem spomenicima nalazi i* kriti). — *Između rječnika u Daničićevu* (krêvati ,considere, morari'). Vьsi Dubrovьčane kire hode po mojemu vladaniju tьrgujuće, godê si kьto hoće krêvati, godê si kto mine, pravovь vêrovь i pravyimь srьcemь drьžati je bezь vьsakoje zьledi. Mon. serb. 2. (1189).

KRÏJIMICÊ, *adv. krišom, krijući, kradomice.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Što sam pak da je isti soldan krijimice doša' u kršćanluk. M. Zoričić, zrc. 116. Da ovako pobigne krijimice. 220. — *isporedi* krimice.

KRIJOM, *vidi* kriom.

KRÏJÛĆ, KRÏJUĆE, KRÏJÛĆI, *vidi kod* kriti.

KRIJÙMČÂR, krijumčára, *m. čovjek što krijumčari.* — *isporedi* kriomčar. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.* krïjumčâre (krïjumčâru), krïjumčâri. — *U Vukovu rječniku*[3]: krijumčar *(po Vukovijem bileškama)* [,der schmuggler' ,qui mercaturam vetitam facit'].

KRIJUMČÁRÊŃE, *n. djelo kojijem se krijumčari.* — *Između rječnika u Vukovu:* ,der schleichhandel, die schmuggelei' ,mercatura vetita'.

KRIJUMČÁRITI, krijùmčârîm, *impf. u Vukovu rječniku:* (u primorju) trg kakav pronositi ,krijući' bez carine ,schleichhandel treiben, schmuggeln' ,mercaturam vetitam facere'. — *Biće po svoj prilici od korijena glagola* kriti, *ali oblik nije dosta jasan.* — *U ńekijeh pisaca našega vremena nahodi se mješte ove riječi* kriomčariti *(ne pišem* krijomčariti *kao ni* kriomice), *pa i druge riječi srodne s osnovom* kriomč-. *Sad ja ne znam, jeli Vuk zlo zabiležio riječi čuvene u primorju (u kojemu? u gorńemu mislim da ih nema), ili su pisci htjeli popraviti shvativši kao da postaju ove riječi od* kriomice.

KRÎK, *m. kričańe.* — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. krič). Ne bi čuti krika. M. Marulić 183. Ti glasom i krikom mojim uho podaj. Š. Budinić, sum. 24ᵇ. Tica krikom Ivu odgovara. Ogled. sr. 2. Stogubi krici rojili su se po ravnici Osipaoničkoj. Nov. sr. 1834. 70. Na krik shrle dvije inoće vrle. Osvetn. 4, 18.

1. KRÏKA, *f. kričańe.* — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (krika, vika, vidi kričanje) *i u Stulićevu* (v. krič). Slišajući cesar plač i kriku mater ter dičice ... F. Glavinić, cvit. 431ª. Kolike krike i buke. Michelaogelo. 32. Poniše je u visinu velikom krikom i sa strahom okolo stojećih. Blago turl. 2, 101. Tkoje će ikad bit krike osudjenih ćuteć svaki od ńih ukore duše svoje? 2, 313. Na koju kriku dođe i car glavom. Nar. prip. bos. 1, 146.

2. KRIKA, *f. ime ńekijem biļkama.* — *Između rječnika u Stulićevu* (krika, neka trava ,galletricum montanum, anagallis'). Krika, rus. крикунъ (Cicuta), anagallis, morsus gallinae (u mletačkom rukopisu), galletricum, anagallis (Stulli), 1. Veronica anagallis L. (Petter, Visiani); 2. Anagallis arvensis L. et phoenicea Lam. (Visiani), v. Krivča. B. Šulek, im. 173.

KRIKNÚĆE, *n. djelo kojijem se krikne.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* kriknutje ,pronunciatio, sonitus' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

KRÍKNUTI, krîknêm, *pf. jednom zakričati.* — *Akc. kaki je u inf. taki je u ostalijem vremenima, osim prezenta.* — *Može biti riječ stara, isporedi nslov.* kriknoti, *rus.* крикнуть. — *Između rječnika u Stulićevu gdje nije dobro tumačeno* (,pronuntiare' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara), u Vukovu* (,aufschreien' ,exclamo' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* I ki ga najdoše, kriknuše: ,Ovo je'. Oliva. 21. Katarina

okom mignu na mornara koj' ,Hura hura! hura!' glasno kriknu. J. Krmpotić, katar. 127. Savić viknu ka' da soko kriknu. Ogled. sr. 236.

KRIL, *m. krilo. — U pisaca XVI i u jednoga XVII vijeka samo radi stiha.* Čin' da se u tvoj kril život moj ugleda. Š. Menčetić 66. Čin' da se kako zmaj svijem ja u tvoj kril. 132. Ka pjesni poslati ja mislim u kril tvoj. M. Vetranić 1, 6. Istočne sve strane podloži pod kril svoj. 1, 15. Stavi svaki grad pod kril svoj. 1, 83. Na svoj kril jabuku postavi. 2, 131. Nije li dostojno u kril ga prijati. H. Lucić 207. Neka se mê kosti raduju utekši pod tvoj kril. N. Dimitrović 67. Jer od ńih *(neprijateļ)* utekoh u tvoj kril primirni. 80. Neg primi veselo u tvoj kril, ma krnno, tko ti duh i tijelo dariva na puno. N. Naļešković 2, 12. Da prije doć budu *(ja)*, moj cvijete, u tvoj kril, neka već u trudu ne patim ļuven cvil. 2, 85. Travice zelene, u vas kril gizdavi trudahta, jaoh, mene prim'te sada vi. M. Držić 40. Što bi htil, da ona doć bude sama ista u tvoj kril. F. Lukarević 74. Tuj ona slavna vil od straha u moj kril pobjeze, i shrani život svoj. D. Rańina 125b. Da te u svoj kril primi. D. Zlatarić 97a. U kril mora dubokoga. M. Gazarović 27. — *U jednom spomeniku* XVI *vijeka ima* na kril *uz* bareta *(kapa) za ńeku osobitu vrstu kape (moglo bi se čitati:* barotu na križ, *tal.* beretto a croce). Da *(redovnici)* nimaju nositi klobuka kako mundani, nego li baretu na kril, kako je uzanca crikvena. Nared. modr. ark. 2, 86. (1589).

1. KRÌLA, *f. ime domaćijem životińama, vidi* krilast, b.

a. *kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 38. *u Bosni.* D. Hirc.

b. *krmači u Slavoniji.* D. Hirc.

2. KRȉLA, *f. ime žensko (upravo od* Kristina, *po akcentu nije ipokoristik. — U Dubrovniku* XVI *vijeka.* Nu mi rec' kad Krȉla Franćeska upazi. N. Naļešković 1, 251.

KRÌLACA, *f. u Vukovu rječniku:* nekaka mala tica ,art vogel' ,avis genus' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. — Akc. se mijena u gen. pl.* krȉlâcâ.

1. KRILAN, krilna *ili* kriona, *adj. koji pripada krilu. — Načińeno u naše vrijeme; ima i u Stulićevu rječniku:* 1. ,alis praeditus'. 2. ,ingenuosus' *(nijesu pouzdana značeńa, osobito drugo).* Putnici imaju odredbinu platiti krilnim zapovjednikom (flügel-kommandanten). Zbornik zak. 2, 91. Krilno zapovjedništvo oružništva. 1873. 238.

2. KRILAN, *m. ime domaćijem životińama., vidi* krilast, b.

a. *jarcu.* F. Kurelac, dom. živ. 38.

b. *nerastu.* Orozović. D. Hirc.

3. KRÌLAN, *m. ime muško. — U Vukovu rječniku.*

KRILÁNCE, krilánca, *n. dem.* krilo. — *U jednoga pisca našega vremena.* Kao kakva vilinska krilanca. M. Đ. Milićević, zim. več. 57.

KRȉLAST, *adj. vidi* krilat.

a. *u pravom smislu. — U Belinu rječniku:* ,alato, che ha ale' ,alatus' 57b; *u Voltigijinu:* ,alato, veloce' ,beflügelt'; *u Stulićevu uz* krilat.

b. *o domaćoj životińi, što je bijela po trbuhu i rebrima, te se čini kao da ima bijela krila. — U Vukovu rječniku:* n. p. sviúće, goveče ,einen weissen fleck (wie flügel) über den bauch habend' ,notam (quasi alarum) habens'. — *Kao supstantiv* krilastî *može biti ime końu.* F. Kurelac, dom. živ. 60.

1. KRȉLÂŠ, *m. ime domaćijem životińama, u kojijeh su (dajbudi u vola) prsi i trbuh bijeli (vidi kod* krilońa). — *U naše vrijeme.*

a. *ime volu. — U Vukovu rječniku:* vide krilońa.

b. *ime końu. u Bosni.* D. Hirc. Mladić pojaše svojega krilaša *(mogao bi ovaj primjer pripadati pod* 2. krilaš). Nar. prip. vil. 1868. 651.

c. *ime ovnu. u Bosni.* D. Hirc.

d. *ime pijetlu (može pripadati pod* 2. krilaš). F. Kurelac, dom. živ. 53.

2. KRILAŠ, *m. (ne znam koji je akcenat) životińa s krilima (u prenesenom smislu o čeļadetu, vidi* b). — *U naše vrijeme.*

a. *orao. — U narodnijem pjesmama.* Nokti su mu kako u ,krilaša' *(orla).* Pjev. crn. 61a. *premda je zabiļežen akcenat, ne znam treba li čitati* krilàša *ili* krȉlâša. I nokti mu kano u krilàša. Nar. pjes. horm. 1, 275.

b. *o zmaju, ali se misli na junaka koji je jak i žestok kao zmaj. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Matij Pavlinović... junak žestoki i zmaj krilaš. And. Kačić, kor. 488. — *U istome značeńu i bez riječi* zmaj. Al' ga biše srića namirila na krilaša silna mejdangiju, na ńemu je mejdanǵi košuļa. razgovor. 266a. Knez i vojvoda Jure Čotić, krilaš i mejdanǵija silni. kor. 187.

c. *mis* krilas, *slijepi mis. u bosanskoj krajini.* M. Ružičić.

3. KRÌLÂŠ, krilàša, *m. talijer u kojega je na jednoj strani ćesarski orao. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* krȉlâšu, krȉlâši. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ,der adlerthaler' ,thalerus cum aquila (loco crucis)'. Ocim broji, rukom darovava, ńekom bijela, ńekom žuta dara, kako koga vidje oskudjevna, po krilaša djecku naj mańemu. Osvetn. 5, 120.

4. KRÌLÂŠ, kriláša, *m. ime ńekoj vrsti lađe na Dunavu od Biograda niže. — Akc. je kao kod* 3. krilaš. — *U Vukovu rječniku:* ,art schiffe an der Donau von Belgrad abwärts' ,navis genus'.

5. KRILAŠ, *m. ime visu u Srbiji u crnoriječkom okrugu.* M. Đ. Milićević, srb. 872.

KRILAŠAN, krilašna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ,magnis alis praeditus'. — *sasma nepouzdano.*

KRILÀŠCE, *n. dem.* krilo, *upravo dem.* krilce *(vidi* krioce) *od čega postaje nastavkom* ьce *pred kojijem se* c *mijeńa na* č: krilьčьce, krilačce, krilašce. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Jedne staju kao mrtve, a jedne prikriženim krilasci stajaju posve nevesele. M. Zoričić, zrc. 19.

KRILÀŠČIĆ, *m. u Vukovu rječniku:* ćesarski dukat ,ein österreicher dukaten' ,aureus austriacus'. cf. magarija, kruncija. — *Upravo dem.* 3. krilaš.

KRILAŠIĆ, *m. dem.* 1. *ili* 2. krilaš. — *U narodnoj pjesmi našega vremena (o końu).* Na vranćiću końu krilašiću, što mu bela griva do kamena. Nar. pjes. vil. 1866. 699—700.

1. KRÌLAT, *adj. u kojega su krila. — Riječ je stara, isporedi stslov.* krilatъ, *rus.* крылатый *(vidi kod* krilo). *Između rječnika u Mikaļinu* (krilat, koji ima krila ,alatus'), *u Belinu* (,alato, che ha ale' ,alatus' 57b), *u Bjelostjenčevu* (,alatus'), *u Voltigijinu* (,alato, veloce' ,beflügelt'), *u Stulićevu* (,alatus, aliger'), *u Vukovu* (,geflügelt' ,alatus'), *u Daničićevu* (krilatь ,alatus').

a. *o životińama koje uprav imaju krila, n. p.:*

a) o pticama. Gdi je svako krilato što perje odijeva. M. Vetranić 1, 352. Dajem hranu pticam krilatijem. V. M. Gučetić 60. Krilate i prilake tice lete. V. Došen 17. I krilate tice hvata oko puta. Nar. prip. vuk. 222. Stvori Bog . . . sve ptice krilate. Đ. Daničić, 1mojs. 1, 21. — Ńega služi vran krilati. I. Đorđić, ben. 209. — To bijahu krilati orlovi *(metaforički o junacima).* Nar. pjes. vuk. 4, 75.

b) o ńekijem bubicama. Drobne mravļe i krilate. M. Vetranić 1, 20. Mrav krilati lasno se strui. V. Došen v. — Neke male krilate bubice koje samo koļu, a ne vide se. Vuk, rječn. *kod* nevid.

b. *o životińama u kojijeh uprav nema krila, ali se priča da ih ima, ili se slikaju s krilima itd.*

a) o zmaju, zmiji (narod još misli da ih ima s krilima). Krilate zmije. M. Vetranić 2, 263. Pedepsa se tijeh razbluda krilatih zmij ujidom. J. Kavańin 448a. — Nesrićni sužńi od krilati zmaja vičnim verigami sapeti. A. Kanižlić, fran. 226. Oko propasti pune krilatih zmaja hodi. utoč. 467. — Od krilatijeh kravosaca iz kijeh kužni ogńi pište, u stog mu se visok zbaca grunje otrovno za sjedište. I. Gundulić 474. — Drakuni krilati. I. Grličić 128.

b) o końu. aa) u pravom smislu. Na krilata końa mene hitra usadi Sjevernica. Ǵ. Palmotić 2, 198. Na perjatom, na krilatom końu. 2, 256. Jabučila końa krilatoga. Nar. pjes. vuk. 2, 107. A i onako je koń bio krilat i zmajevit. Nar. prip. vuk. 34. Da je onamo negdje u nekakom jezeru bio krilat koń. Vuk, nar. pjes. 2, 106. — *bb) iperbolički, o plemenitom, brzom końu.* Posjednuo krilata dogata. Nar. pjes. vuk. 4, 170. Na đogatu końu krilatome. 4, 244. — *cc) o lavu svetoga Marka (u mletačkom grbu) koji se slika s krilima.* Lava krilata pri sebi gojeći. M. Vetranić 1, 49. Lav krilati pazi mjesec gledom krivom. J. Kavańin 216b. Da tu raste lav krilati, gdino i oro dvoglavati. 281a.

c. *o čeļadetu, u smislu kao kod* b.

a) o čovjeku ili djevojci, o kojima se priča da imaju krila. Vidjeh človjeka krilata. M. Vetranić 2, 146. Opravi ih Reļi krilatome. Nar. pjes. vuk. 2, 208. Mi imamo trećeg pobratima, krilatoga Reļu u Pazaru. 2, 227. Da mu dade . . . sve tri, pobre, krilata junaka. Pjev. crn. 257a. Ugleda krilata końa i na ńemu ‚krilata' čoeka. Nar. prip. vuk. 192. — Dijete krilato. 124. — Nabasa na nekakvo kolo krilatijeh đevojaka. 219.

b) o anđelima, jer se ovako slikaju (vidi: Ispisivat nam anđele u prilici krilate dičice. Grgur iz Vareša 21). Anđeli pengaju se krilati. J. Filipović 1, 66b. Daklo i mi utecimo se k ovom krilatomu slugi Božijemu. F. Lastrić, od' 364. Od anđela krilatoga. V. M. Gučetić 196. U kolu su svi Božji anđeli i krilati redom arkanđeli. Nar. pjes. herc. vuk. 320.

c) o bogu ļubavi, Ἔρως, Amor, Cupido. Bože krilati. Ǵ. Držić 144. Moćni bog krilati, ki strile sve svoje u meni potrati rad divne gospoje. D. Rańina 128a.

d. *o čemu neživu, n. p.:*

a) o strijeli, jer je brza a i pernata. Ne leti tako strijela krilata k svomu zamjerku. V. M. Gučetić 120.

b) o kolima (vrlo brzijem), metaforički. Glas na krilatijem kolim. Poslov. danič. 23.

c) o (brzijem) nogama, metaforički. Kao da su mi noge krilate bile. D. Obradović, živ. 77.

d) o jedrima, jer su slična krilima. Hoće da bi od slave brza krila u brzini pritečena od krilatijeh jedar bila. B. Bettera, or. 7.

e) o srcu naslikanu s krilima. Pod prilikom srdca krilata. A. Kanižlić, kam. 261.

f) o żeļi, metaforički (jer leti brzo i daleko). Bogoļubne žeļe, vi ste krilate. A. Kanižlić, utoč. 844.

2. KRÌLÂT, *m. velika i debela voštana svijeća što se svečano blagosivļa i upaļuje u bijelu subotu u katoličkoj crkvi, kod čega se u ńu zabadaju velika zrna tamļana. — Radi ovijeh zrna što oko svijeće stoje ńekako kao krila, moglo bi se pomisliti da postaje od* krilo; *ali po nastavku* ât *jamačno je došla iz tuđega i po svoj prilici romanskoga jezika; ipak ne poznajem ovakove romanske riječi. može biti da je bila ńekakva složena riječ u kojoj je prvi dio imao osnovu* cera, *a od ove je postalo* kri, *vidi* kapula, kimak *(u tome slučaju viša je prilika da je isprva postalo* krl-, *vidi* krklo, *pa po pučkoj etimologiji* kril-). — *U Mikaļinu rječniku:* krilat, svijeća ‚cereus, funale'; *u Belinu* ‚cero e cereo, che si accende il sabbato santo' ‚cereus pascalis' 186a; *u Stulićevu:* krilat, svijeća blagosovjena u bijelu subotu ‚cereus paschalis (h. e. quo Christiani paschatis tempore utuntur)'.

KRILATA, *f. ime kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 30. — *vidi* krilast, b.

KRILATAST, *adj. vidi* 1. krilat *i* krilast. — *U Belinu rječniku:* ‚alato, che ha ale' ‚alatus' 57b, *i u Stulićevu:* v. krilast.

1. KRÌLATICA, *f. krilata životińa. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu (vidi kod* b).

a. *ptica.* Krilatice ptice. Zborn. 159b. Niti kaka ptica krilatica. Nar. pjes. petr. 3, 161.

b. *ńekakva zmija za koju se misli da ima krila. vidi u Vukovu rječniku:* (u Crnoj Gori) nekaka zmija *s primjerima:* ‚Udrila te krilatica!' *(poslovica, vidi daļe).* ‚Ili cići zmija krilatica' *iz narodne pjesme. (ova riječ stoji uz* 2. Krilatica, *te griješkom nije zabiļežen ženski rod).* Glavor sil' gorući ļutom zmijom krilaticom. J. Kavańin 231b. Iz njedara pustio ļutu zmiju krilaticu. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 43. Kud'no plove zmije krilatice. Nar. pjes. kras. 1, 115. Udarila te krilatica! (Kletva). Nar. posl. vuk. 326. Udrila te krilatica! (Kunu žene decu. U Crnoj Gori). 328. Žena izbila zmiju krilaticu. S. Ļubiša, prip. 150. — *U prenesenom smislu, o junacima.* Drugi lete sijevi sokolovi od Karlovca i od Seńa grada, prid ńimam su zmije krilatice, dva glavara, dva Rvaćanina. And. Kačić, razg. 243b. Drugi biše Pavić dom Nikola, silni junak, zmija krilatica. 281b.

c. *ńeka riba.* Divļe su pak *(ribe):* . . . krilatica (na Lastovu tako zvana jer ima krila). L. Zore, rib. ark. 10, 339.

2. KRÌLATICA, *m. nadimak junaku Reļi krilatome. — U narodnijem pjesmama našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (‚der geflügelte' ‚alatus' ‚beiname des helden Reļa'. Reļa krilatica). A čauša Reļu Krilaticu. Nar. pjes. vuk. 2, 471. Al' eto ti Reļe Krilatice. 2, 518.

KRÌLATNÎK, *m. vidi* 2. Krilatica. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Sjede Janko, te ti ķnigu piše, a na ruke Reļi Krilatniku. Hrv. nar. pjes. 2, 259.

KRÌLATOVIĆ, *m. vidi* 2. Krilatica. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Na Pazaru gradu bijelome, onđe bješe Reļa Krilatović. Nar. pjes. vuk. 3, 54.

KRÍLAVA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 21. *u Bosni.* D. Hirc. — *vidi* krilast, b.

KRÍLCE, *n. vidi* krioce.

KRÍLE, *m. hyp.* Kristofor, Kristo. — *Akc. se mijeńa u voc.* Krîle. — *U Dubrovniku (od* xvi *vijeka; u naše vrijeme samo kao prezime.* P. Budmani) *i u Boci kotorskoj (s drugijem akcentom:* Krîle), *a između rječnika u Vukovu: (s akcentom bokeļskijem)* Krîle, hyp. v. Krsta. Vekar za tijem Krile u sofri sjediše. A. Sasin 102. Peraškom kapetanu vrlom Krilu Vickoviću. Nar. pjes. bog. 163. ,Krîle' (koje sam slušao u Perastu đe se govori od ,Krsta'). Vuk, poslov. xxxii. 16. Krile brat Katin. V. Vrčević, niz. 241. — *U Dubrovniku se mijeńa kao žensko ime: gen.* Krîlê, *dat.* Krîli, *voc.* Krîle *itd.*

KRILEŠ, *m. ime jarcu.* F. Kurelac, dom. živ. 30. — *vidi* krilast, b.

1. KRILEŠA, *f. ime kravi.* Krńak. Rakovac. D. Hirc. — *vidi* krilast, b.

2. KRILEŠA, *m. vidi* krileš. F. Kurelac, dom. živ. 38.

KRILICA, *f. ime kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 38. — *vidi* krilast. b.

KRILIĆ, *m. prezime.* — *Od* xvi *vijeka.* Mihovil Krilić. Mon. croat. 202. (1512). Krilić. Schem. bosn. 1864. vii. ix. xxvii. Schem. diac. 1877. 68.

KRÌLINA, *f. augm.* krilo. — *U Belinu rječniku:* ,alaccia, ala grande' ,ala magna' 57b, *i u Stulićevu:* ,ala magna'.

KRÍLITI, krîlîm, *impf. rastvorati, širiti krila; pokrivati krilima.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krîļâh, *u aor. 2 i 3 sing.* krîlî, *u part. praet. pass.* krîļen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Od* xvi *vijeka (vidi kod* 2, b, *b) bb)).*

1. *neprelazno.*

a. *u pravom smislu: širiti krila, ali je u primjerima samo u prenesenom smislu, kao širiti se.* Od visoke Alpe i od Apenina dokle krile Kalpe kamena planina *(ako ovaj primjer ne pripada pod* 2, b, *b) bb)).* Đ. Baraković, vil. 88. ,Vide, kako ga ovce po ovoj ńivi lijepo krile'. ,Krile Miline ovce lijepo vavije po poļu, ali moe ni tvoe ne krile, koji i*(h)* nemamo'. J. Bogdanović.

b. *letjeti ili lebdjeti.* — *Samo u Voltiģijina rječniku:* ,alare, aleggiare' ,flattern'.

2. *prelazno.*

a. *aktivno.*

a) rastvorati, pružati (u jedinom primjeru ruke za grļeńe). Ruke krile, u čelo se ļube. Nar. pjes. hörm. 2, 274.

b) pokrivati krilima ili kao krilima.

aa) pokrivati kao krilima ili krilom, ali u pravom smislu. Pucam ter zavidim, smrtca mi omili, sukńom, kada vidim, svojom da te krili. H. Lucić 192. Na nikom skrovita kapa glavu krili. Đ. Baraković, vil. 73. Šatori od svile sterihu svaki dau; pogani sve krile; z grada se ne smi van. 75.

bb) u prenesenom smislu, štititi, braniti (kao kvočka piliče). — *Između rječnika u Mikaļinu* (kriliti, štititi, braniti ,protego, defendo, tueor, patrocinor, tutor, complector, tego, propugno'), *u Belinu* (,protegere, tener protezione' ,patrocinor' 592b), *u Bjelostjenčevu* (krilim, ščitim, branim ,protego, defendo, tueor, tutor, patrocinor, complecto, tego, propugno'), *u Voltiģijinu* (,proteggere sotto ali' ,mit den flügeln decken'), *u Stulićevu* (,protegere, defendere, tueri, patrocinari, favere, contegere'). Tko je pun zloba, ńeguješ i gojiš i kriliš do groba. M. Vetranić 1, 111. Ke vladaju svit i krile. Đ. Baraković, jar. 36. Rod ruzara ki miriše, zač ga diva krilom krili. drag. 355. — *Objekat se ima u misli.* Stvorenje sve moje gdi vladam i krilim. M. Vetranić 1, 356.

b. *sa se, refleksivno, rastvorati, širiti krila.* — *Između rječnika u Belinu* (,stender le ali' ,alas expandere' 57b), *u Bjelostjenčevu* (krilim se, krila raztiram, sterem krila ,alas expando, explico, extollo, elevo'), *u Stulićevu* (,alas expandere').

a) u pravom smislu. Na mrkijenti pak se *(galebak)* krili. M. Vetranić 1, 15. Gdi kad bude *(feniče)* izgorjeti, ljepša ožive vele opeta, ter se krili tere leti u običajne kraje od svijeta. Ģ. Palmotić 3, 203a. Krjeposti su u djevu kô ono krilati kerubini . . . neki se nad ńim krile ter štit stvaraju i sjenicu. A. Kalić 430. Aj bora ti, ptico lastavico, ča se kriliš oko dvora moga? Nar. pjes. istr. 1, 32. — *Metaforički. (Bog)* koji se zgar krili svrh svakoga ploda. M. Vetranić 1, 379. Krili se vrhu nas . . . Božja vlas. 2, 296.

b) u prenesenom smislu, o čeļadetu (vidi 2, a, *a)).* Naj liše gdi krili ona se sva k meni. Š. Menčetić 280.

c) u prenesenom smislu, širiti se. Gdi se zemļe krile. I. T. Mrnavić, osm. 142. Z Bogom, dvori bili, gdi rodna široko oholost se krili! A. Kanižlić, rož. 49. Očajaše Turci glêć hajduke gdje se grâdom krile. Osvetn. 4, 54.

KRILKA, *f. ļestve.* — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Nu Zadrani, ki gledahu s mirâ u boj, što će biti, upaziše gdje iskahu krilke otajno nasloniti. P. Kanavelić, iv. 240. Ti si krilka, na vrh koje Izraelu se Bog da upazit. 490.

KRILNOST, *f. u Stulićevu rječniku:* ,sinuosità' ,sinus, flexus'. — *nepouzdano (vidi kod* 1. krilan).

1. KRÍLO, *m. u Vukovu rječniku:* krilast nazimac ,porcellus alarum notam gerens'. — *Uprav je ipokoristik.* — *Akc. se mijeńa u voc.* krîlo.

2. KRÍLO, *n.* ala, *pravo je značeńe: dio tijela ili ud kojijem ńeke životińe lete, iz ovoga se kasnije razvilo i drugo (vidi kod* 2). — *Riječ je praslavenska, i oblik joj je bio isprva* skridlo, *isporedi stslov.* krilo, *rus.* крыло *(po pučkoj etimologiji, od glagola* крыть, *kriti),* *češ.* křídlo, *poļ.* skrzydło. *ako se s uzdržalo samo u poļskom ali se potvrđuje litavskijem* skrėti, skrieti, skraidyti, *na okolo (a krugu) letjeti ili brzo se micati,* skrėlas, *peruška, i letskijem* skrêt, *letjeti.* — *Korijen je* skri *a nastavak* dlo. — *Nejasan je oblik* krelo *(vidi) u čakavaca, pa od toga oblika i* kreļut *(vidi); što u dva pisca ima* krijelo (A. Komulović 29. B. Kašić, nasl. 207), *to vaļa da je samo ńihova pogreška.*

1. ala, *u značeńu sprijeda kazanome.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (krilo, leto ,ala'), *u Belinu* (,ala overo ascella, membro col quale volano gli uccelli' ,ala' 57a), *u Bjelostjenčevu* (v. kreļut, pl. krila ,alae, vela'. v. kreļut), *u Jambrešićevu* (krilo, kreļut ,ala'), *u Voltiģijinu* (,ala' ,flügel'), *u Stulićevu* (,ala'), *u Vukovu* (,der flügel' ,ala'), *u Daničićevu* (,ala').

a. *u pravome (gdjegdje u metaforičkome, osobito u alegoriji) smislu.*

a) u životińa koje uprav imaju krila (ima mnogo primjera za ptice, malo za ostale životińe, za ńeke nema nijednoga, kao za ļiļka iliti šišmiša, ali vidi kod b) i c)). n. p.:

aa) u ptica (naj češće). O svijetla božice, eto i ja na tvu čas naj prvi sad ptice puštavam večeras, da, kô ono steru krila sad slo-

od je svud pod nebi, i sloboda prosta i mila sej Dubrave glas po tebi. I. Gundulić 175. Što li gledah brza krila, gdje put neba ptice storu? 211. Ali onudje od Dunava ļazeć sletje siva ptica, gdje slavnoga Vladislava suncem sjahu vedra lica, veleći mu: ‚Zapovijeda', kud ću obratit brzijem krili . . .' 418. Dade mu krilo od tice nike . . . And. Kačić, razg. 202. Idući putem vidi jednu tićicu sarenu do krilima lepeće. Nar. prip. vuk. 136. Kao tica leteći krilima. Vuk, nar. pjes. 1, 181. — Sokola koga nose krila hola. V. Došen 18a. Ide soko, vodi sokolicu *(zet i nevjesta)* . . . zlatna su joj krila. Nar. pjes. vuk. 1, 46. Vitko je krilo slomio *(soko)*. 1, 213. Soko leti visoko, krila nosi široko. 1, 412. *(Soko)* kril'ma leti, kļunom progovara. 1, 413. Ńigu mu *(sokolu)* meće pod desno krilo. 1, 477. Nad Markom je *(soko)* krila raskrilio, pa je Marku ladak načinio. 2, 327. Baš da imaš sokolova krila, ne bi perje pronijelo mesa. 2, 597. — Ter tom stranom razstri krila *(bijeli orao, u grbu)*. J. Kavańin 288b. Orao pram zrakama sunčanim razvije krila. F. Lastrić, svet. 110b. Vrane će ti oči piti, a orlovi kril'ma biti. Nar. pjes. vuk. 1, 283. Vila orlu krila salomila. 1, 489. Na kopļu je sura tica orle, širi krila, Marku čini lada. 2, 328. Snaga klonu bez uzdańa mila, kano oro kad opanu krila. Osvetn. 4, 60. — Srete vrana bez desnoga krila. Nar. pjes. vuk, 2, 50. Ali lete dva vrana gavrana, krvava im krila do ramena. 2, 306. — U jezeru utvu ugledaše, oba su ju *(joj)* pozlaćena krila. 2, 48. — Tako i jato bijelo u vodi od snježanijeh kufa plove, . . . sklapa krila, glavu skriva. I. Gundulić 409. Daj mi, Bože, oči sokolove i bijela krila labudova. Nar. pjes. vuk. 1, 8. — Na glavi joj pauni, krilima joj lad čine. 1, 129. — O kokote, moj kokote! kad u zoru pjevat načneš, ne udaraj kril'ma sebe. Nar. pjes. vuk. 1, 194. Ońen su mu Turci počinuli doklem p'jevci u krila udriše. 4, 112. — Ńetko vide, bieli golubovi gdje na krilih k nebu dopriješe. Osvetn. 4, 47. — Skladno sakupi krila *(ševa)*. M. Katančić 74. — Trepavice krila lastavice. Nar. pjes. vuk. 3, 257.

bb) u bubica, kukaca. Ta *(pčela)* na vitar i podiže krilo. J. S. Reļković 198. — Gospodu Bogu za svašta treba ģevap dati makar i mravije krilo očopio. Protokol pis. pr. M. Nenadovića 56.

cc) u riba (ne bi bila prava krila, ali su im slična, te se mogu ovdje uvrstati, a i s toga što baš ovakijem krilima ńeke ribe mogu letjeti). Da uvati ribu zlatnokrilu, krilo da da gospođi kraļici, nek izede ono desno krilo. Nar. pjes. vuk. 2, 52. Ufatiše ribu od šos krilah. 2, 62. Krilo, plitva u ribe. Zagorje. D. Hirc.

b) u životińa kojijeh ili posve nema, ili ih ima ali bez krila. — kod aa) i dd) misli se jamačno na perasta krila kao u ptica, kod bb) i cc) na kožana kao u šišmiša.

aa) u životińa o kojima pripovijedaju proroci u svojijem utvarama u svetom pismu. — smisao je alegorički. A obrazi ńih i krila ńih *(čovjeka, lava, vola, orla)* prostrta bihu zgora: dva krila svakoga ńih se doticahu, a dva pokrivahu telesa ńih. N. Rańina 179a. ezech. 1, 11. I lica im *(životińama)* i krila bijahu razdijeļena ozgo; u svake se dva krila sastavļahu jedno s drugim, a dva pokrivahu im tijelo. Đ. Daničić, jezek. 1, 11. Veli *(prorok Danijel, gl. 7)*: ‚Gledah dokle joj *(živini)* bišo oguļena krila ńe'. M. Divković, bes. 310b.

bb) o zmaju, alegorički, ali naš narod vaļa da još misli da ima zmajeva. Tim zmaj *(alegorički, govori se o tridesetogodišńem ratu, dakle zmaj može biti (Gustav Adolf ili Švedska)* zaman od sjevera proć cesarskom orlu prši: vojska tva mu skube pera i ogńena krila krsi. I. Gundulić 281. Vojsava imade san ovi, da je porodila jednoga zmaja koga glava u carevu zemļu dopiraše . . . rep udaraše u more, a krilmi svu Arbaniju pokrivaše. And. Kačić, razg. 90. Zmaj proleće s mora na Dunavo i pod krilom pronose djevojku; . . . al' je zmaju žeđa dodijala, ispod krila ispusti djevojku. Nar. pjes. vuk. 1, 163. Srdit Perun preko neba mahnu na zmajevu krilu plamenomu. Osvetn. 1, 40.

cc) o zmiji, isporedi krilatica. Baći zmija krila i okriļe. Nar. pjes. vuk. 2, 62.

dd) o końu. — U narodnoj pjesmi. Čula jesam, al nisam viđela da ti imaš końa Jabučila, Jabučila, końa krilatoga; ja ne viđeh tvome końu krila, te ne mogu mlada vjerovati. Nar. pjes. vuk. 2, 108. Jabučilo krila popuštio, popustio krila do kopita. 2, 109.

c) u čeļadeta ili u onoga što se misli kao čeļade (n. p. u anđela, vraga, vile itd.). kod bb) misli se na krila kao u ļiļka ili zmaja, drugdje se misli na ptičja krila (isporedi b)). kod ńekijeh je značeńe alegorično, te je postalo po mašti pisaca i slikara, ali veliki dio naroda kod aa)— cc) i možebiti kod ee) misli na prava krila.

aa) u anđela. Bože . . . iže prъvčje andelskije čini sъstavi . . . sъ strahomъ lica svoja ogńennimi krili zakrivajušte. Mon. serb. 133. (1348). Serafini prid zgledanjem tvojim kupe krila svoja. M. Jerković 58. Tko ima krila od anđela? I. V. Bunić, mand. 14. I premda se svaki *(anđeo)* oblači zlatnim ruhom, krilmi bijeli. J. Kavańin 499b. Anđel piše, Gospod gledi u audelska desna krila. Nar. pjes. vuk. 1, 145. Dok car Stefan na nogu stajaše, stajaše mu sveti Aranđeo, stajaše mu na desnom ramenu, miluje ga krilom po obrazu; kad car Stepan sede za trpezu, rasrdi se sveti Aranđeo, udri cara krilom po obrazu. 2, 94.

bb) u vragova. U njekijeh su prašča rila, a tko gubice ima i krila od ļiļaka i od žaba. I. Gundulić 473. Srši glava naježena, trepto zmajska krila o pleću. 474. — *I ovaj primjer vaļa da pripada amo boļe nego pod cc):* Pa je svoja rastvorio krila *(car Duklijan)*. Nar. pjes. vuk. 2, 83.

cc) u vila, vileńaka itd. Kraļ je bijelu uhitio vilu ter joj snima krila i okriļa. Nar. pjes. bog. 232. No naj mlađa polećela vila, polećela na bijela krila. Nar. pjes. vuk. 2, 49. Moli mu se bjela vila: ‚Donesi mi moja krila, moja krila i okriļe'. Nar. pjes. petr. 1, 14. *(Vile)* obukoše krila pozlaćena. 1, 75. Pak je vila otvorila krila. 1, 114. Kad je bilo na po puta, bogme đevojka odvojila bješe, jer pusti nekaka mala krila ispod pazuha. Nar. prip. vuk. 131. Siju skrajčiv vila riječ crnu, savi krila, u Vučijak prhnu. Osvetn. 4, 64. — Baš-čelik skoči kao muńa, pa raširi krila. Nar. prip. vuk.[2] 196. Evo ti od nekud doleće na krilima preda ń oni čovjek. 219.

dd) o bogovima mitologičkijem, i u alegorijama uopće. Čudo je još veće gledati, gdi Ļubav krili uztrepeće na ńeje prsi stav. H. Lucić 208. Za moći tvojih ruk, za lipost tvojih kril, Ļubavi, i za luk i za tvoj zlatan stril, dopusti, da samo ńe dik se nagledam. 209. Prostri tva krila zlatna i mila, slatkoga pun mira, božo od pira. I. Gundulić 59. Oholost spustivši krila i glavu prignuvši *(na slici)*. A. Kanižlić, kam. 263.

ee) u junaka (Reļe od Pazara, R. Bošńanina, R. krilatoga). — U narodnijem pjes-

mama. Nije sala jedan krilat junak! nije ala krila i okrije! Nar. pjes. vuk. 2, 229. Ja sam čula, đe pričaju ludi, da je Reja Pazarsko kopile, Jeđupkińa ńega odojila, s toga ima krila i okrije. 2, 239. Ka' da udri Reja pod krilima. 5, 371.

b. *ńešto načińeno, zgrađeno, skovano (u pjesmama* okovano) *tako da je slično pravome ptičjem krilu, i upotrebļava se kao nakit.*

a) nosi se za kalpakom ili za kacigom (vidi kod kalpak). Jedan kalpak, devet čelenaka, i deseto krilo okovano, a iz ńega do tri pera zlatna, što kucaju Gruja po plećima, vaļa krilo hiļadu dukata. Nar. pjes. vuk. 3, 6. Jedan kalpak, devet čelenaka, i deseta fakļa okovana, . . . a pokraj ńe krilo okovano što junaka brani od vremena, od vremena i od vjetra ļuta. 3, 96. — *U ovijem primjerima može značiti i pravo ptičje krilo što stoji kao perjanica:* Zamošci su ono vrli, kim vrh glave lete krila. I. Gundulić 439. Daće nami praha i olova i za kalpak krila sokolova. And. Kačić, razg. 197a. Za kalpakom noja ptića krilo. Nar. pjes. vuk. 2, 98. Na glavi mu kapa vučetina, i za kapom krilo od labuda. 3, 31. Oko glave pera i čelenke, devet pera, dvan'est čelenaka, a trin'esto noja tice krilo, pa se krilo na čekrk okreće, te kazuje koji vjetar puše. 3, 156.

b) ńekakav nakit ženski. Došli su ti premlogi darovi: . . . od zaova zlatne narukvice, a od dragog krilo od bisera. Nar. pjes. vuk. 1, 280.

c. *u prenesenom smislu, dio čega ili ńešto što je iole slično krilu, n. p.:*

a) na križu, dva komada sa strana. Gledaše ga *(Jezusa Djevica Marija)* već pribjena i obješena na križu . . . i stojaše, ne pod krilim križa, er vojnici toliko blizu stat joj ne dopustivahu, neg suproć ńemu što mogaše bliže. S. Rosa 192b.

b) kraj u odijela, osobito kad je dugo (kao što je obično u ženskijeh) ono što se dotiče do zemļe. — vidi i skut. *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (krilo vsake oprave ka se zemļe dotiče ,penniculamentum, figmenta'; krilo vsakojacke odeće niže pojasa, kakti i rubače żonske prez oplećka ,semicinctium, semicinctorium'). Taknu kraj krila svite ńogove. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 12b. matth. 9, 20. Kad ju popadoše ter jaše voditi, pri ńoj krilom obraz i glavu pokrise i dite na rukah li krilom zavise. Oliva. 42. Majka ga *(biser)* bere, u krilo meće. Nar. pjes. vuk. 1, 231. Prvi riže krilo od košuļe. Nar. pjes. istr. 1, 59. Zavrnula mlada belo krilo, potekla va goru gorovitu. 2, 158. A krilo joj raskrojeno. Jačke. 137. Krila, kittel, weiberrock u ugarskijeh Hrvata. Vijenac. 1878. 43. 694. Selena, što nam je, znaš li, više puta donela puno krilo badema i guńa. M. P. Sapčanin 1, 164.

c) na mreži. Pri tijem gučam *(vidi* 2. guče) vezana su dva duga komada mreže sirega oka a debļega konca i zovu ih krila mreže, jer se baš otvaraju kako dva ticja krila. L. Zore, rib. ark. 10, 356.

d) na barjaku. Zavrgo se krstašom barjakom, krstaš ga je barjak poklopio, dva junaka dva mu nose krila. Nar. pjes. juk. 242.

e) na šatoru. — Između rječnika u Vukovu: (u Crnoj Gori) od čadora ,vorhang (statt der thüre)' ,velum' *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Oću ńemu pod čadora doći, od čadora osjeći mu krilo. — A kad dođe šatoru na vrata, podiže mu krilo ģeferdanom. — I povleče ga v grěki stan i položi ga v krilô šatora svoga. Pril. jag. ark. 9, 131.

f) na šeširu, obod, leto. Krilo, obod oko šešira. u Prigorju. F. Hefele.

g) kad se vrata (pa i prozor) sastoje iz dva (ili više) dijela, svaki dio, isporedi ńem. flügel. — *Između rječnika u Stulićevu* (krilo vratno ,ala januae'). Krila vratna grada Gaze. E. Pavić, ogl. 201. Izvadivši obadva krila iz vratnica gradski. 202. Krilo, kanat od vrata, prozora. Ļ. Stojanović.

h) dio od vojske što stoji sa strane, isporedi lat. ala, *ńem.* flügel. — *Između rječnika u Voltiģijinu* (,corno d' armata' ,flügel von der armee'), *i u Daničićevu:* ,manus (militum)' *s primjerom:* Vojinstva prisъvъkupļajetь krilo. G(ilferding) b(osna) 27a. Vojska tako razredena, da krilo desno jest se raztezalo tja do Elbe vode. I. Zaničić 23. Bakide bise u krilu desnomu svoje vojske. And. Kačić, kor. 340. Oni koji bihu u krilu livomu potekoše za Judom. 341. Krilo livo gubilo je poļe. A. Tomiković, živ. 150. Lijevo krilo turske vojske. S. Ļubiša, prip. 85.

i) u mjesta, onaj dio što mu je na kraju ili na krajevima. Moskovi su bili prodrli u krilo onoga kraļestva. A. Tomiković, živ. 315. Kol' krajini branit krilo . . . P. Petrović, gor. vijen. 77. Ovo je stari Hercegnovi . . . dva mu krila klonu na bokove: Topla, igalo ćak do Sutorine . . . i Meļine. S. Ļubiša, prip. 2. — *Amo mogu pripadati i ovi primjeri:* Vzo ga *(Isusa)* djaval i povede ga na krila crikvena. Korizm. 13b. Postavivši ga vrhu krila templa. S. Rosa 48a.

k) otoka (u rijeke). Da pripliva jedno maleno krilo od rijeke. A. Tomiković, živ. 209.

d. *u metaforičkom smislu, kaže se* krilo *ili* krila *kao znak ili znameńe brzine, n. p.:*

a) u čeļadeta i u životińe koja upravo nema krila. U moje je dni letila na krilijeh sama ptica; za poletjet sad su ,krila' oko vrata u mladica *(vaļa da pisac ovdje satirički govori o ondašńijem velikijem ogrlicama, jakama, kolijerima, što su ženske nosile).* I. Gundulić 143. *(Sokolica)* sokolova pripe krila, sunu se u tijek streloviti. 343. Od starine vojvode i bane, vrzi na se krilo sokolovo, odi s vojskom na poļe Kosovo *(moglo bi se i shvatiti da je značeńe kao kod e, b) cc) aaa)).* And. Kačić, razg. 73b. Ono bješe junak pod krilima, gleda' sam ga đe skače s momcima: skoči s mjesta četrnaest nogah. P. Petrović, gor. vijen. 79. U strahu su plahovita krila *(vaļa da znači, da čeļade od straha brzo bježi i trči).* Osvetn. 2, 58. — *(Skoči)* na brzoga końa, koji, cijem se na tijek spravļa, veće na krilijeh rek bi stoji i da sada poletjeće. I. Gundulić 343. Da je kome stati pogledati, bi rekao i bi se zakleo da se zoko zemļe ne dod'jeva, već su poda ń krila podmetnuta. Nar. pjes. vuk. 3, 242.

b) u stvari nežive, tjelesne (fizične) koja se brzo miče, n. p. vjetra, muńe, oblaka. Jur na krilijeh od vjetara glas po svemu svijetu prsi. I. Gundulić 287. Vjetric mili s mirnijem krili uzme iz tiha kad pršati. G. Palmotić 2, 71. Kad na krilih vjetra uziti više sunca on se stavi. J. Kavańin 421b. — Kano muńa noseć strijelu na lagahnu krilu . . . Osvetn. 1, 41. — Odkud oblak krila steće? V. Došen 261a.

c) u vremena. Vrijeme 'e starac sijed, al' hitar, kril'ma leti jakno vitar. J. Kavańin 436a. Leti brzo strila, kako svatko znade, ali

vrimo krila još bržja imade, krila čudno hitra. A Kanižlić, rož. 19.

d) u smrti. Znamo dakle, smrt nemila kroz roditeļ prvijeh grlo da k nam pride, ter na krila leti i kosi veoma vrlo. J. Kavańin 25b.

e) u čega umnoga, duševnoga. Ja na krilijem od slobode ptica izlijetam. P. Kanavelić, dubrovn. 15.

e. *metaforički kao kod* d, *ali se ne ističe brzina, nego smjer kojijem se ńeko ili ńešto diže u visinu (u pravom ili metaforičkom smislu).*

a) dizańe je u visinu shvaćeno u pravom smislu. tako je n. p. ovdje o ogńu: No kô ogań pod pepelom, neg prost kril'mi gori plane. J. Kavańin 427a. — *amo mogu pripadati i ova dva primjera (drugi je po prvome načińen) o čeļadetu. i u ńima je metaforički smisao, ali je metafora provedena do kraja, kao da se govori o pravom lećeńu.* Čovjek koji put nebesa iznenadi krila diže, trepti, stini, boji se, stresa, da ne pade još na niže. G. Palmotić 1, 241. Nizok čovjek, put nebesa kad sam smion krila diže, boji se, stjene *(t. j. stine)* i ustrosa, da ne pade još na niže. J. Kavańin 466a.

b) metaforički.

aa) o ļudskoj duši. Čovik dužan je ne samo mlogim dobrim djeli Bogu služit, . . . nego još dužan je svosrdno brinut se i nastojat, kako bi kojim svojim zlim djelom svoga stvoriteļa ne uvrijedio i ne pogrdio. ovo su dva krila koja mogu lasno dušu čovičju od zemļe k nebu podignut. I. Grličić 183.

bb) o molitvi. Da učini dva krila molitvi svojoj, to jest post i lemozinu. M. Divković, nauk. 214b.

cc) o čeļadetu ili o čemu što se kao čeļade misli (vidi i dd)). aaa) krilima se znamenuje moć, snaga ili oholost (kao o čeļadetu kaže se o pokrajini, gradu itd.). Od plahosti *(Osman)* sterué krila vas svijet veće pridobiva. I. Gundulić 359. — *po ovome se kaže da kome ili čemu (gradu, pokrajini itd.) padaju krila, ili da mu se lome, krše itd., kad se slabi ili ponizuje.* Krila će tuj pasti i misli zle tada pakļenoj napasti. N. Naļešković 1, 153. Vila, s kê padoše meni krila. J. Kavańin 160a. Pasti tkomu krila ‚(proverbialmente) vale: perdersi d' animo, overo cader di speranza'. A. d. Bella, rječn. 57a. Sad s Pašagom padoše nam krila. Osvetn. 4, 45. — I ako sam još oro sivi proć istočnom zmaju prši, nabuńeno jato krivi, komu ogńena krila skrši. I. Gundulić 495. Jo! Kaica, moj sokole sivi! al' ti bábi krila odlomiše i obadva oka izvadiše. Nar. pjes. vuk. 2, 488. Te pogubi tolike vojvode i polomi krila od krajine. 2, 500. Sad krajini oblomismo krila kad prznoga Tala pogubismo. 3, 271. Dobro mu se krila salomiše. 4, 455. Slomiše se krila Aleksincu. Osvetn. 5, 72. — Prignuti, ali objesiti krila ‚metaforicamente dicesi di chi abbassa l' ardire'. A. d. Bella, rječn. 57a. — *u suprotnom se smislu kaže da kome krila rastu, kad postaje jači (u ovom primjeru: kad čeļade mlado uzraste do potpune snage):* Šest junaka, sivi sokolova, Grabovaca mladi vitezova, kad li ńima krila narestoše, silenoga cara odbigoše. And. Kačić, razg. 208b. — *amo bi mogao pripadati i ovaj primjer:* Svog nedaću ukajte babajka i krvļu mu osvjetlajte krila. Osvetn. 1, 7. — *bbb) u poetičkom jeziku, o pjesniku kad počińe spijevati (metafora uzeta od ptice, od ševe koja pjeva leteći u visinu?).* Tim, družbo ma mila, pustite općena taj vaša vi dila, a stvorcu sad spijevat otvor'te sva krila. D. Rańina 145b.

dd) o čemu umnome što je shvaćeno kao čeļade s krilima. Past joj će *(ļubavi)* nizoko krila *(može se misliti i o pravijem krilima).* H. Lucić 267. Skupivši krila od naše oholasti. A. Gučetić, roz. mar. 105. Ah, čijem si se zahvalila, tašta ļucka oholasti! sve što više stereš krila, sve ćeš paka niže pasti. I. Gundulić 284. Zatim poda nami odviše *(Bog)* vjere prave sladka krila. J. Kavańin 11b. Holost čeka slave krila. V. Došen 192a. Al' kako je *(lakomos)* sved činila gnusna djela, himbu mnogu, tako jom su pala krila. N. Marči 67. Vlast i sila na Mahmudu stekla krila. Osvetn. 4, 13.

f. *u prenesenom smislu, ali ne kao kod* d *i* e, *nego se ističe pokrivańe kao što biva kad se (n. p. ptičje) krilo raširi vrh čega.*

a) uopće, o čemu tjelesnome ili umnome, n. p.:

aa) o nebu, oblaku. Pod nebeskim krilom človik nî od mene veći krvnik. P. Hektorović (?) 160. Kruti vrsi u nebo uprti, a neboskloń razvalio krila. Osvetn. 2, 97. — Oblak ne skrivaše neba krilom pritamnijeme. D. Zlatarić 48a.

bb) o tminama, mraku. Ter prosteru noćne tmine vrhu plavi crna krila. P. Sorkočević 578b. I mraku se mrklu jur dosadi, pa on skuči svoja mrka krila. Osvetn. 1, 74.

cc) o snu, spavańu (po simboličnoj mitologiji). Truda svih pokoju, rodjače od smrti, . . . crna postavi tva krila na mene. D. Rańina 77b.

dd) o laži. Koje *(grihe)* tamna laž je krila pod pogana svoja krila. V. Došen 139b.

b) često znači metaforički svezu čeļadeta (uopće, ili vladaoca, Boga, države itd. pa i čega umna) prema drugome čeļadetu (čeļadi, državi, mjestu itd.), kad prvo brani i štiti drugo, ili ga ima u svojoj oblasti. nije lako svagda razlikovati u primjerima ova dva značeńa, jer su obično združena, te tad se pazi samo koje se jače ističe. naj češće stoji krilo *u acc. ili instr. s prijedlogom* pod.

aa) tutela, praesidium, protectio, *obrana, zaštita, okriļe. metafora je jamačno uzeta od kvočke ili od koje mu drago ptice koja krilima pokriva i brani mlade.* Mi, gospodine vojevoda, onoj vladanьje i kneza u ńemь drьžimo podь krilomь i obarovanьjemь gospodьstva vi. Spom. sr. 1, 165. (1422). Velika je slava stati pod tvojim krilom, o Marije. Korizm. 28b. Naj pri pod tve krilo človika primiliš *(srićo),* a pak ga nemilo prem sasma ucviliš. D. Rańina 131b. On uzdrži pod svojim krijelom onijeh, kojih posinovi. A. Komulović 29. Pod čijem bi krilom i zaštićenjem uštampali. M. Divković, bes. xv. Pod sjenom od tvojijeh krijela. B. Kašić, nasl. 207. Umrijeti pod krilom i u milosti svete crkve katoličanske. M. Orbin 311. Čijeme pod vašega g*(ospostva)* krilo na svjetlos od svijeta izhodi *(Arijadna).* I. Gundulić 2. Ti *(Vladislave)* uzdrži, za ne pasti, pod tve krilo tko se stavi. 315. Svih pod krilo crikve katoličanske priimļaše *(s. Petar).* F. Glavinić, cvit. 20b. Iz latinskijeh pokrajina pod krilo će naše *(dubrovačke)* uteći. G. Palmotić 1, 89. Ki je *(grad)* pod krilom od višńega i komu je nebo straža. 1, 112. Neka pod krilom od milosti tvoje svršim dugovanje od ovoga živļenja moga. M. Jerković 84. Pod Božjim krilom jesi. I. Ivanišević 23. Pribivah pod tvojim krilom i zašćićenjem. P. Radovčić, način. 32. A ti majko mila i blaga, kôj pod krilom naš grad stoji, moli sina tvoga draga, smilit nam se da dostoji. J. Palmotić 291.

Koje si obļubila i zagrlila pod krilo tvoje. V. Andrijašević, put. 105. Ki su se utekli pod tvoje krilo, pomogla si ih. L. Terzić 59. U svôj ki nesreći iz latinskijeh pokrajina vam pod krilo htje uteći. J. Kavańin 192ª. Pod svojim krilom puke sklada i štiti ib. 320ª. Priđoše pod krilo republike mletačke. J. Banovac, pred. v. Ah, blago ti je onizim, koji se nahode pod krilom i zaštitom ove velike kraļice! pripov. 135. Kad se nije našlo na svitu da je oni u napasti djavaoskoj bio pridobiven, koji se je pod krilo divice Marije utekao. J. Filipović 1, 486ª. Biti pod ńe krilom materinskim i u ńe zašticenju. F. Lastrić, test. 374ᵇ. Padoše pod krilo s. crkve. svet. 142ᵇ. Svakoga *(čovjeka)* pod krilo ona *(Marija)* svoje bere. A. J. Knezović 4. Dopusti oblas ńima kô sin Boži i stavi jih pod svê krilo. A. J. Gučetić 8. Bože, srjed tvoga nas primi stana i pod tvoje stavi krilo. 14. Mnogi inostranci svoja mista ostaviše i pod ńegovo se krilo utekoše. And. Kačić, razg. 21. Biju *(bihu)* pobigli u Carigrad i utekli se pod krilo cesarovo. 43. Kraļestvo od Cipra zvaše se jedan perivoj oliti gardin od svita, . . . a navlastito kada uživaše lipi mir pod krilom privedroga principa. 182. Bos sumńe tecimo pod ńe *(b. d. Marije)* krilo. L. Radić 89. — *Amo pripada i ovaj primjer:* Primi me *(Jezuse!)* pod krila srca tvoga. I. M. Mattei 155.

bb) ditio, potestas, imperium, *vlast, oblast.* Što vas je ostalo, toj će car pobrati i stavit pod krilo, ter ćete tad rijeti: ,Živjet nam nije milo, želimo umrijeti'. M. Vetranić 1, 58. Svoj život traje pod krilom ljenosti. 2, 53. Pod ,krilom' već tvojim *(ļubavi!)* trudnu ni' pokoja, a krilu u ńe *(vile)* svim rados je svakoja. S. Bobaļević 219. Silnom caru lasno je bilo sve pridobit puke ine, i podložit pod sve krilo nebrojene kraļevine. I. Gundulić 449. Dalmacije sve slobođu sbi ti, i stavi pod svo'e krilo. J. Kavańin 211ᵇ. Kad je Đorđe Srbijom zavlado . . . i svojijem krilom zakrilio. Nar. pjes. vuk. 4, 151. Koji mi je Jadar posvojio i pod svoje krilo privatio. 4, 239. Onda su Dubrovčani potpali pod krilo turskoga sultana. G. Zelić 557.

g. *kaže se u prenesenom ili metaforičkom smislu o čeļadetu (i o živinčeti) kao pohvala.*

a) ističući pouzdanost i korist, kao što ih ima ptica od svojijeh krila. Tvoje glave ne odsiče niko, nego Stipe drago dite tvoje, kojino ti desno krilo biše. And. Kačić, razg. 53ᵇ. Krilo naše, Milutine kneže! Pjev. crn. 245ᵇ. O vojvode, moji sokolovi! vitezovi, moja desna krila! Nar. pjes. vuk. 2, 493. O vojvode, moja desna krila! krila moja, s vama ću letiti. 2, 503. Desno krilo, Mutape Lazare! 4, 298. Tu dostiže i Hagi Derviše, što se Loji desno krilo piše. Osvetn. 6, 55. — *O końu.* Jao Šaro, moje desno krilo! Nar. pjes. vuk. 2, 217.

b) kao obrana, zaštita, vidi f, *b) aa).* Desno krilo od srpske krajine!. Nar. pjes. vuk. 2, 489. Ali-pašo, od krajine krilo! 4, 213. Da sam baba imô i aiđu, pa su bili svoj krajini krila. Nar. pjes. hörm. 2, 3.

2. gremium, *kad čeļade sjedi, mjesto ravno od trbuha do koļena na koje se može što položiti, a u visinu shvaća onoliko prostora koliko može čeļade što sjedi zagrliti rukama; ima i drugo slično, ali ne jednako, značeńe,* sinus, *ńedra, naručaj, t. j. kad se što drži na prsima zagrlivši rukama, pa i prsi, grudi. nije svagda lako razlikovati ova dva značeńa, tijem više što se za oba nalaze prijedlozi* na *i* u. — *može biti da je ovo značeńe postalo od značeńa: haļina, odijelo od pasa pa niže (vidi* 1, c, *b)). isporedi* skut, *i lat.* sinus, *ńem.* schoss. — *ovakovo značeńe ima i novoslov.* krilo *i možebiti (u kojem dijalektu) češ.* kŕídlo. — *Između rječnika u Vrančićevu* (,gremium'), *u Mikaļinu* (krilo, skut ,gremium, sinus'), *u Belinu* (seno, e grembo; ,sinus' 667ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (,sinus, gremium'), *u Jambrešićevu* (krilo, naručaj ,sinus, gremium'), *u Voltigijinu* (,grembo' ,schoss'), *u Stulićevu* (,protectio, sinus, cor'), *u Vukovu* (,der schoss' ,sinus' *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Drži dijete u krilu. Gospodar gospodi na krilu zaspao), *u Daničićevu* (,sinus').

a. gremium, *u pravom (gdjegdje u metaforičkom) smislu.*

a) uopće. Čemu je sve blago od svijeta uživat i kamenje drago na krilu razbirat, pokli smrt sve tlači? M. Vetranić 1, 39. Ńemu *(junaku)* na krilo ļubko ga *(cvitje)* sipaše *(vila)*. D. Rańina 19ᵇ. Oral velik mimo lete i jajce ispusti na krilo Filipovo. Aleks. jag. star. 3, 225. Ona sedi pred svoji dvorovi . . . golu sabļu preko krila drži. Nar. pjes. vuk. 1, 159. Pisnu dete kao zmija ļuta, pade caru preko svil'na krila. 2, 163. Ona ide caru ćestitome, pade caru preko svil'na krila, pa ga ļubi po nedri svileni. 2, 166. Papuč' skide, sede kod kadije, . . . već buzdovan meće preko krila. 2, 359. Sede caru do desna kolena, britku sabļu na krilo namiče. 2, 431. Nađe Todor Šarac-Mahmut-agu i kod ńega starac-Merdan-agu, drže duge preko krila diļke, drže dobre końe za dizgene. 3, 159. Uz krilo mu sluga Vidosave. Nar. pjes. petr. 2, 290. — *Amo pripadaju i ovi primjeri, premda je smisao po nešto metaforički.* Skrivajte alumuštvo v krili ubozih. Korizm. 33ª. Majci ju *(djevicu)* ugrabi i ocu iz krila. N. Naļešković 1, 345. Zaplijeniše *(crnci)* oda svudi tužnijem majkam kćeri iz krila. P. Sorkočević 575ª.

b) i čeļade može stajati (sjedjeti, ležati) na čijem krilu, obično je znak ļubavi onoga koji ga prima na krilo i hrani na krilu. Sam po sebi u svo'em krilu ogńenitu zmiju prija *(ļubovnik)*. J. Kavańin 38ᵇ. Svoje mrtve sve spomeni, svoje mrtve roditeļe koji su vas porodili, preko krila položili. Nar. pjes. vuk. 1, 115. Kud god ide, za ruku me vodi; kud god sjedne, na krilo me metne. 1, 565. Pa Kaicu uzima na krilo, pa Kaicu i grli i ļubi. 2, 487. — Potece *(Ļubar)* k materi na krilo. D. Rańina 7ᵇ. — Znaš ti, dušo, kad si moja bila, na krilu mi tursku kavu pila? Nar. pjes. istr. 2, 139. — *(Vila)* kojoj bih trudahan u pustoj dubravi srjed krila sladak san zaspao na travi. M. Držić 40. Zaspae na krilu Dalile. And. Kačić, kor. 139. Spava neopazno Sansun u krilu Dalile. I. J. P. Lučić, razg. 131. — Draga u krilu mrit viditi i ne moć mu dat pomoći. M. Držić 112. Izdahnu u krilu bluduice. J. Banovac, pred. 107. Umrije na krilu zaručnice svoje. F. Lastrić, svet. 21ᵇ. — I zdignuto *(telo)* plačnoj majki poda ga u krilo. F. Glavinić, cvit. 86ᵇ. Ter ga *(Lovrinca)* stave Kiriki na krilo. P. Hektorović (?) 169. Mene moja neće kukat majka na svojemu ostarilu krilu. Osvetn. 2, 70. Skinite ga i dajte meni u krilo. F. Lastrić, test. 119ᵇ. Marija Isusa sebi u krilo stavļena žali i plače. 120ª. — Gospa držaše Isusa u krilu. M. Divković, zlam. 66ª. A Kirika držeći ga *(Lovrinca)* na krilu govori . . . P. Hektorović (?) 169. Riječ mre joj usrjed usti, videć mrtva sinka u krilu. I. V. Bunić, mand. 33.

b. sinus, *u pravom (u naj zadńem primjeru u metaforičkom) smislu. značeńe se po naj po smislu, ili po tome što odgovara u prijevod ma*

latinskome sinus. Znamenije imati *(žena)* na plěštu i na krylu. Serbisce lesekörner šaf. 129. I u krilu svom uzdvignet ńih gospodin Bog naš. Bernardin 5. N. Rańina 17b. isai. 40, 11. Uzela je sina moga . . . speći i postavila ga je u krilo svoje; a svoga sina koji umrije postavila ga je u krilo moje. N. Rańina 70b. 3reg. 3, 20. Slatko je djecu svu, i slatko i milo ļubovcu gizdavu primiti u krilo. I. Gundulić 14. Slatko ufańje, ļubko ti me, jaoh, i milo od svud blazniš i ńeguješ, neka sa mnom sved stanuješ, hodi, hodi u mô krilo. 32. Eto nago krilo moje, sad vas *(strijele!)* na to, jaoh, priziva, poplesano cvijetje svoje čim razvraća i odkriva. 186. A karbonć joj sja sred krila, brž bi i sveta zamamila *(dikla)*. J. Kavańin 36b. Vodo draga, vodo mila! ruke i čelo moje okvasi i gorjeńe moga krila tvôm studeni ti ugasi. A. Gleđević 133a. Čini ga Gospodin počinuti na svom krilu vlastitomu. F. Lastrić, od' 128. Ivan počiva na krilu Gospodinovu. test. bil. ad. 36b. Bijaše u krilu očinu na nebesi *(sin Boži)*. test. 149b. Potrčite oba uporedo, koji prije dotrči u krilo *(moje)*, onoga ću biti dijevojka. Nar. pjes. vuk. 1, 558. Procvijelilo čedo rasplakano na bijelu krilu materinu. Osvetn. 3, 143. — U tvom krilu grijala se zmija prika. Ǵ. Palmotić 1, 280.

c. sinus? gremium? de complexu amantium (etiam de coitu). Meni se blag vidi i slavan zadosti, u krilu tko sidi potajne liposti. H. Lucić 215. Kolici ļuveni veomi zadosti scijene se blaženi u svakoj *(stoji* svakom *po rukopisu* xvııı *ili* xıx *vijeka)* radosti, koji se kon krila često krat nahode u gospod i vila. N. Naļešković 2, 30. Ali ću skoro umrit, pridraga ma vilo, ne budem ako prit tebi sad u krilo. M. Držić 82. Drugoga je ļubovnika na radosti, na razblude sva pokojna, sva vesela u raskošno krilo uzela. I. Gundulić 53—54. Sred nebesa bez prikora tvoj Junoni ti si u krilu *(Jove)*. 68. Ah, s kijeme se nijesi 'stala? tko ti bio nije sred krila? 220. *(Akile)* u krilu razbluđene kćerce tvoje trati svoju snagu. Ǵ. Palmotić 1, 120. Znaćeš, huda vilo, koga primaš u tve krilo i s kijem si se zaļubila. 1, 326. O božice moja izbrana, razbludno je tvoje krilo. 2, 26. Svaki se od nas uzda i nada sve ļubjene ļubi u krilu spomenivat. 2, 528. Kô vitez od razbluda Bersabeji svôj u krilu. J. Kavańin 59a. — Nu kad nijesu taj mu dana, da snjet bude san veseli, gdi u ńegovu krilu želi pokoj naći svoj Dijana. I. Gundulić 182. Poļa neba svoga, po kim zvijezdam kolo izvodi, promijenit je došla *(Dijana)* odi s poļem cvijetnim krila tvoga *(Endimijona)*. 183. Božica sam nebo svoje ošla, u krilo za doć tebi. 184. U desnici ovoj jakoj ja ću s mačem poletjeti, o Korevski, zlici opakoj u tvom krilu dušu oteti. 468. Tim se od nas svaka spravi vjereniku dragu i milu u žudjenom biti krilu. Ǵ. Palmotić 1, 97. Prava 'e rados posred krila vjereniku dragom biti. I. Đordić, uzd. 178.

d. *s jednijem ili drugijem značeńem kaže se metaforički o čemu tjelesnom ili umnom što se shraća kao čeļade žensko)*. Prospi rajsko cvijeće iz krila, zoro draga, zoro mila! I. Gundulić 70. Sve što iz krila obilnoga od naravi ploda izlazi *(vidi* f). Ǵ. Palmotić 1, 21. Jes ko našijeh vrhu dila cijeni zvijezde da gospode, da udesnoga ńih iz krila dobro izviru i zle zgode. 1, 133. *(Noć)* crna iz krila svud prosipa mrake sińe. 2, 327. Provijenje u svo'e krilo već neg zemļa sjetbu prima. J. Kavańin 539b. — *(isporedi* c). Da moje dni strajem bludnosti u krilu. N. Dimitrović 57. Ki me pokoji u krilu ļubavi. I. Ivanišević 300.

e. sinus Abrahae, Abramovo krilo, *u biblĭčkom jeziku, također metaforički. radi značeńa vidi:* Mîstâ pribivajućim ke Bog stvori jošće u početku, jih jest sedam: 1. kraļestvo nebesko; 2. raj zemaļski; 3. krilo Abrahamovo; 4. limb otroči; 5 purgatorij općinski; 6. pakal, 7. i ovi svit. F. Glavinić, cvit. 5b. Doli *(u paklu)* imaju četiri mista razlučena: . . . četvrto je naj posli, gdi pribivahu duše ss. otaca čekajući odkupļenja, i ovo se zvadijaše krilo Abramovo iliti limbo od ss. otaca. F. Lastrić, test. 202b. Još jedno pribivalište imade, nazvano krilo Abramovo, u kojeno su duše svetih prije došastja Isukrstova primļene bile, i ondi brez mučeńa odkupļeńe čekajući mirno uzdržane jesu; koje je zatim Isukrst sišavši k ńima iz onoga mista izbavio. E. Pavić, jezgra. 29. Treće misto pakla zovemo ono, koje se imenuje krilo Abramovo iliti limbo svetih otaca, gdi su svi sveti patrijarke i proroci, počamši od Adama tja do došastja Isukrstova pribivali čekajući odkupiteļa svoga. ovo je ono misto od koga Job govoraše: ,Tko će mi dati da me u pako sakriješ?' (job. 14, 13) i ovo isto misto ima se razumiti u koje je Isukrst snišao, kad govorimo: ,Suiđe nad pakao', iliti u pakao. B. Leaković, nauk. 68. — *Ovo je po* luc. 16, 22, *vidi*: Sgodi se tada da umri prosjak *(Lazar)* i bi ponesen po anjelih u krilo Abramovo. Bernardin 38—39. Krilo Abraamovo, Anton Dalm., nov. tešt. 113. I. Bandulavić 45b. — *(Duše)* v krili Abraamļi. Korizm. 22a. Posadi ga v krilu Abraama. Transit. 102. U Abramovu vidih krilu lijepu dušu jakno vilu. J. Kavańin 398b. Nut Lazara Abramovu sada u krilu. 518a. Da je Lazar prinešen u krilo Abrahamovo. M. A. Reļković, sabr. 73. Duše koje u krilu Abramovu čekahu spasiteļa. J. Matović 54.

f. *u prenesenom smislu, utroba.*

a) uopće. On ki vikne zaliho vino nosi v krili ogań. Transit. 83.

b) češće materina utroba, materica. Netegnute djeve izbrane on u plodno side krilo. Ǵ. Palmotić 3a. Višńi duhom božanstvenijem ńe *(Marije)* napuni čisto krilo. 3, 83b. Jesusovo sveto tilo, koga djeva majka ima u prečisto svoje krilo. J. Kavańin 458b. Objavi mi, lijepa vilo, tko ti učini plodno krilo. A. Gleđević 203b. Kad bi Marija bila mańe ponizna, onda bi mogao tkogod reći da je ona čuvala svoje pričisto krilo za jedno drugo veće ufańe. A. Tomiković, gov. 41. — *Metaforički.* Grade, iz tvoga ti ćeš krila rađat brzijeh sto gradova. Ǵ. Palmotić 1, 71. Koje s. mati crkva iz svog krila porođene odrani. F. Lastrić, svet. 9a.

g. *u prenesenom smislu, unutrašńost ńečega što je prostrano* (u krilu čega *može biti isto što: u čemu), n. p.:*

a) svijeta. Riječ zamjerne ka pun dike vas kolik je svijet stvorila, i ljeposti sve kolike ke su svijetu posred krila. Ǵ. Palmotić 3, 119a.

b) zemļe uopće. Pićna što god zemļa s svoga krila rodi *(vidi* f). I. T. Mrnavić, ist. 181. Ne dala mu zemļa hrane iz pitoma svoga krila. Ǵ. Palmotić 2, 57. S prve rane dol' ne pada majci u krilo bor visoki. A. Vitaļić, ostan. 28. Zemļa ista plodi svoga spasiteļa sebi u krilo. J. Kavańin 367b. U matere naše zemļe krilu. A. Kanižlić, kam. 428. Jer iz majke zemļe krila ne rine ga svaka sila. V. Došen 17b.

c) mjesto uopće ili osobito.

aa) uopće. Za to li te zemļa ova u svoje krilo jes primila? Ǵ. Palmotić 1, 251. Lijepa ovega mjesta u krilu zene i capti svaka dika. 2, 425. Gdi Hvalinsko leži more sred za-

klopna svoga krila. 3, 48b. Što ću od rijeke rijeti Nila ki gre tako iz daleče, da je trud odkrit, koga iz krila, iz koga li vira iztječe? 3, 112a.

bb) osobito mjesto, država (i rodno mjesto, otačbina). Grečije mudre iz krila doć naj boļe vitezove po vrijednoga čini Akila. G. Palmotić 1, 174. Svijetla Grečijo, u tvoje krilo primaš nas milo. 1, 246. Tako Frijija njekih stina svoga iz krila množ odkriva. A. Vitaļić, ostan. 142. Što sam se u ńezinom *(otačbine)* krilu odgojio. M. A. Reļković, sat. A3a.

d) grada, varoši. Gdi Aspalata blago leži u Sodome strene krilu. G. Palmotić 3, 51a. Kako u krilu grada Pešte tako i grada Budima. Zbornik zak. 1870. 157. — *U ovijem primjerima može biti metaforički smisao kao kod* d: Er *(Trebińe)* u svomu brani krilu što je bojnom bijeńu trijebi. G. Palmotić 1, 13. Sedam lijepijeh manastira grad u svomu krilu gleda. 1. 99. *osobito u ovakijem primjerima:* Plemenita robińice *(govori ostrvu Kreti)*, sad poznavaš, kô boravit slaje bijaše na djevice bneške krilo nog' se javit tvrda srca Buslomanu. J. Kavańin 292b. I ako opet meni *(Dubrovniku)* u krilu moje puke vidjeh mrijeti. P. Kanavelić, dubrovnik. 8.

e) zgrade, kuće. — U jedinom primjeru o zidovima tamnice: (govori Krunoslava tamnici u kojoj je zatvoren Korevski) O kamenje svijem čestito, miri srećni i blaženi sred kijeh sunce sja skrovito, s kijem dan svanut može meni, ah! da mi je żeļnoj moci, pticom bih se satvorila, za u brzo leteć doći sred vašega mrazna krila. I. Gundulić 352.

f) lađe. Tijem se na plav uklonimo i u krilu se ńe branimo. G. Palmotić 1, 59. Evo sreće *(s)* svojom plavi ku milostan Bog posila, da iz robstva tebe izbavi, uļezimo sred ńe krila. 2, 441.

g) kamenice. Rastvorite, o biserńe kamenice, vaše krilo, za uaresit lice milo. G. Palmotić 1, 183.

h) spile, ponora. U smrdeću podoh spilu, u tmastomu koje krilu sumporana voda teče. G. Palmotić 1, 15. Jeli gdjegod ponor jazni da me skrije posred krila? 2, 34.

i) rijeke, mora. Vodo koja moje milo dobro ugrabi, da daj vrati ńegovo mi mrtvo tilo, da ga budem ukopati. nije pravedno, jaoh! da leži u tvom krilu moj ļubjeni. G. Palmotić 1, 359. Na rajskomu tomu dilu zlatom sinu Jordan rika, i sta po ńe svemu krilu čudna slava i velika. 3, 126b. U ńu *(košaricu)* postavivši ditešce, metnu ga u krilo potoka tekuća Nila. A. Tomiković, gov. 32. — Zabave su naše općene... u morsko metat krilo . . . vrše uresne, mreže okasto nijemom' jatu. I. Gundulić 36. Drivo tvoje u krilo sfê zavi more. M. Gazarović 25. Jur u krilo sińa mora, blijedo sunce pristupaše. G. Palmotić 3, 193a.

k) dubrave. Nam, dubravo *(metaforički: Dubrovniče)* lijepa i mila, obično je tve vladańe, sred mirnoga tvoga krila ugodno je tvoje stańe. G. Palmotić 1, 110.

l) drveta. Da se bez vas *(žena)* kako prisad dubu iz krila čovjek bude poroditi. G. Palmotić 1, 326.

h. *prema* gremium, *upotrebļavaju pisci riječi:* krilo crkve (kršćanske, katoličke) *ili* vjere *u metaforičkom značeńu kao kod* g. *kod toga se može misliti i na značeńe kod* k. Ti si v krili sv. matere crikve. Transit. 81. U krilu svete crkve. I. Ančić, svit. 202. Koga te činio roditi u krilu s. crkve. J. Banovac, prip. 59. Ne živu u krilu svete crkve. J. Filipović 1, 12b. Koji nas prinese u krilo s. crkve. F. Lastrić, test. 204a. Koji se nahodimo u krilu s. crkve. 272a. Ńezino *(crkve)* spasonosno krilo. A. Kanižlić, kam. vii. Da ovi priļubodnik nebi bio izbačen iz krila crkve. 101. Ako li tko pride u krilo svete crkve. 229. Povratio se je u krilo svete crkve. 426. Jeda li ćemo sumńiti staviti se u krilo crkve? 906. Koji su u krilu svete majke crkve. Ant. Kadčić 32. Koji ne stoje u krilu svete crkve. L. Vladmirović 33. Crkva ńi ima i drži za krivovirnike i iz svoga krila tira i izbacuje. I. Velikanović, uput. 1, 373. Crkva uzdržuje i dobre i zlo u krilu svoum. J. Matović 86. *(Nevirnici)* koje privede u krilo sv. crkve. I. J. P. Lučić, izk. 7. — Vjere u krilu porodi se kraļska Amazona i Jordana. J. Kavańin 210a.

i. *kod mnoštva čeļadi, naroda* u krilu, u krilo *znači od prilike što i prijedlog* među. *može se misliti i na značeńe kod* k. Oni su voļeli u krilu svome trpļeti one koji su im Hrista raspeli. G. Zelić 557.

k. *metaforički kao utočište, isporedi* 1, f, *b) bb), s razlikom da se ovdje misli od prilike na majčino krilo.* Dođosmo k vašemu čestitomu krilu. Mon. croat. 240. (1540). Primi me u krilo svoje. Zborn. 179a. Imam kńižic svetih ne malo za osobiti lik i utoke krilo. A. Georgiceo, nasl. 323. Primi sve u sveto krilo svoje. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 30. *(Dubrovnik)* prima i sada nevoļnike u svoje krilo. G. Palmotić 2, 5. Neka pomoć meni pride iz krila od tebe majke. M. Jerković 49. Carigradani sudiše da su im ńiovi duhovni sinovi iz krila oteti. A. Kanižlić, kam. 167. Na viteza kad tko viče, kraļeva se krila tiče. V. Došen 124b. Uteći se u krilo svete majke crkve. M. Dobretić 90.

KRILOGOŠTA, *f. mjesno ime. —* xiv *vijeka.* Onude Krilogošta. Svetostef. hris. 19.

KRILÒNOG, *adj. u kojega su krila na nogama, kao u boga Merkurija u grčkoj* (Ἑρμῆς) *i u rimskoj mitologiji; pa i metaforički, o čeļadetu i o životińi (n. p. o końu) što vrlo brzo trči. — U Belinu rječniku:* ‚chi ha il piede alato o veloce' ‚alipes' 57b; ‚chi ha l'ali alli piedi' ‚alipes' 563a; *u Bjelostjenčevu:* krilonog, koji kakti letajuć hodi ‚alipes'; *u Voltigijinu:* ‚alipede' ‚flügelfüssig'; *u Stulićevu:* ‚alipes, pennipes'.

KRILÒNOŠKA, *f. krilonogo žensko čeļade (a i živinče). — Samo u Stulićevu rječniku:* krilonožka *uz* krilonog.

KRILÒNOŽAC, krilònošca, *m. krilonog čovjek (a i krilonogo muško živinče). — Samo u Stulićevu rječniku uz* krilonog.

KRILÒNOŽAN, krilònožna, *adj. vidi* krilonog. — *U Stulićevu rječniku uz* krilonog.

KRÍLOŃA, *m. krilast vo. — U Vukovu rječniku:* ‚ein ochs der am bauche weiss ist (als hätte er ein vortuch)' ‚bovis nomen'.

KRILOŠ, *m. vidi* kriloša. F. Kurelac, dom. živ. 41.

KRÌLOŠA, *f. krilasta svińa. — U Vukovu rječniku:* ‚ein am bauche weisses schwein' ‚sus alba circa alvum'.

KRILOTA, *m. vidi* krilońa. F. Kurelac, dom. živ. 61.

KRÍLOV, *adj. koji pripada Krilu (vidi* Krilo). Burović ga ugleda iz kule Mara Krilova. Nar. pjes. bog. 164.

KRILOVA, *f. ime kravi. — isporedi* krilońa. F. Kurelac, dom. živ. 24. u Bosni. D. Hirc.

KRILOVAN, krilovna, *adj koji pripada krilu (u vojske). — Načińeno u naše vrijeme.* Predati krilovnomu zapovjedniku (‚flügel-kommandant') oružništva. Zbornik zak. 2, 611.

KRILÒVÂŃE, *n djelo kojijem se kriluje. — U Belinu rječniku (sa starijim oblikom)* krilovanje ‚accarezzamento' ‚blandimentum' 11ᵇ.

KRILOVATI, krilujêm, *impf. vaļa da uprav znači što i kriliti, ali u Belinu i u Stulićevu rječniku ima drugo značeńe (koje bi svakako postalo od onoga): gladiti, milovati. — Jedini je sačuvani primjer uzet u pisca (Gundulića, i to kako ga navodi Dellabella u rječniku, a ja ga nemam među primjerima. to je:* Pokli rajska tva ljepota kriluje mo dvorna i blaga. *jeli ovdje značeńe kao što je sprijeda zabiļeženo (po Belinu rječniku) ili je kao kod* kriliti, 2, a. *b) teško je razabrati. — U Belinu rječniku:* ‚accarezzare' ‚blandior' 11ᵇ *s Gundulićevijem primjerom; u Voltiģijinu:* v. kriliti; *u Stulićevu:* ‚blandiri'. — *U Belinu rječniku ima i sa se:* krilovati se ‚accarezzarsi l' un l' altro' ‚inter se blandiri' 11ᵇ *u recipročnom značeńu*

KRILOVIST, *adj. vidi* krilovit *i* krilat. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka gdje je umetnuto s samo radi slika.* Simbno sveti slavna grada jedan lav je krilovisti ki s nebeskim gor se sklada, dan svo'om' Marku vanđelisti. J. Kavańin 280ᵇ.

KRILÒVIT, *adj. vidi* krilat. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Gorji zmaj prokivni vrh svijeh ăždâj kriloviti*(h)*. J. Kavańin 45ᵇ. Aždaj kriloviti za štit bojni slično klada. 282ᵇ. S moga vodca krilovita *(anđela)* na zavodnom prvom vrhu pridoh. 467ᵃ.

KRILÒZLÂTAN, krilòzlâtna, *adj. koji je zlatan po krilima, isporedi* zlatokril. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚alis inauritatis'.

KRILSTVO, *n. u Stulićevu rječniku:* v. krilnost. — *nepouzdano.*

KRÌLUŠA, *f. ime krilastoj domaćoj životińi.*

a. *ime svińi.* F. Kurelac, dom. živ. 41. — *isporedi* kriloša.

b. *ime kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 38.

KRILUT, *m. (?) vidi* kreļut. — *U rukopisu pisanome u crkvenom jeziku ćirilicom, te može biti da treba čitati* ļ *mj.* l. Kriluti grypьsovi. Aleks. novak. 7. Sь aspidovêmi kriluti. 21.

KRILÙTIĆ, *m. onaj što je krilat (anđeo), isporedi* krilut. — *U narodnoj molitvi našega vremena u imotskoj krajini.* Proletio tić leutić: ono nije tić leutić, već anđeo krilutić. A. Ostojić.

KRIĻAČICA, *f sukńa (?). — U pjesmi* XVIII *vijeka (1780) ugarskijeh Hrvata* Svilna kriļačica. Jačke. 260.

KRIĻAKUŠA, *f ime kokoši.* F. Kurelac, dom. živ. 53. — *isporedi* krilast.

KRIĻANSKI, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Živko Kriļanski. Rat. 142.

KRIĻAVICA, *f. nekakav izatkani nakit. — U naše vrijeme.* Kriļavica ‚textil ornament'. u Stojdragi F. Hefele.

KRÎĻCE, *n. vidi* krioce. — *U naše vrijeme u Istri.* Ona *(djevojka)* stisne kriļca i majki spobigne. Nar. pjes. istr. 2, 4.

KRÌĻEŃE, *n. djelo kojijem što krili ili se krili.* J. Bogdanović.

KRIĻEVA, *f. vidi u Daničićevu rječniku:* Kriļeva, selo kod Novoga Brda, dade ga despot Stefan 1411 Hilandaru. M(on. serb). 570. ima i sada. Hahn, reise. 168. — *isporedi* Kriļevo.

KRIĻEVO, *n. mjesno ime prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 136. — *isporedi* Kriļeva.

KRÎĻO, *m. vidi* 1. krilo. F. Kurelac, dom živ. 163.

KRÌM, *m. mjesno ime, vidi* Krm. — *U jednoga pisca našega vremena.* Zavojevańe Krima. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 93ᵇ. *i u Šulekovu rječniku:* (‚Krim').

KRIMA, *f. vidi* Krimea. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka ima gen. sing* Krime, *ali s toga što na drugom mjestu u istoj kńizi ima acc. sing.* Krimou. *može biti da i ovdje treba čitati* Krimee. Moći u uzdi držati Tatare od Krime. A. Tomiković, živ. 69.

KRIMEA, *f. vidi* Krim *i* Krm. — *isporedi* Krima. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Moći osvojiti Krimeu pricińeni poluotok na crnomu moru. A. Tomiković, živ. 39.

KRIMEJA, *f. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 57.

KRIMEZ, *m. vidi* grimiz. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Gdje na krimez svion se kolo vidi od zvijerja grad biserni. J. Kavańin 36ᵇ.

KRIMEZATI, krimezam, *impf. mastiti grimiznom bojom, vidi* krimez. — *U istoga pisca* XVIII *vijeka u kojega ima i* krimez. Ludmila k nebu zvana, tu ide krvju krimezana. J. Kavańin 302ᵃ.

KRIMIĆÊ, *adv. vidi* krijimice, *od čega se razlikuje akcentom. — U Vukovu rječniku:* vide krišom, kridimice *s dodatkom da se govori u Cetińu.*

KRIMINAL, *m. kazneni sud. — Po talijanskom jeziku* (criminale). — *U spomeniku* XV *vijeka.* I zato da ne more imat pravda, kriminal, ni civil, svoga mesta. Statut kast. (1490). 204.

KRIMÌNÂLAN, kriminâlna, *adj. koji pripada kaznenom sudu, kazneni. — Po ńem.* criminal *u pisaca našega vremena.* Oni su presuđivali sve civilne raspre po svojim običajima (a za kriminalne sudili su providuri). Vuk, kovč. 37. Dakle su na sud kraļev ili carev išli Dubrovčani za velike kriminalne stvari. Đ. Daničić, majkov. 261. U drugom slučaju kao da kriminalno pravo u opštinama nije glodalo koga je reda onaj kome se činilo krivo. 312.

KRÏMÎZ, *m vidi* grimiz. — *Od* XVIII *vijeka.* Pod bogatim odjećami od crļena sja krimiza. I. Gundulić 397 *(u ńekijem rukopisima* XVIII *vijeka).* Zub vremenski krimiz hara. J. Kavańin 136ᵃ. On se odijevo bisom i krimizom. A. Kalić 98.

KRÏMÎZAN, krîmîzna, *adj. vidi* grimizan. — *isporedi* krimiz. — XVIII *vijeka.* Oklopja se zlatna odzgora pod krimiznim plaštom rese. I. Gundulić 442 *(u rukopisu* XVIII *vijeka).*

KRÏMÎŽ, *m. vidi* grimiz. — *Na dva mjesta* XVI *i* XVIII *vijeka.* Tuj krimiž iz vode vadi se crļeni, kimno se gospode odića crļeni. H. Lucić 261. Ki, da papu ni udušio tapaļ još bi u krimiž služio. J. Kavańin 132ᵇ.

KRIMOVICE, *f. pl. ime selu u Dalmaciji u kotaru kotorskom.* Repert. dalm. 1872. 10.

KRÎMSKÎ, *adj. koji pripada Krimu.* Druzi kraļi glasoviti Bugarije izabrani, ini i krimski, u dobiti kih predobe Tatar-kani. J. Kavańin 259ᵃ. Pjemont je mogao za krimskoga rata u pomoć opremiti dvanest hiļada vojske. M. Pavlinović, razg. 16.

1. KRÎN, *m. ńeki cvijet, vidi* ļiļan, lijer, bogorodičino cvijeće *(kod* bogorodičin, *e) dd)), grč.* κρίνον. — *Akc. se ne mijeńa.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* krinъ, *rus.* кринъ. — *Između rječnika u Stulićevu* (v. lijer *s dodatkom da je uzeto iz bukvara) i u Vukovu:* [Lilium candidum L.] vide bogorodičino cvijeće *s dodatkom da se govori u vojvodstvu po varošima.* Macedonija cvate kako i krin meju zemaļskim carstvom. Aleks. jag. star. 3, 318. Krin poļski. J. Rajić, pouč. 2, 18. Vidim, majko, krina bijeloga. Nar. pjes. petr. 2, 186. Ona je bila kao krin u poļu, koji ne seje i ne radi. Srp. zora, god. I, sv. 2, str. 38. — *I na grbovima ńeki znak ili slika što je malo nalik na onaj cvijet* Na kome su *(pečatu)* bili grbovi Srbije i Trivalije, koji su na srijedi svezani jedan za drugi i između ńih raste krin. Vuk, prav. sov. 2.

2. KRIN, *m. ime muško.* — xiii *vijeka.* Župan Krin. Mon. croat. II. (1275 *prepis.* 1546).

1. KRINA, *f. ńekakva mjera za žito; ńekakva čaša.* — *Osnova je praslavenska, isporedi stslov.* krinъ, krina ,modius', okrinъ ,pelvis', *stras.* krinъ ,arca', *rus. (dem.)* кринка, криночка, криница, *ńekakav sud, češ.* okřin, *drvena zdjela, poļ.* krzynow, *drvena zdjela.* — *Postańe osnove nije poznato; Miklošić ispoređuje lat.* scrinium *(vidi* skrińa, *i naj zadńi primjer kod* krinica). — *U našemu se jeziku nalazi samo do* xv *vijeka (ali vidi* krinca, krinčica, krinica), *a između rječnika u Daničićevu:* ,demensum (frumentum)', srl. ,ratio'; ,poculi species'.

a. *kao (velika) mjera za žito, u svijem primjerima s pridjevom* prěvodьna, *te znači što se davalo caru (ili vojsci?) kao hrana (ńemu, dvoranima ili końma?) kad je putovao kroz koje mjesto, isporedi i* pozob. I metohija paudokratorova da ne dava pozobaa razve krinu prevodьnu. Dec. hris. 61. O pozobě da davaju jednu krinu prěvodnu. Glasnik. 27, 294. (1317). Da daje selo (kad car putuje. Daničić) krinu prěvodьnu jednu a u krině 24 kьbli carevi. Glasnik. 15, 307. (1318?).

b. *ńekakva čaša s poklopcem, bila je okovana u srebro ili u zlato, ali se ne zna oda šta je građena.* Kupa krina ωkovana, poklopacь ńoj razьbijenь. Spom. sr. 2, 102. (1441). — *U ova dva primjera mj.* krina *ima* krьja *i* krija, *ali je po svoj prilici to pisarskom griješkom (drugi je prepisan iz prvoga):* Krьja kupa i 3 lažice ωkovane. Spom. sr. 2, 100. (1441). Krija kupa i tri lažice ωkovane. Mon. serb. 408. (1441).

2. KRINA, *f. mjesno ime, vidi u Daničićevu rječniku:* neki grad blizu Skadra: ,carь primi Drivosь i Krinu' 1179. (Okáz. pam. šaf.) 82. G(lasnik). 10, 275.

KRÍNAC, krinca, *m. dem.* 1. krin. — *U naše vrijeme.* Kano krinac pred tihim vjetarcem. Bos. vila. 1892. 77.

KRINAK, Krinka, *m. ime zaseoku u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 85.

KRÎNCA, *f. dem.* 1. krina, *upravo znači zemļani sud kao plitka čaša, ili dubok ali ne širok tańur, vidi* krinčica. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* krînâcâ. — *Od* xvi *vijeka (čini mi se da sam još čuo ovu riječ u Dubrovniku), a između rječnika u Mikaļinu* (krinca, krinčica, zdjelica ,scutella *i kod* zdjela), *u Belinu* (,scodella o scudella, vaso noto' ,scutula' 655[b]), *u Voltigijinu* (,scodella' ,schale'), *u Stulićevu* (scutella'). Duše vaše lasno mogu pokoj steći jednom krincom vruće kaše. N. Naļešković 1, 161. Ki iskusa dvije krince kupusa s lardom. A. Sasin 102. Za malo kruha i za krincu leće. D. Bašić 39.

KRINČAR, *m. čovjek koji po svojem zanatu gradi krince.* — *U Stulićevu rječniku:* ,figulus'. — *nepouzdano.*

KRÎNČICA, *f. dem.* krinca. *u naše vrijeme u Dubrovniku onakovi zemļani sud iz kojega se srče juha, čaj, kava s mlijekom itd* P. Budmani. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu kod* krinca *i napose (sa značeńem koje se drugdje ne potvrđuje):* krinčica, jestojska ,pulmentum, pulmentarium, pulmentarius cibus, puls'; *u Belinu* (,scodella o scudella, vaso noto' ,scutula' 655[b]), *u Voltigijinu* (,scodellina' ,schälchen'), *u Stulićevu* (,parva scutella'), *u Vukovu* (,eine kleine schale' ,scutella' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Pokupi oni smrdeći gnoj u jednu krinčicu. B. Kašić, per. 76. Mogao bi uzeti krinčicu amida. zrc. 123. Iz ovijeh suda priprostijeh. iz ovijeh krinčica istijeh Jezusa pītāše Marija. B. Zuzeri 310. Krinčicom more mjeri. Z. Poslov. danic.

KRINČIČAR, *m. u Stulićevu rječniku uz* krinčar. — *nepouzdano.*

KRINGA, *f. mjesno ime u Istri, lat.* Coriticum, *tal.* Corridico (Schem. terg. 1876. 38). — *Od* xiii *vijeka.* Idoše v Kringu . . . ,Župane s Kringi!' Mon. croat. 25. (1275 *prepis* 1546).

KRÎNICA, *f. dem.* 1. krina, *čanak, činija, zemļana zdjela.* — *U Dubrovniku* xvi *i* xvii *vijeka.* Jedan od dvanadesete ki okvasi ruku sa mnom u krinicu, on me izdaje. N. Rańina 96[b]. marc. 14, 20. A oni daše ńemu kus ribe pečene i krinicu meda. 126[a]. luc. 21, 42. Popiju i izjedu prateži triš veće, vadeć iz krinica šakami što more. N. Dimitrović 101. Jednijem ustmi jedna krinica. (D). Krinica izjedena, družba svrsena. (D). Tko krinicu tuđu čeka, studenu je izpapa. (D. Poslov. danič. — *U ovom primjeru znači što i* skrińa: *(Anđeo)* privede ga k velikoj polači prilijepoj u kojoj bješe jedna krinica s velicijem množastvom zlata i srebra. Zborn. 2[b] (Naj prvo ga anđeo povede u jednu veliku kuću đe bješe jedno veliko mnoštvo pineza u jednoj skrińi. K. Magarović 58).

KRÎNKA, *f. vidi* obrazina, krabanosica, krabuļa; *drugo je* čuvida, krabonos *(vidi).* — *Nepoznata postańa: od* kriti? — *U Bjelostjenčevu rječniku:* v. larva, *pa iz ńega u Stulićevu:* v. krabanosica. — *Po ńima i u pisaca našega vremena.* To je isto, pod krinkom ustavne većine *(metaforički).* M. Pavlinović, razg. 73.

KRÎNOV, *adj. koji pripada krinu (vidi* 1. krin). Krinovь korenь ωbesi po větiju na vsako drěvo. Sredovjeen. lijek. jag. star. 10, 105. Krinovь korenь rastlьci i směsi sь ωctωmь i maži glavu. 110. A ispod svake kanđe *(stoji)* po jedan krinov cvet. M. Đ. Milićević, škol. 98.

KRIŃICA, *f. ime selu u Crnoj Gori, vidi* Krińice. — *U naše vrijeme.* Od Crnice do sela Krińice. Ogled. sr. 174.

KRÎŃICE, *f. pl. mjesno ime.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* mjesto kamenito u nahiji riječkoj *(u Crnoj Gori).* Da dovedem preo Sińca Turke, preo Sińca i preo Krińicah. Pjev. crn. 174[a]. Preko Sińca i preko Krińicah. Ogled. sr. 33. Srbi u skadarskoj krajini u Krińicama i Seocima. Magaz. 1868. 68.

KRIŃIČANIN, *m. čovjek iz Krińica.* — *Množina:* Krińičani. — *U naše vrijeme.* Koji su sa Seočanima i Krińicanima vazda kao jedna kuća

bili. Magaz. 1868. 71. Dok Turci na Kriničane udare. 72.

KRIŃIČKI, *adj. koji pripada Krińicama. — U naše vrijeme.* U kriničke *(jamačno treba čitati* kriničke) šume i klisure. Pjev. crn. 11[b]. Nakrcaju se na Podvrat u kriničkoj luci. Magaz. 1868. 75.

KRIÓCE, *n. dem.* krilo. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kriláćâ. — *Postaje od osnove* kril *riječi* krilo *nastavkom* ьce: *uprav* krilce, *ali se u štokavaca obično* -l- *mijeńa u* o, *jer je na kraju sloga. — Od* xvi *vijeka (već s oblikom* krioce *u štokavaca), a između rječnika u Mikaļinu* (krilce, malo krilo ‚axilla'), *u Belinu* (krilce, krioce ‚ala piccola, aletta' ‚alula' 57[a]), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* a, *b) i e)), u Stulićevu* (krilce ‚pinnula, parva ala, axilla'; krioce, v. krilce), *u Vukovu* (krioce).

a. *vidi* 2. krilo, 1.

a) u pravom smislu, u životińa što lete. Moma slavja zaklinala: ‚Bor ti krioca ne oblomi!' S. Menčetić—G. Držić 511. Ptica kriocem se poklopi. M. Vetranić 1, 92. Pak krioci pleštući *(ptica feniče)* živ plamen gorući učini da plane. 1, 404. Sunce krioca mu *(orlu)* ne pali. 2, 277. Pero bih ti po pero od krioca ulamao. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 49. Tužna j' *(grlica)* glavicu sklonula, bele je krilca pušćala. Nar. pjes. istr. 2, 18. Da bi ta tičica krilce polomila. 2, 69. ‚Bi li ovo krilce pileće, rano, ogloda?' reče majka svome bonom djetetu. J. Bogdanović. Kô sokolić da poleta na kriocu bijelu. Osvetn. 3, 7. — Svaka *(pčela)* krilce na put neznan diže. J. S. Reļković 203. Opali lepirici krioca na plam. S. Ļubiša, prip. 202. Kad lepiru petnaesti dan izniknu krioca, izleti. 243. — *Metaforički.* Ni danica pomolila krilca. Pjev. crn. 143[a].

b) u ribe, vidi 2. krilo, 1, a, *a) cc). — U Mikaļinu rječniku:* krilca od ribe ‚pinnae', *i u Bjelostjenčevu:* krilca ribja ‚pinnae'.

c) skutići, skuci, vidi 2. krilo, 1, c, *b). — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (krilca divojačka ali ženska ‚custula, perizonium, praecinctorium'). Onda zdvigne Mare krilca do kolena. Jačko. 177.

d) vidi 2. krilo, 1, f, *b) aa).* Mnoge grješnike prijazan taj tvoja kriocem okrili. M. Vetranić 1, 396. Čini sabor, kupi svete oce, primi Grke pod tvoje krioce. And. Kačić, razg. 162[b].

b. *vidi* 2. krilo, 2, a. Padni na krilce ńoj. P. Zoranić 14[a]. U krilcu k ńe mrtav leći. M. Gazarović 88. To izusti, dušicu izpusti na kriocu svoje zaručnice. And. Kačić, razg. 332[b]. Al' je zmija prva ugrabila i došla je u krioce majci. Nar. pjes. vuk. 2, 62. Panuo joj glavom na krioce. 2, 279. A rasla si na kriocu mome. 2, 307. Pa mu uze na krioce glavu. 3, 510. Pa se Drašku savi u krioce. 4, 62. U kriocu zmiju othraniti. Nar. pjes. petr. 2, 271. Ostavi mu kńigu na kriocu. 2, 274. Si mi čuda, Mare, tih rožu nabrala? Puno krilce, majko, i puna nedarca. Nar. pjes. istr. 2, 89. Uze Hanku sebi na krioce. Nar. pjes. hörm. 1, 106. Mojoj dragoj na krilce. Nar. pjes. mikul. 146.

KRIOM, *adv. u Stulićevu rječniku:* v. kradom *s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — nije dosta pouzdano. — vidi* kriomice.

KRIOMA, *adv. kriomice. — U pisaca našega vremena. — Ne znam jeli dosta pouzdano.* Zabrańuje se krioma razvoziti, prodavati sol. Zbornik zak. god. 1853. 783.

KRIÒMČĀR, kriomčára, *m. krijumčar. — vidi* krijumčariti. — *U pisaca našega vremena.* Kriomčar ‚schleichhändler'. Jur. pol. terminol. 447. Kriomčar ‚schwärzer'. 455. Ako se kriomčar tvorno opire, da se razoruža. Zbornik zak. 1853. 854. Čovjek koji je potkupļiv i kriomčar ne može biti zaprisežen za poļara. 1863. 40.

KRIOMČÁRÊŃE, *n. djelo kojijem se kriomčari.* Kriomčareńe ‚schleichhandel'. Jur. pol. terminol. 447. Kriomčareńe ‚schwärzung'. 455. Ako se duhan bez ispuńeńa uvjeta uvaža, to je kriomčareńe. Zbornik zak. 2, 53. Da poslovođe nikakovih kriomčareńa na uštrb poštanskih zavoda ne počine. Zbirka zak. 1873. 37.

KRIOMČÁRITI, kriòmčārîm, *impf. vidi* krijumčariti. Kriomčariti ‚den schleichhandel treiben'. Jur. pol. terminol. 447. Kriomčariti ‚schwärzen, schleichhandel treiben'. 455. Kako se ima kazniti koji pokuša kriomčariti. Zbornik zak. 2, 54.

KRIÒMČÂRSKÎ, *adj. koji pripada kriomčarima (i kriomčareńu). — U pisaca našega vremena.* Kriomčarska roba ‚schleichwaare'. Jur. pol. terminol. 447. Kriomčarsko društvo ‚schleichhandelgesellschaft'. 447. Kriomčarska čota ‚schwärzerbande'. 455.

KRIOMČÁRSTVO, *n. vidi* kriomčareńe. — *U pisaca našega vremena.* S drugimi prekršaji dohodarskimi, n. p. kriomčarstvom. Zbornik zak. 1, 157. Preprij ečeńe i kažńeńe kriomčarstva. 1853. 889.

KRÌOMICÊ, *adv. vidi* krišom. — *Nastavak je* ice *kao u mnogijeh adverbа; a osnova je bez sumńe od korijena glagola* kriti, *nego je teško razabrati kako joj je postao oblik* kriom *(u Stulićevu rječniku ima i riječ* kriom, *ali nije dosta pouzdana). mogao bi biti instr. od nom* krij *ili* krija *kojemu nema potvrde, i tad bi trebalo pisati* krijom *i* krijomice. *ja pišem bez* j, *jer mi se čini da bi moglo postati od* krilmice *(od part. praet. act. glagola* kriti). — *Od* xviii *vijeka.* Sagrišio je Izrael uzimļući kriomice od odore grada Jerika što je naj lipše vidio. And. Kačić, kor. 109. Ovo samo kriomice mećem. L. Vladmirović 7. Muči Maksim, muči i djevojka, kriomice na ńu pogleduje. Hrv. nar. pjes. 1, 350. Što je ona kriomice . . . s ńegovim kumom sastajala se. Nar. prip. bos. 1, 87. Da se s ńim kriomice vjenča. S. Ļubiša, prič. 46. Uzimati kriomice *(iz svoje kuće krasti).* V. Bogišić, zborn. 620. Kriomice, krišom. M. Pavlinović. ‚Ode nekud kriomice, niko i ne viđe kuda'. ‚Lijepo sam morala kriomice od ńega dati joj'. J. Bogdanović.

KRÌONICA, *f. vaļa da je isto što (mrtvački) pokrov. — U jednom primjeru našega vremena gdje je u množini.* Oni ga metnu u grob i krionicama pokriju. Vuk (?), živ. 188.

KRȈPA, *f. vaļa da je postalo od ńem.* krippe, *jasli, kopańa.*

a. *ńekakva kočija, isporedi* kripica. — *U naše vrijeme u Istri.* Krȉpa ‚currus genus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 19.

b. ime pletenom košu u čem se kukuruz iz poļa vozi. U Prigorju. F. Hefele.

c. *u ovom primjeru* xvii *vijeka:* Koji provija kripu (‚krippu') pšenice. M. Radnić 141[b]. *jamačno treba čitati* hrpu, *jer malo redaka više stoji u istom smislu* hrpi (‚hrippi').

KRÍPÂŃE, *n. vidi* škripańe. — *U jednom primjeru* xvii *vijeka* (kripanje) *u kojemu je jamačno štamparskom griješkom otpalo* š. Onde će biti plač i kripanje zubi. I. Ančić, ogl. 187.

KRIPEĻ, *m. ńeka biļka, vidi* gripeļ. Kripeļ,

Spiraea filipendula L. (Sladović). v. Grižeļ, Gripeļ. B. Šulek, im. 173.

KRÌPICA, *f. vidi* gripica. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *Može biti dem.* kripa, a.

KRIPOVO, *n. ńegdašńe ime selu u Hercegovini što se sad zove* Amzići. Schem. herceg. 1873. 96.

KRIPOVAC, kripovca, *m. ime izvoru u Hercegovini.* Schem. herceg. 1873. 17.

KRIPTA, *f.* crypta (κρύπτη), *podzemna soba, sad se ovako zove u kršćanskijem crkvama podzemna crkvica što je pod glavnijem otarom.* Krijući se po rimskijeh kriptah. B. Kašić, per. 116.

1. KRÎS, *m. predrto žito što se kuha u jusi ili u vodi (vidi* bungur). — *U Vukovu rječniku:* ‚der gries‘ ‚glarea frumenti‘ *s dodatkom da se govori u vojvodstvu.* — *Od ńemačke riječi.*

2. KRÎS, *m.* Κροῖσος. Croesus, *ime muško.* — *Po sadašńem izgovoru grčkome.* I самъ na lidonьskoga cara na Krisa pojde. Aleks. nov. 76. Kris car lidonski. Aleks. jag. star. 3, 320.

KRISA, *m. ime muško.* — *U komediji dubrovačkoj* xvi *vijeka.* Pedant Krisa. M. Držić 157.

KRISANIĆ, *m. prezime.* — xv *vijeka.* Petr Krisanić. Mon. croat. 135. (1488).

KRISIJARAH, krisijarha, *m. vidi* klisijarah. — *Može biti da -r- stoji mj.* l *pisarskom griješkom.* Krisijarhь. Sava, tip. stud. glasn. 40, 159.

KRÌSMA, *f. vidi* krizma *(sakramenat i mast).* *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Voltiđijinu* (‚cresima‘ ‚firmung‘). Posli s. otac papa Kajo svetom krismom ńih pokrijepi. B. Kašić, per. 110. Od sakramenta krisme iliti potvrdeńa. J. Matović 177. Kada se pomažuje od biskupa svetom krismom. 177. Pomazańe svetom krismom. I. Velikanović, uput. 3, 34. Umočivši palac u svetu krismu. 3, 39.

KRÌSMÂŃE, *n. djelo kojijem se krisma.* Od sakramenta potvrdeńa, to jest krismańa. 3, 33.

KRÌSMATI, krìsmâm, *impf. vidi* krizmati. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Voltiđijinu* (‚cresimare‘ ‚mit öhle bey der firmung salben‘). — *U srijem je primjerima sa* se, *pasivno, a u jednome s oblikom pasivnijem.* Osven kad se krisma. B. Kašić, rit. 41. Od ovijeh koji se krismaju. J. Matović 178. Kada se krismaju sakramentom potvrdeńa. 181. — Milost koja se daje krismatijema. 180.

KRISNUTI, krisnem, *pf. poskočiti, skočiti. isporedi* klisnuti. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. klisati *s dodatkom da se nalazi u pisca Barakovića).* Krisnu' bih od straha. Đ. Baraković, vil. 27. Kad su bili u pol ručka krisne svezani lakat-ćose. Nar. prip. bos. 1, 18. Pa od ļute boli krisne iz petnih žila. Nar. prip. tord. 33. Proz noć tihu smion momak vrisnu, a djevojka izvan klijeti krisnu. Osvetn. 4, 4.

KRISOJEVIĆI, *m. pl. ime vlaškom plemenu* xv *vijeka (god.* 1430). K. Jireček, wlachen. 6.

KRÌSOLIT, *m.* chrysolithus, *ńeka vrsta dragoga kamena.* — *Po latinskoj riječi ili po tal.* crisolito. — *U Belinu rječniku:* ‚grisolito, pietra pretiosa di color d'oro‘ ‚crysolitus‘ 359b.

KRÌSOLOG *i* Krisologo, *m.* Χρυσόλογος, Chrysologus, *ime muško.* — *U pisaca.* Gledajući ovo s. Petar Krisolog . . . F. Lastrić, test. 233b. Sveti Petar Krisologo. V. Andrijašević, put. 13.

KRÌSOSTOM, *m.* Χρυσόστομος. Chrysostomus, *ime muško.* — *isporedi* Zlatousti. — *U pisaca.* Razliko'e s Epifanom i Krisostom pisma tica. J. Kavańin 376b. S. Ivan Krisostom. F. Lastrić, test. ad. 16b. Ukazuje s. Ivan Krisostom u prilici naravnoj, i veli . . . Đ. Rapić 8.

KRÌST, *m. vidi* Hrist. — *Po sadašńem izgovoru lat.* Ch-. — *Od* xvi *vijeka.* Prorokuj nam, Kriste. Anton Dalm., nov. tešt. 43b. matth. 26, 68. Ako se neće od Krista odvrći. F. Vrančić, živ. 5. Isuse Kriste! 17. Isus Krist. 111. U svetkovinam gospodina našega Jezusa Krista. L. Radić 76. — *I u pravoslavnijeh.* Da se mašim ramena Krista Boga rańona. Nar. pjes. vuk. 1, 137. Bože i Isuse Kriste. V. Vrčević, niz. 22.

KRÌSTA, *f. ime žensko.* — *U naše vrijeme od* Kristina, *ali ne znam, jeli tako u ova dva primjera* xviii *vijeka.* Dake ju *(Dorotcu)* prida dvijem sestram Kristi i Kalisti. B. Kašić, per. 49. Dvim drugim ženam, imenom Kriste i Kaliste . . . podade ju *(s. Doroteu).* F. Glavinić, cvit. 49a.

KRÌSTAL, *vidi* kristao.

KRÌSTALAD, kristaoda, *m. vidi* gristalad. — *Od* xvi *vijeka.* — *Nema nijednoga primjera s -ao-; a opet ima nom. sing.* kristôd *načińen od oblika u kojima je -ao- postalo ô po dubrovačkom govoru.* Jedno mnostvo kelomana ke jak sunce svijetļahu se . . . njeka bjese od zmeralda, njeka od gore od kristalda . . . A. Sasin 158a. Jerbo će biti *(voda)* prem kako jedan kristalad. M. Orbin 260. — Kroz staklo ili sklo ili kristod. B. Kašić, rit. 319. Meće kristod svoj kako hļibce. 335.

KRISTALAN, kristalna (kristaona?), *adj. koji pripada kristalu, koji se čini od kristala.* — *U pisaca našega vremena.* I kristalno staklo ocarińuje se u prometu. Zbornik zak. 1876. 426.

KRISTALIN, *m.* (coelum) crystallinum, *treće nebo (kako se ńegda mislilo).* — xvii *vijeka.* Pod ovim nebom, gdi jest kraļestvo nebesko, jest drugo nebo ko se zove ‚primum mobile‘ . . . Pod ovim nebom jest treto ko se zove kristalin, t. j. nebo stakleno ili ledeno . . . Pod kristalinom jest četrto nebo ko se zove ‚caolum stellatum‘. F. Glavinić, cvit. 7b—8a.

KRÌSTÀLISÀŃE, *n. djelo kojijem se kristališe.* — *Nemam primjera.*

KRÌSTÀLISATI, kristàlišêm, *impf. učiniti da što postane kristalom (kad se što žitko, n. p. voda, utvrdi od zime, i dobije geometrički oblik — kristal).* — *Načińeno u naše vrijeme.* Soli kristalisane u biļnim ćelijeama. J. Pančić, botan. 4.

KRÌSTALITI, kristalim, *impf. vidi* kristalisati. — *U Šulekovu rječniku:* kristaliti ‚krystallisiren‘; kristaliti se ‚sich krystallisiren‘.

KRISTALIZÍRÂŃE, *n. djelo kojijem se kristalizira.* — *Nemam potvrde.*

KRISTALIZÍRATI, kristalizîram, *impf. vidi* kristalisati. — *Načińeno u naše vrijeme po ńem.* krystallisiren. Kristalizirati šećerni kapilarni sirup. Zbornik zak. 1853. 991.

KRISTALIZÒVÂŃE, *n. djelo kojijem se kristalizuje (glagolu* kristalizovati *nemam potvrde).* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku znanstvenoga nazivļa kod* Krystallisation.

KRISTALIZÒVATI, kristalizujêm, *impf. vidi* kristalisati *i* kristalizovańe.

KRÌSTALOVÂŃE, *n. djelo kojijem se kristaluje.* — *Nemam potvrde.*

KRÌSTALOVATI, kristalujêm, *impf. vidi* kristalisati. — *Načińeno u naše vrijeme.* Kristalovati n. p. striješ. Zbornik zak. 1853. 894. Birsa kristalovana je tvar kemička, koja se u prometu ocariń uje. 1865. 164.

KRÌSTALSKÎ, *adj. koji pripada kristalu, koji je načińen od kristala, koji je (proziran) kao kristal.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (,cristallino, diafano' ,von kristall, klar, durchsichtig'). Poniženstvo nas podiže preko vode, vlage, plama, a ubožtvo tiska više, pravda, jakos, trijeznos sama, gdino mjesec suncem šeta i ostalih vrh planeta; pravda s mudrijeh uaših dila postavļa nas meju zvizde; post i molba naša mila na kristalske gorńe gizde, na ganutje nebo paka pričest i ļub' Božja svaka (*vidi* kristalin). J. Kavańin 478[b].

KRÌSTAĻÊŃE, *n. djelo kojijem se kristali.* — *U Šulekovu rječniku kod* ,krystallisation'.

KRÌSTAO, kristala, *m. vidi* 1. biļur, golot, gristalad, kristalad. — *Od grč.* κρύσταλλος, *lat.* crystallus, crystallum *(led, biļur) preko novijeh jezika (ńem.* krystall, *tal.* cristallo). — -l *se mijeńa u* o *(u nom. sing.) samo u Mikaļinu rječniku, drugdje ostaje nepromijeńeno*: kristal. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kristao, kristal ,crystallus, crystallum'), *u Voltigijinu* (kristal ,cristallo' ,kristall'), *u Stulićevu* (kristal, v. golot *iz brevijara), u Daničićevu* (kristalь ,crystallus').

a. *u sprijeda kazanome smislu.* Nožnica sь 2 noža sь držьkomь odь kristala. Spom. sr. 2, 73—74. (1420). Posla mu anđela s jednim čistim staklom od kristala. I. Ančić, svit. 157. Izvadi s(*veti*) sak(*ramenat*) iz blustra, postavi ga u pomisečnu pak u kazalo od kristala oka imajući, da so more lipo viditi. L. Terzić 336. Jedno stakleno more prilično kristalu. E. Pavić, ogl. 667. Biskup pak rečenu krv u gusterice od kristala sarani. M. Zoričić, zrc. 24. Kojega voda nadhodi bistrinu kristala. M. A. Reļković, sat. H3[b]. Iz čista su zlata sudi, alabastra i kristala. J. Krmpotić, kat. 116. Pred prijestolom bijaše stakleno more kao kristal. Vuk, otkriv. 4, 6. Nad glavama životińama bijaše kao nebo, po vidońu kao kristal. Đ. Daničić, jezek. 1, 22.

b. *u prenesenom smislu, voda ili što drugo žitko, kad se hoće istaknuti bistrinu i prozirnost.* Pokraj špiļe živi kristal bistro teče. A. Kanižlić, roz. 58.

c. *u naše vrijeme u hemičkom i mineralogičkom jeziku, geometrični pravilni oblik što ńeke hemičke tvari dobivaju kad postaju tvrde (a bile su prije žitke radi vrućine, ili rastopļene) u ńekijem slučajevima.* Kristal, chem. min. v. Ledac. B. Šulek, im. znanstv. naz.

KRÌSTAODAN, krìstaodna, *adj. vidi* kristalan. — *Postaje od* kristalad *kao* kristalan *od* kristal (kristao). — -l- *na kraju sloga mijeńa se po poznatom pravilu u* o. — *Nemam pravoga primjera nego samo u jednoga pisca Dubrovčanina* xviii *vijeka oblik* krìstôdni. Dońe vode iztekle su i log prisušen ostavile a gorńe u svom tijeku ustale su se i rasteći po načinu kristodne gore zamjernijem čudom same u sebi držale su se. B. Zuzeri 105.

KRISTIJA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 72.

KRISTIJANOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme* Schem. zagr. 1875. 265.

KRÌSTIĆ, *m. prezime.* — *Pomińe se od* xviii *vijeka.* Kristić kraļ ti tvoj Ostoja nenadane križe sgradi. J. Kavańin 286[a]. Kristić (knez bosanski). Nadod. 201. Stipana Kristića. Norini 82. Kristić. Schem. zagr. 1875. 265.

KRÌSTIĆEVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Kristićević. Schem. bosn. 1864. xvi. xvii.

KRISTÌJÂNSKÎ, *adj. vidi* kršćanski. — xviii *vijeka.* Dušo kristijanska. L. Radić 3. Moje srdce, diku i slavu kristijanska oblast svlada. J. Krmpotić, kat. 139.

KRISTIN, *m.* Christinus, *ime muško.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Sveti Kristin. J. Kavańin 305[a].

KRÌSTÎNA, *f.* Christina, *ime žensko.* — *isporedi* Kriština. — *Od* xvii *vijeka.* Prigrli djevojčica Kristina vjeru sfetu krstjansku od djetinstva, i radi ļubavi sfetoga imena Kristova hti biti imenovana Kristina. B. Kašić, per. 104. Ki *(Urban)* kćer jednu imaše, imenom Kristina *(može se čitati i* Kriština). F. Glavinić, cvit. 236[a]. — *U jednom primjeru* xviii *vijeka stoji* Krist'na *samo radi stiha.* Lovre, Basil, Krist'na, Klara. J. Kavańin 327[b]. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KRISTIVOJEVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Jevrem Kristivojević. Glasnik. ii, 1, 168. (1808).

KRISTJANIN, *m. vidi* Kršćanin. — *Množina*: Krìstjani. — *Između* t *i* j *ispalo je* i, *isporedi* krstijanski. — *Od* xvi *do* xviii *vijeka.* Budem Kristjanin. F. Vrančić, živ. 66. Pogledaj, Kristjanine . . . Michelangelo. 67. Pošteńe Kristjanina *(može se čitati i* Krstjanina) . . . M. Radnić 132[b]. Pram Kristjanom gdi izađe sve mogućstvo zaman carsko. J. Kavańin 139[b]. Zaštititeļ al' Kristjana kad se objavi. 297[a]. Kristjanin koji pomńivo razgleda ovu božanstvenu zamjeru . . . I. M. Mattei 51. Ki je za nas Kristjane svoju krv protočil. Nar. pjes. istr. 6, 30.

KRÌSTJÂNSKÎ, *adj. vidi* kršćanski. — *isporedi* Kristjanin. — xviii *vijeka.* Ki u životu svomu prot' bi puku kristjanskomu. J. Kavańin 296[a].

KRÌSTO, *m. hyp.* Kristofor. — *Akc. se mijeńa u voc.* Krìsto. — *Od* xvi *vijeka.* Meu mlados ostalu tuj poznah jadovan i Krista i Lalu. M. Vetranić 1, 76. Prije svojega kad pobiga Kristo od Balist crkvu ostavi. J. Kavańin 91[b]. Po Kristu Mağaroviću. K. Mağarović i. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KRÌSTÔD, KRÌSTÔDAN, *vidi* kristalad, kristaodan.

KRISTOF, *m. vidi* Kristofor, *ńem.* Christoph. — xv *i* xvi *vijeka.* Kneza Kristofa Hotkovića. Mon. croat. 167. (1497). Kristof Peranski. 253. (1552).

KRISTOFAL, *m. vidi* Kristofor. — *U dva spomenika* xiv *vijeka, a iz ńih u Daničićevu rječniku* (Kristofalь). Ja Rusko sinь meštra Kristofala lêkara. S(pom. sr). 2, 34. (1392). 40. (1393). *Daničić dodaje*: jamačno je htio -forь obratiti u -hvalь, *ali to ne može biti s toga što bi u tom slučaju bilo pisano* -hv- *mj.* f, *jer se u ono doba razlikovalo jedno od drugoga. pravi je razlog što se u talijanskom jeziku uz* Cristóforo *kaže i* Cristófano *i* Cristófalo.

KRÌSTÔFOR, *m.* Christophorus, *ime muško, tal.* Cristóforo. — *isporedi* Kristofal. — *Od* xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kristoforь). Ja Rusko sinь meštra Kristofora lêkara. Spom. sr. 2, 36. (1392). Kristofor biškup. Mon. croat. 155. (1493).

KRISTOS, *m. vidi* Hristos. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka koji je uzdržao grčki oblik, a prema ondašńemu latinskom izgovoru napisao* K *za* Ch. — *isporedi* Kristoš, Krištos. Kristos Jezus. N. Rańina 204^{a}. paul. rom. 8, 34. — *I u Stulićevu rječniku:* v. Hristos.

KRISTOŠ, *m. vidi* Kristos *i* Hristos. *Zabiļeženo u Novom Pazaru(?)* XVIII *vijeka*. S. Budmani 419^{a}.

KRISTOŠOV, *adj. koji pripada Kristošu.* — *Na jednom mjestu u pisca Dubrovčanina u kojega ima* Kristos *i* Krištos, *a nema* Kristoš. Tko dake nas odijeli od ļubavi Kristošove? N. Rańina 204^{a}. paul. rom. 8, 35.

KRISTOV, *adj. koji pripada Kristu.* Radi ļubavi sfetoga imena Kristova hti biti imenovana Kristina. B. Kašić, per. 104.

KRȈSTUS, *m. vidi* Hrist *i* Krist. *Po latinskome obliku.* — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Krivi Kristusi. Anton Dalm., nov. tešt. 71^{b}. matth. 13, 22. Kristus ki jest umrl. ap. 11^{b}. Začto Kristus jest konac zakona 13^{b}. Pozdravite Urbana pomoćnika našega v Kristusu. 21^{a}.

KRIŠ, *m. na jednom mjestu* XVIII *vijeka znači: zahod (sunca), t. j. mjesto gdje se krije sunce.* — *isporedi* krišom. Sunce jezdeć prama krišu . . . J. Kavańin 433^{a}.

KRIŠAN, krisna, *adj. sakriven, isporedi* kris *i* krišom. — *U jednoga pisca našega vremena.*

a. *adj.* I sad ima tri, četiri druga, krisni came a mamom se mamo. Osvetn. 3, 98.

b. *adv.* krišno. Kakono se i svjerio krišno, a sad mu je poso na vidi. no. Osvetn. 6, 51.

KRIŠCI, Križaca, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj* Razdijeļ. 111.

KRȊŠČICA, *f. dem.* kriska. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,ein schnittchen, ,parvum segmentum'). Dajući pastorčetu tanku kriščicu hļeba. Vuk, poslov. 314.

KRIŠČIJA, *m. vidi u Daničićevu rječniku:* Kriščija, car turski, koji umrije 1122: ,Sultanь Kriščija (Okáz. pam. šaf. 76 (tri puta), na jednom mjestu piše Kričkija (*štamparskom griješkom* Krikčija). 88.

KRȊŠČINA, *f. augm.* kriška. — *U jednoga pisca našega vremena.* Ode te donese grdnu kriščinu. M. P. Šapčanin 1, 60.

KRIŠĆA, *f. vidi kod* kriša *u Bjelostjenčevu rječniku:* ,krischya' v. črešńa, *što se može pročitati i* krišća.

KRIŠETIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Juraj Krišetić (,Krysethych'). Mon. croat. 304. (1597). *može se pročitati i* Krizetić.

KRȈŠEV DÔ, Kriševa Dola, *m. ime zaseoku u Crnoj Gori.*

KRIŠEVINA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Livada u Kriševini Sr. nov. 1875. 19.

1. KRȊŠKA, *f.* segmentum, *komad izrezan iz čega: uprav kad je cijelo oblo ili oblasto (kao hļeb, sir, jabuka, lubenica itd.) te se reže komad iz srijede do kraja, tako da se načini kut u srijedi.* — *Postaje od* križati, *ali se ž ispred* k *mijeńa na* š *(gen. pl.* krîžâkâ). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Voltigijinu* križka ,fetta di pane' ,ein stückchen, schnitt-chen brod'), *u Stulićevu (štamparskom griješkom* kriska ,frustum alicujus fructus, panis etc.'; križka, v. hvjela), *u Vukovu* (n. p. jabuke, lubenice, sira, hļeba ,eine schnitte' ,segmentum'). Kriška slanine i komad sredine (dobro je). (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 161. Zamoli se da mu udeli krišku sira. Nar. prip. vuk. 102. Kriška hļeba što se natopi u vreloj masti. Vuk, rječn. *kod* topļenica. Voćke pak moraju se u potanke kriške iskrižati. P. Bolić, vinod. 2. 17. Kao kriška šipka jagodice su tvoje. Đ. Daničić, pjesn. nad pjesm. 4, 3. Već ako kriške budu jednake. Bos. vila. 1886. 236. Sadeći krumpijere, pa koji trevi krumpijer biti krupan, toga razrežu na dvoe na troe, pa onda te komade zovu kriškom. ,Nemoj da ti kriška ozgo dođe, nego pokloni je'. J. Bogdanović.

2. KRISKA, *f.* ime livadi. Okešinec. D. Hirc.

KRȈŠKARA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* ,eine art mütze' ,mitrae clavis distinctae genus'. *dodato u trećem izdańu* XL: (u Mačvi) kapa od iste tkanine od koje je i fes, samo ne od jednog nego od više komada koji su ušiveni jedan za drugi kao ,kriške'.

KRIŠKOVCI, Kriškovaca, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 37.

KRIŠKOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 102.

KRIŠKOVIĆI, *m. pl. ime selu u Hercegovini.* Statist. bosn. 111.

KRȊŠOM, *adv. kad se što čini tako da drugi ne može ono vidjeti ili obaznati, tajno, potajno.* — *isporedi* krijimice, krimice, kradom, kradomice, kridimice. — *Jamačno je od istoga korijena od kojega i glagol* kriti. *po obliku kao da je instrumental jednine: Miklošić i Daničić misle, da je od nom. sing.* kriša, *što ne može biti kako se vidi po samome akcentu (trebalo bi tada da je* krìšôm); *dakle vaļa da je od nom.* kris *(muškoga roda), isporedi* kriš, *što bi se potvrdilo bugarskijem* skrišem, *samo je nepriličan radi* -o-, *jer bi onda trebalo da glasi* krîšem. *može se i ovo razjasniti tijem što se riječ nalazi istom u novija vremena, u koja se strogo ne pazi na ńeke foničke zakone, i analogijom prema* kradom. *i u češkom jeziku ima* skrýš *(a i* skrýše, *f.),* začkoļina. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,heimlich, occulte'). Ti mu krišom samo malo duni za vrat. Nar. prip. vuk. 21. Onda carević ode krišom. ^{2} 203. Pitao ga: ,Zašto je krišom, noću, bežao iz Beograda?' M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 219. Milutin, i ako je mrzio na Karađorđa, krišom ode u manastir Fenek. 5, 766. Bog da prosti i pomognu sveti te drugove krišom donijeti. Osvetn. 1, 70. Jesam Zubce prehodio krišom. 2, 14. Ošli krišom, došli nevidišom. 5, 25. Koja je dobivena nasiļem, krišom ili kakvim prijevarnim uzećem. V. Bogišić, zakon. 281. Ona krišom proļevaše suze ļutńe i povređene sujete. Srp. zora, god. 1, sv. 2, str. 38. ,Uze kapu i krišom se izvuče između nas'. J. Bogdanović.

KRIŠPET, *m. u Bjelostjenčevu rječniku:* v. trispet.

KRIŠPOĻE, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 39. — *Može se pisati i* Križ-poļe.

KRȈŠTA, *m. hyp.* Kristofor. — *Akc. se mijeńa u voc* Krȉšto. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka* Po Krišti Dragondeliću. M. Radnić 1.

KRȈŠTAL, *m. vidi* kristao. — XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (,chrystallus, chrystallum') *i u Jambrešičevu* ,chrystallus'). Kako se sjedinuje vino s vodom u jednomu žmulu od krištala. P. Posilović, nasl. 176^{a}.

Kakono krištal uresićeš se od prilipije zvizda. 186[b]. Ne poznajući il' je krištal i caklo il' dragi kamen. F. Lastrić, ned. 331. Nejma bit *(kalež)* od cakla ni od krištala i od zemlje. M. Dobretić 395.

KRÌŠTALAD, krištaoda (krištâlda), *m. vidi* kristalad. — xvi *vijeka. (Vode)* svitle kako krištalad. Transit. 25. Podobno krištaldu. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 178[a]. apoc. 4, 6.

KRIŠTALDEN, *adj. vidi* kristaodan. — *U jednoga pisca* xvi *vijeka.* Dragomu kamiku kako krištaldenomu. Anton Dalm., nov. tešt. 2. 205[b]. apoc. 21, 11.

KRÌŠTALO, *n. vidi* krištal. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Svitlost stavljena u čisto krištalo iliti staklo. F. Lastrić, test. 355[a].

KRÌŠTALSKÎ, *adj. koji pripada* krištalu, *vidi* kristalski. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ,chrystallinus', *i u Jambrešićevu:* ,chrystallinus'.

KRÌŠTAO, krištala, *m. vidi* kristao. S Marijom divicom priličnom nebu pričistomu kakono krištao. J. Banovac, blagosov. 188.

KRÌŠTIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. xv.

KRÌŠTÎNA, *f. vidi* Kristina. — *U jednoga pisca Dalmatinca* xviii *vijeka.* Kad svetu Krištinu mučaše progonitelj. J. Banovac, razg. 189. Sveta Kriština. pripov. 202.

KRÌŠTOF, *m. vidi* Kristof. — *Od* xiii (?) *vijeka.* Krištof Dekokani. Mon. croat. 40. (1275 *prepis.* 1546). Mi Juraj i Krištof knezi Zrinski . . . 263. (1569). Krištofu Mikuliću. Starine. 11, 78 *(oko* 1567). Postavi bana Krištofa Frangepana. P. Vitezović, kron. 139.

KRÌŠTOS, *m. vidi* Hrist *i* Krist, *isporedi* Krištoš. — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka.* Znam jere Mesija ide, koji se zove Krištos (,Chriſctoſ'). N. Ranina 66[a]. joann. 4, 25.

KRIT, *m. vidi* 2. Kreta, a. — *U starijim spomenicima, a između rječnika u Daničićevu* (Kritь ,Creta'). Okáz. pam. šaf. 85. 86. Pojde Ahmetь paša na Kritь. Spom. stojan. 128.

KRITAK, kritka, *adj. vidi* krhak, 1. krhat. — *Samo u jednoga pisca* xvii *vijeka.* — *Oblik je vrlo sumńiv: isti pisac često naznačuje glas* ṙ *slovima* ri, *a izostavlja obično* h. *po tome jamačno mj.* krit- *treba čitati* kṙht-. Opečci sirovi jesu učińeni od gńile i s vodom se razmrve i građe od ńih učińene jesu od zemlje kritke. M. Radnić 9[b]. Teško vami ostalijem, veli Ižaija, koji se uzdate u jeda*(n)* kritke štap od trske (,Ecce confidis super baculum arundineum confractum istum'. isai. 36, 6). 27[a]. Grišnik toliko kritak i hudan, da ne može odoliti toliko slabu stvorenju kakono su crvi ńegova groba. 59[a]. Poznaj da si kritak i grišnik i podložan i potribit i pridobit od stvarije slabije. 60[a].

KRITELJ, *m. čovjek što krije.* — *U Stulićevu rječniku:* ,occultator'. — *nije dosta pouzdano.*

KRITELJICA, *f. žensko čeljade što krije.* — *U Stulićevu rječniku:* ,quae occultat'. — *nije dosta pouzdano.*

KRITENI, *m. (?) pl. ime ńekakvu mjestu.* — *Prije našega vremena.* Spom. stojan. 185.

KRÌTI, krîjêm, *impf. uprav činiti da se ńešto ne vidi položivši što na ono; iz toga postaju dva glavna značeńa što odgovaraju složenijem glagolima:* pokrivati *i* sakrivati. *prvo valja da je starije, ali je drugo običnije.* — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* krî, *impt.* krîj, krîjmo, krîjte, *part. praet. pass.* kriven *i* krît). — -i- *stoji mj. praslavenskoga* y. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kryti *(gdjegdje* kriti), *rus.* крыть, *češ* krýti, *polj.* kryć. — *Korijen je nejasan, Miklošič je ńegda isporedivao s grč.* κρύπτω. — *Između rječnika u Mikaljinu* (kriti, sakriti ,caelo, occulto, abscondo, abdo, abstrudo, retrudo, oculo, recondo'), *u Belinu* (,coprire' ,operio' 228[a]; ,celare, nascondere' ,oculto' 183[a]; ,nascondere' ,abdo' 505[a]), *u Voltigijinu* (,celare, nascondere, cuoprire' ,verbergen, verstocken'), *u Stulićevu* (,celare, occultare, abscondere, abdere etc.'), *u Vukovu* (,verbergen' ,occulto'), *u Daničićevu* (kryti ,occultare').

I. *aktivno.*

a. tegere, *značeńe je kao kod* pokrivati, *ali nije svagda lako razlikovati ga od drugoga značeńa* (sakrivati).

a) uopće. Ka uši sve krije, za kletvu ne čuti. F. Lukarević 12. Mru kraljevstva, mru gradovi, i ńih plemstvo trava krije. I. Gundulić 234. Kopronica snijega bjelja bjolje od snijega prsi krije. 381. Crne prste od svudjera prsteni mu zlatni kriju. 459. Šereg z Natolije daleč polje krije. B. Krnarutić 12. Tako vrijeme, kê od prije slave bjehu, zemljom krije. J. Kavańin 189[b]. Kê u pepel ciprijanski kriju zlato od pramena. 356[a]. Do groba od zemljice, koja krije naše lice. V. Došen 17[b]. Krupna glava, iz ńe vrjeju dvije oči vrane, a ńih kriju vede neubrane. Osvetn. 4, 11. Zimi kriju glavičicu *(luka)* svaku, da ne zebe, jer se lako smrzne. J. S. Reljković 330. — *Metaforički.* Vrijeme mrakom od zabiti care i carska krije imena. I. Gundulić 319.

b) u prenesenom smislu, pokrivańe postaje isto što obrana, zaštita.

aa) uopće. Kućarica sad me krije. A. Gledević 3[b].

bb) metaforički. Množtvo zloba našijeh krije *(milos).* J. Kavańin 12[a]. Dostojnosti tej nebeske grijehe kriju naše težke. 340[a]. Krij me, muko Isusova! 446[b].

b. *značeńe je kao kod* sakrivati, *t. j. činiti da drugi ne može vidjeti ili saznati za objekat. kad se izriče prema kome se što sakriva, naj češće stoji u gen. s prijedlogom* od (kriti od koga), *rjeđe u dat.* (kriti kome).

a) abdere, abscondere, occultare, *držati objekat na mjestu gdje ga ne može naći ko ga traži.*

aa) objekat je čeljade. Ki tacih prijimlje i krije. S. Budinić, ispr. 103. Kad lupežo i zlotvore tvrdo krije pod zatvore *(nevira)*, da ńi pravda ne pokara. V. Došen 139[b]. Ja sam tebe, sinko, odgojila, odgojila tugom i čemerom krijući te po gori zelenoj, da te ne bi Grci umorili. And. Kačić, razg. 38[ab]. Žene, đecu u zbjegove krijte. Nar. pjes. vuk. 4, 149. Premda su gdjekoji ljudi u društvu tjerali i tražili, a kod kuća ih *(hajduke)* po zgradama i po šumama krili . . . Vuk, živ. 268. Rodi sina, i videći ga lijepa krijaše ga tri mjeseca. Đ. Daničić, 2mojs. 2, 2. Tu su gazde što hajduke kriju. Osvetn. 4, 45. — *I u ovijem je primjerima objekat čeljade ili čeljad.* Svijetlo i drago sunce tvoje *(Koruskoga)* sred tamnice krije tmina. I. Gundulić 349. Put korablje sterući ruke, ka im porode slatke krije. 365. Pače kitnim hvojami mjesto nebesom ih *(ugrabljene gospođe)* istim krije. 402. Tko mi krije, tko mi krati, tko mi uzdrži me veselje? Ǵ. Palmotić 2, 55.

bb) objekat nije čeljade. Krijahu ji *(čavle)* od matere Isusove. J. Filipović 1, 101[a]. Ako iz zadruge stane kriti i za svoj račun osta-

vlati. V. Bogišić, zborn. 54. Ko ne krade nego krije, on mukte ije. 598.

b) occulere, occultare, *sakrivati objekat pokrivajući ga tako da ga drugi ne može vidjeti.*

aa) objekat je tijelo ili dio tijela. Zač krijaše obraz? Transit. 196[a]. Zač kriješ obraz svoj od virna službe? Š. Menčetić 5. Vidiv te tako krit od mene tve lice. M. Držić 74. Uvlačih ih *(roge, govori satir)*, krih svudire; nu svakako pravi i prosti iz prama mi jošte viro. I. Gundulić 156. Strane nije, naj milije . . . ku zavidno ruho krije, da se naga sad ne kaže. 405. Ka ņepamet vas potače krit oklopjem svijetlo lice? G. Palmotić 2, 399. Bijelim perjem pod kijem krije črno krilo. J. Kavańin 402[b]. Što po sebi narav krije, to li vašu pamet veže *(bludnici)* . . . V. Došen 86[a]. Kad sam kriješ blatne oči. 267[b]. Ruke nek sad za nidra ne krije. J. S. Relković 90. Ona krije svojo b'jelo lice. Nar. pjes. vuk. 1, 582. Krije kao guja noge. (Pripovijeda se da guja ima noge koje samo onda pokaže kad se u procijepu pripeče k vatri; ali ko ih god vidi onaj mora odmah umrijeti). Nar. posl. vuk. 161. Skutom hajduk oči krije vrane. Osvetn. 2, 11. — *Može amo pripadati i ovaj primjer:* A sve krije suze od družine. Nar. pjes. juk. 611.

bb) uz sakrivańe misli se i na štićeńe, obranu. Ter sva mjesta pod obranu od razlicijeh zasjed krije. I. Gundulić 529. Kud se bile ruke diše ke od sunca ti krijaše. S. Margitić, ispov. 254. Vrhe lome i listje obore koje grozda od sunašca krije. J. S. Relković 350—351. Pa su onde kao čuvali Miloševu kuću, a upravo su kod ńegove kuće čuvali i krili svoje glave. Vuk, građa. 72. A što guja u kameńu laza i po kršu jadnu krije glavu. Osvetn. 1, 67.

cc) uopće. Zlu volu na ń *(Dubrovnik)* kriju pod plašćem kako mač *(vladarci)*. H. Lucić 262. Mnokrat ste luvenim utočišto bili i granam zelenim radosti ńih krili. M. Držić 110. Nu jur sunce pri pučini svitla u more kola krije. I. Gundulić 18. Nu ako inim u tamnosti noć me i puste kriju gore, gora i noć s kom kriposti mene meni skriti more? 243. Nu kralević, ko zamjeri što dubrava krijaše ova . . . 108.

c) može se sakrivati što, osobito čelade, tako, da i ako se vidi, ne zna se koje je. Nije dalek, ovdi je lubovca sad tvoja, ruho ovo, ke krije tebi ńu, mećem ja. I. Gundulić 167. Gdi man kriše ženske odjeće domišlatom Grku Akila. 367. Ona je, ein ju ńe ne krije. G. Palmotić 1, 348.

d) celare, dissimulare, *kao* tajati, *t. j. činiti da ko ne sazna za objekat, u širem smislu. objekat je često što umno.* Od česa te je sram, krij pred rusagom svim. M. Marulić 133. Ispovidnik ima kriti grihe. Š. Budinić, ispr. 15. Zvijer je nemilos vrla tva, ku t' srce zlo krije. F. Lukarević 6. Nije razlog nijedan bil, da si ti od mene, boleć se tako, kril tve žele luveno. 13. Sad bih ti odkrila stvar ku sam odavna u srcu mom krila. 56. Još kad bi izriti umil ga *(veselje)*, triba je tajno ga sve kriti. D. Rańina 111[a]. Tebi, ki s' svemu red i ki si vječni sam, ne kriju ja mu zled, ku dobro sad poznam. 147[a]. Gori *(Sokolica)*, ali plame krije, gorke trpeć vik boljezni. I. Gundulić 333. Ali ova mis'o svoja neće druzim da se objavi, krijuć želom luta hoja slatku želu od lubavi. 395. Koljeno plemenito od pomoći tomu nije, koga uboštvo vjekovito pod teškijem robstvom krije. 386. Naravnoga otrov gńiva krije Turčin dvoran silom, jedno misli, drugo odkriva. 470. I pod riječim slatkijem tvojim da ne kriješ zle čemere. G. Palmotić 1, 256. Pod lubavim kriju omrazu, pod omrazom lubav taje. 2, 237. Sve svoje žele taji i krije. I. V. Bunić, mand. 6. Tu mu baše kažu ča su dosle krili. B. Krnarutić 24. Što ću kriti moja dila? J. Palmotić 106. Istinu taji i krije. P. Kanavelić, iv. 448. Krio sam zlobu grijehu momu B. Betera, ćut. 23. A pod usnam' im se krije gorko srce, nalip ki je. J. Kavańin 35[a]. Krije izdajnik svo'e podjame. 256[b]. Kad čast nije po razlogu, krije pod sobom izdat mnogu. 258[b]. Nit' već svoje kriju zloće. V. Došen 145[a]. Način k tom neću ti kriti. J. S. Relković 18. Ja imena svoga kriti neću. Nar. pjes. vuk. 4, 233. Ni ja, vlaše, imena ne krijem. 4, 234. Na ispovijed krila si grjehove. Nar. pjes. herc. vuk. 310. Ali on to nije ni krio. Vuk, pism. 28. Ništa ne krije od mene osim tebe, jer si mu žena. Đ. Daničić, 1mojs. 39, 9. Sava je pod mirnom ćudi krio duboko oštroumle. S. Lubiša, prip. 109. To sam krila, da mu gospoda ne dođu u trag. 228. Koci strše, vješala se viju, a psi viju, nevole ne kriju. Osvetn. 4, 9. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* Prave osuđuju a krive puštaju i tako kriju pravdu, sud i naredbu Božju. M. Divković, bes. 382[b].

e) ger. praes. krijûći (krijuć, *u starijih pisaca i* krijuće) *upotreblava se posve kao adverab u istom smislu što* krišom, kradimice *itd. često ima uza se gen. s prijedlogom* od *i bez ńega.* — *Između rječnika u Belinu* (,senza far motto' ,insalutato hospite' 501[a]; krijući od mene ,di nascosto da me' ,clam me' 505[b]; krijući od mene ,senza mio consiglio, senza mia saputa' ,me inconsulto' 220[a]) *i u Stulićevu* (krijuć *i* krijuće *po piscu Rańini).* Ter što je krijući činio pas jedan s čeladi u kući. N. Naleśković 1, 260. Rodi se ova djevojka, krijuć ju odhrani. M. Držić 185. To sam učinio krijući. 330. Ku *(Elenu)* skrovno lubeć on *(Pariž)* od muža krijuće ugrabi napokon ńu. D. Rańina 11[b]. Od svoje primile pastirke gizdave jedan drag celov lip ukrade krijuće. 21[b]. Tuj li si, Divjače, kud jutros od mene krijući izmače u gaje zelene? I. Gundulić 137. Krijući joj ti pokradi sve haline. G. Palmotić 1, 324. Svega roda ter krijući rodne ostavih moje dvore. 2, 175. Nikola se je krijući i bižajući otimao. A. Kanižlić, kam. 81. Jel' izdńo zlaćenu maramu, kojuno sam tri godine vezla, a sve mlada krijući od majke. Nar. pjes. vuk. 1, 370. Nijesmo mu ni rat objavili, no krijući na ńeg udarismo. 5, 528. A krijući svate sakupila. Nar. pjes. herc. vuk. 39. Preko bašče krijući od majke. 117. Nekakav čovjek okladio se s drugim, da će mu kokoš po dva jaja nositi na dan, vjerujući ženi koja mu je to kazala, kad je krijući ńega negdje bila kupila 40 jaja. Nar. prip. vrč. 169. Koje su se krijući morale prodavati. Vuk, dan. 3, 176. ,Ovo ja tebi krijući od ńega daem, nemoj ni crnoj zemlici kazati'. ,A vrag zna šta oni krijuć od mene pere'. J. Bogdanović.

2. *pasivno.* Pod ńom mi je postelica zlatom krivena. Nar. pjes. mikul. 156. Bilo čelo tvoje s vlasi nekriveno. 165.

3. *sa* se.

a. *pasivno.*

a) vidi 1, a. Kijem joj *(kosami)* bijeli vrat se krije. G. Palmotić 3, 14[b].

b) vidi 1, *b).* Zašto je milije s ńim govoriti, toj ti se ne krije, sidit i hoditi? P. Hektorović 30. Da se sud ne krije ni zakon od Boga. M. Vetranić 2, 370. Naj hude se zlobe kriju od svetińe u halini. I. Gundulić 480. Blago neizbrojno zakopano svim se krije. J. Kavańin

252b. Boles, zaman ka krije se, kad je teška i velika . . . P. Sorkočević 576a.

b. *refleksivno. — U svijem su primjerima značeńa kao kod* 1, b. — *Između rječnika u Mikaļinu* (‚lateo, delitesco, abdere se‘) *i u Stulićevu* (‚se occultare, se occulere‘). Ձъ vъsi vь vъsь kryje se. Okáz. pam. šaf. 56. Moje plemenstvo kriti se ne može. Živ. kat. star. 1, 220. Kriju se jur zvijezde. M. Vetranić 2, 291. Od družstva ļuvena tvoga se krije. M. Držić 81. Što ne orim spile i jame od gore gdi se kriju vile ke nam rug tvore? 110. Danaska mi jesmo, a sjutra nismo pak, sunce se lje krije svaki čas za oblak. D. Rańina 100b. I svaka na svit stvar u dugo dodije, a mudros nikadar; taj se u ńoj slas krije. 132a. On *(Kupido)* se od mene *(Venere)* često ukrada, ter se u vašo krije kosi kim' se gizda i ponosi. S. Bobaļević 228. Ali do čas opet pusti jednu i drugu *(Kupido)*, a k trećojzi pode, ter se krije ńojzi sred medenijeh svojijeh usti. 231. Kad ka *(jeđupka)* bude od potrebe, muče ištom zazovi ju, er se od tebe, znaj, ne kriju, nor te ļube. Jeđupka nezn. pjesn. 240. Prid ńom krijem se. D. Zlatarić 36k. Tako se mnokrat spasiteļ naš običaji krit i uklańat od svojijeh. A. Gučetić, roz. mar. 174. Krijući se *(griješkom* krući še) po rimskijeh kriptah. B. Kašić, per. 116. Na visoke grane peńu se i kriju. Đ. Baraković, jar. 17. Ona bježi, ja ju slidim; krije se ona, ja joj pišem, kako za ńom gasnem. I. Gundulić 222. Kri' se u jame gorskijeh hridi: smrt svuda te slidom slidi. 233. Da se kriješ ne tijem zidim, neg' pod zemļom da ideš stati... 530. Da u haļinah mlade vile krit se može i tajati Akile. G. Palmotić 1, 189. Sred jama i planina gdi se tužan krije i tuče. 1, 206. Ogań od ļubavi ki se u srcu momu krije. 1, 239. A taji se često i krije pod prijateļstvo varka prika. 1, 249. Ja se od tebe vik ne krijem, kad bolesti ćutim koje, slobodno ti neg spovijem. 2, 195. Ne zna da se uresiva djevički obraz tad naj draže, kad ga rumen sram odijeva, ter se krije a ne kaže. I. V. Bunić, mand. 5. Od stida je poniknuta, ter se krije dijelom skuta. 9. Sebi se istoj sramna krije. 17. Gdje se kuna bitra krije. P. Kanavelić, iv. 31. Krijaše se *(David)* po pustińah. A. Vitaļić, ist. 183. U baštinah zvijer preļuta često krije se, da zakine. J. Kavańin 106a. Meju luge i trstice strahļiva se ptica krije. 182a. Tu pogibel predobije, sam ki bježi, al' se krije. 363b. Kriju s' mreže u gvozdene *(Božje vile = dumne)*. 368a. Kô mjesec se krije mrakom srjedostavnijem tvrda svita. 474b. Zmija da se u lijepom krije cviću. 510b. Nek se novijem prid zakoni stari zakon krije i taji. I. Đorđić, uzd. 122. Krijući se po špiļa i planina. F. Lastrić, ned. 3. Ne krije se po kutijeh. S. Rosa 118a. Il' se krio u kućicu mańu. J. S. Reļković 16. Tko zakonu se krije on ni čovik zvati se ne smije. 441. Plam. ki njekada kri se u srcu cara Osmana, objavi se silno sada. P. Sorkočević 588a. U travi se ļute zmije legu, oči piju, u travu se kriju. Nar. pjes. vuk. 2, 17. Beže sluge pod šator Arapu, pa se kriju za Arapa sluge. 2, 122. Ko se od ļudi krije, boļe da ga nije. Nar. posl. vuk. 151. Ne krije se pošteńe nikome. 201. Prav se smije a kriv se krije. 259. Koji *(su)* samo zazirali od Turaka i krili se po šumi. Vuk, dan. 3, 151. Eto me tjeraš danas iz ove zemļe da se krijem ispred tebe. Đ. Daničić, 1mojs. 4, 14. Samo dvoje nemoj mi učiniti, pa se neću kriti od lica tvojega. jov. 13, 20. Nek se krije jedan za drugoga. Osvetn. 2, 121. Da se kriju, Turci će ih naći. 3, 51. Nije huļa da se krije Mirko. 3, 138. A vi, gore, vijek ne bile samne! vam vuk vijo i hajduk se krio! 4, 58.

KRȉTIČAN, krȉtična, *adj.* κριτικός, criticus, *koji pripada kritici; koji pripada krizi (vidi* kriza), *pa po tome i: opasan u općem smislu. — Načinili su pisci u naše vrijeme.* Kritičan, phil. stil. etc. v. rasudan, opasan. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Adv.* krȉtično.

KRȉTIČÂR, *m. vidi* kritik, *ali katkad ne u dobrom smislu (kao* cjepidlaka. rešetalo). — *Načinili su pisci u naše vrijeme. — Nemam primjera.*

KRȉTIČKÎ, *adj. vidi* kritičan. — *U Popovićevu rječniku* (‚kritisch‘). — *Adv.* krȉtički.

KRITIČNOST, *f. osobina onoga što je kritično. — U Šulekovu rječniku:* ‚kriticität‘.

KRȉTIK, *m.* ὁ κριτικός, criticus, *čovjek što se bavi kritikom (vidi* kritika) *uopće ili u ńekom osobitom slučaju. — U sadašńijeh pisaca po latinskoj riječi (tal.* critico, *ńem.* kritiker). Kritik, phil. v. rasudac, prosudac. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *i u ńegovu rječniku:* ‚kritiker‘.

KRȉTIKA, *f. a)* ἡ κριτική, ars critica, *znańe i vještina po kojima se pretresa i sudi, jeli što istinito, pravo, dobro, lijepo, ali često ne u moralnom smislu, naj češće u znanosti, umjetnosti, književnosti; b)* censura, *ocjena, sud, rasuđivańe u jednom slučaju, obično kad je pisana ili štampana, ali se može kazati i o samijem riječima što se izuste. — U pisaca našega vremena po latinskoj riječi (tal.* critica, *franc.* critique, *ńem.* kritik).

a. *za prvo značeńe.* Ako bi se i żeļelo u oba članka više kritike. Đ. Daničić. rad. 6, 206.

b. *za drugo značeńe.* Svaka štampana kritika na ovaj prijevod moj biće mi vrlo mila. Vuk, nov. zav. (1847). XIV.

KRITÌKATI, kritìkâm, *impf. tal.* criticare, *raditi kao kritik, pretresati, rasuđivati. — U Popovićevu rječniku:* ‚kritisiren‘. — *I u Dubrovniku kod samoga naroda.* ‚Ne puštaju me mirno, nego kritikaju sve što činim‘. P. Budmani.

KRITINA, *f. na jednom mjestu* XVII *vijeka, gdje po svoj prilici* -ri- *stoji mj.* ř, *dakle* krtina *uprav* krhtina *(u značeńu: duševna slabost), vidi* kritak. Ako toliko jest onije koji te fale, budući ti sud od kritine i od nepravde . . . M. Radnić 16a.

KRÎV, kriva, *adj. koji nije prav, isprva jamačno u pravom smislu, ali kao kod* prav *postala su prenesena značeńa. — Akc. kaki je u nominativu* krîv, *taki je u složenijem oblicima* krîvî, krîvâ, krîvô, krîvôga *itd.; kaki je u gen.* kriva, *taki je u nominalnijem oblicima i u složenima koji zamjeńuju nominalne, osim nom. sing. m. i acc. kad je jednak s nominativom:* krivo, krivê, kriva, krivôj *itd. u Dubrovniku je drukčiji akc. (kao kod* suh). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krivъ, *rus.* кривой, *češ.* křiv, křivý, *poļ.* krzywy *(u svijem jezicima u pravom i u prenesenom smislu), pa i lit.* kreivas. — *Osnova nije indoevropska, ali bi korijen* k-r *mogao biti indoevropski, isporedi lat.* curvus, *ńem.* krumm; *od istoga korijena vaļa da je i* crv. — *Što se nalazi pisano* krijev, *to je samo pisarska pogreška, kao što je* hrivь (Mon. serb. 271 *god.* 1405) *štamparska pogreška.*

1. *adj. — Komp.:* krȉvļî *(u Stulićevu rječniku ima i* krivijî *što nije dobro).*

a. *u pravom smislu, o čemu što se ne drži istoga smjera. — Između rječnika u Vrančićevu*

(,camurus; curvus; obliquus; repandus; simus'), *u Mikaļinu* (krivi, nakrivļen, neupravan ,obliquus, tortuosus, detortus, camurus, curvus, incurvus, contortus, distortus, flexus, inflexus, aduncus'), *u Belinu* (,bistorto' ,distortus' 143a; ,ritorto, ripiegato' ,recurvus' 628a; ,torto, storto, il contrario di dritto' ,obliquus' 736b), *u Bjelostjenčevu* (kriv, sluk, zavijat ,camurus, flexus, inflexus, contortus, distortus, aduncus, uncus, incurvus, curvus, limus, obliquus, tortuosus, detortus, gibbus, gibber, gibbosus, giberosus, obtortus, multis flexibus sinuosus. v. grbav), *u Voltiģijinu* (,storto, curvo' ,krumm'), *u Stulićevu* (,distortus; *komp.*: krivļi, kriviji), *u Vukovu* (,krumm' ,curvus'; *komp.*: krivļi), *u Daničićevu* (krivь ,curvus').

a) curvus, *uopće. moglo bi se uprav kazati o svačemu što se drži jednoga smjera, pa ga jednom ili više puta promijeni, kao n. p. o slomļenom štapu; ali se češće upotrebļava kad se kod čega sve jednako mijeńa smjer, n. p. o obruču, o srpu itd.* Budutь krivaja vь pravaja. Domentijana. 40. Psija *(pasja)* opaš jestastvomь kriva suštii i neispravļena . . . Stefanit. star. 2, 275. Budu kriva na prava. N. Rańina 19b. luc. 3, 5. Ja scijenim diļa je *(ova ulica)* od krive ulice. M. Držić 265. Krive kosirače. Đ. Baraković, vil. 51. Iz duba izpilan na krive prutnice. 278. Da b' joj vidi' noge krive. I. Ivanišević 176. Mučno je krivi dub praviti. I. V. Bunić, mand. 7. Kriva rijeka veće krat se prigazi. (D). Krivo drvo nigda nije pravo. (D). Krivo drvo ogńem ispravi. (D). Krivo drvo prije se prikrši *(ulomi)* neg izpravi. (D). Poslov. danic. Prut kriv dat će krivu gredu. J. Kavańin 75a. Upravi što je krivo. A. Kanižlić, bogoļubn. 189. Kroz ceļusti krive zmija ļutica mu prolijeta se. N. Marči 59. Ove krivim ta nožem posiči. J. S. Reļković 156. Ako i jest *(ļubica)* kriva vrata, ama lijep miris dava. Nar. pjes. vuk. 1, 226. *(Teško)* kopčama na krivim nogama! Nar. pjes. vuk. 1, 513. Pokuj ńima krive kosijere. 2, 370. A o bedri kriva ćemerlija. Bos. prijat. 1, 41. Orlan trgo ćemerliju krivu, po bogazu presijeca hajduke. Nar. pjes. hörm. 1, 286. Krivo kao gudalo. Nar. posl. vuk. 160. Ne može se (kriva) Drina ramenom ispraviti. 205. Izbavio si babu pravu kao krivo držalo. S. Ļubiša, prip. 245. Prosta loza koja je dala tu rakiju što si večeras slio niz krivi potok *(niz grlo)* 267. Kriva crta ,krumme linie, curve', tal. ,linea curva', frc. ,ligne courbe, courbe', egl. ,curve line'. B. Šulek. rječn. znanstv. naz. Kad ko rekne komu da je on kriv što se ovo ili ono dogodilo, odgovori mu se u šali: ,Kriva je lijevča' u Srijemu. M. Medić.

b) o čeļadetu (misli se o tijelu), vidi grbav, gurav. Prosvijetli slijepe i pravi krive. V. Andrijašević, prav. 43. Grbava je, hroma i kriva *(vilenica)*. G. Palmotić 2, 60. Kriva hoće biti jednaka, a grbava upravna. Đ. Rapić 50. — *Amo pripada i ovaj primjer:* Nakititi krivo tilo, da bi većma holo bilo . . . V. Došen 25a.

c) obliquus, *značeńe se razlikuje od predašńega tijem što se ne misli da se smjer kod čega jednom ili više puta ili sve jednako mijeńa, nego može ostati jednak od početka do kraja, ali nije onaki kaki je u čega drugoga što se drži kao ,pravi' smjer (isporedi* 1. kos), *n. p.:*

aa) uopće. Z beritami krivimi. M. Marulić 252. Izprid ńoga *(broja)* potegnimo krivi redak. M. Zoričić, aritm. 37. Dokle opet začme brazdu krivu. J. S. Reļković 18. I da krive kape nakrivimo. Nar. pjes. vuk. 1, 596. Krivo ralo Lazarevo krive laze razoralo. Nar. posl. vuk. 160. Nakrivio krivu šušļaicu. Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 21.

bb) o putu (misli se gotovo svagda u metaforičkom značeńu o načinu, postupańu, i to u moralnom smislu) Ali put moj nî upravan, ali puti vaši nisu li veće krivi? Bernardin 32. Ali nije moj put prav, veće puti vaši krivļi? N. Rańina 47a. ezech. 18, 25. U krivijem ustarani prave pute ne nahode. P. Kanavelić, iv. 341. Ki hoće odvratiti od krivoga puta puke. A. Vitaļić, ist. 3b. Kriv put zli će obļubiti. 12a. I od kriva puta skoči, ter na stranu vrat' se boļu. ostan. 55. Stvar krivim putom stečenu. I. Grličić 67. Neka vlasti tvôm obrati možeš na put krivi i pravi. J. Kavańin 18a. Tko neće da se vrati s kriva puta, ńega mlati. 509b.

cc) o oku, pogledu, kad ko sa strane gleda. gotovo se svagda shvaća u metaforičkom smislu. kao da takovijem pogledom čeļade pokazuje neprijateļstvo, mržńu prema onome na kojega gleda (može biti da je u naj prvom primjeru u pravom smislu). Na svih lumbardaju, prem budući oka kriva. J. Kavańin 153b. — Jeda riječju kada ali krivim okom stara ali mlada uvridi i s uzrokom? I. T. Mrnavić, mand. 12. Na jagańca svi pravedna oči svrću prijeke i krive. G. Palmotić 3, 74b. Er na ń s hudom ńekom zgodom krivijem okom svak se obzira. 3, 76b. Mene očima krivijem gleda. P. Kanavelić, iv. 172 Pogleda ga krivim okom. J. Kavańin 461b. S krivim i nemilim okom svoje roditeļe gleda. J. Banovac, pred. 81. Da bi plemić u ńega krivim i oštrim okom pogledao. A. Kanižlić, uzr. 120. Dohodi prid sudca koji ga gleda krivijem okom. Đ. Bašić 6. Gledaući jih s krivim okom. Ant. Kadčić 510. Gledali su krivijem okom, gdje im zapovijeda seraskijer. S. Ļubiša, prip. 119. Na sami jedan pogled krivim okom sva strepi. V. Bogišić, zborn. 268. — *(Ako ne čuvamo)* ociju od kriva gledanja. M. Divković, bes. 192b. Mećahu oči s navidosti zglede otrovne, zlobne i krive, a pjeńaše pun gorkosti sve ćemere jezik žive. I. Gundulić 225. Pogledom ga krivijem paze. G. Palmotić 3, 43b. Nemilo truje srcem gorkijem, krivijem gledom *(zavidnik)*. J. Kavańin 57b. Lav krilati pazi mjesec s gledom krivom. 216b. Pogledom nas krivim straše *(vrazi)*. 410b.

b. *u prenesenom smislu,* falsus, *koji nije po istini, što je uopće različno od onoga što nije po pravdi (vidi kod* c), *ali se ne da svagda razlikovati.*

a) koji nije ono što bi sam htio da jest ili što drugi misle da jest. Meju statvama idola i krivih i laževih bogov. Š. Budinić, sum. 38a. Tebe i krive bogove vaše sudil bude. F. Glavinić, cvit. 130b. Krivim bogom klańati se. 324a. Štujem krive boge sada. P. Hektorović (?) 91. Za to smo svi izginuli, krive boge virujući. 124. Na vrsih su krive altare krivim bogom sagradili. A. Vitaļić, ist. 249b. Krive bogove klańat . . . J. Kavańin 297a. Ostavļeni su krivi bogovi. A. Kanižlić, kam. v. Odvrnuti puk od štovańa krivih bogova. 223. Da ga od krivih i drvenih bogova odvrati. utoč. 618. Kod svog krivog boga. E. Pavić, ogl. 259. Da je Baal bio krivi bog Moabov. M. A. Reļković, sat. A6a. Otare posvetjene krivim bogovima. Blago turl. 2, 122. On je bio krivi i nenaučni bog. A. d. Costa 1, III. Ako bi krivim bogom prikazano što bilo. I. Velikanović, uput. 3, 334. Zabrańuje nam krive bogove držati. B. Leaković, nauk. 273. Nego se vi gubite, vaše krive naslidujući balvane. F. Glavinić, cvit. 25b. Ne hodi k po-

ganskim i krivim božjim službam. Kateh. 1561. 107. Tad bo će se ustat toci krivi Isusi i proroci. J. Kavańin 558[b]. — Krivi i nečisti Krstjane. Naručn. 31[a]. — Pisma s krivimi naslovi ili krivo upravjena. Zbornik zak. 1867. 256. Predmeti listovne pošte otpravjeni na krivo mjesto. 1874. 325. — Ako zlato ima zvek čist i kriv, drži ga za sam tuč ili mjed. M. Radnić 427[a]. — Kriva pravni, lažna baci. J. Kavańin 96[b]. Men' se vidi, sve da je to krivo. J. S. Rejković 435. — Krivo i nepravo mišjenje i scińenje. A. Vitajić, ist. 493. Uvik misli krive ima. V. Došen 83[b]. Kriva se mneńa kojekud provlače. M. Pavlinović, rad. 146. — U nas, gdje kńiževnici niti svoga narodnoga jezika upravo znadu, niti hoće da ga uče, nego ga okrećući svaki po svome krivome znańu, jednako kvare i grde. Vuk, pism. 14. — Hoće dobiti sud krivijem razlogom. M. Vetranić 2, 234. — Da se ne bi možda po krivom tumačeńu zakona mislilo . . . Zbornik zak. 1871. 237. Što se je djelo na kom se rješidba osniva krivim tumačeńem podvrglo takovomu zakonu kaznenom . . . 1873. 709. — Grješnik, koji zloću ne ostavja, al pronosi krivu vjeru. J. Kavańin 50[b]. Anol, Amon veće nijesu govornici krivoj viri. 225[a]. Trijebi je da je krive i vražije vjere svak tko . . . S. Rosa 85[a].

b) falsus, adulterinus, *o čemu što je načińeno tako da je sliěno ńečemu drugome te se može misliti da je ono. kad toga se ističe namjera prijevare u onoga koji je ono načinio i u tome je razlika od predašńega značeńa, kod kojega nije potrebno misliti da ko vara drugoga, nego i da se i sam vara, n. p.:* Tko neprave i krive kantare i mjere drži. M. Divković, bes. 702[b]. Od krivije mjerila i cijena svjetovńije. M. Radnić IX. Mirionice krive. 45[a]. Čine mjeru krivu. 241[b]. Svi čine mjerilo krivo. mjerilo krivo jest, učiniti litru ali oku što niti je litra ni oka. 241[b]. U kupovanju krivu mjeru držeći. I. Grličić 65. Jerbo su je *(norce)* krivom mirom stekli. M. A. Rejković, sabr. 46. Kriva vaga ‚unechtes gewicht'. Jur. pol. terminol. 526. — Pinez kriv. M. Radnić 288[b]. Koji kuje novce krive. V. Došen 136[b]. Koji kuju krive jaspre. A. d. Costa 2, 179. — Kako je bil smin složiti kńige krive va ime druzih. Transit. 215. Knêg zalêh krêvêh. Š. Budinić, sum. 55[b]. Jeda su napisali pismo krivo. 83. Činiti kriva pisma ili pečate sa štetom iskrńega, grijeh je. S. Matijević 70. Al' u lažnom pismu krivom . . . J. Kavańin 62[a]. Tad likarom puni kesu, krivo pismo da iznesu. V. Došen 122[b]. Još na pašu kńige nite krive. Osvetn. 1, 46. — Počat kriv utištujući. Ant. Kadčić 284. — Ki bi prodaval ili miril krivo vino . . . Statut vrbanski. 170. — Ukazivaše krive račune i nedostojne. Transit. 210.

c) falsus, fallax, *lažjiv, o riječima neistinitijem što se govore namjerom da se ko prevari, n. p.:* Krêvim ili laživim govorenjem. Š. Budinić, sum. 39[b]. Od krivoga iskazanja . . . krivo dopovidanje . . . A. d. Costa 2, 178. — Ne govori protiva iskrńemu tvomu krivo svidočastvo. Bernardin 46. exod. 22, 16. Kriva svidočenja ńoj naprtiše. M. Marulić 86. Ne učini kriva svedočastva. Naručn. 92[a]. Lupeština, kriva svjedočba. N. Rańina 63[b]. matth. 15, 19. Ne reci krivo svjedočastvo ni na susjeda ni na koga. Zborn. 165[a]. Krvoprolistvo i krivo svidočastvo nastavši. Aleks. jag. star. 3, 280. Išću suprotiva ńemu kriva svidočastva. A. Komulović 63. Iskahu krivu svjedočbu, da bi Isusa na smrt pridali. M. Divković, bes. 372[a]. Ne reci krivo svidočanstvo. F. Glavinić, cvit. 446[b]. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 15. Ne reci kriva svidočanstva. P. Posilović, nasl. 110[a]. Krivo svidočenje. P. Vitezović, odil. 44. Svjedočanstva koji kriva izvodišo suproć bratu. J. Kavańin 443[b]. Tko bi po takvoj krivoj svidočbi slidio kvar drugomu. A. Bačić 129. Otkriće se vaša kriva svidočanstva koja ste činili s krivim kletvam. J. Banovac, pred. 4. Ne reci kriva iliti lažjiva svidočanstva. F. Lastrić, od' 76. Jeli velik grih krivo svidočanstvo? F. Matić 72. Ne govori krivo svidočanstvo suprot iskrńega. M. A. Rejković, sabr. 38. Kada svidok prikažuje štokodi krivo. A. d. Costa 2, 178. — U vas kriva prisezanja, kriva mira, krive kvarte. M. Marulić 301. Ńim se ima dati pokora za krivu rotu. Naručn. 59[b]. Grijeh od krive kletve. A. Gučetić, roz. jez. 32. Pun kriva zaklinanja. M. Divković, nauk. 32. Grijeh od krive zakletve. B. Kašić, zrc. 46. Ne časti se krivom prisežbom. I. T. Mrnavić, ist. 83. Upadaju u krive prisižbe ali rote. ist. 86. Jer se ne čuju druge riči, nego psosti, laži, krive kletve, mormorańa. J. Banovac, razg. 87. Moreš sada sakrit ona tvoja lupeštva, bludnosti, krive kletve, psosti. 92. Jedan laživac i lupež udij trču na krivu zakletvu. pripov. 164. Privarama i krivim zakletvama. F. Lastrić, test. 332[a]. Vidiće se sve tvoje zaklotve isprazne i krive. ned. 31. Ostavi se običaja krivoga zaklińańa. A. Kanižlić, utoč. 467. Po hogopsovstvu, po krivima i nepravednima zakletvama. E. Pavić, jezgra. 91. Jeli velik grih kriva zakletva? F. Matić 60. Zakletva kriva vrlo strahovita. V. Došen VII. Kako od krive tako i od prave zakletve čuvahu se. S. Rosa 43[a]. Kriva prisega na sudu. Ant. Kadčić 24. Kriva zakletva jest zakletva laživa i nepravedna. I. Velikanović, uput. 1, 435. Da ovi istinito laže, i da je kriva zakletva. J. Matović 350. Da bi se zabranila himbenost, laže i krive zakletve svjedoka . . . 409. Za krivu zakletvu odredi da se pokora čini. I. J. P. Lučić, razg. 18. Kriva zakletva Boga uvridiva. 110. — Nenavidost, žalost, srditost, sumńa, kari, kriva osvajenja. Korizm. 37[a]. Vijte Isusa ne spričajući se od kriva osvajenija. 91[a]. Ki se ne spritčuje od hinbena i kriva osvajenija. 93[b]. — Mnozi poluvirnici svojimi krivimi nauci trovahu viru Isukrstovu. Živ. jer. star. 1, 227. Učiše krive i lažive nauke. V. M. Gučetić, pohv. 117. Nauk pravi od krivoga razlučiti. A. Kanižlić, kam. 85. — Koji u ovomu pripovidańu navištuju puku kriva oli lažna čudesa ili proročanstva. Ant. Kadčić 296.

c. falsus, injustus, perversus, malus, *kao* nepravedan, *o čemu što nije kako bi trebalo da je po pravdi (po moralnom zakonu), n. p.:*

a) o djelu uopće. Za moja kriva dêla odvêtnica. Š. Budinić, sum. 25[a]. Mnozi dobre ćudi nete dilu krivu . . . Đ. Baraković, vil. 239. Na krivo dilo ruke prostirati. A. Vitajić, ist. 430[b]. Prije zna svijetna kriva djela *(Bog)*. J. Kavańin 537[b]. Vidi djela dobra i kriva. I. Đordić, salt. 2. Ako zaminih pravu krepos s krivijem djeli. 16. To al' krivo kod onih je dilo. J. S. Rejković 295. — *Amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu* kriv korak *(tal.* falso passo) *stoji metaforički za* krivo djelo: Mnogo ih se umnih i darovitih za svega života prekovratilo rad kojega kriva koraka u prvoj mladosti. M. Pavlinović, rad. 122.

b) o ćudi. Čim kriva vaša ćud k pravcu se povrati. M. Vetranić 1, 217. Vašu krivu ćud nijedan sud ne može da ispravi. 1, 227. Da jedva uzdiše za krivu svoju ćud. 2, 169.

c) o načinu. Stvar krivim načinom stečena. I. Grličić 65. — *U ovijem primjerima riječi* zakon, red, trud *imaju slično značeńe kao* način: Krivim zakonom biše potvorena. Mirakuli. 9. Pak se idolu Belfegora krivim redom posvetiše. A. Vitaļić, ist. 367a. Što po krivom steće trudu. V. Došen 121b.

d) o sudu (pravdi, kmestvu). Kad izgubiš tvu prav krivim sudom. M. Marulić 135. Od krivoga suda, kim biše osujena krivo, bi oslobojena. Transit 93. Što je prav i kriv sud. M. Vetranić 2, 43. Krivi sud. Đ. Baraković, jar. 10. Krivi sudi, muzuvijerstvo . . . J. Kavańin 59b. Al' se meni takvi sudi krivi čine ili ludi. V. Došen 62a. Nu i bez reda od pravde bez koga je sud sved kriv. Đ. Bašić 88. — Na vrime i kriva pravda se odluči. D. Baraković, jar. 76. — I u kmestvo sijedali krivo i prokleto uzimali mito. Nar. pjes. vuk. 2, 12.

e) o zakonu (veļeńu, običaju). Od krivijeh zakona. I. Držić 149. Ali zakona huda i kriva, neumrloj u bolesti bit na pola mrtva i živa! G. Palmotić 2, 55. Moj zakon jest kriv i zločest. P. Macukat 49. — Ništar mińe kada zapovid tko stavi protiv Božjoj, tada spunit ju ostavi, ako l' još ne bude u krivom veļenju, da patit li bude duhovnu služenju, k Bogu se obrati, službu ne odhitaj. M. Marulić 199. — Uveo se je krivi običaj. A. d. Costa 1, 220.

f) o dijelu. Od svašta mu daje dio krivi. Nar. pjes. vuk. 2, 631. Krivu je dijelu lasno namiriti. Nar. posl. vuk. 160. Nije zao na mali dio, nego na krivi 214.

g) o dobitku (dobiću, stećeńu). Ne gledajući kriva dobitja. Korizm. 64a. Kamo gre i pada stećenje krivo toj? M. Vetranić 1, 171. Ovo su oni koji po kojigod način kriv dobitak čine. J. Filipović 1, 371b. Tovarite vašu svist snopjem krivije dobitaka i lakomosti. F. Lastrić, ned. 76. Zaradi kamata i kriva dobitka. M. Dobretić 130. Posli onoga kriva dobitka. I. J. P. Lučić, razg. 5.

h) o rati (razmetu). Ki slide krivu rat. Đ. Baraković, jar. 57. — Ni u ńih neskłada ni kriva razmeta. 245.

i) o (crkvenom) saboru (skupštini) koji nije po zakonu sakupļen. Od krivi' sabori . . . Ispisati sva kriva sborišća. A. d. Costa 2, 27. Činiti bezakonite i krive skupštine. 2, 119.

k) o nezakonitom dostojanstvu u čeļadeta. U drugomu *(saboru)* Cededa krivi biskup od Krovati bio je proklet. A. d. Costa 2, 31.

l) o duševnom stańu. Krenuti od krivoga pomilovanja. B. Kašić, per. 160. — Od krive ļubavi. A. Georgiceo, nasl. 190. Ļubav, ka je medu nami, kriva i sramna ne ima biti. G. Palmotić 1, 135. — Niti se spustimo na krivo uzdańe sadašńega svijeta. M. Radnić 257b. — Ustegni svako krivo ganutje i żeļu duše moje. Michelangelo. 68. Veliku ti l' ćutim muku za tu samu krivu odluku. J. Kavańin 396a. Skrsite vaša kriva hotjenja. I. Đorđić, ben. 93. — Grihe sam učinil s krivim i nečistim pomisļenijem. Kateh. 1561. 14. — Vele se suprotivi Božjoj pohodńi kriva sloboda od srca. B. Kašić, nasl. 83.

m) dodaje se gdjegdje i riječima koje same po sebi znače što nepravedno. Pun krive nevere. Đ. Baraković, jar. 57. Koji za rečene uzroke nameću na jedno krivo poluvirstvo. Ant. Kadčić 297. — Onaj s krivim mitom nudi. V. Došen 27a. Koju *(zmiju)* kote kriva mita. 63b.

d. *vidi* 1. krivo.

e. *o čeļadetu koje ne govori ili ne radi po istini ili pravdi. — Između rječnika u Vrančićevu* (,noxius; reus; sons'), *u Mikaļinu* (krivi, krivac ,reus, sons, obnoxius, culpae reus, noceus'), *u Belinu* (,colpevole e colpabile, dicesi di chi è in colpa' ,culpa obstrictus' 202a; ,ingiusto' ,injustus' 404a), *u Bjelostjenčevu* (v. krivec. 2. kriv, lažļiv, neistinit ,falsus'), *u Jambrešićevu* (,sons, reus'), *u Voltiģijinu* (,reo, colpevole' ,schuldig'), *u Stulićevu* (,iniquus, injustus, nequam, improbus, reus, conscius culpae, noxius'), *u Vukovu:* ,schuldig (eines verbrechens)' ,reus'; *u Daničićevu* (krivъ ,qui in culpa est').

a) falsus, fallax, mendax, *koji ne govori istinu, koji laže, lažļiv. gotovo se u svijem primjerima ističe u kakovoj prigodi čeļade (s ńekom osobinom) laže, n. p. kao svjedok, prorok itd.* Krivi svedoki. Naručn. 115a. Svjedoke krive proć meni vodjahu. N. Dimitrović 64. Ištući svidoke i ne nahodeći nego krive. B. Kašić, is. 51. Da je imal biti osvajen od krivih svidok. F. Glavinić, cvit. 82b. Postaviše krive svidoke. P. Radovčić, ist. 53. Kriv svjedok potvora me. I. Đorđić, salt. 83. Niti biše triba krive svidoke istraživati. A. Kanižlić, kam. 458. Nađoše dva kriva svidoka. E. Pavić, ogl. 313. — Pogubiti krivoga osvadnika. A. d. Costa 2, 159. — Neka budu krivijeh parjati prorokov tvorenje. N. Dimitrović 81. Ni Balam krivi prorok. S. Margitić, fala. 273. — Tote odvitnici krivi govorcini. Đ. Baraković, vil. 315. — Med osme *(u paklu)* krivi naučiteļi *(gredu)*. F. Glavinić, cvit. 17b. — Krivi pripovijedaoci. Zborn. 50a. — *Amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu stoji* jezik *metaforički za čeļade:* Ti krivi jeziki, ki na me govoru. Jačke. 95.

b) falsus, injustus, iniquus, perversus, malus, *koji ne radi po pravdi. i ovdje naj češće kao i kod a), ističe se u kakoj osobini čeļade radi nepravo, n. p.:* Bog Krstjane kara s krivimi sudci. Kateh. 1561. 89. Krivih sudac zled. Đ. Baraković, jar. 67. Med sedme *(u paklu)* krivi sudci *(gredu)*. F. Glavinić, cvit. 17b. Oni bludni starci i krivi sudci, posli nego zaludu napastovaše čistu Žužanu . . . J. Banovac, razg. 117. I pokaže sudca kriva. V. Došen 27a. A ovi krivi sudci ne straše se suda Božjega? Đ. Bašić 88. — Tere ga dostigne za krivoga pristava. Stat. poļ. ark. 5, 272. — Da krivoga starešine neće k sebi da ukine. V. Došen 236b. — Kamatnici, lupeži, krivi trgovci. F. Lastrić, ned. 151. Koga poznajete, da je bio kriv u trgovini. 218. — Kumovi krivi. Zborn. 55b. — Krivi novčar ,falschmünzer'. Jur. pol. terminol. 689. — Kad ono kriva bratja Jožefa prodahu . . . F. Glavinić, posl. 50. Na pogibili od krive bratje. M. Radnić 257b.

c) nocens, noxius, sons, reus, *koji je uzrok kakvome zlu, koji je ńešto nepravedno počinio, koji radi toga stoji pred sudom.*

aa) uopće. Jako vi ja pravinê ne ciņu, to to ja krivь. Mon. serb. 29. (1240). Ne wbrêtohь ga kriva. 66. (1304). Da se pravomu ne može uzeti za krivoga nijedno imanje. 487. (1461). Kto budetь pozvanь i ne priidetь, da jestь krivь. Zak. duš. pam. šaf. 31. Ako bi (,bih') Turci iskali Franka i Vlьkšu ili pravêhь ili krivêhь, voļьno imь je. Spom. sr. 1, 10. (1397). Ako se krivi ne najdu. Zak. vinodol. 79. Da budu pravi v pravdê stati, a krivi da budu kaštigani. Stat. krč. ark. 2, 281. (1388). Kada su obi strani, ki dobude, i ki zgubi, jednako krivi . . . Naručn. 94a. Krivoga pokarati. 95b. Bi osvajen da je učinil toliko zlo ne budući kriv. Mirakuli. 58. Daj pravim pravdu, a krivim daruj odpušćenije. Korizm. 88b. I dažji svrhu pravih i krivih.

Bernardin 26. matth. 5, 15. O vi duše krive. M. Marulić 230. Ja sam kriv, a on je prav. Mon. croat. 231. (1527). Nu me neć nać kriva. N. Naješković 2, 76. Ne imam bit ja kriv nego vi. M. Držić 3. Ako smo pravi, da bismo zdravi, ako li smo krivi, da bismo živi. 414. Sudac će suditi i prave i krive. 458. Ka ovo jes ļubav moći zgar jedine? poginut htje ti prav neka kriv ne zgine. D. Rańina 149a. I prava i kriva progoni prid sobom. D. Baraković, vil. 38. Sij omraze, zlobe búdi, svadaj, smetaj, šteti, udi, satariši prave i krive. I. Gundulić 180. Sudca u ruci latinskoga smrt i život krivijeh stoji. Ǵ. Palmotić 3, 75a. Oliva pritužna vržena u more ni kriva ni dužna. Oliva. 22. Veli *(davo)* da su ļudi krivļi nego on. S. Margitić, fala. 156. Vidimo da smo krivi. P. Vuletić 70. Neću tako ja činiti, neg kriv ko je da se osudi. 71. Nije ni djavao toliko kriv, koliko se govori, već je kriva vaša voļa koja se ńem podlaže. J. Banovac, razg. 109. Ja scinim da ovde David krivļi bi od Beržabee. J. Filipović 1, 493a. Ti sam znadeš da smo krivi. P. Knežević, muka. 42. Tvoju srgbu podnosi ni dužan ni kriv. A. J. Knezović 131. Sinod osudio je Teutborgu kao krivu po svidocih našastu. A. Kanižlić, kam. 90. Dužan nije tko nije kriv. (Z). Ni kriv ni dužan, veli svaki sužań. (Z). Poslov. danič. Pokarat krive ļude. V. Došen 70b. Grih grišnika većma kriva čini. 153b. Poče karati i krivicu davati onomu koji biše kriv. And. Kačić, kor. 62. Kad si kriva i kad te pokara, žena mužu nek ne odgovara. M. A. Reļković, sat. F6b. Boļe je umrti prav nego kriv. sabr. 1. Odsuda Božja svrhu krivoga čovika. J. S. Reļković 3. Ni kriv ni dužan, sve krivice naše na sebe jest hotio primiti. B. Leaković, nauk. 43. Ako dođe prav, ne izide zdrav; ako dođe kriv, ne izide živ. (Pripovijeda se da je ova poslovica postala od nekakva mletačkoga suda). Nar. posl. vuk. 2. Dok se pravi ne namuči, ne može se krivi naći. (N. p. kad se u kakome mjestu što ukrade ili se kakvo drugo zlo učini, pak se zaokupe i muče svi ļudi, dok se krivac ne nađe). 66. Kad me globiše, kriva me nađoše. 119. Ko kriva žali, pravom griješi. 144. Ko se kriv kune, od traga gine, a ko se prav kune, od straha (gine). 154. Ne bi kriv ko viđe no ko pripoviđe. 193. Ni kriv ni dužan. (Kad se kome što zlo na pravdi dogodi). 221. Prav se smije a kriv se krije. 259. Udri, Bože, ko je kriv. 328. Sveštenici u crkvi subotu pogane, pa nijesu krivi. Vuk, mat. 12, 5. Mislite li da su oni naj krivļi bili od sviju? luk. 13, 4. Neće me senat kriva naći. S. Ļubiša, prip. 172. Pogibe ni kriv ni dužan. 228. A da se ne pričeka dok se kriva stranka pronađe. Zbornik zak. 1873. 39. Kriv ‚schuldig eines verbrechens'. Jur. pol. terminol. 453.

bb) izriče se zlo djelo ili šteta kojoj je uzrok onaj što je ‚kriv', i to: aaa) dativom. Ti si kriva i mojej krvi i smrti. Pril. jag. ark. 9, 131. (1468). Tvojoj smrti ja bih bila dužna i kriva. Ǵ. Palmotić 2, 241. Ako ja sam kriva bila tvojoj smeći. 2, 245. Grihom tudim kako može čovik bit kriv? I. Grličić 290. Ah ja sam tomu kriv! A. Kanižlić, bogoļubn. 41. Da su svemu krivi veći. V. Došen 254a. Da on tomu sasvim ni kriv nije. M. A. Reļković, sat. B8b. Kazujući da nî kriva kvaru. I4b. Rečeni ispovidnik jest kriv i uzrok tudoj šteti. Ant. Kadčić 260. Onda će propasti oni koji su ovoj kavgi krivi. D. Obradović, basn. 156. Ko je tome kriv? Nar. prip. vuk.[2] 244. Ovoj je buni naj više kriv Marasli-Ali-paša. Vuk, građa. 174. — *bbb) genetivom, i s prijedlogom* od. Da bismo krivi bili današńe smutńe. Anton Dalm., nov. tešt. 204a. act. ap. 19, 40. Tužim se da sam kriv mnozih grihov. Kateh. 1561. 36. Prve neg pokaraš koga, gloj da nisi sam kriv toga. P. Vitezović, cvit. 166. Jesu krive ubojstva. F. Lastrić, ned. 141. Ciniš li krive ubojstva one majke koje za držat kod sebe u ložnici dičicu malu nepomno udušo ih? Blago turl. 2, 128. Kriv jest tila i krvi Gospodńe. I. Velikanović, uput. 3, 50. — Ne biše kriv od one smrti. B. Kašić, is. 61. Koga od ńih uzbudemo ove od smeće naći kriva. Ǵ. Palmotić 1, 58. Kako može ona od toga kriva biti? 1, 374. Pazi dakle da rad ńega ti ne budeš kriv od svoga. P. Knežević, muka. 35. Koji je kriv od ove neurednosti, djeca ali roditeļi? D. Bašić 4. Kada od nijednoga drugoga grija još i ne bi bili krivi. Grgur iz Varesa 104. — *ccc) instrumentalom.* Kto je dlьžьnь ili cimь krivь, onь da plati i pati. Mon. serb. 268. (1405). Тькьмо tko je dlьžanь ili čimь krivь *(štamparskom griješkom* hrivь), onь da plati i pati. 271. (1405). Vrh toga je obađena nepoštenijem grijehom kriva. Ǵ. Palmotić 1, 363. — *ddd) lokativom s prijedlogom* u. U tomej nêsmo krivi. Spom. sr. 1, 28. (1400). Toli t' sam u čem kriv . . . S. Menčetić 149. Ako sam u čem kriv, što ve mi smrt ne da? N. Naļešković 2, 40. Reci mi, Ļubavi, u čem kriv igdar bih, ter mene ostavi, sa svu moć ku ļubih? 2, 133. U ničemu kriva biti ti ne možeš, gdi je sila. Ǵ. Palmotić 1, 273. Ma tužna Oliva nikadar ne buduć u ničemur kriva. Oliva. 46. U čemu ste vi krivi, u tomu nas okrivļujete. A. Kanižlić, kam. 241. Da ni po što sebe krivu ne nahodi u onomu, u čemu ju kriviše. E. Pavić, ogl. 415. Da sam ja u tomu štogod kriv. M. A. Reļković, sabr. 68. Ja nijesam kriv u krvi ovoga pravednika. Vuk, mat. 27, 24. — *eee) akuzativom s prijedlogom* za. Kako može čovik za tuđe grihe biti kriv? I. Grličić 215. Ista narav što sakriva dal' ne bila za to kriva, da pogrdu takvu nosi. V. Došen 113b. Nije kriva za one priļubodinstvo. I. Velikanović, uput. 3, 232. Ļudi koji nimalo nisu krivi za ove budalaštine. Vuk, dan. 5, 82. Ako krvnika ubije osvetnik, neće biti kriv za krv. Đ. Daničić, 4mojs. 35, 27. — *fff) podložnom rečenicom u kojoj je* što *ili* da *(starije* er). I obećava i opet brani tako hitro, da ti kaže, da si ti kriv što ona laže. I. Gundulić 224. Ne držim se još za kriva, što na Lemnu sam pribiva. Ǵ. Palmotić 1, 222. Što se smete, on kriv nije, s Captislavom tvoja vira. 2, 265. Oni su krivi što narod nevoļe dopade. A. Kanižlić, kam. VIII. *(Djeca)* nisu veće kriva, neg' na svitu što su živa. V. Došen 171a. Ja kriv nisam, što se orat ne da. M. A. Reļković, sat. G7a. Bog nije kriv što ļudi zlo čine. Nar. posl. vuk. 20. Ko je kome kriv što je zdrav i živ? 141. Nije kriva Bosna što je gladna Hercegovina. Pravdonoša. 1852. 31. — Ti si kriva, da *(ona)* ni ļuba moja. Nar. pjes. istr. 2, 128. Nije sudac kriv da mi je zlotvor živ. Pravdonoša. 1852. 10. — Al' nam ti *(ļubavi)* kriva nijes', er nas ti sadruži, neg naša huda čes, s ke svaki nas tuži. N. Naļešković 2, 88. — *ggg) akuzativom, ali ovaj samo stoji adverbijalno (kao* što, ništa *itd.) pokazujući ne samo djelo što je učinio ko je ‚kriv' nego veličinu ili mańinu ńegove krivice (isporedi:* Tomuj nijesam kriv ni vele ni malo. M. Vetranić 1, 116). Ja kriv ni dužan ništor se ne čujah. M. Vetranić 2, 115. Ako sam što ja kriv, reci mi, er ću sam učinit, veće živ na svijetu da nijesam. N. Na-

ļešković 2, 114. Al tako da sam živ, naći ćeš, da nigdar nijesam ti bio kriv naj mańu jednu stvar. 2, 121. Ja sam sve kriv. M. Držić 158. Ništa kriv nisam. A. Kanižlić, bogoļubn. 205. Ovi je postavļen u tamnicu, ali kriv nije ništa. And. Kačić, kor. 42. Koji nisu ništa krivi. M. A. Reļković, sabr. 8. Nisu sluge ništa tome krive. Nar. pjes. petr. 2, 131. Da ne pale varoši koja nije ništa kriva. Vuk, dan. 5, 46.

cc) može se izreći dativom čeļade na čiju je štetu što učinio zlo ili nepravedno onaj što je ,kriv'. Ašte je kto komu krivь, da ištetь sudomь. Zak. dus. pam. šaf. 31. Nikomu krivi ni dlъžni. Spom. sr. 1, 63. (1405). Ča ću svadit ńih, krivi ste mi toj vi. M. Marulić 86. Da nisi Bogu kriv. 127. Ako mi s' ti draga, jeda t' sam što ja kriv? Š. Menčetić 101. Nikomu nijesam kriv što živjeh na saj svijet. M. Vetranić 1, 155. Vijek ću zlebe kajati, za ke sam tebi kriv. 1, 396. Tko ti kriv i dužan ostaje. 2, 40. Zašto pastira izrani ne bivši t' ništa kriv? 2, 138. Da kad se smislim stav, i lita kad zbrojim, sebi kriv i neprav, ne znam ja gdi stojim. P. Hektorović 66. Gospoje, koja me sad mori i neće da sam živ, neg li me sve tvori, u čem joj nijesam kriv. N. Naļešković 2, 116. Mi smo krivi djeci, damo u ruke imanje. M. Držić 150. Dobre mi je sve kriva. 225. Uvrijedih sam sebe za ńoj ne bit kriv. F. Lukarević 13. Otac je kriv tebi. D. Zlatarić 13b. Nam ništo ne budući kriv ni dužan. M. Divković, nauk. 18. Sam će bit sebi krif. Đ. Baraković, vil. 68. Dake tebi ti si kriva od sve tuge, ti, Cerere. I. Gundulić 113. Majka je tvoja kriva nami. G. Palmotić 1, 140. Nitko drugi kriv nam nije, da smo ovako potisnuti. 2, 105. I budući tebi kriva, još me s neba trijes ne skrši? I. V. Bunić, mand. 11. Bogu kriv kada je. P. Kanavelić, iv. 327. Jeda li nisi kriv u ovomu komu? P. Knežević, osm. 316. Dok ne ide i ńu ne izbije, moja braćo, a kriva mu nije. M. A. Reļković, sat. F8b. Ja ću ćutit, jer sam sam sebi kriv. sabr. 19. Znaš li, što si jučer učinio baš od svoje u Tušini raje koja tebe ništa kriva nije? Nar. pjes. vuk. 4, 370. Ti si mi kriva. Nar. prip. vuk. 178.

dd) kad je značeńe da je ko učinio što neprave radi čega treba da bude suđen i pedepsan, može se ńekijem padežima izreći sud ili sudac ili pedepsa, n. p.: aaa) genetivom, sud ili pedepsa. Kriv bude suda. F. Glavinić, posl 52. — Kriv će biti ogńa vičńega. B. Leaković, nauk. 325. — *bbb) dativom, sud ili sudac.* Svaki koji se srdi na brata svoga, kriv će biti sudu. F. Lastrić, od' 243. Ko ubije biće kriv sudu. Vuk, mat. 5, 21. — *amo pripada i ovaj primjer:* Sav svijet da bude kriv Bogu. Vuk, pavl. rimļ. 3, 19. *i ovaj:* Da me tvoj gńijevan sud, Jesuse, ne oznobi; da me tvoj, vajmeh! gńiv u propas ne stavi zašto se čuju kriv ja tvojoj ļubavi. M. Vetranić 1, 395. — *u ovom se primjeru ističe dativom ko treba da bude po zakonu sudac:* Zidovom nisam kriv, zato k cesaru u Rim prozivam se. F. Glavinić, cvit. 207a. — *ccc) instrumentalom, o osudi, pedepsi.* Ona ti je, ne ti glavom kriva. G. Palmotić 1, 350. Zašto da mi učinite da budem glavom kriv caru? Đ. Daničić, dan. 1, 10.

d) riječi kriv *i* dužan *miješaju se među sobom tako da* dužan *može značiti što* kriv *(vidi* dužan, 1, c) *pa i* kriv *može značiti što i* dužan *u pravom smislu (vidi* dužan, 1, a). — *Između rječnika u Vukovu:* (može se čuti gdješto), ,schuldig (geld)' ,qui debet, debitor' *s primjerom:* ,Ja sam tebi nešto kriv'. Ne ostaše ni u čimь krěvi *(treba čitati* krivi, *kako i* čemь *mj.* čimь) carstvu mi. Spom. sr. 2, 18. (1348). Jere mi se su platili i nê- mi -su ničim krivi. 2, 26. (1371). Kriv, dužan novaca (Vuk veli da se ta riječ u tom značeńu ,može čuti gdješto'. Sav rudnički okrug u Srbiji govori je u tom značeńu). I. Pavlović.

f. *značeńe je kao kod* e, c), *ali se ne kaže o čeļadetu.* Daj se ugrabit, no slijedi me, neka je kriva moja sila. G. Palmotić 1, 259. Nije kriva trgovina neg trgovac od dobiti nepravedne. B. Zuzeri 64. Bre, mlogo puta nije ni siromaštvo krivo, što se misa govori u ruhu nespodobnu. F. Lastrić, od' 6. Al' je i tom bolost kriva. V. Došen 42b. Srića mu je i godina kriva kod svog' gospodina, da mu truda ne izplati. 56b. Srića ńemu biva kriva, da slast svita ne uživa. 201b. Nevinost je svemu tomu kriva. M. A. Reļković, sat. I1a. Zašto bijes moju kravu, kada ti ništa nije kriva? sabr. 57. Nije tebi Sava kriva, već je tebi majka kriva. Nar. pjes. vuk. 1, 438. Ali tome nije toliko kriv jezik, koliko su krivi oni što riječi jezika svoga ne poznaju. Vuk, pisma. 16. Nije samo ńegovo uporstvo krivo. Nov. sr. 1831. 4. Ovome je poslu kriv vaš sud. S. Ļubiša, prip. 231.

g. *u Vukovu rječniku:* krîvî vjȅtar (u Hrvatskoj), vide krivac 2.

h. *kod imena biļke:* krivi djed *ili* kriv djed *samo u istočnom govoru* kriv ded. Krivi djed, Bellevalia pallens Vis. u niškom okrugu. S. I. Pelivanović. javor. 1881. 123. *štampano* ,kriv ded'. Krȉv dȇd, Bellevalia pallens Vis. u niškom okrugu. S. I. Pelivanović.

i. *kod mjesnijeh imena (po svoj prilici u pravom značeńu).*

a) Kriva Bara, *mjesto u Srbiji. aa) u okrugu biogradskom.* Livada u Krivoj Bari. Sr. nov. 1873. 638. — *bb) u okrugu rudničkom.* Livada u Krivoj Bari. Sr. nov. 1866. 292. — *cc) u okrugu vaļevskom.* Pašnik u Krivoj Bari. Sr. nov. 1873. 83.

b) Kriva Feja, *selo u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 306. — *isporedi* Kriva Vjeja.

c) Kriva Granica, suma u Begaļici (u Srbiji u okrugu biogradskom). Ļ. Stojanović.

d) Kriva Kosa, *brdo u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* M. Đ. Milićević, srb. 879.

e) Kriva Kruška, *ńekakvo mjesto.* Na Krivu Krušku. Glasnik. 15, 297. (1548?).

f) Kriva Livada, *ime mjestima u Srbiji. aa) u okrugu kragujevačkom.* Livada kod Krive Livade. Sr. nov. 1861. 464. — *bb) u okrugu kruševačkom.* Sr. nov. 1863. 141. — *cc) u okrugu požarevačkom.* Ńiva zvana Kriva. Sr. nov. 1867. 593. — *dd) u okrugu vaļevskom.* Zabran sa ńivom u Krivoj Livadi. Sr. nov. 1873. 902.

g) Kriva Luka, *ime mjestima u Srbiji. aa) u okrugu biogradskom.* Livada u Krivoj Luci. Sr. nov. 1866. 479. — *bb) u okrugu vaļevskom.* Ńiva Kriva Luka. Sr. nov. 1872. 688. — *cc) pomińe se prije našega vremena takovo ime mjesno.* Kriva Luka. S. Novaković, pom. 135.

h) Kriva Mahala, *selo u Hercegovini.* Statist. bosn. 120.

i) Kriva Morava, *vidi u Daničićevu rječniku:* Kriva Morava, crkva sv. Stefana blizu Aleksinca kojoj je despot Stefan s bratom Vukom priložio zemļe u Lipovici: ,priložihь Krivi Moravê'. M(on. serb). 246. (1399). jamačno se tako zvao onaj kraj, pa po ńemu i ta crkva

k) Kriva Ńiva, *ime mjestima u Srbiji. aa) u okrugu biogradskom.* Livada u Krivoj Ńivi. Sr. nov. 1871. 528. — *bb) u okrugu smederevskom.* Ńiva u Krivoj Ńivi. Sr. nov. 1874. 375.

l) Kriva Rijeka. *aa) vidi u Daničićevu rječniku:* Kriva Rêka, u državi gospode zetske Đurđa i Balše, na ńoj bješe carina: ,na Krivu Rêku'. M(on. serb). 193. (1379). — *bb) u Srbiji (po istočnom govoru* Kriva Reka). — *aaa) tri sela: u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 131; *u okrugu rudničkom.* 145; *u okrugu užičkom.* 164. — *bbb) voda. (Morava)* prima pritoku Krivu Reku. S. Novaković, novo brdo. 4—5. — *ccc) župa.* K onom treba dodati da se predeo ili župa Topolnica danas zove Kriva Reka. S. Novaković, novo brdo. 10.

m) Kriva Vjeja (Vêja) *u starijim spomenicima. — isporedi* Kriva Feja. Kako putь izlazi izь Krive Vêje. Deč. hris. 27. A Kriva Vêja da imь je zabêlь . . . 27. U Krivu Vêju. Glasnik. 15, 284. (1348?).

n) Kriva Vuksa, *f. vis u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 14.

o) Krivi Brod, *zaselak u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 125.

p) Krivi Cer, *mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva kod Krivoga Cera. Sr. nov. 1873. 523.

q) Krivi Dol, *ime mjestu. — U spomeniku* xiv *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (Krivyj Dol). Na Krivyj Dolь. Glasnik. 15, 301. (1348?).

r) Krivi Laz, *karaula u Srbiji u okrugu kruševačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 725.

s) Krivi Lug, *mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Ńiva u Krivom Lugu. Sr. nov. 1868. 382.

t) Krivi Potok, *mjesto u Hrvatskoj.* Borci kod Daruvara. D. Hirc.

u) Krivi Put, *selo u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 40.

v) Krivi Vir, *ime mjestima u Srbiji. aa) selo u okrugu crnorijećkom.* K. Jovanović 166. — *bb) mjesto u okrugu kragujevačkom.* Ńiva više Kriva Vira. Sr. nov. 1866. 214. — *cc) ovako se mjesno ime pomińe prije našega vremena.* Krivi Virь. S. Novaković, pom. 135.

x) Krivo Drvo, *straža u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 272.

y) Krivo Poļe, *mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Krivome Poļu. Sr. nov. 1871. 674.

k. kriv čovjek *u igri ,caricama', vidi* 2. carica. — *Može biti ono što se drugdje zove* svraka *ili* ciganin, *vidi kod* 3. car *primjer Milićevićev.*

2. *adv.* krîvo. — *Komp.:* krȉvļê *(nije dobro* krivijê *u Stulićevu rječniku). — vidi i* 1. krivo.

a. *u pravom smislu, vidi* 1, a. — *Između rječnika u Mikaļinu* (krivo, iskrivļeno ,oblique'; krivo gledati, strašno i srdito ,torve vel torvis oculis aspicere'; krivo gledati, razočiti ,limis oculis aspicere'), *u Belinu* (,tortamente, stortamente' ,oblique'; ,torvamente' ,torve' 736b), *u Bjelostjenčevu* (krîvo, nakrivo ,curve, oblique'), *u Stulićevu* (,oblique, contorte').

a) uopće. Krivo sjedi, pravo reci. (Z). Poslov. danič. Ako l' se što obisi, odma krivo vaga klisi. V. Došen 62b. Il' se krivo od pańa povede. J. S. Reļković 178. I krivo sjedi, a pravo reci. Nar. posl. vuk. 102.

b) o gledańu, vidi 1, a, *b) cc).* Rad toga krivo na cara gledahu. I. T. Mrnavić, osm. 43. Izpod čela vitoroga razrok pogled krivo izbeči. I. Gundulić 475. Ne smiješ me krivo okom pogledat. (D). Tko krivo gleda, krivo i misli. (D). Poslov. danič. Koja ga krivo gledajući s vikom napopade. I. Đorđić, ben. 167. Stoje mnogi vojnici čuvajući straže oružani, da nitko na kraļa ne smi krivo ni pogledati, jer bi bio udiļ pokaran. J. Banovac, razg. 30. Jedno na drugo krivo gleda. pripov. 115. Na ńu paša krivo pogledıva. Nar. pjes. vuk. 1, 561. A na cara krivo pogleduje. 2, 181. Pak na ńega pogleduje krivo. Nar. pjes. petr. 2, 197.

b. *ne onako kao što treba, ali ne u moralnom smislu.* Krivo vatra ložena. Nar. pjes. vuk. 1, 520.

c. *ne onako kao što bi trebalo po istini ili po pravdi. vidi još i* 1. krivo. — *Između rječnika u Mikaļinu* (krivo, brez puta i razloga ,injuste, inique'; krivo, laživo ,falso, false'; krivo se zaklinati ,perjuro, pejero'), *u Belinu* (,abusivamente, cioè falsamente' ,falso, immerito' 10b; ,falsamente' ,false' 300b; ,immeritamente, cioè a torto' ,iniuria' 380a; ,a torto, cioè senza ragione' ,immerito' 736b; ,ingiuriosamente' ,iniuriose' 404a; ,inginstamente' ,iniuste' 404a; ,reamente' ,improbe' 609a), *u Bjelostjenčevu* (krivo, nepravično ,injuste, inique'. 2. krivo, himbeno ,false, mendaciter, non vere, ficte et fallaciter, dolose et insidiose'), *u Jambrešićevu* (,injuste, inique'), *u Voltiđijinu* (,a torto, falsamente' ,unrecht'), *u Stulićevu* (,inique, injuste, falso, injuriose, contra fas'. *komp.:* krivļe, krivije), *u Vukovu (vidi kod* 1. krivo), *u Daničićevu* (,injuste').

a) kad se što kaže ili događa ne onako kao što treba da bude, ali se ne ističe zla namjera u onoga koji govori ili radi. Ki sam slijep od puka slijepoga krivo znan. D. Zlatarić 38a. Il' kad pamet krivo kaže. V. Došen 190b. Kleti se krivo što cijeni da je istina. J. Matović 350. Budući da su me mnogi od ńih krivo razumjeli. Vuk, pisma. 24.

b) lažļivo, o govoreńu, što ne samo nije po istini, nego se ističe i zla namjera onoga što govori. Ki krivo oglasuju i oblaguju glasom eresije kogagod. Š. Budinić, ispr. 135. Ta krivo besidi. Đ. Baraković, jar. 27. Na tri načini krivo se govori. I. Mrnavić, ist. 104. Ki bi štogod krivo reći na pravedna ńega umio. A. Vitaļić, ostan. 130. Da su apoštoli pravo rekli a idoli krivo. S. Margitić, fal. 92. Nemoj, sine, govoriti krivo ni po babu ni po stričevima. Nar. pjes. vuk. 2, 193. — Ne svjedokuj krivo. N. Rańina 32a. paul. rom. 13. 9. Nitkor krivo ne svidoči. Đ. Baraković, jar. 50. Krivo svjedočiti na sudu. S. Matijević 36. Na Pravovića krivo svidoči. M. A. Reļković, sabr. 55. Krivo je svidočio . . . Dosvidočuje krivo. A. d. Costa 2, 77. Za korist iskrńega nije dopušteno krivo svjedočiti. J. Matović 408. Vas četiri dušom podnesite, a četiri krivo svedočite. Nar. pjes. vuk. 2, 159. — Zač je prisegao krivo u matrimonij čisto držati. Tondal. star. 4, 116. Koliko krat si krivo prisegal. Korizm. 29a. Ne kuni se krivo imenom mojijem. N. Rańina 83a. levit. 19, 12. Prêsižu krêvo imenom Boga. Š. Budinić, sum. 33b. Proklinajući ime Božje i krivo se ńime kunući. A. Gučetić, roz. jez. 33. Krivo rotiti ,perjurare'. F. Vrančić, rječn. Zakleti će se krivo i laživo. A. Komulović 17. Ako si se zaklinao laživo, krivo, nepotrebno. B. Kašić, zrc. 44. Kunući se krivo, sagrešuje se smrtno. S. Matijević 52. Da će se krivo zaklet. I. Grličić 45. Da se ne biste kadgod krivo zakleli. I. Đorđić, ben. 92. Zaklińe se krivo. A. Bačić 131. Hoćeš da je

(dušu) pridaš djavlu, psujući, lažući, krivo se kunući ... J. Banovac, razg. 98. Ti si se obeća na ispovidi, da nećeš psovati, krivo se kleti. 168. Trgujući krivo kupuju i prodavaju i još veće Bogom krivo zaklińajući se. J. Filipović 1, 250a. Niki smo naučili u ispraznost kleti se, niki još i krivo. F. Lastrić, test. 16b. Jezik krivo se kunući. 17a. U izpraznost zaklinajući se i krivo mlogo puta. 121a. Da će se krivo zaklińati. A. Kanižlić, kam. 101. Krivo se kleti. S. Rosa 73a. Krivo se je zakleo. I. Velikanović, uput. 1, 436. Kleti se Bogom i ostalim svetim i pravo i krivo. M. Dobretić 108. Ti se sinoć krivo kunijaše. Nar. pjes. vuk. 1, 316. Ako li ću zakleti se krivo. 1, 562. A on joj se krivo kunijaše. 2, 20. Zakuni se mnome triput krivo. 2, 82. Eda si se krivo zaklińala? 2, 109. Devojka se krivo Bogom klela. Nar. pjes. herc. vuk. 208. Dobro laži a krivo se kuni. Nar. pjes. juk. 204. Stari grivo, ne kuni se krivo. Nar. posl. vuk. 294. Boļe ti se krivo kleti. S. Ļubiša, prip. 162. Ko bi se krivo zakleo u sudu. Pravdonoša. 1851. 25. — Kad ju krivo osvadiše. Đ. Baraković, jar. 67. Na ženu se krivo tuži. 90. — Krstjane ki se krivo ispovidaju. Tondal. star. 4, 113. — *Amo mogu pripadati i primjeri u kojima se govori o pisańu.* Kada se krivo pripišuju naj poslidńa odvećanja. A. d. Costa 2, 178. Pak da je Pan bio Grk pisati krivo smiše. M. Katančić 43.

c) injuste, inique, *ne po pravdi, vidi* 1, c. Da je krivo uzeto i ne po pravdi. Mon. serb. 256. (1405). Krivo miru daju. M. Marulić 117. Dobro ko nam krivo Eva zgrišiv skrati. 214. Blago koje krivo skupi. 331. Krivo ali pravo naplniti kuću *(nastoji lakomac).* Korizm. 64a. Kolicijem krivo suđaše. Zborn. 154a. Krivļe moć ļuvena nikomur ne stvori. Š. Menčetić 321. Pravo li ubil jesi jego ili krivo? Š. Kožičić 11a. Ni krivo prodavati ni kupovati. M. Divković, nauk. 122a. Krivo mjeri. 122b. Vij kako me krivo zlobnici udiru. I. Ivanišević 278. Sudeći jedno isto djelo sad pravo sad krivo. I. Grličić 190. Čemu pogubit me krivo ištete? I. Đorđić, salt. 200. Što krivo sudite i lažįvo. 281. Trgovci krivo prodajući. A. Bačić 111. Krivo mireći. 127. Ne spomińujući se naj poslidńega časa, krivo se mȉrī, piše, i priuzimļe. J. Banovac, razg. 90. Stiči nepravedno, mȉri i prodaji krivo, daji zlu robu za dobru. 91. Ovo su oni koji krivo kupuju i prodaju. J. Filipović 1, 371b. Oni koji krivo steku čiji kruh blaguju? 1, 430a. Krivo mirio si. P. Knežević, pism. 11. Krivo joj se *(sotoni)* zajer čini, što je ona u dubini. V. Došen 116b. Jer i pravo kad govori, dilom svojim krivo tvori. 130b. Starešina čim ga dira, kad mu krivo ne da mira. 232a. I kraļu se svom zamira, i u druga krivo dira. 232a. Oblast, krivo puk vladati. 232b. A da sile tko ne čini, krivo kome u obćini. 233a. I iskrńeg krivo dere. 233a. Nije boļi od jednoga tata, koji svoga iskrńeg privari, krivo teče a za grih ne mari. M. A. Reļković, sat. D8b. Osmi dio baštine svoje krivo bijaše stekao. I. J. P. Lučić, razg. 30. Otac je *(jabuku)* krivo podeli, seb' uze više neg' meni. Nar. pjes. vuk. 1, 209. Lov loveći, krivo dijeleći. 2, 427. Ti me krivo osudi, sinovče. 5, 536. On je tuđe zemļe otimao i nogama krivo dijelio. Nar. pjes. petr. 1, 27. Bila ova *(stvar)* pravo ili krivo stečena. V. Bogišić, zborn. 431.

1. KRȈVA, *f. u Vukovu rječniku:* kriva sabļa ‚ein säbel‘ ‚acinaces‘ *s primjerom iz narodne pjesme:* Od bedre sam krivu izvadio.

2. KRȈVA, *f. u Vukovu rječniku.* (u Lici) nekakav novac (čini mi se od 30 krajcara) ‚art münze‘ ‚numi genus‘.

3. KRȈVA, *f.* štap koji je na dońem kraju kriv poput srpa, i služi za čobansku igru ‚krivańe‘. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

4. KRȈVA, *f.* krivo drvo u stražńem kraju kukruzane, koje sapińe doļe podumijente, a gore vjenčanice. u Dobrosolu. M. Medić.

5. KRȊVĀ, *f. u Vukovu rječniku:* nekaka svińska bolest, od koje se svińče zguri pa se obrće. — *I kao bolest u drugijeh domaćijeh životińa.* Što je kriva ostavila živa, ter još ima mrsa i prediva. Osvetn. 5, 18.

6. KRIVA, *f.* član od egije. u Posavini. F. Hefele.

7. KRȊVĀ, *f. mjesno ime u Srbiji. a) u okrugu kruševačkom.* Livada zovoma Kriva. Sr. nov. 1863. 380. — *b) u okrugu šabačkom.* Zemļa u Krivoj. Sr. nov. 1861. 167.

1. KRÍVAC, krivca, *m. čovjek koji je čemu kriv (vidi kriv, e, c)). u zakonskom se jeziku ovako kaže o čovjeku na kojemu ima kakva tužba pred sudom (a ako je baš i pravedan). nije lako razlikovati značeńe. — -a- stoji mj. ńegdašńega* ь *i zato ispada u svijem padežima osim nom. sing. i gen. pl. — Akc. kaki je u nom. sing. taki je u ostalijem padežima, osim voc.* krȋvče, krȋvci, *i gen. pl.* krȋvācā. — *Od* xii *ili* xiii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (vidi kod* kriv, 2), *u Belinu* (‚colpevole e colpabile, dicesi di chi è in colpa‘ ‚culpa obstrictus‘ 202a; ‚accusato, cioè reo‘ ‚reus‘ 25b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* krivec, kriv ‚reus, sons, culpae reus, nocens, noxius, criminis alicujus obnoxius, criminis alicujus convictus, furti reus‘. 2. krivec, koji krivicu čini ‚injurius‘), *u Jambrešićevu* (‚sons, reus‘), *u Voltiģijinu* (‚reo, colpevole, cagione‘ ‚ein schuldiger mensch‘), *u Stulićevu* (‚reus‘), *u Vukovu* (‚der schuldige, verbrecher‘ ‚reus‘), *u Daničićevu* (krivьсь ‚sons‘).

a. *uopće.* U kojej se župê što ispakosti, tazi župa voļa da da krivьce voļa da plati. Mon. serb. 16. (1195—1228). Ako li se obrête kto uzьmь posilijemь što ļubo ńihь u zemļi carьstva mi. vse tozi da plati carьstvo mi ... a togazi krivca da ište carьstvo mi. 161. (1357). Kto pozove krivca prêdь sudije. Zak. duš. pam. šaf. 36. Parac nima svidočastva svrhu krivca. Zak. vinod. 59. Ta osud krivac plati. 65. Ima platit ta krivac soldini 40. 67. Ļudi rotnici za osuditi krivce. 67. Tada se ima oni krivac tirati i iskati. Stat. poļ. ark. 5, 282. Povedi vsu družbu moju i uhiti krivca. Mirakuli. 131. Vodahu i njekoja dva krivca s ńim ubiti. N. Rańina 105a. luc. 23, 32. Ako ne bi bio krivac, ne bismo izdali ńega tebje. 109a. joann. 18, 30. Da s krivcem pravedan jednako zlo pati. M. Vetranić 1, 81. Da bude dostojne platiti a krivce rečenijem bičem pedjepsati. A. Gučetić, roz. mar. 188. Na sudu svetovńemu ili čovjecanskomu četiri se stvari hoće, to jest sudac, krivac, parac i svjedočba. M. Divković, bes. 30a. Da nam krivci ne uteku. G. Palmotić 1, 187. Dvojijem načinom krivac se čini, koji očito grijeh učini. S. Matijević 36. Da je proklet covik krivac. M. Radnić 176a. Krivce ištu i zlotvore. P. Kanavelić, iv. 231. Koji pod sudcem stase kano krivac. I. Zanotti, ned. priš. 26. Ako nisi od obranijeh, krivac ti si. J. Kavańin 16a. Ako ne pjeva skladno pivac, drugi 'e, a ne on sam krivac. 147a. I za krivca i za pravca. 311a.

*

Otar krivcem i grješnikom *(Marija)*. 520b. Pavao krivac učini se. S. Badrić, prav. nač. 27. Jaoh krivcu ki se kaje! I. Đorđić, uzd. 15. Da krvnik krivca umoriš. 80. Muka je naj veća jadnu krivcu obađenu. B. Zuzeri 98. Kratko vrijeme iskušańe krivca ovega prikornoga prisjeklo je. 345. Jest zajedno krivac i sudac. A. Bačić 361. Kad jednoga krivca dovedu na sud. J. Banovac, prod. 2. Koji ovu molitvu čini z Bogom govori, ili kako krivac sudcem. P. Filipović 58. Triba je da vam dadem krivca koga vi želite. P. Knežović, muka. 32. To svi znadete, da se prid sudcem za učiniti sud, oće naj prvo: davugija ili ti parac; drugo: zlotvor ili ti krivac, treće: svidoci. F. Lastrić, ned. 47. Krivac smrti dostojni osudi se na smrt. svet. 92a. Gdi 'e krivac, koji se od mene brani? A. J. Knezović 187. Kao da je Ignatija našast krivac očiti. A. Kanižlić, kam. 57. Misli da si priveliki krivac. utoč. 464. Ispovidam da sam veliki krivac. bogoļubn. 94. Nek se od ńeg' *(mača)* krivci plaše. V. Došen 69a. Zato sebe sudiš prava, što si krivac krivcem glava? 247a. Ne vide se sad one promjene koje se ńegda gledahu u grešnicih po kreposti riječi božanstvene, ne vide se bludnice promijeńene u golubice, lakomci obraćeni u blagodarnike, oholnici podniženi, krivci izpravjeni. Đ. Bašić 18. Bi uhićen kako krivac. 53. Evo smo mi krivci. L. Vladmirović 47. Sudac odrišuje krivca osvađena. Ant. Kadčić 187. Ako isti zaručnik, koji je prav, hotio bude, krivac ga je dužan poslušati. 495. Poznajući sebe za krivca. M. Dobretić 140. Zagledaj sam sebe kakono krivca koji žudi svoga sudca ublažiti. I. M. Mattei 234. Pijanac gledajući trizna, priļubodinac čistoga, krivac pravednoga . . . Đ. Rapić 31. Do god krivac ne naplati kvara. J. S. Reļković 167. Svaki po svomu dilovańu može poznati, jeli dobar ili zao, jeli pravedan ili krivac. B. Leaković, gov. 7. Bijeda na pravoga krivca (u šali, kao pravdajući krivca). Nar. posl. vuk. 12. Izvedu ona tri krivca iz havsta. Nar. prip. bos. 1, 69. Gospodo, da pravo sudite što sam ja krivac. Pravdonoša. 1852. 9. Krivac u sud kad hoće, a iz suda kad ga pušte. 10. Bože, ko je krivac neka krvcu plati. Osvetn. 3, 137. Zabuni se krivac s misli prave. 4, 5. Družba kruta da lozova pruta, pa ga splete krivcu nada pete. 4, 22. Krivac ‚der schuldige‘ ‚reo‘; ispovjedni —; ‚der geständige —‘; ‚— confesso‘; dokazni, dosvjedočeni — ‚der überwiesene —‘ ‚— convinto‘. B. Petranović, ručn. kńig. 71. I neće da sudbeno progoni krivca. Zbirka zak. 2, 20. On će se smatrati kao krivac poreznoga postupka. 2, 354. Imaće se proti krivcima dosuditi kazan zatvora. 3, 188. Ili ako okrivļenik radi takovoga djela u ovom kaznenom slučaju izjavļen bude za krivca. Zborn. zak. 1853. 704.

b. *vidi* kriv, 1, c, *c) bb)*.

a) s dativom. Krivac bude tilu i krvi Gospodńoj. I. Bandulavić 101a. paul. 1cor. 11, 27. Ti si krivac svemu kolikomu. M. A. Reļković, sat. C3b. On bi bio krivac škodi duhovnoj. Ant. Kadčić 5. Biti će krivac tilu i krvi Gospodinovoj. 155. Kojino su svemu tome krivci. Nar. pjes. vuk. 5, 51. Krivac kakovomu činu biti ‚sich einer that schuldig machen‘. Jur. pol. terminol. 453.

b) s genetivom bez prijedloga i s prijedlogom od. Krivac bude tijela i krvi Gospodinove. N. Rańina 146a. paul. 1cor. 11, 27. Vini i krivci têla Isukrstova. Š. Budinić, sam. 86b. Pilat jes krêvac smrti Isukrstove. 126b. Ovog zla krivci su. S. Badrić, prav. nač. 27. Koji vas zakon obsluži a u jednomu Boga uvridi, svi*(h)* krivac učinio se jest. J. Filipović 1, 219a. Svi se krivci poznajete ubojstva ovoga i krvi. F. Lastrić, test. 122b. Tko godi vas zakon obsluži, a potlači ga u jednom, učinio se krivac sviju. ned. 376. Poznajem, da sam krivac smrti tvoje. A. Kanižlić, bogoļubn. 331. Jeli krivac ubojstva tko poda drugomu otrov odlukom za ubit ga? Blago turl. 2, 128. Krivci su kradńe. 2, 174. Da ne bi... učinili se krivci krvi Gospodinove. Ant. Kadčić 107. Koji uzblaguje i uzpije nedostojno, krivac biti će tila i krvi Gospodńe. I. Velikanović, uput. 3, 50. Da je krivac vjere ockvrnute. J. Matović 306. Koji su krivci potlačeńa ove zapovijedi? 329. Mi smo Božji odmetnici, višje tajit nije moći, sve pogrde mi smo krivci. J. Krmpotić, katar. 142. O Sergijo nesrićniče, toli moreš pogledati sjajno nebo, sveg zla krivče, i od straha živ ostati. 143. Krivac biti hoće vikovite zloće. I. J. P. Lučić, razg. 119. Neće biti krivac prolića krvi. B. Leaković, nauk. 321. Ne ukazati se krivcem nevirnosti ļusko. M. Dragićević 183. — Od vsih tih on bi krivac bil. Naručn. 86b. Tako su roditeļi krivci i dionici od svijeh kolicijeh zala koja čine kćeri i sinovi ńih. M. Divković, bes. 105b. Ere nije krivac od štete učińene gospodaru. B. Kašić, zrc. 74. S plavi ćemo po načinu od pobune krivca odkriti. G. Palmotić 1, 59. Zato krivac nisi od mučanja. I. Ivanišević 308. Da će biti krivci od smrti Isusove. I. Ančić, svit. 54. Tko uvridi Boga jednim grihom, krivac je od sviju. S. Margitić, fala. 269. Koga krivcom naziva̍še od uvrijeđena veličanstva. I. Đorđić, salt. xi. Od pogrđeńa tolikog sakramenta krivac bi bio. A. Bačić 278. Vi isti bićete krivci i svidoci od vaših istih griha. J. Banovac, pripov. 24. Bit će krivac od sveg toga. V. Došen 147b. Od istoga griha krivac jest ko bi .... A. d. Costa 1, 25. Ne ukazati se krivcem od nevirnosti ļuske. Ant. Kadčić 93. Da je krivac od kojegagod grijeha. J. Matović 250. Krivac od preļubodinstva. 312. Osvadi ga kakono krivca od uvriđenoga carova veličanstva. I. J. P. Lučić, izk. 18.

c) s lokativom i prijedlogom u. Ki bo se ćutiti bude krivac u čem. M. Marulić 128. Da bi u jednomu uvrijedio, učińen jest u svijeh krivac. J. Matović 248.

d) s akuzativom i prijedlogom za. Ki je krivac za grihe ńih. Naručn. 79a. Oprost', brate, za sve krivac nije. Nar. pjes. vuk. 5. 536.

e) s genetivom i prijedlogom radi. Prid tvom pravdom ja sam bio rad mojih zloba krijevac tužan. A. Vitaļić, ostan. 90.

f) vidi kriv, 1, e, *c) bb) ggg)*. Listjem se odiva, nikad ništa krivac. A. Kanižlić, rož. 100.

c. *vidi* kriv, 1, c, *e) cc)*.

a) s dativom. Krivac si svemogućemu Bogu. B. Kašić, rit. 368. Krivac se ne učiniti pravdi, meni, svijetu i Bogu. P. Kanavelić, iv. 321. Jer smo po grihu učinili se krivci i dužnici Bogu. A. Bačić 86. Tko obori il' osmradi dvor, kojega kraļ sagradi, kraļu krivac on postane. V. Došen 111b. Svaki sam je krivac sebi što ga srda Božja bije. J. Krmpotić, katar. 141.

b) u jednom primjeru ima uz dativ prijedlog pram. Ako imamo i mrve ļubavi pram ńemu *(Bogu)* i ako se nahodimo krivci pram ńegovoj pravdi. J. Banovac, razg. 23.

c) mješte dativa može biti adjektiv posesivni. Ima pozvati svoga krivca. Stat. poļ. ark. 5, 246. K rokam ga vzeti kako svoga krivca ki svomu gospodinu neveru učini. Mon. croat. 289.

(1587). Ostasmo krivci Božiji. A. Gučetić, roz. mar. 188.

d. *može se izreći pedepsa genetivom, isporedi* kriv, 1, e, *c) dd) aaa)*. Krivac jest smrti. M. Alberti 458. Pravedni, baštinik kraļestva nebeskoga, a grišnik, krivac ogńa paklenoga. F. Lastrić, ned. 358. Odgovoriše svi: ,Krivac je smrti!' E. Pavić, ogl. 613. Vikovičńega osudeńa krivci jesmo. I. Velikanović, uput. 3, 10. — *I s prijedlogom* od. Ostaju krivci i dužnici od vičńe muke. P. Radovčić, nač. 30.

e. *sud i sudac stoje u dativu, isporedi* kriv, 1, e, *c) dd) bbb)*. Ako li tko ubije, krivac će biti sudu. I. Bandulavić 165[b]. matth. 5, 21. Koji ubije, krivac će biti sudu. A. Bačić 97. Koji srčbu nosi bratu svomu, biti će krivac sudu. F. Lastrić, ned. 140. Koji se razsrdi na brata krivac će biti sudu. J. Matović 336.

2. KRÍVAC, krívca, *m. jugoistočni vjetar.* — *isporedi* kriv, 1, g. *Akc. je kao kod* 1. krivac. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* (u Hrvatskoj) nekakav vjetar, koji se zove i ,krivi vjetar'. Plahi vjetar krivac (jugoistok). V. Vrčević, niz. 138. Zaduva strahoviti južno-istočni krivac. 286.

3. KRÍVAC, Krivca, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Dalmaciji u kotaru spļetskom.* Repert. dalm. 1872. 32.

b. *selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 41.

KRIVÁCI, Kriváká, *m. pl.* ime selu u Bosni blizu Bijeļine. M. Ružičić.

KRIVAČ, Krivča, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Krivču. Sr. nov. 1871. 229.

1. KRÌVAČA, *f. nešto krivo, nakrivļeno, upotrebļava se za osobita značeńa.*

a. *o sabļi (kao u rugu).* — *Između rječnika u Vukovu:* ,das krummstück (als ein spottname für den säbel)' ,curvus acinaces'. Krivača što mu višaše o bedri. S. Matavuļ, novo oružje. 80.

b. *u zagoneci.* Uhvatih pticu plovaču, zgulih joj dlaku krivaču, ńom sijah poļe bijelo, a poļe svijet viđelo. *(odgonetļaj:* pero). Nar. zag. nov. 163.

c. obod oko dońega žrvńa. u Kostajnici. F. Hefele.

d. Krivača, vrst vinove loze bijela grožđa. B. Šulek, im. 173. — *isporedi* krivuļa.

2. KRIVAČA, *f. mjesno ime.*

a. *vidi u Daničićevu rječniku:* Krivača, katunu Dragoļevcima bješe međa ,posrêdê Krivače Toloje'. G(lasnik). 15, 300. (1348?).

b. *zaselak u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 12.

c. *zaselak u Hercegovini.* Statist. bosn. 108.

d. *mjesta u Srbiji. a) selo u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 168. — *b) selo u okrugu požarevačkom.* 141. — *c) mjesto u okrugu smederevskom.* Ńiva u mestu Krivaći. Sr. nov. 1875. 631. — *d) selo u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 415. — *e) mjesto u okrugu vaļevskom.* Zemļa u Krivači. Sr. nov. 1875. 133.

KRÌVAČE, *f. pl. mjesno ime.*

a. *u spomenicima* XIV *vijeka (nahodi se samo genetiv), a između rječnika u Daničićevu.* Конь Кривачь. Svetostef. hris. 18. Конь Кривачь. Dečan. hris. 12. Mon. serb. 95. (1330).

b. *zaselak u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 20.

KRIVAČIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Boca 8. 22.

KRÌVAČKI, *adv. u Vukovu rječniku:* krivačkî, udario ga puškom krivački, t. j. kao batinom ili ,krivačom' ,wie mit einem prügel' ,fusti'.

KRIVADA, *f. ime vodi i mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u reki Krivadi. Sr. nov. 1867. 123.

KRIVÁDAK, krivátka, *m. nešto krivo (što bi trebalo da je pravo).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ,das gekrümmte zeug (z. b. eine schlechte flinte, pistole)'. — ,Što nijesi pravije drva đe usjeka, nego ovije krivadaka?' J. Bogdanović.

KRIVAJ, *m. mjesno ime.*

a. *u Hrvatskoj. a) selo u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeļ. 126. — *b) selo u županiji zagrebačkoj.* 80.

b. *u Slavoniji u okrugu požeškom. a) selo.* Razdijeļ. 115. — *b) pusta.* 130.

1. KRIVÁJA, *f.* velik nož što se nosi za pasom. M. Pavlinović.

2. KRÌVAJA, *f. mjesno ime.*

a. *u Bosni, selo.* Statist. bosn. 92. *i rijeka.* F. Jukić, zemļ. 11. *i u Vukovu rječniku:* u Bosni nekaka voda. cf. Vazuća. I Vazucu kraj vode Krivaje. Nar. pjes. vuk. 2, 103.

b. *u Hrvatskoj dva sela. a) u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeļ. 109. — *b) u županiji modruško riječkoj.* 60.

c. *u Slavoniji u županiji virovitičkoj. a) dva sela:* K. nova *i* stara. Razdijeļ. 141. — *b) pusta.* 139.

d. *u Srbiji. a) mjesto u okrugu požarevačkom.* Čair u Krivaji. Sr. nov. 1866. 621. — *b) mjesto u okrugu smederevskom.* Ńiva u Krivaji. Sr. nov. 1875. 19. — *c) u okrugu šabačkom.* — *između rječnika u Vukovu:* 1. rijeka u Pocerini. — 2. namastir na toj rijeci. — 3. selo oko te rijeke. — *selo.* K. Jovanović 175. Selo Krivaja zvalo se negda Dobrińe. M. Đ. Milićević, srb. 425. — *d) selo u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 396.

KRIVAJICA, *f. mjesno ime.*

a. *u Lici.* Krivàjica, ime vrelu i brdu u Počiteļu. J. Bogdanović.

b. *u Srbiji, selo u okrugu podrinskom.* Vuk. dan. 3, 233. Ilija Matić tužio Boju iz Krivajice. Glasnik. II, 1, 210. (1808). *sad je pusto.* M. Đ. Milićević, srb. 565.

KRIVAJIJA, *m. čovjek iz Krivaje.* Krivajija Matija Stepanović. Glasnik. II, 1, 31. (1808).

KRIVAJSKI, *adj. koji pripada Krivaji.* Krivajska *(opština).* K. Jovanović 175.

1. KRÌVĀK, kriváka, *m. nekakav novac (vrijedio je 17 starijeh krajcara).* — *U Vukovu rječniku:* ,ein siebzehnerstück' ,numus septemdecim cruciferorum'.

2. KRIVAK, *m. mjesno ime u Srbiji. a) u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Krivaku. Sr. nov. 1863. 166. — *b) u okrugu smederevskom.* Plac u Krivaku. 1868. 493.

KRIVALDIĆ, *m. vidi u Daničićevu rječniku.* Кривальдићь, 1411 Dubrovčanin ,Vlahota Krivaldićь'. (Spom. sr. 1,) 107. ńemu na drugom mjestu stoji prezime ,Krivamićь'. 101. (1411), pa će jedno ili drugo biti pogrješka.

KRÌVALIŠTE, *n.* ime zemļištu, gdje su se pastiri ,krivali' ili ,krevali' (vidi Ļetopis mat. sr. kńiga. 140. str. 50 i 51). M. Medić.

KRÌVAĻA, *f. vrsta bijeloga grožđa (vidi daļe u Vukovu rječniku).* — *U Mikaļinu rječniku:* krivaļa, dugo grozdje ,uvae dactyles, uvae dac-

tylides', *u Belinu* ,uva cornetta' ,uva corniculata' 781[b]; *u Stulićevu:* grozdje dugo ,dactylides uva'; *u Vukovu:* (u Dubrovniku) grožđe kojega su puca duguļasta i kriva ,art weintraube' ,uvae genus'.

KRIVAĻE, *f. pl. vidi* roguļice. S. Ļubiša, prič. 128.

KRÌVAĻICA, *f.* nadimak sabļi: Pa ja jamih bugar kabanicu, a poda ńu turnuh krivaļicu. M. Pavlinović.

KRIVAĻKA, *f.* vrsta kruške. Lukavac kod Slatine. D. Hirc.

KRIVAMIĆ, *vidi* Krivaldić. — *U Daničićevu rječniku* (Krivamićь).

KRIVAN, krivna, *adj. vidi* kriv. — *U pisaca* XVII *i* XIX *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kriv). Kad je krivan luk ne može biti prav. J. Armolušić 71. Krivan ,schuldbar'. Jur. pol. terminol. 152. Krivno neznanstvo ,schuldbare unwissenheit'. 453. *u dva zadńa primjera znači uprav: koji pripada krivici.* — *U Stulićevu rječniku ima i adv.* krivno *uz* krivo.

KRIVANA, *f. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu ćuprijskom.* Ńiva na Krivani. Sr. nov. 1861. 766. — *b) u okrugu kragujevačkom.* Ńiva na Krivani. 602.

1. KRIVAŃA, *f. krivļeńe (vikańe, vika).* — *U jednoga pisca crnogorskoga našega vremena.* Dok ih stade po kući krivańa. P. Petrović, gor. vijen. 60.

2. KRIVAŃA, *f. ime selu u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 34.

1. KRÍVÂŃE, *n. djelo kojijem što kriva.* — *U Vukovu rječniku:* ,das neigen auf eine seite' ,incurvatio, inclinatio'. — *U osobitom značeńu: ńeka čobanska igra, vidi* krivati se. — *u naše vrijeme u Lici.* ,Vi se, čobani, zabavite oko vratrijeg krivańa, a blago po tuđoj šteti'. J. Bogdanović.

KRÌVÂŠ, kriváša, *m. u Vukovu rječniku:* kriv veliki nož ,ein langes krummes messer' ,culter longior curvus' *s primjerom iz narodne pjesme:* On krivaša vadi iza pasa, na Turčina juriš učinio. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* krȉvâšu, krȉvâši.

1. KRÍVATI, krîvâm, *impf. postajati krivijem (u osobitijem značeńima).* — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* krívajû, *u aor.* krívah, *u ger. praes.* krívajûći, *u ger. praet.* krivâvši, *u part. praet. act.* krivao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod* 2).

1. *aktivno.*

a. *u pravom smislu, nagińati se na jednu stranu.* — *Između rječnika u Vukovu* (,sich neigen auf eine seite' ,inclinor'). Objesi ga Šarcu s desne strane, a s lijeve tešku topuzinu, da ne kriva ni tamo ni amo. Nar. pjes. vuk. 2, 393. Objesi ga końu o unkašu, s druge strane da sedlo ne kriva. Pjev. crn. 271[b]. Neće mu krivati što mu muhtija natovari. Bos vila. 1887. 242.

b. *u prenesenom smislu, činiti krivo, zlo, ne ugađati.* Što je Piva (što se pjeva) kriva, da u zajmu nikomu ne kriva? Osvetn. 1, 75. Al' nek' vam je s hica vatra živa i neka vam do vjere ne kriva. 4, 42. Kojim bi moglo krivati i ne ugađati. M. Pavlinović, razl. spisi. 308.

2. *sa se, refleksivno, biti štetan, škodļiv, neugodan.* Jer kasnije orat mu se kriva. J. S. Reļković 212. S ńeg se vrlo plodnom cvićn kriva. 222. Kad se gazdi meso solit kriva. 322.

2. KRÍVATI, krîvâm, *impf. kriviti, činiti da je što krivo, povlačiti što krivo (u osobitijem značeńima).* — *Akc. je kao kod* 1. krivati.

1. *aktivno,* krivati nož *vaļa da znači: krivo rezati.* Kad tiraju, nož nad pupom krivaj. J. S. Reļković 306.

2. *sa se, refleksivno, kriviti se, biti kriv, ići na krivo.* Pridńa *(noga)* pluga ispolak se kriva, kriva, rekoh, il na pošik pruža. J. S. Reļković 19.

3. KRÍVATI, krîvâm, *impf.* sakrivati. — *U Stulićevu rječniku:* ,abdere, occultare' *s dodatkom da je uzeto u pisca Menčetića (?).*

KRÍVATI SE, krîvâm se, *impf. igrati se ńeke čobanske igre, vidi* 3. kriva. — *Akc. je kao kod* 1. krivati. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Nemojte se krivati nego gledajte u blago'. J. Bogdanović.

1. KRIVČA, *f. ime biļkama.* Krivča (crifca u mletačkom rukopisu), anagallis, morsus gallinae (u mlet. rukop.), 1. Anagallis arvensis L.; 2. Stellaria media Vill. (Visiani), v. Krika. B. Šulek, im. 173.

2. KRIVČA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Krivči. Sr. nov. 1872. 428.

KRÍVČEV, *adj. koji pripada krivcu.* Kaže ocu krivčevu . . . V. Bogišić, zborn. 546.

KRIVČICA, *f. ime biļkama.*

a. suvrst vinove loze crna grožđa. na Braču. A. Ostojić.

b. Krivčica, anagalide maschio (Anselmo da Canali), Anagallis arvensis L., v. Krivičica. B. Šulek, im. 173.

KRIVČIČIN, *adj. (poss.?), vidi u Daničićevu rječniku:* krivьčičinь, crkva je spasova u Prizrenu imala ,dvorь više careva dvora krivčičinь', ńojzi je takođe pripadala i ,ńiva krivьčičina na vrьbničkomь poļi'. G(lasnik). 15, 270. (1348?).

KRÎVDA, *f. nepravda, isporedi* krivica, krivina. — *Postaje od* kriv *nastavkom* ьda, *isto kao* pravda *od* prav. — *Riječ je praslavenska, ispored* stslov. krivьda, *rus.* кривда, *češ.* křivda, *poļ.* krzywda, *ali se u našemu jeziku ne javļa prije* XVII *vijeka.* — *Između rječnika u Stulićevu* (,iniquitas, iujustitia, injuria, contumelia' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Vukovu* (,das unrecht' ,injuria'). Od krivde koja je na svijetu. M. Radnić IX. Pokriti ovu istinu s jednom velikom krivdom. 161[b]. Ļudsku hudu zlobnu krivdu uztrpļeni podnositi ako budu. J. Kavańin 60[a]. S tuja mjesta koga krivdom zlom posjede. 258[b]. Jer je krivda tvoja. J. S. Reļković 397. Vidjećeš mi i pravdu i krivdu. Nar. pjes. petr. 2, 56. Ako svez'o za krivdu Strahila. 3, 232. Pa ti meni krivdu učinio. Nar. pjes. juk. 261. Nebo veli: ,Na zemļi je krivda', zemļa veli: Na nebu je krivda'. Izaslaše svetoga Iliju, da on vidi kod koga je krivda . . . al' je krivda na zemļici crnoj. Nar. pjes. vil. 1867. 455—456. Ako pravda ne pomože, krivda neće pomoći. Nar. posl. vuk. 7. Sad je boļa krivda nego li pravda. Nar. prip. vuk. 106. A pak nije ni ńegova krivda. Osvetn. 3, 18. Nek se znade pri komu je krivda. 3, 80. Nu sudbina dosudila slijepa, da se zmaje sam ujede s repa, a ne pade krivda na nikoga. 6, 80. Ako nas drugi prevare rečima, mi to smatramo kao krivdu. M. Đ. Milićević, škol. 16. Procijeniti nepokretninu nego da s tim ne bude skopčana kakova krivda za vlasnika. Zbornik zak. 1866. 83.

KRIVDITI, krivdim, *impf. činiti krivo (objektu).* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚nocere, offendere, laedere, injuriam inferre' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

KRIVEDAN, krivedna, *adj. kriv (samo u prenesenom, moralnom smislu).* — *Ima i ruski adv.* криведно. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kriv *iz Zlatarića).* Mniš da je nauk moj krivedan. D. Zlatarić 23b. Što naglo i krivedno, krotko stvorihu i pravedno. J. Kavańin 303b. Al' pomozi jaki nejakomu, i pravedna ne daj krivednomu. Osvetn. 2, 127.

KRIVEĻ, *m. ime selu u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* K. Jovanović 165.

KRÌVEĻA, *m.* šaļiv naziv za onog kome su noge krive. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Aja, brate, taj kriveļa neće nikad dokriveļati'. J. Bogdanović.

KRIVEĻSKI, *adj. koji pripada Krivelu.* Kriveļska Reka. M. Đ. Milićević, srb. 874. Kriveļska *(opština).* K. Jovanović 165.

KRIVENI, *m. sing.? ili m. (ili f.?) pl.? mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Spom. stoj. 185.

KRIVÉŃE, *n. djelo kojijem se krije, isporedi* krijeńe. — *Pravilnije je nego* krijeńe, *jer -i- stoji mj.* y. Krov bude . . . za slobod i za krivenje od grada i od dažda. I. Bandulavić 122a. isai. 4, 6.

KRIVÈTINA, *f. augm.* 3. kriva. ‚Zametne se svaki dan krivetinom, pa e'o u krivańe'. J. Bogdanović.

1. KRÌVICA (krivica), *f.* injustitia, injuria, delictum, error, culpa, crimen, *uopće nešto što nije po pravdi, ali kod toga ima više značeńa, premda se ne mogu svagda lako među sobom razlikovati.* — *isporedi* krivda, krivina. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (krivica, krivina, bezakońe, nerazlog ‚injuria, injustitia, praejudicium, noxa, indignitas, iniquitas'. 2. krivica ka se rečjum čini, opsovańe ‚contumelia, convicium'. 3. krivica, pregreška ‚culpa, pravitas, vitium'), *u Jambrešićevu* (‚injuria, iniquitas, injustitia), *u Voltiđijinu* (‚torto, ingiuria' ‚unrecht'), *u Stulićevu* (‚culpa, noxa, reatus, error, damnum, offensio'), *u Vukovu*: (po Vukovijem bileškama): krivica (i krivica), ‚schuld' [‚culpa'].

a. injustitia, *nepravda, nepravednost, kao suprotno uopće pravdi, nepravedno postupańe (ne samo jedno djelo nego način i načelo kod postupańa).* Kako bi im se hotela zneti plemenšćina po krivice. Mon. croat. 127. (1486). Svud krivica vlada. P. Vitezović, odil. 45. Poznajući vasega prvašńega suda krivicu. A. Kanižlić, kam. 133. Morebiti po pravici, il' da nije po krivici? V. Došen 223a. Da su stari po krivici zadobili blago dici. 57a. ‚Ako ne moš pravicom, a ti krivicom'. J. Bogdanović.

b. injuria, *što se kome učinilo na štetu i proti pravdi, ne ističući osobito moralnu stranu samoga djela nego štetu i nepravdu što je drugi pretrpio.* Biše pozval pred sudce za krivice i škode. Mon. croat. 130. (1487). Ako bi jedna strana drugoj ku krivicu učinila. 131. (1487). Inače da će tu krivicu i špot s vojskom pri ńih poiskati. P. Vitezović, kron. 168. Ona mi je učinila dvi krivice na smrti Karlovoj. J. Banovac, pripov. 130. Da mu je krivica učińena od zlobnih obtužiteļa. A. Kanižlić, kam. 25. Ne more se ovo reći brez velike krivice i pogrde oniju episkopa. 45. Radi silovite krivice tužio se je Karlu. 82. Ńemu krivicu učiniti i pogrditi *(ga).* 213. Naučiti možemo . . . od Josipa zaboravļeńe krivica. E. Pavić, ogl. XIII. Da na duši, il' na tilu nit' krivicu, niti silu nitko nikom u občini ne učini. V. Došen 216b. Jedno ili više sela odgovaraše za krivicu učińenu na ńihovoj zemļi. Đ. Daničić, majkov. 299. Tko bude mislio, da mu je krivica učińena . . . Zbirka zak. 2, 24.

c. delictum, scelus, *zlo ili krivo ili nepravo djelo protivno moralnijem ili državnijem zakonima zlom namjerom počińeno, grijeh.* Bog hoće napraviti sve zgrišenje i krivice tvoje. Živ. kat. star. 1, 221. Da mu *(Bog)* prosti vsaku krivicu. Naručn. 54b. Krivica misli ali tela. 68b. Dobrih misal je ondi krivicu uajti, kadi krivica ni. 72a. Imeju umoriti se gladom za voļu ńih krivic. 96a. Kada se ostavi misa u svetkovinu, jest krivica. A. Baćić 338. I ono što podnosaju *(u paklu)* priļubodivci za onu krivicu, da se ne more izkazati. J. Banovac, razg. 107. Odkriće se i izaći na sridu one tvoje laži, krive kletve, psosti . . . i svaka druga krivica. pripov. 25. Kad se uvridi kraļ, čini se krivica uvriđeńa kraļeva veličanstva. 58. U Isusu ne nahođaše nijedne krivice. 82. Za sakriti svoju krivicu. F. Lastrić, test. 120b. Spasiteļ koji je brez svake krivice. M. Zoričić, osm. 105. Jer učini toliku krivicu. M. A. Reļković, sat. F6a. Velika stanovito jest krivica nezafalnost. sabr. 29. Da odpušta krivicu priļubodinstva. Ant. Kadčić 442. Drugačije mogao bi brez krivice svaki hinac i varaoc reći, da je prikoredno uzdignut za ponovļeńe crkve. I. Velikanović, uput. 1, 260. Krivci glavnih krivica smrtju se pedipsaju. 3, 10. Svaka krivica porađa i donosi sobom kaštigu. B. Leaković, gov. 148. Da plati pravdi Božjoj za našo krivice. nauk. 43. Može li čovjek pustiti ženu svoju za svaku krivicu? Vuk, mat. 19, 3. Metnuše mu više glave krivicu ńegovu napisanu. mat. 27, 37. Da vidite da na ńemu ne nalazim nikakve krivice. jov. 19, 4.

d. error, erratum, *što nije učińeno po pravdi kako treba, ali bez zle namjere, pogreška.* More biti da ćeš naći *(u ovoj ńizi)* i veće krivica koje sam po slabosti doisto razuma moga a ne inačije pripustio. F. Lastrić, test. XIII. Štioci . . . vole više puta (samo ako nije krivica po sebi očita) sami sebe potvoriti, u stvari sebi neugodnoj, da oni krivo imaju razumeći, nego da je pisaoc krivo imao pišući. V. Došen IX—X.

e. culpa, noxia, *odgovornost, t. j. stańe onoga, koji je što nepravo učinio, s čega je moralno kriv.* Naša krivica ni, zač se bismo imili dvignuti. Mon. croat. 216. (1526). Tko ima krivicu od grijeha nego ti koji si sagrišio? M. Radnić 39a. Ako te zafati iznenada *(smrt),* tvoja je krivica. 333b. Koji je bio vrnć a sada je mlak, jest u krivici. M. Radnić 501b. U grihu su dvije krivice, vikuvičńa jedna, vrimenita druga. A. Baćić 512. U čoviku ostaje krivica za grih učińeni. J. Banovac, uboj. 7. Te da je u Bogu krivica, jeda bi mogao biti Bog? F. Lastrić, ned. 115. Po mojoj krivici jesam se postavjao na pogibil imat ih. Blago turl. 2, 142. Koji se u nijednoj smrtnoga griha krivici ne nahode. I. Velikanović, uput. 3, 60. No će biti i tvoje krivice. Nar. pjes. vuk. 5, 536. Ti si pod krivicom, i moraš ići u sovet, da se pravdaš. Vuk, grada. 47. On uteče i odnese krivicu sa sobom. 67. Svi se gotovo spisateļi naši jednako tuže da u našemu jeziku nema riječi za ńihove misli; ali tome nije toliko kriv jezik, koliko su krivi oni što riječi jezika svoga ne poznaju, a još više što ne misle srpski nego ńemački ili latinski. krivica bi se ova mogla tijem opravdati, što su oni

proveli mladost učeći nauke na ovijem tudijem jezicima. pisma. 16—17. Ako je kaka krivica na meni, ubij me sam. Đ. Daničić, 1sam. 20, 8. ,Čija je krivica, moja al' tvoja, da o tako ispalo?'. J. Bogdanović.

f. crimen, *potvorańe, potvora.* Od tolikoga velikoga pokarańa dade krivicu grihom. M. Radnić 147a. Eva daje krivicu zmiji. J. Banovac, pred. 101. Druzijema davati krivicu. I. A. Nenadić, nauk. 173. Poče karati i krivicu davati onomu koji biše kriv. And. Kačić, kor. 62. — Bacićemo krivicu na ńega. Vuk, dan. 3, 165. Sad se posvađaju između sebe bacajući jedan na drugoga krivicu. Vuk, dan. 5, 26. Baciše na mene ovu krivicu. pavl. 2kor. 12, 13. Bacaju krivicu na jezik. pisma. 67. — Govorau, da će se ova krivica kadgod na ńegovu glavu oboriti. A. Kanižlić, kam. 101. Svu krivicu na ńega oboriše. Vuk, rječn. *kod* oboriti. — Poznao da se nepravedno na ńi krivice meću. I. Velikanović, uput. 1, 225. — Druge će uvek tući ńu i krivicu će svakad svaļivati na ńu. M. Đ. Milićević, zlosel. 256. — Teške krivice iznošahu na Pavla. Vuk, djel. ap. 25, 7. — Vidim da se ti opiraš a krivicu na me tiraš. S. Margitić, ispov. 251. — Kad mu se naprti kakva krivica. D. Obradović, basn. 288. — Lasno je odbiti krivicu na mrtvoga. Nar. posl. vuk. 167. — Neka na me i na dom oca mojega padne krivica. Đ. Daničić, 2sam. 14, 9. — Da sina osvade krivicom. S. Margitić, fala. 122. — Ti si pod krivicom. Vuk, grada. 47. — Da odgovore onoj krivici. P. Macukat 33. Zašto ništa ne odgovaraš na ove krivice za opravdati se? E. Pavić, ogl. 613. — Koliko ti progonstva i krivica pritrpi! A. Kanižlić, fran. 140.

2. KRÌVICA, *f. nešto (ženskoga roda) što je krivo; nahodi se rijetko i u osobitijem značeńima.*

a. *vrsta smokve (krive, nakrivļene). — U je dnoga pisca* xv *vijeka.* Pak smokve krivice i zamoršćice. M. Marulić 77.

b. krivica, *dem.* 3. kriva. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

c. krivica, *žensko čeļade što je krivo (u moralnom smislu), isporedi* krivac. — *U rukopisu* xvii *vijeka.* Kako Stijepo svoju ļubi krivicu britkom sabļom strati. Nar. pjes. bog. 110.

1. KRȈVICÊ, *adv. krivo. — U dubrovačkoj poslovici* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,oblique'). Htjet do ciļa (konca) pravice, biva sve pak krivice. (Z). Poslov. danič.

2. KRIVICE *(?), f. pl. (?) ime mjestu u Poļicima u Dalmaciji. —* xv *i* xviii *vijeka.* Peć u Krivica. Stat. poļ. ark. 5, 309. (1482). 313. (1665).

KRÌVIČAN, krivična, *adj. uprav koji pripada krivici, ali se upotrebļava i kao* kriv *u moralnom smislu. — Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* kriviček ,injuriosus') *i u Stulićevu* (v. kriv).

1. *adj.*

a. *vidi* kriv, 1, *e, c) i* f. Saule, pravično ali krivično jest srce tvoje prema Isukrstu? F. Glavinić, cvit. 178a. Vekši j' grih pravične triti neg krivičnim oprostiti. P. Vitezović, cvit. 67. Nazivajuć sebe krivičnu. A. J. Knezović xiii.

b. *vidi* kriv, 1, b *i* c. Ki nepravične polagaju daće ili harmice krivične. F. Glavinić, svitl. 113. Kadi mora ni pravična, i vera je tu krivična. P. Vitezović, cvit. 88. Ne boj se krivična suda. A. Kanižlić, kam. 275. Bog onaj ńegov krivični posao razčini. M. A. Reļković, sabr. 50. Očitovańe o robi krivično je onda, ako je mjesto tarifnoga imena kazano koje drugo, ili kriva množina, kakvoća itd. Zbornik zak. 1853. 972.

c. *koji pripada krivici.*

a) uopće. Nego se u mukah od očistjeńa zadržaju, dok po ńima podpuno ne zadovoļe pravdi Božjoj nike krivične ostanke. B. Leaković, nauk. 107.

b) u osobitom značeńu: koji pripada sudu što raspravļa o krivicama, isporedi kriminalan. Popečiteļ pravosudja dužan je osnovati, spisati, progledati i tolkovati zakone građanske i krivične. Nov. sr. 1835. 81. *(Policiski činovnik mora)* da razmatra krivične presude. M. Đ. Milićević, međudnev. 18. Jednoga dana sudija Milostić sedaše u sudu, u svom krivičnom odeļeńu. 230. Učiteļi mogu se ukloniti zbog krivičnoga prostupa. Zbornik zak. 1873. 122.

2. *adv.* krivično, *krivo u moralnom smislu. — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (,injuriose, contumeliose, per injuriam') *i u Stulićevu* (v. krivo *iz Bjelostjenčeva).* Da nij' stračen *(sic)* taj krivično. J. Kavańin 121b.

KRÌVIČICA, *f. neka biļka.* Krivičica, anagallide (Bartulović), češ. křivatec (Gagea), křivuška (Arisarum), Anagallis phoenicea Lam. (Visiani, Lambl), v. Krivčica. B. Šulek, im. 173.

KRIVIČIĆ, *m. prezime. —* xv *vijeka.* Andrij Krivičić. Mon. croat. 81. (1455).

KRIVIČNOST, *f. osobina onoga koji je krivičan. — U jedinom je primjeru (našega vremena) isto što* krivica. Samo ako je sumńa, da je u očitovańu kazni dostojna krivičnost učińena. Zbornik zak. 1853. 969.

KRIVIĆA ADA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom.* Dobro praviteļstveno do vode Drine, suvat Krivića Ada. Sr. nov. 1867. 309.

KRIVIĆA BRDO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zemļa u Krivića Brdu. Sr. nov. 1869. 47.

KRIVÌNA, *f. osobina čega što je krivo ili onoga što je kriv; naj češće se upotrebļava u prenesenom značeńu kao* krivica. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* krȉvini, *u acc. sing.* krȉvinu, *u voc. sing.* krȉvino, *u nom., acc., voc. pl.* krȉvine. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* krivina, *rus.* кривина.

1. *u pravom smislu prema* kriv, 1, a *i* g—i. — *Između rječnika u Mikaļinu* (krivina, iskrivļenje ,flexus, flexio'), *u Bjelostjenčevu* (krivina puta ,anfractum, anfractus, viae flexus'), *u Voltiģijinu* (,tortuosità' ,krümmung'), *u Stulićevu* (,obliquitas'), *u Vukovu* (,die krümme' ,curvitas').

a. *uopće.* Izmislimo od puta diļinu, krivinu . . . B. Kašić, nač. 14. Šipka upravna stavļena u vodu čini se ukrivna i pribijena zaradi krivine sjene. M. Radnić 23b. Aršinom upravnijem mjerimo krivinu jednoga kamena. 561b.

b. Krivina, *kao ime mjestu u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Zemļa na Krivini. Sr. nov. 1873. 1170.

2. *vidi* 1. krivica. — *Između rječnika u Vrančićevu* (,culpa'), *u Mikaļinu* (krivina, pomankanje ,culpa, reatus, noxa, defectus, crimen, vitium'), *u Belinu* (,torto, sost. cioè ingiuria o ingiustizia' ,injuria' 736b; ,inginstitia' ,pravitas' 401a; ,colpa, difetto, errore' ,crimen' 202a; ,taccia' ,nota' 719b), *u Bjelostjenčevu* (v. krivica 3; krivina, himbenost ,falsitas, mentita res, falsa res plenaque mendacii'), *u Voltiģijinu* (,taccia, ingiuria' ,unbilligkeit'), *u Stulićevu* (,culpa, noxia, reatus, injuria, injustitia'), *u Daničićevu* (,injuria; culpa').

a. injustitia, *vidi* 1. krivica, a. Krivinomь posêdoše i po sili uzeše župu. Mon. serb. 217. (1391). Zakona misto daj i pravde razlogu potrti se ne daj krivine nalogu. M. Marulić 140. Dopusti, krivina da mene ostavi. N. Dimitrović 41. Ļubļaše pravicu, ni trpil krivine. M. Kuhačević 75.

b. injuria, *vidi* 1. krivica, b. Ako nekъto ѡdь mojihь kьmeti čine vi krivinu, da se pri predь mnovь. Mon. serb. 29. (1240). Da ta krivina sê sь pravinovь isьpravi. 29. (1240). Ako se koja godê krivina čini, da se sudomь isьpravьļa. 46. (1254). Da ju primamь za materь ... dokoli bi ne bilo matere mi suproću mani takovo učińenje, kako bi mogli reći dobri ļudije da je za to podobno ѡstaviti sinu materь svoju ... Dokoli bi ne ѡsvidočena takova krivina, za ku bi tribi učiniti sinu i materi zlu voļu. 274—275. (1410). Da je štoѡ komu ńihь rečenne gospode ѡdь jednoga do drugoga ńimь medu sobѡmь koja krivina a ili nepravda. 459. (1453). Prijateļu, ne čińu tebi krivine. Bernardin 20. luc. 20, 13. Zastupi večkrat crikav i obrani ot krivin. Š. Kožičić 51a. Čineć mi svaku krivinu. D. Rańina 26a. Rańen, krvav, splesan meni tu ćeš platit sve krivine. G. Palmotić 2. 411. Čineći im koju krivinu ili pogrdu, grijeh jest. S. Matijević 58. Ako ti je tko pod nebi ku krivinu učinio. P. Kanavelić, iv. 190. Krivina je velik grijeh, ali joj je pravda lijek. D. Poslov. dame. Sile i krivine mrziš, ke se meni čine. I. Đorđić, salt. 10. Al' ne čini tijem n'komu kê krivine. J. Kavańin 17b. Učiniti veliku krivinu ,far torto grande' ,gravem injuriam facere'. A. d. Bella, rječn. 736b. Ne govori no da se ne može moliti za krivine učińene, ubojstva ... J. Matović 141. Tako nikomu ne čini krivine ni himbe. Ant. Kadčić 70. Nepravice i krivine učińene u prodavańu i kupovańu. 261. Plata odgovorit ima krivini. A. Kalić 208. Šteta učińena navalice u zloj namisli i učińena znajući i hotomice u nepažńi zove se krivina. Građ. zakonik. 2, 270.

c. delictum, *vidi* 1. krivica, c. Ni za jednu ńih zgrihu ni krivinu. Mon. serb. 378. (1434). Ništar ne nahoju krivine u ovom čoviku. Bernardin 83. luc. 23, 4. Ja nijedne krivine ne nahoju u ńem. 88. joann. 18, 38. Krivinu tvorismo. M. Marulić 31. O blažena krivina, ka takova i tolika odkupiteļa dostojna bi! Korizm. 55a. Ja ne nahajam nijedne krivine v ńem. 96a. Jegože Oton velikih krivin radi pokrivna nizloži. Š. Kožičić 51b. Prišal je ńińe dan v ńemže krivin tvojih muke splatisi 57b. Poslušajte Božjega suda od krivine. Zborn. 28b. Ne gleda našijeh krivina. 78b. A ti Bog ki sidi na sudu od zgara, spomen' se, da vidi krivine i kara. H. Lucić 216. I mnoge krivine po sve dni slijedih ja. N. Dimitrović 55. I bivši u svem prav, ne stvoriv krivinu, da moja sva ļubav u malo poginu. N. Naļešković 2, 75. Ti hotje jur sljesti s nebeske visine, za patit bolesti rad naše krivine. D. Rańina 145b. Koja mi gńiv nosi krivinu za moju. S. Gučetić Bendevišević 230. Gospodina bez krivine bičimi izbiju. B. Kašić, is. 56. Boļe je sada iskoriniti krivine. nasl. 51. Ako si u anđelijeh našao krivinu 128. Ne pomińaj, Gospodine, krivin naših. M. Alberti 328. Sudče, koga u tmini od pakla stavi bog, da svakoj krivini nać budeš svoj razlog, Radamante! I. Gundulić 101. Opovidjeh, Gospodine, ja svu zloću moju tebi, i ne ostavih skrovnu u sebi nepravednos me krivine. 195. To li nazbiļ tkogod minu, još da na ńu *(dragu moju)* ne pogleda, uzeh sumńu za krivinu. 226. Milosrdje je Božje veće, neg' sve hude me krivine. 217. A maćeha oca moga da od pastorka mrzi sina čudit mi se nije od toga: to je općena svijeh krivina. 310. Ne prašta se vik krivina veličanstva uvrijeđena. 495. Koji grijeh, ka bila u vas je krivina? G. Palmotić 1, 53. S plavi ćemo po načinu od pobune krivca odkriti i pedepsat zlu krivinu. 1, 59. Tegnut u čas gosta moga krivina je teška i mnoga. 1, 150. Pođ' prid kraļem i prid pukom ńe krivine ukazati. I, 350. Ako se *(moja kći)* u krivini toj prihudoj bude odkriti. 1, 365. Hvaļene su sve krivine, dobro i koris ke rađaju. 2, 122. Udane grabit žene krivine su netrpjene i prid bogom i prid ļudim. 2, 177. Da se svudi glasi ujeduo našijeh ļudi i krivina i pokora. 2, 391. Iza mnoge ńe krivine. I. V. Bunić, mand. 3. Milosrdje za krivine, blagi Bože! 12. Od broja onih ki po svojoj krivini osudjeni su. P. Radovčić, nač. 18. Krivac opovijeda svoje krivine. M. Radnić 494b. Iskorijepit sve krivine. P. Kanavelić, iv. 22. Pače zemļa ne strese se, neg uzdahnu iz dubine, milos Božja da gane se prostit težke me krivine. dubrovnik. 14. Za našu zlu krivinu Božjoj pravdi hteć zgoditi. A. Vitaļić, ostan. 36. Brez' svake krivine ginuti videći. Oliva. 37. Ne spomińuj se od ńegovih starih krivina. L. Terzić 22. A sukńu mu omazaše vrućom krvļu od živine, ter ju k otcu odaslaše, da pokriju ńih krivine. P. Vuletić 12. Zašto taku vi krivinu, neharnici, učiniste? 67. I zakono bez krivine mirne dnevi s ńom iztraje. J. Kavańin 47a. Ako je kâ krivina razgledati stvari lijepe. 199b. Da tajne ńih krivine tu očito ne svjedoči. 404a. Jesi li držan ńemu za tvoje krivine zadovoļiti? A. d. Bella, razg. 7. Jeli krivina koliko velika? 29. Tko istomačiti može krivinu onoga roditeļa? 63. Rekoše da krivine ļudske pravda ne sudi. I. Đorđić, salt. 27. Ukopa u stine s svôm ljeposti svoje krivine. uzd. 3. Tko po krivinah zvijer se učini. 7. Nije krivine činit sve što mnozi čine. 21. Svjetovne na krivine sličnom platom odgovori. 134. Očisti me, Gospodine, od potajne mê krivine. 56. Poboļe se svijet priteškom nemoći od krivina. ben. 2. Vaše minute krivine višńemu ispovijedajte. 93. Ļuvena krivina. pjesn. 4. Pravedno svaku svoju krivinu razaznati i suzami je pokornijem raščistiti. B. Zuzeri 3. Sve su ovdi ispisane tvoje krivine prisramotne. 306. Ti pokorne aj mi suze da krivine plačem moje. A. Boškovićeva *u* I. M. Mattei 351. Oprati rane moje i izliječiti krivine moje. I. A. Nenadić, nauk. 216. Neka poznate koja je krivina ne imat pomńu od svoje djece. Đ. Bašić 5. Nahodeći se u tminah od tamnice nenadane suzi i plače, ter pun žalosti i zlovoļe ište krivinu za koju je u ńu uljezo. 5. Jer si puna zloće i krivina. M. A. Reļković, sat. F6a. Neka ide na svit med živine, jer učini tolike krivine. F7a. Upali su u ostale od ovakoga načina krivine. A. d. Costa 1, 80. Ako mu ne odkriješ sve tvoje krivine. Ant. Kadčić 215. Pojde se ispovjediti od te krivine. 258. Cijeća mnoštva mojijeh krivina. L. Radić 5. Pilato koju krivinu je učinio? 45. Da ne bi pedepsao krivinu ńegovu. J. Matović 502—503. Srce, pravedna žrtvo mojijeh krivina! I. M. Mattei 145. Neka plode pokore pristojne našijem krivinam pokajani prikažemo. 304. Što je tvoja krivina, zašto su te k meni tako vezana doveli? A. Kalić 442. Ah, s krivine druge koje nezgoda me je saj dopala? P. Sorkočević 581b.

d. error, *vidi* 1. krivica, d. — *U Belinu rječniku:* ,mancamento, qui vale errore',erratum' 155b.

e. culpa, *vidi* 1. krivica, e. Bez uzroka i krivine rečenoga kneza. Mon. serb. 415. (1451). Prez ńegova podobna uzroka ali krivine. Stat. poļ. ark. 5, 256. Ne dèm te v krivinè. Pril. jag. ark. 9, 125. (1468). Pravdu opravi a prosti krivinu. Š. Menčetić 128. Pravedni sudja luči krivinu od pravde. Zborn. 33[a]. Boļe ti je biti u hlivu s pravdom nego li u polačah sa krivinom. 33[b]. Nigda čovjek ne ima tolikoj krivine. 111[b]. Jeli to istina da je tva krivina što mi si rekao sad? M. Vetranić 1, 116. Nijednu krivinu nijes' našal u meni. 2, 77. Nî moja krivina, gospoje, toj zna Bog, neg tvoja visina, ku doseć nisam mog. H. Lucić 212. Koji me si tvoga brata brez krivine zagubio. P. Hektorović 19. Ki zlo čine i ki u zlu pristaju, jedne su krivine. N. Dimitrović 10. Ako se, ćaće, ja uvrgoh u tebe, krivina nije moja. N. Naļešković 1, 293. Ali daj da poznaš, jer život moj gine za rajski ures vaš bez moje krivine. 2, 42. Krivina nije moja, toj mi je Bog svjedok. 2. 119. Svoga kraļa bihu ubili pres krivine. Dukļanin. 36. Nu ako se davati opći jad s krivine. D. Rańina 6[a]. Po mjeri od krivine da im bude dati mjeru od pedepse.' A. Gučetić, roz. mar. 188. Odnemi od sebe krivine. Nauk brn. 3[b]. Ne bi bila krivina ljekarova nego nemoćnikova. M. Divković, nauk. 195[b]. Odmaknu do tretoga dnevi iskušenje od ńe krivine. B. Kašić, per. 209. Ako, porod tvoj jedini, ne znaš gdi je kćerca tvoja, nemoj sudit zemļu koja nije za to u krivini. I. Gundulić 90. Ako za ńih krivinu umre kojigod bez sakramenata. I. Držić 298. Djevojčice privarene ne bi nijedna tuj krivina. G. Palmotić 1, 145. Od svega što se stoće krivina je sve ńe bila. 1, 194. S kletom grabšom, s djelom hudim ke nečasti, ke krivine ti ćeš imat prid svijem ļudim! 1, 269. Ne imamo se mi bojati zla ne bivši u krivini. 1, 371. Boj će razlog razabrati, ostaće oni u krivini, koji dobit bude ostati. 2, 480. Tko ne umije nać načina, da se srećom dobro služi, ńegova je to krivina. 2, 483. Ńihovon krivinom izgubi se. P. Radovčić, ist. 188. Da je držan osvaditi sudcu svoju krivinu. nač. 217. Krivina jest pače moja. P. Posilović, nasl. 9[b]. Bi odkrivena od Danijela krivina misnika Babilonskije. M. Radnić 291[a]. Svitla kruno sveta, krivina moja nî neg vela nesrića ka me tužnu čini. Oliva. 10. Ako bi stvar poginula bez krivine onoga ... Ako bi stvar po krivini čijoj poginula. I. Grličić 67. Blago nije bez krivine, s ńega sva uda na grijeh srnu. J. Kavańin 19[a]. Odgovori: ,Tvâ 'e krivina'. 240[a]. Jedna vlas ga prije potvori bez krivine i razloga. 240[a]. Bi od iste vojske bez ikakve svoje krivine ubjen. A. d. Bella, razgov. 25. Izprositi prošćenje spovidajući svoju krivinu. 184. Adam, netom se grešnik po svojoj krivini učinio, ureda se poplašio i uteko. B. Zuzeri 16. Nije krivina od mladosti u ļuvezni razpuštenoj mahnitati, nego je krivina od mladoga na svoje žeļe, na svoju plahos kô niz rijeku spuštavat se. 64. Naša je u temu sva krivina. 160. Pravedan ovi gine nepravedno brez krivine. P. Knežević, muka. 42. Ako to ne izpunih, moja je krivina. A. Boškovićeva IV. Možete li se zaklet da se vaša krivina ne nahodi u ovemu ubojstvu. Đ. Bašić 58. Ostaje mi besidit od nezakonstva, zloće takojer suprotivne zakonu oli po krivini oli po pristupanju. Blago turl. 2, 83. Da je spasiteļ trpio za nasu ļubav a ne za svoju krivinu. Ant. Kadčić 101. Kad je zaručnik u krivini. 487. Oslobodeńe krivine i oproštene pomankańa. J. Matović 253. Ostava grijeh u ockvrnosti i u krivini. 498. Još još većma umivaj me od moje krivine. I. M. Mattei 15. Milostivo prima srca, koja se u krivinu davaju, grešna se spovijedaju i prose prostońe. 117. Smiluj se moje srce izčistiti i otrti s ńega svaku krivinu. 269. Što je ini tuđu ovcu ukro, krivina je bila od smrti. A. Kalić 91. Da samo okinem sa sebe krivinu. B. Radicović (1880) 335. Kad mu prahne Šćuka kapetane vidjet ńine pravde i krivine. Osvetn. 4, 13.

f. crimen, *vidi* 1. krivica, f. Da se hrani neockvrńen duh vaš i duša i kip brez krivine (,sine querela'). Bernardin 31. paul. 1thess. 5, 23. Toliku nesmiru hoćeš li podnesti, a ki suz utiru pravih ne unesti od ruk ńih ki svesti smili su krivinu? M. Marulić 87. Kad godiš se opiješ sebi krivinu daj. 136. Koju krivinu govorite suprotiva člověku ovomuj? N. Rańina 109[a]. joann. 18, 29. Sobe poznajte a nijedno krivine Plutonu ne dajte što ... M. Vetranić 1, 121. Zubom svijem svojijem krivinu sam je dal. 2. 140. Er ćemo tebe s krivinom obadit. 2, 351. Tere su kušal' sve načine, da na me, ki sam prav, obrnu krivine. N. Dimitrović 61. I volim krivinu da meni vijek daju nego li istinu i uzrok da znaju. N. Naļešković 2, 76. Ako što vodeno rečem, dajte krivinu vodi koju pih. M. Držić 399. Ńoj svak krivinu daje. B. Gradić, djev. 70. Naj veću dajem krivinu sebi sam. F. Lukarević 29. Za smrt očinu sveđer mi davaše zlosrdo krivinu. D. Zlatarić 18[b]. Sam sebe ogovarati okrećući krivinu na Gospodina Boga. M. Divković, bes. 139[a]. Hvale Bogu za milost pridaj, a tebi samomu krivinu grešnu. B. Kašić, nasl. 84. Da ovo sveto pričestenje ne bude meni krivina na muku. zrc. 171. Ako bi kojemu ovo novo pisanje vele ugodno ne bilo, podaj krivinu mojemu malu uminju. I. Bandulavić, predgovor. Otidoše da krivina ne da im se s neposluha. P. Kanavelić, iv. 37. Pravedan sam od krivine, na me zlobni ku namoću. 321. Postavļajući mene u krivinu ovije mojije griba. P. Posilović, nasl. 102[b]. Kakono si oslobodio Sušanu od laživе krivine. L. Terzić (B. Pavlović) 18. Jeda se može krivina na Isukrsta pripovidaoca nametnuti? A. d. Bella, razgov. 123. Aron obori krivinu na puk. 189. Obranu od razloga, kom može krivinu svu oborit. J. Kavańin 345[b].

g. *kao osobina samoga zla djela, samoga grijeha, što nije posve isto značeńe kao kod* e. Čistoća tvoja učini izpričanu pri ńemu i pokrivenu krivinu naše nečistoće. P. Radovčić, nač. 430. Božo koji prošastnih sagrišenji krivine prošćenjem odpušćenja izprazńuješ. L. Terzić 18. Izvan pedipsa i krivine smrtnoga grija. I. J. P. Lučić, nar. 57. U razbirańu krivine grješnoga djela. A. Kalić 60. — *slično je i ovo:* Grih oprašća se i krivina pedipse pomrsiva se. I. J. P. Lučić, nar. 9.

h. *u jednom primjeru* XVI *vijeka stoji u konkretnom smislu i znači: ńešto krivo.* Mene pravu stvar krivinom tvorite. M. Vetranić 1, 116.

KRIVÌNICA, *f. dem.* krivina, 2. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Jeda je to jedna mala krivinica? A. d. Bella, razgov. 23.

KRIVINO POĻE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Livada u Krivinom Poļu. Sr. nov. 1873. 383.

KRÌVIŃA, *f. vidi* krivina, 2. — *Od* XVI *vijeka u čakavaca.* Prijateļu. ne ćińu tebe krivińe. Postila. G4[a]. Matej biše velik grišnik, odrtnik, lakomac, dosta pinez po krivińi skupil. L6[b]. Ne ćińu tebi krivińe. Anton Dalm., nov. tešt. 30[b]. Ako bi ka krivińa bila. 201. act. ap. 18, 14.

Ništar ne nahoju krivińe va ovom človiku. 124[b]. Inc. 23, 4. Ako je ka krivińa na ovom človiku. 212[b]. act. ap. 25, 5. Prostite mi ovu krivińu. 2, 60[b]. paul. 2cor. 12, 13. Nikomur krivińe ni sili ne čini. ap. 64[a]. I to govoreći krivińu svoju pokrivaše, i Olimpijadu iskaše uhvatiti. Aleks. jag. star. 3, 233. Ne čin' da krivińa budeš ńeje smrti. Oliva. 22. Hoće l' poginuti prava brez krivińe? 47. Odnesi od mene sve krivińe. I. Krajić 33. Mi j' viru dala pak ju j' prekršila prez moje krivińe, veće ńeja j' bila. Nar. pjes. istr. 2, 173. Krivîńa ,injuria'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. ifortsg. 43.

KRÌVIŠA-KȂPA, *m.* oholica: ,Tako se uvik krivišam-kapama događalo (da ginu). M. Pavlinović. — *Uprav čovjek koji nosi kapu na krivo.*

KRÌVITEĻ, *m. čovjek koji krivi (okrivļuje, tuži, potvora). — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kriviteļi uzdignutijem glasom nazivahu ga *(Jezusa)* mećajicom. S. Rosa 157[b]. *i u naše vrijeme u Šulekovu rječniku* (,beschuldiger'). — *Ima i u Stulićevu rječniku gdje je zlo shvaćeno:* v. krivnik, *a, što je čudnovatije, Stulli dodaje da je našao ovu riječ u sama pisca Rose.*

KRÍVITI, krîvîm, *impf. činiti da objekat bude kriv (u pravom ili u prenesenom smislu). — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krîvļâh, *u aor. 2 i 3 sing.* krîvî, *u part. praet. pass.* krîvļen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* -kriviti *(samo složeno), rus.* кривить, *češ.* kriviti, *poļ.* krzywić *(osim stslov.* okriviti, *u svijem ovijem jezicima samo u pravom smislu). — Može biti (u nekom značeńu) i neprelazni glagol (vidi* 1, a, *b) na kraju)*

1. *aktivno*

a. *u pravom smislu,* curvare, torquere, distorquere. — *Između rječnika u Belinu (vidi kod b)), u Bjelostjenčevu* (krivim, kļučim. v. grbavem), *u Voltiģijinu* (,attorcigliare, fare storto' ,krümmen'), *u Stulićevu* (,torquere, contorquere, flectere'), *u Vukovu* (što ,krümmen' ,curvo').

a) uopće, prema nakriviti, iskriviti. *imam samo jedan primjer (u kojemu je i smisao po nešto metaforički):* Ja ne umijem vrat kriviti prid otarim. B. Zuzeri 53. *ali mislim da se kaže:* kriviti komad drveta, prut za luk *ili* za gudalo, kriviti štap *ili* mač naslońajući se na ń *itd.*

b) kriviti usta *(u životińa* rilo, čeļusti *itd.).* I na mene krivi rilo *(morski medvjed).* M. Vetranić 1, 21. Gdje krive usta, gdje oči izvrću. M. Orbin 41. Gdje krvavo rilo krivi vepar divji. P. Kanavelić, iv. 32. Gdje čeļusti na ńe krive. 489. Kriviti usta ,torcer la bocca' ,ringo'. A. d. Bella, rječn. 143[b]; ,distorcer le labbra' ,labra distorquere' 421[b]; ,rinchiare, torcer la bocca' ,ringo'. 622[a]. — *I s instrumentalom, kao neprelazni glagol.* Sileći ga s mnogom zlobom u sto slika lice mijenit, krivit ustim, kršit sobom, . . . Ģ. Palmotić 3, 136[a].

c) kriviti oči, *isporedi* kriv, 1, a, *c) cc).* Ako će *(kraļ)* svrù mene i kriviti oči. A. J. Knezović 129.

b. *u prenesenom smislu, prema* kriv, 1, b *i* c, corrumpere, depravare, vitiare, adulterare. — *Imam samo dva primjera.*

a) činiti da nešto što je pravo (u moralnom smislu) bude krivo. Pokara je da taja krivļahu jaze ou pravadne i svete stvori. Š. Kožičić 23[a].

b) činiti da mjera bude kriva (u primjeru metaforički). Turske sabļe na pravednih ti obraćaš jedovito; mjere od suda u naj vrjednijih rukah kriviš ti očito. I. Gundulić 230.

c. in culpa ponere, in crimen vocare, criminari, culpare, *u prenesenom smislu prema* kriv, 1, e, *c) (isporedi i* 1. krivica, e, *i* krivina, e). *bacati krivicu na objekat (pravo ili češće nepravo), potvorati. — Objekat može i ne biti čeļade, isporedi* kriv, 1, f. — *Između rječnika u Belinu* (,incolpare, dar colpa' ,culpo' 392[b]; ,censurare, riprender il detto o fatto di qualcheduno' ,culpo' 184[b]), *u Bjelostjenčevu* (krivim ,culpo, accuso, condo culpam in aliquem, conficio culpam, vitio do, vitio verto, crimini do l. verto, fraudi do, v. potvarjam), *u Jambrešićevu* (krivim ,culpo'), *u Voltiģijinu* (,incolpare, tacciare' ,beschuldigen'), *u Stulićevu* (,incusare, criminari, insimulare, arguere, crimini dare, crimen inferre, reum facere'), *u Vukovu* (koga ,beschuldigen' ,accuso, incuso'), *u Daničićevu* (,culpam attribuere'). — *perf.:* okriviti.

a) uopće. (Mahomet) Krstijane i Judeje krivit. Š. Kožičić 42[b]. Nače kriviti oholiju jego. 56[a]. Što kriviš ńe ljepos? Š. Menčetić 14. Nemoj ńu krivit. što je ona kriva? M. Držić 168. I ako sam još oro sivi proć istočnom zmaju prši, nabuńeno jato krivi, komu ogńena krila skrši. I. Gundulić 495. Koga drugoga kriviti ima. F. Glavinić, svitl. 47. Ako človik ne oćućuje onu slast u promišļenju, sam sebe može kriviti. A. Georgiceo, pril. 9. Tvoj život ne krivi, gdi koristi nije. I. T. Mrnavić, osm. 161. Nemoj kriviti naravi ni djavla. M. Radnić 39[a]. Da sagrišenjem svojim ne podadu prigodu neprijateļem za kriviti prisvetu viru. M. Bijanković 7. Što ga muči, što ga prli, što ga pravda Božja krivi. J. Kavańin 396[a]. Ne krive svitovnu opačinost. A. d. Bella, razgov. 26. Vi krivite Isukrstove naslidnike. 190. Za opravdat sebe krivi ženu. J. Banovac, pred. 101. Koga ćete dakle kriviti, kada se vidite mali obrani a ostali svi osudeni? F. Lastrić, od' 62. Adam poče ženu kriviti. E. Pavić, ogl. 9. Zašto indi druge kriviš? a sam hoćeš prost da živiš? V. Došen 217[a]. Čujte što govori ovi svetac, a pak me krivite ako uzmobudete. D. Bašić 80. Krivit samoga sebe a ne drugoga. M. Dobretić 421. Nit' imade drugoga i trećega brez potribe imenovati, ni kriviti. I. J. P. Lučić, doct. 22. Ako u krivo govorim, krivite me, pokarajte me. A. Kalić 526. Med kućani jedno drugo krivi. J. S. Reļković 15. Ima biti ispovid osvadļiva, da svaki sebe zna osvaditi i obtužiti a ne izgovarati ili drugoga kriviti. B. Leaković, nauk. 199. Nego krivim kuću Petrovića. Nar. pjes. vuk. 5, 27. Ili momku po vremenu ne bude povoļna devojka ili devojci momak, oboje krive provodaģiju. Vuk, poslov. 263. G. Svetić na svršetku Utuka svoga mene krivi. Vuk, odg. na utuk. 19.

b) krivica se može izreći:

aa) genetivom. Što nagodbu krive svega zla. M. Pavlinović, razl. spisi. 1.

bb) akuzativom (što). Baš kad bi sve bilo istina što mene krivi. Vuk, odg. na utuk. 19. Naš Krńine, dođemo li kadgod u te živi, knadićemo što nas svijest krivi. Osvetn. 1, 59.

cc) instrumentalom. Těmь ihь krive. Spom. sr. 1, 9. (1397). — *I s prijedlogom* s, *što nije dobro.* S otim našu domovinu krivi. J. S. Reļković 433.

dd) genetivom s prijedlogom radi. Kriviti koga radi čega ,jemand etwas zu schuld legen'. Jur. pol. terminol. 452.

ee) akuzativom s prijedlogom za. Za toj nikoga ne krivim nebog ja. N. Dimitrović

61. Grešnik ne ima nikoga kriviti za svoje grijehe. M. Divković, nauk. 200[b]. Ti nis' kriva, nit' te krivi za nevjeru tva gospoja. J. Kavańin 293[a]. I pomańe krivit stano il' za kradu, il' nevirnost. V. Došen 57[a]. I sam sebe za nepravdu krivi. M. A. Reļković, sat. G2[b]. Da ne bi naši potomci za to krivili nas. Vuk, grada. x. Starješine gotovo sve vikale na Mladena i Miloju i krivile ih za propast na Kamenici. prav. sov. 34. Kriviti koga za što ,jemanden beschuldigen' ,incolpare taluno di qualche cosa'. B. Petranović, ručn. kń. 42.

ff) lokativom s prijedlogom u. Krivi u tomu naj veće sebe. F. Lukarević 78. Kad te tko u čemu krivi. I. Grličić 212. Da ni po što sebe krivu ne nahodi u onomu u čemu ju kriviše. E. Pavić, ogl. 415. Da ne budeš u ičemu kriviti me. S. Rosa vii. Spovijedamo da u ovijeh grijesih ne možemo nikoga krivit nego nas. Đ. Bašić 59. Da ga svijest ńegova ni u čemu ne krivi niti parbi. B. Leaković, gov. 100.

gg) podložnom rečenicom sa što *ili* da. Mnozi krive mnoštvo svojijeh posala, što se često Boga ne spomińu. I. M. Mattei 135. Krivio i*(h)*, što za ranije nijesu to uredili. Vuk, dan. 1, 85. Budući da su mene gdekoji naši kńiževnici javno krivili, što pjesme izbiram. nar. pjes. (1833). 4, 35. — I mene krive, da ja od vas ne potribujem što je obećano i dužno. Starine. 11, 90. *(oko* 1651[b]. I da krivo gospodare *(mlađi)* da ѓi mnogo posla tare. V. Došen 42[b]. Svaki svoju sriću krivi, da živiti š ńom ne more. 181[b]. Gospodar ima sebe istoga kriviti da je obrao nastojnika tako himbena. A. d. Costa 2, 46.

c) u ovom primjeru akuzativ sa za *pokazuje čeļade koje bi bilo krivo, ali se meće krivica na drugo.* Ter činiš *(Ļubavi!)*, nemilo da kunem sam sebe i lice ńe bilo da krivim za tebe. M. Držić 74.

d) u ovom primjeru za *s acc. znači* što *i* kao. Ter *(apostoli)* žestoko svi sumńivi žude opaka znat čovika, koga Božji porod krivi za krvnoga izdavnika. G. Palmotić 3, 66[a].

d. debito arguere, *u prenesenom smislu prema* kriv, 1, e, *d), vidi* 2. dužiti, 1. Kriviti, dužiti koga (u novcu) I. Pavlović.

e. *u Dubrovniku se govori:* kriviti (koga) od straha *u prenesenom smislu: vrlo strašiti.* P. Budmani. — *vidi* iskriviti, c, *a) aa) pri kraju.*

2. *sa* se.

a. *refleksivno.*

a) u pravom smislu. — Između rječnika u Mikaļinu (kriviti se, iskrivļivat se ,curvesco, incurvesco'), *u Belinu* (,distorcersi' ,contorqueor' 270[b]), *u Voltiģijinu* (,contorcersi' ,sich krümmen'), *u Stulićevu* (,curvescere, incurvescere'). I svoje usne da se ne krive ništa. P. Posilović, cvijet. 215. Tamo se primorje krivi kao luk. S. Ļubiša, prip. 5. Kriva drva na ogńu se prave (a prava krive). (D). Ubogu šavcu i igla se krivi. (D). Poslov. danič. Ńegove usne ali rilice da se ne krive ništa. K. Maģarović 108.

b) također u pravom smislu, ali znači što *i* kriviti usta. — *Samo u rječnicima: u Mikaļinu* krivit se, pečiti se, kriviti usta ,ringor, ringo'; *u Belinu* ,torcer la bocca' ,ringo' 143[b]; 735[a]; ,distorcer le labbra' ,labra distorquere' 421[b]; ,rinchiare, torcer la bocca' ,ringo' 622[a]; *u Stulićevu* ,ringi, labia distorquere'.

c) također u pravom smislu, ali sa značeńem: kriviti oči, krivo gledati. — Samo u Stulićevu rječniku: ,torvis oculis in aliquem intueri'.

d) sibi culpam attribuere, *prema* 1, c. Jest koji ima jedno prijateļstvo (recimo tako) s jednim čeļadetom, ide navlaš u onu kuću, jošt i u crkvu za gledat ga, o drugomu ne misli, ne sniva mu se o drugomu, ali samo ere hoće s časteńem sagrišiti, krivi se da je saviše prignut na ļubav od kuće. ah! išti boļe, čini pravdu samomu sebi, nemoj se blazniti. A. d. Bolla, razgov. 38[b].

e) u prenesenom smislu, vikati sa svom silom, rikati, kriještati, derati se, kaže se za životińu i za čeļade (Vuk pomińe samo vola i dijete). — perf.: raskriviti se. — *Biće postalo od toga što čeļade od boli, od straha, od ļutine itd. svakako krivi svoje tijelo, a osobito usta. — Između rječnika u Vukovu:* ,brüllen (wie der ochs) auch vom kinde' ,clamo'. — I mnome se trudnijem ruga kriveći se priko vrata *(morski medvjed).* M. Vetranić 1, 21. Kraļevića kada slave, nerazložnu buku sprave, kao kad se gdi goveda brez svakoga krive reda, kadno i*(h)* se jato spravi grob opivat mrtvoj kravi. V. Došen 156[a]. — Iznad puta prelijeću vile, prekasuju medine crne, pa s' i oni po planini krive. Nar. pjes. hörm 1, 56. — Zašto ovca kad je vuk ufati krivi se? N. Palikuća 9. — Vreda jarca vuna od ovaca, on se krivi, do Boga se čuje. Nar. pjes. vuk. 3, 177. — A ja hoću pustit vrane da se krivu. J. Kavańin 79[b]. — Nemoćnici od velika straha krive se, tresu se . . . V. Andrijašević, put. 376. Da vidite jednoga od vojske vojevodu tako beztužna, da svaki od vojske može u lice krivit mu se bez straha ijednoga od pedepse za bezočno svoje smionstvo. B. Zuzeri 41. Pak bi na ń pļuca, krivio se i ruga mu se. M. Zoričić, zrc. 40. *(David)* učini se viditi budalast, i tako poče se kriviti, bukati i kakono vuk vijati . . . And. Kačić, kor. 168. S očima zavrćući i kriveći se na sva usta reče . . . I. J. P. Lučić, razg. 95. Ne krivi se, Nikče, čavko crna! Ogled. sr. 120. A krive se Sehratlije Turci. 244. — Sotona pak videći što se dogodi, dili se iz crkve kriveći se. M. Zoričić, zrc. 137.

f) kriviti se od straha, *vidi* iskriviti, c, *a) aa) pri kraju, isporedi* 1, e. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

b. *recipročno, u prenesenom smislu, prema* 1, c. Nit' se kradu nit' med sobom krive. J. S. Reļković 69.

c. *pasivno.*

a) u pravom smislu (u jedinom primjeru o zemļi koja orańem postaje neravna). Ako l' imaš pokojite ńive, nek se plugom te rad ječma krive. J. S. Reļković 113.

b) u prenesenom smislu, prema 1, c. Zato oni neharom se krivi. J. S. Reļković 1. Premda kadkad on *(travań)* zimom se krivi. 187. Gledaj, vojnik koji tako živi malo koji rad zdravja se krivi. 434.

KRÍVJETI, krivîm, *impf. vidi* 1. krivati, 1, a. — *U jednoga pisca našega vremena iz Boke kotorske.* Vi donesite na kraj mora onu veliku vagu: ja ću na jednu stranu staviti sveca, a ti na drugu primeći para, dok breme ne krivi ni tamo ni amo. S. Ļubiša, prip. 250.

KRȈVĻAHAN, krȉvļahna, *adj. dem.* kriv. — *isporedi* krivļašan. — *Samo u Stulićevu rječniku:* krivjahan ,subvexus'.

KRIVĻAK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Krivļaku. Sr. nov. 1871. 368.

KRÌVĻAŠAN, krȉvļašna, *adj. vidi* krivļahan. — *Samo u Stulićevu rječniku:* krivjašan *uz* krivjahan.

KRÍVĻÊŃE, *n. djelo kojijem ko krivi ili se krivi.* — *Između rječnika u Vukovu* (1. ‚das krümmen' ‚curvatio'. — 2. ‚das beschuldigen' ‚accusatio'. — 3. ‚brüllen' ‚clamatio'). Kolika usti krivļenja! Michelangelo. 35. Ono krivļenje od usta i izvraćanje od očiju. M. Orbin 42. Krivļeńe ili kazivańe na koga nalazeće u pismih takovih osoba kojih nije moguće preslušati, mogu dovoļni biti za povedeńe iztrage Zbornik zak. 1853. 665.

KRIVNA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Zemļa na Krivni. Sr. nov. 1875. 527.

KRÌVNICA, *f. žensko čeļade što je krivo (vidi* kriv, 1, e, *c)).* — *isporedi* krivnik, *a vidi i* 2. krivica, c. — *Akc. je zabiļežen po Belinu rječniku.* — *U dva pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚accusato, sost. cioè reo' ‚reus', fem. 25ᵇ) *i u Stulićevu* (‚conscia culpae, rea'). Koji zvek strahoviti neće učinit na ušiju od krivnice oni glasi! B. Zuzeri 98 Učinila bi se krivnica velike štete. J. Banovac, pred. 48.

KRÌVNÎK, krivnika, *m. vidi* krivac. — *Akc. je zabiļežen po Belinu rječniku.* — *Od* XVI *vijeka u pisaca Dubrovčana, a između rječnika u Belinu* (‚colpevole e colpabile, di chi è in colpa' ‚culpa obstrictus' 202ᵇ), *u Voltiģijinu* (v. krivac), *u Stulićevu* (‚conscius culpae'). Sileć se krivnika sve dobro vladati. D. Rańina 88ᵇ. A mi svi koji smo ovode, jesmo krivnici. A. d. Bella, razgov. 174. Osudi na smrt i na muke množ krivnika. B. Zuzeri 139. Kad bi uljezla za bit parčica krivniku komu. 173. Parac, koga zovu od siromaštva i dava se svijem krivnikom, da ih prid pravdom parči, obranu je za ńega uz'o. 199. Ko krivnici osuđeni idemo sveder prema smrti. 294. Dake spoznam krivnika opakoga. 315. S krivnicim ujedno osuđen je bio. S. Rosa 12ᵃ. Krivnike pedepšemo. 70ᵃ. Krivnika osuditi. 155ᵇ. Vikahu da je krivnik. 158ᵃ. Kad mu naj poslije ostane zlotvorstvo odkriveno, tad osudi krivnika. Đ. Bašić 86. Puštava da krivnik izabira što je ńemu drago. 102. Poćet će karat krivnike. L. Radić 1. Koja dostojnos prid Bogom može bit čovjeka odmetnika i krivnika? A. Kalić 208. Trijeba je zamislit krivnika koji bješe svoga kraļa pogubio. 281. Ne vidjet smrt krivnika osuđena. 287. Pravo čini svjetovna pravda, er pedepše krivnika. 402. Krivnik i zločinac. 448. Milostiva obrano svih krivnika. Štit. 22. Prikaži mu se kako sužań svomu izbaviteļu, kako krivnik koji je smrt zaslužio. I. M. Mattei 242.

KRIVNINA, *f. vidi* 1 krivica. — *U jednoga pisca našega vremena.* Sletiše se Turci k ciganinu, ńega žale, pitaju krivninu. Osvetn. 4, 43.

KRIVNOST, *f. osobina onoga što je krivan (u moralnom smislu), vidi* 1. krivica, krivina. — *U pisaca našega vremena.* Krivnost ‚schuldbarkeit'. Jur. pol. terminol. 453.

1. KRÍVŃA, *f. vidi* 1. krivica *i* krivina. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚iniquitas, culpa, reatus'). Neće na nas ni na orsag krivńa pasti nego na vas. Mon. croat. 293. (1592). Krivńu vrgoše na Krstjane. P. Vitezović, kron. 33. Sad mu pripovida od griha grdoće, i prid Bogom stida, straha, krivńe, zloće *(mislim da amo pripada i ovaj primjer, premda bi mogao doći i pod* 2. krivńa). A. Kanižlić, rož. 89. Ov je grad čovečjun krivńun već puno let prokljet. Nar. prip. mikul. 124. Nu l' se krene, plahu zvjerku behne, nije naći krivńi opravdańa. Osvetn. 4, 24. Beg je mrke sonuzio brke, što nema ni papka s hica svoga, stid na ńega, krivńa na svakoga. 4, 25. Krivńa, ńem. ‚verschulden', tal. ‚colpa'. B. Petranović, ručn. kńiga. 13. Krivńa, krivina ‚schuld' ‚reità'. 71. Krivńa ‚schuld' ‚vergehen'. Jur. pol. terminol. 452. Krivńa ‚das verschulden' ‚culpa'. 582. Ima se pitańe o krivńi razlučiti od pitańa... Zbirka zak. 2, 14. Otpisivati dugove, koji nisu nastali krivńom kojega urednika. Zbornik zak. 1853. 88. Ali ako se radi o krivńi takova urednika... 292. Ima se satvoriti osobita odluka o krivńi glede svakoga pojedinoga čina. 632. Ako iz krivńe optuženika izide na vidjelo... 726. Za dokaz krivńe iz sastanka razloga sumńe... 742. Na Austriju ne može pasti ni naj mańa krivńa s klete te povorke nesretnih zamršaja. 1866. 104. Onim kojim krivńa kakova u grijeh padne. 1869. 149.

2. KRÍVŃA, *f. vidi* krivńača. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KRÌVŃAČA, *f. krivļeńe (kad se životińa ili čeļade krivi, vidi* kriviti, 2, a, *e)).* — *U Vukovu rječniku:* ‚das brüllen (des rindviehes)' ‚mugitus' *s primjerom:* Stoji ga krivńača.

1. KRÎVO, *n. (ili adv.) oblik srednega roda od* kriv *koji se upotrebļava kao pravi supstantiv (isporedi* dobro), *naj češće u prenesenom smislu, te je onda suprotno riječi* pravo *kad je supstantiv, i znači što i* nepravda, nepravo. *ali u nekijem slučajevima može biti i adverab ili adjektiv, ipak to nije lako spoznati, jer često u istoj rečenici može biti supstantiv i adverab ili adjektiv po misli onoga što govori. ovdje ćemo nabrojiti napose primjere u kojima je bez sumńe supstantiv, poslije ćemo druge.*

1. *uprav je supstantiv:*

a *kad stoji s kojijem prijedlogom te obje riječi zajedno dobivaju adverbijalno značeńe kao* krivo, *adv.*

a) na krivo.

aa) u pravom smislu, vidi kriv, 2, a. — *U Vukovu rječniku:* nàkrîvo (na krivo) ‚schief' ‚oblique' *s primjerom:* Ako je dimńak nakrivo, upravo dim izlazi. — Jeli, dico, na krivo toran? M. A. Reļković, sat. A1ᵇ. Niki mladi satiriē noge stavļa na krivo. M. Katančić 57. Ako kalam ne stoji na krivo. J. S. Reļković 184. Bogu služit a ne ić na krivo *(metaforički).* 414.

bb) u prenesenom smislu, vidi kriv, 2, b *i* c. Kamo da bi na krivo pomislio. I. Ančić, vrat. 60. Ako na krivo uzmrmļaju od tebe. M. Radnić 14ᵇ. One kńige bi*(h)*u na krivo prinesene iz latinskoga jezika u grčki. S. Badrić, ukaz. 48. Mnogi imadu, koje da upitaš: ‚Tko je ta duh sveti?' ili bi ostali začuđeni, ili ne bi ništa umili odgovorit, ili bi odgovorili na krivo. J. Filipović 1, 163ᵃ. Meni se čini da je mučno kńige nać u kojim ne ima nijedne riči na krivo pritisnute. 1, 581. Jesi li učinio broj i tvoj posa na prav oli na krivo? M. Zoričić, aritm predg. 12. Koje ne more nigda na krivo kazati istinu. aritm. 31. Vas bi posao na krivo otisa. 44. Rič ili ostave, ili na krivo stave, ili jednu na misto druge postave. V. Došen IX. Trista puta oko laže, i na krivo stvari kaže. 257ᵇ. Kojima ovaj satir čińaše se na krivo. M. A. Reļković, sat. A3ᵇ. Kripost ukaza ne htijući na krivo suditi. Nadod. 29. Sve moje stvari na krivo iđaju *(iđahu).* Ant. Kadčić 261. Misleć i živeći na krivo. D. Obradović, živ. 11.

b) u jednoga pisca čakavca XVIII *vijeka ima u pravom smislu* na kriva, *ali je to jamačno radi slika.* Poluge od driva popriko imaše, nikako na kriva na kih se sidjaše. D. Barakov[ić], vil. 278.

c) u krivo.

aa) u pravom smislu, vidi kriv, 2, a. Strahovitijem ter pogledom uze u krivo ńih glodati. G. Palmotić 3, 29ª. Nećete doprijet, er u krivo idete. A. Kalić 412.

bb) u prenesenom smislu, vidi kriv, 2, b *i* c. Sveti biljeg proć komu će ļudi tvrde prem pameti ijede izrigat sve goruće i u krivo se ńemu oprijeti. G. Palmotić 3, 107ᵇ. Neg narodom svijem kolicijem, doslo u krivo ki živijahu. 3, 223ª. Ako u krivo govorim, krivite me, pokarajte me. A. Kalić 526. Čovjeka u krivo na smrt osuđena. 550.

b. *u ovakovijem primjerima u kojima znači što i* nepravda. Človik ima povrnuti ča je po krivu vzel. Korizm. 81ª. Razbiram krivo i prijeko što bi svijet reko. I. Đorđić, uzd. 23. — *Mislim da amo pripada i ovaj primjer, jer nije potrebno shvatiti da u ńemu* s kriva *znači što i* s krivoga, *nego: s nepravde, s krivice.* Tvojoj *(Isuse!)* slavi nije dika nijednoga smrt grišnika, navlastito kada s kriva milosrdje tve priziva. M. Marulić 326. — *Ovamo idu i ova dva primjera u kojima* na krivo *i* u krivo *drugo znače nego kod* a, *a) i c):* Ka se brzo može na krivo obrnut. A. Georgiceo, nasl. 134. Življenja opet svoga puto u krivo izvrnuše. A. Vitaļić, ist. 249ᵇ.

c. *u rečenici:* imati krivo, perperam judicare, *ńem.* unrecht haben, *tal.* aver torto. *nepravo misliti ili govoriti, pa i uopće krivo raditi, biti kriv. — Između rječnika u Belinu* (imati krivo ‚haver torto‘ ‚causam iniquam habere‘ 736ᵇ). Štioci vole sami sebe potvoriti da oni krivo imaju razumeći, nego da je pisaoc krivo imao pišući. V. Došen IX—X. Neka dobro znadu, krivo u tom da imadu . . . 42ᵇ. Krivo u tom da imade, kad on rugo bludno brani. 91ᵇ. A ima li pravo Turčin, kad veli, da ni od kule ne vaļa bježati? Jok vala! U tom ima vrlo krivo. D. Obradović, živ. 12. U tom oni imadu vrlo krivo. 121. *(u ova dva primjera vaļa da* vrlo *pripada glagolu).* Neki imadu pravo, a neki krivo. basne. 224. Ispovijeda da je imao krivo. sav. 35. Po razgovoru ko ima pravo ili krivo. Pravdonoša. 1852. 31. — *U ovom je primjeru drukčije značeńe: kavga, raspra, pravda.* Ako što između sebe krivo imate, Bog vaļa da sudi. D. Obradović, živ. 98.

d. *u rečenici:* dati (kome) krivo, improbare, *ńem.* unrecht geben, *tal.* dar torto; krivo *znači isto što kod* c. Niko im neće dati pravo, no svak krivo. V. Bogišić, zborn. 290.

2. *može se shvatiti kao adverab ili adjektiv ili kao supstantiv:*

a. *kod* krivo činiti, *gdje će se naj prije pomisliti da je adverab, ali u ńekijem, ako ne u svijem primjerima, mogli su pisci misliti na značeńe kao kod lat.* injuriam facere *ili ńem.* (ein) unrecht thun, *tal.* far torto, *dakle shvatiti da je isto što* nepravda. *to je doista ovako u primjerima u kojima* krivo činiti kome *znači: misliti (i govoriti) zlo o ńemu, suditi ga krivo, biti nepravedan prema ńemu u misli (i u riječima), n. p.:* Ako li je gdo suprot mani ča ino rekal, . . . krivo mi je učinil. Mon. croat. 219. (1527). Li ne mož' po tomu, čto sama govoriš tomiti, onomu da krivo ne tvoriš koji, diš, hoteći da ti se primili, ne susta ričmi se i dili. H. Lucić 243—244. Krivo joj si učinio i tužit se ima na te, što joj dosle nijesi odkrio tvoga plama ki hara te. djevojčica žoli svaka da je ļubiš, da je dvoriš, ni se srdi na te paka, kad joj ļubav tvu otvoriš. G. Palmotić 2, 193. Ah! koje krivo ne činite Božijoj pravdi, držeći je za nehajavu, za beztužnu! B. Zuzeri 122. Tada bih ja krivo učinio ńegovoj svetińi. V. M. Gučetić 159. Sude slobodno bez zadovoļna uzroka djela svoga iskrńega, i da poznate koliko mu krivo čine, slijedite me slušat pomńivo. D. Bašić 87. — *Sumńivo je u p. u Mikaļinu rječniku:* krivo učiniti komu ‚injuriam facere alicui, aggravare aliquem‘ *i u Belinu:* krivo učiniti ‚pregiudicare, cioè nuocere, danneggiare‘ ‚nocere‘ 580ᵇ; učiniti krivo ‚far torto‘ ‚injuriam facere‘ 736ᵇ, *premda i ovdje može se* krivo *zamijeniti riječju* nepravdu, *a i* nepravo, *ali ne tako riječju* nepravedno *koja bi bila pravi adverab (kako je ovdje:* No zato bi mu krivo i nepravedno učińeno. M. Orbin 36). *tako je i u ovakovijem primjerima:* Koja *(grlica)* ne učini nigda krivo svomu dragomu drugu. Zborn. 16ᵇ. Začto krivo čini jedan drugomu? Anton Dalm., nov. tešt. 181. act. ap. 7, 26. Da i nam nećete mimo inih včiniti krivo. Mon. croat. 262. (1567). Železnimi kļuni kih dovezo drivo sebi voļu puni, Zadru čini krivo *(štetu?).* Đ. Baraković, vil. 52. Ne učinivši nepravo ali krivo iskrńemu. P. Radovčić, nač. 58. Scini *(grišnik)* da će siromae daviti i ńiovu krv sve sasnuti krivo čineći i nepravedno napridujući. J. Banovac, razg. 90. Na priliku kad niki opaki jezici govore: ‚Bog mi je krivo učinio‘. F. Lastrić, ned. 115. Moj zlotvor učinio mi je krivo, opsovo me, osramotio me, obružio me, udrio me na pravednu Bogu. V. M. Gučetić 64. Učeći on ńih *(kraļeve i sfu gospodu)* da ne budu krivo činiti svojijem podložnicima. 154. Lakomi starešine koji sami krivo čine. V. Došen 57ᵇ. Tako sudci krivo čine. 62ᵇ. Indi kad što krivo čini podložnikom. 232ª. Da ne čini krivo u čem u obćini. 232ᵇ. Mogaše iskat od ńega ne čineći mu krivo. Đ. Bašić 34. Smirite se s neprijateļom . . . premda vam je veoma krivo učinio. 99. Da im ne samo ne čini krivo, nu da im kaže veliku ļubav. 134. Prihitih tuđe i učiuih krivo iskrńemu. 248. Imao bi misnik po dukata dati drugomu misniku . . . jere bi drugačije učinio nepravicu i krivo tomu redovniku. Ant. Kadčić 70. Pitam prošteńe u svakoga komu krivo učinih. L. Radić 97. Ovi grješnik osobito čini krivo Isukrstu s mnogo strana. A. Kalić 112. Vi ste meni krivo učinili. Nar. pjes. vuk. 3, 317. Tu ste mene učinili krivo. 4, 42. Reče onomu koji čińaše krivo: ‚Zašto biješ bližńoga svojega?‘ Đ. Daničić, 2mojs. 2, 13. Činiće ti krivo i gaziće te jednako. 5mojs. 28, 32. Krivo kome učiniti, prikratiti kome što ‚jemand verkürzen‘. Jur. pol. terminol. 567. Scijeni li stranka, da joj je rješidbom mjesnoga suda krivo učińeno. Zbornik zak. 1863. 142. — *A u ovakovijem primjerima moglo bi biti i adjektiv:* Kad ti tko što krivo učini . . . I. Grličić 212. Ti ne bi rad da ti što krivo učini. A. Kanižlić. fran. 215. Da što krivo ne učini. V. Došen 232ᵇ.

b. *u rečenici:* biti kome krivo *(Vuk shvaća kao adverab). vidi u Vukovu rječniku:* ‚unrecht‘ ‚injuria‘ *s primjerom:* Brate Mićo, nije po te krivo. (Nar. pjes. vuk. 4, 287). *s razloga kao kod* a *može se shvatiti gdjegdje kao supstantiv a opet gdjegdje kao adjektiv. treba dodati da* krivo mu je *može značiti: trpi ńešto krivo (nepravo), ńeko mu je učinio krivo; ali i: čini mu se (misli) da mu je krivo, po čemu* krivo *ima od prilike značeńe: teško, neugodno (adv.).*

a) u prvom značeńu, ali se ne može u svakom primjeru poznati, jeli ovako značeńe ili kao kod b). Oni, komu je krivo, da grede prid rotnike. Stat. poļ. ark. 5, 246. Vidivše, da je

Petru krivo. Mon. croat. 77. (1451). Za izmirit što je čije, da nikome krivo nije. V. Došen 69a. Krivo ńima da ne bude i da mene ne nakude. 252b. Onda neće nam nikomu biti krivo. M. A. Reļković, sabr. 22. Jeli tebi na dijelu krivo? Nar. pjes. petr. 2, 2. Kome je krivo, namirio mu Bog! Nar. posl. vuk. 147. Od koga vam je krivo. Vuk, dan. 3, 171. Da je krivo po sav narod naš i sramota gotovo po sve naše kńiževnike. Vuk, nar. pjes. 2, 384. Da nije krivo ni jednim ni drugim. M. Pavlinović, razg. 12. Svakom pravo, nikom nije krivo. Osvetn. 2, 167.

b) u ovijem je primjerima jamačno drugo značeńe (teško, neugodno). A i Vidu nije za te krivo, bez riječi daće ti đevojku. Nar. pjes. vuk. 3. 516. A to Avramu bi vrlo krivo radi sina ńegova. ali Bog reče Avramu: ‚Nemoj da ti je krivo radi djeteta i radi rodbińe tvoje'. Đ. Daničić, 1mojs. 21, 11—12. I na nas će biti Turkom krivo. Osvetn. 3, 68. Da ne bude dušmanima krivo, što im nismo habere poslali. 6, 47.

c. u rečenici vidjeti se krivo, *gdje se ne zna jeli* krivo *nepravo (adv. ili adj.) ili nepravda.* Gdi se komu krivo vidi. Stat. poļ. ark. 5, 270. Ako li se bude što gospodaru Ćiri Đukiću krivo videlo. Glasnik. II, 3. 272—273. (1724). — *Amo može pripadati i ovo:* Nek se vama ne ugleda krivo. Osvetn. 2, 167.

2. KRIVO, *n. mjesno ime.* Prkovci kod Cerne. D. Hirc.

KRIVO-, *vidi što je kazano kod* kratko-.

KRIVOBJEL *(ili* -bijel), *m. (?) vrsta bijeloga grožđa. — isporedi* krivaļa. — *U naše vrijeme u čakavaca hrvatskoga primorja s ekavskijem oblikom.* Krivobel, suvrst vinove loze bijela grožđa (u hrvatskom primorju). B. Šulek, im. 174.

KRIVOBÔG, *m. krivi (lažni) bog. — U pisaca* XVIII *vijeka, a između rječnika (samo plur.:* krivobozi) *u Belinu* (krivobozi ‚idoli, dei falsi' ‚dii fictitii' 374a), *gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu* (‚idoli' ‚abgötter'), *u Stulićevu* (‚dei fictitii') *iz Belina.* Čuše iz usti krivoboga. A. Kanižlić, utoč. 623. Da se nejma jisti krv živine udavite i krivobogom prikazane. I. Velikanović, uput. 1, 472. Na dvoru psi i carovnici i nečisti i ubojice i krivobogom služeći. 3, 378.

KRIVOBOGOŠTOVAC, krivobogoštovca, *m. čovjek koji štuje krive bogove, vidi* krivobožac. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ovo je otajstvo jedno koje nije bilo objavļeno i očito ukazano niti krivobogoštovcem niti Žudijama. A. Tomiković, gov. 130.

KRIVOBOGOŠTOVAN, krivobogoštovna, *adj. koji pripada krivobogoštovļu. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Jest krivobogoštovnoga Dagona pod noge bacila. A. Tomiković, gov. 293.

KRIVOBOGOŠTOVĻE, *n. štovańe krivijeh bogova, vidi* krivoboštvo. — *S -vje mj. -vļe u jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (u kojemu, možebiti štamparskom griješkom, ima:* krivobostovje, v. krivočastje). Koji ste bili zaslipļeni sasvime u nevirstvu i krivobogoštovju. A. Tomiković, gov. 261.

KRIVOBOGOŠTOVNIK, *m. vidi* krivobogoštovac. — *U istoga pisca* XVIII *vijeka u kojega ima i* krivobogoštovac. Ova svitlost je zadostna pridobiti sve kolike krivobogoštovnike. A. Tomiković, gov. 21. Ne mogu biti satrveni niti od krvolija niti od krivobogoštovnika niti od nevirnika. 176.

KRIVÒBOŠKÎ, *adj. koji pripada krivijem bogovima ili krivoboštvu. — U pisaca* XVIII *vijeka.* Ozdravivši mlogo izvanski i krivobožki gubavaca. E. Pavić, ogl. 328. Koji u Jerusolimu opet sva krivobožka strasila postavi. 339. Zmija od tuca, koja tada jedno od krivobožkih kipova postade. 342. Sve je crkve i bučako krivobožke satro. 349. U istoku i u Žudiji takoder, kakve tmine nisu bile, u kojima je bio puk krivobožki i žudinski? A. Tomiković, gov. 22.

KRIVÒBOŠTVO, *n. vjera u krive bogove, neznaboštvo, poganstvo. — U pisaca* XVIII *vijeka.* Puk se nikakvim krivoboštvom ne oskvrńavi. E. Pavić, ogl. 175. Toliko se krivoboštvo uvuklo u ovi puk. 182. Nastojeći krivobožtvo iskoriniti. 349. Da onoga puka krivoboštvo ne slide. 355. Da ji na krivoboštvo privede. 441. Što vilaet dalek i krivoboštvu podložan bi. 494. Koga je on s čudnovatim načinom između krivoboštva izveo. 495. Padoše u krivoboštvo. D. E. Bogdanić 68. Ne stide se crkvu osvadati krivoštovstvom, pače krivoboštvom. I. Velikanović, uput. 1, 418. Odrekavši se krivobožtva. 1, 280. Skupštinu krivobožstva i nevirstva. B. Leaković, nauk. 240.

KRIVÒBOŽAC, krivòbošca, *m. čovjek što vjeruje u krive bogove i ńima se klańa, neznabožac, poganin. — U pisaca* XVIII *vijeka.* Porastiraše krivobožce. E. Pavić, ogl. 412. Vaļa da se krivobožci u svomu dostojanstvu vladaju. 596. Krivobožci negda biše, koji drugo ne slaviše. V. Došen 79a. U vrime vladanja od krivobožac. A. d. Costa 2, 43. Rođen od otca Abdule, krivobožca. I. Velikanović. uput. 1, 280. Tako je bilo i za starih krivobožaca. J. S. Reļković 5. Vojevao je protiva Čifutom i krivobožcem. A. Tomiković, gov. 178.

KRIVÒBOŽAN, krivòbožna. *adj. koji pripada krivijem bogovima ili krivoboštvu. — U pisaca* XVIII *vijeka.*

a) o kipovima. Četrdeset hiļada krivobožnih kipova obori. A. Kanižlić, fran. 27.

b) o čeļadi. Dok još biše krivobožni *(puk rimski)* V. Došen 101b.

KRÌVÔČAC, krivôčca(?), *m. u Mikaļinu rječniku (vidi kod* krivok).

KRIVOČAŠĆE, *n.* superstitio, *vidi* praznovjerje, sujevjerje. — *Stariji je oblik sa -stje mj. -šće. — U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (gdje je drugo značeńe: čarańe, vračańe):* krivočastje ‚stregheria' ‚veneficium'. Paziti s krivočastjem, što Latini zovu ‚supersticio'. S. Matijević 48. Ali ga častiti s krivočastjem (‚superstizione'). T. Ivanović 53. Jesi li činio krivočastja? 138.

KRIVOČAŠĆEŃE, *n. samo u Stulićevu rječniku:* krivočastjeńe *uz* krivočastje.

KRIVOČELAT, *adj. u kojega je krivo čelo. — U Stulićevu rječniku:* ‚cujus frons est curva'. — *nepouzdano.*

KRIVOČINILAC, krivočinioca, *m. čovjek koji krivo (nepravdu, zlo) čini. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ļubav zove na pokoru krivočinioce. A. J. Knezović XIX.

KRÌVODÔ, krìvodola, *m. uprav krivi do, ali se naj više upotrebļava kao mjesno ime.*

a. *krivi do. — U zagoneci našega vremena, a između rječnika u Stulićevu* (krivodol ‚vallis obliqua'). Dva dola krivodola, među ńima ļut zmaj leži. Tu se misli na ličkom nožu ukrivļene korice s obje strane mazije. u Dobroselu. M. Medić.

b. Krivodo, *mjesno ime, n. p.*.

a) vidi: U Berinovcu ili Krivodolu koja mesta pripadaju opštini Poljici, u okolini samoga Imoskoga, na istok od Lovreća. S. Novaković, obl. 57.

b) seoce u Hercegovini. Statist. bosn. 121.

c) Krivȍdô, zaselak u Pivi. — *Vidi:* Kade dolu Krivodolu dođe. Nar. pjes. vuk. 5, 252.

KRIVȌDOĻANIN, *m. čovjek iz Krivodola.* — *Množina:* Krivȍdoļâni. — *U naše vrijeme.* Poharajte sve Krivodoļane. Nar. pjes. vuk. 5, 242. Osvojite sve Krivodoļane. 5, 252.

KRIVODRIJEV, *vidi* Krivodrijevo.

KRIVODRIJEVO, *m. prezime ili nadimak muški, vidi u Daničićevu rječniku:* Krivodrevo, među ļudima u Štipu što ih kraļ Milutin dade crkvi arhanđelovoj u Štipu a s ńom Hilandaru jedan bješe ,Bogdanь Krivodrêvo'. M(on. serb). 63. (1293—1302). u prijepisu u narodnoj biblioteci u Biogradu stoji ,Krivodrêvь'.

KRIVȌDȒŠKA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* nekaka kruška s krivijem drškom ,art birnen' ,piri genus'.

KRIVȌDUŠAN, krivȍdušna, *adj. u kojega je kriva duša, nepošten.* — *Od* xviii *vijeka.*

a. *adj.*

a) o čeļadetu. Po nauku krivodušnoga Kalvina. Đ. Rapić 304. Krivodušan, krive duše, zle duše: ,On je čovjek krivodušan' (želi tuđe). M. Pavlinović. — *amo pripada i ovo:* Svijet sebirad i krivodušan. M. Pavlinović, rad. 120.

b) o govoru, djelu itd. Na ovo krivodušno govoreńe starčac biskup sav se uzdrta. Đ. Rapić 121. Ah krivodušna opačino! 411.

b. *adv.:* krivȍdušno. Zaslipļeni krivodušno sude. I. Velikanović, uput. 1, 168. Koliko krivodušno diluju oni koji iskrńega sude. Đ. Rapić 311. Koje sveti sakramenat kršteńa tako krivodušno tareš. 336. Šta i šta imade, koji se na uskrs pravo ne ispovide i krivodušno s Judom pričešćuju. 379. Kad ko svjedoči na zemļi vaļa da uprti bus na pleća pak prenese preko ńive; teško ńemu ako je krivodušno prenese! V. Bogišić, zborn. 435.

KRIVȌDUŠNICA, *f. krivodušno žensko čeļade.* Krivodušnica, žena krive duše. M. Pavlinović.

KRIVȌDUŠNÎK, *m. krivodušan čovjek.* Krivodušnik, čovjek krive duše. M. Pavlinović.

KRIVȌDUŠNÔST, krivȍdušnosti, *f. osobina krivodušna čeļadeta.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Dojti će vrime, kada će ńihova faližnost, ńihova laž i krivodušnost na vičńoj vatri goriti. Đ. Rapić 180. Ako je velika krivodušnost u jednome końušaru koji želi i nastoji kraļevsku krunu na glavi nositi. 312. Ah opaka krivodušnosti! 411.

KRIVOGANIŠT, *m. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Krivoganišt. Spom. stoj. 185.

KRIVOGAŠKI, *adj. koji pripada mjestu Krivogaštanima.* — *Uprav* krivogaštski, *ali i t i s ispadaju iza š, premda se u jednom primjeru nalazi pisano drugo slovo, a u jednome obadva.* — *U spomenicima* xiv *vijeka a između rječnika u Daničićevu* (krivogaštьskyj). Do puti krivogašskoga. Glasnik. 13, 375. (1318?). Krivogaštskoga. 375. Krivogaskego. 11, 131.

KRIVOGAŠTAN, *m. (? ili je gen. od* Krivogaštani?) *mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Krivogaštanь (selo). S. Novaković, pom. 135.

KRIVOGAŠTANI, *m. pl. mjesno ime.* — *isporedi* Krivogaštan. — *Pomińe se* xiv *vijeka.* — *vidi u Daničićevu rječniku:* Krivogaštane, crkva je treskavačka imala ,stasь vь Krivogaštanehь'. G(lasnik). 11, 132. 13, 372 (1318?). to je selo koje ima i sada blizu Prilipa. Hahn, reise. 187. 188.

KRIVOGLASAN, krivoglasna, *adj. uprav u kojega je kriv glas, ali se nalazi samo u Stulićevu rječniku:* ,non veridicus' *s drugijem značeńem:* lažir. — *nepouzdano.*

KRIVȌGLAV, *adj. vidi u Vukovu rječniku:* koji glavu na krivo nosi ,krummkopf' ,incurviceps'. cf. krivovrat.

KRIVȌGLÂVCI, Krivȍglavâcâ, *m. pl. ime seocu u Bosni (?).* Glasnik. 22, 57.

KRIVȌGLAVICA, *m. i f. čeļade u kojega je kriva glava (metaforički: kriva pamet).* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Nejma ti opačnije krivoglavice od kojekakvog čitańa bez razsuždenija. D. Obradović, živ. 107. Ko god neće u krivoglavice da pristane. basne. 237.

KRȉVOGLÊD, *adj. koji krivo gleda, razrok, strangled, šikļav.* — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (krivogled, križogled ,poetus, hirquus, limus, myops, oblique l. limis oculis spectans'), *u Jambrešićevu* (,paetus'), *u Stulićevu* (,obliquos oculos gerens'). Šepav, šiļav al' krivogled, čuvaj ga se, da b' ti bil ded. P. Vitezović, cvit. 123.

KRIVOGŃAT, *m. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Krivogńatь. S. Novaković, pom. 135.

KRIVOGOŠTAN, *m. mjesno ime.* — *isporedi* Krivogaštan. — *Prije našega vremena.* Krivogoštanь. Spom. stoj. 185.

KRIVOGȌVORAC, krivogȍvôrca, *m. čovjek koji krivo govori, lažļivac.* — *U Belinu rječniku:* ,chi dice il falso o falsità' ,falsidicus' 300b; *u Bjelostjenčevu: kajkavski* krivogovorec ,calumniator'; *u Voltiđijinu:* ,calunniatore, detrattore' ,verläumder'; *u Stulićevu:* ,falsidicus'.

KRIVȌGUZ, *adj. u kojega je kriva g..ica.* — *Riječ šaļiva i prostačka.* — *U Vukovu rječniku:* ,krummarsch' ,curvi podicis'.

KRIVȌGUZA, *f. krivoguzo žensko čeļade.* *U naše vrijeme.* Sastalo se tridest udovica . . . Svaka nosi pitu i pogaču, krivoguza torbu kukuruza. Nar. pjes. petr. 1, 302. Podigle se bule u lišńake, nika nosi kruha, nika sira, krivoguza torbu kukuruza, Ajkunija kablić museleza. (iz nar. pjes.). A. Ostojić. ,Neću ja one krivoguze ni danas ni sjutra uzeti'. J. Bogdanović.

KRIVOHATORAN, krivohatorna, *adj. znači što i* hatoran, *ali prvijem dijelom* (krivo-) *jače se ističe zli smisao.* — *U istoga pisca u kojega ima i* hatoran. Siromaški sinovi, koji ste sinovi otaca lakomi i krivohatorni! Đ. Rapić 164.

KRȉVÔK, *adj. vidi* krivook. — *U Mikaļinu rječniku:* krivok, krivočac ,paetus', *i u Stulićevu:* v. krivook.

KRȉVOKAPA, *m.* onaj koji nosi krivu kapu. u bosanskoj krajini nošene su krive kape. to je od platna načińena poduļa kao torbica, izvezena đindušama što se ļepše može, katkad i srmom i novcima (po onom dijelu što je nad čelom). kad se ustakne ta kapa, dońi kraj pane po vratu čak do pleća, te je divno vidjeti, osobito na krupnu i stasitu čovjeku. sad se rijetko može vidjeti ta kapa. Ļ. Stojanović.

KRIVȌKAPIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Al' evo ti Krivokapić-Rada. Nar. pjes. vuk. 4, 391. A dopade Krivokapić Joko. 4, 523. Pušku pali Krivokapić Risto. Ogled. sr. 391. U gorńoj Hercegovini *(prezimena):* . . . Krivokapić . . . V. Bogišić, zborn. 17.

KRIVÒKLAŃAC, krivòklâńca, *m. vidi* krivoklańalac. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Što će reći jedan neznabožac i krivoklańac. E. Pavić, ogl. 569.

KRIVOKLAŃALAC, krivoklańaoca, *m. čovjek koji se krivo klańa, uprav: koji se klańa krivijem bogovima. — isporedi* krivoklańac *i* krivobožac. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Neznabošci pak, jerbo ne poznaju pravoga Boga niti mu se klańaju, nego se klańaju krivim i lažļivim bogovom, za to se dobro krivoklańaoci imenuju. B. Leaković, gov. 201. Neznabošci i krivoklańaoci. nauk. 445.

KRIVOKLÉĆE, *n. vidi* krivokletva. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka sa starijim oblikom* krivokletje. Dvižući iz ńih bestimije, krivokletje. I. Držić 265.

KRIVOKLÉSTVO, *vidi* krivokletstvo.

KRIVOKLÉTAC, krivokléca, *m. vidi* krivokletnik. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Onu svoju laž zakletvom potvrđuje i tako se čini krivokletac. J. Banovac, pripov. 161. I tako se čine krivokleci zovuć Boga na svidočanstvo od opačine. 164.

KRIVÒKLÊTAN, krivòklêtna, *adj. koji se krivo kune. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,perjuriosus').

a. *adj.* Krivokletnom što se vidi, jasnost Božju kad uvridi? V. Došen 142[b]. Ote svojim neprijateļma dobitje i krivokletnomu kraļu život. Blago turl. 2, 92. Krivokletna devojka. *u* Nar. pjes. herc. vuk. 208. Zlo i naopako po krivokletna. V. Bogišić, zborn. 636.

b. *adv.:* krivòklêtno, *kunući se krivo.* On je krivokletno obijedio prave ļude. S. Ļubiša, prip. 232.

KRIVOKLÈTIV, *adj. vidi* krivokletan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* A ne Petru zatajaovcu, krivokletivu, fastaovcu. A. d. Bella, razgov. 103.

KRIVOKLÈTNICA, *f. žensko čeļade što se krivo kune. — U Voltiģijinu rječniku:* ,spergiura' ,meineidige', *i u Stulićevu:* ,perjuria'. — *I u Šulekovu i u Popovićevu* (,meineidige', f.).

KRIVOKLÈTNÎK, krivokletnika, *m. čovjek što se krivo kune. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* krȉvokletnîče, krȉvokletnîci. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,spergiuro e spergiuratore' ,perjurus' 698[a]) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (,perjurus'. v. krivorotnik), *u Voltiģijinu* (,spergiuro, falsario' ,ein meineidiger'), *u Stulićevu* (,perjurius'), *u Vukovu* (,der meineidige' ,perjurus'). Lažci i krivokletnici. A. Kanižlić, kam. 307. Može biti da se na ovom svitu i takovih krivokletnika nahodi. M. A. Reļković, sat. B1[a]. Grđi je nevjernik nego krivokletnik. Nar. posl. vuk. 46. Bog bi me krivokletnika stigao gorijem mukama nego su ove vaše. S. Ļubiša, prip. 215. Kao što se događa krivokletniku i krivomjerniku. 237. Mrze na krivokletnika. V. Bogišić, zborn. 636.

KRIVOKLETNÍKOV, *adj. koji pripada krivokletniku.* Da se ne zaboravi ni popov rug ni krivokletnikov strah. M. Đ. Milićević, zim. već. 209.

KRIVOKLÉTSTVO, *n. vidi* krivokletva. — *U pisaca* XVIII *i* XIX *vijeka.* On Petra koji se odriče od ńega sramotnijem krivokletstvom, jednijem pogledom milostivijem priobraća. B. Zuzeri 32. Jedan *(od apostola)* visi o zančici; drugi skroven svoje plače krivokletstvo. 61. I donijeśe krivokletstvom posječenu glavu. Bos. vila. 1892. 274. — -t- *ispred* s *može i ispasti:* krivokléstvo. Nitko ne ima reći rič lažļivu, zašto je ćer djavaoska i poroditeļica krivoklestva. J. Banovac, pripov. 158.

1. KRIVÒKLÊTVA, *f. kriva (vidi* 1, b, *c)) kletva. — Od* XVIII *vijeka (samo u pisaca), vidi i* 2. krivokletva, *a između rječnika u Voltiģijinu* (,falso giuramento' ,meineid, falscher eid') *i u Stulićevu* (,perjurium'). Iznać će se, da će gosparu komu glavi od kuće bit metnute u obraz krivokletve i pogani razgovori. B. Zuzeri 307. On će mloge na krivokletvu navesti. A. Kanižlić, kam. 6. I ovo jest jedna priteška krivokletva. Blago turl. 2, 93. Koje je krivokletva k sebi privlekla. M. A. Reļković, sat. B1[a]. Privara, krivokletva, nevirnost . . . I. Velikanović, uput. 1, 349. B. Leaković, nauk. 453—454.

2. KRIVÒKLÊTVA, *m. vidi* krivokletnik. — *U dva primjera jednoga pisca* XVII *vijeka, ali u oba dva, prevodeći iz svetoga pisma, može biti da pisac nije dobro shvatio značeńe u originalu. — U prvom primjeru:* Ja ću biti svidok itri i istiniti zločincom, kurvarom i krivokletvami (,Ero testis velox maleficis et adulteris et perjuris'. malach. 3, 5). I. Ančić, vrat. 61 *može biti mislio da je lat.* perjuris *od* perjurium *a ne od* perjurus; *u drugome:* I drugo je govorenje protiva smrti, to jest, da se neće naći krivokletva u baštinici Božiji (,Est et alia loquela contraria morti: non inveniatur in hereditate Jacob'. ecclesiastic. 23, 15). vrat. 55, *pisac je dodao riječ* krivokletva, *koje nema u originalu, te se ne zna, kako ju je sam shvatio, ali se može reći da je mislio na čeļade po tome što je* in hereditate *preveo* u baštinici*(h).*

KRIVÒKLÊTVEN, *adj. koji pripada krivokletvi. — Samo u Stulićevu rječniku:* ,perjuriosus'.

KRIVOKLÉVŠTINA. *f. vidi* krivokletva. — *U jednoga pisca našega vremena.* Neću ponijeti doma krivoklevštinu. S. Ļubiša, prip. 162. Preote mah krivoklevština i snevjera. 230.

1. KRIVÒKĻUN, *adj. u kojega je kriv kļun. — isporedi* 2. krivokļun. — *U Stulićevu rječniku:* ,incurvo rostro praeditus'.

2. KRIVÒKĻUN, *m. vidi* krstokļun. Krivokļun. Loxia curvirostris. Slovinac. 1880. 31[a].

KRIVÒKĻUNAC, krivòkļûnca, *m. onaj u kojega je kriv kļun, jamačno krivokļuna ptica, isporedi* 2. krivokļun. — *Samo u Stulićevu rječniku uz* krivokļun.

KRIVOKOLO, *n.* igrači uvate se kao i u kolu, al' licem na poļe okrenuti, a leđa unutra u kolo, pa se tako desno ili levo obrću pevajući. Pop Živojin iz Srbije.

KRIVOKUČKA (rijeka), *f. ime vodi u Bosni.* F. Jukić, zemļ. 49.

1. KRIVÒKUĆA, *f.* tako se zove kuća koja je nastavļana, ali ne uzduž stare kuće, nego je šļeme od nastavka okomito na starom šļemenu. u Dobroselu. M. Medić.

2. KRIVÒKUĆA, *m. nadimak čovjeku. — U naše vrijeme.* Krivokuća, čovek iz kriva sokaka. u ćuprijskom okrugu. S. I. Pelivanović. S nekim Krivokućom, odabranim junakom iz smederevskog sela Markovca. M. Đ. Milićević, srb. 1107.

KRIVÒKUR, *adj. u Vukovu rječniku*[1]*:* ,penis incurvi' *s primjerom:* Ima i*(h)* kao i krivok..i*(h)* Tatara.

KRIVÒMIGA, *f.*, Jynx torquilla L.; vijoglava, vijoglav, kupimrav. u Hrvatskoj. V. Arsenijević. — *vidi* vijoglava.

KRIVOMJERILAC, krivomjerioca, *m. vidi* krivomjernik. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka (u zapadnom govoru s -i- mj.* je). Tako po isti način nahodi se i kamatnika, krivomirilaca ... Đ. Rapić 348.

KRIVÒMJÊRNIK, *m. čovjek (osobito trgovac) koji krivo mjeri (ono što prodaje).* Kao što se događa krivokletniku i krivomjerniku. S. Ļubiša, prip. 237.

KRIVÒNOG, *adj. u kojega su krive noge. — Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,chi ha le gambe torte' 337a; ,chi ha piedi storti' ,loripes' 563a), *u Bjelostjenčevu* (krivonog, slukonog, krivopet ,curvipes, varus, valgus, loripes'), *u Jambrešićevu* (,curvipes, loripes'), *u Stulićevu* (v. krivonožan), *u Vukovu* (,krummbeinig' ,curvipes'). Sva j' šankana i grbava, krivonoga i zaprta (,saparta'). J. Palmotić 336. Krivonog ,di piedi storti'. S. Budmani 415a. Znoj jest mudra voda koju tvoje, vilo krivonoga hoda, pero nije pilo. A. Kanižlić, rož. 9. Krivonogi turski oficiri. M. Đ. Milićević, zlosel. 8.

KRÌVÒNOS, *adj. u kojega je kriv nos. — U Belinu rječniku:* ,chi ha il naso torto' 506a, *i u Stulićevu:* ,adunco naso praeditus', *u kojemu nije dobro prevedeno (kukonosast).*

KRIVÒNOSAC, krivònosca, *m. krivonos čovjek. — U Belinu rječniku:* ,chi ha il naso torto' 506a, *i u Stulićevu uz* krivonos.

KRIVONOŠKA, *f. krivonogo žensko čeļade (ili ženska životińa). — -š- stoji pred* k *mj. ž. — U Stulićevu rječniku:* krivonožka *uz* krivonožan.

KRIVÒNOŽAC, krivònošca, *m. krivonog čovjek. — U Stulićevu rječniku uz* krivonožan.

KRIVÒNOŽAN, krivònožna, *adj. krivonog. — U Stulićevu rječniku:* ,anguipes, loripes'.

KRÍVOŃA, *m. ime volu.* D. Trsteńak.

KRIVÒOČAC, krivòočca, *m. krivook čovjek. — U Stulićevu rječniku uz* krivook. — *nije dosta pouzdano.*

KRIVÒOČAN, krivòočna, *adj. vidi* krivook. — *U Stulićevu rječniku uz* krivook.

KRÌVOOK, *adj.* strabus, *u kojega su krive oči, razrok, škiļav. — Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (,luscosus', v. škiļav) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (,lusciosus, luscitiosus'). On bijaše malo krivook. G. Zelić 252.

KRIVÒPER, *adj. u kojega je krivo pero (o ćordi, a pero je oštrice). — U jednoga pisca našega vremena.* Krivopere motaju se ćorde. Osvetn. 2, 142. — *U drugijem primjerima stoji bez* ćorda, *te se može shvatiti kao supstantiv* (krivopera, f.). Tek mu zguli krivoperu sjajnu. 2, 148. Delija neznana štono s golom krivoperom srne. 3, 130.

KRIVÒPERA, *f. vidi kod* krivoper.

KRÌVOPÊT, *adj. u kojega su krive pete. — U Bjelostjenčevu rječniku:* v. krivonog, *i u Stulićevu:* v. krivonožan; *u obadva znači što i* krivonog.

KRIVÒPIZD, *adj. samo u ženskom rodu u Vukovu rječniku':* krivòpizda ,femina q. d. curvicunna' ,in der anekdote'.

KRIVOPOR, *m. vidi kod* Krivoporov.

KRIVOPOROV, *adj. jamačno posesivni adj. od* Krivopor, *a ovo bi bilo muško ime što se drugdje ne pomińe. — U jednom spomeniku* xiv *vijeka.* I druga *(ograda)* отъ lêve strane do Krivoporove mede i do Kovačeve mede. Spom. stoj. 36. *(do* 1346).

KRIVOPOTEG, *m. u Stulićevu rječniku:* v. krivorijez. — *nepouzdano.*

KRIVOPRICA, *m.* calumniator, *koji krivo tuži (pri). — U kńigama pisanima crkvenijem jezikom.* Krivoprica sy dušegubьcь jest. Starine. 18, 202. Krivoprica sy dušegubaсь jestь. 22, 204.

KRIVOPRISEŽAN, krivoprisežna, *adj. koji krivo priseže, vidi* krivokletan. — *U pisaca našega vremena.* Krivoprisežni ,meineidig'. Jur. pol. terminol. 340.

KRIVOPRISEŽNIK, *m. krivoprisežan čovjek, vidi* krivokletnik. — xvi *vijeka, i u pisaca našega vremena.* Od sodomiti, krivoprisežnikov. Naručn. 76a. Krivoprisežnik ,meineidiger'. Jur. pol. terminol. 340.

KRIVÒPRUTAN, krivòprutna, *adj. u kojega su krivi prutovi (o biļci, n. p. o lozi). — Samo u Stulićevu rječniku:* ,asper et rugosus instar ligni vitis'.

KRIVOPUTA, *f.* ime ovci. Bruvno. D. Hirc.

KRIVÒPUTICA, *f. krivi put, samo metaforički u moralnom smislu: mahana, grijeh, pogreška. — U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Možemo ļude milovati i ļubiti, osuđavajući ńiove krivoputice. D. Obradović, živ. 12. Morao sam u takvu krivoputicu upasti. 33.

KRIVÒREK, *adj. koji krivo (lažno) govori (reče). — Samo u Stulićevu rječniku:* ,falsidicus'.

KRIVÒREP, *m. u kojega je kriv rep. — U jednoga pisca našega vremena.* Ima od vas ki je popa tuko, il' na svraku krivorepu puko. Osvetn. 4, 26.

1. KRIVÒREPA, *f. ime kokoši.* F. Kurelac, dom. živ. 53. — *vidi* krivorep.

2. KRIVOREPA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ńiva u Krivorepi. Sr. nov. 1870. 45.

KRIVORIJEZ, *m. u Stulićevu rječniku:* ,curvilineum'. — *Nepouzdano, vidi kod* rijez.

KRIVORIJEZAN, krivorijezna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ,curvilineus'. — *Nepouzdano, vidi* krivorijez.

KRIVORILO, *m. u kojega je krivo rilo. — U jednoga pisca* xvi *vijeka kao ime duhu pakļenome.* Vitorog, Krivorilo, Čemernik, Smrdilo, duhovi pakļeni. M. Vetranić 2, 199.

KRIVÒRJEČANIN, *m.* čovjek iz Krive Rijeke *(u okrugu užičkom, vidi* kriv, 1, i, *l) bb) aaa)).* Ļ. Stojanović. — *Množina:* Krivòrječâni.

KRIVÒRJEĆKÎ, *adj. koji pripada Krivoj Rijeci, vidi* kriv, 1, i, *l) bb) aaa).* Krivorečka *(opština), u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 131. — *u okrugu užičkom.* 164.

KRIVÒROG, *adj. u kojega su krivi rozi. — U Šulekovu rječniku:* ,krummgehörnt'.

KRIVÒROTA, *f. vidi* krivokletva *(složeno od* kriv *i* rota). — *U pisaca našega vremena, a između rječnika u Stulićevu* (v. krivokletva). U tužbah krivorote ... Zbornik zak. 1, 46. *i u Šulekovu rječniku:* ,meineid'.

KRIVÒROTAC, krivòroca, *m. vidi* krivorotnik. — *Na dva mjesta* xvi *i* xvii *vijeka.* Nije v tom krivorotac. Naručn. 92a. Krivorotac ono bijaše. I. Zanotti, en. 16.

KRIVÒROTAN, krivòrotna, *adj. krivokletan,*

vidi krivorota. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. krivokletan). Lašci krivorotni. M. Marulić 118. ‚Ne puštaj ńemu na dušu i prisegu, on je krivorotan, on odnese'. J. Bogdanović. *i u Šulekovu rječniku:* ‚meineidig'.

KRIVÒROTNICA, *f. krivokletnica.* — *vidi* krivorota. — *U Šulekovu rječniku:* ‚meineidige'.

KRIVÒROTNÎK, krivòrotnîka, *m. krivorotan čovjek, krivokletnik.* — *vidi* krivorota. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (krivorotnik, tak on koji priseže, kak on koji proti prisege svoje čini ‚perjurus') *i u Stulićevu* (v. krivokletnik). Ako bi zatajal, tada bi bil krivorotnik. Naručn. 92a. Lažnikom, krivorotnikom. Ant. Dalm., nov. tešt. 2, 105b. paul. 1tim. 1, 10. Ta takov jest krivorotnik. Š. Budinić, ispr. 81. Toga radi su krivorotnici. I. T. Mrnavić, ist. 85. *i u Šulekovu rječniku:* ‚meineidige'.

KRIVÒROTSTVO, *n. krivoklestvo.* — *vidi* krivorota. — *U jednoga pisca* xvi *vijeka.* Hinba, krivorotstvo. Naručn. 85b. Pitaj ga od laže, krivorotstva. 89b. Ako ča od ovih trih ne bude, onda je krivorotstvo. 113a. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚meineidigkeit'.

KRIVÒRUČAC, krivòručca, *m. krivoruk čovjek.* — *Samo u Stulićevu rječniku uz* krivoruk.

KRIVÒRUĆICA, *f. krivoruko žensko čeļade.* — *Samo u Stulićevu rječniku uz* krivoruk.

KRIVÒRUK, *adj. u kojega je ruka kriva (ili obje ruke su krive).* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu:* ‚cujus manus est incurva (naturae defectu)'. Krivòruk ‚di mano storta'. S. Budmani 415a.

KRIVÒRUKAST, *adj. vidi* krivoruk. — *U Stulićevu rječniku:* ‚cujus manus sunt incurvae'.

KRIVÒSILAN, krivòsîlna, *adj. koji je po krivoj (nepravednoj) sili.* — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Kad se čine vojvodami krivosilne zapovijedi. G. Palmotić 2, 480.

KRIVÒSJEK, *m. nešto što je krivo isječeno, rasječeno (samo o ustima).* — *U naše vrijeme.* Procvilila s usnoga krivosjeka. u Dalmaciji. Đ. Šurmin.

KRIVÒSLÂVAN, krivòslâvna, *adj. uprav u kojega je kriva slava, ali je načińeno prema* pravoslavan *(vidi).* — *U dva pisca* xviii *i* xix *vijeka.* Koji sebi ovo krivoslavno staroviraca ime nadiše. A. Kanižlić, uzr. xii. Tad svi drugi naravno cijeuit je da su neslavni iliti po vašoj gramatici krivoslavni. M. Pavlinović, razg. 13.

KRIVÒSRČAN, krivòsrčna, *adj. koji pripada krivome (u moralnom smislu, nepravednome) srcu.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka, koji je sam ovu riječ načinio.* Nu ńihovo zlobno tvrdoglavstvo i krivosrčno oprijećenje ne pogasi ali ohladi žeļu ńihova spasenja. I. M. Mattei 62.

KRIVÒSRD, *adj. u kojega je krivo (u moralnom smislu) srce.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚animo iniquo' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

KRIVOST, *f. vidi* krivina.

a. *vidi* krivina, 1. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚curvamen'.

b. *vidi* krivina, 2 *(osobito pod g).* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚pravitas'), *u Voltigijinu* (‚reità, pravità' ‚schuld, bosheit'), *u Stulićevu* (‚crimen, culpa'). Pravost i krivost biće spozna*(na).* S. Rosa 80a.

c. *u osobitom značeńu, prema* kriv, 1, b. Krivost, phil. ψεῦδος, ‚falschheit (eines urtheils)', tal. ‚falsità'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KRIVÒSTASAN, krivòstasna, *adj. u kojega je kriv stas.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚statura curvus'.

KRIVÒSTRAN, *adj. u kojega je kriva jedna strana (uopće i u osobitijem značeńima).* — *Od* xvii *vijeka (vidi c).*

a. *uopće.* Krivostrano drvo, sukno, na krivo izdjelano, istriženo. M. Pavlinović. *i u Šulekovu rječniku:* ‚krummseitig'.

b. krivostrana žena, kojoj je jedna dojka veća, a druga mańa, kad iz jedne ne doji. u Lici. V. Arsenijević.

c. *koji krivo ide na jednu stranu (hrom).* Uz hroma tko hodi slideć ga vele dan, mnokrat se dogodi, da hodi krivostran. Đ. Baraković, vil. 323.

KRIVOSUDAN, krivosudna, *adj. koji krivo sudi.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚inique judicans, injuste judicium ferens', *gdje ima i adv.:* krivòsudno ‚iniquo judicio', *po krivom sudu.* — *Nije dosta pouzdano.*

KRIVOSUDĻIV, *adj. u Stulićevu rječniku uz* krivosudan. — *nepouzdano.*

KRIVÒSUĐE, *n. krivi (nepravedni) sud, kriva osuda.* — *U jednoga pisca* xix *vijeka.* One se stanu žalit i različne nepravde prikazivat i krivosuđa koja su učińena protivu ńih. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 97a.

KRIVOSVADA, *f.* calumnia, *kriva osvada.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Nikoga ne odirajte ni krivosvadu činit*(e)* i zadovoļni budite od platja vaših. Blago turl. 2, 131. luc. 3, 14.

KRIVOSVADNIK, *m. čovjek što krivo osvađa.* — *U istoga pisca* xviii *vijeka u kojega ima i* krivosvada. Porad krivih osvada ńima naprtjenih od krivosvadnika i lažnih svidoka. Blago turl. 2, 186. Neće bit krivosvadnik ni uzmutjivac u puku. 2, 192.

KRIVOŠA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Ńiva zovoma Luka u Krivoši. Sr. nov. 1866. 11.

1. KRIVÒŠIJA, *f. ona u koje je kriva šija.* — *isporedi* 2. krivošija. — *Od* xv *vijeka (kao mjesno ime, vidi* b, *b)).*

a. *kriva ćorda.* On poteže svoju krivošiju. Nar. pjes. juk. 321. Kako l' im se poturńače vlače, a niz ńiha krivošije mlate. Osvetn. 2, 85. Na plećije ģeverdari zjali, ledenice sjale za pojasom, a o bedrih krivošije ćorde. 5, 119.

b. Krivošija, *kao mjesno ime.*

a) mjesto u Srbiji u okrugu vaļevskom. Ńiva u Krivošiji. Sr. nov. 1863. 519.

b) u staroj Srbiji. — *U Daničićevu rječniku:* katunu je Dragoļevcima išla međa ‚na Krivošiju'. G(lasnik). 15, 301. (1348?).

2. KRIVÒŠIJA, *m. čovjek u kojega je kriva šija.* — *isporedi* 1. krivošija. — *U Vukovu rječniku:* ‚der krummhalsige' ‚incurvicervicus'. — *I kao prezime ili muški nadimak, vidi kod* Krivošijin.

KRIVÒŠIJANIN, *m. čovjek iz Krivošija.* — *Množina:* Krivòšijâni. — *U Vukovu rječniku:* ‚einer von Krivošije' *s primjerom:* Da nije Rišńana i Krivošijana, Boka bi Turcima harač plaćala.

KRIVÒŠIJAST, *adj. u kojega je kriva šija.* — xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚distorto collo praeditus'). Krivošijas*(t)* ‚di collo storto'. S. Budmani 415a.

KRIVÒŠIJE, *f. pl. ime knežini u Boci Kotorskoj.* — *isporedi* 1. *i* 2. krivošija. — *U naše*

*

vrijeme, a između rječnika u Vukovu: više Risna na planini kao mala kneżinica (od 250 kuća i oko 1200 duša). — Više Risna je na planini kneżina ‚Krivòšije'. Vuk, poslov. xvi.

KRIVÒŠIJIN (Krivòšîn), *adj. koji pripada čovjeku što mu je prezime ili nadimak* Krivòšija. — xix *vijeka.* Pisato magistratu, da pošļu dovojku Cvetu, kćer Krivošinu. Djelovod. prot. 84.

KRIVÒŠIJÎNKA (Krivòšînka), *f. žensko čeļade iz Krivošija. — U naše vrijeme.* Tužbalica jedne Krivošinke. Vuk (?), živ. 201.

KRIVÒŠTOVAC, krivòštôvca, *m. krivoštovan čovjek, vidi* krivovjerac. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚veneficus, incantator' *s drukčijim značeńem.*

KRIVÒŠTÔVAN, krivòštôvna, *adj. koji krivo štuje ili koji pripada krivoštovļu, vidi* krivovjeran. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka. (Farisei)* mloga nadometaše zakonu Božjemu tomačońa ļudska ili nijednostranska ili krivoštovna. I. Velikanović, uput. 1, 107.

KRIVOŠTÒVAŃE, *n. djelo kojijem se krivo štuje, vidi* krivoštovļe. — *Sa značeńem* ‚superstitio' *u jednoga pisca* xviii *vijeka, a između rječnika u Voltiģijinu* (‚superstizione' ‚aberglaube'). Da je izprazno krivoštovańe ńekijeh Žudjelah koji kad bi pisali ime Božje, ne bi imali smionstvo izreći ga. J. Matović 342.

KRIVÒŠTÔVĻE, *n. krivo štovańe (Boga), kriva vjera, vidi* krivovjerje. — *U drugijem riječima istoga postańa imaju osobita značeńa* (‚haeresis; superstitio'). — *Pisano* bogoštovje. — *U pisaca* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu:* krivoštovje, v. krivočastje *(gdje nije isto značeńe).* Ovi Rimu navistiše Isusovu pravu viru gdi skupļeno svako biše krivoštovje na svu miru. P. Knežević, pism. 36. Da je lasno mogao razabrati stvari one koje su za pravo i istinito bogoštovje od onih koje su priklonite na krivoštovje. A. Tomiković, živ. 375.

KRIVÒŠTÔVNÎK, *m. čovjek koji krivo štuje, vidi* krivovjernik. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Mudraci današńi *(t. j. koji se danas svetkuju)* bili su po zabludjeńu naj taštiji krivoštovnici zvizda, i evo sa zvizdom Bog jih prosvitļuje. A. Tomiković, gov. 20. Ili bio poganin ili krivoštovnik ili odmetnik ili grišnik, svi i svikolici imadu misto u ńezinu krilu. 193.

KRIVOŠTOVSTVO, *n. vidi* krivoštovļe *i* krivovjerstvo. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Ne stide se crkvu osvađati krivoštovstvom pače krivobožtvom. I. Velikanović, uput. 1, 418.

KRIVÒTA, *f. vidi* krivina. — *U Stulićevu rječniku:* v. krivina *s dodatkom da je riječ ruska.*

KRIVOTUĻA, *f. ime ńekakvu selu.* — xiv *vijeka.* Svetostef. hris. 23.

KRIVOTVÁRATI, krivòtvârâm, *impf.* krivotvoriti. — *Nema potvrde.*

KRIVÒTVOR, *m. vidi* krivotvorac. — *U Šulekovu rječniku:* ‚fälscher'.

KRIVOTVÓRAC, krivotvórca, *m. čovjek koji krivotvara, vidi* izopačilac. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚falsario' ‚corruptor' 300ᵇ) *gdje se naj prije nahodi, u Voltiģijinu (štamparskom griješkom* krivostvorac ‚falsatore, falsario' ‚verfälscher'), *u Stulićevu* (‚documentorum corruptor, vel qui falsa documenta componit'). Krivotvorac zadužbinu dili. A. J. Knezović 243. Krivotvorac iliti pričiniteļ koji stvari krive i lažive misto pravih i istinitih načina i prodaje. I. Velikanović, uput. 3, 112.

KRIVOTVORBA, *f. vidi* krivotvarańe, izopačivańe. — *Načińeno u naše vrijeme.* Krivotvorba novca papirnoga je zločin. Zbornik zak. 1863. 336. Ugovor o zaštiti proti krivotvorbi znakova biļegovnih. 1866. 14.

KRIVOTVÒRÊŃE, *n. djelo kojijem se krivotvori (boļe bi bilo* krivotvarańo). Krivotvoreńe javnih vjerovnih papira ‚verhälschung der öffentlichen creditspapiere' ‚falsificazione di carte di publico credito'. B. Petranović, ručn. kń. 34. Zločinstvo krivotvoreńa javnih vjerovnih papira tvori koji spotvara papire od javne veresije. Kazn. zakon. 1, 49.

KRIVÒTVORINA, *f. ńešto krivotvoreno. — Načińeno u naše vrijeme.* Krivotvorina ‚falsificat'. Jur. pol. terminol. 689. Imaju se poslati krivotvorine. Zbirka zak. 2, 62.

KRIVOTVÒRITI, krivòtvorîm, *pf. vidi* izopačiti, 1, a, *b). — Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚falsare, falsificare' ‚adultero' 300ᵇ) *gdje se naj prije nahodi, u Voltiģijinu* (‚falsare, falsificare' ‚verfälschen'), *u Stulićevu* (‚adulterare, vitiare, corrumpere').

a. *aktivno.* Krivotvoriti ‚verfälschen' ‚falsificare'. B. Petranović, ručn. kń. 34. S onim koji krivotvori koji dokumenat ima se postupati po općenitih kazneno-zakonskih ustanovah. Zbornik zak. 1853. 758. Zloporaba biva, kad tko putovnicu krivotvori. 1866. 64.

b. *pasivno. — Između rječnika u Belinu* (‚falsato' ‚adulteratus' 301ᵃ). Zlatnina označena patvorenim ili krivotvorenim uredovnim puncem. Zbornik zak. 1866. 102.

KRIVÒTVÔRJE, *n. vidi* krivotvoreńe. — *Načińeno u naše vrijeme.* Krivotvorje znakova biļegovnih, maraka poštarskih. Zbornik zak. 1865. xvi.

KRIVÒTVÔRNICA, *f. žensko čeļade kao krivotvornik. — U Belinu rječniku:* ‚falsaria e falsatrice' ‚falsaria' 300ᵇ, *i u Stulićevu:* ‚quae documenta falsa componit'.

KRIVÒTVÔRNÎK, *m. vidi* krivotvorac. — *isporedi* krivotvornica. — *Između rječnika u Voltiģijinu* (‚falsario, malfattore' ‚übelthäter'). Krivotvornik ‚falsificator'. Jur. pol. terminol. 689.

KRIVOTVORNINA, *f. vidi* krivotvorina. — *Načińeno u naše vrijeme.* Istim ovim vlastim imadu se poslati krivotvornine i svekoliko orude. Zbornik zak. 1853. 650.

KRIVOTVORNOST, *f. uprav osobina čeļadeta koje krivotvara, ali se nalazi u drugome širem smislu, od prilike kao* krivica. — *Od adj.* krivotvoran *kojemu nema potvrde.* — xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚actiones iniquae' *s dodatkom da tu riječ ima I. M. Mattei).* Čarańe i krivotvornost okolo vinčańa. M. A. Reļković, sat. F3ᵃ.

KRIVOUSNIK, *m. krivoust čovjek. — U Stulićevu rječniku uz* krivoust. — *nepouzdano.*

KRȉVOÛST, *adj. u kojega su kriva usta. — U jednoga pisca* xvii *vijeka (po poļ.* krzywousty), *a po ńemu u Belinu rječniku* (‚chi ha bocca storta' ‚distorto ore vir' 143ᵇ) *i u Stulićevu* (‚distorto ore'). Boleslav se pod oklopjem krivousti gleda i broji. I. Gundulić 428.

KRIVÒVÂŃE, *n. djelo kojijem se krivuje (krivica, grijeh). — Stariji je oblik* krivovanje. — *Između rječnika u Belinu* (krivovanje ‚frequenza del peccare' ‚frequens usus peccandi' 549ᵃ; ‚mancamento, qui val errore' ‚erratum' 455ᵇ) *i u*

Stulićevu (,delictum, iniquitas, injustitia, culpa, crimen, peccatum'). Veća je tva dobrota, neg li je moje krivovanje. I. V. Bunić, mand. 22. I suzama vas se obliti cjeć mojijeh krivovanja. J. Kavańin 52b. Te nam prosti krivovańa ka tvorismo prema tvojoj neizmijernosti. I. Đorđić, salt. 271. Sramovat se svojijem krivovańem. ben. 126. Bjehu jur pred moje prišla lice od zemļe nevjernice krivovańa strahovita. pjesn. 253. Nepristavno krivovańe (,delictum incessabile'). A. Kalić 115.

1. KRIVÒVATI, krìvujêm, *impf. biti kriv (u moralnom smislu). — U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,essere colpevole' ,reum esse' 202b; ,esser reo, colpevole' ,reum esse' 612a) *i u Stulićevu* (,reum fieri, errare, aberrare, peccare, delinquere, perperam aliquid agere'). Svi se paze među sobom, mjere skrovna svi činjenja, krivuju li kojom zlobom. Ǵ. Palmotić 3, 29b.

2. KRIVÒVATI, krìvujêm, *impf. vidi* kriviti, 1, c. — *Samo u Voltiģijinu rječniku:* ,tacciare, incolpare' ,beschuldigen'.

KRIVOVÍRAC, Krivovírca, *m. čovjek iz mjesta Krivoga Vira, vidi* kriv, 1, i, *v).* Pisato Iliji Barjaktaroviću zaradi planine koju otima od Krivoviraca. Djelovod. prot. 70.

KRIVÒVÎRSKÎ, *adj. koji pripada selu Krivom Viru, vidi* kriv, 1, i, *v) aa).* Krivovirska *(opština).* K. Jovanović 166. Krivovirski Timok *(voda).* M. Đ. Milićević, srb. 873.

KRIVÒVJERA, *f. kriva vjera, vidi* krivovjerstvo. — *Samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,falsa fides, simulata religio') *u kojemu ima značeńe: hińena vjera.* — Moleći za izkorijepjeńe krivovjere. L. Radić 72.

KRIVÒVJERAC, krivòvjêrca, *m.* haereticus, *krivovjeran čovjek, vidi* krivovjernik. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltiģijinu* (,miscredente, infedele' ,unglaublich, ketzer') *i u Stulićevu (uz* krivovjeran).

a. *vidi* krivovjernik, a. Bježe Krstjani pravovjerni, a dohode krivovjerci. B. Zuzeri 255. A slažu se s krivovirci držeći i virujući suprotivna sveti*(h)* sabora. J. Banovac, izkaz. 4. Protiva Luteru krivovircu. A. Kanižlić, utoč. VIII. Duše neznabožaca, krivoviraca i grišnika. fran. 243. Krivovirac videći istinu prisvetoga sakramenta obrati se na pravu viru. M. Zoričić, zrc. 174. Kleti krivovjerci ponoviše nakon ńega ńegove izmišļotine. S. Rosa III. Sveti Jerolim odgovori Vigilanciju krivovjercu. Đ. Bašić 41. Tko su krivovirci? — Oni tkoji budući primili viru u krstjenju svojevoļno tomače božanstvena pisma protiva skladnomu pristanutju ss. otaca i crkve. Blago turl. 2, 31. Krsti mnogu dicu niki pop krivovirac. 2, 210. Bezakonja učińena srcu prisvetomu od nevjernika, krivovjeraca, grešnika i beztužnijeh Hristjana . . . I. M. Mattei 266. Srce ńegovo rańeno od nevjernika, krivovjeraca i neharnijeh Hristjana. 316. Biste tim nekud priznavali da ste vi krivovjerci. M. Pavlinović, razg. 13. *i u Šulekovu rječniku:* ,ketzer'.

b. *vidi* krivovjernik, b. Kršćeńe koje podiļuje se od krivoviraca. I. J. P. Lučić, nar. 12.

c. *vidi* krivovjernik, c. Proti svakomu Lužitancu po četrdeset svojih vojnika krivovirci staviti mogadijahu. A. Kanižlić, fran. 32.

KRIVÒVJERAN, krivòvjêrna, *adj.* haereticus, superstitiosus, *koji (o čeļadetu i drugome) pripada krivovjerstvu. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krivovêrьnъ, *rus.* кривовѣрный, *češ.* křivověrný, *poļ.* krzywowierny. — *Između rječniku u Stulićevu* (,Christicola simulatus') *s drukčijim značeńem, i u Daničićevu* (krivovêrьnь ,pravae opinionis').

a. *adj.* Priide dьšti jedinogo velьmožь jego pravovêrьnyhь, ωbručena byvьši za mužь ωtь krivovêrьnyhь têhь. Stefan, sim. pam. šaf. 7. Od krivoverne službe božje (*τῆς ἰδίας δεισιδαιμονίας* ,de sua superstione'). Anton Dalm., nov. tešt. 213b. act. ap. 25, 19. Nijesu bili pravovjerni nego Pogani, Turci, Žudjeli, ali krivovjerni. V. Andrijašević, put. 75.

b. *adv.* krivòvjêrno, *u jedinom primjeru* superstitiose. Ne vaļa se k tom vrimenu i dauu krivovirno vezati. J. S. Reļković 252—253.

KRIVÒVJERJE, *n. vidi* krivovjerstvo. — *Stariji je oblik* krivovêrije. — *U kńigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (v. krivočastje *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (krivovêrije ,prava opinio'). Svetyj že izьvedь siju prêdь sьborь svoj sьbrany na jeresь tu lukavuju, izьωbličivь krivovêrije ihь . . . Stefan, sim. pam. šaf. 7.

KRIVÒVJÊRNICA, *f. žensko čeļade kao krivovjernik. — Samo u Stulićevu rječniku:* ,Christicola simulata'.

KRIVÒVJÊRNÎČKÎ, *adj. koji pripada krivovjernicima (ili krivovjerstvu). — U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,more Christicolarum simulatorum').

a. *adj.* Pobiže iz kuće krivovirničke. E. Pavić, ogl. 71. Ne mišajući se š ńiovim krivovirničkim živļeńem. 94. Kano da sam krivovirničkim ceremonijama podložio se. 437.

b. *adv.* krivòvjêrnîčki. Koje više krivovirnički nego krstjanski živu. E. Pavić, ogl. 77.

KRIVÒVJÊRNÎČTVO, *n. vidi* krivovjerstvo. — *Postaje od* krivovjernik *nastavkom* ьstvo, *te se* k *ispred* ь *mijeńa na* č *(danas bi se još daļe mijeńalo na* š: krivovjerništvo). — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Koji mlogo vrimena prije Isukrsta živiše, kad još svit u tmina zlòčînstvâ krivòvîrnîčtvâ stojaše. E. Pavić, ogl. XII.

KRIVÒVJÊRNÎK, *m.* haereticus; infidelis, *čovjek u kojega je kriva vjera (zakon), te ili nije Katolik (u katoličkijeh pisaca), ili nije uopće Hrišćanin. — Od* XVIII *vijeka (vidi* a), *a između rječnika u Stulićevu* (v. krivovjerac) *gdje je drukčije značeńe.*

a. haereticus, *koji je Hrišćanin, ali nije Katolik.* Niti nevirnici niti krivovirnici nisu mogli odoliti. A. Kanižlić, utoč. IX. Kńiga Nestorija krivovirnika. utoč. 316. Hudi krivovjernici, neka bi lašńe utemeļili svoja varava učeńa, dosta su izmišļotina za vanđelje priprodavali. S. Rosa III. Države zlotvornijem krivovjernicima i odmetnicima svete vjere naseļene. A. Kalić 536. Krivovirnici, i oni su daleko od nas, jer premda oni poznaju pravoga Boga i ńemu se klańaju, ništanemańe ne obdržaju podpuno zakon Božji niti viruju sva koja Bog zapovida virovati. B. Leaković, gov. 201—202.

b. *koji nije Katolik, pa bio Hrišćanin ili druge vjere.* Umložaj pravedne, obrati grišnike, prosvitli krivovirnike . . . A. Kanižlić, bogoļubn. 111.

c. *koji nije Hrišćanin uopće, u ovom primjeru: neznabožac, poganin.* Da ovomu kraļu *(egipatskomu)*, premako krivovirniku, nepravo se vidi učiniti dilo priļubodinstva. E. Pavić, ogl. 27.

KRIVÒVJÊRNÔST, *f.* haeresis, *osobina onoga koji je krivovjeran, vidi* krivovjerstvo. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Ohola krivovjernosti Lutera i Kalvina. A. Kalić 209. Ništa mańe štetna je i porazna dušami krivovjernos pògânâ, te što će kršćanstvo, kad napáde na ń? 510.

KRIVÒVJERSKÎ, *adj. koji pripada krivoj vjeri, krivovjerstvu.* — xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. krivovjernički) *s drukčijim značeńem.*

a. haereticus. Je li dopustjeno štit kńige i pisma krivovirska? Blago turl. 2, 32. Držao sam pri meni kńige i pisma krivovirska. 2, 287. Kako sam vidio i tužno promišļavao veliku brigu koju imadu i pauri krivovjerski. Pisanica. 5. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚ketzerisch'.

b. gentilis, *neznabožački, poganski.* Pribivaše s ocem u krivovirskomu vilaetu Kaldeji. E. Pavić, ogl. 25.

KRIVÒVJERSTVO, *n. kriva (neprava) vjera (zakon), nije svagda u istom značeńu, naj češće je značeńe pod* a. — xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. krivovjera) *s drukčijim značeńem.*

a. haeresis, *u Hrišćana vjera koja se posve ne slaže s katoličkom (u pisaca katoličkijeh).* Videći s. crkva tolika krivovirstva, erežije i odmetnutja . . . J. Banovac, izkaz. 4. Eresije (to jest krivovirstva) i skizme (to jest razkolničtva). A. Kanižlić, kam. v. Suproti krivovirstvu ikonoborskomu. 4. Narod je odbacio krivovirstvo arijansko. 182. U istoku izajđe novo krivovirstvo. 637. Sva krivovjerstva i svi nauci krivoviraca dohode od djavla. Blago turl. 2, 31. Kad se krivovirstvo počimaše prostirat po Fijandri. 2, 210. Sva krivovirstva od ovoga sabora osuđena. I. J. P. Lučić, nar. 29. Dvi su herezije iliti krivovirstva . . . Đ. Rapić 321. Nova krivovirstva Lutera i Kalvina. Grgur iz Vareša 79. Razoriti zabođeńa i krivovirstva Ebionićana. 116. — *I u Šulekovu rječniku:* ketzerei'.

b. superstitio, *vidi* praznovjerje, sujevjerje. Kad virujemo u jednoga svemogućega i prijakoga Boga, od ńega vaļa da i pomoć tražimo. a ne od stvoreńa, i da svako krivovirstvo odbacimo. B. Leaković, nauk. 27. — *Vaļa da amo pripada i ovaj primjer istoga pisca:* Kad je crkva u miru, onda se isti sinovi ńe pobise, pak počmu izvoditi nika krivovirstva i poluvirstva. gov. 42.

c. *svaka vjera što nije katolička.* Dostoj se sva kolika krivovirstva izkoreniti, da svi narodi u krilu svete matere crkve pravu viru ispovidaju. A. Kanižlić, bogoļubn. 181.

d. *svaka vjera što nije hrišćanska.* Da ji *(Izraeličane)* na krivovirstvo prignu *(žene madianitske).* E. Pavić, ogl. 163.

KRIVÒVRAT, *adj. u kojega je kriv vrat.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚chi tiene il collo torto' ‚obstipus' 200ᵇ) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (‚obstipus'), *u Voltigijinu* (krivovrat. krivovratac ‚stortocollo, collotorto, capotorto' ‚kopfhänger'), *u Stulićevu* (‚cujus collum obstipum'), *u Vukovu* (‚krummhalsig' ‚incurvicervicus'). Svi bi momci krivovrati bili gledajući u zvjezdice sjajne. Nar. pjes. vuk. 1, 636. — *vidi i* krivovratac.

KRIVÒVRATAC, krivòvraca, *m. čovjek ili živinče u kojega je kriv vrat.* — *Od* xviii *vijeka.*

a. *čovjek s krivijem vratom.* — *U primjerima stoji u prenesenom smislu, kao* ližiotar, *prema tal.* torcicollo, collotorto. — *Između rječnika u Belinu* (‚chi tiene il collo torto' ‚obstipus' 200ᵇ), *u Bjelostjenčevu (uz* krivovrat), *u Stulićevu (uz* krivovrat). Da mi reku da sam ludi krivovratac, koji po vas dan otare liže. B. Zuzeri 181. Pripasti tijesno srce koga suluda krivovratca ali slabe koje žonice. 250.

b. Jynx torquilla L., *vijoglav, ptica.* — *U Belinu rječniku:* ‚capotorto o collotorto, uccello' ‚torquilla' 170ᵇ, *i u Stulićevu:* krivovratac, ptica ‚capotorto, uccello' ‚avis species'.

KRIVOZÀKLÊTBNIK, *m. vidi* krivozakletnik. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka koji ovako piše ovu riječ (ali se po svoj prilici ni sam nije trudio da izgovori* b) *s toga što je mislio da postaje od* zakletba *(ovako se nalazi ova riječ u istoga pisca na strani* 120, *premda obično piše* zakletva). Pritńu Božju protiva krivozakletbnikom . . . Đ. Rapić 121. Virujte tvrdno da na svitu ne ima opačijega grišnika od krivozakletbnika. 121.

KRIVOZÀKLÊTNÎK, *m. vidi* krivokletnik. — *Postaje od* krivozakletan *(kojoj riječi nema potvrde), isporedi* krivozakletbnik. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Krivozakletnici su, er su laživom zakletvom sagriješili Gospodinu Bogu. B. Kašić, zrc. 103.

KRIVOZÀKLÊTVA, *f. vidi* krivokletva. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. krivokletva). Grisi koji se s jezikom mogu učiniti: . . . krivozakletva . . . P. Knežević, osm. 315.

KRIVOZÀKLÊTVICA, *f. dem.* krivozakletva. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚perjuratiuncula'.

KRIVOZAKLIN-, *vidi* krivozakliń-.

KRIVOZAKLÌŃÂČ, krivozaklińáča, *m. vidi* krivozaklińalac. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka, u starijem obliku s* n *mj.* ń. Tako se ima reći... od krivozaklinača i lažaca, ako su se priselili na govorenje od istine. F. Lastrić, test. 189ᵇ.

KRIVOZÀKLIŃALAC, krivozàklińaoca, *m. čovjek koji se krivo zaklińe, vidi* krivokletnik. — *U dva pisca* xvii *i* xviii *vijeka (u starijem obliku s* -n- *mj.* ń), *a između rječnika u Stulićevu (griješkom* krivozaklińaoc, v. krivokletnik). Čaratanaoci, krivozaklinaoci, lupeži . . . M. Divković, bes. 233ᵃ. Lažcem, krivozaklinaocem . . . 560ᵃ. Koji *(Isus)* prodat jednoč od Jude, al' od lakomaca i krivozaklinalaca 1000 puta. F. Lastrić, test. 164ᵇ.

KRÍVSTVO, *n. vidi* 1. krivica. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka, a iz ńega u Stulićevu* (‚iniquitas, injustitia'). Nije izrico neg li samo krivstva svaka. I. Đorđić, salt. 241. Pedepse mańe jesu neg li krivstvo. 346.

KRIVÚDALO, *m. čovjek (možebiti i drugo što) koji krivuda.* — *U Vukovu rječniku:* ‚der nicht den rechten weg folgt' ‚exorbitator'.

KRIVUDAN, krivudna, *adj. ima samo u jednoga pisca* xix *vijeka adv.* krivudno, *krivudajući.* Tekla voda i vodica i tekla je i teći će i okolo i krivudno, ma svoje će nać jezero. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 32ᵇ.

KRIVÙDÂŃE, *n. djelo kojijem se krivuda.* — *U Vukovu rječniku:* 1. ‚das schlangeln' ‚sinuatio'. — 2. ‚die abweichung' ‚exorbitatio'.

KRIVÙDAST, *adj. koji krivuda.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Krivudast, bot. (vijugast), lat. ‚serpentinus' ‚schlangenförmig; geschlängelt'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KRIVÙDATI, krivùdâm, *impf. pomicati se tamo i amo (od prilike kao zmija).* — *Postaje*

od kriv. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.*: krivudámo, krivudáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* krȉvudâ, *u part. praet. act.* krȉvudao, krȉvudāla. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* 1. ,sich schlängeln' ,sinuor' [vide vijugati se] *s primjerom:* Put krivuda ovamo onamo. — 2. ,nicht den rechten weg verfolgen' ,exorbito'.

a. *u pravom smislu, n. p. voda (u primjeru zaliv).* Ondje se od mora odvaja u suhu zemļu zaliv *(u Boci kotorskoj)* ... krivudajući između prevelikijeh kamenitijeh gora oteže se k jugoistoku. Vuk, kovč. 28. — *put, staza.* Stazica krivuda pored lipe vodi. B. Radičević (1880). 8. — *čeļade, čeļad (u primjeru o vojvodi s vojskom).* U ovome ńegove uzmicańu s kojim je, ovamo i onamo krivudajući, varao i zamamļivao Francuze. Vuk, žitije. 27.

b. *ići putem koji nije pravi, ići krivijem putem, vidi u Vukovu rječniku (pod* 2). *može se shvatiti i u moralnom smislu.*

KRIVȖDAV, *adj.* tortuosus, *koji krivuda.* — *U naše vrijeme.* Krivudavu lulu napraviti. P. Bolić, vinodj. 2, 387. Zato su ti putovi nazvani krčenici za razliku od starih tesnih krivudavih kolovoza seoskih. M. Đ. Milićević, zim. več. 290. Putovi su svi uzani, kaļavi, krivudavi. pomenik. 1, VII. Kad pođemo preko tihoga krivudavoga Dunava. Bos. vila. 1886. 38.

KRIVȔDINA, *f.* flexus, *mjesto u duļini gdje se što nakrivļuje (krivuda) ili gdje je što krivo.* — *U jednoga pisca* XIX *vijeka.* Svašto testerom se seče po mustri tako da svaka krivudina ima svoju formu ili kalup. S. Tekelija. letopis mat. sr. 120, 32.

KRȈVȖĻ, *m. ime kršu u Srbiji.* Glasnik. 47, 294.

KRȈVUĻA, *f. nešto krivo, samo u osobitijem značeńima.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* krȉvûļâ.

a. krivuļa smokva, suvrst smokve. na Braču. A. Ostojić.

b. krivuļa udica, kriva udica. na Braču. A. Ostojić.

c. krivuļa, vrst vinove loze bijeloga grožđa. B. Šulek, im. 174.

d. *u pisaca našega vremena znači krivu crtu (u geometriji).* Krivuļa, math. phys. lat. ,curva' ,curve, krumme linie', tal. ,curva', frc. ,courbe, ligne courbe', egl. ,curve, curve line'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

e. *ime domaćijem životińama. a) kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24. — *b) ovci.* 32.

f. Krivuļa, *ime mjestu u okrugu crnorijećkom u Srbiji.* Ńiva u Krivuļi. Sr. nov. 1875. 500.

KRIVUĻANA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnorijećkom, isporedi* krivuļa, f. Ńiva u Krivuļani. Sr. nov. 1875. 800.

KRIVȔĻAST, *adj. kriv, nakriv.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,krumm' ,curvus'). Krivuļastu zmiju. Đ. Daničić, isai. 27, 1. Često je na jednoj strani ravan a na drugoj krivuļast. Đ. Popović, poznav. robe. 196.

KRIVȔĻICA, *f.* 1. šara na čarapama bijelima. krivuļica može biti ,slijepa' i ,šupļa'. u Dobroselu. 2. vrsta veza. u Dobroselu. M. Medić. — *Uprav je dem.* krivuļa.

KRIVUSAV, *adj. u narodnoj zagoneci načińeno od* kriv. Krivo krivo krivusavo; da se ispravi, do neba bi bilo. *odgonetļaj:* put. S. Novaković, nar. zag. 181.

KRÎZA, *f.* κρίσις *(uprav odluka),* crisis, *u ļekarskoj znanosti pošto je u kakvoj bolesti groznica postala naj jača, čas u koji počińe smańivati, te se bolest okreće na boļe a gdjegdje i na gore.* — *U pisaca našega vremena koji ovu riječ upotrebļavaju ne samo u ovom smislu, nego, i još češće, u prenesenom smislu, te znači od prilike što i* opasnost, *n. p.* trgovačka, financijalna kriza, politička kriza *itd.* Te se prekoračeńe roka financijalnimi krizami opravdati ne može. Zbornik zak. 1878. 280. Kriza, merc. v. Prekret; Opasnost. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KRȈZMA, *f.* χρῖσμα, chrisma, *mast za mazańe kod ńekijeh sakramenata u crkvi katoličkoj.* — k *stoji po lat.* ch *kako se sad izgovara.* — *Oblik je* krjezma (Š. Budinić, sum. 71a) *pogreška.* — *Od* XVI *vijeka, vidi kod* b, *a između rječnika u Mikaļinu* (krizma, krizmanje, berma ,confirmatio'), *u Bjelostjenčevu* (,crisma, oleum sacrum crismatis'. 2. v. bermańe. 3. v. krizmańe), *u Vukovu* (,firmelung' ,confirmatio' *s dodatkom da se govori u Boci).*

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem.*

a) kod drugoga sakramenta (krizmańa, berme, potvrđeńa) u katoličkoj crkvi (u pravoslavnoj miropomazańe) *sastoji se iz uļa i balsama.* Zapovida ovi papa krizmu svako leto ponavļati. F. Glavinić, cvit. 23a. Vaļa da se krizma svake godine iznova blagosiva, i biskup starom krizmajući smrtno bi sagrišio. A. Bačić 287. Običaj po komu biskup pomaže čelo krštena s posvećenom krizmom ... J. Banovac, razg. 216. Krizmom pomazane ne uzbojaše se opet krizmom pomazati. A. Kanižlić, kam. 229. Krizma jest pomast koja se čini od dviju stvari, od balsama i od uļa masline. 243. Krizmańe je sakramenat s kojim čovjek kršten po svetoj krizmi i riječi Božjoj od duha svetoga u milosti objača se. E. Pavić, jezgr. 50. Uļe maslinovo s balsamom posvećeno od biskupa koje se zove krizma. Ant. Kadčić 139. Potvrđujem tebe s krizmom spaseńa. 139. Koja krizma jest od uļa masline i od balzama učinita. B. Leaković, nauk. 174.

b) kod kršteńa. Misnik omače palac desni u sfetu krizmu, i pomaže vrh od glave obranoga na način od križa govoreći: ,Bog sfemogući ... on tebe pomazao krizmom od spasenja!...' B. Kašić, rit. 40. — *Amo pripada i ovaj primjer u kojemu se prvo imenuje* uļe *a poslije* krizma, *ali se u podložnoj rečenici prvo govori o krizmi, poslije o uļu* (,chiasmus'). Svaki župnik dužan je prominiti svakoga uskrsa sveto uļe i jedno i drugo, to jest i uļe i krizmu, čim se krsti i pomazuje na čas od smrti. M. Dobretić 45.

c) kod petoga sakramenta (naj posļedńega pomazańa), vidi kod uļe. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku (vidi i kod* krizmańe).

d) u širem smislu kao uopće mast kojom se maže tijelo. Koliko bê mironosnih žen ke pomazaše gospoda krizmoju? Pril. jag. ark. 9, 107. (1468).

b. *drugi sakramenat, krizmańe (berma, potvrđeńe).* — *Može biti po tal.* crésima. Krizma ali berma. Naručn. 13b. Od sakramenta krjezme. Š. Budinić, sum. 71a. Koga na krizmi Franciskom prozvahu. F. Glavinić, cvit. 333b. Potvrjeuje ili krizma. 447a. Pokripļenje aliti krizma. I. T. Mrnavić, ist. 116. S kumom koji ga je držao na krstu ili na krizmi. S. Matijević 65. Priušak koga biskup na krizmi daje. A. Bačić 288. Sveti sakrament od krizme. H. Bonačić 116. Potribuje *(čovik)* kripost, koju prima na svetoj krizmi, za ispovidit kripko viru katoličansku. J. Banovac, razg. 199. Sveti red i krizma oće veće dostojanstvo od misnika. 207. Na krizmi samo dvoje ulazi u kumstvo ili u

rodstvo duhovno. 271. Po krizmi čini u nami resti milost. F. Matić 80. Od potvrdeńa oliti od krizme. Ant. Kadčić 139. Krizma jest jedno pomazańe uļem svetim i balsamom na čelu onoga koji se krizma po način zlameńa s. križa i s odredenim načinom riči. M. Dobretić 52. U krizmi govori biskup: ‚Zlamenujem te . . .' B. Leaković, nauk. 157.

KRÌZMALAC, krìzmaoca, *m. čovjek (biskup) koji krizma. — U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Rodstvo u koje po krizmańu ulazi se neće imati proći krizmaoca i krizmanoga . . . I. J. P. Lučić nar. 49.

KRIZMALIĆ, *m. bijeli ubrus što se postavļa na glavu krštenoga pošto se pomazao krizmom, vidi* krizma, a, *b). — Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Postavļa na glavu obranoga krizmalić iliti bili ubruščić. B. Kašić, rit. 40.

KRÌZMÂNÎ (kum), *vidi* krizmati, 2 *pri kraju.*

KRIZMANIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Nar. pjes. vuk. 2, 653 *(među prenumerantima).* Schem. zagr. 1875. 265.

KRÌZMÂŃE, *n. djelo kojijem se krizma. — Stariji je oblik* krizmanje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (krizmanje *kod* krizma), *u Bjelostjenčevu* (‚extrema unctio'), *u Vukovu* (‚das firmeln' ‚confirmatio').

a. *drugi sakramenat u katoličkoj crkvi, isporedi* berma, potvrdeńe. Krêzmanjem ili bermanjem rastemo u duhu. Š. Budinić, sum. 62b. Krštenje, krizmanje . . . B. Kašić, rit. 80a. U sakramentu od krstjenja, ali od krizmanja. M. Bijanković, nar. 12. Primila je krizmanje na dan duhova. A. Kanižlić, utoč. 590. Na krizmańu pomazańe zlamenuje da milost Božja maže dušu. F. Matić 85. Koji drži na kršteńu oli na krizmańu. Ant. Kadčić 417. Potvrdeńe iliti krizmańe. J. Matović 134. Što znamenuje ona mala zaušnica obična davat se uz krizmańe? T. Ivanović 74. Krizmańe sveto jest sakramenat novoga zakona. B. Leaković, nauk. 173.

b. *samo mazańe krizmom.* Po krizmańu čela. A. Baćić 286. Potvrđujem tebe krizmańem spaseńa. S. Badrić, prav. nač. 48.

KRÌZMATI, krìzmâm, *pf. (i impf.), dati (ili davati) krizmu objektu, isporedi* bermati. — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* krìzmâ, *impt.* krìzmâj, *ger. praet.* krìzmâvši, *part. praet. pass.* krìzmân). — *Od* XV *vijeka (vidi kod* 1, b), *a između rječnika u Mikaļinu* (krizmati, bermati ‚chrismate confirmare'), *u Bjelostjenčevu* (krizmam, posledńe pomazańe dajem ‚extremam unctionem do, sacro oleo ungo, extremam unctionem confero'. 2. bermam), *u Vukovu: impf.* (u Kršćana) ‚firmeln' ‚confirmo'.

1. *aktivno.*

a. *u pravom smislu. — U ovijem primjerima pf.* Sveti ga otac po običaji krsti, krizma i pričesti. B. Kašić, per. 112. Može li drugi izvan biskupa krizmati? A. Baćić XVII. Ni da posveti krizme, ni da krizma. 290. Čini ji krstit pak ji krizma. J. Filipović 1, 162b. — *U ovijem primjerima može biti impf.:* Krizmati ili bermati. Š. Budinić, ispr. 79. Biskup starom *(krizmom)* krizmajući. A. Baćić 287. Ko bi krstio ili krizmao brez kuma . . . J. Banovac, razg. 219. Biskup koji ćo na skoru pooditi vas i darovati milosti duhovne, koji budu za krizmu, krizmati. F. Lastrić, od' 96. Riči koje biskup izreče kada krizma. B. Leaković, nauk. 174.

b. *u prenesenom smislu, udariti ili biti (jer kod krizmańa biskup daje zaušnicu).* Šćapom ga krizma. M. Marulić 256. Čuo sam od braće zapadne vjere, kada kazuju, kako je ko koga tukao, reku: ‚Bome ga, čoviče, po vratriju krizma'. ‚Esi li vidia, kako ga krizma?' ‚Bome da te mogu uititi, ja bi te krizma'. J. Bogdanović.

2. *pasivno (od perfektivnoga glagola).* Koji nije krstjen, ili krizman. I. Zanotti, upit. 6. Ne mogu se sveti redovi primiti prija nego je krizman *(čovik).* J. Banovac, razg. 218. Krizmańe krizmaše. A. Kanižlić, kam. 156. Tko je jedan put kršten, krizman iređen. M. Dobretić 18. Mora biti ne samo kršten nego i krizman. Pisanica. 39. — *U ovakovom primjeru part. praet. pass.* krizman *(u složenom obliku* krìzmânî) *uprav je adj. i znači: koji pripada krizmi.* Kum krizmani čini svojtu duhovnu . . . I. Držić 209. *ovako je i sad u Dubrovniku.* P. Budmani.

3. *sa se, pasivno. — pf.* Da jedan put krizmani ne mogu se drugi put krizmati. M. Bijanković 35. Da tko ima 'otenje krstiti se ili krizmat se . . . J. Banovac, razg. 205. Jesu li se svi Krstjani dužni krizmat? F. Matić 85. Grizijaše li u staro doba duša biskupe, da bi tkogod umro po ńiovoj krivini ne krizmavši se? Blago turl. 2, 221. — *možebiti impf.* Dvoje ulazi u kumstvo, t. j. oni koji kumuje i koji se krizma . . . J. Banovac, razg. 271. Ne bi smrtno sagrišio jedan da se nikad ne krizma? M. Dobretić 55.

KRÌZMAVAC, krìzmâvca, *m. čovjek (biskup) koji krizmava ili koji je krizmao. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Prvo kolino jest meju krizmavcem i krizmanim. Blago turl. 2, 325.

KRIZMÁVATI, krìzmâvâm, *impf.* krizmati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krizmâvâh, *u impt.* krizmâvâj, *u part. praet. pass.* krizmâvân; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Od* XVIII *vijeka.* Kako jest to da biskupi samo imadu oblast krizmavat? Blago turl. 2, 220. Zašto se podava kum i onizim tkoji se krizmavaju? 2, 224. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KRÌZMEN, *adj. koji pripada krizmi. — isporedi* krizmani. — *Od* XVI *vijeka.* Sego sakramenta krêzmenoga. Š. Budinić, sum. 72b. Tko se nije krizmao ne može biti kum krizmeni. M. Divković, nauk. 151a. Kum krizmeni. I. Grličić 106. A. Baćić 294. Kum krizmeni jedan dan ne može biti nego samo dvojici. J. Banovac, razg. 221. Ne možemo ni krizmeni kumovi bit. P. Filipović 21. Poradi kumova krizmenih. B. Leaković, nauk. 182.

KRIZMÈNÎK, krizmenika, *m. čovjek koji se krizma. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Mazati čelo krizmenika uļem. A. d. Costa 1, 133.

KRÌZOLIT, *m. vidi* krisolit. — *U Stulićevu rječniku:* krizolit, dragi kami ‚chrisolytus, amphitane'.

KRÌZOSTOM, *m. vidi* Krisostom. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Š. Budinić, sum. 45b.

KRÎŽ, kríža, *m.* crux, *drvena sprava na kojoj su stratili Isusa Hrista. ovako je zovu katolici a pravoslavni* krst, *ali vidi daļe o tome, osobito u Vukovu rječniku i kod* krst. *Jamačno je naj stariji oblik bio kao* T, *ali mu se po već davnom običaju promijenio oblik, te se gradi i slika s četiri kraja, t. j. ima i gorńi kraj što je kao produļeńe dońega. u pravoslavnijeh su sva četiri kraja jednaka, u katolika je obično dońi kraj naj duļi a gorńi naj kraći. ima i drugijeh oblika o kojima nije sad potreba govoriti. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* krîžu, krîži *(ali*

križevi). — *Postaje od romanskoga oblika* kroģe *ili* krože *(od* crucem). *-o- se promijenilo na* i *kao u* Rim *(od* Roma). *po Miklošiću bi postalo od stgńem.* chrūzi *ili* chriuzi; *ali se i ńemu promjena slova* z *(t. j. glasa* c) *u naše* ž *čini čudnovata* (befremdend). *vidi i* kalež. — *Za instr. sing. često se nahodi uz* križem *i* križom; *u množini može se umetnuti* ev, *ali se češće nalazi bez umetka*; *gen. pl. ima na jednom mjestu oblik* križî (F. Glavinić, cvit. 171ᵇ). — *Nalazi se u svijeh Slavena katolika jamačno ne prije onoga doba u koje su se pokrstili, isporedi stslov.* križь, *češ.* kříž, *poļ.* krzyż; *iz poļskoga je došao u ruski jezik oblik* крыжъ, *ali samo za katolički križ*; *ima i lit.* križius. — *Između rječnika u Mikaļinu* (‚crux‘; pribiti na križ ‚crucifigo‘; *i kod* krst), *u Belinu* (‚croce, segno notissimo da punir i rei‘ ‚crux‘; ‚croce, segno dell' humana redentione‘ ‚crux‘ 238ᵃ), *u Bjelostjenčevu* (križ, negda kaštiga hudodelnikov [krst] ‚crux‘. 2. križ, zlamenje odkuplonja ‚crux, signum sanctae crucis‘), *u Jambrešićevu* (‚crux‘), *u Voltiģijinu* (‚croce‘ ‚kreuz‘), *u Stulićevu* (‚crux‘; križ *ili* zlamenje svetoga križa ‚signum sanctae crucis‘), *u Vukovu* (tako zovu Kršćani ‚krst‘ od drveta ili od čega drugoga, ali krst koji čovjek prekrstivši se načini na sebi, ne zovu ‚križ‘ nego ‚krst‘, kao što govore i ‚krstiti se‘ i ‚prekrstiti se‘ itd. tako i Hrišćani, koji ne govore ‚križ‘ nego ‚krst‘, govore svuda ‚raskrižiti, križati‘ i ‚kriška‘), *u Daničićevu* (križь ‚crux‘).

1. *u pravom smislu. križ je bio uopće sprava za mučeńe i straćeńe krivaca u ńekijeh starinskijeh naroda (u Rimļana samo za robove), kao što je i u ńekijeh sadašńijeh (u Japanu), ali mu je kod Hrišćana naj glavnije značeńe ono što smo kazali sprijeda te je u tijesnoj svezi s vjerom hrišćanskom.*

a. *križ na kojemu je Isus umro.*

a) u pravom smislu

aa) uopće. Kada budete vzvišili sina človičaskoga na križ . . . Bernardin 36. joann. 8, 28. Mukom križa i krvju svom svit prosvitlil jest. Živ. kat. star. 1, 219. Dostoja' si se, Isukrste, od križa okusiti gorkost. 224. Da bi vazel križ ńegov. Anton Dalm., nov. test. 76. marc. 15, 21. Jer se on za nas podnižio deri do smrti i do smrti od križa. A. Gučetić, roz. jez. 9. paul. philipp. 2, 8. Umoriše pripogrdnom smrtju na prigorkomu križu. M. Divković, bes. 3ᵇ. Ka pod križom z divicom Marijom plakaše. F. Glavinić, cvit. 232ᵃ. Pod križem stojeći *(s. Ivan)*... 424ᵃ. Nu kô začu dikla mila . . . da si na smrt križa odsuden... Kad te vidi... gdi križ nosiš... Pod tegotom križa pada tužni sinak s teška truda. I. V. Bunić, mand. 30—31. Zatim s križa prisvetoga dižu mrtvo Božje tilo. 33. Isukrsta ki na križu hti umriti . . . P. Hektorović (?) 145. Da križ nosi do vrh gore . . . J. Kavańin 29ᵇ. Cjeć toga podni Isus križa boli. 49ᵃ. Ma koliko je veće *(dobročinstvo)* od Boga, uzaći na križ i umriti za svoga slugu. J. Banovac, razg. 152. Da je Isukrst za nas krv prolio, i umra na križu. 248. Prid križem staše sama. blagosov. 188. Umrije u muci na križu. F. Lastrić, od' 32. Vidim majku pod križem. test. bil. 97ᵃ. I noseći sebi križ izade *(Isus)* na misto. 97ᵃᵇ. Vidio sam ńu pod križom. 185ᵇ. Isukrs na križu. Đ. Bašić 21. Ako si ti sin Božiji, sidi s križa. 308. Ovu istinu potvrdio je Isus na križu. M. A. Reļković, sabr. 72. Iza tvoje smrti na križu. I. M. Mattei 17. Radi križa i muke tvoje oslobodi ga, Gospodine. T. Ivanović 110. — *Kaže se i* drvo (od) križa. Na drvu križa. Š. Budinić, sum. 7ᵃ. Bogu otcu za nas na drivu križa prinese žrtvu. F. Glavinić, cvit. 2ᵇ. — *Vidi i kod* b.

bb) sam križ i drvo od kojega je načińen i ńegovi komadi zovu se sveti i časte se kao moći. Nada sve ino križ prisveti... u našem se drijevu brani. Ģ. Palmotić 1, 59. Da vam križâ kus pričini svetih. J. Kavańin 190ᵇ. Kraļ Dragutin k vam je *(k Dubrovčanima)* zašo, križ Jezusov da poļubi. 191ᵃ. Častiš križa Isusova dva kušćića. 314ᵇ. Križa Isusova shranu imaše suha zlata. 316ᵇ. *(Sveta Jelina)* zapovidi da se kopa tvrda zemļa i izvrši ńe odluka, ter izkopa križ Isusov vele težki. And. Kačić, razg. 17ᵇ.

b) kao znak muke Božje i spaseńa ļudskoga časti se i zove se svet.

aa) uopće. Zdrav, križu prisveti, zdrav, ufanje naše! M. Marulić 191. Da isti spasni križ zagrlim objedvima mojim rukami. J. Kavańin 32ᵇ. Kako piva crkva sveta: ‚Zdravo, križu, jedino ufańe!‘ J. Filipović 1, 143ᵇ. Križu, budi utočište naše! F. Lastrić, test. 99ᵇ.

bb) kao svetkovini, određeni su mu ńeki dani u godini i crkve. Na našastje svetoga križa. S. Margitić, fal. 25. Na dan svetoga križa. B. Zuzeri 237. Približaše se svetkovina uzvišenja prisv. križa. F. Lastrić, test. ad. 62ᵇ. *vidi i* križi, a. — Sgradi Božju hižu spasiteļnom' slavnom' križu. J. Kavańin 120ᵇ. Manastir u Živogostu posvećen s. križu. Norini 17. *U Dubrovniku se jedna crkva zove* Križ, *druga (u Gružu)* Krst. P. Budmani. — U prvoj postavi svetoga križa. L. Vladmirović 11.

cc) kod kletve, zakletve, proklestva. Na sve višepisano rotismo se azь knezь sa izbranemi vlasteli, zaklesmo se na svetomь i životvoreštomь krêžu Hrêstovu i vь 4 jevanđeliste i vь 12 vrьhovnehь svetehь apostolь i vь 317 svetehь otacь iže jesutь na Ničiju. Mon. serb. 276. (1410 *u poznijem prijepisu).* Mi, knezь, vlastele i vsa općina grada Dubrovnika rotismo se na сьsnomь križi Gospodńi i vь 4 jevandelisti i vь 12 svetêhь vrьhovьnêhь apostolь. Spom. sr. 2, 83. 84. (1427). Zaklesmo se i rotismo se . . . va Gospoda Boga vsedrьžiteļa, va casni križь Hristovь... 2, 95. (1436). Nijesam po križ Božji! M. Držić 288. Koji se kunu Isukrstom, ńegovom mukom, križom, gospom. J. Banovac, razg. 173. Ne samo no klet se Bogom, dali ni križem. 174. — Zaklinam te križom. I. Đorđić, uzd. 89. — Križ te Božiji potro! I. Grličić 47. A to je bil, potari ga sveti križ! *(t. j. vrag).* Nar. prip. mikul. 113.

dd) kao znameńe vjere hrišćanske (osobito katoličke) znači od prilike što i vjera, crkva. Obrati pod križ Gospodinov pukove mnoge. B. Kašić, fran. 70. Trijebi je, od pakla na sramotu križ dobitnik da ostane. I. Gundulić 281. Dali se od nas trpjet može, da izgubimo svetilišta, da vas svijet se križu skuči? 478. A stijeg slavni križa muče po vrpinah gadnijeh vuče *(Turčin).* J. Kavańin 215ᵇ.

c) po jevanđeļu (matth. 16, 24; luc. 11, 27) *znači u metaforičkom smislu i: nesreća, zlo (ne moralno), što se podnosi ili što treba podnositi mirno i ustrpļeno po Isusovu uzoru.*

aa) same riječi u jevandeļu ili primjeri koji se od ńih ne posve razlikuju. Primi svoj križ i posleduj mo. Korizm. 67ᵇ. Ako tko hoće doći za mnom, pogrdi samoga sebe i primi križ svoj i slidi mene. N. Rańina 208ᵇ. matth. 16, 24. Tko ne nosi križa svoga i grede za mnom ne može moj biti učenik. 209ᵇ. luc. 14, 27. Da bi uzeli na se križ moj, i pošli se biti suproć poganom. Zborn. 172ᵇ. Želim i ja križ

primiti ovdje od mnozijeh tugovanja. J. Kavańin 52b. Na ovom vijeku i vremenu noseć svoj križ na ramenu. 383a. Ima zatim svoj primiti križ, pak za mnom nek potoče. P. Knežević, živ. 6. Tko ne nosi križa svoga i ne ide za mnom. F. Lastrić, ned. 295. Zlo j' ne znat križ nosit. M. Kuhačević 38. Ńemu ne možemo biti prilični nego noseći naš križ. I. M. Mattei 79.

bb) uopće nesreća, muka, zlo (što Bog šaļe). Ufanje v nevoļah, v križu ili v trpļenju. Ant. Dalmatin, ap. g2a. Svak u svomu bitju ima svoj križ. M. Radnić 400a. Križe i u ov vijek zle prepati i u miru, većma u rati. J. Kavańin 283b. Ove križe trijeba je nosit ili hoćeš ili nećeš. B. Zuzeri 64. Iznaćete križa teškijeh ne bremena neg dubrave. 65. Primam sve pedepse, suprotivnosti i križe koje mi ti htjetbudeš poslati. I. A. Nenadić, nauk. 218. Kriźi i protivštine jesu zlameńa milosti. A. Kanižlić, utoč. 310. Da je vas život Isukrstov bio križ. bogoļubn. 65. Nositi križ od suprotivština. M. Zoričić, osm. 89. Bud' veliki, budi mali, svoj se svakom križ navali, niti ga se tko oprosti dok ne prida zemļi kosti. ova biva pak razlika od maloga do velika, da što nosi malog' rame od lagane križ je slame, a što nosi velikoga, križ je zlata pritežkoga. V. Došen 25a. Trpeći oni dobrovoļno križe i nedragosti. Đ. Bašić 134. Neću nego ļubiti suprotive i mučne gorkosti i križima se dičiti. I. M. Mattei 77. Zafaļujem vama hiļadu puta, o moja pleća, buduć da ste vazda ustrpļivo svaki križ trpila. Đ. Rapić 3. Koji bi brez kakva takva križa i protivštine živio. 281. Da ćeš na vse vike ziz ńum križ imati. Jačke. 98. A gdje ti je ńe veseļe, ńe špotice? a i biće nije bilo naj gore. pak sada, križ Božiji! M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 181.

d) znameńe svetoga križa *ili samo* (sveti) križ *kaže se kad ko na sebi ili na kome (na čemu) drugome ili po vazduhu rukom čini znak sličan križu.*

aa) na sebi. znameńe. Zlamenjem križa usta i prsi zlamenavši. Živ. kat. star. 1, 218. Ima se oboružiti znamenjem sv. križa. Naručn. 37b. Zlamenuj se zlamenjem sv. križa. Kateh. 1561. 42. Po zlamenju od križa koje svaki dan činimo. M. Orbin 4. A križa svet zlamen na prsi čineći. Đ. Baraković, vil. 334. Učini zlamen svetoga križa. I. A. Nenadić, nauk. 52. Ja učinivši zlameńe križa, uslobodi(h) se. A. Kanižlić, kam. 113. Od zlameńa s. križa, jer se mi po križu od sviju naroda razdiļujemo. F. Matić 3. Načini zlameńe sv. križa. Nar. prip. mikul. 34. — križ. Ima se znamenati sv. križem. Naručn. 46a. Govori 3 očenaše i 3 zdrave Marije i čini 3 križe na sebi. Korizm. 32b. Juraj zlamenovavši se s. križem ... F. Glavinić, cvit. 101a. Zlamenovavši se križom. 228b. Zlamenovati se svetijem križom. I. Ančić, svit. 25. Jedan mladić bijaše običajan činiti na glavi, na obrazu i na prsima križ. M. Zoričić, zrc. 27. Nek se križem prikrsti kad legne. A. T. Blagojević, pjesnik. 25.

bb) na drugome (kome ili čemu), po vazduhu. zlamenje. Zlamena ga zlamenjem svetago križa. Mirakuli. 123. Što zlamenuje oni zlamen križa, učińen na mnoga mjesta tijela? J. Matović 173. — križ. *(Misnik)* čini tri križa svrhu vode. I. Bandulavić 128. Juraj idola Jove z križem zlamenova. F. Glavinić, cvit. 102a. Križem svetim ozdravi ga *(slipca)*. 241b. Betežnika svetim ozdravi križom. 290b. Lovrinac križ učinivši na očiju Kresencija, otvori tudje oči Kresenciju. P. Hektorović (?) 99. Toliko vaļa da je svete krizme koliko je zadosta učiniti križ na čelu. A. Baćić 288. Koji bi umočivši prst učinio križ na čelu, ne bi dobro krstio. J. Banovac, razg. 214. Pomazańe s križom. A. Kanižlić, kam. 235. Kriźi koje čini misnik svrhu hostije. bogoļubn. 76. Ove riči misnik govoreći i križ čineći. 78. Ne može bit kršteno dite u utrobi materinoj čineći križ s vodom na trbu. M. Dobretić 37. Da učini svrhu ńega križ po ariji po način blagosova. 54. Tri križa imadu se učiniti svrhu onoga koji se krsti. 26.

e) križ *može biti načińen (zgrađen od drva, kamena, zlata itd., ili naslikan). — ispo-redi* propeće, propelo, raspeće, raspelo.

aa) kao znak ili znameńe vjere stoji u crkvama, nad crkvama i drugdje, ili se svečano drži i nosi u rukama. Držeći križ v rukah. Mon. croat. 6. (1325). Obje mu su noge bose, drži u rukah križ raspeti. I. Gundulić, osm. 436. Noseći križ u ruci s kraļevićom na boj doje. 437. Od vnogih gradov Istrije s kriźi dohode. F. Glavinić, cvit. 312b. Pokornik noge bose drže, a u rukah križ razpeti. J. Kavańin 97a. Tim sad dvoj puk dvoj križ vodi. 113b. Kada bi sveti krst iliti križ kod otara dizao. A. Kanižlić, kam. 112. Ovo je ona slavna desnica koja toliko hiļada pokrsti, toliko krivobožnih kipova obori, toliko svetih križa diže. fran. 79. Zapaliti crkvu na Olovu, pokupiti križe i kaleže. Nar. pjes. bog. 279. Peńe se gori na toran pak zvezavši jedan kraj za križ baci klupko na zemļu. M. A. Reļković, sat. A1b. Jeli dosti da je na oltaru samo križ, oli je od potribe da je na ńemu i propeće? Ant. Kadčić 90. Na komu *(otaru)* ima biti križ s propetjem. M. Dobretić 398. Na crikvici zlatan križ. Nar. pjes. istr. 6, 29.

bb) nosi se na sebi, naj češće na prsima. aaa) kao znak crkvenoga reda. Nije sabļa za popa ni fratra, već krunica i križ izpod vrata. And. Kačić, razg. 176. Ako bi imao *(misnik)* medaļu oli križ blagodarni na koga je papa metnuo ‚privileģije' i blagodarje ... M. Dobretić 386. — *znak je također crkvene vlasti, n. p. u biskupa itd. (nemam primjera). — bbb) kao znak kraļevske vlasti.* Za ńedrima bijahu svijetla kraļa zlatni kriźi. Nar. pjes. bog. 96. Jer ga *(kraļa Vukašina)* pogubi ńegov sluga za odniti mu kolajnu i križ od zlata. And. Kačić, razg. 9. Došavši prid Vladimira prikazaše mu križ kraļa bulgarskoga i zakletvu koju biše na križu učinio. 35. — *ccc) od značeńa pod aaa) postalo je drugo: znak viteškoga reda (vidi kod* red) *ili uopće kao znak odlikovańa vojničkoga ili građanskoga.* Da mu Valijer hval levenstva, mudro vijeće križ vitenstva. J. Kavańin 102b. Jero Buća, vitez s kriźi, od gospode hvaļen dosti. 158b. Slika križa od zasluga. Zbornik zak. 2, 122. — *u ovom primjeru stoji* križ veli *prema tal.* grancroce, *ńem.* grosskreuz, *i znači čeļade koje je u viteškom redu jedan od poglavica (pod velikijem meštrom):* Veli meštri, kriźi veli ... J. Kavańin 239b. — *ddd) ne izgubivši posve religijozno značeńe, može se shvatiti i kao nakit.* Spliće u perčin križe i medaļe. Nar. pjes. juk. 513. Vranu kosu niz pleća puštala, a oplete sitne pletenice, a uplete za sedam krstova ... pa uplete dva križa od zlata. Hrv. nar. pjes. 4, 508. — *eee) s toga što se misli da je za svakoga Hrišćanina križ ujedno po svojoj unutrńoj vrijednosti naj dragocjenija stvar a po materijalnoj cijeni vrlo jeftina, postala je u Dubrovniku poslovica:* Nema križa za poļubiti. (nema ništa. U Dubrovniku. ‚Križ' znači ‚krst'). Nar. posl. vuk. 203.

cc) znak je kraļevske vlasti i krugļa

s križem. Dušan počeo tijaru nositi na glavi, a držati u ruci zemaļsku krugļu s križem. M. Pavlinović, razg. 96.

dd) kad je križ naslikan može imati značeńe kao kod aa), ali za to nemam primjera. — *Osim toga nalazi se u ovakovijem i drugijem primjerima:* Križem dvakrat prekriženim zemļa Ugarska sijeva. J. Kavańin 283b. *gdje je na grbu.* Da udiļ u onome istom mistu s jezikom na zemļi križ učini *(kao pokoru).* J. Banovac, pripov. 165. Gdi križ Jelin, gdi li svrdao prosiva. A. Kanižlić, rož. 14. *gdje je načińen od zvijezda na nebu.* Zlameńe dohodka ńegova biti će križ koji će se ukazati u aeru toliko svitao i plemenit . . . A. Bačić 503. *također na nebu.*

b. *sprava za muku i straćeńe ne samo Isusovo.*

a) uopće. Odveća Audrej: ,Nemoj ti meni s križem prititi!' F. Glavinić, cvit. 390a. Da bi *(apostoli)* podnijeli prijekore, vezańa, muke i križeve. J. Matović 187.

b) kaže se propeti, raspeti, pribiti *itd.* koga na križ, *n. p.*: *aa)* propeti. Na 'nom križi propet. Korizm. 57a. Ki ga propińahu na križ. M. Orbin 61. Boga toga na križ propetoga. F. Glavinić, cvit. 25a. Uhite ga *(Isukrsta),* ter na križ propnu ga. 44b. Zgrabihu ga *(svetoga Simeuna)* ter s palicami izbivši na križ propehu. 56a. Zato čini ga *(svetoga Agrikolu)* sudac na križ propeti. 361a. *(Isukrst)* ki bi za nas na križ propet. P. Hektorović (?) 124. Žive ih derašo, na križ propinaše. S. Margitić, fala. 201. S. Andrija ne samo ustrpļivo nosio je križ i dragovoļno nego ga je jošter želio. kada poveden bi da ga propnu na križ, još po izdaleka ugledavši križ zavapi: ,O dragi križu! . . .' F. Lastrić, svet. 171b. Naj pri ga prope na križ, pak razpila po poli. And. Kačić, razg. 51. Čini ih osam stotina na križ propeti. kor. 352. Propińući na križ našega spasiteļa. Ant. Kadčić 155. — *metaforički.* Grišnoj duši koja ga je *(Isukrsta)* tolike pute pogrdila, i krv proli iznova ga propińući na križ. J. Banovac, razg. 93. Nemojte se čuditi što moli otca da odnimi čašu, jer to ne čińaše da ne podnese za nas muke, ma jer viđaše da ńegova krv neće svim pomoći..., ovo je ono što Isusa mučaše i na križ propińaše. 159. — *bb)* raspeti. Trnovom krunom kruńen, na križu raspet. A. Gučetić, roz. jez. 6. Da nijedan na križ nima se razpeti. F. Glavinić, cvit. 124a. — *cc)* speti. Dati će ga na križ speti. J. Kavańin 255a. — *dd)* pribiti. Ki toli nemilo na križu tuj pribi prislavno tve tilo. N. Naļešković 1, 110. Mučen pod Ponciom Pilatom, križu pribijen. F. Glavinić, cvit. 446a. A puk zavika: ,Pribi(j) ga na križ!' S. Rosa 159a. Jesukrst pribiven bi na križu. J. Matović 42. — *metaforički.* Kako ćemo moći griješiti protiva Gospodinu Bogu našemu i ńega opet pribiti pri križu? 328. — *ee)* pribosti. Evo dođe dan... da budem ja izdan, pogrđen i mučen i poslije na križu priboden onakoj o čavlijeh da višu. N. Naļešković 1, 128. A Jesusa na križ čavlima pribodi. 1, 136. — *ff)* prigvozditi. Niki na križ prigvozdjeni. F. Glavinić, cvit. xviii. — *gg)* sterati. Sterati na križ ,crocifigere, conficcare in croce' ,in crucem agere'. A. d. Bella, rječn. 238b. Sterati na križ, pribiti na križ. v. križupribiti. J. Stulli, rječn. *kod* križ. — *hh)* metnuti, staviti, položiti. I izdaje Judom ńega a Pilatom na križ meće. J. Kavańin 4a. Onako svučena metnuše na križ i pribiše ga s oštrim čavli kroz ruke. J. Banovac, razg. 163. *(metaforički)* Metnuli su me *(Isukrsta)* na križ i umorili. 149. — Pusti se staviti na križ. I. T. Mrnavić, ist. 4. — Ako mi toliko križ budeš hvaliti, ter našim se bogovom ne pokloniti, na križ hoću te položiti. F. Glavinić, cvit. 390a.

c) kaže se visjeti na križu *i* o križu. Tako t' Bog ki gori na križu visaše...! D. Rańina 148b. Viseći na križu *(Isus).* F. Lastrić, test. 71b. Visi na križu prid pukom. Đ. Bašić 57. — Da visim o križu. 58. O križu viseći. I. M. Mattei 34.

2. *u prenesenom smislu, ńešto načińeno kao križ, t. j. dvije poduļe stvari ili dvije prave linije što stoje jedna na drugoj tako da postaju četiri (osobito prava) ugla, n. p.:*

a. *znak* + *kojijem ļudi nevješti pisańu biļeže (kao potpisom) na kakvom spisu da pristaju na ono što je ondje napisano. ako se shvati kao znak zakletve, u svezi je sa značeńem pod* 1. Ovo potpisivańe i metańe križeva biva samo u sjednici. V. Bogišić, zborn. 51. A drugo neka učini perom križ. Pravdonoša. 1852. 2.

b. *znak kao slovo* x (**X**) *što znači broj* 10. — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka.* Prem u osam lit po dviju križih jesi (28 *godina).* P. Zoranić 76a.

c. križevi, grede u nakrst, što drže kolo mlinsko. u Samoboru. F. Hefele.

d. mjesto gdje začimļe nos u čovjeka. Gndinee kod Đakova. D. Hirc.

e. *u instrumentalu i s ńekijem prijedlozima stoji u adverbijalnom značeńu, i znači: slično križu.*

a) u instrumentalu. Križom ruke držati t. j. skrštenih ruku stojati. na Rijeci. F. Pilepić.

b) u acc. s prijedlogom na. *može se pisati i* nakriž.

aa) u ńekoj svezi sa značeńem pod 1. Razpevši ruke na križ moļah Gospodina Boga za moje tužne grijehe. M. Divković, zlam. 61a. Razapne ruke na križ. I. Ančić, svit. 126. Držeć ruke na križ. vrat. 233a. Pak će trikrat puhnuti na križ lagahno u obraz ditetov. L. Terzić 166. Trikrat uspi soli u vodu na križ. 366.

bb) uopće. Ruke na križ, a noge s konopcom svezate. A. J. Knezović 231. Za poznati koja je krtina veća od druge, vaļa *i(h)* umnožati na križ. M. Zoričić, aritm. 62. Na križ nožem rižuć . . . J. S. Reļković 270. — *Amo pripada i ovaj primjer (vidi* 1. križnica): Crikovni u koti, s beritom na križ *(po tal.* berretta a croce) . . . M. Bijanković 76.

c) u acc. s prijedlogom u. U Bauiji kažu: ,Sve ide u križ i na krst' ,es geht alles ins kreuz und in die quere. (P. Leber). F. Iveković, rječn. *kod* križ.

3. križ Petrov, *ńeka biļka.* Križ Petrov, rus. Петровъ крестъ (Lathraea squamaria), paris (u sińskom rukopisu), Paris quadrifolia L. B. Šulek, im. 174.

4. Križ. *po imenu crkve (vidi* 1, a, *b) bb)) postala su i mjesna imena, n. p.:*

a. *u Bosni, mjesto blizu Bišća.* Schem. bosn. 1864. 72.

b. *u Hrvatskoj osam sela.*

a) Križ. *aa) u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 58. — *bb) u županiji zagrebačkoj.* 78. — *cc) dva sela u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* 107. 114.

b) Sveti Križ. *aa) u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 88. — *bb) tri sela u županiji varaždinskoj.* Sveti Križ. 93. 104. Sveti Križ Začreće. 96.

1. KRÍŽA, *f. ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

2. KRIŽA, *f. hyp.* Kristina. — *U naše vrijeme u Dubrovniku s nom.* Križe *i s voc.* Krîže. *nijesam čuo oblik* Krîža *što bi bio augmentativ.* P. Budmani.

3. KRÎŽA, *n. pl. vidi* krsta. — *isporedi* križi, b. — *U naše vrijeme u Hrvatskoj i u Istri.* Care leži na meku dušeku, Miloš mu se noge prihvatio . . . u križima cara rastavio. Hrv. nar. pjes. I, 270. Krîža *(sumńiv je akc.)*, ‚regio corporis sacra'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 6. Križa (pl.), zool. (krsti, krsta), lat. ‚regio sacra, prymna' ‚kreuz'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

1. KRÎŽAC, krišca, *m. dem.* križ, *vidi* 1. križak. — XVIII *vijeka.*

a. *u pravom smislu (vidi* križ, 1, a, *e) bb)).* U zvijezdi je križac suha zlata. J. Krmpotić, malon. 9. A na prsi križac izpod vrata. 13.

b. *u prenesenom smislu, ńeka biļka.* Križac, češ. křížek (Hypericum; Polygala), palma Christi (Bartulović), Orchis maculata L., v. Koren križni, Krstenica. B. Šulek, im. 174.

2. KRÎŽAC, krišca, *m. uz pridjev* veći *znači što i* veliki križ *(vidi* križ, I, a, *e) bb) ccc) na kraju).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Osvim meštra velikoga svud po zemļi ńih se vidi sbor plemeni prijurije, veći križci i delije. J. Kavańin 686ª.

KRIŽAJICA, *f. ime zaseoku u Hrvatskoj a županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 29.

1. KRÌŽÂK, križáka, *m. ńeko ili ńešto što ima na sebi križ ili znak križa, ili što je nalik na križ. dolazi samo u osobitijem značeńima.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima osim nom. sing. i acc. sing. kad je isti kao nom., i voc.:* krîžâče, krîžâci.

a. *vidi* 1. križar. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Vodio je Ivo sve svoje križake. Nadod. 40.

b. *barjak na kome je naslikan križ, vidi kod* krstaš. — *U narodnoj pjesmi* XIII *vijeka.* I prid vojskom barjaka ne nosi, nego križak, ime Jezusovo. Nar. pjes. bog. 315.

c. *novac, vidi kod* krstaš. — *U Vukovu rječniku:* vide krstaš *(taliјer) s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.*

d. Epeira diademata Cl., *vrsta pauka u kojega na zatku ima slika nalik na križ.* Križak ‚kreuzspinne'. Vidovec kod Varaždina. D. Hirc.

e. *na (velikoj) ladi, kao veliko vreteno što stoji na križ preko katarke i na ńemu je utvrđeno jedro.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Za vrijeme dok je brod usidren imadu križaci biti čvrsto pritegnuti. Zbornik zak. 1866. 192. Križak, merc. tal. ‚antenna (da barca)'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *u Šulekovu rječniku:* ‚raa'.

2. KRÍŽAK, kríska, *m. dem.* križ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚parva crux') *i u Vukovu.* Bježim i odmećem svaki križak i naj mańi. B. Zuzeri 36. Zlatni križak s kamićkim svijetlijem. 232. A vam ga prodava za jedan križak od slame. Đ. Bašić 229.

KRÌŽALINA, *f.* Cyclamen europaeum L., *ńeka biļka.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (križalina, skrižalina, paporčina, vučja jabuka ‚pan porcino' ‚cyclanus, cyclaminum, cyclaminus') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚pan porcino, erba nota' ‚cyclaminus' 538ª), *u Stulićevu* (‚cyclaminus'). Križalina, pan porcino (Bartulović, Stulli), Cyclamen (europaeum) L. (Kuzmić). B. Šulek, 174. — *U dva pisca Slavonca* XVIII *vijeka znači što i* krompir. Krumpijer ili križalina. I. Jablanci 63. Tako: grahor, sočivo i zeļo i lan dubro na dva sloga žele, k ńima repa, još i križaline idu *(sa strane:* grahor, sočivica, kupus, lan, repa, rotka i krumpijer). J. S. Reļković 40. Repice zovu nikoji križaline, nimački ‚die grundbirn'. 93.

KRIŽAĻ, *m. ńeka biļka.* Križaļ, brunela (Kuzmić), Prunella vulgaris L. B. Šulek, im. 174.

1. KRÎŽAN, krîžna, *adj. koji pripada križu.* — *Ne znam uprav kako je akcenat. nominalni se oblik nalazi samo u Stulićevu rječniku, i to s dugijem* i; *tako biļeži Stulli i složeni oblik; u Vuka ima samo* krîžnâ vráta *(vidi* b) *iz narodne pjesme gdje sam Vuk nagađa smisao kao o riječi koju drugdje nije čuo. ja sam zabiļežio akcenat prema* trûdan *od* trûd, trúda, ûman *od* ûm, úma, *ali spoznajem da je teško u ovome poslu govoriti o pravilima: složeni bi oblik bio* krîžnî, *a Vukov primjer ne bi kod toga mnogo smetao, jer riječ što se samo u jednoj pjesmi uzdržala može lako biti izgubila svoj stariji akcenat.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (križan, križni ‚crucis, ad crucem spectans') *s dodatkom da je uzeto iz brevijara, i u Vukovu (vidi kod* b).

a. *uopće.* Kod križnoga drva stojeći. A. Kanižlić, utoč. 318. Naprida se nosi križ i križne zastave. 452. Križni put. Brod na Savi. D. Hirc. — *Amo ide i ovaj primjer u kome vaļa da je* križna nedjeļa *prva nedjeļa (dana?) mjeseca maja:* Jedni siju kad travań izlazi, drugi križnu tom nediļu pazi, treći čak se štedi do duhova. J. S. Reļković 120.

b. *u narodnoj pjesmi našega vremena ima:* Križna vrata otvoraj. Nar. pjes. vuk. I, 278, *pa u Vukovu rječniku:* krîžnâ vráta (u pjesmi) *s istijem primjerom bez tumačeńa, ali je u starijem izdańu narodnijeh pjesama Vuk napisao:* Križna vrata, vaļa da su krstata. Vuk, nar. pjes. (1824). I, 316, *dakle je on mislio da bi moglo značiti: vrata na kojima je križ zabiļežen (naslikan ili drukčije). ali ona pjesma* (377) *vaļa da se pjevala u kolu, te može biti da ‚otvorańe vrata' znači rastvorańe sama kola na jednom mjestu gdje dvoje pušta ruke, dakle ne bi ono nagađańe bilo dovoļno, a opet ni ja ne znam, koje bi tumačeńe bilo pravo.*

c. *koji biva na križ, ali u jedinom primjeru u prenesenom smislu, od prilike kao* zamjenit. Križni kumovi su, gdje jedan drugome uzajamno kumuju. V. Bogišić, zborn. 387.

d. križni korijen, *ńeka biļka, vidi* križac, b. Križni koren, palma Christi (Bjelostjenac), Orchis maculata L. B. Šulek, im. 174.

2. KRIŽAN, *m. ime muško, može biti hyp.* Hristofor, Kristofor, *isporedi* Krsto, 2. Križa. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Križan, čovik svitovńi. M. Dobretić 136. Jeli Križan sagrišio? 136.

3. KRIŽAN, *m. ime ovnu.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

KRIŽANAC, Križanca, *m. ime muško; prezime; mjesno ime.* — *Ne može se znati jeli za druga dva smisla ista riječ što je za prvi.*

a. *ime muško, vidi* Križanto. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Sveti Križanac i Darija muč*(enici).* *(25 oktobra).* P. Posilović, nasl. XII.

b. *prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. XX.

c. *ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. (kajkavski)* Križanec. Razdijeļ. 102.

KRIŽANCE, KRIŽANČE, *vidi* Križanci.

KRIŽANCI, Križanaca, *m. pl. mjesno ime.*

a. *u Istri mjesto ili pleme.* — XIII *vijeka.* Da pridu starci ki znaju pravdu i razvodi od

kunfini meju vami i Križanci. Mon. croat. 24. (1275 *prepis*. 1546).

b. *dva sela u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj; u oba dva je akuzativ zamijenio nominativ i u jednoga je od c postalo č. a)* Križance. Razdije]. 103. *na drugom mjestu* Križanci. Schem. zagr. 1875. 128. — *b)* Križanče. Razdije]. 96. *na drugom mjestu:* Križance. Schem. zagr. 1875. 35.

KRIŽANČIĆI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj*. Razdije]. 73.

KRIŽANI, *m. pl. mjesno ime*. — xv *vijeka* Jakov z Križan. Mon. croat. 55. (1428).

KRIŽANIĆ, *m. prezime*. — *Od* xiii *vijeka*. Jakov Križanić. Mon. croat. 41. (1275). Sinove Radoslava Križanića. 69. (1447). Mikula Križanić. 208. (1521). Ivanom Križanićem. 212. (1524). Juraj Križanić. P. Vitezović, kron. 164. Vuk Križanić. 182. Križanić. Schem. zagr. 1875. 265.

KRIŽANOVIĆ, *m. prezime*. — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. Drugu ša]e Križanović-Ili. Nar. pjes. juk. 363.

KRIŽANT, *m. vidi* Križanto. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka*. Križant i Darija mučen*(ici)*. M. Alberti xl.

KRIŽANTA, *m*. Χρυσάνιος, *ime muško; nije isto što* Križanto, *ali pisac* (xviii *vijeka), u kojega se nalazi ovo ime, miješa* Križanta *i* Križanto. *(Dario kra])* naredi Križantu naj vridnijem vojniku . . . Naj prvi Križanta udri . . . Naj posli namiri se Križanto na jednoga vojnika. J. Banovac, pred. 30. (Križanta *samo jedan put*, Križanto *tri puta*, Križantu *dva puta). vidi i* Križantij *na kraju*.

KRIŽANTIJ, *m*. Χρυσάνθιος. Chrysanthius, *ime muško ne posve isto što* Križanto, *ali jedan pisac* xvii *vijeka piše ovako tri puta mj.* Križanto. Križantij (,Chrysanthij') i Darija mu*(čenici)*, 25 *oktobra*. F. Glavinić, cvit. xxv. Spominak sv. Križantija i Darije . . . Križantij bi iz Aleksandrije . . . Budući Križanto ditić . . . 347^b. Ku stvar ne hteći učiniti Križanta, u jednu teleću zaši kozu. 348^a *(u ovom primjeru premještańem zareska bio bi* Križanta *acc., ali vidi i* Križanta).

KRIZANTO, *m*. Χρύσανθος. Chrysanthus, *ime muško*. — *isporedi* Križanac, a, Križant, Križanta, Križantij. — xvii *vijeka*. Sveti Križanto i Darija mučenici (25 *oktobra)*. M. Divković, nauk. xi. Bijaše jedan čovik komu biše ime Križanto *(nije isti čovjek što* Križanac *pod* a, *ali može biti isto ime)*. P. Posilović, nasl. 4^a.

KRÍŽÂŃE, *n. djelo kojijem ko ili što kriza ili se ko ili što kriza*. — *U Vukovu rječniku* (,das schneiden' ,scissio'). Razlamańe ostije, križańe, . . . Ant. Kadčić 97. Što zlamenuje križańe u misi? 103.

KRÌŽAO, *(gen.* križala? križla?) *m. bi]ka, vidi* čepčeg. Križao, Sonchus L. (Pizzelli, Kuzmić, Aquila—Buć, Skurla). B. Šulek, im. 174. — *S pridjevom* mali *znači drugu bi]ku, isporedi* kriza]. — *između rječnika u Stulićevu* (križao mali ,bruneta, erba' ,herbae species'). Križao mali, brunela (Aquila—Buć, Stulli, Pizzelli). B. Šulek, im. 174.

KRIŽAONI, Križalana (?), *m. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu Tuzle Dońe*. Stat. bosn. 83.

1. KRÌŽÂR, križára, *m. u Vukovu rječniku:* vide krstaš *(talijer) s dodatkom da se govori u Dalmaciji*. — *Ista je riječ što i* 2. križar, *i isti je akcenat, samo što je ovdje acc. sing. jednak s nominativom*.

2. KRÌŽÂR, križára, *m. vitez ili vojnik koji je sredńega vijeka išao vojevati u Palestinu za izbav]eńe Isusova groba iz turskijeh ruku (svaki je na odijelu imao znak križa), poslije i u drugijem prigodama*. — *Od* xviii *vijeka u pisaca*. S vojskom križárâ išli su osvojiti Palestinu. A. Kanižlić, kam. 568. Zvati će se od sada Mađari Božja vojska imenom križari. And. Kačić, razg. 151^b. On *(Ivan Kapistran)* Po]ake, Nimce i Mađare sakupivši učini križare. Nadod. 39. Za ovu istu svrhu *(t. j. za iskorijeńeńe ,Albigensa')* obrani su bili i vojnici zvani ,križari' od crvena križa na ha]ini prišivena. I. Velikanović, uput. 1, 289. Blagosov križem zlamenovanih, to jest križárâ idućih na svetu vojsku. 3, 473. Vojnici stali misliti, smijedu li oni po duši, ka' kršćanski križari, izbav]ati . . . M. Pavlinović, razg. 38. *i u Šulekovu rječniku:* ,kreuzfahrer, kreuzherr, kreuzritter'. — *U naše vrijeme kao prezime u Župi blizu Dubrovnika*. P. Budmani.

KRIŽÀRICA, *f. žensko če]ade što je u ńekoj svezi s križem (samo u dva osobita značeńa)*.

a. *nadimak svetoj Jeleni jer je našla Isusov križ*. Na ruke ga *(križ)* že]no primi sveta Jele križarica. And. Kačić, razg. 17^b.

b. vještica koja ima pod nosom križić od žilica. *U naše vrijeme na Trpńu*. M. Milas.

2. KRIŽÀRICA, *f. ime bi]kama*. — *Ista je riječ što* 1. križarica. Križarica, 1. herba paris (Durante, siński rukopis), Paris quadrifolia L.; 2. (Vaillantia) cruciata L. (Šulek). B. Šulek, im. 174.

KRIŽÁRITI, krìžârîm, *impf. vidi* križati, 3, b. — *U jednoga pisca našega vremena koji će biti sam tu riječ načinio*. Tegetov križario po grčkom moru. M. Pavlinović, rad. 86.

KRÌŽÂRSKÎ, *adj. koji pripada križarima (vidi* 2. križar). — *U pisaca našega vremena*. Ne bi l' ga imenovao vođom križarskim. M. Pavlinović, razg. 35. — *u Šulekovu rječniku:* križarska vojna ,kreuzzug'.

KRÌŽAT, *adj. koji nosi na sebi križ; koji je nalik na križ*. — *isporedi* krstat. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka*. Da križatom vojskom i vi izbavite od nekrsta grob . . . J. Kavańin 211^a. Blagoslovom glave Rima da se u tursku krv umasti mač križati. 222^b.

KRÌŽATAN, križatna, *adj. koji je na križ učińen (o kapi ,beriti'), vidi* križ, 2, e, *b) aa)*. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka koji piše i* berita na križ. Brez berite križatne. M. Bijanković 74. Nositi beritu križatnu. 101. Tko ne bude imati beritu križatnu . . . 114.

KRÍŽATI, krîžâm, *impf. činiti ili raditi što nalik na križ. samo u osobitijem značeńima*. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* krížajû, *u aor.* križah, *u ger. praes.* krížajûći, *u ger. praet.* križâvši, *u part. praet. act.* križao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.*

1. *činiti na kome (objektu) znameńe od križa (samo u katolika), vidi* križiti, krstiti. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (križam ,signo cruce') *i u Stulićevu* (v. križiti).

a. *aktivno*. Kada *(pop)* oštiju križa vrh kaleža. Naručn. 43^b. Desnijem paocem križa prvo libro paka sebe na čelu. Način (1592). reš. građa. 3, 50. Križa libro, čelo, usta i prsi. 51. Zašto služite] počimńući s. vande]e križa prije kńige, pak sebe na čelu, na usti i na prsi? Ant.

Kadčić 100. Deli Mirko križa grude, gdjeno srce gude. Osvetn. 2, 136.

b. *sa se.*

a) pasivno. Kad se križa početak vanjelja. I. Kraļić 60.

b) refleksivno. Muselim se krstom križa prvi. Osvetn. 4, 51. Ivo križa, krsti se Jovano. 5, 34.

2. *polagati, postavļati nešto na nešto drugo na križ (vidi* križ, 2, e, *b) bb)).*

a. *aktivno.*

a) uopće. — Između rječnika u Voltigijinu (,andar incrocicchiando, incrocicchiare' ,kreuzen'; kriježati, v. križati). Tko na nizko imat želi pańe i da loze pušćaju se mańe, oni klice u rovićih križa. J. S. Reļković 216.

b) rezati što (n. p. dińu, jabuku, sir itd.) na kriške (vidi 1. kriška), *jer se rjezovi u srijedi sretaju i tako režu jedan drugoga na križ. kaže se i o rezańu duhana. — Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,fettare il pane, carne' ,scindere panem' 312b) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (križam, v. režem), *u Stulićevu* (,in frusta paullatim secare'), *u Vukovu* (,schneiden' ,disseco', n. p. lubenicu, jabuku, duvan). Jedni laju oko kuće ili viču što im se zapovjedi, od jednijeh grade ćupriju, od jednijeh križaju duvan itd. *(kod igre prstena).* Vuk. živ. 289.

b. *sa se.*

a) pasivno. aa) prema a, *a).* Samo loza kad se višto veže, da povita na žioke leže, što se more kad se križa plosno. J. S. Reļković 178. — *bb) prema* a, *b).* Veće se *(križaline)* na ošca križaju i u roviće pedaļ duboko meću. J. S. Reļković 214.

b) reciprocno. aa) u osobitom značeńu, mimoilaziti se, vidi: križati, sa se, reciproč. u Hrvatskoj. vidi ,mimoilaziti se' i ,mimoići se'. u ovom je značeńu v. impf. i v. pf. n. p. ,ja sam išao na Kaptol a ti s Kaptola, pa smo se križali', t. j. nijesmo se na putu susreli ni vidjeli. F. Iveković, rječn. — Ter se teški križaju uzdasi na čajuće i na putujuće. Osvetn. 6, 68. — *bb)* križaju se puti na križopuću ,die wege kreuzen sich' ,via altera huc fert, altera illuc'. *u Hrvatskoj.* F. Iveković (rječn. *kod* križati).

3. *neprelazno, samo o ladi.*

a. *jedriti suprot vjetru, burdižati.* Križati, tal. ,bordeggiare', ńem. ,lavieren'. na Braču. V. Tomić.

b. *o ratnoj ladi, kad stražeći brodi tamo i amo i ne odaļuje se mnogo od ńekoga mjesta. — U Popovičevu rječniku:* križati po moru *kod* kreuzen.

KRIŽATICA, *f. ńeka biļka.* Križatica, Gentiana cruciata L. (Vujičić). B. Šulek, im. 174.

KRIŽEIDA, *f.* Χρυσηΐς, *ime žensko (u Omera). — U rukopisu* xv *vijeka.* Križeidu gospu. Pril. jag. ark. 9, 130. (1468).

KRIŽÈPUĆE, *n. vidi* križopuće. — *U Bjelostjenčevu rječniku (vidi kod* križopuće), *u Jambrešićevu* (križeputje ,compitum, quadrivium'), *u Voltiģijinu* (križeputje ,crociera' ,kreuzweg'), *u Stulićevu* (križeputje ,quadrivium').

KRIŽETIĆ, *m. prezime. —* xvi *vijeka.* Juraj Križetić. Mon. croat. 304. (1597).

KRIŽEUS, *m.* Χρύσης, *ime muško (u Omera). — isporedi* Rižeuš. *U rukopisu* xv *vijeka.* Bêše Križeuš boga Nêbuša sin. Pril. jag. ark. 9, 130. (1468).

KRÍŽEV, *adj. koji pripada križu.* Službenici križevi nahode put od blaženstva. B. Kašić, nasl. 225. — križevi dnevi ,rogationes', *ponedjeļak, utorak, srijeda poslije pete nedjeļe po uskrsu.* U svotoj katoličanskoj crkvi različiti priko godine običavaju biti procesijoni, kakonoti na priliku... osobito na ova slideća tri dana ove nediļe odkuda običajno zovu se križevi dnevi. Đ. Rapić 316. — križev dan, 3 *maja, isporedi* krstov dan *kod* krstov. Posli svetog križevoga dana. J. S. Reļković 361. — križeva nedjeļa, *vidi* 1. križan, b. Tad nediļe nek križeve čeka. J. S. Reļković 174.

KRÍŽEVAC, Križêvca, *m. mjesno ime. — Između rječnika u Vukovu:* 1. poļe u nahiji rudničkoj (između Brusnice i sela Luńevice). — 2. varoš u Hrvatskoj ,stadt Kreuz in Kroatien' ,nomen urbis'.

a. *u Hrvatskoj, vidi* Križevci. — *Od* xviii *vijeka.* U Križevac. Starine. 12, 38. (1719). Križevac. Schem. zagr. 1875. 176. *vidi i u Vukovu rječniku.*

b. *u Srbiji, poļe u okrugu rudničkom, vidi u Vukovu rječniku.* Zemļa u Križevcu. Sr. nov. 1863. 248.

c. *selo u Staroj Srbiji. —* xiii *vijeka. (Selu Bistrici, isporedi* Bistrica, 1, e, *išla je međa)* pravo u ръвь имеuemь u Križevьсь. Spom. stoj. 6. (1234—1240).

KRÍŽEVAČKÎ, *adj. koji pripada gradu Križevcima. — Od* xvi *vijeka.* Križevačke i zagrebačke gradskih mej španom. Mon. croat. 268. (1572). Zapovidniku svi krajina križevački. Starine. 12, 38. (1719). Episkop križevački grčkoga zakona ujedińenih. A. Kanižlić, kam. 886.

KRIŽEVAČKO POĻE, *n. vidi* Krišpoļe. Schem. segn. 1871. 17.

KRIŽÈVÂK, križeváka, *m.* talijer križak. u gorńoj krajini. V. Arsenijević.

KRIŽÊVAN, *adj. vidi* križat. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Uzam tri lađe križaka i tri svoja križevna barjaka. Nadod. 43.

KRIŽÈVAT, *adj. vidi* 1. križan, c. Jedini međusobni (križevati) kumovi pružaju si ruke. V. Bogišić, zborn. 101.

KRÍŽEVCI, Križevâcâ, *m. pl. mjesno ime.*

a. *u Hrvatskoj, grad u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeļ. 119, *lat.* Crisium, *vidi:* ,urbis Crisii'. Starine. 5, 165. (1515), *ńem.* Kreuz. *u naše se doba piše i* Križevac *(ovo vidi pod* a), *ali i sad* narod govori ,Križevci'. F. Iveković, rječn. *kod* Križevac. — *Od* xvi *vijeka.* Ovo smo prišli na (o)v stanak ovdi v Križevce. Mon. croat. 222. (1527). Spravišće be u Križevcih. P. Vitezović, kron. 133.

b. *u Slavoniji, pusta u županiji srijemskoj.* Razdijeļ. 151.

KRIŽEVČAC, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. (kajkavski)* Križevčec. Razdijeļ. 86.

KRÍŽEVČANIN, *m. čovjek iz Križevaca. — Množina:* Križevčâni. — *Od* xvii *vijeka.* Koprivničani i Križevčani. P. Vitezović, kron. 208.

1. KRIŽEVICA, *f. ime rijeci u Bosni.* T. Kovačević 62.

2. KRIŽEVICA, *f. ńekakva pomična svetkovina. — U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Prenesti se ima i tako dan križevice. I. Kraļić 86.

KRIŽEVIĆI, *m. pl. ime selima u Bosni. a) u okrugu sarajevskom.* Stat. bosn. 18. — *b) u okrugu Tuzle Dońe.* 101.

KRIŽEVKA, *f.* suvrst kruške (Vaļavac, u Zagrebu). B. Šulek, im. 174.

KRIŽEVO, *n. uzvišeńe svetoga križa* (14 *sept.*). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka*. A ovce ti triput daju mlika . . . to dojeńe do Bartola biva, posli dvaput k tom vrime prispiva, do križeva ńim muzlicu meće tko se ovac izbaviti neće. J. S. Reļković 232. Do poznatog Bartolova dneva marvu doji po tri puta neva, ovčar muze po tri puta ovce . . . do križeva dvaput ovce doje. 337.

KRÍŽI, *m. pl. od* križ. — *Upotrebļava se u ńekijem osobitijem značeńima.*

a. *spasov dan.* — *U dva pisca Bośńaka* XVII *i* XVIII *vijeka*. Do uzašastja Gospodńega, to jest do krížâ. M. Divković, bes. 407a. Križi to jest uzašastje Gospodńe. nauk. XVI. Uskrs, križi, duhovi. XIX. Križi, to jest spasov dan. S. Margitić, ispov. XXIX.

b. *vidi* 3. križa *i* krsta. — *U naše vrijeme na Rijeci.* F. Pilepić.

KRIŽICA, *f.* vrst vinove loze bijela grožđa (u Dalmaciji, Danilo). B. Šulek, im. 174.

1. KRÌŽIĆ, *m. dem.* križ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. križak) *i u Vukovu.* Nego se služimo jelicom koja je zelena i na grančica*(h)* križiće prikazuje. F. Lastrić, od' 208. Kad mi uže sveza i s križićem žutim patrice priveza. A. Kanižlić, rož. 52. Križ drveni kojega tiču oni križići . . . Ant. Kadčić 91. Ovi križić voštani na četiri strane užeže. I. Velikanović, uput. 3, 491. Založiti svoj prsten i križić srebrni. I. J. P. Lučić, izk. 12. Neka mi on dela te lepe križiće. Nar. pjes. istr. 2, 45. — *Vidi* križ, 1, a, *e*). Zagrli križić tvoj. A. Kanižlić, fran. 199. Dopusti nam kripost križiće i nevoļice naše dobrovoļno podnositi. bogoļubnost. 99. — *Ovdje znači gomilu načińenu od snopova žita, vidi kod* krst, krstina: Vsi su ļudi poželi a mi nismo začeli; drugi ļudi križiće, mi nismo ni snopiće. Jačke. 2.

2. KRIŽIĆ, *m. prezime.* — *Pomińe se* XVIII *vijeka.* Križić (,Ckrixich') od Vińana iz Posušja. And. Kačić, razg. 187. kor. 453.

3. KRIŽIĆ, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeļ. 107.

KRIŽIĆAK, *m. dem.* 1. križić. — *U pjesmi ugarskijeh Hrvata.* — *Radi značeńa vidi* 1. križić *na kraju.* Vsaki snopak po kablić pšenice a križićak po tri po četiri. Jačke. 295.

KRÌŽINA, *f. augm.* križ. — *U naše vrijeme u Istri u osobitom značeńu, vidi* križopuće. Križìna ,quadrivium'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 39.

KRÌŽIŠTE, *n. čakavski* križišće, *ili augm.* križ, *ili mjesto gdje stoji križ.* — *samo u osobitijem značeńima.*

a. *vidi* križopuće. — *U naše vrijeme u Istri.* Križìšće ,quadrivium'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 13.

b. Križišće, *ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 56.

KRÍŽITI, krîžîm, *impf. vidi* križati. — *Uprav je impf.* prekrižiti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krîžâh, *u aor. 2 i 3 sing.* krîžî, *u part. praet. pass.* krîžen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Od* XVI *vijeka (vidi* a, *b)).*

a. *vidi* križati, 1.

a) aktivno. — *u jedinom primjeru neprelazno.* — *Između rječnika u Voltiģijinu* (,far croce, benedire' ,das kreuz machen') *i u Stulićevu* (,signo crucis munire'). Križi on put one strane put koje je puk obrnut. A. Kalić 547.

b) sa se, *refleksivno.* — *Između rječnika u Stulićevu* (,signo crucis se munire'). Nu se, čuj, ne križi, ni mijentuj ti Boga. N. Naļešković 1, 190. Kad se križi, obraća k sebi dlan desni, i svijem prstima stisnutijem i prostrtijem . . . Način (1592). reš. građa. 3, 47. Križeći se počińe početak od mise. 48. Križi se desnom rukom od čela do prsi. 51. Križeći se kaležom. 58.

b. *vidi* križati, 2, a, *a*). — *U Voltiģijinu rječniku:* ,incrocicchiare' ,kreuzen'.

KRȉŽMA, *f. vidi* krizma. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Ako bi ne hotil sakrament od križme prijeti. F. Glavinić, svitl. 80.

KRIŽMAN, *m. ime muško.* — XIII *vijeka.* Župan Križman. Mon. croat. 15. (1275).

KRIŽMANCI, križmanaca, *m. pl. vidi* krestušac. Križmanci, Polygala vulgaris L. (u Istri). B. Šulek, im. 174.

KRȉŽMATI, krȉžmâm, *impf. vidi* krizmati. *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Biskupi križmaju samo. I. Ančić, vrat. 243b.

1. KRÎŽNICA, *f. kapa što nose katolički svjetovni i redovni popovi kod službe Božije, a gdjegdje i izvan ńe. četverouglasta je a ima gore kao križ nepotpun (samo s tri strane).* — *isporedi* rogatica. — *Akcenat je zabiļežen po Belinu rječniku.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (krîžnica ,beretta da prete' ,pileus sacerdotalis' 138b) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu:* v. quadrat *(ove riječi nema napose); u Stulićevu* (,pileus quadratus quo ut plurimum sacerdotes apud nos utuntur'). Po pridanju križnice, prstena, kļuči i zemļe. A. d. Costa 1, 246.

2. KRÍŽNICA, *f. dva drveta što stoje u nakrst. u osobitijem značeńima, vidi:* križnica, stol napravļen na križnice. ovakovi stolovi obično se nalaze po birtijama, naprave se dva u formi povaļenog krsta, sapnu se po sredini već odmjerenijem dugačkijem komadom drveta, ozgo na te križe metne se jedna dvije daske, eto gotova stola na križnice. J. Bogdanović. Križnice, unakrst stojeće noge, na kojima stoji stolna ploča. u Lici. D. Trsteńak. — Volujska kola u Lici obično imadu točkove od četiri gobeļe. svaka gobeļa provrti se na dva mjesta, a gdje će se dvije a dvije sa strana sastati, i tu se provrte za klinčiće koji se zovu ,moždaci'. kad je trupina gotova, zapilaju se u ńu dvije široke i čvrste šipke, koje se zovu ,križnice', a kad su one utvrđene, onda se s obje strane provrte štapńakom do trupine, pa kroz te jame udare sa svake strane po jedan ,štap'. sad nabiju na zašiļene krajeve križnica i štapova one četiri gobeļe, a tom prilikom smožde se i gobeļe. sad još zaglave gobeļe, pa je kolo ili točak gotov. u Dobroselu. M. Medić.

3. KRIŽNICA, *f. vidi* križopuće. — *U Voltiģijinu rječniku:* ,crociera' ,kreuzweg'.

KRIŽNIČIJA, *f. osobina (red) u križnika.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ,crucigeratus'. — *U osobitom slučaju kao ime ńekoj buni ili ratu.* 1514. Puntarija kmetska na ugrskoj zemli suprot svojoj gospodi . . . Ta oštrija ali puntarija imenuvana jest križničija. P. Vitezović, kron. 131.

KRȉŽNÎČKÎ, *adj. koji pripada križnicima.* — XVII *i* XVIII *vijeka.* Rod otok koga vitezi križničkoga reda šest mesecev viteški braniše. P. Vitezović, kron. 137. Postańa od vojske križniške (,križniske' *što stoji mj.* križniške, *po tome što se* č *promijenilo ispred* k *na* š; *ali može biti da je samo štamparska pogreška i da treba čitati* križničke) za oslobodjenje mista sveti*(h)*. A. d. Costa, zak. 1, 96.

KRȊŽNÎK, *m. čovjek kome je zabilježen križ na odijelu. u osobitijem značeńima. — Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (,cruciger, crucifer'), *u Jambrešićevu* (,crucigor'), *u Stulićevu* (v. križonoša *iz Habdelićeva).*

a. *član kojega viteškoga reda.* Bodogar sultan zavje vsu Galileju i Jerusalem. križnikov reda totskoga vitezov . . . naj pri včini zvezati. P. Vitezović, kron. 94. Poļaki obladašo Pruse i totske križnike u Prusiji. 115. Moskovitski car totske križnike neprijatelski napastuje po Livoniji državi ńihovoj. 128.

b. *vidi* 2. križar. Bilo je odredeno svitom Petra pustińaka poslanje protiva Saračenom za osloboditi Palestinu, i onima koji otidoše dopustili jesu mnoga proštenja, a na misto barjaka križ nosili su i za to križnici nazvani jesu. A. d. Costa 2, 26.

KRIŽŃAČA, *f.* više vrsti ,asteroidea' *(morskijeh zvijezda).* na Braču. A. Ostojić.

KRȊŽŃÂK, *m. vidi* križnik. — *U jednoga pisca* xvi *vijeka.* Vodeć sa soboju ne malo čislo križńakov. Š. Kožičić 57b.

KRȊŽÔ, križôla, *m. vidi* kriška. — *o stoji mj.* ao. — *U naše vrijeme u Lici.* Izrezane na dvoje na troje pa i na četvero osušene krnške ili jabuke zovu ,križolima'. ,Sad kad se posti, svari de onije kruškovije križola'. J. Bogdanović.

KRIŽOBOJ, *m. krizarski boj. — Samo u Stulićevu rječniku:* ,crociata' ,erat pp. actus quo Christ*(icolae)* crucis signum vestibus adnectebant, sic Turcis, haereticis, vel etiam aliis Christicolis quos rom*(anus)* pontifex vel episcopi aliis anathemate percutiebant, debellandis proficiscebantur'.

KRIŽOBOJNIK, *m. vidi* 2. križar. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,miles cruce insignitus'.

KRIŽOBOJNOST, *f.* } *u Stulićevu rječniku:*
KRIŽOBOJSTVO, *n.* }
v. križoboj. — *oboje nepouzdano.*

KRIŽOGLED, *adj. samo u Bjelostjenčevu rječniku:* v. krivogled, *i u Stulićevu:* v. krivogled *iz Bjelostjenčeva.*

KRIŽOLIT, *m. vidi* krisolit. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* križolit, nazlatni kamenek ,chrisolitus'.

KRȊŽOLOG, *m. vidi* Krisolog. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Sveti Petar Križolog. J. Filipović 3, 287b.

KRIŽȍNOSAC, križȍnosca, *m. vidi* križonošac.

KRIŽȍNOSAN, križȍnosna, *adj. koji nosi križ. — Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Križonosni vojnici boj biju. A. Kalić 480. — *isporedi* 2. križar.

KRIŽȍNOŠA, *m. čovjek koji nosi križ. — isporedi* krstonoša. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,qui crucem fert'). Samo križonoše u svome procesijonu Isus hoće imati. Đ. Rapić 177. Tko li je naš križonoša? . . . Križ nosi naš odkupiteļ, sam Isukrst. 317.

KRIŽȍNOŠAC, križȍnošca, *m. vidi* križonoša. — *Bilo bi boļe* križonosac. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* I ako mi križ ne nosimo, križonošca druž'mo sveta. A. Vitaļić, ostan. 207.

KRIŽȍPUĆE, *n.* quadrivium, *mjesto gdje se križaju dva puta. — isporedi* križopuće. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* križeputje, križoputje, razkrižje, razkrstica ,quadrivium, compitum, via quadripartita'; *u Stulićevu:* v. križeputje *iz Bjelostjenčeva; u Vukovu:* vide raskršće *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.*

KRȊŽOSTOM *i* KRȊŽOSTOMO, *m. vidi* Krizostom. — *U pisaca* xviii *vijeka.* Molitva svetoga Ivana Križostoma. B. Pavlović 52. S. Ivan Križostomo. Blago turl. 2, 31.

KRȊŽOŠTOM, *m. vidi* Krizostom. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* S. Ivan Križoštom. J. Banovac, pred. 37. pripov. 172.

KRIŽOVAC, Križovca, *m. ime selu u Međumurju. (kajkavski)* Križovec. Schem. zagr. 1875. 144.

KRIŽOVAJ, *m.* suvrst vinove loze bijela grožda (na Cresu). B. Šulek, im. 174.

KRIŽOVKA, *f. ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

KRIŽOVĻAN, *m. ime trima selima u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 97. 103. Križovļan-brijeg. 103.

KRIŽUĻA, *f. vidi* zvečac. Križuļa, Briza media L. (u Istri). B. Šulek, im. 174.

KRȊŽÛR, križúra, *m. vidi* križopuće. — *U naše vrijeme u Istri.* Križûr ,quadrivium'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 43.

KRJE-, *vidi* kre-.

KRJEČEVA, *f. mjesno ime. — Prije našega vremena.* Krêčeva. S. Novaković, pom. 136.

KRJEKŠA, *m. ime muško. — Na jednom mjestu* xiv *vijeka.* Жупань Krêkša *(ne zna se treba li čitati* ê *kao* je *ili* ije). Mon. serb. 102. (1332), *i otale u Daničićevu rječniku* (Krêkьša).

KRJÈPITEĻ, *m. čovjek koji krijepi. — Od* xvi *vijeka.* Kada pak kripiteļ pride, koga ja pošļu od otca, duha od istine. Postila. 21a. Privite ga k srcu, kripiteļ vas prosi. M. Kubačević 26.

KRJEPĻEVATI SE, krjepļujem se, *imp. krijepiti se. — Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Ditićak rastijaše i kripļevaše se pun mudrosti. I. Bandulavić 16b. luc. 2, 40.

KRJEŠIŠTE, *n. mjesto gdje su kriješe posađene. — U Belinu rječniku:* ,ceraseto, luogo piantato di cerase' ,cerasetum' 185b, *i u Stulićevu:* ,locus cerasis consitus'.

KRJEŠIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* krješište. — *sasma nepouzdano.*

KRJEŠTAČKA, *f. sprava kojom se čini buka kao krieštańe. — U Stulićevu rječniku:* ,nachera, crotalo, sonaglio' ,tympanum, crotalum, crepitaculum'. — *nije dosta pouzdano.*

1. KRK, *m. grlo. — U crkvenom jeziku u rukopisu* xiv *vijeka (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* крькъ), *i u Stulićevu rječniku:* ,strozza' ,jugulum, guttur' *(Stulli ne javļa gdje je našao ovu riječ). — Riječ je praslavenska, isporedi* češ. krk, *poļ.* kark, *vidi i* krkača.

2. KȐK, Kȑka, *m. ostrvo u Kvarneru i na ńemu grad, tal.* Veglia. — *Postaje od lat.* Curicum *što je bilo u staro doba ime gradu (ostrvu je ime bilo* Curicta). *poznije se grad zvao* Vigilia, *pak i grad i ostrvo* Vegla *i* Vecla, *odakle je talijansko ime. — Od* xiv *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (Krk, otok ,Veglia') *i u Belinu* (,Veglia, isola nella Dalmazia' ,Vegia' 755b). Otočkih dobrih muži z Krka i za svega otoka. Stat. krč. ark. 2, 281. (1388). Dano v Krci. Mon. croat. 101. (1466). 106. (1470). Poslali v Krk. 224. (1527). Krk. Schem. veglen. 1876. 13.

3. KȐK, *m. ńekakva buka. — Jamačno onomatopeja, isporedi* krkac. — *U naše vrijeme u*

Istri. Kȑk, etwa ‚sonus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 8.

4. KȐK, *tur.* qyrq, *četrdeset. — U naše vrijeme u Bosni.* Zapane svakoga po krk vižlina (60 groša). Nar. prip. bos. 1, 117. *dodaću da* vižlin *vrijedi* 60 *para, a* groš 40. — *U ova dva primjera* krk-gazija *i* krk-serdar *može biti da znače: koji je gazija ili serdar (i jedno i drugo: vojnički zapovjednik) nad četrdesetoricom.* Beg Ginǵaga iz dońe krajine krk-gazija od dva pašaluka. Nar. prip. vuk. 4, 443. Krk-serdaru s Gacka Smail-agi. Ogled. sr. 418.

5. KRK, *adj.? (ne mijeńa se po padežima),* crven (?). Pak mu daje krk-čoje čakšire. Nar. pjes. u Bos. prijat. 2, 109. M Pavlinović. — *isporedi* krkli.

1. KȐKA, *f. u Vukovu rječniku:* (u vojvodstvu), čorba od slatka vina (dok još nije prevrelo) ‚art mostsuppe' ‚jus e musto'. — *Matzenauer ispoređuje ńem. (u južnom dijalektu)* krick, junger mit kräutern gekochter wein.

2. KȐKA, *f. u Vukovu rječniku:* (u vojvodstvu) bolest na poodraslim guščićima od koje krče i lipsuju ‚eine krankheit der jungen gänse' ‚morbus quidam anserum'.

3. KȐKA, *f. vidi* 1. bagra. M. Pavlinović. A. Ostojić.

4. KȐKA, *f. u Dalmaciji, ime rijeci i manastiru na ńoj. — Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (1. voda u Dalmaciji koja niže Skradina utječe u more. — 2. namastir kod te vode). Od Krke rike i kud prohaja. P. Zoranić 70^b^. Od gore Dinare 'spod ke Krka toči. Đ. Baraković, vil. 90. U ždrilo gdi Krka van 'zvire. 339. Krku vidjet riku. P. Kanavelić, iv. 497. Poǉa sjedbe, Krka mlina *(daje).* J. Kavańin 328^b^. Kroz tu maglu turska vojska prođe priko Krke priko vode ladne. And. Kačić, razg. 253^a^. — Manastir u Krki u škoǉu. Norini 48. Krьka, mon*(astir).* S. Novaković, pom. 136. Krka *(manastir).* Repert. dalm. 1872. 26.

KȐKAC, *interj. glas (onomatopeja) kojijem se kaže da ńešto pada s bukom. — U Vukovu rječniku:* ‚wort einen rauschenden fall zu bezeichnen'.

KRKAČ, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeǉ. 118.

1. KȐKAČA, *f. leđa, hrbat. — Jamačno postaje od* 1. krk. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Još te svrbi krkača. J. Rajić, boj. 5. Rusi mirnikom krkaču ne deru. 36. — *Vidi daǉe kod* krkače *i* nakrkače.

2. KȐKAČA, *f.* krkače su dva obruča shvatńaka. kad se zakvače, i kad su nabijeni, onda je šeper od jednoga na jednoj strani, a od drugoga na drugoj. u Dobroselu. M. Medić. Krkačom zovu dva sastavǉena obruča bilo na kaci ili vučiji, pa i na samoj kraǉeči. ‚Dobro sam kacu nabio, vrga sam tri krkače i dva samca'. J. Bogdanović.

3. KȐKAČA, *f. u množini* krkače, kad se uvedu dvije žice između istih zubaca, kroz koje su već druge dvije uvedene. u Đobroselu. M. Medić.

KȐKAČE (kȑkačê), *adv. vidi* nakrkače. — *Između rječnika u Belinu* (nositi krkače ‚prendere e portare uno sul collo' ‚succollo' 581^b^) *i u Stulićevu* (‚bumeris'). Pogode se da jedan drugoga krkače nosi. Nar. prip. vrč. 139. Pa ona ńemu uzjaše na leđa krkače. V. Vrčević, igre. 57.

KȐKAČICE (kȑkačicê), *adv. u Stulićevu rječniku uz* krkače.

KȐKAČITI, kȑkačîm, *impf. tovariti nakrkače. — U naše vrijeme.* A ti krkači me na tvoja leđa. Magazin. 1866. 82.

KȐKAČKE (kȑkačkê), *adv. vidi* krkače. — *U Vukovu rječniku ima* krkačka, *f.* vide krkača *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori; radi oblika i značeńa vidi* nakrkače. — *U jednom primjeru našega vremena ima adv.* krkočke, *ali može biti da treba čitati* krkačke. Slijepac i hromac krali su smokve krkočke, jedan očima, a drugi nogama. S. Ǉubiša, prip. 224.

KȐKALA, *f. balega.* U naše vrijeme oko Stona: ‚Kupio sam krkalu po putu'. M. Milas. Krkala, końska baloga. Slovinac. 1884. 31.

KȐKALINA, *f. augm.* krkala. Krkalina, vuštija końska i svakoga tovarnoga živinčeta. M. Pavlinović. Kȑkalina, augm. krkala. U naše vrijeme u Stonu: ‚Otidi pa pokupi ono krkaline'. M. Milas.

KȐKALITI, kȑkalîm, *impf. gnusiti (o końu), vidi* krkala. — *U naše vrijeme.* Naj gore je u svoje jasle krkaliti. Nar. bl. mehm. beg kap. 134.

KȐKAǈINA, *f. vidi* krkalina. F. Kurelac, dom. živ. 9.

KRKANAC. Krkanca, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. (kajkavski)* Krkanec. Razdijeǉ. 103.

KRKAO, krkla, *adj. tijesan (?). — Na dva mjesta* xviii *i* xix *vijeka.* Ne patiš li dosta puta, o obola ženo, od tvojih isti krkli pantofola iliti cipeǉa? Đ. Rapić 174. Ne meći se, pašo, preo šuma, o što ti je krklom gorom zaći. Osvetn. 4. 42.

KȐKAR, Kȑkra, *m. staro ime ostrva i grada Korčule (vidi* Korčula). — *Od grč.* (ἡ μέλαινα) *Κόρκυρα ili od lat.* Corcyra (nigra), *ali u ovom zadńem slučaju preko dalmatskoga jezika (vidi* kelomna, kimak). — *Već* x *vijeka Porfirogenet piše τὰ Κούρκουρα.* Doc. hist. rač. 406, *i ἡ Κούρκουρα ἤτοι τὸ Κίκερ.* 410. — *Dolazi dakle od prvijeh vremena pa do* xvi *vijeka, i opet u jednom primjeru* xviii *gdje vaǉa da je arhaizam. — Između rječnika u Daničićevu gdje stoji:* Krьkrь, poluostrvo u Dalmaciji koje sada zovu Peǉešac ‚Sabbioncello' *(upravo ‚Stoński Rat' ‚Punta di Stagno'):* crkvi je bogorodičinoj na Mǉetu dao kraǉ Stefan Prvovjenčani ‚u ωtocê u Krьkrê' između ostaloga Jańinu i Popovu Luku koje su i sada sela na Peǉešcu *(Ratu).* M(on. serb). 10. (1222—1228). ‚ωdь Krьkra'. (Spom. sr). 1, 66. 69. (1405). podь Krьkromь. 96. (1408). biće pogrješka ‚Kakrь'. 116. (1413). kń. 1, 498. *U dodatku* (3, 597) *piše Daničić kod* Krьkrь: dodaj: u dva posǉedńa primjera za cijelo Korčula ‚Corcyra nigra', ital. ‚Curzola'; a prvi primjer držim za svjedočanstvo da se i Peǉešac tako zvao. *Ali ni prvi primjer ne svjedoči kako je mislio Daničić; evo potpuńena prvoga primjera:* . . . sije daruju: ωtokь *(Mǉet)* vьsь i Babyno Poǉe *(na Mǉetu),* u drugomь ωtocê u Krьkrê (= *Korčuli)* crьkьvь svetoga Vida, *(i k tome u Ratu)* Jańinu i sь Popovomь Ljukomь i svetago Stefana i svetoga Georgija; *a nema se nikakva razloga pomisliti da mjesta što se pomińu poslije ‚crkve sv. Vida' pripadaju istom ‚otoku' kojemu i ona pripada, a osim toga, zašto bi se Rat zvao ‚otokom'?* Krkar se grad vami diči jak nevista imavši drag kami. N. Naǉešković 1, 335. U Krkru. M. Držić 185. Put od Krkra mâla grada, u kom Marko Baseǉević . . . tuj pribiva. A. Sasin 196^b^. Da se

-kokom Krkar prida pak Bnočanom. J. Kavańin 141b.

KȐKÂRKA, *f. žensko čejade s Krkra ili iz Krkra.* — xvi *vijeka.* Mande Krkarka. M. Držić 257.

KȐKARSKÎ, *adj. koji pripada Krkru.* — *Između rječnika u Daničićevu* (krьkrьskyj). Plavi splêtscô svratišo se na krьkrьskyj otokь. Spom. sr. 1, 58. (1405). Gospodinu Ivanu Vidali vlastelinu krkarskomu. N. Naješković 1, 335. Versi gospodina Antuna Rožeuea doktura i vlastelina krkarskoga. *u* N. Naješković 1, 348. Gospodina don Zambatiste Rozanića kanonika i vlastelina (? vlestiana) krkarskoga. M. Gazarović 121b. Šavac krkarski ne umije šit a hoće krojit. (D). Poslov. danič.

KRKAŠ, *m. vidi* tul. — *Samo u Vrančičevu rječniku* (,pharetra'), *i u jednom primjeru* xvii *vijeka gdje nije dosta jasno značeńe, ali je svakako bojna sprava.* Bunbarde ga biju, bonbe i krkaši. Radojević 17. — *Od pers.* tarkaš *(sad* terkeš) *preko romanskijeh jezika (ne preko turskoga), isporedi tal.* carcasso, *franc.* carquois, *špań.* carcaj, *port.* carcaz. — *vidi i* trkač.

KRKATI, krkam, *impf.* zagušjivo a počesto kašjati. Podunavka. 1848. 58. — *isporedi* 2. krhati.

KȒKAVAC, kȑkâvca, *m.* u bari mjesto od nekoliko kvadratnih metara, koje je vavije mokro i meko; staneš li nogom na takovo mjesto, odmah ozdo voda pili i krči. u naj većoj suši kosao mora ovakovi krkavac bos kositi, i trava na ńem nije pitoma nimalo. — *U naše vrijeme u Lici:* ,Neš sad pro ovog krkavca obuven proći, van da se izu'eš'. J. Bogdanović. — *U Srbiji,* Krkavac, *mjesno ime u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Krkavcu. Sr. nov. 1870. 288.

KRKAVINA, *f. ńeka biljka.* Krkavina, Rhamnus frangula L. (Visiani), v. Krhlikovna. B. Šulek, im. 174.

KȐKE (kȑkê), *adv. vidi* krkače *i* nakrke. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (uz* krkače). Kȑke, v. krkače. M. Pavlinović.

KRKEČ, *m. muški nadimak.* — *U naše vrijeme u Lici.* Simo Obradović Maglov Krkeč. V. Bogišić, zborn. 15.

KRKEĻIN, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Crnoj Gori.* Od Nika Krkejina sa Sretńe. *u* Pjev. crn. 230b.

KRKȈČA, *adv. vidi* krkače. — *U naše vrijeme u Istri.* Krkȉčȁ (nosȉt) ,in dorso (gestare)'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iiftsg. 61.

KRKIN, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom (može biti da treba čitati* Krkiš, *vidi).* Zemja u Krkinu. Sr. nov. 1875. 347.

KRKINA ČUKA, *f. ime visu u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 343.

KȐKIŃA, *f. žensko čejade s Krka.* F. Miklošić, vergl. gramm. 1^2, 400.

KRKIŠ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* — *isporedi* Krkin. Ńiva u Krkišu. Sr. nov. 1875. 347. 583. 799.

KȐKITI, kȑkîm, *impf.* kad se odraslo dijete rasplače onda ga tješe na svake ruke; pa mu govore: ,Hajde krkiti malo!' u Dobroselu. M. Medić.

KRKLÀMA, *f. u Vukovu rječniku:* (u Srijemu) ona vuna koju ćurčije sa šivenijeh kožuha sastrigu [vide ostrižine]. — *Od tur.* qyrqmak, *strići,* qyrqylmak, *pass.* — *isporedi* krkleisati.

KRKLAR, *m. mjesno ime u Srbiji u okrugu vrańskom.* Jevrem-bunar, izvor ispod brda Plačevice. izvire ispod kamena koji se zove ,Krklar (40 mučenika)'. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 295.

KRKLÈISATI, krklèišêm, *pf. u Vukovu rječniku:* sastrići vunu u kožuba oko rukava i onaokolo ,stutzen' ,abscindo'. — *Akc. se ne mijeńa, osim aor. 2 i 3 sing.* kȑkleisâ. — *Postaje od tur.* qyrqylmak *(vidi kod* krklama) *nastavkom* is.

KRKLI, *adj. crven?* — *Ne mijeńa se po padežima.* — *Oblik je turski, ali se ne zna postańe.* — *isporedi* 5. krk. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Treći đerdan od krkli-merǵana. M. Pavlinović.

KȐKLO, *n. bora, nabor načińen i sašiven sve naokolo pri dnu odijela, da bude kraće.* — *Jamačno je dalmatska riječ (vidi kod* kelomna *i* kimak) *od lat.* circulus. — *Od* xvi *vijeka u Dubrovniku.* Još nijesam nigda mnio . . . da će riganio toliku dragos steć, ki jo bio za ništa . . . minutijeh godišta . . .; a od malo jur godiš za diku za veću na obruč ga u okoliš u krkla umeću, da im su sve strane, kad se ka obrati, stupajem prostrane na voju stupati; i okrugle ńih skute nad gležńijeh noseći, zapiru sve skute okolo hodeći. M. Vetranić 1, 99. Kȑklo, velik gib na hajini da bude kraća. U naše vrijeme u Stonu: ,Pusti to krklo pa će ti biti duja (hajina)'. M. Milas. *u Dubrovniku se ovako načińa odijelo djeci što još brzo rastu.* P. Budmani.

KRKĻANAC, krkjanca, *m.* trpanac. Pop Živojin iz Srbije.

1. KȐKĻÂŃE, *n. djelo kojijem se krkja (vidi* 1. krkjati). — *U Vukovu rječniku.*

2. KȐKĻÂŃE, *n. djelo kojijem se krkja (vidi* 2. krkjati). ,Da se mogu krkjańa ńezine djece oprostiti, pa oma umrla!' J. Bogdanović.

1. KȐKĻATI, kȑkjâm, *impf. vreti s ńekom bukom; kaže se o loncu i o onome što u ńemu vri. i u prenesenom smislu o sličnoj buci.* — *Riječ je onomatopejska.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* n. p. lonac, kupus u loncu ,brausen (im siedenden topfe)' ,fremo'. [cf. krktati]. Krkjao kao bungur. Bos. vila. 1887. 322. *(Moglo se)* čuti da mu nešto krkja u grudima. L. K. Lazarević, on zna sve. 33. Dok već u luli ne poče krkjati. 56. Krkjati ,brausen'. u naše vrijeme oko Stona: ,Stoprva je počelo krkjati'. M. Milas.

2. KȐKĻATI, kȑkjâm, *impf. nosati dijete.* — *U naše vrijeme u Lici.* ,Ništa i ne radim nego vavije krkjam djecu'. ,Neće ona meni ńezine djece više krkjati, pa prosila!'. J. Bogdanović.

KȐKĻO, *m.* nadimak u Dobroselu, kada čovjeka sve ńešto krkja u prsima. M. Medić.

KȐKMETA, kȑkmêtâ, *n. pl. kovrčice, uvojci, vitice.* — *Od tur.* qyrqmak, *strići.* — *U Vukovu rječniku:* vide zulovi.

KRKŃÍVATI, *vidi* krkńivati.

1. KȐKNUTI, kȑknêm, *pf. progovoriti, pa odmah zapeti (zakrknuti) ili od straha ili s drugoga razloga.* — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* kȑknû). — *Mislim da je ista osnova što je i kod* 1. krk. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,ne mogu krknuti slovo' ,non posso articolar parola' 106b), *u Stulićevu* (,obmutescentium instar verba proferre'), *u Vukovu* (n. p. ne smije od ńega krknuti ,er darf nicht mucksen' ,muttio'). Da ne može nitko sumńit ni krknuti, da si bio tašta slika. Ǵ. Palmotić 3, 213ab. Na ńe riječi pako trne, i kad ona šaptom

krkne, svaka sjena vojske crne u bojazni strašnoj crkne. J. Palmotić 466. Krknuti, reče se kad tko ne smije od koga ni dahnuti. M. Pavlinović. — *U ova je dva primjera isto što i* dahnuti: Pritiska me sve nesrećna mora, kako zaspim, ne da mi krknuti. P. Petrović, gor. vijen. 47. Sve se nabi, da krknut ne može. 61.

2. KȐKNUTI, kȑknêm, *pf. uzeti koga nakrkače (nakrke).* ‚Hajde, krkni me' kaže dijete. M. Pavlinović.

3. KȐKNUTI, kȑknêm, *pf.* krko puknuti, prelomiti se iznenada. ‚Krknula grana pod ńim'. M. Pavlinović. — *isporedi* krkac.

KRKŃÎVATI, kȑkńujêm *i* kȑkńîvâm, *impf.* krknuti. — *U jednom primjeru* xviii *vijeka (radi značeńa vidi i* zakrknuti) *i u Stulićevu rječniku (na oba mjesta sa starijim* -n- *mj.* ń): krknivati ‚obmutescentium instar verba proferre'. Erbo ‚k' krknivajući a ‚ch' hakom pridišući na grečku ima se izustiti. S. Rosa viii.

KRKOČITAC, krkočica (?), *m. ńeka biļka.* Krkočitac, Marrubium vulgare L. (Lambl, Sladović). B. Šulek, im. 174.

KRKÒĆÂŃE, *vidi* krkotańe.

1. KRKOĆATI, krkoćem, *impf. vidi* grgoćati. — *U Mikaļinu rječniku:* krkoćati, plakati grlo ‚gargarizzo'.

2. KRKÒĆATI, *vidi* krkotati.

KRKOJE, *m. ime muško.* — xiv *vijeka.* Krькоје. Svetostef. hris. 36.

KȐKOLINA, *f. vidi* krkalina. — *U naše vrijeme u Lici.* Końske izmetine zove narod ‚krkolinom'. J. Bogdanović.

KRKOĻ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Krkoļu. Sr. nov. 1875. 347.

KRKOPETLINA, *f. vrsta bijeloga grožđa.* Krkopetlina, mehlweiss (Kalnik). B. Šulek, im. 174.

KȐKORÊŃE, *n. djelo kojijem se krkori.* — *U Vukovu rječniku.*

KȐKORITI, kȑkorîm, *impf. dem.* krktati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (dim. v. krktati). Sad naže tikvu, i stade krkoriti. M. Đ. Milićević, omer. 196.

KȐKOTA, *m. u Vukovu rječniku:* (u Crnoj Gori) muški nadimak.

KRKÒTÂŃE, *n. djelo kojijem se krkoće.* — *Stariji je oblik* krkotanje. — *Mj.* -t- *nalazi se i* ć *(vidi kod* krkotati). — *U Belinu rječniku:* krkotanje, krkoćanje ‚gracidamento, inteso delle rane' ‚coaxatio' 354[a], *i u Stulićevu:* krkoćańe *ili* krkotańe ‚strepere, garrire subst.'

KRKÒTATI, kȑkoćêm, *impf. riječ onomatopejska.* — *Iz oblika sadašńega vremena gdjegdje se prenosi* ć *u inf. i prošla vremena:* krkòćati.

a. *vidi* kreketati, a. — *U Belinu rječniku:* krkoćati, krkoćem ‚gracidare, voce delle rane' ‚coaxo' 351[b], *i u Stulićevu:* krkoćati *ili* krkotati *(griješkom s praes.* krkotam) ‚strepere, garrire (de ranis)'.

b. krkòtati, kȑkoćem, *vidi* krkļati. — U naše vrijeme u Stonu. ‚Počelo je krkotati u loncu'. M. Milas.

KRKOV, *m. (?) ime biļkama.* Krkov (krkavina, krušina), slov. krhličovje, krhlikovna, rus. крушина, карлушина, češ. krušina, poļ. krušyna, kruchinia, kruszewina, kruszczyna, 1. Rhamnus frangula L. (Lambl, Alschinger); 2. Paliurus australis Grtn. (Visiani). B. Šulek, im. 174.

KRKOVAC, Krkovca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Vinograd u Krkovcu. Sr. nov. 1873. 958.

KRKOVIĆ, *m. ime selu u Dalmaciji u kotaru šibenskom.* Repert. dalm. 1872. 26.

1. KRKOVINA, *f.* vrst vinove loze bijela grožđa (Dalmacija, Danilo). B. Šulek, im. 174.

2. KRKOVINA, *f. vidi* krkalina. — *U Stulićevu rječniku:* ‚stabbio di cavalli, muli etc.' ‚fimus, letamen'.

KȐKRANIN, *m. čovjek s Krkra.* — *Množina:* Kȑkrâni. — xvi *vijeka.* Gospodinu Nikoli Stjepka Naļeškovića Jan Vidali Krkranin u 1564. *u* N. Naļešković 1, 351. Draško Grubišić Krkranin (‚Krikranin'). M. Držić 184.

KȐKTÂŃE, *n. djelo kojijem se krkće.* — *U Vukovu rječniku.*

KȐKTATI, kȑkćêm, *impf. vidi* krkļati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide krkļati). Vatra gorijaše, a u loncima krktaše večera. M. P. Šapčanin 1, 54. Krktati, vreti, kad je masa koja vri gusta. ‚Krkće mu u grudima kô iz lonca'. V. Ilić iz Srbije.

1. KȐKUŠA, *f.* Gobio fluviatilis Flem., *vrstu riječne ribe.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚eine art flussfisch [gründling]' ‚piscis genus [Gobio fluviatilis Flem.]'. Hoćeš da hvatamo krkuše u reci? M. P. Šapčanin 1, 49. Krkuša, Gobio vulgaris Cuv. J. Pančić, ribe u srb. 83. Krkuša, Gobio vulgaris. oko Zagreba. D. Hirc.

2. KRKUŠA, *f.* ime ovci. Bruvno. D. Hirc.

KȐKUŠICA, *f. dem.* 1. krkuša. — *Između rječnika u Vukovu.* Kad je došla moru na obalu, osvrte se na četiri strane, suze roni, potijo govori: ‚Oj bregovi, moji deverovi! obalice, mile jetrvice! krkušice, moje zaovice!' Nar. pjes. vuk. 1, 534.

KRKUŠOVAC, Krkušovca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Krkušovcu. Sr. nov. 1873. 315.

KȐLA, *m. ime muško.* — *isporedi* Krile *i* Krle. — *Akc. se mijeńa u voc.* Kȑlo. — *U narodnoj pjesmi (iz Boke kotorske ili iz Crne Gore).* Al' ta kńiga Krle kapetana, u kńizi mu Krla nakitio. Nar. pjes. vuk. 3, 233. Pobratime, Krla kapetane! 3, 234. A za Krlom šezdeset barjaka. 3, 237. Nešto Krli oči utekoše. 3, 240.

KRLAVIČNA, *f.* suvrst drobne crļene jabuke dozrijevajuće u rujnu (Vaļavac). B. Šulek, im. 174.

KŔLE, *m. vidi* Krla. — xvi *vijeka.* Krle Vrbanić. Mon. croat. 238. (1535).

KȐLÊTKA, *f. kafez, vidi i kod* kobača. — *Nejasna postańa, isporedi novoslov.* krletka; *može biti ista riječ što stslov.* клѣтъка, *češ.* kletka, *poļ.* klatka *(sve su deminutivi od* klѣtь, *vidi* klijet, *i znače što i* krletka), *ali se ne zna kako se umetlo* r. *isporedi i* škrļetka. — *Od* xviii *vijeka po sjevernijem krajevima (možebiti iz slovenskoga), a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚cavea'. v. gajba) *gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu* (‚cavea'), *u Voltiģijinu* (‚gabbia' ‚käfig'), *u Vukovu* (‚der käfig' ‚cavea'. cf. [škrletka], kavez, kobača *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj). u Stulićevu rječniku ima* karletna, v. kajpa, *gdje je jamačno pogreška i treba čitati* krletka. — Zaboravi vratca od kajpe iliti krletke zatvoriti. A. Kanižlić, utoč. 395. Krletka puna ptica. Đ. Daničić, jer. 5, 26. Metnuše ga u krletku. jezek. 19, 9.

KRLIĆ, *m. čepčeg, biļka.* Krlić (I. Sabļar), Krļ, Sonchus oleraceus L. (Vuk, Srijem). B. Šulek, im. 171.

KRLIHVIĆ, *m. prezime.* — xvi *vijeka.* Anton Krlihvić. Mon. croat. 230. (1527).

1. KRLIJÈŠI, *m. pl. vidi* kralješ. — *U Vukovu rječniku:* krlijèši (u Dubrovniku) vide brojenice, *ali ja ove riječi u Dubrovniku nijesam nigda čuo nego samo* kralješ. P. Budmani. — *isporedi* 2. krliješi.

2. KȐLIJEŠI, *m. pl. u Vukovu rječniku:* (u Boci) ‚schlüsselbeine‘ ‚jugulum‘. — *Uprav je isto što i* kralješ *(isporedi* 1. krliješi), *ali je čudnovato značeńe (isporedi* kralješ, c).

KRLOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Vasilije Krlović. Rat. 98. Ristivoje Krlović. 352.

KRLOVO, *n. ime mjestu u Drobńacima.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ti pritisni sela svakolika od Krlova do Mletička ravna. Nar. pjes. vuk. 4, 468. Pa on ode u Drobńake ravne, i pritisnu sela svakolika od Krlova do Mletička ravna. 4, 470.

KRLOVO POĻE, *n. ime poļu u Slavoniji.* Regul. save. 17. 71.

1. KȐĻ, *m. vidi* čepčeg. — *U Vukovu rječniku:* (u Srijemu) ‚die saudistel ‚Sonchus oleraceus L.‘. Trava krļ. P. Bolić, vinod. 1, 223. Krļ ‚die gänsedistel‘ ‚sonchus oleraceus‘. G. Lazić 149. *vidi i* krlić. — *U trećemu je izdańu Vukova rječnika dodato:* [Ricinus communis L.], *dakle bi značilo drugu biļku (vidi* podlan), *ali mislim da se tu pomiješalo* Ricinus *s* Ixodes ricinus L. *(vidi* krpeļ). *vidi i* 3. krļa.

2. KRĻ, *m.* hrek u suhog stabla. Dubašnica na Krku. I. Milčetić.

1. KȐĻA, *f. vidi* krpeļ. — *Ovako je u Vukovu rječniku, ali drugi pisac piše malo drukčije značeńe.* Krļa goveda (Tabanus bovinus L.). Krļa ovčija (Melophagus ovinus L.). K. Crnogorac, zool. 155.

2. KRĻA, *f. ńeke vrste ptica.*

a. guska krļa ‚Anser silvestris‘. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 43.

b. Sturnus vulgaris. Tordinci kod Vukovara. D. Hirc.

3. KRĻA, *f. podlan, ńeka biļka.* Krļa, Ricinus communis L. J. Pančić, bot. 225. — *Nije pouzdano, isporedi* 1. krļa *i vidi* 1. krļ *na kraju.*

4. KȐĻA, *f. hreb, hrek, vidi* 2. krļ. — *isporedi* krļad. — *U Vukovu rječniku:* ‚ein block holz‘ ‚caudex‘. cf. krļad.

5. KȐĻA, *f.* šaļiv naziv za žensko krļastije zuba. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ćuti, krļo, vidiš, da ti je već đavo poč'o krnuti zube‘. J. Bogdanović.

6. KȐĻA, *f. mjesno ime.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena, a između rječnika u Vukovu:* Evo sam ti četu podigao do bijele Krļe vinograda. Nar. pjes. vuk. 3, 279. Ode pravo Hrńotina Mujo ka bijeloj Krļi vinogradu. 3, 280.

KRĻAČA, *f. vidi* škriļača. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Ter neverne oči pod krļaču shrani. Jačke. 38.

KRĻAČICA, *f. dem.* krļaća. Teško ću ja pozabiti ovu moju krļačicu. Jačke. 11. Perja s krļačice. 133.

KȐĻÂD, *m. vidi* 4. krļa. — *U Vukovu rječniku:* ‚ein block holz‘ ‚caudex‘.

KRĻÁDAK, krļátka, *m. dem.* krļad. — *U Vukovu rječniku.*

KRĻÀDIĆ, *m. dem.* krļad. — *U Vukovu rječniku.*

KRĻAJA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Livada na Krļaji. Sr. nov. 1875. 514.

KȐĻÂK, krļáka, *m. vidi* škrļak. — *U naše vrijeme u Istri* Krļâk ‚pilleus‘. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 43.

1. KȐĻAN, *m. naziv za čovjeka krļastijeh zuba.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. M Medić.

2. KRĻAN, *m.* ime volu. Bosna. Bruvno. D. Hirc.

KRĻANI, *m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 154.

KRĻAREVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Milosav Krļarević. Rat. 181.

KȐĻAST, *adj. vidi* krļav. ‚Ćuti, davole krļasti, vidiš da e đavo od tebe već uzo ujam‘. J. Bogdanović.

KRĻATI, krļam, *impf. bolovati.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Ko ne umre taj na dugo krļa dok se okrijepi. S. Ļubiša, prič. 51.

KȐĻAV, *adj. vidi* krezub. — *isporedi* krń, krńav. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Odlazi, vraže krļavi, šta tu blebećeš?‘ J. Bogdanović.

KȐĻE, *n. coll. od* 2. krļ *ili* 4. krļa. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Donese ga *(mrtvaca)* u klade jelove, zatrpa ga šušļem i žļemišļem, na vrg ńega krļe i kameńe. Pjev. crn. 285b.

KRĻEP, *m. vidi* 1. krļa *i* krpeļ. Krļep (Tabanus bovinus L.). Sitni krļep (Melophagus ovinus L.). K. Crnogorac, zool. 155.

KȐĻEŠA, *m. i f. vidi* krļan. J. Bogdanović.

KRĻIK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu rudničkom.* Zemļu u Krļiku. Sr. nov. 1875. 347.

KȐĻO, *m.* nadimak krļastu čovjeku. u Dobroselu. *isporedi* krļan. M. Medić. J. Bogdanović.

KRĻÒZUB, *m.* naziv za čoeka krļasta zuba. J. Bogdanović.

KRĻÒZUBA, *f. žensko čeļade krļasta zuba.* J. Bogdanović.

KRĻUG, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Ńiva u Krļugu. Sr. nov. 1875. 193.

KRĻUŠNICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemļa u Krļušnici. Sr. nov. 1875. 1131.

KȐĻÛŠT, *f. ļuska od ribe (i od druge životińe kad je nalik na ribnu).* — *isporedi* kraļušt *i* kreļušt. — *Može biti da je složena riječ: drugi bi dio bio od osnove* ļusk *(od* ļuska), *a prvi vaļa da je od* skor *(vidi* kora), *isporedi stslov.* skorolušta (F. Miklošić, vergl. gramm. 1², 288) *gdje bi pravi oblik bio po Miklošiću* skralušta *ili starorus.* skorolušča (F. Miklošić, über den urspr. der worte von der form. trъt), *kora; prema stslov.* čreļuštьńa *može biti prvi dio i od osnove* skerļ *(vidi* kreļa). — *Nalazi se istom u naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die schuppe‘ ‚squama‘).

a. *u ribe.* Ribe su pokrivene po naj više krļuštima. K. Crnogorac, zool. 116.

b. *u druge životińe, n. p. u krokodila (Daničić ovako prevodi jevrejsko ime* leviatan). Krļušti su mu jaki štitovi spojeni tvrdo. Đ. Da-

ničić, jov. 41, 6. *u zmaja.* Da se ribe u rijekama tvojim nahvataju na krļušti tvoje. jezek. 29, 4.

c. *coll. o nečemu što je slično pravijem krļuštima.* Odmah otpade od očiju ńegovijeh kao krļušt. Vuk, djel. ap. 9, 18.

1. KRM, *m. u jednoga pisca* XVIII *vijeka ima:* Kipovi koje stavļahu na krm (predńi kraj broda) korabļa svojih. D. E. Bogdanić 69. *tumačeńe je sasma nepouzdano, jer je očito* krm *isto što* 1. krma.

2. KȒM, Kŕma, *m.* Chersonesus taurica, *poluotok na Crnom Moru koji pripada sad Rusiji.* — *isporedi* Krim. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,stadt Krim' *s primjerom iz narodne pjesme:* Savi kńigu, posla Krmu b'jelom *gdje je shvaćeno kao grad).* Za Krm, Kuban i Kavkaz tuži neutešno. J. Rajić, boj. 9. Već u Krmu u cara Tatara. Nar. pjes. vuk. 3, 84. Gospa Jelisavka zavlada Krmom *(po narodnoj pjesmi).* Vuk, nar. pjes. 3, 84. *i u Šulekovu rječniku:* ,Krim'.

1. KŔMA, *f.* puppis, *stražńa strana od broda. ovo je pravo značeńe, kako se vidi po tome što je ovako i u drugijem slavenskijem jezicima i po primjerima pod* a; *radi drugoga značeńa vidi* b. — *Riječ je praslavenska* (kъrma), *isporedi stslov.* krъma *(u jednom primjeru krmilo), novoslov.* krma, *rus.* корма, *(češ.* korma, *riječ tuđa: iz magjarskoga po Miklošiću, ruska po Jungmannu).* — *Između rječnika u Vrančićevu* (,puppis'), *u Mikaļinu* (karma, krma od broda ,puppis'; krma od drijeva ,puppis'), *u Belinu* (,poppa della nave' ,puppis' 572b), *u Bjelostjenčevu* (krma, zadńi kraj ladje ,puppis, posterior pars navis'), *u Voltiđijinu* (,poppa' ,das hintertheil des schiffes'), *u Stulićevu* (,puppis'), *u Vukovu (vidi kod* b). — *Akc. kao kod* 2. krma.

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem. ovako je bez sumńe u ovijem primjerima:* Vrgoše četira sidra is krme. Anton Dalm., nov. tešt. 217. act. ap. 27, 29. Svakoj *(korabļi)* krma zlatom siva. G. Palmotić 2, 210. Spavaju kakono Jona pod krmom od lađe. M. Radnić 268a. Gospodin spavaše na krmi od lađe. 496a. S krme zlamen ogńem lanu. I. Zanotti, en. 19. Bogato je urešena krma. B. Bettera, or. 12. Od pure do krme. (D). Poslov. danič. Na krmi joj mnokrat stoje kipoklańci slave. J. Kavańin 378a. Drijevo teško s malijem jedrim ili hita stranom vjetre rebreći se ili im krmu svu slobodnu dopuštava. B. Zuzeri 278. Kleopatra na krmi više pristoļa plemenita uzvišena, podnebjem zlatnijem pokrivena tako sjaše, ko da je od voda jedna božica. 232. I pań s krme posjekoše *(sam pisac tumači:* pań s krme — arboro da puppa). I. A. Nenadić, šambek. 16. Vjetar usili ih krmu mu obratiti. S. Rosa 93b. Krman s krme dok odbiju *(slapi).* V. Došen 194b. Imadiše fuštu ormanicu, sva joj krma biše pozlaćena. And. Kačić, razg. 284b. Al' to ide šambek ogńeviti, na krmi mu alaj barjak vije. 322a. Trče naglo od krme do prove. 322b. I na dumen dumenđiju Pavla a na krmu ronca Galovana. Nar. pjes. stojad. 2, 95. A krmu bih tvoju srebron okovala, a provu bih tvoju zlaton rakamala. Nar. pjes. istr. 2, 59. Krmu ima, majko, srebrom nakovanu, a provicu ima zlatom armižanu. 2, 156. V krmi jim se jedno *(Ture)* zatajilo. Hrv. nar. pjes. iz Istre. Naša sl. god. 10, br. 14, str. 54. On ispiše na krmu od broda iznutra svoju ženu a na provu onu staricu. Nar. prip. vuk.² 249. Ovako vapijaše proto Božo s krme nekakva staroga brika koji . . . istezaše se na suho da bude pregledan i popravļen. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 173. Krma ,puppis' zadńi kraj lađe. Vuk tumači tu riječ ,das steuerruder' ,gubernaculum' što je svakako pogreška, barem za primorje. V. Bogišić *u* Nar. pjes. bog. 370. Svaka lađa . . . ima ,provu' spredńu stranu i ,krmu' zadńu. L. Zore, rib. ark. 10, 324. — *I u ovijem je primjerima isto značeńe, premda se ne ističe onako kao u pređašńima:* Na visokoj krmi staše. M. Gazarović 38. Brodar ki ga tja vodijaše vrhu krme ter sjedeći pobjeguću plav vladaše. G. Palmotić 2, 66. Dumenčija vlada lađom sideći na krmi. M. Radnić 329b. Stoji na krmi svoga broda. P. Posilović, cvijet. 202. Koji stoji na krmu od svoga drijeva. K. Mağarović 102. Vide . . . nepoznanu plavčicu s dva sijeda starca na krmi. I. Đorđić, ben. 173. Bi njegda na krmi, a sad ni na puri. (Z). Poslov. danič. *(Ustrgoh)* mlada mornara na krmi sideći. Nar. pjes. istr. 2, 7. — *Često se kaže da vjetar puše u krmu, ili da je u krmu.* S naukijeri izvrsnijemi, s vjetrom u krmu. Zborn. 69b. U krmu vjetra ćuh prši. M. Vetranić 1, 169. Broditi s vjetrom u krmu. J. Mikaļa, rječn. *kod* broditi. Jidriti s vjetrom u krmu. *kod* jidriti. S vjetrom u krmu ,col vento in poppa' ,secundo vento'. A. d. Bella, rječn. 572b. Reko bi da su plovuća drijeva povrh voda jedrim punijem usred krme. B. Zuzeri 292. Jedraše u krmu sa svijem jedrim. 178. Vjetar ti u krmu! (Z) Poslov. danič. *i u prenesenom, metaforičkom smislu, kad je ko u čemu ili za neko vrijeme srećan.* Uzoholila se je, er jo' je vjetar u krmu. M. Držić 276. Kad jedrimo vitrom u krmu, tad ne mislimo o nebu. A. d. Bella, razgov. 117. Kad vitar nije u krmu, tad kažeš tebi i drugim da ļubiš Boga. 137.

b. *u Vukovu je rječniku tumačeno* ,das steuerruder' ,gubernaculum', cf. korman, dumen *(krmilo, timun) s primjerom iz narodne pjesme:* Na galiji stotina Turaka od stotina turskije gradova, a na krmi Kičić-Useine. *i u samome ovom primjeru vaļa da je značeńe isto kao pod* a, *te je jamačno Vuk zlo tumačio ovu riječ misleći da je isto što* korman. *ima doista* XVIII *vijeka u jednoga pisca Slavonca primjer u kojemu je značeńe kao u Vuka:* Što je ruka znala ne zna, jer je otela krmu sila. A. Kanižlić, rož. 73, *ali je to samo jedan primjer; drugi su ili Vukovi ili pisaca mlađijeh od Vuka koji su možebiti ńega u tome slijedili:* Odriješivši uža na krmama. Vuk, djel. ap. 27, 40. Kŕma, (1. zadńa strana broda. 2.) krmilo. M. Pavlinović. Kŕma ,gubernaculum'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 19.

2. KŔMA, *f. isprva hrana uopće, poslije samo za stoku (piča).* — *Akc. se mijeńa u voc.:* kȓmo, kȓme. — *U ovom je obliku stara riječ, isporedi stslov.* krъma, *bug.* кръмъ *(t. j.* krъma), *materino mlijeko, novoslov.* krma, *rus.* корма; *praslavenski je oblik* kъrmъ *i* kъrmь *ili* kъrmja, *isporedi stslov.* krъmъ, krъmļa, *rus.* кормъ, кормля, *češ.* krm, *m. i f.*, krmě, *poļ.* karm, *f.*, karmia, *pa i let.* karms, *gojan, ugojen. značeńe je u novoslovenskom kao u našem jeziku; rus.* кормъ *može značiti hranu uopće, ali češće znači piću što je značeńe i kod* корма, кормля, *u češkom i u poļskom oba su značeńa.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (,esca, pabulum, et dicitur omne genus alimenti animalium, utpote foenum, avena, stramen, gramen etc.'), *u Jambrešićevu* (,esca'), *u Voltiđijinu* (,pascolo, foraggio' ,weide, winterfutter'), *u Vukovu:* hrana za marvu: sijeno, slama itd. ,das (winter-) futter' ,pabulum'. cf. piča *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj; u Daničićevu* (krьma ,victus').

a. *hrana uopće (u svijem primjerima ļudska).* — *Do* xvi *vijeka.* Otь krьmi vaše izbivajušte. Sava, tip. stud. glasn. 40, 176. Krьma bê ihь jako kto po silê, ovi hlêba malo i rêtko prijemahu. Domentijanь 24. Na krьmu i na odêjanije služeštimь svetomu hramu. Mon. serb. 11. (1222—1228). Dubrovьčanomь da damo korьmu. 31. (1247). Da budutь sija na krьmu. 541. (1496). Svaki ča krme imiše ļubveno položivši. P. Zoranić 10b.

b. *hrana za stoku, piča.* — *Od* xvi *vijeka.* A da se ne može niti krmo za końe dobiti. Starine. 19, 11. (1560). Od sad svińe na krmu se daju. J. S. Reļković 338.

KȐMAC, kȑmca, *m. vidi* krmak. — *U naše vrijeme u Istri.* Pojala je nevostica osam krmac krmenih. Nar. pjes. istr. 3, 10. — *U ovom se primjeru m ispred c promijenilo na* n: 'vamo su nam pravili, da ste krnca ubili. Nar. pjes. istr. 3, 18.

KȐMAČA, *f.* scrofa, *žensko odraslo krme.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȓmâčâ. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Voltiģijinu* (,porca, troja' ,sau'), *u Stulićevu* (,porca, sus'), *u Vukovu* (,die sau' ,porca').

a. *u pravom smislu.* Tko se miša s mekinami ručak biva krmačami. V. Došen 96a. Psi, vukovi i krmače brez razloga hranu tlače. 146b. Krmače se skotne tuku. 158a. Nerasta . . . k krmačama ne vaļa pustiti. I. Jablanci 143. Krmača gotova oprasiti se. D. Obradović, basne. 195. Zar krmača zna za boļe? Nar. posl. vuk. 86. Ko kupus sadi i krmaču hrani, ne boji se gladi. 144. Od krmače kud će plemenitije šta biti, koja po osmoro oprasi? 234. Svińa krmaču! (t. j. ļubi. Kad se dvoje ļubi, pa im se ko podsmijeva). 282. Čuva jednu krmaču i troje praščića koji su u isti mah krmaču sisali. Nar. prip. vuk.[2] 255. Bukari se krmača. Vuk, riječn. *kod* bukariti se.

b. *u prenesenom smislu, ńeka čobanska igra, i komad drveta kojijem se u ńoj igraju.* — *U Vukovu rječniku:* ,ein hirtenspiel (krainisch auch' svińka) ,ludi genus'. *(zabiļežio sam u uglastoj zagradi* [ ] *dodatke uzete iz* M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 224—225 *kod* krmačice) u ovoj igri ,krmača' se zove oko tri prsta dugačko i podebelo drvo (od prilike kao pokratak vrań) *(isporedi* buģa, *a),* ćula, guģa). igrači iskopaju u zemļi poveliku jamu [rupu u koju bi mogla stati jedna oka vode], pa oko ńe naokolo (oko dva tri koraka od ńe) toliko mańijeh jamica koliko je ńih *(u trećem su izdańu dodali izdavaoci:* mańe jedan). velika ona jama u srijedi zove se ,kazan' *(ovoga značeńa nema u ovom rječniku kod* 3. kazan, a, *jer ga nijesam našao zabiļežena),* a one mańe unaokolo zovu se ,kuće' [,kućice']. kad se stanu igrati, svaki igrač stane kod jedne kuće (obrnuvši se ka kazanu) i metne u ńu kraj od svoga štapa [taj se štap zove — kako gde —: ,maška, palica' ili ,štap']. jedan spoļa krmaču tjera štapom i hoće da je satjera u kazan, a ostali svi vaļa da to brane i svojijem štapovima da je odbijaju. onaj koji tjera krmaču zove se ,krmačar'. kad koji digne svoj štap da odbije krmaču, onda krmaćar gleda, ne bi li prije ńega metnuo svoj štap u ńegovu kuću, pa ako to učini onda on ostane na kući, a onaj koji je ostao bez kuće ide te goni krmaču *[malo drukčije:* ako li krmačar satera krmačicu u kazan, on poviče: ,mena!'; na taj glas svi igraći polete da meńaju kućice. u tom meńańu krmačar gleda ne bi li svojim štapom uhvatio svoju kućicu; a koji tada ostane bez kuće mora goniti krmačicu]. ako krmača kad je krmačar udari štapom pogodi koga od igrača u nogu od koļena doļe, onda kažu da ga je ,opario', i u jedan put svi povikavši: ,opara mijena' brže boļe mijeńaju kuće, u kojemu mijeńańu i krmačar gleda ne bi li svoj štap metnuo gdje u kuću prije drugoga, pa koji ostane bez kuće onaj goni krmaču. ako bi krmačar satjerao krmaču u kazan, i onda kuće mijeńaju kao i prije. — *vidi i* čula, ćula, krmačica, svińica.

KȐMAČÂR, *m.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (koji goni krmaču kad se igra krmače). — *vidi kod* krmača, b. Tu jedan mora ostati bez kućice. i taj se sad zove ,krmačar'. M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 224.

KRMAČÈTINA, *f. augm.* krmača. — *U Vukovu rječniku.*

KȐMAČICA, *f. dem.* krmača.

a. *u pravom smislu.* — *U Vukovu rječniku.*

b. *u prenesenom smislu, vidi* krmača, b. Spreme *(za igru krmačice)* i jedno drvo od prilike kao što je pokratak vrań na buretu, ili nadu grmovu šisarku, ili kakav podebeo a pokratak okomak, ili naj posle loptu. to zovu ,krmačica'. M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 224. *vidi daļe kod* krmača, b.

KȐMAČIN, *adj. koji pripada krmači.* — *U Vukovu rječniku:* ,der sau' ,porcae'.

KȐMAČINA (krmàčina), *f. augm.* krmača. — *U Vukovu rječniku.*

KȐMÂD, *f. coll. kao pl.* krme. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,ingens porcorum numerus') *i u Vukovu* (,die schweine' ,sues, porci'). Djavli isprosiše da jim Isus dopusti ući u krmad. L. Vladmirović 66. Ovce krmad jer nerade slide. J. S. Reļković 276.

KȐMÂDIJA, *f. vidi* krmad. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Ima krmadi, ima krmadije punu štalu'. J. Bogdanović.

KȐMAK, kȑmka, *m.* verres, sus mas, *muško krme.* — *Akc. se mijeńa u voc.:* kȓmče, kȓmci, *i u gen. pl.* kȓmâkâ; *kad se umeće* ev *u množini (vidi kod* b), *vaļa da je akc.:* kȑmčevi. — *Od* xv *ili* xvi *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Mikaļinu* (krmak, prasac ,sus, porcus'), *u Belinu* (,porco, animale noto' ,sus' 573a), *u Bjelostjenčevu* (krmak, svińa ,sus, porcus'. v. hule), *u Jambrešićevu* (,sus, porcus'), *u Voltiģijinu* (,porco' ,schwein'), *u Stulićevu* (,porcus'), *u Vukovu:* ,das (männliche) schwein' ,porcus'. [cf. vepar].

a. *u jednini.* Krmkom gnusnim stvara se. I. T. Mrnavić, osm. 152. Utoviti jednoga krmka. P. Posilović, cvijet. 55. Za oblatiti se više kakono krmak u lokvi od blata kad se kupa. F. Lastrić, ned. 188. Krmak prascu brat a svińi otac *(dakle neuškopļen).* (Z). Poslov. danič. Gorski krmak sići stane; al' kad rane već dopane . . . V. Došen 43b. I prid krmka biser sipa. 188a. Krmak svińa a zeļe je trava. Nar. pjes. herc. vuk. 220. Duha kao krmak na sjekiru. Nar. posl. vuk. 71. Naćerao krmka na rast. (kad je koji pijan. možebiti za to se ovo kaže što se pijanu čoeku sve čini moguće, tako i krmak da može uz drvo puzati kao mačka?). 192. U to vidi đe krmak onoga seļaka miješa ispod sebe lepušinu. Nar. prip. vrč. 108. Pitali popa: koje je meso naj boļe, koja li riba i kakva zelen? — Zagna krmak ugora u kupus *(isporedi kod* svińa). 212.

b. *pl.* krmci, krmaka *može značiti što i* krmad, *t. j. množtvo svińa bez obzira na spol i*

godine, vidi u Vukovu rječniku: kȑmci, kȓmâka ‚die schweine' ‚sues, porci'. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj ima za množinu oblik* krmčevi *(vidi naj zadńi primjer).* Zakonь od krmakь. Stat. poļ. ark. 5, 268. Rove kano krmci. S. Margitić, ispov. 112. Čuvati krmke u poļu . . . ondi pase krmke. M. Radnić 230b. Stoje privraćajuć se kakono krmci u kalu od ļubavi svitovńe. 253a. *(Vragovi)* uljezu u ńeke krmke. M. Radnić 384b. *(Đavao)* zamoli Isusa, da, ako ji istira iz onoga čovika, dopusti im da mogu unići u krmke. E. Pavić, ogl. 519. Jarci, krmci i ovnovi. V. Došen 170b. Đa bi blatni krmci bili *(linci)* . . . 254a. Voliš dite za krmci poslati. M. A. Reļković, sat. C2b. Za krmčeve Turke mijeńaše. Ogled. sr. 53.

KRMALI, *adj. u narodnoj pjesmi našega vremena stoji ne mijenivši oblik uz* ruke. *riječ je turska. Miklošič* (die türk. elem. nachtr. 1, 62) *kaže da je od tur.* qyrma, *ulom, nabor, te može biti da znači: prekrštene ruke.* Vjerna ļubi, šinula te guja! što će tebe glava na penģeru, što l' krmali ruke niz parmake? vidio te carevi delija. Nar. pjes. herc. vuk. 215.

1. KȒMAN, kȓmna, *adj. koji pripada krmi (vidi* 1. krma). — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚prymnesius'.

2. KȐMÂN, krmána, *m. krmilo, isporedi* korman. — *Od* xvIII *vijeka.* Krman s krme dok odbiju *(slapi).* V. Došen 194b. Krmani od svakovrsnih splava imadu se držati istih opreza. Zbornik zak. 1866. 193.

3. KȐMAN, *m.* šaļiv naziv za čovjeka koji ima velik nos. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *Vaļa da postaje od* 1. krma.

4. KRMAN, *m. ime muško (nije isto što* 3. Krman). — XIV *vijeka.* Sudac Krman. Mon. croat. 14. (1379).

KRMÀNĢIJA, *m. krmar. — Od* krman *nastavkom turskijem* ģy. — *U pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Krmanģije, ispravite lađe na demije Otmanović-cara, da ne damo tope napuniti. Nar. pjes. vuk. 5, 416. On iz lađe skoči u demiju, krmanģiji osiječe glavu. 5, 417.

KRMÁNITI, kȑmânîm, *impf. krmiti. — isporedi* kormaniti. Bos. vila. 1886. 180.

KȐMÂNOŠ, *m. krmar. — isporedi* kormanoš. — *U naše vrijeme.* Gde su ga *(Dunav),* misliš, od jeda bele pene popadale, on je našu lađu, sam tako, kršeći se, spuštao mirno, kako mu je krmanoš zapovedao! M. Đ. Milićević, medudnev. 250. Lađa krmanoša *(nosi).* Nar. zag. nov. 275.

1. KȐMÂR, krmára, *m. čovjek koji stojeći na krmi upravļa krmilom pa tako lađom. kod ove su riječi, kao i kod drugijeh sličnijeh* (krmanoš, kormanoš, dumenģija *itd.) dva značeńa što se ne mogu svagda raspoznati: jedno je (tal.* piloto), *jedan od starješina na lađi kojemu je posao paziti na smjer kojijem ide lađa, ali ne drži rukom krmilo nego ga samo katkad na opasnom mjestu prihvati, ili čovjek koji je takovijem mjestima vješt i sam drži onda krmilo; drugo je (tal.* timoniere), *prosti mrnar što drži krmilo i ńim upravļa po naredbi starijega. obično se shvaća riječ u prvom značeńu. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kȓmâru *ili* kȓmâre, kȓmâri. — *Načińeno od* krma. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der steuermann' ‚gubernator'. cf. kormanoš, dumenģija). Mudarci tvoji, Tire, što bijahu u tebi, bijahu ti krmari. Đ. Daničić, jezek. 27, 8. Od vike tvojih krmara uskolebaće se vali morski. 27, 28.

2. KȐMÂR, krmára, *m.* čovjek koji čuva krmke, svińar. u Lici. V. Arsenijević. J. Bogdanović. — *Akc. je kao kod* 1. krmar.

KRMARA, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Milosav Krmara. Rat. 409.

KȐMÂRČÂD, *f. coll. vidi kod* krmarče.

KRMÁRČE, krmárčeta, *n.* dijete koje čuva krmke; svińarče. u Lici. V. Arsenijević. — *Nema množine (govori li se coll. supst.* kȑmârčâd?).

KRMÀRICA, *f.* žensko čeļade koje čuva krmke; svińarica. u Lici. V. Arsenijević. J. Bogdanović.

KRMÀRIČIN, *adj.* koji pripada krmarici. ‚Krmaričin je dio naj debļi'. u Lici. V. Arsenijević.

KRMÁROV, *adj.* koji pripada krmaru. u Lici. V. Arsenijević.

KȐMAST, *adj. kao krme? nalik na krme? — U naše vrijeme u Lici.* ‚On je u vinu krmast, moram š ńim lijepo'. ‚Š ńim se nikako ne može, on je krmast'. J. Bogdanović.

KRMAÙKÂŃE, *n. djelo kojijem se krmauče. — U Vukovu rječniku.*

KRMAÙKATI, krmàučêm, *impf. vidi* maukati. — *isporedi* krńaukati. — *Nejasno je* kr- *na početku. — U Vukovu rječniku:* vide maukati.

KȐMCI, kȓmâkâ, *m. pl. vidi* krmak, b.

KRMČAC, krmčaca(?), *m. vidi* krmčić. — *U Stulićevu rječniku (gdje je gen.* krmca): v. krmčić. — *nije dosta pouzdano.*

KȒMČÂD, *coll. kao pl.* krmče. — *U Stulićevu rječniku:* v. krmad.

KRMČÀDIJA, *f. vidi* krmčad. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ima krmčadije vrag zna koliko'. J. Bogdanović.

KRMČAJA, *vidi* krmčija.

KȐMČE, kȑmčeta, *n. dem.* krmak, *vidi* krme. — *Postaje nastavkom* ęt. — *Nema plurala, vidi* krmčad. — *Od* XVIII *vijeka.* Kano krmče ne mari nigdi za dobar miris. S. Margitić, fal. 231. Nit' je žeļe u krmčetu da tarući čini štetu. V. Došen 172b. Da je na vam pasja glava, da je grlo vam krmčeta. 173a. Živiti zajedno s krmčetom. D. Obradović, basn. 89. ‚Raniš li ti koje krmče za posjek?' ‚Ranim i ja edno krmče za dim'. J. Bogdanović.

KRMČEŃE, *n. u Stulićevu rječniku:* v. krmad. — *sasma nepouzdano.*

KȐMČIĆ, *m. dem.* krmak. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚porculus, porcellus, succulus') *i u Vukovu.* Pojdi, ženo, doma hoćeš najti krmčića tvoga. F. Glavinić, cvit. 46a. Prasici i ńezinim krmčićima. Nar. prip. vrč. 123. Deset krmač s krmčićima. V. Vrčević, igre. 39.

KRMČIJ, *m. vidi* 1. krmar. — *Postaje od osnove* 1. krma *nejasnijem nastavkom* čij *(isporedi stslov.* birьčij, samъčij, *rus.* стрянчій *itd.). — Samo u kńigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (krьmьčij ‚gubernator'). Bogoglasьnyj i bogomyslьnyj krmьčij prêmudrostiju slova okrьmļaje crьkovь Božiju. Domentijana 285. Raduj se, Lazare, plavajuštimь krьmčij. Glasnik. 13, 367. (XIV—XV *vijek).*

KRMČIJA, *f. kńiga u kojoj su crkveni zakoni, crkveno (kanoničko) pravo, grčkom riječi* nomokanon. — *Uprav je adjektiv ženskoga roda u stslovenskom složenom obliku, te glasi (po grč.*

γραμμεων, krmilo, jer se i tako zove) doista krьmьčaja (jamačno kńiga). ovako je i piše V. Jagić, vidi: Krmčaja ilovička godine 1262. Starine. 6, 60, te se dosļedno drži starijeh oblika i za druge padeže, n. p. krmčuju za acc. sing., krmčiji za dat. sing., krmčije za gen. sing. itd. s toga što ovakove deklinacije nema već u našem jeziku, drugi su po naj češćem obliku uzeli kao osnovu za nom. sing. i za sve padeže krmčija, vidi: Krmčija moračka. N. Dučić u Glasnik. u, 8.

KRMČINA, *f. samo u Stulićevu rječniku:* v. krmetina.

KȐME, kȑmeta, *n. sviňče, sviňa uopće (uprav koja se goji i krmi da se zakoļe, ali se obično na to nema obzira). — Nema plurala, vidi* krmad. *— Od iste osnove od koje je* 2. krma *i* krmiti. *— Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltiģijinu (griješkom* krmet, v. krmak), *u Stulićevu* (v. krmak); *u Vukovu:* ,das schwein' ,sus'. Od tog krme kadkad dobro tije. J. S. Reļković 61. Il' krmetu poginuti ne da. 235.

KRMEČARA, *f.* Rana esculenta, *žaba.* Voćin. D. Hirc.

KRMȆČITI, kȑmêčîm, *impf.* iz malena zastati u rastu; loza krmoči, kad ostane pri krmeļu. M. Pavlinović.

KRMEĆÁCI, krmećákâ, *m. pl. vidi* 1. krmećak.

1. KRMEĆÂK, krmećáka, *m. u Vukovu rječniku množina* krmećáci, krmećákâ, opanci od krmeće kože *s dodatkom da se govori u šali.*

2. KRMȅĆAK, krmȅćka, *m. sviňska staja, sviň, sviňac. — U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KRMEĆARE, *f. (?) pl. ńekakva gļiva.* Krmećare (grmećare?), vrst gļive (Oraovica). B. Šulek, im. 174.

KȐMEĆÎ, *adj. koji pripada krmetu ili krmadi. — Postaje od osnove* krmet *nastavkom* j, *te se nalazi pisano i s* tj *mj.* ć. *— Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (od krmka, krmeće ,suillus'), *u Stulićevu* (krmetii ,porcinus'), *u Vukovu* (,schweins-' ,suillus'). Sviňac zato smrdi, zašto u ńemu smrad krmeći mnogo vrijeme stoji. M. Divković, bes. 744ab. Zabrańivaše mu hranu krmetju. M. Radnić 115a. Žeļaše nasititi se ječeka krmet(j i. 230b. Blagovaše trave krmetje. 231a. Da bar učini sebi doneti mesa koje je prilično krmećjemu. E. Pavić, ogl. 437. Uzmi sala oli slanine krmetje J. Vladmirović 8.

KRMȅGUŠA, *f. u Vukovu rječniku:* ńekakva tica ,art vogel' ,avis quaedam' *s dodatkom da je čuo u Crnoj Gori. — Iveković ispoređuje* grmuša.

1. KRMEĻ, *adj. krmeļiv. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Iz krmeļih razdrijeh oči sukrvičan, jed mu soči *(Belzebubu).* J. Kavańin 413b. — *nije dosta pouzdano.*

2. KȐMÊĻ, *f. ono žućkasto nalik na gnoj (ali nije gnoj) što izlazi iz očiju i na ńima se sakupļa i suši, osobito kod spavańa i kad su oči bolesne. — vidi* 3. krmeļ. *— U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,die augenbutter' ,gramiae').

a. *u pravom smislu.* Jedva otvori oči od krmeļi. Nar. prip. vuk. 91. Razatre prstima krmeļ po očima. Magazin. 1867. 61.

b. *u prenesenom smislu, na lozi, vidi kod* oko. *— U Vukovu rječniku:* u loze. cf. oko i krmeļ.

3. KȐMÊĻ, krméļa, *m. vidi* 2. krmeļ, *od čega se razlikuje ne samo u rodu nego i s toga što znači svako zrnce što postane okolo oka, i zato, se upotrebļava i u množini. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je i u ostalijem oblicima, osim nom. i acc. sing. — Nalazi se u našemu (od* XVII *vijeka) i u nvslovenskom jeziku; Miklošić misli da može biti isto što stslov.* grъmêždь *(ispoređi osobito* krmežeļ *i* krmežļiv), *a ovo opet da je srodno s lat.* gramiae *ili* gremiae *(vidi i grč.* γλήμη). *— Između rječnika u Mikaļinu* (krmeļ, suza osahla ,lema, grama, gramia') *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (,gramia, lippitudo').

a. *u pravom smislu (u prvom primjeru iperbolički). (Snašica)* svakog ļubi, svakog cmoka pod obadva triput oka; a kad druge već izbali, na svekrvu tad navali ... za da baba još ne znade, ńu nerada da imade: ide indi k babi bliže, ńoj krmeļe da obliže, babu cmoka, babu liže, i k zemļi se prid ńom sliže. V. Došen 157b. Dava vodu, ńom mu žeđu vida i krmeļe s trepavica skida. Osvetn. 4, 17.

b. *vidi* 2. krmeļ, b. Krmeļ, m. jest slijepo oko na trsu. u Zagorju. F. Hefele.

KRMEĻAN, krmeļna, *adj. koji pripada krmeļi. — Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Čim krmeļne suze kapļe *(starica)* ... J. Kavańin 450a.

KRMȅĻÂŃE, *n. djelo kojijem se krmeļa. — U Vukovu rječniku.*

KRMȅĻAST, *adj. u Stulićevu rječniku uz* krmeļav.

KRMEĻAŠ, *m. ime karauli u Srbiji u okrugu kruševačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 724. Kod karaule Krmeļaša. Rat. 193.

KRMȅĻATI, krmȅļâm, *impf. ispuštati iz sebe krmeļ (o bolesnijem očima). — Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* krmeļámo, krmeļáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kȑmeļâ, *u part. praet. act.* kȑmeļao, kȑmeļâla. *— U Vukovu rječniku:* ,triefen' ,lippio'.

KRMȅĻAV, *adj. vidi* krmeļiv. *— U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (,lippus, gramiosus'). Što ne sjede rđe krmeļave, no su ćori uzeli batine, da s ńom brane careve krajine? Ogled. sr. 460. Ostaće krmeļavo, čendrļavo. M. Pavlinović, razl. spisi. 12. Krmȅļav, krmeļiv. u Lici. V. Arsenijević. ,Da ja uzmem krmeļavu Jańu!' J. Bogdanović. ,Ńešto su mi oči krmeļave'. u Dobroselu. M. Medić.

KRMȅĻAVAC, krmȅļâvca, *m. krmeļav čovjek. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (uz* krmeļav). Krmȅļavac, krmȅļâvca, krmeļavo muško čeļade. u Lici. V. Arsenijević.

KRMȅĻAVICA, *f. krmeļavo žensko čeļade. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (uz* krmeļav). Krmȅļavica, krmeļavo žensko čeļade. u Lici. V. Arsenijević. ,Olazi, krmeļavico, olazi, krmeļavi gade, ti se u ženske miješaš!' J. Bogdanović.

KRMEĻÀVŠA, *m. nadimak krmeļavu čovjeku. vidi* krmeļavac. *— U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. M. Medić.

KRMÉĻÊŃE, *n. djelo kojijem se krmeļi. — Samo u Stulićevu rječniku:* v. krmeļstvo.

KRMȅĻINA, *f. augm.* krmeļ. *— U naše vrijeme.* Evo dve krmeļine. Bos. vila. 1887. 76.

KRMÉĻITI, kȑmêļîm, *impf. vidi* krmeļati. *— Samo u Stulićevu rječniku:* v. krmeļočiti.

KRMȅĻIV, *adj. pun krmeļi. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (krmeļiv, krmeļok ,lemosus, gramosus, gramiosus') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (,lippo' ,lippus' 441a), *u Stulićevu* (v. krmeļav), *u Vukovu* (,voll augenbutter' gramiosus').

a. *o oku, očima.* Cerulario svojim tupim i kermeļivim od pameti okom *(metaforički).* A. Kanižlić, kam. 487. Krmeļive oči. Đ. Rapić 121. Samo što mu oči behu krmeļive . . . Srp. zora. god. 1, sv. 4, str. 76.

b. *o čeļadetu u kojega su krmeļive oči.* Tast varavac dade mu Liju krmeļivu. M. Radnić 188a. Babo krmeļiva! I. Velikanović, prik. 12. Pa ce s' na te svati sagaditi, jer si ti već stara krmeļiva. Nar. pjes. vuk. 1, 124. Vrat' se natrag, rđo krmeļiva, ne grade se sedla za magarce, nit' se vode devojke za starce. Nar. pjes. vila. 1866. 700.

KRMÈĻIVAC, krmèļîvca, *m. krmeļiv čovjek. U Belinu rječniku:* ,lippo' ,lippus' 441a.

KRMÈĻIVICA, *f. krmeļivo žensko čeļade. — U Belinu rječniku:* ,donna lippa' ,lippa' 441a.

KRMÈĻIVÔST, krmèļivosti, *f. osobina krmeļiva oka ili čeļadeta. — U Stulićevu rječniku:* v. krmeļstvo.

KRMÈĻÔČITI, krmèļôčîm, *impf. krmeļati. — Samo u Stulićevu rječniku:* ,lippire'.

KRMÈĻÔK, *adj. krmeļiv. — Složeno od osnova riječi* krmeļ *i* oko. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (kod* krmeļiv) *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (,cisposo, che patisce di cispa' ,lippus' 195b; ,lippo' ,lippus' 441a), *u Stulićevu* (v. krmeļast). Bi mu Lija krmeļoka podvržena. V. Andrijašević, put. 294. Nagrdna krmeļoka Lija. I. J. P. Lučić, razg. 7. Jakob misto prilipe Rakele zaručnicu prima krmeļoku Liju. G. Peštalić 83. Jadnoj baki krmeļoki. M. Pavlinović, razl. spisi. 322.

KRMÈĻÔKAST, *adj. vidi* krmeļok. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. krmeļast). Imadiše sestru stariju imenom Liju, koja budući malo krmeļokasta, oči joj samo lipotu kvarahu. And. Kačić, kor. 30. Krmèļôkast, tal. ,cisposo', ńem. ,triefäugig'. A. Ostojić.

KRMÈĻSTVO, *n. bolest od očiju kad su krmeļive. — Samo u Belinu rječniku:* ,lippitudine' ,lippitudo' 441a, *i u Stulićevu:* ,lippitudo'.

KȐMEN, *adj. tovan, ugojen (o krmetu). — Mogao bi biti part. praet. pass. (upravo* krmļen) *od* krmiti. — *U naše vrijeme u Istri.* Pojala je nevestica osam krmac krmenih. Nar. pjes. istr. 3, 10.

KRMÈNÂL, krmenála, *m. vidi* kriminal. — *Na Krku* XV *ili* XVI *vijeka.* Da rečeni podknežini i sudci ne imite pačat va stvari od krmenala ke pristoje gospodinu providuru. Stat. krč. ark. 2, 290.

KȐMÊNCIJA (krmèncija), *f. mańarski zlatni dukat, mańarija. — Postaje od ńem.* kremnitzer (dukaten), *jer se kuju u gradu Kremnici (ńem.* Kremnitz, *mań.* Körmöc). — *isporedi* kremencija. — *U Vukovu rječniku:* vide mańarija.

KȐMEŠCE, kȑmešceta, *n dem.* krme. — *Postaje od osnove* krmet *dvostrukijem nastavkom* ьcet, *prvo se* c *prvo pretvara u* č *pak u* s *ispred* c. — *U Vukovu rječniku:* ,das schweinchen' ,sucula, suculus'. — *nema množine.*

KȐMETINA, *f. meso krmeće. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,carne di porco' ,suilla' 173b), *u Stulićevu* (,caro suilla, suera'), *u Vukovu* (,das schweinefleisch' ,caro suilla'). Bićeš kao Turčin, kad se namami na krmetinu. D. Obradović, živ. 97. Ima l' ovdje mesa krmetine? Nar. pjes. petr. 3, 187. Navadio se kao Turčin na krmetinu. Nar. posl. vuk. 185. Jedan put on mene omrsi u petak, a ja ńega krmetinom. Nar. prip. vrč. 211.

KRMEÙKÂŃE, *n. djelo kojijem se krmeuče.* J. Bogdanović.

KRMEÙKATI, krmèučêm, *impf. vidi* krmaukati. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Preseglo se dijete plačem, pa već ne može ni plakati, van krmeuče'. J. Bogdanović.

KȐMEZ, *m. od arap.* qarmaz *(značeńe kao kod* a), *tur.* qyrmyz, *ali se ne može za cijelo reći jeli u naš jezik primļeno iz turskoga; jer se preko špań.* quermes *(i* alquermes *s arapskijem artikulom) arapska riječ raširila gotovo po svijem jezicima zapadne Evrope. — isporedi* grimiz. — *U naše vrijeme.*

a. *tamnocrvena boja koja se čini od ńekijeh zrna, a ova su uprav osušene životińice* (Lecanium ilicis L.), *vidi* krmezar. Kȑmez, uporedi ital. ,cremisi', staro ,grimizь'. tako se sad zove boja (kojom se boji). S. Novaković. — *U ovom primjeru ne znam, treba li shvatiti* krmez *kao prvi dio složene riječi ili kao adj. (isporedi* krzli): A uz noge krmez čivtijane. Bos. vila. 1886. 170. — *Ovdje je crveno tkańe:* Omotan crvenim krmezom. Bos. vila. 1891. 56.

b. Phytolacca decandra L., *grozboja, solima, ńeka biļka u koje su plodovi zrna puna crvenoga soka. korijen joj je ļekovit.* Daju bônu krmeza i šafrana u vinu da pije. M. Đ. Milićević, živ. srb. glasn. 37, 117. Krmez (Alkermes), Phytolacca decandra L. (Milićević). B. Šulek, im. 175. — *isporedi* alkermoš.

KȐMEZAN, kȑmezna, *adj. koji pripada krmezu (boji); tamnocrven. — Načińeno u naše vrijeme.* Na ženskom odelu viđaju se ove boje: žuta, crvena, alena, krmezna, . . . M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 313. *vidi i kod* krmezar.

KRMEZAR, *m.* Lecanium ilicis L., *vidi kod* krmez, a. — *Načińeno u naše vrijeme.* Krmezar (Coccus ilicis L.) živi u južnoj Evropi na krmeznom rastu (Quercus coccifera L.). daje krmezna zrna . . . K. Crnogorac, zool. 162.

KRMEZLI, *adj.* skerletan. Bos. vila. 1892. 358. — *Ne mijeńa se po padežima. — Postaje od* krmez *turskijem nastavkom* ly.

KRMEŽAĻ, krmežļa, *m. vidi* 3. krmeļ. — *Samo u novoslovenskom jeziku* (krmežel̦j) *i u kajkavaca. — U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkarski)* krmežoļ ,lema'. — *Češće u množini:* krmežļi. *u Bjelostjenčevu rječniku:* krmežļi, suzeńe ,lippitudo, grammae l. grammiae'; *u Jambrešićevu:* ,lippitudo'; *u Voltiđijinu: (griješkom)* krmesli ,cacca d' occhi, cispa, caccola' ,augentriefen'.

KRMEŽĻIV, *adj. krmeļiv, vidi* krmežaļ. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ,grammiosus, lippus'; *u Jambrešićevu:* ,lippus'; *u Voltiđijinu: (griješkom)* krmesļiv ,lagrimoso, cisposo' ,augentriefig'; *u Stulićevu:* krmesļiv, v. krmeļiv.

KRMEZĻIVAC, krmežļivca, *m. krmežļiv čovjek, krmeļivac. — U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* krmežļivec ,lippus, grammiosus'.

KRMEŽĻIVJETI, krmežļivim, *impf. krmeļati, vidi* krmežaļ. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* krmežļivem ili suzim očima ,lippio, lippus fio'; *u Jambrešićevu:* krmežļivem ,lippio'; *u Voltiđijinu. (griješkom)* krmešļiviti ,cispare' ,augentriefen'.

KRMEŽĻIVKA, *f. krmežļivo žensko čeļade U Bjelostjenčevu rječniku:* ,lippa. mulier grammiosa'.

KȐMICA, *f. dem.* 1. *i* 2. krma. — *Ako se*

mijeńa u gen. pl. kȑmîcā. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (dim. v. krma). Glo i lađe, ako su i velike i silni ih vjetrovi gone, okreću se malom krmicom kuda hoće onaj koji upravļa *(vidi* 1. krma, b). Vuk, jak. 3, 4.

KRMIJÈŠATI SE, kȑmiješām se, *impf. kaže se u Dubrovniku o malome djetetu da se ,krmiješa', kad je nemirno u snu, te se miče ili ječi itd., i znak je da mu nije dobro ili samo da će se brzo probuditi.* P. Budmani. — *Vaļa da postaje od* miješati *(kako će se vidjeti daļe,* -ije- *stoji samo po južnom govoru) s nejasnijem prefiksom* kr- *(isporedi* kruaukati *i češ.* kormoutiti, *mutiti). — Ista se riječ nahodi dva puta u pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka, ali s toga što u rukopisu nije dosta jasan oblik, nije dobro štampana u akademijskom izdańu. značeńe je u širem smislu i metaforičko (o plavi i o svijetu), i vaļa da je: micati se bez reda, zabuńivati se, mutiti se.* Očito vidim ja da se plav krmiša *(štampano* krmieža, *u rukopisu* charmiescia), da je Blato mećaja (?) a svijet je lopiža. M. Vetranić 1, 214. Tijem se svak ukine, ko se na ń *(svijet)* podpire, i u ńem nije istine, ufanja ni vjere: zač se sve krmiješa *(štamp.* krmiža, *u rukop.* karnixa) i s Božjom odlukom nami se svijet *(boļe* svijem *kao što je u rkp.)* miješa jak gńilom jabukom. 1, 271.

KȐMILICA, *f. vidi* argutla, tal. la ribolla. Babić. *(zabiļežio Daničić).*

KȐMILO, *n.* gubernaculum, *na krmi u lađe oruđe kojijem se upravļa (krmi) i okreće lađom. — isporedi* dumen, korman, timun. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* krъmilo, *rus.* кормило. *(Blaženi Joanićije)* jako i krasьnь korabļь . . . duhomь svetyimь plovy jako krьmilomь dobrê praveštaago. Danilo 282. Krmilo je, razumije se, koje vlada lađu kad jedri. kod našijeh primoraca obično je talijansko ime ,timun' (,il timone'), ali ne rijetko čuje se po ostalom našem primorju ,krmilo'. L. Zore, rib. ark. 10, 327—328.

KRMIN, *m. ime gradu u austrijskom Frijulu, frlanski* Cormons. — *Radi* -i- *isporedi* Labin, Skradin *itd. — U spomeniku istarskom* xiii *vijeka.* G*(ospo)*d*(i)*n Anrih stari sluga z Gorice, gdn Rodger s Krmina, gdn Marcol z Ogleja. Mon. croat. 40. (1275, *prepis.* 1546).

KRMINA, *f. ime mjestu u hrvatskom primorju.* — xv *vijeka.* Vinograd ki se zove na Krmini. Mon. croat. 104. (1470). — *Loc. sing.* Krmini *mogao bi biti i od nom.* Krmin *muškoga roda, isporedi* Krmin *(drugo mjesto).*

1. KȐMINE, *f. pl. vidi* karmina. — *U naše vrijeme u Istri.* Krmȋni, pl. ,convivium funebre' gen. krmȋn. D. Nemanić, čak. kroat. stud. ifortsg. 32.

2. KRMINE, *f. pl. ime selu u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 34.

KȐMITEĻ, *m. čovjek koji krmi (hrani), hraniteļ. — Riječ je stara, isporedi stslov.* krъmiteļь, *rus.* кормитель. — *U kńigama pisanima erkvenijem jezikom, a između rječnika u Vrančićevu* (,altor'), *u Bjelostjenčevu* (,altor, nutritor, alumnus, nutritius', v. hraniteļ), *u Daničićevu* (krьmiteļь ,nutritor'). Vь ńihьže moj gospodinь svetyj krьmiteļь prêbyvaše. Stefan, sim. pam. šaf. 2. Krьmiteļь moj. 11. Krьmiteļa našego. 13. Ništimь krьmiteļь. Sava, sim. pam. šaf. 1. Jako istinьnyj krьmiteļь pitaje alьčuštiihь. Danilo. 139.

KȐMITEĻICA, *f. žensko čeļade kao krmiteļ, hraniteļica. — U Bjelostjenčevu rječniku:* ,altrix, alumnatrix, alumna, nutrix'.

KRMITEĻNICA, *f. žensko čeļade koje krmi (hrani), vidi* krmiteļica. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* krъmiteļьnica, *rus.* кормительница. — *Samo u kńigama pisanima crkvenijem jezikom.* Sirotamь krьmiteļьnica. Danilo 92.

1. KȐMITI, kȑmîm, *impf.* gubernare, *upravļati lađom, t. j. krmilom je držati u smjeru ńena putovańa ili ńom okretati. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kȑmļāh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kȑmî, *u part. praet. pass.* kȑmļen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Postaje od* 1. krma. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* krъmiti. — *Između rječnika u Vukovu:* ,steuern' ,guberno'. [cf. dumenisati, kormaniti].

1. *aktivno.*

a. *u pravom smislu.* I krmi i vodi na ki ti drago kraj. Đ. Baraković, vil. 338. U podne krmite, u noći po zvizdah burńi kraj držite. 338. Krmi put Napule. (Z). Krmi u zapad na sva jedra. (Z). Poslov. danič.

b. *u prenesenom smislu, upravļati, vladati (čim ili kim). — Između rječnika u Vukovu* (čim ,lenken, regieren' ,rego'. cf. upravļati). Ispravļati i krьmiti. Sava, tip. hil. glasn. 24, 196. Krьmiti i obladati jemu manastêrь. tip. stud. glasn. 40, 154. Bože, . . . krmi i vladaj truđahan život moj. M. Vetranić 1, 111. Opak vaš narav krmi vas i vlada. 1, 227. Ka krmi i vlada nebesa i svijet saj. 1, 401. U ovoj pustoši krmi me i vladaj. 2, 10. Da krmi i vlada sve od svijeta narode. 2, 58.

2. *sa se, pasivno (u prenesenom smislu u primjerima).* Da s plavcom život moj krmi se i vlada. M. Vetranić 1, 174. Zemļa . . . s načinom pod zakon krmi se i vlada. 2, 45.

2. KȐMITI, kȑmîm, *impf. hraniti. — Akc. je kao kod* 1. krmiti. — *Postaje od* 2. krma. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krъmiti, *rus.* кормить, *češ.* krmiti, *poļ.* karmić. — *Između rječnika u Vrančićevu* (,saginare'), *u Bjelostjenčevu* (krmim ,alo, alimentis sustento, nutrio, alumno, et alumnor'), *u Voltiģijinu* (,pascolare, alimentare animali' ,füttern'), *u Stulićevu* (v. hraniti), *u Vukovu* (hraniti stoku ,füttern' ,pabulo'), *u Daničićevu* (krьmiti ,nutrire').

1. *aktivno.*

a. *subjekat je čeļade.*

a) objekat je čeļade. u starijim primjerima. Na svojej trapezê krьmivša i. Domentijan[b] 113. Gladnêh krmit ili napitat. Š. Budinić, sum. 157[a].

b) objekat je životińa. značeńe može biti i kao kod toviti. Vola krmi pak i kravu. J. S. Reļković 32. Svińe bi krmila, mušļik ne b' topila. Jačke. 247.

b. *subjekat je hrana (u svijem je primjerima objekat čeļade).*

a) u pravom smislu. Nek dobro i čisto bude što hrani i krmi ļude. P. Vitezović, cvit. 117.

b) u prenesenom, duševnom smislu. Slovo jego duhovьnoje istinьnoju vêroju krьmitь me. Domentijan[a] 141.

2. *sa se, refleksivno.* Pištu jejuže imamy vь vêky krьmiti se. Danilo 254. Sa skoti krmļahu se. Glasnik. 10, 246.

KRMKIŃA, *f. krmača. — Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Krmkińi su miseca četiri, prase posli ńih pod sobom miri. J. S. Reļković 190.

1. KȐMĻEŃE, *n. djelo kojijem se krmi (vidi* 1. krmiti). — *U Vukovu rječniku:* ,das steuern,

,gubernatio'. — ,das lenken, regieren, leiten, ,rectio'.

2. KȐMĻÊŃE, *n. djelo kojijem se krmi (vidi* 2. krmiti). — *U Vukovu vječniku:* ,das füttern' ,pabulatio'.

KȐMNICA, *f. vidi* krvnica. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori.* Na Stubicu, turačku krmnicu. Nar. pjes. vuk. 5, 79.

KȐMNÎK, krmníka, *m. vidi* 1. krmar. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* krъmьnikъ. — *U kńigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (,gubernator'). Jako hytrь krьmьnikь . . . kь istinьnomu pristaništu privede i. Domentijan[a] 256.

KRMŃAK, *m. vidi* krmak. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,majale, porco castrato' ,majalis'.

KRMPOTE, *f. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 49.

KȒMPOTIĆ, *m. prezime.* — *Od* xviii *vijeka u Lici.* I Krmpotić misnik, tja od Like. J. Krmpotić, mal. 16. Kȓmpotić, i sad porodica u Lici. Đ. Daničić.

KRMPOTSKI, *adj. koji pripada Krmpotama.* U krmpotskoj satniji ogulinske pukovnije. J. Wessely, kras. 22.

KRMSATI, krmsam, *impf. vidi* krsmati. — *U rukopisu* xvi *vijeka.* O Aleksandre caru, zač gńiva Božja kosnuti se hoćeš, v pustih zemļah krmsajući? da pohodi, ne krmsaj. Aleks. jag. star. 3, 286. Ne tribuje tebi suprotiv indijskomu Poru stojeći krmsati. 292.

KȐMSKÎ, *adj. krmeći.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide sviński, krmeći *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Krmski zubi van se vide *(u Belzebuba).* J. Kavańin 113[a]. Kada mu silom počeše usta otvarati, da krmsko meso jide. E. Pavić, ogl. 437. Krmsko đubre. I. Jablanci 28. Neka bježi krmska poturica. Ogled. sr. 488. Kako vlaše, krmska poturice! P. Petrović, gor. vijen. 14. — *I kod imena biļaka.* Krmski koren (prema ńem. sauwurz, eberwurz), chamaeleon (I. Sabļar), Carlina acaulis L. — Krmski kruh (prema ńem. saubrod), Lathyrus tuberosus L. B. Šulek, im. 175.

KȐMZI, *adj. tur.* qyrmyzy, *crven (kao skerlet).* — *isporedi* krmez. — *Ne mijeńa se po padežima.* — *U naše vrijeme u Bosni.* Iznijele *(hurije)* krmzi peštemaļe. Nar. pjes. hörm. 1, 327. Drugi đerdan od krmzi mergana. 2, 302. A pokri je krmzi kabanicom. 2, 371.

KȐN, kŕna, *adj.* mutilus, mutilatus, *kad na čijem tijelu nema kakva uda ili uopće kojega dijela, pa bilo to od roda ili još češće ako se kasnije izgubilo, kļast, sakat.* — *Riječ je ili dajbudi osnova praslavenska* (kъrnъ), *isporedi stslov.* krъnъ, *bez uha, bez nosa, rus.* корный *(kratak, malena stasa),* корноухій, корнохвостый *(bez repa), (češ.* krniti, *kvariti).* — *Od* xix *vijeka u ovoj riječi i u riječima što su od ńe postale promijenilo se* n *na* ń, *vidi* krń. *U starijem primjeru* xvii *vijeka (iz* Poslov. danič., *vidi* 1, b) *oblik* krń *nije pouzdan jer je sam Daničić umetnuo* ń *na mjestu gdje je izbrisano slovo ili je rupa na rukopisu.* — *Između rječnika u Belinu* (,rotto, d' un vaso, a cui manca qualche pezzo' ,fractus' 633[b]), *u Stulićevu* (,mancus, deficiens, imperfectus'; krno ,res imperfecta'), *u Daničićevu* (krьnь ,mutilus').

1. *adj.*

a. *o udima i dijelima tijela ļudskoga.* Koliko godi krat krn nos usekniše. Š. Kožičić 43[b]. Ali mu ruke ostaše ondi odkinute . . . Zapovidi mu s. Petar da prisloni krne kosti k rukam obišenima koje se opet sastaše i u jedno sjediniše. B. Kašić, is. 110. Nosa mu odbi kus nemilo u vrućini smamna jeda; da mu 'e i krn nos nelijećni, nič je kad mu je pokoj vječni. J. Kavańin 91[b]. — *ovdje stavļam i primjer o zubima (još češće kod* krń) *kao o dijelu ļudskoga tijela: (Starica)* u desneh ne imaše ner samo dva zuba, i ta bjehu krni i bjehu vidjeti kako pakao crni. M. Vetranić 2, 191, *ali uprav pripada pod* b.

b. *o čemu krhku, od čega je odbijen koji komad, n. p. o (zemļanom) sudu.* Kr(n) — *Daničić piše:* Kr(ń), *vidi sprijeda* — sud ne može se lasno razbit. (Z). Poslov. danič.

c. *o mjesecu (preneseno sa značeńa kod* b). Svak se obrni svud i svrni; na Krstjane Turke buni, dokli okoliš mjesec krni u okolišu svijeta ispuni. I. Gundulić 480.

d. *o drvetu:* krna jela, *može biti mjesno ime, isporedi* Krna Jela *i* Krńa Jela. Konь krьne jele. Glasnik. 15, 274. (1348?).

e. imperfectus, mancus, vitiosus, *u prenesenom smislu, nepotpun, kojemu mańka nešto što mu je potrebno, mańičav, pa po tome uopće: prazan, zao, rđav, neugodan.*

a) uopće. Zač mi je sve krno i gluho bez tebe. M. Vetranić 2, 318. Blažen je on neizmijernijem načinom blaženstvom božanstvenijem, ere je pravi Bog: išto mu nije krno. I. M. Mattei 331.

b) o *čeļadetu ili o onome što se misli kao čeļade.* U čemu ti je krn prid očima, da nije dostojan ļubavi neizmijerne? I. M. Mattei 55.

2. *adv.* kȓno, *prema značeńu pod* 1, e. Vidim da ti sva ta djela tako prešno puniš, tako raspršano, tako krno, da ja ne znam što je gore, ali tako punit ali sasvijem propuštit. A. Kalić 243. ,Ode Saso u Šlavoniju na rad, pa nam je lijepo bež ńega krno'. ,Ma bome u kući bez bud kakve žene krno živiti'. J. Bogdanović.

KRNA, *f. ime biļci.* Krna, Balsamina hortensis Desp. (Sabļar, Dubica). B. Šulek, im. 175.

KRNAC, Krnca, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Aleksa Krnac. Nar. pjes. vuk. 3, 584 *(među prenumerantima).*

KRNAJA, *f.* šuma. Borci kod Daruvara. D. Hirc.

KŔNÂ JÉLA, *f. ime selu u Hercegovini.* Statist. bosn. 111. — *isporedi* krn, 1, d, *i* Krńa Jela.

KRNARSKA JARUGA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva sa zabranom u Krnarskoj Jarugi. Sr. nov. 1871. 186.

KRNARUTIĆ, *m. prezime.* — xvii *vijeka.* Vazetje Sigeta grada, složeno po Brni Krnarutiću Zadraninu. B. Krnarutić 5. Zadran Brno Krnarutić. J. Kavańin 127[b].

KRNAŠA, *f. ime svińi.* Terezovac, Virovitica. D. Hirc.

KȐNATA, *f. ńekakva kobasica, po svoj prilici kuļen (vaļa da je između* r *i* n *ispalo* v). *U naše vrijeme u Istri.* Krnȁta ,botulus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 39.

KȐNATINA, *f. augm.* krnata *(vidi).* Krnatina ,botulus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 53.

KRNAVA, *f. mjesno ime.* — *U pjesmi bosanskoj našega vremena.* Od Turčina od Krnave Rama. Nar. pjes. petr. 3, 625.

KRNČEVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Milan Krnčević. Rat. 180. 408.

KRNČIĆ, *m. prezime.* — xvi *vijeka.* Ladislav Krnčić. Mon. croat. 250. (1550).

KRNDEĻ, *m. u narodnoj zagoneci.* Pade krndeļ s końa, te razbi trbuh. *odgonetļaj:* orah. Nar. zag. novak. 154.

KRNDIJA, *f. vidi u Vukovu rječniku.* — *Od tur.* qarynty, *smeće, bunište.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (velika gomila čega bez reda ‚grosser haufen übereinander geworfener gegenstände' ‚cumulus' *s primjerom:* Cijela krndija po sobi).

a. *uopće.* Da od mora te do mora na krndije leži gora ... Al' dok kratko prođe vrime, i mi ćemo proći š ńime, ni krndija od nas veće poznati se onda neće. V. Došen 228b. Kad upade Omerica mali, al' krndija *(posječenijeh hajduka)* leži po odaji. Hrv. nar. pjes. 4, 342.

b. *kao mjesno ime.*

a) selo u Bosni u okrugu bihaćkom. Statist. bosn. 48.

b) u Slavoniji, u Vukovu rječniku: planina između Našica i Požege; *i naseobina u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 133.

c) mjesto u Srbiji u okrugu podrinskom. Sr. nov. 1875. 1139.

KRNDÌJÂŃE, *n. djelo kojijem se krndija.* J. Bogdanović.

KRNDÌJATI, krndijâm, *impf. zbijati, sabijati (u što).* — *Postaje od* krndija. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Krndija u so svašta, svedno ka u praznu mješinu'. ‚Mora ga boļeti trbu, kada u ń svašta krndija'. J. Bogdanović.

KRNE, *f. pl. vidi* 2. krńe. Sve joj *(ćordi)* krne u srmu zalite. Nar. pjes. hörm. 2, 150.

KRNETA, *f. ime selu u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 34.

KRNEŽIĆI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 69.

1. KȐNICA, *f. vidi:* krnica, velika drvena zdjela. Na Krku. I. Milčetić. — *isporedi* krinica. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (krnica, velika zdela ‚rhombus, navia, trua'. 2. krnica pomenša ‚patella, trulla, later, pelvis') *i u Stulićevu* (karnica, v. krinca *iz Bjelostjenčeva).*

2. KRNICA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Schem. segn. 1871. 51.

KȐNÎČKÎ, *adj. koji pripada kr(v)nicima.* — *U Vukovu rječniku:* vide krvnički *s dodatkom da se govori u Boci.*

KRNIĆ, *m. prezime; mjesno ime.*

a. *prezime.* — *U pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Za bezima dva brata Krnića. Ogled. sr. 459.

b. *mjesno ime.*

a) prije našega vremena. Krьnićь. S. Novaković, pom. 136.

b) u Bosni selo u okrugu Tuzle Dońe. Statist. bosn. 94.

c) u Srbiji selo u okrugu šabačkom. K. Jovanović 177.

KȐNÎK, krnika, *m. vidi* krvnik. — *U naše vrijeme u Boci, a između rječnika u Vukovu* (vide krvnik *s dodatkom da se govori u Boci i s primjerom iz narodne pjesme:* Na snagi ti glave nije, krnici je posjekoše). Ne čudim se ja krniku koji te je prevario. *u* Vuk, kovč. 112. S krnikom ńegovim, ministrom. Nar. prip. vuk.[2] 253.

KRNINA, *f. ime selu prije našega vremena.* Krьnina (selo). S. Novaković, pom. 136.

KȐNITI, kȑnîm, *impf. činiti da što bude krno.* — *vidi* krńiti *i radi akcenta.* — *Može biti praslavenska riječ, isporedi češ.* krniti *(vidi kod* krn). — *U jednom primjeru* xv *vijeka (u kojemu je izostavļen objekat: smisao je premu* krn, 1, e), *a između rječnika u Daničićevu* (krьniti ‚mutilare, minuere'). Htotni smo u vsakojemь početenьju ne krьniti paače isplьńati. Spom. sr. 1, 171. (1423).

KȐNO, *m. prezime ili muški nadimak.* — xviii *vijeka.* Miško Krno. Glasnik. ii, 3, 75. (1706—1707).

KRNOBRANIŠTE, *n. vrsta bedena (uprav obrana na jednom ili više mjesta, naj običnije pred vratima ili pred mostom) zaobļena na jednoj strani, kao polumjesec (krn mjesec).* — *U Belinu rječniku:* ‚mezzaluna, termine militare' ‚munimentum semilunare' 485b, *gdje je sam pisac izmislio ovu riječ; po ńemu ima i u Voltiģijinu* (‚mezzaluna, t. militare' ‚halbmond') *i u Stulićevu* (‚mezzaluna, termine militare' ‚pars munimenti crescentis lunae instar').

KRNÒNOS, *adj.* naso mutilus, *bez nosa (kojemu je krn nos).* — *isporedi* krnonosan. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Al' otajni glasonosi, ki skrovito glas podižu, da svakomu nos odrižu, mnozi b' ļudi krnonosi. Đ. Baraković, vil. 207.

KRNÒNOSAN, krnònosna, *adj. vidi* krnonos. — *U rukopisu* xvi *vijeka (prema grč.* ῥινότμητος), *i otale u Daničićevu rječniku* (krьnonosьnь ‚qui mutilo est naso'). Justinijana krьnonosnago. Glasnik. 10, 249.

KRNOR, *m. vidi u Daničićevu rječniku:* Krьnorь, kao da je mjesto koje je pripadalo selu Šikļi: ‚i Krьnorь, kako je prêđe bylь kь Šikьļi, takozi da je i vynu'. G(lasnik). 15, 287. (1318?).

KRNÒRUK, *adj.* manu mutilus, *krne ruke, bez ruke.* — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Zato *(sv. Ivan Trogiranin na svom mrtvom tijelu)* odsjeć pusti slavnu do mišice ruku svetu ... Trogirani poroбļeni tijelo sveto kad vidiše gdje gusari nesmiļeni krnoruko ostaviše ... P. Kanavelić, iv. 589.

KȐNOTINA, *f. komad ili komadi od čega okrńena.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚fragmina, fragmenta'. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* Krnotine od nokata. P. Budmani.

KȐNOVO, *n.* planina između Drobńaka i Nikšića. *(ne znam ko je zabiļežio).* — *U pjesmama crnogorskijem našega vremena, a između rječnika u Vukovu gdje nije tumačeno, nego ima samo primjer:* Dolazio u ravno Krnovo. (Nar. pjes. vuk. 4, 416). — Od Krnova do malog Vučeva. Nar. pjes. vuk. 4, 416. Pa pobježe notńu uz Krnovo. 4, 422. — *Može imati i složene oblike kao adj.* Isprijeka preko Krnovoga. Ogled. sr. 394.

KRNÒZUB, *adj. u kojega su krni zubi.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚cujus dentes sunt trunci (h. e. usu)'.

KRNÒZUBAC, krnòzupca, *adj. krnozub čovjek.* — *U Stulićevu rječniku uz* krnozub.

KRNÒZUBAN, krnòzubna, *adj. u Stulićevu rječniku uz* krnozub.

KRNUJ, *m. ime muško.* — *isporedi* Krnul. — *Prije našega vremena.* Krьnuj. S. Novaković, pom. 72.

KRNUL, *m. ime muško.* — *isporedi* Krnuj, Krnule *i* Krnuli. — *Prije našega vremena.* Krьnulь. S. Novaković, pom. 72.

KRNULE, *f. pl. ime selu u Srbiji u okrugu šabačkom.* K. Jovanović 176. — *Isto se ime pomińe prije našega vremena.* Krьnule. S. Novaković, pom. 136. — *isporedi* Krnuli.

KRNULI, *m. pl. ime mjesno.* — *isporedi* Krnule. — *Ovakovo se ime pomińe prije našega vremena.* Krьnuli. S. Novaković, pom. 136. Spom. stoj. 185.

KRNUŠNICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Zabran u Krnušnici. Sr. nov. 1873. 1157.

1. KȐNUTI, kȑnêm, *impf. vidi* krniti. — *U Stulićevu rječniku:* v. okrnuti. — *Mislim da se i sad govori u Dubrovniku.* P. Budmani.

2. KȐNUTI, *vidi* 1. krhnuti.

1. KȒŃ, kŕńa, *adj. vidi* krn. — *Akc. kaki je u kŕńa taki je u svijem nominalnijem oblicima, osim nom. sing. m. i acc. sing. m. kad je jednak s nominativom; u složenoj se deklinaciji mijeńa akc.:* kȑńî, kȑńêga *itd.*, kȑńâ *itd.* — *Između rječnika u Vukovu* (vide krńav).

I. *adj.*

a. *nema nijedan primjer prema* krn, 1, a, *nego samo:* Pobiću mu krńe zube da me ne griska. Nar. pjes. herc. vuk. 238, *ali i o ovome primjeru vidi što je kazano kod* krn, 1, a.

b. *o sudu (i ako nije zemļani), vidi* krn, 1, b. Krńi vagan i dvije ožice. Ogled. sr. 70. Ćorava žena i krń lonac, šteta gotova. Nar. posl. vuk. 324. Da je ukrao kumu jednu krńu ožicu. Nar. prip. vrč. 153.

c. *o mjesecu, vidi* krn, 1, c. Što krń mjesec krńo odasjava. Osvetn. 6, 49.

d. *o jeli. vidi* krn, 1, d. Ko naj prvi dođe jeli krńoj. Nar. pjes. *u* Vuk, rječn. *kod* krń

e. *nepotpun, vidi* krn, 1, e.

a) o govoru. Tako mi se čini *(taj govor)* oskudan, suv, krń. M. Đ. Milićević, medudnev. 316.

b) o mjeri, nepotpun, kriv. Nije li jošte u kući bezbožnikovoj blago nepravo? i efa krńa, gadna? Đ. Daničić, mihej. 6, 10. Bogdanova peć daje hleb s krńom mjerom. M. Đ. Milićević, knez miloš. 210.

f. *vidi i imena mjesna* Krńi Grad, Krńi Kamen *itd.*

2. *adv. ima samo* kȑńo *u jednoga pisca našega vremena, vidi kod* 1, c.

2. KRŃ, *m. ime muško.* — *Na jednom mjestu* xii *vijeka.* Knezь Krьńa (‚Krьnê‘) s(y)nь Kres(imir)ь. Starine. 13, 210. (1185 *prepis.* 1250).

1. KȐŃA, *f. vidi* 2. krńe.

2. KRŃA, *f.* vidi teglič. kad su kože čińene onda ih tegle pod nogom, a za tim ih metnu u ‚mengele‘ i tegle krńom ili tegličem. Bingula. M. Medić.

3. KȐŃA, *f.* ženska krńastijeh zuba i koja nema svijeh zuba. U naše vrijeme u Stonu. ‚Poznam ja onu krńu‘. M. Milas.

4. KŔŃA, *vidi* 1. krńe.

5. KȐŃA, *f. ime domaćijem životińama*

a. *ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32. Kȑńa ‚nomen ovis cornibus mutilae‘. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 23.

b. *ime svińi.* Garavac. Bosna. D. Hirc.

6. KRŃA, *f. vidi* kijerna. Lovim omecem gruje i krńe. S. Ļubiša, prip. 266.

7. KȐŃA, *m. vidi* krńo. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu gdje se dodaje da je po istočnom govoru.* Doneo obligaciju počivšeg Jovana tako rečonog Krńe. Glasnik. ii, 1, 152. (1808).

1. KȐŃAC, kȑńca, *m. (oļušten) kukuruzni klip.* — *U naše vrijeme u Istri.* Krńac ‚spica zeae defoliata‘, gen. kȑńcâ. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 27.

2. KRŃAC, Krńca, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 270.

1. KȐŃAČA, *f. u Vukovu rječniku:* (u Baniji) kukuruzan hļeb u kiselo ‚gesäuertes kukuruzbrot‘ ‚panis fermentatus e zea‘. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȑńâčâ.

2. KȐŃAĆA, *f. ime karauli u okrugu kruševačkom u Srbiji.* M. Đ. Milićević, srb. 724.

KRŃÁDAK, krńátka, *m. u Vukovu rječniku:* (u Boci) komad od zuba koji ostane u vilici (n. p. kad se zub vadi pa se slomi) ‚der stummel‘ ‚mutilum‘. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȑńâdâkâ, *a jamačno i u voc.:* kȑńâče, kȑńâci, *ili* kȑńâče, kȑńâci. — *Postaje od* 1. krń.

KȐŃAGA, *f. u Vukovu rječniku:* komad od čega razbijenoga (tikve, suda) ‚ein abgebrochenes stück‘ ‚fragmentum‘. cf. rbina. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȑńâgâ.

KȒŃÂ JÉLA, *f. mjesno ime.* — *vidi* krn, 1, d *i* 1. krń, 1, f; *isporedi* Krna Jela.

a. *prije našega vremena.* Krьńa Jela (selo). S. Novaković, pom. 136.

b. *selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 52.

c. *šuma u Srbiji u okrugu čačanskom.* M. Đ. Milićević, srb. 648.

1. KȐŃÂK, krńáka, *m. vidi primjer.* — *Postaje od* krń. — *Od* xviii *vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (krńak, prasec zkopļen ‚majalis‘) *gdje se naj prije nahodi, i u Voltigijinu* (v. krmak). Krńak (Vitezović) — uškopļeni prasac. — Danas to ime priznavaju samo prascu obrezanih ušiju. F. Kurelac, dom. živ. 40.

2. KRŃAK, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško riječkoj.* Razdijeļ. 58.

KȒŃÂ RIJÈKA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom (po istočnom govoru* K. Rêka). Livada u Krńoj Reki. Sr. nov. 1864. 499.

KȐŃAST, *adj. vidi* krn *i* 1. krń. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide krńav). — *U ovom primjeru stoji u prenesenom (gramatičnom) smislu o riječi što je izgubila krajńi glas.* Nema potvrde da je taki krńast oblik *(‚sь‘ mj. ‚se‘)* bio u starom slovenskom jeziku. Đ. Daničić. star. 3, 41.

KRŃAÙKÂŃE, *n. djelo kojijem se krńauče.* — *U Vukovu rječniku.*

KRŃAÙKATI, krńàučêm, *impf. u Vukovu rječniku:* vide krmaukati.

KȐŃAV, *adj. vidi* krn *i* 1. krń. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (n. p. lonac ‚splitterig‘ ‚fissilis‘). Pod nogami pako krńavi i pridobiti neznabožtva misec. A. Kanižlić, fran. 29. Nema ti gorega od bagava čovjeka, krńava lonca i ćorave reduše. Nar. posl. *u* Vuk, rječn. *kod* bagav. Krńav zub. Nar. prip. vuk. 7.

KȐŃAVAC, kȑńâvca, *m. čovjek u kojega su krńavi zubi.* — *U naše vrijeme u Istri.* Kȑńavac ‚homo edentulus‘; gen. kȑńavca. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 49.

1. KŔŃE, *f. vidi* 3. krńa *(uprav je dem.).* — *Uprav* kȑńa, *ali je u Dalmaciji ovaki nom. i voc.*

kŕńe). Kŕńe, čeļade zuba okrnuta. M. Pavlinović. Kŕńe, f. ženska krńastijeh zuba, ili ih svijeh nema. U naše vrijeme u Stonu. ‚Udala se Mare kŕńe'. M. Milas.

2. KȐŃE, *f. pl. nožnica, nožnice, kore. — Nalazi se i u jednini, ali rijetko, vidi: u Vukovu rječniku:* kȑńa, f. (u Hrvatskoj) kore od noža ili od sabļe ‚die scheide' ‚vagina' [vide nožnice]. Potego bi krńu od pojasa pa mu rusu odvalio glavu. Osvetn. 7, 52. — *U množini se govori u Bosni od* xvııı *vijeka. — Nejasna je riječ. Miklošič ispoređuje češ.* krně, *gvožđe od sabļe, noža itd. (ima još značeńe: žlijeb, koje bi se možebiti boļe slagalo s našijem), te bi onda mogla biti praslavenska riječ.* Mač bi se rastavio od krńa. F. Lastrić, test. 201[a]. Mač u krńa*(h)*; ostavši krńe i kesa zdrava . . . 298[a]. Mač ti povrati u krńe. ned. 214. Izvadi mač pak ga drži u desnoj ruci a krńe u livoj. svet. 39[a]. I izvadi jatagana kriva, uši su mu od fiļeva zuba a krńe mu od zlata limovi. Nar. pjes. marj. 156. A u ruku prihvatio ćordu, na krńe se nasloṅa sokakom. Nar. pjes. hörm. 1, 129.

KRŃEJ, *m. prezime. — isporedi* Krńejević. — *Ne zna se kako je pravi oblik, jer je pisano s* -nê-. — xıv *vijeka u kńizi pisanoj crkvenijem jezikom.* Đurьdь Krьnêj. Deč. hris. 30.

KRŃEJEVIĆ, *m. prezime. — vidi* Krńej. — *U istoj kńizi u kojoj je i* Krńej. Đurьdь Krьnêjevićь. 38.

KȐŃÊL, Krńéla, *m. u naše vrijeme u Istri gdje znači uprav: Kraṅac, ali se sad obično upotrebļava sa značeṅem: Italijanac, Talijanaš.* Krńêl ‚Carnus', gen. Krńêla. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 41. Krńēl ili krńêl, zove se talijanaš u Istri. Naša sloga. god. 20, br. 12.

KȐŃÊŃE, *n. djelo kojijem se krńi. — U Vukovu rječniku.*

KRŃEŠA, *m. ime volu?* F. Kurelac, dom. živ. 61.

KRŃEŠEVCI, Krńeševaca, *m. pl. ime selu u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdijeļ. 153.

KRŃETA, *m. ime muško. — U naše vrijeme u Crnoj Gori.* Krńeta Šuńov. V. Vrčević, niz. 146. Krńeta Šakojev. 214.

KRŃETIN, *adj. koji pripada Krńeti.* Božo Krńetin. V. Vrčević, niz. 218.

KRŃEUŠA, *f. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 52.

KȐŃEVAČKÎ, *adj. koji pripada selu Krńevu u Srbiji.* Parosi krńevački. D. Avramović 226. Krńevačka *(opština).* K. Jovanović 150. Niva u krńevačkom poļu *(u okrugu smederevskom).* Sr. nov. 1870. 499. Vinograd u brdu krńevačkom *(u okr. smed.).* 1871. 20.

KRŃEVE, *f. pl. ime selu u Dalmaciji u kotaru šibenskom.* Repert. dalm. 1872. 26.

KRŃEVIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Hercegovini.* Statist. bosn. 124.

KȐŃEVO, *n. mjesno ime.*

a. *vidi* Krnovo. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena, i otale u Vukovu rječniku s primjerom (vidi daļe):* Dok Krńevo kleto uminuše, *a bez tumačeṅa. u trećem je izdaṅu dodato:* [selo u okrugu podunavskom?], *t. j. isto što je pod* b, *ali, kako se vidi po primjeru, to nije.* Pa odoše uz Moračke strane dok Krńevo kleto uminuše, sve Krńevo i pleme Drobńačko, vatiše se Pivi Durmitora . . . Nar. pjes. vuk. 1, 382.

b. *selo u Srbiji u okrugu smederevskom (sad ‚podunavskom').* K. Jovanović 150.

KȐŃEVSKÎ, *adj. vidi* krńevački. Učiteļa krńevskoga. D. Avramović 217.

KRŃÈZUBAČKI, *adv. s krńijem zubima (uz glagol što znači govor). — U naše vrijeme.* Baba se nasmije, pa joj krńezubački reče. Nar. prip. vrč. 52.

KȐŃÎ, *m. ime kosi u Bosni.* Glasnik. 20, 297.

KRŃICA, *f.* ime livadi. D. Trsteńak.

1. KRŃIĆ, *m. prezime. — U pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Među ńima dva brata Krńića. Ogled. sr. 379. Baš rodaka Krńića Berića. 385.

2. KRŃIĆ, *m. mjesno ime, vidi* Krnić. M. Đ. Milićević, srb. 78. 487.

KȐŃÎ GRÂD, *m. vidi* Drevina.

KȐŃÎ KÄMÊN, *m. ime zaseoku u Hercegovini.* Statist. bosn. 109.

KRŃIN, *m. mjesno ime u Bosni.*

a. *gora.* F. Jukić, zemļ. 2. 39. 72. Procvilile dvije zlogučne vile, Krńin gluši, pust se Vučjak ruši. Osvetn. 4, 57.

b. *selo u okrugu travničkom.* Schem. herceg. 1873. 202. — *Na drugom je mjestu pisano* Kernin *(vidi), ali jamačno griješkom.*

KȐŃINA, *f. ime dvjema selima u Srbiji u okrugu pirotskom.* Gorńa i Dońa Krńina. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 236. — *Na drugom se mjestu zovu* Gorńe *i* Dońe Krńino. Sr. nov. 1879. 175.

KȐŃINE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu rudničkom.* Zemļa u Krńinama. Sr. nov. 1875. 685.

KȐŃINO, *n. vidi* Krńina.

KRŃIPOVAČA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zemļa zovoma Krńipovača. Sr. nov. 1874. 109.

KȐŃITI, kȑńîm, *impf. činiti, da što bude krńe, vidi* krniti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kȑńâh, *u aor. 2 i 3 sing.* kȑńî, *u part. praes. pass.* kȑńen. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚zersplittern' ‚diffindo'). — *U svijem je primjerima u prenesenom smislu.* Venecija je krńila i postrizala ove ugovorene sloboštine. S. Ļubiša, prip. 9. Vi meni svaki dan krńite granicu. 57. U to vrijeme poče Gospod krńiti Izraiļa, jer ih pobi Azailo po svijem međama Izraiļevijem. Đ. Daničić, 2car. 10, 32. Nećemo ničijega prava da krńimo. M. Pavlinović, razg. 111. — *I sa se, refleksivno ili pasivno.* Ova se osnova u oblicima, koji nemaju nastavaka, krńi *(radi smisla isporedi primjer kod* krńast). Đ. Daničić, obl.[3] 15.

KRŃIVICA, *f.* Ajuga reptans L., *ime biļci.* K. Crnogorac, bot. 61.

KȐŃO, *m. ńešto krńasto, pa može biti čovjek (n. p. bez uha ili krńastijeh zuba), životińa ili što neživo, vidi u Vukovu rječniku. — isporedi* 7. krńa. — *Akc. se mijeńa u voc.* kȑńo. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* (južn.) n. p. čovjek (bez uha), vo (bez roga), sud okrńen ‚splitterig' ‚diffissus' ‚nicht ganz' ‚mutilus'.

a. *čovjek, n. p.:* kŕńo, čovjek krńastijeh zuba, ili ih svijeh nema. U naše vrijeme u Stonu, ‚Krńo, izvadio zube na pazar!' M. Milas. — *U ovom je primjeru nadimak.* Nekakav Krńo arambaša. Vuk, rječu. *kod* krńo.

b. *životińa muškoga spola, n. p.:* krńo, ime prascu. F. Kurelac, dom. živ. 41. *vidi i u Vukovu rječniku.*

c. *što neživo, n. p. a) bardak.* Obuvši jednu nogu reče: ‚Pet svezah, još pet, pa krńa za uši'

(t. j. pet je prsta svezao, još da sveže pet, pak će onda za krńavi bardak da pije rakije). Vuk, rječn. *kod* krńo. — *b) ime ńekakvu topu (kao da je bio krńav) u narodnijem pjesmama.* — *isporedi* Margeta, šiba, Zelenko. Dok mi gleda Krńo na Zemuna, a Margeta na Vračar na poļe, tanka Šiba na malu Višńicu. Nar. pjes. *u* Vuk, rječn. *kod* Margeta *i* šiba. Zapalićn trideset topova, pa zapalit Krńa i Zelenka. Nar. pjes. vuk. 2, 533. Napuniše Krńa i Zelenka. 2, 543. Dali puca Krńo i Zelenko na Zvorniku, na bijelu gradu? 4, 291. Zapalite Krńa i Zelenka. Pjev. crn. 314ª. Pa ruknuo Krńo i Zelenko. Osvetn. 7, 78.

KŔŃO BȐDO, *n.* ime dvjema visima u planini Kozari na zapadu joj. M. Ružičić.

KȐŃONOS, *adj. u kojega je krń nos.* — *U naše vrijeme.* Onaj kaplar što ńeaše moju desetinu bejaše neka omalena krńonosa satvar. M. Đ. Milićević, medudnev. 97.

KȐŃOROG, *adj. koji je bez roga.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,horngestümmelt' ,mutilus cornu'). Krńorog, ime jarcu. F. Kurelac, dom. živ. 38.

KȐŃOROGA, *f. koza bez roga.* — *U Vukovu rječniku:* ,eine horngestümmelte ziege' ,capra cornu mutila'.

KRŃȍZUB, *adj.* koji je krńastijeh zuba ili bez kojega zuba. — U naše vrijeme u Stonu. ,Ona je krńòzuba'. M. Milas.

KRȍACIJA, *f. Hrvatska, po tal.* Croazia *ili lat.* Croatia. — xvii *i* xviii *vijeka.* Bosna, Kroacija (,Kroatia'), Ungarija, . . . *(provincije fratarske).* I. Ančić, vrata. 174. Kroaciju odkad su oni mojoj kruni podložili. P. Kanavelić, iv. 8. Prvostolniku Dalmacije i sve Kroacije. A. d. Costa 2, iii.

KRȍCAŃA, *f.* kotarica za žlice. u gorńoj krajini. V. Arsenijević.

KRȍCAŃICA, *f.* dem. krocańa. V. Arsenijević.

KROCJEĆ, *vidi kod* kroz.

KROCOJEVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Pavle Krocojević. D. Avramović 243.

KRȍCULA, *f. tal. mlet.* crozzola, *šļaka, štaka.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KRȍČȆŃE, *n. djelo kojijem se kroči.* — *U Stulićevu rječniku.*

KROČEVAŃE, *n. djelo kojijem se kročuje.* — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

KROČEVATI, kročujem, *impf. hodati, hoditi.* — *Načińeno od* kročiti. — *U Stulićevu rječniku:* ,ambulare, deambulare, incedere'. — *nepouzdano.*

KRȍČICȆ, *adv. dugijem krocima (koracima) n. p. hoditi.* — *U Stulićevu rječniku:* extenso, effuso passu, gradu *s dodatkom da se nalazi u pisca Zlatarića. može biti da u ovoj kitici Zlatarićevoj:* Dvije grede za sulice ńemu bijehu, s kijem trčaše; kuću svaku priskakaše na sambeče i skončice. D. Zlatarić (stari pis. hrv. xxi) 201ª *treba čitati* kroćice *mj.* skončice, *ali je ovako u rukopisima.*

KROČIĆ, *m. prezime* — xvi *vijeka.* Lacka Kročića. Mon. croat. 200. (1512).

KROČȉNA, *f. krotkost, krotost.* — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* kròčini, *u acc. sing.* kròčinu, *u voc. sing.* kròčino, *u nom., acc., voc. pl.* kròčine. — *Postaje od osnove* krotk *nastavkom* ina; k *pred i mijeńa se na* č, *a pred ovijem se glasom* t *ne čuje, ali se nalazi pisano.* — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (krotčina *kod* krotkost), *u Belinu* (krotčina ,mansuetudine, virtù opposta all' ira' ,mansuetudo' 461ª), *u Stulićevu* (kročina *i* krotčina, v. krotkost). — *Neznatne su razlike u značeńu: ovdje se dijeli po grafiji (s* t *i bez* t).

a. krotčina. Učini s nami (s nam. Band.) po krotčini tvojoj. Bernardin 65. I. Bandulavić 73ᵇ. dan. 3, 42. Priklonstvo, krotčina, vira, počtenje. Bernardin 132. paul. gal. 5, 22—23. Dugotrpļenje, krotčina, vira, pitomština. I. Bandulavić 172ª. Moga jazika krotčinu posnaži. Đ. Baraković, jar. 126. Govor'te s krotčinom. I. T. Mrnavić, osm. 115. Prez svake sumńe ufam u dobrotu i krotčinu Isukrsta spasiteļa moga. P. Radovčić, nač. 166. Krotčina na one koji se pridaju jest zlameńe od plemenštine. M. Radnić 77ᵇ. Srčbe obraćaju u krotčinu. 82ᵇ *(i još ńekolika puta; jedan put bez* t, *vidi kod* b). Po pravdi i krotčini skončańe ćeš dat paklenoj oholosti. A. Vitaļić, ist. 136ᵇ. Meu svimi krotčina u tebi svej siva. ost. 389. Nego li krotčinom nadari mi ga. F. Parčić 69 *(drugi put bez* t, *vidi kod* b). Prevelika ńe je snaga u umiļenstvu i krotčini. J. Kavańin 20ª. Cjeć krotčine i obisa poda Spljetu velu slavu. 97ᵇ *(ovako svagda, ali nije pouzdano izdańe).* Imamo zabavļati se u svakomu ustrpļenju i krotčini. A. d. Bella, razgov. 250 *(drugi put bez* t; *izdańe nepouzdano).* Ńegova krotčina. I. Marki 91. Sa svom ļubavļu i krotčinom. J. Banovac, pred. 154 *(vidi kod* b). Jeda koju rič oštru odgovori? Ne, nego s jednim poniženstvom i s jańećom krotčinom . . . F. Lastrić, ned. 59 *(vidi kod* b). Hotio je divje ćudi narod upitomiti i u običaj svete krotčine krstjanske privesti. A. Kanižlić, kam. 150. Razložito držańe, krotčina, stid. utoč. 359 *(ovako svagda; dva puta bez* t). Sva ova mista pohodio sam s velikom ļubavļu, pošteńem i krotčinom. M. Zoričić, zrc. 17. Slideći za ń misu sa svom krotčinom i poniženstvom. 195. Igdi ne sja veće razborstvo i veća krotčina S. Rosa 185ª. Po betegu od tihosti oliti krotčine. Ant. Kadčić 24. Krotčina s kojom vaļa da ļubeznivo svakoga pokornika prime. 231. Imaju slušati ńih strahom i drtańem u krotčini srdca. I. Velikanović, uput. 1, 442 *(vidi kod* b). Od vrutka svake svetińe i krotčine. I. J. P. Lučić, razg. 71. S štitom ustrpļeńa i krotčine. izk. 5. S krotčinom primite usaditu rič koja more saraniti duše vaše. Đ. Rapić 350. U poniznosti i krotčini iliti tihoći. 458 *(jedan put bez* t). Budući gospodin pun krotčine. M. Dragićević 50. Ovo hoće krotčina i tihost crikve. 56 *(ovako svagda; jedan put s* t).

b. kročina. O kročino i dobroto Božija! I. Ančić, svit. 57. Kročina sahrańuje dušu. M. Radnić 428ᵇ *(vidi kod* a). Pridobi kročinu tioćom. S. Margitić, fal. 19. Dobrota, kročina, poniznost . . . 161. Za neizrečenu kročinu. F. Parčić 68 *(vidi kod* a). Po svetińi i kročini biti zamirak Isukrst. A. d. Bella, razgov. 228 *(vidi kod* a). Podložnici medu sobom govorahu: ,Ovoj ga je kročini i slatkosti mater naučila'. J. Banovac, razg. 138. Uzdrži u sebi tihoću naše duše, kročinu našega srca. pripov. 112 *(ovako uopće; jedan put s* t). Od ńega poniženstvo i kročinu naučimo. J. Filipović 1, 42ª. Jańe po svojoj kročini prikazuje nam kročinu spasiteļa. 3, 266ᵇ. Spasiteļ ńima odgovori sa svom kročinom i poniznostju. F. Lastrić, od' 205. Ustrpļeńa Jobova i kročine porobiti ne more. test. 19ª *(ovako uopće; jedan put bez* t). U duhu kroćine *(sic)* dade zapovid. A. Kanižlić, kam. 277. U duhu kročine i ļubavi. 857 *(vidi kod* a). Po-

stavi Bog u zvirine kročinu i tihost. E. Pavić, ogl. 19. Koliko je velika Josipova kročina bila. 92. Odgovorio je srca tihoćom, mirnostju i kročinom. I. Velikanović, uput. 1, 161. Da zagrlimo prije kročinu nego ponosnost. 1, 347 *(ovako uopće; jedan put bez* t). Ako vašu ļutitost i srditost ne priokrenete u kročinu. Đ. Rapić 356 *(vidi kod* a). Vidili bi u ńima kročinu. B. Leaković, gov. 27. Da pokaže svoju kročinu, mirnost i ustrpļeńe. 41. Po betegu od tihosti oliti kročine. M. Dragićević 47 *(vidi kod* a).

KRÒĆIT, *adj.* veli se o saonicama, koje se rado ne prebacuju: ‚kročite saonice' (u Topolovu). P. Brantner.

1. KRÒČITI, krồčîm, *pf. učiniti veliki dugi krok (korak). — U svijem je primjerima po svoj prilici perfektivni glagol kao što je i u Vukovu rječniku (impf.:* 1. krakati). *u naše vrijeme mislim da je impf. u Dubrovniku, a tako je i u Belinu i u Stulićevu rječniku, jer je u ńima praes. od iste osnove. — Akc. kaki je u praes. taki je (u impf.* krồčâh), *u aor. 2 i 3 sing.* krồčî, *(u ger. praes.* krồčēći). — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Belinu* (kročiti, kročim ‚allungare i passi' ‚gradum facere grandiorem' 66a), *u Stulićevu* (kročiti, kročim, v. kročevati), *u Vukovu:* ‚einen schritt thun' ‚gradum facio *s primjerima:* Bolestan je, ne može kročiti. — Skoči Turčin ka' da se pridrnu, jednom kroči, do końa dokroči, drugom kroči, końa pojahao. (Nar. pjes. vuk. 2, 281). — Prid sobom ja vidih sjen vile liposti kojoj se začudih, ne smjeh proć ni kročit, zač mi se vidi grih lipu stvar potlačit. Š Menčetić— G. Držić 466. Veće pripet Ugrin Isa u što na mir kročit ište, strmoglav se satarisa. I. Gundulić 521. Ļutit Marko, pa se pridrnuo, jednom kroči i daleko skoči. Nar. pjes. vuk. 2, 241. Svakome koji gađa dopušteno je da u gađańu s mjesta kroči. V. Vrčević, igre. 72. Ne ima kročiti izvan svoje granice. Pravdonoša. 1851. 33. — *O životińi (końu).* Te pod sobom końa ustavila, naprijed mu ni kročiti ne da. Nar. pjes. vuk. 2, 554. *i o čeļadetu na końu.* Naprijed ti ni kročiti neću, no ću dobra końa okrenuti. Nar. pjes. vuk. 2, 558.

2. KRÒČITI, krồčîm, *impf. krotiti. — Postaje od osnove* krotk *(vidi* krotak), *te uprav bi bilo* krotčiti, *kako je i pisano u naj prvom primjeru. —* xvii *i* xviii *vijeka (dosta rijetko).* Tolіš — krotčiš, dobrovoļiš. I. Bandulavić 299. Gospar ždribca, koga ļubi, kroči, da ga ne izgubi. J. Kavańin 509b. Daj razlog od tvoje ļutine, kako si je kročio. Đ. Rapić 16. Da živinu nepokornu kroči. J. S. Reļković 3.

3. KROČITI, kročim, *impf. graktati (o gavranu). — Onomatopeja: činiti glasom* kro kro. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Da prem vran na vrana kroči, ne zkluje vran vranu oči. P. Vitezović, cvit. 34.

4. KROČITI, kročim, *impf. oklijevati. — U Voltiģijinu rječniku:* ‚procrastinare, temporeggiare' ‚sich in die zeit schicken'. — *sasma nepouzdano.*

KRȌĆAHAN, krȍćahna, *adj. dem.* krotak. *U Belinu rječniku:* kroćahni ‚modestino, dimin. di modesto' 49b, *i u Stulićevu:* ‚aliquantulum mitis'.

KROĆAHAST, *adj. u Stulićevu rječniku uz* kroćahan. — *nepouzdano.*

KRȌĆAHAT, krȍćahta, *adj. vidi* kroćahan. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka, a iz ńega u Belinu* (kroćahti ‚modestino, dimin. di modesto' 491b) *i u Stulićevu (uz* kroćahan). Kroćahta diklice. Š. Menčetić 5. 131. 181.

KRȌĆAŠAN, kroćašna, *adj. vidi* kroćahan. — *U Stulićevu rječniku uz* kroćahan.

KROĆAŠAST, *adj. u Stulićevu rječniku uz* kroćahan. — *nepouzdano.*

KRÒĆÊŃE, *n. djelo kojijem se kroti. — Stariji je oblik* kroćenje. — *U Mikaļinu rječniku:* kroćenje, ukroćenje ‚domitura, domitus'; *u Belinu:* krotjenje ‚domamento, il domare' ‚domitura' 275b; *u Bjelostjenčevu; u Voltiģijinu:* kroćeńe *i griješkom* kročeńe.

KRÔJ, krȍja, *m.* habitus vestis, *način kako se kroji odijelo ili drugo što se šije. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima osim nom. i acc. sing., loc. sing.* krȍju, *u svoj množini kad se umeće* ev: krȍjevi, krȍjêvâ, krȍjevima, krȍjeve, *(voc.* krȍjevi?). — *Riječ je praslavenska, isporedi (stslov.* okroj, ukroj, *rus.* покрой, укрой), *češ. i poļ.* kroj. — *Jamačno je postalo od korijena* kri, *ali se ovaj ne da potvrditi;* kraj *je moglo postati od osnove* kroj. — *Između rječnika u Belinu* (‚taglio d'un abito' ‚vestis figura' 721a), *u Voltiģijinu* (‚taglio d' abito' ‚schnitt eines kleides'), *u Stulićevu* (v. krojeńe), *u Vukovu* (‚der schnitt' ‚sectum').

a. *u pravom smislu.* Odijeva ga čudno tkana zlatna svila dična kroja. G. Palmotić 3, 92b. Ugledavši lipu kabanicu tkala i kroja babilonskoga . . . And. Kačić, kor. 109. Crne kape kroja bugarskoga, ģeferdare kova mletačkoga, a dolame kroja skadarskoga, oštre ćorde kova latinskoga. Nar. pjes. vuk. 3, 319.

b. *u istom značeńu, ali u metaforičkom smislu.* Parke su tri sestre, kih prva život sfakomu čoviku ukroji, druga sestra jur ukrojen život sašiva, treta pake, kad čovik vik sfoj dovrši, sašiven kroj života raspara. P. Zoranić 65a. Drugi će zvon biti, drugi slog, drugi poj, i druge zvoniti trubļe ner glas moj; drugi stvor, drugi broj hrvatskim jezikom, druga sprav, drugi kroj, drugi red s prilikom. Đ. Baraković, vil. 373—374.

c. *u prenesenom smislu kao* oblik, kalup, način *itd. uopće. Vuk o ovakovijem značeńima piše:* Ni ‚kroj', ni ‚naprava', ni ‚vid' prema riječi ‚kalup' nije ništa. pism. 42, *odgovarajući V. Laziću koji bijaše pisao:* ‚Kalup je tur. kalъp, a sr. ‚kroj, naprava, vid', ńem. ‚form'. *u* Vuk, gram. i polem. spisi. 3, 139. *istina, sam je Vuk prije toga pisao:* Ako oće azbuku bez krpeža po kroju ili svojstvu jezika našega. gram. i polem. spisi. 2, 148, *ali i ovdje nije* kroj *u prenesenom smislu nego produļuje metaforu što je u* bez krpeža. *a) oblik, kalup.* Sjeđaše glava divna kroja. B. Radičević (1880) xiii. Ovo je velika zgrada bosanskoga kroja. M. Đ. Milićević, omer. 62. — *b) način.* A i ono što bi znao govoriti, zanosio bi po tuđ kroj. S. Ļubiša, prip. 105. — *c) moda.* Hoće živiti po naj novijem kroju uz plemenitaše. M. Pavlinović, rad. 123. Kroj ‚façon'. Hajdenak, naziv. 17. ‚mode'. 34. ‚tracht, kostüm, mode'. 56.

1. KRÒJÂČ, krojáča, *m. čovjek koji po svom zanatu kroji (i šije) odijela. — isporedi* krajač, šavac, terzija. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* krȍjāču, krȍjāči. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (krojač, koji kroji haļine ‚sartor, sarcinator, vestiarius') *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (‚sartor, sarcinator'), *u Vukovu* (‚der schneider' ‚sartor, vestificus'. cf. terzija, šavac). Nemoj krojiti haļina na drugijem budući ti brez ńih, kakono običaju činiti ubogi krojači. M. Radnić 443a. ‚Podi, kćeri za kro-

jača, dobro će ti biti'. ,Neću, majko, za krojača, neće dobro biti: u krojača tanka igla, gladna su mu đeca'. Nar. pjes. vuk. 1, 379. Ku j' *(košuļu)* krojilo do dvanajst krojača. Nar. pjes. istr. 2, 121. Krojač ne uzme nožice u ruke pa da komada čohu... Vuk, pisma. 66.

2. KRÒJÂČ, krojáča, *m. u Vukovu rječniku:* u ćurčija kratak i širok nož kojim kožu kroje ,ein schneidewerkzeug der kürschner' ,culter quidam pellionum'. — *Ista je riječ što* 1. krojač *s jedinom razlikom što je u ovom drugom značeńu nešto neživo, te je zato acc. sing. jednak (i po akcentu) s nom. sing.*

KROJÁČEV, *adj. koji pripada krojaču. — U Stulićevu rječniku:* ,sartoris, ad sartorem spectans', *i u Vukovu:* ,des schneiders' ,sartoris'.

KROJÀČICA, *f. žensko čeļade što po svom zanatu kroji i šije (obično ženska odijela). — U naše vrijeme u Lici, a između rječnika u Stulićevu* (,quae suit'). ,Vješta e Soka svačemu, ka' ti ona skroji aļinac ali benevreke, svedno stoje na tebi ka izrasli; es, brate, prava krojaćica, da joj para nema'. J. Bogdanović.

KROJAČIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Boca 17.

KRÒJÂČKÎ, *adj. koji pripada krojačima. — Između rječnika u Stulićevu* (,sartorum, ad sartores spectans') *i u Vukovu* (,schneider' ,sartorum'). Krojačka daska, na ńoj čizmar kroji. Valpovo. D. Hirc.

KRÒJÊŃE, *n. djelo kojijem se kroji. — U Stulićevu i u Vukovu rječniku.*

KRÒJILA, *f. vidi* krojilica. — *U Stulićevu rječniku:* krojila *ili* krojilica ,mulier quae pannum scindit (vestibus conficiendis)'. — *nepouzdano.*

KRÒJILICA, *f. žensko čeļade što kroji. — U Stulićevu rječniku kod* krojila.

KRÒJÎĻA, *f.* žensko koje kroji haļine. M. Pavlinović.

KRÒJITI, kròjîm, *impf. strići ili rezati što (tkańe naj češće, kožu, hartiju itd.) na ńeke oblike tako da se komadi mogu zajedno sašiti ili drukčije sastaviti u jednu cjelinu (n. p. odijelo od tkańa, obuća od kože, kutija od hartije itd.). — Akc. se mijeńa u praes. 1 i 2 pl.:* krojimo, krojite, *u aor. 2 i 3 sing.* krồjî, *u impt.:* krồj, krồjmo, krồjte *(u Dubrovniku impt. ne gubi* i *i ne mijeńa akc.:* kròji, kròjimo, kròjite; *tako je još gdje, vidi prvi primjer iz* Nar. pjes. istr. *kod* 1, a, *b) aa)), u part. praet. pass.* krồjen. — *Postaje od* kroj *nastavkom* i. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kroiti *(t. j.* krojiti), *rus.* кроить, *češ.* krojiti, *poļ.* kroić. — *Između rječnika u Vrančićevu* (,rigare'), *u Mikaļinu* (krojiti, skrojiti haļinu ,scindere seu facere vestem'), *u Bjelostjenčevu* (krojim, v. krajam), *u Voltiģijinu* (,tagliare panno, tela ec.' ,schneiden'), *u Stulićevu:* ,pannum scindere (conficiendis vestibus)'; *u Vukovu:* ,zuschneiden' ,seco ad formulam'.

1. *aktivno.*

a. *u pravom smislu.*

a) objekat je ono što se striže ili reže, n. p.: aa) tkańe. Zovite terzije, neka svilu kroje. Nar. pjes. vuk. 1, 107. Krojte sukno po katanski. Jačke. 188. — *bb) koža.* U ćurčija kratak i širok nož kojim kožu kroje. Vuk, rječn. *(vidi* 2. krojač).

b) objekat je cjelina što postane kad se sastave komadi (ako se izriče ono što se striže ili reže, obično stoji u gen. s prijedlogom od), *n. p.: aa) odijelo, haļine ili koji osobiti haļetak.* Crno rušce kroj. M. Vetranić 2, 316. Nemoj krojiti haļina na drugijem... *(Krojači)* kroje odjeću drugijem... Kroj odjeću sam sebi. M. Radnić 443a. Krojiš sebi odiću. J. Filipović 1, 61b. Tko od zla sukna svite čini, dvaš na godište kroji. (D). Poslov. danič. Krojaše i šijaše aļine. M. Zoričić, zrc. 108. Zove k sebi bulgarske terzije, da mu kroje sa zlatom aļine. And. Kačić, razg. 37a. Za godinu prosio đevojku, a za drugu haļine krojio. Nar. pjes. vuk. 1, 581. Krojimo si robu na junačku. Nar. pjes. istr. 1, 8. I uvek je za obojicu krojio podjednake haļine. L. K. Lazarević, on zna sve. 13. — Tko im uprede i košuļe kroji. M. Držić 145. Ku j' *(košuļu)* krojilo do dvanajst krojača. Nar. pjes. istr. 2, 121. Djever snaši svilen kavad kroji. Nar. pjes. vuk. 1, 313. Sutra ću krojiti kod šavca *(t. j. dati šavcu da kroji)* crvenu dolamu. S. Ļubiša, prip. 266. Da bi te majka vesela gojila, a još veselije svitice krojila. Nar. pjes. istr. 4, 18. Od damaške dici kroji kape. M. A. Reļković, sat. E1b. Tko l' atove tovit vladikove, tko l' široke krojiti rukave? Osvetn. 2, 155. U Jelice mila svekrvica, ona će joj pelene krojiti. Nar. pjes. vuk. 1, 606. — *bb) što drugo što se načińa od tkańa.* Svilen tebi barjak kroje. J. Krmpotić, pjesma. 14. — *cc) obuća i drugo što se čini od kože.* Jer on *(čižmar)* kroji sve od dobre kože. M. A. Reļković, sat. E2a. Od kože joj krojili opanke. Nar. pjes. herc. vuk. 47. Sjeći crvenu oputu na dugačko od jedne kože kaže se krojiti. *(vidi* kaišati). Ļ. Stojanović.

c) objekat se ima u misli (obično je isti što je kod a) aa) i b) aa)). Šavci da do ženskijeh bječava i kroje i šiju i krpe. M. Držić 213. Majstori ki na svitu krojeć, kradoše inom' svitu. J. Kavańin 442b. Nije ga bilo doma kad mu su krojili. (Z). Poslov. danič. Zamolih ga *(terziju)* da prida mnom kroji. M. A. Reļković, sat. E1b. Koji se samo zove terzija, a ne zna ni krojiti ni šiti. D. Obradović, živ. 62. Ne vaļa u ta dan putovati, krojiti ali rabotati. I. A. Nenadić, nauk. 112. *(Kućanica)* nek zna krojit i s razlogom rizat. J. S. Reļković 388. Dva puta mjeri, a treći kroj. Nar. posl. vuk. 57. Jednom mjeri, drugom kroj. 113.

b. *može se shvatiti kao da nije u pravom smislu, kad se reže što tvrdo n. p. željezo.* Svedezi imadu strojeva, kojimi kroje žeļezo. M. Pavlinović, rad. 77.

c. *u prenesenom smislu, sjeći (sabļom u boju).* Naļuti se Grčiću Manojlo, šćepa mača u lijevu ruku, pa poćera Staroga Novaka. mili Bože! ćuda velikoga! da je kome stati pa gledati, kako kroji kapu vučetinu, kako c'jepa suru međedinu! Nar. pjes. vuk. 3, 32. *isporedi 2 pri kraju i* 3, a.

d. *u prenesenom i metaforičkom smislu, izmišļati (češće zlo nego dobro).* Stevan stane krojiti način, kako bi napao i opalio Mletke. S. Ļubiša, prip. 83. Što bismo mi sami pred očima mačke krojili? M. Pavlinović, razg. 10. Dočim s vama crnu kafu srču, trista nama kroje polašćica. Osvetn. 3, 58. Okrutnik u dvori dane broji, u ńih zloće kroji. 4, 67.

e. *u ovom primjeru može biti značeńe kao kod* d, *ali vaļa da se dodaje i značeńe: lagati (isporedi* prišiti). Nek Kopernik i ini kroju da se zemļa vrti. J. Kavańin 476b.

2. *pasivno.* Na glavi mu mitra od bisera, kojano je u Mleci krojena. And. Kačić, razg. 181a. Koji prvi na muštuluk dođe, ńima čohu

nekrojenu daje. Nar. pjes. vuk. 2, 37. I imade divan-kabanica kojano je u Divnu krojena. Nar. pjes. vuk. 3, 431. Stane careva šćer provati košuļu i drugo ostalo, ... sve joj pođe kao da je o ńoj krojeno. Nar. prip. vuk. 128—129. — *U ovijem je primjerima u prenesenom smislu (isporedi* 1, b). Nisu samo, koliko je za hranu dosta, krojeni novci, nego mlogo obilatije. A. Kanižlić, kam. 805. Kad je bunar iskopan, il' bio drvom krojen il' uzidan cio, il' brez svakog obkola i zida ... J. S. Reļković 292.

3. *sa se, pasivno. u dva primjera.*

a. *isporedi* 1, b. Kod uļišta nek daska imade, gori širja, na dvi noge stoji, doli kļuna prilikom se kroji. J. S. Reļković 240.

b. *vidi* 1, d. Obaznaše da njeke stvari o došastvu kraļevstva i sina Božjega krojahu se. S. Rosa 101b.

KRȌJÎVO, *n. u naše vrijeme.*

a. *tkańe (koža itd.) što se kroji (šije ili reže). — U Stulićevu rječniku:* ‚pannus scindendus (vestibus conficiendis)'.

b. *krojeńe.* Prede su *(žene u Sarajevu)* tkale platna, a sad je to zamijeńeno ... krojivom i šiveńem. V. Bogišić, zborn. 120.

1. KRÔK, krȍka, *m. vidi* korak *(prema* kročiti *vaļalo bi da znači: dugi korak, ali se to ne poznaje po primjerima). — Jamačno je srodno s* korak *i* krak; *i* krok *može biti praslavenska riječ, isporedi češ.* krok; *vidi i* kročiti. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚passus, gressus'). Koji pravodni učinili s kolijepke su krok do groba. B. Betera, ćut. 86. Da put slave krokom idem. I. Đorđić, salt. 49. Sjedi Mirko na pomolu bojnu, niz počinu utočio kroke. Osvetn. 2, 112. Nije hiće dobitnici vojsci, ona grede krokom lagahnijem. 7, 37. A deda laganim krokom ode manastiru. M. P. Šapčanin 1, 140.

2. KROK, *m. vidi:* Krok, konopac kojim se opašu ribari kad vuku mrežu na kraj. Slovinac. 1880. 389. Svaki drug ima oko sebe jedan pas. ovaj je kad spleten od konopa, a kad od debele pripredene kanave koju zovu: ‚svilaci'. spleten je na nalik pletenice ženskijeh kosa i zovu ga ‚krok'. L. Zore, rib. ark. 10, 357. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚fune da tirar la rete' ‚rotium funis' 334a) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (v. vuže), *u Stulićevu* (‚funis quo piscatores cinguutur retibus trahendis').

3. KROK, *m. vidi* cafran, coforan. Krok, crocis (Vujičić), Crocus sativus L. B. Šulek, im. 175.

1. KROKAJ, *f. u Stulićevu rječniku uz* (2.) krokaj. — *nepouzdano.*

2. KRȌKÂJ, krȍkaja, *m. vidi* krok, korak, *isporedi* korakaj. — *U pisaca Dubrovčana* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚gradus, gressus') *s dodatkom da se nahodi u Gundulića (?).* On krokaja gorostasna putom hrli. I. Đorđić, salt. 54. Četr tisuće krokaja. 309. Krok = krokaj ‚passo'. 503. Čaša od radosti čeka tebe; evo je, stupi jedan krokaj, pit ćeš je za vavijek. A. Kalić 134. Kad imam učinit naj trudńi krokaj, naj pogibnu prodol priskočit. 138. Veselo, veselo, ne ostaje nego jedan krokaj samo. 432.

KRȍKALO, *m. u naše vrijeme u Srijemu, vidi:* U oči svadbe dođe kod Srbaļa jedan čovjek i jedna žena, koji dobiju ime ‚krokalo' i donesu u kuću đevojke različita jela, kao brašna, soli, mesa, vina, paprike itd. *(u Staroj Pazvi).* V. Bogišić, zborn. 251. Kròkalo od krȍčiti: u Srijemu žena i muž koji donose u jelu darove djevojci prije vjenčańa. D. Šurmin. — *isporedi* krcan, krckalo.

KRȍKATI, krȍčêm, *impf. vidi* graktati, groktati. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Kroču vrani. I. A. Nenadić, šambek. 12.

KROKOČEVO, *n. ime selu.* — XIII *vijeka.* Selo Krokočevo. Spom. stoj. 8. (1254—1264).

KROKȍDIL, KROKȍDIO, *m.* crocodilus, *velika proždrļiva životińa nalik na guštera, što živi u rijekama i na suhu. imadu je nekolika roda. — U Bjelostjenčevu rječniku:* krokodil. kukudrio, kukudrilo ‚crocodilus' *i u Jambrešićevu:* krokodil ‚crocodilus'. — *I u pisaca našega vremena, vidi u Šulekovu rječniku kod* krokodil. — *Uzeto iz ńemačkoga jezika.*

KROKOŠNA, *f.* vrsta zagorske bijele loze. M. Pavlinović.

KROKȍTATI, krȍkoćêm, *impf. vidi* kreketati. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Žabe gńusne da krokoću ... J. Kavańin 79b.

KRȍKTATI, krȍkćêm, *impf. vidi* groktati. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Propivaše do sad nime ptice krokčoći *(griješkom mj.* krokćeći). A. Kanižlić, kam. 443.

KRÔĻA, *f.* krojiļa, žensko što odjeće kroji. M. Pavlinović.

KROM, *praep. s gen. osim, vidi* kromje. — *U ńekijeh pisaca* XIX *vijeka (nije narodna riječ).* Nek poznadu da još ima slasti i sjem mleka i krom majke sîsâ. S. Milutinović, trojebratstvo *(u Biogradu* 1844). 8. Nit' je kadgod on slušao koga krom samoga Karađorđa svoga. 32. Da nikoga ukraj mene ne bi krom gorice, kamena i noći. B. Radičević 1 (1847), 157. I krom vojna ńezine srdašce i ne znade za drugo sunašce. 2 (1851), 29. Al' tko da joj pripomogne jadu krom onoga koji gromom kreće? Osvetn. I, 20. Imam l' ikog za osvete druga, krom Novice u razboju živa? 2, 137.

KRȍMČIJA, *f. vidi* krmčija. — *U naše vrijeme.* Proto nije imao druge ḱnige nego kromčiju. V. Bogišić, zborn. 183. Evo jedan primjer iz kromčije nedavno izdane na Cetińu ... 203.

KROME, *vidi* kromje.

KROMEČAN, kromečna, *adj. vidi* kromješńi.

KRȍMID, *m. grč.* κρομμύδιον, *novogrč.* κρομμύδι, *crni luk, isporedi* Kromidije, kromiti luk. — *U rukopisu* XIV *ili* XV *vijeka u kojemu kao da znači svaku vrstu luka (ali vidi i* Kromidije), *pa opet u naše doba kao narodna riječ. — Između rječnika u Vukovu:* crni luk ‚die zwiebel' ‚cepa' *s dodatkom da se govori u Podgorici.* Kromidь bôli svari. Sredovječn. lijek. jag. starine. 10, 111. Kromid, Kromiti luk (ugr. κρομμύδι) Vuk, Allium cepa L. B. Šulek, im. 175.

KRȍMIDIJE, *m. u priči izmišļeno ime za crveni luk kao da je čeļade, prema* kromid *(vidi).* — *U rukopisima* XVI *i* XVII *vijeka pisanima crkvenijem jezikom.* Prijde kъ ńemu Kromidije sъ bagrênnoju odeždeju ... sъ klêtvoju velikoju tomu izroče: ‚Tako mi ... brata mojego Česnoluka belago! ...' Starine. 2, 312.

KRȍMITÎ LȖK, *m. crni luk, vidi* kromid. — *U Vukovu rječniku:* vide kromid *s dodatkom da se govori u Boci.*

KROMJE, *praep. i konj. uprav loc. sing. od* kroma, *kraj, te je prvo značeńe adverbijalno: na kraju, dakle: izvan. — U našemu jeziku nema supstantiva* kroma, *ali je riječ praslavenska,*

isporedi stslov. kroma, *rus.* крома, *gorńoluž.* kroma, *dońoluž.* kšoma. — *Piše se* kromê *i* krome *(po istočnom govoru) u knigama pisanima crkvenijem jezikom, i tako opet od* xviii *vijeka u našem jeziku, ali nije riječ narodna.* — *Kao prijedlog ima i kraći oblik* krom (kromь *u crkvenom rukopisu* xiv *vijeka, vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* kromê). *vidi* krom. — *Riječ je praslavenska* (kromê *i s kraćijem oblikom* kromь), *isporedi stslov.* kromê, *rus.* кромѣ, *češ.* kromě, krom, *poļ.* kromia, krom. — *Između rječnika u Daničićevu* (kromê ,extra; praeter; sine').

1. *praep. s genetivom.*

a. extra, procul ab, *izvan, daleko od (isprva adverab). u naj prvom je primjeru drugo značeńe; u druga se dva ne zna jeli prvo ili drugo.* Vь tuždej stranê i kromê ļudij svojihь. Domentijan[b] 205. Kromê svojego ωtьčьstva ωzemļьstvovani byše. Okáz. pam. šaf. 53. Jegda razumêše jako kromê drьžavy togo sutь . . . Danilo 346.

b. praeter, *predašńe značeńe (izvan) preneseno postaje isto kao kod* osim. Ωtь inudê da ne bude kromê crьkve hilandarskyje. Mon. serb. 138. (1348). Da imь je svoboda ωtь vsêhь danij gospodstva mi kromê unčь. 334. (1405—1427). Nemojte nas zaboraviti zašto teško stradamo sa vasake strane a pomoći nemamo ni odkude krome Boga. Glasnik. ii, 3, 91—92. (1708). S Molerom je tu bio krome ostalije znatnije Srpčića i pop Sava. S. Milutinović, ist. srb. 289. ,Majka moja Anica' priča sam Đerasim *(Đorđević)* ,nikakvog drugog jezika nije znala, jadnica, kromje *(u originalu jamačno* kromê) svoga materńega vlaškog govora'. M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 153.

c. praeter, *može predašńe značeńe postati isto kao kod* suprot, protiva. *tako je u ovom primjeru:* Ωplênivь selo krome voļe careve. Zak. duš. pam. šaf. 45.

d. sine, *od* izvan *ili* daleko *postaje značeńe isto kao kod* bez. O byvšej kromê brani pobêdê. Domentijan[b] 114.

2. *conj.* praeterquam, *u značeńu kod* 1, b *(osim) može se upotrebiti i pred (okrńenom) rečenicom, kao* nego samo. I naj gore selo zna na čemu stoji, a mi ne znamo, krome jedno ciglo znamo što ste nam obećali. Glasnik. ii, 3, 89. (1708). I daļe ništa neću govoriti, kromje *(ovako je štampano, ali je jamačno u rukopisu* kromê) malo navesti mu sovjete *(jamačno pisano* sovête) Vaše. *(Pismo Avrama Petronijevića god.* 1835) *u* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 38.

KROMJEŠŃI, *adj. spoļašńi, vański.* — *Postaje od* kromje. — *Riječ je stslovenska* (kromêšьńь) *i crkvena kojom se prevodi biblički:* τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον ,tenebrae exteriores' *(u Vuka:* tama naj krajńa). matth. 8, 12. 22, 13. 25, 30 *itd.* — *Nije nigda postala narodna riječ.* — *Između rječnika u Daničićevu* (kromêšьńь ,exterior'). Vь kromêšьńeje tьmy. Domentijan[a] 290. Vь tьmu kromêšьńuju. Glasnik. 15, 269. (1348?). Otь kromêšьńeje tьmy. Danilo 260. — *U knizi glagoļskoj* xvi *vijeka mj.* š *ima* č, *a mj.* ń *ima* n *(moglo bi se čitati u glagolici i kao* ń, *ali se potvrđuje i ruskijem oblikom* кромѣшный). Vrzite ga v tmu kromečnuju. Korizm. 23[b]. Zovu se tme kromečne, zač je pakal vanka od svakoga blaženija i milosti. 23[b]. Povalite ih va tmu kromečnuju. 42[a].

KROMPAČ, *m. u Bjelostjenčevu rječniku:* v. krumpač.

KROMPAV, *adj. u Bjelostjenčevu i u Voltiģijinu rječniku: (u oba)* v. krumpav.

KRÒMPÎR, krompira, *m. vidi* krtola. — *isporedi* krumpir. — *Od ńem.* grundbirn. — *U naše vrijeme po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Vukovu*[3]: [krompir *(bez akc.)* vide krtola] *(dodano od izdavalaca).* Oude su divojke ke kopaju krompir. Nar. pjes. istr. 2, 168. Sava povadi krompire, pa u trap. Nar. prip. vuk.[2] 276. Krompiri su od skora poznati i vrlo se malo siju. Vuk, dan. 2, 103. Kupiti ili perecu ili đevrek ili šećerni krompir. M. Đ. Milićević, des. par. 63. Krompir (ńem. grundbirn), Solanum tuberosum L. (Brek). B. Šulek, im. 175.

KRONIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Toša Kronić. Šem. prav. 1878. 44.

KRȌNIKA, *f. osim rječnikâ svagda pl.:* krȍnike, *tal.* croniche *(od lat.* chronica, *a ovo od grč.* τὰ χρονικά), *pripovijedańe prošlijeh događaja u kojemu su ovi poređeni gotovo samo po vremenu a ne po svezi u kojoj su jedan s drugijem.* — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kronika, pripećeńa letna, izpisańa letneh prigod ,cronica, annales') *i u Voltiģijinu* (,cronica, cronaca' ,kronik'). — *U svijem primjerima, osim naj posļedńega, istorija reda svetoga Frane.* Zlamenja koja u kronikah male bratje uzdržo se . . . F. Glavinić, cvit. 184[b]. Tako se štije u kronika*(h)* svetoga našega reda. I. Ančić, svit. 29. U kronika našega reda štije se... J. Banovac, pred. 111. Štije se u kronika svetog' otca Franceška, da . . . razg. 142. Imala si *(Slavonijo)* prid ovim junako, kako kaže pismo i kronike. M. A. Reļković, sat. B4[b].

1. KRȎP, *m. vrela voda, vidi i* ukrop. — *Vaļa da je ista osnova što je kod* kropiti. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (krop, vruća ili vrela voda ,undans aqua, fervens l. fervida') *gdje se naj prije nahodi, u Voltiģijinu* (,acqua bollente' ,siedendes wasser'), *u Stulićevu* (v. pokrop, *dakle s drugijem značeńem:* kropļeńe, *ali ovo nije pouzdano).* Krȏp ,aqua fervens', gen. krȏpa. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 8.

2. KROP, *m. vidi* kmin. — *Radi postańa vidi* 1. kopar. Krop, Carum carvi L. (Sabļar). B. Šulek, im. 175.

KRÒPILO, *n. orude za kropļeńe vodom krštenom.* — *U Belinu rječniku:* ,aspergola, stromento per uso d'acqua santa' ,aspergillum' 108[a]; *u Voltiģijinu:* ,aspergola' ,sprengwedel'; *u Stulićevu:* ,instrumentum quo aliquid aqua aspergimus'.

KROPIŃA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Kropińi. Sr. nov. 1868. 421.

KRÒPIONICA, *f. sud ne vrlo dubok u kojemu se drži (u Katolika) voda krštena; ako je velik, obično je od kamena, a maleni može biti i od srebra ili od zlata.* — *-o- stoji mj.* l. — *Od glagola* kropiti (kropilnica *od part. praet. act.).* — *U Belinu rječniku:* ,il vaso dell' acqua benedetta' ,amula' 27[b]; ,pila d' acqua santa' ,pila aquae lustralis' 566[a]; *u Voltiģijinu:* ,pila, vaso di pietra' ,weihbrunnkessel'; *u Stulićevu:* ,vas aquae lustralis (parietibus plerumque adfixum').

KRÒPITI, kròpîm, *impf.* conspergere; stillare. — *isporedi* škropiti. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* kropímo, kropíte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* krȍpî, *u part. praet. pass.* krȍpļen. — *Riječ je baltičko-slavenska, isporedi stslov. i češ.* kropiti, *rus.* кропить, *poļ.* kropić, *lit.* krapinti. — *Između rječnika u Belinu* (,asperger con stille di goccie, fango e simili o con l' aspergola' ,aspergo' 108[a]), *u Bjelostjenčevu* (kropim, v. škropim), *u*

Voltiģijinu (,aspergere, spruzzare' ,anspritzen'), *u Stulićevu* (,aspergere, conspergere etc.'), *u Vukovu* (,spritzen' ,aspergo').

1. *prelazno*, conspergo, *poļevati bacajući što žitko tako da pada kapļicama. ono što se lijeva (baca kapļicama) ili oruđe kojijem se baca stoji u instr. — može ne biti objekta (vidi* a, *a) bb)).*

a. *aktivno.*

a) subjekat je čeļade.

aa) uopće. Tudešci zasjedu ti mi, počnu s njekih gvaceta, a specijom t' ih krope za otvorit apetit. M. Držić 262. Kovač ogań vodom kropi, da ga vrûćêga učini. (D). Poslov. danič. U kovača čim vatru krope. Vuk, rječn. *kod* kvasilica.

bb) često kod službe Božje, crkvene, kad se ovako poļeva vodom krštenom, svetom vodicom, u staro doba krvļu zaklane životińe kod posvetilišta. I kropin jih i posvećujem s krvju. P. Radovčić, ist. 211. Uzimaše posvetiteļ kitu sipanta, . . . pak ńom zamočenom u krv od živine na čas Bogu zaklane, aliti u vodu zamućenu pepelom iste živine izgorjene vrh otara kropijaše puk. I. Đorđić, salt. 168. Ksaverio kropi ih vodom blagosovļenom. B. Zuzeri 405. — *Bez objekta.* Eliakim, veli pop od Jerosolime, noseć smočen isop kropļaše. M. Marulić 58. Na sva četiri vrata od grada stupa, kropi. A. Kalić 545. Sveštenici kropiše krvļu. Đ. Daničić, 2dnevn. 30, 16.

cc) u prenesenom ili u metaforičkom smislu, suze se shvaćaju kao ono čim čeļade sama sebe poļeva. Prsi svoji suzami kropiti. F. Vrančić, živ. 41. Lišca kropi, uz štucańe hropi, ļuto cvijeli, crna kune dana. Osvetn. 4, 17.

b) subjekat je ono čim se poļeva. — U jedinom je primjeru smisao prema a) cc). Ter, da me *(suze)* utope sa svima ne mogu, da svakčas li krope lica mi nebogu. H. Lucić 207.

b. *sa se, refleksivno. (Końic)* bijelu hita pjenu na ramena, a potom se kropi do stremena. Osvetn. 3, 9.

2. *neprelazno*, stillare, manare, rorare.

a. *puštati iz sebe što žitko što pada kapļicama. subjekat je što neživo; što pada stoji u instr.* Nebo će ńegovo kropiti rosom. Đ. Daničić, 5mojs. 33, 28.

b. *subjekat je ńešto žitko, glagol znači: padati kapļicama.* Sve nebo poklopi oblak s tmasta lica, iz ńega dižd kropi. M. Marulić 31. Jutrńa rosica iz vedra gdi kropi. M. Vetranić 1, 92. — *U jednom primjeru našega vremena ima s ovijem značeńem refleksivno* kropiti se. Pa s oluje ronke suze bruje što se krope oko žrtvenika. Osvetn. 5, 28.

KRȌPIVA, *f. kopriva. — Ima u starom rukopisu pisanome crkvenijem jezikom* (F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* kropiva). — *Postalo je premještańem slova od* kopriva *još u staro doba, isporedi nslov.* kropiva, *rus.* крапива. — *Između rječnika u Stulićevu:* v. kopriva *s dodatkom da je riječ ruska.*

KROPĻANICA, *f.* vrst vinove loze bijela grožđa (Dalmacija, Danilo). B. Šulek, im. 175.

KRÒPĻÊŃE, *n. djelo kojijem se što kropi. — Stariji su oblici* kropļenije *i* kropļenje. — *Između rječnika u Vrančićevu* (kropļenje ,aspersio'), *u Belinu* (kropļenje ,l' aspergere, aspergimento' ,aspersio' 108[a]; ,spruzzamento, bagnamento leggiero' ,aspersio' 703[a]), *u Stulićevu* (kropjeńe ,aspersio, conspersio etc.'), *u Vukovu, u Daničićevu* (kropļenije ,aspersio'). Kropļenijemь svetyjo vody. Domentijan[b] 200. K Isusu, posredniku zavjeta novoga, i krvi kropļeńa. Vuk, pavl. jevr. 12, 24. Jakov metnu . . . spomenik od kamena i pokropi ga kropļeńem. Đ. Daničić, 1mojs. 35, 14. Kropļeńe pločńaka uličnoga. Zbornik zak. 1870. 157.

KRȌSAN, *vidi kod* 1. kroz. 3. a.

KRȌSCJEĆ, *praep. vidi* kroz.

1. KRȌSNA, *f. vidi* 2. krosna.

2. KRȌSNA, krȍsânâ (krȍsnî), *n. pl. stan, razboj. — U ńekijem je rječnicima zabiļeženo da je jednina ženskoga roda, ali se to ni primjerima ni isporedivańem drugijeh jezika ne potrrđuje; samo je u jednom primjeru našega vremena (iz Timoka u Srbiji) žensko, ali u drugom značeńu (vratilo):* Baba Dona iz sela Selačke u Timoku ovako baje od usova (micine): ,Pošao usov s krosnom (vratilom) na vojsku . . .' M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 265. — *Jednina* krosno *u prijevodu staroga zavjeta na stslovenski jezik stoji na jednom mjestu:* 1reg. (1sam.) 17, 7 *prema grč.* μέσαχλον *i lat.* liciatorium (F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* krosno), *znači dakle: vratilo. može se pomisliti da je po tome što su u stanu dva vratila množina* krosna *dobila značeńe: stan, premda bi uprav trebalo da je dual. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krosna *(u Miklošićevu je rječniku sing.* krosno, *kao što smo sprijeda kazali, s drugijem značeńem; ali je drugi primjer* krosna *pl. sa značeńem: tkańe), rus.* кросно *i češće pl.* кросна *(i* кросны), *slovački i poļski* krosna *n. pl.; ispoređuje se lit.* krasė, *velika stolica, što bi bilo uprav u svezi s rus.* кресло, кресла. — *Nepoznata postańa, može biti srodno s* krošńa. — *Između rječnika u Mikaļinu* (krosna, stan ,textrina'; brdo od krosan ,pettine di telajo' ,pecten' 30[b]), *u Belinu* (krosna, *gen.* krosni, n. pl. ,telajo o telaro, strumento da tessere la tela' ,telarium' 725[a]), *u Voltiģijinu* (f. ,telajo' ,weberstuhl'), *u Stulićevu* (krosna, f. pl.! ,textrina vel textrinum' *s dodatkom da je riječ ruska); u Vukovu:* f. (u Hrvatskoj u Kršćana) vide razboj. — *Gen. pl.* krosana *zabiļežen je po Mikaļinu rječniku (u kome je kraći oblik* krȍsân), *a* krȍsnî *po Belinu.* Ostave t' krosna i teg, sulac pričnu zbirat. M. Marulić 160. Ki nauk mogu dat krosna, i jagla, i ruka. H. Lucić 287. Ta prede, ta snuje, ta krosna odbira. Đ. Baraković, jar. 27. A nigda čagodi ona nabiraše, a nigda za krosni, a nigda sijaše. Oliva. 52. Tkalac teče, pojaše, krosna nosi na rame. Nar. pjes. istr. 4, 22. Krȍsna, pl. ,machina textoria', gen. krȍsan. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 4. Krosna, krosnah *(sic)*, tkalački stol u okolici Samobora; ,webestuhl'. u Hrvatskoj. F. Hefele.

KROSNAT, *adj.* širokih plećiju. na Rijeci. F. Pilepić.

KRȌSNATI, krȍsnâm, *impf. a)* tući praznimi krosnami; kad su pune krosne, tad se tka; *b)* kad u maslinskom mlinu nema ništa pa se vrti, on krosna u kamenici. — Krosna se čeļadetom, kad mu se trupom na mrtvo mlati. — Prenosno: prazno klapati. M. Pavlinović.

KRȌSNICA, *f. dem.* krosna, *vaļa da znači kakvo tkańe. — Na jednom mjestu* XIV *vijeka.* Sej kńige napravi tepačija Batalo . . . i okovavь je srebromь i zlatomь i odivь krosnicomь . . . Starine. 18, 231. (1393).

KRȌSRED, *praep. vidi* kroz *i* sred.

KROSUĻA, *f. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 33.

KROSUĻICA, *f. ńeka biļka.* Krosuļica, An-

tbriscus cerefolium Hfm. (Sabļar), v. Krofulica. B. Šulek, im. 175.

KROŠIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Pred Gašparom Krošićem. Mon. croat. 268. (1572).

KROŠNIKA, *f. na jednom mjestu* XVII *vijeka, kao dem.* krošńa. Priliku *(t. j. kip)* zatvori u jednu krošniku. M. Divković, zlam. 18b. *vaļa da je štamparska pogreška i da treba čitati* krošńicu.

1. KRȌŠŃA, *f. vidi* koš, a *i (velika)* kotarica. — *vidi i* krošńe. — *Može biti riječ praslavenska* (krošńa *ili* krosna?), *isporedi (stslov.* krośnica *ili* krošńica?), *bug.* krosna *(kolijevka), rus.* кромня, *češ.* krosna. — *Nepoznata postańa (vidi i* 2. krosna); *ispoređuje se s novovńem.* krächze, *bav.* krachse, kraxe. — *U našemu se jeziku javļa od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (krošńa, koš ,corbs, sporta'; krošńa od gnoja ,corbis dossuaria'), *u Belinu* (,canestrone grande' ,corbis magna' 165a; ,cesta' ,cista' (,propriamente cestone') 187b; ,cofano, corbello' ,cophinus' 198a; ,panaro, canestro' ,panarium' 537b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* krošna, v. košara), *u Voltiģijinu* (,panaro, canestro' ,brodkorb'), *u Stulićevu* (,cophinus, corbis, sporta'), *u Vukovu:* (u Dubrovniku i daļe k jugu) vide kotarica.

a. *uopće.* Ruke ńegove u krošńi služiše (,manus ejus in cophino servierunt'). B. Kašić, rit. 349. psal. 80, 7. Svim sedamdeset Akabovim sinovom glave odsikoše, staviše i*(h)* u krošńe i poslaše i*(h)* k Jeu na dar. A. d. Bella, razgov. 96. Pod krošńam priteškijeme služeć (,in cophino servierunt'. psal. 80, 7). I. Đorđić, salt. 279. Sveti Gundisalvo . . . jednu krošńu kruha bila kako snig prokle. J. Filipović 1, 198b. Osta dvanajest krošańa ulomaka. 3, 318b. Hvali se, krošńo, er te imam prodat. (D). Rukom je trijeba sijat a ne krošńom. (D). Poslov. danič. Zamota ga u postav, i metnu ol' ti ostavi u jednu krošńu. M. Zoričić, zrc. 35. Ulomâk nakupiše dvanes krošańa. S. Rosa 93b. Spustan niza zid u krošńi. And. Kačić, kor. 365. Neću reći da pleteš od slame krošńu. J. S. Reļković 284. Punanu jednu krošńu sve starijeh opanaka. Nar. prip. vrč. 5. Gonio nekakav čoek na magarcu dvije krošńe punane lonaca. 76. Uzme krošńu . . . spuste opet krošńu u jamu. Nar. prip. bos. 1, 19. Sakupi ćumur i strpa u dvije krošńe. 1, 81. U krošńi nosi ručak, a na uprt kolijevku. V. Vrčević, niz. 116. Krošńa znači: kotarica *(u jugozapadnijem krajevima Srbije).* M. Đ. Milićević, s dun. 108. Uvalio bi noge u krošńu strugotina. M. Pavlinović, rad. 21. — Krošńa, u čem voze na kolima kući kukuruz, snopove, krompir i slično. Kovnić na Krku. — Kod nas svaka kuća mora da ima krošńu, jer bez ńe ne može da se unese pļeva s guvna niti se može iz kotarine nositi zimi slama u jasle, a da se ne prosipļe. krošńe pletu seļani sami od ļeskovih grana a nalik su na čašu, a ńima mjere koliko n. pr. trebaju piće na dan, ili posude jedan drugome. ,Ja sam unio deset krošańa pļeve, a ti nijesi ni prismrdio k ńoj'. u Dobroselu. M. Medić.

b. *košnica.* — *U Mikaļinu rječniku:* krošńa od pčela, košnica ,alvearium, alveare, apiarium, cella apum, loculamentum', *i u Bjelostjenčevu: (kajkavski)* krošna, v. košic, 3 *(vidi* košic, d).

c. ,krošńa' zove se u bosanskoj Krajini opleteno kao košnica ali šire; zapińe se pored vode te se hvataju divļe patke. M. Ružičić.

2. KROŠŃA (?), *f. vidi* 2. krosna. — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* krošna, v. stan.

3. KROŠŃA, *f.* naziv za krošńastu žensku. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Bome tebi us tu krošńu nije studeno'. J. Bogdanović.

1. KRȌŠŃÂR, krȍšńára, *m. čovjek što plete krošńe.* — *U naše vrijeme u Lici, a između rječnika u Stulićevu* (,cophinorum artifex'). Krošńar ,korbenmacher'. J. Bogdanović.

2. KROŠŃAR, *m.* suvrst hrasta (Vukotinović). B. Šulek, im. 175.

KRȌŠŃAST, *adj. u Vukovu rječniku:* n. p. drvo, t. j. široko (gore u granama) ,ästig' ,ramosus' *s dodatkom da se govori u Srijemu.* — *Postaje od* krošńa *(širok kao krošńa).* — *U Lici o ženskom čeļadetu:* O malenoj a poširokoj ženskoj reku: ,krošńasta e'. ,Bisna cura, omalena e, ali je krošńasta'. J. Bogdanović.

KRȌŠŃAT, *adj. u Vukovu rječniku:* vide krošńast.

KRȌŠŃE, krȍšâńâ, *f. pl. u Vukovu rječniku:* (u Srijemu i u Bačkoj) na dva savijena drveta isprepletano uzicama, te se u ńemu nosi slama (jedni govore traļe) ,eine art heutrage' ,feretrum'. — *vidi* krošńa.

KROŠŃÈTINA, *f. augm.* krošńa. — *Od* XVIII *vijeka.* Dušu pogrdniju učiniste od naj nečistije krošńetine. I. J. P. Lučić, razg. 112. ,Nakopaj za krmke punu onu krošńetinu krumpijera'. J. Bogdanović.

KRȌŠŃICA, *f. dem.* krošńa. — *Od* XVII *vijeka a između rječnika u Mikaļinu* (krošńica, sepetić ,panariolum'), *u Belinu* (,cofanetto, cofano piccolo' ,cophinus parvus' 198a), *u Stulićevu* (,exiguus cophinus, corbis exigua'). Što zlamenuje dvanaest krošńica i kruh, koji osta na trpezi? M. Divković, bes. 305b. Skupiše što biše ostalo od ulomak sedam krošńic. I. Bandulavić 166b. marc. 8, 8. Ćińaše se u snu momu da krošńice tri na glavi múkê nošah pune. P. Vuletić 30. I napuniše 12 krošńica ulomaka koji ostaše. F. Lastrić, od' 202. Opletoše jednu krošńicu na način kolibke. And. Kačić, kor. 60. ,Malu onu krošńicu ukopaj krumpijera'. J. Bogdanović. ,Ako ne bude više okle, bobme ni s ovom krošńicom sijena nije mi pomoženo'. u Dobroselu. M. Medić.

KRÓŠŃO, *m.* čovek trbušat. L. Đorđević. — *isporedi* krošńast.

KROŠŃÒNOŠA, *m. i f. čeļade što nosi krošńe.* — *U Belinu rječniku:* ,chi porta cesti' ,cestifer' 187b, *i u Stulićevu:* ,qui cophinos portat'.

KRȌŠTO, *vidi kod* kroz.

KRȎT, krȍta, *m. vidi* krotost. — *U Stulićevu rječniku:* ,mansuetudo, quies voluntaria, tranquillitas'. — *nepouzdano.*

KRȌTAHAN, krȍtahna, *adj. dem.* krotak. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka (adv.* krȍtahno), *a između rječnika u Stulićevu* (v. krоćahan). Komu ponizno i krotahno imaše odgovoriti. P. Bakšić 68. Krotahno i potiho ječaše. 168.

KRȌTAK, krȍtka, *adj.* cicur, mansuetus, mitis, placidus, *naj starije je značeńe kao kod* pitom *(vidi), ali se od ovoga razlikuje (kao što se vidi po značeńu glagola* krotiti) *tijem što* krotak *uprav znači da životińa (pa i čeļade), spoznavši jaču silu u drugoga, ńoj se duļe ne protivi niti od ńe brani; a* pitom *uprav znači: othrańen, odgojen iz malena. iz starijega onoga značeńa (kod* krotak) *razvila su se druga već u praslavensko doba.* — *Akc. se može mijeńati u složenoj deklinaciji:* krȍtkî *i* krȍtkî, krȍtkôga *i* krȍtkôga *itd.,* krȍtkâ *i* krȍtkâ *itd.* — *Riječ je praslavenska* (krotъkъ), *isporedi stslov.* krotъkъ, *rus.* кроткій, *češ.* krotký, *poļ.* krotki. — *Korijen je* krot *ne-*

poznata postańa. — Između rječnika u Vrančićevu (,cicur'), *u Mikaļinu* (krotak, tih ,mansuetus, mitis, lenis'), *u Belinu* (,manso o mansueto' ,mansuetus' 461ª; ,quieto, pacifico' ,mitis' 601ᵇ; ,cheto e quieto, tacito, che non fa rumore' ,tacitus' 188ª; ,modesto, che vive con modestia' ,modestus' 491ᵇ), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* krotek, tih ,mitis, mansuetus'. 2. v. pitom), *u Jambrešićevu* (krotek ,mitis, cicur, mansuetus'), *u Voltiģijinu* (,mite, mansueto, quieto' ,sanftmüthig, ruhig'), *u Stulićevu* (,mitis, mansuetus, lenis, clemens, modestus'), *u Vukovu* (,zahm, sanftmüthig' ,mansuetus'), *u Daničićevu* (krotьkь ,mansuetus').

1\. *adj. — Komp.: a)* krȍčijî *(mj.* krotčiji). F. Lastrić, ned. 43, *i u Stulićevu rječniku* (krotčiji). — *b) na jednom mjestu* XVII *vijeka ima* krȍčî: Naj kroči čovik. M. Radnić 119ᵇ; *ali po svoj prilici treba čitati* kročiji. — *c)* krȍtkijî *(ne vele dobro):* Š. Budinić, sum. 85ᵇ *i u Belinu rječniku:* krotkiji ,più manso' ,mansuetior' 461ª.

a\. *o životińama.*

a) o domaćijem.

aa) naj češće o ovcama, jagńadi, o stadu (ovaca). ističe se naravna mirnoća. Krotku ovčicu, mirnu i blagu vuk u gore strašni uvuče. I. Gundulić 165. Straže su mu psi uzdani, krotke ovce puk podložni. 377. Krotke ovce run probiju. J. Kavańin 14ᵇ. Ali ova krotka i pokraj toga strašļiva živinica *(ovca)*... M. A. Reļković, sat. L4ᵇ. — A ja, kakoto jagańac krotki koji se vodi na zaklańe. N. Rańina 95ᵇ. jer. 11, 19. *(Lav)* pred ńe noge kako krotak jančić pado. F. Glavinić, cvit. 21ᵇ. — Reseć cvijetkom na livadi krotkom stadu čela ruda. I. Gundulić 126. S tebe veseo krotka stada pod sviroku pastijer pase. 399. Živjeh pasuć krotka stada. G. Palmotić 1, 239. S mirnijem ovcam krotkijeh stada. I. Đorđić, salt. 20. — *Amo mogu pripadati i ovi primjeri u kojima se govori o čeļadetu ili o drugome čemu ispoređujući s ovcama i jagańcima:* Ufativši proklete Žudije onoga jaganca krotkoga *(Isusa)*. J. Banovac, razg. 159. Što je od ovce kročije? F. Lastrić, ned. 43. Postadoše krotki kako janci. A. Kanižlić, utoč. 264. Krotak kao jagńe. Nar. posl. vuk. 161.

bb) o końu, ističući mirnoću ili naravnu (u onoga końa) ili što je postala odgajańem. Na krotku końu jašeći. I. Grličić 112.

cc) o golubicama, ističući naravnu mirnoću. Bijele i krotke golubice. J. Kavańin 574ª. Niti krotku vik porodi golubicu oro sivi. P. Sorkočević 588ᵇ.

dd) o drugoj ptici (ševi). Ševa, mila ptičica, krotka, mirna, pitoma. M. Katančić 73.

b) o zvjereńu uopće. Krotko zvjereńe i oholo zbijeno u jatu jednom teče. I. Gundulić 408.

c) ovdje stavļam i primjer u kojemu je pridjev krotak *prenesen sa životińe na krv.* Zadosti se od starina proli mirnijeh od živina prid otarim krotke krvi. G. Palmotić 3, 22ª.

b\. mansuetus, mitis, placidus, modestus, *o čeļadetu ili o onome što se shvaća kao čeļade (o Bogu), miran, koji se ne da zanijeti od strasti, blag, ponizan.*

a) uopće. Mnogo pitom i krotak gospodin i dobar kraļ. Dukļaninu 26. Ovêm têlom Isukrstovim človêk stvara se i činit se u pokaranju têhiji i krotkiji. Š. Budinić, sum. 85ᵇ. Bratučedi ... krotci, snježni, neuvrjedi. J. Kavańin 103ª. Kakono pravi naslidnik poniznoga Isusa ukaza se miran, krotak i ponizan. And. Kačić, razg. 23. Izhodeći od majke krotke i tihe. Ant. Kadčić 138. Odgovori Nikola vas krotak i miran. I. J. P. Lučić, izk. 11. Narod je krotak i pokoran. D. Obradović, živ. 67. Za to što je Nijemac krotak i skladan. Nar. posl. vuk. 205. Ja počitujem redovnike krotke i bogobojazne. S. Ļubiša, prip. 252.

b) može se istaknuti potańe značeńe:

aa) po samome smislu. aaa) kojega ne zanosi ļutina, miran, mansuetus, mitis. Ustavite srditost i budite krotki. Korizm. 49ᵇ. Bog će biti gńjovan tadaj, ki je velo krotak sada. Pril. jag. ark. 9, 79. (1520). Da bude priličan krotkim prez naglosti. Đ. Baraković, vil. 140. Sa svijem tijem da je Mojsije bio naj kroči čovik nego se je mogao naći na svijetu, kada ugleda junca i poskakivańa i čoporove puka Izraelskoga toliko se rasrdi ... M. Radnić 119ᵇ. Onda Bog ustegne sržbu i učini se krotak i sladak da jim počme prašćati. J. Banovac, pred. 53. Viditi će sina čovičanskoga ne umrlega, ne trpļiva, više ne krotka. Đ. Rapić 15. — *bbb)* mitis, lenis, *blag, koji prašta uvrede.* Prikrotki sinu Božji i odkupiteļu moj. P. Radovčić, nač. 268. *(Eli)* kako bijaše saviše krotak, govoraše im: ,Zašto činite take stvari pogrdne i opake? nemojte, sinci moji'. (1reg. 2, 22—24). F. Lastrić, ned. 217. Marija učini Boga krotka i milosrdna. A. Kanižlić, utoč. 206. — *ccc)* modestus, *skroman, ponizan.* Ki su krotki i umiļeni. Tondal. star. 4, 112. Čini se krotak, o oholi. Korizm. 54ᵇ.

bb) u mjestima prevedenijem sa svetoga pisma po latinskoj riječi. aaa) mansuetus. Evo ti grede kraļ tvoj k tebi krotak sjedeći na tovarici. N. Rańina 89ª. matth. 21, 5. Evo kraļ tvoj grede k tebi krotak, sideći na tovarici. I. Bandulavić 78ª. Evo kraļ tvoj doći će ti krotak. F. Lastrić, ned. 317. — Sluga Gospodńi ne treba da se svađa nego da bude krotak k svima, poučļiv. Vuk, pavl. 2tim. 2, 24. — *bbb)* mitis (matth. 11, 29). Krotьkь jesmь i smêrenь srьdьcemь. Mon. serb. 5. (1198—1199). Sava, sim. pam. šaf. 2. tip. hil. glasn. 24, 186. Ki je krotak i umiļen srcem. Transit. 49. Krotak jesam i umiļena srca. N. Rańina 177ᵇ. matth. 11, 29. Krotak jesam i ponizan srdcem. I. Bandulavić 245ᵇ. Slješ' (= sliši) nauke moje izbrane, ... er sam krotak na sve strane i srca sam ponižena. A. Vitaļić, ostan. 333. Učite od mene, jer sam krotak srdca ,discite a me, quia mitis sum'. J. Filipović 3, 286ᵇ. On je krotak i ponizen srdcem. A. Kanižlić, utoč. 724. Krotak sam i smjeren srcem. S. Rosa 92—93. Jer sam ja krotak i smjeran u srcu. Vuk, mat. 11, 29. — (matth. 5, 4). Blaženi kroci, zašto će posidovat zemļu. F. Lastrić, svet. 116ª. Blago krotkima, jer će naslijediti zemļu. Vuk, mat. 5, 5. — *ccc)* modestus. Budite ... milosrdni, krotci, poniženi. I. Bandulavić 165ª. 1petr. 3, 8. — (isai. 11, 4). Bude pokarati u prikloustvi ciće krotcijeh od zemļe. N. Rańina 16ᵇ. Nego će ... po pravici karati krotke u zemļi. Đ. Daničić.

c) popuńuje se smisao kažući u kojoj je svezi s kim ili s čim.

aa) sveza s čeļadetom pokazuje se: aaa) dativom. Bogoļubnim blag i krotak ukazivao se je. A. Kanižlić, kam. 92. — *bbb) prijedlogom* s *s instrumentalom.* Daj mi milost da ja sa svakim na priliku tvoju krotak budem. J. Filipović 1, 345ᵇ. — *ccc) prijedlogom* prema (pram) *s dativom.* Bi krotak pram starišinama. F. Lastrić, test. ad. 108ᵇ.

bb) sveza sa stańem u kojemu se javļa krotost izriče se lokativom s prijedlogom u. Ki videći Bonaventuru u očiju ponizna, ... u hodu krotka, ... F. Glavinić, cvit. 217ᵇ. Bijasmo

većma kroci u životu, većma poslužni starijem. P. Posilović, nasl. 9a.

c. *mješte čeļadeta, u istom smislu kao kod* b, *kaže se o duši, duhu, naravi, ćudi ili o kojem dušernom djelovańu (n. p. o posluhu), o načinu.* Italiju učit smjese krotkih duša škodom velom. J. Kavańin 455b. — Duh je tih i krotak. Kateh. 1561. D3a. — Čovjek naravi krotke. S. Ļubiša, prip. 144. — Primi u dobro sej besjede krotke ćudi ļubovnika. J. Kavańin 450b. Poče proslavļati krotku ćud ńegovu. A. Kanižlić, kam. 392. — Ki s posluha krotka svoga učinio je sebe mreća. J. Kavańin 338b. — Ignatija krotkim i zakonitim načinom reče. A. Kanižlić, kam. 21.

d. *o riječi, glasu.*

a) značeńe je kao kod b. U naredbah poniženi krotkom riječju zapovide. J. Kavańin 363b. Šćepan krotkim glasom rekne. S. Ļubiša, prip. 107.

b) summissus, *u tjelesnom smislu, tih, polagahan, ne jaki.* Tihomь glasomь ,Blagoslovite, sveti' krotkomь glasomь vzьivaje. Sava, tip. stud. glasn. 40, 143. Glasom krotkim *(ima se govoriti oficij).* Naručn. 26b.

e. *u prenesenom smislu, o ruci (kao o čeļadetu pod* b). Krotka će ručica žilu izguliti. I. T. Mrnavić, osm. 115.

f. *na jednom mjestu* xvi *vijeka ima:* pö krotku, *t. j. s prijedlogom* po *lokativ sredńega roda. jamačno je pisac mislio na značeńe: tiho (ili potajno). u originalu je* pete mutuo, *ali on ne razumjevši posļedńu riječ, kao da je mislio na* mutus, *nijem.* Pitaj po krotku u svijeh susjeda suda praznijeh. N. Rańina 62a. 4reg. 4, 3.

2. *adv.* krötko. — *Komp.* kròćijē. F. Lastrić, test. 111a, *i u Stulićevu rječniku u kojemu i u Belinu* (,più modestamente' ,modestius' 491b) *ima i* kròtkijē *(mańe dobro).* — *Između rječnika u Mikaļinu* (krotko, tiho ,mansuete, leniter'), *u Belinu* (,mansuetamente, con mansuetudine' ,mansuete' 461a; ,modestamente, con modestia' ,modeste' 491b; ,piacevolmente' ,leniter' 560b), *u Bjelostjenčevu* (krotko, tiho, mirno ,mansuete'), *u Jambrešićevu* (,mansuete'), *u Voltiģijinu* (,mansuetamente' ,sanftmüthiger weise, sanftmüthiglich'), *u Stulićevu* (,mansuete, leniter, clementer, mite, humaniter, blande etc.'), *u Vukovu* (,sanft' ,mansuete' *s primjerom iz narodne pjesme:* Al' mu Bogdan krotko odgovara).

a. mansuete, leniter, placide, modeste, *prema značeńu kod* 1, b: *mirno, blago, ponizno.* Lav krotko podnašaše. Transit. 14. Ke protivšćine kako krotko podnaša. 19. Strpļivo i krotko ńih zledi poda mesto. 32. Jeli mogao *(Isus)* kroćije odgovoriti? F. Lastrić, test. 111a. Odgovori mu krotko i ponizno. M. Zoričić, osm. 89. Klečeći na kolini ponizno i krotko. Ant. Kadčić 205. Isak krotko i bez ogovora posluša. J. Matović 370. Ta niste li tada vidili, kako je krotko i umiļeno u vas pogledao? Đ. Rapić 259. Pošto pošo k vojvodovoj ruci, krotko Božju pomoć nahvalio. Osvetn. 2, 157.

b. lente, *u prenesenom smislu, polako (o micańu), sporo.* — *Između rječnika u Belinu* (,adagio, cioè lentamente' ,cunctanter' 29b). Ima l' se govoriti brzo ali krotko? Naručn. 41b. I odtole tiho na stan i krotko uputismo se. P. Zoranić 18b. Krotko ju povedi, da malo počine, odar joj naredi. S. Gučetić Bendevišević 247. A krotko gdo hodi, koraci svi miri, on se zdrav nahodi i dopre gdi smiri. Đ. Baraković, vil. 32. Krotko šetajući. 140. Jak da mrakom vodi tanac, krotko peda mneći pasti. 172. Hteć obajti... nigda krotko nigda kasom. 233. Ugleda ga tanana nevjesta, krotko hodi dok do ńega pride, krotko hodi, tiho besjedaše. Nar. pjes. vuk. 2, 121. Da poigram krotko kaluđerski. Pjev. crn. 58a.

KRÖTAN, krötna, *adj vidi* krotak. — *U dva pisca Dubrovčanina* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. krotiv). Jeste li ubozi u duhu, jeste li krotni, suzite li? Đ. Bašić 26. Da se učini miran, krotan i sa svim dobar narodu židinskomu. And. Kačić, kor. 321.

KRÒTILAC, kròtioca, *m. čovjek koji kroti.* — *U Stulićevu rječniku kod* krotiteļ.

KRÒTILICA, *f. žensko čeļade što kroti.* — *U Stulićevu rječniku kod* krotiteļica.

KRÒTIŃA, *f. krotkost.* — *Na jednom mjestu* xv *vijeka.* U viri i u krotińi ńegovi sveta ga učini. Bernardin 173. ecclesiastic. 45, 4.

KRÒTIONICA, *f. samo u Stulićevu rječniku kod* krotiteļica.

KRÒTIONÎK, *m. samo u Stulićevu rječniku kod* krotiteļ.

KRÒTITEĻ, *m. čovjek što kroti.* — *isporedi* krotilac. — *U Mikaļinu rječniku:* krotiteļ, koji kroti ,domitor'; *u Bjelostjenčevu: (kajkavski)* krotitel, vkrotitel ,domitor, mansuefactor'; *u Jambrešićevu:* krotitel ,mansuefactor, domitor'; *u Stulićevu:* krotiteļ, krotilac *i griješkom* krotioc, krotionik ,domitor, domator'.

KRÒTITEĻICA, *f. žensko čeļade što kroti.* — *isporedi* krotilica. — *U Mikaļinu rječniku:* krotiteļica, koja kroti ,domitrix'; *u Bjelostjenčevu: (kajkavski)* krotitelica ,domitrix'; *u Stulićevu:* krotiteļica, krotilica, krotionica ,domitrix'.

1. KRÒTITI, kròtîm, *impf.* domare, mansuefacere, placare, *činiti da ko bude krotak ili da što bude krotko.* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* krotímo, krotíte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* krötî, *u part. praet. pass.* kröćen. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov. i češ.* krotiti, *rus.* кротить, *poļ.* krocić. — *Postaje od osnove* krot *(vidi* krotak). — *Između rječnika u Mikaļinu* (krotiti, ukrotiti ,domo, edomo, condocefacio, mansuefacio'), *u Belinu* (,domare' ,domo' 276a; ,mansare, ammansare, domesticare' ,mansuefacio' 460b; ,mortificare, reprimere, raffrenare' ,coërceo' 498b), *u Bjelostjenčevu* (krotim ,mansuefacio, domo'. v. pitomim), *u Jambrešićevu* (krotim ,cicuro, mansuefacio, domo'), *u Voltiģijinu* (,ammansare, raffrenare, addomesticare' ,zähmen, bezähmen'), *u Stulićevu* (,mansuefacere, domare, subigere, mansuetum reddere etc.').

1. *aktivno.*

a. domare, *većom silom lomiti ńečiju (ńekoga ili ńečega) silu i tijem činiti da ono (objekat) bude krotko.*

a) subjekat je čeļade.

aa) objekat je životińa. Bijesne końe kroti i vlada. I. Gundulić 331.

bb) objekat je čeļade (naj češće glagol znači pokoravańe neprijatěļâ u ratu). Morske razbojnike krote Rimļani. P. Vitezović, kron. 21. Vid Gazarić kroti Turke i ńih globu. J. Kavańin 139b. Vrle paše i veziri otomanske opet kroti. 385b. *(Bog)* ļubi kê pohaja, nepokorne kroti. M. Kuhačević 44. Petar carstva svog zlotvore brijetkim mačem kroti i svija. J. Krmpotić, kat. 99. — *Može amo pripadati i ovaj primjer u kojemu je* skazni *u smislu čeļadi (morskijeh gusara).* Jena *(Genova)* afriske skazni grube kroti. J. Kavańin 225b. *i ova dva primjera (u prvome je adjektiv objekat, a u drugome se objekat ima u misli):* Boļe plaha krotiti

negli krotka plašiti. (D). Lašńe je krotit neg sokolit. (D). Poslov. danič.

cc) metaforički ili u prenesenom smislu. aaa) continere, coërcere, frangere, *objekat su (zle) že|e, misli, ćud itd. samoga objekta, ili ńegovo tijelo; u prvom slučaju može* krotiti *značiti i: uništavati.* Krote že|e u potrjebi. J. Kavańin 347a. Svetci krotili su ńihove (= *svoje)* opake misli. V. M. Gučetić 133. Svoje zloćudnosti krotiti. I. A. Nenadić, nauk. 208. Kršiš li požude neuredne? krotiš li tašte pripasti? I. M. Mattei 162. — Pedipsati i krotiti ovo tilo. P. Radovčić, nač. 88. Pedepsajem tilo moje, krotim ga i na službu ga podlagam. A. d. Bella, razgov. 59. Katarina kroti s postima svoje tijelo. V. M. Gučetić 186. Tolici crkovńaci ne samo ne krote tijelo s pokorom ... D. Bašić 271. *amo pripadaju i ovaki primjeri:* Plti rvući se dub kroćah mnozimi posti. Transit. 8. Krote pûti bijesnu silu. J. Kavańin 364b. — *bbb) objekat je (moralno) zlo uopće.* Biskupi izrševali bi dila od dobroga likara podajući pomoć, kroteći zlo. A. d. Costa 2, 197.

b) subjekat je kao i objekat ńešto duševno. glagol je u prenesenom smislu kao kod a) cc). Sama |ubav svijetom vlada, predstojnika kroti smijenstvo. J. Kavańin 207a. Pod mača... vlasti *(pravda)* kroti |udske sve propasti. 343b.

c) subjekat je ńeko djelovańe ili stańe (post), *objekat je i glagol kao kod a) cc) aaa). (Post)* grihe kroti. F. Glavinić, svitl. 98.

d) subjekat je ńešto tjelesno (raskošno jelo), objekat je i značeńe kao kod a) cc). Sladića ki u studeni ne kroti ogań bludim smijeni. J. Kavańin 22b.

b. placare, *miriti, blažiti, tažiti. subjekat je če|ade (u naj posjedńem primjeru kod b) shvaćena je* vječna pravda *kao če|ade, uprav Bog) kao i objekat.*

a) miriti sa sobom. Slatke riječi uzmnažaju prijate|e, a krote neprijate|e. K. Magarović 107. — Kad se mi bogo|ubno s našim molenjem skrušeni k Bogu utečemo, Boga krotimo. J. Banovac, razg. 9. Redovnici premda zli ne ostavjaju ne krotit Boga, ńihovim posvetilištjim uklańat Božje osvete od |udi. Blago turl. 2, 119.

b) miriti itd. uopće. Mladi *(Turci)* ... hoćedu da se *(vještice)* kamenuju, a stariji i pametniji krote ih. V. Vrčević, niz. 97. ,Ništa i ne radim nego vavije djecu krotim, da se ne tuku'. J. Bogdanović. — Vječna pravda er je htila, nedospiven da bi bio ki bi grijeha rad nemila zadovo|no ńu krotio. A. Vita|ić, ostan. 34.

2. *sa* se. — *Između rječnika u Stulićevu* (,mansuescere, mansuefieri').

a. *pasivno.* Ako *(pokornik)* jest bludnik, tada postom ima se krotiti. F. Glavinić, svitl. 105. I tve pravde bič gorući kijem se ohola srca krote. I. Đorđić, salt. 482.

b. *refleksivno.* Kako mu se *(końu)* ustegne zob i pića tuđije se počne krotiti. M. Divković, bes. 442a.

2. KRÒTITI, kròtîm, *impf.* znači što i ,kriliti'. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Al' ga lijepo ovce po onoj ńivi krote'. J. Bogdanović.

KRÒTIV, *adj. koji se može krotiti.* — *U Belinu rječniku:* ,domabile' ,domabilis' 275b; *u Voltiģijinu:* ,domabile, addomestichevole' ,das zu zähmen ist'; *u Stulićevu:* ,domabilis'.

KROTKÒĆA, *f. krotost.* — *Akc. je kao kod* kročina. — *U Belinu rječniku:* ,mansuetudine, virtù opposta all' ira' ,mansuetudo' 461a *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu:* krotkoća, krotkost ,mansuetudo'; *u Jambrešićevu:* ,mansuetudo'; *u Voltiģijinu:* krotkoća, *griješkom* krotkoča, krotkost ,modestia, mansuetudine, mitezza' ,sanftmüthigkeit, bescheidenheit'; *u Stulićevu:* ,mansuetudo, clementia, lenitas etc.'.

KROTKÒĆUDAN, krotkòćudna, *adj. koji je krotke ćudi.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,temperatis moribus'). Bijahu |ubki i krotkoćudni. D. E. Bogdanić 109.

KROTKOĆUDNOST, *adj. osobina onoga koji je krotkoćudan.* — *U Stulićevu rječniku:* ,temperati mores'.

KROTKOĆUDSTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* krotkoćudnost. — *nepouzdano.*

KRȌTKÔST, krötkosti, *f. vidi* krotost. — *Postaje od osnove* krotk *od* krotak. — *Mislim da nije riječ praslavenska, ako i ima stslov.* krotъkostь *i češ.* krotkost. — *U našemu se jeziku jav|a od* XVI *vijeka.* — *Između rječnika u Mika|inu* (krotkost, tihost, krotčina ,mansuetudo, lenitas, lenitudo'), *u Belinu* (krotkos ,mansuetudine, virtù opposta all' ira' ,mansuetudo' 461a; ,modestia, maniera di fare o dire ogni cosa a suo tempo' ,modestia' 491a), *u Bjelostjenčevu (kod* krotkoća), *u Voltiģijinu (uz* krotkoća), *u Stulićevu* (v. krotkoća). V |ubvi vsakoga umi|enstva i krotkosti. Transit. 106. Propustivši za sada onu krotkos od djelovanja. B. Kašić, ińt. 30. Istine radi i krotkosti i pravde i privedet tebe divno desnica tvoja. M. Alberti 10. Izgled od krotkosti. J. Kavańin 566a. Ńemu s tolikom krotkosti govori. A. d. Bella, razgov. 79. Primite s krotkostju i blagoćom Božju rič. 124. Vidjet ćete toliku krotkos i snižeńe, u svakomu licu taku stavnos. B. Zuzeri 212. Da imam ustrp|eńe i krotkost. J. Banovac, prisv. obit. 37. Daj, Gospodine, blagos i ustrp|enstvo u srcu momu i krotkost u jeziku. I. A. Nenadić, nauk. 55. U bogo|ubstvu, krotkosti, poniženstvu izvrstit. A. Kanižlić, kam. 50. Pisao je kńigu punu |ubavi i krotkosti. 65. Govore, da je u te prišla krotkost i ustrp|eńe Joba. 422. Pripovidao je od krotkosti i |ubavi. kam. 657. Krotkost mirna. rož. 95. Ako ne ostaviš tu savišńu krotkos i skup|enos, svak će bježat od tebe. Đ. Bašić 108. Naučite se od mene krotkos i podniženstvo. 120. *(Jesus)* ukaza krotkost i posluh. J. Matović 52. Pokarati brata s tihosti i s krotkosti svojom. 263. Izgled štedńe, krotkosti i poniznosti. I. J. P. Lučić, nar. 51. Opačina ńegova u krotkost hoće nas privesti. Đ. Rapić 24. Udi| u duši mirnost i krotkost izgube. 265. Krotkost, milosrđe, mirnost i ustrp|ivost. B. Leaković, nauk. 320.

KROTKOSTIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. krotak. — *Načińeno od* krotkost. — *nepouzdano.*

KROTKOSTIVOST, *f. osobina onoga što je krotkostiv.* — *U Stulićevu rječniku:* v. krotkoća. — *nepouzdano.*

KROTKOSTIVSTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* krotkostivost. — *sasma nepouzdano.*

KROT|ATI, krot|am, *impf. vidi* 1. krotiti *(prema kojemu je glagolu ovaj zlo načińen kao tobože imperfektivni od perfektivnoga).* — *U Stulićevu rječniku:* ,sensim mansuefacere'. — *sasma nepouzdano.*

KROTNIK, *m. krotak (krotan) čovjek.* — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Pak zazva blažene krotnike, koji se s nikim ne inadu ni natječu, nego kada prime koju nedragos ali koje

bezakońe, prikaživaju ga Bogu ,Beati mites'. Đ. Bašić 25.

KROTOM, *adj. krotak.* — *Samo u jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka, koji je po svoj prilici sam načinio ovu riječ prema* pitom. Lav bi stal, mńu, krotom. Š. Menčetić 72. Kad ovo sliših ja, za on čas stah krotom. 248. Za velo vrimena ne služih ku služu, za čas*(t)* ńe imena voleći da tužu, jer da ńe dobrotom vołan sam, bješe glas; kad toj *(jamačno* taj) sta krotom, oćutih novu slas. 302.

KRȌTȎST, krötosti, *f.* mansuetudo, lenitas, mens placida, modestia, *osobina onoga koji je krotak.* — *isporedi* krocina, krotkoća, krotkost. — *Postaje od osnove* krot *(vidi* krotak) *nastavkom* ostь. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krotostь, *rus.* кротость, *poł.* krotość. — *Između rječnika u Stulićevu* (v. krotkoća *s dodatkom da je uzeto iz misala), u Vukovu* (,die zahmheit, der sanftmuth' ,mansuetudo'), *u Daničićevu* (krotostь ,mansuetudo'). Davidovu krotostь. Sava, sim. pam. šaf. 3. Ašte i čto revnovaniemь podobiti se jemu i sь nuždeju i izvьnь krotosti. Mon. serb. 332. (1405—1427). Ki čine zlo s unilenstvom i krotostiju. Starine. 23, 151. (1496). Hristovo pomilovanje i milosrdje, łubav i krotost. Naručn. 84ᵇ. Koń tih ka Aleksandru rzaše i krotost vsaku caru ukazovaše. Aleks. jag. star. 3. 229. Podložiti se krotostju. Zborn. 11ᵇ. Plod paki duha jest . . . vera, tihost, krotost. Anton Dalm., ap. 75ᵇ. Ili ne mariš za bogastvo ńegove dobrote i krotosti i trpłeńa? Vuk, pavl. rimł. 2, 4. Molim vas krotosti radi. 2kor. 10, 1. Da se vladate sa svakom poniznošću i krotošću. ef. 4, 2. Krotost vaša da bude poznata svijem łudima. fil. 4, 5. Mač arhandelov znamenuje slogu, bratinstvo, milost i krotost. S. Łubiša. prip. 272.

1. KROV, *f.*

a. *vidi* 2. krov. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* Pripeše ga daklo na krov od kuće, koja krov od kuće bjese na običaju onijeh kuća ravna i potlena opekami. S. Rosa 62ᵇ. — *nepouzdano.*

b. *vidi* 3. krov.

2. KRȎV, kröva, *m. uprav sve što pokriva, ali se kaže samo (ipak vidi* e) *za onaj dio kuće ili druge građevine što je načińen navrh ńe i po kriva joj i zatvora ozgor unutrni dio braneći ga od kiše i od sunca itd.*; *od ovoga se značeńa prenosi na ńeke druge.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i loc.* krȍvu. — *Riječ je praslavenska* (krovъ), *isporedi stslov.* krovъ, *rus.* кровъ, *češ.* krov. — *Postaje od korijena* kry *(vidi kod* kriti) *tijem što se* y *mijeńa na* ov. — *U primjeru:* Pod visoka ńiha krova vrijedna sebi da priluče. J. Kavańin 154ᵃ *oblik* krova *sama je pogreška pa bio acc. pl. (sredńega roda!) ili gen. sing.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (,tectum'), *u Mikałinu* (krov od kuće ,tectum'), *u Belinu* (,tetto, parte superiore della casa' ,tectum' 731ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (krov, streha ,tectum'), *u Jambrešićevu* (,tectum'), *u Voltiģijinu* (,tetto' ,dach'), *u Stulićevu* (krov, *gen.* krovja! v. krovje *s dodatkom da je uzeto iz brevijara), u Vukovu* (,das dach' ,tectum'), *u Daničićevu* (krovь ,tectum; tegmen').

a. *značeńe je kao što je sprijeda kazano* (tectum). Martinac jest daroval v pomoć krova te crikve dukat. Mon. croat. 137. (1489). Da zajedno bude krov i strane i fundament. Naručn. 50ᵇ. Budući ov pošal s nikimi meštri na krov crikve. Transit. 280. Koji su na krovu, da ne sljozu uzeti štogodi od doma svoga. N. Rańina 169ᵇ. matth. 21, 17. Krov ńe *(te polače)* sjaše od zlata kako sunce. Aleks. jag. star. 3, 307. Kada čoviku na kiši kroz pokrov procuri voda u kuću . . . vała pokrpiti krov. F. Lastrić, ned. 310—311. Krov uzčupan na sve strane strši. V. Došen 205ᵃ. Od krovova šimła otpadaše. Nar. pjes. juk. 79. No kolibe od kamena łuta, a ševarje krovi ponositi. Osvetn. 1, 18. — *Često se kaže* pod krov, pod krovom *mj.* u kuću, u kući (ispod krova *mj.* iz kuće). Gospodine, nisam dostojan da ulizeš pod krov moj. I. Bandulavić 22ᵃ. matth. 8, 8. Nije dostojna kuća moja da pod ńezin krov uniđes. A. Kanižlić, utoč. 356. Pod jednim krovom, a ne u jednoj sobi blagova jaganca *(s ńim).* 558. Koji smo se ovde sastali danas u ovi pošteni dom a pod kućni krov. *u* Vuk, kovč. 70. A pak neće da pod krovom strada. Osvetn. 3, 41. Gvožđa Tubalova kojeg ruka u zlo skova, da ńim goni naš rod ispod krova. 4, v.

b. *na brodu (paluba, kuvijerta). (Nikula)* u jednu veliku ubrodi se nav . . . . Ku stvar *(oluju)* videći Nikula izpod krova izajde tudije. F. Glavinić, cvit. 102ᵇ. Lađa, koja bijaše svakolika učinita od plemenita drva cedra, . . . krov nakićen s dragim kameńem od Mauritanije . . . Đ. Rapić 138. *i u Šulekovu rječniku:* ,verdeck'.

c. *preneseno od dijela na cijelu građevinu, može značiti: a) kuća ili pokrivena građevina uopće.* Opravi se i pojti van krova *(na str.* 69 *tumači pisac:* van kuće) sa mnom sad spravi se. M. Marulić 37. Protiecah po pustińi vani krova ali hiže. Transit. 8. Bogdanski v ńih vojevoda Stjepan caru odrva se; gdje visocijeh krov bi poda, sad na suncu stado pase. I. Gundulić 319. Gdi bi ga godi noć nasla, ondi bi mu i opočinak tužni bio, brez svakoga krova i brez vatre. A. Kanižlić, fran. 220. — *b) hram, crkva.* Ki tempal razorit jest se zahvalio, sveta tva ockvrnit, ka s' ti posvetio; krov *(na str.* 69 *tumači pisac:* krov: tempal) ki je sad cio stukši ga razvrići. M. Marulić 36. — *c) prema grč.* σκηνή *lat.* tabernaculum, *šator.* Ovo krov Božji. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 204ᵇ. apoc. 21, 3. — *češće u množini (isporedi* luc. 16, 9). Da primeši me vь věčnyje krovy. Stefan, sim. pam. šaf. 18. Vь nebesьnyje krovy. 26. U smrtne krove anjel vas puk vrže. Živ. kat. star. 1, 223. Prijemnt vi va vêčni krovi. Š. Budinić, sum. 155ᵃ. luc. 16, 9.

d. *u prenesenom smislu,* ševar (jer se ńim kuće pokrivaju). *u sjevernoj Dalmaciji.* M. Pavlinović. — *Ovako vała da je značeńe i u ovom primjeru:* Ta*(j)* krova nakosi ter stanišće gradi. Đ. Baraković, jar. 27.

e. *u naj širem smislu, ono što pokriva, ali se opet nalazi samo u osobitijem značeńima.*

a) tutela, praesidium, *metaforički, zaklon, zaštita, obrana.* Pokryti nasь krovomь krylu tvojeju. Mon. serb. 166. (1358).

b) alligatura, *zavoj (na rani).* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Bolezni skrovite pod krovom borave . . . ako podrłiva ruka krov odvije, ter se bolezniva rana taj odkrije, ružne bolećice već se razpiraju. I. T. Mrnavić, osm. 16—17.

c) velum, *zavjes (vidi* matth. 27, 51; marc. 15, 38; luc. 23, 45). — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Krov se crkveni rascipi tja do zemłe. F. Lastrić, test. 163ᵇ.

3. KRȎV, kröva, *m. djelo kojijem se ko sakriva (može značiti i mjesto gdje se sakriva, pa po tome i zasjedu, busiju). upotrebłava se (osim jednoga primjera, vidi* a, *a)) u instrumentalu ili*

s prijedlozima u i iz naj češće kao adverab. — Jamačno postaje od kriti na isti način kao i 2. krov, te je po svoj prilici isti akcenat. — Samo u dva pisca Dubrovčanina xvi vijeka (u Vetranića vrlo često, draput u Rańine). — U jednom Rańininu primjeru ima gen. sing. krovi, ali je to jamačno samo radi slika, te se ne može reći da je ženskoga roda.

a. kao pravi supstantiv (ne u adverbijalnom smislu). — samo u Vetranića.

a) na jednom mjestu nom. sing. znači: djelo kojijem se ko skriva, skrivańe. (Suzana govori bježeći ispred dva starca što su se bila sakrila:) Mnim da je krov ovi s velike pečali, što su se popovi do sada tajali. M. Vetranić 2, 351.

b) mjesto gdje se ko sakrio (isporedi i d). U škrobut i brštan pri hridu skrio se bjeh, iz krova gdje ne smjeh... Iz krova ter virah. M. Vetranić 2, 120. Iz krova ja virah iz trišļe zelene. 2, 124. U krovu tom stoje... 2, 124.

b. instr.: krovom znači: tajno, potajno, kradimice. (Poslije napokońega suda) vječni će biti dan, sunce će sve sjati, nu ne vijem, noćni san gdi se će tajati, vrjemena ni roka zač neće bit tadaj, ni sunca istoka, ni tmasti zapad taj...... S načinom pravedno za toj bih rad znati: godište naredno gdi se će tajati? kud li će krovom proć, kad svasma odlnči sunčano kolo oć, kad se š ńim razluči? M. Vetranić 1, 294—295. Ki krovom ukrade Dijanin peharac. 2, 123.

c. u loc. s prijedlogom u: u krȍvu, sakriveno, znači: u sakrivańu ili u sakrivenom mjestu. — Samo u Vetranića. Ter lava kad (jelen) čuje da gorom prohodi, u krovu tuguje čijem ga se slobodi. M. Vetranić 1, 37. Samo pod snjegovi ki tamo padaju sve gore s brjegovi i poļa ostaju u krovu skrovena. 1, 161. (Mjesec) dvanaes krat ter takoj u krovu ostaje. 1, 177. (Pravda) stoji ne vijem gdje u krovu. 1, 369. A ti tač u krovu poče se tajati, i gdi te ja zovu, nećeš se javļati. 2, 33. A ne vijem u krovu gdje se je sad skrila. 2, 33. Satiri od gore jeda hine nas? u krovu sad muče, potajno sad stoje. 2, 123.

d. u gen. s prijedlogom iz: ȉz krova (iz krovi u naj posļedńem primjeru). krov znači što i kod a, b), ali je značeńe adverbijalno, kao: iz zasjede, iz busije. Kad lovac pribitar rani ju (košutu) iz krova. M. Vetranić 1, 388. Ka (zmija) mnokrat u grijedu peči me iz krova. 1, 110. Ali ńu (košutu) kad lovac u himben tonotac uhvati iz krova... 1, 108. Ovca ka iz stada iz svoga izlazi, brzo se vuk ńome iz krova zajazi. D. Rańina 97a. Tuj junak priskoči, ter hitro iz krovi vili toj na oči brzu zvir ulovi. 19b.

4. KRȎV, krȍva, *m.* thesaurus, sakriveno blago, pa i blago uopće. — isporedi krovište, c. — Vaļa da je ista riječ što 2. i 3. krov. — U jednoga pisca xvi vijeka. Ov precini krov i blago odrêšenja grêhov Isukrst Gospodin naš dovio i otegnuo nam jest preļutom smrtju. Š. Budinić, sum. 14a. Oplêniti i pokresti crkvi nevêstici Isukrstovi veliki krov blaga Isukrsta nevêstaca ńeje. 77a.

KRȎVACIJA, *f.* Hrvatska, vidi Kroacija. — U dva pisca xvii i xviii vijeka. Krovacija podložena. P. Kanavelić, iv. 343. Po razdiļeńu od Krovacije. Norini 37. Rekli smo da se je odilila provincija s. Jerolima od Krovacije. 51.

KROVȀČAC, krovȁčca, *m.* vidi kravačac. Krovačac, carlina, angelica (Pizzelli), angelica, chamaleone bianco (Aquila-Buć), cameleone (Kuzmić, Skurla), Carlina acaulis L., v. Kravačac. B. Šulek, im. 175.

KROVAN, krovna, *adj.* koji pripada krovu (vidi 2. krov). — Na jednom mjestu xvii vijeka. Rajske krovne podpodnice. J. Kavańin 509a.

KRȎVÂR, krovára, *m.* čovjek koji po svom zanatu gradi krovove. — Vaļa da je načińeno u naše vrijeme. Krovar ‚ziegeldecker'. Jur. pol. terminol. 658.

KROVȀRICA, *f.* ńeka ptica. Krovarica ‚Cettia altisonans'. G. Kolombatović, progr. spal. 1880. 21. (Kod Cettia Cettii La Marm.) Kolombatović je u popisu od 1880 god. zabiļežio ime ‚krovarica' koje je po svoj prilici narodno. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 54b.

1. KROVAT, *adj.* podoban za krov ‚tectorius': ploča krovata, tanka ploča kojom se kriju kuće; krovata slama. M. Pavlinović.

2. KRȎVÂT, Krováta, *m.* Hrvat. — Od tal. Croato (kaže se gdjegdje i Crovato). Cededa krivi biskup od Krovati. A. d. Costa 2, 34.

KRȎVATA, *f.* vidi ovratnik. — Od tal. cravatta, crovatta, croatta, corvatta, a misli se da su ove riječi kao i franc. cravate, špań. corbata postale od Croato, Crovato, Crovatto (Hrvat), jer da je ovaj dio odijela prešao od Hrvata na zapadne Evropļane. — Akc. se mijeńa u gen. pl. krȍvâtâ. — U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu (‚quella parte del vestito del dosso che cuopre il collo' ‚gulae vel colli operimentum, tegmen') gdje nije dobro tumačeno. ‚Vezati, odriješiti, zapeti, otpeti krovatu'. P. Budmani.

KROVČAC, krovčca, *m.* u Stulićevu rječniku: krovčac, mali krov ‚parvum tectum'. — nepouzdano.

KRȎVČIĆ, *m. dem.* 2. krov (uprav dem. krovac, ali ovome deminutivu nema potvrde). — U Stulićevu rječniku uz krovčac.

KRȍVEN, *adj.* sakriven, potajan. — Uprav je part. praet. pass. od kriti, vidi kod skriti. — U jednoga pisca Dubrovčanina xvii vijeka. U pričicah sad krovene činijaše nam razgovore, sad očite i odkrivene, svak razumjet da ih more. G. Palmotić 3, 155a.

KROVICE, *f. pl.* ime ńivi u Srbiji u okrugu jagodinskom. Ńiva zvana Krovice. Sr. nov. 1867. 503.

KRȎVIĆ, krovića, *m. dem.* 2. krov. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović. — Ista se ova riječ nalazi i u pisca Ličanina xviii vijeka, te vaļa da je značeńe gotovo isto (kao mali krov načińen od kose nad glavom?). Ogleda se i pak kose trudi s vrućim gvožđem... i na nike savija okruge... a ostale na kroviće gori diže. I. Krmpotić, malen. 22.

KRȍVINA, *f.* nevaļalo sijeno što nije dobro za piću životińama nego se ńim pokrivaju siromaške kuće i druge zgrade. — Postaje od 2. krov, ali nije augmentativ (kako se vidi po akcentu), nego ovdje nastavak ina dava značeńe: čim se pokriva, čim se gradi krov. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu: ‚schlechtes, ungeniessbares heu (was zum dachdecken nur zum gebrauchen wäre)'. Il' kad s plašča poskidaš krovine. J. S. Reļković 256. Kuće su po ravni... po naj više rđave, pokriveno krovinom ili lubom. Vuk, dan. 2, 100. Prostirač (od kakve krovine ili sjenine). rječn. kod podina. Pritiskovi se meću po krovnatijem kućama da vjetar ne odnese krovinu. kod pritisak. Sijeno oko vrha stožine zove se ‚krovina'. ‚U ovom tvom velikom stogu sijena ima krovine i podine nemalo pun voz, što nije za jesti'. J. Bogdanović. — I kao

ime mjestu (u Srbiji u okrugu ćuprijskom). Ńiva na Krovini. Sr. nov. 1873. 511.

KRÒVIŃÂK, *m. krov od slame ili od sijena (krovine). — U naše vrijeme u Bosni.* Zavuklo se ptičice po krovińacima. Bos. vila. 1890. 323.

KROVÌŃARA, *f. vidi* krovńača. — *U naše vrijeme u Srbiji.* Mračne i teskobne krovińare. M. Đ. Milićević, zim. več. 11. Krovińare, lubnice i kulače. 173. Na jednoj kući krovińari. 263. Da nisam rođen i odrańen u seļačkoj krovińari. slave. 3. A i pod krovińarama skupilo se u gomilu pokućanstvo. S. Matavuļ, novo oružje. 88.

KROVÌŃARICA, *f. dem.* krovińara. Kuća u kojoj je đumruk i u kojoj živi đumruggija niska je krovińara. M. Đ. Milićević, s dnn. 59. I da oni naj više tuguju za očiuim slemenom, koji su ostavili, možda samo kakvu krovińaricu. škol. 41.

KRÒVÎŠTE, *n. ili ono što pokriva ili krije, ili što je pokriveno ili sakriveno; ali se nalazi samo u osobitijem značeńima. — Postaje od* kriti, *kao* krov, *nastavkom* ište. — *U svijem je primjerima (osim Kavańinova koji je sumńiv) sa* -šć- *mj.* št *po čakavskom govoru. — Od* xv *vijeka u četiri pisca čakavca.*

a. *prostirač ili sag. vaļa da je ovako značeńe u ovom primjeru:* Baruni odparši vrata od ložišća i svuda nastarši sviona krovišća. M. Marulić 45.

b. tabernaculum, *sveto shranište, ćivot.* Koji nose sudi Gospodńi i služe skini ili krovišću. Š. Budinić, sum. 65a. — *Slično je i u ovom primjeru gdje vaļa da znači što i* svetińa nad svetińama: Ovo 'e tajna loza ona kâ u krovištu kuće zlato, kô i u templu Salamona, plodi grozdje obilato i u svetom svetijeh stoji. J. Kavańin 15b.

c. thesaurus, *vidi* 4. krov. Od blaga ili krovišća komu gospodar ne znadet se. Š. Budinić, ispr. 108. Skrêvamo blago i krovišta neboska. sum. 155a. Bože, koga milosrdju nî broja, i dobrote neizmirno jest krovišće. M. Alberti 363.

KROVITI, krovim, *impf. graditi krov. — U Stulićevu rječniku:* ,far tetto' ,tectum construere'. — *nije dosta pouzdano.*

KRÔVĻE, *n. coll.* (2. *i* 3.) krov. — *Na dva mjesta* xvii *vijeka s različnijem značeńima, a između rječnika u Stulićevu* (krovje ,tectum, velamen, latebra, latibulum, conopoeum, tentorium' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) gdje ima i drugijeh značeńa.*

a. mysterium, sacramentum *(u crkvenom, kršćanskom smislu), sakramenat, vidi* otajstvo, svetotajstvo. Dobra crikve navlastito su sveta krovja ili sakramenti. P. Radovčić, ist. 98.

b. *vidi* 2. krov (?). Susedastva krovje branit bi imili kako svoje. P. Vitezović, odiļ. 64.

KRȌVNAT, *adj. pokriven krovinom (o kući ili zgradi uopće). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (n. p. kuća ,mit stroh, heu bedeckt' ,tectus stramine'). Pritiskovi se meću po krovnatijem kućama (i ostalijem zgradama) da vjetar ne odnese krovinu. Vuk, rječn. *kod* pritisak.

1. KRÔVNICA, *f. vidi* crijep *(na krovu)*, ćeramida, 2. kupa. — *U dva pisca* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,embrice, tegola con che si cuopre il tetto' ,imbrex' 286b; ,tegola, lastra di terra per coprir il tetto'; ,tegula' 724b), *u Voltiđijinu* (,tegola' ,ziegelstein'), *u Stulićevu* (,imbrex'). Uzidoše ua krov i niz krovnice spustiše ga. I. Bandulavić 157a. luc. 5, 19. Još ne biše zora jutro pozlatila . . . ravno kada zvizde s neba odlitaju . . . kako da bi isto zvizde svo'e iskrice okresali čiste na tursko krovnice; ogań se uniti u krove primorske. I. T. Mrnavić, osm. 30.

2. KRÔVNICA, *f. kovčeg pokriven zaklopcem. — U Belinu rječniku:* ,cassa coperta di qualche cosa' ,theca' 175b; *u Voltiđijinu:* ,coperchio' ,deckel' *(gdje je zlo prevedeno — poklopac — jer je Voltiggi krivo razumio što je u druga dva rječnika), u Stulićevu:* ,theca'.

3. KRÒVNICA, *f. lisnata grana. — U naše vrijeme u Istri.* Krovnìca ,ramus frondosus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iforts. 43.

KROVNIČITI, krovničim, *impf. graditi krovnice (vidi* 1. *i* 2. krovnica); *pokrivati (zgradu) krovnicama. — U Stulićevu rječniku:* 1. ,imbrices texere'. 2. v. pokrovničiti. — *nepouzdano.*

KROVŃAC, Krovńaca (?), *m. ime ńivi u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Ńiva Krovńac. Sr. nov. 1875. 1207.

KRȌVŃAČA, *f. kuća pokrivena krovinom. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,strohhütte' ,casa'). ,Dok je moje prebijelo kule'. A on je sjedio u krovńači. Nar. pjes. vuk. (1824) 1, xxi.

KROVȖĻINA, *f. u Vukovu rječniku:* augm. v. krovina.

1. KRȌZ, *praep. s acc.* per, *pokazuje micańe ili smjer micańa od kraja do kraja u unutrńem dijelu ńečega što stoji u akuzativu* (s ovim predlogom reč u četvrtom padežu pokazuje da je u onome što sama znači mesto po kome se što miče s jednoga kraja na drugi, ili je samo upravļeno tako. Đ. Daničić, sint. 452). — *Naj češće je bez akcenta, i izgovara se s riječi što slijedi kao jedna riječ, n. p.* kroz màglu, kroz vároš (krozmàglu, krozvároš); *ako je na ovoj riječi jaki act.* (ˋˋ, ˆ), *gubi ga, a* kroz *dobiva kratki slabi* (ˋ) *ili jaki* (ˋˋ) *akc., n. p. mješte* kroz rȕpu, kroz Tȕrke, kroz gȍru, kroz nôs *izgovara se obično:* kròzrupu, kròsturke, krȍzgoru, krȍznôs. — *Može biti riječ praslavenska (jamačno isprva kao adverab, isporedi* 2. kroz *i osobito* krozi) *ali nije jasno u kojem je obliku takova. jamačno postaje od istoga korijena od kojega i* črez *(vidi); za ovu riječ misli Miklošić da je naj stariji slavenski oblik* kersъ, etymol. wörterb. 115b (-s *po stslov.* črêsъ *uz* črêzъ, *po poļ.* skros, *i po ispoređivańu s baltičkijem jezicima i s grčkijem). teško je razumjeti kako se* er *u korijenu promijenilo u ńekijem jezicima na* ro, *pa i na* re *i na* ьr. *osim toga vaļa da je ova riječ imala pred sobom* s *(isporedi* skroz) *i to ne samo u praslavensko nego i u baltičko-slavensko doba, isporedi bug.* крьз, *novoslov.* krez, *rus.* скрозъ, скрезъ, *češ.* skrz, *poļ.* skroś, *stprus.* kirsa, *lit.* skersas, *poprijeċan,* skradžas, *skroz, let.* skjers, *poprijeċan. Miklošić kaže daļe da bi i* črez(?) *i* kroz *uprav bili supstantiv* krozě *(u loc. sing.), vidi* krozi; *i ispoređuje grč.* χάρσιος, *poprijeċan, kriv. — Kao i drugi prijedlozi što se svršuju konsonantom može dobiti na kraju* a: kröza. *to je slobodno pred riječima, u kojijeh na početku imadu glasovi* s, š, z, ž *ili je nagomilano više konsonanata ili je uopće teško izgovoriti (akc. je kao kod* kroz, *a ako bi bio slabi, prelazi na* a), *n. p.* krozà san, krȍza zûbo, krȍza što, krozà sve, krȍza srod *itd., ili* kroz sau *itd., vidi i:* krozà Crnû Goru. Ogled. sr. 25; kroza ràzdrļanu košuļu. S. Matavuļ, novo oružje. 84; krȍza mrâk. B. Radičević (1847) 131, krozà jad. M. Držić 9. *dodaje se* a *(dugo u ovom*

slučaju) kao pravilo bez izuzetka pred enklitičnijem oblicima ličnijeh zamjenica: krözâ me, krözâ te, krözâ se, krözâ ń (krözâ ńga), krözâ nas, krözâ vas, *tako i u* krözâ ńu, krözâ ńih, krözâ ńe *(vrata)*. B. Gradić, djev. 34, *pa i u čakavskom govoru* krözâč *(kroza što, krošto)*. — *U ńekijem se slučajevima* kroz *sastavļa i u govoru i u pismu s riječju što je za ńim:* kröšto *(vidi u primjerima pod* 6), krösejoć, kröcjeć *(vidi* 7, a), krösred *(vidi* 7, b). — *Između rječnika u Mikaļinu* (kroz, s jedne strane na drugu ‚da banda a banda' ‚trans'), *u Belinu* (‚per qualche luogo, o per mezzo di qualche cosa, v. g. passar per l' esercito' ‚per' 553b), *u Bjelostjenčevu:* kroza te, krozeč *(kajkavski mj.* krozač) tebe, radi tebe ‚tua causa'; *u Voltiģijinu:* ‚per, mediante, per mezzo' ‚durch'; kroza što ‚a che? a qual fine? ‚wozu?'; kroza te ‚mediante di te' ‚durch dich'; *u Stulićevu:* ‚ob, propter, per, gratia, causa, precibus alicujus; praeter'; *u Vukovu:* ‚(mit acc.) durch' ‚per': kroz vodu, kroza me, kroza te *s primjerom:* Kroza te će ogrijati sunce; kroza ń, kroza ńga; *u Daničićevu:* vidi kroze. — *U dosta rijetkijem primjerima nalazi se protiv pravila uz* kroz *genetiv mj. akuzativa: u ova dva s toga što su pisci mislili na čeļad ili na čeļade:* Kroz osujenijeh. M. Orbin, zrc. 182. Razmišļaj da kros takoga uzroka *(kroz sina)* otac nebeski posfeti sfetoga Jozefa. Čestitosti. 11. *u ovima samo radi stiha:* Kroz jednog vezena jagluka. Nar. pjes. vuk. 1, 733. Kad sam bio kroz Pipera, Marko. 4, 11. A kad bili kroza Sarajeva. Nar. pjes. vila. 1866. 647. Kad otideš kroz gradova. *u* Vuk, kovč. 108. — *isporedi* proz.

1. *u pravom smislu.*

a. *kod pravoga micańa, kao što je ne samo u glagola što znače micańe subjekta nego i djelovańe drugoga subjekta koji je uzrok ili pomagač micańu (tjerati, voditi, pratiti itd.).*

a) mjesto kud je micańe okoļeno je sa svijeh strana, ili drukčije, šupļotina je (rupa, vrata itd.) u cjelini. uz kroz *može dakle stajati:*

aa) sama šupļotina, n. p.: vrata. Trudno je samu i golu se kroza ńe *(vrata)* protisknut. B. Gradić, djev. 34. Koji ne ulazi kroz vrata u stan ovčji. I. Bandulavić 155a. joann. 10, 1. Ukraj grade kroz gvozdena vrata uska, tijesna i mala, dno ponora udubena dubļa je jama još propala. I. Gundulić 771. Ne ulazi kroz vrata nego kako lupež priko zida. Ant. Kadčić 2. *metaforički.* Jes vele vrata kroz koja grih ulazi. A. d. Bella, razgov. 185. Kroz vrata od podnošenja. I. P. Marki 63. Ovo su troja vrata, kroz koja svaki grišnik ima proći. F. Lastrić, od' 107. Kroz uska vrata u kraļestvo nebesko doći. A. Kanižlić, kam. 245. Ja sam vrata; ko ude kroza me spašće se. Vuk, jov. 10, 9. — *prozor.* Kroz prozor spustiše me u kotarici. Vuk, pavl. 2kor. 11, 32. — *jama, raka, proboj.* On se *(vukodlak)* može provući i kroz naj mańu rupicu. Vuk, rječn. *kod* vukodlak. Ne mogao se miš provući kroz jamu, pa svezao tikvicu na rep. (Kad ko sam učini sebi kaku smetńu). Nar. posl. vuk. 205. Poredo nam rake iskopajte i kroz rake ruke sastavite. Nar. pjes. vuk. 1, 239. Probiše beden od grada toliko široko da bi mogla kola kroz proboj proći. And. Kačić, razg. 105. — *cijev (čunak).* U naše vrijeme nalazili su ļudi u zemļi od olova čunkove kroz koje je vodena voda s Caricine na Praovo. Vuk, dan. 2, 51. — *prsten.* Takova ga strilca povidahu, da kroz prsten promitaše strilu. Aleks. jag. star. 3, 320. Ti strijeļaj kroz prsten jabuku. Nar. pjes. vuk. 2, 148. Kroz prsten bi prošla. (Kaže se za tanku košuļu). Nar. posl. vuk. 161. — *usta.* Čim spavaše ulize kroz usta u unutarńa jedna zmija. A. d. Bella, razgov. 16. U dimu kroz usta *(može se uzeti tabak)*. Ant. Kadčić 75. — *nozdrve, nos.* Tako se podnese, da mu mloga krvca kroz nosdrve udari. A. Kanižlić, fran. 178. Na tri se načina može uzeti tabak: 1. u prahu kroz nos. Ant. Kadčić 75. — *uho.* Kroz jedno uho ulazi a kroz drugo izlazi *(metaforički)*. (D). Poslov. danič. — *oči (metaforički).* Ako zli plam uzrok zloba naj prije kroz vas *(oči)* k srcu slazi. I. V. Bunić, mand. 18.

bb) ńešto kuda obično nema prolaska ili je težak ali je prodrto ili otvoreno (obično silom: u prvijem primjerima čudom). Razdili tude Mojses more s čudnovatom šibikom, uputiše se kroza ń. A. d. Bella, razgov. 131. *(ovaj i drugi primjeri o crvenome moru možebiti da bi boļe pripadali pod c)).* Val crļeni u razlika razdjeļeńa prosjeko je; na sramotu svijeh zaprika kroza ń svoj puk proveo je. I. Đordić, uzd. 203. Kroz probijene zidove ulaziše. A. Kanižlić, kam. 819. Ocevi naši svi pod oblakom biše i svi kroz more prodoše. Vuk, pavl. 1kor. 10, 1. — Otvori se ńoj tutako jedna velička stina čudnom silom Božjom . . . tako sfeta djevica časom kroza ńu prode, a stina se opeta sjedini. B. Kašić, per. 184. — Razapne pońavu, pa prorezavši je stane skakati kroza ńu i tamo i amo. Vuk, poslov. 264. Kroz čakšire propala koļena, kroz rukave propali laktovi. Nar. pjes. vuk. 3. 94. — A sestri je prosekao dojke i kroz dojke promolio ruke. 1, 540.

cc) ńešto na čemu ima mnogo (osobito malijeh) rupa kuda može proláziti što više ili mańe sitno. Prosej kroz sito *(neko korcńe)*. Z. Orfelin, podrum. 244. Prošao i kroz sito i kroz rešeto. (Trpļeo je i ogledao svašta). *(metaforički).* Nar. posl. vuk. 264. — Kroz plot tkato *(i tkańe je micańe)*, kocem zbijato. (Reče se za rijetko platno). 161.

dd) ńešto šupļe unutra u naokolo zatvoreno (osim na jednom ili na malo mjesta), u čemu se obično prebiva, n. p. kuća. Nijesam rad ni da ga u vreći kroz moju kuću pronesu (reče se za rdava čoeka). Nar. posl. vuk. 217. — *soba* (kamara). Uzevši ga za ruku stane ga voditi kroz sve sobe. Nar. prip. vuk. 10. Šetajući se tamo amo kroz kamaru. 146. — *Ovdje se može zabiļežiti i ovaj primjer, premda je smisao metaforički, jer* škole *znači školske nauke, a* kod proći *se ne misli se na micańe u prostoru nego u vremenu.* Koji tako prode kroz škole. Vuk, pisma. 37.

ee) ńešto kuda se obično ne može proći, nego se probija i prodire većom ili mańom silom. Ukopaše jedno do drugoga, kroz zemļu im ruke sastaviše. Nar. pjes. vuk. 1, 240. Turci su se svaku noć kroz zemļu bliže prikučivali k srpskim šančevima. Vuk, dan. 1, 85. — Igla kroz zlato i srebro prolazi, pa je opet gola. Nar. posl. vuk. 95. — Ote! końu, pust ostao! strelica te ustrelila kroz sedlašce u srdašce! kroz uzdicu u gubicu! kroz sve noge kroz četiri! Nar. pjes. vuk. 1, 178. — Probosti ga hoće kroz prsi. Zborn. 51b. Udarilo ga tane puščano više leve sise pa izišlo kroz pleće. Vuk, grada. 45. — Metnuše na križ *(Isusa)*, i pribiše ga s oštrim čavli kroz ruke i noge. J. Banovac, razg. 163. Prostreli ga kroz desnicu ruku. Nar. pjes. vuk. 3, 427. — A more žif ogań poda mnom li tanca, ter mańom sve kroza ń *(kroz more)* srdit val kobaca. Đ. Baraković, vil. 293. — Ne udara Golotrba Iva, da devojku kroza ń ne ubije, već do-

rata medu oba oka. Nar. pjes. vuk. 3, 101. No kroz ńega zrno prolećelo. 3, 197. — *Amo pripadaju i ovakovi primjeri, jer se i u ńima misli kao da treba ńeka sila*: Ja udarih kroz taj pramen magle. Nar. pjes. vuk. 1, 110. Jednu noć provuku se kroz maglu i kroz pomrčinu. Vuk, građa. 38.

ff) nešto što se može otvoriti ili razdijeliti. Prometnu ga kroz nedra svilena, da b' se dete od srca nazvalo. Nar. pjes. vuk. 2, 157. O moj dragi, opaši se tvrdo, da ti ruža kroz pas ne propane. 1, 462.

b) kao mjesto kud je micańe shvaća se množtvo stvari od prilike jednakijeh (i čeļadi), te u ńekijem primjerima (ne uz kolektivni supstantiv) međa *ili* između *može zamijeniti* kroz.

aa) uopće. Kroz kosti joj trava pronicala. Nar. pjes. vuk. 2, 17. — Ona nosi od zlata košuļu koja nije kroz prste pređena *(pređeńe se shvaća kao micańe)*. 2, 550. — Ńoj se Rade kroz koviļe krade. 1, 264. I kroz trńe vodu navratiti. 2, 13. — Propustio ga malo kroz ruke *(u prenesenom smislu: izbio ga)*. Vuk, rječn. *kod* propustiti.

bb) množtvo biļaka, koje se pokazuje kolektivnijem supstantivom, n. p. šuma, dubrava, pa i planina, gora (vidi 1. gora, b). Čoban pođe sa zmijom kroz šumu. Nar. prip. vuk. 13. — Prohodeći on kroz jednu dubravu. A. Gučetić, roz. mar. 288. — Kolika je Jahorina planina, kroz ńu teče tiha voda rijeka. Nar. pjes. vuk. 1, 236. Pak potrča kroz Miroč planinu. 2, 217. Vezana ga vode kroz planinu. 3, 11. Pa potera mene kroz planinu. 3, 36. Dok ugleda lijepa kaduna đe promiče barjak kroz planinu. 3, 208. Da proprate blago kroz planinu. 3, 305. Pop i đak hodili kroz veliku planinu, pa ih onđe uhvati mrak. Nar. prip. vuk. 186. — Idući jednu noć kroz jednu goru u kojoj se nahođaše lupež. M. Zoričić, zrcalo. 3. Asan-aga kroz goru jahaše, na vitu se jelu naslońaše. Nar. pjes. vuk. 1, 271. Prođoh kroz goru, ne znam kroz koju. 1, 385. Da je prate kroz goru zelenu. 1, 550. Bježi Novak kroz goru zelenu. 3, 32. Ranile (raniti *u prenesenom smislu znači micańe)* devojke kroz goru na vodu. 1, 120. — *Amo može pripadati i bašča i vinograd.* U kovača gusta bašča, kroz ńu teče tiha voda. Nar. pjes. vuk. 1, 530. Pa pobježe kroz zelenu bašču. 3, 105. — Prođoh dragoj mimo dvor kroz zeleni pelovoj. 1, 287. — Nije dobro led ni u marami kroz vinograd proneti. (U Srijemu). Nar. posl. vuk. 214. — Idaše Isus u subotu kroz usjeve. Vuk, mat. 12, 1.

cc) množtvo čeļadi. aaa) u množini. Da s' nijesu Turci posilili, kad su prođe kroz nas prohodili a bez rane i bez mrtve glave. Nar. pjes. vuk. 4, 72. — Da kroz Turke juriš učinimo. 4, 186. Iziđe s Jadranima srećno kroz Turke. Vuk, građa. 36. Namisli da s vojskom bježi kroz Turke. dan. 1, 77. — Kako dizgen oslabi kulašu, diže glavu, ode kroz svatove. Nar. pjes. vuk. 2, 139. — Pa proleće kroza sve delije. Pjev. crn. 132ᵃ. — Naj teže je bilo gotovim novcem krenuti kroz hude pustahije. M. Pavlinović, rad. 182. — *bbb) kolektivnijem supstantivom.* Ona prošavši kroz straže. E. Pavić, ogl. 377. — Rabin kad to vidi, pobiže kroz vojsku. M. Zoričić, zrcalo. 115. Provodiću đecu kroz Kosovo a ,kroz vojsku' cara na Kosovu. Nar. pjes. vuk. 2, 269. — Prošavši kroz puk. And. Kačić, kor. 262. Provre se kroz narod do kneza. S. Milutinović, ist. srb. 219. — Nedić zađe kroz tu bježan. Vuk, dan. 3, 199. — Tokatlijć rańen proleti kroz prvu zasedu na atu. Vuk, građa. 76.

c) mjesto kuda je micańe nešto je dugačko ograđeno s dvije strane (s desna i lijeva), a ozgor je otkriveno, kao n. p. žlijeb (žļeba?). Sveti sakramenti jesu žlîba (,xiibba') kroz koju nam teče *(milost Božja)*. Ant. Kadčić 11 *(metaforički)*. — *gudura.* Da ga Srbi mame u one šume i gudure kroz koje vaļa proći . . . Vuk, dan. 5, 44.

d) (slično kao kod c)) mjesto je ograđeno s dvije ili više strana zidovima ili zgradama, n. p.:

aa) ulica, sokak, čaršija. Ne projti kroz onu ulicu. A. Komulović 18. — Da moju ženu posade na ńega *(magarca)* pak da je onako vode kroz sve sokake. Vuk, dan. 2, 132. — Pa pobježe kroz Stambol-čaršiju. Nar. pjes. vuk. 2, 399. Ko god putem kroz čaršiju prođe. 2, 622.

bb) selo, grad, varoš (mjesto u užem smislu). Pojde kroz jedno mesto. Mirakuli. 119. — Momče mi promče kroz selo. Nar pjes. vuk. 1, 415. Dođe u drugo selo i prolazeći kroza ń vidi . . . Nar. prip. vuk. 112. — Gradovi kroz koje teku rike. F. Lastrić, test. 254ᵇ. I toliko je grad srićniji, koliko veća rika kroz ili kraj ńega teče. ned. 252. Jer i Isus prohođaše kroz sve gradove i varoše učeći u skupština. I. J. P. Lučić, bit. 65. Dođe u nekakav veliki grad i šetajući kroza ń upazi ga careva kćer. Nar. prip. vuk. 148. Raja ne smije kroz grad ili kroz varoš jaati. Vuk, dan. 2, 88. — Šabac-grade, moj veliki jade! kroza te se proći ne mogaše. Nar. pjes. vuk. 1, 494. Kad ne mogu kroz Loznicu proći. 1, 501. Pođe Arap kroz Stambol bijeli. 2, 397. Stane vojska prolaziti kroz Kragujevac k Moravi. Vuk, građa. 177. Kad uđe u Jerihon i prolažaše kroza ń. jov. 19, 1.

e) kod duļega micańa (putovańa) upotrebļava se kroz *uz supstantive koji znače zemļu, prijedio, državu bez obzira, prolazi li se između gora ili kroz gudure itd., dapače i uz takove riječi (kao* livada) *kod kojijeh* kroz *znači uprav* što *i* preko. *takovi supstantivi:*

aa) naznačuju uopće kakvo je mjesto po naravi, kao n. p.: dolina. Kudar ste mi hodile? — Kroz begove doline. Nar. pjes. vuk. 1, 195. — *livada.* A oko ńe zelena livada, kroz ńu teče zelena Bojana. 2, 105. — *pustińa.* Kroza ńu *(pustińu)* narod prođe. I. Đorđić, salt. 222. S brdovitijeh jurve 'e strana kroz pustošne putovati. J. Kavańin 353ᵃ. — *otoka.* Malo Todor kroz otoku ide. Nar. pjes. vuk. 3, 160. — Ovi mladić imaše čudotvorni prsten, te s ńime kroza svijet *(ima se u pameti glagol kao* idi, hajde), nađe aždaju. Nar. prip. vuk.² 263.

bb) prijedio koji je politički odijeļen od drugijeh uopće ili ńeki osobiti koji ima svoje ime. Da ju ni po što ne puštaju kroz zemļu. Vuk, dan. 5, 27. — Vojvodi se vidi putovati, kroz krajinu voditi vojvode. Nar. pjes. vuk. 2, 183. — Poći ćemo iz našega grada kroz našije sedamn'est nahija. 1, 137. — Ja sam idem kroz zemļu arapsku. 2, 621. — Ta ja prođoh kroz Kosovo ravno. 2, 308. Provodiću đecu kroz Kosovo. 2, 269. Poćeraše kroz Pipere Turke. 4, 35. Da gleda kako da prođe kroz Šumadiju k Arnautskoj. Vuk, dan. 3, 163. Da provede Turke kroz Mačvu i tamo i amo. dan. 3, 202. Iđahu kroz Galileju. marc. 9, 30. Jer ću proći kroz Maćedoniju. pavl. 1kor. 16, 5.

f) mjesto je rijeka ili druga voda preko koje se gazi. Kroz rijeku kroz Topļicu na kraj drugi prigazište. J. Palmotić 178.

g) glagol koji znači pravo micańe može stajati u metaforičkom smislu, n. p.:

aa) uz kroz ruke, *vidi kod* ruka. Kroz negove svete ruke sve se cidi i prohodi. I. Ivanišević 22. Da sve stvari kraļestva sirijanskoga kroz ńegove ruke prolaze. And. Kačić, kor. 346.

bb) kroz *stoji uz riječ koja znači što umno.* Pridao duh otcu kroz muku i trud i grob. Dukļanin 34. Čuvenje moje izbistri, za kropos kroza ń u pamet moju uvesti. V. Andrijašević, put. 342. Pet ćućenja tila čovićanskoga, po kojimi se sagrišuje, i kroz koje *(sic)* ulaze uzroci od griha. Ant. Kadčić 172. Da nam kroz mnoge nevoļe vaļa ući u carstvo Božije. Vuk, djel. ap. 14, 22. Da se kroz svu ovu mješavinu može doći do stvari vrlo dobrijeh. Đ. Daničić. rad. 20, 155.

cc) uz kroz *ima čeļade, vidi* 4. Teško onom čovjeku kroz koga dolazi sablazan. Vuk, mat. 18, 7. Kroz jednog čovjeka dođe na svijet grijeh. pavl. rimļ. 5, 12.

b. *ima glagola koji uprav ne znače micańe (u običnom smislu), a ipak s ńima stoji* kroz *u pravom smislu, jer se shvaćaju kao da znače micańe. takovi su:*

a) glagoli koji znače: paliti (iz puške). misli se na značeńe: tjerati zrno iz puške. Delije kroz penǵer opale u ńega iz pušaka *(vidi* a, *a))*. Vuk, dan. 1, 3.

b) glagoli, kao sjati, *koji pokazuju utisak svjetlosti na oko (zraka se miče put oka). ovo se toliko shvaća kao pravo micańe da se upotrebļava za to i* proći, prolaziti *(vidi kod aa, bb, cc)).*

aa) uopće o kakom mu drago mjestu. I sunce prolazi kroz kaļava mjesta, ali se ne okaļa. Nar. posl. vuk. 105.

bb) kod svjetlosti ima to osobito da ono kuda prolazi pušta je bez sile i bez rupe, ako je posve ili ńekoliko ‚prozirno' (drukčije nego kod a, *a) ee)).* Zraka sunčena prođe kroz caklo. F. Matić 36. — Da kao sunce kroz oblak ne prosine. A. Kanižlić, kam. 272. Što kroz maglu sijevaju muńe, to s'jevaju toke na junacim'. Nar. pjes. vuk. 3, 260. — U jedan put opazi gde se nešto kroz pomrčinu u šumi belasa. Nar. prip. vuk. 168.

cc) isporedi a, *b).* Šta se sjaji kroz goru zelenu? Nar. pjes. vuk. 1, 13. Kano mjesec od petnaest dana kad obasja kroz jelove grane. 3, 155. — Sve ću tvoje kosti izlomiti a tvoje ću srce izgoreti, kroza te će ogrijati sunce. 3, 303. — Bijela mu brada do pojasa, pa se kroz ńu toke prosjajuju. 3, 284. Sjaju mu se toke kroz brkove. 3, 154.

c) glagoli koji znače glas, buku itd. (što ńekuda prolazi dok dođe do uha).

aa) vidi a, *a) aa).* Viče Bogdan sestri kroz penǵere. Nar. pjes. vuk. 1, 539. — Tako se izgovaraju (još kroz nos) ta slova. Vuk, rječn.[1] xxix. A gurukće Francuz kroz nos. P. Petrović, slobod. 199.

bb) vidi a, *b) aa).* Putnik stane kazivati kao kroza zube, da mu je kršteno ime Šćepan. S. Ļubiša, prip. 91. Pripita Marko kao kroza zube. 135. Knez kroza zube reče. 241.

cc) vidi a, *b) ee).* Nek telali kroz svatove viknu. Nar. pjes. vuk. 2, 539. Neka jeka ide kroz Uskoke. 4, 497.

d) glagoli što znače vidjeti (ono što dolazi kod b) ovdje se prima u oko).

aa) vidi b) bb). Veļu da ona *(zemļa poslije strašnoga suda)* po vrhu zdvora biti će bistra, sfijetla i da će se moć pozrjet kroza ńu kako kroz jedno cklo. M. Orbin 259. Mi ne gledamo očale nego kroz očale. A. Kanižlić, uzr. 211. Sad vidimo kao kroz staklo. Vuk, 1kor. 13, 12. — Bog vidi opačinu kroz debelu oblačinu. (D). Poslov. danič. — Maglovito poļe ugledaše, kroz maglu se malo naziraše. And. Kačić, razg. 253a. — Kroz tmine noćne gleda na daļe k Jeruzolimu. F. Lastrić, test. 105b. — *Amo može pripadati i ovo (drugi stih i pod dd)).* Vidi mu se vince kroz ǵrlo, bile ruke kroz tanke rukave. Nar. pjes. vuk. 3, 512. — *U metaforičkom smislu o stvari koja nije ni po što prozirna.* Ma je lakomos svijet zaslijepila: kroz dinar svak gleda, na dinar svak pozire. M. Držić 219.

bb) vidi a, *a) aa).* Kroz bužu me gledaš, ne daš mi pokoja. M. Držić 368. Ja ću izvaditi kļuč iz vrata, pa kad se stane skidati, onda ćeš ga videti kroz rupu. Nar. prip. vuk. 67. — Često Miloš kroz prozor pogleda. Nar. pjes. vuk. 2, 213.

cc) vidi a, *a) bb).* Te mu se kroza razdrļenu košuļu vide široke grudi. S. Matavuļ, novo oružje. 84.

dd) vidi a, *a) cc).* Na oči joj zlatali marame, rijetke su, te kroz ńih vidaše. Nar. pjes. vuk. 2, 553. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* Solomun se kroz kola bio zagledao u predńe točkove. Nar. prip. vuk. 198.

ee) vidi a, *b) aa).* Ako nijesam kumovao, a ja sam kroz plot gledao. Nar. posl. vuk. 7. Kad pogleda kroz brvna u jednu zgradu. Vuk, poslov. 229. Bili su mu na ruci i mnogo mu koješta gledali kroz prste. pravit. sovj. 76 *(metaforički, vidi kod* prst). — *I ovaj primjer može amo pripadati, ako ne pod* 4: I kroz tebe je, stari, pogledao Gospod na naše selo i pomogao mu je. M. P. Šapčanin 1, 174.

e) glagoli koji znače čuti (primati glas što dolazi do uha). Kroz ma usta čuj svjet stavni koji me nebo rijet nadiše. I. Gundulić 303. Vika, jauk: ‚O pusti nas, pusti!' začuo se kroza mrak taj gusti. B. Radičević (1847) 131.

f) amo mogu pripadati i ova dva primjera u kojima se shvaća kao da je micańe, premda glagol uprav to ne znači (u drugom primjeru metaforički): Opletu vijence od vrbovijeh mladica, pa se kroza ńih ļube i mijeńaju jaja (šarena i crvena). Vuk, rječn. *kod* družičalo. Mnogi oblici . . . nijesu mogli ni postati drugačije nego kroz oblike staroga slovenskoga. Đ. Daničić, dioba. 9.

c. *glagol ne znači nipošto micańe od mjesta do mjesta, ali* kroz *stojeći uza ń pokazuje da ono što znači glagol biva u isto vrijeme u koje je i micańe u pravom smislu kao kod* a, *n. p.:*

a) glagol je biti (budem). Kad su bili kroz goru zelenu. Nar. pjes. vuk. 1, 582. I kad budeš tamo kroz čaršiju. 2, 622. Kade sa mnom bidu kroz Kosovo. 2, 269. Kad su bili kroz Korita ravna. 3, 455.

b) u ovom primjeru s glagolom imati (biti) *smisao nije o pravom micańu nego o smjeru (kojijem se mjeri duļina).* Kroz cijelu našu zemļu (u priječniku) ima 1720 miļa. Vuk, priprava. 101.

c) glagol znači ńeku radńu koja se čini prolazeći kuda. Da ne povam kroz Miroč planinu. Nar. pjes. vuk. 2, 216. Evo junak pjeva kroz čaršiju. 2, 623. Kroz Gacko ne pjevaj. Nar. posl. vuk. 161. Ona se prometnu ovca i poče kroz kuću blejati. Nar. prip. vuk. 146. Stade jeka kroz zelenu bašču. Nar. pjes. vuk. 3, 104. — Moli Boga đe se moja mater nije doma uamjerila nego pošla da biļe kroz goru bere. Nar. prip. vuk. 118. — Nađu sve pečeńe i varivo iskotrļano kroz kužinu. [2] 259.

d) u ovom primjeru tuga *je znači stańe*

tjelesno kod prolaska. Da je nijo kroz goricu tuga. Nar. pjes. vuk. 1, 585.

2. *od mjesta je preneseno na vrijeme, te uz* kroz *stoji ime za vrijeme, čim se kaže koliko kakva radńa ili stańe traje.* Po zemļah se ovi kroz lito skitaju. I. T. Mrnavić, osm. 11. Koji godi ispovideni i pricestjeni u koje godi vrime kroz godinu. A. Kanižlić, bogoļubn. 437. Ti biš morala mučat, a ni jedne reči ne sprogovorit kroz celo to vrime. Nar. prip. mikul. 20. Koja su se *(imena)* kroz pet stotina godina pod turskom vladom zadržala. Vuk, odg. na laži. 21. Što kroz jednu jesen preko reda potrošite. M Pavlinović, rad. 116. — *Amo pripada i ovo:* Tuj čijem ja budu uza te počivat, drago 'e u bludu tve dike uživat: naj liše gdi kroz toj zagrliš me grlo... D. Rańina 21ª.

3. *od značeńa kod 2 prelazi se na način: uz* kroz *stoji supstantiv koji pokazuje duševno stańe ili stańe što je ujedno tjelesno i duševno, te se shvaća kao da ńešto biva dok ovo traje. može se i pomisliti da ovaj smisao postaje od mjesnoga značeńa (kod 1) shvaćena metaforički. ovaki su supstantivi n. p.:*

a. san: kroz san, kroza san, *često. (u Dubrovniku se gdjegdje* kròsan *shvaća kao supstantiv i znači kad čeļade nije još tvrdo zaspalo ili kad se polako budi, dakle stańe u kojemu nije posve u snu ni na javi.* P. Budmani). Molitva se ima činiti, ne kao kroz san i drimajući. F. Lastrić, ned. 233. Kroz san besjedi. (Z). Poslov. danič. Bratac seji kroz san odgovara. Nar. pjes. vuk. 1, 428. Jošt se pomińem kao kroza san. S. Ļubiša, prip. 132.

b. plač (suze), uzdasi, smijeh *itd. uopće tjelesni znakovi duševnoga stańa.* Seja bratu kroz plač odgovara. Nar. prip. vuk. 2, 112. — Roni suze niz junačko lice, a kroz suze gńevno progovara. 2, 421. — I kroz uzdah naj gorući, da ukaže skrovne jade, jedva iz srca naj poslije jedno tužno ‚vaj' podrije. I. Gundulić 239. Kroz uzdahe huka glasi se. B. Bettera, or. 29. — Ka kroz smijehe prevelike pada u njedra druzi miloj. J. Kavańin 198ª.

c. nepokoj *i takovo što drugo.* I svršio još bi u plaču dni kroz teške nepokoje, razgovora da ne začu od jedine kćerce svoje. I. Gundulić 378.

4. *u Novom Zavjetu Vuk prevodi ovijem prijedlogom grč.* διά *s genetivom, po čemu bi* kroz *značilo prijelaz u metaforičkom smislu (isporedi a, g) ee)). o ovakovijem primjerima Daničić piše:* što pomaže ili čini da što bude može se uzeti kao da radńa kojom se čini da što bude (prosto rekavši) kroza ń prolazi. Đ. Daničić, sint. 456. Svijet kroza ń posta. Vuk, jov. 1. 10. Da se svijet spase kroza ń. 3, 17. Kojega *(sina)* postavi nasļednika svemu, kroz kojega i svijet stvori. pavl. jevr. 1, 2. Da se u svačemu slavi Bog kroz Isusa Hrista. 1petr. 4, 11. Srca svetijeh počinuše kroza te. filim. 7.

5. *može (kao instrumental, isporedi i* preko) *pokazivati ono (ruskom riječi* sredstvo) *što subjekat upotrebļava da izvrši svoje djelo. i ovdje se shvaća metaforički kao da je ono kao put (vidi* put *u metaforičkom smislu) kuda prolazi djelovańe.*

a. *u akuzativu je supstantiv verbalni ili uopće supstantiv koji znači djelovańe.* Žitak i spasenje kroz ove beside daje *(Isus).* Kateh. 1561. C4ᵇ. O vjetri milosni, ah dali ganu vas kroz plač svoj žalosni od tužba lijepijeh glas? I. Gundulić 55. Kroz gorjenje neka tvoje u pepelu Troja leži. 362. Na svak čas bo kroz veliko djelovanje od čudesa kaže svijetu ou koliko... 437. Kroz svoj pogled mili zlato i ļubav sad u jedno Kalinku su pridobili. 460—161. Sve sad gubi kroz smrt hudu. 525. Kroz tve znańe i hitrinu bi čas moja sahrańena. G. Palmotić 1, 317. Kroz ovaku da nevjeru moja majka umori te. 2, 139. Kroz pjesance i kroz tance lijepu diklu proslavite. 2, 258. Što pakļene kroz privare tve viteško ružiš ime? 2, 336. Kroz neizmerno tvoje *(svetoga duha)* dilo netegnuto djeve izbrane on u plodno side krilo. 3, 1ª. Kroz muk moj sniženi uztegnuo gńiv sam ńima. B. Betera, ćut. 10. Da oba *(kraļa)* mirne kroz beside razlog svači izuvide. J. Kavańin 251ᵇ. Oni kroz neposluh sebe i nas u propast potisnuše. A. d. Bella, razgov. 238. Farauna razbojnika kroz vodene strati boje. I. Đordić, uzd. 203. Zeļa Božije slave navlaštito javļa se i kaže kroz trudo i nastojanje. I. M. Mattei 45. Prije... nego ja bih... kroz izdańe toli hudo ostavio ljepos tvoju. P. Sorkočević 582ᵇ. Ili bojna kroz ina dila isti život izgubiti. 591ᵇ. Tu ću istu ja prigodu prigrliti u veseļu, ka će tvoju kroz slobodu vašu i moju smirit žeļu. 592ᵇ. Vi koji ste nekad bili odlučeni i neprijateļi kroz pomisli u zlijem djelima. Vuk, pavl. kol. 1, 21.

b. *u akuzativu je supstantiv koji znači što umno.* Gdi je ona rajska mlados kroz liposti koja svoje uzrokaše slatku rados? I. Gundulić 266. Ali ļubav kroz vlas živu jača oružja da joj. 338. Ali ńemu smrt nemila kroz namjeru hudu i priku svit je u brzo polomila. 377. Koja kroz moć krepku i jaku za mnom letiš. G. Palmotić 1, 6. Zlobnoj gusi zle dat smeće kroz pogubni glas nemio. 1, 49. U toliko mi nastojmo dobro ime steći, u koliko kroza ú ufamo dobiti prijateļstvo. A. d. Bella, razgov. 73. Izpunimo svrhu na koju Hrist Jezus hotje sazdat to svetotajstvo a to je kroza ń sjediniti naša s ńegovim srcem. I. M. Mattei 67. Prašta nam G. Bog kroz pokornu izpovijest sve naše grijehe. T. Ivanović, nauk. 76. Prava ļubav k narodu ne rađa se s čovjekom, nego se dobiva kroz nauku i odgojeńe. Vuk, kovč. 13—14.

c. *u akuzativu je supstantiv koji znači što tjelesno. značeńe kao kod oruđa.* Nevjernici poharani kroz desnicu leže tvoju. G. Palmotić 1, 306. Rvite se među vama kroz junačku pes gvozdenu. 2, 376. Kroz tri kļuča zatvorili gvozdena im bjehu vrata. J. Palmotić 13. Jove vašu miso kroz treskove je satariso. J. Kavańin 423ª. — *Mogao bi amo pripadati i ovaj primjer:* Kroz glas meden i veseo nastojte nas veseliti. G. Palmotić 2, 406. *i ovaj u kojemu se mogu ļudi shvatiti kao oruđe.* Ondi je dade kroz pandure povezat. M. A. Reļković, sabr. 42.

6. *u daļe prenesenom smislu pokazuje uzrok (i ovdje se može pomisliti da je uzrok ono kuda metaforički prolazi djelovańe). ima* ùzrōkā *od različnijeh vrsta, ali je teško po ovima načiniti do konca diobu. po stopama Daničićevijem ja ću se ograničiti na tri vrste uzroka (i to dijeļene nije baš lako kao što će se vidjeti). Daničić* (sint. 457) *kaže da je uzrok onakav kakav je kod prijedloga* s *s gen. ili kakav je kod prijedloga* radi. *ovdje su kod* a *primjeri što bi odgovarali po ńemu prijedlogu* s, *a kod* b *i* c *prema* radi. — *Ovo značeńe što se često nahodi u starijih pisaca rjeđe je u naše vrijeme, u koje se uzdržalo osobito kao konjunkcija* krõšto (kroz što, kroza što), *vidi kod* c.

a. *o svakome uzroku koji ne pripada pod* b *i* c. — Kroz *može se zamijeniti prijedlozima* s *(s gen.)* i od. V to vrime bihu dobri muži ki

crkvi svojim blagom urêše dahu, kalež i rizami kńigami kroz vsaku dobrotu *(moglo bi se shvatiti kao da* kroz *ovdje pokazuje način, isporedi* 3). Mon. croat. 318. (1387). Kroza što, ružice, ne pomniš za mene? Š. Menčetić 120. Veli je toj uzrok kroz ki se sad tužu. 158. Kroza te tužice mnoge su sad meni. 298. Kroz toj se ne stidim, ńe lipos er slidim. G. Držić 354. Gdi može . . . moje srdačce kroz vilu ne cvilit? 372. Ne vjerujući i čudeći se kroz veselje. N. Rańina 126^a. luc. 24, 41. Nikadar višńega ucknila milos ni, kroz toj svak u ńega ufaj sve svoje dni. N. Dimitrović 3. Umiraš . . . kroz ku stvar, dobro znaš, koli se bojim ja. 29. Cjeć toga tužan ja, ki cvilim dan i noć kroz moja grijošenja, molim te za svu moć. 55. Breme kroz ko ću plakati i tužit sve vrijeme. 61. Ter mi je podnijet svakoja veselo i milo podepsanja tvoja kroz hudo me dilo. 65. Lijevah na svak čas kroz grijehe velike niz blijedi moj obraz od suza dvije rike. 57. U srdašcijeh naše rane kroz ke žeļno umiremo. N. Naļešković 1, 167. Jes odi pastir jedan, kroz koga žeļno gori mlados moja. 1, 201. Što mladosti naše pate kroz ļuvene smrtne rane. 1, 238. Nika gospoja kroz koju žalosna mlados je sad moja. 1, 297. Tuj ona: ‚Što mučiš? krozač ne govoriš?‘ 1, 314. Za imat ńe milos jedinu na svijeti bit mi će usilos kroza ńu umrijeti. N. Naļešković 2, 99. Nu za svu boljezan, ku nebog podnosim kroz tvoju ļuvezan. 2, 27. Zač, kruno izbrana, umire on sada kroz boles od rana koje mu ti zada. 2, 52. Jer draga moja vil ne može k meni doć, kroz toj nas žestok cvil ne pušta dan i noć. 2, 59. Skažu cviļenje i boles ku ćutim kroz ovo dijeļenje. 2, 80. A dokli jednu stvar tko ima na svijeti, dotle ju nikadar ne bude željeti. ja vidim u meni inako toj djelo kroz ures ļuveni i lice tve bijelo. 2, 136. Kroz toj se ne trudi, ako tko u pjesan ńe lipos rit žudi. M. Držić 6. Kroza jad vene mladosti moje cvit. 9. Srce tužno gori kroz ńe obraz. 11. Prosimo od Boga da ne dopusti nam poginuti radi ili kroz ništete, pečali i nevoļe ovoga svêta. Š. Budinić, sum. 20^b. Hoteć pri kroz vilu vridnu zlo prem tužit, neg za slas tuj milu z drugom se zadružit. D. Rańina 3^b—1^a. Svaki dan patiti trud zaman, uzdišuć kroz hudi, ļuvoni, ļuti vaj. 17^a. Nea se toli ne oholi ńe lipota vrh života moga puna zla nemira, kroz ki jadno sve umira. 117^a. Kroz misli ke more srce me, oči su od suza zlih more, koja stvar bit more od ove vik gora? 128^b. Drugoj *(pjesni)* ku drugi dan stvori za tim dnem kroz poraz, začuvši, da mori nemoći zle je vlas. 137^a. Jer te vidim zlo tugovat kroz čes hudu. D. Zlatarić 25^b. Kroz hud glas, ki čuste, tvori plač. 30^a. Nijemi ostasmo kroz žalos i čudo. 80^b. Narodi ki bihu kroz ta dar veseli. Đ. Baraković, vil. 145. Vjerenici obrani dostojno nad sve ine kroz ures izbrani ljepote istine. I. Gundulić 173. Oće vječni, ne umijem rijeti, kroz grijeh hudi i prokleti koju ćutim ja boljezan. 248. Kroz te grozno sved plačite, oči naše boležļive. 272. Turkińica, koja sudi za mladića Krunoslavu, snebiva se, pańi i ćudi kroz ljepotu ńe gizdavu. 461. Ki će slavan sveđ živjeti kroz hrabrena svoja dila. G. Palmotić 1, 115. Da kroz žonsku jednu glavu izgubimo predńu slavu. 1, 66. Ki čas vječnu dobivate kroz viteška vaša dila. 2, 87. U srcu se radovaše kroz obilnu slas čestitu. A. Vitaļić, ostan. 65. Oni se parbe i inade; kroz što? kroz zemļu: stičn baštine, sagraduju kuće . . . J. Banovac, pripov. 6. Ki kroz djela slove bojna. Zgode. 2. ‚Koja ti je golema nevoļa, te si tako u obrazu bleda u na srcu vrlo žalostiva? il' kroz braca moga Alil-agu, il' kroz moju ostarilu majku?‘ ‚Nij' kroz majku, već kroz brata tvoga: Alil-aga u mehani pije, vazdan pije, a svu noć me bije‘ *(vidi kod* b). Nar. pjes. vuk. 1, 619. — *Vidi i kod* c.

b. *uzrok je (ili razlog) ńešto (što može biti i čeļade) čemu se radi na korist (ili na štetu), za ļubav (ili od mržńe), po voļi (ili protiv voļe), uopće obzirući se na korist ili voļu onoga (Daničić, kao što je kazano, tumači ovo značeńe ispoređajući ga s* radi, *a kod ovoga prijedloga piše:* S ovim predlogom reč u drugom padežu pokazuje da se što radi mareći za ono što sama znači; . . . kad se za što mari, može se gledati da mu se ugodi ili da mu što pristane. sint. 292). — *U ovom se značeńu* kroz *može zamijeniti ne samo prijedlogom* radi, *nego i prijedlogom* za *(s acc.),* za ļubav *(koga ili čega). — Naj boļe se može poznati razlika između* s *i* radi *(između značeńa kod* a *i ovoga) u ova dva primjera:* Bjež' odatle, Turkińa đevojko! ja ću s tebe izgubiti glavu. Nar. pjes. vuk. 1, 577. Hoću moju glavu izgubiti radi krsta i bogorodice. 1, 610. *ali je uopće teška ova razlika što se može odmah vidjeti u naj zadńem primjeru kod* a, *koji i Daničić navodi u sintaksi bez dva zadńa stiha, ali se bez ńih baš ne zna, pripada li primjer pod* a *ili amo; pripadao bi amo, kad bi se pitalo, jeli blijeda što žali Alil-agu ili majku (koji mogu biti bolesni ili upali u koju nesreću ili umrli); a poznaje se da pripada pod* a *istom po dva zadńa stiha u kojima se vidi da je ńezinu bljedilu ‚kriv‘ muž. — Ovo su primjeri što Daničić navodi za ovo značeńe* (= radi): I čaše se otet od Turaka, al' se seti nejaka Stevana: ‚Teško meni do Boga višńega! Turci će mi dete zarobiti, Turci će mi dete poturčiti, pa kuda će moja grešna duša?‘ kroz dete se predaje Turcima (kroz dete = *radi djeteta, za ļubav djeteta*; s djeteta *značilo bi da mu je dijete krivo).* Nar. pjes. vuk. 3, 37. Końa se kroz dlaku ne hvali nego kroz brzinu *(hvaļeńe nije baš mareńe; niti se ovdje gleda da se dlaci ili brzini ugodi ili pristane; s toga ovaj primjer ne pripada amo, premda bi radi boļe nego s zamijenilo* kroz. *ovdje imamo dakle ńešto osobito što ne pripada ni pod* a *ni pod* c *ni amo: značeńe je da je uzrok ujedno i mjera — ili možebiti još boļe, smjer — hvali).* Nar. posl. vuk. 150. Svada kroz jagluk (Vuk). Zavadi se i milo i drago, da kroza što, ne bi ni žalili, već kroz jednog vezena jagluka *(boļe pripada pod* a *nego amo).* Nar. pjes. vuk. 1, 561. — *Mislim da amo pripada i ovaj primjer u kojemu je* kroz = za, za ļubav: Hoće li blaženi imat boles kroz osujenijeh? M. Orbin, zrc. 182. *i ovaj gdje* kroz *stoji u zaklińańu kao i* za ļubav: Kroz onuj radost molim te. Zborn. 171^a.

c. *uzrok je (ili razlog) namjera kojom se što radi* (causa finalis). *Daničić piše kod* radi: Za što se mari, može se gledati da se dobije ili samo da bude. sint. 293. — *Amo pripadaju jamačno ova tri primjera:* Krozač si kosice prosula niz grlo? ali t' se drago jes pogizdat ńimi sad, ali će tvoj ures da žeļnim zadaš jad? Š. Menčetić 28. Neg da mi znati daš, krozač mi toj tvoriš, krozač me skončavaš ovako i moriš? ako t' je što boļe, da mene ovakoj ļuveni nož koļe . . . mirno ću podnijeti. N. Naļešković 2, 27. Kroza što ‚a che fine, a che proposito‘ ‚quorsum‘. A. d. Bella, rječn. 26^b. — *Ne znam, pripadaju li ovi primjeri amo ili pod* a. Krošto (kroz što), vide zašto *s dodatkom da se govori u vojvodstvu.* Vuk, rječn. Krošto = zašto, ko to jošto znade?

B. Radičević (1880) 173. Ne zna se ni zašto ni krošto Karađorđe ostavi Besarabiju. M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 226.

7. *može imati uza se koji drugi prijedlog.*

a. s cjeć *(ako se i govori* cĭjeća, *što ne znam, ali svakako treba govoriti* cjĕć *jer je proklitika):* kroz cjeć, *još češće* krŏcjeć, *u naj starijem primjeru* kroci (krocij *mj.* krooić, *i sad u Dubrovniku* krŏcjej); *pokazuje uzrok kao* kroz, 6 *i* cjeć. — *Između rječnika u Belinu* (krocjeć tebe ‚per tua causa, per tua cagione' ‚tua causa' 181b, krocjeć česa ‚onde, per la qual cosa' ‚quapropter' 524b), *u Stulićevu* (kro cjeć, v. kroz cjeć; kroz cjeć česa, kroz cjeć toga ‚ob id, propterea, idcirco, ideo, hac de causa, hujus rei causa'). Ne krs(m)aj kroci tebe samoga. Zad. lekc. 10. dan. 9, 19. Neće krocjeć žalosti udriti četru. I. Đorđić, salt. 459. Koje podnijeh krocjeć tebe. ben. 43. Krocjeć tega milostivi Benedik poče ih razgovarati. 45. Neg nečasna vik da u puku ti se rečeš krocjeć mene. pjesn. 69. Krocjeć toga istina je, da je od zvijezda ńe svijetla kruna. B. Zuzeri 172. Trijeba je dake očito spoznat, da neugodnos naše smrti nije krocjeć iste smrti, nego krocjeć grijeha našijeh koji nam je raztrovļivaju. 332. Poznan krocjeć svoga plemena. S. Rosa 154a.

b. *sa* sred: kroz sred, krösred, *vidi kod* sred.

8. *ne slaže se s glagolima ni s imenima (rijetki primjeri nijesu narodni; ovdje nijesu zabiļežene riječi što je Stulli za svoj rječnik izmislio:* kroscijediti, kroziti *itd.); mješte* kroz *nalazi se* pro- *(isporedi* proz).

2. KRȌZ, *adv. vidi* krozi, 2 *i* skroz. — *Vidi radi postańa* 1. kroz. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Prozor ńegov oni mili srce moje kroz prostrili. M. Divković, kat. 128.

KROZDEŠA, *f. ime kozi.* Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

KRȌZI, *praep. i conj. vidi* 1. *i* 2. kroz. — *U naj starijim primjerima pisano je* krozê, *ali poslije (od* xv *vijeka) svagda* krozi, *te vaļa da je ovako i po južnom govoru, ako je* krozê *uprav loc. (vidi kod* 1. kroz). *Prema ovome bila bi ova riječ praslavenska, premda se ne potvrđuje u drugijem jezicima. u našemu je naj stariji primjer* xiv *vijeka.*

1. *praep. vidi* 1. kroz. — *Od* xiv *do* xvi *vijeka (i u jednom primjeru* xviii *radi stiha, vidi kod* a). — *Između rječnika u Daničićevu* (krozê ‚per; propter').

a. *u pravom smislu. (Selu je Vrmoši išla međa)* po dêlu krozê gьvozdь. Mon. serb. 95. (1330). Dok dugotrpni bol smrti ne projde krozi treptućeg srca pol. M. Katančić 73.

b. *vidi* 1. kroz, 5. Ako me nebesa od mora obrane krozi ńih čudesa. Đ. Baraković, vil. 280a.

c. *vidi* 1. kroz, 6 *(naj češće).* Krozê prijazenь vašu hωtni smo došьstviju vašemu. Spom. sr. 1, 69. (1405). Poželismo ga ogrubļena i naj gŕjega človika od muži krozi bolizan. Bernardin 80. isai. 53, 2—3. Krozi te da budem tolikoj bit mučen. Š. Menčetić 129. Čin' da se ne bolim toli ja krozi te. 325. Ni odnesi milosrdje svoje od nas krozi Habrama ļubļenoga tvoga i Izaka slugu tvoga i Izraela svetoga tvoga. N. Rańina 84a. dan. 3, 35. Poniženi jesmo po svoj zemļi danaska krozi grijehe naše. 84b. dan. 3, 37. Svak je nas spravan krozi te boj biti. N. Dimitrović 85. Izbrani moj cvite, što muče ležiš tač, gdi meni krozi te probada srce mač? N. Naļešković 1, 193. Jaoh! dragi moj cvijete, što si tač zle voļe, ter mene krozi te nemilo smrt koļe? 2, 62. Nu toj znaj, draga ma vilo, što patím krozi te, da mi je sve milo. 2, 88. Budući sva misal tva krozi ļubveni poraz u petje uznita i nukana. P. Zoranić 1. Jur blizu konca žitak moj krozi toga biše. 2b. Kada kojagod žena krozi ta grih k ńoj se pridruži. 8b. Budi da se veliki krozi toga žalosti daše. 33a. Da krozi te tužit prija voli nego se z drugome sadružit. D. Rańina 17b. Vilo, ako zaludu krozi te duh pati, razlog je, da budu oči me plakati. 125a. Krozi te vas gorim. D. Zlatarić 46b.

d. *u jednom primjeru* xvi *vijeka stoji* krozi *da pokaže koji bi bio subjekat da je glagol u aktivnom obliku:* Jedna predika krozi Stipana Istrijanina. Kateh. 1561. 1. — *ovo jamačno nije po narodnom govoru.*

2. *adv. s jedne strane na drugu, vidi* skroz. — *isporedi* 2. kroz, krozju. — xvii *i* xviii *vijeka (rijetko).* S kojijem *(čavlom)* probi mu krozi glavu. M. Radnić 317a. Da ga krozi probode. And. Kačić, kor. 161.

KROZJE, *vidi* krozi.

KROZJU, *adv. vidi* krozi, 2 *i* skroz. — xviii *vijeka (rijetko).* Četvrto tila slavnoga narešeńe jest tankost, što će reći, da će moći svašto krozju proć. J. Filipović 1, 224a. Lasno ćemo Kroju osvojiti, zidovi su krozju probijeni. And. Kačić, razg. 141b. Krozju jedan drugoga probode. kor. 185.

KROZLISTA, *f. ńeka biļka. — Neće biti narodna riječ (vidi* 1. kroz, 8). Krozlista, (prema lat.) perfoliata (Durante), Bupleurum perfoliatum Lam. B. Šulek, im. 175.

KROZŃETEN, *adj.? part.? riječ nejasna na jednom mjestu* xviii *vijeka, koje je cijelo jamačno zlo štampano.* A ogńem su pripréene dvi Martove krozńetene. J. Kavańin 417a. — *Ako je od glagola* kroz-gńetiti, *vidi što je kazano kod* 1. kroz, 8.

KRȍŽULICA, *f. ńeka biļka.* Krožulica, gingidio (u sińskom rukopisu), Anthriscus cerefolium Hfm. v. Krosuļica. B. Šulek, im. 175.

1. KȐPA, *f. komad kakvoga tkańa.* — *Od* xv *vijeka, te nema dovoļnijeh dokaza da je praslavenska riječ; da je to, korijen bi joj bio* kъrp, *i srodan s lit.* kirpti, *strići, i s lat.* carpere. — *Između rječnika u Mikaļinu* (krpa, zakrpa ‚pezza' ‚pannus'), *u Belinu* (‚pezzo o striscia di panno o tela' ‚panni frustum' 559b; ‚toppa, pezza' ‚resegmen' 735a; ‚straccio' ‚peniculum' 710b), *u Bjelostjenčevu (samo množina* krpe, *zar štamparskom griješkom?* ‚plica, veteramentum panni, commissura, junctura, pitacium, appendix, frustum, supplementum ad vestes resarciendas'), *u Jambrešićevu (jamačno po Bjelostjenčevu* krpe stare ‚veteramenta'), *u Voltigijinu* (‚toppa, pezza' ‚fleck, lappen'), *u Stulićevu* (krpa *i pl.* krpe ‚reliquiae panni, telae etc.'), *u Vukovu:* 1. ‚ein fleck (tuch, leinwand)' ‚lacinia'; *u Daničićevu* (крьпа ‚pannus').

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem (naj češće se kaže o prtenom tkańu), u koliko nije potrebno pomisliti da je komad od čega drugoga odadrt ili razdrt, ili da se ńim što krpi.* Solь trenu . . . sveži . . . vь крьпу svilьnu. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 101. Ječmênno brašno svari . . . i polagaj na крьпу vruće. 112. Prostьrь po крьпе sija i položi na jetru. 113. Druzi mu *(Jezusu)* oči pak krpom zastirahu. N. Naļešković 1, 131. Procedi i prêgnuvšij крьпу ωt svile ili ωt vale u drugu činiju i sьvij крьпу veliku. Glasnik. 25, 35. (xvii *vijek).* Oni koji se slavi haļinami

jest priličan onomu koji se fali krpami s kojijem drži svezane svoje rane. M. Radnić 73ab. Dopusti da mu su pokrivene oči jednom krpom. 284b. Taruči sudove jednom krpom oštrom očiste se. 433b. Na maloj rani velo krpe. (D). Poslov. danič. Imat pripravnu jednu čistu krpu. I. Grličić 106. Kada Amana na smrt osudiše, dovedoše ga na misto od pogibili, zavezane oči crnom krpom. J. Banovac, razg. 141. Da ga ne imadihu u što poviti izvan u ništo siromašnih krpa. pripov. 93. Ona krpa, svrhu koje na oltaru u vrime svete mise stoji prisveti sakramenat, ne ima bit vezena. J. Filipović 1, 101b. *(Naglavnik)* kako drugi promišļaju, zlamenuje krpu onu s kojom od Žudija prikriven bijaše obraz Isukrstov, kada mu govorahu: ‚Prorokuj nam, tko je koji te je udario‘. A. Kanižlić, bogoļubn. 63. Zašto misnik meće bilu krpu na glavu ditetu krštenu? F. Matić 84. Stade na krpi s kojom se kalež tare. M. Zoričić, zrc. 175. Ona ga obvi krpami. S. Rosa 31b. Maži po krpi. J. Vladmirović 7. Procidi kroz krpu. 8. Metni u jednu krpu ritku. 34. Raskravit s vrućim krpam. M. Dobretić 363. Mogao bi svaki i svaka s čistom krpom pļuvaku otrti. I. J. P. Lučić, doct. 48. Veži krpom da kiša ne pere. J. S. Reļković 116. Stari su maļali Ļubav maleno ditešce slipo, jerbo su mu svezali s krpom oči. A. Tomiković, gov. 64. Vaļa ju čistom krpom trti. G. Peštalić 244. Gde brazdila, tu zaspala . . . pokrila se tankom krpom. Nar. pjes. vuk. 1, 330. Na krilu joj krpa burunģuka, po ńoj veze grane pozlaćene. Nar. pjes. petr. 1, 119. Krpa što se ńom ispira što. Vuk, rječn. *kod* ispirača. Debela krpa što se meće navrh parionice. *kod* lužńaka. Bijela krpa što se metne preko findeļa. *kod* privezač. Pa se pokrije po obrazu krpom bijelom. V. Vrčević, igre. 17. ‚Ručnik‘ je otkana pamučna krpa koja je udešena kao kakva kapa. M. Đ. Milićević, živ. srb.² 40. ‚Poblijedio kao krpa‘, kaže se kad ko poblijedi ili od straha ili od boļe ili zbog čega drugoga. u Dobroselu. M. Medić. *i u Dubrovniku.* P. Budmani. — *U osobitom značeńu.* ‚Belu krpu‘ na glavi nose žene u Krajini, u Kļuču, u Crnoj Reci i u Zaglavku . . . M. Đ. Milićević, živ. srb.² 40. — *Metaforički.* Koja je veća budalaština od ove: ostavit se vladati jednoj silovitoj i nemiloj požudi koja nam odmah zlozgodnu krpu na oči meće? A. Tomiković, gov. 127.

b. *komad odadrt od cijeloga tkańa, od odijela ili drugoga čega, pa i od kože (kao što je u naj prvom primjeru), ili razdrt. kaže se često s preziranem pa i o komadu što nije onakav. (Mravi)* meni zgrizoše do krpe šupaļ mijeh. M. Vetranić 2, 84. U žitu običaju obisiti krpe za uplašiti vrebce. A. Kanižlić, kam. 223. Kazao bi trule krpe. V. Došen 3b. Razdrtu se krpe dile. 37b. Nek od vrata te do pete od ńeg' guste krpe lete *(od udaraca tojagom).* 188a. Gdi se godi što prokine *(na haļinama),* krpa ti se već ne skine. 205b. Krpe vise; uši lizu . . . 209a. Spopadnem u ļutini komade svile, i sve ih izderem u krpe. Vuk, dan. 2, 129. Iznađoše našu sada toliko poznatu hartiju od krpa. priprava. 183. — *Može značiti i naj mańi komad na odijelu (s preziranem).* Nit' ću s mene skinut krpe. V. Došen 123b. Po životu golu bije, jer na vami krpe nije. 149b. Brez zaprega i haļine i brez svake krpe ine. 208a. — Do krpe *u naj starijem primjeru kao i u ovome:* Pak pomamne one hrpe odoru mu *(vitezu)* svu do krpe izkidaše. V. Došen 124a *znači: do naj mańega komadića. tako je jamačno i u ovom primjeru:* Znoj mi se protoči, . . trudan mi pomoći život vas do krpe. Đ. Baraković, vil. 280a *u kojemu život znači tijelo (odjeveno).*

c. *komad što se umetne i ušije u tkańe ondje gdje je prodrto (vidi* krpiti).

a) u pravom smislu. Haļina stara i krpami našvena. B. Kašić, fran. 51. Ako ne stavļamo svaki dan krpe na ovu haļinu, nije uzmožno nosit ju na sebi. M. Radnić 419a.

b) u metaforičkom smislu, tužba, grdńa, psovka. — Po dva naj prva primjera može se vidjeti kako postaje metafora. Drugu je još krpu iliti tužbu rečenoj tužbi prišio. A. Kanižlić, kam. 219. Ako bi se na jednu stvar namirili, koje ili ne bi razumili, ili . . ., odma bi trista crni krpa pisaocu priboli *(štioci).* V. Došen IX. Na gospodskog sina pazi *(baka),* da brez krpe ne odlazi. 128a. Znam, gospoda da ne trpe ni naj mańe nosit krpe. 152b.

d. krpa platna, *vidi u Vukovu rječniku:* krpa platna ‚ein stück leinwand von 20 ellen‘ ‚massa lintea‘. — *Jamačno je ovakovo značeńe u ovom primjeru:* Pošļi meni onu krpu platna. Nar. pjes. vuk. 1, 560, *a može biti i u ovima, ako se i ne misli na ńeku određenu mjeru, ali se svakako misli na veliki (dugi) komad:* Pa dovati jednu krpu platna, preturi je gradu niz bedene; Momčil' vati onu krpu platna, pa se peńe gradu uz bedene. Nar. pjes. vuk. 2, 112—113. Donesoše b'jelu krpu platna, zališe je lojem i katranom, pa uviše kuju Ikoniju savrh glave do zelene trave. 2, 179. Baci mene jednu krpu platna, izvadi me iz vode Marice. 2, 340. Donosi mi jednu krpu platna, utegni me, selo, od bedara, od bedara do vitih rebara. 2, 465.

e. krpa guńska, *vidi u Vukovu rječniku:* krpa guńska ‚art wollener zeug für guń‘ ‚panni genus‘: ova je krpa kao domaće ovraṅeno sukno, ali iznutra ima rese, i toplija je od sukna. — Abaģije grade naj više guńeve od guńske krpe. Vuk, rječn. *kod* abaģija.

f. *tkańe uopće, isporedi* d *i* e. — *U jednoga pisca našega vremena.* Varoško se *(odijelo)* od seļačkog razlikuje koliko krojem toliko još više krpom od koje se kroji. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 65.

g. *u prenesenom smislu, kaže se u Crnoj Gori* krpa slanine *za komad odrezan od prilike kao krpa. — Između rječnika u Vukovu (dodato u trećem izdańu po Vukovijem bilješkama):* (u Crnoj Gori) krpa slanine, t. j. veliki komad kao n. p. polovina ili četvrtina čitave slanine. Knezu onoga sela pogine jedna krpa slanine. Nar. prip. vrč. 44. Ugleda đe nad vatrom vise dvije krpe slanine. 132.

2. KŔPA, *f. ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

3. KŔPA, *m. hyp.* krpač *ili* krpeģija. — *Akc. se mijeńa u voc.* kȑpo. — *U Vukovu rječniku:* ‚der flicker‘ ‚sartor cerdo‘. [cf. krpeģija].

KŔPAC, kȑpca, *m. vidi* krpač. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚ciabbattino, scarpinello, colui che rattoppa le scarpe‘ ‚cerdo‘ 191a, ‚racconciatore di cose vecchie‘ ‚interpolator‘ 602b; ‚rappezzatore, colui che rappezza‘ ‚sarctor‘ 607a), *u Voltiģijinu* (‚rattoppatore, racconciatore‘ ‚der flecke aufsetzt‘), *u Stulićevu (uz* krpač). Đoje žeļa jednoga krpca od crevij . . . M. Orbin 111.

KŔPÂČ, krpáča, *m. čovjek koji po svom zanatu krpi ili odijelo ili obuću. — isporedi* krpac, krpeģija. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kŕpâču, kŕpâči. — *U Mikaļinu rječniku:* krpač,

koji krpi haljine ‚sarcinator'; krpač, koji krpi postole il' crevlje ‚cerdo, veteramentarius, sutor'; *u Bjelostjenčevu:* krpač, koji krpa ‚sarcinator, resarcinator, veteramentarius'; *u Jambrešićevu:* krpač stareh duguvań ‚veteramentarius'; *u Stulićevu:* ‚qui calceos et vestes reficit'.

KRPÀČICA, *f. žensko čeljade kao krpač. — U Mikaljinu rječniku kod* okrpačica; *u Belinu:* ‚rappezzatrice' ‚sarcinatrix' 607ª; *u Stulićevu:* ‚quae vestes suit et reficit'.

KRPAČIĆ, *m. prezime. — XVI vijeka.* Ivan Krpačić. Mon. croat. 238. (1536). Brnardo Krpačić. 244. (1544).

KȐPAČKÎ, *adj. koji pripada krpcima* (kȑpâčkî *— krpaćima). — U naše vrijeme u osobitom značeńu.* Kȑpački, n. p. krpački porub, taj je već drukčiji i od šlepačkoga i od šupljičkoga. U Srijemu. M. Medić.

KȐPAĆÊŃE, *n. djelo kojijem se krpati.* Kako se ova djeca ne mogu odučiti krpaćeńa kruva!' J. Bogdanović.

1. KȐPAN, kȑpna, *adj. drońav, prńav, ritav (vidi* 1. krpa, b). *— U Vrančićevu rječniku:* ‚pannosus'.

2. KRPAN, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Kȑpan, prezime u Lici. M. Medić. Kȑpân, prezime u Lovińcu. M. Medić.

KRPANI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijel. 39.

KȐPÂŃE, *n. djelo kojijem se krpa. — U Bjelostjenčevu rječniku.*

KȐPÂR, *m. nemam potvrde za ovu riječ, ali mislim da se gdjegdje govori i da znači isto što* krpač; *od ńe su postale* krparija *i* krpariti.

KRPÁRÊŃE, *n. djelo kojijem se krpari.* J. Bogdanović.

KRPÀRIJA, *f. krpljeńe (s nekijem preziraňem). — Od nepotvrđene riječi* krpar *s talijanskijem nastavkom* ia. *— U naše vrijeme.* Krparija ‚flickarbeit'. Hajdenak, naziv. 19. *— U prenesenom smislu: nevaljala, neozbiljna rabota (kao što se shvaća da je krpljeńe prema izrađivańu čega novoga).* Inače sve je igrarija i krparija. M. Pavlinović, razl. spisi. 2.

KRPÁRITI, kȑpârîm, *impf. upravo raditi kao* krpar *(nepotvrđeno), krpiti, ali se upotrebljava u prenesenom smislu (krpiti staro, jer se ne može ili ne umije činiti novo; po tome znači slabu, nevaljalu radńu ili takovu koja samo bira za nevolju). — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kȑpârâh *i u part. praet. pass.* kȑpâren; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.* kȑpârî.

a. *raditi što beskorisno.* Označili su ga *(Ђ)* pisari krpareći i natežući s ‚ћ'. Djelovod. prot. IV. Da donekle krpariš i povlačiš... M. Pavlinović, razl. spisi. 4.

b. *siromaški živjeti, živukati, kuburiti.* ‚Što mi ga radiš?' esi li mi živ i zdrav?' ‚Vala Bogu, do volje Božije živ i zdrav, krparim dan za dan, dok edanput i smrt ne stigne'. J. Bogdanović.

KȐPAST, *adj. upravo pun kȓpâ (vidi* krpa, b *i c), kaže se o čeljadetu u kojega na licu ima mnogo ožiljaka (kao da je lice iskrpljeno). — U naše vrijeme u Istri.* Kȑpast ‚cicatricosus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IIftsg. 29.

KRPASTA, *f. ime ovci. (u Istri).* F. Kurelac, dom. živ. 63.

KRPAT, *m.* sukna, zemlje, krpa, komad mali. M. Pavlinović. ‚On kad dae, ne dae na malo, nego na krpat' *(još mańe).* J. Bogdanović.

KRPÁTAK, krpátka, *m. krpa (vidi* 1. krpa, b), *drońak. — U naše vrijeme.* Krpatak, orepina. Slovinac. 1884. 95. *— I u prenesenom smislu, komad (kad se što razbije).* Sva se zgrada pretvori u gomilu krpataka. S. Ljubiša, prip. 276. Zvokotnuše krpaci ogledala. prič. 74. Caklo... razbije se u stotinu krpataka i tirintika. 74. Pokupe krpatke od srušene brodine. 114. *— i u drugom smislu.* Isto što i prlj (obično ma kako drvo, koje se nađe ispod kakve voćke, te se ńime može mlatiti rod sa te voćke). L. Đorđević.

KȐPÂTAN, kȑpâtna, *adj.* koji se krpati. u Lici. V. Arsenijević. ‚Ovaj se kamen ne da lijepo rediti, jer je krpatan'. ‚Ova e pogača krpatna svedno kao i prosenica ili kukuruzovnica'. J. Bogdanović.

1. KȐPATI, kȑpâm, *impf. vidi* krpiti. *— Od XVI vijeka po sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Vrančićevu* (‚sarcire'), *u Bjelostjenčevu* (krpam, krpim ‚plico, sarcio, resarcio, reficio'), *u Jambrešićevu* (krpam ‚resarcio'), *u Voltigijinu* (‚rattoppare, rappezzare' ‚flicken'). Vidi druga dva brata . . . krpajući mriže svoje. Zad. lekc. 34. matth. 4, 21. Mriže krpahu. Anton Dalm., nov. tešt. 49ᵇ. Uzri dva brata mriže krpajući. F. Glavinić, cvit. 237ᵇ. Koji s bradom krpa brke, al' peharom strelja Turke. P. Vitezović, cvit. 155. I misinu dlanim krpa, tamno rugo da potrpa. V. Došen 208ª. Ono više: ‚Krpaj kuću!' 209ª. Krpali bi i popravljali probijene zidove. A. Kanižlić, kam. 819. Crevljokrpac koji crevljara obuzo zašto je staru obuću krpao. A. T. Blagojević, khin. 33. Da bi znale matere ča su konci kvatrni, ne bi v kvatrah predale ni dečicu krpale. Nar. pjes. istr. 6, 14. Dajte, mamo, iglicu, da si krpan sukńicu. 1, 24. Nek on svoje tralje krpa. Nar. poslov. stojan. 132. Kȑpati, krpiti: ‚Ona ga krpa'. M. Pavlinović. *— U prenesenom smislu, vidi* krpariti, b. Kuburimo i krpamo kako se može. Nar. poslov. stojan. 97.

2. KȐPATI, kȑpâm, *impf. mučiti, truditi. — Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl.* kȑpajû, *u aor.* kȑpah, *u ger. praes.* krpajûći, *u ger. praet.* kȑpâvši, *u part. praet. act.* kȑpao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing. — Ne poznata postańa. — U naše vrijeme u Srbiji.*

a. *aktivno.* Da vas, braćo, ne krpamo docnije. M. Đ. Milićević, slave. 40.

b. *sa se, refleksivno i pasivno.* U jedan mah dođe mi u pamet kako na ńega plaču toliki ljudi, kako se s ńoga krpa i muči ovoliki svijet pa — opalih! M. Đ. Milićević, zim. več. 229. Ja mislim da se ljute zato što im je teško krpati se a može da bude i još kakav uzrok. 254. Tamo se krpam a sve uzalud. zlosel. 89.

KȐPATITI, kȑpatîm, *impf. mrviti, drobiti.* M. Ružičić. ‚Što tako kruv rukami krpatiš, što ga nožem ne odrežeš?' ‚Nemoj tako kruva krpatiti i lomiti'. J. Bogdanović. *— Sa se, refleksivno.* Krpatiti se, drobiti se, rušiti se (stijena), mrviti se, u prenosnom smislu znači brzo govoriti bez oduške. M. Ružičić. Krpatiti se, mrviti se, trošiti se. Kad se vosak prèvârî, onda se krpati. u Lici. V. Arsenijević. ‚Gle, kako se kruv krpati!' u Dobroselu. M. Medić.

KRPÀTÛR, krpatúra, *m. vidi* jorgan. *— Od tal.* copritore *(može biti i dalmatska riječ, vid.* kelomna). *— Od XVII vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (‚tapes, tape, tapetum') *i u Stulićevu*

(‚lecti tegumentum gosypio plenum‘). I da ona stijeń učini, krpatur ga *(stijeń, t. j. pamuk)* dat ne krati; za ne stati ja u tmini bi ga *(krpatur)* sila rasparati. A. Gledević 283ª. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku* (P. Budmani) *i na Rijeci* (F. Pilepić).

KR̀PEĠIJA, *m. vidi* krpač. — *Postaje od* 1. krpa *ili od* krpiti *turskijem nastavkom* ǵy. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kȑpa). Udade se za krpeǵiju. Bos. vila. 1888. 133.

KRPEJCI, Krpejaca (?), *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 118.

KR̀PELE, kȑpēlā, *f. pl. sprava što sastavļa jarmove volova na plugu (i na kolima). — isporedi* krčale, krčole. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚das verbindungswerk der jochpaare ochsen am pfluge‘ ‚jugi pars‘). Kao oje u pluga od kola do prvijeh krpela. Vuk, rječn. *kod* zadavača. Drvo, kao uska daščica, što stoji kroz krpele (kod pluga i kod kola volujskijeh). *kod* pletnica.

KRPELIĆ, *m. ime selu u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 59.

1. KR̀PEĻ, krpèļa, *m.* Ixodes ricinus L. *ńeka bubica što živi u grmļu, ali prione (ženska) na čeļad i životińe (naj češće na pašćad) i sisa im krv. — isporedi* krpuša. — *Akc. je zabiļežen kako je u Vukovu rječniku (u Dubrovniku je* kȑpêļ, krpéļa). — *Od* xviii *vijeka (u Belinu rječniku; može biti i starije, isporedi novoslov.* krpelj), *a između rječnika u Belinu* (‚zecca, vermetto noto, che s'attacca succhiando il sangue‘ ‚ricinus‘ 783ᵇ), *u Voltiǵijinu:* ‚zecca, vermetto‘ ‚filzlaus‘ *(sic)*; *u Stulićevu:* ‚ricinus (animal quod aestate infixo semper sanguini capite vivit, jumentis est maxime molestum)‘; *u Vukovu:* ‚eine schaflaus‘ ‚[Ixodes] ricinus [L.‘; cf. krļa, krpijel, krpuša]. Siromah je krpeļ koji g....e nema. Nar. posl. vuk. 285. Prionuo kao krpeļ. Nar. blag. mehm. beg kap. 395.

2. KR̀PEĻ, krpèla, *m. ńeka biļka. — U Vukovu rječniku:* vide krpiguz. Krpeļ, Krpiguz, Setaria verticillata Beauv. (Lazić, Vuk). B. Šulek, im. 175.

3. KRPEĻ, *m. ime gori u Hrvatskoj.* Dobra... tekuć pod zemļom opet provire ispod gore Krpeļa. J. Wessely, kras. 206.

KRPENA, *f. ime jednome ili dvjema selima u* zemļi položskoj *što je car Dušan darovao manastiru* u Htêtovê. — *isporedi* Krpeno. Selo Krьpena .... I selo Krьpena. Spom. stojan. 29. (1337—1346). — *Jamačno je isto ovo mjesto što se pomińe u dvije hrisovuļe Stefana (Uroša) potońega cara srpskoga.* Selo vь Polozê Krьpen. *(ne zna se koje je zadńe slovo).* metohь svety Nikola. Glasnik. 11, 135. U Polozê Krpeno i crьkvь svetyj Nikol(a)je. Glasnik. 13, 373. — *Iz ova dva primjera u Daničićevu rječniku:* Krьpêno, crkva je treskavačka imala ‚vь Polozê‘ selo ‚Krьpeno‘. — *Po postańu bi trebalo -ê- kao što piše Daničić, ali nastavak* ên *često u sva tri govora glasi* en.

KRPÈNIČÂR, *m. vidi* krpač. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Da me nisu ovi prokleti krpeničari naterali platiti 1050 taelov za pravicu smeti vikati stare naglavice i drugu krpež . . . A. T. Blagojević, khin. 69.

KRPENO, *n. vidi* Krpena.

KRPENSKI, *adj. koji pripada selu Krpeni (vidi* Krpena). — *U Daničićevu rječniku:* krьpênьskyj, što pripada ‚Krpênu‘: ‚vь Htêtovê na krьpenьscê mêstê‘. G(lasnik). 11, 135.

KRPEŃA, *m. (ili f.?) ime ili prezime. — Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Od Krpeńe bijuć im dana, glavu Entimija drže cijelu. J. Kavańin 327ª.

1. KRPÈTA, *f. vidi u Vukovu rječniku. — isporedi* karpit. — *Ne postaje od mlet.* carpetta *(ńekakva ženska haļina) nego od tal.* carpita, *bijeļ, guber. — U Stulićevu rječniku:* ‚tovaglia‘ ‚mappa‘ *i u Vukovu rječniku:* (u Dobroti) šarena pońava, kao ćilim, što stoji na stolu (talijanski ‚carpetta‘) ‚der tischteppich‘ ‚tapetum in mensa ponendum‘. cf. [vide] trpežńak. — *vidi i* 2. Krpeta.

2. KRPETA, *m. muški nadimak ili prezime u dubrovačkoj komediji* xvi *vijeka. — Može biti ista riječ što* 1. krpeta. Počińe komedija de Guho Krpeta . . . ‚Prije sam bio Žuho, a sad sam Krpeta‘. M. Držić 397.

KRPÈTICA, *f. dem.* 1. krpeta. — *U Stulićevu rječniku:* ‚parva mappa‘.

KRPÈTINA, *f. augm.* 1. krpa *(pod* b). — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Hoće divojčica jednu od krpetina divojku. M. Radnić 129ª. Nijedna lušija nije prez kakve krpetine. N. Palikuća 23. Leže na krpetinama. D. Obradović, basn. 403.

1. KR̀PEŽ, *f. vidi* 2. krpež. — *U jednom primjeru* xviii *vijeka.* Za pravicu smeti vikati stare naglavice i drugu krpež. A. T. Blagojević, khin. 69.

2. KR̀PEŽ, *m. djelo kojijem se krpi, krpļeńe; u konkretnom smislu ono što se okrpilo. — Od* xviii *vijeka (vidi kod* 1. krpež), *a između rječnika u Vukovu:* ‚das flickwerk, die flickerei‘ ‚consarcinatio‘ *s narodnom poslovicom kao primjerom:* Trpež i krpež po svijeta drže *(isporedi daļe).*

a. *krpļeńe.* Krpež i trpež po svijeta drže. Krpež je sirotińska majka. Krpež kuću drži. Krpež kuću teče. Nar. posl. vuk. 161. Što se tiče šveńa, prediva, plativa, krpeža i veza. V. Bogišić, zborn. 124.

b. *što je okrpļeno (u svijem primjerima, osim naj zadńega, u prenesenome smislu kao i* krparija). Kad se slavenska ortografija u srpskom jeziku mora pokvariti i srpska ostati opet puna krpeža i natege . . . Vuk, rječn.[1] xi. Namislivši ja da načinim za srpski rječnik nove znake za one glasove koji se u govoru našemu nalaze a pored svega mnoštva slavenskijeh slova pišu se s krpežom protiv svojstva jezika... odg. na utuk. 26. To je sve, vele ti ļudi ‚napredńački‘ krpež. M. Đ. Milićević, medudnev. 39. Vilaet Bosna većinom drugo nije, nego krpež zemaļa. M. Pavlinović, razg. 53.

KR̀PICA, *f. dem.* 1. krpa. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Vedašom krpicom poveza ranicu. M. Vetranić 2, 92. Da t' u škatulici da bijeloga, crļenoga, u gostarici vodice, u krpici njekijeh guba. M. Držić 132. Čistom maramicom ili krpicom svežu čelo. A. Bаćić 290. Prišivši ovu krpicu za zastavu slobode. A. Kanižlić, kam. 431. Plači mene, mati, pod bilom krpicom. Jačke. 65. Zguļeno mesto od svoje kore i lika sa suknenom krpicom zaveži. P. Bolić, vinod. 1, 260. Malko soli u krpici. M. Đ. Milićević, zim. več. 309.

KȐPIĆ, *m. prezime.* — xvi *i* xix *vijeka.* Za

Krpića Blaža. Mon. croat. 261. (1564—1576). Petko Krpić. Rat. 180.

1. KȐPIGÛZ, *m.* Setaria verticillata Beauv., *neka biļka. — isporedi* 2. krpeļ. — *U Vukovu rječniku:* ‚quirlförmiger fennich [quirlblütige borstenhirse, borstengras]' ‚Panicum verticillatum [Setaria verticillata P. B.]'.

2. KȐPIGÛZ, *m.* poređaju se djeca u kolo, a jedan, na koga padne kocka, uđe u kolo, te ga biju loptom. ako onaj koji bije promaši, onda on ide u kolo. u toj igri dobacuju loptu jedan drugome, da bije onaj kome je bliže i zgodnije. ako li onaj koji je u kolu uhvati loptu, onda ide u kolo onaj, koji je bacio. — *U naše vrijeme u Srbiji.* I. Pavlović.

KȐPIJEL, *m. u Vukovu rječniku:* vide (1.) krpeļ *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

KȐPIKÔTLE, *m.* tako zovu Slovake, što idu kroz Liku, pa krpe kotlove, tave, i vežu žicom lonce i drugo štošta drvena i zemļana. u Dobroselu. M. Medić. — *Mislim da je voc. sing.*

KȐPILICA, *f.* tako se zove velika igla kojom se obično zakrpe prišivaju. Zovu ih još i ‚babje igle', a za cijelo isto to značeńe ima i riječ ‚babļača' u ovom rječniku pod br. 1. ‚Gospodaru, kad sam kupila kod vas šivelica i vezilica, dajte mi nametnite koju krpilicu'. ‚Što će tebi krpilice?' ‚Imam ja babu kod kuće, treba joj da okrpi starca'. u Dobroselu. M. Medić.

KRPILÓNCIJA, *m.* što je u Lici ‚krpikotle' ili ‚kotlokrpa', to je u Srijemu krpiloncija; razlika je ta, što po Srijemu ne krpi kotlove; to rade kazanđije. M. Medić. Krpiloncija, šerpeńar. B. Mušicki.

1. KȐPINA, *f. augm.* krpa *(gotovo samo za značeńe pod* b, *dakle droňak). — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (krpine ‚stracci; pezze di panno' ‚scruta; panni') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚strofinaccio' ‚peniculum' 713b; krpine ‚stracci vecchi' ‚scruta' 710b), *u Bjelostjenčevu* (‚panniculum'; krpine staro ‚scruta'), *u Voltiģijinu* (‚straccio, strofinaccio di cucina' ‚wischlappe, küchenfetze'), *u Stulićevu* (‚frustulum telae; panniculum'; krpine ‚scruta'). Kako gnus na plemenitoj sviti većma se poznava i ne pristoji, nego na razdrtoj krpini. A. d. Bella, razgov. 60.

2. KRPINA, *f. augm.* 1. krpeta. — *U Stulićevu rječniku:* ‚vilis, inelegans mappa'. — *nepouzdano.*

KRPINAST, *adj. pun krpina, droňav, prňav.* — *U Stulićevu rječniku uz* krpinav.

KRPINAV, *adj. vidi* krpinast. — *U Stulićevu rječniku:* v. utirintitjen.

KRPINKA, *f. ime ovci.* Bruvno. D. Hirc.

KȐPITEĻ, *m. čovjek koji krpi, isporedi* krpač. — *U Belinu rječniku:* ‚racconciatore di cose vecchie' ‚interpolator' 602b; ‚rappezzatore, colui che rappezza' ‚sarctor' 607a, *i u Stulićevu:* v. krpač.

KȐPITI, kȑpîm, *impf. popravļati što (tkańe ili što slično) umećući krpu (vidi* krpa, c). — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* kȑpî). — *Od* XVI *vijeka (vidi 2), a između rječnika u Mikaļinu* (krpiti, zakrpiti ‚sarcio, resarcio'), *u Belinu* (‚rappezzare, rattoppare' ‚sarcio' 606b), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* krpati), *u Voltiģijinu* (v. krpati), *u Stulićevu* (‚reficere, resarcire, reconcinnare'), *u Vukovu* (‚flicken' ‚pannum adsuo').

1. *aktivno.*

a. *u pravom smislu, kao što se kazalo sprijeda. — objekat može biti:*

a) odijelo ili dio od odijela. Kadno ti krpļaše cilicio, ja ti pomagah držeći za jedan kraj. M. Divković, zlam. 64ab. Krpe haļine kada im se razdru. M. Radnić 176b. Krpit nove gaće. (D). Poslov. danič. Kad si krpio pas tvoj, ona ti je pomagala i držala z druge strane. M. Zoričić, zrcalo. 84. Da ih *(haļine stare)* staneš umetkom novijem krpiti. S. Rosa 64b. Krpļaše haļine. I. J. P. Lučić, izk. 13. Krpi *(mužu)* gaće i košuļu; što ga vragu većma krpiš to sotona većma dere. Nar. pjes. vuk. 1, 301. Odnesoše te haļine, osta rđa u košuļi; ni šta prati, ni krpiti, ni o plotu objesiti. 1, 374. Derem nogavicu, pa krpim tur. (Kuburim). Nar. posl. vuk. 58.

b) što drugo od sašivena tkańa. Ali krpi al' ne krpi, stara vrića malo trpi. P. Vitezović, cvit. 126.

c) štogod spleteno (mreža, bječve itd.). Vidi druga dva brata . . . krpeći mriže. Bernardin 145. I. Bandulavić 188a. matth. 4, 21. Luč nam je cipati i krpiti mrižu. P. Hektorović 18. Krpeći mriže svoje. F. Lastrić, od' 127. Krpjahu mreže. S. Rosa 60a. Oni u lađi krpļahu mreže. Vuk, mar. 1, 19. — Šavci za da do ženskijeh bječava i kroje i šiju i krpe. M. Držić 213.

d) što sašiveno od kože (obuća itd.). Poče krpiti crevje. M. Orbin 111. — Zasukao brkove kao da će amove ńima krpiti. (U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 87.

e) ńešto uopće, ili se ne izriče objekat. Tko staro krpi, zaludu konce trati. (Z). Poslov. danič. Ko staro ne krpi, ni novo ne nosi. Nar. posl. vuk. 156. Staro krpi, konce trati. 294. — Tko te nauči krpit? Velo djece a malo kruha. (D). Poslov. danič.

f) rupa (mjesto gdje se što prodrlo) u koju treba umetnuti krpu. Krpi rupu dok je maňa. Nar. posl. vuk. 161.

g) čeļade, ali se misli na odijelo i obuću što je na ńemu. Tko ļudem vida obrok? Žene. Tko ih puđa od buha? Žene. Tko ih krpi? Žene. M. Držić 145. Glad i žedu gdi ne trpi, golotińu gdi ne krpi. V. Došen 182a. Žene ne bi ga čele odijevati, prati i krpiti. V. Bogišić, zboru. 29.

b. *u širem smislu, popravļati što mu drago što se slomilo, razbilo ili drugačije pokvarilo, kad se kod popravļańa umeću novi komadi.* Kotlove krpe Cigani. Vuk, dan. 2, 102. — Započeo po selima krpiti stare cijevnike (orguļe). M. Pavlinović, rad. 75. — O koja zločesta kuća!... svaki dan od potribe jest ńu krpiti i podslańati da ne pane. P. Posilović, nasl. 45a. Kaluđeri, popi i ostali svećenici s pukom krpļahu zidove razvaļene. And. Kačić, razg. 159. Da krpimo beden na Zvorniku. Nar. pjes. hörm. 1, 191. — Krpi kao Fata pitu. Nar. posl. vuk. 161.

c. *u metaforičkom smislu, objekat je što umno a i tjelesno, kod čega* krpiti *ističe da se ono samo djelomice i nedovoļno popravļa, dok bi trebalo potpuno popravļańe ili posve novo izrađivańe.* U redu . . . svršeni ńiovu nesvršenost krpe i podižu. P. Knežović, osm. 171. — Slavensku ortografiju da kvarimo i u jeziku našemu protiv zdravoga razuma opet da krpimo i da natežemo? Vuk, pisma. 7. — *Ovaj primjer radi svoga prvoga dijela mogao bi pripadati pod* a, *a), ali radi drugoga svakako pripada amo:* Svaki dan iđemo krpeći ovu haļinu *(metaforički tijelo),* zašto vazda vrućina naravna skončava vlagu korijensku, i od potrebe je krpit ju i liječit ju jez-

bama. M. Radnić 419a. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* Maňo u ńoj Rid i Macko *(imena kļusadi)* trpi neg po čačku kad koračaj krpi. J. S. Reļković 66.

d. *u prenesenom smislu, karati, ružiti, vidi* krpa, c, *b)*. — *U Vukovu rječniku:* koga ‚schelten' ‚increpo'.

2. *pasivno.* Rubine tej svuci, a ke su krpļene na sebe obuci. M. Vetranić 1, 119. Te ih metnu u krpjene torbe. Pjev. crn. 186b.

3. *sa se, refleksivno.* — *subjekat je čeļade (vidi 1, a, g))*. Sam sam se krpio i prao. M. Pavlinović, rad. 122. — *Metaforički (vidi Radničev primjer kod 1, c)*. Mnogi zarad jedne malakne razdrtotine stavļaju mnoge i velike zakrpe jeduči mnoge jezbine, moguči biti zadosta jedna sama. jošter običaje uzrasti toliko proždrlstvo i odriješeńe, da se krpe razļecima mastima i razboritijem svitami, blagujuči meso i ribu na jedan isti obrok. M. Radnić 419b.

KRPJEN-, *vidi* Krpen-.

KRPJEŠ, *m. vidi* krpež. — *U Stulićevu rječniku:* ‚scruta, res suenda, reficienda'. — *nepouzdano.*

KȐPĻÂČ, krpļáča, *m. vidi* krpač. — *U Mikaļinu rječniku:* krpļač, koji krpi ‚sarcinator'; krpļač od crevļa, od postola ‚cerdo, veteramentarius, sutor'.

KȐPĻÀČICA, *f. žensko čeļade kao krpļač.* — *U Mikaļinu rječniku:* ‚sarcinatrix'.

KȐPĻAČINA, *f. vidi* krpež. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Imam krpļačine oko djece; da osam dana na igli sjedim, ne bi sve iskrpila'. J. Bogdanović.

KRPĻÀŃÎK, krpļanika, *m. u Vukovu rječniku:* put ili prtina od krpaļa ‚eine mittelst der krpļe gemachte schneebahn' ‚via per nives instrumento krpļe dicto facta'. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kȑpļańĭče, kȑpļańĭci.

KȐPĻE, kȓpâļâ, *f. pl. u Vukovu rječniku:* (u Hercegovini) kao obruči što se ispriječaju (iskrpe) dretvom ili oputom, te čobani i lovci po Hercegovini obuvaju na noge. da se može iči povrh snijega ‚der schneeschuh' ‚calceatus quidam per nivem vadantium' *s primjerom iz narodne pjesme:* Ma da vidiš Radović-Šćepana, vrbove je krpļe napravio, pa razgazi snijeg u planinu. — *Riječ je (ili dajbudi osnova) baltičko-slavenska, isporedi lit.* kurpė, *crevļa, let. i stprus.* kurpe, *rus.* курпы, *(češ.* krpe, *gen.* krpěte ‚schneereifen', krpec ‚bastschuh', kraple ‚schneeschuhe', *poļ.* kierpce ‚art beschuhung', kurp ‚bastschuh'); *isporedi i grč.* χρηπίς, *ńekakve drvene čizme.*

KRPĻED, *m.* vidi balatura. u karlovačkoj okolici. D. Trsteńak. — *isporedi* krpļun.

KȐPĻENICA, *f. (o torbi) koja je krpļena.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Skini š ńega *(końa)* sedlo od biļura, metni na ńem końsku samarinu, . . . skini š ńega mjedene bisage, metni na ńem krpjenice torbe. Pjev. crn. 186b.

KȐPĻEŃE, *n. djelo kojijem se krpi.* — *Između rječnika u Stulićevu* (krpjeńe) *i u Vukovu.* Ot krpeńa majstoru pada se (sve). Glasnik. ıı, 3, 21. (1695).

KȐPĻEŽ, *m. vidi* krpež. Krpļež trpļež. Bos. vila. 1887. 318.

KȐPĻÛN, krpļúna, *m.* tignum, *greda.* — *U rukopisu čakavskom* xvı *vijeka.* — *Jamačno je riječ dalmatska (vidi kod* kelomna), *isporedi srlat.* caprones, tigna, cantherii; cabiro, cabrio, cantherius (Ducange), *franc.* chevron, *rog (na kučama), rožnik.* Krpļuni kuče naše od čedra, a slimona od cipresa. Nauk. brn. 24b. canticum cant. 1, 16.

KȐPŃA, *f. krpļeńe.* — *Na jednom mjestu* xvıı *vijeka.* Niti če biti potreba od krpńe. M. Radnić 419a.

KȐPŃAČA, *f.* igla povelika za krpļeńe seļačkih rũtînâ. I. Pavlović.

KRPUĆA, *f. vidi* krpuša. — *U Stulićevu rječniku:* v. klop. — *nepouzdano.*

KRPULE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom.* Vinograd u Krpulama. Sr. nov. 1875. 1131.

KRPȔRINA, *f. augm.* 1. krpa. — *U Vukovu rječniku:* vide krpetina.

1. KȐPUŠA, *f. vidi* 1. krpeļ. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȓpûšâ. — *U Mikaļinu rječniku:* ‚ricinus, croto, cynorrhaista'; *u Belinu:* ‚zecca, vermetto noto che s' attacca succhiando il sangue' ‚ricinus' 783b; *u Stulićevu:* v. krpeļ; *u Vukovu:* vide (1.) krpeļ *s dodatkom da se govori u Boci. U naše vrijeme u Dubrovniku* (P. Budmani) *i u Bakru* (D. Hirc).

2. KȐPUŠA, *f. zvrčka.* — *Od* xvı *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (krpuša, udorac nohtom, luskańe ‚talitrum') *i u Stulićevu* (‚talitrum, ictus digiti alteri digito impositi, complicati et vibrati'). On mogaše lava pesti a s krpušom ubit vola. D. Zlatarić (hrv. pis. xxı) 201a. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

3. KRPUŠA, *f. ime ovci?* F. Kurelac, dom. živ. 32.

KȐPUŠÂR, *m.* Glareola pratincola L., *ńeka ptica, vidi* zijavac. Krpušar, Glareola pratincola. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 41. Pok. Šurić, koji nam je pribavio prvo primjerke za muzejalnu zbirku, saopštio mi je imena: ‚zijavac, krpušar' i ‚čičavac'; prva dva ima i Kolombatović. S. Brusina *(kod* genus Glareola), ptice hrv.-srp. nastavak. 129b.

1. KRS, *adj.? u obliku* krsu *(acc. sing. f.?) na jednom mjestu* xvııı *vijeka, nejasna riječ (raskršen, iskršen?) koja je jamačno sam pisac načinio radi slika.* Vječni sudac na uzkrsu posrjed golih oglobina kazat hoče ljepost krsu punu črvļijeh gadelina. J. Kavańin 563a.

2. KRS, *m. u rukopisu* xvı *vijeka (pisano* Крьсь) *stoji mj.* Kris *(vidi* 2. Kris). Aleks. nov. 76.

KRSÈRDÂR, krserdára, *m.* krk-serdar, *vidi kod* 1. krk. A veliki vezir, Kuršid-Paša, bio ga je postavio ‚krserdarom'. M. Đ. Miličević, pomenik. 1, 101.

KȐSMALAC, kȓsmaoca, *m. čovjek koji krsma.* — *Na jednom mjestu* xvıı *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (krsmalac *i griješkom* krsmaoc ‚cunctator'). Pravi poslušnik nije krsmalac. M. Radnić 545b.

KȐSMALICA, *f. žensko čeļade što krsma.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚cunctatrix'.

1. KRSMAN, *adj. koji krsma.* — *U jednom primjeru* xvı *vijeka, a između rječnika u Stulićevu:* ‚morosus'; nasladjeńe krsmano, naslada krsmana ‚delectatio morosa (apud theologos) h. e. voluptuosa in qua homo sponte immoratur' *gdje je ńešto drugačije značeńe.* Po tom budi skoro slišati a krsman odgovarati. Pril. jag. ark. 9, 138. (1520).

2. KȐSMAN, *m. ime muško.* — *Od* xvııı *vijeka,*

a između rječnika u Vukovu (,nomen viri' ,mannsname'). Krsman Dugi. Glasnik. II, 3, 76. (1706—1707). Baš Krsmana kneza Vuičića. Nar. pjes. vuk. 4, 164. Krsman Gligorijević. Rat. 414.

KȐSMANIJA, *f. ime žensko. — isporedi* Krsman. — *U naše vrijeme.* Ivan da isplati Krsmaniji 40 groša. Glasnik. II, 1, 178. (1808).

KȐSMANOV, *adj. koji pripada Krsmanu.* Tu izlazi ļuba Krsmanova. Nar. pjes. vuk. 4, 165.

1. KȐSMANOVICA, *f. žena Krsmanova. — U naše vrijeme.* Marija Krsmanovica Šapčanka. Glasnik. II, 1, 77. (1808)

2. KȐSMANOVICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Ub . . . u Tamnaru utiče na mestu Krsmanovici. M. Đ. Milićević, srb. 363.

KȐSMANOVIĆ, *m. prezime (po ocu Krsmanu). — U naše vrijeme.* Ilija Krsmanović. Rat. 86. Jovo Krsmanović. 417.

KȐSMÂŃE, *n. djelo kojijem se krsma. — Stariji je oblik* krsmanje. — *Radi oblika* krzmańe *vidi što je kazano kod* krsmati; *ovdje se može dodati da ima* krzmańe *i u Dubrovčanina Bettere* XVII *vijeka, a* XVIII *i u S. Rose (u obadva jedan put). — Često se nahodi* bez krsmańa *u adverbijalnom smislu. — Između rječnika u Belinu* (krsmanje ,dilatione' mora' 257[a]; ,dimora' ,mora' 258[a]; ,tardamento, tardanza, indugio' ,cunctatio' 722[b]; bez krsmanja ,senza dimora' ,sine mora' 258[b]; ,senza verun indugio' ,omni cunctatione abjecta' 397[b]; ,prestamente, presto, avv.' ,cito' 583[a]; ,senza tardanza' ,nulla mora' 722[b]), *u Stulićevu* (,mora, cunctatio, tarditas, dilatio etc.'; bez krsmańa ,prompte, parate'), *u Daničićevu* (krьsmanije ,mora').

a. krsmańe. Nihь dlьgo stojanьje i krьsmanje tamo. Spom. sr. 1, 92. (1408). Ne zazri jerь je bilo tolikoj krьsmanьje posla vašega. 1, 178. (1418). Jere brez nijednoga krsmanja nas uvišuju v jednom živļenji. Starine. 23, 148. (1496). Brez krsmanja spenžaj. M. Marulić 133. Gredu prez krsmanja v raj. Korizm. 18[a]. Neposluh i krsmanje u zapovijedi starijega. Zborn. 166[b]. Zapovedamo . . . kruh, muku, zob sto brže simo nositi prez krsmanja. Mon. croat. 295. (1592). Svuda ovuda iđe misao i pamet moja u jedan čas bez nikakova krsmanja. M. Divković, bes. 284[a]. Zarad mala pokoja i krsmańa. M. Radnić 153[b]. Ne čini ptica na zemļi veće krsmańa od onoga... 154[a]. Izaći brez krsmańa prama smrti. 331[b]. Bez krsmanja bi od Isukrsta nadarena. A. d. Bella, razgov. 85. Ženinom smrti stoprv razvezan od ženidbe, hrliš bez krsmańa u red sveti. B. Zuzeri 6. Za ńime idu bez krsmańa. 93. Hitaju ga *(Jesusa)* vojnici bez krsmańa. Đ. Bašić 55. Na ńegovu zapovijed spravļa se dobri starac za izpunit je bez krsmańa. 99. Koliko je potrebno ozvat se bez krsmańa Bogu. 193. Ti s hrabrenijem Ličanima bez krsmańa, bez obzira, eto srneš . . . na visoke tvrde. Zgode. 8. — *U ovom je primjeru* -š- *jamačno štamparskom griješkom.* Gdje ga ončas bez kršmanja uvedoše znano u vijeće. J. Palmotić 23.

b. krzmańe.

a) vidi krsmati, 1, b, *a).* Om je slijede bez krzmańa *(štamparskom griješkom).* Đ. Bašić 192.

b) vidi krsmati, 1, b, *b).* Bez krzmanja, vjerne moje, plahi stupaj pospiješite. I. Gundulić 100. Pak u kratko bes krzmanja kaže glase, ke joj nosi. 414. Bez krzmanja Krunoslava u odluci, ka je zeže, ne ima misli, ku strah dava. 469. Hoću da oči vide tvoje večeraske bez krzmańa. Ġ. Palmotić 1, 331. Bez krzmańa teci sada. 2, 350. Bez krzmanja. P. Kanavelić, iv. 113. Po mjesecu opet masti bez opreda i krzmanja. J. Kavańin 216[a]. Kraļi vjere iue gredu ih grabit prez krzmanja. 268[a]. Svi napredkuju vazda u sumńi i u krizmanju *(sic).* 354[a]. Evo me bez krzmańa na tumačeńe Pavlovijeh riječi. A. Kalić 96. Nije odgovora, nije nevańa, nije krzmańa. 394. Na tvu službu bez krzmańa pospješno sam ja ustala. P. Sorkočević 587[a].

c) vidi krsmati, 1, b, *c).* Ne da smrt vrijeme nijedno od krzmanja. B. Bettera, or. 21. Bez krzmańa posla po ńo muža Uriju. I. Đorđić, salt. XIV—XV. Bog neće krzmańa u dobrijeh odlukah. ben. 14. Počo bez nikakva krzmańa ispravļati. 28. Ako su koje zaprike, brez krzmańa i udiļ dignuti. A. Kanižlić, kam. 860. Bez krzmańa ostavi sve. S. Rosa 63[b]. Nego brez svakoga krzmańa . . . Đ. Rapić 278. Da popisanu djecu bez krzmańa šaļu u školu. Zbornik zak. 1853. 2, 43.

KȐSMATI, kȑsmâm, *impf. oklijevati, dangubiti. — Nepoznata postańa; u jednom rukopisu* XVI *vijeka ima* krmsati *(vidi), ali i ovo (po svoj prilici mlađi oblik) ne pomaže. — Od* XIII *vijeka, ali već* XVII *po svoj prilici nije bila narodna riječ, to se poznaje iz toga što ńeki pisci i prepisivači mijeńaju* -s- *na* z: krzmati, *i to već od* XVII *vijeka: naj prvi je za kojega je to dokazano pisac Bošńak Ančić;* XVIII *vijeka Dubrovčanin Đorđić, Slavonci Knezović i Kanižlić (vidi još kod* krsmańe). — *Između rječnika u Vrančićevu: možebiti štamparskom griješkom* krčmati (,karcsmati', ,morari'; *u Mikaļinu* (karsmati, dangubiti ,terere tempus'), *u Belinu* (krsmati ,tardar, indugiare in neutro' ,moram facere' 722[b]), *u Bjelostjenčevu (vidi 2), u Voltigijinu* (karsmati ,tardare, indugiare' ,verspäten'), *u Stulićevu* (krsmati ,morari, cunctari, immorari, commorari'), *u Daničićevu* (krьsmati ,morari').

1. *aktivno.*

a. krsmati. Arьhimanьdritu krьsmayьšu tu prědь crьkьviju svetyihь. Domentijan[a] 340. Da djelateļi ne krsmaju. Pril. jag. ark. 9, 146. (1468). Ne krsmaj cića samoga tebe, Bože moj, jere jime tvoje zazvano jest svrhu grada ovoga. Bernardin 36. dan. 9, 19. Spravi se, ne krsmaj. Š. Menčetić 286. Ne krsmaj o meni, hrlo me umori. G. Držić 402. Za toj veće ne krsmajte. M. Vetranić 1, 351. Ne krsmaj, neg hodi. 2, 208. Na danju ne krsmaj. N. Dimitrović 5. Čin' brzo što imaš, ne krsmaj veće ti. N. Naļešković 1, 128. Za toj veće ne krsmajte, kad se raj steć lasno more. 1, 161. Tijem ako ć pomoć dat, nemoj mi krsmati. 2, 63. Veće ne krsma'te. M. Držić 56. Daj brzo, ne krsmaj. 462. Da vidite da more ne krsmati, er je sve spravļeno. Starine. 10, 10. (1558). Mneći se nasititi s ńom krsmaše. P. Zoranić 41[a]. Rad vile, ka svu vlas na pospijeh sve gubi, ne krsmav zli poraz. D. Rańina 137[b]. Poklam ovde moramo krsmati . . . Mon. croat. 296. (1592). Ter kroz toj krsmati već ne bi tuj meni, pođoh ih iskati po gori zeleni. A. Sasin 136. Ja grem nać Gorstaka ńe oca, da ga k ńim povedem; zač samo htijenje je ńegovo, što lipše i krsma, da skladno ńih ktijenje bude se izvršit. D. Zlatarić 80[a]. Nь pohodi, ne krьsmaj. Aleks. novak. 90. Krьsmati že tu nemoj. 118. Čini i ne krsmaj. Aleks. jag. star. 3, 224. Ne krsmavše k mani da harač donesete. 255. Hodi oslobodi nas, jurve nemoj krsmati. M. Divković, bes. 10[b]. Docne i krsmajući djeluje. M. Divković, bes. 654[a]. Već ne krsmaj, vapijahu. plac. 15. Doći će vrijeme, neće krsmati. M. Radnić

64a. Sve trči naglo k svojoj svrsi ne krsmajući ni čas. 150a. Tko krsma u zloj misli stavļa se na pogibil za izpunit ju. 448b. Ne hotijmo već krsmati, jur se ima on ustati. P. Hektorović (?) 81. Odprav'te se, ne krsmajte. 148. Nije potriba da stojimo i krsmamo prilikovati u stvarimi svitovńim. S. Margitić, fal. 8. Hodi veće, Gospodine, nemoj krsmati. 58. Oni ne pobigoše udiļe nego počeše krsmati. 85. Oprosti mi što sam krsmao k tebi se obratiti. ispov. 53. Nemoj krsmat, nego hodi. 200. Što krsmate, što čekate? A. Gleđović 10a. Pojdi brzo, majko, i već ne krsmaj. M. Lekušić 59.

b. krzmati.

a) griješkom naštampano (trebalo je krsmati), *jer se po rukopisima ne može poznati kako je.* Molim te, ne krzmaj. M. Marulić 226. Hod' veće, ne krzmaj. Š. Menčetić 59. Veće ne krzmaj izvidat ļuven stril. 132.

b) ne zna se, kako je pisano u originalu jer nema originalnijeh rukopisa. Ne krzma'mo, sila jača da se s glavom carskom združi; potlačimo ko potlača, udušimo ko nas duši. I. Gundulić 485. Što krzmate bez uzroka? 569. Jošte cknite? još krzmate? Ǵ. Palmotić 1, 50. Sred otoka veće toga ne hotjesmo mi krzmati. 1, 93. Ne krzmamo i ne cknimo. 1, 123. Hod'mo na plav, ne krzma'mo. 1, 169. Pripravite, da osvetom ne krzmamo, końe i plavi. 2, 340. Nu ni'e krzmat, ni'e sumļiti, da će t' żeļu prekratiti. J. Kavańin 392a.

c) griješkom samijeh pisaca. Milosrdje Božije podnosi, ma ne krzmajmo. I. Ančić, ogl. xxix. Ne krzmajmo stat u griju, već odimo na svetu pokoru. 141. Ti krzmaš s tvom oblasti. I. Đorđić, salt. 247. Bog krzma do vremena. 321. Ah ne krzmaj za pomoć me! 479. Dočijem mi krzmamo. uzd. 81. Nemoj, kraļu, dužje ti krzmati. A. J. Knezović 200. Da ne krzmaju i ne otezaju se. A. Kanižlić, kam. 512. Ovako docneći i krzmajuć, stiže vrime. utoč. 66. Što dakle krzmaš i kasniš? uzroci. 251.

2. *sa se, refleksivno; značeńe je kao kod aktivnoga glagola. — U Bjelostjenčevu rječniku:* krsmam se, v. mudim se.

KȒSME, kȓsmeta, *n. vidi* mȑtvina *(danak što se plaća kad umre domaćin). — Jamačno od tur.* qysmet *(dio), isporedi* krsmet. — *U Vukovu rječniku:* vide mrtvina *s dodatkom da se govori u Srbiji.*

KRSMEŃE, *n. u Stulićevu rječniku:* v. krsmańe. — *sasma nepouzdano.*

KȒSMET, *m. udes, sreća, arap. tur.* qysmet. — *isporedi* krsme. — *U naše vrijeme.* A tako mi dina i krsmeta. Pjev. crn. 130b. Pa ako kad krsmet dođe. Bos. vila. 1892. 157.

KRSMINA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom.* Ńiva u Krsmini. Sr. nov. 1871. 111.

KRSNA, *f. ime dvjema selima u Srbiji u okrugu smederevskom.* Mala *i* Velika Krsna. K. Jovanović 149.

KȐSNÎ, *vidi* 1. krstan.

1. KȐSNICA, *f. krsno ime; kolač za krsno ime. — U naše vrijeme* (xviii *vijeka u množini, vidi kod* a).

a. *krsno ime (i gozba kojom se svetkuje), vidi* 1. krstan, c. Taj mu svetac osta u potomstvu u krsnici. S. Ļubiša, prip. 28. O krsnici, o božiću, uopće pri svakoj svetkovini domaćoj. 252. Svetoga Nikolu zimńega što mi je u domu krsnica. prič. 37. Svaka kuća slavi osim krsnice i pri-službicu ili prislužbu. 41. Svetoj Petki koju slave dva dijela sela krsnicom. 109. — *Ovdje imendan:* Krsnîca ,dies onomasticus; epulae die onom. apparatae'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iforts. 43. — *u množini u jednoga pisca* xviii *vijeka.* Krsnice časti slavne. V. Došen v. Dok kom krsno ime bane, i krsnice slavit stane. 172a. — *Vidi i:* Krsnica, 1. plemensko krsno ime. 2. osobni imeni dan. M. Pavlinović.

b. *kolač što se mijesi za krsno ime. u Bosni.* Pa da ima za bozuka svoga djeci peći prisnijeh krsnica. Osvetn. 2, 49. U Bosni se taj kolač zove krsnica ili krsni kruh. M. Đ. Milićević, slave. 25.

2. KRSNICA, *f. mjesno ime.* I Jovana kneza iz Krsnice. Nar. pjes. vuk. 4, 138.

1. KȐSNICE, *f. pl. vidi* 1. krsnica *pod* a.

2. KȐSNICE, *f. pl. vidi u Vukovu rječniku:* u sabļe ili u mača ono gdje se drži rukom ,der griff am säbel' ,capus', cf. [balča, zbaoč,] balčak *s primjerom iz narodne pjesme:* Dokle im se sabļe polomiše do krsnicah i rukah desnicah. — *Vaļa da je upravo balčak kao na zapadnijem mačevima, gdje je sličan krstu.*

1. KȐSNÎK, *m. postaje od* krstan *nastavkom* ik. — -t- *ispada, ali se nalazi pisano.*

a. *kršćanin. — U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Ti mu *(caru turskome)* zakon hud lukavi, vrhu sabļe, Muho, stavi; ti, narodi da od svih strana krstnici se grabu mali. J. Kavańin 238a. Mi stojimo uz misnike čim prikažu slavnijeh ostij (hosti') posvećenja za krstnike. 506a.

b. *vidi kod* križ, 1, a, *e) bb) ccc) na kraju. — U pisaca našega vremena.* Veliki krsnik (,grosskreuz') reda żeļezne krune. Zbornik zak. 2, 1028.

2. KRSNIK, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 265.

KȐSNÔ ÎME, *vidi* 1. krstan, c.

KRSNÚĆE, *n. djelo kojijem se krsne. — Stariji je oblik* krsnutje. Mlogovrsna krsnutja i čeznutja nárôdâ. D. E. Bogdanić.

KȒSNUTI, kȓsnêm, *impf. načińeno od* uskrsnuti *(vidi) kao imperfektivni glagol s neprelaznijem značeńem. šireńem je ovoga značeńa postalo drugo (u Mikaļinu, po ńemu u Stulićevu rječniku): javļati se. — Od* xvi *vijeka, ali rijetko; između rječnika u Mikaļinu* (krsnuti, iziti ,compareo, exeo') *i u Stulićevu* (krsnuti, krsnujem *i* krsnivam ,exire, egredi, comparere, resurgere, ad vitam redire'). Ili imam sad krsnut, čemerno ili umrit. S. Gučetić Bendevišević 267. Učinit kako žuńević *(sic)* mačak, ki krsnu, kad scijeńaše poginut. (D). Kad je cijenio krsnut, tad je poginuo. (Z). Minu kad krsnut cijeńaše. (Z). Poslov. danič. On može na mjesto vas iz ovije*(h)* kameni činit krsnut sinova Abrahamu. S. Rosa 45b. Sve mu krslo i voskrslo! Bos. vila. 1888. 31.

KȒSOGON, *m.* Χρυσόγονος, Chrysogonus, *ime muško. —* xiii *vijeka (u poznijem prijepisu).* Gospodin Krsogon. Mon. croat. 39. (1275 *prepis.* 1546).

1. KȐST, kȓsta, *m.* crux, *u pravoslavnijeh Hrišćana (pa često i u katolika): isto što* križ; *znameńe križa; kršteńe. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima (i u množini kad se umeće* ov: kȓstovi, kȓstôvâ *itd.), osim nom. i acc. sing., i voc.:* kȓste, kȓsti. — *Riječ je praslavenska (ista što i* 2. Krst), *te je došla u slavenske jezike po svoj prilici prije nego su se Slaveni pokrstili; isporedi stslov.* крьстъ, ,crux', *rus.*

крєстъ, *češ.* křest, *gen.* křtu ,baptisma', *poļ.* krzest, *gen.* krztu *(i* chrzest, chrztu). — *Radi oblika množine ili dvojine* krsta *vidi* 4. *i* 5. krsta.

1. crux, *sprava (drvena) za mučeńe, ali se gotovo svagda misli na onu na kojoj je bio Hrist mučen, ili na ńešto po onoj načińeno. radi obličja vidi* kriż *iz početka. — Pravoslavni uz* krst *često upotrebļavaju pridjev* časni *(pa po ńima i katolici), a gdjegdje i množinu* krsti *mješte jednine. — Između rječnika u Mikaļinu* (karst, krst, križ ,crux'; krst, propetje ,crux'), *u Belinu* (krs ,croce, segno notissima da punire i rei' ,crux'; krst ,croce, segno doll' humana redentione' ,crux' 238a), *u Bjelostjenčevu* (krst, pri Dalmat. znamenuje kaj pri nas križ ,crux'), *u Stulićevu* (,crux'), *u Vukovu* (,das kreuz' ,crux' [cf. križ], n. p. krst od drveta ili od zlata), *u Daničićevu* (крьсть ,crux').

a. *krst na kojemu je Isus umro.*

a) u pravom smislu.

aa) uopće. Nadoše človjeka čirenejskoga, imenom Šimuna, kojega usilovaše ponesti krst ńegov. N. Rańina 93b. matth. 27, 32. Pribiše ga k krstu. Zborn. 86b. Isukrstu ki za tebe mre na krstu. N. Naļešković 1, 151. Jaoh! na krs pribiše, da bude tužno umrit, ruke ke stvoriše nebesa. D. Rańina 148b.

bb) sam krst i drvo od kojega je načińen i komadi od ńega časte se kao moći. Tač drvo od krsta, kim se Bog vas rani, uzrok bi da vrsta ļudi se sva shrani. D. Rańina 149b. Silno a množtvo svetih tila, krsta i inih ostanaka. J. Kavańin 219a. Kosta ki sljednikom krst ostavi. 298b. — Gdi su sade naši časni krsti? Nar. pjes. vuk. 2, 85. Onda care *(Kostadine)* na noge ustade, te se časnom krstu poklonio i časnoga krsta celivao. 2, 88. I krstove od časnoga dreva. 2, 3.

b) časti se kao znak muke Isusove i spaseńa ļudskoga (vidi i c)).

aa) uopće. Molitva od svetoga krsta. Zborn. 168b. Te se moli Bogu istinome i vašemu krstu po zakonu. Nar. pjes. vuk. 3, 64. — Ili si se danas poturčio, časnog krsta pod noge zgazio, časnog krsta i krasnog zakona. Nar. pjes. vuk. 2, 7.

bb) kao svetkovina određeni su mu ńeki dani u godini (vidi i krstov*) i crkve.* Treća *(nedeļa časnijeh posta zove se)* ,krstu poklońena'. M. Đ. Milićević, živ. srb. glasn. 22, 81. — *U Grużu kod Dubrovnika ima crkva što se zove* Krst. P. Budmani. U selu Šikļi bješe crkva koja se zvaše ,Krsti'. G(lasnik). 15, 287. Đ. Daničić, rječn. *kod* крьсть.

cc) kod kletve, zakletve, proklestva (vidi i križ, 1, a, *b) cc)).* Zaklińe ih krstom i zakonom. Nar. pjes. vuk. 4, 166. — Кльнемо se u чьстну крьсть. Mon. serb. 22. (1234—1240). Da ga ubije крьсть чьстьни. 70. (1273—1314). Tako mi krsta časnoga! Nar. posl. vuk. 302.

dd) kao znameńe vjere hrišćanske (pravoslavne i katoličke) znači od prilike što i vjera, crkva. Sam krst vridan da je slave i časti tvrdi. Živ. kat. star. 1, 219. Al' smrtnih telesi, ali duh, al' osin, al' krsta, al' živin naslidnik bi' si kad. Đ. Baraković, vil. 289. Ali ne more crkva stranputati ni iz krsta izaći. I. Ančić, ogl. 25. Papa more sagrišiti, . . . ali zać s puta i stranputat od krsta u naredba crkovni ne more. 43. Od straha sagriši smrtno, prikaza tamļan idolom, ali krsta ne izgubi nit' ga se odreče, vrati se k svojim i izpovidi grije. 43. Ko je krstu bilo na velike škode. P. Vitezović, odil. 78. Junak biše al' je poginuo krs braneći, s Turcim bojak bijuć. And. Kačić, razg. 208b. Hoću moju glavu izgubiti radi krsta i Bogorodice i zakona od Hrista mojega. Nar. pjes. vuk. 2, 610. Na krst pļuju, Boga ne vjeruju. 4, 464. Prije nego što su se nam stari krsta primili. S. Ļubiša, prip. 26. Od kad su se ļudi krstu dali. 145. Ńe rod je pošten i ni krstu se još nî zamiril *(u hrvatskom primorju).* V. Bogišić, zborn. 157. — On ne smije poći u Kosovo za krst časni krvcu proļevati. Nar. pjes. vuk. 2, 290. Pa ustade na noge junačke, pa se časnu krstu prekrstio. 2, 490. Za krst časni i lijepu slobodu. S. Ļubiša, prip. 124. Al' se mukam vjera iskušava i krst časni krvļu osvjetlava. Osvetn. 2, 89. Jednoč ću se: ,Juriš! . . . za krst časni!' 2, 128.

c) po jevanđeļu (matth. 16, 24; luc. 14, 27), *vidi* križ, 1, a, *c).* Prijemļušte крьсть, poslêdujuštu Hristu. Sava, tip. hil. glasn. 24, 172. Svak svoj krs nosi. (D). Poslov. danič.

d) krst može biti načińen (zgrađen od drva, kamena, zlata itd. ili naslikan) kao znak ili znameńe vjere, vidi križ, 1, *e).*

aa) svečano se drži ili nosi na rukama ili se hrani u crkvi (i drugdje). Da koji godi primine s ovega svijeta, da mogu ga s krsti bjelodano provoditi. A. Gučetić, roz. jez. 28. U gradcu Saveriju hrani se jedan krst davńi. B. Kašić, fran. 201. Krs u rukah zlatan nosi. I. Gundulić 428. Obje mu su noge bose *(pustińaku),* drži u rukah krst raspeti. 436. Kada bi sveti krst iliti križ dizao. A. Kanižlić, kam. 112. Onda stade Niko patrijare, manu krstom na četiri strane. Nar. pjes. vuk. 3, 64. Da rastopi krste i ikone. 3, 67. Izostao kao baba za krstima. Nar. posl. vuk. 100. Tako mi krsta koje smo držali! (K pobratimu). 302. — Igumень чьстнимь крьстомь znamenaje. Sava, tip. stud. glasn. 40, 158. Čьstnii крьсти i sьsudi zlatii. Mon. serb. 80. (1302—1321). Priložiti hramu semu . . . чьстьnyje крьsty i ωkovanyje i pozlaćenyi sь biseromь i kamenijemь. Deč. hris. 27. I razbiše kamen stanoviti, prosuše se mlogi krsti zlatni. što Jevreji krste sakovali na priliku kako naši krsti, da se naši krsti ne poznadu. Nar. pjes. vuk. 2, 88. Krste nositi a Boga moliti mnogo je. (Dva posla je teško raditi). Nar. posl. vuk. 161. Kao nekud da krste nosimo. P. Petrović, gor. vijen. 51.

bb) na barjacima. Na barjaku od zlata jabuka, iz jabuke od zlata krstovi, od krstova zlatne kite vise. Nar. pjes. vuk. 2, 290. I iznese krstat svilen barjak na kome je dvanaest krstova, svi dvanaest od čistoga zlata. 2, 300. Na barjake od zlata krstove, na krstove drage kamenove. 3, 48. Na bajraku krst od žuta zlata. Osvetn. 2. 88. — *Slično je i ovo:* Zelen šator od zelene svile, na ńem zlatni dvanaest krstova, trinaesta jabuka od zlata. Nar. pjes. vuk. 2, 482.

cc) na prsima, vidi križ, 1, a, *e) bb).* Niz vrat visi *(vladici crnogorskome)* krst od zlata žuta. Osvetn. 1, 10. — *kao znak viteškoga reda ili odlikovańa uopće.* Dao mu je veliki krst reda s dijamanti. A. Tomiković, živ. 95. Ordena Leopoldova velikoga krsta kavaler. Vuk, rječn.[1] xv. Krst za zasluge ,verdienstkreuz'. Jur. pol. terminol. 552.

dd) na crkvi (osobito na krovu). Bijela crkva, s ńe krst zlaćen sjajnim gori žarom. Osvetn. 2, 16. Pa će kraļ hrvatski dići časni krst na crkvu sv. Sofije. M. Pavlinović, razg. 100.

ee) krst od drva, još češće od kamena nasađen u zemļu, isprva samo kao znak vjere. Онь ukrasi svoje отьчьство вьсакыимь blagovê-

rijemь i svetyimi crьkьvami poļa i udolija i brьda, idêže ne dostiže crьkьve sьtvoriti, tu krьstь postavi, da na vьsakomь mêstê ime Božije proslavļajetь se. Domentijan[a] 205. — *Često ovaki krstovi biļeže granice između zemaļa, n. p.:* U brьdo gde stoji krьstь. Mon. serb. 18. (1233). Na Gradište, na tri krьste. 92. (1330). I tamo vьdruzismo krьstь vь dubê. 131. (1348). Na želêznyj krьstь na sьbornyj putь. 131. (1348). Prêko brьda do krьstьь. Deč. hris. 15. 83. U Trifuńь krьstь. 42. Od Lima u Lučinь krьstь. 45. *(Meda ide)* na ωnu stranu u krьstь među Patьkovo i Slatinu. 56. *(Meda ide)* pravo podь zlate krьste na cerь. 101. Do krьsta kalništьskago i ωt krьsta po delu na vite krьste. Glasnik. 27, 291. (1347).

ff) Krste lipovi! (Reče Turčin Hrišćaninu kad ga što psuje). Nar. posl. vuk. 161. — *isporedi* 3. Krst.

b. *sprava za muku i straćeńe ne samo Isusovo, vidi* križ, 1, b. Da ne ostanu na krstu telesa u subotu. N. Rańina 111[a]. joann. 19, 31. Marte krs, Juno mač a Febo voden kraj, reče joj, kroz hud plač dat mi će smrtni vaj . . . . Zgodi se meni tač da svrših ja moj vik kroz vodu, krs i mač, bio žena i človik. D. Rańina 61[a].

c. *u prenesenom smislu, nešto načińeno kao krst, isporedi* križ, 2.

a) znak + kojijem se ļudi nevješti pisańu biļeže (kao potpisom) na kakvom spisu da pristaju na ono što je ondje napisano. u tri naj starija primjera stoji uz pravi potpis, te treba shvatiti kao znak zakletve, isporedi 1, a, *b) cc)*. — *Između rječnika u Vukovu* (krst što kod svojega potpisanoga imena načini onaj koji ne zna pisati). Krьstь (mjesto čega je griješkom štampano ‚prьstь'. Daničić) kneza Miroslava. Mon. serb. 2. (1190). Krьstь Simωnωvь i podьpisanije. 6. (1198—1199). Krьstь kneza Andrêja. 35. (1249). I tko ne bi umio pisati učini jedan krst. P. Posilović, nasl. 101[a]. Učiniše svojijem rukama krste. Pravdonoša. 1851. 26.

b) isti znak kao kod a *što se upotrebļava u kńigama kao ńekakav biļeg, isporedi* zvjezdica *i* 1. krstić. Gospodinu sa dva krsta. Vuk, gram. i pol. spisi. 3, 274.

c) znak kao x (X) *što znači broj* 10. Četiri krsta što i četrdeset godina. S. Ļubiša, prič. 36. — *I na rabošu.* Zarezo mu je krs u veliki raboš. (Z). Poslov. danič.

d) zove se ono gvožđe, što se umeće u prozore, da ne bi ko provalio na prozor i ušao u kuću da krade. ‚Izvalili su mi lopovi krst na malom prozoru'. u Dobroselu. M. Medić.

e) zadńi io samara (u okrugu užičkom). Ļ. Stojanović.

f) u Vukovu rječniku[1]*: (po Vukovijem biļeškama)* četiri spice u točka. cf. gobeļa *s dodatkom da se govori u Dalmaciji.*

g) na nebu krst načińen od 4, 5 *ili više zvijezda.* — *U Vukovu rječniku:* krst na nebu ‚ein gestirn' ‚astrum'. *vaļa da je isti znak što se zove* labud (cycnus). — Petrov krst, zvijezde na križ, koje idu za šćapima. M. Pavlinović.

h) u Vukovu rječniku: gomila (u paoriji gdje se daje desetak) od 20 (a u krajini) od 18 snopa žita; a ‚krstina' je mańa od krsta (u paoriji od 10 snopa, u krajini može biti i od 18, i onda se kaže da je u krstini čitav krst): ‚deset krsta nasadio na guvnu'. cf. krstina. Nego se u snopove zajedno svežu i u krste nalože. I. Jablanci 77. Tad se metat u krstove stanu *(rukoveti)*. J. S. Reļković 303.

i) u krst, *adverbijalno.* Neće vaga u krst doći. S. Ļubiša, prip. 250.

2. *znak što se čini na samome sebi kao znameńe križa (isporedi* križ, 1, a, *d)). kaže se i za pravoslavni način (vidi:* Ne ostade krsta od tri prsta. P. Petrović, gor. vijen. 11) *i za katolički.* — *Između rječnika u Vukovu* (krst što čovjek načini na sebi kad se krsti).

a. *na sebi.* Učini sveti krst na sebje. Zborn. 17[b]. Neka krs učinim. M. Držić 153. Nijesi krs na sebi jutros učinio. 217. Što nadete da je sunećeno, ter se neće krstom prikrstiti. And. Kačić, razg. 94[b]. Ja ću tvoju viru virovati i tvojim se krstom prikrstiti. F. Radman 37. Koji se krstom krsti. Nar. pjes. vuk. 1, 80. Muselim se krstom križa prvi. Osvetn. 4, 51. I Mirdite što se krste krstom latinskijem. 3, 62. Neki se vrag boji krsta a neki toļage. V. Bogišić, zborn. 46. — Časnijem se krstom prekrstite. Nar. pjes. vuk. 4, 82.

b. *na čemu drugome.* Paka *(pop)* krst čini svrh gostarice od vode. Način (1592). reš. grad. 3, 54. Jes' vidio kad čobani vuka sastigoše štetna kod jaradi pa ga krstom prekrstit hoćahu? Osvetn. 1, 17. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* Kad je Đorđije Srbijom zavlad'o i Srbiju krstom prekrstio. Nar. pjes. vuk. 4, 151.

3. baptismus, *kršteńe (naj prvi sakramenat). ne samo u pravoslavnijeh nego vrlo često i u katolika.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚baptismus'), *u Bjelostjenčevu* (krst, kršćeńe ‚baptismus et baptismum, baptisma, latine: intinctio l. immersio seu ablutio atque regeneratio'), *u Voltiģijinu* (karst *i* kerst ‚battesimo' ‚taufe'), *u Stulićevu* (‚sacra ablutio'). Ošće je zavezan člověk za onih ke drži na krsti. Korizm. 66[b]. Da jedan kum ili kuma naj mańe bude pri krstu. Š. Kožičić 6[b]. Juže *(djevicu)* otac jego držal je na krste. 15[a]. Ńega ti *(Dubrovnik)* svaka vrst ļudi, i ka ima i koja nima krst, ļubi i prijima. H. Lucić 263. Prihodeći k ńegovomu krstu. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 3. matth. 3, 6. Krst Ivanov od kuda biše? 32[b]. matth. 21, 25. Počamši od krsta Ivanova. 171[b]. act. ap. 1, 22. Zač Marom zvana je na krstu prvi čas. Đ. Baraković, vil. 10. Krst, krizma, eukaristija, . . . M. Alberti XLIV. Jedan kum i jedna kuma imaju ditića na krstu držati. F. Glavinić, cvit. 6[b]. Zašto grih narodni s krstom . . . opira se. 14[a]. Koga na krstu Ivanom prozvahu. 333[b]. Da je dite prez krsta umrlo. svitl. 80. S kumom koji ga je držao na krstu. S. Matijević 65. Ne prima se nikor na krst. P. Radovčić, ist. 4. Koju *(djevojku)* bijaše držao na krstu. P. Posilović, cvijet. 198. Krst jest vrata svim ostalim sakramentom. I. Zanotti, upit. 5. Prije nego ńim se podade krst. 8. Krsta svetu riku već krizmom ne tvrde. P. Vitezović, odil. 44. Svecija i Danija krst priješe. P. Vitezović, kron. 61. Pijan člověk, izvan krsta, nî ni dobrom prascu vrsta. cvit. 156. Jeda bi oni sa mnom htili ovi zakon sad od tebe, krst prijati vrhu sebe! P. Hektorović(?) 123. O Lovrinče, stan' se gori, tere krstom nas pritvori. 125. Tu ću t' žeļu ja odneti, i mom rukom dat krst sveti. 141. S. sakramenat od krsta. L. Terzić 137. Kad Isus prija krst u Jordanu. F. Parčić 47. S Godeslavom, koji kad primi krst, povijeda pak ga inimi. J. Kavańin 246[a]. Prerodit se već u krstu s inijem trage od ńogove *(bi htio)*. 298[a]. Oton pastijer ki neprane krstom umi Pomorane. 302[b]. Koji je okršten svetim krstom. Pisanica. 8. Ne imajući priliku uzeti krst vodeni . . . 40. Držańe na krstu svojega poroda. Ant. Kadčić 411. Koji drži na

krstu. M. Dobretić 40. Ditešce koje je umrlo brez krsta. M. Dragićević 160. Koji nije opran svetim krstom. 160. Nigda ti se neću poturčiti, ni odreći od krsta mojega, ni Hristovu vjeru pohuliti. Nar. pjes. vuk. 2, 609. Vodi Zlatku u bijelu crkvu, te j' rišćanskim krstom pokrstio. 3, 142. Bog te vidi, Turkińa divojko, hoćeš s' mojim krstom pokrstiti, hoćeš moju viru virovati? Nar. pjes. istr. 1, 56. Krst na se, a prase preda se. (Kad ko hoće da kaže da se Turčinu lasno pokrstiti). Nar. posl. vuk. 161. Osim krsta. (Doda se u govoru: 1. kad se kakvom živinčetu, n. p. końu, reče da je pametno kao čoek; 2. kad ko Turčina požali, da je dobar kao i Hrišćanin; a 3. kad se Hrišćaninu kao psujući reče: ‚Pasja vjero!‘) 241. Tako mi krsta u kom sam kršten! 302. Nekakvome čoeku umirahu đeca: neka jedva krst dočekaju a neka ni petnaest dana. Nar. prip. vuk.[2] 212. Kao da ste, osim krsta, Turci. S. Ļubisa, prip. 156. A uza ńu *(glavu)* nigdje ništa svoga, osim krsta gola na tijelu. a i za ńeg krv si dužan cijelu. Osvetn. 2, 68. Al' se hļeba nahranio nisam, nit' se krsta nanosio s mirom. 2, 68. Ako mogli što im ćudi žude, ni krst na nam neće ostaviti. 3, 70. Krstom vjeri udrišo pečate. 4, 31.

4. *po crkvi (vidi 1, a, b) bb)) ili po krstu nasađenu (vidi 1, a, d) dd)) zovu se ovako ńeka mjesta.*

a. *zaselak u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 34.

b. *u Srbiji. a) mjesto u okrugu biogradskom.* Ńiva ispod Krsta. Sr. nov. 1863. 200. — *b) mjesto u okrugu kneževačkom.* Ńiva kod Krsta. Sr. nov. 1871. 27. Ńiva na Krst. 1867. 314. Ńiva u Krstu. 1873. 315. — *c) mjesto u okrugu požarevačkom.* Vinograd na Krstu. Sr. nov. 1875. 562. — *d)* (Pod Krstom, ispod Krsta) zaselak u okrugu užičkom. Ļ. Stojanović. — *e) mjesto u okrugu vaļevskom.* Vinograd na Krstu. Sr. nov. 1868. 645. — *f)* Kojin Krst, *mjesto u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Kojin Krst. Sr. nov. 1872. 2. — *g)* Petrov Krst, *mjesto u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Petrov Krst. Sr. nov. 1869. 527. — *Vidi* Krsti, Krstovi.

2. KȒST, Kȑsta, *m. Hrist. — vidi i* Isukrst. — *isporedi* 1. *i* 2. krst. — *Akc. je zabiļežen prema* Isukrst. *S ovijem je znače̊ńem jamačno praslavenska riječ* (Крьстъ) *što je postala od grč.* Χριστός *(ali vaļa da je prešla preko kojega drugoga jezika u kojemu nema glasa za grč. χ) još prije nego se pokrstiše Slaveni; poslije je dobila drugo značeńe (vidi* 1. krst): *u pravoslavnijeh križ, u katolika kršteńe. — U našemu jeziku vaļa da je opet postala kasnije po lat.* Christus *ili po tal.* Cristo; *nalazi se od* xv *vijeka, ali samo u katolika (oboje se potvrđuje ovijem riječima:* Zde nѣcii hulu vъnosetь vъ načelѣ glagoļuste: ‚Krьste Bože, pomagaj‘ i obožeńije tvoretь. Konstantin fil. star. 1, 30). — *Između rječnika u Stulićevu* (‚Christus‘) *i u Daničićevu* (Крьстъ ‚Christus‘. cf. Hrьstь).

a. *o Isusu. (Prva dva primjera ne pripadaju amo nego pod* Isukrst.) Na slavu Isu Krьsta, sina Božija *(piše Štefan Tomaš kraļ bosanski).* Mon. serb. 448. (1451). Koji je prodao sina Božьjega Isu Krьsta na raspetьje *(piše Ivaniš vojevoda humski).* 453. (1452). Našega Gospodina Jezusa Karsta *(piše A. Baffo, mletacki knez i kapetan u Kotoru)* 463. (1451). Ako ti jesi Krst, spasena učini tebe samoga i nas. Zadr. lekc. 24. luc. 23, 39. Prorokuj nam, Krste, tko je on ki te udri. Bernardin 72. matth. 26, 68. Ti li si Krst, sin Boga blagoslovļenoga? 77. marc. 14, 61. Ako ti jesi Krst, oslobodi samoga sebe i nas. 84. luc. 23, 39. Da Krst ovo naredi. Naručn. 13[b]. Krst Isus sidi na nebu. Transit. 109. Molitav učiniti Krstu propetomu. Korizm. 6[b]. Oćete li da vam pustim Krsta ali Varavu? 95[b]. Od Isusa Krsta. Š. Kožičić 3[a]. Krst leža ta dan v grobe. 11[a]. Ja nijesam Krst (‚Chrast‘). N. Rańina 14[b]. joann. 1, 20. Da što krstiš, ako ti nijesi Krst? 15[a]. joann. 1, 25. Meštar vaš jedan jest Krst. 52[b]. matth. 23, 10. Kako i Krst ļubi nas. 59[a]. paul. ephes. 5, 2. Isus Krst sin Božji. F. Vrančić, živ. 39. Iz tebe rodi se sunce pravde, Krst Bog naš. M. Alberti 184. Koje nas nauči Krst Gospodin naš. I. T. Mrnavić, ist. 1. Vojnici uzveličanoga cesara našega Krsta. 6. Krste, pomiluj. nauk krst 1702. 35. P. Posilović, nasl. 81[a]. B. Pavlović 13. 46. F. Matić 102. Krst istinim načinom bi propet. P. Radovčić, ist. 47. Izpovidi da ja nisam Krst. S. Margitić, fal. 136. Neka otci male sine šaļu Krsta na nauke. J. Kavańin 76[a]. Krst ih obra uprav sebi nevaranom po svoem svitu. 368[a]. Prorokuj, Krste, tko te je udrio. M. Lekušić 64. Krv koja bijaše izišla iz prisvetoga tila ńe prislavnoga sinka Isusa Krsta. 129. U Isusa Krsta. H. Bonačić 15. Krste, sliši nas. J. Banovac, blagosov. 215. F. Lastrić, od' 81. Što je u ono vrime Krst Pavlu rekao. P. Knežević, osm. 82. Od Krsta Gospodina našega. Blago turl. 2, 220. Krst naredi ovi sakramenat. 2, 267. I radi ovijeh uzroka Krst bi zvan. J. Matović 30. Krst nas odkupi od proklestva zakona. 52. Krst ili Hrist. T. Ivanović 22. Niti sam ja Krst niti Ilija niti prorok. B. Leaković, gov. 12. Od Krsta Isusa. A. Tomiković, život. 302. Vjeruj Krsta, izdati te neće. Osvetn. 2, 42. — *Neobično je u ovom primjeru dva put* Krst: Tebe umiļeno molim, Krste Isukrste. M. Divković, nauk. 266.

b. *u množini, o lažnijem Krstima (antikrstima, antihristima).* Ustati hoće lažini Krsti. N. Rańina 170[a]. matth. 24, 24. Ustaće bo himbeni Krsti i lažļivi proroci. B. Leaković, gov. 260.

c. *u širem smislu, po grč.* χριστός *pomazanik.* Krstu momu Ciru. Bernardin 5. N. Rańina 17[b]. isai. 45, 1. To bo zlamenuje Krst iliti pomazan, žudinski reče se Mesija. F. Lastrić, od' 122. Isus će reći spasiteļ, a Krst pomazan. F. Matić 34. Zovijahu redovnike . . . i kraļeve Krste. J. Matović 30.

3. KȒST, kȑsta, *m. Kršćanin, Hrišćanin (ali s preziranem, ovako govore Turci i u narodnijem pripovijetkama zli duhovi).* — *Akc. je kao kod* 1. krst. — *U naše vrijeme.* Krv se skupa misa krsta i Turčina. Jačke. 202. Krst mi diši, va kuće mora bit krst! Nar. prip. mikul. 88. Ki te je amo dopeļal, ti nevaļani krste? 112. Moli očenas, da vidim, ako si krst. 127. Sjaši, krste! zakon ti . . . Vuk, dan. 2, 88. A pri tomu veseļu i vinu hora u krsta zateć gotovinu. Osvetn. 1, 29. S mukom Mujo smuzden k kraju prije, ter sto umije kleti istor vije: ‚Krči, krste!‘ 4, 35. U tih zgodah zimu zimovali, krsti krili, Turci ne odali. 4. 36. Neka krsti znadu, kakove su u Turaka ruke. 6, 46. — *Može stajati i kolektivno za sve Hrišćanstvo (ne kao kolektivni supstantiv, nego po tome što jedan može u nekijem slučajevima stajati za cjelinu).* — *U Vukovu rječniku.* nema ga u krstu ‚seines gleichen gibt's nicht in der Christenheit‘ ‚non invenies parem in Christianis‘. Ne izjedini, Halahu krsta! Vuk, rječn. *kod* izjediniti. — *mislim da ovaj primjer ne pripada amo nego pod* 1. krst, 1, a, *b) dd).* Neka mudrim' tvim' slovesi skupe krsta svu gospodu. J. Kavańin 226[b].

KRST-, *vidi* kršć-.

1. KȐSTA, *f. hyp.* Kristina. — *Mislim da sam čuo ovako žensko ime, ali se ne spomińem gdje.* P. Budmani. — *vidi i* 1. Krste.

2. KȐSTA, *f. ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

3. KȐSTA, *m. ime muško.* — *Postaje od* Hristofor. — *Od prije našega vremena (dajbudi od početka* xviii *vijeka), a između rječnika u Vukovu* (,mannsname' ,nomen viri'). Krsta Vajda. Glasnik, ii, 3, 73. Krsta Josipov. 75. (1706—1707). Tej težčine provelike bišo kušao sveti Krsta. J. Kavańin 502ᵇ. Krsta rečeni uzide na pripovidaonicu. S. Badrić, ukaz. 69. Krьsta. S. Novaković, pom. 72. Tukao nağakom kneza Krstu Igńatovića . . . Krsta mi se poslije tužio. Vuk, prav. sovj. 49.

4. KȐSTA, *n. (?) pl. ovako se zove svetkovina što u Srbiji svako selo svetkuje u koji ĺetni dan (do Petrova posta) i uz ostalo nosi krstove po pońu; naj češće se kaže:* nositi krsta. — *Čudnovat je oblik (sredńega roda), isporedi i* 5. krsta. *zar se isprva kod* nositi krsta *shvaćalo* krsta *kao acc. sing. ńećega živa?* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (kod* 1. krsta) nositi krsta ili krste, cf. zavjetina *s primjerom:* Od tada su krsta nastanula. (Nar. pjes. vuk. 1, 123). — U Srbiji svako selo ima po jedan dan koji slavi i svetkuje (i to obično biva ĺeti od vaskrsenija do Petrova posta), skupe se svi seĺaci na kakvo brdo ili na drugo lijepo mjesto u selu . . . . pa se onda dignu svi s krstovima i ikonama po poĺu . . . . Takovo se veseĺe po Braničevu zove ,zavetina' a u Jadru govore: ,nositi krsta' (krste?) ili ,krstonoše' (oni što idu s krstovima i s ikonama po poĺu i po selu). u Tršiću, gdje sam se ja rodio, nose krsta drugi dan Trojičina dne. Vuk, živ. 29—30. Nosi krsta i ikone od zapisa do zapisa, ne pomaže ništa. M. P. Šapčanin 1, 87. Opštinska slava krsta . . . Svako selo . . . ima po jedan dan u koji se zbira na opštinsku bogomoĺu za rodnost poĺskih useva . . . Selo može imati više dana u godini u koje drži opštu bogomoĺu, i u koje posle toga biva igra i veseĺe, ali se sve te svetkovine koje se mahom zovu ,zavetine' razlikuju od onih koje bivaju od vaskrsa do Petrovih poklada. M. Đ. Milićević, slave. 63. U oči dana u koji selo nosi krsta. 64. ,Krstonoše krsta nose'. 65.

5. KȐSTA, kŕstâ (i kȑstî), *n. (?) pl. onaj dio na hrbatu (preko pasa) u kojemu je srijeda kralješa (gdje je naj širi) a na dvije su strane dva boka (sve zajedno od prilike kao krst).* — *isporedi* 3. križa, 1. krsti. — *Nejasan je oblik sredńega roda kao i kod* 3. križa; *moglo bi se pomisliti da je ńegda bio dual (prema dva boka?), pa da se to zaboravilo.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,das kreuz, als ein theil des körpers' ,regio sacra, lumbus'). Dvoja pomazanja na krsti. S. Badrić, prav. nač. 51. Tu se on . . . strašno rani negde oko krsta. Vuk, dan. 4, 13. Sjeknu me u krstima. rječn. *kod* sjeknuti. Poče pregledati *(pleće)* od krsta do odsoja i prisoja. V. Vrčević, niz. 130. Neki rastapaju kamfor u ĺutoj rakiji pa ńime tru po krstima. M. Đ. Milićević, živ. srb. glasn. 37, 143. — *I u životińe. (Proriču iz bravĺega pleća:)* Knez Rogan: Koja drže da je naša strana? al' od krsta ali je od studa? Knez Janko: Mi smo vazda od krsta držali. P. Petrović, gor. vijen. 66.

KȐSTAC, *(gen.* kȑsca *ili* krstáca), *m. uprav dem.* 1. krst, *ali se nalazi samo u osobitijem značeńima.* — *-a- (ńegdašńe* ь) *u ńekijem značenima ispada u svijem padežima (osim nom. i acc. sing.), a u ńekijem ostaje, ali se to ne može svagda saznati (može biti da za ńeka značeńa biva oboje).*

a. krstàci, *samo u množini, bravĺa krsta (vidi naj zadńi primjer kod* 5. krsta). — *U naše vrijeme u Lici.* Zadńi kraj bravčadi zove narod ,krstacima'. ,Glavu i krstace ostavi za mali božić'. ,Izgladnio sam sad, bi cijele jańećo krstace pojio'. J. Bogdanović.

b. strana samara naspram glaviću, na kojoj je drvenica na križ sastavĺena. M. Pavlinović. Krstac, na stražńoj strani samara ona dva komada drva koja se na gorńoj strani na križ združuju. na Braču. A. Ostojić. *isto znači i pl.:* krstàci. U antrešeĺ poć kruha bijela, na krstace torbu struńavicu. (Nar. pjes.) A. Ostojić.

c. Krstac, *mjesno ime.*

a) Kȑstac, Kȑsca, *vidi u Daničićevu rječniku:* Krьstьcь, dva sela koja je car Stefan dao crkvi arhandelovoj u Prizrenu: ,oba Krьstьca' međila su sa selima Pakišom i Rapčom. G(lasnik). 15, 281. 301. (1348?). *da se drugo* ь *nije izgovaralo poznaje se po riječi* Krščanin *(vidi).*

b) Krstac, Krsca, *vidi u Vukovu rječniku:* 1. u Gacku karaula s nekolika topa *s primjerom iz narodne pjesme:* Od palanke Krsca krvavoga. (Ogled. sr. 149). — 2. brdo između Crmnice i Paštrovića ,ein berg' ,montis nomen'. *ali vidi i c).*

c) dva sela u Hercegovini. Statist. bosn. 112. 116. — *jedno vaĺa da je isto što je u Vukovu rječniku (vidi b)) pod* 1; *ispada li* a *u drugoga, ne znam.* — *vidi i:* Jedno jutro pokliknula sa Krstaca vila. Osvetn. 2, 78. Petra pravi ka Krstacu tvrdu. 5, 124.

d) selo u Dalmaciji u kotaru kotorskome. Repert. dalm. 1872. 7.

e) Krstac, Krstàca, *zaselak u župi Dubrovačkoj.* Schem. ragus. 1876. 29.

f) u Srbiji. aa) Krstac, Krstaca, *mjesto u okrugu aleksinačkom.* Ńiva kod Krstaca. Sr. nov. 1875. 335. — *bb)* Krstac, Krstaca, *zaselak u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 168. *i vis.* M. Đ. Milićević, srb. 645. — *vidi:* Zemĺa u Krstacu. Sr. nov. 1871. 212.

g) Krьstacь. S. Novaković, pom. 136.

d. *ńeka biĺka.* Krstac, Paris quadrifolia L. (Lambl, Visiani), v. Križarica. B. Šulek, im. 175.

KȐSTÂČ, krstáča, *m. vidi* krstaš *(orao, barjak).* Naj prvi su krstači orlovi. Pjev. crn. 253ᵃ. Sve ugleda krstača barjaka. Nar. pjes. vuk. 5, 327. Stade huka krstača barjaka. 5, 333.

KȐSTAČA, *f. postaje od krst, ali se nalazi u osobitijem vrlo različitijem značeńima.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȑstâčâ. — *U naše vrijeme.*

1. *komad što ostaje nasađen u zemĺi od slomĺena krsta.* — *U Vukovu rječniku:* ,stamm, stümmel eines kreuzes' ,trunca crux'.

2. *vidi u Vukovu rječniku:* (u Risnu) reče se za vješticu kao da joj se ime pred djecom ne bi spomenulo. cf. roguĺa. — *vidi* križarica, b.

3 *ńekakva morska životińa.* Krstiјež i krstača. L. Zore, rib. ark. 10, 341.

4. Krstača, *ime mjesno.*

a. *selo u Hercegovini.* Statist. bosn. 108.

b. *jedno ili dva mjesta* (Krstača *i* Mala Krstača) *u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Krstači. Sr. nov. 1875. 101. Ńiva u Maloj Krstači. 1875. 907.

KȐSTAČE, Kȑstâčâ, *f. pl. ime ńekakvu mjestu.* — *U Vukovu rječniku samo s primjerom iz narodne pjesme:* Tu Osmanu jadnu zapanuše na Krstače, na debele doce.

KRSTÀČIĆ, *m.* oruđe *(na brodu)* gdje mala katarga zglaba s velikom, namaknut je u prijekrst jedan opašaj od četiri drva zajedno stučena u koji ulazi mala katarga i od ńega držata je. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 209.

KRSTAČKI, *adj. koji pripada Krscu ili Krstacu.* Na visoku brdu krstačkome. Nar. pjes. vuk. 5, 300. Priđe zore na poļe krstačko. P. Petrović, gor. vijen. 41. Pa ispali na krstačke klance. Osvetn. 2, 160.

KR̀STÂĆ, krstáća, *m. vidi* krstaš, a.

KRSTÁĆE, *n. coll. od* 1. krst, 1, c, *h) ili od* krstina. — *U poslovici našega vremena.* Rijetko vlaće, rijetko i krstaće. Nar. poslov. stojan. 217.

KR̀STAJKA, *f. vidi* krstionica. — *Samo u Belinu rječniku:* ,pila d' acqua santa' ,pila aquae lustralis' 566ᵃ, *i u Stulićevu:* v. kropionica *iz Belina.*

1. KR̀STAK, (krska?), *m. dem.* 1. krst. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka (ima samo nom. i acc. sing.).* Darova mu jedan krstak od srebra. B. Kašić, per. 77. Dignu s grla krst i ńim blagosovi more, . . . prilika Gospodina stvoriteļa od valova pade iz ruka . . . i potopi se . . . Bivši još daleko od mjesta gdi se biše krstak potopio, vide jednoga raka morskoga da . . . nošaše . . . sfetu priliku . . . . i . . . dopusti mu da uzme krstak. fran. 165—166.

2. KR̀STÂK, krstáka, *m. ńeki hļeb što se mijesi za krsno ime.* — *U naše vrijeme u Srbiji i u Banatu.* Kolač, krstak i poskurica mese se od pšenična brašna s kvascem. M. Đ. Milićević, slave. 25. Krstak je kiseo hleb u obliku krsta. na ńega se udara pet poskurńaka: jedan na sredi a po jedan na svakom kraku. u Nišu, u Kumanovu ovaj se krstak zove ,sveta presveta' . . . u Šumadiji se ti krstaci nose crkvi. 26. Užeže sveću i privošti je za krstak koji je naročito za to umešen. zlosel. 304. Kr̀stâk, krstáka, kolač, koji se o krsnom imenu mijesi, a ima oblik krsta. u Banatu. V. Arsenijević.

KRSTÀLI, *adj. vidi* krstaš *(barjak).* — *Načińeno od* 1. krst, *ili možebiti od* krstaš *turskijem nastavkom* ly. — *Ne mijeńa se po oblicima.* — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Razvi Stojan krstali barjake. Nar. pjes. hörm. I, 307.

1. KR̀STAN, kr̀sna, *adj. koji pripada* (1.) *krstu.* — *Postaje od* 1. krst *nastavkom* ьn; t *između* s *i* n *ispada, ali se gdjegdje nalazi pisano.* — *Naj češće se upotrebļava složeni oblik* kr̀snî. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* крьстьнъ, *rus.* крестный, *češ.* křestný, *poļ.* krzesny (chrzesny).

a. *prema* 1. krst, a. — *Između rječnika u Stulićevu* (krstan ,crucis') *i u Daničićevu* (крьстьнь ,crucis').

a) vidi 1. krst, a, *a) i d).* *(Dva)* крьстьnaja roga jimaže Hristosь vragy jeju nizloži. Danilo 198. S takom slavom stupa i hodi mnoštvo snižnijeh redovnika, i kolo im sveto izvodi s zlatnijem stijegom krsna slika. J. Palmotić 9. Takožde piši vьse zapis više krьstь sь slovi krstni, i niže krьstь sъ slovi krьstnii *(na zapisima o kojima je ovdje riječ ima krst, što mu je u uglovima napisano* Iç Xç Ni ka*: to su ,krsna slova').* Zapis. nov. star. 18, 187.

b) vidi 1. krst, a, *b).* — *može se zamijeniti i riječima* brišćanski *ili* kršćanski. Ograđi vьseļenuju ωružijemь krьstьnyimь. Stefan, sim. pam. šaf. 25. Oružijemь krьstьnyimь pobêditi vragy jego. Domentijanᵃ 18. Ča znamenuje čistoću krstnu. Naručn. 13ᵃ. Da se umire svetom papi krstne vlasti. J. Kavańin 201ᵇ. Vojnica kom car krsne puke vali. 238ᵃ. On nam dade ovu besmrtnu hranu kao plod koji uzre na ńegovu krsnom drvetu. Đ. Daničić, pisma. 196. Svi koji uzeste na sebe u životu jaram krsni i za mnom idoste u vjeri. pisma. 363. I da krsna ne ponizi crkva naše stare aleme munare. Osvetn. 6, 4. — *U ova je dva primjera* krsni *(kao supst.) isto što* kršćanin: Da svo'e blago krstnijem dade. J. Kavańin 296ᵃ. Krstnijeh mudros sva 'e od djêlâ, a ne samijeh od besjeda. 544ᵇ.

b. *vidi* 1. krst, 3, *koji pripada kršteńu.* — *Između rječnika u Belinu* (krstni ,battesimale, aggett. di battesimo' ,baptismalis'; voda krsna ,acqua battesimale' ,aqua baptismalis' 133ᵇ), *u Voltiģijinu* (karstni ,battesimale' ,zur taufe gehörig'), *u Stulićevu* (krstan ,ad sacram ablutionem spectans').

a) o vodi. A krstnom je vodom stare tvoje istočne zlobe odnio. A. Vitaļić, ostan. 5. Kada te je svu koliku krstna voda čisto oprala. 310. Ako sin si ti crkveni, krstnom vodom vas ôplâkân. J. Kavańin 389ᵇ. Plam kojega krstno vrilo vik ni'e moglo zagasiti. 5ᵇ. U blagosovu vode krstne. I. Velikanović, uput. 3, 469. — Đičica su krstni studenac opoganila. A. Kanižlić, kam. 572.

b) o milosti. Ako bi možebiti pravednost i milost krstnu izgubili. I. Velikanović, uput. 3, 67.

c) o imenu što se primi na kršteńu (drugo je krsno ime *kod* c); krsno ime *znači i sveca čije se ime nosi.* Jednom Jure krsno ime biše, Petar drugi imenom se zvaše. And. Kačić, razg. 215ᵃ. — Po svetoga Tripuna, moga krsnoga imena. M. Držić 368. Tako meni Mikuli Bog pomozi . . . dvanadeste apoštolov, četire evanjelište i meni Mikule moje krsno ime. Mon. croat. 338. (1585). Tribuje da se priporuči Bogu, . . . svomu krsnomu imenu . . . I. J. P. Lučić, doct. 5. — *I dan u koji se svetkuje onaj svetac (po svoj je prilici ovako značeńe u ova dva primjera, a ne kao kod* c). Ter meni, bane, dođi na kraļevo krsno ime. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 47. Dok kom krsno ime bane. V. Došen 172ᵃ. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* S tog ne reci, krsni imeńače. Osvetn. 6, 35.

c. krsno ime, *vidi u Vukovu rječniku (kod* kr̂snô îme): Svaki Srbin *(uprav svaka kuća)* ima *(naj mańe)* po jedan dan u godini koga on slavi, i to se zove ,krsno ime, svètî, svètô', i ,blagdan, [kršńak, služba], (slava'. Milićević) . . . . Po naj više slave Nikoļ dan, Jovań dan, Đurđev dan, Aranđelov dan itd. i to se ne mijeńa nego ostaje od koļena na koļeno: za to se smatraju kao rođaci svi koji slave jednoga sveca. *vidi daļe o tome u istom rječniku, a još potpunije u* M. Đ. Milićević, slave u Srba. — *Od* XIV *vijeka (vidi primjer iz* Mon. serb.), *a između rječnika osim Vukova u Daničićevu* (,krьstьno ime' što i danas *kod* krьstьnь).

a) uopće. Jesmo prisegli svetêmь Jurjemь i arhanьđelomь Mihajlomь, našimi krьstnêmi imeni *(pišu župan Bjelijak i vojevoda Radić Sankovići).* Mon. serb. 219. (1391). I ikona svetoga Jovana, krsno ime Musića Stevana. Nar. pjes. vuk. 2, 300. Sveti Đorđe, krsno ime moje! 2, 94. Sveti oče Nikolaje, moje krsno ime! M. Đ. Milićević, slave. 8. — Gde se krsno ime pomińalo, tu i pomagalo. slave. 51. — Radi Boga i krsnog imena. Nar. pjes. vuk. 2, 96. Krsnoga mi imena! M. Đ. Milićević, slave. 8. — Peraštanom bješe krsno ime krstov danak. Nar. pjes. bog. 183. Sutra mu je *(vojvodi Todoru)* krsno ime sveto, krsno ime, sveti Đeorđije. Nar. pjes.

vuk. 2, 36. Mene *(Kraljeviću Marku)* jeste sutra krsno ime, krsno ime lijep danak Đurđev. 2, 365. Nemoj danas krvi učiniti, danas ti je krsno ime krasno. 2, 435. Roditelje svoje na ńiovo krsno ime svetog Georgija posetila . . . D. Obradović, živ. 78. Krsno ime nije ti iznenada došlo. Nar. posl. vuk. 161. O krsnijem imenima i na ostalijem velikijem gozbama. Vuk, nar. pjes. 1, 77. — Za čiji se kolač masi dete, onoga sveca slave roditelji posle toga kao i krsno ime svoje. M. Đ. Milićević, slave. 9. Naslednik dužan je s nasledstvom da primi i krsno ime onoga čije imańe nasleđuje. 9. — Da proslavim moje krsno ime. Nar. pjes. vuk. 2, 365. Kad slaviš krsno ime. Nar. prip. vuk. 97. Krsno ime slave u Torlaku kao i u Šumadiji. M. Đ. Milićević, kralj. srb. 267. — Slugam' dade da mu vino služe, da mu sluge krsno ime služe, ne posluži krsno ime svoje jedan danak kako jedan časak. Nar. posl. vuk. 2, 94. Kad do tvoje ja dolazih kule, u tebe se krsno ime služi. Nar. pjes. hörm. 1, 430. Kako se krsno ime služi. Vuk, nar. pjes. 2, 93. — Nemoj grozne suze prolivati, ne skrvi mi moje ime krsno. Nar. pjes. vuk. 2, 434.

b) u jednoga pisca našega vremena krsni dani *znači što i* krsno ime. Gotovinu na tri mjesta sprema: jedna mu je za krsnijeh dana . . . Osvetn. 1, 22. Ovne devetake, za krsnijeh što hranite dana. 3, 54.

c) krsni *može značiti: koji pripada krsnome imenu. — isporedi* slavski. — *Između rječnika u Vukovu* (křsnî, n. p. kolač [vide kršńak 3], svijeća ‚zum hauspatron gehörig' ‚pertinens ad diem patrono coeliti sacrum, laralis (?)'). Lomo (domaćin s popom ili s kim drugim kad nema popa) krsni kolač (koji mora biti od šenična brašna u kiselo umiješen i našaran poskurńakom). Vuk, rječn. *kod* krsno ime. Radi koljiva, poskura i krsnoga kolača. Vuk, nar. pjes. 2, 4. Razdrobe krsni somun . . . *u* Nar. pjes. herc. vuk. 350. U Bosni se taj kolač zove ‚krsnica' ili ‚krsni kruh'. M. Đ. Milićević, slave. 25. — Tako mi krsne svijeće! Nar. posl. vuk. 301. Tako mi se krsna svijeća ne ugasila! (Tako svi od moga roda ne pomrli i ne imao ko krsnoga imena slaviti i u slavu ustajući svijeće paliti!) 304. Bez krsne sveće krsno se ime ne može slaviti. M. Đ. Milićević, slave. 23. Pa eto nam se ne bi gasila krsna sveća. S. Matavulj, novo oružje. 104.

d) kod mjesnoga imena. — xiv *vijeka.* Selu Sakatu bješe međa ‚Krьstьny Potokь'. G(lasnik). 15, 287. Đ. Daničić, rječn. *kod* krьstьnь.

2. KŘSTAN, křsna, *adj. koji pripada krstima (vidi* 5. krsta). — *U jednoga pisca našega vremena.* Krsni živci dvojako djeluju. M. Pavlinović, rad. 60.

3. KRSTAN, *m. vidi* 3. krst. — *U jednoga pisca našega vremena.* Daće krstan, čim mu pane, blaga. Osvetn. 4, 12.

4. KŘSTAN, *m. ime muško. — isporedi* 3. Krsta. — xviii *vijeka.* Krstan volar. Glasnik. ii, 3, 77. (1706—1707). 224. (1710). Krstan. 78. (1706—1707)

KŘSTANA, *f. ime žensko u Srbiji u okrugu vrańskom. — isporedi* Krstan. M. Đ. Milićević, kralj. srb. 316.

KŘSTANIĆ, *m. prezime (po ocu Krstanu). — U naše vrijeme.* Božu Krstanića. Glasnik. ii, 1, 200. (1808). Krstanić. D. Avramović 271.

1. KRSTAŃE, *n. djelo kojijem se krsta. — U Stulićevu rječniku.* Krstańe svijetla. M. Pavlinović, rad. 54.

2. KRSTAŃE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada kod Krstańa. Sr. nov. 1863. 274.

KRSTAOBRAZAN, krstaobrazna, *adj. u kojega je (lice (obraz) kao u krsta, sličan krstu. — Čudnovat je oblik* krsta-. — *Samo u kńigama pisanima crkvenijem jezikom; u ruskom kńižernom jeziku ima* крестообразный; *jamačno nije nigda bila narodna riječ. — Između rječnika u Daničićevu* (krьstaobrazьnь ‚cruci similis'). — *Za adjektiv nemam primjera, ali vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* krьstaobrazьnь. — *Adverab* krstaobrazno *znači što i* unakrst. Ruce krьstaobrazno na prьsehь postavljajetь. Domentijan[b] 58. Krьstaobrazno blagoslavljati vodu. 199.

KRSTÁRÊŃE, *n. djelo kojijem se krstari.* ‚I po vašem krstareńu ipak se po selu krade'. J. Bogdanović.

KRSTÁRITI, křstârîm, *impf. hoditi tamo i amo (unakrst); samo u osobitijem značeńima. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* křstârâh, *(u part. praet. pass.* křstâren); *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.* křstârî. — *Postaje od nepotvrđenoga supstantiva* krstar. — *U naše vrijeme.*

a. *o straži osobito noćnoj (vidi* patrola, ronda) *koja ide naokolo čuvajući mjesto od lupeža itd.* Reku seoski patrolci: ‚Svu noć smo na sokriš po selu krstarili'. J. Bogdanović. Zbilja straža hoda i krstari. Osvetn. 1, 17.

b. *vidi* križati, 3, b, *i* križariti. A po moru krstare lađe i brodovi. Bos. vila. 1888. 7.

KŘSTAŠ, krstáša, *m. nešto na čemu ima krst, samo u osobitijem značeńima. — isporedi* 1. křižak. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i acc. sing. (kad nije jednak s genetivom sing), i voc.:* křstâšu, křstâši.

a. orao krstaš, Aquila imperialis Cuv., *vrsta orla (ima kao krst na leđima). — Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (krstaš orao ‚der kreuzadler (?)' ‚aquilae genus'). Kakono ti orao krstaš čini ptičem svojijem, kadano hoće da polete. M. Divković, bes. 525[b]. Dospi oni veliki ora' krstaš. J. Banovac, pripov. 94. Da zastreliš orla krstatoga, krstaš' orla što vodi oblake. Nar. pjes. vuk. 2, 360. Krstaš ‚Aquila fulva'. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 7. Krstaš, orlov, orlina, orlušina ‚Aquila fulva'. D. Trsteńak. Aquila melanaëtus (L.). orao krstaš . . . Etinger je kasnije doznao da se ovaj orao u Slavoniji zove ‚krstać' ili ‚krstaš' . . . . Prijatelj me Nakićenović uvjeravao da je ‚krstaš' ime orla i u Boci kotorskoj. S. Brusina, ptice hrvat.-srp. (nastavak). 86—87. — *U prenesenom smislu, ćesarski orao (na grbu i barjaku) u Austriji.* Tebe, bane, i tvoje građane ponukujem kano i sinove da bacito te orle krstaše od dvi glave zlo uzdańe vaše, a metnete carove *(turske)* barjake na bedene Beča bijeloga. And. Kačić, razg. 232[a].

b. krstaš talijer, *talijer (novac) koji je prije na sebi imao kosi krst (ili krst svetoga Andrije)* X, *ali sad može biti da se misli na dvoglavoga orla. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (krstas talijer ‚der kronthaler' ‚thalerus'). Ta je *(dvorana)* puna krstaša talira. Nar. pjes. hörm. 2, 99.

c. krstaš barjak, *barjak na kojemu je krst. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (krstaš barjak ‚die kreuzfahne' ‚vexillum cruciatum'). Pred ńima je Boško Jugoviću, i on nosi krstaša barjaka. Nar. pjes. vuk. 2, 289. Krstaš ga je barjak poklopio, pobratime, do końa alata; na barjaku od zlata jabuka, iz jabuke od zlata krstovi. 2, 290. Sa krstašom u ruci barjakom.

2, 314. I na ńegov krstaš alaj-barjak. 2, 374. — Još ostaje Boško Jugoviću, krstaš mu se po Kosovu vija. 2, 294. Eno Mirko pred krstašom hoda. Osvetn. 2, 132.

d. *vidi* 2. križar. — *U jednoga pisca našega vremena.* U proleće godine 1096 krstaši sa zapada koje je vodio Vitez Valter i Petar od Amijena putujući u sveta mjesta udare na Niš. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 88.

e. *vrsta pauka s krstom na zatku, vidi* 1. križak, d. Krstaš (Epeira diadema L.). K. Crnogorac, zool. 167.

f. *ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļeskom.* Ńiva na Krstašu. Sr. nov. 1871. 468.

KRSTÀŠICA, *f. kao žensko prema* krstaš; *kaže se u osobitijem značeńima.* — *U naše vrijeme.*

a. *vještica, vidi* krstača, a, *i* 1. križarica, b. (Lasno ti je poznati vješticu, sijedih kosa a krst ispod nosa. V. Bogišić, zborn. 561). Da nam pomete trag od bezdušnih hrdoroga i krstašica, Bog im sudio! V. Bogišić, zborn. 561.

b. *novac: polovina a i četvrtina talijera krstaša (vidi* krstaš, b). — *U Vukovu rječniku:* ,der halbe kronthaler, auch der vierte theil desselben' ,thaleri cruciati dimidia, et vel quarta pars'.

c. krstašica grana, *grana slična krstu.* A za kapu djene obiļežje, krstašicu omarovu granu. Osvetn. 2, 6. Ter mu vidje kapu oštruļicu i za ńome krstašicu granu. 2, 42.

d. Pelias berus Merr., *vidi* ridovka *(zmija).* — *Po ńemačkom* kreuzotter I otrovnu zmiju krstašicu. K. Crnogorac, zool. 49.

KRSTÀŠIĆ, *m. vidi* krstaš, a *(upravo deminutiv).* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Na Jabučju orli prolijeću, po naj više orli krstašići. Nar. pjes. vuk. 4, 176—177.

KRSTÀŠINA, *f. augm.* krstaš, (a). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (augm. v. krstaš *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Dok doleće krstašina orle, krstaš-orle velikijeh krilah; to ne bješe krstašina orle, no to bješe Mikoniću Marko. Ogled. sr. 426. A pred ńima *(gavranima)* krstašina oro. Nar. pjes. horm. 1, 414.

KȒSTÂŠKÎ, *adj. koji pripada krstašima (vidi* krstaš, d). — *Načińeno u naše vrijeme.* U srijedi ovoga perioda stoji jedan osobiti svošteník po imenu Grgur Hildebrando i krstaške vojne. Vuk, priprava. 84.

KȒSTAT, *adj. na kojemu je krst (vidi* 1. krst, 1) *ili su krstovi; nalik na krst.* — *isporedi* križat. — *U naše vrijeme.*

a. *na kojemu je naslikan ili drukčije načińen krst ili više krstova.* — *Između rječnika u Vukovu* (n. p. barjak, orao ,kreuz-fahne' ,signatum cruce, vexillum cruciatum').

a) orao, vidi krstaš, a. Da zastreliš orla krstatoga, krstaš-orla što vodi oblake. Nar. pjes. vuk. 2, 360.

b) talijer, vidi krstaš, b. 1 tu ima četiri sanduka, sve su sami krstati talijeri. Nar. pjes. vuk. 3, 437.

c) barjak, vidi krstaš, c. 1 iznese krstat svilen barjak na kome je dvanaest krstova. Nar. pjes. vuk. 2, 300. Razapeše krstate barjake. 2, 302. Krstat barjak cara Kostantina. 3, 83. Pak razvija krstata barjaka. Pjev. crn. 138b. Ali Klanca doma ne nahode, no razvio orlaša krstata. 312b.

d) u osobitijem slučajevima. Pop Đuro u isti mah uputi se k boniku sa pričešćem; oružje mu je u krstatoj torbici, s kojim ne ubijaju no liječe grešne duše koje svijet ostavļaju. V. Vrčević, niz. 201. — Uvrh varoši *(Vrańe)* ima jedna ǵamija koju Vrańanci zovu ,Krstata Ǵamija'. ,Krstatom' su je prozvali zato što u onoj strelici koja strči na vrhu svake munare ima nekakav mali krstić ili nešto nalik na krstić. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 300. — *Vidi* 1. križan, b.

b. *koji je nalik na krst.*

a) krstat put, krstati puti, *mjesto gdje se dva puta sijeku unakrst.* — *Između rječnika u Vukovu* (krstat put, vide raskršće *s primjerom iz narodne pjesme:* Kada dođe na krstate pute). Vodio b' te na krstate pute, sek'o bi te na četiri strane. Nar. pjes. vuk. 1, 515.

b) u osobitijem slučajevima. Na glavi mu krstate čelenke *(pripada li amo ili pod* a?). Nar. pjes. horm. 2, 90. — Manastirska crkva ima oblik krstat. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 24.

c. *kod mjesnijeh imena u Srbiji.* — *a)* Krstata Granica, *ime mjestu u okrugu crnoriječkom.* Ńiva u Krstatoj Granici. Sr. nov. 1871. 268. — *b)* Kȓstatî dô, dolina u Gajevima (u okrugu užičkom). Ļ. Stojanović. — *c)* Krstato Poļe *u okrugu smederevskom.* Ńiva u Krstatom poļu. Sr. nov. 1870. 318.

KRSTATA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Krstati. Sr. nov. 1875. 123.

KRSTATI, krstam, *impf. u Stulićevu rječniku:* ,incrocicchiare' ,decussare', *gdje po talijanskom tumačeńu znači: prekrštati (n. p. noge); a po latinskom: rezati unakrst. riječ je i s toga posve nepouzdana, i vaļa da je Stulli načinio prema* križati.

KRSTATICE, *f. pl. ime selu u Dalmaciji u okrugu imotskom.* Repert. dalm. 1872. 14.

KRSTAVĻE, *n. vidi* 2. krstionik. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ki krstavļu u Zadru ravnom trim zgradiše. J. Kavańin 232a. — *nije dosta pouzdano.*

1. KȒSTE, *f. ime žensko, hyp.* Kristina. — *Akc. se mijeńa u voc.* Kȓste. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori.* Tu ih srelo čevske pokajnice, a pred ńima Krste Mojaševa. Ogled. sr. 71.

2. KȒSTE, *m. hyp.* 3. Krsta. — XVIII *vijeka u pisaca Dalmatinaca.* Ivanović pop don Krste dvorit bi od mnozijeh. J. Kavańin 132b. Vaše bratje Frane, Kažimira i Krste izvrstitosti . . . J. Banovac, razg. VII. Vašeg strica Krste koga Bog dneve života produļio! VII.

KRSTEĻAC, krsteļca, *m. vrsta veza (jamačno na krstiće).* — *U jednoga pisca našega vremena iz Boke.* Košuļi je opleće vezeno na vodice, ošve, pruce i krsteļce. S. Ļubiša, prič. 124.

KRSTENICA, *f. ńeka biļka (može biti da treba čitati* krštenica). Krstenica, satirium basilicum, satirium regium (Durante), palma Christi major (Durante, u sińskom rukopisu), Orchis maculata L., v. Križac. B. Šulek, im. 175.

1. KȒSTI, kȓstî, *f. pl. vidi* 5. krsta. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (krsti, dońa strana u čovjeku pod pleća ,lumbus'; slabost od krsti ,lumbago') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (,il mezzo de' lombi' 442b), *u Stulićevu (kao u Mikaļinu, ali lat.* lumbi; slabost od krsti ,lumborum vitium ac debilitas'). Iziskavajući srca i krsti Bog. Blago turl. 2, 9. Ma gdi i što ti fali, o neustrpļiva dušo? što ti je opet u krsti šiknulo? Đ. Rapić 192. Te se grdno udari u krsti i u obje ruke. Nar. prip. vrč. 27.

2. KȒSTI, kȓstâ, *m. pl. vidi* 5. krsta. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu (vidi*

krsta). Sveti Jakov, krste, stegno koga zoriš. J. Kavańin 327b. *(Krava)* mora imati . . . krste široke. I. Jablanci 117. Krsti da su mu *(biku)* veliki. 118.

3. KRSTI, *(m.? ili) f. mjesno ime.*

a. *ne zna se kojega je roda. — U Daničićevu rječniku:* Krьsti, zaselak selu Šikļi. G(lasnik). 15, 286. (1348?).

b. *ime mjestu (u Crnoj gori?).* Ali ćemo na Krsti krvave. Pjev. crn. 79a. Ogled. sr. 176.

KRSTÍCI, kȑstîtâkâ, *m. pl. u Hrvatskoj tako se zove čast koja se daje pošto se dijete krsti.* F. Ivoković, rječn. — *Uprav kajkavski* krstitki, *vidi u Bjelostjenčevu rječniku:* ‚baptismi solemnitas' *i u Stulićevu (jamačno iz Bjelostjenčeva):* krstitki ‚sacrae ablutionis caerimoniae'.

1. KȐSTIĆ, *m. dem.* 1. krst. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȑstîćâ. — *U Vukovu rječniku.* Pa se od svijeće otkine malo voska, te se od ńega načini krstić. Vuk, rječn. *kod* zapis. — *Vidi* 1. krst, 1, c, *b).* Što ima u starijem karlovačkom *(rukopisu)* a nema u lavovskom, ono stavih među dva krstića; što ima u karlovačkom starijem a nema ni u mladem karlovačkom ni u lavovskom, ono stavih među krstić i zvjezdicu. Đ. Daničić *u* Danilo x.

2. KRSTIĆ, *m. prezime. — Od* xviii *vijeka.* Vi Krstići i Lalići. J. Kavańin 153a. Krstić Toma. Norini 6. Miloš Krstić. Rat. 402. — *Ovdje je jamačno ime muško (dem.* 3. Krsta): Od Krstića Bjeloša. *u* Pjev. crn. 71b.

3. KȐSTIĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Zemļa u Krstiću. Sr. nov. 1875. 641.

KȐSTIĆEVIĆ, *m. prezime (po ocu Krstiću). — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Šiļimo je . . . Krstićević-Vuku. Pjev. crn. 71b.

KRSTIHA, *m. ime muško. —* xiii *vijeka.* Iz Bakra Krstiha plovan. Zak. vinod. 55.

KRSTIJENČICA, *f. dem.* krstijenta. — *U Stulićevu rječniku. — sasma nepouzdano (radi* č).

KRSTIJENTA, *f. ńekakva pogača (vaļa da je nalik na krst, isporedi* 2. krstak, *ili da se jela u ńekijem osobitijem prigodama, kao na kršteńu ili na krsno ime). — U jednoga pisca Dubrovčanina* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚focaccia' ‚placenta' 320b) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (‚placentae species quae sub cinere tantum coquitur'). U snu vidjeh jednu prikazu čudnovitu: krstijentu kruha podpepeona. B. Zuzeri 43. — *Nijesam nigda čuo te riječi u Dubrovniku ni u okolini.* P. Budmani.

KRSTIJEŽ, *m. vidi kod* krstača, 3.

KȐSTIKAŠA, *m. muški nadimak ili prezime. — U naše vrijeme.* Krstikaša iz Poslonca. M. Đ. Milićević, srb. 792.

KȐSTI-KÛME-DIJÈTE, *ńeka biļka. — Ne može se mijeńati po padežima. — U Vukovu rječniku: (po istočnom govoru)* krsti-kume-déte (u Srijemu) ‚kriechender klee' ‚Trifolium reptans [Tr. repens] Linn'. Krsti-kume-dijete, Trifolium repens L. (Lazić). B. Šulek, im. 176.

KȐSTILAC, kȑstioca, *m. u Stulićevu rječniku:* v. krstiteļ.

KRSTILNIK, *vidi* krstionik.

KȐSTILO, *m. prezime ili muški nadimak. — — Prije našega vremena.* Krstilo, drugojačije Pavlović, knezovi od Tribińa, Popova i Konavļa. And. Kačić, kor. 453.

KRSTILOVICA, *f. ime brdu u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 276.

KȐSTIMÎR, *m. ime muško. — U jednoga pisca* xvii *vijeka koji vaļa da je sam izmislio ovo ime prema narodnima na* -mir. Gdje si, dobri Krstimire? Ǵ. Palmotić 1, 18.

1. KȐSTIN, *adj. koji pripada* Kȑsti, *vidi* 3. Krsta. Krstino kuće. Glasnik. ii, 1, 166. (1308). — *I kod mjesnoga imena.* Krstin Potok, ime potoku. Borci kod Daruvara. D. Hirc.

2. KRSTIN, *m. ime muško. — Prije našega vremena.* Krьstinь. S. Novaković, pom. 72.

1. KȐSTINA, *f. augm.* 1. krst. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȑstînâ. — *U naše vrijeme.*

a. *uopće. — U Vukovu rječniku:* augm. v. krst.

b. *u osobitijem značeńima.*

a) na samaru, vidi 1. krst, 1, c, *e). — U Vukovu rječniku:* u samara stražńi kraj koji je gore u nakrst sastavļen *s primjerom iz narodne pjesme:* Svaka štica svata udarila, a krstina kuma po prsima. — *Isto je značeńe i u množini:* krstine. ‚Nasloni se na krstine'. U Dobroselu. M. Medić.

b) vidi 1. krst, 1, c, *h). — Između rječnika u Vukovu* (‚etliche garben die auf dem felde beisammen liegen' ‚mergitum cumulus'. cf. krst). Ļudi po poļima navalili kao mravi, žńu žito, ; revlače krstine. M. Đ. Milićević, međudnev. 21.

2. KȐSTINA, *f. krstoboļa.* Muči ga krstina. u Slavoniji. D. Šurmin.

3. KȐSTINA, *f. ime žensko. — isporedi* Kristina *i* Krstińa. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka (može biti da treba čitati* Kris-*), a između rječnika u Vukovu* (‚frauenname' ‚nomen feminae'). Što imam pravit od Krstine pak kraļice? J. Kavańin 260b.

1. KȐSTINE, *f. pl. vidi* 1. krstina, b, *a).*

2. KȐSTINE, kȑstînâ, *f. pl. vidi* 5. krsta. — *U naše vrijeme.* Izidite . . . iz guše, grkļana, . . . grbine, krstina, grudi . . . M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 290.

3. KȐSTINE, kȑstînâ, *f. pl. ime mjesno, vidi* 1. krstina, b, *b).* Krstina, mjesto ravno na nekoj glavici u Podgori, gdje su prvo bila guvna, i slagalo se snopļe na krste: ‚Hajdemo na Krstine'. M. Pavlinović. — *I u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Krstine. Sr. nov. 1875. 11.

KȐSTINICA, *f. vidi* krstionica. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (karstinica, krštenica, kamenica od krštenja ‚baptisterium'). Voda proslavļena onega godišta koja se ima hraniti u kladencu čistu ili krstinici. B. Kašić, rit. 5. Misnik hodeći k krstinici s kumovi. 14.

KȐSTINIČKÎ, *adj. koji pripada krstinici. — U istoga pisca u kojega ima i* krstinica, *a između rječnika u Belinu* (voda krstinička ‚acqua battesimale' ‚aqua baptismalis' 133b) *u kojemu može biti isto značeńe ili kao kod* kršten *(krštena voda).* Primišati s vodom krstiničkom. B. Kašić, rit. 5. Uzima vodu krstiničku s krstinice. 39.

KȐSTININ, *adj. koji pripada Krstini.* Dilak . . . glave Krstinine *(vidi što je kazano kod* 3. Krstina). J. Kavańin 323b.

KRSTINOVKA, *f. ime zemļi u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Sr. nov. 1875. 737.

1. KȐSTIŃA, *f. ime žensko. — vidi* 3. Krstina. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚ein frauenname' ‚nomen feminae'). Kad Krstińa ono razumjela. Pjev. crn. 260a. No Krstińa kneževa ļubovca. Ogled. sr. 68. Tu nađoše Gašovu Krstińu. 140.

2. KRSTIŃA, *f. ime mjesno u Hrvatskoj. — isporedi* 3. Krstine. *a) selo u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 59. — *b)* ime oranicama u Divoselu. J. Bogdanović.

KRSTÍŃAC, Krstínca, *m. čovjek iz sela Krstińe.* V. Arsenijević. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* Kȑstîńâcâ.

KȐSTÎŃKA, *f. žensko čeļade iz sela Krstińe.* V. Arsenijević. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* Kȑstîńâkâ.

KȐSTÎŃSKÎ, *adj. koji pripada selu Krstińi.* V. Arsenijević.

KȐSTIONICA, *f. uprav (zatvoreno) mjesto gdje se krsti, ali se samo nahodi u značeńu: veliki (obično kameni) sud u kojemu se hrani krštena voda i na kojemu se krsti. — -o- stoji u štokavaca mj. ńegdašńega* 1 *(postaje od part. praet. act. glagola* krstiti). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krьstilьnica, *rus.* крестильница *češ.* křtidlnice, *poļ.* chrzcilnica. — *U Bjelostjenčevu rječniku pa iz ńega u Stulićevu ima oblik* krstelnica. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (krstelnica ,fons baptismalis'. v. opiralnica), *u Stulićevu:* krstelnica *iz Bjelostjenčeva,* v. krstionica; krstionica ,fons sacer (apud Christianos)'; *u Vukovu*: *(po Vukovijem bilješkama)* [,taufstein']; *u Daničićevu:* krьstilьnica ,baptisterium'. Na svetuju kupêlь jože jestь krьstilnica. Domentijan[b] 199. Baronij pravio ti je da znojiše krstionice. J. Kavańin 312[a]. Krstionica, battisterio. S. Budmani 422[a]. Koja se *(voda)* sahrańuje u krstionici. J. Filipović 3, 20[a]. Mnoge crkve parokijanske ne imaju ovi krstionica. A. d. Costa 1, 175. Za tu svrhu stoji *(voda)* u krstionici. Ant. Kadčić 121. U crkvah u kojih se krstionice nahode. I. Velikanović, uput. 3, 22. Tada sveštenik s kumovima koji nose dijete tri puta obiđe oko krstionice. Đ. Daničić, pisma. 191. — *U ńekijeh se pisaca nalazi i oblik* krštionica *(vidi).*

KȐSTIONIČKÎ, *adj. koji pripada krstionici. — U Stulićevu rječniku, ali u drugom smislu (koji pripada kršteńu):* ,ad sacram ablutionem spectans' *s dodatkom da je uzeto iz Belina, ali u ovome nema ove riječi nego* krstinički *(vidi).*

1. KȐSTIONÎK, *m. vidi* krstiteļ. — *-o- stoji mj. ńegdašńega* 1. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* krstiteļ). Kad krstionik izliva vodu na glavu krstjenika, ima i izreć formu. Blago turl. 2, 207.

2. KȐSTIONÎK, *m. zgrada u kojoj se krsti. — -o- stoji mj. ńegdašńega* 1 *(u prvom primjeru ima* l). — XVII *i* XVIII *vijeka.* Ki *(pop)* u krstilniku počivajući jedan petak. F. Glavinić, cvit. 257[a]. Te jih *(tijela sveta)* prini u krstionik Konstantini. J. Kavańin 306[b].

KȐSTÎR, krstíra, *m. vidi* uštrcaj, štrcaļka. — *Od talijanske riječi* cristero. — *U Mikaļinu rječniku:* ,clyster, clysterium'.

KRSTIŠTA, *n. pl. mjesno ime. —* XIV *vijeka. Međa selu* Plavamь *ide* na Krьstišta. Spom. stojan. 25. (1327).

KȐSTÎŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Ńiva zvana Krstište. Sr. nov. 1875. 721.

KȐSTITEĻ, *m. čovjek koji krsti (češće u osobitom slučaju). — Riječ je praslavenska (osobito u smislu kao kod* b), *isporedi stslov.* krьstiteļь, *rus.* креститель, *češ.* křtitel, *poļ.* chrzciciel. — *Između rječnika u Belinu* (,chi battezza' ,baptizans' 133[b]), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* krstitel ,baptista, baptizans'), *u Jambrešićevu* (krstitel ,baptista'), *u Stulićevu* (,qui sacro fonte abluit), *u Vukovu* (Krstiteļ Jovan ,Johann der täufer' ,Joannes baptista'), *u Daničićevu* (krьstiteļь ,baptista').

a. baptizator, *čovjek koji krsti (u naj užem smislu). — vidi u Belinu, Bjelostjenčevu, Jambrešićevu, Stulićevu rječniku.* A prem danas slavna Ilara krstiteļa svoga slave. Ǵ. Palmotić 1, 33. Od krstiteļa i od onoga koji se krsti. Ant. Kadčić 125. Kako bi se mogao podniti krstiteļ? M. Dragićević 253. Zapisati imena i prizivke kúmâ, istoga krstiteļa, oli misnika. 264.

b. baptista, Baptista, *kaže se osobito i naj češće o svetomu Ivanu ili Jovanu koji je krstio Isusa. shvaća se i kao pravo kršteno ime. a) stoji uz* Ivan *ili* Jovan. Jωvana krьstiteļa. Mon. serb. 2. (1189). Svetoga Ivana Krstiteļa. Mon. croat. 83. (1457). Jivan Krstiteļ. Živ. jerol. star. 1, 229. Ivan Krstiteļ. Korizm. 74[b]. Ne hoteći vjerovati začetje sina svoga Ivana Krstiteļa. A. Gučetić, roz. jez. 101. Sveti Ivane Krstiteļu. M. Alberti 329. Komu Ivan ime biše, Krstiteļ se zovijaše. S. Margitić, ispov. 148. Vesele se dubrave jordanske gledajući Ivu Krstiteļa. And. Kačić, razg. 19[a]. Ivana Krstiteļa, pridhodnika Gospodinova. I. Velikanović, uput. 3, 443. — Kum da mi si, Krstiteļu Jovane! Nar. pjes. vuk. 1, 122. Ona srete Krstiteļ-Jovana. 1, 122. Jedno jeste care Duklijane a drugo je Krstiteļ-Jovane. 2, 81. — *b) stoji samo bez imena.* Sveti Krstiteļ. S. Margitić, fala. 134. Pak Rafael i Krstiteļ. J. Kavańin 209[a]. Vikaše Krstiteļ u sve glase. Đ. Bašić 18[b]. Koji se pokoriše u Jordanu krstjaše, i radi ovoga Krstiteļ zva se. I. Velikanović, uput. 1, 137.

KȐSTITEĻAN, kȑstiteļna, *adj. koji pripada kršteńu (uprav krstiteļu ili krstiteļima). — Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Bez opranja, krstiteļnoga prerodjenja. Š. Budinić, sum. 184[b].

KȐSTITEĻEV, *adj. koji pripada krstiteļu.* P. Budmani.

KRSTITEŃAK, krstiteńaka, *m. u Belinu rječniku:* ,battezzato' ,baptismo renatus' 133[b], *i u Stulićevu:* v. pokršteńak. — *nepouzdano.*

KȐSTITI, kȑstîm, *impf. i perf. dva su značeńa: udijeliti (kome) prvi sakramenat (kršteńe); učiniti nad čim ili nad kim krst (znameńe križa); iz ovijeh (prenešeńem ili metaforom) postaju ostala. — Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* krstimo, krstite, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kȑstî, *u part. praet. pass.* kȑšten (kȑšćen). — *Postaje nastavkom i od* (1. *ili* 2.) krst: *po prvom se značeńu misli da postaje od* 2. Krst; *po prvome i drugome da je od* 1. krst. *ja pristajem uz Miklošića za drugu etimologiju (vidi o tome* F. Miklošić, christl. terminol. 29). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krьstiti, *rus.* крестить *češ.* křtíti, *poļ.* krzcić, chrzcić. — *U impf. i u part. praet. pass. -stj- mijeńa se u čakavaca na šć, u štokavaca na št (a i na šć):* krštah (kršćah), kršten (kršćen), *vidi još kod* 2.

1. *aktivno.*

a. *činiti da ko bude Hrišćanin ili Kršćanin, umačući ga u vodu ili polijevajući ga vodom uz riječi što su za to određene. — upotrebļava se i u metaforičkom smislu. — Naj češće je imperfektivni glagol, ali može biti i perfektivan (vidi u Vukovu rječniku); prema ovome je impf.:* krštati. — *Između rječnika u Mikaļinu* (karstiti, krstiti ,baptizo, baptismo expiare, sacro fonte lavare vel abluere, baptismatis fonte lustrare, sacro latice intingere, coelesti lavacro expi-

are'; krstiti, oprati vodom ,baptizo'), *u Belinu* ,battezzare, conferire il battesimo' ,sacro fonte abluere aliquem' 133[b]), *u Bjelostjenčevu* (krstim ,baptizo, tingo, baptismo recipio, sacro fonte levo l. abluo, baptismatis fonte lustro, coelesti lavacro expio, sacro latice intingo'), *u Jambrešićevu* (krstim ,baptizo'), *u Voltigijinu* (karstiti ,battezzare' ,taufen'), *u Stulićevu* (,sacro fonte abluere'), *u Vukovu* (pf. u. impf. ,taufen' ,baptizo'), *u Daničićevu* (krьstiti ,baptizare').

a) u naj užem smislu, kad subjekat svojom rukom i svojijem riječima vrši obred. aa) impf. Krьstitelja Jωvana desnico južo vьzloži na vrьhь žižditelja, i krьsti. Mon. serb. 11. (1222—1228). Da zač krstiš, ako ti nisi Isukrst? Bernardin 3. joann. 1, 25. Da što krstiš ako ti nijesi Krst? N. Rańina 15[a]. Ondi pripovidaše, kršćaše i pričešćaše. F. Glavinić, cvit. 14[a]. Ja te krstim u ime otca i sina i duha svetoga. M. Bijanković 31. I. A. Nenadić, nauk. 100. U ime oca Boga ja te krstim i ponavljam. P. Hektorović (?) 96. Ter počne krstiti Lucila. 121. Tako krsteći brez potribe smrtno bi sagrišio. A. Bačić 280. Ondi pribivaše *(Isukrst)* š ńima i kršćaše. J. Banovac, razg. 212. S onim koga krsti. P. Filipović 20. Ako dakle ti nijesi Mesija ni drugi prorok, što krstiš? F. Lastrić, od' 160. Krsteć svakoga na pokajanje. S. Rosa 44[b]. Kad krstite i kad vjenčavate. Đ. Bašić 296. Krsteći ńih u ime otca . . . Ant. Kadčić 112. Očito krštene s kojim kršćaše i koga pripovidaše sveti Ivan Krstitelj. M. Dobretić 24. Oli tri puta valja š ńim u vodu zamočit krsteći na grčku. 26—27. Krstio, vjenčava'... Magaz. 1868. 65. — *bb) može biti impf. i pf.* Otijući on *(Ivan Krstitelj)* krstiti Isusa. Korizm. 74[b]. Indijo, ńihov Žavor kê krsti' je. J. Kavańin 372[a]. Svatko more u potribi dite krstiti, da ne umre nekršteno. F. Lastrić, od' 22. Da je župnik zazvan, da krsti ditešce. M. Dragićević 248. Valja držat čedo na rukama, da ga krsti pope Crnogorče. Nar. pjes. vuk. 4, 15. Na Jordanu da mi krstiš sina. Nar. pjes. herc. vuk. 311. Ako sam ti dao sina da ga krstiš, nijesam da ga utopiš. Pravdonoša. 1852. 10.

b) značeńe je kao kod a), ali se kaže u poslovicama kao od šale o ńečemu što ne može biti. aa) impf. Besposlen pop i jariće krsti. (Besposlen čoek zabavlja se svakojakim besposlicama). Nar. posl. vuk. 12. — *bb) impf. ili pf.* Krsti popa, ali pop pop. (D). Poslov. danič. Krsti vuka, a vuk u goru. Nar. posl. vuk. 161.

c) kaže se da krsti i ko pomaže kod krštеńa (kum držeći dijete na rukama). — kad je glagol u množini, ili se misli za sve one što su kod kršteńa (krstilac, roditeļi, kum itd.) ili se uopće hoće da kaže da je ńeko kršten. aa) impf. Il' je kuma kumče iznijela, da car krsti i da ga dariva. Nar. pjes. vuk. 2, 155. — *bb) impf. ili pf.* Okumiše Todora vezira, krsti Todor čedo mušku glavu. Nar. pjes. vuk. 2, 157. Koja kńiga od Sibińa grada, Janko u ńoj *(Marka)* na kumstvo zaziva, da mu krsti dva nejaka sina. 2, 363. Te on krsti ono milo kumče. 3, 327. — Ajd' ovamo, moj Jovane kume! da idemo na vodu Jordana, da krstimo Hrista sina moga. 1, 122. — Sv. Jerolim pride u Rim. tote ga krstiše. Živ. jer. star. 1, 226. Krstili ga su bez kuma pri svijeći. (Z). Poslov. danič. Pa krstiše čedo mušku glavu. Nar. pjes. vuk. 2, 71.

d) glagol je u kauzalnom smislu, kad je subjekat uzrok kršteńu (zapovijeđu itd.). aa) impf. Carь kьde ima syna ženiti ili krьstiti, i bude ńemu dvorь činiti kuće, vьsaky da pomože. Zak. duš. pam. šaf. 45. Kršćaše po učenici svojim. M. Dobretić 33. — *bb) impf. ili pf. (Kraļ Dragutin)* mnogyje otь jeretikь obrati vь vêru bristijanьskuju i krьsti ihь. Danilo 41.

e) u metaforičkom smislu, gotovo svagda od šale. aa) po tome što se na kršteńu ime nadijeva, može značiti što i prozvati (promijeniti objektu ime) koga ili što. aaa) impf. Za muža smo joj krstili tu prepredenu fukaru. S. Ļubiša, prip. 103. U vas kad ļudi poludo, narod ih krsti carevima ili svečovima. 120. — *bbb) impf. ili pf.* Otac sina krsti (= *nazva)* blekovom. M. Pavlinović, rad. 158. Što car reče da nema barača, krstiste ga, ime daste ino. Osvotn. 3, 79. Čoek ne može biti dokle ga žena ne krsti (dok se ne oženi i ne postane čoek svoje žene). *mislim da ovo nije pravi smisao, nego da je značeńe kao kod cc).* Nar. posl. vuk. 349. — *bb) ļevati na ili u što (vodu, poļevati, uļevati, u. p.* krstiti vino). P. Budmani. — *cc) činiti da objekat drukčije (boļe) misli, preobraćati. — impf. ili pf.* Ja te puštam Đuri Daničiću, nek te on krsti. M. Pavlinović, razg. 66. *vidi i naj posļedńi primjer kod aa) bbb).*

b. *kao* blagosloviti, blagoslivļati, *kad to biva krstom (znameńem križa) pa često i kropļeńem vode. — Objekat može biti vrlo različite vrste. a) impf. (Kraļica Jelena)* otь suboty do suboty masla krьstešti rukami mnogyihь ijerei. Danilo 73. Kada gospodin biskup krsti niku crikvu. Kapt. seń. ark. 2, 82. — *b) impf. ili pf.* Oltar v crkvi sv. Petra krsti. Mon. croat. 184. (1503). Krsti, Bože, mjesto moje đe ja spim. Nar. pjes. petr. 1, 30. — *Kaže se i* krstiti zvona *(i nadijevaju im se imena).* P. Budmani.

2. *pasivno, impf. ili pf. — Part. praet. pass. nalazi se (ne dobro) napisan i sa* -stj-. Archiv für slav. philol. 4, 428; P. Hektorović (?) 96. 118. 121. 125; J. Kavańin 210[a]. 369[b]; *sa* -stije-: F. Vrančić, živ. 78; I. T. Mrnavić, ist. 40; *sa* -štj- *(što upravo treba čitati* šć): J. Kavańin 383[a]; *sa* -st- *u pisca B. Kašića (svagda, isporedi i druge riječi što se počińu na* kršt-). — *Sam ovaj particip shvaća se i kao adjektiv, ali se ta razlika u značeńu ne može svagda poznati (vidi i* kršten).

a. *prema* 1, a. Od kih *(roditeļa)* ne samo rojen bi da i krstjen u viru Isukrstovu, kako nahodimo. Domn. lesk. ark. 4, 428. To je vsakomu kršćenu človiku potribno znati. Kateh. 1561. 97. Kada Isukrst kršten bi. A. Gučetić, roz. jez. 133. Po ńih bi krstijena. F. Vrančić, živ. 78. S krstenim ditetom. B. Kašić, rit. 18. Nije dostojna ni lijepa u očiju mojijeh ona koja nije krstena. per. 166. I tako u krvi svojoj bi kršćena. F. Glavinić, cvit. 33[a]. Koji su krstijeni. I. T. Mrnavić, ist. 40. Jere krstjen ja još nisam. P. Hektorović (?) 118. Kako bi Roman kršćen. 143. Neće djova da udara na krstjeno vjerne duše. J. Kavańin 210[a]. I gospodin svega stvora hti od sluge krštjen biti. 383[a]. Svatko more u potribi dite krstiti, da ne umre nekršteno. F. Lastrić, od' 22. Proglasi puku krštenomu. L. Radić 35. U komu dakle *(duhu)* kršteni jeste? J. Matović 76. Ali ste u ime Pavla kršteni? 79. Vjernici u Josukrstu kršteni jesu. 91. Kršten s vodom i z duom svetim. M. Dobretić 18. Nitko ne more biti kršten po sebi istomu. 31. Svaki čovik i žena kršten mali i veliki. 56. U sanduku čedo muška glava ni kršteno ni zlamenovano. Nar. pjes. vuk. 2, 71. Kako ńijam čedo nekršteno. 3, 325. Šišano je isto ka' kršćeno. P. Petrović, gor. vijen. 40. A moj brat ubroždio kao svi ovi kršteni. Pravdonoša. 1852. 31. — *U ovakovijem primjerima znači što i* kršćanski:

On ti ostavi grad veseli za kršćene duše drage. J. Kavańin 270b. Pazi dobro, o dušo krštena. J. Banovac, pripov. 97. I ja sam krštena duša. Nar. prip. vuk. 46. Đavo radi oko krštene duše. S. Ļubiša, prip. 191. Kad ovaki strvni gosti dođu u kršteno selo. Osvetn. 2, 53. — *Uopće (u prenesenom smislu) kao pametan ili dobar.* ,Ma esi li ti kršten? što to uradi?' ,Eli mu čemu mlada?' ,Es krštena duša, Bog ga uprav namjeri na krštenu dušu'. J. Bogdanović.

b. *prema* 1, b. Ta dan bi kršćena crikva po gospodini biskupi. Mon. croat. 2. (1321). Ona crkva jest uzidana i seńskim biskupom kršćena. 182. (1500). Ta Čačačka crkva, koja je već nekoliko puta i turčena i krštena, stoji i sad. Vuk, dan. 1, 35.

3. *sa* se.

a. *impf. i pf., pasivno (rijetko refleksivno) prema* 1.

a) prema 1, a. — *Između rječnika u Belinu* (,battezzarsi, ricever il battesimo' ,baptismo renasci' 133b), *u Stulićevu* (,sacro fonte ablui'), *u Vukovu* (impf. u. pf. ,getauft werden' ,baptizari'). *aa) impf.* Kad Vladislava ime sebi krsteć se uze. I. Gundulić 429. Koji se kršćahu po ruke svetoga Ivana, ne primahu milost. M. Radnić 517a. Videći puk da Josafat čińaše tolika čudesa u ime Isukrstovo, svi se krsćau. P. Macukat 69. Morete li . . . krštenjem krstiti se kojim se ja krstim? *(ovo zadńe kao da je refleksivno).* A. Baćić 278. Od krstiteļa i od onoga koji se krsti. Ant. Kadčić 125. Tko se krsti na silu oli od straha. M. Dobretić 38. Krsteći se dakle u ime duha svetoga. J. Matović 79. — *u ovom je primjeru pasivno bez subjekta (impersonalno):* U ńemu se *(u Carigradu)* ne dile proštena, nit' se krsti nit' se izpovida. And. Kačić, razg. 168b. — *bb) impf. ili pf.* Trojice prêsveta, slava tebê, vь te bo krьstihь se. Mon. serb. 203. (1386). Da se vi krstite u našu vjeru. Zborn. 158b. Kada se Isukrst krsti u Jordanu. M. Divković, bes. 16a. I da u vodi Jordanskoj oba hote se krstiti. F. Glavinić, cvit. 185—186. Ako bi nagovoril koga poganina ili židovina da se ne krsti. F. Glavinić, svitl. 80. Imena od svetih neka se stave onim koji se imaju krstiti. M. Bijanković 29. Koji si riku Jordana blagoslovio i u ńoj si se krstiti otio. L. Terzić 327. I on krstiv se s Bogom smiri. J. Kavańin 263b. Krvavo *(kršteńe)* s kojim su se krstili mladinci. J. Banovac, razg. 210. Da se krstiti imaš ovim kršteńem krvi tvoje. F. Lastrić, test. 104b. Jeli se pak krstio otac ńegov Svetimir, nije li, ne zna se temeļito. And. Kačić, razg. 21. Ovi kraļ, premda je vazda slidio i štovao zakon Isukrstov, ništanemańe ne biše se još krstio. 68. Da bi se u oči uskrsa i duhova uvišbanici krstili. I. Velikanović, uput. 3, 426. Tada bi se krstio u svojoj krvi. M. Dobretić 22. Moji su se dedovi krstili. Nar. pjes. vuk. 5, 515. *(Otac)* hoćaše uput da se dijete krsti bojeći se smrti. Nar. prip. vuk.[2] 213. — *Bez subjekta.* Danas jeste nedeļa, u ńoj se ništa ne deļa već se krsti i venča. Nar. pjes. vuk. 1, 135.

b) prema 1, b. *aa) impf.* Krste se grobovi. I. Ančić, svit. 208. — Na krstov dan (5. jan.) krste se vetrovi. M. Đ. Milićević, živ. srb. glasn. 22, 128. — *bb) impf. ili pf.* Ako kâ od crikav obćinskih z Vinodola imaju se krstiti. Zak. vinod. 55.

b. *impf. refleksivno, činiti na sebi krst (vidi* 1. krst, b), *znak križa. — Uprav je imperfektivni glagol što postaje od* prekrstiti se. — *Između rječnika u Vukovu* (impf. ,kreuz machen' ,digito crucis figuram imitor').

a) uopće. Sfetijem se križom krstiti. B. Gradić, djev. 36. Sad se brzo spravi k smrti, ter se veće tuj ne krsti. P. Hektorović (?) 102. Mnogi se krste kao da muhe od usta tirau. F. Matić 3. Koji se krstom krsti. Nar. pjes. vuk. 1, 80. Ko će klańat nek id' u ǵamiju, ko će s' krstit nek ide u crkvu. 2, 513. Kažu da se ne vaļa krstiti kad grmi, jer vele da onda sveti Ilija bije đavole, pa bi đavo mogao pobjeći pod krst znajući da grom u krst neće. Vuk, rječn. *kod* krstiti. Svakomu tko se krstom krsti. Osvetn. 1, ii. I Mirdite što se krste krstom latinskijem. 3, 62. Ivo križa, krsti se Jovane. 5, 34. To se zove sebi oči vadit misleć da se krstiš. M. Pavlinović, razg. 56.

b) osim kod molitve, može se (po običaju) čovjek prekrstiti kod jakoga duševnoga osjećańa, n. p.:

aa) od žalosti. — Na jednom mjestu xvi *vijeka.* Za toj ti ja veļu . . . da držiš skroveno stvari tve i dila, na službi ļuveno' ka t' se su zgodila, ter prste neć kršit, ni prijat ku žalos, i neć se sve krstit, kakono i jutros . . . Tuj vidjeh ja tebe gdi velmi poblidje, i posta vrh sebe, pak u jed vas pride, ter se sta krsteći veomi zlovoļan i prste kršeći jak da si uma van. V. Vodopić *u* N. Naļešković 1, 346.

bb) od čuđeńa. On se stane krstiti i čuditi šta bi to bilo. Nar. prip. vuk. 105. Da se i sam caričin sin začudi, i ne mogaše da progovori riječ, krsteći se od čuda. [2] 216. Dosta je pročitati naj miliju vam povjesnicu, da se čovjek krsti. M. Pavlinović, razg. 56.

cc) kao od straha, a u isto doba misli se da se krstom čeļade može čega izbaviti. Krsti se, pope, zemļa se trese. (Z). Poslov. danič. Krsti se, pope, zemļa se trese. (Kad se čemu u šali čudi). Nar. posl. vuk. 161.

dd) u ovom se primjeru kaže čeļadetu da se krsti ili u smislu da ne radi daļe što u onaj čas radi (da se onoga okani, prođe) ili što se mahnitost shvaća kao djelo vražje: Krsti se, jesi li mahnita? S. Ļubiša, prip. 79.

ee) krstiti se (od) koga, (od) čega, *vidi u Vukovu rječniku:* koga, čega, od koga, od čega ,kreuz machen vor etwas' ,abominari' *s primjerom:* Krsti se ti ńega, t. j. bježi od ńega, čuvaj ga se. — *po tome što se krstom tjeraju vragovi.* Da ga vidiš *(grijeh smrtni)*, da kô ļuta zmaja grstiš, i od ńeg se sveđer krstiš. J. Kavańin 3b. Vidiš ga da zlo djela, krsti ga se. D. Obradović, basne. 257. To su laže i varalice, od takovijeh se ti krsti i bježi! Vuk, priprava. 56. A ti se, dragi moj, krsti takovijeh mudaraca. 57.

ff) u Dubrovniku se kaže i: krsti se od mene *(i od koga drugoga)*, krsti me se *(i* krsti ga se) *u smislu: ostavi me, okani me se, ne dosađuj mi.* P. Budmani.

c) misli se da je veliki grijeh krstiti se lijevom rukom i da se na to može vrag lično javiti. Krsti se lijevom rukom *(smisao je: zao je čovjek, ali može biti i: toliko se čudi i snebiva da se nepravom rukom krsti).* (Z). Poslov. danič. Tako se lijevom ne krstio, a desna mi usahla! Nar. posl. vuk. 309.

c. *recipročno, u prenesenom smislu kad jedno stoji preko drugoga unakrst, n. p. putovi.* Gde se baš putovi krste. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 37. Na Vlasotincima se krste ovi putovi. kraļ. srb. 117.

KRSTITNIK, *m. na jednom mjestu* xviii *vijeka gdje znači jamačno čovjeka na kome je krst; ali*

se uže značeńe ne može saznati: kršćanin? fratar ili kaluđer? biskup? (On) ima u svojti i u rodjanstvu plemenita krstitnika, zašto nije u trizanstvu slijedio ńega izglednika, ki ne htje blud ni prikore, neg post, čistost i pokore? J. Kavańin 63b.

KRSTITŃI, *adj. (dan) u koji se krsti (crkva). — Na jednom mjestu* xiv *vijeka.* Jošće narodiše, da od toga ki crikav stvori krstiti ima prijati kapitul pol stara dobra vina a zutra u krstitńi dan jedan obed ... Kap. seń. ark. 2, 82.

KȐSTIVOJ, *m.* ime muško. M. Ružičić.

KRSTIVOJEVIĆ, *m. prezime (po ocu Krstivoju).* Č. M. Nenadović, mem. 67.

KRSTJ- *vidi* kršć-.

1. KRSTO, *m. nejasna riječ na jednom mjestu* xviii *vijeka (može biti da je ovo zlo štampano); kao da je hyp.* 1. krst *(vidi* 1. krst, I, a, *c)).* Kako bogat svej muči se, veseli se a ubogi, nit' može otit jedan gdi se drug nahodi: krsto mnogi utvřjen je meu obima, da on ne ufa, a ov skrb ne ima. J. Kavańin 525a.

2. KȐSTO, *m. hyp.* 3. Krsta. — *Akc. se mijeńa u voc.* Kȓsto. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Voltiģijinu* (,Cristoforo' ,Christoph') *i u Vukovu* (hyp. v. Krsta). U to doba Krsto priskočio. Nar. pjes. vuk. 4, 97. A na ruke Kresojević-Krstu. 4, 95. Ne ostavi druga naj boļega, po imenu Vujačića Krsta. 4, 381. Već za Krsta sinovca tvojega. 5, 9.

KRSTȌBOĻA, *f. bolest u krstima. — U naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ,kreuzschmerz'.

KRSTOFAL, *m. vidi* Kristofal. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Krstofala Petra svita dobra u Zadru bojničara. J. Kavańin 108a.

KȐSTOFOR, *m. vidi* Kristofor. — *Na dva mjesta* xvi *i* xvii *vijeka.* Moći sv. Krstofora. Mon. croat. 184. (1503). Krstofora vidih glavu. Đ. Baraković, drag. 350.

KRSTOHOR, *m. vidi* Krstofor. — *Prije našega vremena.* Krьstohorь. Spom. stojan. 185.

KȐSTOJE, *m. ime muško, vidi* Krstojević.

KȐSTOJEVIĆ, *m. prezime (po ocu Krstoju, ali imenu* Krstoje *nema potvrde). — U naše vrijeme.* Vuica Krstojević. Rat. 361.

KRSTOL, *m. vidi* Krstul. — xv *i* xvi *vijeka.* Krstol Domjanić. Mon. croat. 89. (1460). Vinograd Krstola Pancića. 186. (1504).

KRSTȎNOSAN, krstȏnosna, *adj. koji nosi krst, na kojemu je krst. — Između rječnika u Daničićevu* (krьstonosьnь ,crucem ferens'). — *U primjeru* xiv *vijeka ima adv.* krьstonosьno *i znači: noseći krst.* Krьstonosno Hristu poslêdovavь. Domentijanb 55. — *I u naše vrijeme ima i kao adjektiv, ali vaļa da je iznova načińen.* Braničevo koje je poznato još od krstonosnoga *(štamparskom griješkom* krstosnoga) rata. Vuk, dan. 2, 57. Papa stade propovijedati krstonosni rat na ńega. Đ. Daničić, majkov. 36. — Đavo i krstonosna torba. V. Vrčević *u* Nar. prip. vrč. 6. *vidi i (na istoj strani u pripovijeci):* Kaluđer donese sobom svoju torbicu u kojoj je bio petrahiļ, krst i trebnik.

KRSTȎNOŠA, *m. čovjek koji nosi krst (krsta) ili Krsta. — Od* xviii *vijeka (vidi kod* a *na kraju, ali vidi i* krstonošin *na kraju gdje je primjer iz* xiv *vijeka).*

a. *čovjek koji nosi krst (ili krsta), vidi* 4. krsta. Krstonoše (oni što idu s krstovima i s ikonama po poļu i po selu). Vuk, živ. 30. Jednome između ńih da se veliki crkveni krst, i to je pravi krstonoša. M. Đ. Milićević, slave. 64. Ali se i sav skup zove ,krstonoše'. 65. ,Krstonoše krsta nose'. 65. *vidi i* 4. krsta *i* krstonoše. — *I kao prezime ili nadimak,* xviii *vijeka.* Jovan Krstonoša. Glasnik. ii, 3, 309. (1728).

b. *koji nosi Krsta (vidi* 2. Krst). — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Tako krstonoše bit ćemo to jest Krsta noseć, kad ńegovo tilo i krv u naša vuda prinosimo. Blago turl. 2, 268.

KRSTȎNOŠE, *f. pl. vidi* 4. krsta. — *U Vukovu rječniku:* cf. [vide] zavjetina [2].

KRSTȎNOŠIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* D. Avramović 261.

KRSTȎNOŠIN, *adj. koji pripada krstonoši.* Gde ovako biva, tu krstonošin otac ne mesi kolača. M. Đ. Milićević, slave. 65. — *Kod mjesnoga imena. u Daničićevu rječniku:* krьstonošinь ,crucem ferentis': selima u Mačvi koja je car Lazar dao Ravanici išla je međa ,na Krьstonošinь hrastь'. Srpski letopis. 79, 53. (1381).

KRSTȎNOŠKĨ, *adj. koji pripada krstonošama.* Lekovito je, vele, iz krstonoške ruke. M. Đ. Milićević, slave. 68.

KRSTOŃA, *m. ime volu.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

KRSTOPOKLONI, *adj. vidi:* U treću pak nedjeļu slavi se poklon časnome krstu Gospodńemu i po ńoj se cijela nedjeļa dana zove ,krstopoklona'. Đ. Daničić, pisma. 110. — *Od rus.* крестопоклонная недѣля.

KRSTOPOĻ, *m.* (*Χριστόπολις?*), *ime mjesno (u Maćedoniji?). —* xv *vijeka.* Zemļu strumьskuju i sêrьskuju, Krьstopoļ že i iny strany okrьstьnyje zemļь têhь. Danilo 113.

KRSTOPOR, *m. vidi* Krstofor. — xv *vijeka.* V vrime biskupa Krstopora. Mon. croat. 154. (1493).

KRSTȎRODICA, *f. (Marija) koja je rodila Krsta (Hrista). — U jednoga pisca* xviii *vijeka koji je ovu riječ načinio prema* bogorodica. Neštorio ... izusti i pripovida psost protiva Isukrstu i protiva divici Mariji govoreći ... da divica Marija nije rodila Boga i čovika nego samo čovika, zato ne ima se zvat bogorodica, dali krstorodica. J. Filipović 1, 507ab.

KRSTORUKA, *f. ńeka biļka.* Krstoruka, Krstova ruka, Krstova šaka (prema lat.), palma Christi (Anselmo da Canali, siński rukopis, Sabļar), Orchis maculata L. B. Šulek, im. 175.

KRSTOS, *m. Hrist, Krst. — Oblik načińen od* Hristos *i* Krst. — *U rukopisu dubrovačkome* xvi *vijeka.* Takoj i Krstos ne samoga sebe proslavi. N. Rańina 25a. paul. hebr. 5, 5. — *Na drugom mjestu* Krštos. Ńih ispitivaše gdje se Krštos rodio. 28b—29a. matth. 2, 4. *i* Krstoš. Po Krstošu da bude obiona utjeha naša. 207b. paul. 2cor. 1, 5. — *Na dva mjesta* Krstost: *pisac je mislio na* milost *itd. što se u Dubrovniku govori* milos, *te je griješkom napisao* t. Spasiteļ koji jest ,Charstost' Gospodin. 21a. luc. 2, 11. Jeda li on jest ,Charstost'? 66a. joann. 4, 29.

KRSTOSATI, krstošem, *impf. biļežiti krstom u osobitom slučaju. — U naše vrijeme u Srbiji.* Da vampir ne bi živima naudio, uzmu čista katrana, obaju ga, i ńim ,krstošu' vrata i pragove od svojih kuća, koliba i košara. (Krajina). M. Đ. Milićević, živ.² 326.

KRSTOST, KRSTOŠ, *vidi* Krstos.

KRSTOŠA, *f. ime krmači.* Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

1. KȐSTOV, *adj. koji pripada krstu (vidi* 1. krst). — *Naj češće se kaže* krstov dan *(vidi u Vukovu rječniku). — Između rječnika u Vukovu* (,das fest des kreuzes, deren es zwei gibt, den 5. jän. u. den 14. sept.' ,festum st. crucis') *i u Daničićevu* (krьstovь ,crucis'). Na krьstovь dьnь. Mon. serb. 52. (1240—1272). U crьkvište krьstovo. Glasnik. 15, 300. (1348?). Peraštanom bješe krsno ime krstov danak. Nar. pjes. bog. 183. O krstovu danu jeseńemu. Nar. pjes. vuk. 4, 272. Ponizio sam sebe postavši poslušan do same smrti, a smrti krstove. Vuk, pavl. fil. 2, 8.

2. KȐSTOV, *adj. koji pripada Krstu (vidi* 2. Krst). — *Između rječnika u Stulićevu* (,Christi') *i u Daničićevu* (Krьstovь ,Christi'. cf. Hrьstovь). Va ime Krstovo, amen. Mon. croat. 44. (1379). V Krstovo ime, amen. 61. (1437). 89. (1460). Stada Isukrьstova *(upravo pripada pod* Isukrst, *a vidi i* kršćanski, 1, a). Mon. serb. 559. (1618). Na dan rojstva Krstova. Naručn. 106a. Krstove pritači. Transit. 281. Petak jest dan k muki Krstovi. Korizm. 10b. Rojstvo Krstovo. 12b. Da vselit se va me sila Krstova. 78b. Brata obrati na veru Krstovu. Š. Kožičić 7b. Ta isti duh sveti jes rečen i imenovan duh Krstov. Š. Budinić, sum. 11b. Vazda Krstov život u misli imiti. A. Georgiceo, nasl. 1. Vojnici Krstovi. I. T. Mrnavić, ist. 6. Držeć Krstov križ u ruci. J. Kavańin 256b. Jaram Krstov ko 'e ugodan i lak. 385a. Tko će nas razlučiti od ļubavi Krstove? P. Knežević, osm. 173. S. viru Krstovu. Blago turl. 2, 221. U krvi Krstovoj. J. Matović 51. Po poznavańu pravednosti Krstove. I. J. P. Lučić, nar. 5.

3. KȐSTOV, *adj. koji pripada krstu (vidi* 3. krst). — *Mislim da amo pripada ovaj primjer:* I u ńemu *(Sarajevu)* ozida munare, Turkom lijepe i gizdave hrame od ȍstânkâ krstovih oltara. Osvetn. 1, 9.

4. KŔSTOV, *adj. koji pripada Krstu (vidi* 2. Krsto). Božja pomoć, Krstova ļubovce! Nar. pjes. vuk. 4, 96.

KRSTOVAČKI, *adj. vidi u Daničićevu rječniku:* Krьstovьčьkyj, selu je Brodu crkve arhanđelove u Prizrenu išla međa ,us potokь Krьstovьčky'. G(lasnik). 15, 282. (1318?).

KȐSTOVI, *m. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva kod Krstova. Sr. nov. 1873. 847. — *vidi* 1. krst, 1, a, *d) ee).*

KŔSTOVIĆ, *m. prezime (po ocu Kŕstu). — U naše vrijeme.* S Vojinića Krstović-Novaka. Nar. pjes. vuk. 5, 65. Jovan Krstović iz Bukovika. M. Đ. Milićević, srb. 246. Nikola Krstović. Rat. 198.

KRSTOVOBRAŽEN, *adj. vidi* krstaobrazan. — *Načińeno od* Krstov obraz *nastavkom* jen *kao da je part. praet. pass. — vidi u Daničićevu rječniku:* krьstovьobraženь ,cruci similis' *s primjerom:* Mene krьstovъobražena. Giļf. bos. 276.

KRSTOVO POĻE, *n. ime poļu.* Čačinac kod Orahovice u Slavoniji. D. Hirc.

KRSTUL, *m. ime muško, vidi* Krsta, Krstofor. — *isporedi* Krstol. — xv *vijeka.* Krstul Domjanić. Mon. croat. 89. (1460).

KRSTULIĆ, *m. prezime (po ocu Krstulu).* — xvi *vijeka.* Ivana Krstulića. Mon. croat. 206. (1518).

KRSTULOVIĆ, *m. prezime. — isporedi* Krstulić. — *Pomińe se* xviii *vijeka.* Mihovila Krstulović, Despalata i Komara. J. Kavańin 100a.

KRSTUR, *m. ime mjesno.*

a. *selo u protopresviteratu somborskome.* Šem. prav. 1878. 30.

b. Srpski Krstur, *selo u protopresviteratu Velike Kikinde.* Šem. prav. 1878. 95.

c. *mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Livada u Krsturu. Sr. nov. 1863. 278.

KRSTUŠ, *m. vidi u Daničićevu rječniku:* Krьstušь, gledaj Kurucь *s primjerom:* Krьstuši na Ugre, i pleniše mnoge gradove i sami zle pogiboše 1515. G(lasnik). 10, 277.

KRSTVO, *n. vidi* kršćanstvo. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Krstvo tko pridobi? J. Kavańin 310b.

1. KRŠ, *adj. u Stulićevu rječniku:* krši, v. kršiv *s dodatkom da se nahodi u pisca S. Rose(?). — nepouzdano.*

2. KȐŠ, *f. vidi* 2. krš, a. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,sasseto, luogo pieno di sassi' ,saxetum' 642b—643a) *i u Stulićevu* (,rupes'). Za ne iziti stramputice i na kojoj krši ne slomit se. B. Zuzeri 49. Koji bi vam navijestio ali koju krš puzļivu ali ponor koji nespoznani. 311. Put koji ulaziš ili će te dovesti umorna na krš koju strmenitu, gdje ćeš lasno oborit se . . . 353.

3. KȐŠ, kȑša, *m. hrid, kamen. — isporedi* 2. krš. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kȑšu, kȑši (kȑševi). — *Može biti od istoga korijena od kojega je* krhak *i* kršiti. — *Od* xiv *vijeka.*

a. *vidi* hrid *i* 1. kamen, II, 1, c. — *Između rječnika u Vrančićevu* (,kars', grebeni ,cautes'), *u Mikaļinu* (krš, klisura, stijene ,rupes'), *u Belinu* (,luogo alpestre' ,locus ferus' 446b), *u Voltiđijinu* (karš ,carso, luogo sassoso' ,steinigter ort'), *u Stulićevu* (,rupes'), *u Vukovu:* (u Crnoj Gori) ,der felsen' ,saxum' [vide 1.] kameńak [1], cf. stjeńak; *u Daničićevu* (krьšь ,saxum'). Selu Gradu išla je međa u krьšь. Deč. hris. 39. Er *(Bak = vino)* u kršu plodi dosti. J. Kavańin 167a. Da mi naše izvedemo robļe u planine i krševe ļute. Nar. pjes. vuk. 4, 33. Zapadoše u krš kod ovaca. 4, 514. Potrčite brdu Kukutnici, pa iz krša udrite stjenama. 4, 526. Iz krvavih kršah brđanskijeh. Pjev. crn. 300a. Iz krvava krša hajdučkoga. Ogled. sr. 163. On ne pazi krša ni kameńa. Nar. pjes. juk. 193. Kumim ti (svu stoku redom) tvoga psa, put kojim ideš, i zmiju pod kršem i ticu u goru. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 163. Meso pri kosti a zemļa pri kršu (vaļa. U Crnoj Gori). 177. Udri (ženo) rđom o krš, pa daj i to jaje. 328. Zove se i danas ,prokleti kam' onaj krš, na komu je Druško papke otegnuo. S. Ļubiša, prip. 277. A ovo naših krševa, ako ne možemo osloboditi, možemo ih braniti. S. Matavuļ, novo oružje. 75. Iz krša napitka. Bos. vila. 1886. 71.

b. *preneseno na mali kamen, vidi* 1. kamen, II, 1, d i e i f. — *Između rječnika u Vukovu:* (u Crnoj Gori) ,der stein' ,lapis', cf. kamen *s primjerima:* Udario ga kršem. Diže krš da ga udari. Ili lonac o kršu ili krš o loncu (udario), loncu kami svakojako! (U Crnoj Gori. Po pravilu našega jezika vaļalo bi kazati ,o krš' i ,o lonac' mjesto ,o kršu' i ,o loncu', ali se onamo tako govori). Nar. posl. vuk. 102.

c. *vidi* 1. kamen, II, 1, n. Krš da ti je, mahnitina Tale! Pjev. crn. 158a.

d. *kao mjesno ime.*

a) vidi: U Vysokij Krьšь konь děla. Mon. serb. 95. (1330).

b) selo u Šarancima (*u* Drobńacima *u Crnoj Gori).*

c) dva zaseoka u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. Razdijoļ. 37. 41.

d) u Srbiji. aa) mjesto u okrugu kragujevačkom. Vinograd pod Kršom. Sr. nov. 1867. 249. — *bb) brdo u okrugu podrinskom.* Zemļa graniči brdom Kršom. Sr. nov. 1868. 157. — *cc) mjesto u okrugu požarevačkom.* Zemļa kod Krša. Sr. nov. 1872. 516. — *dd) mjesto u okrugu vaļevskom.* Ńiva u Kršu. Sr. nov. 1861. 496. — *ee)* Krš i Gavran, dugačka gola stena *u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* M. Đ. Milićević, srb. 871. — *ff)* Žuti Krš, *vis u Srbiji u okrugu kruševačkom.* 705. — *gg)* Ļuti Krš, *mjesto u okrugu užičkom.* Livada pod Ļutim Kršem. Sr. nov. 1869. 148.

4. KȐŠ, kȑša, *m. što voda nanese i ostavi kad poplavi. — Može biti ista riječ što* 3. krš *(isti je akcenat), premda nije jasna sveza. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* (u Srbiji) ,das durch aufgetretene wasser angeschwemmte' ,adluvio (?)' [cf. okršań, ološ] *s primjerom:* Snijela voda šušań pa načinila krš (kad ko kaže da je s kim rod, a ne zna se po čemu). (Nar. posl. vuk. 291). Onde je bila krasna livada, a sad je na ńoj krš od naj debļih klada. M. Đ. Milićević, zim. več. 263.

5. KRŠ, *m. kršeńe. — U jednoga pisca našega vremena.* Bez tutńave kuli pod svodove i bez krša preći pleterove. Osvetn. 1, 70. Ma krš plota, tihan bahat noga. 1, 72. Krš kopaļa, a zveka sabaļa. 2, 133.

KRŠAJ, *m. vidi* okršaj. — *U jednoga pisca našega vremena.* Vjeru daju da se ne izdaju, dok jednoga teče u kršaju. Osvetn. 3, 114.

KȐŠAK, kȑška, *adj. kršan, loman, kamenit. — U Vukovu rječniku:* vide loman.

KRŠALO, *n. u Stulićevu rječniku:* v. gušva. — *nije dosta pouzdano.*

KRŠAĻ, kršļa, *m. nejasna i nepouzdana riječ na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Kosti i žile sklopit će se veoma hitro sve zajedno; vlas, član, kršaļ, razpao ki 'e se, raznosno udo al' izjed'no sastavit će tijelo cilo, neka ostane kô je bilo. J. Kavańin 560[a].

1. KȐŠAN, kȑšna, *adj. pun krša. — isporedi* krševit. — *Od* XVII *vijeka (vidi* 1, a, *b)), a između rječnika u Vrančićevu* (,asper'), *u Stulićevu* (v. kršiv), *u Vukovu* (1. ,felsig' ,saxosus', cf. loman).

1. *adj. — Komp.:* kȑšnijī (kršnij. Nar. pjes. herc. vuk. 274).

a. *u pravom smislu.*

a) o kakvom mjestu. Jer su tursku zemļu porobili, sve zagorje i kršno primorje. And. Kačić, razg. *(strana?).* I utekoh uz kršno primorje. Nar. pjes. vuk. 2, 220. Sad sam poš'o u kršnu Kladušu. 3, 98. Vuče viknu u kršnu Pocerju. 3, 367. Jedan mejdan u kršnim Korit'ma. 3, 465. Iz primorja iz kršnih Kotara. 3, 476. Te je šaļe u kršne Pipere. 4, 31. Od našega kršna Kolašina. 4, 467. Sve junaci od kršna Drobńaka. 4, 478. Ispod kršna brda Kukutnice. 4, 526. Ode bane kršnome Erdeļu. Nar. pjes. vila. 1866. 100. Kršno selo, al' veselo bilo, kršno jeste jere nije ravno, a veselo jer nije Turaka. Osvetn. 5, 33.

b) o putu. Tijesna su vrata i kršan put koji vodi u život. M. Divković, bes. 204[a]. Koliko kršni i primučni puta učinio si! J. Filipović, prip. 3, VI. — *Amo može pripadati i ovaj primjer (o danu putovańa).* Kršni danci, a dugi konaci. Smailag. meh. 40.

c) kod mjesnijeh imena (u Srbiji). aa) Kršna Ćuprija, *mjesto u okrugu biogradskome.* Ńiva kod Kršne Ćuprije. Sr. nov. 1874. 8. — *bb)* Kršna Glava, *selo u okrugu vaļevskome.* K. Jovanović 101.

b. *u prenesenom smislu, mučan, težak (isporedi* a, *b)), ili tvrd (kao kamen), dakle čvrst; iz ovakva dva različita shvaćańa postaju posve različita značeńa: jedna u zlome, druga u dobrome smislu.*

a) u zlom smislu, n. p.: aa) mučan. Obrani i shrani dušu sluge tvoga meu pogibili života kršnoga. A. Georgiceo, nasl. 281. — *bb) strašan.* Zašto se ne bojiš ti ovoga suda i dneva kršnoga? M. Radnić 556[b]. Kada veće on čeka i mi se ne okrećamo, toliko veće pokarańe biti će teško i kršno. P. Posilović, nasl. 29[a]. — *cc) i o boju, borbi, značeńe može biti: mučan, strašan, ali kao da se kod toga misli i na kršeńe.* Neg' junaka od boja kršnoga. Nar. pjes. juk. 312. U kršnoj borbi za ukidbu ropstva. M. Pavlinović, rad. 93. — *dd) o vremenu, težak, zlosrećan.* Kršna ti mi nasta ova godina! a još kršnij' dan bijeli srijeda! ja izgubih svog dilbera lijepa. Nar. pjes. herc. vuk. 274. Odgovori mu kum: ,Nikako boļe, zašto je danas kršan zeman a mučan svijet: kome se uzajmi nikad ne plati'. Nar. prip. vrč. 74. A kad je ,kršna' ura kršno (slabo) se i razmišļa. Pravdonoša. 1852. 33. — *ee) težak, mučan, neugodan.* Kršna i grdna rabota! Pravdonoša. 1852. 23. — *ff) o čeļadetu, dosadļiv, pokarļiv, zao.* Jest m' obično, moja drugarice! veće mi je kršna svekrvica, u ponoći zaište vodice. Nar. pjes. petr. 1, 231.

b) u dobrom smislu, naj češće o čovjeku, kao pohvala: vaļan, vrijedan, junačan, pa u širem smislu, može zamijeniti i riječi: dobar, lijep. — Između rječnika u Vukovu (,wacker, trefflich' ,bonus, praeclarus' *s primjerom:* Kršan je to čovjek). *aa) o čovjeku, junaku.* Jesi l' čuo, jel' ti ko kaževa, ka' je turska zemļa propanula od silnoga vojvode Đorđije i kršnoga Mutapa Lazara? Nar. pjes. vuk. 4, 314. Udriše se dva kršni junaka. 4, 317. Eno cure za našeg Halila, a za majke kršnog prijateļa. Nar. pjes. hörm. 1, 535. O Gavrane, kršan kapetane! 2, 196. Kršna zemļa hercegova ,kršne' rađa sokolove. Osvetn. 4, VII. Pa dočeka kršne poslanike. 6, 37. Vođa joj je kršan generale. 7, 81. ,Kršan' čovjek, kršne ćudi. M. Pavlinović. ,Baka kršan čoek u svačem!' J. Bogdanović. — *bb) o ženskom čeļadetu, dobar, vaļan, a još češće lijep.* A kršna ti na ogaku majka, vridna gosta more dočekati. Nar. pjes. marj. 70. ,Baka kršnu djevojku uzimļe!' J. Bogdanović. — Kršna mi je sestra u odaji. Nar. pjes. petr. 70. O Jelice, kršna divičice! Hrv. nar. pjes. 3, 306. — *cc) o glavi (pameti), ćudi, mudar, dobar.* Uza svu svoju kršnu (= mudru) glavu. M. Pavlinović, rad. 151. Kršan čoek, ,kršne' ćudi. M. Pavlinović. — *dd) o końu, lijep i dobar.* Vid' de kršna ovoga dorata. Nar. pjes. marj. 76. — *ee) o odijelu, ruhu, lijep.* Na ńemu je kršno odijelo, sjaju mu se toke kroz brkove. Nar. pjes. vuk. 3, 343. Pripela je tri kršna đerdana. Nar. pjes. juk. 284. Kršno ruho junak vrže na se. Osvetn. 4, 41. — *amo pripada i ovo:* Sjajni stijezi kršni i oprani, al' jur turskom krvļu ubrļani. Osvetn. 5, 40. — *ff) o blagu (šićaru, imańu itd.), velik, obilan.* Kršan jesam šićar upazio. Nar. pjes. marj. 118. Za slobodne ruke trgovańa kršna prometańa. Osvetn. 3, 40. U Hercegovini sva pokretna i nepokretna dobra

zovu se jednim imenom ,irad' i kazati će o zenđiloj familiji: ,Kršan irad ima!' V. Bogišić, zborn. 320. — *gg) o riječima, mudar.* Kršne serdar čim izasu riječi. Osvetn. 3, 71. — *o haberu, dobar.* Da ti, draga, kršan haber kažem. Hrv. nar. pjes. 4, 171. — *o prelu, ugodan.* Družba. povrgavši i pivo i jelo i to krsno kršno prelovańe. Osvetn. 1, 48. — *hh) o djelovańu, dobar, vaļan.* Pa nuti mu kršna poslušańa. Osvetn. 7, 54.

2. *adv.* kršno *(rijetko).*

a. *prema* 1, b, *a).* A kad je kršna ura ,kršno' (slabo) se i razmišļa. Pravdonoša. 1852. 33.

b. *prema* 1, b, *b).* Ja ću tebe kršno opremiti. Hrv. nar. pjes. 3, 116. Kršno ću tebe darovati. 3, 220. Svi ste mene kršno milovali. 3, 355. Al' je kršno pogledati bilo, gdje knez prati momke razigrane. Osvetn. 5, 69.

2. KRŠAN, kršna, *adj. krhak, koji se krši.* — *U Vrančićevu rječniku* (,fragilis').

3. KRŠAN, *m. ime mjesno.*

a *selo u Istri, tal.* Chersano. V. Sabļar, mjestop. riječn. 510. — *Od* XIII *vijeka.* Termini za Kožļak i Kršan i Šunber. Mon. croat. 8. 1275 *prepis.* 1546). Meju Kožļakom i Kršanom i Šunberom. 11.

b. *nekakvo selo (jamačno nije isto što je pod* a). — *Prije našega vremena.* Krьšanь (selo). S. Novaković, pom. 136.

KRŠÁNAC, kršánca, *m. ime nekijem biļkama.* — *Između rječnika u Stulićevu* (kršanac, trava ,linaria, erba' ,herbae species'). Kršanac, 1. limonia reticulata (Aquila—Buć, Skurla), Statice reticulata L.; 2. spaccasassi (Skurla), Celtis australis L. B. Šulek, im. 176.

KRŠÁŃAK, Kršáńka, *m.* ime brdu u hataru knićskom u Gruži. L. Đorđević.

KRŠAŃE, *n.* ime zaseoku u Srbiji u okrugu užičkome. L. Stojanović.

KRŠAVIĆ, *m. prezime.* — XV *vijeka.* Sin Mikule Kršavića. Mon. croat. 87. (1460).

KRŠAVINA, *f. kršeńe, kršńa (buka kod kršeńa).* — *U Mikaļinu rječniku:* karšavina, kršńa ,fragor', *i u Stulićevu:* ,fragor'.

KRŠČANIN, *m. čovjek iz sela Krsca (vidi* 1. krstac, c, *a)).* — *Nalazi se u pomeniku* XIV *vijeka množina* ,Krьštьčani' *kao ime samome selu. po* -š- *vidi se da je* -tь- *pisano samo ortografički prema* Krstьcь, *i da je s postalo š s toga što je odmah za ńim č (u izgovarańu).* — *vidi u Daničićevu rječniku:* Krьstьčani, mjesto koje je bilo blizu Prizrena: ,uz Suhu Rêku do krьsta koji stoji među Koštańani i među Krьštьčani'. G(lasnik). 15, 286. (1348?). mislim da je isto koje se piše i ,Krьstьcь'.

KRŠČICA, *f. vrsta veza.* — *isporedi* krsteļac. — *U jednoga pisca našega vremena.* Poramļe *(je izvezeno)* na police, kršćice (,krsčice'), vijuge i ošvice. S. Ļubiša, prič. 124.

KRŠĆ-, *vidi* krst-.

KRŠĆANICA, *f. kršćanka.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (krstjanica *kod* cristiana *u talijanskom dijelu).* Želim da bude pivana *(pisna)* i krstjanom i još krstjanicam. L. Ļubuški 72.

KRŠĆANIK, *m. vidi* kršćanin. — *Sa* -stj- *u dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Sista papu nevirnika, kako hinca krstjanika. P. Hektorović (? 107. Ogań žeže Dioklecijana, jer pogubi mnoge krstjanike. L. Ļubuški 29.

KRŠĆANIN, *m.* Christianus, *čovjek koji pripada Hristovoj vjeri, ali ovako kažu sad sami katolici (vidi* Hrišćanin); *i prosti narod katolički po svoj prilici misli da ńemu samome pripada ovo ime, a ne drugijem kršćanima* (hrišćanima, lutorima *itd.). pisci upotrebļavaju u širem smislu.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* Kršćânâ *(vidi daļe).* — *Postaje od grč.* Χριστιανός, *ali preko drugoga jezika (latinskoga* Christianus?) *u kojemu nema* χ, *isporedi* 2. Krst. — *Riječ je praslavenska* (Krьstijaninъ), *isporedi stslov.* Krьstijaninъ *(i* Krьstijanъ), *rus.* крестьянинъ *(seļak), češ.* křesťan, *poļ.* krzescianin, chrzescianin. — *Oblik sa* -stij- *promijenio se već* XIV *vijeka na* -stj- *i (pisano)* -stђ-: *sa* -stij- *nalazi se samo u* Mon. serb. 253. (1401). 323. (1423). 461. (1453). Starine. 18, 232. (XV *vijek), ali već prve godine* (1404) *ima i sa* -stj- *u* Spom. sr. 1, 50. *istina, oblici sa* -stij- *nalaze se opet* XVIII *vijeka u tri pisca:* J. Banovac, pred. 3. F. Lastrić, test. 232[b] *(dva puta).* J. Matović 59, *ali s toga što u ovijeh istijeh pisaca mnogo su običniji drugi oblici, sva je prilika da je u dva prva to samo štamparska pogreška (Lastrić piše svagda* -stj-, *Banovac* -šć-, -štj-, -stj- — *vidi daļe* —, *a u gorńijem je primjerima štampano* -stia-). *u Matovića koji piše svagda* -sć- *(vidi daļe) neće biti štamparska pogreška.* — XV *vijeka uz* -stj- *ima i* -stђ- *od prilike u jednakom broju primjera: naj stariji je u* Mon. serb. 368. (1432). — *oblik sa* -stj- *traje do našega doba, ali se već* XVII *vijeka javļa naj noviji na* -šć- *koji je jedini narodni u štokavaca, ali većina pisaca upotrebļava oblike sa* -stj- *(jer su bliži riječima* krst *i* Krst) *i to do u naše vrijeme (n. p.* Osvetn. 2, 126). -šć- *(što neki pišu i* sć, štj, stć) *nalazi se u ovijeh pisaca: Vitezović* (-šć- *i* -stj-; *češće nego* kršćanin *piše* kršćenik, *a po ovoj riječi vaļa da mu je običnije* sć, *vidi i* kršćanski), *Radovčić* (štj), *Terzić, Macukat, Badrić, Marki* (stć), *Pisanica, Zoričić* (sć), *Bašić* (sć *i* stj), *A. d Costa, L. Vladmirović (i* stj), *Matović* (stć), *Obradović, Lučić, Norini; u Karańina su primjeri sa* šć *i* štj *nepouzdani (obično je* stj ; *Banovac ima i* šć *i* stj *i* štj *(po ovome zadńemu može biti da i* stj *treba čitati kao* šć). *vidi i druge riječi od ove osnove* (kršćan), *osobito* krsćanski. — Kristjani *u* F. Lastrić, test. 272[a] *jamačno je štamparska pogreška.* — *u čakavaca je još običan oblik sa* -stj-. — *Nalazi se gdjegdje u jednini oblik bez nastavka* in, *n. p.:* Krstjanu. Mon. serb. 492. (1465); Krsćanu. J. Matović 80; Kršćana *(acc. sing.).* Osvetn. 2, 78; Krstjan *se govori na otoku Krku* (I. Milčetić). — *U množini ispada nastavak* in: Kršćani, Kršćânâ *itd.* — *Stariji oblik za nom. i voc. pl. s nastavkom* e *nalazi se od prvijeh vremena do* XVII *vijeka (u zadńijem primjerima kod čakavaca), n. p.* Krьstjanje *(sic).* Mon. serb. 319 (1423); Krstjane. Ziv. kat. star. I, 218. Š. Menčetić 341. M. Vetranić 1, 82. 83. Dukļanin 3. Anton Dalm., nov. tešt. 189[b]. B. Krnarutić 34. P. Hektorović (?) 115. 171; *nejasno je i nepouzdano:* Da se imaju pohitati sfe kr-tjane. B. Kašić, per. 33. — *Na jednom mjestu ima gen. pl. s nastavkom* i: Ti svotosti bi prilika, i krstjani *(u drugom rukopisu* krstjanih) čast i dika. P. Hektorović (?) 168. — *Radi rijetkijeh oblika:* krьstijamь *(dat. pl.).* Starine. 18, 231. (XV *vijek);* krstjami *(instr. pl.).* Statut poļički. 47 *vidi kod* građanin. — *Ima acc. pl.* krьstjani. Spom. sr. 1, 50. (1404). *samo na tom mjestu.* — *Između rječnika u Belinu* (krstjanin ,christiano, chiunque professa la fede di Christo' ,Christi cultor' 190[b]), *u Voltigijinu* (karstjanin, v. karštenik; kerstjanin, v. kerščenik). *u Stulićevu* (krstjanin ,Christicola'), *u Vukovu*

kršćanin, *vidi kod* c), *u Daničićevu* (krъstijaninъ, *vidi kod* d).

a. *značeńe je kao što je kazano sprijeda, uopće. sa* -stj-. Nima se ukopati s inimi krstjami. Statut pojički. 1400. 47. Mnogo krstjane poklal bišo. Živ. kat. star. 1, 218. Krstjane tužni stahu plačući. 218. Govoraše od krstjanina. Korizm. 40[b]. O nevojni krstjanine. 12[b]. O vjerni krstjane ki putem hodite. Š. Menčetić 341. Plijene t' države krstjane i Turci. M. Vetranić 1, 83. Učini se krstjanin. Zborn. 72[a]. Od krstjan dim ovoj. N. Dimitrović 74. I da t' su pridani, Bože moj, nevojni krstjani. 85. Pozrite Jesusa, krstjani, jedan čas. N. Naješković 1, 109. Na nas prihude i grješne krstjane. 1, 125. Krstjane i rečeni pogani oružaše se. Dukjanin 3. I ako mniš da neć množ tuga zlih patiti, tot počel nijesi ti krstjanin još biti. D. Rańina 131[a]. Svjema bogojubnijem krstjanom. A. Gučetić, roz. jez. 2. Netom se nađe bogojubni krstjanin u ovoj molitvi. 3. Srce jednoga krstjanina. B. Kašić, per. 70. Ja krstjanin spijevalac ki pravoga Boga poznam. I. Gundulić 192. Slavni je cesar dundo tebi, ki više svijeh kruua sjedi; a naj veći svi pod nebi kraji od krstjan bratučedi. 278. Priko crna mora doni Osman sabju vrh krstjana. 421. Ča se ne dostoji za jednoga krstjanina. Statut trsat. 1640. 223. Brane se brabreni krstjane. B. Krnarutić 34. Da se krstjanin ne zaboravi od toliko visoka dobročinstva. M. Radnić 335[a]. Spomeni se da si krstjanin. P. Posilović, nasl. 5[b]. Krivńu vrgoše na krstjane. P. Vitezović, kron. 33. Od vićnega Boga strane pozdravjam vas, o krstjane. P. Hektorović (?) 80. A krstjane sve proklete star'te tvoje sile svete. 85. Zahvajam vam, o krstjane. 115. Pokli misal tva se skruši, ter krstjanin bit odluči. 141. Svi krstjane ki ste toti, pogrdite vaša tila. 171. Kano pravi krstjanin. S. Margitić, ispov. 25. Turčin plemić, pak krstjanin. J. Kavańin 131[a]. Vrstnos krstjanina. 173[b]. Od krstjana i od blaženih. 524[a]. A ništanemańe ovi pako pun je krstjana. A. d. Bella, razgov. 37. Kraj David zaziva svakoga krstjanina na razgovor. M. Lekušić 150. Samo se dakle mi zovemo krstjani. A. Bačić 150. U krstjana Rimjana. 153. Krstjani, virujete li vi ovo? J. Banovac, razg. 5. Dvi riči tako pune, koje da se jednom dobro razume, ne bi već potribovalo pripovidańa među krstjani. pripov. 207. Ah krstjanine grišniče! ako se koji ovde nahodiš, probudi se. J. Filipović 1, 209[a]. Reci mi sada, o krstjanine, da se dogodiš u ta vrimena, što bi obrao. F. Lastrić, ned. 3. Budući grisi, navlastito smrtni, rijetko se naodili među krstjani. 50. Koliko e slavno ime krstjanin! 367. Mene i tvoje sve krstjane čuvaj. J. R. Gučetić 17. Primamo ime krstjanina na kršteńu. A. Kanižlić, kam. 141. Nije pristojno krstjaninu imati prijatejstvo s Čifuti. 497. Vidićemo naj pri što je virovańe i koliko su ga dužni krstjani znat. F. Matić, jezgra. 32. Može biti koji zo krstjanin. Đ. Bašić 15. Imat ime da si krstjanin a provodit život poganski. L. Vladmirović 19. Ako je Isukrst kleča, zašto ne bi ti, o krstjanine? 48. Tad u Rimu neznabožci stahu ter krstjane težko progońahu. And. Kačić, razg. 18[b]. Matijašu svitla kruno naša, može l' podnit to dobrota vaša, da krstjanin tare krstjanina? 311[b]. Da se krstjanin grišnik s Bogom smiri. Ant. Kadčić 222. Jesi li ti krstjanin? T. Ivanović 17. Kô da nije krstjanin. 25. Niti krstjanin hoće reći drugo, nego jedau princip i plemić po krvi. Đ. Rapić 323. Pomiješasmo krstjane u Turke. Osvetn. 2, 126. — *sa* -šć-. Krštjanine koji štiš nauk dobra umrtja. P. Radovčić, nač. 1. Kršćani Jerusalem obdržaše. P. Vitezović, kron. 80. Poklam bi osemdeset i osem let kršćani Jerusalem držali . . . 88. U svako vrime kršćanin ima biti sdružen s vojom Božjom. L. Terzić 2. Nagovaram svakoga kršćanina i kršćanku. 47. Sve ono što jedan dobar katolik i krštjanin jema virovati. 65. Da svi kršćani budu razasuti. P. Macukat 5. I ovo bijaše čovik nemilosrdan protiva kršćanom. 5. Učinio se kršćanin. 43. S četirima još krštjani. J. Kavańin 311[b]. Kršćani i Židovi. 441[b]. Pravovirni kršćanine. S. Badrić, prav. nač. 4. Kršćanin za obslužit ove stvari. 15. Pazi dobro, kršćanine. 15. Kad bi kršćani živili gledajući na Isukrsta. J. Banovac, razg. 52. Jesi li krštjanin? 65. A po smrti da se ne ukopa među krštjani. 233. Da su svi krštjani dionici od blaga duhovnoga. 238. Zaštititej svih kršćana. blagosl. 53. Što prudi vira jednomu krstćaninu? I. P. Marki 14. A krstćani u crikvi ne smidu se prikazati krstćani. 45. Ja sam kršćanin vjere katoličanske. Pisanica. 8. Nahodeći se jedan krsćanin u sužanstvu. M. Zoričić, zrcalo. 16. Ne bi za mnom zlo govorili ni dobri krsćani. Đ. Bašić 15. Noj *(crkvi)* dakle pristoji vladati i upravjati sve virne kršćane. A. d. Costa 1, 3. Brata kršćanina izkrńega. L. Vladmirović 8. Pravovirni kršćani. 9. Krstćani imaju pridati sebe istijeh Jesukrstu. J. Matović 34. Koji ima biti prvi postupaj čovjeku krstćaninu? 76. Ako zaludu jideš kruh crkovni, očinstvo svetih mučenika, darovštine bogojubnih kršćana. 1. J. P. Lučić, bit. 35. Pridi dakle, kršćanine, pridi, crkovńače, za samih osam dana zabaviti se ti sam sa samim tvojim Bogom. 74. Ponukovati pravovirne krsćane. I. Garańin 10. Kako svetkuju mnozi kršćani. 14. Ti li si oni koji kršćane nagovaraš da bižе? Norini 24. — *sa* -stij- *(u svijem primjerima* -stia-). Ah da budu krstijani ova procinili! J. Banovac, pred. 3. Suprot mlogim krstijanom. F. Lastrić, test. 232[b]. Pravovirni krstijani. 232[b]. Vjera krstijana jest uskrstnuće. J. Matović 59.

b. *u Dubrovniku katolici reku često i ne misleći na vjeru o čovjeku uopće* kršćanin, *ali se svagda misli na dobra čovjcka, n. p.:* ,Daj kršćaninu da se naije, nemoj mu štedjeti hrane'. ,Ovoliko bi bilo dosta za svakoga kršćanina'. P. Budmani. — *Slično je i ovo:* U Dubašnici na Krku nije ,krstjan' samo kršćanin, nego uopće čovjek. I. Milčetić. Kršćani zovu se judi iz okolice grada Baške. *(napisao* D. Daničić). *ali se za ova dva primjera može pomisliti i na rus.* крестьянинъ.

c. *ističe se kao ime za same katolike. — Između rječnika u Vukovu:* tako sebe zovu Srbi zakona rimskoga (jer oni mjesto Isus Hristos kažu Isu Krst), a one koji su zakona grčkoga zovu Hrišćanima (jer oni govore ,Hristos') ,ein römisch-katolischer Serbe' ,Serbus romano-catholicus'. *sa* -šć-. Mi sva siromaš od sve varoši, kršćani i hrisćani, molimo se svitlome turfinu. Glasnik. II, 3, 62. (1707). Kad god govore među sobom kršćani i rišćani. S. Badrić, ukaz. 6. Užeći veću jubav bogojubstva u pravovirnim kršćanim i rišćanim. L. Vladmirović 10. Ako kad jedna strana nazove drugu ,kršćani' ili ,rišćani', to se za osobitu učtivost tvori i drži. Đ. Obradović, basne. 306. ,Vazda i Marija!' odgovore kršćani oko Spjeta kad im se nazove: ,Fajen Isus!' Vuk, poslov. 31. Kršćani zvone više nego hrišćani. 160. Prije tih novih zanovetańa mi smo se zvali hrišćani a vi kršćani. M. Pavlinović, razg. 14. — *sa* -stj-. I tako nam za-

kaza, kako hristjanom tako i krstjanom. Glasnik. II, 3, 69. (1707). Primlogi krstjani i hristjani. A. Kanižlić, kam. 817. Svit mu *(rišćaninu)* krstjani dadoše . . . utoč. XIX.

d. *vidi u Daničićevu rječniku:* Krьstijaninь ,Christianus', dolazi samo za sveštenike *(bogumilske, patarenske)* u kraļevstvu bosanskom XV vijeka. *sa* -stij-. Ωtь ruky Hvala krьstijanina. Mon. serb. 253. (1404). Po gospodinu Vlatku Tumrьliću krьstijaninu. 323. (1423). Postavismo svêdoke i srediteļe vêre naše dêda bosьnskoga i š ńimь 12 poglavitijehь krьstijanь i 12 našijehь plemenitêhь vlastela (piše herceg Stjepan. Daničić). 461. (1453). *(Batalo tepačija)* biše mnogo dobrь dobrimь ļudemь i mnogo slavanь dobrimь krьstijamь. Starine. 18, 232. (XV *vijek). — sa* -stj-. Poslasmo naše strojnike i krьstjani (piše ,episkupь crьkve bosanьske'. Daničić). Spom. sr. 1, 50. (1404). Svepočtenoga muža krьstjanina Vlatka Tu(mrь)lića. Mon. serb. 306. (1420). Primismo po Tvrьdislavu krьstjanu 492. (1465). Prêdь krьstjaninomь Tvrьdisavωmь. 497. (1466). — *sa* -stьj-. Dmitarь krьstьjaninь. Spom. sr. 2, 64. (1415). Radêna krьstьjanina. Mon. serb. 368. (1432). Po Radišinu krьstьjaninu. 399. (1439).

KRŠĆÂNKA, *f.* Christiana, *kaže se o ženskom čeļadetu kao o muškom* kršćanin *(vidi). — Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȑšćanâkâ. — *Riječ je praslavenska* (krьstijanъka), *isporedi stslov.* krьstijanъka, *rus.* крестьянка *(seļakińa), češ.* křestianka, křesťanka, *poļ.* chrzescianka. — *Između rječnika u Belinu* (krstjanka ,Christi cultrix' 190b), *u Stulićevu* (krstjanka ,mulier Christicola') *i u Vukovu (vidi kod* b). — *Jamačno može imati sva značeńa što i* kršćanin, *ako se i ne mogu potvrditi primjerima.*

a. *uopće. sa* -stj-. Jedna žena krstjanka. Mirakuli. 115. Ke su rečene prave krstjanke. Korizm. 98a. Budući vam krstjankam od krstjanskoga života govorenje učinio. B. Gradić, djev. 3. Krstjani i krstjanke. A. Gučetić, roz. mar. 18. Ima svaki krstjanin i svaka krstjanka nastojati da budu primļeni u ovu svetu družbu. roz. jez. 35. Obrani krstjanine i krstjanko. M. Divković, nauk. 14. Bješe krstjanka. B. Kašić, per. 33. Opovidi ju da je krstjanka. 134 Ah krstjanine i krstjanko! zrc. 152. Da bješe krstjanka. I. Držić 198. Dobri krstjani i krstjanke. I. Ančić, ogl. 56. Toliko krstjaninu, koliko krstjanki. P. Posilović, nasl. XLV. Čim krstjanku ne zaviri. J. Kavańin 263b. Kaži mi, krstjanine, krstjanko . . . A. d. Bella, razgov. 155. Krstjanina i krstjanku. B. Zuzeri 13. Oni krstjanin, ona krstjanka. 40. Ove svete žene koje nazvane biše naj prve krstjanke. M. Lekušić 150. Ah, moji krstjani i krstjanke! J. Banovac, razg. 162. Ogledajući tolike krstjane i krstjanke. 169. Ter se ovim može reći, da su krstjanke? pripov. 104. A sad krstjani i krstjanke sve se š ńim kunu. 163. Teodora biše krstjanka. J. Filipović 1, 11b. Krstjanine i krstjanko, kako ti divicu Mariju u ovomu naslidueš? 1, 577b. O krstjanine, o krstjanko! V. M. Gučetić, pohv. 56. Svaki krstjanin i krstjanka. I. A. Nenadić, nauk. 57. Krstjanka sam i biti ću. P. Knežević, pism. 108. Stara i izvrstita krstjanka. A. Kanižlić, kam. 145. I otjeraju s pameti onega krstjanina i one krstjanke. Đ. Bašić 17. Jedna dobra krstjanka. L. Vladmirović 17. — *sa* -šć-. Nagovaram svakoga kršćanina i kršćanku. L. Terzić 47. Oni kršćani i kršćanke. J. Banovac, pred. 58. Jedna krsćanka za mnogo godina bijaše privarena od sotone. M. Zoričić, zrcalo. 75. Tebe će, kršćanko, žalost napopadnuti. I. J. P. Lučić, razg. 10. — *sa* -stij-. Krstijȁnka ,Christiana'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IftsG. 63.

b. *vidi* kršćanin, c. — *U Vukovu rječniku:* ,eine römisch-katholische Serbin' ,Serba romano-catholica'.

KȐŠĆÂNKIŃA, *f. vidi* kršćanka. — *Samo u Stulićevu rječniku* (krstjankińa) *uz* krstjanka.

KȐŠĆÂNLUK, *m. kršćanstvo (kao kolektivni supstantiv). — Postaje od osnove riječi* kršćanin *turskijem nastavkom* luk. — *Od* XVIII *vijeka, naj češće u pisaca iz sjeverne Dalmacije. — Sa* -stj-. Poznaju rimsku crkvu za mater svega krstjanluka. A. Baćić 248. J. Banovac. izk. sab. 18. Ipak gdi se više čuje i nahodi izvan u krstjanluku? J. Banovac, pripov. 185. U kojim krstjanluk vrlo su poslužili. P. Knežević, osm. 372. Vas krstjanluk tako brani. pism. 122. Obraćeńe na viru svetu kraļa Budimira uzrokova veliko veseļe svemu krstjanluku. And. Kačić. razg. 22. Kako jo prija toga došlo bilo pokarańe na krstjanluk. 338. U zao čas po se i vas krstjanluk iztoćni. kor. 427. Koja *(crkva)* jest prva od svega krstjanluka. A. d. Costa 1, 245. Ovi je razdiļen od družtva svega krstjanluka. M. Dobretić 117. Ako se uzimaju u krstjanluku. 571. Ah jao! ovakovi klańaša jest danas pun krstjanluk. Đ. Rapić 68. Sakramente izkoreni, mloge biskupe pogubi, jednom ričju, kraļestvo od Anglije koje biše krstjanluk plemeniti i dan današńi u nesrićnomu svomu stańu pribiva uzdišući. 78. Jeda li ne ima u krstjanluku hasnovita tomu lika? 281. Koji je uveo u Rusiju krstjanluk. A. Tomiković, život 6 Jer ova prisveta naša majka od milȍstî dostojala se jest... one milosrdne svoje oči prama krstjanluku svemu obratiti. Grgur iz Varoša 8 Odkuda pak izviru sva zla u krstjanluku 83 — *Sa* -šć-. I tako me strah, da se ovi grih mnogo raširio u kršćanluku. J. Banovac, razg 107. Koja sad kršćanluk podnosi. 192 Vladaoca svega kršćanluka. pred. IV. I svake druge neprave i opačine dilujući, koje se svaki dan čuju i vide u kršćanluku. pripov. 17. Ovo su psosti svetogrdne, koje se svaki dan čuju u kršćanluku. 61. U kršćanluku u sadańa vrimena ne samo ima bludnica, dali još i priļubodivaca. 182. Ah kršćanluče nesrićni, na što si u sadańa vrimena došao! 186. Dvi riči tako pune koje da se jednom dobro razume u kršćanluku, ne bi već potribovalo pripovidańa međn krstjani. 207. Da ću se s vrimenom pokrstiti i doći u kršćanluk. M Zoričić, zrcalo. 116 Nika mista od kršćanluka. A. d. Costa 1, 3. Od svi naroda kršćanluka. I. J. P. Lučić, nar. 54. Prvašńa vrimena kršćanluka. razg. 25.

KRŠĆÁNOVIĆ, *m. prezime. — U narodnijem pjesmama crnogorskijem našega vremena.* Da će udrit na Kršćanovića Pjev. crn. 72a. Pali pušku na Krsćanovića. Ogled. sr. 412.

KȐŠĆÂNSKÎ, *adj. koji pripada kršćanima; koji pripada vjeri kršćanskoj. — Radi* -šć- *vidi* kršćanin. *ali treba dodati da za oblik sa* -šć-*ima jedan primjer iz* XV *vijeka* (Mon. croat. 104 *god.* 1469), *i da tako piše i Glavinić* (XVII *vijeka). može biti (kao što je kazano kod* kršćanin *za Vitezovića) da je i ovdje* -šć- *prema* kršćenik *(Glavinić svagda ima ovu riječ a možebiti nema nigda* kršćanin). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krьstijanьskъ, *(rus.* крестьянскій, *seļački), češ.* křesťanský, *poļ.* chrzescianski. — *Između rječnika u Belinu (nema napose, ali vidi* prikrstjanski ,christianissimo, superl. di christiano, titolo antichissimo de' re di Francia'

,christianissimus' *naslov francuskoga kraļa), u Bjelostjenčevu* (kršćanski, christianus'), *u Voltiģijinu* (karstjanski ,di Cristiano' ,kristlich'; *griješkom* korščanski ,cristiano' ,kristlich'), *u Stulićevu* (krstjanski ,christianus'), *u Vukovu* (kršćanski ,römisch-katholisch' ,romano-catholicus'), *u Daničićevu* (krьstijanьskyj ,christianus').

1. *adj.* — *Komp.*: kršćȁnskijî *potvrđuje se samo u Bjelostjenčevu rječniku gdje ima kajkavski oblik:* naj kršćanskej ,christianissimus'. ov nadpisek daje se kraļu Francije iliti francuskomu.

a. *uopće.* — *sa* -stij-. Blagosrьdu byti na mirь krьstijanьsky *(piše Stefan Nemańa).* Mon. serb. 5. (1198—1199). Carigradskago cara liši cesarastvija kupno i krstijanskago općenija. Š. Kožičić 17^b^. Artikuli prave krstijanske vere. Kateh. 1561. 1. Mjesto pak je učinio krstijanskoj pravoj istini. J. Kavańin 340^b^. Trьpimo veliku nevoļu polagь krьstijanske virê. Mon. serb. 560. (1618). Svetomь krьštijanskomь gωspodomь. 560. (1618) *[ova su dva primjera iz pisma što hilandarski kaluđeri pišu biskupu zagrebačkome. ima i drugijeh riječi po kojima se vidi da je onaj koji je sastavio ovo pismo bio katolik, n. p.* Isu Krьsta (2 *puta) uz* Isu Hrista, Isukrьstova, vьrdijanь i ωpatь; *po svoj je prilici bio čakavac iz Istre ili iz hrvatskoga primorja, jer miješa* ê, e, i (Zagrêba, zapleńeni, vьlozi, svêtińe, vêoma, grehomь, trumbêti, virê), va *i* u (vrьdijanь, Vьsilija), *piše* poslemo *(pošļemo) kao da nije mogao dobro izgovoriti* š, *i upotrebļava riječ* kršćenikomь]. — *sa* -šć-. T(u) se vrh toga obećasmo veru kršćansku. Mon. croat. 104. (1469). Velik jest Bog kršćanski. F. Glavinić, cvit. 431^b^. Vere kršćanske. P. Vitezović, kron. 33. Četrto kršćansko preganange. 36. S vnogim ļuctva kršćanskoga pomorom. 84. Da kraļem i gospodi kršćanskoj mir podiliti dostojiš se. L. Terzić 101. Da svemu puku kršćanskomu mir darovati dostojiš se. 102. Paka će on obratiti svu Indiju na viru kršćansku. P. Macukat 22. Dila nauka kršćanskog. S. Badrić, prav. nač. 15. Ostaloj hrani krštjanskoj. J. Banovac, blagosov. 201. Bio sam na svitlost dao nauk kršćanski na 1757. L. Vladmirović 9. Nauka krstćanskoga. J. Matović vi. Za sjedińeńe kraļa kršćanski. I. J. P. Lučić, doct. 56. Jer su protivne duhu kršćanskomu. I. Garańin 13. Što rekoste svjedogba vaļade i kršćanska kao i islamska. Osvetn. 3, 79. — *sa* -stj-. Vere krstjanske ciča. Živ. kat. star. 1, 218. Nije zadovoļno imiti samo ime krstjansko. Transit. 67. V poli vere krstjanske. 143. Potrebno je iskat načine krstjanske. P. Hektorović 74. Spasenje duš krstjanskih. Mon. croat. 245. (1545). Milostivo su dopustili svjema dušama krstjanskijem. A. Gučetić, roz. jez. 3. Blago koje duša krstjanska mogla bi dobiti. 4. Priko crna mora goni sad krstjanski mač Osmana. I. Gundulić 421. Z veseljem svega puka krstjanskoga. F. Glavinić, cvit. 136^a^. Iz ruke krstjanske. B. Krnarutić 10. Kratak krstjanski katoličanski nauk. Azbukv. 1690. 1. Od nauka krstjanskoga. M. Bijanković 9. Koji ne znaju nauk krstjanski. 139. A krstjansku viru odhaj. P. Hektorović (?) 88. I krstjanski nauk prini. J. Kavańin 101^b^. Drža puk poganski u zlom strahu svijet krstjanski. 212^a^. Na krstjanski put se stavi, da s istoka Mahumeta baciš. 269^a^. Krstjanskoga Boga pravog i veloga. 293^a^. Krstjanska hćer Cirila Decija veloga cesara. 298^a^. Zlom' sjemenu odoļu'uć im krstjanskim svojim izgledom. 302^a^. Nauk krstjanski. H. Bonačić 3. Nama puku krstjanskomu. F. Lastrić, test. 23^b^. Udari se vojska krstjanska s novirnici. A. Kanižlić, fran. 31. Kripost pravoslavne jakosti krstjanske. 162. Ovako ući u životu krstjanskomu. Đ. Bašić 51. Posli nego mu kazaše nauk krstjanski. And. Kačić, razg. 23. Slavodobitje krstjansko. L. Vladmirović 1. Otajstva poglavita vjero krstjanske. T. Ivanović 6. Po dobru živļeńu krstjanskomu. 17.

b. *u ovom primjeru stoji adjektiv mj. genetiva objektivnoga (progoniti kršćane).* Odtud prvo pregańanje kršćansko poče se. P. Vitezović, kron. 33.

c. *vidi* kršćanin, c, *i u Vukovu rječniku.* — *sa* -šć-. Heretiki veru prijahu kršćansku. F. Glavinić, cvit. 181^a^. ,Krańsko' ovdje znači upravo ,kršćansko'. Vuk, poslov. 160. Kad je o kršćanskom božiću jugovina. 227. U Hrvatskoj oko Karlovca djevojke kršćanske po selima u oči Đurđeva dne a u varoši na Đurđev dan u jutro ,ladaju'. živ. 29.

d. na kȑšćȃnskȗ, *adverbijalno, znači što i kod* 2. — *U Belinu rječniku:* na krstjansku ,christianamente' ,christiano ritu' 190^b^.

2. *adv.* kȑšćȃnski, *kao kršćanin, kao kršćani.* — *Između rječnika u Belinu* (krstjanski ,christianamente, da cristiano' ,christiano ritu' 190^b^), *u Bjelostjenčevu* (kršćanski ,christiane, christiano ritu'), *u Stulićevu* (krstjanski ,Christicolarum ritu'). — *Ima i komp.* kršćànskijê, *vidi:* Da ćeš tuđe povratiti, ono prijateļstvo nepošteno ostaviti, one prigode sa svim rastrgnuti i početi krstjanskije živiti. J. Banovac, razg. 168—169.

a. *uopće. sa* -stj-. Da krstjanski živjet budu *(ja).* N. Dimitrović 42. Ondi krstjanski i redovnički posvetiti ju. A. Gučetić, roz. mar. 33. Tko oće krstjanski živjeti. M. Divković, nauk. 18. Ako hoćemo krstjanski živjeti. 434. Trudeći se mudro i krstjanski. M. Radnić 488^a^. Kako može jedan čovik krstjanski živit. I. Grličić xvii. Niki ne samo ova ne obslužuju, ni krstjanski diluju za za'ranit jedinu svoju dušu, dali diluju sve što više mogu za izgubit je. J. Banovac, razg. 101. Živi vazda krstjanski. J. Filipović 1, 14^b^. Sramotu čini Isukrstu tko se krstjanin zove a krstjanski ne živе. F. Lastrić, ned. 368. Učini se krstjanin, živi i umri krstjanski. And. Kačić, razg. 78. On krstjanski osobno živļaše. Nadod. 162. — *sa* -šć-. Ki ovčice svoje krštjanski uči živit. J. Kavańin 111^b^. Kad jim je koja predika krštjanski rečena. J. Banovac, pred. 118. Koji krstćanski živu u ļubavi. J. Matović 96.

b. *kao* ļudski, *isporedi* kršćanin, b. *sa* -stj-. Gdje mi krstjanski govore, gdje nas razumiju. M. Držić 254. Reci mi kršćanski, ča misliš. *(u Istri).* Naša sloga. god. 14, br. 12, str. 12.

KRŠĆANSTVO, *n. ima dva različna značeńa a prema tome i različne akcente: a) apstraktno,* kȑšćȃnstvo, *stańe u kojemu je onaj koji je kršćanin, t. j. vjera kršćanska i sve što sa sobom nosi; b) konkretno,* kršćȁnstvo, *kao kolektivni supstantiv, svi kršćani na svijetu.* — *Radi* -šć- *vidi* kršćanin *i* kršćanski. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krьstijanьstvo ,christianismus', *(rus.* крестьянство, *seļačko stańe), češ. a)* křesťanství, *b)* křesťanstvo, *poļ. a) i b)* chrześciaństwo. — *Između rječnika u Belinu* (krstjanstvo ,christianesimo, il popolo christiano' ,christianorum coetus' 190^b^), *u Bjelostjenčevu* (kršćanstvo, t. j. puk kršćanski ,christianitas, Christianorum coetus; christianismus, disciplina nazarena'), *u Voltiģijinu (griješkom* kerščanstvo ,cristianesimo' ,kristenthum'), *u Stulićevu* (krstjanstvo ,cristianesimo, cristianità' ,Christi religio'),

u Daničićevu (krьstijanьstvo ,orbis terrae christianus').

a. kršćànstvo, *u drugom (konkretnom) značeńu. sa* -stij-. Ne razmê u krьstьjanьstvê, da u Turcêhь i vь inêhь narodehь poganьscêhь. Spom. sr. 1, 140. (1417). Oslobojenije krstijanstva. Š. Kožičić 55b. Đobro bi za krstijanstvo. 31b. — *sa* -stj-. Dobra ka se čine v krstjanstvi. Korizm. 22a. Po krstjanstvu gredu. 75b. Od svijeh manastijera koji se nahode u krstjanstvu. A. Gučetić, roz. jez. 21. Svekoliko krstjanstvo imalo bi nastojati. 31. Po svemu krstjanstvu. M. Divković, nauk. 531. Da Vladislav zdrži obrane od krstjanstva svega svijeta. I. Gundulić 360. Vitez španski izbrani turskom krvi more omasti i krstjanstvo sve obrani. 371. Škripļe zubim, od zlobe ga svrdo vrti, ne Poļake sharat same, neg' krstjanstvo sve satrti. 472. Strašna vojska bješe jaka, da dobude ne Poļaka, nu krstjanstvo sve potopi. 475. Kad jezdjaše gizdav krstjanstvo pliniti. B. Krnarutić 10. Tri zlotvora jedovita, ki krstjanstvo kruto biju. J. Kavańin 223b. Za krstjanstva svega boļe. 262a. I krstjanstvo obarova. 299a. Jeda li nisu oni koje sam pobrojio naj veći svitńaci krstjanstva? A. d. Bella, razgov. 177. Nije samo Rim nego krstjanstvo svekoliko u privelikoj dužnosti pram prisvetim ovim apostoli. F. Lastrić, od' 116. Ovo je samo sjen od nike nesriće druge, koju motrim u današńem krstjanstvu i naraštaju. 303. Da vam je viditi s kakvom slavom slavi se ovi dan u krstjanstvu. 335. Grisi bo se ne dižu niti smankaju u krstjanstvu, nego slide i uzmložaju. ned. 119. Koliko je različito bilo krstjanstvo u prvastoj crkvi od sadašńega puka i naraštaja? 369. Ustaju proti svemu krstjanstvu. A. Kanižlić, kam. 455. Ne viđoše jednokrat, nego veće puta u krstjanstvu ove promjene. Đ. Bašić 16. — *sa* -šć-. Da ko zlo kršćanstvu ne učini. F. Glavinić, svitl. 64. U prva godišća od kršćanstva. I. P. Marki 3. Nije se iskorijepila sa svijem iz kršćanstva opačina i zločesnos. A. Kalić 481.

b. kr̀šćânstvo, *u prvom (apstraktnom) značeńu. sa* -stj-. Tako izgubi krstjanstvo i dušu. J. Banovac, pripov. 108. Kako se to dvoje skupa slaže, biti krstjanin, a obdržavat neznabožke običaje koji su krstjanstvu škodļivi? M. A. Reļković, sat. A7b. Ah koliko je sad priličnijeh Rakeli koji s dvora kažu dobrotu i krstjanstvo a pod ruhom od kreposti i od svetińe sakrivene imaju mnoge grijebe! A. Kalić 149. — *sa* -šć-. Dava križ mu još kršćanstvo. J. Kavańin 288a. Ne tribovaše radi ovoga činiti krstćanstvo. I. P. Marki 62. Krstćanin bez krstćanstva. 91. Koji spovijedaju krstćanstvo, a u grijesima gńiju. J. Matović 48. Kršćanstvo rasprostriše po svijetu. M. Pavlinović, rad. 129. Preko ńih kršćanstvo prođe u Srbiju. razg. 33.

KȐŠĆE, *n. coll. mnoštvo krstova (vidi* 1. krst, 1, c, *h)). — isporedi* krstače. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka. Koje (snope)* drugi u kršće gotove. J. S. Reļković 299. Jedva snopje u kršće pomećeš. 303.

KRŠĆENOVAC, Kršćenovca, *m. kajkavski* Kršćenovec, *ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 98.

KRŠĆERŠA, *f. na jednom mjestu* XV *vijeka u glagoļskom spomeniku. ako je dobro pročitana, vaļa da je složena riječ od* Krst *(vidi* 2. Krst) *i* ćerša: Krst-ćerša, *dakle: kćerša u Krstu* (neptis in Christo *kao* filia in Christo). *značeńe bi bilo:* filia adoptiva, *pośerka, ali svećeniku nije se pristojalo da ima kćer nego samo kćeršu.* Ja, domin Brajko, . . . pušćam Peruči mojej kršćerši s materju ńe vsega moga mala i velika polovicu. Mon. croat. 110. (1472).

KRŠELCI, Kršelaca, *m. pl. ime plemenu u gorńoj krajini (u Bužanima).* — XV *vijeka.* Pavl Vlakšić s Ilmčan plem*(e)*na Kršelac. Mon. croat. 58. (1434). Tomaš satnik z Gvozdanice od plemene Kršelac. 120. (1484). Franko Širinić s Humčan ot plemena Kršelac. 144. (1490).

KRŠEĻ, *m. ńekakva glista u utrobi domaćijeh životińa. — Riječ je novoslovenska i kajkavska. — U Bjelostjenčevu rječniku (samo množina). kajkavski* kršeli, t. j. črvi vu črevu živine, marhe, kakti końa ,elmis, elminithes'. — *U drugom značeńu:* Kršeļ, žute muhe, što na balegu padaju. u Lepoglavi. D. Hirc.

KȐŠENÂ ĆȔPRIJA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ńiva kod Kršene Ćuprije. Sr. nov. 1874. 318.

KȐŠENÂ KRȔŠKA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva na Kršenu Krušku. Sr. nov. 1868. 267.

KRŠENICA, *f. ime ńivi u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Ńiva zovoma Kršenica. Sr. nov. 1869. 165.

KRŠENOST, *f. osobina onoga što je kršeno. — Samo u Stulićevu rječniku uz* kršeńe *(ne posve u istom značeńu).*

KRŠENSTVO, *n. vidi* kršenost. — *U Stulićevu rječniku uz* kršeńe. — *slabo pouzdano.*

KȑŠÊŃE, *n. djelo kojijem se krši. — Stariji je oblik* kršenje. — *Između rječnika u Belinu* (kršenje ,rompimento, il rompere' ,fractio' 631b), *u Stulićevu* (,fractio, fractura'), *u Vukovu* (,das brechen' ,fractio, ruptio'). Gledaj znano tebi mê kršenje *(vidi* kršiti, 3, b, *c) aa)).* A. Georgiceo, nasl. 166. Zdrav je jezik drvo životno, a opačina s ńega kršeńe od vjetra. Đ. Daničić, priče. 15, 4.

KRŠEVAĻ, *m. vidi* Krševan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* I biskupa Krševa*(ļa)* svijetla od stabla Fan(fońića), sbor viteza tocijeh k*(raļa). (stihovi su štampani bez kraja osim drugoga što je potpunio izdavalac, a ja sam potpunio prvi i treći).* J. Kavańin 124a. Grižogona ufaš tijelo, Krševaļem koga veliš. 330a.

KRŠÈVÂN, Krševána, *m.* Chrysogonus, *tal.* Grisogono, *ime muško. ovako se davno u Zadru načinilo prema našemu jeziku — isporedi* Krševaļ. Kakono Split Dujmom. Zadar Krševanom, tako neka se veseli Trogir Ivanom Rimńaninom. Ivan trog. 22.

KRŠEVICA, *f. ime graničnoj straži u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 272.

KRŠÈVIT, *adj. pun krša (vidi* 3. krš). — *isporedi* kršovit. — *Od* XVIII *vijeka.* Vojska razbijena u tuđoj zemļi, u planinam strahovitim i klancim sasvim krševitim. And. Kačić, razg. 284. Jedna kuka s Mučńa kr̀ševita. Nar. pjes. vuk. 4, 525. Po Kunari brdu krševitu. G. Martić *u* Nar. pjes. juk. 25. Krševit, pun krša: ,Dugi puti, krševiti klanci'. M. Pavlinović.

KȐŠÊVĻE, *n.* prilomci osušenih grana. na Braču. A. Ostojić.

KRŠIBABIĆ, *m. prezime. —* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Krьšibabićь). Đurdь Krьšibabićь. Glasnik. 15, 293. (1348?)

KRŠIC, *m. dem.* 3. krš. — *U Daničićevu rječniku:* krьšic ,saxulum': selu je ,Trêbьči' s Do-

sudem išla međa ,u Ωbračju Stênu u Krьšicь'. M(on. serb). 95. (1330).

KRŠICA, *f.* ime šumi. Strmec kod Klanca. D. Hirc.

KȐŠIĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu užičkom.* Ńiva pod Kršićem. Sr. nov. 1865. 359.

KȐŠIDBA, *f. kršeńe (buka). — U naše vrijeme.* Stoji klopot drvļa po škarima, . . . stoji kršidba stabara po obližnijem vrtima. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 210.

KȐŠIJEĻ, *m. u Vukovu rječniku:* (u Boci) nekakav mali krpeļ koji se ukoti psima u uši.

KȐŠIKAPA, *m. muški nadimak ili prezime. — U naše vrijeme.* Od uskokah Petar Kršikapa. Nar. pjes. vuk. 4, 373. Sve prizivļu Kršikapu starog. 4, 463. Od Sirovca Petar Kršikapa. 4, 484.

KRŠIKĻA, *f. ime selu u Istri.* Kršikļa je smrekvarija. Nar. pjes. istr. 2, 167.

KRŠIKĻANIN, *m. čovjek iz Kršikļe. — Množina:* Kršikļani. — *U primjeru (iz narodne pjesme istarske) nema nastavka* in. ,Divojčice, kega biš ubrala, biš li tela Kršikļana?' ,Kršikļana nikad ni jenega'. Nar. pjes. istr. 2, 167.

KRŠIN, *m.* nekakva trava za pašu (u Istri). Kršin veli, Milium effusum L. (u Istri). B. Šulek, im. 176. — Katarina Dauka goni krave vanka na morav, na kršin, kudar pase ćukin sin. Nar. pjes. istr. 4, 20.

1. KȐŠINA, *f. augm.* 3. krš. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȑšînâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (augm. v. krš). Blago nama! ako srećno prolomi kršinu, put otvori. L. Milovanov vii—viii. — Kršina, *ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva na Kršini. Sr. nov. 1871. 836.

2. KȐŠINA, *f. komad ili gomila komádâ (kad se što krši). — U Voltiģijinu rječniku:* karšina ,rottame' ,ein haufen von zerbrochenen sachen', *i u Stulićevu:* ,fragmen, fragmentum'. — *nije dosta pouzdano.*

KRŠINCI, Kršinaca, *m. pl. ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdjeļ. 135.

KRŠIŠTE, *n. u Stulićevu rječniku:* v. krš. — *nije dosta pouzdano.*

KȐŠITEĻ, *m. čovjek što krši. — U Belinu rječniku:* ,rompitore, quegli che rompe' ,ruptor' 632a.

KȐŠITI, kȑšîm, *impf. lomiti, ali se obično ističe da lomļeńem postaje mnogo komada, komadića, mrva, i da to biva uz buku. — Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* kršímo, kršíte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kȑšî, *u part. praet. pass.* kȑšen. — *Riječ je praslavenska* (krъšiti), *isporedi stslov.* krъšiti, *rus.* крошить, *poļ.* kruszyć. — *Postaje od osnove* krъh *(vidi* krhak) *nastavkom* i *pred kojijem se* h *mijeńa na* š. — *Između rječnika u Mikaļinu* (karšiti, kršiti, lomiti ,frango, effringo, perfringo, rumpo, abrumpo'; keršiti, kršiti ,comminuo, frango'), *u Belinu* (,rompere, frangere, spezzare, ridurre in pezzi' ,frango' 631a), *u Voltiģijinu* (karšiti ,rompere, spezzare, sfrondare' ,zerbrechen'), *u Stulićevu* (,frangere, rumpere, scindere, elidere'), *u Vukovu* (,brechen' ,frango'. cf. lomiti).

1. *aktivno.*

a. *u pravom smislu.*

a) naj češće je objekat što drveno: drvo, grana itd., što načińeno od drva itd. (Poplavica) krši dubja. G. Palmotić 3, 136a. — A grane rukami od šume kršaše. A. Sasin 132. A ostali stanovito kršahu granje od dubja i sterahu po putu. M. Divković, bes. 346b. *(Vjetar)* krši grańe. M. Radnić 541a. Kitnu granu od masline u desnici svojoj drži, koj na zimi lis ne gine, plahi sjever ku ne krši. P. Kanavelić, iv. 488. Ne krši grane koje će ti do godine roditi. D. Obradović, basne. 127. Jabuka se vjetru moli, da joj grane ne odlomi: ,Da moj vjetre, ne lomi me, no lomi me, ne krši me'. Nar. pjes. vuk. 1, 488. — Goru s nogam' kršile *(kobile).* 1, 195. — Tuj vihar ne krši naj mańe zeleni. M. Vetranić 2, 272. — Il' će ńome *(desnicom)* vaļati kameńe, il' kršiti iz okola prošće. Osvetn. 2, 72. — Kršiti kopja vita. G. Palmotić 2, 315. On *(medvjed)* kršaše zlate strile. A. Sasin 192b. Eto i Ļubav puna cvila krši za ńom svoje strile, bivši ovako izgubila svoje kraļevstvo i sve sile. I. Gundulić 264. Ļubav strijele krši. V. Andrijašević, put. 35. — Kad se užeže prah ogńeni, sve rastrese i razvali, . . . trijeska, puca, praska, krši, dok sasvijem ga *(šambek)* svega svrši. I. A. Nenadić, šambek. 25. — Vazeše kršiti vse prêlike. Š. Budinić, sum. 33a.

b) objekat je gvožđe ili što gvozdeno. Kršiš naj jače gvozdene zatvore. V. Andrijašević, put. 223. Corde kršeć, poļa *(sic, jamačno treba čitati* kopļa) lomeć. J. Kavańin 263b. Zemļe jedne piskovite, druge čvrstim glibom kršit znadu pluge. J. S. Reļković 108.

c) objekat su prsti, ruke, ali (osim ovoga primjera: Prste krši, te ga *(sokola)* mesom hrani. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 320) kršiti prste *i* ruke *znači previjati kao da se hoće slomiti (a to može biti i uz ńeku buku, vidi* kršńa, b) *što je znak žalosti. vidi i* lomiti. Srcem umirah gdi prste kršaše. Š. Menčetić 250. Ter prste neć kršit ni prijat ku žalos, ... Ter se sta *(ti)* krsteći veomi zlovoļan i prste kršeći jak da si uma van. V. Vodopić *u* N. Naļešković 1, 346. Dođu prid ispovidnika, pak krše prste mučeći, ili se tuže na siromaštvo, na zle suside. F. Lastrić, od' 200. — Ńe *(svoje)* snježane bijele ruke sada krši, plete sada. I. Gundulić 466. Ruke slama*(j)*u, ruke krše. J. Kavańin 355a. Kršim ruke, trgam vlase. I. Đorđić, uzd. 87. Škripi zubim, krši ruke, puca od jada i neufańa. B. Zuzeri 73.

d) u jednom je primjeru objekat vlasi, *ali je to posve neobično.* Mile majke a cvileći... vlase kršeć i skubeći plačna lica razkidaju. B. Bettera, or. 9.

e) objekat je zub. — U jednom primjeru xvi *vijeka.* Zašto pas kos glođe, i o ńu zub krši? D. Rańina 122a.

f) objekat je krilo *(metaforički); značeńe je slično kao kod a)).* Vojska tva mu *(zmaju)* skube pera i ogńena krila krši. I. Gundulić 281.

g) subjekat je vojnik (u bici). objekat bi bio uprav oružje, stjegovi itd., ali se uz to nabrajaju i ļudi i końi, isporedi h) cc). — U jednom primjeru xvii *vijeka. (Kraļević Vladislav)* końe, ļudi, stijege, oružja krši, lomi sve i siječe. I. Gundulić 446. *istina, može se misliti da svaki glagol ima svoje objekte, a da im je red okrenut, te da je smisao: krši oružja, lomi stijege, siječe ļudi i końe. — Mogao bi amo pripadati i ovaj primjer: (Deli Mirko)* krši glave kô jelove grane. Osvetn. 2, 136.

h) nije izrečen objekat.

aa) subjekat je zub. — nije vele obično. Zub vremeni krši i vrta. J. Kavańin 483a.

bb) subjekat je vjetar. naj veće se misli na značeńe kao što je kod a). Imamo se

osititi da su vitrovi nagli neprijateļi i suprotivni stvarma velikim, jakim i visokim, a malim i laganim jesu prijateļi i milostivi, ovije bo ne krše nit' lome kako one. F. Lastrić, test. bil. 249^{b}—250^{a}. Kad ali eto ti vetra, ruši, krši, prevrće gde god što nađe. Nar. prip. vuk. 72.

cc) subjekat je vojnik u bici, vidi g). *(Sokolica)* lomi, krši, tre, potlača, bije, siječe, pleše i meće. I. Gundulić 410. Silna vjetra jači i brži *(Dilaver)* rve, vaļa, lomi, krši, noge, ruke, glave siječe. 522. *(Jakost)* zrjelom mužu snagu vrši, nek s ńom baca, lomi, krši. J. Kavańin 349^{a}.

b. *u prenesenom smislu, kao* svlađivati, krotiti.

a) objekat je čeļade (drukčije je kod d)). Kî kršim kraļe u boju. I. Đorđić, salt. 383. — *u ńekijem su formulama za zaklińańe objekat vragovi*. Djavle nečiste odgonim, kršim i rasipļem. L. Terzić 256. U ime sina razbijam, lomim i kršim vas *(svaki skote škodļivi)* križem. 323.

b) objekat je ńešto umno što se uprečuje po svojoj naravi svladańu, n. p. moć. Toj jestje podrži u boju svakoga i svaku moć krši. N. Dimitrović 89. — *sila*. Vi ńegovu silu kršite. I. J. P. Lučić, razg. 64. — *amo pripada i ovo: (Adamant)* u svjetlosti dočim sjaje, snage kršeć, cijel ostaje. J. Kavańin 202^{a}. — *samosiļe*. Nu vlas Božja brzo u sebi samosilja krši i slama. I. Gundulić 573. — *oblast*. Zli izgled *(kraļâ)* krši i slama sve naj jače svijeta oblasti. J. Kavańin 359^{b}. — *Amo može pripadati i ovo:* Ļubav goruća krši sve zaprjeke. I. M. Mattei 326.

c) objekat je silovito osjećańe u drugoga čeļadeta. Glatka rič krši gńev. S. Budinić, ispr. 95. Jidno krši tega żeļu. I. Zanotti, en. 41. Hoću kršit ja oholas od gresnika. I. Đorđić, salt. 251.

d) objekat je sam subjekat (svladati sebe, *u moralnom smislu, asketički)*. Trebuje da se naučiš tebe u mnozih kršiti, ako hoćeš biti s druzimi miran i skladnos uzdržati. B. Kašić, nasl. 28. U svacijeh sebe kršiti ište. 203.

e) objekat su požude, srce itd. samoga subjekta (značeńe je kao kod d)). Kršiš li požude neuredne? I. M. Mattei 162. Veliki je to uzrok tebi, kršiti tvoje srce i samovoļe satirati. 164. — *U ovom se primjeru govori metaforički o rijeci koja sama svlađuje svoju plahost trkom:* Stiže ga ovi i udara i na ń se ori jakno rijeka ka niz goru strmo odzgara krši plahos bijesna tijeka. I. Gundulić 546.

f) požude svlađuju tijelo. (Sveti sakramenat) uzdrži tilo zdravije, jere miri i gasi boj među našim požudama bezrednim koje ne samo mlohave i slabe snagu duši dali još i tilu kršeći ga, lomeći ga i užigajući. Ant. Kadčić 167.

c. *u jednom je primjeru* XVIII *vijeka objekat* riječ, *značeńe je kao* prekidati, presijecati, *ili možebiti uopće* lomiti *(nejasno izgovarati)*. U pivańu ne imadu se riči prisicati, kršiti. P. Knežević, osm. 137.

d. *u prenesenom smislu, kad je objekat ńešto što je dužnost izvršivati*. kršiti *se shvaća kao impf.* prekršiti. Za nenavidost smrt il' poraz ki čini, . . . smrt si žudi, ki bi sam sebe bil, pete krši udi zapovidi *(Božje)* nemil. Š. Budinić, ispr. 74. Grehota je kršiti i pokolebavati zborske odluke. S. Ļubiša, prip. 35.

e. *prenosi se i na značeńe: mučiti (obično u umnom i duševnom smislu, samo u jednom primjeru o tjelesnome, vidi a) aa) aaa)). — Između rječnika u Belinu* (,tormentare, dar tormento' ,crucio' 735^{b}).

a) objekat je čeļade.

aa) subjekat je čeļade. aaa) u tjelesnom smislu. Zli duh metajući ga po tlijeh i kršeći ga. I. Đorđić, ben. 166. — *bbb) u duševnom smislu*. U čemu ti sakrivi blagi Jezus, Hristjanine, čijem li te ozlovoļi, da ga tako moriš, kršiš, skončavaš? I. M. Mattei 322.

bb) subjekat je što umno. Naš ovdi strah se vrši, ki nas svijeh jedovno smeta i krši. Ǵ. Palmotić 3, 10^{b}. — Ni ga ubośtvo sramno smeta, slaba nemoć ni ga krši. 1, 146. — Tegote trudno breme nemilosno krši mene. B. Betera, ćut. 55. Nad ļudma li oni strši, koga težko brime krši? V. Došen 28^{a}. — Kad kog' mnogi posli krše. 51^{a}.

b) objekat je pamet, svijest (pripada samome subjektu). Čemu tač pamet je kršiti? M. Vetranić 2, 461. O tomu dan i noć mišļaše kršeći pamet svoju. F. Lastrić, ned. 255. — Zaman da ne kršim s pameti svijes moju. M. Vetranić 2, 6.

f. *objekat je zdravļe, značeńe: kvariti, uništavati. — U jednom primjeru* XVII *vijeka*. Vjetar koji lomi i krši zdravļe. P. Kanavelić, iv. 59.

g. *može biti neprelazni glagol, te onda ima uza se instrumental mješte objekta.*

a) u pravom smislu (vidi a, *a))*. Đubom sjever vije, trga, krši, lomi i ori. P. Kanavelić, iv. 228.

b) u instrumentalu su ,zubi': ne znam znači li: tako škripati zubima da se lome, ili činiti buku kod škripańa (u ovom zadńem značeńu instrumental ne zamjeńuje objekta). Kad *(smrt)* na vrata dođe i zakuca, kako je prime *(bogaci)*? Razjedjeni stresaju se, krše zubim, reže na ńu i psuju je. B. Zuzeri 161.

c) mučiti, vidi e, *a) aa) aaa)*. *(Zli dusi)* silno krše ńime i gorke mu muke daju. Ǵ. Palmotić 3, 134^{a}. *(Srda)* sileći ga . . . krivit ustim, kršit sobom. 137^{a}.

2. *pasivno*. U mene nema ni kršene pare za trošak *(vidi i* lomiti). M. Đ. Milićević, slave. 22 — *vidi i* Kršena Ćuprija, Kršena Kruška.

3. *sa* se.

a. *pasivno. — Između rječnika u Belinu* (,fracassarsi, rompersi' ,collidor' 327^{b}; ,rompersi' ,frangor' 631^{b}).

a) u pravom smislu, prema 1, a. Ako vidiš *(u snu)* da ti zubi krše se i z bolestju da ti padaju, toj prilikuje smrt od oca aliti od matere. Zborn. 129^{b}. Prid kojijem sve strijele neprijateļa pakļenijeh krše se. V. Andrijašević, put. 222. Kako god muńa s gromom razdira, prodira i oblake razcipļuje s tolikom bukom i praskom, da se sve krši, lomi, ori i trese. Đ. Rapić 296. Kad u veče, Bože! duva vetrina, krše se drva, misliš sve će iz korena izvaliti. Nar. prip. vuk. 179.

b) u prenesenom smislu, prema 1, b. Ako ti se ova *(zapovijed)* sama ote sada od vojnika, visina se tvoja slama i vlas krši sva kolika. I. Gundulić 496.

b. *refleksivno.*

a) u pravom smislu. Zgar s krvavijem meni oblakom kršite se oko čela s bukom, s treskom, s smećom svakom, dažđi od ogań, grâdi od strijela. I. Đorđić, uzd. 13. Zimi se krše i prolijevaju o plitko dno bijesni valovi. S. Ļubiša, prip. 1.

b) u prenesenom smislu, vidi 1, b, *d)*. — *U Stulićevu rječniku:* ,seipsum cohibere, continere'.

c) mučiti se, vidi 1, e.

aa) u sebi, u duši. Kažo izdavnik lice dvorno, a u sobi se jadno krši, da pakļeno i prikorno svoje izdajstvo prijo izvrši. G. Palmotić 3, 63b. Skončava se mlada i krši. I. V. Bunić, mand. 16.

bb) moriti se trudom, radńom. — Između rječnika u Belinu (kršiti se trudom ‚faticare gagliardamente' ‚elaboro' 305a) *i u Stulićevu* (kršiti se trudom ‚elaborare'). Zaludu se pamet ļucka prostira, krši ... V. Andrijašević, put. 241. Radimo, dučimo se, kršimo se, brinemo se. G. Peštalić 86.

cc) hoditi po mjestima (osobito krševitijem) po kojima je trudno micati se (ističe se i buka). — Između rječnika u Belinu (kršiti se po stijenah ‚caminar per luoghi sassosi' ‚per aspera ambulare' 162b) *i u Stulićevu* (kršiti se po stijenah, v. petriti se *iz Belina).* Čujahu se kršit niz grebeni vepri. I. Đorđić, uzd. 60. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* Gambas dođe po konopjem *(sic)* da se krši. J. Palmotić 226.

dd) brzo trčati i s mukom — Između rječnika u Belinu (kršiti se u tijeku ‚correre in fretta' ‚festinanter currere' 231b) *i u Stulićevu* (kršiti se u tijeku ‚festinare'). Jakno tigre zvijer srdita... u plahom se krši tijeku... I. Gundulić 409. Prosipļu se srde ohole po telesijeh crna imanja *(svińa)*, koje ... kršeći se i lomeći u dno mora skače i srti. G. Palmotić 3, 136ab. Sve što od suha strane uzdrže, i podložni svi otoci, ļudi i žene, svi se krše u grad sa svijem pribivoci. J. Palmotić 7. Po gorah se tijekom krši i na krilih sveđ putuje. 45. Isprid trešńe strašue u strahu sve tu bježi i krši se. 263.

d) de coitu, *o ovnu.* Od podruge *(godine)* pak ovan se krši. J. S. Reļković 190.

KȐŠIV, *adj. koji se lako krši (lomi); pun krša. — U prvome značeńu postaje od* kršiti, *u drugome od* (3.) krš. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (keršiv, kršiv, koji se lasno krši ‚fragilis'; kršiv, krhat ‚fragilis'), *u Belinu* (‚fragile' ‚fragilis' 327b; ‚rompevole, fragile' ‚fragilis' 631b; kršiva mjesta ‚alpestro e alpestre, significa aspro, rigido' ‚silvestris' 66b), *u Voltiģijinu* (karšiv ‚fragile, spezzabile; scosceso' ‚gebrechlich; steinigt'), *u Stulićevu* (‚fragilis, incommodus, praeruptus'). — *Komp.:* kršivijî. *vidi u Belinu rječniku:* kršiviji ‚più fragile' ‚fragilior' 327b, *i u Stulićevu kod* kršiv.

a. *u prvom značeńu, krhak (u primjeru je metaforički, vidi* krhak, 1, b). Jesmo kršivi i nestanoviti. A. Georgiceo, nasl. 55.

b. *u drugom značeńu, krševit.* Upravi se putom toliko kršivijem i trudnijem. I. M. Mattei 41.

KRŠIVOST, *f. osobina čega što je kršivo. — Od* XVII *vijeka.*

a. *vidi* kršiv, a. O kolika jest ovd' kršivost čovičja! A. Georgiceo, nasl. 54.

b. *vidi* kršiv, b. — *U Stulićevu rječniku:* ‚rupes, scissura, locus praeruptus', *gdje je (ne dobro) tumačeno: kršivo mjesto, krš.*

KȐŠKÂŃE, *n. djelo kojijem se krška. — U Vukovu rječniku.*

KȐŠKATI, kȑškâm, *impf. dem.* kršiti. — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* kȑškâ). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (dim. v. kršiti).

a. *aktivno.* Kada budeš preko plota, čuvaj, ne krškaj. Nar. pjes. vuk. 1, 521.

b. *sa* se, *pasivno.* Zlatne se uzde trgaju, srebrna sedla krškaju. Nar. pjes. u Bosni. Đ. Šurmin.

KRŠĻA, *f. mjesno ime. ovako se zovu dva sela:* Kršļa nova *i* Kršļa stara *u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 53.

KȐŠĻÂK, kršļáka, *m.* čovjek od krša: ‚Kršļak je uvijek čvršći od pripoļca'. M. Pavlinović. Morati će nuđati kršļaku i primorcu. razl. spisi. 348.

KRŠĻÁNAC, Kršļánca, *m.* čovjek iz Kȑšļe, Kršļanin. V. Arsenijević. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* Kȑšļânâcâ.

KȐŠĻANIN, *m.* čovjek iz Kȑšļe. V. Arsenijević. — *Množina:* Kȑšļâni.

KȐŠĻÂNKA, *f.* žensko čeļade iz Kršļe. V. Arsenijević. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* Kȑšļanâkâ.

KȐŠĻANSKÎ, *adj.*

a. koji pripada selu Kršļi. V. Arsenijević.

b. *koji pripada Krsni (Maloj i Velikoj).* Kršļanska *(opština).* K. Jovanović 149.

KRŠĻAST, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* v. hridast.

KRŠĻAT, *adj.* neprocavćen. Slovinac. 1884. 31. — *vidi* 1. kršļav.

1. KȐŠĻAV, *adj. o drvetu što (n. p. od starosti ili od suše) slabo raste, te ispušta malene grane. — Miklošić ispoređuje češ.* krsati ‚deficere', *poļ.* karšlak, *kršļavo drvo, lit.* karszti, *starjeti, let.* karst, *snskrt.* kṛś ‚attenuare'; *misli se obično na* kršiti. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚im wachsthum zurückgeblieben, butt, verkümmert' ‚qui non juste excrevit'. cf. kržav, kržļav). Dub ovi granat i kitan, oni nag i kršļav *(metaforički).* A. Kalić 246.

2. KȐŠĻAV, *adj. pun krša. — U jednoga pisca Dubrovčanina (u kojega ima i* 1. kršļav). Putem hridnijem i kršļavijem. A. Kalić 491. — *Nije dosta pouzdano, isporedi* kršļast.

KRŠĻAVA, *f. vidi* kršļavina, a. — *U jednoga pisca našega vremena.* Nit' se čuje kršļava rebara. Osvetn. 2, 149.

KȐŠĻAVINA, *f. buka kod kršeńa; ostatak od čega što se raskršilo (u jedinom primjeru zgrada, dakle: razvalina).*

a. *prvo je značeńe u Belinu rječniku:* ‚strepito, che fa cosa che si rompe' ‚fragor' 712b, *i u Stulićevu:* ‚strepito che fa la cosa che si rompe' ‚fragor'.

b. *drugo je značeńe u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Nisu li se od razora solinskoga naresile tôke crkve preko mora, kršļavine prebrodile? J. Kavańin 164b.

KȐŠĻAVJETI, kȑšļavîm. *impf. postajati kršļav (vidi* 1. kršļav). — *U Stulićevu rječniku:* kršļaviti ‚vix crescere'.

KRŠĻE, *n. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 50.

KRŠĻINA, *f. komad. — Postaje od* kršiti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Gdi se Isusa shrańa tijelo u kršļino *(jamačno treba čitati* kršļini) svakoj cijelo. J. Kavańin 320a.

KȐŠĻIV, *adj. vidi* kršiv. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚fragile' ‚fragilis' 327b; ‚rompevole, fragile' ‚fragilis' 631b; ‚alpestro e alpestre, significa aspro, rigido' ‚silvestris' 66b; ‚sassoso' ‚saxeus' 643a) *i u Stulićevu* (v. kršiv). — *Komp.:* kršļivijî. B. Zuzeri 158. 341.

a. *vidi* kršiv, a. Sva ļudska su na svijet krka, sva kršļiva. J. Kavańin 487a. Trsti slabe

i kršļive. B. Zuzeri 130. Ako smo slabi i kršļiviji od ckla istoga, kako na hudobsko tako često nasrtańe nećemo se razkršiti? 341. Kršļivi*(ji)* jeste oda ckla istoga. 415. Slama ječmena kršļiva postane. I. Jablanci 80.

b. *vidi* kršiv, b. Jeda je krivina od puta, er jednijem je bio boļi i ravniji, gori druzijem i kršļiviji? B. Zuzeri 158. Koja bi te *(svitlost)* upravila u putu toliko kršļivu. Ant. Kadčić 254.

KRŠĻIVAST, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* v. bridast.

KRŠĻIVÔST, kršļivosti, *f. osobina onoga što je kršļivo. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,fragilità, fragilezza, l' astratto di fragile' ,fragilitas' 327[b]) *gdje se naj prije nahodi, i u Voltiģijinu* (karšļivost ,fragilità, frallezza' ,gebrechlichkeit'). Ako hoćemo mi s nogama hoditi po svemu svitu, nećemo najti da su dobra ovoga svita ništa; ali ako bodimo s pametjom promišļajući ńiovu kratkost, nestalnost i kršļivost, najti ćemo da su ništa. A. Tomiković, gov. 97.

KRŠNEROVAC, Kršnerovca, *m. ime pusti u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 132.

KRŠŃA, *f. kršeńe (u osobitijem značeńima). — Od* XVII *vijeka.*

a. *buka kod kršeńa — Između rječnika u Vrančićevu* (,fragor') *gdje se naj prije nahodi, u Mikaļinu (vidi kod* kršavina), *u Belinu* (,strepito che fa cosa che si rompe' ,fragor' 712[b]), *u Stulićevu* (1. v. kršļavina. 2. ,digitorum contorsio, convulsio ob vehementes dolores', *radi drugoga značeńa vidi kod* b). Šušńa od grma, kršńa od grana, praska od dubļa svud čuje se. J. Palmotić 320. Slijedi od plavi kršńa u tmini. I. Đorđić, pjes. 206.

b. *buka osobita kod kršeńa ruka (vidi* kršiti, 1, a, *c)).* Gdi je *(u paklu)* vaj smrtni, ki sved koļe, . . . srgbe, omraze, smeće i gńivi, škripńa od zuba, kršńa od ruka. I. Gundulić 236. Zaglušen škripńom zuba, kršńom ruka. B. Zuzeri 368. — *Stulli nije dobro razumio Gundulićev primjer, zato je napisao drugo značeńe (vidi kod* a).

c. *muka, bol tjelesni.* Pustit ću onijeh kijem ustresla s groznom ježńom trešńa ļuta bjese zglobe sve rastresla slaba tijela utrnuta, da kroz nijednu ne bi pomńu jaka izliječit ruka umrla nepristavnu kršńu i lomńu ka ih bjese smrtno strla. G. Palmotić 3, 129[b]. — *Po ovome primjeru ima u Belinu rječniku:* kršńa ,sbattimento, lo sbattersi' ,tremitus' 645[a] *gdje nije dobro tumačeno.*

KRŠŃÂK, *m. krsno ime i što mu pripada (i sam svečar). — Od* XVIII *vijeka.*

a. *krsno ime. — U Vukovu rječniku:* (u Hrvatskoj) krsno ime (t. j. svetac kojega ko slavi) ,der hauspatron' ,patronus coeles'. — *Vaļa da pripada amo ovaj primjer:* Al' mi nije do danguбe, jer znaš šta ga je danas kršńaka. D. Obradović, basne. 207.

b. *u Vukovu rječniku:* (u Bosni) krsni kolač ,ein kuchen so am tage des hauspatrones üblich' ,placenta honoribus patroni coelitis dicata'.

c. *u Vukovu rječniku:* veliki lonac u kome se kuva jelo o krsnome imenu ,ein grosser topf in welchem am tage des hauspatrones gekocht wird' ,olla major in qua die patrono coeliti sacro coquunt'.

d. *čovjek što slavi krsno ime. — Između rječnika u Vukovu:* (u Crnoj Gori i u Lici) vide svečar. — Svečar se u Bosni zove kršńak. M. Đ. Milićević, slave. 31. U oči krsnoga imena domaćin kršńak . . . Bos. vila. 1887. 184.

KRŠŃAVÎ, Kršńavôga, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 265. — *isporedi češ.* kršňavý, *ļevoruk.*

KRŠOTINA, *f. u Stulićevu rječniku:* v. kršina. — *nije dosta pouzdano.*

KRŠÒVIT, *adj. vidi* krševit. — *Od* XVIII *vijeka (u naj starijem primjeru u metaforičkom smislu: mučan).* Svrhu stvari ženidbeni koje su među ostalim veoma mučne i kršovite. M. Dobretić 490. Zašto je ovako naša Hercegovina odveć brdovita i kršovita? Nar. prip. vrč. 75. Odosmo Kčevu kršovitu. Pjev. crn. 242[a]. Kršovita i skoro nepristupna brda. S Ļubiša, prip. 1.

KRŠTATI, krštam, *impf. krstiti (kao impf. prema pf.* krstiti). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* krьštati, *rus.* крещать. — *U kńizi pisanoj* XVI *vijeka crkvenijem jezikom i u dva pisca čakavca (u kojijeh je* -šć-) XVI *i* XVII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (krьštati ,baptizare'). Ne krьštati se. Glasnik. 10, 248. Koji se kršća. Š. Budinić, sum. 62[b]. Ter počne kršćati Lucila. P. Hektorović (?) 122 — *Mogao bi pripadati amo i koji primjer kod* krstiti *u kojemu je imperfekat.*

KRŠTÁVÂŃE (kršćávâńe), *n. djelo kojijem se krštava (kršćava). — U Vukovu rječniku* (kršćavańe). Ovo krštavańe Jovana koji stajaše na sumedi oba zavjeta. Đ. Daničić, pisma. 313.

KRŠTÁVATI, krštâvâm, *impf. vidi* krštati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* krštávajû, *u aor.* krštávah, *u ger. praes.* krštávajûći, *u ger. praet.* krštávâvši, *u part. praet. act.* krštávao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing. — U Vuka i u jednoj narodnoj pjesmi svagda je* -šć-: kršćávati, *jer nije stara riječ; Daničić piše* -št-. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (kršćavati ,taufen' ,baptizo').

a. *aktivno.* Zašto dakle kršćavaš? Vuk, jov. 1, 25. Ja kršćavam vodom. 1, 26. Isus sam ne kršćavaše, nego učenici ńegovi. 4, 2. Kad stadoše Hrista kršćavati. Nar. pjes. petr. I, 36. — Kojo znači mjesto gdje je krštavao Jovan na Jordanu. Đ. Daničić, pisma. 313.

b. *sa* se. Što se kršćavaju mrtvijeh radi. Vuk, pavl. 1kor. 15, 29. — Za to što su se u ovaj dan krštavali neznabošci. Đ. Daničić, pisma. 155.

KRŠTEN, *adj. koji pripada kršteńu. — Uprav je part. praet. pass. od* krstiti *(vidi* krstiti, 2). — *Radi* -št-, -šć-, -st- *vidi* krstiti, 2. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (vidi kod* a)), *u Stulićevu (vidi kod* b)), *u Vukovu* (kŕšteni, n. p. kum ,tauf-pathe' ,baptismalis'). — *Kaže se n. p.:*

a. *o vodi. — Između rječnika u Mikaļinu* (kŕštena voda, voda blagosovļena ,aqua lustralis, aqua benedicta') *i u Stulićevu* (kŕštena voda ,aqua lustralis'). Naj prije se operi u vodi kršteni. M. Vetranić 2, 219. Daj vode kŕštene. N. Naļešković 1, 273. Okropi se krštenom vodom. M. Držić 187. Milica, nu da' malo kŕštene vodice. 396. Stavivši vodu krštenu polak sebe. A. Gučetić, roz. mar. 84. Vodom krštenom. M. Orbin 89. Krštenu vodu u Koloriņu lijeva. Prošo je s vodom krštenom. (Z). Poslov. danič. Voda kŕštena. B. Leaković, nauk. 170. — Razmuti u kršćenoj vodi. J. Vladmirović 43. — Kad se pokropiš vodom krstenom. B. Kašić, nač. 94.

b. *o kamenici, studencu (krstionici). — Između rječnika u Stulićevu:* kŕštena kamenica ,fons sacer (apud Christianos)'. S studenca kršće-

noga. I. J. P. Lučić, nar. 48. — Koje su dignuli s kladenca krstenoga. B. Kašić, rit. 7.

c. *o kumu i kumstvu.* Kum kršteni. A. Bačić 292. Da kum kršteni može biti na krizmi kum. J. Banovac, razg. 219. Kum kršteńa oli kršteni jest oni, koji drži dite na krstu. M. Dobretić 40. Kum ima biti drugi izvan krštenoga. 59. I oglobi kuma vjenčanoga, vjenčanoga ili krštenoga. Nar. pjes. vuk. 2, 2. Na svojega krštenoga kuma. 2, 160. *vidi i u Vukovu rječniku.* — Ńeko ima prijateļa svoga, ńeko svoga kuma kršćenoga. Osvetn. 3, 69. — Da ja idem na kršteno kumstvo. Nar. pjes. vuk. 4, 15. Zove ńega na kršteno kumstvo. Pjev. crn. 60b. Nema kumstva bez krštena kumstva. P. Petrović, gor. vijen. 40. Mokro kumstvo znači kršteno. V. Bogišić, zborn. 376.

d. *o imenu.* Ime kršteno prominivši. A. Kanižlić, kam. 3. Ne zovu ga krštenim imenom. Nar. pjes. herc. vuk. 31. Tako da se mnogima kršteno ime slabo i zna izvan kuće i rodbine ńegove. Vuk, odg. na laži. 28. Nadimak (ime osim krštenoga imena, koje u Crnoj Gori gotovo svaki čovjek ima). Vuk, nar. pjes. 1, 499. Po svoj prilici mu je kršteno ime bilo Nikola. 3, 448. Da se pišu po očinomo krštenom imenu. živ. 94. Putnik stane kazivati, da mu je kršteno ime Šćepan. S. Ļubiša, prip. 91. — Ńihovo ime kršćeno. Ant. Kadčić 138.

e. *o pismu ili listu, vidi* krštenica. — *U Vukovu rječniku:* krštenô pismo (u vojvodstvu), vide krštenica. — ‚Dajte mi izvadite kršteni list‘. J. Bogdanović.

f. *o znameńu (ne zna se što je).* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Na ruci mu kršteno zlameńe. Nar. pjes. juk. 392.

g. *o zdravici.* Došla kćeri na kumstvo i primila krštenu zdravicu. M. Pavlinović, razg. 88.

KRŠTÈNICA, *f. postaje od* kršten *nastavkom* ica, *i ima ńekoliko različnijeh značeńa.* — *Radi* -št-, -šć-, -stj-, -st- *vidi kod* krstiti. — *Od* XVII *vijeka (vidi kod* c).

a. *kršteno žensko čeļade; kršćanka.* — *isporedi* krštenik, a *i* b. — *Između rječnika u Voltiģijinu (griješkom* kerščenica ‚Cristiana‘ ‚eine Kristinn‘) *i u Stulićevu* (kršćenica, v. krstjanka; krštenica ‚quae fuit sacro fonte abluta‘). I u tom gradiću bihu kršćenice poštene i Božje dobre službenice. Oliva. 18. Kŕštènica, žensko čeļade kršteno. ‚To zna svaka krštenica‘. u Lici. V. Arsenijević.

b. *žensko čeļade koje se krsti ili će se krstiti.* — *isporedi* krštenik, c. — *U Stulićevu rječniku:* krstenica *(oblik je posve nepouzdan)* ‚sacro fonte abluenda‘.

c. *vidi* krstionica. — *Između rječnika u Mikaļinu (vidi kod* krstinica) *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (krštenica ‚fonte dell' acqua santa dove si battezza‘ ‚fons aquae lustralis‘ 323a), *u Voltiģijinu* (karštenica ‚battistero‘ ‚taufstein‘), *u Stulićevu* (krštenica ‚fons sacer‘). Prvo nego pristupi k kršćenici, ima reći zakletvu. L. Terzić 170. Udiļ pak kum ili kuma ili obadva zajedno iz svete kršćenice dvižu dite. 172. Vodom vrutka iz krštenice. J. Filipović 3, 19b. Crkva i današni dan blagdano blagoslivja krstjenice u veliku subotu pred duhove. Blago turl. 2, 205. Uče s. otci, da jest bio običaj u staro doba zatapat do trikrat u vodu krstjenice čeļade tkoje se krstijaše. 2, 207. Kršćenice nije im bilo dopušćeno imati nego u poglaviti parokijanski crkva. A. d Costa 1, 47.

d. *list kojijem župnik svjedoči da je ko kršten.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (kŕštènica ‚der taufschein‘ ‚literae baptismales‘ *s dodatkom da se govori u Zadru).* Krštenica, kršteni list, kršteno pismo ‚taufschein‘ ‚fede battesimale‘. B. Petranović, ručn. kń. 35. Krštenica ‚taufschein‘. Jur. pol. terminol. 500.

e. kršćenica, kńiga u koju se pišu kršćeńa. M. Pavlinović.

f. *u jednom primjeru* XVIII *vijeka ne zna se, znači li kršteńe ili je isto što* krstionica *ili je značeńe kao kod* d *ili je ono što se plaća parohu za kršteńe.* Za krštenice što stoji dati. Glasnik. II, 3, 173. (1712).

g. krštenica, gdje se među cijepcima niti osnove još jedanput križaju. I. Kršńavi, list. 44. — *Postaje od* krstiti *(prekrštavati, prekrižati) u prenesenom smislu.*

h. *ime biļci, vidi* crń, 2, crńevac. Prunella vulgaris L. J. Pančić, flor. biogr.² 455. Zora. 1879. 196. — *vidi i* krstenica.

i. Krštenica, *ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Vinograd u Krštenici. Sr. nov. 1872. 636.

KRŠTÈNÎK, krštenika, *m. postaje od* kršten *(part. ili adj.) nastavkom* ik. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kȑštenîče, kȑštenîci. — *Radi* -št-, -šć-, -stj-, -st-, *vidi kod* krstiti. — *Od* XVI *vijeka.*

a. *muško čeļade kršteno.* — *Između rječnika u Stulićevu* (krštenik ‚qui sacro fonte fuit ablutus‘) *i u Daničićevu* (krьštenikь ‚baptizatus‘). Sakrament od potvŕjenja imaju prijeti kršćenici. Naručn. 15b. Krijepi svoje krstjenike *(Kvirin biskup).* J. Kavańin 304a. Kŕštènîk, krštenika, muško čeļade kršteno. u Lici. V. Arsenijević.

b. *vidi* kršćanin. — *Od* XVI *vijeka (osobito po sjeverozapadnijem krajevima), a između rječnika u Bjelostjenčevu:* kršćenik, t. j. Kristušev (‚Christussev‘) ili Isukrstov naslednik ‚(voce turc.)‘ kaur ‚Christianus, Christi cultor‘; *u Voltiģijinu:* karštenik ‚Cristiano‘ ‚Krist‘; *griješkom* kerščenik ‚nom cristiano, battezzato‘ ‚ein Krist‘; *u Stulićevu:* kršćenik, v. Krstjanin. Vêra u kršteniku stanovêta biti imajet. Š. Budinić, sum. 27b. Kršćenici veseļahu se. F. Vrančić, živ. 39. Gdi *(u Antiokiji)* učenici bihu prozvani kršćenici. F. Glavinić, cvit. 20b. Kršćeniki kćere svoje na službu heretikom daju. 260. Ω našemu nevoļnomu staniju podь gospodomь, koju sami čujete kakvi su nami krьšćenikomь *(radi ovoga primjera vidi kod* kršćanski, 1, a). Mon. serb. 560. (1618). Ne možemo se načuditi, kako to naši sužńi a vaši kršćenici mogu prosti biti. Starine. 11, 98. *(oko* 1655). Ja nisam nevirnik nego sam kršćenik. 106. (1662). Drugo pregańanje kršćenikov. P. Vitezović, kron. 35. Zato kršćeniki, toga se čuvajte. Jačke. 182. Neka vjeru tvrde vjerenici, a vojuju za krst krštenici. Osvetn. 2, 89. Pa rekoše da j' i svetom ocu žao bilo što kršćani biju kršćenike. 3, 94.

c. *čovjek koji se krsti, ili će se krstiti.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (krstenik ‚chi deve battezzarsi‘ ‚baptizandus‘ 133b) *i u Stulićevu* (krstenik ‚sacro fonte abluendus‘). Za krstenika na upitanja odgovore. B. Kašić, rit. 10. Upita imenom osobitim kršćenika, odgovarajući kum misniku. L. Terzić 171. Kad krstionik izliva vodu na glavu krstjenika, ima i izreć formu. Blago turl. 2, 207. Kada se kršćenik oplače. A. d. Costa 1, 131.

KRŠTENIŠTE, *n. vidi* 2. krstionik. — *isporedi* krstionica. — *Samo u Stulićevu rječniku: griješkom* krstenište ‚locus ubi Christicolae sacro fonte abluuntur‘.

KRŠTENIŠTVO, *n. vidi* kršteniště. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka (pisano* krsteničtvo, *radi -st- vidi* krstiti, 2). Ima se krstiti u crkvi ili u krsteničtvu. B. Kašić, rit. 20. — *nepouzdano.*

KRŠTENSKÎ, *adj. koji pripada kršteńu.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Poslija krštenskoga opranja. I. Ančić, vrat. 212.

KRŠTÈŃAČA, *f. vidi* krštenica, d. Krštèńača, krsteno pismo, cf. krstenica. (Narodno). S. Novaković.

KRŠTÈŃÂK, krštèńáka, *m. vidi* krštenik, a. — *isporedi* pokršteńak *radi oblika.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* krštenik). Kršteńe od Ivana umišļeno . . . ne udjelivaše kršteńacima prošteńe grijeha. S. Rosa 54a.

1. KRŠTÊŃE, *n. djelo kojijem ko krsti ili se ko krsti.* — *vidi i* 2. kršteńe. — *Stariji je oblik s* -nje. — *Radi* -št-, -šć-, -stj-, -st-, *vidi* krstiti. — *Između rječnika u Vukovu* (kr̀štêńe *i* kr̀šćêńe ,das taufen' ,baptizatio'). Hoće znat, tko ti je na krštenju bio. M. Držić 303. S čijem na krštenje, s tijem u grob. (D). Poslov. danic. Poslije krštenja. S. Margitić, ispov. 1. Ti si se na kršteńu po tvom kumu odvrgao svita, tvoje puti, i djavla. J. Banovac, razg. 92. Na kršteńu nazvan Nicetom. A. Kanižlić, kam. 1. Bi imenovan na kršteńu Stipan. And. Kačić, razg. 68. *(Majka)* svoga sinka šaļe na kršteńe. 92b. Jesi li ti rekla na krsteńu da viruješ u jednoga Boga . . . ? M. A. Reļković, sat. D6b. A kada je bilo na kršteńu, kum je staru majku zapitao. Nar. pjes. vuk. 1, 560. A sinove šaļe na kršćeńe. Nar. pjes. juk. 41. — *Radi ovoga primjera vidi* krstiti, 1, b. Dan krstjenja crikve. Kapt. seń. ark. 2, 79.

2. KRŠTÉŃE, *n. prvi sakramenat kojijem čeļade postaje Hrišćanin ili Kršćanin* — *isporedi* 1. krst, 3. — *vidi i* 1. kršteńe *(teško je razlikovati u svijem primjerima jedno od drugoga).* — *Stariji je oblik s* -nije *i* -nje. — *Radi* -št-, -šć-, -stj-, -st- *vidi kod* krstiti. — *Riječ je stara (u ovome značeńu), možebiti i praslavenska, isporedi stslov.* krьštenije, *rus.* крещеніе *češ.* krtění. — *Između rječnika u Mikaļinu* (karštenje, krštenje ,baptismus, baptismum, baptisma'), *u Belinu* (krštenje ,battesimo' ,baptisma' 133b), *u Bjelostjenčevu* (kršćeńe, v. krst), *u Stulićevu:* krsćeńe ,sacra ablutio (baptismum)', *u Vukovu* (kr̀stéńe ,die taufe' ,baptismus'), *u Daničićevu* (krьštenije ,baptisma'). — *sa* -št-. Postavi me velijega župana, narećenago vь svetémь krьšteni(ji) Stéfana Nemańu. Mon. serb. 4. (1198—1199). Pripovijedajuće kŕštenje od pokore u odpuštenje grijeha N. Rańina 19b. luc. 3, 3. Po krštenje, koje na sebi nosim. M. Držić 316. Da koje dijete umre bez krštenja. S. Matijević 91. Morete li krsteńem krstiti se, kojim se ja krstim? A. Bačić 278. Kršteńe jest sakramenat. 279. Kršteńe, krizma, eukaristija, pokora . . . J. Banovac, razg. 199. Naj prvo vaļa znati da je kršteńe od tri vrste: krvavo s kojim su se krstili mladinci . . .; drugo je kršteńe plamenito ili od užgańa, kada tko ne mogući primiti kršteńe vode, ima żeļu krstiti se . . .; treće kršteńe vodeno . . . J. Banovac, razg. 210—211. U Jordanu, ovi isti dan kad primi od Ivana kršteńe. F. Lastrić, test. 60a. Kršteńem imam krstiti se. 150a. Jedan Gospodin, jedna vira, jedno kršteńe. A. Kanižlić, kam. 1. Primio je kršteńe od jednoga episkopa. 145. Budimir po hotińu otca svoga primi sveto kršteńe. And. Kačić, razg. 22. Zlamenujte moje birmance zlamenjem svetoga krsteńa. M. A. Reļković, sabr. 32. Kojijeh odlučiste držati na sveti vrutak kršteńa. J. Matović 156. Ončas mu podaju kršteńe. 169. Da bi se kršteńe služilo i davalo. 172. Prvo se kršteńe zove vodno, to jest koje se čini s vodom . . .; drugo se zove ogńevito oliti żeļno . . .; treće se zove krvno . . . Kršteńe vodeno jest pravi sakramenat. M. Dobretić 22. Očito kršteńe s kojim kršćaše i koga pripovidaše sveti Ivan Krstiteļ. 24. Kršteńe żeļno oli pokorno. 24. Od kršteńa podpunoga koje daje parok iliti župnik. 43. Kršteńa očitoga, proslavnoga i sa svim svojim običaji. 43. Za predaje što bi, to predade; za kršteńa što bi, to iskrsti. Nar. pjes. vuk. 4, 151. Kad dijete bješe od kršteńa. Pjev. crn. 280b. Ne znamo se, al' se poznajemo po kršteńu i po vjerovańu. Osvetn. 2, 13. Naša krvca za naše kršteńe. 3, 151. — *sa* -šć-. Pripovidajući kršćenje pokorno za odpušćenje grihof. Bernardin 7. luc. 3, 3. Kršćenije od sv. Ivana. Naručn. 3a. Krstjani jesu preporojeni vodu kršćenija. Korizm. 40a. Besede s kimi je sv. kršćenije i krst naredil. Kateh. 1561. 10. Tako crikva ima kršćenje proti grihu narodnomu. F. Glavinić, cvit. 447a. S svetimi sakramenti kršćenja i pokore. P. Radovčić, ist. 29. Zaklińam vas s porodjenjem Gospodina našega Isukrsta, kršćenjem i glasom s neba govorećim. L. Terzić 292. Da se brez kršćeńa saranit ne mogu. M. Zoričić, zrc. 177. Kršćeńe i vjenčańe svršuju popovi po kućama. Vuk, dan. 2, 108. — *sa* -stj-. Brez krstjenja. I. T. Mrnavić, ist. 23. Ne imijući svetoga krstjenja. 40. Pak zajedno pridi š ńimi, ter krstjenje ovo primi. P. Hektorović (?) 124. Kraļ kip počastje to smlati' je svojim krstjeniem. J. Kavańin 302a. Što bi bio dotekao po krstjenju vodenomu. Blago turl. 2, 205. To se zove krstjenje krvavo. 2, 205. — *sa* -st-. *u svijeh je pisaca jamačno pisarska ili štamparska pogreška, osim Kašića (vidi* krstiti, 2) *i Ant. Kadčića, i možebiti dvoju Filipovića.* Uščuvaj krstenje. B. Kašić, rit. 41. Primi sveto krstenje. per. 110. Pokle tvoje odlučenje spravno jest jur na krstenje. P. Hektorović (?) 120. Neka se dica nose na krsteńe medu osam dana. J. Banovac, razg. 195. Voda na krsteńu nije naravno zlameńe milosti Božije. 198. Svetim krsteńem oprani. J. Filipović 1, 35a. U krsteńu jest dvostruko kumstvo. P. Filipović 20. Kada tko drugoga drži na krstenju il' na krizmi. F. Lastrić, test. 331a. Imamo: 1. krsteńe u svetomu Matiju . . . Ant. Kadčić 112. Krsteńe: 1. od vode; 2. od plamena; 3. od krvi. 124. Ispovijedam jedno krsteńe. J. Matović x. Jedna vjera, jedno krsteńe. 16. Da bi se služilo u krsteńu s imenom oca i sina i duha . . . 78—79.

KRSTIONICA, *f. vidi* krstionica. — *U dva pisca* xviii *vijeka.* Kad se dite donese krštionici za primit krsteńe. F. Matić 83. Koja se *(voda)* uzdržuje u svetomu vrutku, to jest u krštionici. J. Matović 144. Stojeći prid istijem vrutkom kršteńa to jest krštionicom. 174.

KRŠTOFOR, *m. vidi* Krstofor. — *U pisaca čakavaca* xv *i* xvi *vijeka.* V vrime kneza Krštofora. Mon. croat. 156. (1493). Knez Krštofor. 232. (1527). Ot Krštofora sluge svojego. Š. Kožičić 20b. Presvetlomu Krštoforu . . . Postila. (posveta 1).

KRŠTOS, *vidi* Krstos.

KRŠUL, *m. ime muško.* — xv *vijeka.* Fratar Kršul. Mon. croat. 51. (1422).

KRŠUĻICA, *vidi* kržuļica.

1. KŔT, *adj. vidi* krhak *i* 1. krhat. — *Očito je po obliku i po značeńu ista riječ što* 1. kr-

hat, *jer se nalazi samo u onijeh pisaca i u onoga dijela našega naroda što ne izgovaraju* h. *trebalo bi uprav da je nom. sing. m. u ovijeh* křat, *ali se lako shvaća da se od oblika bez* h *načinio sadašńi oblik za onaj padež* kȑt *(isporedi kod* krhak). *Miklošič ne misli ovako, nego da je* krt *od praslavenskoga* kъrtъ, *kojemu nema potvrde u drugijem jezicima, i isporeďuje got.* hardu *i grč.* κρατύς (Vergl. gramm. I², 247) *a poslije let.* kurtet ,holzig oder schwammig werden'. — *Od* xvii *vijeka (samo u pisaca koji ne umiju izgovoriti* h), *a izmeďu rječnika u Vukovu* (1. krto meso ,das fleisch allein mit ausschluss des fettes' ,carnes excepto adipe', cf. krtina. — 2. n. p. drvo, gvožde ,spröde, unbiegsam' ,durus, fragilis').

a. *vidi* 1. krhak, a. *u ovom je primjeru takovo značeńe, premda je u prenesenom smislu (vidi* c), *jer se isporeďuje s trskom:* Nemoj se naslańati na jedan štap od trske, i krt takov jest čoek umrli. M. Radnić 375ᵇ. *vidi u Vukovu rječniku (pod* 2).

b. *uopće, koji ne traje, jer se na koji mu drago način uništuje.* Svršuje se kakono krta hartija. M. Radnić 132ᵃ. Poznaj da si od mesa i nemoj se zaboraviti od krta lisa od koga si zametnut. 362ᵃ.

c. *u prenesenom smislu, vidi* krhak, 1, b. Imaš nedoskutica i pomańkańa kakono čovik grišnik i krt. M. Radnić 53ᵃ. Krto i za malo jest utješeńe ļudsko. 321ᵃ. Nasladeńa svitovńa jesu krta kakono caklo. 365ᵇ.

d. *o mesu (što je za jelo) na kojemu nema pretila, tustine. tako se kaže po svoj prilici, jer je meso tvrďe nego tustina i drobi se više, isporedi* krhak, 1, d. — *U Vukovu rječniku.*

2. KRT, *f. vidi* 3. krt. — *Samo na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Bili su oči (u mojemu) krti slijepe (grijehu mnogu), pomankanju a u tuďemu Argi i Linčei rijet se mogu. B. Betera, ćutj. 45.

3. KȐT, *m.* Talpa europaea L., *ńeka životińa.* — *isporedi* 2. krt *i* krtica. — *Akc. se ne mijeńa.* — *Riječ je praslavenska* (krьtъ), *isporedi stslov.* krъtъ, *rus.* кротъ, *češ. i poļ.* kret. — *Izmeďu rječnika u Belinu* (,talpa, animale noto' ,talpa' 721ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (,talpa'), *u Jambrešićevu* (,talpa'), *u Voltiģijinu* (kart, kartica ,topo, talpa' ,maulwurf'; krt, v. kart), *u Stulićevu* (,talpa'). Primijeniti se može laža krtu koji pod zemļom žive. Zborn. 5ᵃ. Blaga ka skupac sve kupi, kako krt u rupi ki stoji od zemļe. D. Rańina 108ᵇ. Ije zemļu kako krt. (D). Poslov. danič. *i u naše vrijeme u okolini dubrovačkoj.* P. Budmani.

KȐTAK, kȑtka, *adj. vidi* krhak, krhat, krhtak, kritak, krt. — *Jamačno je ista riječ što* krhtak. — *Samo u jednoga pisca* xvii *vijeka koji ne izgovara* h, *a izmeďu rječnika u Mikaļinu* (krtki, v. krhti) *i u Stulićevu* (v. krhac).

1. *adj.*

a. *vidi* krhak, 1, a. Štap od trske je šupaļ i krtak. M. Radnić 181ᵃ.

b. *vidi* krhak, 1, b. Divice krtke i slabe. M. Radnić 237ᵃ. Korisno za mladića jest ako od svoje krtke mladosti uznosi svrhu svojije pleća jaram Isukrsta. 555ᵇ. Imaj vazda na uspomeni da si krtak i grješnik. 445ᵇ.

2. *adv.* kȑtko. — *Samo u jednom primjeru u kojemu kao da znači: čvrsto.* Gospodin razlučuje od zabavļeńa izvańije one koje krtko ļubi. M. Radnić 490ᵃ.

KȐTAN, *m. u Vukovu rječniku:* vide [krcan] sukalo *s dodatkom da se govori u Srijemu.*

KRTAŃ, krtáńa, *m.* ime bari obrasloj šibļem (u bosanskoj krajini). M. Ružičić.

KRTELE, *f. pl.* ime ńivi. Lukavac kod Slatine. D. Hirc.

KRTEŃÂCI, krtеńákâ, *m. pl.* scrophula. L. K. Lazarević iz Šapca.

KRTEZ, *m. ime muško.* — xiv *vijeka.* Dêdь imь Krьtežь Prьvošь. Dečanske hris. 35.

KȐTICA, *f. vidi* 3. krt. — *Uprav je deminutiv.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȑtîcâ. — *Od* xvii *vijeka, a izmeďu rječnika u Mikaļinu* (kartica, krtica, slijepi miš ,talpa') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (,talpa, animale noto' ,talpa' 721ᵇ), *u Voltiģijinu (kod* krt), *u Stulićevu* (v. krt); *u Vukovu:* ,der maulwurf' ,Talpa [europaea L.]'. Kako krtica crna i slipa. I. Ančić, ogl. 95. Kakono krtice pod zemļom. M. Radnić 300ᵃ. More se prilikovati zlotja od laži krtici. P. Posilović, cvijet. 133. Da jest krtica živina prilakoma. nasl. 21ᵃ. Da veće ne budemo slijepi kano krtica zemaļska želeći. S. Margitić, fala. 1. Slipe krtice, otvorite oči. J. Banovac, pred. 98. Artabu kraļu drago bijaše slipe krtice loviti. pripov. 66. Razumite li, o krtice gluhe? 143. Ne pipamo ji samo oćućenjem zdvorańim, kao krtice . . . F. Lastrić, test. 61ᵃ. Kao krtice zakopani u brigah zemaļskih ruju. A. Kanižlić, bogoļubn. 154. Zemļa od krtica izrovana. I. Jablanci 35. Zvao te je, molio te je, . . . a ti od krtice slipiji . . . ļubio si bolest. Ð. Rapić 69. Krtica biži duboko pod zemļu. 258. Tada će baciti čovjek idole svoje . . . krticama i slijepijem mišima. Ð. Daničić, isai. 2, 20. Bog mu ga je *(sina)* pretvorio u krticu, i odsudio da do veka rije ispod zemļe. M. Ð. Milićević, opšt. 30. Kao krtice vredni i radini. M. P. Šapčanin 1, 141. — *I kao prezime.* Schem. segn. 1871. 110. *i u Dubrovniku.* P. Budmani.

KȐTIČŃÂK, *m. gomilica zemļe što izrije krtica.* — *U Vukovu rječniku:* ,der maulwurfshügel, maulwurfshaufen' ,cumulus terrae a talpa aggeratus'. cf. krtorovina.

KRTIĆ, *m. a)* komadić; *b)* djelić stroja, razglavļena n. p. sata. M. Pavlinović.

KRTIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Hercegovini.* Statist. bosn. 117.

KRTIJAŠI, *m. pl. vidi u Daničićevu rječniku:* Krьtijaši, selu Jelšanici koje car Lazar dade Hilandaru bješe zaselak ,Ðurďevićь na čemu su sedeli Krьtjaši'. G(lasnik). 11, 139.

KRTIL, *m. vidi* krto. — *U Vrančićevu rječniku:* ,calathus; canistrum', *i u Bjelostjenčevu:* v. korpa. — *U oba dva je pisano* kartil, *te se ne zna, treba li čitati* kartil *ili* krtil: *u Vrančićevu* ar *stoji obično za* ŗ, *ali ne u Bjelostjenčevu, ali može biti da je Bjelostjenac i uzeo ovu riječ iz Vrančićeva i zlo je pročitao (kod* košara *Bjelostjenac piše* kratil).

KRTILAC, krtilca, *m. dem.* krtil. — *U Vrančićevu rječniku:* kartilac ,quasillus'.

1. KRTȊNA, *f. krt, krtica; krtičńak.* — *U prvom smislu može biti augm.* krt; *a drugome može biti apstraktno ime od* krt *ili uopće materijal u svezi s* krt. — *U naše vrijeme.*

a. *krt (vidi* 3. krt), *krtica.* — *Izmeďu rječnika u Stulićevu* (v. krt) *i u Vukovu* (vide krtica). Krtina ispod zemļe ide pa opet ne može da se sakrije. Nar. posl. vuk. 162.

b. *krtičńak.* Krtina, krtičńak, krtorovina. u Lici. V. Arsenijević. Krtina ,cumulus terrae a talpa aggeratus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud.

ifortsg. 32. — *Ima i u Stulićevu rječniku:* v. grobište *s dodatkom da se nahodi u nekakva pisca Đ. Grisića Dubrovčanina; može biti da su metaforički shvaćeni grobovi kao krtičnaci.*

2. KRTÌNA (kȑtina), *f. krto meso. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* krtına (kȑtina) ,das fleisch, mit ausschluss des fettes' ,carnes excepto adipe'. Krtina, umbuo. Slovinac. 1884. 95.

KȐTINAČKÎ, *adj. koji pripada selu Krtinskoj.* Krtinačka *(opština).* K. Jovanović 101.

KRTINE, *f. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 60. — *Radi imena* Krtine *selu u Hercegovini* (S. Novaković, obl. 25) *vidi* Krtińe.

KȐTÎNSKÂ, *f. ime selu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* K. Jovanović 104.

KȐTIŃA, *f.* Krtìńa, veliko poļe u Blatu *(na Korčuli)* obrađeno lozom i maslinom. Slovinac. 1882. 187.

KRTINAČA, *f. mjesno ime.*

a. *pasta u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 137.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom* Zemļa zvana Krtińaca. Sr. nov. 1867. 303.

KȐTIŃÂK, *m. vidi* krtičńak. — *U jednoga pisca Slavonca* xviii *vijeka.* Jednim trudom krtińake rušiš, ravnaš, da jos i mravince tušiš. J. S. Reļković 126. I nastoje krtińake rušit, premda neće krtice potušit. 305.

KRTIŃE, *n. ime selu u Hercegovini.* Statist. bosn. 107. — *isporedi* Krtine.

KȐTITI, kȑtîm, *impf nalazi se na jednom mjestu* xv *vijeka u pisca čakavca sa značeńem mučiti:* Jere se navraća pecal ka ga krti. M Marulić 10; *u jednoga pisca Slavonca* xviii *vijeka u kojega znači: lomiti ili mrviti:* S tog u vrime ńu *(zemļu)* dubriti kini, pruži pluga i na sitno krti, da se sime pod zemļu uprti. J. S. Reļković 175; *u drugom primjeru istoga pisca stoji sa se, refleksivno, i znači što i mučiti se, te može biti isto što* lomiti se *u prenesenom smislu:* I *(diva)* što znade to baš silom radi, jer ju vikla bezposlenost sladi, koju neće ostavit do smrti, jer se mlada poslujuć ne krti. 155; *u naše vrijeme u Dalmaciji:* Krtiti, u komade lomiti: ,Krti šumu, da je mećemo na vatru'. M Pavlinović. — *sad se ne zna, koje bi bilo starije značeńe: moglo bi biti i lomiti (u Marulićevu primjeru u metaforičkom smislu), ali ima i malorus.* корпыти, *mučiti (subjekat je nešto što se vrlo želi:* мене щось корпыть, *rus.* корпить, *boļeti (i silno želeti, ali može biti ono malorusko), poļ.* korcić, *boļeti, gristi (i* karcić, *krotiti). ako je dakle naša riječ praslavenska, starije bi značeńe bilo mučiti (trebalo bi dodati da se u prvom primjeru Reļkovićevu može pomisliti na srodnost s* 3. krt). — *Posve je druga riječ* krtjeti *(vidi).*

KRTJEŠIĆ, *m. prezime. —* xiv *vijeka. — Između rječnika u Daničićevu* (Krьtěšićь). Priboje Krьtěšićь. Spom. sr. 2, 26. (1369—1376).

KRTJETI, kȑtîm, *impf. oklijevati. — Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* krtimo, krtite *i u ger. praes.* krtéći. — *Drugo je* krtiti *(vidi). — U Dubrovniku od* xvi *vijeka (vidi i kod* 2, a), *a između rječnika u Belinu* (,tardar, indugiare in neutro' ,moram facere' 722b) *i u Stulićevu* (krtiti *i* krtjeti, v. krsmati).

1. *aktivno.*

a. *uopće.* Ti se sprav' i hodi, ne krti veće sad. M. Vetranić 2. 175. Da ne stoji, da ne krti. G. Palmotić 2, 230. Ne stoj, čas ne krti. P. Kanavelić, iv. 529. Odi krtjet već mi nije, za vidjet ga letim k ńemu. A. Gleđević 275b. Veselo, prisrićni slipče, nu što krtiš, što čekaš? kaži svoje požude. A. d. Bella, razgov. 68. Ali pedepsa iz desnice Benediktove ne krtje. I. Đorđić, ben. 173. Vi, gospode, kad zovete godišńicu, ako se ogluši, ako krti i odmiće, nije trijeba da izgovorim što joj rećete. B. Zuzeri 93. Od udate ka se prti, od djevojke ka se vrti, od djetića kino trti i od službe koja krti da ukloni nas Bog do smrti. (Z). Sve što pa(s) krti sve na svom repu. (Z). Poslov. danič. Vjerne druge Božje majke, što činite? što krtite? A. Kalić 462. Ah! stavi se pokajana, da nebeski to su svjeti, da u Solimi nejma stana, ni da bude već krtjeti, nego da jom je otit sila. N. Marči 40. *u Dubrovniku dan današńi može značiti što i* drijemati, kuńati. P. Budmani.

b. *s infinitivom.* Ustaviti krv ne krti. P. Kanavelić, iv. 303 Tko kad pade miso upravļa dignut se ončas i ne krti. B. Betera, ćutj. 29. S kijem se stučit ti ne krti. I. Akvilini 119. Krti doć ńegov gospodar. S. Rosa 139a. Ļubav pokorna, koja tuži, cvili i kaje se što je krtjela toliko ovemu srcu sa svijem darovati se. I. M. Mattei 69.

2. *sa se.*

a. *refleksivno s istijem značeńem kao i aktivni glagol.* Nišć se ne krtivši *(može se čitati i* krativši) pojde v Belgrad. Š. Kožičić 57b. Ti se krtiš u ń uljesti. A. Kalić 243.

b. *pasivno bez subjekta.* Neka se ovdi već ne krti. G. Palmotić 3, 26b.

KȐTŃAK, *m vidi* krtičńak. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Krtńaci i mravńaci. I. Jablanci 36.

KȐTÔ, krtòla, *m. nekakva kotarica. — Od lat.* cartallus. — *isporedi* krtil. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (krto, krošńa ,canistrum, panarium, carthallum') *gdje se naj prije nalazi, u Stulićevu* (krto *i* krtol ,canistrum etc.'), *u Vukovu* (,art korb' ,corbis genus', cf. rùdńâk, sepet *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj).* U krtolu, koji visi o klinu, drže po gdjekojim kućama žlice i zdjele. u Dobroselu. M. Medić.

KRTÒĆIĆ, *m dem.* krto. — *U naše vrijeme u Bosni.* Dohvati krtoćić iz vajata. Bos. vila. 1889. 35.

KȐTOG, *m. smetlište, đubre. — Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,der unrath im zimmer' ,sordes in cubili sparsae'). Tu su *(u kolu)* kļasti i šepavi, tu su slipi i ćelavi; tu se svaki krtog vidi gdi na zemļi širom sidi; tu se criva još zelena teke malo obarena vuku... V. Došen 166a. Ono golo, ali holo u krtogu igra kolo. 166a. Koji niste drugo nego svińe koje se u svoj krtog povraćaju. Đ. Rapić 219.

KRTOJEVIĆ, *m. prezime. —* xiv *vijeka.* Đurьko Krьtojevićь. Dec. hris. 96.

KRTÔLA, *f.* Solanum tuberosum L., *gomoļ što izraste pod zemļom iz struka (ne iz korijena) biļke što se jednako zove, i vrijedi kao jelo. i jedan gomoļ i više ih zove se* krtola. — *isporedi* krompir. — *U naše vrijeme po južnijem krajevima. — Postaje od ńem.* kartoffel *(možebiti preko* krtovola); *na tal.* carota, *mrkva, ne treba misliti, premda je čudnovato da se samo čuje na jugu. — Između rječnika u Vukovu* (,kartoffel, erdapfel' ,Solanum tuberosum L.' cf. krompir *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori)* Milo mi je što si prispio, ali mi je vrlo žao što mi se čestito nije

namjerilo nego krtole na bistru vodu. Nar. prip. vuk. [2] 293. No slučajno ne desi se ništa spravno, nego što bjesê ostanulo od rucka podropca i krtole zajedno varene. Nar. prip. vrč. 36. Rodila jedne godine dobro krtola i kupus. 147. Tako se krtola (krompir) raznese po ostaloj Evropi. Vuk, priprava. 6. No da svaki svoju gleda marvu i da sadi u miru krtolu. Osvetn. 1. 14. Ali će izguliti nezrelu krtolu. V Bogišić, zborn. 594. Pun sahan krtole. Bos. vila. 1887. 18. Trudom proizvodili krtolu. 1890 279. Krtola, Solanum tuberosum L. J. Pančić, bot. 241.

KRTÒLAC, krtóca, *m. dem.* krto. — *U Belinu rječniku:* krtolac, krtoca ‚cestella' ‚fiscina' 187[b], *i u Stulićevu uz* krtolić.

KRTÒLÂR, krtolára, *m. čovjek što plete krtole.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚cestaro, chi fa cesti' ‚cistarius' 187[b]) *i u Stulićevu* (v. košičar). Lankaster je bio krtolar. M. Pavlinović, rad. 12.

KȐTOLE, *f. pl. ime knežini u Boci kotorskoj.* — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (opština između Kotora i mora) *i u Daničićevu:* Krьtole, opštini kotorskoj potvrdi car Stefan s drugim selima i ‚Kertole' M(on. serb). 151. (1351 *prepisano* XIX *vijeka).* i sad su ondje. — Između mora i otoke su male dvije knežine ili kapetanije: Lûštica i Kȑtole. Vuk, poslov. XVII. U Krtolama. 58. — *Jeli svagda bio nom. (pl.)* Krtole *ili je bio* Krtoli *(dakle m.), ne znam, ispoređi* Krtoli *(ovdje u prvom je primjeru acc., te se ne zna kakav je nom.).*

KȐTOLI, *m. pl. vidi* Krtole. — XVIII *vijeka.* Crna Gora i pleme Grbaļ, Paštrojeviće, Krtoli, Luštica . . . Glasnik. II, 3, 7. (1700).

KRTOLICA, *f. dem.* krtola. — *U jednom primjeru našega vremena znači: mali gomoļ uopće.* Biļne pače ima mnogo u krtolicama orkideje. J. Pančić, botan. 8.

1. KRTÒLIĆ, *m. dem.* krto. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (krtolić, krošńica ‚quasillus, fiscella, fiscina, stirpiculum') *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (‚cistula, cistella'). Dvista krtolića smokava. And. Kačić, kor. 176. ‚Ajde, onaj mali krtolić naberi trešańa'. J. Bogdanović. Što imaš u krtoliću?' ‚Jagoda'. u Dobroselu. M. Medić. ‚Donila mi je krtolić smokava' *(na Trpńu).* M. Milas. Krtòlić, dem. kȑtô. u Lici. V. Arsenijević.

2. KRTOLIĆ, *m. u narodnoj zagoneci našega vremena.* Visolići visole, krtolići krtole; krtolići Boga mole da visolići vrat ulome. *odgonetļaj: žir i svińe.* Nar. zag. nov. 202.

KRTÒLINA, *f. augm.* kȑtô. u Lici. V. Arsenijević. u Dobroselu. M. Medić.

KȐTOLÎŠTE, *n. mjesto gdje su bile posađene krtole.* — *U Vukovu rječniku:* ‚ort wo kartoffel gebaut worden' ‚locus ubi solanum tuberosum fuit insitum'.

KRTOLITI, krtolim, *impf. riječ načińena za zagonetku, vidi* 2. krtolić.

KȐTÔĻ, *m.* krošńa u kojoj se drže lažice i viļuške. u užičkom okrugu u Srbiji. S. Pelivanović. *vidi* krto.

KRTOĻEV DO, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Krtoļevom Dolu. Sr. nov. 1875. 159.

KRTOPȐDA, *m. u Vukovu rječniku:* vide [krean] sukalo *s dodatkom da se govori u Srijemu.* — *načińeno od šale i ruga.*

KRTORÒVINA, *f. vidi* krtičńak *(što krt ruje).* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚tuber terrae, grumus, grumulus per talpam suggestus', *i u Vukovu:* vide krtičńak *s dodatkom da se govori u Barańi.*

KRTOROVŃAK, *m. vidi* krtorovina. Ludbreg. D. Hirc.

KȐTÔST, kȑtosti, *f. osobina onoga što je krto.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Upasti u slabosti, krtosti i neharnosti. M. Radnić 351[b].

KRTOVA, *f. ime selu u Bosni u okrugu Tuzle Dońe.* Statist. bosn. 92.

* KRTOVICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Krtovici. Sr. nov. 1874. 115.

KȐTOVINA, *f. vidi* krtičńak. — *U Stulićevu rječniku:* ‚terra quam talpa pedibus excavat' *iz Habdelićeva.* — I danas se govori u sjev. Hrvatskoj. F. Iveković, rječn. Krtovina, kupčić, što ga krt izruje. Velika Gorica. D. Hirc.

KRTOVINAC, krtovinca, *m. vidi* krtovina. Ludbreg. D. Hirc.

KȐTOŽAN, kȑtožna, *adj. koji pripada krtogu.* — *U jednoga pisca našega vremena gdje vaļa da znači: neopran.* A krtožna ļudesina Loja. Osvetn. 6, 8.

KȐTOŽÊŃE, *n. djelo kojijem se krtoži.* — *U Vukovu rječniku.*

KȐTOŽITI, kȑtožîm, *impf. razmetati smetlište (po sobi), prļati.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚unrath machen im zimmer' ‚sordes spargere per cubiculum'). Tko će podnijet haramije bijesne, da krtože proz ulice tijesne? Osvetn. 4, 59.

KRUČAN, kručna, *adj. vidi* kručinan.

KRUČICA, *f. vidi* kruščica. — Kručica *je zaselak kod Banića u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom.* Schem. rag. 1876. 37.

KȐUČIČINA, *f. ime planini na zapad od Durmitora.* (?)

KRUČINA, *f.* cholera, bilis, *žuč, jed.* — *Riječ je stara* (kręčina), *isporedi stslov.* kręčina, *rus.* кручина *(žalost).* — *Samo u kńigama pisanima crkvenijem jezikom* (F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* kręčina).

KRUČINAN, kručina, *adj. koji pripada kručini, gorak, otrovan.* — *Samo u kńigama pisanima crkvenijem jezikom u kojima je oblik* kručinьnь, kručinьna. Ašte by koja jadь bridьka ili kručinьna prêdьstavļena jemu, jako da nikoliže ne nasladitь se grьtanь jego. Danilo 241. *u drugom rukopisu stoji* kručьna *kao da je nom.* kručьnь (kručan); *taj oblik nije dosta pouzdan.*

KRUĆ, *m. ńekadašńe ime sela Krućevića.* ‚Krućevići, antiquis Kruch' (t. j. Kruć). Schem. herceg. 1873. 104.

KRUĆEVIĆI, *m. pl. ime selu u Hercegovini (grijeśkom* Kručovići). Statist. bosn. 105. Krućevići. *(četiri puta).* Schem. herceg. 1873. 104 —106. — *isporedi* Kruć.

KRUĆÌNA, *f. osobina čega što je kruto (ili kruće?).* — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* krućini, *u acc. sing* krúćinu, *u voc. sing.* krúćino, *u nom. acc., voc. pl.* krúćine. — *U Vukovu rječniku:* ‚die dicke' ‚crassities'.

KRȖDÊL, *vidi* krȗdeo.

KRUDELÌTÂT, *f.* crudelitas, *nemilost, okrutnost.* — *Od oblika romanskoga* * crudelitate. — *U rukopisu (dubrovačkome)* XVI *vijeka.* Ukazati

ću moju krudelitat, neće vajati ńih mojenja. Zborn. 64^a. Jest tvrdo, puno od krudelitati. 80^b.

KRUDÉLTÂT, *f. vidi* krudelitat. — *Od romanskoga oblika* crudeltate *(tal.* crudeltà). — *U zapadnijeh pisaca od* xvi *vijeka.* O neslišana krudeltati tamńakov. Ivan trog. 15^b. — *Ima i nom. sing.* krudèltâ *(prema talijanskom obliku)* Nemilos i krudelta *(sadružuje)* strašivice. I. Držić 276.

KRȖDEO (krúdêl), krúdêla, *adj.* crudelis, *nemio, okrutan.* — *Od tal.* crudele. — *Po zapadnijem krajevima od* xv *vijeka.*

1. *adj.* — *Komp.:* krudèlijî. M. Marulić 178. Żestok i krudel. Mon. croat. 107. (1470). Ta krudela dila kada, majko, vidiš . . . M. Marulić 173. Od svih bi ta bila krudelija miti. 178. Dapače je bil skup i krudel suprot vsakomu. Starine. 23. 149. (1496). Krudela je stvar da . . . M. Marulić 287. Toli neć krudela bit toli . . . Š. Menčetić 151. Bješe plač krudeo. Zborn. 77^a. Zašto ste same sebi nemilostive i krudele? B. Gradić, djev. 116. Poslušaću ga, nije krudeo. I. Držić 372. Od srǵbe krudeloga Iruda. V. Andrijašević, put. 153. Da krudeli cesar sada strasne muke vele zada prijateju. P. Hektorović (?) 166.

2. *adv.* krúdêlo. Da mene krudelo židovski puk lati. M. Marulić 174.

KRȖG, *m.* circulus, orbis, *oblik obao u kojega je svako mjesto na kraju (na obodu) jednako daleko od jednoga mjesta u srijedi.* — *Akc. se mijena u loc. sing.* krúgu, *u gen. pl.* krúgā, *u dat., instr., loc. pl.* krúzima, *i kad se umeće ov u množini:* krȕgovi, krugóvâ, krugovima, krȕgove *(ili* krúgovi, krúgôvâ, krúgovima, krúgove?). — *Riječ je praslavenska* (krongŭ), *isporedi stslov.* krągъ, *rus.* кругъ, *češ.* kruh, *poļ.* krąg. — *Isporeďuje se sa stvńem.* hring, *novovńem.* ring, *anglosaks.* hring, *prsten. Miklošić prema germanskome* -in- *misli da je postalo od osnove* kreng. — *Između rječnika u Mikaļinu* (krug, okrug, kolobar ‚circulus, circus, orbis'; krug, okruženstvo ‚circumferentia, extremitas'), *u Belinu* (‚giro, circolo' ‚circulus' 318^b), *u Bjelostjenčevu* (krug, okrug, v. kolobar; krug, okružeńe ‚circumferentia'), *u Jambrešićevu* (krug, okrug ‚circulus, orbis, circus'; okružeńe ‚circumferentia'), *u Voltigijinu* (‚cerchio, circolo, rotondità' ‚zirkel runde'), *u Stulićevu* (‚circus, circulus, orbis, circumferentia'), *u Vukovu:* 1. ‚eine scheibe' ‚discus'. — 2. onaj temeļ od drveta što se na dno bunara metne, te se nazida. cf. kolač. — 3. (u Dalmaciji) okruglo mjesto, n. p. glavica ili ńiva. — 4. (u Crnoj Gori) kad se zmija savije u krug: ‚Sjekni ka' zmija iz kruga'; *u Daničićevu* (krugъ ‚circulus').

1. *u pravome ili u prenesenom smislu, ali ostajući pri značeńu gore rečenome.*

a. *obod nečega koji vas stoji u istoj ravnici.*

a) circulus, *u matematici linija u ravnici, kad joj je svaka tačka jednako daleko od jedne tačke u sredini (središta); ali se sad po ugovoru obično tako zove ravnica što je okoļuje linija, a sama se linija može zvati* kružna linija (k. crta), kružnica *(vidi* b). — *Amo mogu pripadati ovi primjeri:* Crnijem prutom oko sebe krug učini. I. Gundulić 300. Lijevom nogom bosonoga u strašivi krug ulazim. Ǵ. Palmotić 1, 50. Ovi prutom učinivši krug, ujde u ta s mladićem. Blago turl. 2, 137. Sve po ćurku od zlata krugovi. Hrv. nar. pjes. 3. 325.

b) nešto načińeno tako da je slično obodu kruga (karika, kolo, kolač, obruč, prsten *itd.*). *aa) uopće.* Dokli ih *(prame)* savila gojtanom nis' u krug. Š. Menčetić 89. Krug od vlas saplela. Đ. Baraković, vil. 122. Bivši mu ruka desna odsičena . . . primi istu ruku zdravu od b. majke; ali mu ostavi na uspomenu ovoga čuda zlamen kakono krug žice na mistu posičenomu. B. Kašić, is. 116. Jedan krug gvozdeni. Đ. Bašić 160. Nad glavom se s. Martina nazri jedan krug ogńeni. Blago turl. 2, 256. *vidi u Vukovu rječniku,* 2. — *bb) kad se savije zmija, uže itd. (uprav je zavoj).* Pokle s' dal da zmija nigdar se ne stara, ka se u krug svija i rani jad stvara. Ǵ. Držić 362. Cviļu jak zmija u krugu. 431. Zmija, u krugu ka leži. M. Vetranić 2, 254. Ali te zla zmija iz kruga udari u grozno srdačce s čemerom. M. Držić 467. Skrovno iz kruga zla me zmija peči u srce. D. Rańina 48^b. A ne scijeńah, da se zmije pod cvijetjem viju u krug. 48^b. Bije se zmija ka ti u skutu svije se u krug, da te peči. I. Gundulić 498. Ne boj se zmije dokle se u krug ne svije. (D). Poslov. danič. Kô zavita u krugu ļuta zmija. B. Zuzeri 22. Meće se kô zmija iz kruga. (Z). Poslov. danič. Kravošac krug mu izvija priko oči niz obraze. N. Marči 59. Sjekni ka' zmija iz kruga. (Kad ko riječima koga vrijeđa. U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 287. — Spaše svejer na gumini u krug sagnutoj. B. Kašić, fran. 54. — *cc) vidi* kauka *(može biti da pripada pod* b). Nek služi na priliku kauka oli krug na glavi redovnika. Blago turl. 2. 37. Što će reć krug oli kruna popovska? 2. 317. Život izvrsni redovnika oliti zakna, koji zlamenuje oni krug učińen na vrh glave. Ant. Kadčić 30. — *dd) kad se što (u primjerima čeļad) poredi naokolo, kod toga nije potrebno misliti na pravi krug.* U krug svi se skļutaše. P. Zoranić 72^b. Tko ovu silu *(Turke što su okružili Beč)* skrši i smete i rasprša krug ńenih? P. Bogašinović 39. Vas narod u krug na poje. Nar. pjes. vuk. 5, 475.

c) orbis, gyrus, *put kad ko ili što ide naokolo. aa) uopće.* Kijem nebesa krugom gredu. Ǵ. Palmotić 3, 111^b. *(Oro)* prostirući krila jaka vitijem krugom s prva leti. 3, 118^b. Niki końa spińe ter ńim čini kruzi. B. Krnarutić 21. Preko ogńa i nebesa, kruga od sunca mlijecne staze. J. Kavańin 466^a. Sunce u krugu pozlaćenu leti. N. Marci 26. — *bb) u prenesenom smislu, o vremenu.* Nemojte mi reći da su život Aloisov samo dvadeset i tri godišća s kratkim krugom obujmili. A. d. Bella, razgov. 112. Što je prije i poslije vremenitijem krugom vijo *(Bog).* I. Đorđić, uzd. 113. — *osobito u astronomiji (za mjereńe vremena),* cyclus. Vъ lêto 6810 slъnъčnago kruga 22, lunъnago že 10, indikta 13. Mon. serb. 66. (1302). Lêtъnaago kruga prehoždenije. Danilo 206. Lune krug napłńuje se i skončava se na novinu i na starost. Aleks. jag. star. 3, 316. Od kruga devetnadestnoga zlatnoga broja. B. Kašić, rit. 3^a. Ove je godine krug sunca 26. Vuk, dan. 1, kal.

b. circulus, *prostor, mjesto (ili uprav ili od prilike ravno) što je ograničeno obodom.*

a) u matematici, ravnica ograničena linijom (vidi a) *koja je svud jednako daleka od središta.* — *Amo mogu pripadati ovaki primjeri:* Ki uči pauna raširat okasto perje u krug. D. Zlatarić 52^b. Pomrčavši vas krug sunčani. B. Kašić, is. 73.

b) discus, *nešto plosno (ploča) naokolo zaobļena kao krug,* kolut, kotur *(vidi u Vukovu rječniku,* 1). I donesoše glavu ńegovu na krugu. Vuk, mat. 14, 11. Donese glavu ńegovu na krugu. mar. 6, 28. — *takovi je i sirac (pravi ili od voska, loja itd.), vidi:* U način onoga kruga

učińena od mlika usirena. A. Vitaļić, ist. 201. Krug sira. M. Đ. Milićević, let. već. 205. Kod nas se kaže ‚krug' voska, a tako dolazi i u ovoj narodnoj pripovijeci: Došavši pop u jednu kuću, zateče samu babu, ali ona ne imade svijeće, nego iznese krug voska da je istom usuče. Vidjevši pop krug voska, reći će zvonaru: ‚Donesi ular', tobože da o ńemu usuču svijeću. Na to će baba: ‚Nećeš, pope, ako je i Bogu, mnogo je'. u Doboselu. M. Me.ić.

c. orbis, globus, *geometričko tijelo na kojemu je svaka tačka jednako daleka od središta, kugla, lopta.* — *Između rječnika u Belinu* ‚globo, corpo rotondo' ‚globus' 351^a; krug zemaļski ‚mondo, cioè la terra sola' ‚orbis terrae' 495^a).

a) u pisaca ima često ‚nebeski krug' po biblijskom jeziku; misli se samo na obod; i često se shvaća kao svod. Sima arhistratigoma nebesna kruga čudesi isьplьni Gospodь. Mon. serb. 133. (1348 *u prijepisu*). Vьzvišajušte se vь kruzêhь nebesnyihь i podnebesnyihь. Glasnik. 15, 261. (1348?). S dvjema stadi nek uzlitam zvjezdenoga više kruga. J. Kavańin 159^a. Izmjeriti tvoga Olimpa krug osobni moga pora setkom malom. 227^b. Kada lupjom hti probiti tvrdjad krugov od nebesa. 422^a. Krug nebeski ponositi Božju slavu glasi. I. Đordić, salt. 53. Kruzi nebeski zdrže se zaklopjeni jedan u drugomu. bon. 97. Hoda po krugu nebeskom. Đ. Daničić, jov. 22, 14.

b) i ovdje treba shvatiti kao svod. Kad je razmjeravao krug nad bezdanom. Đ. Daničić, priče. 8, 27.

c) ‚zemaļski krug' može se shvatiti u pravom smislu, ali može biti da koji pisac shvaća u prenesenom smislu, isporedi 2, a. Po svemu krugu od zemaļa. B. Kašić, is. 65. Ki će glasit zakon Boži priko svega zemļe kruga. G. Palmotić 3, 138^a. Crn i tminav da se učini krug vas kolik svijeta ovoga. A. Vitaļić, ostan. 292. Po prostranom zemļe krugu. I. Đordić, salt. 333. U krugu svijeta ovega. uzd. 192. Vojštiće pored š ńime krug zemaļski. S. Rosa 9^a. Ne može jedan čovjek zemaļski vas krug obaći. A. Kalić 482.

2. *u prenesenom smislu, kad nije potrebno misliti da je obod kao u kruga.*

a. *granice kojega mjesta, obod uopće, preneseno od* 1, a. Vidih misto mnogo razkošno i u krug vele široko. P. Zoranić 9^a. Sasma kratak krug se čini tijesna ovega okoliša. G. Palmotić 2, 526.

b. *preneseno od* 1, b.

a) uopće mjesto kako mu drago ograničeno. Teče vidit od skrovišća kruge u ke staše Judit. M. Marulić 56 *(u tom primjeru može biti da znači šator). (Makrobij)* postavļa da duše dobrih vse gredu v krug od Galicije. Korizm. 22^b. Gdi *(su)* oni, ki se od svih ļudi dobitnici oglasiše? gdi li uzmožni, kih požudi krug malaban vas svit biše? I. Gundulić 234. *(Car)* koga żeļi, koga misli svijet vas kolik bješe tijesan, sluge ga su svoje stisli, ... pače očito u prikoru da se u krug *(u tamnicu)* mao zatvori... prije neredno neg se umori. 563.

b) u metaforičkom smislu, poslovi na kojima se može vršiti koja radńa (u juridičkom smislu), poļe. — *U pisaca našega vremena.* Ako je taj krug poslova bio stegnut. V. Bogišić, zakon. 249. U tom će štatutu biti točno označen krug radńe učiteļskog zbora. Zbornik zak. god. 1873. 128.

c) u metaforičkom smislu, circulus, ordo, societas, *kakvo ļudsko društvo više ili mańe ograničeno.* U sfitovna kruga *(sic, kao da je srednega roda, a vaļa da nije gen. sing.)* opći se pričom rit... P. Zoranić 52^a. Život Hrvata razvijajuć se u krugu zapadne Evrope... M. Pavlinović, razg. 33. Sve to unosi turski jezik vrlo brzo u sve odabranije krugove Sarajevaca. M. Đ. Milićević, zlos. 119. U krugu ļudi koji se po zanatu ili inače redovno bave takom vrstom poslova. V. Bogišić, zakon. 268.

c. *preneseno od* 1, c.

a) moles, massa, globa. *nešto sakupļeno ili zbijeno kako mu drago, kao gomila, grumen (tako se značeńe nahodi i u češkom jeziku).* — *Po zapadnijem krajevima.* Boļe vam doteći služicu jest virna, nego krug naj veći zlata neizmirna. H. Lucić 228. Grad on ki prvo krug Adrijana *(po lat.* moles Adriana) cesara imenovaše se Kastel svetoga anjela prozvaše. F. Glavinić, cvit. 74^a. Bi učińeno da oni veliki krug ki i današńi dan u Rovińu vidi se u kom sveta počivaše mučenica *(Eufemija)* dvi drobne živinice dari na brdo Rovinskoga škoļa dovukchu. 312^a. Neka u skutu majke mile u mao krug sbijen loži. P. Kanavelić, iv. 205.

b) od značeńa pod a) postala su druga među sobom slična (vrh od kamena, od gore, brežuļak). — *Po zapadnijem krajevima, vidi u Vukovu rječniku,* 3, *ali ne vjerujem da* krug *znači ńivu.*

aa) stijena u moru (i uopće u vodi). — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚scopulus'), *u Mikaļinu* (krug, stijena u moru, grebeni ‚scopulus'), *u Stulićevu* (stijena u moru *po Mikaļinu).* Kakono jedna biža na stanovitu krugu sazidana ne može od rike ali od vitra maknuta biti. F. Vrančić, živ. 113. Kako stup kamenit ali krug pod vodom. D. Baraković, vil. 11. Niz krugove skoči *(Krka).* 90. Vrgoh se u more, ter za krug od gore srićom se uhitih... Kruga vrh oblomih ki držah rukami, doli se oboriħ niz kruge stranami. 286. Krûg ‚rupes'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 12.

bb) brežuļak. Nî kruga na poļu ni špiļe ni shrane. D. Baraković, vil. 73. Reka' bi *(da je vojska)* kamen krug od bilih oklopaļ. vrh ńega pruten lug uzvišen od kopaļ. 111. *(Grlica)* ni će bistre pit vodice, nego sede vrhu kruga. 169. Uzida crikvu jednu na mistu, ko se zvaše Bukuli, na krugu jednom polag mora. F. Glavinić, cvit. 107^a. Najdosmo je nigdi u lugu u kamenju i u drvi, na visokom jednom krugu. P. Vuletić 13.

cc) vrh od gore. Napokon treti dan namiri se na jedan velik krug na brdu nikomu. F. Glavinić, cvit. 17^b. U nikom krugu na visoku jednu na samu ukaza mu špiļu. 76^b. Gdi pasu živine, gdi su goram kruzi, i špiļam dubine. D. Baraković, vil. 24. *(Sokol)* do kruga razgleda, gdi će past nizoko. 77. Do gore velike Velebiće kruga. 90. Nigda goram strašni kruzi obhodeći. 231. Kad budih jur gori na krugu visoku, pogledah prostori po poļu široku. 237. Slet', Popijevko, sleti moja, s kruga Askrńa, ter dođ' k meni! J. Kavańin 391^a.

dd) Krug, *ime gori u Bosni.* F. Jukić. zemļ. 28. 29. Među Krugom i među Rovine. Pjev. crn. 320^b. Ogled. sr. 226.

c) u dva pisca Dubrovčanina (u jednoga vrlo često, u drugoga jedan put) znači: prsi (ili ńedra, krilo), jamačno je preneseno od 1. c, *ali nije jasna sveza.* Gdje srce me bjesni podrijet se iz kruga. M. Vetranić 1, 73. I žalos i tuga me srce izvija s korijenkom iz kruga. 1, 153—154. Za koga bih *(druga)* dala sve srce iz kruga. 1,

187. Čini mi podrijeti srdačce iz kruga, čini me umrijeti taj žalos i tuga. 1, 191. Vas pikat i pluću tko u tvoj krug nastani? 1. 358. Gdje mu je taj strijela u krugu naj liše srdačce probila. 2, 60. Žalos me oznobi, ćutim trud krvavi. gdje u mojoj utrobi koporu sve mravi i trbuh moj grizu, da opeta na bil dan sve žive izljezu iz moga kruga van. 2, 85. Srce iz tijela s krugom se podira. 2, 287 Kako da mi ļuta zmija srdačce is kruga podere. M. Držić 115.

KRȖGAL, *vidi* krugao.

KRUGALO, *n. vidi* šestar, šestilo. *Samo u Stulićevu rječniku:* ,compasso' ,circinus'.

KRȖGAO (krȗgal), krȗgla, *adj. koji je kao krug (obao, zaobļen). — Riječ je stara, isporedi stslov.* kragłъ, *i rus.* круглый. — *Između rječnika u Voltiģijinu* (,ovale, rotondo' ,rund') *i u Stulićevu* (krugal *i* krugo ,orbicus, orbicularis, rotundus, globosus, orbiculatus'). Gdi je *(more)* kruglo i plitko. M. Vetranić 1, 122. Tri krugli kamenčki. Jačke. 186.

KRȔGATICA, *f. uz* zmija, *isporedi* crnokrug (Iveković). — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Gruba ti je zmija krugatica . . . Strah je mene zmije krugatice. Hrv. nar. pjes. 1, 402.

KRUGE, *f. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 41.

1. KRUGLA, *f. ńekakav sud. — Miklošić isporeduje sa stnem.* crugela. — *U rukopisima xv vijeka, i možebiti kasnije u novoslovenskom jeziku i u kajkavskom govoru. — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (krugla, štuca ,fidelia') *i u Daničićevu* (,poculi species'). Dvije zdjele zlate i jedna krugla s pokrivaćem zlata s kamenkomь safinomь . . . Dvanadesete krugala srьbrьnijehь pozlaćenijeh, potezaju trė deseti i četiri litre i jedanadesete unača i trь axage. Mon. serb. 372. (1433). Dvije krьugli srьbrьni pozlaćeni s pokrivači. 380. (1435). A ostali prьstenci i krugla mala *(da se da)* knezu Vlatku. 416. (1442). Krugla veļa. Spom. sr. 2, 121. (1443).

2. KRUGLA, *f. kugla, lopta. — Od ńem.* kugel *prema* krug. — *U rukopisu xvi vijeka, i u Bjelostjenčevu rječniku* (v. kugļa). *na obadva mjesta može biti da treba čitati* -ļ- *mj.* -l-. *(Darij)* Aleksandru posla kruglu malu i kolo driveno . . . i kńigu pisanu tako govoreći: ,. . . Poslah tebi ditińu igru da se ńu zabavļaje igraš . .' Aleks. jag. star. 3, 237.

KRȔGLAČA, *f.* sitna okrugla šļiva (Vaļavac). B. Šulek, im. 176.

KRUGLAŠ, *m. ime livadi u Srbiji u okrugu raļevskom.* Livada nazvana Kruglaš. Sr. nov. 1872. 389.

1. KRUGLICA, *f.* 1. rapum rotundum (Bjelostjenac, Zagreb), Brassica rapa sativa L., v. Okruglica; 2. suvrst šļive (u Varaždinu), v. Kruglača. B. Šulek, im. 176.

2. KRUGLICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom* Ńiva u Kruglici. Sr. nov. 1867. 687.

KRUGLİNA, *f. osobina čega što je kruglo. — U Stulićevu rječniku:* ,rotunditas'. — *Ima i rus.* круглина.

KRUGLITI, kruglim, *impf. činiti da što (objekat) bude kruglo. — U Stulićevu rječniku:* v. obliti. — *Ima i rus* круглить.

KRUGLOST, *f. u Stulićevu rječniku:* v. kruglina. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kraglostь, *rus.* круглость.

KRUGĻA, *f. vidi* 2. krugla. — *U pisaca našega vremena.* Dušan počeo tijaru nositi na glavi, a držati u ruci zemaļsku krugļu s križem. M. Pavlinović, razg. 96. U obliku krugļe. V. Bogišić, zborn. 127.

KRUGĻAK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Krugļaku. Sr. nov. 1875. 760.

KRUGOGLEDATI, krugogledam, *impf.* circumspicere, *gledati na okolo (u krug). — U jednoga pisca xvii vijeka koji će biti sam načinio ovu riječ.* Ustani, Jerusolime, i krugogledaj k istoku. F. Glavinić, cvit. 219a.

KRUGOST, *f. samo u Stulićevu rječniku:* v. kruglina.

KRȔGOVAČKΪ, *adj.* sa naokruglim kolcima. Krugovacko platno, na kome se prave naokrugla kolca. u Lici. V. Arsenijević.

KRUGOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 265.

KRȔH, *m.* panis, *vidi* hļeb. — *Riječ je praslavenska* (kruhъ), *ali u drugome značeńu: komad, isporedi stslov.* kruhъ, *rus.* крухъ, *(češki ima dem.:* krušec), *poļ.* kruch. — *Od istoga korijena od kojega je i* kršiti Miklošić). — *S novijem se značeńem (hļeb) govori samo po zapadnijem krajevima (i u novoslovenskome), ali se starije značeńe svuda izgubilo (ipak vidi* krušac). — *Po krajevima gdje se ne izgovara* h, *kaže se* krū, krūa *i* krūv, krūva, *možebiti u Hercegovini i* krūk (kruk. J. Banovac, razg. 221, *i* kruke. J. Matović xxia *same su štamparske pogreške). — Od xv vijeka (vidi* a, *b)) i u svijem rječnicima sa značeńem* ,panis', *samo je u Daničićevu:* kruhь ,victus'.

a. *kao materijalni supstantiv, stoji svagda u jednini.*

a) u pravom smislu. Reci da ovo kamenje bude kruh. Bernardin 27. matth. 4, 3. Kadi ćemo kupiti kruha da ovi blaguju? 52. joann. 6, 5. I kruha da biste poslali. Mon. croat. 294. (1592). Ne jij kruha s vele peći. M. Gazarović 97b. Da mu dica kruha prose. I. Aučić, svit. 165. Srjed Solima tako grada djeca kruha čim pitahu. P. Kanavelić, dubrov. 10. Sjedi, kruše. da te ijem. Kruh izrezan bez truda je blagovan. (D). Poslov. danič. Zabih moj kruh jisti. A. Vitaļić, ist. 337b. Svej po vratih kruh prosili. 387b. Gdi ćemo kupiti kruha da blaguje puk? S. Margitić, fal. 24. Dade dvista ovnova i kruha. P. Macukat 5. Koji ide na put, vazda neka nosi torbu i u ńoj kruha. N. Palikuća 66. Ko daje kruv tuđim psom, ńegovi na ń laju. 66. Kruh proséći k ńemu pride. J. Kavańin 10b. Oće, tvrd je kruh a nož ne reže *(metaforički).* B. Zuzeri 108. Kruh, koji nigda ne dodijeva i s jestojskom svakom ugađa se. 242. Večerajući uze Isus kruk *(sic)* i blagosovi. J. Banovac, razg. 224. Krstjani bo imadu drugojačiji kruh od prikazańa. E. Pavić, ogl. 139. Koji s kruhom obiluju. M. Zoričić, osm. 38. Da postiš o kruu. zrcalo. 143. Ne zna kruha odrezati. V. Došen 90b. Koga nije da kruha ne jide. And. Kačić, razg. 53. Dade ńemu sve što imadiše, komad kruha i glavicu luka. 148b. Gdi se z mirom neće najist kruha. M. A. Reļković, sat. D2a. Kad razlamajući kruh, reče . . . Ant. Kadčić 6 Jedan kruh, jedno tilo mlogi jesmo svi, koji od jednoga kruha občimo. M. Dobretić 61. Ko se motikom ne nabusa, ta se kruha ne nakusa. (U Boci). Nar. posl. vuk. 151. Ovo u ruku, a kruh u kvas. (Uzevši sa zemļe što u ruku reku

žene u Grbļu kad kruh metnu u peć, da bi kruh narastao i lijepo se razabrao). 231. Izvadi jedan bokunić kruha i dade ga carevu sinu govoreći: ‚Na ovo kruha!' Nar. prip. vuk. 117. Imao je jednu šćer blagu kao andio, dobru kao kruh. 164. Ako Dalmacija ne pritegne Bosnu, bez koje ne može ni da se kruhom hrani . . . M. Pavlinović, razg. 50. Dajte gladnim kruha komad ova. Osvetn. 4, v. I obraz mu blijed i škorav kaže, kô li kruha bez prismake smaže. 1, 11. — Ako vidiš *(u snu)* da kruh bio blaguješ, toj prilikuje dobit. Zborn. 136ᵇ. Što čini bijeli kruh i dobra ljetina. M. Držić 96. Ne marođi car u sili pocrniti kruh pribili ki blagova u svom dvoru. I. Gundulić 485. Žderati jizbinu kruha bila. A. Vitaļić, ist. 41ᵇ. Al' bijela kruha šeničnoga? Nar. pjes. marjan. 35. Pred ńime je od zlata trpeza, na trpezi kruva bijeloga. Nar. pjes. kras. 1, 59. Brašńenicu kruva ovsenice. Nar. pjes. herc. vuk. 156. U prisnu kruhu. A. Baćić 297. Prid dan svetkovine, kad su Žudije blagovali kruh prisni. J. Banovac, razg. 222. Da je kruh prijesan. J. Matović 195. Posvetiti u kruhu prisnomu. M. Dragićević 99. Pečena blagovaće ga s kruhom u prisan. And. Kačić, kor. 71. Da se blaguje kruh u sladko salatju divjom. I. Velikanović, uput. 1, 60 Da bi blagovali kruh u sladko a ne u kiselo pečen. 1, 60. U kruhu neuzkvašnu ali ti nekiselu. P. Radovčić, način. 544. U kiselu kruhu. A. Baćić 297. Blagovao jagańca s prisnim kruhom a ne s kvasnim. J. Banovac, razg. 223. Kruh kiseo I. Velikanović, uput. 1, 60 Da donese kvasna kruva. Nar. pjes. herc. vuk. 321. Cić toga tržiti sitan kruh ne htihu. H. Lucić 205. Pri kruh suh stoj jesti trpezi na tvojoj, neg slasti naj draže u kući u tuđoj. D. Rańina 116ᵃ. Tri dni posti o suhu kruhu. J. Banovac, pripov. 36. Jeo hajduk sita kruha suha. Osvetn. 2, 35. Što me jedva suhim kruhom hrane. 3, 33. Što krua vojaćkoga dvaput pečenoga, što sijena 400.000 obroka. I. Zaničić 125. Kruh dvopečni, pripečen kruh ‚biscotto, pane due volte cotto' ‚panis buccellatus'. A. d. Bella, rječn. 142ᵃ. Bijeli kruh, sitni kruh ‚pane bianco' ‚panis candidus'. Prijesni kruh, kruh nekisio ‚pane azimo' ‚panis non fermentatus'. Kruh od mekina. paļavi kruh ‚pane di semola' ‚panis furfureus'. Krupni kruh, sebični kruh ‚pane di tritello' ‚panis secundarius'. Kisjeli kruh ‚pane fermentato' ‚panis fermentatus'. Ječmeni kruh ‚pane d' orzo' ‚panis hordeaceus'. Pšenični kruh ‚pane di grano' ‚panis triticeus'. Kruh šupļast, šupaļ kruh ‚pane spongoso' ‚panis cavernosus'. Kruh od prosa, proseni kruh ‚pan di miglio' ‚panis e milio'. Kruh dvopečen ‚pane biscotto' ‚panis nauticus'. Kruh popečen ‚pane bruscato' ‚panis torrefactus'. Kruh utren, kruh utrt ‚pane gramulato' ‚panis depsiticus'. Kruh skoro pečen ‚pane fresco' ‚panis mollis'. Kruh jučerańi ‚pane rifatto d' un di' ‚panis hesternus' 538ᵃ. — Od ńih jedan, koji kraļu plemenito kruh na stolu pripravļaše. P. Vuletić 26. Oni primišaju gorušicu s brašnom da priprave kruh. A. Kanižlić, kam. 499. Koji kruh pripravļaše i naredivaše. And. Kačić, kor. 40. Mijesiti kruh ‚far il pane' ‚panem conficere'. A. d. Bella, rječn. 537ᵇ. Sijati brašno i mijesiti kruv. Nar. pjes. mag. 1863. 46. A nevjesta mijesila kruh. Nar. prip. vrč. 15. Nekakva žena hrišćanka mijesila kruh. 38. Kruh koji kuhaju na prodaju. Stat. poļ. ark. 5, 306. Jedna naseokińa skuha kruha u dan svetčani, i va(s) se oni kruh u krv obrati. M. Divković, bes. 781ᵇ. Jedna u svetac kruh kuvajući, osta ižežena od ogńa nevidenoga. J. Banovac, pripov. 113. Da jim ne meļu žito, ne knaju kruh. Ant. Kadčić 298. Kruha kuha, u ogńište puha. Osvetn. 4, 67. *U Dubrovniku ‚se peče kruh'*. P. Budmani. — Dvista kolača kruha. And. Kačić, kor. 175 Skuvaj kolačić kruha. F. Lastrić, od' 201. Da se izmrve dva hljebca kruha. V. M. Gučetić 113. Isus mogaše s pet hļebaca kruha od ječma nasitit pet tisući ļudi. D. Bašić 31. Želi kapļu mutne vode, hļebac kruha pljesnavoga. 133. Krstijentu kruha podpepeona. B. Zuzeri 43. Samun kruha. Vuk, kovč. 52. Pode kruharu, uze glavu kruha. M. Pavlinović, rad. 70. Krušćić kruha nedjeļu danaka. Nar. pjes. juk. 131. Ište u prodavaoca ruku kruha. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 199. Komad kruha. B. Leaković, gov. 33. Komu on ne tiše jednu mrvu kruha udiliti. J. Banovac, pripov. 229. Mrvica kruha oli mesa. Ant. Kadčić 75. — Zdvojni sini od oca se dijele, ne s zloćuda niti s neposluha, no s čemerne kore kruha suha. Osvetn. 4, 67. Primišij sridine od kruva. J. Vladmirović 32 — Kruh tr voda. Korizm. 3ᵃ. Posteći o krusi i o vodi. 41ᵇ. Živući samo o kru i vodi. J. Filipović 3, 332ᵃ. Imejte del vina i kruha vedijskoga. Kapt. seń. ark. 2, 81. Bez vina i kruha ļubav je smrznuta. I. Gundulić 151. Ļubili se kao kruh i vino! Nar. pjes. herc. vuk. 353. — O žrtvi, ku učini Melhisedek, v kruhi i vini. Korizm. 82ᵃ. Može li ovi kruh i vino posvetiti redovnik? Može li se posvetiti drugi kruh nego pšenični? I. Zanotti, upit 18. Kad se taj kruh sveti slama. J. Kavańin 68ᵃ. Kruše prislatki! I. Kraļić 31. Disputaše tanko i visoko . . . od šenična kruha posvećeńa. And. Kačić, razg. 163ᵃ. Nijedan drugi kruh izvan pšeničnoga. M. Dobretić 345 Pod obličjem kruva i vina. B. Leaković, gov. 90. Sakramenat kruha i vina. nauk. 185. Služiti misniku u misi spivanoj, pridajnći mu pliticu s kruhom. M. Dragićević 88. Prosim milosrdnost tvoju, Gospodine, da dojdet svrhu kruha tebi posvećena napunost tvojega blagoslova. I. Kraļić 30. Kruv blagoslovļeni. A. d. Costa 1, 63. — U Posavini (bosanskoj) . . . domaćin *(na slavu)* lomi ‚krsni kruh'. M. D Milićević, slave. 45. — *(isporedi* b). Svagdani kruh. Kateh. 1561. 28. Kruh naš svagdańi. I. Vrančić, rječn. 127. F. Lastrić, od' 45 T. Ivanović 5. — Hlêb ili kruh. Š. Budinić, sum. 62ᵇ. Ili si bašta ili ćaća, ili hljeb ili kruh, sve je*(dno)* ter jednako. (Z). Poslov. danič. Došao jedan pop glagoļaš u Bosnu, pak kad bi čeļad govorila u očenašu: ‚kruh naš' on bi, to ne vaļa, nego: ‚leb naš'. F. Lastrić, od' 4.

b) u prenesenom, širem smislu, hrana uopće, isporedi 1. hļeb, *c)*. Ako li mi ugωdista i svrьšista ωba što mi sta rekla, za moωga života da je ńima gospoctvω takoj i po taj načinь kako se višo imenuje, razê ako bi mi se štoω vidêlω ωdьlučiti izьmedu ńiju u kruhь kućamь našijemь. *(piše herceg Stjepan)*. Mon. serb. 462. (1453). S nami kupno jide kruh. Mon. croat. 107. (1470). Svako zlo jes boļe s kruhom neg bez kruha, jer su dvije nevoļe s nevoļom trbuha. N. Dimitrović 17. Često kruh vrh kruha kad tko iziskuje i kruha i ruha on se izbavļuje. I. T. Mrnavić, osm. 161. I boles s kruhom dobra je. S trbuhom za kruhom. (D). Poslov. danič. Neka naj prije budu jesti, dok su živi, kruh u trudu. J. Kavańin 25ᵃ. Da kruh u znoju lica svoga jide. E. Pavić, ogl. 9. Po ńemu *(nauku)* kru i živļeńe stoći. M. Zoričić, aritm. predg. 10. U tebi je što je kruha. V. Došen 38ᵃ. Ide sad s trbuhom za odićom i za kruhom. 152ᵇ. Nek jedan red zadobavļa kruha. M. A. Reļković, sat. K4ᵇ. S tr-

buhom za kruhom. Nar. posl. vuk. 296. Što je ruba na meni je, što je kruha u meni je. 356. Pođe od kuće da dobavi otkud kruha svojoj dečici i ženi. Nar. prip. vuk. 136.

c) u metaforičkom smislu, o duševnoj hrani i o pričešćenu, isporedi 1. hl̦eb, *d).* Gdo bi ti prodal kruha od života. Transit. 147. Napitat ńega kruha od života i razuma. N. Rańina 23b. ecclesiastic. 15, 3. Ja jesam kruh životni. Anton Dalm., nov. tešt. 140b. joann. 6, 35. Nače u ńemu kruh živi i vječni. A. Gučetić, roz. jez. 11. Gospodine Isukrste, kruše anđeoski, kruše živi i vičńega života. I. Bandulavić 289b. Da ona ne bude nam zapriječeńe g životu koji ti, kruhu živi, jesi nam zadobio. S. Matijević 100. Zdrava sveta namjesnice arke tvrde, u koj mana ne pribiva, ma kruh živi. J. R. Gučetić 21. Gdi stoji istini kruh života. P. Posilović, nasl. 69a. Za imati raj nebeski i blagovat kruh anjelski. P. Hektorović (?) 117. Plav trgovska ka s daleče kruh od Božje riječi nosi. A. Vital̦ić, ostan. 2. A nebeskim kruhom pîtâ. J. Kavańin 515a. Anđelski kruh, kruh živući ‚eucaristia‘ ‚eucharistia‘. A. d. Bella, rječn. 297b. O kruše od života. A. Kanižlić, bogol̦ubnost. 111. Da blaguje kruh slobode sinov Božjih. Ant. Kadčić 107. Kruh anđeoski. M. Dobretić 63. 358.

d) u jednom primjeru XVIII *vijeka:* Ostala ostavl̦am svrhu ovoga bogoslovcem dišputat u skula, niti je ovi kruh za svakoga nego vira, ufańe i dobra dila. M. Dobretić 237 *stoji po talijanskoj poslovici.* Non è pane per i tuoi denti, *nije kruh za tvoje zube (ovaj posao, ova stvar nije za tebe, jer ti ovo ne razumiješ).*

b. *što je u jedan komad umiješeno i ispečeno, isporedi* 1. hl̦eb, *e).* — *Između rječnika u Belinu* (‚pagnotta, cioè un pane‘ ‚panis‘ 535b). Čto su obli krusi? Pril. jag. ark. 9, 107. (1468). Razlomi lačnu kruh tvoj. Bernardin 25. isai. 58, 7. Ki jima pet kruhof ozimčenih i dvi ribe. 52. joann. 6, 9. Bile su meni suze moje krusi. B. Kašić, rit 23. Pade mu kruh u med. U jednoj ruci nosiš kruh, a u drugoj štap. (D). Poslov. danič. Vazda u crkvi krusi posvećeni stajahu. S. Margitić, fala. 180. Iz naj gorńe ter krošńice u koj krusi lipi bili. P. Vuletić 30. I lačnoga s krusi pita. J. Kavańin 11b. Bile su mi suze moje krusi dan i noć. F. Lastrić, test. 253a. Jedan između ovih dviju kruha. A. Kanižlić, kam. 489. Ne bijau u običaju kruhi prisni. 538. 1500 vojnika izide za 1 dan kruha 1769. M. Zoričić, aritm. 110. S krusima prisnim iliti u sladko. I. Velikanović, uput. 1, 63. Odkle ćemo kúpiti kruhe. J. Matović XXIa. Kada bjehu za primiti kruhe prikazańa. 221. U pet kruha i u dvi ribe. Đ. Rapić 262. Koliki najmenici u domu otca moga obiluju s krusi. G. Peštalić 99. Kad je s malima krusima mlogo hil̦ada l̦udi naranio. B. Leaković, gov. 106. ‚Umrije među krusima‘, reče se, kad kome nestaue kruha upravo onda, kad nova hrana prispijeva. ‚Jesu li pečeni krusi?‘ u Lici. V. Arsenijević. Tko tebe kamenom, ti ńega kruhom. (Ferić). Poslov. danič. — *I u širemu smislu, kao hrana, ali metaforički.* Iže imejaše 3 duhovni kruhi *(tri prebende).* Š. Kožičić 28b.

c. *kao ime bil̦kama.*

a) Kruh (cruch), frumentum (u mletačkom rukopisu). B. Šulek, im. 176. *uprav je isto značeńe što je kod* a.

b) Kruh krmski (Sabl̦ar) (tal. pan porcino, ńem. saubrod), Cyclamen europaeum L. B. Šulek, im. 176.

c) Kruh stari, Lonicera caprifolium L. (Zagreb, Val̦avac). B. Šulek, im. 176.

d) Kruh zečji (Sabl̦ar), v. Zečji kruh. B. Šulek, im. 176.

KRȕHAN, krȕhna, *adj. vidi* krusan. — *U Stulićevu rječniku:* ‚paniceus‘. — *Nije dosta pouzdano.*

KRȕHÂR, *m. čovjek što po svome zanatu čini (mijesi i peče) ili prodaje kruh.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikal̦inu* (kruhar, koji kruh čini ‚pistor‘), *u Belinu* (‚fornaro, colui che fa o vende il pane‘ ‚pistor‘ 325a), *u Bjelostjenčevu (kod* kruhopek), *u Voltigijinu* (‚pistore, panattiere, fornaro‘ ‚brodbecker‘), *u Stulićevu* (‚pistor‘). Ovi kruhar pripravan čekaše. M. Divković, nauk. 177b. Kral̦ osudu tu odredi, da se kruhar udil̦ strati. P Vuletić 32. Biše jedan kruhar, hoću reći, koji kruh čińaše. J. Filipović 3, 264a. Jedan kruhar običavaše u nedil̦u sijati brašno. F. Lastrić, ned. 126. Krila sam se od kruvara mirisnih. A. T. Blagojević, khin. 80. Pode kruharu, uzo glavu kruha. M. Pavlinović, rad. 70.

KRȕHÂREV, *adj. koji pripada kruharu.* — *U Stulićevu rječniku.*

KRȕHÂRI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 55.

KRȕHARICA, *f. žensko čel̦ade kao kruhar.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikal̦inu* (‚pistrix‘) *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚fornaja, colei che fa o vende il pane‘ ‚pistrix‘ 325a), *u Bjelostjenčevu (kod* kruhopečica), *u Voltigijinu* (‚fornaja‘ ‚beckersfrau‘), *u Stulićevu* (‚pistrix‘). Ljeti tovijernarica a zimi kruharica. (D). Poslov. danič. Bio je sin uboge kruharice. M. Pavlinović, rad. 75. ‚Kupujem kruh u kruharica‘. u Stonu. M. Milas.

KRȕHARIČIN, *adj. koji pripada kruharici.* — *U Stulićevu rječniku.*

KRUHARINA, *f. samo u Stulićevu rječniku:* v. pečarina.

KRUHARIŠTE, *n. u Stulićevu rječniku.* ‚panariolum‘, *dakle: mala kotarica.* — *nepouzdano.* — *U istom rječniku ima za isto značeńe i* kruharištvo *što je sasma nepouzdano.*

KRUHARITI, kruharim, *impf. u Bjelostjenčevu rječniku:* kruharim *kod* krušnarim. *Ima i u Stulićevu s prijevodom:* ‚panem vendere‘ *i s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva, ali je drugo značeńe: prodavati kruh.*

KRȕHÂRNICA, *f. dućan gdje se prodaje kruh.* — *U dva pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. pečarnica). Uniđe u kruharnicu ovoga čovjeka. J. Filipović 3, 264a. Ulazište unutra u manastir, kako u pećnicu iliti kruvarnicu. P. Filipović 19.

KRȕHÂROV, *adj. vidi* kruharev. — *U Stulićevu rječniku.*

KRȕHÂRSTVO, *n. posao ili zanat u kruhara.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚ars pistoris‘.

KRUHOBÓRAC, kruhobórca, *m. čovjek koji se bori za (svagdańi) kruh, koji radi da steče živl̦eńe od dana do dana.* — *U jednoga pisca našega vremena, koji če sam biti načinio ovu riječ.* Nije htio da mu braća postanu kruhoborcima, da gńiju u pisarnab. M. Pavlinović, rad. 182.

KRȕHOPÊC, *m. vidi* kruhopeča. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Trudan sam, puš'te me, da malo ležem, pa da samo edan kruvopec ospavam‘ (t. j. toliko da odspava, za koliko se jedan kruv pod pekom ispeći može). J. Bogdanović.

KRUHÒPEČA, *f. onoliko vremena koliko treba da se ispeče jedan kruh. — isporedi* kruhopec. — *U jednoga pisca Bošńaka* xvii *vijeka.* Scijeńaše da ne bijaše za jednu kruhopeču slišao one ptičice. M. Divković, bes. 579b. Vrijeme se zove kako to jedna kruhopeča, to jest doklo bi se jedan kruh ispekao. 875b.

KRUHÒPEČICA, *f. vidi* kruharica *(žensko čeļade što peče kruh). — U Bjelostjenčevu rječniku:* kruhopečica, kruharica ‚pistrix', v. fištrovica.

KRUHÒPEĆNÎK, *m. kruhar (uprav čovjek koji meće kruh u peć). — U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Od dvaju zatvornika koja bijahu u tamnici Faraunovoj kruhopećnik izađe za biti obješen. M. Radnić 540b.

KRUHÒPEK, *m. kruhar (čovjek što peče kruh). — U Bjelostjenčevu rječniku:* kruhopek, kruhar ‚pistor', v. fištor; *u Jambrešićevu:* ‚pistor'; *u Stulićevu:* v. kruhar.

KRUHÒPEKOVICA, *f. kruharica (možebiti uprav: žena kruhopekova). — U Jambrešićevu rječniku:* ‚pistrix', *i u Stulićevu:* v. kruharica.

KRUJ, *m.* Croja, *grad u Arbaniji. — U spomeniku* xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (grad u Arbanaskoj, koji pišu ‚Kroja' i ‚Krua'). Gospodovati Kruj i arbanašku zemļu. Spom. sr. 1, 132. (1415).

KRUJA, *f. vidi* Kruj. — *U narodnijem pjesmama crnogorskijem našega vremena.* Od krvave Kruje na krajinu... Da ih ćera Kruji u Epiru... Pjev. crn. 80b. Do Kruje i okolo Kruje, ali Kruju osvojit ne može. 298a.

KRUJAN, krujna (?), *adj. u Stulićevu rječniku:* v. krupan. — *sasma nepouzdano.*

KRÙJANIN, *m. čovjek iz Kruje ili koji pripada Kruji. — U narodnoj pjesmi našega vremena, a između rječnika u Vukovu bez značeńa, samo s primjerom:* Uz koļeno paše Krujanina. (Nar. pjes. vuk. 4, 111).

KRUJIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 23.

KRUJMADA, *f. u Daničićevu rječniku:* zaselak Šikļi: ‚Krujmada'. G(lasnik). 15, 286. (1348?). Krujmada je danas Kromat nešto niže Šikļe. S. Novaković, zemļ. 49.

KRUJSKI, *adj. koji pripada Kruju. — U spomeniku* xv *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (krujskyj). Subaši krujskomu i rabanskomu Balabanu begu. Spom. sr. 1, 132. (1415).

KRUKOJEVCI, Krukojevaca, *m. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 55.

KRUKOPETLINA, *f. vrsta grožđa.* Krukopetlina, weisser mohlweiss, w. honigler (u Zagrebu), v. Krkopetlina. B. Šulek, im. 176.

KRULAC, Krulca, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 112.

KRULIĆ, *m. prezime. —* xvi *vijeka.* Blaž Krulić. Mon. croat. 251. (1552).

KRULITI, krulim, *impf. guritati. — isporedi nslov.* kruliti. — *Ne zna se, treba li pisati i izgovarati s* -l- *ili s* -ļ-. — *Po sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kruļim ‚grunnio' hrokam, krupam ‚ut solent porci'), *u Jambrešićevu* (krulim ‚grunnio'), *u Voltiđijinu* (kruliti ‚grunire, gorgogliare' ‚grunzen'), *u Stulićevu* (kruliti, v. hrokati *iz Habdelićeva*). Zakoļimo prasca, ki na pragu kruļi. Jačke. 272. — *U drugome prenesenome značeńu:* Kruliti, kada u trbuhu zavija. na Rijeci. F. Pilepić. *i ovo je značeńe u novoslovenskome.*

KRŪĻAC, krúļca, *m. kruļav čovjek. — U naše vrijeme u Istri.* Krūļāc ‚homo membris mancus et debilis', gen. kruļcā. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 27.

KRŪ̀ĻAST, *adj. vidi* kruļav. — *U naše vrijeme u Istri.* Kruļast ‚membris debilis'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 29.

KRŪ̀ĻAV, *adj. sakat. — isporedi novoslov.* kruļati, hramati. — *U naše vrijeme u Istri.* Krūļav. D. Nemanić, čak. kroat stud. iftsg. 29.

KRÛĻE, krūļeta, *m. kruļavo čeļade. — U naše vrijeme u Istri.* Krûļe ‚homo mancus', gen. krūļeta. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 33.

KRUĻEŃE, *n. djelo kojijem se kruli ili kruļi. — U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* kruleńe; *u Jambrešićevu:* kruleńe, *u Stulićevu:* kruleńe.

KRUĻITI, kruļim, *impf. vidi* kruliti.

KRÙMA, *f. u Vukovu rječniku:* voda koja teče kroz Dukađin i utječe u Drim.

KRUMARA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva kod Krumare. Sr. nov. 1865. 427.

KRUMPAČ, *m. gavran. — U Bjelostjenčevu rječniku:* krumpač, krompač ‚satyra avis'. v. kavran. Krumpač, galovran, Corvus corax L. D. Trsteńak.

KRUMPAK, *m. čovjek hrom ili krivijeh nogu. — Od ńem.* krumm, *kriv (u avstrijskom govoru* krumpe). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚compernis, valgus, varus, varicus, loripes'.

KRUMPAŃE, *n. djelo kojijem se krumpa (vidi* 1. krumpati). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* krumpańe, grakańe ‚crocitus, crocatio, crocitatio'.

1. KRUMPATI, krumpam, *impf. grakati. — U Bjelostjenčevu rječniku:* krumpam, krompam, grakam ‚crocito', *i u Stulićevu:* v. grakati *iz Bjelostjenčeva.*

2. KRUMPATI, krumpam, *impf. hramati. — isporedi* krumpav. — *U Voltiđijinu rječniku:* ‚zoppicare, ranchettare' ‚hinken, lahm gehen'.

KRÙMPIJER, *vidi* krumpir.

KRÙMPÎR, krumpíra, *m. vidi* krompir *i* krtola. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* krümpîru (krümpîre), krümpîri. — *Mješte* -i- *čuje se i* -ije- *(kao da je ńegda bilo* ê): krùmpijer, krumpijèra. *to se može čuti ne samo u južnom govoru nego i u zapadnome (u pisaca Slavonaca). isporedi* manastir, pir *itd. — u riječima što od ove postaju prema kratkome* -i- *može stajati* -je-, *vidi* krumpiraš *itd. a)* krumpijer. Krumpijer ili križalina. I. Jablanci 63. Rotkva i krumpijer. J. S. Reļković 40. *(vidi kod* križalina). Krùmpijer, krumpir. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. J. Bogdanović. — *b)* krumpir. Krumpir ‚die kartoffel, grundbirne' ‚Solanum tuberosum'. G. Lazić 111. Krumpir zapadno, znači što i krumpijer. J. Bogdanović. Krumpir (ńem. grundbirn), češ. krumpir, krumple, Solanum tuberosum L. (Visiani). B. Šulek, im. 176. — *c) s pridjevom* morski, *znači drugu biļku (čičorku).* Krumpir morski, Helianthus annuus *(grijeŝkom mješte* tuberosus, *vidi u istoj kńizi na str.* 522b) L. (Sabļar). B. Šulek, im. 176.

KRUMPÌRÂŠ (krumpjèrâš), krumpiráša (krumpjeráša), *m.* naziv za onoga koji rado krumpijere jede. ‚On ti je krumpjeraš, ńemu samo dosta krumpijera, pa on drugog jela ne treba'. *U Lici.* J. Bogdanović.

KRUMPIRÀŠICA (krumpjeràšica), *f. žensko čeļade kao krumpiraš.* J. Bogdanović.

KRUMPÌRIĆ (krumpjèrić), *m. dem.* krumpir. — *U Lici.* Kad krumpijeri dobro rode, narod ih onda zove ‚krumpjerinama', a kad slabo onda ‚krumpjerići'. J. Bogdanović.

KRUMPÌRINA (krumpjèrina), *f. augm.* krumpir *(vidi i kod* krumpirić). — *U Lici.* ‚La, kolika 'e ova krumpjerina'. ‚Rodile krumpjerine pa i nemam de sipati'. J. Bogdanović.

KRUMPÌRIŠTE (krumpjèrište), *n.* mjesto gdje su ļetos krumpijeri bili. *U Lici.* J. Bogdanović.

KRUMPIŠ, *m. vidi* krumpir. Krumpiš. Krumpiška, Solanum tuberosum L. (Vaļavac, rad). B. Šulek, im. 486.

KRUMPIŠKA, *f. vidi* krumpiš.

KRUMPJER-, *vidi* krumpir-.

KRŨNA, *f.* corona, *što nose na glavi kao znak svoga dostojanstva i oblasti carevi i kraļevi (u novije doba biva to samo kod kruńeńa i još kod koje vrlo svečane prigode), te je skovano od zlata i nakićeno dragijem kameńem. oblik je u krune kao obruč (ili boļe obluk) iz kojega se obično pružaju mańi luci što se jedni s drugijem sastavļaju svi na jedno mjesto, a na ovome je kugla s krstom. tipički oblik krune, kako ga narod shvaća, obluk je ozgor narezan na jednake uglove. i plemići nose naslikanu krunu na svom grbu, te su neke ovakove krune (osobito groforske, barunske) sličnije onom tipičkom obliku. — isporedi* koruna, vijenac. — *Postalo je od lat.* corona, *te je stariji oblik* koruna, *koji može biti da je postao i u praslavensko doba, isporedi stslov. i češ.* koruna, *poļ.* korona; *oblik je* kruna *pozniji (ima i stslov.* kruna, *ali ne znam iz kojega je doba, i nslov.* krona), *i u našemu se jeziku ne potvrđuje prije* xv *vijeka (prije se upotrebļavalo za ovo značeńe* vijenac, *vidi). ne znam, jeli* kruna *postalo od* koruna *ispadańem slova* o, *ili je prešlo iz srvńem.* krône. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚corona'), *u Mikaļinu* (‚corona'), *u Belinu* (‚corona e diadema' ‚corona' 230a), *u Bjelostjenčevu* (v. koruna), *u Voltiģijinu* (‚corona' ‚krone'), *u Stulićevu* (‚corona, thiara, mitra, sertum, diadema'), *u Vukovu* (‚die krone' ‚corona'. cf. koruna), *u Daničićevu* (‚corona').

a. *u značeńu kao što je sprijeda kazano.*

a) u pravom smislu. Krunu bisernu. Spom. sr. 2, 125. (1466). Caru se jednači i jur mni bit veći . . . u kruni sideći. Đ. Baraković, vil. 60. Ovo li su krune jasne s kojim resiš pramo moje? I. Gundulić 46. U krunah kraļevi sniženi odasvud i puci jošte svi doći će na tvoj sud. 78. Vrhu ńe vedra čela viđaše se kruna sjati. P. Kanavelić, dubrovnik. 7. Da te trojna kruna resi. J. Kavańin 213b. Kraļica sebi krunu udovica skinu s glave, ter ju stavi duždu u biljeg od ļubavi. 214a. Nijemški orle, krune dvoje pokle nosiš. 220a. Obruć krune vas na vrhe ne nahodi sebi svrhe. 288b. Klekavši prid diteścom u štali krune svoje skinuti. F. Lastrić, test. 62a. Obećajući joj krunu od cesarice metnuti na glavu. test. ad. 86b. *(Carsku)* glavu kruna kiti. A. Kanižlić, kam. 319. On će ti isti krunu na glavu postaviti. M. Zoričić, osm. 88. Gospodine! nije kruna za linčine: il' puk drži kao vaļa il' ostavi ime kraļa. V. Došen 249a. Na čelu mu od krune zlameńe. And. Kačić, razg. 92b. Svitlu krunu k vedru nebu baca, ter se care s krunom razgovara. 150ab. Baci na zemļu krunu Faraunovu. kor. 61. Glava krunom ukrašena. J. Rajić, pouč. I, 2. Na glavu joj *(banovici)* zlatna kruna, na ruku joj prsten zvekće, na glavu joj kruna trepti. Nar. pjes. vuk. 1, 312. Lepo nas je Erceg darovao: meni dao krunu pozlaćenu . . . 1, 551. Meni, Maro, krunu od bisera. 1, 552. Ti načini krune pozlaćene sve od srebra i suvoga zlata a iskiti dragijem kameńem. 2, 90. A na glavi devet perišana, povrh toga kruna pozlaćena a u ńojzi tri kamena draga. 2, 198. Pošļi štaku Nemanića Save, zlatnu krunu cara Kostantina. 3, 80. Ko prosi, da krunu nosi, vaļa mu dati. Nar. posl. vuk. 152. Imahu krune zlatne na glavama svojima. Vuk, otkr. 4, 4. — *Amo pripadaju i ovaki primjeri:* Kruna papina ‚thiara'. J. Mikaļa, rječn. Papina kruna ‚corona del papa' ‚thiara'. A. d. Bella, rječn. 230a. Šaļe mu krunu episkopsku. A. Kanižlić, kam. 294.

b) u metaforičkom smislu, carska, kraļevska vlast, carevańe, kraļevańe. Neće se odnimiti pristolje aliti kruna od Jude. M. Divković, bes. 51a. Dali ova krunu steče s huda dila nečasnoga? I. Gundulić 24. Svak slavi večeras, ko pod mom krunom jes, hrabrenu moju vlas i me vil' drag ures. 100. Lasno dobit krunu od svita bi s vitezim tač hrabrenim. 290. Vitez koga krunom kopje obdari. 313. Lasno tebi, care Osmane, bi na krunu doć od svijeta, na onu krunu po razlogu ka za ocem tebi ide. 497. S kom *(sabļom)* u ruci slavni Osman krunu steče. 565. Vidim puke sve podložne uzmnožitoj srbskoj kruni. G. Palmotić 2, 260. Hotijaše mu krunu uzeti. J. Banovac, pripov. 253. Da tko ńemu ili dici ńegovoj ne otme krunu. A. Kanižlić, kam. 2. Hotio je carsku krunu osvojiti. 33. Ako koga neprijateļa imadeš, iliti koji ti o kruni radi. E. Pavić, ogl. 433. I zatim otići će anđeli među cesare i kraļe, gdi neće biti uspomena od krune i vladańa. Đ. Rapić 7. Ti ćeš biti krune moje našļednik. Nar. prip. vuk.[2] 250. Ja ti povijedam razliku između krune i svećenstva. M. Pavlinović, razg. 93.

c) od predašńega se značeńa prenosi na samo lice carevo ili kraļevo, često uz pridjeve kao svijetal, sjajan, vedar, slavan *itd. ili uz narodno ime (u kojemu od prvijeh primjera može biti značeńe kao kod b) ili d)).* Vićnik svete krune ugrske. Mon. croat. 5. (1288). Na što bi imali pravde od krune ugrske. 66. (1446). Što je sada pod krunom ugrskom ńih plemštine. 66. (1446). Nasleđujem mojih prvih vernu službu svetoj kruni ugrskoj. 231. (1527). Vladaocu nad blagom krune ugarske. D. Zlatarić III. Vedre krune, teška rala jednom kosom ona slama. I. Gundulić 233. Da naj višijeh sred ńe kruna visoka se kruna umjesti, ka gospodi slave puna s mnogom srećom. 276. Slavni je cesar dundo tebi, ki više svijeh kruna sjedi. 278. Ćes je mnoga tvojih puka što tvoj kruni posluh daju. 280. Kraļ franački, špańska kruna, Leh čemorni, i gospoda sva od svijeta ištu pleme suproć sebi ćeć poroda. 305. Carstvu tvomu cijeća toga spomenut se meni vidi, s krunom kraļa poļačkoga s prva iskat da mir slidi. 308. Slavnoj spańskoj kruni opeta on se uzda vrha doći. 359. Inostrane krune i knezi, s kim Poļaci družtvo imaju, na ńih pomoć i oni ustaju. 417. Da s poļačkom slavnom krunom mir utvrdi i utemeļi. 423. Ovo čuvši oči gori diže k slavnoj leškoj kruni. 447. Dvije krune su, u ke uzdati ti se možeš do nevoļe. 451. Pokle svršen jest oficij i prikazan sakrificij, Valerijane moj uzmnožni, mojoj kruni tere zbožni . . . P. Hektorović (?) 87. O! šta kruna svit izgubi, gdi vojnika kraļ ne ļubi! V. Došen 125a. Vojsku kupi kruna cesarova, Karlo peti. And. Kačić, razg. 246a. Ispunit żeļu i bo-

goljubstvo te krune. M. Dobretić 392. Da bi nama u čas dobar! našoj kruni ćesarovoj! Nar. pjes. vuk. 1, 176. — *Često se ovako naziļe vladalac (car ili kraļ) kad se s ńim govori.* Ali na boj suprotiva caru čim tva kruna ustaje, ka država tva počiva? I. Gundulić 453. Za to, o kruno, kojoj sriću na svim krunam višńi je podo. 454. Neka znade tvoje veličanstvo da sam ja došla prid tvoju krunu s ovim ženam. N. Palikuća 35. Zaklińem ti se, kraļu moj i kruno moja. M. Zoričić, osm. 89. A ona je ńemu *(kraļica kraļu)* besidila: ‚Vira moja. svitla kruno moja!... Sad promisli, draga kruno moja!' Nar. pjes. vuk. 1, 411. Kruno naša, care Konstantine! 2, 90. Gospojice, kruno od Rusije! Nar. pjes. petr. 2, 599. Tako, kneže, naša kruno draga! Osvetn. 3, 69. — Rekoše: ‚Svitla kruno, eto ti Juda!' F. Glavinić, cvit. 124b. Svitla kruno, o cesare, ne brini se tim ništare. P. Hektorović (?) 160. Odgovara mu *(kraļu)*: ‚Prisvitla kruno, nije ovo vrime za ispovidit se'. J. Banovac, razg. 103. Svitla kruno, reci nam san. F. Lastrić, ned. 154. Svitla kruno! A. Kanižlić, uzroci. 35. Već te molim, svitla kruno moja. And. Kačić, razg. 11a. Svitla kruno perzijanska. D. Rapić 281. Čuješ li me, svetla kruno moja! Nar. pjes. vuk. 2, 166. Svjetla kruno, care gospodine! 3, 87. Ajme meni, kraļu, svitla kruno naša! Nar. pjes. istr. 6. 21. Hoću, svetla kruno. Nar. prip. vuk. 57. — Ne sumńi, jasna kruno, od istine. A. Kanižlić, kam. 417. Jasna kruno kraļevska! Đ. Rapić 326. — Slavna kruno, ja sam obro jednom gdje hoć za te umriti. I. Gundulić 505. O cesare, kruno slavna, ter u dobra svaka spravna! P. Hektorović (?) 160. — Za to, o kruno svim čestita, i vi svijetla gospodo ina . . . I. Gundulić 449. O slavna i ćestita kuće otmanske kruno, vidim, da početak carstva od svita sad krvavim krijepiš zidim. 495. — Nu je naj veća tvoja slava, kruno vedra i čestita, što imaš sina Vladislava. 315. Vedru ćemo krunu tvoju do kraļestva sadružiti. Ġ. Palmotić 1. 109. Jer tva pamet, vedra kruno, ... P. Kanavelić, iv. 220. — Uzvišena kruno! J. Banovac, pred. 49. Ti, uzvišena kruno cesara, svidoči, jere se je na tvojoj među dogodilo. D. Rapić 138. Svitla i privisoka kruno! F. Lastrić, svet. 17b. — Zdravo, kraļu od Macedonije! zlatna kruno pod nebom na zemļi! Nar. pjes. vuk. 2, 481. Car-Lazare, srpska kruno zlatna! 2, 256. Svetli care, kruno pozlaćena! 1, 160. — Dostojna kruno! Zborn. 18a.

d) u prenesenom smislu, država što je pod carem ili kraļem, carevina, kraļevina. Našega plemenitoga gospodina svete krune ugrьske. Mon. serb. 357. (1429). Svjetļi od sunca njetko iztječe, mudar svijesti, moguć rukom, i od velika ime steče, i ostavi krunu unukom. I. Gundulić 277. Krune ugrske veći dio vlas poda se turska ukinu. 390. Da u red skaču svi junaci krune općene na obranu. 433. Jeda kruna tva poļačka sahranit se tijem će moći? 451. Očinstvo ti je švecka kruna, s dvjema druzim sadružena, . . . 453. Treti odabra krunu Lešku i podvrgnu ńe kmetove. J. Kavańin 260a. Ńemačka skupļajuć sve krune uz jednu krunu. M. Pavlinović, razg. 8. Sabor svih kraļevina svete krune ugarske. Sbirka zak. 1, 50.

b. *vidi* vijenac *(u užemu smislu) u nekijem je primjerima značeńe u metaforičkom smislu (vidi c). — ovakova se kruna savija, i to n. p.:*

a) od cvijeća. — Između rječnika u Mikaļinu (kruna od cvijetja, vijenac ‚sertum, corona pactilis, strophium') *i u Belinu* (kruna cvijetna ‚ghirlanda' ‚corolla' 343a). Učiniti jednu krunu prekrasnu od cvêtja. Transit. 210. Krunu vrh ńe nosi prolitńega cvitja. Ġ. Držić 363. Srida je prolitja, široko jest poļe, zeleni i cvitja u ńem je do voļe. A čudna nut' čuda! ne vim se prijati ni počat, od kuda krunu ti svijati *(metaforički, o hvalama)*. H. Lucić 285. Tere ću još donit svakojzi ja od vas od šta će krunu svit. N. Naļešković 1, 175. Naočigledice donese anđeo s neba dvi krune cvitja plemenitoga. M. Zoričić, zrc. 42. Bijaše običajan kitit cvitjem jednu priliku iste divice i naćińat joj od cvitja krune. F. Radman 57.

b) od lišća. Da sad mi govore tve pisni i kažu, opeta na zbore da s' došal k Parnažu, da t' krunu prikažu javora divice ko tuj čine stražu Pegaške vodice, ko znam da suzice za radost prolišo niz rumeno liččo ki čas te vidiše. ‚Ovoj li je' rišo ‚on koga mi mnimo da izginul bišo, a sad ga vidimo? . . . i krunu savitu od javora drugu dajmo mu i svitu do tleha der dugu'. H. Lucić 276. Toga rad veseļa gospođa i vas puk slomiše od zeļa mirisna svaki struk; gospoje svojih ruk prosipļu s prozora vitezom na klobuk kitice odzgora s naranžom javora mišano, vitih krun. Đ. Baraković, vil. 296. Neć u boju slavan ostat srjed tabora, kruneć krunu od javora. J. Kavańin 76b. — *U ovijem se primjerima misli na vijenac od lovorike*, laurea, *znak doktorske časti. (S. Bonaventura)* ukup z svetim Tomašom od Akvina prija krunu od naučiteļa. F. Glavinić, cvit. 218a. Gdi dostignu krunu od meštra. 218b. Kruna naučiteļska ‚laurea dottorale' ‚laurea magistralis'. A. d. Bella, rječn. 429b. — *Amo bi mogao pripadati i ovaj primjer:* Od mora od slana da s' tolik gospodar *(Neptune!)* u kruni od braka. M. Vetranić 2. 19.

c) od trńa (po matth. 27, 29; marc. 15, 17; joann. 19, 2; *misli se i na pravu krunu, jer je Isus za rug okruńen kao kraļ).* Hoće donesti krunu trnovu. Zborn. 121b. Spletoše krunu od trnja. Anton Dalm., nov. tešt. 162b. joann. 19, 2. Trnovom krunom kruńen. A. Gučetić, roz. jez. 6. Trnovom krunom krunivši Isusa. M. Divković, bes. 5a. Tebi sada ja naričem s blagosovom mir izpuni, a put moju davam bičem, a trnovoj glavu kruni. I. V. Bunić, mand. 25. Glavu žestokom krunom kruniše trnovom. A. Vitaļić, ostan. 373. Trnja krunu slavnu dosti. J. Kavańin 50a. Trn je krune Isusove. 331a. Tecijahu kapļe od krvi iz prigorkijeh' i ļutijeh bodļina trnove krune. M. Lekušić 110. Trnovu mu krunu staviše na glavu. F. Lastrić, test. 114a. Okruńen bolestivom krunom trnovom. I. A. Nenadić, nauk. 241. Zlamenovat krunu trnovu koja bi postavļena na glavu spasiteļa našega. M. Dobretić 285. Već bi ti trnovu krunu s glave skinuli. Osvetn. I, 1. — Ni' moć rit bez plača, kako m(u) zlu krunu na glavu od drača staviše svu punu. D. Rańina 148b. Dračnu krunu. A. Vitaļić, ostan. 171.

d) od vlasi (metaforički). Koj *(kraļici od liposti)* prije od zlatnijeh prama stavi narav krunu oko čela, nego li onu, s kom na glavi čestita je. I. Gundulić 281. — *Amo bi mogao pripadati i ovaj primjer:* A kad al' je vridan krune *(hololaža)* od pasjega repa vune. V. Došen 40a.

c. *s toga što je u Grka i Rimļana bio običaj, kad bi ko što izvrsno učinio, ili se u čemu među ostalima naj boļi pokazao, da bi mu podijeļena bila kruna ili uprav vijenac, u prenesenome se smislu kruna (obično kao vijenac) shvaća kao znak odlikovańa ili nagrada. vidi:* Oni u istinu teku, da vazmu krunu razrušnu ka na mańe pri-

hodi, a mi tecimo da vičńu vazmemo. Bernardin 19. paul. 1cor. 9, 25.

a) uopće, kaže se kruna od dobiti, od slave, slavodobitna. Okruni ga Gospodin krunom od slave. N. Rańina 201[b]. ecclesiastic. 45, 9. Pak i moje okruniti krunom slave imam dijete. J. Kavańin 511[b]. I tako ćeš onu krunu slave imati, koju je on *(Isukrst)* svim obećao. J. Banovac, razg. 65. Da ti tašte slave krunu s tvoje hole glave spunu. V. Došen 51[a]. I tebi cića ke vas svit ako se bit bude, vičńe dike kruna se hoće svit. H. Lucić 199. Krunom hvale okruni ga *(papu)*. J. Kavańin 180[a]. Krunu inaše od dobiti. P. Kanavelić, iv. 186. Blaženi ki dobitnu krunu odnese. J. Kavańin 349[b]. Od dobiti grabe krunu ki se sile, ne ki hļunu. 366[a]. Jasnom krunom od dobića kâ je i inim postavļena neoskvrnikom pravde ciéa. 516[a]. Kruna od dobitja ‚laurea trionfale' ‚laurea triumphalis'. A. d. Bella, rječn. 429[b]. Ne da nam se kruna od pridobitka. M. Zoričić, osm. 131. Kruna slavodobitna ‚corona trionfale' ‚corona triumphalis'. A. d. Bella, rječn. 230[a]. — *Amo pripada i ovo:* Er ku i dobit na svit diku . . .? ki li ć steći život divi . . .? ka li ć kruna da t' se svije, kad uzvidiš gdi puk vrvi nada ń mrtva rânâ u krvi a prid pragom tve ćelije? A. Čubranović, jed. 159—160. Još Dubrovnik s davńom krunom stoji cjeć vjere u slobodi. I. Gundulić 389. Nu Dubrovnik sred pokoja ki od slobode krunu steče, s mita od zlata, s prijetńe od boja od vjere se ne poreče. 389.

b) znači pjesničku slavu ili uopće književničku. Rad pjesni ļuvene dostojan er si bio krune da ne vene koju ti svi Klio. N. Naļešković 1, 311. Ter im su *(pjesnikom)* za slavu te muže savile po krunu. 1. 318. — Zač ako sveđer taj budeš drum slíditi, krunu ćeš vječnu, znaj, na čelo tve sviti . . . pisma će vik tvoja na svitu živiti. D. Rańina 58[a].

c) znači slavu rajsku po smrti. (Sveti i svetice) vencem i krunom nadareni. M. Jerković 100. I primite izabranu krunu vama obećanu. J. Kavańin 384[b]. Toj izustiv, ljepšom se odi krunom *(umrije)*. 247[a]. Kušanim bo krunu pravi svojim ļubnikom Bog pripravi. 488[a]. Pođe s ovoga svita za primiti krunu nebesku. A. Kanižlić, kam. 634. Vole zlata kesu punu neg nebeskog' raja krunu. V. Došen 79[a]. Kad iskušen bude, primiti će krunu slave. J. Matović 514. — *osobito za svece mučenike.* Isukrst vojnikom svojim kripko za ń boreći se krunu obita. Živ. kat. star. 1, 223. Bi mu dana kruna od mučenika u vrime Antonina Pia. F. Glavinić, cvit. 4[a]. Vitezi Isukrsta, sada je vrime, u ko prijeti budete krunu vičnosti, ako srčeno budete boriti se. 25[b]. Do tri dni ćeš sa mnom gori s krunom pojti v rajskih dvori. P. Hektorović(?) 94. Krunu puni smijenstva zagrliše od mučijenstva. J. Kavańin 296[b]. Okruńena krunom mučeništva. A. Kanižlić, kam. 5. Sveti Kajo papa i mučenik primi krunu na 296. . . Svi ovi primiše krunu s svetom Susanom na 295. And. Kačić, razg. 12. — *Amo može pripadati i ovo:* Zahrańena mi jest kruna od pravde ku mi će povratiti Gospodin onoga dne pravdeni sudac. Bernardin 173. paul. 2tim. 4, 8. Ostavļena jest meni kruna od pravde koju dati će meni Gospodin u oni dan pravi sudac. N. Rańina 26[b]. Zato da ufam krunu opravde na dan veli. J. Kavańin 331[b].

d) metaforički, ko je među ostalima naj boļi nosi krunu kao da je među ńima kraļ. Er dostojiš vrhu glave krunu nosit svih gospoja. A. Čubranović 143.

e) kao nagrada uopće. Izgubiti tolike krune od dilih kripostnih. P. Radovčić, nač. 251. A za krunu truda tvoga steć ćeš dragu tvú Ļubicu. I. Đorđić, pjesn. 8.

d. *prema predašńemu značeńu kod c kaže se o čeļadetu kao naj veća pohvala.*

a) ispoređujući s drugom čeļadi ističe se da je ono u čemu ili u svemu naj boļe. ne može se u svakom primjeru dobro razlikovati od značeńa kod b). Od svijeh žena ti si kruna. N. Naļešković 1, 116. Ne umijem tisući reći dil, zašto si kruna svijem gospodam vazda bil'. 1, 178. Ja sam kruna od svijeh vila, sve se vile mnome diče. 1, 206. Tuj ti me saveza taj kruna od vila, koja je s nebesa od sunca sletila; . . . 2, 19. Božja majko i djevice, vječna kruno od svijeh žena. M. Držić 423. O časti i diko i kruno svijeh gospoj' 445. Marija, zdrava bud, milosti si puna, Gospodin s tobom svud, ti si ženska kruna (‚benedicta in mulieribus'). F. Vrančić, živ. 115. Dalmatinskijeh svijeh gradova svijetla kruna ti ćeš biti *(Dubrovniče)*. G. Palmotić 1, 110. Lijepu Elenu podi rani krunu slavnijeh svijeh gospoja. 1, 233. Vrijednijeh kraļa vjekovita čas i kruna. 2, 161. Kćerca ma mila vrijednijeh kruna i cvijet. 2, 205. Idmon, kruna svijeh proroka. 2, 370. Kupili biskupa je kruna uresna. J. Kavańin 93[a]. Ona od ljepijeh cvijet i kruna. I. Đorđić, uzd. 4. Ne izgleda se u Ciceronu, krunu svijeh besjednika. V. M. Gučetić 1. O Nepomucene, izpovidnikâ kruno! A. J. Knezović 279. A babaļko ovog' sina bise kruna svi starina. V. Došen 35[b].

b) kaže se kruna o čeļadetu, koje je drugoj čeļadi, mjestu itd. kao slava, dika, ures, vidi i a). Sv. Jerolim je dika, poštenje i slava i svitla kruna hrvatskoga jezika. Živ. jer. star. 1, 230. Držići su mjesta ovoga kruna i čas. M. Držić 23. Kruno moja ti si ‚krunn'. I. Gundulić 536. Tomas od Akvina, dika i kruna reda s. Dominika. F. Glavinić, cvit. 66[b]. Sveti Ludovik devoti kruna kraļestva od France. 291[b]. Blaženi s. Juraj, crikve katolicanske dika, vojnikom kruna, a vernim prilika. 99[b]. O čestiti Dubrovniče, svijetla kruno kraja ovoga. G. Palmotić 1, 289. Kruno slavna, diko i časti slovinskoga od jazika. I. Ivanišević 229. Ki te svoj državi za vikovńu diku, za krunu postavi, i za čast veliku. P. Hektorović 64. Domiani ki je kruna otacbine. J. Kavańin 16[b]. Žena poštena jest čoviku kruna i pošteńe. J. Banovac, pripov. 186. Kruna našeg slavnog naroda Jerolim *(štamparskom grješkom* Jeroselim) sveti. M. Zoričić, osm. 75. Po imenu kaluđere Sava, kruna, dika, pošteńe i slava slovinskoga puka i naroda. Andr. Kačić, razg. 18[b].

c) kao pohvalu uopće bez ispoređivańa s drugima. Ka godi s' od vila, kruna si ljeposti. N. Naļešković 1, 236. Zašto je ona cvijet i kruna od dike. 2, 80. Koja *(zlica)* ne bi bil' dostojna takoj kruni služit sve dni. S. Bobaļević 207. Nemoj me odagnati, kruno od svitlosti. M. Jerković 25.

d) u vokativu se upotrebļava uz moja *i bez te zamjenice:*

aa) od štovańa (prema a)—c)). Kruno srca moga. M. Jerković 104.

bb) od ļubavi, prema b). Bratjo moja, pridraga i priželina, veselje moje i kruno moja! Bernardin 143. paul. philipp 4, 1.

cc) od ļubavi i dragosti prema ženskom čeļadetu, po svoj prilici onako kao što se zove i zlatom, blagom, uresom, dikom itd. A za toj, ma kruno, pokle si izcvala, izvrsna napuno nada sva

ostala. H. Lucić 218. Jur poznaš mû viru i gdi sam umiru za tebe, kruno, prav. N. Naješković 2, 7. Zasve da s svijeh strana, biserna ma kruno, za te je od rana srdasce mo puno. 2, 96. O kruno izbrana! M. Držić 445. Nu ja tebi sad se obitam, moja kruno svita, nikad neće moja mlados drugu vilu služit. D. Rańina 106^{a}. Uzmnožaj ti moć i zdravje svo to veće dugo lita, moja kruno zlatom svita. A. Čubranović 163—164. Sada, kruno ma biserna, ja ne prosim meni platu. S. Bobaļević 209.

e. *o nečemu nežіvu sa značeńem kao kod* d, *a).* Razum ga susrite, kruna od razloga. M. Marulić 150. Tu Salamun, kraļ čestiti, čini crkvu sagraditi, krunu ļudskijeh svijeh čudesa. G. Palmotić 3, 18^{a}.

f. *u prenesenom smislu, n. p.:*

a) gorne grane u drveta. Grane sastavļaju u drveću krunu. J. Pančić, bot. 50.

b) u zuba. Kruna, gorńi vidļivi dio zuba. J. Pančić, zoolog. 19.

c) vidi kauka. Kada ne nose krunu ili kavku. Š. Budinić, ispr. 22. Kruna ali kauka neka bude otvorena. M. Bijanković 91. Što će reć krug oli kruna popovska? Blago turl. 2, 317. Jeli od davna ove krune dijacke u crkvi običaj? Da je od svetoga Petra Apostola ova kruna naređena bila, scini sveti Grgur turonenski. I. Velikanović, uput. 3, 162.

d) društvo, vidi krug, 2, b, *c).* Sad ako ć sidati s prvimi u kruni i sud nam suditi . . . D. Baraković, vil. 103. Tebe slavna učenikâ družba i kruna pričestita . . . hvali (,te gloriosus apostolorum chorus . . .') J. R. Gućetić 11.

g. *kao pristojnija riječ mj.* rozi *(kad žena nije vjerna mužu).* — *U jednom primjeru* xvIII *vijeka.* Da se nahodi toliko dobar muž da zatiska jedno oko dopuštujući svojoj ženi, da mu čini krunu, bi li ova učinila pravo priļubodinstvo? Ant. Kadčić 519.

h. *novac što u različnijem mjestima ima različnu vrijednost, ńem.* krone, *engl.* crown *itd. u Austriji mu je sad vrijednost po forinte, a u zlatu* 81 *kruna vrijedi* 85 *metričkijeh franaka. dijeli se u* 100 *filira ili para ili potura.*

i. *vidi* krunica, *f.* — *U naše vrijeme u Lici.* ,Eli na ń vika'?' ,Bome 'es mu nekolike krune očata'. J. Bogdanović.

k. *cvijet i biļka.* Kruna. Lilium bulbiferum L. (Vodopić). B. Šulek, im. 176. Carska kruna ,die kaiserkrone' ,Fritillaria imperialis'. G. Lazić 122.

2. KRÚNA, *f. hyp.* Krunija. — *Akc. se mijeńa u voc.* Krûno. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu.* Kruna. S. Novaković, pom. 72. Mati moja Kruna imenom. D. Obradović, živ. 17.

3. KRÚNA, *f. ime domaćijem životińama.*

a. *kokoši.* Krúna, naziv za kokoš, koja ima krunu na glavi. ,Neš mo'e krune zaklati'. *u Lici.* J. Bogdanović. *u Dobroselu.* M. Medić. *u Bosni.* D. Hirc.

b. ovci koja ima krunu na čelu. u Dobroselu. M. Medić. Krúna, ime ovci. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

1. KRUNAC, krunca, *m.* tičar, vrst graha. Gregurevci u Srijemu. D. Hirc.

2. KRUNAC, Krunca, *m. ime planini.* Utekoše u Krunac-planinu. Pjev. crn. 246^{b}.

KRUNAĻKA, *f.* mašina gvozdena za kruńeńe kukuruza. Sr. nov. 1875. 1107.

KRÛNAST, *adj. na kojemu je (ako je životińa, na glavi) ńešto kao kruna.* — *U naše vrijeme.* — *n. p.*

a. *o kokoši.* — *U Vukovu rječniku:* n. p. kokoš ,gekrönt' ,coronatus'. [vide ćubast]. cf. kaporast.

b. *o zmiji.* Sestro Jele, zmija te copila, kratka repa a krunaste glave, od koje se zmije ne probaļa! Hrv. nar. pjes. 1, 323.

c. *o zgradi.* A na jednoj strani *(ima Niš)* i neko krunasto utvrđeńe. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 93.

KRÚNÂŠ, krunáša, *m. životińa kojoj je kao kruna na glavi.* — *U naše vrijeme.*

a. *ime pijetlu.* Krúnâš, naziv za pijevca koji ima krunu na glavi. u Lici. J. Bogdanović. u Bosni. D. Hirc.

b. *zubatac krunaš, ńeka riba (tal.* dentale colla corona). Zubatac krunaš ,Dentex gibbosus'. G. Kolombatović, pesci. 6.

KRÛNAT, *adj. na kojemu je kruna, okruńen (o glavi).* — *Na jednom mjestu* xvIII *vijeka.* Tri krunate lavske glave. J. Kavańin 284^{b}.

1. KRUNČICA, *f.* Robinia pseudoacacia L. (Vukasović). B. Šulek, im. 176.

2. KRÛNČICA, *f. ńeke životińe kojima je kao kruna na glavi.*

a. *ševa.* P. Budmani.

b. *ime guski.* Bastaj, Daruvar. D. Hirc.

KRUNÈTINA, *f.* augm. kruna. ,Vide, kolika e krunetina onom pijevcu narasla'. J. Bogdanović.

KRÛNICA, *f. dem.* 1. kruna. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika (za značeńa kod* a *i* b) *u Mikaļinu* (krunica, mala kruna ,corolla'), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* korunica, a), *u Stulićevu* (,corolla, sertum'), *u Vukovu* (dim. v. kruna).

a. *vidi* kruna, a. Prid svakim jabaše oprovda u krunicu. M. Marulić, pjes. 12. Gabrijel užgan od ļubavi teciše vas vesel s krunicom na glavi. 211. Što li mu *(orlu)* pomaga krunica na glavi, i da se svijeh ptica naziva kraļ pravi? M. Vetranić 1, 37. Aureola to jest zlatna krunica. B. Gradić, djev. 66. Podložnica usiļena, bez krunica i plemena. J. Kavańin 290^{b}. Dostojna j' ta glava nositi krunicu. Nar. pjes. istr. 2, 133.

b. *vidi* kruna, b, *a).* Krunica ali vez od cvitja razlika. Š. Menčetić 27. Beru cvitak ružice ter sebi viju krunice. Ǵ. Držić 413. Krunice povita, molim te ja, pođi k jedinoj vrh svijeta mojojzi gospođi, nego te na glavi pronosi taj vila za biljeg ļubavi. N. Naješković 2, 100. Zlatom pak krunice i cvitke ovijahu. P. Zoranić 56^{b}. I gizdava zarjeznica, puna paoma i krunica. J. Kavańin 485^{a}.

c. *vidi* kruna, b, *c).* Trnovu krunicu pletu i viju *(Isusu).* M. Držić 456. Trn slavne od krunice spasiteļske. J. Kavańin 320^{b}.

d. *o čeļadetu, vidi* kruna, d.

a) vidi kruna, d, *a).* Krunice od gospoj! Š. Menčetić 23. Bog tebe krunicu vrh gospoj satvori. 75. Proklińu vas ures, krunice od vila, koji mi odnije svijes. N. Naješković 2, 36.

b) vidi kruna, d, *c).* Kaži mi, kitice, zelena vijek bila, što je od krunice ka mi te posila? N. Naješković 2, 62. Podi mi, ptičice, smjerno te molim ja, u one krunice, ka meni suncem sja. 2, 68.

c) vidi kruna, d, *d) bb).* Krunice gizdava! M. Vetranić 2, 38. Želeći k tebi doć, biserna krunice. N. Naješković 2, 101. Ži ti slavne dike tvoje, od bisera ma krunice! Jeđ. nezn. pjesn. 237.

e. corolla, *u cvijeta onaj dio što se sastoji iz listića svakakve boje, te je sakriven u pupku prije nego cvijet procvate (u botanici).* J. Pančić.

f. *vidi* korunica, b. — *Između rječnika u Mikaļinu* (krunica, krališ ‚corona, rosarium‘), *u Belinu* (‚corona da far oratione‘ ‚corona precatoria‘ 230a), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* korunica, b, *a)), u Voltigijinu* (‚rosario, corona‘ ‚rosenkranz‘), *u Stulićevu* (‚globuli filo trajecti quibus utimur fundendis precibus‘), *u Vukovu* (vide brojenice *s dodatkom da se govori u Spļetu).*

a) vidi korunica, b, *a).* Koji čovik vsaki blagdan 50 ave Marij i 5 otčenašov redom izmoli (to isto moļenje imenuju krunica). Postila. Bb2b. Način govoriti rožario iliti veliku krunicu Gospinu. A. Kanižlić, bogoļubnost. 359. Krunica svakovrstna.... radosna,... žalosna,... slavna. 361. Govoreći rožarije, ili krunice. L. Vladmirović 91. Smoliše dio rozarija (krunice). M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 240. — U krunici Isukrstovo' govori se triest i tri očenaša... M. Divković, nauk. 219b. Sva otajstva rozarija mogu se razmišļavati u tri puta u krunici Isusovoj trih desetaka. Azbukv. 1690. 28. Poći za čuti krstjanski nauk, za čuti Božju rič, i reći krunicu Gospodinovu. A. d. Bella, razgov. 189. Krunica Gospodinova od trideset i tri otčenaša, pet zdravijeh Marija i vjerovanje. I. A. Nenadić, nauk. 250. — Govoriti krunicu od prisvetijeh rana Jesusovijeh. B. Kašić, nač. 45. — U krunici Gospino(j) govori se šeset i tri zdrave Marije i sedam očenaša i jedno vjerovanje. M. Divković, nauk. 221b. — Da s. Orsula i ńe sfete druge miluju i pomagaju... onezijeh koji su se ńim priporučevali i govorili ńih krunicu. B. Kašić, per. 147. — Govorim krunicu s. Ante. L. Vladmirović 71. — Znam da se govore mnoge krunice, rožarija, očenaši. S. Margitić, fal. 159. Ti imaš mnogo zlamenja od pravovirka, dohodiš u crkvu, kadagod se pričestivaš, govoriš i kadagod krunicu. A. d. Bella, razgov. 108. Tko krunicu govoreći krade. A. Baćić 369. J. Banovac, uboj. 42. Kad govorite u večer krunicu. F. Lastrić, od' 178. Koliko li ste krunica, koliko postova, koliko li lemozina učinili siromahom? ned. 412. Kad krunicu ili druge pobožne molitve govori. B. Leaković, nauk. 398.

b) vidi korunica, b, *b).* Krunica od prisfetijeh rana Jesusovijeh ima pet koljenaca od kojih sfaki ima pet očenaša... B. Kašić, način. 46. U ruci krunice na molitvi stoći. J. Armolušić iv. Ki bi jemali medaļe ali krunice od prošćenja. P. Radovčić, nač. 236. Da ovu krunicu posvetiti dostojiš se. L. Terzić 217. Tko prodade krunicu ili kalež. A. Baćić 64. Uzmu u ruku krunicu pak se razgovaraju. J. Filipović 1, 286b. Čine na oči drugije krunicu pribrajati, uzdisati. F. Lastrić, od' 250. U svetkovine ne traži se gospina krunica nego smrdļivo ogledalo. ned. 306. Zato bi običavao slati dićicu s palicom svojom i krunicom. A. Kanižlić, fran. 59. Otčenaš zlameńuje otca, a ćiňaš zrno od krunice. F. Matić 4. Nije sabļa za popa ni fratra, već krunica i križ izpod vrata. And. Kačić, razg. 176a. Darujući krunice, medaļice i križe. I. J. P. Lučić, izk. 39. U blagosovu krunica, medaļica i drugih ovakih stvari. I. Velikanović, uput. 3, 469.

c) u prenesenom smislu, čatati kome krunice, *mnogo govoriti i vikati (karajući i ružeći).* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Bome mu čata krunice‘. J. Bogdanović.

g. *vidi* kruna, e. *c).* — *U Belinu rječniku:* krunica crkvoňačka ‚chierica, corona in cima del capo tosata per segno del chiericato‘ ‚tonsura clericalis‘ 189b, *i u Bjelostjenčevu (vidi kod* korunica, c).

h. *na jednom mjestu* xviii *vijeka ima* krunice *kao ime jednome anđeoskome redu, prema lat.* potestates *ili* dominationes. Serafini prvi prve troredice, srjedńi sveti kerubini, zadńi prijestolja i krunice. J. Kavańin 498b.

i. krunica Gospodinova, *ńeki cvijet i biļka.* — *Između rječnika u Stulićevu.* Krunica Gospodinova, granatiglia, detta fior di passione (Pizzelli, Aquila-Buć, Stulli), Passiflora coerulea L. B. Šulek, im. 176.

k. *vidi* ševa. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

l. *ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Zemļa u Krunici. Sr. nov. 1875. 1167.

KRŨNIČAN, krŭnična, *adj. koji pripada krunici.* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚coronalis‘). Zrna ona krunična *(vidi* krunica, f, *b))* mlogo su kripostnija protiva neprijateļom duhovnim nego olovna protiva tilesnim. A. Kanižlić, utoč. 411.

1. KRŨNIČÂR, *m. čovjek što po svome zanatu čini krunice (vidi* krunica, f, *b)).* — *U Mikaļinu rječniku:* kruničar, tko čini al' prodaje krunice ‚coronarius‘; *u Belinu:* ‚coronaro e coronajo, facitor di corone‘ ‚coronarius‘ 230a; *u Bjelostjenčevu:* korunice koji napravļa ali prodaje, kruničar ‚coronarius‘; *u Stulićevu:* ‚coronarius‘.

2. KRUNIČAR, *m.* Upupa epops L., *vidi* pupavac. Tordinci kod Vukovara. D. Hirc.

KRŨNIČICA, *f. dem.* krunica. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚coronetta, corona piccola‘ ‚corolla‘ 230a) *i u Stulićevu* (v. krunica). U kući svojoj priliku divice Marije imadijaše i na prilici kruničicu. A. Kanižlić, utoč. 50. Imaju govoriti kruničicu od pet rana Isukrstovih. 287. Red oviju sedam žalosti jest potvrđen od s. otca pape Aleksandra Sedmoga. govorećim pako kruničicu ovu... dopustio je papa Benedikt Trinaesti dvi stotine dana prošteńe. 368.

KRUNIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Alimpija Krunić iz Lešnice. Glasnik ii, 1, 25. (1808).

KRŨNIDBA, *f. krunisańe.* — *Načinili su pisci našega vremena.* P. Budmani.

KRŨNIDBEN, *adj. koji pripada krunidbi.* Položeńe krunidbene zakletve. Zbornik zak. 1869. 19.

KRŨNIJA, *f. ime žensko.* — *Postaje od* 1. kruna. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (‚frauenname‘ ‚nomen feminae‘). Krunija. S. Novaković, pom. 72.

KRUNIJICA, *f. dem.* Krunija. — *U Vukovu rječniku:* Kruniјca, dim. v. Krunija.

KRŨNIKE, *f. pl. vidi* kronika. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Kako u krunikah reda našega nahajamo. F. Glavinić, cvit. 250—251. Kako u ńegovih krunikah nadaļe šte se. 337b.

KRŨNISÂŃE, *n. djelo kojijem se kruniše.* — *Između rječnika u Vukovu.* O krunisańu kraļa ništa se jošt ne čuje. Nov. sr. 1835. 142. Sprdńa je to krunisańe Šćepanovo. S. Ļubiša, prip. 120.

KRŨNISATI, krŭnišêm, *impf. i pf. vidi* kruniti. — *Akc. se mijeńa u aor. 2 i 3 sing* krŭnisâ. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (impf. i pf. ‚krönen‘ ‚coronare‘ *s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* — *pasivno.* Krunisati prorok. J. Rajić, pouč. 1. 20. Krunisani kraļ Ugarske. Zbornik zak. 1869. 16. —

sa se, refleksivno (u ovom primjeru u prenesenom smislu: ispuniti se). Spasom će se tvoja krunisati nada. Javor. god. 16, br. 38, str. 593.

KRÙNÎŠTE, *n.* pinnae (moenium), *navrh gradskijeh bedema kao zubi sagrađeni za koje se mogu sakrivati branioci. — U Belinu rječniku:* krunište od mira ,merlo, ornamento delle muraglie, e difesa' ,pinna' 183b; *u Voltigijinu:* ,merlo di muraglie' ,zinne oben an einer mauer'; *u Stulićevu:* ,merlo, parte superiore delle muraglie' ,pinna'. — *i u Šulekovu:* ,zinne'.

1. KRÜNITI, krũnîm, *impf. postavļati kome (objektu) krunu na glavu. — isporedi* krunisati, vjenčati. — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* krũnî). — *Od* xv *vijeka (vidi* 3, a), *a između rječnika u Vrančićevu* (,redimire'), *u Mikaļinu* (kruniti, okruniti ,corono, imponere alicui coronam, redimo'), *u Belinu* (,coronare, incoronare, metter la corona' ,corono' 230a; kruniti vijencom *ili* vijencem ,incoronar di ghirlande' ,corolla redimire' 343a), *u Bjelostjenčevu* (krunim *kod* korunim), *u Voltigijinu* (,incoronare' ,krönen'), *u Stulićevu* (,coronare, coronam alicui imponere'), *u Daničićevu* (,coronare').

1. *aktivno.*

a. *subjekat je čeļade ili ńešto što se u prenesenome ili metaforičkome smislu shvaća kao čeļade.*

a) objekat je čeļade.

aa) u pravom smislu (vidi kruna, a) *ili u prenesenom smislu u koliko se ne misli na samo postavļańe krune na glavu nego na predavańe (kraļevske ili druge) vlasti kojoj je znak kruna. (Papa)* Karla carom nareče, kruni i pomaza. Š. Kožičić 18a. Reče: ,. . . Moga sina hoću . . . ostaviti na momu gospodstvu i na koruni', i kruni ga i učini ga końika. Zborn. 80a. Ńegova sina kruniše. Krunivši ga poglavice učiniše vijeće. 80a. David kraļ kruni sina svoga Salamuna. A. Gučetić, roz. jez. 277 Papa posla dva kardinala s krunom, i kruniše Zvonimira. P. Vitezović, kron. 78. *(Kraļ)* odluči vazeti za svoju kraļicu prilipu Olivu . . .; hoti se s materju svojom sfitovati, reče joj: ,Gospoje, ja bih sada hotil Olivu kruniti'. Oliva. 26—27. Te izgubi kńaza opakoga, a ti sada kažeš da ga krune. Nar. pjes. vuk. 5, 485. — Da ju *(Mariju)* hoti *(Isus)* uzdignuti na svoje pristoļe; i postavit je na desnu sebe kruneći je krunom od slave. J. Banovac. razg. 7. — Poslije svionice *(biskup)* podaje jim *(divicama)* prsten s kojim zaručene i vinčane jesu s Isukrstom i za bilig ovoga vinčańa kruni ji s krunom izvrstitom urešenom. A. d. Costa 1, 115.

bb) postavļati na glavu vijenac (vidi kruna, b): *aaa) od cvijeća (u jedinom primjeru stoji metaforički* čestitijem vijencem kruniti *u smislu: čestitijem činiti).* Višńi Gospod, gospodične, čestitijem vas vencem kruni! A. Čubranović 141. — *bbb) od lišća.* Vas javor do lista kruneć ga slomiše. D. Baraković, vil. 102. — *ccc) od trńa.* Oružnici ga krune trnovom krunom. A. Komulović 66. Koji ga trnovom krunom kruniše. M. Divković, nauk. 170a. Kruniše ga vijencem trńa nesmiļena. I. Đorđić, uzd. 78. Posli ovoga fruštańa počeše ga trnovom krunom krunit. J. Banovac, razg. 160. — *amo pripada i ovaj primjer u kojemu je ńešto umno shvaćeno metaforički kao čeļade (subjekat):* Ļubav te biči izbi, trnovom krunom kruni, na križ prope. A. Gučetić, roz. jez. 180.

cc) u prenesenome ili u metaforičkome smislu, vidi kruna, c. *aaa) u metaforičkom smislu, o slavi rajskoj, vidi* kruna, c, *c).* Ah, da te Bog pomože! djevica te krunila krunom! M. Držić 289. Onoga će kruniti Gospodin Bog krunom slave nebeske. M. Divković, bes. 262a. Nut' Lazara ubogoga . . . sada mu je plemeniti stol i jeza preizbrana kom pravedan Bog ga puni i slavom ga svojom kruni. J. Kavańin 518a. — *amo može pripadati i ovaj primjer u kome* kripost *uprav znači kreposne ļude.* Bog kripost uzvisuje i kruni. A. Kanižlić, kam. 262 — *bbb)* kruniti slavom, *proslavļati, vrlo hvaliti.* Vičńega hvalom poštuj, slavom kruni. A. Vitaļić, ist. 1a. Još srjed lijepe tve dubrave slovi vila ńine slave . . . ter jih kruni, ter jim sklada pjesni čudne od krjeposti. J. Kavańin 176a. — *ccc) kad je subjekat Bog,* kruniti *može značiti nadarivati (u prvom primjeru resiti).* Tako Bog ki vrh svih lipotom te kruni. H. Lucić 191. Blagosivļaj, dušo moja, Gospodina . . . zašto je prostio tvoje grijehe . . . i krunio te je mnoštvom od svoga milosrđa. I. Držić 82. Bog i sveti od istine kruniše ih *(Bnetke)* pod svojim desom veličanstvom i uresom. J. Kavańin 209a. — *ddd) značeńe je kao* odlikovati, nagrađivati; *u svijem je primjerima subjekat ńešto umno što se shvaća kao čeļade.* Da, kô u miru uz vil moju željenje se me izpuni, tako vlas tva *(slobodo!)* da u pokoju čestitijem nas vijencom kruni! I. Gundulić 176. Gdi mudrovlast zapovijeda pravi jesu svi zakoni . . . kruni vrijednost, ko'a dostoji. J. Kavańin 208a. Ova kripost . . . daje placu onome tko trče, kruni onoga tko vojuje . . . M. Zoričić, osm. 132. I u tome isteš slavu, kad za gńizdo daješ glavu, gdi zmaj leži od holosti i sablasti š ńime dosti koje tvoju slavu pune, kad te svojom zloćom krune. V. Došen 16b. — *eee) vidi* kruna, d, *b).* Viteže naredni, Brtučeviću moj, . . . koji nas svih brani u potribe naše i bez ckvrni hrani kako zlate čaše, koji nas svih kruni po mnoga zlamenja, kojim smo pripuni svakoga poštenja . . . P. Hektorović 3. I starijih mudrijeh kitu kruni u znanom svojem svitu. J. Kavańin 103b. Neka kruni kuću, buduć imac svijest izuću. 144b.

b) objekat je glava (i vlasi; neobično je u prvom primjeru kod aa) ruke, usta). u pravom ili u metaforičkom smislu. aa) djelo se vrši na drugome. Feb vam, Merkur, Mart mogušti kruni glave, ruke, usti. J. Kavańin 219a. A on slavu sluti, i kruni pulcu glavu 470a. Da ti dade żeļnu slavu *(svit)*, i ńom kruni tvoju glavu. V. Došen 197a. — *u ovom je primjeru subjekat* hip *shvaćen kao čeļade:* Jedan hip sam naj posljedńi ili glavu vijencem od slave kruni ili u vjekuvječno sužanstvo okiva i zatvora. V. Andrijašević, put. 355. — *bb) subjekat vrši djelo na samu sebi.* Danas lijepe pastjerice s vijencem krune zlatne vlase. I. Gundulić 126. Kada krune glavu cvijetjem. I. Držić 174. Nek š ńim *(smetlištem)* holu glavu kruni. V. Došen 18a.

c) objekat je kruna, *te* kruniti krunu *znači: postavļati sebi krunu na glavu ili primati krunu. — Samo u jednoga pisca* xviii *vijeka koji je ovako pisao jamačno s tobožńe analogije s glagolima što znače odijevati ili obuvati.* Ne učiniv prikazanja od krjepòstî, neć u boju slavan ostat srjed tabora kruneć krunu od javora. J. Kavańin 76b.

b. *subjekat je* kruna *ili što se shvaća u metaforičkom smislu kao* kruna.

a) kruna ili vijenac u pravome ili u metaforičkome smislu; objekat je čeļade ili glava (čelo). Ili imaħ kitnoga vijenca koji kruni čelo novjestama. P. Petrović, gor. vijen. 37. Gdi ńu kruni vičńa kruna. A. Kanižlić, bogoļubn. 311

— *Amo pripadaju i ovaki primjeri:* Sad krunite moje čelo, o lovori ponositi. G. Palmotić 2, 61. Rańenu tvoju glavu slavno kruni zelen lovor. I. A. Nenadić, šambek. 20. — *Može pripadati amo i ovaj primjer:* Dva rožčića ki me krune u mjesto mi su od rudeža. I. Gundulić 136.

b) u prenesenom smislu, i subjekat su i objekat neživе stvari, te prvi stoji nad drugijem i ujedno ga resi. A kruni u taj čas planine sunčan zrak. A. Sasin 143. Bor ki kruni čelo od gore. J. Kavańin 8a. Hras ki kruni vrh od gore. I. Đorđić, uzd. 17. Koji krune zemļu plodnu, u perivoj svoj prinese. P. Sorkočević 575b.

c) subjekat je što umno a objekat čeļade. značeńe je od prilike resiti. Međn sviju ovi *(djela)* i drugi, koja vas slavno krune, jest zamirna u vami ļubav, pomļa . . . J. Banovac, razg. vii. O! i to li biva slava, kad pogrdno gine glava? te i to li koga kruni, što višala sobom puni? V. Došen 14b.

d) i subjekat je i objekat ńešto umno. značeńe je: zaglavļivati, svršavati, dovršavati. Svrha dila kruni. I. Ančić, vrat. 83. Da svrha djelo kruni. A. Vitaļić, ostan. 316. Tebe mati i polubrat nuka, svjete al' kruni tva odluka. J. Kavańin 103a. Pir kruni svako vjenčańe. V. M. Gučetić 200. Indi Bog vlastite darove kruni, kada život vidi kako plaću za dila naša daje nami. I. Velikanović, uput. 1, 326.

2. *pasivno.* Kruńene mnoge glave. D. Baraković, jar. 23. I kruńena glava ima na ńegova odlučenja prignuti se. J. Kavańin 163b. Krunu vladikovu i kneževu kō kruńenu glavu. Osvetn. 2, 103. — Neg' kruńenih žen i ļudi. J. Kavańin 295a. A Baltazar ki u zlatu kruńen stijenjem dragocjenim . . . 26b. Vidih glavu ńe kruńenu ne biserom neg zvizdami. Đ. Baraković, vil. 222. — Petre i Dmitrić Nikola, kruńeni laurom igraju u kolu. N. Naļešković 1, 318. — Trnovom krunom kruńen. A. Gučetić, roz. jez. 6. Kad bi kruńen dračom trnovom 135. Nu ko začu dikla, kruńen trnim da si oštrima. I. V. Bunić, mand. 31. — Biti će kruńen v životi večnom. Transit. 38. Neće biti kruńen premoženjem večne slave. 215. Veličanstvom ki je kruńen *(Bog)*. J. Kavańin 535a. — Stabar kruńen svakijem cvijetom. 371a. — Od zvijezda kruńena. Zborn. 79b.

3. *sa se.*

a. *pasivno (može se shvatiti i kao refleksivno).* Da namь *(kraļ)* piše da bismo ga poštovali nu ne sьda nu kьdi se bude kruniti. Spom. sr. 1, 159. (1421). U ńih *(bugarkińah)* jošte vas svijet puni glas i bojna djela slovu od Lauša ki se kruni u Budimu i Krakovu. I. Gundulić 313—314. Zaludu se krune kraļi. S. Margitić, fal. 116. Kad se kruni David trijezni . . . J. Kavańin 58a. Ako koji vojvoda, ako vićnik, ako oni koji se krunom kruni nedostojno pristupi, zabrani, otiraj. A. Bačić 176. Tada učiniše zakon da se kraļi rašijanski budu u napridak kruniti u Prištini. And. Kačić, razg. 47. — Maslinice grane gojiš a javoru li nastojiš, čim se glava tvoja kruni. Đ. Baraković, vil. 96. — Sińe more kijem se krune *(t. j. rese)* ovi kraji. G. Palmotić 1, 190.

b. *refleksivno.* Anđelskim vjenaćcem bi rek se s' krunila. Š. Menčetić 71. Za me cvijetjem različime prolitje se mlado kruni; za me rodno ljetńe vrime zlatnim klasjem ńive puni. I. Gundulić 245. Prem kad slavno primalitje s ńim se *(cvitjem)* kruni lijepo i milo. A. Vitaļić, ostan. 7. I Satire i Faune, gdje se živijem kitjem krune. J. Kavańin 80a. Sad se, dok cvatu, krûni ružicama. G. Peštalić 81.

2. KRÚNITI, krûnîm, *impf. vidi* runiti, drobiti, mrviti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krûńâh, *u aor. 2 i 3 sing.* krûnî, *u part. praet. pass.* krûńen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Od* xviii *vijeka (vidi* b), *a između rječnika u Vukovu:* ,bröckeln, pflücken' ,carpo' [cf. vrijeći, komiti, runiti], n. p. kukuruze, suho cvijeće (n. p. da se iz ńega sjeme izvadi).

a. *aktivno.* Da ne krunim bijela bedena. Nar. pjes. *u* Vuk, rječn. *kod* kruniti. I da se već teško zapis čita, jer ga vreme kruni. M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 191.

b. *sa se.* — *dodato u trećem izdańu Vukova rječnika* [kruniti se, v. r. v. kruniti; cf. runiti se].

a) pasivno. To se radi, kad se misec puni, onda klasom i slama se kruni. J. S. Reļković 114. Kukuruz se sa klipa kruni. Goveđe poļe kod Daruvara. D. Hirc. A u košu tamo gore, kukuruz se kruni. Srp. zora. god. 1876. br. 2, str. 39.

b) refleksivno. Misec kad se s lavom puni ili dvojci, cvit se onda kruni. J. S. Reļković 91. Biserna brada, srebrna čaša, biser se kruni, u čašu pada. Nar. pjes. vuk. 1, 70. Đul-djevojka pod đulom zaspala, đul se kruni te djevojku budi. 1, 287. Te joj drže skute i rukave, skute drže da se ne opraše, a rukave da s' ne kruni zlato. 2, 640. A stare bogomoļe, umúkle, opustele, kåpļû i krûnê se svaki dan. M. Đ. Milićević, međudnev. 157. Zar ja sada vrhom svoga štapa ne kuckam onu polu našega društva koja se, po svojoj starosti, kruni, ruši i u grob sasipa? 173. I krunila se *(crkva)* malo po malo, od vremena. pomenik. 3, 420.

KRÛNKA (krúnka), *f. ime životińama što imaju kao krunicu na glavi.* — *U naše vrijeme.*

a. Alauda cristata. Pakrac. D. Hirc. — *vidi* ševa.

b. ime kokoši. Bosna. D. Hirc.

c. ime guski. Bastaj, Daruvar. D. Hirc.

d. ime puri. Bastaj, Daruvar. D. Hirc.

e. ime kozi. Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

f. ime ovci. Bastaj, Daruvar. D. Hirc.

KRUNO, *m. ime muško (jamačno ipokoristik).* — *Prije našega vremena.* Kruno. S. Novaković, pom. 72.

KRÛNOGLÂV, *adj.* (zubatac), *vidi* krunaš, b. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Da'e jenguļe i zubatce krunoglave *(luka)*. J. Kavańin 328b.

KRŨNOSLAV, *m. ime muško.* — *U dva pisca* xvii *i* xviii *vijeka.* Krunoslav, kraļ od Epidavra. G. Palmotić 2, 160. Kraļ Krunoslav. J. Kavańin 232b.

KRŨNOSLAVA, *f. ime žensko.* — *isporedi* Krunoslav. — *Naj prije u pisca Gundulića (koji ga je i izmislio), pa po ńemu u drugijeh pisaca.* Ali obranit tve države ka će oružja, čije desnice, od hrabrene Krunoslave, Korevskoga vjerenice? I. Gundulić 308. Korevskoga Krunoslava. J. Kavańin 273b. Sred tamnice Krunoslava sužna u mrkloj osta tmini. P. Sorkočević 579b. — *U Stulićevu rječniku ima ova riječ, ali ne kao ime žensko, nego sa značeńem:* ,triumphus, victoria', *i, što je čudnovatije, s onijem primjerom iz Gundulića (bez zadńega stiha).*

KRUNOSLAVĻE, *n. mjesno ime.* Krunoslavje, *pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 133.

KRŨNÔVAN, krũnôvna, *adj. koji pripada*

kruni (vladaocu ili državi). — Načińeno u naše vrijeme. Krunovni ,kron-'. Jur. pol. terminol. 308. Krunovni ured ,kronamt'. B. Šulek, rječn.

KRUNOVIĆ, *m. prezime, vidi u Daničićevu rječniku:* Krunovićь, Dubrovčanin ,dumь Tomašь Krunovićь' između 1100 i 1200. M(on. serb). 7.

1. KRŮNOVINA, *f. zemļa, pokrajina što pripada kruni (državi pod jednijem vladaocem). — Načińeno u naše vrijeme.* Krunovina ,kronland' ,dominio della corona'. B. Petranović, ručna kń. 29. Sve patente i naredbe, koje su za svu carevinu ili za pojedine krunovine izdane. Zbornik zak. 1, 2. — *i u Šulekovu rječniku:* ,kronland'.

2. KRUNOVINA, *f.* lichnide (u sińskom rukopisu), Lychnis coronaria Lam. B. Šulek, im. 176.

KRUNOVŠTINA, *f. zemļa, dobro što pripada kruni (vladaocu). — Načińeno u naše vrijeme.* Krunovština, ggr. stat. (krunsko dobro) ,krongut', tal. ,bene della corona'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KRȖNSKÂ, *f.* ime kozi. Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

KRȖNSKÎ, *adj. koji pripada kruni (vladaocu, državi). — Načińeno u naše vrijeme.* U nijednoj krunskoj zemļi. Zbornik zak. 1, 12. Krunski, stat. ,kron- (in zus.)'; krunsko dobro ,krongut', tal. ,bene della corona'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KRUNUTI, krunem, *pf. može biti da bi uprav glasilo* kronuti *(od* kropiti). — *U naše vrijeme.*

a. *neprelazno, pasti (o kapļi). — U narodnoj pjesmi crnogorskoj.* E nejmaše đe kapļa krunuti. Pjev. crn. 143a.

b. koju kap uliti: ,Kruni malo uļa u sviću'. (u Vodicama). M. Pavlinović.

KRȖŃÂŠ, kruńaša, *m.* curruca, *muž kojemu je nevjerna žena. — vidi* kruna, g. — *Porugļiva riječ, ali pristojnija nego druge kojima se spomińu rozi. — U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Kad muž poznaje igru svoje žene, i može bez teška svoga zla to smesti i ne haje se. i ovih se kruńaša lašńe nahodi na svitu. Ant. Kadčić 519.

KRŮŃATI, krûńâm, *impf. kao iterativni glagol prema* 1. kruniti. — *U dva pisca* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,in coronando esse' *iz Menčetića).* Što je tuj posal moj? Gospođi grlo i venčat i kruńat. Š. Menčetić 238. Kruna od pravednosti kojom ti svakoga kruńaš, tko tebe nasljeduje. A. Gučetić, roz. jez. 287.

KRUŃE, *n. coll.* kruna. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (u množini).* Čelo odiju kruńa mnoga *(Bogu).* J. Kavańin 530a.

KRȖŃENICA, *f. okruńeno žensko čeļade. — U Stulićevu rječniku uz* kruńenik.

KRȖŃENÎK, *m. okruńeni čovjek (i što se kao čovjek misli). — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,coronatus, corona redimitus, cinctus'). Kruńeniče rajski i Bože! I. Đordić, salt. 129. Kruńenika neizmjernoga služi i dvori. 337.

1. KRȖŃÊŃE, *n. djelo kojijem se kruni (vidi* 1. kruniti). — *Stariji su oblici* kruńenije *i* kruńenje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kruńenje, okruńenje ,coronatio'), *u Bjelostjenčevu* (kruneńe *kod* korunneńe), *u Stulićevu, u Daničićevu* (kruńenije ,coronatio'). Kraļevьstva našega lito ωsmω a kruńenja purvω *(sic).* Mon. serb. 494. (1465). Padnuvši car u jednu bolest, od potribe je bilo kruńeńe oddalečiti. A. Tomiković, živ. 367.

2. KRŮŃÊŃE, *n. djelo kojijem se kruni (vidi* 2. kruniti). — *U Vukovu rječniku:* ,pflücken' ,carptio'.

KRŮŃITI, krûńîm, *impf. vidi* 2. kruniti. Kukuruz se kruńi. Babina greda. D. Hirc.

KRŮP, krúpa, *m. vidi* 1. krupa. — *Od* XVII *vijeka (vidi* b), *a između rječnika u Belinu* (,grandine, gragnuola' ,grando' 35b), *u Bjelostjenčevu (vidi* 1. krupa), *u Stulićevu (uz* krupa).

a. *u jednini.* Kad krup pobi vinograje. J. Kavańin 325a.

b. *u množini.* Strile lete zgora, kot krupi z oblaki. P. Vitezović, odil. 8. Gdi kiša ne moči, nit' padaju krupi. M. Kuhačević 84. — *U prenesenom smislu (taneta).* Od olova s krupi kot 'z rukava triska. M. Kuhačević 120.

1. KRŮPA, *f. sitni grâd, što zimi pada (vidi u Vukovu rječniku), solika, sugradica. — isporedi* krup. — *Riječ je praslavenska (starije je značeńe: mrva, zrno, ili tarana), isporedi stslov.* krupa ,mica, similago', *rus.* крупа, *češ.* kroupa, *poļ.* krupa *(u sva tri jezika: tarana, sugradica). Miklošić isporeduje ńem.* graupe *i starońem.* graupe *(zrno grâda). — Govori se u jednini (kao kolektivno ime) i u množini.*

1. mica, *naj starije je značeńe: mrva, mrvica, i mislim da je takovo u ovome primjeru:* Trpeza krupa ne jede. Nar. posl. vuk. 321.

2. *sa značeńem sprijeda kazanijem.*

a. *u jednini znači jedno zrno grâda, ali stoji svagda u množini.* Bjeu od tacih krup neće procviliti. M. Marulić 65. Davam snijeg i slanu i krupe od grada. M. Vetranić 1, 355. Padaju krupe od grada. 2, 17. Tisuća mene krup udri kad ti pade. I. Ivanišević 333. Ali eto izviše ńe crńavina strašnom meļbom spuštava joj krupe grada česta. B. Zuzeri 121.

b. *u množini,* krúpe, *sa značeńem što je sprijeda kazano, isporedi* a. — *Između rječnika u Mikaļinu* (krupe, grâd, tuča ,grando'), *u Bjelostjenčevu* (krupe, sing. krup, grâd, v. tuča), *u Stulićevu* (krupe ,grando'). Zaklinanja od grada ili krupa. B. Kašić, rit. 423. Brane od grada ili krupa. nasl. xx. Kako grom od krupi . . . Đ. Baraković, jar. 58. Sunca znaci kadgodi protoče krupe i sniženje. I. T. Mrnavić, osm. 102. Svakčas mi jagmu daju sve puškami, ter strilami, reka bi grom da i s krupami. I. Zanotti, skaz. 8. Dohode krupe. H. Bonačić 68.

c. *u jednini, sa značeńem što je sprijeda kazano. — Između rječnika u Belinu* (,tempesta, grandine' ,grando' 726a), *u Voltiģijinu* (krupa, krupice ,gragnuola' ,hagel'), *u Stulićevu* (,grando'), *u Vukovu* (,der hagel, graupen' ,grando'; krupa se razlikuje od grada po tome što je sitnija i mekša i pada naj više u zimno doba a grad samo ļeti: [vide] cigani, cf. sugradica).

a) u pravome smislu. Grom krupe u litu. Đ. Baraković, jar. 15. Digne se oblak i pade jedna krupa. M. Radnić 194b. Zakletve protiva gradu, gromu i krupi. L. Terzić 326. Za grmļavinom uža doć krupa. N. Palikuća 47. Velika krupa istuče Rim pristrašnim gradom. M. Pavišić 21. Što je od krupe oliti grada ostalo. And. Kačić, kor. 68. Ako bi krupa obivala i satirala poļa. Grgur iz Vareša 75. Pade slana okolo Mostara, sitna krupa okolo Klobuka. Nar. pjes. vuk. 1, 527. A iz magle krupa propadaše. Ogled. sr. 425. Bježeći od kiše, našla ga krupa. Nar. bl. mehm. beg kap. 303. Dobar kao ļeti krupa. 405. Bolest u kući suha krupa. 21. Popadne po zemļi nešto sitno, okruglo, kao krupa. Đ. Daničić, pripov. [10] 34. Krūpā ,grando'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 31.

b) metaforički, o nesreći. Cesar bojeći se da se ta krupa na ńegovo cesarstvo ne prospe And. Kačić, razg. 86.

c) u prenesenom smislu, zrna iz puške ili iz topa. Rusi brijetke mače dižu, krupa olovna more krije. J. Krmpotić, katar. 133. Pri maloj zađevici posula bi pazar krupa od karteča iz topovah. P. Petrović *u* Ogled. sr. 510. Prosu krupa od olova teška. Osvetn. 3, 92.

d. *stoji u množini, ali se ne zna, jeli za jedno jednina ili množina.* Vitri, krupe, ledi, ... M. Marulić 116. Onada sve slane biju me i krupe, i tuge obstrane i jadi opstupe. H. Lucić 205. S krupami daž miži. P. Zoranić 58[b]. Triski jošter, gradi i krupe. B. Kašić, rit. 417. Rad mraza al krupi mnogokrat povene. D. Baraković, jar. 15. Grade, dažje, krupe . . . M. Gazarović 39. Da ove grade, krupe, vitre i svaku zlu godinu uzrokovanu od djavla u vodu obratiti dostojiš se. L. Terzić 329. Zaklińam vas, oblaci, krupe, gradi, gromovine i zle godine. 330. Od zlijeh godin, grada, krupa vinograde štiti i brani. J. Kavańin 319[b]. Da sve krupe u more prospete. J. Banovac, blagosov. 89. Službu od zaklińańa od krupa. 204. Ove krupe u vodu naravsku dažditi činite. 249. Vinograde, žita, druga imajstva krupe i gradi odnesoše. M. Zoričić, zrc. 167. Trpi vitre, krupe, led, vrućinu, zimu. Blago turl. 2, 237. Protirevati zle godine, krupe i gradobisine. A. d. Costa 1, 184.

3. *kaša od ječma, vidi:* Od ječma se pravi: krupa ili prokrupa ili arpakaš. Đ. Popović, poznav. robe. 340.

2. KRÚPA, *f. neka bolest.* Kad se dete prejede pa ga protera na poļe kao belancetom, kaže se da se okrupilo; a takva bolest zove se ,krúpa'. *(u Biogradu).* M. Đ. Milićević, živ. srb. glasn. 22, 200.

3. KRUPA, *f. mjesno ime.*

a. *u Bosni. a) mjesta. aa) trgovište u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 51. — *bb) selo u okrugu bańolučkom.* 31. — *cc) selo u okrugu travničkom.* 75. — *radi mjesta kod aa) vidi u Vukovu rječniku:* Krŭpa, grad u Turskoj Hrvatskoj na Uni, od kojega se u smiješnijem poslovicama spomińe i ,Krupa kapetan'. Krŭpa u Vukovu rjeć., ali ja sam čuo, da je akcenat pravi Krûpa, kad sam tuda išao. M. Medić. *pomińe se od* xvi *vijeka.* Zaujeti naj prvo Bihać, Krupu, paki vse grade u Hrvatih. Mon. croat. 222. (1527). Ivan od Palizne, ban rvatski, ufati obi kraļice kojijeh povede u grad Krupu, potom toga u Novi kod mora. And. Kačić, kor. 429. A od Krupe Arnautovića. Nar. pjes. vuk. 3, 255. — *b) rijeka što utječe u Vrbas.* F. Jukić, zemļop. 26. 46. Krupa, Tisa, Prut, Murava. J. Kavańin 275[a].

b. *u Dalmaciji, selo i manastir u kotaru benkovačkome.* Repert. dalm. 1872. 6. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (Krúpa, manastir u Dalmaciji). Siđem u Krupu manastir. D. Obradović, basn. 326.

c. Krúpa, *u Hercegovini. a) voda.* Mislim da mi vaļa kazati da Krupa istina postoji, ali da se ne sastavļa s Bregavom nego mnogo niže u Bregavu utiče. Glasnik. 20, 397. — *b) mjesto.* Misto koje se zove Krupa iza Čitluka. And. Kačić, kor. 462.

d. *vidi u Daničićevu rječniku:* rijeka blizu Prizrena. Međa Šikьli . . . kako upada Krupa u Drimь, . . . us Krupu uzь rêku. Glasnik. 15, 286. Po stranê u Kupu u rêku, kako upada Krupa u Drimь. 287. (1348?).

4. KRŬPA, *m. ime muško, vidi kod* 3. Krupa, a, *a). — U narodnijem pjesmama našega vremena.* A za ńima Krupa kapetane. Pjev. crn. 101[a].

KRUPAC, Krupca, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 9.

b. Krúpac, rječica u Nikšiću. V. Ļešević.

c. *u Srbiji. a)* Dońi *i* Gorńi Krupac, dva sela prije u niškom okrugu sada u aleksinačkome. Sr. nov. 1879. 2. — *b) selo u okrugu pirotskome.* M. Đ. Milićović, kraļ. srb. 234. — *c)* selo u okrugu topličkom. zove se i Kruš. Đ Daničić.

d. *mjesto se s ovijem imenom pomińe prije našega vremena.* Krupacь. Spom. stoj. 185.

KRUPAČ, *m.* Asparagus tenuifolius Sam., krupavče, zečji lan, divļa šparga. u niškom okrugu. S. I. Polivanović, javor. 1881. 123.

KRUPAČA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 69. — *Na drugome je mjestu u množini:* Krupače. Schem. zagr. 1875. 88.

KRUPAČKI, *adj. koji pripada mjestu Krupcu.* Krupačko poļe, *ravnica u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 176.

KRUPAJA, *f. u Srbiji ime: a) rijeci.* M. Đ. Milićević, srb. 1020. — *b) selu u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 144.

KRUPAK, krupka, *m.* rus. крупка (Draba verna), Lychnis coronaria Lam. (Srpski arkiv za celok. lekarstvo). B. Šulek, im. 176.

1. KRÚPAN, krúpna, *adj. koji se sastoji iz čestica (zrna, mrva itd.), ističe se da te čestice nijesu posve malene. suprotno je* sitan. — *Akc. se mijeńa u složenoj deklinaciji:* krûpnî, krûpnâ, krûpnô, krûpnôga *itd. (u Dubrovniku je akcenat kao kod* gladan). — *Riječ je stara, isporedi rus.* крупный. — *Postaje jamačno od* 1. krupa. — *Između rječnika u Mikaļinu* (krupan, velik ,magnus'; krupan, kako ti kruh ,acerosus'), *u Belinu* (,grosso' ,crassus' 359[b]), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* krupen, v. velik), *u Voltiģijinu* (,grosso, robusto, panciuto' ,dick, wanstig'), *u Stuličevu* (,magnus corpore, magnus, grandis; crassus, rudis, vilis'), *u Vukovu:* 1. n. p. so, brašno ,grob' ,crassus'. — 2. čovjek, riba, koń, vo ,gross, wohlbeleibt' ,corpulentus'. [cf. trsnat, krut].

1. *adj.* — *Komp.:* krûpnijî *(u Belinu i u Stuličevu rječniku i u pisaca našega vremena);* krûpńî *(u jednoga pisca Slavonca* xviii *vijeka:* krupńa. J. S. Reļković 158. 261. 262; krupńu. 257).

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem.*

a) o materijalnom supstantivu (kiša, grad, brašno, trava itd.) što naznačuje nešto što se dijeli u male čestice. Nigda krupnâ grâda općena poraza, nigda zimna jâda ledenoga mraza. Đ. Baraković, vil. 239. Smrzne kišu u oblaku, koga poslije razgrijavši vrućina čini padati okrugla ili dugoļata, krupna ili sitna . . . A. Bačić 444. A oblaci dažde tuču krupnu. Osvetn. 3, 28. — Vitojn, Orijun i Plejadne krupnim daždem obaraju. J. Kavańin 166[a]. Grozna kiša, t. j. krupna. Vuk, rječn. *kod* grozan. — Među pšenicom plodnom i krupnom. M. Radnić 280[a]. — Krupno brašno kao žir. Nar. posl. vuk. 162. — A naj krupńu *(travu)* za końe spravļaju. J. S. Reļković 257.

b) supstantiv znači nešto u čega čestice nijesu rastarļene, n. p.: aa) o kruhu (suprotno: sitan). Kruh ili je sitan ili krupan, veći je u trbuhu. (D). Poslov. danič. — *bb) o tkańu (suprotno:* tanak, fin). Zaodiven odjećom krupnom M. Radnić 28[a].

*

c) o kolektivnom supstantivu, te dijelovi mogu ne biti ni po što maleni (suprotno: sitan). Krupńa živad više jaja grije. J. S. Reļković 158. Sitno blago: koze i ovce, a krupno: goveda. Vuk, riječn. *kod* blago. Zaplijeniše svu stoku ńihovu, krupnu i sitnu. Đ. Daničić, 1mojs. 31, 9.

b. *prenosi se s cjeline ili s kolektivnoga supstantiva na same stvari što su dijelovi cjeline ili se s drugijem stvarima jednakijem ujedno broje. suprotno može biti* sitan.

a) o čemu tjelesnome. Zemļe ove u sebi nikakvu složnost ne imadu: djelčići ńezini, promako se nama vidi da su veoma sitni, ništanemańe jesu krupni. I. Jablanci 21. — One jabuke krupne su, zrile su. S. Margitić, fala. 239. — Krupan orah. Vuk, riječn. *kod* babac. — Šćepan uze groše i dukate i na golo krupne talijere, Mitru daje pare i dinare. Nar. pjes. vuk. 2, 630. — A ložite krupna drva, ne cijepajte. Nar. pjes. herc. vuk. 339. — Jedno veliko, na artiji krupnim slovima napisano jevanđelije. Vuk, dan. 1, 27. — Krupne ribe, kê izhode i iz mora i iz vode. J. Kavańin 21b. — *Amo mogu pripadati i ovaki primjeri u kojima je* krupno čeļade = *odraslo.* Toliko krupnoj čeļadi koliko dičici. Ant. Kadčić 144. Znam da su ispovidnikom teška i mučnija *(dica)* neg krupne čeļadi. 244. — Poteže svijet na svetoga Ivana Krstiteļa jedan krupan purak prikazujuć mu pošteńe Mesijino,... ali on kakono dobar vojnik pripade k zemļi ponizivša se *(metaforički).* M. Radnić 350b.

b) o čemu umnome. U krupnijem slučajevima. V. Bogišić, zakon. 105.

c. *od predašńega značeńa (kod* b) *postaje drugo: uopće golem, osobito debeo. kaže se o čeļadetu i o drugome.* Hercegovci i krupni Bošńaci. Nar. pjes. vuk. 5, 166. Koja je bila krupna i zdrava i lijepa đevojka. Nar. prip. vuk. 4. Radič je bio krupan, zdrav i jak čovek. Vuk, dan. 4, 16. Mojsej bijaše čovek mnogo krupan. G. Zelić 253. — *(i metaforički, isporedi* d). Događa se da miš mršav i ogladnio ulize u kuhińu kroz jednu šupļinu veoma tijesnu, koji jedući i nasitivši se, kako se razdebļa i naraste, ne može ulisti u onu jamicu kud je ulizao, i tako ostane od mačke ufaćen i mrtav. tako ulaze bogatci rđavi, malahni i ubogi gdi se dijeli kruh ali u kuhińu od ovoga svijeta gdi narastu i opritile i učine se krupni z bogatstvami, posidovańami, baštinami, koja ne mogući pak izaći prosto kroz šupļinu tijesnu od smrti, jesu poginuli od djavla i ukopani u paklu. M. Radnić 263a. — Tilo krupno i debļina. V. Došen 20b. Tilesa krupna i debela. B. Leaković, nauk. 128. Krupna struka, sijed na poli, vas odiven u zelenu. J. Krmpotić, kat. 26. — Sjedi srda u svili i zlatu, krupna glava kanoti bundava. Osvetn. 4, 11. — Ovan mora imati krupan debeo vrat. I. Jablanci 128. — Oči krupne i koje su vanka malo vide. M. Radnić 353a. — Krupne sise odkrivene. V. Došen 105a. — Krupan i debeo rast ili jasen. M. Radnić 541a. Za ńima se nek koreńe sadi, tko želi da krupnije izvadi. J. S. Reļković 180. Sijanica ili bila ripa . . . krupńa biva i širje se reže. 261. U struku ista trava jest krupneja. I. Jablanci 174. — Prikaza grebu svetoga jednu krupnu voštenicu. Blago turl. 2, 72. — Probođeno jednijem krupnijem čavlom. M. Radnić 232b. Probode glavu krupnijem klinom. 268a. — Krupnom daskom il' ciglom pokriju. J. S. Reļković 47.

d. *u prenesenom smislu, o čeļadetu, mogućan, jak, bogat.* Od koje me svi sedam krupnih kraļeva ne može rastaviti. V. Vrčević, niz. 33. I *(nagledao se)* druge krupne gospode koja se bila stekla u Beč. M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 177. U kom su sedeli ļudi mnogo krupniji i mnogo čuveniji. 3, 327. Krupnim trgovcima. Bos. vila. god. 2, str. 2.

e. *o mjestu, velik (?).* Nego je išlo na krupne kotare. M. Pavlinović, razg. 16.

f. *o glasu, debeo i dubok.* Dođe vuk... pa stane i on svojim krupnijem glasom vikati. Nar. prip. vuk. 224. Ne otvoraj ni po što na krupan glas, već na vrlo tanak. 225.

g. *o glasu (izgovarańu slova), puniji, jači (u primjeru pisac kaže da je* š *krupnije od* s). Niti si slidio jedni*(h)* ni drugije za dati zvuk obliji iliti krupniji slovu ,s', nego si mu nadostavļo ,h', na priliku ,shipka nasha' *(šipka naša).* F. Lastrić, test. bilab. xii.

h. *o riječima (u primjeru: koje vrijeđaju).* Vuk Mandušić i Vuk Mićunović započeše s Hamzom kapetanom oko vjere nešto popovati, dok od jednom oni zagustiše, uļegoše u krupne riječi: reče Hamza Mićunović-Vuku: ,Ja sam boļi, čuj, vlaše, od tebe'. P. Petrović, gor. vijen. 14.

i. *uopće o stvari ili o čemu umnome, veliki, golem itd.* Kada se traži koja stvar golema i krupna, nije potribe sa svićom ju tražiti. F. Lastrić, ned. 25. Nije se na toga čovjeka nasloniti za krupniju koju stvar. M. Pavlinović, rad. 109. Pošten dobitak i pametna služba stvar je krupna. 118. Planu junak, jer su krupne, što izreče, stvari. Osvetn. 1, 50. — Posal toliko prikrupan, kakono jest oni od spasenja našega. Blago turl. 2, 278. — Krupno nešto učiš u pameti. P. Petrović, gor. vijen. 20. Pa nešto krupno mozgom učit stane. B. Radičević (1880.) 225. Pa kuhaju u tihoći Turci ńešto krupno za golema vaja. Osvetn. 2, 38. — Malo je kad naći da koji krupniji izum sama jedna osoba obavi. M. Pavlinović, rad. 29. — Ovaj mlin je jedna krupnija novina u timočkoj dolini. M. Đ. Milićević, međudnev. 252. — Veće krupni griha našlo bi se u ńemu nego l' u ovomu. J. Filipović 1, 438a. Ne bih ti ispričao one krupnije grijehe. S. Ļubiša, prip. 222. — Da ne opstoje krupne pogrješke proti redarstvenim propisom. Zbornik zak. 1874. 212. — A pak djeca viknula pokvarna na krupnija djela. Osvetn. 4, 3. — Između se šapću žeńenici, jedni druzijem krupne vjere tajne. 5, 29. — Nemoj podnositi toliko krupne težkoće. M. Radnić 272a. — A svaki krupniji zajam za tri mjeseca. V. Bogišić, zakon. 94. — Oboje krupna laža. S. Ļubiša, prip. 84.

k. *acc. sing. n.* krȗpno *(s ovakijem akcentom!) uz prijedloge* na, po, u (nȁ krȗpno, pȍ krȗpno, ȕ krȗpno) *stoji u adverbijalnom smislu.*

a) u pravome smislu (vidi a). Iseci na krupno. Z. Orfelin, podr. 62. Stuci oboje na krupno. 115. — Rastlьci šišku po krupno. Glasnik. 25, 34.* (xvii vijek). — *U Vukovu rječniku:* ȕ krȗpno *s primjerom:* U sitno se ne desilo, a u krupno nemam (Nar. posl. vuk. 335) ,gegentheil von kleinem gelde'. Metne ondje nekolike pare ili u krupno kakav novac. Vuk, riječn. *kod* polažajnik. — *Amo može pripadati i ovaj primjer (suprotno:* jedno po jedno, po tanko). Ili se broje na krupno sama ļudska plemena. M. Pavlinović, razg. 6.

b) o krupnijem riječima, vidi h. Koji se na krupno zainadiše. V. Vrčević, niz. 23. — *Drugi je smisao u ovom primjeru (ono o čemu se govori nije sitnina nego ńešto veliko, važno):* Kad što zbore, ka' da sve satvore, sve po krupno a ništa na sitno. Nar. pjes. vuk. 5, 550.

l. *kod imena biļke.* Krupni brńiš, Chrysanthemum leucanthemum L. (Srpski arkiv za celok. lekarstvo). B. Šulek, im. 176.

m. *kod mjesnoga imena:* Krupna Gora, *mjesto u Srbiji u okrugu smederevskome.* Zemļa pod Krupnom Gorom. Sr. nov. 1875. 809.

2. *adv.* krȕpno.

a. *uopće u pravome smislu, vidi* 1, a. Župa ti je Žrnovica sve krupno kamenita. Nar. pjes. bog. 224.

b. *vidi* 1, f—h. Al' Halija krupno progovara *(jasno, očito).* Pjev. crn. 236^{b}. Tere ńima krupno progovara. Nar. pjes. juk. 301. Jankovića krupno dovikuje. 271.

c. *vidi* 1, g. Jedan put se *(slovo* s) tanko izgovara, drugi put se opet krupno stvara Nadod. 117.

d. *vidi* 1, i. Krupno smo pogriješili. S. Ļubiša, prip. 209. Niko krupno ka' Turčin ne laže. P. Petrović, gor. vijen. 43.

2. KRȖPAN, krȗpna, *adj. koji pripada krupi.* — *isporedi* krupen. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Suprotiva vrimenu krupnomu. J. Banovac, blagosov. 347.

KRȖPAŃ, Krȗpńa, *m. ime varošici u Srbiji u okrugu podrinskom* K. Jovanović 135. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,stadt in der Radevina'). — *Pomiňe se u kńizi pisanoj latinskijem jezikom* xvi *vijeka* (,De itineribus in Turciam libellus, Felice Petancio auctore'. 1522), *vidi u* Rad. 49. 139—140. I Loznicu i Soko i Srêbrьnicu i Sase i Krupań. Glasnik. 25, 44. (xvii *vijek).* U Radevini ima 31 sela i varošica Krupań. Vuk, rječn. *kod* Radevina.

KRUPAŃSKȊ, *adj. koji pripada Krupńu.* — *Između rječnika u Vukovu* (,von Krupań'). Krupańska *(opština).* K. Jovanović 135. — Krupańska Rijeka, *ime vodi u Srbiji u okrugu podrinskom.* M. Đ. Milićević, srb. 521.

KRȖPATI, krupam, *impf. guritati.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* krupam *kod* kruļim.

KRȔPATICA, *f. ńeka riba* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ,art fisch [gieben, plattfisch]' ,piscis genus [Blicca argyroleuca Heck.]'. — Krupatica, Blicca argyroleuca Heck. J. Pančić, ribe u srb. 93.

KRȔPATKA, *f. vidi* krupatica. — *U Vukovu rječniku uz* krupatica. — *Na drugom mjestu s drugijem značeńem.* Krupatka ,die plotze, scheibpleinzl' ,Cyprinus erythrophthalmus'. G. Lazić 80.

KRUPAVČE, *n.* Asparagus tenuifolius Lam. Vele, gde ono raste, tu ne pada krupavica (grad). u niškom okrugu. S. I. Pelivanović.

KRUPAVICA, *f.* krúpa. Ne biju ga (guža), što se bori s alom, kad je oblak, i ne da krupavici da padne. u pirotskom okrugu. S. I. Pelivanović. javor. 1880. 1531.

KRÚPE, *f. vidi* 1. krupa, 2, b.

KRȖPEN, *adj. koji pripada krupi.* Kad otrusi siń oblak krupen grad. Đ. Baraković, vil. 79. — *može biti da je štamparska pogreška i da treba čitati* krupan.

KRUPEZEVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 226. Rat. 250. 339.

KRUPEŽIĆ, *m prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 233.

KRȖPICA, *f. dem.* 1. krupa. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* krȗpîcâ.

a. *mrvica.* — *Između rječnika u Stulićevu* (,mica, frustulum, exigua particula, analecta' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).*

a) uopće. Da se i azь nasištu sь raby tvojimi ѡt krupicь padajuštihь ѡdь trapezy tvojej. Starine. 22, 214. (xv *vijek).* Ona stran jima se očistiti svrhu kaleža, koja skupļaše jiste krupice. I. Kraļić 67. I sa nekoliko krupica soli... Srp. zora, god. 1, sv. 7—8, str. 147. Krupicu hļeba. Bos. vila. 1888. 43.

b) u množini, kaša. Krupice ,gries' (kaša). u Slavoniji. F. Hefele.

b. *vidi* 1. krupa, 2.

a) u množini. — *Između rječnika u Belinu* (,grandine' ,grando' 355^{b}), *u Voltiģijinu (kod* krupa), *u Stulićevu* (v. krupe). Za kojijem slijede grmļavine i krupice. M. Radnić 201^{a}. Studen koja čini potope dažditi i krupice često udarati. L. Ļubuški 20. Pusti na nas i kužne ogńice i na poļe studene krupice. 64. Krupice udaraju. J. Banovac, pripov. 227.

b) u jednini. Krȕpica, sitna a nimalo štetna krupa. na Braču. A. Ostojić.

KRUPȈČAV, *adj. pun krupica, vidi* krupica, a. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Moje se mlijeko ne da nigda tako ukiseliti lijepo ka' tvoje, moje je nekud vavije krupičavo'. ,Krupičav po licu'. J. Bogdanović.

KRUPIČIĆ, *m. prezime.* — xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Krupičićь). Priloži carstvo mi Božića Krupičića. Glasnik. 15, 272. (1348?).

KRUPIĆ, *m. vaļa da je prezime, vidi* Rakani.

KRUPILITI, krupilim, *impf.* klepati kamen. u Brodu. F. Hefele.

KRUPIŠ, *m. vidi* nalijep. Krupiš, Aconitum napellus L. (Lambl). B. Šulek, im. 176.

KRUPIŠTA, *n. pl. ime selu.* — *Prije našega vremena.* Krupišta (selo). S. Novaković, pom. 136.

KRÚPITI, krúpîm, *impf. padati kao krupa (grad).* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,grandinare' ,grandinat' 355^{b}) *i u Stulićevu* (,grandinare'). I na krivca nevoļnoga iste zvijezde krupiti će. J. Kavańin 559^{b}.

KRUPĻAK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkome.* Ńiva u Krupļaku. Sr. nov. 1867. 577.

KRUPĻIČIŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkome.* Ńiva kod Krupļičišta. Sr. nov. 1872. 645.

KRUPNICA, *f.* vrsta jabuke. Bastaj, Daruvar. D. Hirc.

KRUPNICI, *m. pl. ime selu u Staroj Srbiji.* — xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Krupьnici). Selo Krupnici. Mon. serb. 191. (1379).

KRUPNIČAV, *adj. vidi* krupan, 1, a, *b).* Hļeb krupničav. Bos. vila. 1889. 281.

KRUPNIĆ, *m. ńeka biļka.* — *U Stulićevu rječniku:* krupnić, trava ,corregiuola, erba' ,sanguinaria, polygonus'. Krupnić, sanguinaria, polygonus, corregiuola (Stulli), Polygonum aviculare L. B. Šulek, im. 177.

1. KRUPNIK, *m. ovako se zovu ńekolike biļke.* — *Kad znači žito, akcenat je:* krȕpnîk *(u Vukovu rječniku); za značeńe u Stulićevu rječniku akc. je* krȗpnîk. (P. Budmani). — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Stulićevu* (,pavarina' ,chelidonia'), *i u Vukovu:* ,eine art

getreidepflanze' ,Triticum polonicum [Trit. dicoccum Schreb.'; cf. pir, pir noktaš]. Pšenica i krupnik ne propade. D. Daničić, 2mojs. 9, 32. Krupnik, Triticum monococcum L. J. Pančić, bot. 162. Krupnik, čoš. krupen (Hordeum zeocryton), pavarina (Stulli), chelidonia minore (Stulli, Kuzmić), hermola, arnagalus (Pizzelli, Kuzmić, Aquila—Buć), castrangolo, feraria (Kuzmić), galetrico (Pizzelli, Aquila—Buć), gran farro (Kuzmić, Stulli), herba sacra (XVI *vijeka)*, 1. Ficaria ranuncoloides Roth.; 2. Triticum spelta L. (Marinković); 3. Anagallis arvensis coerulea Schreb. (Visiani, Lambl); 4. Polygonum aviculare L. (Visiani, Pizzelli, Kuzmić); 5. Salvia verbenaca L. (Vodopić). B. Šulek, im. 177.

2. KRUPNIK, *m. u Stulićevu rječniku:* ,magnum ferrum'. — *nepouzdano.*

3. KRUPNIK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkome.* Krupnik, zemļa. Sr. nov. 1875. 959.

KRUPNÌNA. *f. u apstraktnom smislu, osobina čega što je krupno; u konkretnome smislu, stvari krupne. — isporedi* krupnoća, krupnost. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* krȕpnini, *u acc. sing* krȕpninu, *u voc. sing.* krȕpnino, *u nom., acc., voc. pl.* krȕpnine. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,grobe, grosse sachen' ,crassitudo'). Osobite dostanu krupnine. J. S. Reļković 147. Kad se ono krupninom napuhne. J. S. Reļković 271. Jeli da ti je draga ova sitnica iz Baba-Katine kuće, pored one krupnine iz moje gospodske kancelarije? M. D. Milićević, zlosel. 131.

KRUPNÒĆA, *f. osobina čega što je krupno. — Akc. je kao kod* krupnina. — *U naše vrijeme.* Alosija je čovek koji tako krupan da već ńegova krupnoća prelazi u rugobu. M. Kovačević (u Starom Vlahu), *vidi kod* alosija. Ona ńena *(Beļanice)* krupnoća . . . Glasnik. 43, 277.

KRÚPNOST, *f. vidi* krupnina — *U Belinu rječniku:* krupnos ,macbina e mole, ogni cosa grande' ,moles' 449ᵇ, *i u Stulićevu:* ,moles'.

KKUPNÒSTASAN, krupnòstasna, *adj. koji je krupna stasa. — U Belinu rječniku:* ,corpacciuto, corpolento, grosso di corpo' ,corpulentus' 230ᵃ; *u Voltiģijinu:* krupnostasni, krupnostasan ,corpacciuto, corpolento' ,dickbäuchig'; *u Stulićevu:* ,magnus, statura procerus, giganteus'.

KRÚPŃA, *f. krupnoća. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Pod ńu jaja da pram krupńe redi. J. S. Reļković 157. Bile, krupńom i mložinom veće *(križaline)* lako kod nas popaliti neće. 214.

KRUPŃAČA, *f.* vrsta šļive. Kupčin dol. D. Hirc.

1. KRȔPŃÂK, krupńáka, *m.* bus *(sic)* krúpê i zle godine, ital. ,scione'. M. Pavlinović. Kad je krupa rijetka a budu velika zrna, veli se da je ,krȕpńâk'. na Braču. A. Ostojić.

2. KRȔPŃÂK, *m.* Salvia verbenaca L. Slovinac. 1881. 418. — *isporedi* 1. krupnik.

KRUPŃATI, krupńam, *impf. postajati krupniji. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kajsije i briske na šļivah napríduju i krupńaju. J. S. Reļković 147. Dińe i lubenice krupńaju. 310.

KRUPÒSTASAN, krupòstasna, *adj. u Stulićevu rječniku uz* krupnostasan.

KRȔPSKÎ, *adj. koji pripada mjestu Krupi. — Između rječnika u Vukovu* (,von Krupa'). Krupska nahija. F. Jukić, zemļ. 52. Arhimandrit Krupski. Nar. pjes. vuk. 2, 653 *(među prenumerantima).*

KRUS, *m. ime ńekakvoj planini.* Prvi mače vojevoda Mirko preo Krusa planine krvave. Osvetn. 3, 126.

KRUSE, *f. pl. ime selu u Crnoj Gori u ļešanskoj nahiji.* Glasnik. 40, 20. Pogibe Mamut paša na Kruse 1796. Starine. 10, 262. Na selo je Kruse udario . . . bogme Kruse selo opalio. Nar. pjes. vuk. 4, 81. Na Krusama selu Krvavome. 5, 423.

KRUSIĆ, *m. prezime vlasteoskoj porodici u Dubrovniku, tal.* Croce. — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Krusićь). Tudrь Krusićь. Mon. serb. 19. (1234). Posьkali Krusićь. 39. (1253). Matko Krusićь. 320. (1423).

KRȔSITI, krȗsîm, *impf. vidi* 2. kruniti. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Cio dan krusim kukuruze'. J. Bogdanović.

KRUSIVOJ, *m.,* KRUSIVOJA, *f.,* KRUSIVOĻ, *m. vidi* 1. krisovuļ. — *isporedi* krusovoļ. — *Sva se tri oblika (i još* kruživoj) *nalaze u rukopisu* XIV *vijeka, ali je ovaj poznat samo po prijepisu* XIX *vijeka, koji nije kritičan ni vjeran, s toga oblici nijesu dosta pouzdani (prepisivač piše* ʏ *za* ,u'). *otale u Daničićevu rječniku:* krusivoj, krusivoļь, krusivoja, χρυσόβουλλον. Krusivoj i zapisь gospodina i deda ni. Mon. serb. 150—151. Donesošе svoje krusivoļe i zapise. 150. Vidêsmo . . . zapisь i krusivoju . . . 151. Po krusivoju gospodina kraļa Đurđa. 151. Sij kruživoj. 152. (1351).

KRUSKA GLAVICA, *f. ime ńekakvu visu.* Druga stoji na Krusku glavicu. Pjev. crn. 319ᵇ. Ogled. sr. 223.

KRUSÒVOĻ, *m.,* KRUSÒVUĻ, *m.,* KRUSÒVUĻA, *f. vidi* 1. hrisovuļ. — *isporedi* krusivoj. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj a između rječnika u Vukovu* (krusòvoļ ,chrysobulle' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori s primjerom:* Pop Zlovoļa čita krusovoļa). Kako izgovara krusovuļ. S. Ļubiša, prip. 159. Evo kako izgovara krusovuļa starinska. prič. 133.

KRȔSTAVICA, *f. vrsta prohe (torte). — Od tal.* crostata. — *U Voltiģijinu rječniku:* ,crostata, specie di torta' ,torte', *i u Stulićevu:* ,placenta, crustulum'. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ,torte'.

KRUSTE, *f. pl. ime mjestu na ostrvu Krku* — XIV *vijeka.* Do mesta ko se zove Kruste. Mon. croat. 44. (1379).

KRȔSTULIĆ, *m. vidi* kunac *(kruha),* škanatica. — *Od tal.* crosta. — *U Mikaļinu rječniku:* krustulić, škanatica ,crustulum'.

KRUSVA, *f. vidi* krušva.

KRUŠ, *m. vidi* Krupac, c, *c).*

1. KRUŠA, *f. vidi* kruška. — *U rukopisu* XVI *vijeka.* Kotь boje se vьzbêže na krušu idože medvedь. medvedь že . . . skočivь boje se kota i pad otь kruši izdьše *(ńekoliko redaka prije ima* na krušьku, *vidi kod* kruška). Starine. 4, 74.

2. KRUŠA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Gradina u Kruši. Sr. nov. 1867. 47.

1. KRÚŠAC, krúšca, *m. po svoj je prilici dem* kruh *kao i* 2. krušac, *ali se od toga razlikuje akcentom i značeńem. od značeńa komadić ili zrnce što bi bilo naj starije razvila su se ńeka osobita značeńa. — Akc. se mijeńa u voc.:* krȗšče krȗšci, *i u gen. pl.* krȗšâcâ. — *Riječ je praslavenska* (krušьcь), *isporedi stslov.* krušьcь, *rus* крупецъ, *češ.* krušec, *poļ.* kruszec; *u češkom jeziku ima još i naj starije značeńe: komad; u*

smisa znači: ruda, metal, kovina. ovo je značeńe došlo od soli (kamene), vidi češ. krušec, per excellent. = solný se rozumí, kruščova sůl ,steinsalz, bergsalz, kornsalz'. Jungmann. — *pol.* kruszec solny. Linde. — *U našemu su jeziku dva osobita značeńa.*

a. *zrno gräda. — U kńigama pisanima crkvenijem jezikom.* Bogь prěvelikyimь gradomь otьvrьze hlebi nebesьnyje krušьci velikyimi. Domentijan[a] 250. Po prěstaniji grada togo naloživь palariju carьsku prěvelikyihь krušьcь. 251. — *Jamačno je isto značeńe i u ovom primjeru* (Miklošić, rječn.[2] *kod* krušьcь *meće ga pod značeńe* metallum): Vь tь časь studenь bystь jako krušьcь. Aleks. novak. 145. (xv *ili* xvi *vijek).*

b. krušac soli, *komad soli (poveći, u naj starijem je primjeru mjera). — Između rječnika u Vukovu* (t. j. soli ,ein brocken salz' ,frustum salis'). Po petь sьtь krušьcь soli. Glasnik. 24, 273. (1395). Krušac soli da ne plaća glavom. Pjev. crn. 330[b]. Ugledala više sebe na tavanu krušac soli . . . . ,Da padne onaj krušac soli s tavana i da ubije moga sina Jovana . . .' Vuk, poslov. IX. S koga se je *(trga)* svake godine samim svetogorskim isposnicima slalo po pet stotina krušaca soli na poklon. M. Đ. Milićević, međudnev. 28. — *Misli se svagda na kamenu so, a takovo je značeńe i same riječi* krušac *u ovom primjeru:* Položi malko soli ot krušca. Glasnik. 26, 34. (XVII *vijek).*

2. KRŬŠAC, krŭšca, *m. dem.* kruh. — *isporedi* 1. krušac. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,pagnotta, cioè un pane' ,panis' 535[b]; ,pagnottina, pagnottella' ,panis tenuissimus' 536[a]), *u Stulićevu* (,exiguus pańis'), *u Vukovu* (hyp. v. kruh).

a. *vidi* kruh, a. Donesi mi, moļu te, i kusac krušca. Bernardin 36. 3 reg. 17, 11. Kad srića odajde, s tobom ostane art, ter ti krušac najde. M. Marulić 145. Gdi krušac krvavi tudini blaguju. M. Vetranić 1, 171. Jesuse, ner si ti taj krušac i voda. 1, 368. Uzmi samo krušca i vodice i blaguj prid ńim. M. Divković, bes. 409[a]. Ukup s črnim kruščem metahu mu *(juhu).* F. Glavinić, cvit. 224[b]. Nego se ńima oće samo krušca i mlika. F. Lastrić, od' 8. Kruščem i vodicom svoj život od smrti brańaše. A. Kanižlić, kam. 16. O samu krušču i vodici oni dan provodeći. A. Kanižlić, utoč. 282. U jutru bi uzeo tri zalogaja krušca. bogoļubnost. 150. Gdi se krušac i drugo zatvara. M. A. Reļković, sat. G3[b]. Naredište da se krušac ńem i drva dadu. Nadod. 61. Boļe je i suha krušca pojesti nego se naopako u smok hvatati. (U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 24. Đe göd sunce sije, tu se krušac ije. Nar. poslov. u Lici. V. Arsenijević. I petinu da im odobrava, jer u kršu s mukom krušac rađa. Osvetn. 3, 28.

b. *vidi* kruh, b. I dite se plače kada mu gdo krušac vzame. Mon. croat. 182. (1500). Kadano od pet krušaca jarčanije i od dvije ribice nasiti pet tisuća ļudi. M. Divković, bes. 312[b]. Ne imajući više nego polovicu krušca. S. Margitić, fala. 67. Uze dakle jedan krušac blagosovjeni. I. Đordić, ben. 38. Nego krušac i zemličku peče. M. A. Reļković, sat. D8[a]. Mački trupac, meni krušac. (Kad se vrača da prođe čibuļica trupac. U Grbļu). Nar. posl. vuk. 176.

3. KRUŠAC, Krušca, *m. mjesno ime.*

a. *pomińe se prije našega vremena.* Krušacь. S. Novaković, pom. 136.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Branik Krušac. Sr. nov. 1872. 440.

4. KRUŠAC, Krušca, *m. ime muško. —* XIV *vijeka.* Vladislavь i Krušьcь. Deč. hris. 47. — *I kao prezime. prije našega vremena.* Krušьcь (prezime). Damjanь. S. Novaković, pom. 72.

KRUŠAG, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Ńiva u Krušagu. Sr. nov. 1870. 707.

KRUŠAK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu rudničkome.* Livada u Krušaku. Sr. nov. 1865. 213.

KRŬŠAN, krŭšna, *adj. koji pripada kruhu. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (krušna škrińa ,cardopos, panarium, et dicitur de omni eo in quo panis conservatur'), *u Jambrešićevu* (krušna škrińa ,panarium'), *u Stulićevu* (,pane provisus, instructus'), *u Vukovu* (krŭšnî, n. p. peć ,brot-' ,panis'. cf. hļebni). Da prevrne v priliku krušnu. Naručn. 42[b]. Unide Isus u one vrste krušne. I. Ančić, svit. 102. Ceres ku su držali za krušnu bogińu. P. Vitezović, kron. 5. Da je Isukrst . . . s čovićanstvom i božanstvom u onom s. sakramentu pod obličjem krušnim. J. Banovac, razg. 42. Stati na krušne mrvice. F. Lastrić, ned. 51. Pod krušnom prilikom jest pravi Bog. A. Kanižlić, utoč. 677. Kripost krušna oštije. F. Matić 88. Pod krušnom prilikom. M. A. Reļković, sabr. 24. Kvas u krušnoj tijesti. I. Jablanci 27. Od krušne srjedine. 143. Premda se svagdi za pofaliti Boga čistoća srca iziskuje, ali nigdi veća, ako je dopustito reći, nego u Betelu, u Betlehemu, u kući krušnoj. Đ. Rapić 53. Ozgor nad ńe krušnog kvasa stavi. J. S. Reļković 321. Vraćo se sretńi brod k domaćoj luci, ono što se reče, rušan i krušan, da zimuje i ponapravi se. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 243. Evo dva dana da nijesam okusio krušne napore. S. Ļubiša, prip. 176. Poklam sužań potkožio tijelo krušnom častju. Osvetn. 1, 59. Krŭšan, brašnav. Krušan kumpijer. u Lici. V. Arsenijević. ,Nema u kući od krušna živa stvari'. ,Neće ništa krušna da okusi'. ,On nikad kruva ne kupuje, ńegova je kuća vavije krušna'. J. Bogdanović.

KRUŠAŃA, *f. ime brdu u Srbiji u okrugu vaļevskome.* Sr. nov. 1869. 262.

KRUŠAR, *m. mjesno ime u Srbiji. a) selo u okrugu ćuprijskom.* K. Jovanović 180. — *b) mjesto u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Krušaru. Sr. nov. 1875. 547. — *c) mjesto u okrugu kragujevačkom.* Livada u Krušaru. Sr. nov. 1861. 602.

KRUŠARA, *f. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu jagodinskome.* Ńiva u Krušaru. Sr. nov. 1874. 420. — *b) u okrugu kragujevačkome.* Ńiva u Krušaru. Sr. nov. 1865. 168.

KRŬŠARINA, *f. što se plaća za kruh. — U naše vrijeme u Lici.* ,Ja imam što sam dva mjeseca u štokauzu leža šesnaest vorinti krušarine platiti'. J. Bogdanović.

KRUŠARSKI, *adj. koji pripada selu Krušaru.* Krušarska *(opština).* K. Jovanović 180.

KRUŠAVAC, krušavca, *m. na jednom mjestu u rukopisu* XVI *vijeka pisanu crkvenijem jezikom (isporedi* Grunes): *postaje ili od* kruh *ili od* kruška. Grunesa slatka krušavca. Starine 2, 311.

KRŬŠCÊ, *adv. u krug, naokolo. — U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Po po sloga kružce mašuć šakom. J. S. Reļković 119. Zimsku štrbku koju k jilu hoćeš pređom vaļa da kružce omoćeš. 355.

KRUŠCI, Krušaca, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 384.

KRUŠĆAC, krušća, *m. u Stulićevu rječniku uz* kružčić. — *nepouzdano.*

KRUŠČAJ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu užičkome.* Ńiva u Kruščaju. Sr. nov. 1873. 255.

KRŬŠČÂŃE, *n.* ime livadi u Zaovinama (u Srbiji u okrugu užičkome). Ļ. Stojanović.

KRUŠČETINA, *f. augm.* kruška. ,Naša stara kruščetina već odavno ne rađa'. J. Bogdanović.

KRUŠČEVIĆ, *m. prezime.* — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* S posestrimom Ružom Kruščevića. Nar. pjes. juk. 432.

1. KRŬŠČICA, *f. dem.* kruška. — *U Dubrovniku i u okolini govori se* krūčica *(vidi* P. Budmani, dubrov. dijal. rad. 65, 159 (34)). — *Od* xvııı *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,peretto, pero piccolo' ,pirum parvum' 554b) *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu* (dim. v. kruška).

a. *u pravom smislu (drvo i voće).* Ne možeš kruščicu proždreti. J. Rajić, boj. 26. A ja odo pod kruščicu, metnu kalpak na jabuku, a puščicu na kruščicu. Nar. pjes. vuk. 1, 116.

b. *u prenesenom smislu, vrsta veza i tkańa.* Tkańa na kruščice i rašćice. I. Kršńavi, listovi. 69. Kruščica, neka vrst seļačkog veza po platnu. ,Ona lijepo veze kruščice po platnu'. J. Bogdanović. Kruščica, vrsta veza na koļerićima od košuļe. ,Tu su kruščice, krivuļice, sklapače, kolica . . .' u Dobroselu. M. Medić.

c. *ńeka druga biļka.* Kruščica (od xvııı vijeka), Pyrola vulgaris L. B. Šulek, im. 177.

2. KRŬŠČICA, *f. mjesno ime.* — *U većemu dijelu slučaja biće ista riječ što* 1. kruščica. — *isporedi i* Krušćica.

a. *selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 51.

b. *u Bosni dva sela u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 62. 65. — *Drugo se zove i* Brojani.

c. *selo u Crnoj Gori u nahiji katunskoj.* Glasnik. 40, 18.

d. *tri sela u Hercegovini.* Statist. bosn. 112. 115. 120.

e. *u Srbiji. a) kosa u okrugu smederevskome.* M. Đ. Milićević, srb. 152. — *b) u okrugu užičkome. aa)* brijeg do Užica, na istočnoj strani. Ļ. Stojanović. *biće isto što pl.* Kruščice *u narodnoj pjesmi:* Nešto puca sa malih Kruščica, uz Đetińu muńe sijevaju. Nar. pjes. vuk. 4, 176. — *bb) selo.* K. Jovanović 162. — *cc) zaselak.* 160.

f. *u Staroj Srbiji. a)* Se mede selu Plaanomu: . . . Lysьcь i ѡd Lysca koji pohodi dêlь u Krušьčicu u Vrьbnicu. Spom. stoj. 6. (1234—1240). — *b) vidi u Daničićevu rječniku:* Krušьčica, zabjel koji je car Stefan priložio crkvi arhanđelovoj u Prizrenu i kojemu je meda išla ,u Vrańu Stênu: zabêlь Krušьčicu'. G(lasnik). 15, 276. (1348?).

g. *ńekakva voda.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Na Kružčicu *(sic)* na vodu studenu. Pjev. crn. 222a.

KRUŠČICE, *f. pl. mjesno ime u Srbiji.* — *isporedi* 2. Kruščica. *a) u okrugu užičkome, vidi* 2. Kruščica, e, *b) aa).* — *b) mjesto u okrugu vaļevskome.* Zemļa kod Kruščica. Sr. nov. 1874. 85.

KRŬŠČIČKÎ, *adj. koji pripada selu Kruščici (vidi* 2. Kruščica, e, *b) bb)).* Kruščička *(opština).* K. Jovanović 162.

1. KRÙŠČIĆ, *m. dem.* krug *(uprav* kružak). — *Akc. je kao kod* 2. kruščić. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (,circulus, orbiculus, globulus'). Krŭščić, dem. krug. Kruščić voska. u Lici. V. Arsenijević. — Kruščić, vidi vretenka. u Srijemu. F. Hefele. — Kruščić ,rupecula' *(vidi* krug, 2, c, *b)).* D. Nemanić, čak. kroat. stud. 38.

2. KRŬŠČIĆ, *m. dem.* 1. krušac. — *U Vukovu rječniku.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* krŭščîćâ.

3. KRŬŠČIĆ, *m. dem.* 2. krušac. — *Od* xvııı *vijeka.* Razlamļam ovi kruščić potrebitim. J. Banovac, razg. ıx. I ponese uza se ne više nego pet kruščića. F. Lastrić, od' 164. Odgovoriše da imadijau samo 7 kruščića. 247. U košaru bijau od svake vrste pečeni kruščići. E. Pavić, ogl. 83. Pak mu posla jedan kruščić prisan. L. Vladmirović 68. Kruščić kruha nedjeļu danaka. Nar. pjes. juk. 131. Krŭščić, dem. kruh. u Lici. V. Arsenijević. — *Po zapadnijem krajevima ima i oblik* krŭšćić. Postavļa u usta niki mali krušćić bio i tanak od ńega blagoslovļen po svomu zakonu. I. J. P. Lučić, izk. 29.

4. KRŬŠČIĆ, *m. mala kruška (drvo), dem.* kruška. — *U Vukovu rječniku:* ,ein kleiner birnbaum' ,pirus parva'.

5. KRUŠČIĆ, *m. prezime.* — *Ima samo adj. poss.* Kruščićev *u narodnoj pjesmi našega vremena.* Vodu toči Kruščićeva Jelka. Nar. pjes. petr. 1, 253.

KRUŠČIĆEV, *vidi kod* 5. Kruščić.

KRUŠČIK, *m. ime seocu u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 39.

KRUŠČIKA, *f. ńekakva biļka (pelin?).* Kruščika, artemisia mater herbarum (xvııı *vijek).* B. Šulek, im. 177.

KRŬŠĆICA, *f. ime selu i zaseoku u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 37.

KRŬŠĆIĆ, *vidi* 3. kruščić.

KRUŠE, *n. (?) ili f. pl. (?) ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkome.* Ńiva u mestu ,Kruše'. Sr. nov. 1875. 627.

KRUŠÈDOL, *m. ime manastiru, selu i pusti u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdijeļ. 143. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (1. namastir u Fruškoj gori. — 2. selo kod tog namastira) *i u Daničićevu* (Krušedolь). Monastirь glagoļemij Krušedolъ . . . Selo Krušedolъ. Mon. serb. 541. (1496 *po poznijem prijepisu).* Usrid Fruške stoji Beševina . . . i Grgeteg, Krušedol, Remete . . . M. A. Reļković, sat. B3b. Da kojoj će Laza zadužbini: il' Opovu, ili Krušedolu, . . . Nar. pjes. vuk. 2, 326.

KRUŠEDÒLAC, Krušedólca, *m. čovjek iz Krušedola.* — *U Vukovu rječniku:* ,einer von Krušedol'.

KRUŠÈDÔLKA, *f.* žensko čeļade iz Krušedola; Krušedolkińa. V. Arsenijević.

KRUŠÈDÔLKIŃA, *f.* žensko čeļade iz Krušedola; Krušedolka. V. Arsenijević.

KRUŠÈDOLSKÎ, *adj. koji pripada Krušedolu.* — *Između rječnika u Vukovu* (,von Krušedol'). Iz studeničke lavre i krušedolske obiteļi. M. P. Šapčanin 1, 136.

KRUŠEĻAST, *adj. mliječan (?), o kravi.* — *U jednoga pisca Slavonca* xvııı *vijeka.* Jedno *(mjesto)* krave krušeļaste plodi, svaka mlikom terašna dohodi. J. S. Reļković 192.

1. KRÚŠÊŃE, *n. djelo kojijem se kruši (vidi* 1. krušiti, 1). — *U Vukovu rječniku:* ,das bröckeln' ,carptio'.

2. KRÚŠÊŃE, *n. djelo kojijem se ko kruši (vidi* 1. krušiti, 2). Krūšenje ,poenitentia'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. ıftg. 12.

3. KRŮŠÊŃE, *n. djelo kojijem se kruši.* (Krušeńe. J. Bogdanović).

KRUŠEPOĻE, *n. mjesno ime. — Pomińe se* xvii *vijeka.* Pavel Kiniž v Krušepoļu 30 jezor Turak pobiše. P. Vitezović, kron. 127.

KRŬŠEVAC, Krŭšēvca, *m. mjesno ime. — Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. — Između rječnika u Vukovu (vidi* c) *i u Daničićevu* (Kruševьcь).

a. *zaselak u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 29.

b. *selo u Hercegovini. — Od* xv *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* grad koji s gradom Vratarem i Novim vojvoda Dońih Krajeva Juraj, sinovac Hrvojev, potvrdi braći Jurjevićima: ‚gradь Kruševacь'. M(on. serb). 378. (1434). isti je grad ‚Chrusevac' *(latinskijem slovima)* kraļ bosanski Ostoja dao vojvodi Jurju ocu pomenutih Jurjevića. 386. (1422—1435 *u prijepisu* xvi *vijeka s latinskijem slovima).* Selo Kruševac nalazi se na južnoj strani ravnice mostarskog blata i danas. S. Novaković, obl. 42.

c. *u Srbiji grad i razvaline u okrugu kruševačkom.* Kruševac, varoš. K. Jovanović 125. *vidi i* M. Đ. Milićević, srb. 745—755. — *Između rječnika u Vukovu:* ‚stadt (und ruinen) in Serbien' ‚urbs Serbiae', *i u Daničićevu:* Kruševьcь, stoni grad cara Lazara, i sada u Srbiji: ‚u slavnomь gradu gospodstva mi u Kruševcu'. M(on. serb). 207. taj Kruševac mislim da se pomińe riječima: ‚priložihь' car Lazar Ravanici ‚kodь Kruševca u Spizlehь Ogńana z Brankomь synomь i z baštinomь'. S(r). l(et). 1847. 4, 55. (1381). ‚u Kruševьcu gradu'. (Spom. sr.) 2, 44. (1399) *itd. (Car Lazar)* sьzda grady tvrьdy, sьzda že i Kruševьcь glagoļemyj. Glasnik. 42. 262. (xv *vijek).* Dođi mene ka Kruševcu gradu. Nar. pjes. vuk. 2, 258. Slavu slavi srpski knez Lazare u Kruševcu mjestu skrovitome. 2, 310.

d. *vidi u Daničićevu rječniku:* Kruševьcь, mjesto koje je bilo blizu Dečana, jer je Bivoļaku išla međa ‚do vode koja teče Kruševcu'. M(on. serb). 92. (1330). isti je Kruševac ili međio sa selom manastira Dečana Papraćima ili mu bio zaselak. 92. — Drugi je Kruševac bio blizu Prištine, jer je selima manastira Gračanice, Gračanici i Sušici i Selcu išla međa ‚u Kruševьcь i Krušьvьca kako nestajetь, pravo u Butovьcь', a i druge su zemļe manastira Gračanice sa ‚Suho dolomь, Skulanovomь i Ļapinomь' i ‚sь Batusi...' išle ‚među Motvčanь i među Krusьvcь i na Butovacь'. M(on. serb). 563. 564. (1322). — Selo u Peku koje je car Lazar dao Ravanici, bilo je do Gudreča i Žitkovice koje vidi. S(r). l(et). 1847. 4, 52. (1381).

e. *pomińe se prije našega vremena mjesto s ovijem imenom. biće koje od predašńijeh.* Kruševacь, mêsto. S. Novaković, pom. 136.

KRŬŠEVAČKÎ, *adj. koji pripada Kruševcu (vidi* Kruševac, c). — *Između rječnika u Vukovu* (‚von Kruševac'). Sam otide poļem kruševačkim. Nar pjes. vuk. 2. 271. Kruševačka *(opština).* K. Jovanović 125.

KRŬŠEVA GLÁVA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. D. Milićević, kraļ srb. 304.

KRUŠEVANI, *m. pl. mjesno ime. — Prije našega vremena.* Spom. stoj. 185.

KRŬŠEVA PȎĻANA, *f. mjesno ime, vidi u Daničićevu rječniku:* Kamijeva je išla međa ‚na Kruševu poļanu'. M(on. serb). 199. (1381).

KRUŠȄVATI SE, krŭšujēm se, *impf. kajati se, vidi* krušiti se. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Kada se kaje i krušuje od grijeha. M. Divković, nauk. 183ª.

KRUŠEVCE, Kruševaca, *f. pl. ime selu u Bosni u okrugu Tuzle Dońe.* Statist bosn. 81. — *isporedi* Kruševci *(vaļa da je i* Kruševce *prije tako glasilo).*

KRŬŠÊVCI, Krŭševâcâ, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu Tuzle Dońe.* Statist. bosn. 97. — *isporedi* Kruševce.

KRŬŠEV DÔL, *m. ime selu u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 95. Sva gospoda od Dola Kruševa. Nar. pjes. petr. 2. 178. Pak je šaļe Dolu Kruševome. 2, 322. Pak je šaļe Kruševdolu ravnom. 3, 219.

KRUŠEVICA, *f. mjesno ime.*

a. *u Dalmaciji selo u kotaru kotorskome.* Repert. dalm. 1872. 8. — *pomińe se od* xiv *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Kruševica, selo koje je s Bijelom (cf. ‚Bèla') car Stefan dao Kotoru. M(on. serb). 151. (1351). i sad je ondje između Perasta i Bijele koju pišu na kartama ‚Bianca'.

b. *u Hercegovini. a) dva sela.* Statist. bosn. 118. 123. — *b) knežina. — u Vukovu rječniku:* knežina u trebińskom kadiluku.

c. *selo u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdijeļ. 154.

d. *u Srbiji. a) selo u okrugu biogradskom.* K. Jovanović 97. — *b) selo i zaselak u okrugu čačanskome.* K. Jovanović 173. *vidi* Bezboge. — *c) tri sela u okrugu jagodinskome.* Velika Kruševica. K. Jovanović 108. 109. Mala Kruševica. 109. — *d) planina i selo u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ srb. 3, 118. — *e) dva sela u okrugu požarevačkome.* Dońa Kruševica. Gorńa Kruševica. K. Jovanović 113. — *pomińu se* xiv *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Kruševica, dva sela u Zviždu, od kojih jedno Ravanici a drugo crkvi bogorodičinoj u Ždrijelu braničevskom dade car Lazar. S(r). l(etop). 1847. 4, 53. M(on. serb). 191. (1380). — *f) selo u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 396.

e. *vidi u Daničićevu rječniku:* Kruševica, selo koje kao da je bilo blizu Prizrena: selu je Selćanima bila međa ‚kako ide putь izь Kruševice u Vrьbicane'. G(lasnik). 15, 303. (1318?).

KRŬŠEVICE, *f. pl mjesno ime. — isporedi* Kruševica.

a. *selo u Bosni u okrugu travničkome.* Statist. bosn. 74.

b. *u Hercegovini.* Kruševice, selo u Zupcima(?). Kruševice ‚autonomno selo u Hercegovini'. V. Bogišić, zborn. 569. *vidi* Kruševica, b.

c. *vidi u Daničićevu rječniku:* Kruševica, selo koje je kraļ Vladisav dao sv. Nikoli vrańinskom. M(on. serb). 26. (1234—1240). bilo je blizu Guglave s kojom mu je međa išla ‚u Virь u Besь'.

KRŬŠEVIČKÎ, *adj. koji pripada Kruševici.* Kruševička *(opština)* K. Jovanović 141. 143. 170. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 350.

KRŬŠEVÎK, *m. ime selu u Bosni u okrugu Tuzle Dońe.* Statist. bosn. 99.

KRUŠEVĻANI, *m. pl. ime selu u Hercegovini.* Statist. bosn. 120.

KRUŠEVĻE, *n. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu kruševačkome.* Livada u Kruševļu. Sr. nov. 1875. 19. — *b) u okrugu požarevačkome.* Ńiva sa zabranom u Kruševļu. Sr. nov. 1867. 143.

KRUŠEVO, *n. mjesno ime.*

a. *selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 18.

b. *selo u Dalmaciji u kotaru benkovačkome.* Repert. dalm. 1872. 6.

c. *dva sela u Hercegovini.* Statist. bosn. 105. 122.

d. *selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijeļ. 127.

e. *u Srbiji. a) vidi* f. — *b) mjesto u okrugu crnoriječkom.* Ńiva pod bregom u Kruševu. Sr. nov. 1867. 630. — *c) zaselak u okrugu smederevskome.* K. Jovanović 150.

f. *u narodnijem se pjesmama dosta često spomińe* Kruševo *i* Krušovo poļe, *te se obično misli na poļe kod grada Kruševca (vidi* Kruševac, c) *ili na sam grad.* Kaduo mi se žońašo od Budima sv'jetli kraļu, on se kraļu žeńaše od Krušova lijepoga. Nar. pjes. bog. 28. Kadno mi se žeńaše od Budima svijetli kraļu, a on mi se žeńaše sestrom bana od Kruševa, svatovima dohodi ka Kruševu svijetlu gradu. 72. Te se primi uz Kruševo ravno. Nar. pjes. vuk. 2, 257. Voće pade u poļe Kruševo u pšenicu slavnoga Lazara. 2, 259. Voće osta u poļu Kruševu. 2, 260. Oraševo i Kruševo. Nar. pjes. herc. vuk. 247. U Kruševu na carevu dvoru. Nar. pjes. petr. 2, 260. Do Krušova slavnu car-Lazaru. 3, 233.

g. *vidi u Daničićevu rječniku:* selo koje je kraļ Milutin dao Hilandaru. M(on. serb). 58. (1293—1302). 138. (1348). 140. (1348). — Kruševo poļe, na kom je ‚na Kruševê poļi‘ imala vinograd crkva sv. Nikole u Prizrenu. G(lasnik). 15, 271. (1348?).

h. *vidi:* Onaj manastir ‚Kruševo‘ kojega sam pomenik ja opisivao u Glasniku xlii, 17—18; 21—24 takođe je u limskoj dolini, i mislim da će mu se još znati trag u selu ‚Kruševu‘ koje je na Limu malo više Bijelog Poļa. Naj posle ima još jedno ‚Kruševo‘ i ispod ńega ‚Sašin poļo‘ (? Sasin-poļe) južno od Pļevļa pod istočnim krajem ‚Kraļeve Gore‘. S. Novaković, novo brdo. 21.

KRŨŠEVO BȐDO, *n. ime selu u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 68.

KRŨŠEVO PÕĻE, *n. vidi kod* Kruševo, f *i* g.

KRŨŠEVSKÎ, *adj. koji pripada Kruševu (Kruševcu? Kruševici?). — xiv vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* kruševьskyj, planinama plavskim koje je kraļ Stefan Dečanski dao Dečanima išla je međa ‚otъ Ržane putemь u kruševьskyj dêlъ‘. M(on. serb). 96. (1330). a selu Brodu crkve arhanđelove u Prizrenu bješe međa ‚niz rêku kruševьsku‘. G(lasnik). 15, 282. (1348?). cf. Kruševьsь.

KRŨŠICA, *f. mjesno ime.*

a. *u Dalmaciji zaselak u kotaru spļetskome.* Repert. dalm. 1872. 33.

b. *vidi u Vukovu rječniku:* u Lici rijeka koja utječe u Banicu.

c. *u Srbiji mjesto u okrugu vaļevskome.* Ńiva u Krušici. Sr. nov. 1865. 35.

d. *vidi:* Do Krušice i do rêke Htêtove. Spom. stoj. 29. (1337—1346).

KRŨŠICE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Ńiva u mestu Krušicama. Sr. nov. 1865. 243.

1. KRUŠIĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Ńiva u Krušiću. Sr. nov. 1875. 583.

2. KRUŠIĆ, *m. prezime. — Od* xv *vijeka.* Vaļa Krušić. Mon. croat. 91. (1461). Kako Ivan Krušić seński kapetan hitro ugrabi Jelicu svoju sestru . . . *u* Nar. pjes. bog. 326. Prid ńima je Jela gospodična, draga seka Krušić-kaurina. 327

KRŨŠÎK, krušika, *m. mjesto gdje su posađene kruške. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* krũšîče, krũšîci.

a. *u pravom smislu. — U Vukovu rječniku* ‚birngarton‘ ‚locus in quo piri sunt consitae‘.

b. *kao mjesno ime.*

a) zaselak u Bosni u okrugu Tuzle Dońe Statist. bosn. 81.

b) mjesta u Srbiji. aa) u okrugu biogradskome. Livada u Krušiku. Sr. nov. 1874. 79. — *bb) u okrugu kragujevačkome.* Ńiva više Krušika. Sr. nov. 1875. 59 — *cc) u okrugu smederevskome.* Ńiva u Krušiku. Sr. nov. 1865. 151 — *dd) u okrugu šabačkome.* Zemļa u Krušiku. Sr. nov. 1867. 67. — *ee) u okrugu vaļevskome.* Zemļa pod Krušikom. Sr. nov. 1868. 5.

KRUŠILNICA, *f. ime ńekakvoj župi. —* xiii *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Krušilьnica). Sije žjupe priložihomь *(govori Stefan Prvovjenčani)* pod ѡblastь sije crьkvi *(u manastiru Žiči):* Krušilnicu, . . . *(dva puta).* Mon. serb. 13. (1222—1228).

1. KRŨŠINA, *f. augm.* kruh. ‚Izvali preda nas onako gladne krušinu, kolik oreće kolice‘. J. Bogdanović.

2. KRUŠINA, *f.* Rhamnus frangula L. (u Križevcima). B. Šulek, im. 177.

KRUŠINCI, Krušinaca, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu kruševačkome.* K. Jovanović 129.

1. KRŨŠITI, krũšîm, *impf. mrviti (n. p. so). — isporedi* kruh, 1. krušac, kršiti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krûšâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* krũšî, *u part. praet. pass.* krũšen; *u ostalijem je oblieima onaki kaki je u inf. — Riječ je praslavenska, isporedi rus.* крушить, *češ.* krušiti, *poļ.* kruszyć, *premda se u našemu jeziku ne potvrđuje prije našega vremena.*

1. *aktivno.*

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem. — U Vukovu rječniku:* ‚bröckeln‘ ‚carpo‘, n. p. so.

b. *lomiti, kršiti (u metaforičkom smislu). — U jednoga pisca našega vremena.* Pa dočim se Bogu pomolio da mu kobi zle na putu kruši. Osvetn. 2, 22.

2. *sa se, refleksivno, kao imperfektivni glagol prema* skrušiti se. — *U jednoga pisca našega vremena (isporedi* 1, b). Kada zlobne utitore duše, od kajańa znaj da se ne kruše. Osvetn. 2, 48. A živi se kruše pokajani. 2, 150.

2. KRŨŠITI, krũšîm, *impf. postaje od* kruh *(hļeb).*

a. *jesti što s kruhom. — U Stuličevu rječniku:* ‚mangiar qualche cosa col pane‘ ‚pane aliquid edere‘.

b. krũšiti s kime, imati jedan kruh, zajedno jesti i piti, zajedno živjeti: ‚Nije sa mnom krušila, kam' sam je moga' poznati (kakve je ćudi)‘. ‚Nećeš ti više sa mnom krušiti‘. M. Paulinović.

KRUŠIVCI, *m. pl. ime šumi.* Nedo Malešić Bošńak.

KRUŠIVOJ, *vidi* krusivoļ.

KRUŠJAK, *m. ime livadi u Srbiji u okrugu kruševačkome.* Sr. nov. 1874. 487.

KRUŠJAR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Ńiva u Krušjaru. Sr. nov. 1875. 1379.

KRUŠJE, *n. mjesno ime.*

a. *u Srbiji selo u okrugu aleksinačkome.* K. Jovanović 94.

b. *vidi u Daničićevu rječniku:* Krušije, kao da bješe selo blizu Prizrena: selu je Piranima išla međa ‚s Krušijemь prêzь Drimь', a i selu Diničinu ‚s Krušijemь i s Cêlinami, kako upada rêka Bêle Crьkve u Drim'. G(lasnik). 15, 274. 275. (1438?).

1. KRŨŠKA, *f.* Pirus communis L., *voće i drvo.* — *Riječ je praslavenska, ali je nejasna, jer u ńekijem jezicima ima* g *na počctku (a u novoslovenskome i u našemu jeziku po sjeverozapadnijem krajevima* h, *vidi* hruška); *kao da postaje od* gruša *ili* kruša *nastavkom* ьka, *pa i nastavkom* ьva, *(vidi* hrušva i krušva), *isporedi stslov.* krušьka, *bug.* kruša, *nslov.* gruška, hruška, *ruski* груша, *češ.* hruška, *poļ.* grusza, *gorńoluž.* krušej, krušva, *dońoluž.* kruša, kšuša, *polapski* greusva, greuk, *pa i lit.* grušė, kraušė, kriaušė, *stprus.* krausy. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kruška, stablo ‚pyrus vel pirus'; kruška, voće ‚pyrum'), *u Belinu* (‚pera, frutto noto' ‚pyrum' 533[b]; ‚pero, albero noto' ‚pyrus' 556[a]), *u Voltiģijinu* (‚pera' ‚birne'), *u Stuličevu* (kruška, stabai ‚pyrus'; kruška, voće ‚pyrum'), *u Vukovu:* 1. ‚der birnbaum, die birn' ‚Pirus [communis L.]'. — 2. ‚die birn (frucht)' ‚pirum'; *u Daničićevu* (krušьka ‚pirus').

a. *voće.*

a) u pravom smislu. Kruške mednice vam se radale. M. Držić 124. Poštenje i glas u kipu jesu kako kora na kruška*(h)* ali na jednoj lijepoj jabuci, da budući jedna stvar toliko plemenita i tanka zahrańuje voće sve vrime koje ga imaju oko sebe, i dignuvši ju, u tri ure iztrune i pokvari se. M. Radnić 21[a]. Imaju niko kruške ozimńače koje se ne mogu jostiti *(sic)* ali blagovati, ako nijesu kuhane. 462[b]. Pas gladan i pečene kruške ije. (D). U brijestu krušaka no prosi, odkle ih ne nosi. (D). Poslov. danič. Kruška batvača ‚pera buon christiano' ‚pyrum lacteum'; kruška divja ‚pere salvatiche' ‚pyrum silvestre'. A. d. Bella, riječn. 553[b]. Ja ću ti dati jabuka, krušaka i svega. J. Filipović 1, 53[b]. Duńe, kruške, ... J. Kavańin 21[a]. Đe će ‚kruška' no pod krušku? Nar. posl. vuk. 78. Koja kruška sama pada ne vaļa se na ńu bacati. 140. Veļa kruška u grlo zapadne. P. Petrović, gor. vijen. 44. Kud će kruška, te ispod debla? V. Bogišić, zborn. 631.

b) metaforički, zrno iz puške. Mi smo vama sigurali ručak: iz pušakah vrućijeh krušakah. Nar. pjes. vuk. 4, 114. Pa se stašo darivati darom, a ńinijem darom nemilijem: iz pušaka crnijeh krušaka. 2, 561. I Omeru za jabuku dala iz pušaka crnijeh krušaka. Osvetn. 1, 13.

c) u prenesenome smislu. U Erdeviku vidio sam drveno oruđe nalik na krušku u rukama konopara ili užara, pa mi reče da je to ‚kruška'. preko ńe ima užļebina koje se na šiļastom kraju sastaju, i tu se oni konci sastaju, kad ih usukuju. M. Medić.

b. *drvo.*

a) u pravom smislu. Medvedь vьzьlêze na krušьku visoku. Starine. 4, 74. (xvi *vijek).* Tuti bo rastiše svake vrsti drevje: ... kastańe, i kruške slaje svih i šipci ne mańe ... M. Marulić 77. Prisaditi krušku na krušku. M. Divković, nauk. 128[b]. Ter umetne unutra graučicu od kruške. Đ. Bašić 2. Sadih krušku ukraj puta. Nar. pjes. vuk. 1, 346. Đe će kruška no pod ‚krušku'? Nar. posl. vuk. 78. Te bi tu krušku redom čuvali. Nar. prip. vuk. 99. Kruška, Pyrus communis L. (Pančić, Vuk). B. Šulek, im. 177. *i s pridjevima:* Kruška divļa, Pyrus silvestris Mnch. — Kruška vuška (I. Sabļar). 179. — *Ovakovi primjeri idu amo ako se misli na pravu krušku koja je još na svome mjestu, ako li već nije, onda idu pod b): (Međa ide)* prêko u krušku u bêlêgь i otь kruške prêko u Kruševьcь. Mon. serb. 563. (1322). ... na Vatovu krušku. 127. (1347). ... na Dalakiju na krušku. 197. (1381). *(Međa ide)* na krušku u Suhodolê. Glasnik. 27, 292. (1317).

b) preneseno, mjesno ime, vidi a) blizu kraja.

aa) u Hercegovini. Kruška, velika strana (silazeći s Pišča k Pivi) (?).

bb) u Srbiji. aaa) mjesta u okrugu biogradskome. Ńiva kod Sarićeve Kruške. Sr. nov. 1875. 428. Ńiva kod Kruške. 1863. 181. — *bbb) mjesto u okrugu kneževačkome.* Ńiva u Kruški. Sr. nov. 1872. 256. — *ccc) mjesto u okrugu kruševačkome.* Livada kod Kruške. Sr. nov. 1874. 437. — *ddd) vis u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 171. — *eee) mjesto u okrugu požarevačkome.* Podne orańa na Krušku. Sr. nov. 1861. 316.

cc) vidi: U tužde Krušьku Bojatiju. Svetostef. hris. 11. U Krušьku. 16.

2. KRÚŠKA, *f.* rakija od divļih krušaka. I. Pavlović.

KRUŠKAR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Vinograd u mestu Kruškaru. Sr. nov. 1869. 54.

KRUŠKIĆ, *m. ime mjestu (može biti da je uprav prezime) u Srbiji u okrugu rudničkom.* Livada kod Kruškića. Sr. nov. 1875. 1418.

KRŨŠKIN, *adj. koji pripada krušci. — Kod imena mjesta u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Vinograd u Kruškinom potoku. Sr. nov. 1867. 399.

KRUŠKOJE, *m. ime muško (za drvo krušku) načińeno u basni. — U rukopisu* xvii *vijeka pisanome miješanijem jezikom.* Veliki protonariomь Kruškoje. Starine. 2, 311.

KRUŠKÒLIK, *adj. nalik na krušku. — Načińeno u naše vrijeme.* Organi biļni mogu biti kruškoliki, ... J. Pančić, bot. 27. Kruškolik, phys. kruškolik tlakomjer, ‚birnbarometer', tal. ‚barometro piriforme'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KRUŠKOŃA, *m.* ime volu. Bruvno. D. Hirc.

1. KRŨŠKOV, *adj. koji pripada krušci ili kruškama. — Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚birn-' ‚piracius, o piro').

a. *uopće.* Jabukovo drvo, kruškovo ... I. Jablanci 186. Kruškovi must. Z. Orfelin, podr. 377. Kruškova il jabućeg imena. J. S. Reļković 46. Iz ove prićine razdeļene su razlike jabukova i kruškova drveta. P. Bolić, vinod. 1, 31. Kruškovo vino. 2, 309.

b. *kod mjesnijeh imena.*

a) Kruškova kosa, gora. Okolica daruvarska. D. Hirc.

b) Kruškova Plana, *zaselak u Hrvatskoj u županiji ličko krbavskoj.* Razdijeļ. 32.

c) Kruškov Grad. — *Samo u narodnoj pjesmi našega vremena.* Ja s' oženih iz Kruškova Grada. Nar. pjes. krasić. 1, 157.

d) Kruškovo Poļe, *selo u Bosni u okrugu Tuzle Dońe.* Statist. bosn. 88.

2. KRŨŠKÔV, *m.* nadimak u Dobroselu. M. Medić.

KRŨŠKOVAC, krũškôvca, *m. postaje od* 1. kruškov *nastavkom* ьcь.

1. *štap od kruškova drva.* — *U Vukovu rječniku:* ,birnstab' ,baculus piracius'.
2. Kruškovac, *mjesno ime.*
a. *selo u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 29. — *Pomiñe se* xviii *vijeka.* Iz sela Kruškovca. Starine. 12, 41. (*oko* 1719).
b. *zaselak u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 141.
3. Kruškovac, *prezime.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Po imenu Kruškovac-Nikolu. Ogled. sr. 425.

KRȕŠKOVAČA, *f. postaje od* 1. kruškov *nastavkom* ača.
1. *batina od kruškova drva.* — *U Vukovu rječniku:* ,dor birnstock' ,fustis piracius'.
2. rakija od krušaka. I. Pavlović.
3. Kruškovača, *mjesno ime.*
a. *u Hrvatskoj. a) selo u županiji modruško-riječkoj* Razdijeļ. 55. — *b)* ime oranicama i livadama u Divoselu. J. Bogdanović.
b. *ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskome.* M. Đ. Milićević, srb. 944.

KRȕŠKOVAČKÎ, *adj. koji pripada selu Kruškovcu.* V. Arsenijević. J. Bogdanović.

KRȕŠKOVČANIN, *m. čovjek iz sela Kruškovca.* V. Arsenijević. J. Bogdanović. — *Množina:* Krȕškovčâni.

KRȕŠKOVČÂNKA, *f. žensko čeļade iz sela Kruškovca.* V. Arsenijević. J. Bogdanović.

KRȕŠKOVICA, *f. rakija od krušaka.* — *U Vukovu rječniku:* ,birnbranntwein' ,vinum ustum e piris'.

KRȕŠKOVINA, *f. kruškovo drvo (materijal).* — *U Stulićevu rječniku:* kruškovina, drvo od kruške ,lignum pyri', *i u Vukovu:* ,das birnholz' ,lignum piri'.

KRUŠĻAK, *m. ime mjestima u Srbiji.*
a. *u okrugu čačanskome.* Ñiva u Krušļaku. Sr. nov. 1874. 204.
b *u okrugu kneževačkome.* Ñiva u Krušļaku. Sr. nov. 1872. 645.

KRUŠĻEVAC, Krušļevca, *m. mjesno ime u Hrvatskoj, (kajkavski)* Krušļevec.
a) selo u županiji varaždinskoj. Razdijeļ. 101.
b) selo u županiji bjelovarsko-križevačkoj. 116.

KRUŠĻEVO SELO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 85.

KRUŠNARITI, krušnarim, *impf. činiti (mijesiti i peći) kruh, isporedi* kruhariti. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* krušnarim, kruharim ,panifico', *i u Stulićevu: griješkom* krusnariti, v. kruhariti *iz Bjelostjenčeva.*

1. KRȕŠNICA, *f. ñiva, usjev (gdje se kruh rađa).* — *U naše vrijeme u Lici.* ,Ima on lijep grunat, pravu krušnicu koja ga na izobiļe rani'. ,Da e u mene ñegovo blago, i moja bi zemļa, ako i nije dobra, bila krušnica'. ,Slaba 'e u ñega krušnica, prem ima veliku zemļu, svake godine prikupļue kruva i palente'. J. Bogdanović.

2. KRUŠNICA, *f.* pogan kokošja. F. Kurelac, dom. živ. 52.

3. KRÚŠNICA, *f. mjesno ime.*
a. voda u Krupoj u Bosni. M. Medić.
b. *mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkome.* Ñiva kod Krušnice. Sr. nov. 1868. 376.

KRUŠNIK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkome.* Sr. nov. 1867. 67.

KRUŠÑAK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome.* Livada u Krušñaku. Sr. nov. 1871. 263.

KRUŠOVA POĻANA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnorijećkome.* Ñiva na Krušovoj Poļani. Sr. nov. 1874. 161.

KRUŠTAÑE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu užičkome.* Ñiva u Kruštañu. Sr. nov. 1871. 678.

KRȕŠVA, *f. vidi* 1. kruška. — *Između rječnika u Vrančićevu* (,pyrus'). Zaliho je batom uz krušvu hitati gdi krušve grohatom vidimo padati. I. T. Mrnavić, osm. 134. Krušve su uzrile, krušve i jabuke ovako se grizu. 131. Želi krusve *(sic)* u jeseni, u kris vodu. J. Kavañin 56a. Mošćenice gradu, spred vama je krušva. Nar. pjes. istr. 2, 89. Krušva, Krušvica, Pyrus communis L. (u Primorju). B. Šulek, im. 179.

KRUŠVAC, *m. ime selu.* — xiii *vijeka.* Selo Krjušьvьcь. Spom. stoj. 9. (1254—1264).

KRUŠVAR, *m. ime selu u Dalmaciji u kotaru siñskome.* Repert. dalm. 1872. 42.

KRȕŠVICA, *f. dem.* krušva. Krušvica se potresuje s vrhom zelenim. Nar. pjes. mikul. 156.

KRUŠVIĆ, *m. ime biļkama (dem.* krušva). Krušvić, 1. Prunus chamaecerasus L. (Cres); 2. Pyrus achras Wallr. (Istra). B. Šulek, im. 179.

KRȖT, krúta, *adj.* tortus, rigidus, durus, firmus, severus, crudelis, vehemens, immanis, *najstarije je značeñe: čvrsto zavijen, zapreden (nestalo ga je u našemu jeziku), od kojega postaju druga: negibak, pa od ovoga: čvrst, tvrd i druga značeña u tjelesnome i duševnome smislu.* — *Akc. kaki je u nominativu* krȗt *taki je u složenoj deklinaciji:* krȗti, krȗtâ, krȗtô, krȗtôga *itd.*; *kaki je u gen.* krúta, *taki je u nominalnijem oblicima i u složenijem što zamjeñuju nominalne:* krúta, krútê, krútôj, krútu *itd., osim nom. sing. m. i acc. kad je jednak s nominativom (u Dubrovniku ostaje akc. kao u* krȗt *i u* krȗta, krȗto, krȗtu, krȗti, krȗte). — *Riječ je praslavenska* (krontъ), *isporedi stslov.* krątъ ,tortus, immitis', *rus.* крутой, *češ.* krutý, *poļ.* kręty; *u ovijem su jezicima i ostala značeña.* — *Korijen je* krent, *isporedi* krenuti, krotati, *i osobito* okrenuti, okrotati. — *Između rječnika u Mikaļinu* (krut, žestok ,atrox, saevus, nimium vehemens'), *u Belinu* (,feroce' ,ferox' 310b), *u Voltiģijinu* (,crudo, duro, spietato, feroce' ,grausam, roh'), *u Stulićevu* (,magnus, atrox, immanis, fortis, vehemens, saevus, inhumanus'). *u Vukovu* (,dick' ,crassus'), *u Daničićevu* (krutь ,rigidus').

I. *adj.* — *Komp.:* krûćî (H. Lucić 240; B. Gradić, djev. 48; I. M. Mattei 140; J. S. Reļković 49. 282; *u Stulićevu i u Vukovu rječniku); mañe je dobro* krûtijî (I. M. Mattei 29; S. Ļubiša, prip. 87, *i u Stulićevu rječniku).*

a. rigidus, *kad je što čvrsto upredeno (n. p. uže), ne da se lako sagibati, s čega* krut *dobiva značeñe: ukočen, negibak, ukorio.* Da ne spade, nek je dobro kruta *(kesa).* J. S. Reļković 333. Cijena je kñige u krutoj polukožnoj svezi 20 for. Vuk, gramat. spisi. 1, 94. Krut varak. rječn. *kod* kozar, 2. Kruti vrsi u nebo uprti. Osvetn. 2, 97. Ispod krutih željeznijeh uza. 4, 62. — *I u prenesenome smislu.* Marinković je bio... kretaña malko kruta. M. Đ. Milićević, pomenik. 3, 323.

b. durus, solidus, *od pređašñega značeña postaje slično: tvrd (koji se ne lomi).* Stupiše osudje gdi su tišñi puti, gdi su klanci kruti meju klesurami, da stavši na ļuti meću se praćami. M. Marulić 29. I voda iscrpe mramor krut. Š. Menčetić 95. I voda izcrpe krut mramor u gori.

Đ. Rańina 108[b]. Nego jak u snig bil, pišem u mramor krut ime mê slavne vil'. A. Sasin 146. Kako dva bivola kim tare jaram ļut vrat z grlom od zdola železan uzal krut. Đ. Baraković, vil. 58. — *U metaforičkome smislu.* Ter dim, da je krući driva i kamika i srcem još ļući (,lući') od lava gladnika, koga ne siluje tvoja rič pridraga i da te miluje i da te pomaga. H. Lucić 240.

c. stabilis, diuturnus, *što se ne lomi ono se i ne troši, te* krut *može značiti i: trajan.* Dobro od svita nije vječno ni kruto. Š. Menčetić—G. Držić 501.

d. firmus, stabilis, solidus, *čvrst, koji se ne da raščiniti, rastaviti, razdriješiti.* Uz put moreš izsicati koļe koje ti je za ogradu boļe ili prostje gdi ne ima pruta, od ńeg gradba nije dugo kruta . . . dakle da ti ograda je kruća, i da posli ne izgubiš vrime, sad ga *(pruće)* sici i slaži u brime. J. S. Reļković 49. — *I u metaforičkom smislu.* Hotio je Bog da muž i žena s krutom svezom ļubavi svezani budu. Đ. Rapić 84. Spomenite se da ste mater i otca ostavili, da se vi dvoje krutom svezom svezani među sobom ļubite. 202.

e. validus, robustus, *čvrst, jak, snažan.* Ńima *(guščićima)* da su što u snagi krući štogod zobi daj pod žrvnom stući. J. S. Reļković 282.

f. firmus, constans, *koji se ne mijeńa, u prenesenome smislu, o čemu umnome, n. p. o odluci.* Ti znaš moju krutu odluku, da sam gotov svašta podnositi, samo da mogu štogod malo ļudi sriéne i blažene učiniti. G. Peštalić 197.

g. rigidus, severus, *značeńe kod* a *prenosi se na čeļade ili na ļudsko djelo ili djelovańe, te* krut *znači: koji ni u čemu ne popušta, nego se čvrsto drži kakve odluke, oštar.* Bože, ti nisi onaki kano svitovńi velikaši na kojih noge prostiraju se ńiovi poniženi sužńi i sluge i dréu na ńiove krute zapovidi. G. Peštalić 183. Da ćeš ti moj jedan put sudac biti, koji ćeš od sviju dila mojih kruti račun iskati. 230. Krut ,streng'. ,Strašno 'e krut'. J. Bogdanović.

h. crudelis, saevus, immanis, *od predašńega značeńa postaje drugo u gorem smislu: koji traži tuđe zlo radi svoje naslade, isporedi* okrutan. *uprav se kaže o čeļadetu (ili životińi), a u prenesenom smislu i o drugome, n. p.:*

a) o čeļadetu. Prem je taj krut ki ne plaće, od kamena tvrdi pače i od zmije tej ļutice, tko ne žali smrti ove. M. Bunić 77. Svu silu kruta cara i razprša i razčini *(Sobieski).* J. Kavańin 265[a]. On postade naj krutijim kršćanskim goniteļem. S. Ļubiša, prip. 87. Providnik i paša bili su kruti i na raju kivni. 173. Dobro plaća svoje krute sluge. Osvetn. 1, 16. Kruto pleme od Osmana kruta. 2, 98. Nije to oni kruti tamničar. M. Pavlinović, razl. spisi. 334. — *Amo pripadaju i ovaki primjeri (o pokrajini, o umnoj riječi što znači čeļad):* Treće eto s Arbanije krute. Osvetn. 5, 95. Ni poganska sila kruta. J. Kavańin 217[a].

b) o oružju ili o oruđu kojijem se rańava, ubija, muči. Gdi je carska sabļa kruta? J. Kavańin 454[a]. Priukloni glavu od zuluma i od noža kruta. Osvetn. 2, 16. Spomeni se, o privišńi Gospodine Jezuse Hriste, one krute sulice koja ti prsi razjazi. I. M. Mattei 83. Kažući razjazene krutom sulicom svoje prsi. 125. — Tretja pake i četvrta božanstvena kruta strila. J. Kavańin 570[a]. — Slab straši se biča kruti'. 293[b].

c) metaforički, o stvari tjelesnoj što je škodļiva zdravļu. Oni noći prem studene uklańahu rosu krutu od djeteta. G. Palmotić 3, 112[b]. S krutom sjenom i nezdravom gdi kraļuje noć strašiva. 3, 153[a].

d) o načinu, djelovańu. Valerian krutim načinom kršćenike progańaše. F. Glavinić, cvit. 188[a]. Žar pojari srca usplanuta, da se late djelovańa kruta. Osvetn. 5, 28.

e) o jarmu (metaforički), silovańu, vladańu. I odmetni vjeri i Bogu pod krut jaram sva državu . . . J. Kavańin 211[a]. A prođ'te se kruta silovańa. Osvetn. 2, 114. Trsili se kraļi zajedini, da doskoče krutoj vladavini. 5, 3.

i. atrox, foedus, *dodaje se supstantivu koji znači ńešto vrlo neugodno, naj češće tjelesni bol, ističući žestinu, od prilike kao* žestok, strašan, gorak, *n. p.:*

a) o bolesti, muci. Nije krutije bolesti na saj svijet pri onoj, koju onada ćutjaše srce ńegovo. I. M. Mattei 29. Podnijeti bolesti naj krutće. 140. Josia se razbolio od ospica, tada krute i smrtne bolesti. M. Pavlinović, rad. 25. — Krute muke i martirio podnijeśe. B. Gradić, djev. 85. Krute muke od krvnika. B. Zuzeri 333. Pod krutijem mukam. 400. Da su tako težke, tako krute, tako žestoke muke. D. Bašić 44. Besjedaše o krutoj muci svojoj. I. M. Mattei 76.

b) o rani, udarcu. U tom poznaj krutu ranu svoju. B. Gradić, djev. 5. Balsam koji ulit u svaku ranu premda krutu i duboku udiļe je svu izčisti od gńiladi. B. Zuzeri 279. — Udariše mu šest tisuća i šeset i šest udorac vele krutije i žestocije. M. Divković, nauk. 144[b]. Dižen krutijem udorcima. I. Đorđić, uzd. 81.

c) o biču, u prenesenom smislu. Do brzo slobodna bi od krutoga biča sva Provenca. Štit. 4.

d) o boju, rati. Nukaš mene plabe rati grčke i boje krute i biče protresati. I. Zanotti, en. 4. S jedne strane množ velika anđeoskoga vojstva kruta. J. Kavańin 422[b]. Ratim intačnom i tako krvnom i krutom. S. Rosa 21[b].

e) o požaru (može pripadati pod k). Kruto užežeńe popali vas grad. I. Đorđić, ben. 175.

f) o nevoļi. I nevoļa ļudska kruta. J. Kavańin 557[b].

g) o smrti. Da prije izbereš naj kruću smrt. B. Gradić, djev. 48.

k. vehemens, *velik a ujedno i žestok, plahovit, nagao.*

a) o vjetru. Kad puše vitar krut. M. Marulić 234. Kada plav nagniše pod more vitar krut. P. Hektorović 72. Mrkla noć svitlostju bil će dan naditi, rasrčan krut vjetar morski val tažiti. D. Rańina 124[a].

b) o duševnom stańu. Evo pića, pitje, odića i ina, za uzdržat tilo koja su potribna; teška jesu duhu u kom je vručina. daj mi se s takov'mi trizno uzdržati, to jest s želinjem se krutim ne splitati. A. Georgiceo, nasl. 186. Zalio sam u svojoj krutoj razdraženosti. S. Ļubiša, prip. 88.

c) o buci, lavežu. Gdje se sliša buka kruta od jaukanja i od plača. J. Kavańin 29[b]. Ostavi ončas krute laje *(pas troglavi).* 392[a].

d) o zimi. Kad je kruta zima. J. S. Reļković 426.

e) o snazi. Đe je tvoja kruta snaga? kruti sinko! rsom srzni, rukom vrzi, ļucki rsu! Vuk, rječn. *kod* rs. Pa razmakni ramenima, kruta snago! Nar. pjes. vuk. 5, 456. Duge ruke prekrstio, snahi lele! krutu snagu oborio, snažni grome! *u* Vuk, živ. 201.

f) može biti da amo pripada i ovaj primjer u kojemu se kaže o poslu: Koji nije mogao prispjeti radi dugoga puta a posla kruta.

Nar. pjes. herc. vuk. 353. *i ovo:* Osuđivao je kruto prepuńańe glave za same ispite. M. Pavlinović, rad. 147.

l. *u jednom primjeru uz* sirota *znači ili: pravi, veliki, ili: jadan, nevoʃan. isporedi i* ʃut. Ah, kruta ja sirota! Nar. pjes. istr. 5, 11.

m. *o čeʃadetu, debeo, jaki, krupan.* Voda mutna a djevojka kruta, te potonu Filip i Aneta. Nar. pjes. vuk. 1, 465. Čovjek ponizak a krut. Vuk, rječn. *kod* zdepast.

n. *vidi* krupan, a. Jednu četvrt funte krupnoga brašna. Z. Orfelin, podr. 128. Uzmi krupnog brašna. 210.

o. *gust, o tminama, dimu.* Vrh ponora usiona kruta tamnos kraʃevaše. G. Palmotić 3, 24a. S toga od limba zle dubine gledahu se ne daleče gdi hraʃuju krute tmine, gdi vik sunce ne isteče. 3, 26a. Vlaga oblakom dima kruta maglijaše razmrznuta. I. Đorđić, uzd. 61.

2. *adv.* krûto. — *Komp.:* krûćê (H. Lučić 192; A. Georgiceo, nasl. 134; Michelangelo 21; *u Stulićevu rječniku);* krutje *u* M. Marulić 186; P. Radovčić, nač. 15 *i u Stulićevu rječniku može biti da treba čitati* kruće; *mańe je dobro* krùtijê (S. Rosa viii). — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚admodum; apprime; nimis; obnixe; perquam; valde'), *u Mikaʃinu* (kruto, žestoko, jako ‚fortiter'; kruto, nemilo ‚atrociter, ferociter, saeviter'), *u Belinu* (‚duramente' ‚dure' 282a; ‚fortemente, con fortezza' ‚acriter' 325b; ‚severamente, rigorosamente' severe' 672b; ‚ferocemente, fieramente' ‚ferociter' 310b), *u Bjelostjenčevu* (kruto, jako, vrlo, vele, vehoma *(sic)*, vrlo, veoma, mnogo, puno, dosti ‚admodum, eximie, valde, vehementer' *itd.* v. jako), *u Jambrešićevu* (kruto, jako ‚valde, vehementer'), *u Voltiģijinu* (‚molto, assai, grandemente' ‚viel, sehr'), *u Stulićevu* (v. krutuo; komp.: krutje *i* kruće ‚fortius, tenacius, avidius'). — *Naj češće se upotrebʃava po sjeverozapadnijem krajevima gdje je značeńe uopće: veoma, vrlo, mnogo (vidi u Vrančićevu, Bjelostjenčevu, Jambresićevu, Voltiģijinu rječniku); i u ostalijem se krajevima može shvatiti kao da znači uopće: jako, čvrsto, ali, kako se vidi po primjerima, može se naći koja razlika u značeńu i upotrebʃavańu.*

a. *prema* 1, d, *tvrdo, čvrsto, kad se što teško razdrješuje ili uopće rastavʃa. smisao može biti i metaforički i prenesen.* Niki ga *(Isusa)* rastežu ne pomilujući, niki krutje vežu. M. Marulić 186. Kako ja ka kruto od ńih sam svezana. G. Držić 403. Paka k stupu vež'te kruto *(Lovrinca).* P. Hektorović (?) 133. Tudije ju placari na sular podaše, ter k jednoj koloni kruto privezaše. Oliva. 42. Zapovidi kraʃ s konopci ga *(Ivana)* kruto stupu pritegnuti. A. J. Knezović 167. I prisvete one ruke vidimo danas lanci kruto svezane. Đ. Rapić 20. Čini s. pripovidaoca u tavnicu baciti i lanci kruto stegnuti. 21. Pivaoca mene plemenite s lanci lipota žene vele kruto drži. 24. Evo sada poznajem tegotu sinģira nečistoće kojima jest me kruto stegla nečista Hirudkińa. 29. Indi nije tako kruto čovik s svojim stegnut oficijom? 42. Pati u ruku od kruto vezani konopaca. 220. — Kad bi malo kruće obhitio te stisne. H. Lucić 192. U ko'e sam se *(blato)* zabol kruto. A. Vitaʃić, ist. 208. Temeʃ jako stavʃen i kruto utvrđen. A. Bačić 159. Onu staroga testamenta korabʃu Noevu jest isti Gosp. Bog bio kruto započatio. Đ. Rapić 226. Niti puca, većo drži kruto *(zemʃa).* J. S. Reʃković 246. — Kruto ńom *(vojskom)* bjehu opsjeli grad. S. Rosa 6b. — Nijedno prijeteʃstvo, društvo niti dobrovoʃnost vrimenita toliko kruto ujedińuje i veže među sobom ʃude, koliko zavez ženidbeni muža i ženu po ʃubavi veže. B. Leaković, nauk. 239. — K toj milosti kruće ni treba prionut. A. Georgiceo, nasl. 134. Koji bi tako jako i kruto s Isukrstom združen bio. I. Velikanović, uput. 3, 289. I sa svim tim jeste se tako kruto svitu priložili. Đ. Rapić 270. Možemo izplivati i ustati, koliko god se puta ovoga sakramenta, kakono jedine u pogibli daske, kruto prihvatimo. B. Leaković, nauk. 203. — *Amo bi mogao pripadati i ovaj primjer:* Ńegov pastir kruto zaspa. Živ. jer. star. 1, 232.

b. *prema* 1, e, *jako, sa svom snagom, snažno.* Kruto se ima čuvati griha. F. Glavinić, svitlost. 36. Kad se dakle Josua kruto s ńima biše. E. Pavić, ogl. 120. Iz koga se svi građani kruto branišo. 193. A bunareve naredi da se kruto straže. 374. Kad s' ovako kruto se borili. I. Zaničić 36. Varoš od varoši kruto pripričujo se. G. Peštalić 53. — *vidi i:* Da kruto (vulg. ‚forte' koje je uzeto u smislu tal. ‚forte'. M. Rešetar) ne budu dotegnuti na kami noge tvoje. N. Rańina 42a. matth. 4, 6.

c. *prema* 1, f, firmiter, constanter, *ne mijeńajući se, sve jednako.* Ja ga toliko krutje i stanovitije virujem. P. Radovčić, način. 154.

d. *prema* 1, g, *oštro, žestoko, kod zapovijedi i uopće kod govora, kod prijekora, kod pedepsańa pa i kod izvršivańa zapovijedi.* I Bog je takajše mužem kruto zapovedal, da nimaju pri bolnih ženah ležati. Postila. Z4b. Vele kruto im zapovida. Anton Dalm., nov. tešt. 56b. marc. 5, 43. Zapovidivši kruto nastojnikom. E. Pavić, ogl. 101. Ovo očistenje Bog kruto i za glavu zapovidio biše. 289. Vi lupeži tuđe žene vama kruto zabrańene! V. Došen 108b. — Zato ga li karaj kruto. Naručn. 90a. Otac ćer kruto poče karat. J. Filipović 1, 270a. Nek ńihove ńi godine priju kruto i sidine. V. Došen 90a. — Zašto prijeti vele kruto da se osveti vele ʃuto. M. Divković, kat. 120. — Togaj čoʃka što bode podoban da ga krotu *(u cijelome se spomeniku miješa* o *i* u) pribišemь (pedepšem?). Mon. serb. 551. (1517). Kruto pedipsaje uvrijeđeńa učińena iskrńijem. M. Radnić 381b. Kruto imade biti pedipsan. I. J. P. Lučić, nar. 98. — Žudije bo kruto svetiše subotńi dan. E. Pavić, ogl. 149.

e. *prema* 1, h *i* i, crudeliter, saeve, ferociter, atrociter, acerbe, *nemilo, okrutno, žestoko, strašno.* Službe kimi je on nam kruto udražal. Mon. croat. 169. (1498). Da te kruto smetu, pusti ćića Boga, ne čini osvetu. M. Marulić 120. Učini ga sudac kruto isfruštati. Živ. jer. star. 1, 226. Toliko sam kruto bjen. Mirakuli. 12. Mene koje *(žeʃe)* kruto more. G. Držić 398. Djavla paklenoga koji sidi u žalosti muka paklenijeh koje zna, poznaje, trpi i podnosi vele kruto i žestoko. M. Divković, bes. 62a. Poče djavao ova dva druga vele kruto napastovati. 132b. Ni onoga kara koji ga vele kruto porazi. 371b. Križ bješe vele težak, a naš spasiteʃ vele kruto slab i umoren. 383b. Ah neharna zemʃo, . . . tve crnilo da bez sjeni ʃjetńe sunce kruto peče! I. Gundulić 89—90. Decio kruto poče kršćenike progańati. F. Glavinić, cvit. 23a. Sudac čini Blažija kruto s palicami biti. 46a. Koga jesam dostakrat kruto vridil. svitlost. 126. Udri toliko kruto da mu se zubi svi stresoše. Michelangelo. 34. Drače koje na vrime ńihova priminutja kruto će jih probadati. P. Radovčić, način. 49. Što čovika kruto rani. P. Macukat 88. Ere su te zlobe moje kruto izbile verugami. J. Kavańin 52a. Zaboli vas kruto. B. Zuzeri 368. Ugrabi mu silom one

biče i poče se kruto mlatit. 404. Jer bismo kruto Boga uvridili. J. Banovac, pred. 100. Kruto po obrazu udaran. J. Filipović 3, 49a. Tako ńime kruto i nemilo o tle baciše. A. Kanižlić, kam. 106. Kruto rańen i izpribijan. 697. Svevlad koji diže vojsku na Grke, razbi i*(h)* i porobi i*(h)* kruto. And. Kačić, razg. 6. Kruto ogladnio. kor. 26. Razbi je i kruto izsiče. 122. Da se na to razgledanje žalostno ne poboli prisvetomu onomu srcu tako kruto pečaļenu? I. M. Mattei 54. Srce bude grdeno i kruto vrijeđano. 319. Gled' kako rani Turak katanu po desnici kruto. M. Katančić 47. Koliko te muči kruto oplećka? Đ. Rapić 175. Ali sam ja kruto rańen osta. Nar. pjes. istr. 1. 43. Pa djevojku kruto udarila. Hrv. nar. pjes. 2, 75.

f. *prema* 1, k, vehementer, *žestoko, jako.*

a) u tjelesnom smislu. Tako kruto potezahu *(ruku)* da razdriše prsi. Korizm. 97a. — Tad se kruto izažimat hoće. J. S. Reļković 390. — I kuda prodre čini zemļu kruto tresti. S. Margitić, fala. 254. Zemļa se kruto potrese. J. Filipović 1, 99b. A zemļa se tresijaše kruto od topova turski i rišćanski, od bubańa i od tambalasa, . . . And. Kačić, razg. 167b. Kruto iza dna kremuše se svi temeļi tvrdijeh gora. I. Đorđić, salt. 45. — Đa ne gori tako kruto. Korizm. 3a. Peć raždežena bješe kruto. N. Rańina 123a dan. 3, 22. — Da kruto raste vera vaša. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 101a. paul. 2thess. 1, 3. — Velo kruto obnemoća i staše u veliki bolezni. Mirakuli 14. Budući vele kruto nemoćna. 32.

b) o duševnom stańu. Bolim se kruto. G. Držić 433. Na to se ńe roditeļi kruto razzlovoļiše. F. Vrančić, živ. 5. Bolesnom i kruto ražaļenom s neharstva ļudskoga. I. M. Mattei xi. Kruto se je Ive razjadio. Nar. pjes. istr. 1, 42. Preduć se je kruto ražajala. 2, 28. To se Marku kruto na žal' dalo. Hrv. nar. pjes. 2, 235. Svakomu se sažalilo kruto. Osvetn. 2, 78. — Vele kruto se vzradovah. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 89. paul. philipp. 4, 10. Našavši velik broj kršćenikov, kruto se razveseli. F. Glavinić, cvit. 107b. Kruto se radujte. svitlost. xxii. Poče se Oliva kruto veseliti. Oliva. 56. Tako kruto radovaše se. P. Knežević, osm. 119. — Prid kim kruto predam. M. Marulić 234. Tondal tada vele kruto drhtaše. Tondal. star. 4. 112. Svi se tada kruto pristrašiše. L. Ļubuški 40. Svi se kruto pristraše. J. Banovac, pred. 112. Dočeka ga deli Asan-beže na srid ravna poļa Dibronskoga, al' se biše kruto poplašio. And. Kačić, razg. 130a. Jer ga se kruto bojaše. kor. 186. Majka se je kruto prestrašila Nar. pjes. istr. 3, 5. — Kruto se je čudit. M. Marulić 104. Kruto se začudiše. N. Rańina 228a. matth. 19, 25. Svi se kruto začudiše. S. Margitić, ispov. 166. — Evo vrime koje sam kruto žudil. F. Vrančić, živ. 26. Kruto želiti ,affectare'. rječn. Poželi kruto s. Fernand jeda bi i on krunu od mučenika prijati mogal. F. Glavinić, cvit. 181b. Al' bi kruto rad znat. P. Vitezović, odil. 70. — Ki prihod Isukrsta spasiteļa kruto čekahu svoga. F. Glavinić, cvit. 81. — On ga kruto ļubļaše. F. Vrančić, živ. 81. Ńu skupno sve kruto poceše ļubiti. Oliva. 20. — Popi idolski kruto se smutiše. F. Vrančić, živ. 37. — Rasrdi se vele kruto. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 2b. Tako kruto rasrdi se. P. Knežević, pism 110. — Slišajući cesar plač . . . smili se kruto. F. Glavinić, cvit. 430—431.

c) o tjelesnome djelovańu kojijem se javļa duševno stańe. Ǵulija ne plaka Ponpea kruto tač. D. Rańina 18b. Nitko ne cvili kruto tač. 19a. — Kruto ječi, jedva progovara. M. Pavlinović. — Od ovih se kruto tuži Gospodiu Bog. P. Radovčić, način. 499. — Drtan soko jade jadovaše i sudbini naricaše kruto. Osvetn. 1, 5. — *(Starišine)* k nebu ti put čiste, kruto jim zahvali. M. Marulić 110. — Počeh kruto moliti i zaklinati. Mon. croat. 242. (1543). Braća me kruto prosiše. I. Bandulavić (predgovor). Primi i drugi *(trud)*, kruto te prosim. F. Glavinić, cvit. 11b. Ima kruto Boga moliti za biskupa. I. Velikanović, uput. 3, 521.

g. *o glasu, buci, jako, u glas, isporedi* 1, k, *c)*. Vzdvignu oči na nebo i kruto plačući zoviše Mariju Mirakuli. 21. Krićeći kruto visokim glasom. Korizm. 97b. Ču*(h)* anđela kruto govoreći velicijem glasom. N. Rańina 199a. apoc. 5, 2. Kruće i žešće zuči i vapije. Michelangelo. 24. Glas vele kruto uzdvignufši. 81. Paka otvorivši kruto zavapiše. Oliva. 19. Ona se plače i kruto javče. Jačke. 43.

h. *u jednom primjeru* xviii *vijeka, kao suprotno prema* slatko, *o izgovarańu bezglasnoga slova.* Da bude se ,z' (f) slađe izustiti kô za rijeti ,zemļa, zatvor', a ,s' krutije kô ,slados, sila'. S. Rosa viii.

i valde, *uopće mnogo, veoma, vidi* 1. jak, 2, f.

a) uz glagol. Zač se Nimci kruto spravļaju. Mon. croat. 224. (1527). Veoma kruto sagrěšuju. Š. Budinić, sum. 51b. Bogatstvo ke se je dan na dan kruto povekšalo. Jačke. 164. Kruto se varaju oni. M. Pavlinović, rad. 21.

b) s adjektivom ili s adverbom, kao vrlo, veoma, jako, zdravo, čisto, *vidi* 1. jak, 2, f, *b)*. Ako ni *(ljekarija)* kruto žlkka. Korizm. 41b. Vina kruto vodena. 43a. Od kruto dobrih ļudi. Mon. croat. 216. (1526). Kruto dobar glas. 230. (1527). Divica kruto plemenita. F. Vrančić, živ. 17. Nauki, svakomu kruto koristni. F. Glavinić, cvit. i. Ko jest potribno kruto svim želećim raj nebeski. xix. Bi u Siriji človik kruto bogat. 9a. Smrtni grih kruto težak. svitlost. 54. Kruto smrtni grih. 63. Iznajdoh jedan kruto dobar, lagak i pravičan način za takovo pismo. P. Vitezović. cvit. vii. Zločesta je kruto plaća gdi se zlo za dobro vraća. 11. Tako su Turci grad uzeli, koga su i samoga cara smrtjom kruto drago platili. kron. 154. Divojčica kruto lipa. 168. Od naših samih 11 poginu, rańenih kruto malo. 170. Kraļ osta udovac, da mlad kruto biše. Oliva. 26. Zvan ako žakan bi kruto maļahan bio. I. Kraļić 68. Radost kruto slatka. M. Kuhačević 41. Moći kruto žuhki. 57. Ļubav bi kruto velika. 72. Ženio se kruto na daleko. Nar pjes. istr. 2, 65.

KRȖTAN, krȗtna, *adj. vidi* krut. — *Akc. se mijeńa u složenoj deklinaciji:* krȗtnî, krȗtnâ, krȗtnô, krȗtnōga *itd.* — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* крутный *(brz), češ.* krutný, *poļ.* krętny. — *Jamačno može imati sva značeńa što i* krut, *ali se nalazi mnogo rjeđe, a naj češće u značeńu prema* krut, 1, h *i* 2, e. — *Između rječnika u Stulićevu (uz* krut*)*.

a. *adj.* — *Komp.:* krȗtnijî *(u Stulićevu rječniku).* Danijel světova ļutoga i krutnoga kraļa Nabukdonozora. Š. Budinić, sum. 155a. Nakon toga krutna pobijeńa. S. Rosa 38a. Budući ovi kraļ krutan samosilnik. 40a. Sebi milostiv a inijem krutan. 78b. Tijem krutnijem grijehom. 121a. — *U ovijem primjerima: krupan, jak, snažan, o čeļadetu.* Čini mi se u srcu mojemu, da sam krutna rodila junaka, junačkijem pasom opasala. Hrv. nar. pjes. 1, 155. Kud si mi se uputio, svekre bane, tako krutan i ugledan? V. Vrčević, niz. 272.

b. *adv.* krûtno. — *Komp.*: krûtnijê *(u Stulićevu rječniku)*. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚atrociter, crudeliter, immaniter, saeviter, inhumane'). Isus krutno i potiho jecaše. M. Lekušić 129. Da će biti krutno progoñeni. S. Rosa 147b. Pravda djeluje ovako krutno sa mnom. 159a.

KRŪTIŠĆI, *adj. (o danu) ne dosta jasna riječ na jednom mjestu* xviii *vijeka; može biti da znači zlosrećan (isporedi* krut, 1, h *i* i). *ali vaļa da je zlo naštampana riječ.* Da imaš ganet procijeniti od mjeseca po kom svime tijelom nosu se u bolesti dni krutišći, zli al' česti. J. Kavañin 469a.

KRŪTITI, krûtîm, *impf. činiti da što (objekat) bude kruto.* — *Od* xvi *vijeka.*

a. *aktivno (prema* krut, 1, b—f). Niti uzu krutim niti ju oslabim. P. Zoranić 13b. Nije krutit naj kruće užase, jer me jošter rane peku grdne. Osvetn. 5, 13.

b. *refleksivno.*

a) prema značeñu kod a. Nima čovičtvo kriposti ko se tobom *(vinom)* ne kruti. I. T. Mrnavić, osm. 147. Svak se smuti i na srģbu kruti. Osvetn. 4, 44.

b) prema krut, 1. h. — *U Stulićevu rječniku:* ‚saevire'.

KRŪTNOST, *f. osobina onoga što je krutan (okrutan, nemio).* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚atrocitas, diritas, inhumanitas, saevitia, crudelitas'). Puk opit u krutnosti. S. Rosa 158b.

KRUTÒĆUDAN, krutòćudna, *adj. koji je krute (vidi* krut, 1, h) *ćudi.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚indole crudelis, immanis, vehemens'.

KRUTÒĆUDNÔST, krutòćudnosti, *f. osobina onoga koji je krutoćudan.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚indoles vehemens, crudelis, immanis'.

KRUTOĆUDSTVO, *n. samo u Stulićevu rječniku uz* krutoćudnost.

KRÚTOÑA, *m.* ime volu. V. Vrčević *u* Nar. prip. vrč. 184.

KRÚTOST, *f. osobina čega (ili koga) što je kruto (krut).* — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Belinu* (krutos ‚severità' ‚severitas' 672b), *u Bjelostjenčevu* (v. oštrina), *u Voltiģijinu* (‚crudità, crudeltà' ‚grausamkeit'), *u Stulićevu* (v. krutnost). Razmišļajući oštrost i krutost božanstvene pravde. B. Gradić, duh. 11. Da se prvo uobičaji muke ñegove žestoč i krutost razbirat. 61. Do 'edna krutos i osveta, čini mu se da je sveta. J. Kavañin 57a.

KRUTOTJELESAN, krutotjelesna, *adj. u kojega je kruto (vidi* krut, 1, m) *tijelo.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚corpore forti, robusto'.

KRUTOVAN, krutovna, *adj. krut (u kojemu značeñu?).* — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Otprte nam vrata! poda dnom su zlata v obrbu krutovna. Jačke. 293.

KRUTÙĻAV, *adj. dem.* krut *(vidi* krut, 1, m), *podebļi.* — *U Vukovu rječniku:* ‚dicklich' ‚subcrassus'.

KRUZA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Zemļa u mestu Kruzi. Sr. nov. 1872. 682.

KRÛZI, Krúgâ, *m. pl. mjesno ime.*

a. *zaselak u Bosni ne daleko od Sarajeva.* Schem. bosn. 1864. 56.

b. *vidi* Kruge. Šem. prav. 1878. 63. — *Jamačno je* Kruzi *pravo ime.*

KRUZIJE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkome.* Zemļa na Kruziju. Sr. nov. 1875. 375.

KRUŽA, *f.* ime ovci. Vetovo, Požega. D. Hirc.

KRÚŽAC, krúšca, *m. dem.* krug. — *U Stulićevu rječniku:* v. kružčac.

KRÚŽAK, krúška, *m. dem.* krug. — *U Stulićevu rječniku:* v. kružčac.

1. KRUŽAN, kružna, *adj. koji pripada krugu (u osobitome značeñu, vidi* krug, 2, c, *b)).* — *U jednoga pisca čakavca* xvii *vijeka.* Kružna gora uzjekeće, ter poslidñi glas povraća. Đ. Baraković, vil. 208. Naglo hodeć stranputice niz visoke kružne stine. 172.

2. KRUŽAN, kružna, *adj. ima samo adv.* kružno *u jednome primjeru* xviii *vijeka, te se ne razumije značeñe (može biti i zlo naštampano).* I svidoče da ļuteca viku zmaja dolizt neće da kojega kružno peca gdi se osorska zemļa meće. J. Kavañin 331a.

3. KRUŽAN, *m.* ime ovnu. Vetovo, Požega. D. Hirc.

KRUZANA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 72.

KRUŽAÑ, Kružña, *m. ime selu u Hercegovini.* Statist. bosn. 106.

KRÙŽÂT, kružáta, *m. vidi u Vukovu rječniku:* čohana kratka haļina bez rukava koja se presamiti i po ñoj se opaše; mnogi imaju na kružatu sprijed srebrna puca s obje strane *s dodatkom da se govori u Risnu i s primjerom iz narodne pjesme:* Neki broji puca na kružatu. — *isporedi* fermen, ģamadan. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* krùžâte, krùžâti. — *Po svoj je prilici talijanska ili romanska riječ, isporedi tal.* incrociato, *part. pass. od* incrociare *(prekrižiti, pa i presamititi).* — *U naše vrijeme po zapadnijem krajevima.* Gore po košuļi ima od crne svite (čohe) prsluk koji oni *(Bokeļi)* zovu ‚krùžât': prsluk je ovaj gore izrezan, a doļe se presamiti kao premitača (ģamadan), i s obje strane (dosta po razdaleko) niza ñ vise o srebrnijem singirićima majstorski načiñena srebrna puca. Vuk, kovč. 40—41. Kružat, koret, jačerma, široke gaće. S. Ļubiša, prip. 8. Kružât ‚vestimentum sine manicis'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 36.

KRUŽATI, kružam, *impf. vidi* 2. grušiti. Kružati ‚das getreide spitzen' u mlinu. Pšenica a osobito helda prvi put pod žrvñem samo se kruža. u Slavoniji. F. Hefele.

1. KRÚŽÊÑE, *n. djelo kojijem se kruži (vidi* 1. kružiti). — *U Stulićevu rječniku:* ‚ambitus, circuitus, circuitio'.

2. KRÚŽÊÑE, *n. djelo kojijem se kruži (vidi* 2. kružiti). — *Stariji je oblik* kruženje. — *U Mikaļinu rječniku:* kruženje od žita ‚cribratio', *i u Bjelostjenčevu:* kruženе, okruženе ‚cribratio'.

KRÚŽEVAČKÎ, *adj. o ñekoj vrsti tkaña.* — *U naše vrijeme u Lici:* Neka vrst domaćeg platna u četiri nita. ‚Otkala sam 25 tavajola ma sve kruževački'. J. Bogdanović. — *Ima i adv.* krúževački. ‚Kruževački tkati', ñeki osobiti način kako se če. u Dobroselu. M. Medić.

KRUŽEVO, *n. mjesno ime.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Sisto, našeg' ki po djedi' iz Kruževa iztok vodi. J. Kavañin 271a.

1. KRÙZIĆ, *m. dem.* krug. — *U Stulićevu rječniku:* v. kružčić, *i u Vukovu:* dim. v. krug.

2. KRUŽIĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Ñiva u Kružiću. Sr. nov. 1871. 290.

3. KRŮŽIĆ, *m. prezime. — Od* XVI *vijeka (naj prije u latinskome spomeniku).* ‚Gregorii Orlowchyth de Choka et Petri Krwsyth de Kroog, capitaneorum nostrorum Segniensium et castellanorum Clisiensium'. Starine. 5, 216. (1524). Plemeniti knez Petr Kružić. Mon. croat. 212. (1524). Hrabrenoga G. Kružić Petra kapitana kliškoga. F. Glavinić, cvit. 141ᵃ. Kružić, bani, duke i markioni od Klisa. And. Kačić, kor. 453. Na 1537 podsidoše Turci tvrdi grad Klis u Dalmaciji koga je vitežki za godinu cilu branio Kružić Petar. 475. Razbiše Turci Andrijaša Kružića. 480. U vrime Kružić-Petra bana. Norini 39. Moli mobu Kružić-gospodaru. Nar. pjes. vuk. 1, 605.

KRŮŽIĆEV, *adj. koji pripada Kružiću (vidi* 3. Kružić). Napred žela Kružićeva Jela. Nar. pjes. vuk. 1, 605.

KRŮŽIĆEVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. spalat. 1862. 29.

KRUŽIĆI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 48.

KRUŽIK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskome.* Ńiva u Kružiku. Sr. nov. 1875. 753.

KRUŽINA, *f.* mlinsko kolo nutarńe sastoji iz trih kružina. u Bistracu kod Samobora. F. Hefele.

KRUŽIPÒSTEĻA, *f. kao zavjes oko posteļe što joj pokriva (okružuje) dońu stranu (nòžice). — Vaļa da ju je načinio Della Bella po tal.* tornaletto. — *U Belinu rječniku:* ‚tornaletto, velo che copre i piedi del letto' ‚velum lecti pedibus circumjectum' 735ᵇ; *u Voltigijinu:* ‚tornaletto' ‚bettgehängsel'; *u Stulićevu:* ‚pannus vel velum quo undequaque inferior pars lecti circumdatur (vel ornatus gratia vel iis quae sub lecto sunt tegendis)'.

1. KRŮŽITI, krûžîm, *impf.* circumdare, circumstare, ambire; rotundare, *okoļavati, okruživati; obliti; uprav je imperfektivni glagol prema* okružiti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* krûžâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* krûži, *u part. praet. pass.* krûžen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* krąžiti, *rus.* кружить, *češ.* kroužiti, *poļ.* krążyć. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kružiti, okružiti ‚rotundo'), *u Bjelostjenčevu* (v. okružujem), *u Voltigijinu* (‚volgere, voltare, girare testa' ‚umdrehen'), *u Stulićevu* (‚circumdare, ambire, cingere').

1. *aktivno.*

a. circumdare, circumstare, circumsedere, *okoļavati, stajati okolo čega (i u metaforičkome ili u prenesenome smislu).* Vezijera ovdi velikoga Husaina se šator prope, deset tisuć okolo ga kruži, noseć bijele oklope. I. Gundulić 323. Lovci ju *(dubravu)* kruže sa svijeh kraja. 107. Čim množ pasa sa svijeh kraja kruži ga *(vepra)* okolo i obstira. 542. Zlobnici nas kruže od svuda. I. Đorđić, salt. 31. No kruže li nas ko gusari razbojnici opake družbe? B. Zuzeri 14. Kruži ńega *(vladiku)* dvanajst svećenika. Osvetn. 6, 12. — *(Miri)* čuvače te, lijepi grade, i kružiti u okoli. G. Palmotić 1, 102. Prostrane se kružit vide ńega *(Jeruzalem)* obzide. I. Đorđić, salt. 432. Gore okolo takove me kruže. A. Kanižlić, rož. 52. Ter ga kruže s svake strane gnusne rijeke i pogane. N. Marči 65. Svom zemļom, kû val kruži. I. Đorđić, salt. 237. Tri slavne krune koje mi kruže sijedo čelo. B. Zuzeri 149. Kružila je zemļa i travica. Nar. pjes. herc. vuk. 157. — Onoga, koga nijedno misto kruži, a svako misto napuńiva. A. d. Bella, razgov. 183. — Oda svijeh strana tvoja ga ļubav obsijeda i kruži. I. M. Mattei 328.

b. ambire, circumire, *obilaziti, hoditi (ili uopće micati se) na okolo.* Bježi kud zuaš, što hoć čini; zapad i istok vas obhodi, i bezkrajnoj po pučini svijet kružeći Indije brodi. I. Gundulić 233. Stresam prutom, zemļu kružim. G. Palmotić 2, 327. — *U ovijem je primjerima neprelazni glagol:* Kardinali ki okolo ńega kruže. J. Kavańin 380ᵇ. Kada bi ovako začuđen po sobi očima kružio. A. Kanižlić, fran. 96.

c. cingere, *činiti da ńešto stoji oko ńečega (objekta), okoļavati.* Sultanskim faćelom glavu ti kružimo. I. T. Mrnavić, osm. 184. I tvrd konop kad donese, vrat mu 'e sveti s ńim kružio. A. Vitaļić, ostan. 190. — *Metaforički.* Nek te veći kruže hvalom. J. Kavańin 227ᵇ. Vesti iglicom srca i kružiti ih plamima. I. M. Mattei 158.

d. rotundare, *činiti da što (objekat) bude kao krug, obliti.* Ovo *(žile)* nožem u okolo kruži rižuć, u stran koja god se kruži. J. S. Reļković 263. Žile deblu odkopaj polako, kano zemļu da šestarom kružiš. 149.

2. *pasivno.* Široko kruženi *(bor)* pritvrdom oblinom. I. T. Mrnavić, osm. 166. Kad kružena kolom zvijezda nebom šeta. J. Kavańin 474ᵇ.

3. *sa se, refleksivno.*

a. *sakupļati se u krug.* Na trgu podbocani sad se kruže, sad šetaju. J. Kavańin 173ᵃ.

b. *pružati se na okolo.* Kad *(zeļer)* u zemļi kružiti se stane, baščovan se s nožem k ńemu gane, koji brka zakučita ima, da zgodnije krajne žile prima. J. S. Reļković 263.

c. *okretati se, vrtjeti se.* Odtad svijetom pretvoreno u sebi se more kruži, niti smije preko krâjâ da se pruži. J. Kavańin 71ᵇ. Đevojka se kruži, za kom trče pet muži, kad je svih pet uhvatiše, u kolo je okrenuše. (Misli se na žicu prediva i pet prsta od ruke). Nar. zag. nov. 53.

d. *obliti se.* Čelo im se kruži nad dve obrvice. Nar. pjes. istr. 2, 138.

2. KRŮŽITI, krûžîm, *impf. vidi* okruživati. — *U Mikaļinu rječniku:* kružiti žito ‚cribro, vanno'; *u Bjelostjenčevu:* kružim, občińam ‚cribro, vanno'; *u Stulićevu:* kružiti žito, v. vrhati. Kad se žito kruži na rešeto, kad se na krug svija i zbija očińak i ostala trovaš. M. Pavlinović.

KȐV, kr̀vi. *f.* sanguis, *ono žitko u ļudskome i živinskome tijelu (prostome je narodu* krv *samo crvena u tijelu u čovjeka i u živinčeta višega reda) što uzdržava život i kao da hrani svaki tjelesni dio. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., instr. sing.* kr̂vļu *(ali* kr̀vi), *loc. sing.* kr̀vi, *gen. pl.* kr̀vî, *dat., instr., loc. pl.* kr̀vima. — *Riječ je praslavenska* (крьвь), *isporedi stslov.* крьвь *(gen.* кръве *i* кръви), *novoslov.* krv, kri, *rus.* кровь, *češ.* krev *(gen.* krve), *poļ.* krew *(gen.* krwi), *gorńoluž.* krej *(gen.* kreje, krvje), *dońoluž.* kšej, kšew *(gen.* kšvje), *pa i stprus.* crauyo, krawia, *lit.* kraujas. — *Osnova je indoevropska, isporedi sanskrt.* kravi, kravis, kravja, *meso, grč.* κρέας, *meso, lat.* cruor, *staroir.* cruu. — *U praslavensko je doba bio nom. sing.* kry, *vidi nslovenski, gorńolužički i dońolužički oblik, vidi* kri *(acc. sing.) u* Stat. poļ. ark. 5, 293; *isporedi* crki (crkva), ļubi, smokva. *prema tome obliku ima acc. sing.* kriju *u jednoga pisca čakavca* XV *vijeka, ali samo na jednom mjestu i vaļa da je i to radi slika:* I svitlih prorokov broj, ki se verno riju, dojdoše

u pokoj, za te proliv kriju. M. Marulić 240. — *Oblici su za instr. sing.* krvļu *i* krvi; *prvo se nahodi i u starijim oblicima:* krviju (Š. Budinić, ispr. 18; F. Glavinić, cvit. 410b), krvju *(dosta često, pa i u naše doba:* Nar. pjes. vuk. 3, 274); *osim toga po sjeverozapadnijem krajevima u ńekijeh pisaca (uz druge oblike) ima i* krvjom (krfjom. D. Baraković, vil. 131. 132; krvjom. F. Glavinić, cvit. 20b. 55b. 253b. 355a. 387b; P. Bakšić 99. A. Kanižlić, kam. 639); *nije dobar oblik* krvim *i može biti da nije narodni* (I. Gundulić 325. 558 *u ńekijem rukopisima;* J. Kavańin 222a. 245b. 263a. 283b. 298a. 448a. 460a; I. Đorđić, pjesn. 30; V. M. Gučetić 14). — *Nejasan mi je loc. sing.* krvļi. Nar. pjes. istr. 1, 65. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* (‚cruor; sanguis'), *u Mikaļinu* (karv, krv ‚sanguis, cruor'), *u Belinu* (‚sangue' ‚sanguis' 641a), *u Bjelostjenčevu* (‚sanguis, sanguen, cruor'), *u Jambrešićevu* (‚sanguis, cruor'), *u Voltiģijinu* (‚sangue' ‚blut'), *u Stulićevu* (‚sanguis, cruor; voluntas, genium; stirps'), *u Vukovu* (‚das blut' ‚sanguis, cruor': popiti kome krv, t. j. ubiti ga), *u Daničićevu* (кръвь ‚sanguis; consanguinitas; caedes').

1. *dok je u tijelu.*

a. *u pravom smislu.* Krv iza svih stran kipa k naj poglavitijemu udu vrući. P. Zoranić 7a. Meni krv u lica udriv i sramežļiv rekoh. 69b. Uputivši se sva krv na srce. M. Orbin 83. Za krenuti umore i krv od onijeh nemoćnika. 90. Krv zdrava ‚sangue buono, non guasto' ‚sanguis incorruptus'; krv nezdrava, ištetena *(sic)* krv ‚sangue guasto, sangue corrotto' ‚sanguis corruptus'. A. d. Bella, rječn. 641a; pun krvi ‚sanguigno, pieno di sangue' ‚sanguineus' 641b. Poče u ńemu krv umirat, . . . i treći dan otiđe pod zemļu: umri od stra. J. Filipović 1, 250b *(vidi i* c, *b)).* Odma ńega krv zaduši. V. Došen 177b. Kad tko stoji nad propasti u koju je slisko pasti, te ne može pobignuti, čelo mora uzdignuti, vaļa oči dignut gori, da ga nesvist ne obori; nad strašnom bo stajat smrti, krv se mrzne, svist se vrti. 230a. Gori indi, linovladi! krv dok vam se ne oladi. V. Došen 230a *(vidi i* b). Nasjela krv ‚unterlaufen' ‚sanguine suffundi'. Vuk, rječn. *kod* nasjesti. Podustala krv (kad čovjek oteče na zdravu mjestu). *kod* podustati. Krv ga jela! (Kletva). Krv ga sukala! (Kletva). Nar. posl. vuk. 160. Na oči mu krv nasjela crna. Osvetn. 1, 59. Krv arterijozna. J. Pančić, zoolog. 33. Krv venozna. 34. Potpuno prozračivańe krvi kroz obilatu pluću. M. Pavlinović, rad. 137. — Otidi od mene, ja jesm plt i krv. Pril. jag. ark. 9, 91. (1468). Put i krv ne očitova tebi, nego otac moj. A. Kanižlić, kam. 450. — Ki ne od krvi ni od pohotinja puti ni od hotinja muškoga, da od Boga rodiše se. Zadar. lekc. 3. joann. 1, 13. Da se mi porodimo ne od krvih ni voļe putene. J. Matović 42. Z drugim ženam mišati svoju krv i svoju put. M. Dobretić 475. Žena i čovik kad pomišaju među sobom svoju krv. 532. Tijelo Jesukrstovo učińeno bi od pričistijeh krvih prisvete djevice bez ikakva djela čovječjega. J. Matović 37.

b. *uprav u prenesenome smislu (ali često se misli da je u pravome smislu)* krv *može značiti narav ļudsku (temperamenat) kad se o ńoj kaže da je vruća ili hladna, te se misli u prvome slučaju na žestinu (n. p. na naglost u srģbi, u odnošajima među muškom i ženskom stranom) a u drugome na mirnoću.* Kada je mlada, jest studena... narava i kipuće krvi. Naručn. 27a. Četnici su vruće krvi i na zor. S. Ļubiša, prip. 195. — Ovo nemoćstvo . . . u muškoj glavi izhodi oli od velika zimogrozja naravi iliti studenosti od krvi, oli izhodi od veliko vrućine krvi: prva diže kripost puti čovičanskoj da ne može pridobiti žensku; druga čini sijati prvļe nego se puti sklope. Ant. Kadčić 456. — *Amo pripada i ovo:* Parido: Božicami ali od nebi vjerovati imam prije, luđu i staru ali tebi u kom sva krv veće umrije? Ǵ. Palmotić 1, 270.

c. *slično se kao kod* b *kaže da biva u krvi kakva promjena radi jakoga i žestokoga duševnoga osjećańa (gdjegdje stoji u iperboličkome smislu).*

a) o ļutini, jedu. Čuje da mu se užeže krv od srčbe. S. Matijević 12. Čuvši Turci ovo rugańe, uzavri u ńima krv. A. Kanižlić, kam. 825. Budući usilovan, napastovan i opsovan od svoga podložnika, uzavri u ńemu krv. And. Kačić, razg. 120. *nije posve isto u ovom primjeru:* V kih krv vari da idu na poboj. B. Krnarutić 18. — Ovo koreńe Ivanovo mutijaše krv Erodijadi i Jerudu. S. Rosa 55b. — *Suprotno.* Počekaj dokle srģba projde, dokle se krv smiri. J. Filipović 1, 464b. J. Banovac, razg. 57.

b) o strahu, užasu. Strah ledeni svijes i pamet mû zanese i utrnu krv u meni. Ǵ. Palmotić 1, 240. Nenadni strah ledeni moju pamet svu zanese i utrne krv u meni. J. Kavańin 392b. U meni krv umira procińujući da, ako došavši anđeo, mene koji sam pripovidao stavi na livo, a one kojim sam pripovidao stavi na desnu sudca Isukrsta, kakva će moja pogrda bit. J. Filipović 1, 145b. Smrznu im se krv u žilama, kad vidješe, gdje su zabroždili. S. Ļubiša, prip. 195.

c) o putenosti. U mladost kadno krv vrije, ne mogoše začeti. I. Ančić, vrat. 204. Čim Tomas vidje svoju lijepu napas, tim se vas promuti, krv mu uzavre, obrati se u živi ogań. V. M. Gučetić 145. Jer od pitja krv uzkipi, čovik pijan jer oslipi, da nek drnut i u mraku već na zloću srne svaku. V. Došen 148a. Ako je uzbučilo krv i smradne pomisli. Ant. Kadčić 158. Paziti se smoka i pitja koja užigaju krv. 255. U ono vrijeme nečista žeļa osvoji srce Davidovo: kad se krv u čovjeku zaplamti, hoće i oči da zaslijepe i uši da ogluhnu i srce da otvrdne. Đ. Daničić, prip. bibl. 7 71.

d) uopće. Šta je čovek kad ga kakva strast preuzme! kad kakvo mečtanije užeže mu mozak, podbuni srce i učini da sva krv u ńemu uzavri! D. Obradović, živ. 77.

d. *posve u prenesenom smislu (drugo je pod* b), *narav, ćud.*

a) uopće. Sedam vrijednijeh sinova mile krvi, blage ćudi *(ne znam odakle je taj primjer).* Pitomost krvi i mozga uzgojivost. M. Pavlinović, rad. 29. — *U ovom je primjeru metaforički, ali je isto značeńe:* Ne znam ko je ni što je, no znam da je mudar i čistac, u ńega je procijeđena krv. S. Ļubiša, prip. 97.

b) u ovakovijem primjerima krv *znači naravnu naklonost k ļubavi prema kome ili čemu.* Da krv prilici priteže. P. Zoranić 10b. Hrabreno dilovati po krvi ti je. J. Filipović 1, vi. *u Dubrovniku se često kaže o čeļadetu ili o drugome da* ‚je po krvi' *(milo, ugodno) ili da* ‚nije po krvi' *(neugodno).* P. Budmani. — *Suprotno.* Zaradi protivnosti naravi i krvi jednoga prama drugomu. M. Dobretić 564.

c) o samome čeļadetu što se ļubi ili mrzi (isporedi b)) kaže se krv. *isporedi* milokrvan. Oko mi ļubi ńe *(djevojčinu)* krv. M. Držić 201.

e. *u prenesenome smislu, život.* I rad kraļa i rad slave štedi krvi ili glave. V. Došen 200b.

f. *u prenesenom smislu (poetički), o crvenoj*

boji u ruži. Tako i ruža majci u krilo prem kad svoje lice otvara, lijepo i drago rumenilo nu po malo kaže odsgara; al' kad zori ka ju kripi svoje 'e čelo raztvorila, tada 'e rusom krvju lipi vas svoj obraz pomastila. A. Vitaļić, ostan. 39. Koji bijelu rusu svu umastih u krv rusu. J. Kavańin 51[a].

2. *izvan tijela (pošto se iz tijela prolila).*

a. *uopće u pravome smislu, pa i kod rańavańa, ubijańa, bitke (često iperbolički).*

a) ļudska krv ili uopće. *(Mjesec)* neće potamnjeti ni se u krv obratiti. M. Divković, bes. 25[a]. Al' je tuj ka rika da krvjom provira? Đ. Baraković, vil. 132. Ko *(oko)* on krvju s. Kristofora pomazavši . . . F. Glavinić, cvit. 239[b]. Mokra 'e zemļa rusom krvi. A. Vitaļić, ostan. 171. Stablo koga jesu žile krvļu sinka natopļene. P. Vuletić 86. Svaki krvim cvijet zalivan. J. Kavańin 304[b]. Kad se krvju do dna smuti *(more)*. 311[a]. Da s' dolama krvļu ne uprļa. Nar. pjes. vuk. 1, 539. I o sabļi rukavice crnom krvļu napuńene. 1, 178. I zaklaše čedo prenejako i od čeda krvi ugrabiše, poškropiše po belome dvoru. 2, 10. Pavle uze zlaćene noževe, pa ih vadi iz srebrnih kora, ali noži u krvi ogrezli. 2, 16. Đe je od ńe kapļa krvi pala, onđe raste smiļe i bosiļe. 2, 17. Vas mu końic u krv ogreznuo. 2, 293. I on nosi pušku šešanu, po ńe mu je krvju zaliveno. 3, 274. Kad hajduci viđoše dolamu, ja kako je krvļu pokapana. 3, 369. Nađe ńega u krv umrļana, iz krvi ga malo izvadila. 3, 496. Ta nemoj je *(košuļu)* krvļu poganiti. 4, 22. Od krvi su puške zakisnule. 4, 87. Svako slovo u krv okaļeno. 4, 268. Crnom krvļu tužbe potpisane, na sarajske pošiļu građane. Osvetn. 4, 54. Miješina je s greba provrvila, nit bajana, niti napuhana, no mrtvačke krvi punahana. 4, 70. — I pri sam umio mastit se u krvi, i s kim sam boj bio, nijesi ti prvi. M. Držić 111. Usrjed mnoge krvi početak se . . . od gospodstva utomeļi. J. Kavańin 130[b]. Videći obodvoje na zemļi u krvi ležeći. M. A. Reļković, sabr. 41. Pa se šeće po razboju mlada, po razboju čestitoga kneza, te prevrće po krvi junake. Nar. pjes. vuk. 2, 315. Sovra će mu u krv ogreznuti. 2, 412. Sva ložnica u krvi ogrezla, a bratac joj u krvi ležaše. 2, 497. A po krvi jedan gazi junak. 2, 561. Mlav-planino, krvava krajino! čudno li si u krv ogreznula! 3, 27. Sav je Tale u krv ogrezao. 3, 163. Vas se Turo u krv učinio. 4. 14. Mi se potocima krvi oslobodismo. S. Ļubiša, prip. 133. Eno vidiš krsta spasovoga, vaļaće ga okupati krvļu. Osvetn. 2, 89. Da junačke ne polijeću glave i zemļicu krv ne kvasi crnu. 2, 113. Biće krvi po dolini pļuska. 2, 127. Tu su kule od ļudskijeh glava, a jezero od krvi junačke. 2, 135. Vile harnu sreću ńima navieštale, ļute nože da u krvi kale. 1, 30.

b) životińska krv. I uzmu krvi ńegove *(jagańčeve)* i postave svrhu jedne i druge strane od vrata. N. Rańina 108[a]. exod. 12, 7. Okrvaviše svite ńegove kozjome krvju. Zborn. 25[b]. A sukńu mu omazaše vrućom krvļu od živine. P. Vuletić 12. Ov mekčava malom krvim od kozleta. J. Kavańin 460[a]. Da bi krvju istoga jarca škropio. I. Velikanović, uput. 3, 317. Već zakoļu końa ja sokola, napiju se krvi od grļca. Nar. pjes. vuk. 2, 414. Britku ću mu sabļu zatopiti, zatopiti onom slanom krvļu, da se ne da izvadit iz kora. 2, 107.

b. *metaforički.* Pije krv na pamuk. (Kad ko lijepim riječima zabašuruje ono zlo što čini; osobito se govori za poglavare i upraviteļe). Nar. posl. vuk. 247.

c. *metaforički,* krv na (u, pred) očima *znači nešto vrlo mrsko i nemilo. može biti u svezi sa značeńem pod 8. kao da čeļade gledajući koga što mu je osobito mrzak, hoće da ga ubije (učini krv), vidi i:* Nosi mi krv s očiju. (Bježi dok te nijesam ubio). Nar. posl. vuk. 226. — Vrag koji vazda o zlu nastoji potakne ovu maćehu da nije mogla svoju pastorku koliko krv na očima viđeti. Nar. prip. vuk. 164. Pa svi su im krv u oku crna. Osvetn. 3, 36. Svaki mi je od vas stupac krvi pred očima. S. Ļubiša, prip. 168.

3. *dok ishodi iz tijela.*

a. *subjekat je* krv.

a) krv uopće ishodi iz čijega tijela kroz ranu ili drukčije kroz kožu, pa i kroz nos, kroz usta, kroz uši itd., ili radi udarca ili radi bolesti. različni se glagoli upotrebļavaju za ovakovo značeńe. Ter joj krv na nos i na usta i na druga mista idaše. J. Banovac, pred. 148. Krv komu ide na nos. J. Vladmirović 20. Krv ne ide iz bábine ruke. Nar. pjes. vuk. 3, 41. Da bi komu u jutro hodila krv iza zubah. I. A. Nenadić, nauk. 184. — Sa svojom materju od koje od četiriju godišća velika krv tečiše. F. Vrančić, živ. 47. Toliko grozno plaka, da joj živa krv suzami teciiaše iz očiju. M. Divković, bes. 374[b]. Tečiše od svih stran tela krv. F. Glavinić, cvit. 271[a]. Da jedan čovik udre drugoga jako šakom u nos i mnoga mu krv izteče . . . Ant. Kadčić 80. — Da mu se zubi potresoše i na usta krv udri i poteče. M. Divković, bes. 371[b]. Udara ončas krv iz rane. B. Zuzeri 408. Da mu udri krv na uši. J. Banovac, pred. 149. Tad mi udri krv na grlo, u ovomu nađe me smrt. razg. 63. Tako ńime o tle baciše, da je iz ńega krv udarila. A. Kanižlić, kam. 106. Kad bi komu sama krv udrila iz tila. Ant. Kadčić 80. Udari mu iz rane kužań krvi. S. Ļubiša, prip. 21. — Tako da povsud iz onoga svetoga tela krv se prolivaše. F. Glavinić, cvit 48[a]. — Bije krv iz rane. Vuk, rječn. *kod* biti, bijem. — Otvrzla mu se krv na nos (ili iz nosa). *kod* otvrsti se. — Puče mu krv grlom i nosom. S. Ļubiša, prip. 216. — Vidjeh gdje mu krv iz ožičice kutļa. Pravdonoša. 1851. 30. Iz nogu mu krv cijepa, a uda od umora padaju. M. Pavlinović, rad. 82. — Vidi gdje je sva odrta i gdje krv joj od svud vrvi. I. V. Bunić, mand. 15. — Hrče rigajući mu krv na grlo. M. A. Reļković, sabr. 41. — Ko je god sirac izio, braca Milivoja krv šikala. Nar. posl. vuk. 141. Šikala ga krv, t. j. točila ga, išla od ńega. Vuk, rječn. *kod* šikati, šikam. — *I bez glagola.* Krv od lica, suze od oči. I. V. Bunić, mand. 10. — *Amo pripadaju i ovakovi primjeri:* Nješto krvi, ka se proli iz propetja davno jošće. J. Kavańin 328[a]. Iz prilike svetoga Đurđa krv proteče. A. Kanižlić, kam. 634.

b) prolijevańe ili točeńe krvi znači boj, pokoļ, ubojstvo. Vidêhu kolika se hoće krv prolijati skoze Elenu caricu. Pril. jag. ark. 9, 125. (1468). Prije nego li se krv prolije. Zborn. 23[a]. Mnoge danas proliše se krvi. Aleks. jag. star. 3, 274. Obziruć se na gomile kosti ke svud leže okoli. . . . misli, koja krv se proli. I. Gundulić 322. Krv se je velika za uzet Troju grad prolila i do sad. Ǵ. Palmotić 1, 203. Dopušteno daj da mi je na izgled drage ńe pomasti da se moja krv prolije. I. V. Bunić, mand. 13. Kako za ń se *(Boga)* krv proliva. P. Hektorović (?) 116. A u neredņom jestbovanju vino i krv se da prolije. J. Kavańin 26[a]. Kada bi Carigrad

zarobjen, slidilo je veliko prolivańe krvi. A. Kanižlić, kam. 894. Boj se bije, krv se prolijeva. Nar. pjes. vuk. 4, 116. Ne daj grada bez velika jada, bez proļeva krvi od Srbina. 4, 249. Nož sijeva, krv se prolijeva. 4, 330. Znaj da valom bojna krv se lije. Osvetn. 2, 27. — Jedan proć drugomu s oružjem da skoči, u boju ter tomu da im se krv toči. M. Bunić 8. Koje *(bedene)* dobit krv se toči. V. Došen 245^a. Videći ga *(boj)* nevješ sudi, sad, sad živa krv proteć će. P. Sorkočević 584^b. Drugom sjeklić trikrat šiju lupa. krv se toči, žrtva grče boči. Osvetn. 4, 63. — *Amo mogu pripadati i ovakovi primjeri:* Strašno smo se pobili š ńime, krv pade do koļena. Nar. prip. vuk.² 199. Pope, ti nam kaži, dok nije medu nama jutros krv kanula, što na nebu rade. Nar. prip. vrč. 174. Dažđi kiša od krvi junačke. Osvetn. 3, 140.

b. *subjekat je čeļade ili životińa, te iz ńega krv teče kao kod* a, *a)*. Od koje *(trave)* kažu da stoka u proļeće protoči krvļu. Vuk, rječn. *kod* devesiļ. Krvļu točio! *kod* točiti. — Krvju bļujući. And. Kačić, kor. 319. — Plako mrtva koga ļubiš, plako krvim vrijeme u svako! I. Đorđić. pjesn. 30. — Isukrst znoji se krvju od velike tuge. A. Komulović 62. Poče se s krvju potiti. J. Banovac, pripov. 46. — Jer ga skoro hitilo se vlaše niže grudi, koža znala, al' krvi ne dala! Osvetn. 4, 39. — *Amo mogu pripadati i ovakovi primjeri:* Žena koja je dvanaest godina bolovala od tečeńa krvi. Vuk, mat. 9, 20. Ona, na prošńu ke Martu sestru od betega krvi ozdravi. F. Glavinić. cvit. 232^a. Da vide s svijeh strana gdi niza ń krv grede. N. Naļešković 1, 135. Oblije je krv. Pravdonoša. 1851. 21. Drugom rukom diže sina ogreznuta svega u krvi. I. V. Bunić, mand. 31. Drug im je u svojoj krvi ogrezao. S. Ļubiša, prip. 168. Vidi gdje je sva u suzab, sva u krvi. I. V. Bunić, mand. 16. Razjagme se tu perčini, i s krvi se nos začini. V. Došen 173^a.

c. *subjekat je čeļade koje čini da drugome (čeļadetu ili životińi) teče krv iz tijela.*

a) s glagolom pustiti *(rjeđe* vaditi, *vidi) znači, kad se kod liječeńa ńekome probode žila da mu isteče po ńešto krvi.* Pusti mu krьвь vь lêvuju ruku konь maloga prьsta. Lesekörner šaf. 130. Krьвь da pustitь ωtь lakta vь sьbornuju žilu. Sredovj. lijek. jag. star. 10, 105. Da mu se pustiti ne može krv. Š. Kožičić 40^a. Dvakrat mu pustiše krv. B. Kašić, fran. 197. Pusti mu krvi koliko može poduijet. (D). Poslov. danič. Pustiti krv iz ruke oli iz noge. Ant. Kadčić 545. Pušti mi krv. Nar. prip. vuk. 129. Pusti, baba, końu krv i teletu mlijeka. (Govore đeca metnuvši travku kunice u nos i tukući odozdo jednom pesnicom u drugu koja travku pod nosom drži; i tako čine dok ne udari krv iz nosa. U Srijemu). Nar. posl vuk. 266. Krv pustiti ,zur ader lassen' ,sanguinem mittere'. Vuk, rječn *kod* krv. Neki puštaju bolesnome krv iz uva. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 36. — *Metaforički.* Da pustim pijetlu krv. (Reče đetko u šali kad hoće da mokri). Nar. posl. vuk. 54. — Puštaš krv vaditi. V. Andrijašević, put. 250. Na istok i sklad zvijezd vrućije*(h)* krv nije vadit. J. Kavańin 468^b. Pustiti ili izvaditi krv ,sanguinare, trarre o cavar sangue' ,sanguinem emittere'. A. d. Bella, rječn. 641^b. — *Suprotno* I krv će se ustaviti. J. Banovac, pred. 43. — *Moglo bi i ovo amo pripadati, premda se ne radi za liječeńe:* Dica šakajući se i izbijajući među sobom jedan drugomu krv n p. iz nosa . . . Ant. Kadčić 80.

b) naj češće s glagolom proliti, *značeńe je: raniti (osobito na smrt), ubiti.* A Božju krv pravu nepravo proliše. D. Rańina 148^b. Ja grešnik koji sam . . mnoge krvi prolio. M. Divković, bes. 409^b. S Kajinom, ļudsku prvu krv ki proli. J. Kavańin 441^b. Zašto me ubi i moju krv proli? J. Banovac, razg. 93. Krstjansku krv svoje radi slave ne hti prolivati. A. Kanižlić, kam. 2. Atila, kraļ ungarski, rečen bič Božji, mnogu krv proli. And. Kačić, razg. 5. Nemoj, Stevo, mača povaditi, niti više krvi proļevati. Nar. pjes. vuk. 3, 307. — U osveti krv mu toče *(iskrńemu)*. J. Kavańin 12^b. — *I ovaj primjer pripada amo, a ne pod* d: Sad prolijevam moju krv ja za te *(govori Abram, hoteći žrtvovati Bogu Izaka)*. M. Držić 472. — *Mogu pripadati amo i ovakovi primjeri:* Plemenitom krvju ruke oskvrnuti. A Kanižlić, kam. 18.

d. *subjekat čini da iz ńegova tijela krv teče.*

a) krv se toči po malo kad se ubode žila ili uopće koža, isporedi c, *a)*.

aa) puštati krv *može značiti da po voļi ili uopće po potrebi subjekta ńeko mu drugi radi ńegova zdravļa bode žilu (kao kauzalno prema* c, *a))*. Kada krv puščamo . . . J. Kavańin 430^b. Dogodi se da jedan dan pušta krv iz žile . . . J. Banovac, razg. 150. Brez velike potrebe, toplice čuvaju se, ne moću kupice, niti krvi puščaju iz žile. J. S. Reļković 72.

bb) subjekat sam sebi probija kožu ili se rańava, te čini da mu krv ishodi. aaa) subjekat je čeļade. Sam sebi krv otvori i svojom krvju zavit upisa. M. Zoričić, osm. 32. Pa u lice perom udario, od obraza krvi natočio, s krvi ńemu ńigu zapečati. Nar. pjes. vuk. 2, 247. U lice je perom udarila, od obraza krvi otvorila, Marku sitnu ńigu napisala. 2, 391. Ne piše je čim se ńige pišu, već je piše krvi od obraza. 2, 214. — *bbb) subjekat je životińa.* Iz prsi tad svojijeh bude krv pustiti *(ptica pelikan)*. N. Dimitrović 69. — *ccc) u metaforičkome smislu.* Al' i tu ih milost grije toli, da drug drugu i krvi iz lišca ulit hoće. Osvetn. 1, 62. Uvijek veli: malo mi je, rajo, da mu i krv iz obraza lijevaš. 2, 67. ,Tako ga ćuti *(ļubi, rado ima)* da bi mu dô krvi ispod grla'. *u Dubrovniku.* P. Budmani.

b) lijevati *(svoju)* krv *znači biti ubijen ili rańen ili mučen do smrti. aa) uopće.* U gradu istomu ovi uživaju, druzi na drugomu mistu krv livaju. I. T. Mrnavić, osm. 154. Krv proliše naši u boju. B. Bettera, or. 15. — *bb) naj češće se ističe da subjekat gine ili je rańen ili mučen po svojoj voļi. aaa) značeńe je od prilike kao* žrtvovati se, žrtvovati svoj život. Ona kolona na koj ti bi mučen i na koj bres mire proli slavnu krv tvoju, a za ļubav moju. M. Jerković 51. Koja te dovede na to propetje i prolitje sfete krvi tvoje. 68. Kad za ń Isus svu krv toči. J. Kavańin 9^a. Rubje tôko omasti krvju iz rana ku izcidi *(Isus)*. 318^b. Żeļan biše *(Bog)* grišnikom krv proliti. J. Banovac, razg. 138. Za ńi proliti svu svoju krv u priteški muka. F. Lastrić, test. 44^a. — Ki krv svoju prolêjut za ime jego. Pril. jag. ark. 9, 93. (1468). I nisi još za me kapļe krvi prolil *(govori Isukrst)*. A. Georgiceo, nasl. 163. Zač mi braniš s tobom iti, tere s tobom krv proliti? P. Hektorović (?) 93. Krjepko u mukah krv proliše *(sveti Kristin i dr.)*. J. Kavańin 305^a. Proliše krv za svjedočanstvo od pravovjernosti. I. Đorđić, salt. 223. I da za ń *(Isukrsta)* još i krv u potribi proliješ. M. Zoričić, osm. 11. Te onog li *(Boga)* ne poznamo, za kog' prolit krv imamo? V. Došen 4^a. Kad krv proli za obslužeńe zakona Božjega. M. Do-

bretić 219. — *bbb) značeńe je: boriti se za što ili za koga (kao vojnik).* Krv prolivajući na naših službah. Mon. croat. 116. (1476). Ki za otašbinu krv proliše. J. Kavańin 349b. Da rad ńega vojevaše *(Francuzi)* i krv svoju prolivaše. V. Došen 54b. Za gospoštinu je moja kuća dosta krvi prosula i muka prenijela. S. Ļubiša, prip. 54. Jer smo mi . . . dosta krvi prolili tukući se oko ńega. Vuk, građa. 133. — *ccc) značeńe je: voļeti umrijeti nego što pretrpjeti.* Ko djed Žarko krv proliti hti prije, nego l' sužań biti. J. Kavańin 84b. Krv će prije on proliti, neg će tome privoliti. V. Došen 109a.

c) prema značeńu kod b) bb) kaže se metaforički: krvļu:

aa) oplakati, oprati. Oplači ga *(prvi grijeh)* tvojom krvi *(Bože).* N. Naļešković 1, 152. Pojde Bogu ki ga kuša i ki ga opra svojom krvi. J. Kavańin 385a. Imam krvju mojom grišnike oprati. F. Lastrić, test. 102a.

bb) otkupiti, kupiti, dobiti. Za spasenje duš krvjom mojom odkuplenih. F. Glavinić, cvit. 253b. Kad si ju ti tvojom krvim odkupio. J. Kavańin 573b. Odkupļene s krvju svojom. J. Matović 34. — Ovo je kraļestvo vaše, jer sam ga ja mojom krvju za vas kupio. J. Banovac, razg. 6. — Bog koji nas i dobi sebi svojom krvju. J. Matović 328.

cc) platiti. Neprijateļu moj udesni, sve ćeš platit tvojom krvi. G. Palmotić 2, 146. Ti trpeći plaća krvļu me dugove. J. Kavańin 51b. Često krvim mnogom plaća. 222a. — Pa za ń *(za otačastvo svoje)* i vi krvļu dugujete. Osvetn. 3, 150.

dd) potvrditi, dati svjedočanstvo, *(metaforički* zaliti). Mučenik, ki s krvju pripovidanje potvrdi svojom. F. Glavinić, cvit. 238a. — Krvjom svojom dâ svidočanstvo crikvi svetoj. 20b. Ki krvjom svojom meštru svidočanstvo poda svomu. 423a. — Bog ga zali svojom krvi *(nauk od istine).* V. Došen 138b.

ee) posvetiti. Neka Brešu krvjom posvete svojom. F. Glavinić, cvit. 55b.

ff) amo pripada i ovo: Krsteńe od krvi jest kad bi jedan umro za svetu viru krstjansku. Ant. Kadčić 124.

d) amo mogu pripadati i ovakovi primjeri: Mi nijesmo jedne ženske glave, pod zatvorom ženski da pomremo, pa da crkvu krvi obojimo, da kostima crkvu potrusimo. Nar. pjes. vuk. 4, 170. Tako mi se ognište mojom krvļu ne ugasilo! Nar. posl. vuk. 305.

e. do krvi, do kapļe krvi *znači: dok počne krv teći.*

a) u čeļadeta. Muku moj' i svetih htij dobro razmislit: još se nis' do krvi protivan učinil i nisi još za me kapļe krvi prolil. A. Georgiceo, nasl. 163. — On krunu svoju i do krvi brani A. Kanižlić, kam. 2. — Mučenja od tijela tja do krvi. B. Kašić, fran. 51. Svaki bi se dan verigami do krvi mučio. A. Kanižlić, bogoļubnost. 451.

b) u životińe. Magarac ako ga do krvi ne udriš ali ne obodeš. M. Divković, bes. 311a.

4. piti krv, napojiti se krvļu, napojiti krvļu *itd. kaže se u pravome a češće u prenesenome smislu.*

a. *u pravome smislu: u primjerima samo o životińama.* Da inim toče krvi virne *(lav).* J. Kavańin 216a. A mi tice doletismo gladne, doletismo i gladne i žedne, ļuckoga se naranismo mesa i krvi se ļucke napojismo. Nar. pjes. vuk. 2, 329. Čije ste se krvi napojili *(dva vrana gavrana!)?* 3, 562.

b. *u prenesenome smislu.*

a) popiti *itd.* kome (čiju) krv *znači što i ubiti.* Hoću li ti se kad krvi napit, hoć li mi kad u ruke upasti? M. Držić 358. To sam volij' no mu krv popiti. Ogled. srp. 6. Sad ću ti krv popiti (ubiću te). Nar. posl. vuk. 274. Popiti kome krv, t. j. ubiti ga. Vuk, rječn. *kod* krv. Da mi je sva tri sina na muke metao i krv im popio. S. Ļubiša, prip. 148. — I opojeni ļuckom krvi bojnici su ovi vrli. I. Gundulić 500. Opojena krvim srće *(vojska).* 558. Dvanaes tisuć ńih se glasi zadojenijeh krvi od boja. 325. — Negda tuđu krv lokaše *(Hirud),* a sad želi pasje kaše. V. Došen 128b. Mnogo krvi što poloka *(krvolok).* 164b. Il' krv lokat, il ju prolijevati! Osvetn. 4, 6. — Zaisto Urikšeš mudar člověk jest, tèm se iznemļe, da bi se ne pričestil trojskoj krvi. Pril. jag. ark. 9, 126. (1468). — Omršen ļudskom krvi ,micidiale' ,micidialis'. A. d. Bella, rječn. 486a.

b) metaforički se kaže da oružje ,pije (loče) krv', ili da ga subjekat ,napaja krvļu' (ubijajući). Sabļe vaše tursku krv lokašə. B. Krnarutić 26. — Turskom krvju žednu *(vidi 5, b, b))* sabļu napojiti. J. Kavańin 261a. Turci krvjom grčkom napoje sabļe svoje. A. Kanižlić, kam. 639. Krvju svojom sabļe naše napojiše. 823. Ja otido da sabļu napojim, da napojim krvi od Turaka. Nar. pjes. vuk. 4, 231. Ovaj se mač napojio mletačkom krvļu. S. Ļubiša, prip. 87.

c) metaforički, upropašćivati, veliku štetu nanositi.

aa) naj češće znači: lišavati koga imańa tražeći preveliku dobit (kamatu), pa i uopće prijevarom ili silom. Piti krv siromašku s nikim ugovori kamatnijem. F. Lastrić, ned. 50. Kradu i piju krv siromašku. I. A. Nenadić, nauk. 137. — *(Bogatac)* iskrńega da sadere, kô i ovcu sgoni i bije, . . . krv mu loče, ter ga davi. J. Kavańin 55a. — Vi u znoju tad plivate *(lakomi)* i krvi se zalivate. V. Došen 54b. — *Često se govori u ovome smislu* sisati krv, *ali nemam nijednoga primjera.*

bb) uopće, činiti veliku štetu. Tajno mito krv pije. Nar. posl. vuk. 297. Tajni lupež krv pije. V. Bogišić, zbor. 111. — *Može pripadati amo i ovaj primjer (gdje je značeńe mučiti sama sebe).* Rad kog' *(blaga)* svoju sam krv ždere. V. Došen 54b.

5. *prema 4 kaže se da je* ko *(ili* što) žedan (žeļan) krvi *u pravome i u prenesenome smislu.*

a. *u pravome smislu, o životińama.* Jao! još dva upadoše vrana, . . . vrani vrâni vrane krvi žedni Osvetn. 1, 63.

b. *u prenesenome smislu.*

a) o čeļadetu što želi koga ubiti ili ubijati uopće. Koliko mu krvi žedan bješe, sabļom manu, ods'ječe mu glavu. Nar. pjes. vuk. 2, 178. Koliko je junak krvi žedan. 3, 309. — Ali ne šće ļuta sirotińa žeļna, kado, krvi od Turaka. 4, 352. — U ńem ļudi kô zmajevi zubi, na krv ļuti i na zlo udarni. Osvetn. 2, 67.

b) o oružju, metaforički. Pri pojasu sabļa ožeđńela, požeļela krvi od junaka. Nar. pjes. vuk. 4, 230.

c) o zemļi, metaforički. No je nama belći zemļa žedna [t. j. krvi žedna (želi nam zlo). Vuk]. Nar. pjes. vuk. 2, 539. Te je zemļa krvi požeļela. 3, 108.

6. *krv Isusova u sakramentu i pričesti.* Pričeštaše se têla i krьve Gospoda Boga. Sava, sim. pam. šaf. 11. Da je povinnь krvy Gospoda Boga. Mon. serb. 15. (1222—1228). Tvojom

dragom krvi. N. Dimitrović 16. Oblita precinom krviju. Š. Budinić, ispr. 18. Jestojska je prava moje meso, a krv moja piće. J. R. Gucetić 9. Zaklińem vas s krvju Isukrstovom. J. Banovac, blagosov. 77. U sakramentu tila svoga i krvi. F. Lastrić, test. 103a. Uzimje vino i govori im: ,Pite ga, ovo je moja krv'. V. M. Gučetić 14. Pokli su i oni nasitjeni s istijem Božijem tijelom, pokli su i oni napojeni s istom Božjom krvim. 14. U prvašńa vrimena *(dijakon)* razdijljivaše krv Gospodinovu onim koji se pričestivaju. sad ne može, budući krv uzimati zabrańeno svakomu koji nije misnik. Ant. Kadčić 16. Slavoštovna krv. 16. S krvju Gospodinovom. J. Matović 215. Hoštiju podigne, a svete krvi ne more. Nar. prip. mikul. 119.

7. *proļevańe krvi, rańavańe (vidi* živa krv *pod* 8, b), *ubijańe (vidi* 8), *pokoļ.* Kadkad se dođe i do krvi. F. Lastrić, ned. 307. Da će biti dosta krvi. V. Došen 123a. Koji udara samo rečenoga putnika bez rane i bez krvi. Ant. Kadčić 286. Više puta je između dvije familije do krvi došlo. G. Zelić 407. Tegetov sve umiri bez krvi i sile. M. Pavlinović, rad. 86. Višekrat u Bizancu došlo se po ulicah do krvi. razg. 95.

8. *u prenesenome smislu, ubojstvo ili ubojstva, vidi u Vukovu rječniku:* ,mord' ,caedes': učinio krv; krv platio na svom domu! (,fluch in der Herzegovina'); pala krv, t. j. pobili se.

a. *uopće.* Zemļa naša ubijena bystь krьvьmi. Stefan, sim. pam. šaf. 19. Što se budu učinile koje ļubo čtete a ili zlobe ili krьvi u sijuzi ratь. Mon. serb. 170. (1362). Tada more taj se kri pitati od gospodara. Stat. poļ. ark. 5, 293. Vzdržali da bi se ot ubijenija i krvi. Š. Kožičić 11b. Ako bi se uzdržal bil od krstijanskije krvi. 38b. Za krv bješe postavļen u tamnicu. N. Rańina 92b. matth. 27, 16. Čuju se svud vike, još me 'e strah da krvi ne budu velike. F. Lukarević 238. Ter da navede na ń *(Zadar)* strah, nesan, plač i glad, rasap, krf i ogań. Đ. Baraković, vil. 64. Otima kraļestvo očino ubojstvom i krvi. G. Palmotić 2, 489. Tko zaziva drugoga na boj od krvi. I. Grličić 57. Ko se odveć na krv sgoni, naj poslije i on svoju roni. J. Kavańin 287a. Učinili bi pritežak grih za koji zakon svitovńi naređuje pedipsu od smrti . . . dali zakon crkveni koji se ne miša u krv ļusku samo za pedipsu tolike zloće naređuje bezredje. Ant. Kadčić 138. Poradaju toliku krv i ubojstva. M. Dobretić 501. Ja moj sinko, Kraļeviću Marko, nemoj nosit ništa od oružja, ti se jesi krvi naučio, učinićeš krvcu o prazniku. Nar. pjes. vuk. 2, 411. Lěže krv, t. j. pade krv, pogibe neko. Vuk, rječn. *kod* lěći. Ne bismo s ńima pristali u krv prórōkâ. mat. 23, 30. Koji bijaše bačen u tamnicu za nekakvu bunu i za krv. luk. 23, 19. Gospod ti ne da da ideš na krv. Đ. Daničić, 1sam. 25, 26. Obrati Gospod sve krvi doma Saulova na tebe. 2sam. 16, 8. — Ako krьvь učini dětićь, da ga poda gospodarь. Mon. serb. 52. (1240—1272). Kamo koli iděše, tu se krv učińaše. Pril. jag. ark. 9, 123. (1468). Ino gospodstvo ne bise tu blizu ko bi moglo učiniti krv. Transit. 232. Nije on krvi učinio nego li ja. M. Divković, bes. 810b. Krv učini, a ne pòstavi zla zakona. (D). Poslov. danič. Nemoj danas krvi učiniti, danas ti je krsno ime krasno. Nar. pjes. vuk. 2, 435. Ne čin' krvi bratu na veseļu. 3, 506. Da se kaju što su krv učinili. Vuk, poslov. 38. Kad je ko ubio čovjeka, slabo se tražio krvnik, nego se iskala globa (krvnina): od prije samo od onoga mjesta gdje je krv učińena . . . Vuk, rječn. *kod* globa. Koji su u buni učinili krv. mar. 15, 7. Krvninu ne plaća samo onaj koji je učinio krv, nego sve selo. živ. 266. — Nit' je did u mene, ki ruke proklete oca svoje žene u krvi izmete. H. Lucić 191. Marko mejdan okaļao crnom krvļu suparnika svoga. Osvetn. 2, 13. Pa za ń bratskom krvļu kvasiš ruke. 3, 157. Okaļah je krvļu brackom. S. Ļubiša, prip. 178. — Kada vidje da je učinio nepovinu krv, tada sam sebe ubode. Pril. jag. ark. 9, 121. (1468). — Da pride vrhu vas svaka krv pravedna, koja prolita jest vrhu zemļe, od krvi Abela pravednoga do krvi Zakarije, sina Barakije, koga zaklaše među crkvom i otarom. N. Rańina 23b. matth. 23, 35. — Da bi mi osvetio krv sina moga. M. Orbin 116. Na krv, na osvetu! I. Gundulić 5, 41. Krv zaspati ne može. (Kad ko koga ubije, ne može se zaboraviti. U Crnoj Gori) Nar. posl. vuk. 160. — Da im je prosta krv moja. S. Ļubiša, prip. 222. Jedan drugome prije nego su ispjehnuli (uzdahnuli) krv alališe (oprostiše). Pravdonoša. 1852. 30. Žensko čeļade koje ļude u kući zavađa (kao meće krv među ńih). Vuk, rječn. *kod* krvometnica. — Krv se krvim ne umije neg vodom. (D). Poslov. danič. — *Amo bi se mogao metnuti i ovaj primjer (o životińama).* Kano risi, kad ih na krv ćud ponese gladna. Osvetn. 1, 47.

b. mrtva krv *znači ubojstvo,* živa *ranu.* Učiniše meju sobomь 7 mrьtvihь krьvij na viri gospodьskoj. Mon. serb. 226. (1395). Krv ka se na sebi učini, mrtva ali živa. Stat. poļ. ark. 5, 254. Ako bi tko učinio krv mrtvu ali živu. 254. Tada je dužan koji jednom mrtvom krvju. 296.

c. *po narodnijem običajima i po starijem zakonima liči se krv na ubojicu, sudi se, miri se, plaća se itd.* Toli se od ńih *(kraļa)* pravda grli i pedepsa ne uzmiče, silnici se zovu vrli, krv pravednu na ńih liče. I. Gundulić 482. Ličiti krv na koga, t. j. kazati da ju je on učinio (t. j. ubio čovjeka). Vuk, rječn. *kod* ličiti. Kotorani su otrovali Rubića, pak mu krv ličali na Petra i na Pavla, tek da uklone sa sebe sumńu. S. Ļubiša, prip. 53. Mijat liči svoju pravu krv na Miloša. 235. — Dužiti koga za krv. Vuk, rječn. *kod* krvničiti. Da greduть prědь sudije za krьvь. Zak. duš. pam. šaf. 38. 48. Za sijezi da gredu prědь carьstvo mi na sudь: za krьvь i za zemļu . . . Mon. serb. 146. (1349). Suditi u krvi. Ant. Kadčić 4. Kad se skupe kmetovi te sude za krv i mire krvnika s rodbinom ubijenoga. Vuk, rječn. *kod* krvno kolo. — I sudьcbo i globe i krьvi u miru da budu na ńihь voļu. Mon. serb. 106. (1333 *u prijepisu).* Da mirimo krvi međusobne. P. Petrović, gor. vijen. 27. Kad god se krv mirila. V. Vrčević, niz. 44. Naređujem da mirite krvi međusobne. S. Ļubiša, prip. 107. — Ovde se čudim kako se ne stide od ļudi tako žestoko krv uaplaćivati. J. Filipović 1, 459b. Kako se ne sramuju na sebi vidit kojugod odiću za krv ńiova brata ili sina uzetu! 1, 459b. Ostavi se više, krv plaća', ka' i hoćeš! Nar. prip. vrč. 59. Tako se pripovijeda da je u Žabļaku nekakav Turčin pet šest puta plaćao jednu cigansku krv. Vuk, poslov. 206. — Dužan je mrtvom krvju. Stat. poļ. ark. 5, 295. Da bi onaj koji bi pomislio koga da ubije odmah znao s kim će se zavaditi i kome će krv dužan postati. Vuk, rječn. *kod* prezime. Vidi đe za ńim trče poćernici, kojijema je on bio krv dužan. Nar. prip. vrč. 172. Mi vam vazda harač glavodužni, ali vi nam krvļu dugujete. Osvetn. 4, 35. — Sud stavi ubici zemļe pod krv. S. Ļubiša, prip. 174. Da ne bi rańenik ostavio krv na

ļekara. Pravdonoša. 1851. 35. — Ako je za mnom i tvoja seja, u krvi su naša dva sela. V. Bogišić, zborn. 655. — *Moglo bi amo pripadati i ovo:* Krv i nož (n. p. između ńih, t. j. mrze jedan na drugoga). Nar. posl. vuk. 160.

9. *u prenesenome smislu,* krv *znači nekoliko novaca što plaća za ranu ranilac po odluci suda (vidi 8, c).* Svota naznačena dijeli se na dvanaest dijelova, to jest na tako zvanih dvanaest krvi. V. Bogišić, zborn. 581. U mireńu radi mrtve glave je krv jedinica koja se ucjeńuje 20 talijera . . . ranioc ima platiti toliko krvi. 582. Glava je mrtva iz kȑvî i svaka je krv 10 cekina pa po vrsti rane cijene kmetovi toliko krvi. Pravdonoša. 1851. 21. Drugoga prebiše sedam krvi. 21. Za ranu od jedne do jedanaest krvi. 25.

10. *u ovome primjeru* u krv *vaļa da znači: skupo.* Te su majolike u krv prodavane i tražene odasvud. M. Pavlinović, rad. 26.

11. cognatio, genus, progenies, *u prenesenome smislu (prema značeńu kod* 1, a *pri kraju), rod, srodstvo, porod.*

a. *rod, srodstvo, uopće.*

a) cognatio, kad ko po rodu potječe od koga drugoga ili je obadvoje poteklo od jednoga.

aa) u apstraktnom smislu, sveza koja tako postaje među čeļadi. Ńihь ѡstanku, kako krьvь podaje, svem(u) plemenu ńihь po muškѡmь kolenu. Mon. serb. 285. (1419). Našemu plemenu, kako bližna krьvь podaje. 290. (1419). Našemu ѡstanku praavomu i počtenomu srьdca našega, što je po muškomь kolênu, ali nakon toga po ženskomь kolênu, što bi ѡdь našega srьdca, ako li konь ženskoga kolêna, što je našega srьdca, tada našemu ѡstanku, kako krьvь podaje. 338. (1427). Hotejašo ugoditi Bogu, ne plti ni krvi. Š. Kožičić 28b. Ne imajući mi nikogare bližńega ni krvi naše koga bi se gospodstvo pristojalo. Mon. croat. 267. (1572). Ako bude prit tko zakon ovi moj, da bude taj umrit, još da mu j' krvi svoj. M. Bunić 38. A i strici i ostali krvi ove triski u bojnoj, vrućoj prici. J. Kavańin 85a. Ne gledajuć krvi i vjere. 234a. Navedoše koga Grci da se u svoju krv omrči. 254a. Da se jur ne razbire krv ni rostvo. J. Banovac, pripov. 186. Ako mu i ide baština po krvi, može je izgubit po nepomļi. J. Filipović 1, 389b. Ako se je koji od virenika bio oženio u krvi drugoga virenika do četvrtoga kolina. Ant. Kadčić 405. Da krv u peto kolino smeta. 426. Rodoskvrńenost oli ti potlačeńe rostva i krvi. M. Dobretić 153. Zaradi krvi rostvene. 332. Jerbo ni krv voda. M. Kubačević 69. Krv nije voda. (Kaže se kad se braća zavade, t. j. od jedne su krvi, mogu se opet lasno i pomiriti). Nar. posl. vuk. 160. Tako mi krvi! (K srodniku). 301. Pomiješaćemo krv, skršiti starinsku lozu. S. Ļubiša, prip. 35. Kumovi se kumstva spomińali, a rodaci krvi i ļubavi. Osvetn. 2, 30. — Ki neharnom izdavniku bješe u krvi i rodbini. G. Palmotić 3, 39b. Zadovoļno učiniti onim kim je dužan i ki su mu u krvi, kako reći, sinovom i drugim didićem. P. Radovčić, način 108. Mene ostaviše otac, mat, brat, prijateļi i svi u krvi ki mi biše. A. Vitaļić, ist. 79b. Što ti se čini, krstjanine, ili ti veće dobivaš, kada samo za se Boga moliš, ili kad moliš i za se i za druge, navlastito za one koji niti su ti što u krvi, niti si od ńih koje dobro primio? J. Filipović 1, 359a. Trjebuje ļubit svakoga općeno, i ko nam je u krvi i ko nije. Đ. Bašić 147. Kad se jedan boji od kojega zla teška i velika oli sebi oli svojim blizu u krvi. Ant. Kadčić 446. Jeli prva žena toga mladića bila što u krvi sadašńoj zaručnici do četvrtoga kolina? 428. — Vaj tuj će poznati i otac i mati od srca porod svoj, i rodjake od krvi i od ploda. M. Vetranić 1, 291. I rodjaka ļubiš tvoga er je od tvoje krvi i roda. A. Vitaļić, ostan. 20. Koji su od jedne krvi i zovu se rodjaci. F. Lastrić, test. 331b. — Jeli što pri krvi sadašńoj zaručnici? Ant. Kadčić 429. — Mati s bratom ki mi su blizu po krvi. Mon. croat. 189. (1506). Po krvi u rodbini. A. Gučetić, roz. jez. 162. Svi smo mi svoji po Isukrstu i ovo je svojstvo bliže nego ono po krvi. J. Banovac, pripov. 19. Roditeļi po krvi, to jest: otac, djed, i pradjed, mati, baba i prababa. F. Lastrić, ned. 132. Stablo ovdi umetnito ukazuje različita rodstva po krvi znati kolina. I. Velikanović, uput. 3, 211. Naj skoli onim, što no su braća po dvije krvi. Osvetn. 1, 11. Srodstvo krvno ili po krvi. V. Bogišić, zborn. 202.

bb) u konkretnom smislu, srodno čeļade, srodna čeļad. Kamo tolika pijanstva, bludnosti, da se ne prašta ni svojoj krvi? J. Banovac, razg. 87. Daļ' muževe jato krvi na babine sve dovrvi. V. Došen 168b. Da je sagrišio svojom krvļu, ne tumačeći u kojemu kolinu. Ant. Kadčić 211. Ako jedan od virenika sagriši puteno s krvju drugoga virenika do drugoga kolina. 405.

b) cognatio; affinitas, *razlikuje se* muška *ili* debela krv *od* ženske *ili* tanke, *ali ne svagda u istom smislu.*

aa) cognatio, consanguinitas, krv *znači što i kod a): kaže se o ńoj da je* muška *ili* debela *kad srodstvo biva samo preko oca (lat.* agnatio), *kao što je među stricem i sinovcem ili sinovicom, među djecom dviju brata, polubraćom (po ocu) itd.; kaže se* ženska *ili* tanka, *kad je srodstvo preko matere, kao što je među polubraćom (po materi), među ujakom i nećakom, među djecom dviju sestara ili sestre i brata itd. mislim da je ovo starije i pravo značeńe, po čemu bi se srodstvo po krvi razlikovalo od tazbine (vidi kod bb)). — Između rječnika u Belinu* (rodjak po krvi ‚parente di sangue' ‚cognatus'; svoj ‚parente per matrimonio' ‚affinis'; biti u krvi ‚essere parente' ‚aliquem cognatione contingere' 540ab) *i u Vukovu:* rod po krvi, t. j. po muškoj lozi (a kad je po ženskoj lozi, onda se kaže: ‚po mlijeku'). Sveta Gunegunda . . . koja od kraļa srbski po ženskoj krvi izlazi. And. Kačić, razg. 13. Gdi češ vidit u kratko, dobrovoļni štioče, trinaest poroda po muškoj krvi. 189. Rodockvrńe u prvo il' u drugo kolino svoje krvi oli ženine. Ant. Kadčić 411. Od dvi se vrste ovdi razumi rodstvo naravsko: jedno po krvi, a drugo po prijateļstvu koje izhodi od smišańa krvi, oli po zakonitoj ženidbi . . . Rodstvo dakle naravsko po krvi nije drugo nego ‚jedan savezaj oli sastavak kipâ koji ili jedan od drugoga izhodi ili svi od jednoga'. 423. Po kojoj krvi mogu biti u rostvu po tankoj oli po debeloj. 426. Narod razdjeļuje svojtu na slijedeći način: a) po očinoj krvi (debeloj), rodbina: stric je očin brat, . . . tetka ńegova sestra, . . . b) po materinoj (tankoj), ujčevina: brat majčin: ujak, . . . sestra majčina . . . c) po tazbini . . . (Hercegovina, Crna Gora, Boka kotorska). V. Bogišić, zborn. 376. Svojta dijeli se po krvi (t. j. očin rod), po mlijeku (materin rod), kumstvo kršteno. (Šabački okrug u Srbiji). V. Bogišić, zborn. 378. — *Za ovakove se primjere ne zna pripadaju li amo ili pod bb).* Koji su u rostvu po debeloj i tankoj krvi. A. d Costa 1, 195—196. Svojta se dijeli po debeloj i tankoj

krvi: debela je krv po muškoj a tanka po ženskoj lozi. V. Bogišić, zbor. 375.

bb) krv *se shvaća u širemu smislu, te znači i svezu što postaje među mužem ili ženom i rodacima druge strane* (,affinitas' *tazbina*). *gdje je ovakovo značeńe*, debela *ili* muška krv *prava je* krv *kao kod a), a* tanka *ili* ženska *znači tazbinu. ovo mislim da je mlade značeńe.* — *Između rječnika u Stulićevu* (debela krv ,consanguinitas, cognatio'; tanka *ili* tanahna krv ,affinitas'). Naravno rodstvo jest po krvi debeloj i zabrańuje ženidbu do četvrtoga kolina. J. Banovac, razg. 270. Velim da se ovo rodstvo *(naravsko)* razdiļuje na troje, to jest po debeloj i po tankoj krvi. Blago turl. 2, 325. Rodstvo po tankoj krvi nije drugo nego niko rodstvo što čovik čini s rodbinom žene tkoju puteno poznade, i zaminito žena s rodbinom čovika. 326. Niki zovu ,rodstvo po tankoj krvi, rodstvo prijateļstva'; drugi ,svoj po ženi, rodjak po ženi; svoj po mužu, rodjak po mužu, rodjak po muškoj glavi': ja jednom riječi polak slovnika Della Bella zovem ,svojstvo'. I. Velikanović, uput. 3, 214. Rostvo naravno ili puteno jest ono kad se jedno o(d) drugoga rađa po zakonu, po puti i po krvi debeloj iliti muškoj. M. Dobretić 547. Rostvo po ženskoj krvi ,affiinitas' ili kako drugi reku po tankoj krvi. 561.

b. progenies, *u užemu smislu, srodstvo među roditeļima i djecom, djedovima i unučadi itd. (u pravoj liniji), pa i konkretno, rod, porod, djeca, potomci.* Ne daleče ѡdь ńihь plьtьju pače sinь i sinovьcь i naslêdnikь pravi istinni ѡdь ńihь krьvi. Mon. serb. 381. (1435). *(Sultan)* čini Arslana s baštva zvrići premda j' krv Otmana. B. Krnarutić 25. Ni svôj krvi prostio biše *(sijedi Lot)*. J. Kavańin 8a. Od zlih žena ki ni mogo svoje krvi rodit sina. 263b. Kada ne bi ostavili nijednoga od svoje krvi baštinika. A. Kanižlić, kam. 607. — *U ovom primjeru* krv *zamjeńuje riječ* sin: Ako ga nijesam ja rodio, ne može brojit se krv moja (,E se nol generai, non è mio figlio') . . . Rijeh ti da 'e krv moja, ne da ga rodih ja (,Dissi ch' è figlio mio, non di me nato'). F. Lukarević 178.

c. genus, prosapia, majores, *rod, pleme, loza, stari.* — *Između rječnika u Belinu* (,prosapia, stirpe, schiatta o lignaggio' ,stirps' 592a). Bartolomej bi od plemenite krvi. Transit. 55. Budući toliko dobro rojena i dobre krvi. Korizm. 58b. Kraļ kraļem, a to ne samo uzrokom roda i krvi. Š. Kožičić 3a. Pridruži sebi gospodskije krvi človika. 46a. Sa Elionoru ženu portugalskije krvi. 55a. Bješe poglavica, od vlasteoske krvi. Zborn. 46b. Trojanin od krvi naše biše Titon. H. Lucić 191. Svojta je čestita, sve krv plemenita. M. Držić 23. Sretoše se u njekoga čovjeka po krvi veće nego djelijema plemenita. B. Kašić, iń. 41. Plemenit po krvi i slavan s imenom. Đ. Baraković, vil. 111. Prosih sluge, koje krvi ta gospodin može biti. 179. Krv divjačna uzdivjači, plemstva u ženah tko ne pazi. I. Gundulić 305. Sve gospođe da se izbiru, svijetle krvi, rajske slike. 310. Nu moguća ova lipos s svijetlom krvi kad se sdruži, dvakrat veću kaže kripos, da ju dvori svak i služi. 374. Pedeset divojak plemenite krvi. F. Glavinić, cvit. 274b. Svijetle krvi veličina i u pastijerskoj sijeva odjeći. Ġ. Palmotić 1, 3. Slavne vile krv izlazi od onoga slavna bana. 1, 21. Po licu bi svom samomu krv kraļevsku svjedočio. 1, 41. Reče da krv vaša ishodi od hrabrenijeh svijetlijeh bana. 1, 43. Ovijeh ļudi krv izvire od zlijeh Gota. 1, 66. Krv na što me ma zaveza, od ćaćka se upisati činih u broj od viteza. 2, 175. Ti si vitez prvi junačkoga stasa i krvi. 2, 309. Koji su plemenite krvi. M. Radnić 399b. Al' more biti da bi tko i sumļio, procińujući ga *(s. Josipa)* čovikom od sama zanata drvodiļańa, a ne od izlažišta krvi plemenite. J. Banovac, razg. 123. Ali Bog ne izisкuje, od kakve je tko krvi i rodeńa, jer zna da smo svi sinovi Adamovi. 123. Ugon gospodar od Toškane krvi priplemenito bi od svoje matere krstjanski uzdignut. J. Filipović 1, 578a. Rodi se od roditeļa plemeniti po krvi. F. Lastrić, od' 376. Zašto je ona rođena od krvi kraļevske. test. ad. 79a. Bog dade mu plemenitu krv. V. M. Gučetić 208. Primlogi od svitle krvi mladići. A. Kanižlić, kam. 12. Pogrdivat trudno dilo starca Mjelovana, kakono su i dosada oni, koji nisu od vitežke krvi sastavļeni. And. Kačić, razg. 1. Budući gospodin i gospodske krvi. M. Dobretić 501. Gospodičić po krvi ali siromašan po imanstvu. 518. Jedan izvrsiti plemić po rodu i krvi. I. J. P. Lučić, razg. 100. Pokle su se bratja poženila od jednoga roda i plemena i od jedne krvi i korena. Nar. pjes. istr. 1, 52. — *Amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu* krv *kao da znači oca ili mater:* Krv krštena priteže oli primaže krv nečistu i nekrštenu; budući dakle otac oli mati toga oli toga diteta kršten, more se dostojno krstit: ,quia proles sequitur originem parentis christiani cujus conditio est melior'. M. Dobretić 36. — *I sama riječ* krv *može značiti plemeniti rod.* Po svem je poznati da si krvi prave. M. Držić 438. Bio je običaj da se ercegińe od krvi ne u ađu *(po franc. prince du sang, od kraļeva roda)*. A. Tomiković, živ. 29. — *I o čeļadetu se kaže u prenesenome smislu.* Umnožni vlastele, svitla krvi. M. Držić 242. O Šišmane, vedra krvi, treći imenom, slavom prvi u kraļevstvu si od Poļaka. I. Gundulić 314. Blago onome koji se na ļudsku krv namjeri, a teško na orijačku. Pravdonoša. 1851. 21.

d. *u vrlo širokom smislu, narodnost.* Popisani sut meju tatarskimi narodi i unnačkije krvi. Š. Kožičić 49a. Umri otrovan od ličnika judejskije krvi. 51a. Rekla bi da je ono našjenac; istom krv poteže na svoga. M. Držić 273. Gospodine Acêliš, primi oružje i idi proti Ektoru kraļu, oslobodi krv plemene tvojego. Pril. jag. ark. 9, 130. (1468). Bnetačke krvi sin. Đ. Baraković, vil. 5. Po krvi Zadranin. 35. Težaka od krvi slovinske. I. Đordić, ben. 113. Ovi puci od slovinske krvi po porodu. 116. Sveti otac Kajo dalmatinske krvi. Ant. Kadčić 8. Ko je Srbin i srpskoga roda i od srpske krvi i kolena. Nar. pjes. vuk. 2, 299. Da mi Bog da ženu od prave krvi kršćanske. Nar. prip. vuk. 101. Ima vas, po krvi, i Hrvata i Srba. M. Pavlinović, razg. 46. — *O čeļadetu.* Cvijetkom ti i ružicom puti porasli, kotorska slatka krvi! M. Držić 265.

12. *kod imena životińe (polipa, koraļa).* Odva-brata-krv (Tubipora chamissonis L.' ili ,musica L.') K. Crnogorac, zool. 197.

13. *kod imena biļke.* Krv drakuńa (ceru dracugnja u mletačkom rukopisu), rus драконова кровь. češ. drači krev: sideritis, sanguis draconis (u ml. ruk). Dracaena draco L. (1415). B. Šulek, im. 179.

KȐVAC, kȑvca, *m. ubilac, ubojica, krvnik.* — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Krvcu brata svoga. J. Kavańin 254b.

KRVÁČITI SE, kȑvâčîm se, *impf. biti se do krvi, ubijati se (među sobom).* — *U jednoga pisca*

našega vremena. Nejakom je za nevoļu ļutu, da se s jačim priječi i krvači. Osvetn. 2, 126. Krvače se među sobom Turci. 3, 115.

KRVAJA, *f. korice, držak od noža (?).* Krvaja, krikaja: rek bi da je ona od ,krvi' (što prolije krv), a ova od ,kriv' što su noževi običajno nakrivi. M. Pavlinović.

1. KŔVAN, kŕvna, *adj. koji pripada krvi.* — *U Vukovu rječniku ima samo složeni oblik* kŕvnî; *ovdje sam zabiļežio akcenat po Daničiću* (akcenti u adj. rad. 14, 95), *ali mi se čini da bi boļe bilo* kȓvan *i* kȓvnî. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* кръвьнъ, *rus.* кровный, *češ.* krevný, *poļ.* krewny. — *Između rječnika u Belinu* (krvni ,micidiale' ,micidialis' 486a; ,sanguinario, vago di sangue' ,sanguinarius' 641b), *u Bjelostjenčevu* (krvno pluvańe ,hemophtysis'; krvno tečeńe; krvno preleańe), *u Jambrešićevu* (krvno tečeńe odzada ,hemorrhoides'; krvno bļuvańe), *u Stulićevu* (,sanguinolentus, sanguinarius'), *u Vukovu* (kŕvnî ,blutig, blutvergiessend' ,cruentus': učinio krvno đelo ,hat einen mord begangen').

I. *adj.*

a. *shvaća se* krv *u pravome smislu;* krvan *znači: koji pripada krvi uopće, koji se sastoji iz krvi (vidi u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku).* Krvno prolivanije. Starine. 11, 106. (1662). Uze Metliku s vnogim krvnim prolijanjem. P. Vitezović, kron. 27. Za tvoje prislavne rane, za krvno prolejanje. Pisanica. 96. — Koja su *(gvozdja)* zadala težaku krvni znoj. M. Vetranić 1, 7. — Izabrati se imadijaše krava crvena, boje kano krvne. I. Velikanović, uput. 3, 325. — Trepavicam krvnim svraću *(vrazi).* J. Kavańin 410a. — Krvnoga posvetilišta. S. Budinić, sum. 79b. Posvetilište krvno oliti s prolitjem krvi. M. Dobretić 337. Posvetilište ovo nekrvno od posvetilišta Isukrstova krvnoga ništa u bistvu nije razlučeno. I. Velikanović, uput. 1, 7. Krvna posvetilišta prolivańem krvi činiše se. 3, 313. Misa sveta ponavļa uspomenu krvnoga posvetilišta. I. J. P. Lučić, doct. 36. — Treće se *(kršteńe)* zove krvno, to jest po krvi, kad jedan prolije svoju vlastitu krv za viru i zakon Isukrstov. M. Dobretić 22. Kršteńe krvno. B. Leaković, nauk. 162.

b. *koji pripada proļevańu krvi (u ratu, u borbi).*

a) o ratu, o borbi. U istoj krvnoj rati. P. Kanavelić, iv. 78. Jednom ratim intačnom i tako krvnom i krutom. S. Rosa 21b. Krvno rvańe. B. Zuzeri 399.

b) o mjestu gdje su rati, bitke. Panonije ravne krvne četri rijeke (,rijedke') preko hode. J. Kavańin 283b. Niz Krajinu krvnu nanizane. Osvetn. 5, 37. — *Drugo je u ovome primjeru:* Zatoj zvana jest ńiva krvna. N. Rańina 92b. matth. 27, 8.

c) u ovom primjeru stoji krvno svetilište *u drugome smislu nego je pod* a, *i znači upravo pokoļ:* Da od mrzećih ńizih glava krvno učini svetilište. J. Kavańin 182a.

c. *u prenesenome smislu, koji je nakan na krv, na ubojstvo (koji je żeļan, žedan krvi, vidi* krv, 4 *i* 5).

a) o čeļadetu. Od prokleta, od neprava, od krvnoga izdavnika. G. Palmotić 1, 379. Od ńihove trage prave krvni Antikrs da će iziti. 3, 54a. On završe govor ovi znajuć djela kleta i huda, zlo izdanje ke gotovi suproć ńemu krvni Juda. 3, 65a. Jak da je rođen krvne od guse. 3, 81a. Krvni ļudi dotekoše. P. Kanavelić, iv. 441. Rukam krvna ubojice. 457. A sad krvni ļudi zali zlo ga jesu nagrdili. A. Vitaļić, ostan. 134. Taj Bimeleh, Irud krvni bez osvete ostat neće. J. Kavańin 215b. Puče obješen krvni Juda. I. Đordić, uzd. 80. Nastaše krvni gusari od dobara. ben. 174. Ovi krvni samosilnik umori . . . S. Rosa 38b. A stigli ga krvni tjeraoci. Osvetn. 6, 61. Krvni neprijateļ dangubi. M. Pavlinović, rad. 54. — *Amo pripada i ovo:* Moja ljepos . . . podobna će biti plata dobitniku krvne *(krvnika)* glave. G. Palmotić 2, 444.

b) o ćudi. Znajući krvnu ćud sinovńu. I. Đordić, salt. xv. Niki od naturo jesu ļubeznivi, a niki nature krvne. Korizm. 48a.

c) o duševnome stańu. Što se u bijesu krvnom opi? G. Palmotić 3, 41a.

d) o odluci. Čijem mi krvne stinu odluke. G. Palmotić 1, 74. Krvne odluke motri i snuje. P. Kanavelić, iv. 5.

e) o ruci. Stavļa na kćer ku porodi i na unuka krvne ruke. G. Palmotić 1, 184. Krvna ruka. P. Kanavelić, iv. 340.

f) o nožu. S ruku noži svjetlucnuše krvni. Osvetn. 4, 35.

d. krvno djelo, *ubijańe, ubojstvo.* Da zla kraļa ne zakoļu, da ne učinim krvno dilo. G. Palmotić 1, 76. Neka bude on paziti krvno djelo svojijeh ruka. 1, 180. Jedan plemeniti mladić jedno je krvno dilo učinio, sikući i prolivajući tursku krv. J. Banovac, razg. 185. Kad se ganu prije krvnog dila. A. Kanižlić, rož. 45. Gdi krvno djelo imaše se izvršiti. S. Rosa 159b. Da za novce to krvno dilo učinite. M. A. Reļković, sabr. 43. Oskvrni se zemļa krvnijem djelima. Đ. Daničić, psal. 106, 38. — *Amo pripadaju i ovakovi primjeri:* Na to divske uspriješe ćudi, pa se krvna okaniše čina. Osvetn. 1, 48. Zlamenje te zlobe krvne. Mirakuli. 21. Da se plati krvno zamućeńe. Osvetn. 5, 8. Nema ļeta bez krvnih osveta. 1, 8.

e. *prema* krv, 8 *(osobito pod* c), *znači: koji pripada ubojstvu, koji je u svezi s ubojstvom, te se kaže:*

a) o sudu uopće. Načini verige, jer je zemļa puna krvnoga suda i grad je pun nasiļa. Đ. Daničić, jezek. 7, 23. O sudovima krvnim niže. V. Bogišić, zborn. 517. — *Naj češće se pomińe sud što se zove* krvno kolo *u naše doba.* — *između rječnika u Vukovu:* kŕvno kȍlo (u Crnoj Gori) kad se skupe kmetovi te sude za ,krv' i mire krvnika s rodbinom ubijenoga ,das blutgericht' ,judicium capitis'. [cf. vražda]. — Kako se danas na Mitrov dan sastadosmo i sjedosmo pod kruškom blizu svatovskih grobnica mi zemaļski glavari, popovi i knezovi i starešine, mirotvorci bratski. prebrojismo se, nađosmo se u krvnom kolu 78 ļudi, a to da razaberemo kako se dogodila bratska pogibija na prošli Lučin dan između dvoje svatova Milkovića iz Zasada i Ninkovića iz Mustaća. V. Vrčević, niz. 39. Da oni krvno kolo sastave. 240. Broj sudnika krvnog kola. 240. Glávimo krvno kolo od dvadeset i četiri kmeta, pozovimo dave, pa pošto kaže svak svoj razlog, neka osude. S. Ļubiša, prip. 158. Okupîmo kolo u Crmnicu, umolnike crnogorske i primorske, ni po svojti, ni po hatoru, no mirotvore neumitne. 158. Kad se kolo sastalo da cijeni Zlatijinu glavu. prič. 47. Metati krvno kolo. Pravdonoša. 1851. 21. Kad se mirila mrtva glava (krvno kolo). V. Bogišić, zborn. 541.

b) o razmirici. Kako na današńi dan i u dobar čas sastaše se dvadeset i četiri kmeta i dobra čoeka . . . da razvide porok i razmiricu krvnu. S. Ļubiša, prip. 163.

c) o osudu (o onome što se plaća za krv). Ako bi človika ubil, plati gospodinu krvni osud. Mon. croat. 255. (1553). — *Može pripadati amo i ovo (u prenesenome smislu):* Buduć da sam krvna cina sina tvoga. P. Knežević, osm. 347.

d) o šteti. Čini zaplatiti krvi krvnu našu štetu. P. Kanavelić, iv. 229.

f. krvni danak *u ovome primjeru vaļa da znači vojničku službu i drugo:* Ugovoro . . . da im se neće uzimat nikakav porez, danak novčani ni krvni. S. Ļubiša, prip. 9.

g. *prema* krv, 11. Ta se *(prijazan)* zove krvna. Naručn. 63ᵃ. Petar ni mi prijateļ krvni. 67ᵇ. Plemenština krvna. M. Radnić 76ᵃ. Molio bi je i žaklińao s ļubavļu otčevom, s mlikom materinim, s prijateļstvom krvnim. I. J. P. Lučić, razg. 104. Vsi krvni rodjaki. Jačke. 124. Srodstvo krvno ili po krvi. V. Bogišić, zborn. 202. Zaprjeke su ženidbene krvni rod, kumstvo . . . 202. Svi bratstvenici slave jedno krsno ime, što i opet pokazuje ńihovu medusobnu krvnu svezu. 513. — Od krvnoga ockvrńenja. P. Kanavelić, iv. 424. — *(vidi* krv, 11, d) Videći Gospodin Isus da se mnogi bogaci od ubozi razdiļuju, ter ne mare za to krvno i naravsko sjedińeńe, za to donese na svit svoje s. ovandeļe i milost, ter nas svojom milošću još više sjedińuje nego nas biše narav i vrsta sjedinila. J. Banovac, pred. 40.

2. *adv.* kȑvno. — *U Stulićevu rječniku:* ‚cruente'.

2. KȐVÂN, krvána, *m. vidi* karvan. — *U Stulićevu rječniku:* ‚carovana' *(tal.).* — *nije dosta pouzdano.*

KȐVÂR, *m. u Ivekovićevu rječniku:* čovjek koji ļudima krv pušta. isporedi ‚berberin, berberina'. — govori se oko Gline. P. Leber.

KRVARA, *f.* Sanguisorba officinalis L. (Marinković). B. Šulek, im. 179.

KRVÁRÊŃE, *n. djelo kojijem se krvari (u osobitijem značeńima kojijeh nema svijeh kod* krvariti). — *Od* xvIII *vijeka.*

a. *puštańe krvi.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* krvareńe kupicami ‚scarificatio'; krvareńe na žili, ‚phlebotomia'.

b. *tečeńe krvi.* Kvar očiju krvareńe slidi. J. S. Reļković 208.

c. *prolijevańe krvi (u boju)* Zar da je *(Bosnu)* potiču neprestana prevjerivańa i krvareńa velikaša? M. Pavlinović, razg. 51.

1. KRVARICA, *f.* češ. krevniček, Androsaemum (vulgare) Grtn. (Sabļar). B. Šulek, im. 179.

2. KRVARICA, *f. vidi:* Krvarice iz korena ne daj. — Krvarica jest loza iz zemļe od korena. J. S. Reļković 306.

3. KRVÀRICA, *f.* intestinum coecum, ńem. blinddarm. na Braču. A. Ostojić. — *isporedi* čmar, kuļen.

KRVARIĆI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 90.

KRVÀRINA, *f. vidi* krvnina. — *Od* xvIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚jus repetendae mulctae pro homicidio') *i u Vukovu* (vide krvnina). Ubiše mi otca i za krvarinu uze trista groša. J. Filipović 1, 459ᵇ. Oglobe gorje nego kad Turci krvarinu naplaćuju. 1, 459ᵇ. Mireći krajine, mrtve glave i krvarine. V. Vrčević, niz. 135. Odavna je pukla krvarina na sve četir strane. M. Pavlinović, razl. spisi. 385. Ako krvnik ne može platiti krvarinu kući ubijenoga. V. Bogišić, zborn. 513. Plata za mrtvu glavu zove se krvarina. 579. — *U jednom primjeru* xvIII *vijeka nije posve u istome značeńu.* Čeļad ubivenago kase *(kaže?)* odma suprot onoga ubojice iskańo (‚iskaine') čino *(cine?)* krvi, koja s pučkim jazikom naroda zove se krvarina. jedna ceta ļudstva oružana skupļena ot uvrijedenih . . . nosi pomori, razrušenij . . . Starine. 10, 39. (1790).

KȐVÁRITI, kȑvârîm, *impf. postaje od* krv *(upravo od* krvar), *i ima različna značeńa.* — *Od* xvIII *vijeka.*

a. *puštati krv.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* krvarim, krv pušćam, kupice ali roge priklapļuć ‚scarifico, scalpello aperio'; *u Voltiģijinu:* ‚cavar, cacciar sangue, salassare' ‚ader lassen'; *u Stulićevu:* ‚scarificare'. — *I sa se, refleksivno.* — *u Bjelostjenčevu rječniku:* krvarim se, krv pušćam sekuć žilu.

b. *vidi* krvaviti. — *U Jambrešićevu rječniku:* krvarim ‚cruento'.

c. *prema* krvareńe, b *i* c, *moglo bi značiti: prolijevati krv, neprelazno.*

KȐVÂRNICA, *f. vidi* stratište. — *U jednoga pisca* xvIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚luogo dove si giustitia' ‚carnificinae locus' 351ᵃ) *gdje se naj prije nahodi, u Voltiģijinu* (‚forca, patibolo, luogo di sangue' ‚galgen'), *u Stulićevu* (v. krvnište). — *U jedinome primjeru stoji u metaforičkome smislu.* Ima se viče uzeti u ovoj stvari od ispovidnika, i dobro viditi da ne bude što saviše; nî bo ispovid dúšâ krvarnica kako nerazložito i himbeno poluvirnici govorili su. I. Velikanović, uput. 3, 83.

KȐVÂRNÎK, *m. vidi* krvar. — *U Jambrešićevu rječniku:* ‚scarificator; phlebotomus'.

KRVARNOVATI, krvarnujem, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. krvničiti. — *sasma nepouzdano.*

KȐVAST, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚sanguine abundans' *pun krvi.* — *Takovo značeńe nije pouzdano, boļe je: sličan krvi (u. p. crven), vidi:* Krvast, bot. min. art. (crven kao krv), lat. ‚sanguineus' ‚blutroth', tal. ‚sanguigno, rosso come sangue'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KRVAŠ, *m.* Gervasius, *ime muško.* — *Biće po latinskome načińeno (vidi i* kimak) *ali uz pučku etimologiju od* krv. — *U Dubrovniku* xII *i* xIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Крьвашь ‚Gervasius'). Ja бaнь босьньски Кулинь присезаю тебê, кнеже Крьвашу, (‚juro comiti Gervacio'. Sr. spom. Biograd. 1840. 2) i вьсêмь градамь Дубровьчамь. Mon. serb. 1—2. (1189). Крьвашь Маньдеровићь *(vlastelin dubrovački).* 23. (1234—1240).

KȐVÂV, *adj.* cruentus, *na kojemu je (osobito mnogo) krvi, krvļu obļeven, krvļu okaļan.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* кръвавъ, *rus.* кровавый *češ.* krvavý, *poļ.* krwawy. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* (‚cruentus; sanguineus'), *u Mikaļinu* (karvav, krvav ‚cruentatus'), *u Belinu* (‚insanguinato' ‚cruentus' 408ᵃ; ‚sanguinolente, imbrattato di sangue' ‚cruentus' 611ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (‚cruentus, cruentatus, sanguinolentus'), *u Jambrešićevu* (‚sanguinolentus'), *u Voltiģijinu* (‚sanguinoso' ‚blutig'), *u Stulićevu* (‚cruentatus, sanguine foedatus'), *u Vukovu* (‚blutig' ‚cruentus'), *u Daničićevu* (крьвавь ‚cruentus').

1. *adj.* — *Komp.:* krvàvijî (J. Banovac. razg. 117. 157; Osvetn. 3, 107).

a. *u značeńu sprijeda kazanome.*

a) o čeļadetu, o životińi, o dijelu tijela.

aa) kad krv teče iz rana na samome tijelu. aaa) o čeļadetu. Ondi smo vidili Grgu krvava. Mon. croat. 203. (1513). Tekući po sti-

nah, po kamenju i po kupjenah vas krvav po nogab. B. Kašić, fran. 59. Sva se izkubla, sva je krvava. I. V. Bunić, mand. 10. Al' ga srete vjerenica ļuba, ona bješe suzna i krvava. Nar. pjes. vuk. 2, 20. — *bbb) o dijelu tijela u čeļadeta i u životiñe.* Koji put i krvavi glava bude. F. Lastrić, ned. 320. Dok iznese rusu glavu od šikare svu krvavu. V. Došen 124ª. On prevrće te leševe mrtve i krvave ogleduje glave. Nar. pjes. vuk. 2, 562. A da štapom omarišoš glavu, bi je svojem platio krvavom. Osvetn. 2, 52. — Pod priteškim križa brimenom satreno i krvavo rame. A. Kanižlić, uzr. 88. — *amo pripada i ovaj primjer u kojemu se govori o dijelu tijela ili o koži ili o cijelome tijelu:* Kako je derano, (i) nije krvavo. (Kako je rađeno, moglo je i gore biti). Nar. posl. vuk. 125. — *ccc) ovdje može stajati i kad se govori o ranama i udarcima.* Brez krvave rane mrtav pade zec. A. Kanižlić, kam. 559. Bubić im vida crne i krvave udarce. S. Ļubiša, prip. 154.

bb) kad je krv iz tuđega tijela. aaa) o čeļadetu. Srite ga jedan kršćanin koji videći ga krvava rece mu: ,Odklen ideš? ti si ubio koga čovika'. M. Zoričić, zrc. 25. Posli nikoliko vrimena ugleda se i izlaziti vas krvav iz vojske turske... koga vojska ugledavši mnogo se obeseli, navlastito kada vidiše da je zdrav brez nikakve rane. And. Kačić, razg. 112. Jagñe sam klala, te sam krvava. Nar. pjes. vuk. 1, 216. — *bbb) o tijelu ili o dijelu tijela.* Upadu u ruke krvave i nepoštene. B. Kašić, per. 128. Krvava se ruka viku prvom vodom ne oplaka. I. Gundulić 500. Sve po pušci i krvavoj ruci. Nar. pjes. vuk. 4, 52. *(u tijem je primjerima* krvava ruka *po ñešto u metaforičkom smislu).* — Al' eto ti jednoga junaka na vrančiću koñu pomamnome, krvave mu noge do koļena a junaku ruke do ramena. Nar. pjes. vuk. 3, 100. — Polećela dva vrana gavrana, krvava im krila do ramena i krvavi kļuni do očiju. 3, 561. Sve ti ptići po razbojih cvijele; krvavi im do očiju kļuni. Osvetn. 1, 8. — Iz krvavijeh čeļusti. I. Đorđić, salt. IX. — Izgledanje u stupaje krvave i bolesne Jezusa. L. Radić 35.

b) o čemu neživu (katkad u metaforičkome ili u prenesenome smislu), n. p.:

aa) o oružju. Krvave nože svud sije taj tuga. M. Vetranić 2, 318. Krvave nože nosi u ruke. Nar. pjes. vuk. 1, 216. I jedva despot živ uteče izpred sabļe sve krvave. I. Gundulić 387. Da su pali pod vlas sabļe tve krvave. P. Kanavelić, iv. 15. Što mi ti je, mila majka, sabļica sva krvava? Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 10. Pogledaj mu sabļu o unkašu, sva krvava britka do balčaka. Nar. pjes. vuk. 1, 547. Anđeo krvavi mač u nožnice stavi. A. Kanižlić, utoč. 456. Krvave im ruke do ramena i zeleni mači do balčaka. Nar. pjes. vuk. 2, 308.

bb) o drugome oruđu kojijem se ubija ili muči, n. p. o biču. Premako krvaf bič vidjahu prid vrati *(metaforički).* Đ. Baraković, vil. 78. Bio je bičevan šibicami krvavima. A. d. Costa 2, 152. — *o križu.* Nego tvoj svet križ krvavi... J. Kavañin 32ᵇ. — *U ovome primjeru stoji* posteļa *metaforički mj.* križ: Ter se s križem razgovara privelika pokornica *(sveta Jelina križarica):* ,Rajsko cablo, živa žeļo, za tobom sam izčeznula, o krvava ti posteļo, ištuć tebe uvenula'. And. Kačić, razg. 17—18.

cc) o odijelu. Sve mi donosi ruo krvavo, noćom ga perem, a dañom sušim. Nar. pjes. vuk. 1, 491. Što t' je, rano, krvava dolama? 1, 540. Drži krvav jagluk u rukama. 2, 351. A staroj se dosadilo majci sve perući krvave haļine. 2, 438. — *(metaforički).* Drugi vijo iz Kozare puste, sa krajine krvave haļine. Osvetn. 5, 31. — *Radi* krvava košuļica *vidi* košuļica, c. *i u Vukovu rječniku:* krvava košuļica, vide [vodeñak] košuļica 2.

dd) o kameñu, drveću (na mjestu gdje je bio pokoļ). Krvavo je po drumu kameñe, krvave su vite omorike. Nar. pjes. vuk. 3, 312. Zora crna i krvava, krvavije niz točila stijene. Osvetn. 3, 107. — *U ovome primjeru u metaforičkome smislu:* Za to, o slavna i čestita kuće otmanske kruno, vidim da početak carstva od svita sad krvavim krijepis zidim. I. Gundulić 495.

ee) o putu (metaforički). U ruci je s mačem trijebi put otvorit krvav tebi. G. Palmotić 2, 46.

ff) o mjestu gdje je bio veliki pokoļ ili bitka uopće, gdjegdje može biti značeñe kao kod d, *a) bb).* Mlav-planino, krvava krajino! Nar. pjes. vuk. 3, 26. Te je šaļe u Liku krvavu. 3, 109. Od Kotara krvave krajine. 3, 142. Vojevoda od Kčeva krvava. 4, 61. Kod krvavog šanca Deligrada. 4, 528. — *Amo pripada i ovo:* S koga je *(oružja)* svijet krvav. M. Vetranić 1, 8.

b. sanguineus, *koji se sastoji iz krvi, u kojemu ima krvi, pa i u prenesenome smislu, crven kao krv.*

a) o čemu žitkome što je ili sama krv ili je pomiješano s krvļu (gdjegdje u metaforičkome ili u prenesenome smislu), n. p.:

aa) o čemu žitkome u ļudskome tijelu ili što iz ñega izlazi. aaa) kako su prije mislili, u ļudskome tijelu ima četiri žitke stvari, te po ñima postaju temperamenti. Četiri umori od tijela, to jest krvavi, srditi, melankolik i flematik. M. Orbin 73. — *bbb) o znoju (prvi su primjeri u pravome smislu po* luc. 22, 44). Od pota krvavoga. Korizm. 94ª. Naj prije će krvav znoj iz lica proliti. M. Držić 456. Kada se krvavijem znojem znojaše. A. Gučetić, roz. jez. 181. Oni krvavi znoj, kojim znojaše. M. Jerković 44. Da kad Isus pun ļubavi iz slavnoga svoga obraza proli na svit znoj krvavi... P. Vuletić 88. Poče se znojiti potom krvavim. F. Parčić 51. I probivši mu odiću krvavi znoj... F. Lastrić, test. 107ᵇ. Prinzevsi ga krvavi znoj. E. Pavić, ogl. 609. — *metaforički ili iperbolički.* Rimski vojnik ta glas nosi, Afrikanom da ga zvase... niku milost za se prosi, Rimļani mu zatajase, ñega voļi ne pristaše, a znoj krvaf za ñih rosi. Đ. Baraković, vil. 357. Lijenim ostavit ću trudne pute, zno'e krvave. J. Kavañin 50ᵇ. Popade me u onoj sjeni znoj krvavi i ledeni. 445ª. — Dubje znojit se će krvavijem znojem. Zborn. 52ᵇ. — *ccc) o suzama, plaču.* Pa pogleda cara poprijeko, krvave mu suze iz očiju. Nar. pjes. vuk. 2, 344. Tamo ñoj krvave suze iz očiju letele! Nar. prip. vuk. 177. — *naj češće u metaforičkome ili iperboličkome smislu.* Sliš'te tužben vaj i moj plač krvavi. M. Vetranić 1, 70. Kroz toj se s krvavijem suzami bez broja utječem k tebi. N. Dimitrović 43. Gorke tužice i plač krvavi. M. Držić 457. Kad počnem u meni, nesrećo, misliti, koliko tvom zledi mogu se tužan reć, suze mi krvave iz oči počnu teć. D. Rañina 107ᵇ. Plaćući s krvavim suzami. J. Banovac, pred. 38. Zašto je stanak ñiov toliko nesrićan, koliko je dostojan žaliti se s krvavim suzama. F. Lastrić, ned. 343. Ovo je uzrok, koji me miče i probuđuje na gorko uzdisañe i suze krvave. 368. Vi pjevate, a nama krvave polijeću (suze). Nar. posl. vuk. 35. Krvave vaļa

suze. Kad se kazuje za koga da plače ili onako da mu je teško). 160. Ali ja krvavo vaļam od muke. G. Zolić 108. — *ddd) mećem amo i ovaj primjer, premda nije baš žitko ono što se ima kod ovoga u misli (vidi kod* natezati se): Bijela vrana zgar leteći podriska me i pohabi, i osmjehnuh se od žalosti i rijeh: ,Da ti kļun povene, . . . i kad hoćeš poć od sebe krvavijem se natezala!' M. Vetranić 1, 23.

bb) o daždu (o vodi uopće, vidi b) aa)). Sunce u istok vratit mogu, s neba dozvat daž krvavi. G. Palmotić 2, 432. I padahu vrhu trave dažja kapļe svud krvave. P. Vuletić 88. Svu noć sjala jasna mjesečina, u ponoći krvav daždić nade. And. Kačić, razg. 222a. — *U iperboličkome smislu.* Sabļe, štiti, strijele, luci s krvavijem se daždom ore. I. Gundulić 543.

cc) o blatu, potoku. On vas streptje i u krvavu blatu pade na tli doli. I. Gundulić 410. — *Metaforički.* Krvavim potokom sramotu osvete. Đ. Baraković, vil. 108.

b) o čemu što je pomiješano s krvļu ili se sastoji iz krvi (kao kod a)) ili je puno krvi, ali ističući uz to crvenu boju.

aa) o čemu žitku. aaa) o vodi. Ubistriše vode, ke smućene bihu, kad ti Turke bode, krvave tecihu. Đ. Baraković, vil. 351. Do sunca joj bistra voda bila, od sunca se voda zamutila, udarila mutna i krvava, pa pronosi końe i kalpake, ispred podne rańene junake. Nar. pjes. vuk. 2, 340. Potekoše vode šedrvani po Stambolu mutni i krvavi. 3, 63. — *bbb) o pjeni (iz usta).* Na usta im bila pina skače, al' Turčinu bila i krvava. And. Kačić, razg. 121. Nosiše se ļetni dan do podne, dok Turčina pjene popanuše, bijele su kako gorski snijeg, Strahin-bana b'jele pa krvave. Nar. pjes. vuk. 2, 284. Nosiše se ļetni dan do podne: Musu b'jela pjena popaduula, Kraļevića b'jela i krvava. 2, 408.

bb) o slovima napisanima krvļu. Sinoć mene crna kńiga dođe, crnom bješe bulom zabulana, a krvavim slov'ma napisana. Nar. pjes. vuk. 1, 395.

cc) o tijelu ļudskome ili živinskome, ili o dijelu tijela. aaa) o tijelu ili o koži, kad pocrveni, jer udari u ńu krv. Bekrija je taj nesrećan derviš, . . . krvav derviš bješe do očiju. Nar. pjes. vuk. 2, 273. Jedan *(čabar vina)* daše końu od megdana, krvav końic do ušiju dođe, drugi popi na pohodu Marko, krvav Marko do očiju dođe. 2, 225. — *bbb) o očima.* Oči diviji i krъvave. Stefanit. star. 2, 280. Isus s licem strašnim rečet s očima krvavima. Korizm. 17a. I u kosijeru strašna zuba i krvava oka ogań živi prijeti. I. Gundulić 554. Koń krvavih očiju. B. Krnarutić 8. Oči žute i krvave. V. Došen 176b. To je bio strašan tucak junak: mrka brka a krvava oka. Nar. pjes. vuk. 3, 407. Neki Radun s krvavijem očima od ogńa i dima. S. Ļubiša, prip. 241. — *metaforički.* Krvavim okom gledahu ńu. P. Bakšić 5.

c) u prenesenom smislu, crven kao krv. Božanstveno znamenje križa krvavo. Š. Kožičić 21b. — Ako vidiš *(u snu)* da je mjesec krvav, toj prilikuje trud i muku. Zborn. 133b. Neće već svitliti *(misec)* nego će se krvav ukazati. J. Banovac, razg. 2. A danica krvava izļegla. Nar. pjes. vuk. 3, 223. Stade četa, pa gleda mjeseca i ńegovo krvavo odijelo. Osvetn. 1, 63. — Krvavijem oblakom. I. Đorđić, uzd. 13. — Krvavome kad koprenom sve se nebo naoblači. G. Palmotić 1, 19. — Podrtijeh iz uzdaha, bez umrtja u kih crka, krvavijem dimim paha, smrdećijem pjenam hrka. I. Gundulić 472. — Miho: Vidiš li mčinu ovu? — Vlaho: Vidim, sva je rđava. — Miho: Bila je na provu. — Vlaho: Zato je krvava. M. Držić 41. — Drugu sveci digoše priliku: od Đurđeva do Dmitrova dana sve barjaci krvavi idoše viš' Srbije po nebu vedrome. Nar. pjes. vuk. 4, 131. — Krvava kapa, krvavo sukno. (A nikad se ne kaže crvena kapa, crveno sukno.) u Draganićima. D. Trstońak. — Goreć iskre u gredami, od kijeh svaka krvava je, nose ogań. B. Bettera, or. 27. Iz nozdara końu suče krvavi plam. S. Ļubiša, prip. 240. — *U Dubrovniku* krvavo gvožđe *može značiti usjalo.* ,Jeli mi utija krvava?' P. Budmani.

d) u prenesenome smislu, vidi krv, 2, c. Posjeć ću im i muško i žensko, krvavi su kad za ńih pomislim, vazda su me brukom tovarili. Nar. pjes. vuk. 5, 492. ,Olazi od mene, lopove, sav si mi krvav na očima'. J. Bogdanović.

e. cruentus, atrox, saevus, *kod kojega se krv lije, u kojemu je pokoļ, ubojstvo.*

a) o boju, ratu itd. pa i o svađi, neprijateļstvu. I pozno si i vidio sred krvava ļuta boja, koli je teška sila svoja *(ńegova).* I. Gundulić 308. Ja ki stratih sva ma ljeta slijedit s vojskom boj krvavi na sve četr strane od svijeta. 484. I nasrnu s krvavijem ga rvat bojom. 520. Kad u boju krvavomu starca ostavi ti Nestora. G. Palmotić 1, 207. Silne boje i krvave nije spametno zametati. 2, 128. Da ih moja veličina na krvavi svijeh boj zove. 2, 351. Za boj oštri i krvavi. P. Kanavelić, iv. 42. Kad vojnik ulazi u koji krvav boj. I. Grličić 120. O strašna boja, o boja krvava! F. Lastrić, test. 157b. Krvavi ovi boj na moru bijaše. A. Kanižlić, utoč. 406. I ako je veće od slave pridobiti sebe istoga, neprijateļske neg države posred boja krvavoga . . . P. Sorkočević 578b. Nakon dva sata krvavoga boja. M. Pavlinović, rad. 87. — U toliko i vojevoda bogdanski se caru odvrže i od krvavijeh bojnijeh zgoda početak se hud završe. I. Gundulić 338. — Na krvavo bijenje i vrlo. 340. — U krvavoj rati. Đ. Baraković, vil. 58. Iz krvave mrzi je rati s Turcima se pobjeguća prid Poļacim ukazati. I. Gundulić 396. Svud zamećn rat krvavi. G. Palmotić 2, 3. Vi moji druzi u krvavoj rati. B. Krnarutić 25. Rat krvava završe se. P. Kanavelić, iv. 182. U ovemu krvavomu ratu. V. M. Gučetić 129. Zametnuo bijaše rat krvavi. I. J. P. Lučić, razg. 64. — Noć harcovanje krvavo razstavi. I. T. Mrnavić, osm. 57. — Ponavļaju se česti i krvavi sukobi među onijem Srbima. S. Ļubiša, prip. 155. — U ovijem krvavijem borbama. 81. — Radiš š ńih upasti u krvave smeće i boje. G. Palmotić 1, 266. — Hrvati krvavijem oporom uzbiju Turke. S. Ļubiša, prip. 83. — Svadići ki bez svadbe ke krvave držaše ga *(Knin).* J. Kavańin 231a. Krvavoj u zavadi za me mrahu. I. Dorđić, uzd. 31. — Ostaranijeh i krvavijeh neprijateļstva. B. Kašić, iń. 54. — *Amo pripada i ovo:* Da one dvije kuće ne opomińe na krvavi događaj. Pravdonoša. 1852. 30.

b) o smrti (ubojstvu). Kad bi tko bio usilovan ili koji grih učinit ili koju veliku nevoļu ili tešku i krvavu smrt poduijet . . . I. Grličić 198. Pogrdni običaj megdânâ umetnut s izmišļeńem djavla za da s krvavom smrtju tilesa dostigne jošte izgubļeńe duša. I. J. P. Lučić, nar. 133. — Ubojstvo koje se čini s oružjem jest krvavije. J. Banovac, razg. 117. — *Amo ne pripada ovaj primjer, već pod* e: Mjesec krvav, smrt krvava . . . J. Kavańin 558a.

c) o kršteńu. To se zove krstjenje krvavo. Blago turl. 2, 205.

d. cruentus, sanguinarius, *koji krv (tuđu) prolijeva, koji ubija, ili koji želi ubijati ili se naslađuje ubojstvom, pokoļem, isporedi* krvan, c.

a) o čeļadetu.

aa) u zlome smislu. aaa) o ģelatu. Pa naredi krvava ģelata, da izgubi zorna kaurina. Nar. pjes. vuk. 2, 610. Krvav ģelat pred tavnicu dođe. Ogled. sr. 491. — *bbb) o drugome čovjeku.* Ah zli kraļu i krvavi! G. Palmotić 1, 179. Ļut i krvav hoće biti *(čovjek)* ko lav, medvjed, panter, zmije. J. Kavańin 76b. — *amo pripadaju i ovakovi primjeri:* Djaval … neprijateļ krvavi. M. Vetranić 1, 145.

bb) u dobrome smislu, junački, hrabar. u narodnijem pjesmama našega vremena (isporedi krvnik, c, ubojica). Ja okupih šezdeset Turakah, sve Turčina krvava junaka. Nar. pjes. vuk. 3, 320. Drobńaci su krvavi junaci. 4, 489. E su u ńu *(vojsku)* krvavi Spužani. Pjev. crn. 174b. Otac joj pogibe pod Skadrom, krvavi junak, Bog da ga prosti! S. Ļubiša, prip. 67. — *Amo pripada i ovaj primjer:* Od krvave kuće Perovića. Nar. pjes. vuk. 4, 523. — *isporedi* i a, *b) ff).*

b) o zvijerima. Bêše v rêcê toj vidênije krvavo, ishojaše i povêdaše zemļu. Pril. jag. ark. 9, 115. (1468). To ne bila tri krvava vuka. Pjev. crn. 149b. — *U ovome se primjeru kaže o čeļadetu:* Malo poslija uzrivši djavla, reče mu: ‚Ća to ti stojiš, krvava bestija?' F. Glavinić, cvit. 370a.

c) u prenesenome smislu, o naravi (ćudi), nagonu. Ptice krvave naravi. M. Vetranić 1, 93. Ńegova bezbožna ruka, slepo poslušna krvavom nagonu mračnoga srca, nije prezala od savesti. M. P. Šapčanin 1, 121. — *Moglo bi i ovo amo pripadati:* Tač grabeći silni vuci, kad krvavi glad oćute. G. Palmotić 3, 22b.

d) vidi e, *c).*

e. atrox, *u prenesenome smislu, vrlo mučan, težak, strašan.*

a) muka, jad, tuga, i uopće neugodno stańe tjelesno ili duševno (radi riječi muka *i* trud *vidi i b) i c)).* Još mislit — jaoh sele! — muka je *(u drugome rukopisu:* tuga je) krvava pastiri što vele od tezijeh dubrava, što mi je trudno čut, er kad se spomenem, sva treptim kako prut i blidim i svenem. M. Vetranić 2, 261—262. Rad muke krvave za toj se spravimo oba dva da glave na rizik stavimo. 2, 350. Jerbo je on dvi muke trpio, u duši jednu, u tilu drugu: obedvi su ove muke strahovite; prva je oštrija, premda je druga krvavija. J. Banovac, razg. 157 *(u tome se primjeru može shvatiti* krvav *i u pravome smislu).* — Taj jad krvavi. M. Vetranić 1, 101. — Smišļaje naj liše krvave tužice. 1, 57. *vidi i sprijeda primjer iz* 2, 261—262. — Da budeš podnosit do groba taj nemir krvavi. 2, 165. — Oćutit nepokoj i čemer krvavi. 2, 472. — Pogledaj ti ńegovu bolizan krvavu. Korizm. 86b. — Ni taj trud krvavi nu ńega *(Joba)* ne može od tvoje ļubavi rastavit, moj Bože. M. Vetranić 1, 149. Žalos me oznobi, ćutim trud krvavi. 2, 85.

b) o trudu, muci (u drugome smislu nego pod a): kad ko radi i trudi). Za trudim krvavima jošter ćemo puni slave suprotive sve dobiti. G. Palmotić 2, 87. Vidio sam gdje se plaća neharnosti trud krvavi. P. Kanavelić, iv. 160. Pod imenom zaman tvojijem stekoh vječne časti i dike i na čelu rukam mojijem slavne uzgojih lovorike; jer s visine kola tvoga *(srećo)* u dno obali eto mene, da od krvava truda moga ne ostane ni uspomene. P. Kanavelić, iv. 191. Uživajte i*(h)* kakono dostojnu plaću krvavije*(h)* truda vaši*(h)*. F. Lastrić, svet. 104b. Koje je on krvavim trudom stekao. J. Rajić, pouč. 2, 47. Što nam je Bog i naš krvavi trud učuvao. Pravdonoša. 1852. 33. — Muka je krvava oprijet se sili toj. M. Vetranić 2, 249. — *Amo bi mogao pripadati i ovaj primjer:* Krvava razloga i mučna za dati se! F. Lastrić, ned. 380.

c) što se trudom ili mukom dobije (i to se može kazati trud *ili* muka). Krvav im pustimo i tužan dobitak. P. Vitezović, odil. 34. — Sila sam krvavijeh zalogaja izio, t. j. dosta sam muke podnio. Vuk, rječn. *kod* krvavi zalogaj. — Kad krvavu svoju muku pod lakomu vrgu ruku. V. Došen 55a. ‚To 'e moja prava krvava muka'. J. Bogdanović. — O krvavo svita blago! V. Došen 53b.

d) u prenesenom smislu, o vremenu. Nastati će vremena tamna i krvava. S. Ļubiša, prip. 69.

e) amo mogu pripadati i ova dva primjera (o sjeveru, o studeni), ili se može shvatiti da pripadaju (u metaforičkome smislu) pod d. Kad sjever krvavi sve dmeći povrijedi. M. Vetranić 2, 17. Tolika mećava ter bješe po svijeti i studen krvava ku nije moć izrijeti. 2, 82.

f. *o pismu, u prenesenome smislu (o onome što je napisano).*

a) značeńe je od prilike: strašan (jer prijeti). Poče učit krvava fermana. S. Milutinović u Pjev. crn. 87a.

b) također strašan, ali žalostan. Pa bijele pišu na sve strane, bijele ńige jadne i krvave. Osvetn. 2, 73. Pošaļemo krvavu žalbu u Mletke. S. Ļubiša, prip. 208.

g. *uz imena mjestâ (osim c) o vodama, vidi* b, *b) aa) aaa)).*

a) Krvava Lokva, *vidi:* Selu je Rapći crkve arhanđelove u Prizrenu išla međa ‚na Krьvavu Lokvu'. G(lasnik). 15, 281. (1348?). Đ. Daničić, rječn. *kod* krьvavь.

b) Krvava Voda, *vidi:* Selu je Homoranima i Nebregovu išla međa ‚na Krьvavu Vodu'. G(lasnik). 11, 134. 13, 371. Đ. Daničić, rječn. *kod* krьvavь.

c) Krvave Bare, *izvor Temštici (u Srbiji).* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 172.

d) Krvavi Zdenac *kod Kupčine.* — xv *vijeka.* Zdenac, ki se govori Krvavi Zdenac. Mon. croat. 170. (1498).

e) Krvavo Brdo, *brežuļak u Lapadu blizu Dubrovnika.* Sa juga Hladnica, Petka mala i velika s brežuļcima Krvavog Brda i Babina Kuka. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 176.

h. *uz imena biļaka.*

a) Krvava gļiva (Sabļar, Goļak), v. Krvavica. B. Šulek, im. 179.

b) Krvavi korijen, češ. krvavý kořen (Chelidonium majus), Hypericum perforatum L. (Sabļar), v. Krvarica. B. Šulek, im. 179.

c) Krvavi mlečić *(mļećić),* Euphorbia myrsinites L. (u Istri). B. Šulek, im. 179.

i. krvavi zalogaj, *ptica.* — *U Vukovu rječniku:* kȑvâvî zȁlogâj, nekaka mala crvenkasta tičica ‚art vogel' ‚avis quaedam [Regulus ignicapillus Brehm]. cf. [sračka], sračak. Krvavi zalogaj ‚Troglodytes parvulus'. D. Trsteńak.

2. *adv.* kȑvâvo.

a. *vidi* 1, a. Kada se krvavo oznoji. A. Gučetić, roz. jez. 135. Kako krvavo rane Gospodina *(sulice).* F. Lastrić, test. 158b.

b. *isporedi* 1, c. I krvavo sad suzbije dug pretežki meju zmije *(Juda).* J. Kavańin 154b. Rim imaše krvavo pasti pod oblas. I. Đorđić,

ben. 118. Krvavo pustit se pobijediti. S. Rosa 115[b].

c. *isporedi* 1. b, *b) cc) bbb).* Videći da ga Filisteji krvavo gledahu. I. Đorđić, salt. x.

d. *vidi* 1, e, *b).* Po vrućini, po zimi, krvavo trudio i obdan i obnoć. A. Kalić 395. Što . . . krvavo si stekao. M. Pavlinović, razl. spisi. 351.

KRVÁVAC, krvávca, *m. postaje od* krvav *nastavkom* ьcь, *a dobiva različna značeńa.*

a. *(krvav) čovjek, koji krv (tuđu) lije, koji koļe, ubojica.*

a) u zlome smislu. vidi krvav, 1, d, *a) aa).* — xv *i* xvii *vijeka.* Tom krvavac oni mnozih jur ubili. M. Marulić 27. Krvavca dajući pod oblastju žene. 62. *(u obadva primjera o Olofernu).* — *Metaforički.* Čovńa privelik je krvavac, jer ubija milost Božju u sebi i u drugomu koga smuti: ovo dvije krvi. I. Ančić, ogl. 93.

b) u dobrome smislu, vidi krvav, 1, d, *a) bb).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (junak, ubojnik ‚der blutige‘ ‚cruentus, sanguinolentus‘ *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Đe god nađem zlicu i krvavca. Sve birani zlice i krvavci, *i s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Ti pokupi stotinu Turaka po svojemu gradu Nikšićkome, sve boļega zlicu i krvavca. Nar. pjes. vuk. 4, 468.

b. *ńeka mala životińa.* Krvávac, Aphis lanigera, ńem. blutlaus. na Braču. A. Ostojić.

c. *ńeke bolesti.*

a) ńeka bolest u goveda. — *U Stulićevu rječniku:* ‚morbus bubulus‘.

b) vidi krvavica, b, *a).* Krvávac ‚haematoma‘ ńem. ‚blutbeule‘, na Braču. A. Ostojić.

d. *zemļa gdje se nahode kao žali crvenkasti.* Slovinac. 1880. 87.

e. *mjesno ime u Dalmaciji.* Krvavac, *a)* selce pri obali Neretve izpod Norinske kule. — *b)* strana staroga manastira u primorskom Zaostrogu. M. Pavlinović. — *Pomińe se (prvo?)* xviii *vijeka.* Do kastela Krvavca. Norini 82.

f. *biļka.* Krvavac (ceruauac u mletačkom rukopisu), rus. кровавникъ (Achillea, Convallaria polygonatum), češ. krvavec (Poterium, Chelidonium), poļ. krwiowiec (Sanguinaria): amomum, pes columbinus (mlet. rkp.), cinoglossa (u sińskom rukopisu), 1. Geranium columbinum et molle L. (Visiani); 2. Erodium ciconium W. (Visiani). B. Šulek, im. 179.

KȐVÂVAN, kȑvâvna, *adj. vidi* krvav. — *Na dva mjesta* xviii *i* xix *vijeka.* Na krvavne trohe kuda bičnim dračam tlehom kuca. J. Kavańin 114[a]. *(Znameńe)* od grješnoga gńeva zavajano i krvavno i veoma stravno. Osvetn. 2, 150.

KRVȀVAST, *adj. crvenkast, vidi* krvav, 1, b, *e).* — *U naše vrijeme u Istri.* Krvavȁst ‚subruber‘. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iiftsg. 48.

KRVAVCI, *m. pl. ime zaseoku u Srbiji u okrugu užičkome.* K. Jovanović 157.

KRVȀVICA, *f. postaje od* krvav *nastavkom* ica; *ima ńekoliko različnijeh značeńa.* — *vidi i* krvavice.

a. *uopće ńešto puno krvi, n. p. voda.* — *U naše vrijeme.* I u tobi, vodo krvavico. Nar. pjes. juk. 476.

b. *otok pun krvi.* — *Od* xvii *vijeka.*

a) uopće ili u čeļadeta. Nut' modrica, nut' krvavica! M. Divković, bes. 386[a]. — *u naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚blutbeule‘. *isporedi* krvavac, c.

b) u końa. u Vukovu rječniku: ‚bei den pferden eine blutbeule‘ ‚tuber cruentum‘. — *Može biti i rana (?).* Krvavica, rana końu na vratu od komota. u Lici. D. Trsteńak.

c. *vidi* krvavice, a. — *Samo u Voltiģijinu rječniku:* ‚emoroide‘ ‚die hemoroiden‘.

d. *djevenica krvļu nadjevena, isporedi* djevenica, kuļen. — *U Mikaļinu rječniku:* krvavica, divenica ‚botulus, botellus‘, *i u Vukovu:* ‚die blutwurst‘ ‚botulus cruore farctus‘.

e. *sitno pero puno krvi.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚plumula sanguine plena‘). Krvavice, sitno perje, što ostane u koži, kad se perad oskube. u Đakovu. D. Hirc.

f. *grana što udara iz korijena.* — *Može biti uzeto od predašńega značeńa u prenesenomu smislu.* — *Od* xviii *vijeka.* Krvavice loze . . . smiču se. J. S. Reļković 258. Krvavica, grana, što iz korijena izbija. Lapovci u Slavoniji. D. Hirc.

g. *biļke.* — *Od* xviii *vijeka* Krvavica, lingua sanguinea, sanguino, ancusa (Durante), I. Anchusa tinctoria L.; 2. (Sabļar) v. krvavica; 3. suvrst breske (Vaļavac). B. Šulek, im. 179. Krvȁvica, ńeka crļena pečurka. na Braču. A. Ostojić.

h. *crvena zemļa.* — *U naše vrijeme u Istri.* Krvavȉca ‚terra rubra‘. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 61.

i. Krvavica, *ime selu u Srbiji u okrugu jagodinskome.* K. Jovanović 108.

KRVȀVICE, *f. pl. množina od* krvavica.

a. *šuļeci.* — *isporedi* krvavica, c. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (krvavice, šuļi, nemoć ‚hemorois‘) *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚emorroide‘ haemorroidis‘ 287[a]), *u Stulićevu:* ‚haemorrhoides (fluxus sanguinis ex venis in ano sitis, vel tumor earundem venarum absque sanguinis fluxu)‘. Bog im posla krvavice u tijelo. I. Đorđić, salt. 269.

b. Krvavice, *ime mjestu u Srbiji u okrugu jagodinskome.* — *isporedi* krvavica, i. Šļivak u Krvavicama. Sr. nov. 1875. 299.

KRVȀVIČAN, krvȁvična, *adj. koji boluje krvavicama (šuļevima).* — *U Stulićevu rječniku:* ‚haemorrhoide laborans‘.

KRVȀVIČAST, *adj. vidi* krvavast. — *U naše vrijeme u Istri.* Krvavȉčast ‚subruber‘. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iiftsg. 46.

KRVAVIČIĆ, *m. prezime i mjesno ime.*

a. *prezime.* — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Niko Altaman Krvavičić. J. Kavańin 231[b].

b. *ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 14.

KRVAVINA, *f. postaje od* krvav *nastavkom* ina.

a. *u Stulićevu rječniku:* v. krvarina. — *nepouzdano.*

b. *crvenilo, isporedi* krvav, 1, b, *c).* — *U naše vrijeme u Istri.* Krvavȉna ‚rubedo‘. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 63.

KRVÁVITI, kȑvâvîm, *impf. činiti da što (objekat) bude krvavo.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kȑvâvļâh *i u part. praet. pass.* kȑvâvļen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.* kȑvâvî. — *Riječ je praslavenska isporedi stslov.* krъvaviti, *rus.* кровавить, *češ.* krvaviti, *poļ.* krwawić. — *U jednome primjeru* xvi *vijeka:* Rana od grla krvavļaše. Mirakuli 121 *neprelazni je glagol i znači: teći krvļu. moglo bi se pomisliti da bi infinitiv bio* krvávjeti *prema češ.* krvavěti *(u istome značeńu) i rus.* кроваветь *(postajati krvav); ali vaļa da*

tako nije, jer bi krvavjeti *uprav isto značilo što i u ruskome jeziku, a i u češkome uz* krvavěti *ima i* krvaviti *za isto značeńe. osim ovoga primjera ima i u Vrančićevu rječniku lat.* sanguinare *i ńem.* bluten *i u Bjelostjenčevu* sanguino, *ali su ta tumačeńa jamačno pogreške pisaca, jer u Vrančićevu ima još tal.* insaguinare *i mag.* veresetenni, *dakle s prelaznijem značeńem kao što su i ostala tri tumačeńa u Bjelostjenčevu.* — *Između rječnika u Vrančićevu:* ,sanguinare' *(vidi sprijeda), u Mikaļinu:* krvaviti, okrvaviti ,cruento'; *u Belinu:* ,insanguinare' ,cruento' 408a; *u Bjelostjenčevu:* krvavim ,sanguino *(vidi sprijeda),* sanguine inficio, sanguine deturpo, cruento'; *u Voltigijinu:* ,insanguinare' ,blutig machen'; *u Stulićevu:* ,cruentare, sanguine inficere, imbuere, foedare'; *u Vukovu:* ,blutig machen' ,cruore maculo'.

I *aktivno*

a. *uopće činiti da što bude krvavo kojom mu drago krvi (ni subjekta ni objekta).* Onde j' pala krvca od junaka . . . onde su ti sva tri poginula, već ti idi dvoru bijelome, ne krvavi skuta i rukava. Nar. pjes. vuk. 2, 319. Bogom brate, krvavi gelate! na mene su toke pozlaćene, svuci mi ih da ih ne krvavim. Ogled. sr. 492. Čini mi se, kako kaže Mujo, vaļat ti će krvavit kameńe. Nar. pjes. u Bosni. Đ. Šarmin. — *Amo pripada i ovaj primjer:* Na četiri strane stalu šance biti i z malim oružjem zide krvaviti. M. Kuhačević 140.

b. *objekat je ono čim se rańava ili ubija (oružje, orude, ruke, nokti, zubi)*

a) krv je tuđa; kaže se: krvaviti o koga, *ili* o što *ili* u što *(u krv). smisao je poetični.*

aa) objekat je sabļa, mač, ćorda *itd.* Ovi se još tira i sabļu krvavi. H. Lucić 242. Nemaš na što sabļe izvaditi, nit' je imaš o što krvaviti. Nar. pjes. vuk. 2, 145. Nikada je nije prikorio što je za ńu sabļu krvavio. Hrv. nar. pjes. 4, 25. — Svaki britki mač krvavi. V. Došen 59a. Takvi slavno mač krvave gdi dušmanin ište slave. 126b. — Nemam o što poganiti ruke, a ni svoje krvaviti ćorde. Nar. pjes. hörm. 1, 57.

bb) objekat je ruka. U ńegovu krv pravednu tvojijeh ruka ne krvavi. G. Palmotić 3, 169b. Ne tiše dobre sluge krvaviti ruku o misnike. I. Ančić, vrat. 134. Jedni siku, jedni bodu Turke, ter krvave svoje bile ruke. And. Kačić, razg. 234a. I viteški krvaviše ruke. Nar. pjes. vuk. 5, 84. — *Ovaj primjer može biti da amo pripada; ali mislim da* desna ruka *stoji metaforički (brat brata odvraća da ne ubije svoju ženu; te bi mogla* desnica ruka *značiti ženu, premda je kriva i dužna smrti); onda bi kod* krvaviti *bilo značeńe od prilike kao kod* c: Ti ćeš sebi boļu naći ļubu, ali ńima *(djeci)* nikad nećeš majke, ne krvavi tvoju desnu ruku. M. A. Reļković sat. I8b. Nar. pjes. vuk. 2, 637.

cc) objekat su nokti i zubi u zvijeri (a vidi i primjer kod b) bb)). Lav nokte krvavi. D. Zlatarić 51b. Tigra obijesna, zla pantera . . . zube i nokte svo'e krvave. P. Kanavelić, iv. 247.

b) krv je samoga subjekta.

aa) kad se na što (nehote) rani. Kuna stara ne krvavi gvozdja. (Z). Poslov. danič.

bb) kad se hoće raniti. Odira svoj obraz i nokte krvavi. M. Vetranić 1, 71.

c. *objekat je čeļade ili životińa ili tijelo iz kojega se čini da krv teče.* krvaviti *se kaže i o malo krvi, kao i o mnogoj (te onda je* krvaviti *od prilike kao* rańavati, mrcvariti, ubijati, klati). *objekat može biti i sam subjekat.*

a) objekat je čeļade ili životińa. Dêti vъzъmъše stapi, imiže ratь tvorahu: jegože krъvavъļahu, tъ jako pobêždenъ izъ boja ishoždaaše. Aleks. novak. 11. Ptičica pelikan sam sebe krvavi. M. Vetranić 2, 275. — Neg te opeta, joh, propińe svojimi grisi i krvavi. I. Ivanišević 38. Nek *(me)* žeže *(kraļ),* nek pali, neka i krvavi. A. J. Knezović 186. — Car Selim drpi, krvavi, plijeni krstjanske krune. V. M. Gučetić 128. — Ki *(vuk)* stada krvavi. M. Vetranić 1, 372.

b) objekat je tijelo ili dio tijela. Majke krvave nokti lice. M. Vetranić 1, 29. Nokti svoj obraz i lica krvavi. 1, 131. Zato kruna drača puna meni glavu svu krvavi. A. Vitaļić, ostan. 330. Dominik krvavi svoja sveta pleća. V. M. Gučetić 108. Krvavili su ńihovo tijelo s bičima. 133.

2. *sa* se.

a. *pasivno.*

a) uopće. Jeli sud pravi da se tač krvavi viteška poļana? M. Vetranić 1, 85.

b) vidi 1, c. Bojna poļa na kojima su se već krvavili Srbi i Mađari. M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 858.

b. *refleksivno, postajati krvav.* — *Između rječnika u Belinu* (,insanguinarsi' ,cruentor' 408a), *u Stulićevu* (,cruentari'), *u Vukovu* (,blutig werden' ,cruore maculor').

a) uopće. Krvavi se sva voda Morava od junaka i dobrijeh końa. Nar. pjes. vuk. 4, 222

b) točiti, puštati iz sebe krv.

aa) uopće. Ter se sad krvave krstjanske države. M. Vetranić 1, 51. Da se svijet krvavi u oružju zvoneći. 2, 36.

bb) o srcu, metaforički, o velikoj brizi i nemiru. Moje srce, vidi, kako se krvavi! jere ga misao i briga sa svim more i muče. G. Peštalić 173. I vaša srca ovako jedan put uznemirivaše se i ovako krvaviše se, kano sad i moje. 220.

c. *reciprocno, biti se (među sobom ili s kijem), prema* 1, c. Zapadńe države ter se tač bezredno meu sobom krvave kako nije praveduo. M. Vetranić 1, 134. Da se biju i krvave turski i ağanski vitezovi. I. Gundulić 540. Što ćemo se krvaviti, i bez boja kad istina otkrivena može biti? G. Palmotić 1, 331. Grijeh je da se bez krivine oni biju i krvave. 1, 390. Vukući tako *(ciganin)* ono magare vidi ga drugi ciganin i promisli da se s nekim bije, pa potrči vičući: ,S mirom te, ļudi, ne krvavite se, što vam je?' Nar. prip. vrč. 39. Crnogorci se krvave i koļu među sobom. S. Ļubiša, prip. 95. — *Amo pripadaju i ovakovi primjeri:* Neću, ,u ovemu da se boju nitko drugi već krvavi. G. Palmotić 2, 109. Da se stave Turnov život obraniti, da se i oni za ń krvave. 2, 121. Pak se koļi i krvavi, kad ne nađeš sreću boļu. 2, 266.

KRVAVKA, *f. neke biļke.* Krvavka, 1. Capsella bursa pastoris Mnch. (I. Sabļar); 2. breskva crvena mesa, blutpfirsich (u Varaždinu); 3. suvrst kruške, blutbirn (Vaļavac). B. Šulek, im. 179.

KȐVAVĻAHAN, kȑvavļahna, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* krvavjaban *uz* krvavjašan.

KȐVAVĻAŠAN, kȑvavļašna, *adj. dem.* krvav. — *Samo u Stulićevu rječniku:* krvavjašan ,nonnihil cruentatus'.

KRVAVĻENOST, *f. osobina čega što je krvavo (krvavļeno).* — *Samo u Stulićevu rječniku:* krvavjenost *uz* krvavjeńe.

KRVAVĻENSTVO, *n. vidi* krvavļenost. — *U*

Stulićevu rječniku: krvavjenstvo *uz* krvavjeńe. — *nepouzdano.*

KRVÁVĻÊŃE, *n. djelo kojijem se krvavi.* — *Stariji je oblik* krvavļenje. — *U Belinu rječniku:* krvavļenje ,insanguinamento' ,cruentatio' 408a; *u Stulićevu:* krvavjeńe ,cruentare, subst.'; *u Vukovu:* ,das blutigmachen' ,adspersio cruoris, cruentatio'.

KRVÁVNICE, *f. pl. šuļevi.* — *Može biti riječ praslavenska, isporedi češ.* krvavnice, *poļ.* krwawnica. — *U Mikaļinu rječniku:* karvavnice, šuļi *(štamparskom grijeśkom* žuļi) ,hemorois, marisca, ficus'. — *I u naše vrijeme (ne znam čija je biļeška).* Krvavnice ,goldader, goldene ader' ,haemorois' šuļevi.

KRVAVOČA, *m. (i f.)* čeļade krvavih izbuļenih očiju. rijetko. M. Pavlinović.

KRVAVUŠA, *f.* suvrst breskve, blutpfirsich (Vaļavac, u Virovitici). B. Šulek, im. 179.

KȐVCA, *f. dem.* krv, *nalazi se gotovo samo u pjesmama i znači isto što* krv. — *Akc. se mijeńa u voc.:* kȓvco, kȓvce. — *Od* xvii *vijeka (vidi* c), *a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.* — *Dosta često ima uza se pridjev* crna.

a. *vidi* krv, 1. Kade pade krasna poglavica, a zgleda se mnoga porodica, u junake krvca uzavrela. Nar. pjes. vuk. 2, 561. U junaku krvca uskipila. Osvetn. 3, 69. — Napio se vina crvenoga, . . . te u lice krvce zadobio. Nar. pjes. vuk. 3, 134—135. Bijela se zaraziše lišca, a po ńima krvca cvanu rujna. Osvetn. 2, 91. — Sve mu drusto izgubilo lice, a iz lica izgubi se krvca . . . . A iz lica izgubiše krvcu. Nar. pjes. vuk. 3, 177.

b. *vidi* krv, 2 Videći tužna majka da je košuļica krvcom poškropļena. A. Kanižlić, uzroci. 219. Rumenile su se košuļice i podnice krvcom polivene. bogoļubnost. 451. Kud ńegova sabļa dopiraše, on'da potok krvce tecijaše. And. Kačić, razg. 126a. Đe ogreznu krvca do koļena, tu pogibe Banović Strahińa. Nar. pjes. vuk. 2, 294. Izmiče ga iz te mloge krvce. 2, 315. Onde j' pala krvca od junaka ta dobrome końu do stremena. 2, 319. A ogreznu krvca do koļena . . . Krvcu gazi, a Bogu se moli. 2, 561. Sva je sila na čardak udrila, iz čardaka krvca udaraše. 3, 276. Po kameńu i po krvci crnoj gazi junak harambaša Limo. 3, 312. Vukodlaci krvcu loču crnu. Osvetn. 2, 176. Crna zemļa krvcu polokala. 2, 177. — Jer je krvca iz zemļe provrela *(metaforički).* Nar. pjes. vuk. 4, 131.

c. *vidi* krv, 3. Odsvud krvca kipi. M. Divković, plač. 45. Svu kroz ovu ranu petu izli s vodom krvcu svetu. A. Kanižlić, fran. 143. Tako se podnese, da mu mloga krvca kroz nosdrve udari. 178. *(Majka od milosrđa)* pristade k tomu, da se prolije pridraga neprocińena krvca sina ńezina. utoč. 92. Krvca je je polila djevojku niz bijelo lišce. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 18. Rasrdi se ļuba Brankovića, Vukosavu rukom udaraše, kako je je lako udarila, iz nosa joj krvca izvirala. And. Kačić, razg. 59a. Sinu lice kako jarko sunce. kad to viđe Ture Asanaga, od jada mu usta ispucaše, lije krvca niz srebrna puca. Nar. pjes. vuk. 1, 583. Pa posekla desnom rukom levu; od srca joj krvca udarila, ne zna niko krvcu ustaviti. 1, 605. Pa je ńemu ruke savezala od lakatah te do vrh nokatah, od nokatah lije krvca crna. 2, 33. Malo rani glavu na junaku, poli krvca niz junačko lice. 2, 285. Pak dovati onu kupu s vinom, pa udara careva čauša, pršte kupa a pršte i glava i proli se i krvca i vino. 2, 431. A moje ću lice nagrditi dok pokapļe krvca od obraza. 2, 558. Te preseče na ruku konopce, poseč' Gruju po desnici ruci, iz ruke mu crna krvca lije. 3, 41. Prosijeca svilu i kadivu, a iz svile crna krvca lije i komadi odlijeću mesa. 3, 470. Murat ńega pos'ječe po glavi, Pero rukom ranu pritisnuo, da mu krvca oči ne zaliva. 4, 88. Kako vojska nije počinula, niti gladna hļeba založila, ni umorna vode napojila, od žeđe im usta ispucala, a niz prsi krvca oborila. 4, 406. Ljetko ga šakom udarila, dok dijete krvca obasula. Pjev. crn. 120b. A kud Stanka šine Regepova *(ćorda),* iz Stanojla crna krvca lije. Osvetn. 2, 143. Rana zijeva, krvca teče živa. 3, 49. Krvca štrca, bijela platna plače. 4, 61. — Vrana końa natrag pripovrnu, opasa ga trostrukom kanģijom, puče koža końu po sapima, a pokapa krvca po kopiti. Nar. pjes. vuk. 2, 559. Iz kopita crna krvca ide. 3, 242. Došlo mi je moga końa klati, da s' napijem krvce od końica. 3, 490. — Po direku udari hanģarom, iz direka krvca pokapala. Nar. pjes. vuk. 2, 197. A ne boj se, Stevo, čedo moje! krv ne ide iz babine ruke, nego ide krvca iz konopca. 3, 41. — Probudi se, sveče Muhamede, ter osveti krvcu prolivenu. And. Kačić, razg. 141b. Tu se teška krvca prolivaše, teška krvca końska i junaška. 182a. Tu se dvije udariše vojske, tu se mnoga proļevaše krvca. Nar. pjes. vuk. 4, 8. Tu se prosu krvca od junakah kako burna kiša iz oblaka. 4, 374. — Gdi je sopra, tu je dolibaša; gdi je vojska, tu je arambaša; gdi je krvca, tu je delibaša. 1, 444. — Maksim pade u travu zelenu, svega g' crna krvca obalila, krvcu pļuje, a tiho besjedi. 2, 480. — Cura dere vezene jagluke, te Tadiji krvcu ustavļaše. 3, 167. Raspińe mu puca na dolami, pa mu crpe krvcu iz nedara. 3, 509. — K ńemu brzo Mitar doskočio i puštio krvcu od obrazah. 2, 632. Đurađ piše do tri sitne kńige, ne piše i samim murećepom veće meša s krvcom od obraza. 2, 569. Rano rani, bilu kńigu piše; ne piše je cȓnim murećepom već je piše krvcom iz obraza. And. Kačić, razg. 73a. — Ja ti krvcu za me proli. S. Margitić, ispov. 218. On ne smjede poći na Kosovo za krst časni krvcu proļevati. Nar. pjes. vuk. 2, 290.

d. *vidi* krv, 4. Gačani su vaši suparnici, od starine vašu krvcu pili. Osvetn. 2, 79. Piti krvcu kô i lozovinu. 2, 105. Teče gledat maleno i velo, kô će Turci vlašku krvcu piti. 4, 62.

e. *vidi* krv, 5. Koliko mu krvce žedan bješe, manu sabļom, ods'ječe mu glavu. Nar. pjes. vuk. 2, 560. Hajduci čeznuć da još kojeg smire, jer im duzi od dangube dnevi, a na krvcu zažeđńele cijevi. Osvetn. 4, 34.

f. *vidi* krv, 8. Ne mogu ti rane preboleti, već ti prosta moja krvca bila! Nar. pjes. vuk. 2, 81. Marko ode Svetoj Gori slavnoj, pričesti se i ispovjedi se, jer je mnogu krvcu učinio. 2, 370. Ti se jesi krvi naučio, učinićeš krvcu o prazniku. 2, 411. Nijesu se nigda umirili, niti mogu krvcu da umire. 2, 567. Jedan drugom krvcu halališe. 3, 381. Pa se onda obadva rukuju i po jednu čašu piju vina, jedan drugom dok oprosti krvcu. ta lasno je kavgu zametnuti, al' je teško krvcu oprostiti. 4, 306. Ko je krivac neka krvcu plati. Osvetn. 3, 137.

g. *vidi* krv, 11. A kći, moja krvca, gola je brez ruha. A. Kanižlić, rož. 28. Moli Boga, mila sele moja, da ti nisam lišce obļubia, da se nije krvca pomišala. Nar. pjes. istr. 1, 21.

KȐVČICA, *f. dem.* krvca. — *Od* xvii *vijeka samo u pjesmama.* Povrati meni Hektora prez

krvčice. I. Zanotti, en. 37. Desna tva s ke proli slavnu ti krfčicu *(štamparskom griješkom* krfičicu, *to se vidi po metru).* Michelangelo. 52. Tvoju svitlost dvore i krvčicom svojom. P. Vitezović, odil. 24. Da svu za ńeg proliju krvčicu. I. Zaničić 14. Ta tu nije srca ni dušice, a kamoli duha i krvčice. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 327a.

KRVEL, *vidi* krveļ.

KRVEĻ, *m. (?) ńeka biļka. — U naše vrijeme.* Krvel (Vujičić), Krveļ (kórbel), Anthriscus cerefolium Hffm. (Visiani), v. Krfulica. B. Šulek, im. 179.

KȐVEN, *adj. koji pripada krvi, koji postaje od krvi. — Na dva mjesta* xviii *vijeka.*

a. *u pravome smislu.* Bi zadovoļan da mu se krvena crļenost kaže na obrazu. A. d. Bella, razgov. 40.

b. *crven kao krv.* Bijele pristave i krvene *(crvene?)* obi imaju. J. Kavańin 283a.

KRVETIĆ, *m. prezime. —* xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Крьветићь). Nikьša Krьvetićь i bratь mu Jakša. Spom. sr. 1, 37. (1402).

KRVÉŽDINA, *f. augm.* krv, *osobito se kaže o krvi pomiješanoj s gnojem što teče iz rane ili iz prišta. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

1. KȐVICA, *f. vidi* krvca. — *U narodnoj pjesmi našega vremena iz Istre, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (,sanguiculus'). Zlatan prsten u krvici plava. Nar. pjes. istr. 2, 127.

2. KȐVICA, *f. vidi* krvavica, b. — *U jednoga pisca našega vremena.* Žestoko krļa peca goveda, kojoj često kožu krvavi pa načini krvice. K. Crnogorac, zool. 155.

KȐVIĆAN, kȑvična, *adj. krvav. — Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Krvično svoje tijelo. S. Rosa 144b.

KRVIJA, *f. ime groblu u Hercegovini — Postaje od* krv. Schem. herceg. 1873. 81.

KRVIJE, *f. pl. ime selu u Srbiji u okrugu požarevačkome.* K. Jovanović 142. — *isporedi* Krvija.

KRVIJSKI, *adj. koji pripada Krvijama.* Krvijska *(opština).* K. Jovanović 142.

1. KRVINA, *f. augm.* krv. — *Od* xvii *vijeka (rijetko).*

a. *uopće.* Što jes bio čovjek? Krvina nečista. B. Kašić, nač. 67. Kot gladan lav na lov, oral na mrcinu, tako on na rusku goraše krvinu. M. Kuhačević 118.

b. *τὰ λόχια, tečeńe krvi poslije rođeńa.* Marija, kô rodiļa, po svećeniku bi učistjena od krvine od koje rodiļe su običajne prati se četres dana po rodjeńu sina. S. Rosa 36b.

2. KRVINA, *f. vidi* krvnina. — *Na jednome mjestu u naše vrijeme.* Kad je dužna zadruga ili treba platiti krvinu . . . V. Bogišić, zborn. 28. *može biti da treba čitati* krvninu.

KȐVIŃÂK, *m. ńeka trava. — U Bjelostjenčevu rječniku (u latinskome dijelu kod* vinca), *i u Stulićevu:* krvińak, trava, v. skrobut. Krvinek, Krvińak (što ti krv vstavļa Bjelostjenac), vinca pervinca (Bjelostjenac), laureola (Parčić), Vinca minor L. B. Šulek, im. 179.

KȐVITI, kȑvîm, *impf. samo u Stulićevu rječniku:* v. krvaviti.

KȐVITI SE, kȑvîm se, *impf. uprav krvaviti se, ali samo recipročno, biti se do krvi, ubijati se, klati se. — isporedi* krvaviti, 2, c. — *Akc. se mijena u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* krvimo, krvite, *u aor* 2 *i* 3 *sing.* kȑvî, *u part. praet. pass. (ako ga ima)* kȑvļen. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,blutig zanken' ,cruentor'). Nije potribe da se vojske biju ni krve. And. Kačić, kor. 161. Da se krve, a ne da se ļube. Nar. pjes. petr. 2, 48. A Ilija, krvopija stara, i prije se krvit naučio. Nar. pjes. hörm. 1, 544. Pa se krve do žalosne majke. Osvetn. 2, 66. Ne mogli se poznat četenici, ter se jadni krvili među se. 7, 74. Plemena su se nemilice krvila između sebe. M. Pavlinović, rad. 45. Cijele vijekove oni su se krvili medu sobom. M. Đ. Milićević, omer. 78.

KRVJAPROLIĆE, *n. proliće krvi. — Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Da se toliki bojevi s krvjaprolitjem učiniše. F. Lastrić, test. 354b. — *sasma nepouzdano (može biti da nije dobro naštampano).*

KȐVĻÊŃE, *n. djelo kojijem se među sobom krve. — Između rječnika u Vukovu* (,das blutigzanken' ,rixa cruenta'). Načeše se zadjevice i krvļeńa. S. Ļubiša, prip. 127.

1. KȐVNICA, *f. žensko čeļade kao krvnik. — Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Stulićevu:* ,bojessa' ,carnificis uxor' *(vidi* b), *i u Vukovu:* ,die mörderin' ,interfectrix'.

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem, žensko čeļade što je koga ubilo, ali i kao psovka vrlo zloj i neprijateļskoj šenskoj glavi. (Pakleni duh govori:)* Jevrijenske djevice dojde sin jedini, od naše krvnice, da nam dvor poplijeni. M. Vetranić 2, 203. Polinesto: Vajmeh meni! slip ovakoj kudi da grem, vajmeh kudi? . . . Da mi je koju uhvatiti... da poznaju što desnica umije ova silna moja koja ište, pipa sada tej trojanske zle krvnice . . . Ne mogu li dostignuti koju od ńih ļutu zmiju, da krvnica kâ oćuti što je ovakom igrom igrat. 476—477. Oni kako s krvnicom sa mnom sveđ beside, ne kako s kraļicom. F. Lukarević 237. Koga je krvnica mati tva izdala. D. Zlatarić 4b. Ona, od majke potukana prikorene s gnusna bluda, glavu isprosi slavna Ivana u silnika zlobna i huda. zasve ubojno na prošenje koje učini zla krvnica od bolesti kraļ ćutjenje sred smućena kaže lica . . . G. Palmotić 3, 140ab. Kuga kućna, krvnica prava dičice svoje. D. Rapić 114. Sestra sestri krvnica. Vuk, nar. pjes. 1, 216. Ta je baba krvnica i iskopanica. S. Ļubiša, prip. 200.

b. *krvnikova (dželatova) žena. — U Stulićevu rječniku (vidi sprijeda). — nepouzdano*

c. *u prenesenome smislu, o mjestu (ženskoga roda), uprav o narodu onoga mjesta, kao o krvnoj neprijateļici.* Bukovice turačke krvnice. Nar. pjes. vuk. 5, 384. — *I o državi.* U ratu proti Velikoj Ńemačkoj, ńihovoj krvnici. M. Pavlinović, razg. 6. — *Nije posve to isto u ovome primjeru gdje se shvaća država ili narod u metaforičkome smislu kao da je čeļade:* Kćeri Vavilonska, krvnico, blago onome ko ti plati za djelo koje si nama učinila! Đ. Daničić, psal. 137, 8.

d. *vidi u Vukovu rječniku:* (u Crnoj Gori) puška iz koje ko koga ubije. I krvnice puške objesimo. P. Petrović, gor. vijen. 28. Rukostavnik izađe puškom krvnicom o vratu. S. Ļubiša, prip. 163. Osudiše da objesim krvnicu o vratu. Pravdonoša. 1851. 21.

e. *u jednome primjeru (prevedenome s talijanskoga jezika)* xvi *vijeka, metaforički o usnama u lijepe djevojke koje kao da ubijaju, jer mame ļude.* Bih zacjeć osvete ugristi blizu ńoj krvnice

usni te *(tal.* Poco mancò che l' omicide labbra non mordessi). F. Lukarević 37.

2. KRVNICA, *f. vidi* krvnina. — *U jednoga pisca našega vremena.* Doć će Turci iskat mone živa, . . . strće selo, krvnicu uzeti, jadnu puku zulum nanijeti. Osvetn. 4, 6.

KȐVNÎĆAN, kȑvnîćna, *adj. koji pripada krvnicima.* — *Ima samo* krvnično dračje *u narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena, te ne znam, kaže li se o dračju da je krvnično, jer ne pušta ļude bježati te je uzrok da ginu, ili je* Krvnično Dračje *mjesno ime.* Ćeraju ih niz krvnično dračje. Pjev. crn. 67ª.

1. KRVNÍČEŃE, *n. djelo kojijem se krvniči. (vidi* 1. krvničiti). — *U Stulićevu rječniku:* v. krvnovańe.

2. KRVNÍČEŃE, *n. djelo kojijem se krvniči (vidi* 2. krvničiti). — *U Vukovu rječniku:* ,die beschuldigung des mordes' ,τὸ caedis accusare'.

1. KȐVNÍČITI, kȑvnîčîm, *impf. raditi kao krvnik.* — *Mislim da je akcenat isti kao kod* 2. krvničiti. — *U Stulićevu rječniku:* ,carnificis munus exercere' *gdje je ograničeno značeńe* (krvnik *je ćelat).*

2. KRVNÍČITI, kȑvnîčîm, *impf. uprav zvati koga (objekta) krvnikom, pa po tome značeńe u Vukovu rječniku:* koga (t. j. dužiti koga za krv) ,einen des mordes beschuldigen' ,caedis accusare' *(s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kȑvnîčāh *i u part. praet. pass.* kȑvnîčen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.* kȑvnîčî. — *U naše vrijeme.* Što me krvniči N. N. Pravdonoša. 1851. 8. Koji bolesnik umre ispod ruke ļekara da ga ne ima kuća mrtvoga ni naj mańe krvničiti. 35.

KȐVNÎČKÎ, *adj. koji pripada krvniku ili krvnicima, koji je kao u krvnika.* — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,di boia' ,carnificius' 144ª), *u Stulićevu* (,dei manigoldi' ,carnificinus'), *u Vukovu (dodano u trećem izdańu):* krvnički (krnički) ,mörder-' ,occisoris'.

a. *adj.* Osladivši ona krvnička srca. B. Kašić, fran. 67. Tim ako su blage ćudi *(kraļi),* ter krvničku mrze žeļu . . . I. Gundulić 482. Prominivši ovu krvničku ćud. A. Kanižlić, kam. 57. Ter se ocijepi meso od kosti cjeć krvničke nemilosti. N. Marči 51. — Pružiše krvničke ruke. P. Bakšić 59. Svrhu Isusa pružiše krvničke ruke. M. Lekušić 53. — Od ńegove krvničke oblasti bio sam oslobođen. I. Grličić 156. — Eda li će blizu tebe stati prijesto krvnički i onaj koji namišļa nasiļe nasuprot zakonu? Đ. Daničić, psal. 94, 20. — Krvničku ovu zapovid ispuniše i Teoktista umoriše. A. Kanižlić, kam. 18. — Krvničko je ovo dilo. uzroci. 239. Omrzla mi je kutńa radńa kao da je krvnička. S. Ļubiša, prip. 35. — U ova krvnička vrimena. A. Kanižlić, kam. iv. — Presjednik sam pravdu čińaše u rasprami krvničkijem i glavnijem. S. Rosa 156ᵃᵇ. — Ne smijahu kićeni svatovi, el je Maksim krvničko koļeno. Nar. pjes. vuk. 2, 546. Tamo ode krvničko koļeno *(Maksim),* on će dvorit cara u Stambolu, izdvoriće kaku vojsku silnu, te će zemļu našu pogaziti. 2, 566. Vidite li gdje onaj krvnički sin posla da mi odsiječe glavu? Đ. Daničić, 2car. 6, 32. — Da na jedno selo udarimo, da krvničke kuće poharamo. Nar. pjes. vuk. 4, 397. To je sa Saula i s doma ńegova krvničkoga, što pogubi Gavaońane. 2sam. 21, 1. Hoćeš li suditi gradu krvničkom? jezek. 22, 2. — Zatočnik je, dokle ne iskali na krvničkoj *(krvnički ili od krvnika napravļenoj)* rani svoje boli. Osvetn. 1, 58.

b. *adv.* kȑvnîčki, *kao krvnik, kao krvnici.* Ali oni s nama bratski neće, već krvnički po Turskom načinu. Ogled. sr. 5. Počeše se krvnički goniti. P. Petrović, gor. vijen. 8. Živimo bracki, a ne krvnički. S. Ļubiša, prip. 158. Jakovļević dobar junak bijaše, no i vino krvnički pijaše. *u* M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 192.

1. KȐVNÎK, krvníka, *m. čovjek što je učinio krv, što je prolio (tuđe) krvi, ubilac.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kȑvnîče, kȑvnîci. — *Od* xv *vijeka (vidi* b), *a između rječnika u Vrančićevu* (,carnifex'), *u Mikaļinu* (karvnik, krvnik ,carnifex'; krvnik, manigod, cocan ,carnifex'; krvnik, nemio ,sanguinarius, crudelis, inmanis, saevus'), *u Belinu* (,boia, carnefice' ,carnifex' 144ª; ,sanguinario, add. vago di sangue' ,sanguinarius' 641ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (v. habar), *u Voltigijinu* (,sanguinario; boja, manigoldo' ,blutdurstig; scharfrichter'), *u Stulićevu* (,carnifex, carnufex, tortor'), *u Vukovu* (,der mordschuldige' ,occisor'), *u Daničićevu* (крьвьникь ,homicida').

a. interfector, percussor, *čovjek koji je u ńekome osobitome slučaju ńekoga ubio, koji je dužan krv, često s genetivom ili s adjektivom posesivnijem čime se kaže koga je ubio.* Rańena zače ti *(Lukrecija)* jak slavna vladika osvete nositi od tvoga krvnika. Š. Menčetić—G. Držić 473. Krvnikom kako bih mogla se osvetit. D. Zlatarić 2ª. Stražnik taočen za krvnika. J. Kavańin 121ᵇ. Tako biva svoj krvnik. F. Lastrić, ned. 111. Poginu, sam sebi krvnik budući i smrt zadajući. I. Velikanović, uput. 1, 168. Volim biti morskim ribam hrana, neg' Voinu za nevoļu ļuba, neg' Voinu bratinu krvniku. Nar. pjes. vuk. 1, 536. Ale rańen brata dozivaše: ,O ti Mujo, brate i krvniče!' 2, 50. Stan', kŕate, izjeli te vuci! ne nosi mi Dmitrova krvnika. 3, 341. Znajući ovo da pravedniku zakon nije postavļen nego bezakonicima, . . . krvnicima oca i matere, krvnicima ļudskima. Vuk, pavl. 1tim. 1, 9. Kad je ko ubio čovjeka slabo se je tražio krvnik nego se iskala globa (krvnina). Vuk, živ. 264. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* Ako li gdo ubije tebe, vsemu svitu krvnik bude. Aleks. jag. star. 3, 309.

b. homicida, sicarius, *čovjek koji je uopće gdjekoga ubio; kaže se u zlome smislu (isporedi* c) *kao uvredna riječ.* Ωдь svitь i ωдь ωbuće svlьkli i učinili veliku sramotu što ne bi ωдь крьвникь učinili. Spom. sr. 1, 104. (1411). Ovdi ni krvnikom stana. M. Držić 65. Oni koji po sudu krstjanskomu pogubi čovika kako prava pravda odsudi oni nije krvnik. M. Divković, bes. 26ᵇ. Kako krvnici bodi, koļi, sici. B. Krnarutić 28. Bog mrzi na krvnika. P. Kanavelić, iv. 424. A jadovnih množ krvnika sunovrato da pogine. J. Kavańin 351ª. Krvnik malo haje hoće li ļuta biti ova rana koju raztvora. B. Zuzeri 136. Na drvu od križa, izdahnut među dva krvnika i lupeža. Đ. Bašić 53. Kad dođe bliže ima čudo i viđeti: devet divova baš onijeh krvnika gradskijeh a ńima svijema glave posječene. Nar. prip. vuk.² 192. — *U metaforičkome smislu.* Krvnik i lupež jest svaki grih smrtni. F. Lastrić, ned. 192. Tot grešnik svaki bi krvnik nemilosrdni. I. M. Mattei 322. — *U ovome primjeru:* Budi tebje kako krvnik i očitnik. N. Rańina 62ª. matth. 18, 17 *moglo bi biti tako značeńe, ali riječ nije na svome mjestu, jer stoji prema lat.* ethnicus. *zar je pisar iz drugoga ru-*

kopisa zlo prepisao riječ carinik *što bi odgovarala lat.* publicanus *(ovdje* očitnik)?

c. *u dobrome smislu, ili dajbudi ne u zlome, isporedi* krvan, 1, d, *a) bb).* Pak ti kupi pod barjak junake, sve krvnike i beskućanike. Nar. pjes. vuk. 3. 463. — *Tako je i u ovome čudnovatome primjeru:* Ti s' ne bojiš na zemļi junaka, već ćeš bolan umrijeti, Marko, ja od Boga od starog krvnika. Nar. pjes. vuk. 2, 440.

d. homo sanguinarius, caedis avidus, saevus, *značeńe je kao kod* b, *ali je razlika u tome što može značiti i čovjeka koji je nakan na ubojstvo i na krv, ne ističući da je koga ubio.* Slobodi mene od krvnika. A. Gučetić, roz. mar. 108. Razluči me od krvnika, stav' s pravednim dušu moju. A. Komulović 77. Gdi je pod nogam od krvnika ko više ńih svijeh gospodi. I. Gundulić 547. Ne pristajuć s svake strane još krvnici zli vapiti. 552. I čijem krvnik nesmiļeni pun obijesti pun vrline bez milosti hara i pļijeni župe i sela... Ǵ. Palmotić 1, 22. Hudi krvnik pun poraza jedan biļeg ne ukaza blage svijesti. 2, 440. Od krvnika tvoje odvraćaš sveto lice. A. Vitaļić, ist. 19[b]. Od zlotvora i krvnika izbavit nas prišo je. I. Đorđić, uzd. 204. Krvnike i nemile samosilnike. Đ. Bašić 101. I tu glavu posjekli krvnici! Nar. pjes. vuk. 3, 431. — *Amo mečem i ovaj primjer (o vuku):* Gdi sam ja od vuka krvnika jagńece čuvao. M Vetranić 1, 156.

e. vexator, *progonilac, čovjek koji progoni do krvi i smrti. — nije svagda lako razlikovati od značeńa pod* d *i* f. Krvnikom ne daj moj život u ruke. M. Vetranić 1, 386. Te jeda se osvetimo zlomu krvniku. M. Držić 111. Da budem ožalostiti i smesti zavidnike i krvnike. A. Gučetić, roz. jez. 228. Bižeći kraļ i gospodin segaj svita od krvnika usilnika. B. Kašić, is. 18. Ne moj, mili ćaćko veće, nog krvniče moj nepravi. G. Palmotić 1, 179. Ukloniti ga od progonstva krvnika Iruda. F. Lastrić, svet 21[b]. Jovan pođe da traži krvnike *(svoje).* Nar. pjes. vuk. 2, 37. Od Turčina našega krvnika. 4, 51. Osobito Čengić Alaj-bego, krvnika ga rišćanskoga nema. 4, 51. Ja bih ovu vojsku okrenuo na našega staroga krvnika. 4, 397. Nema krvnika nad poturčeńaka. Nar. posl. vuk 203.

f. inimicus capitalis, *neprijateļ ili dušmanin do krvi, do smrti.* Izeti iz ruka od djavla, moga krvnika. A Gučetić, roz. jez. 191. Opkružena od krvnika i neprijateļa ńegovih. B. Kašić, is. 50. Zbijen je, za uteć buđe štete, primit s očim zažetime od krvnika svake uvjete. I. Gundulić 478. Rob je krvnika paklenoga. A. Kanižlić, utoč. 404. Tko rad lika zmiju gubi, on krvnika svog' pogubi. V. Došen 115[b]. Evo danas bega Ļubovića, tvog zlotvora a krvnika moga. Nar. pjes. vuk. 3, 463. Krvnika sam dobavio tvoga. 4, 91. Znaš, Murate, moj stari krvnico! 1, 519. Pa znadeš li, Murate krvniće? 1, 520. Do suda kao krvnici, a od suda kao braća (vaļa parci da budu). Nar. posl. vuk. 68. Navađenik gori je nego krvnik. 185. Nije krvnika bez brata rodnika. (U Crnoj Gori). 215. U stara krvnika nema nova prijateļa. 336. — *I u ovome je primjeru tako značeńe:* Aleksenьdre, namь krьvьnikь budi. Aleks. novak. 125 *(pokvareno u rukopisu jer je izostavļeno* ne, *isporedi:* Aleksandre, ne budi nam neprijateļ. Aleks. jag. star. 3, 312). — *Metaforički.* Jesu ne samo neprijateļi, nu još krvnici Božje pravde. A. d. Bella, razgov. 34. Celivamo se kô prijateļi. a toboci kô krvnici. (D). Poslov. danič. Braća ka' i braća, a toboci ka' i krvnici. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 29. Većega krvnika čoek nema od rđave kuće i baštine. (Niti je može držati ni ostaviti. U Crnoj Gori). 33.

g. carnifex, *čovjek kojemu je posao stratiti ili mučiti ļude na to osuđene (vidi i u rječnicima).* Er da sam nevirnik glavom i svim dužan, taj bi me sam krvnik žaleći bil tužan. Ǵ. Držić 393. Još će se za svoje krvnike moliti *(mučenici).* N. Dimitrović 72. Krvnici i manigodi. I. Držić 332. Krvnik čini uzaći zločinca na vrh vješala. M. Radnić 200[a]. Krvnik, to jest sluga od pravde. P. Posilović, nasl. 133[a]. Karolu kraļu očito na pijacu od krvnika glava bi odsičena. P. Vitezović, kron. 192. Tamničarskijeh ter iz dvora ńega izvede krvnijek hudi. A. Vitaļić, ostan. 202. Jakov sveti kom kad krvnik njegda kleti siječe uda. J. Kavańin 340[b]. Bi dakle udiļ od krvnika povučen k mistu od muke. F. Lastrić, od' 120. Krvnici rastežući i prikivajući Gospodina. test. 117[a]. Moļaše Isukrst na križu, ne samo za krvnike svoje, nego i za sve kolike grišnike. A. Kanižlić, fran. 217. Sokrata uze otrove čašu od krvnika. M. A. Reļković, sabr. 1. Jesu krvnici, to jest oni koji plaćeni su da koga ubiju. A. d. Costa 1, 181.

2. KRVNIK, *m. ńeka biļka.* Krvnik, rus. кровникъ (Inula helenium), Cynanchum vincetoxicum RBr. (Parčić). B. Šulek, im. 180.

KRVNÍKOV, *adj. koji pripada krvniku (vidi* 1. krvnik). — *U Stulićevu rječniku:* ,carnificis, ad carnificem spectans'.

1. KRVNÌNA, *f.* homicidium, *krv, ubojstvo. — Mislim da je akcenat kao kod* 2. krvnina. — *Na dva mjesta* XVII *i* XIX *vijeka.* I mene istina starih ļudih smeta, da svaka krvnina smrtju je prokleta; i tko sabļom druga svoga pogubļuje bez odloka duga sabļom umiruje. I. T. Mrnavić, osm. 180. Kaži po istini, ki su bili vlasi na krvnini. Osvetn. 4, 43.

2. KRVNÌNA, *f. što se plaća za krv (ubojstvo). — Mislim da se akcenat mijeńa u dat. sing.* kȑvnini, *u acc. sing.* kȑvninu, *u voc. sing.* kȑvnino, *u nom., acc., voc pl.* kȑvnine. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,das blutgeld' ,pretium sanguinis'). Krvnina ,multa o pagamento per il sangue' S. Budmani 422[a]. U Turskoj je krv turska 1000 groša a srpska (i svakoga drugog hrišćanina) 1001 groš tako pripovijedaju). krvninu ne plaća samo onaj koji je učinio krv nego sve ono selo (a kašto i više obližńijeh sela zajedno) gdje je krv učińena (kad je krv učińena u varoši, onda i Turci moraju plaćati krvninu). krvnina se ne plaća samo kad čovjek ubije čovjeka, nego i kad čovjek umre na putu od zime, kad padne s drveta ili s końa te slomi vrat, ili oda šta mu drago bi umro, samo kad ga nađu na putu ili u poļu mrtva (takovi se čovjek ne smije prije sahraniti dok ne dođu Turci da ga ,čine ćeš'). Turci slabo traže krvnika nego ištu krvninu: zato krvnik dosta puta uteče u drugu nahiju dok ļudi plate krvninu i malo pozaborave, pa poslije opet dođe natrag, i niko mu se ne čini ni vješt, osim roda onoga koga je on ubio (a s rodom mora da se miri, jer će ubiti i oni ńega). Vuk, rječn. *kod* krvnina. *(Drobńaci)* često su Turke ubijali i glave im sjekli... ne plaćajući nikakve krvnine. nar. pjes. 4, 460.

KRVNÌŠTE, *n. mjesto gdje se strate ļudi osuđeni na smrt. — Samo u Stulićevu rječniku:* ,carnificina, locus ubi sontes puniuntur'.

1. KRVNÌŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku: v.* krvnište. — *posve nepouzdano.*

*

2. KRVNIŠTVO, *n.* facinus cruentum: caedes, *krvničko djelo. — Postaje od* krvnik *nastavkom* ьstvo, *te se* k *ispred* ь *mijeńa na* č, *a za ovijem s ispada:* krvnictvo *(ovako se nahodi nekoliko puta pisano); pa se i* č *ispred* t *mijeńa na* š *— Od* xvii *vijeka.*

a. *krvno ili krvničko djelo uopće (ne misli se svagda na ubojstvo, nego i na mučeńe i mrcvareńe).* Čini ju *(svetu Katarinu)* sfući golu i bicima oštrijemi od žila volujijeh biti žestoko . . . uzrokujući u puku koji izgledaše to krvništvo toliko pomilovanje, da sńkolici plakahu. B. Kašić, per. 174. Izbavi me od krvničtva, Bože (,libera me de sanguinibus, Deus'). M. Alberti 284. psal. 50, 16. Od krvništva ńegova kako je posli čateno. A. Kanižlić, kam. 60. Jeda ne može strah zadati takvo krvništvo? 102. Sjerotińa još nevoļna cvijeli rad krvništva od vas počińena. Osvetn. 4, 52.

b. *u pisaca našega vremena, krv, ubojstvo.* Krvništvo, umorstvo ,mord' ,omicidio'. B. Petranović, ručna kń. 56. Krvništvo ,mord, mordthat'. Jur. pol. terminol. 352.

KRVNÔV, krvnòva, *m. krvnik, ali se upotrebļava kao psovka. — U Vukovu rječniku:* ,als schimpfwort für krvnik' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

KRVNOVAŃE, *n. djelo kojijem se krvnuje. — U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

KRVNOVATI, krvnujem, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. krvničiti. *— nepouzdano.*

KRVO, *m. hyp.* krvnik *(kao psovka, isporedi* krvnov). *— U naše vrijeme.* Zlo si, krvo, uradio, da pritisneš prava čoveka! Srp. zora, god. 2, sv. 2, str. 28.

KRVÒBĻUVINA, *f. bļuvańe krvi. — Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Neprestanom krvobļuvinom do malo dan i dušu iztoči. P. Vitezović, kron. 21.

KRVOCKVRN, *f. u Stulićevu rječniku:* ,incestus, incestum'. *— nepouzdano.*

KRVOČ, *adj. vaļa da znači: u kojega su krvave oči. može biti i muški nadimak. — U dubrovačkoj poslovici* xviii *vijeka.* Igra na bastoča u Vlaha krvoča (vrvoča). (Z). Poslov. danič.

KRVODJEVSTVO, *n.* stuprum. *— Na jednom mjestu u pisca* xvii *vijeka (po zapadnom govoru* krvodivstvo), *a između rječnika u Stulićevu* (krvodivstvo ,incestus, incestum') *s dodatkom da je uzeto u Mrnavića.* Zabrańuje se krvodivstvo što jest sagrišiti s divicom. I. T. Mrnavić, ist. 100. *— nepouzdano.*

KRVODUŽBINA, *f.* caedis crimen, *dug za krv, krivica ubojstva. — U naše vrijeme.* Poprasmo ih od svake krvodužbine. V. Vrčević, niz. 205.

KRVOHODŠA, *adj. f.* menstruata. *— Drugi je dio riječi part. praet. act.* II *od glagola* hoditi. *— U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Ne pristupi k ženi krvohodšoj *(griješkom* krvohodskoj). I. Bandulavić 38a. ezech. 18, 6. Krvohodšoj = od koje krv grede, k ženi. 299.

KRVOJEDAC, krvojeca, *m. onaj (u jedinom primjeru lav) koji jede krv, koji se hrani krvļu. — U rukopisu* xv.i *vijeka pisanome crkvenijem jezikom (pisano je ja mj.* jè *po stslovenskome jeziku).* Lьv že reče: , . . . Travu bo jastь sь a ne mesa, pače bo azь krьvojadcь sij togo bylь sьn(j)elь. Stefanit. star. 2, 276.

KRVOJEVIĆ, *m. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 23.

KRVOKAPKA, *f. neka biļka.* Krvokapka (prema ńem. bluttröpfchen), Sanguisorba officinalis Grtn. (I. Sabļar). B. Šulek, im 180.

KRVOKOPICA, *f. neka biļka.* Krvokopica, Cynodon dactylon Pers. (Vukasović). B. Šulek, im. 180.

KRVÒLIJA, *m. (u plur. f., gdjegdje i u sing.) čovjek koji lije tuđu krv, vidi* 1. krvnik. *— Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Voltiģijinu (uz* krvolok), *u Stulićevu* (,sanguinarius, sanguinolentus, sicarius, carnifex'), *u Vukovu* (,blutvergiesser' ,qui sanguinem facit'). Ove riječi skrovitijem načinom govori svakomu krvoli*(ji)* koji prolijeva krv čovječansku. M. Divković, bes. 26b. Da im pusti Barabana zločinca, razbojnika i krvoliju. 379a. Nemoj čekati da te Bog izčešļa nego budi ti napre krvolija od samoga sebe. M. Radnić 559a. Dva Mehmeta, krvolije oba kleta. J. Kavańin 238b. Tada se većma umoriše krvolije s. Blandinu mučeći. J. Banovac, pred. 70. Sad ga *(Isukrsta)* gledaj među nemilim krvolijam svezana. J. Filipović 1, 88b. Dojdoše u misto gdi ima smrt primit po ruke krvolije. 1, 449a. Ćud oštru imadiše kako svaki krvolija. P. Knežević, pism. 107. O neharni vi Žudije i nemili krvolije! muka. 31. Što ćeš ti ovdi, živino paklena, krvolijo duša plemena ļuskoga? F. Lastrić, od' 377. Evo ću vam ja ukazati lupeže i krvolije, koji zasidu čine. ned. 192. Ne bi ovo zadosta bisu krvolija. A. Kanižlić, kam. 106. Da ih pridade u ruke krvolija. 830. Zlamenuje da je Isukrst od krvolija svlačen. bogoļubnost. 254. Međuto nemile krvolije mučiše ovo ditešce. E. Pavić, ogl. 440. Isti kad se vođaše na muke od svoji krvolija bi moļen da zaniče ime Isukrstovo. M. Zoričić, zrcalo. 9. Al' Budima obránit ne može već izgibe silna vojska moja od Loreue duke nevirnoga, krvolije naroda turskoga And. Kačić, razg. 235b. Krvolije smrti očevine on pofata. Nadod. 144. Ne imadoše za tada ondi ģelata koji bi onoga obisio krvoliju. Đ. Rapić 120. Da ga ona danas ne bude prikazala, ne bi imali dopušteńe oni krvolije frustati ga. A. Tomiković, gov. 29. Do čadora krvolije Marka. Pjev. crn. 135a. Dedaga je krvolija stara. Osvetn. 3, 48. Neki brati krvoliju svoga. 3, 107. *— U prenesenome smislu o čemu neživu ili umnu* Ta je ogań muka čudnovata, osuđenim gńivni krvolija. L. Ļubuški 20. Isti poluvirci su stajnu ispovid pogrđivali i ńu sad krvoliju sad zamku nazivali. G. Peštalić 129.

KRVÒLIJÎNSKÎ (krvòlînskî), *adj. koji pripada krvolijama. — U dva pisca* xviii *vijeka.* Budući on kano i Isus, između tolikih po krvolinski ruku smaknutja uzdržan bi. E. Pavić, ogl. 99. Ostavivši svoga meštra u ruku krvolijinskih. 612. Pridavši Pilat Isusa vojnikom, ovi još mu i drugu opaku i krvolijinsku sramotu učiniše. 618. Bijaše mu naj prije radi krvolinskoga ubojstva smrtna osuda proštivena. Đ. Rapić 211.

KRVÒLIJÎNSTO (krvòlînstvo), *n. prolijevańe krvi, krvno djelo (uprav osobina krvòlîjâ). — Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Nego dionik biti krivog i opakog dila i krvolijinstva. E. Pavić, ogl. 416.

KRVÒLOČAN, krvòločna, *adj. koji loče krv, ali samo u prenesenome smislu o čeļadetu što rado krv prolijeva i ubija. — isporedi* krvopilan. *— Od* xvii *vijeka.*

a. *adj.* Jer budući ostavili puni straha i skončańa krvoločnijeh ļudi sili svakolika svoja

imanja . . P. Kanavelić, iv. 522. Prije bi se pustio od svih krvoločnih silnovladaca mučiti. P. Knežević, osm 122—123. O razbojniče krvoločni! Đ. Rapić 4. — *Metaforički, o čemu umnu ili neživu.* Krvoločna pravda. V. Došen 70a. Težački je kruv krvoločan i krvopilan. J. Bogdanović

b. *adv.* krvòločno. Krvoločno da nasrnu *(hajduci).* V. Došen 264b.

KRVOLOČÀNSTVO, *n. osobina onoga koji je krvoločan, u konkretnome smislu, krvno djelo.* — *U dva pisca* xviii *vijeka.* Pusti se u grihe bludnosti, krvoločanstva. A. Kanižlić, utoč. 79. Venceslav bio se je veće utopio kanoti u nečistoću, u nemilost i krvoločanstvo. A. Tomiković, gov. 105. Krvoločanstva koja su činili Sveci Moskovom. živ. 202.

KRVÒLOČÊŃE, *n. djelo kojijem se krvoloči.* J. Bogdanović.

KRVÒLOČITI, krvòločîm, *impf. raditi kao krvolok.* — *U naše vrijeme.* Zar mislite pustajlit za vazda, da kradete i krvoločite? Nar. pjes. mag. 1864. 80. — *U drugome značeńu (aktivno i sa se, refleksivno) truditi i raditi preko mjere.* ,Krvoločim svaki dan i na svom i na tuđem poslu, pa opet nemam ništa'. ,Tako ti sav svijet živê, neko se krvoloči, neko muči, a neko pjeva'. J. Bogdanović.

KRVÒLOČKÎ, *adj. koji pripada krvolocima.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Za ukloniti se krvoločki ruku. E. Pavić, ogl. 196.

KRVÒLOČNICA, *m. i f. vidi* krvopilica. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Muči, ļucka krvoločnica!' J. Bogdanović.

KRVÒLOČNÎK, *m. vidi* krvolok. — *U Vukovu rječniku uz* krvolok.

KRVÒLOČNÔST, krvòločnosti, *f. vidi* krvoločanstvo. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Dojdoše komšije i videći priveliku krvoločnost, objaviše sudcu. Đ. Rapić 120.

KRVÒLOČŃAK, *m. neka biļka.* Krvoločńak, Vinca minor L. (u Loboru), v. Krvinek. B. Šulek, im. 180.

KRVÒLOK, *m. krvoločan čovjek, vidi* 1. krvnik. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (,sanguinarius, sanguisuga, tyrannus'. v. krvnik), *u Jambrešićevu* (,sanguinarius'), *u Voltigijinu* (,sanguinario, manigoldo' ,blutmensch, blutdürstiger mensch'), *u Stulićevu* (,bibendi sanguinis avidus'), *u Vukovu* (,blutdürstiger mensch' ,sanguinarius'. cf. krvopilac). Većkrat ste razbili krvoloke naše. P. Vitezović, odil. 33. Niti se je bojala Iruda krvoloka. A. Kanižlić, utoč. 544. Oslobođeni od krvoloka Holoferna. 789. Obisno sebe smiče, krvolok je mnogo gori. V. Došen 116a. I krvolok sebi biva žderuć. 180b. Krvolok Hiero pitaše Simonida. M. A. Reļković, sabr. 6. Ovaj mudri meštar krvoloka cesara Nerona. 7. Što učini tebi domovina tvoja? svoje zemļe težak krvoloče! A. T. Blagojević, pjesnik. 28. Eto ti sinovļi krvolok leži pred vratima. S. Ļubiša. prip. 177.

KRVÒLOKA, *f. neka biļka.* Krvoloka, (prema lat.) Sanguisorba L. (I. Sabļar). B. Šulek, im. 180.

KRVOLOKATI, krvoločem, *impf. u Stulićevu rječniku:* ,sanguinis bibendi avidum esse'. — *nepouzdano.*

KRVÒLOŠTVO, *n. osobina onoga koji je krvolok, krvno djelovańe, krvavo djelo.* — *Postaje od* krvolok *nastavkom* ьstvo; k *pred* ь *postaje* č, *te za ovijem* s *ispada, pak se* č *ispred* t *mijeńa na* š; *ali se nalazi pisano i* krvoločstvo *i* krvoločtvo. — *Od* xvii *vijeka.* Cesara Leona krvoločtvo. A. Kanižlić, utoč. 47. Krvoločtvo tvo nemilo ļudstvo moje davi i žere. I. Krmpotić, kat. 42. Sačuvan od krvoločstva Borisa. A. Tomiković, živ. 17. Uzstavio je svoje čete od krvoločstva. 196. Da, gosparu moj, stoļetno krvološtvo slobodoumnih Ingleza. M. Pavlinović, razg. 73.

KRVOLOŽJE, *n.* incestus, incestum. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Krvoložje u prvomu kolinu. Ant. Kadčić 412.

KRVOLUK, *m. krvno djelo.* — *Postaje od* krv *turskijem nastavkom* luk. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Zlogledan biše ciča krvoluka koga u svojoj kući i u kraļestvu učini. And. Kačić, 357.

KRVOĻAC, krvoļca, *m.* pogrdna riječ. Skoroteča. 1844. 249. — *vaļa da je postalo od* krvolija

KRVOĻEV, *m. krvoļevan čovjek.* — *U istoga pisca našega vremena u kojega ima i* krvoļevan. A za ńime krvoļevi druzi. Osvetn. 7, 22.

KRVOĻEVAN, krvoļevna, *adj. koji lijeva krv, u primjerima o boju u kojemu se lije krv.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Ne nose vam boja krvoļevna. Osvetn. 6, 20. Nakon duga boja krvoļevna. 7, 67.

KRVÒĻUBAN, krvòļubna, *adj.* prijazan. M Pavlinović.

KRVÒĻUBNÔST, krvòļubnosti, *f.* prijaznost ,affabilità'. Sada su Turci stekli u se niku krvoļubnost; da su onaki do sad bili, mogli smo od ćoje obojke nositi (Bošńak). M. Pavlinović.

KRVÒMETNICA, *f. u Vukovu rječniku:* žensko čeļade koje ļude u kući zavađa (kao ,meće krv' među ńih) ,ein frauenzimmer welches die hausgenossen mit einander verfeindet' ,mulier inter domesticos inimicitias concitans'.

KRVOMIJESTVO, *n.* incestum. — *U kńizi pisanoj crkvenijem jezikom* xv *ili* xvi *vijeka.* Ubijstvu i krьvoměstvu. Aleks. novak. 82.

KRVOMIJEŠAC, krvomiješca, *m.* αἱμομίκτης, incestus. — *U dva rukopisa pisana crkvenijem jezikom.* Gde sutь zlije človeci, pogani, krьvomešьcije, dušegubci. Starine. 18, 202; 22, 201.

KRVÒMOČAN, krvòmočna, *adj. koji mokri (moči) krvļu.* — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* krvomočen ,sanguinem mingens'.

KRVÒMOK, *m. neka biļka.* Krvomok, Tormentilla erecta L. (Vraz). B. Šulek, im. 180.

KRVÒMÛTAN, krvòmûtna, *adj. koji (drugima) muti krv, koji zameće svađu.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Pop je napao na ženu lajavu i krvomutnu. S. Ļubiša, prip. 114. Srdita i krvomutna žena. 200.

KRVÒMÛTITI, krvòmûtîm, *impf. mokriti krvļu (mutiti mokraću krvļu).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Ovome se čoveku požale ļudi što im goveda krvomute (mokre krvļu). M. Đ. Milićević, živ. 2, 10.

KRVÒMÛTNICA, *f. krvomutno žensko čeļade.* — *U naše vrijeme.* Ova krvomutnica trkne u Budvu. S. Ļubiša, prip. 64. Krvomutnica, žena koja piri svađu. Slovinac. 1884. 143.

KRVOOBRAZAN, krvoobrazna, *adj. krvav (krvava obraza, t. j. oblićja).* — *vidi u Daničićevu rječniku:* krьvoobrazьnь ,cruentus': ,vь krьvoobraznuju pučinu'. Giļf(erding), bosn. 275.

KRVÒOČAN, krvòočna, *adj. krvavijeh očiju.*

— *U Stulićevu rječniku:* ,sanguineis oculis praeditus, sanguineo adspectu intuens'.

KRVOPERKA, *f. neka riba.* Leuciscus rutilus. Gudince kod Đakova. D. Hirc.

KRVÒPIJA, *m. i f. što pije krv.* — *Od* xviii *vijeka.*

a. *m. ili f. (u množini svagda f.) čovjek što pije tuđu krv, što ubija, krvnik.* — *Između rječnika u Vukovu:* f. (u Crnoj Gori) vide krvopilac. Dobro došo, turska krvopijo! And. Kačić, razg. 182b. To su turske vazda krvopije. Ogled. sr. 37. Pogin'o je Kurić Osman-beže, ļuta guja, srpska krvopija. Nar. pjes. kras. 1, 165. Krvopije i lukavi neće sastaviti polovine dana svojih. Đ. Daničić, psal. 55, 23.

b. *f. u prenesenome smislu, o sabļi.* I uzima sabļu krvopiju. Nar. pjes. mag. 1869. 116.

c. *f. vrlo težak posao, trud (koji tako umara kao da čovjeku krv pije).* — *U Vukovu rječniku:* (u Crnoj Gori) ,eine schwere arbeit' ,ingens labor'. [vide krvosalija].

d. *u Stulićevu rječniku:* v. pijavica. — *nepouzdano.*

KRVÒPIJICA, *m. vidi* krvopija, a. — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (krъvopijica ,sanguinem bibens'). Oni prokleti krъvopijice nemilostivi. Glasnik. 56, 76. (xv *vijek).* Ļutaago oružnika onogo i krъvopijicu. Glasnik 11, 111. (xvii *vijek).*

KRVOPÍLAC, krvopílca *i* krvòpioca, *m. vidi* krvopija, a. — *U naše vrijeme, a između rječniku u Vukovu* (krvopílac, krvopílca ,der blutsauger' ,sanguisuga'. cf. krvolok, krvoločnik, krvopija). Krvopioce i lukave mrzi Gospod. Đ. Daničić, psal. 5, 6. Nemoj duše moje pogubiti ni života mojega s krvopilcima. 26, 9. A ovaj je nesretan i kriv, žrtva i krvopilac. M. Pavlinović, razl. spisi. 189. ,Nije on čojk, on je krvopilac, on bi te na ražnu ka' zeca okreta'. J. Bogdanović. — *Metaforički, o maču, isporedi* krvopija, b. Uzalud u ruci krvopilca mača. Srp. zora. god. 1876, br. 4, str. 22.

KRVOPÍLAN, krvopilna, *adj. koji pije krv (u prenesenome smislu, isporedi* krvopija *i* krvopilac). — *Od* xviii *vijeka.* Naziva Jorama krvopilnim ubojicom. I. J. P. Lučić, razg. 129. — *U drugome značeńu, isporedi* krvopija, c. ,Krvopilan ja s ńom kruv svaki dan jedem'. J. Bogdanović.

KRVÒPILICA, *m. i f. vidi* krvopija *i* krvopilac. — *Od* xviii *vijeka.* Ne bi li se uticali Žudijem krvopilicam. M. Pavičić 50. Šest opaki krvopilica. I. J. P. Lučić, izk. 17. Dokle ćeš *(Bože)* trpiti krvopilice tvoje slave? razg. 86. Joram nemili krvopilica. 129. Ǵano piše po Travniku vojsku, nabodice i krvopilice. Nar. pjes. hörm. 1, 53. ,Olazi, krvopilice ļucka, krv ļucku piješ'. J. Bogdanović.

KRVOPÌLIJA, *f.* težak posao. isporedi ,krvopija' i ,krvosalija'. ,Ko će to uraditi, ta to je krvopilija'. u Dobroselu. M. Medić.

KRVOPÍLITI, krvòpîlîm, *impf. s velikom mukom živjeti, isporedi* krvopilan *na kraju (i* krvopija, c) *i* krvopilija. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *vidi kod* krvotežiti.

KRVÒPÎLNÎK, *m. krvopilac, vidi* krvopija, a. — *Na jednome mjestu* xvii *vijeka.* Carom ne svojuju kad krvopilnici. I. T. Mrnavić, osm. 103.

KRVOPÍĻÊŃE, *n. djelo kojijem se krvopili.* (Krvopileńe). J. Bogdanović.

KRVÒPITAN, krvòpitna, *adj. koji se pitâ (hrani) krvļu.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,qui sanguine nutritur'.

KRVOPÍVAC, krvopívca, *m. krvopilac.* — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Nenasitni krvopivci, gvozdožeri i gavrani. J. Kavańin 456a.

KRVOPROLÍĆE, *n. prolijevańe krvi, pokoļ.* — *Po stslov. (crkvenome)* krъvoprolitije. — *Između rječnika u Vukovu:* ,das blutvergiessen' ,caedes' *s primjerom:* I tu vide Lopušina Vuče na Krnovo da bit ništa neće a do zlića i krvoprolića (Nar. pjes. vuk. 4, 422), *i u Daničićevu:* krъvoprolitije ,sanguinis effusio'. Veliko krъvoprolitije tvore. Domentijana 224. Gotovь bêe kъ krъvoprolitiju. Glasnik. 11, 110. (xvii *vijek).* Da prekinu toliko krvoproliće. V. Vrčević, niz. 41. — *vaļu da nije posve narodna riječ.*

KRVOPROLIJATEĻ, *m. čovjek koji prolijeva krv, krvolija.* — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (krъvoprolijateļь ,sanguinem effundens'). Carь ļuty i krъvoprolijateļь. Stefan, sim. pam. šaf. 8.

KRVOPROLIJSTVO, *n. vidi* krvoproliće. — *U rukopisu* xvi *vijeka.* Kletvoprestupļenije i krvoprolistvo i krivo svidočastvo nastavši. Aleks. jag. star. 3, 280.

KRVOPROLITAN, krvoprolitna, *adj. u kojemu se (u boju) prolijeva krv.* — *U naše vrijeme (može biti da nije riječ narodna).* Dogodila se među varoši Alsasuom i Elseom krvoprolitna i žestoka bitka. Nov. sr. 1835. 158.

KRVOPROLITEĻ, *m. vidi* krvoprolijateļ. — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom.* Nêkyj vьsta carь ļutь i krъvoproliteļь. Domentijana 22.

KRVOPROLITIV, *adj. koji krv (tuđu) prolijeva, isporedi* krvoprolitnik. — *U nekom rukopisu (pisanome crnogorskijem govorom).* Ako se začne dijete, biće omalo života, sakato, ali krvoprolitivo, ali zločinec ali zao čoek. Starine. 18, 180.

KRVOPRÒLÎTNÎK, *m. čovjek koji prolijeva krv, vidi* krvolija. — *U Vukovu rječniku:* ,blutvergiesser' ,qui sanguinem profundit'.

KRVORODSTVO, *n. uprav rodstvo po krvi, ali u jedinom primjeru* (xviii *vijeka) u drugome značeńu:* incestum. Zatvoren je *(Ivan Krstiteļ)* u tavnicu i poslije posičen po zapovidi Iruda Antipe kojega on očito priļubodinstvo i krvorodstvo slobodno karaše i pogrđivaše. I. Velikanović, uput. 1, 514.

KRVOSÀLIJA, *f. uprav nešto što sê krv, ali je značeńe kao kod* krvopija, c. — *U Vukovu rječniku:* težak kakav posao ,eine schwierige arbeit' ,labor immensus'. cf. krvopija.

KRVÒSER, *m. nepristojna riječ za jaki nevaļali duhan.* — *U Vukovu rječniku:* ,schimpfwort für einen schlechten und starken rauchtabak' ,convicium in herbam nicotianam acrem'.

KRVOSISAN, krvòsisna, *adj. koji sisa krv.* — *U jednoga pisca* xvii *vijeka koji vaļa da je sam tu riječ načinio.* Pijavica krvosisna. P. Kanavelić, iv. 557.

KRVOSMIJEŠAŃE, *n.* incestum. — *isporedi stslov.* krъvomêšenije, incestum, *i* krъvosъmêsьnikъ, incestus. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. prikrvje.

KRVOSNICA, *f. vidi* krvošnica. Krvostnica, poļ. krwawosok (Dracaena draco), češ. krvavec, Poterium sauguisorba L. (Visiani). B. Šulek, im. 180.

KRVOŠNICA, *f. ńeka biļka. — isporedi* krvosnica. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚sanguisorba‘). Krvošnica, sanguisorba (Stulli), Poterium sanguisorba L. (Visiani). B. Šulek, im. 180.

KRVÒTEŽAN, krvòtežna, *adj. vrlo mučan, trudan (o životu). vidi kod* krvotežiti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Sav mi je život krvotežan‘. ‚U mom krvotežnom životu nigda ne vido vedra dana‘. J. Bogdanović.

KRVOTÉŽÊŃE, *n. djelo kojijem se krvoteži.* ‚Krvopileńe, krvoločeńe i krvotežeńe očeraće me prvo reda sa ogńišta u prosjake‘. J. Bogdanović.

KRVOTÉŽITI, krvotéžîm, *impf. živjeti s velikijem trudom i mukom.* — -težiti *ne postaje od* težak *nego od* teg *(vidi* tèžâk). — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Krvopilim, krvotežim, krvoločim svaki dan, odrije se i na svom, a osobito tuđem poslu, i nikad ništa nemam‘. J. Bogdanović.

KRVOTÉŽLUK, *m. vidi* krvotežeńe. — *Postaje od* krvotežan *ili od* krvotežiti *turskijem nastavkom* luk. ‚Niko do Boga ne zna, kakav je ona krvotežluk podnijela, dok je onliku djecu ka' udovica podigla‘. J. Bogdanović.

KRVÒTOČAN, krvòtočna, *adj. koji toči iz sebe krv, iz kojega se krv toči; koji pripada tečeńu krvi.* — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚cruorem emanans‘ *s dodatkom da je riječ ruska).*

a. *o ženskome čeļadetu što boluje krvotočjem.* Pripovida se jevanjelije, kako Isus Hrist jednu ženu ot ńeje dlga krvotočna betega ozdravi. Postila. r3ᵇ. Žena krvotočna. I Ančić, vrat. 5. Ozdravio je ženu krvotočnu I. Velikanović, uput. 1, 141.

b. *o ženskome čeļadetu,* menstruata. Kakono košuļa žene krvotočne. F. Lastrić, ned. 27

KRVOTÒČÊŃE, *n. djelo kojijem se krv toči (krvotoči), isporedi* krvotočje, krvotok. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚sanguinis fluxus‘.

KRVÒTOČINA, *f. bolest s koje se krv toči.* — *Od* xviii *vijeka.*

a. *ženska bolest, vidi* krvotočje, a. — *U Bjelostjenčevu rječniku: kod* krvotok, *i u Voltiģijinu:* ‚flusso di sangue‘ ‚blutfluss‘.

b. *mokreńe krvļu.* — *U Vukovu rječniku:* ‚das blutharnen‘ ‚minctio cruenta‘.

KRVOTOČITI, krvotočim, *impf. točiti iz sebe krv.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚sanguinem emanare‘. — *nepouzdano.*

KRVOTÒČIV, *adj. koji boluje od krvotočja (o ženskome čeļadetu).* — *Stslov.* krъvotočivъ. — *U kńigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom.* Ona krьvotočivaja o ńejže obrêtajemь vь jevanьđeliji byvьšeje. Danilo 315. I evo žena krvotočiva trpļaše dvanadeste godišć. Postila. r4ᵃ.

KRVÒTOČJE, *n. tečeńe krvi (uopće, ali naj češće kao bolest).* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* krъvotočije. *u našemu se jeziku javļa od* xvi *vijeka (vidi* b), *a između rječnika u Mikaļinu* (karvotočje *i* krvotočje ‚sanguinis fluxus‘), *u Belinu* (‚flusso di sangue‘ ‚sanguis profluvium‘ 320ᵃ), *u Bjelostjenčevu (kod* krvotok), *u Voltiģijinu* (v. krvavica), *u Stulićevu* (v. krvotočeńe).

a. *uopće.* Izide iz utrobe brez svakoga krvotočja. A. Kanižlić, utoč. 535.

b. menstrua, *ženska prańe.* Ako poznal jest ženu na vrime krvotočja. Š. Budinić, ispr. 83. U vrime od krvotočja ženskoga. Ant. Kadčić 496. Krvotočju likarija kada ga žene ne mogu imati. J. Vladmirović 8. Krvotočju likarija kojega žene ne imadu. 21.

c. *ženska bolest; naj češće se nalazi u ovome smislu.* Žena, koja krvotočje trpļaše dvanadeste godišt. I. Bandulavić 183ᵃᵇ. matth. 9, 20. Udiļe bi ozdravļena žena od svoga krvotočja. I. Ančić, vrat. 5. Od svete Marte piše sveti Ambrož da nosi krvotočje udiļno i bi sačuvata od grija putenoga. ogl. 170. Kakono si ozdravio ženu od krvotočja. L. Terzić 197. *(Divojka)* razboli se bolestju krvotočja. J. Filipović 3, 337ᵇ. Evo jedna žena koja sirotnašica krvotočje trpļaše od 12 godina pristupi. F. Lastrić. od' 287. Ženu je Isus od krvotočja ozdravio. A. Kanižlić. kam. 581. Udiļ bi ozdravļena od krvotočja. I. Velikanović, uput. 1, 419.

d. *srdoboļa.* Protiva srdoboļi i krvotočju. A. Kanižlić, bogoļubn. 581. Nemoćnici ozdravļeni od ogńuštine, . . . krvotočja, . . . fran. 70.

e. *šuļevi.* — *Samo u Voltiģijinu rječniku.*

KRVÒTOČNICA, *f. žensko čeļade što boluje od krvotočja.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Isukrst ozdravi krvotočnicu. Blago turl. 2, 68.

KRVÒTOČNÎK, *m. čovjek što boluje od srdoboļe (?).* — *U Stulićevu rječniku:* krvotočnici ‚qui sanguinis fluxu laborant (coeliacos Cels. adpellat)‘.

KRVOTOK, *m. vidi* krvotočje. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* krvotok, krvotočje, krvotočina ‚sanguinis fluxus, sanguinis profluvium‘, *i u Stulićevu:* v. krvotočeńe *iz Habdelićeva.*

KRVOTOKA, *f. srdoboļa.* — *U jednome primjeru* xvii *vijeka.* Umri Mihael kraļ poļski od krvotoke. P. Vitezović. kron. 199.

KRVOUBIJSTVAN, *adj. koji ubija, krvav, krvan.* — *U kńizi* xvii *vijeka pisanoj crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku:* krьvoubijstvьnь ‚sanguinarius‘. Krьvoubijstvьnuju desnicu. Glasnik. 11, 110.

KRVOVATI, krvujem, *impf. u Stulićevu rječniku:* ‚vulnerare, sanguinem gignere‘. — *nije dosta pouzdano.*

KRVÒŽÊĐAN, krvòžêdna, *adj. žedan krvi (u prenesenome smislu).* — *U jednoga pisca našega vremena.* U sredini svijeta krvožedna. Osvetn. 6, 31. — *Ima i u Bjelostjenčevu rječniku: kajkarski* krvožejen, v. krvolok.

KRVÒŽÊĐAN, *vidi* krvožedan.

KRVÒŽÛDAN, krvòžûdna, *adj. koji žudi krv.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚sanguinolentus, sanguinarius‘.

KRVÙŠINA, *f. augm.* krv. — *U naše vrijeme.* Ostrkni i okropi ih koja kap one pogane krvušine. S. Ļubiša, prip. 243.

KRZ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkome.* Zemļa na Krzu. Sr. nov. 1872. 9.

KRZAN, krzna, *m. vidi* krzno. — *U dva primjera* xv *i* xvi *vijeka.*

a. *vidi* krzno, a. Evo krzan na kom pjan pričečo *(vidi:* ‚Ecce conopeum illius in quo recumbebat in ebrietate sua‘. judith. 13, 19). M. Marulić 52.

b. *vidi* krzno, b. Već te odićom resi *(vojno troj)* i svati, nor prolitje cvitjem trzan, il' on, koga vele, u krzan da svoj ļubi nad svih trati. M. Pelegrinović 181.

KRZANAC, krzanca, *m. dem.* krzan. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka (o haļini).* Gdi Jove i Pala, prvi broj u tancu, podvignuf odzdala skut svilnu krzancu. Đ. Baraković, vil. 136. *Moglo bi biti da je od nom. sing.* krzance *(vidi).*

KRZANCE, *n. dem.* krzno. — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* krzence ‚pelliceollum‘.

1. KR̀ZATI, kȑzâm, *impf. trveñem činiti da se što izliže ili iskosi. — Akc. se ne mijeña (aor. 2 i 3 sing. kȑzâ). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚abwetzen' ‚detero'.

1. *aktivno. — U jedinome primjeru metaforički.* Vidite kako s krajeva naše zemļe krzaju tuđinci. M. Đ. Milićević, zlosel. 75.

2. *sa se.*

a. *pasivno ili refleksivno. — U Vukovu rječniku:* ‚abgewetzt werden' ‚deteror'.

b. *recipročno, u prenesenome smislu, oko čega se tiskati (otiruči se jedno o drugo), pa i otimati se. — U Vukovu rječniku:* krzaju se oko ńega djevojke, t. j. otimaju se ‚wetteifern' ‚contendere'.

2. KRZATI, krzam, *impf. na jednom mjestu* xviii *vijeka kao da znači što i* krsmati, *ali može biti i štamparska pogreška.* U kuću ju zajmo ča brže moremo, veće ne krzajmo. Oliva. 19.

KRZATVIĆ, *m. prezime. —* xviii *vijeka.* Krzatvića, Katunara, ... J. Kavańin 100ᵇ.

KRZI, *vidi* krzli. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* S nogu skida krzi jemelije. Nar. pjes. marj. 154.

KR̀ZLÂRAGA, *m. vidi* kizlar-aga. — *U Vukovu rječniku:* ‚frauenhüter, oberverschnittene' ‚eunuchorum praefectus' *s primjerom iz narodne pjesme:* I svojega agu krzlaragu.

KR̀ZLI, *adj. vidi* krmzi, *od čega vaļa da je postalo po analogiji prema drugijem turskijem riječima u kojijeh je nastavak* li. — *Ne mijeña se kao ni* krmzi. — *U naše vrijeme u Bosni i Hercegovini (u narodnijem pjesmama).* Ti podigni krzli nogavice. Nar. pjes. herc. vuk. 17. Krzli, crvenikast. 357. Jedan joj je od krzli merģana. Nar. pjes. juk. 284. Stade šušań krzli čiftijana. Nar. pjes. petr. 2, 209. Iznijele krzli peštemaļe. Nar. pjesm. hörm. 1, 216.

KRZMATI, *vidi* krsmati.

KRZMO, *n. vidi* krzno.

KRZNALI, *adj. vaļa da je isto što* krmzi *i* krzli *i da nije postalo od* krzno *(premda bi to moglo biti po pučkoj etimologiji). — U narodnijem pjesmama bosanskijem našega vremena.* Žute čizme za krznali noge. Nar. pjes. tord. 18.

KR̀ZNAR, krznára, *m. čovjek koji po svome zanatu čini krzna, kožuhar. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kȑznâru (kȑznâre), kȑznâri. — *Od* xvi *vijeka (kao prezime), a između rječnika u Bjelostjenčevu* (krznar, kožuhar, ćurčija ‚pellio'), *u Jambrešićevu* (‚pellio'), *u Voltigijinu* (‚pellicciajo' ‚kirschner'), *u Stulićevu* (kerznar, v. kožuhar), *u Vukovu:* ‚der kürschner' ‚pellio'. cf. kožuhar, ćurčija, *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj. — Kao prezime.* Jakov Krznar. Mon. croat. 185. (1504). Kmet Broz Krznar. 276. (1575).

KRZNARIĆ, *m. prezime (uprav dem.* krznar). — xvi *vijeka.* Andrij Krznarić. Mon. croat. 191. (1508). Vid Krznarić. 307. (1598). *i u naše vrijeme.* Boca 21.

KR̀ZNICA, *f. bijela haļina na čeļadetu što se krsti; bijela mahrama što se meće na dijete kad se krsti (u crkvi pravoslavnoj). — Jamačno ne postaje od* krst, krstiti; *ali ne znam, postaje li od* krzno, *ili od* ‚chrisma' *kako je mislio Daničić* (osn. 331). — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚das taufhemd, das tauftuch' ‚vestis baptismalis, linteum baptismale'). Kad se on oblači u krznicu. J. Rajić, pouč. 3, 27. Prikumak, kumov momak, koji na kršteńu dodaje krznicu. Vuk, rječn. *kod* prikumak. Prostirač koji se meće na trpezu kao na dijete na kršteńu krznica. Đ. Daničić, pisma. 342. Kome se ne drže deca, odvede ženu, dok je trudna, popu, te žena zapali sveću i drži krznicu. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 85.

KR̀ZNO, *n. u Hrvatskoj od* xviii *vijeka (kako se vidi po rječnicima) znači što i* kožuh. *ovo se značeńe potvrđuje stońemačkijem* chursinna, chrusina *srlat.* crusina, crusinna, crusna), *kožuh*; *ali se ne potvrđuje dovoļno u starije doba u koje kao da je značilo skupu haļinu uopće ili još u širemu smislu skupo tkańe. — Riječ je praslavenska* (кързно) *isporedi stslov.* кръзно *(Miklošić prevodi* vestis pellicea, *ali se to značeńe ne javļa u primjerima od kojijeh su gotovo svi uzeti iz Aleksandride, vidi kod* b), *rus.* корзно, корзень, *plašt, kabanica, češ.* krzno, *skupo odijelo (i kožuh?); u ova je dva jezika ostarjela riječ. — Miklošić ne zna jesu li ovu riječ uzeli Slaveni od Nijemaca ili Nijemci od Slavena. — Ima i oblik* krzan *(vidi) što može biti stara riječ* (кързьнь), *isporedi rus.* корзень. — *U rukopisu* xv *ili* xvi *vijeka ima na dva mjesta* m *mj.* n: krzno *(vidi kod* b), *ali je to samo pisarska pogreška jer je na drugijem mjestima* n.

a. *perde, zavjes nad posteļom, isporedi* krzan, a. Juditina milost oružje pridava, Oloferńa oholost kim se oružava, koga joj tad dava puk ńe, kad u gradu s plinom ujahava, vesel glade bradu. u tempal da dadu tuj, roče, čast Bogu i k tomu nadadu krzno na kom nogu steriše ki mnogu oholost odside, kad ona nebogu glavu mu odkide *(vidi:* ‚Porro Judith universa vasa bellica Holofernis quae dedit illi populus et conopeum quae ipsa sustulerat de cubili ipsius obtulit in anathema oblivionis'. judith. 16, 23). M. Marulić 64. — *Isto je značeńe ili slično u ovome primjeru:* Oprati ću svaku noć suzami mojimi posteļu moju i krzno moje zalivati. Nauk brn. 12ᵇ.

b. *odijelo, haļina, po svoj prilici skupa, dragocjena haļina. — Ovako je jamačno značeńe u ovijem primjerima (a ne* kožuh): Otpravļajuć se Ektoru gospoje prostirahu krzna svoja pred ńega fariža... I prostiraše krzno biserno Ektoru pred variža. Pril. jag. ark. 9, 131. (1468). Крьзно čjudodějstvьno. Aleks. novak. 39. Carica jego Klitimištra vlasi do zemьļe raspustivьši i krьzno mnogocěnьnoje na sebe razdьrьši ... 106. *(Dvi tisuči divic na bilih farižih)* u vincih i na ńih krzna čr(ve)na natkana zlatom... Iznesoše krzno veliko i mnogocinno cara jevr(e)jskoga Solomuna. Aleks. jag. star. 3. 244. Čujaše se Aleksandrovu krznu i klobuku. 267. Vlase do zemle raspustivši (i) krzno mnogocinno razdri. 295. Sedam ga je godin narekala da ni lipa krzna spronašala. Nar. pjes. istr. 2, 74. — *Radi ovoga primjera (u kojemu je* krzmo) *isporedi primjer iz* Starine. 3, 244: Dvě tisušti děvicь na bělěhь farižehь i krьzma crьvena i vezena sь zlatomь... Izkosoše jemu krьzьmo velikoga cara Solomona crьveno. Aleks. novak. 32—33.

c. *kožuh. — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚pelliceum'), *u Jambrešićevu* (‚pelliceum'), *u Stulićevu* (kerzno, v. kožuh *iz Bjelostjenčeva).* Kad se v krzno vuš zakrpa s mladimi ga vred natrpa. P. Vitezović, cvit. 129. Preda ń žene lučna nose vida, jedna š ńega skupo krzno skida. Osvetn. 4, 16.

KRZNOKA, *f.* ime kozi. Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

KRZNOST, *f. možebiti krsmańe. — Na jednome*

mjestu u kńizi xviii *vijeka zlo štampanoj.* Narod koji krajem plavi, pogani to jesu stari . . .; ki daļ kraju otišli su slabi jesu, ki padoše cić krznosti, razbili su na uzroke ke najdoše, zasve iskali da ih nisu. J. Kavańin 441ᵃ. — *nepouzdano, osobito radi z.*

1. KȒŽA, *f. ime za dvije vrste ptica.* — *vidi i* 1. krga, *isporedi* kržuļa *i* skvržuļa. — *Miklošić ispoređuje s malorus.* kryžna utka, kryžanka ‚stockente'. — *U naše vrijeme.*

a. *vidi* kržuļa. — *Između rječnika u Vukovu* (nekaka divļa patka ‚art wilde ente' ‚anatis ferae genus', cf. kržuļa, krga). Krža, Anas crecca L. J. Pančić, ptice u srb. 73. Krža (patka). Prkovci kod Vinkovaca. D. Hirc.

b. *vidi* skržuļa. Krža ‚Starna cinerea'. G. Kolombatović, progr. spal. 1880. 31. Krža, orebica, Perdix cinerea. D. Trsteńak.

c. *u prenesenome smislu,* skudni nadimak za malu žensku. M. Pavlinović.

2. KRŽA, *f.* kvaka. u Lici. F. Hefele. Krža na čekrku. I. Kršńavi, list. 61.

KȒŽÂK, kržáka, *m. naj gora vrsta duhana.* — *vidi* 2. krga. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kȑžâče. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚art gemeinen rauchtabaks' ‚herbae nicotianae vilioris genus' Nicotiana rustica L.]'. Kržak, Nicotiana rustica L. (Vukasović). B. Šulek, im. 180. Naj lošija struka duvana jeste kržak. D. Popović, poznav. robe. 242.

KRŽAN, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Paun Kržan. Rat. 156. Kržan. Schem. zagr. 1875. 265.

KȒŽAVA, *f. mjesno ime u Srbiji u okrugu podrinskome. a) selo.* K. Jovanović 135. — *b)* rijeka. Ļ. Stojanović. — *Pomińe se prije našega vremena.* Крьжава. S. Novaković, pom 136.

KȒŽICA, *f. dem.* 1. krža, a. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȑžîcâ. — *U Vukovu rječniku*

KRŽIĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Niva u Kržiću. Sr. nov. 1870. 336.

KRŽIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 13.

KRŽIN, *m. prezime.* — xv *vijeka.* Jakov Kržin. Mon. croat. 65. (1445).

KȒŽINA, *f. komad crijepa (zemļanoga suda što se razbio).* — *Od* xviii *vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Belinu* (‚rottame' ‚fragmen' 633ᵃ) *i u Stulićevu* (‚testa'). Benediktu ukaza kržine od suda rastučena. I. Đorđić, ben. 11. Kȑžina, mali komad razbijenoga zemļanoga suda. U naše vrijeme u Stonu: ‚Kako je pala razbila se plitica u sto kržina'. M. Milas

KRŽINCI, Kržinaca, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 302.

KRŽINSKI, *adj. koji je načińen od kržina.* — *U Stulićevu rječniku:* kržinski, podumijente kržinske ‚fundamenta caementitia'. — *nepouzdano.*

KRŽIT, *m. škrgut.* — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka.* S kržitom od zuba. M. Vetranić 1, 95. — *Može biti da treba čitati* skržitom.

KȒŽĻA, *f. hyp.* kržļavica. ‚Pa 'eli da ta kržļa lepše od tebe prede?' J. Bogdanović.

KȒŽĻAV, *adj. vidi* kršļav. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kršļav). Čokoće je na takoj zemļi kržļavo. P. Bolić, vinod. 1, 115. Blatija i kržļava šikarija. M. Pavlinović, rad. 8. — *U prenesenome smislu, o čeļadetu, mršav, slab, vidi* kržļavac *i* kržļavica.

KȒŽĻAVAC, kȑžļâvca, *m. kršļav čovjek.* naziv za kržļava čoeka. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Opravio onog kukavog kržļavca, pa ga neš živ iščekati, dok dođe'. J. Bogdanović.

KȒŽĻAVICA, *f. kržļavo žensko čeļade.* ‚Da ja onu kržļavicu uzmem!' J. Bogdanović.

KȒŽĻE, *m. hyp.* kržļavac. znači što i kržļavac. ‚Muči, žalosni i prebjeni kržļe'. J. Bogdanović.

KRŽMATI, kržmam, *impf. vidi* krsmati. — *Na jednome mjestu* xviii *vijeka (sama piščeva ili štamparska pogreška).* Ivane, nemoj tu kržmati. I. J. Knezović 143.

KȒŽUĻA, *f. ńeka ptica.* — *isporedi* 1. krga, 1. krža. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* mala divļa patka ‚eine art wilder ente [die kriekente]' ‚anatis ferae genus [Querquedula crecca L.'; cf. krža, krga]. Jata gusaka, pataka i kržuļa. S. Ļubiša, prič. 129. Pucajući na čoporove kržuļa i divļih pataka. Srp. zora. god. 1, sv. 2, str. 35.

KȒŽUĻICA, *f. dem.* kržuļa. Zdrave snaše zdravu djecu radu, kržuļice tice kukavčice. V. Bogišić, zborn. 209.

KSANKO, *m. ime muško.* — *Jamačno dem. kojega grčkoga imena što se počińe Ξανθ-.* — *Prije našega vremena.* Ксанько. S. Novaković, pom. 72.

KSARA, *m. muško ime biblijsko (ne znam koje).* — *Na jednom mjestu* xv *vijeka.* Kad Ksara kraļ u boj vojask vodi stada rat čineć puku tvom, puku Izraila. M. Marulić 247.

KSATIH (?), *m. ime muško.* — xv *vijeka.* Gospodinom Ks'tihom. Mon. croat. 68. (1447).

KSÀVÊR, *m. vidi* Ksaverij. — *U naše vrijeme.*

KSÀVERIJ, *m. ime (upravo prezime jednoga svetoga Frana, špańolski* Xavier *ili* Javier, *lat.* Xaverius). — *isporedi* Ksaver, Ksaverija, Ksaverije, Ksavijer, *vidi* Saverija, Saverio, Savijer, Šaverij, Žaver. Dominik, Ińacij, Ksaverij. A. Georgiceo, pril. 5. Kus košuļe Ińacija i škrabice Ksaverija. J. Kavańin 323ᵇ.

KSÀVERIJA, *m. vidi* Ksaverij. Od prinaućnoga bogoslovca Ksaverije Pejačević. A. Kanižlić, kam. 578.

KSÀVERIJO, *m. vidi* Ksaverij. Xaverijo apostole prihrabreni! B. Zuzeri 395. Ovu milos svi danaske u svetoga Xaverija izprosimo 411.

KSÀVIJER, *m. vidi* Ksaverij. Med kimi bi Fabro, . . . Franćeško Xavijer, . . . F. Glavinić, cvit. 249ᵃ. Posla mu tada s. Franćeška Xavijera. 250ᵇ.

KSENIJA, *f. Ξενία, Ξενίς, ime žensko.* — *Od* xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu:* Ксенија, gospođa ‚Xsenija', kao da je bila mati Kostadinu koji je držao Skadar i Zetu 1395. (Spom. sr. 1.) 1. 2. (1395). — Ksenija, kaluđeričko *(ime).* S. Novaković, pom. 72.

KSENOF, *m. vidi u Daničićevu rječniku:* Ксенофь, manastir u Svetoj Gori: ‚Xenofa igumenь'. M(on. serb). 127. (1347). 132. (1348). — *isporedi* Ksenofot.

KSENÒFÔNTE, *m. vidi* Ksenofot. — *Po talijanskome obliku* Senofonte. Ksenofonte. I. J. P. Lučić, razg. 72.

KSENOFOT, *m. Ξενοφῶν (gen. Ξενοφῶντος). ime muško.* — *Ispalo je -n- ispred t.* — *Prije našega vremena.* Ксенофоть (monah). S. Novaković, pom. 72.

KSEROPON, *m. kostoboļa, ulozi. — Kao da je riječ grčka, ali ne znam koja je. — U rukopisu* xv *vijeka.* Ašte kto imatь guty ili kseroponь jože prêhoditь po članovêhь i bolitь. Srodovječn. lijek. jug. star. 10, 111.

KSI, *ime grčkome slovu : što se tako zove i u ćirilici.* Pisao je i uk i ot i ižicu i ksi i psi. M. P. Šapčanin 1, 26. — *Uz drugo slovo* psi *(od šale).* Psi ksi, ksi psi, svi ste psi. Nar. posl. vuk. 265.

KSIFETAR, ksifetra, *m. σκῆπτρον,* sceptrum, *carski ili kraļevski štap, žezlo. — isporedi* kupatar. — *Postaje od grčke riječi tijem što se premještaju dva prva slova,* p *postaje* f, *a između ovoga slova i* t *umeće se* o *(što se može i ne umetnuti:* ksiftar). — *Obadva oblika dolaze* xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu:* kьsifetrь, kьsifьtrь ,sceptrum'. Spodobļenь byhь ksvfetra carьstva. Mon. serb. 201. (1382). Ksiftra. Glasnik. 11, 130.

KSIFTAR, ksiftra, *m. vidi* ksifetar.

KSILALOG, *m. vidi* aloj (Excoecaria agallocha L.), grč. *ξυλαλόη. — U kńizi pisanoj crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku:* kьsilalogь, *ξυλαλόη.* ,Dastь jemu vь počьstь xilaloga izbranna trupь'. D(omentijan[b]). 192. samo tamo u genitivu.

KSIROPOTAM, *m. Ξηροπόταμος, vidi u Daničićevu rječniku:* Kьsiropotamь, manastir u Svetoj Gori: ,Xiropotamu igumenь'. M(on. serb). 127. (1347).

KSȈSTO, *m.* Xystus, *docnije* Sixtus, *papinsko ime (pet papa).* Vladaše to doba crikvom Xisto prvi. F. Glavinić, cvit. 3[b]. Ka tudije papi Xistu tretomu ukaza ju *(verugu).* 252[a]. Imi red s. Franciška pape . . . Xista IIII, Xista v. 339[a].

KŠANDRA, *f. Κασσάνδρα, ime žensko (iz pjesama o Troji). — U rukopisu* xv *vijeka.* Sestra Alêksandrova *(Paridova),* gospa Kšandra . . . ,Kšandra gospoje . . .' Pril. jag. ark. 9, 124. (1468).

KTAČ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Ilija Ktač. D. Avramović 249.

KTE, *conj. nego, već. — Postańe mi nije dosta jasno. — Na dva mjesta* xiii *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kьte ,sed'). Da ihь ne primemo, kьte da imь pakostimo. Mon. serb. 36. Da imь se ne vozьmetь kumerekь . . . kьte da budu svobotьni. 37. (1253).

KTITOR, *m. κτήτωρ, utemeļiteļ. —* xii *i* xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kьtitorь, *κτήτωρ* ,fundator; curator'). Obrêtohь monastirь nêkoji byvьši, zovomy Hilandarь, idêže ne bê kamenь ostalь na kameni nu razvaļenь odьuudь. i . . . sьpodobi me Vladika moj byty jemu kьtitoru. Mon. serb. 5. (1198—1199). — *U ovome primjeru nije isto značeńe, i vaļa da znači upraviteļ:* Po mojej samrьti da bude tomuj ktitorь i okrьmiteļь moja unuka gospođa Jelena vojevodina i ńihь knezь Vladisavь. Spom. sr. 2, 122. (1442).

KTITORIJA, *f. osobina ili posao onoga što je ktitor. — U spomeniku* xiv *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (kьtitorija ,fundatoris conditio'). Vьzdvigohь otь osnovanija monastyrь vь slavu svetago vьznesenija, mnê že vь ktitoriju. Mon. serb. 196. (1381).

KTO, *vidi* tko.

KTUNANO, *vidi* Ktuno.

KTUNČIĆ, *m. prezime vlasteosko u Dubrovniku (po svoj prilici tal.* Catena, *vidi* Annales rag. anon. nod. 151. 182). *vidi u Daničićevu rječniku:* Kьtunьčićь, vlastelin dubrovački ,Mihojlo Kьtunьčićь' u veļem vijeću 1253. M(on. serb). 40. (1253). — *Može biti da bi glasilo* Katunčić.

KTUNO (Ktunano?), *n. vidi u Daničićevu rječniku:* Kьtunьno, Godińu su išle međe ,u Ktunno na prôvorь među Dupilu i među Ktunьno nadь Godinьcь'. M(on. serb). 26. (1234—1240).

KU, *vidi* 2. k. — *Samo pred riječima kojima je prvo slovo* u. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Komu ću ja pogledati nego ku ubogomu? M. Divković, nauk. 4[b]. Uteće se ku utočištu. zlam. 50.

KUA-, *vidi* kuha-.

KȔBA, *f. vidi* kube. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (,cuppula' ,tholus') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (v. kupula), *u Stulićevu* (,cupola' ,tholus, fornix, testudo'), *u Vukovu:* 1. vide [trulo] kube *s primjerom iz narodne pjesme:* I crkovne kube u visinu. — 2. (u Barańi) svod nad ogńištem. Kako je ļucka svijes uznijela pored brda ponosite kube, a nad vrsima brda vite kule zvonikâ. A. Kalić 221. Blizu vrata vidiš kamenicu drvenom kubom pokrivenu. 222. Kakova je svetogorska crkva? sja joj kuba među gradovima ka' danica među zvijezdama; a na kubu zlatni barjak sjaše. Nar. pjes. vuk. 3. 68. — Kȕba, vidi 1. kapak, a. ,Pekao bih rakiju, ali mi je kuba ulupļena i šupļa'. u Dobroselu. M. Medić.

KUBAR, *m. ńeka biļka. — Između rječnika u Stulićevu* (kubar, trava ,satureja'). Kubar, faludel, satureja (Kuzmić, Aquila-Buć, Stulli), Satureja hortensis L. (Alschinger), v. Čubar. B. Šulek, im. 180.

KȔBAS, *m. u narodnoj zagoneci našega vremena. — U Vukovu rječniku:* u zagoneci: Uteče mi kubas uz brdašce niz brdašce, ko mi neće kazati krvavo mu srdašce (zec).

KUBASI, *m. pl. ime selu u Dalmaciji u kotaru kotorskome.* Šem. bokokot. 1875. 17.

KUBASNICA, *f. mjesno ime. —* -u- *stoji mj. ńegdašńega* lь. — xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu:* Klьbasьnica, mjesto koje je bilo blizu Kladoruba. — Odь putê vlaškego grêdušte vь Kladoruby i vь Klьbasnicu. Glasnik. 11, 135; 13, 373.

KȔBÂŠ, Kubáša, *m. ime planini u Hercegovini.* Glasnik. 22, 27.

KUBȀŠLIJA, *f. ńekakva (skupa) kapa. — Po obliku bi bila riječ turska, ali ne znam koja: zar* kumašly? — *U jednome primjeru* xviii *vijeka.* Metnu na se sa zlatom haļine i na glavu kapu kubašliju. And. Kačić, razg. 179[b].

KȔBE, kȕbeta, *n.* tholus, hemisphaerium, *krov ili svod (naj češće nad crkvama) kao pola kugle ili drukčije, ali slično, zaobļen. — Od arap. tur.* kubbet, kubbe. — *isporedi* kuba, trulo. — *Od* xviii *vijeka (vidi i* kubešce), *a između rječnika u Vukovu* (vide trulo *s dodatkom da se govori u Srijemu).*

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem.* Sagradi crkvu svu ot osnovanija i širu i lepšu, kube nije bilo ni ćemera, podiže ćemer i kube. Rad. 1, 187. *(krajem* xviii *vijeka).* A iz neba luča polećela i kroz kube crkvi ulećela. Nar. pjes. vuk. 3, 74. Polećela dva vrana gavrana sa kubeta crkve Nemanića. 4, 341. Crkva je s kubetom. Vuk, dan. 1, 26. Te se sijahu kao kubeta kakih ispolinskih hramova. M. P. Šapčanin 1, 121.

b. *peć. — U istočnoj Srbiji.* M. Đ. Milićević, s duu. 108. Kube (u Jagodini) peć. Đ. Daničić.

KUBEBA, *f. vidi* kubebe. — *U Šulekovu rječniku:* ,cubebe'.

KUBEBE, *f. pl. vrsta papra* (Piper cubeba L.) *što se upotrebļava kao lijek. — isporedi* kubeba. kubebi. — *U pisaca našega vremena.* Kubebe (pl.) spada medu mirodije proste i dolazi u prometu. Zbornik zak. 1853. 989.

KUBEBI, *m. pl. vidi* kubebe. — *U Stulićevu rječniku:* ,cubebe'.

KUBED, *m. selo u Istri, lat.* Cubedum, *tal.* Covedo. Schem. terg. 1876. 64. — *isporedi* kubodski.

KUBEK, *m. mjesno ime. — Prije našega vremena.* Kubekь. S. Novaković, pom. 136.

KȔBEŠCE, kȕbešceta, *n. dem.* kube. — *Od* XVIII *vijeka* Jedino kubešce na sredi učińeno. Glasnik. 56, 130. (1733).

KȔBICA, *f. dem.* kuba. — *U Stulićevu rječniku:* ,parvus tholus'.

KȔBIČAN, kȕbična, *adj. vidi* kockast. — *U pisaca našega vremena.* Moraju sudovi biti obazdareni glede kubičnoga sadržaja ńihova. Zbornik zak. 1874. 304.

KUBODSKI, *adj. na jednom mjestu* XV *vijeka; možebiti treba čitati* kubedski *(koji pripada Kubedu).* Kubodskemu plovanu. Mon. croat. 94. (1463).

KUBRAŠNICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* Ńiva u Kubrašnici. Sr. nov. 1861. 774.

KUBREČ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Ńiva u Kubreču. Sr. nov. 1875. 999.

KUBRETIĆ, *m. prezime. — Pomińe se* XVIII *vijeka.* Kubretić iz Cetine, knezovi od Vrļike. And. Kačić, kor. 452.

KUBRŠNICA, *f. ime vodi u Srbiji u okrugu kragujevačkome i smederevskome. vidi* M. Đ. Milićević, srb. 130. Livada u reci Kubršnici. Sr. nov. 1863. 366.

KȔBRUZ, *m. vrsta veza, vidi* šupļika. — *Od tur.* Qybrys, *Κύπρος, Cipar, uprav ime ostrva na kojemu se onako veze. — U Vukovu rječniku:* vide [šupļika] česma *s dodatkom da se govori u Srijemu.*

KȔBRUZÂŃE, *n. djelo kojijem se kubruza. — U Vukovu rječniku:* vide česmańe.

KȔBRUZATI, kȕbruzâm, *impf. vesti na kubruze. — Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* kȕbruzâ). — *U Vukovu rječniku:* vide česmati. cf. šupļika *s dodatkom da se govori u Srijemu.*

KȔBÛR, kubúra, *m. vidi* 1. kubura, b. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kȕbûre, kȕbûri. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (pištoļ iz kubura, cf. [vide] kubure [2]). Pa potrže zlaćena kubura. Nar. pjes. vuk. 3, 185. A krv ide iz vruća junaka, te zatopi zlaćena kubura. Nar. pjes. *u* Vuk, rječn. *kod* zatopiti.

1. KȔBURA, *f. tur.* qubur, *sprema, tok, tul; u našemu jeziku stoji u osobitijem značeńima. vidi:* Kubura, prokop, šupļina *(vidi* 2. kubura), tul, mala puška. *u* Nar. pjes. hörm. 1, 615. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȕbûrâ. — *Od* XVIII *vijeka, vidi* b, *a između rječnika u Vukovu: (samo u množini)* 1. ,die scheide im sattel für die pistolen'. — 2. ,diese pistolen selbst'. [cf. kubur, kuburaš, kuburlija]. *vidi i kod* b.

a. *na sedlu kao korice u koje se spremaju male puške, pištoļi (svagda su dvije, s toga je češće množina).* Pa poteže pušku iz kubura. Nar. pjes. vuk. 3, 101. Ne može te sjeći oštra đorda, ni probiti puška iz kubura. 3, 162. Ali ubi puškom iz kuburah. Ogled. sr. 8. Što moguće ļepše nakićene końe na kojima sprijed i kubure vise. Vuk, živ. 293. Pa onda metnuvši pištoļ u kuburu potegne sabļu. grada. 106.

b. *mala puška, pištoļ što se hrani u kuburi (vidi* a), *pa i uopće.* Meće i*(h)* se Stipurinoviću iz kubura i mali pušaka. And. Kačić, razg. 254[b]. Pod puškama i pod kuburama. Nar. pjes. vuk. 4, 286. Ubiše se s Vukom kuburama, tu na ń puče tri stotin' kubura. 4, 430. U Crnoj Gori i onuda po okolini kubure se zovu pištoļi koji imaju okrugle jabuke (a ne šiļate kao što su u arnautskijeh pištoļa); u Srbiji su ove prve pištoļe zvali ,prizrenski pištoļi' a ove druge ,arnautski'. i osim jabuka ovi se pištoļi razlikuju i po tabanima: u prizrenskijeh pištoļa tabani su ńemački (na kojima su lukovi i zubovi iznutra), a u arnautskijeh su tabani arnautski ili turski (u kojijeh su lukovi i zubovi spoļa). Vuk, rječn. *kod* kubure. Opali mu Arbanas dvije kubure u hrbat. S. Ļubiša, prip. 168. Malu pušku, što za pasom nose, zovu ,kuburom'. J. Bogdanović.

2. KȔBURA, *f. arap.* qubur, *pl. od* qabr, *grob, tur.* qubur, *u našemu jeziku u dva različna značeńa. — Akc. je kao kod* 1. kubura. — *U naše vrijeme.*

a. *mračno mjesto (soba?). — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ona leti kroz mračne kubure, ona dode u mušku odaju. Nar. pjes. hörm. 1, 161.

b. *nevoļno stańe, kad čeļade kuburi (jedva može da živi). — U Vukovu rječniku:* ,der kümmerliche zustand' ,angustiae'.

KȔBURAN, kȕbûrna, *adj. nevoļan, siromašan. — Ima samo adv.* kȕbûrno, *nevoļno, siromaški u jednome primjeru našega vremena.* Živio je kuburno. Srp. zora. god. 2, sv. 3, str. 64.

KUBȔRÂŠ, kuburáša, *m vidi* 1. kubura, b. — *U Vukovu rječniku:* naj više se govori pl. kuburaši, t. j. pištoļi što se nose u kuburama ,die sattelpistolen' [vide kubure 2]. cf. kubur, kuburlija.

KȔBURÊŃE, *n. djelo kojijem se kuburi. — U Vukovu rječniku.*

KUBURȄTINA, *f. augm.* kubura. ,Kuburetinu za pas, pa se ne boj nikog'. J. Bogdanović.

KȔBURICA, *f. dim.* kubura. J. Bogdanović.

1. KUBȔRIJA, *f. vidi* kuburlija. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Al' daleko Harap odmaknuo, još je daļe Hača bedevijče, kuburija ne bi doturila. Pjev. crn. 275[b].

2. KUBURIJA, *f. ńekakva haļina.* Te oblači sjajnu kuburiju. Bos. vila. 1886. 125.

KȔBURITI, kȕburîm, *impf. nevoļno, siromaški, jedva živjeti. — Akc. se mijeńa u aor. 2 i 3 sing.* kȕburî. — *Postaje od* 2. kubura. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ,kümmerlich leben (sein geschäft treiben)' ,anguste vivo, ago'. [cf. komračiti]. Kuburi kao đavo u paklu. Nar. posl. vuk. 162. (Derem nogavice pa krpim tur). Kuburim. Vuk, poslov. 58.

KUBȔRLIJA, *f. vidi* 1. kubura, b. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kuburaš). Objesi mu *(końu)* zlatne kuburlije a gadare s obadvije strane. Nar. pjes. vuk. 3, 97. Turčin trže pušku kuburliju, te on gađa Daničića Vida. 3, 443. Pa izbaci pušku kuburliju. 3, 509. On poteže pušku kuburliju. 4, 236. Tu

ispali bistra ģefordana i četiri kuburlijo malo. 1, 401.

KUBURŃAK, *m. (uz pištoļ), vidi* 1. kubura, b, kuburlija. — *U jednoga pisca našega vremena.* O zidu visi puška krcalika, i dva pištoļa kuburńaka. M. Đ. Milićević, pomonik. 5, 776.

KUBUROVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Damjan Kuburović. Nar pjes. petr. 2, 354 *(među predbrojnicima).*

KÙBUŠÊŃE, *n. djelo kojijem se kubuši.* J. Bogdanović.

KÙBUŠITI, kûbušîm, *impf. pušiti (lulu). — U naše vrijeme u Lici.* ‚Što radi Luka?' ‚Evo brte zapalio lulu, pa kubuši ka' i Turčin'. J. Bogdanović.

KÙBÛZ, *m. vidi* obica. — *Riječ je turska* (Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 129). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚die haubitze' ‚tormenti bellici genus, cf. [vide] obica *s dodatkom da se govori u Srbiji.* Meni je palo na um da bi ovde u dobru pomoć pristala đuleta od kubuza. Golubica. 5, 183. Dođe Kara-Đorđije u Jagodinu sa pet iļada ļudi i sa tri topa i jednim kubuzom. Vuk, dan. 5, 45.

KÙC, *glas načińen kao onomatopeja od* kucati. — *Često se udvoji:* kùc kùc. — *U naše vrijeme.*

a. kuc kuc, *samo kao onomatopeja, n. p.:*

a) o kucańu na vratima. — U Dubrovniku kod dječije igre a i bez toga: ‚Kuc kuc!' *(kao da se kuca na vratima)* ‚Ko je?' *(kao da pitaju iz kuće).* P. Budmani.

b) o kucańu srca (kad jako kuca). Srce mu učini kuc kuc. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 222.

c) u ńekoj igri u kojoj se udara topom (bičem načińenijem od krpe). Oni što drži top, kao i ńegova drnžina, neprestano obigravaju okolo protivne družine vičući svi: ‚Topa topa, kuc kuc', pa kad se sasvim izmiješaju u onome trčańu, udari jednoga. V. Vrčević, igre. 70.

d) u zagonetkama.

aa) o zveku klepetuše. U gorici kuc kuc, a u vodi ban brc. *odgonetļaj:* klepetuša. Nar. prip. i zag. vuk. 373. (404).

bb) o zveku kad sijeku drva. Gorom kuc kuc, u poļu tuc tuc, a u vodici bambrc. *odgonetļaj:* lađa. Nar. zag. nov. 110.

b. *u poslovici i otale u Vukovu rječniku:* (von kucati ‚klopfen') što kuc to muc ‚(wie gearbeitet, so gegessen). von einem kleinem gewerbe der kaum seinen mann nährt'. Što kuc to muc. (Što zaradi to i pojede). Nar. posl. vuk. 357. — *Radi značeńa vidi i* skucati.

c. Kùc! vùc! tamo amo (vele za skitnicu). Ļ. Stojanović. — *Možebiti o kucańu na vratima, isporedi* a, *a).*

KÚCA, *f. hyp.* kučka. — *Akc. se mijeńa u voc.:* kûco, kûco. — *U Dubrovniku se kaže i o muškome (kučku), uprav* kuce *(vidi). — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (hyp. v. kučka). Bješe se kučka navadila okoliš zobati i zatečo ju vuk s vrata i reče joj: ‚Dobar dan, kuco!' Pril. jag. ark. 9, 148. (1520). Paklena bo kuca boļe od paklenog hrta koļe. V. Došen 118b. Dođe kuca, uvjede ga. Nar. pjes. herc. vuk. 285. Već on sjedi s kucom na buništu. Nar. pjes. marj. 201. Ne laje kuca sela radi nego sebe radi. Nar. posl. vuk. 201. Lajava kuca selo čuva. Nar. bl. mehm. bog kapet. 110. — *I o ženskome čeļadetu kao psovka.* Ka' i majka stara kuca. V. Došen 119b. Tako stara kuca žuga. 129a.

KÚCAK, kúcka, *m. vidi* kučak *i* kuca. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Kucku ćemo kruha podat, ter on neće bavkotati. Jačke. 47. Ako v selo idem, kucki na me laju. 107.

KÙCALAC, kûcaoca, *m. čovjek što kûcâ. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚pulsans'.

1. KÙCALICA, *f. žensko čeļade što kûca. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚pulsans'.

2. KÚCALICA, *f. (pasja ili vučja), vrijeme kucana.* F. Kurelac, dom. živ. 15.

KÙCALO, *n. čim se kuca na vratima (naj češće nije halka, nego je više nalik na čekić). — U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

1. KÚCAĻ, kúcļa, *m. struk. — U naše vrijeme u Istri.* Kūcāļ ‚caulis', gen. kūcļā. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 28.

2. KUCAĻ, *m.* ime ńivi. Jaškovo kod Karlovca. D. Hirc.

KÚCAĻKA, *f. vidi* kučnica. Kúcaļka. J. Bogdanović. Kûcaļka. M. Medić.

1. KUCAŃ, kucńa, *m. kûcâńe. — U naše vrijeme.* Stade kucań sitnoga bisera. Bos. vila. 1892. 325.

2. KUCAŃ, kucńa, *m. u narodnoj zagoneci.* Kucań kuca, travu bere, u tamburu meće. *odgonetļaj:* ovan. Nar. zag. nov. 147. — *Vaļa da je* kucań *zvono o vratu ili klepetuša.*

KÙCAŃA, *f. vidi* 1. kucańe *(kao u ļutini). — U Dubrovniku* XVI *vijeka.* Što je ona kucańa? Ava zlo! obija bravu. M. Držić 194.

1. KÙCÂŃE, *n. djelo kojijem se kûcâ. — Stariji je oblik* kucanje. — *Između rječnika u Belinu* (kucanje ‚il battere alla porta' ‚pulsatio forium' 132b), *u Stulićevu, u Vukovu.* Čuše kucańe u jednoj dugańi. M. Divković, bes. 374a. Čuje kucańa srca. M. Radnić 269b. A čuje kadkad ugodno kucańe. P. Knežević, životi. 59. Da je to zvańe i kucańe tvoga spasiteļa na vrati srca tvoga. M. Zoričić, osm. 91. Zadosta jim uzrokuje straha i srca kucańa. M. A. Reļković, sat. L8b. Ako li niste odgovarali onomu kucańu Božjemu, ono vrime jest veće prošlo zaludo. A. Tomiković, gov. 11. ‚Vražije mu kucańe, što za mjesec dana skuca, to sve za edan petak u Gospiću popije'. J. Bogdanović.

2. KÚCÂŃE, *n. djelo kojijem se (kučka) kuca. — U Vukovu rječniku:* ‚das läufigsein der hündin' ‚catulitio'.

KÙCÂTA, *f. u Dubrovniku se govori u šali djeci da se novci dobivaju ‚na kucati'.* P. Budmani. — *isporedi* skucati.

KÙCATI, kûcâm, *impf. udarati, lupati na način da se čuje (ne vrlo jaka) buka ili zvek lupańa, na pr. kad se čim gvozdenijem udara u drugo što gvozdeno. — Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* kûcâ). — *Nije dem. od* kovati, *jer je u postalo od* l, *isporedi bug.* klъcam, *nslov.* kolcati, *isporedi i* 2. klecati. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kucati, klapati ‚pulso, pulsito'; kucati na vrata ‚pulsare fores, ferire fores'), *u Belinu* (‚bussare, val battere' ‚pulso' 153a; kucati na vrata ‚battere, picchiare alla porta' ‚pulsare fores' 132b), *u Bjelostjenčevu* (kucam, ščucam, štucam ‚singulto'. 2. v. kučim), *u Stulićevu* (‚pulsare; singultire'), *u Voltiģijinu* (‚singhiozzare; picchiare, bussare' ‚rülpsen; anklopfen'), *u Vukovu* (‚klopfen' ‚pulso': kuca srce, kuca duša).

1. *aktivno.*

a. *subjekat je čeļade.*

a) kucati (halkom, kucalom) *znači udarati u vrata od kuće koja su zatvorena, da čeļad u kući čuju i otvore. — naj češće.*

aa) u pravom smislu. Počeli kucati od spile na vrati. M. Vetranić 2, 191. Tko kuca dolu? M. Držić 175. Podoše kucati na vratije. P. Posilović, nasl. 16a. Al' se uboštvu tvom pristoji iskat, prosit i kucati. A. Vitaļić, ostan. 334. Ide kucat na vrata od susida. A. d. Bella, razgov. 12. Vrata im su se zatvorila i premda su vikale paka i kucale, nijesu, ne, mogle uljesti. B. Zuzeri 348. Dojde djavao kucati na vrati manastira. J. Filipović 1, 500b. Kucati na vrata, prositi somun kruha. V. M. Gučetić 107. Dje mož' dozvat, nigda ne kuca'. (Z). Poslov. danič. Vrata zatvorivši, čuje da nitko kuca. A. Kanižlić, utoč. 53. Ču da nitko na vratih kuca. 69. Netko kuca halkom na vratima. Nar. pjes. vuk. 3, 247. Ko to kuca noćas na avliji? Nar. pjes. petr. 2, 629. Ko u sudu muca poslije zaludu kuca. Pravdonoša. 1852. 10. Petar jednako kucaše. Vuk, djel. ap. 12, 16. — *Amo pripadaju i ovaki primjeri (kuca se rukom, ili ne na vratima).* Bog čini da im kuca ubogi svojom rukom na vratije. M. Radnić 90b. Jedan dođe na vrata od komore, poče na vratih kucati. J. Banovac, razg. 36. Ležeći rečeni mladić na svojoj posteļi ču da kuca na vratih ńegove ložnice. pita: ‚Tko je?' Odgovara mu oni koji kuca: ‚Ja sam'. J. Filipović 1, 250b. Meni prozor tvoj gdje kucam otvori. N. Dimitrović 41.

bb) u metaforičkome smislu. Kucajte i otvoriti se će vam. N. Rańina 131b. luc. 11, 9. Reko nam je naš spasiteļ da kucamo i da će nam bit otvoreno. I. A. Nenadić, nauk. 209. Ko kuca tomu se i otvara. Nar. posl. vuk. 114. Kucajte i otvoriće vam se. Vuk, mat. 7, 7. — Stojim na vrati*(h)* i kucam. I. Aučić, ogl. 4. Ja stojim na vratije i kucam. M. Radnić 215a. Evo stojim na vrati i kucam. F. Lastrić, ned. 34. Evo stojim na vratima i kucam. Vuk, otkriv. 3, 20. — Ki k nebeskom kraļestvu pospiješno prići kucaju. B. Gradić, djev. 22. — Smrt starim na vrati kuca. A. Kanižlić, bogoļubnost. 2. Da ti svaki dan smrt kuca na vrati. M. Zoričić, zrcalo. v. — Kuca sotona na vrati za ući. J. Banovac, razg. 110—111. — Sam na vratih tvoga srca Isus tiho kuca. A. Georgiceo, pril. 19. Bog sadara svojom riječi i nadahnućem kuca na tvoje srce i zove te na pokoru. B. Zuzeri 18. Bog kuca na vrati od tvoga srca. J. Banovac, pred. 115. Držim da vas *(Bog)* prosvitļuje i u srcu kuca često. J. Filipović 1, 191a. Kucajuć na tvog srca vratih. A. Kanižlić, rož. 123. Prvo *(Isus)* kuca na vrati vladalaca veliki. F. Lastrić, test. 332a. — I kuca na vrati duše moje. ned. 34. Kuca na vrati duše ńiove i doziva ih. 253. — Eno požeļeni od sviju naroda kuca na vratije. test. 372b. Gospodin kuca, da mu se otvori. ned. 34. — Kucati na vrati moga života. P. Posilović, nasl. 12b. — Da velikim nastojanjem i virnim naslidovanjem kucali bismo na ļubeznive uši Boga našega. Blago turl. 2, 162. — Kako se nesrićni čovik rodi na svit, odiļ počme kucati na vratih od drugoga života. J. Banovac, pripov. 208.

b) uopće. Poče kucati štapom u zid. M. Divković, zlam. 56. Kucajući kakim štapom po ulištu. Vuk, poslov. 189. — Kud je kuca, onud koža puca. Nar. pjes. petr. 2, 627. — *(isporedi c))* Sud koji je pun, prem ako i veoma kucaš u ń ne čini zveke. M. Divković, bes. 88a.

c) u orude koje daje muzikalni zvek, n. p. u tamburu (udarati). On uzima sedefli tamburu, te otide u zelenu bašču, sitno kuca, tanko popijeva. Nar. pjes. herc. vuk. 175. U rukam mu sedefli tambura, sitno kuca, tanko popijeva. Nar. pjes. petr. 3, 141. — *u zvono (zvoniti).* Staše kucat u sva zvona redom. Nar. pjes. bog. 161.

d) u prenesenome smislu, govoriti više puta isto. Zaludu im kucaju pripovidaoci izgubļeńe slave vičńe. F. Lastrić, svet. 64b.

b. *subjekat je što neživo.*

a) kucańu je uzrok čovjek ili ļudska ruka. Da si, Niko, kulu načinio, . . . kucalo ti pet stotin čekića, tri stotine đece argatara. Nar. pjes. vuk. 3, 231. U Fojnici majdan kuca. Nar. pjes. petr. 2, 206. — Doboš kuca do bijela dana. Nar. pjes. juk. 516. A kucaju jasni talambasi. Hrv. nar. pjes. 4, 306. Zvono kuca: ko za čim, ko za čim! (Svak neka gleda svoj posao). Nar. posl. vuk. 88.

b) kucańu je drugi uzrok (ne čovjek). Jedan kalpak, devet čelenaka, i deseto krilo okovano, a iz ńega do tri pera zlatna što kucaju Gruja po plećima. Nar. pjes. vuk. 3, 6.

c) subjekat je sprava koja sama po sebi kuca. Čini im se da ure kucaju ubah brzo. M. Radnić 124b. Nek sat kuca, tebe srce puca. Nar. pjes. herc. vuk. 74. Kuca li mu saat u ńedrima. 270.

d) subjekat je što u čeļadetu ili uopće u čemu živome po sebi kuca, kao srce, krv, žila, duša. Kako ga je dobro pogodio baš u puca gde mu srce kuca. Nar. pjes. vuk. 3, 188. *(Naša srca)* ne kucaju više u prsima. 5, 463. Srce moje jako kuca. Đ. Daničić, psal. 38, 10. — Krv koja u mojima žilama kuca i vrije. G. Peštalić 212. — Dok mi pod grlom kuca. S. Ļubiša, prip. 160. — Ļekar poznaje po žili koja kuca da je čoek živ. M. Radnić 156a. — U zlo ga je mjesto udario među puca gdje mu duša kuca. Nar. pjes. bog. 333. Al' u ńemu jošte kuca duša. Nar. pjes. vuk. 3, 189. Među puca de mu duša kuca. 4, 387. Još joj duša kuca. V. Vrčević, niz. 337.

c. singultire, *vidi kod* štucati. — *U Bjelostjenčevu, Stulićevu, Voltiģijinu rječniku.*

d. *u prenesenome smislu, kao imperfektivni glagol prema* skucati, *dobivati, stjecati.* Poč'o bome i Luka novce ka' i stari Ivan kucati'. J. Bogdanović.

2. *sa* se.

a. *pasivno (bez subjekta).* Đe se kuca *(bije)* tu i puca *(koža)*. Nar. posl. vuk. 76.

b. *refleksivno.* Prignuvši glavu, kucaše se u prse ištući skrušeno oproštenja. F. Lastrić, ned. 326.

c. *reciproćno.* Kucasmo se *(čašama, u čaše)* i pevasmo. M. P. Šapčanin 1, 101.

KÚCATI SE, kûčâm se, *impf.* coitum appetere (de cane), catulire. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* ‚catulire (h. e. lascivire, veneremque appetere, dr. de canibus)', *i u Vukovu:* ‚läufig sein (von der hündin)' ‚catulio'. Kucka kad se kucat stane . . . V. Došen 98b. Psi se kucaju ili kujaju. F. Kurelac, dom. živ. 45.

KÚCAV, *adj. koji kuca ili koji može kucati. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚pulsatilis'.

KÚCAVICA, *f. štucavica, štucańe. — U Bjelostjenčevu rječniku:* kucavica, šćucańe ‚singultus'; *u Stulićevu:* v. štucavica *iz Habdelićeva*; *u Voltiģijinu:* ‚singhiozzo' ‚rülps'. — *vidi* kucati, 1, c.

KÚCE, *f. vidi* kuca. — *Akc. se mijeńa u voc.* kûče. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u*

Stulićevu (,canis'). Mańe jo što ujede neg što kuce pogane zube ukaza. (Z). Poslov. danič.

KUĆEĻIKA, *f.* okomak (kukuruzni). u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

KUCEN, *m.* goli klip kuruze. Valpovo. D. Hirc. — *isporedi* kuceļika. — *I kao prezime.* Schem. zagr. 1875. 210.

KÚCIN, *adj. koji pripada kuci.* Pod rep kucin naseliti i pod ńim se veseliti . . . Zapreg kucin vrć na glavu . . . V. Došen 162^{a}.

KÙCINA, *f. augm* kuca. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Ne miluješ gospodina, ravno tak kot ni kucina. Jačko. 263.

KUCINOVO, *n. mjesno ime, vidi u Daničićevu rječniku:* selo kojo je car Lazar dao Ravanici. M(on. serb). 197. (1381).

KȔCKALO, *m. kaže se djetetu što sve jednako u što kucka.* — *U Vukovu rječniku:* ,der klopfer' ,pulsator' ,(vom kinde)' *s primjerom:* Stani ti, kuckalo.

KȔCKÂŃE, *n. djelo kojijem se kucka.* — *U Vukovu rječniku.*

KȔCKATI, kȕckâm, *impf. dem.* kucati. — *isporedi* kucukati. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kȕckâ). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (dim. v. kucati).

a. *aktivno.* Od krstova zlatne kite vise, te kuckaju Boška po plećima. Nar. pjes. vuk. 2, 290. Sitno kucka, tanko popijeva. Nar. pjes. marj. 173. Čiča, kuckajući štapom u kaldrmu, reče mi . . . M. Đ. Milićević, zim. več. 351. Naj posle, uputio sam se ka grobovima i počeo sam kuckati i od mahovine i nanosa čistiti ńihove grobove. pomenik. 1, ııı. Promaļa kuk, a na kuku crkva kucka. S. Ļubiša, prip. 2.

b. *sa* se.

a) refleksivno. Reče kuckajući se po trbuhu. Nar. prip. vrč. 160. Svaki od vas kuckajte se rukama po koļenima. V. Vrčević, igre. 7.

b) recipročno. Kako su potom pjevali i kuckali se čašama i pili u zdravļe. Vuk, gram. i pol. spisi. 1, 144.

KUCLA, *f. ime ńekakvu mjestu ne daleko od Ozļa u Hrvatskoj.* — *U jednome spomeniku* xvı *vijeka.* — *Ne može se znati, jeli upravo* Kucla *ili* Kučla, *jer je pisano na obadva načina; može biti da i -l- stoji mj.* ļ, *isporedi* Kucļak. Imenije ko on lada po danju pokojnoga gospodina otca našega, vladanju grada našega Ozļa u Kucli (,V kuczly') meju Kupom i Dobrom sela cela kmetcka tri, . . . i k tomu u Zadobarju jedno kmetsko selo . . . ča godir k tim gori rečenim selom u Kučli (,V kuchly') i u Zadobarju pravdeno pristoji . . . Mon. croat. 270. (1572).

KUCĻAK, *m. prezime (vidi i* Kucla). — xvı *vijeka.* Jedno selo Blaža Kucļaka. Mon. croat. 270. (1572).

KUCMORKA, *f. vidi* kučmorka. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kucmorka, trava ,siler'. v. mrkva bela.

KȔCNUTI, kȕcnêm, *pf. udariti jedan put (kucajući); perfektivni je glagol prema* kucati *a ima ujedno i deminutivno značeńe (koje često stoji u ironičkome smislu prema* kucati, 1, a, c)). — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kȕcnû). — *Od* xvı *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,semel pulsare') *i u Vukovu* (,einmal klopfen' ,pulso semel'). Druga dva kucnu na vrata, jeda im milos da. N. Naļešković 1, 144. Njetko gvozdjem kucnu. M. Držić 206. Bačva prazna, malo ako kucneš, velik zvek i veliku gudļavinu učini. M. Divković, nauk. 87^{a}. Grad je bačio: kucni s jedne strane, udiļe zveči vas bačio. (Z). Poslov. danič. Začu gdi mu Bog kucnu na vrati od srca. J. Banovac, pripov. 70. Kucni ga sad s tvojom šibikom. Đ. Bašić 30. Dostižo ga Miloš na kulašu, te i ńoga kucnu šestopercem. Nar. pjes. vuk. 2, 142. I ja imam nešto buzdovana, da te kucnem tri četiri puta. 2, 424. Čauš viknu, kucnu dalbulana. 2, 514. Kucnu Rade halkom na vratima. 3, 365. Jednom ńega kucnu topuzinom. Pjev. crn. 158^{b}. Da ja kucnem junak uz tamburu. Nar. pjes. juk. 419. Koga Bog kucne, onome ništa drugo ne vaļa. Nar. posl. vuk. 136. Evo ti ovi štap, . . . ńime u što god kucneš ondole će izlaziti na stotine onake aspre kake ti namijeniš. Nar. prip. vuk. 120. Kucnuvši Petra u rebra probudi ga. Vuk, djel. ap. 12, 7. Kucnu Petar u vrata od dvora. 12, 13. Kucne me po ramenu i dovati ruku. S. Ļubiša, prip. 14. Sad je kucnuo ugodni čas. 15. Ako bi naglo podigao košnicu ili kucnuo u ńu, onda je to pčelama velika uvreda. F. Đorđević, pčelar. 13. ,Nemoj da te kucnem *(udarim)*'. *u Dubrovniku.* P Budmani.

KÚCO, *m. hyp.* kučak. — *isporedi* kuca *i* kuce. — *U naše vrijeme.* Ne laje kuco sela radi, no sebe radi. S. Ļubiša, prip. 208.

KÙCÔV, kucòva, *m. pas.* — *Od osnove* kuca *i* kuco *postaje nastavkom* ov *kao i osobita imena u pasa (n. p.* garov, samsov *itd.).* — *U Vukovu rječniku:* vide pas.

KUCÒVLAH, *m. Cincar.* — *Grč.* Κουτζόβλαχος *(možebiti: tepavi Vlah, isporedi* κουτζόγλωσσος, *tepav).* — *U naše vrijeme.* Cincari ili Kucovlasi. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 295.

KUCOVO, *n. mjesno ime, vidi u Daničićevu rječniku:* selo u strumskoj oblasti koje je kraļ Milutin dao pirgu hilandarskom. M(on. serb). 74. 80. (1302—1321).

KÙCUKÂŃE (kucùkâńe), *n. djelo kojijem se kucuka.* — *U Stulićevu i u Vukovu rječniku.*

KÙCUKATI (kucùkati), kȕcukâm (kucùkâm), *impf. vidi* kuckati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kȕcukâ; *drugi se akc. osim toga mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* kucukámo, kucukáte, *u part. praet. akt.* kȕcukao, kȕcukâla, *u part. praet. pass.* kȕcukân. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (,leviter pulsare') *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu* (dim. v. kucati). Niz bedrice sabļe kucukaju. Nar. pjes. petr. 2, 141. Uz tamburu sitno kucukaše. 3, 31. Sve joj zlato o zlato kucuka. Nar. pjes. hörm. 2, 59. Crkveńak kucuka u jedno malo zvono. V. Vrčević, niz. 139.

KUCUL, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Livada u Kuculu. Sr. nov. 1875. 514.

1. KUČ, *f.* ime žeļezu čim se vo u jaram zatvori. u Prigorju i Zagorju. F. Hefele. Kuč, žeļezna šipka na jarmenu sa strane desne i lijeve. Barilović. D. Hirc.

2. KUČ, *m.* 1. vrst vinove loze bijela grožđa (Dalmacija, Danilo); 2. suvrst vinove loze crļena grožđa (Dalmacija); 3. vrst vinove loze crna grožđa (Dalmacija, Danilo). B. Šulek, im. 180.

3. KȔČ, *m. mjesno ime.*

a. *u Crnoj Gori, vidi* Kuči. — *U narodnoj pjesmi našega vremena, i otale u Vukovu rječniku:* naj više se govori pl. vide Kuči. Lomna Kuča i Bratonožića. Nar. pjes. vuk. 2, 530. Treću Ivan sitnu kńigu piše lomnu Kuču i Bratonožiću. 2, 534.

b. *selo u Srbiji u okrugu topličkome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 114.

KUČAC, kučca, *m. dem.* 2. kuk. — *Na jednom mjestu u istarskome spomeniku* xiv *vijeka gdje je pisano* klčac. Deveto zlamenè je od Jazvinca pod Petrču jamu na klčac ki je naj viši. Mon. croat. 46. (1395).

KŬČÂD, *f. coll. kao množina prema* kuče. — *Između rječnika u Stuličevu* (v. pasjad) *i u Vukovu* (vide štenad). Starica donese troje kučadi umjesto troje dece. Nar. prip. vila. 1868. 848.

KUČAJ, *m. ime mjesno u Srbiji u okrugu požarevačkome, isporedi* Kučajna. — *vidi i* Kučaj-planina. — xvii *vijeka.* Na Braničevo tako piši: Vъ bogospasnuju eparhiju braničevskuju ježe jestъ kadilukъ Požarevacъ, hramъ Resava, Kučaj, Pećь, Golubacъ i proć. Glasnik. 25, 44.

KŬČAJA, *f. ime planini u Srbiji.* — *isporedi* Kučajna, Kučaj-planina. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* (planina), nom. propr. ‚eines berges in Serbien' ‚mons Serbiae'. [cf. Kučaj-planina]. Pod Kučajom visokom planinom. Nar. pjes. vuk. 2, 205.

KUČAJINA, *vidi* Kučajna, *a). tako piše Daničić (vidi kod* kučajski) *prema* Kučajinac *i* kučajinski.

KUČAJINAC, Kučajinca, *m. čovjek iz Kučajne.* — *isporedi* kučajinski. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Do Stefana Kučajinca Jova. Nar. pjes. vuk. 2, 202.

KUČAJINSKI, *adj. vidi* kučajnski. — *isporedi* Kučajinac. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Pa do ńega Jovicu Resavca, kučajinska bojna kopļenika. Nar. pjes. vuk. 2, 182.

KUČAJNA, *f. mjesno ime u Srbiji u okrugu požarevačkome.* — *isporedi* Kučaja, Kučaj-planina. *a) ime planini.* — xiv *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* planina oko koje je mnoga sela dao Ravanici car Lazar: ‚отъ Kučajine . . . u goru Kučajinu'. M(on. serb). 197. (1381). između Morave i Dunava. cf. kučajskyj. — *b) selo.* K. Jovanović 143; *i majdan.* M. Đ. Milićević, srb. 1026.

KUČAJNSKI, *adj. koji pripada Kučajni.* — *isporedi* kučajinski. Kučajnska *(opština).* K. Jovanović 143. Kučajnska Reka, *ime rodi.* M. Đ. Milićević, srb. 1022.

KŬČÂJ-PLANINA, *f. vidi* Kučajna. — *U narodnoj pjesmi našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (u pjesmama, vide Kučaja). Pod visokom pod Kučaj-planinom. Nar. pjes. vuk. 2, 326.

KUČAJSKI, *adj. koji pripada Kučajini (Kučajni). vidi u Daničićevu rječniku:* kučajskyj, od Kučajine: ‚отъ mêstь kučajskyihь rekomь Žrelo'. Okáz. pam. šaf. 64. — Ńiva u Kučajskoj Reki *(u okrugu požarevačkome).* Sr. nov. 1873. 939. *vidi* kučajnski, *b).*

1. KŬČAK, kŭčka, *m. pas.* — *Akc. se mijeńa u voc.:* kȕčku, kȕčki, *i u gen. pl.* kȕčākā. — *Postalo je od ženskoga supstantiva* kučka *(vidi) koji je bez sumńe stariji nego* kučak. *u naj starijemu primjeru (u Mikaļinu rječniku) značeńe je deminutivno.* — *Javļa se od* xvii *vijeka, i u Dubrovniku je mnogo običnija riječ u naše doba nego* pas; *koliko se daleko pruža izvan Dubrovnika, ne znam (vidi primjere).* — *Između rječnika u Mikaļinu (kod* kučić) *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚cane' ‚canis' 164^b), *u Stuličevu* (‚canis'), *u Vukovu* (vide päs *s dodatkom:* osobito po zapadnijem krajevima).

a. *u pravome smislu.* Kučak laje na lava. (D). Poslov. danič. Morit će te glad i žeđa vele gora neg od kučak jedovitijeh. B. Zuzori 21. A svi grijesi kako kučki oko ńega lajati će. 37. Zavijańe od kučaka. 37. Obraća se kako kučak za ugristi onu šibicu koja ga udara. 109. Lovni kučak. 357. Mi paru ne imamo kako psi i kučki nego dušu. I. A. Nenadić, nauk. 119. Ili hrt ili pas, sve kučak ter kučak. (Z). Poslov. danič. Može naučit čistoću od grlica, vjernos od kučaka, razbor od mravi. Đ. Bašić 117. Ali se nadoše kučci ļubežļivi ter mu pri toli bijednomu bitju rane liječahu. 283. Izprid kučka najedjena, izprid lovca kada ļuta bježi gorom poplašena prem plašiva zvijer košuta . . . N. Marči 77. A kad oru, sve o ńemu zboru, a o ručku, gore no o kučku. Nar. pjes. herc. vuk. 156. Đe kučak loče tu i laje. (U Risnu). Nar. posl. vuk. 75. Zao kao kučak. 81. Nije kučak nego kučka. V. Vrčević, igre. 197. Pošto čusmo da mu je otac pas, ne može biti drugo nego kučak. 198. Bosanski begovi nemaju čime ubiti ni bijesna kučka. M. Đ. Milićević, omer. 63. Ni kučki od lova ne mogahu ga stići. Pravdonoša. 1851. 30. — *U Dubrovniku se o zlu (osobito jedovitu) čovjeku kaže da je* kučak. ‚Ono nije čeļade nego kučak'. ‚Gori je nego kučak'. ‚Kučku jedan!' P. Budmani.

b. *u prenesenome smislu, po tal.* pescecane, *ńeke vrste velikijeh riba* (fam. Squalidae) *što su vrlo grabežļive i pogibeļne i za ļude (n. p.* Carcharias glaucus Cuv., Carcharodon Rondeletii Müller et Henle). — *U Vukovu rječniku:* (u Dubrovniku) nekaka morska riba ‚art seefisch' ‚piscis quidam marinus'. — *dodaću da mi je čudnovato kako je Vuk mogao čuti ovu riječ u ovome značeńu u Dubrovniku. može biti da je sad ovako ime ondje poznato po kńigama, ali znam da su se prije one ribe zvale samo ‚kańe' (vidi* 2. kańa) *ili ‚kanigule'.*

2. KŬĆAK, kŭćka, *m. vidi* 1. kovča. — *isporedi* kuka. — *U naše vrijeme u Istri.* Kȕćāk, gen. kȕćkā ‚fibula'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 26.

3. KUČAK, *m.* ime rijeci kod Križevca. D. Hirc.

KŬČALICA, *f. kuka, kvaka.* — *Postaje od* kučati. — *U Mikaļinu rječniku:* kučalica, kuka ‚uncus'; *u Belinu:* ‚uncino di legno' ‚uncus ligneus'; kučalica od samara ‚uncio di basto' ‚uncus clitellarius' 773^b; *u Stuličevu:* ‚uncinus, uncus'.

KUČALITI, kučalim, *impf. u Stuličevu rječniku:* 1. ‚uncos seu uncinos construere'. 2. kučalicom pritegnuti. 3. met. v. grabiti. — *nepouzdano.*

KUČANI, *m. pl. mjesno ime.* — xv *vijeka.* Šimun Vukšić s Kučan. Mon. croat. 120. (1484). 130. (1487).

KUČANIĆ, *m. prezime.* — xvi *vijeka.* Filip Kučanić. Mon. croat. 200. (1512).

KŬČÂŃE, *n. djelo kojijem se kuča.* Izubaviti se od kučańa hvale. S. Rosa 76^a. ‚Muči, muči, ćućoš mu nede naskoro gusala, prisješće mu kučańe'. J. Bogdanović.

KUČARA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kruševačkome.* Zabran u Kučari. Sr. nov. 1875. 51.

KŬČAST, *adj. koji je (nakrivļen) kao kuka.* — *U naše vrijeme (vidi i* pokučast), *a između rječnika u Stuličevu* (‚aduncus'). Kučast rog je naprijed pognut. Sluń. D. Hirc.

KÚČATI, kûčâm, *impf. kukom (kvakom) privlačiti k sebi, naj češće u prenesenome smislu* — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl.* kúčajû, *u aor.* kúčah, *u ger. praes.* kúčajûći, *u ger. praet.* kúčâvši, *u part. praet. act.* kúčao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing.* — *Od* xvi *vijeka (vidi 1, c, b)), a između rječnika u Belinu (vidi kod 1, c, b)) i u Stulićevu* (‚curare, studere, niti, conari, quaerere, parare, comparare').

1. *aktivno.*

a. *za pravi smisao nemam nijednoga primjera, ali vidi 2, a.*

b. *u prenesenome smislu, kad ko što hoće da dobije, osobito kad to lukavstrom radi; objekat može biti stvar i čeľade.* Cika ševe kad je poskok kuča. Osvetn. 2, 35. I nas ta sudbina kuča. 6, 24. Što su pošli čine na ćesara, a boļega kučali šićara. 6, 76. Odavna naše kuča carstvo, da se pripnu to krajine bijedne. 7, 8. ‚Majka sve kuča za svoju ćer onega mladića'. *u Dubrovniku.* P. Budmani. — *I bez objekta.* A bit neće kô što ńetko kuča, da olako tuđu muku ruča. Osvetn. 6, 31. ‚Sve on polagano kuča, pa na ń se niko i ne osjeća'. J. Bogdanović.

c. *neprelazno, o micańu, hodu, smjerati, namjeravati ńekud ići.* — *nije dosta jasna sveza s pređašnijem značeńem: moglo bi biti da je uprav: činiti da je što krivo kao kuka, pa otale nakrivļivati putem, okretati se, hoditi drugijem smjerom (vidi primjer kod a)).*

a) namjeravati ńekud ići, ili možebiti okretati drugijem putem. Bugarska mu sela ostaju s lijeve strane, k desnoj kuča, gdi se k morskom stere kraju plodna i pitna svijem Dobruča. I. Gundulić 318.

b) u prenesenome smislu (ili u metaforičkome, kad uz glagol ima adverab ili druga riječ kojom se pokazuje smjer micańa), smjerati, namjeravati uopće. Da su držani kučat i nastojat prići na izvrsnos svete ļubavi. B. Gradić, djev. 132. Kud kučaju mê besjede, ako tvoje carstvo prosi... I. Gundulić 300. Domišļam se kud kučaš ‚mi accorgo dove mirate' ‚adverto quo tendis'. A. d. Bella, rječn. 489a. Visoko kučati ‚avere alti pensieri' ‚alte spectare'. 552b. Kud kučaju ove riči? razgov. 189. Kojijem kučahu ukazati se stavni. S. Rosa 42a.

2. *sa se.*

a. *pasivno, prema pravome značeńu (privlačiti sebi kvakom).* Niti kvake kom se voće kuča. J. S. Reļković 312.

b. *refleksivno.* — *U jednome primjeru* xvii *vijeka, u kojemu je značeńe onako kao što je u aktivnoga glagola pod 1, c, b). (Pakļeni kraļ)* kroz vuhvenost svoju mnogu, prem visoko ka se kuča, proć svomu se stvorcu i Bogu vrhe motrit ne ustruča. G. Palmotić 3, 140b.

KUČAVA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24. — *Vaļa da je radi rogova, isporedi* kučast.

KŬČE, kŭčeta, *n. mladi pas (kučak) ili mlada kučka, psetašce (može značiti i uopće što i* pseto, *čega nema u nijednome primjeru već samo u Stulićevu rječniku).* — *Nema množine, nego se za množinu upotrebļava coll.* kučad, *ili pl.* kučići. — *Postaje nastavkom* ęt, *kao i mnoga druga imena mladijeh životińa.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kučak) *i u Vukovu* (‚das hündchen' ‚catulus'. cf. štene).

a. *u pravome smislu (vidi sprijeda).* Uzme dva kučeta zajedno od jedne kučke okoćena, pa jedno nauči loviti zecove, a drugo ništa nego žderati i ležati. D. Obradović, basn. 58. Ne bih tebi ni kučeta dala, kamol' bih ti lišce poklonila. Nar. pjes. hörm. 2, 351. Nema ni kučeta ni mačeta. (Kad ko nema u kući ništa živo za što bi mu se vaļalo brinuti). Nar. posl. vuk. 203. Za ńom *(devojkom)* pođe od kuće i malo kuče koje je ona vrlo volela. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 330.

b. *u prenesenome smislu, ńeka životińa nalik na krta.* — *U pisaca našega vremena.* Slepo kuče ‚Spalax typhlus Pall.' K. Crnogorac, zool. 61.

KŬČÊN, *m. vidi u Vukovu rječniku:* (u Boci) vide kosijer (naš, a u ńih kosijer ima mnogo duži držak, i ńime se siječe drača i sasijeca se grańe stoci). — *U naše vrijeme.* Za sjekiru, kučen, kosijer. V. Bogišić, zborn. 49.

KUČENANI, *m. pl. ime zaseoku u Srbiji u okrugu užičkome.* K. Jovanović 160.

KŬĆENCE, kŭćenceta, *n. dem.* kuće. — *U naše vrijeme.* U kapetana ima jedna bena, kućence, koje vodi svud uza se. M. Đ. Milićević, omer. 68. I među ńih uleti malo crno kućence. Bos. vila. 1887. 226.

KUČEŃAK, *m. prezime.* Schem. zagr. 1875. 265.

1. KŬĆÊŃE, *n. mnogo kučaka, paščad (kaže se s preziraňem).* — *U Stulićevu rječniku:* v. pasjad.

2. KŬĆÊŃE, *n. djelo kojijem se kuči (vidi 1. kučiti).* J. Bogdanović.

3. KUČEŃE, *n. djelo kojijem se kuči (vidi 2. kučiti).* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚strepitus, pulsus', *i u Jambrešićevu:* ‚pulsus'.

KUČER, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskome.* Zabran u Kučeru. Sr. nov. 1868. 361.

KŬČERA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. diak. 1877. 68. — *Uprav je češko prezime.*

KUČÈRINE, *f. pl. augm.* kučine. ‚Neš se sa ovo kučerina nigda rastati'. ‚Esi li ti, rodo, ono kučerina već oprela?' J. Bogdanović.

KUČÈTINA, *f. augm.* kučka. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (augm. v. kučka). Još da vidiš kučetinu majku. Hrv. nar. pjes. 1, 327. — *U Dubrovniku je i augm.* kučak. P. Budmani.

KUČEVAC, Kučevca, *m. ime muško.* — *U spomeniku* xiv *vijeka.* Bratь mu Kučevьсь. Deč. hris. 45. 98. — *U istome spomeniku može biti nadimak ili prezime.* Kučevьсь Bogoje. 21. 89.

KUČEVCI, Kučevaca, *m. pl. ime zaseoku u Srbiji u okrugu podrinskome.* K. Jovanović 134.

KUČEVIĆ, *m. prezime (samo u muhamedovaca).* — *U naše vrijeme.* Od onoga poļa Bijeloga, od ńeg, kado, do dva Kučevića. Nar. pjes. vuk. 3, 565. No ne hoće Kučevića Mujo. Pjev. crn. 112a. Buļubaša Kučević-Ferate. Ogled. sr. 40. Od Turčina Kučević-Ahmeta. 231.

KUČEVIŠTA, *n. pl. mjesno ime.* — *isporedi* Kučevište. — -u- *stoji mj. ńegdašńega* l. — *vidi u Daničićevu rječniku:* Klьčevišta, selo koje je car Stefan dao crkvi arhanđelovoj u Prizrenu, međa je ‚Klьčevištemь' išla ‚na putь koji ide otь Vańanь pravo mimo selo Slivovikь'. G(lasnik). 15, 284. 285. (1348?). bez sumńe isto: ‚vъ selê naricajememь Klьčevišta pod uvesije črьnije gory'. G(lasnik). 8, 149. — *Ovako se ime (s u) pomińe i na drugijem mjestima prije našega vremena.* Kučevišta. S. Novaković, pom. 136. Spom. stoj. 185.

KUČEVIŠTE, *n. mjesno ime. — isporedi* Kučevišta. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 136.

KUČEVIŠKI, *adj. koji pripada Kučevištima. — U Daničićevu rječniku*: klъčevištьkyj, što pripada selu ,Klъčevištemъ': ,u hrisovulě klъčevištьkomъ'. G(lasnik). 15, 285. (1348?).

KŬČÊVKIŃA, *f. žensko čeļade iz Kučeva. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,ein frauenzimmer von Kučevo'). Kučevkińe belo platno bele, Kučevkińe i Braničevkińe. Nar. pjes. vuk. 2, 506.

KŬČEVO, *n. ime kraju u Srbiji što se svagda pomine uz Braničevo. — U tome je kraju bio ńegda i grad, a sad je varošica. — Od* xv *vijeka, a između rječnika u Vukovu* [sada varošica u okrugu požarevačkom] *i u Daničićevu*: zemļa pokraj Braničeva: ,popali Kučevo i Braničevo'. (Okáz. pam. šaf.) 77. U Braničevu selo Topolovnikъ, selo Kupļenovo, . . .; u Kučevu selo Drugovci, selo Vlasi Radivojevci,... Spom. stoj. 3. (1428—1429). U Kučevu i Braničevu. I. T. Mrnavić, osm. 12. Kad su bili kod Kučeva grada, kod Kučeva i kod Braničeva. Nar. pjes. vuk. 2, 506. *vidi i* M. Đ. Milićević, srb. 1035.

1. KŬČEVSKÎ, *adj. koji pripada Kučevu. — vidi u Daničićevu rječniku*: kučevьskyj, od Kučeva: ,birь braničevsky i kučevьsky' dao je car Lazar Ravanici ,na poļě s mitropolitωmь'. S(r). l(etop). 4, 55. (1381). mislim da je mjesto ove riječi pogrješka ,kučьkovy'. M(on. serb). 198. (1381) koje opet u S(r). l(etop). 4, 50 stoji ,kučьčsky'.

2. KUČEVSKI, *adj. koji pripada Kučevištima. — vidi u Daničićevu rječniku*: klъčevьskyj, što pripada ,Klъčevištemь': ,Sъborъ kučevsky, . . . ωtъ crъkve kučevske'. G(lasnik). 18, 149.

KŬČI, *m. pl. ime plemenu (i kraju) u Crnoj Gori (u Brdima).* Glasnik. 40, 20. 21. — *Pomińe se prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 136. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,ein stamm an der östlichen grenze von Montenegro'. cf. Kuč). *a) pleme, narod.* Vъ bogohranima plemena Vasojeviće, . . . Kuče, Pipere, . . . Glasnik. 25, 44. (xvii *vijek).* Kuči se predadoše, a Crnogorci ne dadoše se (1768). Rad. 1, 180. Ti pokupi Kuče i Pipere. Nar. pjes. vuk. 4, 418. Skupite mi Kučah tri hiļade. 5, 151. A hiļadu vitezovah Kučah. 5, 212. Kuči su ga jedva dočekali. Pjev. crn. 74[b]. Sedam su mi Kučah izgubili. 245[a]. — *b) kraj.* Pa po Kučah turiše telare. Nar. pjes. vuk. 5, 162. A šiļe je u Kuče kamene. 5, 227. Izļegoše u Kuče kamene. Pjev. crn. 42[a]. I vrati se u Kuče kamene. Ogled. sr. 103.

1. KŬČICA, *f. dem.* kuka *(kvaka), kovčica. — Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (,fibula') *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu* (dim. v. kuka. cf. kukica). S gvozdenijem singiri s ostrim kučicama i zvrkovi nakićenim . . . po rana(h) nemilostivo udarajući guļahu mu kožu i meso zvrkovma gvozdenim i kučicama. F. Lastrić, test. 113[b]. Kŭčica ,fibula'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 34.

2. KŬČICA, *f. dem.* kučka. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kučica, mala kučka ,catella') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (,cagnuola, cagna piccola' ,catella' 157[b]), *u Stulićevu* (,catilla, catella'), *u Vukovu* (dim. v. kučka). I kučici Bog pomaga. (Z). Poslov. danič.

3. KŬČICA, *f. vidi* lupar. — *Može biti ista riječ što* 2. kučica. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu (pl.* kučice ,telline, sorte di conchiglie piccole' ,tellinae' 725[a]), *u Stulićevu (pl.* kučice ,telline, sorta di conchiglie piccole' ,concharum species'), *u Vukovu*: nekaka morska riba (ili školjka?). Kučice su i prstaci . . . J. Kavańin 21[a].

4. KŬČICA, *f. snop lana ili konopaļa. — Od* xviii *vijeka.* Kad *(lan)* izvadiš, na kučice slaži. J. S. Reļković 254. Kučica, snopić konopļe. u Lici. F. Hefele. — *isporedi* kučine.

5. KUĆICA, *f. ńeka biļka.* Kućica, Ornithopus scorpioides L. (na Cresu). B. Šulek, im. 180.

1. KŬČIĆ, *m. vidi* 1. kučica. — *U naše vrijeme u Istri.* Kŭčić ,fibula'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 31.

2. KŬČIĆ, *m. dem.* kučak, *mladi ili mali pas. — Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kučić, kučak, pasić ,catulus, catellus'), *u Belinu* (,cagnoletto, cane piccolo' ,catellus' 157[b]), *u Stulićevu* (,catulus, catellus'), *u Vukovu (samo pl.* kŭčići, vide šteńci, *vidi* kučad). Od radosti tako mnoge blag i vjeran kučić teče, ter gosparu svomu noge ļubko vože i obtječe. G. Palmotić 3, 14[b]. Kučka presna slijepe rađa kučiće. (D). Poslov. danič. Padoše mu *(zviri)* krotke prid noge, ližući ga kako ļubeznivi kučići. A. d. Bella, razgov. 46. I kučića potištena, kad je svoj, obļubi ga. B. Zuzeri 91. Kad se kučić bije, i lavić se straši. (Z). Poslov. danič. Ali i kučići jedu od mrvica brašna. S. Rosa 97[a]. Vidi da nosi u skutu cvijet, da nosi kučića. A. Kalić 475.

3. KŬČIĆ, *m. vrsta žabe.* Kučić, Bombinator igneus. D. Hirc.

4. KŬČIĆ, *m. prezime. — Od* xiv *vijeka.* Pribislavъ Kučićь. Dec. hris. 53. Žarko Knežaić, Ugrin Kučić. J. Kavańin 232[a]. Stipan Kučić. Norini 53.

KUČIĆI, *m. pl. mjesno ime (isporedi* 4. Kućić).

a. *selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 24.

b. *selo u Dalmaciji (u Poļicima). — Od* xv *vijeka.* U Kučiće. Stat. poļ. ark. 5, 309. (1482). Iz sela Kučića. Norini 55.

c. *zaselak u Hercegovini.* Statist. bosn. 124.

KŬČIĆ-KÚLA, *f. ime selu u Bosni u okrugu Tuzle Dońe.* Statist. bosn. 100.

KUČIJE, *f. pl. u Bjelostjenčevu rječniku*: v. kočije.

KŬČIJÎ, *vidi* kučji.

KUČIKA, *f. ńeka biļka. — Postaje od* 2. kučiti. Kučika *(griješkom* Kućika) (kucika? od kucati — pulsare), Pulsatilla Mill. (Vukasović). B. Šulek, im. 180.

KUČIN, *m. ime ovnu.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

1. KŬČINA, *f. augm.* kučka *ili* kučak.

a. *u ovome primjeru* xvi *vijeka vaļa da je dem.* kučka: Jes Mrkov, jes Mrkas i njeka kučina i njeki velik pas kneza Vukašina. A. Sasin 115.

b. *augm.* kučak. — *U Belinu rječniku*: ,cagnaccio, cane mastino' ,canis magnus' 157[b], *i u Voltiģijinu*: ,cagnaccio, mastino' ,ein grosser hund'. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

c. *vidi* kučak, b. ,Charcharodon Rondeletii'. G. Kolombatović, pesci. 25.

2. KŬČINA, *f. vidi* 1. kučine. — *Jednina je mnogo rjeđa od množine. — Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,stoppa di lino o di

ʼanape' ,stuppa' 710ª) *gdje se naj prije nahodi, i u Voltigijinu* (,stoppa' ,werg'). Vrže pod most silu kučine, smole, slame. A. Kanižlić, utoč. 426. Veselo srce i kučinu prede. F. Krauss. smail. meh. 69. — *Ne posve u istome značeńu.* Kučina, prosto vlakno konopļe i lana. U cijeloj domovini. F. Hefele.

3. KÙČINA, *f.* goli klip kuruze. Selce kod Đakova. D. Hirc. — *isporedi* 2. kučina.

4. KUČINA, *f. mjesno ime.* — *isporedi* Kučino. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 136.

KÙČINAV, *adj. rutav (o krupnome tkańu).* Prodaje svituštinu kučinavu i debelu. M. Radnić 184ᵇ.

1. KÙČINE, *f. pl. kratka i zamršena vlakanca što ostaju od konopaļa ili od lana kod ogrebańa.* — *Akc. se mijeńa u gen.* kùčînâ. — *Rijetko je u jednini (vidi* 2. kučina). — *Uprav je augm.* 1. kuk (klьkь), *te -u- stoji mj.* l. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (,stuppa') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (kučine od prediva ili konopline, v. kudeļa), *u Stulićevu* (,stupa'), *u Vukovu* (,das werg' ,stuppa'. cf. rediti, povjesmo). Balotice od kučin. M. Bijanković 59. Boļe je kučine kupovat nego zlato prodavat. (Đ). Poslov. danič. Nar. bl. mehm. beg kapet. 26. Ńezine košuļice debelim od kučina koncem odtkane bijahu. A. Kanižlić, utoč. 639. Zapleo se kô piple u kučine. (Z). Poslov. danič. Zapleo se kao pile u kučine. Nar. posl. vuk. 85. Trice i kučine. (rđavo, zlo). 320. Đevojke kašto načine na zemļi od kučina kao kolo. Vuk, poslov. 123. Biće junak kao kučine i djelo ńegovo kao iskra, i oboje će se zapaliti. Đ. Daničić, isai. 1, 31. Što ćemo vi kriti u kučine? P. Petrović, gor. vijen. 32. Nemoj ti meni u kučine kriti. S. Ļubiša, prip. 99. Ove koše pune, udušene sumporom, paklom i kučinama obore na tursku vojsku. 63. Ispletite mi bradu od kučina i nažuta konopļa. 151.

2. KUČINE, *f. pl. ime selu u Dalmaciji u kotaru spļetskome.* Repert. dalm. 1872. 33.

KUČINIĆ-SELO, *n. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 51.

KUČINO, *n. ime ńekakvu selu.* — *isporedi* 4. Kučina. — *Prije našega vremena.* Kučino (selo). S. Novaković, pom. 136.

1. KÙČÎNSKÎ, *adj. koji pripada kučinama, koji je od kučina.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,stupeus'.

2. KUČINSKI, *adj. vidi* kučji. — *U Stulićevu rječniku:* ,caninus', *gdje ima i adverab* kučinski ,irato animo' *(ļutito kao što može biti pas).* — *nepouzdano.*

KUČÌŃAČA, *f.* pla*(h)*tu od kučina otkatu zovu ,kučińačom' ili ,pońavom'. J. Bogdanović.

KUČÌŃAV, *adj.* od kučina je ili ima kučina u vlasu, a po tom i u tkańu. u Dobroselu. M. Medić. — *isporedi* kučinav.

KUČIŠ, *m. u Bjelostjenčevu rječniku:* v. kočiš.

KUČIŠTE *(i čakavski* Kučišće), *n. mjesno ime.*

a. *u Dalmaciji (u Poļicima).* — xiv *vijeka.* Granica Kučišća. Stat. poļ. ark. 5, 313.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkome.* Ńiva u Kučištu. Sr. nov. 1875. 785.

1. KUČITI, kučim, *impf. vidi* kucati *(istoga je korijena i -u- stoji mj.* l, *te se* l *nalazi još u pisaca čakavaca* xvi *vijeka).* — *Od* xv *vijeka po sjeverozapadnijem krajevima (i u Bosni), a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kučim, kucam ,pulso, pulsito, strepito'; kučim na vrateh ,pulso, l. pulsito fores'), *u Jambrešićevu* (kučim ,pulso'), *u Voltigijinu* (,picchiare, strepitare' ,anklopfen'). Ako ki ubogi klčaše pri vratih. Korizm. 8ᵇ. Poče klčiti, jer bihu vrata zatvorena. Transit. 261. Tit neprestanno klčaše. 262. I šćiti kučeće budu budit ńega. M. Marulić 54. Oružjem koporu, Oloferna zbučit hteć, jer na zaporu ne smihu mu kučit. 55. Kučite i otvori se vam. Nauk brn. 24ª. Tko kuči dokuči. D. Baraković, vil. 35. ,Tko će u grad, sad je vrime' nazivajuć sluga kuči. 210. U glavi mu bubań kuči. 213. Da se plaf razpuči... ob ku val sve kuči. 280ᵇ. Kučite, i otvorit vam se. F. Glavinić, cvit. 36ᵇ. Pokle ńeje *(ļubavi)* sila na srdcu mi kuči. I. T. Mrnavić, osm. 141. Da prosimo i kučimo na vratih od milosrdja Božjega. P. Radovčić, način. 190. Kučećemu otvori se. 195. Zaman zvoni veće kuće, kada trsje grâd potuće. P. Vitezović, cvit. 40. I prez kučit udiļ na dvor dojde. M. Kuhačević 51. Što čovjek bruči, sam sebe kuči. Nar. bl. mehm. beg kap. 232. Kad kuči na vratih. Nar. prip. bos. 1, 37. Kuči jednoč palcem u ńu *(tevsiju).* 1, 143. Pucań udri u Rudine prve, kuči pucań Zupce i Bańane. Osvetn. 5, 32.

2. KÚČITI, kûčîm, *impf. vidi* kučati. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kučati).

a. *aktivno.* Ti s' mene mutila i k sebi kučila i kot sladkim cukrom mene primutila. Jačke. 17. — Kučiti, pameću nagađati. Kuči da će ńoj s puta muž doći noćas. M. Pavlinović. — Zô se jezik prostrije i kuči pohuliti toj čińenje. Ǵ. Palmotić 3, 143ª. ,Kučio a spava', ne pomaže ti kod ńega kučiti'. ,Posta Mićan lugar, da es, odavno već i kuči za lugarijom'. J. Bogdanović.

b. *sa* se, *refleksivno.* Tko ne trudi i ne muči, dvora se ovijeh vik ne kuči, slave vijeku ne dobiva. Ǵ. Palmotić 2, 442.

3. KÚČITI, kûčîm, *impf.* curvare, *kriviti, prigińati, nagińati.* — *Korijen je isti kao kod* kuka. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. pokučiti).

a. *aktivno.* Na šetlište kada pride, vrat koćeni trbuh kuči. J. Kavańin 53ᵇ.

b. *refleksivno.* On se kuči i uvija, da omali, da ga ne vide. S. Ļubiša, prip. 141.

KÛČIVRÂT, *m. ime muško, uprav koji kuči (vidi* 3. kučiti) *vrat.* — *U jednoga pisca* xvi *vijeka, koji će biti sam izmislio ovo ime.* Ah Kučivrate, gdje si moja vjerna sluga i kmete? M. Držić 374.

KÛČJÎ, *adj. koji pripada pašćadi (kučkima).* — *Ima i oblik* kûčijî. — *U Stulićevu rječniku:* kučiji, v. pasjački, *i u Vukovu:* kučji, vide pseći.

KÛČKA, *f.* Canis domesticus L. femina, *pas ženskoga spola.* — *isporedi* kucak, cucak. — *Od ove riječi postaje* kučak. — *Nalazi se samo na jugu, isporedi bug. i nslov.* kučka. — *Vaļa da postaje od arb.* kuč *(pas, djetińa riječ), vidi* G. Meyer, etymol. wörterb. der albanesischen sprache *pod* kutš. *da bude srodno s rus.* кутя, кутька, кутенокъ, *štene (ili s mađ.* kutya, *pas) trebalo bi da je uprav korijen* kut *(isporedi arb.* kut, *glas kojijem se zove pas), pa da je k ovome pridošao nastavak* ьč, *što se ne može dokazati.* — *može se isporediti i snskr.* kukura, kukkura, *pas.* — *Od* xv *ili* xvi *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (,canicula'), *u Mikaļinu* (kučka, vaška ,haec canis'), *u Belinu* (,cagna, cane femina' ,canis' 157ª), *u Bjelostjenčevu* (kučka, psica, v.

cucka), *u Stulićevu* (,canis, f.'), *u Voltiģijinu* (,cagna' ,hündinn'), *u Vukovu* (,die hündin' ,canis femina'). — *Treba opaziti da je u Vrančićevu rječniku deminutiv.*

a. *u pravome smislu.* Mnoge kučьke mêdьveda terajutь. Aleks. nov. 56. Bješe se kučka navadila okoliš zobati. Zborn. 37b. Pril. jag. ark. 9, 148. Mnoge kučke medvida tiraju. Aleks. jag. star. 3, 262. Kučke u kih je žensko lice, psi troglavi, zmaji hudi, . . . I. Gundulić 474. Ko kučke zavijevaju. P. Kanavelić, iv. 489. Kučka prešna slijepe rađa kučiće. (D). Poslov. danič. Ko bije kučku, pas daleko od ńe stoji. N. Palikuća 66. Žene zajedno kučke i zmije. J. Kavańin 460b. Držaše ju kano jednu kučku. E. Pavić, ogl. 552. Ide kô pas za kučkom. (Z). Poslov. danič. Muči, ne laj kao kučka. V. Došen 124b. U kuću ti ne bi(*h*) dala ni devete kučke slipe. 167b. Pod ńum kučka spi. Nar. pjes. istr. 2, 49. Lajava kučka selo učuva. Nar. posl. vuk. 165. Nađe na putu dve kučke gde se koļu jednako. Nar. prip. vuk. 112. Rodi mu žena dva blizanca, kučka dva hrta,... 147. Ne može biti drugo nego kučak. — Nije, nego kučka. Nar. prip. vrč. 198. Ištenile se sve kučke. Vuk, rjecn. *kod* išteniti se. U jednom se mačka omacila, a u drugom kučka oštenila. *kod* paramenta. Sušten, t. j. kučka. *kod* sušten. Kučka nek laje a žena nek muči. V. Bogišić, zborn. 46. *vidi i kod* kuja, a.

b. *kao psovka zlome čeļadetu ženskome (u pjesmi može biti gdjegdje u blažijemu smislu, isporedi pri kraju).* Nut kučke, besjede koje je složila! N. Naļešković 1, 257. Znam, kučko, život tvoj i što si činila. 1, 264. Znaćeš, kučko jedna, ribaodo, zla ženo. M. Držić 165. Jošte ćeš, kučko, za mnom proplakat. 364. Vidivši ju Afrodisija u kući sfojoj, prihuda kučka, poče sfacimi naj jačimi načinijem napastovati sfetu djevicu . . . B. Kašić, per. 35. O opake žene, jedne kučke ļute! N. Palikuća 17. Čuješ li me, kučko stara? V. Došen 125b. Ne smije te ona se *(majka)* doditi jer ćemo mi kučku udariti. M. A. Reļković, sat. C2b. Oj kučko devojko! ne plet' na mač kose, ne mami mi sina. Nar. pjes. vuk. 1, 104. Kučko šćeri, da što si činila? *(u istoj pjesmi u Dubrovniku:* kučko Mare. P. Budmani). 1, 233. Hod' otole, kučko snaho! 1, 308. Kučko Nero! gde si bila? 1, 353. Kurvo kučko, lijepa djevojko! ne bijeli lica, ne rumeni, ne mami mi sina Osman-age. 1. 371. Kučko jedna, ne jetrva moja! 1, 559. Nemoj, mati, kćeri verovati: ne puštaj je u selo na prelo; izlaže se u selo na prelo, nije, kučka, ni vidila preļe, veće ide s dikom u šiškańe. 1, 631. Što je, kučka, Bogu zgriješila? 2, 12. Vidi kučke Kojadinovice! on' izjede ribi desno krilo, a banici dala je lijevo. 2, 62. Tako zgore kučka Ikonija. 2, 179. Kučko jedna, a ne ćeri moja! š ńime si se, kučko, sjaranila! 2, 381. Odjaš' końa, kučko, ne đevojko! 2, 523. Dok joj pola klina udario, i dušu je, kučka, ispustila. 3, 362. Bježi, kučko, ubjegnuti nećeš. Nar. pjes. istr. 1, 70. Kučka majka, da od Boga nađe! svoju djecu u dom ostavila, u rod pošla te se preudala. V. Bogišić, zborn. 139. — *U pjesmi se gdjegdje reče u šali, i kao od mila.* Stidńe momče neg' devojče ispod stida progovara: ,Daj, devojko, jedno oko'. Ona kučka milostiva i na srcu žalostiva pak mu dade i obadva. Nar. pjes. vuk. 1, 425. Koliko je ona kučka l'jepa, još joj ļepše ruho odgovara. 1, 568.

c. *kao psovka čovjeku, kao nevaļalu, kukavici.* Kučko kurvo, sužań-Milutine! Nar. pjes. vuk. 3, 403. Kurvo kučko, seński kapetane! 3, 423. Kučku kurvu Bogićević-Antu koji mi je Jadar posvojio . . . 4, 239.

d. iz-kola-kučka, *ńeka igra.* — *U Vukovu rječniku:* ȉz kola kȕčkê, n. p. da se igramo iz kola kučke ,art spieles' ,ludi genus'. Igrači stanu u kolo i uhvate se za ruke, a jedan koji se zove kučka stane u srijedi, kojega oni iz prijevare biju po naj više turom (opletenom maramom) govoreći mu: ,iz kola kučko!' kad kućku koji udari, ona navaļuje ondje da prodre iz kola gdje je ruka puštena te ga udarila, pak gdje prodre, onda onaj koji je ruku pustio vaļa da ide u kolo mjesto kučke.

1. KȖČKÎ, *adj. vidi* kučji. — *U Vukovu rječniku (po Vukovijem biļeškama):* vide paski.

2. KȖČKÎ, *adj. koji pripada Kučima.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*[3] *(po Vukovijem biļeškama):* ,von Kuči'. I otide na kučko zborište. Nar. pjes. vuk. 4, 118. To su kučke poglavice bile. 5, 236. Vodoć kučko robļe u sužanstvo. 5, 264. More čuješ, kučka vojevodo! Pjev. crn. 41a. Znaci od zida bez kreča i zemļe, koji je išao od Bijele gore . . . do Kučkoga Koma. Vuk, živ. 225.

KȖČKICA, *f. dem.* kučka. — *U naše vrijeme.* U naše kučkice po hrbatu sisice. *odgonetļaj* burma. Nar. zag. nov. 11.

KȖČKIN, *adj. koji pripada kučki.* Nêš Halile, kučkino kopile. Nar. pjes. hörm. 2, 111.

KUČKÒDER, *m. čovjek što hvata pogibeļne ili sumńive pse (kučke) i ubija ih pa im i kožu dere.* — *isporedi ńem.* schinder. — *U Vukovu rječniku:* ,hundeschinder' ,excoriator canum' *s primjerom iz narodne pjesme:* Kad se ženi kučkodere Arso.

KUČKOVAC, Kučkovca, *m.* ime brdu. Bruvno u Lici. D. Hirc.

KUČKOVAČKI, *adj. koji pripada Kučkovcima.* — xvi *vijeka.* Petar sudac Kučkovački. Mon. croat. 250. (1550).

KUČKOVCI, Kučkovaca, *m. pl. mjesno ime.* — xvi *vijeka.* Sudac Petar iz Kuckovac. Mon. croat. 237. (1535).

KUČKOVIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 26.

KUČKOVIJANI, *m. pl. mjesno ime.* — *U spomenicima* xiv *vijeka u kojima za* ija *stoji* ꙗ *ili* ѣ, *te se ne zna kako uprav treba izgovoriti.* — *Mj. krajńega* -i *pisan je stariji nastavak* -e. — *vidi u Daničićevu rječniku:* Kučьkovijane, gledaj Kučьkovênе; Kucьkovene, selo crkve treskavačke: ,Kučkovьjane'. G(lasnik). 11, 133. ,Kučkovьjane'. G(lasnik). 13, 376. ,po srêdê Kučkovьjanь'. 13, 375. i sad ima to selo od Bitoļa na jug na rijeci Florini. Hahn, reise 149 ,Kutschkowen', a na karti ,Kutzkowen'.

KUČKOVIJANSKI, *adj. koji pripada* Kučkovijanima *(vidi* Kučkovijani). — *vidi u Daničićevu rječniku:* kučьkovijanьskyj, gledaj kučьkovênьskyj; kučьkovênьskyj, što pripada mjestu ,Kučьkovênе': ,do putê kuckovê....'. G(lasnik). 11, 131. ,do puti kučkovijanskoga'. 13, 375.

KUČKOVJEN-, *vidi* kučkovijan-.

KUČLA, *vidi* Kucla.

KUČLAT, *m. mjesno ime, vidi u Daničićevu rječniku* (3, 597): Kučьlatь, sadašńi Kuslat u Bosni: ,nêkolici ѡdь našêhь trьgovacь posli su putь podь Kučlatь, da tudezi prođu u Srьbļe' (Spom. sr). 1, 7. (1396).

KUČĻIV. *adj.* kaže se za konac koji nije dobro upreden. L. Pavlović.

KUČMA, *f. vrsta šubare.* — *Po svoj je prilici tuđa riječ (možebiti tatarska, isporedi* kukma); *nalazi se i u novoslovenskome, u maloruskome, u poļskome* (kuczma). — *U našemu se jeziku javļa u rukopisima* xv *i* xvi *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kučma, kapa krznena ,pelliris'). — *Nije posve jasno značeńe u naj prvome primjeru.* Pariž dêlašo kučmu, a drugi sin dêlaše bat. Pril. jag. ark. 9, 122. (1468). Kučьmomь persidьskomь. Aleks. nov. 115. Persidьskaja kučma. 139. Antioh Kandavlija darovati povelo kučmom persidskom. Aleks. jag. star. 3, 303. Na glavi ńegovi persidska kučma s kačkamilovim perijem. 322.

KUČMANI, *m. pl. ime zaseoku u Srbiji u okrugu užičkome.* K. Jovanović 158.

KUČME, *f. pl.* drvo, koje čovjek na jednoj nozi hrom pod pazuho drži te se o ń opire pri hodu. Na Krku. I. Milčetić. — *vidi* štaka.

KUČMORKA, *f. ńeka biļka, mrkva.* — *isporedi* kucmorka, kuzmorka. — *Vaļa da je riječ praslavenska, isporedi nslov.* kuzmorka, *poļ.* kuczmorka, kucmerka, kucmorka. — *Nejasna postańa: vaļa da je složena riječ, te će osnova drugoga dijela biti ista što i kod* mrkva; *prvi je dio nejasan: u oblicima* kucmorka *i* kučmorka *kao da se shvaća po pučkoj etimologiji: koja mori kučke.* — *U Mikaļinu rječniku:* kučmorka, trava ,carota' ,siser', *i u Stulićevu:* kučmorka, trava ,carota, erba' ,siser'.

KÚČNICA, *f. gomila pasa što ide za kučkom koja se kuca.* — *U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu* (,der haufe hunde die einer läufigen hündin folgen' ,turba canum persequentium catulientem'). Kupi se kučnica. (Kad kakoj ženi ili devojci dolazi mnogo mladijeh i besposlenijeh ļudi). Nar. posl. vuk. 164. Kučnica vučja. M. Đ. Milićević, let. več. 305. Lepo, ćato, a kad ono prede preko leda, odonud iz ritova vucja kučnica . . . medudnev. 226.

KUČŃAK, *m.* onaj zub na pili, koji baca piļevinu van. Vrbovsko. D. Hirc.

KÚČUK, *adj. pers.* kūčik, *tur.* küčük, *malen, samo kao turski nadimak ili kao tursko prezime* (Kučuk). — *U naše vrijeme.* Ńi četiri velike dahije: Aganlija i Kučuk-Alija, Mula Jusuf, Fočić Memed-aga. Nar. pjes. vuk. 4, 143. Od Alije i Kučuk-Salije. 4, 152. No joj veli Kučuk-Zaimaga. 4, 176. Ńih *(baša)* četvorica: Fočić Memedaga, Kučuk Alija, Aganlija i Mula Jusuf koji su kao poglavari te bune bili nazovu se ,daije'. Vuk, dan. 2, 144—145.

KÚČUKOV, *adj. koji pripada Kučuku.* Sanak snila Kučukova *(Kučuk-Zaim-age)* majka. Nar. pjes. vuk. 4, 176.

KUČUTNICA, *f. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Kučutьnica. S. Novaković, pom. 136.

1. KŪĆA, *f.* aedes, domus, *zgrada u kojoj se prebiva (sjedi, živi).* — *isporedi* 1. dom. — *Ńegdašńe je značeńe bilo: šator, sjenica, koliba (vidi* a). — -u- *stoji mj. ńegdašńega* ą. — *Riječ je stara (praslavenski bi oblik bio* kontja) *sa značeńem: šator, isporedi stslov.* kąšta, *bug.* кѫштъ, *koliba, novoslov.* kôča, *koliba; u ruskome ima samo dem. pl.* кучки, *sjenice (židovski praznik), ali u poļskome ima* kucza, *sjenica, što ne može biti poļska riječ nego je jamačno uzeta iz ruskoga.* — *Korijen vaļa da je* kont, *isporedi stslov.* sъkątati, *utisnuti, sahraniti (pogrepsti i uopće sačuvati), bug.* кътам, *sahrańujem, štedim, rus.* кутать, *pokrivati. vaļa da ne treba misliti na* kut *(vidi) ni na rus.* куча, *gomila (isporedi češ.* skutiti, *zgrnuti).* — *U kńigama pisanima crkvenijem jezikom nalazi se i* -št- *mj.* ć *po stslovenskome, n. p.* Domentijan[a] 99; Glasnik. 49, 364. (1326); Zak. duš. pam. šaf. 35. — *Između rječnika u Vrančićevu* (,domus'), *u Mikaļinu* (kuća, dom, stan, pribivalište ,domus, domicilium, aedes, habitaculum, habitatio'), *u Belinu* (,casa, fabbrica di muraglie per habitation d' huomini' ,domus' 175[a]; ,habitatione' ,habitatio' 366[a]), *u Bjelostjenčevu* (v. hiža), *u Stulićevu* (,domus, aedes, habitatio, domicilium, familia'), *u Voltiđijinu* (,casa, abitatione' ,haus'), *u Vukovu* (,das haus' ,domus'. cf. selo), *u Daničićevu:* kušta ,domus'; kuća ,domus, aedes; aerarium; taberna mercatoria *(vidi* a. *b))*; patria; familia'.

a. *u kńigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom nalaze se i starija značeńa.*

a) koliba. Za grêhy naše vьsa zemļa naša plьna bêše mrьtvьcь, i dvori plьni i kušte plьne. Domentijan[a] 98—99.

b) u ova tri primjera nije jasno, jeli sadašńe značeńe: u prvome može značiti i: dućan ili magaza (Daničić piše: ,taberna mercatoria' možebiti ovdje); *u drugome i u trećemu može biti zgrada u kojoj se ne živi.* Da imь se ne uzima po silê ni skrьlato ni medь ni muka ni koja kupļa; i kuće da imь se ne pečate ni otь kraļa ni otь vlastelь. Mon. serb. 52. (1240—1272). I učinili bêhu Kotorane kuštu voštanu na trьžišti . . . a inьde da se ne cêdi voskь, ni da se postavi druga kušta u vsêmь gradê. Glasnik. 49, 364. (1326). Dvê vodênici u jednoj kući i vrьtь. Glasnik. 27, 291. (1347).

b. *u značeńu kazanome sprijeda.*

a) u pravome smislu. Ako vidiš *(u snu)* da kuću zideš, toj prilikuje razgovor i utješeńe. Zborn. 129[a]. Da ti kuću kamen gradi. A. Vitaļić, ostan. 9. A od prediva svojih ruka platno, svitu, kuću sgradit *(hti).* J. Kavańin 386[b]. Za koliko bi mogo dospit istu kuću? M. Zoričić, aritm. 83. Ono viče: ,Krpaj kuću!' V. Došen 209[a]. Odkrije kuću za počinit ju. Ant. Kadčić 26. Učini drugu kuću u kojoj lituje. M. Dobretić 488. Onde zametnu kuću u kojoj zimuje. 488. Devet b'jelih kuća načinismo. Nar. pjes. vuk. 2, 41. Svaki dakle koji sluša ove moje riječi i izvršuje ih, kazaću da je kao mudar čovjek koji sazida kuću svoju na kamenu . . . A svaki koji sluša ove moje riječi i ne izvršuje ih, on će biti kao čovjek lud koji sazida kuću svoju na pijesku . . . Vuk, mat. 7, 24. 26. *(Metaforički:* Po isti način, redovniče, uzrok zašto tako pade na zemļu i razrušena osta kuća od redovništva tvoga jest, zašto u početo tvoga redovništva ne metnu podumintu od pravog živļeńa. M. Zoričić, osm. 23. Tako čineći nije moguće da će se razasuti kuća od redovništva tvoga. 26). Podigao bih kuću, proširio pojatu. S. Ļubiša, prip. 138. — Bratenci koji su zajedno u jednoj kušti. Zak. duš. pam. šaf. 34. 35. Koji se u ńezinoj kući nađoše. And. Kačić, kor. 108. Koji sjediše u kućah. D. E. Bogdanić 14. — Smrad u kući linčine. V. Došen vii. Dal' u kući ńoj grob dade. 85[a]. — Kao da nijesi vrata na kući imao. (Kad ko za sobom ostavi vrata otvorena). Nar. posl. vuk. 130. Kuća mu se kocem zatvorila! (Pusta ostala!). 164. Ah, katancima gvozdenijem kuće bismo suproć ńemu zatvorali. B. Zuzeri 347. Bila mu je kuća otvorena i sto postavļen za svakoga. Vuk, pravit. sovj. 76—77. — Da ih primi u kuću svoju. Zborn. 58[a]. Al'

u kuću prija putnika. J. Kavańin 9b. — Ašte kto užežetь kuću. Zak. duš. pam. šaf. 37. Kušte mu popalilь. Glasnik. 49, 364. (1326). Ako bi ki položil v kuću ogań. Zak. vinod. 77. Stvori velike štete u kotaru ńihь žeguće kuće ... Mon. serb. 444. (1451). I ńihove kuće popalio. Nar. pjes. vuk. 4, 7. Kuće pâlê, iz ńih nose blago. 1, 113. Mnoge turske kuće poharaše i živijem ogńem zavatriše. 4, 339. Ako kuća izgori, dug na ogak izleti. Nar. posl. vuk. 5. Najde vsu kuću pogorêlu. Mirakuli. 121. Vidismo vse kuće sažgane. Mon. croat. 204. (1513). Starac sjedi u mrku odijelu, kô da mu je kuća izgorela. Osvetn. 2, 18. I ako ruke svemoguće taknu m' oblas moga Boga, čim sve obori dvore i kuće. P. Kanavelić, dubrovnik. 8. Dogovor kuće ne obara. Nar. posl. vuk. 145. Stade prijetiti da će im povaļati kuće. S. Ļubiša, prip. 112. — V jednoj pusti kući. Korizm. 25b. Osta mi kuća pusta. V. Došen 167a. Jedni jadi, osta kuća pusta. Osvetn. 1, 34. Kuća tmasta i crna, svijeća užežena. (D). Poslov. danič. Kuća linčeva kakva je. V. Došen v. Da se ńemu kuća sjaje. 60b. Nahodi se u ńoj 39 vojničkih a 70 varoških kuća. M. A. Reļković, sat. B5a. Kuće trgovca Đurđa Mandrovića u dva kata. B5b. Onemu je uska kuća, a onemu odeća kratka. Đ. Bašić 36. U zlu kuću pokapļivu. Nar. pjes. vuk. 1, 306. Kuća mu je od kamena, a u kući ni kamena. Nar. posl. vuk. 164. Eno ti tri sirote đevojke u jednoj kući pozemļuši. Nar. prip. vuk. 139. Napluiti kuću do vrha. Korizm. 64a. Imajući kreatu djece kuću. B. Zuzeri 357. Mi koji imamo kuću djece. 162. — Krivo vatra ložena, truńem voda točena, prahom kuća metena. Nar. pjes. vuk. 1, 520. Pobratime dragi, vidje l'? kuća ometena, čista! Osvetn. 1, 43. — Moja kućo, moja vazdašńa kućo, nemoj me se odvrć. M. Držić 393. — Koliko je od moje kuće do tvoje, toliko je od tvoje do moje. Nar. posl. vuk. 145. Proseći od kuće do kuće lemojzinu. M. A. Reļković, sabr. 31. Proseći od kuće do kuće. Vuk, nar. pjes. 1, 128. Da bi se ne moglo imiti pristupļenje k kući. Naručn. 73b. Spiriti daleko od moje kuće. Amen. M. Držić 395. Goni vuka od kuće, nije dobar kod kuće. Nar. pjes. vuk. 1, 502. Krave riču oko kuće. 1, 346. Jedni viču iznad kuće, drugi viču ispod kuće. 1, 374. Pred kućom joj badem drvo raste. 1, 359. Više kuće stado ne blejalo! Nar. pjes. petr. 2, 283. — Pušćam vsu masasariju po kući. Mon. croat. 112. (1473). Car sred kuća skrovno uhodi naša djela. I. Gundulić 485. Vide badań nasred kuće. Nar. pjes. vuk. 1, 518. Klekne na prostrte struke nasred kuće. Vuk, nar. pjes. 1. XII. Kada budeš preko kuće, nemoj se javļat. Nar. pjes. vuk. 1, 52. Svi orači i kopači i po kući poslovaći. 1, 112. — *(Išla je međa)* отъ rêke pravo u Velij Dolь za Miloševe kuće. Glasnik. 15, 278. (1348?). Kuće u gradu. Glasnik. 24, 235. (1349). Do Elimske kuće. 13, 370. U gradu Kruševьcu kuća i člověkь Radoslavь Bugarinь, i svetago Prokopija u gradu kuća Vlьkote Bogdaševića sь vьsomь baštinom ..., i u Lêskovcu kuća i dva člověka Kostadinь i Dražuj, i u Novomь Brьdu kuća Martina Vrļe 21, 273. (1395). Tej kuće i baštine. Mon. serb. 290. (1419). Kuće koje mi jesmo imali u Kotoru. 326. (1423). Vinograd v kom je kuća. Mon. croat. 132. (1487). Ostavila si zemļu i kuću i otišla si u Eđipat. P. Posilović, nasl. 70a. Koji daju u najam svoje kuće očituim kamatnikom. Ant. Kadčić 293. Da on vidi čuda velikoga, kad udari tridest na jednoga, pa ne šćeka kuća ni jednoga. Nar. pjes. vuk. 3, 128. Daleko je hļebarova kuća. (Reče se đeci kad često ištu hļeba). Nar. posl. vuk. 51. Dok je aša, dotle je kuća naša. 61 Kuća mu se kućerinom zvala! 165. Kuće koliko te može pokriti, a baštine koliko ti oko vidi (vaļa gledati da čoek steče U Boci). 165. Reče da je pošao da traži kuću mesečevu. Nar. prip. vil. 1867. 288. Ja sam svoju kuću pregorio. Osvetn. 2, 70. — Kada bijaše na svitu, ne imadijaše kuće ni stana. L. Terzić 320. Nigder stana ni kući ne našal! Nar. prip. mikul. 39. Nismo videli sedan let ui kući ni kućišča. 65. Kad ko nema ni kuće ni kućišta. Vuk, poslov. 35. — U nas daleko kuća od tjezijeh obraza od mrčarije. M. Držić 244. Hej lacmanstvo, daleko ti kuća! Ogled. sr. 51. Daleko mu lijepa kuća! (Kad ko nije rad koga imati kod sebe). Nar. posl. vuk. 51. — Omladina . . . koja bi, samo da može, prevrnula kuću na dimńak. M. Đ. Milićević, zlosel. 33. — *Ovaj je primjer nejasan (jamačno je zlo preveden s drugoga jezika):* S velikijem molitvami ukazuje svoju muku i kuću (s molitvami velikimi i sa slzami kazaše hišu svoju. 1468). Pril. jag. ark. 9, 137. (1520).

b) u prenesenome smislu, o nečemu što nije prava kuća, a može ne biti ni zgrada, te se upotrebļava (gdjegdje u metaforičkome ili u iperboličkome smislu) kao stan.

aa) o pećini (premda se može shvatiti i u pravome smislu, osobito kad je ograđena). Niko nema kuće ni baštine, kuća mu je kamena pećina. Nar. pjes. vuk. 1, 495. Nek uvate tvrde meterize i pećine kuće zazidane što su ńini stari zazidali od velika straha i zuluma. 4, 33.

bb) o raju i paklu (Raj) ki je naša istina i dobra kuća. Korizm. 7b. Idući Jezus na nebesa, u kuću oca svoga. A. Gučetić, roz. jez. 251. — Greš v kuću teplu *(u pakao)* k vragu. Korizm. 81a.

cc) vječna kuća. *aaa) grob.* Vječnu ću mu kuću načiniti, vječnu kuću, od zlata grobnicu. Nar. pjes. petr. 2, 547. Jel' t' obična kuća viječnica? Nar. pjes. iz Rogatice. Đ. Šurmin. — *bbb) crkva (zadužbina) kao kuća u raju po smrti.* Jednu babo sagradio crkvu . . . vječnu kuću na onome sv'jetu. Nar. pjes. vuk. 2, 101. — *ccc) djevojka što se hoće utopiti zove jezero svojom vječnom kućom (grobom).* Božja pomoć, zeleno jezero! Božja pomoć, moja kućo vječna! u tebe ću vijek vjekovati, udaću se za tebe, jezero, volim za te nego za Arapa. Nar. pjes vuk. 2, 394.

dd) o čovjeku (n. p. hajduku, prosjaku) što nema kuće ili ne živi u pravoj kući, kaže se da mu je kuća odijelo ili drvo ili na batini. Hajduku je kuća kabanica. Nar. pjes. vuk. 3, 439. Steļa stijena, kuća kabanica. Osvetn. 3, 74. — Struka mu je kuća ponosnica. 2, 71. — To mu hrana i od glada brana, kuća jela, rudina prostijerka. 2, 35. — Kuća mu je na batini (u torbi? prosjak). Nar. posl vuk. 161.

ee) grad. aaa) u pjesmi kuća bijela *bez osobitoga isticańa.* Ogńevite jańičare Turke što Jedrene drže kuću bilu. Nar. pjes. vuk. 2, 266. — *bbb) gdje stanuje mudrost (gdje su mudri ļudi).* Da, vazdakrat bi u Spljetu kuća prava od mudrosti. J. Kavańin 89b.

ff) u duševnome smislu, o tijelu, o duši, o duševnome stańu. Onda tilo kuća biva, duh pakleni gdi pribiva. V. Došen 23a. Ima se narešiti kuća unutrńa duše naše. Ant. Kadčić 387. — Da nisi u počelo kuću od živļeńa sagradio na dobru temeļu. M. Zoričić, osmina. 23.

gg) o volu (u pjesmi), kao od mila,

onako kao što se kaže i hrana (vidi hrana, c)). Oj ti vole, kućo moja! Nar. pjes. vuk. 1, 508.

bb) u isporeďivańu: vukova kuća = grešnikovo tijelo. Tko velikog zna grišnika da zdrav biva duga vika, on za vuka kazat znade, dobru kuću da imade; vuk se s kućom malo brini; malo grišnik zdravje cini. V. Došen 8[b].

c) zgrada je nalik na kuću, ali nije prava kuća u smislu da u ńoj čovjek sa svojom porodicom živi, nego se zove onako u prenesenome smislu.

aa) crkva. aaa) u hrišćana (kuća Božja, Gospodinova itd.). Biti će u napokońe dni pripravna gora od kuće Gospodińe. N. Rańina 15[a]. isai. 2, 2. Nemojte činiti kuću otca moga kućom od prodavalac. 71[b]. joann. 2, 16. U kući Božjoj. Nauk. brn. 48[b]. Pak se obratih Božjoj kući. J. Kavańin 543[a]. Ter kad ulaziš u ovu Božiju kuću, pogledaj na oni tabernakuo. J. Banovac, razg. 45. Vidivši pomńu i brigu za lipotu kuća Božjih. A. Kanižlić, fran. 11. Ponukuje crkovńake i sve koji kuću Božju služe. M. Zoričić, osmina. VIII. — bbb) u muhamedovskoj vjeri (ćaba). Da mi ćabu kuću polazimo. Nar. pjes. vila. 1867. 629. — ccc) u jednome primjeru XVII vijeka vrag zove svojom kućom pogansku crkvu. Iludoba: Božjom moću starac ovi iz naše nas kuće (iz templa Martova) goni. P. Hektorović (?) 104.

bb) manastir (tal. casa). (Uspomene) napisane ńegovom rukom od samoga uboštva od kuća profesijeh. B. Kašić, iń. 67.

cc) zgrada gdje se sakupļa (državni) sabor, parlamenat; i osobito kad se taki sabor sastoji iz dva dijela, znači jedan dio (ńem. haus, oberhaus, unterhaus, herrenhaus, abgeordnetenhaus itd.). — U naše vrijeme. S privolom jedne i druge kuće mojega carevinskoga vijeća. Zbornik zak. 1865. 239. Gospodska kuća ,herrenhaus'. B. Šulek, rječn.

dd) kuća varoška, gdje sjedi i vijeća općinsko (varoško) poglavarstvo (ńem. stadthaus). — U jednome primjeru XVIII vijeka. Da se zna ka(d)e se sabraše tizeduši u varoškoj kući. Glasnik. II, 3, 50. (1706).

ee) trgovačka kuća, jedan ili više trgovaca zajedno što obavļaju trgovačke posle: misli se na kuću u kojoj rade pa i na sve ono što ńihovu poslu pripada (ńem. handelshaus). — U naše vrijeme. Mato zametnu novu trgovačku kuću. M. Pavlinović, rad. 113. i u Šulekovu rječniku: ,handelshaus'.

d) i tamnica je prava zgrada, ali se o ńoj kaže samo u prenesenome smislu da je čija kuća. Ali ti je gladak dodijao, al' tamnica jadna kuća tvoja? And. Kačić, razg. 36[a]. Tamnica je kuća neobična. Nar. pjes. vuk. 2, 379. E! tavnico, kućo oplakana! Osvetn. 1, 39.

e) (carska ili kraļevska) kuća, vidi dvor, b (sa svijem onijem što dvoru pripada). Daničić za naj prvi primjer bilježi značeńe: patria, ali to ne može biti, jer se ističe kuća kao ńešto drugo nego su gradovi i trgovi. Da trъguju i hode svobodъno u kući (,kjući') carъstva mi i u gradovêhъ i po trъgovêhъ. Mon. serb. 168. (1360). Koji se mehkimi oblače, u kućah kraļevih jesu. I. Bandulavić 2[b]. matth. 11, 8. Njemački je cesar jedno, drugo španski kraļ mogući, ali cesar još neredno ima bijenje na svoj kući. I. Gundulić 451. Meštri od kuć poglavic i gospode svitovne. P. Radovčić, način. 85.

c. kao stan, prebivalište uopće, ali ističući ugodnost i zadovoļstvo kod prebivańa u svojoj (vlastitoj) kući. Daničić i ovdje prevodi patria. Mi Tvrъtko, milostiju Božijemь banъ bosnьski, pridosmo u našu kuću u gradъ Dubrovnikъ . . . Prisegosmo na moćehь i na svetomь jevanđeliji klъnuće se kako da je naša kuća sъ Dubrovnikomь jedьna kuća do vêka, kako je jedьna kuća bila s našimь stricemь, z banomь Stêpanomь, takozi da jestь s nami Dubrovьnikъ jedna kuća do vêka vêkomь, da se têzi dvê kući ne razdvojita nikъdare. Mon. serb. 176. (1367). Dubrovnikъ jestь kuća gospodina Kostadina. Spom. sr. 1, 1. (1395). Kako su bili primili nasъ za svoje prijateļe i da jestь ńihъ kuća Dubrovnikъ kako to je bilo i jestь i bit će. 1, 21. (1397). Ako bude gospođi Jeli ugodno doći u našu kuću (pišu Dubrovčani). 1, 21. (1398).

d. kuća znači i ono što je u kući (čeļad i imańe), a uz to može značiti i samu zgradu. — isporedi 1. dom, a i b.

a) kuća kao zgrada i ujedno čeļad što u ńoj žive. Na tysuštu kućь da pitajetь se vь monastyrihъ 50 kalođerь. Zak. duš. pam. šaf. 30. Uze svetoje carstvo mi u gradu Štipu 20 kućьь, i to priloži pod crъkovь svetago arhistratiga Lêsnovskago, da su crъkvi sъ vsêmi baštinami svojimi što si imaju u gradu tomь. Glasnik. 27, 292. (1347). Ako se priluči gospođi kъra Jevđeni doći u metohiju monastyrъsku, da jωj se da desetь kućь jacêhъ što jωj te drъva nositi i što jωj te poslovati. 24, 281. (1396). Da mu zapišu za plemenito 100 i 30 kućь ļudi. Spom. sr. 1, 146. (1419). Dasmo mu u našemь rusagu sto kućь ļudi. Mon. serb. 481. (1458 prepisano XVI vijeka). Kuće ,fuochi cioè famiglie' ,familiae'. A. d. Bella, rječn. 334[a]. Ili selo ili kuća ļudi. M. A. Reļković, sat. K3[b]. Pa nametnu namet na vilaet, sve na kuću po tri litre zlata. Nar. pjes. vuk. 3, 2. Udomļena u zlu kuću. Vuk, nar. pjes. 1, 305.

b) sve što je u kući, čeļad i imańe, a kod toga se može misliti i na zgradu. Ovdešńih ļudi domašńih s kućom i s domom. Glasnik. II, 3, 88. (1708). Kuća na glasu a mačka gladna. Nar. posl. u A. d. Bella, rječn. 338[b]. Da gledamo kuću uzmložiti . . . Kada vidim da će rasut kuću . . . M. A. Reļković, sat. G2[b]. Da mi kuća ni dala zanata. I3[b]. Te sam tada ļuto štetovao i svoju sam kuću raskućio. Nar. pjes. vuk. 3, 449. Kutńi lupež kuću kopa. Nar. posl. vuk. 164. Nek se zna čija je kuća masna. (Čini mi se da je kazala Ciganka Cigančetu kad mu je dopustila da pojede čitavo jaje). 201. Tako mi se kuća ne iskopala! 305. Ubije nekaka Turčina i tako prospe svoju kuću i otide u hajduke. Vuk, nar. pjes. (1891). 1, XLVII. Zato se Miloš preselio s kućom u Šarane. građa. 72. U Požarevcu... Miļku koji je bio kod Miloša momak pa s kućom onde sedeo. 175. Srbin kako ode u hajduke već je kuću svoju raskućio. poslov. 9. Nema svoje kuće nego služi drugoga, pa gdje mu je gospodar, ondje mu je i kuća. nar. pjes. 1, 261. Kako sam ja kupovao i nabavļao što je za kuću trebalo. pravit. sov. 79. Kuća na glasu, a mačka (spi) na popretu. Nar. posl. u Dubrovniku. P. Budmani.

c) sva čeļad što žive u istoj kući, porodica, pa i služinčad, uopće domaća čeļad.

aa) uopće. Da ne gledamo sramotu od naše kuće. M. Držić 180. Uz ove tuge još nas i naš dom i naša kuća bije. 368. Starješine od kuća. A. Gučetić, roz. jez. 37. Smućuje zava svu kuću. J. Banovac, pripov. 115. Jer sva kuća gladna plače. V. Došen 167[a]. Te bi bila kuća sita. 214[a]. Može biti da ti ona dade, ali za to sva kuća ne znade. M. A. Reļković, sat. C4[b].

*(H)*ranila je i udomila je u Rudnika grada bijeloga u veliku kuću Dizdarića. Nar. pjes. vuk. 2, 375. Od bogate kuće Petrovića. 3, 474. Od krvave kuće Perovića. 4, 507. Čeļad od kuće metnuše je na policu. Nar. prip. vuk. 207. Nije bog dvije kuće pokvario. (Kad je rdav i čoek i žena). Nar. posl. vuk. 213. Zle posļedice koje se izmeđ ove dvije kuće mogle dogoditi. Pravdonoša. 1852. 30. Kuća, t. j. domaća zajednica, u svojoj cjelini stupa na mjesto članova kuće. V. Bogišić, zakon. 331. Običnija je zadružna kuća. zborn. 5. Uopće se kaže, bila šira ili uža familija ,kuća' i to ovu zove narod ,mala', a onu ,velika kuća'. 7. Mjesto ńe *(riječi: zadruga)* upotrebļava se: ,neodijeljena kuća'; za inokoštinu: ,odijeļena kuća'. 8. To je dobra kuća, bogata kuća... inokosna kuća. 9. Kad se čovjeku kuća istraži. 303. Ko je tu od kuće Obradovića? 7.

bb) prema domaćinu (ocu, starješini). Da je slobodanь onь i ńegova detca i ńegova kuća otь vojske. Mon. serb. 481. (1458 *prepisano* xvi *vijeka).* Daj nam Danijela, inako hoćemo te ubiti i kuću tvoju. I. Bandulavić 71a. dan. 14, 28. Virova on i sva kuća ńegova. F. Lastrić, ned. 402. Krstio je stražanina i svu kuću ńegovu. A. Kanižlić, kam. 570. Da iskorini kuću Ahabovu. E. Pavić, ogl. 332. Pritеći mu, da će ga ubiti i svu ńegovu kuću izkorenuti. And. Kačić, kor. 303. Izvan Noe i ńegove obitili iliti kuće. I. Velikanović, uput. 1, 45. Veselio mu Bog kuću i vas dom! Nar. pjes. vuk. 1, 80. A tvoju ću kuću zatrijeti. 1. 439. Svu ńegovu kuću iskopajte. 4, 441.

cc) prema kojemu mu drago članu porodice. Neće se bojati kući svojoj od zima snježanijeh, svi zato pitomi ńe obučeni su u duplo. N. Rańina 187b. prov. 31, 21. Kad je mladožeńina ili djevojačka kuća u žalosti. Vuk, nar. pjes. 1, 10.

d) imańe (u prva tri primjera: kraļevsko imańe; *Daničić prevodi* aerarium). *nije lako svagda razlikovati od značeńa pod b).* Da imь plati kraļevьstvo mi iz moje kuće. Mon. serb. 85. (1326). Knezove carьstva mi koji drьžetь kuću carьstva mi. 160. (1357). Posila kraļevьstvo mi kь vamь svojega unutrьńega milostnika kuće kraļevьstva mi kneza Bisteta, da da mu ste dali dohodькь kraļevьstva mi koji ste dlьžni kraļevьstvu mi. Spom. sr. 2, 9. (1328). Što nam ćeš dat objedu? — Što kuća da i dobru voļu. M. Držić 407. Ki svoju kuću dobro spravļa i uzdrži. Kateh. 1561. 48. Naredi kuću tvoju zašto ćeš ti umrijeti. M. Divković, bes. 512a. Biše čovik tad u kući koji ,kućom' upravļaše. P. Vuletić 61. Da nastoje redit kuću, rajat sine. J. Kavańin 128a. Žena vaļa da zna kuću čuvati. B. Leaković, gov. 31. Ne moguće tegotu kuće sama nositi. D. Obradović, živ. 19. Lijepe kolo vode, a ružne kuću kuće. Nar. posl. vuk. 169. Licemjeri što jedete kuće udovičke. Vuk, mat. 23, 14. Gde žena kuću kući, tu nema ni kuće ni kućišta. V. Bogišić, zborn. 34.

e. *za primicańe kući ili ulažeńe u kuću, za stajańe, za udaļivańe (izlažeńe) upotrebļavaju se različni padeži i prijedlozi što mogu biti u svezi s različnijem značeńima.*

a) s prijedlozima u, iz, *kad se ulazi, stoji, izlazi te se kuća misli samo kao zgrada (ali vidi aa) na kraju).*

aa) u acc. s prijedlogom u *za micańe.* Tadaj reče: ,Vratit se hoću u kuću moju odkuda izidoh'. i došad nađe ńu pustu i metlom pometenu i napravļenu. N. Rańina 45a. matth. 12, 44. U koju godi kuću uljezete... 179b. luc. 10, 5. Vratio se je u kuću oca svoga. A. Gučetić, roz. jez. 251. U Šimuna gubavoga kuću k ńemu sada poć ću. I. V. Bunić, mand. 17. Da se biše uvratil u kuću jednoga farizea. P. Radovčić, način. 37. U koju godi kuću ulizete, pozdravite ńu govoreći: ,Mir domu ovomu!' L. Terzić 237. Docne je, veli, vaļa da ide svak u svoju kuću. F. Lastrić, ned. 332. U kuću, vrazi! M. A. Reļković, sat. L7b. U razpušćeńu skitańa koje je skoro dovede u jednu kuću pokarańa. A. T. Blagojević, khin. 85. Kad l' u kuću, vode nema. Nar. pjes. vuk. 1, 308. Nu dovedi Strahinića bana u dvorove i u kuće naše. 2, 264. Trk na poļe, šet u kuću. (Kad koga ćera na poļe). Nar. posl. vuk. 321. Otide u kuću. Nar. prip. vuk. 110. Kad mladožeńa ulazi u kuću djevojačku. Vuk, nar. pjes. 1, 20. Ako ko dolazi k vama i ove nauke ne donosi, ne primajte ga u kuću. 2jov. 10. Uze ga pod pazuhu, i lagano iznese u kuću, a iz kuće ode s ńim niz voće u mrak. M. Đ. Milićević, zim. več. 303. — *U ova dva primjera može se shvatiti da je značeńe kao kod* d, *d):* Pogađaju, što daje u kuću. J. S. Reļković 366. Koji u kuću ne donosi taj iz kuće ne iznosi. V. Bogišić, zborn. 89.

bb) u loc. s prijedlogom u *za stajańe.* Zazvaše i tužnu majku, da bi se dostojala pojti počinuti u kući ńihovoj. M Lekušić 142. Koji mi su u kući. S. Rosa 105a. Mama lina u kući. V. Došen v. U kući grešnikovoj ne pribiva mir. Đ. Bašić 63. Da u kući ńezinoj slobodno konakovati može. And. Kačić, kor. 24. U kući mu čedo ne plakalo! Nar. pjes. petr. 2, 283. U kojega sam kući u Perastu sjedio. Vuk, nar. pjes. 1, 85. Nad mrtvacem u kući. 1, 90.

cc) s prijedlogom iz *za izlažeńe.* Budući se dvigao iz kuće oca svoga. A. Gučetić, roz. jez. 249. Kad izlazim nadvor iz kuće. B. Zuzeri 295. Izađoše slobodno nadvor iz kuće. F. Lastrić, od' 230. Kad mrtvaca iznesu iz kuće. Vuk, nar. pjes. 1, 91.

b) u dativu bez prijedloga: kući, *što stoji gotovo adverbijalno, isporedi* doma. *kuća se shvaća u širemu smislu, ne samo kao zgrada nego uopće kao mjesto gdje ko prebiva.*

aa) za primicańe. Kada godi se iz krčme pijan kući vraćaše. M. Divković, zlam. 31. Ma li Urija došavši, ne *(h)*ti svojoj kući otići. J. Banovac, razg. 105. Za moći prispit na konak kući. M. Zoričić, zrcalo. 201. Zafali jim, neka kući idu. M. A. Reļković, sat. F2b. Idu kući u Inglesku. sabr. 12. Ode svatko svojoj kući. sabr. 27. Kući se povrati. And. Kačić, kor. 178. Došavši kući zastade sina svoga živa i zdrava. B. Leaković, gov. 237. Svojoj kući ne dohode. Nar. pjes. vuk. 1, 92. Poļubļena kući došla. 1, 349. Da će carev sin doći i ńihovoj kući. Nar. prip. vuk. 163. Eto ti jarca kući. 2 244. Narikače koje . . . šaļu mu kući. Vuk, nar. pjes. 1, 89. Nosili svojijem kućama. 4, 460. S tijem se rasta sila nejednaka, kući Turci, u goru hajduci. Osvetn. 4, 36. I kao prava braća kući u pravoj ļubavi pođu. Pravdonoša. 1852. 31.

bb) za stajańe. — Od xv *vijeka, a između rječnika u Vukovu (dodano po Vukovijem bilješkama):* ,zu hause' ,domi' (kao i doma): bio sam kući (t. j. kod kuće, on je kući itd.) *s dodatkom da se govori u Dalmaciji.* Pilatovi kući tako me izrane. M. Marulić 176. Ovce vaļa čuvat da se kući ojańe. J. S. Reļković 385. Pa tude si i ostala sama? jer ti milo nije kući bilo. Osvetn. 2, 40.

c) u dat. s prijedlogom k *za primicańe.*

Vraća se s dobitkom žeļnim ka svojoj kući *(trgovac)*. F. Lastrić, test. 156a.

d) u gen. s prijedlogom od *znači udaļivańe, ali se* kuća *može shvatiti i kao kod* d, *b) i c)*. Al' sam davno otišla od kuće. M. A. Reļković, sat. E6b. Pa zato pobigne od kući. Nar. prip. mikul. 11. Brat projde od kući. 39. Od kuće se o pijetlovih dijele. Osvetn. 4, 2.

e) u gen. s prijedlogom kod *za stajańe. u širemu smislu kao kod d)*. Otrka brzo doma da kod kuće kaže. E. Pavić, ogl. 53. Đrvca nejmaš, znaš, kod kuće. V. Došen 39b. I kod kuće učile se presti. M. A. Reļković, sat. C6a. Jer ne mogu kod kuće siditi. C6b. Jeli ńihovo veličanstvo kod kuće? M. A. Reļković, sabr. 23. Imam seju i kod kuće. Nar. pjes. vuk. 1, 214. Kod kuće je Fatima devojka. 1, 249. Ko rat želi, kod kuće ga imao! Nar. posl. vuk. 152. Kad ona otide k mesecu, nađe mesečevu majku kod kuće. Nar. prip. vuk. 71. Kad se nadaju svatovima kod djevojačke kuće. Vuk, nar. pjes. 1, 12. Al' se pope ne okoristio, jer kod kuća nije ļudi bilo. Osvetn. 2, 92. Hrvati sami imali kod kuće dosta neprilika. M. Pavlinović, razg. 37.

f) s prijedlogom na. *u širemu smislu kao kod d)*.

aa) u acc. za primicańe. Otide mu na kuću. M. Divković, nauk. 179a. Pojde na kuću kraļevu. P. Macukat 37. Gospar ti se jur odavna odijelio i može doć na kuću ili danas ili sjutra, nadaj mu se svaki čas. B. Zuzeri 114. Puk na svoje kuće otide. S. Rosa 97b. Marija budući prišla na kuću Zakarinu . . . 181a. — *U ovome je primjeru drugo značeńe (navaliti, udariti na kuću):* Šta obično radite, kad dođete kome na kuću? M. Đ. Milićević, zim. več. 187.

bb) u loc. za stajańe. Ima ga pozvati s pristavom na kući govoreći . . . Stat. poļ. ark. 5, 270. Ah, ne trpi da su vrijedne na tvoj kući, u tvom mjesti djevojčice mlade jedne dan od tvojijeh slava smesti. I. Gundulić 409. Digni ti se gospar s tega mjesta i misli biti na svojoj kući večeraske. B. Zuzeri 114. Naj boļi je pazar na svojoj kući. (Kad se ne nosi nikud, nego kupac dođe kući). Nar. posl. vuk. 186. Oni na kući žive kao i ostali seļaci. Vuk, dan. 2, 103. Neka sjede svaki na svojoj kući. 3, 194. Pripovijeda se da je na kući bio potreban i inokosan. nar. pjes. 4, 93.

f. *značeńe se kod* d, *c) shvaća u širemu smislu, te* kuća *može značiti: pleme, rod (i stare i potomke). — Između rječnika u Belinu* (,casata e casato, cioè famiglia o stirpe' ,progenies'; plemenite kuće, sfijetle kuće ,di casa nobile' ,familiae nobilis' 175a; ,prosapia, stirpe, schiatta, o lignaggio' ,stirps' 592a). Da mii i uzmožna bratija naša i kuća naša sa vsêmь našimь gospoctvomь hoćemo imiti ļubavь i jedinьstvo, prijaznь i dobri mijerь sь rečenimь . . . duženь bnetačkimь. Mon. serb. 327. (1423). *(Da se ima dati)* druga polovina poklada rečenêmь četiremь kućamь, a na ime knezu Radivoju Stêpkoviću i knezu Radosavu i knezu Radiču Stêpkovićemь i ńih ostanku po muškomь kolênu, i knezu Ivanišu Ostojiću i knezu Vlatku Obradoviću i ńiju ostanku po muškomь spolu, i knezu Ivanu i knezu Sladoju Vlьkovićemь i ńiju ostanku po muškom kolênu, i knezu Dragiši Gojsaļiću i ńegovu ostanku po muškomь kolênu, têmь više rečenêmь kućamь četiremь; zgodilo bi se terь koja kuća odь têhь kuća pomańьkala bezь natraška muškoga . . . 357. (1429). G djevici zaručeni mužu komu ime bješe Josef, od kuće Davidove. N. Rańina 15b. luc. 1, 27. Nijesam poslan nego ko ovcam koje su pogible od kuće izraelske. 46b. matth. 15, 24. Kući Judinoj bi od Boga narečena oblas više puka. I. Đorđić, salt. 197. Čini ga *(Jorama)* smaknut i sedamdeset bratje i sve što bi od kuće Akabove. J. Banovac, razg. 34. Odpuštiti će se zloća kuće Jakobove. J. Matović 495. — Svijetla plemena Sinčević-kuće. M. Držić 23. Jedan mladić stare kuće Držić. 68. Čovjeka . . . kuće plemenite, moguće i jake. M. Divković, bes. xv. Da tve carstvo ļubi pravu uzme, ne robińu nepoznanu od koljena potištena, neg gospođu izabranu svijetle kuće, slavna imena. I. Gundulić 304. Dali svijetla kuća moja i visoko vedro pleme ovu od tebe čas dostoja? G. Palmotić 1, 325. Ļubav veliku nosim vašoj kući. M. Radnić ııı. Jedan mladić plemeniti od gospodske kuće i roda. P. Kanavelić, iv. 28. Prim' ju za ļubu vjere pune, da se kuća ne udune. J. Kavańin 103a. Pustińaci videći jednoga plemića od velike kuće. A. d. Bella, razgov. 93. Krunu ću u tvojoj kući i plemenu utemeļiti. I. Đorđić, salt. xıv. Slidi kratko zabiližeńe od jasne i prisvitle obitili i kuće kneza Reļo Omućevića Grgurića. And. Kačić, razg. 189. Pastir od kuće malahne. kor. 165. Koliko je kuća, čeļadi i velikih obitila osiromašilo. M. A. Reļković, sat. B1a. Ako ima koji greb od svoje kuće. Ant. Kadčić 361. Da je od isto obitili oliti familije i kuće biskupove. M. Dobretić 292. Sada ima svata na probira, sve po izbor' od dobrijeh kuća. Nar. pjes. vuk. 3, 473. Junak pope, i od kuće mu je. 4, 114. Tu pogibe kuća Šehovića. 4. 443. Od velike, gospodske kuće. Vuk, nar. pjes. 1, 514. Spičani ubiju dijete i ugase jednu od naj starijeh kuća. S. Ļubiša, prip. 160. — Nemo', slavni care od cara, u pogubi tvoje glave da otmanska kuća stara trepti. I. Gundulić 303. Nije š ńim pako jaki, nije, ako slavnu i moguću od privedre Austrije novijem vezom združi kuću. 477. U kući od Austrije. I. Držić 196. Sve će s častim bit velikom, kraļu, tvoje kuće carske. G. Palmotić 2, 254. Ter kraļevsku kuću vedru vrijednijem djelim uzvisite. 2, 323. Skazanje dija, života i sramotne smrti Baezita petoga kraļa kuće Otmanović. Radojević 43. Pleme cesarsko aliti kuća pričestita od Austrije. I. Đorđić, ben. 9. Prijateļstvo s carskom kućom. A. Kanižlić, kam. 5. — Netjak Kastriotića ,Musachio' kućom zazvan. And. Kačić, razg. 134. — *(o čeļadetu).* Fala ti, kao gospodičiću, stara kuće i gospodska loze! Pravdonoša. 1851. 21.

g. *u prenesenome smislu, ńešto što je nalik na kuću jer se u onome živi, n. p. kora na spužu. vidi u Belinu rječniku:* spužija kuća ,scorzo di lumaca' ,testa cochleae' 445b. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* puževa kuća ,schneckenhaus'.

h. *u prenesenome smislu, ńekakvo mjesto osobito naznačeno u igri kampošu. — U naše vrijeme.* Kamposa . . . Djeca se razdijele na dvije časti ravnoga čisla, jedni ostaju tako rečeno u kući . . . Mala cijeļ otstoji ot mjesta kuće zovajemago na 6 do 10 koraki . . . Dobiju pravo ući u kuću i loptu štapom tući. S. Tekelija. letop. 119, 8.

i. *u prenesenome smislu, jamica iskopana u zemļi. — isporedi* kućica. — *U igri* krmači *ili* čuli, *vidi* krmača, b. Kod čule se jame sve zovu ,kućice', a velika kuća u srijedi ,salaš'. Vuk, riječn. *kod* čúla.

k. *kuhińa. — U naše vrijeme u Srbiji, a između rječnika u Vukovu:* ,die küche' ,culina' [vide kuharnica] *s primjerom:* A. Đe ti je kuća?

— B. Kod sobe. Tu provali šašovke nad kućom. M. Đ. Milićević, zim. već. 303.

l. *kod mjesnijeh imena.*

a) Kuća Stara, *zaselak u Bosni u okrugu travničkome.* Statist. bosn. 65.

b) Kraļeva Kuća, *vidi* kraļev, d, *c) (u Staroj Srbiji, nije u Srbiji, kako je ondje kazano).*

2. KŰĆA, *f. hyp.* 1. kuća. Kûća *(sic)*, kao djetińa kućica. M. Pavlinović.

3. KŰĆA, *f.* (po Zagorju) samaraste rpice zeļa za posipańe tijesta. M. Pavlinović.

KUĆAK, *m. prezime. — U naše vrijeme u Hrvatskoj.* P. Budmani.

1. KŰĆAN, kŭćna, *adj. koji pripada kući. — -a- stoji mj. ńegdašńega* ь. — *Nominalni je oblik rijedak; u složnijem se oblicima -ćn- često mijeńa na -tń-, vidi* 2. kutńi. — *Od* xv *vijeka (vidi* 1, b, *a) aa)), a između rječnika u Mikaļinu:* kućna *(sic)*, od kuće, domaći ‚domesticus', *u Stulićevu* (‚domesticus, familiaris, intimus, privatus'), *u Voltiģijinu* (kućan *i griješkom* kučan ‚domestico, casalingo' ‚häuslich'), *u Vukovu* (kŭćnî, n. p. vrata ‚haus-' ‚domesticus'), *u Daničićevu* (kućьnь ‚familiaris').

1. *adj.*

a. *kuća se shvaća kao zgrada, vidi* kuća, b. Bivši vrata kućna zatvorena. I. Ančić, vrat. 179. Sva su brvna kućna trula. V. Došen 205a. Proz kućna vrata. S. Rosa 62b. Judit unilazaše jednako kućno pomolište. G. Peštalić 71. Jako mu se kućni temeļ stavļa. Nar. pjes. petr. 1, 294. Kućni je prag naj veća planina. (Teško se čoeku samo od kuće otisnuti, a poslije ode kud naumi). Nar. posl. vuk. 165. Za zdravļe svijeh nas koji smo se ovđe sastali danas u ovi pošteni dom a pod kućni krov! *u* Vuk, kovč. 70. Na kućnome pragu prostru struke. Vuk, nar. pjes. 1, xii. Kažu da je kućno šļeme tvrde. rječn. *kod* pleće. Progovoriše mu na vratima kućnim. Đ. Daničić, 1mojs. 43, 19.

b. *vidi* kuća, d. — *isporedi* domać, *osobito pod* 1, a.

a) o čeļadetu ili o čeļadi što žive u istoj kući. Morete slobodno dojti i stojati koliko vamь ļubo na vašu voļu sь vsomь vašomь općinomь kućnomь. Spom. sr. 1, 132. (1415). Od obiteli kućne. Zak. vinod. 63. Sva kućna čeļad iz ńe pijući. B. Kašić, per. 78. Pas no koļe kućnu čeļad nego tuđine. M. Radnić 520b. Mrzite na vašu dicu, na kućnu čeļad. A. d. Bella, razgov. 210. Pas kod kuće koji stoji čeļadi se kućne boji. V. Došen 117a. Sama ńegova obiteļ (iliti kućna čeļad) uzmnoživala se je. A. T. Blagojević, khin. 9. — S kućnom družbom dohrlit će. I. Đorđić, salt. 67. Mlogi otac prida svomu sinu gospodarstvo i kućnu družinu. M. A. Reļković, sat. I2a. Svi kućni članovi zovu se kućna ‚družina'. V. Bogišić, zborn. 9. — Kad se vama razboli jedno kućno čeļade. J. Banovac, pripov. 51. Kog' čeļade kućno vodi. V. Došen 117a. — Od starješine kućne. A. Gučetić, roz. jez. 68. Muči se i nastoji oni starešina kućni dan i noć. J. Banovac, razg 146. Onda kućni starešina, otac, mati . . . V. Došen 154b. Ovako se obično nariče za kućnijem starješinom. Vuk, nar. pjes. 1, 90. — Idu kućni gospodari. V. Došen 163a. Dobro motreć kućni gazda gdi je. J. S. Reļković 67. Veseli se, kućni domaćine! Nar. pjes. *u* Vuk, rječn. *kod* domaćin. Jel' u kuli kućni domaćine? Nar. pjes. juk. 381. Mi hvalimo, mi častimo kućne domaćine. Nar. pjes. istr. 3, 14. — Dal' kad kućni ćaća grune, kućna mama da š ńim trune... V. Došen 207a. — Da kći kućna u službu se dade. J S. Reļković 69. — Imat opaz svrhu svojijeh sluga kućnijeh. I. Držić 267. Koje su dužnosti muža i žene prama slugama svojima kućnima? I. Velikanović, uput. 3, 228. — Kućne sirotice. A. J. Knezović 26b. — *Takovo čeļade može biti i* kućni lupež, kućna razmetkińa, kućni neprijateļ. Pomńivo se čuvaš od nadvornijeh i kućnijeh lupeža. V. Andrijašević, put. 304. Lupeža kućnoga učuvat se ne moreš. (Z). Poslov. danič. Kućni lupež kuću kopa. V. Bogišić, zborn. 111. Kućni lopov ili pustahija. 619. — Nametkińa kućna razmetkińa. Nar. pjes. vuk. 1, 631. — *(metaforički)* Zašto je *(naša put)* neprijateļ kućni . . . J. Banovac, razg. 113.

b) imańe, zemļa, dobra, stvari itd. — isporedi domać, 1, a, *f).* Što je bylo kućьne zemļe Ostojićь. Mon. serb. 531. (1485). — Neće oni imati nijednu škodu u ńihovom kućnom imanju. A. d. Bella, razgov. 14. Voļu da me stravom strave vuci, no kod kućnog mog imańa Turci. Osvetn 2, 20. — Kućna dobra rasipat. I Grličić 52. Podkradajući dobra kućna. F. Lastrić, ned. 306. — Nastoje na . . . stvari kućne. P. Posilović, nasl. 8b. I nek svoje kućne stvari na red metne. V. Došen 207b. Kad vam darivaju druzijem kućne stvari. Đ. Bašić 4. — Na ramenu oca iznese i bogove kućne svoje. G. Palmotić 2, 450. — Kućnim sinom pak ob zimu hrani. M. A. Reļković, sat. I5b. — Onda u crip i mast kućnu dadu. J. S. Reļković 104. — Brez nikakve prćije oliti ruha i pomoći kućne. M. Dobretić 501.

c) o vladańu kuće, gospodarstvu, poslovima, brigama itd. Na uzdržanje i vladanje domaće iliti kućno. F. Lastrić, ned. 133. Ne može se rijeti da je toliko trgovina koliko kućno vladańe. Đ. Bašić 263. — U kućne sve posle. M. Držić 90. Mnogo su zapleteni u kućnih i u druzih poslijeh svitovnih. A. Komulović 44. Na posle sve kućne mrdi se i gadi, samo ńoj da su ńe naprave, to radi. I. Gundulić 147. Posle svitovńe ili kućne. S. Badrić, prav. nač. 8. Oca slušati okolo poslova kućnijeh. A. Baćić 93. U opravļeńu kućnih poslova. A. Kanižlić, utoč. 519. Niki pišu od kućnoga gospodarstva. M. A. Reļković, sat. B1b. — I počeše kućno gospodarstvo. B5a. — Za steći kruh svakdańi kućna briga. A. Kanižlić, fran. 174. Kad padne kućna briga na glavu, n. p. sinu poslije očine smrti. Vuk, poslov. 119.

d) uopće, o čemu mu drago što pripada kući. Pak se možeš kućnom dobru nadat. M. A. Reļković, sat. K1b. Od krade kućne. A. Baćić 112. J. Banovac, uboj. 36. Potribe kućne. A. Kanižlić, utoč. 479. Da smrad kućni mańe vidi *(linac).* V. Došen 207a.

e. attentus ad rem, diligens, *(o čeļadetu) koji se brine za kuću (kao kod* b), *koji umije dobro vladati kućom.* Da mi budeš u kuću kućna ukućnica. Pjev. crn. 187b. ‚On je kućan čoek, ništa mu uzalud ne prolazi'. ‚Lako mu e, kada ima onako kućnu ženu'. ‚Namjerio ga Bog na kućnu ženu' ili ‚na kućno čeļade'. J. Bogdanović.

d. kućni boj, bellum domesticum, bellum civile, *vidi* domać, 1, b, *b). — U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Osta mirna zemļa i počinu od kućnoga boja. I. Dordić, salt. 197. Sva Velika Britanija ležaše u kalu od nevjerstva, razrušena i kućnijem i inostranijem bojem. ben. 3.

2. kŭćnî, *kao supstantiv, vidi* domać, 2, a, *a) aa).* Pomrsi u meni s kućnimi nemilost. I. Ivanišević 132. Kućni svak plakaše. I. Zanotti, en. 43. Učar kućni moji vodjahu tance ugodne

kolom milim, učar slava, zlato i srebro, a danas mi golo 'e rebro. A. Vitaļić, ist. 548a. I ńega ću s kućnijem' žalit, er nij' dao druge ļudi svo'em ožaku . . . J. Kavańin 152a. Bog nas krstjane između toliko ļudi obrao, da smo ńegovi kućni, da smo ńegovi sinovi. J. Filipović 1, 12b. Ńegovi kućni . . . dužni su ga ponukovat. J. Filipović 3, 218a. Tko brige ne ima navlastito od svoji kućnije viru je zatajao. F. Lastrić, ned. 412. Tako ona za rubje se brine, nikom prten da kućnom ne gine. J. S. Reļković 387.

2. KUĆAN, *m. mjesno ime.*

a. *četiri sela u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Kućan. Razdijeļ. 97. Kućan Dońi, Kućan Gorńi, Kućan-Marof. 102.

b. *vidi u Daničićevu rječniku:* Kućanь, selo koje sa zaseokom Čajetinom priloži despot Stefan Visoki crkvi bogorodičinoj u Ibru a s ńom Hilandaru: ,Kućanь'. M(on. serb). 568. (1403—1405). može biti da je sadašńe selo Kućani u Srbiji u okrugu užičkom gdje je i Čajetina.

KUĆANAC, Kućanca, *m. (kajkavski)* Kućanec, *ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 86.

KUĆANCI, Kućanaca, *m. pl. ime dvjema selima u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 131. 134.

KUĆANČANIN, *m. prezime (jamačno čovjek iz Kućanaca).* — *U naše vrijeme.* Petar Kućančanin. Šem. prav. 1878. 40. Kućànčanin, prezime. u Barańi. V. Arsenijević.

1. KȕĆÂNI, *m. pl. vidi* kućanin.

2. KȕĆÂNI, *m. pl. mjesno ime.*

a. *selo u Bosni u okrugu travničkome.* (Kućane). Statist. bosn. 71.

b. *selo u Srbiji u okrugu užičkome.* K. Jovanović 162.

KȕĆANICA, *f. vidi* kućnica *(isporedi* kućanik). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kućnica) *i u Vukovu* (,die häusliche frau' ,bona mater familias'. cf. kućnica).

a) žensko čeļade što upravļa kućom, domaćica, gazdarica. aa) što upravļa svojom kućom ili uopće. Pak kako će postat kućanica i nazvat se dobra gazdarica. M. A. Reļković, sat. E8b. Neka bude dobra kućanica. H2a. Ona nije za muža, vidiš da je tukava, niti će biti dobra kućanica. Đ. Rapić 383. Ovog ne zna kućanica svaka. J. S. Reļković 137. Da budu dobre kućanice. Vuk, pavl. tit. 2, 5. — *bb) što upravļa tuđom kućom.* Ali je ona dobra kućanica moja, tako meni veli, a da ju ufatiš da krade iz sanduka tvoga, odma bi ju otirao. Đ. Rapić 49. Seneka filozof imadijaše u kući jednu ženu kućanicu, svake fale dostojnu. 67.

b) žensko čeļade što umije dobro upravļati kućom (dobra kućanica). ,Nemoj na ńu vikati, po Bogu brate, samo kad je kućanica'. ,Nije ona rasipačna, ona je kućanica'. ,Nikakav ti očenaš uzalud otiša nije, kad te Bog na taku kućanicu namjerio'. J. Bogdanović.

KȕĆANIČKÎ, *adj. koji pripada kućanicama.* Baba Kata želi da joj ći sada dovrši kućaničku školu pod ńenom upravom. M. Đ. Milićević, zlosel. 173.

KUĆANIJA, *f. u jednome primjeru* XVIII *vijeka, a ne znam jeli isto što* kućanica *(moglo bi biti štampano j mj. c, u rukopisu z) ili znači kućeńe.* Kućaniju pohvališe, muža i djela proslaviše. J. Kavańin 386b.

KȕĆANÎK, *m. vidi* kućnik. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,der gute haushälter' ,bonus pater familias'. cf. kućnik).

a. *čovjek što upravļa imańem.* Kućanik (gospodar) ,ökonom'. Jur. pol. terminol. 375. ,wirth (hauswirth)'. 647. Kućanik općine ,anwalt einer gemeinde (vermögensverwalter)'. 29.

b. *čovjek što umije dobro upravļati imańem.* Udaće se za momke kućanike. M. Đ. Milićević, zlosel. 186.

KȕĆANIN, *m. kućno čeļade.* — *Množina:* kȕćâni *(kućna čeļad); ima i gen. pl.* kućanînâ (M. Radnić 150a; J. S. Reļković 297), *ali je to vrlo neobično.* — *U množini se mnogo češće govori nego u jednini.* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (kućanin, v. kućnik); *u Vukovu:* kućani ,die hausgenossen' ,qui in eadem domo habitant, familia(?)' [cf. 1. domaći, 1. domašńi]; *u Daničićevu* (kućaninь, domesticus').

a. *u značeńu sprijeda kazanome.*

a) prema starješini, domaćinu. aa) u jednini. Mooga kućanina Ostoju dьjaka. Mon. serb. 368. (1432). Svoga kućanina Ivana dijaka. 420. (1442). — *u prenesenome smislu.* Kućanin Gospodina Sabaota. A. Baćić 453. — *bb) u množini.* Da mu daamoo kuću podobnu za ńega i ńegovêhь kućana i sluga. Mon. serb. 473. (1455). Oni tri kućane *(sa starijim oblikom)* moji. Spom. 2, 126. (1466). Đa vlada obitio i kućane. M. Divković, bes. 825a. Da se ni ti ni tvoji kućani ne bojite prokletstva. nauk. 268b. Gospodar pokaruje nepomńe kućana svojizije. M. Radnić 149b. Abram tako učaše sve svojo kućane. 500b. Starišine od manastira mogu podati ovi sakramenat brez dopušćenja kuratova svojim kućanom, to jest koji stoje i boluju u ńihovu manastiru. L. Terzić 150. Svaki otac i mati, kada godi budu svoju dječicu ali kućane ali istoga sebe ovoga nauka kršćanskoga učili. Pisanica. 4. Vodeći sobom nike svoje sluge i kućane. M. Lekušić 135. Eto, reče Pilat, moji ļudi i moji kućani. 148. Tugovati prid svima slugam svojijem i kućani. F. Lastrić, test. 162b. Koja on s kućani svojima progonstva podnese. A. Kanižlić, kam. 96. Učeći starije i kućane svoje nauk krštjanski. fran. 47. Zapovidi i svojim kućanom, kad ji zovne, da mu se ozovnu. M. Zoričić, zrcalo. 73. Starišine od kuća vide od svoji kućana nika poganstva. M. Dobretić 98. Ne bi on sam trpio nego i svi kućani. Đ. Rapić 164. Kućani današńega kraļića vidili su i poznali prvo nego ńiov gospodar da je dijete ozdravilo. B. Leaković, gov. 237. Kako ćete vašu kuću snažiti i kućane raniti i odivati? nauk. 142. *(Starješina)* s dogovorom kućana prodaje, kupuje, . . . Vuk, dan. 2, 100. — *u prenesenome smislu.* Jeste građane svetijeh i kućane Božiji. N. Rańina 203b. paul. ephes. 2, 19. Ne vidiš li, slijepče, da, čineći ono što ne imaš, nijesi pokaran od Boga, jest zlameńe bistro da nijesi od kućanina ńegovije? M. Radnić 150a. Oni kojino su ovde karani i pedepsani jesu Boži kućani i prijateļi. J. Banovac, pripov. 101. Bijau također dostojni biti kućani Isukrstovi. E. Pavić, ogl. 524.

b) uopće. aa) u jednini. Malo dana poslije ukaza se jednome svome kućaninu. M. Zoričić, zrcalo. 151. Gdje god dođe kô kućanin dođe. Osvetn. 2, 37. Pošto dobit od radńe svakoga kućanina i sastavļa glavni prihod. V. Bogišić, zakon. 333. — *bb) u množini.* Tebe Boga svemogućega priklonito molimo za ovu kuću i za ove kuće kućane. I. Bandulavić 292b. Odstupi sklad od građana i kućana. I. Ančić, ogl. 127.

Rodjaci i kućani. P. Posilović, nasl. 87b. Čule bi se svagdańe smutńe i grižńe među bratjom, među svekrvam i nevistam, i drugim kućani. J. Banovac, razg. 182. Zovnu svoju mater i ostale kućane. J. Filipović 1, 126a. Svi kućani zajedno litanije govore. A. Kanižlić, utoč. 229. Kao kakvi kućani kad se dijele i svaki sebi kuću gradi. Vuk, poslov. 317. Osim kućana i obližńe rodbine pokojnikove. Vuk, živ. 155. Svatovi sazovu djevojačke roditeļe (ili one od kućana koji su joj mjesto ńih). nar. pjes. 1, xi. Jer bi kuće pustili kućani, kad bi im se domovati dalo. Osvetn. 7, 38. Zadrugari ili kućani svi su svoji po krvi. V. Bogišić, zborn. 18.

b. *u jednom primjeru* xviii *vijeka kao da znači: čovjek koji ima svoju kuću, domaćin, gazda.* Postavši zatim velika skupoća u vilaetu, dotira ga glad i nevoļa, da mu vaļade službu primiti kod jednoga kućanina koji ga postavi u svoj majur, da čuva svińe. E. Pavić, ogl. 577. (,uni civium'. luc. 15, 15).

c. *čovjek koji dobro umije upravļati svojijem imańem, isporedi* 1. kućan, 1, c. Kada žita dobrih kućanina poļem stoje . . . J. S. Reļković 297. ,Pravi je on kućanin'. ,Ne mariš ti na ń vikati, on je kućanin'. J. Bogdanović.

d. Kućanin, *prezime.* — xvi *vijeka.* Petr Kućanin. Mon. croat. 184. (1503).

KÜĆÂNKA, *f. kućno žensko čeļade (isporedi* kućanin). — *U jednome primjeru* xviii *vijeka (u značeńu: domaćica, gazdarica), a između rječnika u Stulićevu* (v. kućnica). Što je veća sad do posli zima, to kućanka veću brigu ima. J. S. Reļković 98.

KÜĆÂNSKÂ GÒRICA, *f. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ 74.

1. KÜĆÂNSKÎ, *adj. uprav koji pripada kućanima, te se shvaća i u smislu: koji pripada upravļańu kuće, kućeńu, pa i uopće: koji pripada kući. — Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kućan). I poslove kućanske raditi. M. A. Reļković, sat. K5a. Satir mu meće prid oči kućanske falinke. H8b. Za kućansku potribu. I. Jablanci 37. Kućanska marva. 111. Ja znadem, kada je vrime tebe pomoći i tvoj kućanski križ s tebe skinuti. Đ. Rapić 204. Naj prije testamenat iliti naredbu kućansku učine. 468. Što potribu kućansku sastavi. J. S. Reļković 6. Mora znati kućanske poslove. 32. Oblakša kućanske trude majci. M. Pavlinović, rad. 182. Kućanska slava. M. Đ. Milićević, slave. 7. Odneo mi 37 dukata kućanskih novaca. međudnevn. 288b. Nego se sva ta buna svršila na miran, kućanski način. pomenik. 1, 79.

2. KUĆANSKI, *adj. koji pripada selu Kutima (u Boci kotorskoj).* U Kutima . . . paroh kućanski. Slovinac. 1881. 147.

KÜĆÂNSTVO, *n.* cura rerum domesticarum, *(uprav osobina ili stańe kućanina) upravļańe kuće i kućnoga imańa. — Od* xviii *vijeka.* Ravna, učen od kućanstva znańem. J. S. Reļković 14. Obzirom na pravo kućanstvo napredovati. V. Bogišić, zbor. 106. — *U širemu smislu, ne o kući nego o državi.* Da se u kućanstvu državnom ukloni svaki suvišni trošak. Zbornik zak. 1863. 6. — *I što pripada kući.* Pod kućanstvom razumijevaju se samo stvari koje su potrebne za pristojnu porabu stana. Građ. zakonik. 2, 101. Kada služinče stupi u službu postane članom kućanstva. Zbornik zak. 1853. 2, 88.

KÜĆÂŃE, *n. ńeka dječina igra u kojoj se gađa na gomilice od četiri oraha, što se zovu* kuće *ili* kupe. — *Riječ je kao verbalni supstantiv od* kućati *ili* kućati se, *ali ovoga glagola nema. — U naše vrijeme u Srbiji.* Igrańe kućańa ili kupa. M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 239.

1. KÙĆÂR, kućára, *m. klijet, mala kućica prigrađena kući ili blizu kuće. — Akc. kaki je u genetivu sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc..* kùćāru, kùćāri. — *Postaje od* kuća, *i shvaća se kao deminutiv, ali nije jasan nastavak* arь. — *U naše vrijeme.*

a. *vidi u Vukovu rječniku:* u zadružnijem kućama u kakvoj zgradi pregradak gdje ožeńeni ļudi žive sa ženama ,eine abtheilung im hause für das ehepaar' ,cubiculum separatum conjugum'. Pak još s mužem šapće u kućaru kazujući da ni kriva kvaru. M. A. Reļković, sat. 14b. Pošto su ušli u sobicu ili kućar . . . V. Bogišić, zborn. 240.

b. *vidi* 1. klijet, a, *b) i* sprema. — *U Vukovu rječniku:* (u Slavoniji) ,art speisekammer' ,cella promptuaria'.

c. kućar zove se kolibica, koju načine kod tora, pa u ńoj spavaju čobani, te čuvaju noću stoku od vuka ili hajduka; kao što to biva u Turskoj. *u* Nar. prip. vila. 1867. 704.

d. *ne znam jeli ovdje drugačije značeńe ili koje od predašńijeh.* Žene kupe sad pomļivo jaja po kućarih i po drugih stajah. I. S. Reļković 98.

2. KÙĆÂR, kućára, *m. čovjek što čuva kuću. — Akc. je kao kod* 1. kućar *(acc. sing.* kućára). — *U narodnoj pjesmi našega vremena iz Istre.* Vole ja imam, volara nimam . . . Kuće ja imam, kućara nimam. Dvore ja imam, dvorara nimam. Nar. pjes. istr. 2, 50.

KÙĆARA, *f. kućica, koliba. — isporedi* 1. kućar. — *Po nastavku bi bio augmentativ.* Ńih su dvije u kućari same. Osvetn. 2, 168. Vatrom prže staje i kućare. 3, 96.

1. KUĆÁRAC, kućárca, *m. (dem.* 1. kućar), *koliba, kućica. — U jednoga pisca Slavonca* xviii *vijeka.* U kućarcu vitrovom otvorenu. A. Kanižlić, fran. 150. Zavirujući u kućarac od rogožnica sastavļen. 168. Osobitu pako ļubav ukaza prama nemoćnikom u ubozih kućarcih. 210.

2. KUĆÁRAC, kućárca, *m. torbar, torbičar (koji nosi robu na leđima i prodaje po kućama). — Načińeno od ńem.* hausirer. — *U pisaca našega vremena.* Kućarac ,hausirer'. Jur. pol. terminol. 276. Da nitko ne dobiva prava da trguje kao kućarac. Zbornik zak. 1870. 47. *i u Šulekovu rječniku:* ,hausirer'.

KUĆÁRAK, kućárka, *m. dem.* kuća. — *isporedi* kućerak. — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Stare bake da paze kućarke. Nar. pjes. juk. 341.

KUĆÁRATI, kùćârâm, *impf. vidi* kućariti. — *U pisaca našega vremena.* Kućarati ,hausiren'. Jur. pol. terminol. 276.

KUĆÁRÊŃE, *n. djelo kojijem se kućari. — U pisaca našega vremena.* Pod kućareńem razumijeva se trgovańe s robom, kada trgovac ide od mjesta do mjesta i od kuće do kuće, ne imajući stanovita prodavališta. Zbornik zak. 1853. 19. *i u Šulekovu rječniku:* ,hausirgeschäft, hausirhandel'.

KÜĆÂRI, *m. pl. ime dvjema selima u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeļ. 116. 118.

1. KUĆÀRICA, *f. kućica, koliba. — isporedi* 1. kućar *i* kućara *(prema kojima je riječima*

deminutiv). — *Od* xvii *vijeka, u između rječnika u Mikaļinu (kod* kućica), *u Belinu* („capanna, stanza di strame, paglia ecc.' ‚tugurium' 168a; ‚casetta' ‚domuncula' 175b; ‚tugurio, abitazione angusta' ‚tugurium' 748a), *u Stulićevu* (‚casula, domuncula'). Smrt ne gleda ničije lice, jednako se od ńe tlače siromaške kućarice i kraļevske tej polače. I. Gundulić 233. Djed goranin splete od hrasta kućaricu, gdje pribiva. 301 Priprosta mu je kućarica mramornoga mješte hrama. 377. Da ga *(Jerusolim)* veće učiniše prilična onoj kućarici ili šatoru, koji služi za stražišće od voća. A. Vitaļić, ist. 257. Kad na selu stoji u miru prost u svojoj kućarici. J. Kavańin 83a. U siromaškoj kućarici niki pokornici pustińaci pribivaju. A. d. Bella, razgov. 49. Sastavi tuj jednu priprostu kućaricu. I. Đerdić, ben. 50. Mnoštvo koje bi išlo Betlemsku pohoditi kućaricu. B. Zuzeri 92. Gradi kućarice, igra se s ljepiricom. V. M. Gučetić 142. Dali su mu tu na blizu za dom jednu kućaricu. A. Kalić 359.

2. KUĆÀRICA, *f. neka riba,* Callopeltis quadrilineata. G. Kolombatović, pesci. 28.

KUĆÀRIČICA, *f. dem.* 1. kućarica. — *U Belinu rječniku:* ‚capannetta' ‚casula' 168a, *i u Stulićevu:* ‚casula'.

KUĆARIĆ, *m.* koji se rado kuće drži. na Rijeci. F. Pilepić.

1. KUĆÀRINA, *f. augm.* kuća *(uprav* 1. kućar *ili* kućara). — *U Stulićevu rječniku uz* kućetina. — *I kao mjesno ime u Srbiji u okrugu požarevačkome.* Branik u Kućarini. Sr. nov. 1868. 431.

2. KUĆÀRINA, *f. porez što se plaća za kuću.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚haussteuer' ‚tributum in singulas domos impositum') *s dodatkom da se govori u Boci.* Kućarina ‚haussteuer'. ovo je ođe na novo postavša riječ, od kad je narod poč'o porez od kuća plaćati, od tadaj taj porez zovu ‚kućarinom'. J. Bogdanović. *i u Šulekovu rječniku:* ‚haussteuer'.

KUĆÁRITI, kůćârîm, *impf. raditi (trgovati) kao kućarac.* — *isporedi* kućarati, kućevati. — *Načińeno od ńem.* hausiren, *vidi i* 2. kućarac *i* kućareńe. — *U pisaca našega vremena.* Osobe koje kućare s robom nebiļegovanom. Zbornik zak. 1853. 23. *i u Šulekovu rječniku:* ‚hausiren'.

KUĆARKA, *f. žensko čeļade kao kućarac (vidi* 2. kućarac). — *U pisaca našega vremena.* Kućarka ‚hausirerin'. Jur. pol. terminol. 276.

KŮĆÂRSKÎ, *adj. koji pripada kućarcima.* Kućarske dozvole podijeļene po propisu. Zbornik zak. 1869. 44. *i u Šulekovu rječniku:* kućarski list ‚hausirpass'. — *vidi* 2. kućarac.

KUĆÁRSTVO, *n. kućarčev posao, kućareńe.* — *vidi* 2. kućarac. Kućarstvo ‚hausir-handel'. Jur. pol. terminol. 275. *i u Šulekovu rječniku:* ‚hausirgeschäft, hausirhandel'.

KUĆAS, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 205.

1. KŮĆE, *f. pl. mjesno ime u Hrvatskoj. a) selo u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 63. — *b)* Skenžine Kuće, *zaselak u županiji ličko krbavskoj.* 33.

2. KUĆE, *n. coll. nekoliko kuća.* — *U starome obliku* kućije *u tri spomenika* xiv *vijeka: po svoj prilici* kuća *je shvaćena u značeńu: koliba (vidi* 1. kuća, a). — *Između rječnika u Daničićevu:* kućije ‚neutr. coll. domus': crkva je treskavačka imala ‚u gradu Prilêpê dvorъ s kućijemь i žitnicomь'. G(lasnik). 11, 131; 13, 374. Priloži carstvo mi člověka Đorđija Lućera (? ‚Lukera') sъ dětcomь i sъ kućijemь i sъ vsěmь naměstijemь što si imatь. 24, 287. (1349).

KŮĆENICA, *f. vidi* kućanica. Maco moja, kućenice pusta! Nar. pjes. hörm. 2, 486. Dobra kućenica. Bos. vila. 1891. 232.

KŮĆENÎK, *m. vidi* kućanik. A pod krove ušli kućenici. Osvetn. 1, 18. Daj i nama, brate, koru hļeba, jer davni smo ovdje kućenici. 1, 39.

KUĆENSKI, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome.* Sr. nov. 1875. 119.

KŮĆÊŃE, *n. djelo kojijem se kući.* — *Između rječnika u Vukovu.* Starati se što se kućeńa tiče. V. Bogišić, zborn. 41. Narod smatra zadrugu kao kućeńe. 320.

KŮĆER, *m. vidi* 1. kućar *(ne posve u istijem značeńima).* — *U naše vrijeme (ali vidi i* kućerak).

a. *vidi u Vukovu rječniku:* čobanska koliba na kolima, što se privlači za torom ‚eine art hirtenhütte' ‚tugurium pastorum'. [cf. glada].

b. *vidi u Vukovu rječniku:* kao komorica pored kuće, gdje se sudi drže i sve što u kuini treba. vide [klijet], kućerak.

c. Kućer, *ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* (Kučer). Razdijeļ. 69. Kućer. Schem. zagr. 1875. 88.

KUĆÉRAK, kućérka, *m. dem.* kućer. — *Od* xvii *vijeka.*

a. *uopće, kućica, kućarica, koliba.* Da užegu malo kućerka ali malo kolibe od slamišta. M. Divković, bes. 203a. Od čoveka nigde ništa nije joj ostalo do jednog kućerka. Nar. prip. vila. 1867. 462.

b. *u osobitome značeńu, vidi* 1. kućar, b. — *U Vukovu rječniku:* ‚die speisekammer' ‚cella promptuaria'. [vide klijet 4].

KUĆÈRICA, *f. dem.* kućer, *isporedi* kućerak, a. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (kao koliba ‚hütte' ‚tugurium'). Kod ńe zgradi kućericu. P. Knežević, pism. 4. Bi zatvoren u jednu kućericu. Blago turl. 2, 112. Od naj višega grada do naj mańe kućerice. Nar. prip. vuk.[2] 254. Nađe sinčića i ćer đe grade kućericu. Nar. prip. vrč. 152.

KUĆÈRINA, *f. augm.* kućer, *vidi* kućiština. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* (augm. v. kuća) ‚unförmliches, verfallenes haus' ‚caduca domus', cf. [kućetina, kućurina] kućiština.

a. *uopće.* Kuća mu se kućerinom zvala! Nar. posl. vuk. 165. Za jednu kućerinu govori se da je bila kuća Baja Pivļanina. Vuk, poslov. xvii. To je neka grdna kućerina. M. Đ. Milićević, međudnev. 71.

b. *ime mjesno.*

a) zaselak u Bosni u okrugu sarajevskome. Statist. bosn. 13.

b) pl. Kućèrine, ime ńivama u Dobroselu. M. Medić.

c) u Srbiji. aa) pl. Kućerine, *mjesto u okrugu biogradskome.* Livada u Kućerinama. Sr. nov. 1861. 434. — *bb) u okrugu podrinskome.* Zemļa zovuća Kućerina. 1875. 347. — *cc) u okrugu šabačkome.* Ńiva nazvana Kućerina. 1872. 558. *i pl.* Kućerine. Ńiva u Kućerinama. 1863. 528. — *dd) u okrugu vaļevskome.* Livada u Kućerini. 1870. 191.

KUĆÈRINE, *f. pl. mjesno ime, vidi* kućerina, b, *b) i c) aa) i cc).*

KUĆÈRINSKÎ, *adj. koji pripada mjestu Kućerinama (vidi* kućerina, b, *c) aa)).* Kućerinski

Lug, *mjesno ime u Srbiji u okrugu biogradskome.* Livada u Kućerinskom Lugu. Sr. nov. 1861. 434.

KUĆÈTAK, kućètka, *m. dem.* 1. kuća, *isporedi* kućerak. — *U naše vrijeme.* Oni su dakle sebi načinili ńešto kućetka i tako u ńem živili. Nar. prip. bos. 1, 111.

KUĆÈTINA, *f. augm.* kuća. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,casaccia' ,casa') *i u Vukovu* (augm. v. kuća). Nešto propale kućetine prodadosmo. Glasnik. II, 3, 140. (1709). Ide gori u jednu kućetinu. Nar. prip. bos. 1, 101. On pod živim Bogom nije imao ništa okrom razvaļene kućetine. Bos. vila. 1886. 72. — *I kao mjesno ime, vidi* Kućetine.

KUĆÈTINE, *f. pl. mjesno ime u Srbiji (pl.* kućetina). *a) jedno ili dva mjesta u okrugu kragujevačkome.* Ńiva na Kućetinama. Sr. nov. 1861. 628. Ńiva u Starim Kućetinama. 1875. 39. — *b) u okrugu smederevskome.* Ńiva u Kućetinama. 1872. 374.

KUĆEVAC, Kućevca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* Ńiva u Kućevcu. Sr. nov. 1873. 914.

KŬĆEVAN, kŭćêvna, *adj. vidi* 1. kućan. — *Gotovo samo u složenome obliku:* kŭćêvnî. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (kŭćêvnî ,dem hause, der ganzen familie gehörig' ,universae familiae'). Radila sve ostale kućevne poslove. Nar. prip. vuk. 160. Što su se otpadili od kućevnoga posla. Vuk, dan. 2, 94. Miloš nije bio ajtağija (koji bećare i hajduke kupi oko sebe, kućevne ļude prezire), nego kućevni čovek. građa. 50. — Po ugnutom kućevnom krovu. M. P. Šapčanin 1, 193. Te zdravice krsne a na glave sve po redu vrsne, pa na sjeme i kućevno sļeme. Osvetn. 1, 45.

KUĆÈVÂŃE, *n. djelo kojijem se kućuje.* — *U Šulekovu rječniku:* ,hausirgeschäft, hausirhandel'.

KUĆÈVATI, kŭćujêm, *impf. vidi* kućariti. — *U pisaca našega vremena.* Zabrańeno je kućevati iliti torbariti sa salitrom. Zbornik zak. 1853. 403. *i u Šulekovu rječniku:* ,hausiren'.

KUĆEVICA, *f. mjesno ime u Hrvatskoj. a) selo u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 73. *(na drugome mjestu pl.* Kućevice. Schem. zagr. 1875. 84). — *b) zaselak u županiji modruško riječkoj.* 44.

KŬĆEVIĆ, *m. vidi* kućić. — *U Vukovu rječniku.*

KUĆEVNICA, *f.* daska kod koca u preši. Četiri kućevnice pa gotov kotac za prešu. u Zagorju. F. Hefele.

KŬĆI, *vidi* 1. kuća, e, *b).*

KŬĆICA, *f. dem.* 1. kuća. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kućica, kućarica, hiža ,ligellum, aedicula, casula, domuncula'), *u Belinu* (,casetta' ,domuncula' 175b; ,capanna, stanza di strame, paglia ecc.' ,tugurium' 168a), *u Bjelostjenčevu* (,aedicula. casula, domuncula, ligellum'), *u Stulićevu* (,casula, domuncula'), *u Voltiğijinu* (,casetta, casino' ,häuschen'), *u Vukovu* (,das häuschen' ,casa'), *u Daničićevu* (,domuncula').

a. *u pravome smislu.*

a) u spomeniku XIV *vijeka nije dosta jasno značeńe (moglo bi biti mjesno ime), vidi u Daničićevu rječniku:* Međa je Prošinovcima išla ,na kućice'. M(on. serb). 198. (1381). ne vidi se šta je za cijelo. *(evo popuńena primjera:* Selo Prošinovci, i međa granica Šarbanova i otъ tole i obrъšina kućice i na Slatinu . . .).

b) šator, vidi 1. kuća, a. V jutro okolu onih kućic javļaše se k*(ako)* jedna rosa ali zrno od sniga (exod. 16, 13—14). Korizm. 85b.

c) mala kuća, vidi 1. kuća, b. Vele da se porodi naš spasiteļ meu dvjema kućicami pod jeduom strješicom, zašto ne imaše svoje kuće ni domka. M. Divković, bes. 80a. Uljeze u jednu hižicu ili kućicu od prutja. B. Kašić, fran. 196. Sveti pustińaci koji steći zatvoreni u pustošah ali u ńihovih kućicah. I. T. Mrnavić, ist. 158. Grob učińen na način jedne kućice. P. Bakšić 186. Onu nepristalu kućicu gdi odstupiše. P. Radovčić, način. 450. Pribivajući u kućica od slame. M. Radnić 64a. Po nagovoru svoje žene ocu i materi načini kućicu baška. F. Lastrić, ned. 60. Ne želi krušca u svojoj kućici. 85. Kod ńegova greba žena načini kućicu. M. Zoričić, zrcalo. 235. U kućici Nazareskoj. I. M. Mattei 35. Ne stekla, Mare, srećice, kolik' ni paun kućice! Nar. pjes. vuk. 1, 383. Moja kućica moja slobodica. Nar. posl. vuk. 182. Svoja kućica svoja voļica. 282. Svoja kućica svoja slobodičica. 283. Ugleda kućicu na tri šarapoda. Nar. prip. vuk. 140.

d) u pčela. Sagrade od voska kućice ćudnovato uređene. F. Lastrić, test. 279a.

b. *u prenesenome smislu.*

a) kutija, kutijica, tok. — *Između rječnika u Stulićevu* (,stucchio, ripostino' ,theca, repositorium'). *U Dubrovniku se govori n. p.* kućica od oćala *(gdje se naočari hrane),* kućica (od kńige , *u što se pismo zatvora itd.* P. Budmani.

b) ļuska oko sjemena (n. p. u jabuci). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Izbaci iz ńih *(dguńa)* seme s kućicami. Z. Orfelin, podr. 364.

c) vidi košuļica, c. — *Između rječnika u Mikaļinu* (posteļica, il' ti kućica u kojoj dijete stoji u utrobi materinoj ,secundae' 467b), *u Belinu* (,seconda o secondana, membrana dove sta involto il parto nel ventre' ,secundae' 663b), *u Stulićevu* (,membrana dove sta involto il parto nel ventre' ,secundae'). Iznese na svomu tijelu ispuznut iz kućice ńeke općene male gnusobice. S. Rosa 184a.

d) mala jama iskopana u zemļi.

aa) za sađeńe povrća, dińa itd. — *U Stulićevu rječniku:* ,porca' ,area', *i u Vukovu:* ,ein häuschen für fasolen' ,casula phaseolorum'.

bb) vidi 1. kuća, i.

e) predjelak, razdjelak na skrižaļci (tablici). — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Služba ove slike *(skrižaļke)* ova jest . . . pridati će se slovo ,c' prve kućice, . . . dati će se dva slova ,A, g' ine kućice . . . Kućica u koju godište ukazano upada. B. Kašić, rit. 7a.

KUĆICAST, *adj. u Stulićevu rječniku uz* kućicav. — *nepouzdano.*

KUĆICAV, *adj. u Stulićevu rječniku:* ,loculosus (distinctis cellulis abundans)'. — *nepouzdano.*

KUĆICE, *f. pl. ime selu u Bosni u okrugu bańolučkome.* Statist. bosn. 43.

KUĆIČÂŃE, *n. djelo kojijem se kućiča.* V. Arsenijević. (Kúćičâńe). J. Bogdanović.

KUĆIČATI, kućičam, *impf. vidi* kućičiti. — *Akc. je biļežen na različne načine.* — *U naše vrijeme.* Kučičati, kućičâm, praviti kućice, n. p. za krumpir; kućičiti. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. Kúćičati. ,Ajte kućičajte za krumpijere'. ,Evo kućičamo za krumpijere'. J. Bogdanović. Kućičati, praviti kućice za sijańe krompira, bo-

stana, pasuļa itd. M. Ružičić. Kućičati, cf. kućičiti u Vukovu rječniku. ,Tako se ne kućiča, kao što ti radiš'. u Dobroselu. M. Medić.

KÙĆIČÊŃE, *n. djelo kojijem se kućiči. — U Vukovu rječniku.*

KUĆIČIĆ, *m. prezime. — xv vijeka.* Šimko Kućičić. Mon. croat. 319. (1410).

KÙĆIČITI, kùćičîm, *impf. činiti (kopati) kućice za sađeńe povrća (vidi* kućica, b, *d) aa)). — isporedi* kućičati. — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* kùćiči). — *U Vukovu rječniku:* ,die kućice bereiten für die fasolen' ,paro tumulos phaseolis inserendis'.

KÙĆIĆ, *m. uprav po postańu znači: sin kuće, ali se nahodi u osobitijem značeńima. — Od* XVIII *vijeka.*

a. *kućanin uopće. — Na jednom mjestu u pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Nek divojka svaka bude višta, kad se uda, šiti i kuvati, i kućiće poslužiti znati. J. S. Reļković 70.

b. *u Crnoj Gori, čovjek od bogate kuće (ne plemić, jer u Crnoj Gori nema plemstva). — isporedi* kućević. — *Između rječnika u Vukovu:* čovjek od dobre kuće ,von guter familie' ,nobilis'. cf. ogaković, plemić, koļenović *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* U Crnoj Gori niti ima grada ni varoši, i zato se ne može ni misliti da ima kakijeh drugijeh ļudi osim seļaka i težaka. među prvijem starješinama, n. p. serdarima, vojvodama, knezovima, kojima starješinstva ova ostaju od oca sinu. kao i među ostalijem glavarima i kućićima mnogo ih više ima koji ne znadu čitati nego koji znadu. Vuk, kovč. 12. Stevan je kućić i gospodičić. S. Ļubiša, prip. 43.

KUĆILOVINA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 85.

KÙĆINA, *f. augm.* 1. kuća. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kućarina). Paka ju u jednu kućinu zatvori. B. Kašić, per. 184.

KÙĆINE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome.* Ńiva u Kućinama. Sr. nov. 1861. 688.

KÙĆÎNSTVO, *n. kućanstvo, kućeńe. — U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Tako će mu bit kućinstvo tužno. J. S. Reļković 16. To toliko u kućinstvo ide. 439.

KUĆINŠTINA, *f. vidi* kućiština. — *U Stulićevu rječniku uz* kućište. — *nije dosta pouzdano.*

KÙĆÎŠTA, *n. pl. vidi* kućište, a, *c).*

KÙĆÎŠTE, *n. mjesto gdje je prije bila kuća, ili razvaline. — Mj. -št- u čakavaca i u zapadnijeh štokavaca šć. — Od* XIV *vijeka (vidi a, c) aa)), a između rječnika u Belinu* (,anticaglia, edificio disfatto' ,parietinae' 87b), *u Stulićevu* (,aedes pene exaesae'), *u Voltiģijinu (griješkom* kučište ,edifizio diroccato' ,eingerissenes gebäude'), *u Vukovu* (,ort wo einst ein haus gestanden' ,locus ubi domus fuit'), *u Daničićevu* (,area').

a. *u značeńu sprijeda kazanome.*

a) uopće. Čin' da pogine jak sijeno kê po kućištijeh bus čini. I. Đorđić, salt. 443. Oko kućišta ovega razrušena joli se doslek vidio igda skup gospode tako svijetle i plemenite? B. Zuzeri 226. Zašto dake sve glavno misli tako ludo tratit oko kućišta ovega razšijana? 242. Natrag se vratiše zafalivši Bogu privičńemu na kućištu svojem prijašńemu. Nadod. 70. Sve ji primi u stara kućišta, vrativši im prvašńa ogńišta. 136. S kućišta! (Roče se u šali kad kogođ hukne). Nar. posl. vuk. 288. Niti ćemo se pre vratiti na svoja kućišta dok ti među nama sasvim ne ostaneš. Vuk, građa. 131. A hoću da podignem i školu na onom našem kućištu usred sela. M. P. Šapčanin 1, 140. Stani bili, ostaše kućišta! Osvetn. 4, 32.

b) kad se kaže da ko nema kuće radi veće sile dodaje se riječi kuća *i* kućište. Iz doma ne ima nigdi ništa, ni końa, ni vola, ni kuće ni kućišta. Starine. 11, 122. (1678). Bez kuće i bez kućišta. D. Obradović, živ. 58. Koji brez kuće i kućišta pod tuđi krovovi998 dršćete. Đ. Rapić 197. Nit' ima kuće ni kućišta. Nar. posl. vuk. 223. Nismo videli sedam let ni kući ni kućišća. Nar. prip. mikul. 65. U ajduka niti ima kuće ni kućišta. Vuk, dan. 3, 164. Gde žena kući kuću, tu nema kuće ni kućišta. V. Bogišić, zborn. 34.

c) Kućište *(i pl.* Kućišta) *kao mjesno ime.*

aa) Kućišta, *vidi u Daničićevu rječniku:* katunu Guncatima crkve arhanđelove u Prizrenu bješe međa ,nizь dêlь u gorьńi kraj Mileševe Bare na Budilova kućišta'. G(lasnik). 15, 192. (1348?).

bb) u Crnoj Gori dva sela u nahiji katunskoj: Kućište u Ćeklićima; Kućišta u Cucama. Glasnik. 40, 18. Do Kućišta kroza Salkovinu. Ogled. sr. 479.

cc) u Dalmaciji. aaa) Kućišće, *selo u kotaru spļetskome.* Repert. dalm. 1872. 30. — *pomińe se od* XV *vijeka.* Granica Kućišća. Stat. poļ. ark. 5, 309. (1472). — *bbb)* Kućište, *selo u kotaru korčulanskome.* Repert. dalm. 1872. 13, *obićnije* Kućišće. Schem. ragus. 1876. 42.

d) selo i zaselak u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. Razdijeļ. 30. 37.

e) u Srbiji nekoliko mjesta, n. p. aa) u okrugu biogradskome. Ńiva kod Kućišta. Sr. nov. 1863. 152. — *bb)* Staro Kućište *u okrugu ćuprijskome.* Ńiva u mestu Staro Kućište. Sr. nov. 1870. 447. — *cc)* Živino Kućište *u okrugu kragujevačkome.* Ńiva u Živinom Kućištu. Sr. nov. 1875. 101. — *dd) u okrugu podrinskome.* Zemļa zovoma Kućište. Sr. nov. 1872. 233. — *ee) u okrugu požarevačkome.* Ńiva u Kućištu. Sr. nov. 1875. 900. — *ff) u okrugu šabačkome.* Ńiva na Kućištu. Sr. nov. 1871. 217. Ńiva u Kućištu. 1874. 74. — *gg) u okrugu užičkome.* Kućišta, po sata od reke Uvca stara gradina kojoj se ni ime ne zna. M. Đ. Milićević, srb. 586.

b. *kuća, prebivalište, stan uopće. — U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Onda ide te kućište sebi gladan novo ište. V. Došen 210b. Dal' na zemļi temeļ ištu vikovitom svom kućištu. 229a. To kućište kad nasele, da već š ńega ne odsele. 229a.

c. *pleme, vidi* 1. kuća, f. Metnuvši kocku na rodbinu i kućišta. E. Pavić, ogl. 172.

KUĆÍŠTINA, *f. uprav augm.* kućište, *znači: razvaline kuće što je izgorjela. — Biļežim akcenat i značeńe kako je u Dubrovniku gdje je vrlo obična riječ; u Vukovu je rječniku drugi akcenat, a nije posve isto ni značeńe. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (kućiština, vide kućerina) *s dodatkom da se govori u Grbļu.* Tako mi se kuća ne zvala kućištinom! Nar. posl. vuk. 304. Da se našlo blago u zemļi ili starim kućištinama. V. Bogišić, zborn. 408. — *U množini kao ime mjestu u Srbiji u okrugu užičkome.* Kućištine, ime livadi u Zaovinama. Ļ. Stojanović.

KUĆIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* kućište. — *sasma nepouzdano.*

KÙĆITI, kùćîm, *impf. upravļati kućom, imańem.*

— *isporedi* gazdovati. — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* kùćī). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (t. j. kuću ,haushalten' ,rem familiarem curare, augere'). — *U naše vrijeme ima gotovo svagda uza se objekat* kuću. Koje oni kućeći ovako stekoše. J. S. Reļković 33. Lijepe kolo vode, a ružne kuću kuće. Nar. posl. vuk. 169. Tuđa kućo, . . . ne kućim te već te raskućujem. Vuk, riječn. *kod* raskućivati. Gde žena kući kuću, tu nema kuće ni kućišta. V. Bogišić, zborn. 34. Domaćica kuću kući. Nar. bl. mehm. beg kapet. 52. Te se porodica ovoga vrati u Garaše, da kući kuću iznova. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 93.

KÙĆITI SE, kùćīm se, *impf.* okućiti se. — *Akc. je kao kod* kućiti. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,accasarsi overo accasare, aprir casa in un luogo' ,domicilium collocare' 12ª), *u Stulićevu* (v. okućiti se), *u Voltiģijinu (griješkom* kućiti se ,domiciliarsi, accasarsi' ,sich häuslich niederlassen'). I pribiva dobrovoļno vazda u stvari poštenije i kući se i obći vazda u svakomu srcu. P. Posilović, cvijet. 9. Ako ti je na um palo da se ženiš i kućiš. S. Ļubiša, prip. 35.

KÛĆNÎ, *adj. vidi* 2. kutńi.

KÙĆNICA, *f. uprav kućno žensko čeļade, ali se upotrebļava u osobitijem značeńima, vidi i* kutńica. — *isporedi* kućanica. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,domestica, familiaris, rem domesticam curans'), *u Voltiģijinu (griješkom* kučnica ,casiora, economa' ,hauswirtschafterin'), *u Vukovu* (vide kućanica *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori), u Daničićevu* (kućьnica ,uxor').

a. uxor, *žena (prema mužu).* — *U naj starijim primjerima.* Da se to selo ne odnime gospoji Stanê za ńe života nikadare, a konь ńe života to selo dajemo knezu Juriju Radivojeviću i ńegovê kućnicê a ńe kćeri. Mon. serb. 225. (1395). Palko Žurьgovićь *(s)* svojomь kućnicomь i s dêcomь. Spom. sr. 1, 38. (1402). Vladika Stêpanida kьći vojevode Mrьkšo Sićevskoga i kućnica Zigoļeva. 2, 135. (1462). Na Anuhli kućnici Ratka Dobrьkovića. 2, 118. 1463).

b. *vidi* kućanica, *a).* Ako kućnica ovo ostavi učiniti. M. Bijanković 134. Kućnicama sad je briga svima. J. S. Reļković 156.

c. *vidi* kućanica, *b).* U hramu svetomu biše redovnica, u stanišću svomu pečalna kućnica. I. T. Mrnavić, mand. 53. To 'e mâ ļubi, kâ kućnice pohvaļene ime nosi. J. Kavańin 85ª. Zena kućnica, ptica pjevačica i voda koja izvire ništa ti ovoga svijeta boļe. Nar. bl. mehm. beg kap. 329.

KÙĆNÎČKÎ, *adj. koji pripada kućnicima.* — *U dva pisca* XVIII *vijeka (u prvoga griješkom* kućnižki *mj.* kućniški), *a između rječnika u Stulićevu* (kućniski, v. kućan *s dodatkom da se nahodi u Garańina).* Iz čestoga združivańa kućnižkoga. I. Garańin 15. Ne dopuste kućnižke razgovore. 15. Kućničkoga je vridno obzirka. J. S. Reļković 206. To kućnička jest zabava bila od starine. 428.

KÙĆNÎK, *m. kućni čovjek, upotrebļava se u različnijem značeńima, vidi i* kutńik. — *isporedi* kućanik, kućanin. — *Ima na jednome mjestu (vidi* c) *i* kućńik *(što bi mogla biti štamparska pogreška).* — *Od* XV *vijeka (vidi* b), *a između rječnika u Belinu* (padrone di casa' ,herus' 534ᵇ; ,padre di famiglia' ,pater familias' 534ª; ,domestico, familiare' ,domesticus' 276ᵇ), *u Stulićevu* (,domesticus, familiaris, rem domesticam curans'), *u Voltiģijinu (griješkom* kučnik ,domestico, casalingo' ,häuslich'), *u Vukovu* (vide kućanik *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori), u Daničićevu* (kućьnikь ,maritus').

a. *gospodar u kući, domaćin, gazda.* A on im *(Jesus)* navijesti: ,Put grada vi hode, čovjek će vas sresti noseći sud vode; gdi ńega vidite uljesti vi tada, kućniku (,domino domus'. marc. 14, 14. ,patrifamilias domus'. luc. 22, 11) recite da vam tuj mjesto da. N. Naļešković I, 127. Uz vrimena i način vaļade, po kom kućnik vladati se znade: način ti je od poslenog reda, jer kućnika svaki posao gleda . . . U tom mnogi baš kućnici fale jer što malo brigom zanemare, s tim sve kadšto kućničtvo pokvaro. J. S. Reļković 14. — *Amo pripada i ovaj primjer:* Evo ti u kraļu kućnika koji oblast ima svrhu ukućana svojih. J. S. Roļković x.

b. maritus, *muž.* — *isporedi* kućnica, a. — *U svezi s pređašńijem značeńem.* — *U jednome primjeru* XV *vijeka.* Pitaje pravde na Anuhli kućnici Ratka Dobrьkovića i na rečenomь Ratku kućniku rečeno Anuhle. Spom. sr. 2, 118. (1463).

c. *po značeńu kod* a, *ima u Belinu rječniku:* kućńik *(vidi sprijeda)* ,albergatore, colui che alberga' ,hospes' 59ª. *dakle gazda, gostioničar.*

d. *čovjek koji umije dobro upravļati kućom.* Olimpiću, kume Jero, er si kućnik i šteditel . . . J. Kavańin 152ª.

e. *čovjek (ili čeļade uopće) što s drugima živi u istoj kući.*

a) uopće. Obećava ljekar . . . da kućnikom dat će reda da mu piti dadu dosti. A. Vitaļić, ostan. 95. Jedni bi svoje plakali kućnike, a drugi svojte, ili ļubovnike. P. Knežević, pism. 172.

b) prema domaćinu, starješini (u naj prvom primjeru prema domaćici). I poda plina kućnikom svojim. Bernardin 156. (1586). prov. 31, 15. Imaju se nagovarati sinovi kućnici oca domaćina. J. Matović 317. Biskup kućnika svoga sebi nepodložna neće rediti. I. J. P. Lučić, nar. 44. — *U prenesenome smislu.* Da smo kako pravi kućnici i sinovi Davida. A. Gučetić, roz. mar. 148. Da se učine građani svetih i kućnici Božji. A. Vitaļić, ist. 45. Da budomo kućnici Božji. J. Banovac, blagosov. 159. Redovnici jesu kućnici, prijateļi i sinovi Božji. P. Knežević, osm. 94. Mi građani svetijeh i kućnici Boži. J. Matović 66.

f. *čovjek koji ima kuću, koji živi u kući (suprotno:* beskućnik). No da su sve sami beskućnici i zlikovci, a kućnici Arnauti ne pristaju uz ńi nikako . . . Hteli su da udare na Majdevsku stranu, no kućnici Arnauti nisu im dali. Nov. sr. 1834. 34.

KÙĆNÎŠTVO, *n. vidi* kućanstvo. — *Od* XVIII *vijeka (u primjerima* kućničtvo), *a između rječnika u Stulićevu* (,familiaritas') *gdje nije dobro tumačeno (isporedi* kućnost). S tim sve kadšto kućničtvo pokvare. J. S. Reļković 14. Jerbo nije za prostog težaka od kućničtva baš zabava svaka. 76.

KUĆNOST, *f. osobina kùćānā u svezi među sobom.* — *Samo u Voltiģijinu rječniku: griješkom* kućnost ,domestichezza, intrinsichezza' ,häuslichkeit, vertraulichkeit'.

1. KÙĆŃÂK, *m. vidi* kućnik, a. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Nije kriva kuća, nego kućńak. B. Zuzeri 64.

2. KÛĆŃÂK, *m. vidi* kutńak.

KÛĆŃÎ, *adj. vidi* kućan. — *Od* XVI *vijeka.*

1. *kao pravi adjektiv.*

a. *vidi* kućan, 1, a. U kućńemu pomolištu. I. Đorđić, ben. 178. Stisni se oko onoga kućńega zida. J. Banovac, pred. 128. Pošto sjajnu šaru dobavio, preo kućńeg praga prevalio. Osvetn. 2, 2.

b. *vidi* kućan, 1, b. Posle kućńe činit. M. Držić 138. Ovo je kućńi neprijatej. B. Gradić, djev. 63. Psom tuđim metati kruh kućńi. D. Rańina 69[b]. Koliko mi kućńi posli dopuštaju. D. Zlatarić v. Mnogi su ovoga kućńega neprijateja *(t. j. put svoju)* pridobili. J. Banovac, razg. 114. Ne ima većega rata i nemira od kućńega. 182. Čini se na voju tilu našem neprijateju kućńem. pred. 34. Naj veće služi trgovcu i vladaocu kućńemu. M. Zoričić, aritm. predg. 9. Koje *(stvari)* pristoje pomji kućńoj. A. d. Costa 1, 151. Ne rasipati dobra kućńa. Ant. Kadčić 512.

c. *vidi* kućan, 1, d. U kućńemu razmirju od franačkijeh zemaja. I. Đorđić, ben. 32.

2. *kao supstantiv, vidi* kućan, 2. Prid ńimi gredu kućńi mrtvoga. B. Kašić, rit. 231.

KUĆÒNOŠA, *m. i f. onaj (ili ona) što na sebi kuću nosi (n. p.* korńača, spuž). — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,domiporta'.

KÙĆÔV, *m. vidi* ,ćùkôv' (pas). na Braču. A. Ostojić.

KUĆUPCIJA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu vajevskome.* Ńiva u Kućupciji. Sr. nov. 1863. 90.

KUĆURA, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Milija Kućura. Rat. 354.

KUĆÙRINA, *f. augm.* 1. kuća. — *U Vukovu rječniku:* vide kućetina.

KÜD, *adv.* qua; quo, *pokazuje mjesto kroz koje ili preko kojega ili mimo koje biva micańe: pokazuje mjesto put kojega biva micańe. između ova dva glavna značeńa prvo je starije. — -u stoji mj. ńegdašńega* ą. — *Osnova je praslavenska* (kond-), *vidi* A, *te postaje od korijena* kъ *(vidi* tko, gdje, kad, kako, kamo *itd.) i od nastavka* ond; *ovaj može biti i indoevropski* (ondh?), *isporedi lat.* unde *(gdje se misli da je otpalo* c *na početku),* inde, *(možebiti i grč.* ἔνθα, *ondje, gdje).*

A. *oblici. osnova se* kud (kond) *nalazi već u praslavensko doba s različnijem svršecima, od kojijeh ńeki, ako ne svi, mogu se shvatiti kao padežni nastavci. k ovijema se gdjegdje dodaju i enklitike* n, no *(od* ono), r *(t. j.* že), j.

a. kud *se nahodi bez nastavka u našem jeziku i u nslovenskome* (kôd, od kôd, do kôd), *pa i u češkome i u pojskome, ali samo uz prijedloge (češ.* odkud, dokud, *poj.* dokąd, pokąd, zkąd). *osim* po, *svi ovi prijedlozi stoje s genetivom, te se može pomisliti da je praslavenski oblik* kondъ *gen. pl., isporedi* d. — *I s enklitikom* no: kudno. Protok. nenad. 86. — *Vidi i* otkud.

b. kùdâ, *isporedi rus.* куда. *moglo bi se pomisliti da je gen. sing. (ali vidi i* kada). — *I s prijedlogom* od, *vidi kod* otkuda. — *Može imati uza se enklitike:*

a) j: kùdâj. *u čakavaca:* A. Vitajić, ist. 508. Jačke. 18. *i u nslovenskome:* kôdaj.

b) r (že), ra: kùdâr, kùdâra, *dosta često u naše vrijeme, isporedi i nslov.* kôdar. — *u Dubrovniku će ko reći i* kùdârica *i* kùdârice.

c. kude, *nije dosta jasan oblik: ili je istočni oblik od* kudê *(vidi* e) *ili je postao nastavkom* e *možebiti od* kudy *(vidi* d), *kao što se dogodilo u nom. pl. ženskijeh supstantiva na* a. *ovo bi se zadne potvrdilo akcentom* kùde, *kako ga Vuk bijeżi, ali sam ja samo čuo* kùdê. *istina, čuje se i u južnome govoru. — U naj starijim primjerima po svoj prilici stoji mj.* kudê, *jer se u istijem kńigama miješa* ê *i* e, *n. p.:* kude. Mon. serb. 18. (1233); Domentijan[a] 137; Zak. duš. pam. šaf. 35. 36; Mon. serb. 206. (1387); 264. (1389—1405) *(u istome spomeniku ima i* kudê). 415. (1442). — *I s enklitikom* j: kudej. Jačke. 146. — *I s enklitikom* r (že): kùdêr. I. T. Mrnavić, osm. 171.

d. kùdi *(vidi n. p.* Š. Menčetić—G. Držić 513; M. Vetranić 1, 130). *mislim (ali vidi kod* e) *da nije zapadni oblik od* kudê *(vidi* e) *nego da postaje od praslavenskoga* kondy, *isporedi rus.* куды, *češ.* kudy, *poj.* kędy. *može se shvatiti* -y *kao nastavak za acc. pl.*

e. kùdije, *gdje* -ije *stoji mj. ńegdašńega* ê: kudê, *isporedi i bug.* kъдê. *kao da je* -ê *nastavak za loc. sing. — Nalazi se od prvijeh vremena (vidi i pod* c): kudê. Mon. serb. 24. (1234—1240); 95. (1330); kudije. 312. (1421); *po zapadnome govoru* kudi. 229. (1397). — *Može imati uza se enklitike: a)* no *od* ono: kudêno. Spom. sr. 1, 12. (1398), *i okrńeno* n: kudijen, *u naše vrijeme, n. p.* Nar. pjes. vuk. 5, 168; P. Petrović, gor. vijen. 51. — *b)* r (že). *naj stariji je primjer* kudijer. M. Vetranić 2, 240.

f. kùdu, *riječ je stara, isporedi stslov.* kądu, *rus.* куду, *i s prijedlogom* отъ. — *Nastavak* -u *može pokazivati gen. sing. od osnove na* u. — *Vidi kod* otkud.

g. küđ, kùđe, *u naše vrijeme po jugozapadnijem krajevima. — Vaja da je postalo od* kudê *(vidi* e).

h. küj, *postalo je od* kud *u brzome govoru. — U Vukovu rječniku:* vide kuđ *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom iz narodne pjesme:* Kuj si diga' piperske prosjake.

B. *značeńe. — kao u svijeh riječi što postaju od korijena* kъ *smisao je naj stariji interogativni, od kojega se razvija indefinitni, a docnije relativni. — značeńe je kao što se kazalo sprijeda; ali bi moglo biti još starije: udajivańe od mjesta, isporedi lat.* unde *i* inde, *i vidi* otkud. — *Između rječnika u Vrančićevu* (kuda ,qua'), *u Belinu* (kud, kuda ,a che termine' ,quo' 26[b]; kuda ,per dove, significante moto per luogo' ,qua' 279[b]; kud ,a qual luogo' ,quonam' 598[b]), *u Bjelostjenčevu* (kud, kuda ,qua, per quam viam, locum etc.'), *u Stulićevu* (kud? ,quorsus? quorsum? quo?'; kuda? kudije? ,qua?') *u Voltiģijinu* (kud, kuda ,per dove, per qual parte' ,wodurch'); *u Vukovu:* kud, kuda, kudar, kude, kudije, kudijen *(kod toga dvoga s dodatkom da se govori u Crnoj Gori),* kudijer *(s dodatkom da je po južnome govoru),* kuđ *(po južnijem krajevima),* kuđe *(u Crnoj Gori),* kuj *(vidi* A, h) ,wohin, wo vorbei?' ,quo? qua?'; *u Daničićevu:* kuda, kudь, kudê ,quo'; kudu, *s predlogom* отъ ,unde' *(vidi kod* otkud).

1. *interogativno.*

a. *u pravome pitańu.*

a) qua? *kroz koje mjesto? preko kojega mjesta?* Kud se skitaš? jer ne radiš? V. Došen 39[b]. Kud je, snašo, u to selo put poslije ručka? Nar. posl. vuk. 162. *(u prenesenome smislu)* Nut' mene! ter kud se ja ovo zavedo*(h)* premda tvoji*(h)* al' ne tvoja kriposna čińeńa ukazujući, kolik da nisu zadovojna sama tvoja za imati svu onu slavu . . . ? J. Filipović 1, vii. Kud igda dije mogla bi se pružiti slava naša? F. Lastrić, test. 232[b]. — *(bez glagola)* Doli? kuda to, jaoh meni? I. Gundulić 87. Jao moje povesamce, kuda ćeš se povlačiti! Nar. pjes.

vuk. 1, 133. — Cucu cucu, kobile, kudar ste mi hodile? — Kroz begove doline. 1, 195. Kudar ćemo na ńeg udariti? 4, 500. — Kudara je Vule zamako? Dubrovnik. 1870. 15. — Ona ima nigdi svoja osobļiva vrata, kudej hodi simo tamo, kudej joj je drago. Jačke. 146. — Mag̃ańo, vileniče, kudije se tučeš? gdje si stado ostavio? M. Držić 150.

b) quo? *u koje mjesto? put kojega mjesta? vidi* kamo, *vidi i* bog, 4, *c) (upravo d), ali je izostalo štamparskom griješkom) pri kraju* (I, 476[a]).

aa) s glagolom što znači pravo micańe. Kud sam tako ideš sada? I. Gundulić 339. Kud iđe tilo, kad izađe iz ńega duša? u grobnicu. J. Banovac, razg. 148. Kud oćeš da pođemo? 223. I dva svata, dva uprosnika! kud vi idete? šta vi tražite? Nar. pjes. vuk. 1, 1. Kud nam pođe đuveglija? 1, 71. Kud odoše, na koju li stranu? 2, 621. Kud srnete mladci plasi? I. V. Bunić, mand. 6. Stani, momče, kud si navalio? M. A. Reļković, sat. G7[a]. Kud se ono Maksim zatrčao? Nar. pjes. vuk. 2, 559. Stan', Turčine, kud si nasrnuo? 4, 232. Stan', Turčine, kud si pohitao? 4, 373. Kud hitiš? nije ti krava na nogu stala. Nar. posl. vuk. 163. *amo pripadaju i ovaki primjeri:* Kud te sila slomi preko mora na daleko četrest konaka, preko mora, da ne vidiš doma! Nar. pjes. vuk. 2, 530. Kud te, care, sila zanijela? jesi li se, care, pomamio? 3, 70. — Kuda toj tužeći sam hodiš? I. Gundulić 131. Kuda ćemo ići, gdi nam je kuća? A. Kanižlić, utoč. x. Kuda ideš, siroma? Nar. pjes. vuk. 1, 515. Kuda da uteče tužni osuđenik? A. Gučetić, roz. jez. 298. Kuda bježiš s lijepijem plijenom? Ǵ. Palmotić 2, 247. — Da ti kude hodiši? Domentijan[a] 137. — Kudi greš bez drage tve družine? Ǵ. Palmotić 1, 19. — Kudije sad misliš poć? M. Vetranić 2, 240. Čeka', kudije bježiš? M. Držić 274.

bb) o pravome micańu, ali s glagolom koji to ne znači nego namjeru, početak hoda, okretańe. Kud ću stupaj moj svrnuti, kud se život moj uputi, kud mi otide srce drago? Ǵ. Palmotić 2, 54. Kud ste se uputili? Đ. Bašić 72. Kud li jesi tako zaputio? Nar. pjes. vuk. 3, 482. Kamo Enea, kud se odijeli? Ǵ. Palmotić 2, 137. Kud si mi se podigao, Janko? Nar. pjes. vuk. 2, 242. Kud si tako rano uranila? 1, 124. Kud bi se naj boļe bilo okrenuti. M. A. Reļković, sabr. 6. — Te kuda ćes tada se okrenuti, o nevoļni grišniče! Đ. Rapić 9. Kuda ćemo s četom obrnuti? Nar. pjes. vuk. 4, 125. Kuda li si bio namislio? 3, 120. — Kudi se opravļaš sad? Š. Menčetić—Ǵ. Držić 513. — Kudijer se odpravļaš? M. Vetranić 2, 240.

cc) nema glagola (samo u pretposļedńem primjeru) ili ima glagol hotjeti *kojijem se naznačuje namjera ili uopće buduće vrijeme. smisao je kao kod bb).* Kud ćeš tamo, Đemo Brđanine? Nar. pjes. vuk. 2, 412. Kud ću sade, na koju li stranu? 2, 496. Kud ćeš, Jovo? nogu podlomio! 3, 105. Kud ćeš vojsku, Ograšić-serdaru? 3, 275. Kud će vještica do u svoj rod? Kud će guba nego na jare? Kud će iver od klade? (Od kakva je ko roda onaki je). Kud će rđa do u rod? Kud će suza neg' na oko? Kud će šteta te na rđava kmeta? Nar. posl. vuk. 163. — Kuda ćeš, dragi, kuda ćeš? Nar. pjes. vuk. 1, 212. Kiko viče: ‚Kuda, namjerniče?' Osvetn. 4, 5. *amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu je glagol* znati: Reče mužu: ‚Ja ove tvoje dece više ne mogu gledati, nego ih vodi iz kuće!' Čovek je stane blažiti: ‚Ta nemoj, ženo, za Boga! kuda znam s ńima? (= *kuda ću s ńima? kud ću ih voditi?)*' Nar. prip. vuk. 172—173. *isporedi i dd).*

dd) samo s glagolom hotjeti *kao kod cc), ali ne u pravome značeńu, jer se pita (naj češće u prvome licu) kud će otići, u smislu što će s ńim biti, što će raditi, i pokazuje neodlučnost (radi kakve nesreće) pa i očajańe. uz* kud *može biti radi veće sile i druga interogativna riječ* (što, kamo) *s glagolom* htjeti. Kud li ćeš, kamo li ćeš tada? M. Divković, bes. 31[b]. Kud ću, kamo l' sad brez tebe? P. Knežević, muka. 17. Ajme! kud ću? 46. Videći da je osuđen, kud li će, kamo li će? A. Kanižlić, utoč. 93. Pak već onda ja i dica kud ću? M. A. Reļković, sat. G2[b]. Što je mislit kud ću, što ću? A. Kalić 171. Gospod Bog kud će šta će, te posļe čelu. Nar. prip. vila. 1867. 655. *(isporedi pretposļedńi primjer kod cc))* Ali drûgu za promisļaj kaže: ‚Mi umaknut, al' kud naše majke?' Osvetn. 4, 6. — Kuda veće hoću? B. Kašić, nač. 31. Ona kuda će šta će sirota, nego se sakrije pod koru jelova drveta. Nar. prip. vila. 1867. 764. Turci će mi dete poturčiti, pa kuda će moja grešna duša? Nar. pjes. vuk. 3, 37. Nema djeteta; a ja kuda ću? D. Daničić, 1mojs. 37, 30. — Što ću sada? kudije li ću sada? M. Držić 350.

ee) s glagolom djeti, djeti se. Itre noge kud se diše? S. Margitić, isp. 250. Tekla voda tekelija, kad je tekla, kud se dela? Nar. pjes. vuk. 1, 49. Kud ćemo se, majko, dijevati? 2, 27. Kud se dede car-Nemańe blago? 2, 101. Kud se đede moj mio ujače? 3, 497. Kud se to deva rod s naše jabuke? Nar. prip. vuk. 18. — Kučko šćeri, kuda si je *(ružu)* dela? Nar. pjes. vuk. 1, 233. — Kude im se mudra pamet đela? 5, 58.

ff) o smjeru kod mišļeńa, gledańa, što se shvaća nekako kao micańe. Kud se miso tva prostire, kud se odluka tva uputi? Ǵ. Palmotić 1, 31. Oči moje, kud ste pogledale? Nar. pjes. vuk. 1, 221. — Kudi si misli tve, rec' mi, obratila? S. Gučetić 205.

c) smisao je pitańa da ono što se traži nije i ne može biti, vidi gdje, II, A, 1, a, *b) dd), i* kamo, I, 3, a, *c). može biti da* kud *u ovakovijem primjerima ne znači što* gdje *i* kamo, *već da je isto što* otkud.

aa) s glagolom biti. Kud bi kući od tog sriće veće? J. S. Reļković 366. Od krmače kud će plemenitije šta biti, koja po osmoro oprasi? Nar. posl. vuk. 234. Pa kud bi im časnija zadaća? Osvetn. 2, 25.

bb) nema glagola, ali se misli na glagol biti *(je kad ima nominativ u rečenici; kad je genetiv, vaļa da se shvaća rečenica kao negativna (po smislu). često u ovakovijem primjerima.* Kud ta sreća da ga poslušasmo? Nar. pjes. vuk. 5, 508. Kud ta sreća da grdne glavare sve potrova i trag im umrije? P. Petrović, gor. vijen. 9. Kud te sreće da ga i ne znadem? Nar. pjes. vuk. 5, 467. Da ih se godinom toliko podńivi, kud sreće! S. Ļubiša, prip. 7. — Kud ta sreća da se pokaurim? Nar. pjes. vuk. 5, 513.

cc) s glagolom htjeti *kao pomoćnijem glagolom, i kod toga vaļa da se misli na buduće vrijeme glagola* biti. Kud će veća pogrda? A. Kanižlić, kam. 250. Kud će od ńeg likarija boļa? J. S. Reļković 208. — A kuda će veća nesrića, naudenje i otrov jednoj duši, nego iztirati iz ńe duha svetoga? F. Lastrić, ned. 400. A kuda će gorja smrt i veće zlo, nego kad tko postane sužan pakleni? B. Leaković, gov. 95.

A kuda će veće dobro, nego kad mi po ļubavi postajemo pribivališta Božja? 133. Kuda će veće zlo, nego kad tko izgubi pošteńe? nauk. 362. — Kud će više budale od takve? Nar. pjes. vuk. 5, 492.

dd) s glagolom htjeti, *ali ne kao s pomoćnijem glagolom nego u pravome smislu* (velle). *vidi* hotjeti, II, A, 1, a, *e) gg) bbb).* Kud ćeš gorjih od tih kurjakova? M. A. Reļković, sat. C5ª. U vrtlu mu svake vrste zeļa; kud će boļeg od toga veseļa? L5ª. Štedi soli, ne da omršaja, kud ćeš goreg kući okršaja? Osvetn. 1, 66. *amo pripadaju i ovakovi primjeri:* Bićete kao bogovi! kud će se veća holost? F. Lastrić, test. 42ª. Kud će se pogrdnija psovka? 42ª. — A kuda ćemo veće bogastvo, nego kad Boga imademo? B. Leaković, nauk. 184.

ee) s kojijem drugijem glagolom. Kud je boļe mogao reći s. sabor Tridentiski, nego . . .? F. Lastrić, test. 300ᵇ. Kud li će sumļiti tko da . . .? 300ᵇ. Kud će se, kako li će se pohlepa više pružati? A. Kanižlić, kam. 66.

d) od c) širi se daļe u smislu da ńešto biva što ne bi moglo biti, te pokazuje čuđeńe. i ovdje kud *kao da je isprva bilo isto što* otkud *(u prvome i trećemu primjeru moglo bi se zamijeniti riječi* kako). Kud će diva nesreća taknuti! Nar. pjes. vuk. 2, 34. Da kud će ti pokor i sramota? sad se nemaš čime povaliti. 3, 256—257. Kud si ti, star i pametan čovek, pristao za budalom? Vuk, nar. pjes. (1833) 4, 16.

e) u ovijem primjerima kao da se može zamijeniti adverbom gdje, *ali nije dosta jasno značeńe, jer se ističe i čuđeńe (pisac se čudi samome sebi) kao kod d), pa i* kud *ne naznačuje mjesto ograničeno kao što može biti kod* gdje, *nego prostor kroz koji se što može širiti i pružati:* Kud ohodim ja ńegova govorenja sladka i znana . . .? kud korisnijeh broj nauka . . .? Ģ. Palmotić 3, 155ª. Kud ohodim potištene učenike ki š ńim gredu? 3, 161ª.

f) i u ovome primjeru kao da znači što i gdje, *ali je primjer iz narodne pjesme iz okruga topličkoga u Srbiji u kojemu se ne razlikuje padežima i adverbima stańe od micańa:* Kude ćemo k noći počivati? *(niže:* Da noćimo u gore zelene). *u* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 409.

b. *u padložnoj rečenici, radi shvaćańa kao interogativnoga adverba vidi* kako, I, 2).

a) qua, *vidi* a, *a).* Kud si s listom bil, sada hoću znati. Oliva. 45. Eto pazi, nevirniče, kud nevira tvoja niče. V. Došen 258ᵇ. Koji zemļe zna dilit u sitvu: kud luk vaļa, kud li sijat blitvu, kud lan niče, kuda žito rodi, kud sam kućnik po bostanu hodi, kuda loze grozdjem se ponose, . . . J. S. Reļković 15. — Ćińaše mu se da je zašal is puta i ne umiše kuda pojti. Mirakuli. 103. Gdo hodi po noći, ne zna kuda hodi. Transit. 90. Oliva upita, dojti će on kuda. Oliva. 56. Na Kosovu turska vojska biše, kud će udrit još se ne znadiše. And. Kačić, razg. 211ᵇ. Da ja vidim kud mi drago šeta. Nar. pjes. vuk. 1, 369. — Povêdêt kuda je kunfin ta. Mon. croat. 46. (1395). Jer slip ne zna kuda ide sunce. And. Kačić, razg. 310ª. — Ne umijući kude iziti, rikam poslidovah četirim. Aleks. jag. star. 3, 290. — Ne umijaše kudije poći. Zborn. 43ª. — Soko će ti kaževati kudijer ćeš putovati. Nar. pjes. vuk. 1, 82. — Ne umijući kuđ hoditi. Nar. prip. vuk.² 247.

b) quo, *vidi* a, *b), i* 3, b. Tъj časъ dêliše se i pojdoše, da ne vêmo kudь. Spom. sr. 1, 64. (1405). Poću iz daleka za ńim, da vidim, kud će poć. M. Držić 234. Upita kud idu. F. Lastrić, svet. 17ᵇ. Vidiš, ždoro, kud propaneš. V. Došen 186ª. Da ne vidi kud joj ode majka. Nar. pjes. vuk 1, 572. Mole sveca, kud će svetac poći. 2, 75. Ode mislit kud će pobjegnuti. 3, 284. A ja ne znam kud je otišao. 4, 147. Svi gledaju otkud izvire, a niko ne gleda kud ponire. Nar. posl. vuk. 282. Ali ne znam kud se kńigo diše. M. A. Reļković, sat. B8ª. Neg se čudi, kud se štošta diva. C4ᵇ. Ne znaš kud ćeš bit osuđen. M. Zoričić, osmina. 70. Nit' da mari, kud će duša. V. Došen 6ª. Pazite, nenavidost kud vas vodi. 143ᵇ. Nit' ga sreta tko, ni kud će pita. Osvetn. 2, 10. Da ja pitam, kud se vojno sprema. Nar. pjes vuk. 1, 424. Moramo bar za ovu naj mlađu sestru znati, kud je dajemo i za koga je dajemo. Nar. prip. vuk.² 186—187. — Tko hodi u tamnosti ne vidi kuda grede. Bernardin 68. N. Rańina 88ª. joann. 12, 35. Kad pozna kuda gre. N. Naļešković 2, 61. Znajući poklisari, kuda to ide, rekoše... A. Kanižlić, kam. 304 Ne znaš odkle dolazi oli kuda ide. M. Zoričić, osmina. 22. Pita kuda ideš. zrcalo. 28. Sjetuj mene, moja stara majko, kuda mi je sad ići naj preče: il' ću ići na carevu vojsku, il' ću ići kraļu u svatove, . . . Nar. pjes. vuk. 2, 363. Ko će znati kuda li će Mirko? Osvetn. 3, 143. — I ja vas povenem i srce me grozi, kada se spomenem, kudi se privozi veliko toj mnoštvo od vjere krstjanske povodom u robstvo u strane poganske. M. Vetranić 1, 130. Rani ne hteć istu mene, pak pobježe, ne znam, kudi. S. Bobaļević 228. Ah! mladče, htjej nam rit, kudi te odpravļa. S. Gučetić 279. Utekla je ne znam kudi. Ģ. Palmotić 2, 238. Ouda će viditi lakomci, kudi im se okrenu blago, zarad koga dušu izgubiše. J. Banovac, razg. 3.

c) uz kud *stoji i* kamo *radi veće sile, kad se ističe da se ne zna kojijem se smjerom treba micati. dajbudi u naj starijim primjerima* kud *znači što i kod a).* Gremo ne znam kud ni kamo. Ģ. Palmotić 2, 67. Ne znaše uklonit se kud ni kamo. I. Đordić, salt. 468. — Tijem gremo ne znaje ni kudije ni kamo. N. Dimitrović 35.

2. *od interogativnoga se značeńa razvilo indefinitno o nenaznačenom mjestu, pa se shvaća i u širemu smislu, ne samo o mjestu. gdjegdje se dodaje radi veće sile i* kamo *(isporedi* 1, b, *c) i* b, *b)) ili* kako.

a. *o mjestu (uopće je teško razlikovati, misli li se na micańe kroz mjesto ili preko mjesta, ili put mjesta).*

a) u pozitivnoj rečenici. Ako bi muž kud daleko otišao. I. Grličić 180. Il' okolo kud obići . . . V. Došen 53ᵇ. Kada kud izlazi . . . 61ᵇ. Da kad jedan kud odlazi... 96ª. Da kud po kvaru ne hodi. J. S. Reļković 156. Kad se kud šaļu carski novci. Vuk, dan. 2, 92. Kad je grof Neselrode išao kud na put. prav. sovj. 37. *amo pripadaju i ovakovi primjeri:* Uspomene biše satrvene i po svitu štokud raznesene . . . Ostali štokud izmakoše. Nadod. 49. Počne ga svud kud tražiti. Nar. prip. vrč. 160. — Ne povadi i rasaduj kuda. J. S. Reļković 151. Zavabi te svińe kuda tamo. Vuk, rječn. *kod* zavabiti. — Što gode bihь kude odlučila od imanja mojego. Mon. serb. 415. (1442). — Jezici, od kijeh kad mož' kudi, naj brže uteci. N. Dimitrović 14.

b) u negativnoj rečenici (u ńekijem primjerima kao da se gubi mjesno značeńe i kao da se prelazi na značeńe kod b, *b)).*

aa) uz kud *nema sličnoga adverba* (kamo *ili* kako, *vidi cc)).* Da več nejma kud iz ruke ostaviti tuđe muke. V. Došen 75ª.

Ako tamo kud naprijed nemam, ni natrag se nemam kud vratiti. Nar. pjes. vuk. 4, 23. — Nema kuda końa provest. 1, 7. Vala, kardaš, nemaš kuda amo. 4, 188. Da im kuda ne pobjegne Stevo. Nar. pjes. petr. 2, 371. Već ginimo i ne ostajimo, jer nemamo kuda kući doći. Osvetn. 2, 124. — Nî kude obajti. Đ. Baraković, jar. 113. — Nije kuđe bježati ovamo. Pjev. crn. 19b.

bb) uz kud *ima i* kamo, *vidi* kamo, IV, a, *b) aa).* Ne imam kamo ni kudaj bižati. A. Vitaļić, ist. 508.

cc) uz kud *ima i* kako *(u jedinome primjeru* kud *znači micańe kroz mjesto).* Zaveži dvojici oči ubruscem kako se naj boļe može da ne bi kako ili kudijer ni naj mańe prozreti. V. Vrčević, igre. 62.

c) kud *stoji pred* koji *(gotovo kao da od oboga postaje jedna riječ) i pokazuje da se svaki miče drugijem smjerom, vidi* koji, 2, b, *i) bb). — Između rječnika u Vukovu* (kud koji ,in alle winde?' ,quaqua versus?' *s primjerom:* pobjegoše kud koji). Ostali pobigoše kud koji. And. Kačić, kor. 336. Za tili čas vojska neprijateļska prsne i razbegne se kud koje. Nar. prip. vuk.[2] 207. A ostali ļudi, videći, da tu nije mjesta za boj s Turcima, prsnu kud koji. Vuk, dan. 3, 204. Turci sa svom silom učiniše juriš, te ih sve rastjeraju kud koga. građa. 95. — Bjež'te, robļe, kuda koje znade. Nar. pjes. vuk. 2, 521. — Bjež'te, braćo, kuđe koji može. 3, 306.

b. kud *ili samo ili uz* kamo *dobiva šire značeńe, te se već ne misli na mjesto.*

a) kud i kamo, kud kamo *znači od prilike što i* uopće. Koji rad bi previditi, a vara se kud i kamo. J. Kavańin 467b. Dvi stvari siluju me plakat, to jest, izgubitje ove žene i da ja kudkamo ne postavjam toliku pomńu za odražat Bogu, tkoliko ova za omilit ļudima. Blago turl. 2, 18.

b) vidi kamo, IV, a, *b) bb).*

aa) samo kud. Ne laž'te, er nî kud lagati. M. Vetranić 2, 386. Veće nam odložtvo nî kud protezati. I. T. Mrnavić, osm. 103. Nebeske ćatibe nî kud provraćati. 130. Nema kud ni amo, već je i kod nas dobra nestalo. (Kazala Ciganka kad je nekaka žena karajući svoje dijete rekla mu u Cigane da ide). Nar. posl. vuk. 203. Ni kud majci, ni kud u devere. 221. Bez toga truda, bez toga rada nije kud. M. Pavlinović, rad. 57. — Nî kuda łagati. M. Vetranić 2, 376. Zato se nije kuda protiviti crkvi. I. Ančić, vrat. 134. Braniti se već nî kuda. P. Vuletić 70. Bit srodniji već nejmamo kuda. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 4b. — Boļi ti nijesam mogao biti, a gрđi nemam kuđ. (Kad se ko pravda što mu kakav posao nije boļi. u Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 28. — *Između rječnika u Vukovu* (nemam kud ,ich kann nichts anders thun' ,alias agere non possum' *s primjerom iz narodne pjesme:* Nema kuda ļuba Đragijina, otvorila devetora vrata). Nema kuda srpski car Stepane, već namače dva ģelata mlada. Nar. pjes. vuk. 2, 164. Sada otac ne imadne kuda nego je moradne za ńega udati. Nar. prip. vila. 1867. 762. — Nema kude Komnen-barjaktare, no s polovin' ode ka Udbine. Nar. pjes. vuk. 3, 178.

bb) uz kud *ima i* kamo. Mi veće ne znamo ni kud ni kamo. M. Držić 356. Besjeda me tvoja steže, da ne mogu kud ni kamo. G. Palmotić 1, 169. Ne umješe ni kud ni kamo. I. Đorđić, ben. 186. Ne imajuć kud ni kamo, svaki uteć se k tebi želi. A. Vitaļić, ostan. 254. Nije ga kud ni kamo. (Z). Poslov. danič. Ispred Božije voļe ni kud ni kamo. Nar. posl. vuk. 105. — Nije kuđ kamo. (Nema se kuda, nego tako vaļa da bude). Nar. posl. vuk. 215. Ali mu ne bi kuđ kamo, nego mu je *(šćer)* da i on se s ńome vjenča. Nar. prip. vuk. 129. Vide već da nije kud kamo, te ona šta će, da je otac ne vjenča, naumi da ubije sama sebe. 145.

3. *u relativnome smislu.*

a. qua, *o prolažeńu kroz mjesto, preko mjesta, pa i mimo mjesto.*

a) u pravome smislu. Kud imiše minuti Isus. Korizm. 94b. Ukaži mi put kud se ovamo ide. M. Držić 125. Put u visini nebeskoj kud je orao proletio i prosao. M. Divković, bes. 65a. Jur se dan nagiba kud sunce zapada. Đ. Baraković, vil. 151. K ńoj na prozor uzišo je, kud ga ona skrovno primi. G. Palmotić 1, 363. Čisti slide Isusa kud po raju šeta. I. Ančić, ogl. 135. Kî put kažu tebi i meni, kud se grede na nebesa. J. Kavańin 105a. Vrata ogńena, kud se shodi dol' Kocitu. 391b. Otvor'te mi vrata, kud ulazo pravednici. I. Đorđić, salt. 402. Imaš u pameti mista kud imaš proć, gdi imaš doć. J. Filipović 1, 332b. Kud po suhu imaš hodit. A. Kanižlić, bogoļubnost. 434. Nitko tamo ne izvodi kud čeļadi mnogo hodi. V. Došen 105b. Rodio se je kud sva djeca rađaju se. S. Rosa 184a. Priko Palestine kud biše ńihov put. And. Kačić, kor. 72. Po zelenim goricam kud zdene rike teku. M. Katančić 45. Zvjezda će ti svijetliti kud ćeš putovati. Nar. pjes. vuk. 1, 82. Čestit bio kud odio! 1, 117. Pak je nosi putu na raskršće kud će proći svati Ivanovi. 1, 243. I kaldrmu kud mu Ruža šeće. 1, 262. Ukraj Save, ukraj vode ladne, kud prolaze žitarice mlade. 1, 263. No se čudim zecu dimijama: kud se vere, kako no izdere! 1, 529. Na raskršće kud prolaze ļudi. 1, 545. Prođi, luče, kud te srce vuče. 1, 634. Pozatvora skelo oko mora i drumove okolo primorja kud prolazi carevina blago. 2, 402. U klisuru tvrda Kačanika kud će proći Grčiću Manojlo. 3, 26. Kaž', Harape, kud si prolazio. 3, 321. Stade Luko razređivat vojsku, kud će koji udrit poglavara. 4, 253. Kud je voda jednom tekla, opet će proteći. Kud ludi prodriješe, tud mudri ne mogoše. Nar. posl. vuk. 162. Kud svi Turci tud i ćelavi Mujo. Kud ušlo tud izišlo! (Reče se u šali nazdravļajući). 163. — Nadamo se svaki cas Turci udaro kudno i lane. Protokol pis. pr. M Nenadovića. 86. — Ništar ne poresa, ni trava ni žito, kuda vojska plesa, po sve ono lito. M. Marulić 15. Kaži mi put, kuda u pećinu ovu vhode. Aleks. jag. star. 3, 304. Pri ovomu kraju, kuda puta nije općena. G. Palmotić 1, 348. Lipa ti je Sava voda ladna, kuda teče nije zemļa gladna. And. Kačić, razg. 245a. Kakva je ograda kuda su końi unišli. M. A. Reļković, sabr. 71. Teško zemļi kuda vojska prođe! Nar. pjes. vuk. 1, 494. Da znaš, diko, kuda ɣaļa proći. 1, 633. Kuda vojska prolazi tud se trava ne nalazi. Kuda ide Rusto tuda stoji pusto, a kuda ide Lazo tuda stoji prazno. (U Hercegovini) Nar. posl. vuk. 162. Rupa na kući kuda izlazi dim. Vuk, rječn. *kod* baģa. — Kudaj sam bodila, tudaj sam molila. Jačke. 18. — Отъ места... kude su tekovišta nis Plavnicu. Mon. serb. 18. (1233). Ovo kude povedoše među. 264. (1389—1405). Što bi godi ńihь tьrgovci ili ńihь sluge srebra nosili iz našega rusaga u Dubrovnikь ili inude kude imь drago. 487. (1461). Pojdoše vozeći kude sami htihu. P. Hektorović 17. Nos i dvi nosdrve kude dih pojimaš. Đ. Baraković, vil. 17. Kude greš, tude mreš. Jačke. 2. — Kudi imaše proći. N. Rańina 202a. act.

ap. 5, 15. — Kudê Turci hode dobra ne čine. Spom. sr. 1, 148. (1420). Kudije proć imaše. N. Naļešković 1, 121. — A drugoga puta ne imahu a kudijen uteći mogahu. Nar. pjes. vuk. 5, 168. Da otidem noćašńijem tragom kudijen sam zavodio Turke. Ogled. sr. 142. I tvrda je kudijen idemo. P. Petrović, gor. vijen. 51. — Okrenu se kud istječe sunce. Nar. pjes. *u* Vuk, rječn. *kod* kud.

b) s glagolima što znače udarati, vezati, o mjestima po kojima se udara, o mjestu preko kojega se veže. Kud udara beže Ļuboviću, kud udara Pivļanina Baja, prosijeca svilu i kadivu, . . . Nar. pjes. vuk. 3, 170. Vaļalo bi ga po trbuhu biti (a ne kud se ļudi biju). Nar. posl. vuk. 31. Ko drži za perčin udara kud hoće. 137. Kud ga veže srce mu se steže. Nar. pjes. vuk. 3, 432. Udario ga kud se teoci vežu (po glavi ili po vratu). Nar. posl. vuk. 327. — Ter mu svu protri put kuda je izrańen. M. Vetranić 2, 170. U desnoj sabļa, pa sijecite kuda znate. Pravdonoša. 1852. 8. — Sijecite kuder hoćete. 1. — A kudije Vidak udaraše, onudije crna krvca vraše. Pjev. crn. 158b. — Ko lijevom perčin drži desnom siječe kudijer hoće. Nar. posl. vuk. 144. A kaluđer bijući ga opet kudijer je mogao. Nar. prip. vrč. 29.

c) o mjestu preko kojega ili po kojemu se što širi ili pruža, ili koje što (šireći se) obuhvaća. može biti u prenesenome smislu (ne o pravome micańu). Zrakom obhita kud pere morski val. Đ. Baraković, vil. 15. Budući mu nestalo kože, poče zubi natezati, da ima kud još pisati. F. Lastrić, ned. 319. Budući žalosno iskali ga kud su umjeli. S. Rosa 41a. Vinska loza kud se nizom meće. J. S. Reļković 76. Kud su dosad rodna žita bila, tud ječmova bi se klica klila. 113. Ivan gleda i gore i doļe, al' ne znade ništa kud je gore. Nar. pjes. vuk. 2, 562. Po planina kud Manojla kažu. 3, 325. Zavede ih Lazar u planine od svijeta kud ga viđet neće, kud s' ne čuje vaške ni kokota. 4, 303. Kud je prt, tud je put. Kud je teže onamo i preteže. Nar. posl. vuk. 162. Po rečenim mjestima kud se danas junačke pjesme naj više pjevaju . . . Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 20. Ono mjesto kud su posađene jabuke i kruške. rječn. *kod* bašča. — Da si čine trъgъ zakonomь kuda ushote. Mon. serb. 363. (1430). Naše trъgovce sabļudati . . . svuda kuda je ńihь moćь može doseći. 430. (1445). Put otvoren kuda vide. V. Došen 91a. Dva kalama il' četiri bilo, med ńe kuda cipotina reži, kore komad od kalama veži. J. S. Reļković 145. Buļubašice iz oni naija kuda je on zapovijedao. Vuk, dan. 1, 78. — Da pase kude jedno selo tude i drugo. Zak. duš. pam. šaf. 35. Kude su bili trъgovi u prъve gospode, tudezi da su i sъda. Mon. serb. 206. (1387). Svude inude kude se drže. Mon. croat. 243. (1543). Kude on po nebu svitli tude ona za ńim cvitom obraća. P. Zoranić 36a. — Kuder ga vojnici slavļena dvoriše, onder ga krvnici vezanа goniše. I. T. Mrnavić, osm. 171. — Da sabļudamь ńihь trъgovce i ńihь trъgъ odь vsakoga zla vsudê kudi budu moći doseći. Mon. serb. 229. (1397). — Kudê oblada, tudê si hodite. 24 (1234—1240). Kudê nê drъžave kraļevъstva mi. 60. (1293—1302). Kudê se ne ore ni kopa. 95. (1330). Vsudije kudije naša moštь more doseći. 312. (1421). — Po mêstêhь kudêno je zakonno mêsto soli prodavanija. Spom. sr. 1, 12. (1398).

b. quo, *u koje mjesto, isporedi* kamo, III *i* gdje, II, A, 3, b.

a) uz glagol koji znači pravo micańe. Ni kud pobježe, ni se kuda ukloni. M. Divković, bes. 239b. Da onamo propanete kud togliti nastanete. V. Došen 225b. Kud me oči vode i noge nose (otići ću). Nar. posl. vuk. 162. *amo pripadaju i ovi primjeri:* Kud pade da pado. (D). Poslov. danič. Kud puklo da puklo. M. A. Reļković, sabr. 23. Kud palo da palo. (ili:) Kud puklo da puklo. (Bilo kamo mu drago). Nar. posl. vuk. 163. *i ovakovi primjeri u kojima glagol znači micańe, ali se shvaća u prenesenome smislu:* Kud su ošli tri mjeseca dana, neka idu jošte tri nedeļe. Nar. pjes. vuk. 3, 314. Kud je otišla sjekira nek ide i držalo. Kud je otišla tisuća nek ide i stotina. Kud je otišlo june nek ide i uže. Nar. posl. vuk. 162. Evo do malo vrimena kud će doći tvoje poštеńe. J. Filipović 1, 479b. — A mi da idemo kuda smo pošli. M. A. Reļković sabr. 48. — I kudije ja idu, vi ne možete doći. N. Rańina 51a. joaun. 8, 21. — *Može* kud *značiti i micańe put čeļadeta, te je gotovo isto što* kojemu, put kojega. Kazuj, kurvo, družinu ostalu, i jatake kud ste dohodili. Nar. pjes. vuk. 3, 357.

b) nema glagola, ali se ima u misli glagol što znači pravo micańe. Bjež' ti kud hoć. I. Gundulić 491. Doći će vrime kada će vam konopci biti kojim ćete ne samo biti frustani nego još svezani i odvučeni kud ne biste otili. F. Lastrić, ned. 319. Kud bi htio ić ne more. V. Došen 26a. Da ji pusti poći s oružjem kud jim drago. And. Kačić, razg. 108. Idi sada kud ti drago. Nar. pjes. vuk. 1, 350. Idi s Bogom kud je tebe drago. 3, 180. Ode pravo kud je naumio. 3, 442. Kud mu otac naredi ode. J. Banovac, pred. 83. Otidoše na posao kud im bijaše starešina naredio. M. Zoričić, zrcalo. 181. Kud ostali narod, tuda ću i ja. Vuk, građa. 53. *amo pripada i ovaj primjer:* Tere ne može pješice poći kud si se zavjetovao . . . M. Divković, nauk. 36a. — Da ponese na slobodnu ili mu u Dubrovnikь ili inuda kuda mu drago. Mon. serb. 487. (1461). Josip upravļa koračaje Isusove kuda je ńemu drago. A. Tomiković, gov. 33. Veće bježi kuda tebi drago. Nar. pjes. vuk. 2, 112. Kuda htiste tuda grete. M. Marulić 299. Kuda hoćeš ti me vodi. Ģ. Palmotić 2, 241. Put otvoren širom svima, da izbere kuda voli. V. Došen 32b. — Do svetoga Luke kuđ ti drago ruke, a od svetog Luke tur' u ńedra ruke. Nar. posl. vuk. 67.

c) uz glagole slati, zvati *(koji znače uzrok micańu).* Kud koga pošaļe onamo grede. I. Ančić, ogl. 94. Kud ńi *(mlađe)* truli linac šaļe. V. Došen 241a. *amo pripada i ovaj primjer:* Te je sitnu kńigu nakitio, ne kiti je kud je ńojzi kaže, no je kiti preko mora sińeg. Nar. pjes. vuk. 2, 382. — Ne hoteći poći kuda ga Bog posilaše. Nauk brn. 22b. — Ide brez svakoga kasnutja onamo kuda ju Bog zove. A. Tomiković, gov. 27.

d) uz glagole što znače dati, a to u osobitome smislu (n. p. udati, trošiti).

aa) ako glagol znači udati, kud *znači: za kojega (muža), u koju kuću.* Kud je *(kćer)* dala, u zô čas je dala! Nar. pjes. vuk. 2, 480. Ženi sina otklen znaš, a udaj šćer kud možeš. Nar. posl. vuk. 80. — *Slično je i uz glagol* ženiti se *(uprav o mjestu).* Ti se ženi kuda tebi drago, ne ženi se u Robļine grade. Nar. pjes. istr. 1, 20.

bb) uz glagol što znači trošiti; kud *znači: u što.* Eto babo kud poharči blago. Nar. pjes. vuk. 2, 104.

e) uz glagol i druge riječi što znače smjer, n. p. kod okretańa, gledańa, (u prenese-

nome smislu) govora. Kud svrneš tve lice, tuj dođe sva rados. Š. Menčetić—G. Držić 491. Kud pogleda, okom rasiječe kao muńa iz mutna oblaka. Nar. pjes. vuk. 3, 407. Kud oči tud i pamet. L. Vladmirović 48. — Zid će opasti na onu stranu kuda je nagnut. M. Radnić 270a. Kuda oči tud i pamet. J. Filipović 1, 282b. Kuda je Barda svojim razgovorom nišanio i smirao. A. Kanižlić, kam. 42. — Svak teče poskokom kude glavom kine. D. Baraković, vil. 14. Kude glava krene tamo uda služe. 120. — Vazda veseo budi i pošten, striče moj, veseli ti kudi obrneš obraz tvoj! A. Sasin 150.

4. *može imati pred sobom prijedlog* od (отъ), *vidi* otkud. *rjeđe* do. Dokuda Njeperšćica shodi. I. T. Mrnavić, osm. 41.

5. *vidi* kudgod, kud god, kud mu drago, ikud, nikud.

1. KÙDÂ, *adv. vidi* kud.

2. KÚDA, *f. rep.* — *Može biti da je od tal.* coda, *ali je viša prilika da je dalmatska riječ (vidi kod* kelomna) *od lat.* cauda. — *Od* xvi *vijeka (vidi* a, *d)) u Dubrovniku (i još gdje po zapadnijem krajevima), a između rječnika u Belinu* (,coda' ,cauda' 197b), *u Bjelostjenčevu* (v. rep), *u Stulićevu* (,cauda').

a. *u Dubrovniku se kaže svagda* kuda *za rep u ptice i u ribe, pa i u prenesenome smislu u zvijezde (repatice) i na odijelu.*

a) u ptice. Može se primijeniti tašta slava k paunu koji je pun tašte slave i sve ńegovo veselje nije ino negoli gledati perje svoje čineći rotu kudom. Zborn. 7a. Često raširiva *(paun)* svoju kudu u šaroviti okrug. A. d. Bella, razgov. 143. Priobražeńe Argovijeh oči u kude od paúnâ. I. Đorđić, pjesn. 236.

b) u ribe. Vidijahu se ribe nijeme gdi po poļu morskom pliju i gdi kudam izvitijeme valovite pjene biju. Ǵ. Palmotić 3, 25a. Boļe je bit glava od gere nego kuda od cipola. (Z). Poslov. danič. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer:* Kudu odrijet, tu je poso. (Z). Poslov. danič.

c) u zvijezde (repatice). Zvijezde s kudami. M. Vetranić 1, 97. Iz sebe pustiće *(zvijezde)* i prosuti kude i repove ogńene. M. Orbin 199. Treći er dio jasnijeh plama svojom kudom s neba ori. P. Kanavelić, iv. 180. Zvijezdu koj do crkve kuda slazi. 602.

d) dugi skut na haļini što se vlači po zemļi. O žene ohole s kudami i s pênelami, s fajtili! Korizm. 24a. A kudom se dugom diči *(dikla).* J. Kavańin 37a. Čim se mota u svjetlilu, i kudom se dugom gizda *(Gavan).* 54b. Kuda ,coda e strascico, la parte della veste che si strascina per terra' ,syrma'. A. d. Bella, rječn. 197b.

b. *rep u životińe (pa i u zmaja i u vraga) što nije ni ptica ni riba. govori se* kuda *jer se drži da* rep *nije dosta pristojna riječ.* Kada se prigodi da ju *(zmiju)* tko zaklina, jur kudom zavije, tuj ubo neka glas od riječi ne čuje. Š. Menčetić 172. *(Djaval)* zled koju ne more djelovat po glavi djeluje po kudi. M. Vetranić 1, 374. Gdi najdoh pritužan, ni speći ni u san, bez glave trup ružan, grdobnu nakazan, ne imavši ni kude. 2, 18. Na krvave kuda *(kraļa od pakla)* kapļe dračnijem bičim u tle lupa. I. Gundulić 475. Da ona *(zmija)* huda i otrovnija kude na te ne obrati. 500. Kudu vije, glavu stresa *(zmaj).* G. Palmotić 1, 25. Dusi kleti pripadeni taj čas sviše pod utrobu grdu kude. 3, 200b. Ide kuna po prosu, a nije ga *(vaļa da treba čitati:* ne ije ga), ma vije kudom, ter truni ga. (D). Poslov. danič. Zmaj ki nas trovnom kudom peče. J. Kavańin 163b. Zvijer ima kudu od vepra, bradu od koze. I. Đorđić, salt. 68. Govori da je ńegova *(behemotova)* kuda tako jakosna, da koga zabiti i ovije s ńom ne može mu se izmaknut. A. Kalić 118.

c. *u ovome primjeru vaļa da znači što i* tug *(koński rep), isporedi* b. Pa nu meni ti zajmi velikoga końa tvoga, i zajmi mi, moj care, kudu srebrom okovanu. Nar. pjes. bog. 102.

d. *u prenesenome smislu, stražńi kraj od čega mu drago.*

a) kao suprotno drugome kraju (glavi). Zač ležiš u bludu *(govori Mlecima),* za toj te svak buli, a glavu i kudu slavan ti car *(turski)* guli. M. Vetranić 1, 50. Ni s kude ni s glave. (D). Poslov. danič.

b) uopće. Drugo počtenje bješe jere ńega stavļahu svrhu velijeh kola . . . Tretje počtenje bješe jere svi tamničari koje bi ubitio bio svezali bi ih za kudu od onijeh kola. Zborn. 13a. Priložite repate ńeke grijehe koji za sobom kudu vode. B. Zuzeri 152. Ulomio je nož u kudi. (Z). Poslov. danič. Odsjekli su mu rep pri kudi Nar. bl. mehm. beg kap. 178.

3. KUDA, *f. ime žensko.* Zemļak. 1871. 2.

KÙDÂ GȌD, KÙDÂ GȌĐ, *vidi* kud god.

KÙDÂGOD, KÙDÂGOĐ, *vidi* kudgod.

KÙDÂJ, *vidi* kud.

KÙDÂJ GȌDAR, KÙDÂJ GODER, *vidi* kud god.

KÙDÂ MU DRÂGO, *vidi* kud mu drago.

1. KÙDÂR, *adv. vidi* kud.

2. KUDAR, kudra, *adj. rijetka i vrlo nejasna riječ: kaže se o końu* (xiv *vijeka u jednome primjeru i možebiti i u drugome), te je po svoj prilici značeńe: tovarni; o tamnici* (xvi *vijeka) i može biti da znači: taman; o mački (u narodnoj pjesmi našega vremena), možebiti o kudravoj (ali nema kudravijeh mačaka). mogu biti dvije ili tri različne riječi, ali Daničić misli da je jedna te ista riječ za dva prva značeńa, vidi u Daničićevu rječniku:* kudrь, prvo značeńe (prema kuditi, i što u Budinića psalm. 1861 ima ,kudra tamnica') mislim da je ,turpis', dolazi samo za końa tovarna, pa je tada ,equus clitellarius': ,sela tovara da ne nose, nь da hrani vsako selo po jednoga końa kudra da nosi crьkovni tovarь'. M(on. serb). 99. (1330). dolazi još samo jedan put, i to bez riječi ,końь' a u istom značeńu: ,učinihь' (car Stefan) ,Sêńanomь' (selu crkve arhanđelove u Prizrenu) ,zakonь da imь ne uzimaju lьna, ni jagńetinь, ni kudra, ni da imь jestь dalńega puti'. G(lasnik). 15, 576. (1348?). mislim da se takom końu na suprot stavļa ,końь dobrь', t. j. jahaći. Z(ak. duš. pam. šaf.) 43. cf. końь. — Duša zatvorena v ovom tmênastomu, umršlomu *(sic)* i rastalênomu têlu kakono u jednoj kudroj tamnici. Š. Budinić, sum. 61b. — Ja nabavi kudru mačku. Nar. pjes. petr. 1, 288.

KÙDÂRA, *vidi* kud.

KUDASI, *m. pl. mjesno ime.* — *-a- je pisano mj. ńegdašńega* ь *(ne zna se uprav kako bi trebalo da glasi).* — *vidi u Daničićevu rječniku:* Kudьsi, selu je Žeravici crkve arhanđelove u Prizrenu išla međa ,u Kudse, otь Kudьsьь prêko u Drimь'. G(lasnik). 15, 310. (1348?).

KUDASIĆ, *m. prezime.* — xvi *vijeka.* Marko Kudasić. Mon. croat. 277. (1576).

KUDATI, kudam, *impf. vidi* kuditi. — *Na*

jednom mjestu XVII *vijeka.* Da bi bil dostojan jedan ki je neumić da ga svi kudaju i karaju ako ne bi viroval drugomu čoviku mudru, plemenitu . . P. Radovčić. način. 143.

KÙDATICA, *f. repatica (zvijezda), vidi* 2. kuda. Zvijezda kudatica. P. Kanavelić, iv. 602.

KUDBA, *f. kuđeńe.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Što svaki dan uzrastaju s velikim nepoštońem i kudbom našo sv. viro. M. Pavišić 51.

KÙDE, *vidi* kud.

KUDÈCÂŃE, *n. djelo kojijem se kudeca.* — *U Vukovu rječniku.*

KUDÈCATI, kùdêcâm, *impf. teturati, vrludati.* — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* kudécajû, *u aor.* kudécah, *u gen. praes.* kudécajûći, *u ger. praet.* kudécâvši, *u part. praet. act.* kudécao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,taumeln' ,titubo'). A ja starac, romi jarac, kudecaću uz ulicu. Nar. pjes. vuk. 1, 436.

KUDEĻ-, *vidi* kudjeļ-.

KUDEĻA, *m. ime muško (ili nadimak).* — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Od mojega pobratima od Kudeļe Novļanina. Nar. pjes. bog. 195.

KUDEĻAN, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* — *Može biti da je* e *po ekavskome govoru, isporedi* kudjeļa. Matijaš Kudeļan. Mon. croat. 300. (1595).

KÙDÊR, *vidi* kud.

KÙD GÒD (god *se jače ističe akcentom nego* kud), *adv.* quacunque; quocunque, kud *je relativno, a* god *mu daje neograničeno značeńe; među* kud *i* god *može se umetnuti jedna ili više enklitika (isporedi* 2. gdje god). — *Toliko* kud *može imati koji mu drago oblik, koliko i* god *(vidi).* — *Od* XIV *vijeka (vidi* c), *a između rječnika u Belinu* (kud godir ,dovunque' ,quocunque' 280a) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (kud god, kud godi, kud godir ,quocumque, quoquoversus, quoquoversum'), *u Vukovu* (kudgôd, n. p. kudgod podeš trebaće ti to ,überall' ,ubique'; kudagöd, kudagöđ, kudgöd).

a. quacunque, *kroz koje god mjesto, preko kojega god mjesta, mimo koje god mjesto.* Ova voda, koju nosim ja uza se kud god hodim, u ńoj moći sve nahodim, dobri pjeuez i š ńom kupim. Jeđupka nezn. pjesn. 237. Kud god ide, on zameće kavgu. Nar. pjes. vuk. 1, 215. Kud god odiš, neka jadikuješ. 2, 25. — Plačem i tugujem kud godar prohajam. Nar. pjes. istr. 2, 172. Kudaj godar tužna hodim. Jačke. 83. — Kude gode naši trъgovci gredu po putovehь, vъzdê careva zemļa. Spom. sr. 1, 2. (1395). — Kudaj goder sam šetala na tebe se ogledala. Jačke. 81. — Kud gođ hodim na srcu ga nosim. Nar. pjes. vuk. 1, 377. Kud gođ sunce teče, svud se hļebac peče. Kudijen gođ pasaše, posaše (n. p. ovce ili krave, i znači: kako je gođ bilo, ele se šteta učinila). Nar. posl. vuk. 162. — Kud sam gođe na końu bodio, sve sam Marka sa sobom vodio. Nar. pjes. vuk. 2, 194.

b. quocunque, *u koje god mjesto, put kojega god mjesta.* Kud se god okrećem. A. Kanižlić, rož. 32. Zato oni sada slide jagańca, kud god on ide. E. Pavić, ogl. 682. Sričan bio kud god se ganuo! M. A. Reļković, sat. H4b. Kud god se okreneš svagdi je Jupiter. sabr. 6. Kuda se god Aman okriće. I. J. P. Lučić, razg. 3. Kud god obrati oči svoje. J. Rajić, pouč. 1, 6. Kud god ļudi putuju, tu staju. J. S. Reļković 381. Ja idem za tobom kud god ti podeš. Vuk, mat. 8, 19. Čuvaću te kuda god pođeš. Đ. Daničić, 1mojs. 28, 15. Idi kuda te god pošļem. jer. 1, 7. — Kud godi moj pogled obratim pun vire, svud mi se ńešto led i ogań prizire. Š. Menčetić 54. Mlada šibičica, il' je prigneš na lijevo ili na desno ili uprav pustiš, kud godi ju okreneš, onuda raste. M. Divković, bos. 122b. Kud se godi u svetoj crkvi obratimo, svagdi prid očima imamo . . . J. Filipović 1, 313a. Kud mu godi pamet hodi . . . V. Došen 82b. *amo pripada i ovaj primjer a ne pod* kud mu drago *(vidi):* Da kuda mu godi drago bude, moći će hodati. A. Kanižlić, kam. 73. — Ovi slijede jaganca kudije godijer pode. N. Rańina 24b. apoc. 14, 4. Tebi sreća svud je službovala kud godir sam tebe opravio. Osvetn. 3, 61. — Kud gođ hoće, preletieti može. Nar. pjes. vuk. 2, 107. Kuda se god obraćaše, nadvladivaše. Đ. Daničić, 1sam. 14, 47.

KÙDGOD (kùdgod), *adv.* aliqua; aliquo, *riječca* god *daje adverbu* kud *indefinitno značeńe (isporedi* 1. gdjegod). — *I mj.* kud *i* god *mogu biti različni oblici (vidi* kud *i* 3. god). — *Od* XIV *vijeka* (kude godê, *vidi* c).

a. aliqua, *kroz kojegod mjesto, preko kogagod mjesta, mimo kojegod mjesto.* — *Između rječnika u Stulićevu* (kudagod ,per qualche luogo' ,quaquam').

b. aliquo, quopiam, quoquam, *u kojegod mjesto, put kogagod mjesta.* — *Između rječnika u Belinu* (kudgodi ,in alcun luogo' ,aliquo' 447a; kudgodijer ,verso qualche luogo' ,quoquo versus' 447a), *u Stulićevu* (kudgod ,quoquam, quopiam, aliquo'), *u Vukovu* (kùdgod *i* kùdgod ,wohin immer' ,quocumque demum'). Što ću ja sad od ovoga tvoga mala a mojega lijepoga dara, ili ću ga s tobom na ovo mjesto arčiti,... ali kudgod u vilaet poslati? *u* Vuk, kovč. 67.

c. *s prijedlogom* od (otъ). — *Između rječnika u Belinu* (od kudagod ,da qualche banda' ,aliunde' 598b). Što starьcь samь pritežii ili dobude ili isprosii otь kudegodê. Mon. serb. 80. (1302—1321). Ako bi kojugodi usilostь odь kudagodi Dubrovnikь imao. 452. (1452).

KÙDI, *vidi* kud.

KÙDICA, *f. dem.* 2. kuda. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kûdîcâ. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,codetta, coda piccola' ,candula' 198a). Pozlatna kudica još joj se *(zvijeri)* vidjaše. M. Vetranić 2, 176.

KUDIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 253.

KUDIĆI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu travničkome.* Statist. bosn. 67.

KÙDIJE, KÙDIJEN, KÙDIJER, *vidi* kud.

KÙDILAC, kùdioca, *m. čovjek što kudi.* — *U Vukovu je rječniku akc.* kùd-, *ali vaļa da je to pogreška, vidi* kuditi. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,der tadler' ,calumniator'). Kude mi je troji kudioci. Nar. pjes. vuk. 1, 275. Kletva kudiocima. Vuk, nar. pjes. 1, 275.

KÙDILICA, *f. žensko čeļade što kudi.* — *U naše vrijeme u Lici.* ,Kako ti se djevojka zaruči, onda kudilice imaju posla'. J. Bogdanović.

KUDILIČINO, *n. kao da je ime selu.* — XVI *vijeka.* Selo ko je bilo Kudiličino. Mon. croat. 214. (1525).

KUDILOVIĆ, *m. izmišļeno kao prezime za čovjeka što kudi.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ne najdoše se nego samo dvojica kojima ovaj Satir čińaše se nakrivo . . . A drugi *(bi)* moga vojničkoga stańa imenom Nesmir Kudilović. M. A. Reļković, sat. A4a.

KUDÍĻEVO, *n. izmišļeno mjesno ime (mjesto gdje se kudi).* — *U narodnoj poslovici našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (u ovoj poslovici: Idem u Kudiļevo, da te skudim ,das tadelland' ,terra calumniatorum'. cf. ako). Ako Bog da? (mjesto: ,kuda ćeš, kuda si pošao' ili ,kuda si naumio', koje nijedno kažu da ne vaļa reći; ako li bi se ko zaboravio te zapitao koga sa ,kuda', dekoji mu odgovore:) Idem u Kudiļevo da te skudim. Nar. posl. vuk. 1.

KUDINA, *f. ime mjestu na ostrvu Krku.* — xv *vijeka.* Na Kudini (sini). Stat. krč. ark. 2, 295. (1443).

KÜDITI, kūdîm, *impf.* vituperare, *pokazivati riječima da se o kome ili čemu (objektu) zlo misli, govoriti o čemu (objektu) da je zlo, da ne vrijedi; suprotno:* hvaliti. *isporedi* huliti, huditi, hudati. *(nije dobro tumačeno u rječnicima riječima* spernere, contemnere, despicere, *i* calumniari). — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing* kūdî). *u Vukovu je rječniku* kúditi, kúdîm *(također i* kúdilac), *ali je to jamačno štamparskom grijeŝkom, jer su u istome Vukovu djelu složeni glagoli* òkuditi, pòkuditi, skűditi *po kojima se vidi da je prosti oblik* kűditi; *i Daničić piše* kűditi. akc. u glag. rad. 6, 107. — *Riječ je stara, isporedi stslov. i nslov.* kuditi. *Između rječnika u Mikaļinu* (kuditi, huliti, pogrditi ,sperno, contemno, despicio'), *u Bjelostjenčevu* kudim ,improbo, incilo, do vitio. reprehendo, reprobo, vitupero'. 2. v. špotam), *u Stulićevu* (,spernere, contemnere, despicere' *iz Mikaļina*), *u Voltiģijinu* (,riprovare, biasimare' ,tadeln', *u Vukovu* (übel reden von einem' ,calumnior').

a. *aktivno.* Tvoj grad ja ne kudim, jere svako misto pribogato sudim, u kom si ti listo. H. Lucić 191. Ali hvali ali kudi. I. Bandulavić, predgovor. Kudi' me tko kudi, li me nije dosti. I. Ivanišević 280. Kad te zloćest človik kudi, kot da hvali, vesel budi. P. Vitezović, cvit. 21. Vridan časti nî med ļudi ki što hvali to i kudi. 49. Svoja uzdizat a drugoga djela kudit. I. Grličić 201. Kudi, hvali, ruži, slači . . . J. Kavańin 38a. Mrmļak kudi stvari tuje u tmi, mnogo kad ne vidi. 79a. Njeki neuprav kude ńega da na grabše bio je davan. 243b. Kudim zlovoļnost kako zapriku od kriposnih dilovanja. A. d. Bella, razgov. 210. Mnogi zamiraju, kad koje kńige izadu na svit (a navlastito hrvaske) i kude ih u puno stvari. J. Banovac, pripov. iv. Udiļ ga počmu nenavidnici kudit i zl glasiti. 230. Ovo dilo kudiše mlogi. A. Kanižlić, kam. 20. Kude papu kako čovjeka slabijega srca. 381. Latini kude zlotvorstva ovoga cara. 617. Dal' svak psuje i svak kudi da je stražńi od svih ļudi. V. Došen 158b. Ovu stvar kada razumiše, počeše faliti Časlava, a kuditi ńegova otca Radoslava. And. Kačić, razg. 26. Kada bi malne svoga vilajeta kudili i u kńigah korili. M. A. Reļković, sat. A8a. Zagledaj u ovaj cvit, i ako u ńemu ne najdeš za tebe meda, ne kvari cvita i ne kudi ńega. sabr. iii. Jezik tvoj kudi bližńega. J. Rajić, pouč. 1, 71. Sveg me budeš primiti kad moje lice kudiš. M. Katančić 49. Samoga sebe ne vaļa ni žaliti ni kuditi, to je drugi*(h)* ļudi posao. D. Obradović, basne. 435. Kude mi je troji kudioci: jedni vele, sanļiva djevojka, drugi vele, ļuta kano guja, treći vele, neļupka je roda. Nar. pjes. vuk. 275—276. Ńu mi fale, a ńega ne kude. 2, 224. A i mene ne kudi druzina. 3, 390. Ni hvali Heraka ni kudi Petaka, oba su brata jednaka. Nar. posl. vuk. 225. Tebe hvale, a mene ne kude. 313. Bud ja, more, tvoje dobro kudim, a zašto ga ti kudiš? *u* Nar. posl. vuk. 254. Kao kude mladožeńu a hvale djevojku. Vuk, nar. pjes. 1, 37. Viču na spisateļe i kude ih privatno recenzirajući. pisma. 61.

b. *pasivno.* Od nikije faļene jesu a od nikije kudene. P. Posilović, cvijet. 119. Nit' kudjen sam jesi. P. Vitezović, odil. viii.

c. *sa* se, *pasivno.* Niti se ima naše dobro hvaliti ni zlo kuditi. M. Divković, bes. 137a. Zakon se ńegov kudi. J. Kavańin 573b. A kada se drugi kudi, to u ńemu radost budi V. Došen 115a.

KÜDIV, *adj.* vituperabilis, *kojega treba kuditi.* — *Kao da je ovakovo značeńe u jednome primjeru* xviii *vijeka.* Tkoji razlog jest imat poštovanje prahu i ostadkom svetih, budući toliko našemu vidinju od ništa i kudivi? Blago turl. 2, 67.

KUDJELIN, *m. ime muško.* — *-je- stoji po južnome govoru mj.* ě; *u istočnome glasi* Kudelin. — xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kudělinь, ime muško). Vъ vrěme že to někoja dvaa velmožii samovlastna i samobratna sušte vъkorěnivša se běhu vъ Braničevě vъ městě rekomêmь Ždrělě, Kudělinь i Drьmanь. Spom. stoj. 20. *(oko* 1318). *(vidi i:* Obrětosta se dva něka velьmuža ukorěnivьša se vь drьžavě zemļe braničevьskyję vь městě rekomêmь Ždrělě, . . . brata jedinyje matere, jaže glagoļu Drьmana i Kuděliпa. Danilo. 114—115). Dojko a brat mu Kudelinь (Kuděliпь. 85). Dеč. hris. 17. *u istome spomeniku ima još* Kudelinь *i* Kuděliпь, *svako po tri puta.* Uvědesmo kako ste svezali Kuděliпa Dabojevića našega Dubrovčanina. Spom. sr. 2, 31. (1388). — *Bio je i grad ovakovoga imena. (vidi:* Još ima više razvalina od kula i od starih gradića s jedne i s druge strane Mlave. narodno pričańe sve to pripisuje braći Drmanu i Kudelinu. M. Đ. Milićević *u* Glasnik. 21, 57). Upire *(Beļanica)* u Mlavu kod razvalina grada Kudelina. Glasnik. 43, *vidi i* M. Đ. Milićević, srb. 1033.

KÜDJEĻA, *f. a)* cannabis; *b)* pensum; *c)* colus, *ne može se znati koje je naj starije značeńe, vaļa da je naj prvo, ali ne o konopļama kao o biļci, nego o uređenijem za predeńe.* — *-u- stoji mj. ńegdašńega* ą, *a -je- po južnome govoru mj.* ě, *u istočnome glasi* kúdeļa, *u zapadnome* kűdiļa. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kūdjēļā. — *Riječ je praslavenska (uprav* kondělь, *f., vidi i primjer iz* Nar. pjes. vuk. 2. 312 *kod* c), *isporedi stslov.* kądělь, *potka, nslov.* kodělja *(sa značeńem b)), bug.* kъdele, *b), rus.* кудель, *b) i svlak od konopaļa, češ.* koudel, *svlak, kučine, poļ.* kądziel, *b) i c), pa i lit.* kodelis, *b).* — *Miklošić misli da je osnova u svezi s osnovom* kondrь *u* kudrav. — *Što u jednome primjeru* xviii *vijeka ima -i- mj.* ļ, *to je samo radi slika:* Nosi kopļa za vretenca, za iglicu zlatne strijele, a romincu mjesto vijenca, tvrda oklopja za kudjele. J. Kavańin 273b. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kudiļa, preslica, kužeļ ,colus'; kudiļa, predivo ,linum'; *i kod* konopļe), *u Belinu* (kudjeļa ,conocchia, istrumento da filare' ,colus' 216b), *u Bjelostjenčevu* (kudeļa, kudelica za tenku preju, sebica ,pensum'. 2. kudeļa prosta, kučine ,stupa'), *u Jambrešićevu* (kudeļa za preju iz vune ,pensum'; kudeļa za debelu preju ,stupa'), *u Stulićevu* (,colus'), *u Voltiģijinu* (kudeļa ,lucignolo; conocchia' ,haarrupfe'), *u Vukovu:* [južno] 1. vide konopļe.
2. ,die rupfe (so viel flachs, hanf u. s. w., als man auf einmal um den rockenstock bindet (oder wickelt), der rocken' ,pensum' [cf. kudeļka]. — 3. (po jugozapadnijem krajevima) vide preslica.

a. cannabis (Cannabis sativa L.), *konopļe*. Ki kudiļami otare mesta pomazana. Naručn. 58b. Idite, kudiļu uredivati, preslicu i vreteno čuvati. I. Velikanović, prik. 41. Niti ostado bez, niti kudiļa, niti maslo, niti slanina, niti brašno, što ona za vino i rakiju ne dade. D. Rapić 268. Udri, udri, sitna kiša, te porosi žito, vino, . . . i lanove za darove i kudeļu tankoviju. Nar. pjes. vuk. 112—113. Punu torbu kudeļe. Nar. prip. vuk. 158. Obično se pred kućama nabija kudeļa i lan. Vuk, poslov. 343. U kudeļi nekaki od onijeh strukova na kojima raste sjeme, i koji se poslije ne dadu dobro nabiti nego se u ređeńu vade i bacaju napoļe. rječn. *kod* živica. Ono što ostaje na ogreblu kad se ogrebļe kudjeļa ili lan. *kod* ogreb. Prohu, grah, konopļe (kudjeļu). *kod* omlatiti. Pošto se kudjeļa (ili lan) izvadi iz močila i osuši, onda se nabija stupom. *kod* rediti. Predu kudeļu i lan. dan. 2, 103. Kudjeļa ,die zubereiteten fasern'. B. Šulek, rječn. *kod* hanf. Kudeļa, Cannabis sativa L. (Lazić). Kudjeļa, v. Kudeļa. B. Šulek, im. 180.

b. *kao ime drugijem biļkama*.

a) Kudjeļa, rus. кудель бараньи (Primula officinalis), Solidago canadensis L. (Vodopić). B. Šulek, im. 180.

b) Kudeļa morska, Ricinus communis L. (Lazić). B. Šulek, im. 180.

c. pensum, *koliko se ne samo konopaļa nego i lana ili vune jednom oko preslice omota da se prede. vidi u Vukovu rječniku gdje ima i primjer:* Daj mi jednu kudjeļu vune. Vezaću ga uz to bojno kopļe kao žena kuđeļ' uz preslicu. Nar. pjes. vuk. 2, 312. Pokloni joj sunčeva majka zlatnu preslicu sa zlatnom kudeļom i sa zlatnim vretenom. Nar. prip. vuk. 171.

d. colus, *preslica (ne samo za konopļe nego i za lan, vunu itd). — Po zapadnijem krajevima.*

a) uopće. Dubrovačka godišnica s kudjeļom, s motovjelom. M. Držić 152. Godišńice za ogńište, prelice za kudjeļu. 213. Svioni ures i zlaćeni priteško je ńoj oklopje, a kudjeļa vito kopje. Ǵ. Palmotić 2, 167. Mješte igle i kudjeļe kopje i teški mač vladati. 2, 383. Ter s kudjeļom na me skoči, brade se hiti. V. Menčetić. app. not. 2, 276. Paukom kudjeļu vrag ukrade da iz repa pređu vade. (D). Poslov. danič. Kudiļa prez vretena. N. Palikuća 20. I kudeļe i vretena kriva mužu činit rade. J. Kavańin 46b. Đe se svekri kotlom biju, a svekrve vaganima, a deveri motikama, a zaove kudeļama. Nar. pjes. vuk. 1, 306. A kad zlato *(djevojka)* do kudeļe bilo, skovaše joj srebrnu kuđeļu, pri kudeļi od zlata vreteno. 1, 471. Na kuđeļi misirsko povjesmo. Nar. pjes. herc. vuk. 200. Sjetila se preļa kuđeļe uoči neđeļe. Nar. posl. vuk. 287. Neka mi od toga napravi kuđeļu i vreteno i stative. Nar. prip. vuk. 134. U Crnoj Gori i u svemu susjednome primorju preslica se zove ,kudeļa' (kao što sam u Risnu i u pjesmi slušao: ,Skovaše joj srebrnu kuđeļu'). Vuk, poslov. XLVII. Da su ga jednom izbile žene kudeļama. V. Vrčević, igre. 14.

b) presti kudjeļu *u svijem ovijem primjerima pripada amo, premda bi po značeńu moglo pripadati i pod* a *ili* c. S djevojkam kudjeļu presti se postavi. D. Rańina 11a. Veļahote, da kudjeļe žene predu doma u tmini, a junaci neprijateļe da zatječu na ravnini. I. Gundulić 290. Da kudjeļu sramnu prede dijete vrijedno. Ǵ. Palmotić 1. 120. Malo po malo prede baba kudjeļu. (D). Poslov. danič. Ditića zibļući, kudiļu prediše. Oliva. 52. Jâk Alcide nî l' se stavi' prest kudjeļu cić ļubavi. J. Kavańin 7a. Što scinite da je samo . . . za žene kudiļu presti? J. Banovac, pripov. 242. Veselo srce kuđeļu prede. Nar. posl. vuk. 33.

c) uopće naš narod misli da je sramota za čovjeka baviti se kudjeļom, a osobito u Crnoj Gori gdje je naj veća pedepsa za čovjeka (junaka) zadjesti mu kudjeļu za pas. Pašu ove smione *(žene)* muževom kudjeļu, a oblače gaće one. I. Gundulić 147. Tim ako su blago ćudi, ter krvničku mrze żeļu *(kraļi)*, kô zločeste šļu ih ļudi među žene pod kudjeļu. 482. Zadjede mužu kudjeļu. (Z). Poslov. danič. Kao da smo pripasali opregļače ili zadjeli kuđeļe. S. Ļubiša, prip. 188. Tone mi obraz pod oči kao da sam pripasao kuđeļu. 240.

e. *vidi u Ivekovićevu rječniku:* (u Hrvatskoj) kad se konopļe ili lan grebenaju ono što ostane na grebenu. vidi kučine, stupa, isp. sobica *s primjerom:* On pokida gužve kao što se kida konac od kudjeļe kad osjeti vatru. (Đ. Daničić,) sud. 16, 9 (,filum de stuppae tortum putamine' ,zwirnfaden von werg'), *ali je u Luterovu prijevodu* ,eine flächserne schnur'. — *vidi još:* kudjeļa, raščešļana kučina. u cijeloj domovini. F. Hefele.

f. *u prenesenome smislu*, kùdjelja, više vrsti ,libellula'. na Braču. A. Ostojić.

g. *vidi* stijeń. — *Samo u Voltiģijinu rječniku* (,lucignolo').

KUDJEĻACI, Kudjeļaka, *m. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome. — Samo s -e- mj. je, ali to može biti po istočnome govoru.* Livada na Kudeļacima. Sr. nov. 1861. 334. Ńiva u Kudeļacima. 1875. 789.

KUDJEĻAČAK, Kudjeļačka, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome. — Radi -je- vidi kod* Kudjeļaci. Livada u Kudeļačku. Sr. nov. 1861. 688.

KUDJEĻAK, *m. ime mjestima u Srbiji. — Radi -je- vidi kod* Kudjeļaci.

a) u okrugu biogradskome. Livada u Kudeļaku. Sr. nov. 1870. 759.

b) u okrugu vaļevskome. Zemļa u Kudeļaku. Sr. nov. 1866. 475.

KÙDJEĻAN, kȕdjêļna, *adj. koji pripada kudjeļi (vidi* kudjeļa, a). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (kȕdjêļnî, vide konopļan). Vaļa sa struka kudeļnoga koji je još neišćupan u jedan mah rukom svući sve seme i lišće. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 108. Kudjeļna pređa ,banfgarn'. B. Šulek, rječn.

KUDJEĻARA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkome. — Radi -je- vidi kod* Kudjeļaci. Zemļa Kudeļara. Sr. nov. 1872. 595.

KÙDJEĻICA, *f. dem.* kudjeļa. — *Između rječnika u Belinu* (,pennacchio, quel che si pone su la rocca per filare' ,pensum' *s primjerom:* kudjeļica vune 552a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kudelica, *vidi kod* kudjeļa), *u Stulićevu* (,parva colus'), *u Vukovu.* Tada uzeh kuđelicu *(u brzome govoru -l- mj. ļ)*. Nar. pjes. herc. vuk. 238. — *Po zapadnijem krajevima znači naj češće što i kudjeļa pod* c *(vidi u Belinu rječniku).* Jednog kadiju povuku po podu kao kuđeļicu vune. V. Vrčević, igre. 51. Trepavice, svilu-kudiļice. Bos. prij. 1, 37.

KÙDJEĻICE, *f. pl. ńeka biļka.* Kudiļice (cudiglice), lupuli (Danilo), Humulus lupulus L. B. Šulek, im. 180.

KÙDJEĻÎŠTE, *n. u Vukovu rječniku:* vide konopļište.

KÙDJEĻITI, kȕdjeļîm, *impf. graditi kudjeļe*

(preslice); naticati predivo na kudjeļu (preslicu). — *U Stulićevu rječniku:* 1. ‚colos construere'. 2. v. ukudjeļiti. — *prvo značeńe nije pouzdano, a slabo je i drugo.*

KÙDJÊĻKA, *f. vidi* kudjeļa, c *(upravo je deminutiv), isporedi* kudjeļica. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kùdjeļâkâ. — *U Vukovu rječniku (samo istočni oblik):* kùdêļka, vide kudjeļa 2 *s primjerom iz narodne pjesme:* Svaka sprela po kudeļku preļa.

KÙDJÊĻNICA, *f. vaļa da znači: žensko čeļade što živi predeńem.* — *Na jednome mjestu* xiv *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku:* kudêlьnica ‚inops' (za cijelo ne znam što je). Sirota kudêlnica da jestь svobodna, takožde kako i popь. Zak. duš. pam. šaf. 34.

KUDJETI, kudim, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. iskudjeti. — *Riječ sasma nepouzdana koju je sam Stulli načinio misleći da* iskudjeti *(vidi) postaje od* iz *i* kudjeti.

KÙDLAK, *m. vidi* vukodlak. — *U naše vrijeme u hrvatskome primorju i u Istri.* Naš je otac kudlak, pa mu vaļe krst zadiši. Nar. prip. mikul. 88. Kudlăk ‚vampyrus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 36.

KUDLAŠ, *m.* platno tkano predа po predi. u Virovitici. F. Hefele.

KÙD MU DRÂGO (kud mù drâgo), *adv.* qualibet; quolibet, *znači, kao* kud, *prijelaz ili micańe put mjesta, ali se ističe da mjesto može biti koje mu drago, makar koje, isporedi* gdje mu drago *i* koji mu drago, *dakle kroz (ili mimo) koje mu drago mjesto, preko kojega mu drago mjesta; put (ili u) koje mu drago mjesto.* — *Mješte* kud *mogu biti i drugi oblici s istijem značeńem.* — *U Belinu rječniku:* kud mu drago ‚in qualsivoglia luogo' ‚quocumque' 447[a]; *u Stulićevu:* kud mu drago ‚quolibet, quocumque, quoquo'; *u Voltiģijinu:* kud mu drago ‚dovunque' per dove vuole' ‚wohin man will'; *u Vukovu:* kùd mu drâgo, kùdâ mu drâgo ‚wohin immer' ‚quocunque, quo libuerit'. — *Za ovakovo značeńe nemam primjera, jer amo ne pripadaju primjeri u kojima* i mu *i* drago *imaju pravo značeńe, te je* kud mu drago *isto što i* kud ga je voļa, *kao što je i ovdje:* Ko to ne bi mogao ili teo podneti, onaj neka ide iz Srbije kud mu drago. Vuk, grada. 32. — *Mješte* mu *može se upotrebiti i* ti, *vidi u Stulićevu rječniku:* kud ti drago, kud ti ļubo, v. kud mu drago.

KÙDŃA, *f. kudeńe.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Moja rodo! dok ti cura ne uzme novce (dok se s kim ne vjeri) niko ti za ńu i ne zna, a dok uzme novce, to ti onda kudńe sa sviju strana, pa i onduda, moja sejo, odakle se nikada ni nadala nijesi'. J. Bogdanović.

KUDÒNOŠA, *m. (može biti i f.) čeļade što nosi skut (vidi 2.* kuda, a, *d)) kraļu, biskupu itd. (muško nosi muškome, a ženskome, n. p. kraļici, može nositi i žensko). shvaća se kao služba i čast.* — *U Belinu rječniku:* ‚caudatario, quel che sostiene la coda o strascico del manto de' cardinali o prelati quando caminano' ‚syrmatarius' 181[a], *i u Stulićevu:* ‚qui extrema vestis alterius caudae instar desinentis manu sustinet'.

KUDÒNOŠAC, kudònošca, *m. vidi* kudonoša. — *Samo u Voltiģijinu rječniku:* ‚caudatario' ‚schleppträger'.

KUDÒNOŠÊŃE, *n. služba (ili čast) u kudonoše.* — *U Belinu rječniku: (sa starijim oblikom)* kudonošenje ‚officio di caudatario' ‚munus syrmatarii' 181[a], *i u Stulićevu:* ‚munus illius qui extrema vestis etc.'

KUDOŠ, *m. ime potoku u Slavoniji.* Regul. save. 207.

1. KÚDRA, *f.* naziv za žensko, koje ima kudrave kose'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

2. KÚDRA. *f. ime (kudrastoj) kokoši.* F. Kurelac, dom. živ. 53.

3. KÚDRA, *m.* u Bosni zovu čovjeka kudrava kudrom: ‚kudro jedna derviška'. F. Kurelac, dom. živ. 57. — *U narodnijem pjesmama bosanskijem nahodi se kao psovka (vidi i kod* kudrav). Što je godi guja u Krajini, ta sve ih je kudra pokupio. Nar. pjes. juk. 169. Gdje si kudro, Đulić Ibrahime? noćas si se, kudro, zaklińao da ćeš mene na mejdan pozvati: odi, kudro, sada, ako smideš. Nar. pjes. juk. 182. — *u ovome je primjeru ženskoga roda (ali vidi predašńi primjer):* Jer se noćas kudra zaklińala, taman glavom Đulić Ibrahime, da će mene na mejdan pozvati. 181.

4. KUDRA, *m. ime muško.* — *U narodnoj priči u Srbiji.* Priča se da su dva majora, Kudra i Udra, hteli tu da grade grad. M. Đ. Milićević, srb. 1054.

KUDRAC, *m.* (crvènkudrac *i* plávenkudrac), *vidi* kundrac. Dva mačka idu jemovom gredom, jednom ime crvenkudrac, drugom ime plavenkudrac: pis, pis, crvenkudrac! mac, mac, plavenkudrac! ko može naj kraće četiri puta uzastopce izgovoriti a da se ne pomete. B. Mušicki.

KUDRAN, *m. ime psu.* F. Kurelac, dom. živ. 15. — *isporedi* kudrov.

KŨDRAST, *adj. vidi* kudrav. — *U naše vrijeme.* ‚Kudrasto čeļade'. ‚Kudrastije kosa'. J. Bogdanović. — *Kao adverab u prenesenome smislu.* Kudrasto, neoprano. Tad mi je kudrasto bilo, ital. ero nelle strette (po Zagorju). M. Pavlinović. *vidi* kudrav *pri kraju.*

KŨDRATAST, *adj vidi* kudrav. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Vuna ńezina *(ovce)* mora gusta, kudratasta . . . biti. I. Jablanci 127.

KŨDRAV, *adj. o dlaci, vlasu, kosi, vuni itd. što se naravno uvija, te tako čini uvojke.* — *isporedi* kuždrav, kuštrav, kusļav. — -u- *stoji mj. negdašńega* ą. — *Riječ je praslavenska* kondrjavъ), *isporedi nslov.* kòdrav, *bug.* kъdrav, *rus.* кудрявый, *češ. (s nejasnijem promjenama)* kadeřavý, kučeravý, *poļ.* kędzierzavy; *postaje od* kondrь, *korrčica, nslov.* kòder, *rus.* кудеръ (кучеря). *češ.* kadeř. kučera, *poļ.* kędzior, kędzierze *(pl.). osnova ili korijen* kond *može biti isto što je u* kudjeļa *(vidi).* — *Između rječnika u Vukovu* (‚kraus' ‚crispus'). Dlake kudrave I. Jablanci 117. Kosa mu je kudrava. Đ. Daničić, pjes. nad pjes. 5, 11. Oko glave i kudrave joj kose savila se crvena čalma. Srp. zora. god. 2, sv. 3, str. 51. — *Čudnovato je drugo značeńe (od prilike rđav, nevaļao) ove riječi, jer je teško naći u kojoj je svezi s pravijem (ili je posve druga riječ?), vidi* kudra *i* 2. kudar. Kudravo čeļade, neuplodno, neuredno. M. Pavlinović. *vaļa da je i ovdje takovo značeńe:* Što bje glava čo'eka ubavnoga, to sad žvaļe zmaja kudravoga. Osvetn. 2, 62.

KŨDRAVAC, kùdrâvca, *m. u Vukovu rječniku:* kudrav ćilim koji se u dva nita tka ‚art teppich' ‚tapetum quoddam' *s dodatkom da se govori u Srijemu.* — *Po svoj se prilici kaže i o čovjeku u kojega je kudrava kosa, isporedi* ku-

dravica *i* kudre, *vidi u Šulekovu rječniku*. kudravac ,lockenhaupt, lockenkopf'.

KŬDRAVICA, *f. žensko čeļade u kojega je kudrava kosa*. J. Bogdanović.

KÚDRE, *m. hyp. za čovjeka kudrastijeh kosa*. J. Bogdanović.

KUDREĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome*. Zabran u Kudreću. Sr. nov. 1875. 1110.

KUDREŠ, *m ime selu u Srbiji u okrugu požarevačkome*. K. Jovanović 141. — *Isto se ime pomińe* xɪv *vijeka*. U studenьcь u Kudrešь. Svetostef. hris. 22.

KUDREŠKI, *adj. koji pripada Kudrešu*. I gьdê upada kudrešьkii potokь za Nevečeranь. Svetostef. hris. 22. Kudreška *(opština)*. K. Jovanović 141.

KUDRIŠ, *m. vrsta psa*. F. Kurelac, dom. živ. 15.

KŮDRÔV, kudròva, *m. vidi u Vukovu rječniku:* ime psetu ,ein hundename' ,nomen cani indi solitum'. — *U naše vrijeme. — Kao da bi značeńe bilo: pas kudraste dlake, ali V. Vrčević tumači drukčije:* U nas, balijo, okinu psu uši, pa mu nadedu ime kudrov. Nar. prip. vrč. 60. *i ove je primjere jamačno napisao isti Vrčević:* Mi u nas zovemo psa kad nema repa kusov, a onoga što cijele uši nema kudrov, a pas te pas vazda. Nar. prip. vuk.² 293. Kudrov, t. j. pas bez ušiju. Pravdonoša. 1851. 30. Okinemo mu *(psu)* uši i zovemo ga kudrov. V. Bogišić, zborn. 201. — *I kao ime volu*. Bravno. D. Hirc.

KUDU, *vidi* kud *i* otkud.

KŮDUZ, *m. ime tursko. — U naše vrijeme*. O Turčine, Kuduz-Del-Alijo! Nar. pjes. vuk. 3, 478. — *I kao nadimak u Hrišćanina*. Pođi, kćeri, Baju za Kuduza [Kuduz (kome je pravo ime bilo Nikola) bio je i gluv i lud i tepav. Vuk]. Nar. pjes. vuk. 1 (1891), xʟ. Ja se opomińem da su u Təšiću jednoga čovjeka, kome je nadimak bio ,Kuduz', zvali: ,O Kuduze!' Vuk, nar. pjes. 1, 499.

KŮĐ, kúđe, *vidi* kud.

KUĐENÎK, kudenika, *m. vidi* kudilac. — *Po postańu (od part. praet. pass.* kuđen) *značeńe bi bilo suprotno: kuđen čovjek, ali je jamačno riječ načińena samo za poslovicu radi slika i sličnosti sa* sudenik. — *U poslovici našega vremena, vidi u Vukovu rječniku:* ,der tadler' ,vituperator' ,in dem sprichworte': kad dođe suđenik, nek izjede govno kudenik *(kaže se ako ko kudi kakvu djevojku, a smisao je da mu je zaludno kuđeńe i da ńemu pada na sramotu, ako je suđeno da se ona uda)*.

KŮĐÊŃE, *n. djelo kojijem se kudi. — Između rječnika u Vukovu*. Veseo u kudeńih. S. Badrić, prav. nač. 36. Čitateļ sam neka sudi, što je za falu, što li za kuđeńe. Vuk, građa. x. Odbrana od ruženja i kuđeńa. odbr. od ruž. 1. — *Griješkom* kudeńe. Uzrok ńiova kudeńa. A. Kanižlić, kam. 552.

KŮĐO, *hyp.* Kuzman. J. Bogdanović.

KŬF, *m. vidi* labud. — *Riječ je tuđa (tal.* gufo, *jejina? tur.* kugu, kuh, *labud?). — U dubrovačkijeh pisaca od* xvɪ *do* xvɪɪ: *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,cigno, uccello acquatico noto' ,cycnus' 193ᵇ, *u Bjelostjenčevu* (v. labud), *u Stulićevu* (kuf, ptica ,olor'). Kuf kako pribili koji se poječi životom razdili u vodah stojeći . . . Š. Menčetić 129. Umiru a poju kako kuf pribili. G. Držić 422. Kad je kuf u on čas na prijeku smrt spravan. M. Vetranić 1, 3. Kako kuf prij' časa od smrti od svoje . . . S. Gučetić 290. Pjevati će kufi bili, pjevati će vile od mora. I. Gundulić 13. On *(Jove)* k ńe dici u prilici snežanoga kufa dođe. G. Palmotić 1, 263. Tada će kufi pjevat, kad budu čavke mučat. (D). Poslov. danič. — *Metaforički: pjesnik*. Neka od Arna kufi bijeli čestitosti tvoje poju. I. Gundulić 282. — *U naše vrijeme znači i drugu pticu*. Pelecanus onocrotalus. Slovinac. 1880. 32ᵇ.

KUFAR, kufra, *m. ńem.* kupfer, *mjed. — U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* kufer, bakar ,cuprum', *u Jambrešićevu:* kufer ,cuprum'.

KUFIĆ, *m. dem.* kuf, *mladi kuf. — U Belinu rječniku:* ,cignotto, il figlio del cigno' ,pullus olorinus' 193ᵇ.

KŮFÎN, kufina, *m. tal.* confine, *granica, međa. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena*. Sve će mi se vojske sastanuti na kufinu dužda mletačkoga. Nar. pjes. vuk. 4, 80.

KUFREN, *adj. ńem.* kupfern, *mjeden. — isporedi* kufar. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ,cupreus' *i u Jambrešićevu:* ,cupreus'.

KŬGA, *f.* pestis, pestilentia, Pestis orientalis (inguinalis, bubonica), *uopće svaka prileplivа bolest od koje mnogo ļudi umire, a u osobitome smislu bolest u kojoj otječu žlijezde uz žestoku vrućicu. — isporedi* buba, *i)*, čuma, morija. — *Jamačno je tuđa riječ, isporedi srvńem.* koge. — *U našemu jeziku od* xɪv *vijeka (samo još u nslovenskome), a između rječnika u Vrančićevu* (,pestis'), *u Mikaļinu* (kuga, nemoć smrtna ,pestis, pestilentia, pestilitas, lues, vastitas', *i kod* buba), *u Belinu* (,peste o pestilenza' ,pestis' 558ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (kuga, nemoć smrtna ,pestis, pestilentia, lues, pestilitas, lues lethifera'), *u Jambrešićevu* (,lues, pestis'), *u Stulićevu* (,pestis, pestilentia, morbus pestileus, contagium'), *u Voltiģijinu* (,peste, epidemia' ,pest'), *u Vukovu* (,die pest' ,pestis'), *u Daničićevu* (,pestis').

a *u pravome smislu*. Pomiraju odь kuge. Spom. sr. 1, 29. 30. (1400). Ini kugom poginuo jest. B. Kašić, nasl. 49. Od kuge umriše. J. Filipović 1, 571ᵇ. Sedam sinova bana Abarskoga jedan dan od kuge je umrlo. And. Kačić, razg. 6. — Pomor od kuge. M. Vetranić 1, 11. — Pride velika kuga ka pomori okolo 3-ti del ļudi. Mirakuli. 149. Ostale kuga pomori. Ivan trog. 16. Morila je kuga na Ugrih. P. Vitezović, kron. 194. Kuga moraše u grčkoj zemļi. J. Banovac, pripov. 62. Vojsku kuga pomori. J. Filipović 1, 308ᵇ. Ali su vas Grci porobili, ali vas je kuga pomorila? And. Kačić, razg. 30ᵃ. Sarajevo, ogńem izgorjelo! po vrhu te ogań opalio! a po dnu te voda zanijela! po srijedi kuga umorila! Nar. pjes. vuk. 1, 321. Kuga mori, paša robi. 1, 376. Kuga ga umorila! (Kletva). Nar. posl. vuk. 162. I velika kuga strašna sva pomete neizbašna. J. Kavańin 101ᵇ. Kuga u tri dni pomete šeset tisuć podložnika kraļa Davida. D. Bašić 164. Blizu kuga mete. S. Ļubiša, prip. 169. Ne hoće kuga da me omete 178. Dica ištu štošta drugo, oci vele: ,Gdi si, kugo, te sotone te ne daviš?' V. Došen 209ᵇ. — Otruje se kao o kugu M. Držić 373. Sve kraļestvo bi kugom otrovano. F. Glavinić, cvit. 28ᵃ. Kugom otrovani. F. Lastrić, svet. 130ᵃ. Dođe na ń otrovna kuga. J. Banovac, pred. 104. Kuga tila koga rani. V. Došen 95ᵃ. Da se te bludnice uhvati kuga, bi li je ončas istirao iz kuće? Ant. Kadčić 252. Oba ih spale cmolom, smudom i paklom, da kome kuga ne prione. S. Ļubiša, prip. 277. — Kupi kao kuga decu. Nar. posl.

vuk. 164. — Pistorio . . . izagno je kugu svojim Kotorinom. J. Kavańin 308a. Države naše od kuge morije sarani. F. Lastrić, od' 82. Pošteno u svako vrime krajinom vladao i ńu od kuge koja moraše po Dalmaciji branio. And. Kačić, razg. 205. Štit suprot kuzi, trešńi, . . . Štit. 1. Molitva suproć kuzi. 27. Kuzi likarija. J. Vladmirović 26. Spoznavši Saveriju za svoga od kuge zaštititeļa. A. Kanižlić, fran. 73. — Izniknu od nikud u Sieni kuga. F. Glavinić, cvit. 147a. Da se je kuga javila. A. Vitaļić, ist. 400. Kad navali na vrimena kuga. M. Lekušić 160. U ono vrime dođe kuga i on se isti okuži. P. Posilović, nasl. 10a. Dal' u smradu kad što leži, prije iz ńeg kuga reži. V. Došen 255b. Očitova se u vojski kuga. I. J. P. Lučić, izk. 11. U dvorove kuga udarila. Nar. pjes. vuk. 2, 275. — Bojimo se da nam kugu ne unesete u grad. S. Ļubiša, prip. 265. — Tako kuga prestaniše. Mon. croat. 165. (1496). — Da nam se ne zgodi kuga sadannaja. Naručn. 49a. Imate v gradu kugu, grižu. Korizm. 4b. Budući pomorenje i kuga vrla po Rimu. B. Kašić, is. 116. Kuga je u Sremu. — Nije nego u tremu. (U Bačkoj). Nar. posl. vuk. 162. Ne izbiva kao kuga iz Sarajeva. 200. U kugi na isti način . . . dužan je služiti ovi sakramenat. A. Baćić 399. U vrime od kuge. Ant. Kadčić 219. — Posla gospodin kugu u Izraela. I. Bandulavić 263b. 2reg. 24, 15. *(Bog)* propusti vrhu ńih *(Rimļana)* kugu. F. Glavinić, cvit. 113a. Gospodin pedepsa opačnike sad s gladom sad s kugom. Đ. Bašić 51. Koji grišnika tebi prilični i morebiti od tebe mańi, iļadu iļada gromom jest ubio, kugom umorio i nesrićom pokarao. Đ. Rapić 76. Nit' na zemļi kuge bļuje *(aždaja)*. V. Došen 10b. — *(Bog)* pošļe im kugu ali rat ali glad. Korizm. 15a. Ako vidi kugu, glad, rat. 76a. Bog krstjane kara z gladom, s kugu. Kateh. 1561. 89. Od kuge, morije, glada. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 35. Kuga, glad i boj. B. Krnarutić 37. Od kuge, glada i rati. P. Kanavelić, iv. 535. Al' kuga i rat i glad stravļa'uć. J. Kavańin 373b. Tuče, gradi, suše, glad, kuga. F. Lastrić, ned. 213. Napade glad i kuga na Bulgariju. A. Kanižlić, kam. 115. Biti će vojske, kuga i glad. bogoļubnost. 33. Nemila što dva druga ne satrše: glad i kuga. V. Došen 58b. Progon, vojsku, kugu dobrovoļno da trpimo. 203a. Prikaza vojske, kugu, glad i trešńu zemļe. B. Leaković, gov. 2. — Ta kaštiga ali sentencija bi kuga. Mon. croat. 165. (1496). Zdravļe u kuzi, dobro u zloći *(ište oholi)*. J. Kavańin 63a. Kako je u sadašńa vrimena kuga, onako među Žudijama guba bijaše i otrovna nemoć i česta. F. Lastrić, ned. 350. Porazna kuga. Štit. 3. Baba gora od kuge i od lava. V. Došen m. Od nagle kuge gore. 70a. Jerbo kuga živim škodi. 129a. Kuga u ļudma. A. Tomiković, gov. 125. Ako bi međuto kuga ili veliki crni prist napeo se. G. Peštalić 243. — Srbi kažu da je kuga živa kao žena (to osobito dokazuju oni koji su ležali od ńe). mnogi kažu da su je viđali gdje ide zavješena bijelom maramom; a gdjekoji pripovijedaju da su je i nosili, t. j. ona nađe čovjeka u poļu, ili srete gdje na putu, a gdjekom dođe u kuću, pa mu kaže: ‚Ja sam kuga, već hajde da me nosiš tamo i tamo' (kud ona hoće). onaj je uprti nakrkače dragovoļno (jer već ńemu i ńegovoj kući neće ništa učiniti) i odnese je bez ikake muke (jer nije teška nimalo) kud mu kaže . . . Kad kuga mori, onda joj slabo govore ‚kuga' nego ‚kuma' (kao da bi je s tim umilostivili) niti smiju u veče ostaviti neoprane sudove; jer ona dođe noću u kuću te gleda jesu li sudovi lijepo oprani, pa ako ne budu a ona sve kašike i čanke izgrebe i otruje. Vuk, rječn. *kod* kuga. Kumićes kugu da te umori (ako ti to i to bude). Nar. posl. vuk. 161. — *I u životińa.* Čim metaše ih *(ovčice)* veļa kuga. J. Kavańin 91a. Posla kugu na životińu. And. Kačić, kor. 67. — *U množini.* Kuge, gladi za tim kažu se. M. Marulić 230. Postom se zličuju kuge telesne. Naručn. 97b. Biti hote kuge. Anton Dalm., nov. tešt. 37a. matth. 24, 7. Trešńe, kuge, vojske, pomori i ovim prilična. F. Lastrić, ned. 1. Kuge imaju preko mora svoju zemļu (gdje samo one žive), pa ih Bog pošļe amo (kad ļudi zlo rade i mnogo griješe) i kaže im koliko će ļudi pomoriti; ali i ńih mnogo propadne od pasa: za to kažu da se vrlo boje pasa. Vuk, rječn. *kod* kuga. I dosad su kuge prehodile. Osvetn. 2, 81. Il' se na vam kuge izasule. 2, 181.

b. *u prenesenome smislu, veliko zlo, propast (shvaćena naj češće kao prelažļiva bolest).*

a) što umno. Lakomos je kuga od svijeta. M. Držić 220. Ukloniti se tej kuge od nenavidosti. Š. Budinić, ispr. 95. Pusti požudu prokletu gospostva, kugu tuj prihudu, s ke su zla na svijet sva. M Bunić 29. Da se zatvore vrata iziskovanju ili ambicijoni i častijem sfjetovnijem u sfomu redu, scineći jih da su kuga od duša. B. Kašić, iń. 75. Tasća slava jest zla kuga. A. Georgiceo, nasl. 218. I do istine jest jedna velika kuga u krstjaneh, da ļudi idu na slipašku u tolikom poslu *(u ispovijedańu grijeha)*. S. Matijević 6. Ļubav vlastita jest jedna naj gora kuga i okužeńe. M. Radnić 397b. Grisi smrtni jesu otrov i kuga naše duše. J. Banovac, pred. 113. Znam, ni žene reći neće da gdi društva ima veće, med tim jatom nejma šuge, il' da rečem bludne kuge. V. Došen 93a. Ova se kuga od zlotvoreńa razplodila po svemu svijetu. Đ. Bašić 92. Da se ta kuga veće ne raširuje na rasap duša pravovirnih. Ant. Kadčić 339. Da se kojigod ne bi ockvrnio s kugom poluvjerstva. J. Matović 83. Neizbrojna jesu zla koja grijeh unese u čovjeka koju malomań nedospivenu kugu izusti David s ovijem rijecima . . . 498. U kojijem se ova duhovna kuga ne nahodi. A. Kalić 585.

b) čeļade koje veliko zlo ili kvar čini.

aa) u zlome smislu, kao prijekor, često kao psorka (naj češće ženskome čeļadetu). To su skortižane zle i nedobre; . . . to je kuga od nesvijesne mladosti. M. Držić 321. *(Zla žena)* srdoboļa, vrijed i kuga. M. Orbin 26. Pustolovci, vilenice, uzme, tenci, upirine, vukodlaci i vještice plodne odriješe nam baštine: zato nastoj i poteži svak pedepsat tragu zlobnu; trnom bodi, ogńem žeži kugu štetnu i hudobnu. P. Kanavelić, iv. 36. — *Kao psorka ženskome čeļadetu duga i zla jezika.* Al' šarena ova kuga jezika je vrlo duga. V. Došen 97a. Još zub jedan ili drugi toj u glavi klima kugi. 129a. ‚Muči, kugo jedna!' ‚Ono je prava kuga, a ne žena'. *u Dubrovniku.* P. Budmani.

bb) bez prijekora (u ovome slučaju kao pohvala). Sorić turska se kuga mogaše zvati. And. Kačić, kor. 486.

c. *u prenesenome smislu,* kȕga bȍbovâ, *ńeka biļka što priraste bobovoj žili te tamani bob.* Kuga bobova, rus. куга (Typha, Scirpus), куга полевая (Juncus communis), Orobanche carvophyllacea Sm. (Alschinger, Vuk, u Dubrovniku, Vodopić, Visiani). B. Šulek, im. 180. *vidi i* bobov, *b).*

KUGAČA, *f. ńeka biļka*. Kugača, Orvala lamioides DC. (u Gospiću). B. Šulek, im. 181.

KŬGAVITI, kŭgavîm, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. kužiti. — *nije dosta pouzdano.*

KŬGIN, *adj. koji pripada kuzi kao ženi (vidi kod* kuga, *a primjere iz Vukova rječnika). — Boļe je* kŭžin. — *Od prije našega vremena (vidi drugi primjer).* Nekakav zli prišt za koji se govori da je kugina sestra. Vuk, rječn. *kod* travļača. — *I kod imena ńekakve biļke.* Kugina opak, finocchiella (Kuzmić). B. Šulek, im. 181.

KŬGLA, *f. (geometrično ili fizično) tijelo svuda naokolo jednako zaobļeno, u kojega je svaka tačka na površini jednako udaļena od jedne tačke u srijedi, ńem.* kugel. — *isporedi* krug, 1, c, 2. krugla, krugļa, kugļa, lopta. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,die kugel' ,globus' *s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* Zarubļena kugla. P. Bolić, vinodjel. 2, 95. Kugla očna. J. Pančić, zoolog. 77.

KUGLÀNA, *f. mjesto gdje se igraju ćuńá. — Načińeno od* kugla *(isporedi i* kuglati se) *i od pers. tur.* chāno. — *U Vukovu rječniku:* ,der kegelplatz, die kegelbahn, der kegelplan' ,area conorum lusui destinata'. — *I kao ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkome.* Ńiva kod Kuglane. Sr. nov. 1871. 368.

KÚGLÂŃE, *n. djelo (igra) kojijem se ko kugla.* — *U Vukovu rječniku:* ,der kegelschub' ,lusus conorum'.

KŬGLAST, *adj. obao kao kugla. — U pisaca našega vremena.* Organi biļni mogu biti kuglasti, . . . J. Pančić, bot. 27. Kuglasta gučica. 33.

KÚGLATI SE, kûglâm se, *impf. igrati se ćuńa. — Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* kúglajû, *u aor.* kúglah, *u ger. praes.* kúglajûći, *u ger. praet.* kúglâvši, *u part. praet. act.* kúglao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing. — Postaje od* kugla. — *U Vukovu rječniku:* ,kegel schieben' ,ludo conis'.

1. KŬGLICA, *f. dem.* kugla. — *U naše vrijeme.* Staklene kuglice. P. Bolić, vinodjel. 2, 148. Kuglice krvne ,globuli sanguinis'. J. Pančić, zoolog. 32.

2. KUGLICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskome.* Vinograd u Kuglici. Sr. nov. 1872. 849.

KUGLIN, *m. ćuń. — Postaje od* kugla *(isporedi i srvńem.* kugellîn, *dem.* kugel). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kuglin, *plur.* kuglini, med koje se kugļa tače ,conus, meta, pyramis', *i u Stulićevu:* ,conus, meta, pyramis' *iz Bjelostjenčeva.*

KŬGLÎŠTE, *n. vidi* kuglana. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ,sphaeristerium'.

KUGLOTA, *m.* ime volu. Bruvno. D. Hirc.

KÚGĻA, *f. vidi* kugla *(i radi postańa). — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kugļa, globuš, krugļa, oblica ,sphaera, pila, globus') *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (,sphaera, pila, globus'), *u Voltiģijinu* (,globo, sfera' ,kugel, ein kugelförmiger körper'). Milorad je ondi mladan bio kano rosa, i kugļu dobio; od mala se ratu priučivo. Š. Štefanac 38.

KÚGĻÂŃE, *n. djelo kojijem se ko kugļa. — U Bjelostjenčevu rječniku.*

KÚGĻATI SE, kûgļâm se, *impf. igrati se kugaļa (ili uprav ćuńá). — U Bjelostjenčevu rječniku:* kugļam se ,ludo conis, metis, pyramidibus, projicio sphaeras ad conos, metam, pyramides, everto sphaeras'. — *Drugo je značeńe (vaļati se) u Voltiģijinu:* ,voltolarsi, rotolarsi' ,sich wälzen, rollen'.

KUGÒBOLAN, kugòbôlna, *adj. koji boluje od kuge, kužan. — Samo u Stulićevu rječniku kod* kugobolestan.

KUGOBOLESTAN, kugobolesna, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* kugobolestan, kugobolan, kugonemoćan, kugotrovan, kugoraztrovan, v. kužan.

KUGOBOLOVATI, kugobolujem, *impf. bolovati od kuge. — U Stulićevu rječniku:* ,peste laborare'. — *nepouzdano.*

KUGOBOĻETI, kugobolim, *impf. u Stulićevu rječniku uz* kugobolovati. — *nepouzdano.*

KUGONEMOĆAN, kugonemoćna, *adj. vidi kod* kugobolestan. — *nije dosta pouzdano.*

KUGÒNOSAN, kugònosna, *adj.* contagiosus, *koji nosi kugu, priļepļiv. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Tko se neće oskvrnut srabom, gubom i drugom nemoću kugonosnom, ne ima jist, pit, ni obćit s onim tkoga se drže te nemoći. Blago turl. 2, 283. — *Metaforički.* Posal djavalski jest varat i prihinivat duše i na tu svrhu natežu i krivovirci kugonosnim naucima. 2, 31.

KUGORASTROVAN, KUGOTROVAN, *adj. vidi* kugobolestan. — *oboje nepouzdano.*

KŬHÂČ, kuháča, *m. vidi* kuhar. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kŭhâču, kŭhâči. — *Radi oblika* kúâč *i* kúvâč *vidi kod* kuhati. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (,coquus'), *u Mikaļinu* (kuhač. koji kuha ,coquus'), *u Bjelostjenčevu* (v. kuhar), *u Stulićevu* (,coquus, cocus'), *u Voltiģijinu* (,cuoco, cucinatore' ,koch'), *u Vukovu* (kuhač *i* kuvač, vide kuhar). Naslidujući umitelnu sredbu raskošna kuhača. M. Marulić 3. Ńih blago rastrka kuhačem dajući. 48. Poslao mi si vojsku kuháčâ. M. Držić 220. Svi koji zaliho pijući i jedući tove tijelo svoje kuhači su koji pripravļaju piću i blagovanje crvom. M. Divković, bes. 772b. Služaše ńima za kuhača. B. Kašić, fran. 55. Ali eto gdi skače k nam kolo satira, poznat je kuhače i glumce od pira. I. Gundulić 171. O kuhaču a ne redovniče. P. Radovčić, način. 512. Da se misnici ne imadu ni od koga pogrdivati, ni od kuhača. I. Ančić, vrat. 127. Biti kuhač jednoga poglavice. M. Radnić 117a. Bivši kuhač u manastijeru. B. Zuzeri 146. Pripravila se dva redovnika kuhača pričestit se s ostalim redovnici. J. Filipović 1, 434a. Onoga kuhača poniženstvo. P. Knežević, osm. 217. Kuhači golube dave. A. Kanižlić, kam. 562. Bit lačan čini hvalit kuhača, ištom da je pospiješan. (Z). Koliko je lačniji gospar, toliko je izvrsniji kuhač. (Z). Poslov. danič. Pravda od svog mača skova ražań rad kuhača. V. Došen 69b. Uhodi s dvojicom mańim u prilici kuhača. Blago turl. 2, 146. Neg što kuhač, glad, ńegov načińa. M. A. Reļković, sat. L2a. Unide unutra jedan strašan kuhač. Đ. Rapić 264. — Koliko vide da je brašna, kuači onliko meću kvasa. I. Ančić, vrat. 185. I jošte š ńime posla jednoga kuača. P. Posilović, cvijet. 129. Sluge aliti kuači od crvi. S. Margitić, fala. 146. Eģidio bijaše laik, kuač kako mi rečemo. J. Filipović 1, 336a. Majstorija jednoga kuača ali kuarice. F. Lastrić, ned. 216. Dva redovnika reda s. otca Franceska kuača. M. Zoričić, zrcalo. 181. — *(Ostavļam)* meštru Martinu kuvaču moj nož. N. Palikuća 68. I majoran kog traže mesari, likar, kuvač, taj svak za ńeg mari. J. S. Reļković 80.

KÙHAČA, *f. vidi* varjača. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚rudicula, tudicula, coclear culinarium'; *u Jambrešićevu:* ‚tudicula'; *u Stulićevu:* ‚coclear coquinare' *iz Habdelićeva; u Voltiģijinu:* ‚mestola' ‚kochlöffel'.

KUHAČAN, kuhačna, *adj. samo u Stulićevu rječniku* v. kuhački.

KUHÁČEVIĆ, *m. prezime (po ocu kuhaču).* — — *Od* XVII *vijeka.* Matija Kuhačević. Stat. poļ. ark. 5, 311. (1662). Luku Kuhačevića. M. Kuhačević 25.

KUHÀČICA, *f. žensko čeļade kao kuhač, kuharica.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚coqua'.

KUHÀČIČICA, *f. dem.* kuhačica. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚juvenis vel parva coqua'.

KUHÀČIĆ, *m. dem.* kuhač. — *U Belinu rječniku:* ‚cuochetto, cuoco piccolo' ‚coculus' 241^{a}, *i u Stulićevu:* ‚juvenis vel parvus coquus'. — *I kao prezime, isporedi* Kuhačević. XVII *vijeka.* Matija Kuhačić. Stat. poļ. ark. 5, 314. (1670). Marku Kuhačiću. 316. (1685).

KUHÁČITI, kùhâčîm, *impf. raditi kao kuhač, kuhati.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚coquinare'. — *slabo pouzdano.*

KÙHÂČKÎ, *adj. koji pripada kuhačima.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚ad coquos spectans'). A života kuhačkoga staňe smirno hti prijati. P. Knežević, životi. 39. Hti kuhački stan obrati. pism. 12.

KȔHALAC, kȕhaoca, *m. čovjek što kuha.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* kuhalac *i griješkom* kuhaoc, v. kuhač.

KȔHALICA, *f. žensko čeļade što kuha.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. kuhačica.

KUHALSKI, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. kuhački. — *sasma nepouzdano.*

KUHANICA, *f.* vrst tikve koja se kuha (Novak, *na Hvaru).* B. Šulek, im. 181.

KÙHAŇA, *f. vidi* varivo. — *Na jednome mjestu* XVIII *vijeka.* Da od graška s čim razstave žižka i kuhaňa ňemu bude frižka. J. S. Reļković 119.

KȔHAŇE, *n. djelo kojijem se kuha.* — *Stariji je oblik* kuhanje. — *Radi* -h- *vidi kod* kuhati. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kuhanje, ‚coctio, coctura'), *u Belinu* (kuhanje ‚allessamento, l'allessare' ‚elixatio' 64^{a}; ‚cocitura e cottura, cioè il cuocere' ‚coctio' 197^{a}), *u Bjelostjenčevu* (kuhaňe, vareňe ‚coctio, coctura'), *u Stulićevu* (‚coctio'), *u Vukovu* (kuhaňe *i* kuvaňe ‚das kochen' ‚coctio').

a. *u apstraktnome značeňu kao što je sprijeda kazano. (Rakija)* u kuhaňu postaje i kroz lulu prolazi. Vuk, rječn. *kod* mučenica. — Pri svakom kuvaňu mažuna. Z. Orfelin, podr. 401. Od kuvaňa zanat ne zna veči. J. S. Reļković 70. Izlišňa se voda kuvaňem masta na poļe poteruje. P. Bolić, vinod. 2, 16. — *U prenesenome smislu.* Srditost raste zajedno za šastje i za kuhanje krvi. Korizm 47^{b}.

b. *u konkretnome smislu, ono što se kuha, ono što je kuhano (jelo), vidi i* kuhaňa. Ništa se kuhaňa u subotu ne okušaju. A. Kanižlić, utoč. 84. Sva tratňa od mliva, od kuhaňa i od peciva. M. Zoričić, aritm. 86. — *(vidi* varivo). Zaiska od Jakova kuvaňa. E. Pavić, ogl. 58. Ponačiňa od istog kuvaňa kano tanešca. 419.

KȔHÂR, *m. čovjek što kuha, čovjek kojemu je zanat kuhati.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kuharь, *rus.* кухарь, *češ.* kuchař, *poļ.* kucharz. — *Postaje nastavkom* arь *od stvnem.* chohhōn, *srvňem. i nvňem.* kochen, *variti, a ovo je od lat.* coquere. — *Radi oblika* kȕvâr *vidi kod* kuhati. — *Voc. sing.* kȕhâru *i* kȕhâre. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚cocus'), *u Bjelostjenčevu* (v. sokač), *u Jambrešićevu* (‚coquus'), *u Stulićevu* (v. kuhač), *u Voltiģijinu* (v. kuhač), *u Vukovu* (kuhar *i* kuvar ‚der koch' ‚coquus'. cf. kuhač). ‚Nabukzard' ča se tlmači: poglavje kuharov. Naručn. 97^{a}. Najde da vsi skandali izvirahu od kuhara. Mirakuli. 126. *(Kraļ)* čini kuhara na ražan metnuti. A. J. Knezović 126. Kuhar sam i pečar. M. Kuhačević 85. On je bio manastirski kuhar. S. Ļubiša, prip. 241. Kuhari i momci pošli su da gledaju. 274. — Povraćam se natrag kuvaru. A. J. Knezović 127. Kuvar i podrumar uvijek se dobro razumijevaju. (Po manastirima). Nar. posl. vuk. 162. Odmah kažu kuvaru . . . ‚Neće, kuvare!' reče mu ona. Nar. prip. vuk. [2] 225. Pošaļe svoga kuvara preobučena mjesto sebe. Vuk, odg. na laži. 12. Da se ovake građevine preduzimļu u manastiru, radovali bi se i đaci i kuvari. M. Đ. Milićević, međudnev. 41.

KȔHÂREV, *adj. koji pripada kuharu.* — *U Vukovu rječniku:* kuharev *i* kuvarev, vide kuharov.

KȔHARICA, *f. žensko čeļade kao kuhar, žensko čeļade kojemu je posao kuhati.* — *Radi oblika* kȕarica *i* kȕvarica *vidi kod* kuhati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚cuoca' ‚coqua' 240^{b}) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (‚coqua, coca'), *u Jambrešićevu* (‚coqua'), *u Stulićevu* (v. kuhačica), *u Voltiģijinu* (‚cuoca, cuciniera' ‚köchinn'), *u Vukovu* (kuharica *i* kuvarica ‚die köchin' ‚coqua'). Nosi piti radost s alvom svoje pite kuharica sladost. A. Kanižlić, rož. 80. Kako jadnu kuharicu psuje. M. A. Reļković, sat. D4^{b}. Kažom novome đaku da je ona đevojka naša kuharica, a drugo nije ništa. Nar. prip. vrč. 818. Bila na dvoru jedna kuharica. Nar. prip. mikul. 60. Uzimaće i kćeri vaše da mu budu i kuharice i hļebarice. Đ. Daničić, Isam. 8, 13. — Majstorija jednoga kuača ali kuarice. F. Lastrić, ned. 216. — Inače odjevena mogla bi se uzeti za kuvaricu. Javor. god. 16, br. 18, str. 597.

KȔHARIČIN, *adj. koji pripada kuharici.* — *U Vukovu rječniku:* kuharičin *i* kuvaričin ‚der köchin' ‚coquae'.

KUHARITI, kuharim, *impf. raditi kao kuhar, kuhati.* — *U Stulićevu rječniku:* v. kuhačiti — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* кухарить, *češ.* kuchařiti, *poļ.* kucharzyć, *ali je jamačno nema u našemu jeziku, a Stulli će je biti uzeo iz ruskoga rječnika, premda to izrijekom ne kaže.*

KȔHÂRKA, *f. vidi* kuharica. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* кухарка, *češ.* kucharka, *poļ.* kucharzka; *u našemu se jeziku javļa istom od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (kuharka *i* kuvarka, vide kuharica). Dojde kuharka, pak ufati jedno ili dvoje *(pilića).* Đ. Rapić 465.

KȔHÂRKIN, *adj. koji pripada kuharci.* — *U Vukovu rječniku:* kuharkin *i* kuvarkin, *vidi* kuharičin.

KȔHÂRNICA, *f. postaje od* kuhar *nastavcima* ьn-ica.

a. *mjesto gdje se kuha, kuhiňa.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* (u Grbļu) gdje se kuha jelo ‚die küche' ‚culina'. Pođe u kuvarnicu, . . . pak uzevši soli baci u piňatu. Nar. prip. vuk. [2] 293.

b. *vidi* kuhača, varjača. — *U naše vrijeme u Istri.* Kùharnica ,cochlear culinarium'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 51.

KÙHĀROV, *adj. vidi* kuharev. — *Između rječnika u Vukovu* (kuharov *i* kuvarov ,des kochs' ,coqui'). Na ove se riječi kuvarove derviš tako smete. Vuk, odg. na laži. 13.

KÙHĀRSKĪ, *adj. koji pripada kuharima.* — *Može biti riječ praslavenska, isporedi rus.* кухарскій, *češ.* kuchařský, *poļ.* kucharski. — *U Stulićevu rječniku.* v. kuhački.

KÙHĀRSTVO, *n. kuharev posao ili zanat.* — *Može biti riječ praslavenska, isporedi rus.* кухарство, *češ.* kuchařství, *poļ.* kucharstwo. — *U Stulićevu rječniku:* ,coqui ars', *i u Voltiģijinu:* ,cucineria, arte di cucinare' ,kochkunst'.

KUHARSTVOVATI, kuharstvujem, *impf. vidi* kuhariti. — *U Stulićevu rječniku:* ,coquum agere'. — *nepouzdano.*

KUHATEĻAN, kuhateļna, *adj. koji treba da se kuha.* — *U Stulićevu rječniku:* ,coquendus'. — *nepouzdano.*

KÙHATI, kùhām, *impf. gotoviti jelo na ogńu, ili u užemu smislu, variti (u vodi što vri), ili uopće. može se kazati i o čemu što nije jelo, osobito u užemu značeńu. — Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* kùhā, *part. praet. pass.* kùhān). — *Onaj dio našega naroda što ne zna za glas* h *(vidi* 1. h *pod* a, *a) dd)) izostavļa ga ili ga zamjeńuje glasom* v: kùati, kùvati; *jednako i u drugijem riječima od iste osnove* (kuhač, kuhar, kuhińa *itd.*). *oblici s* v *(ne zna se zašto) nalaze se često i u kńiževnika našega vremena koji obično pišu* h *u drugijem riječima (i Vuk miješa* kuh- *i* kuv-). — *Premda je* kuhar *(vidi) riječ praslavenska,* kuhati *nije, jer se nahodi samo u našemu i u nslovenskome jeziku (sumńivo je češ.* kuchati, exenterare, *rasparati, isparati), zato ne znam jeli postalo uprav od ńem.* kochen, *ili se načinilo od* kuhar. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (,coquere'), *u Mikaļinu* (,coquo, coquinor'), *u Belinu* (,cuocere' ,coquo' 240ᵇ; ,allessare, lessare, cuocer con acqua' ,elixo' 64ᵃ), *u Bjelostjenčevu* (kuham, varim ,coquo, cibum esui praeparo, coquinariam exerceo, cibum esui aptum reddo, coquinor'), *u Jambrešićevu* (kuham ,coquo'), *u Stulićevu* (,coquere, coquinare, coquum agere'), *u Voltiģijinu* (,cucinare, allessare' ,kochen'), *u Vukovu:* 1. ,kochen' ,coquo'. [cf. variti]. — 2. hļeb (u Srbiji) ,brot anmachen' ,pinso, coquo panem'. cf. mijesiti.

1. *aktivno.*

a. *u užemu smislu, gotoviti jelo (pa i drugo što) postavivši u kakav sud (lonac, grozdeńak itd.), te držeći na ogńu da vri ili samo ili u vodi. (Mati)* kuhaše vlašćnu svoju ditcu. Korizm. 47ᵃ. Pokle u lončić pomast kuha. J. Kavańin 451ᵇ. Nisto prilično balsamu s vodom kuhaju. A. Kanižlić, kam. 242. Vaļa peći i kuhati. V. Došen 170ᵇ. Neka mijesi pogaču i kuha cicvaru. Vuk, poslov. 199. Mat kuhala juhu. Nar. prip. mikul. 27. Sjutra je subota; što ćete peći, pecite, i što ćete kuhati, kuhajte danas. Đ. Daničić, 2mojs. 16, 23. — Neka kuva kunicu. J. Vladmirović 21. Nika trava, zovu je konopļicom, pak ńezine žile kuvaju. 36. *(Peći)* kavu, t. j. kuvati. Vuk, rječn. *kod* peći. Voštinu treba kuvati. F. Đorđević, pčelar. 45.

b. *uopće, gotoviti jelo na ogńu na koji mu drago način. objekat može biti i ručak, večera itd.; u kojemu je primjeru i izostavļen.* Tko ti kuha ovdi? M. Držić 132. Poću večeru kuhat. 291. Vaļa da sada metem, sada perem, sada kuham. A. Kanižlić, bogoļubnost. 273. Pojdi mi kuhat večeru. Nar. pjes. istr. 2, 153. *(kao metaforički, u značeńu: čini od mene što hoćeš)* Ti me peci, ti me vari i na voļu tvoju kuha'. I. Gundulić 167. — Nije grih *(u svetkovinu)* loviti za špaš, kuvati i druge stvari potribite činiti. A. Bačić 80. Da ji *(zvirine)* mogu ubiti, kuvati i jisti. E. Pavić, ogl. 19. Smiļka kuvala ručak. Javor. god. 16, br. 36, str. 503.

c. *kad je objekat hļeb ili što drugo što se sastoji iz tijesta, te se peče suho,* kuhati *znači: gotoviti uopće, t. j. mijesiti i peći.* Koji mu kruh kuhaše. M. Divković, nauk. 177ᵃ. Kruh koji kuhaju na prodaju. Stat. poļ. ark. 5, 306. (1623). Kuhaj meni meke brašļenice. Nar. pjes. vuk. 91. Kuha bijelu pogacu. Nar. prip. bos. 1, 87. — Da jim ne meļu žito, ne kuaju kruh. Ant. Kadčić 298. — Jedna u svetac kruh kuvajući osta ižežena od ogńa neviđenoga. J. Banovac, pripov. 143. Kuvaj meni bijele kolače. Nar. pjes. vuk. 3, 130. Kuvaj meni tanke brašļenice. Nar. pjes. juk. 53. A majka im pitu kuva. Nar. pjes. petr. 1, 319. Kuvaj meni lake brašnenice. Nar. pjes. kras. 1, 46. — *Može značiti i samo* mijesiti, *vidi primjer kod* botati.

d. *u prenesenome smislu.*

a) u ova je dva primjera samo djelomice preneseni smisao, jer se misli na pravu vrućinu. I da zlato čisto ostane, plam ga kuha, mlati tuku. A. Vitaļić, ostan. 15. Od kud sunce dobro vino kuva. J. S. Reļković 258. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer u kojemu vaļa da stoji* kuhati *za grijańe duševno, ali može biti i u svezi s c) (ali o dobroj namjeri):* Kad Božjega on bi vas napuńen duha, koji radi crkve u ńem svom ļubavjom kuha, pođe promišļavat u sebi stalnije, da Bogu činit vaļa što je povoļnije. A. J. Knezović 42.

b) kao mučiti, *isporedi i prvi primjer pod a).* Danas bidni glad me kuha. A. Vitaļić, ist. 548ᵃ.

c) potajno gotoviti, spremati; objekat može biti što tjelesno ili duševno; u svijem se primjerima ističe zla namjera. — Između rječnika u Bjelostjenčevu (kuhati boj, tolnač, t. j. otajno pripravļati ono kaj je potrebno k boju ,coquere bellum' *itd.).* Što vićnici kuhaući zakuvaše, sve je bilo suprot Ignatiji. A. Kanižlić, kam. 30. Kuhao je himbe suprot Ignatiji. 369. Pa kuhaju u tihoći Turci ńešto krupno. Osvetn. 2, 38. *vidi i naj zadńi primjer kod a).*

d) u sebi (u duši, u pameti, u srcu) kao hraniti i gojiti; objekat je duševno osjećańe ili misao. Ijed u srcu kuhajući. B. Zuzeri 104. — U srcu svome teške misli kuva. A. J. Knezović 91. Druga mislit Frido jest počeo, kuvat mlogo u srcu začeo. I. Zaničić 13.

e) u ovome primjeru kao da znači: pretresati, mnogo o čemu (objektu) govoriti. I jedno se na drugoga tuži i prid drugim svoga druga ruži; pak kazuje ńegove falinke. viruj meni, to su zle prilike, nego vaļa da drug druga čuva i falinke još većma ne kuha. M. A. Reļković, sat. F8ᵇ.

e. *kao neprelazni glagol, kipjeti, vreti. — Samo u jednome primjeru* XVIII *vijeka.* Jedno kuhajuće more od vatre i gorućeg plamena digne se po malo u vedrine nebeske. M. A. Reļković, sat. L5ᵇ.

2. *pasivno.*

a. *vidi* 1, a. Stvar mi kuhana biše v nenavist. Transit. 29. Ne blagujte od ovogaj sirovo ništar ni kuhano u vodi. N. Rańina 108ᵃ.

exod. 12, 9. Pak kuhana hti izjisti na stol svojima poglavisti. J. Kavańin 259a. Kuhan ,allesso, cotto in acqua' ,elixus'; kuhano ,allesso, la cosa allessa' ,elixum'. A. d. Bella, rječn. 64b. Vode mutne, neblagoslovļeńe, kuhane. Ant. Kadčić 111. Daj mlijeka ili kuhanijeh šļiva. Vuk, rječn. *kod* zasladiti. Pirinač kuhan gusto gotovo kao u nas pilav. kovč. 82. Kavu ište, daje se kuhana. Osvetn. 4, 17. *amo pripada i ovo:* kuhano vino, v. vareno. A. Bjelostjenac, rječn. — Jańe ne kuano u vodi nego na ogńu pečeno. I. Velikanović, uput. 1, 60. — Žute guńe u medu kuvane. Nar. pjes. vuk. 1, 284. S jedne strane preda nekuvana, s druge strane preda nepredena. Vuk, rječn. *kod* antrešeļ. Mutne gvozdeńak s kuvanim jagńetom preda se. dan. 4, 37. (Ko hrče ne srče). Ko mnogo spava onaj slabo jede što kuvano. Vuk, poslov. 159. Potoš ili kuvani pepeo. Đ. Popović, poznav. robe. 119.

b. *vidi* 1, c. Služiti se kruhom u prisno ili u kiselo kuhanim. I. Velikanović, uput 3, 42.

c. *vidi* d, *d).* Kuhanu za dugo na Latine zlobnost izrigaše. A. Kanižlić, kam. 837.

3. *sa se, pasivno (možebiti i refleksivno).* — *Između rječnika u Vukovu* (1. ,kochen, sieden' ,coqui'. — 2. figürl. nešto se kuha ,es gährt' ,fermentat').

a. *vidi* 1, a. Na vatri veliki kazan, kuva se u ńemu večera. Nar. prip. vuk. 92. Svaka ńezina suza vri u kazanu, u ńemu se kuvaju. 105. Ali se so nigde ne vadi, niti se kuva. Vuk, dan. 2, 29. *(Bobńa)* kuva se za jelo. rječn. *kod* bobńa.

b. *vidi* 1, b. Kad se kuha, trijeba je puhat. (Z). Ne umivam ruka, er mi se objel ne kuha. (Z). Poslov. danič. Svake vrste jizbina koje se običaju kuhati. And. Kačić, kor. 41.

c. *vidi* 1, c. Da se kuha hļeba izobila. Osvetn. 2, 49. — Kruh prije nego se učini, velik se trud oko ńega čini, jerbo se pšenica sameļe, kuva i peče. A. Bačić 307.

d. *u prenesenome smislu, probavļati se (o hrani).* Hrana s usta dolazi u utrobu, tu se kuha, razčińa, priobraća. A. Kalić 190. Crno se vino u želucu lakše kuva. P. Bolić, vinodjel. 2, 52.

e. *vidi* 1, d, *c) (vidi i u Vukovu rječniku).* Tu se mećava kuva, koja će se na ńegovu glavu zgromińati. A. Kanižlić, kam. 36.

f. *vidi* 1, d, *d).* Osobito u Arabiji, kuhalo se svakovrsne žeļe za osvetom. M. Pavlinović, razg. 95. Tako se kuhalo, dok se opet Vučić metnuo na glavu. 88.

KUHATĻIV, *adj. koji se može kuhati.* — *U Stulićevu rječniku:* ,coquibilis'. — *nepouzdano.*

KUHAV, *adj. vidi* kuhatļiv. — *U Stulićevu rječniku:* ,coquibilis'. — *nepouzdano.*

KȔHINA, *f. vidi* kuhińa. — *Kod onoga dijela našega naroda što ne izgovara* h: kúina, *pa i* kújna. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (kúina ,die küche' ,culina'. cf. kuća, kuharnica, kužina *s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* U kuhinu pojdi gori. M. Marulić 260. Sada opet nosim drva u kuhinu. A. Kanižlić, bogoļubnost. 273. Pođe u mutvak (kuhinu) te o kakav lonac omrči ruke. V. Vrčević, igre. 49. A sluškińe ni da provire iz kuhine. M. P. Šapčanin 1, 23. Došao Vučko u kuhinu. L. K. Lazarević, on zna sve. 49. — Kad ti ostaviš lizati pjate u kuini. N. Palikuća 26. Dole kuina bila i čeļadska soba. S. Tekelija. letop. mat. srp. 19, 43. Bije neko u vrata od kuine *(može biti da nije crnogorska riječ),* da ih slomi. P. Petrović, gor. vijen. 113. — Pored kujne mimo. B. Radičević (1880). 121. Šindralija s mračnom sobom i s čađavom kujnom. M. Đ. Milićević, zim. več. 173. Na zapad su kujne gde se gotovi jelo. jur. 49. Po Srijemu kažu: ,Prazna kuina, luda kuvarica'. M. Medić.

KȔHINICA, *f. dem.* kuhina. Kujnica. J. Bogdanović.

KUHINIK, *vidi* Kujnik.

KȔHȊNSKȊ, *adj. koji pripada kuhini.* — *Od* xvIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (,culinarius, coquinarius' *gdje se naj prije nahodi), u Voltiģijinu* (,culinario, di cucina' ,was zur küche gehört'), *u Vukovu* (kùinskî ,küchen-' ,culinarius'). Kuhinski otarak. A. Kanižlić, utoč. 637. Procedi onu vodu kroz kuhinsko sito. Z. Orfelin, podr. 392. — Dotle ona *(žena gostioničareva)* trči oko ogńišta od jela do jela, i kuva se u velikoj žegi kujinskoj. M. Đ. Milićević, međudnev. 36.

KȔHIŃA, *f. mjesto (u kući ili prigradak) gdje se kuha.* — *S oblikom* kuhińa *ili* kuhńa *riječ je praslavenska, isporedi nslov.* kuhinja (kuhnja. *varivo), češ.* kuchyně, *poļ.* kuchnia *(rus.* кухня *riječ je poļska.* Miklošić). — *Od stońem.* chuhhina *(srvńem.* kuchen). — *Uz* kuhińa *ima i* kuhina *(vidi).* — *Kod onoga dijela našega naroda što ne izgovara* h *govori se* kúińa *i* kújńa. — *U našemu se jeziku javļa od* xv *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (,coquina; culina'), *u Mikaļinu* (kuhińa, košńa kuća ,culina, coquina, popina, termapolium' *i kod* koliba), *u Belinu* (,cucina, dove si cuoce il cibo' ,coquina' 240a), *u Bjelostjenčevu (u latinskome dijelu kod* coquina), *u Jambrešićevu* (,culina'), *u Stulićevu* (,culina'), *u Voltiģijinu* (,cucina' ,küche').

a. *u značeńu sprijeda kazanome.* Čineći oficij od kuhińe. Mirakuli. 125. Ne bješe vam dosta jedna kuhińa. Zborn. 56a. Nigda i veće od tisuće końi a vazda sedam sat na naj mańu, prez *(osim)* straž, špij i ostalih oficiji vojski i prez moje kuhińe. Mon. croat. 231. (1527). Kuhińu hoćemo za nas. M. Držić 215. Vodu sigaše i u kuhińu nošaše. F. Vrančić, živ. 85. Devet mjesta od kuhińe pri desnomu pak su kraju. I. Gundulić 532. Miš ulize u kuhińu. M. Radnić 263a. Zgori 15 tisuć oštarij aliti občinskih kuhiń. P. Vitezović, kron. 171. Za ogńišta i kuhińe. B. Zuzeri 266. Il' kuhińu il' sobu odadre. M. A. Reļković, sat. I1b. Dojde va kuhińu. Nar. prip. mikul. 2. Ovo su kuhińe gdje će žrtve narodne kuhati koji služe domu. Đ. Daničić, jezek. 46, 24. — Kad Marta u kuińi oko blagovańa nastojaše. E. Pavić, ogl. 572. — Jedan kraļ francuzski, prolazeći pokraj kujńe, vidi tu momče gdi okreće ražań. D. Obradović, basne. 245.

b. *kuhano jelo.* Da bi jim imiti ejiptsku kuhińu. M. Marulić 256. Nijednu kuhińu je jil nego samo u poslednoj nemoći. Transit. 161. Koji ļubi kuhińe zove se glotun. Zborn. 16a. — Kamo ti lipa ta kuińa? S. Margitić, ispov. 251. — *Metaforički.* Car . . . našu kuhińu lasno će spiniti. I. T. Mrnavić, osm. 160. Znaše da Oliva biti će dresela, zač joj zlu kuhińu pripravila biše u listu hinbenom, s kim tičac teciše. Oliva. 36.

KȔHIŃICA, *f. dem.* kuhińa. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ,cucinetta, cucina piccola' ,coquinula', *i u Stulićevu:* ,parva culina'.

KȔHȊŃSKȊ, *adj. koji pripada kuhińi.* Kuhiński nož ,küchenmesser'. Kuhiński ormar ,küchenschrank'. B. Šulek, rječn.

KUHTA, *m. sluga (djetić) što pomaže kuhaču i plače posude u kuhińi. — Riječ je praslavenska, isporedi nslov.* kuhta, *češ. i poļ.* kuchta. — *Postaje od* kuhar *ili od* kuhińa *(zar od srvńem.* küchen-knöht?). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kuhta, sokačić, kuhačić ,subcocus, coculus, lixa'; *u Stulićevu:* ,famulus in culina' *iz Habdelićeva; u Voltigijinu:* ,guattero' ,küchenknecht'.

KUHTIĆ, *m. prezime (po ocu kuhti?). —* xvi *vijeka.* Tomaš Kuhtić. Mon. croat. 236. (1534).

KUHÚKATI, kùhûkâm, *impf. dem.* kuhati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,coquitare'.

KŬJ, *vidi* kud.

1. KŬJA, *f. vidi* kučka. — *Po akcentu kao da je augmentativ. — Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide kučka).

a. *u pravome smislu, vidi* kučka, a. Gori, ļubo, kuja te rodila! Nar. pjes. juk. 426. Dok kuja repom ne vine, neće pas za ńom potrčati. Nar. posl. vuk. 64. Zla kao kuja. (Kaže se zloj ženi. Mjesto ,kuja' reče se i ,kučka'). 90. Hvala mu kao (i) kuji koja je planinci sir pojela. 341.

b. *vidi* kučka, b. Kapetanu hoću ju tužiti, neka kuji on jezik zaveže, da za drugim drugi put ne laže. M. A. Reļković, sat. D4b. Ona kuja, orjatsko koleno, u vino mu beńđeluke meša. Nar. pjes. vuk. 1, 543. Izdade me kuja Vidosava. 2, 110. On udara sestru Stojanovu: ,Poznaj, kujo, dvije mrtve glave!' 3, 270. Muči, kujo, a ne ļubi moja! Nar. pjes. herc. vuk. 99. — *Ne u zlome mislu, vidi* kučka, b *pri kraju.* Kad to čula Zlatija đevojka, spusti kuja toke na prsima. Nar. pjes. vuk. 3, 296.

2. KŬJA, *f. vrsta plańc.* J. Bogdanović.

3. KUJA, *f.* štap u tari da se vratilo ne okreće. u Lici. F. Hefele.

KUJAČA, *f. ime žensko. — isporedi* Kujava. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka.* Kujača. službenica Abramova. M. Vetranić 2, 236.

KUJANIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Jakov Kujanić. Rat. 407.

KUJANOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Panta Kujanović. Rat. 142.

KUJATI, kujam, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. kuńati. — *nije dosta pouzdano. — isporedi* 1. kujati se.

1. KUJATI SE, kujam se, *impf. nalazi se od* xviii *vijeka u dva razliěna značeńa koja ipak mogu biti u ńekoj svezi među sobom.*

a. *pretvarati se. — U Bjelostjenčevu rječniku:* kujam se, v. jalim se, *i u Voltigijinu:* ,simularsi, fingersi' ,sich verstellen'.

b. *spuštati krila. — U Stulićevu rječniku:* ,alas paulatim demittere'.

2. KUJATI SE, kujam se, *impf.* coire (de canibus). F. Kurelac, dom. živ. 45.

1. KUJAVA, *f. ime žensko. —* xiv *i* xv *(i* xvi) *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (žena kraļa bosanskoga Ostoje 1399—1420). Gospojomь Bogomь darovanomь mi kraļicomь kirь Kujavomь. Mon. serb. 236. (1399). Gospođomь kraļicomь Kujavomь. 276. (1410). 294—295. (1420). Gospođa Kujava er tamo u selu za Tvrdka udava djevojku Veselu. M. Držić 443.

2. KŬJAVA, *f.* selo u Bjelopavlićima. V. Ļešević.

KUJAVČE, *f. pl. (?) ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 24.

KUJAVICA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu šabačkome.* K. Jovanović 176.

KUJAVIĆI, *m. pl. ime plemenu (ili selu?). — U jednome primjeru* xv *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Kujavićь, kraļa bosanskoga Tvrtka Tvrtkovića vlasi ,Kujavići' 1406). Što namь velikostь kraļevьstva ti piše za vlahe Kujaviće s inêmi vlasi. Spom. sr. 1, 82. (1406).

KŬJE, *f. hyp.* Kujača. — *Akc. se mijeńa u voc.* Kûje. — *U istoga pisca u kojega ima i* Kujača. O Kuje, ži mi ti! M. Vetranić 2, 328.

KUJÈTINA, *f. augm.* 1. kuja. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. M. Medić. ,Dobar čoek čemu kraja nije, ali mu e žena pusta kujetina'. J. Bogdanović.

1. KŬJICA, *f. dem.* 1. kuja. — *U naše vrijeme.* Podmetne jednu kujicu mesto deteta. Nar. prip. mikul. 21. Šarena kujica pred kućom laje. *odgonetļaj:* pratļača. Nar. zag. novak. 175.

2. KŬJICA, *f. vidi* kujičar.

KŬJIČÂR, *m.* neku vrst žepnog noža zovu kujičarem; a đeko mu reče i: ,kujica'. Kujičar nož zatvora se u korice, samo su mu korice drvene. J. Bogdanović.

KUJIČ-BARA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Šļivar u mestu Kujič-bari. Sr. nov. 1872. 113.

KŬJIN, *adj. koji pripada kuji. — Kod mjesnoga imena.* Kujin potok. Potok Borci kod Daruvara. D. Hirc.

KŬJISATI, kùjišêm, *impf. vikati s munare (kao mujezin) poziv|ući Muhamedovce na molitvu. — isporedi* kujišiti. — *Vaļa da je od turske riječi, ali ne znam od koje. — isporedi* kujuši. — *U naše vrijeme.* Ukori hođa popa: ,Ma da je tvoja vjera od moje boļa, i ti bi kao i ja po pet puta na dan kujisao s munara, te sazivao svoj narod da se Bogu moli'. Nar. prip. vrč. 90. On kujiše kano hoģa na ģamiji: ,kujuši kujuši'. Nar. prip. bos. 1, 52.

KUJIŠITI, kujišim, *impf. vidi* kujisati. Oģa turski kujiši u munari. M. Pavlinović.

KUJ-KÒVÂČ, kuj-kováča, *m. vidi* kovač. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Da beremo zlatne rese, da nosimo kuj-kovaču. Nar. pjes. *u* Magazin. 1866. 99.

KÚJNA, *vidi* kuhina.

KÛJNÎ, *vidi* kuńi.

KUJNIK, *m. ime dvjema selima u Slavoniji u županiji požčkoj.* Razdijeļ. 121. 129. — *Vaļa da bi pravi oblik bio* kuhinik, *vidi prvi primjer. — Pomińe se još od* xv *vijeka u latinskome spomeniku.* ,Zwlkowcz, Kamarycza, Kuhynnyk, Chyglenyk et Pethowalcz'. Starine. 5. 124. (1483). Priko Slatinika, Stupnika, Radovańa, Orijovca, Kujnika, . . . M. A. Reļković, sat. H2b.

KÚJŃA, *vidi* kuhińa.

KUJO, *m. ime muško (jamačno ipokoristik). — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* I sokola Kuja Markovića. Ogled. sr. 486.

KUJUNĠEVIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist bosn. 21.

KUJÙNĠIJA, *m. (u množini f.) zlatar, tur.* qujumģy. — *isporedi* kulunģija. — *Nalazi se i pisano s -č- mj. ģ. — Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide zlatar). Zaludu je nauk kujunčiji, kosaču . . . I. Ančić, vrat. 199. Zovo Orun mlade kujunčije. And. Kačić, razg. 80a. Rukave su vezile navezle a vence su kujunģije

vile. Nar. pjes. vuk. 1, 5. Oj Boga ti, kujunģija Janko! da ti pošļem malenu paricu, sakuj meni v'jence i oboce. 1, 167. Bog ubio kujunģije koji zlate sve uoževe! 1, 187. Imam brata mlada dobra kujunģiju, skovaće mi prsten i veći i lepši. 1, 429. Zlatu će se kujunģija naći. (Dobra će stvar dočekati onoga koji je ńe dostojan). Nar. posl. vuk. 91.

KUJÙNĠIJIĆ (Kujùnģîć), *m. prezime (po ocu kujunģiji). — U naše vrijeme.* Na sokola Kujunģijća Đura. Nar. pjes. vuk. 2, 535. Braća Kujunģijći, trgovci iz Lijevna. 2, 661. *(među prenumerantima).*

KUJÙNĠIJIN, *adj. koji pripada kujunģiji. — U Vukovu rječniku:* ,des gold- und silberarbeiters' ,aurificis, argentarii'.

KUJÙNĠIJINICA (kujùnģîuica), *f. kujunģijina žena. — U Vukovu rječniku:* kujùnģîjnica ,die goldschmiedin' ,uxor argentarii'.

KUJÙNĠIJÎNKA (kujùnģînka), *f. žensko čeļade što radi kao kujunģija (ovako je u primjeru značeńe, ali Vuk tumači kao da je isto što* kujunģijinica). — *U narodnoj pjesmi našega vremena, i otale u Vukovu rječniku* (kujùnģîjnka) *uz* kujunģijnica *s primjerom:* Od devojke mlade kujunģijnke, *vidi:* Te donesi onu čašu zlatnu štono sam je skoro kupovao u bijelu Varadinu gradu od devojke mlade kujunģijnke. Nar. pjes. vuk. 2, 183.

KUJUNĠIJÎNSKÎ (kujùnģînskî), *adj. vidi* kujunģijski. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (kujùnģîjnskî *uz* kujunģijski). Ako zatisnemo uši od kujunģinskog nakovja. M Pavlinović, razl. spisi. 394.

KUJÙNĠÎJSKÎ (kujùnģîskî), *adj. koji pripada kujunģijama. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* („goldschmied-' ,argentarii') Zanati se u Nišu rade ovi: torzîski, abaģiski, obućarski, užarski, kujunģîski, . . . M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 129.

KUJUNĠÌLUK, *m. tur.* qujumģylyk, *kujunģijin zanat. — U Vukovu rječniku:* ,die goldschmiedekunst' ,aurificis ars'.

KUJUŠI, *glas kojijem se hoće da pokaže kako mujezin viče s munare, vidi drugi primjer kod* kujisati.

KUJUŠIĆ, *m. ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 14.

1. KŨK, *m. kučine. — Naj češće u množini* (kuci?). — *-u- stoji mj. ńegdašńega* l. — *Riječ je praslavenska* (клъкъ), *isporedi stslov.* клъкъ, *rus.* клокъ, *češ.* kluk, *poļ.* kłaki *(pl.). — Između rječnika u Daničićevu:* клькь ,stuppa' (upravo samo u množini kao sada kučine). — Ašte kto вьзьмь *(ļifka)* вь кльсеhь i položitь podь glavu žene ne vêdušti jej . . . Sredovj. lijek. jag. star. 10, 114. Hotij pogledati ove moje ruke... kako strilom luke ńih će otezati, k stupu kako kuke u klupko svezati. M. Marulić 175. Jabuka u klupko od kuka stvori se. M. Vetranić 2, 131. Šta ću vam krivo kazivati ili vam zamotavati kuke u kučine? V. Vrčević, niz. 85. Kûki *(nom. pl.)* ,stuppa'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 12. Kuk, naj prostije predivo. u Ogulinu. F. Hefele.

2. KŨK, kùka, *m.* coxa, femur, *kost u boku, bedra. — -u- stoji mj. ńegdašńega* l. — *Riječ je stara* (кълкъ), *isporedi (stslov.* клъка), *novoslov.* kolk, *bug.* кълк. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kuk, prasje stegno ,perna'), *u Jambrešićevu* (,perna, petaso'), *u Stulićevu* (v. zarebrnik) *(iz Habdelićeva), u Voltiģijinu* (,coscia; presciutto' ,hüfte, schinken'), *u Vukovu* (,das hüftbein' ,os coxae').

a. *uopće (u primjerima u čeļadeta i u końa).* Od straha se potu kuki. Jačke. 222. Dok on ovoga sveže, drugi potegne iz puške, te ga rani u kuk... Ostane malo rom i tane mu ostane u kuku. Vuk, dan. 4, 18. — I pod ńime đoge zakučio, sve od kuka do stražńega šļuka Nikolina rascijepila ćorda. Nar. pjes. juk. 289. Pak poteže paklenu kanģiju, i prifaća po butovim đogu sve od kuka do stražńega šļuka. 518. Dobar dore na kukove pade. Nar. pjes. marj. 76. Kũk ,coxa, femur'; kûk ,os coxae'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 8. 12.

b. *u osobitome značeńu, slana bedra svińska* (but, butina), *vidi* pršut, šunka *(vidi u rječnicima).* Kuk, šunka (na Visokom). L. Mrazović. Kuk, kost u sredini šunke. Belec u Zagorju. Đ. Hirc. — *Mislim da amo pripada i ovo:* Obišao kuća kao miš kuka. (Reče se za skitnicu). Nar. posl. vuk. 229.

3. KŨK (kûk), kùka (kûka), *m. veliki kamen, hrid. — -u- stoji mj. ńegdašńega* l. — *Mislim da je ista riječ što* 2. kuk *u prenesenome smislu. — Od* XIV *vijeka (vidi* b, *f)), a između rječnika u Belinu* (kũk ,un sasso grande' 643[a]), *u Stulićevu* (,magnus lapis, rupes'), *u Vukovu:* kũk, kùka (u Dalmaciji) veliki kamen (stijena) ,der felsen' ,saxum'.

a. *uopće.* Nu se čuj *(čuvaj)* od kuka, koji je posred ńe *(propasti).* N. Naļešković 1, 189. Ako ona plav nemila od mora se ne proždrije, o kuk li se ne razbije u tisuću mrva. I. Gundulić 37—38. Na onomu golom kuku s koga općim odizgora prostirući s trstim ruku varat ribo . . . 40. Na Reģepa kuk se obali, i istište mu van utrobu; u stijenju su mnogi ostali ukopani živi u grobu. 524. Više gola kuka onega koji gleda put zapada. G. Palmotić 1, 102. Tad se uspe na kuk hridac da mu boļi slih podadem... Sklopi ruke, vas se strese, i kuk na kuk učini se. J. Kavańin 434[b]. Pomaļa kuk, a na kuku crkva. S. Ļubiša, prip. 2. Kũk ,saxum promiuens'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 8. Kûk ,saxum prominens'. 12.

b. *kao mjesno ime.*

a) u Bosni aa) planinski vis. Kûk. Glasnik. 22, 57. 21, 356. — *bb) zaselak u okrugu travničkome.* Schem. herceg. 1873. 190.

b) Kũk, velika planina, kad se iz dońega Lapca ide na Udbinu. M. Medić.

c) Kuk i Šuperka mjesna su imena *(blizu Cartata).* L. Zore, rib. ark. 10. 358.

d) zaselak u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijeļ. 55.

e) Kũk, ždrijelo silazeći u Izgori(?).

f) Bijeli Kuk. *u Daničićevu rječniku:* клькь, selu je Brčelima išla meda ,u Bôli Klьkь, sь Bêloga Klьka prêko na Drênь'. Mon. serb. 114. (1321—1336).

4. KUK, *m. nejasna riječ u rukopisu* XVI *vijeka: po svoj prilici stoji pisarevom griješkom mj.* kuća. Sunačnomu kuku pokloni se Aleksandar *(prije toga ima* o kuki sunačnoj *gdje vaļa da treba čitati* kući). Aleks. jag. star. 3, 287. *u drugijem rukopisima* sunčano(j) kući, вь слъньčьнêмь gradu. nov. 92, va slnčanije ramine.

5. KUK, *m. vidi* 2. kuka. Kuk, 1. Humulus lupulus L. (Visiani); 2. Tamus communis L. (Visiani); 3. Sonchus oleraceus L. (Visiani). B. Šulek, im. 181.

6. KŨK, *m.* vidi gak. — na Neretvi. M. Pavlinović.

1. KÜKA, *f. kao orude (naj češće gvozdeno) tako nakrivļeno da se može ńim što hvatati i vlačiti, ili da se na ono može što objesiti. — isporedi* kučalica, kvaka. — *Korijenu* kuk *kao da je značeńe nakriviti, vidi* kukonos. — *Ima i bug.* kuka. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kuka, kučalica ,uncus, uncinus' *i kod* kļuka; kuke od samara ,clitellae'), *u Bjelostjenčevu* (v. kļuka), *u Stulićevu* (,uncus, uncinus'; kuke od samara ,clitellae'); *u Vukovu* (,der haken' ,uncus', n. p. kuka od drveta kojom se dohvataju grane od trešańa; kuka gvozdena na kantaru itd.).

a. *uopće.* Vidjeh djavle paklene gdi iz peći paklene izodahu noseći kuke gvozdene i mene se hitahu da bi me dokučili. M. Divković, bos. 185b. Kuke gvozdene stavi u usta bogatcu. zlam. 95. Rasdrt kukami gvozdenijem. P. Posilović, nasl. 127b. One gvozdene kuke, ili boļe rekavši udice, za meso zapińahu, a kad ji oni iztezahu, sobom meso iznošahu. J. Banovac, razg. 160. Pusti ńemu na čekrk uzicu, na uzici kuke od čelika, izvuče ga do pola tavnice. Nar. pjes. vuk. 3, 122. Pa izvadi gajtan-merdevine i na ńima kuke od čelika; baci kuke uz visoku kulu, zakučiše kuke za jabuke, zakučiše kuke za demire. Nar. pjes. hörm. 1, 351. Pa izvadi *(iz torbe)* kuke i tenefe. 2, 196. Baba ide po kući, noge joj vise o kuci. *odgonetļaj:* obuća kad se skine veša se o kuci. Nar. zag. novak. 147. Kuka koja je privezana za oje pa se ńom zakači ona grana što je pod plastom, kad se plašće svlači na jedno mjesto. Vuk, rječn. *kod* ojište. Turci se kroz zemļu tako prikuče k srpskome šancu, da su kukama otimali barjake i oni od Srba i Srbi od ńi. građa. 37. Načini pedeset kuka od zlata. Đ. Daničić, 2mojs. 26, 6. Pošto ih gančima i kukama posmucaju. S. Ļubiša, prip. 277.

b. *u osobitijem značeńima.*

a) u Srijemu ,muška kopča', a u Crnoj gori ,kovčar'. ,Imam spona, ali nemam dosta kuka; kako bi bilo, da otkinem 3 kuke sa starih natikača?' u Dobroselu. M. Medić. — *isporedi* kukac, kovčar, mužjak.

b) zakučasta igla kojom se plete. Nijesam ja navikla ralu ni sjedbi no igli i kuki (kriva igla). S. Ļubiša, prič. 122.

c) vidi u Vukovu rječniku: s jedne strane kao pouzak trnokop, a s druge kao veliki kļun ,österr. krampe' ,harpaginis genus'. ovakijem se kukama po kamenitijem mjestima naj više kopa i radi; i može biti da se ovaka kuka misli u onoj poslovici: Kad ustane kuka i motika; cf. kļuna, čakļa [1, objetelica, pijuk 3. trnokop 2]. Ti ne piješ mlaćenicu batom bivenu nego vino kratošiju kukom trapļenu. Nar. pjes. vuk. 1, 31. Pobacajte kuke i motike. 4, 344. Kad ustane kuka i motika (biće Turkom po Mediji muka). Nar. posl. vuk. 122. Kuka i motika. (Pripovijeda se da su Nijemci uhvatili đavola, pa ga pitali šta je lijek od kuge, a on im kazao: ,kuka i motika', t. j. vuci mrtvaca kukom u grob pa motikom zakopaj. tako se to sad uz riječ govori i za druge bolesti, a kašto i za moralne pogrješke. U Crnoj Gori ,kuka' znači čakļa ili kļuna — s jedne strane kao uzak trnokop a s druge kļun — i u ovome smislu biće ono: ,Kad ustane kuka i motika'). 163. Piši kukom po ledu. (n. p. kad je kome dužan ko od koga se ne može naplatiti). 248. Kad kaluđeri dignu kuku i motiku. S. Ļubiša, prip. 73.

d) u ovome primjeru vaļa da znači uvojak (na kosi). Jedna vspored druge napravļa si kuke, junakom blazine s kimi je prehine. Jačke. 249.

e) virgula, *znak dijeļeńa riječi i rečenica u pisańu, vidi* zapeta. — *U rukopisu* xviii (?) *vijeka.* Meždustročijo, si reč kuka. Konstant. filoz. star. 1, 29.

f) nešto nakrivļeno kod vezeńa. Koliko je na marami grana, toliko mu na srdašcu rana! koliko mu po granama kuka, toliko mu na srdašcu muka! Nar. pjes. vuk. 1, 271. Koliko je na marami kuka, onoliko g' uhvatilo muka. Nar. pjes. kras. 1, 152.

g) u ovome primjeru kuka savija grane *(na drvetu) vaļa da znači da se grane (od starosti) krive i kršļave:* Od tog duļe još raste jabuka, grańe kašńe joj savija kuka. J. S. Reļković 147.

h) mjesto gdje se rijeka okreće (na krivo). Kuka ,flusskrümmung'. Zbornik zak. 2, 700.

i) drvena ļuļaška (u okrugu biogradskome oko Grocke). Ļ. Stojanović.

k) na samaru, vidi u Mikaļinu i Stulićevu rječniku.

2. KÜKA, *f. (češće u množini* küke), Tamus communis L., *ńeka trava što se jede (vidi u Vukovu rječniku). slična je divļijem sparogama, ali nije ni sparoga ni hmeļ. — Može biti da je ista riječ što* 1. kuka *(mladice se savijaju). — Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kuke, trava, hmeļ ,lupulus, lupus salictarius') *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (kuke, trava ,lupulus'), *u Vukovu:* (u Dubrovniku) po naj više pl. küke ,art spargel' ,asparagi genus [Asparagus officinalis L.?]'. u Dubrovniku se kuke obare pa se hladne jedu s uļem i s octom ili limunom. Kuka, vite nera (na Visovcu, *prije našega vremena),* Tamus comunis L. (Vodopić), v. kuk. B. Šulek, im. 181. Kuke, 1. lupuli (Kuzmić, Durante, Stulli), giunco odorato (Stulli), Humulus lupulus L.; 2. v. Kuke crne, Kuk. 181. — Kuke crne, vitis nigra (Durante), Tamus communis L. (Lambl.) 181. — Kuke divje, vitis sylvatica (Durante), Bryonia dioica Jacq. 181.

3. KUKA, *f. škoļka (ili vrsta škoļke?). — U naše vrijeme u primorju, a između rječnika u Stulićevu* (,conchilium'). Kuka, škoļka ,conchiglia'. Progr. karl. gimn. 1878. 41. — *Vaļa da je romanska riječ od lat.* concha: on *je postalo ą pak* u.

4. KUKA, *f. mjesno ime. — vidi i* 3. Kuke.

a. *zaselak u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 29.

b. Küka, česma. u Zabučiju do Užica. Ļ. Stojanović.

1. KÚKAC, kúkca, *m. a)* vermis, larva, *crv; b)* insectum, *buba uopće; c)* Anobium pertinax L., *ńeka buba što grize jelovinu i kucka jednako kao sahat (ńem.* todtenuhr); *d)* Paronychium tendinosum, *crń (ńem.* fingerwurm). — *-a- stoji mj. ńegdašńega* ь. — *U sjeverozapadnijem krajevima i u uslovenskome* (kukec *sa značeńima c) i d)), a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* kukec ,vermis'; kukec, bol ,phagedaena'), *u Jambrešićevu* (kukca bol imajući ,phagedaenicus'), *u Voltiģijinu* (,verme' ,wurm').

a) crv. — U Bjelostjenčevu i u Voltiģijinu rječniku.

b) buba uopće. — U Bjelostjenčevu rječniku: kukec koji pupje ili oka trsova je i kvari ,ipes et ips'. — koji žitek kvari ,cis'. — koji drevje ,thrips l. trips'. — koji opravu ,cis'. — kukec šestemi nogami obrh vode drčeći ,tipula. — v. centipeda.

c) Anobium pertinax L. Kukac (kukač) ‚Anobium pertinax L.'. K. Crnogorac, zool. 137.

d) crň (ili nokojeđa). Kukac, ime čiru, što se dugo ispod nokta prsta sabire. u Prigorju, Zagorju, Posavini. F. Hefele. *vidi i u Bjelostjenčevu i Jambrešićevu rječniku.*

e) u naše vrijeme ńeki pisci zovu ovako bube u kojijeh su gorńa krila tvrda kao kora (colaeoptera). — *U Šulekovu rječniku:* ‚käfer'.

2. KÚKAC, kúkca, *m. vidi* kovčar. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu s dodatkom da se govori u Hercegovini.* Na s' obuče od sahe čakšire, pri ńima su kukci pozlaćeni. Nar. pjes. juk. 240.

1. KȔKÂČ, kukáča, *m. vidi* 1. kuka, a. Načinile bijahu kukač da ńime dovate kada im što treba. Bos. vila. 1889. 12.

2. KȔKÂČ, kukáča, *m. vidi* 1. kukac, *c)*.

3. KUKAČ, *m. ime muško (?). — Potvrđen je samo adjektiv posesivni kod mjesnoga imena u Bosni.* Bosna *(rijeka)* kod Kukačeva šamca utiče u Savu. F. Jukić, zemļ. 3.

KUKÁČEV, *adj. vidi kod* 3. Kukač.

KUKALIN, *m. vidi u Daničićevu rječniku:* Kukalinь, selu je Nistri išla međa ‚do Kukalina Studenьca'. G(lasnik). 15, 279. (1318?). cf. Kukaninь.

KUKALOVAC, Kukalovca, *m. mjesno ime u naše vrijeme.* Do Kukalovca. Rat. 111.

1. KȖKAĻ, kȗkļa, *m.* šeput, zamka. uzao je svezan na kukaļ, kad se može lako da odriješi, inače je svezan na smřsak. u Lici. V. Arsenijević. Svezati što ‚na kukaļ' kaže se n. pr. kad se veže onako kao što se veže svitóak od gaća ili podveza; inače je mrtvouzice svezano, a tad se ne driješi lako. u Dobroselu. M. Medić. — *isporedi* kukuļic.

2. KȖKAĻ, kȗkļa, *m.* kad se pletića igla zapili, onda se ono zove kukaļ. u Dobroselu. M. Medić.

KUKAĻKA, *f. vidi* kukavica, b. — *U jednoga pisca našega vremena.* U to mire zakuka kukaļka ńeka stara prosjakińa baka. Osvetn. 6, 68.

KUKAĻNAČA, *f.* vrsta jabuke. Kupčina dońa. D. Hirc.

KUKÀŃĠIJA, *f. kukańe. — S turskijem nastavkom. — U naše vrijeme.* Stane ga kukanġija i pomagńavina. Magaz. 1868. 58.

KUKANIN, *m. vidi u Daničićevu rječniku:* Kukaninь, selima je Slamodraži, Dobrodoļanima, Neprobištima, Momuši i Bijeloj Crkvi išla međa ‚na Kukaninь Studenьcь'. M(on. serb). 18. (1233). cf. Kukalinь.

KUKANÓSA, *m.* nadimak čovjeku sa kukastim nosom. u Bačkoj. V. Arsenijević. — *isporedi* kukonos.

KUKAŃ, *m. vidi u Daničićevu rječniku:* Kukańь, vojvoda je Sandaļ bio ‚u Kukańu' i ‚podь Kukańemь'. M(on. serb). 329. (1423). (Spom. sr.) 2, 85. (1429). to će biti sadašńe selo Kukań na Bosni blizu Vranduka. Zemļ. bos. 38. na kartama ‚Kakanj'.

KȔKAŃA, *f. kukańe. — U jednom primjeru našega vremena.* Prepade se i pomisli da umrije, i stade je kukańa i lelekańa za majkom. Nar. prip. vrč. 54.

KȔKÂŃE, *n. djelo kojijem se kuka (vidi* 1. kukati). — *Između rječnika u Stulićevu* (kukańe ‚ululatus') *i u Vukovu.* Nećeš li slušati jauke i kukanje tolikih krstjana po paklu. L. Ļubuški 12. Kad je došla u bijele dvore, začu lelek i začu kukańe, staru majku Jova kukajući. Nar. pjes. herc. vuk. 91. I zahuči zemļa od kukańa. P. Petrović, gor. vijen. 45.

KUKAR, *m. ime selu u Dalmaciji u kotaru sińskome.* Report. dalm. 1872. 29.

KȔKARA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* kuka što se ńom vuku naviļci, vide ojište. — Ličina kojom se veže plašće kad se vuče kukarom *kod* plašńača. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȕkârâ.

KUKARI, *m. pl. ime plemenu. — xv vijeka.* Pavao Hatežević od plemena Kukari. Mon. croat. 147. (1492). *vidi i:* ‚Stephanus Mylwthynych de genere Kukarow'. Mon. croat. 171. (1500).

KȔKAS, *m. prezime. — U naše vrijeme.* V. Bogišić. zborn. 15.

KȔKAST, *adj. nakrivļen kao kuka. — U Vukovu rječniku:* ‚hakenförmig' ‚uncinatus'.

1. KȔKATI, kȕkâm, *impf.* cuculare, *pjevati kao kukavica* (kuku, kuku). — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* kȕkâ). — *Jamačno je riječ praslavenska, isporedi (rus.* кукать, *mrmļati), češ.* kukati, *poļ.* kukać. — *Postaje od* kuku. — *Između rječnika u Stulićevu:* ‚cantar del kuko *(sic)*, lamentarsi' ‚queri, conqueri'; ‚ululare', *i u Vukovu:* 1. ‚guck guck schreien' ‚clamo cu cu' ‚(vom guckguck)'. — 2. ‚wehklagen' ‚ululo'.

a. *u pravome smislu (glas u ptice kukavice).* Kukavica blizu kuka, zlo će se dogoditi. A. Baćić 56. A kuka joj tica kukavica usred Seńa na bijeloj crkvi. Nar. pjes. vuk. 3, 223. Zelene se lugovi posavski i kukaju sińe kukavice. 3, 373. Listaj, goro, kukaj, kukavico. Nar. pjes. *u* Vuk, rječn. *kod* kukavica. Zato svaka Srpkińa kojoj je brat umro oplače i danas kad čuje kukavicu gdje kuka. Vuk, živ. 224. Ptica kuka, a kara je Luka. Osvetn. 2, 40. Kad kukavica dođe blizu te kuka nije na dobro. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 67. — *Amo mogu pripadati i ovakovi primjeri (u pjesmama) u kojima* kukavica *stoji metaforički za čeļade:* Kukala je crna kukavica usrid zime kad joj nije vrime; nije ono crna kukavica, već je ono Jačinta gospoja. And. Kačić, razg. 41ᵃ. Zakukaše do tri kukavice: . . . koja kuka, nikad ne prestaje, to je jadna Jovanova majka; koja kuka jutrom i večerom, to je tužna Jovanova seja; koja kuka, kad joj na um padne, to je mlada Jovanova ļuba. Nar. pjes. vuk. 1, 430. A što kuka tica kukavica, ono jeste proto Milutine. 4, 177.

b. *sam se glas u kukavice shvaća kao znak žalosti, zato je u našemu narodu (osobito kod ženskijeh, ali nije rijetko ni kod muškijeh) običaj vikati:* kuku! *u velikoj žalosti, te po tome* kukati *znači vrlo često što i* jaukati, jadikovati.

a) ostaje neprelazni glagol.

aa) uopće. aaa) subjekat je žensko čeļade. O! mnoga ti bula kuka kunuć! V. Došen 35ᵇ. Ona kuka kano kukavica, a uzdiše kano udovica. Nar. pjes. vuk. 1, 256. Muči, šćerce, u jadu kukala! 1, 466. Ona kuka Mari čelo glave. 1, 553. Ona trči svome gospodaru kukajući i lice grdeći. 2, 16. Već m' ostavi mladu bez zakletve, da ti kukam kao kukavica, da prevrćem kao lastavica. 2, 209. Osta Vilip nogom kopajući a ļuba mu mlada kukajući. 2, 355. A ja, sine, kukam na garištu. 2, 267. Tako u jadu ne kukala! Nar. posl. vuk. 311. Žena kuka u vas glas. S. Ļubiša, prip. 201. Nit' mu kuka pri opijelu majka. Osvetn. 2, 25. Na grobļe će pre doći uezvan kako se čuje da ko kuka nego

na slavu ili na svadbu. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 63. — *bbb) subjekat može biti muško.* Da bih znao do sutra za plotom kukati. M. Vetranić 2, 325. Vidoć sliku jadna Osina ki jur kuka. J. Kavańin 404[b]. S lijeve strane množ kukat će svijeh hudoba. 564[b]. Ki ga vide sve oni pivaju, ki ne vide sve oni kukaju. L. Ļubuški 52. Kuka kraļu kano kukavica: ‚Jô Kaica, moje čedo drago!' Nar. pjes. vuk. 2, 489. *(Trgovac)* kukajući otide doma. Nar. prip. vuk. 137. Rańenik stane da kuka i leleče. S. Ļubiša, prip. 245. Kuka ćaća, a jauče majka. Osvetn. 4, 46.

bb) kad je uzrok žalosti čeļade što je umrlo ili što neživo što se izgubilo, može se izreći instrumentalom s prijedlogom za. Kad je prvi put umro Lazar, sestre ńegove Marta i Marija zavjetuju se da će kukati za ńim dok su žive. Vuk, rječn. *kod* kukavica. Kukam i lelečem za mojom krvavom mukom. Pravdonoša. 1851. 31.

cc) u ovakovijem primjerima stoji kao proklestvo kojijem se želi kome smrt (da majka za ńim kuka): Neka bježi, kukala mu majka! Nar. pjes. vuk. 4, 365. Oj serdare, kukala ti majka! Pjev. crn. 210[a].

b) može biti prelazni glagol a objekat je umrlo čeļade. Brata kuka, ovako govori... Nar. pjes. herc. vuk. 63. Kuka majka svog jedinka sina. 91. Pa potrči k majci kukajući svog oca. Nar. prip. vrč. 9. Ako me kukaš a 'no me žali. V. Bogišić, .born. 588. A ļuba mu plačom selo gluši, svoga živa kukajući druga. Osvetn. 1, 69. Mene moja neće kukat majka. 2, 70. Nit' na nami ostati će kletva, da nas kuka sjerotińa tužna u sužaństvu. 3, 99. Boj se bio i padale glave, ne pita se, koga kuka majka. 7, 51. — *Ovakovi je smisao i u ovijem primjerima u kojima je subjekat majka što kuka za mrtvijem sinom* (srećom od napretka, od srca): Što m' ovako jadnu ucvijeli, da ja kukam sreću od napretka, od napretka, od srca svojega! *u* Vuk, kovč. 101. Jer si ovo dočekala, da ti kukaš sreću tvoju od napretka, od srčana srca tvoga. 101.

2. KŬKATI, kûkâm, *impf. čačkati (zube).* — *Akc. je kao kod* 1. kukati. — *Može biti u svezi s* 1. kuka. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Kad si se naio, a sad kukaj zube'. P. Budmani.

KŬKAV, *adj. jadan, nesrećan (uprav za kojijem se kuka). kaže se žalcči ali gdjegdje uz preziraňe (vidi* b). — *isporedi* kukavan. — *Od* xvııı *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* vide [jadan] kukavni *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerima:* Znam ja kukava kukavica! (Nar. prip. vuk.[2] 295). Kukave bile!

a. *uopće, naj češće o čeļadetu, ali se može kazati i o životińi i o drugome čemu.* Kom' *(osudeniku)* rijeh: ‚Kukav gdi propade?' J. Kavańin 394[a]. Žalosni i kukavi Adame. I. J. P. Lučić, razg. 43. I kukava gladna dica. V. Došen 39[b]. Kukavi bolestniče, kuda si napro? D. Rapić 69. Kada kume lice ugledao, odmah se je kukav razbolio. Nar. pjes. marj. 23. Ali nema *(čim se kleti)* kukavi Juriša, već van da bi svojom desnom rukom. 121. On kukav bez oružja ne može ništa. Nar. pjes. *u* Magaz. 1869. 74. — I naći će, svit kukavi da se s jednim časom bavi. V. Došen 46[a]. — Kukavi pas lovački cio dan zeca tira i sasvim umoran jedva ga ufati. D. Rapić 374. — Jesu na krvavu kasapnicu odredeni *(volovi)*, kukava im indi ńihova debļina 286.

b. *s preziraňem, isporedi* kukavica, a, *c).* Kukav Ezau zdjelom leće proda bratu prvorodstvo. J. Kavańin 26[a]. Pod slidećim carom Mihailom Stratiotikom, kukavim starcem komu pristojnije bijaše u posteļici ležati nego na pristoļu carskomu siditi. A. Kanižlić, kam. 467.

1. KŬKAVAC, kûkâvca, *m. kukav čovjek.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i gen. pl.* kûkavâcâ. — *U svijem primjerima s preziraňem, vidi* kukav, b. — *Postaje od* kukav *nastavkom* ьcь. — *Od* xvııı *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚ein armer unglücklicher mensch' ‚miser' *s primjerom:* Što ću kukavac sińi! *(radi* sińi *može se shvatiti kao da je ista riječ što i* 2. kukavac). Ovaj kukavac psuje vaše veličanstvo. M. A. Reļković, sabr. 9. Nećeš, kukavče, u istinu sam biti. 37. Ne budali, kukavče. D. Obradović, basne. 285 Dosta već, Malenica, kukavče! živ. 66. I u Dobroselu se čuje, kad koga žale: ‚Šta ćeš sad, kukavče moj?' M. Medić.

2. KŬKAVAC, kûkâvca, *m.* tica, mužjak kukavičin, n. p.: Čuju Ere kukavca i prdavca pa podu na put misleći da više snega ne može biti. kad al' sneg mal' ih ne zaspe. jedva kući dođu i reknu deci: ‚Ne verujte ni kukavcu ni prdavcu'. Ž. Radońić. Zakukala kukavica ... Pitala je mlinarica: ‚Što ti kukaš. kukavica?' ‚Kako ne bih zakukala, kad me daju za kukavca, a ja neću za kukavca'. Nar. pjes. krasić 1, 133. — *Akc. je kao kod* 1. kukavac. — *Postaje od* 1. kukavica *promjenom nastavka, a ne od* kukav.

KŬKÂVAN, kûkâvna, *adj. vidi* kukav. — *Od* xvııı *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* kûkâvnî ‚traurig' ‚moestus'. cf. [vide] jadan.

a. *adj.* Čovik kukavni. B. Leaković, gov. 46. Ode kukavna baka put carevih dvora. Nar. prip. bos. 1, 98. Vjero prava, kukavna siroto! P. Petrović, gor. vijen. 24. Na oči ti iznose narod neuredan, kukavan. M. Pavlinović, razg. 52. Sin kukavnoga prodavca kipića. rad. 67. — Tu kukavnu večeru počmu ova dvojica večerati. Nar. prip. bos. 1, 27. O kukavno srpstvo ugašeno! P. Petrović, gor. vijen. 2. Lazar Branković, da uživa sam kukavno vasalstvo. M. Pavlinović, razg. 82.

b. *adv.* kûkâvno. Moram ovako kukavno živet. Nar. prip. mikul. 106. Kukavno i nevoļno živim. S. Ļubiša, prip. 174.

KŬKAVČEV, *adj. koji pripada kukavcu (vidi* 2. kukavac). A steć nećeš u planini druga, ter ćeš dopast kukavčeva ruga. Osvetn. 2, 35.

KŬKÂVČIĆ, *m. dem.* kukavac. — *U jednome primjeru našega vremena, gdje po smislu može značiti jadno, siromašno dijete, ali je veća prilika da znači mlado u ptice kukavice (dakle dem.* 2. kukavac) *koja podmeće svoja jaja u tuđa gnijezda. (Govore Crnogorci u Kučima:)* Kukavčići što se od ńih *(od Arbanasa koji su se naselili u Kuče)* léžû neće da govore srpski. S. Ļubiša, prič. 53.

KUKÁVEĻ, *m.* kažu kukavnu i nemoćnu (nejaku) čovjeku. ‚U što si se ti upleo, kukaveļu moj!' u Dobroselu. M. Medić. ‚O moj žalosni kukaveļu, pa se i ti ženiš!' J. Bogdanović.

KUKÁVEĻICA. *f. kukavo žensko čeļade, žensko kao kukaveļ.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Kako se ona prežalosna kukaveļica smije udati?' J. Bogdanović.

KUKAVIC, *m.* Upupa epops L., *pupavac.* Kešinci u Slavoniji. D. Hirc.

1. KŬKAVICA, *f.* Cuculus canorus L., *poznata ptica u koje je glas kao kuku.* — *Riječ je onomatopejska, isporedi* 1. kukati, *te ako se i na-*

hodi u mnogijem jezicima riječ od iste osnove (n. p. rus. кукушка, *češ.* kukačka, kukavka, kukučka, *poļ.* kukawka, kukulka, *pa i ńem.* kuckuk, *engl.* cuckoo, *lat.* cuculus, *franc.* coucou *itd.), to nije nikakav dokaz za srodnost, osim bug. i nslov.* kukavica *što je ista riječ (isporedi i češ.* kukavička). — *U Mikaļinu i u Stulićevu rječniku, i u ńekijem primjerima u pisaca (vidi* b) *nije pravo značeńe, jer su pisci pomiješali ovu riječ s* kukuvika. — *Od* xvi *vijeka (u kńizi pisanoj crkvenijem jezikom, vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.² *kod* kukavica), *a između rječnika u Vrančićevu* (,cuculus'), *u Mikaļinu* (kukavica, ptica ,ulula, bubo, aegalius'), *u Belinu* (,cuco, cucolo, uccello' ,cuculus' 240ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (v kukuvača), *u Stulićevu* (kukavica, ptica ,allocco, barbagianni, uccello' ,bubo'), *u Voltiģijinu* (,cuco, cucolo' ,guckuck'), *u Vukovu:* ,der guckguck' ,Cuculus [canorus L.'; cf. pjevačica].

a. *u značeńu sprijeda kazanome.*

a) u pravome smislu. često se u pjesmi dodaje pridjev siña.

aa) uopće. Oblijetaju kukavice i galebi. I. A. Nenadić, šambek. 12. Kukavica kukuće. G. Peštalić 168. Govorila tica lastavica: ,Blago tebi, siña kukavice! kad s' ne ležeš kući u kominu'. Nar. pjes. vuk. 1, 559. Kukavico, rano je ne budi, neka s mirom u zemļi počiva. 3, 521. Na Jabučju orli prolijeću i međ' ńima tica kukavica. 4, 176. Jako borje po vodi stanulo, š ńe poleće tridest kukavica, popadaše na glavicu zbornu. 4, 448. Boļe je kukavicu u ruci no sokola u planini (imati). Nar. posl. vuk. 24. Ko nema sokola i kukavici se veseli 149. Kukavica kukuće Radosavu viš' kuće. Vuk, rječn. *kod* kukutati. Kukavica je vila, jejna gugućala. S. Ļubiša, prip. 277. Istor prhnu kukavica siña. Osvetn. 2, 39 U ta doba graknuše gavrani, za gavranim kukavica siña. 3, 151.

bb) kukavica podmeće svoja jaja u tuđe gnijezdo. Podmeće kao kukavica jaje. Nar. posl. vuk. 251. Hej kosove, pa tako ti gńijezdo ne plakalo, niti u ń ti kukavica nila! Osvetn. 2, 34.

cc) vidi u Vukovu rječniku: U nas se misli da je kukavicu grjehota ubiti, ali ih u Dubrovniku biju i jedu, i kažu da su vrlo dobre za jelo. — Ne vaļa se biti kukavica, ali ne znaš, rđa te ne bila! da su one šćeri Lazareve *(vidi kod ee)).* P. Petrović, gor. vijen. 7.

dd) kukavice se javļaju početkom proļeća, te kao da ga navještuju (vidi i ee)). Ja ti mlada ponude nosila: šećer s mora, smokve iz Mostara, i jańeta prije premaļetja, zeļanice prije kukavice. Nar. pjes. vuk. 1, 286. Zelene se lugovi posavski, i kukaju siñe kukavice, ima trave oko vode Save. 3, 373.

ee) naš narod shvaća glas kukavice kao tužan i zlokoban. Kukavica blizu kuka, zlo će se dogoditi. A. Baćić 56. Kad kukavica izađe rano te kuka po crnoj šumi, onda kažu da će biti zlo (one godine) za hajduke; ali kad kukavica kuka po zelenoj šumi *(vidi dd)),* onda su hajduci veseli: ,Listaj, goro, kukaj, kukavico, nek se čini ora za hajduke' *(Nar. pjes.).* Ko prvi put čuje kukavicu da kuka, ako je prije sunca, vaļa tri puta da reče: ,Za mojim zlotvorom!' t. j. kukala! Vuk, rječn. *kod* kukavica. *vidi i:* Srbļi pripovijedaju da je kukavica bila žena i imala brata, pa joj brat umro i ona za ńim tako mnogo tužila i kukala, dok se nije pretvorila u pticu . . .; za to gotovo svaka Srpkińa kojoj je brat umro, i danas oplače kad čuje kukavicu gdje kuka. A jedni pripovijedaju da je kukavica ovako postala: kad je prvi put umro Lazar (u Vitaniji, Jovan, gl. xi) sestre ńegove Marta i Marija zavjetuju se da će kukati za ńim dok su žive, kad pak Hristos Lazara vaskrsne, on onda, da bi ńihov zavjet ostao, stvori ticu koja će mjesto ńih kukati do vijeka. Vuk, rječn. *kod* kukavica.

ff) s toga što se shvaća glas kuku *kao tužan (vidi ee)), viče se kao usklik u velikoj žalosti (vidi* kuku *i* kukati), *te se isporeduje čeļade (osobito žensko) što jadikuje s pticom kukavicom.* A kad došla u bele dvorove, ona tuži kano kukavica, a previja kano lastavica. Nar. pjes. vuk. 1, 212. Zakukaše kano kukavice. 2, 42. Kad to začu gospođa Milica, procviļela kao kukavica. 2, 209. Jadikuje kano kukavica. 4, 208. — Kraļ zakuka kano kukavica. 2, 488.

b) u prenesenome smislu, čeļade (naj češće žensko) što od žalosti kuka, pa i uopće nesrećno, vrlo žalosno žensko čeļade. kukavica *može imati i pridjev* crna.

aa) u pjesmi se kaže prvo da (ptica) kukavica kuka ili tuži, pa se poslije poriče i kaže da je ono čeļade. Al' u dvoru kuka kukavica; to ne bila siña kukavica, veće ńina ostarila majka. Nar. pjes. vuk. 2, 42. Zakukala crna kukavica, kad joj roka ni vremena nema, po božiću o Savinu danu, u tvrdome gradu Nikšićkome. ono nije crna kukavica, no je majka Beke Turčinova: skoro joj je Beka poginuo. Ogled. sr. 185. — Tad zakuka siña kukavica usred zime, kad joj roka nije; to ne bila siña kukavica, već to bio Vučićević Pero. Nar. pjes. vuk. 4, 2—3. *vidi drugijeh primjera kod* 1. kukati, *a pri kraju.*

bb) žalosno žensko čeļade. aaa) u metaforičkome smislu, jer se misli na pravu kukavicu pticu. Da ostane devet udovica, da zakuka devet kukavica. Nar. pjes. vuk. 4, 15. Žena mu prenemažući se odgovori: ,Kuku mene kukavici! evo ga *(muža)* u kući gde leži mrtav'. Nar. prip. vuk. 215. To sam, kukavica na zelenoj granici, krila. S. Ļubiša, prip. 228. — *bbb) kad se uopće govori, može se pomisliti da je* kukavica *postalo, kao* 1. kukavac, *od* kukav; *ali je veća prilika da se u svakome slučaju prenosi ime ptice na žensko što od velike žalosti kuka, često se izriče u sažaļeńu.* Pravo blago vili svakoj jest lipota, brez ńe je u svili i zlatu sirota; a ona mi gruba lica i sva ružna hoće bit ļuba? kukavica tužna! A. Kanižlić, rož. 31. Kukavici što se sgodi, kopilešce kadno rodi. V. Došen 119ᵃ. Al' se bojim kukavica . . . 235ᵇ. Što učińe vele jade mladoj tvojoj kukavici *(udovici)* kojojzi si vjeru dao da je nećeš ostaviti? *(naricańe u Paštrovićima).* Nar. pjes. vuk. 1, 91. Ne ostavļaj devet sestrenica, svijeh devet mladih kukavica. 2, 510. Što j' danica krvava ižļegla, to ćeš stara ostat kukavica. 3, 223. Postaće ti majka kukavica, ostaće ti ļuba udovica. 4, 233. Ostala ti majka kukavica. Ogled. sr. 95. Da padne onaj krušac soli s tavana i da ubije moga sina Jovana, što bi onda majka kukavica! *u* Nar. posl. vuk. ix—x. Hitaj, kukavice crna, doma. S. Ļubiša, prip. 247.

c) homo iners, ignavus, imbellis, *u prenesenome smislu (ili po samoj ptici, vidi a) bb). ili po značeńu kod b). kao da se čovjek ne umije sam pomoći nego kuka kao žena) nevaļao čovjek, naj češće kao suprotno prema* junak, *i onda je gotovo isto što franc.* lâche, *tal.* vigliacco, *ńem.* memme. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,ein elender mensch' ,homo nihili' *s primjerom:* Idi, kukavico jedna!). Jer ne znaju klina zaoštriti, kukavice, pak se svaki priti. M. A. Reļković, sat. 16ᵃ. *(Žena kaže o mužu:)* Što

će ova sińa kukavica! da otrujem mojega đevera. Nar. pjes. vuk. 2, 627. Ali-pašo, sińa kukavico! 4, 272. (Ti si tić od kukavice). U Crnoj Gori reče se kakvoj ‚kukavici' kad se junači. Vuk, poslov. 317. Velikaši, grdne kukavice, postadoše roda izdajice. P. Petrović, gor. vijen. 9.

b. *ńekakva noćna ptica, vidi što je sprijeda o tome kazano i* kukuvika. — *U dva pisca* xvii *i* xviii *vijeka (i u Mikaļinu i Stulićevu rječniku).* Učinio sam se kakono kukavica u pribivalištu (‚factus sum sicut nycticorax in domicilio'. psal. 101, 7). B. Kašić, rit. 88. Učinio sam se kakono kukavica u pribivališću svomu. L. Terzić 95.

c. *vrsta žabe (glas joj se može shvatiti kao* û û û... *ili* kû kû kû...). Žaba kukavica ‚Bombinator igneus'. G. Kolombatović, pesci. 28.

d. *ime ńekijem biļkama. — U naše vrijeme.* Kukavica, (kukavični vez), slov. kukovca, kukovično perje, rus. кукушкины слезки, кукушка, češ. kukačka, luž. kukava, poļ. kukawka, kukaweczka: satyrion (Vujičić, *u Bosni),* 1. Orchis L.; 2. Erythronium dens canis L. (u Gospiću); 3. Muscari racemosum Mill. (Sabļar, Rijeka). B. Šulek, im. 181.

e. *mjesno ime, vidi i* Kukavice.

a) u Bosni. aa) planina. Glasnik. 20, 296. — *bb) dva sela u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 12, 21.

b) u Srbiji. aa) vis u okrugu kruševačkome. M. Đ. Milićević, srb. 704. *vidi u Vukovu rječniku (umetnuto u trećem izdańu)*: visoko brdo (u okrugu kruševačkom?); vidi s. v. Jadovnik. — *bb)* planina u Poļanici (starom Inogoštu), tek osojem svojim pripada niškom okrugu. južna ńena pola pripada okrugu vrańskom. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 2. — *cc) selo u okrugu niškome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 118. — *dd) selo u okrugu pirotskome.* 237. — *ee) selo u okrugu vrańskome.* 304.

2. KȔKAVICA, *m. ime muško (prezime ili nadimak?). vidi* 2. Kukavičić. A četvrtu *(kńigu)* bosanskom veziru, učtugliji paši Kukavici. Nar. pjes. vuk. 4, 240.

KȔKAVICE, *f. pl. mjesno ime. — isporedi* 1. kukavica, e.

a. *u Bosni. a) selo u okrugu bańolučkome.* Statist. bosn. 34. — *b) zaselak u okrugu travničkome.* 74.

b. *pomińe se prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 136.

1. KUKAVÍČAK, kukavička, *m. kao dem.* kukavac. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Šta ćete na tom kukavičku?' J. Bogdanović.

2. KUKAVÍČAK, kukavíčka, *m. vrsta leptira. — isporedi* kukavičji, b. — *U jednoga pisca našega vremena.* Kukavičak, Gastropacha neustria L. K. Crnogorac, zool. 150.

KȔKAVIČAN, kukavična, *adj. koji pripada kukavicama.* Kukavični vez, *vidi* kukavičji, d.

KȔKAVIČICA, *f. dem.* kukavica. — *U naše vrijeme.*

a. *u pravome smislu. — U Vukovu rječniku*: dim. v. kukavica.

b. *ńeka biļka.* Kukavičica, Orobus vernus L. (Vukasović, *u Slavoniji).* B. Šulek, im. 181.

1. KȔKAVIČIĆ, *m. mlado od kukavice (uprav deminutiv). — U Vukovu rječniku:* ‚der junge guckguck' ‚cuculi pullus'.

2. KȔKAVIČIĆ, *m. prezime. — isporedi* 2. Kukavica. V. Bogišić, zborn. 17. Znatniji bezi u Bosni jesu: Babić,... Kukavičić,... F. Jukić, zemļop. 142.

KȔKAVIČIN, *adj. koji pripada kukavici. — Kod imena biļke:* Kukavičin bļeb, Orobus vernus L. (Pančić). B. Šulek, im. 181. — Kukavičina trava, phu minore (Šalinović), Valeriana officinalis L. B. Šulek. im. 181.

KȔKAVIČINA, *f. augm.* kukavica. — *U Stulićevu rječniku* (‚vilis bubo'). *radi značeńa vidi što je kazano kod* 1. kukavica.

KȔKAVIČJÎ, *adj. koji pripada kukavici ili kukavicama. — isporedi* kukavički. — *Od* xviii *vijeka.*

a. *uopće. — U Vukovu rječniku*: ‚des guckgucks' ‚cuculi'.

b. *u osobitome značeńu. — U Vukovu rječniku*: kȕkavičjâ súza ‚eier des ringelspinners (österr. guckgucksbrot)' ‚ova neustriae'. *vidi* 2. kukavičak.

c. kukavičji końic, *ptica pupavac. — Između rječnika u Vukovu* (kȕkavičjî kȍńîc, kȕkavičkî kȍńîc ‚wiedehopf' ‚epops'). Mi smo kako ptica kukavičji końic zvata. Đ. Rapić 196.

d. kukavičji vez, *ńeka biļka.* Kukavičji vez (Vujičić), Kukavični vez, rus. кукушка, кукушкини слезки, palma Christi (Vujičić), testiculi species (Kuzmić, Aquila—Buć), Orchis maculata L. B. Šulek, im. 181.

KȔKAVIĆKÎ, *adj. koji pripada kukavicama. — isporedi* kukavičji. — *U naše vrijeme.*

a. *adj.*

a) uopće, u primjerima je značeńe prema 1. kukavica, a, *c).* Pokazao bi malodušnost i kukavičku slabost. M. Đ. Milićević, zlosel. 212. Svoju nemoć i nerad kukavički traže da pravdaju tim izdajničkim izrekama. 213.

b) kukavički końic, *vidi* kukavičji, c. — *U Vukovu rječniku*: kukavički końic *uz* kukavičji końic.

b. *adv.* kȕkavički, *značeńe je prema* a, *a).* Vama se ja mnogo ne čudim, već se čudim Filipović na glasu bezima, kukavički de bi se predali. Nar. pjes. krasić. 1, 200. Turci Bošńaci, ne hoteći kukavički ustupiti Bosne, spremahu se na krvav otpor. M. Đ Milićević, omer. 39. Goda je kukavički, na spavańu, ubio junaka. pomenik. 5, 845.

KUKAVİČLUK, *m. vidi* kukavstvo. — *S turskijem nastavkom* luk. ‚To 'e onaj prežestoki rđaluk i kukavičluk'. ‚To 'e od tebe, moj brte, pravi kukavičluk'. J. Bogdanović. I to bio neki kukavičluk, a šta više od mene. Bos. vila. 1887. 307.

1. KȔKÂVKA, *f. vidi:* Pak u ńega isprosi ziļe i kukavku (kukavka jest instrument koji pritiskivan izdaje glas kukavice, to jest ‚kuku'). J. Rajić, boj. 111.

2. KUKAVKA, *f. ime staroj crkvini u Srbiji u okrugu vrańskome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 284.

KȔKÂVSTVO, *n. osobina čeļadeta što je kukavica (vidi* 1. kukavica, a, *c)). — isporedi* kukavičluk, kukavština. — *U pisaca našega vremena.* To kukavstvo tajila bi vila. Osvetn. 5, 37.

KUKÁVŠTINA, *f. vidi* kukavstvo. — *U pisaca našega vremena.* Nazadak narodni jest svota kukavština, sebičnosti i zloća. M. Pavlinović, rad. 6. Da se dignem nad svaku kukavštinu. 130. Daļe od sańarija, ... daļe od kukavština. razl. spisi. 29.

KUKČEVA TRAVA, *f.* 1. Plantago L. (Križevci, Časma); 2. Scrophularia nodosa L. (Podravina). B. Šulek, im. 181.

1. KŨKE, *f. pl. vidi* 1. kuk *i* kučine. — *Na dva mjesta* xvi *i* xvii *vijeka u poslovici dubrovačkoj.* Stojeći jak piple u kukah. M. Vetranić 1, 445. Zapleten kako piple u kukah. (Đ). Poslov. danič.

2. KŨKE, *f. pl. vidi* 2. kuka.

3. KUKE, *f. pl. ńegdašńe ime selu u Srbiji u okrugu biogradskome.* K. Jovanović 96. *Od god.* 1879 *zove se* Dren, *vidi* drijen, *c) ec).*

KUKEŠ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu aleksinačkome.* Ńiva u Kukešu. Sr. nov. 1861. 161.

KUKEŽ, *m. ime ovnu* (zakučenih rogov). *(u Istri).* F. Kurelac, dom. živ. 63.

1. KŨKICA, *f. vidi* 1. kučica *što je boļe nego* kukica *(isporedi* ručica*). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* dim. v. kuka. cf. kučica. Vitinice se kao s nekim kukicama za druga telesa vataju i drže. P. Bolić, vinod. 1, 78.

2. KUKICA, *m. prezime ili nadimak muški.* — xiv *vijeka.* Milošь Kukica. Glasnik. 35, 122.

KUKIČIN, *adj. koji pripada Kukici (vidi* 2. Kukica). — *U istome spomeniku u kojemu ima i* Kukica. Krstь Miloševь Kukičina zeti. Glasnik. 35, 121. (xiv *vijek).*

KŨKIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Evo t' Kukić Osmanaga. Pjev. crn. 245a. Milovan Kukić. Vuk, građa. 188. Kapetan Kukić. M. Đ. Milićević, srb. 1047. Kukić. Sem. prav. 1878. 34. 58. 63. 72. — *I kod mjesnijeh imena.* Kukića brdo; Kukića plandište. u Rujovcu. D. Hirc.

KUKIĆI, *m. mjesno ime. — isporedi* Kukić.

a. *zaselak u Bosni u okrugu Tuzle Dońe.* Statist. bosn. 99.

b. *selo u Srbiji u okrugu čačanskome.* K. Jovanović 167.

KŨKIJA, *m.* nadimak čovjeku u ličkim Daļanima. cf. kukonosa. M. Medić.

1. KUKIN, *m. ime ovnu.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

2. KUKIN, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkome.* Ńiva u Kukinu. Sr. nov. 1875. 347.

KUKINAŠ, *m. mjesno ime. — Prije našega vremena.* Kukinašь. S. Novaković, pom. 136.

KŨKINÔVAC, Kũkinôvca, *m.* izvor u Dobroselu, kad u jesen padnu velike kiše. (Progr. zemunske realke. 1883—4. 11). M. Medić.

KŨKIŃA, *f. vidi* trńina. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kũkînâ. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (1. vide trńina. — 2. sačma nalik na trńinu ‚art schrott' ‚grando plumbea quaedam' *s dodatkom da se govori u Slavoniji).*

a. *u pravome smislu, plod.* Jedni meću u vino drińine, bob popržen ili će kukińe. J. S. Reļković 247. Črne oči kot kukińa. Jačke. 8. Kukińa, Prunus spinosa fructus L. (Vukasović, *u Slavoniji).* B. Šulek, im. 181.

b. *biļka,* Prunus spinosa L., *crni trn.* Divju krušku il' kukińu vele mlogi, glogov a trn drugi žele *(za živi plot).* J. S. Reļković 121.

c. *vrsta sačme, vidi u Vukovu rječniku.*

KŨKIŃICA, *f. dem.* kukińa. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Lijepe moje dvije kukińice! Zvonimir. god. 1889. 158.

KŨKIŃOV, *adj. koji pripada kukińi, kukińama. — Na jednom mjestu u pisca Slavonca* xviii *vijeka.* Kukińovo trńe sasma kasno izraste. I. Jablanci 179.

1. KŨKLA, *f. lutka. — Od tur.* quqla, *što može biti ngrč.* κούκλα, *a za ovo se misli da je od lat.* pupula. — *U naše vrijeme u istočnoj Srbiji (nalazi se i u bugarskome, ruskome, češkome jeziku).* Kũklã *(sic),* lutka (‚puppe'). U Leskovcu. M. Đurović.

2. KUKLA, *f. vis na granici među Srbijom (u okrugu pirotskome) i Bugarskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 166.

1. KŨKLÎĆ, *m.* ouaj zarezak (kučica) na vrhu pletiće igle da zahvata pletivo. I. Pavlović.

2. KUKLIĆ, *m. vidi* Kukļić.

KUKLINOV, *m. prezime. — U naše vrijeme.* D. Avramović 249.

KŨKĻÂŃE, *n. djelo kojijem se kukļa. — U Vukovu rječniku.*

KŨKĻAST, *adj. zakučen (zavinut) kao kuka. — U naše vrijeme.* Noseći u jednoj ruci naočare, a u drugoj svoj kukļasti drenovak. M. Đ. Milićević, zim. več. 30.

KŨKĻATI, kũkļâm, *impf. vidi* 1. kũļati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kuļati) *s dodatkom da se govori u Srijemu.* Počnu vođi kukļati crijeva. Srp. zora, god. 2, sv. 1, str. 9. — *U Lici znači i teško disati i hropiti (na umréu).* ‚Uprti(h) evo veliko breme drva na se, pa edva ovo živ kukļam'. ‚Počelo mu je u prsima kukļati, neće dugo'. J. Bogdanović. *amo pripada i ovo:* ‚Edva, brate, ovo kračina za sobom kukļam' *(s teškom mukom vučem).* J. Bogdanović.

KUKĻEŠEVAC, Kukļeševca, *m. vidi u Daničićevu rječniku:* Kukļeševьcь, crkva je Spasova u Prizrenu imala ‚mlinь u Kukļeševci'. G(lasnik). 15, 270. (1348?).

KŨKĻEVINA, *f. kukańe. — U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Sramota je sve široke Like kukļevinu slušat kukavice. Nar. pjes. hörm. 1, 330.

KŨKĻÎC, *m. vidi* Kukļić.

1. KUKĻICA, *f. u zagoneci.* Otac im kukļica, mati im jagļika, đeca im manita. *odgonetļaj:* loza (vinova: grozd, vino, rakija). Nar. zag. nov. 117. — *isporedi* kukrica.

2. KUKĻICA, *f. ime selu u Dalmaciji u kotaru zadarskome.* Repert. dalm. 1872. 37.

KUKĻIČANIN, *m. čovjek iz Kukļica (vidi* Kukļić). J. Bogdanović. — *Množina:* Kukļičani.

KUKĻIČÂNKA, *f.* žena iz Kukļica *(vidi* Kukļić). J. Bogdanović.

KUKĻIČKIŃA, *f. vidi* Kukļičanka. J. Bogdanović.

KŨKĻÎČKÎ, *adj. koji pripada Kukļicu (vidi* Kukļić). J. Bogdanović.

KUKĻIĆ, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 29. — *Pomińe se* xv *vijeka u množini:* Kukļići *(može se čitati i* Kuklići). Juraj Malić s Kukļić. Mon. croat. 129. (1487). Iz sela Kukļić. 177. (1499). — *U naše se vrijeme piše i (možebiti štamparskom griješkom)* Kuklić. Sem. prav. 1878. 61. *a zove se i* Kũkļîc. J. Bogdanović.

KUKĻIN, *m. ime selu u Srbiji u okrugu jagodinskome.* K. Jovanović 108.

KUKĻINSKI, *adj. koji pripada selu Kukļinu.* Kukļinska *(opština).* K. Jovanović 108. — Kukļinski Kļuč, *ime mjestu u okrugu jagodinskome.* Vrbak u Kļuču Kukļinskom. Sr. nov. 1866. 262.

KŨKMA, *f. vidi* čuba, huhor. — *Misli se da*

je od tur. quqa, *kapa s perjanicom. — U Bjelostjenčevu rječniku:* kukma, huhor ‚crista'; *u Stulićevu:* v. huhor; *u Voltiģijinu:* ‚cresta' ‚hahnenkamm, schopf'; *u Vukovu:* vide ćuba *s dodatkom da se govori u Slavoniji.*

KUKMAČA, *f. ime koköši.* F. Kurelac, dom. živ. 64. — *isporedi* kukmarka.

KȔKMÂRKA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* tica u koje je kukma na glavi ‚gehaubter vogel' ‚avis cristata'.

KȔKMAST, *adj. u kojega je kukma na glavi (o ptici). — Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kukmast, huhorjav ‚cristatus') *gdje se naj prije nahodi, u Voltiģijinu* (‚crestato, crestoso' ‚das einen kamm oder federbusch hat'), *u Vukovu* (vide ćubast *s dodatkom da se govori u Srijemu).* Kukmast diteļ. A. Kanižlić, rož. 8.

KȔKMICA, *f. dem.* kukma. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kukmica, huhorić ‚cristula') *gdje se naj prije nahodi.* Drugo *(kose)* na kukmice dignem. A. Kanižlić, rož. 41. S cvitjem biser nižem, po kukmicah redim. 41.

KUKMORKA, *f. ime kokoši.* F. Kurelac, dom. živ. 64. — *isporedi* kukmarka.

KUKNA, *f. mjesno ime. (Međa ide)* po dêlu u Kukьnu. Svetostef. hris. 7.

KUKNI (?), *adj. na jednom mjestu* xviii *vijeka, kao da znači: koji pripada kuku (kamenu), vidi* 3. kuk. Neka zemļa dava soli, rude kukne, srebro. J. Kavańin 288b.

KUKNIS, *m. može biti ime muško (ako je dobro pisano), vidi u Daničićevu rječniku:* Kukьnisь, Kamijevu je išla međa ‚za Kuknisa ńive'. M(on. serb). 199. (1381). u S(r). l(etop). 1847. 4, 55. (1381) stoji ‚Kupnik-' *(te bi moglo biti* Kupnića ńive).

1. KȔKNUTI, kȕknêm, *pf. zakukati, jedan put ispustiti glas* kuku, *kao perfektivni glagol prema* 1. kukati. — *U naše vrijeme.* Kad joj kukne kukavica crna. Osvetn. 6, 41.

2. KȔKNUTI, kȕknêm, *pf. kucnuti kao perfektivni glagol prema* 1. kučiti. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Na škuļicu kumaj kukne, veļek strela va dno pukne. Jačke. 267.

KȔKŃÂK, *m. vrsta opanka.* Kȕkńâci, opanci od kože s kukova. L. K. Lazarević iz Šapca.

KÙKŃAVA, *f. kukańe. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚das jammergeschrei (das kuku-mene klagen)' ‚ejulatio'. Kukńava i lelek stane svijeh Misiraca. Đ. Daničić, prip. iz st. i nov. zavj.[7] 42. Na kom se mestu zatečeš kad prvi put čuješ ńenu *(kukavičinu)* kukńavu. M. Đ. Milićević, živ. srb. glasn. 37, 113.

KÙKŃAVINA, *f. vidi* kukńava. — *U narodnijem pjesmama bosanskijem našega vremena u kojima se kaže o ženskijem životińama (materama) što jadikuju za svojijem mladima.* Stoji buka nejakih telaca, stoji bleka malenih jańaca, kukńavina starijeh majaka. Nar. pjes. hörm. 1, 25. 2, 21.

KÚKO, *m.* nadimak čeļadetu mušku i žensku zakukanu, kukavnu, malenu. M. Pavlinović.

KUKODRIO, kukodrila, *m. vidi* krokodil. — *U Voltiģijinu rječniku:* kukodrio, kukodria *(sic)* ‚cocodrillo' ‚krokodill'.

KUKOL (Kukoļ), *m. ime muško. —* xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kukolь). Kukolь z dêtcami. Mon. serb. 564. (1322).

KUKOLICA, *vidi* kukoļica.

KÚKOĻ, *m.* Agrostemma githago L., *travurina što raste među žitom i kvari ga. — -u- stoji mj. ńegdašńega* ą. — *Riječ je praslavenska* (konkolь), *isporedi stslov.* kąkolь, *rus.* куколь, *češ.* koukol, *poļ.* kąkol, *pa i stprus.* cunclis, *lit.* kukalis. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚vicia'), *u Mikaļinu* (kukoļ, trava ‚vicia', *i kod* mukoļ), *u Belinu* (‚veccia, sorte di biada' ‚vicia' 755a), *u Bjelostjenčevu* (‚nigella, vicia, zizanya'), *u Jambrešićevu (štamparskom grijeśkom* kukeļ ‚zizania'; *u latinskome djelu kod* zizanium *stoji* kukoļ), *u Stulićevu* (‚vicia'; kukoļ pitomi, trava ‚nigella, seme d' un' erba' ‚gith'), *u Voltiģijinu* (‚veccia' ‚wicken'); *u Vukovu:* ‚die wicken [kornrade]' ‚Agrostemma githago Linn.'. — *U primjerima se često shvaća metaforički, osobito po jevanđeļu* (matth. 13, 25). Skupite naj prvo kukoļ. M. Divković, bes. 199a. Od svakoga trnja, kukoļa, ļuļa i dračja. I. Bandulavić 297b. Nasijaše mnogo kukoļa i ļuļa. I. Ančić, vrat 124. Ovi jesu kakono kukoļ. M. Radnić 233a. Koja sažiže ļuļ i kukoļ sviju griha. F. Lastrić, ned. 88. Kukoļ opakoga nauka sin. A. Kanižlić, kam. 169. Ne mogaše kukoļom otrovati ńive. 484. Neg ako li u občinu tko kukoļu dade cinu . . . V. Došen 128a. Crkva Božja među mlogom plivom i mlogim kukoļem postavļena. I. Velikanović, uput. 1, 246 Gdi šenica nikne, kukoļ mesto najde. M. Kuhačević 41. Dok ļudi spavaju, djavo uzima prigodu, kukoļe nesložnosti među ńima usijati. Đ. Rapić 123. Običaju kukoļ izbirati na sažgańe a žito staviti u žitnicu svoju. B. Leaković, nauk. 88. Šenica mu nikad ne rodila, već rodila ļuļem i kukoļem! Nar. pjes. petr. 1, 304. Kukoļ vaļa iz korijena iščupati. Nar. posl. vuk. 163. Nema žita bez kukoļa. 202. U svakom žitu ima kukoļa. 335. Ona mu *(volu)* onda stala davati kukoļ da jede. Vuk, poslov. 15. Dođe ńegov neprijateļ i posija kukoļ. mat. 13, 25. Kukoļ, slovenski kokolj, kokalj, cslav. кѫколь, rus. куколь, češ. koukol, poļ. kąkol, luž. kukel, kukol, litv. kukalas, mađ. konkoly, ngr. κοκκόλη, veccia (Della Bella), gicingela (Pizzelli, Kuzmić, Aquila—Buć), pseudomelanthium (Durante), nigella, gith (Kuzmić, Aquila—Buć), Agrostemma githago L. (Vuk, Vodopić). B. Šulek, im. 181. — *S pridjevima.* Kukoļ divji, rus. куколица, лѣсной куколь (Lychnis vespertina), poļ. kąkolnica (Nigella), nigella salvatica (Pizzelli, Kuzmić, Aquila—Buć), 1. Nigella arvensis L.; 2. Lychnis coronaria Lam. (Srp. ark. za celokupno lekarstvo). Kukoļ pitomi, nigella (Vujičić, *u Bosni),* melantio (Kuzmić), Nigella domestica L. (Pizzelli, Aquila—Buć, Della Bella). B. Šulek, im. 181. — *I kao prezime ili muški nadimak u naše vrijeme.* Zna se za nekog Đorđa Kukoļa. M. Đ. Milićević, srb. 342.

KUKOĻAN, kukoļna, *adj. koji pripada kukoļu. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚viciarius'.

KUKOĻAST, *adj. pomiješan s kukoļem. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚vicia permixtus'.

KUKOĻAV, *adj. samo u Stulićevu rječniku uz* kukoļast.

KUKOĻICA, *f. ńekakva biļka. — U rukopisima ćirilovskijem* xv *i* xvii *vijeka; pisano je* kukolica, *ali jamačno treba čitati* -ļi- (kukoļica, V. Jagić. star. 10, 84). Рьрь трепь i kukoļica trena. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 102. Kukoļicu rastlьci i razmuti sь octomь. 107. *(xv vijek).* Uzmi kukoļicu i rastuci ju i primesi octa. 92. *(xvii vijek). otale:* Kukolica (Ļečebnik), rus. куколица, (Melandrium pratense, Silene inflata). B. Šulek, im. 181.

KUKOĻIŠTE, *n. uprav bi bilo mjesto gdje je*

rastao kukoļ, ali je u Stulićevu rječniku (,luogo da seminar veccia' ,viciarium') *sa značeńem: mjesto gdje se hoće sijati kukoļ, s toga je nepouzdano.*

KUKOĻIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* kukoļište. — *posve nepouzdano.*

KÚKOĻSKÎ, *adj. koji pripada kukoļu.* — *U jednome primjeru* xvii *vijeka u prenesenome smislu* (sijalac kukoļski = opadač). Tako se još satrь David kađno vjerova udiļe lažima Šibinim, i ne čuvši drugu stranu osudi neockvrńenoga davši Misfibožetova jednomu sijaocu kukoļskomu (2reg. 19). M. Radnić 242ᵇ (*pisac jamačno nije razumio original).*

KȖKONOS, *adj.* adunco naso, *u kojega je nos kukast (skučen, zakučen).* — *isporedi* kukonosast. — *Od* xviii *vijeka (može biti i starije, vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* kukonosъ) U tom kolu Anka bosa i š ńom Kate kukonosa (,kukonosa', *ali je jamačno pisarska ili štamparska pogreška).* I. Đorđić, pjesn. 345.

KȖKONÔSA, *f.* nadimak čovjeku u ličkim Doļanima, jer ima kukast nos, kukonosast je. M. Medić. — *vidi* kukonos.

KȖKONOSAST, *adj. vidi* kukonos. — *U Vukovu rječniku:* ,hakennasig' ,naso adunco'.

KÚKOŃA, *m. kukonos čovjek.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KUKOR, *m. ime muško.* — xiii *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kukorь). Kukorь sь dětiju. Mon. serb. 59. (1293—1302).

KUKORIJEK, *m. vidi* 2. kukurijek. Kukorijek (Vukasović, *u Slavoniji),* Kukorik, crkvenoslav. коукоурѣкь, češ. kokošík (Convallaria polyg.), poļ. kokorzyk, kokorzycz (Fumaria), Papaver Rhoeas L. (Rossi, u sińskom rukopisu), v. Kukurijek. B. Šulek, im. 182.

KUKȍROGA, *f.* ovca koja ima dole savijene rogove. u užičkom okrugu. S. I. Pelivanović.

KUKOTREP, *m. vidi:* Kukotrep će razmrsiti kučine, a glava probiti stijenu. (Kukotrep je prosto oruđe kojim naše prostakińe u Slavoniji priređuju kučine za pređeńe. Ļeskov ili žestilov sirov štap savije se na poluokrug i privežu se oba kraja štapa jakim otankim konopcem (vrpcom); — eto kukotrepa. konopac se prebira prsti kao strune na cimbali i tako se trepaju kučine i raspravļaju zamršene, kao što čine i klobučari priređujuć vunu za šešire. Ova se fraza uzima, kad se kani izraziti, reći, da bez oruđa i sredstva, ali i bez vještine ne da se težak zamršen posao uraditi). Nar. posl. stojan. 63. — *Postaje od* 1. kuk *i od glagola* trepati.

KȖKOTRÊS, *m. vidi u Vukovu rječniku:* vide but (?) *s primjerom iz narodne pjesme:* Ošteti mu suru bedeviju od kraj repa do vrh kukotresa, da ne vaļa sedlu ni samaru. — *vidi* 2. kuk.

1. KUKOV, *m. mjesno ime.* — *vidi u Daničićevu rječniku:* Kukovь, selo je ,Potočьсь' bilo ,na sьstavku na delu potočnu i Kukovu'. S(r). l(etop). 1847. 4, 53. (1381).

2. KȖKOV, *adj. kao da je posesivni adjektiv, ali ne znam od kojega bi imena mogao postati, upotrebļava se na dva načina.*

a. *uz ime voća (kruške).* Kukova kruška, vrst kruške (Sabļar). B. Šulek, im. 182.

b. kȕkov dân, *znači (gotovo u šali): dan koji neće nigda doći.* — *vidi u Vukovu rječniku:* ,in dem sprichworte': o kukovu dne, na kukovo ļeto ,nie' ,ad calendas graecas'. O kukovu dne. (Nikad). Nar. posl. vuk. 237. To bi vaļalo čekati kukov dan. M. Pavlinović, razg. 52.

KUKOVAC, Kukovca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkome.* Branik u Kukovcu. Sr. nov. 1875. 645.

1. KUKOVAČA, *f. ńekakva biļka.* Kukovača, biļka žuta cvijeta (u Primorju). B. Šulek, im. 182. Kukovača drobna, nekakva biļka (Sabļar, na Grobniku). 182.

2. KUKOVAČA, *f. kukavica (ptica).* — *U naše vrijeme u sjeverozapadnijem krajevima.* D. Trsteńak. *i u ugarskijeh Hrvata.* Kukovaču, ranu pticu čuti je 'z gore. Jačke. 224.

KUKOVAČIN, *m. ime visu u primorju hrvatskome blizu Novoga.* — *Od* xiv *vijeka.* Ki put gre z Jatine senokoše poli kamik v Kukovačin, z Kukovačina meju Rupice crês Brezovu Luku v Maševo. Mon. croat. 2. (1309). Kukovačin kamen, vrh u primorju daļe Novoga. D. Hirc.

KUKOVAČINA, *f. ńeka biļka.* Kukovačina, Arum maculatum L. (Sabļar u Moravici). B. Šulek, im. 182

KUKOVAČINA SOL, *f.* Oxalis acetosella L. (Sabļar). B. Šulek, im. 182.

KUKOVATI, kukujem, *impf. vidi* 1. kukati. — *U bosanskoj pjesmi našega vremena, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kukujem ,cuculo'). S junakom je boļe kukovati nego s rđom pilav pirovati. Nar. pjes. u rkp. Đ. Šurmin.

KUKOVICA, *f. ńeka biļka.* Orchis coriophora. Grobnik. D. Hirc.

KUKOVIČNO PERJE, *n.* Orchis maculata L. (Anselmo da Canali), cf. Kukavičji vez. B. Šulek, im. 182.

KUKOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. diac. 1877. 8.

KȖKOVINA, *f. ime ńekijem biļkama.* — *isporedi* 5. kuk, 2. kuka. — *Od prije našega vremena u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu* (,vitis nigra'), *i u Vukovu:* ,vitis nigra (Bryonia alba L.)' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.* Kukovina, vite negra (Kuzmić, Aquila—Buć, Stulli), 1. Tamus communis L. (Lambl), v. Kuk; 2. Convolvulus silvestris W. (Vodopić). B. Šulek, im. 182.

KUKRETIĆ, *m. prezime.* — *Pomińe se* xviii *vijeka.* And. Kačić, razg. 187ᵇ.

1. KȖKRICA (kukrìca), *f.* pupoļak lisni na gori. I. Pavlović. — *U naše vrijeme.* Da ubere grma kukricu. Bos. vila. 1890. 92. — *I u zagoneci. u Vukovu rječniku:* kȕkrica, u ovoj zagoneci: Majka kukrica, otac jaglika, đečica manita (čokot, grozd i vino ili rakija).

2. KUKRICA, *f. ime zaseoku u Hercegovini.* Statist. bosn. 116.

KȖKRIČAST, *adj. na kojemu su kukrice.* — *U Vukovu rječniku:* voćka ili drugo kako drvo koje se ne čisti i ne potkresuje, nego se zapusti i zakržļa *s dodatkom da se govori u Boci.*

KUKRIČJE, *n. ime zaseoku u Hercegovini.* Statist. bosn. 107.

KȖKRÎĆ, kukrića, *m.* jedan komad osječenog kukričastog drveta. u Lici. ,Otišla žena u kukrik, da donese kukrića'. V. Arsenijević.

KUKRIĆE, *n. coll* 1. kukrica. — *U Stulićevu rječniku:* ,frascame' ,rami'. — *Nepouzdano radi* ć *(isporedi* Kukričje).

KȖKRÎK, kukrika, *m.* grm od kukričastog (niskog, kržļavog) drveća, osobito onakvog, koje

nikne iz pańa. u Lici. ‚Otišla žena u kukrik, da donese kukrića‘. V. Arsenijević. ‚Ajde kakvagod kukrika ozgo iz glavice dovuci na vatru‘. J. Bogdanović.

KŬKRIKA, *f. vidi u Vukovu rječniku (u trećem izdańu po Vukovijem biļeškama)*: vide [česta] ševarić, grm *s dodatkom da se govori u Dalmaciji.* — *isporedi* 1. kukrica. Niti biļke ni pańa kukrike. Bos. vila. 1886. 70. Kúkrika, šuma, što se na cablu osuši. M. Pavlinović. — *Znači i ńeku biļku.* Kukrika, Carpinus duinensis Scop. (Sabļar, u Lici, Vujičić, *u Bosni)*, cf. Kukrik. B. Šulek, im. 182.

KUKŠA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkome.* Ńiva u Kukši. Sr. nov. 1875. 710.

KUKŠIĆ, *m. ime ńekakvu selu.* — *Prije našega vremena.* Kukšići (selo). S. Novaković, pom. 136.

KŬKU, *interj. glas u ptice kukavice, upotrebļava se kao uzvik velike žalosti, vidi* 1. kukati *i* kukavica. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (n. p. kuku mene! kuku ńemu! ‚weh mir!‘ ‚hei mihi! me miserum!‘)

a. *uopće.* U paklu ćeš vazda trpit muku i jaukat kuku. L. Ļubuški 53. Kuku, dive, evo Jovan ludi! Nar. pjes. vuk. 2, 37. Kuku, brate! Vuk, živ. 179. No kad čuše zaubnuse, uh ti u dom! da si nama preminuo, triput kuku! 198. ‚Ajmo, bane!‘ ili: Kuku, bane!‘ ili: ‚Lele, bane!‘ Vuk, nar. pjes. 1, 90. Pa pomagat u glas prionule: ‚Kuku! ļudi, u zo čas vi bilo!‘ Osvetn. 1, 41.

b. *često s dativom, te može značiti što i* jaoh *i* teško *(suprotno:* blȁgo). Jer je tebi kuku. J. Rajić, boj. 120. Kuku mene, moja mila majko! Nar. pjes. vuk. 2, 31. A turske su bule zakukale: ‚Kuku nama jutros i dovijek!‘ 4, 116. Kuku mene i srcu mojemu! 4, 452. Ko se ne muči u mladosti, kuku mu u starosti! Nar. posl. vuk. 154. Kuku samu i na vaganu! V. Bogišić, zborn. 4. Kuku mene kukavici! Nar. prip. vuk. 34. Kuku mu kući koja ga ima! Nar. prip. vrč. 172. Kuku onoj duši za dovijek. P. Petrović, gor. vijen. 19. Kuku ńojzi, ako ne vjerova! 31. — *Amo pripada i ovaj primjer:* Blago onome ko dava, a kuku ko izgleda. (U Risnu). Nar. posl. vuk. 16. *i ovaj, premda u ńemu nije izrečen dativ:* Ni blago da dođe ni kuku da ne dođe. Nar. posl. vuk. 212.

KŬKUC, *m. kukuļica*, tal. ‚cappuccio‘, ńem. kappe, kapuze‘. na Braču. A. Ostojić.

KUKŬCAN, *m.* muški nadimak. u brvatskoj krajini. V. Arsenijević.

KUKUCATI, kukucam, *impf. vidi* kucati *i* kucukati. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Pod obloke kukucam, naklańam se Maricam. Jačke. 235.

KUKUČŃAK, *m. ńeka biļka.* Kukučńak, Physalis alkekengi L. (Vukasović, u Slavoniji). B. Šulek, im. 182.

KUKUDOVAC, Kukudovca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Ńiva u Kukudovcu. Sr. nov. 1875. 671.

KUKŬDRIL, KUKŬDRILO, KUKŬDRIĻ, KUKŬDRIO, *m. vidi* krokodil.

a. kukudril *ili* kukudrio, *gen.* kukudrila. — *U dva pisca* xvi *i* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (kukudrio ‚coccodrillo, animale acquatico e terrestre‘ ‚cocodrilus‘ 197a), *u Bjelostjenčevu* (kukudrio, v. krokodil), *u Stulićevu* (kukudrio *i* kukudril, zvijer pogana ‚crocodilus‘). Skorupom plivaju kukudrili. M. Vetranić 1, 163 Kukudril jest kačka nika. Glavinić, posl. 16.

b. kukudrilo. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu (uz* kukudrio). Kukudrilo proždre i ńu *(zmiju).* F. Lastrić, test. 184a. Nadobiti svoga velikoga neprijateļa, kukudrila. 184a.

c. kukudriļ. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kukudriļ, zvijer pogana ‚cocodrillus‘). Poklańahu se . . . kukudriļom, zmijam, juncem, . . . B. Kašić, is. 96.

KUKŬDRILSKĨ, *adj. koji pripada kukudrilima.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚crocodilinus‘.

KUKUJ, *m. ovako se zovu dvije različne biļke; kod drugoga je značeńa jamačno ista riječ što* kukoļ. Kukuj, rus. куклинъ, čoš. kuklik (Geum urbanum), 1. Galium infestum WK. fructus (na Cresu); 2. Agrostemma githago L. (u Istri). B. Šulek, im. 182.

KUKUJEVCI, Kukujevaca, *m. pl. ime selu u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdijeļ. 148.

KUKUJNAK, *m.* Helleborus niger. Vinica. D. Hirc. — *vidi* 1. kukurijek *i* kukuvijek.

KUKULIJATI, kukulijam, *impf. pokrivati kukuļicom (n. p. glavu).* — *U Voltiģijinu rječniku:* ‚incappucciare‘ ‚vermummen, verhüllen‘. — *Može biti da bi trebalo* -ļ- *mj.* l *(vidi kod* kukuļica), *ali i tako nije dosta pouzdana riječ.*

KŬKŨĻ, *m. vidi u Vukovu rječniku:* oua guka što žene nose navrh glave ispod marame. cf. kukuļica *s dodatkom da se govori u Risnu.* — *isporedi* kukuļica. — *U ovome primjeru vaļa da znači što i* kukuļica: Mjesto kamilavke meću mu *(kaluđeru)* na glavu kukuļ. Đ. Daničić, pisma. 263. — *I kao prezime.* Kukuļ. Boca 5. — *Ima i u zagoneci, ali je posve druga riječ, jer je načińena od* kuku. Kukuļ poje na ploču, kuku ńemu do Boga, đe sve poļe pozoba, pa se ne nazoba. *odgonetļaj:* mlin. *u* Magaz. 1864. 102.

KŬKUĻA, *f. vidi* kukuļica. — *Od srlat.* cuculla *(lat.* cucullus), *tal.* cocolla. — xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚cappuccio, parte della veste, che cuopre il capo‘ ‚cucullus‘ 171b) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (v. kukuļica). Kako se gdi sastanemo, drugima kukuļe krojimo, svakome manu naodimo. D. Obradović, basne. 85.

KUKUĻAC, kukuļca, *m. vidi* kukuļica *i* kukuļ. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Kako upaze kaluđersko kape i mantorose i kukuļce . . . D. Obradović, basne. 209.

1. KUKŬĻAČA, *f. vidi* kukuļava. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kukuļača, ptica ‚galerita, lauda, cassita‘) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (v. škrlec), *u Stulićevu* (‚alauda‘). Kukuļača, Alauda cristata. Bakar, Primorje. D. Hirc.

2. KUKŬĻAČA, *f. vidi* kukuļica. — *U naše vrijeme.* Loma natuče na glavu kukuļaču od svoga guńa. M. Đ. Milićević, pomenik. 3, 306.

KUKŬĻAČICA, *f. dem.* 1. kukuļača. — *U Stulićevu rječniku:* ‚parva alauda‘.

KUKUĻAH, *m. ima samo vokativ sing.*: kukuļaše *u jednom primjeru* xvi *vijeka; ne znam značeńa: po svoj je prilici načińeno radi slika prema* Vlaše. Svaka ńih veļaše: ‚Jes' li se oženio? Vlaše kukuļaše, brižan se okamenio!‘ M. Držić 22.

KUKŬĻAN, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 91. — *I u Dubrovniku.* P. Budmani.

KUKÙĻANOVO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 57.

KUKUĻAR, *m. čovjek što gradi kukuļe (kukuļice). — U Stulićevu rječniku:* ‚cucullorum opifex'. — *Vaļa da je sam Stulli načinio ovu riječ.*

KÙKUĻAST, *adj. postaje od* kukuļa.

a. *sličan kukuļici. — U Belinu rječniku:* ‚cosa fatta a cappuccio' ‚cucullatus' 171a.

b. *pokriven, omotan kukuļicom; u kojega je kukuļica. — U Belinu rječniku:* ‚incappucciato, che ha il cappuccio' ‚cucullatus' 390a; *u Stulićevu:* ‚cucullatus'; *u Voltiģijinu:* ‚incappucciato' ‚vermummt'.

KUKÙĻÂŠ, kukuļáša, *m. čovjek što nosi kukuļicu na odijelu (n. p. fratar). — U Belinu rječniku:* ‚chi porta cappuccio' ‚cucullatus' 171a, *i u Stulićevu:* ‚cucullatus'.

1. KUKUĻAV, *adj. kukav? (o starosti i o staroj ženi). — U dva primjera* xviii *i* xix *vijeka.* Kukuļava starost. J. Rajić, pouč. 1, 2. A preda ń iskrse kukuļava baka, sva u drońcima. Srp. zora, god. 1, sv. 2, str. 31.

2. KUKUĻAV, *m. vidi* kukuļava *na kraju.*

KUKÙĻAVA, *f.* Alauda cristata L., *vrsta ševe što ima kao ćubu (kukuļ, kukuļicu) na glavi. — isporedi* kukuļača. — *Od* xvi *vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Belinu* (‚lodola, uccello noto' ‚alauda' 412b), *u Stulićevu* (v. kukuļača), *u Voltiģijinu* (‚lodola' ‚lerche'). Prid ńimi kukuļave prolitaju. M. Vetranić 2, 271. Kukuļava nije bez kike. (D). Poslov. danic. Kukuļava vrijeme od grožda, a crnoglav pjeva žetvu. I. Đorđić, pjesn. 134. — *U ovome primjeru treba jamačno čitati* kukuļave, *jer se oblik* kukuļav *nigdje ne nalazi:* Kukuļava ja dva guijezda, kijoh pjet narav medno uči, hranim lijepoj. I. Gundulić 140.

KUKÚĻEVIĆ, *m. prezime. — U Hrvatskoj.* Ivan Kukuļević Sakcinski.

KUKUĻI, *m. pl ime selu u Bosni u okrugu bańolučkome.* Statist. bosn. 38.

KUKÙĻÎĆ, kukuļica, *m.* macula, *kao oko ili zamka na uzlu što je za to načińena da se može uzao lako odriješiti. — isporedi* kukaļ, kukuļica, c, zamka. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Vezati na kukuļić'. P. Budmani.

KUKÙĻICA, *f. dio gorńega odijela kao kapa što se može namaknuti na glavu, te pokriva cijelu glavu osim lica. — Postańe vidi kod* kukuļa, *prema čemu je* kukuļica *deminutiv. — Nalazi se (jamačno s nepomńe) pisano i* kukulica. — *Od* xvi *vijeka (kao prezime, vidi* d); *u pravome značeńu od* xviii, *naj prije u Belinu rječniku* (‚cappuccio, parte della veste che cuopre il capo' ‚cucullus' 171a), *u Voltiģijinu* (kukulica ‚cappuccio' ‚kapuze'), *u Vukovu* (‚eine art kappe' ‚cucullus').

a. *u pravome smislu.* Redovnik tadar svrgo je s lica crnu kukuļicu i onu priliku razkrio puku. B. Zuzeri 253. Doroteo sidi i u kukulice krijuć Pambo blidi s Dositeom lice. A Kanižlić, rož. 101. Zli biļezi mrke kukuļice. Nar. posl. vuk. 91. ‚Vido ti, u ńega kabanica s kukuļicom'. J. Bogdanović.

b. *načińeno na glavi od kose kao kukuļica. — U Vukovu rječniku:* (u Risnu) na glavi pletenica od kose iskićena iglama ‚art haarflechte' ‚gradus'. [cf. kukuļ]. — Na glavu joj *(nevjesti)* načine ‚kukuļicu' (od ńezine kose u koju se pozadijeva oko 200 igala sa šupļijem od srebra ispletenijem i pozlaćenijem glavama). Vuk, kovč. 96.

c. *vidi* kukuļić. — *U Stulićevu rječniku:* ‚nodus laxus, cucullus'; vezati na kukuļicu ‚nodo laxo ligare'.

d. *prezime. —* xvi *vijeka.* Sluge našega Dragole Kukuļice. Mon. croat. 273. (1573). *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KUKUĻIČAR, *m. u Stulićevu rječniku:* v. kukuļar. — *nepouzdano*

KUKÙĻIČAST, *adj. nalik na kukuļicu. — isporedi* kukuļast, a. — *U pisaca našega vremena.* Takovi meurasti organi kažu se: kukuļičasti (‚cucullati'). J. Pančić, bot. 62.

1. KUKÙĻIČICA, *f. dem.* kukuļica. — *U Belinu rječniku:* ‚cappuccetto, cappuccio piccolo' ‚cucullulus' 171a, *i u Stulićevu:* ‚parvus cucullus'.

2. KUKUĻIČICA, *f. nekakva ptica malo veća od zebe. — U Stulićevu rječniku:* kukuļičica planinska ‚uccello poco più grande d' un fringuello' ‚avis species'. — *nije dosta pouzdano.*

KÙKUMA, *f nekakav sud kao ibrik, lat.* cucuma, *tal.* cúccuma. — *isporedi* 1. kukumar. — *U spomeniku* xv *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (‚cucuma' ‚κουκουμάριον' ‚hirnula'). 3 kaleži, 6 kukuma i diskosь. Spom. sr. 2, 100. (1441).

KÙKUMAC, kùkûmca, *m.* navrh glave izdignute kose ili perje. — *isporedi* kukma. — Akc. kaki je u gen. sing. ostaje i u ostalijem padežima. U naše vrijeme u Stonu. a) kose u žene: ‚Naciuila je (od kosa) kukumac navrh glave'; b) perje u ptice: ‚Lijepa je (tica), ima na glavi kukumac'. M. Milas.

1. KUKUMAR, *m. vidi* kukuma. — *Od srgrč.* κουκουμάριον, *ngrč.* κουκουμάρι. — *U spomeniku* xv *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (kukumarь *uz* kukuma). Tri kaleži, dva kukumarьja i diskosь. Mon. serb. 408. (1441).

2. KÙKUMÂR, *m.* Cucumis sativus L., *krastavac. — Od mlet.* cucúmaro *(tal.* cocómero *znači lubenicu). — U Vukovu je rječniku zlo zabiļežen akcenat. — Od* xv *vijeka (naj prije u mletačkome rukopisu god.* 1415, *vidi u Šulekovu imeniku) u Dubrovniku, a između rječnika u Voltiģijinu* (‚cocomero' ‚kukumer, gurke') *i u Vukovu* (kukùmar, vide krastavac *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Odluči ubrat jedan tuđ kukumar. I. Držić 183. Kukumara vrtaru ne prodava'. (D). Poslov. danič. Kukumar (cucumari *u mletačkome rukopisu),* 1. citrullus (u mlet. rkp., Pizzelli), Cucumis citrullus L.; 2. Cucumis sativus L. (Vodopić, Pizzelli) *(prvo značeńe — lubenica — nije mi pouzdano).* B. Šulek im. 182. — *I s nekijem pridjevima.* Kukumari dugi, cocomeri lunghi (Pizzelli, Aquila—Buć), Tricosanthes anguina L. Kukumari krasivi (Aquila—Buć). B. Šulek, im. 182. Kukumari krasivi. kukumar, krastavac ‚Cucumis sativus'. Narodńak. 1877. 136.

KÙKUMARIĆ, *m. dem.* 2. kukumar. — *U Dubrovniku se vrlo često kaže u pravome značeńu.* P. Budmani. — *S pridjevom* divļi *značilo je prije drugu biļku.* Kukumarići divji, cocomeri salvatici spinosi (Aquila—Buć), Ecballion elaterium Rich. B. Šulek, im. 182.

KUKUMICA, *f. mala kukma, isporedi* kukumac. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Mrko perje odilo a na glavi kukumica *(ševi).* M. Katančić 73.

KÙKUNA, *f. ime nekakvoj planini. — U Vukovu rječniku gdje ima samo primjer iz narodne*

pjesme Vino piju u Kosovo ravno pod Kukunom zelenom planinom kod bijele Ružarice crkve.

KUKUŃEVAC, Kukuńevca, *m. ime selu u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijeļ. 127.

KUKUR, *m. ime muško. — Potvrđen je samo adjektiv posesivni* Kukurov *(koji pripada Kukuru) u spomeniku pisanome krajem* XIII *ili početkom* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kukurovь). Dragoslavь, Kukurovь zetь. Mon. serb. 63. (1293—1302).

KUKURAST, *adj. samo u Stulićevu rječniku uz* kukurav.

KUKURAV, *adj. kudrav. — U Mikaļinu rječniku:* kukurav, tko ima rude kose ‚crispus, cincinnatus, cirratus, calamistratus', *i u Stulićevu:* kukurav, tko ima rude vlase ‚crispus, cirratus, calamistratus'. — *U kajkavaca* kukurjav, *vidi u Bjelostjenčevu rječniku:* v. ruńav; kukurjavi lasi ‚cincini', *i u Jambrešićevu:* ‚crispus'; kukurjavi lasi ‚cincinni'.

KUKȔRÊK, KUKUREK-, *vidi* kukurijek, kukurijek-.

KȔKURICA, *f. vidi* kukuruz. — *Od mađ.* kukoricza *ili od nslov.* kukorica, kukurica *(isporedi i češ.* kukuřice, kukuryce, *poļ.* kukuryca). — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata, a između rječnika u Voltiđijinu* (‚formentone, granturco' ‚mays, türkischkorn, kukuruz'). Mužu dili kukuricu, kiselicu. Jačke. 265.

KUKURIJEČ, *m. (ili f.?) ńekakva biļka s crvenijem cvijetom, vidi* 2. kukurijek. — *U rukopisu* XV *vijeka pisanome crkvenijem jezikom* (kukurêčь). F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* kukurêčь.

KUKURIJEČANI, *m. pl. nahodi se kao mjesno ime prije našega vremena. —* -ije- *ovdje stoji po južnome govoru, u ńizi je* -ê-, *isporedi* kukurijek. — *Uprav je množina od* Kukurijećanin, *ali jednini nema potvrde.* Kukurêčani. Spom. stojan 185.

1\. KUKȔRIJEK, kukurijèka, *m. kukurijekańe, glas u pijetla (kad kukuriječe). — Postaje od* kukurijeku. — -ije- *stoji po južnome govoru, ist.* kukȕrêk, *zap.* kukȕrîk, *vidi* kukurijeku. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚il cantar de' galli' ‚galli cantus' 337[a]) *i u Stulićevu* (v. kukurijekańe). Prvo neg peteh novi dan kukurikom navisti. P. Zoranić 64[b].

2\. KUKȔRIJEK, kukurijèka, *m. ovako se zovu ńeke biļke, među ńima i crveni mak. — isporedi* kukurjak *i* kukuvijek. — *Radi* -ije- *vidi što je kazano kod* 1. kukurijek. — *Ne zna se jeli ista riječ što* 1. kukurijek. *moglo bi se pomisliti, ako je najstarije značeńe crveni mak, da je u svezi s huhorom u pijetla. dodaću (ali samo kao ńešto zanimļivo) da je u francuskome jeziku onomatopeja za pijetlovo pjevańe* coquerico, *a* coquelicot *crveni mak. — Od* XVI *vijeka (u isusovačkome rukopisu, vidi u Šulekovu imeniku), a vidi i* kukuriječ; *ima i bug* kukurêk. — *Između rječnika u Stulićevu* ‚helleborus niger, helleborum nigrum'), *i u Vukovu:* kukurek, kukurik, kukurijek, 1. ‚schwarze-nieswurz' ‚Helleborus foetidus helleborus L.'; cf. kukurjak] *s primjerom iz narodne pjesme:* Kukurijek s brda viče: ‚Oženite me'. Ļubičica iz doline: ‚Povedite me'. — 2. (u Crnoj Gori) crven cvijet kao turčinak [‚paeonia L.'?] *(jamačno je isto što* turčinak *ili* crveni mak, *te nije* božur). Crveno kao kukurijek. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 344. Vrve medvjedi kao kukurik iz zemļe. Nar. prip. bos. 1, 13. Kukurek, kukurijek (kukuvijek), crkslav. kukurêčь (planta quaedam), češ. kukurnik (planta quaedam), eleboro nero (isusovački rkp.), eleborus albus (Pizzelli, Kuzmić, Aquila—Buć), 1. Veratrum nigrum L. (Visiani); 2. Helleborus foetidus L. (Vuk); 3. Helleborus niger L. (Sabļar); 4. Papaver Rhoeas L. (Vodopić, Vuk), v. Kukurik, Kukorijek. Kukurik, papavero (u sińskome rukopisu, Bartulović), Papaver Rhoeas L. (Sabļar, siński rkp., Visiani, Durante), v. Kukorijek. B. Šulek, im. 182. — *S ńekijem pridjevima može značiti i drugu biļku.* Kukurik bili pitomi, papaver sativum album (Durante), Papaver somniferum L. B. Šulek, im. 182. — Kukurik crļeni, papaver erraticum (Durante), Papaver Rhoeas L. 183. — Kukurik poļski, hypecoum (Durante). 183.

3\. KUKȔRIJEK, kukurijèka, *m. kriška od šipka (mograńa), od luka itd. ovako je tumačeno (talijanski) u Stulićevu rječniku:* ‚spicchio di qualche cosa, come di pomo granato, aglio etc.' ‚nucleus, folliculus'. — *I doista je živa riječ u Dubrovniku za krišku od šipka (koja se sama dijeli od drugijeh).* P. Budmani. *može biti da se misli na sličnost s huhorom u pijetla (vidi i* 2. kukurijek).

4\. KUKURIJEK, *m. nejasno u primjeru* XVIII *vijeka (u zapadnome obliku). (Glumci i mamci)* koji kažu smiješne slike, voske i jajne u gostari, sane rijeke, kukurike. . . J. Kavańin 470[a].

KUKURIJÈKÂŃE, *n. djelo kojijem se kukuriječe. — Stariji je oblik* kukurijekanje. — *Između rječnika u Belinu* (kukurijekanje ‚il cantar de' galli' ‚galli cantus' 337[a]), *u Stulićevu* (‚galli cantus'), *u Vukovu* (kukurékâńe, kukuríkańe, kukurijèkańe ‚das kikeriki-schreien' ‚galli cantus'). Ako je u sne stanovito vjerovao ili u sretanje ili pijetje, u kukurikanje, letenje ili krenutje od letuštijeh . . . B. Kašić, zrc. 31.

KUKURIJÈKATI, kukȕriječêm (kukȕrijekâm), *impf. pjevati* kukurijeku *(o pijetlu ili kao pijetao). —* -ije- *stoji po južnome govoru; u istočnome glasi* kukurékati, *u zapadnome* kukuríkati. *vidi* kukurijeku. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kukȕrijekâh *(i u impt.* kukȕrijekâj, *ali* kukurijèči); *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — I u drugijem su slavenskijem jezicima slične, ako i ne jednake osnove, ali je riječ onomatopejska. te se ne može znati jesu li iste riječi što i naša (osim nslov.* kukurikati), *isporedi bug.* kukurigam, *rus.* кукорекать, *češ.* kokrhati, *poļ.* kokorokać, kokorykać, *pa i ngrč.* κουκουρίζω, *lat.* cucurio. — *Od* XVII *vijeka (vidi c), a između rječnika u Mikaļinu* (kukurikati ‚cucurio'), *u Belinu* (kukurijekati, kukurijekam ‚cantar del gallo' ‚canto' 337[a]), *u Bjelostjenčevu* (kukuričem, kukurikati ‚cucurio'), *u Jambrešićevu* (kukurikam ‚cucurio'), *u Stulićevu* (kukurijekati, kukuriječem *i* kukurijekam ‚galli cantus'), *u Voltiđijinu* (kukurikati, kukurikam *i* kukuričem ‚cucuricare, cantar di gallo' ‚krähen'), *u Vukovu* (kukurijekati, kukuriječem *i* kukurekati *i* kukurikati ‚kikeriki-krähen' ‚cano kikeriki').

a\. *u pravome smislu.* Nit' sad kukuriče pivac. A. Kanižlić, rož. 32. Ču pijevca kukurijekat. S. Rosa 155[b]. Peteh kukuriče: ‚Kukuriku!' Nar. pjes. istr. 4, 3. Kokot kukurijeka. V. Vrčević, igre. 8.

b\. *u prenesenome smislu, o crijevima kad krče.* Crijeva su mi kukurijekala. Bos. vila. 1887. 305.

c. *kašļati (o kašļu hripavcu).* ,On ne kašļe ka' se kašļe nego kukuriječe'. J. Bogdanović.

d. *u prenesenome smislu, ludovati (češće u šali).* — *U Dubrovniku od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (kukurijekati, kukurijekam ,parola faceta' ,matteggiare, pazzeggiare, smaniare' ,insanio' 466a). Tim ja velik dar sam steko, što me mlada plam tvoj zgrija, er pod staros kukurijeko ļuvena bih ludorija. I. Gundulić 135. Od svijeta se svrha čeka, kada staros kukurijeka zanesena u ļubavi. I. Đorđić, pjesn. 33.

KUKURIJÈKAVAC, kukurijèkâvca, *m. hripavac, rikavac (vidi* kukurijekati, c). — *U naše vrijeme u Lici.* ,Zadaviće ga ovaj nesretni kukurijekavac'. J. Bogdanović.

KUKURIJÈKNUTI, kukùrijeknêm, *pf. (jedan put) zapjevati.* — -ije- *stoji po južnome govoru, ist.* kukuriknuti, *zap.* kukuréknuti. — *Akc. kaki je u inf. taki je u ostalijem oblicima, osim praes.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* kukureknuti, kukuriknuti, kukurijeknuti ,einmal kikeriki-schreien' ,dico kikeriki (e. g. in aurem)'. Petao po slučaju kukurikne. D. Obradović, basne. 70. Niti pivac kukurikne. Jačke. 222. — *Ne samo o pijetlu, n p. i kad čeļade u nezgrapnoj šali zaviče drugome u uho:* kukurijeku, *vidi u Vukovu rječniku.*

KUKURIJEKOVINA, *f. ńeka biļka. (u zapadnom govoru)* Kukurikovina, evonimo (u sińskom rukopisu), Evonimus europaeus L., v. Kurika. B. Šulek, im. 183.

KUKURIJÈKŪ, *onomatopeja kojom se pokazuje glas u pijetla kad pjeva.* — *Znamenito je da* -ije- *stoji samo po južnome govoru kao da je ńegda bilo ě, te u istočnome može glasiti* kukuréků, *u zapadnome glasi* kukurikū, *vidi riječi što postaju od iste osnove.* — *Potvrđeno je u naše vrijeme, ali je jamačno starija riječ, jer su od ńe postale druge, kao* kukurijekati *itd.* — *Ne može se reći da je praslavenska riječ, ako ima i poļ.* kokoryku. *s toga što je onomatopeja, ima joj sličnijeh glasova u mnogijem jezicima, isporedi tal.* chicchirichì, *franc.* coquerico, *ńem.* kikeriki, *engl.* cock-a-doodle-doo *itd.* Pijevac skoči na korito, pak zapjeva: ,Kukurijeku! evo je pod koritom'. Nar. prip. vuk. 163. Peteh kukuriče: ,Kukuriku!' Nar. pjes. istr. 4, 3. O petehe, mi ne moremo već poslušati tega tvojega kukuriku. 4, 3.

KUKÙRÎK, KUKURIK-, *vidi* kukurijek, kukurijek-.

KUKURINIĆ, *m. prezime.* — xv *vijeka.* Šimun Kukurinić. Mon. croat. 112. (1472).

KUKÙRJÀK, kukurjáka, *m. vidi* 2. kukurijek. — *U Vukovu rječniku:* nekakva trava (cf. kukurijek?) ,art pflanze' ,herba quaedam'. [cf. titra 3; vide kukurijek. 1] *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj u otočkoj regementi.* Kukurjak (Vuk, Otočac), v. Kukurijek. B. Šulek, im. 183.

KUKURJAV, *vidi* kukurav.

KUKURJEKA, *f. ńeka biļka.* — -je- *stoji po južnome govoru, isporedi* 1. kukurijek. Kukurjeka, Galega officinalis L. (Visiani). B. Šulek, im. 183.

KUKURJEKÚTATI, kukurjèkûtâm, *impf. uprav dem.* kukurijekati, *kaže se o govoru i pjevańu mladića kad mijeńaju glas.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,dr. de voce puerorum quae circa pubertatem crassior fit similisque voci galli gallinacei'.

KUKÙROV, *adj. vidi kod* Kukur.

KUKÙRUŠČIĆ, *m. dem.* kukuruz. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (dim. v. kukuruz). Ono što izraste na rogozu kao kukuruščić. Vuk, rječn. *kod* palacka.

1. KUKÙRUZ, *m.* Zea mays L. *poznata vrsta žita, isporedi* golokud. — *Ne može se znati, je li tuđa (od tur.* qoqoros?) *ili slavenska riječ (isporedi* kukoļ, kukurijek, kukuvijek). *Premda ima od prilike samo trista godina da se sama stvar poznaje u Evropi, riječ se ova pruža po svoj istočnoj strani: među slavenskijem jezicima isporedi rus.* кукуруза *(češ.* kukuruc *je ńem.), poļ.* kukurudz; *pa i s ńekijem razlikama, vidi* kukurica, kuruza. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. golokud) *i u Vukovu* (1. ,der kukuruz, türkisches korn' ,Zea maïs Linn.'. 2. klas kukuruzni sa zrnima ,kukuruzkolben' ,spica zeae', n. p. udario ga kukuruzom).

a. *u značeńu sprijeda kazanome.*

a) u jednini. I tu vidėsmo šećer, poseju ńive velike, i onako je kano kukuruz stablika i list Glasnik. 31, 304. (1704). Koji ništa neg kukuruz sije. M. A. Reļković, sat. B6b. Kad se prid ńu suv kukuruz dade. J. S. Reļković 63. Da udari rosna kiša, da porosi naša poļa, i šenicu ozimicu i dva pera kukuruza Nar. pjes. vuk. 1, 111—112. Kola puna kukuruza. Vuk, poslov. 116. Šenica, ječam, kukuruz, ovas, . . . rječn. *kod* žito. *vidi i kod* korubati, puriti, zaorati. Kukuruz, Kukuruza (Jambrešić) . . . milium indicum, frumentum indicum (Durante), Zea mays L. (Vuk, Vodopić), v. Kuruza. B. Šulek, im. 183.

b) u množini (prema značeńu kod b). Od pšenice, zobi, ječma, raži, kukùrûzâ etc. A. Baćić 307. Komińańe iliti luštene kukùrûzâ. A. Kanižlić, utoč. 476. Kad ja dojdoh gledat kukuruze. M. A. Reļković, sat. D7a. Kukuruzi on je stade hranit. D7a. Neg potuče ńemu kukuruze. E7a. Kukuruzi bradaju. *vidi* bradati I, 579a). *(Brati)* kukuruze, jabuke, grožđe. Vuk, rječn. *kod* brati. Za kukuruze kažu ,paļetkovati'. *kod* biračiti. *vidi i* klipati, osijecati, svilati, zažutjeti, čifuńati, gruhati, kokati, komiti, kruniti, obijati, ogrnuti, osužbati, otući, prašiti *itd.*

b. *svaki kukuruzni klas, klip.* — *vidi u Vukovu rječniku.* — *isporedi* a, *b).*

2. KUKÙRUZ, *m. ime zaseoku u Bosni u okrugu Tuzle Dońe.* Statist. bosn. 89.

KUKÙRUZA, *f. vidi* 1. kukuruz. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ,fagopyrum, fagotriticum', *i u Jambrešićevu:* ,frumentum vel triticum turcicum' *(u dodatku).*

KUKÙRUZAN, kukùruzna, *adj. koji pripada kukuruzu, koji se čini od kukuruza.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. golokudan) *i u Vukovu* (n. p. hļeb, brašno ,kukuruz-' ,e zea mais'). Kako jest od kukuruzne *(h)*rane. J. S. Reļković 63. I pomišat kukuruzna mliva. 162. Živa żeļo kukuruzna projo! Nar. posl. vuk. 81. Leb kukuruzan. Vuk, dan. 2, 103. U narodu našemu ima mnogo riječi za kukuruzno stablo . . . u Dalmaciji gdjekoji kažu ,kukuruzna slama'. Vuk, pisma. 76. Kukuruzni korijen *(okomak).* 77. U vrijeme gladi često ga *(vukodlaka)* prividaju . . . oko čardaka i koševa kukuruznijeh. rječn. *kod* vukodlak.

KUKURUZÀNA, *f. (kukuruzni)* čardak. Ļ. Stojanović. — *Drugi je dio riječi pers. tur.* chāne, *kuća.* Kućerak izvan kuće do dva hvata duļine od ļeskovijeh grana opleten, na četiri

stupca podignut, ozdo se uže oplete, a pri vrhu malko šire, ozgo se metne mali krović ili od šimle ili od slame, sprijeda ima mala vratašca, i to se ‚kukuruzana' zove, đe se okomušani kukuruzi meću. J. Bogdanović.

KUKURUZAR, *m.* šaren grah, što se među kukuruzom sadi. Božjakovina. D. Hirc.

KUKÙRUZÂRI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 79.

KUKÙRUZINA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* vide okomak *s dodatkom da se govori u Boci.*

KUKÙRUZÎŠTE, *n. mjesto gdje je bio posijan kukuruz. — U Stulićevu rječniku:* v. golokudništo *(gdje nije dobro tumačeno), i u Vukovu:* ‚der acker wo eher kukuruz gebaut war' ‚ager in quo zea mais fuit sata'. — *I kao ime mjestu u Srbiji u okrugu čačanskome.* Livada u Kukuruzištu. Sr. nov. 1875. 508.

KUKÙRUZNICA, *f. postaje od* kukuruzan *nastavkom* ica. — *U naše vrijeme.*

a. *kukuruzni hļeb. — Između rječnika u Stulićevu* (v. golokudnica), *i u Vukovu* (‚das kukuruzbrot' ‚panis e zea'). Ti ne možeš jesti kukuruznice nego ti vaļa tražiti pogače. Vuk, živ. 90.

b. *vidi* kukuruzovina. — (U sjevernoj Hrvatskoj) kukuruzna slama, kukuruzno stablo. F. Iveković, rječn.

c. *u prenesenome smislu,* suvrst vinove loze bijela grožđa tvrda i gusta zrńa. na Braču. A. Ostojić.

KUKÙRUZOV, *adj. vidi* kukuruzan. — *U naše vrijeme.* U to vidi de krmak onoga seļaka miješa ispod sebe lepušinu (kukuruzovu slamu). Nar. prip. vrč. 108. Kuruzovo kopańe. Zemļak. 1871. 2.

KUKÙRUZÔVAN, kukùruzôvna, *adj. vidi* kukuruzan. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Posudi de mi zaručak kukuruzovna brašna'. J. Bogdanović.

KUKURUZÒVINA (kukùruzovina), *f. kukuruzna slama. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚das kukuruzstroh' ‚stramen zeae mais'). U Jadru se kaže (kukuruzno stablo) ‚kukuruzovina' i ‚šašarovina'. Vuk, pism. 76.

KUKURUZÒVÎŠTE, *n. vidi* kukuruzište. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ja ću na moje kukuruzovište šenicu posijati'. J. Bogdanović.

KUKURUZÓVNICA, *f. vidi* kukuruznica, a. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kukuruznica *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj).* Kukuruzóvnica, kruv od kukuruzovna brašna. *u Lici.* J. Bogdanović.

KUKURÙŽŃÂK, kukurùžńaka, *m. postaje od* kukuruzan *nastavkom* jakъ. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. (i acc. sing. kod* b *i* c). — *U naše vrijeme.*

a. *vidi u Vukovu rječniku:* krmak koji je uhrańen kukuruzima (za razliku od žirovńaka) ‚ein mit kukuruz gemästetes schwein' ‚sus zea saginatus'.

b. *vidi* kukuruzovina. — *Između rječnika u Vukovu:* (u Hrvatskoj) vide šašarovina. U Hrvatskoj gdješto govore (za kukuruzno stablo) ‚kukuružńak'. Vuk, pisma. 76.

c. *vidi:* u Hrvatskoj ‚kukuružńak' znači također: a) kukuruzni koš (kao kotobańa). — b) kukuruzni hļeb. F. Iveković, rječn.

KUKÙTA (kùkuta), *f. ovako se zovu ńeke biļke. — Riječ je dalmatska (vidi* kelomna *i* kimak) *od lat.* cicuta. — *Između rječnika u Vukovu:* [cf. guguta, trbuļa, trbuļika] 1. velika ‚der schierling' ‚Conium maculatum Linn.' — 2. mala ‚Aethusa cynapium Linn.' [cf. divļi peršun]. I opet je cvjetala kukuta na uskom putu. Bos. vila. 1886. 262. Od smrdļive kukute. 1890. 354. Kukuta (lat. cicuta), rum. kukut, Conium maculatum L. (Pančić). B. Šulek, im. 183. — Kukuta mala, Aethusa cynapium L. (Vuk). Kukuta velika, Conium maculatum. L. (Vuk). 183.

KUKÙTÂŃE, *n. djelo kojijem se kukuće. — U Vukovu rječniku.*

KUKÙTATI, kùkućêm, *impf. vidi* 1. kukati *(upravo je deminutiv). — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kùkutâh *i u ger. praes.* kùkućûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.* kùkutâ. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (dim. v. kukati *s primjerom iz narodne pjesme:* Kukavica kukuće Radosavu viš' kuće; Radosav se obrće, traži ženi obuće). Kukavica kukuće. G. Peštalić 168.

KÙKUTKA, *f. samo u Stulićevu rječniku:* v. kukuvača.

KÙKUTNICA, *f. ime visu u Srbiji u okrugu užičkome.* M. Đ. Milićević, srb. 578. U vrletnu domu Vlahu starom na visoku brdu Kukutnici. Nar. pjes. vuk. 4, 291. Ispod kršna brda Kukutnice kod Čepova i kod Bjeleuše. 4, 526.

KUKUVAČ, *m. ńekakva igra. — U Bjelostjenčevu rječniku:* kukuvač, igra, v. skrivač *(ali ove riječi nema na svome mjestu).*

1. KUKÙVAČA, *f. vidi* kukavica. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kukuvača, kukavica ‚cuculus, coccyx'; *u Stulićevu: (štamparskom griješkom* kukuvaca) ‚cuculus'; *u Voltiģijinu:* v. kukavica.

2. KUKUVAČA, *f. ńeka biļka.* Kukuvača, Lonicera caprifolium L. (u Zagrebu). B. Šulek, im. 183.

KUKUVAŃE, *n. vidi* kukańe. — *Nema potvrde za glagol* kukuvati *(ali vidi* kukovati). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚cocytus'.

KUKÙVIČICA, *f. dem.* kukuvika. — *U Stulićevu rječniku:* ‚parva noctua'.

KUKÙVIČINA, *f. augm.* kukuvika. — *U Stulićevu rječniku:* ‚magna noctua'.

KUKÙVIJA, *f. vidi* kukuvika. — *U naše vrijeme. — Krivo se u pisaca nalazi ovo ime za drugu pticu:* Strix flammea L., *vidi* 2. jej. Ime ‚kukuvija' za ‚Strix flammea' uzeli su naj prije Accurti i Vukasović, za tijem Arsenijević, Dusl, Đokić, Furlić, Janda, Hasek, Pančić, Pecić, Petrović i dr., ... Držim da je Sebišanoviću za rukom pošlo da dokaže da ime ‚kukuvija' ili ‚kukuvika' iskļučivo pripada samo vrsti ‚Athene', t. j. po našem ‚Carine noctua'; za to treba nomenklaturu u tom pravcu ispraviti, premda je velika većina odomaćila u našim ķnigama tu pogrješnu izmjenu. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 80[a].

KUKÙVIJEK, kukuvijèka, *m. vidi* 2. kukurijek. — *U Mikaļinu rječniku:* kukuvijek, trava ‚veratrum nigrum, eleborus niger vel helleborum nigrum'; *u Belinu:* ‚helleboro negro' ‚heleborus niger' 367[b]; *u Bjelostjenčevu:* kukuvijek, trava ‚veratrum nigrum, elleborum nigrum'; *u Stulićevu:* kukuvijek, ptica *(sic)* ‚eleboro nero' ‚heleborus niger' *iz Belina; u Voltiģijinu:* kukuvik, kukuvijek ‚elleboro' ‚niesswurz'. — Kukuvijek, helleborus (Della Bolla), Helleborus niger L.

(Fapković, *u Karlovcu ili u Virovitici)*, v. Kukurek. B. Šulek, im. 183.

KŬKUVIJEST, *f. (složeno* kuku-vijest), *žalostan glas. — U narodnoj zagoneci (ili poslovici?) u Dubrovniku u naše doba.* Izišla pripovijes, iznijela kukuvijes, pa došla listina, da nije ništa istina. *(od usta do usta došao je zao glas, po svoj prilici o morskome putniku; a za tijem je došlo pismo po kome se zna da nije glas istinit).* P. Budmani.

KUKŮVIKA, *f.* Athene (Carine Kaup.) noctua Dress., *ńeka noćna ptica — Riječ je onomatopejska, jer je načińena po pjevańu same ptice (od prilike* vȉju vȉju vȉju kukuvȉju), *isporedi* kukuvija. *i u drugijem jezicima ima takovijeh riječi za istu pticu, n. p. tal.* coccoveggia, *ngrč.* κουκουβαγία, *isporedi naše* kukuvježa *i* kukviža. *— Kod jednoga dijela našega naroda zove se* ćuk *(tako je tumačena ta riječ i u ovome rječniku), vidi:* Na Rijeci i u Dubrovniku zovu ga *(ćuka, ovdje* Carine noctua) ‚čuveta' *(vidi* čuveta), očevidno od talijanskoga ‚civetta', u Zadru sam uvijek čuo samo ‚ćuk', tako je i u Spļetu po Reiser-u i Seunik-u, u bosanskoj posaviui ‚ćuk' i ‚utina', za to nije Vukasović pogrješno uzeo ime ‚ćuk obični'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 82ᵇ. *ali to nije dobro, jer je i* ćuk *onomatopejska riječ prema glasu* ćuuu, *i pripada drugoj ptici* (Strix scops L., Scops giu Sharpe, Pisorhina scops Reichenow), *vidi:* Pisorhina scops (L.) U Hrvatskoj (po Šloseru), na Rijeci, u Dalmaciji, u Dubrovniku (po Döderlein-u i Kosiću) ime je ove sove također ‚ćuk'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 83ᵃ. *vidi još kod* kukuvija. *— Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kukuvika, ptica ‚civetta, uccello' ‚noctua') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚alocco, animale volatile' ‚ulula' 66ᵇ; ‚civetta, coccoveggia, uccello notturno assai noto' ‚noctua' 196ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (kukuvika, ćuk ‚ulula, noctua'), *u Stulićevu* (kukuvika, ptica ‚noctua, cicuma, cucuma'), *u Voltiģijinu* (‚civetta, allocco' ‚uhu, eule'). *I u rječnicima se miješaju značeńa.*

KUKUVIKAŃE, *n. djelo kojijem se kukuviče. — U Stulićevu rječniku:* ‚nugari'. *— nepouzdano (vidi* kukuvikati).

KUKUVIKATI, kukuvičem *i* kukuvikam, *impf. provijavati se, vižliti (kao* provijuša, vižlica). *— U Stulićevu rječniku:* ‚far la civetta, civettare, met. scherzare' ‚nugari'. *— Jamačno je sam Stulli načinio ovu riječ i dao joj značeńe prema tal.* civettare *(od* civetta, *provijuša, vižlica, uprav kukuvika, vidi* čuveta *i kod* kukuvika), *s toga nije pouzdana riječ.*

KUKUVIĻAČA, *f. ńeka biļka.* Kukuviļača (cf. koviļe), Stipa pennata L. (Petter). B. Šulek, im. 183.

KUKŮVJEŽA, *f. vidi* kukuvika. — -je- *stoji po južnome govoru, u zapadnome glasi* kukůviža. *— isporedi* kukvizuza, kukviža. *— Biće od tal.* coccoveggia, *premda se to za cijelo ne može znati, jer je onomatopejska riječ (vidi kod* kukuvika). *— Od* xviii *vijeka u Dubrovniku i na južnijem ostrvima.* Čuci i noćne kukuvježe. I. Đorđić, marunko *(nemam kńige, nego mi je ovako primjer u pameti).* Kukuviža, sova ‚noctua, ulula', od talijanskoga ‚coccoveggia'. Slovinac. 1880. 87. Kukuvježa govore u Dubrovniku sova, talijanski: ‚coccoveggia'. 87.

KUKVA, *f.* kokoš kapurasta. M. Pavlinović. *— isporedi* kukma.

KUKVIZUZA, *f.* Noctua minor. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 10. *— vidi* kukuvika, kukuvježa, kukviža.

KUKVIŽA, *f. vidi* kukuvika *i* kukuvježa. *— Ne znam, jeli* -i- *zamo po zapadnome govoru.* Kukviža, vrsta nijemoga (!) ćuka kojom se ptičice love. ital. ‚civetta'. M. Pavlinović. Kukviža. Vulićević, mati. 28.

KUL, *m. narod; vojska. — Tur.* qul, *rob; kao kolektivni supstantiv, vojska, ļudi. — Od* xvii *vijeka.* Prijateļ svemu kulu i puku budi*(m)*skomu. Starine. 10, 18. (1652). Kul, narod. Zemļak. 1871. 2.

KÚLA, *f. vidi* torań; *nalazi se i u sličnijem značeńima: gradac (vidi* gradac, *b)), kuća uopće (vidi u Vukovu rječniku), ali se ne mogu razabrati u svakome primjeru. — Od arap. tur.* qulle. *— Akc. se mijeńa u voc. sing.* kûlo, *i u nom., acc., voc. pl.* kûle. *— Od* xiv *vijeka (Daničić je sumńao i ne bez razloga da je ovako davno primļena ova turska riječ u naš jezik, vidi u Daničićevu rječniku; ali se potvrđuje još u starijim primjerima kao mjesno ime, vidi* b, a)), *a između rječnika u Mikaļinu* (kula, kaštio ‚castrum, arx, castellum'), *u Belinu* (‚rocca coll' o largo, val fortezza o cittadella' ‚arx' 630ᵃ; ‚torre coll' o stretta' ‚turris' 736ᵃ; *na obadva mjesta Della Bella bilježi da je varvarska riječ, a na drugome dodaje da je ipak vrlo obična), u Bjelostjenčevu* (kula, branišće ‚propugnaculum'), *u Stulićevu* (‚castellum, oppidum, arx, turris'), *u Voltiģijinu* (‚torre' ‚thurm'), *u Vukovu* (‚der thurm' ‚turris'. U Hercegovini se svaka kuća od kamena zove kula, a u pjesmama i ona koja nije od kamena zove se ‚kula' ili ‚dvor'), *u Daničićevu:* ‚munimentum': ‚gde se gradь oboritь ili kula da ga napravę graždane'. Z(ak. dus. pam. šaf). 40. jamačno poznija glosa k riječi ‚gradь'.

a. *u značeńima sprijeda kazanima.* Sьzda kulu. Konstantin filos. glasn. 42, 271. U kulu utekoše. Aleks. novak. 31. Sada hoću poć u kulu Kadma tu. F. Lukarević 304. Dil kule. B. Krnarutić 25. Na kulu Barakovića. Stat. poļ. ark. 5, 313. (1665). Dvorov i kul 12 jezer. P. Vitezović, kron. 150. Užga se pako v gradu prah i kulu razmeta. 171. Vrže sina svoga u kulu. S. Margitić, fala. 40. Lijep hram s kulom kliški izradi. J. Kavańin 91ᵃ. Graditi visoke kule, stane visoke. A. d. Bella, razgov. 26. Uzašavši na naj više tavane jedne kule. F. Lastrić, od' 164. Kula prijaka ime Gospodinovo. 294. Ovo prisv*(eto)* ime jest takojer kula i oružje prijako. test. 12. Velike i tvrde kule. 252ᵃ. Bor i visoke padaju kule. svet. 68ᵃ. Čigovo poļe, tega i kula. (Z). Poslov. danič. Bijaše jedan zločinac koji imadijaše svoju kulu blizu puta općenoga. M. Zoričić, zrcalo. 69. Uzidaju jednu kulu visoku do neba. And. Kačić, kor. 11. Budući se u jednu kulu zatvorili. 128. Kule i zidove od grada. 164. Elefanti nošahu na sebi tvrde kule od greda i dasaka načińene. 337. Zato oni babilousku kulu staše zidat. M. A. Reļković, sat. K6ᵇ. Dunuo je vijar vetar ladan, oborio kulu kamenitu. Nar. pjes. vuk. 1, 370. Kud se dede car-Nemańe blago, sedam kula groša i dukata? 2, 101. Od kule je kļuče odnijela. 2, 177. A on sakri końe u podrume, a delije na bijelu kulu; ode gledat sa bijele kule, šta mu deca po avliji rade. 2, 178. A doleće na bijele kule. 2, 257. Bijeli se u visinu kula. 2, 526. Kad s' desiše zatvorena vrata na kulama i na kapijama. 2, 591. Kula tanka ostade mi pusta. Ogled. sr. 491. Pa pobježe uz debelu kulu. Nar. pjes. juk. 60. Još su lipše kule Deanove. Nar. pjes. istr.

1, 53. Zida kule po oblaku. Nar. posl. vuk. 90. Što će mene kula na pengere, kad ja nemam ništa u tengere? 361. Mali gradić kao gospodska kula (‚ritter-schloss'). Vuk, dan. 2, 45. Da mi daděš punu kulu zlata. Osvetn. 2, 159. Tu su kule od ludskijeh glava. 2, 135.

b. *kao mjesno ime (dosta često), n. p.*

a) Gorьny gradь Kula. Glasnik. 49, 363. (1326).

b) Trьgь Kula (*u Braničevu*). Glasnik. 24, 265. (1382).

c) u Bosni. aa) zaselak u okrugu sarajevskome. Statist. bosn. 14. — *bb) u okrugu travničkome dva zaseoka.* 61. 69, *i selo* Kula Čelepirova. 74. — *cc) selo u okrugu Tuzle Dońe.* 101.

d) u Dalmaciji selo. Kula-Atlagić. Repert. dalm. 1872. 42.

e) u Hercegovini dva sela: Kula Čićeva. Statist. bosn. 118, *i* Kula-Fazlagić. 114; *i zaselak* Kula mala. 106.

f) selo u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. Razdijeļ. 30.

g) selo u Slavoniji u županiji požeškoj. Razdijeļ. 128.

h) u Srbiji. aa) selo u okrugu požarevačkome. K. Jovanović 142. — *bb)* Kula (stara), *zidine u okrugu pirotskome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 179. — *cc) zaselak u okrugu topličkome.* 354.

KÙLÂB, kulába, *m. vidi u Vukovu rječniku:* u vodenice Dunavke nekaka greda koja drži kamen vodenički. — *Arap. tur.* qullâb, *kvaka, stožer.*

KÙLAČA, *f. ime ńekakvoj vrsti kolibe. — Vaļa da je augm.* kula. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (t. j. koliba ‚eine zeltartige hütte' ‚tentorii genus'. cf. savrndak). Kulača, koliba na dve soje. u užičkom okrugu. S. I. Pelivanović. — Seļačke kuće u Zlatiboru gotovo su sve iz reda kroviňare, lubnice i kulače. M. Đ. Milićević, zim. več. 173. Kod teatra ima 8 kulača sazidani i pokriveni. S. Tekelija. letop. mat. sr. 119, 52. Živeći po zemunicama i kulačama, ļudi su bili svi čađavi od dima. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 53.

KÙLAČE, *f. pl. ime mjestima u Srbiji, vidi* kulača. *a) u okrugu biogradskome.* Kùlače, brdovito mesto u vračarskome srezu. Glasnik. 19, 178. — *b) u okrugu kragujevačkome.* Ńiva na utrini u Kulačama. Sr. nov. 1861. 598.

KULADAČKA VODENICA, *f. mjesno ime u Srbiji u okrugu smederevskome.* Livada kod Kuladačke Vodenice. Sr. nov. 1867. 487.

KÙLAF, *m. pučina, more daleko od kraja, grč.* κόλπος, *tal.* golfo, *zaton. — U drugijem padežima osim nom. i acc.* a *ispada ali ispada i* l, *te je gen.* kûfa, *dat.* kûfu, *loc.* kúfu. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Vidi se brod u kufu'. P. Budmani.

KULAGA, *m. vaļa da je od tur.* qulo agasy, *zapovjednik vojnički u gradu (u kuli). — U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* I ordagu i Krlin-kulagu. Nar. pjes. hörm. 1, 248.

KULAJINA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu ćuprijskome.* Zemļa u mestu Kulajini. Sr. nov. 1874. 300. — *Često se piše i* Kulajna, *n. p.* Zemļa u Kulajni. Sr. nov. 1873. 183.

KÙLAK, *m.* drveni stupac osobito oni oko vrata, što se urezuje u podumijentu, na dońem i gorńem kraju zapili se i zareže toliko, koliko se ima u podumijentu ukopati, i taj zapiļeni i zarezani komadić ozgo i ozdo zove se ‚kulak'. ‚Još dubļe kopaj u podumijenti, neće moći sav kulak upasti'. J. Bogdanović. — *Tur.* qulaq, *uho; držak.*

KÚLALICA, *f. žensko čeļade što kula (sporo ide).* J. Bogdanović.

KÚLALO, *m. čovjek što kula (sporo ide)* ‚Nešaļi toga kulala, taj ne dokula nikad'. J. Bogdanović.

KULAN, kulna, *m. zapovjednik na kuli. — U Stulićevu rječniku:* ‚castellanus'. — *nepouzdano.*

KULANDIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Stevan Kulandić. Sr. nov. 1879. 1215.

KULANIĆ, *m. prezime. —* xv *vijeka.* Martin Kulanić. Mon. croat. 133. (1487).

KÙLANSKÎ, *adj. koji pripada selu Kuli (vidi* kula, b, *h) aa)).* Kulanska *(opština).* K. Jovanović 142.

KÚLÂŃE, *n. djelo kojijem ko kula.* J. Bogdanović.

1. KÙLÂR, kulára, *m. vidi* 2. kolar, *a). — Od* xv *vijeka.* Hvati ga za kular. M. Marulić 256. Vlasi jednaki i kratki tako da ne pokrivaju ni kular ni uši. M. Bijanković 94.

2. KULAR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Plac kućni u Kularu. Sr. nov. 1874. 19.

KULASA, *f. šator? koliba? — Samo na jednome mjestu u naše vrijeme, i ne znam postańa, s toga mi je nepouzdana riječ.* Čerge su im gdikoje povelike do 3 fata široke, okrugle, kao i kod nas pastirske kulase. S. Tekelija. letop. mat. sr. 119, 66.

1. KÙLÂŠ, kuláša, *m. kulatast koń. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima osim nom. sing., i voc.:* kŭlâšu, kŭlâši. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚ein mausfahles pferd' ‚equus coloris murini' [cf. 2. kulin]: tako se u pjesmama zove koń znatnoga četeģije i junaka Tala od Orašca). Čuvaj dobro dizgen od kulaša, jer se kulaš jeste naučio putovati s końma carevijem. Nar. pjes. vuk. 2, 139. Al' eto ti Tala na kulašu. 3, 256. U našega majora ima koń kulaš. M. Đ. Milićević, omer. 67.

2. KÙLÂŠ, Kuláša, *m. muško ime, vidi* 1. Kule. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (ime nekakoga Kulaša arambaša. cf. Kule). Kulaš arambaša je bio u Bosni. Vuk, poslov. 38.

KÙLAŠAST, *adj. kulatast, kao kulaš. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kulatast). Ali-paša Gusińac pomoli se na bijesnu kulašastu hatu. M. Đ. Milićević, omer. 188.

KULÁŠEVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. iv. xxvii.

KULÁŠI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu bańolučkome.* Statist. bosn. 37.

1. KULÀŠICA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* kulatasta mlada kobila (a stara se zove ‚kuluša') ‚junge mausfahle stute' ‚equula coloris murini' *s primjerom:* Istura nogama kao kulašica u vršaju. (Nar. posl. vuk. 105).

2. KULÀŠICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* Ńiva u Kulašici. Sr. nov. 1875. 82.

KULÀŠIN, *m. vidi* Kolašin, a. — *U naše vrijeme.* Kulašin, varoš s tvrđom u kršovitom mjestu na rijeci Tari. F. Jukić, zemļ. 59.

KULÀŠINA, *f. augm.* 1. kulaš. — *U Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme:* Ne da Tale svoje kulašine jal' bez rane, jal' bez mrtve glave.

KULÀŠINAC, Kulàšînca, *m. čovjek iz Kulašina.* — *isporedi* Kolašinac. — *U naše vrijeme.* Do skoro Kulašinci i Sarani *(Tarani?)* nikakva poreza nisu plaćali. F. Jukić, zemļ. 3. Izdat ve neće gora crna, jer Novica zagna Kulašince. Osvetn. 3, 38.

KULÀŠÎNSKÎ, *adj. koji pripada Kulašinu.* — *isporedi* kolašinski. Kulašinska *(nahija).* F. Jukić, zemļ. 59.

KȔLATAST, *adj. (o końu) koji je mišje boje.* — *Postaje od tur.* qula at, *koń riđe žućkaste boje (franc.* isabelle). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (n. p. koń ,mausfarb, mausefarbig' ,colore murino'). Naj poslije ga odvede i u treću sobu de je za jaslima bio kulatast koń. Nar. prip. vuk. 10. Davši Kara-Đorđiju šešanu i lepa kulatasta ata. Vuk, dan. 5, 35.

KÚLATI, kûlâm, *impf. sporo, tiho hoditi.* — *isporedi češ.* kulati, *vaļati se (od* kule, *kugļa), poļ.* kulać *(od* kula), *i mag.* kullogni. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Sporo li ga ti na tom tvom paripu kulaš'. J. Bogdanović. — *Sa* se. Kûlati se, vući se polako za kakvijem lovom. L. Zore, dubr. tuđ. 11. Kulati se, iti potiho, da se ne čuje, vući se. u Stonu. ,Šta se kulaš, kako da te ne čujem?' M. Milas.

KULÀUZ, *m. vidi* kalauz. — *Od* XVIII *vijeka (ima i primjer* XVII *vijeka, ali je u ńemu drugo značeńe, vidi na kraju).* Ona sama budući kulauz i kažiput ńiov. S. Margitić, fala. 32. Ovi je kulauz i vođa uprav u muke paklene. F. Lastrić, ned. 209. Slideći dakle kulauza, rečenu zvizdu, za trinaest dana dođoše u Jeruzolim. od' 296. Kao vođu i kulauza. I. Jablanci 12. Brez kulauza, brez hrane. Đ. Rapić 203. — *U primjeru* XVII *vijeka ima posve drugo značeńe: breme, teret, ili možebiti jaram, te ne znam kako je ovo moglo postati.* Jedno veliko zlo jest, kada noseći kulauze toliko goleme koji čine u tvomu srcu nevoļan život koji imaš služeći svijetu, ne ćutiš i*(h)* niti se tužiš na ńih. M. Radnić 207a.

1. KÚLE, *m. hyp.* 1. kulaš. — *Akc. se mijeńa u voc.* Kûle. Ostala im sa końa eskija, no koliko u ńoj malo gvožđa, mom bi kulu sve četiri bile i dvadeset i četiri klinca. Nar. pjes. vuk. 3, 336. Tek mi bješe vrlo zoban kule. 3, 338. Đura kule, dura dobro moje! Pjev. crn. 225a. Uprav smjeri kulu kroz kolane. Nar. pjes. juk. 138.

2. KÚLE, *m. hyp.* 2. Kulaš. — *Akcenat je zabilježen kao i u drugijem ipokorističnijem riječima; u Vukovu je* Kûle, *jamačno po vokativu.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* hyp. v. Kulaš *s dodatkom:* ,Voli Kule na kocu čučati nego zao ručak ručati' kazao s koca nekakav Kulaš arambaša kad su mu Turci sveteći se govorili: ,Ori, Kule! kopaj, Kule!' *(vidi* Nar. posl. vuk. 38).

3. KÛLE, *kaže se* nȁ kûle nȁ vîle, *vidi u Vukovu rječniku:* nȁ kûle nȁ vile, n. p. razbi, t. j. odvrati ga različnijem riječima od onoga što je htio da čini. — Razbi na vîle na kûle. (kad ko koga različnim riječima odvrati od kakva namjereńa). Nar. posl. vuk. 269. Kazujući srpski drugijem riječima kako je ko razbio na kule na vile, reklo bi se kako je govorio: ,Ovo bilo, ono se svilo' itd. Vuk, riječn. *kod* vila. Razbi na kule na vile (kad koji što odreče ili pokvari s riječima). *kod* na kule na vile *(gdje ima značeńe* ,ausflüchte, vorwände bei einer abschlägigen antwort' *po čemu bi značeńe bilo: svakojakijem izgovorima ne pristati na što).*

KULÈBATI SE, kulèbâm se, *impf. vidi* koļebati, b. Kulebati se, 1. cuļati se, kad dva sjednu na koje drvo samo po srijedi naslońeno, pa jedan s jednoga kraja a drugi s drugoga pritežu se i u zrak odbijaju. 2. u hodu cuļati se. M. Pavlinović.

KULÈCATI, kùlêcâm, *impf. vidi* kudecati. — *isporedi* kuļecati se. Teško društvu u kom omladina kašļuca i starački kuleca! M. Đ. Milićević. zlosel. 85 *(treba li čitati* kudeca?).

KULEČIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Dimitrije Kulečić. Rat. 386.

KȔLEN, KULEN-, *vidi* kuļen, kuļen-.

KULEN, *m. ime mjesno u Srbiji. a) u okrugu kragujevačkome.* Livada u Kulenu. Sr. nov. 1870. 490. — *b) u okrugu smederevskome.* Ńiva u Kulenu. Sr. nov. 1875. 745.

KULENAK, Kulenka, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* — *isporedi* Kulen. Ńiva u Kulenku. Sr. nov. 1874. 223.

KULÈNOVIĆ, *vidi* Kulinović.

KȔLETE, kùlêtâ, *f. pl. vidi* pripojasnice, fišekćese. — *Nepoznata postańa; vaļa da je tuđa riječ.* — *U naše vrijeme u Crnoj Gori, a između rječnika u Vukovu:* ,die patrontasche' ,embolorum theca'. [vide] pripojasnice, cf. fišek-ćese *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* — Ne uteče živa piličnika, da unese kunte ni kulete. Nar. pjes. vuk. 5, 372.

KULETIĆ, *m. prezime.* — XIV *vijeku.* Нраньсь Kuletićь. Đeč. hris. 21. 89.

KULÈTINA, *f. augm.* kula. — *Od* XVIII *vijeka.* Lupnu ona kuletina mesnata *(metaforički:* Golijat) ponorice tako, da se zemļa potrese. F. Lastrić, ned. 75. Kuletine daje razvaļivati. D. Obradović, basne. 237.

1. KȔLICA, *f. dem.* kula. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȕlîcâ. — *U Belinu rječniku:* ,torretta, torricella' ,turricula' 736a; *u Stulićevu:* ,oppidulum, parvum oppidum, parva arx, turricula'; *u Voltiģijinu:* ,torretta, torricella, torruccia' ,thürmchen'. — *I kao mjesno ime:* Kulica, *od prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 136. — *selo u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 30. — *mjesto u Srbiji u okrugu valevskome.* Zemļa na Kulici. Sr. nov. 1870. 37.

2. KULICA, *vidi* kuļica.

KȔLIČ, *m. mjesno ime u Srbiji.* — *Jamačno je dem.* kula. *a) mjesto u okrugu požarevačkome.* Zemļa u Kuliču. Sr. nov. 1875. 332. — *b) u okrugu smederevskome: selo.* K. Jovanović 148, *i razvaline.* Kulič, grad sad već razvaļen na otoku Morave u Dunavo. M. Đ. Milićević, srb. 121. *i u Vukovu rječniku:* ,ruinen einer festung an der mündung der Morawa' ,parietinae quaedam'.

KȔLIČANIN, *m. čovjek iz sela Kulice u Hrvatskoj.* J. Bogdanović. — *Množina:* Kȕličâni.

KȔLIČÂNKA, *f. žensko čeļade iz sela Kulice (u Hrvatskoj).* J. Bogdanović.

KȔLIČKÎ, *adj. koji pripada:*

a. *selu Kuliču.* Kulička *(opština).* K. Jovanović 148.

b. *selu Kulici (u Hrvatskoj).* J. Bogdanović.

KȔLIČKIŃA, *f. vidi* Kuličanka. J. Bogdanović.

KULIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Bo... Kulić. M. Đ. Milićević, srb. 639. zim. več. 219.

1. KȔLIJEŠ, kulijèša, *m. vidi u Vukovu rječniku:* kao kačamak od sitna bungura ,art ge-

richt' ‚eibi genus' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* — *isporedi* 1. kuljen.

2. KULJEŠ, *m. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 10.

KȕLJEŠKÎ, *adj. koji pripada kuliješu (vidi* 1. kuliješ). — *U Vukovu rječniku:* n. p. tucań kojijem se tuče kukuruz za kuliješ.

KULIK, KULIK-, *vidi* kolik, kolik-. — *Amo pripadaju i primjeri u kojima ispada* i (kulko) *pa za ńim i* l. Kuko boļe more, svrši svetu službu od mise. Mirakuli. 91. Kuko produžen be ńemu život. Š. Kožičić 4ª.

KULIM, *m. u jednome rukopisu stoji* Kulimь *mj.* Kudêlinь *(vidi* Kudjelin). Drьmanь i Kulimь. Danilo 115.

1. KȕLIN, *m. vidi* 1. kuļen.

2. KȕLÎN, kulina, *m. vidi* 1. kulaš. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu s primjerom iz narodne pjesme:* Da mu damo Talova kulina.

3. KȕLIN, *m. ime muško.* — *isporedi* 2. Kuļen. — *Od* xii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚in der redensart': počeo pripovijedati koješta od Kulina bana ‚orditur ab ovo' ‚er holt weit aus') *i u Daničićevu* (Kulinь, ime muško). Ja banь bosьnьski Kulinь. Mon. serb. 1. (1189). Lubota, Kulinь, Velimirь, . . . 12. (1222—1228). Kulinь sь dêtiju. 60. (1293—1302). Kulin ban. Nadod. 202. Vojsku kupi Kulin-kapetane krajišnike Turke nevjernike. Nar. pjes. vuk. 4, 194. Kad je Kulin opazio blago, to Kulinu vrlo milo bilo. 4, 202.

KȕLINA, *f. augm.* kula; *zidine od kule.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȕlînâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚ingens ac praeceps turris') *i u Vukovu* (zidine od kule ‚ruinen einer kula').

a. *uopće.* Pa on ide doļe niz kuline. Nar. pjes. marjan. 124.

b. *kao mjesno ime.*

a) u Bosni. aa) selo u okrugu bańolučkome. Statist. bosn. 39. — *bb) selo u okrugu Tuzle Dońe.* 100.

b) u Srbiji. aa) selo u okrugu aleksinačkome. K. Jovanović 94. — *bb) stara zidina u okrugu niškome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 17. — *cc)* šuma u Bogoštici *(u okrugu podrinskome).* Ļ. Stojanović. — *dd) mjesto u okrugu požarevačkome.* Ńiva u Kulini. Sr. nov. 1873. 595. — *ee) mjesto u okrugu šabačkome.* Zemļa na Kulini. Sr. nov. 1867. 67. — *ff) stari gradić u okrugu topličkome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 355. — *gg) mjesto u okrugu vaļevskome.* Ńiva u Kulinoj. Sr. nov. 1870. 287. Ńiva na Kulini. 1878. 379.

KȕLINOV, *adj. koji pripada Kulinu (vidi* 3. Kulin). Kada dođe Kulinovu kneže, Kulinovu svilenu čadoru. Nar. pjes. vuk. 4, 197. Tu izlazi kada Kulinova. 4, 203.

KȕLINOVAČKÎ, *adj. koji pripada Kulinovcima.* — *Kod mjesnoga imena.* Kulinovačko poļe, *mjesto u Srbiji u okrugu čačanskome.* Ńiva u Kulinovačkom Poļu. Sr. nov. 1863. 102.

KȕLINÔVCI, Kȕlinovâcâ, *m. pl. mjesno ime.*

a. *selo u Bosni u okrugu bańolučkome.* Statist. bosn. 39.

b. *selo u Srbiji u okrugu čačanskome.* K. Jovanović 167.

KULȉNOVIĆ, *m. prezime.* Od Vakupa dva Kulinovića. Nar. pjes. vuk. 3, 255. I vitoza Kulinović-Pera. 5, 114. Ilija Kulinović. Rat. 238. — Kulinovići *u Bosni misli se da su potomci bana Kulina (vidi* 3. Kulin *i* 2. Kuļen). *zovu se i* Kulenovići. Zemļa *(u nahiji Kulin-vakufskoj)* gotovo sva je bêgâ Kulènovîćâ koji do 40 ogaka broje. F. Jukić, zemļ. 50. Znatniji bezi u Bosni jesu: . . . Kulenović, . . . 112.

KULIN-VAKUF, *m. mjesno ime u Bosni u kotaru bihačkome, vidi* Vakuf. — *Govori se i* Kulen-vakuf. Kulen-vakuf, varoš u otoku koga načińa Una. F. Jukić, zemļ. 50. Kulin-vakuf. 73. Vakuf Kulen, *općina u kotaru bihačkome.* Statist. bosn. 53.

KULIN-VAKUFSKI, *adj. koji pripada Kulin-vakufu.* Kulin-vakufska ili novoselska *(nahija).* F. Jukić, zemļ. 50.

1. KULIŠĆE, *n. u Stulićevu rječniku:* ‚sphaeristerium'. — *Posve nepouzdano: po svoj je prilici Stulli htio napisati* kuļišće, *a to je upravo* kuglišće *(vidi) što je zlo pročitao.*

2. KULIŠĆE, *vidi* Kulište.

KȕLIŠIĆ (Kulišić), *m. prezime.* — *Pomińe se od* xviii *vijeka.* Delimarki, Kulišići, . . . J. Kavańin 131ª. Tadija i Jure Kulišići. And. Kačić, kor. 487. I š ńima su sva tri Kulišića. Nar. pjes. vuk. 3, 164. Simo Kulišić. 2, 663 *(među prenumerantima).* Kulišić. Schem. bosn. 1861. xx.

KȕLÎŠTE, *n. mjesno ime (jamačno znači mjesto gdje je prije bila kula).* — *I sa -šć- mj.* št.

a. Kulišće, ime livadi u Hrvatskoj. D. Trsteńak.

b. Kulište, *selo u Srbiji u okrugu kneževačkome.* M. Đ. Milićević, srb. 835.

KÚLITI, kûlîm, *impf. kuditi.* J. Grupković.

KULIZA, *m. muški nadimak i prezime.* — *U naše vrijeme.* U narodu našemu ima prezimena n. p. Kuliza, . . . Vuk, živ. 95. Milosav Kuliza. M. Đ. Milićević, srb. 199. Za Mratince se *(koji slave sv. Mratu)* svuda drži da su rđavi ļudi, i zovu ih ‚Kulize' . . . . Mnogi ih zovu ‚Kulize' što je ime poružno a šta upravo znači ne znam. slave. 13.

KȕLIZDRA, *f.* šaļiv naziv za naj prostiji sir, odnosno basu. ‚Donijela, brte, preda nas one kulizdre, da š ńome vuka ispod repa namažeš, vrag zna kud bi se stanio'. J. Bogdanović.

KULIZIĆ, *m. prezime (po ocu Kulizi).* — *U naše vrijeme.* Za turskoga vremena u Šapcu je bio jedan trgovac Jakov Kulizić. Vuk, živ. 95. Marko Kulizić. Rat. 179.

KULIZINO, *n. ime zaseoku u Srbiji u okrugu užičkome.* K. Jovanović 152.

KULKUMA, *f. mastionica (crnionica, kalamar).* — *Vaļa da je riječ turska, ali ne znam koja.* — *U narodnijem pjesmama našega vremena iz Bosne.* Zlatija je divit izvadila, u kulkumi murećefa crnog. Ńar. pjes. hörm 2, 147. Kulkuma, t*(urska)* r*(iječ)*, mastionica. 1, 615.

KULMA, *f. mjesno ime u Srbiji. a) mjesto u okrugu požarevačkome.* Ńiva u Kulmi. Sr. nov. 1873. 595. — *b) u okrugu užičkome.* Ńiva u Kulmi. Sr. nov. 1875. 799.

KULMANIĆ, *m. prezime.* — xvi *vijeka.* Jandrija Kulmanića. Mon. croat. 330. (1565).

KULMIŠ, *m. ńeka biļka.* Kulmiš, (lat.) calamus aromaticus (Sabļar, u Zagrebu), Acorus calamus L. B. Šulek, im. 183.

KULOŠ, *m. ńeka biļka.* Kuloš, ammoni (Kuzmić); cf. Kološ. B. Šulek, im. 183.

KULOVAC, kulovca, *m. ńeka biļka.* Kulovac,

Scolymus hispanicus L. (Vodopić). B. Šulek, im. 183.

KULPIN, *m. varoš u Ugarskoj u protopresviteratu novosadskome.* Šem. prav. 1878. 25.

KŮLSKÎ, *adj. koji pripada kuli ili kulama. — U naše vrijeme.* Vodi końa kuli do mostova; kad doveo pod kulske mostove . . . Nar. pjes. marjan. 151. One prate Osman Alajbega, lipa Zlata baš do kulskih vrata. 157.

KŮLTÛRA, *f.* cultus atque humanitas, *što se sad piše* obrazovanost, prosvjeta. — *Od tal.* cultura, *ńem.* cultur. — *U pisaca našega vremena.* Trgovine dubrovačke kojom je naj više ta jugoslavenska republika umjela doći do svoga cvijeta koji hraneći u sebi kulturu svake strane narodnoga života onoga vremena . . . Đ. Daničić. rad. 9, 191—192. Što su one *(riječi tuđe)* veoma važne i za historiju kulture narodne. ogled. IV.

KŮLTÛRAN, kůltürna, *adj. koji pripada kulturi.* Za kulturnu historiju našega naroda. Đ. Daničić. rad. 9, 191.

KŮLUČÂR, *m. čovjek (težak, seļak) što kuluči. — U naše vrijeme.* Kmetovi da daju kulučarima napojnicu. *u* M. Đ. Milićević, opšt. 23. — *Množina:* Kůlučâri, *kao ime mjestu u Srbiji u okrugu kruševačkome.* Ńiva u Kulučare. Sr. nov. 1863. 187.

KŮLUČE, Kůlûčâ, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome.* Livada u Kulučama. Sr. nov. 1876. 236.

KŮLUČÊŃE, *n. djelo kojijem se kuluči. — Između rječnika u Vukovu. (Policiski činovnik mora)* da nadzirava kulučeńe. M. Đ. Milićević, međudnev. 20.

KŮLUČITI, kůlučîm, *impf. vidi* kulukovati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kůlučî. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kulukovati). Kmetovima da ļudi kuluče ako hoće a ne pod zor. *u* M. Đ. Milićević, opšt. 23. Bio je zakoniti običaj da knežina nekolike dane od nedoļe kuluči svome knezu. pomenik. 1, 78. I primorava ih *(decu)* da kuluče. Srp. zora, god. 1, sv. 2, str. 36. Zar vavek da kulučimo toj zemļi? sv. 7, str. 164.

KŮLUČ-KESA, *f. vrsta kese što vojnici (n. p. husari) nose obješenu o ramenu (vidi u Vukovu rječniku). — Prvi dio vaļa da je tur.* qylyǵ, *sabļa. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* u katana što visi ostrag (do ispod koļena). — Naš dakle mundir bila zelena ćurdija s crnim pervazom, . . . zelene čizme, crne kulučkese, kalpaci, . . . S. Tekelija. letop. mat. sr. 120, 4.

KULŮGLIJA, *m. tur.* qul oglu, *(vojnik) pješak. — U naše vrijeme.* Tu pogibe cvijet od Turaka: kuluglije i mlade delije, . . . Nar. pjes. vuk. 4, 77. Tu je Mahmut vojsku pogubio, pogubio age i begove, kuluglije i svoje delije. 4, 78.

KŮLUK, *m. tlaka, robija. — Tur.* qulluq, *služba, straža. — Od* XVIII *vijeka (naj prije u rukopisu pisanome crkvenijem jezikom), a između rječnika u Vukovu* (‚die frohne‘ ‚angaria‘. cf. robija, begluk). Od porcije i pročega datka i kuluka sut slobodni. Glasnik. 56, 219. (1733). Kuluk ili robote, samo na putove i mostove moradu činiti. S. Tekelija. letop. mat. sr. 120, 83. Da od doseļenih Hercegovaca ne traži poreza, ni kuluka. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 117. Buntovnici su tražili da se ukinu kuluci. 2, 150. Zar i ti, tata, da kosiš pod kuluk? 2, 266.

KŮLUKATI, kůlučêm, *impf. o glasu u tukca, purana. — U naše vrijeme u Bosni.* Da kuluče kô tukac. Bos. vila. 1890. 236.

KŮLUKOVÂŃE, *n. djelo kojijem se kulukuje. — U Vukovu rječniku.*

KŮLUKOVATI, kůlukujêm, *impf. raditi pod kuluk. — Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kůlukovâ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚fröhnen‘ ‚angariam, operam servam praesto‘. [cf. kulučiti, beglučiti, tlačiti 2]). Ništo drugo ne ima *(Krstjanin)* u nodiļu i u ostale dni svetčane činiti ni kulukovati. M. Divković, bes [2] 507.

KULŮMĠIJA, *m. muški nadimak ili prezime. — Ista je riječ što* kulunģija. — *U naše vrijeme.* Pisato vojevodi Dimitriju Kulumģiji. Djelovod. prot. 31. *isporedi* kulunģija *na kraju.*

KULUNĠ-, *vidi* kujunģ- *(vidi u Vukovu rječniku kod* kulunģija).

KULŮNĠIJA, *m. vidi* kujunģija. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide kujunģija ‚mit allen ableitungen‘ *s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* Kulunģije, trgovci, likari. M. A. Reļković, sat. K8[b]. Bog svemogući tako svoje poļubļene ćiui većestruko kušati, baš kano kulunģija srebro. Đ. Rapić. 181. I zapovedio mu *(upravitelu),* da zakaže u čaršiji naročito kulunģijama, da motre na neke osobite pare. M. Đ. Milićević, međudnev. 294. — *Vidi* Kulumģija. Dimitrije Kulunģija. M. Đ. Milićević, srb. 741.

KULŮNĠIJIĆ (Kulůnģîć), *m. prezime (po ocu kulunģiji). — U naše vrijeme.* Milisava Kulunģića iz Sibnice. M. Đ. Milićević, srb. 100. Kulunģić. Schem. diac. 1877. 64.

KŮLÛR, kulúra, *m. vidi* kolur. — *U jednoga pisca čakavca* XVIII *vijeka.* Jednom svitom punom razlikosti, od razlika i mnogostruka kulura il' masti. A. Vitaļić, ist. 140.

1. KŮLUŠA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* kulatasta kobila. cf. kulašica. — *Akc. se mijeńa u gen pl.* kůlušâ.

2. KULUŠA, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. siben. 1875. 26.

KULUZ, *m. vidi* kulauz. — *Na jednome mjestu* XVIII *vijeka.* I ona *(je zvizda dana)* samo za kuluza aliti za kažiputa kraļom. S. Margitić, fala. 4. *moglo bi stajati štamparskom griješkom mj.* kulauza, *ali isporedi i* Kuluzić *i* Kuluzović *(oba prezimena mogu biti postala po ocu kuluzu).*

KULUZIĆ, *m. prezime (vidi kod* kuluz). — *isporedi* Kuluzović. — *U naše vrijeme.* Mirko Kuluzić. Rat. 408. Vasa Kuluzić. Šem. prav. 1878. 54.

KULUZOVIĆ, *m. prezime. — Pomińe se* XVIII *vijeka.* U rečenomu Bristu . . . biše kuća od starine Bilopavlića od koje su sada Vežici, Kuluzovići, Levrići i Sarići. And. Kačić, kor. 471.

1. KŮĻA, *f. (češće u množini* kuļe), *trbuh uopće, pa osobito veliki debeli trbuh, trbušina (u čeļadeta i tad se kaže kao u rugu, rjeđe u životińe). — Srodno je s* 1. kuļen *(vidi). — U naše vrijeme.*

a. *u jednini.*

a) u čeļadeta. Pale mu čupine niz ramena, spuštio kuļu. S. Ļubiša, prip. 132. Jer jedno čobanče nije nadojilo lakomu kuļu Vuka Dojče, pade mu na um da nas podarači. prič. 99.

b) u životińe, drob, lupaci, želudac. Operu vodom kuļu bravļu. V. Bogišić, zborn. 613. Kuļa goveđi trbuh. Bos. vila. 1892. 223.

b. *u množini. — Između rječnika u Vukovu:*

(‚schimpflich') vide trbuh *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

a) u čeļadeta. Spušti kuļe a obrivi brke. P. Petrović, gor. vijen. 66.

b) u živoiňe. Kiko veli: ‚Ja ću gledat po srijedi pašu; ti, Zeliću, u kuļe kulašu'. Osvetn. 4, 43. Kuļe ‚venter pendulus' ‚hängebauch'. F. Simičić u Istri.

2. KÚĻA, *f. u Vukovu rječniku:* vide kačamak. — *isporedi* 1. kuļen.

3. KÚĻA, *f.* naziv za žensko, koje je trbušato. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

4. KÚĻA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

KUĻAČE, *f. pl. selo u Dalmaciji u okrugu kotorskome.* Repert. dalm. 1872. 7.

KUĻAJE, *f. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 71.

KUĻAK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smedererskome.* Vinograd u Kuļaku. Sr. nov. 1867. 415.

KUĻANA, *f. ime selu u Bosni u okrugu Tuzle Done.* Statist. bosn. 34.

KUĻANČIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 276.

KÚĻANI, *m. pl. mjesno ime (uprav pl.* Kuļanin).

a. *selo u Bosni u okrugu bihačkome.* Statist. bosn. 49.

b. *u Hrvatskoj. a) selo u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 76. — *b) zaselak u županiji ličko-krbavskoj.* 40.

KÚĻANIN, *m. čovjek iz sela Kule (vidi* kula, b, *f)).* V. Arsenijević. J. Bogdanović. — *Množina:* Kúļani.

KÚĻÂNKA, *f. žensko čeļade iz sela Kule (vidi* kula, b, *f)).* V. Arsenijević. J. Bogdanović.

KÙĻÂŇE, *n. djelo kojijem se kuļa (vidi* 1. kuļati). — *U Vukovu rječniku:* ‚das hervorwallen (z. b. des rauchs)' ‚provolutio'.

KÙĻÂR, kuļára, *m. vidi u Vukovu rječniku:* kesa na gribu *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* — *Riječ je srodna s* 1. kuļa *i* 1. kuļen.

1. KÙĻATI, kûļâm, *impf. prodirati silovito iz čega, kaže se o čemu žitkome ili o drugome čemu što ide u vis kao n. p. ogań, dim.* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* kuļámo, kuļáte, *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kûļâ. — *Može biti da je onomatopejska riječ, kao* kukļati, krkļati, kļukati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. kļukati) *i u Vukovu* (‚hervorwallen' ‚provolvi', n. p. dim iz peći, čelo iz košnice, crijeva, krv). Grotlo iz koga je silna voda kuļala. Nar. prip. vila. 1868. 502. Kuļa vino kô voda sa korube. Bos. vila. 1890. 98. A zadaj od ruma i rakije kuļao je iz ńega. Srp. zora. god. 1, sv. 5, str. 100. Iz ogńaka je kuļao gust dim. sv. 6, str. 122. Nek iz pakla ogań kuļa. god. 1876, br. 7, str. 150.

2. KÙĻATI, kûļâm, *impf. slágati na svu silu u što usko (vreću, špag), napuńati, zbijati.* — *vidi i* nakuļati. — *Po svoj je prilici srodno s* 1. kuļa. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Što sve tako kuļaš u špag? vidiš da ti ne može stât'. ‚Slaba je zdravļa, a sve kuļa kuļa' *(ije mnogo).* P. Budmani.

3. KUĻATI, kuļam, *impf. vidi značeńe u primjeru.* — *U naše vrijeme.* ‚Da je šta kuļati' (sjeći, rezati poteško) ‚dalo bi se i kuļicom'. (Kaže se u oskudici, kad bi čovjek rado se mučio, trudio i silu svoju ulagao samo da ima u što, da zna zašto, da je izgled koristi. Nar. posl. stojan. 107.

KUĻATI SE, kuļam se, *impf. u Stulićevu rječniku:* ‚pila, conis ludere'. — *Jamačno je Stulli zlo pročitao riječ* kugļati se *u Bjelostjenčevu rječniku, zato je posve nepouzdano.* — *isporedi* kulište.

KÛĻAV, *adj. trbušat.* — *Postaje od* 1. kuļa. — *U naše vrijeme.*

a. *uopće (o čovjeku).* — *U Vukovu rječniku:* vide trbušat.

b. kuļava (žena), *trudna. a) kao pogrdna riječ. vidi u Vukovu rječniku:* (u Srijemu) kuļava žena (‚schimpflich') t. j. trudna ‚schwanger' ‚gravida'. — *b) bez pogrde.* I u Lici se kaže za trudnu ili noseću ženu da je kuļava; a od grdńe rekne se i trbušatu čovjeku. M. Medić.

c. kuļava (krava), *steona.* F. Kurelac, dom. živ. 28.

d. kuļava koža, nabubrena koža kod učińańa u kožariji. u Dubrovniku. F. Hefele.

KÛĻAVICA, *f.* trbušata žena. J. Bogdanović.

1. KÛĻE, *f. pl. vidi* 1. kuļa.

2. KUĻE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* Ńiva u Kuļama. Sr. nov. 1861. 426.

KUĻEBIĆ, *m. prezime.* — XIV *vijeka (pisano s* -lê- *mj.* ļe, *kako bi bilo po južnome govoru), a između rječnika u Daničićevu* (Kulêbićь). Kulêbićь Kosta. Glasnik. 15, 309. (1348?).

KUĻÉCAŃE, *n. djelo kojijem se ko kuļeca.* — *U Stulićevu rječniku.*

KUĻÉCATI SE, kúļêcâm se, *impf. vidi* kudecati. — *isporedi* kulecati se. — *U Stulićevu rječniku:* ‚tremolare, tentennare, camminare o operare scioperatamente' ‚tremere, fluctuare, jactare, titubare'.

1. KÙĻEN, *m. a) vrsta djevenice: debelo crijevo ili čmar nadijeva se (svińskom) krvļu, brašnom, mašću, mirodijama, suhvicama itd. (od prilike kao tal.* sanguinaccio, boldone, *franc.* boudin, *ńem.* blutwurst *itd.).* — *b) trbuh; drob, vidi* 1. kuļa. — *Zabiležio sam akcenat kako je u Vukovu rječniku. u Dubrovniku se govori sad* kûļên, kûļena *(akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., gen. pl.* kuļénâ, *dat., instr., loc. pl.* kuļénima), *a* XV *vijeka pisano je* kulien *što se ne zna treba li čitati* kûlijen *ili* kûljên; *u Kavańina i u Poslov. danič. štampano je* kuljen *što bi se moglo čitati i na ta dva načina i kao* kuļen. — *Vaļa da je od iste osnove od koje i* 1. kuļa; *nastavak nije jasan: u Dubrovniku je stariji oblik* kulijen, *mlađi* kuļen, *a imaju i oblici* kulen *i* kulin, *po čemu bi se moglo pomisliti da je stariji nastavak bio* ênъ, *ali se opet u ikavaca, n. p. u V. Došena nalazi* kulen, *a u jekavca Ļubiše* kulin. — *Jamačno je romanska riječ, kao i* 1. kuļa, *od lat.* culleus, *mijeh, ili još boļe od lat.* coleus (scrotum). *radi nastavka* inъ *ili* ênъ *može se pomisliti na tal.* coglione (‚testiculus'), *pa i na* boldone, boudin, *isporedi mjesna imena kao* Solin, Labin *itd.* — *Od* XV *vijeka (vidi a) bb)), a između rječnika u Mikaļinu* (kuļen, nadivenje ‚fartum, farcinea, tomacula'), *u Stulićevu* (‚boldone' ‚farciminis species'); *u Vukovu:* kûļen (po jugozapadnijem krajevima) kao velika kobasica ‚die magenwurst' ‚venter' [vide djevenica]. u Risnu nadjene se (bravļe sirište) kukuruzna brašna, loja i suvica, pa pošto se skuva, jede se. cf. kulin; kûlen, vide kuļen; kúlin, vide kuļen *s pri-*

mjerom iz narodne pjesme: Kulin baba varila, kulinom se falila.

a) u prvome značeńu, djevenica. aa) u pravome smislu. Hoć mi dat ,kuliena' podprigana? M. Držić 227. Gdje ,kuljene' i djevenice ije. 253. Nadjeven je kako kuljen. (D). Poslov. danič. Tu su jazici i kuljeni... J. Kavańin 20[b]. Utone kao kulin u brašno. S. Ļubiša, prič. 114. Ćuk nađeven zbijenom vunom kao kulin. 123. — *bb) kao alegoričko ime u pjesmi* ,Poklad i korizma' *što se misli da je Marulićeva (u istoj su pjesmi i ostala imena alegorička, kao* Trbuško, Dezun, Sladolik, Bobok, Sutil, Grazi, Posturad, Svejilo *itd.).* Fra Bobok udari Kulina po panču. M. Marulić 254. — *cc) u prenesenome smislu, ńešto u čemu ima svašta pomiješano. ovako se govori u Dubrovniku.* ,Svašta putiš i rutiš, pak će izit kuļen'. ,Toliko si se mučio i trudio i mislio i učio, pa sad imaš u glavi kuļen'. P. Budmani. *ovako se zove ńeki rukopis u biblijoteci Male Braće u Dubrovniku, u koji je pisar prepisao svakojakijeh stvari (više od* 100 *pjesama među kojima je i Osman Gundulićev), vidi* 74. Kuļen, rukopis in folio od 1020 lista... Biblioteca di fra Innocenzo Ciulich. Zadar. 1860. 23.

b) u drugome značeńu, trbuh, droh, želudac. Da vaš kulen napunite, da proždrlost okrunite. V. Došen 173[b]. Kada razlog vas završe i nad glavu kulen vrže. 179[a]. A kad kuļen svoj oždrijebi đogo. Osvetn. 2, 146. Progone ih kano vuci jarce, s kuļenovim mrcineći klance. 3, 106. Kulen, ime želucu od preživaca. u Lici. F. Hefele.

2. KUĻEN, *m. ime selu u Bosni u okrugu Tuzle Dońe.* Statist. bosn. 83. — *isporedi* 3. Kuļen.

3. KÙĻEN, *m. vidi* 3. Kulin. — *Postao je ovaj oblik tijem što je narod pomiješao ovu riječ s* 1. kuļen *po pučkoj etimologiji, te je izgovor i akcenat kao kod* 1. kuļen. — *Od* XVII *vijeka* (M. Orbini, il regno degli Slavi. 1601. *piše* Culino *i* Culien. 347. 350). Kuljena bana od dobrijeh dana. (D). Poslov. danič. Gdi 'e ban Kuljen, kraļ Ostoja...? J. Kavańin 251[a]. Povratili su se *(sic)* doba Kuljen-bana. (Z). Poslov. danič. *(vidi:* ,Nel cui tempo fu tanta abbondanza di tutte le cose necessarie per il vitto humano, che la cosa andò in proverbio appresso quel volgo il quale vedendo alle volte simili abbondanze suole dire: „Sono tornati i tempi di Culien bano"'. M. Orbini 350). To je bilo onda kad je Kuļen po svijetu hodio. *u Dubrovniku.* P. Budmani.

KUĻÈNICA, *f. vidi* 1. kuļen. — *U Vukovu rječniku:* kulènica, vide [djevenica] kobasica *s dodatkom da se govori u Sińu.*

1. KÙĻENOV (kȕļenov), *adj. koji pripada kuļenu (vidi* 1. kuļen). Mir baba, mir djede, peci toj, ter se goj, kuljenova juha do (d)na je gusta. (Z). Poslov. danič.

2. KÙĻENOV (Kȕļenov), *adj. koji pripada Kuļenu (vidi* 3. Kuļen). U Kuljenovo doba. (D). Poslov. danič.

KÙĻEŠA, *m. kuļav čovjek. — U naše vrijeme u Lici.* ,Olazi, kuļeša, nosi tamo tvo'e kuļe daļe'. J. Bogdanović.

KUĻÈTINE, *f. pl. augm.* 1. kuļe. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Kuļetine joj do zuba, pa ne može da makne'. J. Bogdanović.

KUĻEVČICA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 92.

KUĻICA, *f. vidi: (kajkavski)* Kulica, pastirski nož što se otvoriti i zatvoriti dade. u Prigorju. F. Hefele. — O moja kuļice! s tobom mi zlo, a bez tebe i crńe i gore. (Kaže se o čovjeku i o kakvoj stvari, s kim ili s čim nam je slabo pomoženo; al' bez toga još bi nam i gore bilo. Kuļica je slab, tup nožić). Nar. posl. stojan. 107. *vidi i* 3. kuļati.

KUĻKA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

KÛĻKIŃA, *f. vidi* Kuļanka.

KÛĻSKÎ, *adj. koji pripada selu Kuli (vidi* kula, b, *f)).* V. Arsenijević. J. Bogdanović.

KÚĻO, *m. vidi* kuļeša *(upravo je ipokoristik).* J. Bogdanović.

1. KÛM, *m. u naj starijemu značeńu, čovjek koji je kao svjedok na čijemu kršteńu (i kad bi kršteni izgubio oca, koji je dužan zamijeniti mu ga). — Radi ovoga i drugijeh značeńa vidi i* kuma *i* kumstvo. — *Akc. se mijeńa u množini kad se umeće* ov: kȕmovi, kumóvâ, kumòvima, kȕmove; *kakav je akcenat kad je množina bez* ov *ne znam, jer je nijesam nigda čuo (možebiti* kûmi, kúmâ, kúmima, kûme). — *Riječ je vrlo stara, isporedi nslov., bug., poļ.* kum, *rus.* кумъ, *pa i lit.* kumas. — *Postaje od srlat.* compater, *od čega je stslov.* кѫмотръ, *(nslov.* boter, koter), *strus.* кмотръ, *češ., poļ., gorńoluž.* kmotr. *nije jasno kako je postao kraći oblik* kum: *može biti da se upotrebļavao ńekakav duļi oblik pred imenom, pa da se u brzome govoru skratio, isporedi* gospon *(kajkavski),* gospar, gospa, dum *(što može biti primļeno već skraćeno). — Između rječnika u Vrančićevu (prema mag.* koma. 119), *u Mikaļinu* (kum, koji drži na krštenje ali na krizmanje ,patrinus, compater, susceptor'), *u Belinu* (,compare, quello che tiene a battesimo o a cresima i figliuoli altrui' ,compater' 206[b]), *u Bjelostjenčevu* (kum po krstu ali krizmańu ,compater, patrinus, susceptor'), *u Jambrešićevu* (,patrinus, compater'), *u Stulićevu:* kum, koji drži na krštenu *ili* na bermańu ,compare, patrino' ,(e. apud Christic. ille qui cum aliquis sacro fonte lavatur, vel in fide confirmatur, patris vices gerit)'; *u Voltiģijinu* (,compare' ,gevatter'), *u Vukovu* (kršteni ,der taufpathe' ,sponsor baptismalis': Ne kumim te što ja kuma nemam. *vidi i kod* c, d, e), *u Daničićevu:* кumь ,sodalis' kao i srl. ,compater' (od kojega je). ,Pojmetь muža ili kuma ili bližńago'. Š(afařík,) lesek. 129. ,testis baptismi' može biti ovdje. D. D. — *Kraća je množina vrlo rijetka* (M. Bijanković 13. 30. 32; J. Kavańin 233[a]; M. Dragićević 264). *u ovome primjeru:* Jeli od potribe da se najdu u krstenju kumi koji drže ditešce? Ant. Kadčić 133 *jamačno je pisac riječju* kumi *htio naznačiti kuma i kumu; drugdje kad je množina za samoga muškoga kuma imeće i on* ov, *n. p.* Koliko može biti kumov oli kúmâ u svetomu krstenju? 133. Što su dužni kumovi i kume ditetu? 134. — *U jednome primjeru stoji u obliku* kuma *pred imenom muškijem, i ne mijeńa se po padežima.* Ovo naređujem za moju dušu komu što hoću: kuma-Đurdu na pustari vinograd i kacu. Glasnik. II, 3, 37. (1702).

a. *u značeńu sprijeda kazanome* (kršteni kum). *kršteńem po crkvenijem zakonima i po običaju našega naroda kum postaje (duhovni) rođak s krštenijem i s ńegovijem roditeļima. ta se osobita sveza ističe kad pravoga kuma tijem imenom naziva i kršteno čeļade (vidi a) na kraju), ili ńegovi roditeļi (vidi primjere kod b)), ili kad pravi kum zove ńih istijem imenom (vidi kod c)).*

a) pravi kum uopće ili prema krštenome kumčetu. Da jedan kum ili kuma naj mańe bude pri krstu. Š. Kožičić 6[b]. Mladcu ovomu kraļ

Ostoja kum je bio. Ǵ. Palmotić 1, 290. Neka upišu imena od krstjenih i od ńihovih roditeļih i kumih. M. Bijanković 32. Tko može biti kum ili kuma na krštenju, i što je potribno kumovom obslužit? I. Grličić 100. Ima se razumit da među kumom i onim koji se krsti i ocem i materom krštenoga ulazi i postaje niko prijateļstvo ili rodstvo duhovno koje smeta i zabrańuje ženidbu medu ńima, to jest da kum ili kuma ne može s kumčetom ili s otcem ili materom ńegovom vinčati se. 101. I zato sveta crkva naredila je kumove. A. Baćić 276. Kum po kršteńu, kum kršteni. 292. Pastir crkveni pita za oca i mater, al' ne ktijući baba i kum kazati, ne kti ga krstiti. F. Lastrić, ned. 401. Kumovi čine li koje rostvo s kim? F. Matić 85. Krstili ga su bez kuma pri svijeći. (Z). Poslov. danič. Zašto se daju kumovi i kume onima, koji se imaju krstiti? I. Velikanović, uput. 3, 25. Kum kršteńa oli kršteni jest oni, koji drži dite na krstu, to jest u oni čas kad se krsti . . . Bi rečeno: ,u oni čas kad se krsti', zašto ako ga ne bi držo u vlastiti ruku i u oni čas kad se krsti, ne bi bio pravi kum, niti bi ulizo u rostvo s ditetom ni š ńegovim roditeļi; i tako oni koji drži dite na rûkû u vrime odricańa i drugi*(h)* koja se čine prvo nego se dojde na čas od krštena zove se kum od katekizma oli od nauka, a ne od krštena, ništanemańe običa*(j)* je da bude isti i na jednomu i na drugomu; niti je kum oni koji primi posli krštena dite na ruke'. M. Dobretić 40. A besedi Todore vezire (kum neverni, vera ga ubila!) Nar. pjes. vuk. 2, 158. Naslońa se glavom na Todora, na svojega krštenoga kuma, Todor uze dete u naručje. 2, 160. Blago mene! eto moga kuma, eto kuma Kraļevića Marka. 2, 195.

b) pravi kum (u prva dva primjera uprav onaj što krsti) prema roditeļima. Ajd' ovamo, moj Jovane kume! da idemo na vodu Jordana, da krstimo Hrista sina moga. Nar. pjes. vuk. 1, 122. Kum da mi si, Krstiteļ Jovane! ti da krstiš Hrista Boga istina. 1, 122. No da reče tana Grkińa: ,Mio kume, Grčiću Manojle! promijeni ovu đecu ludu: daj ti meni čedo Vlahińino, a Vlahińi da damo đevojku'. 2, 19. Reče ńemu srpski car Stjepane: ,Mili kume, Vukašine kraļe! . . . caruj, kume, za sedam godina, osme podaj mojemu Urošu'. *(misli se da je Vukašin kršteni kum Urošev).* 2, 188. Bogom kume, Oblak-Radosave! Bogom kume i svetim Jovanom! krsti nama dvoje đece ludo. 2, 499.

c) čeļade (dijete) muško što se krsti zove se kum *prema svome pravome kumu, vidi i* kumče. Stade Jovan krstit kuma svoga. Nar. pjes. vuk. 1, 122. A za Boga, moj kume Manojle! što prodade ,kuma' za cekine? 2, 20.

d) otac djeteta zove se kum *prema pravome kumu.* Al' govori Vukašine kraļu: ,Mili kume, srpski car-Stjepane! nije za me tvoja carevina, ja ne mogu, kume, carovati' *(vidi predzadńi primjer kod b)).* Nar. pjes. vuk. 2, 187.

e) vidi krsti-kume-dijete.

b. *u katoličkoj crkvi ima i kod krizmańa kum za muško a kuma za žensko.* Kum krizmani. I. Držić 209. Koji bi krstio ili krizmao brez kuma. A. Baćić 292. Kum krizmeni. 294. Da kum kršteni može biti na krizmi ,kum'. J. Banovac, razg. 219. Kum krizmeni jedan dan ne može biti nego samo dvojici. 221. Kumovi i kume na potvrdońu daju se. I. Velikanović, uput. 3, 40. Kum krizmeni. V. Bogišić, zborn. 387.

c. *vidi* šišiteļ. — *U Vukovu rječniku.* kum se zove i onaj koji prvi put striže kosu djetetu; takovi kumovi bivaju i Turci našim ļudma, i naši ļudi Turcima (po Bosni): ,Oj Turčine za nevoļu kume!' *vidi i* šišano kumstvo *kod* kumstvo. — Podstrigal da bi ga i bila da bista kuma. Š. Kožičić 17b. Konavļani koji želoući u svojbinu s kakvom odličnom pravoslavnom obiteļu, biva striženi kum t. j. kumuje pri svečanom striženu kosa djeteta, tim stupa u rodstvo i s djetetom i s ńegovom familijom. V. Bogišić, zborn. 387—388.

d. kum (vjenčani, vjenčeni, *i na jednom mjestu* debeli, *vidi naj zadńi primjer pod a)) kod vjenčańa jedan od glavnijeh svatova, ili (u varošima) jedan od svjedoka (u Dubrovniku se zove* kum *svjedok s mladožeńine strane,* svjedok *s nevjestine). vidi u Vukovu rječniku:* vjenčani ,der beistand bei der trauung' ,testis conjugii'. Kum se zove i svaki od rodbine pravoga kuma.

a) uopće. Jer gdi se ka žena veriti hotiše, za kuma vinčena gradjanin grediše. Đ. Baraković, vil. 76. Roditeļi ńiovi *(zaručnika i zaručnice)* oli diveri i kumovi imadu i*(h)* istomu *(misniku)* prikazati. M. Dobretić 460. Starom svatu i vjenčanom kumu. Nar. pjes. vuk. 1, 16. Zlatni kume gospodine, dobro došao! 1, 19. A treća je *(kita)* kum-vjenčana. 1, 19. Posadi se, kum-vjenčani, neka ti je čast. 1, 52. Sretni kume, dobre ti sijede! *u* Vuk, kovč. 53. Već je nevestica obučena, samo još nije obuvena, jer joj ,postoli' nema — donesti će joj ih ,debeli kum' (od mladožeńine strane). *u Vinodolu.* V. Bogišić, zborn. 223.

b) prema nevjesti. Kumovi krivi s vašijemi kumami. Zborn. 55b. Dok nisam stala uz milog kuma, uz milog kuma i uz devera. Nar. pjes. vuk. 1, 33. Mili kume i ručni devero, odreš'te mi svilene paćele. 1, 537. Kumu dade od zlata siniju, a đeveru od zlata košuļu. 2, 334. A đevojka kumu govoraše: ,A moj kume, dužde od Mletaka!' 2, 336. Obraz vaļa, kum će doći. Nar. posl. vuk. 230.

c) prema mladožeńi. Kuma zove žarko sunce, a miseca svata starog. M. Katančić 65. Kuma kumi Debelić-Novaka, starog svata Sibińanin-Janka. 2, 471. Te gospodu svate sakupio, i miloga okumio kuma. 2, 492. Ni ti mene kum, ni ja tebe stari svat. (Nemamo ništa više između sebe). Nar. posl. vuk. 223. Ivaničin sin Niko kad se oženi ima prizvati za kuma vjenčanoga Rada sina Radoeva. Pravdonoša. 1852. 30.

e. *često se ne zna o kojoj se vrsti kumstva govori. a jer kumstvom (osobito krštenijem) postaje sveza što (i po crkvenijem zakonima i onako) naš narod shvaća kao da nije mańe tijesna nego je srodnost po krvi,* kum *znači uopće ńešto više nego* prijateļ, *od prilike kao* pobratim, *te se često upotrebļava kao i ta posļedńa riječ.*

a) u ovijem primjerima vaļa da se govori o pravome kumstvu (kao pod a—d). *treba dodati da se po narodnome običaju zovu kumom izmjenice svi članovi kuće pravoga kuma ili kume i onoga (muškoga ili ženskoga) kome je bio kum, vidi:* Kum se zove i svaki od rodbine pravoga kuma. Vuk, rječn. *kod* kum *(uprav stoji kod* vjenčani kum, *ali mislim da vrijedi i za drugo* kumstvo). U kojoj kući ja kumujem sva čeļad meni i mojemu postaju kumovi, a moja onoj kući. *(u Hercegovini, Crnoj Gori, Boci).* V. Bogišić, zborn. 376. — Pop Matij, kum vaš. Mon. croat. 242. (1543). Kum je pokojnoga otca našega. 270. (1572). Ti si ukrao kravu kumu tvomu. Tondal. star. 1, 113. Zač se zove put kim je kum kumu slamu kral *(vidi kod* kumovski). P. Zoranić 65b. Koga u svoju mlados

obra pobratima, kuma i druga. Ǵ. Palmotić 2, 218. Brata, kuma, al' susjeda ... J. Kavańin 45a. Veseli se, kume Pavo, Bog pomože tvu dobrotu. 98b. Dva prijateļa i kuma. F. Lastrić, ned. 174. Ne oprostivši kumu ni prijateļu. And. Kačić, kor. 81. Jedna duša griješna kuma na sud vodila. Nar. pjes. vuk. 1, 135. Kum svog kuma na sudove ćera, ... i oglobi kuma vjenčanoga, vjenčanoga ili krštenoga. 2, 2. Sazvala je goste i zvanice i kumove i sve prijateļe. 2, 99. Još se nisam dobro počastio s kumovima i s prijateļima. 2, 367. A ne boj se, moj milosni kume! 4, 385. Blago mene! evo moga kuma, samļeće mi bez ujma. (Kazao nekakav u sebi, koji je išao u vodenicu da meļe, pa našao kuma vodeničara; ali vodeničar opazivši ńega sa žitom pomisli u sebi:) Blago mene! evo moga kuma, daće mi dva ujma. Nar. posl. vuk. 15. Kako kum prase, ti odmah vreću. (Kad ti ko hoće što da da, ne skańuj se, nego uzmi odmah, dok se onaj nije premislio). 126. Kum kesa, a torba prijateļ. (Hranim se onim što kupim i što nosim u torbi). 164. U kuma su velike oči, ali maleno srce. (Kad ko mnogo ište, a malo daje). 332. — *vidi u Vukovu rječniku (kod* kum): pred kuma, t. j. štogođ tako dobro da bi se moglo pred kuma iznijeti. Pred kuma. (Dobro da se može pred kuma iznijeti). Nar. posl. vuk. 260. *vidi i* 1. križan, c *i* križevat. — *u ovijem primjerima nije jasno govori li se o kumstvu kao što je pod* a—d, *ili kao ńeko pobratimstvo:* Da je vidimo vsakomu človeku ... kako Mladošь Baļenovićь i sinovacь mu Brajanь i Lukačь Brajanovь bratь i Radivoj Dobrosaļićь utakmiše se i zьgodiše i okumiše sь Stepkomь velikijemь i s Brankomь Milovčićemь Klokurisijemь za uboj i vraždu Strezojevu koga sceniše 300 perьpera ... i prostiše 200 perьpera na Božju častь i više rečenijehь kumova. Spom. sr. 2, 106. (1442). Bogom kume, Kraļeviću Marko! Nar. pjes. vuk. 2, 244. Našao sam krvnika jutros gdje leži na kutńi prag, došao je da ga ubijem, raspas i u struci omotan, a ja ga evo dovedoh ovdje, da vam objavim kako mu opraštam sinovļu glavu, a primam ga za kuma. S. Ļubiša, prip. 178. Primi, kume, Boga i sv. Ivana. Pravdonoša. 1851. 21.

b) zove se ko kumom i ako nema pravoga kumstva, samo da se pokaže ļubav i prijateļstvo. Ļubovnomu mi synu i kumu (piše kraļica Jelena knezu dubrovačkom Marinu Badvaru. Đ. Daničić). Mon. serb. 66. 67. (1304). Našijemь prьjateļemь i srьčanijemь kumovomь (piše vojvoda Radosav Pavlović opštini dubrovačkoj. Đ. D.). Spom. sr. 2, 91. (1434). Za to vi molimo kako kumove i srьčane prьjateļi (pišu sinovi Radosava Pavlovića opštini dubrovačkoj. Đ. D.). 111. (1447). Našь počteni kumь (piše herceg Stjepan za kneza dubrovačkoga Benka Gundulića. Đ. D.). 115. (1449). Ja ti odgovaram da ti misnici nisu Franceži niti su iz Ažije ni iz novoga svijeta, nego vaši sinovi, bratja i rodbina, kumovi, prijateļi. S. Margitić, fala. 293. Kumovi puļiški. *(u Dubrovniku se kaže o dvoma što se često svađaju, pa se lako izmiruju, osobito kad se združuju ńekome trećemu na štetu).* P. Budmani. — *često kad se kome ne zna imena.* Srbi su to svi i svuda, kume moj dragoviću. M. Pavlinović, razg. 12. — *U naše doba kaže se često seļaku, kad mu se ime ne zna:* kume.

f. *u prenesenome smislu, vidi* djever, c. Proklińa zatočnike, t. j. ki na boj dvojni drugoga zatiče; proklińa kume ńihove. F. Glavinić, svitl. 117. Koji bi bili se na megdanu i koji ńiovi kumovi uazivaju se. I. J. P. Lučić, nar. 134.

2. KUM, *m. pijesak, tur.* qum. — *U naše vrijeme u Bosni.* Prekopaše poļem meterize, na Arape srklet učiniše, te Arapi koše ispletoše, nasuše ih kumom i kamenom. Nar. pjes. hörm. 1, 249.

KÚMA, *f. žensko čeļade kao* kum, *vidi* 1. kum. — *Akc. se mijeńa u voc.:* kûmo, kûme. — *U istijem slovenskijem jezicima u kojima ima* kum (kumъ) *ima i* kuma, *pa i u litavskome.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (kuma, koja drži na krštenje al' na krizmanje ,comater'), *u Belinu* (,commare o comare, donna che tiene a battesimo o a cresima' ,comater' 205a), *u Bjelostjenčevu* (,comater, matrina'), *u Jambrešićevu* (,commater'), *u Stulićevu* (,comare' ,est illa etc. vide kum etc. matris vices gerit'), *u Voltiģijinu* (,commare' ,gevatterinn'), *u Vukovu:* 1. ,die pathin, gevatterin' ,commater (?)'. — 2. ,die pathin' ,puella cui sum commater'. ,Kuma' se zove i svaka ženska glava od rodbine prave kume. — 3. ,euphemismus für kuga'. cf. kuga.

a. kuma krštena, *vidi* 1. kum, a.

a) uopće (vidi primjere kod 1. kum, a, *a)).* Er je meni kuma moja Barbara sestrica tvoja, ter ne mogu ja uzet kumu moju za ļubicu. Nar. pjes. mikl. beitr. I, 47. Izļegoše na Kopiļe ravno, al' su došle od Piperah kume, zakumiše, te se pomiriše. Nar. pjes. vuk. 4, 124. Al' od mira vjeru uhvatimo, ja ću prvi poći pred kumama, ja za glave bratsko mito dati. P. Petrović, gor. vijen. 28.

b) vidi 1. kum, a, *b).* Kako što je, moja mila kumo! *(govori Jovan Krstiteļ prečistoj gospodi).* Nar. pjes. vuk. 1, 123.

c) vidi 1. kum, a, *c).* A kada je bilo na kršteńu, kum je staru majku zapitao: ,Kako ćemo kumi ime đesti?' Nar. pjes. vuk. 1, 560. Tebe j' majka nama poklonila još malenu kumu na rukama. 1, 561.

d) majka kumčeta prema pravome kumu, isporedi 1. kum, a, *d).* Đvije su se kume podignule, dvije kume u jednoga kuma, u onoga Grčića Manojla: jedno jeste tanana Grkińa, a drugo je bijela Vlahińa; u Vlahińe čedo muško bilo, u Grkińe nije no đevojka, i dođoše kuma na dvorove, te krstiše dvoje đece ludo. Nar. pjes. vuk. 2, 19. Ļubi junak kumče u naruče, ńemu kuma poļubila ruku. 3, 325. Kumčetom ga kuma darovala. 4, 16.

b. *na krizmańu, vidi* 1. kum, b. Kumovi i kume na potvrđeńu daju se. I. Velikanović, uput. 3, 40.

c. *nevjesta prema (vjenčanome) kumu, vidi* 1. kum, d. Idi, dužde, izgubio glavu! kako će te obļubiti kuma! Nar. pjes. vuk. 2, 335. Veli ńemu Bugarka djevojka: ,Bolan kume, dužde od Mletaka! pod nam' će se zemļa provaliti, a više nas nebo prolomiti, kako će se kuma milovati!' Reče riječ dužde od Mletaka: ,Oj ne luduj, moja mila kumo! ja sam do sad devet obļubio, kumo moja! kuma krštenijeh, a vjenčane dvadest i četiri'. 2, 336. Oj đevere, kamo tvoja snaša? a ti, kume, kamo tvoja kuma? 2, 339. Kúma kûma ako nije darovala, nije mu ni brige zadala (čim će on ńu darovati). Nar. posl. vuk. 163.

d. *ne zna se za ove primjere, pripadaju li pod* a *ili pod* c. Sad nije uzdana nevista u divera, kuma u kuma, rodica u rodjaka. J. Banovac, pripov. 186. Kuma nuđena kao i čašćena. Nar. posl. vuk. 163. Ne idem ni u kume ni u druge. S. Ļubiša, prip. 266.

e. *kaže se uopće ženskome čeļadetu kao* kum *muškome, vidi kod* e, *osobito pod b). u ovome je*

smislu običnije kumica. *u dva se slučaja upotrebļava svagda* kuma *(kao eufemizam):*

a) kad se govori o vještici. — U Dubrovniku od XVI *vijeka.* Kmecka kćeri, kradosrca i kumo *(kao da je ipokoristik)* ti malo ne rijeh. M. Držić 202. — *U naše vrijeme ko sretne vješticu, da mu ne naudi (da mu srce ne izije), treba da reče:* ‚Kuma, subota te smela!' P. Budmani.

b) o kuzi. Kad kuga mori onda joj slabo govore ‚kuga' nego ‚kuma' (kao da bi je s tim omilostivili). Vuk, živ. 220. *vidi i u Vukovu rječniku.* Čuma je živa kao žena; seļaci joj tepaju kao da im je ‚kuma' samo da je ne naļute. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 62.

1. KUMAČ, *m. vidi* 1. kukavica, c. Kumač, Bombinator igneus. Vinica. D. Hirc.

2. KUMAĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkome.* Ńiva u Kumaću. Sr. nov. 1870. 31.

KȔMAĆA, *f. druga, posestrima. — Po Vuku je riječ rumunska. vidi kod* družičalo. — *U Vukovu rječniku:* cf. družičalo.

KȔMAĆ, *adv. vidi* komać. Tuga moja tuga, svaki danak druga, kumać jedna projde, veļek druga dojde. Jačke. 116.

KȔMAJ, *adv. vidi* 1. komaj. I ja sam se kumaj maknul, da ni me je posikao. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 16. Nar. pjes. bog. 121. (1663). Na škuļicu kumaj kukne, veļek strela va dno pukne. Jačke. 267. Kumaj ‚vix aegreque' jedva ‚à peine'. u Belostenca po kajkavskom narječju komaj; cf. tur. ‚kumahàj' *(nije mi poznato)* i ńem. ‚kaum'. V. Bogišić *u* Nar. pjes. bog. 371.

KȔMAK, kúmka, *m. dem.* 1. kum. — *Akc. se mijeńa u voc. sing.* kûmče, *u gen. pl.* kûmâkâ, *u voc. pl.* kûmci. — *U Vukovu rječniku:* hyp. v. kum.

KUMÁKATI SE, kùmâkâm se *(ili* kùmâčêm se?), *impf. vidi* kumati se. Mnogi Arnauti zvali su ga, da im prvi put šiša decu, pa su se s toga kumakali s ńime. M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 753.

KȕMALO, *n. vidi u Ivekovićevu rječniku:* kao kumstvo, i veseļe nakon kumovańa, isp. krstici. — Tebi ne dam dva posopca sina, da ti sami idu pod planinu, Pavešiću, tebi na kumalo. S. Vojniković. rp.

1. KȔMÂN, *m. u Vukovu rječniku:* vide kumašin.

2. KUMAN, *m. ime muško. — U spomeniku* XIII *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Kumanь). ‚Kumanь' *(tri puta).* Mon. serb. 12. (1222—1228).

3. KUMAN, *m. ime varošici u Banatu.* Šem. prav. 1878. 94.

KUMANI, *m. pl. ime mjesno.*

a. *vidi u Daničićevu rječniku:* dva sela, jedno na Dunavu ‚Kumany', a drugo u Bitvi ‚Kumanii' dade car Lazar Ravanici. M(on. serb). 199. (1381). S(r). l(etop). 1847. 4, 54. ono prvo ima i sad kod Gradišta *(vidi* b).

b. *selo u Srbiji u okrugu požarevačkome.* K. Jovanović 140.

KUMANIC, *m. ime muško. —* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kumanicь). Kumanicь sь dêtiju. Mon. serb. 60. (1293—1302). Kumanicь. Deč. hris. 12. 18. 86. Glasnik. 15, 289. (1348?).

KUMANICA, *f. mjesno ime.*

a. *zaselak u Srbiji u okrugu užičkome.* K. Jovanović 152.

b. *pomińe se prije našega vremena kao ime manastiru.* Kumanica (mon.). S. Novaković, pom. 136.

KUMANIČEVO, *n. ime ńekakvu selu što se pomińe* XIV *vijeka. — Uprav je adj. poss. od* Kumanic. Selo Kumaničevo. Glasnik. 24, 255. *(oko* 1380).

1. KUMANIN, *m. čovjek iz ńekoga turskoga naroda (strus.* Половцы), *od kojega ima još potomaka u Ugarskoj (ali sad govore mađarski). — Množina:* Kumani, *u starijim kńigama s oblikom* Kumane. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Daničićevu* (Kumaninь ‚Cumanus'). Ugrьskomu kraļu množьstvo mnogo Ugri i Kumani sьbravьšu. Domentijan[b] 153. Sьvьkupiše okolo sebe vojsku mnogu jezyka tatarьska i Kumani. Danilo. 115. Slyšavьše že sevêrnije stranê Kumane. Aleks. novak. 17. Muža Kumanina. 28. Kipoklance ki Kumane obratiše. J. Kavańin 307[b].

2. KUMANIN, *m. ime muško. —* XIV *vijeka.* Dêdь imь Kumaninь. Deč. hris. 47. 99.

KUMANLÚCI, *m. pl.* ime šumi u Begaļici (u okrugu biogradskome). ‚Sjekao sam drva u Kumanlúcima'. Ļ. Stojanović.

KUMANOV, *adj. koji pripada Kumanu (vidi* 3. Kuman). — *Kod mjesnijeh imena.*

a. Kumanov Vis, *ńekakvo brdo.* Na Kumanovom Visu. Rat. 22.

b. Kumanov Bob. — XIV *vijeka.* U Kumanovê Bobe. Deč. hris. 95.

KUMANOVA, *f. mjesno ime. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 136. — *isporedi* Kumanov.

KUMANOVIĆ, *m. prezime (po ocu Kumanu). —* XIV *vijeka.* Dobroslavь Kumanovićь (‚-ik'). Deč. hris. 69.

KUMANOVO, *n. mjesno ime. — isporedi* Kumanov.

a. *vidi u Daničićevu rječniku:* selo koje je kraļ Stefan Dečanski dao Dečanima. M(on). s(erb). 94. (1336). Selo Kumanovo. Deč. hris. 26. 95. Međe Kumanovu. 26. 96.

b. *vidi u Vukovu rječniku:* [varoš u Staroj Srbiji] *s primjerom iz narodne pjesme:* Na onome ravnom Kumanovu, ońđe bješe Kostadine bego. — Na Kratovu gradu bijelome, na bijelu gradu Kumanovu . . . Nar. pjes. vuk. 3, 56. Po Tetovu i po Kumanovu. Pjev. crn. 105[a].

c. *selo u Srbiji u okrugu pirotskome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 238.

KȔMÂNSKÎ, *adj. koji pripada Kumanu ili Kumanima.*

a. *vidi u Daničićevu rječniku:* kumanьsky, neke su ńive crkve treskavačke išle ‚odь kumanьskoga puti'. G(lasnik). 13, 370. — *ne znam, treba li shvatiti da pripada Kumanu ili Kumanima.*

b. *koji pripada Kumanima (narodu, vidi* 1. Kumanin). Pojemь sily mnogyje jezyka ugrьskaago i kumanьskaago. Danilo 17. Bezbožnaago jezyka kumanьska. 371. Sam že vojsku kumanьsku shodivь. Aleks. novak. 17. Tloh Kumanski, razlik pake, vuka sebi odabra' je. J. Kavańin 291[b]. — *I adv.* kȕmânski, *o jeziku.* Kumanьski umejušta obrêtoše. Aleks. novak. 28.

c. *koji pripada Kumanima (selu, vidi* Kumani, b). Kumanska *(opština).* K. Jovanović 140.

KUMAŃ, *adj. koji pripada Kumanu ili Kumanima. — Kod mjesnoga imena. —* XIV *vijeka. vidi u Daničićevu rječniku:* Kumańь, selima je Gračanici i Selcu išla međa ,na Kumańu Glavu'. M(on. serb). 563. (1322).

KÚMÂŃE, *n. djelo kojijem se ko s kim kuma. — U Vukovu rječniku.*

KUMAREVO, *n. mjesno ime u Srbiji.*

a) selo u okrugu niškome. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 123.

b) selo u okrugu vrańskome. 306.

KUMASUR, *m. vidi* 1. komesar. — *U čakavskome spomeniku* XV *vijeka.* Pušćam mojim kumasurom po 2 dukat. Mon. croat. 61. (1137).

KÙMAŠ, *m. ńeka osobita vrsta tkańa u kojoj se žice od osnove ne provlače pod svaku drugu žicu od potke, nego (naj češće) pod svaku osmu, i to tako da se potka s jedne strane (s lica) gotovo i ne vidi; osnova je obično svilena i neupredena, te je ovakovo tkańe s lica vrlo mekano i lašti se (tal.* raso, *franc.* satin, *ńem.* atlas). — *Tur.* qumaš, *tkańe, od arap.* qumāš, *sve što na zemļu pada i po zemļi se vuče (mrve, otpaci), ćilim, pa i tkańe uopće. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ,der atlas (eine art seidenzeug)' ,sericus pannus densus et colustratus'.

a. *u značeńu kao sprijeda (u naj prvome primjeru nije dosta jasno, jer se u istome rukopisu iz kojega je uzet primjer često nalazi riječ* atlaz). Jedne *(narukvice)* od plavetne svile damaška, druge od kumaša crvena, vethe narukvice od zelena kumaša. Glasnik. 56, 244 (1733). I na ńoj je teško odijelo: tri kavada jedan vrh drugoga, dva kumaša od svile zelene. Nar. pjes. vuk. 3, 266. I sa nogu gaće od kumaša. 4, 211. Đevojka sam, kumaš na prodaju, dok sam kumaš, svakome sam draga; kad ostaram, nijesam nikome. Nar. pjes. herc. vuk. 208. — *U pjesmama stoji često pred drugijem supstantivom (n. p.* anterija, jorgan) *u značeńu: od kumaša, i ne mijeńa se kao da je s ońijem složeno.* Na košuļu kumaš-anteriju. Nar. pjes. juk. 240. Trava će nam dušek biti, desna ruka svilen jastuk, vedro nebo kumaš-jorgan. Nar. pjes. vila. 1866. 700. Diže ńemu kumaš-jorgan s glave. Nar. pjes. hörm. 1, 280.

b. *vidi u Vukovu rječniku:* (u Srijemu) crna pantlika od kadife što seoske djevojke nose na vratu.

KUMÀŠIN, *m. uprav je augm.* kum, *upotrebļava se naj češće u vokativu i pokazuje još jače prijateļstvo nego* kum. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,vertraulich für kum'). Još govori kumašine Žune. Nar. pjes. bog. 341. Slušajder ti, kumašine vuče! D. Obradović, basne. 177. Nije to tako, moj kumašine. V. Vrčević, niz. 132.

KUMÀŠLI, *adj. (načińen) od kumaša (stoji u svijem primjerima pred* jorgan). — *isporedi* kumaš, a. — *Ne mijeńa se po padežima. — Postaje od* kumaš *turskijem nastavkom* ly. — *U naše vrijeme u pjesmama.* Pokri ńega kumašli jorganom. Nar. pjes. herc. 97. Ta odbaci kumašli jorgana. Nar. pjes. petr. 2, 498. Kumašli, obojak debeo. *u* Nar. pjes. herc. vuk. 358. Kumašli, fini. *u* Nar. prip. vrč. 226.

KÚMATI SE, kûmâm se, *impf. (recipročno) pozdravļati se zovući jedan drugoga* kume. — *isporedi* kumakati se. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (s kim ,sich als gevatter begrüssen' ,salutare se invicem τῷ kum vocabulo'). Milan Obrenović iz nahije rudničke, s kojim se Karađorđije kumao. Vuk, prav. sov. 17.

KUMBÀRA, *f. vidi* lubarda, *pers.* chumbere, chumpere, *tur.* kumbara. — *isporedi* kumpara. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide lubarda). Počeše pozdravļati Turke u gradu kumbarama. J. Rajić, boj. 74. Bije Beča sa četiri strane, s jedne strane iz topova bije, s druge strane juriš bez prestanka, s treće strane lagum potkopava, a s četvrte kumbarama pali. Nar. pjes. vuk. 3, 16. I poveze tope baļemeze i kumbare čim gradove prima i lumbarde čim gradove pali. 4, 219. Obočio tope i kumbare. 4, 220. Eto puče prokleta kumbara, te udari Petra gospodara. 4, 221. Koliko mi je kumbara više glave puklo. Vuk, dan. 1, 78. Stane ga biti iz topova i paliti iz kumbara. 5, 17. Tako ogań sipa iz topova i kumbare hitaše lubarde. Osvetn. 3, 136.

KUMBARÀĞIJA, *m. tur.* qumbarağy, *čovjek (vojnik) što pali kumbare. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,der bombardier' ,pyrobolarius'). Da nam pošļu kumbarağiju. Djelovod. prot. 131.

KUMBARSKI, *adj. koji pripada kumbarama.* 130 čepova kumbarski. Djelovod. prot. 216.

KÙMBAS, *vidi* kubas. Vrč*(ević)* mesto ,kubas' ima kumbas. *u* Nar. zag. novak. 61.

KUMBAT, *m. prezime. — isporedi* Kumbatović. — *Pomińe se od* XVIII *vijeka.* Vikoviću i Kumbate! J. Kavańin 131b. Od Kaštela Rajević, Ivančević i Kumbat Ivan. And. Kačić, kor. 487.

KUMBATOVIĆ, *m. prezime. — isporedi* Kumbat. — *Pomińe se* XVIII *vijeka.* Fratar Kumbatović od Imoskoga. And. Kačić, kor. 488

KUMBERIJA, *m. prezime ili muški nadimak.* — XVIII *vijeka.* Glasnik. II, 3, 78. (1706—1707).

KUMBRA, *f. vidi* kumbara. — *Na jednome mjestu* XVIII *vijeka gdje stoji jamačno radi stiha.* Stjepan herceg man s Brgata trjeskovite i goruće kumbre meće, kad mu *(Dubrovniku)* vrata i užga toke dvore i kuće. J. Kavańin 182b.

KÙMBUR, *m.* ime selu u Sutorini *(ne zna se ko je zabiļežio). — Od* XVIII *vijeka.* Kad su došli ponti od Kumbura. Nar. pjes. bog. 201. Da bi došli na mejdan junački s tankijem fuštam suprema Kumburu. 207. Kumbur je naseļeno mjesto nakraj mora u Boci. V. Bogišić *u* Nar. pjes. bog. 386.

KÙMBURA, *f. vidi* 1. kubura. Kumbura, puška mala, arbanaškog običaja. *u* Nar. prip. vrč. 226.

KUMBÚRLIJA, *f. vidi* kuburlija. — *U pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Ugrabi mu dvije kumburlije, pa u Turke obje obrnuo. Nar. pjes. vuk. 4, 87.

1. KUMBUS, *m. vidi* kubuz. Pisato Tomi Milinoviću, puškoleju, da načini jedan kumbus. *u* M. Đ. Milićević, pomenik. 3, 316.

2. KUMBUS, *m. kombost? kupus? — U naše vrijeme.* Kad su seli na večeru, iznese im majka naj prije kumbusa zajedno s tikvom pomiješano. Nar. prip. vrč. 140.

KŬMČÂD, *f. coll. kao množina od* kumče. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* coll. v. kumče ,die pathen (ohne unterschied des geschlechtes)' ,filii (aut filiae) baptismales'. *(Grujo)* vide kulu o*(d)* devet tavanah, a pred kulom lijepa nevjesta, do dva drži u naručju sina.... Tad nevjesta ruci mu pristupa, zakumi

sa Bogom istinijem . . .: ‚Primi kumčad Novaković-Grujo!' Grujica joj kumčad privatio. Pjev. crn. 123b. Kumčad treba da svome kumu ukazuju poštovańe. V. Bogišić, zborn. 388.

KÚMČE, kúmčeta, *n. dijete kršteno (ovako se zove prema kumovima), isporedi* 1. kum, a, *e) i* kuma, a, *c). — Nema množine, vidi* kumčad. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚der pathe (das kind)' ‚filius baptismalis'. Kum ili kuma ne može s kumčetom . . . vinčat se. I. Grličić 101. Da se kumče nauči zakona Božjega. Pisanica. 39. Zašto su kumovi otci duhovni koji, kad bi bila potriba, dužni su naučiti kumče zakonu Božijemu. J. Banovac, razg. 219. Da kako oni koji krsti, tako i kumovi s kumčetom ulaze u rodstvo duhovno. A. Kanižlić, bogoļubnost. 270. Il' je kuma kumče iznijela, da car krsti i da ga dariva. Nar. pjes. vuk. 2, 155. Uze kume kumče iz naruča, ļubi junak kumče u naruče. 3, 325. Kumčetom ga kuma darovala. 4. 16. Umre kumče, raskide se kumstvo. Nar. posl. vuk. 333.

KUMERAK, kumerka, *m. vidi* kumjerak.

KUMÈNDÂT, kumendáta, *m. vidi* komendat. — xvii *vijeka.* Statut trsat. (1640). 219.

KUMÈSÂR, kumesára, *m. vidi* 1. komesar. — *Od* xv *vijeka.* Zvrhu toga vsega moga odlučenja stavim moga kumesara gospodina Luku. Mon. croat. 65. (1445).

KUMETICA, *f. mjesno ime. — vidi u Daničićevu rječniku:* mjestu je Livadi u Svetoj Gori išla međa ‚pokraj mora na Topila blizь Kumetice i otь tuj prêma Kumetice na carьskyj putь'. M(on. serb). 126. (1347).

KŮMFÎN, kumfina, *m. vidi* kunfin. — xv *vijeka.* Dasmo sinokošu sa vsimi kumfini i mejami. Mon. croat. 90. (1461). Poli kumfina te crikve. 138. (1490).

KUMFRATARSTVO, *n. vidi* bratinstvo, *e) i* fratiļa. — *Načińeno od tal.* confratèrnita. — xv *vijeka.* Prijasmo vas v naše kumfratarstvo i v bratarstvo. Mon. croat. 145. (1491).

1. KŮMICA, *f. dem.* kuma. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kûmîcâ. — *Od* xvi *vijeka (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* kumica), *a između rječnika u Stulićevu* (v. kuma) *i u Vukovu* (dim. v. kuma). — *Često se upotrebļava, ali ipak nemam nijednoga primjera za pravo značeńe (kad se kaže ženskome djetetu ili kao od dragosti).*

a. *može značiti što i* kuma *uopće.* Drugo *(rodstvo)* jest meju kûmom i kumicom krstjenoga i meju otcem i majkom krstjenoga. Blago turl. 2, 325.

b. *žensko kumče.* Kumica, dijete (žensko) kojemu kumuješ. N. Lepeš. slovinac. 1884. 108.

c. *u Dubrovniku se zovu ovako Konavaoke kojima se ne zna ime. — isporedi* 1. kum, e, *b).*

2. KUMICA, *f. ime nekakvu selu.* U sele u Kumici. Spom. stojan. 45. (xv *vijek).*

KŮMIĆ, *m. dem.* 1. kum. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu. — U primjerima je značeńe kao kod* kumče. Dužni su naučiti kumiće nauk krstjanski. A. Bačić 293. Doće kum i kuma; . . . doće dva kumića koji krila dižu kano dva orlića i svog otca stižu. A. Kanižlić, rož. 22.

KUMID, *m. tal.* cómito *(od lat.* comes), *čovjek koji zapovijeda veslarima na lađi, a on je sam podložan kapetanu (tal.* nostromo, *franc.* maître d' équipage, *ńem.* bootsmann). — *U Mikaļinu rječniku:* kumid od galije ‚remigum praefectus', *i u Stulićevu:* kumid od galije ‚comito di galera' ‚remigum moderator'.

1. KŮMIN, *adj. koji pripada kumi. — Između rječnika u Vukovu* (‚der kuma' ‚commatris et pestis'). Pak još uze Jelino odelo, svoje svuče, kumino natuče. Pjev. crn. 233a.

2. KŮMÎN, kumína, *m. vidi* kmin. — *Od* xv *vijeka (u mletačkome rukopisu, vidi u Šulekovu imeniku), a između rječnika u Belinu* (‚cumino e cimino, l' herba il cui seme piace molto a' colombi' ‚ciminum' 240b) *i u Stulićevu* (‚cyminum, cuminum'). Kumin (‚cyminum'). Anton Dalm., nov. tešt. 36a. matth. 23, 23. Kumin (cumin u mletačkome rukopisu), rus. тминъ, кминъ, češ. poļ. kmin: ciminum (u mlet. rkp.), cuminum (Jambrešić), comino, cyminum, cominum (Stulli, u sińskom rukopisu), Carum carvi L., v. Kmin. B. Šulek, im. 184. *i s pridjevima što mu daju drugo značeńe:* Kumin crni, pseudomelanthium (Durante), Agrostemma githago L. Kumin divji, cuminum silvestre (Durante), 1. Lagoecia cuminoides L ; 2. Carum carvi L (Alschinger). Kumin pitomi, Cuminum (Cyminum) L. (Durante). B. Šulek, im. 184. Govori se i u Hrvatskoj. F. Iveković, rječn. *(po kojemu je zabiležen ovdje akcenat).*

1. KUMINA, *f. u Stulićevu rječniku:* kumina, trava *uz* kumin. — *Riječ je uslovenska.*

2. KUMIŃA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkome.* Ńiva na Kumini Sr. nov. 1872. 310.

KUMÍNAK, kumínka, *m. vidi* kumin. — *Prije našega vremena.* Kuminak, cumino (u sińskom rukopisu), v. Kumin. B. Šulek, im. 181.

KUMIR, *m. kip krivoga boga. — Riječ je stslovenska* (kumirъ *i* kumirь) *nepoznata postańa. — Nalazi se u kńigama pisanima crkvenijem jezikom, pa su je iz crkvenoga jezika primili i pisci našega vremena (tako je i rus.* кумиръ). — *Između rječnika u Stulićevu* (v. idol *s dodatkom da je riječ ruska;* ‚ara, altare' *iz misala) i u Daničićevu* (kumirь ‚idolum'). Služiti gluhimь kumiromь. Stefan, sim. pam. šaf. 1. Smrada gluhihь kumirь. 7. Štedļivost ne čini novac kumirom. M. Pavlinović, rad. 119. *i u Šulekovu rječniku:* ‚götze; götzenbild', *i u Popovićevu:* ‚götze'.

KUMIŠAN, kumišna, *adj.* odijelo i jelo, uredno. M. Pavlinović.

KUMIŠ-ANTERIJA, *f.* uredna anterija. M. Pavlinović. — *vidi* kumaš.

1. KÚMITI, kûmîm, *impf. pozivati ili moliti (koga) da bude kum. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kûmļâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kûmî, *u part. praet. pass.* kûmļen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Od* xvi *vijeka (vidi* c, *a), a između rječnika u Stulićevu:* ‚procurar che alcuno sia compare e patrino' ‚rogare aliquem ut etc. (vide kum) patris vices gerat', *i u Vukovu:* koga ‚zu gevatter oder zu beistand bitten' ‚advocare pro teste baptismi aut conjugii'.

1. *aktivno.*

a. *u značeńu sprijeda kazanome. a) kod kršteńa.* Mare mu pride na sustraj, se mu se lipo kloniše, z ditetom v ruki kumiše. Nar. pjes. istr. 2, 154. — *b) kod vjenčańa.* Kuma kumi Debelić-Novaka. Nar. pjes. vuk. 2, 471. Tebe kumi Bogom istinijem i našijem svetijem Jovanom, da ti vjenčaš ńega i devojku. *(isporedi* c). 2, 599. Ženi se što naj bliže a kumi što naj daļe možeš. V. Bogišić, zborn. 210.

b. *u jednom primjeru našega vremena* kumiti koga *znači: kumovali ńegovu djetetu na kr-*

šteńu, vaļa da je uprav značeńe: zvati ga kumom. Sinoć sam čedo rodila, hoćeš me, kraļe, kumiti? Nar. pjes. herc. vuk. 240.

c. *kao moliti (s velikom silom), zaklińati. — pravo je značeńe kao kod* a: *moliti koga da bude kum (ili zvati ga kumom), pa kao kum (još više nego prijateļ i rodak) da uradi ono za što se moli. ovako se značeńe nalazi u ovome primjeru:* Bratimim te Bogom istinijem i kumim te Bogom istinijem i vašijem svetijem Jovanom, ne daj mene crnu Arapinu. Nar. pjes. vuk. 2, 392. — *uz* kumiti *stoji često i* moliti, bratimiti, bratiti *(u jednom primjeru i* sestriti). — *Između rječnika u Stulićevu:* kumiti, kumiti i moliti ,orare et obtestari, erogitare', *i u Vukovu:* (po jugozapadnijem krajevima) moliti ,bitten' ,rogo' n. p. i otac sinu i sin ocu može reći: kumim te Bogom, učini to. ovamo ide i ono što se govori i u Srbiji: ,Kumićeš kugu da te umori' (ako ti to i to bude). (Nar. posl. vuk. 161). *vidi i:* Bogom kumi b'jela vila, Bogom kumi ban-Sekula: ,Bogom brate, ban-Sekule! ne vodi me ujku tvome'. (Kad se kaže: ,Bogom kumi', moglo bi se reći da bi vaļalo kazati: ,Bogom kume!" a ne: ,Bogom brate!" ali po onijem mjestima */pjesma je iz Risna/* ,kumiti Bogom' [i u običnom govoru] znači: vrlo moliti i zaklińati, tako n. p. i sin rekne ocu, kad ga što vrlo moli: ,kumim te Bogom!" Vuk). Nar. pjes. vuk. 1, 182.

a) uopće kumiti *s ovakorijem značeńem upotrebļava se kao i* moliti. Kučivrat: Nea te ponesem u liječnika. Arkulin: Kučivrate, pače te kumļu. M. Držić 386. Sila sam ga jadna majka kumiti i bratimiti: ,Kaži meni, gavrane, te bilige do istine!" Đ. Baraković, vil. 199—200. Prosi te i kumi divojka i brati, da i ona umi drugim kazivati. P. Vitezović, odil. 53. Rodjaci bližńi oko ńega kume i mole. B. Zuzeri 1 8. Košuta . . . slijedjena od lovaca . . . kumila je jednu lozu, na koju se u potjeri namjerila. 224. Molim te i kumim, da mi utažiš štogod malo ove bolesti. 336. Molim i kumim bit uslišat. M. Pavišić 44. Lot poče jih kumiti i moliti. And. Kačić, kor. 19. Svak smrt kumi, sestri, da dušmana tlači. M. Kubačević 141. Niti bi ja tu ušao da me ko kumi. D. Obradović, basne. 368. Ķigu meće, a vijara kumi: ,Ne nosi mi pismo i hartiju!" Nar. pjes. vuk. 1, 474—475. Ona *(Jankova sestra)* skoči, dovati Sekula: ,Haj, Sekula, doma da idemo!" kumi Janko sestru od nevoļe: ,Nemoj mi ga, moja mila seko! e ja nemam do ńega nikoga'. 3, 222. No ga kumi haga od Meduna: ,Ne za Boga, Babović-Jovane!" 4, 118. Pašu mole i kume ga ļuto. Ogled. sr. 16. Svud je vodi po manastirima, i čita joj masla i bdenija, kumi vraga u sve manastire da ostavi snahu Anđeliju, kumi vraga, ništa ne pomaže. P. Petrović, gor. vijen. 32. Ja te *(ženo)* kumim, da miruješ. S. Ļubiša, prip. 41.

b) radi veće sile dodaje se u ime koga ili čega se moli.

aa) u instrumentalu. aaa) Bogom. Pa ih kumi Bogom velikijem: ,Nemojte me u jamu bačivat!" Nar. pjes. vuk. 2, 33—34. Kumim ńega Bogom istinijem, nek me pusti iz tamnice klete. 2, 380. Kumim tebe Bogom istinijom, Bogom kumim, a ruku ti ļubim, nemoj kmeta koga izgubiti. 4, 381. Kapam' mole a Bogom ih kume da im pušte Korjeničko Turke. 1, 517. Pusti me, kumim te Bogom. M. Pavlinović, razg. 12. — *bbb)* Bogom i svetijem Jovanom, *vidi i sprijeda primjer, i prvi kod c).* Kumim te Bogom i svetijem Jovanom! Vuk, poslov. 211. — *ccc) drugijem čime.* Kumim te nebom i zemļom. S. Ļubiša, prip. 143. Kumi, ženo, sina mlijekom i našijem suzama, da nas ne osramoti. 36. Kumimo te hļebom carevijem da se mičeš s naše granice. 120. *U Dubrovniku se govori (kad se što moli što nije baš vele vrijedno):* ,Kumim te ledom', *vaļa da je s toga što se za malen posao neće da pomińe Bog ili nebo.* P. Budmani.

bb) u akuzativu s prijedlogom za. Kumļu te za Boga, pomozi me. M. Držić 415 Kumim ve za Boga svakom stvari! (Kad ko koga moli. U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 163.

cc) i ovi primjeri pripadaju amo: Kumim te triput od neba do zemļe, nemoj spati. S. Ļubiša, prip. 103. Ja te kumim od neba do zemļe, prođi *(me)* se. 175.

d. *znači zaklińańe kao kod* c, *ali nije objekat čeļade što se moli nego nebo, zemļa i drugo što (dobro i zlo, n. p. zmija), tako da objekat stoji od prilike kao instrumental kod* c, *b) aa), te se onijem zaklińe.* Kumim nebo, nad tobom koje je, zemļu kumim, pod tobom koja je, ne otimaj moje Ikonije. Nar. pjes. vuk. 2, 603. Kumim ti zmiju pod kamenom! Kumim ti ploču na koju pečeš leturdiju! Kumim ti (svu stoku redom) tvoga psa, put kojim ideš i zmiju pod kršem i ticu u goru! *(sve troje* u Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 163.

e. *nije mi dosta jasno značeńe:* Tako me ne kumile gore i vode! Nar. posl. vuk. 299. *(tako ne poginuo u gori ili u vodi?).*

2. *sa* se, *recipročno, postati kum ili kuma (jedno drugome). — Između rječnika u Vukovu* (s kim ,mit jemand kum werden' ,cumatus necessitudinem ineo'). Mislel sem Maru jubiti, sad mi se š ńome kumiti. Nar. pjes. istr. 2, 154. Da Bog da i milost Božja, s kumovima se kumili, sve s drage voļe, bez nikakve nevoļe! (Za nevoļu se ko kumi s kime, n. p. kad čovjek ubije koga pa se poslije moli za mir i oprošteńe. Vuk) *u* Vuk, živ. 77. Nit' ženio nit' koga udao, niti će se ko kumiti s ńime. Osvetn. 3, 41

2. KŪMITI, kūmîm, *impf* na koga, nijemo koga glavom ali rukom k sebi prizivati. cf. nakumiti. M. Pavlinović.

KUMJERAK, kumjerka, *m. vidi* carina, 1 *i* 2. — *Riječ je dalmatska (vidi* kelomna, kimak) *od lat* commercium (XIII *i* XIV *vijeka u Dubrovniku pisano* comerchium, comerclum, *vidi* K. Jireček, die Romanen in den städten Dalmatiens. 1, 90[a]), *a vaļa da nije od ngrč. κουμέρκιον, jer bi po svoj prilici mj. drugoga* k *bilo* ć. *isporedi i* dumruk. — -je- *stoji po južnome govoru mj.* ê, *premda se u većini primjera nalazi* e, *ali su primjeri iz* Mon. serb. 37 *i* 38 *uzeti iz spomenika pisanijeh vrlo nevaļalijem jezikom i grafijom, pa i u* Mon. serb. 46 *i* 48 *stoji gdjegdje* e *za* ê; *a jedan put ima* kumirьkь. — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kumerьkь, gledaj kumêrьkь; kumêrьkь ,portorium', ngr. *κουμέρκιον*; ,telonium').

a. portorium, *carina što se plaća.* Da si kupujutь i prodajutь svobotьno vьsaku kupьju, i da imь se ne vezьmetь kumerekь ni nikire danьje *(sic)* ni vь grade ni na sьbore ni vь solêbь kupьcemь ni na moste ni na rêkabь ni na putehь . . . . Zakonь koie *(sic)* jestь odь kumerekь solьski među kraļь srьpьski i gradь djubrovьčki. Mon. serb. 37—38. (1253). Kumerьka aće postavi kraļevьstvo mi, da stoji u zakonê otьcinue mi. 46. (1254). Kumerьka da drьžimo kraļevьstva ti u zakonê gospodina otьca ti. 48. (1254—1256). Moj kumêrьkь i Nikonovь nê stalь u *(o)*noj ruce, lise

u vaše opьćinê. 49. (1265). Da imь *(Dubrovčanima)* da kto bude carinikь u Svetomь Srьdi kumerьkь solni dubrovьčьki za tri godišta. Glasnik. 27, 286. (1351). Za kumirьkь solьski, prodah ga vašimь poklisaromь za godište za 9 sьtь perьperь. Mon. serb. 171. (1356—1367).

b. telonium, *vidi* carina, b. Odь rêke drinьsko do Neretьvê kumerokь solьski da nestь na ino mesto rasьvê vь Djubrovьnikь. Mon. serb. 38. (1253). *moglo bi značiti što i* stovarište, tržište.

KÚMĻEŃE, *n. djelo kojijem ko kumi ili se ko kumi. — Između rječnika u Vukovu* (verbal v. kumiti u. kumiti se). Taman mi je dijete za kumļeńa. Nar. pjes. juk. 608.

KŪMODRÂŠKÎ, *adj. koji pripada Kumodraži.* Kumodraška *(opština).* K. Jovanović 98. — *I kod mjesnoga imena:* Kumodraško Brdo *u okrugu biogradskome.* Ńiva u Kumodraškom Brdu. Sr. nov. 1861. 722.

KŪMODRÂŽ, *f. ime selu u Srbiji u okrugu biogradskome.* K. Jovanović 98. — *Između rječnika u Vukovu* [selo u srezu vračarskom okruga podunavskog]. U selu Kumodraži. M. Đ. Milićević, srb. 63.

KŪMOR, *m.* Cucumis sativus L., krastavac, krastavica, kukumar, ugorak, umorak. u Lici. V. Arsenijević. Kumor (Sabļar), v. Kukumar. B. Šulek, im. 184.

KUMÓSTVO, *vidi* kumovstvo. Že je bilo Kraļeviću Marku, da ga nije na kumostvo zvala. Nar. pjes. u Stonu. Đ. Šurmin.

KŪMOV, *adj. koji pripada kumu (vidi* 1. kum). — *Između rječnika u Vukovu* (,des kum' ,ad testem baptismi aut conjugii pertinens'). U voļi kumovoj. A. Baćić 276. Kumov momak. Vuk, rječn. *kod* prikumak.

KUMOVAC, Kumovca, *m. ime visu u Srbiji u okrugu šabačkome.* M. Đ. Milićević, srb. 418.

KŪMÔVAN, kumôvna, *adj. vidi* kumovski. — *U jednoga pisca našega vremena.* Luka obađe kumovne i prijateļske kuće. S. Ļubiša, prip. 138.

KUMÒVÂŃE, *n. djelo kojijem se kumuje. — Između rječnika u Vukovu.* Kumovańe Grčića Manojla. Vuk, nar. pjes. 2, 19. A tako ti kumovańa, kume! Osvetn. 2, 11.

KUMÒVATI, kùmujêm, *impf. raditi kao kum, biti kum. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kùmovâh, *u impt.* kùmûj, *u ger. praes.* kùmujûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* kŭmovâ, *part. praet. act.* kŭmovao, kŭmovâla, *part. praet. pass.* kŭmovân. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (kome ,zu gevatter stehen' ,sum testis baptismi aut conjugii').

1. *aktivno.*

a. *uopće.* Na kršteńu jedan ili dva kumuju. A. Baćić 292. Vazda je bio običaj, da na kršteńu dva kumuju, a na krizmi jedno. J. Banovac, razg. 219. Dvoje ulazi u kumstvo, t. j. oni koji kumuje i koji se krizma. 271. Ako nijesam kumovao, a ja sam kroz plot gledao. Nar. posl. vuk. 7. U kojoj kući ja kumujem, sva čeļad meni i mojemu postaju kumovi, a moja onoj kući. V. Bogišić, zborn. 376.

b. *ako se izriče čeļade (što se krsti, vjenčava itd.), to stoji:*

a) obično u dativu. Muško ženskomu može kumovati. A. Baćić 293. Car Mihail je Bogoru *(na krstu)* kumovao. A. Kanižlić, kam. 146. On svojega okumi ujaka, okumi ga i kumovao mu *(ujak).* Pjev. crn. 285a.

b) rjeđe u akuzativu kao objekat, te je onda kumovati *prelazni glagol.* Kad u crkvu decu unesošo, kumuje ih Ļutica Bogdano, i kumova dece sedamnaest. Nar. pjes. petr. 2, 42. A mi s ńimo gorom putujemo, jer smo ńega čedom kumovale. Osvetn. 2, 14. No se reče uz Srbiju stojnu i kumuju u poćini Marka. 6, 33.

c. *u ovome primjeru kao da je značeńe slično značeńu pod* 2. Kao da nijesu ni kumovali ni drugovali. S. Ļubiša. prip. 99.

d. *činiti da ko (objekat) bude kome (s kime) kum. — U jednome primjeru našega vremena.* Sila raju i kumuje s Turkom. Osvetn. 2, 59.

2. *sa se, recipročno (kumuju jedan drugome pravi kum i onaj kojemu je onaj kum).* Oni su se kumovali s ńime. Hrv. nar. pjes. 4, 29. Zaludu se s vami mirimo i kumujomo. S. Ļubiša, prip. 156.

KŪMOVČÂD, *f. coll. vidi* kumčad. — *Kao da je množina prema* kumovče, *ali za ovu riječ nemam potvrde. — U naše vrijeme.* Da se brinu za kumovčad. V. Bogišić, zborn. 388.

KUMOVČE, *n. vidi kod* kumovčad.

KÚMOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. i. xxvii.

KUMÒVSKÎ, *adj. koji pripada kumu ili kumovima. — Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,dem kum zustehend' ,quod decet testem baptismi aut conjugii'). Djetcu kumovskom rukom strić. I. Grličić 35. U Srijemu kažu: ,kumovski momak'. Vuk, rječn. *kod* prikumak. Ova se zdravica zove ,kumovska', no u napijańu od kuma nema ni spomena. Vuk, nar. pjes. 1, 77. I raspopa uočio grdna, gdje ne nosi okanicu ravnu, da kumovsku bukliju mu daje. Osvetn. 2, 110. — Kumovska slama, *ovako se zove po narodnome pričańu i vjerovańu svijetla nejednaka pruga što se vidi obnoć preko svega neba i ļeti i zimi. vidi u Vukovu rječniku:* Kumòvskâ slȁma (na nebu) ,die milchstrasse' ,via lactea'. Srbi pripovijedaju da je kum u kuma ukrao breme slame, pa kako ga je nosio, slama ispadala i prosipala se putem, onako Bog ostavio na nebu za vječni spomen. — A duž celoga neba pružila se ona mlečna staza sa kumovskom slamom. M. P. Šapčanin 1, 153.

KUMÓVSTVO, *n. vidi* kumstvo. — *Riječ je stara, isporedi rus.* кумовство, *možebiti i praslavenska, isporedi poļ.* kumostwo. — *Između rječnika u Stulićevu (uz* kumstvo). Narod broji u duhovno srodstvo kumovstvo krsno i krizmeno. V. Bogišić, zborn. 206. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku gdje je običnije nego* kumstvo. P. Budmani.

KUMPÀNIJA, *f. tal.* compagnia, *društvo, pa i u osobitome smislu vojnička četa (od prilike* 100 *do* 200 *momaka) kojom zapovijeda kapetan (franc. ńem.* compagnie). — *U naše vrijeme.*

a. *društvo. — U naše vrijeme u Istri.* Draga moja kumpanija, verni prijateļi! Nar. pjes. istr. 3, 15. Kumpanȉja ,societas'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 61.

b. *četa vojnička. — Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,die kompagnie' ,certa militum turba, centuria'). Kumpanije vojničke. A. Kanižlić, utoč. xxiii. A ja odo s mojom kumpanijom od kuda su po naj tješńi klanci. Nar. pjes. vuk. 4, 253—254. S topom i s jednom kumpanijom. Vuk, dan. 5, 34. Pisato kapetanu Milisavu, da zakaže ļudma po ńegovoj kumpaniji . . . Djelovod. prot. 180.

KUMPÀNÎJSKÎ, *adj. koji pripada kumpaniji*

(*vidi* kumpanija, b). — *U Vukovu rječniku:* ,compagnie-' ,quod est centuriae'.

KÙMPÂŇ, kumpáňa, *m.* socius, *drug.* — *Od tal.* compagno. — *Od* XVI *vijeka po zapadnijem krajevima.* Vi ste sad kumpaňi, a ja sam s ocem bio. N. Naješković 1, 291. Zašto se štije od Egidija kumpaňa i druga svetoga našega ćaćka. I. Ančić, ogl. 11. Kumpäň ,socius'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 38. Kumpâň, it. ,compagno', drug. Naša sloga. god. 14, br. 11, str. 44

KUMPÀŇATI, kumpàňâm, *impf. pratiti.* — *Od tal.* compagnare *(sad* accompagnare). — *Od* XVIII *vijeka po zapadnijem krajevima.* U jednomu i drugomu podvizaňu. s očima jima se kumpaňati. I. Krajić 63. Ne boj se ti, dušo draga, ja ću tebe kumpaňati. Nar. pjes. istr. 6, 3.

KÙMPÂR, *m. kum.* — *Od tal.* compare. — *U naše vrijeme u Istri.* Kad se komar s muhom spravi, su je bratju na pir pozval, a sovicu za svaticu, a komara za kumpara. Nar. pjes. istr. 2, 57. — *Konavļani brdani zovu ovako (kao od ruga) druge Konavļane što žive na brežuļcima pri moru.* M. Vodopić.

KUMPÀRA, *f. vidi* kumbara. I kumpare koje vatru pale. Nar. pjes. vuk. 5, 136. A kumpare lete pod oblake. 5, 333. Jeka topova i kumpara nebo prolomaše. Magaz. 1868. 81.

KUMPARIS, *m. vidi* čempres. — *Od grč.* κυπάρισσος. Pokaza jemu drêva tri kedri, pivći i kumparis. Pril. jag. ark. 9, 92. (1468).

KÙMPATITI, kùmpatîm, *impf. vidi* kuburiti. — *Jamačno je postalo od talijanske riječi, te se čini na prvi mah da je od* compatire, *ali su u ove riječi posve druga značeňa (žaliti, opraštati); vaļa da je narod načinio od* patire *(trpjeti, patiti) i* combattere *(boriti se, kuburiti).* — *U naše vrijeme u Lici.* ,Kumpatim bome vavije od kad sam posta'. J. Bogdanović.

KÙMPIJER, *vidi* krumpijer. J. Bogdanović.

KÙMPÎR, *vidi* krumpir. J. Bogdanović. Kumpir, Solanum tuberosum L. (Vodopić, Hercegovina), v. Krumpir B. Šulek, im. 181. Kumpîr ,Solanum tuberosum'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 41.

KUMPIR-, KUMPJER-, *vidi* krumpir-, krumpjer-. J. Bogdanović.

KÙMPLÎT, *m. vidi* kumplita. — XVI *i* XVII *vijeka.* Va vrime kumplita. Transit. 171. Blagoslivļamo gospodina na kumplitu. Nauk brn. 56. Na prvoj savršnici iliti kumplitu. I. Krajić 74.

KÙMPLÎTA, *f. vidi* komplita. — *Od* XV *vijeka.* Obastri me u vrime kumplite velika svitlost. Živ. jer. star. 1, 235. Va vrime od kumplite Transit. 166. Da se po kumpliti čini procešijon. M. Divković, zlam. 61[b]. Prispjeh na kumplitu... Ja sam držan govoriti kumplitu. nauk. 180[a]. U vrime kumplite bi u greb stavļeno tilo Isukrsta častno. M. Alberti 372. Na vrime kumplite . . . Kada ti zazvekne kumplita . . . Michelangelo. 16. Izvan vrimena u koje po kumpliti bio je običaj govoriti. M. Bijanković 127. Kumplita ili dospivaňe zlamenuje Isukrstovo pokopaňe. J. Filipović 1, 321[a]. Završnica oliti kumplita. Ant. Kadčić 39. Nonu, večerňu i kumplitu. M. Dobretić 275. — *Na jednome je mjestu shvaćeno kao da je adj. (kao što i jest upravo talijanska riječ* compieta). Na kumplitoj. M. Alberti 372.

KUMPRÒMEŠ, *m. pogodba, pristatak (kad se dvoje, što se pravdolo o čemu, pogodi i složi, popustivši svako po što sa svoje strane), tal.* compromesso. *U naše vrijeme.* Učino s dobrim ļudma u sudu pismo ,compromesso' (kojega narod zove ,kumpromeš' ili ,prokomeš'). *u Hercegovini, Crnoj Gori, Boci.* V. Bogišić, zborn. 541.

KÚMRA, *f. hyp.* Kumrija. — *Akc. se mijeňa u voc.* Kûmro. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Što je, Kumro? ujela te guja! Nar. pjes. vuk. 3, 106. Kumra dođe u zelenu bašču. 3, 416. Ona doziva Kumru robiňu: ,Čini mi čini, Kumro robiňo!' Nar. pjes. vila. 1866. 274.

KÙMRÎCA, *vidi* Kumrijica.

KÙMRIĆ, *m. prezime.* — *Može biti akc.* Kùmrić *po majci Kumri, ili* Kùmrîć *(upravo* Kùmrijić) *po majci Kumriji.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 210. Mijajlo Kumrić. Rat. 322.

1. KÙMRIJA, *f.* Columba risoria L., *vrsta goluba.* — *Od arap.* qumrije, *tur.* qumri, qumru, *grlica.* — *isporedi* 2. Kumrija. — *Akc. se mijeňa u gen. pl.* kùmrîjâ. — *U Vukovu rječniku:* ,die lachtaube' ,Columba risoria [L.'; cf. gugutka, kumrikuša].

2. KÙMRIJA, *f. žensko ime tursko (naj češće u robiňe).* — *Vaļa da je ista riječ što* 1. kumrija. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (,ein frauenname' ,nomen feminae', ,meistens gibt man ihn den gefangenen': Kumrija robiňa). Kumrija. S. Novaković, pom. 72. Al' pred dvorom Kumrija robiňa, ona ňija od zlata bešiku. Nar. pjes. vuk. 3, 405. Pa dozivļe Kumriju robiňu: ,O Kumrija, moja robiňice!' 3, 406. Sa Kumrijom svojom robiňicom. Nar. pjes. petr. 1, 59.

KÙMRIJICA (Kùmrîca), *f. dem.* 2. Kumrija. Ňojzi veli Kumrica robiňa. Pjev. crn. 95[b]. O Kumrice moja robiňice! Nar. pjes. petr. 1, 59. Kumrijici Bog i sreća dade. 1, 59.

KUMRÌKUŠA, *f. vidi* 1. kumrija. — *Složeno od turskijeh riječi* qumri *i* quš *(ptica).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu s dodatkom da se govori u Sarajevu.* Ti, kumrikušo, otiđi . . . Čuvši to kumrikuša . . . Nar. prip. bos. 1, 61.

KÚMRINO GRÔZĐE, *n. vidi u Vukovu rječniku:* nekakva trava koja raste po zidovima. — *isporedi* 1. *i* 2. kumrija *i* Kumra.

KUMROVAC, Kumrovca, *m. (kajkavski)* Kumrovec, *ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 94.

KÙMSÂL, kumsála, *m. pijesak.* — *Od tur.* qumsal, *pjeskovito mjesto. isporedi* 2. kum. *Akc. je zabiļežen po M. Đuroviću (vidi daļe), drugačiji je u Vukovu rječniku.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (kùmsal, vide pijesak). Kùmsâl, pesak, sitan pesak. govori se u užičkom okrugu. M. Đurović.

KÚMSTO, *vidi* kumstvo.

KÚMSTVO, *n. osobina onoga što je kum; djelo kojijem ko kumuje.* — *isporedi* kumovstvo. — *U ňekijem krajevima ispada* v *kao i u drugijem riječima s nastavkom* stvo. Tako se govori i ,kumsto, brasto' itd. *(u Kosovu i okolnijem krajevima).* Vuk, nar. pjes. 1 (1891), L. — *Od* XV *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Bjelostjenčevu* (,compatrinitas'), *u Jambrešićevu* (,compaternitas'), *u Stulićevu:* ,l' esser compare o patrino' ,exercere munus ejus qui etc. (vide kum) subst.; *u Voltigijinu* (,comparatico' ,gevatterschaft'), *u Vukovu* (,die gevatterschaft' ,munus testis baptismi aut conjugii'. Kumstvo je. 1.

vjenčano, 2. kršteno, 3. šišano, u kome kum djetetu već poodraslu siječe kosu. ovo kumstvo može biti da je za to postalo da bi Turčin Hrišćaninu i Hrišćanin Turčinu mogao kumovati), *u Daničićevu* (kumstvo ,sodalitas').

a. *različne su vrste kumstva, vidi još ovdje dale i kod* kum *i* kuma. Ima tri vrsti kumstva: jedno se zove ,mokro', a dva ,suha'. ,mokro' kumstvo' znači kršteno, ,jedno suho' vjenčano, a ,drugo' šišano. ovo naj potońe nastalo je između Hristjana i Turaka, buduć da Turčin na prva dva ne može kumovati. *(u Hercegovini, Crnoj Gori, Boci).* V. Bogišić, zborn. 376. Koliko vrsta kumstva pozna narod? Pozna do četiri vrste: iz krsta, berme i ženidbe, četvrta vrsta biva samo među mladićima i djevojkama: na Ivańe u ļetu pokumļuju se mladiči i đevojke ili devojke među sobom time da si bačenke i prsteńe zamjeńuju. *(u Vinodolu)* . . . Tri vrsti *(kumstva)*: kršteno, krizmeno i vjenčano kumstvo. *(u Gradiški i brodskoj regementi).* 387. Ima tri vrste: ,kršteno' kad ko kome krštava i vjenčava(?); ,zaklopito', kad ko kome uzajamno krštava i vjenčava; ,kumstvo po nuždi', kad ko koga u nuždi okumi. *(u šabačkome okrugu u Srbiji).* 388.

b *osobina onoga koji je kum (srodnost i uopće sveza među kumovima).* Voļevь kumьstva i ļubavь(?) višerečenijehь Petka i Branka ostaviše i prostiše 200 perpera na Božju častь i višerečenijehь kumova. Spom. sr. 2, 106. (1442). Sveti Ivan obrati se k Isusu: , . . . Ovu milost sad te prosim, a za ļubav ku ti nosim i za kumstvo sveto i milo meju nami ko je bilo, kad te krstih u Jordanu. M. Marulić, pjes. 327. Prijateļstvo duhovno, a to je kumstvo. Naručn. 16[b]. Rostvo, kumstvo i bratinstvo. I. Ančić, ogl. xxxi. Izvan kumstva krštenoga i krizmenoga. 173. Niti kumstva ni ļubavi. P. Posilović, nasl. 198[b]. Ne ulaze u kumstvo. A. Bačić 294. Ništanemańe među sobom ne ulaze u kumstvo kumovi s onim koji krsti. J. Banovac, razg. 220. Koji pošaļe drugoga na misto svoje, da kumuje, ulazi u kumstvo, koji je poslao. 221. Na krizmi samo dvoje ulazi u kumstvo ili u rodstvo duhovno, t. j. oni koji kumuje i koji se krizma. 271. Da se jur ne razbire krv ni rostvo, kumstvo, prijateļstvo. pripov. 186. U krsteńu jest dvostruko kumstvo. P. Filipović 20. Istina je da kumstvo šišańa nije pravo kumstvo. 21. Niti kumstva nit' ļubavi. A. J. Knezović 9[b]. Kumstvo koje izhodi od krsteńa i od krizmańa. Ant. Kadčić 417. Kumstvo od šišańa vlasi. 420. Napokon od kumstva vinčenoga. 421. Svako otačanstvo i kršteno kumstvo izihodi od nebeskoga otca. Đ. Rapić 337. Petar uze vince i šenicu i kļučeve od nebeskog carstva,... sveti Jovan kumstvo i bratimstvo. Nar. pjes. vuk. 2, 2. Umre kumče, raskide se kumstvo. Nar. posl. vuk. 333. Evo ti prvo mokro kumstvo koje mi se desi u kući. Nar. prip. vrč. 167. Nema kumstva bez krštena kumstva. P. Petrović, gor. vijen. 40. Obliše ga suze i reče: ,Kume, sretńo nam kumstvo!' Pravdonoša. 1851. 21. Tako mi kumstva što mi je deveterostruko s tvojom kućom! S. Ļubiša, prip. 99. Kumstvo i bratimstvo *(sada je)* šala i sprdńa. 229. Kumovi se kumstva spomińali. Osvetn. 2, 30. Zaprjeke su ženidbene krvni rod, kumstvo. V. Bogišić, zborn. 202. Kod katolika samo kumstvo kršteno *(ubraja se u duhovno srodstvo),* a kod pravoslavnih ima i striženo. *(u Bosni).* 206.

c. *djelo kojijem ko biva kum (kumuje), kumovańe.* Rodstvo duhovno biva po kumstvu krsteńa i krizmo. J. Banovac, razg. 270. Iz koga kumstva porađa se isto duhovno rodstvo. B. Leaković, nauk. 182. Već načini jednu sitnu kńigu, te je pošļi duždu od Mletaka, nek ti pođe na kumstvo vjenčano. Nar. pjes. vuk. 2, 333. Da ja idem na kršteno kumstvo u Ružicu u bijelu crkvu; vaļa držat čedo na rukama, da ga krsti pope Crnogorče. 4, 15. Zovu Marka za krštena kuma, al' se Marko kumstva ne odriče. Nar. pjes. mag. 1864. 76.

KŮMSÛL, *m.* nânôs koji voda, pri izlivu reka i potoka, nanese, te čini zemļu rodnom. Govori se u vaļevskom okrugu, veli g. R. Badešlić. M. Đurović. — *vidi* kumsal.

KUMŠA, *f. mjesno ime. — Prije našega vremena.* Kumьša. S. Novaković, pom. 136.

1. KÛN, *m. vidi* 1. klen. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* (u Crnoj Gori) nekako drvo kao makļen ,art baum' ,arboris genus'. [1. (u Starome Vlahu) vide 1. klen, 1;—2. (u Crnoj Gori) vide makļen]. *značeńe ,makļen' nije mi dosta pouzdano.* Kûn, kûna, klen. u Nišu. Đ. Daničić. Kun, Acer campestre L. (Pančić, Vuk, Crna Gora), v. Klen, Klijen. B. Šulek, im. 184.

2. KUN, *m. ime ńekoj rijeci. — -u- stoji mj. ńegdašńega -l-. —* xiv *rijeka (pisano s -lь-), a između rječnika u Daničićevu* (Klьnь, rijeka kod sela Studenčana i Hraštana). U rêku u Klьnь, i otь Klьna nзь dêlь. Glasnik. 15, 277. Konь Klьna. 275. (1348?).

1. KŮNA, *f.* Mustela foina Briss. *i* martes L., *dvije vrste mesožderijeh sisavaca od istoga roda: u prve je grlo bijelo, a u druge žuto, te je ovoj krzno ļepše i skupļe nego u prve. prva se zove uopće* kuna *(u Šulekovu rječniku* kućna kuna *kod* steinmarder), *druga se zove i* zlatka, *ili pisci dodaju pridjev* gorska *(u Šulekovu rječniku* gorska k. *kod* baummarder, *u Popovićevu* k. gorska), *ali vidi kod* a, *b). — Radi drugoga značeńa što se daje ovoj riječi vidi kod* b *i u rječnicima. — isporedi i* 2. kuna. — *Riječ je praslavenska. isporedi stslov.* kuna *(krivo stoji u rukopisima prema grč.* αἴλουρος, *mačka), rus.* куна, *češ. i poļ.* kuna, *pa i stprus.* caune, *lit.* kiaunė. — *Između rječnika u Vrančićevu* (,martes'), *u Mikaļinu* (kuna, zvijer ,martes, mustella scitica'), *u Belinu* (,volpe, animale noto' ,vulpes' 777[b]), *u Bjelostjenčevu* (,martes, iktis, mustella scitica'), *u Jambrešićevu* (,martes'), *u Stulićevu* (kuna, zvijer ,martes, vulpes'), *u Voltiģijinu* (,volpe' ,fuchs'), *u Vukovu* (,die marder' ,Mustela martes Linn.' cf. zlatka).

a. *u značeńu sprijeda kazanome.*

a) uopće (ne zna se, govori li se o prvoj ili o drugoj vrsti). Jel' istina, čobane Mihate, e ti imaš devet paunovah, . . . i pred ńima mudra vidra šeta, . . . među ńima okićena kuna? to je tvoja vjerenica ļuba. Nar. pjes. vuk. 3, 429. Vreva kûnâ, skomlić jazavaca. Osvetn. 2, 35.

b) krzno od kune. viša je prilika da se govori o drugoj vrsti. I dva ćurka kunom postavļena. Nar. pjes. vuk. 1, 446. Jedne noge, dvoje sandal-gaće oko nogu kunom postavļene. 3, 137. No joj gaće vrede Carigrada. kako su joj puste iskićene! do koļena vuci i bauci, od koļena kune i lisice. Nar. pjes. herc. vuk. 78. Potkrojene kunom i lisicom. Nar. pjes. juk. 140.

b. *u Dubrovniku se misli da je* kuna *tal.* volpe, *lat.* vulpes *(lisica), i tako svi pisci i rječnici prevode ove riječi, ali je čudnovato da u samome gradu i u predgrađima ipak misle na*

pravu kunu, jer se pripovijeda da kuna kole kokoši po predgradima (gdje nema lisica), da je crna, ne veća od mačke, da se urlači u kokošińake, da na mjestu kole kokoši i ne nosi ih ća itd. s druge strane opet i po selima dubrovačkijem često se čuje kuna *mj.* lisica, *a prava se kuna onda zove* kunica. — *U svijem ovijem primjerima* kuna *je upravo lisica.* Gdi je propas taj puna koprjeve ka prudi, i lisic i kuna koje su zle ćudi, ke kune kudami frudaju i glade. M. Vetranić 1, 467. I kuna vuhnena da kokoš popade. S. Gučetić 209. Bježi bez traga i bez puta hitra kuna, zec pun straha. I. Gundulić 407. Srce krepko i jako ne od kune, nego od lava. G. Palmotić 1, 343. Gdje se kuna hitra krije. P. Kanavelić, iv. 31. Iz grma iz koga se je jednom kuna izagnala, i opet će se izagnat. (D). Kad kuna spi, zatvorena usta drži. (D). Tako reče kuna grozdju ne mogući ga brat da nije zrelo. (D). Poslov. danič. Ńih tijelo raznosit ćo kune u gori. I. Đordić, salt. 205. Lov s ždralom i s kunom dijelaše lav. uzd. 150. Narav poda . . . kuni hitrinu. ben. 25. Sve je puno hudoba nečistijeh, starijeh kuna od nazad njekoliko tisuć godišt u privarah iztančenijeh. B. Zuzeri 167. Kune imaju svoje jame. V. M. Gučetić 107. Brži je od srne, hitriji od kune. (Z). Dvorila kuna vuka, ter izgubila kožuhe. (Z). Kuna stara ne krvavi gvozdja. (Z). Ni srna kasna ni kuna nevuhvena. (Z). Stara kuna lasno se ne privari. (Z). Poslov. danič. Kune imaju svoje spile, a ptice svoja gnijezda. Đ. Bašić 207.

2. KUNA, *f. ńekakav novac ili izvijesna ńekolicina novaca. — U jednome primjeru* xv *vijeka (iz Seńa).* Da nisu veće dužni nego jednu kunu, ča je so*(ldina?)* 12. Mon. croat. 173. (1499). — *Ovo značeńe vala da je od starine ili možebiti praslavensko, jer je tako u ruskome jeziku bilo kod* куна *i* куница, *kad je krzno vrijedilo kao novac. još se u maloruskome ovako kaže novac što se plaća vlastelinu kad se djevojka iz ńegova sela udaje u drugo.*

3. KÚNA, *f.* ime kozi. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. — *Vala da je ista riječ što* 1. kuna.

4. KÚNA, *f.* ime livadi u Divoselu. J. Bogdanović.

5. KÚNA, *f. mjesno ime u Dalmaciji. a) selo u kotaru dubrovačkome u Konavlima.* Repert. dalm. 1872. 23. — *b) selo u kotaru korčulanskome (na Ratu).* 13.

6. KÚNA (Kûna?), *f. ime žensko. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Da pogubi Muja i Omera, da zarobi Kunu i Hajkunu. Pjev. crn. 63b. A zarobit Kunu i Hajkunu. 64a. — *Pomińe se i prije našega vremena, ali ne znam, jeli muško ili žensko.* Kuna. S. Novaković. pom. 72.

7. KÚNA, *m. nadimak ili prezime ńekoga Turčina. — isporedi* 1. kunac. — *Često u narodnijem pjesmama. — Prema adj. poss.* Kuničin *(vidi) shvaća se kao da je ipokoristik od* Kùnica *(što nije potvrđeno).* Pod ńegovim Kunom Hasanagom. Nar. pjes. vuk. 3, 202. Kod ńega je Kuna Hasan-aga sa ńegovih tridest Udbińana. 3, 290. Božja pomoć, Kuno Hasan-ago! 3, 387. Skorom dođe Hasan-aga Kuna. Pjev. crn. 147b. — *Vidi i* 6. Kuna.

1. KÚNAC, kúnca, *m. kuna muška (vidi* 1. kuna). — *Na jednome mjestu u pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka, u metaforičkome smislu znači: lukav čovjek (prema* 1. kuna, b). O kunče *(ńeko što nije razumio riječ dodao je u jednom rukopisu sa strane* suće) zlokrivi, od popov svijeh ruže, ne zna li Bog živi da si kriv do duše? M. Vetranić 2, 375.

2. KÚNAC, kúnca, *m.* Lepus cuniculus L., *životińa slična zecu (domaća i divla). — Akc. se mijeńa u gen. pl.* kûnâcâ. — *Čini se kao da je ista riječ što* 1. kunac; *ali je upravo uzeta iz romanskoga jezika (lat.* cuniculus, *tal.* coniglio), *te se osnovi* kun *dodao nastavak* ьсь *kao da se mislilo na kunu. — isporedi* 1. kunić, kunijel. — *Od* xvii *vijeka (ima i uslov.* kunec), *a između rječnika u Vrančićevu* (,cuniculus') *gdje se najprije nahodi, u Belinu* (,coniglio, animal noto' ,cuniculus' 216a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kunec, morski zajec ,cuniculus'), *u Stulićevu* (v. kunijel), *u Voltiģijinu* (,coniglio' ,kaninchen'). Kunac, živina poput zeca, ital. ,coniglio'. M. Pavlinović.

3. KÚNAC, kúnca, *m.* nadimak malenu čovjeku nasršenih, rijetkih brkova: ,Unde su malašni ludi kao kunci'. M. Pavlinović. — *Može biti ista riječ što* 2. kunac.

4. KÚNAC, kúnca, *m. komad hleba osobitoga oblika: kad se ispeče ruka hleba (vidi kod* ruka), *izreže se poprijeko na komade od prilike jednake, te se onako jedu ili iznova peku da postane beškot; svaki se komad zove* kunac. *u naše vrijeme u Dubrovniku.* ,Daj siromahu kunac kruha'. ,U ovoj ruci ima deset kunaca'. P. Budmani. — *Akc. je kao kod* 1. kunac. — *Ne znam postańa; može biti ista riječ što* 2. kunac, *jer mu je oblik po ńešto sličan samoj životińi kad čuči.*

KUNAČIĆ, *m. prezime.* — xvii *vijeka.* Bariša Kunačić. Stat. pol. ark. 5, 308.

KÙNADRA, *f. màšina, mah, mahovina. — isporedi* kundrav. — *U Vukovu rječniku:* [cf. mašina 2] 1. ono od prede što se uhvati u nitima kao pamuk ,die flocke' ,floccus'. — 2. palacka od rogoza kad se iščupa kao perje ,die kätzchen vom rietgras'. Kunadra zove se još i ,mahovina' u Lici i u Srijemu. M. Medić.

KUNAK, *m. mjesno ime u Policu.* — xv *vijeka.* Niz riku pod Kunak. Stat. pol. ark. 5, 309. (1482).

KÙNAR, *m. vidi* Kunara. — *Obično u narodnijem pjesmama samo pred riječi* planina, *i ne mijeńa se po padežima.* Nek me čeka pod Kunarplaninom. Nar. pjes. vuk. 3, 109. Ode Jovan u Kunar planinu. 3, 208. Otidoše uz Goliju pustu, a kad doše u Kunara vrha . . . Pjev. crn. 175a.

KÙNARA, *f. ime ńekoj planini. — isporedi* Kunar, Kunor. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (planina, vide Kunor). Treći ću ti megdan ostaviti pod Kunarom u polu Kotaru a na medi turskoj i kaurskoj. Nar. pjes. vuk. 3, 108. Privati se Kunare planine. 3, 112. Srbi tursku krdisaše vojsku, u Kunaru goru naćeraše. 3, 116. Pod Udbinom pole pregaziše, unidoše u Kunaru Turci. 3, 152.

KUNARANI, *m. pl. vidi u Daničićevu rječniku:* Kunarjane, pl. m. selo ,u Kluči', koje je kralj Milutin dao Hilandaru. M(on. serb) 63. (1293—1302). može biti da je sadašńe selo blizu Prilipa, koje ,Hahn, reise' piše ,Konjari'.

KÙNARICA, *f. dem.* Kunara *(vala da je isto što* Kunara). — *Na jednome mjestu u narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Ode četa uz Kunar planinu dok izišli na vrh Kunarice. Nar. pjes. juk. 168.

KUNÁTORÊŃE, *n. djelo kojijem se kunatori. — U Vukovu rječniku.*

KUNÁTORITI, kunátorîm, *impf. vidi* kuburiti. — *Akc. se mijeńa u aor. 2 i 3 sing.* künâtorî. — *Nepoznata postańa. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,mühsam leben' ,vitam miseram ago'). Tu pomoć je knez davao Vuku i onda kad je sam, boraveći u Beču, kunatorio bez novaca. M. Đ. Milićević, pomenik. 3, 211. A uz to je uvek kunatorio svojim slabim zdravļem. 5, 691.

KUNATROVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* D. Avramović 262.

KÙNBARA, *f. vidi* kumbara. Da uzme potrebe, što potrebuje oko kunbara. Djelovod. prot. 145.

KUNCERIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Matko Kuncerić. Mon. croat. 187. (1504).

KUNČANI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 71.

KÙNČIĆ, *m. dem.* 4. kunac. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* Dva tri kunčića kruha tvrda. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 188.

KUNČINA, *f. vidi* crkviua, *c*), drijenak, *c*). — *isporedi* 2. končina. Kunčina, Parietaria officinalis L. (Sabļar, u Bakru), v. Končina. B. Šulek, im. 184.

1. KȖNDA, *f. vidi* kusa *(kokoš). — Kurelac kaže da je od grč.* κονδός, *što mi nije poznata riječ. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vidə kusa). Kunda, kundasta, *ime kokoši* (što i ,kusa' κονδός). tako se govori i ,kurtasta' ,curtus'. Grci i Latini čak u naše kokoši zašli. (ima i pas ,kurtan'). F. Kurelac, dom. živ. 53.

2. KUNDA, *u narodnoj zagoneci našega vremena.* Ište kmeka dva kundeka, ište kunda mande. Nar. zag. nov. XVIII. Ište neka dva kundeka, ište kunde od mande. 41. *odgonetļaj:* dijete što ište od majke sisu.

3. KUNDA, *f. ime žensko. — U naše vrijeme u Hercegovini.* Đe mu je žena Kunda i kćer Ruža. V. Vrčević, niz. 147. Kazuj, Kunda, đe si bila. 148.

KÙNDAČÊŃE, *n. djelo kojijem se kundači. — U Vukovu rječniku.*

KÙNDAČIĆ, *m. dem.* kundak. — *U Vukovu rječniku. — I kao prezime prije našega vremena.* Kundačić iz Erčińa. Srb. st. pisma. let. 112, 156.

KÙNDAČITI, kùndačîm, *impf. nasađivati (pušku) u kundak. — Akc. se mijeńa u aor. 2 i 3 sing.* kȕndačî. — *U Vukovu rječniku:* n. p. pušku ,(das feuergewehr) schäften' ,munio ligno'.

KÙNDAČKI, *adv. kundakom, kundacima (n. p. biti se). — U jednoga pisca našega vremena.* I tući se kundački i gušati se sa Srbima. M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 650.

1. KÙNDAK, *m. ono načińeno naj češće od drva i gvožđa od prilike kao trokut u čemu je nasađena puška, te se naslońa na rame kad se hoće pucati. — Tur.* qondaq, qundaq *(isprva je značilo povoj u djeteta). — Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȕndâkâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,piede d' archibuggio' ,sclopeti calx' 98a) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (,piede dell' archibugio' ,sclopeti calx'), *u Voltiģijinu* (,cassa di archibugio' ,schaft'); *u Vukovu:* ,der kolben (vom feuergewehr)' ,lignum tormenti bellici'. cf. oklop. Za to Ivo ništa ne hajaše, neg kundakom boļe udaraše. Nar. pjes. bog. 305. Da mi ođe vatru naložimo od pušaka našijeh kundaka, od mačeva našijeh nožnica. Nar. pjes. vuk. 3, 120. Svoju saru po kundaku ļubi. Nar. pjes. juk. 138. A kundaci od morske masline. Nar. pjes. potr. 2, 563. — *Kaže se i za top, o drvenome ili gvozdenome odru na kojemu leži top te je tako načińen da se top može lako pomicati i upravļati (ńem.* laffette). Top ovaj nije imao kundaka ni kola, da se može vući. Vuk, grada. 86. Batal' topove da udari na kakvegod drvene kundake. Djelovod. prot. 200.

2. KUNDAK, *m. vidi* 2. kunda *i* kundek. Ište kundak mande. Bos. vila. 1892. 127.

KÙNDAKOV PÒTOK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu aleksinačkome.* Ńiva u Kundakovom Potoku. Sr. nov. 1870. 422.

KȖNDAST, *adj. kus (o kokoši), vidi* 1. kunda. — *U Vukovu rječniku:* vide (1) kus (za kokoš).

KUNDEDAT, *m. ime muško.* — XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kunьdedatь). Kunьdedatь sь dêtiju. Mon. serb. 60. (1293—1302).

KUNDEK, *m. vidi* 2. kunda *i* 2. kundak.

KUNDEĻ, *m. mjesno ime.* — XIV *vijeka. (Tušiļu ide međa)* na Kundeļь. Spom. stojan. 31. (1365?).

KÙNDICIJÔN, kundicijóna, *m. vidi* 2. kondicijon. — *Na jednome mjestu* XVI *vijeka.* S tim kundicijonom . . . Naručn. 55b.

KÙNDÎR, kundíra, *m. vidi* kondijer. — *Od* XV *vijeka u pisaca čakavaca.* Niki popijahu kundir nagińući. M. Marulić 12. Srebren kundir uzamši. P. Zoranić 27b. Kundiri i kupe. D. Baraković, jar. 80. Zlati kundir ruka liva je shvatila. I. T. Mrnavić, osm. 32. Kundire po stolu vmiti se daše. Oliva. 15.

KUNDIŠ, *m.* Nerium oleander L. (Visiani, Kuzmić, Bartulović). B. Šulek, im. 184.

KUNDJEG *(ili* Kundijeg?), *m. mjesno ime.* — XIV *vijeka.* Niz potokь u Kunьdêgь . . . Svetostef. hris. 10.

KUNDOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Jovan Kundović. Rat. 410.

KUNDRA, *f. isporedi* kudrav, kundrav.

a. *ime krmači.* Orozović. D. Hirc.

b. cunnus. *u Karlovcu.* F. Kurelac, dom. živ. 57.

KÙNDRÂC, *m. vidi u Vukovu rječniku:* Jednom mačku ime kundrac, drugom makokundrac: šic kundrac! mac kundrac! oberbac bakundrac (ko više puta zasopce brzo može reći da se ne pomete. cf. joguba). — *isporedi* kudrac.

KȖNDRAV, *adj. vidi* kudrav. Kundravo perje, raščehano u guske. Gradac u Slavoniji. D. Hirc.

KÙNDRÔV, kundròva, *m. vidi u Vukovu rječniku:* ime psetu koje dugu dlaku ima ,ein hundename' ,nomen cani indi solitum'. — *isporedi* kudrov *(jamačno je ista riječ).*

KUNDUCI, Kunduka (?), *m. pl. ime selu u Hercegovini.* Statist. bosn. 109.

KUNDUČINA, *f. ńekakva biļka.* Kuudučina (Sabļar, Lika). B. Šulek, im. 184.

KȖNDUR, *m. riječ nepoznata postańa u Dubrovniku.*

a. *sluga koji služi u različnijem kućama, u uprav ne pripada nijednoj. ovako je tumačeńe u Stulićevu rječniku:* ,plurium famulus (qui nulli domino est addictus, sed nunc uni nunc alteri famulitium praestat').

b. *danas znači: čovjek što kunduruje (vidi* kundurovati, b). P. Budmani.

KUNDURÀRIJA, *f. kundurovańe (vidi* kundurovati, b); *neistinita (i uopće zla) vijest o kome*

što je postala kundurovańem. — U naše vrijeme u Dubrovniku. ‚To ne može bit; to ja ne mogu nikako vjerovat; to su same kundurarije‘. P. Budmani. — Postaje od kundur talijanskijem nastavkom eria (aria).

KȖNDURICA, f. žensko čeļade prema kundur. — U naše vrijeme u Dubrovniku.

a. žensko čeļade kao sluškińa u različnijem kućama, vidi kundur, a. — U Stulićevu rječniku: ‚plurium famula etc.‘.

b. danas znači u Dubrovniku žensko čeļade što kunduruje (vidi kundurovati, b). P. Budmani.

KȖNDURITI, kȗndurîm, impf. u Stulićevu rječniku: uz kundurovati.

KUNDURÒVATI, kundùrujêm, impf. raditi kao kundur ili kundurica. — U naše vrijeme u Dubrovniku.

a. služiti u različnijem kućama a ne pripadati uprav nijednoj. — U Stulićevu rječniku: ‚pluribus alternatim famulari (ut supra)‘.

b. danas znači: mnogo brbļati (naj češće zlo govoriti) o tuđijem poslima. P. Budmani.

KUNĐEVAC, Kunđevca, m. kajkavski Kunđevec, ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj. Razdijeļ. 116.

KUNE, f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome. Ńiva u Kunama. Sr. nov. 1867. 576.

KUNÈGȖNDA, f. Cunegundis, ime žensko (uprav ńem: Kunigunde). — xviii vijeka. Enrik cesar s Kunegundom svojom ženom . . . J. Kavańin 299b. Blažena Kunegunda zapovidi vodi da ide uzbrdo. J. Banovac, razg. 18.

KUNÈLIĆ, vidi kunijeļ i kuńelić.

KȕNEŃE, n. vidi kleće. — Zlo načińeno po praes. kunem. — U dva pisca xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (kunenje), u Stulićevu, u Voltiģijinu. Kletve, proklinanja i kunenja. B. Kašić, zrc. 100. Kojih su usta puna kunenja. rit. 134. Kojih su usta puna kuneńa. J. Banovac, blagosov. 332.

KȕNETINA, f. koža ili krzno od kune. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

KUNFA, f. vidi kompa. u Posavini. F. Hefele.

KȕNFET, m. tal. confetto, vidi zahara. — U sjevernoj Dalmaciji i u Istri od xv vijeka. Kunfete nesihu u pehare na dlan k onim. M. Marulić 94. Svakoga kunfeta po stolu posuše. Oliva. 15. Ditiću podaše kunfeta dovoļe. 59. Tu napokon donošahu množ marcepana i kunfeta. J. Kavańin 23a. Ostavi mene da čuvam kvocku i piliće i jednu žaru kunfeta. N. Palikuća 9.

KȕNFETNÎK, m. zdjela na kojoj se hrani ili donosi slatko (kunfeti). — Na jednome mjestu xv vijeka, a između rječnika u Daničićevu (kunьfetьnikь ‚scutella offerendis bellariis‘). Jedanь kunfetnikь, poteže četiri litre, 3 unče. Mon. serb. 408. (1441). U prijepisu istoga spomenika ima: kunfetikь poteže 4 litre, 3 unče. Spom. sr. 2, 100. gdje kunfetikь (kako misli i Daničić) biće pisarska pogreška.

KȕNFÎN, kunfina, m. tal. confine, međa, granica. — Po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Vukovu: (u primorju) ‚die grenze‘ ‚confinium‘ [vide međa 1] cf. granica. Stvoreni biše razvodi i kunfini. Mon. croat. 3. (1275 prepis. 1546). Preko mora duždevoga do kunfina paštrovskoga. Nar. pjes. vuk. 1, 95. Raspoložeńe ńihovijeh kunfina ili zemaļa. V. Bogišić, zborn. 1.

KȖNÎ, vidi kuńi.

1. KȕNICA, f. dem 1. kuna. — Akc. se mijeńa u gen. pl. kȕnîcâ. — Od xvi vijeka (može biti i stara riječ, isporedi rus. куница): u rječnicima ima različna značeńa (vidi daļe); nema je u Bjelostjenčevu, Jambrešićevu, Daničićevu.

a. uprav kao deminutiv prema 1. kuna, a, a). — U Vukovu rječniku.

b. znači isto što i 1. kuna, a.

a) sama životińa. — Između rječnika u Vrančićevu (‚martes‘) i u Stulićevu (‚martes, mustella‘ s dodatkom da je riječ ruska). Pozlatna kudica još joj se vidjaše, jak crna kunica, kojom se gizdaše (vidi kod 1. kuna, b). M. Vetranić 2, 176.

b) krzno, vidi 1. kuna, a, a). Bi zavit u haļinice, ne u svilu ni u skerlete ni u kunice, ni u ostale kožice mehke i gizdave. M. Divković, bes. 80a. Niki se j' opravil u šubu od kunic. B. Krnarutić 20. Ja bi ciganki oplea od kunice bile oputice. Nar. pjes. istr. 3, 11. Samur, kapa od kunice, nalik kaluđerske kamilavke. V. Vrčević u Nar. prip. vrč. 227.

c. kao deminutiv prema 1. kuna, b (lisičica). — U Belinu rječniku (‚volpetta, volpe piccola‘ ‚vulpecula‘ 777b) i u Voltiģijinu (‚volpetta, volpina‘ ‚füchschen‘).

d. vidi 1. kunac, kunijeļ. — Samo u Mikaļinu rječniku: kunica, tekunica ‚cuniculus‘.

e. kao ime domaćijem životińama. a) ime ovci (na Krku). F. Kurelac, dom. živ. 32. — b) ime kozi. Krupa, Bosna. D. Hirc.

2. KȕNICA, f. ńeka biļka. — Može biti ista riječ što 1. kunica, isporedi kuńi rep kod kuńi. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Jambrešićevu (u dodatku kod millefolium) i u Vukovu: (u Srijemu) nekakva trava [‚Achillea millefolium L.‘; vide paprac]. Djeca metnu jedan struk ove trave u nos, pa držeći ga jednom rukom pod nosom drugom stisnutom biju u onu odozdo govoreći: ‚Pusti, baba, końu krv i teletu mleka!‘ i tako čine dok ne udari krv iz nosa (vidi i Nar. posl. vuk. 266). Noka kuva kunicu, millefoglio. J. Vladmirović 21. Kunica, millefolium (Kuzmić, S. Budmani), millefoglio maggiore (u sińskom rukopisu, Durante), Achillea millefolium L. (Lalangue). B. Šulek, im. 184.

KUNICE, f. pl. ime selu u Srbiji u okrugu caļerskome. K. Jovanović 100.

KȕNIČIĆ, m. prezime (uprav nadimak jednoga ogranka dubrovačke vlasteoske obiteļi Gučetića). — xvii vijeka. (Dubrovčani) redom učiniše poklisare na sve strane . . . a vrijednoga Kuničića k Ali paši bosanskomu. J. Palmotić 88. Treba reći da je Maro Gučetić bio prozvan Kuničić. (S. Skurla). 94.

KȕNIČIN, adj. koji pripada Kuni (vidi 7. Kuna). Ne vjeruje Seńanin Tadija, dok ne viđe sabļu Kuničinu, pozna sabļu Hasan-age Kune. Nar. pjes. vuk. 3, 290. A on vodi Kuninog dorina, pa ga daje seki Anđeliji: ‚Jaši końa, sejo Anđelija‘; a uzima seju Kuničinu, pa je baci za se na đogata‘. 3, 390.

1. KȕNIĆ, m. vidi 1. kunac i kunijeļ. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

2. KȕNIĆ, m. prezime. — xviii vijeka poznat je latinski pjesnik R. Kunić iz Dubrovnika. Kunić. Schem. bos. 1864. ix. xxvii.

3. KȕNIĆ, m. mjesno ime u Hrvatskoj. a) selo u županiji zagrebačkoj. Razdijeļ. 75. — b) zaselak u županiji modruško-riječkoj. 52.

KÙNIĆANIN, *m.* čovjek iz Kùnića *(vidi* 3. Kunić, *b)).* V. Arsenijević. — *Pl.*: Kùnićāni.

KÙNIĆKĪ, *adj. koji pripada selu Kuniću (vidi* 3. Kunić, *b)).* V. Arsenijević.

KÙNIĆKIŃA, *f.* žensko čeļade iz Kùnića *(vidi* 3. Kunić, *b)).* V. Arsenijević.

KÙNIDBA, *f. kleće (upravo djelo kojijem ko koga kune). — U jednoga pisca našega vremena koji vaļa da je sam tu riječ načinio.* Da se gdjegdje ošibnu poroci našega puka, naj više osveta, sutuka, prerasuda, kletva i kunidba. S. Ļubiša, prič. 81.

KÙNIJEĻ, kunijèļa, *m. vidi* 2. kunac. — *Od tal.* coniglio. — *Akc. se mijeńa u voc.*: kùnijeļu, kùnijeļi. — *-ije- kao da stoji po južnome govoru mj.* ê, *isporedi* kuńelić. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,coniglio, animal noto' ,cuniculus' 216ᵃ) *i u Stulićevu* (kunijeļ, zvijer ,cuniculus'). ,Kunijeli' *(mislim da treba čitati* kunijeļi; *u drugom rukopisu stoji* kuniļi) i zeci. M. Vetranić 2, 279. Na mrtva lava i kunijeļ udara. (D). Ni s lisicami ni s kunijeļi prijazni ne uzmi. (D). Poslov. danič. Može se prilikovati zloća od straha kunijeļu. K. Mağarović 74.

1. KÚNIN, *adj. koji pripada kuni, vidi* 1. kuna. — *isporedi* kuńi. Kuninu kožu u živu prodaje (ne kupi). (Z). Poslov. danič.

2. KÚNIN, *adj. koji pripada Kuni (vidi* 7. Kuna). — *isporedi* Kuničin. I on vodi Kuninog dorina. Nar. pjes. vuk. 3, 390. Kunina Zlatija. Vuk, nar. pjes. 3, 199.

KUNÌNA, *f. koža (krzno, kožuh) u kune (vidi* (1. kuna). — *Od* xvii *vijeka.*

a. *u smislu kazanome sprijeda.* On se, Vuče, podnosi kuninam i risovinam. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 18.

b. *u prenesenome smislu. — Između rječnika u Vukovu* (brada na trsci *s dodatkom da se govori u Srijemu).* Kunina (tršica ,panicula'), to je cvast sa nejednako-razgranatim rastršenim cvetnim peteļkama, koje se ne završuju ravno. K. Crnogorac, bot. 49.

KUNIŠINCI, Kunišinaca, *m. pl. ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 134.

KÙNITEĻ, *m. čovjek što kune. — Samo u Mikaļinu rječniku:* kuniteļ, koji kune ,maledicus, obtrectator', *i u Stulićevu:* ,qui convicia profert'.

KÙNITEĻICA, *f. žensko čeļade što kune. — Samo u Stulićevu rječniku:* ,quae convicia profert'.

KÙNFĪN, kunfína, *m. vidi* konfin. — *Po zapadnijem krajevima u naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,die grenze' ,confinium', cf. granica *s primjerom iz narodne pjesme:* Preko mora duždevoga do kunfina Paštrovskoga *i s dodatkom da se govori u Primorju). — I u narodnoj zagoneci:* Miš se peńe uz kunfin niz kunfin, kite bere, kite veže, sve nešto pritože. (V. Vrčević, od koga nam je ova zagonetka, daje kao odgonetļaj ,deca kad paļetkuju klasove pšenice po poļu', ali nam se ne čini dosta jasna sveza među ovom zagonetkom i odgonetļajem. S. Novaković). Nar. zag. nov. 42. *otale u Vukovu rječniku*: u zagoneci: Miš se peńe uz kunfin.

KÙNOR, *m. vidi* Kunara, *isporedi* Kunar, Kunora. — *U narodnijem pjesmama našega vremena, a između rječnika u Vukovu:* Kunor (planina), cf. Kunara *s primjerom iz narodne pjesme:* Ode beže u Kunor planinu — Primiše se u Ogorjelicu, od ne pravo u Kunor planinu, iz Kunora u poļe Kotarsko. Nar. pjes. vuk. 3, 125. Ajd' izidi u Kunor planinu. Pjev. crn. 221ᵇ.

KUNOŠIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 26.

1. KÙNOV, *adj. koji pripada kunu (jednome drvetu ili drveću ili vrsti drveta). — U Vukovu rječniku:* ,von kun' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

2. KÙNÔV, *m. ime psu.* Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

KUNOVAC, Kunovca, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Bosni u okrugu Tuzle Dońe.* Statist. bosn. 90.

b. *u Hrvatskoj. a) (kajkavski)* Kunovec, *selo u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 97. — *b) zaselak u županiji ličko-krbavskoj.* 32.

c. *pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 137.

KUNOVCI, *m. pl. ime selu u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijeļ. 129. — *isporedi* Kunovac.

KÙNOVICA, *f. ime planini. — Vaļa da postaje od* 1. kun *(vidi kod* a).

a. *planina i klanac u Srbiji u okrugu niškome.* Još se mogu pomenuti visovi koji su na onom ogranku Suve Planine koji se među Jelašicom i Crvenom Rekom spušta ka Nišavi. ovaj krak Suve Planine ima danas nekoliko imena od kojih ime ,Ploča' nekad se uzima kao ime za ceo taj planinski ogranak. među tim taj ogranak neće biti ništa drugo nego onaj deo Suve Planine koji su stari zvali ,Kunovicom'. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 4. Kunovica, krajńi izdanak Suve Planine koji se upńuje k severozapadu, i koji je po prilici bio spojen s Plešem dokle ga nije prestrugala Nišava, te između ńega i Pleša prokrčila svojoj vodi put. razni delovi te planinske kamare imaju danas razna imena, a to je sve ona, u staro doba često spomińana, planina ,Kunovica'. pleća Kunovice preko kojih danas prelazi put iz Niša k Beloj Palanci, zovu se ,Ploča'... Seļaci koji naj boļe znaju imena mestima u svoj okolini kažu da je to ,Kunovica', koja se prozvala tako od drveta ,kuna' (klena) kojega mnogo ima u toj strani. Kunovica se latinski zvala ,Catena mundi' (veriga svijeta). 73. — *Pomińe se od* xvi *vijeka, vidi:* Od Niša uzlazi se k selu Pirotu ležećemu u brdinah. prevaliv golemu i strmu goru Kunovicu (,Curonovica') . . . dolazi se iza pedeset miļa u Sofiju. P. Matković, rad. 49, 121 *(putovańe F. Petančića* xvi *vijeka). vidi i na strani* 123. Prošavši Niš i ostavivši s desna goru Kunovicu (,Cunovitzza') i gradić ,Coprivatz' dođoše za 28 miļa u Klisuricu (,Klissurizza'). ovo je selo u Bugarskoj koju Kunovica dijeli od Srbije. *(putovańe poslanstva mletačkoga god.* 1533). 56, 219. *vidi i str.* 220. — *Između rječnika u Voltigijinu* (,montagna; monte ermo' ,gebirg') *gdje kao da pisac misli na Balkan, i u Daničićevu:* ,razbi despotь i Jankulь Hadomь pašu u Kunovici' 1443. (Okáz. pam. šaf.) 78. — Kunovica, grlo od svijeta, ka verigom dugom veže, i planina stara opeta prostire mu se i proteže. I. Gundulić 317. Otkli Vitoš mrazni, otkoli Kunovica ledna niče. Ǵ. Palmotić 1, 21. U Niš idu i u kadije čete uzimļu oružane, er prohodit lasno nije kunovičke priko strane. u planini Kunovici gdje dubrava raste gusta ļuta gusa svijem putnici put zasijeda mjesta iz pusta . . . Samo jedna što ulica kako zmija vijaše se, koja gustijeh sred granica prosječena viđaše se . . . J. Palmotić 179—180. Verug svijeta, Kunovica . . .

J. Kavańin 274[a]. Da zauzme tesnac Kunovicu između Ak-Palanke i Niša. S. Novaković, novo brdo. 42. — *U jednoga pisca Dubrovčanina kao ime vile same planine.* Nuti hitre Kunovice koju slijede izabrane s vilenicim vilenice ke Planinu staru brane. G. Palmotić 1, 11. *tako će biti i ovdje:* On hitroga sin Vukmana i bimbone Kunovice. 2, 176. — *I selo na samoj planini.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 73. 126.

b. *u ńekijem pjesmama našega vremena znači što i* Kunara, *te je iz ńih primio i Vuk u rječnik (bez tumačeńa s primjerom:* Kunovicu goru prejezdiše). Vino pije Mijat barambaša u visokoj gori Kunovici. Nar. pjes. vuk. 3, 440. Privati se Kunare planine,... Kunovicu goru prejezdiše, spustiše se u poļe Kotarsko. 3, 112.

KUNOVIČKÎ, *adj. koji pripada Kunovici (vidi primjer J. Palmotića kod* Kunovica, a).

KUNOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Jovan Kunović. Rat. 45.

KUNOVINA, *f. u Vukovu rječniku:* kunovo drvo *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. — Na drugome mjestu znači što i* trišļa. Kunovina, Pistacia lentiscus L. (Visiani). B. Šulek, im. 184.

KUNÒVIT, *adj lukav kao kuna (lisica). — U jednoga pisca Dubrovčanina* xvii *vijeka.* Ove oči vuhvovite i načini uzoviti ńega svijesti kunovite... G. Palmotić 1, 334. Zli Vučistrah kunoviti. 2, 176.

KUNOVO, *n. ime selu u Srbiji u okrugu vrańskome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 301.

KUNPAKE, *f. pl. mjesno ime, vidi u Daničićevu rječniku:* Kunьpake, selima u Mačvi koja je car Lazar dao Ravanici išla je međa ,putemь deonimь podь Kunpake'. S(r). l(etop). 1847. 4, 53. (1381).

KUNPÀNIJA, *f. vidi* kumpanija. Kada dođe ńiova kunpanija onamo . . . Djelovod. prot. 193.

KÛNSKÎ, *adj. u Stulićevu rječniku uz* kuńi.

KUNSOL, *m. vidi* 1. kunsuo. — *Na jednome mjestu* xv *vijeka, a otale u Daničićevu rječniku* (kunьsolь, gledaj kunьsulь). Što se pre među sobomь Dubrovьčane, ili se budo učinilo u Srьbьļihь ili u Dubrovьniku, da se pre prêdь kunьsulomь dubrovьčkymь i prêdь ńihь sudijami, a što sudi kunьsolь i ńegove sudije, na tomь da stoje. Mon. serb. 271. (1405). samo tu. Đ. Daničić.

KUNSÙLÂT, *m. vidi* konsulat, b. — *Na jednom mjestu* xv *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (kunьsulatь, gledaj konьsulatь). Pisanь bješe kunьsulatь na 27 dni aprila pisana u Hoče na 21 danь ļuļa na 1444. Spom. sr. 2, 110.

1. KÛNSUO, kûnsula, *m. vidi* konsuo. — *U spomenicima dubrovačkijem* xiv *i* xv *vijeka u kojima upravo znači: sudija, vidi:* Upraviteļstvo sudbeno: ,knez' sam (za vrlo male stvari); ,konsuli' (,curia civilis, judices majoris curiae'), četiri senatura. M. Pucić *u* Spom. sr. 1, xxviii. — *Između rječnika u Daničićevu* (kunьsulь ,consul' tako su se zvali Dubrovčani koji su imali od svoje opštine vlast po drugim zemļama nad svojim zemļacima. — tako se zvao glavni sudija u Dubrovniku). Što se prê među sobomь Dubrovčane, ili se bude učinilo u Srьbļihь ili u Dubrovniku, da se prê prêdь kunьsulomь dubrovčkimь i prêdь ńihь sudijami, i što sudi kunьsulь i ńegove sudije, na tomь da stoje. Mon. serb. 206. (1387). Predь gospodinom kunsulomь dubrovaččijemь poglavļe *(sic)* odь pravada grada Dubrovnika i ńegove počtene sudьje. Spom. sr. 2, 127. (1466). — Mi smo pisali zapovêdaje našêmь Dubrovčanomь kunsulomь koji su po vsoj srьbьskoj zemļi. 1, 62. (1405).

2. KUNSUO, kunsula, *m. vidi* kousuļ. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kunsuo, gavez, trava ,consolida maggiore' ,innula rustica') *i u Stulićevu* (kunsuo, trava ,consolida maggiore, erba' ,symphitum'). Kunsuo, consolida maggiore, symphytum (Skurla), Symphytum officinale L., v. Konsul. B. Šulek, im. 184.

KUNŠEJATI, kunšejam, *impf. svjetovati (ili svjetovati se), tal.* consigliare, *mlet.* consejar, consegiar. — *U naše vrijeme u Istri.* Oni počnu kunšejati, komu ote sestru dati. Nar. pjes. istr. 2, 107.

KÙNŠIJENCIJA, *f. vidi* konšijencija. — *U pisaca čakavaca* xvi *vijeka.* Držau je srčeno iskusiti svêst i kunšijenciju svoju. Naručn. 18[a]. Nimam ja kunšijenciju, da bih imel ki smrtni grih. 78[b]. Pilat osudi Isusa proti kunšijenciji. 29[a]. Sam reče na ńega kunšijenciju. Mon. croat. 191. (1508).

KÙNŠÎĻ, *m. svjet, savjet, vijeće, tal.* consiglio. — *U naše vrijeme u Istri.* Pak su ovi dni zbirali kunšiļ. Naša sloga. god. 20, br. 12. Kunšîļ, it. ,consiglio', vijeće. god. 13, br. 93.

KUNŠÎĻATI, kunšiļâm, *impf. vidi* kunšejati. — *U naše vrijeme u Istri.* Ča si ono kunšiļal. Naša sloga. god. 12, br. 14, str. 55. Kad su se bili zbirali da kunšiļaju. god. 15, br. 6.

KUNŠÎĻÊR, *m.* tal. consigliere, savjetnik. — *U naše vrijeme u Istri.* Naša sloga. god. 20, br. 51.

KUNTATI, kuntam, *pf. na dva mjesta u rukopisu* xvi *vijeka kao da znači: platiti (što bi moglo biti tal.* contare, *brojiti), ali je u drugijem rukopisima* kuntentati. Oni pristava kuntati ima po dobitku ki je dobio. *(Rukopis* A *ima tu riječ u toj istoj slici i malo kašńe;* ostali vele: kuntentati, kao što ima i A po drugih mjestih. M. Mesić) . . . Oni ima pristava kuntati od sebe. Stat. poļ. ark. 5, 273.

KÙNTEN, *adj. vidi* konten. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Esi li ti kuntena za ń poći?' ,Ako ste oboe kunteni, onda nek Bog blagoslovi vas'. ,Esi li ti kunten, da danas idemo u Gospić?' J. Bogdanović.

KÙNTENAT, kùntênta, *adj. vidi* 1. kontenat. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kunьtenьtь ,contentus').

a. *adj.* Bi jedna i druga strana kuntenta. Mon. croat. 51. (1422). Da bi bil kuntenat od nas. 105. (1470). Hoćemo i jesmo kunьtenьti slobodno pustiti. Mon. serb. 328. (1423). Ako bi sve selo bilo kuntento. Stat. poļ. ark. 5, 266. I biše kuntenti o istoj naredbi. 308. Takovi da sude tko more kuntent bit? M. Marulić 82. O tisknoj još pići človik kuntent budo. 202. Ne samo je kuntenat sramotiti žene, da ovo ļudi koļe. Transit. 223. Ako me hoćeš ponesti k papi, vele sam kuntenat. Mirakuli. 54. Ja sam zlo kuntent da Saul je živ na zemļi. Korizm. 34[a]. Ako je providino ovako od Gospodina Boga, ja sam kuntent. Ivan trog. 32. O koliko vesela, rada i kuntenta biše diva Maria! M. Jerković 18. Biti će zadovoļni i kuntenti. P. Radovčić, ist. 117. Optica osta kuntonta, vesela. Oliva. 36. Ja sam rad kuntenta biti voļi tvojoj. Nar. pjes. istr. 2, 94. Nisu bili š ńim kunteuti. Nar. prip. mikul. 21. Kuntenat, tal. ,contento', zadovoļan, rad, pripravan. *u* Nar. pjes. istr. 6, 50.

b. *adv.* kùntènto. V dèlu učiniti kuntento. Korizm. 1a. Rado i kuntento ti si me primila. Nar. pjes. istr. 2, 114.

KÙNTÊNSTVO, *n. vidi* kontenstvo. — *Od* XVIII *vijeka.* Ah svite, svite! čistoga u tebi nije kuntenstva. A. Vitaļić, ostan. 393. Bog svakoga kuntenstva. L. Terzić 126. Neće vam biti oni dan od strahote, ni od smutńe, ni od osude žalostne, nego od radosti i kuntenstva. A. d. Bella, razgov. 180. Za ono kuntenstvo koje uživate u raju. H. Bonačić 39. Imati svako hotеńe i kuntenstvo. J. Banovac, pripov. 108. Dobar večer, mila, ja ću ti spodati i kuntenstvo moje tebi hoću dati. Nar. pjes. istr. 2, 114.

KUNTÈNTATI, kuntèntâm, *pf. vidi* kontentati. — *Od* XIII *vijeka (vidi kod* b) *po zapadnijem krajevima, osobito u čakavaca.*

a. *aktivno.* Kuntentali smo crikvu rečenu. Mon. croat. 95. (1464).

b. *sa se, refleksivno.* Tako obe strane se sjediniše i kuntentaše. Mon. croat. 4. (1275 *prepis.* 1546). Nad kim se računom i on kuntenta. 271. (1572). Tko se ne bi kuntentao o odluci Stat. poļ. ark. 5, 271. Malim se kuntentat. M. Marulić 133. O tom se kuntentaj. 139. Ako se kuntentaš imat toko hliba. 142. Mnozi sini jednoga otca kuntentaju se jemati odiću. P. Radovčić, ist. 117. Kuntentaju se ne činiti grihe smrtne. način. 39. Abram se kuntenta ištom da su u miru. J. Banovac, pripov. 117.

KÙNTÎNO, *adv. sve jedno, jednako, neprestano, tal.* continuo. — *Na jednome mjestu* XV *vijeka.* Inkvjetudo jest okolo dobitka jedan apetit kuntino za dobiti. Starine. 23, 143. (1496).

KŨNTOŠ, *m. ćurak; kožuh.* — *isporedi* kontuš, kuntuš. — *Akc. je u drugome izdańu Vukova rječnika:* kũntôš, *ali je u trećemu ispravļeno po Vukovoj bilešci:* kûntoš; *ovako sam i ja svagda čuo.* — *Kao da je od tur.* qontoš; *ali treba primijetiti da se ova ili slična riječ nalazi i u nekijem slavenskijem jezicima osim našega, pa i u drugijem europskijem jezicima, znamenito je da je u poļskome jeziku* kontusz *karakteristično narodno odijelo. riječ je bez sumńe istočna, isporedi grč.* κάνδυς, *ńekakvo iransko odijelo s rukavima, te je po svoj prilici i turska riječ od ovakove iranske postala, ali je teško kazati, jeli u Europu došla samo preko Osmanlija ili još prije.* — *U Belinu rječniku: (s dodatkom da je tuđa riječ)* ‚pelliccia, veste foderata con pelle‘ ‚vestis pellita‘ 550b; *u Stulićevu* (kuntoš, haļina gorńa ‚mastruca, pallium pelle subsutum‘); *u Vukovu:* 1. (u Crnoj Gori) vide ćũrak. — 2. (u Srbiji) vide kožuh.

KÙNTRÂDA, *f. tal.* contrada, *kraj, okolina; ulica.* — *isporedi* kontrada. — *Od* XIII *vijeka.*

a. *kraj, okolina.* Ne moremo bit prež ńih kuntradi . . . Vam dopušćamo pasti živine po našoj kuntradi. Mon. croat. 5. (1275 *prepis.* 1546). V kuntradi se govori . . . 131. (1487).

b. *ulica.* Ali vanka s crikve po kuntradah. Starine. 23, 146. (1496). Ne mogabu po kuntradah hoditi. Korizm. 26a. Hoću da se čiste vas grad i kuntrade. Oliva. 54. Kuntrado široka, vele si mi duga. Nar. pjes. istr. 2, 19.

KÙNTRAT, *m. vidi* kontrat. Trgovac moral kuntrat načinit. Nar. prip. mikul. 3. Kuntrãt ‚pactum‘. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 36.

KUNTREŠTÂŃE, *n. vidi* kontrast. — *Uprav je verbalni supstantiv od glagola* kuntreštati *(tal.* contrastare) *za koji nemam potvrde.* — *Na jednome mjestu u pisca čakavca* XV *vijeka (sa starijim oblikom* kuntreštanje). Zač kuntreštanje jest kada človik suprotivi se istini. Starine. 23, 131. (1496).

KÙNTUŠ, *m. vidi* kuntoš. — XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (кunьtušь, gledaj коnьtušь). Kuntušь zlatomь figuranь Mon. serb. 115. (1442). Spom. sr. 2, 121. (1443).

KUNTÙŠA, *f. vidi* kuntoš. — *Samo u Mikaļinu rječniku:* kuntuša, haļina gorńa ‚epitogium‘.

KÙNUTI, *vidi* kleti. — *Oblik zlo načińen (radi slika) po osnovi sadašńega vremena.* Da sunčenu svitlost vazda ću kunuti, ka toliku slatkost čini m' odbignuti. P. Zoranić 15b.

KUNZUO, kunzula, *m. vidi* 2. kunsuo. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ne imade kako u Šibeniku gaveza, ni kunzula. J. Vladmirović 36. Korena od gaveza iliti maloga ili velikoga, premda se mali zove kunzuo. 24.

KŨŃ, *m. od lat.* cuneus *ili od tal.* conio. — *Nalazi se u dva značeńa.*

a. *vidi* 1. klin, a. — *ovo je starije značeńe latinske i talijanske riječi, ali mu nemam potvrde prije našega vremena.* Kuń, klin gvozdeni, što ga rabi kamenar. u Novom. F. Hefele.

b. *orude za kovańe novaca, osobito gorńi dio pa i uopće kov (tal.* conio). — *Od* XVI *vijeka u Dubrovniku.* Našijem dukatmi izpod kuńa frešcijem. M. Držić 275.

1. KŨŃA, *f. vidi* gduńa, duńa, guńa. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚cotoneum‘), *a u naše vrijeme u Istri.* V drugim lugi kuńe i naranča. Nar. pjes. istr. 2, 80. Kũńa, *isto što* duńa. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 23. Kuńa (Verantius), v. Duńa, Kutina. B. Šulek, im. 184.

2. KUŃA, *f.* Ambrosia maritima L., *ńeka biļka.* — *Od* XVII *vijeka, naj prije u Mikaļinu rječniku* (kuńa, opak, trava ‚ambrosia‘), *pa u Belinu* (kúńa ‚ambrosia herba, pianta cosi detta‘ ‚ambrosia‘ 71a) *i u Stulićevu* (kuńa, trava ‚ambrosia‘ *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina).* Kuńa, ambrosia (Mikaļa, Skurla), Ambrosia maritima L. (Visiani, Lambl). B. Šulek, im. 184. — *Ali je ova riječ vrlo sumńiva, vidi:* Kuńa opaš, Ambrosia maritima L. (Pizzelli). B. Šulek, im. 184. Opaš kuńa, venter apis (Pizzelli, Aquila—Buć), millefolium, milium solis (Pizzelli, Kuzmić), Achillea millefolium L., v. Kunica. 266. *po ovome se čini da mješte supstantiva* kuńa *imali bismo* kuńa opaš *(kuńi rep, vidi kod* kuńi). *supstantiv* kuńa *vaļa da je naj prije krivo zabiļežen (ili štamparskom grijeŝkom ili što je sam Mikaļa zlo prepisao iz kakva rukopisa) u Mikaļinu rječniku, te da mješte* kuńa, opak *treba čitati* kuńa opaš, *a iz onoga rječnika uzeli su poslije drugi pisci (ali vidi i* opak).

KÙŃÂDA, *f. tal.* cognata, *mlet.* cugnada, *po primorju u gradovima zamjeńuje sve naše riječi:* snaha *(bratova žena),* zaova, svast, *pa i* jetrva *itd.* — *isporedi* kuńado. P. Budmani.

KÙŃÂDO, *m. tal.* cognato, *mlet.* cugnado *(sad* cugnà), *po primorju u gradovima zamjeńuje sve naše riječi:* svak, djever, šura, *pa i* pašenog *itd.* Kuńado babe đedove. (Reče se onome koji hoće silom da se svoji s kime. U Boci). Nar. posl. vuk. 161. Kuńâdo, tal. cognato, šurjak. *(u Istri).* Naša sloga. god. 20, br. 9.

KÚŃALICA, *f. žensko čeļade što sve jednako kuńa.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ma đe je u ńega žena, ona žalosna kuńalica?‘ ‚Muči, kuńalico, vavije su ti koļena i zubi skupa‘. J. Bogdanović.

KÚŃALO, *m. čovjek što sve jednako kuńa. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Muči, žalosni kuńalo, više kuńaš i spavaš nego li gledaš'. J. Bogdanović.

KÚŃÂŃE, *n. djelo kojijem se kuńa. — Između rječnika u Vukovu.* Da razgovor kreno i da preue od kuńańa sluge. Osvetn. 1, 64.

KÚŃATI, kûńâm, *impf. drijemati (osobito kad se sjedeći klima glavom). — Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* kúńajû, *u aor.* kúńah, *u ger. praes.* kúńajûći, *u ger. praet.* kúńâvši, *u part. praet. act.* kúńao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing. — Riječ je stara, isporedi rus.* кунять *(ako je češ.* kuńkati, *ječati kao bolesnik, deminutiv od iste osnove, onda može biti riječ praslavenska) — Između rječnika u Stulićevu* (‚flectere caput, dormitare'), *i u Vukovu:* 1. ‚(verächtlich) schlummern' ‚dormio' *s primjerom:* ‚Šta kuńaš ti tu te ne ideš spavati? (reku djetetu kad drijemļe). — 2. ‚kränkeln' ‚infirma esse valetudine' *s primjerom:* On nešto kuńa. — *Drugo je značeńe u Vukovu rječniku: biti bolešļiv (što je preneseno od prvoga). amo pripadaju ovi primjeri:* Odavno nešto kuńa i prileškuje. M. P. Šapčanin 1, 175. Pre toga *(smrti)* Vujić je kuńao tri dana. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 66.

KÚŃAVAC, kúńâvca, *m. vidi* kuńalo. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚On ti je onaj žalosni kuńavac'. J. Bogdanović.

KÛŃE, *n. ime šumovitu mjestu u Srbiji u okrugu niškome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 13. — *Uprav je* coll. *od* 1. kun.

KUŃÈĻÂRNICA, *f. mjesto gdje se hrane kunijeļi. — U Stulićevu rječniku:* ‚cuniculorum vivarium'. — *slabo pouzdano.*

KUŃÈĻÂRNÎŠTE, *n. u Stulićevu rječniku uz* kuńeļarnica. — *nepouzdano.*

KUŃEĻARNIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* kuńeļarnica *i* kuńeļarnište. — *posve nepouzdano.*

KUŃÈĻIĆ, *m. dem.* kunijoļ. — *U kńizi što je Vuk popravio za štampu ima* kunelić *i znači što i* kunijeļ; *ali Vuk ovu riječ nema nigdje na drugome mjestu.* Francuz jede žabe, Englez bijele zecove (kunelića). Vuk, priprava. 153.

KÛŃÎ, *adj. koji pripada kuni ili kunama. — Riječ je praslavenska, isporedi rus.* куний, *češ.* kuní, *poļ.* kuni, *ali se u našemu jeziku upotrebļava samo za osobita značeńa (vidi* b *i* c) *ili u ńekijem dijalektima (n. p. u ugarskijeh Hrvata, u kojijeh glasi* kujni *ili* kuni, *vidi kod* a).

a. *uopće. — U Stulićevu rječniku:* ‚vulpinus'. — *U ovijem je primjerima značeńe prema* 1. kuna, a, *b).* Ar moj mili ima lipu kujnu kapu. Jačke. 61. Prvi junak kujnu kapu ... 137. Nagne kunu kapu pod široko pleće. 155.

b. kûńî rêp, *ńeka biļka. — isporedi* 2. kuńa. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kuńi rep. trava ‚stratiotes, millefolium') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚millefoglio, erba' ‚millefolium' 487[b]), *u Stulićevu* (kuńi rep, trava ‚millefolium, achilleos' *iz Mikaļina); u Vukovu:* (u Dubrovniku) ‚tausendblatt' ‚Millefolium [myriophyllum L.]'. Učinit ću te meka kako kuńi rep — ili bumbak. (D.) Poslov. danič. S onom travom koja se ‚kuńi rep' ili dijački ‚millefolium' imenuje. I. Jablanci 153. Kuńi rep, achillea, millefolium (Durante, Mikaļa), Achillea millefolium L. (Vuk, Vodopić), v. Rep kuńi. B. Šulek, im. 184. Rep kuńi, achillea (u sińskom rukopisu, Durante), millefolium (Pizzelli, Kuzmić, Aquila—Buć, Skurla), miriofillo (u sińskom rukopisu), Achillea millefolium L. (Vuk, Visiani), v. Kunica. 328. — *U Dubrovniku se reče:* ima ih kako kuńijeh repa *(vrlo mnogo).* P. Budmani. — Rep kuńi vodeni (blatni Durante), miriofillo (siński rukopis, Durante), Hottonia palustris L. B. Šulek, im. 328.

c. Kuńa Ļut, *ime zaseoku u Dalmaciji u kotaru dubrovačkome (na Majkovima).* Schem. ragus. 1871. 27.

KUŃKA, *f. vrsta školjke, isporedi* 3. kuka *(istoga postańa). — Od* XVII *vijeka.* Na žalu se po tihosti igrahomo meu nami, loveć kuńak ona dosti. M. Gazarović 30. Kuńka ili skrińica, a velike kuńke zovu banbaļe. L. Zore, rib. ark. 10, 342.

KŨŃVA, *f. vidi* 1. kuńa. — *U naše vrijeme u Istri.* Lipi joj je dari donašajo, blide kuńve i naranče žute. Nar. pjes. istr. 2, 109. *i u Vrbniku.* D. Hirc.

1. KŨP, *m. gomila, rpa. — Osnova je praslavenska: na jugu je supstantiv muškoga roda (ali vidi i* 4. kupa), *isporedi stslov.* купъ, *bug. i nslov.* kup; *na sjeveru je ženskoga roda s nastavkom* a *(ima i bug.* купъ, *f.), isporedi rus.* куча, *češ. i poļ.* kupa, *pa i lit.* kaupas, kupa, *let.* kopa. — *Treba razlikovati od* kopa *(vidi), premda su ove riječi nalik jedna na drugu u obliku i smislu. — Vaļa da je srodno s riječima germanskijem istoga značeńa u kojijeh je osnova* haup *ili* hûp, *isporedi stsaks.* hôp, *anglsaks. i engl.* heap, *stńem.* houfe, hûfe, *nvńem.* haufe; *ali nije jasno zašto i u slavenskijem i u germanskijem jezicima ima* p *(prema germ.* p *trebalo bi slav.* b). *isporedi i* kopa. — *Korijen ili osnova* kup (kuph?) *može biti indoevropska, isporedi n. p. stpers.* kaufa, *zend.* kaofa, *gora, lat.* cumulus *(od* cupmulus?). — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚acervus; cumulus'), *u Mikaļinu* (kup, nakup, rpa ‚acervus, cumulus'), *u Bjelostjenčevu* (kup, vrpa; kopa ‚acervus, aggregatio et cumulus'), *u Jambrešićevu* (‚cumulus, acervus'; kup junakov peteh zastav ‚cohors'), *u Stulićevu* (‚congeries, cumulus, acervus'), *u Voltiģijinu* (‚mucchio, ammasso' ‚haufen, schober'), *u Vukovu* (sabor ‚die versammlung' ‚conventus'), *u Daničićevu* (купъ, s predlogom ‚въ' i ‚na' ‚simul').

a. *uopće.* Važgavši kup drv. Anton Dalm., nov. tešt. 217[b]. act. ap. 28, 2. Došavši nasrid ńive, namiriše se na jedan kup kamenja. F. Glavinić, cvit. 258[a]. Ženi svojoj jedan kup, da jih čuva, ostavi pinez. 266[a]. Živi svoje blago uprtiše, a mrtvijem osta na kupove. Nar. pjes. vuk. 3, 313. Ovi tri veli kupi žita. Nar. prip. mikul. 77. Kũp, hrpa žita na guvnu (samo što je izgovaraju u novooslobođenim predelima, a naročito u Vrańskom ‚kũp'). M. Đurović. Kũp ‚acervus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 8. — Kako da bi izbrana iz kupa. Đ. Baraković, jar. 4 — Noseći kup strila, hiti strašno ļuta. A. Kanižlić, rož. 105. — Izmed kupa sveštenika mudroslovja vrilo teče. J. Krmpotić, kat. 83. — Vas kup i vsa polza svršnosti evanjeoske u ovom jest ... Š. Budinić, sum. 173[b]. Ti si kup dobra svega. A. Georgiceo, nasl. 218. Sva prignutja svih stvorenjih zajedno u jedan kup sabrana. P. Radovčić, način. 172. Kada mu Bog ukaza hiļadu prilika od svakovrstnih tuga, nevoļa i protivština, kao u jedan kup svezanih. A. Kanižlić, fran. 193. Božanstvo je kup sviju dobara. uzroci. 4. Pa sred kupa jada i čemera laž ne vidi. B. Radičević (1880) 118.

b. *u instrumentalu ili s prijedlozima* na *i* u (въ) *stoji adverbialno i znači: ujedno, zajedno*

(o mjestu i vremenu). — isporedi okup, skup, skupa, ukup.

a) u instrumentalu. Ostali nezvani kupom se svi pa|u. H. Lucić 270.

b) u acc., uprav kod micańa, ali se upotreb|ava i za stajańe.

aa) s prijedlogom na. *aaa) micańe.* Skupiše se vse na kup. Zak. vinod. 53. Da bi se skupili na kup. Stat. krč. ark. 2, 293. Iže tolikeje mudrosti i nauka bisi da složi na kup rimskije zakoni. Š. Kožičić 13b. — *bbb) stajańe.* Kada budu na kup. Zak. vinod. 79. Da je vo|na grada togaj ili tuj župu ili tej kuće ili vьse to na kupь prodati i darovati. Spom. sr. 1, 176. (1412). Na kup vlastele i kmeti jesu potvrdili. Stat. krč. ark. 2, 287. Muži i žene na kup živuće. Š. Kožičić 29b.

bb) s prijedlogom u. *aaa) micańe.* Sьrištušte se vь kupь. Stefan, sim. pam. šaf. 27. — *bbb) stajańe.* Vidêvše vьsi vь kupь. Domentijanb 27. Vênci ukrašajemь, i vь kupь blaženstvu spodob|ьša se. 63. I zavapi u kup sve mnoštvo. M. Alberti 496. Na nebu sidi Isukrst u kup z otcem i z duhom s*(vetim)*. F. Glavinić, cvit. 6b. Rečenu goru darova mu u kup z dvorom jednim. 52a.

cc) u loc. aaa) s prijedlogom na *(za stajańe).* Kako vi velьmožijo bêste bili na kupê. Spom. sr. 1, 54. (1404). Jerь ćete jošt na kupê biti sь vlasteli. 1, 59. (1405). Bivь na kupi z gospodinomь herьcegomь Hrьvojemь splic(k)imь i knezomь dońihь kraj i s knezomь Pavlomь Radinovćemь i s vojevodomь Sanda|emь... Mon. serb. 254. (1405). Vojsku na kupu da drži. Djelovod. prot. 189. — *bbb) s prijedlogom* u *(za stajańe).* Sveštaše vь kupê. Stefan, sim. pam. šaf. 28. Gromy velici i primrakь vь kupê i strahь. Domentijanb 155. Se kolь dobro i kolь krasьno ježe žitii bratiji vь kupê. Mon. serb. 99. (1330). Ki su v kupu bili g. Jurja Zrinskoga. Mon. croat. 284. (1581). Êdêhu vsi v kupê pri stolê. Pril. jag. ark. 9, 125. (1468). Kada su *(novci)* u kupu. A. Kanižlić, utoč. 455. Pak u kupu zakliknuše. J. Krmpotić, pjesma. 16. Sad u kupu sad po pose. kat. 82.

2. KÛP, *m.* emptio; pretium emptionis; res empta; res emenda. — *Rijeć je stara, isporedi stslov.* kupъ, *nslov.* kup; *mogla bi biti i praslavenska, isporedi češ. i po|.* kup, *ali kao da je u ovijem jezicima rijetka. s toga mislim da je načińena od* kúpiti, *a ne da je ova riječ postala od* kup. — *Postańe osnove vidi kod* 2. kupiti. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (,emptio'), *u Voltiģijinu* (,comprita' ,kauf'), *u Daničićevu* (kupь ,pretium emptionis').

a. emptio, *u apstraktnome smislu djelo kojijem se kupuje, kupovańe.* Ponudih zem|u prije kupa Štifanova. Mon. croat. 57. (1433). Drži našu plemenštinu... radi bismo slišati, po čem ju drži, ali po kupu, ali po zakladu. 148. (1492). Tako u svaki kup ter u trgu svakom neć biti vidit skup. M. Marulić 130. Očitovańa kupa i prodaje. Zbornik zak. 1, 47. Nije oni koń u kup. J. Grupković.

b. pretium emptionis, *cijena što se plaća za stvar kup|enu. — tako tumači Daničić značeńe u ova tri primjera, ali mi se čini da bi i u ńima bio smisao kao kod* a, *osobito u prvome i trećemu.* Da imь ne uzme ništa kra|evьstvo mi bezь kupa. Mon. serb. 120. (1336—1347). Što svojomь vo|omь prodaju kra|evьstvu mi, da imь kra|evьstvo mi plaća kupь kako i proči |udije. 120. (1336—1347). Ništo bezь kupa da vi ne uzmemo, tьkmo da kupimo. 175. (1356—1367).

c. *u konkretnome smislu,* res empta, *stvar kup|ena.* Kupь sebê prekupujušte. Sava, tip. hil. glasn. 24, 176. Prodasva zem|u Tomi tim zakon m, da je vo|an ostaviti komu ńemu drago kako vlašći svoj kup. Mon. croat. 113. (1471). ,Ovaj je tvoj kup predrag'. J. Bogdanović.

d. res emenda, merx, *stvar što se može kupiti.* Bêdьno minuti trьgь, po tomь kupa iskati. Danilo 200—201.

3. KÛP, *m.* četverokutna mreža (u Dubrovniku). Slovinac. 1883. 231. u Rijeci (,Ombla'). L. Zore.

4. KÛP, *m.* Cygnus ferus. Progr. spal. 1880. 43. — *vidi* kuf.

5. KUP, *adj. ima samo adv.* kupo *u jednoga pisca čakavca, i značeńe kao da jest: podmuklo. — Jamačno od tal.* cupo, *zamiš|en, ćut|iv, namrgođen, pa i podmukao.* Da su štogod tako kupo i pokriveno rekli da im ni razumil. Š. Budinić, ispr. 35. Ako lažno, kupo i himbeno nosil se jest na sudu. 61.

1. KŨPA, *f.* scyphus, *vrsta čaše, vidi kod* a, *a). — Postaje od srlat.* cuppa, čaša, *koje se misli da je ista riječ što i lat.* cupa, *kaca; ali su obadvije riječi još žive u romanskijem jezicima: od* cupa *postaje franc.* cuve, *špań. i port.* cuba *(stsaks.* kôpa, *stvńem.* chuofa, *ńem.* kufe *od oblika srlat.* copa); *od* cuppa *tal.* coppa, *franc.* coupe, *špań. i port.* copa, *rum.* copą. — *Od* XIV *vijeka (ima i nslov.* kupa; *češ.* kupa, *kaca, jamačno je uzeto iz germanskoga jezika), a između rječnika u Vrančićevu* (kupa, čaša ,crater'), *u Mika|inu* (kupa, čaša, žmuo ,cyatus, scyphus, simplum, poculum, calix, cratera, patera, crater'; *i kod* pehar), *u Belinu* (,bicchiere, vaso con cui si beve' ,cyathus' 141a), *u Bjelostjenčevu* (kupa, čaša visoka z preruči ,carchesium'. 2. srebrna pozlaćena ,scyphus, crater'; 3. kupa velika ali pehar za zdravice, ali bilikum, dobrodošnica ,poculum Heracleum, vas Herculis l. Herculeum, patera', v. capis. 4. kupa rezanem delom izcifrana ,poculum coelatum, toreuma'. 5. kupa cvetjem nakiučena ili vu koje se cvetje drži ,fiala'), *u Jambrešićevu* (kupa srebrna pozlaćena ,sciphus'; kupa velika za zdravice, ali bilikum ,poculum'), *u Voltiģijinu* (,bicchiere, gotto, tazza' ,becher'); *u Vukovu:* vide čaša (po naj više u pjesmama); *u Daničićevu:* ,poculi species' *(vidi i kod* 2. kupa).

a. *u pravome smislu.*

a) uprav se razlikuje kupa *od ostalijeh čaša tijem što je veća (vidi osobito primjere iz* Mon. serb. 407 *i* 408), *i što je obično od zlata ili srebra ili od druge skupe materije, ali se često nahodi pomiješana s ,čašom', vidi primjere iz* And. Kačić, kor. 226. 299 *i* Nar. pjes. vuk. 2, 184. Priloži paky drugoje zlato vь monastirь tu, i kupi 50 komatь, takožde vina 50 kupь na vьsakь dьnь. Domentijana 156. Kupe tri na stopêhь (stlьpêhь. 56) a jestь u ńihь četiri litre i desetь unačь i tri akьsade... Kupa jedna od aspra okovana sь ustni i sь nogami srebrьnêmi pozlaćenêmь a jestь u ńoj tri litre i šestь unačь i petь akьsagi. Spom. sr. 2, 49. (1406). Dvije kupe zlate, potezaju 8 litara i 3 unče i 4 aksage sa dva kamenka. Mon. serb. 380. (1435). U sudovehь zlatehь šestь kupь s poklopci, tegle osamь na desete litarь, 6 unačь, 3 aksage; petь čašь, tegle šestь litrь, 11 unačь, 2 aksaga. 407. (1441). Kovь srьbrьni.... pedesetь čašь pisanehь i pozlaćene, sve potežu pedesetь i tri litre, 6 unačь; osamь kupь ugarьscehь, potežu dvadesti i šestь litrь, 8 unač; dvadesti i jedna kupa razlikehь, potegoše šesь desetь i dve litre, 9 unačь i ak-

sagь. 407—408. (1441). Gdi li *(su t')* kupe ter bacili srebrnoga kova cili? M. Marulić 315. Iz kupe te zlate ja ću tuj slados pit. M. Vetranić 2, 53. Vi ste ukrali carevu kupu. Zborn. 27b. Kundiri i kupe. Đ. Baraković, jar. 80. Skrovito u jednoj kupi vina podahu mu otrovi. F. Glavinić, cvit. 77a. Vina svakojaka u kupe nališe. B. Krnarutić 23. Uze mi u ruke kraļ kupu vina crvenoga. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 47. Uzmi, zete Milošu, ovu kupu vina. And. Kačić, razg. 57. Pustajije iz gore udriše, oteše mu srebrne tańure, zlatne kupe s kojim vino pije. 231b. Sto iļada čaša aliti kupa. kor. 226. Povratiti sve čaše aliti kupe. 299. Nit' sam ja Medee kupu popio. M. Katančić 56. Kako će kupe i čaše izprazńivat. Đ. Rapić 263. Te donese onu čašu zlatnu, nasluži je crvenijem vinom, pokloni je staru Jug-Bogdanu, Bogdan primi zlatnu kupu vina. Nar. pjes. vuk. 2, 184. Nazdravi mu zlatnu kupu vina. 2, 200. Care prima zlatnu kupu vina, kupu prima, a piti je neće. 2, 203. Niza sovru vino natočeno, u zlaćene kupe napuńeno, uvrh sovre jedna kupa sjedi, kupa bere devet litar vina, al' je kupa od suhoga zlata, to je kupa Leke kapetana. 2, 231—232. Pak dovati onu kupu s vinom. 2, 131. U desnicu uze kupu vina, kupu vina od dvanaest oka. 2, 495. Svaki mu pruži kupu vina. Pjev. crn. 121b. Ožđeldiju šeset kupa vina. Nar. pjes. juk. 48. Nego s kupom rujno vino pije. 74. Kupe meda, gore od šećera! P. Petrović, gor. vijen. 34. — *Amo pripada i ovaj primjer u kojemu* kupa *vrijedi od prilike kao mjera (isporedi kod* čizma): Idi, dušo, u riznice dońe, te donesi tri kupe dukata. Nar. pjes. vuk. 2, 372.

b) u jednoga pisca xviii *vijeka znači što i* kalež. Sveta je crkva odredila da je kupa od zlata oli od srebra ili barem od mida iznutra pozlaćena. Ant. Kadčić 88. Otvori svetionicu i izvadivši svetu kupu . . . 151.

c) kao nakit sličan čaši (prema lat. scyphus). — *U jednoga pisca* xviii *vijeka. (Na svijetńaku pred kovčegom od zavjeta)* na svima sedam civi imadijau biti jednake kupe i jabučice s razcvatanima liļani (,scyphos et sphaerulas ac lilia'. exod. 25, 31). E. Pavić, ogl. 140. — *U Daničićevu prijevodu* čašice.

d) u ovome primjeru znači jamačno malu staklenu čašu (isporedi kupica): Rume natoči kupe i podijeli rakiju. S. Ļubiša, prip. 13.

e) u ovome primjeru može biti da znači sud u kojemu se hrani rakija: I dade joj kupu od rakije, da bašama posluži rakiju. kako kome koju času dava . . . Nar. pjes. vuk. 4, 158.

b. *(samo u množini) jedna od četiri fele kod talijanskijeh karata od igre (tal.* coppe). Koń od kupa. V. Vrčević, igre. 22. *vidi i* 2. dinar, 2, b.

2. KŨPA, *f. opeka zgrađena od prilike kao kratak žlijeb, kojom se (po južnijem krajevima) pokrivaju kuće. — isporedi* cigla, crijep, ćeramida. — *Od tal.* coppo *(misli se da je ista riječ što* coppa, *vidi kod* 1. kupa, *ali može biti da je u svezi s lat.* cubus). — *Od* xiv *vijeka (ima i nslov.* kupa *u ovome značeńu), vidi primjer u Daničićevu rječniku, a između rječnika u Mikaļinu* (kupa, opeka ,imbrex, imbricium, tegula'; krov od opeka, od kupa ,tectum imbricatum, tegulaneum'), *u Belinu* (,embrice, tegola con che si cuopre il tetto' ,imbrex' 286b; ,tegola, lastra di terra per coprir il tetto' ,tegula' 724b), *u Stulićevu* (,tegula'), *u Voltiģijinu* (,tegola' ,ziegel'), *u Vukovu:* (u Dubrovniku) vide ćeramida; *u Daničićevu rječniku kod* kupa *ima* ,cupa, dolium'. to kao da je ovdje: ,Ako bi vam koje kupe potrêbьne'. Spom. sr. 1, 15. (1398), *ali je tu bez sumńe značeńe što sam sprijeda kazao.*

a. *uopće.* Poprži na jednoj kupi. J. Vladmirović 22. Smlači na matunu oli kupi. 46.

b. *na kući kao krov.* Uzaći na strehu dignuvši kupe. M. Radnić 202b. Probit veće kuća nego mačka kupa. (D). Skakat s kupa na kupe, a pak na ulicu. (D). Tko ne napravļa kupu, napravļaće kuću. (D). Poslov. danič. Plaćau Rimļani za svaku kupu aliti dasku što imadijau na kući. S. Margitić, fala. 203. Da tko pokriva kuću, pak na put bacajući kupe, kameńe, drva etc. A. Bačić 99. Ide od kuće do kuće kô mačka od kupe do kupe. (Z). Skita se po kućah kô mačka po kupah. (Z). Poslov. danič. — *I jednina može stajati mješte množine.* Kotorani skočivši na pokrov od crkve, kupu skidoše i u crkvi ga ubiše. And. Kačić, razg. 37. Nijesu dvori kupom pokriveni. Bos. vila. 1886. 108. A južna joj je strana pokrivena pločom, pa po ploći kupom (opekom). 1892. 279.

c. *množina* kupe *može značiti i krov uopće* Oui t' ne stavļaju mahnice pod kupe. N. Dimitrović 101. Neka budu kako sijeno koje raste vrhu kupa (psal. 128, 6). I. Akvilini 90. Prah pade, gdi ga je vjetar ostavio, ili u kući ili gori više kupa ili na poļu i na putu. B. Zuzeri 267.

3. KUPA, *f. ńeki cvijet.* Kupa, Amaranthus speciosus L. (Novak, na Hvaru). B. Šulek, im. 184. — *Ne znam jeli ista riječ što* 1. kupa *ili* 2. kupa *(po tamnocrvenoj boji).*

4. KÚPA, *f. vidi* 1. kup. — *Akc. je zabiļežen kako je u Vukovu rječniku; drukčiji je u Stulićevu, ali se Vukov potvrđuje ruskijem* купá — *Riječ je praslavenska, vidi kod* 1. kup.

a. *uopće.* — *U Stulićevu rječniku:* kŭpa (,kuppa') ,acervus, cumulus' *s dodatkom da se nahodi u brevijaru i s primjerom:* Skladoše nad ńim kupu kameńa.

b. *u osobitijem značeńima.*

a) vidi u Vukovu rječniku: kúpa, gomila od četiri oraha. takove gomile namjeste djeca (svako po jednu) u red prema sebi, pa biju redom ,ojnakom' s jednoga mjesta, te ih obaraju (igraju se kupe) *itd. vidi i* V. Vrčević, igre. 27, *i* M. Đ. Milićević, živ. srb.² 239. — Od ļešnika kupe napravili. Nar. pjes. petr. 2, 176.

b) kúpa, f. snopovi od trske ili od kukruzovine sadjenu se usprav sastavļajući ńihove vrhove, te se tako drže. ,Imam tri kupe trske još lańsko'. u Srijemu. M. Medić.

5. KŨPA, *f.* Colapis, *rijeka u Hrvatskoj.* — -u- *stoji mj. ńegdašńega* l. — *Ime* Κόλαπις *nalazi se u Strabona (o početku sadašńe ere); od ńega je postao oblik* Klpa, *vidi* ,Ad flumen Culpa'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 14. (1201). *pak* Kupa. — *Između rječnika u Mikaļinu* (Kupa, rijeka ,Colapis, flumen') *i u Vukovu* (voda u Hrvatskoj). Od vode Kupe. Mon. croat. 170. (1498). Na brigu Kupe vode. P. Vitezović, kron. 174. Što od sabļe ńemu uticaše, ono Kupa voda proždiraše. And. Kačić, razg. 240b. — *I ime selu (zove se i Čedań) u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 44. *može biti isto što se pomińe* xiii *vijeka (s* u). ,Villam quoque, que vocatur Cupa'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 21. (1209).

1. KÚPAC, kúpca, *m.* emptor; mercator, *uprav čovjek što kupuje, pa se iz toga razvilo i drugo značeńe još u praslavensko doba. — Akc. se mijeńa u voc.:* kûpče, kûpci, *i u gen. pl.* kûpâcâ. — *Riječ je praslavenska* (кѹпьць), *isporedi stslov.* кѹпьць, *rus.* купецъ, *češ.* kupec, *poļ.* kupiec. —

Postaje od korijena kup *glagola* kupiti *nastavkom* ьcь.

a. emptor, *čovjek što u ńekome slučaju (kod prodaje) kupuje. — Između rječnika u Mikaļinu* (koji kupuje ,emptor'), *u Belinu* (,compratore, chi compra' ,emptor' 209a; kupac desetina ,appaltatore, che prende ad appalto' ,conductor vectigalium' 90a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kupec, kupovnik ,emptor'), *u Stulićevu* (kupac, v. kupec, *a kod ovoga ima:* ,emptor, coemptor' *s dodatkom da je riječ ruska), u Voltiģijinu* (,compratore' ,käufer'), *u Vukovu* (,der käufer' ,emtor' *s primjerom:* A. Po što je to? B. Ko je kupac? A. Ja sam). Prъvoslavь da otgavaratь a kupьcь da je svobodьnь. Glasnik. 35, 121. (xiv *vijek).* Prodavac kupcu zruči posos. Mon. croat. 289. (1588). Mneći da bi kupac činil ńim špot. Mirakuli. 117. ,Prodajte mi jednoga od vas da kupļu'. Reče Petar kupcu: ,Počekaj'. Pril. jag. ark. 9, 82. (1520). Tko końa kupi jularom svezana, doodi li i jular kupcu? F. Lastrić, ned. 332. Końa kupci jer u štali vide. J. S. Reļković 71. Kožu bi ti dorala,... na pazar bi nosila; kupci bi me pitali: ,Po što, snašo, ta koža?' Nar. pjes. vuk. 1, 521. Dobar ospap lasno kupca nađe. Nar. posl. vuk. 59. Žitni kupac i đevojački otac ne mogu srećni biti. 81. Nestane i końa i kupca. Nar. prip. vuk. 48. Kad prodavac za kakvu stvar mnogo zaište, a kupac se poplaši. Vuk, poslov. 7. Neka se proračuna s kupcem svojim. Đ. Daničić. 3mojs. 25, 50. Prodavac kao kupac. isai. 24, 2. I odelo je u tih kupaca i prodavaca različno. M. Đ. Milićević, zlosel. 8. — *Metaforički.* Upodobimь se prekrasnymь simь kupcemь ižo kupiše predivnuju siju kupļu. Sava, tip. hil. glasn. 24, 172. Kupь sebê prekupujušte, jako i prekrasni kupci pominajušte vь prêpodobnyhь vašihь molitvahь. 176. I se sutь kupьci ištuštii istovaago života vladyky svojego Hrista, iskupivьšaago je svojeju čьstьnoju krьviju. Domentijana 304.

b. mercator, *čovjek kojemu je posao kupovati da opet prodaje, trgovac. — Ovo je značeńe u češkome i poļskome jeziku običnije nego pređašńe, a u staroslovenskome i ruskome možebiti jedino. — Između rječnika u Mikaļinu* (kupac, koji prodaje ,propola') *i u Daničićevu* (kupьcь ,mercator'). Da prostišь kupcjemь našimь cariuu. Mon. serb. 23. (1234—1240). Da si hode vaši kupьci po moje*(j)* oblasti svobodьno. 41. (1253). Ako pridu kupci dubrovьčci. 69. (1273—1314). Da oblegu u selu kupьci po zakonu. Zak. duš. pam. šaf. 46. Prilično jest kraļestvo nebesko človjeku kupcu ištući dobro kamenje. N. Rańina 222b. matth. 13, 45.

2. KÚPAC, kúpca, *m. vidi* ojnak. ,Ojnak' u Bosni zovu ,bojac' ili ,bojčar' a i ,kupac'. M. Đ. Milićević, živ. srb.² 239. — *Postaje od* kúpa, *vidi* 4. kupa, b, *a).*

3. KȔPAC, kȕpca, *m. vidi u Vukovu rječniku:* u vodenicama od nekolike oke mjera sa drškom ,ein getreidemass' ,modii genus'. — Kupac, meričica od oke, a i pojače, kojom se ušur (ujam) uzima. Podunavka. 1848. 58. Kúpac, koritašce u mlinu. u Brodu. F. Hefele. — *Jamačno postaje od* 1. kup.

4. KȔPAC, kȕpca, *m. vidi* 1. kup *(uprav je deminutiv). — U narodnoj pjesmi našega vremena iz Istre.* Od Kati košćice na kupac zberite. Nar. pjes. istr. 6, 21.

KỦPÂČ, kupáča, *m.* ojnak u igrańu kupe. — u Kragujevcu. Ļ. Đorđević. — *isporedi* 2. kupac.

KUPAČKI, *adj. koji pripada selu Kupcima.* Kupačka *(opština).* K. Jovanović 128.

KỦPAĆÎ, *adj. koji pripada kupańu. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ,bade-'; kupaća sprava ,badeapparat'; kupaća košuļa ,badehemd' *itd.*

KUPAL, *m. u Stulićevu rječniku:* v. kupalo. — *nepouzdano.*

KUPAL-, *vidi* kupao-.

KÚPALAC, kúpaoca, *m. čovjek kojemu je posao pomagati i služiti kod kupańa, osobito tarući čeļade što se kupa. — U Mikaļinu rječniku:* kupalac, okupalac, koji kupļe u bańu ,balneator', *i u Stulićevu:* kupalac, koji kupļe ,balneator, aliptes'; *i griješkom* kupaoc, v. kupalac.

KUPALAN, kupalna, *adj. koji pripada kupalima. — U Stulićevu rječniku:* ,de' bagni' ,balnearius'. — *nepouzdano.*

KUPALINA, *f. što se plaća za kupańe. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ,badegeld; badelohn'.

KỦPALÎŠTE, *n. mjesto za kupańe. — isporedi* kupalo. — *Čakavski i kajkavski* kúpalîšće. — *Od* xvi *vijeka (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.² *kod* kąpalište), *a između rječnika u Belinu* (,bagno, luogo da lavarsi' ,lavacrum'; kupalište mlake vode ,bagni d' aqua calda' ,thermae' 125a; topla kupališta ,terme, bagni caldi' ,thermae' 729a), *u Bjelostjenčevu:* kupališće *(vidi kod* kupeļ); *u Stulićevu* (,balneum'), *u Voltiģijinu* (,bagno' ,bad').

a. *zgrada određena za kupańe.* Običajan bijaše jednoč na dan razhladit se u kupalistju *(sic)* gdi budući jednoč pošao za okupat se . . . Blago turl. 2, 249. Zabrani krstjanom... ulazit s ńima u kupalistja. M. Pavišić 32. Ne nade Paskažija u kupalištu. M. Zoričić, zrc. 232. — *često u naše vrijeme kod pisaca: u Šulekovu rječniku:* ,badeanstalt; badehaus'; *u Popovićevu:* ,badehaus'.

b. *mjesto u vodi (moru, rijeci, potoku itd.) gdje se obično kupaju čeļad, pa i životińe, vidi* kupalo, a. Na početku gòrê živi vrutak teče, ,Evo od pokore vrutka!' Ļubav reče ,čudno kupalište! mnogo nemoćnika u to utočište ide tražit lika'. A. Kanižlić, rož. 90. Kúpalište, mjesto đe se u potoku kupa. J. Bogdanović.

c. *kada za kupańe. (Kraļ David)* gledaše lijepu Bersabeu kad u jednomu kupalištu svoje tijelo umivaše. Đ. Bašić 42. — *U metaforičkome smislu.* Koji su se oprali u kupalištu s. sakramenta pokore. A. Tomiković, gov. 148.

d. *uopće kupańe ili voda za kupańe.* Čuvaju se vrućih kupališta. J. S. Reļković 346 — *U metaforičkome smislu.* Vidim prida mnom golemo od krvi kupalište. A. Kanižlić, uzr. 95.

e. *mjesto (grad, selo) u kojemu ima kupalište (ili sa značeńem* b *ili* d). — *U pisaca našega vremena. — U Popovićevu rječniku:* ,badeort'.

KUPALIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* kupalište. — *sasma nepouzdano.*

KỦPALO, *n. mjesto za kupańe. — isporedi* kupalište, bańa. — *Riječ je praslavenska* (kąpadlo, *od osnove glagola* kąpati *s nastavkom* dlo), *isporedi češ.* kupadlo. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kupalo, kupeļ ,lavatojo' ,lavacrum, baptisterium'), *u Belinu* (,bagno, luogo da lavarsi' ,lavacrum'; mlako kupalo ,bagni d' aqua calda' ,thermae' 125a; kupalo ,lavatojo, vaso' ,lavacrum' 428b; ,tinello, vaso da lavarsi' ,labrum' 732a), *u Bjelostjenčevu:* v. bedoń *(vidi i kod* kupeļ); *u Stulićevu* (v. kupalište *s dodatkom da je uzeto*

iz brevijara), u Voltiģijinu (,lavatojo' ,waschhaus'); *u Vukovu:* mjesto gdje se kupa, n. p. marva na suhoj međi (Turskoj) ,der badeort' ,balneum'.

a. *mjesto na vodi gdje se kupa marha.* Na ovčjemu kupalu. S. Rosa 64b. Zubi su ti kao stado ovaca jednakih kad izlaze iz kupala. Đ. Daničić, pjesm. 4, 2. Kao što su mlini, kupala za marvu i splavi . . . Zbornik zak. 2, 301.

b. *vidi* kupalište, a. Zapovidi da ju zatvore u jedno baňo ili kupalo. B. Kašić, per. 161.

c. *vidi* kupalište, c. — *u rječnicima. vidi i:* kupalo, tekne u kom se malo dete kupa. Pop Živojin iz Srbije.

KÙPÂĻKA, *f. u narodnoj pjesmi našega vremena vaļa da znači što i kupaňe ali shvaćeno kao igra.* Ti zaturi kupaļku i junačku skakaļku i kamena s ramena. Nar. pjes. vila. 1866. 646.

1. KȔPAN, kȕpna, *adj. koji je u kupu (u skupu), skupļen, sabran, sastavļen.* — *Riječ je praslavenska* (купьнъ), *isporedi stslov. (samo adv.* купьно), *rus.* купный, *češ.* kupný. — *Adverab se nahodi mnogo češće nego adjektiv.*

1. *adj.* — *Između rječnika u Stulićevu* (kupni ,universalis').

a. *uz kolektivni supstantiv (može značiti i potpun).* Kako budući kupan zbor Poļic na Mačinu. Stat. poļ. ark. 5, 263. Ča učini i odluči kupan zbor. 264. Budući u kupnu zboru. 287. — Ako bi koja strana ne bila kupna. 278. Ter bi jedna strana kupna došla na rok. 279.

b. *sa supstantivom u množini.* Budući kupni izbrani muži. Mon. croat. 89. (1460).

c. *uz verbalni supstantiv.* Muža i žene meju sobom hižno i vèrno kupno živļeňe. Š. Budinić, sum. 108a.

2. *adv.* kȕpno, *u skupu, skupa, ujedno, zajedno (o vremenu i o mjestu).* — *Rijetko poslije* XVI *vijeka.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kupno, nakupce ,acervatim'. 2. kupno, skupno, občinsko ,comuniter, universaliter'), *u Stulićevu* (,simul, una simul, conjunctim'), *u Voltiģijinu* (,cumulatamente' ,haufenweise, häufig'), *u Daničićevu* (купьнь, samo adverbijalno купьно ,simul').

a. *kod stajaňa ili radňe što vrši veće subjekata u isto doba i na istome mjestu.* Da budemo na nêkomь mêsti kupno. Spom. sr. 1, 96. (1409). Sideći kupno. Mon. croat. 74. (1150) Mi kupno buduće. 120. (1484). Vsi redovnici kupno jesu odlučili. 134. (1487). Pojdoše kupno k dvoru Jurja. 197. (1511). Ovoj Poļica kupno i dogovorno učiniše. Stat. poļ. ark. 5, 249. Kada se vi tada kupno v jedno mesto snidete, tada vsaki od vas prvo drži svoju vlašću večeru. Anton Dalm., ap. 39. Pomišavše se dojdoše vsi kupno. Aleks. jag. star. 3, 242. — *Ovdje se ističe mjesto:* Mogu kupno prebivati. Naručn. 69a.

b. *kad kod iste radňe ima ńekoliko objekata ili popuňaka kod predikata.* Vse kupno potvrьdujemo i potvrьdismo. Mon. serb. 341. (1427). Tuj postavu našu vsu kupno pridajte knezu Maroju Rastiću. 426. (1443). — Sa svimi *(glavami)* kupno na me buknu *(zvir).* P. Zoranić 7a.

c. *o dvoma ili o dvojima kad se o ńima isto kaže.*

a) ono dvoje stoji u istome padežu. Idežе kupno carije i ubozi. Sava, sim. pam. šaf. 4. Da izbranije biskupa od klera kupno i ot pļka tvorit se. Š. Kožičić 14b. Carigradskago cara liši cesarastvija kupno i krstijanskago općenija. 17b. — *Amo pripada i ovo:* Da sastanut se kupno oboja ļovaj, to jest nepravedno prijatje i šćeta ili škoda ka stiče iz nepravednoga prijatja. Š. Budinić, ispr. 106.

b) drugo se združuje s prvijem, te stoji u instr. s prijedlogom s. S nami kupno jide kruh. Mon. croat. 107. (1470). Kupno s mužom svojim zavet je bila učinila. Naručn. 61b. Telo moje osujeno kupno z dušeju. Š. Kožičić 23a. Kupno sa Arsenijem mnihom všad v korabaļ. 31b. Izgubi cesarastvo kupno s životom. 36a. Tako hodeći pred nami i kupno dêlujući s nami . . . Š. Budinić, sum. 114b. Ne ima s ńime stanovati ni kupno pribivati. ispr. 124. Ki ishodi od otca i sina, ki z otcem i sinom kupno klaňajut se i kupno slavet ga. Postila. b4b. I istinno jest, da oboje, duh v nas vzdiše i stvorenje s nami kupno nevoļno čeka, da bismo bili oslobojeni plti i griha. Anton Dalm., ap. h1b. Z otcem i sinom kupno slavet ga. Kateh. 1561. 64. Kupno s djecama cjelujem skut i desnicu vašu. *u* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 47. (1835). — *Amo pripada i ovaj primjer u kojemu se ima u misli instr. s prijedlogom* s: Dionik zaloga *(zloga)* dila, . . . i ta dužan jest zadovoļno učiniti, kada jest kupno uzrok zla dila. Š. Budinić, ispr. 103.

d. *kad isti subjekat ima u isto doba dva ili više različnijeh predikata.* Marija jest divica i kupno mati Božja. Š. Budinić, sum. 3a. Prem er on *(Isukrst)* bêše jaňac nevinan . . ., paće prema er bêše kupno Bog neumršli *(sic)* . . . 7a

2. KÚPAN, kúpna, *adj. koji pripada kupovaňu, kupňi (u Stulićevu rječniku koji se može kupovati ili koji se obično kupuje).* — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* купной, *kupovni.* — *U našemu jeziku u spomenicima* XIV *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,quod est de numero earum rerum quae emi possunt vel solent') *i u Daničićevu* (купьнь ,emptionis'). Nikьtože da ne drьznetь vьzeti otь toga čьtoo . . . u kupno ime ni u zalogu ni kojimь obrazomь. Mon. serb. 81. (1302—1321). 123. (1336—1347). Pogodbe o uslugah, pogodbe kupne i mjenovne. Zbornik zak. god. 1863. 601.

KUPANOVAC, Kupanovca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkome.* Ńiva na Kupanovcu. Sr. nov. 1861. 456.

KÚPÂŇE, *n. djelo kojijem ko koga kupa ili se sam kupa.* — *Stariji je oblik* kupanje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kupanje, okupanje), *u Belinu* (kupanje ,lavamento del corpo' 428a), *u Stulićevu, u Vukovu* (,das baden' ,lavatio'). Ono čine što i nauče, pod mlinom u mladu nediļu kupanja. F. Lastrić, ned. 231. Da je *(crkvu Hristos)* osveti očistivši je kupaňem vodenijem u riječi. Vuk, pavl. ef. 5, 26.

KÙPAOCE, *n. dem.* kupalo. — *U Stulićevu rječniku:* kupalce, malo kupalo ,balneolum'.

1. KÙPAONICA, *f. vidi* kupalo *i* kupalište. — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *vidi* kupalište, a. Vi ste sinoć potajno se sastali u kupaonice. A. Kalić 551. Plati 40 groša zakupcu jedne kupaonice na Savi, pa tu provede sav svoj odmor pecajući ribu. M. Đ. Milićević, zlosel. 35.

b. škip u kom se malo dijete svako jutro kupa. J. Bogdanović. — *isporedi* kupalište, c.

c. *u naše vrijeme upotrebļava se često u značeňu: soba (u kući gdje se živi) određena za kupaňe.* — *U Šulekovu rječniku:* ,badezimmer'.

2. KÙPAONICA (kupalnica), *f. ńeka biļka.* Kupalnica, Ranunculus fluitans Lam. (Vukasović). B. Šulek, im. 184.

KÙPAONIČÂR, *m. u Stulićevu rječniku:* kupalničar, v. kupalac.

KUPAONIČARINA, *f. novac što se plaća za kupańe. — U Stulićevu rječniku:* kupalničarina, v. topličarina.

KUPAONIČARNICA, *f. u Stulićevu rječniku:* kupalničarnica, v. topličarnica. — *nije dosta pouzdano.*

KUPAONIČARSTVO, *n. posao kupaoničarev. — Samo u Stulićevu rječniku:* kupalničarstvo ,balneatoris munus'.

KŮPAONIČICA, *f. dem.* kupaonica. J. Bogdanović.

KŮPAONÎK, *m. vidi* kupalac. — *Samo u Stulićevu rječniku:* kupalnik, v. kupaoc.

KȖPÂR, *m. čovjek koji po svom zanatu gradi kupe (vidi* 2. kupa). — *Od* XIV *vijeka (nije dobro shvatio značeńe Daničić; isporedi primjer iz* Spom. sr. 1, 15 *kod* 2. kupa, *što je u istome spomeniku u kojemu je ovdje primjer) u Dubrovniku gdje je i sad živa riječ, a između rječnika u Stulićevu* (,qui lateres conficit') *i u Daničićevu* (kuparь, srl. ,cuparius, vietor'). Razumêsmo što namь vaša ļubovь upisa za kuparo. Spom. sr. 1, 15. (1398).

KȖPÂRI, *m. pl. mjesno ime.*

a. *selo u Dalmaciji u kotaru dubrovačkome (u Župi) gdje se kupe (vidi* 2. kupa) *grade.* Schem. ragus. 1876. 29. — *Uprav je množina od* kupar.

b. *zaselak u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 43.

KȖPARICA, *f. peć za građeńe kupa (vidi* 2. kupa). — *U Stulićevu rječniku:* ,fornace di mattoni' ,lateralia'. — *I sad je živa riječ u Dubrovniku.*

KUPARIĆ, *m. prezime. — Pomińe se* XVIII *vijeka.* Dujma, nami vlastelina, Kuparića Frane sina. J. Kavańin 99[a].

KUPATAR, kupatra, *m. vidi* skiptar. — *Na jednome mjestu* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kupьtrь ,sceptrum'). Kupatri carьsci po vsoj veselenoj utvrьždajutь se. Mon. serb. 235. (1399). — *isporedi* ksifetar.

KŮPATI, kûpâm *i* kûpļêm, *impf. držati (objekat je svagda što živo) u vodi ili u drugome čemu žitkome i tako plákati (umivati).* — -u- *stoji mj. ńegdašńega* ą. — *Češće refleksivno. — Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* kúpajû *(ali* kûpļû), *u aor.* kúpah, *u impt.* kúpļi *(ali* kûpâj), *u ger. praes.* kúpajûći *ili* kúpļûći, *u ger. praet.* kúpâvši, *u part. praet. act.* kúpao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* kûpâm *ili* kûpļêm. — *Riječ je praslavenska* (komp̨ati *s oba oblika za praes.), isporedi stslov.* kąpati, *rus.* купать *(praes. samo* купаю) *češ.* koupati, *poļ.* kąpać.

1. *aktivno. — Između rječnika u Mikaļinu* (kupati, okupati ,lavo') *i u Vukovu:* kupati, kûpâm (kûpļêm) ,baden' ,lavo'.

a. *objekat je drugo čeļade ili životińa.* Koji kupļe u bańu. J. Mikaļa, rječn. *kod* kupalac. Kupajte me dulom rumenijem. Nar. pjes. vuk. 1, 246. Końa poji a sokola kupa. Nar. pjes. petr. 2, 617. — *U metaforičkome smislu.* Il' da ištu ruku svećtenika, da ga vodom od oprańa kupa. Osvetn. 1, 47.

b. *objekat je tijelo samoga subjekta.* U komu *(vrilu)* tuj kupļuć put bijelu hladjaše *(vila).* D. Rańina 22[a].

2. *sa se, refleksivno, stojeći (i mičući se, n. p. plivajući) u vodi ili u čemu drugome što je žitko, plákati (umivati) tijelo ili ga samo hladiti (ili grijati, kad je topla voda). — Između rječnika u Belinu* (,lavar il corpo attufandosi' ,lavare corpus' 428[a]), *u Bjelostjenčevu* (kupļem se ,balneo, lavo me'), *u Jambrešićevu* (kupļem se ,balneo'), *u Stulićevu (s praes.* kupam se ,lavare, in balnea ingredi'), *u Voltiģijinu (s praes.* kupam se ,bagnarsi' ,sich baden'), *u Vukovu* (,baden, sich baden' ,lavor').

a. *o čeļadetu.* Ako ozdravi da se ima potle kupati. Naručn. 58[b]. Starija je neg stara komarda gdje se djeca sad kupļu. M. Držić 189. Pridosta na rêku i pojdosta se kupat. Pril. jag. ark. 9, 101. (1468). Ne kupļi se v mutnoj vodi. P. Vitezović, cvit. 118. Da se kupa u mladu nediļu prije zore. A. Baćić 56. Ne kupaše se doisto u ovom jezeru. F. Lastrić, svet. 98[b]. Da se pere i kupa u Nilu. And. Kačić, kor. 60. Devojka se u Drenovcu kupa. Nar. pjes. vuk. 1, 380. Kupaju se đeca na carini. Nar. pjes. petr. 2, 176. Dodoše vile da se kupļu. Nar. prip. vuk. 109. One te se kupat i to nage. Nar. prip. mik. 49. Opazi tri divojki kade se kupļu. 49. *(Ńih dvojica)* dođu na more i stanu da se kupaju. Vuk, nar. pjes. 2, 84. Na Đurđev dan rano pre sunca mahom se mladež kupa. M. D. Milićević, živ. srb. 1, 19. — *U metaforičkome smislu.* Tijelo ti se dragom krvi kupļe. M. Vetranić 1, 327. Koji se kupaju u krvi Isusovoj. I. Ančić, svit. 244. Kupļu se *(ja)* u vinu. M. Držić 26. Sirotińa se u znoju kupa. M. Pavlinović, rad. 152. Gdje se Pliva u Vrbasu kupļe. Osvetn. 7, 69. — *Ovi primjeri pripadaju amo a ne pod* 1, *jer se ima se u misli po bližńemu glagolu:* Kupļući igrahu se u jezeru. D. Zlatarić 49[a]. Prazno si se na svitu kupao, a ja hoću da kupļeš i sada. L. Ļubuški 68. Pa se gńave bijesni i nesvijesni u samrtnu znoju kupajući. Osvetn. 2, 134.

b. *o životińi.* Oblatiti se više kakono krmak u lokvi od blata kad se kupa. F. Lastrić, ned. 188. Ako k ńoj dolete ptice, da se kupļu i piju. A. Kanižlić, rož. 58.

KŮPATILO, *n. vidi* kupalište, a. — *Ovako mislim da je značeńe u ova dva primjera našega vremena.* Istina, svińe se kačkaju po barama i kaļama; ali, za Boga, to su ńihova kupatila. M. D. Milićević, međudn. 10. Uputila se prema kupatilu. Bos. vila. 1886. 73. — *U Šulekovu je rječniku drugo* (kupalište *pod* c): ,badewanne (badezuber)'.

KUPCI, Kupaca, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu kruševačkome.* K. Jovanović 128.

KUPČAC, *m. dem.* 1. kup *(uprav dem.* 4. kupac). — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* kupčec ,grumulus, grumus'.

KŮPČEV, *adj. koji pripada kupcu (vidi* 1. kupac). Kupčevi su troškovi oko prijenosa stvari. V. Bogišić, zakon. 82.

KȖPČIĆ, *m. vrsta gļive. — U naše vrijeme u Istri.* Kȕpčić ,fungorum genus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 31.

KŮPČIJA, *f. što je trgovac kupio da opet proda, isporedi* roba, trg, espap. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Trgovac tužeći se, da more kupčiju požri ńegovu. F. Glavinić, cvit. 72[b].

KUPČINA, *f. ime vodi i selima u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. — Pomińe se od* XV *vijeka. a) tri sela:* Kupčina *i* Kupčina gorńa. Razdijeļ. 69. Kupčina dońa. 80. Na kaštelu Kupčini. Mon. croat. 169. (1498). U naše spravišće kapeli našoj na Kupčini *(griješkom* Kupčini; *u istome spomeniku ima* Kupčińan, *vidi* Kupčińanin). 329. (1564). — *b) potok (pritoka*

rijeke Kupe). Regul. sav. 24. U potok Kupčinu. Mon. croat. 170. (1498).

KÙPČINE, *f. pl.* ime mjestu u hataru dračkom. L. Đorđević.

KUPČINSKI, *adj. koji pripada mjestu Kupčini.* S mejami kupčinskimi. Mon. croat. 170. (1498).

KUPČIŃANIN, *m. čovjek iz mjesta Kupčine. — Množina:* Kupčińani *(starije jamačno* Kupčińane). — XVI *vijeka.* Sudac moje bratje Kupčińan. Mon. croat. 324. (1552).

KUPČIŠTA, *n. pl. mjesno ime. vidi u Daničićevu rječniku:* Kupьčišta, selu je Radeši crkve arhanđelove u Prizrenu išla međa ‚niz brьdo na Kupьčišta'. G(lasnik). 15, 281. (1348?).

KUPEČ-DOL, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijel. 71. — *Oblik* Kupeč *može biti kajkavski, te bi onda glasilo u književnome jeziku* Kupač-do.

KUPEL, KUPEL-, *vidi* kupeļ, kupeļ-.

1. KÚPEĻ, *f. vidi* 2. kupeļ.

2. KÚPEĻ, *m kupańe, kupalište, kupalo. — Postaje od praslavenske riječi* kompêlь *ženskoga roda, isporedi stslov.* kąpêļь, *rus.* купель, *češ.* koupel, *poļ.* kąpiel. — *Od* XVI *vijeka stoji* -e- *mj.* ê; ļ *se potvrđuje naj starijim primjerima. — Od istoga je doba u čakavaca muškoga roda; u kajkavaca je i sad ženskoga. — Što se u pisaca nalazi je i* l, *to je po crkvenome jeziku; tako je i za ženski rod. — Između rječnika u Vrančićevu:* ‚balneum; lavacrum' *(jamačno je muškoga roda, vidi Vrančićeve primjere kod* c), *u Mikaļinu* (kupeļ, bań ‚thermae, vaporarium, balneum, sudatorium, hypocaustum, jaconicum'), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kupel, kupalo, kupališče ‚balneum, lavacrum, lotio'. 2. kupel vruća ‚caldarium' *itd.), u Jambrešićevu* (kupeļ ‚balneum'; kupeļ vruća ‚caldarium'), *u Stulićevu* (kupeļ, *m.* v. kupalište), *u Daničićevu* (kupêļь ‚lavatio').

a. *uopće kupańe ili voda za kupańe, isporedi* kupalište, d. *a) u pravome smislu. aa) f.* Ili otъ kupêli vodnija. Starine. 18, 171. *(u naše vrijeme ruskocrkvenijem jezikom).* Akteona, što ju je u kupjeli golu vidio, pretvorila u jelena. L. Milovanov 93. — *bb) m. ili f.?* Ča ima biti to topļenje i kupeļ u vodi? Kateh. 1561. 34. — *cc) m. (isporedi primjer kod b) bb)).* Čim u kupeļ bitro plovu *(dikle).* J. Kavańin 198[b]. Boļe bi ti s manum učinila bila, da s' v prvom kupelu mene utopila Jačke. 227. *U Šulekovu rječniku:* ‚bad, badewasser'. — *b) u metaforičkome smislu. aa) f.* Kupêļь svetaago krьštenija. Domentijan[a] 38. — *bb) m.* Krv i Isusov kupeļ čisti ki vas miju. J. Kavańin 525[a].

b. *vidi* kupalo, a. *u jedinome primjeru f.* Pri ovči kupêļi. Domentijan[b] 99.

c. *vidi* kupalište, a. *a) m.* Zapovida da ju u kupeļ svoje hiže povedu . . . pokle ju staviše u ta svoj kupeļ . . . u onom čistom kupeļu svojemu . . . F. Vrančić, živ. 31. Prosi otca da joj jedan kupeļ uzidje; dopusti otac, i naredi da se zidje i da se dva obloka u ńem učine. 112. — *b) u množini. — između rječnika u Bjelostjenčevu* (kupeli, mesto ‚balnearium'). Tu mramorne kupeli. M. Pavlinović, razl. spisi. 380.

d. *nejasno je u ovome primjeru:* Vas okoliš ńem' se pregnu, pak umuknu i prestraši; i sve slavnom streniteļu *(narodu slavenskome)* dâ svoe kļuče na kupeļu . . . J. Kavańin 274[b].

KÚPEĻAN, kupeļna, *adj. koji pripada kupeļi. — Ima* XIII *vijeka* kupêļьnь *(vidi F. Miklošić, lex. palaeoslov.*[2] *kod* kąpêļьnъ), *a između rječnika u Bjelostjenčevu (u dodatku): (kajkavski)* kupelna hiža ‚pyriaterium'.

KUPEĻIŠTE, *n. vidi* kupalište. — *U knizi* XIV *vijeka pisanoj crkvenijem jezikom.* Ide kь svetomu Jordanu, i prišьdь na mêsto kupêļišta Gospodьńa . . . Domentijan[a] 270.

KUPEĻNICA, *f. vidi* kupalište, a. — *U Jambrešićevu rječniku:* kupelnica ‚balnoarium' (-l- *stoji jamačno štamparskom griješkom, isporedi kod* 2. kupeļ *i* 2. kupeļnik).

KUPEĻNIČKI, *adj. vidi u Daničićevu rječniku:* kupêļьničkyj, što pripada ‚Kupêļьniku': ‚svetoj bogorodici kupêlničkoj'. G(lasnik). 15, 288. (1348?).

1. KUPEĻNIK, *m. mjesno ime, vidi u Daničićevu rječniku:* Kupêļьnikь, selo koje je car Stefan dao crkvi arhanđelovoj u Prizrenu, bilo je negdje oko Prizrena i međa mu je išla ‚u Sušicu i prezь Sušicu'. G(lasnik). 15, 287. (1348?) u ńemu je bila crkva bogorodici.

2. KUPEĻNIK, *m. vidi* kupalac. — *U Jambrešićevu rječniku:* ‚balneator'.

KUPERIZ, *m. vidi* čempres. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Kako cedar uzdigoh se u Libanu i kako kuperiz u gori Sionskoj. M. Alberti 22. 183.

KUPERUHI, *m. (?) pl. mjesno ime. — Prije našega vremena.* Kuperuhi (više ńega zapisano: ‚Pocelovo'). S. Novaković, pom 136.

1. KÙPICA, *f. dem.* 1. kupa. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚pocillum'), *u Belinu* (‚bicchieretto e bicchierino, bicchiere piccolo' ‚pocillum' 141[a]), *u Bjelostjenčevu* (kupica, čašica *itd.), u Jambrešićevu* (‚poculum'), *u Voltiģijinu* (‚bicchierino' ‚gläschen'), *u Vukovu* (dim. v. kûpa).

a. *mala čaša kojom se pije n. p. rakija.* Moni tuj služiše vinca razvodńena kupicom P. Hektorović 25. Ja sam popil moju kupicu. Nar. pjes. istr. 3, 11. Popiju po kupicu rakije. S. Ļubiša, prip. 206. U kupici vode. prič. 51. Volim da me puška mine nego kupica *(u šali).* Dimić iz gorńe vojne Krajine hrvatske.

b. *gorńi dio u kaleža.* Kupica od kaleža ima bit naj mańe srebrna. M. Dobretić 395.

c. *staklena sprava (nalik na pravu kupicu bez noge) kojom se pušta krv. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚coppa, ventosa, vasetto per lo più di vetro, che s' applica alle carni per tirar il sangue' ‚cucurbita medicinalis' 227[b]) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (kupica z kojum se krv van jemļe ‚cucurbita aenea, stannea, l. vitrea, cucurbita sanguinaria'; kupice postaviti ‚cucurbitas adhibere'), *u Jambrešićevu* (kupice postavļajući ‚scarificator'), *u Stulićevu* (‚ventosa' ‚cucurbitula'; kupice komu staviti ‚cucurbitulas alicui adhibere'), *u Voltiģijinu* (‚coppa, ventosa' ‚schröpfkopf'), *u Vukovu* (‚der schröpfkopf' ‚cucurbitula, cucurbita': metati kupice). Krv pustiti il kupice metat komu vaļa . . . J. S. Reļković 208.

d. *vrsta tikve, isporedi* c. Kupica, cucurbitae species (Vujičić). B. Šulek, im. 184.

e. *skupļeni prsti u ruke (kao nalik na pravu kupicu). — U naše vrijeme u Istri.* Kûpica ‚omnes quinque digiti extremi una compositi'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 35.

2. KÙPICA, *f. dem.* 2. kupa. — *Na jednome mjestu* XVII *vijeka.* Čineći kućice i bunare od kala i kupica. M. Raduić 64[b].

3. KÙPICA, *f. voda u Hrvatskoj (upravo dem.* 5. Kupa). Kupica (potok). Brod na Kupi. D. Hirc

KÜPIČICA, *f. dem.* 1. kupica. Ter si daj nagni kupičicu vina. Jačke. 71.

KÜPIĆ, *m. ime planini, vidi u Vukovu rječniku:* planina Pljeŝivačka *s primjerom iz narodne pjesme:* Za Kupićem zelenom planinom. — Nešto viče s Kupića planine. Nar. pjes. vuk. 5, 122.

KÜPÎD, *vidi* Kupido.

KÜPIDBA, *f. djelo kojijem se kûpi (kao poljska radńa), vidi* kûpleńe. — *U naše vrijeme.* Sazove na pljetvu, kosidbu, kupidbu, žetvu, trgańe, . . . V. Bogišić, zborn. 483. ,Danas osvanu vedro, ugrijaće, biće kupidba orna'. J. Bogdanović.

KÜPÎDO, *m.* Ἔρως. Cupido, *bog ljubavi u grčkoj i rimskoj mitologiji. — Po talijanskome (ne po latinskome)* Cupido. — *Od* XVI *vijeka u pisaca (naj češće Dubrovčana i Dalmatinaca).* Bog se taj . . . Kupidom sad zove. M. Vetranić 2, 61. Kako prem sa Ńida da grede u nove iz dvora Kupida i majke ńegove. H. Lucić 282. Majka Venere ište Kupida, svoga sina, od ńe izgubjena S. Bobaljević 228. — *Obično je nom. i voc.* Kupido. I Kupido kad je vidi, prid ńom krije luk i strile. M. Vetranić 1, 421. Kupido. 2, 124. Kupido, gdi si ti, čemu je tva sila? N. Nalješković 2, 125. Jine j' ljude privaria on Kupido mlado dite. J. Armolušić 19. — *Nom.* Kupid *nalazi se u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ja rijeb, Kupid da me ostavi. J. Kavańin 160ᵃ.

KÜPÎDOV, *adj. koji pripada Kupidu.* Kupidov luk i stril proklinam svaki čas. Š. Menčetić 308.

KÜPIJERTA, *f. krov na kući. — Prema tal.* coperta, *što je* XIV *vijeka značilo i krov, ali sad ima druga značeńa: pokrivač itd. — valja da je riječ dalmatska: tako sudim po starini značeńa i po obliku ije ê od romanskoga* e, *pa i p nepromijeńeno, isporedi* kuvijerta). — *U Dubrovniku, gdje se i sad ne kaže* krov *nego* kupijerta; *potvrđeno je od* XVII *vijeka.* Odkriven je s kupijerte. (D). Poslov. danič.

KÜPIKRASTÂVČIĆ, *m čovjek koji kûpî krastavce (siromah čovjek što se hrani krastavcima; kaže se kao s preziranem o siromahu; preziranje se ističe deminutivnijem oblikom). — U naše vrijeme (valja da je riječ bosanska, isporedi* ońaković), *a između rječnika u Vukovu:* ,der sich bloss mit gurken abgibt' ,qui legit cucumes' *s primjerom:* Ońaković je ońaković, a kupikrastavčić kupikrastavčić.

1. KÜPILAC, kûpioca, *m. čovjek koji kûpî (i uopće, ali naj češće kod poljske radńe kad se kupi voće, sijeno itd.). — Pogreška je nom. sing.* kupioc *i gen. pl.* kupioca *(mj.* kûpilâcâ). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ,der leser (aufleser, klauber)' ,lector, collector (v. g. foeni, prunorum, pomorum)'. Sto kosaca, dvjesta kupioca. *u* Pjev. crn. 94ᵇ. Koji kupi sjeno zovu ga: ,kupilac' i ,kupioci'. J. Bogdanović.

2. KÜPILAC, kûpioca, *m. čovjek koji kûpî. — Uprav bi značilo čovjeka koji jednom što kupi, ali se nalazi i u značeńu kao* 1. kupac, a. — *Radi oblika* kupioc *vidi što je kazano kod* 1. kupilac. — *Od* XVII *vijeka u pisaca.* Čine isto i ostali kupioci i prodavaoci. M. Radnić 23ᵇ. *(Isukrst)* koji . . . bi . . . na muci kupilac od mijera *(mira).* S. Margitić, fala. 195. Kada je malo kupilaca ili kada je malo robe. A. Bačić 126. Prodavaoci i kupioci iz crkve istirani. E. Pavić, ogl. 594. Providnost koju nevišt kupioc końa imati mora. J. S. Reljković 233.

1. KÜPILICA, *f. žensko čeljade što kûpî (žensko prema* 1. kupilac). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (koja kupi, n. p. sijeno, šljive ,die leserin' ,lectrix'). Kosci kose, kupilice kupe. Nar. pjes. u Bosni. D. Šurmin. Koja kupi sijeno, zovu je kupilicom. J. Bogdanović.

2. KÜPILICA, *f.* pri košńi vrlo rijetko bujadi a i žita, metnu kosci na kose neke drvene male vilice koje kupilicama zovu, i te kupilice na blizo zbijaju pokošenu bujad ili žito; a osobito bujad je kašńe lakše kupiti. J. Bogdanović. — *U naše vrijeme u Lici. — Ista je riječ što* 1. kupilica.

KÜPILÎŠTE, *n. značeńe bi bilo: mjesto gdje se što kûpî; ali je načińeno u naše vrijeme za osobito značeńe: mjesto gdje se kupe vojnici (vidi kod* 1 kupiti *i kod* kupivojska). Kupilište ,werbeplatz'. Jur. pol. terminol. 638. *U Šulekovu rječniku:* vojno kupilište ,werbeplatz'.

KÜPILO, *n. vidi* 2. kup, a. — *Samo na jednome mjestu* XVII *vijeka, i između rječnika u Voltiđijinu* (,comprita' ,kauf'). Srca nima na kupilo v kom se srce nî rodilo. P. Vitezović, cvit. 168.

KÜPIMRÂV, *m.* Jynx torquilla L. Slovinac. 1880. 31ᵇ. — *isporedi* mravar.

KUPIN, *vidi* Kupinan.

1. KÜPINA, *f.* Rubus fruticosus L., *ńeki grm, u kojega su duge i tanke grane pune trńa i uvijaju se i pružaju na daleko (kao n. p. u loze), a voće mu se može jesti. — isporedi* kupjena. — *-u- stoji mj. ńegdašńega ą. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* kûpînâ. — *Riječ je praslavenska* kompina), *isporedi stslov.* kąpina, *rus.* купина, *češ.* kupina, *polj.* kępina; *ali u ruskome i u poljskome znači uprav mnogo stvari skupljenijeh zajedno (n. p. česta, grmlje, čupa kose, kita cvijeća itd.), a sredńe je značeńe među ovijem i gorńijem značeńem drača (vidi* drača, a) *uopće. preko ovoga značeńa koje se nalazi gotovo u svijem jezicima prešlo se s jednoga na drugo, ali ne mogu znati koje je starije: šire ili uže. — Između rječnika u Vrančićevu* (,rubus'), *u Mikaljinu* (kupina, drača ,rubus'), *u Bjelostjenčevu* (,rubus, batos, v. mora et anaugilos'. 2. kupina pomenša ,rubus Idaeus'), *u Jambrešićevu* (,rubus'), *u Stulićevu* (v. kupjena), *u Voltiđijinu* (,roveto' ,brombeerstrauch'), *u Vukovu:* (cf. kupjena) 1. ,der brombeerstrauch' ,Rubus fruticosus Linn.' [cf. ostruga 1]. — 2. ,die stachelbeere' ,baccae grossulariae'; *u Daničićevu* (,rubus').

a. *biljka. u kojemu primjeru možebiti znači i draču uopće.* Svotomu mêstu ideže kupina ogńemь gorešti ne sьgaraaše. Domentijanᵃ 312. Dostojno ne vь kupь sь vinogradomь kupinê razsudivše. ᵇ 152. *(Mojsej)* vijaše kupinu goreći. Korizm. 41ᵃ. Grozdje se ne trga iz kupine. Ant. Dalm., nov. tešt. 92ᵃ. luc. 6, 44 Kupinu ku biše vidil Mojzes neizgorenu. M. Alberti 191. Puno kupina i drača. B. Kašić, per. 29. Obraše kupinu. M. Radnić 42ᵇ. Bože koji si se sluzi tvomu Mojzesu u prilici plamena ogńenoga u kupini prikaza. L. Terzić 223. Puno i kûpîn da t' nije polje. J. Kavańin 58ᵇ. Pade, i u kupinu nogam' se zamota. I. Đordić, uzd. 150. Mojsije naj mańu ńegovu svitlost vidi u kupini. J. Banovac, pred. 2. Da ga počme kao crv gristi i kao kupine i drače bosti. J. Banovac, pripov. 237. U plamenu kupine i drača gorućega. A. Kanižlić, utoč. 466. Vidi izlaziti iz kupine plamen ogńeni. And. Kačić, kor. 63. Zadje joj se kupina za svilenu košulju. Nar. pjes. vuk. 1, 440. Ako t' i jest rodila kraljica na čardaku na meku 'dušeku, u čistu te svilu

zavijala, a zlaćenom žicom povijala, . . . a mene je ļuta Arnautka kod ovaca na ploči studenoj, u crnu me struku zavijala, a kupinom lozom povijala, . . . 2, 407. I javi mu se anđeo Gospodńi u plamenu ogńenom iz kupine. i pogleda, a to kupina ogńem gori i ne sagorijeva. Đ. Daničić, 2mojs. 3, 2. U zagoneci o ‚povrascu' (vidi ‚povraz, povrijeslo'): ‚Pružila se kupina preko mora' kad u kotlu vode ima. u Dobroselu. M. Medić. Kupina, rubus, batus (mletački rukopis, Durante), Rubus L. (Pančić), v. Kupjena. B. Šulek, im. 185. — *U ovome primjeru znači draču uopće:* Vidi za sobom ovna meu kupinami (‚inter vepres') zadivši se rozmi. I. Bandulavić 118a. gen. 22, 13. — *I u ovome je primjeru:* Jer se smokve ne beru s trńa, niti se grožđe bere s kupine. Vuk, luk. 6, 44, *Vuk mislio na ovo značeńe, vidi:* ‚Kupina' u slavenskome jeziku (i u ovoj kńizi) znači ‚das gebüsch' (od prilike ‚šib'. po zapadnijem krajevima ‚grm' i ‚grmen' i ‚grmeńe'), a u nas znači ‚brombeerstrauch' (‚Rubus fruticosus Linn.'). Vuk, nov. zav. (1847) IX; *ali je istina da i grč.* βάτος *(što ovdje Vuk prevodi kupinom) često znači što i* kupina *u naj užemu smislu. — S nekijem pridjevima dobiva druga značeńa, vidi:* Kupina grozdata, uva spina, crispa (Durante), Ribes grossularia L. Kupina pasja, Urtica L. (Lambl). Kupina pitovna *(pitoma)*, Rubus idaeus L. (Sabļar, u Lici). B. Šulek, im. 185.

b. *rod, voće.* Od loze grozd, a od trna kupina (n. p. biva). Nar. posl. vuk. 234. — *Može značiti što i* ogrozd, šmańak *(vidi u Vukovu rječniku,* 2).

2. KŬPINA, *f. augm.* 2. kupa. — *U naše vrijeme u Dubrovniku, gdje se upotrebļava za kupu što nije cijela (što je razbijena) i kao materijalni supstantiv.* ‚Bokun kupine'. ‚Istuci malo kupine u prah'. — *Ima i u Vukovu rječniku:* augm. v. kŭpa *s dodatkom da se govori u Dubrovniku, ali bi se moglo pomisliti da je i augm.* 1. kupa, *što jamačno Vuk nije čuo u Dubrovniku.*

3. KÙPINA, *f. ime žensko. — Vaļa da je ista riječ što* 1. kupina *(pod* b), *isporedi* jabuka *pod* D, jago a *pod* i. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (‚frauenname' ‚nomen feminae'). Kupina. S. Novaković, pom. 72.

4. KUPINA, *f. mjesno ime.*

a. *selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijeļ. 121.

b. *selo u Srbiji u okrugu toplićkome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 391.

KUPINAC, Kupinca, *m. mjesno ime.*

a. *(kajkavski)* Kupinec, *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 80.

b. *potok u Srbiji u okrugu vaļevskome.* M. Đ. Milićević, srb. 363.

KUPÌNAČA, *f. vidi:* Kupinača, vaccinia (Belostjenac), Vaccinium myrtillus L. B. Šulek, im. 185. *ali u Bjelostjenčevu rječniku ima kod* kupina: kupinača ‚mora l. morum rubi. mora baticana l. vacinia', *a u latinskome dijelu:* ‚mora vaticana, mora vacinia' kupina, sad; *po svemu tome mislim da je za Bjelostjenca* kupina *i* kupinača *isto. — isporedi* kupińača.

KUPINAN, *adj. kod mjesnijeh imena, može biti da znači koji pripada kùpini ili kùpinama. — Pišem* Kupinan *s* a *jer je stari oblik bio* Kupinьnь, *ali je već* XV *vijeka ispadalo* ь *između dva* n, *te je po tome nom. sing. nominalnoga oblika (za koji nema potvrde) mogao glasiti i* Kupin. — *Između rječnika u Daničićevu* (Kupinьnь, gledaj Kupinьnikь).

a. Grad Kupini, *vidi* 2. Kupinik, a, *i* Kupinovo. — XV *vijeka.* I gradь Kupinnyj. Spom. stoj. 3. (1428–1429). Pisa se vь Gradê Kupinьnomь. Mon. serb. 540. (1495).

b. Kupina Glavica. — *U naše vrijeme.* Trči Ture Kupinoj Glavici. Pjev. crn. 30a.

KÙPINE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome.* Ńiva u Kupinama. Sr. nov. 1872. 864.

KÙPINICA, *f. dem.* 1. kupina. — *U jedinome primjeru* (XVIII *vijeka) isto je što* kupina. Koji se je sluzi svomu Mojizesu u prilici ogńa ukaza' u kupinici. L. Terzić 220.

1. KUPINIK, *m. ńeka biļka.* Kupinik, anagalide femina (Danilo), Anagallis phoenicea Lam. (Visiani), v. Krupnik. B. Šulek, im. 185.

2. KUPINIK, *m. vidi* Kupinovo, a. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu:* Kupinьnikь, grad koji se pisao i ‚Kupinovo' i ‚Kupinьnь', u Srijemu, u ńemu je sjedjela despotica Anđelina sa sinovima, *gdje su i primjeri:* U gradu Kupinьniku. Mon. serb. 543. (1499). Vь gradь Kupinikь. Okáz. pam. šaf. 63. 64. 82. 83. Vь grade Kupiniku. Glasnik. 10, 273.

KÙPININ, *adj. koji pripada kùpini ili kùpinama. — Od* XVIII *vijeka.* Razdere i okrvavi sve svoje šapke o kupinino trńe. D. Obradović, basne. 47. Plodnica kupinina. P. Bolić, vinod. 1, 25.

KUPININCI, Kupininaca, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu vrańskome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 306.

KUPINO, *n. ime selu u Crnoj Gori u Bjelopavlićima.* Glasnik. 40, 20.

KÙPINOV, *adj. koji pripada kùpini ili kùpinama. — Od* XV *vijeka.* Kupinovo listije. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 106. 108. 113. — *I kod mjesnoga imena:* Kupinova Glavica, *u Srbiji.* Glasnik. 43, 289.

1. KÙPINOVAC, Kùpinôvca, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeļ. 108.

b. *selo u Srbiji u okrugu ćuprijskome.* K. Jovanović 180.

2. KÙPINOVAC, Kùpinôvca, *m. čovjek iz Kupinova. —* XVIII *vijeka.* Bili su Temišvarci, Beograđci, Kupinovci i Šabćani. Glasnik. II, 3, 203. (1717).

1. KÙPINOVAČKÎ, *adj koji pripada Kupinovu u Srijemu* V. Arsenijević.

2. KÙPINOVAČKÎ, *adj. koji pripada Kupinovcu (vidi* 1. Kupinovac, b). Kupinovačka *(opština).* K. Jovanović 180.

KUPINÓVČANIN, *m.* čovjek iz Kùpinova u Srijemu. V. Arsenijević. — *Množina:* Kupinóvčani.

KUPINÓVČÂNKA, *f. vidi* Kupinovkińa. V. Arsenijević.

KUPINOVICA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu niškome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 121.

KÙPINÔVKIŃA, *f.* žensko čeļade iz Kupinova u Srijemu. V. Arsenijević.

KÙPINOVO, *n. mjesno ime.*

a. *selo u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdijeļ. 152. *isporedi* 2. Kupinik *i* Grad Kupini *kod* Kupinan. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (u Srijemu na Savi selo sa zidinama) *i u Daničićevu:* mjesto koje je dao Krušedolu despot Jovan 1496. M(on. serb). 541. cf. Kupinьnikь. — Razboļe se Despotović Jovo u Srijemu u toj zemļi ravnoj u lijepu selu Ku-

pinovu. Nar. pjes. vuk. 2, 572—573. Odo Vuče seru Kupinovu. 2, 578.

b. *seoce u Srbiji u okrugu topličkome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 346—347.

KÙPÎNSKÎ KÛT, *m. ime mjestu u Srbiji.* Prema ovome je mjestu iz Srijema ‚Kupinski Kut'. ovdje Sava svoju desnu obalu (iz srpske strane) jednako roni, a lijevu (na Kupinskome Kutu) nastavļa. Vuk, rječn. *kod* Dobrc.

KUPIŃAČ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Ńiva u Kupińaču. Sr. nov. 1873. 903.

KUPÌŃAČA, *f. vidi* 1. kupina, b. — *isporedi* kupinača. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kupińača, jagoda od kupine ‚mora rubi') *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu (po Mikaļinu).* Kupińaca, rovo (Danilo), Rubus L. B. Šulek, im. 185.

KUPIŃAK, *m.* mesto gde rastu kupine. M. Đ. Milićević, srb. 491.

KÙPÎNE, *n. coll.* 1. kupina. — *Stariji je oblik* kupinje. — *Od* XV *vijeka.* Vidi za sobom ofna meju kupinjem zadivši se rozmi. Bernardin 96. gen. 22, 13. Zemļa trńe i kupińe ploditi će tebi. A. Kanižlić, utoč. 277. Kupińe iliti drače goruće. 580.

KÙPIROVĻANIN, *m. čovjek iz Kupirova.* J. Bogdanović. — *Množina:* Kùpirovļâni.

KÙPIROVĻÂNKA, *f. žensko čeļade iz Kupirova.* J. Bogdanović.

KÙPIROVĻAŃKIŃA, *f. vidi* Kupirovļanka. J. Bogdanović.

KÙPIROVĻAŃSKÎ, *adj. koji pripada Kupirovu.* J. Bogdanović.

KÙPIROVO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 32.

KÙPIROVSKÎ, *adj. koji pripada Kupirovu.* J. Bogdanović.

KUPIŠINCI, Kupišinaca, *m. pl. ime mjestu u Hrvatskoj* XVI *vijeka.* Mihal Horvat iz Kupišinac. Mon. croat. 277. (1576).

KÙPÎŠTE, *n.* gomila (natrpanog) vara, šļakne; dakle gomila onoga što je bačeno od istopļenog žeļeza. Čub u Mrkoj Poļani. M. Đurović.

KÙPITEĻ, *m. vidi* 2. kupilac. — *U Mikaļinu rječniku:* kupiteļ od piće, od smoka ‚obsonator'; *u Belinu:* ‚compratore, chi compra' ‚emptor' 209a; *u Jambrešićevu: (kajkarski)* kupitel ‚emptor'; *u Stulićevu:* v. kupec; *u Voltiģijinu:* ‚compratore' ‚käufer'.

KÙPITEĻICA, *f. žensko čeļade što kùpî.* — *U Belinu rječniku:* ‚compratrice' 209a; *u Stulićevu:* ‚quae emit'; *u Voltiģijinu:* ‚compratrice' ‚käuferinn'.

1. KÜPITI, küpîm, *impf. uprav: na jedan kup (vidi* 1. kup) *metati,* in unum conferre, *pa po tome uopće: mnogo stvari (neživijeh i drugijeh) što su daleko jedna od druge uzimati jednu po jednu, pa držati sve u sebe ili metati sve na jedno mjesto.* — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* küpî). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kupiti, *rus.* купить, *češ.* kupiti (J. Jungmannu), *poļ.* kupić, *pa i lit.* kupti, kaupti. — *Postaje od* kup *ili* kupa *(vidi kod* 1. kup) *nastavkom* i. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚acervare; aggerare; cumulare'), *u Mikaļinu* (kupiti, skupiti ‚colligo, lego' *i kod* brati), *u Belinu* (‚accumulare, ammassare' ‚accumulo' 25a; ‚raccogliere, radunare' ‚colligo' 602a; ‚convocare, chiamare a se' ‚convoco' 227a), *u Bjelostjenčevu* (kupim, spravļam v kup, rpavam ‚cumulo, accumulo, coacervo, conglobo, congero'), *u Jambrešićevu* (kupim ‚cumulo, coacervo'), *u Stulićevu* (‚colligere, congregare, coacervare, cumulare'), *u Voltiģijinu* (‚raccogliere, ragunare, ammucchiare' ‚sammeln, zusammenbringen'), *u Vukovu* (1. ‚auflesen' ‚colligo', n. p. vojsku, porezu, šļive, sijeno, drva itd.; küpî dà pûstî ‚er ist in den letzten zügen'. — 2. n. p. sviće, kože, zvijer, vosak ‚aufkaufen, zusammenkaufen' ‚coëmero'), *u Daničićevu* (‚congregare').

1. *aktivno.*

a. *u značeńu sprijeda kazanome.*

a) objekat su stvari tjelesne nežive. naj češće se misli da leže na zemļi (na tlima) i da se rukama hvataju. aa) objekat je u množini. Koji se usudi drva kupiti u dan subotńi. E. Pavić, ogl. 149. Ńiva, na kojoj ona klasove kupļaše. 213. Da kupimo one mrvice koje s ńe *(trpeze)* padaju. D. Bašić 33. Nek savije skute i rukave, neka kupi burme i prsteńe. Nar. pjes. vuk. 2, 151. Ko ne kupi mrvice neće steći punice. (Ko ne kupi mrva, t. j. ko ne čuva neće steći kuće ni žene?). Nar. posl. vuk. 149. *U Dubrovniku ‚se kupe' masline (kupļenice) što su otpale s drveta, a ‚beru se' na drvetu branice.* — *bb) objekat je u jednini, jer je supstantiv materijalni ili kolektivni.* Za me ptica gnijezdo zbira, med za mene pčela kupi. I. Gundulić 245. Neka ona dobrijeh nauk nakupi se jak med kupi pčela iz cvijeta. Ģ. Palmotić 2, 202. (Iz istoga cvitića čele medene sladosti kupe. A. d. Bella, razgov. 190). — Zora u cvijetju s gar s nebesi od cvijetja nam dar prosipa, kupimo ga, družbo lipa. I. Gundulić 133. — Kupi sino il' pšenicu žańe. M. A. Reļković, sat. D6b. Zamoli ļude koji su kupili sijeno, te ga sakriju pod plast. Vuk, poslov. 62. — Boga moli momče neżeńeno, da se stvori kraj mora biserom gdi devojke na vodu dolaze, da ga kupe sebi u nedarca. Nar. pjes. vuk. 1, 432. Savi se paun od neba a paunica od poļa da kupe biser po perja *(iz gorńega primorja).* 1, 42. — Küpi platno, Skadarka djevojko! kupi platno, bježi svome dvoru; evo ide sva careva vojska, pokupiće tvoje b'jelo platno. 1, 600. — Pake ide u kulu bijelu, kupi blago Janko brata svoga. 2, 619. Kupi blaga koliko ti drago i još ruha kako tebi drago, pa ti bježi kuda tebi drago. 3, 139. Tri dana kupiše plijen, jer ga bješe mnogo. Đ. Daničić, 2dnev. 20, 25. — Kupi klasje po lańskom strništu. Nar. posl. vuk. 164. Ja ću klasje kupiti. Nar. prip. vuk. 221. — *amo pripada i ovaj primjer:* Pot svoj kupļaše i hrańaše v čaši. Š. Kožičić 37b. *i ovaj u kojemu stoji metaforički (vidi kod* žeti): Vjetar sijaše a tuču kupiše. M. Divković, nauk. 30a. — *također i ovaj u kojemu subjekat nije čeļade:* Vihar kupi slamu, sijeno, prah... M. A. Reļković, sat. L7b. — *cc) objekat je supstantiv u jednini koji stoji mj. množine.* Da je pusti klas kupiti za žetalicam. And. Kačić, kor. 141. — *dd) nema objekta, jer se razumije po smislu.* Kupiš gdje nijesi vijao. Vuk, mat. 25, 24.

b) objekat je što umno, duševno.

aa) riječ, pjesma, pripovijetka itd. aaa) glagol je dońekle u pravome smislu: riječi ili pjesme itd. što se na različnijem mjestima čuju, pišu se u istu kńigu ili uopće na isto mjesto. Kako ja po narodu našemu riječi tražim i kupim. Vuk, odg. na utuk. 15. Pripovijesti koje sam u otaģbini slušao, kupio i slagao. S. Ļubiša, prip. III. — *bbb) ovdje je metaforički smisao, jer se samo misli na pamćeńe.* A Marija hrańevaše fse ove riči kupeće v srce svoje. Bernardin 9. luc.

2, 19. A Marija sahrańevaše sve riči ove, kupeći ńih u srdce svoje. L. Torzić 228.

bb) kupiti različne stvari u pjesmu - pripovijedati ih u pjesmi ili u pjesmama. Ki trude sve vaše i slavne ļuvezni na jedno kupļaše složene u pjesni. N. Naļešković 1, 344.

cc) objekat su misli (raspršane), te kupiti misli *znači: nastojati na pomńivost.* Misli kupim, moliti slidim. M. Katančić 56.

dd) objekat je zlo tjelesno ili duševno. smisao je metaforički. S toga čovjek zla življenja gubi snagu, zdravje i moć, i razliku zled i nemoć kupi, i sva zla ćutjenja. M. Pelegrinović 198. Koliko već grihov kupi, toliko k većoj približuje se muki. F. Glavinić, cvit. 62^b. Hud kad čovjek na zlo da se, zla svakoja kupi na se. J. Kavańin 53^a. Srde vrle u sebi kupi. I. Dražić 19. — *Amo bi mogao pripadati i ovaj primjer:* I kalandra po naravi tako od bolna bolest kupi. A. Vitaļić, ostan. 35.

ee) očima kupiti, *metaforički = razgledati.* Čim ljepote drage toli naglijem okom svaki kupi, ćaćka Božiji sin domoli. G. Palmotić 3, 23^a.

b. *kad je objekat mnogo čeļadi, uprav bi značilo: činiti da svi dođu na jedno mjesto (n. p. sazivańem, pa i silom ili mamļeńem), ali se često ne ističe toliko jedinost mjesta koliko razlog s kojega se to čini ili osobina u kojoj ļudi tako dolaze. jedno i drugo može se iskazati kolektivnijem supstantivom, zato objekat mogu biti ili ļudi shvaćeni napose ili kolektivni supstantiv (ono što postaje od svijeh kad su zajedno).*

a) uopće. Koji svirače i igrače u hrpu kupi. M. A. Reļković, sat. $A6^b$. Koji tada zvone ili po drugi način kupe puk na tu misu. Ant. Kadčić 297. Piši ķnigu caru čestitome, neka kupi hoģe i haģije i derviše turske ķiževnike, nek se moli svecu Muhamedu. Nar. pjes. vuk. 3, 62. Ķnigu gleda, kupi Crnogorce, pa pred ńima ķnigu kazivaše. 4, 80. Nije bio ajtaģija (koji bećare i hajduke kupi oko sebe, a kućevne ļude preziro). Vuk, građa. 50. — Silom oni kupe mobe. V. Došen 60^b. Kupiti mobu. Vuk, rječn. *kod* mobiti.

b) u osobitijem slučajevima, n. p.:

aa) kad je uzrok vijećańe. Kraļ poļački kupi u vijeće svê veliko cvijet kraļevstva plemeniti. I. Gundulić 423. — S bukom, s treskom strašno vijeće i on *(Beelzebub)* kupit zapovijeda od nabune i od smeće. 473. Pod' ti kupi vijeća tvoja. G. Palmotić 2, 94. Kupe vijeće. B. Zuzeri 61. — Običajahu gospoda na vratijeh od gradova kupiti zbore od puka. I. Đorđić, salt. 230. A nijesu vlastitom oblastju sabore kupili. A. Baćić 256. Počela je kupiti sabore. J. Banovac, izkaz. sab. 3. Da je u ovom veku moda bila sabore kupiti. D. Obradović, basne. 312.

bb) kad je uzrok rat, a ļudima je osobina da su vojnici. kupļeńe postaje ne samo sazivańem nego i silom, mamļeńem itd. Kupeč pod ńim *(barjakom)* vojsku jaku. J. Kavańin 278^a. Kupi vojsku po svoj zemļi žudinskoj. And. Kačić, kor. 212. Svoj stijeg rastire na Sionskom brdu blagi Jezus i kô nebeski vojvoda kupi vojsku. I. M. Mattei 335. Kupi vojske koliko ti drago. Nar. pjes. vuk. 2, 502. Kupi vojsku Kraļević Mijajlo, sakupio do trista hiļada. 3, 48. Vojsku kup'te po bogatoj Mačvi. 4, 251. Odrede Kučuk-Aliju... da kupi vojsku pod platu. Vuk, dan. 3, 163. Kupiti, popisivati novako ,ausheben (recruten)'. Jur. pol. terminol. 48. Kupiti vojsku ,truppen werben'. 637. — Zaludu je trudit puke i velike kupit moći, za na svrbu svoje odluke oružanom rukom doći. G. Palmotić 2, 101. — Neka kupi svu latinsku silu. 2, 559. — *Jamačno pripada amo i ovaj primjer u kojemu je izostavļen objekat:* Tako planu na riječi ove od prije užežen Daut vrli; veće u srcu kupi, zove, buni, davi, koje i prli. I. Gundulić 513.

cc) slično je pređašńemu kad se ļudi sazivļu u četu. Četu kupi Perović-Radulo. Nar. pjes. vuk. 4, 3. — *Amo pripada i ovo:* Pa pod barjak kupi Udbińane; kad sakupi tridest Udbińana . . . 3, 150.

dd) razlog je vjenčańe, a osobina je da je svaki čovjek svat. kupļeńe biva pozivańem. Kupi svate, ajde po đevojku. Nar. pjes. vuk. 1, 3. Kupi, Đuro, hiļadu svatova. 2, 471. Svata kupi koliko ti drago. 2, 135. Ne kup' svata, ne trošider blaga. 3, 193. I on kupi na kitu svatove. Nar. pjes. juk. 100.

c) vidi prvi primjer kod d.

c. *objekat su životińe. ako su raspršane, čini se da dođu na jedno mjesto gońeńem, dozivańem, domamļivańem itd.* Kupeći razpršane ovčice. A. Gučetić, roz. jez 250. — *Drugačije je značeńe u drugome primjeru kod* d, *i u najzadńemu kod* e, *b) aa).*

d. *u prvome od ova dva primjera objekat je čeļad, u drugome živine, ali značeńe nije kao kod* b *i* c, *nego od prilike kao kod* a, *ali se ne kupe objekti da se hrane nego da se uništuju.* Kupi kao kuga đecu. Nar. posl. vuk. 164. S ripe, zeļa i stvari ostalih kupi crve. J. S. Reļković 352.

e. *kad je objekat blago, novac, pa i drugo što vrijedi novca, može se shvaćati po ńešto u prenesenome smislu, kao stjecati, dobivati, primati, uzimati, ističući da se pojedini dijelovi dobivaju u različna vremena (n. p. malo po malo), ili na različnijem mjestima (od različnijeh lica).*

a) ističe se osobito razlikost vremena (da se sve ne dobiva u isto vrijeme). Kupe blago i ne znadu komu će ga skupiti. P. Posilović, nasl. 21^a. Zato kupe blago vrimenito. A Kanižlić, bogoļubn. 472. Ļude dere, blago kupi. V. Došen 59^a. Po krivici blago kupi. 202^a. Kupiti blago za lakomiju. Ant Kadčić 4. *metaforički.* Duševno ga *(blago)* htij kupiti. J. Kavańin 381^a. — Kupili su dosta za te . . . da s' ti svijetao i čestiti. 123^b. — Kupimo ova dobra vrimenita. A. Kanižlić, fran. 256. — *Amo pripadaju i ovi primjeri:* Sir, maslo i mlijeko na zdravje kupili! M Držić 254. Kod nas žene zloobičajno jaja svaka sebi kupe. J. S. Reļković 32. Oćerao krave i volove, oćerao i koze i ovce, nek' im bule sir i maslo kupe. Nar. pjes. vuk. 4, 193.

b) ističe se jače razlikost mjesta (ili lica).

aa) uopće. Ova voda, koju nosim ja uza se kud god hodim, u ńoj moći sve nahodim, dobri pjenezi š ńom kupim. Jedupka nezn. pjesn. 237. — Došao sam u Carigrad lemozinu kupiti. A. Kanižlić, kam. 329. Mi smo svijet oprosili kupeći milostińu od vrata do vrata. S. Ļubiša, prip. 167. Gledah te milostińu po crkvi kupiti. 260. — Kom nije dosta, novce po tuđem vilajetu kupiti. D. Obradović, živ. 27. — Osjeko se hiļadu dukata, devet stotin jesam sakupio, još mi vaļa kupiti stotinu. Nar. pjes. vuk. 3, 134. — Robe robļe, a sijeku glave, kupe pusto biogradsko blago. 2, 607. — No se diže Uskok-Karimane u Rudine, da on kupi ovce: đe god Ture bješe dohodilo, svaki ńemu ovcu darivaše, ko ne dade, onom otimaše. 4, 96.

bb) ńešto je osobito kad su lica od kojijeh se dobiva, dužna ono dati, ili se shvaća kao da su dužna. Idem među te kupiti moje

ostalo dugovo. M. A. Rejković, sabr. 40. Kaluđer je dohodio da kupi ujam ujanoga mlina. S. Ļubiša, prip. 203. Hajde, popo, kupi popovańe. Osvetn. 2, 155. — *Naj češće o porezi, danku, haraču, carini itd. (i kad onaj što prima ne dobiva za sebe).* Od svojije iskat i kupiti *(arač).* F. Lastrić, test. 62[b]. Sidaše za stolom od pinezi gdi carinu kupjaše. od' 113. Kada slavni srpski car-Lazare posla zeta Miloš-Obilića u Latine da kupi harače. Nar. pjes. vuk. 2, 211. Ujega' je u plemo Drobńake, te on kupi danke i harače. 3, 446. Da kupimo carevu miriju. 4, 468. Sve ove dacije kupio je od naroda bašknez preko seoskijeh kmetova. Vuk, rječn. predg. III. Glavar *(bratstva)* u mirno doba sudi, globi, kupi danak. V. Bogišić, zborn. 514.

cc) amo pripada i kad se mnogo čega dobije kupovańem, vidi u Vukovu rječniku, 2.

f. *uz jedan sam objekat može* kupiti *značiti: činiti da bude kraći (n. p. sabirańem u bore).*

a) nopće. *(Slon)* dugu trubju *(nos)* na čas svaki stavno kupi, stere smijeno. I. Gundulić 554. I jezik je izgubila, čelo mrska, lice kupi. A. Gleđević 31[b]. — Serafini prid zgledanjem tvojim kupe krila svoja. M. Jerković 58. — *U ovome primjeru skračivańe postaje potezańem, stezańem.* Luka kupi đogatu kajase. Nar. pjes. juk. 298.

b) u prenesenome smislu, kupiti dušu (duh) *znači: biti pri smrti; te vaja da se misli na one časе kad se gdjekad povrati malo snage.* Jak na dan od smrce kad bolan duh kupi. M. Vetranić 2, 286. Naj mańe da je kôj bolesti u glavi, oni čas bogme joj sam kokoš udavi; a bogme da dušu neboga ja kûpîm, toga ne okušu, neg ako ja kûpîm. N. Naješković 1, 253. Smrtnoj u pogubi dušu kupi. P. Kanavelić, iv. 401. Dušu svoju ki kupjaše, da se od sega svijeta odili. A. Vitaļić, ostan. 258. Nesrićni kraj, kada se k smrti poče približati, kada poče dušu kupiti, strašno se mučaše. Đ. Rapić 78. — *Jamačno pripada amo ovaj primjer u kojemu se je kod oba glagola imalo u pameti* dušu. Kupi da pusti. (Kaže se za onoga koji je već na samrti). Nar. posl. vuk. 164.

c) u prenesenome smislu, kupiti u kratko *može značiti: smisao čega izgovarati u malo riječi. — U Belinu rječniku:* Kupiti u kratko ‚compendiare, ridurre in compendio‘ ‚in pauca conferre‘ 207[a].

g. capere, continere, complecti, *imati u sebi, držati u sebi, shvaćati.* Ova *(duša čista i pravedna)* kupi u sebi obilnosti, raskoše i blago Božijeh milosti. B. Kašić, per. IV. Pol-oku tikva kupi. M. Katančić 46.

h. *u prenesenome smislu, razmišļańem i razložeńem od ńekoliko poznatijeh razloga dolaziti do ńekoga suda, izvoditi, suditi.* Oni vidahu čovjeka toliko pospiješna na trpjenje (bez nijedne dobiti) od sfakoga naj većega zla radi ńih spasenja. od česa kupjahu i vađahu (vajahu? *štampano* vajbahu) da ne mogaše biti nego prisfet i Božji oni zakon koji taki nauk od ļubavi učaše. B. Kašić, fran. 111.

2. *sa* se.

a. *pasivno, n. p.:*

a) vidi 1, a, *a).* De se čuje nek se kupi! (Kad se đeca igraju kupe, pak kad koje dobije, onda udarivši rukom ili tresnuvši ono de su mu orasi, reče). *(vidi* 4. kupa, b, *a)).* Nar. posl. vuk. 77. Sve se smeta višo kupi i nastoži. S. Ļubiša, prip. 144.

b) vidi 1, a, *b) aa) aaa).* Društvo pristane na to da se kupi građa za srpsku frazeologiju. Kajem se što nijesam iskao da se kupe glasovi. Vuk, pism. 30.

c) vidi kod b.

d) vidi 1, a, *c).* U skrińicu gdi se kupi lemozina. A. Gučetić, roz. jez. 37. Kupe se mjedi za crna *(sic)* dnevi. (Z). Poslov. danič. Ni jedno zrno za drugoga onega života ne kupi se. B. Zuzori 210.

e) vidi 1, h. Od svega toga kupi se da s razlogom ove četr vrste od čeļadi posobito poštuju sfeca ovoga. B. Kašić, fran. 174.

b. *refleksivno. — U ńekijem je primjerima teško raspoznati jeli pasivno ili refleksivno, to je osobito kod onijeh što su prema* 1, b, *b). — Između rječnika u Belinu* (‚adunarsi, ragunarsi‘ ‚convenio‘ 38[b]), *u Bjelostjenčevu* (kupim se ‚congregor‘), *u Voltiđijinu* (‚radunarsi, congregarsi‘ ‚sich versammoln‘), *u Vukovu* (‚sich sammeln‘ ‚congregor‘. — 2. kupi se n. p. čoha, opanci ‚einlaufen, sich zusammenziehen‘ ‚contrahi‘).

a) vidi 1, a, *b).* Kad nemoći mnoge kupe se i goje *(u starosti).* P. Hektorović 67.

b) vidi 1, b, *a).* K ńemu Židovi svi kupjahu se svak dan. M. Marulić 77. Vas puk na placu se kupjaše. Zborn. 48[a]. K ńemu su se kupile sve devojke i neviste. Nar. pjes. *u* P. Hektorović 21. Neg im se klańaju i oko ńih kupe. N. Dimitrović 101. Satiri se oko ńega kao oko čuvete kupe. M. Držić 123. Kamilo, moj gospodar, učinio se nemoćan. mati mu je došla, skube se nad ńim, liječnici se kupe. 216. Onamo se kupjaše veliko mnoštvo Krstjanov. F. Vrančić, živ. 38. Ondi se kupjaše svejer množina velika. B. Kašić, per. 22. Ja sam učio i u templu gdi se kupe svi Židovi. is. 50. Dijaše sve ubozijem Isukrstovijem koji se k ńemu kupjahu. iń. 33. Od bugarskih mlados sela na igre se kupi ove. I. Gundulić 379. Tu gospoda vrijedna i znana kupiće se s mnogom česti. Ǵ. Palmotić 1, 101. Što se tuj kupite? 1, 283. Pospješno se svikolici kupe vosci i bojnici na korabje. 2, 260. Množ velika svijeta svega oko ove se rijeke kupi. 2, 453. Gdje gospoda knezi i bani kupiti se obće često. P. Kanavelić, iv. 6. Kupe se oko kogagodi kako oko sove. (D). Poslov. danič. Kad na blagdan tvoj kupe se virni. A. Vitaļić, ist. 230[a]. Svi se k svomu kupe stanu. 351[b]. K ńim se kupe i gotove čestijeh ļudih mnoštva vela. ostan. 2. Jeste li vidjeli skulu djece ili kad se kupe iz početka ili kad ih svoj naučitej za koje vrijeme jur skupjenijeh izostavi? B. Zuzeri 7. Ono misto gdi se djavli kupjahu Bogu se posveti. J. Filipović 1, 18[b]. Gdi se kupe pravovirni na molitvu. F. Lastrić, od' 144. Neznabožci kupeći se k ńemu od daleka. F. Lastrić, test. ad. 101[b]. Što bi bilo veoma dobro da u te dnevi nejmaju se djetići ni druga muška čeļad kupiti u crkvi. I. A. Nenadić, nauk. 15. Kupe li se gospoda prid dvorove Lazareve? Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 19. Nek se ļudi širom kûpê, da prodadu i da kûpê. V. Došen 102[b]. Gdi kupjahu se svi građani. S. Rosa 60[b]. Sam drobni puk . . . kupi se oko ńega. 120[a]. Kupi se silni vilaet. Norini 47. Svi trče, svi se u pomoć kupe. Đ. Rapić 115. Tako mi se na jade ne kupili! Nar. posl. vuk. 305. Kako je nekome bila utekla žena, pa se kupila poćera za ńom. Vuk, nar. pjes. (1824) 1, 24. Narod se kupi na sajam. S. Ļubiša, prip. 3. Na glas zvona kupimo se i Boga hvalimo. 195. Ja sam dospevao svuda: i na prela, i na sela, i na pozajmice, i na mobe, i na sabore, gde se god kupe momci i devojke. M. Đ. Milićević, medudnev. 89.

c) vidi 1, b, *b) aa).* K ńemu se kupi zbor starešin od grada. Đ. Baraković, vil. 112. Kad se kupe zbori i vijeća. B. Zuzeri 97. Suprot kojima kupili su se i drugi sabori. A. Baćić 11. Kako su se sabori kupili. J. Banovac, izkaz. sab. 29. Kad iđete i kupite se na koje viće, na dogovore. F. Lastrić, od' 231. E se kupe srijemski glavari na sakupu pred bijelom crkvom. Nar. pjes. vuk. 2, 6.

d) vidi 1, b, *b) bb)—dd).* Jerь se Turci kupe. Spom. sr. 1, 25. (1399). Darij vojski kupiti se reče. Aleks. jag. star. 3, 261. Nu opet vojska od Kozaka pazi gdi se na se kupi. I. Gundulić 444. Kupi se vojska u Budim. P. Kanavelić, iv. 41. Stanu se pod barjak kupiti junaci. Vuk, građa. 79. I doslije su kupile se vojske. Osvetn. 2, 81. — Razvij barjak, udri pred kapiju, nek se kupi trideset junaka. Nar. pjes. vuk. 3, 301. Turci se stanu kupiti u čete. Vuk, dan. 3, 200. — Kupe se svatovi, spravļa se nevjesta. I. Gundulić 148.

e) vidi 1, c. Na skladanje velo medno kon spijevoca ļubovnika od razlicijeh zvijeri u jedno kupļaše se množ velika. I. Gundulić 313. — I kô lačni psi slijedeći ki na žeļni lov kupe se. I. Đorđić, salt. 192. Đe je strvina tamo se (i) psi kupe. Nar. posl. vuk. 74. Kupi se kučnica. 164. — Ondi ovce kupe se u stada. J. S. Reļković 59. — I kupe se *(pčele)* po granah drveća. 237. Roj se poče u klupke kupiti. F. Đorđević, pčelar. 5.

f) u pređašńijem slučajevima može subjekat biti u jednini i kad se govori o jednome (n. p. kad se kaže svaki). Poletješe zapovijedi po prostranoj kraļevini, put Varšova da svak slijedi pod oružjem u brzini, da na vojsku svak se kupi. I. Gundulić 417. — *U ovome primjeru stoji* kupiti se s kim *kao da je glagol* sastati se*:* Na ugov*(o)*ru kada se kupļah s Radašinom. Mon. croat. 75. (1450).

g) vidi 1, f. Svaki pod štit svoj se kupi gdje udarce ļute prima. J. Palmotić 203. Ali kada tuj pristupi, da ugleda ļute zmije, gdi se svaka u se kupi, da na ń skoči da ga ubije. I. Đordić, pjesn. 58. *vidi i u Vukovu rječniku kod* 2. — U meni . . . duh se stiskuje i kupi da gre van. D. Zlatarić 64a.

2. KÚPITI, kûpîm, *pf. dobiti što davši za ono ńešto što se misli da onoliko vrijedi, i to gotovo su svagda novci (plativši cijenu). rijetki su primjeri u kojima nije cijena novac, i većijem su dijelom u metaforičkome smislu. — impf.:* kupovati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kûpî *i u part. praet. pass.* kûpļen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kupiti, *rus.* купить, *češ.* koupiti, *poļ.* kupić. — *Riječ je germanska, isporedi got.* kaupôn, *stvńem.* choufôn, *srvńem.* koufen, *nvńem.* kaufen, *anglosaks.* cŷpan *(u svijem jezicima, osim novovńemačkoga, znači: trgovati ili zamjeńivati, promjeńivati); jamačno nije u svezi s lat.* caupo. — *Između rječnika u Vrančićevu* (,emere; mercari'), *u Mikaļinu* (kupiti, kupovati ,emo, comparo, mercor, nundinor'), *u Belinu* (,comprare' ,emo' 208b), *u Bjelostjenčevu* (kupil sem za malo ,emi parvo, emi vilibus'; kupļen ,emptus, comparatus'), *u Stulićevu* (,emere, coemere, mercari, emercari'), *u Voltiģijinu* (,comprare, comperare' ,kaufen'), *u Vukovu* (,kaufen' ,emo'), *u Daničićevu* (,emere').

1. *aktivno.*

a. *uopće.* Opatь kupi četvrьtь dola. Starine. 13, 208. (1185 *prepis.* 1250). Kupi biser ta. Naručn. 31a. Kupi ta sin jednoga dobra kopuna. Korizm. 43a. Pošli bjehu u grad, da jestojske kupe. N. Rańina 65b. joann. 4, 8. Svráti se i kúpi glavičatijeh igala. M. Držić 132. Kupi osla, prodaj osla. (D). Poslov. danič. Kupit radi tko ne hvali. (Z). Poslov. danič. Neki kupio što od plijena, pa otišao da prodaje. Vuk, dan. 3, 196. Evo tebi, moje dijete drago, kupi praha, a mijeni opanke. Osvetn. 2, 152. — *Objekat može biti i čeļade (rob); drugo je u ovakovijem primjerima:* Tako žena kad se nudi, da ju mnogi kupe ļudi. V. Došen 95b. — *Ako nema objekta, ima se u misli.*

b. *kad se za koga drugoga što kupi, to se naj češće izreče dativom* (dativus commodi). Djevojačkijeh množ naprava boću ńima ja kupiti. Ģ. Palmotić 1, 158. Niti mi je kupila halata. M. A. Reļković, sat. I3b. Dragi će mi đerdan kupit. Nar. pjes. vuk. 1, 330. — *Kad ko za sama sebe kupi, to se ne ističe osobitom riječi* (sebi, za sebe) *ako nije potrebno; što se nalazi u ńekijem primjerima* sebi *(i* si *u starije doba), to je prema grčkome ili upravo prema jevrejskome jeziku (vidi kod* sebe). Iže kupiše sebê predivnuju siju kupļu. Sava, tip. hil. glasn. 24, 172. Kupivь si nêšto brašna. Spom. sr. 1, 64. (1405). Odpusti ńih da pošadši u bližńa sela i varoše kupe sebi blagovanja koja će blagovati. I. Bandulavić 297b. marc. 6, 36. Idite k trgovcima i kupite sebi. Vuk, mat. 25, 9.

c. *izriče se način kako se kupi ili mjesto gdje se kupi.* Kupiti cijeno, za malo, jeftino ,comprare a buon mercato' ,parvo emere'. Drago kupiti, skupo kupiti ,comprar caro, cioè a caro prezzo' ,magno emere'. A. d. Bella, rječn. 208b. Kupi drago da t' je sveđ drago. (Z). Razmišļa kako će jeftinije kupiti a skupļe prodati. F. Lastrić, ned. 243. — Kupiti na gotove pineze ,comprare con danaro contante' ,praesenti pecunia emere'. Kupiti na riječ, na vjeru, u dug ,comprare a credenza' ,credita pecunia emere'. A. d. Bella, rječn. 209a. Ovo sve on kupi na veresiju dok izide u vilaet. Vuk, građa. 70. — Kupiti na malo, na dinar ,comprare a minuto overo a parte a parte' ,particulatim emere'. — Kupiti s mjerom, kupiti na mjeru ,comprare a misura' ,mensura emere'. A. d. Bella, rječn. 208b. — Kupiti nazad ,wiederkaufen'. Jur. pol. terminol. 614. — Kupiti po drugoj ruci, t. j. kupiti od druge osobe, a ne u dućanu. na Rijeci. F. Pilepić. — Ako ga kupi na dućanu. M. Zoričić, osmina. 107. Końa kupci jer u štali vide i ne mare kupiti iz paše. J. S. Reļković 71. — Kupit mačku u mijehu. (D). Poslov. danič. Kupiti mačku u mijehu ,comprar alla cieca' ,caeu emere'. A. d. Bella, rječ. 208b. *sad se u Dubrovniku govori i:* kupiti mačku u vreći, *te je značeńe kod oboga, da se kupilo ńešto sļepački ne znajući kakvo je, ili uopće da se ńešto pogodilo ili dogovorilo što se ne zna jeli dobro.*

d. *može se izreći i namjera kojom se što kupi, n. p.* Kupio sam jednu litru zlata, da pozlatim Omarijna vrata. Nar. pjes. vuk. 1, 262. Kad ko što kupi na obid ili okušaj. V. Bogišić, zakon. 90. — *I ovaj primjer amo pripada jer* na se *ne znači samo za sebe, nego za svoje odijelo.* Onda prodav na se štogod kupi. M. A. Reļković, sat. I5b.

e. *kad se izriče cijena, može stajati:*

a) u instrumentalu. Vinogradi kupļь opatь crьkvijimь dobytьkomь. Mon. serb. 10. (1222—1228). Kupiše onijemi dinari ńivu. N. Rańina 92b. matth. 27, 7. — *metaforički.* Ovo je kraļestvo vaše, jer sam ga ja mojom krvju za vas kupio. J. Banovac, razg. 6. — *Griješkom u-*

instr. ima prijedlog s. Da on *(Demosten)* talent *(novac)* svoj ne meće i s ńim pokaj kupit neće. J. Kavańin 38b. Što na igri izgubite, da odiću s tim kupite . . . V. Došen 214a. No stoji joj dobro ona haļina, nije ńe, kupila je je s tuđijem. Đ. Bašić 15. Koji žudu kupiti s pravom cijenom one stvari. J. Matović 423. — *metaforički.* Kupiti s malom zlovoļnostju vične veselje. P. Radovčić, način. 78. S dobrijem' djeli tko ne kupi prî ovu zemļu. J. Kavańin 492b.

b) u acc. s prijedlogom na. Po šteti se zaman kaja, na svoj pjenez rasap kupi. I. Gundulić 448. Kupit štape na dinare. (D). Kupio je na drag dinar sramotu. (Z). Poslov. danič. Sva na pjenez zlatan kupi. J. Kavańin 188b. Na svoj pjenez kupit štetu ,malum sibi suo iumento arcessere'. A. d. Bella, rječn. 208b.

c) u loc. s prijedlogom na. Ne bi imale na čemu kupiti jagańca. S. Rosa 37a. Na ńimi bijahu krv kupili, na ńima kupiše jednu ńivicu. 157a. Kuće koje samь kupio na aspro crkovne. Starine. 10, 85. (1770). Došli su u ovo mjesto, za kupit na svomu dinaru s čijem se pribranit. A. Kalić 406. — *metaforički.* Tijem sred ruke bijele svoje uze mramor bjeļi od lira . . . komu reče: ,Jaoh! na tebi pàkô li sam ja kupila?' I. V. Bunić, mand. 17. Evo onoga ki svoj dio prosu bludnijeh sredu djela, na čem drugo nij' kupio, neg bolesti duše i tijela. J. Kavańin 52a.

d) u acc. s prijedlogom po. Toga šarana kupi po što po to. Nar. prip. vuk. 86. Nego ću kupiti od tebe po cijenu. Đ. Daničić, 2sam. 24, 24.

e) u acc. s prijedlogom pod. — *U jednom primjeru* xviii *vijeka.* Može kupiti pod cinu sadašńu za dražje paka prodati. Ant. Kadčić 262.

f) u acc. s prijedlogom za. Crьkve dadoh olovo kupivь za 200 dukatь. Mon. serb. 416. (1442 *u poznijem prijepisu).* Kupiti za jaspre dobrotu. I. Ančić, ogl. 46. Kupit tri za dinar, a dat pet priganijeh. (D). Kupio je za pečicu kruha. (Z). Poslov. danič. I razsutak za ńeg' *(blago)* kupi. V. Došen 202a. Da kupite za to žita. 214a. Gospodstvo su na sabļi dobili, a nisu ga za novce kupili. And. Kačić, razg. 170b. Za jaspre kupiti. kor. 372. Ja priksinoć kupih za poturu. M. A. Reļković, sat. D8a. Kupih końa za hiļadu. Nar. pjes. vuk. 1, 305. Kupih pilo za dinar. 1, 505. Kupio hajduk gaće za marjaš, a popio forintu alvaluka. (Ovde ,hajduk' znači ,pandur' ili ,četnik', kao što se obično u vojvodstvu govori). Nar. posl. vuk. 164. Za one novce kupi baruta i olova. Vuk, dau. 3, 195. — *U ovijem primjerima cijena nije sam novac.* Kupihь ujezdnu za 100 ovьcь sь jagńьci. Deč. hris. 55. Ńiva ta nadь brazdomь . . . što kupi popь Ignati*(j)* za Budimirova końa. Spom. stojan. 37. Ńiva . . . što kupismo za vola i za 5 perperь. 38. *(do god.* 1346). — *Metaforički.* Kad vam ga Isukrs prodava za onoliko, za koliko ga je kupio. D. Bašić 229. Kupio bi ga za mekińe. (Tako je bogat prema onome drugome). Nar. posl. vuk. 164. — *Ovakovi primjeri ne pripadaju amo, jer u ńima za ne pokazuje cijenu nego stoji mj.* kako. Za što sam kupio, za to ti prodavam. (D). Poslov. danič. Za što kupio, za to i prodao (kakav nov glas). Nar. posl. vuk. 88.

g) osobitijem načinom stoji u ovome primjeru cijena kao objekat (uprav kao mjera). Kupimo dvisti pinezi kruha. I. Bandulavić 297b. marc. 6, 37.

h) u ovome je primjeru kazana cijena cijelom rečenicom (kupiti *nije posve u pravome smislu, isporedi* otkupiti). Ako hoćete život svoj kupiti, zemļu vašu k zemļi mojoj priložite. Aleks. jag. star. 3, 232.

f. *ko prodaje može stajati u genetivu:*

a) s prijedlogom od. Obrêtь mêsto . . . to kupi otь Svetogorьcь. Domentijana 170—171. Ništo namь veće Vlahuša ne osta dužanь odь carьna i brodova našijehь koje bješe odь nasь kupio. Spom. sr. 2, 111. (1447). Ponukujem tebe da od mene kupiš zlato ogńevito. J. Filipović 1, 170a. Nastoja kupit od apostola pinezma oblast za moć i on podavat duha svetoga. Blago turl. 2, 86. Pak sam skoro kupio dorata od kaura za trista dukata. Nar. pjes. vuk. 3, 251.

b) s prijedlogom u. U koga jestь kupilь. Mon. serb. 147. (1349). Kraļevьstvo mi kupii tuzi vrьhovinu u piskopa hvostьnьskoga. Deč. hris. 61. On Osipa u ńi kupi. P. Vuletić 20. Da jedan u nevirnika kupi stvar svetu. J. Banovac, uboj. 46. Za ńegova Šarca jedni pripovijedaju da mu ga je poklonila nekaka vila, a jedni opet da ga je kupio u nekakijeh kirigija. Vuk, živ. 240. Da kupiš u mene zlata. Vuk, otkriv. 3, 18. Poznavši svetu ruku kupi je u ńega. kovč. 125. Kupio jednoga paripa u vladike. S. Ļubiša, prip. 117. Mi smo ga kupili u neznana trgovca. 192

g. *može i sama cijena biti subjekat.* Blago koje sudca kupi. V. Došen 71a. *(u metaforičkome smislu, isporedi naj zadńi primjer u* a).

2. *pasivno.* Sь ļudьmi osobьnyimi iže kupļenyj hlêbь jadetь. Domentijana 157. Ńiva kupļena otь Debraje kalođerice za 12 perperь. Spom. stoj. 36. Ńiva . . . kupļena otь Đurđa za końь. 38. *(do god.* 1346). Vêsi, grêhoļubivaja duše moja, jako ne sama sebê jesi vь svobodu, kupļena bo jesi cênoju krьve agńьca neporočьna i prêčista, Hrista. Danilo 300. Kupļeni bo jeste cenu preveliku. Korizm. 83b. Ah, moj Bože, da sam rob kupļeni! M. Držić 81. Ńe dobrota neizrečeua i zamjerna svijem ljepota dostojna je bit kupjena s pogibijom sto života. G. Palmotić 2, 119. Moji prami, spravite se, da budete svezat mene pokornicu na one noge blage i svete za kupļenu robińicu. I. V. Bunić, mand. 18. Kupļena je ńiva i pećina na ńoj u sinova Hetovijeh. D. Daničić, 1mojs. 49, 32. Ova puška nije kradena no pošteno kupļena svojom parom. S. Ļubiša, prip. 176.

3. *sa se, pasivno.* Kad se sudac kupit more. V. Došen 62b. Kano alem kamon veleskupi ki se ne da ni po što da kupi. Osvetn. 1, 25.

KUPITUL, *vidi* kapituo, b, *a).* — *Na dva mjesta u spomeniku* xv *vijeka.* Redovnici kupitula seńskoga . . . S redovnici kupitula. Mon. croat. 121. (1484). *ali u istome spomeniku ima opet dva puta* kapitula *(str.* 122); *po tome vaļa da je* u *štampano mj.* a *ili pisarskom ili štamparskom griješkom.*

KUPIV, *adj. vidi* kupļiv. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,venalis, vendibilis, venuculus' *s dodatkom da je uzeto iz misala.*

KUPIVOJ, *m. ime muško.* — *U latinskome spomeniku* xiii *vijeka.* ,Mancipia cum suis heredibus: Cupivoy ,. . .'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 72. (1232).

KȖPIVȎJSKA, *m. čovjek koji kupi vojsku.* — *U Vukovu rječniku:* koji kupi vojsku: ,otidoše kupivojske, da dižu vojsku ,anwerber von soldaten' ,conquisitor militum' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom:* O Saviću, naša kupivojsko. (Ogled. sr. 249). — *I u Šulekovu i u Popovićevu rječniku:* ,werber'.

KUPJAK, *vidi* Kupļak.

KÙPJENA, *f. vidi* 1. kupina. — *Nije jasno zašto se -i- promijenilo na je; nigda nema oblika* kûpļena. — *Od* XVI *vijeka po ńekijem zapadnijem krajevima, osobito u Dubrovniku gdje se samo čuje* kupjena, *a između rječnika u Belinu* (‚roveto, spina nota' ‚rubetum' 633b; ‚rovo' ‚rubum'; jagoda od kupjene ‚frutto del roveto' ‚mora' 634a), *u Stulićevu* (‚rubus'), *u Vukovu* (vide kupina *s dodatkom da se govori u Dubrovniku*). Ali mi ti su *(puti)* kupjenom zarasli? Š. Menčetić—G. Držić 510. Gdi u draču i kupjenu uvalih se po nesreći. M. Vetranić 1, 24. Komu se ukaza otac tvoj u njekoj kupjeni. 2, 217. O dobro tač scjene nije zemļe na sviti, ka neće kupjene kadgodi roditi. D Rańina 151b. Tekući po stinah, po kamenju i po kupjenah. B. Kašić, fran. 59. Nu da pustoš hridna i strma, . . . kupjena i drača oko grma koj se plete sa svih kraja, još perivoj bude ugodan . . . I. Gundulić 237—238. Ćelije su grad njekada glasovita bilo imena, obilježja jedva sada naziru se iz kupjena. 319. Kupjene, čičak i trńe užgavaju zmijo. M. Radnić 307b. U kupjeni gorućoj, koju Mojzes bijaše vidio. I. Akvilini 204. Kolak spile kû izvrti narav hridnijeh usred stijena, kôj vrh vrata od svud srti brštan, trišļa i kupjena. A. Gledević 267a. Rastijahu prid ńom kupjene. I. Đorđić, ben. 16. Iz kupjene razgorjene. S. Rosa 135a. Kupjena koju vidje Mojses gorjeti. J. Matović 40. Jedno od ove đece sakrije se u jednu lominu (plot od kupjene drače). Nar. prip. vrč. 203. Kupjena (kupina, kupińača), slov. kopinje, kupinača, cslav. kąpina, kąpininije, rus. купена, купенъ (Polygonatum), bug. кърпнъ, češ. kupina (Rubus), poļ. kępa, kępina (frutex), mora celsa (Pizzelli, Skurla), moro spino (Kuzmić, Aquila—Buć), Rubus fruticosus L. (Vodopić), v. Kupina. B. Šulek, im. 185.

KUPJÈNAČA, *f. vidi* kupinača *i* 1. kupina. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kupińača). Kupjenače-jagode, moro spino (Anselmo da Canali), Rubus fruticosus L. B. Šulek, im. 185.

KUPJENAK, *m. vidi* 1. kupina, b. Kupjenak, Rubus fruticosus L. (Vujičić). B. Šulek, im. 185.

KUPJENAV, *adj. vidi* kupjenov. — *U Stulićevu rječniku*: v. kupjenski. — *nepouzdano.*

KÙPJENICA, *f. dem.* kupjena. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚mora di rovo' ‚rubi morum' 496a; ‚frutto del roveto' ‚mora' 634a) *i u Stulićevu* (‚mora'). Stoklasu ovu ku zrelijeh nanizo sam kupjenica, nosim oči veselijeh, gdi sja sunce, mâ Danica. I. Gundulić 159. — *S pridjevom* petoprsna *može značiti što i* jagoda, b, *a*). — *U Stulićevu rječniku*: kupjenica potoprsna, trava ‚fragraria' ‚herba genus'. Kupjenica petoprstna, Fragaria (vesca) L. (Dollabella, Aquila—Buć, Pizzelli). B. Šulek, im. 185. *ali nema u Belinu rječniku; vaļa da je Šulek griješkom napisao mj.* Stulli.

KÙPJENÎŠTE, *n. mjesto gdje rastu kupjene.* — *isporedi* kupińak. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka (znači što i* 1. kupina, a), *a između rječnika u Belinu* (‚roveto, luogo dove sono molti rovi' ‚rubetum' 633b) *i u Stulićevu* (‚rubetum'). Vidje je Mojzes u onemu kupjeništvu koje gorjaše. Đ. Bašić 225.

KUPJENIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* kupjenište. — *posve nepouzdano.*

KÙPJENOV, *adj. koji pripada kupjenama (obrastao kupjenama).* — *U jednome primjeru iz narodne pjesme hercegovačke našega vremena.* Jedno gora jaglikova, drugo gora brštanova, treće gora kupjenova. Nar. pjes. herc. vuk. 334.

1. KÙPJENOVAC, Kùpjenôvca, *m. vidi* Kupjenovo. — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Ja ću, Pavle, otiti put lijepa Kupjenovca. Nar. pjes. bog. 42. *u istoj pjesmi ima još ńekolika puta* Kupjenovac *u ovome značeńu, a jedan put* Kupjenovo *(vidi drugi primjer kod* Kupjenovo).

2. KÙPJENOVAC, Kùpjenôvca, *m. čovjek iz Kupjenova, vidi drugi primjer kod* Kupjenovo.

KÙPJENOVO, *n. vidi* Kupinovo, a. — *-jekao kod* kupjena. — *U dvije narodne pjesme* XVIII *vijeka (vidi i* 1. Kupinovac). Zdravo došo s nevjestom ka lijepomu Kupjenovu. Nar. pjes. bog. 42. I on tamo otide ka lijepu Kupjenovu, brzo bješe skupio dosta mladijeh Kupjenovaca. 45.

KUPJENSKI, *adj. koji pripada kupjenama.* — *Samo u Stulićevu rječniku*: ‚rubeus'.

KUPJÈŃAČA, *f. vidi* kupińača. — *U Belinu rječniku*: ‚frutto del roveto' ‚mora' 634a.

KUPLAČA, *f. vidi* varjača. — *Dva puta u narodnoj pripovijeci našega vremena*: Uzeo kuplaču pa po kazanu loit struguće. Nar. prip. vuk.[2] 272. Uzme kuplaču te od oranije do kazana, od kazana do oranije, ondale kusni, ondale srkni... 273. *ali je po svoj prilici zlo štampano, te treba čitati* kutlača, *vidi*: Trebalo je može biti ispraviti ‚kuplača' (dva puta; da nije ‚kutlača'?) pa po kazanu ‚loit' struguće (može biti greškom m. ‚i tlo'). Đ. S. Đorđević *u* Srpske nar. prip. i zag. vuk. (1897) 417.

KUPLICA, *f. ńešto (po drugome primjeru vaļa da je prteno i da se pere) što su ženske nosile na glavi u Dubrovniku* XVI *i još* XVIII *vijeka.* — *Riječ je tuđa (talijanska ili romanska), ali joj ne znam postańa (naj bliže je tal.* coppella, *ńekakvo puce ili kopča* XIV *vijeka). Daničić* (Poslov. danič. XIIIa) *piše*: Kuplica vaļa da je kakav nakit što žene nose na glavi, prema ital. coppa, zatjelak. Ti imaš sajune, košuļe, koleto,... razlike još veze, kuplice, ubruse, . . . N. Naļešković 1, 253. Gospođa: Hod' sjemo, Milica, znaš li kamo dje se jutrošńa kuplica, ku Pěra donese? — Milica (smjejući se): Eto ju s' na glavu još jutros stavila. — Gospođa: U istinu pravu, kako bjeh zabila! Kako mi stoji sad? vid tamo, neboro. — Milica (obhitivši joj glavu odzad): Prem kako čine sad, boļe se ne more: ǵusto se sastavļa prem odi lozica. — Gospođa: Eto ju iskaļa, ti s' njeka oslica. I, 257—258. Još će ti *(djevojci Maruši)* liepi dar i lijepa čas biti i da ti četiri kuplice nove dam. 1, 277. Ima kuplicu, ako je i ne nosi. (Z). Poslov. danič.

KÛPĻA, *f. vidi* kupńa, kupovina. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kupļa, *rus.* купля, *češ.* koupě, *poļ.* kupia. — *Nalazi se do* XVII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (‚merx; emptio; conductum'. cf. kupьńa).

a. *roba, trg, espap.* Ako si hote iti u tuđu zemļu s kupļami svojimi. Mon. serb. 41. (1253). Što je mala kupļa, da si ju prodaju. 46. (1254). Da imь ne namêtuje meso kupiti, . . . ni malu ni veliku kupļu. 52. (1240—1272). Da si gredu s trьgomь i s kupļomь svobodno. 157. (1357). Otь naše kupļe priiskanije vьzištetь. Domentijana 290. Vьsakyje mnogocênьnyje kupļe. Danilo 282.

b. *kupovańe.* Kto ļubi iti u Dubrovnikь na kupļu. Mon. serb. 206. 209. (1387). Da imь *(rečeni dukati)* ne imaju na mańe priti ni za nêd-

*

noga člověka segaj světa voļ[n]ni za rěčь ni za prošńu [n]i za kupļu ni za prědlьžijo . . . 351. (1427). Kupacь neky hotě pojti na kupļu . . . Stefanit. danič. star. 2, 282.

c. *zakup.* — *U jednome primjeru* XIV *vijeka (i Daničić tumači* ,conductum'). Prěmismo razьlogь odь vsihь carinь, komorь, kupaļь što je drьžalь za gospodina brata mi staršago kraļa Stefana Tvrьtka. Spom. sr. 2, 37. (1392).

KÙPĻÂČ, kupļáča, *m. čovjek koji kŭpî.* — *vidi kod* kupļar.

KÙPĻAČINA (kupļàčina), *f. što se kŭpî (novac, ali češće i drugo što) idući i proseći od kuće do kuće.* — *U naše vrijeme.* N. p. pogori ko, pa onda ide kroz selo od kuće do kuće, ište i prosi, šta mu ko dade, neko žita, neko brašna, neko sijena, neko i komad robe, i to se sve skupa zove ,kúpļačina' i ,kupļevina'. J. Bogdanović. Kupļàčina, što je s više kraja skupļeno. M. Pavlinović. Manastir imadijaše ńešto svoje zemļe, gaja i stoke, ali dohotkom od toga ńegova čeļad ne mogaše pregodištiti, nego se pomagahu kupļačinom. siromašni pobožni narod hercegovački i danas otkida od svojih usta te pomaže zadužbine svojih starijeh. S. Matavuļ, novo or. 65.

KUPĻAK, *m.* (Kupjak), *ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 46.

KUPĻAR, *m.* kupļač, koji što kupi, n. p. masline. M. Pavlinović.

KUPĻATI, kupļam, *impf. vidi* kupovati *(kao iterativni glagol).* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,emptitare'.

KUPĻÁVATI, kúpļâvâm, *impf. iterativni glagol prema* 1. kupiti. — *Na jednome mjestu* XVII *vijeka.* Gdi se pihci *(pisci)* i farizeji kupļavahu. M. Divković, bes. 372ª.

KÙPĻAVINA, *f. skup, mnoštvo.* — *U naše vrijeme.* Puk razaždene onu četu plaćene kupļavine. S. Ļubiša, prip. 238. Kupļavina, skup. Slovinac. 1884. 143.

KUPĻE, *n. coll. vidi* 1. kup. — *Samo u Stulićevu rječniku:* kupje ,congeries, collectio; conventus, coetus' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

KUPĻEN, *m. ime muško.* — XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kupļenь). Kupļenь *(dva puta).* Mon. serb. 12. (1222—1228).

1. KŨPĻENICA, *f. maslina što je pala s drveta na zemļu, te se kŭpî a ne bere.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *i na Braču.* Kupļenice, masline što same opadaju sa stabla, te se pokupe prije beračine. A. Ostojić.

2. KÛPĻENICA, *f. kûpļena zemļa ili ńiva.* — XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (,ager emptus'). I sь kupļenicami što si je kupilь. Deč. hris. 66. Koji imaju svoju baštinnu zemьļu i vinogradь i kupļenice. Zak. duš. pam. šaf. 45. Da si drьži vsaki svoju baštinu i kupļenicu i prićiju. Glasnik. 27, 292. (1347). U Klašńevě dolě ńiva kupļenica. 293. (1347). Do kupļenice Dmitrove. 15, 272. U sihьzi selěhь u crьkovnihь što se nahodi kupļenica i prićija županьska, da ju drьže, a što se obrěta u župě kupļenica ili prićija crьkovnyhь ļudi, da si ju takožde drьže. Glasnik. 15, 282. (1348?). Sь vinogradi i sь voděnicami i sь kupļenicami i sь zadušninami. 24, 244. (1353). — *Nalazi se pisano i* kupenica *(vaļa da treba čitati* kupļenica*).* Sь selomь što mu je kupenica. Glasnik. 24, 236. (1349). *i još na ńekoliko mjesta, n. p.:* Glasnik. 11, 130; 13, 370.

KÛPĻENICE, *f. pl. vidi* kupalište, *a i* kupeļ, *c, b).* — *Samo u Jambrešićevu rječniku:* ,balneae'.

1. KŨPĻENÎK, *m. ńekakva mjera za vino i za žito.* — *Jamačno postaje od* 1. kupiti *(od part. praet. pass.* kupļen), *isporedi* 3. kupac. — *U naše vrijeme.* Kupļenik, mjera od 24 oke: kupļenik šenice, vina. Svijet na kordunu računa sve na kupļenike. Zemļak. 1871. br. 2. Kupļenik, drvena mjera za vino, do 20 polića. Karlovačka okolica. F. Hefele. *vidi i kod* četvrtinka.

2. KŨPĻENÎK, *m. čovjek koji kŭpı (u jedinome primjeru: koji kupi poreze itd).* — *Postaje od part. praet. pass.* kŭpļen *(od* 1. kupiti), *premda mu je značeńe aktivno.* — *U jednome primjeru* XVI *vijeka.* Puk moj kupjenici jego opliniše (,Populum meum exactores sui spoliaverunt'). Š. Budinić, sum. 138ᵇ. isai. 3, 12.

3. KÛPĻENÎK, *m.* mercenarius, *plaćenik, najamnik (uprav kûpļen čovjek).* — *Od glagola* kúpiti *prema latinskoj rijeći.* — *U rukopisu* XVI *vijeka.* Kupļenik i ki nije pastijer, koga nijesu ovce vlaštite, vidi*(v)* vuka gredući ko ovcam, pusti ovce i pobjegne od ńih . . . a kupļenik pobjegne, jere kupļenik jest *(i)* ne dostoje se ńemu ovce. N. Rańina 25ᵇ. 131ᵇ. joann. 10, 12—13.

KUPĻENOVO, *n. mjesno ime.*

a. *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 88.

b. *selo u Srbiji.* — *Pomińe se* XV *vijeka.* — U Braničevu selo Topolovnikь, selo Kupļenovo, . . . Spom. stoj. 3. (1428—1429).

KUPĻENSKO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 60.

1. KŨPĻÊŃE, *n. djelo kojijem se kŭpî (vidi* 1. kupiti). — *Stariji je oblik* kupļenje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kupļenje ,collectio, congregatio'), *u Stulićevu* (,collectio, congregatio'), *u Vukovu.* Da se Turci ne mešaju u kupļeńe dacije, nego knezovi sami da je kupe. Vuk, građa. 132. Kupļeńe novaka ,recrutirung'. Jur. pol. terminol. 419. Kupļeńe, pobirańe odredbina ,taxeintreibung'. 500.

2. KÚPĻÊŃE, *n. djelo kojijem se kŭpî (vidi* 2. kupiti). — *Stariji su oblici* kupļenije, kupļenьje, kupļenje. — *U naše doba nije obično kao ni za druge perfektivne glagole, ali se u pisaca nahodi ńekoliko primjera.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (kupļenje, zakupļenje, trg ,emptio, coemptio'), *u Belinu* (kupļenje ,compra e compramento' ,emptio' 208ᵇ), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kupleńe, kupuvańe ,emptio, comparatio'), *u Stulićevu* (kupjeńe ,emptio'), *u Daničićevu* (kupļenije ,emptio; pretium emptionis'). Ako bi kada carina drinska i sona došla u naše ruke bez kupļenьja. Mon. serb. 452. (1452). Nije prava ni istina prodaja ni kupļenje. Š. Budinić, ispr. 90. Himbe u prodavanju i kupļenju. I. T. Mrnavić, ist. 168. Zabrańivamo kupļenja od sužań turskih. M. Bijanković 105. Kupļeńe stvari svete. A. Bačić 61. Vrhu trgovine pravednosti u kupļeńu i prodavańu. Ant. Kadčić 218. Kupļenu *(kuću)* preda ocu mome s kontraktom kupļeńa. S. Tekelija. letop. mat. sr. 120, 89. — *U ovome primjeru Daničić misli da znači cijenu kod kupovańa* (,pretium emptionis'): Ta vьsa vь naslědije Hilandaru vьdana byše kupļenijemь mnogomь. Domentijanᵇ 51.

KUPĻEŠ, *m. u Stulićevu rječniku:* kupješ *uz* kupjevina. — *nije dosta pouzdano.*

1. KÙPĻEVINA, *f. postaje od* 1. kupiti, *te znači kŭpļeńe ili ono što se kŭpî.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu:* kupjevina

,messis' *(žetva)*. U davno doba Bog bješe naredio... da svaki čovjek od dvaes godišta uzgor imaše na glavu dati didrahmu, za da tom kupļevinom uzdržala bi se i sahranila crkva Gospodinova. S. Rosa 101b. Kûpļevina, vidi kupļačina. J. Bogdanović.

2. KÙPĻEVINA, *f. u Vukovu rječniku:* vide kupovina *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

KUPĻEVO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkome.* Ńiva u Kupļevu. Sr. nov. 1870. 126.

KUPNENIK, *m. vidi* 1. kupļenik. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* v. mernik; *u Stulićevu:* v. mjerilac *iz Bjelostjenčeva; u Voltiģijinu:* ,staro, stajo' ,scheffel'.

KUPNICA, *f. vidi* 1. kupilica. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,quae colligit'.

KÙPNICÊ, *adv. kupno, skupno, skupa, ujedno. — Na dva mjesta* xv *i* xvi *vijeka.* Vsi kupnice i jedinno daše. Mon. croat. 142. (1490). Vsi kupnice idosmo. 204. (1513).

KUPNIĆ, *vidi* Kuknis.

1. KÙPNÎK, *m. vidi* 1. kupilac. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,qui colligit'.

2. KÙPNÎK, *m. vidi* 1. kupac, a. — *U jednome primjeru* xvi *vijeka.* Ako ta kupnik jur preprodal ga jest. Š. Budinić, ispr. 109.

KUPNODJELOVALAC, kupnodjelovaoca, *m. čovjek koji kupnodjeluje. — Samo u Stulićevu rječniku:* kupnodjelovalac *i griješkom* kupnodjelovaoc ,cooperator'.

KUPNODJELOVAŃE, *n. djelo kojijem se kupnodjeluje. — Stariji je oblik* kupnodjelovanje. — *U jednoga pisca* xvi *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,auxilium, mutuae opere collatio, cooperatio'). Jesmo pravedni priimļušći v nas pravednost vsak svoju po mêri koju dêli duh sveti vsakomu kako hošće i po vsakoga od nas vlašćemu prêpravļenju i kupnodêlovanju. Š. Budinić, sum. 186b.

KUPNODJELOVATI, kupnodjelujem, *impf. upravo* kupno djelovati, *djelovati skupa, raditi skupa, pomagati. — U Stulićevu rječniku:* ,cooperare' ,operam suam conferre, adjuvare, simul agere'.

KUPNODJEĻATI, kupnodjeļam, *impf. samo u Stulićevu rječniku:* vidi kupnodjelovati *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

KUPNÒDOJEN, *adj. koji je skupa s drugijem na istijem prsima dojen. — Samo u Stulićevu rječniku:* ,collactaneus, collacteus'.

KUPNÒDOJENICA, *f. kupnodojeno žensko čeļade. — Samo u Stulićevu rječniku uz* kupnodojen.

KUPNÒDOJENÎK, *m. kupnodojeno čeļade muško. — Samo u Stulićevu rječniku uz* kupnodojen.

KUPNÒDUŠAN, kupnòdušna, *adj. vidi* jednodušan. — *Samo adv.* kupnodušno *(vidi* jednodušan, 2) *u kńizi pisanoj* xiii *vijeka crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku* (kupьnodušьnь ,unanimus'). Kupnodušno živuštihь. Domentijanb 7.

KUPNOKRÍVAC, kupnokrívca, *m. koji je (s drugijem) skupa kriv, vidi* kupnotvorac. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,correo, compagno nel reato' ,criminis reus'.

KUPNOÒBRAZAN, kupnoòbrazna, *adj. vidi* jedinoobrazan. — *U jednoga pisca* xvi *vijeka, i otale u Stulićevu rječniku* (,consentaneus, conformis, similis'). Mi jesmo kupnoobrazni Bogu. Š. Budinić, sum. 12a.

KUPNOPRÍLIČAN, kupnoprílična, *adj. koji ima skupa (s drugijem istu) priliku, isporedi* skupnoobrazan. — *U jednoga pisca* xvi *vijeka.* Kako sinove Božiji po Isukrstu kojemu hoti otac vêčni da izbrani budu jedinoobrazni i kupnoprilični. Š. Budinić, sum. 7a.

KUPNÒRODAN, kupnòrodna, *adj. koji je kupnoga (istoga) roda (kao drugi), vidi* jedinorodan, b. — *U kńizi pisanoj* xiv *ili* xv *vijeka crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku* (kupьnorodьnь ,gentilis'). Kupnorodnyihь padajutь trupija. Glasnik. 11, 66.

KUPNOTVÓRAC, kupnotvórca, *m. koji tvori (čini, djeluje, radi) skupa (s drugijem) ńešto (misli se zlo djelo). — isporedi* kupnokrivac. — *U jednoga pisca* xvi *vijeka.* Kada mi jesmo dateļi ili kupnotvorci zaloga svêta. Š. Budinić, sum. 125b.

KUPNÒVJEČAN, kupnòvječna, *adj. u kojega je kupan (isti kao u drugoga) vijek (vječni život), vidi* jednovječan. — *U jednoga pisca* xvi *vijeka, i otale u Stulićevu rječniku:* ,coaeternus'. Duh sveti jest istini, i otcu i sinu kupnovječan. Š. Budinić, sum. 10b.

KUPNOVJEROVATI, kupnovjerujem, *impf. vjerovati skupa (isto) s drugijem. — Ima samo part. praes. u jednoga pisca* xvi *vijeka.* David reče vsêm Božjim sinovom i svojim kupnovêrujućim. Š. Budinić, sum. 163a.

KUPNOVLÁDA, *f. država (ili vlada) u kojoj ne vlada jedan nego veće ili mańe mnoštvo ļudi u skupu, republika. — Načinili su pisci našega vremena.* Uprav do padeńa mletačke kupnovlade. Pravdonoša. 1852. 5. Da će kupnovladi s vojnicima u prijekoj potrebi pomagati. 1851. 25.

KÚPŃA, *f. kupovańe, kupovina. — isporedi* kupļa. — *Od* xiv *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Stulićevu* (,merx, emptio'), *u Vukovu* (,der kauf' ,emtio': ja ću prodavati prema kupńi *s dodatkom da se govori u Dubrovniku), u Daničićevu* (kupьńa ,emptio; conductum'. cf. kupļa).

a. *u značeńu sprijeda kazanome.* Ni za prošńu ni za kupńu. Mon. serb. 361. (1429). 365. (1431). 373. (1433). Ako bi došla carina drevьska u naše ruke bezь kupńe. 456. (1452). O kupńi, prodaji i pogodbam. A. Kalić 28. Kupńa ,kauf', tal. ,compra e vendita'. B. Petranović, ručn. kń. 15. Kupńom sticati dobara nepokretnih. Zbornik zak. 1867. 123. Raspolagati nepokretnimi dobri kupńom, prodajom, poklonom . . . 137. Pravo preče kupńe biva, kad si, na osnovi zakona ili ugovora, vlastan tražiti, da ti vlasnik kakve stvari koju želi prodati, prije nego drugome proda, ponudi, nećeš li je ti za istu cijenu kupiti. V. Bogišić, zakon. 301.

b. *zakup. — isporedi* kupļa, c. Što je u nasь drьžalь kuću našu i carine i komore i ine kupьńe, oda vsega prêmismo pravi plьni i obilati razьlogь. Spom. sr. 2, 37. (1392).

c. *što se kupuje, roba, espap, trg. — Samo u Stulićevu rječniku.*

KÙPÔN, kupóna, *m. što se sad govori i piše* odrezak *(vidi), franc. i ńem.* coupon. Izdavańe kupónâ k dionicam da se ńimi dižu kamate. Zbornik zak. 1863. 602. Da pjeneznice imadu umjesto plateža u gotovu primati i kupone. 1866. 32.

KÙPÔNSKÎ, *adj. koji pripada kuponima.*

Svota u ime dohodarine i kuponske biļegovine. Zbornik zak. 1873. 178.

KŬPOR, *m. prezime.* — *Pomińe se* xviii *vijeka.* (1415) Pavao ban Kupor (,Kuppor'). And. Kačić, kor. 431.

KUPOŠČIĆ, *m. prezime.* — xiv *vijeka.* Boroje Kupošьčićь. Deč. hris. 16.

KŬPOVAC, kŭpôvca, *m. vidi* kupovalac. — *Postaje od* kupovati *kako* kupac *od* kupiti. — *Od* xviii *vijeka.* Ištom da kupovac poznaje tu stvar. Ant. Kadčić 262. Ti si prodavalac, hudoba je kupovac. A. Kalić 9. Kupȍvac ,emptor', gen. kupôvca. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 53.

KUPȌVALAC, kupȍvaoca, *m. čovjek koji kupuje, isporedi* 1. kupac, a. — *Od* xvii *vijeka.* Isukrst iztjera prodavaoce i kupovaoce iz templa. M. Radnić 312a. Da se svaki dan čini od kupovaoca i prodavaoca *(griješkom mj.* kupovalaca *i* prodavalaca) . . . J. Matović 347. Jesi li . . . ne odkrivo kupovaocim one zlosti nadvorńe o kojijeh oni pitali su te? T. Ivanović 150.

KUPȌVALÎŠTE, *n. mjesto (otvoreno) gdje se kupuje, vidi* placa, poļana. — *U Stulićevu rječniku:* ,forum, platea'.

KŬPÔVAN, kŭpôvna, *adj. a) koji se kupuje, koji se kupio, koji se može kupiti; b) uopće koji pripada kupovańu, kupovini.* — *Od* xviii *vijeka.*

a. *u prvome značeńu.* — *Između rječnika u Belinu* (kupovni ,cosa che si può comprare' 209a), *u Bjelostjenčevu* (kupovni ,emptitius'), *u Stulićevu* (,emptitius, de numero earum rerum quae emi possunt vel solent'), *u Voltiģijinu* (kupovni ,comprativo, comprabile' ,kaufbar'); *u Vukovu:* n. p. guń, hļeb ,gekauft' ,emtus' (,gegensatz vom zu hause erzeugten').

a) uopće. Da je drúga, ne kupovna robińica. J. Kavańin 47a. Uzmi osam lota kupovnog karanfiļka. Z. Orfelin, podr. 295. Postidio se ka' i kupovni pas. Nar. posl. vuk. 256. Što je kupovno to im kupuje zadruga. V. Bogišić, zborn. 114. Trebaju mu tri ulišta, jedno kupovno, drugo darovno, a treće kradovno. S. Ļubiša, prip. 192. Na robļe svatko ima vlast kao na kupovno meso. 48.

b) ističe se kao suprotno prema domaćemu (što se u kući radi). Narukvice kupovnih čipaka. M. Katančić 66. Da se hrani kupovnijem hļebom. Vuk, poslov. 192. Nosili su *(knezovi)* plavetne čohane čakšire, i od takove čohe đečerme, gdjekoji sa srebrnijem pucima, za pojasom po dva pištoļa i nož, svrh svega toga kupovni guń. Vuk, živ. 251. — *i kao suprotno prema domaćemu uopće.* To nam je poznato pod imenom kupovnog ili morskog grožđa. P. Bolić, vinod. 1, 2.

b. *u drugome značeńu.* Uzeti što u kupovno ime ,titulo emptionis aliquid sumere'. J. Stulli, rječn. *kod* kupovan. Kupovni je ugovor zagla- vļen potpuno kaparom. V. Bogišić, zborn. 462. Kupac namiruje kupovnu cijenu. zakon. 83. Kupovna pogodba ,kaufvertrag' ,contratto di compra e vendita'. B. Petranović, ručn. kń. 15. On je kupovno pismo iznio. M. Pavlinović, rad. 94.

KUPȌVÂŃE, *n. djelo kojijem se kupuje.* — *Stariji su oblici* kupovanije *i* kupovanje. — *Između rječnika u Vrančićevu* (kupovanje ,emptio'), *u Belinu* (kupovanje ,compra e compramento' ,emptio' 208b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kupuvańe), *u Jambrešićevu, u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu* (kupovanije). Prijemьše talanьtь otь ńego na kupovanije posьlani jesmy. Domentijan[a] 290. Za kupovanije srebra. Mon. serb. 437. (1445). Ki u kupovanju i prodavanju himbeno duguje. Š. Budinić, sum. 39a. Ako bi jistino kupovanje bilo. ispr. 90. U prodavanju i kupovanju. I. T. Mrnavić, ist. 102. Prodavańa i kupovańa. M. Dobretić 73.

KUPOVATEĻAN, kupovateļna, *adj. vidi* kupļiv. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,quod emi potost'.

KUPȌVATI, kŭpujêm, *impf.* 2. kupiti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kŭpovâh, *u impt.* kŭpûj, *u ger. praes.* kŭpujûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* kŭpovâ, *part. praet. act.* kŭpovao, kŭpovâla, *part. praet. pass.* kŭpovân. — *Između rječnika u Mikaļinu (kod* kúpiti), *u Belinu* (,comprare' ,emo' 208b), *u Bjelostjenčevu* (kupuem, I. kupujem ,emo, coemo, mercor, nundinor, comparo, concilio, perstino'), *u Jambrešićevu* (kupujem ,emo'), *u Stulićevu* (,emere, emptitare'), *u Voltiģijinu* (,comprare, incettare' ,kaufen'), *u Vukovu* (,kaufen' ,emo'), *u Daničićevu* (,emere').

I. *aktivno.*

a. *uopće.* Da kupujetь ribu. Sava, tip. stud. glasn. 40, 172. Nego ono što druga kupuje nit' vam vaļa niti vam tribuje. M. A. Reļković, sat. E8b. Biser momče prodavalo Bugarče, kupuje ga dilber Stojna Bugarka. Nar. pjes. vuk. 1, 280. Kupovaću końa i sokola. 1, 298. Kupuj mi ruo junačko. 1, 590. Ko kupuje što ne treba prodavaće i ono što mu treba. Nar. posl. vuk. 144. Mnogo dobija onaj koji svašta ne kupuje. 181. — Otidoše šeher-Sarajevu, da prodaju dijete Gruicu, kupuje ga Turkińa đevojka. Nar. pjes. vuk. 3, 5. Odmah staše kupovati robļe. 4, 201. Star me prosi a mlad me kupuje. Nar. pjes. herc. vuk. 106. Ne želim više kupovati neprijateļa. G. Zelić 598. — *Češće bez objekta nego* kupiti, *jer se misli na koji mu drago objekat.* Ali si koga oškodil kupujući. Naručn. 86b. Počo izgoniti svijeh onih ki prodavahu i kupovahu u crkvi. N. Rańina 44a. matth. 21, 12. Trgujući krivo kupuju i prodavaju. J. Filipović 1, 250a. Koja kupuje i prodaje. M. Dobretić 93. Jedna potreba prodava a druga kupuje. Pravdonoša. 1852. 3.

b. *s dativom, vidi* 2. kupiti, 1, b. Da si kupujutь odeždu. Sava, tip. hil. glasn. 24, 210. Da si kupuju vьsaki trьgь. Mon. serb. 37. (1253). Da si kupuju što imь trêbuje. 157. (1357). Neg sam sebi kupuje obuću. M. A. Reļković, sat. 13b.

c. *vidi* 2. kupiti, I, c. Što je Jova skupo kupovao. Nar. pjes. vuk. 1, 631. — Koji na svoju ali na drugoga vjeru kupuju trgovine. J. Matović 399. — *I ovaj primjer pripada amo, a ne pod* f, *jer* kod *pokazuje samo stan ili dućan prodavaoca.* Dubrovčani čine krivo kad kupuju kod ńega. D. Daničić, ist. majkov. 222.

d. *vidi* 2. kupiti, 1, d. Koji kupuje za svoju potribu ili za prodaju. Ant. Kadčić 285. Da ko iziđe na pazar, pa da stane kupovati za kuću svoju različne stvari . . . Vuk, pisma. 14.

e. *cijena može stajati (vidi* 2. kupiti, e) *n. p.:*

a) u instrumentalu. Potar kupuje dukatijomi tisuća glavnijemi sto dukata na godište. B. Kašić, zrc. 82. A kupovat mojom srińom arajdnosti ugodneve. J. Kavańin 15b. — *Griješkom s prijedlogom* s. Težko svakom ki kupuje s dvojom krvi s kim bluduje. J. Kavańin 38a. Kupuju u onijeh s pravom cijenom one stvari. J. Matović 423.

b) u acc. s prijedlogom na. Imamo na pjenez kupovat sve ļubav. D. Rańina 27b. Kupujući na tvoj pjenez tvê prikore. I. Đordić,

uzd. 95. Ere mi ih onomadne na asprice kupovaše. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 35. Duševnu *(smrt)* kupuješ na pineze. Ant. Kadčić 347.

c) u loc. s prijedlogom na. S jadima suze tik da mogu koji dat, človik bi ih imal vik na zlatu kupovat. D. Rańina 46b.

d) u acc. s prijedlogom za. Grihe kupujući za darove Božje koje nam daje. J. Banovac, pred. 37. Već je meni lonca žao; skupo sam ga kupovala: za jabuku divļakińu i za druge polovinu. Nar. pjes. vuk. 1, 177. Hajde od mjesta do mjesta, te kupuj duše za blago. Nar. prip. vuk. 121. — Macedonińane voļu svoju smrt za život kupuju. Aleks. jag. star. 3, 253.

f. *prodavalac stoji u gen.:*

a) s prijedlogom od. Tako da su od dalekih strana od Josipa kupovali žito. M. A. Reļković, sat. D4a. Te donesi onu čašu zlatnu štono sam je skoro kupovao u bijelu Varadinu gradu od đevojke mlade kujunģijnke. Nar. pjes. vuk. 2, 183. Od vezije zlata (kupovati). Nar. posl. vuk. 232. — *Metaforički.* S nami vojevahu kad jaurski bani, safrani paťrani od nas kupovahu. I. T. Mrnavić, osm. 90.

b) s prijedlogom u. Jedan kupuje kona u drugoga. A. d. Costa 2, 86. Koji kupuje u onih koji te stvari vode. Ant. Kadčić 285. U vezije svilu kupovati. Nar. posl. vuk. 326.

2. *pasivno.* Večerajde, kupovano blago. Nar. pjes. vuk. 1, 549.

3. *sa* se, *pasivno.* Čijem se kupuje to kraļevstvo? M. Divković, nauk. 23b. Zloj riječi odgovor dobar drag je, a ne kupuju se na dinar. (D). Poslov. danič. Ova *(prava sreća)* ubožtvom kupuje se. J. Kavańin 490b. Raj se mjedim ne kupuje. B. Zuzeri 309. Ne kupuje se ovo zlato za pineze. F. Lastrić, test. 70a. Rado se od mladeži kupuje. A. T. Blagojević, khin. 80. Mačka se u vreći ne kupuje (nego se gleda šta se kupuje). Nar. posl. vuk. 176.

KUPÒVILO, *n. kupovańe. — U naše vrijeme u Istri.* Kupovȉlo ‚emptio'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 12.

KȔPOVINA, *f. kupovańe; što je kupļeno ili što se kupuje. — Od* xviii *vijeka.*

a. *kupovańe. — Između rječnika u Stulićevu* (v. kupovańe). Jeli dospjela po ulicah pakļena kupovina od ubozijeh djevojčica? B. Zuzeri 185. S ovom misli istinitom u pameti stavļam prid vas jednu čudnu kupovinu... jedna mi je *(kuća)* dobre cijene i veoma lijepa pod rukami. 242. I tu kupovinu i prodaju utvrdi zakletvom. And. Kačić, kor. 26. I kupih od Anameila tu ńivu... I napisah knigu i zapečatih ... I uzeh knigu o kupovini zapečaćenu ... I dadoh knigu o kupovini Varuhu. Đ. Daničić, jer. 32, 9—12. *(Stječe se svojina)* kupovinom ili darovinom. V. Bogišić, zborn. 398. Čim se kupac i prodavac pogode o stvari i o cijeni, taj je čas kupovina završena. V. Bogišić, zakon. 81. ‚Djevojka *(sluškińa)* ide u jutro u kupovinu'. ‚Vratila se iz kupovine'. *u Dubrovniku.* P. Budmani.

b. *što je kupļeno. — Između rječnika u Vukovu* (‚das gekaufte' ‚res empta' *s primjerom iz narodne pjesme:* Što ne ručaš, kupovino moja?). Kupovina, stvar kupļena. M. Pavlinović.

c. *što se kupuje. — U Šulekovu i u Popovićevu rječniku:* ‚kaufgegenstand'.

KȔPOVȊŠTE, *n. mjesto gdje se kupuje. — isporedi* tržište, trgovište. — *U Šulekovu rječniku:* ‚kaufplatz'.

KUPÒVIT, *adj. kùpļen, kȕpòvan. — U jednoga pisca* xvi *vijeka.* Pače volim tvoja raba kupovita biti, neg gospoja svim kraļem od svita. H. Lucić 219. A ja kupovita raba sam li tvoja. 253.

KȔPÔVNICA, *f* tabulae emptionis, *kupovno pismo. — Načińeno u naše vrijeme.* Kupovnica ‚kaufbrief'. Jur. pol. terminol. 299. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚kaufbrief'.

1. KȔPÔVNÎK, *m. vidi* 1. kupac, a. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚coemptor', v. kupec; *u Stulićevu:* v. kupec *iz Bjelostjenčeva; u Voltiģijinu:* ‚compratore, incettatore' ‚käufer'.

2. KȔPÔVNIK, *m.* kon kupļen. J. Grupković.

3. KȔPÔVNÎK, *m. kńiga u koju se biļeži što se kupuje. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚kaufbuch'.

KȔPÔVNINA, *f. vidi* 1. kapara *(kod kupovańa). — Načińeno u naše vrijeme.* Kupovnina ‚kaufschilling'. B. Petranović, ručn. kń. 15. Jur. pol. terminol. 300.

KUPOVSTVO, *n. kupovańe. — Na jednome mjestu* xviii *vijeka.* Držaše dvi statire za kupovstva i prodanje. J. Kavańin 442b.

KUPÓVŠTINA, *f. samo u Stulićevu rječniku:* v. kupovańe.

1. KȔPRES, *m. vidi* čempres. Kupres, rus. кипарисъ, Cupressus sempervirens L. (I. Sabļar). B. Šulek, im. 185.

2. KÚPRES, *m. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 14.

KUPREŠ, *m. ime selu u Bosni u okrugu travničkome.* Statist. bosn. 74.

KUPREŠANI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu travničkome.* Statist. bosn. 65.

KUPREŠKI, *adj. koji pripada Kupresu i Kuprešu.* Poļe kupreško, ... kupreško. F. Jukić, zemļ. 2.

KȔPREZ, *m. u Vukovu rječniku:* kao knežina Ļevanskog kadiluka. na Kuprezu ģelepčije hrane goveda u planinama. — *Kao ime mjesno pomińe se prije našega vremena.* Kuprêzь. S. Novaković, pom. 136. *po slovu* ê *vaļa da* e *stoji po istočnome (i južnome) govoru.*

KUPRINA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Livada u Kuprini. Sr. nov. 1863. 248.

KUPRIS, *m. vidi* nalijep. Kupris, Aconitum napellus L. (u sińskome rukopisu). B. Šulek, im. 185.

KÚPSTI, kúbêm, *impf. vidi* skupsti. — *Od* xviii *vijeka u Dubrovniku: uprav je pogreška, jer se shvatilo da je* skupsti *složeno od* s *i* kupsti *i da je zato perfektivni glagol, vidi kod* skupsti. — *Između rječnika u Stulićevu* (kubsti ‚vellere, divellere, exstirpare' *s dodatkom da se nalazi u pisca Gundulića što neće biti istina).* Tako mu svaku podobnost iz ńega vadi i kube. A. Kalić 205. Ovi vlase kube s glave. 445.

KUPTOLOVIĆ, *m. prezime.* — xvi *vijeka.* Franku Kȕptoloviću. Mon. croat. 333. (1570). 26.

KȔPULA, *f. vidi* kube, *lat.* cupula. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kupula, bolta visoka i okrugla na spodobu klobuka, kuba ‚tholus'.

KȔPUS, *m.* Brassica oleracea L., *poznato zeļe što se vrlo često jede, a ima ga veliko množtvo različnijeh vrsta što se razlikuju pridjevima ili nose druga imena (vidi kod* c). *i sama riječ* kupus *znači jednu vrstu u sjevernijem krajevima (vidi u Vukovu rječniku) a drugu u južnima (vidi* raštan). — *Riječ je romanska, isporedi tal.* cappuccio *(mlet.* capuzzo), *franc.* cabus, *može biti*

došla preko ńemačkoga jezika, isporedi stvńem. chabuz, chapuz, *srvńem.* kappûs, *nvńem.* kappus *(vidi nslov.* kapus). *nejasno je prvo* u: *ako je postalo od* ą, *tad bi se pomiješalo s gorńijem i postańe onakovo kao što je kod* kapusta *(vidi) i* kombost. — *Od* xv *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Vrančičevu* (,brassica'), *u Mikaļinu* (kupus, vrašt, broskva ,brasica'), *u Belinu* (,cavolo, herba nota' ,brassica' 181b), *u Stulićevu* (,brassica, caulis'), *u Vukovu* (,der kohl' ,Brassica oleracoa capitata Linn.').

a. *kao biļka uopće.* Gdi najdu trs kupusa. M. Vetranić 1, 19. Bitve i salate i trstja kupusa naberi. N. Dimitrović 103. Hrabar mladi kupus sadi. M. Držić 144. Saditi kupus. I. Ančić, svit. 31. Psi domaći uvijek laju pri kupusu ki čuvaju. J. Kavańin 31a. Jedan bus kupusa. N. Palikuća 62. Nuto iz kupusa zeca. Nar. pjes. vuk. 1, 380. Dere ga kao vola u kupusu. Nar. posl. vuk. 58. Ko kupus sadi i krmaču hrani, ne boji se gladi. 144. Mnogo je kûpûsâ izio. (Ima mu mnogo godina). 181. Sâdî kupus. (Reče se u podsmijehu onome koji hramļe). 273. Svo kupus i dijete. (Kad koja žena svake godine rađa). 280. Ne bi ga istjero iz kupusa (tako je malahan). *Poslov. u Dubrovniku.* P. Budmani. Jaki zubi i tvrd orah slome a kamoli glavu od kupusa. P. Petrović, gor. vijen. 42. Kad su seobe naroda preko nas gazile kô preko repe i kupusa. M. Pavlinović, razg. 72. Kupus, brassica (Kuzmić, Aquila—Buć, Durante), cavolo (Aquila—Buć), verze (Kuzmić, Aquila—Buć, Pizzelli), Brassica oleracea L. (Vodopić, Visiani, Sladović), v. Kapusta. B. Šulek, im. 185. — *vidi i* glava, i, glavica, c), glavičati, prokule, struk *itd.*

b. *ističe se da je jelo. (Kromidije)* съ kletvoju velikoju izreče: ,Tako mi dêda mojego kupusa, starago smoka! . . .' Grozdije. star. 2, 312. S rjepicom i s kupusom u jusi. M. Držić 263. Počiniti hoću tebi, er ste, gospo, bez počini, kako kupus bez začini. M. Pelegrinović 173. Kupus pogrijevan. (D). Poslov. danič. Kupus umnožaje crni jid. P. Knežević, osm. 269. Hudu mužu u kupusu mađije (čari). (Z). Poslov. danič. Kad se ženi bungur momče mlado, isprosio taranu djevojku, . . . starosvati boba glavatoga, a djeveri kupus i slaninu. Nar. pjes. vuk. 1, 533. I još mrsnom sa kupusa čorbom. Nar. pjes. juk. 592. Teško kupusu iz sela smok čekajući. Nar. posl. vuk. 315. Turci vele: ,Tarana je brana', a kauri: ,Kupus i slanina'. 322. Reče ženi: ,Nastavi dosta kupusa i krtole'. Nar. prip. vrč. 164. *vidi i* metati, kiseo, prijesan, ukrop *itd. u ovome primjeru kao lijek:* Vъzmi kupusь i razъžvi i podrъži vь usta. Sredovj. lijek. jag. star. 10, 102. — *U ovome primjeru prvo kao biļka, poslije kao jelo:* Poćerala sviňa ugora ispod smokve kroz kupus (t. j. meso je naj boļe svińsko, riba ugor, voće smokva, a zeļe kupus). Nar. posl. vuk. xi. *vidi i* Nar. prip. vrč. 212.

c. *ovdje se biļeže ńeke vrste.* Glavate kupuse slaninom vare. M. Držić 428. — *U Mikaļinu rječniku:* kupus naježen ,brassica apiana, sabellica, crispa'; kupus od cvijetja ,brassica pompejana, cyria'; kupus morski ,olus marinum, brasica marina'. — *U Belinu:* kupus glavati ,cavolo capuccio' ,brassica capitata'; rudi kupus ,cavolo crespo o riccio' ,brassica crispa'; cvijetni kupus ,cavolo fiore' ,brassica pompejana' 181b. — *U Šulekovu imeniku:* Kupus cvijetni, rus. капуста цвѣтная, brassica pompejana (Vujičić), cavolo fiore (Della Bella), Brassica oleracea botrytis L. (Visiani, Stulli). Kupus c(v)itati, brassica fiorita (Durante), Brassica oleracea botrytis L. — Kupus glavati, brassica capuccia (Kuzmić, Aquila—Buć, Durante), assarantia (Kuzmić), Brassica oleracea capitata L. (Visiani, Stulli, Vodopić). — Kupus ropasti, Kupus-ripa (Kuzmić), brassica naposa (Kuzmić), Brassica oleracea caulorapa (gongyloides) L. (Visiani). — Kupus-rudaš, rus. кудрявая капуста, brassica crespa (rkp. u Visovcu), Brassica oleracea crispa L. Kupus rudi, Brassica oleracoa crispa L. (Visiani, Vujičić, Stulli), v. Rudac. 186. — *Znači i ńeke druge biļke.* Listije kupusa grъčkago ježe glagoļetь se kramьby. Sredovječn. lijok. jag. star. 10, 112. Kupusa divjega bus. M. Vetranić 1, 141. Kupus morski (prema lat. brassica marina), soldanella (xvi vijeka, Kuzmić, Bartulović, Danilo), brassica marina (Durante), Crambe maritima L. — Kupus pasji (prema lat.) cynocrambe (u sińskome rukopisu, Durante), 1. Pariotaria officinalis L.; 2. apocino (siń. rkp.), brassica canina (Durante), Cynanchum vincotoxicum RBr. B. Šulek, im. 186. *vidi i* broskva, cvjetača, kapusta, kavolin, prokula, zeļe *itd.*

KÙPUSAC, kùpusca, *m. dem.* kupus. — *U Dubrovniku od* xvi *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,cavolino' ,parva brassica'). Kupi kupusca. M. Držić 133. — *Znači i druge biļke.* Kupusac, rus. капустка (Sedum acre), 1. Isatis canescens L. (Visiani); 2. Lepidium draba L. (Visiani). B. Šulek, im. 186.

KÙPUSAN, kùpusna, *adj. koji pripada kupusu. — Između rječnika u Stulićevu* (,brassicarum'), *u Vukovu* (kùpusnî, n. p. list, kaca ,kraut- kohl-' ,olerarius, olitorius'), *u Daničićevu* (kupusьnь ,brassicae'). Kupusьnь sokь da pijetь bolьnij. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 107. Kupusno listije rastlьci. 108. Da izgrizujetь na čьte srьdьce kupusnь korenь. 108. Kupusna ripa. I. Jablanci 63. Za kupusnu vrst baš svaku mari. J. S. Reļković 182. A ti napoj od kupusnog lista pravi sviňam. 316. Kad bi se kupusna glavica izvrtjela pa nadjela. Vuk, pisma. 40. Posjeć ļudsku kô kupusnu glavu. Osvetn. 2, 104. Al' naprle hoće na ćitabe kô gusjene na kupusno zeļe. 6, 71. Tu posle prekopaju i poseju kupusni rasad. M. D. Milićević, živ. srb. 1, 6.

KÙPUSÂR, *m. u Dubrovniku se govori (u šali) čovjeku koji jede mnogo kupusa.* P. Budmani. — *S drugijem značeńem (čovjek što sadi kupus) u Šulekovu rječniku:* ,krautpflanzer'. — *Isporedi* Kupusarević, Kupusarović.

KUPÙSARA, *f. postaje od* kupus *i dolazi u različnijem značeńima.*

a. *sud u kojemu se hrani kiseli kupus. — U Vukovu rječniku:* n. p. kaca ,das sauerkrautgeschirr (der krautbottich)' ,vas in quo olus acidum adservatur'.

b. *možebiti mjesto gdje se sadi kupus. — Uz* bašta *kao mjesno ime (u Srbiji u okrugu kneževačkome).* Bašta Kupusara. Sr. nov. 1867. 314.

c. *u prenesenome smislu, stara izdrpana kńiga (u rugu). — U Vukovu rječniku:* kńiga ,schimpflich für ein altes zerfetztes buch'.

KUPUSÁREVIĆ, *m. vidi* Kupusarović. Šem. prav. 1878. 55.

KUPUSÁROVIĆ, *m. prezime (po ocu kupusaru). — U naše vrijeme.* Došo k sudu Tošo Kupusarović. Glasnik. ii, 1, 202. (1808). Kupusarović. Šem. prav. 1878. 5.

KÙPUSI, Kûpûsâ, *m. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkome (pl.* kupus). Ńiva u Kupusima. Sr. nov. 1863. 528.

KÙPUSÎK, *m. mjesto gdje je posađen kupus.*

— *Samo kao ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* Ńiva u Kupusiku. Sr. nov. 1861. 771.

KÙPUSINA, *f. augm.* kupus. — *Od* XVIII *vijeka (vidi* b).

a. *u pravome smislu.* — *U Stulićevu rječniku* (,mala brassica') *i u Vukovu* (augm. v. kupus).

b. *ili samo ili s pridjevima može značiti druge biļke.*

a) Kupusina, Kupusina od mora (Aquila—Buć), 1. Laminaria Lam. (Lambl); 2. Ulva L. (Lambl). B. Šulek, im. 186.

b) morska kupusina ,soldanella, erba' ,olus marinum'. A. d. Bella, rječn.[2] 1, 335a.

c) s pridjevom vodena. — *Između rječnika u Stulićevu* (kupusina vodena, trava ,epatica, lichene, erba' ,hepatica'). Kupusina vodena, rus. капуста водяная (Potamogeton natans), epatica (Pizzelli, Aquila—Buć, Stulli), pulmonaria (Pizzelli), Marchantia polymorpha L. B. Šulek, im. 186.

c. Kupusina, *ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Livada u Kupusini. Sr. nov. 1871. 82.

d. naziv za trbušata i kablasta čovjeka. ,Muči ti kupusino'. J. Bogdanović. — *I u Dubrovniku početkom* XVIII *vijeka nadimak ili prezime.* Stijepo Kupusina. P. Budmani.

KÙPUSÎŠTE, *n. mjesto gdje je bio posađen kupus.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,acker wo einst kohl gebaut worden ist' ,ager olim olerarius'). Propalo sve, niti se ima čim drugim hraniti, nego da ide u kupusište do je kupus posječen, da se traži korijeńa. Vuk, poslov. 287. — *I kao ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome.* Livada u Kupusištu. Sr. nov. 1874. 115.

KÙPUSNICA, *f. u jednome primjeru* XVIII *vijeka isto je što* kupus, a. Keleraba, celer, kupusnica, i karfijol kog kiti ružica, jošter malo ne promáši keļa. J. S. Reļković 135.

1. KÙPUSNÎK, *m. mrsno jelo s kupusom u Srbiji.* Kupusnik gotovi se kao i gibanica, samo što se među obge mesto sira i onog kojećeg drugog meće kiseo iseckan kupus a može i presan. M. Đ. Milićević, srb. 855.

2. KÙPUSNÎK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu ćuprijskome.* Branik u Kupusniku. Sr. nov. 1875. 718.

KUPUSOV DOL, *m. mjesno ime.* — XIV *vijeka.* Nadь Kupusovь Dolь. Svetostef. hris. 13.

KÙPUSOVIĆ, *m. ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 30.

KUPUST, *m. vidi* kupus *i* kapusta. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* v. zeļe.

KUPUŠČIĆ, *m. prezime.* — XIV *vijeka.* Boroje Kupusьčićь. Deč. hris. 84.

KÙPUŠŃÂK, *m. vrt gdje se sadi kupus.* — *U Vukovu rječniku:* kupusna gradina ,der kohlgarten' ,ager brassica consitus'.

KUPUZIŠKI, *adj. koji pripada Kupuzištu.* Kupuziška *(opština).* K. Jovanović 123.

KUPUZIŠTE, *n. ime selu u Srbiji u okrugu krajinskome.* K. Jovanović 123.

KȔR, *m. kokot, pijetao.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kurъ, *rus.* куръ, *nslov., poļ.* kur, *(češ.* kura, koura, *kokoš;* kuře, *pile).* — *U našemu jeziku vrlo rijetko, možebiti samo u sjevernijeh čakavaca i u kajkavaca; upotrebļava se u množini* kuri *u značeńu: pilad, kokoši.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kuri ,gallinae'), *u Stulićevu* (v. kokot *s dodatkom da je riječ ruska;* kuri ,gallinae' *iz Habdelićeva), u Voltigijinu* (,gallo' ,hahn'). Dužni su dvojenadeste kuri ter pedeset jaja. Mon. croat. 255. (1533). Kur ,gallus'. P. Vitezović, rječnik *(u rukopisu).*

1. KURA, *f. tal.* cura, *briga, skrb.* — *Na jednome mjestu* XVI *vijeka.* Ki bude imel kuru i skrb. Statut. kastav. 1490. 205. — *Drugi je primjer u makaroničkoj pjesmi jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Za me ima kuru che si belli e rari k ser imporaduru ne idu poklisari. N. Dimitrović 99.

2. KÚRA, *f. hyp.* ...ac. — *U Vukovu rječniku.*

3. KÙRA, *f. arap. tur.* qur'a, *ždrebańe, ždrijeb.* — *U naše vrijeme.* Ako neće niko da bira, tada se meće na sreću; to se u Crnoj gori zove ,bruškot' a u sredńoj Hercegovini ,kura'. V. Bogišić, zborn. 346.

KȔRAC, kȗrca, *m.* mentula. — *Akc. je kao u* jarac. — *Postaje nastavkom* ьcь *od* kur *i shvaća se u prenesenome smislu, isporedi* 1. kokot, b. — *Između rječnika u Stulićevu (u talijanskome dijelu) i u Vukovu.*

KURAČA, *f.* ovako zovu udovicu, koja sitnu decu izrani, i sve imańe održi baš ka' da joj je i čovek živ. Pop Živojin (iz Srbije.

KURAČIN, *adj. koji pripada kurači.* Pop Živojin iz Srbije.

KURAĆA, *f. samo na jednome mjestu u naše doba:* Ponesu za popa kuraću vina. V. Bogišić, zborn. 214. *jamačno je štamparska pogreška i treba čitati* buraču.

KURÁDA, *f. u Vukovu rječniku:* rđavo kļuse ,der gaul' ,caballus'. cf. kļuverina. — *Nepoznata postańa; vaļa da nije od tur.* qyr at, *grošast koń.*

KURAGAĆ, *m. ime mjestu u Rumeliji, vaļa da je* Karuǵanhöi, *zidine što dijele od kraja poluotok na kojemu je Carigrad.* U grad carski uljezoše, kroz ki ončas bez zabave na Kuragać otidoše. J. Palmotić 233.

KURÀICA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KURAIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Boca 18.

KÚRAK, kúrka, *m. (kukuruzni) klip.* — *U okolini dubrovačkoj.* P. Budmani.

KURAL, *m. vidi* koraļ. — *Na jednome mjestu* XVI *vijeka.* Pak biser izborit nanizamši pojam zubi hti naresit kuralom usne z van. P. Zoranić 17b.

KÙRAĻ, *m. vidi* koraļ. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Pri rumenih ńeje usti ostao bi kuraļ zada. *(dva puta).* H. Lučić 210. — *U istoga pisca ima u istome značeńu* kȕraļa, *f.* Tko perle od vaļe u pored izniza i zgor od kuraļe usta joj proriza? 208. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka ima* kuraļe, *što se ne zna jeli gen. sing. ili acc. pl.: u prvome je slučaju od* kuraļa, *f.:* Imam biser ki ću t' dati..., kuraļe ti da tokoj kupih, sfe ću ti toj darovati. M. Gazarović 102.

KȕRAĻA, *f. vidi* kuraļ.

1. KȕRÂN, kurána, *m. vidi* 3. koran. Iz ńegova kurana stihe povadili. J. Rajić, boj. 51. Kunem ti se Bogom velikijem i mojijem dinom i kuranom. Nar. pjes. vuk. 4, 439. Care, tako ti kurana! Pjev. crn. 276b. I taj ti je hoġa brez kurana, kome no je medovina draga. Nar. pjes.

horm. 1, 52. Klańajuć se ńemu ko Turčin kuranu. Srp. zora. god. 2, svez. 7, str. 158.

2. KÙRAN, *m.* šaļiv naziv i za dijete i za dječaka ,kurane moj!'

3. KÙRÂN, Kurána, *m.* nadimak. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. — *Vaļa da je isto što* 2. kuran.

1. KÙRAT, *adj.* mentulatus. — *Između rječnika u Vukovu*[1].

2. KÙRÂT, *m. tal.* curato, *župnik.* — *Od* xvii *vijeka po zapadnijem krajevima.* Da bude pop... svojtar to jest kurat. I. T. Mrnavić, ist. 143. Cvit treći darovan kuratu Postirskomu. I. Ivanišević 69. Što mi čekamo svakako od bogoļubnosti i vridnosti od kurata. M. Bijanković 33. Brez oblasti kurata ali oblasti s. sabora. L. Terzić 144. Čujte dakle, spovidnici, pripovidavci, kurati, biskupi i svi crkveni starišine. Blago turl. 2, 177. Kurati oli starošine crkovne. A. d. Costa 1, 34.

3. KURAT, *vidi* Kurt.

KURÀTIJA, *f. župa, nurija.* — *Vaļa da je načińeno od* 2. kurat *talijanskijem nastavkom* ia, *jer ne znam ima li tal.* curatia *ili* curazia. — xvii *i* xviii *vijeka.* U svakoj kuratiji od ovoga vladanja. M. Bijanković 49. Upitati će, jeli od ńegove kuratije to dite. L. Terzić 165. Kapelanije i kuratije. A. d. Costa 1, 33.

KURÁTOR, *m.* curator, *čovjek kojemu vlast daje dužnost da upravļa imańem ļudi odraslijeh što nijesu sposobni za upravļańe, ili žena.* — *U naše vrijeme.* Sudbeno proglašeni razmetnici kojim sud imenuje kuratora. M. Derenčin, tumač. 1, 270.

KÙRÂTOV, *adj. koji pripada kuratu (vidi* 2. kurat). Da bi to bilo protiva voļi kuratovoj. L. Terzić 144.

KÙRÂTSKÎ, *adj. koji pripada kuratima (vidi* 2. kurat). Na kuratskoj misi. L. Terzić 176.

KURATURA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskome.* Niva u Kuraturi. Sr. nov. 1875. 127. — *Biće riječ rumuńska.*

KÜRÂŽ, *f. ńem. (franc.)* courage, *sloboda, junaštvo.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,die courage, der muth' ,animus, animus fortis'. cf. sloboda *s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* Kuraži nikakve protiv neprijateļa nisu nigde pokazali. Djelovod. prot. 213.

KÜRÂŽAN, kürâžna, *adj. slobodan, junačan, junački.* — *Postaje od* kuraž. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,muthig' ,animosus'. cf. slobodan *s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* Ja sam sve pokazao kako je nam sirotina pokorna i verna i kuražna. Golub. 5, 127. (1799).

KURÁŽÊŃE, *n. djelo kojijem se kuraži.* — *U Vukovu rječniku.*

KURÁŽITI, kürâžîm, *impf. slobođiti, junačiti, sokoliti.* — *Postaje od* kuraž. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ,anfeuern' ,animum addo, facio'. [vide] sloboditi, cf. sokoliti, junačiti *s dodatkom da se govori u vojvodstvu.*

a. *aktivno.* Kuraži je, da oštro navale. Š. Štofanac 8.

b. *sa* se, *refleksivno.* — *Između rječnika u Vukovu* (,sich muth machen' ,animum sibi addere'). On zato i ne zna nego se kuraži. J. Rajić, boj. 108.

KURB-, *vidi* kurv-.

KÙRBÂČ, kurbáča, *m. vidi* korbač. — *U naše vrijeme u sjevernijeh čakavaca.* On ju gonil z jednen kurbačen. Nar. prip. mikul. 12. Kurbâc ,flagellum', gen. kurbâčâ. D. Nemanić, čak. kroat. stud 48. *I u Dubrovniku.* P. Budmani.

KURBALIĆ, *m. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkome.* Statist. bosn. 48.

KÙRBÂN, kurbána, *m. arap. tur.* qurbân, *žrtva (samo u Muhamedovaca).* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kürbâne, kürbâni. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ,das schlachtopfer' ,victima' ,(bei den Türken)'.

a. sacrificium, *žrtvovańe, prikazivańe žrtve na posvetilište (žrtva se koļe).* Kurban turski znači: žrtva krvava. J. Rajić, boj. 35. Trista ovnov kurban učiniše. Nar. pjes. tord. 18. A to bi nam istovjetno bilo, da koļemo za kurbana svińe. Osvetn. 2, 51.

b. victima, *ono (živo) što se koļe kao žrtva.* Tridest ovnov zaklašo kurbana. Nar. pjes. petr. 1, 330. Prid vezira poklašo kurbane. Smailag. meh. 12. Poklaše se kurbani ovnovi. Nar. pjes. hörm. 1, 51. Pa su smaknuli Turci jedno Srpče kao kurban svatovima. Bos. vila. 1887. 162. Uvijek ću ti kurban klati. 1889. 108.

c. kùrbân-bàrjam, *(arap.) tur.* qurban-bajramy, *veliki praznik u Muhamedovaca kad se koļu žrtve.* A odijelo mu je svaki dan bilo lepše od odijela pašinoga sina o kurban-barjamu. M. Đ. Milićević, omer. 23. — *U Dubrovniku se reče u prenesenome smislu, kad je kome vrlo dobro, kad mnogo uživa.* ,Sad ti je kurban-barjam'. ,Neće ti bit vazda kurban-barjam'. P. Budmani.

KURBÀSICA, *f. vidi* kobasica. — *U naše vrijeme u Istri.* Kurbasîca i. qu. klobasîca. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 61.

KURBÉCATI, kùrbêcâm, *impf.* psovati ženu potvarajuć je da je kurba. na Braču. A. Ostojić.

KURBIL, *m. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Spom. stoj. 185. — *isporedi* Kurbin.

KURBIN, *m. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Kurbin, može biti isto s prethodnim *(Kurbil).* Spom. stoj. 185.

KÙRCÂŃE, *n. djelo kojijem se ko ...ca.* — *U Vukovu rječniku*[1]: ,penis creber usus in loquendo'.

KÙRCATI SE, kùrcâm se, *impf. u Vukovu rječniku*[1]: ,penis vocabulo abuti'.

KURCOGLAVAC, kurcoglavca, *m.* Senecio vulgaris L. Čas. čes. muz. 1852. 2, 53.

KÙRCOKRÊT, *m. u Vukovu rječniku*[1]: ,ein komisches wort für celer' (,q. d. excitans penem').

KÙRCÔV, *m.* znači što i klincov. šaļiv naziv za odrasla seoskog klapca. ,Veliki si ti već ...cov, da si od prave kosti, moga bi već za svaki posa oko kuće biti'.

KURCÒVINA, *m.* augm. od ...cov.

KURČÈKAŃA, *f. augm.* ...ac. — *U Vukovu rječniku*[1].

KÛRČÊŃE, *n. djelo kojijem se ko ...či.* — *U Vukovu rječniku*[1]: ,imitatio penis'.

KÛRČEV, *adj. u Vukovu rječniku*[1]: ,mentulae'.

KURČÈVIT, *adj. u Vukovu rječniku*[1]: ,ut mentula'.

KÛRČIĆ, *m. dem.* ...ac. — *U Vukovu rječniku*[1].

KÛRČINA, *f. vidi* ...čekańa. — *U Vukovu rječniku*[1].

KÛRČITI SE, kûrčîm se, *impf. u Vukovu rječniku:* ,penem imitor'.

KÙRĆELA, *f. u Vukovu rječniku:* (u Crnoj

Gori) kao prav (veliki) nož na vrhu oštar s obje strane. u kurćele kamze nemaju ušiju kao u noževa, nego je onako zatubasto i to po naj više od mjedi a u gdjekojijeh i od srebra. kažu da su kurćele od prije nosili mnogi, a sad ih ima vrlo malo. — *Od tal.* coltello, coltella, *mlet.* cortelo.

KURĆELE, *f. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu travničkome.* Statist. bosn. 72.

KURĆUBA, *m. prezime. — U naše vrijeme u Srbiji.* Junaštvo nekoga Gavrila Kurćube iz Krive Rijeke. M. Đ. Milićević, srb. 609. Molba Kuzmana Kurćube. Sr. nov. 1879. 1215.

KȕRDELA, *f.* pantļika. u Lici. V. Arsenijević. Kȕrdela, pantļika u različitim bojama i svakojake širine. Tako ima crļene, zelene, modre i bijele kurdele. u Dobroselu. M. Medić. ‚Donesi mi dva tri lakta svilene bijele kurdele'. J. Bogdanović. — *vidi* kurdjela.

KȕRDELICA, *f. dem.* kurdela. V. Arsenijević. — *vidi* kurdjelica.

KȕRDEĻ, *m. u Vukovu rječniku:* u plugu onaj klin što je za ńega zapeta gužva oračica. cf. kureļ, [fur].

KȕRDEĻA, *f. u narodnoj zagoneci. — U Vukovu rječniku:* u ovoj zagoneci: Starac kurdeļa a baba lekurda, a u srijedi divno dijete sjedi. *bez odgonetļaja. Ima ista zagonetka dva puta u* Nar. zag. nov.: *na str.* 114 *odgonetļaj je* lešnik *(iz Bosanskoga prijateļa); na str.* 169 *odgonetļaj je* pita *(s dodatkom da je iz Vukova rječnika); ali po Vukovijem rukopisima ima opet zagonetka u* Srpske nar. prip. (1897) 370, *i odgonetļaj:* čokot i grožđe. 402.

KȕRDEĻKA, *f.* kočań, kočańika od kukuruza (u požarevačkom i po svoj istočnoj Srbiji: tuluzina, tuluska, a po negde u zapadnoj Srbiji, kao u šabačkom s premeštenim prednim suglasnicima: čokań). U Leskovcu. M. Đurović.

KURDES, *m. u narodnoj zagoneci našega vremena.* Poslala me mama, da mi daš tres i kurdes, i taj vaš, da se napne naš. *odgonetļaj:* sito. Nar. zag. stoj. 209.

KȕRDISATI, kȕrdišêm, *pf. vidi* kurisati. — *U Srbiji u okrugu topličkome.* U subotu čador kurdisaše. Nar. pjes. *u* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 405.

KȕRDJELA, *f. pantļika, tal.* cordella. — *isporedi* kurdela, kurdjeļa. — *U Dubrovniku gdje se sad rijetko čuje, ali opet često* kurdjelica *(vidi).* P. Budmani.

KȕRDJELICA, *f. (uprav dem.* kurdjela), *bijeli trak použi od lanenijeh ili pamučnijeh konaca. — Obično se sad govori po hercegovačkome govoru* kȕrđelica, *ali se još u Dubrovniku (a češće u Cavtatu) čuje i stariji oblik s* -dj-. — *Između rječnika u Vukovu* (kȕrđelica, bijela pantļika od konaca ‚weisses zwirnband' ‚fascia alba e filis lineis duplicatis texta') *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.* Za pasom nosi đevojka kurđelicu crvenu. V. Bogišić, zborn. 129.

KȕRDJEĻA, *f. vidi* kurdjela. — *U Dubrovniku* xvi *vijeka.* Da mi donese sto lakat kurdjeļe od tri prste široke za pavijun. M. Držić 318.

1. KȕRE, kureta, *n.* pile (u Primorju) *s primjerom:* ‚Zna kuda kure piša'. D. Daničić. — *Postaje od* kur.

2. KȕRE, kȕreta, *n. dem.* ...ac. — *U Vukovu rječniku s primjerom:* Svako Ture svoje ...e vali. *(Nar. posl.).*

KUREL, *m. vidi* koraļ. — *Na jednome mjestu* xvii *vijeka.* Iz mora duboka dvi grane kurela, iz Dela otoka javorna pepela, ... Đ. Baraković, vil. 263.

KURÉLAC, Kurélca, *m. prezime. — isporedi* Kuril. — *U naše vrijeme.* Fran Kurelac.

KȕRELIĆ, *m. prezime. — isporedi* Kuril. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* P. Budmani.

1. KUREĻ, *m. u Stulićevu rječniku:* v. golokud, *i otale u* B. Šulek, im. 166. — *Na drugome mjestu znači* klip, *isporedi* kurak, *vidi:* ‚I smane se samo ono zrńe što je u sridi kureļa' (t. j. klipa). (Zora dalm.). F. Kurelac, dom. živ. 54.

2. KÚREĻ, *m. u Vukovu rječniku:* vide kurdeļ *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.* Kuroļ, drveni klin u plugu za oračicu. u Crnoj Gori. F. Hefele. Kureļ, klinčić, da gužva-oračica kod pluga ne padne. u Suńi. D. Hirc.

KȕREĻA, *m. prezime. — U naše vrijeme na Lastovu.* Schem. ragus. 1876. 64.

KURÉNCE, kurénceta, *n. dem.* 2. kure. — *U Vukovu rječniku*'.

KURȅNTIJA, *f. struja (u moru), tal.* correntia. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka.* Kad li vali s mirom stoje, tadaj ćutim muku veću, zašto tužne mrježe moje do potrjebe zaman meću: kurentija zač svijeh strana ali ljeti ali zimi kako votom od libana oko soka svije ńimi. Ali kad se pak buleta, kolovrat mi vrti brodom, i bulentin vas mi smeta kurentija s plahom vodom. M. Vetranić 1, 17.

1. KÚRÊŃE, *n. djelo kojijem se kuri. — Između rječnika u Stulićevu* (‚vapore' ‚vaporis' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (kurjenije ‚vapor'). Kurenija dyma. Domentijanъ 24. Tomu hladu ustuždajuštu jarostь ogńьnuju i kurenije dyma razgoneštu . . . Danilo 352.

2. KȕRÊŃE, *n. djelo kojijem se kȕrî. — vidi* 2. kuriti, d.

KURȅPSKÎ MÔST, *m. mjesno ime* blizu Tušine (Drobńaci). *(Ne znam čija je bilješka).*

KȕREŠ, *m. vidi:* kurȅš, zove se tako uzao. kojim se gužva veže, da se ne razveže. Dubašnica na Krku. I. Milčetić.

KȕREŠEVO, *n. vidi* čelopek. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Kuća mu na onom kureševu, oko ńe ni plota'. J. Bogdanović.

KUREŠT, *m. mjesno ime. — Prije našega vremena.* Kureštь. Spom. stojan. 185.

KURÉTALO, *m. čovjek što kureće. — U Vukovu rječniku:* ‚das plappermaul' ‚blatero'. [vide zanovjetaš].

KURÉTÂNE, *n. djelo kojijem se kureće. — U Vukovu rječniku.*

KURÉTATI, kȕrêćêm, *impf. brbļati. — U Vukovu rječniku:* ‚plappern' ‚blatero'. [cf. zanovijetati].

1. KȕRICA, *f. mlada kokoš* (Primorje, Vitezović). F. Kurelac, dom. živ. 52. — *Ima i u Stulićevu rječniku:* v. kokoš, *ali pisac dodaje da je ruska riječ.*

2. KURICA, *f.* pan porcin, poligono femina (Bartulović), Cyclamen europaeum L, v. Kukurijek. B. Šulek, im. 186.

1. KȕRIĆ, *m. muško pile* (Primorje, Vitezović). F. Kurelac, dom. živ. 52.

2. KURIĆ, *m. prezime. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Pogin'o je Kurić Osman-beže. Nar. pjes. krasić. 1, 165.

KURIĆI, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu kruševačkome.* K. Jovanović 132.

KURIĆAK, *m. ime visu u Srbiji u okrugu vranskome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 274.

KURIJ-, *vidi* kurj-.

KȔRIJA, *f. biskupov dvor (osobito kao mjesto gdje se sudi), lat. i tal.* curia.

a. *u predašńemu smislu.* Svrhu ovoga moglo bi se puno govorena produļiti, mȁli ova znańa služe za kurije biskupove. J. Banovac, razg. 218.

b. *u Zagrebu se zovu* kurije *kuće gdje stanuju kanonici na Kaptolu.*

KURIJEL, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. xii. — *isporedi* Kuril.

KȔRIJER, kurijèra, *m. vidi* kurir.

KURÌJÔZ, *adj. vidi* radoznao, *tal.* curioso. — *isporedi* kurijož. — *U Dubrovniku od* xvii *vijeka* (*vidi* b).

a. *u značeńu sprijeda kazanome.* ‚Što si tako kurijoza? ovo nijesu tvoji posli‘. P. Budmani.

b. *čudan, čudnovat. ima ovako značeńe i u talijanskome jeziku.* No imaju se vladat na žensku, ni imaju bit prijateļi od haļina kuriozijeh. I. Držić 295.

KURÌJÔZAN, kurijôzna, *adj. vidi* kurijoz. — *Od* xviii *vijeka.* Evo jedan kratak razgovor . . . i budući da je kratak vesma i u samoj prostoti kurijozan, oću ga ovde pridodati. D. Obradović, basne. 207.

KURÌJÔŽ, *adj. vidi* kurijoz. — *U naše vrijeme u Istri.* To su ļudi kurijoži. Naša sloga. god. 14, br. 9, str. 35. Kurijož, it. curioso, zvedļiv. god. 11, br. 14, str. 53.

KURIK, *m. ime muško, vidi kod* Kurikat.

KURIKA, *f. ńeka biļka. — Od prije našega vremena.* Kurika (Sabļar, u Lici), Kurikovina, evonimo (u visovačkom rukopisu), Evonymus europaeus L. (Vukasović, Visiani), v. Kurkovina. B. Šulek, im. 186.

KURIKAT (?), Kurikta, *m. (?) vidi* 2. Krk. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Od Kurikta otok plodni na kom njegda grad sagradi slavni Kurik kraļ slobodni . . . pak narečen grad od Veļe . . . J. Kavańin 146a.

KȔRIKÂVGA, *m. prezime ili nadimak. — Može biti: koji kuri (potiče?) kavgu. —* xviii *vijeka.* Stojko Kurikavga Zećanin. Glasnik. ii, 3, 240. (1710).

KȔRIKOV, *adj. od kurikovine (drva od kurike). — U Vukovu rječniku:* ‚von spindelholz‘ ‚ex evonymo europaeo‘. [cf. kurkov].

KȔRIKOVINA, *f. vidi* kurika. — *U Vukovu rječniku:* ‚der spindelbaum‘ ‚Evonymus europaeus [L.‘; vide mašļika]. cf. kurkovina. — *Pravo je značeńe drvo od kurike, ne drvo kurika.*

KȔRIKUĆA, *m. ime muško (ili nadimak?), uprav: koji kuri kuću. — Na jednome mjestu* xiv *vijeka.* Dêdь imь Kurikuća. Deč. hris. 38.

KȔRIL, *m.* Κύριλλος, Cyrillus, *ime muško. — isporedi* Ćirilo, *pa i* ćirilica *i druge riječi od iste osnove. — Od romanskoga* *Curillus (*u od grč.* υ, *isporedi* Cumae *od* Κύμη, cuprum *od* Κύπρος *itd.); mislim da je dalmatska riječ (vidi* kelomna). — *isporedi i* Kurilo, Kurilov *itd. — Od* xv *vijeka u čakavaca.* Kurila Putinića sinu. Mon. croat. 64. (1415). Jure Malešić i Kuril. 97. (1465). Mirlina, Kuril, Jure. 103. (1468). U blagdan s. Kurila. Kapt. soń. ark. 2, 84. Vlastiju Kurila, Atanasija, Basilija. Š. Kožičić 16a. Prinese Kuril telo sv. Klimenta v Rim. 19b.

KURILA, *f. vidi* Kurilo, a. — *Na jednome mjestu* xviii *vijeka, jamačno samo radi slika.* Polimorje i Kurilu od Ostoje poslije kraļa *(Dubrovčani primiše)*, a Konavļa župu cilu vojevode od Sandaļa. J. Kavańin 189b.

KURILAC, Kurilca, *m. ime muško, vidi* Kuril. — *Na jednome mjestu* xv *vijeka.* Kurilac Hodčić. Mon. croat. 146. (1492).

KURILO, *n. mjesno ime. — Vaļa da postaje od* Kuril *(po imenu sveca ili gospodara).*

a. *ovako se zvalo prije Petrovo selo u Dalmaciji u kotaru dubrovačkome (među Rijekom i Zatonom). — Od* xiii *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (mjesto koje se u spomeniku u kom se prvi put pomińe piše griješkom ‚Korilo‘ i koje naj prije bješe na sjevernom kraju dubrovačke države i to između Šumeta i Zatona). Prêpisane dodinê naše zemļe i sela i drьžavê . . . idutь . . . odь Vlastice kako drьžetь gorьre koje sutь vrьhь Šumetь i gredutь do Oka, a odь one strane Oka kako drьžetь gorьre koje su vrьhь Rôku i sьtetьgьnutь se dori do gorьre koje su vrьhь Korila, a odь Korila kako drьže gorьre koje su vrьhь Zatonь i vrьhь Poļice i vrьhь Orašьcь. Mon. serb. 38. (1253). — *I u drugome spomeniku o istome mjestu gotovo u isto doba pisano je* Korilo. Selo Osьlьnykь i međa jemu otь Koryla u (S)eneva vrata. Spom. stoj. 10. (1254—1264). Dade imь *(Dubrovčanima)* carьstvo mi *(Stefan Uroš I)* i zapisa i darova zemļu kako se kami vali dolu k vinogradomь dubrovьčkimь i k mooru od Ļute do Kurila. Mon. serb. 164—165. (1357). Dahь *(govori Stefan Ostoja)* u baštinu i u plemenito vlastolemь i vsoj općini grada Dubrovnika zemļe odь Kurila deri do Stona sa vsimi seli . . . a na ime sija i sija sela: naj prьvo Kurilo, Osalьnikь, Dubaač, . . . 231. (1399).

b. *vidi u Daničićevu rječniku:* drugo mjesto negdje oko Prizrena koje se u istom spomeniku imenuje i Kurilovo: ‚na Kurilê‘ dade car Stefan zamjenu za nekoliko vinograda koje priloži crkvi sv. Nikole u Prizrenu. G(lasnik). 15, 271. (1348?). — *isporedi* Kurilovo, a.

c. *pomińe se s istijem imenom mjesto u drugome spomeniku* xiv *vijeka.* Vrьhь Kurila. Svetostef. hris. 21.

d. *selo ńegdje blizu granice između Crne Gore i Arbanije.* Na Bosnu spada još ‚Zeta dolńa‘ s ove strane Morače, u kojoj su varoši s tvrđama: Spuž, Žabļak i Podgorica; sela: Leško Poļe, Bukovci, Gorica, Kurilo, Plavnica, . . . F. Jukić, zemļop. 60. — *Pomińe se od* xviii *vijeka.* Selo Plavnicu i Karabeže i Kurilo . . . Magaz. 1868. 160. (1706).

KȔRILOV, *adj. koji pripada Kurilu (vidi* Kuril). — xiv *vijeka.* Kurilova dêtьca. Svetostef. hris. 29.

KȔRILOVAC, Kȕrilôvca, *m. mjesno ime.*

a. *u Hrvatskoj. a) kajkavski* Kurilovec, *selo u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 67. — *b)* vrh kod Liča. D. Hirc.

b. *voda u Srbiji u okrugu čačanskome.* Građeńe ćuprije na Kurilovcu. Sr. nov. 1863. 155.

KȔRILOVO, *n. mjesno ime.*

a. *vidi u Daničićevu rječniku:* mjesto negdje oko Prizrena: car Stefan davši crkvu sv. Nikole u Prizrenu crkvi arhanđelovoj u Prizrenu i priloživši istoj crkvi sv. Nikole nekoliko vinograda dade gospodarima ńihovijem zamjenu ‚na Kurilovê‘. G(lasnik). 15, 271. (1348?). cf. Kurilo.

b. *mjesto s istijem imenom pomińe se* xiv

vijeka. Otь Kurilova nis hridь na lokvu. Glasnik. 24, 268. (1388).

c. *u Srbiji. a) u okrugu čačanskome ńegdašńe ime selu.* Gračac, selo u srezu karanov*(ačkome u okrugu čačanskome)* zvalo se pređe Kurilovo. K. Jovanović 87. — *b) brijeg u okrugu kneževačkome.* Glasnik. 19, 299. — *c) brdo u okrugu pirotskome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 171. *uprav su dva visa:* Kurilovo malo i veliko, dva brda kod Bijele Palanke. Đ. Daničić. Ispod visa Malog Kurilovca izvire vrlo jaka voda Vrelo. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 230.

KURIN, *m. lat.* Quirinus, *tal.* Quirino, Quirini, *prezime vlasteosko u Mlecima. — vidi u Daničićevu rječniku:* Kurinь ,Quirinus': knez dubrovački ,Žanь Kurinь' 1265. M(on. serb). 49.

KÙRÎR, kurira, *m. glasnik, glasonoša, ulak. — Od ńem. (franc.)* courier. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kurir, kńigonoša ,tabellarius') *gdje se naj prije nahodi.* Pošaļe on Kara-Đorđiju svoga sekretara, kao kurira s pismima. Vuk, građa. 20. Kad ruski kurir donese ovo Milošu . . . 157. I odmah se pošļe kurir, te Ļubicu sa Stevanovim detetom vrati ńenom čoveku. M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 167. — *U Dubrovniku se govori* kùrijer, kurijèra *po tal.* corriere. P. Budmani. *I u Mikaļinu rječniku* kurir *može biti ista riječ po zapadnome govoru.*

KÙRISATI, kùrišêm, *pf. zgotoviti, spraviti, (trpezu) postaviti. — isporedi* kurdisati. — *Od tur.* qurmaq. — *U naše vrijeme u Bosni.* I tu česmu lijepu kurisaše. Nar. pjes. juk. 590. A gotova tola kurisana. Nar. pjesm. hörm. 2, 99. Kurisat, napravit, načinit. *u* Nar. pjes. juk. 620. Kurisati, od t. r. kurmak, namjestiti, urediti, ustanoviti. *u* Nar. pjes. hörm. 1, 615.

KÙRITEĻ, *m. čovjek koji kûrî. — U pisaca našega vremena.* Kuriteļ (,heitzer') parne mašine. Zbornik zak. 1853. 2, 23.

1. KÙRITI, kûrîm, *impf. dimiti, pušiti. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kûrâh, *u aor. 2 i 3 sing.* kûrî, *u part. praet. pass.* kûren; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kuriti, *rus.* курить, *češ.* kouřiti, *poļ.* kurzyć.

a. *u značeńu sprijeda kazanome. — U Stulićevu rječniku:* v. kaditi, *i u Voltiģijinu:* ,fumare' ,rauchen'. I iz svoje poštene pipice hrvacke kurit. *(u Istri).* Naša sloga. god. 20, br. 9. — *U naše se vrijeme prosti glagol možebiti već ne govori drugdje u ovome značeńu; u Dubrovniku još se čuje kao složeni glagol (vidi* zakuriti). P. Budmani.

b. *grijati, ložiti (peć). — U Bjelostjenčevu rječniku:* kurim, v. pritapļam, *i u naše vrijeme u Hrvatskoj.* ,Nude, zakuri u peć, pomete nas u sobi'. ,Bome kurim sve jutro u ńu, a svedno kurio u ńu a spava'. J. Bogdanović.

2. KÙRITI, kürîm, *impf. tal.* correre, *(uprav) trčati, ali se nalazi u našemu kao i u talijanskome jeziku u ńekijem osobitijem značeńima. — Od* xvi *vijeka.*

a. kuriti fortunu, *tal.* correr fortuna, *biti na moru (u lađi) u oluji. — U jednoga pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka.* A fortunu kad li kure, gdi se more plamom stvori . . . A. Sasin 171a. *I sad se govori u Dubrovniku.* P. Budmani.

b. *u jednome pismu iz Bosne* xvi *vijeka* skala *(skela)* kuri *kao da znači: miče se ili uspijeva.* Nijeste u dobri čas učinili skale na Spletu . . . Neka počne skala kuriti, kade bude u gradu mnogo Turaka, hoće baša i beg kliški . . . da uzmu Split . . . Hoćete vi da vaša skala kuri, a careve skale z(a)tvoriste. Starine. 10, 15. (1591—1592).

c. *u naše doba u Dubrovniku govori se n. p.: a)* voda kuri, *t. j. teče bez omete (n. p. kad nije zatisnuta cijev itd.). — b) o novcu znači da ide, da se prima.* ,Kuri li još cvancika?' P. Budmani.

d. *u naše vrijeme u Lici, o žitu, kukuruzu itd. kad se dobro prodaje.* ,Ali ga danas na sajmu kuruzi kure'. ,Stani dok dođe sveti Đurađ, biće kureńe žitu'. J. Bogdanović.

KÙRJA, *interj. usklik kojijem se ruži ko. — Nepoznata postańa (može biti u svezi s* kurjak, *vidi narodnu etimologiju u primjeru). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* kùrja! ,interjectio vituperii'. — Kad poviču ļudi na koga: kurja! (Pripovijeda se da je protrčala lisica a ļudi povikali: ,Kurja!' pa tako i ostalo kao da je ,kurjak' protrčao). Nar. posl. vuk. 119. — *Treba zabiļežiti da mađ.* kurja *znači i viku i vuka.*

KURJAČ, *m. mjesno ime. — U spomeniku* xiv *vijeka: pisano je* Kurijačь; *mislim da bi u današńemu govoru -i- ispalo, a osobito ako je -a- kratko (vidi* 2. Kurjače). U Kurijačь. Svetostef. hris. 15.

1. KURJAČA, *f. ime biļkama.* Kurjača (ńem. wolfskraut), 1. Impatiens noli me tangere L. (Kellner); 2. Atropa belladonna L. (Fapković, Tomaj). B. Šulek, im. 186.

2. KURJAČA, *f. mjesno ime.*

a. *ńekakvo mjesto (u spomeniku* xiv *vijeka, pisano* Kurijača; *sad bi -i- ispalo, isporedi* Kurjač). U Kurijaču. Svetostef. hris. 13. 14. S Kurijače. 14.

b. Kürjača, *planina (u Bosni).* Glasnik. 22, 57.

c. *mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkome.* Ńiva u Kurjači. Sr. nov. 1869. 29. — *Na drugome mjestu ima* Kurjača Rupa, *ne znam jeli isto što pređašńe.* Zemļa u Kurjači Rupi. Sr. nov. 1868. 586. — Kurjača (rupa) *može biti isto što* kurjačja.

KÙRJAČANIN, *m. čovjek iz sela Kurjaka.* J. Bogdanović. — *Množina:* Kùrjačâni.

KÙRJAČÂNKA, *f. žensko čeļade iz sela Kurjaka.* J. Bogdanović.

1. KÙRJAČE, *f. pl. vidi u Vukovu rječniku:* (u sremskome gorńemu posavļu u brodskoj regementi) muškińe i ženskińe koje pred bijele poklade udari poselu u skitńu, da traže kome što treba (kao kurjaci kad se gone) *s primjerima:* ,Provode kurjače'. ,Prođi ih se, to su (prave) kurjače'. [cf. kurjakuše]. — Povlači oči kao kurjače. Vuk, rječn. *kod* povlačiti.

2. KURJAČE, *f. pl. ime selu u Srbiji u okrugu požarevačkome.* K. Jovanović 140. — *isporedi* 2. Kurjača, c. — *Pomińe se od* xv *vijeka (pisano* Kurьjače, *isporedi* Kurjač). U Braničevu . . . selo Kurьjače. Spom. stoj. 3. (1428—1429).

KURJÀČICA, *f. ženski kurjak, vučica. — Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kurjačica, vučica ,lupa') *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu* (vide vučica). Ako su Romulus i Remo bili prignuti na lupeštvo, to su se naučili od svoje dojke kurjačice. A. Tomiković, gov. 222. Naše basne kurjačica ne zna lagati. D. Obradović, basne. 114. A kurjak mu reče: ,Evo je *(kobile)* među nama, stvorila se kurjačica a ždrebe kurjačić'. Nar. prip. vuk. 31.

2. KURJAČICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskome.* Zemļa u Kurjačici. Sr. nov. 1869. 71.

1. KURJÀČIĆ, *m. dem.* kurjak, *mladi kurjak. U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (dim. v. kurjak). *vidi naj zadńi primjer kod* 1. kurjačića.

2. KURJAČIĆ, *m.* šiška. Otočani, Đakovo. D. Hirc.

3. KURJAČIĆ, *m. prezime. — Pomińe se* xviii *vijeka.* And. Kačić, kor. 453.

KURJÀČIJÎ, *vidi* kurjačji.

1. KURJÀČINA, *f. augm.* kurjak. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide vučina). Kurjačino, starina Novače! Nar. pjes. stojad. 1, 53.

2. KURJÀČINA, *f. kurjačja koža. — U Vukovu rječniku:* vide vučina *(vaļa da vrijedi i za ovo značeńe).*

KURJÀČITI, kùrjačîm, *impf. skitati se tamo i amo po noći (kao kurjak). — U naše vrijeme u Dubrovniku (treba dodati da u Dubrovniku riječ* kurjak *uopće nije poznata).*

KURJÀČJÎ, *adj. koji pripada kurjaku, kurjacima. — isporedi* kurjački. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (kurjačiji, v. vučiji, *ali s dodatkom da je riječ ruska, što je vrlo čudnovato, jer u ruskome postaje od* курц., *pijetao), i u Vukovu* (,wolfs-' ,lupi').

a. *uopće.* Tad bi se mogli davli veseliti i kurjačje pisme po paklu pivati. A. J. Knezović 188. Budući da ovca nije u raļe kurjačje došla. Đ. Rapić 397. Izvadi iz marame kurjačju dlaku i protre je, a kurjak u jedan put te preda ú. Nar. prip. vuk. 31.

b. *u ovome primjeru (u basni): koji pripada ńekome kurjaku.* U to vreme prispe i lisac, i čujo s vrata kurjačju pohvalu. D. Obradović, basne. 19.

c. *kod imena biļaka.*

a) kurjačja jabučica. — *Između rječnika u Vukovu* (kurjačje jabučice, nekaka trava ,art pflanze' ,herbae genus'). Kurjačja jabučica, Physalis Alkekengbi L. (Janda). Kurjačje jabučice, Atropa belladonna L. fructus (Fapković).

b) Kurjačja jagoda (prema ńem. wolfsbeere), Paris quadrifolia L. (I. Sabļar). B. Šulek, im. 187.

1. KURJÀČKÎ, *adj. vidi* kurjačji. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (uz kurjačiji) *i u Vukovu* (vide vučji).

a. *adj.*

a) uopće. Zadajem ti moju kurjačku veru. D. Obradović, basne. 60. Ja sam gledao jednu kurjačku bundu. S. Tekelija. letopis mat. sr. 119, 45 Neke opet da bi dete jako bilo provlače ga kroz kurjačke vilice. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 31. Provlače ga *(dijete)* kroz kožu obrezanu od kurjačkih usta (a ta se koža zove ,kurjački zev'). 1, 81.

b) kod imena ńeke biļke. — U Vukovu rječniku: kùrjačkâ créva (u Srijemu) ,wasserhornkraut [wasser-weichkraut]' ,Cerastium aquaticum [Malachium aquaticum Fr.]'. Kurjačka crijeva, češ. kuří střevce, Cerastium aquaticum L. (Vuk). B. Šulek, im. 187.

c) kod mjesnijeh imena u Srbiji (isporedi i 2. kurjački). *aa)* Kurjačka međa, *mjesto u okrugu vaļevskome.* Livada u Kurjačkoj Međi. Sr. nov. 1865. 290. — *bb)* Kurjačke Rupe, brdovito mesto u okrugu biogradskome. Glasnik. 19, 180. — *cc)* Kurjačka Rupa, *mjesto u okrugu smederevskome.* Vinograd kod Kurjačke Rupe. Sr. nov. 1868. 105.

b. *adv.* kurjački. Al' eto ti jodnoga junaka, sve kurjački kasa preko poļa. Nar. pjes. vuk. 4, 105.

2. KURJAČKI, *adj. koji pripada selu Kurjačama.* Kurjačka *(opština).* K. Jovanović 140. — *Vaļa da je isto (ako ne pripada pod* 1. kurjački) *i u ovome imenu mjesnome u okrugu požarevačkome:* Kurjački Put. Ńiva na Kurjačkom Putu. Sr. nov. 1865. 20.

3. KȔRJAČKÎ, *adj. koji pripada selu Kurjaku.* J. Bogdanović.

KURJAČKIŃA, *f. vidi* Kurjačanka. J. Bogdanović.

1. KȔRJÂK, *m. vuk. — Nepoznata postańa: nije ni od tur.* kürk *(vidi kod* ćurak), *ni od* qurd *(vuk). Miklošič je isprva mislio da je od pers.* gurg, *vuk, tur.* kürk, *ćurak* (die türk. elem. 2, 11), *ali se poslije toga odrekao* (d. t. el. nachtrag. 1, 73). *Đ. Popović piše kod* kurjak: Ovo je alanska reč koja se sa još nekoliko reči ovoga sarmatskoga plemena u Srba održala. međutim Turci reku ,kurd' za kurjak. tur. reči. glasn. 59, 132. *vidi i* kurja. — *Od* xvii *vijeka (moglo bi biti starije, kad bi ńeke riječi od osnove* kurjač *amo pripadale) po sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Mikaļinu* (kurjak, vuk ,lupus') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (,lupo' ,lupus' *s dodatkom da je varvarska riječ* 447b), *u Bjelostjenčevu* (v. vuk), *u Stulićevu* (kurjak, zvijer ,lupus' *s dodatkom da je našao u pisca kajkavca Maliha), u Voltiģijinu* (,lupo' ,wolf'), *u Vukovu* (vide vuk).

a. *u pravome smislu.* Pribivati će kurjak s jańetom. F. Lastrić, test. 207b. Jańe kod kurjaka. ned. 71. Jedno jańe koje ulove kurjaci. A. J. Knezović 138. Mogao bo je poslati mloštvo kurjakova. E. Pavić, ogl. 108. Od kuda se indi on ovamo dovuče kao kurjak u ovčarnicu? M. A. Reļković, sat. A6b. Kud ćeš gorjih od tih kurjakova? C5a. Pokazaće se kurjak iz ovce. J. Rajić, pouč. 3, 46. Šume zadržaju kurjakove. A. Tomiković, živ. 4. Oči mu se bjehu uzmutile k'o u gladna u gori kurjaka. Nar. pjes. vuk. 2, 428. Ja s' ne bojim ni živa kurjaka, a kamoli mrtvi kožetina. 3, 392. Biće dosta mesa i gavranom i u goru zelenu kurjaku. 4, 278. Ali Mutap i po mraku vidi kano zvjerka kurjak u ponoći. 4, 300. Da Bog da ga zaklali kurjaci! Nar. pjes. herc. vuk. 80. Gladan kao kurjak. Nar. posl. vuk. 41. Zabrinuo se kao kurjak u jami. 82. Kao kurjak. (Kaže se zdravu, jaku i okretnu čovjeku). 131. Stidi se kao kurjak u rupi. 295. Kad je bilo oko ponoći, ali kurjaci zaurlaju a psi zalaju. Nar. prip. vuk. 16. Celu noć su kurjaci po zemļi ispod ńe urlikali. 168.

b. *u ovakovijem primjerima (ima ih ńekoliko u narodnijem pjesmama) misli se na kurjačju kožu.* Pa pripasa sabļu okovanu i prigrnu ćurak od kurjaka, a na glavu kapu od kurjaka. Nar. pjes. vuk. 2, 247—248.

c. *u prenesenome smislu, o čeļadetu.*

a) u zlu smislu, čovjek krvoločan, grabežļiv. Oni kurjaci, oni lupeži. F. Lastrić, od' 250. Ugrabļivac, kurjak, razbojnik. A. Kanižlić, kam. 162.

b) u dobrome smislu, junak. I povede Prokodrinca Radu, Radivoja, staroga kurjaka, koji dobro puškom biti znade. Nar. pjes. vuk. 4, 276.

d. *preneseno kao ime ńekijem drugijem životińama.*

a) ńekakva riba. Ima još mnogo imena riba koje nisam mogao dobaviti, da ih naučno ispitam. evo tih imena: . . . kurjak u Smederevu, . . . J. Pančić, ribe u srb. 8. Morski kurjak ,der kloppfisch' ,Anarrhichas lupus'. G. Lazić 77.

b) *vrsta leptira škodļiva za košnice* (Galleria mellonella?). Treba čuvati košnice od leptirova koji se zovu kurjaci. F. Đorđević, pčelar. 37.

2. KURJAK, *m. ime muško. — Radi* -j- *vidi kod* Kurjač. — *Na jednome mjestu* XIII *ili* XIV *vijeka*. Bratijanь, Kurijakь, Radinь ... Spom. stoj. 12. *(oko* 1300).

3. KȔRJÂK, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj*. Razdijeļ. 42. — *Vidi i* Kurjak-brdo. Bruvno u Lici. D. Hire.

KURJAKOVAC, Kurjakovca, *m. mjesno ime.*

a. *pusta u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdijeļ. 145.

b. *u Srbiji. a)* Kùrjâkovac, *mjesto u okrugu biogradskome*. Glasnik. 19, 180. — *b)* Kurjákovac, planina u Kremnima (u okrugu užičkome). Ļ. Stojanović.

KURJAKOVIĆ, *m. prezime (po ocu Kurjaku, vidi* 2. Kurjak). — *Od* XV *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Kurijakovićь, vlastelin kraļa Stefana knez ,Grьgurь Kurьjakovićь' 1333. M(on. serb). 104. *radi* -ij- *vidi* 2. Kurjak *i* Kurjač. — *I u naše vrijeme*. Kurjaković. Schem. zagr. 1875. 265.

KURJÀKUŠE, *f. pl. u Vukovu rječniku:* vide kùrjače.

KURJAT, *m. vidi* kurjatin. — *U istoga pisca u kojega ima i* kurjatin. Boļaniu i kurjat lomi svijes jednako. M. Vetranić 1, 139. Gdje vam su kobile tance izvodile kurjatu vlaškomu. I, 218.

KURJATIN, *m. seļak, težak (vaļa da je prezirno). — isporedi* kurjat. — *Po svoj je prilici množina:* kurjati. — *Od novogrč.* χωριάτης, *isporedi* horjatin *i* horjat. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka* Ali je Bugarin i čestit vladalac, ali je kurjatin potišten takmeno, uboga oca sin, pastijerče najmeno ... M. Vetranić 1, 213.

KȔRJÎ, *adj. koji pripada kuru ili kurima (pijetlima, kokošima). — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kurii, *rus.* курій, *češ.* kuří, *poļ.* kurzy. — *U naše vrijeme u Hrvatskoj, ali samo uz ńeke supstantive kojima daje osobito značeńe.*

a. kurja vojska ,Parus caudatus L.', *ńeka ptica*. Brod na Kupi. D. Hirc.

b. kurji cvijet, *ńeka biļka*. Kuri cvit, Helleborus L. (Sabļar, u Skradinu). B. Šulek, im. 186.

c. kurje oko.

a) žuļ što se na nozi načini od tijesnih čizama ,das hühneraugo'. govori se u Hrvatskoj. F. Iveković, rječn. — *Po ńemačkoj riječi.* — XVIII *vijeka u Bjelostjenčevu rječniku:* kurje oko ,oculus gallinae'. v. ,anagalis' *(vidi b)).* 2. kurje oko, bradavka ,acrochordon', v. ,myrmecia'.

b) ime biļkama. Kurje oko, rus. курячьи очи (Anagallis), 1. zacynthia, cichorium verrucarium (Bjelostjenac), Zacyntha verrucosa Grtn.; 2. anagallide (Parčić), anagallis (Bjelostjenac, *vidi kod a)),* Anagallis arvensis L.; 3. Strychnos nux vomica L. (Sabļar); 4. Helleborus L. (Sabļar, Moravice). B. Šulek, im. 187.

KURJOZÌTÂ *(i* kurjozìtât), *gen. samo* kurjozìtâti, *f. osobina onoga koji je kurijoz ili onoga što je kurijozo. — Od tal.* curiosità *i lat.* curiositas *(osnova* curiositat). — *U Dubrovniku od* XVII *vijeka.* P. Budmani. — *U ovome primjeru u konkretnome smislu: stvar čudnovata.* Imaju meštri pomagat svoje učenike u ono što uče ostavļajući kurjozitati i stvari bez koristi. I. Držić, nauk. 281.

KURJOŽÌTÂ *(i* kurjožìtât), *gen.* kurjožìtâti, *f. vidi* kurjozita. — *U jednoga pisca Dalmatinca* XVIII *vijeka*. Za niku veleznanost oliti kuriožita. M. Dobretić 228.

KÙRJUČÊŃE, *n. djelo kojijem se kurjuči. — U Vukovu rječniku.*

KÙRJUČIĆ, *m. dem.* kurjuk. — *U Vukovu rječniku.*

KÙRJUČITI, kùrjučîm, *impf. navrtati (cijev puščanu) na kurjuk. — Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kùrjučî. — *U Vukovu rječniku:* t. j. pušku ili cijev puščanu ,den boden des flintenlaufs anschrauben' ,fundo instruere telum glandarium'.

KÙRJUK, *m. rep; (na glavi) pletenica, perčin, kika; ogńište na pušci. — Od tur.* qujruq, *rep.* — *Sva su tri značeńa u Vukovu rječniku:* 1. ,der schwanz' ,cauda'. — 2. ,der zopf' ,cauda capillorum'. [vide] kika, cf. pletenica. — 3. (u puške) ,der boden des flintenlaufs' ,fundus teli glandarii (sclopeti)'. [vidi 2] ogńište, cf. torna, hazna. — *U ovijem je primjerima drugo značeńe:* Te jo buli kurjuk raspletala. Pjev. crn. 156b. Djevojčica uz zvonki smijeh uplitala u crne kurjuke svoje ... Bos. vila. 1886. 55.

KȔRKOV, *adj. u Vukovu rječniku:* vide kurikov.

KȔRKOVINA, *f. u Vukovu rječniku:* vide [mašļika] kurikovina. Kurkovina, Evonymus europaeus L. (Lazić, Pančić), v. Kurikovina. B. Šulek, im. 187.

KȔRKUMA, *f.* Curcuma longa L., *ńeka biļka što raste u južnoj Aziji, a iz korijena joj se vadi žuta boja. — U Stulićevu rječniku:* kurkuma, stabar ,curcuma, cyperum indicum'. — *I sama boja.* Kurkuma spada među farbe i ocarińuje se u prometu. Zbornik zak. 1865. 113.

KURKUT, *m. ime muško (tursko). — U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Smioni Kurkut s Crnogorci skače gdi zid niži gleda. I. Gundulić 521.

KURLAGA, *m. prezime ili muški nadimak. —* — XIX *vijeka.* Neki Vučić Kurlaga iz Stapara. M. Đ. Milićević, srb. 615.

KURLAGIN, *adj. koji pripada Kurlagi.* Kurlagina krajina. M. Đ. Milićević, srb. 616.

KURLÍCALICA, *f. kao* kurlicalo *o ženskome čeļadetu.* J. Bogdanović.

KURLÍCALO, *m.* šaļiv naziv za onog koji sporo ide. ,Ne šaļi toga žalosnog kurlicala, jer nikad dokurlicati neće'. J. Bogdanović.

KURLÍCÂŃE, *n. djelo kojijem se kurlica.* J. Bogdanović.

KURLÍCATI, kùrlîcâm, *impf. sporo hoditi. — U naše vrijeme u Lici.* ,Vide, kako Vaso kurlica, oće li neće li'. ,Ne šaļi Vase živ u Gospić jer nikad dokurlicati neće'. J. Bogdanović.

KURĻAJ, *m. ime planini u Bosni.* F. Jukić, zemļop. 27. 73. T. Kovačević, bosn. 34.

KURĻAJA, *f. vidi* Kurļaj. Pod planinom Kurļajom. F. Jukić, zemļop. 28. Pod planinu Kurļaju. T. Kovačević, bosn. 35. Kȕrļaja, planina. Glasnik. 22, 57.

1. KÙRĻÂŃE, *n. djelo kojijem se kurļa.* J. Bogdanović.

2. KÙRĻÂŃE, *n.* neka vrst čobanske igre sa štapom. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

1. KÙRĻATI, kùrļâm, *impf. vidi* kurlicati. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Vido kako onaj kurļa'. J. Bogdanović.

2. KÙRĻATI, kùrļâm, *impf. igrati se kurļaňa.* J. Bogdanović.

KURMIJA, *f. na jednome mjestu u pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka; značeňe mi nije poznato (pastirski štap?).* Hodeći po dubravi zamjerih gdi hodi Apolo noseći kurmiju u ruci, a praća mu za pasom, i bješe se priobrazio u priliku od pastijera. M. Držić 416.

KURNAČIN, *m. prezime.* — xv *vijeka.* Juraj Kurnačin. Mon. croat. 49. (1419).

1. KÛRŃÂK, *m. vidi* kokošiňak, b. — *Postaje od* kur. — *Ima i u nslovenskome.* — *Od* xviii *vijeka u Hrvatskoj, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (,gallinarium, pullaris, pullarium, cors, chors, cohors') *gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu* (,gallinarium'), *u Stulićevu* (v. kokošiňak *iz Habdelićeva).* Kurňak, ime staji za kokoši. u Prigorju i Zagorju. F. Hefele.

2. KÚRŃÂK, *m. dimňak.* — *U naše vrijeme u Lici.* ,Proguraj taj kurňak, da lakše dim iz peći ide'. J. Bogdanović.

KÙRŃAVITI, kùrňavîm, *impf. u Vukovu rječniku:* vide dimiti (n. p. pušeći) *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* — *vidi* 1. kuriti *od čega postaje.*

KÙRŃAVLÊŃE, *n. djelo kojijem se kurňavi.* — *U Vukovu rječniku.*

KURONOS, *m. slanutak, slani grah.* — *Jamačno od toga što zrno ima kao kļun ili nos, a slično je i kokošjoj glavi.* — *isporedi nslov.* nosec. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* ,cicer', *i u Voltiģijinu:* ,cece, civaja' ,zuckererbsen'.

KÚROŃA, *m.* vir mentulatus. — *U Vukovu rječniku*[1].

KUROPALATA, *m.* Κουροπαλάτης, *zvao se Mihailo I (Rangavis) ćesar vizantijski, znači: upraviteļ dvora.* — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* U devetomu viku bijaše Mihailo Kuropalata cesar u Carigradu. K. Pejkić 19.

KUROPATKA, *f. vidi* kuroptva. — *Samo u Stulićevu rječniku s dodatkom da je riječ ruska.*

KUROPTVA, *f. jarebica ili skvržuļa (ili oboje).* — *Osnova je praslavenska, isporedi stslov.* kuropъtina *(meso iste ili slične ptice), rus.* куропать, куропатва, куропатка *itd., češ.* kuroptva, kurotva, kurotev, koroptva *itd., poļ.* kuropatwa, *gorňoluž. i doňoluž.* kurvota. — *Vaļa da je (kao što i Miklošič misli) složena riječ, u kojoj je prvi dio* kur *(vidi) a drugi postaje od korijena* pъt *(vidi kod* ptica) *što bi značio letjeti.* — *Samo u Mikaļinu rječniku:* kuroptva, jareb, jarebica ,pernice' ,perdix', *a iz ňega u Stulićevu.* — *S toga što drugdje nema ove riječi, za mene nije pouzdana: može biti da ju je Mikaļa uzeo iz češkoga jezika (isporedi ňegovu riječ* bobra *kod* dabar).

KUROPTVICA, *f. dem.* kuroptva. — *U Stulićevu rječniku:* ,pullus perdicis'. — *Nepouzdana riječ, jer ju je sam Stulli načinio.*

KUROPTVIŃAK, *m. mjesto gdje se hrane kuroptve.* — *U Stulićevu rječniku:* ,locus alendis perdicibus'. — *Nepouzdano (vidi kod* kuroptvica).

KUROPTVIŃI, *adj. koji pripada kuroptvama.* — *U Stulićevu rječniku:* ,perdicum'. — *Nepouzdano (vidi kod* kuroptvica).

KUROSJEMA, *n. pl.? ili* Kurosjeme, *f. pl.? ili* Kurosjemi, *m. pl.? mjesno ime.* — *U rukopisu* xiii *vijeka, u kojemu ima samo gen. pl.* Kurosêmь. Prьvoslavь Nemaňa odь Kurosêmь. Starine. 13, 207. (1185 *prepis.* 1250).

KÙROSLIJEP, *m. ňeka biļka.* Kuroslijep, Helleborus L. (Sabļar, u Karlovcu). B. Šulek, im. 187. — *Ima rus.* куросл̑пъ, *kao ime za mnogo biļaka, ali među ňima nije* Helleborus.

KÙROSLIJEPNIK, *m. u Stulićevu rječniku:* v. drijen *s dodatkom da je riječ ruska, a to je* куросл̑пникъ, Cornus sanguinea. Kuroslipnik, rus. куросл̑пникъ, сл̑покурникъ, куросл̑пъ (Cornus sanguinea), Cornus mascula L. (Petter). B. Šulek, im. 187. *ovo će biti po svoj prilici uzeto iz Stulićeva rječnika.*

KURPEZOVA GORICA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 72.

KURSA, *f. srlat.* cursa, *četa, četovaňe.* — *isporedi* kursar. — *Na jednome mjestu* xv *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (kurьsa, srl. ,cursa, incursio'). Za Olьmišane koje *(sic)* su uhvatili našь brigontinь .... Pokara*(j)* ihь i ustavi odь toj kurьse. Spom. sr. 1, 135—136. (1416).

KÙRSAN, *m. gusar (morski).* — *Od tur.* qursan, *a ovo je od tal.* corsaro *(isporedi* kursar *i* gusar). — *Na jednome mjestu* xviii *vijeka.* Vidismo 2. šajke kursana Vrenski i vratismo se na more, pobêgosmo. Glasnik. 31, 307. (1704).

KÙRSAR, *m. vidi* 1. gusar. — *Od* xiii *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kurьsarь, gledaj gusarь). Prišьdь vь monastirь obrête i velьmi zapustêvьšь otь bezbožnyihь kurьsarь. Domentijan[a] 60. *(Na drugome mjestu u istoj kňizi ima gen. pl.* kursarij *što bi moglo biti od* kursarь *ali i od* kursarija *(vidi), premda ovoj riječi nema druge potvrde.* Isprosista mêsto zapustêvьše otь bezbožnyihь kurьsarij. 71). Pinezom zasida kursar, gusar i tat. M. Marulić 156. Ne bi ni brode tirali kursari. 157. Čudno robeć ti kursari. I. Zanotti, skaz. 3. Gdi me turska sva moć rije kud god ima na galije i ňegovi svi kursari. 9. — *I sad se govori u Dubrovniku.* P. Budmani.

KURSÀRIJA, *f. pomorsko četovaňe, vidi kod* kursar.

KÙRSIJA, *f. tal.* corsia, *mjesto prazno kao put usred galije, a s jedne su i druge strane klupe veslača.* — *U Mikaļinu rječniku:* kursija, put posrjed galije' ,corsia di galera' ,fori'.

KÙRSÎVAN, kùrsîvna, *adj. povaļen (o slovu, pismu, u štampi).* — *Od tal.* corsivo, *franc.* coursif, *(ňem.* cursiv). — *U pisaca našega vremena.* U bukvaru je nekoliko članaka naštampano kursivnijom slovima. Đ. Daničić *u* Novi srp. bukvar. (1854). 8.

KURSULA, *m. prezime ili muški nadimak.* Jovan Kursula. M. Đ. Milićević, srb. 335.

KÙRŠUM, *m. tane, puščano zrno, zrno iz puške.* — *Od tur.* quršun, *olovo, otovno tane.* — *U naše vrijeme.* Ni parčeta od haļina nema. od šta junak ogolio biše? od crnoga praha i olova, jer mu sreća i od Boga daća da ga kuršum nije prefatio. Nar. pjes. juk. 206. Na kuršumim' čador raznijoše. Nar. pjes. vuk. 4, 482. Ne turaju u puške kuršuma. Nar. pjes. hörm. 1, 22. Kuršum, tane od pištoļa. *u* Nar. pjes. juk. 620. Krvnički kuršum probi mu junačke prsi. M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 183. Grof je dobio kuršum u glavu baš u prvoj vatri. Srp. zora. god. 2, svez. 10, str. 218.

KÙRŠUMIĆ, *m. dem.* kuršum. Treba ... te mezgre uvaļati koliko za jedan kuršum, ... pa taj vruć kuršumić metnuti na ono mesto odakle je zub izvađen i držati. M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 320.

KURŠÙMLIJA, *f. ime varošici u Srbiji u okrugu topličkome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 380. — *Postaje od tur.* quršunlu, *olovan, vidi naj zadńi primjer.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* varošica u Srbiji iza Kruševca [u okrugu topličkom]. Na bijelu gradu Kuršumliji, onde bješe Banović Strahińa. Nar. pjes. vuk. 3, 51. U ovoj varoši *(Kuršumliji)*, ili, boļe reći, kod ove varoši u manastiru svetoga Nikole sveti Sava je postavio stolicu jepiskopu topličke joparbije. kako se to mesto onda zvalo ne znam; sva je prilika da se zvalo ‚Toplica'. docnije to se mesto prozvalo ‚Bele Crkve', jamačno po dvema belim Nemańiuim crkvama... Tada *(god.* 1737) Toplica sva, pa naravno i Bele Crkve, osta pusta... Po svoj prilici tada se i ime ‚Bele Crkve' zaboravilo, i niklo ime ‚Kuršumlija', kako neki vele, od toga što je crkva ‚Sveti Nikola' bila pokrivena olovom (kuršumom, *vidi kod* kuršum). M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 380—381. *vidi i* Rad. 49, 128—129.

KURT, *m. ime muško tursko (raļa da je od tur.* qurd, *vuk). — Trebalo bi da je nominativ* Kurat, *isporedi oblik u Daničićevu rječniku, ali vidi naj prvi i naj zadńi primjer, i isporedi* Kurta. — *U Daničićevu rječniku:* Kurьtь, brat cara turskoga Selima: ‚udavi Selimь Kurta i Ahmata i vьsju bratiju svoju' 1513. (Okáz. pam. šaf.) 82. — Kurt balija z ženom svojom. Starine. 11, 80. (1605). Priko obraza *(Turčin)* Kurta reže, Memiju u prsi smrtno lupa. I. Gundulić 525. — *Mislim da je u ova dva primjera* Kurt *ime, ali da je združeno s riječi* ćehaja *kao da je jedna riječ te* Kurt-ćehaja *ili* Kurćehaja *znači:* Kurt *(koji je)* ćehaja. *(Paša)* Kur-ćehaji (‚Kur kjehaji') zapovijeda da s końicim sjahat bude... Kako sjaha Kurt ćehaja (‚Kurt kjehaja')... J. Palmotić 363.

KURTA, *m. ime muško. — Ovako se zove u drami* xvii *vijeka morski gusar, i jamačno je pisac mislio na tursko ime* Kurt. Ćesera i Kurta. M. Gazarović 58. Murat: Nu na stranu vi hodite, Alija, Kurta i Ćesera. 69. — *U jednome je primjeru* Kurta *akuzativ kao da je nominativ* Kurt. Alija: Najdoh Kurta i Ćesera od kad jih se sfud naizkah. 68.

KÙRTAGIĆ, *m. prezime. — Od* Kurt-aga *kojemu nema potvrde. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Uhodit Kurtagića dvore. Pjev. crn. 151ª. Ode... na bijele Kurtagića dvore. 63ᵇ.

1. KȔRTALÂ, *interj. uzvik s dva različna značeńa. — U Vukovu rječniku: a)* kad se raduje da je kakav nepovoļan posao prošao. cf. aratos. — *b)* kad koji vidi prije onoga koji je na kurtali *(vidi* 2. kurtala) da je jedek gdje zapeo, onda mu viču: ‚kȕrtalâ! — *U jednoga je i u drugoga ista osnova kao u* kurtalisati.

2. KȔRTALA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* kad se lađa vuče, onda onaj koji je na kurtali ide pored jedeka, te gleda da ne bi gdje za što zapeo, i ako bi zapeo da ga odapne. — *Mislim da postaje od* 1. kurtala, *b).*

KURTALIĆ, *m. ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 29.

KURTÀLISATI, kurtàlišêm, *pf. izbaviti, oprostiti, osloboditi, spasti. — isporedi* kurtarisati. — *Od tur.* qurtarmaq, *pass. i refleks.:* qurtulmaq. — *Meni se čini da za aktivno značeńe češće se nalazi* kurtarisati, *a za refleksivno* kurtalisati, *što bi odgovaralo turskijem oblicima. — Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* kȕrtalisâ. — *Od* xviii *vijeka (ali vidi i* kurtelišiti), *a između rječnika u Vukovu* (koga, čega ‚befreien' ‚libero').

1. *aktivno.*

a. *u značeńu sprijeda kazanome.* Te nabreknu onog hrta žuta, doke svoju kurtalisa ļubu. Nar. pjes. vuk. 2, 286. Bržaj, Uso, kurtališi Usa! 4, 429.

b. *značeńe je refleksivno kao kod* 2. *(Sudnik)* osudi da oni obješeńak ide tri dana po onome mjestu s ličinom oko vrata, koje obješeńak radosno izvrši kad je od smrti kurtalisao. Nar. prip. vrčev. 7. — *Može značiti i: ostati živ, preboļeti.* Rajin junac probode kadijinog u bokove. Prepane se raja, jer viđe da junac kadijin neće kurtalisati. Nar. prip. vrčev. 103.

2. *sa se, refleksivno. — Između rječnika u Vukovu* (koga, čega ‚los werden' ‚liberor', cf. oprostiti se: Jedva sam ga se kurtalisao. Da bi se kurtalisala i ona i dite. Glasnik. ii, 3, 128. (1709). Iz tamnice kurtalisao se. J. Rajić, pouč. 3, 91. Kurtalisati se jedan put crkovni ļudi. D. Obradović, živ. 98. Nek sam gleda kako će ga se kurtalisati. basne. 123. Ako si rad da ga se kurtališeš. Nar. prip. vuk. 46. Kako će ga se kurtalisati. Nar. prip. bos. 1, 65. Oni privole, samo da ga se što prije kurtališu. Nar. prip. tord. 33. Oni bi se kurtalisali smrti. Bos. vila. 1886. 59.

KURTALISÁVATI, kurtalisâvâm, *impf.* kurtalisati. — *U naše vrijeme.* Tenećar *(se)* čistio, to jest: od dela i nečistoće kurtalisavao. D. Popović, poznav. robe. 116.

KURTÀRISATI, kurtàrišêm, *pf. vidi* kurtalisati. — *U naše vrijeme.*

1. *aktivno.*

a. *vidi* kurtarisati, 1, a. Samo me ove nakarade *(kobile)* kurtariši. Nar. pjes. hörm. 1, 580. Da mu pomognu kurtarisati magarca iz kala. Magaz. 1868. 58. Bože! kurtariši me od ove nesrećne žene. Nar. prip. vrčev. 85. Kad je Hak-tal (svemogući) naredio Noju da ogradi jednu veliku lađu i naredio mu šta će u lađi od potopa kurtarisati, odgovori mu Nojo... 96. Prekide onaj konop i kurtarisa psa od smrti. 105. I jedva ga živa kurtarišu od međeda. 120. Daruje popu 10 para što ga je grijeha kurtarisao. 154.

b. *vidi* kurtarisati, 1, b. U to dođoše lovci te nas okolišе, ńega ubiše, a ja jedva živ kurtarisah. Nar. prip. vrčev. 192. Vidiš i sam da si više u grobu no u domu, i sva je prilika da ćeš ovoga puta kurtarisati *(preboļeti).* V. Vrčević, igre. 19.

2. *sa se, refleksivno.* Valaj ću se ja jedanput kurtarisati te svesebe. Nar. bl. mehm. beg. kap. 322. Dali ne znate, da su mene tri žene u zemļi i jedva sam ih se kurtarisao? Nar. prip. vrčev. 49. Izvadi nož, da se napasnika kurtariše. Pravdonosa. 1851. 8.

KURTARIŠ, *m.* utočište: ‚Nemaš kurtariša', ital. ‚scampo'. M. Pavlinović. — *Postaje od* kurtarisati.

KȔRTAST, *adj. okrńen, okušen, kus. — Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚colurus') *gdje se naj prije nahodi.* Tako se govori i ‚kurtasta' *(kokoš)*; ‚curtus'. F. Kurelac, dom. živ. 53.

KURT-ĆEHAJA, *vidi kod* Kurt *na kraju.*

KURTELIŠITI, kurtelišim, *pf. vidi* kurtalisati. — *Na jednome mjestu* xvii *vijeka (govori Turčin), gdje ima dativ mj. genetiva.* Već se poderviših Bogu velikomu, ter se kurteliših već grihu svakomu. I. T. Mrnavić, osm. 142.

KURTELOŠKA, *f.* vrst vinove loze bijela grožda (u Dalmaciji, Danilo). B. Šulek, im. 187.

KURTESEV, *adj. kod imena mjesta, vidi u Daničićevu rječniku:* Kurьtesovь, izmedu ostaloga što je imala crkva treskavačka bješe i ,ńiva Kurtesova u Vincelь'. G(lasnik). 13, 375. — *Kao da je posesivni adj. od ńekakva imena* (Kurtes?), *ali je nejasno -e- u nastavku.*

KURTIĆ, *m. prezime. — Od* XVI *vijeka.* Kašpara Kurtića. Mon. croat. 288. (1587). Vino piju dva Kurtića mlada, dva Kurtića, dva brata rođena, š ńima pije Boičić-Alile, pa se Alil pred Kurtići vali: ,Čujete li, dva Kurtića mlada?' Nar. pjes. vuk. 3, 251. Aranđel Kurtić. Rat. 319.

KURTIN POTOK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkome.* Zabran u Kurtin Potok. Sr. nov. 1873. 615.

KURT-OGLIJA, *f. ime (tursko, vidi* Kurt, *a* oglija *od tur.* ogul, *sin) mahali u gradu Vrańi u Srbiji za tursko doba.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 300.

KȖRTOVA KȌSA, *f.* planina u Kremnima (u okrugu užičkome u Srbiji). Ļ. Stojanović.

KURTOV DO, *m. ime zaseoku u Hercegovini.* Statist. bosn. 121.

KȖRTOVIĆ, *m. prezime. — Od* XVIII *vijeka.* Maksima Kurtovića iz Trebińa u Ercegovini. D. Obradović, basne. 345. Stevan Kurtović. Nar. pjes. petr. 1, 352 *(medu predbrojnicima).*

KURTOVINA, *f. ime zaseoku u Bosni u okrugu travničkome.* Razdijeļ. 76.

KURTUSI, *m. pl. u Daničićevu rječniku* (3, 397): Kurьtusi, selo koje je car Lazar dao Ravanici: ,Kurtusii'. Sr. letop. 1847. 4, 49. (1381).

KURTUŠA, *f. u narodnoj poslovici bosanskoj kao da je ime žensko.* Smoo se kao Kurtuša, kad je darove dijelila. Nar. bl. mehm. beg kap. 216. 399.

KURUC, *m. vidi u Daničićevu rječniku:* kurucь, u Mađara se ,kuruczok' zvahu seļaci koji su se 1514 pobunili na vlastelu, pa tako koji se i poslije buniše: ,Behu izišli kuruci u Tokaj, i porazišе i Nemci' 1697. (Okáz. pam. šaf). 88. cf. krьstuš. — 1707. Jozevь cesarь mirь učini s kurucami. Glasnik. 20, 10. (XVIII vijek). — *Riječ postaje od lat.* crux, *jer prije one prve bune seļaci bijahu primili na se krst da se bore s Turcima, isporedi* krstuš. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka kao da znači: vojnik, može biti końanik.* Viče Salko frajta iz doline: ,Ne daj sela, niko ne pogiue'. Jozo dakle z dvanaest vojnika, a kuruca stotina końika na ńe udri, iz sela protira, i kapralstvo junački dobiva. Š. Štefanac 7. Žagnuše se tad prajzki kuruci. 11. Ńeg se svaki od kuruca boji. 39. — *U naše vrijeme u Lici:* naziv za malena čojka. ,A đe je onaj žalosni kuruc još za ženitbu?' J. Bogdanović.

KURUNDIJA, *f. u narodnoj zagoneci:* Miš se peńe uz kutiju niz kutiju, kite bere, kite veže, pendije, kurundije, prstom perom romajlije. *odgonetļaj: mrnar.* Nar. zag. nov. 13.

KURUŠAG, *m. ustanak, buna. — Postaje od mağ.* kurusàg. — *U rukopisu* XVIII *vijeka pisanome jezikom miješanijem s ruskocrkvenijem.* 1700. Nasta kurušagь madarski. vostaše Mađari vojevati na cesara Leopolda, i bystь kurušagь 6 lětь. Glasnik. 20, 10.

KŪRUZA, *f. vidi* kukuruz. Kuruza, Zea mays L. (u Zagrebu), v. Kukuruz. B. Šulek, im. 187. — *S ńekijem pridjevom ima drukčije značeńe.* Kuruza kačina ili kačja, Arum L. (Sabļar, u Zagrebu), v. Kačja kuruza. B. Šulek, im. 187.

KŪRUZÊB, *m.* vrh kamenit više Cerovog Dola u Zrmańi u Lici. M. Medić.

KȕRUZOVINA, *f.* batvo kuruze. Suńa. Lepoglava. D. Hirc.

KȖRVA, *f.* meretrix, mulier omnibus proposita. — *Riječ je narodna, ali nije pristojna, za to se u ńekijeh pisaca zamjeńuje riječju* bludnica *(vidi). — Akc. se mijeńa u gen. pl.* kūrâvâ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kurъva, *rus.* курва, *češ.* kurva, *poļ.* kurwa. — *Srodno je s stvńem.* huora, *nvńem.* hure, *anglosaks.* hôre, *stnord.* hóra, *pa možebiti i s grč.* κόρη *(između ο i η ispalo je* F), *djevojka, jon.* κούρη, *dor.* κώρα, *tesalski* κόρϝα. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kurva, zla žena ,meretrix, scortum, lupa, pellex, succuba, concubina, focaria'), *u Belinu* (,bagascia, puttana abietta e sfacciata' ,scortum' 124b; ,meretrice, donna di mal affare' ,meretrix' 482b), *u Bjelostjenčevu* (kurva, kurba, bludnica, nečistnica ,proseda, meretrix, scortum, postribulum, upupa, lupa, corpus meritorium'. v. hotmica), *u Jambrešićevu* (,meretrix, scortum'), *u Stulićevu* (,meretrix'), *u Voltiğijinu* (kurva, kurba ,bagascia, puttana, cantoniera' ,hure'), *u Vukovu* (,die hure' ,impudica, meretrix'). — *Po sjeverozapadnijem krajevima i u Slovenaca često se govori i piše* kȗrba. *mislim da je tome uzrok što, kao nepristojnu riječ, nije se htjelo izgovoriti je baš onako kako glasi (isporedi* grepsti, a, *h)). naj stariji je primjer* XVI *vijeka (vidi kod* a, *b)), a između rječnika nalazi se u Vrančićevu* (,meretrix; scortum'), *u Bjelostjenčevu (kod* kurva), *u Voltiğijinu (kod* kurva).

a. *u značeńu sprijeda kazanome. a)* kurva. Reći ženi dobroj ,zla ženo, kurvo' grijeh je. A. Komulović 20. Jesi kako jedna žena kurva, i sagrišuješ brez stida. M. Radnić 21b. Učini se kurva očita. P. Posilović, nasl. 33a. U ubcgu mudros a u kurvi ljepos a u bastahu jakos nije vrijedna dlaku. (D). Poslov. danič. Ukazuju glas od zaručnice a kurve su očite. S. Margitić, fala. 215. Babilonija kurva i lažibogom služeća crkva. I. Velikanović, uput. 1, 258. Nasladenja nepoštena i bludna ovoga svita, kako naj veća kurva, uživa. prik. 35. Kao kurva i kurvar a ne kao muž i žena. M. Dobretić 531. Nisam zlato, da me sažežete; nit' sam kurva, da me proterate; već sam junak, da me obesite o zlu drvu, devojačkom grlu. Nar. pjes. vuk. 1, 397. Nu ako ti nije majka kurva, ti okupi sve Bjelopavliće. 4, 108. Kad je vidje, pomisli da je kurva. Đ. Daničić, 1mojs. 38, 15. Pak mi zaprijeti da će mi nos kao kurvi (da oprostite) osjeći. Pravdonoša. 1852. 8. — *Radi ova tri primjera vidi* kurvić, 2. kopile, 2. kopilan. Bojati se Janković-Stojana, jer je Stojan od kurve kopile. Nar. pjes. vuk. 3, 260. Bre kurva mu stara majka bila! 3, 426. A kakva je! rodila je kurva! 4, 62. — *b)* kurba. Očitnici i kurbe. Aut. Dalm., nov. tešt. 32b. matth. 21, 31. Osujenje one velike kurbe. 2, 198b. apoc. 17, 1. Ova kurba svojimi čarami umorila jest knezova sina. F. Vrančić, živ. 36. Tak divojka oskruńena il' je kurba il' je žena. P. Vitezović, cvit. 119. Kurba žena, muž pijanac gusto vrše v hiži tanac. 149. Kurbi nisu drago ženo, niti kurbe, nit' poštene. 167. Ne znate li da tilisa vaša uda su Krstova? uzimajuć dakle uda Krstova, činit ću uda kurbe? na daleko budi. Blago turl. 2, 136. paul. 1cor. 6, 16. Kurbe imaju biti pedipsane. A. d. Costa 2, 170.

Kurbe sinu, banović Mijatu. Nar. pjes. istr. 1, 54.

b. *kao psovka ženskoj, kod čega se može i ne misliti na pravo značeńe.* Pridrži mi, soko, ovo kopile, da se one kurve napsujem. Nar. posl. vuk. 262. — *Kod toga se može istaknuti da se govori o lukavome i lažīvome i nevjernome ženskome čeļadetu.* Poručuje Osman-age majka: ‚Kurvo kučko, lijepa djevojko! ne bijeli lica, ne rumeni, ne mami mi sina Osman-age'. Nar. pjes. vuk. 1, 371. Kad bi vreme da se mladi sastanu, rastavi ih kurva kučka Budimka. 1, 401. Nuto kurve mlade Vidosave! kad izdade ovakog junaka koga danas u svijetu nema, toli mene sjutra izdat neće! 2, 114.

c. *prenosi se često kao psovka na muško čeļade, ističući osobito, kao kod ženskoga, lukavost, lažīvost, nevjeru.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚auch als schimpfwort gegen männer' ‚mendax, perfidum scortum'). To je kurva i ciganović, ńegove laži ne slušajte. Starine. 11, 97. *(oko* 1655). Kurve jedne devet Jugovića sve carevo prodadoše pivo i carevu haznu zatomiše. Nar. pjes. vuk. 2, 206. Staše Marka nazivati kurvom: ‚Kurvo jedna, Kraļeviću Marko! ti li posta drugi car na zemļi da otimļeš robļe od Arapa?' 2, 374. Al' govori bolani Dojčine: ‚Iziđ', kurvo, crni Arapine! iziđi mi na mejdan junački'. 2, 466. Ono j' kurva od Avale Porča: dana nema, kad se ne privlači i po jednog roba ne odvodi. 2, 589. Zašto, kurvo, Golotrbe Ivo, tuđe ime ti uzimaš na se, te ti mamiš Turkińe đevojke? 3, 101. Kurvo jedna, od Zadra Todore! stani malo da jeglenišemo, ti čiju ćeš odvesti đevojku na sramotu svim krajišnicima. 3, 162. Al' je Tale zapazio kurva a baš sestru Janković-Stojana, jal' j' odvesti, jali glavu smesti. 3, 257. Vid'te kurve, Lakić-Huseina, đe ispusti crna kaurina! 3, 346. Kučko kurvo, sužań-Milutine! 3, 403. Kurvo kučko, Seński kapetane! 3, 423. Đe si, Šujo, očigledna kurvo, koji meni o nevjeri radiš? 4, 492. — *(isporedi naj zadńi primjer).* Rusu ńemu ods'jecite glavu, da mi kurva posle ne dosadi. 3, 90. Onda stade paša besjediti: ‚Gledaj kurve, jednog čobanina, đe je došo da izgubi glavu! da otkupi roba od junaka!' 3, 93. Nalož'te mu vatru na prsima, hoće li se pomaknuti, kurva. 3, 359. Bre nemojte zakopati kurve, već ga bac'te u debelo more. 3, 361. — *Može i ne biti sragda u zlome smislu, jer se govori gotovo kao od šale i milu.* Još ga kada l'jepo svjetovala: ‚Kurvo jedna, Bolozanoviću! kada dođeš među moju mobu, što je staro poļubi u ruku, što je mlado u šećerna usta a đevojke pod đerdan u grlo'. To je kurva za savjet primio . . . Al' povika prošena đevojka: ‚Mobarice, moje drugarice! udrite ga kolom i dilčikom, to je kurva Bolozanoviću'. Nar. pjes. vuk. 1, 567—568. *u ovome primjeru drugi put* kurva *nije subjekat nego se misli* on *a* kurva *se pridaje ovome (isporedi četiri primjera prije ovoga).*

d. concubina, *suložnica.* Kraļu Baltasaru dođe pokaranje od Boga, jer pijaše iz suda crkovni on i ńegove sluge i kurve. I. Ančić, ogl. 83. Kad čujem da je koji crkovńak beneficijat na smrti imao svoje vlastite jaspre, toliku bi mi žalost zadala ńegova smrt koliko da umre u kući vlastite kurve; jer jednako scijenim crkovnoga čovika osuđena, koji skupļa blago svitovńe od dobara crkovni koliko koji drži kurve. 105. Sardanapal i Ninevija, koji su se među kurvama satarili. J. Rajić, pouč. 3, 91.

e. adultera, *vidi* preļubočinica. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ovom pleća okrećeš kako kurva svomu zaručniku pravom (‚Dorsum ei vertis ut adultera sponso'. 88b). F. Lastrić, test. 114b. Okrenuvši pleća k meni, kao kurva svomu zaručniku (‚Verso mihi dorso ut adultera sponso suo'. 139a). 160b.

f. *u Vukovu rječniku*[3]: [kurva u kartama — dama. — Marginalija kod ove riječi u 1. izdańu]. — *vidi* 1. kraļica, d.

g. kupa oraha koju djeca ni odovud ni odonud ne pogode. Kurvu obično kite t. j. meću opet svaki pored ńe po jednu pa na novo biju. I. Pavlović iz Srbije.

KURVÀLUK, *m. vidi* kurvarstvo. — *isporedi* kurvarluk. — *Postaje od* kurva *turskijem nastavkom* luk. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

1. KȐRVÂŃE, *n. djelo kojijem ko kȕrvā.* — — *Između rječnika u Vukovu* (‚das hurenartige benehmen' ‚mores meretricii').

2. KȖRVÂŃE, *n. djelo kojijem se ko kȗrvā.* — *U Vukovu rječniku:* ‚das huren' ‚scortatio'. Kakav mir, dok je tolikoga kurvańa Jezaveļe matere tvoje? Đ. Daničić, 2car. 9, 22.

KURVÀŃSKÎ, *adj. vidi* kurvarski. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ne ženi se od kurvańskog pletiva'. ‚Ne ženi se od kurvańske trage'. ‚Ne ženi se od kurvańskog soja'. ‚Ne ženi se od kurvańske pasmine'. J. Bogdanović.

KȐRVÂR, kurvára, *m.* scortator. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kurvarь, *češ.* kurvář. — *Radi oblika* kȕrbâr *vidi kod* kurva. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kurvar, koji hodi po ženah ‚scortator'), *u Belinu* (‚chi prattica con meretrici' ‚scortator' 483a), *u Bjelostjenčevu:* v. kurviš *(ove riječi nema na ńezinome mjestu)*; *u Stulićevu* (‚ganeo, scortator'), *u Voltiģijinu* (‚puttaniere' ‚hurer'), *u Vukovu* (‚der hurer' ‚scortator').

a. *uopće. a) s* -v-. Svi oholi, svi kurvari, svi priļubodijevci, . . . svi su ovi sluge djavaoske. M. Divković, bes. 22b. S ajdučinami i kurvarim. I. Ančić, ogl. 115. Govorim i od ohologa, od kurvara i od nenavidioca. P. Posilović, nasl. 18a. Kurvari počeše u čistoći živiti. S. Margitić, fala. 29. Kurvari idu gdi su bludnice. 253. Koji su kurvari oli znano drže hotnice. Ant. Kadčić 312. Kurvar oli je očiti oli skroviti. 526. Nečisti kurvari. I. Velikanović, uput. 3, 157. Kurvari očiti, bludnici i priļubodivci. M. Dobretić 304. Kao kurva i kurvar a ne kao muž i žena. 531. Sveta mati crkva imade vlast i kripost odrišiti kurvare, psovače, ubojice . . . D. Rapić 370. Pisah vam u poslanici da se ne miješate s kurvarima. Vuk, pavl. 1cor. 5, 9. — *b) s* -b-. Da obikujete reći da ne potribuje da on takof pop bude jedan opijavac, jedan kurbar, . . . Starine. 17, 235. (1555). Nijedan kurbar ni idolom služeći . . . nete posesti didine kraļestva Božjega. Postila. t1a. Ni protiva bludńakom ni kurbarom. A. d. Costa 2, 169.

b. adulter, *vidi* kurva, e. Skupština žudinska, okrenuvši mu pleća, kako kurva zaručniku, s kurvarom se Barabanom na oći ńegove grli (‚synagoga dorsum illi vertit, sicut sponso suo adultera, et amplectit adulterum Barabbam' 88b). F. Lastrić, test. 115a. Ļubi se, grli i ostala nepošteńa čini s jednim kurvarom. ned. 11.

KURVÁRAC, kurvárca, *m vidi* kurvar. — *Na jednome mjestu* XVII *vijeka.* Ohoci, lakomci i kurvarci. M. Divković, bes. 195b. — *I u Stulićevu rječniku:* v. kurvarić, *gdje je shvaćeno kao dem.* kurvar.

KURVARAN, kurvarna, *adj. od kojega ima*

samo komp. kurvarniji *u jednome rukopisu* xvii (?) *vijeka (mj.* vuhovit), *vidi* kurvariv. Kurvarnije imao oči *(troj vojno)* i prihvata tuđe lađe. A. Čubranović 145.

KURVÁRÊŃE, *n. djelo kojijem se kurvari.* — *U Stulićevu rječniku.*

KURVÁREV, *adj. koji pripada kurvaru.* — *isporedi* kurvarov. — *U Vukovu rječniku:* ,des hurers' ,scortatoris'.

KÜRVARICA, *f. u krupnoj šali mješte* kuharica (kuvarica). — *U Vukovu rječniku':* ,komische und zweideutige verhunzung der' kuvarica, ,comice pro' kuvarica.

KURVÀRIĆ, *m. dem.* kurvar. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,scortator, dim.'.

KURVÀRIJA, *f. vidi* kurvarstvo. — *Postaje od* kurvar *talijanskijem nastavkom* ia. — *Od* xvi *vijeka (u primjeru:* kurbàrija, *vidi kod* kurva), *a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kurvarija, bludovańe ,scortatio, meretricia vita, meretricia disciplina, pellicitas, concubinatus'), *u Stulićevu* (,scortatus, meretricium' *iz Habdelićeva), u Voltiģijinu* (,puttaneria, puttaneggio, puttanesimo' ,hurerey'). Vinom ńe kurbarije. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 198b. apoc. 17, 2.

KURVÀRINA, *f. augm.* kurvar. Da ne ždere mnogo vina i da nije kurvarina *(radin).* V. Došen 121b.

KURVARIŠKI, *adj. koji pripada kurvarištu.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,lupanaris'.

KURVARIŠTE, *n. samo u Stulićevu rječniku:* ,lupanar'.

KURVARIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* kurvarište. — *sasvijem nepouzdano.*

KURVÁRITI, kùrvârîm, *impf. živjeti kao kurva ili kao kurvar.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kurvarim, z telom trgujem, prodajem telo ,meretricor, scortor, lupor, meretricium exerceo, cum scorto libere volutor', *i u Stulićevu:* v. kurviti. — *Sa značeńem aktivnijem (živjeti kao kurva) ima refleksivno* kurvariti se *u Voltiģijinu rječniku:* ,puttaneggiare, sgualdrinare' ,huren, hurerey treiben'.

KURVARIV, *adj. koji je kao u kurvara ili upravo u kurve (laživ).* — *isporedi* kurvaran. — *Na jednome mjestu* xvi *vijeka (isporedi* vuhovit). Kurvarivi ima oči *(vojno),* i prihvata tuje lađe, od tebe se noću krade. M. Pelegrinović 177.

KURVÀRLUK, *m. kurvarstvo.* — *isporedi* kurvaluk. — *Postaje od* kurvar *nastavkom* luk. — *Na jednome mjestu* xviii *vijeka.* Požeļeńe puteno i kurvarluk. Đ. Rapić 362.

KÙRVÂRNICA, *f.* lupanar. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* v. kurvinski stan *(kod* kurvinski); *u Stulićevu:* v. kurvarište; *u Voltiģijinu:* ,lupanare, bordello' ,hurenhaus'.

KURVÁROV, *adj. vidi* kurvarev. — *Između rječnika u Vukovu.* I oko kurvarovo pazi na sumrak. Đ. Daničić, jov. 24, 15.

KÙRVÂRSKÎ, *adj. koji pripada kurvama (premda riječ postaje od* kurvar). — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,di, o da meretrice' ,meretricius' 482b), *u Stulićevu* (v. kurvski), *u Vukovu* (,huren-' ,meretricius').

a. *adj.* Ima glavu bolesnu i čelo kurvarsko, oči ohole, uši glube, . . . P. Posilović, nasl. 47b. Malo je kurvarskoga pira. (D). Poslov. danič. Kurvarski stan ,postribolo' ,lupanar'. A. d. Bella, rječn. 576b. Kurvarska ulica ,luogo dove stanno le meretrici' ,lupanar'. 483a. Na kurvarsku ,da meretrice, avv.' ,meretricio more'. 482b. Nakićeńem ne malo kurvarskim. I. Velikanović, uput. 3, 203. U našoj kući dućan otvori i učini stan kurvarski. prik. 71. I pokvari kuće kurvarske koje bijahu u domu Gospodńem. Đ. Daničić, 2car. 23, 7. Očima svojim kurvarskim. jezek. 6, 9.

b. *adv.* kùrvârski. — *Između rječnika u Belinu* (,da meretrice' ,meretricio more' 482b) *i u Vukovu:* ubio ga kurvarski, t. j. iz prijevare (,meuchelmörderisch'). Nije li onda, kada je kurvarski nakitita, Jehu kraļa od Boga pomazata, na nečisto zazivala dilo? D. Rapić 115. Ti kurvarski ne bi pobjegao. Nar. pjes. herc. vuk. 74.

KURVÁRSTVO, *n.* scortatio, fornicatio, adulterium; mores meretricii. — *Radi oblika* kurbárstvo *vidi kod* kurva. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (,pellicatus, concubinatus'), *u Belinu* (,arte o vita di meretrice' ,meretricium' 482b), *u Stulićevu* (v. kurvareńe), *u Vukovu* (,hurerei' ,scortatio').

a. *u prvome, širemu smislu. a) s* -v-. Koji su ožeńeni i udani, tere meu sobom vjerno živu ne idući po kurvarstvu. M. Divković, bes. 119b. Počeli su ļudi krasti, kurvarstvo činiti, . . . 204a. Iz srca do istine izođe . . . kurvarstva, . . . I. Ančić, ogl. 96. Koji su u kurvarstvu očitom. vrat. 219. Danas svijet gine od kurvarstva i priļubodinstva. S. Margitić, fala. 221. Koji će se poroditi u Babiloniji ne od roditeļa zakoniti nego s pritrusom vražijom po kurvarstvu iliti priļubodinstvu. F. Lastrić, ned. 1. Iz srca izođe misli zlo, ubojstva, kurvarstva, priļubodinstva, krađe. 145. Kurvarstvo nije drugo neg jedno svakčasno puteno sagrišeńe. Ant. Kadčić 526. Otkud su proizišla kurvarstva? J. Rajić, pouč. 3, 13. Očita su dila tilesna, kakono su kurvarstvo, nečistoća, nestidļivost, . . . B. Leaković, gov. 170. Jer iznutra iz srca ļudskoga izlaze misli zle, preļube, kurvarstva, ubistva, . . . Vuk, mar. 7, 21. — *b) s* -b-. Bludnost priprostita, kurbarstvo, oskvrnutje divičausko. A. d. Costa 2, 169.

b. *u drugome, užemu smislu (samo o ženskome).* Evo žena koja bijaše čudo od kurvarstva. S. Margitić, fala. 44. Staviti kojugod na zao život, na kurvarstvo ,far che una diventi meretrice' ,aliquam prostituere'. A. d. Bella, rječn. 483a.

KURVARSTVOVATI, kurvarstvujem, *impf. samo u Stulićevu rječniku:* ,scortari'.

KURVASTVO, *n. vidi* kurvarstvo. — *Na dva mjesta u jednoga pisca* xviii *vijeka (vaļa da nije štamparska pogreška).* Koji su lažļivije bogova svojije kurvarstva poštovali. F. Lastrić, test. 396a. svet. 122a.

1. KÙRVATI, kùrvâm, *impf. raditi kao kurva (lagati).* — *U Vukovu rječniku:* ,wie eine hure sich betragen, lügen' ,meretricio more se gerere'.

2. KÙRVATI, kùrvâm, *impf. činiti da ńešto (objekat) bude kao kurva.* — *Na jednome mjestu* xvii *vijeka (u prenesenome smislu).* Reci meni: da jedan majstor upeńga jednu lijepu figuru, i da ti dovedeš drugoga majstora, i da ti počne svrhu one figure peńgati, a ne umijući upeńgati ni kako je prvi majstor upeńgao, ne bi li se veoma rasrdio i razgńijevio prvi majstor vidjevši gdi mu drugi kurvaju majstoriju? Nemoj dakle odmetati pisma i prilike Božje, a uzimati priliku kurvarsku, zašto tko kurva i pogrđuje priliku i peńgu Božju velo težak grijeh čini. M. Divković, bes. 284—285.

3. KȖRVATI, kȗrvâm, *impf. vidi* kurvariti *i* kurvati se. — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka* (kurbati, *vidi kod* kurva). ‚S ku su kraļi zemaļski lotrovali'. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 198b. apoc. 17, 2. (na strani kod ‚lotrovali' stoji ‚kurbali'. Đ. Daničić).

KȖRVATI SE, kȗrvâm se, *impf.* quaestum corporis facere; scortari. — *Od* xvii *vijeka.*

a. *u užemu smislu, živjeti kao kurva, biti kurva.* Jao onoj koja se pođe kurvati po zli dili z djavlom. I. Ančić, vrat. 51. Kurvala si se. Đ. Daničić, jezek. 16, 16.

b. *živjeti kao kurvar, biti kurvar.* — *Između rječnika u Vukovu* („huren' ‚scortor'). Da smo se dali na stvari svitovńe i počnemo se kurvat svijetom. S. Margitić, fala. 224.

KURVENDA, *f.* lupanar; meretrix.

a. *u prvome značeńu u Bjelostjenčevu rječniku:* ‚ganea, ganeum'. — *isporedi* kurventa.

b. *u drugome značeńu.* I potroši s kurvendami. V. Došen 121b.

KURVENTA, *f. u Stulićevu rječniku:* ‚prostibulum' *iz Habdelićeva u kojemu je značeńe:* ‚ganea, ganeum'. — *isporedi* kurvenda, a.

KURVÈTINA, *f. augm.* kurva. — *Radi oblika* kurbètina *vidi kod* kurva. — *Od* xvii *vijeka (vidi kod b)). a) s -v-.* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚scortum') *i u Vukovu* (augm. v. kurva). Ovakom ļubavju ļube se i kurvetine. J. Filipović 3, 255b. Dakle si ti bila nikakva kurvetina, bludnica i malo dobra ženska glava. M. Dobretić 442. Ćerka ti je kurvetina. Nar. pjes. krasić. 1, 139. — *b) s -b-.* — *Između rječnika u Belinu* (‚bagascia, puttana abietta e sfacciata' ‚scortum' 124b) *i u Voltiģijinu* (‚puttanaccia, sgualdrina' ‚garstige hure'). Gdi je žena kurbetina, mora biti muž rogina. P. Vitezović, cvit. 149. Kurbètina ‚meretrix'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 53.

KȖRVICA, *f. dem.* kurva. — *U Belinu rječniku:* ‚meretricetta' ‚meretricula' 483a; *u Bjelostjenčevu:* ‚meretricula'; *u Stulićevu:* ‚meretricula, scortillum'; *u Voltiģijinu:* ‚puttanina, puttanella' ‚eine kleine hure'; *u Vukovu:* dim. v. kurva (u Srijemu kurvica).

KȖRVIĆ, *m. kurvin sin, kopilan; nije svagda pogrdna riječ kad se kome ili o kome kaže u prenesenome smislu.* — *isporedi* 2. kopilan, b, *i* 2. kopile, b. — *Postaje od* kurva *nastavkom* ić *kao i druga patronimička imena od supstantiva na* a *(muškijeh i ženskijeh).* — *Radi oblika* kȗrbić *(kod* c) *vidi kod* kurva. — *Od* xvi *vijeka (vidi* e), *a između rječnika u Vukovu* (1. ‚der hurensohn' ‚spurius'. — 2. ‚ein tüchtiger kerl' ‚nebulo'. cf. kopile).

a. *u ovijem primjerima može biti pogrdna riječ, premda se i u ńima može misliti na značeńe kod* b. Sve ti, bane, ļuba poharala sa kurvićem Đukom Hercegovcem. Nar. pjes. vuk. 2, 175. Mene hoće sirotińa kleti: ‚Gle kurvića Kraļevića Marka! oni su mu dvori izgoreli, a ovi mu pusti ostanuli!' 2, 369. Stan', kurviću, Grčiću Manojlo! lasno j' s đecom mejdan dijeliti, no pričekaj deli Radivoja. 3, 30. O kurviću, Đoko Petroviću, đe si danas? niđe te ne bilo! 4, 310.

b. *u ovijem se primjerima ističe značeńe kao kod* c, *ali opet prema čeļadetu što je mrsko, te može biti ujedno i pogrda.* Kog t' je žao, ne šaļi ga onđe, jer je kurvić Vatrica Stjepane, hoće onđe mlogi ostanuti. Nar. pjes. vuk. 3, 90. Aman, pašo! vidi ni zuluma od kurvića majstora Manojla. evo danas tri godine dana kako se je kurvić odmetnuo hajdukovat gore po planina. 3, 323. Đe im nije s mirom prolaziti . . . od kurvića Kostreš-harambaše. 3, 328.

c. *riječ nije pogrdna nego znači ili lukavo ili junačko, svakako vaļano, momče.* Lijepo ga je kurvić poslušajo. Nar. pjes. bog. 324. Vešto kurvić nišanģija beše. Nar. pjes. vuk. 3, 427. — *S* -b-. Od kurbića od Seńa Ivana prosi kćerce dužda mnetačkoga. Nar. pjes. istr. 1, 63

d. *u ovome primjeru može biti da se kaže uz ńeko žaļeńe.* Bre, kurviću, Jurišiću Janko! neću tebe paro ni dinara. Nar. pjes. vuk. 2, 320. — *jamačno je tako u ovome primjeru gdje se ne kaže o čovjeku nego o gradu:* Stade igrat zmija Lastavicu *(końa)*, koliko je ńega ražļutila, u Prizrenu istrla kaldrmu i Prizrena redom pokvarila, baš se kurvić pograditi neće za punijeh dvanaest godina. Nar. pjes. vuk. 2, 58.

e. *u naj starijim primjerima stoji vokativ jednine kao usklik, i nije u osobitoj svezi s čovjekom s kojijem se govori. u prvome se primjeru ističe radost i divļeńe, a u drugome nasuprot žalost.* Imamo njeke oce koji nas paze, kud gledamo, kud hodimo, gdje sjedimo i što ijemo . . . Ah kurviću, da se ļudi bez otaca rađaju, dobro bi ti nam mladijem bilo! M. Držić 276. Ah kurviću, kao ja ostavih kļuče od magazina onomu vragu! 340.

KȖRVIN, *adj. koji pripada kurvi.* — *Radi oblika* kȗrbin *vidi kod* kurva. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚ad meretricem spectans'). *a) s* -v-. Učiniću uda kurvina. I. Velikanović, uput. 1, 351. Niko neće reći: ‚Ja sam kurvin sin'. Nar. posl. vuk. 220. Ne nosi u dom Gospoda Boga svojega ni po kakom zavjetu plate kurvine ni cijene od psa. Đ. Daničić, 5mojs. 23, 18. — *u psovkama.* Jeste li kada slišali da se zval kap*(e)*tan Perušić nevern*(i)*k ali se zval kurvin sin? Mon. croat. 182. (1501). Kurvine bestije! N. Naļešković 1, 261. 287. Kurvine dezerte, putane smrdeće! 1, 290. Kurvine hlapine! M. Držić 32. Kurvina starca što se umije dobro akomodat! 315. Mi se bogme svi osvetismo od ovoga kurvina muža. 396. Kao kurvin muž lagal je. Starine. 11, 143. *(oko* 1679—88). — *radi ovakovijeh primjera vidi* kurvić. Al' mu baba odgovara: ‚Počekaj me, kurvin sine!' Nar. pjes. vuk. 1, 350. Kad sam bio mlado momče, djevojke me bracom zvaše, . . . stare babe: ‚Majkin sine'; a kada se ja oženih, . . . djevojke me vragom zovu, stare babe: ‚Kurvin sine'. 1, 510. Kurvin sine, crni arapine! Nar. pjes. petr. 2, 641. Ono ti je kurvino kopile, a na ime od Seńa Tadija. Nar. pjes. vuk. 3, 158. Hajd' otolo, kurvino kopile! Ti li si se care učinio, da ti držiš careve haine? 3, 352. Obazre se Kuna Hasan-aga, kad sagleda nejakog Matiju: ‚Bog pomogo, kurvino kopile!' Govori mu nejaki Matija: ‚Be čuješ li, Kuno Hasan-ago? Ja nijesam kurvino kopile, meni se zna *(zna se meni?)* i otac i majka'. Veli ńemu Kuna Hasan-aga: ‚Sjaši, more, da pijemo vino'. 3, 387—388. — *b) s* b-. Kurbine je srića ćudi: stare biži, mlade nudi. P. Vitezović, cvit. 102.

KȖRVINGRÂD, *m. zidine staroga grada u Srbiji u okrugu niškome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 3, 16. Po naj novijem osvetļeńu g. Ruvarca stari grad Koprijan nije ništa drugo nego onaj današńi Kurvingrad. 16. — *Od* Koprên *ili* Koprijan *(vidi) narod je po pučkoj etimologiji načinio današńe ime što se pomińe od* xviii *vijeka.* Dojdosmo u Niš na užinu i paki (8 — *osmi* — konak) na Bugarsku Moravu pod Kurvin grad. Glasnik. 31, 297. (1704). — *Kao eufemizam pa*

i s toga što se misli na ugarskoga kraļa Matiju Korvina postao je drugi oblik Korvingrad. Spram Korvingrada. Rat. 53.

KURVINSKI, *adj. koji pripada kurvama. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (,meretricius'. 2. kurvinski gospodar ,leno'. 3. kurvinski stan, sramotna vulica, očito bludišće, burdelnica ,lupanar') *gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu* (kurvinska hiža ,ganea' *itd.), u Stulićevu* (v. kurvski *iz Habdelićeva).* Srete ga žena u odijelu kurvinskom i lukava srca. D. Daničić, prič. 7. 10.

KURVIŠ, *m. kurvar. — U Bjelostjenčevu rječniku (vidi kod* kurvar), *u Jambrešićevu* (,scortator'), *u Voltiģijinu* (v. kurvar).

KURVIŠTE, *n. samo u Stulićevu rječniku:* v. kurvarište.

KURVITI, kurvim, *impf. samo u Stulićevu rječniku:* meretricari, scortari, meretricem agere' *s dodatkom da se nalazi u pisca Lastrića što je vrlo sumńivo.*

KURVÒVATI, kùrvujêm, *impf. u Belinu rječniku:* ,essere meretrice' ,facere meretricium' 482b; *u Stulićevu:* v. kurviti; *u Voltiģijinu:* v. kurvariti. — *U značeńu kao kod* kurvati se, b *u jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka (s -b-:* kurbovati, *vidi kod* kurva). Ki su š ńu kurbovali. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 200. apoc. 18, 9. — *Na istoj strani u istome značeńu stoji sa* se: Kraļi zemaļski su se š ńu kurbovali. apoc. 18, 3.

KÛRVSKÎ, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* ,meretricius', *gdje ima i adv.* kûrvski ,meretricie'.

KÚRVSTVO, *n. samo u Stulićevu rječniku:* v. kurvarcńe.

KURŽAP, *m.* Rhinolophus ferrum aequinum Keys. et Blas., *vrsta slijepoga miša (šišmiša, ļiļka) u kojega je na nosu kao potkova.* u Klenovniku. D. Hirc.

1. KÛS, kúsa, *adj. bez repa, kojemu je rep odrezan ili otkinut. — -u- stoji mj. ńegdašńega* ą. — *Akc. kaki je u gen. sing. m.* kúsa, *taki je u svijem oblicima nominalne deklinacije, osim nom. (i acc. sing. m.* kûs, *ako je jednak s nominativom)* kûs; *kaki je u ovome taki je u svijem oblicima složene deklinacije:* kûsî, kûsâ, kûsô, kûsôga *itd. — S gorńijem je značeńem riječ praslavenska* (konsъ), *isporedi stslov.* kąsъ, *češ.* kusý, *poļ.* kęsy. — *Mislim da bi još starije značeńe moglo biti šire: okrńen, osakaćen, pokraćen, a da bi ovo postalo od još starijega: odgrizen. ako je tako, ista je osnova kao kod* 2. kus *i* 1. kusati *(Miklošić to ne priznaje). — Između rječnika u Stulićevu* (,mancante, o mozzo di coda o di manico' ,mutilus'), *i u Vukovu:* ,gestutzt' ,cauda truncata' [cf. kundast, kusast].

a. *u značeńu kao što je sprijeda kazano.* Kuse smo još blavore gledali. M. Vetranić 1, 235. Od mala sela kusa je i jalovica. S. Budmani 423b. Odgovara kusi peto. Nar. pjes. vuk. 1, 511. Kuso prase pokraj ogńa pase. Nar. pjes. mag. 1863. 65. Uzjaho bih kusu bedeviju. Nar. pjes. hörm. 2, 394. I Ćor-Musu na alatu kusu. 2, 587. Ima ih ka' i kusijeh pasa. (Mnogo — ali kusijeh pasa nema tako mnogo!) Nar. posl vuk. 103. Kus pijevac pile do vijeka. 164.

b. *u prenesenome smislu, nesavršen, nepotpun.* Ako je i kusa munara, na ńoj je Ćišić mujezin. Nar. blag. mehm. beg kapet. 12. I tako ovo pismo osta ovako kuso, ovako bez završetka! M. Đ. Milićević, medudnev. 187.

c. *kod ńekijeh mjesnijeh imena u Srbiji možebiti sa značeńem kao kod* b.

a) Kusa Jaruga, *mjesto u okrugu biogradskome.* Livada u Kusoj Jarugi. Sr. nov. 1873. 826.

b) Kusa Kruška, *mjesto u okrugu biogradskome.* Livada kod Kuse Kruške. Sr. nov. 1871. 592.

c) Kusi Do, *mjesto u okrugu požarevačkome.* Ńiva u Kusom Dolu. Sr. nov. 1868. 472.

d) Kusi Potok, *mjesto u okrugu: aa) aleksinačkome.* Livada u Kusom Potoku. Sr. nov. 1863. 450. — *bb) biogradskome.* Glasnik. 19, 181. — *cc) ćuprijskome.* Zemļa u Kusom Potoku. Sr. nov. 1874. 14. — *dd) kruševačkome.* Vinograd u Kusom Potoku. 1871. 186. — *ee) vaļevskome.* Ńiva u Kusom Potoku. 1874. 426. — *ff) vidi u Daničićevu rječniku:* Kusyj Potokъ, selu je Potočcu koje car Lazar dade Ravanici išla međa ,na Kusi Potokъ'. S(r). l(et). 1847. 4, 53. (1381).

2. KÛS, *m.* offa, bolus, *naj starije je značeńe: što se jednom odgrize, po tome znači što i zalogaj. — -u- stoji mj. ńegdašńega* ą. — *Mislim da se akcenat ne mijeńa, ali vidi naj prvi primjer kod* c. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kąsъ, *rus.* кусъ, *češ.* kus, *poļ.* kęs; *ima i lit.* kąsnis *u istome značeńu, i Miklošić misli da bi moglo postati od korijena lit. glagola* kandu, *grizem, preko* kond-sъ. — *Između rječnika u Vrančićevu* (,offa; frustum; fragmentum'; kus zemļe ,tractus'), *u Mikaļinu* (kus, komad, kako ti kruha al' mesa il' ine take stvari ,frustum, frustulum, crustum, fragmentum'; kus drva ,segmentum, segmen'; kus soli ,grumus'), *u Belinu* (,boccone. morso' ,bolus' 143b; ,pezzo, come di carne, pane e simile' ,frustum' 559b; ,porzione, parte' ,portio' 574b; kus kruha ,tozzo, frusto di pane' ,panis fragmentum' 737b), *u Bjelostjenčevu* (kus, zalogaj ,fragmen, frustum, fragmentum'; kus kruha, komad, falat, parađik kruha ,frustum panis'; kus drova ,segmen, segmentum'), *u Jambrešićevu* (,frustum'), *u Stulićevu* (,frustum, frustulum, fragmen, buccella'), *u Voltiģijinu* (,boccone, pezzo' ,bissen').

a. *u značeńu sprijeda kazanome.*

a) u pravome smislu. Oble jidući kusi... Starine. 23, 145. (1496). A ti žrlče sladokusi, oplasnuće ti trbusi; kad se kusa budeš hvatat, kus od tebe bude skakat. M. Marulić 309. Prjesnačić ti nosim, bogme sad dozvah Pribisavu, a ti ga ne okusi vragut *(ne* vragu t', *kako je štampano, vidi* vragut) kus. M. Držić 135. Ako i ja ne okusim kus od toga bokuna. 339. I dobrijem se kusom čovjek udavi. (D). Kus mučan proždrijet, ali probavit. (D). Lud je kušan kus tko pusti, a pohvaļen uzme u usti. (D). Poslov. danič. Neće da okusi jedan kus mesa. V. M. Gučetić 108. Da neće kad kus tebi u grlu nepomično prisjesti. A. Kalić 51.

b) u prenesenome smislu, može značiti jelo uopće, hranu (obično s ńekom ironijom misli se na slatko, ugodno jelo). O kusu govore, zašto kus drže raj. Š. Menčetić 336. Gdi bješe slatki kus človjeka hrauica svakoga bilja bus i bistra vodica. M. Vetranić 1, 8. Također svrh svoga priporit cijene kus. 1, 141. Kus i ogńic starce uzdrži. M. Držić 221. Još lijek drugi: noge i ruke čudnovatom masti oblagah, s koje poduijeh mnoge muke, nu se kusom tad pomagah silom, jer se ne mogaše jesti ni spat od bolesti. S. Bobaļević 213—214. Kus sladak crvi plodi. (D). Poslov. danič. Dobre kuse ki tu kiha rob učińen svoga griha. J. Kavańin 416b. Sladak kus ,boccone buono, cioè gustoso' ,gulae irritamentum'. A. d. Bella, rječn. 143b.

b. frustum, fragmentum, segmentum, *u širemu smislu, isto što komad.*

a) komad kakva jela što se ne proguta u jedan put (u kojemu je primjeru teško razlikovati od a). *isporedi* komad, a, *c) i* b. Skupite ča je ostalo kusof, da ne poginu. Bernardin 52. Anton Dalm., nov. tešt. 139b. joann. 6, 12. Velik kus kruha. Korizm. 8b. Kus hljeba želeći. M. Vetranić 1, 223. Daj, dopus' da poènem daj jesti tvojega hljeba kus. N. Dimitrović 91. Boļe j' kus jimit kruha i vina žban. P. Zoranić 51b. Kad bi joj donio prosjak kuse kruha. B. Kašić, per. 124. Da bi jaki kus al' komad, a ne mrva kruha bila. J. Kavańin 400a. Mučno je malahnu pogaču na vele kusa dijeliti. (Z). Poslov. danič. — Daše ńemu kus ribe pečene. N. Rańina 126a. luc. 24, 42. — I doni ne mala kus pouaćeta prem s kruhom kaškavala. P. Hektorović 16.

b) uopće, vidi komad, a, *a*). Kada jedna stvar razbije se na velike kusi. Naručn. 49b. Vidiš nikoga ssičena na kuse. Korizm. 76a. Toj me će zvjerenje zlosrdo na kuse razmaknut. M. Vetranić 1, 93. Gdi će *(ovcu)* na kuse vukovi razdrpit. 1, 435. I mene zle zviri na kuse trgale pri neg' se satiri tim igda pohvale! M. Držić 95. Bijeh toli pun žalosti i straha, da srce ne da mi pogledat za ńega ne vidit na kuse razbijena. D. Zlatarić 73a. Gdi kopļa bodežna svud lete u kusi. Đ. Baraković, vil. 79. Tad slomi u kusi list duba zelena. 133. Ter da me do mrve u kusi razdere. 290. Pojde kip u kusi, kosti se razbiše, ide duh gdi dusi ostali ki zgriše. 294. Kim *(mačem)* misli u kusi tilo nam prosuti. jar. 109. Ne vidiše na ńem rane, nego sabļu u tri kuse. drag. 376. Kupu, ka se tudije na male razmrvi kuse. F. Glavinić, cvit. 77b. Vitezi na kuse zmrvivši. 133a. Ter mu vas na kuse razbihu kalež. 266a. Justin na kuse, Stator na mrve rasičeni bihu. 226b. Pri su ga *(hrti zeca)* u kuse drobne razmaknuli. I. T. Mrnavić, osm. 155. Nemila neka gusa na me izriga svoju zloću i učini me u sto kusa. G. Palmotić 1, 317. U dva kusa štit rascijepi. P. Kanavelić, iv. 183. Druzi uzlaze i pеńu se *(na mir)* za izmjenu prvijem dati, nu u kusijeh vraćaju se na tle ravno strmovrati. 240. Paka ga rasiče na kusove i one kusove ostavļaše po putu. P. Posilović, cvijet. 72. Djavli kleti ńih će u kuse svih razneti. A. Vitaļić, ist. 184b. Brata ubi i isiječe na kusove. K. Magarović 38. Ljepos rajske ruse ki razčinkah svu na kuse. J. Kavańin 51a. I sve im plavi sbi u kuse *(Gargan)*. 229b. Zrcalo razbiveno kad je u kuse. 354a. Čuvajte, na kusove da ih ne razdru vuci i love. 378b. Kolo raščiniti i razbiti ga u sto kusa. A. d. Bella, razgov. 94. Da se tilo moje od pomamnih neprijateļa ļutim bićovańem na kuse razkine. A. Kanižlić, uzroci. 100. Da mu opadaše okolo tila meso na kuse. Blago turl. 2, 23. Dviže ga s zemļe i podri nož za učinit ga u kuse. 2, 68. Znaš, u Moreli mati mahnita da je za pogostit Vinčenca svoje malahno dijete ubila, rasjekla, polovicu ispekla, polovicu svarila, ali znaš i Vinčenco da je kuse skupio, svako k svomu sastavio, živo dijete povratio. A. Kalić 550. Sikira malo da ni prošla na sto kusi. Nar. prip. mikul 54. *metaforički.* Sve mi se na kuse srdačce raspada. M. Vetranić 2, 210. Zasve jer joj od bolesti srce u kuse raskida se. P. Kanavelić 147. Cijepaše u sto kusa srce meni. 230. — Oda svega blaga i slave poni sobom kus postave. M. Marulić 316. Jednim kusom vrića pokriše ga. Transit. 35. Kus novoga platna. Anton Dalm., nov. tešt. I, 12. Odleti tvrdoga kamika kus. F. Glavinić, cvit. 184a. Jer ako sad trusi, morsko uzplihanje, stinja pukli kusi, sunca pomrčanje... I. T. Mrnavić, ist. 187. I nož vazam jednom rukom druge ruke kus odsiče. A. Vitaļić, ostan. 57. Nosa mu odbi kus nemilo. J. Kavańin 91b. Oboreni górâ kusi. 557b. Srdita nakas *(lav)* budući mu zahitila zubima stegno, otolo jedan golem kus mesa oeijepi. I. Đorđić, ben. 169. Odrizivavu mu kus mesa. M. Pavišić 42. U snu vidi anđela, tkoji zavukavši mu ruku u utrobu, izvadi i odbaci kus mesa užganoga. Blago turl. 2, 163. Kus karte u kojoj je pisano ńihovo ime kršćeno. Ant. Kadčić 138. *metaforički.* Primi, Aleksandre, srčeni i dragi kus srca moga, primi jediuorojenu kćer moju. Aleks. jag. star. 3, 274. *o moćima.* Andrijeve kus mišice. J. Kavańin 316a. Kus košuļe Ińatija. 323b. Ezekijela kus profete. 324a.

c) vidi komad, d. Da stavimo kada bi pop podvigal oštiju i pokazala se prilika diteta ili kus mesa, ča ima učiniti tada? Naručn. 42b. Bih u utrobi jedan kus mesa. A. Vitaļić, ist. 498. Bihu našli 1 kus leda. Korizm. 22a. Kus sam kala grumenoga. J. Kavańin 403b. Tlači se i kraļ, ko kus gliba, kad ne sijeva iz dna greba. 30b. Naglo dažjeć grad ledeni i žeravo kusi ogńeni. A. Vitaļić, ist. 51b. Jabučat gvozden kus *(lumbarda)* iz gńizda ogńena izleti kako trus. Đ. Baraković, vil. 108.

d) u prenesenome smislu, stoji u značeńu: naj mańi dio, ili vrlo malo. — *isporedi* mrva. *aa)* do kusa *znači: da naj mańega dijela, dakle: sve.* Sve stado zla mraka vazmijese *(sic,* razniješe?) do kusa *(vuci)*. M. Vetranić 2, 310. Neka mi na voļu vukove sva stada do kusa pokoļu. M. Držić 425. Vas proklet do kusa. Đ. Baraković, jar. 101. — *bb) u negativnoj rečenici znači: nimalo.* Odkle li je kupjeu *(maher)*, do sada nije gore prije bio istupjen: ne vaļa jedan kus, ištećen jur je vas. M. Vetranić 2, 239. Ni ćeš mu viditi igdire tuj kusa. I. T. Mrnavić, osm. 143. — *(u ovijem primjerima treba čitati* vragut, *a ne* vragu t' *kako je štampano, vidi* vragut). Kamo se? oš! oš! oš! nije ga vragut kus; da bi ga ubio koš! N. Naļešković 1, 180. Ona ti pak ukrop ni kase ne kusa, ni s ńive nosi snop vraguta ni ‚kusa'. 1, 181. Maja me ne uščuje vragut kus. M. Držić 107.

e) kao dio (što može i ne biti materijalno odijeļen od ostaloga), isporedi komad, c, f, g. I drugu *(ribu)* tuj vadri boļe nego mńaše, kojoj se pri sadri kus repa vijaše. P. Hektorović 48. — Da bi srdce moje od dva kusa bilo, svakomu bim dala svoju polovicu. Nar. pjes. istr. 2, 25. — Jedan kus vinograda. Mon. croat. 74 (1450). Jedan kus zemļe. 136. (1489). Dali smo jedan kus sinokoše. 277. (1576) Tko ore kus zemļe. M. Pavlinović, rad. 162. Obajdoh dobar kus utočne glavice. Đ. Baraković, vil. 331. — Podaleč dobar kus, dvi miļe po dva krat. 38. — Od lita i od ńegovih kusov. M. Alberti XIV. Dobar kus vrimena sta onako gol. Michelangelo. 36.

f) vidi komad, e *(o novcu)*. Zatim sedma *(sibila)* kńige složi . . .; to kriposno ńejo voće doni k oholom Tarkvinu, a za reći sfu mu cinu za te kńige što god hoće, kusi zlata pita trista, da jih neće mańe dati. J. Armolušić 31—32.

e. *u osobitome značeńu, greda, balvan, trup (komad drva?), vidi i u Mikaļinu i u Bjelostjenčevu rječniku.* Kûs, kúsa, balvan od koga se režu daske. u Gomirju. plur. kúsovi. V. Arsenijević. ‚Kûs' znači što i balvan, ili trupac. ‚Esi li ti ove ore koliko kusa naveza?' J. Bogdanović. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer:* I načini

Mikula jednoga kusa jarbolac. Nar. pjes. istr. 6, 8.

d. *pl.* kusovi *u jednome primjeru našega vremena kao da znači što i* debelo meso, tanka kost. Opet orač žigne ošńem vola u kusove a išno i težaka u debelo meso. S. Ļubiša, prič. 145.

3. KUS (meda), *m. vidi* 1. sat. — *Može biti da je ista riječ što* 2. kus, *i da je ovo značeńe postalo od* 2. kus, a, *ali nije sasma jasno.* — *U pisaca Dubrovčana od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (kus meda ,favo di mele' ,favus mellitus' 306b) *i u Voltiģijinu* (,favo' ,honigseim' *po svoj prilici iz Belina*). Slobodo, poglodaj na mene odizgar, i ovi kus meda htjej primit za drag dar. I. Gundulić 177. Sat, kus meda ,favo'. I. Đorđić, salt. 507. Priniješo mu . . . kus meda. S. Rosa 169b. Tegnu s prutom u kus meda. A. Kalić 297. Zašto pčele kuse grade? 572. — *Ovi primjeri jamačno ne pripadaju amo nego pod* 2. kus, a, *a*): Ter ga (*krancić*) vina od godišta napun' i stav' u ń kus medan. S. Bobaļević 209. Vrte se oko naj visocijeh ponora gdje vide kus medeni. Đ. Bašić 29. Gorjet u ogńu vjekuvječnomu za jedan kus medeni. 30.

4. KÛS, *m. top.* — *Zabiļežio ńeki Dubrovčanin u Novome Pazaru* XVIII *vijeka.* Kûs ,cannone'. S. Budmani 418b. — *Može se pomisliti da je ista riječ što i* 2. kus, *i da je postalo od značeńa kod* 2. kus, b, *f*) (*vidi* komad, e), *isporedi franc.* pièce; *i zbiļa i u češkome jeziku* kus *znači top, i tako se tumači, ali za mene ostaje jednako čudnovato, da se u češkome i u našemu jeziku uzela baš riječ* kus *za ovo isto značeńe koje nije staro.*

5. KÛS, *m. djelo kojijem se grize (odgrize, zagrize, ugrize).* — *Od iste osnove od koje je i* 2. kus. — *U dva pisca* XVIII *vijeka.* Jabuke naudļive kusom u smrt upade (*čovik*). F. Lastrić, test. 42b. 149a. Ali jedan kus (*Adamov*) sam protiva zapovijedi Božijoj sve je to smrsio i uništio. A. Kalić 59.

6. KÛS, *m. djelo kojijem se kusâ, kúsâńe.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,das essen mit vollem löffel'). Ako se kusom ne nakusa, jezikom se ne naliza. Nar. posl. vuk. 7.

7. KÛS, *m.* sapor, gustus, *osobito osjećańe što jelo uzrokuje u ustima, čim se može razlikovati jedno jelo od drugoga.* — *isporedi* okus, ukus. — *Postańe nije kao kod* 2. kus, *vidi* kusiti. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (n. p. izjede sve u meden kus ,geschmack' ,gustus').

a. *u pravome značeńu.* Jer mi se jid niki i čemer prem spusti, ki čini, kus gorki da reste sred usti. H. Lucić (*gdje?*). U ruci mu kupica dvojnica sladkoga kusa. M. Katančić 75. I samo vino i pivo nije ništa drugo nego voda pomiješana s drugim stvarima, te tako dobila kus i boju. Vuk, priprava. 9. Kus joj (*mani*) bijašo kao kus od novoga uļa. Đ. Daničić, 4mojs. 11, 8. Može li sluga tvoj kusom razlikovati što će jesti i što će piti? 2sam. 19, 35. Za to mu osta kus ńegov. jer. 48, 11. Nekakve bijele vodice (*rakije*), ili žutkasto, ili nekakve treće na oblik mrke a na kus ne umijem ti pripovidjet. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 199.

b. *u prenesenome smislu,* sensus, elegantia, *duševno osjećańe kojijem sudimo, jeli što lijepo ili nije.* Estetička prosvjeta gdje se mnogo govori o kusu. Vuk, priprava. 170.

8. KÛS, *m.* cibi appetentia, *žeļa (umjerena, ne glad) za jelom.* — *Ne znam jeli ista riječ što* 6. kus *ili* 7. kus. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (,appetito' ,edendi cupiditas'; nejmam kusa, odbio mi se kus ,cibos fastidio, satietas cibi me tenet'). Kus, nagon za jelom: ,Nisam kusa čuja u sebi od božića'. ,Kad bonik odbije kus, dospio jo'. M. Pavlinović.

KŮSA, *f. kuso, kusasto žensko živinče.* — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *kučka.* — *U Bjelostjenčevu rječniku kod* cucka *gdje znači kučku uopće.*

b. *kokoš.* — *U Vukovu rječniku:* kusa kokoš ,gestutzte henne' ,gallina cauda truncata'. [cf. kunda]. Kusa, *ime kokoši.* F. Kurelac, dom. živ. 53.

c. *ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

d. koza. Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

e. *ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32. Kusa, ovca. Bastaj, Daruvar, Bruvno. D. Hirc.

f. *ime svińi.* F. Kurelac, dom. živ. 41. Kusa, svińa. Bosna. D. Hirc.

g. *u prenesenome smislu,* šaļiv naziv za omalenu ženu, osobito ako joj je još i sukńa kratka. ,Udao se Petrova kusa'. J. Bogdanović.

1. KÚSAC, kúsca, *m. dem.* 2. kus. — *Od* XV *vijeka (vidi naj zadńi primjer), a između rječnika u Mikaļinu* (kusac, grunac ,frustulum'), *u Belinu* (,pezzetto, pozzo piccolo' ,frustulum' 559b; kusac kruha ,tozzetto, pozzo picciolo di pane' ,panis frustulum' 737b), *u Stulićevu* (,frustulum, frustum, fragmen, bucella'), *u Voltiģijinu* (,bocconcino' ,bisschen'). Prnesi mi, moļu te, i kusac krušca u ruci tvojej. Zadar. lekc. 46. 3reg. 17, 11. Kada na malahte kusce raskruši se. Naručn. 2a. Razsikoše ga na kusce. P. Vitezović, kron. 209. V kusce su me podilili. *u* Jačke. 222. — *U ovijem primjerima o moćima (u drugome i u trećemu treba popraviti* š *na* s): Drže Franciškari poštovana kusca ova: dilak zglobe mao Lovrine, diuške i glave Krstinine. J. Kavańin 323b. Kušca lupaj mučeniko (!) i Grgura i Serija, i od gnata njekoliko Eusebija i Klarija. 318b. U Omišu ima svetih svojih kušaca Censorina i Marine. 324a. — *Vidi* 2. kus, c. Da na ńih maline i na stupu i na pilu svaki človik da je voļan i slobodan kusce voziti i sukno nositi. Mon. croat. 116—117. (1478).

2. KÚSAC, kúsca, *m. čovjek što kusa.* — *U poslovici našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (koji kusa. cf. drobac). Ubi drobac kusca (*vidi kod* drobac, 1).

3. KŮSAC, kŭsca, *m. kuso, kusasto (muško) živinče.* — *Od* XVII *vijeka.*

a. *uopće.* — *U Mikaļinu rječniku:* kusac, bez repa ,sine cauda', *i u Stulićevu:* ,cauda mutilus'.

b. *końi.* Opet viđe do dva końanika, na dva kusca, a obadva vranca. Nar. pjes. hörm. 1, 288. Końi kusci, golokraci Turci. 2, 589.

c. *ime psu.* F. Kurelac, dom. živ. 15.

d. *vidi* crnokrug. Kusac, Vipera ammodytes. G. Kolombatović, pesci. 28.

4. KŮSAC, Kúsca, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 33.

KŮSÂČ, kusáča, *m. isporedi* 3. kusac, d. Kusač ,Anguis fragilis'. Gradac kod Požege. Kusač ,Vipera ammodytes'. Gradac kod Požege. D. Hirc.

1. KUSAČA. *f. mjesno ime u Srbiji. a) mjesto u okrugu kragujevačkome.* Ńiva u Kusači. Sr. nov. 1872., 941. — *b) mjesto u okrugu požarevačkome.* Ńiva u Kusači. Sr. nov. 1865. 20.

2. KUSAČA, *f.* gļiva (Sabļar, Goļak). B. Šulek, im. 187.

KUSAČANIN, *m. čovjek iz Kusatka (vidi* Ku-

sadak). — *Množina:* Kusačani. — *U naše vrijeme.* Pisato g. Vujici Vulićeviću za Kusatčane. Djelovod. prot. 51.

KUSAČE, *f. pl. ime dvjema zaseocima u Bosni: u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 20; *i u okrugu Tuzle Done.* 97.

KUSAČIĆ, *m. prezime.* — xiv *vijeka.* Smilь Kusačićь. Deč. hris. 12. 83.

KUSAČKO BRDO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkome.* Vinograd u Brdu Kusačkom. Sr. nov. 1875. 781.

KŪSAĆ, *m.* ime vrelu u Počitelju. J. Bogdanović.

KUSAĆA, *f.* vrst tikve (Danilo). B. Šulek, im. 187.

KUSADAČKI, *adj. koji pripada selu Kusatku.* Kusadačka *(opština).* K. Jovanović 150. — Kusadačka Brana, *ime mjestu u okrugu smederevskome.* Zabran kod Brane Kusadačke. Sr. nov. 1867. 487.

KUSADAK, Kusatka, *m. ime mjestima u Srbiji. a) selo u okrugu smederevskome.* K. Jovanović 150. — *b) mjesto u okrugu kragujevačkome.* Zabran u Kusatku. Sr. nov. 1872. 321.

KUSAJA, *f. mjesno ime.*

a. *selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijel. 59.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* Ńiva u Kusaji. Sr. nov. 1869. 424.

KUSAJICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Ńiva u Kusajici. Sr. nov. 1871. 109.

1. KÚSAK, kúska, *m. dem.* 2. kus. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,bocconcello, bocconcino, boccone picciolo' ,bucella' 113b) *i u Stulićevu* (v. kusac *s dodatkom da se nalazi u Mikaljinu što nije istina).* Ako uštediš krajak ali kusak, sve ti vraća, sve odmeće. A. Kalić 232.

2. KUSAK, *m. mjesno ime.*

a. *vidi u Daničićevu rječniku:* Kusakь, selu je Kamijevcu išla međa ,na vrьšinu zdê Budova Kusaka'. M(on. serb). 199. (Sr. letop. 1847.) 4, 52. (1381). i selu je Vojnicima išla međa ,na obrьhь Kusaka'. 4, 52. (1381).

b. *mjesto u Srbiji u okrugu crnoriječkome.* Ńiva u Kusaku. Sr. nov. 1875. 300.

KUSAKOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Prodao svoju kuću Laza Abramović Danku Kusakoviću za groša 310. Glasnik. II, 1, 26. (1808).

KŪSALAC, kūsaoca, *m. čovjek što kūsa.* — *U Stulićevu rječniku:* kusalac *i griješkom* kusaoc, v. kusavac.

KŪSALICA, *f. žensko čeljade što kūsa.* — *U Stulićevu rječniku:* v. kusavica.

1. KÚSALO, *m. čovjek (naj češće muško dijete) što (mnogo) kusā. u šali.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ,Ala moj kusalo! jesi li se nakuso?' P. Budmani.

2. KŪSALO, *m. vidi* kusalac. — *U Belinu rječniku:* ,balbo, scilinguato' ,balbus' 125a, *i u Stulićevu:* v. kusavac, *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *S istijem akcentom ima i prezime u Dubrovniku.* P. Budmani.

3. KUSALO, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Bukan Kusalo. Nar. pjes. petr. 1, 356 *(među predbrojnicima).* — *Ne znam, kako je akc., isporedi kod* 2. kusalo.

4. KÚSALO, *n. u Vukovu rječniku:* u kašike ono što se meće u usta ,der vordere theil des löffels' ,pars cochlearis quae ori admovetur' *(s primjerom:)* Kusalom ga zakusuje, a drškom mu oči vadi. (Kad se ko pokazuje da je kome prijatelj, a misli mu i radi o zlu). Nar. posl. vuk. 161. — *U ovome primjeru može biti da znači što i kúsâńe, isporedi* grizalo: Ako što ne bi u kusalo, ne bi u grizalo. (U Crnoj Gori. gledaj: Ako se ne nakusasmo, ne nagrebosmo se). Nar. posl. vuk. 9.

KŪSÂL, *m. kus koń.* — *U Vukovu rječniku:* ,gestutztes pferd' ,equus cauda curtata'.

1. KÚSAN, kúsna, *adj. u kojega je (jela) ugodan kus (vidi* 6. kus). — *U naše vrijeme.* Meso je u Boci osobito kusno. S. Ljubiša, prip. 7. — *Može biti da ovaj primjer pripada amo, ali je veća prilika da treba čitati* kužne *(kńiga je vrlo zlo štampana):* Rugajte se takim ponukanjim. pogrdite kusne mame. A. d. Bella, razgov. 15.

2. KŪSAN, *m. ime kusu (kusastu) živinčetu.* — *U naše vrijeme.*

a. *ime mačku.* F. Kurelac, dom. živ. 50.

b. *ime ovnu.* Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

c. *ime prascu.* Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

d. *ime psu.* F. Kurelac, dom. živ. 45.

KUSANA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu raljevskome.* Ńiva u Kusani. Sr. nov. 1863. 514.

KUSANIĆ, *m. prezime.* — xvi *vijeka.* Jurko Kusanić. Mon. croat. 338. (1585).

KUSANOVAC, Kusanovca, *m. (kajkavski)* Kusanovec, *ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijel. 118.

KUSANOVA ŠIKARA, *f. ime šumi.* Okešinac kod Voj. Križa. D. Hirc.

KUSAŃA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome.* Zemlja u Kusańi. Sr. nov. 1875. 42.

1. KÚSÂŃE, *n. djelo kojijem se kusā.* — *Stariji je oblik* kusanje. — *U Belinu rječniku:* kusanje ,il mangiare col cucchiaro' 458b; *u Stulićevu; u Vukovu.*

2. KŪSÂŃE, *n. djelo kojijem se kūsa (vidi* 3. kusati). — *Stariji je oblik* kusanje. — *U Belinu rječniku:* kusanje ,balbezza o balbutimento' ,balbuties' 125a, *i u Stulićevu.*

KUSAŃICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome.* Livada u Kusańici. Sr. nov. 1875. 685. — *isporedi* Kusańa *prema čemu može biti deminutiv.*

KUSARA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* Ńiva u Kusari. Sr. nov. 1872. 374.

KUSARICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Ńiva u Kusarici. Sr. nov. 1874. 67.

KUSAROVIĆI, *m. pl. ime selu u Crnoj Gori u Bjelopavlićima.* Glasnik. 40, 20.

KŪSAST, *adj. vidi* 1. kus. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ,decaudatus, sine cauda'. v. kurtast; *u Stulićevu:* v. kus; *u Vukovu:* ,gestutzt' ,cauda truncata'. cf. kus.

1. KŪSAT, *adj. kusast (o psu).* — *Na jednome mjestu* xviii *vijeka.* Rep od krave i krmače on *(čauš u svatima)* za kalpak svoj zatače, pak i treću kitu steče, rep od kuce..... Da od stražne čauš strane kitu takvu nosit stane, s tim bi barem bio dičan, da je pasjem jatu sličan, te psi kad bi pirovali, za čauša ńeg bi zvali, . . . kan' da b' bio pasjeg roda, il' da b' bili svi kusati za ńegovu sriću svati. V. Došen 161b—162b.

2. KUSAT, *m. muški nadimak.* — *U naše vrijeme* Janka Kusata. Glasnik. II, 1, 32. (1808).

KUSÁTAK, kusátka, *m. što kuso.* — *U Vukovu rječniku:* ,der stümmel' ,truncus'. [cf. batić].

1. KÚSATI, kûsâm, *impf. punom se lažicom zalagati, i uopće naglo jesti, tako da se kod toga neka buka čuje.* — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl.* kúsajû, *u aor.* kúsah, *u ger. praes.* kúsajûći, *u ger. praet.* kúsâvši, *u part. praet. act.* kúsao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing.* — *Ako -u- stoji mj. negdašńega ą, tad je riječ praslavenska sa značeńem gristi (isporedi stslov.* kąsati, *rus.* кусать, *čcš.* kousati, *poļ.* kąsać. *vidi i 2.* kus) *te se u našemu jeziku promijenilo značeńe; ali može biti da je od korijena od kojega i 1.* kusiti. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (,comedere cochleari'), *u Belinu* (,mangiar col cucchiaro' ,cocleare aliquid comedere' 458b), *u Stulićevu* (,cochleare comedere'), *u Voltiģijinu* (,vorare, mangiucare' ,fressen'), *u Vukovu* (,mit vollem löffel essen' ,cochlear plenum ori admoveo'). Al' ćo kol orlovi gladnih vezan stati, jatru ka se novi ki mu će kusati *(u prenesenome smislu, o životińama).* H. Lucić 288—289. Bitve i salate naberi i svari ter kusa'. N. Dimitrović 103. Ona ti pak ukrop ni kaše ne kusa. N. Naļešković I, 184. Čim pretio srka i kusa *(bogati).* J. Kavańin 21a. Nu ga gledajte kako sladko ije i kusa. B. Zuzeri 293. Kusa, ždere, suske trese. V. Došen 158b. Vrlo razvarenu bar kusaj. J. Vladmirović 12. Pak kopa kupusa kog u zimi i u litu kusa. J. S. Reļković 298. Jedan drobi a drugi kusa. Nar. posl. vuk. 111. Ko panadu *(u Dubrovniku se govori* panatu) često kusa, obraz mu je kako rusa. (U Dubrovniku). 151. Ne zna onaj koji kusa nego onaj koji drobi. 199. Kako udrobiš onako ćeš i kusati. 127. Ako je ružno gledat, lijepo je kusat. Nar. bl. mehm. beg kapet. 13. Oni srču pod čadorim kahve i kusaju na obrok pilave. Osvetn. 3, 17. Dok je čorba na astalu treba je malo kusati. Srp. zora, god. 1, svez. 6, str. 124. Kusati, kiselo mlijeko žlicom jesti u okolici Samobora. F. Hefele.

2. KŪSATI, kûsâm, *impf. nejednako strići, čupati.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. iskusati). Kūsati, strići neravno. U naše vrijeme u Stonu: ,Zašto si pustio da te kusa, kad ne zna strići?' M. Milas.

3. KŪSATI, kûsâm, *impf.* blaeso ore esse, *nem.* lispeln, *u govoru ne izgovarati dobro slova* s *i* z, *nego kao novogrč.* θ *i* δ *ili engl.* th *u* thin *i* that. *U Belinu rječniku:* ,balbettare o balbutire, scilinguare, tartagliare' ,balbutio' 125a, *i u Stulićevu* (,balbutire'). *I u naše vrijeme u Dubrovniku (gdje se kaže* šuškati *kad se ona slova izgovaraju kao* š *i* ž *a* tepati *kao* t *i* d). P. Budmani. — *Vidi i* kusav.

KŪSAV, *adj. koji kusa (vidi* 3. kusati). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (,blaesus'), *u Belinu* (,balbo, scilinguato' ,vir balbus' 125a), *u Stulićevu* (,balbutiens, balbus'). Mojsije bješe kusav i tepav. M. Divković, nauk. 131.

1. KÚSAVAC, kúsâvca, *m. čovjek što kusa (vidi* 1. kusati). — *vidi kod* lizavac. — *U Vukovu rječniku:* vide kusac. cf. lizavac.

2. KŪSAVAC, kûsâvca, *m. kusav čovjek.* — *U Belinu rječniku:* ,balbo, scilinguato' ,balbus' 125a; *i u Stulićevu uz* kusav.

KUSAVČAC, kusavčca, *m. u Stulićevu rječniku uz* kusavčić. — *nepouzdano.*

KUSAVČIĆ, *m. dem.* 2. kusavac. — *U Stulićevu rječniku:* ,nonnihil balbutiens'. — *slabo pouzdano.*

KŪSAVICA, *f. kusavo žensko čeļade.* — *Samo u Stulićevu rječniku uz* kusav.

KŪSÊĻ, *m.* livada u Zaovinama između Zapoļa i Bojišta; preko ńo ide suha oranica. Ļ. Stojanović.

KUSEN, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* Ńiva u Kusenu. Sr. nov. 1871. 134.

KUSÉTATI, kùsêćêm, *impf.* mana u jeziku kod onih što ne mogu da bistro izgovore slovo ,s'. — *isporedi* 3. kusati. — Na Braču. A. Ostojić.

KŪSICA, *f. orako se zovu ńeke ptice i jedna riba, po svoj prilici s toga što su kusasta repa.*

a. *ptice.*

a) Ardea garzetta. Slovinac. 1880. 31b.

b) Ardea ralloides Scop. Kosić tvrdi da joj je ime ,kusica'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 107b.

c) kusica mala, Gallinula pymaea. Slovinac. 1880. 32a.

b. *ńekakva riba.* Kusica (rek bi da nema savršen rep). L. Zore, rib. ark. 10, 338.

1. KÙSIĆ, *m. dem.* 2. kus. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kusić, falatec ,frustulum, frustilum') *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (v. kusac *iz Bjelostjenčeva).* Za ovi može služiti svaki kusić platna. M. Dragićević 176. Daj ti meni jedan kusić od tvoje košuļe. Jačke. 143.

2. KUSIĆ, *m. prezime.* T. Kovačević, bosn. 33.

3. KUSIĆ, *m. mjesno ime.* — *isporedi* Kusići.

a. *manastir.* — *Prije našega vremena.* Kusićь (monastir). S. Novaković, pom. 136.

b. *selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 51.

KUSIĆI, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu požarevačkome.* K. Jovanović 140.

KUSIĆSKI, *adj. koji pripada selu Kusićima.* Kusićska *(opština).* K. Jovanović 140.

KÙSIDA, *f. ime vodi.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,fluss an der grenze gegen Montenegro' ,fluvii nomen'). Drugi ih je konak sustigao kod Kuside studene vodice u lijepim kusidskim lukama kod bijela mosta kusidskoga. Nar. pjes. vuk. 4, 26.

KÙSIDSKÎ, *adj. koji pripada vodi Kusidi.* — *Između rječnika u Vukovu* (,von Kusida') *s primjerom:* Hvatiše se krajem kusidskijem. (Ogled. sr. 115). — *vidi i* Kusida.

KÙSIJA, *m. vidi* kusov. — *U naše vrijeme.* Kusija, ime kusastom psu. Ima pasa i osim kusije. u Lici. V. Arsenijević. — *U Dubrovniku kao muški nadimak ili prezime.* P. Budmani.

KUSIJAK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* Ńiva u Kusijaku. Sr. nov. 1875. 72.

KUSIJEVAC, Kusijevca, *m. (kajkavski)* Kusijevec, *ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeļ. 117.

KUSILAC, kusioca, *m. u jednoga pisca* XVIII *vijeka znači što i 2.* kus. — *U ovome je značeńu riječ posve nepouzdana, i pisana je jamačno samo radi slika.* A Pankracija pak prstioci u crkvi su Blaža tvoga, njeki ńega i kusioci, da te čuva zla svakoga. J. Kavańin 316a. Jest i ńiha sveta oca prst (,prist') u srebru Dominika, pole kotar(?) kusioca druzijeh svetih mučenika. 323a. A prikriju plačne oči strane svite kusioci. 417a.

KUSÌNČINA, *f. osa.* — *Vaļa da je po praslavenskome značeńu glagola* 1. kusati. — *U naše*

vrijeme u Istri. Kusinčïna ‚vespa'. D. Nemanić, čak kroat. stud. iftsg. 59.

KUSIŃA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome.* Livada u Kusińi. Sr. nov. 1861. 778.

KUSIRIĆ, *m. prezime.* — xvii *vijeka.* Iliji Kusiriću. Starine. 10, 20.

KUSITEĻ, *m. u Stulićevu rječniku:* v. iskusiteļ *s dodatkom da je riječ ruska.*

1. KȔSITI, kûsîm, *impf. vidi* kušati. — *Nije srodno s* 2. kus, *jer je -u- bilo i u praslavensko doba, isporedi stslov.* kusiti, *(rus.* искусить, *češ.* zkusiti), *poļ.* kusić, *pa i lit.* kusyti, kusti. — *Osnova je* kus *uzeta iz germanskoga jezika, isporedi got.* kiusan, *anglosaks* ceosan, *engl.* choose, *stńem.* chiosan, *srńem.* kiesen; *korijen je indoevropski* gus *(u slavenskijem bi jezicima od* g *postalo* z), *isporedi snskrt.* ǵuš, *rado jesti, uživati, grč.* γεύ(σ)ω, *lat.* gustus, gustare. — *Samo u pisaca* xvi *i* xvii *vijeka (jedan put* xviii, *i tu u osobitome smislu), ali se nalazi često složeno s prijedlozima, vidi osobito* okusiti; *između rječnika u Stulićevu:* ‚gustare, degustare'; ‚degustare, libare, delibare' *s dodatkom da se nahodi u pisca Lastrića (što neće biti istina)*; ‚probare, exporiri' *s dodatkom da se nalazi u Menčetića.*

a. *aktivno.* — *za uže i starije značeńe nema primjera, nego je gotovo u svjema kao kod* kušati, 1, b. Eto prem *(ja)* čekaju taku stvar da kusim. Š. Menčetić 100. Ova ja sve kusih, jeda bih slobodan. 173. Veće toj ne kusi, ni prašaj u naprid. 218. Nemoj mnit tkogodi da mene jur nesan ovoj reć dovodi, zač kusih stvar ovu. 297. Ļuven blud ako je tko kusil. 298. Da biraš i kusiš što je žalos i tuga. M. Vetranić 1, 96. Ja toj sam kusih i dobro poznaju. 2, 315. To li nećeš ovi način držat, kusit, ni iskati, drago zdravļe za imati, a ti drugo ovo ucin'... Jer je kušan ovi način ozdraviti taku nemoć, koji kusit i ti ako ć, da te stegne sumńa, ne čin' . . . Ako ti je taj nevoļa uši gluhe učinila, kusit malo ovaj dila budi htjenje i tva voļa. M. Pelegrinović 200. Još da bih ja hotil izriti poredom, ne bi mi nigda bil' vjerovna moja čes, ku josam tuj kusil. D. Rańina 111a. Ma jedan nov način od tuge nesvršni, koje sam paću ja, a drugi ih kusil ni'. 119a. Nu ću prvo kusit jedan *(lijek)*, koji zorom vidjeh u sni. S. Bobaļević 217. I tko zla ne kusi dobra ne poznaje. Đ. Baraković, vil. 44. — *U ovome bi primjeru moglo biti značeńe kao kod* kušati, 1, b, *c)*: Nu ako me tko pita, kada će toj biti, skončanje od svita kad li se zgoditi, nitkor me ne kusi, ner misal privratiti, zač ni ja ni druzi ne mogu toj znati. M. Vetranić 1, 295. — *Nejasno je značeńe u ovome primjeru: jeli isto što predašńe? ili znači gristi (prema* 1. kusati)?: Tim u našem razsrdjenju moć zauzdat jazik pusti, da u svojem govorenju ne probada i ne kusi. J. Kavańin 350b.

b. *sa se, pasivno.* Nu mańa vik huđa vidi se i čini svakoja zled tuđa, koja se kusil' ni. D. Rańina 126b.

2. KÚSITI, kûsîm, *pf. (ili impf.?) u Vukovu rječniku:* pf. ‚den schwanz stutzen' ‚caudam trunco'. — *Sva je prilika da* pf. *u Vukovu rječniku stoji griješkom, jer vaļa da je* kusiti *imperfektivni glagol prema* iskúsiti, okúsiti *(kao što je dodao F. Iveković u svome rječniku).* — *Značeńe je: činiti da što (živinče, objekat) bude kuso, sjeći mu (objektu) rep.*

KUSJAČA, *f. mjesno ime u Srbiji. a) mjesto u okrugu kragujevačkome.* Ńiva u Kusjači. Sr. nov. 1863. 384. — *b) mjesto u okrugu požarevačkome.* Ńiva u Kusjači. Sr. nov. 1865. 435.

KUSJAK, *m. mjesno ime u Srbiji. a) mjesto u okrugu biogradskome.* Glasnik. 19, 181. — *b) mjesto u okrugu krajinskome; zove se i* Kosjak *(nema u ovome rječniku).* M. Đ. Milićević, srb. 979. — *c) u okrugu smederevskome.* Ńiva u Kusjaku. Sr. nov. 1870. 586.

KUSJAN, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkome.* Ńiva u Kusjanu Sr. nov. 1872. 645.

KȔSKUN, *m. tur.* qusqun, *podrepina.* — *isporedi* kuskune. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Da padnu kuskuni s neba, Vujašu bi se o vratu objesili. Nar. posl. vuk. 54.

KȔSKUNE, *f. pl. u Vukovu rječniku uz* kuskun.

KȔSKUR, *m. vidi* kuskun. — *U Stulićevu rječniku:* ‚cigna, posolino con cui la sella s' accomoda alla coda del cavallo' ‚postilena, ciugulum' *s dodatkom da se nahodi u pisca Lastrića, što vaļa da nije istina.* — *Riječ je nepouzdana, jer je jamačno zlo napisao sam Stulli.*

KUSNICE, *f. pl. zatvor (mjesto), uznica.* — *Nejasno postańe.* — *U naše vrijeme u hrvatskome Zagorju.* Imaju starješine nekakav rešt (narod zove i kusnice, svińac) gdje su zatvarali. V. Bogišić, zborn. 572.

KUSNUĆE, *n. djelo kojijem se kusne (vidi* 1. kusnuti). — *U Stulićevu rječniku:* kusnutje ‚gustatus'.

1. KUSNUTI, kusnem, *pf. vidi* okusiti *(impf.:* kušati). — *U Belinu rječniku:* ‚assaggiare, assaporare, gustare' ‚gusto' 109a; ‚assaggiare leggiermente' ‚primis labiis gustare' 109b; *u Stulićevu:* ‚primis labiis gustare'; *u Voltiđijinu:* kusnuti, kušam ‚assaggiare, assaporare' ‚kosten'. Nije o ńem kusnut i pesekat, nego ga je żeļno čekat. J. Kavańin 491a.

2. KÚSNUTI, kûsnêm, *pf. založiti se punom lažicom.* — *Kao perfektivni glagol prema* 1. kusati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚einen vollen löffel zum munde tragen' ‚cochlear plenum in os ingero'). Ondale kusni, ondale srkni, dok sve ostavi prazno. Nar. prip. vuk.[2] 273. Kako derviš prvi put zahvati i kusne... Vuk, odg. na laži i opad. 13. Kusnuo sam iz lonca iz koga se preļeva. M. Đ. Milićević, zim. več. 219.

KÚSO, *m. ime kusastijem domaćijem životińama.*

a. *ime mačku.* F. Kurelac, dom. živ. 50.

b. *ime prascu.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

KȔSOMAČA, *f. vidi* gusomača. — *isporedi* kusumača. — xv *vijeka.* Kusomača, (Capsella) bursa pastoris Mnch. (u mletačkome rukopisu), v. Gusomača, Rusomaca. B. Šulek, im. 187.

1. KÚSOŃA, *m. ime kusastijem domaćijem životińama (naj češće volu).* — *U naše vrijeme.*

a. *ime volu.* — *Između rječnika u Vukovu* (kus vo ‚der stutzochs' ‚bos cauda truncata'). Kurjak barnu izeo a kusońu naklao. Nar. pjes. vuk. 1, 511. Da kusońu puste pod plast (narastao bi mu rep). Nar. posl. vuk. 51.

b. *ime ovnu.* Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

c. *ime psu.* D. Trsteńak.

2. KÚSOŃA, *m. vidi* 2. kusac. — *U poslovici našega vremena.* Ne zna kusońa što čini drobońa *(nema te riječi u ovome rječniku).* Bos. vila. 1891. 80.

KUSOŃE, *f. pl. mjesno ime.*

a. *u Bosni dva sela u okrugu Tuzle Dońe* Kusońe pravoslavne *i* Kusońe turske. Statis. bosn. 94.

b. *u Slavoniji. a) selo u župa niji požeškoj.* Razdijeļ. 128. — *b) dva sela:* Kusoňe doňe *i* Kusoňe gorňe, *i pusta:* Kusoňo gorňe *u županiji virovitičkoj.* 139.

KÚSOŇIN, *adj. koji pripada kusoňi (vidi* 1. kusoňa). — *U Vukovu rječniku:* ,des stutzochsen' ,bovis cauda truncata'.

1. KUSÒREP, *adj. u kojega nije cio (u kojega je kus) rep.* — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,chi ha la coda mozza' ,mutilam habens caudam' 197b), *u Bjelostjenčevu* (kusorep, kusorepec, kusorepica ,mutilam caudam habens'. v. kusast), *u Stuličevu (uz* kusorepac). Minošan, grdać, star, kusorep, glavorog, na vrati *(od pakla)* jest vratar. Đ. Baraković, vil. 304.

2. KUSÒREP, *m. dugi skuti na odijelu, ispo-redi* 2. kuda, a, *d).* — *U Voltiģijinu rječniku:* kusorep, kusorepac ,coda, strascico di veste' ,schleppe, schweif eines kleides'. — *nije dosta pouzdano.*

KUSÒREPA, *f. kusorepa kobila.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Sam uteče od Dunaja bano na kobili kusorepi svojoj. Hrv. nar. pjes. 1, 453.

1. KUSÒREPAC, kusòrepca, *m. kusorepo muško živinče.* — *U Belinu rječniku:* ,chi ha la coda mozza' ,mutilam habens caudam' 197b; *u Bjelostjenčevu: (kajkavski)* kusorepec *kod* kusorep; *u Stuličevu:* ,animal praecisae, dimidiatae, mutilae caudae'.

2. KUSÒREPAC, kusòrepca, *m. ļuļ (biļka).* — *Ista je riječ što* 1. kusorepac *u prenesenome smislu.* — *U Stuličevu rječniku:* kusorepac, trava ,lolium', *i otale u* B. Šulek, im. 187.

3. KUSOREPAC, kusorepca, *m. vidi* 2. kusorep. — *U Voltiģijinu rječniku uz* kusorep. — *slabo pouzdano kao i* kusorep.

KUSÒREPAST, *adj. vidi* 1. kusorep. — *U jednoga pisca našega vremena.* Puh kusorepasti (veliki poļski miš kratka repa). S. Ļubiša, prič. 54.

KUSÒREPICA, *f. kusorepo žensko živinče.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kod* kusorep) *gdje se naj prije nahodi.* To se ja domišļaju, da ta ,krava kojsava' nije nevinom kusorepicom kakvom. F. Kurelac, dom. živ. 29.

KUSOREPITI, kusorepim, *impf. odrezivati (ne baš cio) rep kojoj životiňi (objektu).* — *Samo u Stuličevu rječniku:* v. okusorepiti.

KÙSÔV, kusòva, *m. pas bez repa (kus).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (kus pas ,der stutzhund' ,canis cauda truncata'). Mi u nas zovemo psa kad nema repa ,kusov' a onoga što cijele uši nema ,kudrov', a pas te pas vazda. Nar. prip. vuk.[2] 293.

1. KUSOVAC, Kusovca, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Crnoj Gori.* Pop Đuro Kusovac. Nar. pjes. vuk. 5, 531. Pop Joko Kusovac. Magaz. 1868. 72.

2. KUSOVAC, Kusovca, *m. mjesno ime u Srbiji. a) mjesto u okrugu biogradskome.* Livada u Kusovcu. Sr. nov. 1874. 403. — *b) brdo u okrugu čačanskome.* Zabran u Kusovcu brdu. Sr. nov. 1864. 253. — *c) selo u okrugu kragujevačkome.* K. Jovanović 118.

KUSOVICA, *f.* kos, ptica. Bosna. Đ. Hirc.

KUSÒVĻEV, *adj. koji pripada kusovu.* — *U Vukovu rječniku:* ,des stutzhundes' ,canis curti'.

KÜSRA, *f. vidi* kusa, g. ,Čuti, kusro! de se ti smiješ u žene miješati!' J. Bogdanović.

KÙSRAP, *m.* ime brdu u Velebitu više Počiteļa. J. Bogdanović.

KUSTAR, Kustra, *m. mjesno ime u Srbiji u okrugu požarevačkome.* Kustar, razvaline od staroga grada u selu Dubravici. M. Đ. Milićević, srb. 1030. Livada u Kustru. Sr. nov. 1873. 595.

KÙSTIJERNA, *f. vidi* gustijerna. — *Kod mjesnoga imena na Braču* xii *vijeka.* Na Kalê(vê) Kustêrne. Starine. 13, 206. (1185 *prepis.* 1250).

KUSTIJON, *f. mlet.* custion, *kavga.* — xv *vijeka.* Ki koli bi učinil ku tatbinu ili kustijon... Stat. kast. 1490. 184.

KÙSTÔD, *m. tal.* custode, *čuvar, ali samo u osobitome značeňu: starešina nad fratarskom kustodijom (vidi* 1. kustodija, b). — *Od* xvii *vijeka.* Bosne Arģentine kustodu dostojnomu. V. Andrijašević, dev. iii. Fra Petar Bogdan Bakšić kustod Bulgarije. P. Bakšić vii. Činili su se u provinciji kapituli i obirani mnogi kustodi. Norini 53.

1. KÙSTÔDIJA, *f. tal.* custodia, *čuvaňe, ali se u našemu jeziku nalazi samo u osobitijem značeňima.*

a. *ňešto (kao n. p. ormar, kutija itd.) načiňeno da se što u onome čuva ili hrani.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xvii *vijeka.* Misleći da su tvoje prsi jedna kustodija ali shrana od prisvetoga sakramenta. I. Držić 80.

b. *u fratara male braće prijedio u kojemu ima ňekoliko manastira; maňi je nego* provincija. Kustodija carigracka i jeruzolimska, i provincija Albanija i Raguza. I. Ančić, vrat. 174. Izašle su iz vikarije bosanske kustodije koje brojim, i ove posli biše učiňene provincije. Norini 23. Isti ģeneral učini vikarija u samoj Bosni, jer se mnoge druge kustodije učiniše provincije. 51. 1757 na 17 juna razdili se iznova Bosna i Slavonija: Bosna ostade kustodija. 60.

2. KUSTODIJA, *m. ime muško.* — *Ne znam mu postaňa.* — *Na jednome mjestu* xiv *vijeka.* Popь Kustodija sь tьstemь. Svetostef. hris. 32. — *U naše vrijeme prezime u Crnoj Gori.* Kustodija Marko barjaktare. Nar. pjes. vuk. 4, 10. Od Ňegoša do dva Kustodije. 4, 19. Od Ňegoša Kustodiju Maša. 5, 332.

KÙSTOŠIJA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 90.

KUSTRENA, *f. vidi* Kostrena (sveta Lucija). — *Na jednome mjestu* xv *vijeka.* Obariteļ crikve svete Lucije v Kustreni *(na dno strane ima primjedba izdavaočeva:* mjesto ,Kostreni'). Mon. croat. 146. (1492).

KUSTUR, *m. ime kosi (brdima) u Srbiji.* Glasnik. 43, 283—284. 331.

1. KÙSTURA, *f. nevaļao nož.* — *Akc. se mijeňa u gen. pl.* küstûrâ. — *Riječ je rumuňska, ako je rum.* custură *od* cuțitură *(a ovo bi bilo od* cuțit, *nož); ima i mađ.* kusztora. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kustura, nožina ,culter'), *u Stuličevu* (,vilis culter'), *u Vukovu* (,schimpfwort für ein messer' ,convicium in cultrum'). A kusturom bradu zastrugao. Nar. pjes. mag. 1863. 71. Zaprdio nekaku kusturu za pas. Vuk, rječn. *kod* zaprdjeti. Kustura, 1. odlomak staroga noža ali britve, čim se načve čiste. 2. nadimak staru nevaļalu nožu. M. Pavlinović.

2. KÙSTURA, *f.* guba, rogač, papuča, šļiva gubava. (u Radevini). Ļ. Stojanović.

KUSTURICE, *f. pl. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 20.

KÙSTURIĆ, *m. prezime.* — *Od* xviii *vijeka.* Toma Kusturić. Norini 84. Od Tome Kusturića. Glasnik. ii, 1, 15. (1808). Milovan Kusturić. Đ. Avramović 241.

KÙSTURINA, *f. augm.* 1. kustura. U ruci mu kusturina tupa. Osvetn. 2, 157. Prebi tursko gvožđe uprijeko, pade na tle kusturina sama. 3, 139.

KUSTURINO POĻE, *n. ime zapustjelome mjestu u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 27.

KUSUCI, Kusuka, *m. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 19.

KUSÙLATI SE, kusùlâm se, *pf. (?)* u Užicu kad pri kupańu hoće da zagńuruju jedan drugoga silom u vodu vele: ‚Ajde da se kusulamo‘. Ļ. Stojanović.

KUSULBAPSKI, *adj. vidi* ćeselbaški. — *Na jednome mjestu* xvii *vijeka.* Kasbin i Širvan projdoh kusulbabski. I. T. Mrnavić, osm. 142.

KÙSUĻA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* kusa krava ‚die stutzkuh‘ ‚vacca cauda truncata‘.

KÙSUĻIN, *adj. koji pripada kusuļi.* — *U Vukovu rječniku:* ‚der stutzkuh‘ ‚vaccae cauda truncata‘.

KÙSUMAČA, *f.* ńekakva travica koju ļudi jedu. — U naše vrijeme oko Stona (u Ošļemu). ‚Idem u kusumaču‘. M. Milas. — *vidi* kusomača.

KÜSÛR, *m. ostatak (od duga), arap. tur.* qusûr, *mańak, mahana, ostatak.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der rückstand‘ ‚residuum debiti‘. cf. ostatak). Što ste nami pisali za ono kusura da vami pošļemo. Glasnik. ii, 3, 91. (1708). I predati carevu miriju, sve harače, paru bez kusura. Nar. pjes. vuk. 4, 176. Pa izvadi do tri mağarlije, pa ih baci Pangi Gračaninu: ‚Na de, Panğa, pa kusur isplati što sam junak potrošio vina‘. Ali ńemu Panğa govorio: ‚Ne budali, tursko momče mlado! ko godir je sa mnom vino pio, taj kusura nikad ni platio, nećeš ni ti, viru ti zadajom‘. Nar. pjes. marj. 75. Stan', serdaru, da ti kusur vratim. Nar. pjes. hörm. 2, 467. Kad ćeš mi aga ono kusura podmiriti? Nar. prip. vrč. 216. A međutim će on za to vreme sve poreze ili kusure poreza od rečene sirotińe pouzimat. *u* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 43. (1835). Do nekoliko dana daću ti i ostalo ili ‚kusur‘ ili ‚rešto‘. V. Bogišić, zborn. 467. — *U ovome primjeru stoji u prenesenome smislu (ironički?):* Prvi biše knez Dohna Brandibur ki s Svedezi imadiše kusur, i za ńimi trkao je hitar kano hitri jedan jaki vitar. I. Zaničić 196. — *Kao ostatak (ono što je naj zadńe) uopće:* Iskapivši i kusur od rakije . . . Srp. zora. god. 2, sv. 7, str. 150.

KUSURATI SE, kusuram se, *pf.* (s kim), *dovršiti račune, isplatiti što je ko kome dužan.* — *Načińeno od* kusur. — *U naše vrijeme.* Ali je jednom selo Krńevo istuklo svoga kmeta za to što mu deonica nije bila dobro zagradena. kmet se odgovarao na brata, ali seļaci poviču: ‚Ti si kutńi starešina; ti lezi, pa se posle kusuraj s bratom‘. M. Đ. Milićević, opšt. 21. Evo ti Loma, pa se kusuraj s ńim. pomenik. 3, 305.

KUSURIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Božo Kusurić. Nar. pjes. petr. 2, 353 *(među predbrojnicima).*

KUSURLUK, *m. isplaćivańe duga, računańe (?).* — *Načińeno od* kusur *turskijem nastavkom* luk. — *Na jednome mjestu* xviii *vijeka.* Već odstupi od tog kusurluka. I. Zaničić 178.

1. KÜŠ, *interj. riječ kojom se kome kaže da muči, ali s prezirańem i uvredno.* — *Od ńem.* kusch (dich), *što se kaže psima da legnu, a ovo je od franc.* (à ta) couche. — *U Vukovu rječniku:* ‚kusch! (österr. für halt's maul)‘ ‚tace, canis‘ *s dodatkom da se govori u vojvodstvu.*

2. KÜŠ, *m. vidi* kaduļa. — *Nepoznata postańa.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Voltiğijinu* (‚salvia‘ ‚salbey‘), *i u Vukovu:* (u Hrvatskoj oko Perušića) nekakva trava, bijela ili žuta cvijeta ‚art pflanze‘ ‚herba quaedam‘. U Hrvatskoj je ‚kuš‘ Salvia officinalis. F. Iveković, rječn. Küš ‚Salvia hortensis‘. Đ. Nemanić, čak. kroat. stud. 9. Kuš, Salvia officinalis L. (Primorje, Cres). B. Šulek, im. 187. — Kuš divji, 1. Salvia pratensis L. (u Primorju); 2. Salvia officinalis L. (u Istri). B. Šulek, im. 187.

1. KÚŠA, *m. ili f. kuso živinče.*

a. *vo.* De je bila bez kuše vodovodnica? Nar. posl. u Srbiji. Ļ. Stojanović.

b. kusa krmača. Orahovica, Slatina. D. Hirc.

c. *u prenesenome smislu,* nadimak djetetu od mila. u ćuprijskom okrugu u Srbiji. Ļ. Stojanović.

2. KUŠA, *f. vidi u Daničićevu rječniku:* u selu Dabru manastira Ravanice bješe ‚отъ Браничева на Беранје Кушомъ хатаръ‘. M(on. serb). 199. (1381). mjesto toga u S(r). l(etop). 1847. 4, 51 stoji ‚Кутомъ‘.

KUŠAC, kušca, *m. poļubac.* — *Od ńem.* kuss. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* kušec, ļubac ‚osculum, basium‘), *u Jambrešićevu* (kušec ‚osculum‘), *u Stulićevu (griješkom* kusec, v. celov *iz Bjelostjenčeva).* Kušce primļu. P. Vitezović, odil. 55. Dokli oko tve me ustrili, i podaš mi kušac mili. J. Kavańin 513[b].

KÙŠÂČ, kušáča, *m. uprav čovjek koji kuša, ali se u primjerima kaže o vragu.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kûšâču, kûšâči. — *Vuk ima ovu riječ u prijevodu novoga zavjeta, i u rječniku:* ‚der versucher‘ ‚tentator‘ *(nema u prvome izdańu), ali u predgovoru ‚Novoga Zavjeta‘* (1847) vii *broji među riječi ‚kojijeh nije čuo u narodu da se govore nego ih je sam načinio‘.* Pristupi k ńemu *(Isusu)* kušač. Vuk, mat. 4, 3. Da vas kako ne iskuša kušač. pavl. 1sol. 3, 5.

KUŠÁČEV, *adj. koji pripada kušaču.* S ovom se molitvom i dijete prima u oglašene, po tom idu četiri zakletve da se odriče lukavstva kušačeva. Đ. Daničić, pisma. 184

1. KÙŠÂK, kušáka, *m. vidi* trtina. — *Vaļa da postaje od* 1. kus. — *U naše vrijeme u Hrvatskoj, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚uropygium‘), *a u latinskome dijelu:* ‚uropygium, quod ultima et angusta spinae pars‘ naj zadńa hrbtišća kost, ili kušak, ka se u živade zove biškup. Kušak, meso iz kojega repno perje porasto. Daruvar. D. Hirc.

2. KÙŠÂK, kušáka, *m. tur.* qušaq, *pas, pojas.* — *U naše vrijeme.*

a. *dugo tkańe kojijem se paše.* Opasala tri ćemer-kušaka. Nar. pjes. hörm. 2, 59 Kušakom se utegla ćemerom, u ćemera sve ploče od zlata. Hrv. nar. pjes. 4, 63. Kušak, velika uvijena marama koju upasuju povrh tkanice *(u okrugu pirotskome).* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 248. ‚Kušak‘, obično ‚kušak-ćemer‘, vrsta ženskoga pasa. *u* Hrv. nar. pjes. 4, 698. Kùšâk, što se inače zove ‚šal‘. u Šapcu.

b. *u prenesenome smislu, daska ili drugi*

komad drva što je poprijeko pribijen na ńekoliko dasaka da čvršće stoje (n. p. u trpeze), prečanica. — *U Vukovu rječniku:* ,das querholz (z. b. bei dem tische)' ,lignum transversum'.

KÛŠÂKOVIĆ, *m. prezime.* Ima i sad porodica u Šapcu.

KŬŠALAC, kŭšaoca, *m. čovjek što kuša.* — *isporedi* kušač. — *U Stulićevu rječniku:* ,qui experitur'.

KUŠÀMA, *f. u Vukovu rječniku:* (u Sarajevu i u ostalim varošima po Bosni) ,dio zunftgala, bei empfang des vesirs' ,pompa collegiorum'. — *Jamačno je riječ turska: Miklošić* (türk. elem. nachtrag. 1, 65) *kaže da je od* qošmaq, *trčati; D.* Popović *piše:* Kušama, Vuk tumači ovu reč koja se u Bosni čuje, kao svečan doček kod vezira, parada espafska; ona dolazi od turskoga ,košišma' hodańe, trkańe.

KUŠAN, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Hrvatskoj.* Schem. zagr. 1875. 228.

KUŠANAC, Kušanca, *m. kajkavski* Kušanec, *ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 67.

KUŠANCI, Kušanaca (?), *m. pl. ime mjestu (u Međumurju?).* — xvii *vijeka.* Mikula knez od Zrińa od divjaka rassičen u Kušancih pri Čakovu Turnu, preminu. P. Vitezović, kron. 196.

KŬŠÂŃE, *n. djelo kojijem se kuša.* — *Stariji je oblik* kušanje.

a. *vidi* kušati, 1, a. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kušanje, okušenje ,delibatio, degustatio'; kušanje, izgled od vina al' žita ,specimen'), *u Belinu* (kušanje ,assaggiamento, assaporamento, il far saggio d' una cosa' ,gustatus' 109a), *u Bjelostjenčevu* (,delibatio, delibutio'), *(u Stulićevu:* v. ješa *s dodatkom da je riječ ruska).*

a) vidi kušati, 1, a, *a) i c). u svijem je primjerima u metaforičkome ili u prenesenome smislu.* Dostoj se osladiti rajskom sladostim kušanje srca moga. V. Andrijašović, dev. 124. Ńegove riječi jesu kušanja od neizrečene slatkosti. M. Radnić 299a. Mnogo puta daje Bog kušanje od slatkosti unutrńe. 423b. Er ponižnim svak kušanjem *(pričesti)* toj viditi može u sebi. A. Vitaļić, ostan. 63. Što 'e okušat sve sladosti, kad kušanje smrt nam nosi? J. Kavańin 310b. O Jezuse, . . . tva slast inijem nad slastima naj veće se ļubit ima: tako krijepi to kušanje, i ti miris blazni tako, da to doprijet uživanje svjet i srce mê 'e nejako. A. Đ. Paoli *u* I. M. Mattei 371.

b) gustus, gustatus, *vidi* 1. kušati, a, *b).* Grčilo i slados kušanje razbira. V. Andrijašević, put. 345. Po ćućenju, po kušanju i vidjenju. J. Kavańin 465a. Po vidjeńu, čuveńu, obońańu, kušańu i ticańu. L. Radić 4. Što s očima vidimo, s rukom tičemo, s kušańem ćutimo. T. Ivanović 75.

b. *vidi* kušati, 1, b. — *Između rječnika u Vrančićevu* (kušanje ,experientia; specimen; tentamentum'), *u Mikaļinu* (kušanje ,periculum, experientia, experimentum'), *u Belinu* (kušanje ,prova, sperienza' ,experimentum' 593a; ,esperienza' ,experientia' 292a; ,prattica, esperienza' ,usus' 578b), *u Bjelostjenčevu* (,experientia, experimentum, periculum, tentatio, tentamentum, probatio, specimen'; kušańe, poufańe ,attentatio'), *u Jambrešićevu* (,tentamen'), *u Stulićevu* (,experientia, experimentum, specimen'), *u Vukovu* (,das versuchen' ,periculum, experientia, tentatio').

a) vidi 1. kušati, a, *a).*

aa) tentatio, periculum, *djelo kojijem se jedan put kuša što da se sazna, što je, kakvo je.* Ako još ne vjeruješ, čini druga kušanja, dokle ti poznadeš istinu ovu. B. Kašić, per. 198. Znadijahu oni i s rudami se vladati i vrijeme u godine po hodu sunca i u mjesece po hodu mjeseca razdijeliti koja stvar potribuje zrilu pamet, mloga kušańa i vještine nepriproste. D. E. Bogdanić 7. Ovi se način na kušańe daje prvo. J. S. Reļković 285.

bb) tentatio, *vidi* kušati, 1, b, *a) cc) ccc).* Naj veće kušanje ńe izvrsne kroposti bi ustrpļenje. B. Kašić, per. 129.

cc) tentatio, *vidi* kušati, 1, b, *a) dd).* I akoprem staviš *(Bože)* da se ja s napastmi razlikimi bijem i s protivšćinami, sve ovo na moju korist narejuješ ki tisuć' načini drage izkušuješ u komu kušanju ni to mańe ļubit tribuje, ni mańe, Gospodine, hvalit. A. Georgiceo, nasl. 279—280. Jeli Bog pokušao da dođe to uzme sebi narod iz drugoga naroda kušańem, znacima i čudesima . . .? Đ. Daničić, 5mojs. 4, 34. Nemojte da vam odrveni srce vaše kao u Merivi, kao u dan kušańa u pustińi. psal. 95, 8. — Naopastovati jest činiti kušańe od onoga. J. Matović 511. Kad svrši đavo sve kušańe, otide. Vuk, luk. 4, 13. — Što razumiš za kušanje Božje? *(vidi primjer istoga pisca kod* kušati, 1, b, *a) dd)).* Blago turl. 2, 83.

dd) conatus, *vidi* kušati, 1, b, *b).* Ako bi bio ko'i uvit ali ogovor do kušanja ali dogovora ali inoga roka. Stat. poļ. ark. 5, 261.

ee) indagatio, investigatio, *vidi* kušati, 1, b, *c).* Ovo gledańe i kušańe nejma se činiti. Ant. Kadčić 458.

ff) experientia, usus, *znańe što se dobiva kušajući, vidi* kušati, 1, b, *d).* Kušanje likarov očito je *(očituje?)* da kolirij bol od očiju vzima. Naručn. 29b. Kako nas uči svagdańe kušanje. P. Radovčić, način. 21. Kad *(bogastva)* ništa ne pomažu kripostma voļe, nego po kušanju vidimo da čine zabiļeženu štetu . . . M. Radnić 82b. Kušanje nas uči da naj veće oni koji su jači u tijelu jesu slabi i bolesni u duši. 59b. Kušanje svakdańe kaže nam ovo. 302b. Kušanje mene je naučilo da još krstjani rigaju suproć dobroti Božijoj ista proklińańa. A. d. Bella, razgov. 150. Prilako jest djavlu zaplest u svoje mriže tko se ńegovu prijateļstvu približa, tako da se priritei nahode, da otresavši se od ńega k Bogu se povratjaju, kako nam kušanje čini poznat. Blago turl. 2, 55. Dali nas svagdano kušańe uči da se ritki nahode koji se vraćaju na ispuńeńe takove ispovidi. Ant. Kadčić 218. *(Vjera)* ne ima dostojanstvo gdje čovječanski razlog podaje kušańe i poznańe. J. Matović 214.

gg) sensus, *osjećańe, vidi* kušati, 1, b, *e).* Vidjet ćemo se malo paka ua kušanju ovijeh muka. B. Zuzori 259.

hh) sentiendi ratio, *način osjećańa (subjektivno prema gg)).* O privišńi Bože, . . . tako promini kušanje od srca moga da osven tebe nijednu nikadar ne oćuti slast, nijednu ne ļubi ljepotu, nijednu ne ište nepristojnu ļubav, . . . B. Kašić, zrc. 174.

KUŠAR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu jagodinskome.* Livada u Kušaru. Sr. nov. 1875. 374.

KUŠATA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskome. (Rječica Jabuča)* izvire iz mesta Prerasta (jedan mi je prijateļ javio da se to mesto zove ,Kušata'). M. Đ. Milićević, srb. 943.

KUŠATEĻAN, kušateļna, *adj. koji (ili kojega)*

treba kušati. — Samo u Stulićevu rječniku: ,experiendus'.

KÙŠATI, kùšâm, *impf.* gustare, degustare; experiri, periclitari, tentare, conari. — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* kùšâ). — *Riječ je stara, isporedi stslov. i nslov.* kušati, *bug. praes.* kušam, *rus.* кушать. — *Postaje od* 1. kusiti.

1. *aktivno.*

a. gustare, degustare, *po malo čega (jela ili piva) uzeti u usta, osobito namjerom da se zna kakav je kus (vidi* 7. kus). — *Ovo je jamačno starije značeńe, kako se može poznati po ruskome jeziku. — Između rječnika u Mikaļinu* (kušati, ogledati, okusiti ,gusto, degusto, attingo, delibo, praegusto'; kušati vino malo po malo ,pitisso'; kušati malo samo usnima ,primoribus labris gustare'), *u Belinu* (,assaggiare, assaporare, gustare' ,gusto' 109a), *u Bjelostjenčevu* (kušam, koštam, okusivam ,delibo, praelibo, praegusto, gusto, degusto'), *u Jambrešićevu* (kušam jestvinu ,gusto'), *u Stulićevu* (kušam *kod* kusnuti), *u Voltiģijinu* (,assaggiare' ,kosten'), *u Vukovu* (ko sluša, on i kuša, t. j. daju mu te jede).

a) u smislu sprijeda kazanome. Hteć *(Eva)* da on kuša stabla huda *(Adam).* J. Kavańin 47b. Na poso stavi ruku i ovo piće počni kušat i na srčke oblazit ga. B. Zuzori 330. Rakiju kušati. P. Bolić, vinodj. 2, 426. — *Metaforički.* Kako sada porodena djeca (,djevic') razložno (,razložni') bez zlobe mlijeko žudite, da u ńem rastete u spasenju; ako ste zato kusali, jere sladak jest Gospodin. N. Rańina 129a. petr. 2, 2—3. Tko je sladak, kušaj tega! J. Kavańin 537a. Ah kušajte i pazite, kē čestite slasti jesu. I. Đorđić, salt. 104. Koja gori jesu kušajte, a ne koja su na zemļi. J. Matović 62.

b) palato percipere, *osjećati kakav je kus čega (objekta).* Ne bi živio, vońao, ticao, kušao . . . J. Kavańin 477a. Ne razpoznajo li uho riječi kao što grlo kuša jelo? D. Daničić, jov. 12, 11. — *Metaforički.* Nijedan hip nesrećna ma duša čemer, jad i nalip gorčiji ne kuša. D. Rańina 19a. Oči imam, a slijep gredu, zrak se obrati u tamnosti, gorim stojeć vas u ledu, a slas kušam u gorkosti. S. Bobaļević 222. Da neslasti svijeh gorčina kušahomo. A. Vitaļić, ostan. 36. Srce ovo božanstveno pučina je svake utjehe i sladkoga smirenja: u ńu potoni, ali ne želi ńe slast kušati. I. M. Mattei 245.

c) uopće jesti ili piti, ili oboje. Da već neće ploda ovoga od loznoga kušat vijeku. J. Kavańin 482a. Da je Jefrem ubio jim i kravu i u ńoj tele i da više ne budu kušali mlika. M. A. Reļković, sabr. 58. Ko sluša, on i kuša. (Daju mu, te jede). Nar. posl. vuk. 156. — *Metaforički. (Ljepota je)* med prislatki, ki tko kusa, čemer mu se sladak čini. I. Gundulić 374. Kruh ne kuša izpraznosti. J. Kavańin 386b. Ah! učini, kad te kuša, tvoju slatkost da uživa srićna ovom hranom duša. A. Kanižlić, bogoļubn. 238. *(Duša)* koja onu čašu kuša koju Juda. V. Došen 80b.

b. experiri, periclitari, periculum facere, explorare, tentare, conari, *u širemu smislu nego kod* a *(ne samo o kusu u ustima). Između rječnika u Vrančićevu* (,experiri; tentare'), *u Mikaļinu* (,experior, periculum facio, probo, tento, periclitor'; kušati sreću ,fortunam tentare et periclitari'; kušati, stavit se ,audeo, tento'; kušati, staviti se za isprositi štogod ,aliquid attentare'), *u Belinu* (,esperimentare' ,experior' 292a; ,sperimentare' ,experior' 698a; ,provare, far prova' ,experior' 593a; ,informarsi' ,cognosco' 401b; kušati štogod ,tentare, attentare' ,aliquid attentare' 728b), *u Bjelostjenčevu* (kušam, ogledam, probujem ,tento, probo, experior, experimentum facio, degusto hominem', v. pertento; kušam ,audeo, tento, attento'; kušam sreću ,probo fortunam'), *u Jambrešićevu* (,probo, tento'), *u Stulićevu* (,experiri, periclitari, probare, experimentis deprehendere, experimento probare'), *u Voltiģijinu* (,tentare, sperimentare; ardire, osare' ,versuchen; sich unterstehen'), *u Vukovu* (,versuchen' ,tento'), *u Daničićevu* (,tentare').

a) vršiti (jedan put ili više puta) na čemu (objektu) kakvu radńu s namjerom da se sazna jeli ono uopće dobro ili zlo, pravo ili nepravo, za ńešto sposobno ili ne. može se podložnom rečenicom izreći namjera s kojom se kuša, vidi n. p.: Nisam ti se boļom razbolila, već te kušam, jesam li ti draga. Bos. prijat. 1, 37.

aa) uopće. Svaka kušajte, koja dobra jesu uzdržite. I. Bandulavić 41b. paul. 1thess. 5, 20. Sve kušajući dobro držite. Vuk, pavl. 1sol. 5, 20. Nemoj se u napridak tužiti na Božje providjenstvo. Ako nisi bio srićan do sada, ti si kriv. kušaj i vidićeš. A. d. Bella, razgov. 13. Ovo je reći da je *(Bog)* neviran. kušajte, kušajte i stavićete se da je viran. ,Probate me super hoc'. 30. Kušaj, možeš virovati. F. Lastrić, svet. 6b.

bb) objekat je što tjelesno. Ogań zlato kuša i gvozdje. B. Kašić, nasl. 22. Peć kuša sud sudara a vatra od nevoļe kuša pravetnoga. M. Radnić 339a. — A ako vi kad duša kom zledi bolnome vašu svis sadruža, vik neće za ńu lik ni mao da kuša. D. Rańina 145b. Zlamenitijeh zvijeri od gore kušah dare ja svakoje. S. Bobaļević 214. Jednu ženu veoma oči boļaju *(boļahu)* i budući kušala razlike likarije naravne . . . F. Lastrić, ned. 316. — *Metaforički.* Ki ruku na tebi kušati odluči. H. Lucić 274. Pristupite, da se udrimo i kušamo vašu silu. Ġ. Palmotić 2, 401.

cc) objekat je što umno, n. p.: aaa) djelo. Svakoga dilo kakvo jest ogań će kušati. A. Baćić 518. — *bbb) ńešto duševno ili umno na samome subjektu.* V sfijeh ovijeh kuša i ukaza svoje ustrpļenje. B. Kašić, fran. 89. Htjet kušati bezakono tijem zrcalom moje htjeńe. Ġ. Palmotić 2, 228. — Pomńivo ima prije kušat snagu svoga tijela i srca. S. Rosa 115b. Sposobnosti svoje da kušaju. P. Petrović, gor. vijen. 4. — *ccc) ńešto duševno ili uopće umno u koga drugoga (ne u subjektu)* Buduć ja dugo kušal tve strpjenje. N. Dimitrović 92. Kušavši sasma stanovitost sv. Ińacija . . . B. Kašić, iń. 50. Da se usudi ļubi udane kušat viru. Ġ. Palmotić 1, 254. On tvu kripos kušat želi. 2, 107. Kušat ńegovo poniženstvo. P. Filipović 16. Vašu ļubav kušam jeli istinita. Vuk, pavl. 2kor. 8, 8. Bog je htio kušati našu kršćansku strpeļivost gladom. S. Ļubiša, prip. 69. — *Amo pripada i ovakovi primjer:* Er trojansku moć poznanu neće kroz nov boj kušati. Ġ. Palmotić 2, 104. *i ovakovi (isporedi ddd)):* Mnozijem tuge daš . . . da srca ńih kušaš. N. Dimitrović 49. Ter tom hudom nemilosti hotje *(nebo)* srce tve kušati za vidjeti, u žalosti ku će krepos ukazati. I. Gundulić 269—270. — *ddd) sreća: kušati sreću znači: raditi na sreću, raditi ńešto što se ne zna kako će se poslije svršiti. vidi u Belinu rječniku:* kušati sreću ,provar o tentar la fortuna' ,fortunam experiri' 593b. Sreću kušaše i vu vsakoj igrê premagaše. Pril. jag. ark. 9, 122. (1468). Odlučil sam moju sriću z druzimi kušati. Korizm. 32b. Pojdosmo k Nečujmu za kušati sriću. P. Hektorović 21. Na poslu vik ne ckni, neg sreću pod' kušaj. N. Dimitrović 10. Opet drugi i treći put hoti cesar

sriću kušati. And. Kačić, razg. 38. Hajte brže vojsku da kupimo, s ovčarima sreću da kušamo. Nar. pjes. vuk. 4, 505. Počne da kuša sreću u štapu. Nar. prip. vuk. 121.

dd) objekat je čeļade. Znana bo ļubiti jer ga s' kušal možeš. M. Marulić 131. Oto sam te kušao, Radosave Siverinče, bi li mi se umio pri potribi izvrnuti. Nar. pjes. *u* P. Hektorović 21. Ako ćeš velik broj prijateļa imati, malo ih u tvojoj potrebi kušat bti'. N. Dimitrović 15. Drugara uzdana koga ste kušali. I. T. Mrnavić, osm. 114. Kušaju ga, ima l' lice od jakosti u trpļenju. J. Kavańin 358ª. Mi ćemo kušati naše vjenčane ļubovce. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 28. Hodi, brate, da kušamo ļube. Nar. pjes. *u* M. A. Reļković, sat. 17ª. Al' neka ga *(glavara)* i sva kuća sluša ili barem pol godine kuša. K2ª. Uzdržati mu sveto odrišeńe za niko vrime kušajući ga. Ant. Kadčić 218. Da bi kušali sebe istijeh. J. Matović 204. On ne tone što je posustao, veće tone te on kuša ļubu, hoće li mu ļuba vjerna biti. Nar. pjes. vuk. 1, 571. Hodi, brate, da kušamo ļube, da vidimo, il' je s moje ļube, il' je s moje, il' je, brate, s tvoje. 634. Djevojka rod kuša. Vuk, nar. pjes. 1, 204. — *Često u teologičnome jeziku: Bog kuša ļude.* Bog kuša svetoga Joba, kakono ti zlato kušaju. M. Divković, nauk. 94ᵇ. Pojde Bogu ki ga kuša. J. Kavańin 385ª Hoti Bog po svakoj podobnosti svog slugu na svaki način kušati. E. Pavić, ogl. 346. Kuša vas Gospodin Bog vaš, da bi se očito učinilo . . . J. Matović 511. Kakono je kušao Abrama, Tobiju, Davida. B. Leaković, gov. 72. — *ļudi kušaju Boga (kad griješe).* Kušat Boga tad se zgada, kad se govori oli čini štogod brez pravoga uzroka za iskušat mogućstvo, mudrost, pravdu, milosrdje . . . božanstveno. Blago turl. 2, 83. Šta kušate Boga? Vuk, djel. ap. 15, 10. Kušaše Boga u srcu svom, ištući jela po voļi svojoj. Đ. Daničić, psal. 78, 18. Na novo kušaše Boga. psal. 78, 41. — *vrag kuša (vidi* napastovati), *ali s namjerom da čovjek sagriješi.* Potrebno bi, da bi naopast kušala tebe. J. Matović 511. Isusa odvede duh u pustińu, da ga đavo kuša. Vuk, mat. 4, 1. Četrdeset dana kuša ga đavo. luk. 4, 2. — *slično je i ovo (u drugoj polovici primjera):* On *(Bog)* ne kuša nikoga, nego svakoga kuša ńegova slast, koja ga vuče i mami. Vuk, jak. 1, 13—14. *i ovaki primjeri u novome zavjetu:* Kušajući ga iskahu da im pokaže znak s neba. Vuk, mat. 16, 1. Što me kušate, licomjeri? 22, 18.

ee) živina. Kupio sam pet jaram volov i gredem kušati ńih. I. Bandulavić 163ᵇ. luc. 14, 19. Drugi odgovara, da je kupio pet jarmova volova, da mu je potriba ići ńi kušat u jarmu i plugu kako će orati. F. Lastrić, od' 235. Ovi bo orao nebeski kao i zemaļski kuša ptiće i razabire prave od kopiladi. F. Lastrić, ned. 41. Izvede mu ždrala velikoga, kušao ga i kušao Rade. And. Kačić, razg. 310ᵇ.

b) tentare, conari, *značeńe se razlikuje od predašńega u tome što je objekat djelo koje subjekat ne zna hoće li moći izvršiti, te* kušati *znači: počińati (jedan ili više puta) djelo s namjerom da se svrši, ako se mogbude, ili dajbudi da se sazna, može li se svršiti.*

aa) objekat je u acc. Koko da nikadar ne kušah taj dila, ni općih taku stvar, ni da mi bi mila. P. Hektorović 66. Znadijahu bogoļubne ove žene da je tolikim kamenom grob zavaļen koliko ga one odvaliti ne mogadijahu, ali užgana ļubav usiluje kušati i ona koja su neuzmožna (,neuzmložna'). F. Lastrić, ned. 183. Tada im reče ispovidnik: ,Služite se mojim svitom: u napridak trgujući nemojte se kleti ni krivo ni pravo ni lagati . . .' Obetaše da će to kušati za godinu dana. M. Zoričić, zrc. 130. Ne znam ja, oću li pogodit te pismo, kozaru . . .; al' ću kušat . . . pismu. M. Katančić 46.

bb) djelo se izriče infinitivom. Sveti Augustin doseć kuša nedohitnu tu višinu. J. Kavańin 508ᵇ. Kada, koliko li puta ste kušali odoliti ovim napastma? F. Lastrić, od' 186. Pogrdit Boga kuša. V. Došen 6ª.

cc) djelo se izriče podložnom rečenicom s da. *nemam primjera, isporedi kod* 3, b, *c).*

dd) djelo je u podložnoj interogativnoj rečenici, jer se hoće saznati može li se vršiti. To kušaj, moreš li dosegnuti, kako je učińeno. F. Lastrić, test. bil. 278ᵇ. Vidje čovika gdi e nasikao drva te složio u snop, kuša more li nositi, il' ne more. ned. 120. Privoļi Saul, i metnu na ńega *(Davida)* svoje oružje, pripasavši mu svoj mač. poče David kušati, oće li znati u oružju hoditi. E. Pavić, ogl. 210. — *(Ovaj bi primjer mogao pripadati i pod c) cc))* Oružavši se David poče kušati, kako se pod oružjem vladati ima. And. Kačić, kor. 163.

ee) nema objekta, jer se razumije po smislu. Vsuda smo kušali, nismo mogli posuditi. Mon. croat. 216. (1526). Ako bi t' taj vila, moli ju, nu kušaj, u ńu dopustila. N. Naļešković 1, 188. Ako se ne bi mogli za tri pune godine sastat kušajući često. M. Dobretić 565. — *U ovome primjeru i* učio *zamjeńuje infinitiv:* Ja sam kuša i učio mnogu dicu aritmetiku. M. Zoričić, aritm. predg. 11.

c) indagare, investigare, perscrutari, explorare, *u širemu smislu, ispitivati.*

aa) objekat je u acc. i ne znači čeļade. Zatoj svak kušaj besjedu i zori i dobro svak slušaj, što se sad govori. M. Držić 430. Dobro kušajte što vam se sad pravi. 434. Dok ne vidim i ne kušam stvar, od tebe koju slušam. V. Došen 257ª. Te kušajte sve vere i sve redom gradove, znade l' svaki za Boga i za ime Božje. Nar. pjes. vuk. 1, 128.

bb) kad je objekat čeļade, može biti imperfektivni glagol prema 2. iskušati, 1, f *(vidi i* 1. ispitati, 1, a, *a)).* Izpitiva *(okrivļenoga)* jeli istina što se govori na ńega, kuša svjedoke, ter stavļa pomńu za čut, govore li svi na isti način. Đ. Bašić 86. Sudac buduć ga kušo i povraćo se kušat, nije ga našo u ničem kriva. A. Kalić 203. Ja ću ńega naj prije kušati, ako ti ništa ne ćene učiniti, ja ću mu kazati za tebe. Nar. prip. vuk.[2] 197. Dođe ženi, pa je nauči da kuša Baš-Čelika, đe mu je junaštvo. 203. Te ga stanu kušati otkle mu novci. Bos. vila. 1886. 74.

cc) mješte objekta ima interogativna rečenica. Pristupi ovamo, da opipam tebe, da kušam, jesi li ti sin moj. I. Bandulavić 48ª. gen. 27, 21. Joštera ću pridržati Gradimira u besjedi, pri ovoj zgodi za kušati, kako ļubit mene slijedi. G. Palmotić 2, 217. Ja ću kušat, ostavļena jeda lipos plačna lica bude jača. 2, 433. Jer, dim, hoću ja kušati, hoće li me poslušati. P. Hektorović (?) 135. Dok ne kuša što je zlato. V. Došen 71ᵇ.

dd) kao da amo pripada i ovaj primjer, u kojemu je mj. objekta podložna rečenica s da, *ali može biti da je pisac zlo preveo talijansku riječ* provare *(što bi ovdje mogla značiti: potvrdivati), isporedi i* 2. iskušati, 1, g. Mnozi ostali bogoslovci kušaju i iziskuju da nijedna kropost može biti bes ļubavi. K. Magarović 8.

d) experientia discere, usu cognoscere,

pokazuje uspjeh prema pređašńijem značeńima, te znači: znati, poznavati ono što se tražilo da se sazna.

aa) objekat je u acc. Ovu stanovito istinu kušam. I. Ivanišević 247. Ovu istinu toliko očitu ku svaki dan kušam. P. Radovčić, način. 9. Koriolan Cipčić tako, poklije kuša svijeta varke... J. Kavańin 82ª. Tijelo s dušom, s tijelom duša nek obćenu pravdu kuša. 556ª. Mi znamo da ovi svit zlo je stańe za nas, ori se, Bog ovo nam čestokrat spomeńiva; ovo isto kušamo i mi svaki dan, svaki čas. A. d. Bella, razgov. 168. Kušamo ovu priugodnu i prislatku pomńu časti Božje. J. Matović 338. To ti moreš na teb' kušat isti. J. S. Reļković 227.

bb) mješte objekta ima interogativna rečenica. Hoć viditi i kušati ke ću t' muke zadavati. M. Marulić 321. Strila tva, nemila Ļubavi, meni ne da pokoj vik žuđeni da mogu kušat, kako se prima svim tima ke za dvor svoj dvorit vazima. D. Rańina 116ᵇ. Sad će kušat gusar hudi, što je hrabrene vrijeđat ļudi. Ģ. Palmotić 2, 260. Jedan krat smo mi kušalo, što je gospodit i vladati. 2, 386. Prikuči mu uho ku ustom kušajući, jeli se duša dilila. S. Margitić, fala. 172. Gdi će kušat, gdi će znati, male grijehe kako Bog će pedepsati. J. Kavańin 431ª. Kušaju svaki dan što plodi zal izgled. A. d. Bella, razgov. 65. K ńoj *(Mariji)* u svim vašim potribam uzdišite i na pomoć zazivajte... i kušaćete istinito za života i na čas smrti vašo, koliko je moguća obrana primilostive majke naše priblažene divice Marije. Grgur iz Vareša 9. Da biste mogli kušati koje je dobra i ugodna i savršena voļa Božija. Vuk, pavl. rimļ. 12, 2.

cc) mj. objekta ima rečenica s da. Koji kušamo da je toj naravsko učenje. M. Gazarović IV. I Tiberij kuša dosti da pnci su od jakosti. J. Kavańin 275ᵇ.

dd) nema objekta, jer se razumije po smislu. Ludos je sijati zemļu onu, ku budeš ti kušav poznati, podoban da t' neće na vrijeme plod dati. D. Rańina 15ᵇ. Znadiše to dobro i biše kušal. P. Radovčić, način. 52. Ja sam stanovit da mi Gospodińa dobrota kaže, daće mi dobra, kako sam kušal u tolicih darih i dobročinjih koje sam od ńega prijal. 207. I nahodimo se u mnozije straovije, kako kušamo i vidimo svaki dan. P. Posilović, nasl. 44ª. Vij i kušaj na sve strane. A. Vitaļić, ostan. IX. Ne zna, nije kušao. S. Margitić, fala. 95. Bez koje je *(krjeposti)* slaba duša, vjeruj meni ki sam kuša. J. Kavańin 88ª.

e) sentire, *značeńe je osjećati gdje se osjećańe (tjelesno i duševno) shvaća kao znańe kod d).*

aa) objekat je u acc. Veselja se izbavi, a strahu se ne daj, ufanje ostavi, boljezni ne kušaj. P. Hektorović 70. Tko zla kušo ni, ne more dobra znat. N. Dimitrović 11. Neka čnju i kušaju poraz. Š. Budinić, sum. 56ª. Izbavi tužna me života *(smrti!)* nok mir meu živim, koji ja kušati ne mogu, budem ga meu mrtvim imati. D. Rańina 82ª—82ᵇ. Tko vele o smrti sve misli na svit saj, ne uživa života, ni čuje, ni kuša, pače ga prije reda smrti zlom sadruža. 93ª. Blaženi vi nimi ki riči ne imate ter-mańe sve muke na svitu kušate. 96ᵇ. Oh koli razbludno trajal bih dni moje kušajuć pričudno radosti svakoje! 128ª. Tezijem moja svijes i duša odveće se velmi boli, i s tobome nemir kuša razdijelivši zled na poli. M. Pelegrinović 195. Obilnost od bogactva kušati. A. Gučetić, roz. jez. 10. Ugodnosti segaj svijeta koje kušasmo u taštinah našijeh. 302. Koju li slados u srcu tvomu kušaše ouada...? roz. mar. 134. Moja mlados trpi i kuša muke one sve naj gore, osudjena koje duša pored pakla podnijet more. I. Gundulić 260. Da tva miso i tva duša ne požudje ino viku, razmi slave u koj kuša vrijedno srce pravu diku. 268. Ne vjeruje i vjeruje, što od draga svoga sluša, smrtne u srcu smeće kuša. 466. Bivši od mene ti daleče, ki jad, koju boles kuša? Ģ. Palmotić 2, 12. Svuda upado smrtne u vaje, svuda kušo jad pakļeni. 2, 57. Dvakrat kušo smrtno bijeńo, dvakrat razbijen ružno jesi. 2, 107. Čuvaj se, odilivši se milost Božja ka je život tvoj, ti ne kušaš škode koje sobom donosi smrt prva. P. Radovčić, ist. 175. Slast je nika kušat duhu, gda ni moći kusat juhu. P. Vitezović, cvit. 42. Mnogo je stvari boļe vjerovat neg kušat. (D). Poslov. danič. Ona tada kuša bol i muku veliku. A. Vitaļić, ist. 147. Mâ duša pokoj kuša. 169ª. Zašto ļute tej žalosti od ńih svaka gorko kuša. ostan. 25. U poslu duhovnomu kuša i nahodi čovik niku teškoću. I. Grličić 208. Pomańka u ńoj slast, žeļa i nasladenje koje je kušala prvo u dobrih djelih. 230. Neka ja ne bi kuša u oni čas tvoje pravedno pedipsanje. L. Terzić 79. Vele mańe muke kuša *(bogat mrtav)*. J. Kavańin 420ª. Tej tožčine prevelike biše kušao sveti Krsta. 502ᵇ. Svaki dan kušamo teške tuge. A. d. Bella, razgov. 181. Kušat ću drage dni tvoj sluga kô u raju, kad padu osramļeni ki na me ustaju. I. Đordić, salt. 381. Kušaju drag pokoj. 150. Umrli kušaju svuda teško očinstvo vaja i truda. uzd. 10. Slas koju s te ļubavi kušaju. bon. 102. I u rados koju duša s Isukrstom uvijek kuša. 209. U istom tvomu plandovańu nemir kusaš. B. Zuzeri 66. Nije li doslek kušo bez broja u svomu srcu zvańa ovakijeh i nadahnuća? 67. One žalosti koju ste kušali. H. Bonačić 141. Duša ćuti i kuša veću boles negoli tijelo. V. M. Gučetić 134. Kojoj *(divici)* duša bludnog smrada još ne kuša. V. Došen 6ª. Niti kuša kada glada. 73ᵇ. Da nit' tilo, niti duša već kriposti koje kuša. 86ª. Tko ne kuša kad nemira ne zna pravo cinit mira. 127ª. Ovi strah imao je i kušao isti Isukrst. I. Velikanović, uput. 1, 306. Adam, David... kušali jesu usiona napirańa hudoba. J. Matović 510. Neće ti biti drugovdje radosti take kakvu ćeš kušati u crkvi. I. M. Mattei 129. Kuša u sebi ńeki nemir. A. Kalić 127. Ali jaču kuša smeću *(lavica)* ńegov *(poroda)* pazeć poraz ļuti. P. Sorkočević 580ᵇ. Nu izdane cjeć ļubavi sveđ ćeš kušat gorke smeće. 582ª. Sve vjernosti plod čestiti jur kušaju bez predańa. 593ᵇ—594ª. — *Amo bi mogao pripadati i ovaj primjer u kojemu je objekat čeļade, ako je značeńe kao kod* trpjeti: Neka te kuša tko te ne zna. (D). Poslov. danič.

bb) mješte objekta ima podložna rečenica s da. Što je boļe znam i vidim, pače kušam da je ovako. Ģ. Palmotić 1, 272.

cc) objekat se razumije po smislu. Kad se razboli, onda boļe i bistrije zna što je zdravje i bolest, jerbo kuša. A. Bačić 459—460.

2. *pasivno.*

a. *prema* 1, a *(u jedinome je primjeru uprav značeńe: poznat po kušańu, isporedi* b, *b).* Lud je kušan kus tko pusti a pohvaļen uzme u usti. (D). Poslov. danič.

b. *vidi* 1, b.

a) uopće (kušan *kao pravi particip).* Mir nigdare knšani. I. T. Mrnavić, ist. 46. Za koje vrime neka bude kušan, jeli ńegovo sazvanje od otca od svitlosti. M. Bijanković 61.

Očistiti ere će ga sve nevoļe tad kušane. J. Kavańin 558b. S očima duševnim vidi Gospu, koja mu reče: ,Nisi zapušćen, nego kušan'. M. Zoričić, zrcalo. 85. Ovo je od mnogi kušano. osmina. 49. Da je za takova bio kušan i poznau po svomu dilovańu. Ant. Kadčić 235. Kada smo kušani od Boga u stvarima suprotivnijema. J. Matović 455.

b) koji je kušańem poznat kao vaļan, dobar, sposoban itd.; shvaća se kao adj., zato ima i adv. (vidi bb)).

aa) adj. aaa) o čemu neživu. Da imamo među nami dobre obête i pravovêrne rote podь nepokolêbêmi i kušanômi pravêmi pečatьmi. Spom. sr. 1, 122. (1414). Jer je kušan ovi način ozdraviti taku nemoć. M. Pelegrinović 200. Ima voću kušanih melema. J. S. Reļković 146. — *bbb) o čeļadetu.* I neka jih *(sinove)* putem prati kušan gojač naj vjerniji. J. Kavańin 76a. Opiruć oštro lice vojevoda vaš kušani, svim skazuje... 188a.

bb) adv. kȕšâno, *u jednome primjeru* xviii *vijeka, znači: vješto (po kušańu), pa i pametno, razumno.* Ļubav požudna, kušano govoreći, himbena jest. P. Knežević, osm. 309.

3. *sa se.*

a. *pasivno.* Nit' se kuša već stvar druga. V. Došen 48b. Da se prije kuša vino. 64b. — Ča se vidi, tiče i kuša. H. Bonačić 109. Što se očima vidaše i kušaše ostalijem ćutjenstvima. I. M. Mattei 80. — Kako se zlato kuša v ogńu. Transit. 70. Ki da se od nas način kuša? koje puto da držimo, naša kćerca da nas sluša? G. Palmotić 2, 234. Komedija koja se kuša prije i pričińa pet šes puta dokle naj poslije prid pukom nazbiļ prikaže se. B. Zuzeri 198. Ludim se brod kuša. Nar. posl. vuk. 171. I okušaću ih kako se kuša zlato. Đ. Daničić, zabar. 13, 9. — Prijateļ se hita u voļi, a kuša u nevoļi. (Z). Poslov. danič. — Kad pravdańa kušaju se. B. Zuzeri 97. — Veće se koristi duhovne kušaju. I. A. Nenadić, nauk. 198. — Ka se boles ima i kuša, ki čovjeka jad ustrili, istiskana kad se duša s bolnijem tijelom rve i dijeli. G. Palmotić 3, 17a. I takva se rados kuša š ńim besjedeć kakva u raju. P. Kanavelić, iv. 141. Tako i sunce zimu buša, da se teple vrijeme kuša. J. Kavańin 472b. Može se ova muka kušati, a ne izreći. A. d. Bella, razgov. 35. — *Bez subjekta.* Čim se očito pozna i kuša da su vjerni svjeti moji. G. Palmotić 1, 222.

b. *refleksivno; uprav kušati sama sebe, ali može imati i značeńe kao kod* 1, b, *b).*

a) isporedi 1, b, *b) ee) na kraju.* A i mi onьdi jošть hoćemo se kušatь o ńemь i moliti ga da pojde. Spom. sr. 1, 78. (1406).

b) vidi 1, b, *b) bb).* Oću se kušati niko stvari pisati. Naručn. 2b. Kušaše se uzet mu isti život. I. J. P. Lučić, izk. 17.

c) s podložnom rečenicom u kojoj je da. Himbeni i nenavidļivi Farizeji kušaju se u današńem ivanđeļu da ufate spasiteļa u govoreńu. F. Lastrić, od' 284.

KȔŠAV, *adj. koji se može kušati. — Samo u Stulićevu rječniku:* ,probativus, usu cognitus, empiricus'.

KȔŠAVAC, kȕšâvca, *m. čovjek (ili što se misli kao čovjek) što kuša. — U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* kušavec, kuševnik ,probator, tentator', *i u Stulićevu:* kušavec, v. kušalac *iz Bjelostjenčeva.*

KȔŠČANIN, *m. čovjek iz sela Kusca.* J. Bogdanović. — *Množina:* Kȕščani.

KȔŠČÂNKA, *f. žensko čeļade iz sela Kusca.* J. Bogdanović.

KȔŠČÂNKIŃA, *f vidi* Kuščanka. J. Bogdanović.

1. KȔŠĆIĆ, *m. dem.* 1. kusac. — *U svijem primjerima stoji -šć- mj. -šč- (po čakavskome i pońešto po zapadnome govoru). — Od* xviii *vijeka.* Ter kušćića do dva mesa sebi riza, ńoj udili. A. Vitaļić, ostan. 60. Častiš križa Isusova u prikaozih dva kušćića. J. Kavańin 314b. Kušćić križa, mrva krune. 330a. U kušćiću od ostije. H. Bonačić 110. Svaki kušćić platna. Ant. Kadčić 89. Odlomiti kušćić velike ostije. 162. Kušćȉć ,frustulum'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 38.

2. KȔŠČIĆ, *m. dem.* 3. kusac. — *U Mikaļinu rječniku:* vidi kusac, *i u Stulićevu:* ,cauda mutilus'.

KȔŠĆINA, *f. augm.* 1. kusac. — *Čakavski sa -šć-, isporedi* 1. kušćić. — *U naše vrijeme u Istri.* Kušćȉna ,augm. frustum'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 39.

KUŠĆAR, *m. vidi* gušter. — *U Jambrešićevu rječniku:* ,lacerta'. — *Ima i nslov.* kuščar.

KȔŠĆARICA, *f. vidi* gušterica. — *U naše vrijeme u Istri.* Kȕšćarica ,i. qu. gȕšćerica'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 51. — *Ima i nslov.* kuščarica.

KUŠĆER, *m. vidi* gušter. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kušćer, zelembak ,saura, lacerta major', *i u Stulićevu:* v. gušter *iz Habdelićeva. — Ima i nslov.* kuščer. — *I u prenesenome smislu: u Bjelostjenčevu rječniku:* kušćer, bol ,angina'.

KUŠĆERINAC, kušćerinca, *m. vidi* gušter. — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* kušćerinec ,chalcidix, lacertula, v. lacerta'. — *Ima i nslov.* kuščerinec.

KUŠE, Kušeta, *m. ime muško (hyp.* Kuzma?). — xv *vijeka.* Kuše Fabjanić. Mon. croat. 58. (1433). Štifanu i ńega sinom Kušeti i Blažu. 57. (1433). Kušetê Štefaniću. 59. (1436). Kuše Emrihović. 86. (1459).

KUŠEĆAK, *m. prezime.* — xvi *vijeka.* Grgur Kušećak. Mon. croat. 236. (1533).

KȔŠÊNCA, *f. vidi* konšijencia. — *Na jednome mjestu* xvii *vijeka.* I po kušenci dadosmo u ruke vladici kućišća. Starine. 19, 255. (1673).

KȔŠÊNCIJA, *f. vidi* konšijencija. — *Od* xiv *vijeka po sjeverozapadnijem krajevima.* Procine i stimaju po svojoj kušenciji. Stat. poļ. ark. 5, 261. I toj stoji u razumu i kušenciji onih. 270. Po ńih kušenciji. Mon. croat. 87. (1460). Na skupšćinu od dogojajih, to jest kažih od kušencije. M. Bijanković 57. Za dobro učiniti svetu ispovid vaļa prije dobro protresti svoju dušu i kušenciju. L. Terzić 4. Oskvrńena kušencija. 52. S napuńenstvom pridobie kušencije. I. Kraļić 31. Kušȇncija *(u Istri).* Naša sloga, god. 20, br. 5.

KUŠENIK, *vidi* kušnik.

KUŠENOST, *f. u Stulićevu rječniku:* v. kušańe. — *nepouzdano.*

KUŠENSTVO, *n. u Stulićevu rječniku:* v. kušańe. — *nepouzdano.*

KUŠETIĆ, *m. prezime (isporedi Kuše).* — xvi *vijeka.* Jandrija Kušetića. Mon. croat. 308. (1598).

KUŠEVAŃE, *n. djelo kojijem se kušaje (vidi* 2. kuševati). — *Stariji je oblik* kuševanje. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu, ali u obadva s kajkavskijem oblikom* kušu-

vańe. Ali za voļu kuševanja ali ticanja ruka. Starine. 23, 146. (1496). Kuševanjem, obońanjem . . . Naručn. 58a.

1. KUŠEVATI, kušujem, *impf. vidi* kušati. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Hoćeš li mi, Šerman, vino kuševati? Jačke. 155.

2. KUŠEVATI, kušujem, *impf. ļubiti, cjelivati. — Od ńem.* küssen *ili još boļe od ńem.* kuss, *poļubac, isporedi* kušac. — *Nemam potvrde za oblike od osnove* kušev- *(ali vidi kod* kuševańe), *jer se infinitiv i prošla vremena nalaze se samo s osnovom* kušuv- *po kajkavskom govoru; samo u Voltiģijinu rječniku ima oblik* kušovati *za inf. što nije dosta pouzdan. — Od* xvi *vijeka po sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kušujem, kušuvati, ļubim, celujem, ļubnem ,osculor, deosculor, basio, suavior, disuavior'), *u Jambrešićevu* (kušujem ,osculor'), *u Stulićevu* (kušuvati, poļubiti *iz Habdelićeva), u Voltiģijinu* (kušovati ,baciare spesso' ,oft küssen').

a. *aktivno. (Človik)* križ kušuje. Korizm. 38a. Začešo cesari noge papam kušuvati. P. Vitezović, kron. 118. Žena naj već kad kušuje, naj već onda zla zmišluje. cvit. 99. S tim te Bog veseli, kušujem i grlim. M. Kubačević 70.

b. *sa se, recipročno. — U Bjelostjenčevu rječniku:* kušuvati se, celovati se, poļubiti se ,invicem osculari, mutuo se osculari'.

KUŠEVIĆ, *m. prezime. — Od* xv *vijeka.* Prêd Iv*(a)*nom Kuš(e)vićem. Mon. croat. 48. (1414). Nevêsta plovana Kuševića. 53. (1423).

KUŠEVNIK, *m. vidi* kušalac, kušač. — *U Bjelostjenčevu rječniku (vidi kod* kušavac , *i u Stulićevu* (v. kušalac *iz Bjelostjenčeva).*

KUŠIĆ, *m. prezime. — Od* xv *vijeka.* Stane Kušić. Mon. croat. 86. (1459). Kûšić, prezime. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. Milenko Kúšić iz Ivańice. Ļ. Stojanović.

KUŠIĆI, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu užičkome.* K. Jovanović 155.

KUŠIĆSKI, *adj. koji pripada selu Kušićima.* Kušićska *(opština).* K. Jovanović 155.

KÙŠI-ĐIDIJA, *m. ime muško u narodnoj pjesmi našega vremena i otale u Vukovu rječniku gdje ima samo primjer:* Susrio ih Kuši-điđija. (Nar. pjes. vuk. 1, 518). — *Jamačno je izmišļeno samo od šale.*

KÙŠIJENCA, *f. vidi* konšijencija. — *U naše vrijeme u Istri.* Naša sloga. god. 13, br. 17, str. 67.

KUŠIĻEVAČKI, *adj. koji pripada selu Kušiļevu.* Par*(oh)* kušiļevački. D. Avramović 229. Kušiļevačka *(opština).* K. Jovanović 139.

KUŠIĻEVO, *n. ime selu u Srbiji u okrugu požarevačkome.* K. Jovanović 139.

KÙŠÎN, kušina, *m. vidi* blazina, jastuk, *tal.* cuscino. — *Po primorju.* Kladi ov rubac pod kušin tvojo gospodarice. Nar. prip. mikul. 101. Kušîn ,pulvinus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 43. *i u Dubrovniku.* ,Stavi mi kušin pod glavu'. P. Budmani.

KÙŠKA, *f. kučka. — Ovako se izgovara uopće po primorju.* Pas ujisti kušku neće. J. Armolušić 6. Idre i kuške nesmiļene. J. Kavańin 409b. Sestra ga je kuška prid dvorom dočekala, ona bratu svomu, kuška, govorila. Nar. pjes. bog. 293.

KUŠKUTA, *f. ńeka biļka.* Kuškuta (Lambl, u Starom Gradu), Cuscuta? B. Šulek, im. 187.

KÙŠLAT, *m. ime malome gradiću u Bosni, vidi u Vukovu rječniku:* ,burg zwischen Zvornik und Sarajevo' *s primjerom:* Oj đevojko u Kušlatu gradu! Bog zna, jesi u golemu jadu. — Kiriģija, ti si u goremu preneseći ranu na samaru preko Bosne na Ercegovinu. (Nar. pjes. vuk. 1, 509). Kušlat je u velikoj vrleti, i kažu da u ńemu nema više do samo jedna kuća, dizdareva. — Kušlat je mali gradić na jednoj stijeni između Zvornika i Sarajeva. u Kušlatu nema do samo jedna kuća (dizdareva), pa se opet pripovijeda, da je u Carigradu zapisano: grad Kušlat i kasaba Zvornik. Vuk, nar. pjes. 1, 509.

KÙŠLUK, *m. tur.* qušluk *(uprav ptičje doba), doba u jutro kad se obično doručkuje (oko 4 sahata prije podne, u okolici dubrovačkoj* ručańe doba). — *U naše vrijeme u Bosni.* Noć noćiše, rano podraniše; kad je sunce na kušluku bilo... Nar. pjes. hörm. 1, 306. Kušluk, t. r. ručak. 616.

1. KÚŠĻA, *f. kaže se kušļavu ženskome čeļadetu i živinčetu. — Akc. se mijeńa u voc.:* kûšļo, kûšļe.

a. *žensko čeļade. — U Vukovu rječniku:* n. p. žena koja je kušļava ,die das haar verworren hat' ,mulier capillis perturbatis'.

b. *kobila.* F. Kurelac, dom. živ. 10.

c. *kokoš.* F. Kurelac, dom. živ. 53.

2. KÚŠĻA, *m. vidi* kušļo.

KÙŠĻÂŃE, *n. djelo kojijem se kušļa. — U Vukovu rječniku* (,das verwirren' ,perturbatio').

KÙŠĻATI, kùšļâm. *impf. zamršivati (lan, vunu itd.). — Akc. se mijeńa u praes. 1 i 2 pl.:* kušļámo, kušļáte, *u aor. 2 i 3 sing.* kùšļâ, *u part. praet. pass.* kùšļân. — *U Vukovu rječniku:* ,(den flachs) verwirren' ,perturbo'.

KÙŠĻAV, *adj. zamršen, o lanu, vuni itd. (vidi* kušļati) *i o dlakama uopće, pa i o živinčetu u kojega su dlake zamršene i o čeļadetu u kojega je zamršena (neočešļana) kosa ili brada. — U Vukovu rječniku:* ,verworren, zerrüttet' ,perturbatus'.

KÚŠĻO, *m. ime kušļavu końu. — Akc. se mijeńa u voc.* kûšļo. — *U ńekijem se krajevima kaže* kúšļa. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* kušļo *(s dodatkom da je po južnome govoru) i* kušļa *(po istočnome govoru)* ,der das haar verworren hat' ,capillis turbatis. Kušļo je bio koń u Hajduk-Veļka Petrovića. — Kušļo, ime końu. F. Kurelac, dom. živ. 10. Svog pojaše kušļa. Bos. vila. 1891. 283. — Onda ću ja *(govori Hajduk-Veļko)* pripasati sabļu i uzjati na Kušļu. (Kušļa; tako mu se zvao naj miliji koń). Vuk, dan. 1, 83. Kušļa tlači, sabļa seva. B. Radičević (1880) 78.

KÙŠNÎK, *m. (samo ili uz* kamen), lapis lydius, *ńeki crni kamen kojijem se kuša zlato jeli pravo, vidi* 1. kamen, II, 2, h. — *U ovome je primjeru* kušenik *u istome značeńu, ali je to jamačno štamparska pogreška mj.* kušnik, *jer je kńiga vrlo zlo štampana a sam pisac u svome rječniku ima* kušnik *a ne* kušenik: Ovo je kamik kušenik koji odkrije i pravo zlato i laživo. A. d. Bella, razgov. 137.

1. KÙŠNUTI, kùšnêm, *pf. poļubiti. — isporedi* 2. kušnuti. — *Postańe kao kod* kuševati. — *Od* xvi *vijeka po sjeverozapadnijem krajevima, a iz među rječnika u Voltiģijinu* (,baciare' ,küssen'). Kušni me prije nere umru. Korizm. 44a. Gdi kušnuste ruke svem kraļevskom zboru. M. Kubačević 41. A ti kušni vranca va kopito. Nar. pjes. istr. 1, 34. ,Kušnut' čuje se po svuda po

primorju i otocima (barem po kvarnerskim). I. Milčetić.

2. KŮŠNUTI, kůšnêm, *pf. jednom pokušati. — U jednoga pisca našega vremena.* U tom vrelu okališe perje, i groznoga kušnuše teciva. Osvetn. 1, 8. Nu li sreća segne i u ravni, kušnućemo, kakva *(majka)* koga hrani. I, 36.

KUŠTANI, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdije|. 116.

KUŠTAROVAC, Kuštarovca, *m. i* Kuštarovci, Kuštarovaca, *m. pl. ime nekakvu selu. —* XVII *vijeka (po čakavskom govoru sa -šć- mj.* št). Razbiše Balt. Vragovića pri Kušćarovcu. P. Vitezović, kron. 182. Požga Kuštarovce selo. 172.

KUŠTIJON, *f. vidi* kustijon. — XV *vijeka.* Kontumelija je kada človik čini s riči kuštijon. Starine. 23, 136. (1496).

KUŠTIĻ, *m. mjesno ime.* Lijevo od Klisure kod Ležimira jeste Banovac, a desno je Kušti|. M. Medić.

KŮŠTÔD, *m. vidi* kustod. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kuštodь ,custos'). Zavezasmo se i rotismo pridь otьcemь ligatomь biškupomь hvarьskimь i pridь otьcemь kuštodomь i kapelanomь Marinomь. Mon. serb. 450. (1451). Ministru i kuštodu provincije Bosne. M. Radnić 1.

KŮŠTÔDIJA, *f. vidi* 1. kustodija, b. U jeruzolimskoj kuštodiji. I. Ančić, ogl. 106.

1. KUŠTRA, *f. dlaka. — Ima i češki* kuštry, *dlake, vidi i* kuštrav. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ,pilus'. v. dlaka, *i u Stulićevu rječniku: griješkom* kustra, v. dlaka *(vaļa da je zlo prepisano iz Bjelostjenčeva).*

2. KUŠTRA, *f.* naziv za okošto žensko. ,Šta će ti ona kuštra? što nije na oku, to nije ni za glodati'. J. Bogdanović.

3. KUŠTRA, *f. kao (ne vrlo) pogrdna riječ čovjeku na jednome mjestu* XVIII *vijeka. — Ne znam, jeli isto što* 2. kuštra, *ili postaje od* kuštrav. Tegnem ovo reći, plaaut čedu dive... ,Ne trubi' reć čedu ,Mate,... pobor' se odovud, jadna kuštro stara'. M. Kuhačević 103—104.

KUŠTRÀDÎNA, *f. vidi* koštradina. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KUŠTRAK, *m. ime psu.* F. Kurelac, dom. živ. 15.

KŮŠTRAST, *adj. vidi* kuštrav. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (v. kosmat) *gdje se naj prije nahodi.* Kůštrast ,pilosus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iiftsg. 29.

KUŠTRAŠ, *m. ime pijetlu.* F. Kurelac, dom. živ. 53.

KŮŠTRAV, *adj. vidi* kudrav. — *U Vukovu rječniku:* ,gekraust' ,crispus', n. p. kokoš koja je naježena perja.

KUŠTRAVA, *f. ime kokoši.* F. Kurelac, dom. živ. 53.

1. KUŠTRICA, *f. ime kokoši.* F. Kurelac, dom. živ. 53.

2. KUŠTRICA, *f.* lakoma žena. Slovinac. 1884. 30.

KUŠTROŇA, *m. ime volu.* Bruvno. D. Hirc.

KŮŠUM, *m. vidi* kuršum. Kušum, zrno od puške. *u* Nar. prip. vrč. 226.

KUŠUM- *i* KUŠUN-, *vidi* šukum- *i* šukun-.

KÛT, kúta, *m. a)* versura, *mjesto što ograničuju (s dvije strane) dvije stijene što se sastaju; b)* angulus, *ravan između dvije linije što se sastaju. — isporedi* ugao. — -u- *stoji mj. ńegdašńega* ą. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kątъ, *rus.* кутъ, *češ.* kout, *poļ.* kąt. — *Postańe nije jasno. slično je po glasu i značeńu romansko (tal., špań., port.)* canto *(od čega vaļa da je i ńem.* kante) *što je od srlat.* cantus, *a ovo može biti od grč.* κανθός, *ocji kut; ali ne mislim da je od romanske riječi postala slavenska, jer ônâ nije dosta stara. — Između rječnika u Vrančičevu* (,angulus'), *u Mikaļinu* (kut, nugao ,angulus'), *u Belinu* (,angolo, cantone, quel che risulta da due linee, che terminano nel medesimo punto' ,angulus': nuglo ,la parte esteriore'; kut ,la parte interiore' 80ab), *u Bjelostjenčevu* (kut, vugel ,angulus'), *u Jambrešićevu* (,angulus'), *u Stulićevu* (,angulus interior'), *u Voltiģijinu* (,cantone, angolo interno' ,winkel'), *u Vukovu* (,der winkel, die ecke' ,angulus').

a. versura, *u prvome značeńu, n. p. u kući, u sobi, mjesto gdje se dva zida sastaju; naj češće se misli na unutrašńu stranu. — ovo je jamačno starije značeńe.*

a) s unutrašńe strane. Vъ nekojemь kute doma mojego pogrêbobь tvoje želêzo. Stefanit. star. 2, 280. — *Ne samo u kući ili u sobi nego mogu načiniti kut: n. p. stijene u špiļi.* Drage špiļe kuti jizbinom rošahu. Đ. Baraković, vil. 44. — *kuće ili uopće zidovi na ulici itd.* V kutih od trgov. Anton Đalm., nov. tešt. 1, 7b. matth. 6, 5. Kad molite se, ne budite kako licemjerci koji ļube molitvu činit stojeći u skupima i na kutijeh prošetaja za da budu vidjeni od čeļadi. S. Rosa 75b. Glas, koj' svih moćno razliva se grada po kutih. M. Katančić 55. — *obale na moru.* Od Novoga oko tri sahata na onoj je strani, ali tako u kutu da se sa srijede zaliva ne može vidjeti, Risan. Vuk, kovč. 29.

b) sa spoļašńe strane. Kameno ulagati u nugle i kute od zgrada. I. Đorđić, salt. 404.

b. angulus, *u drugome značeńu, ravan između dvije (obično prave) linije.*

a) u geometričkome smislu. — vidi ugao. Kut zatupast ,angolo ottuso' ,angulus obtusus'; kut tańi, kut oštar ,angolo acuto' ,oxygonum, augulus acutus'; kut upravan ,angolo retto' ,angulus normalis'. A. d. Bella, rječn. 80b. Orudjima do izvrsnosti iztančenijem kute je vadio i visinu i dalečine. B. Zuzeri 199.

b) uopće, u širemu smislu (n. p. o vodi, o zemļi). Betsaida bijaše položena pri kutijeh istoga mora. S. Rosa 93a. Zidine u kutu između Zete i Morače (gdje se ove dvije vode sastaju). Vuk, rječn. *kod* Duke.

c. *u prenesenome smislu, naj češće prema značeńu kod* a.

a) maleno a ujedno i sakriveno mjesto (može se govoriti i o pravome kutu ističući ovako značeńe).

aa) izriče se ili se ima u misli mjesto u kojemu je takovi kut. Dobar dio i od grešnika pokajańem opravdanijeh iznać će gori *(u raju)* mjestoca štogod i koji kut malahni za dobro se namjestiti. B. Zuzeri 170. Četrnes cijelijeh godišt žive u jednom kutu svoje kuće potištenomu. 373. U kojegodi kńigaonice kutu kao sova u dupļu se je savrla *(kńiga).* A. Kanižlić, kam. 69. Da je Isukrst kako mesija iliti spasiteļ naš propeti bio po malo pripovidan prvo u kutu iliti bugaku žudinske države, posli očito. bogoļubn. 257. Koji bude u kutu u kući. Đ. Daničić, amos. 6, 10. Imena slavjanskoga jedva je naći u kojem kutu zemļe. M. Pavlinović, razg. 7.

bb) uopće. Poni se ne tuži *(ako si ubog),*

daļi ćeš bit u put, slobodan u luzi, sigur domom i u kut. M. Marulić 156. Zatvoren tamo tja ne čuješ u kutu, mornarom kako ja koji sam u putu, kako je prikrila Rodiotski otok čudna moć i sila ku poda vas istok. H. Lucić 270. No krije se po kutijeh. S. Rosa 118a. I ako što izgubiš na putu jal' u kakvom drugačijem kutu, ništa ti se zatajat ne može. M. A. Reļković, sat. H2b. Neka traže doline i kute. J. Krmpotić, pjesma. 10.

b) u prenesenome smislu, usko mjesto odakle se ne može pobjeći. Al' kraļ Filip u nemio kut ga stisnu, da ostavi i povrati plijen nepravi. J. Kavańin 242b.

d. *u jednome primjeru* XVII *vijeka znači (ne mali) dio (svijeta).* Ona virna Spańa ka vlada svita kut. J. Armolušić 26.

e. *kod mjesnijeh imena.*

a) Mali Kut i Veliki Kut, dva sela u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. Razdijeļ. 39.

b) u Srbiji.

aa) Kut. aaa) mjesto u okrugu šabačkome. Zemļa zvana Kut. Sr. nov. 1873. 367. — *bbb) mjesto u okrugu vaļevskome.* Zemļa zvana Kut. Sr. nov. 1873. 638. Zabran u Kutu. 1157.

bb) Đurin Kut, *mjesto u okrugu požarevačkome.* Ńiva u Đurinom Kutu. Sr. nov. 1875. 1067.

1. KȖTA, *f. vidi* 1. čavka. — *U Mikaļinu rječniku:* ‚kutta', čavka, ćola, ptica ‚monedula, graculus', *i u Stulićevu:* kuta, ptica ‚graculus, cornix' *iz Mikaļina.*

2. KUTA, *f. vidi* kutińa.

3. KUTA, *f. drveni sud. — isporedi* kutao.

a. badńić (širi u dnu nego u vrhu) za basu (basa = sir od ukisana skorupa). u Lici. D. Trsteńak.

b. drvena mjera. u Hercegovini. F. Hefele.

4. KUTA, *f. ime dvjema selima u Hercegovini.* Statist. bosn. 109. 111.

1. KÚTAC, kúca, *m. dem.* kut. — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* kutec ‚angellus'; *u Stulićevu:* ‚angulus'; *u Voltiģijinu:* ‚cantoncino' ‚kleiner winkel'.

2. KUTAC, Kuca, *m. ime zaseoku u Hercegovini.* Statist. bosn. 119. — *Ako je isti akcenat kao kod* 1. kutac, *tad je ista riječ.*

KÚTAK, kútka, *m. dem.* kut. — *Samo u Stulićevu rječniku uz* kutac.

KȔTALAC, kȕtaoca, *m. dem.* kutao; *ali kao da znači isto što i* kutao. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚foglietta, misura di cose liquide' ‚cotula' 321b) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (kutalac *i griješkom* kutaoc *uz* kutao), *u Voltiģijinu* (kutalac, kutao ‚foglietta, misura di cose liquide' ‚seitel, schoppen'). Tripe, gospodine, kutalac vinca! M. Držić 265. Nije ga izpod prsta točit na kutalac. (Z). Poslov. danič.

KUTALAN, kutaona, *adj. u Stulićevu rječniku: griješkom* kutaon *uz* kutan. — *sasma nepouzdano.*

KÛTAN, kûtna, *adj. koji pripada kutu. — isporedi* 1. kutńi. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu:* kutni ‚(parlandosi della parte di dentro) angolare' ‚angularis' 80a, *gdje se naj prije nahodi; u Bjelostjenčevu:* kutni ‚angularis'; 2. nakutni, na kute napravļen ‚angulatus'; 3. kutni ili kutćni zubi ‚molares, maxillares, dentes gemini'; *u Jambrešićevu:* kutni ‚angularis'; *u Stulićevu:* ‚angulatus, angularius'; kutni zubi ‚dentes mascellares'; *u Voltiģijinu:* kutni ‚angolare' ‚winklicht'. Kojega sazidańa kutni kamen jest Isukrst. E. Pavić, jezgra. 38. — *Ima i adv.* kûtno *u Bjelostjenčevu rječniku:* ‚angulatim', *i u Stulićevu:* ‚angulatim' *iz Bjelostjenčeva.*

KUTAŃ, Kutńa, *m. ime visu u Srbiji u okrugu podrinskome.* M. Đ. Milićević, srb. 519.

KȖTAO, kȕtla, *m. ńeke različne vrste suda. — Ima i bug.* kutel, *mala lopata. — Vaļa da je dalmatska riječ od lat.* cotula, *ńeka mjera za što žitko, a ovo je od grč.* κοτύλη, *čaša; ngrč.* κουτάλα, *kutlača, biće uzeto iz bugarskoga. — Od* XV *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚foglietta, misura di cose liquide' ‚cotula' 321b), *u Stulićevu* (kutao *ili* kuto ‚cutlo, ossia foglietta di cose liquide' ‚cotyla'), *u Voltiģijinu (kod* kutalac); *u Vukovu:* 1. ‚ein grosser schöpfloffel (um wasser zu schöpfen)' ‚haustrum, cochlear haustorium'. [cf. kutlača]. — 2. (u Crnoj Gori i u Lici) samotvor veliki sud kao čaša ili kablica; *u Daničićevu* (kutlь ‚cotula').

a. *kao velika čaša s poklopcem (još veća od kupe). — Na dva mjesta* XV *vijeka (u obadva se govori o istome).* Jedanь kutalь sь ručicomь srebrьnomь pozlaćenomь na stlьpu i sь pokrivačemь a jestь u ńemь osamь litarь i jedna unća. Spom. sr. 2, 50. (1406). Kutao jedanь s ručicom srebrnomь pozlaćenomь na stupu i sь pokrivačemь, jestь u ńemь osamь litarь i jedna unča. 2, 51. (1407).

b. *mjera (obično je načińena od lima) za vino i drugo što žitko (od prilike 8 decilitara). — U Dubrovniku od* XVI *vijeka.* Donese mlijeka u kutlu. M. Vetranić 2, 327. Vrati pastir kuto Kujači. 2, 328. Da kupi po kutla djetetu. N. Naļešković 1, 265. Kamo bokarica od osam kutal taj? 1, 274. Nijesam li ti dao po kutla vina popit? M. Držić 241. Kutlom me vina nećeš slobodit. 327. Pak u čistu sudu svari dobar kuto zimńe rose. M. Pelegrinović 199. I š ńime popismo do dva kutla vina. A. Sasin 101. Mi smo kutli bez ručice. I. Đorđić, pjes. 316. Kakav kuto, taka i ručica. (Z). Kuto ili srezan il' nesrezan kuto je. (Z). Od česa kuto od tega i ručica. (Z). Poslov. danič. Od šta kutao od toga i ručica. Nar. posl. vuk. 236. Platiti po novčić na kutao jevtinije nego se prodaje. V. Bogišić, zborn. 470.

c. *varjača, vidi u Vukovu rječniku. — isporedi* kutlača.

d. *samotvor veliki sud, vidi u Vukovu rječniku.* Svaki mišļaše da nam neće dati ni iz kutla vode, a kamoli vina i rakije. Vuk, kovč. 68. Donesite mi nov kutao i metnite u ń soli. Đ. Daničić, 2car. 2, 20.

e. Kutao je drvo oblo a kratko koje je na rotočki a u koje se meću diple, i to na mješini (gajdama). u Dobroselu. M. Medić.

KȔTARA, *f.* jama na ogńištu u koju se smeće pepeo. U naše vrijeme oko Stona: ‚Zgrni to pepela u kutaru'. M. Milas. — *Može biti da postaje od* kut.

KUTÀRISATI, kutàrišêm, *pf. vidi* kurtarisati *i* kurtalisati. — *U naše vrijeme u Bosni.*

a. *aktivno.* Turi ruku u dupļe, . . . ali po nesreći u taj mah žestoko puhne vjetar, te mu lipa nagnuvši se prišćepi ruku . . . Po ńegovoj sreći vjetar na drugu stranu lipom krenu i ou ruku kutariše. Nar. prip. bos. 1, 135.

b. *sa se, refleksivno.* Da se mogu samo ovoga bremena kutarisati, znala bi odsela čuvati svoje djevojaštvo. Nar. bl. mohm. beg kapet. 44. S kojim bi se mogla kutarisati nevoļe. Nar. prip. tord. 38.

KUTARISÁVATI, kutarìsâvâm, *impf.* kutarisati. U mene je nešto živo u utrobi, kutarisavaj. Bos. vila. 1892. 257.

KUTÀRISITI, kutàrisîm, *impf.* živariti, tal. ‚cavarsela discretamente'. na Braču. A. Ostojić. — *Ista je riječ što* kutarisati.

KŪTAST, *adj. u Stulićevu rječniku uz* kutan; *ali je uprav značeńe: sličan kutu.*

KUTE, *f. pl. ime zaseoku i selu u Bosni u okrugu travničkome.* Statist. bosn. 72. 74.

KUTEN, *m. prezime. — U naše vrijeme u Hrvatskoj.* Schem. zagr. 1875. 211.

KUTEREVO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 35. — *Pomińe se od* xv *vijeka.* Selo Kuterevo. Mon. croat. 158. (1493).

KÚTI, *m. pl. ime ńekoliko mjesta (uprav je plur.* kut).

a. *selo u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 20.

b. *selo u Crnoj Gori u nahiji katunskoj.* Glasnik. 40, 19.

c. *u Dalmaciji. a) zaselak u kotaru dubrovačkome.* Schem. ragus. 1876. 36. — *b) selo u kotaru kotorskome.* Repert. dalm. 1872. 8. — *pomińe se od* xv *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Kuti, selo u župi Dračevici koje je kraļ Matijaš dao fratru Aleksandru Dubrovčaninu. M(on. serb). 494. (1465). to će biti sadašńe selo blizu Novoga. Šem. dalm. 1859. 25.

d. *dva sela u Hercegovini.* Statist. bosn. 105. 107.

e. *selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 46.

f. *dva sela u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijeļ. 122.

KÙTIĆ, *m. dem.* kut. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu:* ‚(di dentro) angoletto, cantoncino' ‚angellus' 80a *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu:* v. kutac. ‚Zbio se u onaj kutić, pa se ni živ ne čini'. J. Bogdanović. — *I kao mjesno ime: pusta u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdijeļ. 145.

1\. KÙTIJA, *f. kao kovčežić, toliki da se može nositi u ruci ili naj veći bez muke u dvije ruke, načińen od tankijeh daščica što mogu biti od drva, od kartuna, hartije itd.; oblik može biti vrlo različan; poklopac je kao u kovčega, ili, kad se otvori, odijeli se od kutije. — Od tur.* qutu, quty. — *isporedi* škatula. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kūtîjâ. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kutija, skatula ‚pyxis') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (‚pyxis'), *u Voltiģijinu* (‚scatola' ‚schachtel'), *u Vukovu* (‚die schachtel' ‚capsa'). U kutije spraviti. I. Jablanci 175. Zaklopnica, kutija, vulgo škatula. A. T. Blagojević, khin. 80. Kutija zaklopita u koliko toplom mistu biti mora. J. S. Reļković 200. Sa simenom *(svilenijeh buba)* ne čini se drugo, već se s krpe il' s papira skida, u kutiju na podstavu prida. 318. Vrzi pjesme na policu, a turćije u kutiju. Nar. pjes. vuk. 1, 301. Jedno Mara bijeloga vrata, drugo Ana od bisera grana, treće Anđa kutija dukata. 1, 328. Zubi su joj dva niza bisera, usta su joj kutija šećera. 3, 516. Pa doleće do końa dorata koji vaļa kutije dukata. 4, 229. Izvadio britve iz kutije. Nar. pjes. juk. 111. Dok ugleda od zlata kutiju, na kutiji kapak otvorila, u sebi je cura promislila: ‚Mili Bože, čuda velikoga! što će bábi burmut u kutiji?' Nar. pjes. petr. 2, 149. Nose u kutiji te pričešćuju bolesnike. Vuk, pisma. 4. Zabranio je nositi tas po crkvi za vreme bogomoļe, nego je za to stavio zatvorenu kutiju pred crkvom. M. Đ. Milićević, međudnev. 128.

2\. KUTIJA, *f. jelo od pšenice skuhane s medom što se jede u ńeke praznike. — isporedi* koļivo. — *Samo u ńizi* xiii *vijeka pisanoj crkvenijem jezikom. — Riječ je praslavenska nepoznata postańa, isporedi stslov.* kutija, *rus.* кутія, кутья, *poļ.* kucyja *(božić).* Kutiju zobļemo prazdьnika radi. Sava, tip. stud. glasn. 40, 151. — *Da je još ta riječ u našemu jeziku, glasila bi* kuća *prema rus.* кутья, *te bi to moglo i biti* 3. kuća *(vidi), ali ne s ovijem akcentom; istina, Pavlinovićevi akcenti nijesu pouzdani.*

KUTIJEVA, *f. vidi* Kutjevo. — xviii *vijeka.* U Kutijevi. A. Kanižlić, utoč. xxiv. Požega je i Virovitica, Crnik, Pakrac i još Pleternica, i Valpovo, Kaptol, Kutijeva od starine abacija ova. M. A. Reļković, sat. B2b. Fra Andrija iz Kutijeve. Norini 58.

KÙTIJICA, *f. dem.* 1. kutija. — *Govori se i* kùtîca, *a nalazi se pisano i* kutica *i* kutijca. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (kùtîjca, dim. v. kutija). Da tko prospe jednu kuticu igala na dvoru u podne, lasno bi i pobrao. F. Lastrić, ned. 384. Srce mu je pak bilo kutica Pandori. J. Rajić, boj. 23. Da mu malu kutijcu. Nar. prip. vuk. 78. U ovoj maloj kutijici. S. Ļubiša, prip. 265.

1\. KUTINA, *f. vidi* duńa. — *Od tal.* cotogna. — *Može biti da bi uprav glasilo* kutińa *(vidi na kraju primjer iz Šulekova rječnika), a da je* n *postalo od* ń *u kajkavskom govoru. — isporedi* kuta. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kutina, tuńa, duna, sad ‚cotoneum, malum cydonium, malum cotoneum, malum lanatum, malum canum, struthium, chrysomelum'. 2. kutina, steblo ‚malus cydonia, malus cotonea, malus lanata'; *u Jambrešićevu:* ‚malum'; *u Voltiģijinu:* ‚codogna, cotogna' ‚quitte'. — Kuta, Kutina (Jambrešić), Kutińa, češ. kutna (cotonea), Cydonia vulgaris Pers. (Lalangue). B. Šulek, im. 187.

2\. KÙTINA, *f. augm.* kut. — *Potvrđuje se samo u mjesnijem imenima.*

a. *zaselak u Hercegovini.* Statist. bosn. 123.

b. *trgovište u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeļ. 115. *i kod ńega rijeka.* Regul. save. 72.

c. *u Srbiji. a) rijeka u niškom okrugu.* Đ. Daničić. — *b) vidi* Draškova, Eminova, Marina, Prokopova Kutina.

KÙTINE, Kūtînâ, *f. pl. ime zaseoku u Hercegovini.* Statist. bosn. 110. — *Uprav je plur.* kutina.

KÙTINICA, *f. ime dvjema selima u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeļ. 109. 115.

1\. KUTINSKI, *adj. koji pripada kutinama, vidi* 1. kutina. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚cotoneus'.

2\. KÙTÎNSKÎ, *adj. koji pripada mjestu Kutini. a) rijeka.* Kutinska reka, *voda u Srbiji u okrugu niškome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 8. — *isporedi* 2. kutina, c, *a). — b) uopće.* Kutinskom dolinom. Rat. 56.

KUTIŃA, *f. vidi* 1. kutina.

KUTIŃAČA, *f.* suvrst crveno-bijele pjegave krupne reske jabuke (Vaļavac). B. Šulek, im. 188. — *Uprav augm.* kutińa.

KUTIŠANAC, Kutišanca, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Treće bješe Damńan Kutišanac.

Nar. pjes. vuk. 4, 167. I pogibe Damńan Kutišanac. 4, 174.

KÚTITI, kútîm, *impf.* zamišļeno u bolesti ćutati: ,Sve (nošto) kuti' kaže se n. p. za dete boležļivo. S. Vulović. — *Mislim da bi po južnome govoru bilo* kútjeti.

KÚTJETI, *vidi* kutiti.

KUTJETMIĆ, *m. prezime.* — xv *vijeka.* — *Između rječnika u Daničićevu* (Kutêtьmićь). Zato smo upisali Radiću Kutêtьmiću. Spom. sr. 1, 100. (1408).

KUTJEVO, *n. ime trgovištu u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijeļ. 128. — *Zvalo se prije* Kutijeva *(vidi).*

KUTLAC, *m. dem.* kutao. — *Čini se da je takova riječ u ovome primjeru* xvii *vijeka:* U niki kutlaci tvorahu *(tikule)* s načinom. Đ. Baraković, vil. 56.

1. KÙTLAČA, *f. vidi* varjača. — *isporedi* kutao, c. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kûtlâčâ. — *U Vukovu rječniku:* vide [varjača; cf.] kutao [1].

2. KÙTLAČA, *f.* korice na košu u vodenici (u Rađevini). Ļ. Stojanović.

KUTLAČE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu rudničkome.* Niva u Kutlačama. Sr. nov. 1875. 658.

KÙTLAČICA, *f. dem.* 1. kutlača. — *U Vukovu rječniku.*

KÙTLAČINA, *f.* augm. kutlača, šaļiv naziv za čeļade kutlastijeh usta odnosno gubica. ,Muči ti, kutlačino, otegni te gubičine'. J. Bogdanović.

KUTLANA, *m. ili f.? ime muško ili žensko?* — *Ima samo adj. poss.* Kutlanin *u spomeniku* xiv *vijeka.* Baļa Kutlaninь vnukь. Glasnik. 27, 292. (1347).

KUTLANIN, *adj. vidi kod* Kutlana.

KÙTLAŃA, *f. buka što se čini u veliku srijedu, četvrtak, petak u katoličkijem crkvama.* — *Vaļa da je riječ onomatopejska.* — *U naše vrijeme u Istri.* Kutlàńa ,strepitus hebdomada sancta in ecclesiis fieri solitus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. ıfrtsg. 43.

KUTLAR, *m. ime muško.* — xiv *vijeka.* Dêdь imь Kutlarь. Deč. hris. 52.

KȔTLARICA, *f.* velika ada u Pivi.

KÙTLAST, *adj. nalik na kutlaču.* — *U naše vrijeme u Lici.* ,Lijepo si žlice napravio, ali su ti preveć kutlaste'. J. Bogdanović. — *vidi i kod* kutlačina.

KUTLASTI KAMI, *m. mjesno ime* xiv *vijeka.* U Kutlastij Kami. Svetostef. hris. 20.

KÙTLAZER, *m.* planina u Kremnima (u Srbiji u okrugu užičkome). Ļ. Stojanović.

KUTLE, kutleta (?), *n.* vjetrońast, handrast dečko (handreša). u Krajini. Đ. Trsteńak.

KUTLEMIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Miloš Kutlemić. Rat. 80.

KUTLEŠ, *m. ime selu u Srbiji u okrugu niškome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 123.

KÙTLEŠA, *m.* prezime u Đalmaciji. J. Bogdanović. *i u Bosni.* Schem. bosn. 1864. vii. xxvii.

KUTLI, *m. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome.* Niva u Kutlima. Sr. nov. 1873. 83.

1. KȔTLIĆ, *m. dem.* kutao. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (dim. v. kutao). Niki žlice, niki kutliće dubući. P. Zoranić 18b. Kutlić jedan od tamariža prihitro udilan. 45a. Načini mu zdjele i čaše i vjedra i kutliće kojima će se preļevati, a načinićeš ih od čistoga zlata. Đ. Daničić, 2mojs. 25, 29. Kȕtlić, čaša drvena s repom. u Đobroselu i okolini. M. Medić.

2. KȔTLIĆ, *m. prezime.* — *Vaļa da je ista riječ što* 1. kutlić *(isprva nadimak).* — *Možebiti od prije našega vremena.* Sr. letop. 112, 156.

KȔTLINA, *f. augm.* kutao. — *U Vukovu rječniku.* — *I u prenesenome smislu:* šaļiv naziv za trbušata čojka. ,Olazi, kutlino, ko bi tebe natrpa lijepe i uredne ránê'. J. Bogdanović.

KȔTLOVAC, Kȕtlôvca, *m. mjesno ime.* Gorńi i Dońi Kutlovac *dva su sela u Srbiji u okrugu topličkome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 395. — *U Vukovu rječniku ima:* Kȕtlovac, selo u Kosovu *s primjerom iz narodne pjesme:* Od Kutlovca sela malenoga. — *Može biti da je isto što jedno od pređašńijeh mjesta.*

KUTLOVIĆ, *m. prezime.* — xiv *i* xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kutьlovićь). A se ļudije koji daju voskь: Kiičanici, Kutlovići... Glasnik. 15, 272. (1318?). Vežete moje ļudi ki gredu u Stonь, Kutlovića. Spom. sr. 1, 135. (1406).

KUTLOVO, *n. ime selu u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* K. Jovanović 118.

KUTLOVSKI, *adj. koji pripada Kutlovu.* Kutlovska *(opština).* K. Jovanović 118.

KUTĻAC, *m. vaļa da je isto što* kutlac. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Nigdor drugi krivac nog va veži kutļac da sam ja zgubila moj zeleni venac. Jačke. 252.

KÙTĻAČA, *f. vidi* kutlača. — *U Mikaļinu rječniku:* žlica varjaca, kutļača ,tudicula'.

KȔTĻATI, kùtļâm, *impf. hitro teći, točiti se iz rupe (iz rane), možebiti kao iz kutla.* — *U naše vrijeme.* Vidjeh gdje mu krv iz ožičice kutļa. Pravdonoša. 1851. 30.

KUTĻEŠ, *m. ime selu u Srbiji u okrugu topličkome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 116.

KȔTĻIV, *adj. na kojemu ima nekoliko kutova.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ,angulosus, plures habens angulos'; *u Stulićevu:* ,angulosus'; *u Voltigijinu:* ,angoloso' ,winklicht'.

KUTNANI, *m. pl. ime nekakvu mjestu u Hrvatskoj* xv *vijeka.* Držaše Kutnane plemenit *č(lovi)k* Grgur Dešić. Mon. croat. 128. (1486).

KUTNICA, *f.* ime livadi. Ivanec. D. Hirc.

KÛTNÎK, *m. vidi* 1. kutńak.

KUTŃAČIĆ, *m.* dem. 1. kutńak. — *U naše vrijeme u Istri (znači što i* kutńak). Kȕtńačić, dens molaris. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 57.

1. KÛTŃÂK (kútńâk), *m. kutńi zub.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (,dens maxillaris') *i u Vukovu* (,der stockzahn' ,dens molaris'). Razbijah kutńako nepravedniku. Đ. Daničić, jov. 29, 17. Zubi su mu kao u lava i kutńaci kao u lavice. joilo. 1, 6. Kȕtnjak *ili* kȕtnik ,dens molaris'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 29. — *Gdjegdje se zamjeńuje* -tń- *glasovima* ćń, *vidi kod* 1. kutńi. Kûćńâk znači što i u Vuka kutńak. ,Sve su mi već kućńaci popadali'. *u Lici.* J. Bogdanović.

2. KUTŃAK, *m. mjesto ili čeļade u kutu, s osobitijem značeńima.* Kutńak, 1. lužńak, mjesto u kutu gdje se lug smiće. — 2. nadimak čovjeku koji zimi smrdi, stoji na kominu. M. Pavlinović.

3. KUTŃAK, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 265.

4. KUTŃAK, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 97.

1. KÚTŃÎ (kȗtńî), *adj. zub, kaže se o zubima što su na dvije strane (ne sprijeda) u ustima (u čeļadeta, a može se kazati i za životińu); svagda su širi i krupniji od predńijeh, i ńima se žvaće, a ne grize se kao predńima. — Jamačno je ista riječ što i* kutan, *jer kao da stoje (osobito naj krajńi) u kutu od usta. — Po Vukovu je rječniku akc.* kútńî, *ali sam ja svagda čuo* kȗtńî. *— Uz* kutńi *nalazi se i* kućni. *premda se ovaj oblik nalazi u naj starijemu primjeru (u Vrančićevu rječniku; ja se spomińem da sam ga našao u ńekome dubrovačkome rukopisu* xviii *vijeka; isporedi i kod* 1. kutńak), *i premda ima i nslov.* kôčńak *i* kôčnik *(uz* kôtnjak *i* kôtnik), *ne može biti stariji od prvoga. postańe se tumači tijem što su se glasovi* ćn *(možebiti u doba kad se glas* ć *malo razlikovao od* tj *kao što je i sad kod čakavskoga* ć) *mijeńali u* tń, *kao n. p. u* kȕćnî *i* kútńî, nȍćnî *i* nȍtńî *itd., te se po tome shvatilo kao da između* kúćnî *i* kútńî *nema razlike za ona dva glasa. — Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu:* kȗćnî (,kuućni') ,genuini dentes', *gdje se naj prije nahodi; u Mikaļinu* (kutńi zubi ,dentes genuini, intimi, molares, maxillares'), *u Stulićevu* (kutań *uz* kutan), *u Vukovu* (kútńî n. p. zub ,der stockzahn' ,dens molaris'). Izeo mu je dušu — ili kutńi zub. (D). Poslov. danič. Ti ćeš im smrvit zube i slomiti kutńe. I. Đordić, salt. 186. Dva mu je kutńa zuba izbio. A. Kanižlić, kam. 57. Učini Bog proteči vodu iz kutńeg zuba mrtve kosti magareće. E. Pavić, ogl. 200. Dva joj kutńa pokratio zuba. Nar. pjes. juk. 67. Kutńi zub izguliti. M. Pavlinović, rad. 171.

2. KȐTŃÎ, *adj. vidi* 1. kućan. — *Oblik* kutńi *mj.* kućni, *vidi kod* 1. kutńi. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kućni). Kutńi lupež kuću kopa. Nar. posl. vuk. 164. Oni se čoek zabavi u razgovoru s ostalom kutńom čeļadi. Nar. prip. vuk. 137. Kutńi starješina vlada i upravļa kućom. Vuk, živ. 249. I š ńome se oprostio pred svom ńezinom kutńom čeļadi. Pravdonoša. 1852. 9. Omrzla mi je kutńa radńa kao da je krvnička. S. Ļubiša, prip. 35. Objesi sito o klin pod kutńi trijem. 202. Neka znana ruka već otvori kutńe vrata, i čovek nazva . . . M. Đ. Milićević, medudnev. 154.

KȐTŃICA, *f. vidi* kućnica. — *Radi* -tń- *vidi kod* 1. *i* 2. kutńi. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kućnica *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Marija Đurova bijaše od onijeh starijeh žena kojijeh danas rijetko ima: srca veļačkoga, naravi ļupke ako malo i osorne, kutńica, . . . M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 220.

KȐTŃÎK, *m. vidi* kućnik. — *Radi* -tń- *vidi* 1. *i* 2. kutńi. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kućnik *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* A u kući žeńena kutńika. Nar. pjes. berc. vuk. 320. Ko će s kućom upravļati, moj kutńiče! V. Vrčević, niz. 273.

KUTȎLEŽA, *m. mačak što svagda leži u kutu (na ogńištu, na popretu). — U poslovicama dubrovačkijem* xvii *i* xviii *vijeka.* Kutoleža mačak. (D. Z). Mačak kutoleža miša ne hita. (Z). Poslov. danič.

KȐTOŃIN, *m. mjesto gdje se drum okreće (gdje je kut); samo kao mjesno ime na Krku i u Istri. — Od* xiv *vijeka.* V Kutońin. Stat. krč. ark. 2, 295. Kȕtońin ,nom. propr. loci cujusdam, ubi via flectitur'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 57.

KUTOVI, *m. pl. (uprav plur.* kut), *mjesno ime.*

a. *selo u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 135.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu šabačkome.* Zemļa u Kutovima. Sr. nov. 1869. 369.

KÚTRA, *f.* šaļiv naziv za žensko koje po velikoj sroći vavije muči. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Kad ta kutra zakutri, ne bi od ńe riječi, prvo bi od studenog kamena'. J. Bogdanović. — *isporedi* kutriti.

KÚTRE, *m. o muškome, kao* kutra *o ženskome.* J. Bogdanović.

KUTRENIN, *m. mjesno ime prije našega vremena. —* e *(poslije* r) *pišem mj. ńegdašńega* ê. Kutrêninь. Spom. stoj. 185.

KÚTRÊŃE, *n. djelo kojijem se kutri.* J. Bogdanović.

KUTRETINO, *n. mjesno ime prije našega vremena. — Pišem* e *(poslije* r) *mj.* -ê-. Kutrêtino. Spom. stoj. 185.

KUTREVO, *n. mjesno ime prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 136.

KUTRICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Ńiva u lugu kod Kutrice. Sr. nov. 1867. 602.

KÚTRITI, kútrîm, *impf. slušati ili osluškivati u muku što drugi govore. — isporedi* kutra, kutre. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Samo ou kutri (slukti) što mi divauimo'. ,Oni su ti ļudi naj gori, što vavije kutre'. ,Ovaj niti romori niti govori, nego vavije kutri ka' i ćeno'. J. Bogdanović.

KUTUŃCI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu travničkome.* Statist. bosn. 73.

KUTURAČA, *f.* suvrst jabuke (u Podravini). B. Šulek, im. 188.

KUTUROV, *m. prezime. —* xv *vijeka.* Georьgije Kuturovь. Spom. stoj. 44.

KUTUZ, *m. tursko ime muško ili nadimak (tur.* qutuz, *mahnit). — isporedi* Kuduz. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Kutuz ćuti, ništa ne govori. Nar. pjes. srem. 137. Al' govori Kutuz-del-Alija. 138.

KUTUZERO, *n. mjesno ime u Bosni. a) selo u okrugu Tuzle Dońe.* Statist. bosn. 95. — *b) zaselak u okrugu sarajevskome.* 20.

KUTUZOV, *adj. koji pripada Kutuzu.* Kutuzova majko. Nar. pjes. srem. 138.

KUV-, *vidi* kuh-.

KȐVAC, kȕvca, *m. trńina(?). — U naše vrijeme u Istri.* Kȕvac ,prunum ramicosum', g. kȕvca. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 19.

KUVALOVO, *n. mjesno ime (može biti uprav posesivni adjektiv). — vidi u Daničićevu rječniku:* despot je Jovan dao Krušedolu ,blato Kuvalovo'. M(on. serb). 541. (1496).

KȔVELICA, *f. prezrela smokva, vidi* kuveo. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (,ficus flaccida'). Smokva ima četiri dobe: zadulica, šurica, pucalica (kad se jede) i uvelica ili kuvelica, kad uvene. L. Mrazović. — *U Dubrovniku i u okolini.* P. Budmani.

KȔVELIČICA, *f. dem.* kuvelica. — *U Stulićevu rječniku:* ,parva ficus flaccida'.

KȔVELIĆ, *m. prezime. —* xvii *i* xviii *vijeka.* Niko Kuvelić. Starine. 11, 117. (1678). Kńigu piše Kuvelić-Jovane. Nar. pjes. bog. 199.

KUVEĻA, *f. ime žensko. — U dubrovačkoj drami* xvi *vijeka. — Može biti da nije izmišļeno,*

jer ima i prezime Kuveļić *(vidi).* Kad se rukovo je Budeļa s Kuveļom. M. Držić 450.

KŮVEĻIĆ, *m. prezime.* — *Od* xviii *vijeka.* Od Martina Kuveļića. Nar. pjes. bog. 194. Petar Kŭveļić iz Užica. Ļ. Stojanović.

KŮVEO, kůvela, *adj. prezrio (čuo sam u Dubrovniku samo kazati o smokvi, vidi* kuvelica; *Vuk u rječniku govori da se u Boci govori i o drugome voću).* — *Po jedinome primjeru kod* kuveočiti se *kao da -e- stoji mj. ńegdašńega* ě. — *Mislim da nije ni u kakvoj svezi s korijenom glagola* venuti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku i u Boci, a između rječnika u Vukovu:* (u Boci) prezreo, n. p. smokva, grožđe ,überreif' ,fracidus'.

KŮVEOČITI SE, kůveočîm se, *impf. postajati kuveokom, kuvelicom (o smokvi), zreti, prezrijevati.* — *Postaje od* kuveoka *nastavkom* i *pred kojijem se* k *mijeńa na* č. — *U jedinome primjeru ima -i- mj.* e, *vidi kod* kuveo. — *U Dubrovniku od* xvi *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,andarsi appassendo, seccando, appassirsi dei fichi' ,ficus flaccescere'). Razlicijeh smokav jes, i visi tuj svaka po granah kako pes ali dobra šaka; ter kada pucaju i kad se kuvioče suzice puštaju kako med i toče. M. Vetranić 2, 273.

KŮVEOKA, *f. vidi* kuvelica. — *U Dubrovniku od* xvi *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kuvelica). Sviňa utječe se na puniji želud, koza na boļu travu, vuk na pritļu ovcu, hvrļak na smokvu kuveoku *(griješkom* kuvroku; *moglo bi se čitati i* kuvioku, *vidi kod* kuveočiti), a čovjek utječe gdi 'e veće zlato. M. Držić 402.

KŮVET, *m. arap.* quvve, quvvet, *tur.* quvet, *sila, snaga, moć, u prenesenome smislu kod vojske.* — *U naše vrijeme u Bosni.* Da zaište kuvet i topove. Nar. pjes. petr. 2, 339. Car će nama silnu poslat vojsku, uz topove kuvet i ģebanu. Nar. pjes. hörm. 1, 27. A uza ńih *(katane)* kuvet i idaru. 1, 190. A uz vojsku kuvet i zahiru. 1, 200. Dok sam junak bio u kuvetu, nije bilo boļega junaka. 2, 3.

KUVĚŽDÎN, Kuveždina, *m. ime manastiru i selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 144. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (namastir u Fruškoj Gori). Ku(ve)ždinъ. S. Novaković, pom. 136. Usrid Fruške stoji Beševina, ... i Opovo, Kuveždin, Rakovac. M. A. Reļković, sat. B3ᵇ. Il' će Đivši ili Kuveždinu. Nar. pjes. vuk. 2, 326.

KUVEŽDÎNAC, Kuveždînca, *m. čovjek iz Kuveždina (u manastiru kaluđer).* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* Kuvěždînâcā. — *U Vukovu rječniku:* ,einer von Kuveždin'.

KUVĚŽDÎNSKÎ, *adj. koji pripada Kuveždinu.* — *U Vukovu rječniku:* ,von Kuveždin'.

KŮVIJERTA, *f. vidi* paluba. — *Od tal. mlet.* coverta — *Može biti da ima -ije- samo u južnome govoru; tad bi u zapadnome glasilo* kůvîrta. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kůvjerâtâ. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (kuvijerta, gorńa strana od broda ,navis pars superior'). Pod kuvijertom u stentini s hustolinom sve prožderu. A. Sasin 171ᵇ. Otisnu se ploviti ... Kad su već bili na neki dio puta, zovne on ńega notńo kad su svi pospali, da iziđe na kuvijertu. Nar. prip. vuk.² 251. Kapetan postoji malo na kuvijerti (,kuvijerta', tal. ,coperta' krov od broda). M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 214. Hmuća se more po kuvijerti. 216.

KŮVÎŃ, kuvíńa, *m. vidi* kunfin. — *U naše vrijeme u Lici.* ,Nijesam ja, lugaru, u tvom kuvińu sjeka' drva, nego u tuđem, nemoj me pisati'. J. Bogdanović.

KUVIO-, *vidi* kuveo-.

KŮVIZA, *f. ńeka ptica,* Vanellus cristatus. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 37.

KUVJELICA, *vidi* kuvelica.

KUZANA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkome.* Zemļa u Kuzani. Sr. nov. 1873. 775.

KUZEĻA, *m ime muško.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Harambaša Kuzeļa. M. Đ. Milićević, zim. već. 211.

KUZINOVIĆ, *m. prezime, vidi* 2. Kuzun.

KUZLA, *f.* kuja, kusa. u Prigorju i Zagorju. F. Hefele.

KUZLAC, *m.* klin kojim se pričvršćuje klupa na lađu. u Posavini. F. Hefele.

KUZLAR, *m. mjesno ime u Bosni.* Kuzlar, gradić kod ustja Jadra u Drinaču. F. Jukić, zemļ. 44.

1. KUZMA, *f. ime kozi.* Bruvno. D. Hirc.

2. KUZMA, *f. mjesno ime.*

a. *selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 59

b. *selo u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 139.

3. KŮZMA, *m.* Κοσμᾶς, Cosmas, *ime muško.* — *isporedi* Kuzman. — *Od* xiii *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (,Cosma'). Od Plomina sudac Brnaba i Juri*(j)* i Kuzma ... Mon. croat. 11. (1275 *prepis.* 1516). Kuzma a sinь mu Veļьko. Deč. hris. 47. 99. Kuzьma i Semijunь. 57. Kuzmi i Vlьku Pokranьčiću. Spom. sr. 1, 93. (1407). Poli crikvu sv. Kuzmi i Damjana. Mon. croat. 74. (1450). Kuzma i Damjan. P. Posilović, nasl. xi. M. Bijanković 125. S. Margitić, ispov. xxi. L. Terzić xxii. Pristi Kuzme i Jakoba. J. Kavańin 322ᵇ.

KUZMAČIĆ, *m. prezime.* — *Od* xv *vijeka.* Juran Kuzmačić. Mon. croat. 131. (1487).

KUZMADAŃE, *n. ime ńekoj župi po svecima Kuzmi i Damjanu.* — xviii *vijeka.* Kuzmadańe zva se župa ona. Nadod. 58.

KŮZMAN, *m. vidi* 3. Kuzma. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (,Kosmas' ,Cosmas'). Kuzmanь. S. Novaković, pom. 72. Zovite mi Damjana, nek donese tamjana, zovite mi Kuzmana, nek donese ruzmana. Nar. pjes. vuk. 1, 496. Podiže se Kuzman od Bjelicah. Pjev. crn. 322ᵇ. Kuzman Nešković. Rat 342.

KŮZMANA, *f.* žensko ime. u Lici. V. Arsenijević. — *isporedi* Kuzman.

KŮZMANIĆ, *m. prezime.* — *Od* xviii *vijeka.* Kuzmanić. And. Kačić, kor. 491. Poslanica Antu Kuzmaniću u Zadar. Vuk, gramat. i polem. spisi. 3, 304.

KŮZMANOVAČA, *f. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 30.

KŮZMANOVAČKÎ, *adj. koji pripada Kuzmanovači.* J. Bogdanović.

KŮZMANOVČANIN, *m. čovjek iz Kuzmanovače.* J. Bogdanović. — *Množina:* Kůzmanovčâni.

KŮZMANOVČÂNKA, *f. žensko čeļade iz Kuzmanovače.* J. Bogdanović.

KŮZMANOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Čuješ li me. Kuzmanović-Vuče? Pjev. crn. 322ᵇ. Milojko Kuzmanović. Rat 420.

KUZMAŃA, *f. ime mjestu na Krku.* — XV *vijeka.* Na Kuzmańi. Stat. krč. ark. 2, 295. (1413).

KUZMARKA, *vidi* kuzmorka.

1. KUZMICA, *f. mjesno ime.* — XVIII *vijeka.* Vrime zbora redovniškog u Kuzmici. M. Katančić 45.

2. KÙZMICA, *m. ime muško (dem.* 3. Kuzma). — XVIII *vijeka.* Ban Godomir i Kuzmica. J. Kavańin 232ᵃ.

KÙZMIĆ, *m. prezime (po ocu Kuzmi).* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kuzmićь). Mihailь Kuzmićь. Mon. serb. 272. (1405). Jurjem Kuzmićem. Mon. croat. 339. (1596). Radivoj Kuzmić. Rat. 143.

1. KÙZMIN, *adj. koji pripada Kuzmi (vidi* 3. Kuzma). — *Od* XV *vijeka (vidi* c).

a. *uopće.* Kada Kuzmin sabor obrati' je. J. Kavańin 127ᵇ.

b. *kod imena biļke.* Kuzmino cvijeće, Cyclamen L. (Sabļar, Lastva). B. Šulek, im. 188.

c. *kod mjesnijeh imena.*

a) Selo Kuzmino na Sitnice. Spom. stoj. 32. (1410).

b) Na vrh Kuzmin. Mon. croat. 97. (1465).

2. KÙZMÎN, Kuzmina, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 144.

b. *pomińe se selo s ovijem imenom* XIV *vijeka.* Utesaše međe Srêdьńemu Selu ot Kuzьmina u Dьmitrova jagńila . . . Srêdьńemu Selu i Kuzьminu . . . Deč. hris. 26. 95.

1. KUZMÍNAC, Kuzmínca, *m.* čovjek iz sela Kuzmina u Srijemu. V. Arsenijević.

2. KUZMINAC, Kuzminca, *m. kajkavski* Kuzminec, *ime trima selima u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 94. 97. 105.

KÙZMÎNKA, *f.* žensko čeļade iz Kuzmina; Kuzminkińa. V. Arsenijević.

KÙZMÎNKIŃA, *f. vidi* Kuzminka.

KÙZMÎNSKÎ, *adj.* koji pripada selu Kuzminu. V. Arsenijević.

KUZMIVANOVA, *f. ime mjestu na Krku.* — *Biće složeno od* Kuzma *i* Ivan, *isporedi* Kuzmadańe. — XV *vijeka.* Na vrh Kuzmin Kuzmivanova. Mon. croat. 97. (1465).

KUZMORKA, *f. vidi* kučmorka. — *U Belinu rječniku:* ,carota, specie di radice' ,siser' 174ᵃ; *u Stulićevu:* kuzmorka, trava ,siser'; *u Voltigijinu: (jamačno štamparskom griješkom)* kuzmarka ,carotta, radice nota' ,möhre, rothe oder gelbe rübe'. — Kuzmorka, poļ. kuczmerka, kucmorka (Sium sisarum), carotta gialla (Kuzmić), carota, siser (Stulli), Daucus carota L. (Visiani). B. Šulek, im. 188. — *Riječ nije dosta pouzdana, jer može biti postala naj prije u Belinu rječniku štamparskom griješkom, pa je iz ńega primili i ostali.*

KUZMORKAR, *m. čovjek što prodaje kuzmorke.* — *U Stulićevu rječniku: štamparskom griješkom* kuzomorkar ,siserum venditor'. — *Nepouzdano.*

KUZNAC, *m. kovač.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kuznьcь, *rus.* кузнецъ, *možebiti i praslavenska, isporedi poļ.* kuźnia, *kovačnica.* — *Samo u kńigama pisanima crkvenijem jezikom.* Jakože kuznьcь nêkyj zlaatije hrьlosti želězьnimi rastvarajetь rukodêlьmi . . . Aleks. novak. 129.

KUZNICA, *f. u okrugu požarevačkome u Srbiji blizu Oreškovice* ima i druga jedna zidina koju narod zove ,Kuznica', a oko ńe leži mnogo zgura. M. Đ. Milićević, srb. 1031. — *Riječ je ńegda značila: kovačnica, isporedi rus.* кузница, *vidi i* kuznac.

KÙZÔ, kuzòla, *m. vidi* krbuļa. — *Korijen ili osnova može biti praslavenska, isporedi nslov.* kozol, *rus.* кузовъ, *poļ.* kažub, kožub, *pa i lit.* kūzavas, kūzabas; *s toga što se ne slaže posve oblik korijena može se misliti da je tuđa riječ.* — *Od* XVIII *vijeka, naj prije u Bjelostjenčevu rječniku* (,dores, caudeus seu codeus, alveus'). Kùzô, kuzòla, košarica od kore; lubura, krbuļa. U naj hvaļenije jagode naj mańi kuzo treba nositi. Nar. posl. Mejo bere jagode u kuzòle grabove; kuzòli se prodiru, jagode se prosipļu. Nar. pjes. u Lici. V. Arsenijević. Čobani u proļeće svrnu s drveta koru, previju je i sa strane klinčićima sašiju, te onda dođe ka' kesa koju zovu ,kùzô'. u taj kuzo beru jagode, u dekoji kuzo stane po tri litre jagoda. J. Bogdanović. Kad prispiju jagode, idu djeca u jagode, a i pastiri beru ih i na večer nose kući. ńeki ponesu zdjelu, kraļaču ili kakav drugi sud od kuće, a gdjekoji ogule od podebela ogranka jasenova ili javorova kore s dva pedļa, presaviju je po polovici i presumite gorńe krajeve (postane ůžê), pa da tako ostanu, provuku kroza ńih šiļak. u te kuzole beru jagode, i kad su ih nabrali, začepe ih listom ozgo, da se ne bi jagode prosule. ,Ja sam danas nabrao 4 kuzola jagoda, ima ih kao da si razastro crļenu kabanicu'. u Dobroselu. M. Medić. Kùzô, krbuļa, lubica za jagode. Ļ. Stojanović.

KUZOL, *m. ime muško.* — XV *vijeka.* Kupil od Kuzola. Mon. croat. 131. (1487).

KUZÒLÂŠ, *m.* opanak (kakav se obično viđa kod Banaćana). Ļ. Stojanović. — *Od osnove riječi* kuzo *(jer je sličan kuzolu?).*

KUZÒLICA, *f. u Vukovu rječniku:* vide vodijer *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.* — *Od osnove riječi* kuzo.

KUZÒLIĆ, *m. dem.* kuzo. *u Lici.* V. Arsenijević. J. Bogdanović. M. Medić.

KUZUJEVO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* Livada u Kuzujevu. Sr. nov. 1875. 219.

KUZULBAŠ, *m.* Persis, *Persija, vidi* ćeselbaš. — XVII *vijeka.* Posla iz Carigrada na Kuzulbaš. M. Divković, zlam. 60.

KUZULBAŠA, *m. Persijanac ili persijski car, vidi* ćeselbaša. — XVI *vijeka.* Trgovac ta posta na kraj sfita poznan od sfakoga gosta do Kuzulbaše stran. J. Armolušić VIII.

KUZULBAŠANIN, *m. čovjek iz Kuzulbaša (vidi* Kuzulbaš). — *Množina:* Kuzulbašani. Pozdravļenje svijem mojijem poļubļenijem Kuzulbašanom od mene. M. Divković, zlam. 61.

KUZULBAŠKI, *adj. koji pripada Kuzulbašu (vidi* Kuzulbaš). — *vidi i* ćeselbaški. Arapi . . . Ivana . . . odvedoše . . . u kuzulbašku zemļu. M. Divković, zlam. 59. U kuzulbaško' zemļi. 61.

1. KUZUN, *m. prezime.* — *U narodnijem pjesmama našega vremena u kojima je načińeno od* Kuzinović *(može biti da se kod toga mislilo na* 2. kuzun), *a ovo je postalo od* Καντα-κούζηνος, *vidi* I. Ruvarac, pril. glasn. 47, 199. Drugu Vuče kńigu napisao, te je posla šeru Dmitrovici na koļeno starcu Kuzun-Jańu: ,Starče Jańo, od Srijema kneže! . .' Nar. pjes. 2, 581. Na bijelom gradu Dmitrovici, ođe bješe starac Kuzun Jano. 3, 53. Starac Jańo Kuzinović (ili Kuzun Jańo) knez od Srijema . . . Vuk, nar. pjes. (1824) 1, XLVIII.

2. KÙZUN, *m. tur.* quzum (quzy, *jagńe), jagńe moje! kaže (Turčin) čeļadetu od mila. — U naše vrijeme.* ‚Taman!' reče kadija ‚a ti ih *(svjedoke)* dovedi sjutra da vidimo, kuzun ćeremile (milost na meni! (?)). Nar. prip. vrčev. 84. Devojko, kuzun! Ti govoriš kao ağamija. M. Đ. Milićević, međudnev. 78.

KUŽA, *f. kuga. — Riječ sasma nepouzdana: načinio je pisac* xviii *vijeka od* kužan *samo radi slika.* Er kô veoma unutrita i bez konca grijeha 'e kuža, to ima bit i prostorita sva pedepsa nek produža. J. Kavańin 440b.

KȖŽAĻ, kūžļa, *m. vidi* kužeļ. — *U naše vrijeme u Istri.* Kūžaļ ‚unda', gen. kūžļa. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 19.

KȖŽAN, kūžna, *adj. koji pripada kuzi: iz toga se razvijaju i ńeka osobita značeńa. — Postaje od* kuga *nastavkom* ънъ; g *pred* ь *mijeńa se na* ž. — *Od* xvi *vijeka (vidi kod* c, *b)), a između rječnika u Vrančićevu* (‚pestifer'), *u Mikaļinu* (kužan, okužen ‚peste infectus, pestilentiosus, morbosus'; kužan, koji kugu donosi ‚pestilens, pestifer'; kužni, koji kuži ‚exitiosus'), *u Belinu* (kužni ‚appestato, infetto di peste' ‚pestilentia laborans' 91b; ‚contagioso' ‚contagiosus' 221b; ‚infetto' ‚infectus' 400b; ‚pestifero e pestilente' ‚pestifer' 559a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kužen, kugum otrovan ‚pestilens, pestifer, peste affectus l. infectus, pestilentiosus'), *u Stulićevu* (‚peste laborans'), *u Voltińijinu* (‚pestilenziale, attaccaticcio, epidemico' ‚pesthaft, ansteckend'), *u Vukovu* (1. ‚von der pest angesteckt, verpestet' ‚pestilentus, pestifer'. — 2. ‚unglücklich' ‚miser', cf. jadan *s primjerom iz narodne pjesme:* Opet kužna Rada dozivaše).

1. *adj. — Komp.:* kùžnijî. A. d. Bella, rječn. 559a.

a. *koji pripada kuzi uopće, n. p.:*

a) nemoć, bolest. Budući me od dilovanja odvratio strah segalitńe kužne nemoći H. Lucić 185. Služeći otrovanijem od zlijeh i kužnijeh nemoći. B. Kašić, fran. 110. Radi kužne nemoći. A. d. Costa 1, 173. U nemoći kužnoj. Ant. Kadčić 161. U razpruženu kužne nemoći. I. J. P. Lučić, razg. 132. — *metaforički.* Obraniti duše od kužne nemoći grijèhâ. J. Matović 181. — Koji imaju bolesti kužne. M. Radnić 312b. Kad se užeže kužna bolest. J. Banovac, pred. 109. Od strašne bolesti kužne biti će oslobođen. F. Lastrić, od' 358. Na niki misti otrovan s kužnom bolestju. Đ. Rapić 144. Bolesnike bolujuće od kužne i priļepčive bolesti. Zbornik zak. 1866. 88. — *metaforički.* Ovo je jedna bolest kužna od koje se nije moguće pravo izličiti. J. Banovac, pripov. 152.

b) pomor, umor, bič. Ako zaištu pomor kužni, udiļe dohodi. M. Radnić 234b. Velik kužni pomor be. P. Vitezović, kron. 144. A iz rosnoga peči rila kužni pomor vražja sila. J. Kavańin 410a. Kad je kužni pomor bio. P. Knežević, pism. 120. U Ferari je počeo kužni pomor. A. Kanižlić, kam. 717. U vrime kužnoga pomora. utoč. xxiii. Radi pomora kužnoga. A. d. Costa 1, 14. Kužni pomor. D. Obradović, basne. 344 — Skoro umora ćeć kužnoga moleć za to sinka Boga. J. Kavańin 328a. — Da nas od kužnoga biča osloboditi dostojiš se. B. Kašić, rit. 338. Bič kužni koji visi nad ovim gradom. I. J. P. Lučić, izk. 31. Kužnim bičom. G. Peštalić 41.

c) otrov. On otrova se kužnom otrovom. A. Kanižlić, bogoļubn. 453. Služiti rańenim od kužnoga otrova. I. J. P. Lučić, izk. 10.

d) ogań, rane, gnoj, petići. Umrije jedan djetićak od kužnoga ogńa. B. Kašić, fran. 125. — Ličiti rane kužne. A. Vitaļić, ist. 336. Okuži se s kužnom bološću, . . . zatvoriše mu se sve kužne rane. J. Banovac, pred. 150. Dal' i tko se š ńim *(kužnikom)* sastaue, lako prime kužne rane. V. Došen 256a. — Kužni napnu se miuri na smrt, ako kužni gnoj iz ńih ne curi. A. Kanižlić, rož. 106. — Vraćenu su izašli kužni petići po životu. S. Ļubiša, prip. 263.

e) vrijeme kad kuga mete, mori. Bivši gladno i kužno vrijeme. B. Kašić, iń. 25. U kužnu vrimenu. I. Grličić 132. Za ńih vreme je kužno vrlo udesno. M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 772. — U gdjekojim mjestima (kao n. p. u Srijemu) ļudi uz kužno doba oboru selo (t. j. povuku brazdu oko svega ńega), da kuga u ń ne bi došla. Vuk, rječn. *kod* oborati. — Boļe je božić kužan nego južan. Nar. posl. vuk. 22.

f) zlo, nevoļa. Kužno zlo. B. Kašić, nasl. 182. Nikoga se više zlo kužno ne dotaknu. A. Kanižlić, fran. 73. — Kanoti odvitnika općinskoga u sviju nevoļah, a navlastito u kužnoj. 72.

g) i drugo što je u ńekoj svezi s kugom, te se shvaća kao da joj pripada. Razplodeńu kužnomu protivna. G. Peštalić 52. — Zatvor kužni. vii. — O kažńeńu prestupaka suprot naredbam kužnim. Zbornik zak. god. 1853. 925. — kužno groblje, *kao mjesno ime u Srbiji u okrugu biogradskome.* Sr. nov. 1863. 434.

b. *koji boluje od kuge.*

a) čeļade.

aa) u pravome smislu. Od ovije se imamo čuvati, varovati i bižati veće nego da su gubavi aliti šugavi aliti kužni. M. Divković, nauk. 147. Oslobodi kužne. B. Kašić, per. 85. Bižimo od kužnije. F. Lastrić, ned. 351. Nikad nisam nikom mila, kao da bi kužna bila. V. Došen 100a. Držani su za vrijeme od kuge ispovidet kužna. Đ. Bašić 309. Kad je muž gubav, kužan, francav. Ant. Kadčić 496. Kad bi bilo kojegod od ńi kužno ili francavo. M. Dobretić 537.

bb) u metaforičkome smislu. Od jedne tamne i kužne neprijateļnice. Korizm. 51b. I bludom bi kužna žena bit morala zatvorena. V. Došen 95a.

b) mjesto (grad, selo itd.). Iz kužnoga sela. A. Kanižlić, utoč. xxiii. — *Amo pripada i ovo:* Glad i u kužnu kuću ulazi. A. d. Bella, rječn. 301b.

c) životińa. Od jedne ovce kužne, otrovne i gubave. M. Dobretić 125.

d) tijelo ili dio tijela u onoga što boluje od kuge. Tač smrdi kip kužan kada je nastrt ran. Đ. Baraković, vil. 294. Nije snažna molitva u kužni usti. J. Banovac, pred. 53.

c. *koji donosi kugu, od kojega se prima kuga.*

a) u pravome ili dajbudi u iperboličkome smislu (kad znači da je što vrlo nečisto ili gadno), n. p.:

aa) duh, dah, para. Ne posadio se ondi duh kužni, ni povitarce oštetеće! B. Kašić, rit. 252. Kužni dah od smrti iz grla ńihova odiše. I. Đordić, salt. 34. Otrnj se kužnu u dahu. uzd. 13. Neki kužni dah. ben. 89. — Zmaj izmeće iz sebe kužnu paru. salt. 36.

bb) smrad. Izide jedan smrad kužan. I. Držić 190. Da smrad kužni ńom zatvori *(riči Božjom).* V. Došen 259b.

cc) vazduh, magla itd. A aer smradom osta kužan. J. Kavańin 461b. — Neg duboko

u dolni gdje ga kužna magla bijo. J. Kavańin 57b.

dd) ogań u pravome smislu. Od krilatijeh kravosaca iz kijeh kužni ogńi pište, u stog mu se visok zbaca grunje otrovno za sjedište. I. Gundulić 471.

ee) što tjelesno uopće. Nitkore, naj veću žedu da ima, usudiće se piti studenca komu na dnu vidi zmije otrovite i drugo nečistoće kužne. M. Radnić 13a. *(Lakomost)* po crnoj zemļi rije, blago ńome da pokrije kao da bi bilo kužno il' od trulog smrada ružno. V. Došen 75a.

b) u prenesenome ili u metaforičkome smislu, vidi kuga, b *(osobito kao moralno zlo).* Ovo bi imalo biti savišńe, kužno i štotno. J. Matović 430. Koja se cijenu spasovna, mnogo puta jesu kužna. 475. — Druzioi zal nauk daje, nauk gnusni, hudi i kužni. A. Vitaļić, ist. 12. I ovi kužni nauk onda se kazuje, kad vi niki počmete prid drugim od vašega iskrńega zlo govoriti. J. Banovac, pripov. 218. — Ah koja kužna rič jest ono sebi, sebi! A. d. Bella, razgov. 29. Riječima i pismima kužnijema laživijeh proroka. J. Matović 4. Da nije zdrava ikakva strana od ńegova života radi kužnoga grijeha. J. Matović 498. — Svijem nerazbor vlada kužni. G. Palmotić 3, 38b. — Od kužnoga korena srditosti rodi ih se 6. Naručn. 85b. — Dignite hranu ovemu kužnomu ogńu bježeći od zlijeh prigoda. Đ. Bašić 152. — I on kužnijem dahom paka kuži ļudska djela. J. Kavańin 57b. — Epikuro ki objavi Baka i slijedi kužne stope. 457b. — Litvanski vojvoda Vitoud sbaci ga naredivši sa sinodom da se kužni Grci u napridak nejmaju za crkvene vladaoce obirati. A. Kanižlić, kam. 484. — *(po biblijskome:* ,et in cathedra pestilentiae non sedit'. psal. 1, 1). Ne sideći s nauka toga sidališća vrh kužnoga. A. Vitaļić, ist. 12. On do istine sidi vrh kužnoga sidališća koji ne samo on kako on zlo čini i sagrišuje, da jošće i druzim uzrok jest od zla i sagrišenja. 12. I ne sjedi na kužnomu zlobnijeh stolu. I. Đorđić, salt. 1. Da izrekoše u zle hipe, ančikrstom kad ga *(papu)* zvaše, ńu *(crkvu)* sijed kužni svega opažtva, sbor taština, sumna vražtva. J. Kavańin 455a.

c. *u prenesenome smislu, uopće strašan i gadan, isporedi što je kazano kod* c. Ļudski obraz, kužne od srde one *(nakazni)* ostalu sliku imaju. G. Palmotić 3, 7b. S ńim hudobni dusi srte, množ na svako zlo pospiješna, ki se u slikah kužnijeh vrte priko svijeta slaba i grešna. 3, 8b. Kužne obraze, grde slike vazeli su dusi vrli. 3, 37a. Kako ovi će, lele ńima! u adu moć meu kužnijem obrazima prijat utjehu! J. Kavańin 408b. Gdi ih kužne srde trujn. 460a. — Ovi grijeh *(nenaridost)* jest toliko kužan, da Solomun svituje da nitko ne ima blagovati š ńime, to jest s nenavidļivcem. M. Radnić 279a. — U načine ńim podobne kužnijem' riječmi ukorene *(duše).* J. Kavańin 404b. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer (ako ne pod* c, *a)):* Zaklińem ... vas, zloćudne, srdite i kužne crve, živino škodeća, ... J. Banovac, blagosov. 146.

e. *u prenesenome smislu, kaže se žaleći koga ili što onako kao* jadan, tužan, *vidi u Vukovu rječniku.* Opet kužna Rada doživala. Nar. pjes. vuk. 2, 123. Udari se posred srca živa, mrtva kužna pokraj Rajka pade. *Vuk dodaje nadno strane:* ,Kužna' i ovdje znači tužna, žalosna, nesrećna (kao i u kńizi II na str. 123 u stihu 222; *to je predašńi stih).* 3, 57. Avaj! kužna ńima boravļeńa! Osvetn. 2, 60.

2. *adv.* kužno. — *Između rječnika u Belinu* (,pestiferamente' ,pestifere' 559a), *u Bjelostjenčevu* (,pestifere'), *u Stulićevu* (,pestifere'), *u Voltigijinu* (,pestiferamente' ,pesthaft'). Djeca koja su kužno bolesna. Zbirka zak. 1, 235. 1874. 891.

KUŽAŃ, kužńa, *m. vidi* 2. kužeļ. — *U naše vrijeme u jednoga pisca iz Boke kotorske.* Udari mu iz rane kužań krvi. S. Ļubiša, prip. 21. Udari mu kužań krvi grlom i nosom. prič. 74.

KÚŽAVAC, Kúžāvca, *m.* ime vrelu u Počiteļu. J. Bogdanović. — *Radi postańa isporedi* kužeļ.

KUŽDRA, *f.* pogrdna riječ. Skoroteča. 1844. 250.

KŨŽDRAV, *adj. vidi* kudrav. — *U Vukovu rječniku:* n. p. glava, vide kudrav.

KUŽEĻITI, kuželim, *impf. (brzo) teći, o vodi.* — *vidi* 2. kužeļ. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Može li nazada rika kuželiti? I. T. Mrnavić, osm. 15.

1. KUŽEĻ, *m. vidi* kudjeļa, c *i* d. — -u- *stoji mj. ńegdašńega* ą. — *Riječ je praslavenska, isporedi nslov.* koželj, *rus.* кужель, *češ.* kužel. — *Miklošič misli da je korijen u svezi s korijenom u* kudrav *i* kudjeļa.

a. *u značeńu sprijeda kazanome. — U Mikaļinu rječniku (vidi kod* kudjeļa *i* preslica); *u Belinu:* kužeļ *(gen.* kužļa!, *vidi i pod* b) ,conocchia, istrumento da filare' ,colus' 216b; *u Stulićevu:* v. kudjeļa *iz Belina.*

b. *prema* kudjeļa, b, *znači mjeru (dva povjesma).* Kuzeļ, dva povesma ujedno vezana. Podunavka. 1848. 58. (Genetiv je označen: kužļa. V. Arsenijević). — *vidi i kod* desetić.

2. KÚŽEĻ, *m. naj starije je značeńe u primjerima: voda (može biti i drugo što žitko) koja na čemu (n. p. na žlijebu) ili kroz što (n. p. kroz cijev) brzo teče, te kad joj nestane žlijeba ili cijevi samom svojom brzinom skače kroz vazduh u krivoj liniji (paraboli) ili u pravoj, ako skače u visinu. — Nepoznata postańa (teško je naći svezu s* 1. kužeļ). — *Od* XVI *vijeka.*

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem.* Vruļa kâ kužeļem visoko metaše. P. Zoranić 53b. Vidih da kužeļ od vruļe tiho sta. 66a. Voda jedna visoko kužeļ mećući. 69a. A pod ńom voda vre iz bistra kužeļa, studenac ki ne gre van svoga temeļa. Đ. Baraković, vil. 131. Kúžeļ, v. glogoļ (u Šibeniku). M. Pavlinović.

b. *nejasno je značeńe u jednoga pisca* XVII *vijeka: u naj prvome primjeru moglo bi biti značeńe kao kod* a, *u druga dva kao kod* c. Tako plov studeni kužeļa živoga toči sok vodeni izvora prvoga; plitkim natopļenjem pisak plakajući, skûpîm protočenjem strane smakajući; naj mańe momče ga ne scini gaziti, putnik ne haje ga rugom priskočiti. I. T. Mrnavić, osm. 18. Kako strme rike daždi jesenskimi kad su nahlipļene, pinami sidimi ter su zabiļene, kužeļmi kipnći koliši svrtaju. 53. Kužeļi Visle smino tlačimo. 82.

c. *kolovrat, vrtlog. — U Bjelostjenčevu rječniku:* ,vorago, vertex, vortex'.

3. KUŽEĻ, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 45. — *Vaļa da je prema* 2. kužeļ.

KUŽEĻATI, kužeļam, *impf.* (u Šibeniku) vreti. M. Pavlinović.

KUŽEĻČAC, kužeļčca. *m. u Stulićevu rječniku uz* kužeļčić. — *nepouzdano.*

KUŽEĻČIĆ, *m. dem.* 1. kužeļ *(uprav dem.* kužeļac *ili* kužeļak, *ali ove riječi nisu potvrđene).* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,parva colus'.

KŬŽÊŃE, *n. djelo kojijem se kuži (ko koga kuži). — U Ivekovićevu rječniku.*

KUŽÈTINA, *f. augm.* kuga. — *Samo u jednome primjeru pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka, u kojemu nije jasno značeńe.* Umiju godišnice... gospi odgovarat i, što mogu, krasti i po gradu udarat kužetine u lasti. M. Držić 34. *po svoj je prilici nominativ i značeńe je prema* kuga, b, *b) aa); ne mislim da znači bolest* (syphilis?) *i s hronologičkijeh razloga.*

KŬŽICA, *f. dem.* kuga. — *U Vukovu rječniku s primjerom:* Lijepa vas kužica pomorila!

KUŽIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Presudismo Nikoli Kužiću iz Vaļevske naije. Glasnik. II, I, 69. (1808).

KŮŽÎN, kužina, *m. tal.* cugino, *bratučed.* — *Od* xvi *vijeka u Dalmaciji.* Mnim da se domišļaš, kužine dragi moj. N. Naļešković 1, 323.

1. KUŽINA, *f.* vrst morske ribe. u Bakru. D. Hirc. — *Ako je akc.* kŭžina, *augmentativ je od* kuga.

2. KŮŽÎNA, *f. tal.* cucina, *mlet.* cusina, *kuhińa.* — *U Vukovu je rječniku zlo zabiļežen akcenat.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (kůžina ,die küche' ,culina', cf. kuina *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i po primorju).* Teško onoj kužini đe gospa ne ulazi! (U Kotoru). Nar. posl. vuk. 316. Nađu sve pečeńe i varivo iskotrļano kroz kužinu. Nar. prip. vuk.[2] 259. — *U Dubrovniku samo pomorci govore* kužina, *ostali* komin *(vidi* 1. komin, c). P. Budmani.

3. KŮŽÎNA, *f. tal.* cugina, *bratučeda.* — *isporedi* kužin. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KŬŽITI, kŭžîm, *impf.* inficere, peste inficere, *perfektivni glagol prema* okužiti *(vidi); često u prenesenome ili metaforičkome smislu.* — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* kŭži). — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (vidi kod* kužan; *napose nema) gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (,appestare, cagionare la peste' ,pestilentiam facere' 91[b]), *u Stulićevu* (,peste inficere, corrumpere').

a. *aktivno.* Ko vjeru obsluži i u vjeri bude umriti, grijeh ga ńegov već ne kuži. J. Kavańin 64[b]. Plemić svoje porode kuži i truje svijetle kuće vječnom štetom. 124[b]. Licumijerstvom kletim kuže i dvornike i gospodara. 360[a]. A popove kuži vrla lakomija. 377[b]. Zmije koje ńega sve celiju i otrovnim jedom kuže. 454[b]. Pazite se od griha; ako li ih po nesrići i učinite, ukopajte ih i sakrite a nemojte ih očito činiti za da mnoge ne kužite. J. Banovac, pripov. 221. Koji *(kvar)* istom onog kuži, tko se kužnom rad pridruži. V. Došen 216[b].

b. *sa* se, *pasivno.* Proklestvom se i ona kuže *(stvoreńa).* J. Kavańin 4[b]. I ļuvene od svijeh *(dikala)* strile prima bogat, kijem' se kuži. 35[b].

KŬŽĻIVAC, kŭžļîvca, *m. kužnik.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xviii *vijeka.* Ištem da se tjeraju iz ovoga mjesta trgovci izvanština, ništa mańe neg kužļivci. A. Kalić 102.

KŬŽNA, *f. ime žensko.* Zemļak. 1871. 2.

KŬŽNAV, *adj. kužan.* — *U poslovici dubrovačkoj* xviii *vijeka.* Gladan čovjek u kužnavu kuću. (Z). Poslov. danič.

KŬŽNICA, *f. kužna žena.* — *isporedi* kužnik. — *U Stulićevu rječniku:* ,mulier peste laborans'.

KUŽNIČEV, *adj. u Stulićevu rječniku kod* kužnikov. — *sasma nepouzdano.*

KŬZNIČIN, *adj. koji pripada kužnici.* — *U Stulićevu rječniku:* ,ad mulierem peste laborantem spectans'.

KŬŽNÎČKÎ, *adj. koji pripada kužnicima.* — *U Stulićevu rječniku:* ,ad peste laborantes spectans'.

KŬŽNÎK, *m. kužan čovjek.* — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,appestato, infottato di peste' pestilentia laborans' 91[b]), *u Stulićevu* (,homo peste laborans'), *u Voltiđijinu* (,impestatore' ,anstecker'). *u Vukovu* (,der pestkranke' ,pestilentia correptus'). Od ostalih da se bļudimo kako od neprijateļa i kužnêka. Š. Budinić, sum. 104[b]. Kada imaju opčit s kužnici. I. Držić 319. Služit nastojaše i pomagati kužnike. P. Knežević, osm. 377. Služeći kužnikom s ļubavju neizrečenom. F. Lastrić, od' 357. Četiristo kužnika ustade. A. Kanižlić, fran. 73. Uz kužnika tko rad sidi. V. Došen 93[a]. Znam da je trudno liječniku ozdravit jednoga kužnika. Đ. Bašić 92. Mogli bi nastojati kužnikom. A. d. Costa 1, 85. Jeli župnik dužan dati ovi sakramenat nemoćńiku kužniku? Ant. Kadčić 178. Zavitam se, da ću ja kužnikom služiti. I. Velikanović, uput. 1, 433. Kužnikom i drugim otrovnim nemoćnikom. M. Dobretić 258. Tko je tako brez pameti, da bi kužniku dopustio u svoju kuću unići? D. Rapić 364. Stvari koje su sagi i oduhi kužnika izmetnute, G. Peštalić 238. — *U metaforičkome smislu.* Smutļivci jesu duševni kužnici. J. Banovac, pripov. 218. A nu bludni vi kužnici! V. Došen 108[b].

KŬŽNÎKOV, *adj. koji pripada kužniku.* — *U Stulićevu rječniku:* ,ad hominem peste laborantem spectans'.

KUŽNIONICA, *f. u Voltiđijinu rječniku:* ,lazzaretto' ,lazareth'. — *nepouzdano.*

KUŽNONOSAN, kužnonosna, *adj. vidi* kugonosan. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,pestifer vel pestiferus, pestem adferens'). Bog mrzi na smrad tezih jezika i srca kužnonosnih. A. d. Bella, razgov. 74. *(nema u ńegovu rječniku).* — *nepouzdano.*

KUŽŃAČA, *f. ime dvjema zaseocima u Bosni u okrugu Tuzle Dońe.* Statist. bosn. 90. 91.

KUŽŃAK, *m. ńeka otrovna biļka.* — *Postaje od* kuga. Kužńak, Datura stramonium L. (Vukasović, Praunsperger). B. Šulek, im. 188.

KVA, *onomatopeja za glas u patke.* — *U pjesmi ugarskijeh Hrvata.* Jur se i race vstajadu, kva kva kriču. Jačke. 221.

KVACEĻ, *m.* drvo na kosi koje kosac drži desnom rukom. Kupčina dol. D. Hirc. — *vidi* kvačak.

KVÁČAK, kváčka, *m. vidi* babak, 2, *i* ruceļ. — *isporedi* kvaceļ. — *Od iste osnove od koje je i* kvaka; *kao da je dem.* kvak, *ali ovaj supstantiv nije potvrđen.* — *U naše vrijeme.* Kvačak, držak. Zemļak. 1871. 2. Kváčak, ruceļ (na kosištu). Ļ. Stojanović. Kvačak, desni držak u kose. Suńa. D. Hirc. ,Kvačak predńi i stražńi' drži kosac u ruci kad kosi. Levańska varoš. D. Hirc.

KVAČANOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Petra Kvačanovića. Glasnik. II, 1, 199. (1808).

KVAČATI, kvačam, *impf. izmišļati (?), isporedi* kučati, 1, b. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Tu načimbe izvrsnije ko će boļe zgotoviti broji, kvača, izmišļije *(griješkom* izmišli' je) za Gavanu pogoditi. J. Kavańin 22[b].

KVÂČEŃE, *n. djelo kojijem se kvači ili se ko kvači (vidi* 1. kvačiti). J. Bogdanović.

KVAČETI, *vidi* 2. kvačiti.

KVȀČICA, *f. dem.* kvaka. — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *uopće.* Iz pridana kraju mora ova *(plužna)* daska gvozdeni nakriven jal' zakučat unkačić jal' kvačicu imati, s kojim se za pridńi stupčić od pluga zakvači. I. Jablanci 48. *(Plužni nož)* na ledi vaļa da imade jedan mali gvozdeni unkačić ili kvačicu koja mora s nosom doli okrenuta biti, da se u ńu mali singirčić ukvačiti može. 49. *(Na plugu)* uz ńeg *(lemeš)* dasku i k sebi pritežu, ona nogu u pridńu se kvači gvozdjem, uz ńu koje dasku jači, i, da ona kud se ne pomiče, pridńoj nogi lim gvozden popriče, urizavši za kvačicu misto. J. S. Reļković 19. Kvȁčica, dim. od kvaka. J. Bogdanović.

b. *vidi* kvačak. Kvačica, drvo na kosi, koje kosac drži u desnoj ruci. Kupčina dol. D. Hirc.

c. *vidi* stržaja *(na vinovoj lozi).* Kvačica, z kum se trs k kolu sam privežuje ,gabeln an weinreben, die sich selbst heften'. K. Jambrešić, rječn. *u latinskome dijelu kod* clavicula.

1. KVȀČITI, kvȁčîm, *impf. zakučavati, zakvačivati.* — *Postaje od* kvaka. — *Od* XVIII *vijeka (vidi* 2, a).

1. *aktivno.* — *U svijem primjerima u prenesenome smislu.* Kud Reģepa kvači Stanišina. Osvetn. 2, 142. Evo ima toliko godina što kvačite, borbe zamećete. 3, 29. Podaleče *(orli)* razvijali krila, za dva mora kvačilo im perje. 7, 3.

2. *sa* se.

a. *pasivno.* Ona nogu u pridńu se kvači gvozdjem. J. S. Reļković 19. *(vidi kod* kvaka, a).

b. *refleksivno.* Jugovina puhne, a sretne je sjever mrzloviću, ter se kvače o mrke oblake. Osvetn. 3, 28. — *U Lici u prenesenome smislu.* ,E, poč'o se i naš momak već kvačiti'. ,I naša se djevojka počela kvačiti, vaļa da bi se već udala'. ,Vide ti ńega, š čim se on kvači, ka mačka izgorelom nogom'. J. Bogdanović.

2. KVAČITI, kvačim, *impf. vidi* kvakati, a. — *U Voltiģijinu rječniku:* kvačeti, kvačem *i* kvačiti, kvačim ,cornacchiare' ,krähen'. — *oba su oblika vrlo nepouzdana: vaļa da ih je pisac ńekako načinio od* kvakati, kvačem.

1. KVÂDAR, kvâdra, *adj.* quadrus, *četverouglast, tal.* quadro. — *Na jednome mjestu* XVI *vijeka.* Učiniše on svoj grad Babiloniju v formu ,kvadru'; vsaki kvadar *(radi ove riječi vidi* 2. kvadar) opasovaše 74 miļe. Korizm. 45b. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer, premda je nejasan:* Da bi 1 kelomna od zemļe do neba doticala kvadra i da je vas nanizan britava tere da bi ti gorjo i dolje uza ńu bodio ležeći, da te rježu na zalogaje . . . *(mislim da treba shvatiti: kelomna kvadra;* vas nanizan *biće pogreška piščeva, jer su ove riječi očito u svezi s* kelomna). Zborn. 173b.

2. KVÂDAR, kvâdra, *m. u primjeru* XVI *vijeka kod* 1. kvadar *nejasno, jer po riječi* vsaki *moglo bi se pomisliti na stranu, ali po* opasovaše 74 miļe *ne može biti drugo nego cijeli obod.*

3. KVÂDAR, kvâdra, *m. vidi* slika *(osobito takova koja visi na zidu), tal.* quadro. — *U jednoga pisca Spļećanina* XVIII *vijeka.* Sto kvadara i sto slika što su s ruka glasovitijeh. J. Kavańin 28b. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KVÀDÊRNA, *f. tal.* quaderno *(može biti da ima i* quaderna *u istome smislu, ali mi nije poznato), ńekoliko tabaka čiste hartije sašito ili vezano ujedno kao kńiga, da se može što napisati ili biļežiti.* — *U sjevernome primorju od* XIII *vijeka.* Nijedna kvaderna od tržac. Zak. vinod. 69. Držati kvadernu kńigu. Nared. modr. ark. 2, 88. Od kvaderne ,ili conta ili carte'... *(riječi ,ili... carte' latinskijem slovima).* Mon. croat. 103. (1468). V našoj kvaderni braćine rečene. 205. (1514). Da stanem nabrajat od vaše mladosti ča ste potrpili do vaše starosti, kvadernu bi spravil. M. Kuhačević 41.

KVÀDÊRNICA, *f. dem.* kvaderna. — XV *vijeka.* I činit po kancilere va jednu kvadernicu zapisevat. Statut kastav. 1490. 205.

KVÀDRÂT, kvadráta, *m. tal.* quadrato, *četverougao u kojega su sve stranice i svi uglovi među sobom jednaki.* — *U matematičkijem kńigama našega vremena (ima i načińena riječ* četvorina); *u aritmetici znači broj pomnožen jedan put sam sobom.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka znači ono u čemu se hrani korporao u katoličkoj crkvi, vidi i* tobolac, tok. Pokle se apara misnik, nima kvadrat na misalu ili svrhu kaleža postaviti. I. Kraļić 53.

KVÀDRÂTAN, kvàdrâtna, *adj. u kojega je oblik kao kvadrat.* — *U naše vrijeme.* P. Budmani.

KVADRATIN, *m. prezime.* — *U narodnoj pjesmi istarskoj našega vremena.* Ovo ti je Ive Kvadratine. Nar. pjes. istr. 1, 41.

KVÂK, *m. riječ srodna s* kvaka, *ali ne dosta jasna značeńa.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,in der redensart': ja ńega ni u kvak ,ignoriren' ,ignoro'). Što sada na ovo govorite vi koji u mehani, za trpezom i na pirovi na kvak i na nokat iztresate maulike? Đ. Rapić 266. Ja ńega ni u kvak. (Ne bojim ga se nimalo). Nar. posl. vuk. 108. *u oba se primjera vidi da su poslovice u kojima* na kvak *i* u kvak *stoje adverbijalno, te kao da bi* kvak *značilo ńešto vrlo maleno ili vrlo sitno, možebiti: koliko se može jednom zakvačiti (mislim da nije značeńe koje će se sad kazati).* Kvak, klićak u voća. Toran u Slavoniji. D. Hirc.

KVȀKA, *f. uprav je ista riječ što* 1. kuka *(vidi) i od istoga korijena* (u *se promijenilo na* va). — *Od* XVIII *vijeka (naj prije u Bjelostjenčevu rječniku).*

a. *kuka uopće, vidi* 1. kuka, a. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (,uncus'), *u Jambrešićevu* (,uncus'), *u Vukovu* (vide kuka). Čovik koji u vodenici bijaše hiti se kvakom, zakučenu *(djevojku)* iza dna potegnu i izvadi. A. Kanižlić, utoć. XXII. — *Amo pripada i ovo u Vukovu rječniku (kod* kvaka): tegli[ti] se kvake, kad dvojica zakvače sredńe prste od ruke, pa se vuku koji će biti jači.

b. *vidi* mandal, zasovnica. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kvaka, krakun, romazin ,pessulus'), *u Jambrešićevu* (kvaka na vratah ,pessulus'), *u Stulićevu* (,vectis, pessulus' *iz Habdelićeva).*

c. *sprava na vratima kojom se vrata mogu otvorati i zatvorati bez kļuča; dvije su glavne vrste: prva je (starija, što se još nalazi na vratima seļačkijeh ili siromaškijeh kuća ili soba) bez brave i sastoji se iz male poduļe (obično gvozdene) daščice koja stoji na vratima i okreće se uz vrata gore i doļe oko jedne osi na jednome kraju, a duga je tako da joj se drugi kraj pruža preko kraja vrata i kad se zatvora upade u procijep načińen na drugome gvozdenome oruđu što je zabodeno u dovratnik (talijanski* saliscendi); *druga se vrsta sastoji iz (obično četverouglastoga) gvozdenoga mandalića što se pomaļa izvan brave*

jer ga tiska iznutra elastično pero, a na dovratniku ili na drugome vratnome krilu ima rupa u koju ulazi kad se zatvora. — isporedi čekļun, *a) (gdje nije dovoļno istumačeno). — Prvo značeńe ima u Voltigijinu rječniku:* ‚saliscendo, saliscendi' ‚klinke, schnelle an der thüre'; *drugo u Popovićevu:* ‚klinke'. — *Kod druge vrste i ono (kao držak) čim se otvora i zatvora.* Kväka, u brave ono za što se hvata rukama, kad se vrata otvoraju i zatvoraju. u Dobroselu. M. Medić.

d. veliki drveni batac, kojim se štike zabijaju u drvo da se prekala. u Posavini. F. Hefele. Kvaka, ime drvenom batu, kojim se žeļezne zagvozde u pań zabijaju da raspukne. u Posavini. F. Hefele.

e. držak u kose. Čučerje. D. Hirc. — *vidi* kvačak.

KVÀKAČ, kvakáča, *m.* Ardea nycticorax. D. Trsteńak. — *vidi* kvakavac.

KVÀKAN, *m.* muški nadimak. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

KVÁKATI, kvâčêm (kvâkâm), *impf. puštati iz sebe glas* kva kva *(o ńekijem pticama).*

a. *o vrani. — U Bjelostjenčevu rječniku:* kvačem, grakam kako vrana ‚cornicor'.

b. *o patki. — U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Raca kvaka. Jačke. 225. — *isporedi* kva.

KVÁKAVAC, kvákâvca, *m.* Nycticorax griseus Gray, *ńeka ptica.* S. Brusina, ptice hrv.-srp. 108b. — *Po glasu* kva kva, *vidi* kvakati.

KVÂŃ, Kváńa, *m. vis u Hercegovini.* Glasnik. 22, 25. 55. — *isporedi* Kvańak.

KVÀŃAK, Kvàńka, *m.* brdo 3½ sata od Mostara, pošav u Dubrovnik. Ļ. Stojanović. — *Može biti isto što* Kvań.

1. KVÂR, *f. vidi* 2. kvar. — *Od* xv *do kraja* xvii *vijeka, u između rječnika u Daničićevu* (kvarь ‚detrimentum'). Kako nam govore da imate i drьžite samosilьjemь olova našega Dubrovčanina Dabiživa Latinice . . . Ako ga najde koja kvarь ili četa u tomej olovu za vašь uzrokь i za vašь uredь, napravļenьje sve će biti svrьhu vasь . . . Molimo vi, učinite što jo dostojno a kvari se učuvajte. Spom. sr. 1, 131. (1415). Ne učini se u zemļi ni u ļudehь nêdna kvarь. 1, 131. (1416). Vidimo da našь gospodьstvo vi ļubi i našoj kvari i vaštini nêsto radi koliko ni vašoj. 1, 164. (1422). Ako bi namь ne(vêru) ili koju kvarь učinio ili našemь. Mon. serb. 317. (1427 *u poznijemu prijepisu)* Ako mu što bude od kaura, ali smrt, ali ga ubiju, da vaša kvar bude, a ako što bude od Turaka, da sam ja platac (za) ńegovo dugovańe, i da odkupim svoju viru. Starine. 12, 3. *(oko* 1694). Ako mu što bi u vas, kvar vaša; ako li mu što bi u nas, moja je vira platac. 12, 7. (1699).

2. KVÂR, *m. kvareńe; šteta. — Akc. se mijeńa u loc. sing.* kváru *(u množini koja je dosta rijetka može biti da se mijeńa akc. u gen. pl.* kvárâ, *i u dat., instr., loc. pl.* kvárima; *a kad se umeće* ov, *u svijem padežima:* kvärovi *ili* kvárovi?, kvaróvâ *ili* kvárôva?, kvaròvima *ili* kvárovima?, kvärove *ili* kvárove?). — *Po nslov.* kvar, *bug.* pokvarjam, *malorus.* кварыты *mogla bi biti stara riječ; u našemu je jeziku (možebiti i u nslovenskome) bila isprva ženskoga roda (vidi* 1. kvar); kvar, *m. javļa se od* xv *vijeka (vidi* b, *f) aa) aaa)). — Jamačno je isti korijen što i u* ckvrniti, skvrniti *(vidi); isporedi i u Vukovu rječniku:* čkvâr, m. (u Risnu) vide kvar *itd. (griješkom je ispušteno u ovome rječniku). — Između rječnika u Vrančićevu* (‚kvaar', škoda ‚dispendium'), *u Mikaļinu* (kvar, pomankanje ‚labes, defectus'; kvar, šteta ‚detrimentum, damnum'), *u Bjelostjenčevu* (kvar, šćap. šteta, gubitak, poguba, poraza ‚damnum, dispendium, jactura, detrimentum, incommodum'. v. škoda), *u Jambrešićevu* (‚damnum'), *u Stulićevu* (‚vitium, labes, menda, noxa, damnum'), *u Voltiģijinu* (‚danno, perdita, svantaggio' ‚schaden'), *u Vukovu* (‚die beschädigung' ‚damnum', cf. šteta).

a. *stańe čega kad je pokvareno (i uopće kad je gore nego je prije bilo).* Prez vsakoga kvara. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 124b. 1petr. 3, 4. *(ne mogu potpuniti, jer nemam kńige: jamačno ove riječi odgovaraju grčkijem:* ἐν τῷ ἀφθάρτῳ, *i latinskijem:* in incorruptibilitate, *dakle znače nepokvarenost).* Da mu osim stare rane na mišini nije kvara. V. Došen 127b. Kvar očiju krvareńe slidi. J. S. Reļković 208. Pak kad kradom *(kuvačica)* donaliva vode *(u sirće)* i gazda se taj na kvar nabode, onda laž mu svaku izgovara dajuć uzrok od sirćetnog kvara. 218. Kvar ‚verderben' ‚deperimento'. B. Petranović, ručn. kń. 24. — *Amo može pripadati i ovo:* Ovo, kako ja scinim, *(jest)* brez kvara istine. A. Kanižlić, kam. 657. — *I kao kvareńe u moralnome smislu:* Po tom se stanu żeniti i udavati jedni s drugima . . . tako se rasprostre kvar malo po malo svuda kao kuga. Vuk, priprava. 200.

b. *šteta.*

a) uopće. Na kvar bližńega. F. Glavinić, svitl. 56. Ako bi se podpisoval s kvarom drugoga. 68. Ako bi mu se poslam roka što pripetilo, to boće moj kvar biti. Starine. 11, 82. (1623). Ako u roku umre, naš kvar. 11, 86. *(oko* 1648). Može se iskati zadovoļština za kvar. A. Baćić 48. Kad se reče štogod s kvarom iskrńega. 131. Ti si i drugih kvara uzrok: mlogi s tebe gube svrh dobara tilo, dušu, sebe A. Kanižlić, rož. 33. Da ja vas svit mogu steći izgubivši dušu š ńime, koja je korist? nije kvar veći *(nema većega kvara).* fran. 125. Jošt brez kvara svojijeh junaka. Š. Stefanac 12. Brez kvara se lako vrne. V. Došen 17b. Kada Turke cilo odtiraste, Slavoniju opet posidoste, sve od onda ona se upravļa i na novi običaj postavļa; al' se evo postavit ne može, težka kvara! slava tebi Bože! jer Slavonac ne da svoje dice da se idu učiti a b c. M. A. Reļković, sat. C2a. Boļi komad daje gospodarom, a nama se uvik tuži kvarom. D8b. Vrazi svaki dan zlo služe se na kvar i štetu ļudsku. I. Velikanović, uput. 3, 466. Dubre na kvar kad leži u toru. J. S. Reļković 28. Grane dvo- ili trogodne s kvarom rižu se. 150. Iskra mala, ma vidje li kvara! Osvetn. 1, 72.

b) šteta u imańu, gubitak. Po kvaru toliko ‚u dobrijeh' koliko u pošteńu. A. Baćić 113. Ako brez kvara kućnoga ne mogu otići. 382. Vira koja mu kaže da su protivštine, nevoļe, kvarovi i nesriće plod i pedepsa griha naših. A. Kanižlić, fran. 250. I da na kvar sada daje *(trgovac)* tako cine kad prodaje. V. Došen 120b.

c) u osobitome značeńu, u poļu šteta koju čini marha. I od svega pastir kvara vaļa da sam odgovara. V. Došen 221a. Kuda se s kvarova u zalogu dotiruju od poļara. J. S. Reļković 155. Vodi marvu da kud po kvaru ne hodi. 156. Ako je *(stoku)* na kvaru nađe, onda ih zaplijeni. V. Bogišić, zborn. 417.

d) nestatak, nestajańe. Sve činiše vinograde da se smetu i povade ne žaleći vinskog kvara. V. Došen 148b.

e) kad se žali radi štete, vidi 1. grehota,

b) i škoda. O! kvar svita po kom hode! o! kva- koju piju, vode! V. Došen 211ª. Jer i ovi lipi riči kvar je, s kojim vas prodiči. 270ᵇ. S kvarom što vas zemļa hrani. 219ᵇ. *(Svadbarina je)* ko s' udaje, trideset dukata; ko se ženi, trideset i četiri; ti se vidiš junak od mejdana, nije kvara da stotinu dadeš. Nar. pjes. vuk. 2, 423.

f) uzrokovane kvara (kome ili čemu) izriče se:

aa) različnijem glagolima kod kojijeh je kvar *logični objekat. aaa) naj češće* činiti, učiniti *itd.* Ako bi se i jednom na dan napil studêne vodi, prud mu vêće čini nego kvar za têlo i za dušu vsakomu člověku. Pril. jag. ark. 9, 140. (1468). A o tom ne činite nam nazadka nego orsagu kvar. Mon. croat. 293. (1592). Da s' ne čini nijednom' ki kvar. J. Kavańin 517ª. Jeli komu kvar ili štetu učinio? A. Bačić 59. Kakovi kvar učini čovjeku svaki smrtni grijeh. Pisanica. 53. Izvidiše takoder, koji kvar od neprijateļa Pragu varošu bi učińen. I. Zaničić 94. Što u moći kvar učini *(sviña)*. V. Došen 172ᵇ. Sav komšiluk i sve selo viče da jim z marvom oni čine kvare. M. A. Reļković, sat. E4ᵇ. Jere moļba više kvara čini. E7ª. Ubit ju je griota, jerbo kvara ne čini *(ševa)*. M. Katančić 74. Što je caru kvara učińeno. Nar. pjes. vuk. 2, 58. Hodi, kraļu, da se darujemo, darujemo, i da s' oprostimo, što je koji učinio kvara. 2, 478. Da povratim onu poturicu, da nam kakva kvara ne učini. 4, 232. Koliko je lako udario, dva joj zuba kvara učinio. Nar. pjes. vila. 1866. 801. Đavolast je, mirovati neće, devojka si, učiniće kvara. 802. Ja ću ńega danas objesiti, dosta mi je učinio kvara, dosta kvara i jošte zarara. Nar. pjes. krasić. 1, 19. Hćaše vezir jošt kvara počiniti. S. Ļubiša, prip. 186. Siječe, para i glave obara, silna junak počinio kvara. Osvetn. 3, 103. — *bbb)* dati, zadati. Tvrdi beden što obara, to li peći ne da kvara? V. Došen 92ᵇ. Svi bo mańe daše kvara neg taj lupež. 121ª. I iskrńem kvar zadaje. 80ª. — *ccc)* pograditi. Dosta smrtna pogradili kvara. Osvetn. 2, 135. Ńekoliko spalili pojata, i još ńešto pogradili kvara. 5, 59. — *ddd)* nanositi. Da se porezovnikom ne nanosi kvar mańkavimi namirami. Zbornik zak. 1869. 90. — *eee)* praviti. Jer tko inom smrtne kvare pravi. Osvetn. 1, 13. — *fff)* raditi. Jedan drugom ne radio kvara. Osvetn. 2, 50. — *ggg)* tvoriti, stvoriti. Kakono se može skladovati i medu se ne tvoriti kvara. Osvetn. 3, 23. Lađe bdiju s pruda budvanskoga, da mu s mora tko ne stvori kvara. 2, 103.

bb) biti na kvar. A još gorje na kvar ti su domu. J. S. Reļković 413.

cc) postaviti (koga) u kvar. — *U jednome primjeru* xvi *vijeka.* Koji bihu ondi odsudjeni rekoše ńoj: ‚Evo vrata jesu otvorena i nikore jih ne čuva, izajdi i ubigni'. Odgovori sv. Agata: ‚Daleko od mene budi da ja venac mojega boja izgubim, i da ja stražci u kvar postavim'. F. Vrančić, živ. 44.

g) kvar se može platiti, vratiti itd. S Kučima se umirismo ali kvar platit ne možemo. Starine. 10, 24. (1692). I kvar koga puk učini, starešina plaća. V. Došen 221ª. — I dužan jest kvar povratiti. F. Glavinić, svitl. 76.

h) na različne se načine pokazuje da je kome šteta. Kad bi on trpio koji kvar. A. Bačić 125. — Da nit' kože niti kese *(linac)* čuva, da kvar ne odnose. V. Došen 210ª. — Zarad kvara, što u vinu biva. 148ᵇ. Neće biti men' od ńoga kvar. A. T. Blagojević, pjesnik. 11. Tako kvar je o zdravju težaku. J. S. Reļković 433. A znam nisi ništa učinio što bi caru danas kvara bilo. Nar. pjes. petr. 2, 694. — Pa ćemo im besu dati tvrdu, da im ništa od nas nema kvara. Osvetn. 2, 113. — Ako bi po takvoj krivoj svidočbi slidio kvar drugomu. A. Bačić 129. — Sada će nemoć, sada kvar na te srnuti. A. Kanižlić, fran. 196. — Od sto zrna 37 na kvar proiđu. I. Jablanci 76. — Klat s vrućine priko lita neće nitko za se, jer u kvar se meće. J. S. Reļković 437.

KVȂRAN, kvárna, *adj. kojemu je ili na kojemu je kvar. — Akc. se mijeńa u složenoj deklinaciji:* kvârnî, kvârnâ *itd. — Od* xvi *vijeka (vidi a, b)), a između rječnika u Vukovu* (1. n. p. orah, ļešnik, žito ‚verdorben' ‚corruptus'. — 2. čovjek, t. j. kilav. cf. štetan).

a. *adj.*

a) laesus, corruptus, vitiosus, *prema* 2. kvar. a, *pokvaren, koji se pokvario.* Trgovci kada kvarne stvari za dobre prodaju. B. Leaković, nauk. 343. *(Marva)* zimnom pašom često kvarna biva. J. S. Reļković 153. Buduć pčele ovako timarne, nisu lita do dvadeset kvarne. 166. I š ńe *(slame)* kvarne i bolest pristane. 425. Ako li oko tvoje kvarno bude, sve će tijelo tvoje tamno biti. Vuk, mat. 6, 23. Lađari tvoji i krmari tvoji i koji opravļahu kvarne lađe tvoje. Đ. Daničić, jezek. 27, 27. — *U osobitome značeńu, kao pristojnija riječ mj.* kilav, *vidi u Vukovu rječniku.*

b) detrimento affectus, *prema* 2. kvar, b, *kojemu je šteta učińena, nanesena.* Jedno 80 flo. da sam kvaran i škodan. Mon. croat. 299. (1595). Ter bi mu se do roka smrt pripetila, da i v tom kvarni budete. Starine. 11, 82. (1623). Nejte mu više uzimati od dugovanja, jere je sada kvaran bio, ubili su mu tovaruša, tere i kvaran bi. 127. (1679). Ako ne bude meda ovi dana, hoćemo bit kvarni. 128. (1679). Tako neposlen malo kad je med seļani pošten; dok u selu je što priko reda ili kvarno, ta*(d)* se na ńeg gleda. J. S. Reļković 298.

b. *adv.* kvârno, *vidi* štetno *kod* štetan. — *U Bjelostjenčevu rječniku*: kvarno, štetno ‚damnose'; *u Stulićevu:* v. štetno; *u Voltiģijinu:* ‚dannosamente, svantaggiosamente' ‚schädlich'.

KVARÀNTÊNA, *f. vidi* kvarantina. Za osobe... biće prvi dan kvarantene onaj kojega se je čuvar ukrcao. Zbornik zak. 3, 438.

KVARÀNTÎNA, *f. tal.* quarantina, quarantena *(upravo 40 dana), vidi* kontumac. — *isporedi* kvarantena. — *U naše vrijeme u Dubrovniku* (P. Budmani) *i u pisaca.* Da ju je vjetreńem prije kvarantine ili u istoj jurve izgubila. Zbornik zak. 3, 458.

KVȂRAT, kvârta, *m. četvrti dio, četvrt, četvrtina, tal.* quarto. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl.* kvärâtâ *(u Vukovu je rječniku zlo zabiļežen akc. u gen. sing.* kvärta). — *Od* xvii *vijeka po primorju, a između rječnika u Vukovu:* (po primorju) vide četvrt.

a. *uopće (naj češće kao dio sahata).* Miļa tri tisuće sedamsto i pedeset i osam i jedan kvarat. M. Orbin 103. — Za jedan kvarat ure. P. Radovčić, način. 440. Za po kvarta od ure. V. Andrijašević, put. 281. Tri kvarta na drugu bi segur sińal dan, da na šance udru. M. Kuhačević 133. Kvârt ‚quarta pars', gen. kvârta. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 12. Kvärat ‚quarta pars', gen. kvârta. 20.

b. *u osobitijem značeńima.*

a) kao dio lakta. Od lakta nije, od kvarta nije, od pedi nije, svu gospodu prosvijetli. Srp.

nar. prip. i zag. vuk. (1897). 359. *odgonetļaj:* igla. 396. Nosiue im po od kvarta bjelu. P. Petrović, gor. vijen. 61.

b) u Vukovu rječniku: (u Boci) austrijski srebrni novac od pet krajcara ,österreichische silberne fünf kreuzer münze' ,numi genus'. *ovako se zvao jer ih je četiri u cvanciki.*

KVÁRÊŃE, *n. djelo kojijem se kvari. — Stariji je oblik* kvarenje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kvarenje), *u Bjelostjenčevu, u Vukovu.* Tako se upravo može reći da kvareńe jezika ide sad mnogo brže. Vuk, pisma. 18. Jer se to nijedno ne može činiti bez kvareńa i štete našega narodnoga a i slavenskog jezika. 83. Kominu ot kvareńa čuvati. P. Bolić, vinodjel. 2, 71.

KVÁREŽ, *f. i m. vidi* kvareńe. — *U pisaca našega vremena.*

a. *f.* Nesrećno seme zaglupļivańa, dražeńa i kvareži. B. Šulek, socijal. 9.

b. *m.* Pod kvarežom napoleonskih udvorica. M. Pavlinović, razl. spisi. 49.

KVARÍTAC, kvarica, *m. ńeka vrsta bijela i tvrda kamena u okolini dubrovačkoj. — Kao da je postalo od tal.* quarzo *(bjelutak), i u moje sam djetiństvo slušao da i jest taj kamen, ali sumńam, ima li oko Dubrovnika bjelutka. — U Stulićevu rječniku:* ,species lapidis albi et duri aedificiis construendis, qui in Dalmatia frequentissime invenitur'.

KVÁRITI, kvârîm, *impf. uopće činiti da što (objekat) bude gore nego je prije bilo. — isporedi* štetiti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kvârâh, *u aor. 2 i 3 sing.* kvârî, *u part. praet. pass.* kvâren; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Postaje od* 1. *ili* 2. kvar. — *Od* XVI *vijeka (vidi* 1, a, *g)), a između rječnika u Mikaļinu* (kvariti, štetiti ,labefacio, vasto, disturbo, dissipo'), *u Bjelostjenčevu* (kvarim ,destruo'. 2. kvarim vino ,ejicio, vomo, evomo vinum'). *u Jambrešićevu* (kvarim ,destruo'), *u Stulićevu* (v. ištetiti), *u Voltiģijinu* (,danneggiare' ,schaden, ,beschädigen'), *u Vukovu* (,verderben' ,corrumpo').

1. *aktivno.*

a. *činiti uopće da što (objekat) postane u svojoj naravi ili bitnosti gore nego je bilo.*

a) objekat je što tjelesno (često se misli na hemičke promjene s kojijeh što postaje nesposobno za ļudsko upotrebļavańe). Otrovi u sudu od zlata ne kvare suda. S. Margitić, fala. 183. Da ga *(meso)* većma smrad ne kvari. V. Došen 81a. Smotriše stari da ni voda to drvo ne kvari. J. S. Reļković 89. Ļuto sirće svoju fučiju kvari. Nar. posl. vuk. 173. — Nijedan *(prolog)* nije ostao nepročitan od mene; mnogo bi me puta popovi karali, što kvarim crkovne kńige. D. Obradović, živ. 23. — Začina mnoge stvari boļe čini, a ne kvari. V. Došen 65b. Biber pali, svu nam mangu kvari. Nar. pjes. petr. 1, 221.

b) u moralnome smislu.

aa) objekat je čeļade ili čeļad. Znańe kvari naučena. M. Radnić 54b. *(Djavo?)* kvari onih ki se oblače kožicami od jaganca, a unutra kô zli pače vuci jesu. J. Kavańin 377b. Koje mnogo svita kvare *(zdile i bukare).* V. Došen 149a. Naj više vaļa da se *(roditeļi)* staraju da dobro vospitanije čadom svojim dadu, da i*(h)* ne razmažuju, da i*(h)* ne kvare. D. Obradović, živ. 4.

bb) objekat je srce. Srčba dugačka šteti i kvari srce. M. Radnić 274a. Svakom srce kvare. P. Macukat 89.

cc) objekat je koja krepost ili uopće koja duševna osobina. Svaka zloća i grih suprotivi se kriposti i kvari ju. F. Lastrić, ned. 328. Proždrlost kvari crizmenost, bludnost čistoću. 328. Siromaštvo smućuje sve obitiļi i kvari dobrotu sviju narava. A. T. Blagojević, khin. 84. Grih boļe i plemenitije duševne vlasti kvari i šteti. B. Leaković, gov. 36.

c) objekat je tjelesna osobina. Oči joj samo lipotu kvarahu. And. Kačić, kor. 30. Ogań ga *(miris)* kvari. P. Bolić, vinodjel. 2, 37.

d) kvariti kome voļu, *ne puštati ga da čini ńešto što mu je ugodno.* Kad čoek vidi da mu se što na štetu ište ili čini, ali od dobrote neće drugome voļe da kvari. Vuk, poslov. 290. — *Amo pripadaju i ovaki primjeri:* Da ne kvari ćefa vojvodama. Nar. pjes. vuk. 4, 221. Ne mogu mu kvariti hatera. Vuk, rječn. *kod* hater. Koji kvari društvo. *kod* razvrzigra.

e) objekat je jezik, smisao, ortografija *itd.*; napjev *itd.* U nas gdje kńiževnici niti svoga narodnoga jezika upravo znadu niti hoće da ga uče, nego ga okrećući svaki po svome krivome znańu jednako kvare i grde. Vuk, pisma. 14. Prvi srpski spisateļ . . . kako je počeo pisati, odmah je počeo i jezik svoj kvariti. 17. Slavensku ortografiju da kvarimo. 7. Doista je čudno i smiješno da mi ,blagoglasije' u tudijem jezicima hvalimo, a u svome ga jeziku kvarimo i grdimo. 19. Što je pisac . . . gdjegdje umetnuo riječ koja kvari smisao. Đ. Daničić, živ. kraļ. i arhiep. IX. Al' drhće joj glas gŕoca bijela, pa joj napjev vele mio kvari. Osvetn. 1, 53.

f) objekat je posao ili djelo uopće. Ako bi što činio, sve ono kvarim. A. Kanižlić, bogoļubn. 508. Ali jednom kad ostari, da poslova već ne kvari. V. Došen 121b. Ja ne pišem izmišļene stvari, niti što trud posleniku kvari. J. S. Reļković 6. Kad ko preko mjere hita, pa kvari svoj posao. Vuk, poslov. 29. Kad bi ko šćeo kome dobro kakvo da učini, pa onaj sam kvari. 110.

g) u naj širemu je smislu objekat stvar. Ta takov pat kvari tu stvar. Naručn. 59a. Dosta sobom dobri stvari nerazložni način kvari. V. Došen 183a.

b. *trgati silovito dijelove od čega cijeloga, te tako ovo uništavati ili nagrđivati.* Šumu mladu, šibarje kvari. M. Katančić 53. Ne kvari drveta ńegovijeh sjekirom. Đ. Daničić, 5mojs. 20, 19. — Veli ńima Seńanine Ivo: ,Da mi ovde vatru naložimo od pušaka našijeh kundaka, od mačeva našijeh nožnica'. Al' govori Jure barjaktare: ,Vi nemojte tanke puške kvarit, tanke puške i britke mačeve'. Nar. pjes. vuk. 3, 420. — Davaćemo što god raja ište, ne kvarite carevih gradova. 1, 150. Da ne kvarim bijela bedena (1824.) 1, 51. Dok je Petar još palio i kvario šanac u Ćupriji, stigne Đordije. Vuk, dan. 4, 13. Jednu crkvu kvariti a drugu graditi (slaba je zadužbina). Nar. posl. vuk. 113. — Da Moskovi razsipaju i kvare Svecku. A. Tomiković, živ. 237. Na četiri anđela kojima bješe dano da kvare zemļu i more. Vuk, otkriv. 7, 2. — Udovičice, golubičice! ne roni suze, ne kvari lica. Nar. pjes. vuk. 1, 231. Lice kvariš, te sokola hraniš. Nar. pjes. vila. 1867. 13. Jedan drugom bijelo lišce kvari. Osvetn. 2, 170. — Djaval ga razdiraše i kvaraše. Anton Dalm., nov. tešt 99. luc. 9, 42.

c. *uopće uništavati.*

a) objekat je što tjelesno. Ne sabirajte sebi blaga na zemļi gdje moļac i rđa kvari. Vuk, mat. 6, 19.

b) objekat je što umno. Sveti sinodi opake naslidbe eretika odbacuju i kvare. A. Kanižlić, kam. 353. Ne kti ona razvrći i kvariti koja je u sinodu učinio. 422. — Različnost obi-

čaja ne kvari jedinstvo svete crkve. IV. Jedinstvo crkve opakima nauci kvare. 449. — Kvarimo li dakle zakon vjerom? Bože sačuvaj! nego ga još utvrdujemo. Vuk, pavl. rimļ. 3, 31. — Zašto taka sumļa kvari viru prisv. trojstva. F. Lastrić, test. 275ᵇ. — Ovaka pomańkanja kvare zaručenje. I. Grličić, put. 171. Dogadaji koji ženidbu kvare. A. Bačić 421. Marko Kolarić iz Ribara tužio Ivana Maksimovića što je š ńime sprego vola, a sad Marko odstupa i kvari spregu. Glasnik. II, 1, 47. (1808). — Papa ... novi patriarkat ne samo ne potvrduje nego kvari. J. Pejkić 7.

d. *objekat je* mir, počivańe, san *itd; značeńe je ometati, smétati, razbijati.* Stvari koje dižu i kvare mir i sklad medu vama. F. Lastrić, od' 244. Koji te *(mir)* nenavidi, kvari i razbija. svet. 47ᵇ. Ne kvari mu počivańa. Đ. Daničić, prič. 24, 15. Ne dade Miloš da ti kvare san. M. Đ. Milićević, zlosel. 13.

e. *u ovome je primjeru objekat čeļade; a značeńe je: činiti mu štetu (gubitak) u imańu:* Od četvrte govorit ću stvari koja mlogog domaćina kvari; to je, druže, što kazani peku, pak š ńih mlogi baš ništa ne steku. M. A. Reļković, sat. G5ᵃ. — *Amo pripada i ovaj primjer:* Načinite ... slike od mišova koji kvare zemļu. Đ. Daničić, Isam. 6, 5.

f. *s objektom* vino, *bļuvati.* — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

2. *sa se.*

a. *pasivno.* Čijem se naj više mijer kvari i tlači. F. Lastrić, svet. 48ᵇ. Običaji po kojima se ne kvari i ne oskvrńuje vira. A. Kanižlić, kam. 250. Ne kvare li se na ti način odlučki svetih otaca? 432. Grisi protiva iskrńemu jesu oni kojima se kvari i smeta red, koji se ima držati prama iskrńemu. I. Velikanović, uput. 1, 343. Nek se mliko na štošta ne kvari. J. S. Reļković 294. A kašto se umaļuje *(pjesma)* i kvari. Vuk, nar. pjes. (1824). 1, 32. Onda nećemo nikad ni mi ni on boļe naučiti (nego će se još i drugi jednako od ńih kvariti i naopako učiti). pisma. 63. Tako se naj prije sovjet nadre i počne kvariti. pravit. sov. 34. I ovaj im se *(jezik)* koe od Hrvata, koe od sveštenstva, jako kvari. M. Pavlinović, razg. 5.

b. *refleksivno.* Kad se vrste *(kruha i vina)* počnu kvariti, ostavi Isus one vrste. I. Ančić, svit. 186. Stabla obrizana u punu mjesecu suše se i kvare. M. Radnić 119ᵃ. Uzrok za što se sada sičena grada ne kvari. J. S. Reļković 89. ,Ova jeseńa vrućina, pa se počelo meso i ono koje je na dimu kvariti'. J. Bogdanović. — Oni ki se kvare vinom kadano su podobni prascu... Korizm. 49ᵃ. Žderoļub sam se kvari. V. Došen VII. ,Ma bila 'e ispočetka kad je za ń došla poštena, a sa' se lijepo počela nešto kvariti'. ,Poč'o se on i to po vratriju kvariti'. J. Bogdanović. — Ko se hvali, sam se kvari. Nar. posl. vuk. 156.

1. KVÀRNÂR, Kvarnára, *m. vidi* 1. Karner. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka (samo u sliku, ali ima i tal.* Quarnaro). Kakono i mornar, ako je prem hitar, jidreć mimo Kvarnar, naskoči ga vitar... Đ. Baraković, vil. 80. Pitajte Zadarske otoke i kotar, i strane bakarske, Istriju i Kvarnar. 348.

2. KVÀRNÂR, kvarnára, *m. četrdesetina, četrdesetińa. — Riječ je romanska od lat.* quadragenarium. — *U naše vrijeme u Istri.* Kvarnâr ,numerus quadraginta'; dva kvarnara ,octoginta'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 46.

KVÀRNÉR, Kvarnéra, *m. vidi* Karner. — *U naše vrijeme u Istri.* Jedan brod se vozi po sredi Kvarnera. Nar. pjes. istr. 2, 135.

KVARÒNOSAN, kvarònosna, *adj. koji nosi kvar (u dva različna smisla). — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.*

a. *vidi* kvaran, 1, a. Proti ovoj kvaronosnoj *(sa š mj. s piščerom ili štamparskom griješkom)* boljesti. I. Jablanci 82.

b. *vidi* kvaran, 1, b. Žito neće biti baš sa svime onako kvaronosno. I. Jablanci 88.

KVAROVÂŃE, *n. djelo kojijem se kvaruje.* Da im više ne ima harańa, nit' ičesva kućam kvarovańa. Osvetn. 3, 57. Kvarovańe erara pri soli zaprijočiti. Zbornik zak. 1869. 96.

KVARÒVATI, kvàrujêm, *impf. dva su značeńa: a) prelazno, kao* kvariti; *b) neprelazno, biti na kvaru, na šteti, imati štetu. — mislim da je drugo običnije. — Od* XVIII *vijeka.*

a. *prelazno. — U Bjelostjenčevu rječniku:* kvarujem drugoga ,damnifico'; *u Stulićevu:* v. ištetiti *iz Bjelostjenčeva; u Voltiģijinu:* ,recar danno, pregiudicare' ,schaden'.

b. *neprelazno. — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kvarujem, hason gubim ,damnum patior'). Ništa ne kvaruju zaradi ovoga vrimena. A. Kanižlić, utoč. 229. Koliko ću ja sada kvarovati. 56. Drugo nećete čuti nego tužbe, da je ... onaj kvarovao u trgovini ... Đ. Rapić 162. Tako Pero mejdan zadobio, ali dosta i on kvarovao. Osvetn. 3, 129. Sve što bi kvarovalo s kojekakova ureda umaļena. M. Pavlinović, razl. spisi. 262.

KVÂRTA, *f. mjera za žito (različna prema mjestu i vremenu), tal.* quarta. — *Od* XIV *vijeka.* Ima biti u Poļicih vazdi mira stara, ća je petim dilom veća od bnetačke, tako da prihodi u četiri kvarte poļičke pet stačunskih. Stat. poļ. ark. 5, 288. (1400). Učiniše da u Poļicih ... daje se i uzimļe splickom kvartom žito, i da se na ovu kvartu udre bilig župski; a omiška kvarta da može biti za po splicke nove sadańe ku župa učini, a toj priugovoriše da se drži prava kvarta splicka aliti kamena. 305. (1623). Da se kupi 200 kvarat pšenicê. Mon. croat. 62. (1437). Dužan mi je 2 kvarti pšenice. 326. (1555). Kriva mira, krive kvarte. M. Marulić 304. Oni ve koga si dao na izor trudi, stoji na pogibli, možeš uzeti tri šinika žita ili dvi kvarte pšenice. J. Filipović 1, 481ᵃ. Kvârta, mjera od žita, koja po sadańoj mjeri drži 50 litara. *u Lici.* J. Bogdanović. Kvarta nosi 4 varićaka, a $2^1/_2$ kvarte ili 10 varićaka jeste ,vreća'. 6 varićaka ide u ,mêč'. u Dobroselu. M. Medić. Kvarta ima 8 malića, a svaki malić tri mezane. Kvarta i pol ima vagan. u Lici. F. Hefele. — *I (mala) mjera za duļinu. — u naše vrijeme u Istri.* Kvârta ,spithama minor'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 25.

KVÀRTATI, kvàrtâm, *impf.* dilaniare, *rastrzati (uprav sjeći na četvero, kao što mesari sijeku životińe, ali se upotrebļava u širemu smislu). — Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* kvartámo, kvartáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kvȁrtâ, *u part. praet. pass.* kvȁrtân. — *Postaje od tal.* squartare *(a ovo od* quarto, *četvrtina, vidi i* kvarat, *i značilo bi uprav: dijeliti na četvero); shvatilo se kao da je s na početku naš prijedlog* s, *pa otčši ga, načinilo se* kvartati *kao imperfektivni glagol. — Od* XVIII *vijeka s Dubrovniku.* Siječi me, kvarta' me. (Z). Poslov. danič.

KVARTE, *f. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 38.

KVARTER, *m. vidi* kvartir. — *U Bjelostjenčevu rječniku*: ‚mansio, stativa'.

KVARTERMEŠTAR, *m. ňem.* quartiermeister, *čovjek (vojnik, oficir) koji traži i određuje stanove za vojsku prije nego ova dođe u koje mjesto.* — *U Bjelostjenčevu rječniku*: kvartermešter ‚metator, designator hospitii, epidemicus'.

KVÂRTICA, *f. ńeka mala mjera za što žitko, od tal.* quarto, *vidi* kvarat, kvartuč *(uprav je dem.* kvarta). — *Na jednome mjestu* xvi *vijeka u pisca čakavca.* Imiše 1 kvarticu ulja. Korizm. 10a.

KVÀRTIĆIĆ, *m. dem.* kvarat. — *isporedi* kvartić. — *U naše vrijeme u Istri.* Kvartîčić ‚quarta pars'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 60.

KVÀRTIĆ, *m. dem.* kvarat. — *U naše vrijeme u Istri.* Kvartîć ‚quarta pars'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 38.

KVÀRTIJER, kvartijèra, *m. tal.* quartiere, *čemu je naj starije značeńe: četvrtina, ali se i u talijanskome i u našemu jeziku upotrebļava u osobitijem značeńima.*

a. *četvrtina, kad se životińa (a i čeļade) rasiječe ili rastrgne na četvero.* — *Ovoga značeńa nema u talijanskome kńiževnome jeziku.* — *Od* xvii *vijeka u Dubrovniku.*

a) o čeļadetu kad se rastrgne końma ili drukčije (ńegdašna pedepsa za krivce). Lupeži gdje kradu tuj su obješeni i razdijeļeni na kvartijere. M. Orbin 113.

b) (u mesarnici) goveđe bedro a i predńa noga. Iskat grudi u zadńem kvartijeru. (D). Svaki kvartijer o svom vratnu visi *(ovako je u rukopisu; Daničić je htio popraviti: vratu, što nema smisla).* (D). Za toj mesa od krave ništare ne ostane, er njetko hoće spredńe a njetko kvartijere zadńe. (D). Poslov. danič.

b. ‚Kvartijer od krme' zadńa strana na brodu. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 216. — *Tal.* quartier da poppa.

KVARTIL, *m. vidi* kvartiļ.

KVARTILSKI *(ili* kvartiļski?), *adj. koji pripada kvartilu (ili kvartiļu).* — xviii *vijeka* Zatvorili ste nam birove za kvartilske novce . . . Zašto mi te kvartilske novce nismo kader dati. Glasnik. ii, 3, 62. (1707).

KVARTIĻ, *m. vidi* kvartir. — *U jednoga pisca* xix *vijeka (ali vidi i* kvartilski). *Jedan put piše* кварти.ı *a na drugijem mjestima* кварти.ı, *te se ne zna je li htio napisati* l *ili* ļ. Uzmem sebi kvartil u gradu. S. Tekelija. let. 119, 28. Uzeo kvartilь doktor Soretić u domu gazde moga. 119.

KVARTIĻSKI, *vidi* kvartilski.

KVÀRTÎN, kvartína, *m. dem.* kvarat. — *Može biti od tal.* quartino *(dem.* quarto), *mala mjera za što žitko, ali mislim, da je po pučkoj etimologiji načińeno od tal.* quattrino, *mali novčić.* — *U naše vrijeme u Istri.* Kvartîn, it. quartino, četvrt. Naša sloga. god. 14, br. 4, str. 15.

KVÀRTÎR, kvartíra, *m. ńem.* quartier, *stan.* — *Od* xviii *vijeka.*

a. *uopće.* U kojima djavli na kvartiru jesu. E. Pavić, ogl. 520. Smrtne ńima pripravļa kvartire. Š. Štefanac 30. Nisu po noći hodile nego bile u svomu kvartiru. M. A. Reļković, sat. C6a. Ovdi silom išće svoj kvartir nesrića. M. Kuhačević 37. Poitam u moj kvartir. D. Obradović, sav. 24. Uprav ide do kvartira banu. Nar. pjes. hörm. 1, 333. Gde sam kod ondašńega arhimandrita imao gospodski kvartir. Vuk, nar. pjes. 1833. 4, ix.

b. *vojnički stan, može značiti što i* òkô. Tako je 1814 godine išao u ruski glavni kvartir, čini mi se, čak u Pariz. Vuk, praviteļ. sovj. 75. Zimovati po kvartiru. Glasnik. 25, 68. (xix *vijek).*

KVARTÍRÂŃE, *n. namještavańe vojske po kvartirima.* — *U naše vrijeme.* Da se kozaci ne utješńavaju dočekivańem i kvartirańem vojske. Nov. sr. 1834. 92.

KVÀRTÎRNÎK, *m. ukućanin.* — *Postaje od* kvartir. — *U pisaca našega vremena.* Dok kvartirnik u ńoj *(kući)* stanovati hoće. V. Bogišić, zborn. 475.

KVÀRTÎRSKÎ, *adj. koji pripada kvartiru.* — *U pisaca našega vremena.* Kvartirska pristojba. Zbornik zak. 3, 136.

KVARTJÈRIĆ, *m. uprav dem.* kvartijer, *ali znači samo jagńeće ili kozleće bedro (kao jelo).* — *Od* xvi *vijeka u Dubrovniku.* Od lonze pokli mož' manipuo izjesti, kvartjerić i kokoš . . . N. Dimitrović 102. Bih se zalogńuo tubom kao bubreškom od kvartjerića *(griješkom* kvartjorića) od mlijeka. M. Držić 406. Koji ono kvartjoriči bjehu, ono štono reče: drijemalo svoju je majku sisalo 408.

KVÀRTUČ, *m. tal.* quartuccio *(uprav dem.* quarto), *mjera za što žitko, vidi* kutao, b. — *U sjevernoj Dalmaciji od* xviii *vijeka.* Da barilo vina nosi kvartuča 84. M. Zoričić, aritm. 113. Jedan kvartuč uļa. J. Vladmirović 23. Ako ima bakrice dvije tri malo pojače od kvartuča i po. Magaz. 1868. 161.

KVÂS, *m. kiselo tijesto ili drugo što kiselo s čega uskisne hļeb ili drugo što kao n. p. mlijeko.* — *isporedi* kvasac. — *Ake se mijeńa u loc. sing.* kvásu *i možebiti u množini (ako je ima) gen.* kvásâ, *dat., instr., loc.* kvásima, *i s umetkom* ov: kvȁsovi, kvasóvâ, kvasòvima, kvȁsove. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslav.* квасъ, *rus.* квасъ *češ.* kvas, *poļ.* kwas *(ima i lit.* kvosas, *koceļ, ali je po svoj prilici slavenska riječ). Postaje od korijena* kys *(vidi kod* kisnuti) *u kojega se* y *promijenilo na* va. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚fermentum'), *u Mikaļinu* (‚fermentum'; kvas, pivo ‚cerevisia'), *u Belinu* (‚fermento, lievito' ‚fermentum' 310b), *u Bjelostjenčevu* (‚fermentum'), *u Jambrešićevu* (‚fermentum'), *u Stulićevu* (‚fermentum'), *u Voltiģijinu* (‚fermento, lievito' ‚sauerteig'); *u Vukovu*: [cf. maja 1] 1. ‚der sauerteig' ‚fermentum'. — 2. ‚saure milch womit man die frische säuert' ‚fermentum'. — 3. pivarski kvasac ‚die bierhefen' ‚fermentum'.

a. *u pravome značeńu sprijeda kazanome.* Oprêsnaki bez kvasa pšeničnago. S. Kožičić 32a. Od mala kvasa veliko tisto uskisne. Nauk brn. 52b. Prilično jest kraļevstvo nebesko kvasu koji uzamši žena zamisi u tri uborka mliva. I. Bandulavić 21a. matth. 13, 33. S kruhom bez kvasa. I. Držić 357. Onda ne dadi*(h)*u Žudije da se naodi kruh u kvas. I. Aučić, svit. 175. Posvetilište je dobro u pris i u kvas. S. Badrić, ukaz. 87. Zašto kruh u kvas nije svršen, nego ištećen. J. Banovac, razg. 224. Prikladno je kraļestvo nebesko kvasu. F. Lastrić, od' 182. Kvas zamišivati. ned. 126. Kruh kiseo iliti zakuvan s kvasom. A. Kanižlić, kam. 458. Da u kruhu pšeničnomu ili bio kiseo to jest s kvasom . . . bogoļubn. 192. Pogače se bez kvasa mijese. (Z). Poslov. danič. Za svo da je kvas, kad je jur uzrasto i uzkisnuo . . . D. Bašić 18. Metni malo kvasa u vino. J. Vladmirović 25. U prisan se

posvetiti može ka' i u kvas. And. Kačić, razg. 163b. Cvit muko brez kvasa od česa krusi složeni bijau. Blago turl. 2, 281. S kvasom tistenim. G. Peštalić 244. Te jedno jutro umijesi obilatan kolač u kvasu. Nar. prip. vré. 53. U Grbju kad žena metne kruh u peć, ona uzevši što sa zemje u ruku reče: ,Ovo u ruku a kruh u kvas', da bi kruh u peći narastao. Vuk, rječn. *kod* kvas. *vidi i* Nar. posl. vuk. 231. Pogača i priganica nijesu u kvas nego u prijesno. *kod* počati. Dok tijesto dođe u kvas. S. Ļubiša, prip. 28. — *U ovijem je poslovicama nejasno značeńe:* kvas *ne može značiti stolac.* Jednom mahačom na dva kvasa ne može se sidjet. (D). S jednom tjelicom na dva kvasa sidjet ne može se. (D). S jednom tjelicom na sto kvasa. (Z). Poslov. danič. — *Ne razumijem dobro ni ovu poslovicu:* Namjera kvas popija. (D). Poslov. danič.

b. *metaforički.*

a) u tjelesnome smislu. S đubretnoga mlačna kvasa voda voćkam opet novu kripost doda. J. S. Reļković 311.

b) u duhovnome smislu. Otъložьse vetъhyj kvasъ. Domentijana 5. Iščistite stari kvas. Zadar. lekc. 25. pavl. 1kor. 5, 7. Očistite stari kvas. N. Rańina 123b. Očistivši stari kvas od ńihove zlobe. A. Vitaļić, ist. 289. — Pazite se od kvasa farizejskoga. A. Bačić 303. Pazite se od kvasa Farizea. B. Leaković, gov. 171. — Kvas, bagra, krv. ,Rekla sam ja da unde ima ńemačkoga kvasa'. M. Pavlinović.

c. *hļeb u kvas.* Nije se imao ukazati kvas ili kruh kiseo. A. Bačić 299. Pa ga u hram privodio smirna do časnoga na trapezi kvasa. Osvetn. 2, 22.

d. *pivo, vrsta piva. — vidi u Mikaļinu rječniku. — isporedi rus.* квасъ.

e. kad urezuju ospice (bogińe), onda se vadi kvas iz djece, kojoj su ospice ua osam dana prije u drugom selu urezane. ,Ne dam ja, da iz moga djeteta vadite kvas'. u Dobroselu. M. Medić.

KVÁSAC, kvásca, *m. uprav jedan komad kvasa, ali se upotrebļava isto kao i* kvas *(kao materijalno ime). — Akc. se mijeńa u voc.:* kvašće, kvâsci, *i u gen. pl.* kvâsâcâ. — *Postaje od* kvas *nastavkom* ьсь *ne kao deminutiv nego kao individualni supstantiv. — Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vukovu (uz* kvas). Kvasьсь s medomь smêsivь polagaj na izmetь. Sredovj. lijek. jag. star. 10, 107. Kvasac ,fermento'. S. Budmani 421b. Carstvo je nebesko kao kvasac koji uzme žena i metne u tri kopańe brašna dok sve ne uskisne. Vuk, mat. 13, 33. Malo kvasca sve tijesto ukiseli. pavl. 1kor. 5, 6. Tijelo, koje se dodaje da drugo lakše uzavri zove se ńegov kvasac. P. Bolić, vinodjel. 2, 141. Da vam ko ne unese taj zli kvasac *(kugu)* u zemļu. S. Ļubiša, prip. 169.

KVASALICA, *f.* ńom se kosa kvasi *(ne znam ko je zabiļežio). — vidi* kvasilica.

KVÁSAN, kvásna, *adj. u kojemu je kvas, koji je uskisnuo. — Akc. se mijeńa u složenijem oblicima:* kvâsnî, kvâsnâ, kvâsnôga *itd. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (,austerus'), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kvasen, kisio, uskisnut ,fermentatus'. 2. ,austerus'), *u Stulićevu* (,fermentatus'), *u Voltigijinu* (,fermentato, lievitato' ,gesäuert').

a. *o hļebu.* U prisnu ili kvasnu kruhu. B. Kašić, rit. 77. U prisnu ali u kvasnu kruhu. I. Ančić, vrat. 215. Kruh kvasan. S. Badrić, prav. nač. 49. Blagovao jagańca s prisnim kruhom a ne s kvasnim. J. Banovac, razg. 223. Kruha kvasna iliti u kvas kuhana. I. Velikanović, uput. 3, 42. Da donese kvasna kruva. Nar. pjes. horc. vuk. 321. Neki komad kvasne ječmenice. Osvetn. 4, 59.

b. *o vinu (kiselu), vidi* kvasina. ,Ovo je vino kvasno', t. j. postalo je kvasina. u Dobroselu. M. Medić.

c. *o slanome mesu što se počelo kvariti. — U jednome primjeru* XVIII *vijeka.* Čini kļučem kotao vode vriti, kvasno meso pak u ńeg umači, ne za dugo već odma izvlači, i očisti što je na ńem gadno. J. S. Reļković 322. *može biti da treba čitati* kvarno.

d. *nejasno je u ovome primjeru u kojemu govori o tijelu dok je bilo živo (živ? tust?).* Kad bi kvasan tvoj kip svijetao i prejasan . . . J. Kavańin 393a.

e. *n.* kvasno, *kao supstantiv, upotrebļava se s prijedlogom* u *kao* kvas *(vidi primjere kod* kvas, *i* u). Od posvećenja u kvasno aliti u prisno. S. Badrić, ukaz. 73. Daklen je, vele, posvetio *(Isukrst)* u kvasno, a ne u prisnu. J. Banovac, razg. 222. Kruhom u prisno a ne u kvasno kuhanim. I. Velikanović, uput. 3, 42. Da se u latinskoj crkvi ima posvećivat u prisnu a u grčkoj u kvasnu. M. Dobretić 346.

KVÀSÂŃE, *n. djelo kojijem se kvasa.* J. Bogdanović. — *U Stulićevu rječniku s osobitijem značeńem:* kvasańe ruka od rujaba ,manuum tumor ex nimio frigore'

KVÀSATI, kvàsâm, *impf. bujati (o tijestu kad je u ńemu kvas), pa i u prenesenome smislu, debļati, otjecati. — Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* kvasámo, kvasáte *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kvȁsâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (1. ,fermentare'. 2. v. oteći). ,Vide, eli poč'o kruv kvasati, pa meći peku na vatru'. Reku u šali i ženi koja je zanoseća: ,Počela e kvasati ne znam na što će se izleći'. J. Bogdanović.

KVÀSATI SE, kvàsâm se, *impf. vidi* kisnuti, a. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,fermentescere'.

KVÁSEĻ, *m.* vrsta loze, koja dava grožđe rđavo i ļuto. Slovinac. 1881. 418.

KVȀSIJA, *f. gorko drvo ńeke biļke* (Quassia amara L.) *što se upotrebļava kao lijek. — Riječ je tuđa. — U naše vrijeme.* Seme od pepena stuče se i pomeša s kvasijom i maslom. M. Đ. Milićević, živ. srb. glasn. 22, 177.

KVȀSILICA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* [cf. kvasilo] 1. navrh drveta krpa što kosci nose u vodijeru, te kvase kosu kad hoće gladilicom da je oštre ,ein werkzeug der mäher die sense damit zu netzen' ,instrumentum fenisecae humectandae falci'. — 2. u kovača čim vatru krope ,der kühlwisch' ,peniculus stramineus carbonibus refrigerandis'. kovačka je kvasilica mnogo veća od kosačke i na dužemu držku, a stoji u vodi u koritu.

KVȀSILO, *n. vidi* kvasilica *(u prvome značeńu). — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide kvasilica) *s primjerom:* Nadigao (ili zakeserio) kvasilo (,schimpflich für' bradu). (Što tribuje koscu?) Vodir, baba, brus, uz ńe kvasilo naj lašńe bi načiniti bilo. J. S. Reļković 256.

KVȀSINA, *f. vidi* ocat. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kvȁsînâ. — *Postaje od* kvas. — *Govori se u sjevernoj Dalmaciji i u Istri, a jedina je slavenska riječ u ovome značeńu (vidi* ocat *i* sirće). — *Od* XVI *vijeka, a između riječnika u Vrančićevu* (,acetum'), *u Belinu* (,aceto, vino infortito' ,acetum' 26b), *u Bjelostjenčevu* (v. ocet), *u Stu-*

ličevu (,acetum'), *u Voltiģijinu* (,acetosità, acidume' ,säure'), *u Vukovu:* (osobito u Dalmaciji) ,der essig' ,acetum'. cf. sirće, ocat. Napojen bi kvasinom. F. Vrančić, živ. 22. Popiše iz mišine tôke muve i kvasine. J. Kavańin 154b. Vari ga u kvasini. J. Vladmirović 18. Kvasina da ti se učini od vina. 25. Budući vino ištećeno izgubilo svoje bitje a dobilo drugo od kvasine. Ant. Kadčić 53. U ocat oliti u kvasinu obraćeno *(vino)*. M. Dobretić 347. Vino običavaše primišivati s kvasinom. I. J. P. Lučić, izk. 15. Sada na rastanku deset vrči vina ni kvasine ni ostine, nego dobra vina. Nar. pjes. istr. 1, 44. Srpski nije ,ocet' nego ,ocat', a u Dalmaciji ima za ,sirće' još boļa riječ ,kvasina'. Vuk, pisma. 45.

1. KVȀSITI, kvȃsîm, *impf. kauzalni glagol prema* kisnuti, b: *činiti da što bude mokro (polijevańem, umakańem itd.). — Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kvȃsî). — *Postaje od* kisnuti, *promijenivši* i (y) *na* va, *isporedi* kvas. — *Potvrđeno je od* XIV *vijeka (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* kvasiti), *ali vaļa da je starija riječ, jer je jamačno postala kad je još y uzdržavalo svoj stari glas. Ima i u bugarskome jeziku. — Između rječnika u Mikaļinu* (,madefacio'), *u Belinu* (,bagnare, ammollare' ,madefacio' 124b; ,porre in infusione' ,infundo' 402a), *u Stulićevu* (,madefacere'); *u Vukovu:* 1. ,netzen' ,humecto'. — 2. (u Dubrovniku) n. p. hļeb u kavu, vide umakati.

1. *aktivno.*

a. *u pravome smislu, ali katkad u poetičkome ili iperboličkome.* Pročьtь nadь vodoju davaj srьkati i krasiti tèmê. Sredovj. lijek. jag. star. 10, 105. Koji plam da gase sve vode od svijeta i daždi svi kvase . . . M. Vetranić 1, 355. Kvaseći *(dukat)* vь vodê. Glasnik. 25, 34. (XVII *vijek).* Vino, koje, premda nije voda, ništanemańe kvasi i pere. M. Dobretić 24. I kvasite vaše trgovine, da više teže. D. Rapić 164. Zato jim ćeš pšenične posije kvasit. J. S. Reļković 162. Dińe kvase u šećerli vodi. 181. Kako se gdigod plamen pokaže, odma ga sa zemļom zagušuj i često s vodom kvasi. P. Bolić, vinod. 1, 255. Rosa nebeska kvasi mu tijelo. Đ. Daničić, dan. 5, 20. Da junačke ne polijeću glave i zemļicu krv ne kvasi crnu. Osvetn. 2, 113. Milan kvasio oblogu. Bos. vila. 1886. 17. — Jer premda mi usta kvasi *(čutura)*... V. Došen 169a. Te mu smrtna usta kvasijaše. *u* Vuk, kovč. 105. Da mi dadeš vode u kakav sud, da kvasim usta. Nar. prip. vuk. 107. Kad se od sna beg probudi tmušna, ište vodu usta kvasit sušna. Osvetn. 4, 17. — Kvašaše *(suzama)* obraz lijepi Zborn. 109b. Suzami kvaseć svoju prostirku. I. Ančić, ogl. 155. Kvašaše s ńima *(suzama)* svoje prsi. M. Zoričić, zrc. 20. Grozne suze niz obraze lije, š ńima kvasi prebijelu bradu. Nar. pjes. vuk. 3, 293. Koli Luko omilio Mirku, muškijem mu suzam kvasi brke. Osvetn. 2, 170. — Pridavam djela moja, i kvasim jih u krv neprocijeńenu. Čestitosti. 63. — Pa za ń bratskom krvļu kvasiš ruke. Osvetn. 3, 157. — Hladnijem potom mrske kvase brazde. 1, 59. — *(po talijanskome jeziku)* Koji *(potoci)* kvase visoke gore. I Držić 4. Lijepa župa Žrńavica koju paše more i kvasi. J. Palmotić 172. Koju kvasi potok Moska. A. Tomiković, živ. I. S istoka kvasi ga *(grad Skadar)* Drin. S. Ļubiša, prip. 55.

b. *metaforički.* Taj kripos velika zgar kvasi jednako pravedna i grješnika. M. Vetranić 1, 366. Svak je dužan prociniti svoje bistvo, da nije drugo nego jedna šaka praha, koga pušuć vitar od oholosti raznosi na mnoge grije; od lakomosti studen kvasi ga tudim suzami. I. Ančić, svit. 1.

2. *pasivno.* Od nebeske rose kvašen oćeš biti. E. Pavić, ogl. 404. Da se ječam ponakvasi prije jer on *(griješkom)* kvasen jednako se klije. J. S. Reļković 119. Pelin i žalfija kvasena u vinu ili rakiji kripi. 250.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* Oli se ulijeva voda svrhu ńih, oli se kvasu s oskropļeńem. J. Matović 149.

b. *refleksivno. — Između rječnika u Mikaļinu* (,madesco, madefio'). Turčinu se žao kvasit bilo. Pjev. crn. 269a. Meni se, Ružice, svagda kvase oči kad pogledam na našu dragu decu. M. P. Šapčanin I, 138. — *U prenesenome smislu, kao* mokriti se. O iže vь snê kvasešti hь se. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 102.

2. KVÁSITI, kvâsîm, *impf. kauzalni glagol prema* kisnuti, a: *činiti da što uskisne, da postane kiselo. — Akc. kaki je u praes., taki je u impf.* kvâšâh, *u aor.* 2 *i* 3 kvâsî, *u part. praet. pass.* kvâšen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Postaje od* kvas *nastavkom* i. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov. i češ.* kvasiti, *rus.* квасить, *poļ.* kwasić; *u našemu se jeziku uzdržala samo u sjeverozapadnijem krajevima. — Između rječnika u Belinu* (,fermentare o lievitare' ,fermento' 310a), *u Bjelostjenčevu* (kvasim, kiselim ,fermento'), *u Jambrešićevu* (,fermento'), *u Stulićevu* (v. kvasati *iz Habdelićeva*), *u Voltiģijinu* (,fermentare, lievitare' ,säuern, gähren').

a. *aktivno.* Mlêko kvasiti. Domentijan[a] 317. ,Ko je ovaj gra kvasio, kad ga nije dobro zakvasio'. J. Bogdanović.

b. *sa* se, *refleksivno, vidi* kisnuti, a. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kvasim se, kišem se, kiselim se ,fermentor, fermentesco'). ,Ovo e vino počelo kvasiti se'. J. Bogdanović.

KVASNICA, *f. pogača u kvas. — U Bjelostjenčevu rječniku:* ,torta fermentata'; *u Stulićevu:* ,placenta cum fermento' *iz Habdelićeva; u Voltiģijinu:* ,torta fermentata' ,eine gesäuerte torte'.

KVASNIK, *m. pijanac (isporedi značeńe kod* kvas, d, *i rus.* квасъ). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kvasьnikь. — *Samo u kńigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (kvasьnikь ,vinolentus'). Podobajet že episkopu byti ne kvasniku. Domentijan[b] 110.

KVȀSNOST, *f. osobina čega što je kvasno, i uopće kiselost. — Na jednome mjestu* XVI *vijeka.* Napojen bi kvasinom za da kvasnost naše krvi na sebe prime. F. Vrančić, živ. 22.

KVASOVAN, kvasovna, *adj. kiseo, ili koji je u kvas. —* XVIII *vijeka.* Vino ocatno oli ti kvasovno. Ant. Kadčić 53. Ne bješe dopušteno Žudjelima imati ikakvu stvar kvasovnu. J. Matović 195.

1. KVȀŠENICA, *f. jelo napravļeno od križaka hļeba s jajima i s masti. — U Vukovu rječniku:* ,brotschnitten in eiern und schmalz' ,cibi genus'.

2. KVȀŠENICA, *f. kiseli kupus. — U naše vrijeme u Istri.* Kvȁšenica ,brassica capitata acida'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 51.

1. KVȀŠÊŃE, *n. djelo kojijem se kvȁsî. — U Mikaļinu rječniku: (griješkom)* kvasenje; *u Stulićevu:* ,mador'; *u Vukovu.*

2. KVÁŠEŃE, *n. djelo kojijem se kvâsî. — U Bjelostjenčevu rječniku: (griješkom)* kvasenje, uzkisnutje ,fermentatio', *i u Stulićevu:* ,actus fer-

mentandi' *s dodatkom da je riječ ruska;* kvaseńe, v. kvašeńe *iz Bjelostjenčeva.*

KVATALICA, *f nejasna riječ u jednom primjeru* XVIII *vijeka, po svoj je prilici zlo štampana. (Belzebub)* kô raztvori spiļe od usta i razglobi na kosire, s kvatalice paru pusta. J. Kavańin 413[b]. *može biti da treba čitati* s žvatalice.

KVȀTERNÎ, *adj. koji pripada kvatrima. — U naše vrijeme u sjeverozapadnijem krajevima.* Slala sam ju na vodu u kvaternu nediļu Hrv. nar. pjes. 1, 21. Da bi znalo matere ča su konci kvaterni, ne bi v kvatrah prodale ni dečicu krpale. Nar. pjes. istr. 6, 14.

KVATERNIK, *m. prezime. — U naše vrijeme u Hrvatskoj.* Schem. segn. 1871. 113.

KVATIRAN, kvatirna, *m. vidi* kvaderna. — *Na dva mjesta* XIV *i* XV *vijeka.* Što ishodi van is kvatirna od kančirilije. Stat. poļ. ark. 5, 259. Nepravo je sad izgubit sve ča iskasmo s trudom dobit, u kvatirnih svu noć i dan pišuć razlog. M. Marulić 299.

KVȀTRE, kvâtârâ *(i* kvàtrî), *f. pl.* quattuor tempora, *u katoličkoj crkvi četiri posta: marta, juna, septembra, decembra (u četiri doba od godine). — isporedi* kvatri. — *Od tal.* quattro tempora. — *Od* XVI *vijeka.* U sridu od kvatar. Bernardin. (1513). 20[a]. Izvršovati suhe poste ili kvatre. Š. Budinić, sum. 54[b]. Zapovida kvatre četiri krat na leto obdrževati. F. Glavinić, cvit. 342[b]. Od posta zapovjednoga i od kvatara godišnijeh. S. Matijević 56. Od bdenja il'ti od kvatar. I. Ančić, svit. 270. Jedne kvatre aliti korizmu ripostiti. V. Andrijašević, put. 296. Postiti korizmu, kvatre i ostale zapovjedne poste. Pisanica. 30. Četvera vrimena iliti kvatre. A. Baćić 186. Znati vaļa od četiriju kvatara: kvatre vazda dolaze po prvoj nediļi u korizmi . . . A. Kanižlić, bogoļubn. xxx. Korizmu i četvere kvatre kakono i ostale godišńe poste obslužiti. E. Pavić, jezgr. 107. Što su četiri vrimena iliti kvatre? I. Velikanović, uput. 1, 528. Da bi znale matere ča su konci kvaterni, ne bi v kvatrah predale ni dečicu krpale. Nar. pjes. istr. 6, 14. U Hrvatskoj govore ,kvatre', f. pl. (gen. ,kvȁtârâ' i ,kvàtrî'). F. Iveković, rječn. *kod* kvatri.

KVȀTREN, *adj. vidi* kvaterni. — *Na jednome mjestu* XVIII *vijeka.* Da se pravo obslužuju postovi korizmeni, četiri vriménâ, to jest kvatreni, i nȁdvečêrjâ. I. Velikanović, uput. 1, 523

1. KVȀTRI, kvàtrî, *f. pl. vidi* kvatre. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,quattuor tempora') *u kojemu je zabiļeženo da je muškoga roda i da je gen. pl.* kvatara, *ali koliko se sjećam, čini mi se da sam u Dubrovniku svagda čuo u ženskome rodu.* Ovo su četvere kvatri: prve kvatri dohode . . . M. Divković, nauk. XVI. Prve su kvatri po čistoj srijedi. 132[b]. Četr vrimena ili kvatri. B. Kašić, rit. 2[a]. Ako nisi postio u kvatri sve tri dni. zrc. 51. U kvatri četvere. 123. Četvore kvatri. P. Posilović, nasl. XV.

2. KVȀTRÎN, kvatrina, *m. tal.* quattrino, *vrlo maleni novčić. — isporedi* kvartin. — *U jednoga pisca Bošńaka* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (,quadrans nummus'). Dok se ne plati sve podpuno naj poslidńi kvatrin, soldin al'ti novac. I. Ančić, vrat. 162.

KVȀTRNÎ, *adj. vidi* kvaterni. — *U naše vrijeme u Istri.* Tvoje sestre doma ni, zač ju j' majka zaklela jeno jutro kvatrno. Nar. pjes. istr. 6, 11. Suboticu kvatrnu, nediļicu kvatrnu. Nar. pjes. mikul. 141.

KVAVKOVIĆ, *m. prezime. — Pomińe se* XVIII *vijeka.* And. Kačić, razg. 188. kor. 454.

KVÉČÂŃE, *n. djelo kojijem se kveči. — U Vukovu rječniku.*

KVÉČATI, kvéčîm, *impf. ispuštati iz sebe glas kao* kvêk; *nalazi se u dva osobita značeńa. — Akc. se ne mijeńa.*

a. *o djetetu kad plače. — isporedi* kvekati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Dečica kveče. J. Rajić. boj. 78.

b. *o mladome zecu. — U Vukovu rječniku:* ,kvek-schreien' ,gemo ut lepusculus'.

KVÈKA, *f. vidi* kvečańe. — *U Vukovu rječniku:* ,das wehgeschrei (des jungen hasen)' ,gemitus (lepusculi)'.

KVEKATI, kvekam, *impf. vidi* kvečati, a. — *Na jednome mjestu* XV *vijeka.* Kvekajućije čeda. Mon. croat. 155. (1493).

KVÉKIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Divnom šćercom Kvekića Jovana. Nar. pjes. vuk. 5, 286. Kvekić. 2, 656. 661. *(među prenumerantima).* Nikola Kvekić. Rat. 325.

KVÉKNUTI, kvêknêm, *perf. ispustiti iz sebe glas* kvêk *(perfektivni glagol prema* kvečati). — *Akc. kaki je u inf. taki je u ostalijem oblicima, osim prezenta. — U Vukovu rječniku:* kvekschreien (wie ein junger hase)' ,ingemisco ut lepusculus'.

KVENDA, *f. ńeka mirisna trava. — Od ńem.* quendel, Thymus serpyllum L. *(majčina dušica). — Između rječnika u Bjelostjenčevu:* kvonda, trava, v. špikinarda, *i u Stulićevu:* kvonda, trava, v. dešpik *jamačno iz Bjelostjenčeva.* Kvenda, nardus, spicinardus (Bjelostjenac, Sabļar, Vujičić), Audropogon nardus L. B. Šulek, im. 188.

KVÈRÊLA. *f. tužba (na sudu), lat. i tal.* querela. — *Na jednome mjestu* XVII *vijeka.* Jeli kamata zaimati sto dukata jednomu, da ti on razdre i kasa pravednu tužbu i kverelu? B. Kašić, zrc. 87.

KVERÈLATI, kverèlâm, *impf. tal.* querelare, *tužiti (na sudu). — isporedi* kverela. — *Na jednome mjestu* XVIII *vijeka.* Tužiti se pravdi proti ńim, ali kako mi govorimo, kverelat jih. H. Bonačić 62.

KVESIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. herceg. 1873. 254.

KVEŠTIJON, *m. i f. tal.* questione, *pitańe, raspra. — U primorju od* XVI *vijeka.*

a. *ne zna se kojega je roda.* Kako se govori na 12 kveštijoni. Naručn. 76[b]. Ako bi pop ki at al kveštijon dvigal. Mon. croat. 192. (1509).

b. *muškoga roda.* Velik je kveštijon iziskivańa, dišputańa i prigovarańa među naučiteļi. M. Dobretić 54.

c. *ženskoga roda.* Ča još ni fińena ona kveštijon z onemi hartami. *u Istri.* Naša sloga. god. 15, br. 33.

KVEŠTÌJÛN, *vidi* kveštijon. Ki bi činili kveštijun s oružjim. Statut vrbanski. 170.

KVÎČ, kviča, *m. ńeko što kviči. — U naše vrijeme u Istri.* Kvič ,qui acriter clamat', gen. kvìčâ. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 17.

KVÍČÂŃE, *n. djelo kojijem se kviči.* P. Budmani.

KVÍČATI, kvíčîm, *impf. vidi* skvičati. — *U naše vrijeme u gorńemu primorju.* Kao da laju

i da kviče potežući noge kadiji. V. Vrčević, igre. 51.

KVIČELA, *f. vrsta drozga. — Može biti da glasi* kvičjela. — *isporedi* kvinac. — *Samo u Mikaļinu rječniku:* ‚kvičjela' ptica ‚maluico, tordo, viscada' ‚turdus'.

KVIČIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Gaja Kvičić iz vaļevske naije, sela Grabovca. Glasnik. II, 1, 14. (1807).

KVIČJELA, *vidi* kvičela.

KVIJEĻATI, kvijeļam, *impf. vidi* bukvijeļati.

KVȉJER, kvijèra, *m. (teleća, ovčja, kozja, sviňska, magareća) koža što nije uprav učiňena, nego očišćena, vapnom zalužena, kamenom plucem izglađena, te se na ňoj piše, ili se u ňu vežu kňige, ili se rasteže na bubňevima itd. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima osim nom. i acc. sing., i voc.* kvȉjere? *ili* kvȉjeru? — *Oblik je južni, po zapadnome govoru glasi* kvȋr, kvira. — *Riječ je dalmatska (vidi kod* kelomna) *od lat.* corium. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kvir, kňiga od kožice ‚membrana, carta pergamena'), *u Belinu* (‚carta pecora o pecorina' ‚membrana' 174b; ‚pergamena, carta pergamena' ‚membrana' 555a), *u Stulićevu* (kvir ‚membrana, charta pergamena'), *u Voltigijinu* (‚carta pecorina, pergamena' ‚pergament'). Da je sve nebo kvijer aliti kňiga od pisanja. M. Orbin 281. Danas zovu latinski ‚pergamena', ňemački ‚pergament', brvatski ‚kvijer'. B. Šulek, graf. umjetn. 5.

KVIJERAN, kvijerna, *adj. koji pripada kvijeru ili je načiňen od kvijera. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚membraneus vel ex membrana'.

KVIJÙKATI, kvijučēm, *impf. ispuštati iz sebe glas* kviju *(kao praščić). — U jednoga pisca našega vremena.* A Francuz odgovori: ‚Istina je, dok su onako mali *(praščići)* jesu Francuzići, ali kad ostare i od debļina leže, pretvore se u Nijemca, jer onda ne kvijuču vui-vui, nego grokću: ja ja ja'. Nar. prip. vrč. 156.

KVȉKA, *f. vidi* kvičaňe. — *U naše vrijeme.* Ošinu psa na pasji način, jer ga stade kvika. Pravdonoša. 1851. 31. Ako obaznadu moje ženice, vjeru ti dajem, staće ih kvika da do Boga čuti će se. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 230.

KVȊLE, kvȉleta, *n. hyp.* kvič. — *U naše vrijeme u Istri.* Kvȉle ‚clamator', gen. kvȉleta. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 33.

KVILITI, kvilim, *impf.* cviļeti (o prasetu). u Fužini. Đ. Daničić.

KVINAC, kvinca, *m. ňeka vrsta ptice, vidi* kvičela. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Letušte su vrste svake po svoj gori rajske ptice, čučke, kvinci, . . . M. Vetranić 2, 270.

KVȉNTȂL, kvintála, *m.* pondus centenarium, *tal.* quintale, *franc. (pa i ňem.)* quintal, *mjera za težinu, u kojoj je* 100 *obićnijeh mjera (prije litara, funti itd); metrički je kvintal* 100 *kilograma. — U naše vrijeme.* Uvoznina od svakoga kvintala metričkoga teže nečiste. Zbornik zak. 3, 678.

KVȉNTȂNA, *f. tal.* quintana, *drveni ļudski kip (a gdjekad i samo greda zabodena u zemļu) na koji su se ňegda vježbali za udaraňe kopļem. — U dvije poslovice dubrovačke* XVIII *vijeka.* Kvintani se Reno klaňa. (Z). Stoji kô kvintana soklinom. (Z). Poslov. danić.

KVȊNTICA, *f. ňeka mala mjera za težinu. ňem.* quint, quentchen. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚dragma'; dve kvintice ‚sicillus, assarius'; kvintice tretji tal ‚scrupulus'.

KVINTLIKA, *f. vidi* kvintica. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Od svakoga 2 dragme ili 2 kvintlike. I. Jablanci 160.

KVȉT, *ňem.* quitt *(od franc.* quitte), *kaže se kad se dvojica namire tako da nemaju među sobom več nikakova duga; kod igre (kartaňa, kockaňa) kaže se kad onaj što gubi meće na igru u jedan put toliko novaca koliko je izgubio. — Od* XVIII *vijeka.* Još da se nî faro ukinuo, mlogi bi s ňeg ta i poginuo; kvit a duplo, nigdi te ne bilo! M. A. Reļković, sat. E3a. ‚Sa' smo se ja i ti izravnali, pa smo onda kvit'. J. Bogdanović.

KVȉTA, *f. vidi* kvitancija. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KVȉTȂNCIJA, *f. vidi* namira, namirnica. — *Od tal.* quittanza. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Lako 'e onom živiti, brte, ko svakog mjeseca kvitanciju gradi'. J. Bogdanović. — *I u Šulekovu rječniku kod* quittung.

KVJÈTȂNCIJA, *f. vidi* quitancija — *Od tal.* quietanza. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚acceptilatio, apotheca, schedula, syngrapha, apocha'.

KVȎ, *onomatopeja kao glas u kvočke, isporedi* kvoc. — *U naše vrijeme.* Unesavši slamu u sobu, ne dreši konopca nego je izvuče i počne prosipati vičući: ‚kvô, kvô, kvô', a deca za ňim: ‚piju, piju, piju'. M. Đ. Milićević, živ. srb. seļ. 2, 22.

KVȌC, glas kojijem ko hoće da kaže kako kvočka oglašuje da se raskvocala. u Dobroselu. M. Medić. — *isporedi* kvo *i* kvocati.

KVȌCȂŇE, *n. djelo kojijem se kvoče. — Stariji je oblik* kvocanje. — *U Mikaļinu rječniku:* kvocanje; *u Belinu:* kvocanje ‚voce o canto della gallina' ‚gallinae singultus' 337a; *u Stulićevu; u Vukovu.*

KVȌCATI, kvȍčēm *(rijetko* kvȍčām), *impf. ispuštati glas kao kokoš (kvočka) kad hoće da leži na jajima i kad vodi piliće. — vidi* kvoc *i* kvo. — *Akc. se ne mijeňa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kvȍčā). — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚glocido, glocio'), *u Belinu* (‚chiocciare, la voce che fa la chioccia' ‚glocito' 190a; ‚cantar, inteso della gallina' ‚cauto' 337a), *u Bjelostjenčevu* (kvočem ‚glocito, glocio'), *u Jambrešićevu* (kvočem ‚glocio'), *u Stulićevu* (‚glocire'), *u Voltigijinu* (‚chiocciare' ‚gluckzen'), *u Vukovu* (‚glucken, glucksen' ‚glocio'). Svaka vas *(žena)* kako kokoš kvoče u kući na svak čas. M. Držić 91. I kvočka odbija piliće kvočući. Đ. Rapić 366. Pak nanovo položke podlaži i svrhu ňih što ti kvoče slaži. J. S. Reļković 101. Ne treba kvocati nego jaja nositi. Nar. posl. vuk. 210. Uzme domaćica slame i kvočući (a za ňom djeca pijućući) prostre po sobi. Vuk, živ. 3. Kvočka kvoče. V. Vrčević, igre. 18. — Kokoš koja kvoca. J. Mikaļa, rječn. *kod* kokoš. Kvočka kvoca. Jačke. 225. — *Sa se, pasivno bez subjekta.* Od slame s kojom se na badňi dan kvoče i pijuče ostavi domaćica po nešto. Vuk, živ. 5.

KVOCÚKATI, kvòcūkām, *impf. često kvocati (uprav je dem.). — U Stulićevu rječniku:* ‚frequenter glocire'. — *nije dosta pouzdano.*

KVȌČȂK, *m.* kokošiňac. Ļ. Stojanović.

KVOČÈTINA, *f. augm.* kvočka. — *U Vukovu rječniku.*

KVȌČKA, *f. kokoš što se raskvocala, što leži na jajima, što je izlegla piliće i vodi ih (preko*

svega toga kvoče). — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (,gallina glociens'), *u Belinu* (,chioccia e biocca, la gallina che cova l'ova o ha i pulcini' ,gallina glociens' 190^a; ,gallina che cova' ,gallina incubans' 336^b), *u Bjelostjenčevu* (,gallina glociens, gallina matrix'), *u Jambrešićevu* (,gallina glocitans'), *u Stulićevu* (,gallina matrix'), *u Voltiģijinu* (,chioccia' ,gluckhenne'), *u Vukovu* (,die gluckhenne' ,gallina glociens').

a. *u pravome smislu.* Duh sveti jest ove riči zlegal kako jedna kvočka. Postila. a1. U jajcu kô kvočka grije. F. Glavinić, cvit. 441^b. Leži kô kvočka na jajijeh. (Z). Poslov. danič. Da će prije kvočka s jaja ustat. V. Došen 207^b. Ostavi mene, da čuvam kvočku i pipliće. N. Palikuća 9. Kvočka odbija piliće kvočući. D. Rapić 366. Ide kao sapeta kvočka. Nar. posl. vuk. 96. Kakoće kao kvočka. (Osobito se govori ženama, kad se što mnogo karaju i viču). 127. Lakoma kvočka ne može piplića izvesti. (U Dubrovniku). 165. Omitario se kao kvočka. 238. Na zlatnoj tepsiji od zlata kvočka s pilićima biser kļucala. Nar. prip. vuk. 11. Pokloni joj mosočeva majka zlatnu kvočku s pilićima. 72.

b. *u ńekijem igrama čeļade što radi kao kvočka.* Jedna djevojka ili dijete učini se kvočkom, druga djeca il' djevojke jedno drugom se uhvati za skut ili kaiš . . . S. Tekelija. letop. 119, 10. Muško klekne nasred odaje te on postane piple, a ženska ga preveže pasom ispod pazuha, te drži kraj od onoga pasa, i ona postane kvočka . . . U vrijeme igre vazda pile pijuče a kvočka kvoče . . . V. Vrčević, igre. 18.

c. *u prenesenome smislu. kod prostoga naroda kad ko kome što duguje načini se dvostruki raboš: mańi dio ostaje u dužnika, a veći u dužioca (rukodavaoca). ovaj se zove* kvočka, *a onaj* pile. — *U Vukovu rječniku:* ,bei dem doppelrabosch die hälfte die der gläubiger behält (die andere heisst „pile", also henne und hühnlein)' ,pars major bacilli numeris notati „raboš" dicti'.

KVÒGA, *f. vidi* kvrga. — *U naše vrijeme u Lici.* ,La! kolika mu 'e kvoga na glavi narasla!' J. Bogdanović.

KVÒGAV, *adj. na kojemu su kvoge.* — *U naše vrijeme u Lici.* ,Sva mu je glava kvogava'. ,Čudne građe za kola od ovog jasenića, samo da nije kvogav'. J. Bogdanović.

KVȎKA, *f. u narodnoj zagoneci našega vremena: riječ je onomatopejska isporedi* kvocańe. Ide čiča Ičaka, nosi vreću čičaka; pusti vreću Ičaka, stade kvoka čičaka. *odgonetļaj: orasi u vreći.* Nar. zag. nov. 156.

KVȎKNUTI, kvȏknêm, *pf. vidi u Ivekovićevu rječniku:* na po sjesti, na po kleknuti po istočnom običaju. Hrv. nar. pjes. 4, 698. ,Sjed', Osmane sine, kod meneka, da te, sine, nasvituje babo!' On pred babu kvoknu na kolina. 4, 91.

KVOST, *m.* Equisetum L., *koński rep, biļka.* — *U rukopisu* xv *vijeka (po svoj prilici treba čitati* hvost). Kvost (hvost), slov. vošč, vošče, voščenka, voščika, rus. хвощъ, хвощовникъ, poļ. chwoszcz, chwoszczka, luž. chošć: hipuris, cauda equina, asperela, equiseton (u mletačkome rukopisu), Equisetum L. B. Šulek, im. 188.

KVȐC, *glas kojijem se kaže kako je ko koga udario.* — *U naše vrijeme u Lici.* ,Na edan put ga iznenada kvrc po glavi'. J. Bogdanović.

KVȐCÂŃE, *n. djelo kojijem se kvrca, vidi kod* kvrcati.

KVȐCATI, kvȑcâm, *impf. biti (?), česati (?).* — *U naše vrijeme u Lici.* ,Evo se Mile vavije po glavi kvrca'. ,Ostav'te se kvrcańa, jer ako ja ko'e štapinom pro leđa kvrcnem, upaziće'. J. Bogdanović.

KVRCKA, *f. u narodnoj zagoneci našega vremena.* Sprijed kvrcka, strag kacka, a u srijedi kroz vodu teče. *odgonetļaj: kazan (za rakiju).* Nar. zag. nov. 80.

KVȐČ, *adj. vidi u Ivekovićevu rječniku:* vidi ,kovrčast'... Neću, babo, Klinkińe divojke, kvrčo kose, nosa potočita, to je, babo, nesritna divojka. Hrv. nar. pjes. 4, 89.

KVRČA, *m. (?) ime ovnu.* Vetovo, Požega. D. Hirc.

KVȐČÂŃE, *n. djelo kojijem se kvrči.* — *U Stulićevu rječniku:* ,stridor, garrulitas', *i u Vukovu:* ,das knurren der katze' ,murmuratio'.

KVȐČATI, kvȑčîm, *impf. ispuštati iz sebe (različne) glasove.* — *Akc. se ne mijeńa.* — *Riječ je onomatopejska (od* kvrk? kvrc?). — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (,strido, strideo' *i kod* črčati *i* skvrčati), *u Stulićevu* (,edere strepitum vel clamorem, stridere, garrire, crociare'), *u Vukovu* (,knurren' ,murmuro').

a. *glas u žabe.* A ti, kad zamuko još nijesi. potrči, gubava žabo, u kô, a ovdi ne kvrči. I. Gundulić 139. O žabo, s krjesovi pod' kvrči i krliješti. 141. A čujući žabe đe kvrče: kvoń, kvoń! Nar. prip. vrč. 160.

b. *glas u ptice.* Imadiše jednu pticu, i ńu bijaše naučio govoriti ,zdrava Marija'. dogodi se jedan dan, da mu ona ptica uteče i odleti nadvor; namiri se na ńu gladan soko, i tirajući je da je ufati, naj posli je imade u svoje oštre panžo; koja videći se na pogibli poče kvrčati i izgovarati: ,Zdrava Maria!' J. Banovac, pripov. 132.

c. *duboki ali tihi glas u mačke kad joj je toplo i ugodno.* — *vidi kod* presti. — *U Vukovu rječniku (vidi i kod* kvrčańe).

d. *o crijevima, vidi* krčati, b, *i* mrštati. Po Zlatumbegu počmu crijeva kvrčati kao drop u kaci. Nar. prip. bos. 1, 78.

KVRČEO, kvrčela (?), *m.* Bombynator igneus. Božjakovina. D. Hirc. — *Postaje od* kvrčati.

KVȐGA, *f. što je na čemu izraslo, osobito na drvetu, čvor, guka.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,der auswuchs' ,excrescens gibber').

a. *u značeńu sprijeda kazanome.* Rečena je bila šibka cvatuća Aaronova, ali bez svake kvrge i kore griha. A. Tomiković, gov. 293. Na pańu dvije kvrge s obe strane. *odgonetļaj: dva uha na glavi.* Nar. zag. nov. 230. Sikirica je kod nas za sečeńe kvrga. P. Bolić, vinod. 1, 183. Jelova guba raste i na deblu i na granama i na kvrgama stari jela. Đ. Popović, poznav. robe. 350.

b. *vaļa da je ista riječ u prenesenome smislu, kad znači ńekakve muke na koje su se ńegda metali optuženici ili krivci. jamačno su muke bile u tome što čeļade bijaše tako svezano (s rukama ispod koļena?) da se nije moglo nikako ili malo micati.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu, po kojemu se tako zove i ńekakva igra:* svezati koga u kvrgu ,etwa in den bock spannen'; dizati se kvrge, t. j. čovjeka u kvrgu vezana preko sebe premetati (u igri). — ,Zašto sudija ne turi krivca na muke, pa bi kazao sve?' ,E, to bi bila kvrga, a od ńe da nas Bog sačuva!' . . . ,Oni su *(lopovi)* kvrgu zaslužili'. M. Đ. Milićević, medudnov. 288^a. Ako vi zbiļa hoćete da

vratite kvrgu, ja na ovome mestu ni jednoga časa neću časiti. 296. Kazan okova u nakrst ili u kvrgu ima se odredivati naj više na 48 ura. Zbornik zak. god. 1563. 161. Ńega bi trebalo u kvrgu pa na muke. Bos. vila 1886. 211.

KVRGAJA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* (u Šumadiji) nekaka kruška po kojoj imaju kao male kvrge ‚art birne‘ ‚piri genus [Pirus communis L., var.]‘.

KVRK, *m. vidi* kvrka. — *U jednoga pisca našega vremena.* Niti se što drugo čuje do jejine koja s naj gorńe stručice jablana guguće, i kvrka žābā u lužini. S. Ļubiša, prip. 196.

KVȐKA, *f. vidi* kvrčańe. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚das knurren‘ ‚stridor‘ ‚(der katze)‘. Stoji kvrka po gradu Turakah. Pjev. crn. 233b. Kvrka, lat. ‚gracidatio‘. Slovinac. 1884. 143.

KVŔKAVAC, kvŕkâvca, *m.* ime ptice, nalik na kreštelicu, kad pjeva, počimļe sa kvr-rr-r. J. Bogdanović.

KVȐKNUTI, kvȑknêm, *pf. jedan put ispustiti glas kao* kvrk; *perfektivni glagol prema* kvrčati. — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* kvȑknû). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (kvrknuti, kvrknivam ‚vocem ranarum instar emittere‘), *i u Vukovu:* ‚knurren‘ ‚immurmuro (sicut felis)‘. Dok ne upaneš do vrata u dug, da ne moš ni kvrknuti. M. Pavlinović, rad. 120.

KVRKŃÍVATI, kvȑkńujêm *ili* kvȑkńîvâm, *impf. iterativni glagol prema* kvrknuti. — *Samo u Stulićevu rječniku ima obtik* kvrknivam *(ne* kvrkńivam) *kod* kvrknuti.

KVRKO, *m. vidi* Kvrković.

KVRKOĆ-, *vidi* kvrkot-.

KVRKÒTALAC, kvrkòtaoca, *m. brbļalo, upravo onaj što kvrkoće. — U Stulićevu rječniku (s -ć- mj.* t, *vidi kod* kvrkotati): kvrkoćalac *i griješkom* kvrkoćaoc ‚garrulus, blatero, qui coaxat‘.

KVRKÒTAŃE, *n. djelo kojijem se kvrkoće. — U Stulićevu rječniku* (kvrkoćańe).

KVRKÒTATI, kvȑkoćêm, *impf. vidi* kvrčati, a *(može biti deminutiv). — U Stulićevu rječniku (gdje je ć u inf. prema prezentu):* kvrkoćati, kvrkoćem ‚coaxare‘.

KVRKOVIĆ, *m. prezime u Trogiru. — Pomińe se* XVII *vijeka.* Kvrkovića od plemena knez Matija. P. Kanavelić, iv. 501. — *Na drugome mjestu u istoj knizi (str.* 505) *ima* Kvrko *što vaļa da je samo skraćen oblik od* Kvrković.

KVRLITI *(ili* kvrļeti?), kvrlim, *impf. kvičati, kvrčati (o prascu). — Na jednome mjestu* XVI *vijeka.* Kozlić prnesen na bikariju kriči be be, prasac kvrli. Korizm. 29a.

KVȐŽICA, *f. dem.* kvrga. — *U pisaca našega vremena.* Kvržice četvorogube ‚corpora quadrigemina‘. J. Pančić, zoolog. 61. Kvržice za taknuće ‚papillae tactus‘. 68.

KVRŽŃA, *f. vidi* kvrga. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Ovo je šipka na kojoj niti je bila kvržńa istočnoga niti kora griba ućińenoga. A. Kanižlić, fran. 113. bogoļubn. 429.

L

L, *slovo. — zove se tvrdo prema mekanome* ļ.

a. *jamačno je tvrdo* l *imalo u praslavensko doba osobiti glas, kao* poļ. l *i tvrdo rusko* л, *to se potvrđuje današńijem izgovorom svijeh slavenskijeh jezika, osim južnijeh i češkoga, kod kojijeh se može tvrditi da se nazad malo vjekova promijenio a ostavio je još koji trag. sad u ovijem jezicima, dakle i u našemu, glasi uopće kao obično evropsko* l, *n. p. u ńemačkome, talijanskome, francuskome (kod toga se misli samo na kńiževni jezik, jer u dijalektima ńekijeh od ovijeh jezika nije svagda tako; pa ima i kńiževnijeh jezika u Evropi u kojijeh* l *može glasiti kao* ł, *n. p. da ne govorim o arbanaškome, u portugalskome, i možebiti ńešto slično kao* l *u švedskijem i norveškijem dijalektima). sva je prilika da je stariji glas bio i u stslovenskome i u našemu jeziku (od prilike do* XIV *vijeka, vidi* c). *za prvi je dovoļna potvrda što se u glagolici i ćirilici zove* ļudije, *dakle mekanijem glasom* ļ, *jamačno jer se mislilo da je ovaj glas sličniji grčkome* λ *nego tvrdi, dok se za* n *uzeo tvrdi glas* našь. *(Miklošić je mislio da su u stslovenskome bila tri glasa* ł, l, ļ, *jer mu je bilo preveć čudnovato pomisliti da bi se* l *izgovaralo i pred mekanijem vokalima* e, i, ь, ę; *ali ako i jest čudnovato, moglo je biti, kako nam svjedoči sadašńi izgovor u maloruskome i u arbanaškome). za naš bi jezik bila jedna potvrda što se* l *na kraju slovke promijenilo na* o, *vidi* c *(kao i u nslovenskom na* u; *treba dodati da i u ńekijem sjevernijem slavenskijem jezicima sad konsonantno* l *glasi slično kao* u), *a druga što se po ńekijem krajevima u Bosni i u Srbiji (vidi n. p.* M. Đ. Milićević, srb. 631) *čuje još glas sličan starome* ł.

b. *radi zákōnâ o omekšavańu vidi kod* ļ.

c. *većina štokavaca mijeńa na kraju sloga i osobito na kraju riječi* l *na* o: dao, meo, čuo, bio *(mj.* bil *i* bijel), dio *i* dijel, orao, debeo, rodio, vidio, izuo, veoma *(stsl.* velьmi *i* velьma), čuvaoca, žeteoca, pratioca *itd. kod toga se* oo *sažimļe u* ô: bô *(od* bosti), vo, do, go, so, soko, koca, toboca *itd. jedan dio naroda sažimle i* ao *u* ô: *znam da je tako u Slavoniji, a naj boļe mi je poznato u Dubrovniku i u južnoj Hercegovini. u Dubrovniku biva to bez izuzetka:* dô *(t. j.* dao), òrô, pôma, *selo* Òsôuîk *(stslov.* Oslьnikъ), Konàvôka *itd.; u južnoj Hercegovini samo ako u riječi poslije sažimańa ostaje više od jedne slovke, dakle* òrô, pòsô, *ali* dao, pao *itd. — naj stariji su primjeri ove promjene:* na deo, putemь deonimь Sr. letop. 1847. 79, 53 (1381); kouavaoska. Mon. serb. 217. (1391); vlasteo, Rapaio, Pavao. 229. (1397). — *ima ńekoliko riječi što su izuzeci ovoga pravila: u ńekijem se to može tumačiti tijem da se razlikuju od drugijeh riječi s kojima bi po ovome pravilu jednako glasile, tako će biti* bijel *uz* bio, palca *(gen. sing. od* palac *da se razlikuje od* paoci); *kod drugijeh je teško naći razloga, n. p. kod* bol, obal *uz* obao, svijetal *(u Dubrovniku), kod* dulca, ubilca *itd. (vidi* Vuk, pisma 39). *razlog kod ńekijeh može biti što se rijetko upotrebļavaju, kao kod* val, *ili što su iz tuđega jezika, kao* bāl *(tal.* ballo), *kod* falas *u drugijem oblicima (kod ovijeh riječi vidi se da se u starije doba* l *mijeńalo na* o, *ali se poslije htjelo izjednačiti s talijanskima, vidi* bao *i* falas), *kod* balča *(u Dubrovčana* boča, t. j. baoča), *kod* balsam; *po analogiji povratilo se koje* l *i gdje ga prije nije bilo, tako sam u svome dje-*

tiństvu čuo od Dubrovčana samo toboca, a sad ih ima koji govore tobolca, a možebiti i kolca. — narod je kašto zaboravio postańe glasa o u ovakovijem riječima; naj bofi je primjer prionuti od pri-lь(p)-nąti, od koje je riječi načinio priańati; vidi i svion (od svilan, sviona), u Dubrovniku usion od usilan i gen. pl. Konavojaka mj. Konavalaka (ali još ostaje Osalačka, žensko čefade s Osonika, t. j. Osaonika). amo pripada što mnogi pisci, a možebiti i dobar dio naroda, po analogiji prema drugijem padežima upotrebfavaju mj. pisalac, žetelac, nosilac itd. pisaoc, žeteoc, nosioc, pa i u gen. pl. pisaoca, žeteoca, nosioca mj. pisalaca, žetelaca, nosilaca. u kńiževnome je jeziku svakako to pogreška dokle god su živi, barem u jednome dijelu naroda, pravilni oblici; ovako je i Vuk mislio i rugao se obliku kooc (mj. kolac) što je ńeki pisac bio izmislio, vidi Vuk, pisma. 38—39. (kao gotovo nijedan zakon, ni ovaj se ne može dotjerati do skrajnosti: n. p. premda sam u Dubrovniku svagda čuo pravilne akuzative množine ĺudi, mravi, crvi, mislim da je bofe ne razlikovati se u takovijem sitninama od ostaloga naroda, i zato pišem ĺude, mrave, crve; tako je dobro i pravilno upotrebfavati oblike za dat., instr., loc. pl. na ma, ako se još gdjegdje čuju, a to samo u pojedinijem slučajevima, starinski oblici). tako su pogreške i u mojoj kući (u Dubrovniku), i mnogi drugi oblici kakove nabraja Vuk (osobito pisma. 34—39) kojima bi se mnogo koječega moglo dodati, n. p. rasao mj. rastao u sadašńijeh pisaca. može se dogoditi da do koju godinu narod posve odbaci pravilne oblike; spoznajem da bi u tome slučaju bila afektacija ili arhaizam pisati ih (kao što bi bilo pisati starije oblike proklinati, dvizati mj. sadašńijeh proklińati, dizati); ali filolog ne treba da bude prorok, nego da ostaje pri onome što jest, i kod toga da mu vrijedi pravilo: između živijeh oblika treba izabirati pravilnije. mislim da nije suvišno što sam podufe o ovome govorio, jer toga stvar i vrijedi. a još ću dodati da mi se prigovorilo što kod Stulićevijeh oblika na oc dodajem svagda riječ griješkom. ali baš kad i ne bi sve ono vrijedilo što sam doslije o ovijem oblicima kazao, u Stulića su ono same pogreške, jer ih je on izmislio. Stulli je od mene stariji više od dva naraštaja, i živio je od prilike u onakijem krugovima u kakvima sam i ja (jer je bio moj rođak), a ja mogu reći da su u moje doba bili obični u Dubrovniku samo pravilni oblici, pa i u tuđijem riječima, kao u predìkalac, predikôca, predìkalâcâ; pôma, pàlâmâ (da je još dan današńi tako ne jamčim, jer se u Dubrovniku pomoću škola i tuđinaca i purizma mnogo stvari promijenilo, te se govori i kòńovi, dok se za mojega doba govorilo samo koùi); dakle se može pouzdano reći da on oblike na oc ni čuo nije. ima tome i drugo svjedočanstvo: Stulli piše svagda oba oblika, n. p. nosilac s gen. nosilca, i nosioc s gen. nosioca, po čemu se vidi da on ńihovo postańe ni po što nije razumio, nego ih je tumačio na svoj način, i prema gen. uosioca načińao nom. nosioc. — U ńekijeh štokavaca (koliko znam u sjevernoj Dalmaciji i u Crnoj Gori) od al na kraju riječi ne postaje ni ao ni ô nego â, n. p. dâ, rȅkâ, glȅdâ, pisâ, gdje mislim da treba shvaćati â kao sažeto ao. u ńekijem krajevima Crne Gore ako je a umetnuto ili stoji mj. ńegdašńega ь, tako je i sad: rekь. u ńekijeh dalmatinskijeh štokavaca (jamačno po analogiji prema tijem oblicima) na kraju riječi il (jel) postaje ia, n. p. nosia, govoria, vidia. — U mnogijeh štokavaca l ostaje nepromijeńeno: dal, rekal, pisal, videl, vidil, vesel, nosil, čul, dok u drugijeh stoji a kao u sjevernijeh dalmatinskijeh štokavaca: dâ, rȅkâ, pisâ, vȉdia, nosȉa, a u ńekijeh otpada l posve: ukre (mj. ukrel, t. j. ukral), vaze (vazel, uzel), obrati, pozlati (obratil, pozlatil) itd. Baraković. — U kajkavaca ostaje l nepromijeńeno ili se (blizu Varaždina) mijeńa na u kao u nslovenskome.

d. u starome jeziku moglo je biti l i vokal (silabično l), te se pisalo ćirilovskijem slovima obično lь a glagofskijem i l, n. p. dlьgь, plьkь, slьnьce, mlьčati itd; to je bivalo i kod riječi što su u stslovenskome jamačno glasile lъ i lь (gdje su ъ i ь pravi vokali), kao n. p. plьtь (rus. плоть), blьha (rus. блоха) jablьko (rus. яблоко), vidi dafe kod r. i jedno se i drugo l u našemu jeziku uopće promijenilo na u (vidi i u); naj stariji su primjeri s u u drugoj polovici xiv vijeka. (bugarskomь. Mon. serb. 41 god. 1254 nije pouzdano; a ni u Bugare. 146 god. 1349 — u istome spomeniku ima klьne — nije također posve pouzdano; naj prvi pouzdani primjer mogao bi biti humьska. 217 god. 1391) ali vafa da se glas isprva iole odlikovao od pravoga u, jer se uz ovo često nalazi pisano i uo (jamačno nije značilo pravi glas uo nego ńešto slično, a svakako različno od u). ovo se nahodi ne samo u starijim spomenicima od xiv vijeka u naprijed nego i u ńekijeh pisaca do blizu kraja xvii vijeka, n. p. u Vetranića, Divkovića, Radnića. nejasno je, zašto se u istijeh pisaca nalazi i uo i u: čini se da prvo stoji kad je dug vokal, a drugo kad je kratak, ali u tome nijesu pisci dosta dosfedni. u ńekijem je spomenicima (osobito u glagofskima) u dosta pozno doba pisano ol i el i ul. — Protiva pravila promjene na u imaju ńekolika izuzetka kojima se ne zna razloga, tako je kobasa, kobasica od klьbasa, zaova, po zapadnijem krajevima zava (kao da l nije bio vokal nego da je riječ glasila zьlva, isporedi Osaonik od Oslьnikъ, Osьlnik), tomačiti (jamačno nije narodna riječ) uz tumačiti. — osim toga se lь na početku riječi promijenilo na la, kao kod lagati, lagak, lan, last, lav; od lьžica postalo je ožica uz lažica, žlica, od lьžujakь ožujak; od Lьcinь Ocin, a Ulćin je arbanaški. — Vokal se l uzdržao još na otoku Krku, a na Lastovu se nije promijenio na u nego na o: pok, boha itd.

e. ima ńekoliko osnova i riječi (često tuđijeh) u kojijeh je na početku slog la-. ńegda je prije ovoga bio slog al- (koji se po svoj prilici poslije promijenio na ol-), te pošto Slavenima nije ugodno da stoji glas l (vidi i r) ispred drugoga konsonanta, al- ili ol- promijenilo se na la- (što se dogodilo i u sredini riječi, vidi kod plandovati). čudnovato je da se glas al- još nalazi u kojemu jeziku u ńekijem riječima. treba pridati da se u sjeveroistočnijem i u sjeverozapadnijem jezicima nalazi u ńekijem riječima lo- (ło-) mj. la-; vidi labud, Labin, lačan, lađa, lakat, lane, lani itd.

f. l i n mijeńaju se među sobom gdjekad poslije konsonanata, n. p. zlameńe mj. znameńe, osobito poslije m: mlogi, mlidijah, Mleci. vidi i kod n.

g. riječi što počinu glasovima hl- gube h u većine štokavaca n. p. hlad itd.; riječi sa vl- gube v ne samo u kajkavaca nego i u Crnoj Gori, kao vladańe, vladika, vlah. ovakove riječi treba tražiti pod h i v. — imena Vladimir i Vladislav i riječi što od ńih postaju mogu izgubiti v- i u drugijem krajevima.

Lʼ, vidi li.

1. LA, *glas kad se hoće pokazati kako tepa dijete što još ne umije govoriti. — isporedi ńem.* lallen *i grč.* λαλέω. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Mali pak sinčić Teopistus, jere govoriti ne umiše, poče rukama okretati, i la la la govoriti. Đ. Rapić 203.

2. LA, *glas bez smisla u pripjevu. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Dva pribiga, dva pribiga goru pribigoše, feldum popo, felda la la, goru pribigoše. Nar. pjes. *u* Bos. prijat. 1, 36.

3. LȀ, *interj. okrńeno* ala, *vidi* ala, *f).* La! kolika mu je antramańa! J. Bogdanović.

4. LÂ, *u ńekoj narodnoj pričici našega vremena* ko što lâ *(govori Turčin) znači: ko što voli. — Riječ mi je posve nejasna. — Između rječnika u Vukovu:* ‚in der redensart': ko što la ‚nach belieben' ‚placet'. [cf. ko 2]. Ko što la! (Hraneći Turčin kod Nijemaca u ropstvu zimi svińe uspo im vrlo vrúću meću u korito; okusivši svińče meće i opržívši se potrči brže boļe sa surlom u snijeg; ou pak videći to pomisli da svińče voli snijega nego meće, pa reče: ‚Ko što la' — ko što voli —). Nar. posl. vuk. 159.

LÂB, Lȁba, *m. ime vodi i župi u Kosovu. — — Od* xii *vijeka, vidi kod* b.

a. *voda. — Između rječnika u Vukovu:* ‚fluss in (Alt-) Serbien' ‚fluvius Serbiae' *s primjerom iz narodne pjesme:* Uvatio i Lab i Sitnicu, *i u Daničićevu:* Labь, voda koja utječe u Sitnicu u Kosovu: ‚selo Vraninь Đolь na Labu'. M on. serb). 278. (1413). — Zaselakь sь one strane Laba Gorńi Lukovьcь. Glasnik. 21, 259. (1381). Selo Vraninь Dolь na Labu. Spom. stoj. 33 (1119). U Kosovo već ulaze, ... uz Lab rijeku obraćaju. J. Palmotić 177. Ukraj Laba ukraj vode ladne. Nar. pjes. vuk. 2, 170. Pokraj Laba i vode Sitnice. 2, 265. — *Po jednome primjeru* xiv *vijeka dvije su rijeke istoga imena, ili, što je veća prilika, dvije grane iste rijeke.* Po Ibru gorńemu ... i obêma Laboma. Svetostef. hris 38.

b. *župa. — Između rječnika u Daničićevu:* Labь, od grčke je zemļe Stefan Nemańa osvojio ‚Labь'. M on. serb). 4. (1198—1199). Sava, sim. pam. šaf. 1. to je bez sumńe župa na vodi Labu. — Crьkovь u Labu svety Nikola. Glasnik. 21, 274. (1395).

LABA, *f. ime svińi (od* labati?*).* F. Kurelac, dom. živ. 41.

1. LABAN, *m. biblijsko ime muško.* Služi ocu ńe Labanu. F. Lastrić, test. ad 58^b^.

2. LABAN, *m. ime volu.* Bruvno. D. Hirc. *isporedi* laba.

3. LABAN, labna, *adj. koji pripada labu (riječi* lab *nema u našemu jeziku, ali vidi* lubina*). — -a- stoji mj. ńegdašnega* ь *(stslov.* ъ*). — Samo u rukopisima crkvenijem jezikom pisanima, a iz ńih u Daničićevu rječniku* (lьbьnь ‚calvariae'). Mêsto lьbno raj bystь. Šafarik, lesekörner. 12^b^. Mesto krańevo labnoje. Glasnik. 10, 240. (xvi *vijek).*

LABANOV, *adj. koji pripada Labanu.* Postavi se na službu Labanovu. A. Gučetić, roz. jez. 250.

LABANOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Pop Mitar Labanović. Magaz. 1868. 76.

1. LABAR, labra, *m. ńekakva ptica. — Samo na jednome mjestu* xviii *vijeka.* Ne porodi miš lavića, ni kos labra (‚labbra') ni orlića. P. Knežević, živ. 63. — *Riječ je nejasna i vrlo sumńiva.*

2. LABAR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkome.* Livada u Labaru. Sr. nov. 1872. 787.

LÀBARA, *f. žensko čeļade što mnogo i bezobrazno govori (kaže se naj češće o sluškińi što bezočno odgovara gospođi). — Akc. se mijeńa u gen. pl.* lȁbârâ. — *Ne znam postańa; može biti riječ onomatopejska. — U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu (uz* labarav) *gdje štoji da je muškoga i ženskoga roda, ali nije posve tako, nego kad se reče o muškome, misli se da je kao brbļavo i bezočno žensko.*

LABARAC, labarca, *m. čovjek što labara. — Samo u Stulićevu rječniku (uz* labarav).

LÀBARAST, *adj. u Stulićevu rječniku (uz* labarav).

LABÀRATI, labàrâm, *impf. govoriti mnogo i bezobrazno (kao labara) — isporedi* labariti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

LÀBARAV, *adj. koji labara. — U Stulićevu rječniku:* ‚linguax, loquax, blatero'.

LABARDÈNÎK, Labardenika, *m. u Vukovu rječniku:* brdo u Velebitu ‚ein berg' ‚montis nomen'.

LÀBARICA, *f. dem.* labara. — *U Stulićevu rječniku uz* labarav.

LÀBARITI, làbarîm, *impf. vidi* labarati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu* (‚arroganter loqui').

LABAS, *m. ime psu.* F. Kurelac, dom. živ. 64.

LABAŠ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 228.

LÀBAŠTAR, làbaštra, *m. vidi* alabastar. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Lukovi bisorni, pilaštri od labaštra. M Jerković 100.

LABAT, *m. u Bjelostjenčevu rječniku kod* labud.

LȀBATI, lȁbâm, *impf. uprav piti kao pašćad, mačad itd.; pa u širemu smislu, nepristojno jesti i piti, pa i kao prostačka i porugļiva riječ mj.* jesti. — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing* lȁbâ, *part. praet. pass.* lȁbân*). — Riječ je onomatopejska, jer kad pas pije, čuje se od prilike glas kao* lab lab *ili* lap lap, *isporedi grč.* λάπτω, *tal.* lappare, *ńem.* schlappen — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚devorare, hellu onum more edere'). Boļe je svašta labati, nego svašta govoriti. Nar. bl. mehm. beg kapet. 28. Labati, piti, reče se o psu. M. Pavlinović.

LȀBAV, *adj.* instabilis, infirmus, *koji ne stoji čvrsto, te se lako može pomaknuti ili svaliti. — Nepoznata postańa (jamačno nije u svezi s lat.* labare, labescere *itd. ni s tal.* labile*). čini mi se da sam čuo i* hlȁbav, *ali ne jamčim. — U naše vrijeme.*

a. *adj.* To vam beše neka stara labava zgrada. M. P. Šapčanin 1, 43. ‚Labavo' je ono što nije čvrsto, tvrdo, zategnuto. (M. Đ. Milićević). F. Ivković, rječn. — *I u moralnome smislu, slab.* Krivica mu je bila što je bio labav prema vladici Melentiju. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 66.

b. *adv.* lȁbavo. Ulazio je kroz labavo zatvorene prozore zagušļiv zadah. Javor. god. 15, br. 41, str. 652.

LABDA, *f. vidi* lopta. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* v. balon; *u Stulićevu:* ‚pallone' ‚follis' *iz Bjelostjenčeva; u Voltiđijinu:* ‚ballone' ‚ball'.

LABEĆATI, labećam, *impf. u Stulićevu rječniku.* v. lebećati. — *nepouzdano.*

LABÈRINAT, labèrînta, *m.* λαβύρινθος, labyrinthus, *grčkom su se riječi ovako zvale dvije zgrade u Egiptu i na Kreti u kojima je bilo to-*

liko mnoštvo soba i hodnika, da bi se čovjek u ńima izgubio; ostalo je to ime i za druge takove zgrade, pa i za gradine u kojima su na taj način putovi zamršeni. — isporedi labirinat. — *Od tal.* laberinto. — *Od* xvi *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Stulićevu* (v. zahodńak) *s dodatkom da je uzeto u pisca Š. Menčetića.*

a. *u pravome smislu.* Neka budu vrženi *(mladići)* u zahodnu i zametenu gradu od Laberinta za jestojsku . . . nakazni *(Minotavru)* . . . Uljeze i izide živ i zdrav iz zametenoga Laberinta *(Tezeo)* . . . I. Gundulić 3.

b. *u metaforičkome smislu.* Ter me je u tamni laberint zavela, iz koga izljesti ne more ma mlados, dokli me izvesti ne bude ńe rados. Š. Menčetić 167. Ah da nestavne djevojčice pamet bistru imaju kako bi ovo blago od čistoće scijenile, . . . ma zabliještene plamom od taština . . . one se brzo, i kad naj mańe scijene, pokajane i u laberintu od svakijeh nedragosti i grčila zamršene nađu. V. Andrijašević, put. 84.

LABICKO, *m. ime prascu.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

LABIĆEVO, *n. mjesno ime. — vidi u Daničićevu rječniku:* u hvostanskoj zemļi bješe ,pašište Labićevo' koje kraļ Milutin dade Hilandaru, a međe mu bjehu ,kako utiče Ribnikь u Drinь' i ,kako utiče Ļubižna u Drinь'. M(on. serb). 61. (1293—1302).

LÀBÎN, Labina, *m. mjesno ime. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.* Làbîne. — *Između rječnika u Vukovu:* ,Albona (stadt in Dalmatien)'; *kao da je Vuk pomeo* a *i* b.

a. *grad u Istri, lat. i tal.* Albona. — *Postaje od romanske riječi: radi* la- *mj.* al- *vidi* 1 *pod* e. -in *na kraju stoji mj. romanskoga* -ona, *vidi* Jakin, Nin *itd. — Od* xiii *vijeka.* Od strane Labina i Plomina. Mon. croat. 8. (1275).

b. *selo u Dalmaciji u kotaru spļetskome.* * Labin (Lubin). Repert. dalm. 1872. 34.

LABINICA, *f. mjesno ime. — -a- je ovdje mj. ńegdašńega* ь. — *vidi u Daničićevu rječniku:* Lьbinica, ime mjestu ili rijeci. pomińe se u međama zemaļa crkve treskavačke. G(lasnik). 11, 131. (1336—1346).

LÀBÎNKA, *f. žensko čeļade iz Labina u Istri. — U naše vrijeme.* Beršeščica *(je)* pomerila *(rukavice)* a Plominka sakrojila a Labinka je ušila. Nar. pjes. istr. 2, 42. — *Boļe bi bilo* Làbîńka.

LABÍŃANIN, *m. čovjek iz Labina u Istri. — Množina:* Labíńani. — *U naše vrijeme u Istri (oblik je i u jednini* Labińan). Parti se Labińan do Plomina grada. Nar. pjes. istr. 2, 83.

LÀBÎŃSKÎ, *adj. koji pripada Labinu u Istri. — U naše vrijeme u Istri.* Sela labińske općine. Naša sloga. 1882. br. 39.

LABÌRINAT, labirînta, *m. vidi* laberinat. — *Tal* labirinto. — *Od* xvi *vijeka u pisaca.* Ako li tko želi labirint zidati. M. Vetranić 1, 113.

LABÌRÎNTSKÎ, *adj. koji pripada labirintu. — U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Labirintski zatvor budi. J. Kavańin 438ᵃ.

LABĻAN, *m. vidi* Labļani.

LABĻANI, *m. pl. ime selu u Kosovu što se sad obično zove* Labļan. — *U Daničićevu rječniku:* Labļane, u Hvosnu selo koje kraļ Stefan Prvovjenčani dade Žiči: ,s Labļani'. M(on. serb). 11. (1222—1228). biće i sada blizu Peći, samo što ga na kartama pišu ,Labjan' *(i* Labļan. P. Budmani). — Labļan. S. Novaković, obl. 112 *(vidi kod* labļanski). Rat. 192.

LABĻANSKI, *adj. koji pripada Labļanima ili Labļanu.* Labļanska Rijeka, *voda.* Na nacrtu prištinskoga kraja koji je štampan uz Hanovu kńigu ,die reise von Belgrad nach Salonik, Wien 1861' vidi se da se jedan deo Gračaničke Reke u gorńem toku zove ,Labļanska Reka', a u vrhu ńe pod samim visovima koji Novo Brdo odvajaju od Kosova nalazi se selo ,Labļan'. S. Novaković, obl. 112.

LABO, *m. ime volu.* Sv. Petar, Ludbreg. D. Hirc.

LABOJEVIĆI, *m. pl. ime selu u Crnoj Gori.* Iz Labojevićah sela u Bjelop*(avlićima). u* Pjev. crn. 222ᵇ.

1. LÀBOR, *m. vidi* labura. — *U naše vrijeme u Istri.* Naša sloga. god. 19, br. 43.

2. LABOR, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. siben. 1875. 26.

1. LȀBORA, *f. vidi* labura. — *Od* xviii *vijeka u sjevernijeh čakavaca.* Ni mira, dokle ga pod laboru vrže. M. Kuhačević 36. Lȁbora ,decipulae genus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 328.

2. LABORA, *f. lopta (?). — U Bjelostjenčevu rječniku:* v. ploh, *i u Stulićevu:* ,palla di piombo' ,alter' *(jamačno iz Bjelostjenčeva).*

LÀBRCNUTI (labŕcnuti), làbrcnêm (làbŕcnêm), *pf. u Vukovu rječniku:* vide čalabrcnuti.

LȀBRDA, *f. u Vukovu rječniku:* vide labrńa. — *u ńemu stoji* f. pl. *jamačno grijeśkom.*

LȀBRŃA, *f. usna (s prezirańem). — isporedi* labrda. — *Može biti u svezi s* labati, *ili s tal.* labbro. — *U Vukovu rječniku:* vide usna (,schimpflich') *s primjerom:* Sad ću te po labrńi. Labrńa, ime usnici, gubici. ,Dao mu po labrńi pa je zašutio'. u Lici. F. Hefele.

LABUCKA, *f. ime selu u Bosni u okrugu Tuzle Dońe.* Statist. bosn. 100.

LABUČAC, labučca, *m. dem.* labud *(uprav dem.* labutac). — *U Stulićevu rječniku:* labutčac *uz* labutić. — *nepouzdano.*

LABȔČIĆ, *m. dem.* labud *(uprav dem.* labutac). — *Samo u Stulićevu rječniku:* labutčić *uz* labutić.

LȀBUĆÎ, *adj. koji pripada labutu ili labutima. — U Belinu rječniku: sa starijim oblikom* labutji ,di cigno' ,cygneus' 193ᵇ; *i u Stulićevu:* labutiji, v. labudov *s dodatkom da je uzeto iz Belina.*

LȀBÛD, *m.* Cygnus (olor, musicus *itd.), rod vodenijeh ptica, u kojijeh se ističe bjeloća (ali ima i posve crna vrsta) i pjevańe (što je izmišļeno). — -u- stoji mj. ńegdašńega* ą. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* labúdâ, *u dat., instr., loc. pl.* labúdima, *i u cijeloj množini kad se umeće* ov: lȁbudovi, lȁbudóvâ, labudòvima, lȁbudove. — *Riječ je praslavenska:* labondь *uz* labontь, lebendь, lebedь, *isporedi stslov.* lebedь, *bug.* lebed, *nslov.* labod, lebed, *rus.* лебедь, лебядь *češ.* labut', *poļ.* łabędź, łabęć. — *Po Miklošiću je germanska riječ i postaje od stvńem.* alpiz, *anglsaks.* ylfete, *stnord.* ālft. *Miklošić još isporeduje lat.* albus, *grč.* ἀλφός. — *Radi* la- *vidi* 1 *pod* e. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (labud, labut, labat, ili guf ,cygnus, cycnus, olor'), *u Jambrešićevu* (,cygnus, olor'), *u Stulićevu* (labud, ptica ,olor, cycnus'), *u Voltiģijinu* (labud *i* labut ,cigno' ,schwan'); *u Vukovu:* ,der schwan' ,oler, cygnus' [Bechst.].

a. *u pravome smislu.* Da bude sad pjevati kô i labud. J. Kavańin 402ᵇ. Labud tica bijela.

Nar. pjes. bog. 316. Šta je bili gavranova ili crni labudova, toliko je naći ļudi kojim nered ne naudi. V. Došen 175a. Po Cipru se bijele gradovi kano bile tice labudovi. And. Kačić, razg. 181a. Pavuni, labudi, ... I. Jablanci 147. Vrat bijeli u labuda kano. M. Katančić 67. Ránila devojka lava i labuda, lava i labuda i sivog sokola. Nar. pjes. vuk. 1, 279. Bože mili! čuda velikoga! dali soko pronese labuda, dali vranac Jakšića Todora? 2, 602. Provedoše bijela labuda i proneše pod krilima blago. 3, 12. I za kapom krilo od labuda. 3, 31. Šta se b'jeli u gori zelenoj? al' je snijeg, al' su labudovi? 3, 527. Crkva se bijeli kao labud uz mjesečnu svijeću. S. Ļubiša, prip. 195. Labud ‚Cygnus' Bechst. J. Pančić, ptice u srb. 670. Cygnus musicus. zoolog. 206. Cygnus ferus. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 43 Cicnus canorus. Slovinac. 1880. 32b. — *Metaforički.* Vi ćete se učiniti bili labudovi i Božji priličnici. J. Banovac, pripov. 204.

b. *ime końu (ili ńekome osobitome końu ili końu ńekakve vrste), jer je bio (a možebiti i s toga što ima vrat kao labud). — U narodnijem pjesmama našega vremena, a između rječnika u Vukovu:* u pjesmama ime końu (vaļa da koji je bijel kao labud) *s primjerima:* Ti odjaši od końa labuda. Skoči Jovan od zemļe na noge, i labuda svoga uzjahao. Labud bije jamu kopitima. Stoji cika gojena Labuda. Nar. pjes. vuk. 2, 34. Frk je bači na silna Labuda. 2, 37. Ti odjaši od końa labuda. 2, 292. Dok eto ti Čergijć-Alajbega na ńegovu vilenu labudu. 4, 55. On pojaha debela labuda. 4, 58. Labud, ime końu. Požega i Bosna. Đ. Hirc.

c. *ime drugijem domaćijem životińama:*

a) ime bijelu ovnu. u Dobroselu. M. Medić.

b) prascu. Orozović. D. Hirc.

LȀBUDA, *f. ime domaćijem životińama.*

a. lȁbuda, ime labudastoj t. j. bijeloj ovci. u Dobroselu. M. Medić.

b. *ime svińi.* u Bosni. D. Hirc.

LABȕDAČA, *f. ime domaćijem životińama.*

a. *svińi.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

b. *kravi.* Orahovica, Slatina. D. Hirc.

c. *kozi.* Krupa, Bosna. D. Hirc.

1. LȀBÛDAN, lȁbûdna, *adj. koji je kao u labuda (bio). — U jednoga pisca našega vremena.* Ja joj vidim kose rasplętene po labudni plivati rameni. B. Radičević (1880). 341.

2. LABUDAN, *m. u narodnoj zagoneci našega vremena. — isporedi* 1 labudan. Pogibe labudan na Petrov dan; još mu lubina zja. *odgonetļaj:* labudan *je žito, a* lubina *strnište.* Nar. zag. nov. 216.

LÀBUDAST, *adj.* nalik na labuda po boji. u Dobroselu. M. Medić.

LABȕDICA, *f. labud ženka. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚das weibchen vom schwan' ‚olor femina').

a. *u pravome smislu.* Da je sretna tica labudica. Nar. pjes. petr. 3, 31. Labudice, pak i golubice. 3, 314.

b. *u prenesenome smislu, ime domaćijem životińama.*

a) ovci. Bruvno, Orahovac, Bosna. D. Hirc.

b) kozi. Bosna. Đ. Hirc.

c) kokoši. Bastaj, Daruvar. D. Hirc.

LABȕĐIĆ, *m. dem.* labud. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (labudić, labutić, kuftić ‚pullus olorinus') *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (v. labutić), *u Vukovu* (‚junger schwan' ‚pullus olorinus').

a. *u pravome smislu, mladi labud.* Padaju mrtvi tići labudići. Hrv. nar. pjes. 4, 181.

b. *u prenesenome smislu, ime prascu.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

LABȕDINA, *f. komušina, oļvina. — isporedi* 2. labudan. — *U Vukovu rječniku:* (u Bjelopavlićima) vide komušina.

LȀBÛDOV, *adj. koji pripada labudu ili labudovima. — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (labudov, labutov ‚cygneus'), *u Jambrešićevu* (‚olorinus, cygneus'), *u Stulićevu* (‚cygneus'), *u Vukovu* (‚des schwans' ‚cygni').

a. *uopće.* Da joj Bog da oči sokolove i bijela krila labudova. Nar. pjes. vuk. 2, 301. Ruke su joj krila labudova. 3, 543.

b. *kod imena u biļke.* Labudova trava, češ. labut' (Clematis) (Sabļar). B. Šulek, im. 188.

c. Labudovo Okno, *ime bari u Srbiji u okrugu vaļevskome.* M. Đ. Milićević, srb. 363.

LABÛDSKÎ, *adj. koji pripada labudovima. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ona mora biti roda labudskoga. D. Obradović, basne. 230.

LȀBUĐÎ, *adj. vidi* labudski. — *U Jambrešićevu rječniku (u latinskome dijelu) kod* cygneus.

LABUKOVAČKI, *adj. koji pripada Labukovu.*

a. *vidi* Labukovo, a. Labukovačka *(opština).* K. Jovanović 93. — Labukovačka Rijeka, *voda, vidi:* Devica ili Golema Reka koja izvire u planini Devici, prima Labukovačku, Pirkovačku i Popličku Reku ... M. Đ. Milićević, srb. 828.

b. *vidi* Labukovo, b. Labukovačko Ždrijelo, *ime ždrijelu u okrugu niškome.* Ova reka *(Bela Reka)* teče kroz Labukovačko Ždrelo, udara na selo Labukovo ... M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 7.

LABUKOVO, *n. mjesno ime u Srbiji.*

a. *selo u okrugu aleksinačkome.* K. Jovanović 93.

b. *selo u okrugu niškome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 7.

LABUNIŠTA, *n. p. mjesno ime. — Prije našega vremena.* Spom. stoj. 185.

LȀBURA, *f. ńekakva stupica za hvatańe ptica. — isporedi* 1. labor *i* 1. labora. — *Nepoznata postańa; moglo bi biti u svezi s mag.* láb, *noga. — U jednoga pisca čakavca* XVIII *vijeka.* Daun Finka s jatom pod laburu spravi. M. Kuhačević 157. Labura, sklopica, klońa (‚vogelfalle'). 172.

LABUSOVO POĻE, *n. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 33.

LȀBÛT, *m. vidi* labud. — *Između rječnika u Mikaļinu* (labut, ptica ‚cygnus, cycnus, olor'), *u Belinu* (‚cigno, uccello acquatico noto' ‚cycnus' 193b), *u Bjelostjenčevu (kod* labud), *u Voltigijinu (kod* labud). Bijeli labuti. M. Vetranić 1, 44. I za toj on *(Jove)* zlatim dažjem se i volom satvori rogatim, labutom i orlom. H. Lucić 195. Ki *(govor kńige tvoje)* zvoni tanko i besidi visoko do zvizda, jak labut prid smrti. 283 Neg labut ke *(pjesni)* poje u blatu pribili. N. Naļešković 2, 5. Vran izleže lijepoga labuta. D. Zlatarić 40b. Kako labut bili. Đ. Baraković, vil. 73. Zabrani Žudjelom blagovati labuta. M. Radnić 265a. Plače labut svoje usmrtje. I. Đorđić, pjesn. 134. Zabrani obranom puku svomu jisti i na posvetilište prikazivati labuta pticu, zašto bo je labut prilika od licumirca. F. Lastrić, ned. 301. Labut tica bijela. Nar. pjes. bog. 317.

LABÚTAC, labúca, *m. dem.* labut. — *U Stulićevu rječniku uz* labutić.

LABÛTIĆ, *m. dem.* labut. — *vidi* labudić. — *U Belinu rječniku:* ‚cignotto' ‚pullus olorinus' 193b; *u Bjelostjenčevu: kod* labudić; *u Stulićevu:* ‚pullus olorinus'.

LÀBÛTOV, *adj. koji pripada labutu, labutima.* — *U Belinu rječniku:* ‚di cigno' ‚cygneus' 193b; *i u Bjelostjenčevu kod* labudov.

LACEDEMONEZ, *m Lacedemonac.* — *Tal.* Lacedemonese. — *U jednoga pisca čakavca* xv *vijeka.* Spartani ali Lacedomonezi. M. Marulić 72.

1. LACIĆ, *m. ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 134.

2. LACIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. ii. viii. xxvii.

LȀCKÂŃE, *n. djelo kojijem se lacka.* — *Između rječnika u Vukovu.* Da bi ne pogubili lackańem decu. J. Rajić, pouč. 3, 53.

LȀCKATI, lȁckâm, *impf. vidi* laskati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Mi ovde Turke lackamo i sa ńima kavge zametnuti nećemo. Protokol pis. pr. M. Nenadovića. 31.

LȀCKO, *m. hyp.* Vladislav. — *Od* xvi *vijeka (ali vidi i* Lacković), *a između rječnika u Voltiģijinu* (‚Ladislao' ‚Ladislaus'). Pridoh v hižu Lacka Kročića. Mon. croat. 200. (1512). Stipe i Lacko. 236. (1534). Lacьko. S. Novaković, pom. 73.

LȀCKOVIĆ, *m. prezime po ocu Lacku.* — *Od* xv *vijeka.* Ivan Lacković. Mon. croat. 137. (1489). Mikula Lacković ban slovinski i hrvatski. P. Vitezović, kron. 100. Lȁcković, prezime. u Srijemu. V. Arsenijević.

LÀCLAV, *m. vidi* Vladislav. — xv *vijeka.* Veliki Laclav. Mon. croat. 58. (1433). Knez Laclav Veliki. 59. (1436). V vrime kraļa Laclava češkoga. 154. (1493).

LÀCLAVĻÎ, *adj. koji pripada Laclavu.* — *Na jednome mjestu* xv *vijeka gdje ima prosti oblik* Laclavaļ. Kelemin Laclavaļ sin. Mon. croat. 59. (1436).

LACLAVĻIĆ, *m. prezime po ocu Laclavu.* — xv *vijeka.* Kelemin Lacla(v)ļić. Mon. croat. 86. (1459).

LȀCMAN, *vidi* lacmanin.

LȀCMANČÂD, *f. coll.* lacmanče. — *Između rječnika u Vukovu s primjerom iz narodne pjesme:* Desetero crno lacmančadi. Voda mu se putaļ kraj šatora... četvero ga voda lacmančadi. Hrv. nar. pjes. 4. 258.

LȀCMÂNČE, lȁcmânčeta, *n. dem.* lacmanin; *mladi lacmanin.* — *Mj. množine ima coll.* lacmančad *(vidi).* — *U Vukovu rječniku:* ‚ein junger lacman' ‚juvenis lacman'.

LACMÀNIJA, *f. coll. od* lacmanin. — *U dva primjera iz narodnijeh pjesama* xviii *vijeka: u prvome može značiti Nijemce, u drugome se ističe kao drugo ńešto prema* ‚Ńemadiji' *(vaļa da su Talijanci).* Kńigu piše caro Sulejmane, ter je šaļe doli u Krajinu, na ime ģeneralu Bergentinoviću: ‚Ti sakupi djecu Lacmaniju, ja ću skupit djecu Herceliju; dovedi ih na Sitnicu vodu, da so ondi sabļom ogledamo, da vidimo ko je boļi junak'. Kad ģenero kńigu prolegajo, ončas caru drugu otpišuje: ‚Vjera moja, care Sulejmane! neću kupit djecu Lacmaniju, neg' ću kupit djecu Hrvaćane...' Nar. pjes. bog. 282. Kad to čuo Petro od Moskova, on mi lijepo vojsku razrediva: Poļake je prema jańičarim, a katane prema Saraklijam, Lacmaniju prema Segmenima, Ńemadiju prema neferima. 324.

LȀCMANIN, *m. u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj ovako se zove s ńekijem prezirańem čovjek iz zapadne Evrope (n. p. Nijemac a naj češće Talijanac) pa i uopće čovjek koji ne nosi narodno nego evropsko odijelo. — Množina:* lȁcmani. — *Po tome se kaže i u jednini* lȁcman. — *Po svoj prilici postaje od ńem.* landsmann, *ali vaļa da se u onijem krajevima misli da je u svezi s* latinin *(vidi).* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* (u Crnoj Gori) ‚etwas verächtliche benennung eines Deutschen und Italieners (von landsmann?)' ‚quasi contemptum nomen Germani et Itali'.

a. *o Nijemcu.* Kad pripravi ženerao postupit Novoga grada, sakupio bijaše Lacmane i Talijane, i bješe sakupio Hrvate do Zadra grada. Nar. pjes. bog. 169.

b. *o Talijancu.* Dogovore se da pamet kupuju u Mletkama, i da knez i pop dođu, da ih lacmani (U ove krajeve narod naš prosti zove ovako svakojega onoga ko talijanske aļine nosi ili, što oni kažu, vilaste gaće. osobito u Crnoj Gori. V. Vrčević) ne bi prevarili. Nar. prip. vrč. 148. Ja sam se zaludu borio, da se prodemo tijeh lacmana *(Mlečića).* S. Ļubiša, prip. 15. Lacmanin. Obično se i u Boci i u Crnoj Gori upotrebļuje to ime kao poruga Italijancu i uopće inostrancu, a i svakome koji se odijeva po jevropski. cf. landsmann, Latinus. *u* Nar. pjes. bog. 371. Talijanca lacmaninom zovu. V. Bogišić, zborn. 648.

c. *u širemu smislu, o čovjeku iz zapadne Evrope.* To ti se zna kao lacmanu božić. (Vaļa da što se misli da on ne posti, pa i ne zna kad mu je božić). Nar. posl. vuk. 319. Đavo i lacman (ovako zovu ovamo, a osobito u Crnoj Gori svakojega onoga te nosi uske — talijanske — gaće i druge svjecke haļine). *u* Nar. prip. vrč. 139.

d. *o Bokeļu (govore Crnogorci)* Da se rugaju Crnogorci: ‚A čudno li su lacmani *(Bokeļi)* strugali, a niko ih nije gonio!' S. Ļubiša, prip. 196. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer:* Prevario me lacman *(varoški dućanģija)* i lacmanski sin, te mi prodao nekakve kave koja ne puštava crnilo. Nar. prip. vuk.[2] 292.

e. *u Dubrovniku se reče ne kao prava psovka nego od šale kome (osobito djetetu) što je lukav, bez obzira na predašńa značeńa.* ‚Lacmanine jedan!' ‚Koji si ti lacmanin!' P. Budmani.

LȀCMÂNKA, *f. žensko čeļade kao lacmanin.* — *U Vukovu rječniku:* (u Crnoj Gori) ‚etwas verächtliche benennung einer Deutschen und Italienerin' ‚quasi contemptum nomen Germanae et Italae'.

LȀCMANSKÎ, *adj. koji pripada lacmanima.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚einem lacman gehörig'). Iz Primorja lacmanske krajine. Pjev. crn. 259a. Lacman i lacmanski sin. Nar. prip. vuk.[2] 292.

LȀCMÂNSTVO, *n. osobina onoga koji je lacmanin; tuđinstvo (s prezirańem).* Hej lacmanstvo, daleko ti kuća! Pjev. crn. 21a. Ogled. sr. 51.

LȀCNUTI, lȁcnêm, *pf. dem.* laznuti. — *U naše vrijeme.* Kacni mi jedan put da lacnem dvaput. S. Novaković.

LAČ, *m. glad.* — *vidi kod* lačan. — *Prema stslov.* alьčь. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚fames, esuries, esuritio' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

LȀČAHAN, lȁčahna, *adj. dem.* lačan. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. lačašan). Lačahna vuka s kozlići miriti. M. Ve-

tranić 1, 382. Kakov je pas, i koje je ćudi? — Lačahan skakće vas. P. Hektorović 31. Da sinku lačahnu prikloni sisicu. M. Držić 421.

LÄČAN, lȁčna, *adj.* esuriens, jejunus, *kojega jednom muči glad jer davno nije io (razlikuje se od drugoga značeńa kod* gladan ,famelicus' *koji često ili obično nema dosta hrane; Vuk bil̛eži da se naj više kaže psetetu, ali, kako se vidi po primjerima, naj češće se kaže čel̛adetu, i blaža je riječ nego* gladan, *jer* gladan *može biti i uvreda, a* lačan *nije nigda). — Naj stariji je praslavenski korijen* alk *(ili* olk? *vidi* l *pod* e, *a ovdje dal̛e litavski oblik), ali je još u praslavensko doba (dajbudi djelomice) od* al *(ili* ol?) *postalo* la. *od toga korijena postaje nastavkom* ьн. *isporedi stslov.* алъчьнъ, лачьнъ, *rus.* алчный *češ.* lačný, *pol̛* łaczny, *pa i lit.* alkanas, *stprus.* alkins. — *Između rječnika u Vrančićevu* (lačnu biti ,esurire'), *u Mikal̛inu* (lačan, gladan ,esuriens, famelicus'), *u Belinu* (,affamato' ,famelicus' 40a; ,famelico, affamato' ,famelicus' 301b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* lačen ,famelicus, esuriens'), *u Jambrešićevu* (lačan ,famelicus'; lačen sem ,esurio, fameo'), *u Stulićevu* (,famelicus, exuriens'), *u Voltiģijinu* (,famelico, affamato' ,hungrig, begierig'), *u Vukovu:* vide gladan naj više se kaže psetetu).

1. *adj. — Komp.* lȁčnijî; *naj stariji je primjer.* Đ. Baraković, vil. 279b; *ima i u Belinu rječniku:* lačniji ,più affamato' ,magis famelicus' 40a, *i u Stulićevu. — Ako se izriče hrana ili metaforički drugo što želi onaj koji je* lačan, *stoji u genetivu, vidi u primjerima.*

a. *o čel̛adetu.* Ja dovol̛e krat lačan běh. Mon. croat. 93. (1463). Da ako bude lačan tvoj neprijatel̛, napitaj ńega. Bernardin 17. paul. rom. 12, 20. Ne zabivaj počalnih utěšiti, nagih oděti, lačnih napitati. Pril. jag. ark. 9, 110. (1468). Lačnoga nê napital. Naručn. 86b. Lačan bih i ne napitaste me. Korizm. 8b. Niki stoje nagi, žajni i lačni. 39b. Sirote lačne uzdišu. M. Vetranić 1, 221. Razlomi lačnomu kruh tvoj. N. Rańina 39b. isai. 58, 7. Lačnoga napitahu. Zborn. 3a. I nasitiš lačna i žadna napojiš. H. Lucić 204. Pitajuć lačnoga, sužńe odkupujuć, pojeći žednoga. P. Hektorović 16. Vašijeh dika ke su lačne napitale i studenijeh ogrijale. N. Nal̛ešković 1, 165. I kad bi postil . . . i potom toga lačan bi. Postila. 13a. Kako je čovik lačan, tako je slab. M. Divković, bes. 608a. Lačan i gladan pojde u Betaniju. B. Kašić, is. 41. Napitati lačnoga. M. Alberti XLVI. Daje piću lačnim. 252. Pokhje ja bjeh lačan i vi me napitaste. M. Orbin 251. Ka ti će hvala bit, jednoga divjačna satira pogubit i žedna i lačna? I. Gundulić 151. Lačnih napićuje, žejnih napaja. F. Glavinić, cvit. 3a. I lačni i žedni, trudni i mokri budući. 207a. Lačan i žedan. A. Georgiceo, nasl. 290. Pohoditi nemoćnoga, nahraniti lačnoga. S. Matijević 92. Blagujući ostali, ti sam ostaješ lačan. M. Radnić 470a. Isukrsta lačna i naga nasitiću i pokriću. P. Kanavelić, iv. 429. Napitati jadna lačna. P. Posilović, nasl. 203b. Lačan člověk nî za šalu. P. Vitezović, cvit. 35. Bol̛e situ kopat negli lačnu plakat. (D). Lačan za gospodstvo ne mari, a sit o drugom ne radi. (D). U kući gdi se sveđ jedu golubići, lačni ostaju djetići. (D). Poslov. danič. Učar gostbe . . . danas lačan. A. Vital̛ić, ist. 548a. I glad lačnoga i bol bolna ojde. ostan. 426. Lačan i go lašńe ulazi. J. Kavańin 367b. Goli, bosi, lačni, blidi. A. d. Bella, razgov. 82. Vrativši se jedan dan iz pol̛a lačan i umoran. 147. Lačnijeh svakijem dobrom Bog nasiti. I. Đorđić, salt. 370. Moj Isukrst mnokrat lačan, a ja gojen do razpuštenja. B. Zuzeri 35. Lačan i umoran. J. Banovac, prisv. obit. 31. Lačan sam bio i dali ste mi blagovat. J. Filipović 1, 158a. Ako si ti sin Božji, čini da ovo kamenje bude kruh, da lačan moreš blagovati. F. Lastrić, od' 193. Koliko je lačniji gospar, toliko je izvrsniji kuhač. (Z). Lačnu sladak je i pal̛avac. (Z). Poslov. danič. Ńega lačna napitali su. S. Rosa 139b. Erbo oko ńo *(smokve)* bješe *(Jezus)* lačan zaludu hodio, ńu prokle. 132a. Da ga napita lačna a žedna napoji. Đ. Bašić 202. Da ih pokrije ako može golijeh i napita lačnijeh. 302. Gledaj ga, gdje se nahodi mlodan, lačan, ubog . . . Misli. 60. Nit' sam lačan nit' sam žedan. Jačko. 6. Da bi se lačan nasitil. Nar. pjes. istr. 6, 12. — Ali stojiš zlovol̛no, er si lačan b'jela ljeba? Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 41. Da bi mi dragoga vode napojila, lačna nasitila. Nar. pjes. istr. 2, 69. Tu se lačan nabrani i žejan se napoji. Nar. pjes. mikul. 141. Jedan put se još bar najij, da lačan ne umreš. Nar. prip. mikul. 55. Sit lačnu ne vjeruje. Nar. posl. u Bosni. V. Arsenijević. — *Metaforički, u duševnome smislu.* Ako je lačan i gladan, naće u ńemu kruh živi. A. Gučetić, roz. jez. 11. Križ s(veti) jest likarija betežnih, kruh lačnih. F. Glavinić, cvit. 125b. — Blaženi koji su lačni i žedni pravde. N. Rańina 229a. matth. 5, 6

b. *o živinčetu.* Tad lačan korito prasac ostavl̛ašo. M. Marulić 15. Moju psi lačnimi. Transit. 223. Pride vuok lačan. M. Vetranić 2, 119. Budi da ovčice lačne pasti žel̛ahu. P. Zoranić 43a. Čista napa, lačna mačka. (D). Lačan pas lajat ne može. (D). Mačka sita lovi a lačna krade. (D). Poslov. danič. Da ga koji lačan lav razdrpi. A. d. Bella, razgov. 130. Lačni psi. I. Đorđić, salt. 192. — Vuk ždrl̛ivi sveđ zavijeva. tuđa imanja vazda lačan. I. Gundulić 554.

c. *o tijelu (l̛udskome ili živinskome) i o dijelu tijela.* Da ti 'e tijelo lačno i nago. J. Kavańin 1b. Ka tuga gorčija, ka žalost, ka pečal, ka usta lačnija . . . strašnija more bit nego je morski val, pogube nigdar sit? Đ. Baraković, vil. 279b. Lačan trbuh neće riječi. (Z). Poslov. danič. — *Metaforički, o čel̛adi u duševnome smislu.* I tako nećeš nigda pustiti stada lačna brez paše duhovne. F. Lastrić, od' 17.

d. *u prenesenome smislu.*

a) koji želi što kao lačan hranu, ili koji se ne može nasititi (o ogńu) Nek dogrusti ogńem lačnim. I. Zanotti, en. 43

b) s genetivom, kao lišen, *ali se ni po što ne ističe žel̛a.* Lica bo ne imiše *(voda)*, čistoće sve lačna, zasve pri jer biše bistra i prozračna. P. Hektorović 70. Dušu praznu od grijeha i lačnu taština i svjetovnijeh dobara. V. Andrijašević, put. 237.

2. *adv.* lȁčno. — *Komp.:* lȁčnijē, *vidi u primjeru. — Između rječnika u Stulićevu* (,cum fame') *i u Voltiģijinu* (,affamatamente' ,hungrig'). Do malo će srditije, lačnije nasrnuti za ńu razdrpiti. A. d. Bella, razgov. 18.

1. LAČAŃE, *n. djelo kojijem se lača. — U Stulićevu rječniku:* v. lač. — *nepouzdano.*

2. LAČAŃE (?), *n. mjesno ime.* — XVI *vijeka.* Mikula z Laćańa (,z lachyanya'). Mon. croat. 338. (1585).

LÄČAŠAN, lȁčašna, *adj. vidi* lačahan — *U Stulićevu rječniku:* ,esuriens, nonnihil famelicus'.

LAČATI, lačam, *impf. vidi* lakati. — *U Stulićevu rječniku:* ,esurire, fame laborare', *i u Vol-*

tigijinu: ,fameggiare, aver fame' ,hungern'. — *nepouzdano.*

LAČEDEMON, *m. vidi* Laćedemońanin. — *Od tal.* Lacedemone. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka.* Lačedemoni *(ne* Lacedemoni, *kako je u akademijskome izdańu)* . . . poslaše protiva Atenijezom Tirtea pjesnika. D. Rańina 111[a].

LAČEN, *adj.* visok, tanak čovjek. u Lici. D. Trstenak.

LAČILE, *f. pl.(?) ime mjestu u Srbiji u okrugu crnorijećkome.* Ńiva u mestu zovomu Lačile. Sr. nov. 1873. 299.

LAČKO, *m. ime muško.* — *Može se isporediti s* Lacko. — xiv *vijeka.* Dêdь imь Lačьko. Deč. hris. 48. 100.

LAČNI, Lačana (?), *m. pl. ime selu u Srbiji u Braničevu.* — *U spomeniku* xiv *vijeka.* U Braničevu . . . selo Lačni. Glasnik. 24, 264—265. (1382).

LAČNIK, *m. lačan čovjek.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,famelico' ,esurio'.

LAČNIVATI, lačnujem, *impf. gladovati, vidi* lakati. — *Samo na jednome mjestu* xvii *vijeka.* Blaženi ki lačnuju i žajaju pravde. M. Alberti xlvi.

LȂČNÔST, lȁčnosti, *f. stańe onoga što je lačan, vidi* 1. glad, *a).* — *U Belinu rječniku:* ,fame, appetito di mangiare' ,fames' 301[a]; *u Stulićevu:* ,fames'; *u Voltigijinu:* ,fame' ,hunger'.

LAĆ, *m. mjesno ime.* — *U naše vrijeme.* A kad došo k Laću malenomu. Osvetn. 5, 101.

LȂĆȂŃE, *n. djelo kojijem ko laća ili se laća.* — *U Vukovu rječniku (samo za prvo značeńe):* ,das ergreifen' ,arreptio'.

LAĆARAK, Laćarka, *m. ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 144.

LȂĆATI, lȁćâm, *impf.* latiti. — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* lȁćâ).

a. *aktivno.* — *U Vukovu rječniku:* ,ergreifen' ,arripio'.

b. *sa se, refleksivno.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,übernehmen, ergreifen' ,aggredior'). I onda se za ńe meso laćaj. J. S. Reļković 63. Neg tko tuđi da se za ńeg laća. 438. A za svoje što tko ima blago, nek za gvožđe laća se smiono. Osvetn. 2, 69.

1. LȂĆE, *adv. uzalud.* — *isporedi* laći. — *U jednoga pisca našega vremena iz Budve.* Otvarali joj laće ńige, svetili masla, sve činili ko što reče, a boļe daće Bog. S. Ļubiša, prip. 91.

2. LAĆE, *n. ime selu u Bjelopavlićima.* Glasnik. 40, 20.

LAĆEDEMON, *m.* Λακεδαίμων, Lacedaemon, *ńegdašńa Spartanska država.* — *U Šulekovu rječniku* (,Lacedämonien').

LAĆEDEMÓNAC, Laćedemóuca, *m.* Λακεδαιμόνιος, Lacedaemonius, *čovjek iz Laćedemona.* — *U pisaca našega vremena.* Likurg među Laćedemoncima. Vuk, dan. 5, 85. *i u Šulekovu rječniku* (,Lacedämonier').

LAĆEDÈMÔNKA, *f. žensko čeļade iz Laćedemona.* — *U Šulekovu rječniku* (,Lacedämonierin').

LAĆEDEMONSKÎ, *adj. koji pripada Laćedemonu. U Šulekovu rječniku* (,lacedämonisch'), *u kojemu ima i adverab:* laćèdemonski, na laćedemonsku.

LAĆEDEMÓŃANIN, *m. vidi* Laćedemonac. — *Množina:* Laćedemóńani. — *U Šulekovu rječniku* (,Lacedämonier').

LȂĆÊŃE, *n. djelo kojijem ko lati (zgrabi, ugrabi).* — *Na jednome mjestu* xvi *vijeka u pisca čakavca.* Ki ujimanja, laćenja ili rubļenja, koja se zovu represalie, dopušćaju . . . Š. Budinić, ispr. 137.

LAĆEVATI, laćujem, *impf.* latiti *(znači: hvatati, loviti).* — *U naše vrijeme.* Ka *(kukuńaca)* pomore laćevat ftice i ftičino. Naša sloga. god. 13, br. 47.

LȂĆI, *adv. vidi* 1. laće. — *Samo u Vukovu rječniku:* laći, vide uzalud *s dodatkom da se govori u Paštrovićima.*

LAĆISLED, *m. ime selu u Srbiji u okrugu kruševačkome.* K. Jovanović 128.

LȂĆMAN, *m. vidi* poručik *i* lajtman (od čega je postalo ,laćman' premjestivši se glasovi ,j t', i slivši se u ,ć'. F. Iveković). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,der lieutenant' ,subcenturio'). Ļudi *(ga)* zvali laćman Aleksa. P. M. Nenadović, mem. 273. Dođe u Lici u selu Smiļanu laćmanu Nikoli Borojeviću jedan starac. Vuk, rječn. *kod* uprdjeti.

LȂĆMANOV, *adj. koji pripada laćmanu.* — *U Vukovu rječniku:* ,lieutenants' ,subcenturionis'.

LȂĆMANOVICA, *f. laćmanova žena.* — *U Vukovu rječniku:* ,die lieutenantsfrau' ,uxor subcenturionis'.

LȂĆMANSKÎ, *adj. koji pripada laćmanima.* — *U Vukovu rječniku:* ,lieutenants' ,subcenturionis'.

LÀĆÛH, laćúha, *m. u Vukovu rječniku:* odsječena loza sa nekolika grozda na ńoj ,ein weinreis mit trauben' ,sarmentum cum uvis' *s dodatkom da se govori u Risnu.*

LAĆUNI, *m. pl.* Cyclamen europaeum L. (Vrbnik). B. Šulek, im. 188.

LAD, *m. kovčeg, ńem.* lade. — *isporedi* ladica. — *Na jednome mjestu* xvii *vijeka.* U domu cehovnom sanduk ili lad cehovni obdržavati će se. Glasnik. ii, 3, 24. (1695).

LAD-, *vidi* hlad- *i* vlad-.

1. LȂDA, *f. žena (svome mužu).* — *Akc. je zabiježen po Stulićevu rječniku* (,ladda'). — *isporedi rus.* ладо, лада, *muž.* — *Nejasna postańa, može biti riječ iz slavenske mitologije, isporedi* 2. Lada, 1. *i* 2. lado, ladati *(češ.* Lada, bohyně pohanských Slovanů, tolik co Venuše Latiníků ,Venus' *iz* Mater verborum. Jungmann, *ne znam, jeli dosta pouzdano, ali ima još i češ.* lada, *lijepa djevojka, i slovački* lada, *bestidna djevojka, djevojčura).* — *U našemu se jeziku javļa od* xvi *vijeka samo u poeziji, a između rječnika u Stulićevu* (,uxor'). Koja bi nerada Derenčinu biti ļubovca i lada. H. Lucić 248. Komu obećala ti se si bit lada. 252. Sriću mnogu koju veomi veće žudiš nego da si caru lada. A. Čubranović 143. Imaš vojna . . . vuhovite ima oči, i prihvata tuđe lade. 145. Rec' ovako, komu s' rada biti ļubi ali lada. 150. Zamani je tim bit mlada, dobra, mudra i gizdava, i u svakom činu prava, a takomu vojnu lada. S. Bobaļević 206. O Dubravko, . . . ja tvoj slidim ukras mnogi, zasve u gorah da imam ladu. I. Gundulić 136. Ah da kako satirica, ma sumńiva divja lada, može nazret moja lica u prilici ovoj sada! 157. Istočnom si caru lada, o djevojko plemenita! 396. Sad prihvaća tuđe lade, sad božice višńe tjera, za vi-

lami sad se krade. G. Palmotić 2, 81. Peńe mu gaće stara lada (Z). Poslov. danić.

2. LADA, *f. žensko ime. — isporedi* 1. lada. — *U tri primjera: prvi je* xv *vijeka i u ńemu kao da nema osobitoga značeńa:* Za tim dojde treta, Lada, blida suha kako klada. M. Marulić 261. *u drugome primjeru iz našega vremena kao da je ostatak mitologičke tradicije:* Tako mi Lade i Vlade i devet sjemena' Vuk, rječn. *kod* Vlada *gdje još ima:* cf. Lada, *ali je Vuk zaboravio napisati tu riječ napose; u trećemu izdańu ima:* [Lada, f. nom. propr. cf. Vlada 2], *a na str.* xxiii *zabiležili su izdavaoci akc.* Láda *što se slaže s* Vlada. — *u trećemu je primjeru mitologičko ime (vidi kod* 1. lada). Uz ńih vile kolo zaigrale, Ladu, Leļu na uroke zvale. Osvetn. 4, 30.

1. LÀDAN, *m. hladan vjetar. — Uprav glasi* hlàdan, *ali nijesam mogao zabiležiti ovu riječ na ńezinu mjestu, jer nijesam imao primjera nego sam ga sad istom našao u Ivekovićevu rječniku. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Pu(h)ni mi, pu*(h)*ni, *(h)*ladane! dođi mi, dođi, dragane, u moju bašču zelenu Nar. pjes. herc. vuk. 236.

2. LADAN, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. xi. xxviii.

1. LÁDÂŃE, *n. djelo kojijem se lada. — U Vukovu rječniku.*

2. LADAŃE, *n. ime dvjema selima u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Ladańe dońe *i* gorńe. Razdijeļ. 92 103. — *Jamačno je kajkavski oblik mj.* Vladańe.

LÁDATI, lâdâm, *impf. vidi u Vukovu rječniku:* (u Hrvatskoj oko Karlovca) djevojke kršćansko nakićene vijencima idu po selima uoči Đurđeva dne, a u varoši na Đurđev dan u jutru od kuće do kuće i pjevaju, *i to se zove* ladati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* lâdajû, *u aor.* lâdah, *u ger. praes.* lâdajûći, *u ger. praet.* lâdâvši; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing. — Može biti da postaje od* 1. lado.

LÁDE, *f. ime žensko (uprav je ipokoristik). — isporedi* 2. Lada *(ali može postati od* Vladislava *ili od drugoga takovoga imena). — U naše vrijeme u Istri.* Pisala mi je list moja sestra Lade. Nar. pjes. istr. 2, 106.

LADEŠIĆ-DRAGA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 73. — *Na drugome je mjestu pisano* Ladešići. Schem. zagr. 1875. 81.

LADETIĆ, *m. prezime. —* xvi *vijeka.* Paval Ladetić. Mon. croat. 233. (1527). Iminje od Ladetića. 336. (1585).

1. LADICA, *f. dem.* lađa *(uprav dem.* ladja *ili* ladija; *u prvome bi slučaju trebalo pisati* ladjica, *u drugome* ladijica, *ali se nalazi samo pisano* ladica). — *Amo bez sumńe pripada ovaj primjer:* Brodar ladicu tisnu na dvor. M. Divković, zlam. 70. — *A mislim da pripadaju također i ovi primjeri iz* xv *vijeka, u kojima znači ńekakav sud ili vrstu čaše, ali po svoj prilici ńešto slično maloj lađi:* Ladice tri: dvê velike a tretьja mala, pozlaćene, a jestь u ńihь devetь litarь i četiri unče; ladice tri: jedna velika a dvê male bêle, jestь u ńihь tri litre i dvê unče i dva akьsađa. Spom. sr. 2, 49. (1406). Dva na desete ladica bilijehь srьbrьnijehь, potezaju trьdeseti i sedamь litara, 8 unača, 2 axaga. Mon. serb. 372. (1433). 6 ladica velehь. 394. (1438). — *Po primjerima i u Daničićevu rječniku:* ,vas quoddam'.

2. LADICA, *f. kovčeg, kovčežić. — Od ńem.* lade *s deminutivnijem nastavkom* ica. — *U Mikaļinu rječniku:* ladica, skrińica ,cassetta' ,scrinium'; *u Bjelostjenčevu:* ladica, škrińa, sanduk, kofan, skopnica, sranišće ,arca, cista, scrinium, capsa'; *u Jambrešićevu:* ,cista, scrinium'; *u Voltigijinu:* ,canterano, tiratore, cassettino', kästchen'. — *U naše vrijeme u Hrvatskoj znači što i* škrabija, fioka, čekmeđe. — *U Jambrešićevu rječniku ima drugo osobito značeńe:* ladica na koj kočiš sedi ,capsus'.

LADIČICA, *f. dem.* ladica. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ,arcula, cistula, scriniolum', *i u Jambrešićevu:* ,cistella'.

LADIKA, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 228. — *isporedi* vladika.

LADIMIRCI, Ladimiraca, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu šabačkome — vidi* Vladimirci. — *isporedi* Ladimirovci. — *U naše vrijeme.* Zarija Filipović iz sela Kaone prejavio Gabrila Jovića iz Ladimiraca. Glasnik. ii, 1, 155. (1808).

LADIMIREVCI, Ladimirevaca, *m. p. ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 137.

LADIMIROVCI, Ladimirovaca, *m. pl. vidi* Ladimirci *i* Vladimirci. — *U naše vrijeme.* Došao k sudu Avram Milosavļević iz Ladimirovaca. Glasnik. ii, 1, 151. (1808). Na prošenije kmetova sela Ladimirovaca. 182.

LADINA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeļ. 114. — *Ne može biti isto mjesto (uprav* Suprot Ladini) *što se pomińe u spomeniku* xv *vijeka. (Međa ide)* putem na uvrate drage i tako rečenoga Suprot-Ladini u Kupu. Mon. croat. 170. (1498).

LADINAC, Ladinca, *m. kajkavski* Ladinec, *ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeļ. 116. — *Na drugome je mjestu pisano* Ladinci, *m. pl.* Schem. zagr. 1875. 168.

1. LÀDISLAV, *m. ime muško, vidi* Vladislav. — *Bez* v- *nalazi se od* xi *vijeka (u latinskome spomeniku).* ,Regnante nobilissimo rege Ladisclavo'. Doc. hist. rač. 158. (1093—1095). Ladislava sina ostavio. Š. Kožičić 55a. Rajski ures lica tvoga Ladislava prije slavnoga zanije glasom neg' pogledom. I. Gundulić 375. Vrime Ladislava drugoga kraļa vugrskoga. F. Glavinić, cvit. 139b. Despot sina ńegova Ladislava s velikimi darmi k Janku odpravi. P. Vitezović, kron. 122. Svetoga Stipana, Ladislava . . . M. A. Reļković, sabr. 31.

2. LADISLAV, *m. mjesno ime — isporedi* 1. Ladislav.

a. *dva sela u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeļ. 109. 113.

b. *naseobina u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* 141.

LADISLAVAC, Ladislavca, *m. kajkavski* Ladislavec, *ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 105. — *isporedi* Ladislavci, 1. *i* 2. Ladislav.

LADISLAVCI, Ladislavaca, *m. pl. ime pusti u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdijeļ. 116. — *isporedi* Ladislavac.

LADIŠIĆ-SELO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Schem. segn. 1871. 27.

LADŃAN, *m. mjesno ime, vidi u Daničićevu rječniku:* Ladьńanь, selu je Vojincima išla međa ,na obrьhь Ladńana'. S(r). l(etop). 1847. 4, 52.

1. LȀDO, *riječ bez smisla što se pripijeva u pjesmama. — Može biti da je ostatak slavenske mitologije, vidi* 1. lada *i* 2. Lada, *isporedi* 2.

Lado. — *Pjeva se ili* lado lado *uz svaki stih, ili se izmjeńuje na svakome drugome stihu* lado le milo *i* oj lado oj. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (lado, samo se u pjesmama pripijeva, n. p. Gleda momu od malena, Lado! Lado! od malena do golema, Lado! Lado; lȁdo le, pripijeva se u pjesmama). U kito me naberite, lado, lado. Nar. pjes. petr. 1, 85. — Đurađ kosi po pobrđu, lado le mile!, końa pońe po zaladu, oj lado, oj! Đurđu žećca dodijala, lado le mile!, Đurađ końu govorio, oj lado, oj! Nar. pjes. vuk. 1, 198. Sunce mi se krajem vije, lado le mile! to ne bilo jarko sunce, oj lado, oj! 1, 219.

2. LADO, *m. u Jambrešićevu rječniku:* ,Bacchus'. — *isporedi* 1. lada *i* 2. Lada. — *nije dosta pouzdano.*

LADOJEVIĆI, *m. pl. ime zaseocima u Srbiji. a) u okrugu čačanskome.* K. Jovanović 173. — *b) u okrugu užičkome.* 153.

LȀDO LE, *vidi* 1. lado.

LȀDOM, *vidi* 1. lado. — *Izmjeńuje se u stihovima:* tedenom *i* oj ladom. — *U naše vrijeme.* Gradila, tedenom, bela vila, oj ladom; na tem gradu, tedenom, troja vrata, oj ladom. koja vrata? tedenom. u krv zlatna, oj ladom. Vuk, živ. 13.

LADOMIR-GRADIĆ, *m. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 92.

LADOŃ, *m. u Stulićevu rječniku:* ,Mars'. — *isporedi* 2. Lado. — *nepouzdano.*

LÀDOŃA, *f. ńekakvo drvo.* — *U naše vrijeme u Istri.* Mošćenice gradu, spred vama j' ladońa. Nar. pjes. istr. 2, 88. Ladȍńa ,arbor quaedam'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. ıfrtsg. 43.

LȀDRIJA, *f.* atrium, *ulaz (?) u kuću.* — *Od tal.* l'atrio. — *U naše vrijeme u Istri.* Lȁdrija ,atrium'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. ıfortsg. 35.

LÀDRÛN, ladrúna, *m. ńeka bubica što živi na brezama.* — *Zar od tal.* ladrone, *lupež?* — *U naše vrijeme u Istri.* Ladrûn ,rhynchites betuleti'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 43.

LADUĆ, *m. mjesno ime.* Laduć dońi *i* gorńi, *dva sela u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 88.

LAĐUŠ, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Bratъ mu Ladušь. Deč. hris. 38.

LADVA, *f. vidi* lađa. — *U Bjelostjenčevu rječniku: kod* ladja, *i u Stulićevu:* v. lađa *iz Bjelostjenčeva.*

LADVEŃAK, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 58.

LÀDVICA, *f. ševa.* — *Od romanske riječi što je postala od lat.* alauda *nastavkom* ica *(kao deminutiv).* — *U naše vrijeme u Istri.* Ladvȉca ,alauda'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. ıfrtsg. 43.

LADVIČKO POĻE, *n. mjesno ime u Srbiji u okrugu požarevačkome.* Ńiva u Ladvičkom Poļu. Sr. nov. 1866. 155.

LADVIĆ, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 47.

LÂĐA, *f. drvena (u naše doba često gvozdena) zgrada kojom se putuje (vozi, jedri, plovi, vesla itd.) na moru i uopće na vodi. starije je i pravo značeńe uopće svaka ovakova zgrada; ali u naše doba u svemu primorju (koliko znam) zove se ovako samo mala lađa s jednom katarkom ili bez katarke (vidi* barka), *a naj češće kad joj je dno plitko (za rožeńe na rijeci); kad je velika zove se* brod *(vidi* brod, 2). — la- *na početku postaje od praslavenskoga* ol- *(vidi* l *pod* e); *ali u stslovenskome ima i oblik* alъdija. *u sjevernijem je jezicima od* ol- *postalo* lo-, *u južnijem* la-. *u našemu je jeziku stariji oblik bio* ladija, *od čega je postalo* ladja, *pa* lađa. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* alъdija, ladija, ladij, *rus.* лодія, лодья, ладья, *češ.* lodi. lod', *poļ.* lodzia, lodž; *ima i lit.* eldija. — *Nalazi se u čakavaca i oblik* ladva. — *U gen. pl. Vuk piše* lâđî *(vidi* Vuk, rječn. 1818. XL; otkriv. 8, 9. 18, 17) *koji se nalazi od* XVIII *vijeka* (Glasnik II, 3, 105 *god.* 1708); *ali često ima i pravilni oblik* lâđâ (A. Kanižlić, fran. 32; A. Tomiković, živ. 260) *koji sam i ja svagda čuo.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (ladja ,navigium'), *u Mikaļinu* (ladja, v. lađa; lađa, plav, brod ,navis, navigium'; lađa, golica ,linter, ponto, ampractum'), *u Belinu* (,barca' ,navis' 129b; ,navicella, dim. di nave' ,navicula' 507b; ,schifo, battello' ,schapha' 653b), *u Bjelostjenčevu* (ladja, ladva. plav ,navis, navigium, alveus, ponto, cymba, hippago, corbita, lembus'), *u Jambrešićevu* (ladja ,navis'; ladja mala ,scapha'), *u Stulićevu* (ladja, v. lađa; lađa ,cymba, lembus'), *u Voltiģijinu* (ladja ,nave, bastimento' ,schiff'; lađa, v. ladja), *u Vukovu* (,das schiff' ,navis').

a. *uopće (ne zna se, jeli svagda u prvome, širemu smislu, o svakoj lađi, dakle i o maloj, ili o velikoj).* ladja. Imaj svjetь sa ženomь svojomь, da srčanoga ńej ne pravi, jere ti se je boļe voziti u utli lad*(j)*i u sudbci (! duboci) vodi negolı imati svjetь sa zlomь ženomь. Pril. jag. ark. 9, 141. (1520). U lad*(j)*i se ne mogu sahraniti nego tonu. M. Divković, bes. 208a. Ladje krela sve jimihu. Đ. Baraković, vil. 344. Noe bil je u ladji. P. Vitezović, kron. 2. — lađa. Mješte plavi i hrle lađe. Ģ. Palmotić 1, 153. A purgeri uzimļu svaki dobitak što bi padalo u varoš ot kola, ot lađi . . . Glasnik. II, 3, 105. (1708). Kakono na moru lađe i galije. S. Margitić, fala. 22. Dođe u luku jedna brza lađa. B. Zuzeri 401. Druga pak likarija, ako se lađa razbije, jest da se tko prifati za dasku. F. Lastrić, ned. 195. Kada se jedan prvi put u lađi počne voziti. svet. 44a. Treći dan stiže osam lađa. A. Kanižlić, fran. 32. S jednom lađom ja strašivo hranim tilo. V. Došen 57b. Da mu se bude lađa razbila u moru. M. Dobretić 92. Da bude vladana od razloga kakono jedna lađa od timuna. 205. Iskočio kako iz lađe. J. Rajić, pouč. 1, 24. U dvadeset lađa (,fregate'). A. Tomiković, živ. 260. Čija lađa morem ide. Nar. pjes. petr. 1, 137. Trećina lađi propade. Vuk, otkr. 8, 9. Svi gospodari od lađi . . . 18, 17. Nasaditi lađu ,scheitern' ,in arenam impingo navim'. Vuk, rječ. *kod* nasaditi. Nasukala se lađa, t. j. nasadila se, nasjela. *kod* nasukati se. Natisnuti lađu na vodu. *kod* natisnuti. Razbila se lađa. *kod* razbiti se. *vidi i* jedriti, plaviti se, voziti se, veslati.

b. *u drugome smislu, mala lađa.* Lađe da hode od Dubice, Jesenovca i ostalih gradov. Starine. 11. 90. *(oko* 1651). Andrija ostavi oca, vlak i lađu. F. Lastrić, od' 120. Sad se nahodi Saverio na dva mjesta u isto doba, u drijevu, i u lađi. Đ. Bašić 232. Vozila se šajka lađa mala. And. Kačić, razg. 319b. Kušali su sa četrdeset plitkima lađama izvesti na adu jedau dobar broj granatira. A. Tomiković, živ. 149. Dođi, babo, i dovezi lađu. Nar. pjes. vuk. 1, 201. Ukraj Save, ukraj vode ladne, kud prolaze žitarice lađe. 1, 263. Vozar kaza orahovoj lađi, lađa kaza studenoj vodici. 1, 324. Tekla Sava ispod Biograda, izmetala lađu od merģana, i u lađi do tri adiđara. 1, 328. Gledala sam šajku lađu i u šajci tri junaka.

1, 441. Dunavom plovi lađa lagana. 1, 476. Niko ne može da otisne lađe. 1, 557. Pak sadeļa tanku šajku lađu, koju voze trideset vesala. 2, 638. Ustanuće more i jezera, potopiće lađe i galijo. 3, 82. On otište na dubļine lađu. 3, 348. Ova dvojica prekriju Bojanu svojim lađama. S. Ļubiša, prip. 56. — *U ovome je primjeru mańe nego* barka: Ova velika ribarica lađa poteže za sobom malu plavčicu, koju jedino naziv|u ‚lađa‘, jer druge plavi zovu talijanski ‚barka‘. L. Zore, rib. ark. 10, 328.

c. *metaforički.* Istina je da smo po s. krštenju svi unišli u lađu čitavu od neockvrńenja i opravdanja. F. Lastrić, ned. 195.

d. *u prenesenome smislu, oruđe za slagara (kod štampańa).* Lađa je obično drvena daščica zarubļena drvenom letvicom, da se postavļen slog na ńu ne sruši. B. Šulek, graf. umjet. 156.

e. *mjesno ime.*

a) pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj. Razdijeļ. 135.

b) u Srbiji. aa) Stara Lađa, *mjesto u okrugu aleksinačkome.* Ńiva na Staroj Lađi. Sr. nov. 1869. 209. — *bb) mjesto u okrugu crnorječkome.* Ńiva kod Lađe. 1872. 419.

LAĐAD, *f. coll. mnoštvo lađa.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚cymbarum copia‘. — *nepouzdano.*

LAĐAN, lađna, *adj. koji je načińen od lađa (n. p. most).* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Lađne moste sve pokvari širom. Š. Stefanac 44.

LAĐANCA, *f. ime zaseoku u Hercegovini.* Statist. bosn. 118.

LAĐANI, *adj. kod mjesnoga imena* XIV *vijeka; pisano je* Ladijani, *ali vaļa da bi sad glasilo* Lađani. A ot Broda u Ladijani Dělь. Svetostef. hris. 8.

LÀĐÂR, lađára, *m. čovjek što upravļa lađom (vidi* brodar, 2); *ali može značiti svakoga čovjeka što radi kod vožeńa lađe. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* làđâru (làđâre), làđâri. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der schiffer‘ ‚nauta‘). Od lađárâ nepoznan sidavši u korabļu. A. Kanižlić, kam. 108. Kada opet žednim lađarom zapovidi da ga spuste u more. fran. 53. Tilo je lađa, a duša je lađar. utoč. 408. Piše od Argonavta iliti glasovitih onih lađara. 623. Bojati će se na isti način brodari, lađari i činiteļi, koji se na moru promeću. E. Pavić, ogl. 687. Lađar neće tako lako Boga moliti, kada je nebo vedro. Đ. Rapić 195. Za lađare strašna mjesta. Vuk, dan. 2, 36. Ono drvo što u lađara stoji preko prsiju kad vuku lađu. rječn. *kod* jarmenica. Posla Hiram na tijem lađama sluge svoje, lađare vješte moru. Đ. Daničić, Icar. 9, 27. Bremenošama, riječnim lađarima. V. Bogišić, zakon. 210.

LAĐÁREV, *adj. koji pripada lađaru.* — *U Vukovu rječniku:* ‚des schiffers‘ ‚nautae‘.

LAĐÀRICA, *f. u narodnoj zagoneci našega vremena.* Lađarica lijeće kroz snašino cvijeće. *odgonetļaj:* čunak za tkańe. Nar. zag. novak. 240.

LAĐÀRIJA, *vidi* lađarstvo.

LAĐÁROV, *adj. vidi* lađarev. — *U Vukovu rječniku uz* lađarev.

LÀĐÂRSKÎ, *adj. koji pripada lađarima.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚schiffer-‘ ‚nautarum‘). Đebelo uže lađarsko. M. Radnić 85a. Na zbirci lađarskih riječi. Đ. Daničić. rad. 9, 196.

LAĐÁRSTVO, *n. lađarski posao i zanat.* — *U Jambrešićevu rječniku: (u latinskome dijelu) pod* navicularia: ladjarstvo, ladjarija, brodarska znanost i meštrija.

LAĐÈNÎ, *adj. koji pripada lađi ili lađama.* — *U Vukovu rječniku:* n. p. trošak, jedek ‚zum schiffe gehörig‘ ‚navalis‘. — *I kod mjesnoga imena:* Lađena Mahala, *u Bosni dio trgovišta Busovače u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 14.

LAĐENICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskome.* Zemļa u Lađenici. Sr. nov. 1867. 309. — *Ima i* Lađenice *u množini što može biti isto mjesto.* Kukuruz u mestu Lađenicama. Sr. nov. 1875. 1064.

LAĐENICE, *f. pl. vidi* Lađenica.

LAĐENIK, *m. ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 16.

LAĐÈŃÂK, lađeńáka, *m. lađni most.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚schiffbrücke‘.

LÁĐEVAC, Láđêvca, *m. mjesno ime.*

a. Lađevac dońi i gorńi, *dva sela u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 51.

b. *selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijeļ. 125.

c. *ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu čačanskome.* Suvat Lađevac. Sr. nov. 1870. 390. — *b) u okrugu smederevskome.* Ńiva u Lađevcu. Sr. nov. *(gdje?).* — *c) u okrugu vaļevskome.* Livada u Lađevcu. Sr. nov. 1873. 759.

1. LÁĐEVAČKÎ, *adj. koji pripada selu Lađevcu (vidi* Lađevac, a). V. Arsenijević.

2. LAĐEVAČKI, *adj. koji pripada selu Lađevcima (vidi* Lađevci, d). Lađevačka *(opština).* K. Jovanović 148.

LÁĐÊVCI, Láđevâcâ, *m. pl. mjesno ime.*

a. *selo u Bosni u okrugu bańolučkome.* Statist. bosn. 37.

b. *selo u Dalmaciji u okrugu šibenskome.* Report. dalm. 1872. 26.

c. *zaselak u Hercegovini.* Statist. bosn. 112.

d. *selo u Srbiji u okrugu rudničkome.* K. Jovanović 148.

LÁĐEVČANIN, *m.* čovjek iz Láđêvca *(vidi* Lađevac, a). V. Arsenijević. — *Množina:* Láđevčani.

LÁĐEVČÂNKA, *f.* žensko čeļade iz Lađevca *(vidi* Lađevac, a). V. Arsenijević.

LAĐEVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 59.

LAĐEVIĆI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu travničkome.* Statist. bosn. 73.

LAĐEVINA, *f. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 21.

LÂĐÎ, *adj. vidi* lađeni. — *Samo u Jambrešićevu rječniku (kajkavski* ladji) *u latinskome dijelu kod* navalis.

LÂĐICA, *f. dem.* lađa. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (ladjica ‚cymba; linter‘) *gdje se naj prije nahodi, u Mikaļinu* (lađica, mala lađa ‚navicula, navigiolum‘), *u Belinu* (‚barca piccola, barchetta‘ 129b; ‚navicella, dim. di nave‘ ‚navicula‘ 507b), *u Bjelostjenčevu* (ladjica, mala ladja ‚linter, cymba, scapha, celox, navicula, navigiolum‘), *u Jambrešićevu* (ladjica ‚cymba‘), *u Stulićevu* (‚linter, navicula, cymbula‘), *u Voltiģijinu* (ladjica ‚navicella, vascellino‘ ‚schifflein‘), *u Vukovu* (‚das schifflein‘ ‚navicula‘).

a. *u pravome smislu.* Kada se dvije lađice

*

obratu M. Radnić 333b. Napuniše obidvo ladice. P. Knežević, osm. 373. Bijahu u jodnoj ladici. F. Lastrić, od' 127. Unide u jednu ladicu ribarsku. 210. Poče mornare zvati i zaklińati da ga k sebi primu u ladicu. And. Kačić, razg. 27. Uputi se priko skadarskoga jezera u jednoj malanoj ladici. 34. Da se ladica pokrivaše s valovi. B. Leaković, gov. 39. Ladica s koje se riba hvata. Vuk, rječn. *kod* ribarica.

b. *metaforički.* Ladica apoštolska može biti obrvana. M. Radnić 526b. Kada valovi od griha na moru ovoga svita obastru ladicu duše naše. F. Lastrić, ned. 82.

c. *u prenesenome smislu, nešto slično pravoj ladici.*

a) tkalački čunak, vidi čunak, *b). — U Mikaļinu rječniku:* ladica za provlačiti potku, čunak ,radius, panvelium'.

b) sud (srebrni itd.) u kojemu se hrani tamjan u crkvama katoličkima. — U Mikaļinu rječniku: ladica od tamjana ,acerra turis'; *u Belinu:* ladica od tamjana ,navicella d' incenso' ,acerra' 507b; *u Stulićevu:* ladica od tamjana ,thuris capsula (naviculae instar)'.

c) u dubrovačkoj poslovici xvii *vijeka kao da znači drveni sud u kome stoji razmućeno vapno za bijeļeńe zidova.* Jednom ladicom dva mira obijelit. (D). Poslov. danič.

d) kao male naćvi izdubene od jednoga komada drveta. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

LÂĐIN, *adj. koji pripada lađi. — Jedan put je upotrebio Daničić ovu riječ.* Put lađin posred mora. Đ. Daničić, prič. 30, 19. — *Ali ima i u mjesnome imenu:* Lađina Bara *u Srbiji u okrugu vaļevskome.* Ńiva u Ladinoj Bari. Sr. nov. 1867. 101.

LÀĐINA, *f. augm.* lađa. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* lȁđînâ. — *U Stulićevu rječniku:* ,vilis cymba'. — *U množini* Làđine *kao ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkome. (Zasavica)* ima dva izvora, jedan iz potoka Batra, a drugi je na Lađinama spram sela Noćaja. M. Đ. Milićević, srb. 419.

LAĐÙRINA, *f. augm.* lađa. — *U Vukovu rječniku.*

1. LȀF, *m. vidi u Vukovu rječniku:* vide razgovor *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Vino pišu a laf provodiše. Da se malo lafa premetnemo. (Nar. pjes. vuk. 3, 238). — *Od pers.* lāf, *tur.* laf, *riječ, govor, razgovor, hvastańe, lagańe. — Amo pripadaju i ovaki primjeri:* Bacih joj se duńom i jabukom, ona mene sa pengera viče: ,Lafe mećeš, uzeti me ne ćeš'. (,Laf metati' znači u Hercegovini podrugivati se). Nar. pjes. herc. vuk. 178. Crno mu je srce u matere, što ga nije lafu naučila, laf lafiti i ašikovati. Nar. bl. mehm. beg kap. 364.

2. LȀF, *m. vidi* lav. — *Po izgovoru ruskome (u nom. sing.* левъ). — *U Crnoj Gori, ali ne znam jeli narodna riječ.* Iz grmena velikoga lafu izać trudno nije. P. Petrović, gor. vijen. III. U boju su kako i lafovi. Nar. pjes. vuk. 5, 166. S ńime idu mnogi Crnogorci, sokolovi lafi odabrani. 5, 332.

LAFA, *f. vidi* ulafa, ulafica, ulefa. — *isporedi i rus.* лафа, *sreća, poļ.* lafa, *plaća. — U narodnoj pjesmi iz Boke kotorske našega vremena.* A silno im obećajmo mito od Moškova lafu i gospostvo. Pjev. crn. 72a.

LAFAR, lafra, *m. u Bjelostjenčevu rječniku kod* lafra.

LÀFETA, *f. ńem.* lafette, *drvena i gvozdena sprava na kojoj je položen top. — U pisaca našega vremena.* Odono *(top)* lafetama i svom drugom opremom. M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 706.

1. LAFITI, *m. pl.* Λαπίθαι, Lapithae, *ńegda narod grčki u Tesaliji. — U jednoga pisca* xv *vijeka.* Centaure pogubi Peritov s Lafiti. M. Marulić 48.

2. LAFITI, lafim, *impf. kao* laf metati, *vidi naj zadńi primjer kod* 1. laf.

LAFOR, *m. ime psu.* Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

LAFRA, *f. (vaļa da je) ptica koja druge vabi ili mami (kad se love ptice). — U Bjelostjenčevu rječniku:* lafra ali lafar ,avis allectrix'.

LȀFSKÎ, *adj. koji pripada lafu ili lafovima (vidi* 2. laf). — *U pisca Crnogorca našega vremena.* Od viteštva odviknuta u ńim lafska srca budi. P. Petrović, gor. vijen. IV.

1. LAG, *m. mjesno ime. — U jednoga pisca Dubrovčanina* xvii *vijeka.* Pak slijediše put naprijeda, i u Lag se (po prilici kakva varošica. S. Skurla) privažaju, kud Morava plaha ne da gazom prići drugom kraju. J. Palmotić 179.

2. LÂG, *m. vidi* I. jeka, c. — *Zabiļežio ńeki Dubrovčanin* xviii *vijeka u Novome Pazaru.* Lag ,l' eco'. S. Budmani 417a. — *nije dosta pouzdano.*

LAGA, *f. vidi* laža. — *U poslovici našega vremena.* Vaga laga, mjera vjera (kaže onaj koji ne vjeruje nepoznatu kantaru, nego sam mjeri štogod kupujuć, i dobro pazi na vagu kad mu se štogod mjeri). Nar. posl. stoj. 94.

LȀGAAN, *vidi* lagahan.

LAGÁCAK, lagácka, *adj. dem.* lagak. — *Ima samo adv.* lagácko *(lagahno) u jednoga pisca našega vremena.* Nikola, lagacko, kao leptir, prikrade se. M. Đ. Milićević, zim. več. 92.

LȀGAČAK, lȁgačka, *adj. dem.* lagak. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (dim. v. lagan). Vrića perušina jest lagačka. M. Radnić 209b.

I. LȀGAHAN, lȁgahna, *adj. dem.* lagak *(vidi* lak), *ali se često ne pazi na deminutivno značeńe nego vrijedi što i* lak, *od čega se možebiti razlikuje što se češće upotrebļava sa značeńem* levis *nego sa* facilis. — *isporedi* 2. lagahan. — *Postaje od osnove* lьg *nastavkom* ъh-ъn. — *Velika većina štokavaca ne izgovara u ovoj riječi* h *(vidi* 1. h *pod* a), *te glasi* lȁgaan, lȁgana *itd.; ali se naj češće govori i u nom. sing. m.* lȁgan *prema ostalijem oblicima. — Treba dodati da je po Belinu rječniku drugo* a *dugo, te bi po ńemu akcenat bio* lagáhan, lagáhna. — *Od* xv *vijeka (vidi* 1, a, *e) bb)), a između rječnika u Vrančićevu* (lagahan ,levis; facilis'), *u Mikaļinu* (lagahan ,levis'; lagahan, brz, obrtan ,agilis'), *u Belinu* (lagáhan ,leggiero' ,levis' 432a), *u Bjelostjenčevu* (lagahan, v. logohen; *kajkavski* logehen ,levis'; logehen, obrten ,agilis, expeditus'. v. legek), *u Stulićevu* (lagahan ,levis, agilis, dexter etc.'), *u Voltiģijinu* (lagahan ,leggiero, lieve' ,leicht'), *u Vukovu:* lȁgahan (cf. lagan) ,leicht' ,levis' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku i u Bosni;* lȁgaan, vide lagahan: lȁgan ,leicht' ,levis' [vide lagahan].

1. *adj. — Komp.:* lagâhnijî *(u Belinu rječniku* 432a *i u Stulićevu).*

a. levis.

a) uopće. Vjetar je po svojoj naravi la-

gahan. M. Divković, nauk. 128[b]. Lagahne kako vlas. D. Baraković, jar. 46. Kako da bi bili lagahna pera. P. Radovčić, ist. 161. Od ajera laganoga. I. Ančić, ogl. 54. U lagahnijeh haljinicah. B. Zuzeri 282. Vitrovi nagli stvarma malim i laganim jesu prijateļi. F. Lastrić, test. 249[b]. Lagane slamčice k visini uzdigao. 250[b]. Kazaše svaka Aleksandru davši mu dragi kamen, koga metnuta na terezije nikakovu težinu pritegnuti ne mogadijaše: ništanemańe kada ga posuše prahom iliti lugom, toliko lagan osta, koliko ga jedna slamčica pritezaše. svet. 17[b]. Od lagane križ je slame. V. Došen 25[a]. Ko da leži na krilima lagahnijeh perušina. A. Kalić 480. Ta zubača što gvozdje imade nek se ‚težke' imenom poznade; druga koja sve drveno ima pod imenom ‚lagane' se prima. J. S. Reļković 23. Jedne *(zemļe)* jesu odviše lagane. 26. Poluvlažne i na po lagane *(zemļe)*. 264. Bijeli golubovi gdje na krilih k nebu dopriješe i lagahne duše u raj sniješe. Osvetn. 4, 47. Beo dim *(od vismuta)* za svašta što je ladno uvati se, i postane žućkast lagan prašak. Ð. Popović, poznav. robe. 154. — *S dativom.* Ako sam malen, premalen, mome sam końu lagahan. Nar. pjes. vuk. 1, 391. — *Metaforički.* Jere jaram moj ugodan jest, a brime moje lagahno. Bernardin 172. matth. 11, 30. Bremešce je moje lagahno. M. Divković, nauk. 29. Brime ńegovo jest lagahno. Ivan trog. 3[b]. Jaram je moj ugodan i brime moje lagano. S. Margitić, fala. 226. Jaram moj ugodan jest i brime moje lagano. L. Terzić 259. Jaram lagani Isusov. F. Lastrić, svet. 202[b]. Zar je ovo, mislite, lagano brime? B. Leaković, gov. 31. — Da te je on na terazija svoje pravice izmirio i da te je veoma lagana našao. E. Pavić, ogl. 407. Postavļen si na terezije i našao si se lagahan. And. Kačić, kor. 297. — *Ostaje pravo značeńe, ali već prelazi na značeńe kod b).* Bit će *(tijelo)* tako lagahno, da će moć naći se u jedan hip gdje hoće. Misli. 90. Kad se digne s niznoko na perute lagano *(śera)*. M. Katančić 74. Dunavom plovi lađa lagana. Nar. pjes. vuk. 1, 476. Kad dodoše na to more sińe i sedoše na lagane lađe. 1, 556. Vidile se lagane kočije. Nar. pjes. marjan. 55.

b) brz, hitar, okretan (vidi naj zadńe primjere kod a)).

aa) o čeļadetu. Onda *(težak)* opet na noge ustane lagan, frižak, pak raditi stane. M. A. Reļković, sat. L4[a]. — *U narodnijem se pjesmama kaže o hećimu (liječniku), vaļa da je u smislu: obrtan, okretan.* Da tražimo lagahne ećime. Nar. pjes. vuk. 1, 285. Da ti tražim lagano hećime. 3, 226.

bb) o životińi (końu). — *U jednome primjeru* XVII *vijeka u kojemu se govori upravo jahačima, ali se misli i na końe.* Jezdit opet zapovijeda laganijem końicima. P. Kanavelić, iv. 97.

cc) o krilima. Leti vila na lagahna krila. Pjev. crn. 158[a]. Kano muńa noseć strijelu na lagahnu krilu. Osvetn. 1, 41.

dd) o nogama. — vrlo često u pjesmi. Skoči Miloš na noge lagane. Nar. pjes. vuk. 2, 137. Pa poskoči na lagane noge. 2, 239. Usta Marko na noge lagane. 2, 338. Skočila se na noge lagane. 2, 619. Kada ustanemo na noge lagane. 4, 137. Daj digni se na noge lagane. 4, 425. Onda dipi na noge lagane. 4, 453. Nego hajde na noge lagane. 4, 495. Skoči Turčin na noge lagahne. Ogled. sr. 116. Hitro dipi na noge lagahne. 439.

ee) o koraku (ističe se ne samo brzina nego da je hod bez buke ili s malom bukom). — *isporedi* 2. lagahan. Pa junaku zamijera korake, al' tko bi mu mjerio lagahne? Osvetn. 2, 28.

ff) o vjetru. Što mu lagan ne da vitar mira. J. S. Reļković 209.

gg) proclivis, propensus, *s prijedlogom na i akuzativom ili s infinitivom, u prenesenome smislu, brz, rad (što učiniti).* Toliko lagahan na smijeh. B. Kašić, nasl. 263. Jeda bi misnici bili lagani na dobro! I. Ančić, ogl. 54. Da vazda budem pripravan i lagahan na svako dilo dobro. J. Banovac, prisv. obit. 26. — Tako si ti lagahan dati uši prijevarami. M. Radnić 242[a].

c) o jelu što se lako probavļa. Jesti jestojska lagahnijeh. B Kašić, zrc. 122.

d) u prenesenome smislu, osobito o ńekijem umnijem stvarima, može značiti ne samo koji mnogo ne tegli, nego i koji mnogo ne vrijedi, i uopće malen.

aa) o grijehu, uvredi itd. Grijeh lagahan i malahan. B. Gradić, duh. 80. Što jest lagahno i vrijedno prošteńja. S. Matijević 33. Ako je lagahna zavidost, jest mali grijeh. 87. Jer se ovi grisi čine lagani, lako se opraššaju. J. Banovac, razg. 193. Jere su *(grisi mali)* lagani i odpustļivi. M. Zoričić, osm. 28. — Budući da u trgovini ne manka bar koja laž lagana. F. Lastrić, ned. 318. — Ako bi samo jednu zaušnicu ili ino lagahno uvriđenje učinili. S. Matijević 34. Lagahno je uvriđenje koje se čini čoviku priprostitomu. P. Knežević, osm. 80.

bb) o pokori (crkvenoj, osobito kod ispovijesti). Dajući lagahnu pokoru za teške grihe. Ant. Kadčić 359. Pop lagane ispovijedi, koji na ispovijedi naređuje lagane pokore. M. Pavlinović.

cc) o bolesti ili o duševnome osjećańu. Sada će te ovi čas uititi lagahan ogńic. M. Divković, zlam. 69. Ne samo za rane smrtne, dali i za lagahne nemoći. P. Radovčić, način. 34. 1. Strah težak, 2. strah lagahan oli ti strah veliki i mali. Ant. Kadčić 416.

dd) o cijeni. Da će sutra u ovo isto doba brašno i ječam za jeftinu i laganu cinu prodavati. E. Pavić, ogl. 327. Tako postade brašno i ječam za laganu cinu. 328.

ee) uopće. Uzrok je lagahan. I. T. Mrnavić, ist. 27. Ne hteći joj dati toliko lagahnu prigodu od novoga dobitja. P. Radovčić, način. 72. Vidi svoga odkupļeńja plod saviše lagan. F. Lastrić, test. 151[a]. Sve su ostale stvari vrimenite i kratke i zato lagane pram vičńosti. od' 155. Žudije dakle, koji običavau u lagani stvari biti sumńivi. E. Pavić, ogl. 626. Rasrđen isti Zelić na moje lagano pokarańe ocepi se od manastira. G. Zelić, žit. 305. — Ako ne pridobudeš mala i lagahna. B. Kašić, nasl. 18.

e) levis, inconstans, mobilis, *u prenesenome smislu, koji se lasno mijeńa, nestanovit.*

aa) uopće. Po razlogu i po zakonu sudite a ne po laganih iliti nestanovitih prikaza samo. B. Leaković, nauk. 367.

bb) o čeļadetu, vidi lakouman. Ča hvalom uzneseš i budeš se čudit, ako pak potepeš tere budeš kudit, lagahan se hoć zvat, nestanovit u sud. M. Marulić 146. Čisto svidočanstvo daješ od tebe onizijem koji te slišaju, da si čoek lagahan jerbo su takove tvoje riječi. M. Radnić 427[b]. Tko odma viruje lagan je (‚qui cito credit levis est'). F. Lastrić, svet. 181[a]. — *Amo može pripadati i ovo:* Tko vjeruje lasno lagahna je srca. M. Radnić 506[a].

b. facilis, *koji biva bez truda ili bez velikoga truda.* Da joj su stvari teške lagahne, a

trudno lasno. B. Gradić, djev. 73. Srcu koje stoji u Bogu svaka mu je stvar lagahna i lasna. M. Radnić 371a. Obsluživši samu jednu, te laganu zapovid Božiju. F. Lastrić, test. 367a. Zapovidi moje za obslužeńe lagane jesu. M. A. Reļković, sabr. 72. S. Kate Sijenka voļaše, da dostojanstvo i lipost jedne duše taka jest, da se svaki trud tkoji se ulagaše za obratit je imadijaše činit lagahan. Blago turl. 2, 18. Kolika je bila lasnost ne sagrišiti u zapovidi tako laganoj. I. Velikanović, uput. 1, 33. Lagahan način živjeńa i blažen. I. M. Mattei 76. U istinu pomoć je velika i steć novac lagana prilika. J. S. Reļković 199. — *Može značiti gotovo što i* ugodan; *to se ističe u ovijem primjerima dativom:* Lagan će se put nam učiniti. J. Banovac, pred. 85. Dužni smo ga *(zakon)* podpuno obsluživati, kakonoti koji je ugodan i lagan. F. Lastrić, ned. 375. Da jim se ne čini mučno obsluživańe nego lagano i slatko. A. Kanižlić, uzroci. 139. Brińenje biti će im ugodno i lagano. I. Garańin 21. *u ovome primjeru prijedlogom* po *s akuzativom:* A vrag mu je u pomoći bio dok je lipše stvari izmislio, koje god su lagane po tilo, među kojim i kolo je bilo. M. A. Reļković, sat. C8a.

2. *adv.* lȁgahno (lȁgano), *s glagolima što znače udarati, biti, znači: ne jako. — Mislim da u ovome značeńu pripada amo a ne pod* 2. lagahan, *jer se u istome smislu upotrebļava i adv.* lako. — *Između rječnika u Mikaļinu* (lagahno, lako, polagahno ‚leviter‘), *u Belinu* (lagahno ‚leggiermente‘ ‚leviter‘ 432a; ‚superficialmente, cioè leggiermente‘ ‚leviter‘ 718b), *u Bjelostjenčevu* (lagahno, v. lahko i ostala), *u Stulićevu* (‚leviter, facile, nullo negotio‘). — *Komp.:* lagàhnijê *(u Stulićevu rječniku).* Konopčići sideći lagahno udarati. B. Kašić, rit. 55. Smrt no udara lagano. V. Došen vii. Koji lagahno se udara od biskupa u obrazu. J. Matović 188. Zaušujući ńih lagano po obrazu. I. J. P. Lučić, izk. 29.

2. LÀGÂHAN, lȁgâhna, *adv. dem.* lagak, *kao* 1. lagahan, *ali se od toga razlikuje akcentom i značeńem (kad se što lako miče, ne čuje se velika ili baš nikakva buka; po tome adverab* lȁgâhno *znači što i tiho; ali se još daļe išlo: uopće koliko se što brže miče, biva to veća buka, po tome* lȁgâhan *može dobiti posve suprotno značeńe prema* 1. lagahan, 1, a, *b)). — Kad se ne izgovara* h, *glasi* lȁgân, lȁgâna. — *Rijetko se nalazi adj., ali često adverab — Od* xvi *vijeka (vidi* 2, a); *radi rječnika vidi* 2.

1. *adj.* lentus, tardus, *rijetko, u primjerima samo u drugome značeńu: o hodu, kroku, koji nije brz, koji je spor. (Redovnik)* s očima poniźnim k zemļi i s redovničkim veličanstvom i poštenjem, laganim hodom . . . L. Terzić 335. Nije hiće dobitnici vojsci, ona grede krokom lagahnijem. Osvetn. 7, 37.

2. *adv.* lȁgâhno (lȁgâno), *često složeno s* po: polagahno *(vidi). — Između rječnika u Mikaļinu* (lagahno, tiho ‚remisse, leviter, placide‘), *u Belinu* (lagahno ‚adagio, cioè lentamente‘ ‚cunctanter‘ 29b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* legehno, tiho ‚placide, remisse‘. v. lehko), *u Voltiģijinu* (lagahno ‚leggermente, adagio‘ ‚langsam‘), *u Vukovu* (lȁgâno ‚leise‘ ‚leniter‘).

a. *o zveku, glasu, buci, tiho.* Meni javor suh prišapta lagahno. M. Vetranić 2, 86. Pitao lupež lupeža: ‚Kako tako lagahno razbijaš vrata, da se ne čuje?‘ Nar. prip. vrč. 217. Šćepan ńemu lagahno *(odvrati).* S. Ļubiša, prip. 107.

b. *o micańu, ne brzo.* Po kojoj ćemo *(skali)* lagano uzaći. I. Ančić, svit. 232. Ono što vijest lagahno začela, ne znade sahraniti jezik koji je brži. M. Radnić 427b. On lagahno sve zavoje uze odvijat. P. Kanavelić, iv. 578. Saviše lagano iduće. F. Lastrić, tost. 157b. Jer lagano ne gamiže. V. Došen 192a. On lagano opet hodi *(magarac).* 212b. Onda majka ustane lagano. M. A. Reļković, sat. C6b. Sunce lagano postupajući. K5b. Ne trkom i naglo nego tiho i lagano. I. Velikanović, uput. 3, 302. Lagano polagano sve to gori biva. D. Obradović, basne. 441. Neg lagano da vuku šikara. J. S. Reļković 156. Kad magarac uz brdo ide, lagano ide; ali kad se okrene niz brdo, sve se promeće. Nar. posl. vuk. 118. Ko lagano ide, daļe će otići. 144.

LAGAHAT, lagahta, *adj. dem.* lagak, *isporedi* 1. lagahan. — *U dva pisca čakavca* xvi *vijeka.*

a. *adj.* Dati mu pokoru malahtu i lagahtu. Š. Budinić, ispr. 32. Jaram Isukrstov sladak i lagahat. Nauk. brn. 8a.

b. *adv.* Sagrešuje lagahto i vaodavļivo. Š. Budinić, sum. 190a.

LȀGAHNÔST, lȁgahnosti, *f. osobina onoga što je lagahno (vidi* 1. lagahan). — *Bez* h: laganost. — *Od* xvii *vijeka (vidi kod* e), *a između rječnika u Mikaļinu* (lagahnost *kod* lakost), *u Belinu* (lagahnos ‚leggierezza‘ ‚levitas‘ 432a; ‚agilità‘ ‚agilitas‘ 52b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* legehnost ‚levitas‘. v. lehkoća), *u Stulićevu* (‚levitas, inconstantia etc.‘). *u Voltiģijinu* (‚leggerezza‘ ‚leichtigkeit‘).

a. *vidi* 1. lagahan, 1, a, *b) uopće.* Treća tilesa slavni*(h)* izvrstitost jest laganost ili hitrost. ovo će reći da će tako bit lagana i hitra da u jedno trenutje oka moći će s jednoga kraja svita doć na drugi. J. Filipović 1, 224a. *(Vaše tijelo u raju)* imat će na sebi sve urese jednoga tijela blaženoga, . . . naglos aliti lagahnos, toga radi moć' će u jedan čas odlećet s jednoga kraja od svijeta na drugi. Đ. Bašić 312.

b. *vidi* 1. a, *b) gg).* Četvrto im poda jednu hitrost i lagahnost priveliku za činiti dobro a bižati zlo. I. T. Mrnavić, ist. 1699. 162.

c. *vidi* 1. lagahan, a, *f) aa).* Jeda li ću za to grije male činiti, jere su lagani i odpustļivi! ta za to uzdam se ne činiti i zašto su lagani, jer poradi ńiove laganosti lako ću sebe pridobiti i napastovańa. M. Zoričić, osm. 28.

d. *vidi* 1. lagahan, 1, a, *g) bb).* Učini me, Gospodine, . . . obrtna bez lagahnosti. M. Alberti 431.

e. *vidi* 1. lagahan, b. Tada bismo poslije svaka činiti mogli s lagahnosti. B. Kašić, nasl. 18. Začina kojom se sve mučnosti naše u lakšinu, gorčine u slatkost i težine u laganost obraćaju. F. Lastrić, svet. 6a.

LAGAHSTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* lagahnost. — *nepouzdano.*

LȀGAK, *vidi* lak.

LÀGALA, *n. pl. izmišļena riječ u narodnoj pričici našega vremena, koja bi značila: oruđe ili alati za lagańe. — Akc. se mijeńa u gen.* lȁgâlâ. — *U Vukovu rječniku:* ‚das lügenwerkzeug, die lügenmittel‘ ‚instrumenta mendacii‘. ‚Ostala su mi lagala u selu, nego daj mi kola i volove da ih donesem, pa ću ti onda lagati koliko ti drago‘ (pripovijedaju da je nekakav laža odgovorio caru, kad mu je car rekao: ‚Kad se tako ļudi tuže da mnogo lažeš, dede da vidim možeš li meni što slagati‘. I car mu dao, te tako i ńega prevario).

LAGAN, *vidi* 1. *i* 2. lagahan.

LAGANSTVO, *n. vidi* lagahnost. — *Načińeno*

od lagan *(vidi* 1. lagahan). — *Na jednome mjestu* xvii *vijeka u pisca Bošńaka.* Laganstvo čini stvar uzaći gori. I. Ančić, vrat. 199.

LÀGÂŃE, *n. djelo kojijem se laže, vidi* laž. — *Stariji je oblik* laganje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (laganje, laž ,mendacium, falsum, falsitas'), *i u Vukovu.* Grih od laganja. M. Marulić 266. Kadi bo je vele govorenja, tu je dosti laganja. Transit. 91. Plaćam ga *(dug)* svaki dan, dim ti brez laganja. P. Hektorović 60. Od laganja, laža, vuhvosti . . . B. Kašić, zrc. 130. Jezik od svijeta jest laganje. M. Radnić 289b. Ne mogu čovjeku nauditi neprijateļi osobito lagańem i opadańem. Vuk, rječn. *kod* vilino sito.

LAGÀRIJE, *f. pl. laži.* — *Načińeno tuđijem nastavkom ili tal.* ería, *ili ńem.* erei. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,die lügen' ,mendacia'). I da napuni punu torbu lagarija. Srp. zora. god. 1, sv. 5, str. 102.

LȀGAŠAN, lȁgašna, *adj. vidi* 1. lagahan. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (lagašan, lagašno, v. lagahan etc.).

1. *adj.*

a. *vidi* 1. lagahan, 1, a, *a).* Sad vode kad prolijemo lagašan se učini. S. Margitić, fala. 250. Ļubav čini da je lagašan jaram. 263. Lagašna slamka bijaše s. Mihoil. F. Lastrić, test. 250b. Rika ostavļa po zemļi stvari teške a lagašne nosi. ned. 252.

b. *vidi* 1. lagahan, 1, a, *d). (Svist)* sumńiva jest maknutje suda od lagašni ukazańa i skupļańa na sumńeńe malo ne od svako stvari. S. Badrić, prav. nač. 45. Malašna se i lagašna čini ona misa', kojano donosi onu il' onu stvar u pamet: ma da poznamo zla i štetu koju uzrokuje u duši, umili bismo se čuvat. J. Banovac, pred. 17.

c. *vidi* 1. lagahan, 1, a, *e).* Zašto je promjenļiv, izprazan, lagašan *(svijet).* M. Radnić 194b.

d. *vidi* 1. lagahan, 1, b. Lagašno jest trpļenje. S. Badrić, prav. nač. 34.

2. *adv.* lȁgašno. — *U Stulićevu rječniku kod* lagašan.

1. LȀGATI, lȁžêm, *impf. kazivati ńešto što nije istinito s namjerom da se prevari onaj kojemu se kazuje.* — *Prvo -a- stoji mj. ńegdašńega* ь, *praslavenskoga* ъ. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* lȁgâh, *u ger. praes.* lȁžūći, *u part. praet. pass.* lȁgân; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Riječ je praslavenska* (lъgati), *isporedi stslov.* lъgati, *rus.* лгать, *češ.* lháti, *poļ.* łgać. — *Korijen je* lug *(da je indoevropski, bio bi* lugh) *i nalazi se samo u baltičko-slovenskijem i germanskijem jezicima, isporedi lit.* lugniti, lunginti, *got.* liugan, *anglosaks.* leogan, *engl.* lie, *stvńem.* liogan, *nvńem.* lügen. — *Između rječnika u Mikaļinu* (lagati, slagati ,mentior, ementior, mendacium dico'), *u Belinu* (,buggiare, dir buggia, mentire' ,mentior' 152a), *u Bjelostjenčevu* (lažem, speļavam laž ,mentior'), *u Jambrešićevu* (lažem ,mentior'), *u Stulićevu* (,mentiri, mendacium dicere'), *u Voltigijinu* (,bugiare, mentire' ,lügen'), *u Vukovu* (1. ,lügen' ,mentior'. 2. na koga ,einen verleumden' ,mentior in quem'), *u Daničićevu* (lъgati ,mentiri').

1. *aktivno.*

a. *nema objekta, ili što je uprav neprelazni glagol (biti laživ), ili što se objekat ima u misli.*

a) u pravome smislu, subjekat je čeļade ili što se kao čeļade misli.

aa) uopće. Izьnadoste da je lьgalь kako zalь člověkь. Spom. sr. 1, 35. (1401). Lažeši; sin moj u jistinu žive. Zadar. lekc. 12. 3reg. 3, 22. Lažeš ti; sin moj žive. Bernardin 53. Lažeš; sin moj živ je. N. Rańina 71a. Bog . . . zna . . . da *(ja)* ne lažu. Bernardin 20. paul. 2cor. 11, 31. Bog zna da ne lažem. N. Rańina 35a. Prokleše starac ćud kino su lagali. M. Marulić 91. *(Vrag)* more lagati. Naručn. 19b. Lažeš, Kaine, lažeš. 51b. On sam ki ne laže. 30b. Ne laže i ne krade. Korizm. 77a. Njeki laže za litros, ali za glumu. Zborn. 5a. Ovdje trjeba lagat i učinit veliko srce. M. Držić 232. Někoji na ovo lagaše. Š. Budinić, sum. 90a. Jedno misli, drugo čini: vara, izdaje, laže i hini. I. Gundulić 222. Tko laže, vrag na ńemu jaše. (D). Poslov. danič. Tko na sudu zvan za svidoka povoļno laže i sakriva istinu . . . A. Baćić 129. Jedan se očito naučio sve Bogom kleti, lagati, psovati. J. Banovac, pred. 122. Ne kuni se, lažući, imenom mojim. F. Lastrić, ned. 114. Lažac vištije laže od vraga. V. Došen v. Cineći siromah Vladimir da misnici a navlastito biskupi lagati ne znadu . . . And. Kačić, razg. 35. Lažući i varajući biskupa. M. Dobretić 307. Onaj laže koji meni kaže; onaj laže a ja polagnjem. Nar. pjes. vuk. 2, 60. Bre ne laži, crni Arapine! 2, 398. Sam ti kažeš da ti javno lažeš. 4, 370. Misli Ture što će i kako će, laže Đoko al' ne laže Đoko: ,Taman laže, vsi mu je.li majku!' 4, 476. Dobro laži, a krivo se kuni. Nar. pjes. juk. 204. Ako laže, brada mu ne smeta (mlad je, može mu još podnijeti; jer je staru čoeku osobito sramota i grehota lagati). Nar. posl. vuk. 5. Ko rad laže rad i krade. 152. Laže i kad se Bogu moli. Lazo laže, a Mato maže. (Jedan laže a drugi polagnje). 165. Tako pokajnice za mnom do vijeka ne lagale! (. . . Ovaj veli, ako se krivo kune, da bi u ńegovu rodu niko ništa ne učinio što bi vaļalo hvaliti, nego pokajnice sve da bi lagale). 308. Kažuj, Đuro, i nemoj lagati. Pravdonoša. 1852. 1. Čnste li, gospodo, ovu gnju kako slično laže? 31. Lagati ni varati. V. Bogišić, zborn. 453. — *Uz glagol može biti i dativ kojijem se kaže s kijem se govori kad se laže, koga hoće da prevari lažac, ili na čiju se štetu ili uvredu laže.* Sad ,nam' ne laži, zač ti nije lagati. M. Vetranić 2, 126. Lažeš, nebore, sam tebi i Bogu. Michelangelo. 70. A iznutra tebi laže, i snuje ti sto prijevara. J. Kavańin 35a. Laže Bogu. J. Banovac, pred. 82. Misliti će da im lažeš. V. Došen 32a. Pak ne misli, da ti lažem. 257a. Poče ga moliti, da sade š ńime besiditi od stvârî od kraļestva ńegova lažući mu i dajući tvrdu viru. And. Kačić, razg. 34. Neg virnješ što ti ona kaže i plačući u kiļoru laže. M. A. Reļković, sat. 15a. Laže ne ļudma ma Bogu istomu. F. Matović 497. I pogledaj u Grahovo ravno pa ćeš vidjet, laže li ti vila. Nar. pjes. vuk. 4, 453. Laskahu mu ustima svojima i jezikom svojim lagahu mu. Đ. Daničić, psal. 78, 36. — Lagati u svoju glavu *isprva je značilo (po biblijskome* mentitus es in caput tuum. dan. 15, 55. 59) *lagati na svoju dušu, na svoju štetu, na svoj grijeh, poslije je dobilo značeńe: bezočno lagati.* U jistinu lagal jesi u glavu tvoju. Bernardin 51. dan. 13, 55. U isto lagao jesi glavi tvojoj. N. Rańina 68b. Ja ti odgovaram i velim da lažeš u glavu tvoju. M. Divković, bes. 137—138. U glavu si lagal. Đ. Baraković, jar. 70. Lažeš u glavu ,menti per la gola' ,mentiris impudenter'. A. d. Bella, rječn. 481b. — *ovo je drugo značeńe i kod* lagati glavom. A. d. Bella 481b. — lagati u svoje grlo *(tal.* mentire per la gola). Ja sam lagala v mojo

grlo. Korizm. 81[b]. — lagati posred usta. Sve toj lažeš posred usti, na Trojane što govoriš. G. Palmotić 2, 148. Lažeš posred usta ‚menti per la gola' ‚mentiris impudenter'. A. d. Bella, rječn. 481[b]. — *Slično je tome i ovo:* Mnogi lažci jesu gori nego djavao ńihov otac, koji, kada donese laž na svijet i privari Evu našu majku, slaga s priobražeńem ulizavši u zmiju nemajući usudeńa lagati na obraz s obrazom s licem odkrivenijem. M. Radnić 288[b]. Misliš da te oni vara, il' u oči da ti laže. V. Došen 256[b]. Ali laže sebi u oči mjesto da prizna svoje bezakońe. Đ. Daničić, psal. 36, 2.

bb) s ńekijem se prijedlozima ističe o kome se zlo (lažno) što kaže, isporedi klevetati, opadati, pańkati. *aaa) s prijedlogom* na *i akuzativom.* Starci lagaše na Suzanu. M. Marulić 96. Kako psi laju, na mene lažući. M. Vetranić 1, 454. Na druga lagati. Š. Budinić, ispr. 78. Ako lažu na one od svoga oficija. I. Držić 309. Nemoj lagati na tvoga iskrńega. I. Ančić, vrat. 34. Na ńega laže i ogovara ga. B. Leaković, nauk. 362. Na te rožu su lagali. Jačke. 9. Da ne lažu jedan na drugoga. Vuk, dan. 4, 5. Na mene lažu i opadaju me. Vuk, odbr. od ruž. 14. — *bbb) s prijedlogom* protiva *(u primjeru s dativom).* Lažući protiva ńemu. And. Kačić, kor. 342. — *ccc) s prijedlogom* za *i instrumentalom (kod toga se ističe da čeļade ne čuje što se o ńemu laže).* Tako se ova kužna bolest uzmnožala, da se ne može dvoje sastati, ako za trećim ne lažu. J. Banovac, pripov. 160. Neka kuji on jezik zaveže, da za drugim drugi put ne laže. M. A. Reļković, sat. D1[b].

cc) u dva pisca XVIII *vijeka ima* lagati od *s genetivom (mj.* o *s lokativom); kod toga se ne misli na opadańe.* To i vrsni ļudi čine, nit' se fale, nit' se cine, dali samo dila čine od kriposti vrsne cine; pak se većma s tim ukažu, neg od sebe koji lažu. V. Došen 40[b]. Jeda l' mańe ļúdî kaže, il' jeda li većma laže od zakona *(Božjega)* i visine neg' od kráļâ i nizine? 256[b]. Krivu svjedožbu zove aposto ako bi kojigod lagao od Jesukrsta i što se cijeni da se pristoji ńegovoj pofali. J. Matović 408. — *U jednome primjeru ima i* prema *s dativom* (zakonu), *gdje ovaj prijedlog može značiti da se govori što nije u zakonu nego suprotno, ali i kod toga se ne misli na opadańe:* Prenajgorija laž jest od nemilosti kada kojigod laže prema zakonu oli od zakona. J. Matović 411.

b) nije u pravome smislu, jer se ne misli na neistinite ‚riječi', te znači što i varati, *ili (kod bb)) preneseno je od čeļadeta na usta.*

aa) subjekat je čeļade, ali glagol nije u pravome smislu jer se ističe lagańe djelom, a ne riječima. Zašto bi oba lagala, jedan z dilom, a drugi s ričma. M. Dobretić 32. — *Amo može pripadati i ovo, premda je gramatikalni subjekat* skazanje: Milos velijeh vele kaže; al' skazanje 'e neveselo, kad u djelu većkrat laže. J. Kavańin 80[b].

bb) subjekat su usta. Usta koja lažu ubijaju dušu. A. Bačić 131.

cc) subjekat je crna tmina *(pakao).* Nered, sila i privara kad je kod kog poglavara, ne dobiva to s visine, dal' iz crne ima tmine, koja što god kome daje, vara, laže i izdaje, . . . laže opet gospodaru laž nudeći i privaru da mu tmina može dati oblast, krivo pak vladati. V. Došen 232[b].

dd) subjekat je životińa (u drugome primjeru i rog). Jer ni jato od zviradi o zlu svakom sve ne radi: . . . zmija koļe, al' ne krade; ris lagati ļut ne znade . . . V. Došen 43[b]. Ako koza laže, rog ne laže. (Vaļa da je neko bijući kozu odbio joj rog, pa se poslije odgovarao da nije istina). Nar. posl. vuk. 5.

ee) subjekat je što umno ili uopće što neživo. u naj prvijem primjerima misli se na namjeru da se prevari, u ostalijem ne. Da b' se koje ļudsko tilo tako bisno pomamilo, te da strana strani laže i opako stvari kaže . . . V. Došen 137[b]. — Do tada ne znaju gdi te pojt na stražu, nego se ždribaju, ča ždribi ukažu. svak boļu i dražu obrat bi hti' sebi, dal' ždribi ne lažu, of meni, ta tebi. Đ. Baraković, vil. 109. — Ovo misli, pak ćeš znati, da svît neće više dati neg san daje, koji laže kad našasto blago kaže. V. Došen 76[a]. — Obraz ti kaže, a djelo ne laže. (D). Poslov. danič. — Pokli moje oči i moje uši lažu. M. Držić 181. Jeli istina ovo, ali mi oči lažu? 222. Da pameti oči lažu. V. Došen 56[a]. Trista puta oko laže, i na krivo stvari kaže. 257[b]. Štap nalomļen oko kaže; al' je cio; indi laže. 258[a]. — Jer u ńemu ka se pazi slika majke tvoje ne laže. P. Kanavelić, iv. 412.

b. *s objektom.*

a) objekat je ono neistinito što se riječima kaže.

aa) objekat je akuzativ koje zamjenice ili samoga supstantiva laž. Ovo što govore nije istina, pače da stvar mnogo inaka jest od onoga što oni lažu. Š. Budinić. sum. 32[a]. Onda ćoso počne koješta lagati. Nar. prip. vuk. 202. Što je tužbe, biva, laga raja. Osvetn. 4, 15. — Da on tamne laži laže *(vrag).* V. Došen 141[b]. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* I prem mnogu da did laže, baba veli: ‚Pravo kaže'. V. Došen 165[b].

bb) mješte objekta ima podložna rečenica s da. Lažuć ništa da nejmade. V. Došen 56[a]. I od bludnog' smrada laže da je slađi od pošteńa . . . 83—84. — Da se pamet mista gane i čoviku lagat stane da gdi god je do sad bio, što je čno il' vidio, da on nije tu ni bio, dali da je samo snio. 137[b].

b) simulare, *u prenesenome smislu,* *pretvarati se ili pretvarati što na sebi; objekat je ono što se pretvara.* Lažu lice, lažu glavu, lažu duńe svoga krila. A. Gleđević 283[b].

c) dissimulare, *u prenesenome smislu, sakrivati; objekat je ono što se sakriva.* Zemļa zasnićena pod čudom tolikim drhće uztresena trusom čudolikim, tresuć se iza dna gorkosti ne laže, gorkom tugom jadna bolest svoju kaže. I. T. Mrnavić, ist. 182. Tih bogatstvo još ne lažu hiže ke se ńiove kažu. J. Kavańin 101[a]. — *Amo može pripadati i ovaj primjer, u kojemu se prijevarom kaže ono što nije.* Da *(oči)* od zmije ribu lažu. V. Došen 137[b].

d) objekat je čeļade kojemu se govori što nije istina, što se vara. — U narodnijem pjesmama našega vremena. Od nas pesma a od Boga zdravļe. Nas lagali, mi polagujemo. Nar. pjes. vuk. 2, 60. No je Đoko očigledna kurva, što te laže te ti blago mami. 4, 493. — *Prema pređašńijem primjerima moglo bi i ovdje* tebe *biti akuzativ:* Tebe laže Maloviću Đoko. Nar. pjes. vuk. 4, 474. Laže tebe Maloviću Đoko, laže Đoko, da mu blaga date. 4, 475.

2. *sa* se, *pasivno.* Sve se ovo od ńe kaže, sve ovako jeli, nije li? ja mnim mnogo da se laže, nu se istine vele veli. I. Gundulić 302. — *Bez subjekta.* Može se ļudem lagat, a Bogu ne može. (D). Poslov. danič.

2. LAGATI, lagam, *impf.* slágati. — *U Stuli-*

čevu rječniku: ‚accumulare' *s dodatkom da se nahodi u pisca Barakovića (?). — nepouzdano.*

LAGATOR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskome.* Zemļa zovoma Lagator Sr. nov. 1869. 104.

LAGAV, lagva, *m. drveni sud, kaca, bačva, bure. — Od ńem. (bavarskoga)* lage. — *isporedi* lagva. — *Od* XVIII *vijeka u našemu jeziku, ali može biti mnogo starija riječ, isporedi češ.* láhev, *poļ.* lagiew. — *U kajkavaca i u Istri (s kajkavskijem oblikom* lagev). — *Između rječnika u Bjelostjenčevu (u latinskome dijelu):* lagev *kod* ‚dolium' *gdje se naj prije nahodi, i u Jambrešićevu (u latinskome dijelu):* veliki lagev *kod* ‚dolium'. Dokotal je lagev vina. Naša sloga. god. 13, br. 2.

LAGIN GROB, *m. mjesto u Srbiji u okrugu šabačkome.* Vinograd kod Lagina Groba. Sr. nov. 1873. 235.

LÀGIŃA, *f. polakšańe, polastica. — U naše vrijeme u Istri (gdje je i prezime, vidi na kraju). — Postaje od* lagak *(vidi* lak). Ja sam se nadejala, da ćeš ti meni lagińu delat, hćerko moja. Nar. pjes. istr. 5, 13. Lepo je bit na lagińe t. j. ne imati nikakva posla, biti bez brige. na Rijeci. F. Pilepić. Lagȉńa ‚levamen; nom. propr. fam.'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 43.

LÁGITI, lágîm, *impf.* lagati, *ali kao deminutiv i veće u šali nego ozbiļno. — U Vukovu rječniku:* dim. v. lagati.

1. LAGNUTI, lagnem, *impf. vidi* 1. lagati: *oblik je perfektivan, ali je u jedinome primjeru smisao imperfektivan. — U narodnoj pjesmi* XVI *vijeka.* Dvije sta mi se na vodi karale, karavši se su vjedri udarile; jedna mi drugoj: ‚Nevjernice moja, zač mi s' vazela moga ļubidraga?' ‚Lagneš mi, lagneš kako huda glava, ja ti sam hrabra i od prije znala'. *u* Š. Menčetić—Đ. Držić 510.

2. LAGNUTI, lagnem, *pf. vidi* laknuti. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Lipo je tu zemļu kopat, još je lipše s perom pisat neg s motikum zemļu kopat. od motike ruke muknu, ruke muknu u ramenih; a od pera ruke lagnu, ruke lagnu u ramenih. Lipo je tu travu kosit, još je lipše vince piti nego s kosom travu mahat. od kose ti noge muknu, noge muknu u kolenih; a od vinca noge lagnu, noge lagnu u kolenih. Jačke. 240.

LAGŃICA, *f. goruće drvo. na Rijeci.* F. Pilepić.

LAGOBORCI, Lagoboraca, *m. pl. mjesno ime, vidi u Daničićevu rječniku:* Lagoborьci, selu je Vilskoj išla meda ‚na Pribisaļь prьstь koji jestь nadь Lagoborvce'. M(on. serb. 144 *god.* 1319). vaļa da je pogrješka što stoji ‚v' iza ‚r'.

LȂGODA, *f. ovu riječ i druge što su od iste osnove nije svagda lako razumjeti, jer se jarļaju u različnijem (u dobrijem i u zlijem) smislima. — Mislim da bi osnovi* lagod- *bio smisao naj stariji: mir, mirnoća, iz kojega se mogu razviti značeńa u dobru smislu: last, udobnost, ugodnost, umjerenost itd.; u zlu smislu: slabost, odakle i obijest i zloba. — Riječ je praslavenska, isporedi nslov.* lagoda, *slabost, nevrijednost, zloća, obijest, malorus.* лагода, *mir, mirnoća, češ.* lahoda ‚lieblichkeit, süssigkeit, anmuth, das sanfte wesen' ‚dulcor, dulcedo, suavitas, iucunditas' (Jungmann). — *U našemu jeziku u dva primjera iz Istre* XVII *vijeka i našega vremena. — U prvome kao da znači: last, odmor, oblakšavańe, a u drugome: last, udobnost.* Molitva jest pomoć duši, lagoda tolu. F. Glavinić, cvit. 115a. Lȁgoda ‚commoditas'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 32.

LȂGODAN, lȁgodna, *adj. postaje od* lagoda *i nalazi se u različnijem značeńima. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* lagodьnъ ‚conveniens'; *nslov.* lagoden ‚sacht, mild; bequem; wertlos, schlecht, übel, nichtsnutz, böse; ausgelassen' (Pleteršnik); *češ.* lahodný ‚lieblich, angenehm, gelind, sanft, mild, annehmlich, anmuthig, glatt; sanft' ‚suavis, affabilis; in malam partem: blandus' ‚schmeichlerisch; zart, verzärtelt, passend. bequem' (Jungmann); *poļ.* lagodny ‚sanft, gelind' (Linde).

1. *adj.*

a. *ugodan, udoban.* Lagodnu i svetlu *(besjedu)* stvoril jest. Anton Dalm., nov. test. predgovor. Milost ne, što je sebi korisno i lagodno, nego što mnozima koristuje većma razgleda. B. Kašić, nasl. 217. Vrime nas uvrti u život lagodan. Đ. Baraković, jar. 75.

b. *slab.*

a) u pravome smislu. — U Stulićevu rječniku: ‚debilis, debilitatus' *gdje ima i komp.:* lagòdnijî.

b) u prenesenome (duševnome) smislu. Lagodna zač je put človika i žene. M. Vetranić 2, 381.

c) u osobitome značeńu, slab poslije bolesti (kad se čovjek istom oporavļa). — U Mikaļinu rječniku: ‚convalescens'.

c. *u Bjelostjenčevu rječniku ima kajkavski* lagoden, v. priprost, *gdje se ne zna, jeli u dobru ili u zlu smislu.*

2. *adv.* lȁgodno.

a *vidi* 1, a. Ima lipo, lagodno i razumno pred ńimi čtati. Postila. A1a.

b. *bez truda?* Mogli bi . . . Lehe lagodno smrtju zavaliti. I. T. Mrnavić, osm. 47.

c. *vidi* 1, c. — *U Stulićevu rječniku:* ‚debiliter, infirme, imbecilliter' *gdje ima komp.* lagòdnijē.

LȂGODITI, lȁgodîm, *impf. umirivati, ublaživati, kao da je ovako naj starije značeńe, vidi* lagoda *od čega postaje. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* lagoditi ‚convenire'; *nslov.* lagoditi ‚erquicken' (Pleteršnik); *rus.* лагодить, *slagati; češ.* lahoditi ‚mildern, lindern, sanfter machen, besänftigen; anpassen; liebkosen, schmeicheln, schön thun' (Jungmann); *poļ.* lagodzić ‚mildern, lindern, sanfter machen, besänftigen' (Linde). — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (lagodim, vgadam ‚tempero'. v. mešam), *u Stulićevu* (‚debilitare, infirmare') *s dodatkom da je uzeta iz Bjelostjenčeva (?), u Voltiģijinu* (‚temperare, lenificare' ‚mässigen, lindern').

1. *aktivno.*

a. *uređivati, priređivati, slagati.* Vrhu pisam duhovnih *(papa Damazo)* odluči ga neka ih prigleda, prigledajući kara, karajući ih razdiļuje, razdiļujući lagodi. F. Glavinić, cvit. 410b. — *Tome je slično i značeńe miješati (n. p. vodu s vinom), raslavļati. u Bjelostjenčevu rječniku (u latinskome dijelu):* ‚tempero'; vino z vodum lagoditi ‚vinum aqua temperare'.

b. *olakšavati.* Molitva pamet čisti, voļu kripi, spomenutje lagodi . . . F. Glavinić, cvit. 115a. Naučiteļi, ki veru prosvitļuju, ufańe lagode. 355a. Post pamet čisti, voļu na dobro prigiba, spomenutja lagodi. 400a. Ufanje put k nebu lagodi. posl. 74.

c. *kad je objekat čeļade, olakšavati mu trud.* Bi gladan on ki svakoga nasićuje, žejan

ki svakoga napaja, trudan ki svakoga lagodi. F. Glavinić, cvit. 420.

d. *laskati, milovati, i u metaforičkome ili u prenesenome smislu.* Ticanje pripogibivije od sviju ćutjenja i prinemilostno lagodeće. Blago turl. 2, 154. Raskošno živuć i lagodeć svoje tilo. 2, 324. Dali se jest našlo dice sedmogodištne, tkojim budać pritili i lagodili ih progonitelji, da se odreku s. vire, hrabreno podnesošo muke. 2, 222. Uljudnosti koja gorštaka lagodi. M. Pavlinović, razl. spisi. 414. Lagoditi koga, riječima mazati, blazniti. M. Pavlinović.

e. *slabiti. — U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

2. *sa se, recipročno, slágati se, sporazumijevati se.* Tada se lagodi viće, da ima prisežnik pokazati . . . Stat. krč. ark. 2, 292. (1362).

LAGODNOST, *f. osobina onoga što je lagodno, vidi* lagoda. — *Od* XVII *vijeka.*

a. *prema* lagodan, 1, a. Jere putovno prignutje, sfojo botjenje, ufańe od povraćenja, požuda, lagodnost ritko se hoće uzdalečiti. B. Kašić, nasl. 25. Radi moje li časti ili tvoje lagodnosti i koristi većma se prigibljoš. 123.

b. *prema* lagoditi, 1, a. — *U Bjelostjenčevu rječniku (u latinskome dijelu):* ,temperamentum, temperatio, temperatura, temperies', *i u osobitome značeńu (o vremenu kad nije ni vruće ni studeno):* lagodnost vremena ,temperies, ut temperies coeli l. aëris'.

c. *prema* lagodan, b, *a). — U Stulićevu rječniku:* ,infirmitas, debilitas'.

d. *prema* lagodan, 1, b, *c). — U Mikaljinu rječniku:* ,convalescentia'. — *Amo vaļa da pripada i ovaj primjer:* Ako pomast zdrav *(zdravļe?)* ne dade, lijočit želiš ogań paka, s ńim ako rđa sva ne pade, lagodnosti nije traka. J. Kavanin 403a.

LAGODOBNOST, *f. u Voltiģijinu rječniku:* ,temperatura, temperie d' aria' ,eine gemässigte art der dinge, als der luft ec.'. — *Riječ nepouzdana, jer je po svoj prilici uzeta iz Bjelostjenčeva rječnika (vidi* lagodnost, b) *i trebalo bi čitati* lagodnost.

LAGODSTVO, *n. samo u Stulićevu rječniku uz* lagodnost.

LAGODUŠIĆI, *m. pl. ime plemenu i selu u Lici. — Pomińe se* XV *i* XVI *vijeka.* Čuju da se je nika rota učinila v Lagodušićih . . . I tu pristupivše plemeniti ljudi Lagodušići po imeni Kosići i Hrančići i Radušići i Tvrdčići i Plavšići . . . Mon. croat. 167. (1497). Anton Kosić z Lagodušić. 182. (1501). To je bilo v Lagodušićih polak kaštela. 184. (1503). Kada pridosmo na lice zemlje, tu pridoše Lagodušići. 196. (1510). Matijem Radušićem z Lagodušić. 204. (1513).

LAGOĐAHAN, lagođahna, *adj. dem.* lagodan. — *isporedi* lagodašan. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,nonnihil debilitatus'.

LAGOĐAHAT, lagođahta, *adj. u Stulićevu rječniku uz* lagođahan. — *nije dosta pouzdano.*

LAGOĐAŠAN, lagodašna, *adj. samo u Stulićevu rječniku uz* lagođahan.

LAGOĐEŃE, *n. djelo kojijem se lagodi.* Zašto tolika lagodjenja ovoj puti što ima bit jizbina crvi? Blago turl. 2, 168. — *Amo pripada i ovaj primjer u kojemu jamačno štamparskom griješkom stoji* lagoleńe *mj.* lagođeńe *(smisao nije dosta jasan).* On koji vidijaše u srcu ńihovu potišteuos od misli, a čujaše u riječi lagoleńe . . . S. Rosa 91a.

LAGOTAN, lagotna, *adj. vidi* lagodan. — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* lagoten ,debilis, exiguus'. v. mlahav; *u Jambrešićevu:* lahoten *(sic)* ,debilis'; *u Stulićevu:* lagoten, v. lagodan *iz Bjelostjenčeva; u Voltiģijinu:* ,debole, leggerino' ,leicht, gering'. — *Ima i adv.* lagotno *u Bjelostjenčevu rječniku:* ,debiliter, exiguo'.

LAGOVA ČESMA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnorriječkome.* Ńiva kod Lagove Česme. Sr. nov. 1870. 318.

LAGOVATI, lagujem, *impf. riječ nepoznata značeńa (zar je srodna s* lagati, laskati?) *u dubrovačkoj poslovici* XVII *vijeka.* S kijem je zimovat, nije ga lagovat. (D). Poslov. danič.

LAGUĆ, *m.* dolńak žrvań. u Brodu. F. Hefele.

LȂGÛHAN, lȁgûhna, *adj. dem.* lagak *(vidi* lak), *isporedi* 1. *i* 2. lagahan. — *Samo u narodnijem pjesmama našega vremena: u svijem je primjerima* na noge lagu(h)ne, *te se poznaje samo acc. pl. f. nominalne deklinacije. u onoga dijela našega naroda što ne izgovara* h, *glasi* lȁgûne. — *Između rječnika u Vukovu:* lȁgûn, vide lagahan *s dodatkom da se govori u Hercegovini. vaļa da je sam Vuk načinio nom. sing. m.* lagun, *kojemu nema drugdje potvrde. — I ovdje je zabiļežen akcenat po Vukovu rječniku, ali prema* lagúšan *vaļa da bi uprav bio akc.* lagúhan, lagúhna. Miloš skoči na noge lagune. Nar. pjes. vuk. 2, 477. Usta Vučo na noge lagune. 3, 380. Skoči Ale na noge laguhne. Nar. pjes. hörm. 1, 117. Osman skoči na noge laguhne. Smailag. meh. 32.

LȂGUM, *m. poduļi prokop ispod zemļe. — Od tur.* lagym, lagum. — *Akc. je ovdje zabiļežen po Vukovu rječniku; u Ivekovićevu je* lȁgûm; *a ja sam čuo* lȁgum. — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *kod opsade grada, prokop što neprijateļi načine do ispod bedema, pa ondje meću praha (baruta) ili drugo što praskaro tako da se može zapaliti i rastrijeskati bedem. — Između rječnika u Vukovu* (,die mine' ,cuniculus': potkopati ili podmetnuti lagum ,eine mine anlegen' ,cuniculum ago', cf. tavnik). Učinit podkope aliti lagume. S. Margitić, fala. 157. Ali Turci nigda ne pristaju, juriš čine, lagum podkopaju. And. Kačić, razg. 152b. Turci žestok lagum užegoše, po Sigeta u lagum digoše. 178a. Da će se grad lagumom u ariju baciti. M. Dobretić 136. Za koliko se godina Biograd jest zidao? ipak za tri miseca barutom i lagumi svega razoriše. Đ. Rapić 397. Nas će Turci lagumom dignuti. Nar. pjes. vuk. 2, 503. Gdi će biti lagum pod Moravom? 2, 503. Pod Turke je lagum potkopala, i na lagum Turke namamila; kad lagumu živu vatru dade, odletišo pod nebesa Turci. 3, 564. Bije Beča sa četiri strane, s jedno strane iz topova bije, s drugo strane juriš bez prestanka, s treće strano lagum potkopava, a s četvrto kumbarama pali. 3, 46. Pod kulu mu šanac primakoše, s druge strane lagum zakopaše. 4, 142. Jer mu bješe ogań odolio od lagumah koje podžogoše. Pjev. crn. 89b. Svu Oziju u lagum digošo. 306a.

b. *vidi u Vukovu rječniku:* (u Srijemu) u brdu iskopan podrum za vino ,art keller' ,cellae genus'.

LAGȔMATI, lagȕmâm, *impf. lagumom dizati u vazduh. — U narodnijem pjesmama našega vremena.* I čuvajte bedem ispod crkve, e će Turci lagum potkopati i lagumat crkvu manastira. Nar. pjes. vuk. 5, 113. Da veliki lagum zakopamo, da ńegovu vojsku lagumamo. 5, 366.

Lagumaše prebijelu kulu. Nar. pjes. petr. 1, 246. Htio je lagumati kuću. V. Bogišić, zborn. 600.

LAGÙMGIJA, *m. čovjek (vojnik) kojemu je posao potkopavati lagume. — Od tur.* lagumǵy. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,der minirer' ,cunicularius'). Svega jula ne pristaše Turci jade dajuć Beču bijelomu, lagumǵije lagume žegući . . . And. Kačić, razg. 233ᵃ.

1. LȀGÛN, *adj. vidi* laguhan.

2. LAGUN, *m. nejasna riječ u narodnoj pjesmi našega vremena.* Gradi lagun na vodici hladnoj, tu će doći mladahne divojke i doći će mlade udovice. Nar. pjes. marjan. 143.

LAGÚŠAN, lagúšna, *adj. dem.* lagak (lak). — *isporedi* laguhan. — *U Vukovu rječniku.*

LAGVA, *f. vidi* lagav. Na stolu je lagva, va lagvi je vino. Jačke. 31. Lagva, sud drveni za piće. Zemļ. 1871. 3.

LAGVAR, *m. čovjek što gradi lagve. — U Jambrešićevu rječniku (u latinskome dijelu):* ,doliarius'.

LAGVIĆ, *m. dem.* lagav. — *U Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku (u latinskome dijelu):* ,doliolum'.

LAGVIĆAK, lagvićka, *m. dem.* lagvić. — *U Jambrešićevu rječniku (u latinskome dijelu):* ,doliolum'.

LAǴUVER, *m. arap. tur.* laǵüverd ,Lapis lazuli', *modri kamen sa zlatnijem žilama, cijeńen je ali nije dragi kamen. — U naše vrijeme.* Stare kujunǵije Cincari prave ga *(tirkis)* u našoj zemļi po nekim mestima i taj se zove ,laǵuver'. Đ. Popović, poznav. robe. 14.

LAH, *f. vrlo sumńiva riječ u kńizi* XVI *vijeka. po svoj prilici treba čitati* laž. Ova *(osma)* zapovêd zakraćuje vsaku ,laah', vsako lastenje i vsako zlogovorenje na iskrńega. Š. Budinić, sum. 39ᵇ.

LAH, LAH-, *vidi* vlah, vlah-, lag-, lak-.

LAHALO, *m.* pretjeralac, koji pretjeruje. Slovinac. 1880. 389.

LÁHÂŃE, *n. djelo kojijem se laha (vidi* 1. lahati). — *U Stulićevu rječniku.*

1. LÁHATI, lâhâm, *impf. u Stulićevu rječniku:* ,celeriter egredi', *dakle bi značilo brzo izlaziti. može biti da je ovakovo značeńe bilo u Dubrovniku za Stulićeva vremena; sad je živa riječ u Dubrovniku, i znači: hoditi brzo uopće, a to u ńekom podrugļivome smislu, n. p.* ,Što lahaš? pomirili su se'. P. Budmani.

2. LAHATI, laham, *impf.* pretjerivati, tal. ,esagerare'. Slovinac. 1880. 389.

LAHATI SE, laham se, *impf. vidi* lakomiti se. — *U jednoga pisca Hercegovca našega vremena.* Nećemo se lahat za tuđijem. Osvetn. 3, 43. A ćesaru neće pomoć pravda, jer se laha na tuđa ogńišta. 6, 67.

LAHCE, *n.? ili f. pl.? ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 29.

LAHČATI, *vidi* lakčati.

LAHČE, *n. mjesno ime. — Prije našega vremena.* Spom. stoj. 185.

LAHČȉNA, *vidi* lakčina.

LAHIŃA, *f. ime vrelu.* Marindol kod Karlovca. D. Hirc.

1. LAHNUTI, lahnem, *pf. uzeti, uhvatiti, zgrabiti. — Može biti da je srodno s* latiti *(kao da je deminutiv) ili još više s* lajati, *vidi* 2. lajańe.

I. *aktivno. — U jednoga pisca Hercegovca našega vremena.* Kad se prenu, lahnu dugu po srijedi diļku. Osvetn. 3, 8. Borci staše da dušicom dahnu, i da gladni krišku hļeba lahnu. 3, 103. Da je *(glavu)* zdravu ne puste bježanu, već da mu je kô izdajnu lahnu. 3, 133. Jednoć gejak snese kabo mlijeka i zamoči da mu ga razbijeli, ne bi l' imo veće srkat bijela, al' Morača lahnu mu ga cijela. 5, 103. Jer svrvili šiši i goliši ter lahnuše Loju rańenoga pa snesoše na ćaršiju glavnu. 6, 79. Polećeli niz brda soldati ter se love na kapiju prvu kano momci udaćnoj djevojci, ko će prije lahnuti joj ruku. 7, 50.

2. *sa* se, *refleksivno.*

a. *s genetivom, uhvatiti se, doći. — U istoga pisca u kojega ima i aktivni oblik.* Da se voļan lahne Gore Crne. Osvetn. 5, 6.

b. *s prijedlogom* na *i akuzativom, popeti se (na końa). — U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Ne taknuf strimena na końa se lahnu. Đ. Baraković, vil. 37.

2. LÁHNUTI, *vidi* laknuti.

LÀHOR, *m. tihi vjetrić, povjetarce. — isporedi* lahoriti. — *U naše vrijeme.* Lahor, Lavor, ggr. ,brise, sanfter wind überhaupt', tal. ,aura, uzza', frc. ,brise, fraicheur', egl. ,breeze, cat's paw'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *i u Popovićevu rječniku:* gelinder wind *kod* wind.

LAHÒRÊŃE, *n. djelo kojijem (vjetar) lahori. — U Vukovu rječniku* (lavòrêńe).

LAHÒRITI, lahòrîm, *impf. tiho duhati, piriti, pirkati (o vjetru). — U Vukovu rječniku (s v mj.* h): lavòriti ,sanft wehen' ,de vento leni et miti': vjetar po malo lavori. — *Mislim kako i Daničić* (kor. 21) *da v stoji mj. pravilnoga* h.

LAHOTAN, lahotna, *adj. vidi* lagodan. — *U Jambrešićevu rječniku: (kajkavski)* lahoten ,debilis', *i u Stulićevu:* v. lagodan *iz Habdelićeva.*

LȀHŠATI, *vidi kod* lakšati.

LAHŠȉNA, *vidi* lakšina.

LȀIK, *m.* λαικός *(od* λαός, *puk),* laicus, *čovjek što nije svećenik. — Od latinske riječi ili od tal.* láico. — *Od* XVI *vijeka (vidi* b).

a. *uopće čovjek što nije svećenik, što je svjetovńak.* Ako pokornik bude laik. B. Kašić, rit. 54. Toliko prima laik u samoj ostiji koliko misnik u osti*(ji)* i kaležu. I. Držić 393. Nek drugi misnik sudi misnika posvećenoga, a laici i nesveti ļudi ne mogu. I. Ančić, svit. 67. More narediti kleriku da promlati drugoga klerika a laiku laika. 75. Kanon koji zabrańuje laika ili svitovnoga za episkopa rediti. A. Kanižlić, kam. 44.

b. frater conversus, *u manastirima (osobito fratarskijem) čovjek što pripada redu kao i misnici, ali se bavi samo domaćijem poslom a ne crkvenijem.* Mnisi stijahu se držati ga kako laika. Mirakuli. 7. *(Opat)* š nim posla jednoga laika. Pril. jag. ark. 9, 70. (1520). I u svakomu svetomu redu *(fratarskome)* dvi su vrste čeļadi: jedni se zovu laici to jest ne posvećeni . . .; ove uzimaju misnici, da im služe u stvari svitovńe . . . I. Ančić, ogl. 115. Nabodeći se Paskval laik u manastiru. J. Banovac, pred. 138.

c. idiota, *s toga što su sredńega vijeka gotovo sami redovnici i uopće svećenici* (,clerici') *bili učeni ļudi, ostalo je do dana današńega, da se* laik *zove čovjek nevješt kakvoj znanosti.* P. Budmani.

LÀINOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* G. Jovo Lainović koji se rodio u Novome u Boki

od roditeļâ iz Foče u Ercegovini. Vuk, nar. pjes. 1, VI.

1. LÂJ, läja, *m. vidi* lavež. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* I *(pas troglavi)* ostavi ončas krute laje. J. Kavańin 392a. Tu božica od osvete svoj teftiši neprostivo ńihov šaptat, laj i smete. 442a. — *Po tijem primjerima vaļa da pripada amo i ovaj, a ne pod* 1. laja: Ujeda ih riječim, lajom, i ogariva svojom čajom. J. Kavańin 57b.

2. LAJ, *m. (?) nejasna riječ na jednome mjestu* XVIII *vijeka: stoji uz* pas *i kao da znači* lajavac. Po pržini kraj Dunaja teku u pored tri psa laja. J. Kavańin 283a. *(misli se na grb slavonski kako je naslikan u* M. Orbin, il regno degli slavi. 242).

1. LAJA, *f. lavež, isporedi* 1. laj. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Vučica . . . bune se ne boji ni laja od pasa. M. Vetranić 2, 327. Od pasa prid lajom. 2, 276.

2. LAJA, *f. ime domaćijem životińama.*

a. *ovci.* Bruvno, Bosna. D. Hirc. F. Kurelac, dom. živ. 32. Laja, crna ovca. D. Trsteńak. Läjâ, ime lajastoj t. j. crnoj ovci. u Dobroselu. M. Medić.

b. *kozi.* Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

LÄJALAC, läjaoca, *m. onaj (uprav pas, a u prenesenome smislu i čovjek) koji laje.* — *U Mikaļinu rječniku:* lajalac, koji laje ,latrator'; *u Belinu:* ,abbajatore, propriamente cane che abbaja' ,latrator' 2a; *u Stulićevu:* lajalac *i griješkom* lajaoc ,latrator, met. oblocutor'.

LÄJALICA, *f. žensko što laje, isporedi* lajalac. — *U Belinu rječniku:* ,abbajatrice' ,latratrix' 2a, *i u Stulićevu:* ,quae latrat'.

LAJAN, lajna, *m. vidi* lajno. — *Samo u rukopisu glagoļskome* XV *vijeka.* Pismo ih takoje zove gudcem, ki ne tiče ni v jedno vrime cvita, ko obaļuje se vsь v lajan. Starine. 23, 74. (1496).

1. LÄJÂŃE, *n. djelo kojijem se laje (vidi* 1. lajati). — *Stariji je oblik* lajanje. — *Između rječnika u Belinu* (lajanje ,abbajamento, propriamente il bajar del cane' ,latratus' 1a), *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Stulićevu, u Vukovu.* Ki *(psić)* lajanjem svojim zece vzdviže. Naručn. 2b. Ovi mrmńavci jesu oni koji paze stada djavaoskoga, od koga neće da se izgubi nijedna ovca, i ako se odijeli koja od krda djavaoskoga i obrati se k Isukrstu oni ju progone s lajanjem i klańem govoreći zlo i mrmńajući... M. Radnić 17a. Psi zaglušuju svojim lajanjem susistvo. A. d. Bella, razgov. 72. Bestimaturi ga krune svetogrdnim lajańem. J. Banovac, pripov. 58.

2. LAJAŃE, *n.* insidiae, *zasjeda, busija, uprav djelo kojijem se laje (glagola* lajati *u ovome značeńu nema u našemu jeziku; ali ima stslov.* lajati, lają ,insidiari'; *može biti u svezi s* lov *i* loviti). — *U kńigama pisanima crkvenijem jezikom (u starijim oblicima* lajanije, lajanje), *a između rječnika u Daničićevu* (lajanije ,insidiae'). Sêti jego i lajanija rastrьgь. Stefan, sim. pam. šaf. 25. Krьstomь ograždajemi vragu protivļajem se ne boješti se kazni jego ni lajan*(j)*a. Mon. serb. 83. (1275—1321). Ne ustraši se kramoly jego ni lajanija. Danilo 85.

LÄJAST, *adj. vidi* lajav. M. Medić.

LAJATEĻ, *m. vidi* lajateļstvo. — *U Stulićevu rječniku:* ,nascondiglio' ,latebrae' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — nepouzdano.*

LAJATEĻSTVO, *n. vidi* 2. lajańe. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,insidiae'.

LÄJATI, läjêm, *impf. ispuštati iz sebe glas kao pas (obično se skraća kao onomatopeja* bau bau *ili* vau vau). — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* läjâ, *impt.* lâj, lâjmo, lâjte). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* lajati, *rus.* лаять, *češ.* láti, *poļ.* lajać; *ima i lit.* loti *i let.* lât. — *Korijen je* la, *a* j *umeće se samo radi zijeva (isporedi* lavež); *može biti da je* la *onomatopeja (isporedi* latrare). — *Između rječnika u Vrančićevu* (,latrare'), *u Mikaļinu* (,latro, oblatro, allatro, conlatro'), *u Belinu* (,abbajare' ,latrare' 2a), *u Bjelostjenčevu* (lajem ,latro, baubor'; v. baukam. 2. lajem kot lisica ,gannio'. 3. lajem na drugoga ,obloquor'), *u Jambrešićevu* (lajem ,latro'; lajem jakti lisica ,gannio'), *u Stulićevu* (,latrare'), *u Voltiģijinu* (,bajare, latrare' ,bellen'); *u Vukovu:* 1. ,bellen' ,latro'. — 2. ,schimpflich für reden' ,gannire' *s primjerima:* Sve laje za ńim koješta. Šta laješ? Ne laj (,halt's maul'); *u Daničićevu* (,latrare').

1. *neprelazno.*

a. *u pravome smislu.*

a) o psu (pas laje i od radosti, ali se obično misli da laje od ļutine), i o čeļadetu kad ispušta glas kao pas.

aa) uopće. Jako besni pasь laje. Glasnik. 10, 251. Kako psi lajahu. Aleks. jag. star. 3, 274. Jao vam, psi nimi ki nećete lajati. Naručn. 99a. Psi počeše lajati. Zborn. 44b. A kako laje jak *(pas).* N. Naļešković 1, 183. Pas pakļeni laje i straši nage sjeni. Ġ. Palmotić 2, 455. Laje ali ujisti ne more. I. Ančić, svit. 245. Psi priļuti, ki kad laju... P. Hektorović(?) 91. I za vuci laju i skoču *(psi).* J. Kavańin 378b. Pas svezan u siuģiru, koji more lajati al' ujest ne more. F. Lastrić, od' 195. Nek laje, samo da ne uijeda. (Z). Poslov. danič. Da nit' reži, niti laje *(pas).* V. Došen 117a. Rugajući se čauš laje, kažuć svatom, da bi kučka. 158a. Da tko sa psim lajat stane... 190a. Linac veli: ,Garov laje'. 256a. Kera laje, švaler hleba daje. Nar. pjes. vuk. 1, 632. Ne laje kuca sela radi nego sebe radi. Nar. posl. vuk. 201. Pas koji (mnogo) laje ne ujeda. 246. Što pas više laje, mańe ujeda. 359. Kučka nek laje a žena nek muči. V. Bogišić, zborn. 46.

bb) kad se izriče ono radi čega pas laje, može stajati: aaa) u acc. s prijedlogom na. Pas privezan može lajati na čovjeka. M. Divković, nauk. 98b. Psi na nas laju. M. Radnić 217b. Na ń ne laja *(šćenac množtvo).* J. Kavańin 10b. Psi na nebo obnoć laju. V. Došen 133a. Šibe, kerče! ne laj na švalerče. Nar. pjes. vuk. 1, 632. Ko na zvijezde laje, ispašće mu zubi. 149. Maniti i na zvijezde laje. 175. Pas i na zvijezde laje. 246. Teško vuku, za kime ne laju i junaku za kim ne govore. 313. Da ne laju paščad na proroka. P. Petrović, gor. vijen. 71. — *bbb) u istome ili sličnome smislu nalaze se prijedlozi* za *(s instr.),* suprotiva *(s dat.),* oko *(s gen.).* Nije onđe vuka, za kojim psi ne laju. Nar. posl. vuk. 216. — Pas laje suprotiva neprijateļem. I. T. Mrnavić, ist. 172. — A svi grijesi kako kučki oko ńega lajati će. B. Zuzeri 37.

b) kaže se gdjegdje i o drugijem životińama u kojijeh nije isti glas kao u psa.

aa) o lisici. Sa Tatinca lajaše lisica. Nar. pjes. vuk. 4, 176. Sa Tatinca što laje lisica ono jeste Lazare Mutave. 4, 177.

bb) o vuku. Nenavidni ovčarom vukova, koji laju a ne ujedau. A. T. Blagojević, pjesnik. 50.

cc) o jazavcu. Jazvi laju a jebine buču. Osvetn. 4, 70.

dd) o lavu, vidi lav.

b. *u prenesenome smislu.*

a) o buci što čini što neživo. Trbuh laje, glad nemoć zadaje. Osvetn. 4. 33. Sa ńih laju topi nanizani, i iglarke polajuju di|ke. Osvetn. 5. 107.

b) o čeļadetu, zlo govoriti, psovati, bezobrazno govoriti, pa i u ne posve zlome smislu, vikati.

aa) uopće. Pust' ļudi da laju. F. Lukarević 88. Beznanac neka bode, i nenavis neka laje. J. Kavańin 79a. Okolo lajućih eretika. A. Bačić 156. Jedni se sve karaju, koļu i laju svako zlo govoreći. J. Banovac, pripov. 201. Niti smo vas zvali da lajete; što god bo govorite jesu laži. A. Kanižlić, kam 315. Onda didi smradno laju. V. Došen 165b. Dal' kad laju i kad psuju *(proždori).* 185a. A i onda dok si mlada bila, ništa dobra nisi učinila neg lajala kako i sad laješ. M. A. Reļković, sat. D6a. Kada lajaše i podrugivaše se sa mnom neprijateļi moji. G. Peštalić 14. Ne laj! (kaže se kad ko pogano govori, psuje, kune, nesramne riječi izušća). Nar. posl. stojan. 111. Ne laj, kako ti to smiješ reći? S. Ļubiša, prip. 72.

bb) može se izreći o kome ili o čemu se zlo govori (isporedi a, *a) bb)), i to prijedlozima: aaa)* na *s acc.* Krivovirci na rožario laju. A. Kanižlić, utoč. 254. A ti na ńi bisna laješ. V. Došen 125b. Koji laju na iskrńoga. S. Rosa 78b. — *bbb)* za *s instr.* A pokojne odkapaju *(nenavidni),* kad za ńima bisno laju. V. Došen 131a. — *ccc)* protiva *ili* suproć *s dat.* Kako psi bisni laju protiva meni. P. Radovčić, način. 291. Zaludu laju svi eretici protiva crkvi. A. Bačić 157. Da ne lajem suproć onimi. A. d. Bella, razgov. 72.

2. *prelazno, objekat je ono što se izuščuje lajući (obično u prenesenome smislu).*

a. *ako je objekat* to, što *(relativno) itd. može biti glagol i u pravome smislu.* Što pas laje vjetar nosi. Što pas na zvijezde laje to Bog ne sluša. Nar. posl. vuk. 359. To im jezik i sad laje. V. Došen 165b.

b. *objekat je supstantiv kojijem se u kratko izriče smisao onoga što se govori.* I smrad svaki kada laje *(bludnica).* V. Došen 97b. Kad sramotno ne pivaju i smrad svaki kad ne laju *(svati).* 152b. Jer pogrde takve laje, zao izgled da svim daje. 153a. Svaku tamnost bisno laju. 163b.

c. *objekat su same riječi* (oratio recta) *što se izgovaraju.* Ter ovako (ko pas) laje: ‚Zdrav, moj dragi meštre!' A. Vitaļić, ostan. 100. Kao crv grize iznutra dušu, lajući: ‚Što si učinio?' F. Lastrić, ned. 76. Na rimskoga papu lajati ‚anathema' to jest proklestvo, jest opačina. A. Kanižlić, kam. 355—356.

d. *mj. objekta ima podložna rečenica s* da (oratio obliqua). Tu Demokrit plača veoma svojim sljednikom ki sneć laja, da od prašaka i od atoma svijet se učini s ńih micaja. J. Kavańin 443a. A sam proždor bisan laje, da za Boga on ne haje. V. Došen 186a.

LÀJAV, *adj. koji (mnogo) laje (u pravome a još češće u prenesenome smislu). — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚latrans'), *u Vukovu* (‚der eine böse zunge hat, böszüngig' ‚qui linguae acerbae et immodice liberae est', cf. jezičan).

a. *u pravome smislu, o psetu.* Lajava kučka selo učuva. Nar. posl. vuk. 165.

b. *u prenesenome smislu, o čeļadetu (vidi* lajati, 1, b, *b)).* Lajavoj seki celivi rijetki. Nar. posl. vuk. 165. Imao hero zlu i lajavu ženu. Nar. prip. vrč. 86. Zla godina i lajava žena. 215. Reče se za lajavo žensko. Vuk. poslov. 210. Napao na ženu lajavu i krvomutnu. S. Ļubiša, prip. 144. — *I u ovome se primjeru govori o čeļadetu kao o psetu:* Čujete li lajavoga kusova a šarenoga kudrova kako slično veze a lijepo laže? Pravdonoša. 1851. 30.

c. *u prenesenome smislu, o jeziku.* Lajav (jezik) što više zbori, mańe se mori. Nar. posl. vuk. 165. Zla i lajava jezika. V. Vrčević, niz. 310.

LÀJAVAC, lằjâvca, *m. lajav pas, ali češće u prenesenome smislu (vidi* lajati, 1, b, *b)) čovjek. — Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚abbajante, che abbaja' ‚latrans' 1a; ‚abbajatore, propriamente cane che abbaja' ‚latrator' 2a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* lajavec, lajavica, koji ali koja laje ‚latrans, latrator, foem. latratrix'), *u Stulićevu* (‚latrans'), *u Voltigijinu* (‚bajatore, cialtrone' ‚plauderer, schwelger'), *u Vukovu* (čovjek zla jezika ‚mensch der eine böse zunge hat' ‚homo linguae acerbae et immodice liberae' *s dodatkom da se govori u Boci).* Ne odgovoriti lajavcu jest rasrditi ga. M. Radnić 19a. Razumite li vi, niki lajavci i lajavice, kojeno tolike nepoštene i smrdeće riči govorite? J. Banovac, razg. 63.

1. LÀJAVICA, *f. lajava kučka, ali češće u prenesenome smislu (vidi* lajati, 1, b, *b)) žensko čeļade. — Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (lajavica, koja laje ‚oblatratrix') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚abbajante, che abbaja' ‚latrans' 1b; ‚abbajatrice' ‚latratrix' 2a), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* lajavac), *u Stulićevu* (v. lajalica), *u Voltigijinu* (‚ciarliera, cianciatrice' ‚plauderinn'), *u Vukovu* (žensko zla jezika ‚frauenzimmer das eine böse zunge hat' ‚mulier linguae acerbae et immodice liberae'). Razumite li vi, niki lajavci i lajavice, kojeno tolike nepoštene i smrdeće riči govorite? J. Banovac, razg. 63.

2. LÀJAVICA, *f. dosadno pjevańe kao lajańe. — U narodnoj pripovijeci našega vremena.* Onda lacman uzjaše na ń *(đavola),* ali mjesto pjesne zaintači u lajavicu: ‚tralala, tralala' itd. Dodije se đavolu, pa upita lacmana: ‚Ima li još koliko od te proklete lajavice?' Nar. prip. vrč. 139.

LÁJBAC, lájpca, *m.* zovu u bosanskoj Krajini neki fermen ali je različitiji od običnoga. Ļ. Stojanović. — *Od ńem.* leib.

LAJČAN, *m. ime ovnu.* Vetovo, Požega. D. Hirc.

LÂJDICA, *f. u Vukovu rječniku:* vide čunak *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj u kršćana. — To je sama riječ* ladjica *u kojoj su premješteni glasovi* d i j.

LAJEV DO, Lajeva Dola, *m. ime selu u Crnoj Gori u katunskoj nahiji.* Glasnik. 40, 18.

LAJFER, *m. ime psu.* Bastaja, Daruvar. D. Hirc. — *Od ńem.* läufer. — *isporedi* lafor.

LAJHA, *f.* fraus, *prijevara. — Postańe vidi kod* lajhati. — *U glagoļskome rukopisu* xv *vijeka.* Čineći hinbe i lajhe proti tebi i proti iskrńemu. Koluničev zborn. 3. Ako te lajhe i hinbe ke se čine ako su vazda proti zakonu Božiju ali proti zakonu sega svita. 4.

LAJHAR, *m.* fraudator, *varalica. — Od srvńem.* leichaere, leicher. — *Riječ je kajkavska. — U Stulićevu rječniku:* v. varalac *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva.*

LAJHARIJA, *f. vidi* lajha. — *Postaje od* laj

har *talijanskijem nastavkom* eria (*ńem.* erei). — *U glagolskome spomeniku* xvi *vijeka.* Sebi čineći s prehimbom i lajharijom. Mon. croat. 283. (1581).

LAJHARITI, lajharim, *impf. vidi* lajhati. — *Postaje od* lajhar. — *U Stulićevu rječniku:* v. varati *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva.*

LAJHATI, lajham, *impf.* fraudare, *varati.* — *Od srvńem.* leichen. — *U glagoļskom rukopisu* xv *vijeka.* Ki hiniš i lajhaš tvoga iskrńega. Kolunićev zborn. 3. Vazda ka(da) ti hiniš i lajhaš . . . to jest vazda smrtni grih. 4.

LAJICA, *f. ime ovci.* Vetovo, Požega. D. Hirc.

LAJIN, *m. ime ovnu.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

LAJIŠ, *m. vidi* lajin. — *U narodnoj zagoneci našega vremena.* Pun tor ovaca, među ńima sam lajiš bleji. *odgonetļaj:* pop u crkvi. Magazin. 1869. 124. — *isporedi* lajiša.

LAJIŠA, *m. vidi* lajiš. Pun tor ovaca, medu ńima sam lajiša bleji. — Crn lajiša med' ovcama bleji. Nar. zag. nov. 173.

1. LAJKA, *f. ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

2. LAJKA, *f. ńešto što laje.* — *U narodnijem zagonetkama našega vremena.* Lajka laje, daleko se čuje. *odgonetļaj:* pratļača. Nar. zag. nov. 175. Lajka laje u dolini, čak se čuje u borini. *odgonetļaj:* puška. 184. Lajka laje u Morave, čak se čuje u dubravo. *odgonetļaj:* sjekira. 204.

1. LAJKO, *m. ime końu.* F. Kurelac, dom. živ. 10.

2. LAJKO, *m. u narodnoj zagoneci našega vremena.* Kad pade fratar iz mede, lajko ga odmah pojede. *odgonetļaj:* jaje (?). Nar. zag. nov. 75.

LAJKOVA, *f. kao da je mjesno ime u Boci kotorskoj.* — *U narodnijem pjesmama* xviii *vijeka.* Koji Lajkovom k Ledenicam odmaknu se od Perasta. Nar. pjes. bog. 184. Koji za brdo za prije pobjeći, koji Lajkovom bandom Ledenica. 187.

LAJKOVAC, Lajkovca, *m. mjesno ime u Srbiji u okrugu vaļevskome.* Lajkovac, *selo.* K. Jovanović 105. Lajkovac, *zaselak.* 102. Dońi Lajkovac, *selo.* 103.

LAJKOVINA, *f. mjesno ime.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Po široku poļu Lajkovini. Pjev. crn. 38b.

LAJNEN, *adj.* stercorarius, *koji pripada lajnu.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka.* (*Mravļe*) u muhe lajnene se stvoriše. M. Vetranić 2, 167.

LÂJNO, *n.* stercus. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* lajno, *češ.* lejno, *poļ.* łajno. — *Nepoznata postańa.* — *U kńigama pisanima crkvenijem jezikom, a u naše vrijeme još u Istri.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (svinsko lajno ,succerda' *kod* svinski, *a u latinskome dijelu pod* excrementum *i* stercus), *u Stulićevu* (v. gnoj *iz Bjelostjenčeva*), *u Daničićevu* (,stercus'). Ijadehu lajna. Glasnik. 10, 224. Svinije lajno . . . s maslomь polagaj na ranu. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 103. Lajna suha lastoviča. 110. Lajnom vodu oskvrni. Š. Kožičić 44a. Zame komad lajna i klade ga na ogań. Nar. prip. mikul. 139. Lajno, *pogan goveđa.* F. Kurelac, dom. živ. 29. Lâjno ,stercus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 5.

LAJO, *m. ime ovnu (u Istri).* F. Kurelac, dom. živ. 63. — *isporedi* lajin.

1. LÀJOTINA, *m. i f. lajavac, lajavica.* — *vidi kod* 2. lajotina.

2. LÀJOTINA, *f. laž (ono što se laje).* — *U naše vrijeme u Istri.* Lajòtina ,gannitor seu gannitrix; mendacium'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 53.

LȀJTMAN, *adj. vidi* poručik. — *Od ńem.* leutnant (*franc.* lieutenant). — *isporedi* laćman *i* lajtnant. — *U naše vrijeme.* A podviknu Pavle kapetane . . . On i lajtman ate otiskoše. Hrv. nar. pjes. 4, 117.

LȀJTNANT, *m. vidi* poručik, lajtman, laćman. — *Nemam pismene potvrde (ipak vidi* lajtnantovica), *ali sam čuo ovu riječ.* P. Budmani.

LȀJTNANTOVICA, *f. lajtnantova žena, vidi* laćmanovica. — *U jednoga pisca Slavonca* xviii *vijeka.* Jedna lajtnantovica i jedna barjaktarica. M. A. Reļković, sabr. 11.

1. LÀJÛŠ, lajúša, *m. lajavac.* — *U naše vrijeme u Istri.* Lajûš ,latrator', gen. lajûšā. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 48.

2. LAJUŠ, *m. ime muško, mađ.* Lajos ,Ludwig'. Lajuš, kraļ ugrski. P. Vitezović, kron. 108. Po Lajuša kraļa smrti. 138.

LAJUŠEV, *adj. koji pripada Lajušu.* Marija kći Lajuševa. P. Vitezović, kron. 108.

LAJZ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkome.* Livada kod Lajza. Sr. nov. 1868. 208.

1. LȀK, *adj.* levis; facilis, *uprav koji malo tegli, a od toga značeńa postaje drugo: koji postaje bez truda, koji se može učiniti bez truda (isporedi obadva značeńa u ńem.* leicht). — *Suprotno je* težak. — *Postaje od starijega oblika* lьgьkь *(praslav.* lьgъkъ) *tijem što se prvo* ь *promijenilo na* a, *a drugo je ispalo u svijem oblicima u kojima se poslije* k *nalazi vokal, te bi osnova bila* lagk- *a nominalni nom. sing. m.* lagak, *ali su se kod toga dogodile ńeke promjene: a) g ispred bezglasnoga* k *postalo je bezglasno* (k), *te je onda ispalo i osnova je postala* lak-; *tako vaļa da se dogodilo u velike većine štokavaca. u tome je slučaju po drugijem oblicima nastao nominalni nom. sing. m.* lak; *b) u sjeverozapadnijem krajevima mijeńa se g ispred* k *na* h *(vidi* 1. k *pod* b): lahka, lahko *itd.*; *nominalni nom. sing. m. ostaje tad* lagak *(vidi n. p.* Naručn. 34a. 76b; Korizm. 47b; A. Georgiceo, nasl. 307; P. Vitezović, cvit. vii. 157; M. Kuhačević 39; Nar. prip. mikul. 55; lȁgak, lȁhka, lȁhko ,levis; facilis'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iiftsg. 20). *oblike* lahk (A. Georgiceo, nasl. 308) *i* lahak (Osvetn. 1, 56) *jamačno su izmislili sami pisci. također i* lagko. Jačke 15; P. Bolić, vinodjel. 2, 25; lagka. 2, 418 *pisano je po etimologičkoj ortografiji (u prvome primjeru vaļa da treba čitati* lahko, *a u drugome* lako *i* laka). *Često se nalazi pisano* lahk- *mješte* lak-, *jer pisci sami nijesu izgovarali* h, *nego su ga pisali po tobožńoj etimologiji; tako je jamačno u primjerima M. Radnića, iz Pjev. crn.*, lahko. Nar. pjes. vila. 1868. 710, *u pisca Osvetnika; a po svoj prilici i u pisca Kavańina (izdańe je vrlo nepouzdano) i uopće u pisaca našega vremena.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* lьgъkъ, *rus.* легкий *(izgovori* ļohki), *češ.* lehký, *poļ.* lekki *(i* letki). — *Osnova je indoevropska po svoj prilici* lnghu, *isporedi lit.* lengvas, *snskrt.* laghu, *grč.* ἐλαχύς, *lat.* le(g)vis, *got.* leihts, *stvńem.* liht (lenht), *anglosaks.* lungre *(brz).* — *Između rječnika: a)* lak *u Mikaļinu* (lak, lagahan ,levis'; lak, obrtan ,agilis, levis, mollis'), *u Belinu* (,leggiero' ,levis' 432a; ,affrettoso, frettoloso' ,festinus' 48b; ,agile,

presto e pronto nell' operare' ,agilis' 52a; ,destro' ,agilis' 252b; ,facile, agevole' ,facilis' 299b), *u Bjelostjenčevu* (v. legek), *u Stulićevu* (,levis, facilis'), *u Voltiģijinu* (,agile, leggiero, passaticcio' ,leicht, schnell'), *u Vukovu:* 1. ,leicht (zu tragen)' ,levis'. — 2. ,leicht (zu thun)' ,facilis'; *b)* lagak *u Bjelostjenčevu* (vidi legek, etc.; *kajkavski* legek, lehkek, lasni, lak ,facilis, levis'. 2. ,agilis, expeditus'), *u Jambrešićevu* (legek ,facilis, levis'), *u Stulićevu* (v. lak *iz Bjelostjenčeva), u Voltiģijinu* (lagak, lahka ,leggiero, lieve' ,gering, leicht'), *u Daničićevu* (льгькь ,levis').

1. *adj.* — *Komp.: a)* lăkšî *kao da postaje od* lag-, *te se* g *ispred* š *mijeńa na* š. — *vrlo često kod većine naroda. naj stariji je primjer.* Zborn. 98b. *nalazi se i u Belinu, u Stulićevu (pisano i* lagši), *u Voltiģijinu, u Vukovu rječniku.* — *b)* lăhšî *(adv.* lăhšê). N. Dimitrović 4; N. Naļešković 1, 126. 290; (Z) Poslov. danič. 68; J. Matović 395. *nijedan mi primjer, osobito dubrovački, nije pouzdan.* — *c)* lăgļî *po analogiji prema* dubļi, tupļi *itd.* — *u većine čakavaca i u sjeverozapadnijeh štokavaca.* — *naj stariji je primjer.* M. Marulić 30. — *češće se nahodi adv.* lăgļê, *vidi* 2. — *d)* lakčiji. — *samo u Stulićevu rječniku:* lagčiji ,levior'; lagļi ,facilior'.

a. levis, *koji malo tegli.*

a) u pravome smislu, uopće.

aa) o čemu tjelesnome. Učini tebi korabļu od drivja lahka i uglajena. Bernardin 95. gen. 6, 14. Učini tebje korabļu od drijevja laka. N. Rańina 115a. Odjeća vas resi laka, svita sama i priprosta... I. Gundulić 289. Lakši od pera, od pluta. (D). Poslov. danič. To je zemļa plodna i laka. N. Marči 39. Metni mene na laka nosila. Nar. pjes. vuk. 1, 551. Mala laka skočiće ti glava. 5, 485. — *Amo pripada bez sumńe i ovaj primjer:* Svjete koje davam tebi da ne ufaš u tvoe blago, nu uhiļen kad si u sebi da ti 'e tijelo lačno i nago, ufaj, er narav gori uzlita laka a težka doli hita. J. Kavańin 1b. — *(Kod ovijeh primjera misli se i na značeńe pod b))* Po moru na priliku lahkoga driva plavajući. F. Glavinić, cvit. 311b. Laka lađo, vatra t' izgorijela! Nar. pjes. vuk. 1, 324. Pogradiću orahove šajke, šajke lake, orahove lađe. 4, 238. I on seda na lake kočije. 1, 539. Pake sjede u lake hintove. 2, 571. Ako ne ima laka krila. Ģ. Palmotić 2, 343. Te sproleti ptica lahki krili. Nar. pjes. istr. 1, 32. Ńu dofatit rukami naglo żeļaše lakim. M. Katančić 49. — *I ovdje je u pravome smislu:* Ne gren ni obedvat, ću baren lagak umret. Nar. prip. mikul. 55. — *U pjesmama se vrlo često kaže o ģeferdaru da je lak, ako se baš i nema u pameti pravo značeńe.* Pa dovati laka ģeverdana. Nar. pjes. vuk. 3, 12. Pa opali laka ģeverdana. 3, 13. I prinesi laka ģeferdara. 4, 363. Dade ńemu laka ģeverdara. 4, 393. *tako se u jednoj pjesmi kaže i o vješalima (može biti da se misli na nosila, vidi sprijeda).* Odnesi me pod laka vešala. Nar. pjes. vuk. 1, 539. — *Amo pripada i ovaj primjer:* Zlatne rude koje zemļa u svom lakom krilu sakriva. A. d. Bella, razgov. 68. — *Ne razumije se smisao u ovome primjeru (može biti da laki stoji samo radi slika):* Car namignu na Ciprijanski otok laki koga obsjede Selim jaki. J. Kavańin 190b.

bb) o metaforičkome smislu, o duši. Zač ništor nije teže od zlata na svijeti neg duše ke zgriješe i umru kako ti, ni lahše od onijeh, ke Boga poznaju, er stoje vrhu svijeh nebesa u raju. N. Naļešković 1, 126. To izusti, laku dušu pusti. Nar. pjes. vuk. 2, 113. 188. *često u narodnijem pjesmama.*

b) što je lako, miče se brzo; po tome može značiti i brz, okretan (isporedi kod a) aa)).

aa) o čeļadetu. Ja sam Grizivino... grizem, žvem, ijem vino, brz, krjepak, hitar, lak. M. Držić 29. Ići ćeš lakši. M. Radnić 88a. Neka iz gora brzi i laci, divji ļudi sred slobode i satiri veseļaci u tamašah kola izvode. I. Đorđić, pjes. 88. Tu viknuše ti laki svatovi. Nar. pjes. vuk. 1824. 1, 43. Posla care dva laka ulaka: ,Dovedite Bosiļku djevojku'. 1, 158. Pak joj dade lake pratioce. 1, 585. Tu viknuše ti laki čauši. 2, 57. On mi pušta lakoga telala. 3, 324. Uza starce okrenu mrkońa a za ńime ostala družina, sustigoše laki Kolašinci, te se biju ogńem iz pušaka. 4, 406. Ustaj, pope, na noge lagane, te potraži lake kalauze, baš hoćemo Štitarici ravnoj. 4, 398. Sakupiše petnaest stotina laka pješca i brza końika. 4, 506. A knez posla lake poklisare. Ogled. sr. 69. Car mi prati dva laka junaka. Nar. pjes. vila. 1866. 606. Pa izvadi dvanaes dukata, te ih dade lakoj kńigonoši. 1867. 399. — *Amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu* mladost *stoji kao kolektivno ime:* Đa biste činili da se ne staramo, toj bismo sad ktili, žudimo toj samo: er je teška staros, ne može skakati, a laka je mlados, sve bi ktjela igrati. M. Držić 59.

bb) o živinčetu. A pod ńime koń ogńeni lakši i brži neg' sjever je. I. Gundulić 397. Pače rekbi, hitri i laci pružiće se *(końi)* sad na zvijezde. 426. Plove jakno laka riba... 413. I skačući *(srna)* laka i hitra, na dubļe se meće i peńe. 554. — *Amo umećem i primjere u kojima se čeļade isporeduje sa živinčetom.* Veće lakši negoli kragujac. Zborn. 98b. Lakši nego orlovi. M. Radnić 113b.

cc) o nogama što brzo idu, isporedi kod lagahan *i* lagahna. Lake mi se noge uštapiše. Nar. pjes. vuk. 1, 323. No su lake noge pod hajdukom, u goru ga noge zaniješe. 3, 29.

dd) o rukama. Pero riži kako je badkalo, kako b' lašńe pod koru se dalo, med drvom ga i koru zabodi, ozgor doli lakom rukom vodi. J. S. Reļković 270. Na sirotnoga svakom je laka ruka. Nar. posl. vuk. 191. Ona je lake ruke, blage duše. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 94.

ee) o vjetru. Lahkom' vjetru prilikuje *(žena).* J. Kavańin 356b.

ff) o hodu (stupaju, tijeku), pa i o tancu. A što vidi oko bistro, ondi ureda laki stupaj skokom slidi. I. Gundulić 529. Da se upravļa lahkim tijekom. J. Kavańin 285a. Vodite lake tance. M. Vetranić 1, 30.

gg) mislim da se u ovome primjeru isto govori o Božjoj pravdi. Naj lahša je Božja pravda. (Z). Poslov. danič.

c) proclivis, propensus, *u prenesenome smislu od pređašńega kod b), brz, rad (što učiniti).*

aa) s infinitivom. Oružjem se svi obstriješe *(vojnici)* s końem poteć vazda laci. I. Gundulić 329. Tako lahk drugomu što ni drage činit. A. Georgiceo, nasl. 308. Lak oprostiti uvriđeńa. P. Posilović, nasl. 122b. — *Uz infinitiv ima za po tuđijem jezicima.* Lahša stvar za uteć nigdir ni, koliko život naš. N. Dimitrović 4.

bb) s podložnom rečenicom u kojoj je da. Zeka je naročito bio lak da dozna šta rade Turci. M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 173.

cc) s prijedlogom na *i akuzativom.* Naj više jere lak bijaše *(Cezar)* na prošćeńje. H. Lucić 275. Lagak na smih i na raztresenje. A. Georgiceo, nasl. 307.

dd) s prijedlogom na i lokativom (uprav znači brz i vješt). Živanović je bio čovek vrlo vredan i na peru lak. M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 161.

ee) s prijedlogom u i lokativom. Imamo biti laci u djelijeh božanstvenijeh A. Gučetić, roz. jez. 246. Lak u poslijeh, djelijeh ,attivo, che fa o può fare' ,actuosus' 117[a].

ff) s prijedlogom k. Da su *(redovnici)* lahki k tomu dopušćenju. Naručn. 77[b].

d) ističe se da kome ili čemu nije teško nositi ili podnositi (u pravome ali češće u prenesenome smislu). ako se izriče ko ili što podnosi, stoji u dativu.

aa) o bremenu itd. Brěme moje lьko jestь. Mon. serb. 5. (1198—1199). Brěme moje lьgьko jestь. Sava, stef. 2. Jere jaram moj sladak jest i tegiňa moja jest lahka. Zadar. lekc. 68. matth. 11, 30. Jaram u istinu moj sladak jest i brjeme mojo lako. N. Raňina 177[b]. Brime bo moje slatko jest i naprćenje moje lako. 197[b]. Jaram istinom moj sladak jest i tegota moja laka. 230[a]. Svako teško brjeme ňoj je *(plavi)* lako. G. Palmotić 2, 442. Jaram Krstov kô 'e ugodan i lak. J. Kavaňin 385[a]. Da im lakše brime bude. V. Došen 67[a]. Lagak je križ žeja pri povoļnoj piči. M. Kuhačević 39. Tako bit će on *(vaļ)* i lagļi volom ili koňma. J. S. Reļković 24.

bb) o muci, tuzi, nevoļi, zimi. Da mi zuoj trpiti bude lakša muka. Đ. Baraković, vil. 26. Što ňegovu tugu lagļu radi Boga učini. A. Georgiceo, nasl. iv. V zloj srići bud' dobre voļe: lagļe čini ta nevoļo. P. Vitezović, cvit. 66. — Vь četvrьtьkь ašte budetь roždьstvo Hristovo, zima lьka ... Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 117.

cc) o smrti. I svim nam lagļa je od meča smrt vidit. M. Marulić 30. Smrt će mu lahka bit, jer će imat ufanje. A. Georgiceo, pril. 104. Mogaše ti kojom inom i lagļom smrtju nas spasiti. A. Kanižlić, uzroci. 94.

dd) o rani, udarcu. I raňenje lako a često more život pogubiti. J. Kavaňin 5[a]. Nešto lakih zadobio rana. Osvetn. 2, 96. Malahna i laka zaušnica. I. A. Nenadić, nauk krst. 102.

ee) o karaňu. S timi pokaranje ima biti tiho, lahko i razborito. Š. Budinić, ispr. 28.

ff) zemļa ukopanome. Užival' duša t' raj u družtvu tvoje vil', a zemļa na svit saj laka ti kostem bil'. D. Raňina 61[b]. Svaku t' molbu višňi usliši, zemļa t' laka, u ku ležoš, a duh ti se goru utiši! A. Čubranović 164. Laka ti *(ili mu)* zemļica! *često se kaže o pokojniku.* P. Budmani.

gg) o čeļadetu (što je blago, što nije oštro). Parac svjetan, pun razloga, lak dobromu, težak zlome. J. Kavaňin 150[b].

hh) uopće. Do lahka i do teška vrimena. Mon. serb. 274. (1410). — Lakša biva svińska skika neg' linoga jata vika. V. Došen 209[a]. — Pobratima harna; tek nek mu je lakši pokoj duši. Osvetn. 3, 51.

e) o jelu i piću (moglo bi biti značeňe kao kod a), ali će često značiti: koje se lako probavi, prokuha), i u metaforičkome smislu. Ona pića nikim je lahka, slatka, medvena. Korizm. 82[b]. *(Isus)* dajući čoviku jistvinu nebesku i hleb živi i lahki. 85[a]. Nestalo lahka brašnenika. Pjev. crn. 78[a]. Van mi kuvaj lake brašnenice. Nar. pjes. marjan. 2. Lagka voda. P. Bolić, vinodj. 2, 418. Vina svakojaka i lahka i jaka. B. Krnarutić 23. Crno je vino izrednije i lakše. P. Bolić, vinodjel. 2, 52. — *Mogao bi amo pripadati i ovaj primjer u kojemu je suprotno prema gust.* Priložeňe i odložeňe masti među sobom različijeh sad gustijeh sad lakšijeh. B. Zuzeri 155.

f) u prenesenome smislu, s toga što se misli da što nije teško obično nije ni veliko, može se misliti da znači od prilike što i malen, naj češće ako se govori o čemu zlome, ali i o drugome.

aa) o grijehu. Lagļi grijeh. M. Divković, nauk. 251. U grihu lagļemu bihote vi tada. Đ. Baraković, vil. 44. Ča jest grih lahki? F. Glavinić, svitlost. 7. Očišćajući ga od svakoga grijeha naj lakšega. M. Radnić 131[a]. Gdje ući lagļe i okorno grijehe okoljem razbirati. J. Kavaňin 126[a]. Koji je grih težji, koji li lakši. A. Bačić 379. Mučnije se pak čuvati od griha lakoga iliti maloga, nego od griha smrtnoga. J. Banovac, razg. 193. Koji je grih teži, koji li je lakši. 250. Ovi grih zove se lak, jer lako se od ňega oslobodi, lako se prosti. J. Filipović 1, 203[a]. Kadkad grih zloćom učiňen lagļi je od griha slabosti. I. Velikanović, uput. 1, 311. Svaki drugi grih jest lagļi. I. J. P. Lučić, razg. 91.

bb) o cijeni. Cijena je svomu laka. M. Vetranić 1, 237. — *Može amo pripadati i ovaj primjer:* Svo carevo prodadoše i carevu haznu zatomiše i nadnicu laku ostaviše. Nar. pjes. vuk. 2, 206.

cc) uopće. Nika je *(sumňa)* silna, a nika lahka. Naručn. 34[a]. Ne za uzrok podoban, da brže za uzrok lagak i mal čini svoje rasŕjenje. Korizm. 47[b]. S ovijem lahšijem imenom lupoštine bi zapisana zapovijed. J. Matović 395. Kudimo laku i šalucavu kňiževnost. M. Pavlinović, rad. 150.

g) u prenesenome smislu, o duhu, o čeļadetu (i o tijelu), kad mu se otme kakav teret (grijeh, bolest itd.). Da moj duh lak bude ... kad svali sve trude od grijeha s rameni. M. Vetranić 1, 463. Jere se čini lakši duh nemoćnika s ufaňem. J. Matović 283. Ćuteći se oslobođena od one tegobe u prsi ma i štogod lakša otvori oči. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 240. ,Sad sam lakša i malo ću počinut'. 240. Pop ostane na noge u dubak, lak kao pero. S. Ļubiša, prip. 241. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* Probudivši se nemoćnik lagļu ruku oćuti. Ivan trog. 18.

h) u pjesmama, o zdravļu, prema značeňu kod d). Tu se bane s carem sastanuo i za lako zdravļe upitao. Nar. pjes. vuk. 2, 170. Što počešće k mene ne idete da s' za lako zdravļe upitate. 2, 233. Ruke šire, u lica se ļube, za lako se upitaše zdravļe. 2, 286.

i) u prenesenome smislu, o snu, jer kao da oblakšava terete i trude čeļadetu. Gdi ga travom san laki dočika. J. S. Reļković 209.

k) u prenesenome smislu, koji se često mijeňa, nestanovit.

aa) o čeļadetu. Boji se spovidnika svoga ki je lagak i nestanovit. Naručn. 76[b]. Gdo naglo viruje lagak je v srci svom. Naručn. 34[a]. — *Amo pripada i ovaj primjer (ako ne pod l)):* Za riči lahke žene ne mareći. F. Glavinić, cvit. 405[b].

bb) o srcu. Mlado je srce lakše od pera kijem svaki vjetar vije. Ģ. Palmotić 1, 256. Čovik lahka i slaba srca. B. Kašić, is. 60.

l) u goremu smislu nego kod k) može značiti lud (lake, dakle slabe pameti).

aa) o pameti. Žene od tizijeh strana imaju polakšu pamet od ļudi. M. Držić 241. Ona je *(žena)* lake prem pameti. Ģ. Palmotić 2, 236.

bb) o čeļadetu. Lagak ali manen. Naručn. 76[b]. O ženo manena, o živino lahka, ti bi poražena. Korizm. 56[b]. Piše besideći od njekije udovica lakije. M. Radnić 125[a]. — *vidi osobito:* Lak je ispod kape (prazne glave). Nar. posl. vuk. 165. Kad ga knez razumije, i viđe da je lak ispod kape reče mu . . . Nar. prip. vrč. 51. Lak pod kapom. S. Ļubiša, prič. 58.

m) kad se ńešto što nije teško miče to biva s malom bukom, s toga može značiti u prenesenome smislu o glasu, zveku, buci: koji se slabo čuje, koji nije jak, koji je tih (isporedi 2. lagahan). Isus reče glasom lahkim. Korizm. 92[a]. Ovdi paša dobesjedi, i na govor svoj naredan među svijetlim banim slijedi lak i kratak žamor jedan. I. Gundulić 451.

n) od predašńega značeńa (kod m)) postaje drugo: koji nije brz, jer kad se što brzo miče, buka se obično čuje veća (isporedi 2. lagahan). — *rijetko (kao adjektiv).* Od obrtnijeh nebes paka viku plodna obraćanja: tiha, plaha, brza, laka, bez promjene, bez pristanja. I. Gundulić 212. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer:* Ja kako starac laglim *(laglim korakom?)* prohajam. F. Glavinić, cvit. 269[b].

b. facilis, *koji biva bez truda, koji postaje bez truda, koji se čini bez truda, uopće s kojijem nema truda.*

a) uopće. Ni prijel lahkim zakonom odpušćenije grihov. Korizm. 80[b]. Koje naredbe, koliko su lasne i lake, toj svaki dan vidimo. A. Gučetić, roz. jez. 35. Iznajdoh jedan krut i dobar, lagak i pravičan način za takovo pismo. P. Vitezović, cvit. VII. Lagak je put na grihote, ali težak na dobrote. 157. Benedikta naredbe svete su, lake i pune razbora. I. Đorđić, ben. 149. Put kratak i lak. J. Filipović 1, 407[b]. Kolikrat lak je veoma trud . . . A. Kalić 411. Namjeriti se na laku stazu u ovom životu. M. Pavlinović, rad. 104.

b) popuńuje se dativom koji pokazuje za koga što nije trudno. Dva načina lakša, lašńa i ugodnija krstjaninu. A. Gučetić, roz. mar. 8. Trudna dila tim su ugodna, i naj teža laka tebi. I. Gundulić 297. Onomu su laka svaka, sa svijem srcem tko se stavi. Ǵ. Palmotić 1, 292. Ńim su laka djela teška, ńih strah ne tre smrti blijede. 2, 528. Ļubav im je s toga laka, ako harni budu mjestu. J. Kavańin 109[a]. Sva su uzmnožna, sva su laka vjerujućim. J. Kavańin 336[b]. To će nam lako biti oproštenje našije uvriđenja, koja ste primili od iskrńije. F. Lastrić, od' 284. I ńemu je lak posao svaki. M. A. Reļković, sat. L1[b].

c) popuńuje se infinitivom koji ograničuje značeńe. Razlici sviti pojah lagļi i lazniji govoriti neg li izpuniti. P. Zoranić 1[a]. — *U ovome primjeru stoji za uz inf. po tuđijem jezicima:* Nisu zapovidi Božije teže nego lakše za obslužiti se, nego li su vražije. F. Lastrić, od' 377.

d) sredńi rod u genetivu s prijedlogom iz *i* z *(iz?) stoji adverbijalno. — U dva pisca čakavca* XVI *i* XVII *vijeka.* Oće se moći z laglega red dati. Mon. croat. 216. (1526). Iz lahka se užge sama gdi je blizu ogńa slama. P. Vitezović, cvit. 7. Česa človik ne kupuje to iz lahka i daruje. 49.

e) u ovome primjeru kao da znači: koji oblakšava. Razgovore davaš lake na bolesti teške i jake. Ǵ. Palmotić 2, 50.

2. *adv.* lȁko *(radi oblika* lьgьko, lagko, lahko *vidi sprijeda). — Radi stiha ima i okrńeno* lak': Tko vojnikom lak' vjeruje. J. Kavańin 252[a]. Lak' polako do cara se čulo. Nar. pjes. vila. 1866. 606. — *Između rječnika u Mikaļinu* (lako, polako, tiho, remisse, leniter, placide'; lako, lagahno ,leviter'), *u Belinu* (lako ,leggiermente' ,leviter' 432[a]; ,agilmente, con agilità' ,agiliter' 52[b]; ,a bell' agio, cioè commodo' ,otiose, percomode' 52[b]; ,lentamente' ,lente' 433[a]; a passo a passo' ,pedetentim' 88[b]; ,a passo a passo' ,gradatim' 546[b]; ,a poco a poco' ,sensim' 89[a]; ,facillissimamente' ,facile' 299[b]), *u Bjelostjenčevu* (lehko, labko, lagano ,leviter; faciliter, facile, nullo negotio, expedite, leve, sine pondere'), *u Jambrešićevu* (lehko ,facile, leviter'), *u Stulićevu* (lako ,leviter, facile, pedetentim etc.'), *u Voltigijinu* (lako ,facilmente, agevolmente' ,leicht'), *u Daničićevu* (s po ,lente'). — *Komp. (vidi kod* 1): *a)* lȁkšē. *naj stariji je primjer.* I. Gundulić 370; *u Stulićevu rječniku ima* lakše *i* lagše. — *b)* lȁgļē. *naj stariji je primjer.* Naručn. 81[a]; *između rječnika u Stulićevu* (,facilius') *i u Vukovu* (lȁgļē *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj).*

a. *vidi* 1, a, *b).* Jer pedepsa s neba koli lakše ide, teže pade. I. Gundulić 370. Bržje i lagļe. A. Kanižlić, kam. 559. Lako skoči sa svilna dušeka. Nar. pjes. vuk. 2, 195. Lako skoči ka' da se pomami. 2, 285. Trže sabļu u desnicu ruku, lako pođe, pa Meha prestiže. 4, 232.

b. *prema značeńu kod* 1, a. *d) (u svijem je primjerima komparativ), svagda u prenesenome smislu.* Lagļe 'e što god protrpismo. J. Kavańin 293[b]. Lakše mene preboļet jednoga. Nar. pjes. vuk. 4, 15. — *Često uz glagol* biti *znači da je stańe (tjelesno a i duševno) boļe nego je prije bilo.* Odma mu bi lakše. J. Banovac, pred. 118. Donesi mi vode iza gore da s' umijom i da se napijem, čini mi se, lakše će mi biti. Nar. pjes. vuk. 3, 553. Devetoga (mjeseca) biće joj lakše. (Kaže se boļešļivoj ženi za koju se misli da je trudna). Nar. posl. vuk. 58. Pitašo za sahat u koji mu lakše bi. Vuk, jov. 4. 52.

c. *s glagolom* uvrijediti, *vidi* 1, a, *f) aa).* Jer je boļe umrit nego Boga ili naj lagļe uvridit. P. Filipović, istomač. 15.

d. *jeftinije, isporedi* 1, a, *f) bb).* Velik ti si zijan učinila, od pedeset žutijeh dukatah ne mogu ga lakše napraviti. Pjev. crn. 286[b].

e. *s glagolima što znače udariti, zamahnuti znači: s malom silom, tako da se malo osijeti; ali gotovo u svijem primjerima stoji ironički o teškome udarcu.* Rasrdi se ļuba Brankovića, Vukosavu rukom udaraše, kako je je lako udarila iz nosa joj krvca izvirala. And. Kačić, razg. 59[a]. Kako ju je lako ufatio, obe oci nadvor izpuznuše. Nar. pjes. *u* M. A. Reļković, sat. I8[b]. Koliko ga lako udario tri puta se Vuče premetnuo. Nar. pjes. vuk. 2, 142. Koliko ga lako udario tri mu zuba u grlo sasuo. 2, 143. Već udari u tu vitu jelu, koliko je lako udario, vitu jelu iz korena krenu, i grane joj na zemļu padoše. 3, 37. Udari se rukom po koļenu, koliko se lako udario na koļenu čista čoha puče. 3, 376. — *U ovome je primjeru u pravome smislu, ali se ipak ističe ironija kao u predašńima.* Lako maše, al' udara teško. Nar. pjes. vuk. 2, 494.

f. *vidi* 1, a, *m). često složeno s prijedlogom* po. Zazva ju lahko po imeni. Mirakuli. 45. Kad ta vil doteče, pruživ se jak zmija, koja se s daleče iz glasa nasmija ,Avoj me' rekoh ja ,Boga dil, polako, er se čut ovo tja mogaše daleko'. Š. Menčetić 206. Govori polako, da ga je jedva čut. M. Vetranić 2, 55. Ter ti se uvukoh naj lahše doma ja. N. Naļešković 1, 290. Tko lako govori, daļe se čuje. (D). Poslov. danič. Gospoje, polako vičite. M. A. Reļković, sabr. 23. Kad

iguman opazio Marka, na đakona desnom rukom maše: ‚Lakše, sinko, da ga ne probudiš'. Nar. pjes. vuk 2, 413. Odoše lako popijevat Pjev. crn. 52a.

g. *vidi* 1, a, *n). često složeno s prijedlogom* po. Ļubdraže, hod' lako. F. Lukarević 153. Pođe za ńime polako. Okáz. pam. šaf. 87. Na pedepse stupaš lako, točeš hrlo na darove. I. Gundulić 280. Lako po lako osvoji svoga naroda s vrimenom. K. Pejkić 28. Bog lako gre, ali brzo stigne. (D). Kadgodi i tko lako hodi, brzo ga stiza (stigne). (D). Kola lako gredu, ali vele nose. (D). Lako po lako ide se daleko. (D). Poslov. danič. Oznojio bi se odeći po naj lakše. F. Lastrić, ned. 120. Lako stani, brzo stupi. (Z). Tko lako hodi, prije doma dođe. (Z). Poslov. danič. Ńečiji vapaj uzlazi lako po lako a ńočiji uzlijeta put nebesa. A Kalić 507. Pak dojde polako iskušavati djako. M. A. Reļković, sabr. C3b. Al' pošeta gospođa Milica, lako šeta po carskom divanu. Nar. pjes. vuk. 2, 198. Viče Turčin jedan na drugoga: ‚Lakše, Mujo, ne umori marve'. 4, 187. Lako, lako, moja braćo draga! Nar. pjes. petr. 2, 462. Lako, vranče, pust mi ne ostao! 2, 515. Lako malo, kićeni svatovi. 3, 55. A levom rukom na sunce maše: ‚Lako po lako, sunašce jarko! *u* Vuk, živ. 316. Ko lakše ide, pride doma dolazi. Nar. posl. vuk. 144. Ako dođe do nevoļe stoće, hoćeš vidit kako lako kreće. Osvetn. 3, 65.

h. facile, *bez truda, bez velika truda, vidi* 1, b. To je lahko pravo razdiliti. Stat. poļ. ark. 5, 250. Ne more se lahko suproć tomuj parna zdvignuti. 5, 277. Voda ka se nahodi i more se lahko imiti. Narućn. 5b. Eretik lahko bi klal spovidajućega na blud. 77a. Toliko lagļe najde odpušćenje. 81a. Malim grihom daju veliku pokoru, a velike mimohode lahko. Transit. 41. Vsaku protivšćinu lahko nosi. 70. Lahko premaga djaval onih. 81. Vazel bi ga juže bil lahko. Š. Kožičić 49b. On lahko more pomagati. Kateh. 1561. 102. Lagļe jest kamenje omehčati. F. Vrančić, živ. 42. Zašto tako lahko popu podloži se jednomu *(Atila)?* F. Glavinić, cvit. 93b. Silom ńegovom lagļe nego naukom tvojim svake hoćeš ozdravļati betege. 241a. Za projti lagļe po tisknoći smrtnoj. P. Radovčić, način. 91. Lagļe uzdržati na pameti. I. Ančić, svit. 31. Ne vjeruj lako jeziku tuđemu. M. Radnić 433b. Smrt podnijeti od dobrije jest lako, od zločestije nije tako lako. P. Posilović, nasl. 42a. Naša Klara malo živa lagļe para nego šiva. P. Vitezović, cvit. 127. Nikomu lagļe ne može se dogodit... I. Grličić xvi. Nij' se lako, nije, nije, tom zlotvoru ukloniti. J. Kavańin 24b. Onako lako može vam zdravje dat, kako vas je lako stvorio. J. Filipović 1, 251a. Jedna bolest tilesna koja je odavna u tilu ne more se lako izličit, nego vaļa mnogo trudit; tako zli običaji za sagrišit ne mogu se lako izkorenut. 1, 344a. Moći dugu tvomu apoštolskomu lakše odgovoriti. 3, vi. Da može lagļe baciti. A. J. Knezović xxxvii. *(Bolan)* smrt od zdravog lakše nađe. V. Došen 94b. Da bi se ova služba i ob noć mogla lagļe obsluživat. M. A. Reļković, sat. A6a. Bog bijaše lipo uredio, i grihoti stida naredio... a dobroti neka bude lako; pak je vrag te stvari premetnuo i na dobro stida nametnuo, a grišiti neka bude lako. C8a. Ovako ćete lagļe i u friško pripeti se na slavu. sabr. 1. Lahko se glad trpi, gdi je dobra paša. M. Kuhačević 39. Perivoj mu trudeć, lako plodi trave, voće svako. N. Marči 21. Jer je lako vlaha uspoznati. Nar. pjes. vuk. 1, 11. Lako ćeš mi majci ugovoti: docne legni a rano ustani. 1, 60. Ja bi lako seju polazio al će Mujo zametnuti kavgu. 1, 542. Da nadojim nejaku sirotu, ne bi li je lakše uspavala da ne vidi kud joj ode majka. 1, 572. Lako ćemo tebi duvovati. 2, 91. Ja bih stado lako namaknuo. 3, 91. Među sobom žubor učiniše, kako će ih naj lakše udriti. 3, 339. Znadem, braćo, i ja za te dvore, moremo ih lako pohoditi. 3, 435. No će k tebe raja pohitati i donijet groše i harače, onda ćemo lako za glavare. 4, 488. Ko rad igra, lako mu se svira. Nar. posl. vuk. 152. Ko tvrde veže, lakše odriješuje. 156. Lakše je vjerovati nego ići te pitati. Lakše je kameńe uz brdo vaļati nego se s ludim razgovarati. Lakše je steći nego sačuvati. Lakše je pošteno namiriti nego sramotno potezati. 166. Tako mi lako duša ispala! Tako mi lako umrijeti! 302. Da ga druzi sažaļeńem krijepe, da mu tijem lagļe trpit bude. Osvetn. 1, 46. Taj bi posao lako mogao roditi bunu. S. Ļubiša, prip. 172. I te se rane lakše zaliječiti mogu. M. Pavlinović, razg. 4. Lako je smislit, ali je muka učinit. Pravdonoša. 1852. 10. — *U rečenici* lako biti kome, lako *znači od prilike što* dobro, ugodno, *isporedi* 1, b. Slali po ńoga panduri, ale lahko ńomu s ńimi. Nar. prip. mikul. 80. Ako nas pogaze Turci, neće ni tebi lako biti. S. Ļubiša, prip. 181.

2. LȀK, *m. ńem.* lack, *vrsta pokosta (što se pravi od smole); naj boļi je japanski i kitajski.* — *isporedi* 1. laka. — Lak, bot. zool. lat. ‚lacca' ‚lack, gummilack', tal. ‚gomma lacca', frc. ‚(gomme-) laque', egl. ‚(gum-) lac'; ‚lack, lackfirniss', frc. ‚laque', egl. ‚lacker, lac-varnish', tal. ‚lacca, vernice'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

1. LȀKA, *f. tal.* lacca, *vidi* 2. lak. — *U jednoga pisca xv vijeka.* Lako ter azuri ... M. Marulić 78.

2. LÂKA, *f. vidi* vlaka.

3. LÁKA, *m. vidi* Lako. — *Akc. se mijeńa u voc.* Lâko. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide Lako *s dodatkom da je po istočnom govoru).* Ne bi l' osvetio brata moga Laku Vulanova. Pjev. crn. 326b.

LȀKAC, lȁkca, *m. čovjek lak (brz) na nogama, vidi* 1. lak, 1, a, *b) aa).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der leichtfuss' ‚homo velox'. cf. lakić *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Đe god bješe lakca i bojnika. Ogled. sr. 69. Ima brojem pedeset junakah ... sve birana lakca i momčeta. 467.

LAKȀRDIJA, *f. vidi* lakrdija. — *U naše vrijeme.* A što ću ti duļit lakardiju? Nar. pjes. mag. 1861. 84. — *Govori se i u Dubrovniku.* ‚Ne misli se za to, to su samo ńegove lakardije'. P. Budmani.

1. LÂKAT, lâkta, *m.* cubitus, cubitum, *uprav zglob što je na ruci gotovo u srijedi između prsta i ramena (još u užemu smislu vański oštri kut što se načini kad se prigne ruka); od ovoga su značeńa postala i ńeka druga.* — la- *stoji mj. praslavenskoga* ol-, *vidi* l *pod* e. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* lakâtâ *(ovako Vuk biļeži; meni je običniji akc.* lâkâtâ); *radi akcenta vidi još pod* c. — *Riječ je praslavenska* (olkъtь), *isporedi stslov.* lakъtь, *rus.* локоть, *češ.* loket, *poļ.* łokieć, *pa i lit.* olaktis, olektis. — *Osnova je* ol- *indoevropska, isporedi grč.* ὠλένη, *lat.* ulna, *staroir.* uile, *got.* aleina, *skand.* öln, *anglosaks.* eln *itd.* — *Od stare osnove na* ь *ostali su ńeki oblici dalǫa još xv i xvi vijeka:* dvije lakti. M. Držić 411; tri lakti. Aleks. jag. star. 3, 291; M. Ve-

tranić 1, 40; F. Vrančić, živ. 53; četiri lakti. Zborn. 34b. — *U čakavaca se može* k *ispred* t *mijeńati na* h *(vidi* 1. k *pod* b): lahta. P. Radovčić, način. 509; lahte. I. Kraļić 56 *(nijesu mi dosta pouzdani primjeri:* lahte. J. Kavańin 265a; lahta. 308b; lahtova. 320b).

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem. — Između rječnika (u ńima ima gdjegdje i značeńe kao kod* b) *u Vrančićevu* (,cubitus; ulna'), *u Mikaļinu* (lakat od ruke ,cubitus, cubitum'), *u Belinu* (,gombito, gomito' ,cubitus' 352b; ,braccio' ,cubitus'; ,braccio, parte dell' huomo dalla spalla sino alla mano' ,brachium' 141b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* laket ruke ,cubitus, cubitum, brachium'), *u Jambrešićevu* (laket ruke ,cubitus'), *u Stulićevu* (,lākat' od ruke ,cubitus, cubitum'), *u Voltiģijinu* (,cubito' ,arm'), *u Vukovu* (,der ellbogen' ,cubitus': okrenuti kome lakat). Jedan tih ki pihu žmul k ustom potoči; lakat mu zabihu, žmul iz ruk iskoči. M. Marulić 94. Krъvь da pustitь otь lakta vъ sъbornuju žilu. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 104. *(Misnik)* padši prid ńim *(otarom)* tja do na lakte. I. Bandulavić 129a. S kojim *(ogńem)* do lakta mu se izažgaše *(ruke)* i u lug obratiše. P. Radovčić, način. 509. Ne postavļajuć lakat na otar. I. Ančić, svit. 188. Bješe od ruku lakta oba na koljena naslonio. P. Kanavelić, iv. 164. Govoreći spovist nizoko jima se pokloniti, što se razumi da lahte rukovne kolina dotiču. I. Kraļić 56. Drugu svoju laktom gruha. V. Došen 118b. Lakti, pete i kolina kažu cinu od haļina. 205b. Kad se namigne okom, ali dotegne laktom čeļade koje se nahodi blizu. Đ. Bašić 93. Ako li se koja druga maši, odsi*(ć)* ću joj ruku do lakata. And. Kačić, razg. 155a. Nasloni lakat na kolino. M. A. Reļković, sabr. 17. Metnuvši laktove na klecalo a glavu na ruke. 22. Ruke gole do lakta. Ant. Kadčić 157. Zasukao ruke do lakata. Nar. pjes. vuk. 1, 536. Bele joj se ruke do lakata. 1, 597. Pa mu obje savezala ruke od lakatah te do vrh nokatah. 2, 30. Kroz rukave propali laktovi. 3, 94. Bijele mu savezaše ruke od lakata tenef do nokata. 3, 343. Jevreji ne jedu dok ne umiju ruku do lakata. Vuk, mar. 7, 3. Crne nosi porušenik ruho, lakti vire, vjetri mu pazuho. Osvetn. 4, 10. — *U prenesenome smislu.* Ostrvice skoro jedna drugu laktom kosi. S. Ļubiša, prip. 1. — *U Dubrovniku je velika uvreda kad ko prema kome udari desnom šakom na lijevi lakat (sprijeda ili s traga), te se zove:* omicati na lakat, omijerati na lakat. P. Budmani. — *Može biti da je tome slično i ovo:* Imao sam ga na lakat 100 for. = štetovao sam 100 for. na Rijeci. F. Pilepić.

b. cubitus; brachium, *ruka od prsta do pravoga lakta; cijela ruka do ramena. — U primjerima se ne može raspoznati, jeli prvo ili drugo značeńe. — vidi i u rječnicima pod* a. Podržati lakte svoje va visinu. Korizm. 7b. Ki usiče lakat jednomu tovarišu. 81b. Najde se tilo cilo i ništar nerazrušeno izvan lahta livoga. Ivan trog. 14b. Lakti na križu rastegnuti. B. Kašić, zrc. 178. Da Bog ima oči, lakte i ruke. M. Orbin 156. Nu napokon Hajdar rani Dilaveru lakat lijevi. I. Gundulić 539. Simo tamo sabļom lupa, ori lahte, perja, ruha. J. Kavańin 265a. Siono mori lahta oba, mlateći se gorko vele. 308b. Svete Pavle učenice lakat . . . 330b.

c. *mjera za duļinu (od prilike po metra), uprav onoliko koliko je od prsta do lakta (vidi* a), *isporedi lat.* cubitum, *tal.* braccio, *ńem.* ellbogen *i* elle *itd. — U Dubrovniku je za ovo značeńe drukčiji akc. nego za* a *i* b: lȁkat, lȁkta *itd., gen. pl.* lȁkâtâ. P. Budmani. — *Između rječnika u Mikaļinu* (lakat, mjera od lakta ,cubitus, cubitum'), *u Belinu* (,misura d' un braccio' ,mensura cubitalis' 490a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* laket merni, šink, aršin ,ulna, cubitus' *itd.), u Jambrešićevu* (laket kem se meri ,ulna'), *u Stulićevu* (lȁkat ,braccio, misura' ,brachium'), *u Voltiģijinu* (,braccio' ,elle'), *u Vukovu:* ,die elle' ,ulna' *s primjerima:* Trista lakata (n. p. propao u zemļu). Nekom dukat, nekom svite lakat; *u Daničićevu* (lakъtь ,ulna'). Petь desetь lakъtь skrьlata. Mon. serb. 23. (1234—1240). Jegože dlъgota 2 i širina 10 lakъtь. Domentijanb 110. Kada gospodin biskup krsti niku crikvu, za svoju muku ili trud imi dva baciļa nova i dva bukala nova od mida i dva ručnika nova i dvanajst lakat platna nova. Kapt. seń. ark. 2, 82. Oću da jej se da sukna lakatь 10. Mon. croat. 102. (1466). Rozi mu bihu izresli za ušima koliko lakat. Aleks. jag. star. 3, 229. Mani dosti je tri lakti zemļe. 291. Plami se raširi svrhu peći lakat četrdeset i devet. Bernardin 6. dan. 3, 50. Ki tanko razmjeri do lakta vas svijet saj. M. Vetranić 1, 9. Tri lakti u dļinu mu su zadosti. 1, 40. Dobre sto lakata bješe širok. Zborn. 82b. Koret od toliko lakata. M. Držić 134. Ja ću poć uzet lakat konopca, ter se ću objesit. 181. Da mi donese sto lakat kurdjoļe od zlata tri prste široke za pavijun. 318. Dvije lakti postava njekoga kosmača. 441. Činila je sebi učiniti jednu stolicu malahnu tri lakti dugu. F. Vrančić, živ. 53. More će se uzdignuti četrdeseti lakata svrhu svijeh planina. M. Divković, bes. 25b. Lakat šestdeset dužine jimiše. Đ. Baraković, jar. 61. Gdi *(su)* oni ki se od svih ļudi dobitnici oglasiše? . . . i ostali nebrojeni? svi su u laktu zemļe zbijeni. I. Gundulić 234. Židovi križ ńegov dvadeset lakat pod zemļu zakopahu. F. Glavinić, cvit. 151a. Lahtom jer se kńige ne mire ikadar. I. Ivanišević 307. Trijem širok deset lakata. M. Radnić 185a. Sada hoće biti u dva lakta zemļe ukopan. P. Posilović, cvijet. 53. Svojijem laktom druzijeh mjerit. (D). Poslov. danič. Rog od dva lakta. I. Đorđić, salt. 68. Sudac božanstveni svijem striže na isti lakat. B. Zuzeri 309. Petnaest lakata voda je bila nadišla svrhu svijų planina. F. Lastrić, test. 276a. Uzvišen lakat s zemļe. V. M. Gučetić 112. Stajaše petnajest lakata daleko. A. Kanižlić, utoč. 561. Biti će mi dosti lakat zemļe tisne. rož. 49. Priložit uzrastu svomu lakat jedan. S. Rosa 77b. Mjere s istijem laktom svoju tjesnoću i tuđu širinu Đ. Bašić 167. Živi lagum Turci užegoše, tvrdi beden u lagum digoše, velika se otvoriše vrata u širinu dvadeset lakata. And. Kačić, razg. 234. Divne mi je poklonio dare: tri kavada od svile crļene i četiri od suhoga zlata, i jabuku zubom nagrizenu i naranču biserom kićenu i tri lakta vela od Mletaka. Nar. pjes. vuk. 1, 390. Puče crna zemļa po tri lakta. 2, 5. Kadifu ne dijele laktom ni aršinom. Pjev. crn. 96a. Lakat nosi na ramo, škare nosi v ručice. Nar. pjes. istr. 4, 22. Dođe jedan lakatćose i pedaļ-brade. Nar. prip. bos. 1, 18. Ni tri lakta u visinu stasa. Osvetn. 4, 11. — *Jamačno i ovaj primjer amo pripada, jer treba misliti na lakat dubine, te* lakъtь *ne znači* olla *(kako se čini da je i za ovaj slučaj mislio Miklošić, vidi ńegov* lex. palaeoslov.[2]): Na ńej *(gori)* ležaše zmêj jako se otь vьstoka do zapada i prêklańaje se pijaše otь mora na vsaky dьnь po lakъtь ja *(u)* zemļu jadeše jako i seno. I rehь azь Varohь kь anđelu: ,Gospodi, po čto pijetь zmy *(sic)* otь mora po lakъtь na dьnь i kako ne oskudejetь more?' Otkriv. varuh. star. 18, 206.

d. *klisaca (palica kod igre klisa). — U naše vrijeme u Crnoj Gori, vidi u Vukovu rječniku:* cf. ćeralica *(u ovome rječniku ima kod* ćeralica *štamparskom griješkom* lakaš *mj.* lakat *i* špičica *mj.* štičica *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

2. LAKAT, Lakta, *m. ime selu u Hercegovini.* Statist. bosn. 120.

LAKATI, lačem, *impf. biti lačan, gladovati. — Osnovu i postańe vidi kod* lačan. — *Može biti riječ praslavenska, isporedi stslov.* alkati, alъkati, lakati, *rus.* алкать *(i* лакнуть, *češ.* laknouti, *pol.* łaknąć), *pa i lit.* alkti, *lek.* alkt. — *Samo u kńigama* XVI *vijeka pisanima jezikom miješanijem s crkvenijem.* Nasiti lačućega *(ili* lačušćega). Naručn. 93[b]. Prelomi lačućumu *(ili* lačušćumu) hleb tvoj. 96[b]. Blaženi ki lačut i žedajut. Š. Budinić, sum. 166[b].

LȀKČATI, lȁkčȃm, *impf. činiti da što (objekat) bude lako. — Postaje od* lagk- *nastavkom* ja, *te* kj *postaje* č *a pred ńim* g *postaje* k. — *Ima samo u jednome primjeru* XVI *vijeka, u kojemu stoji* h *mj.* k *(vidi kod* 1. lak). — *Drugo je* lakšati *što postaje od* lakši. Drugi dio . . . lahča trudi, znoji i teška rvanja. Š. Budinić, sum. 167[b].

LAKČEVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Pa s' otole primakao na torinu Masa Lakčevića. Nar. pjes. vuk. 4, 421.

LAKČINA, *f. vidi* lakoća *(u ńekijem primjerima kao da znači što i* last). — *Jamačno se akc. mijeńa u dat. sing.* lȁkčini, *u acc. sing.* lȁkčinu, *u voc. sing.* lȁkčino, *u nom., acc., voc. pl.* lȁkčine. — *U pisaca čakavaca od* XV *do* XVII *vijeka, ali samo u jednoga s* -k-. Sva diluj na čast i na slavu imena tvoga s poniženjem i s razborom, s lakčinom i dobrovoĺno, s napritkovanjem do konca. M. Alberti 406. Daj meni razuminja britkost, tumačenja tančinu, naučenja lakčinu. 433. *U ostalijeh mj.* -k- *ima* h *(vidi* 1. lak *i* 1. k *pod* b). I niki živu po mladosti i v lahčinahь. Starine. 23, 73. (1496). Svit hoće lahčinu, ter išće velu vlast. M. Marulić 103. Tisi vitri hladom gońahu toplinu poĺu tere gradom dajući lahčinu. 195. Za srca lahčinu pojt ću u Grad Novi. P. Hektorović 10. Da ništar lahčine, ništar bistrine, ništar razblude, ništar oholosti, ništar plahosti ukaže se u tvom hodenju. Nauk brn. 11[a]. Tko muči i trudi, ta ne zna lahčine, zač bo su meu ĺudi razlike gorčine. D. Baraković, vil. 32. Već nî pamet u razlogu, prišad život na tančinu, nima mira ni lahčinu, jak da leži na brlogu. 214. Najti ćeš velik mir i tila lahčinu. A. Georgiceo, nasl. 72. Kripost čini, da bude dobar čovik, i odviše čini da čovik diluje dobro s lahčinom, s hitrinom i sa svršenstvom. Dali tko nima onu kripost i ako kadgodi bude moći dilovati dobro, neće ga dilovati nego li s mukom i s ńesvršenstvom . . . Ti vidiš jedan koji ima nauk i običaj zvoniti gusle aliti kopus ali liut, da zvoni pridobro i velikom lahčinom premda ne pogleda na žice, gdi drugi koji nima nauka ali običaja moći će pribirati žice i zvoniti, dali neće to činiti ni brzo ni dobro. I. T. Mrnavić, ist. 115. Kako jedan dar od lahčine teles slavnih. P. Radovčić, način. 91. Koji s tolikom lahčinom i mirom priminuše. 259.

LAKEDEMON, LAKEDEMONAC, LAKEDEMONSKI, *vidi* lać-. — *U Šulekovu rječniku.*

LAKERDA, Petromyzon marinus, *vrsta ribe.* J. Pančić, zoolog. 235. — *Radi osnove isporedi* lokarda.

LȀKETA, *m. dem.* Lako. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (hyp. v. Lazar) ,Lako' i ,Laketa' od ,Lazar'. Vuk, odg. na laži. 29. živ. 97.

LȀKETIĆ, *m. prezime (po ocu Laketi). — U naše vrijeme.* I on vodi Laketića Janka. Nar. pjes. vuk. 4, 110. Junak Laketiću Janko. Pjev. crn. 149[b].

LAKI, *m. sing.(?) mjesno ime. — Prije našega vremena* S. Novaković, pom. 136.

LȀKICA, *m.* ime muško. M. Ružičić. — *vidi* Laketa.

1. LÀKÎĆ, lakića, *m. vidi* lakac. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide lakac) *s primjerom:* Sve lakiće momke neżońene koji mogu stići i uteći. (Nar. pjes. vuk. 1, 417).

2. LÁKIĆ, *m. prezime (po očevu imenu* Laka). — *U naše vrijeme.* Istače se Lakić-Huseine. Nar. pjes. vuk. 3, 345. Petar Lakić. D. Avramović 272. Lákić, prezime, u Bačkoj. V. Arsenijević. Luka Lakić, Hercegovac. Nar. pjes. petr. 1, 352 *(među predbrojnicima).*

LAKIĆEVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Svetozar Lakićević. Rat. 385.

LAKIĆI, *m. pleme u Crnoj Gori. — U naše vrijeme.* Pop Mitar i Stevo Mitrović iz Seoca sa nekoliko Lakića dotrče. Magaz. 1868. 77. I Lakići ĺuti ubojnici. Ogled. sr. 470. Mirko Tokov od sela Lakića. 471.

LAKIMIJA, *f.* equaria, *hergela. — Samo u kńigama pisanima crkvenijem jezikom. — Ne znam, treba li izgovoriti* k *ili* ć *(u kńigama u kojima se nalazi svagda je pisano* ki). — *Vaĺa da je postalo od srgrč.* λακινία: *u Miklošićevu* lex. palaeoslov.[2] *ima* lakinija ,equa uti videtur' *s jednijem primjerom i s dodatkom:* ,vocabulum dubium'. *vidi:* Πλήθους ποιμνίων, βουκολίων, λακινιῶν, βοσκημάτων παντοίων (Neophytus, de calamitatibus Cypri). Ducange, glossarium mediae et infimae graecitatis, *gdje se dodaje:* ,Porcellos hic intelligi opinatur eruditus interpres', *ali je u primjerima kao i kod* lakinija *u Miklošića bez sumńe značeńe što je sprijeda kazano.* Vlasi Kostadinovьci i Gojilovьci da pasu lakimiju kobilь, a drugu lakimiju Tudoričevьci i Sušičane. Deč. hris. 62. Końi i mьsky besčislьny i lakimije końьskyje. Domentijan[a] 155. Stada ovьča mnogaja i crêdy velьbudь, lakimije že końьskyje. Danilo 137. Zlato mnogo i mnogyje inyje potrêby crьkovьnyje, lakimije že końьskyje i skoty mnogy. 344. Da znašь, caru, jako vь lakimijahь tvojihь końь čjudьnь rodi se. Aleks. novak. 13.

LAKINCI, Lakinaca, *m. pl. mjesno ime u Srbiji u okrugu aleksinačkome.* Livada u Lakinci. Sr. nov. 1875. 517.

LAKMUS, *m.* Lacca musci. Lacca musica, *ńeka modra boja što se vadi iz ńekijeh vrsta lišaja (osobito* Lecanora tartarea Ach. *i* Roccella fuciformis DC.). — *Od ńem.* lackmus. — *U pisaca našega vremena.* ,Lackmus', bot. lakmus, lat. ,lacca musica', tal. ,lacca muffa', frc. ,tournesol', egl. ,litmus'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

LAKNOVICA, *f.* vrst vrbe (Sabĺar, Goĺak). B. Šulek, im. 188. — *Može biti da je sprijeda otpalo* v-.

LÁKNUTI, lȃknêm, *pf. postati lakijem, odlaknuti. — Postaje od* lak. — *U naše vrijeme.* Ili se zastide, ili mu laknu na srcu, tek mu se od jedan put jezik odreši. M. P. Šapčanin 1, 84. Pa se razgovarali med' sobom kako bi dobro bilo da Srbija prihvati Bosnu, da i ńima lakne

od aga i spahija. M. Đ. Milićević, zlosel. 171. Pa će ti laknuti i zaspaćeš kao mlado jagńe na zelenoj travi. živ. srb. 1, 90. — *Može poslati i od osnove* lah- *(vidi* 1. lak), *te u krajevima, gdje se ne izgovara* h, *ima i oblik* lánuti, *vidi u Vukovu rječniku* lánuti, lânê ‚leichter werden‘ ‚lenius est‘ *s primjerom:* Sad mi je lanulo malo‘. cf. odlahnuti.

LÁKO, *m. hyp.* Lazar. — *Akc. se mijeńa u voc.* Lâko. — *isporedi* Laka. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu gdje se dodaje da je po južnome govoru.* U kuli je Stojaković Lako. Nar. pjes. vuk. 4, 113. Od Laka Popovića. V. Vrčević, niz. 83.

LAKOČ, *m. ime muško.* — *Vaļa da je isto što* Lako. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori.* Od popa Lakoča Vujadinovića iz Bjelopavlića. *u* Pjev. crn. 151[b].

LAKOČEVIĆ, *m. prezime (po ocu Lakoču).* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* O vojvodo, Lakočević-Šuto. Pjev. crn. 245[a].

LAKÒĆA, *f. osobina onoga što je lako.* — *Radi oblika vidi* 1. lak. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* läkoći, *u acc. sing.* läkoću, *u voc. sing.* läkoćo, *u nom., acc., voc. pl.* läkoće. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (lahkoća ‚facilitas‘), *u Belinu* (lakoća ‚leggierezza‘ ‚laevitas‘ 432[a]; ‚facilità, agevolezza‘ ‚facilitas‘ 299[b]), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* lehkoća, lehkota, lasnost, lasnoća ‚facilitas, levitas‘), *u Stulićevu* (lakoća ‚levitas, facilitas, agilitas‘), *u Voltiģijinu (griješkom* lakoča ‚facilità, agilità‘ ‚leichtigkeit, hurtigkeit‘), *u Vukovu* (‚die leichtigkeit‘ ‚levitas‘).

1. levitas.

a *prema* 1. lak, 1, a, *a) i b).* Tjelesa *(će se)* svetije priobraziti s velike tegoće na veliku lahkoću. M. Divković, bes. 284[a]. Kad se s vodom uļe liva, odma skoči i popliva, nit' se pusti s ńom združiti a još mańe pod ńom biti: dar bo lipi od lakoće nepridobit imat hoće. V. Došen 86[b]. Koji ne imajući u sebi lakoće i hitrine od svetih. Đ. Rapić 13. Koje čudo snage i lakoće u ńih danas ovde vidijesmo. P. Petrović, gor. vijen. 4.

b. *prema* 1. lak, 1, a, *c).* Kripost jest dar Božji kojim tko poznati i izpuniti dužnosti života krstjanskoga i lakoću i prignutje ima. I. Velikanović, uput 1, 359. Odkuda je takova hitroća i lakoća suditi drugoga? Đ. Rapić 315.

c. *prema* 1. lak, 1, a, *f).* Ńihova lakoća *(malih zala)* potože veliku težinu. Đ. Rapić 136.

2. facilitas.

a. *prema* 1. lak, b, *a).* Da s voćom lakoćom budu obslužene crkovne naredbe. A. d. Costa 2, 10. Nerazum Khinkov svřu lakoće klobuke i ardove praviti. A. T. Blagojević, khin. 33. ‚Kiko i Zelić‘ slozen je tolikom vještinom i lakoćom. Osvetn. 4, VIII.

b. *prema* 1. lak, 1, b, *e).* Sinovi izraelski hotjahu lahkoću i slatkost u putu. M. Radnić 533[a].

3. *vidi u Vukovu rječniku:* ćanut čovjek ‚der angeschossene‘ ‚non sanissimae mentis‘, *vidi* 1. lak, 1, a, *l).* — *Ne znam, jeli muškoga ili ženskoga roda.*

LAKÒĆÊŃE, *n. djelo kojijem se lakoti.* — *U Bjelostjenčevu rječniku (u latinskome dijelu): kajkavski* lehkoteńe ‚sublevatio‘.

LAKÒDJELAC, lakòdjêlca, *m. (o čeļadetu) zaludan (koji djeluje samo što mu je lako).* — *U naše vrijeme u Istri. (čakavski)* Lahkodělac ‚homo desidiosus‘, gen. lahkodělca. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 53.

LAKÒKĻUNAST, *adj. u kojega je (o pticama) lak kļun.* — *Izmišļeno u naše vrijeme.* Lakokļunaste ptice ‚levirostres‘. G. Lazić 51.

LAKÒKRIL, *adj. u kojega je lako krilo.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Lakokrili vrh ńe soko strepi. Osvetn. 4, 21.

LAKÒKRÎLKA, *f. lakokrila žensko (vila).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Svrh oblakah iz sunčanih zrakah lahkokrilka izlećela vila. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 70[b].

1. LÄKOM, *adj.* avidus, avarus, *pohlepan.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* lakomъ, *rus.* лакомый, *češ.* lakomý, *poļ.* lakomy. — *Od istoga je korijena od kojega je i* lačan *(vidi).* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚avarus; parcus‘), *u Mikaļinu* (lakom, lakomac ‚avarus, illiberalis, pecuniae appetens, tenax‘), *u Belinu* (‚avaro‘ ‚avarus‘ 119[a], *u Bjelostjenčevu* (lakom, lakomec, proždor, proždrlac, proždiralac ‚gulo, ingluvio, gulosus, cupes, charibdis, vorax, assotus, catillo, comedo, comedus, homo gulae ventrique deditus, ligurio‘, v. požiravec. — 2. lakom, pohlepen na peneze ‚avidus, cupidus pecuniarum, helluo et hellus nummorum, pecuniae deditus, aeris sitiens, famelicus auri‘), *u Jambrešićevu* (‚gulosus, gulo‘), *u Stulićevu* (‚avarus, tenax, avidus, delicatus, mollis‘), *u Voltiģijinu* (‚ingordo, ghiottone, avaro‘ ‚fressig, begierig‘), *u Vukovu* (‚habsüchtig‘ ‚avarus‘ *s primjerom iz narodne pjesme:* Lakom ajduk bješe na dukate).

1. *adj.* — *Komp.:* lakòmijî. *u Belinu rječniku:* ‚più avaro‘ ‚avarior‘ 119[a], *i u Stulićevu.*

a. *o čeļadetu. uprav bi značilo: pohlepan uopće kao gladni za hranom (vidi* lačan), *ali se upotrebļava naj češće u značeńu: pohlepan za blagom, za novcima, pa po tome i u drugome: koji neće da dade ili teško daje drugome novaca nego ih sve hoće hraniti* (‚tenax‘ *tvrd, skup, škrt). ova se dva značeńa (pohlepan za blagom i tvrd) rijetko mogu razlikovati. — značeńa: proždrļiv (u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiģijinu rječniku);* ‚delicatus, mollis‘ *(u Stulićevu) ne potvrđuju se primjerima.*

a) uopće. Tada človik jest zlodějno lakom i hlpeć kada se ne boji učiniti iznajti veliku čšćetu drugomu li za jedan mal prud. Kolunićev zborn. 232. Lakomi k skuposti pineze ki kupe . . . M. Marulić 117. Ako ki prime utišenje, govore da je lakom. Korizm. 52[b]. Bludnik ali nečisti ali lakomi N. Rańina 59 . paul. ephes. 5, 5. Lakoma kraļice! M. Vetranić 1, 119. Bogata lakoma. Zborn 13[b]. Pokli se lakom rit ne može gospodar, ni sluga lakom bit za nijednu nejma stvar. N. Dimitrović 5. Skup, kakov je lakom. M. Držić 211. Jesam netrpežļiv, skup, lakom. Kateh. 1561. 37. Ima biti ruke prostrane, to jest ne ima biti lakom. M. Divković, bes. 5[b]. Videći žena da je muž lakom . . . i da ne čini lemozinu, može li bez dopuštenja ńegova ona ju činiti? B. Kašić, zrc. 114. Prez svoje svitlosti kad bude sunce bit, tad lakom do dosti biti će blaga sit. Đ. Baraković, vil. 156. Da jemaju čińeńja s ļudmi lakomimi. P. Radovčić, način. 191. Od jednoga človika lakoma, ohola i bludnika. 260. I da ne bi od lakoma steko ime. P. Kanavelić, iv. 428. Lakom dvaš plaća. (D). Poslov. danič. Jedan lakomi koji nevoļan život čini. S. Margitić, fala. 139. Lakomi drži blago kano sužńa. ispov. 41. Lakom koliko veće ima, veću potribu ima. 41. Jeda bogatac lakom priporučuje se Bogu. F. Lastrić, ned. 50. Mida,

lakomi kraj Frigije. V. Došen v Nije kamatnika tako tvrda i tako lakoma. D. Bašić 16. Lakom jest i siromah. I. Velikanović, uput. 1, 349. Lakom i tvrd M. Dobretić 112. Ni odviše biti lakom ni odviše razpušten. 200. Međn kojijema je bio naj stariji pro mjero lakom. Nar. prip. vrč. 10. — *Amo pripada i ovaj primjer u kojemu se kaže o zemļi (narodu) kao o čeļadetu:* Mogu samo reći, da odkada si viru svetu Isukrstovu zapoznao i primio, od tada je čistu uzdržiš i po turskoj lakomoj zemļi zamiritim načinom raspružaš. Da bi mogli oni bidni krstjani po Albaniji, Bosni i Serviji raztrkani mirno Boga štovati i ńegove svete, da ti s jasprom ne tažiš turski gniv? A. d. Bella, razgov. 132.

b) s prijedlogom na *i s akuzativom, značeńe može biti uopće pohlepan.* Koji su mi lakomi na blago. Nar. pjes. vuk. 4, 79. Latini su lakomi na blago. Nar. pjes. istr. 1, 63. Koliko je na novce i na ostali svaki plijen bio lakom na vojsci. Vuk, dan. 1, 90. — Nije mu začinio po voļi ńegovu jednu jizbinu na koju je veoma lakom bio. A. Tomiković, gov. 106. Tako je lakom na jelo. Vuk, poslov. 98. — Da je hajduk lakom na Turkińe. Pjev. crn. 92a.

c) s prijedlogom za *i instrumentalom značeńe je isto kao kod b).* Da je tko ģimrija, skup i lakom za blagom. Đ. Rapić 261.

d) s prijedlogom na *i lokativom nije jasno, jeli značeńe pohlepan ili tvrd. — Samo u pisaca Dubrovčana* xvi *i* xviii *vijeka.* Lakoma i skupa žena je na zlatu. Ģ. Držić 431. Nigdar nijesmo bile lakome na zlatu. M. Vetranić 2, 128. Što bogatac veće ima zlata, to je veće lakomiji na ńemu. M. Držić 404. — Dúšâ na kojijem on je *(Jezus)* veomi lakom željeći svijeh ih dobiti. S. Rosa 129a. — *U ovome primjeru kao tvrd ali u prenesenome smislu po talijanskome jeziku:* Pastijeru, ja pristupam da budem imat dio od one bolesti ku druzijem ti obitaš . . . na ńoj nemoj mi lakom *(tal.* scarso, *ovdje isto što* avaro) biti. D. Zlatarić 71b.

e) s genetivom samijem ili s prijedlogom od *znači: tvrd.* Lakomi rob svoje muke. V. Došen v. Koji je prije bio lakom od svoga. A. Kalić 318.

f) s infinitivom znači tvrd. Lakom svoje pri sebi držati. A. Georgiceo, nasl. 307. Ako sam bio lakom udiliti za ļubav Božju imajući čime učiniti. P. Posilović, nasl. 111b. Bio sam lakom učiniti lemojzinu. S. Margitić, ispov. 16. — *Uz infinitiv ima* za *po tuđijem jezicima.* Njeki budu za plaćat desetine i prvine veoma tijesni i lakomi. I. Držić 200.

g) u jednome primjeru xviii *vijeka mj. infinitiva ima verbalni supstantiv u lokativu s prijedlogom* u. — *značeńe je malo u prenesenome smislu (suprotno* štedļiv). — *Možebiti po tuđijem jezicima.* Meštar nije bio lakom u nakićenju. F. Lastrić, test. ad. 35a.

h) i s prijedlogom prema *uz dativ (čeļadeta) značeńe je jamačno tvrd.* Da ne budemo lakomi prama Bogu. A. Kanižlić, utoč. 535. Svakomu koji je lakom prema mrtvijem. A. Kalić 288.

b. *o životińi, samo u narodnoj poslovici o kvočki; nije dosta jasno pravo značeńe.* Lakoma kvočka ne može piplića izvesti. (U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 165.

c. *o čemu (stańu) duševnome, vaļa da je značeńe svagda pohlepan.* Na što te su bijesne žeļe i lakome tve potakle? Ģ. Palmotić 3, 41a. Kad lakome svoje žeļe rukam puni. P. Kanavelić, iv. 18. — Sveci nijesu kao mi samoživi i ćudi lakome. S. Ļubiša, prip. 191. — *(Juda)* krasti uljezo u lakomom tamnom grijehu blago ubośko. Ģ. Palmotić 3, 39a. Od lakome pisat zloće. V. Došen 75b. — Lakoma ga miso stište... da opeta blago ište od pobjenijeh Dubrovčana. J. Palmotić 310.

d. *o stańu tjelesnome, pohlepan.* Kad lakomog tko rad glada ļude dere . . . V. Došen 59a. — S tim lakomu žeđu gasi. 81b. — San lakomi što mu dade. 77a.

e. *o čemu umnome, pohlepan.* Ponudi se ti svojim nerazumnim i lakomim običajem mene od carstva odagnati. Aleks. jag. star. 3, 267. — Što lakoma vaša sila nije k sebi prigrabila. V. Došen 235b. — *U ovome primjeru kao da znači tvrd, skup.* Raskošna traćenja i lakoma tokoj uklon' se skrcanja, u sridovištvo stoj. M. Marulić 135.

f. *o čemu tjelesnome, svagda u prenesenome ili u metaforičkome smislu, pohlepan.*

a) o dijelu ili udu ļudskoga tijela. Lakomog srca mana. V. Došen 231a. Tko će indi virovati, kada sudca dar ufati za lakomo osrdaļe da on može stupit daļe? 62b. — Kad krvavu svoju muku pod lakomu vrgu ruku. 55a. — Ńegove su pune sreće ruke, a nijesu lakome na blago. Osvetn. 2, 167. — Lakome su oči pri pogači. (D). Poslov. danič. Lakome su oči prema pogači. *(drugo je značeńe kod* a, *h)).* Nar. posl. vuk. 165.

b) o maču. Vze lakomi meč, ki vazda želêše na trojsku krv. Pril. jag. ark. 9, 128.

c) o moru, metaforički. Duhovne razgovore *(lakomac)* u lakomo topi more. V. Došen 53a. Al' lakomo ovo more *(lakomac)* . . . 60a.

d) o zimi. Nič zima lakoma, nič lito posuši. Đ. Baraković, jar. 15.

2. *adv.* lằkomo, avide, parce. — *Između rječnika u Mikaļinu* (lakomo, skupo ,avare, restricte, avide, illiberale'; lakomo jisti ,avide comedere'), *u Belinu* (,avaramente, con avaritia' ,avare' 119a; ,scarsamente' ,parce' 650a), *u Bjelostjenčevu* (lakomo, skupo ,gulose'. 2. ,avide, cupide, avare, restricte'), *u Jambrešićevu* (,gulose'), *u Stulićevu* (,avare, avariter, parce'), *u Voltiģijinu* (,golosamente' ,fressiglich'). — *Komp.:* lakòmijē. M. Divković, bes. 822a, *a između rječnika u Belinu* (,più scarsamente' ,parcius' 650b) *i u Stulićevu.*

a. *pohlepno.*

a) o načinu kako se jede i pije. Kada ji lakomo. Naručn. 88b. Lakomo izjesti kakono prasac. Zborn. 167a. Ki jide lakomo i požrļivo. Š. Budinić, ispr. 70. Da lakomije i slaje budu blagovati. M. Divković, bes. 822a. — Lakomo pije. M. Vetranić 2, 329. Mnogi umru na priječac, jer se lakomo napiju nezdravom vodom iz jezera. S. Ļubiša, prip. 63.

b) uopće. Čuvaj moje ruke da lakomo ne prostru se vzeti dare. Transit. 157. Ljepos... tebi Bog svu izda jakino mjesečcu između svih zvizda kojih jes' hitila lakomo krjepostju. Š. Menčetić 89. Lakomo grabi očima sve naokolo sakupļene ļude. V. Vrčević, niz. 40.

b. *tvrdo, skupo, škrto.*

a) u pravome smislu. Koji lakomo hrani . . . i drži svoje. Š. Budinić, sum. 121b.

b) u prenesenome smislu, nedovoļno, malo. Tvu lipost naj prija glas mi dopovidi, od tebe, pravo dim, lakomo ki zvoni. H. Lucić 188. Lakomo zaisto ńega je hvalila pisan moja. 265.

2. LẰKOM, *adj. o svrdlu, vidi u Vukovu rječniku:* svrdao, t. j. oštar kojim se lasno vrti, kao da sam ide. — *Nejasno mi je postańe: jeli isto što* 1. lakom *(svrdao koji se lasno vrti shvaća se*

u prenesenome smislu kao pohlepan)? ili je srodno s 1. lak? *ili je od iste osnove od koje je i* 2. lakomac *i* lakomica *(lijevak, ili, što bi bila veća prilika, nokat na plugu)?*

3. LÀKOM, *adv. vidi u Vukovu rječniku:* umalo ,beinahe' ,haud multum abfuit' *s dodatkom da se govori u Boci. — Mislim da je isto što adv.* lako. — *U naše vrijeme.* Izbi dijete muško mrtvo i lakom glavom ne dade. Nar. prip. vuk.[2] 213.

1. LÀKOMAC, lâkômca (lakómac, lakómca), *m. lakom čovjek. — Akc. kaki je u gen. sing.* lâkômca *taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i gen. pl.* lâkomâcâ; *u Vukovu rječniku ima i s drugijem akcentom:* lakómac, lakómca, *koji se mijeńa u voc.:* lâkômče, lâkômci *(i možebiti u gen. pl.* lakomácâ?). — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* лакомецъ, *češ.* lakomec, *poļ.* lakomiec. — *Između rječnika u Mikaļinu (kod* lakom), *u Belinu* (,avaro' ,avarus' 119[a]), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* lakomec *kod* lakom), *u Stulićevu* (,homo avarus'), *u Voltiģijinu* (,ghiottone' ,sehr begierig, fressig'), *u Vukovu* (,der habsüchtige' ,avarus'). Fsaki priļubodivac ali nečistac ali lakomac. Bernardin 43. paul. ephes. 5, 5. O žrlci, o lakomci! Korizm. 2[b]. Jegda bi paćkavac i lakomac cesarastvoval. Š. Kožičić 44[b]. Lakomcu svakomu što zlo stekal jes grabi mu huda čes. M. Vetranić 1, 118. Djavao je, a nije lakomac. M. Držić 190. Lakomca! dva mjendeoka mi 'e dao! 196. Ne prima djela od lakomac, koji su se dali na dobitak bez razloga. M. Divković, bes. 65[b]. Naredi lakomcem lemozine. B. Kašić, rit. 52. Lakomci biti će stjeskani prizločestim neimanjem. nasl. 52. On *(Mamona, vrag)* jima pod obar lakomci da praži. Đ. Baraković, vil. 316. Zato je stvar općena lakomcem da prid smrti zanijeme. M. Orbin 44. Lakomac bude gladovati. F. Glavinić, posl. 52. Lakomac pridstavļa imanje Bogu. I. T. Mrnavić, ist. 168. Tu lakomci, tu zlobnici, tu nemili ļudi stoje. Ġ. Palmotić 2, 461. Gdi oni lakomac, koji mrzeći ne nepravedne dobitke . . . ? A. d. Bella, razgov. 11. Kamo li ste, pritvrdi lakomci? L. Ļubuški 34. Da će mnogo lašńe moć ulisti debel konop u iglene uši, nego u raj bogati lakomac. 35. Taji i zabrańuje lakomac no samo iskrńemu čim bi ga mogao podpomoći nego i sebi istomu. A. Baćić 228. Niti bi lakomci toliko nastojali za blagom. J. Banovac, pred. 89. Lakomci, kamatnici, s vašim krivicam vi prodajete Isukrsta. pripov. 78. Neće lakomac iskrńega da pomože. uboj. 30. Lakomac za imati više i steći niti se uzdržaje od laži ni od zakletve. F. Lastrić, ned. 129. Poče dilo ovo lakomac *(Juda)* kuditi. A. Kanižlić, kam. 515. Među to plače ova zaručnica Isukrstova nepristance neviđenu smrt takvih ıologih lakomaca. E. Pavić, ogl. 614. Boļe je da t' reku: ,lakomče' negli: ,neimanče'. (Z). Lakomac blaga(j) je a blago gospodar. (Z). Sve lakomcu naljeguje. (Z). Poslov. danič. Paklenoga sužńem dvora naj teža je to pokora: da nit' Boga uživaju, nit' im muke kad pristaju. te dvi vrste od pokore i lakomce svita more jer o blago tko s' omrsi ļubav s Bogom on pomrsi... V. Došen 52—53. Ne vide se lakomci obraćeni u blagodarnike. Đ. Bašić 18. Malo je bogataca koji nisu lakomci. I. Velikanović, uput. 1, 349. Ti si, gospodine, među lakomci bio ruke proste. Đ. Rapić 26. Baš lakomce neke Crnogorce kojino su lakomi na blago... Nar. pjes. vuk. 5, 4. Lakomac i lažļivac odmah se pogode. Nar. posl. vuk. 165. Lakomcu je vazda malo. 166. Ni u lakomca mjere, ni u psa vjere. 224. U lakomca tri toboca. 332. Kad su davoli hodili po jednoj kneževini da lakomcima i kamatnicima oduzimaju tuđu muku . . . Nar. prip. vrč. 91. Ni lupeži, ni lakomci . . . carstva Božjega neće naslijediti. Vuk, pavl. 1kor. 6, 10. Tuđa para lakomca vara. V. Bogišić, zborn. 570.

2. LAKÓMAC, lakómca, *m. pretili četvrtak — U Ivekovićevu rječniku:* u Hrvatskoj se u nekim krajevima četvrtak prije poklada (katoličkih) zove ,lakomac' (i ,lakomi' ili ,tusti' četvrtak; isp. ,pretili četvrtak'). — *Postaje od* lakom *u značeńu: proždrļiv.*

3. LÀKOMAC, lâkômca (lakómac, lakómca), *m. vidi u Vukovu rječniku:* (u vaļaonici od drveta kao veliki lijevak, u koji voda teče ozgo žlijebom (kao lakomicom u badań) a iz ńega doļe u kacu u kojoj su ćebeta koja se vaļaju ,art rinne in der wallmühle' ,canalis genus'. — *isporedi* 2. lakomica.

LÀKOMAN, lâkômna, *adj. lakom. — U pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Kojizi su lakomni na blago. Ogled. sr. 213. — *Ovaj je primjer Vuk primio u rječnik pod* zi.

LAKOMČAC, lakomčca, *m. dem.* 1. lakomac. — *U Stulićevu rječniku:* ,aliquantulum avarus'. — *nepouzdano.*

LAKÒMČIĆ, *m. dem.* 1. lakomac. — *U Stulićevu rječniku uz* lakomčac.

LÀKÔMČINA, *m. augm.* 1. lakomac. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,avarone' ,vir ingenti avaritia' 119[a]) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (,avarissimus'), *u Voltiģijinu* (,golosaccio, avaraccio, avarone' ,ein garstiger geizhals, gefressig'), *u Vukovu* (augm. v. lakomac). Kod linog lakomčine. V. Došen 218[b]. Ostaje još da lakomčinam prikažem . . . I. J. P. Lučić, razg. 31.

1. LÀKOMICA, *f. lakomo žensko čeļade. — U Belinu rječniku:* ,avara, la femina' ,avara' 119[a]; *u Stulićevu:* ,mulier avara' *iz Habdelićeva; u Vukovu:* ,die habsüchtige' ,avara'.

2. LÀKOMICA, *f. uopće sprava kojom teče što žitko iz jednoga suda u drugi, ali dolazi samo u osobitijem značeńima ili u srodnima. — isporedi* 2. lakomac. — *Postańe mi nije jasno; može se pomisliti da postaje od* lakom, *kao da sprava lakomo guta ono što je žitko, ali takovo tumačeńe slabo vrijedi kod* d. — *Nahodi se i u novoslovenskome jeziku. — Od* XVII *vijeka.*

a. *vidi* lijevak. — *U Vrančićevu rječniku:* ,infundibulum'; *u Belinu:* ,imbuto, stromento di latta o legno per mettere il liquore entro a qualche vaso' ,infundibulum' 379[a]; *u Bjelostjenčevu:* lakomica, levalka, levak, levka ,enchitum, infundibulum, instrumentum quo in vas liquores infundimus'; *u Jambrešićevu:* ,infundibulum', *u Stulićevu:* v. lijevka *iz Belina; u Vukovu:* vide lijevak *s dodatkom da se govori u Crmnici.*

b. *vidi* vrań. — *U Mikaļinu rječniku kod* vrań.

c. *žlijeb (ne svaki). — U Vukovu rječniku:* ždlijeb što ńim teče voda u badań (u Jadru) ,die rinne' ,canalis'. — Lakomica, žlijeb kojim dolazi voda na mlin. u Kostajnici. F. Hefele.

d. velik prozor na krovu štagļa kroz koji se sijeno baca. I. Kršńavi, list. 9.

e. *u Vukovu rječniku:* vrh u raonika, cf. nokat.

LÀKOMICÊ, *adv. laktom (kod udarańa), ili lako? — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Udara me ta djevojka natrag s laktom lakomice. Nar. pjes. vila. 1868. 465.

LAKOMIČICA, *f. dem.* 2. lakomica, a. — *U Stulićevu rječniku*: ‚parvum vas fusorium'.

LÀKOMIČINA, *f. augm.* 1. *(i možebiti* 2.) lakomica. — *U Vukovu rječniku*: augm. v. lakomica *(štamparskom griješkom zabilježeno je u drugome izdańu da je muškoga roda, a u trećemu da je srednega)*

LAKÒMIJA, *f. lakomost. — Postaje od* lakom *tuđijem (talijanskijem) nastavkom* ia. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚avaritia'), *u Bjelostjenčevu (kod* lakomost), *u Stulićevu* (v. lakomost *iz Bjelostjenčeva)*. Lakomija jest ļubavь nepodobna imeti i obladati blagimi sega svita. Kolunićev zborn. 231. Taj t' je konac lakomije ka ne pušća ča zadije. M. Marulić 261. Od igre ka se čini za lakomiju. Naručn. 94a. Za (= *radi)* lakomiju postavļaše 1 vrč vina. Korizm. 8b. V sem načelniku lakomija nehvalna bê. S. Kožičić 54a. Blagodanije protêvu skuposti ili lakomiji. Š. Budinić, sum. 120b. Jakov toliko tvrdo uzvapi na bogatih radi ńihove ļute lakomije i skuposti. 140a. Pokle te smuti stara lakomija. Đ. Baraković, jar. 28. Lakomijom jer se gubi *(kripost)*. M. Gazarović 63. Iškariot taknut grihom lakomije, pojde g Židovom. F. Glavinić, cvit. 57b. Lakomija *(jest)* nepravično želenje imanja. 145a. Pustivši se potegnuti ali od lakomije ali od oholije. P. Radovčić, način. 57. A popove kuži vrla lakomija. J. Kavańin 377b. A vi za lakomiju i da veće dobijete u svetac privatate i posve jedni dilujete. J. Banovac, pripov. 141. Kûpiti blago za lakomiju. Ant. Kadčić 4. Što je bila štedļivost može se prometnuti u lakomiju. M. Pavlinović, rad. 128. Lakomȉja ‚avaritia'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 61.

LAKÒMISLEN, *adj. u kojega su lake misli (u zlu smislu, isporedi* 1. lak, 1, a, *k) i l)), koji lako misli, dakle dobro ne razmišļa. — isporedi* lakouman. — *U naše vrijeme po ruskome* легкомысленный.

a. *adj.* A oštro šiba lakomisleno preziranie svojega naroda. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 43. Lakomislena deca. škol. 3. Koji će umeti lakomislenu namigušu naučiti pameti. Srp. zora, god. 1, sv. 2, str. 57.

b. *adv.* lakòmisleno. Gdi zaslijepļeni narod lakomisleno za svakim novim mišļeńa načinom čezneći. Nov. sr. 1834. 116. Ima *(u putnim mehanama)* posuda koje se lakomisleno ne raznosi na pesku prekomernim ribańem. M. Đ. Milićević. međudnev. 10. Što mu je lakomisleno odmicao rokove. V. Bogišić, zakon. 153.

LAKÒMISLENÔST, lakòmislenosti, *f. osobina čeļadeta što je lakomisleno. — U naše vrijeme po ruskome* легкомысленность. Lakomislenost ńiova lako bi se izviniti mogla. Nov. sr. 1834. 115. O ženidbi nije govorio od kake lakomislenosti. M. Đ. Milićević, knez miloš u pričama. 14.

LAKÒMIT, *adj. lakom. — Na jednome mjestu* xvi *vijeka.* O trgovci lakomiti ke lakomos vajmeh čini druge svijete nahoditi brodeći se po pučini . . . M. Vetranić 1, 35.

LȁKOMITI SE, lȁkomîm se, *impf. biti lakom, postajati lakom, raditi kao lakomac. — Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* lȁkomî). — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚avarizzare, metter ad effetto l' avaritia' ‚avare agere' 119a), *u Stulićevu* (‚avarum esse, avaritia ardere, fervere'), *u Voltiđijinu* (‚avarizzare, usureggiare' ‚geitzen, wuchern'), *u Vukovu* (na što ‚habsüchtig sein' ‚avaritia ducor').

a. *biti pohlepan, klepjeti (uopće za blagom).*

a) s prijedlogom na *i acc.* Koji ne zadovoļstvujući se sa svojim trudom lakomļaše se na tuđe. D. Obradović, basne. 99. Na tuđe se ne lakomi. Nar. pjes. vuk. 1, 137. Ako li se lakomiš na blago, dok je, bego, u životu Janko, biće blaga i tebi i Janku. 3, 373. Lažac mnogo obriče samo da bi izlagao, skupac se na više lakomi. Nar. posl. vuk. 165. Na tako se ne lakomi blago. Osvetn. 2, 23.

b) može biti da amo pripada i ovaj primjer u kojemu je s glagolom prijedlog u *uz lokativ.* Ki se blaga napuniše svakom himbom... i u ńem se lakomiše u ogńenom zlatom noru. J. Kavańin 448b.

c) s infinitivom. Pamet tvoja, srce tvoje i oči tvoje lakome se steći i skupiti blago himbeno i nepravedno. M. Divković, bes. 310a. Imamo se lakomiti naj prvo hvaliti Boga. nauk. 278b. Što godi čovik veće ima, to se veće lakomi imat. J. Filipović 1, 423b. Nemoj se lakomit mnogo jist. 1, 423b.

d) s podložnom rečenicom u kojoj je da. Bogati, što godi veće imaju, toliko se veće lakome, da bi veće imali. M. Divković, bes. 472b.

e) s podložnom rečenicom u kojoj je neupravno pitańe. Lakomi se Mujagin Halile, ne bi li se Filip umorio. Nar. pjes. hörm. 1, 492.

b. *biti tvrd, škrt, skup.*

a) uopće. Kako li će sam sebi varavo dat razumjeti, da se može štedjeti i lakomiti s onijem Bogom, koji sa svijem sebe prida cijeća ńega i posveti? I. M. Mattei 52. S toga nam lakomi se neplodna zemļa, hranu nam krati tjelesnu. Štit. 15. Er ti ne daš, er se ti lakomiš. A. Kalić 357. Jer kako je nadańe licemjeru, kad se lakomi a Bog će iščupati dušu ńegovu? Vuk, jov. 27, 8.

b) s instrumentalom. Mrve ištem, želim i prosim. ni to nijeste vrijedni udijelit? i tijem se lakomite? A. Kalić 302.

c) s infinitivom. Hranom, odjećom, ložnicom, lijekom, svačijem potrebuju, a ti se lakomiš utješit ih. A. Kalić 264. Koji se ne samo lakomiš utješit siromaha, nu tuđe uzdržiš. 328.

c. *nije jasno, jeli prvo ili drugo značeńe (može biti i jedno i drugo).* Za to se čovjek ne ima oholiti ni lakomiti. M. Divković, nauk. 41a. Tko je lijen ište pokoja u stvareh od ovoga svijeta, a tko stanovito ište pokoja na ovomu svijetu potreba je da se lakomi. 273a. Trudim, lakomim se i mučim za uzdržati ovo što mi je od mojijeh starijeh ostalo. V. Andrijašević, put. 290.

LȁKOMĻAHAN, lȁkomļahna, *adj. dem.* lakom. — *isporedi* lakomļašan. — *U Stulićevu rječniku*: lakomjahan ‚aliquantulum avarus'.

LȁKOMĻAŠAN, lȁkomļašna, *adj. u Stulićevu rječniku:* lakomjašan *uz* lakomjahan.

LȁKOMĻÊŃE, *n. djelo kojijem se ko lakomi. — U Stulićevu rječniku:* lakomjeńe, v. lakomost, *i u Vukovu*: ‚das habsüchtigsein, die habsucht' ‚avaritia'.

LȁKOMNICA, *f. vidi* 2. lakomica, a. — *U naše vrijeme u Hrvatskoj.* Badńi, brente, škafi, preša, lakomnica itd. V. Bogišić, zborn. 27.

LȁKOMNÔST, lȁkomnosti, *f. osobina onoga što je lakoman, vidi* lakomost. — *U jednoga pisca* xvi *vijeka.* U lakomnosti hoće zlo živjet. M. Držić 220.

LAKOMÒĆUDAN, lakomòćudna, *adj. koji je lakome ćudi. — Samo u Stulićevu rječniku*: ‚indole avarus'.

LAKOMOĆUDNOST, *f. osobina onoga koji je lakomoćudan. — Samo u Stulićevu rječniku:* ,indoles avara'.

LAKOMOĆUDSTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* lakomoćuduost. — *nepouzdano.*

LȀKOMÔST, lȁkomosti, *f. osobina onoga što je lakom. — Od* xv *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (lakomost, skupoća ,avaritia, cupiditas, studium pecuniae, illiberalitas'), *u Belinu* (lakomos ,ingordigia, avidità' ,aviditas' 404b; ,avarizia, desiderio immoderato di robba' 119a), *u Bjelostjenčevu* (lakomost, lakomija, proždreńe, proždralost ,gula, ingluvies, insatiabilitas, voracitas, liguritio, hellnatio, nepotatus'; lakomost na peneze ,appetitio, appetentia et cupiditas pecuniae, dici potest et de aliis rebus'), *u Stulićevu* (,avaritia, avarities, aviditas immoderata'), *u Voltiđijinu* (,ingordigia, ghiottoneria' ,hoftige sehnsucht nach etwas, fressbegierde'), *u Daničićevu* (lakomostь ,aviditas').

a. *naj češće prema* 1. lakom, 1, a, *znači pohlepu za blagom, ili tvrdost (kad ko neće da se ostavi blaga).* Eda li bismo . . . ovoj zgora rečeno, pisano i obetovano potvorêli ali na mańe prênesli kojomь hitrostju ali lakomostju, . . . tada da smo prokleti. Mon. serb. 287. (1419 *u poznijemu prijepisu).* Jeli *(sagrišil)* lakomostju ali ubožastvom. Naručn. 79b. V kih raste skupost i lakomost. Transit. 73. Trgovcem lakomos ter čini na svijeti svu tugu i žalos vrh pleći podnijeti. M. Vetranić 1, 161. Blud ali kojagodijer nečistoća ali lakomost da ne pomene *(se)* među vami. N. Rańina 59a. paul. ephes. 5, 3. Smrtni grijeh jest lakomost. Zborn. 167a. Lakomos početak oda svijeh zala jes. N. Dimitrović 6. Da ńih puti budu čisti bez primjese od svake lakomosti. A. Gučetić, roz. jez. 163. Lakomost se ne čini samo po jedan način, . . . negoli se lakomost čini po mnoge načine, to jest: kamatom, kradom, muzovjerstvom, lažju, krivijem kupovanjem i prodanjem, i po mnoge ostale načine. M. Divković, bes. 308—309. Lakomos mudros gubi. (D). Mala lakomos velika šteta. (D). Poslov. danič. Ti podjamstva, ti osvete, ti lakomos grubu služiš. A. Vitaļić, ostan. 22. Budući ńešto za lakomos ńešto za nenavidos rasuo i poplijenio manastijer. I. Đorđić, ben. 32. Lakomost jest priko načina poļubļeńe blaga. A. Bačić 228. Ogań . . . očistit će od holosti, od lakomosti, od bludnosti. J. Banovac, razg. 3. Kuća na vrati bogataca i vlastela, ali naodi zatvorena kļučem od lakomosti, žasto ,svi nastoje na lakomost *(štamparskom griješkom* lakomast)' veli prorok s. Jeremija. F. Lastrić, test. 332a. Da nisi od lakomosti gladna i žedna ili putnika i nevoļna od tebe otisnuo? A. Kanižlić, bogoļubnost. 133. Lakomost je neuredna ļubav dobara ovoga svijeta. E. Pavić, jezgra. 138. Rad nagle lakomosti. V. Došen 59a. A proždornoj lakomosti nije dosti. 74b. Vide toliku lakomos u bogacih. Đ. Bašić 304. Uzrok pak što ji puno uteče bi običajna naši vojnika lakomost koji volišo s mrtvi tilesina sadirati odoru nego ji do svrhe tirati i sići. And. Kačić, razg. 281. Pridatje našega spasiteļa od Jude za lakomost. Ant. Kadčić 103. Pače brez bogastva lakomost biti može. I. Velikanović, uput. 1, 349. Blagodarnost oli podatnost protiva lakomosti. M Dobretić 202. Ne bilo veće lakomosti, razdionstva, nestavnosti u mojoj ļubavi prema tebi. I. M. Mattei 23. Turci misle, da će ovim obrabotavańem komšije svoje na lakomost i srebroļubije vozbuditi. Nov. sr. 1834 118.

b. *u osobitome smislu, proždrļivost (nije dosta jasno u prvome primjeru). (Djavao)* iskusi Adama gltoniju . . . iskusi ga od lakomosti obitujući znanje od mudrosti. Korizm. 13a. Kad likar metne pijavicu, da izažmo krv, tako se jako ufati, ter sa svom lakomostju sasne onu krv, . . . J. Banovac, razg. 90.

c. *kao pohlepa ima uza se:*

a) prijedlog na *s akuzativom, vidi u Bjelostjenčevu rječniku.*

b) prijedlog za *s instrumentalom.* Lakomost za novci priteže je. M. A. Reļković, sabr. 46. Ako se napastuje na lakomost za blagom i bogastvom. B. Leaković, gov. 74.

c) u dva primjera xvi *vijeka ima genetiv s prijedlogom* od. Lakomost od zlata zač čini, moj Bože, da se brat u brata poufat ne može. M. Vetranić 1, 165. Gdi 'o lakomos o(d) dinara, što je grijeh, tu nije dobra ni veselja. M. Držić 220.

LȀKOMOSTAN, lȁkomosna, *adj. koji pripada lakomosti. — U jednome primjeru* xviii *vijeka.* Karao bi jošćer lakomosna i nepodobna požolenja. A. d. Costa 2, 35.

LAKȎMSTVO, *n. vidi* lakomost. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. mekoputnost *iz ruskoga) i u Vukovu* (,die habsucht' ,avaritia'). Iže lakomьstvo imatь ne možetь otь zla ubêžati. Stefanit. star. 2, 292. Nebeskoga oca sina *(Juda)* za lakomstvo vajmeh! proda. M. Vetranić 1, 318. Kako u lakomstvu tako i u pokori Matija slide 1. J. P. Lučić, razg. 31. Provij srce moje k otkriveńima svojim, a ne k lakomstvu. Đ. Daničić, psal. 119, 36.

LAKȎMŠTINA, *f. vidi* lakomost, lakomstvo. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Od proklete lakomštine. P. Posilović, nasl. 21. Od naj mańega tja do naj većega svi uče lakomštinu. 46b.

LȀKONIK, *m. Laćedemonac. — Od grč.* λακωνικός *i lat.* laconicus, *lakonski. — U jednoga pisca* xvi *vijeka.* Lakonik ti s' vidit. F. Lukarević 278.

LAKȎNOG, *adj. u kojega su lake noge. — U Stulićevu rječniku:* v. hrlonog.

LȀKȎNSKÎ, *adj.* laconicus, *koji pripada Laćedemońanima. — Od grč.* Λάκων, *lat.* Laco *nastavkom* ski. — *U naše vrijeme u pisaca. — U Šulekovu rječniku:* ,lacedämonisch'. — *U prenesenome smislu, koji (o čeļadetu i o govoru) u malo riječi mnogo izreće. Ima i adv.* lȁkȏnski *i u pravome smislu (u Šulekovu rječniku) i u prenesenome:* Odgovori mi starac lakonski. M. Đ. Milićević, zim. več. 178.

LȀKORA, *f. vidi* lakorina, a. Lakora, tvrdi vrh na mesu ili kao kožica od sama mesa. U naše vrijeme u Stonu: ,Što će ti to lakore!' M. Milas.

LȀKORINA, *f.* tela cellulosa; praeputium. — *Prvo značeńe, premda mu nema potvrde u kńigama, mislim da je starije, jer je šire od drugoga, i ovo zadńe gotovo nije ni poznato u Dubrovniku. — Nejasna postańa; po obliku je augmentativ, vidi* lakora.

a. tela cellulosa, *kao opnica što se često nalazi u mesu (jelu), osobito oko mišića (ribića) i žlijezda. — isporedi* lakora. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. Lȁkorina, augm. lakora U naše vrijeme u Stonu: ,Ne vaļa to lakorine, daj mački'. M. Milas.

b praeputium. — *U Belinu rječniku:* ,prepuzio. quella pellicina che dal membro del bam-

bino si tagliava nella circoncisione' ,praeputium' 582a, *i u Stulićevu:* ,praeputium' *iz Belina.*

LÀKORINICA, *f. uprav dem.* lakorina, *ali se upotrebļava u istome značeńu kao* lakorina, b. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,prepuzio, quella pellicina che dal membro del bambino si tagliava nella circoncisione' ,praeputium' 582a), *u Bjelostjenčevu* (v. obrezek), *u Stulićevu uz* lakorina. Lakorinica, to jest kožica pridńa na udu potajnom svakoga mužkoga ditešca. I. Velikanović, uput. 1, 183.

LAKORÒDIĻA, *f. žensko čeļade što lako (bez velika truda) rađa. — U Stulićevu rječniku:* v. lasnoroduļa.

LAKORÒDUĻA, *f. samo u Stulićevu rječniku uz* lakorodiļa.

LAKÒRUK, *adj. koji je lake ruke. — U Šulekovu rječniku:* ,leichthändig'.

LAKÒSRD, *adj.* iracundus, *koji se lako (bez velikoga uzroka) srdi. — U jednoga pisca našega vremena.* Ali su u ovom pitańu narodi veoma lakosrdi i često nepravedni jedan prema drugome. M. Đ. Milićević, zlosel. 51. Po naravi žustar i lakosrd. pomenik. 3, 320.

LȀKÔST, lȁkosti, *f. vidi* lakoća. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* льгъкость, *rus.* легкость, *češ.* lehkost, *poļ.* lekkość. — *Između rječnika u Mikaļinu* (lakost, lagahnost ,levitas, futilitas'), *u Belinu* (lakos ,leggierezza' ,laevitas' 432a), *u Stulićevu* (v. lakoća), *u Voltiģijinu* (v. lakoća). *u Daničićevu* (льгькость ,levitas').

a. *prema* 1. lak, 1, a, *a) i b).* Obuče se u tijelo nadareno darmi od lakosti. A. Gučetić, roz. jez. 245. Dade mu svitlost, lakost, tančinu i netrpļenost. J. Filipović 1, 110a. Kad se kripi, lahkost steče. M. Kuhačević 24. Lakos tvoje ruke moguća koliko togota Božije desnice. A. Kalić 178. Nesta mi snage, nesta lakosti. M. D. Milićević, zlosel. 290.

b. *prema* 1. lak, 1, a, *c).* Građanin će ostati u svom neznańu, s velikom lakošću da traži ono što ne treba, a da ne traži ono što treba. M. Đ. Milićević, međudnev. 16.

c. *prema* 1. lak, 1, a, *d).* Lahkost nevoļe našo. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 52. paul. 2cor. 4, 17. Ona nosi svoga sina devet miseci u utrobi brez svake tegoće sa svom lakostju. J. Filipović 1, 544b. I za veću lakost štioca. T. Babić 1.

d. *prema* 1. lak, 1, a, *k).* Lъgkostiju razuma. Glasnik. 11, 64. U hojenju svomu ne imij bilig lakosti. Nauk brn. 11b. K ovemu ne poteže ńeka lahkost zaisto, ni taština ili putevnost. B. Kašić, nasl. 245.

e. *prema* 1. lak, 1, b *uopće:* Težine Frontonova nauka i lahkosti Plinijeve. Transit. 6. Daje mu lakost učinit ga *(dobro dilo).* J. Filipović 3, 281b. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* Razložio je iz sivańa i uzigrańa očiju, iz lahkosti života, iz sladkosti razgovora, da je u ńemu jedna duša rođena za vladańe. A. Tomiković, živ. 26.

f. *kao oblakšavańe.* Skrušenjem molimo, da po ńega voļu lahkost oćutimo odbivši nevoļu. M. Marulić 33. Dal' tim ću dostignut kojugodi lahkost. 88. Uživah svita slast, sad sam pun čemera, pun svake gorkosti; teška muka moja ne ufa lahkosti imit ni pokoja. 234. Vrelo od lakosti. B. Kašić, rit. 366. Uspomen' se truda moga, pridajem ga, majko, tebi, za imati lakost sebi. P. Posilović, cvijet. 220. U paklene gorke tmine gdi lakosti nigdar ima od pakleni strašni zmija. 225. S velikom lakosti i mirom duše ostavićes griho. nasl. 36a. Smrt ne daje muku, nego lakost pravednomu. 41a. Ali se može dogoditi da se ko zamoli i kom drugom svecu, pa da dobije lakost ili pomoć. M. Đ. Milićević, slave. 8.

LAKOSVITAK, lakosvitka, *adj. koji lako osvanu (?), u prenesenome smislu. — Na jednome mjestu* XVIII *vijeka.* Ńiova mlada i lakosvitka zaktevańa na dobro okreću. D. Obradović, sav. 56.

LAKÒTA, *f. vidi* lakoća *(i radi akcenta). — Riječ je stara, isporedi stslov.* льгъкота. *rus.* легкота. — *Između rječnika u Vrančičevu* (,levitas'), *u Bjelostjenčevu* (lehkota *kod* lehkoća. 2. ,levamen'. 3. lehkota, odpušćeńe strun, vuža ,laxitas'), *u Jambrešićevu* (lehkota ,facilitas, levitas'), *u Stulićevu* (v. lakoća). Kako mȍgu mene *(t. j. sebe)* u bidnom životu ovomu pritrpit i imat lahkotu? A. Georgiceo, nasl. 122. Priporuka svilnih buba radi vridnosti ńiove i lakote posla oko ńiju. J. S. Reļković 199. Nisam si mislila da će bit moj mili kȏj drugoj lakota. Jačke. 88. Još vam more biti velika lagkota. 186. Porazgrnem pepeo, izvadim mašicama žišku, metnem je na ćeramidu, napipam sveću i počnem piriti žišku da bih upalio sveću (onda još nije bilo palidrvca, ove današńe lakote). M. Đ. Milićević, let. več. 309. Naši su stari videli mnogo većih muka, nije pravo da nama vek prođe u samoj lakoti. zlosel. 228. One, kučke, hoće lakotu. 277. I odmah osetim neku lakotu na srcu. međudnev. 95. Čovek koga smo poznavali kao velika gospodina da se ovako ostavi gospodstva i lakote, pa ode u vojsku na muke svakojake, bejaše nam vrlo veliki. pomenik. 2, 171.

LȀKOTAN, lȁkotna, *adj. koji je s lakotom, lak. — Ima samo adv.* lȁkotno *(lako, ugodno) u jednoga pisca našega vremena.* Znao je pisati živahno i lakotno. M. Pavlinović, rad. 151.

LAKÒTITI, lakòtîm, *impf. lakšati, oblakšavati. — Postaje od* lakota. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* lehkotim, pomažem, ugledam ,sublevo') *i u Stulićevu* (v. lagšati).

a. *aktivno.* Voļa k trudu trud lahkoti. P. Vitezović, cvit. 20. Riješeńe jednoga zadatka lakoti riješeńe drugoga. M. Pavlinović, rad. 142. Da narodu živjet lakotimo. Osvetn. 5, 106.

b. *sa se, refleksivno.* Tako se hrabrene desnice lahkote. P. Vitezović, odil. 43.

LAKOUČNOST, *f. osobina onoga koji lako uči (u primjeru nije posve tako značeńe). — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Za izvrstitost razboritosti slideća iziskuju se . . . lakoučnost . . . Lakoučnost jest takva s kojom se tko hitro i lako prigne na opomenu i nauk pametnih ļudi. B. Leaković, nauk. 471.

LAKÒUMAC, lakòûmca, *m. lakouman čovjek. — U jednoga pisca* XIX *vijeka.* Sveštet zastran budi kratkoumcu, pravi razvrat neka j' lakoumcu. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 329b.

LAKÒUMAN, lakòûmna, *adj. koji je laka (vidi* 1. lak, 1, a, *k)) uma. — Po rus.* легкоумный. — *U pisaca našega vremena.* To lakoumno popuštańe i dotjeralo nas. M. Pavlinović, razg. 74.

LAKÒÛMĻE, *n. vidi* lakoumnost. — *U pisaca našega vremena.* Ako se koje djelo učini iz objesti, lakoumja . . . Zbornik zak. 3, 207. *I u Šulekovu rječniku:* lakoumje ,leichtsinn'.

LAKÒUMNÎK, *m. lakouman čovjek. — U jednoga pisca našega vremena.* Ti lakoumnici na-

vedeni su donapokon na sramotna djela. M. Pavlinović, rad. 120.

LAKÒUMNÔST, lakòumnosti, *f. osobina lakoumna čeļadeta. — U pisaca našega vremena.* Kvar, malodušnost na jednoj, a lakoumnost i naduvenost na drugoj strani. M. Đ. Milićević, zlosel. 20.

LAKÒUZD, *adj.* o końu koji je lak na uzdi t. j. koji sluša i naj mańi kret što učiniš uzdom. A. Ostojić.

LÁKOV, *adj. koji pripada Laku.* Od sina Lakova. V. Vrčević, niz. 83.

LAKOVICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Livada preko Lakovice. Sr. nov. 1869. 637.

LAKÒVJERAN, lakòvjêrna, *adj.* credulus, *koji lako vjeruje. — Od* xviii *vijeka.* Lakovirne varajuć trgovce. J. S. Reļković 72. Velika je slabost lakovernu biti s onim koji je poznat da laže. D. Obradović, basne. 434. Stan', serdare, lakovjeran li si! P. Petrović, šćep. mal. 10. Narod je ovaj lakovjeran. S. Ļubiša, prip. 94. Vi Mijata mučenikom gradite u oči lakovjerna puka. 255. Pak ih nada lakovjerne krijepi. Osvetn. 4, 55.

LÁKOVIĆ, *m. prezime (po ocu Laku). — U naše vrijeme.* S pobratimom Lukom Lakovićem. Nar. pjes. vuk. 5, 412. Stefan Laković. D. Avramović 261.

LAKȐDIJA, *f. tur.* laqyrdy, *besjeda, riječi, razgovor, tvrdńa; u našemu jeziku često u zlome smislu: prazne riječi, riječi bez smisla, bezposlica, trice (pa i šala). — isporedi* lakardija. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,die tändelei' ,nugae').

a. *prazne riječi itd. (vidi sprijeda); može biti da je ovo značeńe postalo od tur.* boš laqyrdy *(vidi* boš). Štiju se novine, gonetke i lakrdije. P. Knežević, osm. 67. Gdi se uče igrat i svakakve lakrdije pivat. M. A. Reļković, sat. C4[a]. Pokorite takoder uši vaše, ńih začepivši... ne samo od šale i maskare, nego i od lakrdije naj mańe. Đ. Rapić 227. Drugo ne čini, nego sve lakrdiju zbija. 263. No bi li ja to učinivši bila svega svita zapretica, lakrdija i maskara? 385. I jedva ti čekaju da koga nađu da se nasluša tijeh lakrdija. M. Pavlinović, razg. 4. To su Vlasi izumeli da poplaše Turke, boš lakrdija! M. Đ. Milićević, jur. 41. — *U Šulekovu rječniku:* ,posse; possenspiel, possenstück', *dakle dramatična šala.*

b. *besjeda.* Kad Novica začu lakrdiju... Nar. pjes. vuk. 4, 497. A šta ću ti duļit lakrdiju? Pjev. crn. 230[b]. Vuk im tude reče lakrdiju. Nar. pjes. hörm. 1, 130. Pokraj bega stade na nogama, pa Alija veli lakrdiju. 1, 204. Onda će istom guslar otpočeti ,razgovor' ili kako kažu ,besjedu' ili ,lakrdiju'. F. Krauss, smailag. meh. 70.

LAKRDÌJÂŠ, lakrdijáša, *m. čovjek koji zbija lakrdije (šale). — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* lȁkrdijâšu, lȁkrdijâši. — *U Vukovu rječniku:* ,der spassvogel' ,jocosus' [vide šaļivac].

LAKȐDISÁŃE, *n. djelo kojijem se lakrdiše. — Između rječnika u Vukovu.* Nije vrijeme od lakrdisańa. Osvetn. 3, 153.

LAKȐDISATI, lakȑdišêm, *impf. zbijati šale (lakrdije). — Akc. se mijeńa u aor. 2 i 3 sing.* lȁkrdisâ. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide šaliti se). Ja se šalim i lakrdišem. Đ. Rapić 366. Obično pjevaju oni koji idu uz vuka a on među tim lakrdiše. *u* Nar. pjes. krasić. 1, 135.

LAKSITI, laksi, *impf.* sunce kad bliže k zapadu ide, rekne se: ,laksi sunce'. Podunavka. 1848. 58.

LAKŠA, *f. oblakšavańe. — Riječ vrlo sumńiva na jednome mjestu* xviii *vijeka (pisano je -h- mj.* k, *a i to može biti sumńivo, vidi kod* 1. lak). S koga odvrgoh se i pozabih skrb putenih naslajenja, svijeta razkoš, ... pohlep blaga i poštenja: svaka ovd' ime od dobara nosu, a uzrok su paklijeh žara, ka ne lakše neg brjemeni, ne pomoći neg nemoći, ne plod dobar neg sjeneni... i napokon duhu škodni jesu a Bogu neugodni. J. Kavańin 543[a].

LȀKŠÂŃE, *n. djelo kojijem se lakša. — U Ivekovićevu rječniku:* radńa kojom tko lakša kome što.

LȀKŠATI, lȁkšâm, *impf. oblakšavati. — Akc. se mijeńa u praes. 1 i 2 pl.:* lakšámo, lakšáte, *u aor. 2 i 3 sing.* lȁkšâ, *u part. praet. pass.* lȁkšân. — *Postaje od komp.* lakši. — *Od* xviii *vijeka (vidi kod* b).

a. *prelazno, u značeńu sprijeda kazanome. — Između rječnika u Stulićevu* (v. lagšati; lagšati ,levare, moderare, facilem reddere'). Ti *(nadežda)* na morju sińem lakšaš vesla breme. L. Milovanov 105. Išti boli duhovnog vidara, ńemu lakšat te je muke dano. Osvetn. 4, 61.

b. *neprelazno, postajati lakše — U Belinu rječniku:* lakša nemoć ,miglioramento, diminuzione di malattia' ,morbi diminutio' 486[b] *gdje se naj prije nahodi.*

LAKŠÁVATI, lȁkšâvâm, *impf. iterativni glagol prema* lakšati. — *U Stulićevu rječniku:* lagšavati, freg. *uz* lagšati.

LAKŠȊNA, *f. lakoća (upravo osobina onoga što je lakše). — Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (lahšina ,levitas'; lakšina, v. lakoća), *u Voltiģijinu* (,leggerezza, facilità' ,leichtigkeit'). Uskrsnu Isus, i četiri prija blaženstva, t. j. svitlinu, lakšinu, tančinu, ... F. Glavinić, cvit. 172[b]. Šesto blaženstvo tela jest lakšina. F. Glavinić, posl. 78. Od lakšine s kojom prohodi svijet. M. Radnić ix. Promisliti lakšinu s kojom sve prohodi. 87[a]. Sve trči naglo k svojoj svrsi s velikom lakšinom. 150[a]. Hitrost i brzina s kojom prohodi veseļe od svijeta ovdi jest prilikovano k lakšini s kojom prohodi san. 267[a]. Mučnost svu u lakšinu obraća. F. Lastrić, test. ad. 127[a]. Prikoredna lakšina i prignutje na zakletvu jest sumńiva. Blago turl. 2, 89.

1. LAKTAC, lakca, *m. dem.* lakat. — *U Stulićevu rječniku:* laktac, laktca ,brachiolum'. — *nepouzdano.*

2. LAKTAC, *m. neka biļka.* Laktac, poļ. lokietka (Betula ojcoviensis), Picris hieracioides L. (Lambl). B. Šulek, im. 189.

3. LAKTAC, *m. kajkavski* Laktec, *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 85.

LȀKTAČA, *f. vidi* lakat, a. — *U naše vrijeme.* Pogodi jednoga čobanina u desnu ruku, i odere mu kožu s laktače te poteče krv. M. Đ. Milićević, zim. več. 85.

LAKTAN, laktna (?), *adj. koji pripada laktu. — U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* lakten ,cubitalis', *i u Stulićevu:* ,brachialis'.

LȀKTÂR, laktára, *m.* gusjenice više vrsti ,geometrina' ili ,geometrae' (ńem. ,spanner'). na Braču. A. Ostojić.

LAKTÀŠI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu bańolučkome.* Statist. bosn. 34.

LAKTÈTINA, *f. augm.* lakat. — *U Stulićevu rječniku:* ,immanis lacertus'.

LAKTICA, *f. pazuho(?).* — *U Stulićevu rječniku:* ,axilla'. — *nije dosta pouzdano.*

LȀKTIĆ, *m. dem.* lakat — *U Belinu rječniku:* ,bracciolino' ,brachiolum' 146[b], *i u Stulićevu:* v. laktac.

LÀKUM, *m. vidi* rahatlukum, *isporedi i* lokuma. — *Tur.* lokum. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Te donese šećerli lakuma i bijele alve na tabaku. Nar. pjes. vila. 1867. 377.

LAKUMIĆ-POĻE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* Livada u Lakumić-poļe. Sr. nov. 1875. 1417.

LAKUŠIJE, *f. pl. ime selu u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijeļ. 128.

LȀL, *adj. ružičast.* — *Od pers. tur.* la'l, lāl, *rubin; crven.* — *Ne mijeńa se po padežima.* — *U Vukovu rječniku* [vide ružičast], cf. al *s primjerom iz narodne pjesme:* Kupiću ti lal papuče.

1. LÀLA, *f. vidi* I. lale. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (lala cvijet ,tulipanus') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (,tulipano, fiore' ,tulipanus' 748[a]), *u Bjelostjenčevu* (v. tulipan), *u Stulićevu* (lala, cvit ,tulipa'), *u Voltiģijinu* (,tulipano' ,tulpe'). Kao zlatna lala na maštrafi. Nar. pjes. herc. vuk 103. Lala, 1. tulipano (Della Bella, Aquila—Buć), anemone (Kuzmić). Tulipa gesneriana L. (Vodopić); 2. Papaver rhoeas L. (Sabļar, Dubica). B. Šulek, im. 189. Lala ,die tulpe' ,Tulipa gesneriana'. G. Lazić 123. Divļa lala ,wilde tulpe' ,Tulipa silvestris'. 123. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *Vaļa da je isto i ovo (u prenesenome smislu):* Lala, ime što ga mlada pridijeva starijem muškom. Skoroteča. 1844. 248. Bijela lala, ime što ga mlada pridijeva mlađem ženskom. 1844. 249. (,bela lala').

2. LȀLA, *m. turski velikaš, turski dvoranin.* — *Pers. tur.* lālā, *rob, sluga; dvoranin; odgojiteļ (turski je car kao od mila ovijem imenom zvao dvorane).* — *Naj češće u množini* (lale i veziri) *u narodnijem pjesmama.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (samo u množini* lȃle, po naj više u pjesmama: lale i veziri *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Turci braćo, lale i veziri. Lale šćau biti Bugarina. Bude ńega lale i vojvode). Nu mi prose lale i veziri, lale prose, a carica neće. Nar. pjes. vuk. 2, 72. On saziv]e lale i vezire, sastavio sto i dvadest paša i četrest učtugli vezira i dvadeset starijeh kadija, pa govori care Ibrahime: ,Sluge moje, lale i veziri!' 3, 86. Podiže se Ćuprilijć-vezire, on otide u lov u planinu, i sa š ńime lale i veziri. 4, 342. A odoše lale na zasjedu. 3, 343. Đino-paši riječ besiđaše: ,Lalo moja, Đino paša stari!' 5. 354. Te siječe lale i vezire, do jedne se lale dogońaše, no mu lala aman zaiskaje. Pjev. crn. 227[a]. Pak je care lalam besjedio. Nar. pjes. mag. 1841. 97. Kad to začu paša od Budima, od derta je na noge skočio, pa doziv]e Ibru silihdara: ,Lalo moja, silihdare Ibro!' Nar. pjes. juk. 488. Baš ako će, lalo odabrana! 489. Šaļe blago Crna Gora teško, da podmiti u Stambolu lale. Osvetn. 2, 180. Opravi sićana fermana i s ńim lalu opremi vaļana. 2, 185. Omer pašo, moja lalo prva! 3, 61. Pođi zdravo, moja prava lalo! 4, 40. Lala, dvorski učiteļ, vezir. *u* Nar. pjes. hörm. 1, 616. Lala, učiteļ, odgojiteļ. car *(turski)* tako zove sve svoje dvorske a i druge službenike. tako i vezir zove svoje. *u* Hrv. nar. pjes. 4, 698.

3. LALA, *m. (i f.?) ime muško (i žensko?).*

a. *muško bez sumńe.* — *U dva primjera* xiii *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Lala sь dêtiju, zetь mu Stanь sь dêtiju, . . . Lala sь dêtiju. Mon. serb. 60. (1293—1302).

b. *ne zna se, jeli muško ili žensko.* — *Naj prije* ix *vijeka (u latinskome spomeniku).* Lala. Doc. hist. rač. 383. (850—896). Meu mlados ostalu tuj poznah jadovau i Krista i Lalu ter ostah mramoran. M. Vetranić 1, 76. Lala, muško i žensko. S. Novaković, pom. 73.

4. LALA, *adj. šaren.* — *isporedi* lal *i* laleli. *u* Nar. pjes. herc. vuk. 358.

LALATI, lalam, *impf. tepati (o djetetu što istom počiće govoriti).* — *Od ńem.* lallen. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ļalam, počińam govoriti ,fari incipio'; *u Stulićevu:* v. zabesjediti *iz Bjelostjenčeva; u Voltiģijinu:* ,balbettare' ,lallen'.

LALATOVIĆ, *m. prezime.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Pak je *(ńigu)* šaļe selu Ozriniću, Nikoliću i Lalatoviću: ,Ajte k mene, dvije moje raje!' Pjev. crn. 38[a].

1. LÁLE, láleta, *n.* Tulipa L. *(osobito* Tulipa gesneriana L.), *neki cvijet (i biļka).* — *Pers. tur.* lāle. — *isporedi* 1. lala *i* tulipan. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,tulpe' ,Tulipa'). A koji luk za koren imade, kakvog sumbul i lale izdade . . . J. S. Reļković 226. Te su vrsti sumbuli, lilije i tulipan (zvat se lale smije). 314. Zade joj lale za glavu. Nar. pjes. vuk. 1, 222. Za glavom joj zađeveno lale. Nar. pjes. petr. 1, 224. Lale, Tulipa gesneriana L. (Vuk). B. Šulek, im. 189. — *I u prenesenome smislu.* Lale, tulipan, cvijet, i svaki nakit oko ženske glave, na kapi, obično umjetno cvijeće. *(u* Hrv. nar. pjes. 4, 698). F. Iveković, rječn. Za glavom joj od bisera lale. Nar. pjes. vuk. 1, 299.

2. LȂLE, *m. ime muško u Crnoj Gori.* — *Akc. se mijeńa u voc.* Lȃle. — *Može biti da je hyp.* Lazar *(ali isporedi i* 3. Lala). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (gdje je zabiļežen akc.* Lȃle *po crnogorskome govoru):* muški nadimak. Dockan dođe Drekalović Lale. Pjev. crn. 42[a]. Lale Drekalović. *u* Nar. pjes. vuk. 5, 331. — *I prezime u okolini dubrovačkoj.* P. Budmani.

3. LALE, *umetnuta riječ u govor kao bez osobitoga značeńa, ali se po svoj prilici kaže od mila.* — *Od* xvi *vijeka.* Lale, ži mi duša! pravo ti ja veļu. M. Vetranić 2, 325. Da j' u mene, lale Lazo! što j' u cara blago, ja bi znala, lale Lazo, šta bi kupovala. Nar. pjes. vuk. 1, 356. Muka, lale! sa četiri strane. Osvetn. 2, 76. — *Često uz* mile. S vašim lale mile nepristance gladoći ju. I. Velikanović, prik. 29. Lale mile drago djevovańe! Osvetn. 5, 66. Što to pomažo, da amo: mile, lale, šimširove grane. M. Pavlinović, razg. 18. *vidi i:* Lale, ļubimac. *u* Nar. pjes. petr. 2, 698 *(ovo bi moglo biti isto što i* 2. lala, *ali jamačno to nije u starijim primjerima).* — *Ne znam, pripada li amo ovaj primjer ili pod* 4. lala: Šesto lale puške pozlaćene. Ogled. sr. 228.

4. LȂLE, *m.* samo u vok. sing. ,qui stulta loquitur'. Slovinac. 1880. 87.

LALELI, *adj. šarenkast.* — *isporedi* lal *i* 4. lala. — *Postaje od* lale *(vidi* 1. lale) *turskijem nastavkom* li. — *U pjesmama našega vremena.* Sretoše je do tri momka mlada, od miline svak Fatu dariva: Mujo momče laleli papuče, . . . Nar. pjes. herc. vuk. 170. Laleli, šarenkasto. 358.

LALETIĆ, *m. prezime.* — XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Laletićь). Valda Laletićь. Glasnik. 15, 290. (1348?).

LALEVIĆI, *m. pl. ime selu u Crnoj Gori u Bjelopavlićima.* Glasnik. 40, 20.

1. LÀLICA, *f. dem.* 1. lala. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* lālîcâ. Lalica, Tulipa gesneriana L. (Vodopić). — Lalica carigradska, Tulipa monstrosa Alsch. (Vodopić). B. Šulek, im. 189.

2. LÀLICA, *m. (ili f.?) dem.* 3. Lala. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 73.

1. LȀLIĆ, *m. prezime (po ocu Lali).* — *Pomińe se često i u različnijem mjestima od* XVII *vijeka.* — *U Dubrovniku se ovako zvala pučka obitel̨ s Lopuda god.* 1630. P. Budmani. Frano Lalić. B. Betera, ćut. xx. Lalić. Sejnčica. 4. Vi Krstići i Lalići, . . . J. Kavańin 153ª. Gerosim Lalić. Nar. pjes. petr. 1, 349 *(među predbrojnicima).* Lȁlić, prezime. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. Ilija Lalić. Rat. 92. Obren Lalić. 356.

2. LALIĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Livada u Laliću. Sr. nov. 1873. 691.

LȀLIĆI, *m. pl. mjesno ime (vidi* 1. Lalić).

a. *zaselak u Bosni u okrugu Tuzle dońe.* Statist. bosn. 98.

b. *zaselak u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijel̨. 65.

LALINAC, Lalinca, *m. ime selu u Srbiji u okrugu niškome.* M. Đ. Milićević, kral̨. srb. 126. U selu Lalincu. Rat. 132.

LALINAČKI, *adj. koji pripada Lalincima* — *isporedi* lalinski. — *Kod imena vode u Srbiji u okrugu kneževačkome (vidi* Lalinci, *a)).* Lalinačka Reka. Glasnik. 19, 290.

LALINCI, *m. pl. mjesno ime u Srbiji. a) selo u okrugu kneževačkome.* K. Jovanović 112. — *b) selo u okrugu rudničkome.* 145. — *c) selo u okrugu crańskome.* M. Đ. Milićević, kral̨. srb. 304.

LALINOVAC, Lalinovca, *m. ime selu u Srbiji u okrugu topličkome.* M. Đ. Milićević, kral̨. srb. 387.

LALINSKI, *adj. koji pripada selu Lalincima (vidi* Lalinci, *a)), isporedi* lalinački. Lalinska *(opština).* K. Jovanović 112.

LALKOVIĆ, *m prezime.* — XV *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Lalьkovićь, Šibeničanin ,Gojak Lalьkovićь' 1402. (Spom. sr.) 1, 40. — Na kom je sidil Marko Lalković. Mon. croat. 161. (1495).

LALOČAN, laločna, *adj. koji pripada laloci ili lalokama.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* laločni ,maxillaris'; *u Stulićevu: griješkom* laločan ,maxillaris' *iz Bjelostjenčeva; u Voltiģijinu:* laločni ,mascellare' ,was zum kinnbacken gehört'.

LÀLOGA, *f. vidi* laloka. — *Na jednome mjestu* XVI *vijeka. (Vitelije)* vulčen *(vučen)* s kladoju juže položili mu behu pod lalogami (,mento mucrone gladii subrecto'. Suetonius, vit. 17). Š. Kožičić 34ᵇ.

LALOJE, *m. ime muško, vidi* 3. Lala. — XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Laloje. Glasnik. 15, 292. (1348?).

LÀLOKA, *f. čel̨ust, vilica, kosijer.* — *isporedi* laloga *i* laluka. — *Riječ je* (lalokъ *ili* laloka) *praslavenska, isporedi stslov.* laloka, *rus.* лалки, *češ.* lalok, *pol̨.* lalok. — *U našemu se jeziku nalazi u sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (laloka, žvalo ,maxilla, mandibula'; 2. laloka gorńa ,maxilla supera'; 3. laloka dolńa ,maxilla infera'), *u Jambrešičevu* (,maxilla, mandibula'), *u Stulićevu* (,maxilla' *iz Habdelićeva), u Voltiģijinu* (,mascella, ganascia' ,kinnbacken') Kako Samson prioblada sve Filištee, on s lalokom svetog križa sve Farisee. Azbukv. 1690. 35. Da se gatańe u lalokab kral̨evskih i ńegova usta u sudu ne pometaju (,prov. 16, 10'). E. Pavić, ogl. 284. Što nitko drugi od straha kazati ne smije ili neće, to satiri učine smijućim i posprdl̨ivim obrazom, napečitom gubicom i razdrl̨itima lalokami od pedl̨e širokim. M. A. Rel̨ković, sat. A4ᵇ—5ª. Sin uhiti moju medvedicu za obadve laloki. Nar. prip. mikul. 80.

LȀLOM, *vidi* kolalom lalom.

LALOŠ, *m. ime muško.* — *isporedi* 3. Lala. — *Od* XIV *vijeka.* Sinь mu Lalošь. Deč. hris. 37. Lalošь. S. Novaković, pom. 73. Laloš vojvoda. M. Đ. Milićević, srb. 935.

LALOTIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Paval Lalotić. Mon. croat. 304. (1597).

LALOVA ČESMA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkome.* Livada kod Lalove Česme. Sr. nov. 1872. 602.

LALOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Nikola Lalović. Rat. 388.

LALOVO BRDO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* Ńiva u Lalovom Brdu. Sr. nov. 1875. 3.

LALUKA, *f. vidi* laloka. — *Samo u Vrančićevu rječniku:* ,maxilla'.

LALZA, *m.(?) ime muško(?).* — *Ima samo adjektiv posesivni* Lalzin *u spomeniku* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Lalьzinь). Lalьzinь bratь Andreja. Glasnik. 15, 309. (1348?).

LALZIN, *adj. koji pripada Lalzi, vidi kod* Lalza.

1. LȀMA, *f.* lamina, *lim.* — *Tal.* lama *(gvožđe od sabl̨e, od noža itd).* — *U naše vrijeme.*

a. *uopće.* S onu stranu Bojane, tu je šator od lame; po dnu sjedi leventa, na ruci mu đevojka. — *odgonetl̨aj.* feńer. Nar. zagon. mag. 1864. 101. Lama od cinka (,zinkblech'). Zbornik zak. 3, 710. Lama žel̨ezna (,eisenblech') dolazi u prometu. 1853. 900.

b. *karika, pavta (na pušci).* — *Između rječnika u Vukovu:* (u Crnoj Gori) vide [karika] pavta, n. p. na pušci *s primjerom iz narodne pjesme:* Puško moja, vjera ti je tvrda, nemoj meno ogńem prevariti, kako pođem Boci u Kotoru, oću tebe divno opraviti a srebrne lame udariti. — O ramenu zelenu latinku, na ńoj devet srebrnijeh lama. Nar. pjes. vuk. 4, 325.

c. *turpija, pila.* — *U Istri.* Lȁma ,lima'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 19.

2. LAMA, *f. na jednome mjestu* XVI *vijeka val̨a da je lat.* lamia, *vještica, ženski vampir.* Našasta je lama I vrhu mrtva tela. Š. Kožičić 44ª.

LAMANA DRAGA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijel̨. 46.

LAMANTIRATI, lamantiram, *impf. tužiti se, ńem.* lamentiren. — *U sjevernijeh čakavaca našega vremena.* Počel je val̨e lamantirati na ńe. Nar. prip. mikul. 140.

LÁMÂŃE, *n. djelo kojijem se lama (laml̨e).* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ,fractio'; *u Jambrešičevu; u Stulićevu.*

1. LAMAR, *m. ime selu u Bosni u okrugu Tuzle Dońe.* Statist. bosn. 90.

2. LÀMAR, *m. čovjek što kuje lamu ili lame. U pisaca našega vremena.* Lamar ‚blechschmied'. Zbornik zak. 2, 297.

LÁMATI, lâmâm (lâmļêm), *impf. iterativni glagol prema* lomiti. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (lamļem, lamati, protrgavam, lamam, lomim ‚frango, rumpo, abrumpo'), *u Jambrešićevu* (lamļem ‚frango'), *u Stulićevu* (‚frangere, rumpere'), *u Voltiģijinu* (lamati, lamam, lamļem ‚rompere, spezzare' ‚brechen, zerbrechen').

1. *aktivno, u pravome i u prenesenome smislu.* Redovnik lama oštiju. Korizm. 83[a]. Ti lamaš srdca od grišnikov. Transit. 100. Vila ruke lama. P. Vitezović, odil. 50. Kuje, tupi, lamļe mače. cvit. 2.

2. *sa* se.

a. *pasivno.* Razvezan snopić kako se lako lamļe. J. Rapić, pouč. 1, 133.

b. *refleksivno (u prenesenome smislu).* Što se mučiš, što se lamaš misaļu tvojom? F. Vrančić, živ. 50.

LÀMBA, *f.* zasječena, zalambļena daska za krov. A. ‚Kakav ti je krov?' B. ‚Pod lambu'. (u Radevini). Ļ. Stojanović. *vidi i:* žlijeb na stupu, u koji ulažu daske od hambara, zovu ‚lamba'. I. Kršńavi, listovi. 20.

LÂMBADA, *f. vidi* lampada. — *Od ngrčk.* λαμπάδα (π *iza* μ *glasi* b). — *U kńizi pisanoj crkvenijem jezikom i otale u Daničićevu rječniku* (lamьbada ‚lampas'). Udari jego lambadoju. Glasnik. 11, 91. Lambada. 197.

LÀMBIK, *m. sprava kojom (pomoću vrućine) čini se da se od koje tvari rastave oni dijelovi što lakše vjetre, pa da se ohlade i sakupe napose (kao nešto žitko), kao n. p. rakija iz dropa ili iz vina, ali se lambik razlikuje od običnoga kotla jer je tako načińen da djeluje mnogo većom silom.* — *Od tal.* lambicco. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (lambik, kapilo ‚stillicidium, capitellum, alembicum') *gdje se naj prije nahodi.* Lambik, sprava za pecivo rakije. I. Pavlović. Lambik, chem. (bańica) ‚destillirblase, destillirkolben, alembik', frc. ‚balon, matras, alambic', egl. ‚still, alembic', tal. ‚limbicco, vescica'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

LAMBINICA, *f. vidi u Daničićevu rječniku:* Lamьbinica, crkva je treskavačka imala ‚na Radušti' vodenicu kupļenu ‚otь Lambinice'. G(lasnik). 13, 374.

LAMBITI, lambim, *impf.* graditi lambu. I. Kršńavi, listovi. 20.

LAMBOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Gligorije Lambović. Nar. pjes. vuk. 3, 583 *(među prenumerantima).*

LAMBURA, *f.* lonac u kom se mlijeko kiseli (gruša). u Prigorju, Posavini. F. Hefele.

LÀMÊNKA, *f. ime žensko.* — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (‚frauenname' ‚nomen feminae'). Lamenьka. S. Novaković, pom. 73

LAMEŠ, *m. vidi* lemeš. — *Na jednome mjestu* XVI *vijeka.* Lameše i rala spravļaju orači. M. Vetranić 2, 292.

LAMINAC, Laminca, *m. ime dvjema selima:* Laminac novi *i* stari *u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeļ. 107.

LÂMÎNCI, Lâminâcâ, *m. pl.* ime selu u bosanskoj Krajini niže Gradiške. M. Ružičić.

LAMĻIV, *adj. koji se lako lomi (lamļe).* — *Na jednome mjestu* XVII *vijeka.* Lamļiva stvar. P. Vitezović, kron. 166.

LAMŃA, *f.* riba što je Jonu proroka progutala (u Vrańskom), a u Leskovcu neka hala što jede ļude (obično je spomińu u pričama). M. Đurović. — *isporedi* 2. lama.

LAMOVITA, *f. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkome.* Statist. bosn. 53.

LAMP, *m. vidi* lanap. Gdi nit se lamp svjetliska ni muńa ogńena. M. Vetranić 1, 97. Vidjeće se izlaziti iz oblaka lampi aliti sjecańa od muńa. M. Orbin 224.

1. LÂMPA, *f. vidi* svjetiļka. — *vidi i* lanpa. — *Od ńem.* lampe *i tal.* lampa. — *U naše vrijeme.* Svetu lampu lud vjetar ugasi. P. Ńegoš, gor. vijen. 93. Kad preda mnom gori lampa. M. Đ. Milićević, zim. več. 352. Lampa znamenara propisana za brodove. Zbornik zak. 1868. 25.

2. LAMPA, *f. vidi* lamp. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* v. blesk.

LÂMPADA, *f. vidi* svjetiļka, kandilo, *tal.* lámpada. — *Od* XVIII *vijeka.* A lampada uzima ranu aliti svitlost od uļa. S. Margitić, fala. 24. Goraše trista i šeset i pet lampada. 99. Lampade, što ste tako pomrčele? J. Banovac, pripov. 75. Dvi lampade od srebra. L. Vladmirović 6. Tolike sviće i lampade na slavu Bogu užežene. A. Tomiković, gov. 195.

LÀMPAK, *m. ovako se zovu:* gajtani na tozlucima i čakširama ispod kojih se kovče prišivaju. L. Lazarević (preko S. Novakovića).

LAMPAS, *m. vidi* lampaš. — *U Voltiģijinu rječniku:* ‚lampada, lampana' ‚lampe'. — *Može biti da je zlo prepisano iz Bjelostjenčeva rječnika.*

LAMPAŠ, *m. vidi* lampada. — *Mağ.* lámpás *(od lat.* lampas). — *isporedi* lampas. — *Od* XVIII *vijeka po sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (lampaš, svetnica, svetńak, fener ‚lampas, lampada, laterna, lychnus'), *gdje se naj prije nahodi, i u Jambrešićevu* (‚lampas'). Nego se i u lampaše za gorjeti može potribuvati. I. Jablanci 166. Da mi nažgeš sviću i lampaš nebeski. Jačke. 122.

LÀMPATI, làmpâm, *impf. sijevati.* — *isporedi* lanpati. — *Od rijetke talijanske riječi* lampare. — *Od* XVI *vijeka.* Muńe lampaju. M. Vetranić 2, 17. Smete se brijeme i bivši počelo lampat i grmjet. I. Držić 186. Sad lampa, sad grmi, rekal bi svit tone. M. Kuhačević 153. — *Vaļa da amo pripada i ovaj primjer (u kojemu nije u pravome smislu):* Da mu večekrat na uru srce trepeće i lampa. P. Radovčić, način. 31.

LAMPICA, *f. rod na žućenici.* Lampica, Leontodon taraxacum L. fructus (u Karlovcu). B. Šulek, im. 189.

LÂMPIN, *adj. koji pripada lampi (vidi* 1. lampa). Ja ne vidim ni dokle dopire lampina svetlost. M. Đ. Milićević, zim. več. 352.

LÂMPINA, *f. augm.* lampa. — *U naše vrijeme u Istri.* Lâmpina ‚augm. lucerna'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 17.

LAMPRE, *m. ime muško u ńekijem vlasteoskijem kućama u Dubrovniku.* — *Nalazi se, osim nominativa, gen.* Lamprete, *dat.* Lampretevi, *i dva oblika za instrumental:* L(om)pretomь *što je sumńiv, i* Lamprьjemь *što je čudnovat.* — *Po svoj je prilici isto što* ‚Lampridius, Lampridio'

što se nahodi u starijem spomenicima, vidi Mon. hist. rač. 22. 25. 32 *itd.* — XIV *i* XV *vijeka, u između rječnika u Daničićevu* (Lambpre, Lambprete, ime muško). Sьtvori milostь kraļьstvo mi Lambpretovi Minьčetiću. Spom. sr. 2, 47. (1310). Lambpre Črêvićь. Mon. serb. 215. (1390). Sa vlasteli izabranijemi ... L(om)pretomь Sorьgočevićemь ... 287. (1419). Lampre Sorьgočevićь. 295. (1420). S Lamprьjemь Sorьgočevićemь. 299. (1420). *(sva tri zadńa primjera iz poznijega prijepisa).*

LAMPRICA, *m. dem.* Lampre. — XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Lambprica, dem. Lambpre). Kneza Lamprice Sorkočevića. Spom. sr. 1, 76. (1422).

LAMUČ, *m. mjesno ime (ńekakvoj lokvi u Istri).* — *U spomeniku* XIII *vijeka (u poznijem prijepisu).* Od tu ravno na loki Lamuča ... Da su Rakļane svoje živine na Lamuči ... napajali. Mon. croat. 18. (1275 *prepis.* 1546).

LȀN, *m.* linum; Linum usitatissimum L., *predivo i biļka.* — *-a- stoji mj. ńegdašńega* ь. — *Radi akcenta ću dodati da je u Vrančićevu rječniku pisano* laan, *po čemu bi akcenat bio* lân, *a čini mi se da sam i ja tako od koga čuo.* — *Riječ je praslavenska* (lьnъ), *isporedi štslov.* lьnъ, *rus.* ленъ, *češ. i poļ.* len. — *Ista je riječ što i lit.* linas, *lett.* lini, *got.* lein, *stvńem.* lîn, *staroir.* lin, *lat.* linum, *grč.* λίνον. *mislim da je došla iz latinskoga ili iz grčkoga jezika preko germanskoga, ali drugi (n. p.* O. Schrader) *misle da je riječ indoevropska.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (,laan' ,linum'), *u Mikaļinu* (lan, predivo ,linum'), *u Belinu* (,lino' ,linum' 440b), *u Bjelostjenčevu* (,lán', predivo ,linum'), *u Jambrešićevu* (,làn' ,linum'), *u Stulićevu* (,linum'), *u Voltiģijinu* (,lino' ,lein, flachs'), *u Vukovu:* ,der lein' ,linum [L.]'. cf. četen; *u Daničićevu* (lьnь ,linum').

a. *predivo.* Da daje stasь lьna trij deseti povêsьmь. Glasnik. 15, 305. (1318?). Zavit v platno čisto, to je lan prebeli. Naručn. 26a. Va onoj košuļi od lana. 30b. Od lana kako pram u kratko ki zgori. M. Vetranić 1, 107. Ka činiš tokoje, u kući noć i dan da zaman ne stoje ni vuna da ni lan. H. Lucić 286. Da ako li lana užgavši staviš tuj malo rasčešļana ... P. Hektorović 14. Balotice od kučiu od lana. M. Bijanković 59. Lan i vunu za odiću. L. Terzić 221. Mnogo driva i kamenja, vreće lana i bumbaka. Nar. pjes. bog. 99. Zamotat jih u lan. And. Kačić, kor. 104. Lan, dok se iz ńega učini izvrstiti i pritanki bez, mlogo mora prije trpiti. A. Tomiković, gov. 92. Kraļi se oblače u priproste haļine od lana. 198. Baba babi grebla lan, da joj zaman prođe dan. Nar. posl. vuk. 10. Trla baba lan, da je prođe dan. 321. Obično se pred kućom nabija kudeļa i lan. Vuk, poslov. 343. Kad se ogrebļe kudjeļa ili lan. Vuk, rječn. *kod* ogreb. *(Ručica)* kudeļe ili lana. *kod* ručica. *(Trliti)* lan, t. j. trti ga. *kod* trliti. Hoće da mu skisne lan i konopļe. S. Ļubiša, prip. 173.

b. *biļka.* — *U ovome značeńu ima i množina* lànovi *(vidi primjere iz narodnijeh pjesama).* Kad dan bude svetog Dobročińe nek se žene lan sijat ne hińe i to boļe jutrom neg od podne da su ńive dobrim lanom rodne. J. S. Reļković 252. Udri, udri, sitna kiša, te porosi žito, vino, i tri pera kukuruza, i lanove za darove i kudeļu tankoviju. Nar. pjes. vuk. 1, 113. Pusti, pužo, rogove, da oremo dolove, da sejemo lanove. Nar. pjes. srem. 56. Lan, ... linum (Durante, mletački rukopis), Linum usitatissimum L. (Vuk, Vodopić). B. Šulek, im. 189. — *Ima osobitijeh vrsta ili sličnijeh biļaka:* Lan bogorodičin, češ. len matki Boži, poļ. Linaria vulgaris Mill. (Lazić, Vuk). — Lan divji (divļi, Vuk), rus. дикiй ленъ, lino salvatico (Kuzmić), linaria (Jambrešić), Linaria vulgaris Mill. (Vuk). — Lan plavetni, Linum austriacum L. (Lazić). — Lan rutavi, Linum hirsutum L. (Lazić). — Lan žuti, Linum flavum L. (Lazić). B. Šulek, im. 189. Divļi lan, vide bogorodičin lan. Vuk, rječn. Lan ,flachs', proļetni, ļetni i zimski ili jari, pomac i ozimac. oko Karlovca. F. Hefele. *vidi i* funtaš, jarik, okaš. Zlatni lan ,deutsches goldhaar' ,Chrysocoma linosyris'. G. Lazić 151.

LÁNAC, lánca, *m. veriga.* — *Akc. se mijeńa u voc. sing.* lânče, *i u svoj množini:* lânci, lânácâ, lâncima, lânce. — *Ima praslavenski oblik* lanьcugъ *ili* lanьcuhъ, *isporedi stslov.* lanьcugъ, lanьcuhъ, *rus.* ланцугъ, *malorus.* ланцугъ ланцухъ, *češ.* lancuch, *poļ.* łańcuch, *pa i lit.* lencugas; *ali naša riječ vaļa da je od mağ.* lánez, *kao i bug.* lanъc, *nslov.* lanec, *malorus.* ланцъ, *pa i rum.* lanț. — *Miklošić* (etymol. wörterb. 160a) *misli da su ove riječi u svezi sa srvńem.* lan, lanne, *veriga. radi krajńega* -cugъ *meni je teško vjerovati da je riječ evropska, nego mislim da je istočna (turska? finska?), te može biti da je Mağari nijesu primili od Slavena nego da je ńihova od starina: tad bi oba dva oblika slavenska bila uprav istočnoga postańa, te jedan bi bio primļen u starije doba* (lanьcugъ *ili* lanьcuhъ) *iz kojega turskoga ili finskoga jezika, a drugi* (lanac) *u mlađe iz mağarskoga. isporedi* biočug *ili* biočuh *i* belenzuka. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (lanac, veriga ,catena') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (,lanc, sinģir ,catena'), *u Jambrešićevu* (lanc ,catena'), *u Stulićevu* (,catena' *iz Mikaļina), u Voltiģijinu* (,catena' ,kette'), *u Vukovu:* (u vojvodstvu) ,die kette' ,catena'. cf. sinģir, verige.

a. *verigu.* Demir Ham zlatimi lancmi aliti sinžirmi svezanoga sobom je pelal. P. Vitezović, kron. 113. Jošter k tomu uže s lancem dugim dade. A. Kanižlić, rož. 52. Svaki dan tri puta on s uzlići ili s lanci tilo svoje trzaše. A. Kanižlić, uzroci. 218. Okovavši ga na težak gvozden lanac. E. Pavić, ogl. 318. Ufativši kraļa, sveza ga na lanac. 352. Kad ga hotijau svezati, potrza na sebi lance. 518. Tu je bila strašna lupa, vika, zveka lanaca i strašni glasovi. Nar. prip. vuk. 79. Čuje kako lanci kramaju. Nar. prip. mikul. 48. Da svežu careve ńihove u lance. Đ. Daničić, psal. 149, 8. Što bi lakše bilo past˝u klancu, no li lipsat pod sabļom u lancu. Osvetn. 4, 62. — *metaforički.* Teško je pokidati lance koji nas odavna isprekrižaše. M. Pavlinović, rad. 109. — *Tanka zlatna veriga.* ,Koji donese lanac da se devet puta obavije oko naše kuće, onoga ću ženiti' ... Starija braća donela po lanac koji se nije mogao ni jedan put omotati oko kuće; onda naj mlađi da ocu kutiju, a kad je otac otvori i izvadi iz ńe zlatan lanac. Nar. prip. vuk. 78. *nosi se na vratu ne samo kao nakit nego kao znak dostojanstva.* Zlatni lanac ako ćeš, nesi ga. A. J. Knezović 152. Da mu se zlatan lanac na vrat postavi. E. Pavić, ogl. 407. Lanac s vrata ńemu skide. Nadod. 200. Dva lanca od čistoga zlata. Đ. Daničić, 2mojs. 28, 14.

b. *vidi* jutro, 3. — *Jamačno je u ovome smislu mağarska riječ.* — *U naše vrijeme po sjeveroistočnijem krajevima, a između rječnika u Vukovu* (lanac zemļe ,das joch' ,jugerum', cf. jutro, dan). Zemļa 30 lanaca. M. Đ. Milićević,

pomenik. 3, 315. To opredijeli domaćin od usjeva jedan ili dva lanca. V. Bogišić, zborn. 113. S tim novcima najme po koji lanac zemle. 117. *(oba su ta dva primjera iz Banata).*

LȀNÂD. *f. coll. kao množina od* lane. — *U Vukovu rječniku:* ,die rehkälber' ,pulli capreae'.

1. LȀNAK, lânka, *m. dem.* lan. — *U naše vrijeme u pjesmi ugarskijeh Hrvata.* Divojčica lanak sije. Jačke. 47.

2. LANAK, lanka, *m. ime volu.* F. Kurelac, dom. živ. 61.

LȀNAP, lânpa, *m. tal.* lampo, *svjetlica, blijesak.* — *isporedi* lamp. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl.* lȁnâpâ. — *Radi -n- vidi kod* m. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

LÀNÂR, lanára, *m. uopće čovjek kojemu je zanat baviti se lanom: koji priprava lan, koji će, koji prodaje lan itd.* — *U Mikalinu rječniku:* lanar, koji tka stvari od lana ,linteo'; *u Belinu:* ,linajuolo' ,linarius' 410b; *u Bjelostjenčevu:* lanar, koji lan pripravla ,linarius, linopola'; *u Jambrešićevu:* ,linipola'; *u Stulićevu:* lanar, koj tče stvari od lana ,linteo' *iz Mikalina.*

LANÀRICA, *f. žensko čelade kao lanar.* — *U Mikalinu rječniku:* lanarica, koja tka stvari od lana ,textrix', *i u Stulićevu:* ,textrix'.

LANBINSKA KUĆIŠTA, *m. pl. mjesno ime.* — *U spomeniku* xiv *vijeka.* U Lanьbinьska Kućišta. Svetostef. hris. 19.

LÂNCA, *f. kople, sulica; lađa.* — *Tal.* lancia *(u starijem jeziku i mlet.* lanza) *s obadva značeńa (ali mislim da nije drugo značeńe postalo od lat.* lancea, *nego od* lanx). — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* lȁnâcâ. — *Od* xvi *vijeka.*

a. *sulica, kople.*

a) u pravome smislu. Jednom lancom probosti ga hoće. Zborn. 51b. Probodoše lancom ńegove prsi. I. Držić 173. Rane od čaval i od lance. P. Radovčić, ist. 62. Marijo, koja sina tvoga mrtva lancom raniti vidila si. P. Posilović, nasl. 184a. Lancom proboden. L. Terzić 87. Mrtvu s lancom prsi otvoriti. F. Parčić 57. Od onoga milosrdja zdenac, koji po lanci soldačkoj iz prisvetoga boka tvoga isteče. I. Kralić 30.

b) u prenesenome smislu, vrlo dugo drvo slično vretenu što je privezano katarei na malijem lađama i nosi jedro (vidi lantina). — *U Stulićevu rječniku:* ,antenna'.

b. *mala lađa.* Maleno je vrime postajalo, al' to ide lanca šajka brza. And. Kačić, razg. 319b. U lanci aliti šajci. kor. 492.

LANCAK, lancaka (?), *m. dem.* lanac. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* lancek, verižica ,catenula'.

LÀNCÂNA, *f. tal.* lanzana, *ńeko debelo uže na lađi.* — *U naše vrijeme u primorju.* Škote potezat i lancane veživat. Naša sloga. god. 15. br. 23.

LANCATI, lancam, *impf. zakivati u verige (u lanac).* — *U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Voltiđijinu* (,incatenare' ,in ketten legen'). Trgline kojimi su lancali klasične umotvore. M. Pavlinović, razl. spisi. 394.

LANCATUR, *vidi* Vancatur. Lancatura imenemь. Aleks. novak. 18.

LÂNCI, lânâcâ, *m. pl. plaćenici vojnici iz Ńemačke, biti su pješaci i nosili su kople; u Dubrovniku ih je ńeko vrijeme republika držala kao stražare i vojnike; pa uz to ili su sami bili sviraći ili su imali uza se svirače.* — *Jednini nema potvrde.* — *Tal.* lanzo, *što vala da je narod mislio da postaje od* lancia, lanza *(vidi* lanca), *ali je uprav skraćeno od ńem.* landsknecht. — *U maškarati* xvi *vijeka, na kojoj je ime:* Lanci Alemani, trumbetari i pifari. M. Vetranić 1. 248. Zač smo lanci trumbetari… 1, 248. Tako ćemo jošte reći da smo lanci Alemani… 1, 249. Gdje se trinka u brijeme svako s nami lanci kompańuni. I, 250.

LANCINA, *f. u Stulićevu rječniku uz* lanca. — *nepouzdano.*

LANCOVE, *f. pl. ime livadama.* Kupčina dońa. D. Hirc.

LÀNCÛN, lancúna, *m. plahta (na posteli).* — *Od tal.* lenzuolo. — *Od* xv *vijeka u sjevernijeh čakavaca.* Dva lancuna. Mon. croat. 112. (1473). Zavio ga u lancun bil. M. Marulić 189. I zaviše ga lancuni čistimi s mirisanjem. Bernardin 90. joann. 19, 40. Opasa se jednim lancunom. Korizm. 91b. Napravi mu postelu z devetim lancuni. Nar. pjes. istr. 2, 41. Zame jedan lancun, zašije nutar krala. Nar. prip. mikul. 147. Lancûn ,linteum', gen. lancūnā. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 46.

LANCUŠ, *m. ime psu.* F. Kurelac, dom. živ. 46.

LÂNČA, *f. vidi* lanca *(samo u značeńu kod* a, *a)).* — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (,pilum; sarissa') *gdje se naj prije nahodi, i u Bjelostjenčevu* (v. darda). Lančon rańen. P. Radovčić, način. 433. Vidila si otvoriti svoje prsi prisvete jednom lančom. P. Posilović, nasl. 71a. S lančon rańen. L. Terzić 86.

1. LANČAC, lančca (?), *m. dem.* lanac, *vidi* 1. lančić. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Jambrešićevu (kajkavski* lančec ,catella, catenula') *i u Stulićevu* (lančac. lančca ,catenula'). Ugodan je ovi lančac iliti đerdan Gospi. A. Kanižlić, utoč. 412. Oko boku lista lančac M. Katančić 75.

2. LANČAC, lančca (?), *ńeka bilka.* — *Postaje od* lan *kao deminutiv.* — *Između rječnika u Stulićevu* (,linaria, herbae species'). Lančac (Stulli), Lančić, (lanika), rus. лёнокъ (Linaria), льнянка (Myagrum), češ. lněnka (Thesium), pol. lnica, lnianka: linaria (Pizzelli), osiride (Kuzmić, Stulli, Pizzelli), Linaria vulgaris Mill. B. Šulek, im. 189.

1. LÀNČIĆ, *m. dem.* lanac. — *isporedi* lančac. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikalinu* (,catenula') *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu (uz* lančac), *u Vukovu* (dim. v. lanac). Četiri zlatna lančića. E. Pavić, ogl. 146. Osim mjesečića i lančića i halina skerletnijeh. Đ. Daničić, sud. 8, 26. Nizove i lančiće i trepetlike. isai. 3, 19.

2. LANČIĆ, *m. vidi* 2. lančac.

3. LANČIĆ, *m. prezime.* — *Od* xv *vijeka.* Jurem Lančićem. Mon. croat. 68. (1417). Miloš Lančić. Rat. 29.

4. LANČIĆ, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijel. 92.

LANČUG, *m. ime selu u protopresviteratu mohačkome.* Šem. prav. 1878. 40. — *vidi kod* lanac.

LÂNDA, *f. kriška.* — *Nepoznata postańa.* — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikalinu* (landa, fila kruha ,bucella'), *u Bjelostjenčevu* (landa kruha ,buccella panis praecisa'), *u Stulićevu* (,buccella'). Nit' poda mu mâ ogluha jednu malu landu kruha. J. Kavańin 31b. Lânda kruha, t. j. rezań, kriška. (u Fužini). D. Daničić. *Amo vala da pripada i ovaj primjer u kojemu*

je nejasan smisao, ali je svakako metaforički: Mudri Tikva izvjetri' je, a ne živu Nikulande, Haračića sada nije, Mrnavčića prisne lande. J. Kavańin 375a.

1. LÂNDÂŃE, *n. djelo kojijem se landa (vidi* 1. landati). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ,divisio, partitio, distributio carnis, panis etc.', *u Stulićevu:* v. razdijeļene *iz Habdelićeva.*

2. LÀNDÂŃE, *n. djelo kojijem se landa (vidi* 2. landati). — *U Vukovu rječniku:* ,das schlendern' ,obambulatio otiosa'.

3. LÀNDÂŃE, *n. djelo kojijem se landa (vidi* 3. landati). — *U Vukovu rječniku:* ,das klatschen' ,garritus'.

4. LÀNDÂŃE, *n. djelo kojijem se landa (vidi* 4. landati). — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

5. LÀNDÂŃE, *n. djelo kojijem se ko landa (vidi* landati se). — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

LANDÀRÂŃE, *n. djelo kojijem se landara.* — *U Vukovu rječniku.*

LANDÀRATI, landàrâm, *impf. vidi* 3. landati. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.*: landarámo, landaráte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.*: lȁndarâ, *u part. praet. act.* lȁndarao, lȁndarâla. — *U Vukovu rječniku:* n. p. jezikom ,klatschen' ,garrio'.

1. LÂNDATI, lândâm, *impf. rezati, dijeliti (na lande).* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* landam, delim ,divido, partior, partio, dicitur de comestibilibus, ut carne, pane etc.'; *u Jambrešićevu:* landam ,deartuo, divido'; *u Stulićevu:* v. razdijeļiti *iz Habdelićeva; u Voltiģijinu:* ,spartire, dividere' ,theilen, abtheilen'.

2. LÀNDATI, làndâm, *impf. tumarati, vrļati.* — *Nepoznata postańa.* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* landámo, landáte, *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* lȁndâ. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ,umherschlendern' ,obambulo'. — Obhodeć okoli sluge jim landahu. M. Marulić 28.

3. LÀNDATI, làndâm, *impf. svašta govoriti, brbļati, blebetati.* — *Akc. je kao kod* 2. landati. — *Može biti ista riječ što* 2. landati *(u prenesenome smislu), jer se dodaje ili ima u misli* jezikom. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (jezikom ,klatschen' ,garrio'). Ostalo vreme landati i u vetar blebetati. D. Obradović, basne. 224. Kaže se čovjeku vjetreńaku koji mnogo landa jezikom. Vuk, rječn. *kod* hlapimuha.

4. LÀNDATI, làndâm, *impf. biti po stražńici šakom (osobito dijete; kaže se češće u šali nego nazbiļ).* — *Akc. je kao kod* 2. landati. — *Može biti onomatopejska riječ.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

LÀNDATI SE, làndâm se, *impf. u Dubrovniku se kaže da se ko ,landa' kad stoji ili hodi bez potrebe po zimi ili po hladnome vjetru a nije dovoļno obučen ili pokriven.* ,Što se tu landaš po ovoj zimi? hoćeš li da te protisne?' P. Budmani.

LȀNDAV, *adj. vidi u Vukovu rječniku:* koji landa jezikom ,klatschhaft' ,garrulus'.

LANDICA, *f. dem.* landa. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (,buccella') *i u Stulićevu* (,exigua bucella' *iz Habdelićeva).* Lȁndica ,segmentum panis'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 35. — *I u Fužini.* Đ. Daničić.

LANDIKATI, landikam, *impf. vidi* 2. landati(?). — *U naše vrijeme u Istri.* Ter znate da ni lazno poć landikat po kućah. Naša sloga. god. 9, br. 24, str. 95.

LÂNDÎŠTE, *n. plandište (otpalo je* p *na početku).* — *vidi u Vukovu rječniku:* (u Crnoj Gori) vide plandište *s primjerom:* Uļegle su ovce u landište.

LANDOL, *m. ime selu u Srbiji u okrugu smederevskome.* K. Jovanović 149. — *Može biti da u ovome primjeru stoji griješkom* Landova *mješte* Landola: Dok pogubim i Jovana kneza iz Landova sela malenoga. Nar. pjes. vuk. 4, 137—138.

LANDOLAC, Landolca, *m. prezime.* — *U Srbiji.* Dimitrije Landolac. Sr. nov. 1868. 228. Sreten Landolac. Rat. 87. — *Jamačno: čovjek iz Landola.*

LANDOLSKI, *adj. koji pripada Landolu.* Landolska *(opština).* K. Jovanović 149. — *Ima i* Landolski Potok, *ime mjestu u okrugu smederevskome.* Ńiva u Landolskom *(griješkom* Landalskom) Potoku. Sr. nov. 1874. 133.

LANDOV, *m.*, LANDOVO, *n.(?), vidi kod* Landol.

LÂNDRA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* ona tanka kožica na salu ,die schmerhaut' ,membrana adipis'. U landri se salo suši *s dodatkom da se govori u Srijemu.*

LÀNDRÎN, landrina, *m.* Ardea cinerea L., *čapļa siva.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* S. Brusina, ptice hrv.-srp. nastavak. 105b. *Drugo značeńe:* Ciconia nigra. Slovinac. 1880. 32a *nije dosta pouzdano.*

LȀNE, lȁneta, *n. mlade od srne (i od jelena).* — *Nema množine, nego je zamjeńuje coll.* lanad *(vidi).* — -e *stoji mj. ńegdašńega* ę (lanę, *gen.* lanęte). — la- *stoji mj. ńegdašńega* al- *ili* ol-, *vidi* 1 *pod* e. — *Osnova je praslavenska, isporedi stslov.* александр, *jelen, rus.* лань, *češ.* laně, laň, *poļ.* łani, łań; *ima i stprus.* alne, *lit.* elnis, *jelen,* lonė, *košuta, let.* alnis. — *Jamačno je isti korijen što i kod* jelen *(vidi).* — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,das rehkalb' ,vitulus capreae, hinnulus'). Prikladan je moj poļubļeni srni i lanetu jelińemu. Bernardin 155. cautic. 2, 9. U toj hrt Ļubičin za jednim mladim lanetom proteče. P. Zoranić 37a. Dva jelinka, dva laneta uveznuli u teneta. Đ. Baraković, vil. 217. Bježi poļubļeni moj kakono srndać i lane jeļensko. M. Radnić 422b. Kod košute živo lane. Nar. pjes. vuk. 1, 614. Kao lane. (Reče se za zdravo malo dijete). Nar. posl. vuk. 132. Ja pregrlih tu listinu slavnu kano srna iz popaska lane. Osvetn. 6, 70. — *O djetetu od miline.* Reću i tebi, moj jablane, stvar istinu, ne od laži, s kom mi u skrbi tvoj naj draži(?), ži mi ovo mlado lane! M. Pelegrinović 179.

LȀNECE, lȁneceta, *n. dem.* lane. — *Postaje od* lanet- *nastavkom* ьce; *ispred* c *ne čuje se* t, *ali se nalazi pisano.* — xvi *vijeka.* Kad joj *(košuti)* strjelica priļuta lanece umori. M. Vetranić 1, 108. Ter ti bih ukrala lanetce od košute. 2, 279. Za lanetca jelinov. Nauk. brn. 58a.

LȀNEĆÎ, *adj. koji pripada lanetu, lanadi.* — *Na jednome mjestu* xvi *vijeka (sa starijim oblikom* lanetji). U mošńi od lanetje šare kožice. P. Zoranić 45a.

LȀNEN, *adj. koji pripada lanu; koji se čini od lana; koji se vadi iz lana.* — -a- *stoji mj. ńegdašńega* ь; e *mj. ńegdašńega* ě. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* льнѣнъ, *(rus.* льняной), *češ.* lnění, *poļ.* lniany. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (,lineus'), *u Jambrešićevu* (,li-

neus'), *u Stulićevu* (,lineus'), *u Voltiģijinu* (,di lino' ,leinen'), *u Vukovu* (,flachs-' ,lineus'). Snopy lьnêny sьvlêkьše vьžgoše. Danilo 351. Piganь i medь i lьnêno sême sьtrivь i sьvьkupivь pomaži . . . Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 106. Uļe laneno. Naručn. 56b. Telesnici imaju biti laneni. 26a. Zobļu i sjeme laneno. M. Vetranić 2, 280. Nigdar na se ništo laneno ne postavi. B. Gradić, djev. 88. Od lanena beza. A. Baćić 358. Misnici svrhu izvanske haļine oblačiše dugačku lanenu košuļu. E. Pavić, ogl. 145. David s lanenim pojasom opasan. 262. Otrvši ji s lanenim ručnikom. 605. Kom od lanenoga sjemena. I. Jablanci 31. Korporal i plik imadu bit od postava oliti platna lanenoga. M. Dobretić 395. S kojim se posli laneno sime sije. J. S. Reļković 121. Za to zetin il' laneno uļe . . . 282. Simo laneno. G. Peštalić 243. Sveštenik neka obuče svoju haļinu lanenu i gaće lanene neka obuče na tijelo svoje. Đ. Daničić, 3mos. 6, 10. Haļini vunenoj ili lanenoj. 13, 47. Bilo je i lanena platna više nego sada. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 65. Mislim kako je pamuk poskupeo da se i tamo mora više nositi konopļano a bliže k Ceru laneno. 1, 65.

LANET, *m. u Stulićevu rječniku uz* lanetac *s dodatkom da se nalazi u pisca Vetranića (?). — sasma nepouzdano.*

LANETAC, laneca, *m. u Stulićevu rječniku:* lanetac, lanetca ,esca qua catuli aliique quadrupedes familiares nutriuntur adhuc juvenes'. — *sasma nepouzdano.*

LÂNI (láni), *adv. prošle godine, zadńe godine, nazad godinu dana. —* la- *stoji mj. praslavenskoga* ol, *vidi* 1 *pod* e. — *U Dubrovniku je dug zadńi slog:* lânî. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* lani, *rus.* лони, *češ.* loni, *poļ.* loni. — *Po obliku kao da je lokativ sing. nepoznata supstantiva, vidi i* onomlani. — *Može biti da je isti korijen što i u grč.* ἄλλος *drugi, lat.* alius, *staroir.* aile, *got.* alis. *znači li druge godine? — Po istočnome govoru glasi* láne. — *U Crnoj se Gori na kraju dodaje* h: lânih. — *U jednome primjeru iz Crne Gore ima oblik* lanik (Nar. pjes. vuk. 5, 524). *ako nije štamparska pogreška, bilo bi dodato* k *isto što* 3. k. — *Između rječnika u Belinu* (,l'anno passato' ,anno praeterito' 85b), *u Bjelostjenčevu* (lani, lansko leto, prošasno godišće ,anno superiore, anno praeterito l. elapso etc.'), *u Stulićevu* (,anno elapso'), *u Voltiģijinu* (lani, lansko lito ,anno passato, scorso' ,das vergangene jahr'); *u Vukovu:* (južn. [i zap.]) ,voriges jahr' ,anno elapso'; *u Daničićevu:* ,anno superiore'.

a. lani.

a) uopće. I lani pisa naamь listь. Spom. sr. 1, 82. (1406). Lani trikratь bilь je predь nami. Mon. serb. 326. (1423). Kako sam lani bil. Mon. croat. 219. (1527). Zač bi bila, znaj, po tebi jur u paklu prija lani. Đ. Baraković, jar. 131. Gdje zlamenja mjesto hrani još i ostatke male njeke od mostova koje laoi car prostrije priko rijeke. I. Gundulić 320. Tim kad još bi veće puta jakno i lani izgubio. 450. Gdi se lani rodi, letos se odradja. P. Vitezović, odil. 3. Plače sve ono što se je lani smijala. N. Palikuća 28. Gundul ovo lani služeć kraļu Karlu trećem. J. Kavańin 187b. Spomińem se da lani prem u ove dni s ovoga mista besidio sam. A. d. Bella, razgov. 63. Lani prođe a sad ne dođe. Z). Poslov. danič. Kolikoj bi lani u tvome stańu od tvoje bratje. M. Zoričić, osmina. 17. Pripovidke od starina kaže, kan' da b' lani bile. V. Došen 39a. Koje žene i koji ļudi lani u ovo doba mirno i veselo ńihov život provadahu! D. Bašić 249. Lani na današńi blagdan. Grgur iz Varoša, kraļ. mar. 63. Đe si, Đoko? nide te ne bilo! znaš đe si se zarekao lani da poodiš zemļu Šumadiju. Nar. pjes. vuk. 4, 313. Dal' nijesu lani poginuli? Ogled. sr. 68. Kad nas lani prevariše Turci. 441. Kako onda i lani. (Kako je ostalo onda tako stoji i danas). Nar. posl. vuk. 126. Ko me je lani bio, ni sad mi nije mio. 147. Pokazuje dokle je snijeg lani bio. (Reče se u šali kad žensko idući po rosi ili po blatu podigne skute povisoko). 252. Sve boļe lani. 279. Sestru koju sam jošte lani bio obećao drugome. Pravdonoša. 1852. 8. Da sam lani znao što ove godine znam, ne bih bio jadan. 10.

b) s prijedlogom od *znači vrijeme što je prošlo u zadńoj godini dana.* Htio ti sam rijet nješto majde još od lani. N. Naļešković 1, 278. Procinite koliko ih je od lani umrlo. J. Banovac, pripov. 9. Koji još od lani nijo se ispovidio. F. Lastrić, ned. 198. Nikim od lani, nikim od priklani a nikim od 10, od 20 i više godina. 337. Što je blatna još od lani. V. Došen 208a. Kose jesu od lani pokojne. J. S. Reļković 117. Ne samo od lani, nego od početka. Djelovod. prot. 158. — *Ovdje* od lani *znači lański:* A još bi ovi dan, kako snijeg od lani, da između svijeh jedan pastir te ne brani. I. Gundulić 162.

b. láne. — *Između rječnika u Vukovu:* (ist.) vide lani. Evo tebi tri ķnige stigoše: jedna lane, druga onomlane, a treća je ove godinice. Nar. pjes. vuk. 1, 556. Da si lane po redu počeo. Osvetn. 2, 81. Lâne oder lâne ,anno elapso'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iiftsg. 61.

c. lânih. — *Između rječnika u Vukovu* (u Crnoj Gori) *uz* lani. Znaš, Alija, što je lanih bilo kada ti je poginuo babo. Nar. pjes. vuk. 4, 90. Lanih sam ti izgubio baba a jutros ću tebe. 4, 92. Koji mu je lanih poginuo. P. Petrović, gor. vijen. 51. U Crnoj Gori ima primjera da se ,h' izgovara đe mu nije mjesta, n. p. govori se ,lanih' (mjesto ,lani'). Vuk, poslov. xxiv. — *U ovome je primjeru sama ortografijska pogreška (u ńemu ima i* mih, svah, teh *mj.* mi, sva, te): Đoko je ovde bila vojska lanih. Glasnik. ii, 3, 62. (1707).

d. lânik. Dal' ne znate, što je lanik bilo? Nar. pjes. vuk. 5, 524.

LANICA, *f. ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32. — *Jamačno postaje od* lane.

LÂNIH, LÂNIK, *vidi* lani.

1. LANIKA, *f. na jednome mjestu* xvii *vijeka kao da znači laneno platno.* Zać tebi da lika gizdava planinka bilija od mlika i od svih lanika. M. Tomašević *u* Đ. Baraković, vil. 367.

2. LANIKA, *f. ńeka biļka. — isporedi* lanilist. Lanika, rus. льнянка. poļ. lnianka (Linaria), češ. lněnka (Thesium), lnice (Myagrum), osiris, linaria (I. Sabļar), Linaria vulgaris Mill. B. Šulek. im. 190.

LANILIST, *m. ńeka biļka. — isporedi* lanika. — *Sastavļena riječ od* lani (lanьnъ, *koji pripada lanu) i* list. Lanilist, Linaria vulgaris Mill. (Pančić). B. Šulek, im. 190.

LANINAC, Laninca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome.* Livada u Lanincu. Sr. nov. 1864. 111.

LANINO POĻE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome.* Livada u Laninom Poļu. Sr. nov. 1872. 5.

LÀNÎŠĆE, *vidi* lanište.

LANIŠNI, *adj. koji pripada mjestu Laništu ili Laništima. — Na jednome mjestu* xiv *vijeka (gdje* ъ *nije ispalo) kod mjesnoga imena.* U Lьništьnyj Potok. Svetostef. hris. 9.

LANIŠTANSKI, *adj. koji pripada selu Laništu (u Srbiji u okrugu jagodinskome).* Laništanska *(opština).* K. Jovanović 106.

LÀNÎŠTE, *n. poļe na kojemu je bio ńegda posijan lan. — U čakavaca i u štokavaca* lanišće *(vidi* b, *a) bb)). — Od* xiv *vijeka (vidi* b, *b) aa)), a između rječnika u Vukovu* (,acker auf dem einst flachs gebaut war' ,ager olim lino consitus').

a. *u pravome smislu.* Al' jim ne da ići na laništa. J. S. Reļković 317.

b. *kao mjesno ime.*

a) u jednini.

aa) selo u Bosni u okrugu Tuzle Dońe. Statist. bosn. 92.

bb) Lanišće, *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 71.

cc) u Srbiji. aaa) selo u okrugu jagodinskome. K. Jovanović 106. — *bbb) selo u okrugu pirotskome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 234.

b) plur. Laništa.

aa) vidi u Daničićevu rječniku: Lьništa, Komaranima je s Ribarima išla međa ,prêzь potokь trêskavьčkij uzь rьtь posrêdь Bučija i posrêdь Lьništь'. M(on. serb). 95. (1330). katunu ,Blatьcu', koji je dao crkvi arhanđelovoj u Prizrenu car Stefan, išla je međa ,uz dôlь više Lьništь'. G(lasnik). 15, 290. (1348?). mjesto će biti isto u oba spomenika.

bb) ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome. Ńiva u Laništima. Sr. nov. 1873. 756.

LANITA, *f. obraz, jagodica. — Riječ je stara, isporedi stslov.* lanita, *rus.* ланита. — *Samo u kńigama pisanima crkvenijem jezikom (ali vidi i* lanito), *a između rječnika u Stulićevu* (gena, mala, maxilla *s dodatkom da je riječ ruska) i u Daničićevu* (,mala'). Gdê takova vida slêpu roždenu, imaže takyje krasoty dozrêti, takyje dobroty, takyje čistoty, paki že nečistêj i otьnudь osьkvrьńenêj lanitê pohvalu dêvьstva čistoty tvoje izrednaa kako rečeta? Mon. serb. 58. (1293—1302).

LANITO, *n. vidi* lanita. — *Samo u jednome primjeru našega vremena, a između rječnika u Stulićevu.* A iz očiju joj grunuše suze niz bijela lanita. Srp. zora. god. 2, sv. 2, str. 31.

LANKA, *f. mjesno ime u Slavoniji. a) pusta u županiji srijemskoj.* Razdijeļ. 151. — *b) zaselak u županiji virovitičkoj.* 140.

LANOTA, *f. ime kravi?* F. Kurelac, dom. živ. 24.

LANOV, *adj. vidi* lanen. — *Na jednome mjestu* xvii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. lanen). Plovuća kamika, lanova simena, orlova jazika, vučjega vimena, ... Đ Baraković, vil. 262. — *I kod imena ńeke biļke u naše vrijeme.* Lanova travina (Alschinger), v. Travina lanova. B. Šulek, im. 190. Travina lanova, Myagrum sativum L. (Alschinger). 412.

LÂNPA, *f. vidi* lampa. — *Radi -n- vidi kod* m. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* lầnâpâ. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

LÀNPATI, lầnpâ, *impf. vidi* lampati. — *Radi -n- vidi kod* m. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

LÀNPRÊĻA, *f. žensko čeļade što prede lan. — U poslovici dubrovačkoj* xviii *vijeka.* Lanpreļa vino ne prodaje. (Z). Poslov. danič. — *Mislim da se i sad govori u Dubrovniku.* P. Budmani.

1. LÀNSKÎ, *vidi* lański.

2. LÀNSKÎ, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* v. lanen.

LANTENA, *f. vidi* lantina *(tal.* l' antenna). — *U jednoga pisca iz Istre* xvii *vijeka.* Nav ima lantenu. F. Glavinić, cvit. 444a.

LÀNTÊRNA, *f. tal.* lanterna, *feńer. — Na dva mjesta u pisaca čakavaca* xvi *vijeka.* Pride na 'no mêsto s lanternami. Korizm. 93b. Pride s lanternami. Anton Dalm., nov. tešt. 160b. jov. 18, 3.

LANTIĆ, *m. nejasna riječ (po svoj prilici vrsta drva) u narodnoj pjesmi istarskoj našega vremena.* Pod ńim su *(pod gradom Mlecima)* kladani pali od lantića. Nar. pjes. istr. 2, 99. *vidi i:* ,Lantić' ne znam što bi bilo (lanta = polovica vratnice?). drugdje sam čitao ,od kampića' mjesto te riječi. to je priličnije *(?)*. kampić-drvo je ,legno campeggio' ,blaubolz'. 6, 46.

LÀNTÎNA, *f. u rječnicima i gotovo u svijem primjerima je značeńe kao što sam pisao kod* lanca, b; *ako je tako, postaje od tal.* antenna, *a sa člankom* l' antenna; *ali sam ja čuo u Dubrovniku i u okolini dubrovačkoj značeńe: trouglasto jedro kakvo je na lađama s jednom samom katarkom, i to odgovara posve talijanskome* vela latina. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (lantina od drijeva ,antenna'), *u Belinu* (,antenna, legno attraverso dell' albero il quale sostiene la vela' ,antenna'), *u Bjelostjenčevu* (lantina, prikrstak od arbora ,antenna'), *u Stulićevu* (v. lanca *iz Mikaļina), u Voltiģijinu* (,antenna' ,segelstange').

a. *u prvome značeńu.* Mi toj govorivši, lantinu svrnuše, timun načinivši, vesla zamaknuše. P. Hektorović 36. Viša ńega o lantini tankoj. And. Kačić, razg. 182b. Da se more vidjeti ne more no sve jedra, veslo i lantina. Pjev. crn. 301a. Usađeni jambor posred lađe na koga se uzdigne jedro privezano dugoj a tankoj palici, koju nazivļu ,lantina', zove se ,arbuo'. L. Zore, rib. ark. 10, 328.

b. *drugo značeńe kao da je u ovome primjeru:* Jarbuli su od jelve zelene, a lantine od kite bašilka, a parići od suhoga zlata. Nar. pjes. istr. 2, 65.

LANUGA, *f. vidi* 2. lanika. Lanuga (I. Sabļar), v. Lanika. B. Šulek, im. 190.

1. LÀNUTI, lầnêm, *pf. jedan put zalajati. — Akc. kaki je u praes. taki je u aor. 2 i 3 sing.* lầnû. — *Postaje od korijena* la, *vidi kod* lajati. — *Ima i stslov.* lanąti; *u našemu se jeziku javļa istom od* xviii *vijeka (vidi kod* b); *a između rječnika u Vukovu* (,einmal bellen' ,adlatro').

a. *o pravome smislu, o psu.* Kako čuješ psa da lane. D. Obradović, basne. 77.

b. *u prenesenome smislu, o čeļadetu kad što nepristojno ili laživo progovori, ili uopće (kaže se svagda s prezirańem).* Dali kako tko što lane, odma ńemu na um pane ... V. Došen 133a. Nejma slave, ni kriposti, na što pijan svat ne lane. 160b. Nejma stvari već pogane, što smradno svat ne lane. 160b. Šiju ćn joj zavrnuti, samo ako lane. M. P. Šapčanin 1, 91.

c. *u prenesenome smislu, o pušci (kao da progovori, kad pukne).* Kad se stanu Turci i Brđani, a kad lane puška u gomili, pobiće se ļuti Kolašinci. Nar. pjes. vuk. 4, 323.

2. LÀNUTI, lànêm, *pf.* kao plamenom dignuti. ‚Cordom mahnu, ńojzi glavu lanu'. M. Pavlinović. Lanut, odnit čvrsto: vuk ovcu, ora' kokoš; svit vodu iz bunara u čas lanu. J. Grupković. — *Može biti da je isto što* lapnuti. — *Mislim da amo ide i ovaj primjer iz* xvii *vijeka (ne u pravome smislu):* S krmo zlamen ognom lanu. I. Zanotti, en. 19. (‚Flammas cum regia puppis extulerat'. Virgil. aeneid. ii, v. 256, 257).

3. LÀNUTI, *vidi* laknuti.

LÀŃATI SE, làńâm se, *impf. jadikovati, tužiti se. — Od tal.* lagnarsi. — *Na jednome mjestu* xv *vijeka u pisca čakavca.* Da budeš imati kad vele uspitaš, ne htij se lańati da mańša poskitaš. ribar na udicu založaj nadije, da ulovi ribicu koja se nadije. M. Marulić 131.

LÀŃSKÎ, *adj. koji pripada prošloj godini, koji je bio ili se dogodio prošle godine (lani). — Riječ je praslavenska, isporedi rus.* лонскоіі, *češ.* loňsky, lonsky, *poļ.* loński. — *Postaje od* lani *(praslav.* olni) *nastavkom* ьsk, *te* нь *postaje* ń, *ali se govori i piše i* lànskî *(vidi i u ruskome i u češkome jeziku). — Između rječnika:* lański *u Stulićevu* (‚anni elapsi') *i u Vukovu* (‚vorjährig' ‚anni superioris'); — lanski *u Belinu* (lansko godište ‚l' anno passato' ‚anno praeterito' 85b), *u Bjelostjenčevu* (lanski, prošasnoga godišća ‚prioris l. praeteriti anni'), *u Stulićevu* (v. lański), *u Voltiģijinu* (‚dell' anno passato' ‚von dem verflossenen jahre').

a. *o godini, vremenu u godini, danu, mjesecu.* lański. Od lańskoga godišta. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 56b. paul. 2cor. 9, 2. Lańsko godište. B. Gradić, djev. 3. Od 9 Marta lańske godine izlaze u Biogradu novine. Vuk, odg. na laži. 3. — Tim odkada lańsko lito mlad kraļević razbi cara, s drugami ona strelovito preko teškijeh strana udara. I. Gundulić 390. Na poļačke ravne strane ļańsko ljeto ti se odpravi. 562. Ka su se bila turskoj sili lańsko leto podala. P. Vitezović, kron. 209. — S deset tisuć ki bojara u istočnoj skupnijeh strani, lańsku jesen mlada cara od poļačke sile obrani. I. Gundulić 296. Mati koja od starosti bješe umrla lańske zime. J. Palmotić 62. — *(Spasov danak)* al' ńešto je ļepši od lańskoga. Osvetn. 2, 177. — Lańskoga je aprila priminula. B. Gradić, djev. 155. — Čas proklińem lański po sto puta. P. Petrović, gor. vijen. 4. — lanski. U lanskoj godini. B. Zuzori 26. Vojska bila je ove god. 1696 veća nego lanske. A. Tomiković, živ. 71. Lički beg za obist lanskoga božića u Zadar posla list. Ð. Baraković, vil. 293. U lanskijeh svetkovinah. B. Zuzeri 351. Ah spomen' se svak, i žali lansku jesen. I. Gundulić 517.

b. *o čemu što se lani uradilo ili što je uopće lani bilo.* lański. Tuj bo iz nova slavna zgoda dobiti se lańske složi. I. Gundulić 433. Naj boļi je svjedok tomu od lańskoga boja zgoda. 448. — Ja ki sam slišio svidočanstvo lańsko. I. T. Mrnavić, osm. 187. — Od lańskog plodeńa umorna počiva. M. A. Reļković, sat. L6b. — Što rekoh u lańskoj pohvali. A. Kalić 540. — Kupi klasje po lańskom strništu. Nar. posl. vuk. 164. Traži vatre na lańskom vatrištu. 319. — Na priliku lańske kiše kojeno se spomińaš. E. Pavić, jezgra. 167. — Neće biti ni biliga, ka' ni lańskog sada sniga. V. Došen 227a. Bilo pa i prošlo ka' i lański snijeg. Nar. posl. vuk. 13. Prošao kao lański snijeg. 265. Ta se ne broji koliko ni lański snijeg. 312. — Ja sam lański i onomlański. (Kazao vrabac kad su ga pitali kako će prezimiti). 110. — Spomen'te se lańskoga junaštva. Ogled. sr. 478. — Jedva ove godine ostanu u lańskim granicama. Vuk, građa. 17. — Od lańske svečane sjednice do današńe. Ð. Daničić. rad. 13, 167. — lanski. Kako je v lanskom požuńskom spravišću dokońano. Mon. croat. 305. (1597).

LAOLAC, Laolca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkome. — vidi* Laole. Ńiva u Laolcu. Sr. nov. 1867. 446.

LAOLE, *n. ime dvjema selima u Srbiji u okrugu požarevačkome. — Nepoznata postańa (vaļa da je između* a *i* o *ispao koji glas:* h, j, v?*).* Malo Laole, Veliko Laole. K. Jovanović 142. 143. M. Ð. Milićević, srb. 1069.

LAOLSKI, *adj. koji pripada selu Laolu.* M. Laolska *(Malolaolska opština).* K. Jovanović 142. V. Laolska *(Velikolaolska opština).* 143.

LȀOR, *m. vidi* lavor. Oko glave laor zavijaše, kako koju burmu dogońaše, svoju dragu u lice ļubļaše. Nar. pjes. petr. 1, 162. Laor (Sabļar), v. Lavor. B. Šulek, im. 190.

LAOSLAV, *m. vidi u Daničićevu rječnika:* Laoslavь, gledaj Laslovь.

1. LAP, *m. komad? vidi* lapat, *od čega može biti da postaje tijem što se izgovaralo* lapt, *pa poslije otpalo* t. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* lap, plat zemļe ‚plaga terrae'. 2. lap, plat sukna ‚particula panni', *i u Stulićevu:* lāp ‚particula' *iz Bjelostjenčeva.*

2. LÂP, *m. vidi u Vukovu rječniku:* gipka zemļa u ritu ‚wasseriger boden' ‚terra humida'. — *Jeli ista riječ što* 1. lap *(vidi prvo značeńe u Bjelostjenčevu rječniku kod* 1. lap)?

3. LAP, *m. vidi:* Lap, u Vrańicu. veliki rak koga po dubrovaškoj okolici zovu ‚karlo'. L. Zore, rib. ark. 10, 342.

4. LAP, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome. — Može biti isto što* 2. lap. Lâp, *bara u vračarskome srezu.* Glasnik. 19, 182. Bašta na Lapu. Sr. nov. 1875. 411.

LȀPA, *f.* selo u Bjelopavlićima *(ne znam ko je zabiļežio).*

LAPAC, Lapca, *m. mjesno ime.* Lapac dońi *i* gorńi, *dva sela u Hrvatskoj u županiji ličkokrbavskoj.* Razdijeļ. 41. — *Poznato je od* xv *vijeka (vidi* lapački).

LÀPACI, làpatâkâ, *m. pl. ovako se zovu tri gorńa želuca u preživalaca (naj češće u vola), osobito naj prvi i naj veći u kojemu stoji hrana (trava i sijeno) prije nego se opet povrati u usta kroz jedńak, pa s ńim zajedno i druga dva (vidi* 2. kapura *i* kńige *kod* kńiga, f). — *Po postańu je jamačno množina od* lapatak *(jer kad se izvade lapaci iz životińe, nalik su na krpe). — Oblik je akuzativa prešao u nominativ, kao što često biva, te se oblik* lapatke *(vidi) shvatio kao da je ženskoga roda, ali, koliko ja znam, u Dubrovniku je običniji pravilni oblik* lapaci. — *U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu* (lapatci, lapataka ‚trippe' ‚exta') *i u Voltiģijinu* (lapaci, lapaca *(sic)* ‚trippa' ‚wanst, gedärme'). — *U prenesenome smislu, ali samo od šale ili od ruga, znači: trbušina (i ļadska).* ‚Viđi mu lapataka!' P. Budmani.

LÀPÂCKE, *f. pl. vidi u Vukovu rječniku:* u vodenice prekaje one daske na kolu što udaraju u vodu. lapacke su pribijene za motoruge.

LÀPAČKÎ, *adj. koji pripada selu Lapcu. — Od* xv *vijeka.* Knez stola lapačkoga. Mon. croat. 71. (1448). Sudci stola lapačkoga. 117. (1478).

Kolo igra uvrh Zrmanice, tu se hvata lapačka đevojka. Nar. pjes. krasić. 1, 126. Lȁpačkī, što pripada selu Lapcu. V. Arsenijević.

LÁPAD, *m. poluostrvo što zagrađuje grušku luku (blizu Dubrovnika).* P. Budmani, *i na ńemu selo.* Repert. dalm. 1872. — *Riječ je tuđa, pomińe se od* XIII *vijeka u latinskijem spomenicima:* ,Lapido' 1272, ,Lapedo' 1282, ,Lapado' XIV *i* XV *vijeka, vidi* K. Jireček, die romanen in den städten dalmatiens. 1. 60. Dva prozora put brežuļastoga Lapada na luku grušku i more put otoka Dakse. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 185. Crkva s. Mihajla arkanđela u Lapadu. 230.

LÁPADSKĪ, *adj. koji pripada Lapadu. — U jednoga pisca Dubrovčanina našega vremena.* Rat Šipka sa lijevo lapadske strane, s desne Kantafik na ušću Rijeke svršuje luku grušku. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 177.

1. LÁPAK, lápka, *m.* jezičac u pisku na gajdama. L. Đorđević.

2. LÀPAK, làpka, *m. vidi (čakavski)* lapäk, *gen.* lapkä, isto što i pļoštica. Slovinac. 1880. 87.

3. LAPAK, lapka, *m. ime rodu biļaka.* Lapak, Lappa Tourn. (Pančić). B. Šulek, im. 190.

LAPARA, *f. ńekakva vrsta ribe.* J. Pančić, ribe u srb. 8.

LAPȀRDÂŃE, *n. djelo kojijem se laparda. — U Stulićevu rječniku.*

LAPȀRDATI, lapàrdâm, *impf. govoriti mnogo i svašta bez osobitoga smisla. — U naše vrijeme u Dubrovniku* (P. Budmani), *a između rječnika u Stulićevu* (,inepte loqui').

LAPAŠTINA, *f. ime zaseoku u Srbiji u okrugu topličkome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 387.

1. LȀPÂT, *m. u naj širemu smislu vaļa da znači: zvek ili udarac koji se često ponavļa i to svaki put od prilike nakom jednako dugoga vremena. — Može biti riječ onomatopejska. — Od* XVII *vijeka. — U ovome primjeru vaļa da je u širemu značeńu:* Obratih kraju rat s pol vesal, ne veće, suhi me kraj prijat prida se li neće; iz bnńe jekeće (,gechecchio', *ne ječeće kako je u akademijskome izdańu)* nim lapat sve na hip, nazad me odmeće. Đ. Baraković, vil. 286. — *U užemu smislu: jako udaranje srca ili teško disańe. u pisaca Dubrovčana, a između rječnika u Stulićevu* (,cordis palpitatio'). Lapat srca pripadena. B. Zuzeri 22. Tužnoj majci lapat u srcu podiže se. 76. Klonuće svako i noga bahat lapat bi joj u ńo srcu, jeda je on, probudili. 220. Koji lapat, koje čeznuće neće priuzet tužno srce svojom krivinom probodeno! 98. Kô lapat koji igda u prsijeh ne pristaje. 299. — Oblaze mu duhatnicu, lapat se na ńoj ne nahodi. 251. Stupa i stupaj uspregńiva, i nenadni lapat ćuti. P. Sorkočević 580a. Pred ponoću Jele teže se ustrudi, lapat uzraste, grudi silovito odisahu, dubatica odebļa i zaigra žestoko. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 240.

2. LÀPAT, làpta, *m. komad, drońak. — isporedi* lap. — *Riječ je praslavenska* (lapъtь), *isporedi rus.* лапоть, *poļ.* lapeć; *ima i lit.* lopas *i let.* lâps. — *Vaļa da je riječ germanska, isporedi stvńem.* lappa. — *Između rječnika u Mikaļinu* (lapat, malo svite ,panni particula'), *u Belinu* (,pezzo o striscia di tela o panno' ,panni frustum' 559b), *u Stulićevu* (,panni fragmentum').

a. *drońak (vidi i u rječnicima).* Izriza je *(haļinu)* na tolike lapte na kolike mogaše. J. Filipović 3, 335b. Lapat, komad raskinute tkanine. M. Pavlinović. — *Amo može pripadati ovaj primjer:* Oblak spuštajuć se na lapte . . M. Pavlinović, razl. spisi. 421.

b. *komad zemļe, poļe.* Ako bi se tko s kim zaminio plemenšćine laptom ali ih veće... Stat. poļ. ark. 5, 261. Moram prodati jedan lapat zemļe. Mon. croat. 249. (1549). Ne more se provrit kud plandišća bihu, ni lapte procinit kad žitom rińihu. P. Zoranić 57a. S manum ćeš si malo lapat nagnojiti. Jačke. 155. Teško moraš žat po laptih. 219. Lapät, poļe, livada. na Krku I. Milčetić.

3. LÀPAT, Làpta, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 52. — *Može biti da se isto pomińe* XV *vijeka, ili da je značeńe kao kod* 2. lapat, b. Daše vsi kupno i jedino vas svoj del blata pod Marinac poli Lapat Karinov. Mon. croat. 142. (1490).

4. LAPAT, lapta, *m. vidi* leut. — *Od ńem.* laute. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* lapt ,lyra. dicitur etiam vulgo testudo'.

LÀPATAK, làpatka, *m. dem.* 2. lapat, *znači što i* 2. lapat, a. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ,Razdro sam rukav; visi mi lapatak'. ,Porezo se je; visi mu lapatak kože'. P. Budmani. Tu razdrpanu mrežu nazivļu ,lapaci' (lapataka). L. Zore, rib. ark. 10, 355.

LAPATI, lapļem, *impf. klimati (?). — Vaļa da je od iste osnove od koje je i* 1. lapat — *Na jednome mjestu* XVIII *vijeka.* Janičarska vrh prestola nek s perčini glava lapļe. J. Kavańin 292a.

LAPATINCI, Lapatinaca, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu topličkome.* M. Đ. Milićević kraļ. srb. 387.

LÀPATKÀR, *m. čovjek što prodaje lapatke (vidi* lapaci). — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,extorum venditor'.

LÀPATKE, *f. pl. vidi* lapaci. — *U Vukovu rječniku:* vide burag *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.*

LAPATKOPRODAVALAC, lapatkoprodavaoca, *m. u Stulićevu rječniku: griješkom* lapatkoprodavaoc *uz* lapatkar. — *nepouzdano.*

LAPÀTĻIV, *adj. vidi u Vukovu rječniku:* vide govorļiv *s dodatkom da se govori u Srijemu. — Miklošić misli da je sprijeda otpalo* h. Lapatļiv vgl. hlaptati. F. Miklošić, vergl. gramm. 2, 227 *ali može biti da je u svezi s* 1. lapat *i* lapati.

LÀPATSKĪ, *adj. koji pripada selu Laptu.* V. Arsenijević.

LȀPAVICA, *f. kiša i snijeg zajedno, sužńezica. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (,nix cum pluvia'), *u Vukovu* (,regen und schnee durch einander' ,pluviae nivibus mixtae'. cf. alauža). Kad je mećava ili lapavica. Vuk, pisma. 41. — *Daničić* (kor. 222) *isporeduje s* klapavica *i misli da je sprijeda otpalo* h.

LAPČA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Ńiva u Lapči. Sr. nov. 1870. 511.

LAPČANI, *m. pl. ime plemenu u Hrvatskoj. — Ne znam jeli isto što množina od* Lapčanin. — XV *vijeka.* Sudac Mikula Dobrečić z Vosce od plemena Lapčan. Mon. croat. 120. (1481). 144. (1490).

LÀPČANIN, *m.* čovjek iz Làpca. V. Arsenijević. — *Množina:* Làpčani. — *Pomińe se* XV *vijeka.* Ńim naj prvo, ako te oni kupiti, ako li ne htit(i) oni, a ono ini Lapčaninь. Mon. croat. 72. (1448).

LÀPČÂNKA, *f.* žensko čeļade iz Làpca. V. Arsenijević.

LAPČAŃ, *m. ime mjestu u Dalmaciji. — Od* XVIII *vijeka.* Od Lapčańa. Norini 63. Na mesto Lapčań koje se danas zove i ,Gra ,ac' i koje je dvadeset miļa na jugoistok od Makarske. S. Novaković, obl. 58.

LÀPČEVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* D. Avramović 218. 238. Šem. prav. 1878. 90. Lazar Làpčević iz Užica. Ļ. Stojanović.

LAPČIĆ, *m. prezime; plur.* Lapčići, *pleme u Crnoj Gori. — U jednoga pisca našega vremena.* Nabasa stran i dalek putnik na obor Vuka Vulova Vranete Lapčića Srednomahine. S. Ļubiša, prip. 90. — A sa Šćepanom bez večere u Lapčiće. 109. Da ga pusti poći do Lapčića. 127.

LÀPĆANIN, *m.* čovjek iz Làpta. V. Arsenijević. — *Množina:* Làpćani.

LÀPĆÂNKA, *f.* žensko čeļade iz Lapta. V. Arsenijević.

LAPĆATI, *vidi* laptati. — *U Stulićevu rječniku.*

LȀPEŠ, *m. bjelilo. — isporedi* lapis. — *U naše vrijeme u Istri.* Lȁpeš ,cerussa'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 31.

LȀPEŠIĆ, *m. dem.* lapeš. Lȁpešić ,cerussula'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 57.

LAPICA, *f. nekakav nakit na ženskome odijelu. — Vaļa da je od iste osnove od koje je i* 1. lapat. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* O žene ohole s kudami i s pônelami, s fajtili i s lapicami! Korizm. 24ᵃ.

LȀPIS, *m. vidi* olovka, pisaļka, plajvaz, *tal.* lapis. — *U naše vrijeme po Dalmaciji.* Ja umijem i po nešto lapisom čertati ikone. G. Zelić 57.

LAPIŠTOV, *m.* Phalacrocorax carbo Leach., *vidi* vranac (S. Brusina, ptice hrv.-srp. nastavak. 102). — *Isto je:* Lapištov ,der seerabe' ,Pelecanus carbo'. G. Lazić 67.

1. LȀPITI, *vidi* 1. hlapiti. — *U Vukovu rječniku.*

2. LÁPITI, lápîm, *impf. vidi* 2. hlapiti *(gdje nije zabiļežen akcenat; ovaj se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* hlâpî). — *U Vukovu rječniku:* verdunsten' ,evanesco'.

LAPKATI, lapčem, *impf. kao da znači kad subjektu srce jako kuca, vidi* 1. lapat. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Uzveličnе okoliše raja sveti kê slaviše lapčuć srcem. J. Kavańin 484ᵇ. Kroz prozirne svak bo kipe lapčuć gleda stvari lipe. 499ᵇ.

LÁPĻÊŃE, *n. vidi* hlapļeńe *(gdje nije zabiļežen akcenat). — U Vukovu rječniku:* ,das verdunsten' ,τὸ evanescere'.

LAPĻE SELO, *n. mjesno ime. — U naše vrijeme.* ,Lapļe selo' ima na reci Gračanici. S. Novaković, obl. 112.

LȀPNUTI, lȁpnêm, *pf. vidi* hlapnuti. — *U Stulićevu rječniku:* ,avide deglutire, absorbere, vorare', *i u Vukovu:* vide hlapnuti. — *S toga što je ova riječ u Stulićevu rječniku može biti da joj nije ista osnova kao kod* hlapnuti, *jer Stulli ne biļeži riječi u kojima je nestalo* h *kod većine naroda; ali bi moglo biti da je on ovako čuo od seļaka dubrovačkoga ili od Hercegovca te zabiļežio ne istražujući daļe. — Po tome ne znam pripada li amo ovaj primjer (ali je veća prilika da pripada pod* hlapnuti): Da tvoj brat lapne sve tvoje suho i sirovo. V. Vrčević, niz. 101.

LAPOČ, *m. ńeka biļka i cvijet.* Lapoč, rus. лапуха, лапушникъ (Nymphaea), češ. lapaček (Anagallis), lapatka (planta quaedam aquatica), Nymphaea alba L. (Vujičić). B. Šulek, im. 190.

LAPÓNAC, Lapónca, *m. čovjek iz ńekoga naroda što živi u sjevernoj Skandinaviji i Rusiji. — isporedi* Lopar. — *Akc. se mijeńa u voc.* Lȁpônče, Lȁpônci, *i u gen. pl.* Lȁpônâcâ. — *U naše vrijeme (Vuk je upotrebio ovu riječ).* Laponci *(žive)* od sjevernog jelena. Vuk, priprava. 21.

LÀPÔNIJA, *f. zemļa gdje žive Laponci. — U Šulekovu rječniku:* ,Lappland'.

LAPONIJANAC, Laponijanca, *m. vidi* Laponac. — *Na jednome mjestu* XVIII *vijeka.* Laponijanci. A. Tomiković, živ. 119.

LÀPÔNSKÎ, *adj. koji pripada Laponiji ili Laponcima. — U Šulekovu rječniku:* ,lappländisch'.

LAPOR, *m.* marga, *ńeka vrsta zemļe u kojoj ima mnogo vapna ili magnezije, koja se vrlo mrvi na vazduhu.* Lapor, miu. ,mergel', tal. ,marga, marna', frc. ,marne', egl. ,marl'; vapneni lapor ,kalkmergel', tal. ,marna calcarea'; liaški lapor, min. ,liasmergel'; ilovast lapor, glinen lapor ,tegel, thonmergel', tal. ,marna argillosa', frc. ,marne argileuse, argile marne', egl. ,argilaceous marl'; mjedit lapor ,kupferschiefer'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Làpor ,der mergel'. govori se u sjev. Hrvatskoj. F. Iveković, rječn.

1. LAPOVAC, Lapovca, *m. prezime (uprav čovjek iz Lapova). — U naše vrijeme.* Milosav Lapovac. M. Đ. Milićević, srb. 144.

2. LAPOVAC, Lapovca, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 55.

LAPOVAČKI, *adj. vidi* lapovski. — *Kod mjesnoga imena u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* Livada u bari lapovačkoj. Sr. nov. 1807. 584.

LAPOVCI, Lapovaca, *m. pl. ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 132.

LAPOVO, *n. ime selu u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* K. Jovanović 120.

LAPOVSKI, *adj. koji pripada Lapovu.* Lapovska *(opština).* K. Jovanović 120.

LAPRINA, *f.* Puffinus obscurus. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 47, *ńeka ptica. — Vaļa da je postalo od tal.* artena *ili* ardena, *vidi* S. Brusina, ptice hrv.-srp. nastavak. 164ᵇ.

LAPSATI, lapsam, *impf. lokati.* Lapsao kao kuja. u Lici. D. Trsteńak. — *Vaļa da je riječ onomatopejska, isporedi* labati.

LAPSKI PUT, *m. mjesno ime* (Labьski Putь). XIV *vijeka.* Nizь dêlь prêzь Labьski Putь. Svetostef. bris. 8.

LAPSUŃ, *m. ime selu u Bosni u okrugu travničkome.* Statist. bosn. 71.

LAPŠINA, *f. ime selu u Međumurju.* Schem. zagr. 1875. 143.

LAPT, *vidi* 4. lapat.

LAPTA, *f. vidi* lopta. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* v. balon.

LÀPTÂŃE, *n. djelo kojijem se lapće. — Stariji je oblik* laptanje. — *U Belinu rječniku:* laptanje ,l'anelare de' cani' ,anholatio' 79ᵇ. 165ᵃ, *i u Stulićevu.*

LÀPTATI, lȁpćêm, *impf. o psu, kad od umora ili od vrućine ispustivši jezik teško diše. — Vaļa da je onomatopejska riječ (isporedi* 1. lapat *i* lapkati), *ali nije isto što* 1. *i* 2. hlaptati. — *Od*

xv *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚anelare, come fanno i cani pel caldo' ‚anhelo' 79[b]; ‚anelare, inteso del cane con la lingua fuori della bocca per caldo o fatica' ‚anhelo' 165[a]), *u Stulićevu* (laptati, laptjem ‚canem anhelare'), *u Voltiģijinu* (laptati, *griješkom* lapčem ‚anelare, alitare, asmare' ‚keichen, athmen, nach etwas sehnen'). Hrti ter ogari za ńimi tičući, kakono vahtari, laptahu skačući. M. Marulić 14. — *U ovome Daničićevu primjeru znači što* 1. blaptati, *i vaļa da je Daničić shvatio kao dem.* labati: Koji stane laptati jezikom vodu, kao što lapće pas. Đ. Daničić, sud. 7, 5. — *U ovoj narodnoj zagoneci može biti da je isto što* 2. hlaptati: Turska kapa preko dola lapće. *odgonetļaj:* sito. Nar. zag. nov. 209.

LAPTINA, *f.* komad izderane haļine. M. Pavlinović. — *Uprav je augm.* 2. lapat.

LAPUŠA, *f. vidi* sladun. J. Pančić, flor. biog. 456.

LARA, *vidi kod* lari.

LȀRAD, lârda, *m. slanina.* — *Od tal.* lardo. — *Sad se često govori u Dubrovniku i* lardo *sredńega roda, isporedi* libro. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚lardo' ‚lardum' 425[a]) *i u Stulićevu* (‚lardo' ‚lardum, laridum'). Ako vidiš *(u snu)* da larad tučeš, toj prilikuje smrt od kogagodijer. Ako vidiš da larad blaguješ, toj prilikuje avancanje od družbe mudre. Zborn. 134[a]. Služim svim kruh, larad. M. Držić 26. Kupi kupusca, kupi larda. 133. To t' nose dvije zdjele: svaka, kolik miječak: larda, golûbîćâ... A. Sasin 102. Larda dobar bokun. 149. Neće mačka larda. (D). Poć u mačke po larad. (D). Svari to na lardu. (D). Kô kupus na lardu. (Z). Poslov. danič. Nije ovo peča larda. Nar. pjes. herc. vuk. 239.

LÀRDAC, làrca, *m. dem.* larad. — *Samo u Stulićevu rječniku:* lardac. lardca ‚laridi frustulum'.

LÀRDATI, làrdâm, *impf. natapati rastopļenijem lardom.* — *U Stulićevu rječniku:* v. nalardati.

LÂRDICA, *f. jedna od malijeh križaka slanine (larda), kojima se proizbada jelo (meso, zec itd.) prije pečeńa.* — *U Dubrovniku od* xvi *vijeka, a između rječnika u Belinu* (nakititi lardicom ‚lardare, dar lardelli' ‚lardulis distinguere' 425[ab]). Polovica zadńa od zečića, lardica okolo nazadijovaua. M. Držić 271.

LÀRDIĆ, *m. dem.* larad. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. lardac.

LÂRDO, *n. vidi* larad.

LARE, *vidi kod* lari.

LÂRGO, *n. daleko.* — *Tal.* largo, *širok.* — *Od* xviii *vijeka u gorńem primorju gdje se upotrebļava* îz lârga *u značeńu: iz daleka.* Iz larga ga ugledala budimska lijepa kraļica. Nar. pjes. bog. 91. Iz larga ih bješe vrle Turke zamjerila. 140. — *U naše vrijeme u Istri ima adv.* largo *i znači daleko.* Lârgo od it. ‚largo', a znači širok, a u Klani (u Istri) zamijenili pojam taj, pa ga rabe za daleko n. p. tamo — largo, largo! F. Srinčić. Lârgo oder lârgo ‚longe'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iiftsg. 61. *Ima i komp.:* largêje. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iiftsg. 61.

LARI, lari lare lera — lari lara, *pripjev u narodnoj pjesmi istarskoj našega vremena.* Nar. pjes. istr. 2, 85.

LARIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Seńu.* — *Ima adj. posesivni* Larićev *u ovom primjeru:* Napis nad vrati Larićeve kuće u Seńu. *u* Mon. croat. 53.

LARIĆEV, *adj. koji pripada Lariću, vidi* Larić.

LÂRMA, *f. buka, ali treba razlikovati dva značeńa: prvo je buka što se navlaš čini da se radi kakve opasnosti što prijeti (n. p. navale neprijateļâ, vatre itd.) sakupe vojnici ili uopće ļudi; drugo je buka, vika, buna uopće.* — *Mislim da prema značeńima postaje od dvije različne ńemačke riječi: u prvome smislu od* alarm *(franc.* alarme), *u drugome od* lärm *(što je postalo od prve). upravo vaļa da je postalo od* alarm, *a da je drugo značeńe došlo docnije od* lärm. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (larma, buka, buna ‚classicum, tumultus militaris'), *u Jambrešićevu* (‚classicum'), *u Stulićevu* (‚classicum'), *u Vukovu* (‚der lärm' ‚tumultus'. cf. buna *s dodatkom da se govori u vojvodstvu).*

a. *u prvome značeńu.* Eto puška baš na Prajzkoj straži puče, Salka pak na larmu draži. Š. Štefanac 7. Da oni larmu ne načine. M. A. Reļković, sabr. 41. Tako za zloćom i opačinom trču, baš kano kada bubań ili zvono na larmu udaraju. Đ. Rapić 106. Kad to čuše mladi Udbińani, na gradovi pucaju topovi, za Stojanom larmu učiniše. Nar. pjes. krasić. 1, 56. Pale mi na larmu možare. 1, 99. *(Panos)* se noću zapali kad se učini kakva larma. Vuk, rječn. *kod* panos.

b. *u drugome značeńu.* S oba kraja treska, huka, larma od leleka. Osvetn. 1, 73. Tu je vika, tu je praska, larma. 2, 81.

LȀRMAĢIJA, *m. čovjek što čini larmu.* — *Postaje od* larma *turskijem nastavkom* ģy. — *U Vukovu rječniku:* ‚der lärmmacher' ‚tumultuarius'.

LÂRMÂŃE, *n. djelo kojijem se larma.* — *U Vukovu rječniku.*

LÂRMATI, lârmâm, *impf. bučati, grajati, vikati.* — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* lârmâ). — *U Vukovu rječniku:* ‚lärmen' ‚tumultuor'.

LARO, *m. ime muško.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 73.

LARTEŠ, *m.* Λαέρτης, Laertes, *ime muško grčko.* — *Ima samo oblik što od ńega postaje:* Larteševič, *Lartešev sin u rukopisu glagoļskome* xv *vijeka.* I tada bêše v Grcêh 1 mudar člověk imenom Urikšeš Larteševič. Pril. jag. ark. 9, 126.

LARTEŠEVIĆ, *m.* Λαερτιάδης, *vidi kod* Larteš.

1. LÂRVA, *f. lat.* larva, *obrazina.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* larva, krinka, maškara, krabanosnica ‚larvae, larva, vultus fictus et simulatus, facies conficta, facies histronea, persona histronea'.

2. LARVA, *f. krava (kao pristojnija riječ).* — *U naše vrijeme u Skurińi.* F. Pilepić.

LAS, LAS-, *vidi* vlas, vlas-.

LÁSA, *f. hyp.* lasica. — *Akc. se mijeńa u voc:* lâso, lâse. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (hyp. v. lasica) *s primjerom:* Laso lasičice, pozdravili te naši miši, da ti odgrizu uši (kažu da vaļa reći lasici, kad je čovjek vidi, pa će onda sve miše poklati i rastjerati).

a. *u pravome smislu.* Došla je lasa s lasići. Nar. pjes. istr. 2, 150.

b. *u prenesenome smislu.*

a) ime kozi u koje je bio trbuh. — *U Vukovu rječniku:* lasasta koza ‚wieselfarbige ziege' ‚capra mustelini coloris infra pectus'.

b) cunnus. Kad to vidi bula Omerova, prama ńemu lasu kazivala. (Nar. pjes.) A. Ostojić. — *Ima i rus.* ласица ,vulva bestiarum'.

c) sabļa, od šale ili od ruga. — *U Vukovu rječniku:* ,(scherzhaft) der säbel' ,acinaces'.

LASAC, lasca, *m. ime (lasastu) volu.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

1. LASAK, laska. *adj. lasan, lastan (?).* — *Na jednome mjestu* xviii *vijeka.* Tako voće trgati se voli; kad ga strgaš, pomoći na daske (to zabave jesu vrlo laske). J. S. Reļković 333.

2. LÀSAK, láska, *m. kao ime (lasastome) psu.* — *U narodnoj zagoneci našega vremena, po svoj prilici mjesec, jer mu se vidi često samo (bijela) polovica.* Koliko je poļe nemjereno, na ńemu su ovce nebrojene; pred ńima je Ogran čoban, za ńima je Lasak pasak. *odgonetļaj: nebo, zvijezde, sunce, mjesec.* Nar. zag. novak. 217.

1. LASAN, lasna, *vidi* last-.

2. LÀSAN, lásna, *m.* ime *(lasastu)* jarcu. u Dobroselu. M. Medić. F. Kurelac, dom. živ. 38.

LȀSAST, *adj. nalik na lasicu (o životińi u koje je bio ili subjelast trbuh a hrbat tamne boje).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (,animal cujus dorsum nigrum et venter albus est') *i u Vukovu* (n. p. koza ,wieselfarbig' ,mustelini coloris'). Vodni je kos malo lasast ispod guše. u niškom okrugu. S. Pelivanović. — *Ima i jedan primjer* xviii *vijeka gdje se kaže o bradi, ali značeńe nije jasno (zar mj.* vlasasta?). Razlike im *(vragovima)* o kosiri' brade visu strahovite,... kâ lasasta i borasta, kozja i devska,... J. Kavańin 410[a].

LASASTA, *f.* ime kozi (v. Vuka). F. Kurelac, dom. živ. 38. — *vidi* lasast.

LȀSCI, Läsâcâ, *m. pl.* ime selu između srpske suhe granice, Drine i Višegrada; u ńemu živo i Srbi i Turci. Ļ. Stojanović.

1. LÁSE, *f.* motika (u šali): ,Kad dođe lase u ruke, sve će iz tebe ispustiti' (pretilina). — *U sjevernoj Dalmaciji.* M. Pavlinović. — *Uprav je ipokoristik, ali ne znam, može li biti od* lasica.

2. LASE, *f. pl. (?), ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 30.

LASI, *m. pl.* suvrst vinove loze crna grožda (u Dalmaciji). B. Šulek, im. 190.

1. LȀSICA, *f.* Mustela vulgaris Briss., *ńeka životińa.* — *isporedi* nevjestica, podlasica, ulasica. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* lasica, *rus.* ласица, *češ.* lasice, *poļ.* łasica. — *Između rječnika (u kojima nije svagda dobro tumačeno) u Mikaļinu* (lasica, zvjerka ,mustella, viverra'), *u Belinu* (,donnola' ,mustela' 277[b]; ,faina' ,martes' 300[a]), *u Bjelostjenčevu* (,mustela l. mustella'), *u Jambrešićevu* (,mustella'), *u Stulićevu* (,donnola' ,mustella'), *u Voltiģijinu* (,martora, faina' ,marder'), *u Vukovu:* ,das (die) wiesel' ,Mustela [vulgaris]. cf. nevjestica.

a. *u pravome smislu.* Vrve da idju u ńu sami, kô i lasica zatravļeni. J. Kavańin 491[b]. Pij krvi od lasice. J. Vladmirović 28. Gujo koļu, a akrapi štipļu, lasice mu ore nausnice. Nar. pjes. juk. 461. 464. Hej kosove!... pa tako ti gńijezdo ne plakalo od lasica i od gušterica! Osvetn. 2, 31. Lasica i miš. D. Daničić, 3mojs. 11, 29.

b. bijela lasica, Mustela erminea L. — *isporedi* bjelolasica. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (bijela lasica ,armellino, animaletto bianchissimo' ,mustela alba' 102[b]) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* bijela lasica, zvijer ,armellino' ,mustella alba, alpina' *iz Belina).* Zibeline, bijele lasice, ... A. Tomiković, živ. 4.

c. *ńekakva riba* (Petromyzon fluviatilis L.?). — *U Mikaļinu rječniku:* lasica, riba ,pesce donola, lampreda' ,mustella, lampetra, murena fluviatilis', *i u Stulićevu:* ,lampreda, sorta di pesce' ,muraena' *iz Mikaļina.*

2. LASICA, *f. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 9.

LȀSIČICA, *f. dem.* lasica. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (,parva mustella') *i u Vukovu.* Laso lasičice. Vuk, rječn. *kod* lasa.

LȀSIČIĆ, *m. mlade od lasice (uprav dem.).* — *U Vukovu rječniku:* ,das junge wiesel' ,catulus mustelinus'.

LASIČINA, *f.* (Durante), v. Lisičina. B. Šulek, im. 190.

LȀSIČJÎ, *adj. koji pripada lasici ili lasicama.* — *U Vukovu rječniku:* ,wiesel-' ,mustelinus'.

LȀSIČKÎ, *adj. vidi* lasičji. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,mustelinus'.

1. LÁSIĆ, *m. vidi* lašičić. — *Postaje od* lasa *kako* lašičić *od* lasica. — *U naše vrijeme u Istri.* Došla je lasa s lasići. Nar. pjes. istr. 2, 150.

2. LÁSIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. herceg. 1873. 256. — *U Konavlima ima i pleme* Lasići. P. Budmani.

LASIN, *m. ime psu.* F. Kurelac, dom. živ. 45.

1. LASINA, *f.* 1. vrst vinove loze bijela grožđa (u Dalmaciji, Danilo); 2. vrst vinove loze crna grožđa (u Dalmaciji, Danilo). B. Šulek, im. 190.

2. LASINA, *f. mjesno ime.*

a. *vidi* 2. Lasińa.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu vaļevskome.* Ńiva u Lasini. Sr. nov. 1869. 510.

LASININA, *m. kao da je prezime u narodnoj pjesmi* xviii *vijeka.* ,Ja ću tebi dobru poslat pomoć, dobru pomoć trides hiļad vojsko, prid pješcima Lasanina Špańu' *(piše dužd mletački).* Nar. pjes. bog. 312.

1. LASIŃA, *f.* Lithospermum L. (Tomaj). B. Šulek, im. 190.

2. LASIŃA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 80. — *Na drugome je mjestu pisano* Lasina. Schem. zagr. 1875. 190.

1. LȀSKA, *f.* blanditiae, *laskave riječi.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* laska, *rus.* ласка, *češ.* láska, *poļ.* laska, *pa i lit.* loska, *let.* lāska. — *isporeduje se sa stnord.* elska, *ļubav.* — *Između rječnika u Stulićevu* (,allectatio' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* Ona tlači i pļuje na ńegove laske i pritńe. Živ. kat. star. 1, 221. Koji laskom i blaznostiju dvižući sini... S. Budinić, sum. 129[b]. *(Suleman-paša)* Milošu s naj većim laskama piše, da i on pristane s ćajapašom. Vuk. građa. 62.

2. LASKA, *f. ime ńekijem vrstama riba.*

a. Alosa vulgaris Cuv. — *U Mikaļinu rječniku:* laska, riba ,laccia, pesce' ,alosa, clupea'; *u Bjelostjenčevu:* laska, riba ,alota *(sic)*, clopea *(sic)*'; *u Stulićevu:* laska, vrsta od ribe ,laccia, choppia, pesce di mare' ,alosa, clupea' *iz Mikaļina.*

b. Telostes Agassizii Heck. J. Pančić, ribe u srb. 122.

LASKAC, *m.* nemiran, živ dečko. Dugaresa. D. Trstońak.

LȀSKALAC, läskaoca, *m. čovjek što laska.* —

*U Stulićevu rječniku: laskalac i griješkom las*kaoc ,adulator, assentator'.

LÀSKALICA, *f. žensko čeļade što laska. — U Stulićevu rječniku:* ,quae adulatur, assentatrix'.

LÀSKÂŃE, *n. djelo kojijem se laska. — Stariji je oblik* laskanje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (laskanje, lojenje ,assentatio, adulatio, blanditiae'), *u Stulićevu, u Vukovu.* Laskanji i obitanji velikimi naše goniti. Živ. kat. star. 1, 218. Svitovńi ļube glađeńa i laskańa. M. Radnić 292a. Uzdaj se u to tvoje laskańe. J. Banovac, pred. 22. Brez laskańa iliti ulizivańa. E. Pavić, ogl. XIV. Laskańe Dalilino. 203. Koji mu ova slobodno brez laskanja izgovori. 269. Hćaše Mirčeta da ukroti pašu s laskańem. S. Ļubiša, prip. 166. Čovjeku ću govoriti bez laskańa. Đ. Daničić, jov. 32, 20. Osvojiće carstvo laskańem. dan. 11, 21.

LASKAR, *m.* Λάσκαρις, *muško ime grčko (sredńega vijeka). —* XIII *i* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu:* Laskarь, car grčki ,Θeodor Laskarь' bješe tast kraļu Radosavu. D(omentijanb) 126. — Zemļa što jes(tь) držalь Laskarь Kotanicь . . . i zemļu što su držali pronijarije grьčьsci . . . Laskarь, . . . Spom. stojan. 26. (1332).

LASKARIN, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 96.

1. LASKAT, *adj. svijetao. — isporedi* 2. laskat. — *Samo na jednome mjestu* XVII *vijeka* Obraz prigizdavoga sina koji bijašo po običaji svijetal i laskati. P. Bakšić 15.

2. LÀSKAT, *m. sijevańe (muńe, u naj zadńemu primjeru: sijevańe svijetla oružja). — Od praslavenskoga korijena* lьsk *ili* lъsk, *isporedi nslov. i češ.* lesk, *rus.* лоскъ, *poļ.* lysk *(vidi kod* laštiti se. — *Od* XVII *vijeka.* Ide brod leteći, a nazad osta kraj; . . . na kraju sta vapaj i laskat za nami kako kad bļuje zmaj živimi glafńami. Đ. Baraković, vil. 336. Nič laskat od zgora, s oblaka gromna buk. jar. 93. Grmļavina, laskat, trisk... Laskat zaslipļuje. F. Glavinić, posl. 47. Ogńen laskat B. Krnarutić 30. S oblakov će laskat sjati. A. Vitaļić, ist. 326a. Laskat muńe. J. Kavańin 104b. — Vi železnom u laskatu, ja dobivam, reče, u zlatu. J. Kavańin 44a.

LASKATAN, laskatna, *adj. svijetao, koji sijeva. — isporedi* 1. *i* 2. laskat. — *Na jednome mjestu* XVII *vijeka.* Da je bilo oružje duhovno ovih obrtnih i izporedjenih šeregov virnih ļudih nere ono laskatno i hrabreno. M. Alberti 514.

LASKÀTÂŃE, *n. djelo kojijem se laskata. — Stariji je oblik* laskatanje. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* lesketańe ,rutilatio') *i u Stulićevu* (v. svjetlost). S velikom grmļavinom i laskatańem nebeskim. I. T. Mrnavić, ist. 72. Bliskaj laskatanjim. A. Georgiceo, nasl. 205. Lask*(a)*tanje od muńe. A. Vitaļić, ist. 266. Da se daž učini u muńu ili laskatanje. 482.

LASKÀTATI, laskàtâm *i* làskaćêm, *impf. sijevati (o muńi, pa i uopće). — Ima i nslov.* lesketati. — *Postaje od* 2. laskat. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (,micare; rutilare') *i u Bjelostjenčevu (kajkavski* lesketam ,rutilo, mico, rutilum facio').

1. *aktivno.*

a. *bez subjekta (o muńi).* Huknuhu vitri, grmļaše iz neba. laskataše iz oblaka. F. Glavinić, cvit. 402

b. *sa subjektom.* Vidih muńa gdi laskata Đ. Baraković, vil. 215. Laskaću jejine očima zrčeći. 257. Gromi grme, muńe laskataju. A. Georgiceo, prilike. 70. S grada Troje svagdi plaha ogńa more laskataše. I. Zanotti, en. 22. Vidit ćeš gdi laskaću mjesec, zvizde . . . J. Kavańin 10a. Zavezuje i sva zlata ti drag kami. da laskata. 36a. Daļne i zvijezde laskataju. 129a. Na kov Božji dom laskata. 320a. U pozlatnoj vrh vrat' ploči jasna slova laskataju. 480a. — *instrumentalom.* Ako i ogńem laskataju *(zvijezde).* J. Kavańin 472a.

c. *u metaforičkome smislu.* Kojim dostojno biše mudrostju laskatati. I. Zanotti, med. priš 18. Tako i djeve u onom viru svom ljepotom laskataju. J. Kavańin 197a.

2. *sa se, refleksivno, značeńe kao kod aktivnoga glagola. — U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (kajkavski* lesketati se, v. laštiti se *iz Habdelićeva).* Strašnima plameni laskatajući se, čestokrati ļude strašiti hote. I. Zanotti, med. priš. 14. Sunce pravde i svitlost svita pojednako laskatajući se. 16. Stakleno se laskataše. en. 39.

LASKATEĻ, *m. u Stulićevu rječniku:* v. laskavac *s dodatkom da je ruska riječ.*

LASKATEĻAN, laskateļna, *adj. laskav. — Samo u Stulićevu rječniku:* ,cum adulatione, adj.' *s dodatkom da je riječ ruska. — U istome rječniku ima i adv.* laskateļno.

LASKATEĻSTVO, *n. u Stulićevu rječniku:* v. laskańe *s dodatkom da je uzeto iz bukvara.*

1. LÀSKATI, làskâm, *impf.* blandiri; adulari. *kao da je starije značeńe: milovati, blazniti, blažiti, miriti, tažiti, a kasnije da se shvatilo u goremu smislu: hvaliti koga, ugađati kome laživijem riječima. — Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* làskâ). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov. i češ.* laskati, *rus.* ласкать. — *Postaje od* 1. laska. — *Isprva je bio prelazni glagol (u našemu jeziku do* XVIII *vijeka) — Između rječnika u Mikaļinu* (laskati, lojiti, mamiti ,assentor, adulor, blandior, dare auribus aliquid, servire auribus' *i kod* blazniti). *u Stulićevu* (,allicere. inescare, adulari, assentari etc.'), *u Vukovu* (,schmeicheln' ,adulor').

1. *aktivno.*

a. *prelazno.*

a) s prvijem značeńem. Ima grišnika riči pripeļati slatkimi laskajući. Naručn. 84a. Tako se čini ludu djecu varat i sladkijem ih riječmi laskat. M. Držić 411. Oni jih laskajući kako j' običaj ļubovnikov. P. Zoranić 32a. Kakono otac i mati držeći dijete na krilu doji, grije, laska, tješi i uči govoriti . . . onako ti pastiri duhovni imaju otčinom i majčinom ļubavju . . . laskati i tješiti obećanjem slave i učiti i da umiju govoriti što se pristoji poštenju Božjemu i ńih spasenju. M. Divković, bes. 461a. Ne vaļa sinove uzdizati laskajući i milujući. J. Banovac, pripov. 256. — *Može se izreći instrumentalom ime kojijem se zove kad se laska.* Vrstna kraļa Basilija . . . otcem laska papa, carom sve i danaska. J. Kavańin 267a.

b) s drugijem značeńem. Laskajući sami sebe. Š. Budinić, sum. 133a. Poče ļubenimi *(sic)* besidami Evjenija ka sebi laskati. F. Vrančić, živ. 75. Četiri stotine lažļivije proroka laskaše kraļa Akaba. M. Radnić 186b. Koji prid tobom laskaju te. 289b. Spasiteļ pokara one Farizee koji ga laskahu prid ńim. 318b. Zato poče ga na svaki način laskati i ulagivati mu se. E. Pavić, ogl. 456.

b. *neprelazno; što je objekat kod* a *stoji u dativu; svagda je drugo značeńe* Komegod laska više nego obično. D. Obradović, basne. 34. Niti mi je potreba kome laskati. 308. I jednako su

mu laskali da će biti vezir u Biogradu. Vuk, dan. 3, 221. Ko laska prijateljima, ńegovijem će sinovima oči posahnuti. Đ. Daničić, jov. 17, 5. Laskaju ti neprijatelji tvoji. psal. 66, 3. Laskahu mu ustima svojima. 78, 36.

c. *nema objekta ni dativa; u svijem primjerima kao da je drugo značeńe.* Ako *(si govoril riči)* blaznive laskajući, to jest samo rečene za ulisti u milost drugih. P. Radovčić, način. 538. Kad koji nepristojno laska. J. Rajić, pouč. 1, 98. Malodušan laska od straa. D. Obradović, basne. 443. ‚Pokoj imao ko te rodio!' doda Mirčeta laskajući. S. Ļubiša, prip. 158. — *Subjekat su ‚riječi'.* Ki varaju s ričmi ke laskaju. P. Radovčić, ist. 141.

2. *sa se.*

a. *pasivno, bez subjekta.* (U bogata Vlaha i goveda su pametna) jer mu se laska. Vuk, poslov. 325. Neće više biti . . . gatańa kojim se laska. Đ. Daničić, jezek. 12, 24.

b. *refleksivno, kao aktivno s drugijem značeńem; u jedinome je primjeru* laskati se oko koga, *isporedi* ulagivati se. — *Ima i rus.* ласкаться около кого. Koji se oko ńi laskaju. E. Pavić, ogl. 337.

2. LȀSKATI, làskâm, *impf. vidi* laskatati *i* laštiti se. — *U jednoga pisca čakavca* xviii *vijeka ima praes.* lăšćêm *(vidi drugi primjer kod* b). — *Od* xvii *vijeka.*

a. *aktivno.* A iz očiju iskre ogńene laskahu mu *(idolu).* F. Glavinić, cvit. 291[a]. Laskati, kad se zrak krijesi pred oluju. ital. ‚lampeggiare'. M. Pavlinović. — *U ovom primjeru ima part. praes.* laskatući, *što je jamačno pogreška, jer treba čitati* laskajući *ili možebiti* laskatjući (laskaćući *od* laskatati): Prisvitla vojska slavodobitnica mučenikov susrila tebe, obkružilo tebe s lijani mnoštvo od laskatući ispovidnikov! L. Terzić 18—19.

b. *sa se, refleksivno, značeńe je isto kao kod aktivnoga glagola.* Nî sve zlato što se laska, niti je grom vse što praska. P. Vitezović, cvit. 75. Ki su tvrdi i lašću se *(kameni).* J. Kavańin 205[a].

3. LȀSKATI, làskâm, *impf. dem.* lizati. — *Prvo -a- stoji mj.* ь, *vidi* laznuti. — *Na jednome mjestu* xviii *vijeka.* Idete srtati po tuđih koritih kao psi laskati krv po bikarskih pańinah. J. Banovac, pripov. 184.

4. LȀSKATI, làskâm, *impf. u južnijeh čakavaca, vidi:* Laskăt, goniti mazgu i tući je da brže ide. Slovinac. 1882. 187.

5. LȀSKATI, làskâm, *impf.* jedro laska, kad se uvija i boće da naduši na drugu stranu. M. Pavlinović. — *Može biti tuđa riječ, vidi* laškati.

LȀSKAV, *adj. koji laska (vidi* 1. laskati, *ali samo u drugome značeńu), koji pripada laskańu.* — *Riječ je praslavenska, ali osim stslovenskoga, u ostalijem jezicima odgovara prvome značeńu glagola* laskati, *te znači: milostiv, dobrohotan, blag, isporedi češ.* laskavý, *poļ.* łaskawy, *(rus.* ласковый), *ali stslov.* laskavъ ‚adulatorius, adulationis'. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚adulandi vim habens').

a. *adj. kaže se o čeļadetu i o riječima.* Prêvratiše jego laskavyimi slovesy otъ ļubъve roditeļa svojego. Danilo 124. Laskav, koji se udvara. M. Pavlinović. — *U jednome primjeru o kńigama (nije dosta jasno značeńe: laživ?).* Bježi dakle od otrova kńiga opakije i nevjernije i izpraznije, laskavije, . . . M. Radnić 127[a].

b. *adv.* lăskavo. — *Između rječnika u Mikaļinu* (laskavo, lojeći, mameći ‚assentatorie') *i u Stulićevu* (v. laskateļno). Ja ću vam javiti ako mogu s ovim Turcima što laskavije činiti. Protokol pis. pr. M. Nenadovića. 31.

1. LȀSKAVAC, lăskâvca, *m. laskav čovjek.* — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (laskavac, mamac, koji loji ‚assentator, adulator') *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (v. laskalac). Zamke od svijeta jesu laskavci. M. Radnić 192[a]. Bježimo od laskavaca. 317[a].

2. LASKAVAC, laskavca, *m. ńeka vodena ptica,* Colymbus septentrionalis. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 49.

LASKAVAN, laskavna, *adj. vidi* laskav. — *Na dva mjesta* xvii *i* xix *vijeka.* Mrzi na slatke riječi i laskavne. M. Radnić 318[a]. Mehmed Alija odveć je laskavno pismo g. Brinelu u Londonu poslao. Nov. sr. 2, 11.

LȀSKAVICA, *f. laskavo žensko čeļade.* — *U Mikaļinu rječniku:* ‚adulatrix'.

LASKAVOST, *f. osobina čega što je laskavo.* — *U Stulićevu rječniku:* v. laskańe.

LȀSKNUTI, lăsknêm, *pf. vidi* lasnuti.

1. LȀSKO, *m.* ime lasastom psu. u Lici. V. Arsenijević.

2. LASKO, *m. ime muško (vaļa da je hyp.* Ladislav *ili* Lazar). — *Na jednome mjestu* xvii *vijeka.* Lasku ruku desnu otsiječe. P. Kanavelić, iv. 183.

LASKȎĆA, *f. vidi* lasnoća. — *Samo u jednoga pisca* xvii *vijeka koji mislim da je načinio ovu riječ pomiješavši* lakoća *i* lasnoća. Ne imaš grditi u ńima laskoću od virovańa. M Radnić 24[a]. Ne bi se povratili na ńihove zle običaje s tolikom laskoćom. 180[a]. Uzdańe jest laskoća za upadnutje. 259[b]. S velikom laskoćom pogrđevao bi ono. 378[a].

LASKOSRDSTVO, *n. proždrļivost.* — *Samo u kńizi pisanoj crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (‚edacitas' *s dodatkom da je riječ ruska).* Laskosrьdьstvo bo priležnyimь vьzdrьžanijemь pobêdi. Danilo 34.

LASLAVIĆI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 61. — *Na drugome je mjestu pisano:* Laslavić-selo. Schem. zagr. 1875. 79.

LASLAVIĆ-SELO, *n. vidi* Laslavići.

LASLOV, *m. ime muško.* — *Prije našega vremena, vidi u Daničićevu rječniku:* Laslovь, po mağarskom ‚Laszló', Vladislav, gledaj ‚Janьkulovićь', ime mu jedan ļetopisac piše ‚Laoslavь'. G(lasnik). 10, 273. — Odь Laslova Janьkulovića. Okáz. pam. šaf. 79. Jankulovićь Laoslavь. Glasnik. 10, 273.

LASLOVO, *n. ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 136. — *isporedi* Laslo.

LASNIK, *m. očito štamparska pogreška u kńizi* xviii *vijeka što treba čitati* glasnik *(vidi).* Posla prid sobom lasnike da mu sprave pristalište u ńekomu visu samaritanskomu. S. Rosa 104[b]. *isporedi:* ‚Misit nuntios ante conspectum suum, et euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum, ut pararent illi'. luc. 9, 52. — *Otale je prešlo u Stulićev rječnik: (štamparskom griješkom* laznik, *stoji među* lasnije *i* lasniti) ‚praecursor'.

LASNITI, lasnim, *impf. činiti da što (objekat) bude lasno.* — *Samo na jednome mjestu u pisca Dubrovčanina* xviii *vijeka, i možebiti po ńemu u Stulićevu rječniku* (‚facilem reddere, efficere'). Stećeš običaj koja lasni i razsladiva sve, što izprva bude mučno. I. M. Mattei 303.

LASNÒĆA, *f.* facilitas; commoditas, levitas, *osobina onoga što je lasno (vidi* 2. lastan), *isporedi* lakoća. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* lȁsnoći, *u acc. sing.* lȁsnoću, *u voc. sing.* lȁsnoćo, *u nom., acc., voc. pl.* lȁsnoće. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,facilità, agevolezza' ,facilitas' 299b), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* lakoća), *u Stulićevu* (,facilitas, commoditas' *s dodatkom da je uzeto u pisca Lastrića).*

a. facilitas, *osobina kojom se što bez truda može činiti.* Daj meni lasnoću naučiti. M. Divković, nauk. 247. Lasnoća od ove zlobe izlazi čestokrat od nepomje ispovidnikov. M. Bijanković 8. O lasnoći kojom se može raj steći. B. Zuzeri 318. Maknutje pak od utišenja i razgovora jest siromahom, koji imaju veću lasnoću učiniti Bogu posluh kad su zvani negoli bogati. F. Lastrić, od' 237. Porađa u čoviku lasnoću, prignutje i slobodu činiti ista dila. F. Lastrić, ned. 120. Običaj daje lasnoću i slobodu dilovati. 120. Za iskušat bistrije lasnoću zapovidi Božije za obslužiti se, razgovorimo se, molim, ovako . . . 377. Lasnoća kojom Jezus činio je množ svakijeh čudesa. S. Rosa 89a. Koji istom lasnoćom tilesa naša izbudiće i izvesti iz grobova, kojom učinio je ista iz ništa. I. Velikanović, uput. 1, 318. Lasnoća ove službe. Štit. 23. Može se promatrati za niku lasnoću i brznost koja čovika čini laka i brza na dobro dilovańe. B. Leaković, nauk. 467. Lasnoća dolazi od navike na radńu. M. Pavlinović, rad. 41.

b. *polakšańe, oblakšica (i prigoda).* Uzdam se da ćete dragovojno darak ovi truda moga za vašu lasnoću primiti. F. Lastrić, od' 3. Ako ne morete imati lasnoće ispoviditi se, bari prije nego legneš učini pravo skrušenje. 270. Mogao si ono slovo učiniti, za lasnoću od onije koji će štiti, s akcentom. test. xii. Po dva govorenja za svaku nediju priko godine lasna, kratka i ravna samo za lasnoću pastira naselačkije puka priprostitoga i nenaučnoga, uređena. ned. i. Ova naša pokvarena narav slaba ne naodi tolike lasnoće i ugodnosti u obsluženju zakona. 377. Poznati ćemo koliku nam lasnoću čine za obslužiti ovu prvu zapovid Božju. B. Leaković, nauk. 274. Svaku lasnoću u svojoj službi koju su imali činiti zadobili su. A. Tomiković, gov. 119.

c. commoditas, *last, živjeńe bez truda i bez brige.* Iz ovoga imamo naučiti ponizivati se i ne mariti za falu i poštenje svitovńe, niti za lasnoću i uživanje nikakovo na ovomu svitu. F. Lastrić, od' 161. Što mi imamo prositi od Boga u ime Isusa? Jeda lasnoću življenja, dužinu života, blago i bogastvo? 225. Odrekavši se dobara i lasnoće života svitovńega. 299. Poznade da lasnoće građanske, mekšine domaće u kući očinoj razasipahu pamet ńegovu. 304.

d. levitas, *lakoumnost.* Biskupi koji s tolikom lasnoćom daju svete redove svakomu. M. Dobretić 327.

LASNÒĆUDAN, lasnòćudna, *adj. koji je lasne ćudi (s kojijem je lasno živjeti, ujudan, ugodan, pogodan). — Samo u Stulićevu rječniku:* ,indole comis, tractabilis, facilis, mansuetus, affabilis'.

LASNÒĆUDNÔST, lasnòćudnosti, *f. osobina onoga što je lasnoćudan. — Samo u Stulićevu rječniku:* ,indoles tractabilis, facilis, mansueta, affabilis'.

LASNORÒDIJA, *f. vidi* lakorodija. — *U Stulićevu rječniku:* ,quae facile parit'.

LASNORÒDUJA, *f. u Stulićevu rječniku uz* lasnorodija.

LÁSNOST, *f. vidi* lasnoća. — *U jednome primjeru ima* t *između* s *i* n: Milostivost i lastnost i priklonstvo za nadariti. J. Matović 328. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikajinu* (,facilitas'), *u Belinu* (,facilità, agevolezza' ,facilitas' 299b), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* lakoća), *u Stulićevu* (,otium, commoditas, facilitas, vita mollis'), *u Voltiģijinu* (,agilità, prontezza' ,fertigkeit, geschwindigkeit').

a. *vidi* lasnoća, a. Oćutit ćete njeku lasnos puta Božijega. B. Gradić, djev. 101. Od kojega izhodi neuminje, zla ćud, mučnost u dobru čińenju a lasnost u zlu čińenju. I. T. Mrnavić, ist. 263. Budući Izraolićani sa ovom lasnošću osvojili veliki grad od Jerika . . . J. Banovac, razg. 146. Jer se ne bi Isukrst osvetio za tolika uvriđeńa primjena, mogući se sa svom lasnošću, zašto svemoguć, ali ne hti. pred. 29. Odma mu se razvali u grlu puštema i ozdravi sa svom lasnošću. 150. Služi mu za utišeńe i za lasnost trpit. J. Filipović 3, 356b. Lasnost na zlo. A. Kanižlić, bogojubnost 268. Sad grešniči kriju svoj grijeh s onom lasnosti s kojom se krije u početak djetešce u utrobi zavijeno. Đ. Bašić 178. Proći kroz svaku goru s onom lasnosti, s kojom zrak sunčani prohodi kroz sud golotni. 312. Kolika je bila lasnost ne sagrišiti u zapovidi tako laganoj. I. Velikanović, uput. 1, 33. Kako polučiš lasnost u prostom jeziku . . . D. Obradović, basne. 343.

b. *vidi* lasnoća, b *(u kojemu primjeru može značiti što i* prigoda). Imaju razdijena učenja, zapovidi . . . s tolikom pomjom, lasnostju i razuminjem. M. Bijanković 16. Mise neka se s onim redom razrede, da govoreći jih u vrimena odlučena, providi se i bogojubnosti i lasnosti od puka. 48. Podah i kartelu koja jima stati u sekristiji za lasnost svakoga redovnika. I. Krajić 4. Ništar nikad nadodano, odnijeto, niti naj mańša riječ promińena koje su bogojubstva pod zapovid, dali koje nisu nego za lasnost i bogojubstvo dobrovojno. 71. Ta ista dadoše meni uzrok prikazat tebi ovo moje dilovańe predičica za lasnost redovnika hrvaskoga. J. Banovac, pred. v. Pišem s mańe slova što se je moglo za lasnost. ix. Dok sam i na moju lasnost kakad nastojao . . . F. Lastrić, test. xiii. Procini načine i lasnosti koje imaš za saranit se. M. Zoričić, osmina. 101. Za veću ńiovu lasnost mećem ista bogomojeńa latino. 158. Držim, koliko sam kuša' i vidio, da će *(ova kńiga)* dati lasnost i pastirom s otara i pripovidaocem s pripovidališta. zrcalo. v. Za veću lasnost i bistrinu moga učenika. aritm. 10. Ti si imao prigodu i lasnost za znati. And. Kadčić 15. Za ugodnost i lasnost od puka. 83. Za lasnost veću ispovidnika. 201. Kad pokornik nahodi po ovomu načinu lasnost za pravije se i čistije ispoviditi. 209. Za veću lasnost oniziju koji budu štiti i učiti. M. Dobretić 445. Budu odabrani za potribu ili za lasnost vlastiti*(h)* crkava. I. J. P. Lučić, nar. 40.

c. *vidi* lasnoća, c. Koji živu u obilnosti i lasnosti. F. Lastrić, od' 248. — *Amo može pripadati i ovo:* Učini mi tu jubav po tvojoj lasnosti ,id ubi per otium tibi licebit mihi gratum fac'. J. Stulli, rječn.

d. *vidi* lakoća, 1, a. Čineći vas ostali put tolikom brzinom i lasnosti, kako da ga nebeska ruka nošaše po sfemu putu. B. Kašić, iń. 92. Ogań vodu k sebi neće, mokrost sušu ne prijima, a težčinu lasnost nima. Đ. Baraković, jar. 6. Skoto veli, govoreći od lasnosti od blaženijeh, da sfeti u raju neće imati mjesta da sjede, ma prije da stoje na nogah; jer nagnutje od dilâ

ali od uda od tijela čini se da je suprotiva lasnosti. M. Orbin 267.

e. *vidi* lasnoća, d. Da se s tolikom lasnostju lupeži, kamatnici . . . ne odrišuju, ne bi tolikoga brezakońa bilo. J. Banovac, pripov. 177.

LASNOTVORITI, lasnotvorim, *impf. u Stulićevu rječniku* v. lasniti. — *nepouzdano.*

LASNOUHITAN, lasnouhitna, *adj. koji se lasno uhiti (shvati?).* — *Samo adv.* lasnouhitno *u jednoga pisca Dubrovčanina* xviii *vijeka.* Toli paka štogod u ńemu lasnouhitno uzkušaš, sve to slavi Božjoj priloži. T. Ivanović 4. — *nepouzdano.*

LASNOVALIŠTE, *n. mjesto gdje se lasnuje.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. lotrovalište.

LASNÒVATI, lȁsnujêm, *impf. živjeti u lasti (u besposlici).* — *Postaje od* lastan. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,desidere, cessare, otiosum esse, compressis manibus sedere, nihil agere, otiari'; lastnovati, v. lasnovati *s dodatkom da je uzeto iz Belina (?).*

LASNOVJEROVALAC, lasnovjerovaoca, *m. čovjek što lasno vjeruje.* — *U Stulićevu rječniku:* lasnovjerovalac *i griješkom* lasnovjerovaoc ,credulus'. — *nepouzdano.*

LASNOVJEROVALICA, *f. žensko čeļade što lasno vjeruje.* — *U Stulićevu rječniku:* ,credula'. — *nepouzdano.*

LASNOVJEROVAŃE, *n. djelo kojijem se lasno vjeruje.* — *U Stulićevu rječniku:* ,credulitas', *i u Voltigijinu:* lasnoverovańe, lasuovjerovańe ,credulità' ,leichtgläubigkeit'. — *nepouzdano.*

LASNUTI, lasnem, *pf. sinuti.* — -a- *stoji mj. ńegdašńega* ь; *između* s *i* n *ispalo je* k *(ali se gdjegdje nalazi:* laskne. F. Glavinić, cvit. 396; lasknu. I. Zanotti, en. 45), *te je korijen* lьsk *ili* lъsk, *vidi kod* laštiti se. — *Riječ je praslavenska, isporedi bug.* lъsna, *nslov.* lesnoti, *rus.* лоснить, *češ.* lsknouti se, lesknouti se, *poļ.* lsknąć się, lsnąć się *(i* łysknąć, łysnąć).

1. *aktivno.*

a. *uprav o muńi, pa i o drugome.* Jak muńa gdi lasne. D. Baraković, vil. 255. Kako muńa laskne u istoku. F. Glavinić, cvit. 396a. Muńa lasnu. A. Vitaļić, ist. 52a. Očiju s kimi muńa kô da lasne. J. Kavańin 413b. — Ti nam si bili kam nezcine vridnosti s koga kad lasne plam otidu tminosti. Đ. Baraković, vil. 7. Lumbarde otvori, da lasne trus veli. 72. Pluton bi jimal strah vidivši gdi lasne kada se užge prah, ter kako grom prasne. 108. Kako kad lasne prah spod živa ugļena. 290. Osin je gdi i mrak, dokle zrak ne lasne, a kada lasne zrak, tad osin ugasne. 327. Netom lasne iskre zlamen. jar. 24. Tminu dileć ajer lasknu. I. Zanotti, en. 45.

b. *bez subjekta (o muńi?).* Gđe lasne, tu prasne. Nar. bl. mehm. beg kapet. 62.

c. *u prenesenome smislu, može biti da part. praet. act. stoji kao adj. i znači: svijetao.* Prikaza se moj primili vas izrańen sinak meni, komu sjaše obraz bili, lasnuo bješe giļ rumeni, snig mu bili ličce bješe. M. Vetranić 2, 401.

2. *sa se, refleksivno, značeńe je kao kod aktivnoga glagola (može biti praslavensko, vidi sprijeda u češkome i poļskome jeziku).* Zadi se sa juga tmast oblak na gori, muńa ga otvori, lasnu se nada me. Đ. Baraković, vil. 258. — Tamo se naše sabļe lasnuše. I. T. Mrnavić, osm. 82. — Na poļu je neka lepa svatja, među ńim je Kraļeviću Marko, ki se lasne kako sunce žarko. Nar. pjes. istr. 2, 71. — *U jednoga pisca čakavca ima oblik* lasniše se *(aor. 3 pl.), po svoj prilici samo radi slika.* Kad sunce prasniše, u te vojske kraji veće se lasniše neg ogńeni zmaji. B. Krnarutić 16.

LÁSOŃA, *m. ime (lasastu) jarcu.* Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

LASOV, *m. ime (lasastijem) domaćijem životińama.*

a. *psu.* F. Kurelac, dom. živ. 45. Magazin. 1867. 71.

b. *prascu.* Orozović. D. Hirc.

LASOVA, *f. ime (lasastoj) kravi.* Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

LASOVAC, Lasovca, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeļ. 108.

LASOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Boca 36.

LASOV KRST, *m. mjesno ime.* — xiv *vijeka.* Do Lasova Krьsta. Svetostef. hris. 12.

LASOVO, *n. ime selu u Srbiji u okrugu crnorijeèkome.* K. Jovanović 166.

LASOVSKI, *adj. koji pripada Lasovu.* Lasovska *(opština).* K. Jovanović 166.

1. LÂST, lȁsti, *f. prijevara, lukavstvo.* — -a- *stoji mj. ńegdašńega* ь. — *Riječ je praslavenska* (lьstь), *isporedi stslov.* lьstь, *rus.* лесть, *češ.* lest, *poļ.* leść. — *Jamačno je došla iz germanskoga jezika, isporedi got.* lists, *u ostalijem germanskijem jezicima* list; *isprva se shvaćalo u dobrome smislu: umnost, pametnost (korijen se* lis *nalazi još u got.* lais, *znam, pa i u* laisjan, *učiti koga, skand.* leeren, *anglosaks.* laēran, *stvńem.* lêren *itd.).* — *U našemu se jeziku nalazi u kńigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, ali je još živa riječ u istočnoj Srbiji (vidi naj zadńi primjer); između rječnika u Danićićevu* (lьstь ,fraus'). Na gnêvь lьsti ne pomyšļaše. Stefan, sim. pam. šaf. 3. Namь različьnovêrьny zь lьstiju javļajušte se gorьši okanьnêj nevêrnyhь javiše se. Mon. serb. 89. (1330). Umiju biti meštri vsakihь lasti i vsakihь lotarstvi. Kolunićev zborn. 237. Ki nima v jezici svojom lasti. Korizm. 77b. Ńih lastju ńega nepovinna v svitah ženskih učiniše ga priti do pape. Transit. 32. Jer bih ja ne sagrêsil, ako bi ne bilo lasti djavalske. 69. Biše prehińen lastiju djavļeju. 73. Pobrinu se novimi lastmi prehiniti ju. Mirakuli. 80. Poznavši hinu i last zloga i nečistoga djavla. 99. Otrovan umri jadom v kalež vavrženim Enrika lastiju. Š. Kožičić 24a. Prsijane lastiju veće neže krepostiju pobedi. 36a. Lastju sotone. Š. Budinić, sum. 196a. Blažen muž koga nî obuzročil Gospodin gribom, niti jest u duhu ńegovu lasti. M. Alberti 316. I viće svećaše, da Isusa lastću jamut i ubijut. 451. — Lâst, laž. Čuo sam ovu riječ u ovom značeńu u selu Prańanima u okrugu rudničkom u Srbiji. I. Pavlović.

2. LÂST, *f. kao da je uprav značeńe protivno riječima:* trud, muka, *te bi po tome značilo pokoj, i još boļe: stańe (i živļeńe) kad čeļade ne osjeća ništa fizički neugodno, što se novom riječi kaže* udobnost (commoditas, *tal.* comodo, *ńem.* bequemlichkeit, *engl.* comfort); *ali se nalazi i u drugijem značeńima, i nije ih svagda lako razlikovati.* — -a- *stoji mj.* ь. — *Osnova se nahodi samo u južnijem jezicima, vidi kod* lastan. — *Nejasna je postańe; isporeduje se s tal.* lesto, *brz, hitar (vidi* list); *nalazim zabiļežena konjekturu pok. Vaļavca po kojoj bi* lьstь *postalo od osnove staroslovenske riječi* lêtь (lêtь jestь, lêtiją jestь, ἔξεστιν, licet). — *Rijetko je muškoga roda,*

vidi 3. last. — *Između rječnika u Belinu* (‚comodità, agio, comodo' ‚comoditas' 205b; ‚ozio' ‚desidia' 532a), *u Bjelostjenčevu* (v. manguvańe), *u Stulićevu* (v. lasnost), *u Voltiģijinu* (‚agio, comodità, ozio' ‚bequemlichkeit'), *u Vukovu* (‚die leichtigkeit' ‚facilitas').

a. commoditas, *u značeńu sprijeda kazanome.* Jur počnimo danas pobožno živiti . . . držat čistińe put, telu ne dati last. M. Marulić 61. Odluku nimaju služit Bogu virno, ner last da uživaju ter da jim je mirno. 106. Posteći u pokoji, ni dajuć tilu last. Transit. 282. Jer pravo govoru, poštedih las meni i da većma udvoru tvoj obraz rumeni; da većma ja tebi proslavim ljepotu, ne dah mir sam sebi ni svomu životu. Š. Menčetić 160. Lasti čas ne ćuti život moj, ni mira, ni s dušom, ni s puti, tolik me trud tira. 168. Ohol moje lasti branit se pripravļam. Š. Budinić, ispr. 76. Od muke zle umre s velikom nečasti, tko počet čin pusti, željeć stat u lasti. D. Rańina 88b. Vaš perivoj lotra neće, u svoj lasti koji leži. A. Sasin 198a. Privrže me s lasti vele u žalosti vrhovate. M. Gazarović 33. Koje *(tilo)* oće last i pokoj od ovoga svita. I. Ančić, vrat. 204. Čeko bi ih paka česar, da sa svom svojom lasti u Rim grad krcati i obilni povrate se. B. Zuzeri 12. Vaše tijelo koje ne hlepi drugo nego u lasti gojiti se. 33. On u uboštvu a ja u lasti i bogastvu. 36. Nahodim se u svakoj lasti. 118. Ima sebe sciniti nedostojna svake lasti. P. Knežević, osm. 334. Las je naj veći trud. (D). Las savišńa šteta gotova. (Z). Prvi trud posljedńa las. (Z). Poslov. danič. Koji pridstavļaju kojugod obilnost i last, i veće cijenu nego voļu Božju. J. Matović 404. Ne može se sprijateļiti sa srcima strašivijem i razbludjenijem koja uzdišu jedino za lasti, pokojom i naslađeńima ovoga svijeta. I. M. Mattei 162. Nahođah se *(štamparskom griješkom* nahođeh se) u širini i sa svom lasti. 187. Koji odljepivaju svoje srce od pohlepe bogastva i lástî ovoga života. 188. Da od puta kad dugoga počinule budu u lasti, za dana se žuđenoga mogu spravit pirne časti. P. Sorkočević 579b. Mala last bude često velika muka. (Što bi se u početku moglo lasno učiniti ono poslije bude mučno i teško). Nar. posl. vuk. 174. Prva last potońa muka. (Kad čoek neće odmah što da radi nego sve odgađa govoreći: ‚lasno ćemo'; jer sila puta ono što bi se u početku lasno moglo učiniti bude poslije teško). 259. A końi ńegovi nisu se navađali na nepotrebitu last. M. Milićević, međudnev. 3. — *Uprav pokoj (počivańe poslije truda).* Tko trudi, za trudom čeka las. Š. Menčetić 142. Kada trudiš za trudom uzmi las. D. Rańina IXa.

b. otium, desidia, *u zlome smislu: danguba, besposlica, ļeńivost.* Tako ništar čineć zlo činit uči last. M. Marulić 138. Prije kô mrav oda svuda svak nošaše sebi hranu; sad za ne imat malo truda svak mre u lasti gô na stanu. I. Gundulić 143. Tim nije čuo čim bez znanja dni u izpraznoj lasti traju. 144. Ležećoj tamnoj lasti u svom srcu mjesta ne da. Ģ. Palmotić 2, 374. Nastoj živjet časno iz mlada od isprazne dalek lasti. 2, 380.

c. voluptas, *razlikuje se od* a *tijem što se ističe da se ne samo ne osjeća ništa neugodno, nego da se uživa što je ugodno, dakle: uživańe, raskoša (nije svagda u zlome smislu).* Li gorkost i neslast neprava sujenja bližńim ńe ne da last, poļuti tuženja. M. Marulić 86. Pa ta put ti za istinu uze meni gospoštinu, i po tvojoj ti oblasti prignu mene na sve lasti. 319. Ter koga pogledaš prislatkim pozorom . . . las njeku oćuti. Š. Menčetić 70. Kad se još vidih ja u kril ńe radosti, sunačce mnih da sja kon moje mladosti: toliku ćućah slas, ar ne znam izriti, ter uvik onu las vazel bih trpjeti. 266. Raskoša tolika nebeskom radosti opija čoveka, da zajde sebe van, da ne zna, gospoje, što je noć, što je dan u lasti toj stoje. M. Vetranić 2, 289. I oni ki trudi ļuvenom pod vlasti, veli se, man žudi prijati ke lasti. V. Vodopić *u* N. Naļešković 1, 346. U mjesto minuće lasti i vremenitoga dobra neumrlstvo duše i tijela, blaženstvo vjekušte . . . B. Gradić, djev. 27. Udano još u puti bolesti i tuge imaju, u kojoj se samoj mńaše da las i raskoše imaju. 38. Čuvaj i varuj da last, pohot, voļa, žeļa ali poblep svist ali razbor tvoj ne posile. P. Zoranić 67a. Jer koja može las človiku tužnu bit, pocknivši kratak čas, kad ima duh pustit? Neg brzo ubij ga. D. Zlatarić 35b. Tim *(Piram i Tizba)* hćahu da slučit bude ih svitla čas s vjerom kom izručit ufahu svoj trud vas, ali im taku las oci dat ne htješe braneć što u ńih vlas obranit ne bješe. 86b. Veće u lasti, mila moja, pútimo se put lijepoga mjesta od mira i pokoja. I. Gundulić 120. Čim raskoše tve razbira, zameta se srce u lasti. 174. Ko je srca žeļna i spravna svoje u lasti dni trajati. Ģ. Palmotić 1, 110. Vi živete sved u lasti. 2, 147. Od vječne je dike i časti mladu da daleče žive od lasti. 2, 202. Dokle u bludnoj živje lasti. 3, 14b. Nastojiš veselo trajat vrime, navlastito ovih dana proklete lasti. A. d. Bella, razgov. 69. Ona las, živinska ona razbluda, ona taština, ona oholas. B. Zuzeri 371. Tilesne lasti tražiš. P. Knežević, osm. 236. Trjebuje da ostavi las, razbludu i nečistoću. Đ. Bašić 11. Provode dnevi u lasti. 27. Živjet u lasti, u razbludah. 75. Ostavite las i mekoputnos. 186. Nije pristojno da vi gojite tijelo u lasti i u razbludah. 240. Ko mi će povratit one dnevi, koje izgubih u lasti, u smijehu? 248. Ne hlepi za minućijem raskošam, za lasti zemaļskom. I. M. Mattei VIII. Odmetni od sebe svaku last, ugodnost, razgovor i svjetovno oblakšanje. 312.

d. *obijest?* — *U jednome primjeru* XVIII *vijeka.* Uzdignu se u svoj lasti, al se s grisi ne ogrubi. P. Knežević, živ. 4.

e. *lasnoća, lakoća.* — *U jednome primjeru* XVIII *vijeka.* Da će ti svu last uzmnožiti duhovne tvoje zabave na čast srca prisvetoga. I. M. Mattei 314.

3. LÂST, *m. vidi* 2. last. — *Na tri mjesta* XV, XVII, XVIII *vijeka.* Ti si se lastu dal, da dobra ne činiš. M. Marulić 224. Zašto su vazda tijelo svoje u raskošju i u lastu držali i branili. M. Divković, bes. 146b. S velikim lastom i veseļem nošahu ju. S. Margitić, fala. 225.

LÁSTA, *f. vidi* lastovica *(uprav je hyp.* lastovica). — *Akc. se mijeńa u voc.:* lâsto, lâsto. — *U naše vrijeme (a možebiti od* XVIII *vijeka, vidi* b); *između rječnika u Vukovu* (‚die schwalbe' ‚hirundo'. cf. lastavica).

a. *u pravome smislu.* Jedna lasta ne čini proļeća. Nar. posl. vuk. 112.

b. *u jednome primjeru* XVIII *vijeka može biti da metaforički znači: djevojka, ali smisao nije jasan.* Djevojčica sramna 'e svaka, bježi, a želi bit ļubļena, ako se odkrije, brani a paka klańa kad je uzmoļena; ako čekaš da ona lasta prije se odkrije, miso 'e tašta. J. Kavańin 253b.

c. morska lasta, Sterna hirundo L., *vidi* čigra, *c).* Morska lasta ‚die seeschwalbe' Sterna hirundo. G. Lazić 67. Po Marinkoviću ‚morska lasta'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. nastavak. 156a.

d. Lasta Prentina, *ime mjestu u Crnoj Gori.* Gone Turke uz dole Prentine od Presjeke do na vrh dolovah; četirista glavah posjekoše, od Dolovah do Laste Prentine dvojinom ih više posjekoše, kada bjehu uz Lastu Prentinu ne zavika Matijašev Janko . . . Ogled. sr. 71.

1. LÀSTAC, làsca, *m. dem.* 3. last. — *U Vukovu rječniku:* vide last *s dodatkom da se govori u Bačkoj.*

2. LASTAC, lasca *i* lastaca, *m. lažac, laživac.* — *Postaje od* 1. last *nastavkom* ьсь. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* lьstьсь, *rus.* льстецъ. — *U kńigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom (nalazi se pisano i* lьstьс *i* lastec). Онь se lьstьсь hoditь . . . Zborn. drag. sreć. 13. Da je on lastac rekal. Anton Dalm., nov. tešt. 46b. matth. 27, 63. Da su se tim lastacem ž ńih oholimi visokimi i slatkimi besêdami od pravoga nauka dali prelastiti i odvesti. ap. 25a. Duh istine a duh lastec. Š. Budinić, sum. 43b. S kojimi združiti i nabrojiti se može lastac ili razmetnik Elimas. 135a.

1. LASTAN, lasna, *adj. laživ, varav.* — *Postaje od* 1. last. — *Može biti riječ praslavenska, isporedi stslov.* lьstьnъ, *rus.* лестный, *češ.* lestný. — *Samo u kńigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (lьstьnь ,fallax'). Vь lьstnêmь žitiji semь. Stefan, sim. pam. šaf. 27. Toga cić sveti Paval zapovida, da imamo bižati i sa vsima silama i moćju našom uklańati se od onih naučiteļa koji po slatkih i lastnih besidah privaraju i hine srdca bezgrišnih i priprošćih. Š. Budinić, sum. 128a.

2. LÁSTAN, lásna, *adj. postaje od* 2. last, *te dobiva različna značeńa, ali je naj običnije* facilis *(vidi* 1. lak, 1, b). — -t- *između* s *i* n *ispada te kako se adverab* lasno *naj češće govori, zaboravilo se da mu je mjesto i u nom. sing. m. nominalne deklinacije, pa se češće čuje* lasan *nego* lastan *(osim osobitijeh značeńa kod kojijeh se misli na postańe od* last). *u mlađijem primjerima* -t- *nije pouzdano, jer može biti da su ga pisci upotrebļavali, jer su mislili na* last, *ako ga i nijesu izgovarali:* lastan *se nahodi u* M. Marulić 257; Š. Menčetić 114. 336; N. Dimitrović 15; B. Gradić, duh. 4; F. Lukarević 201; A. Gučetić, roz. jez. 214, roz. mar. 273; B. Kašić, rit. 21; M. Orbin 91. 181. 294; I. Držić 5. 47. 89. 217. 258; G. Palmotić 1, 46; S. Matijević 5; J. Palmotić 80; V. Andrijašević, put. 13; S. Margitić, fala. 35. 140. I. Đorđić, salt. I. 435; P. Knežević, muka. 29; F. Lastrić, test. ad. 101a; A. Kanižlić, bogoļubnost. 15. 46. 112. 418; utoč. 267; S. Rosa 2a; Misli. 95 *(vidi i u Belinu, Bjelostjenčevu, Stulićevu, Voltiģijinu, Vukovu rječniku). za druge oblike ima* lьstьno. Sava, tip. hil. glasn. 24, 208; lastьno. Aleks. novak. 51; *pa i na drugijem mjestima, osobito u pisca Matovića* XVIII *vijeka koji gotovo nigda ne izostavļa* t. — *Po razlici pisańa (s* t *i bez* t) *i značeńa ńeki pisci razlikuju kao da su dvije ili tri (Vuk) različne riječi (vidi u rječnicima); k Vukovu bilježeńu dodaću da u Dubrovniku riječi* lástan *ne znam da sam igda čuo i da se ondje izgovara* lásan *što on piše* lȃsan, *a mislim da je i ńegovo* lȃsan *ista riječ.* — *Po tome što u Daničićevu rječniku ima* lasьnь ,facilis' *po riječi* lasnije *iz* Spom. sr. 15. (1398) *mogło bi se pomisliti da isprva vokal nije bio* ь *nego svagda* a; *ali premda se u istome spomeniku drugdje ne piše nigda* a *mj.* ь, *znamenito je da u spomenicima one iste godine u istoj kńizi ima i riječi s* a, *kao:* došadь. 14; izьnašadь; bosanskoga. 15; izьnašadь; napravanь; jedanь. 16; dьnašńago; ovanь *(gen. pl.);* došalь. 17. *dakle treba da i u* lasnije *stoji* a *mj. starijega* ь. — *Uopće mislim da* lastan *i* lasan *s različnijem akcentima i značeńima uprav je jedna sama riječ:* lástan, *a da bi u složenoj deklinaciji akcenat bio* làsnî, làsnâ *itd.* — *Od* XIV *vijeka (vidi* 2, a), *a između rječnika u Mikaļinu* (lasni ,facilis, proclivis'; *i kod* dobar: dobar, lastan, dobre ćudi ,commodus, probus, bene moratus, justus'), *u Belinu* (lasni ,facile, agevole' ,facilis' 299b; lastan za zaboravit ,scordevole, dimentichevole, cioè di poca memoria ,obliviosus' 658b; lastan ,comodo, agiato' ,comodus' 206a; ,indulgente' ,indulgens' 397b), *u Bjelostjenčevu* (lasni, lastnost, v. legek etc.; lastan, v. nareden), *u Stulićevu* (lastan, lastni, v. lasan; lasan ,facilis, commodus, aptus, idoneus, opportunus'), *u Voltiģijinu* (lasni ,agile, pronto' ,leicht, hurtig'; lastan ,agiato, comodo' ,bequem'); *u Vukovu:* lȃsan, ,leicht (zu thun)' ,facilis'. cf. lak; lȃsan ,darauf ausgehend, geeignet' ,qui apparet posse, idoneus' *s primjerom:* Snaho naša, dilber-Sofijano! jesi l' lasna, hoćeš preboļeti? (Nar. pjes. vuk. 1, 285); lástan, lásna (lȃsnî, lȃsnâ), *vide* besposlen. cf. last *s dodatkom da se govori u Dubrovniku (?).*

1. *adj.* — *Komp. (vidi i kod* 2): *α) naj običnije* lȁšńî. — *između rječnika u Mikaļinu, u Stulićevu, u Vukovu.* — *β)* làsnijî. Š. Budinić, ispr. 87; Đ. Baraković, vil. 17; I. J. P. Lučić, razg. 57; V. Vrčević, igre. 67; lastniji. J. Matović 103 *i još na ńekolika mjesta.* — *γ)* lȁštî. — *osnovi* last- *dodaje se nastavak* j, *te od* stj *postaje* sć, šć, št. — *samo* F. Lastrić, ned. 377, *ali ima ńekoliko više primjera kod* 2. — *δ) nejasan je oblik* lȁšjî, *vidi:* Doteći lašje odpuštenje. A. d. Costa 1, 168. — *Pred* i *ispada* j: Pedipsan s lašima pedipsami. 2, 123. — *vidi i kod* 2.

a. facilis, *koji biva bez muke, bez truda, vidi* 1. lak, 1, b.

a) uopće. Moje putovanje brzo je i lasno je. Zborn. 66a. Koji nauk da još lašńi bude. J. Mikaļa, rječn. predgovor. No slušaš Boga u stvarma lasnijem i lagahnijem. M. Radnić 546b. Nije sumļe da jest lašńi i kraći način. M. Bijanković 4. Evo dakle lašńi put u kraļestvo nebesko. S. Margitić, fala. 139. Čini da su sva dila naša lasna i vesela. 224. Nije vidio ni naj lašńe podpomoći za umjet se osloboditi. B. Zuzeri 52. Stvari čine se lasne. I. P. Marki 96. Za lašńu službu pastira seļanski. J. Banovac, razg. I. Odlučiti jedan način lašńi. I. A. Nenadić, nauk. 7. Budući stvar lasna. 101. Put lip i lasan. A. Kačić, kor. 72. Nejma stvari lašńe. 100. Za lašńe porođeńe. Ant. Kadčić 133. Čistoća koja nami daje lastno ulazište u kraļestvo nebesko. J. Matović XXVIIa. Imali bismo put lastniji k nebu. 275. Ne nahodeći se stvari lastnije od ļubavi. 322. Lastniji će biti način mrzjeti ńu. 389. Lasniji i kraći put. I. J. P. Lučić, razg. 57. U istinu nije lasan posao. A. Kalić 33. Nije stvar lasna. I. Garańin 25. I što lasnu probavu imade. J. S. Reļković 296 Kakva stvar jest lašńa nego li snilaziti? A. Tomiković, gov. 115. Koliko se ovaj posao čini lasan toliko je i još više širok i dugačak. Vuk, nar. prip. IV. *(Posao)* vrlo lasan. V. Vrčević, niz. 27. Pred ńom tocij s velikim točkom za lašńe okretańe. M. Đ. Milićević, zlosel. 10. — *U ovakijem se primjerima ima u pameti: za vršeńe, izvršivańe itd.* Koje naredbe, koliko su lasne i lake, toj svaki dan vidimo. A. Gučetić, roz. jez. 35. Ne čudimo se dakle, bratjo, što se u sadašńemu naraštaju ništa više ne vidi, nego

potlačenje zapovidi Božije, premda nisu mučne, kakono Abramova, nego lasne. F. Lastrić, ned. 211. Oli bi bio lasan, oli mučan zakon. J. Matović 323. — *A u ovijem se primjerima uz* lasan *ima u pameti:* razumjeti. Sva pisan ova jest dosti lasna. A. Vitaļić, ist. 355. Po dva govorėňa za svaku nediļu priko godine, lasna, kratka i ravna. F. Lastrić, ned. I. *ovdje se ima u pameti:* razumjeti *ili* naučiti. Molitva pako ova jest takoder tako lasna. A. Kanižlić, bogoļubnost. 14. — Na se ćeš ter stavit krivinu i zazor, ako me ozdravit ne bude tvoj pozor, koji lik lastan jes: čin' da me u kril svoj, gospode, ter ures prizove obraz tvoj. Š. Menčetić 114. Evo jedno ezempio aliti nauk lastan. M. Orbin 181. Zašto je taki ńegov nauk lastan i sladak. I. Držić 5. Muku promijeniti u jedno remedio i način toliko lastan. 47. Toliko mi jo došao sladak i lastan *(nauk)*. 89. Predikat nauk zdrav i cjelovit i lastan. 258. Ustavi se siona voda i put lastan meni poda. Ǵ. Palmotić 1, 46. Slijedi ovi put tako lastan. V. Andrijašević, put. 13. I ukaza lastan način, ne s trudom ni po skala ni po uži. S. Margitić, fala. 35. Put lastan ostavļamo a mučnim odimo. 140. Hotjeh redovnicam dati lastan način, da razumiju što govore. I. Đordić, salt. I. Razgovor ravan, lastan, svatko ga lasno more učiniti. F. Lastrić, test. ad. 101ᵃ. Ovi način od molitve budući da je lastan, jest meni naj ugodniji. A. Kanižlić, utoč. 267. Zakon lastan. bogoļubnost. 46. Budući da nam je ostavio tako lastan način. 112. Da porod lastan i srićan dopustiš. 418.

b) vidi 1. lak, I, b, *b)*. Da joj su stvari teške lagahne, a trudne lasne. B. Gradić, djev. 73. Dva načina lakša, lašńa i ugodnija Krstjaninu. A. Gučetić, roz. mar. 8. Lasna i mala ta je stvar nami. Ǵ. Palmotić 2, 446. Prem su lasna svaka ńemu. I. V. Bunić, dubrovnik. 3. Svaka mu je stvar lagahna i lasna. M. Radnić 371ᵃ. Lasna obrana neka nam je glada i mraza. J. Kavańin 56ᵇ. — Hoć poni da tebi tvoj post lastan bude, pomisli u sebi, ke t' počitah trudo. M. Marulić 257. — *Mjesto dativa ima u ovome primjeru prijedlog* za *s akuzativom:* Narođen s lastnijem načinom za pripovijedaoce. J. Matović XIII. — *Amo pripada i ovaj primjer u kojemu je prijedlog* u *s lokativom:* Tvojo lašńe razumjeńo u šteńu. I. Đordić, uzd. v.

c) vidi 1. lak, 1, b, *c)*. Lašte su zapovidi Božije obslužiti se nego vražijo. F. Lastrić, ned. 377. — I premda je ova naj veća i naj prva zapovid ļubav, sa svim tim za obslužiti ju jest naj lašńa. B. Leaković, gov. 222. — Način mnogo sputan i lastan za prići na bogoļubstvo. B. Gradić, duh. 4. Naučiti lastan i općeni put za umjeti se ispovidjeti. S. Matijević 5. Slab potok lastan prem za proć. I. Đordić, salt. 435.

d) sredńi oblik lasno *stoji u akuzativu s ńekijem prijedlozima u adverbijalnome značeńu.*

aa) na lasno. — *Između rječnika u Belinu* (na lasno ‚facillissimamente' ‚facile' 299ᵇ). Naći ću u mojoj na lasno pameti. F. Lukarević 23. Na lasno i brzo moćeš toj vidjeti. 204. Na lasno se on rasrči, i na lasno miran bude. S. Bobaļević 231. U smijehu kim na lasno svim odkriva da tim vara svijet i laže. 232. Mojome nu smrti sad možeš na lasno i Grke satrti i shranit grad časno. M. Bunić 64.

bb) u lasno. Koji razbiju u lasno pos. I. Držić 198.

b. proclivis, propensus, *vidi* 1. lak, 1, a, *c), ali mislim da treba drukčije shvatiti postańe značeńa; kod* lastan *vaļa da ovo postaje kao aktivno (koji može bez truda što uraditi) od običnoga pasivnoga (koji se može bez truda uraditi).*

a) s prijedlogom na *i akuzativom (naj češće verbalnoga supstantiva).* Na smilovanje mnogo lasni i obilni Bože. B. Gradić, duh. 89. Neka nijesmo odveće bijesni i lasni na rasrčbu. M. Orbin 16. U koliko je narav ńih *(ženskih)* lašńa na plač. 304. Da 'e naravna slabos mnoga lasna na grijeh. B. Betera, ćut. 59. Da se ne bi učinili lastniji na ogriješeńo. J. Matović 103.

b) s infinitivom. Lasna ti si, o mladosti, pustit za dvije crne oči od nebesa sve ljeposti. I. V. Bunić, mand. 5. Mi smo mlogi toliko lasni uvriditi našeg iskrńega. F. Lastrić, od' 244.

c. aptus, idoneus, *sposoban (vidi u Stulićevu i u Voltiģijinu rječniku).* Ima se ukazati spravan i lastan. B. Kašić, rit. 51. — *I s infinitivom.* Od kojih *(očiju)* sam pogled ozdravit lastan jes na svijetu svaku zled. F. Lukarević 201. — *Prema tuđijem jezicima uz infinitiv ima* za. Postaju vridni i lasni za podnositi svaki trud. A. Tomiković, živ. 3. — *vidi i u Vukovu rječniku* lâsan *s primjerom, gdje mi smisao nije dosta jasan.*

d. *kao suprotno prema* mučan *može* lastan *značiti: udoban, ugodan (oblik je nom. sing. m.* lastan), *vidi u Belinu, Bjelostjenčevu, Stulićevu, Voltiģijinu rječniku (u ovome bi moglo biti značeńe kao kod* e). Kako naj oštrija aļina, ako će biti od kostreti, kada se mekim kožam podstavi, lasna je i ugodna. S. Margitić, fala. 264. Hotijaše uredit mu život lastan. S. Rosa 2ᵃ. U pokoju mirnu i lasnu. P. Kanavelić, iv. 67.

e. *o čeļadetu može se shvatiti u zlome smislu: koji neće da trudi, besposlen (nom. sing. m.* lastan, *vidi u Vukovu rječniku).* De nemoj der već kasniti, ni toliko lastan biti. P. Knežević, muka. 29.

f. *o čeļadetu, s kojijem je lako postupati, po tome: dobroćudan, blag. — U Mikaļinu i u Belinu rječniku (samo* lastan).

g. *kao što* lak *zamjeńuje* lasan, *tako i ova riječ zamjeńuje onu.*

a) vidi 1. lak, 1, a, *a) i b)*. Jelinova skoka, postupaja hitra, lasniji od vitra, da ti svit zavidi. Đ. Baraković, vil. 17. Mńu da već neg vitar bi lasan život moj. 166. *(Sluge)* neka su dobre naravi, lasni, pospiješni i službeni. I. Držić 293. Kê u bojih da su lasne, obrezahu desnu sisu. J. Kavańin 272ᵇ. Da je lasniji i da više skoči. V. Vrčević, igre. 67. — Svaki od blaženijeh biti će lastan i imaće priveliku hrloću. M. Orbin 294.

b) vidi 1. lak, 1, a, *d)*. Imifši zavit reda tišnijega, nisu imili dispensu ili dopušćenje prije ner ulizli jesu u red lasniji. S. Budinić, ispr. 87. Muka s imanjem podnijet lasna je. (D). Poslov. danič. Po drugijeh lašńijeh pokorah. A. Bačić 390. Lašńa bi mi bila smrt moja. F. Lastrić, test. 102ᵇ. Pokoru premda lasnu, dostojnu i pravednu. M Dobretić 148. Što bi učinilo lastniju muku. J. Matović 74. Onda će im lasna biti tegoba ženidbena. B. Leaković, gov. 32. — Učinit nam će se trud svaki lastan. A. Gučetić, roz. jez. 214. Trpeći su u nevoļi, lastan svaki trud imaju. J. Palmotić 80. Vjerujem da ćeš uslišiti moje molbe u ovomu poslu koji toliko utišti me a tebi je prilastan. Misli. 95.

c) u prenesenome smislu, o zdravļu kad je boļe.

aa) o samu čeļadetu. Zašto se ćuti lašńi kad mu da lijeke. I. Držić 319.

bb) o zdravļu ili uopće o tjelesnome stańu, znači što i boļe. *stoji u akuzativu sred*

ńega roda s prijedlogom na. Neka ńe vrijednosti u meni nebogu sve siono bolosti na lasno primogu. G. Držić 416. Upitovaše dakle ńih od vrimena, u koje mu se je na lašńe obratilo. L. Terzić 194.

d) vidi 1. lak, 1, a, *f) aa)*. Čineći lastan grijeh u život. I. Držić 217.

e) vidi 1. lak, 1, a, *k) i l)*. Slobod voļe ļudske mlokava i lasna je. P. Radovčić, ist. 164. Izdajicam ste vjerovali odveć lasni i odveć hudi. J. Kavańin 415a. — Tko tudu stvar bļude, ako ce bit častan, nemoj da on bude misaļu svom lastan. Š. Menčetić 336. — Iti' vele slušati a malo govorit nu uha svijem dati ne hotjej lastan bit. N. Dimitrović 15. Čini mu poznat ńegovo neharstvo i način lastan. M. Orbin 91.

2. *adv.* lásno *(mj.* lastno *što se nalazi i pisano), obično* facile *prema* 1, a, *bez truda, bez muke. radi akcenta vidi sprijeda. — Između rječnika u Mikaļinu* (,facile, nullo negotio, nullo labore'), *u Belinu* (,facillissimamente' ,facile' 299b; ,comodamente, agiatamente, con comodità' 205b), *u Stulićevu* (,facile, expedite, nullo negotio, sine labore, adv.'). — *Komp.: α) naj češće* lȁšńē. *naj stariji su primjeri* xvi *vijeka:* N. Rańina 143a. 228a; Zborn. 33a. 49b; N. Naļešković 1, 289. 306; 2, 70; A. Gučetić, roz. jez. 15. 295 *itd.* — *β)* lȁsnije. *naj stariji je primjer* xiv *vijeka:* Spom. sr. 1, 15. (1398). — *γ)* lȁštē, *ńekolika puta u Divkovića, vrlo često u Lastrića, dva puta* (lašće) *u jednoga pisca našega vremena* (Osvetn. 2, 168; 3, 144). — *δ)* lȁšje. *ńekolika puta u dva pisca* xvii *i* xviii *vijeka:* J. Kavańin 364a. A. d. Costa 1, 8. 92. 168. *i jedan put* lašļe *u jednoga pisca* xvii *vijeka:* I. T. Mrnavić, osm. 173. — *bez* -j*na dva mjesta u pisca Divkovića.* Da prije i laše obsluži zakon. M. Divković, nauk. 11a. Da mogu laše na svoj način živjeti. 73b.

a. facile, *bez truda, bez velika truda, bez muke, vidi* 1. lak, 2, b.

a) uopće. Što je lašńe reći: ,odpuštujut se tebi grijesi'; ali reći: ,ustani ter hodi'? N. Rańina 143a. luc. 5, 23. Lašńe će kamiļa uljesti proz uši od igle negli bogatac uljesti u kraļestvo nebesko. 228a. matth. 19, 24. Raj dobiva se takoj lasno. Zborn. 9a. Pravije i lašńe. 49b. Prijateļa je trudno steć, a lasno zgubiti. N. Dimitrović 20. Ako ga hoće ozdravit, lasno mogu. M. Držić 216. Lasno se mogu sabrati ... Š. Budinić, sum. 3a. U kratko i lasno može se vidjeti. A. Gučetić, roz. jez. 6. Da se lašńe budu izkorijepiti kletve. 15. Neka lasnije i boļe mogu se ispovijedati. A. Komulović 3. Neka lašte i dobrovońe *(dobrovoļnije)* tebe svomu stvoriteļu služe. M. Divković, bes. 33b. Svaka stvar ište svoju priliku, zašto se lašte i ljepše slaže *(s)* svojom prilikom. nauk. 28a. Da ju svak može lasno naučiti. 81a. Mudro svitovati svak druga lasno smi. Đ. Baraković, vil. 154. Tako lasno misli svoje ne opće kraļi promijeńati. I. Gundulić 51. Lasno dobit krunu od svita bi s vitezim tač hrabrenim. 290. Toliko bi lasnije imalo biti varovati se. I. T. Mrnavić, ist. 89. Lašńe je proć jednoj kamiļi proz uši ... I. Držić 277. Ki sniženijeh lasno čuje. G. Palmotić 1, 71. Združen sa mnom lašńe vele zvjereńe ćeš moć tjerati. 1, 137. Neć moć lasno bježat veće. 1, 210. Nu je lašńe čuvat mire. 1, 265. Tko promisli svoje stvari privarit se lasno neće. 1, 265. Tako lasno, kao mliš, ne će lijepa se ùdat Lavinija. 2, 84. Vječne slave nije steć lasno. 2, 202. Nemoj lasno virovati. I. Ivanišević 222. Lasno je izpravit tanku hvoju. I. V. Bunić, mand. 7. Boļe i lašńe izgovarati. J. Mikaļa, rječn. predgovor. Neka te lašńe mogu grliti. V. Andrijašević, put. 139. Ali će se lašńe užeći ... M. Radnić 56b. Tko vjeruje lasno lagahna je srca. 506a. Joguļa lasno se hita istom travom koju pase. (D). Ko hoće časno, neće lasno. (D). Lasno je hodit niz vodu. (D). Lašńe će glava dobit klobuk, neg klobuk glavu. (D). Poslov. danič. Da moļeńje bude lasnije uslišano. A. Vitaļić, ist. 229. Svuku se da lašńe boj biju. S. Margitić, fala. 72. Lašńije je *(sic)* naći lastavicu u vrime zimńe ... nego prava prijateļa. 91. Ne dadu se lazno *(sic)* izkorinit. 211. Ocu blago sve ostavi, neka lašńe Boga slavi. ispov. 156. Lavi, u kijeh jame lasno upade. J. Kavańin 3a. Lašńe deva uljezti će kroz iglice tanko ... 62b. Lačan i gô lašńe ulazi. 367b. Skrušen uzdah more lasno odnijet sve krivine. 432b. Ne bi zakon Božji smio tako lasno prestupati. 434b. Lasnije je obraniti grâd od vojske oružane. 462a. Da ga lasnije zla izbavi ... 533b. Neka lašńe duša naša bude moć primiti rosu duhovnu. A. d. Bella, razgov. 62. Da će steć lašńe vječna dobra. I. Đorđić, salt. 325. Što od cvijeta lašńe izgine? 37. Zrak sunca tvoj priteže pogled lasno. 98. Kad jedna duša u ono tijesno vrijeme podpuno je ugođena, kako lašńe od redovnika primi pomoć, kako slađe od raja spomene se! B. Zuzeri 378. Da će nam biti lasnije spasiti se. H. Bonačić 117. Ove stvari ostaju lasno u glavi. 125. Budi mi vjerni pomoćnik u težkoćah i nevoļah da ih lasnije svladam. Pisanica. 91. Niti ono može se prudnije i lasnije rasširiti po stranah. I. P. Marki 5. Lašńe bi da nebo i zemļa poginu ... M. Lekušić 25. Što se lašńe može. A. Baćić 2. Da čovik lašńe poznade ļubav. 34. Na početku lasno je iz duše istirati grih. J. Banovac, pred. 8. I da ovo može lašńe učinit, jedan od ńegovih vitnika ovi mu svit dade. razg. 19. Jedan dobar krstjanin sva svoja ostavi, za moći lašńe nastojat za spaseńe duše. 22. Bog je dobar, on će prija i lašńe prostiti nego jedan čovik umrli. 28. Da lašńe može pridobiti napasti djavaoske, tilesne i svitovńe. 216. Živine Bog stvori, da lašńe u zemļu gledaju nego k nebesom. J. Filipović 1, 8a. Što se u kratko kaže, lašńe je u pameti držat. 1, 166a. Moć lašńe fale dati Bogu. P. Knežević, životi. 5. Žene lasno porađaju. 46. Kako ćete lasno svi ovo činiti. F. Lastrić, od' 67. Nikakova griha ne ima u koji lašte i češće upadaju. 75. Ništa lašte nije, nego reći: kajem se. 104. Da ga ništo lašte nije odvratilo od rečenije nasladenja, nego li česta uspomena od smrti. 155. Svatko ga lasno more učiniti i razumiti još lašńe. test. ad. 101a. Učiniti pokoru i umirivši se s Bogom dostignuti lasno slavu nebesku. ned. 9. Da grišnik s lasnim oproštenjem brez svakoga pokaranja ne uzme slobode lašńe i češće sagrišivati. 79. Zašto nit' ima otrovnijega ijeda kojim se lašte i više truje duša. 148. Grihom od bludnosti naj lašte se i naj više truje pleme ļusko. 148. Zašto niki istinu mračnu lašte viruju, nego očitu? 165. Kad pomalo i u kratku vam govorim, uzdam se da ćete boļe i lašte upamtiti. 232. Lašte ću i prije ja učiniti ovo što sam počeo, nego li ćeš ti dosegnuti ono što misliš. 255. Zakon Božji jest lasno obslužiti. 376. Pokvarena narav čovječa prignuta je vazda zlo prije i lašte virovat nego li dobro od iskrńega. 418. Lašńe ću ja moći nebesa dobiti. A. J. Knezović 140. Lasno cara na osvetu navede. A. Kanižlić, kam. 95. Budući da se ove ńige lasno ne nahode. 175. Na ovi razlog Latini lasno odgovaraju. 346. Gdi se *(na poļu)* ne nahode

lasno stabla za lad. utoč. 471. Lasno se na pravu viru obratiše. 621. Scineći da Saverija lasno će od ńega pridobiven biti. fran. 41. Scineći da će se s ovom podpomoćju ustarano neznaboštvo lasno satrti. 47. Da bi posli gole kosti lasnije prinesli. 74. Lasno je ļubiti one koji nam dobro čine. 216. Da ovako nauk ńihov lasnije razumiti mogu. uzroci. IX. Da se pako još lašńe od svojih griha spomene. bogoļubnost. 116. Sada se lasnije razumiti more. 122. Da ono što prosiš, lašńe isprosiš. 420. Da svetije živući, lasnije dobije kraļestvo nebesko. 473. Zašto se pouzda lašńe ženu privariti. E. Pavić, ogl. 6. Da ga posli lašńe vladaocem učini. 82. Da začeti boj lašńe dovrši. 232. Zašto je lašńe uslišan sin kod svoga otca. F. Matić 10. Lasno ću jih jadna majka is tamnice iskupiti. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 13. Kobili su pohve pukli, a kobili i lašńe. (Z). Tko tvrdo sveže, lašńe odveže. (Z). Poslov. danič. Eto srite marvu poslija i sina po naj lašńe idući za ńima. M. Zoričić, zrcalo. 234. Prilasno će upasti i u smrtne (*grihe*). osmina. 28. Mrav krilati lasno se struni. V. Došen v. Nadali su se pisaoci, da se lasno mogu namiriti kńige ńihove na štioce. IX. Lasno ćeš se naučiti. 32[a]. Kako ga je težko steći (*blago*), lasno prosut. 53[b]. Gdi kada se grijat stanu, već se lasno ne razstanu. 97[a]. Onako je lasno steći. 118[b]. Da se ostavimo lasno kleti i u poslima sitnijem, jerbo tko lasno kune se . . . S. Rosa 73[b]. Nije lasno uz gusle vikati (,vijekati') ni junake po imenu zvati. And. Kačić, razg. 2[a]. Udarivši na odmetnike, lasno ji pridobiše. 26. Što se fali česar Vasilija da će mi se umećati glavom, to se može lasno dogoditi. 39[b]. Žeļaše da se poglavice biju među se i da se bijući skonča kraļestvo slovinsko, za moći ga lašńe poda se metnuti. 46. Mučno će ti bit virovati, da su naši vojnici tako lasno turske glave odsicali. 338. Zlamenuje zemļu koja se lasno razasipļe. kor. 289. Zato evo je stavļam, nek ju može svak lašńe primiti. F. Radman 45. Da ga mogu lašńe naučiti. L. Vladmirović 9. Ako se može lasno imati. Ant. Kadčić 78. Lasno ne viruj ni jednomu ni drugomu. 244. Lasno je baciti kamen u more, ali ga je mučno izvaditi. 259. Obran za upravļati lasje (*sic*) i boļe svako naše dilovanje. A. d. Costa 1, 8. Ovo je naj lašńe učiniti. I. Velikanović, uput. 1, 327. Da bi grišnici lašńe mogli božanstvenoj pravdi za grihe dug izplatiti. 3, 118. Da pak lašńe bude uslišana, pristupa k pristoļu milosti u vrime prigodno. 3, 447. Istu stvar naskočiše mnogo lastnije. J. Matović 3. Koliko lastno privariše neopazne duše. 3. S kojijem bi načinom lastnije mogli dostignuti. 5. Da se ne mogu tako lastno razumjeti. 8. Jere čudeso tolikoga djela lastnije se vjeruje. 22. Tijelo . . . lastno se prigińaše na zapovijed duše. 64. Sva dodijańa i muke lastnije podnosimo. 74. Da bi lastnije razumjeli. 240. Za doći lašńe u poznańe. Norini 4. Za tako lasnije nas k sebi pritegnuti. I. J. P. Lučić, doct. 37. Lašńe je živiti. D. Obradović, živ. 7. Lašńe bi ko od gladna medveda utekao, no od tebe. 66. Linost izagnavši, lasno će put u nebesa pogoditi. Đ. Rapić 148. Kako voda š ńeg se lašńe sliva. J. S. Reļković 29. Buduć da je istinu lasno opaziti. B. Leaković, gov. 7. Lašńe bo je s jednim novčićem dug izplatiti, nego štono govore, kožom vraćati. 86. Blagosivaju se zaručnik i zaručnica, da brimo svoje lašńe mogu nositi. 90. Onda ćemo od ńega lašńe dobiti ono što želimo. nauk. 113. Kraļestvo koje se puno lasnije more začeti u pameti. Grgur iz Vareša 87. Dijete je ludo i nevješto, ti ćeš ńega lasno nadigrati. Nar. pjes. vuk. 2, 29. Lasno bi se, brate, iženili. 2, 43. Nije lasno izdati Momčila. 2, 106. Ti ćes lasno videt Čilu krila. 2, 108. Ja ću lasno kopļe okrenuti. 2, 145. Lasno ćemo omrazit Momira. 2, 158. Lasno ćeš ga darivati, babo. 2, 185. Nije lasno Leki pomenuti. 2, 232. Kod šureva neću poginuti jali rane lasno dopanuti. 2, 269. Nije lasno u Kosovo poći. 2, 271. Žensku stranu lasno prevariti. 2, 285. I lasno ih pridobit možemo. 2, 314. A lasno je piti rujno vino i ļubiti soluńske devojke. 2, 466. Lasno zeta poznavati bješe po ńegovu perju i čelenci. 2, 548. Lasno je s Grujom mejdan dijeliti, no pričekaj deli Tatomira. 3, 29. A mudre je lasno svjetovati. 3, 307. Nije lasno Foću porobiti. 3, 568. A da nije Juse i Avdije lasno bismo plijenili ovce. 4, 45. Koje lasno brojit ne mogaše. 4, 79. Bog će lasno pogubiti Turke. 4, 82. Po lako de, pobratime Luka! nije lasno sjeći naše Turke. 4, 91. Tu možemo lasno udariti. 4, 112. Ta lasno je kavgu zametnuti, al' je teško krvcu oprostiti. 4, 306. Dobar ospap lasno kupca nađe. Nar. posl. vuk. 59. Ženu i izderanu kapu lasno je steći. 50. Ko tvrdo veže, lasnije driješi. (U Risnu). 156. Ko hoće časno ne može lasno. 158. Ko lasno vjeruje, lasno se i prevari. 144. Lasno je biti s tuđijem dobar. Lasno je govoriti al' je teško tvoriti. Lasno je gotovu detetu otac biti. Lasno je dijete imati, ma je teško sina imati. Lasno je (đavolu) u ritu svirati u karabļe. (jer onde trske ima dosta za karabļe?). Lasno je zapovijedati, al' je mučno izvršivati. Lasno je zdravomu bolesnoga savjetovati. Lasno je iza grma strijeļati. Lasno je iz puna vrata pjevati. Lasno je ispod japunģeta prstima pucati. Lasno je kavgu zametnuti, al' je teško kavzi ģevap dati. Lasno je kamen u Dunav baciti, ali ga je mučno izvaditi. Lasno je luda prevariti. Lasno je na dobrom vremenu kormaniti. (U vojvodstvu). Lasno je naučiti, nego je muka odučiti. Lasno je nevaļala na zlo navratiti. 166. Lasno je odbiti krivicu na mrtvoga. Lasno je pokraj čaša junakom biti. Lasno je reći, nego je muka odreći. Lasno je reći ptrše, ali se usne tresu. Lasno je sirotu ucvijeliti, al' je mučno odenuti. Lasno je s punim trbuhom post hvaliti Lasno je srditka rasrditi. Lasno je s tuđim dobrom dobar biti. Lasno je tuđim rukama za vrelo gvožđe hvatati. Lasno je ćelava obrijati. 167. Lasno se dobro zaboravi, ali zlo mučno. Lasno se oženiti, al' se mučno raženiti. 168. Lašńe je — gledaj: Lakše je. 168. Lasno ćemo ih ukrasti, pusti ti mene. Nar. prip. vuk. 210. Da lasnije i boļe posao svrši. Nar. prip. vrč. 4. Što bi se u početku moglo lasno učiniti ono poslije bude mučno i teško. Vuk, poslov. 174. Svaki čovjek, osobito tuđin, ne može lasno znati. rječn. prodg. II. Lasnije je u grijeh pasti nego ga liječiti. V. Vrčević, niz. 132. Golemo je padišahu carstvo, lasno ćemo namjerivat vojsku. Osvetn. 3, 121. I Krco je zabavio Turke, da je lašńe vojevati Mirku. 3, 129. Lasno ćete rane lijekati i još lašńe okajati glave. 3, 159. Ja bih to lasno pogodio. M. Pavlinović, razg. 63. Svak je voleo nasipom i zaobići samo da lašńe putuje. M. Đ. Milićević, zim. več. 294. — *U istome se značeńu upotrebļava i s glagolom* hotjeti *bez infinitiva (vidi* hotjeti, II, A, 2, a, *a) dd)), n. p.:* A Bog suncu tijo odgovara: ,Jarko sunce, moje ćedo drago! bud' veselo, ne budi ļutito, lasno ćemo s prokletom djevojkom: ti zasijaj, preplani joj lice, a ja ću joj udu sreću dati, udu sreću, sve

sitno dovore, zlu svekrvu, a svekra gorega; setiće se, kom' se protivila'. Nar. pjes. vuk. 1, 305. Stan'te, braćo, kićeni svatovi! dok se malo sestrice nagledim, lasno ćemo mi za vaše blago, lasno ćemo, ako jesmo ļudi. 3, 172.

b) s dativom onoga koji što radi, i infinitivom glagola. Neka mu je lasnije ondi trti. Stat. poļ. ark. 5, 265. Lašte se može čovjek složiti čovjekom negoli . . . M. Divković, nauk. 28[a]. Neka nam je lašto znati. 112[a]. Silnom caru lasno je bilo sve pridobit puke ine. I. Gundulić 449. Lasno tebi, caro Osmane, bi na krunu doć od svijeta. 497. Mom junaštvu lasno nije besjedam se pomagati. Ǵ. Palmotić 1, 204. Lasno tebi privariti djevojčicu mladu stašo. 1, 379. Srjed neizmijerna tvoga znanja pretvoriti lasno ti je. I. V. Bunić, mand. 15. Ńega 'e lasno prevariti, a onijeh mučno uloviti. J. Kavańin 35[b]. Ogań užeć vrhu slame, ako i mao, lasno 'e svima. 222[a]. Lašte je devi proć kroz iglene uši, nego li je bogacu unić u kraļestvo nebesko. F. Lastrić, od' 142. Jeda mu nije bilo jednako lasno stvoriti vino od ništa, il vodu od ńi pripravļenu u vino obratiti? ned. 64. Molim, komu će biti lašte izličiti se? 195. Kako mudrijema i pametnijema biti će lasno prevratiti na svoj način. I. A. Nenadić, nauk. 10. Ovo se događa tako lasno koliko listu z gore pasti, koliko vitru slančicom mahati. M. Zoričić, osmina. 56. U kratko ćemo istumačiti, koja općeno pristoje svima sakramentom, za da nam paka lašńe bude besiditi od svakoga ponase. Ant. Kadčić 107. Koje stvari lastno će biti parokima poznati. J. Matović 24. Lasno ti se sanku osjetiti. Nar. pjes. vuk. 3, 73. Lasno ti je bilo četovati i zlo činit po našoj krajini, dok nijesam bio dorastao a do końa a do oštre sabļe. 3, 377. Lasno ti je dete pogubiti, kome nema ni šesnaest leta; al' od', ago, te pogubi starca. 3, 401. Ńima jesto lasno bjesovati. 4, 38. Lasno ti je, more, babe pržit u po noći kad niko ne vidi, al' je mučno mejdan dijeliti u po podne sv'jetu na vidiku. 4, 169. Lasno ti je starca izgubiti, no je muka momče dočekati. 4, 318. Lasno ti se tomu prisjetiti. 4, 450. Lasno je ćerki s majkom pređu snovati. Nar. posl. vuk. 167. Lašńe je nebu i zemļi proći, nego li jednoj titli iz zakona propasti. Vuk, luk. 16, 17. Sad je nama lašće kući doći. Osvetn. 2, 168. Siraku je lasno zaplakati. Pravdonosa. 1852. 23. — *Mogao bi amo pripadati i ovaj primjer:* Kuđê se trьgovcemь lasnije uzьvidi a oni te hoditi. Spom. sr. 1, 15. (1398). (samo tu. Daničić).

b. *u ovome se primjeru ne misli da subjektu nema muke kod radńe, nego se prema glagolima* istomačiti *i* ukazati *misli da nije mučno ,razumjeti'.* Da mi si toliko lasno sve istomačio i ukazao. M. Orbin 13.

c. *kad se govori o ńečemu što ne znamo što je ili što će biti, riječju* lasno *javļamo da je viša prilika da će biti nego da neće. — Uz* lasno *često stoji* da, *ali može biti i bez toga.* Za ovijem će se lasno zgodit da kraļevsku krunu rodit brzo mi će smrt ńegova. Ǵ. Palmotić 1, 294. Znadući vele dobro . . . lasno da bi upal u lovinu protivnikov. A. Vitaļić, ist. 213. Veoma lasno da *(sa)* slabosti od naravi na razpušteńe sveđ prignute oslabili ste u duši štogod. B. Zuzeri 71. Tko odgovara vrļajući: ,doću paka', veoma lasno da ne dođe igda. 93. Ako mu take štete napomeneš, veoma lasno da će se nasmijat tobom. 347. Er veoma lasno da je i ńu zamjerio kad je reko . . . A. Kalić 536. — Znajući da otac neće lasno zabranit svojim sinovom ono što je za ńihovu korist. I. Grličić 21. *(Živine)* kada su na jednom mistu bili u pogibili, neće se tako lasno vratiti na isto misto. F. Lastrić, od' 111.

d. *prema* 1. d *ili* e, *ugodno, udobno.* Kurati neka osobito na onu uru govore misu, kad je puku lasnije. M. Bijanković 48. Ako bi tko rekao da milost božanstvena za to samo daje se za da lasnije čovik more pravedno živiti . . . I. J. P. Lučić, nar. 4.

e. *prema* 1, g *može značiti i kad što mnogo ne tegli (nije teško) u pravome i u prenesenome smislu.*

a) u pravome smislu. Udrivši ga naj lašńe, pače samo dignuvši ruku na ńoga. F. Lastrić, ned. 271.

b) u prenesenome smislu.

aa) sa samijem dativom; ističe se stańe ili živļeńe bez muke. Al' će ńima lašte biti na sudu nego vama. F. Lastrić, ned. 380. Lašte će, lašte biti nevirnikom na strašnomu sudu nego li vama. 380. Vas zazivļe da dojdete š ńom plakati, jer će lašńe i ńoj biti. P. Knežević, muka. 7. Jošt bi odkupiteļu našemu lašńe bilo; ali ovo je nepodnosļivo i težju muku sinu Božjemu zadalo... B. Leaković, nauk. 57. Digni magaretu klašńe, magaretu lašńe. Nar. posl. vuk. 58. Lasno je tebe, al' je teško poštenom čoeku. (Reče u šali vršńak vršńaku). 167. — *U ovome primjeru može se shvatiti i u ovome smislu, ili kao* lako *u pravome:* Ńem napridno, kesi biće lašńe. J. S. Reļković 82. — *Osobito o zdravļu.* Aleksenьdrь že vьstavь, i potirь vь rucê prijemь i proslьzivь se reče: ,Ļubimyj moj Filipe, težьko mi jestь sije piti'. Filipь že reče: ,Caru, pi, ne boj se; po lьstьno ti će biti'. Aleks. novak. 51. Kada bolesnik ima kod sebe dobra i virna likara, lašńe mu se čini. S. Margitić, fala. 192. Ako mu ne bude lašńe, veoma mu se bojati smrti. 290. Odma mu lašńe bi. J. Banovac, pred. 132. Mlogo bi ti lašte bilo i volio bi sve muke paklene onda sam trpiti. F. Lastrić, ned. 222.

bb) uz dativ ima i infinitiv glagola kojijem se kaže što je mučno izvršiti. Er zao glas donesti nikomu lasno nije. N. Naļešković 1, 278. Er bi mi sve lašńe nebogu podnesti neg živjet. 1, 306. Jeli ti lašńe te muke podnositi, ali onu bolest u tilu? M. Zoričić, zrcalo. 218. — *Može se i izostaviti dativ.* Zašto je smrt priku podnijeti lašńe dvaš, neg . . . N. Naļešković 2, 70.

cc) stoji u istome značeńu ali ne uz infinitiv, nego uz personalni glagol. Vь 3 dьnь lьstьno bolitь i ozdravêetь. Sredovječ. lijek. jag. star. 10, 99. Neka uhvaćeni vinom lašńe smrt podnesu. M. Lekušić 94. Za tim druga odluka i svrha jest dobra od ženidbe i udadbe, da lašte živu na ovom svitu drugujući i podpomažući se među sobom. F. Lastrić, ned. 66. Koliko bi svaki grišnik lašte za ono vrime muke paklene podnio. 308. Lastnije bi mogao podnijeti dosade života. J. Matović 308. Da se ili umre lašńe ili ozdravi brže. T. Ivanović, nauk. 77. Da je rana od krvna dušmana, lašće bi je prebolio Luka. Osvetn. 3, 44.

dd) u ovijem primjerima stoji kao suprotno adverbu skupo: Milijenko, dar je ovi oni dar blaženi, ki lasno cine svi vazdakrat ļuveni. I. Gundulić 155. Ali odkupļenje čovika nije ga tako jeftino stalo ni lasno, nego mlogo mučno i skupo. F. Lastrić, ned. 204.

LÀSTÂR, lastára, *m. mladi listić na lozi. — Od grč.* βλαστάριον, *ngrč.* βλαστάρι. — *U našemu jeziku od* XVI *vijeka (ima i bug.* lastar), *a između rječnika u Stulićevu* (,palmes' *iz brevijara)*

i u Vukovu (‚das junge reblaub‘ ‚pampinus‘). Ašte komu požlьtêetь obrazь . . . lastare mlade da grizetь mêsto zelija. Sredovječ. lijek. jag. star. 10, 111. Kad opali mraz ili plamenača što mlado, n. p. lastar ili usjev kakav. Vuk, rječn. *kod* oprhnuti. Kao što lastar postaje list. M. Đ. Milićević, zlosel. 314.

LÀSTATI, làstâm, *impf. listati (o lozi). — Akc. se mijeňa u praes. 1 i 2 pl.:* lastámo, lastáte, *i u aor. 2 i 3 sing.* lȁstâ. — *Postaje od* lastar. — *U Vukovu rječniku:* ‚sich belauben (vom veinberge)‘ ‚frondesco‘. cf. lastar.

LASTAV-, *vidi* lastov-.

LÁSTIN, *adj. koji pripada lasti (vidi* lasta). — *U Vukovu rječniku:* ‚schwalben-‘ ‚hirundinis‘. — *Vidi i:* Lastin rep, Papilio Machaon. J. Pančić, zool. 261. Lastin repak, Papilio Machaon. K. Crnogorac, zool. 145.

LASTINA, *f. vidi* 2. last. — *Od* xvııı *vijeka.* Prikažuju druzijema veliku lastinu zafaliti ime Oca. J. Matović 464. Prva muka pošļedna lastina. Nar. bl. mehm. beg kapet. 81.

LASTINE, *f. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 100.

LÀSTISÂŇE, *n. djelo kojijem se lastiše. — U Vukovu rječniku.*

LÀSTISATI, làstišêm, *impf. u Vukovu rječniku:* vide laskati.

1. LASTITI, lastim, *impf. vidi* 1. laskati *(može značiti što i varati uopće). — Postaje od* 1. last. — -a- *stoji mj. ňegdašňega* ь. — *Može biti riječ praslavenska* (lьstiti), *isporedi stslov.* lьstiti, *rus.* лестить, *češ.* lstiti. — *Do* xvıı *vijeka.*

a. *aktivno.* Čine ļudi zgrješivati lasteće po sve dni. Zborn. 162a. On se k nam mnogo krat povraća, lasti i nagaňa na grih. Postila. M4b. Jazici svojimi lastćahu. M. Alberti 257.

b. *pasivno.* Kada je od svojega vlašćega poželjenja potegňen, lašćen. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 159b. jac. 1, 14.

c. *sa se, refleksivno.* Ne lьstite bo se, bratije moja. Sava, tip. hil. glasn. 24, 173. Pomeni se, okajanyj člověče, lьste se vь vêcê semь . . . Danilo 34. Ašte li rečemo, jako grêha ne imam, sami se lastimo. Š. Budinić, sum. 115b.

2. LASTITI, lastim, *impf. vabiti (razlikuje se od* 1. lastiti *jer se ne shvaća u zlome smislu). — Ne znam, jeli ista riječ što* 1. lastiti; *moglo bi postati i od* 2. last. — *U dva primjera (stariji je* xvı *vijeka, vidi kod* a).

a. *aktivno.* Bog ļubeznivo nas vabi i lasti. Kateh. 1561. 24.

b. *sa se, refleksivno, uživati, živjeti u lasti.* Sad se lasti i rone u slasti. Osvetn. 3, 162.

1. LÀSTIV, *adj. vidi* laskav *(može imati i druga značeňa). — Postaje od* 1. last. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* lьstivъ, *rus.* лестивый, льстивый, *češ.* lstivý, *poļ.* lściwy. — *Do* xvıı *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (lьstivь ‚fallax‘). Sь lьstivyj, sьmrьty dostojnyj . . . Domentijanb 17. K lastivim prorokom. Transit. 21. Gospodine, oslobodi dušu moju od ustah nepravednih i od jazika lastiva. M. Alberti 54. — *laživ uopće.* I takovyje glagoly lьstivyje věštajušte jemu na dlьze, okonьčaše hotěnije svoje. Danilo 124. Poraža i ubija ričmi lastivimi. Transit. 41. Kako tašće i lastivo je ovo ufanje. 64. V lastivim govorenju. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 97. paul. thess. 2, 5. — *ugodan (može-biti ne u zlome smislu).* I da ova vera krstijanska ne grede od človičaske moći, mudrosti ili oblasti, ili od čovičaskoga šegava nauka, i od lipa slatka ili lastiva pregovaranja . . . Postila. v3b. I govorenje moje ne biše v lipih, šegavih (lastivih) besedah človičaske mudrosti. Anton Dalm., ap. 28b. — *U ovome primjeru može značiti ugodan ili uļudan?:* Rodi se otrokь va čislo junьčevo: budetь častanь i utvaranь i rumenь obrazomь, žitijemь obradujetь; lastivь, gizdavь, ļubivь (kь) ženamь i ka vasakomь člověkomь. Starine. 10, 124. — *U ovome primjeru kao da znači: tašt, ponosit.* Da se sad veseo, sad žalostan, sad miran, sad smućen, . . . sad krotak, sad lastivi najdeš. B. Kašić, nasl. 170.

2. LASTIV, *adj. koji se lašti. — Vaļa da je tako značeňe u ovome primjeru* xvııı *vijeka:* Stvara mu se isto blato u lastivo suho zlato. J. Kavaňin 48b.

LASTIVAN, lastivna, *adj. vidi* 1. lastiv. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* lьstivьnъ. — *U kňigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (lьstivьnь ‚fallax‘). Žitije sije lьstivno. Domentijanb 74. Lьstivnyj mostь ustrajajetь. 55. — *Ima i adv.* lastivno. Ẕvêzda nastavļajuštij ne lastivno vь Jerusalimь . . . Starine. 22, 198.

LASTOŠ, *m. ime jarcu.* F. Kurelac, dom. živ. 38.

LASTOŠA, *m. ime jarcu.* F. Kurelac, dom. živ. 38.

LASTOVA, *f. vidi* lastovica. — *Na jednome mjestu u pisca D. Raňine, pa otale u Belinu rječniku* (‚rondine, uccello noto‘ ‚hirundo‘ 632) *i u Stulićevu* (v. lastovica). Lastova ptica ona pod strehom tuđome sagradi svê gňizdo ne s malom mukome. D. Raňina 101a.

1. LASTOVAC, lastovca, *m. čovjek što lastuje. — U Stulićevu rječniku:* ‚deliciarum nimio otio deditus‘.

2. LȀSTOVAC, Lȁstôvca, *m. čovjek s ostrva Lastova. — Akc. kaki je u nom. sing. taki je u gen. pl.* Lȁstovâcâ. — *U naše vrijeme.* P. Budmani.

LASTÒVÂŇE, *n. djelo kojijem se lastuje. — Između rječnika u Vukovu.* Koliko i koliko našega štiveňa nije ništa do kňiževna lastovaňa. M. Pavlinović, rad. 144. To je puko lastovaňe uma. 149. ‚Nema više lastovaňa, ruke na posao!‘ M. Milas.

1. LASTÒVATI, lȁstujêm, *impf. živjeti u lasti, biti besposlen, besposličiti. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* làstovâh, *u impt.* làstûj; *u ger. praes.* làstujûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.* lȁstovâ, *i u part. praet. act.* lȁstovao, lȁstovâla. — *Od* xvı *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚star comodamente‘ ‚comode vivere‘ 205b), *u Stulićevu* (v. lasnovati), *u Vukovu* (biti bezposlen ‚müssig gehen‘ ‚otior‘. cf. besposličiti). Nego bol pohađa, malo ih pustujuć, ka s lasta dohađa, pa malo lastujuć. P. Hektorović 71. Rob ne može lastovat. (D). Poslov. danič. Nijesu sveti lastujući rajsku slavu zadobili. A. Vitaļić, ostan. 80. Ne pustit tijelo da leži, da lotruje, da lastuje. A. Kalić 45. Nikomu dake ne može bit uprav lastovat. 369. Volili su gladovati nego lastovati. M. Pavlinović, rad. 63. ‚Evo svetaca pa ćete dosta lastovati‘. M. Milas.

2. LASTOVATI, lastujem, *impf. lagati, varati. — Postaje od* 1. last. — *Samo u jednoga pisca* xvı *vijeka.* Koji himbeno kažu i lastuju da Hristijani jedva, teško i trudno mogu uzdržati ne-

združno ili divačkoje stanje čistote. Š. Budinić. sum. 111b. Iže izlijet krv i iže lastujet najamniku, bratja sut. 140a. ecclesiastic. 34, 27.

LÄSTOVICA, *f. ptica što pripada kojemu od rodova* Hirundo, Chelidon, Cotylo, *osobito* Hirundo rustica L.; *ali se u prenesenome smislu ovako zovu i druge životiňe i ńeke neživе stvari. — U naše je vrijeme kod većine naroda običniji mladi oblik* lăstavica, *vidi:* Po svemu primorju i po Crnoj Gori govori se ,lastovica' m. ,lastavica'. Vuk, poslov. XLVIII. *naj stariji je primjer ovoga oblika:* Lětajetь jakože lastavica. P. J. Šafařik *u* Wiener jahrbücher der literatur bd. 53. anz. bl. 116, *ali ne znam od kojega je doba (u Daničićevu je rječniku). — Osnova je* lastov- *praslavenska, isporedi stslov.* lastovica, *malorus.* ластовица, (*rus.* ласточка), *češ.* laštovice, vlastovice *itd.; nslov.* lastavica, lastovka. — *Nejasno je postaňe: Miklošič je isprva mislio na snskrt.* ras ,sonare', *poslije na lit.* lakstiti ,flattern'. — *Između rječnika:* lastovica *u Vrančićevu* (,hirundo'), *u Mikaļinu* (lastovica, ptica ,hirundo'; lastovica, riba ,hirundo, piscis'), *u Belinu* (,rondinella, rondine piccola' ,hirundo parva'; ,rondine, pesce' ,piscis hirundo' 632a), *u Bjelostjenčevu* (lastovica, ptica, kak i morska riba ,hirundo'. 2. lastovica vodena ,drepanis, hirundo riparia'), *u Jambrešićevu* (,hirundo'), *u Stulićevu* (lastovica, ptica i riba ,hirundo'); *u Vukovu:* 1. ,vide' lastavica ,mit allen ableitungen'. — 2. (u Dubrovniku) nekaka morska riba ,art seefisch' ,piscis quidam marinus'. — lastavica *u Stulićevu* (v. lastovica *iz bukvara), u Voltiģijinu* (,rondinella' ,schwalbe'), *u Vukovu:* (cf. lastovica) ,die schwalbe' ,hirundo'. cf. lasta; *u Daničićevu* (,hirundo').

a. Hirundo, Chelidon *itd., osobito* Hirundo rustica L. *a)* lastovica. Lastovica jestь meka ptica . . . Starine. 11, 199. Lastovica jestь nezlobiva ptica. 202. Uklon' se i biži, nemoj to dati, svej u jednoj hiži lastovicam stati. P. Hektorović. 32. Cvilu to mi cviļaše drobna ptica lastovica. Nar. pjes. *u* D. Baraković, vila. 144. Kako ptić lastovice tako piščim. M. Alberti 289. Lastovice na gredah. P. Radovčić, ist. 12. Jedna lastovica ne čini primaljetja. (D). Poslov. danič. Hitra lastovica. A. Vitaļić, ist. 274a. Može se prilikovati zloća nekrepkosti lastovicam. K. Magarović 81. Češila ih tica lastovica. Nar. pjes. vuk. 1, 489. Da su se obrnuli v lastovice. Nar. pjes. istr. 3, 21. Štimam pticu vernu lastovicu. Jačke. 128. Dolećela lastovica na svu prešu. Nar. prip. vrč. 186. Lastovica, Hirundo rustica. Slovinac. 1880. 30a. — *b)* lastavica. Upade mu u oko skotine od lastavice M. Divković, nauk. 430. Pjevaju lastavice u početak primalitja. M. Radnić 300a. More se prilikovati zlotja od netemeļstva lastavicam. P. Posilović, cvijet. 154. Lašńije je naći lastavicu u vrime zimńe. S. Margitić, fala. 91. Ta aždaja kad se digne, lastavicu ticu stigne. V. Došen 40b. Lastavica tica zapivala. And. Kačić, razg. 27a. Ona tuži kano kukavica, a previja kano lastavica. Nar. pjes. vuk. 1, 212. Već m' ostavi jadnu bez zakletve, da ti kukam kao kukavica, da prevrćem kao lastavica. 2, 209. Poletio soko tica siva od svetińe od Jerusalima i on nosi ticu lastavicu. 2, 295. Cvili paša kako lastavica. 3, 76. Vila gńizdo tica lastavica. 3, 171. Dva obraza dva dula rumena, obrvice s mora pijavice, trepavice krila lastavice. 3, 257. Al' ga čuje ptica lastavica. Nar. pjes. istr. 1, 32. Da se k nebu lastavica vine. Osvetn. 2, 101. Lastavica, Hirundo domestica. J. Pančić, zoolog. 205.

b. *vrsta morske ili uopće vodene ptice, vidi* čigra, *c).* Lastovica morska, tal. folega. L. Zore. — Lastovica morska ,rondino di mare'. Progr. gim. karl. 1878. 41. Lastovica morska ,Sterna minuta'. Slovinac. 1880. 32a.

c. *ovako se zovu ńeke vrste riba što mogu letjeti nad vodom (vidi i u rječnicima).* Lastovica, Exocoetus volitans L. u Dubrovniku. P. Budmani. — Lastavica prava ,Dactylopterus volitans'. G. Kolombatović, pesci. 8. — Lastavica, ,Triglia lineata'. 8. Letica lastavica ,Exocoetus Rondeleti'. 21.

d. *kao ime końu* (Lastavica). — *Između rječnika u Vukovu:* u pjesmama ime końu (vaļa da što je brz i lak kao lastavica) *s primjerom:* Sedlaj, slugo, dva końa viteza: mene vilu, tebe lastavicu. Ti osedlaj końa Lastavicu. Nar. pjes. vuk. 2, 55. Izvedoše końa Lastavicu. 2, 57. I opremim dva końa viteza: mene Vilu, tebe Lastavicu. 3, 249. Na vilenu końu Lastavici. Nar. pjes. juk. 345.

e. *u prenesenome smislu, vidi u Vukovu rječniku:* lastovica (u Crnoj Gori) sastavļeni rogovi u kuće, na kojima šļeme stoji, za to se kaže: kuća načińena na ,lastovicu', u kojo sa strane ńezine dužine nema rogova nego stoji osječena, nalik na lastavicu kad raširi krila *s primjerom iz narodne pjesme:* Bijelu mu zanijela kulu, odnijela desnu lastovicu. *uprav je* lastovica *strana od kuće na kojoj nijesu naslońeni rogovi na zidu, nego se sastavļaju, tako da je gorńi dio od zida kao trokut. mislim da je ime od toga postalo što su rogovi ńegda bili duļi i sačińavali kao lastovičji rep.* P. Budmani. Bijaše zid visok tri šežńa, a na vrh lastovice zvonik. S. Ļubiša, prip. 196. Mletačko joj je zvono srebrna zvuka nad zapadńom lastovicom. prič. 129.

f. *u prenesenome smislu, vidi u Vukovu rječniku:* lastavica, na glavčini ona jama u koju se uglavi spica.

g. malin jedan čudna čina i razlika; biše preslica od dvanadeste lastovic. P. Zoranić 74b. *vidi:* Lastavica jest klin od drenovine u šiški. šiška ima obično sedam lastavica. u Posavini. F. Hefele. Lastavica ,der spindel im spindelrad' u vretenki u šiški. u Posavini. F. Hefele.

h. Lastavica, *ime zaseoku u Hercegovini.* Statist. bosn. 119.

LÄSTOVAČKÎ, *adj. koji pripada lastovicama. — U naše vrijeme* (lastavački). Vjede su joj lastavačka krila. Mag. 1869. 106.

LÄSTOVIČÂD, *f. coll.* lastovičić. — *S oblikom* lastavičad *u naše vrijeme.* Lăstavičâd, u Sarajevu. (Đ. Šurmin). coll. od: lastavičići. F. Iveković, rječn.

LÄSTOVIČAN, lăstovična, *adj. koji pripada lastovici, lastovicama. — Od* XIV *ili od* XV *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (lastovični ,hirundineus, hirundinianus') *i u Stulićevu* (lastovičan ,hirundininus' *iz Bjelostjenčeva).* Lastavično gnezdo. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 124.

LÄSTOVIČÊŃE, *n. djelo kojijem se lastoviči. — U Vukovu rječniku:* lăstavičêńe.

LÄSTOVIČICA, *f. mlada lastovica. — U Stulićevu rječniku:* lastovičica ,parva hirundo, pullus hirundinis', *i u Vukovu:* lăstavičica.

LASTOVIČINA TRAVA, *f.* (prema χελιδων = lastavica), rus. ластавица. Chelidonium majus L. (Jambrešić). B. Šulek, im. 190.

LÄSTOVIČIĆ, *m. mlada lastovica. — Od* XVIII *vijeka* (lăstavičić), *a između rječnika u Vukovu*

(lȁstavičić ,die junge schwalbe' ,pullus hirundinis'). A osuditi hoće u dolini Josafata kako goli lastavičići ostati. Đ. Rapić 8.

LȀSTOVIČITI, lȁstovičîm, *impf. vidi u Vukovu rječniku:* lȁstavičiti, graditi lastavice na glavčini.

LȀSTOVIČJÎ, *adj. koji pripada lastovicama. — Gotovo je u svijem primjerima* lȁstavičjî. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (lastovič *uz* lastovičan *iz Divkovića?) i u Vukovu* (lȁstavičjî ,schwalben' ,hirundininus'). Lajna suha lastoviča. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 110. Lastavičje skotine upade Tobi*(ji)* u oko. M. Divković, bes. 253a. Upade skotina lastavičja na oči Tobine. M. Radnić 299b. Iz gńizda lastavičijega. E. Pavić, ogl. 364. Zaspa pod gnizdom lastavičijim. Aud. Kačić, kor. 273. Gledajde ti lastavičije glave. D. Obradović, basne. 303. Plakaše Tobija, kada od skotine lastavičje oćoravi. Đ. Rapić 77. — *1 kod imena biļkc.* Lastovičji koren (I. Sabļar), Lastovičńak (Sabļar), Lastovka (Bjelostjenac), rus. ластовень, češ. lašťovičnik, (prema lat.) hirundinaria (Bjelostjenac), Cynanchum vincetoxicum RBr. (Stulli). B. Šulek, im. 190.

LȀSTOVIČKÎ, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. lastovičan.

1. LȀSTOVIČŃÂK, *m. vidi u Vukovu rječniku:* lȁstavičńâk, svrdao kojijem se vrti kad se grade lastavice na glavčini.

2. LȀSTOVIČŃÂK, *m. ńeka biļka. — Između rječnika u Stulićevu:* lȁstovičńak ,vincetoxicum, vox bot.'. Lastavičńak ,die schwalbenwurz' ,asclepias vincetoxicum'. G. Lazić 115. Lastavičńak, rus. ластовецъ, Cynanchum vincetoxicum RBr. (Orfelin), v. Lastovičńak (vidi kod lastovičji). B. Šulek, im. 190.

LȀSTOVIĆ, *m. vidi* lastovičić. — *U narodnoj pjesmi našega vremena* (lȁstavić). Odnijela ptiće lastaviće. Nar. pjes. juk. 420.

1. LȀSTÔVKA, *f. žensko čeļade s Lastova.* P. Budmani.

2. LȀSTÔVKA, *f.* vrsta masline koja raste visoko i granato. Slovinac. 1882. 187. — *Vaļa da raste na Lastovu.*

3. LȀSTÔVKA, *f. lastovičji koren, vidi kod* lastovičji.

LȀSTOVO, *n. ostrvo u Dalmaciji blizu Mļeta, tal.* Lágosta, *grč.* Λάδεστον, *lat.* Ladestum, Augusta, *i na ńemu trgovište* (Repert. dalm. 1872. 12). — *Nalazi se pisano od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (Lastovo, otok ,Celadus, Augusta') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (,Lagosta, isola nello stato raguseo' ,Ladestris' 423a), *u Vukovu* (,insel Lagosta unweit von Ragusa'). Knez od Lastova. J. Palmotić 271. (Lastovo, otok za Korčulom, koji je spadao pod vlast dubrovačke republike. S. Skurla. 277). Lijepe otoke od Lastova i od Lopuda vam dobavi. J. Kavańin 188b.

LȀSTOVSKÎ, *adj. vidi u Daničićevu rječniku:* lastovьskyj, što pripada Lastvi, koju vidi: ,lastovьsko blato'. M(on. serb). 68. (1305—1307).

LASTRIĆ, *m. prezime piscu Bošńaku* xviii *vijeka koji se obično piše* Filip iz Oćevije, *vidi* F. Lastrić, od', test., ned. P. Budmani. — *ispo-redi* Lastrić.

LASTURA, *f. vidi* palastura. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* lastura, naj vekša oštriga ,pina, concha margaritifera, concha cyteriaca, ostrea major', *i u Voltiģijinu:* ,conca, conchiglia' ,muschel'.

LASTUŠA, *f. ime kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 38.

1. LASTVA, *f.* skača, zaskok, mjesto među ratovima gdje što raste. M. Pavlinović.

2. LȀSTVA, *f. mjesno ime. — Između rječnika u Vukovu* (ovako se zovu mnoga mjesta u Crnoj Gori i onuda po susjedstvu, n. p. ,Lastva Ozrinićka', planina od Nikšića do Kčeva, Cuca i Pješivaca; ,Kastel Lastva', lazaret i nekoliko kuća u Paštrovićima kod mora), *i u Daničićevu:* selima koja je kraļica Jelena dala manastiru bogorodice rtačke išla je međa ,отъ Lastьve, kako teče studьnьcь Mostьcь u lastovьsko blato'. M(on. serb). 68. (1305—1307). mislim da će to naj prije biti sadašńa Lastva koja se italijanski piše ,Castel Lastua'.

a. *selo u Bosni u okrugu bihaćkome.* Statist. bosn. 52.

b. *ńekoliko mjesta u Crnoj Gori.* planina. Glasnik. 40, 27. 30; selo u Čevu. 40, 18. Od pitome Lastve Crnogorske. Pjev. crn. 39b. U krvavu Lastvu Ozrinićsku. 33a.

c. *selo u Dalmaciji u kotaru kotorskome, tal.* Castel Lastua. Repert. dalm. 1872. 7.

d. *selo u Hercegovini.* Statist. bosn. 125.

LASTVO, *n. vidi* 2. last. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. lasnoća). Umri, kô je živio, u lastvu *(Epolun).* J. Kavańin 390b. Bogatstvo i lastvo nije od potrebe razvoju naj uzvišenijih moćiju naravi ļudske. M. Pavlinović, rad. 15.

LASUĻA, *f.* epithimum (u mletačkome rukopisu), Cuscuta epithymum L. B. Šulek, im. 190.

LASVANIN, *m. prezime. — Pomińe se* xviii *vijeka.* Petar Lasvanin. Norini 58.

LȀŠCA, *f. dem.* laž. — *U Stulićevu rječniku:* lažca ,mendaciunculum'.

LȀŠČINA, *m. (i f.?) augm.* lažac. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Lȁžčînâ mnogo na svitu. V. Došen v. Pak lažčine nepoštene grle, ļube takvo štene. 138b. A lažčina sam laž bļuje. 141b. Krivokletnoj pram lažčini. 143a.

LÀŠĆAC, lȁšćaca, *m. mjesto na nebu vedro među oblacima (vidi* oko). — *U naše vrijeme u Istri (po štokavskom govoru bilo bi* laštac). Lāšćăc i*(dem)* q*(uod)* blēšćăc, gen. lāšćăca. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 40. — *Kod* bleščac *ima* ,locus ubi coelum nubilosum disserenat'.

LAŠĆATI SE, lašćam se *ili* lašćim se(?), *impf. vidi* laštiti se. — *U Vrančićevu rječniku:* ,splendere'.

LAŠĆET DIVĻI, *m.* Ornithogalum umbellatum L. (Novak). B. Šulek, im. 190. *na Hvaru?*

LAŠĆÉTAK LUK, *m.* vrsta divļega luka. M. Pavlinović.

LAŠĆETICA, *f.* Andropogon pubescens Vis. (Lambl). B. Šulek, im. 191.

1. LAŠĆȉNA, *f. vidi* 2. last. — *Po štokavskome bi govoru glasilo* laština. — *Od* xviii *vijeka.* Ne bi li ti Bog dao lastčinu. Nar. pjes. juk. 155. Mnoga braća razbludena u lašćini turskoga običaja. M. Pavlinović, razl. spisi. 202. Lašćina, last, izmjena u trudnom poslu što se komu dade, ital. ,sollievo'. M. Pavlinović.

2. LȀŠĆINA, *f. dio grada Zagreba na istoku.* Razdijeļ. 89. — *Po svoj je prilici sprijeda otpalo* v.

LÀŠĆITI, *vidi* laštiti.

LAŠICA, *f. ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

LAŠIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Dimitrije Lašić. Rat. 135.

LAŠKA, *f. djetinaria, lakrdija. — U Belinu rječniku:* ,pastocchia' ,nugae' 546b; *u Stulićevu:* ,nugae' *iz Belina; u Voltigijinu:* ,ragazzata, bagatella' ,kinderey, gauckeley'.

1. LAŠKAŃE, *n. djelo kojijem se laška (vidi* 1. laškati). — *U Stulićevu rječniku:* ,latrocinium, furtum'.

2. LȀŠKÂŃE, *n. djelo kojijem se laška (vidi* 2. laškati). — *U Ivekovićevu rječniku.*

1. LAŠKATI, laškam, *impf. krasti. — Samo u Stulićevu rječniku:* ,furari'.

2. LȀŠKATI, lȁškâm, *impf. ugoniti u laž, govoriti da ko (objekat) laže — Postaje od* laž (-ž- *ispred* k *promijenilo se na* š). — *U Ivekovićevu rječniku s primjerom:* Ti čijega laškaš pobratima? Hrv. nar. pjes. 3, 222.

3. LÀŠKATI, làškâm, *pf. popustiti, odriješiti (riječ mrnarska). — Od tal.* lasciare, *mlet.* lascar. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

LȀŠKOVAC, Lȁškôvca, *m.* ime selu u bosanskoj Krajini u sjeverozapadnom kraju planine Kozare. M. Ružičić.

LAŠNICA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu aleksinačkome.* M. Đ. Milićević, srb. 811.

LAŠŃÌNA, *f. osobina onoga što je lašne, isporedi* lasnoća. — *Na jednome mjestu* xviii *vijeka.* Za dati mu lašńinu. And. Kačić, kor. 166.

LAŠŃÒĆA, *f. vidi* lašńina. — *Na jednome mjestu* xviii *vijeka.* To se zdrži u ļubavi Božjoj za lašńoću od zakona. S. Margitić, fala. 223.

LÀŠTÊŃE, *n. djelo kojijem ko lašti ili se što lašti. — Stariji je oblik* laštenje. — *Između rječnika u Belinu* (laštenje ,lisciamento, abbellimento' ,expolitio' 441b) *i u Stulićevu* (,splendor, fulgor, nitor'). Laštenje od svitlosti. B. Kašić, rit. 174. Gizde, raskošne odiće i laštenja ne pristoje neg ženam nečistim. Blago turl. 2, 156. — *U ovijem primjerima nije jasno značeńe: laž? laskańe?* Izhodi na si svijetь laštenje i grdi sni i prizraci. Zborn. 162a. Ova zapovêd zakraćuje vsaku lah, vsako laštenje i vsako zlogovorenje na iskrńega. Š. Budinić, sum 39b.

LÀŠTILAC, làštioca, *m. — U pisaca našega vremena.* ,lackirer'. Zborn. zak. 2, 296.

LÀŠTILO, *n. oruđe za lašteńe. — Između rječnika u Stulićevu* (,instrumentum perpoliendis metallis'). — *I u pisaca našega vremena.* Laštilo, techn. ,poliroisen, polirstahl', frc. ,brunnisoir', egl. ,burnisker', tal. ,brunitojo, forbitojo'; crļeno laštilo, tal. ,rosso da brunire' ,polirroth, rouge, crocus, pariser roth', frc. ,rouge (à polir)', egl. jeweller's red, rouge, crocus'; ,glänze, glänzmaschine', frc. ,lissoir', egl. ,glazing machine, satining-apparatus, sleeking-machine, smoothing-machine'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

1. LAŠTÌNA, *f. u jednome primjeru našega vremena kao da znači lasnoća ili last (vidi* 2. last). Kolikih muka je stala ta potońa laština. M. Pavlinović, rad. 63.

2. LAŠTÌNA, *f. osobina onoga što se lašti ili što je zalašteno. — U pisaca našega vremena.* Laština, tech. (glac) ,politur', tal. ,politura, forbitura, lustro', chem. ,blick', tal. ,lampo, lampeggio'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

LÀŠTITI, làštîm, *impf.* levigare, polire, illinere, *činiti da što bude glatko tako da odsijeva.* — -a- *stoji mj. ńegdašńega* ь. — *Mj.* -št- *u čakavaca a i u zapadnome govoru kaže se* šć. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* laštîmo, laštîte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* lȁštî, *u part. praet. pass.* lȁšten. — *U aktivnome obliku kao da se nalazi samo u našemu (i u ruskome) jeziku, ali je korijen* lьsk (lъsk *u ruskome) praslavenski. postaje od ovoga korijena nastavkom* i *te se pred ńim* sk *mijeńa na* sč, šč, šć, št. — *isporedi stslov.* lьštati se ,splendere', *češ.* lesk, lsknouti se, lesknouti se, lštíti se, *poļ.* lsknąc się, lsnać się, lsnić się, *(rus.* лоскъ, лоснуть, лощить).

1. *aktivno.*

a. *u pravome smislu. — Amo može pripadati ovaj primjer:* Vino lašći lica. M. Gazarović 117b. — *U ovijem je primjerima pońešto preneseni smisao.* A čelo mu *(Kupidu)* blud ļuveni lašti, resi i odiva. S. Bobaļević 232. Koliko ćeš moć trpiti smrad tvoga istoga tila, koje sada toliko laštiš i miluješ! A. d. Bella, razgov. 222.

b. *u osobitome značeńu, ličiti, bijeliti, rumeniti (lice), čersati (u ovome rječniku ima samo refleksivni oblik* čersati se). — *isporedi tal.* lisciare. — *U Dubrovniku od* xvi *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,lisciare, allisciare' ,levigo' 441b) *i u Stulićevu (gdje stoji uz* laštiti se, *ali ima primjer za aktivno značeńe uzeto u pisca M. Držića, vidi pod* b; *isti je primjer i u Belinu rječniku).* Ńih je taj poso vas obrve tančati i laštiti obraz, ne presti ni tkati. M. Držić 90. Mrči i lašti dlake sijede i od obraza suhor tmasti. I. Gundulić 459.

c. *u prenesenome smislu, laskati. — U Belinu rječniku:* laštiti tkoga ,adulare, lusingare' ,adulor' 37b.

d. *neprelazno, značeńe je kao kod* 2. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Što ubožkoj obitili pristoji kâ li lašti u svili . . . J. Kavańin 354a. Kraļice kâ zlatnimi haļinami lašti. 521a. — *Part. praes. akt. nalazi se češće u istome smislu.* Stau po klondih ulizan lašćeć kako meden. M. Marulić 77. Kako krištaldenu lašćećemu jaspidu. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 205b. apok. 21, 11. Dva venca od rožic i žiļev lašćećih. F. Vrančić, živ. 18. Bi viđen s obrazom nebeskijemi svijetlostijemi čudnovato prosvijetljenijem i laštećijem. B. Kašić, iú. 74. Obkružila tebe s lirimi množ od laštećih spovidnika. rit. 119.

2. *sa* se.

a. *pasivno.* A mastim od čerse daleko našaste lica im *(vilam)* svuđer se pengaju i lašte. I. Gundulić 145.

b. *refleksivno,* nitere, *sjati se, sjajati se; prema značeńu kod* 1 *svjetlost ne ishodi iz samoga subjekta (kako iz sunca, zvijezde, svijeće itd.), nego odsijeva jer je gladak (kao zrcalo itd.).* — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (laštiti se, sjati se ,niteo, nitesco, colluceo, eluceo, luceo, splendeo, fulgeo, splendesco'), *u Belinu* (,luccicare' ,luceo' 444b), *u Stulićevu* (,fulgere, refulgere, fulgurare, coruscare'), *u Voltigijinu* (,lucicare, lucciare, lisciare' ,glänzen, schimmern'). Rika mala lašćaše se kako zlato. Aleks. jag. star. 3, 307. I na brade prami lašćaše se ckvara. M. Marulić 49. Mlada kožica lašti se na meni. M. Držić 51. Nu ako li, ruso, u belu kopniš ličce da t' se lašti, . . . savija' ga u rusu belu. A. Čubranović 147. Da kolur vina se lašći. Nauk brn. 28b. Guste ńe kose koje se lašćahu zlatnom sfjetlošću. B. Kašić, per. 20. Bez svrhe i kraja plahe su i tašte *(vile)*, biocim od jaja čela se ńih lašte. I. Gundulić 144. Ono malo nadvorńe masti izpečene koja ckli i koja se lašti. B. Zuzeri 266. Lašćiti se, svijetliti se

od svijeta jali od masti; more se lašći od sunčanih zraka; uglađena sablja lašći se; čeljade mladoliko lašći se; ugor se lašći od masti. M. Pavlinović. Ormari mu se lašte, mogao bi se u ńih ogledati. M. Milas. — *U ovome primjeru kao da svjetlost ishodi iz sama subjekta* (splendere, fulgere): Vidi ju *(kamaru)* prosfijetljenu zamijernom sfjetlosti usrjed koje biše sfeti otac lašteći se i sjajući iz sebe česte zrake od sfjetlosti. B. Kašić, iń. 82.

LÀŠTIV, *adj. koji se lašti. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚liscio' ‚laevis' 441[b]), *u Stulićevu* (‚splendens, resplendens, fulgens, refulgens, coruscans etc.'), *u Voltiģijinu* (‚liscio, lucicante' ‚glänzend').

a. *adj.* Kroz tve šilom zarudene i laštive ženske prame. G. Palmotić 2, 138. A od laštiva crna ebana s tle trpeze gladke ustaju. 3, 61[a]. Ona bješe tkaljica postava bilijeh i laštivijeh. S. Rosa 190[a].

b. *adv.* làštivo. — *U Stulićevu rječniku:* ‚nitide, splendide, lucide'.

LÀŠTIVAC, làštîvca, *m. čovjek što lašti (samo u prenesenome smislu: laskavac). — Samo u Belinu rječniku:* ‚adulatore, lusingatore' ‚adulator' 38[a].

LAŠTRE, *f. pl. ime mjestu u Istri. — U rukopisu* XIII *vijeka prepisanome* XVI. Idoše na Laštre. Mon. croat. 19. (1275 *prep.* 1546).

LAŠTRICA, *f.* nadimak pjesmi sastavljenoj za smijeh i za maskaru. M. Pavlinović.

LAŠTRIĆ, *vidi* Lastrić. ‚P. Philippus Laštrić ab Očevia'. Schem. bosn. 1864. 99.

LAŠTRITI SE, laštrim se, *impf. laštiti se. — Samo na jednome mjestu* XVIII *vijeka, gdje možebiti stoji -r- griješkom.* Na ńima su devetera vrata, ka se laštre, kanda su od zlata. J. Krmpotić, malenica. 4.

1. LÁŠTVO, *n. laž. — Upravo* lažьstvo. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚buggia, menzogna' ‚mendacium' 152[a]), *u Stulićevu* (‚fictio, simulatio'; lažtvo, v. laž), *u Voltiģijinu* (lažtvo, v. laž). Kaže laštvo neprijatèlja današńih. D. Rańina 37[b]. Za laž zlo stoji taj ki se pokore od lažtva ne boji. F. Lukarević 124. Lažtva ne mari činit mi bez broja. 137. Hotio sam lažtvom ozlobit višńe. 247. Nenavidos, laštvo, u svakom nevjera. A. Sasin 128.

2. LAŠTVO, *n. (uprav bi trebalo kazati* ulaštvo), *vidi* ulaž. — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* Kad jedna obitelj spane na samu kćer, onda . . . zovu kakva vrijedna mladića u laštvo (u kuću). V. Bogišić, zborn. 355.

LÄŠVA, *f. mjesno ime u Bosni.*

a. *rijeka. — Između rječnika u Vukovu* (rijeka koja teče kroz Travnik i utječe u Bosnu ‚ein fluss in Bosnien' ‚fluvius Bosnae'). Pregazili Lašvu i Busovku. Osvetn. 7, 31.

b. *ime zaseoku u okrugu travničkome.* Statist. bosn. 62.

LAŠVANIN, *m. prezime (čovjek iz Lašve). — Pomińe se* XVIII *vijeka.* Petar Lašvanin. Norini 75.

LAT, *m.(?) na jednome mjestu u pisca Dubrovčanina ima* ni u lat *što može značiti: ni po što; ali može biti da treba čitati* ni ulazit. Ja neću ni u lat goru. M. Držić 167.

LÁTA, *f. hyp.* Latinka. — *U Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme:* Tebe ć' Lata omraziti s majkom.

1. LÁTAK, látka, *m. ńešto izatkano, tkańe. — Po svoj je prilici ista osnova što je i u praslavenskome* lata, *krpa, prikrpa, isporedi rus.* лата, *češ.* lata, *pol.* łata, *vidi i* 1. latica. — *U naše vrijeme.* Vezak vezla Merima djevojka na penģeru na debelom latku. Nar. pjes. vuk. 1, 257—258. Latak ‚stoff'. Hajdenak 53. Latak, tvar ‚zeug'. 59. Pamučni latak ‚baumwoll-stoff'. 53. Svileni latak ‚seidenstoff'. 54. Vuneni latak ‚wollstoff'. 54.

2. LÂTAK, lâtka, *m. vidi* lakat *od čega postaje premještańem slova* k *i* t. — *Od* XVIII *vijeka u ńekijem krajevima.* Nemojte štogod činiti nepravetno u sudu, u latku, u utezu, u mjeri. J. Matović 397. ‚Latak' mjesto ‚lakat'. G. Martić u Nar. pjes. juk. XI.

LATANA, *f. ime ńekakvoj rijeci, po svoj prilici ńem.* Leitha. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Do rijeke Latane. M. Vetranić 1, 45. Dunav i Latana. 3, 263.

LÀTAS, *m.* prezime. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

LATÈRÂN, Laterána, *m.* Lateranae aedes, basilica Laterana, *papinski dvor i crkva (svetome Ivanu u Rimu).* U Rim gdi u crikvi od Laterana nahodi se stolac od drva. F. Glavinić, cvit. 20—21. Isti Konstantin u polači svojoj od Laterana. 364[a]. U crikvi od Laterana gdi sveti otac misu služaše. 371[b]. Prozva ju *(crikvu)* svetim Ivanom od Laterana. 431[b]. — *U ovome primjeru stoji kao pridjev uz* svetoga Ivana *(crkvu):* U crkvi svetoga Ivana Laterana. A. Gučetić, roz. mar. 65.

LATERANENSKI, *adj. vidi* lateranski. Crkva Lateranenska. P. Knežević, osm. 371. U saboru lateranenskomu. A. d. Costa 1, 25. J. Matović 206.

LATERANEZ, *m. čovjek (kanonik) što pripada lateranskome kaptolu. — Na jednome mjestu* XVII *vijeka.* Kanonika regulara lateraneza. B. Kašić, nasl. X.

LATÈRÂNSKÎ, *adj. koji pripada Lateranu. — Od* XVII *vijeka.* Z ramenom crikvu, da ne pade, podpira lateransku. F. Glavinić, cvit. 335[b]. Rim i lateranske države izručivši papi. 432[a]. On svo'e stavi u red lateranski. J. Kavańin 148[b]. A ova je zapovid učińena u saboru lateranskomu godine 1215. J. Banovac, razg. 233. Od sábôrâ lateranskoga, fiorenskoga. J. Matović 193.

1. LÀTICA, *f. vidi značeńe u Vukovu rječniku (uprav je dem.* 1. lata, *vidi kod* latak). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚pars indusii sub axilla') *i u Vukovu* (klinčić u košulje pod pazuhom ‚der armzwickel' ‚cuneus tunicae'. Latica ‚cuneus tunicae'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 43.

2. LATICA, *f.* Bromus arvensis L., *ovsik, divlja zob. — u Srbiji u okrugu pirotskome.* S. I. Pelivanović. javor. 1881. 123.

3. LATICA, *f. žensko ime. — U latinskome spomeniku* XVIII *vijeka.* ‚Soror dicti Gruboe Latiça'. K. Jireček, die wlachen. 9. (1285).

LATIČIĆ, *m. prezime, vidi u Daničićevu rječniku:* Latičićь, vlastelin vojvode Radovana Pavlovića i sina mu Ivaniša, prvoga ‚dvorьskyj', knez ‚Pavao Latičićь' 1439—1442. M(on. serb). 401. 413. — Vlastelin sinova istoga vojvode Radosava knez ‚Tomašь Latičićь' 1454. M(on. serb). 472. — *Pomińe se i* XVIII *vijeka.* Latičić. And. Kačić, kor. 455.

LÀTIČNO, *n.* ime planini između Pive i Golije. *(ne znam, ko je zabilježio).*

LATÍFA, *f. dragoļub, cvijet. — Od arap. tur.* latif, *ugodan. — U narodnoj pjesmi hercegovačkoj našega vremena.* Gonğe lale ńona sedla, al-baber se za put sproma, a latifa šerbe muti, a neven ga rodom poji. Nar. pjes. herc. vuk. 1, 264. Latifa, dragoļub. 345.

1. LÀTÎN, *adj. vidi* latinski. — *Od tal.* latino. — XVI *i* XVII *vijeka.*

a. *vidi* latinski, a. Ko pomańkanje latinim jezikom govorit se ‚recidunm'. Š. Budinić, ispr. 40. Bez znanja potrebna od jezika latina. I. Držić 296. U latinomu alfabetu je slova 22. I. Ančić, vrat. XII. Purgatorio od riči latine ‚purgo'. 157.

b. *vidi* latinski, c. Da se sjedine s latinom crkvom. I. Ančić, svit. 175. Latina žena ne ima slidit običaja muža Grka. 219.

2. LATIN, *m.* suvrst vinove loze (u Samoboru). B. Šulek, im. 191.

3. LÀTÎN, *m. prijevod na latinski jezik (kao školska zadaća). — Po tal.* latino. — *U jednome primjeru pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka, gdje* dati latin *stoji u prenesenome smislu, kao što neugodno naručiti ili učiniti.* Pedant: Nije mi drag ovi Turčin ovdi, smesti će moje posle. ‚Nolo te', poć mu ću dat jedan latin. M. Držić 174.

4. LÀTIN, *m. vidi* Latinin. — XVI *i* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (Latin, Talijan ‚Italus'), *u Jambrešićevu* (‚Italus'), *u Voltigijinu* (‚Latino, e ancho Italiano' ‚Italiener'). Oblast koju Latin zove jurisdikcion. Š. Budinić, ispr. 9. Što Latin govori ekvivokati. B. Kašić, zrc. 46. Lino papa bi Latin, u Volteri od Toskane rojen. F. Glavinić, cvit. 319a. Nij' Latina ali Grka . . . J. Kavańin 278a.

5. LÀTÎN, Latína, *m. ime selu u Hrvatskoj u okrugu modruško-riječkome.* Razdijeļ. 52.

LATÍNAC, Latínca, *m. vidi* Latinin. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚Italus, Latinus') *i u Daničićevu* (Latinьcь, gledaj Lātininь). Ńihь grada *(Dubrovnika)* ļudije inьde suda da ne imaju razve predь Dubrovčani vinu predь Latinci. Mon. serb. 228. (1395). Viruj, pobro, ako ti je drago, jer to znadu Turci i Latinci. And. Kačić, razg. 318b. Da su pak svu rimsku Dalmaciju Hrvati posjedovali, priznaje sam dalmatinski latinac Lucius. M. Pavlinović, razg. 27.

LATÌNÂŠ, latináša, *m. koji umije ili koji piše latinski. — U jednoga pisca našega vremena.* Arcižakan Toma, splitski latinaš. M. Pavlinović, razg. 32.

LÀTINČÂD, *f. coll.* Latinče. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* (coll.) ‚die jungen Lateiner' ‚juventus latina'. Eto gore na bijeloj kuli, onđe ima dvoje Latinčadi, zovu tebe na mejdan junački. Nar. pjes. vuk. 2, 475. Dovešću ti dvoje Latinčadi. Pjev. crn. 262b.

LÀTÎNČE, Làtînčeta, *n. dem.* Latinin. — *Mješte množine ima coll.* Latinčad *(vidi). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚das Lateinerchen' ‚Latinellus'). Al' povika sa grada Latinče. Nar. pjes. vuk. 2, 144. A povika s bedena Latinče. 2, 476. — *U narodnijem se pjesmama često kaže* bijelo Latinče *(kao o građaninu što nije pocrnio na suncu kao seļak).* Ustan', momče, bijelo Latinče. Nar. pjes. vuk. 2, 145. Pusti kopļe Miloš Voinović, te prikova bijelo Latinče, prikova ga za Leđanska vrata. 2, 146. I ufatiš bijelo Latinče. Nar. pjes. petr. 1, 11.

LATINI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkome.* Statist. bosn. 49.

1. LÀTINICA, *f. latinska slova, latinski alfabet. — U pisaca našega vremena.* Eh! pa zašto bar ne bacite latinicu? M. Pavlinović, razg. 71.

2. LATINICA, *m. prezime u Dubrovniku* XV *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Dubrovčanin ‚Dabiživ Latinica' 1403—1415. (Spom. sr.) 1, 44. 181.

LÀTINIČIĆ, *m. prezime, isporedi* 2. Latinica. — *vidi u Daničićevu rječniku:* Latiničićь, Dubrovčanin Vlahuša Latiničićь 1444 držao je carine u hercega Stjepana (Spom. sr. 2, 110. 111. 113).

LÀTINIĆ, *m. prezime (isporedi* Latinica). — XVI *vijeka.* Poštovanomu Niku Latiniću. N. Naļešković 1, 297.

LATÌNIJA, *f. coll.* Latini. — *U narodnijem pjesmama našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (‚die Lateiner' ‚Latini' *s primjerom iz narodne pjesme:* Nek se čudi mudra Latinija). Dok ne znate što je Latinija. Nar. pjes. petr. 2, 690.

LÀTININ, *m.* Latinus, *čovjek iz naroda što je ńegda živio (u Italiji) u Laciju* (Latium) *i u Rimu; iz ovoga su postala i druga značeńa. — Množina:* Làtini *(gen.* Lātînâ). — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Mikaļinu* (‚Italus'), *u Belinu* (pl. Latini ‚Latini' 426b; Latinin ‚Italiano, d' Italia' ‚Italus' 421a), *u Vukovu* (1. ‚der Lateiner' ‚Latinus'. — 2. ‚der Italiener' ‚Italus'. — 3. u Crnoj Gori i onuda po okolini zove se Latinin svaki čovjek zakona rimskoga *s primjerom iz narodne pjesme:* Pokraj mora sve Latine ļute. — 4. kao što u Dalmaciji primorci i Boduli zovu sve ļude sa suhe zemļe iznutra ‚Vlasima', tako i Vlasi svakoga koji je obučen u talijansko odijelo zovu ‚Latininom', makar bio koga roda i zakona), *u Daničićevu* (‚Latinus' za čovjeka rimske vjere; u tom značeńu dolazi i za Dubrovčane). — *Ima u jednome rukopisu* XVI *vijeka riječ* latini *posve krivo napisana (pisac je preveo ovako latinsku riječ* tinea!!): Koje lupež ne more poletjet ni latini (‚latjnj') ne more ga privenut (‚quo fur non appropiat neque tinea corrumpit'). N. Rańina 320a. luc. 12, 33.

a. *u značeńu sprijeda kazanome* (Latinus). Koji bjehu u linbu . . . bez nijedne zloće, Žudio budi ali Latinin ali Grk. Zborn. 122a. Rodom je tuđinin, došo k nam njekada, državom Latinin. S Gučetić Bendevišević 208. Spijevanja od vrijednijeh Latina ali Grka. D. Zlatarić VIII. K nam Latinin jedan grede . . . Trojani se i Latini rate, biju, koļu i sijeku. Ǵ. Palmotić 2, 140. Sve okolovine, koje Latini zovu ‚circumstantiae'. S. Matijević 19. Toliko Latini koļiko Italijani ovo slovo ‚g' inako izgovaraju. R. Gamańić 13b. Rič koju ni Grk nije mogao istomačiti ni Latinin. I. Zanotti, I ned. priš. 30. Latini boga zovu ‚deus'. M. A. Reļković, sabr. 56. Kog će vraga Latininu ono ‚met' na kraju riječi, kad kaže ‚egomet, ipsemet' itd.? Nov sr. 1817. 541.

b. *u širemu smislu, Italijanac, Talijanac.* Boj su bili š ńima *(Turcima)* Hrvati, Bošńaci, Grci ter Latini, Srbli ter Poļaci. M. Marulić 245. On Turke s načinom izagna iz Puļe, bivši jur Latinom smoklo do košuļe. H. Lucić 257. U ove jur strane, Latini gdi stoje. D. Rańina 78b. Ako Latini u stvareh ńih jezika kime svakčas govore . . . 162b. Prid ńim postupa mučenstvo koje Latini zovu ‚martirio'. B. Kašić, per. 94. Latini ti hfalu daju, Nimci tokoji gdi si bio. M. Gazarović 141b. Naskočiv Latine ńih grade naruži. I. T. Mrnavić, osm. 20. Kako se radjamo Hrvati ali Latini. ist. 36. Vrle Gote

i Slovine mi digosmo jur, da zbiju sve Rimjane i Latine u primorsku Dalmaciju G. Palmotić 1, 11. Ne čini razlikosti od Grka, Žudija, Latinina, Ilirika, Tudeška. I. Ančić, vrat. 124. Na Latine vojsku posla. P. Vitezović, kron. 142. A oženi dva nejaka sina s preko mora otud od Latina. Nar. pjes. vuk. 2, 180. — *često o Mlečićima.* Mi gospodinь vojevoda Radosavь i sin mi knezь Ivanišь dajemo na vidênьje vsakoomu člověku komu se podobaa i prêt koga lice ovь našь listь otvorenь dojde, ali bi prêd gospodina cara turskooga a ili prêd gospodina kraļa ugrьskooga a ili prêd gospodina kraļa Tvrьtka bosanskooga ili inooga Bošńanińa a ili gospodina srьpskooga a ili Latinina ... Mon. serb. 368. (1432). Ja, veliki vojevoda gospodinь Stêpanь daju na vidênьje vsakomu člověku malomu i velikomu prêdь koga se iznese sej zapisanьje naše otvorenno ali prêdь prêsvêtlêmь gospodinomь cesaromь rimьscêmь i kraļemь ugarscêmь ali prêdь caremь turscêmь a ili prêdь kraļa bosanskoga a ili inoga Bošńanina a ili prêdь gospodina srpskoga a ili Latinina ... stvori milostь gospoctvo mi, da je vidimo vsemu svêtu kako gradu Dubrovniku, knezu i vlastelom i vsoj općinê dubrovačkoj ... potvrьdismo imь ... vsê i vsakoje poveļe ... 381—382. (1435) *(kod ova dva primjera Daničić dodaje:* ovdje se vaļa da misle Mlečići). To jest slavni i bojnički narod kojino je o hrabranstvu sta' svojih ruku hrabrenički*(h)*, a ne u noga zakovanstvu ko neskladno ńega para, kad Latinin ga ukara. J. Kavańin 241b. Vele ńemu mladi jańičari: ‚Ne budali, kneže Latinine' ... Car je ńemu tiho besidio: ‚Silna glavo, Latinine Pavle' ... And. Kačić, razg. 172a. Latini se hoće začuditi, a onome srpskom odijelu. Nar. pjes. vuk. 2, 536. I u Mletku što bide Latina. 2, 545. Čudan adet bješe u Latina svadbovati rodu đevojačkom. 2, 548. Dok dođoše Mletku pitomome b'jelu dvoru bana Latinina. 2, 582. Podiže se dužde od Mletaka, pa on ide pod čador Stipanu, pa govori dužde Latinine. Nar. pjes. marj. 8. — *U ovome primjeru znači čovjeka čiji je jezik postao od latinskoga:* Erdeļani, Maurovlasi, crni i crļeni Latini. J. Kavańin 238b.

c. *čovjek što pripada rimsko-katoličkoj crkvi (može biti da je ovo značeńe postalo po katoličkome crkvenome jeziku još prije nego su se crkve razdijelile).* Što jestь dohodkь otь Latinь, tozi da jestь crьkvi. Glasnik. 15, 307. (1348?). Jedan način kim se krste Grci, a drugim Latini. Naručn. 6b. Dviže se jedan blud od jeretičastva meju Grci i pride dari do Latinov. Transit. 187. Otci Greci i Latini istočne i zapadne crikve. Š. Budinić, sum. 11a. Ove riječi ni Latini ni Vlasi ne priobrnu u svoj jezik. M. Divković, nauk. 96b. Grkińa žena nek slidi razlog muža Latinina. I. Ančić, vrat. 219. Duhovnike s ńima ine i Latine i Slovine. J. Kavańin 100a. Govore Grci da posvećeńe, koje Latini čine, da nije dobro. J. Banovac, razg. 222. Nigdi se ne naodi *(u nijednome saboru)* da se je ijedan u ovome protivio i govorio protiva Latinom. 224. Kakono Grci, tako i mi Latini. A. Kanižlić, kam. i. Sveti oci i Grci i Latini. A. d. Costa 1, 13. Prvi *(Srbi grčke crkve)* zovu ftore *(Srbe rimske crkve)* ‚Latini'. D. Obradović, basne. 306. Šužńi okršćene glave, Latini su Hoti, Kastrioti. Osvetn. 3, 93. I pokupi Miridita ravna, pokraj mora sve Latine ļute. 4, 218. Kao što Ristjane Srbima ravna u Hercegovini Krstjane Latinima. F. Jukić, zemļ. 48. Latini = rimokatolici. V. Bogišić, zborn. 644—645.

d. *u naj širemu smislu, čovjek iz zapadne Evrope (kod toga se može misliti i na vjeru što nije istočno-pravoslavna). i same primorce našega naroda ostali narod zove ‚Latinima'.* Prišьdьše Latinije i prêješe Cьsarь-gradь. Sava, sim. pam. šaf. 13. Balduin Konte od Fijandre bi prvi cesar Latinin u Carigradu. K. Pejkić 50. Oćemo li mi mirovat s mirom, Latinine nevjerni junače? Nar. pjes. bog. 160. Pak s' opremi, ode u Latine. kada dođe bijelu Leđanu ... Nar. pjes. vuk. 2, 133. Latini su stare varalice. 2, 136. I donese glave od Latina. 2, 476. Pobratime, ģine od Latina! 2, 519. Mudar kao Latinin. Nar. posl. vuk. 183. Hercegovci svakog Evropejca zovu Latininom. Magaz. 1868. 55. — Vьsaky gostь i trьgovьcь i Lataninь. Zak. pam. šaf. 46. Kьdi prii Latininь Srьbina, da da Latininь Srьbinu polovinu Latinь a polovinu Srьbļь svedoke ... Gde komu daje Dubrovьčaninь svoj dobitьkь komugode trьgovьcu, tere mu odь ńega u bьhь udritь, da se klьnê Latininь za tozi, da bude vêrovanь po zakonu. Mon. serb. 147. (1349). Da ga za to ne poište ni carstvo mi ni gospoda carica ni gospodinь kraļ da ini ni nitko odь vlastelь carstva mi, ni Grkь ni Latininь ni trьgovecь ni Sasinь ni ini nitko u zemļi carstva mi ... Spom. sr. 2, 23—24. (1356 *prepis.* 1362). Zakonь nê ni jestь slično da se Latininь za Srьbina odьklьne ni Srьbinь za Latinina, nu jestь zakonь kako to jo u poveļi zapisano da je porota Dubrovčaninu ńegova družina Dubrovčanь. Spom. sr. 1, 3. (1395). Pak ne idi pokraj mora sińa, jer su ćeste u Latina straže. Nar. pjes. vuk. 2, 98. Posla zetu Miloš-Obilića u Latine da kupi harače. 2, 211. Odjaha ga gradu Dubrovniku, pa prodade ńega u Latine. 3, 94. Ode pravo k moru na krajinu u Latine vidat desnu ruku. 3, 471. Kad dođemo do Kotora grada, tu hoćemo, braćo, zapašiti baš Mehmeda mojega sinovca, nek pašuje i nek gospoduje, neka za to i Latini znadu. 4, 70.

e. Latinin, *kao prezime ili muški nadimak.* Ќigu piše Jerko Latinine. Nar. pjes. vuk. 3, 297. Bogom brate, Šime Latinine! 3, 548.

LÂTINITI SE, lâtinîm se, *impf. postajati Latinin* (*vidi* Latinin, c), *kao imperfektivni glagol prema* polatiniti se. — *U naše vrijeme.* Volio bih se turčiti oli latiniti. S. Ļubiša, prip. 133.

1. LÂTÎNKA, *f. žensko čeļade kao Latinin.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* Lâtinâkâ. — *Od* xvi *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Mikaļinu* (‚Itala'), *u Belinu* (Latinka ‚fem.' ‚Italiano, d' Italia' ‚Italus'), *u Bjelostjenčevu* (Latinka, Talijanka ‚Itala'), *u Stulićevu* (‚mulier itala, latina' *iz D. Rańine), u Voltiģijinu* (‚Italiana' ‚Italienerinn'), *u Vukovu* (1. ‚die Lateinerin' ‚Latina'. — 2. ‚die Italienerin' ‚Itala'. — 3. ‚frauenzimmer römischer religion'. — 4. ‚frauenname' ‚nomen feminae').

a. *vidi* Latinin, a. — *U jedinome primjeru* Manto Latinka *metaforički znači vilu latinske poezije (Virgilija iz Mantue).* Nigder se priminka Šibenskoj *(vili)* nahodi, van Manto Latinka. *u* D. Baraković, vil. 363. — *Ovaj primjer uprav amo ne pripada, jer odgovara značeńima pod* Latinin, a *i* b: U sinci od duba vile mnoge okolo vode sijahu (= siđahu) i u krilu jabuke iz duba po razlikih rukah trgane razgledajući u ńe se gizdahu. i taj jedna koj naj pri u krilo se nadazrih, vidih da joj na prsih pismo zlatih slof dijaše LATINKA, i u ńe mnoge i mnoge jabuke dvojega jezika male i velike bihu *(alegorija: kńiževnost latinska i talijanska).* P. Zoranić 69a.

b. *vidi* Latinin, b. Latinko gospoje *(metaforički o Italiji)*, oholi tvoj ures i dike te tvoje slove se do nebes. M. Vetranić 1, 82. Ļubav veliku jednojzi gospoji Latinci nošaše. D. Rańina 10a. Kako ga umori Livija zla Latinka. 30b. Mâ mila Latinka ļubka t' se vidaše. 102b. Bih Vilu *(Slovinku)* odpravi', u Zadru da poje... al' oni voliše Latinki pogodit, sramni su možebit jezikom svojime, ter vole govorit svaki čas tujime. D. Baraković, vil. 18. O nakazo, ļuska nepriliko, za te li su Latinke divojke? And. Kačić, razg. 172b. Na krilu mu Latinka, latinski mu govori. Nar. pjes. vuk. 1, 417. Prepade se Crnojević Ivo, te Latinci snasi progovara: ,Snaho moja, Latinko đevojko . . .' 2, 557. Piše kńigu Latinki divojki. Nar. pjes. istr. 1, 47.

c. *vidi* Latinin, c. Grk nek slidi Latinku ženu. I. Ančić, vrat. 244a. Da joj druge u svu zemļu nije, ni bijele bule ni vlahińe, niti ima tanane Latinke. Nar. pjes. vuk. 2, 223. Da se junak oženiti neću ni Latinkom ni Srpkińom mladom. 3, 95.

d. *vidi* Latinin, d. Pa otide niz poļe leđansko: gledale ga Latinke đevojke. Nar. pjes. vuk. 2, 145.

e. latinka, *vrsta puške (skovane u zapadnoj Evropi).* No upali bijelu latinku, al' mu pusta ogań ne prifati. Nar. pjes. vuk. 4, 131. O ramenu zelenu latinku. 4, 325. Pobismo se š ńima iz pušaka, jednu ubih puškom srmalijom, a ti drugu zelenom latinkom. 4, 328. Tanka puška zelena latinka. Pjev. crn. 181b. Latinci dade vatru živu. 246b. A na rame breške i latinke. Ogled. sr. 465. On latinku pušku dohvatio. 475. Đe je tvoja svijetla latinka? 207. Zaciktaše breške i latinke. Nar. pjes. mag. 1869. 115.

f. *ime žensko (vidi i u Vukovu rječniku).* Latinka Maksina. Glasnik. II, 3, 74. (1706—1707). Latinьka. S. Novaković, pom. 73.

g. *ime ovci.* Brnvno. D. Hirc.

2. LÀTÎNKA, *f. ńeka biļka.* Latinka (ledinka?), Bellis perennis L. (Gospić), cf. Ledinčica. B. Šulek, im. 191.

3. LÀTÎNKA, *f.* žensko čeļade iz Latina; Latińanka. V. Arsenijević.

LATINKIN, *adj. koji pripada Latinci (vidi* Latinka, f*). — xviii vijeka.* Mihat Latinkin. Glasnik. II, 3, 79. (1706—1707).

LÀTÎNKIŃA, *f. vidi* Latinka. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* Latinka*).* Latinkińu seb' za druga nađe. Nadod. 151.

LATÌNLUK, *m. ime mahali u Sarajevu gdje su prebivali katolici. — Postaje od osnove* latin *turskijem nastavkom* lyk. U Saraj'vu hladno pije vino po varošu i po Latinluku. Nar. pjes. juk. 612. Prije došastja Eugeniova u Sarajevo, mnogo je kuća krstjanskih bilo, koji su svi š ńime otišli preko Save, od kojih se u Sarajevu mahla Latinluk i sad zove. F. Jukić, zemļop. 32.

LATINOVCI, Latinovaca, *m. pl. ime selu u Slavoniji u okrugu požeškome.* Razdjeļ. 128.

LÀTINOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Nikola Latinović. Nar. pjes. petr. 1, 353 *(među predbrojnicima).*

1. LÀTÎNSKÂ, *f. (t. j.* zemļa*), vidi kod* latinski, 1, a *i* b.

2. LATINSKA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* Zemļa pod vinogradom u Latinskoj. Sr. nov. 1875. 95.

1. LATÎNSKÎ, *adj. koji pripada Latinima; različna su značeńa kao i kod* Latinin. — *isporedi* dački, a, *b). — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* latinьskъ, *rus.* латинскій, *češ.* latinský, *poļ.* laciński. — *Između rječnika u Vrančićevu* (latinska zemļa ,Italia'), *u Mikaļinu* (latinska zemļa, Italija ,Italia, Ausonia, Vitullia, Vitalia, Hesperia'), *u Belinu* (,latino' ,latinus' 426b; ,italiano' ,italus' 421a; latinska zemļa ,Latio' ,Latium' 426b; ,Italia' 421a), *u Bjelostjenčevu* (,italicus'; latinska, talijanska zemļa ,Italia, Antonia, Hesperia, Vitalia'), *u Jambrešićevu* (,italicus'; latinska zemļa ,Italia'), *u Stulićevu* (,latinus, latius'), *u Voltiģijinu* (,latinska zemļa ,Italia' ,Italien'), *u Vukovu* (,lateinisch' ,latinus'), *u Daničićevu* (latinьskyj ,latinus'; za ostatke starih Rimļana, i to Mlečiće; za vjern rimsku).

1. *adj.*

a. latinus, *prema* Latinin, a. — *naj češće o jeziku, riječima, slovima, kńigama, piscima.* U vandeļu nazarenskomu koje on *(sveti Jerolim)* prinesao jest u latinski vlaški jezik. B. Kašić, is. 74. Molitve bogoļubne iz latinskoga jazika istumačene. A. Georgiceo, nasl. 346. Krstjenje grškim jazikom zlamenuje opranje, i tako sveta crikva i u latinskomu jaziku uzdrži rič goršku zoveći ga ,baptismus'. I. T. Mrnavić, ist. 120. Zove se misnik ,sacerdos' latinskim jezikom. I. Ančić, ogl. 17. Djačkim aliti latinskim jezikom nasta se zvati Slavonija. P. Vitezović, kron. 51. Ovi sakramenat zovu Grci ,eucharistia', a u jezik latinski zlamenuje ,bona gratia'. J. Banovac, razg. 221. Misnici naroda našega koji se latinskim jezikom ne služe. B. Pavlović 3. Na 1446 Vilemiro Vladmirović bi biskup od Kresovije i u jeziku latinskomu i grčkomu puno naučan i razuman. And. Kačić, razg. 192. Diploma u latinski jezik ovako počimļe . . . 314. — *u ovome primjeru* latinsko *srednega roda znači: latinski jezik.* Glas je, Bandur da pismati iz grčkoga u latinsko riječ (riječ' *mj.* riječi?) obranom još preobrati djelopravļe bizantinsko. J. Kavańin 180b. — I u latinske riječi i slova svako pismo činit *(sic)* umihu; nijedan kanče sad to ne umi. 96a. Rič ,satir' dohodi od latinske riči ,satyra'. M. A. Reļković, sat. A4a. Načiniše na zidu svrhu zdenca ovaj nadpis latinskima ričma: ,Ex puteo hic aquas' *itd.* H3b. — Pisaoci riječi naše pišu latinskijem slovima . . . R. Gamańić A3a. Tijem slovima mi se ne služimo neg slovima latinskijema. A4b. Ova je pjesma prvi put naštampana 1774 godine u putovańu ,Fortisovom' po Dalmaciji i to latinskijem slovima. Vuk, nar. pjes. 3, 527. — 4 poveļe, . . . dvije latinsci a dvi srьpscije. Mon. serb. 107. (1333 *u poznijemu prijepisu).* Razumnici stari jazika grčkoga i hitri pismari pisma latinskoga. Đ. Baraković, vil. 72. ,A' slovo drugo *(u ,Zadar')* pak u sebi nî mańe latinske kńige zrak i slovo prvańe. 100. Svojim djelom latinskime grijeh prikrati. J. Kavańin 97a. Ovu mi prediku bi potriba od polovice skračati mnogo . . . zato, ako ćeš ju cilovitu, uzmi iz latinske, ondi je cila. F. Lastrić, test. ad. 64. — Pisci izvanski, grčki, latinski. J. Kavańin 116a. — *U ovijem primjerima znači što i* rimski: *(Govori Kajfa):* Nijesmo moćni mi nikoga na smrt sudit, drazi moji; sudca u ruci latinskoga smrt i život krivijeh stoji. Ġ. Palmotić 3, 75a. Ovi puci . . . do malo iza preminutja Benediktova iz strana sjevernijeh sunuše se s jednom poplavicom od oružja više latinske kraļevine. I. Đordić, ben. 117. *tako i u ovome primjeru* Latinska *(zemļa) može značiti rimsko zapadno ćesarstvo:* U istoku niki carevaše, po Latinskoj niki kraļevaše. Nadod. 11.

b. italicus, *talijanski, prema* Latinin, b. Što pišete za one koji su čeļadь prodavali tamo na drêvêhь . . . mnogo smo trudili . . . posilaje zaručaje na sve strane koliko se je naša moštь prostirala da se ne prodaju; jer s toga bêše prirokь rusaga a i namь po latinьscêhь mêstehь gdê govorahu: ‚Bosna prodaje ļudi a tamo je Bosna blizu vasь a toj ste vьse jedno'. Spom. sr. 1, 146. (1419). A ili prêdь gospodu srьpьsku a ili prêdь gospodu bosanьsku a ili prêdь gospodu latinsku *(jamačno = mletačku).* Mon. serb. 388. (1437). 391. (1438). Zov' France kraļa, pak zov' i Inglitere, . . . Čehe zov' i Ugre, . . . zov' latinske kneze . . . M. Marulić 242. Ter osminaesti dan stavismo nogu van na latinske kraje. P. Hektorović 73. U latinskoj zemļi. B. Gradić, djev. 140. Pjesni razlike Dinka Rańine . . . u kojih on kaže sve što se sgodi mu stvoriti kroz ļubav stojeć u gradu latinskom od Ƶangle. D. Rańina 1a. Gradu moj, ki se mož' s tvojima vridnosti takmiti k latinskim mnozima. 78b. Prinesoh iz latinskoga pastijersku pripovijes Tassovu. D. Zlatarić v. U latinskoj zemļi. 84a. Po sve kraje države latinske. A. Gučetić, roz. mar. 18. Iz Milana držav latinskih mesta. F. Glavinić, cvit. 23b. Vnogi kloštri toliko u latinskoj, koliko u franeškoj zemļi pusti stahu. 51b. Gore ke latinsku od franačke razdiļuju zemļu. 318b. U Asisu od Umbrije, latinskih držav mistu. 333a. Plemstvom more se takmiti s latinskijem gradovima. J. Kavańin 193b. Kad latinsko vino piše *(Francuzi).* V. Došen 54b. Uzvišnje i zemļa slovinska, još i lipa država latinska brez pristanka Marulu divojku. And. Kačić, razg. 174b. Pa odoše Mletku latinskome. 2, 516. Neka kupi svu latinsku *(mletačku)* silu. 2, 559. O moj taste, dužde od Mletaka, kupi vojsku, svu latinsku zemļu. 2, 565. Ļuto cvili Đurađ Čarnojević u Mlijetku gradu latinskome u tavnici kraļa latinskoga. 2, 568. Dobro, majko, u zemļi latinskoj, jesam, mati, curu isprosio u onoga bana od Mletaka. 2, 578. Otidoše u zemļu latinsku dok dođoše Mletku pitomome. 2, 582. Preko mora u zemļu latinsku. 3, 286. Treći đerdan od latinskih rušpi. 3, 439. I hiļadu latinskih cekina. Nar. pjes. juk. 314. — Latinska *(zemļa) znači Italiju.* Dojde Karlo nikoji Solenka iz Latinske, il' je iz daleka. M. A. Reļković, sat. H2b. U Latinsku pošao. S. Tekelija. let. 119, 6.

c. catholicus romanus, *rimokatolički, prema* Latinin, c. Latinьskymь ijereomь. Stefan, sim. pam. šaf. 2. Latinьskoje krьštenije. 2. Jeresь latinьsku. Zak. duš. pam. šaf. 29. Vêru latinьskuju. 29. Popove latinьsci, koji su u Šikļi, tere drьže vinograde baštino, da daje vsaki popь čьbrь vina crkvi (arhanđelovoj u Prizrenu. Đ. Daničić). Glasnik. 15, 287. (1348?). Učini se koncilij za složiti crikvu grčku z latinskom. F. Glavinić, cvit. 218b. Budući da meu trieset i šest župih izvanskih samo jest jih osam od latinskih. M. Bijanković 103. On nasija prav nauk grčki i latinski Basilski u sbor glasoviti, kim kti odmetstvo predobiti. J. Kavańin 177a. Toliki sabori koji su bili toliko u grčkoj koliko u latinskoj zemļi. J. Banovac, razg. 224. Od crkve latinske iliti rimske. A. Kanižlić, kam. 1. Sjutradan po latinskomu vodokrstju. And. Kačić, kor. 470. Po svoj crkvi zapadńoj latinskoj. A. d. Costa 1, 127. U crkvi latinskoj. M. Dobretić 85. Da im nema lica ni oblika u svu srpsku zemļu i latinsku. Nar. pjes. vuk. 2, 536. Jesi l' čuo latinsko Primorje, kod Primorja rišćanske Kotare? 3, 120. Svu gospodu srpsku i latinsku. 5, 427. K latinskome gradu Dubrovniku. Pjev. crn. 181a. I Mirdite što se krste krstom latinskijem. Osvetn. 3, 62.

d. occidentalis, europaeus (?), *prema* Latinin, d. Dve tepsije latinskehь foramь. Mon. serb. 408. (1441). 27 lažicь i 9 badaļakь . . . 2 težje latinьske forme . . . Spom. sr. 2, 100. (1441). Kad se ženi srpski car-Stjepane u Ledanu gradu latinskome u latinskog kraļa Mijaila. Nar. pjes. vuk. 2, 132. Kako care ode po devojku na daleko u zemļu latinsku. 2, 137. Pa otrča drumom za svatovi sa šest stotin latinskih katana. 2, 150. *(Knez Lazar)* kńigu šaļe gospodi latinskoj, u kńizi im ovako besjedi: Čujete li, gospodo latinska? pustite mi mog zeta Miloša, podajte mu od zemļe harače. 2, 214. Peul bio u zemļi latinskoj, te kovao svijetlo oružje. 3, 280. Ostre ćorde kova latinskoga. 3, 319. — *Vaļa da i ovo amo pripada:* Latinski, fino, gospodski: ‚Dala mi je latinskoga cvića' (karanfila, ļubice itd.). M. Pavlinović.

e. na làtînskû *stoji adverbijalno kao* latinski *kod* 2. *a) vidi* a. Na latinsku ‚latinamente; latine'. A. d. Bella, rječn. 426b. — *b) vidi* b. Na latinsku ‚all' Italiana' ‚italice'. A. d. Bella, rječn. 421a. — *c) vidi* c. Sve kuće od ovoga plemena *(Kačića)* drže svetoga Ivana za svoga branitеļa; . . . oni u dońem primorju slave ga na latinsku po našemu božiću. And. Kačić, kor. 470.

f. *kod mjesnijeh imena u Srbiji.*

a) prema značeńu kod a. Latinske Kule, Latinski Grad, *razvaline u okrugu crnoriječkome.* M. Đ. Milićević, srb. 880. — Latinski Grad, *ruševine u okrugu niškome.* Od grada se poznaju samo okolni zidovi. taj je grad čuvao ‚Latinski put' koji je u staro vreme išao od Niša tuda na Belu Palanku . . . Seļaci vele da je i onaj grad i to korito gradio nekakav ‚Latinski Car'; ali imena tome caru niko ne zna i ne pomińe. kraļ. srb. 17.

b) prema značeńu kod c. U selu Gradńi *(u okrugu vrańskome)* imaju temeļi od nekake crkve koju seļaci zovu ‚Latinska Crkva'. . . ‚Latinska Manastirina' u selu Drenovcu, ostaci od neke stare zidine . . . M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 284—285. — Između Vučinca i Dobrotića *(u okrugu topličkome)* ima jedna crkvica koja se zove ‚latinska', a oko ńe je grobļe. kraļ. srb. 375.

2. *adv.* làtînski. — *Između rječnika u Mikaļinu* (‚italice'), *u Belinu* (‚latinamente' ‚latine' 426b), *u Bjelostjenčevu* (‚italice'), *u Stulićevu* (‚latine').

a. *vidi* 1, a. Primismo jedanь listь odь vaše prijazni *(od Hrvoja)* koji bêše pisanь latinьski. Spom. sr. 1, 66. (1405). Za više sviditeļstvo mojomь rukomь latinski upisano kako niže udrži. ‚Ego Balsa' *itd.* Mon. serb. 503. (1467). Pisanь vьlêtь 6979, nojevra 4 a pakь kako se latinski razumê, odь roždьstva Hristova 1470, nojevra 4. Mon. serb. 514. (1470). Život svetih izpisan grčki, latinski, . . . F. Glavinić, cvit. xix. Virovańe latinski iz grčkoga zove se ‚symbolum'. J. Filipović 1, 50a. Mađi, to jest mudraci, bili su kraļi, ako i ne veli ivanđeļe latinski pisano. F. Lastrić, test. 59. Koja zato latinski se zove dan gospodinov, a naški zovemo nediļa. ned. 124. Zato oni Babilonsku kulu staše zidat, . . . međuto jim Bog odluku smete i jezik jim jedini pomete na taj način da u šest jezika govoriše; . . . jedan ište da mu kreča dadu, drugi pako latinski ne znadu, nego vodu do ńega donesu. M. A. Reļković, sat.

K7a. Koji se trudio oko prevođeńa riječi na ńemački i na latinski. Vuk, rječn. predg. III.

b. *vidi* 1, b. Slovnik u komu izgovaraju se riječi slovinske latinski i djački. J. Mikaļa, rječn. I. Ne samo djački, nego i latinski al'ti talijanski. predg. Na krilu mu Latinka, latinski mu govori. Nar. pjes. vuk. 1, 417. Al' Tadija riči razumio, i latinski poče govoriti: ‚O Seńani, žalosna vam majka!' Nar. pjes. marjan. 62.

2. LÀTÎNSKÎ, *adj.* koji pripada selu Latinu. V. Arsenijević.

LATÍNSTVO, *n. osobina onoga što je latinsko (u rječnicima: latinski jezik). — U Belinu rječniku:* (‚latinità' ‚latinitas' 426b) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (‚latinitas'), *u Voltigijinu* (‚latinità, latinismo' ‚latein'). A katolištvo je latinstvo. M. Pavlinović, razg. 13.

LATINŠĆICA, *f.* (oko Zagreba) talijanski kukuruz koji se od skora sije po našim krajevima. Đ. Daničić.

1. LATÍŃANIN, *m. Latinin. — U jedinome primjeru (našega vremena) rimokatolik.* Osim što ga ištu Latińani. Osvetn. 6, 31.

2. LATÍŃANIN, *m.* čovjek iz sela Latina. V. Arsenijević.

LATÍŃÂNKA, *f.* žensko čeļade iz sela Latina; Latinka. V. Arsenijević.

LÀTÎRNA, *f. feńer, lat.* laterna. — *Na jednome mjestu* XVIII *vijeka.* I zalagao u tovirne svijetńak, crvić za latirne. J. Kavańin 164a.

LȀTITI, lâtîm, *pf. uhvatiti, uzeti (brzo ili na silu), spopasti, zgrabiti. — Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* lâtî). — *Nepoznata postańa. — Od* XV *vijeka (vidi predzadńi primjer kod* 1, a, *a)), a između rječnika u Mikaļinu* (latiti, popasti, uhititi ‚prehendere, apprehendo, capio, sumo'), *u Bjelostjenčevu* (latim, v. popadam), *u Stulićevu* (‚celeriter abripere, capere, sumere'), *u Vukovu* (‚schnell ergreifen' ‚arripio').

1. *aktivno.*

a. *subjekat je čeļade ili što se misli kao čeļade.*

a) objekat je čeļade. Da mene krudelo židovski puk lati. M. Marulić 174. Ukladali bi se u prn protiva ļudem crikvenim lateći jih. Š. Budinić, ispr. 133. Dopusti da ga jimaju latiti. F. Vrančić, živ. 22. Otiđe sluga ovi neharni i nađe jednoga druga svoga, koji mu dužan bijaše samo 100 groša i lativši ga pokazivaše kao da će ga zadaviti. F. Lastrić, od' 283. Vojnici ... udiļ veseli ga latiše *(Isusa).* test. 116b. Nikakav čovik lativši ga, rva se š ńim. 368b. Isus dakle budući poznao, kako bi došli da ga late i učine ga kraļem, uteče. ned. 160. Čuvši ovo ńegova gospoja ... lati dva sinčića, te s dicom otiđe... 107. Djavao lativši onoga i s dušom i tilom odnese u vične muke paklene. 332. Djavao lati ju da ju izvuče iz grada. svet. 179a. Latite vi Katu ter ju spropejajte. Nar. pjes. istr. 6, 19. — *Može se izreći akuzativom s prijedlogom za dio tijela ili udo što se osobito uhvati kod objekta.* Lativši za ruku toga nesrićnoga, učini da zdrav ustade. Blago turl. 2, 130. Onda ga *(žensko dijete u ńekoj igri)* jedno lati za noge, a drugo za glavu, kao da ga ponesu. Vuk. nar. pjes. 1, 196. — *Metaforički (prevariti, uloviti). (Djaval)* lati Adama i Eugu v raji zemaļskom. Kolunićev zborn. 247. Čine podzglavnice pod glavu vsega urastenja za latiti duše. Š. Budinić, sum. 127b. ezech. 13, 18.

b) objekat je životińa. Ku *(košutu)* latit želeći dugo vrime trujah. P. Zoranić 11a. — Ne boj se, nego lati tu ribu za žvalo, izvuci na suho, rasparaj ńu. F. Lastrić, ned. 222.

c) objekat je što neživo. Judita mač lati. Đ. Baraković, jar. 77. Latiše kamenje i bili bi ga još ondi kamenovali. F. Lastrić, od' 205. Martin, lativši mač, razriza na pole svoju kabanicu. 376. Lati svoju lučaricu. ned. 75. Imajući sud uļa ili pomasti drage, lativši ńim gasi oni smrad i ogań. 173. Rasrdi se i lativši, satr vas sud. 220. Lativši nož dijete zakla nekršteno. 401. Lati ovi list, pridade slugi. svet. 92b. Nikone lativši jedan štap otira ga. M. Pavičić 21. Lativši glavńu goreću, tom zatira tu paklenu nakazan. Blago turl. 2, 167. Što je muško latilo oružje. Osvetn. 5, 34. Lati čašu i pij. Dońa vojna Krajina. *(Ko je zabiļežio?) — Može se izreći kako se objekat uzimļe.* Lopate koje momci obiručke late. J. S. Reļković 420. Pa u ruke lati ģeverdara. Nar. pjes. vuk. 4, 52. Golu sabļu u ruke latio. Ogled. sr. 184. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Ńemu oni pogani nauk donosaše na pamet i na jezik običajne psovke, al' je latio jezik zubi te grize. F. Lastrić, ned. 73.

d) objekat je što umno. Sêlni late i hêtaju kraļevstvo nebesko. Š. Budinić, sum. 97a.

e) bez objekta, kod toga može jednako glagol biti prelazni. Lati, nije svatko mati. (Uzmi što ti se daje, jer nije svatko mati da ti da ono što je naj boļe). Nar. posl. vuk. 168. — *Ili je glagol neprelazni, te mješte objekta ima akuzativ s prijedlogom* za. I ti s ńima lati za oružje. Osvetn. 2, 155. — *isporedi* 3, b.

f) mješte objekta ima infinitiv; u glagola je latiti *onda drugo značeńe: početi, nakaniti se.* Al' kad gazda esapiti lati, al' se ńemu ni polak ne plati. M. A. Reļković, sat. E7a. Kućnik vaļa da znade alate, kima radit poslenici late. J. S. Reļković 16.

b. *subjekat je ruka; primjer je u prenesenome smislu.* Ako naoštrim kako muńu mač moj i lati sud iliti pravdu ruka moja. F. Lastrić, ned. 92.

c. *subjekat je životińa.* ‚Ne padoše na zemļu' veli s. pismo ‚dok ji latiše lavi i sve kosti ńiove satrše'. F. Lastrić, test. 200a. Dođe lav i lati ovna ... dođe medvid, lati drugoga... ned. 75. Putnik smion udrit i šćekati, a koń smrvit što poda se lati. Osvetn. 4, 32.

d. *subjekat je što neživo.* Prostrta je mriža da lati lovinu. M. Marulić 173.

e. *subjekat je što umno.* Prije nere te lati svita uvridjenje. I. T. Mrnavić, mand. 50. Pri ner nas zlo lati mi zlo propudimo. osm. 125. I debelu *(ovcu)* nemoć prije lati. J. S. Reļković 363. Jer ga posli drugi posao lati. 89.

2. *pasivno.* Gdi ću laćen biti tero na smrt pridan. M. Marulić 172. *(Isukrst jest bil)* na skončanje laćen, vezau i popeļan za umriti. Starine. 17, 237. (1555). Ako mi budemo latjene od ńih ... F. Vrančić, živ. 56.

3. *sa se, refleksivno, značeńe je slično kao kod aktivnoga glagola. — Između rječnika u Vukovu* (n. p. posla, końa ‚ergreifen' ‚adgredior'). — *Što je objekat kod aktivnoga glagola stoji:*

a. *u genetivu (naj običnije).* Tujega se late. M. Marulić 141. Meni voćka trećeg lita cvate, kad se grane dobro debla late; ako li je prifat ponejaki, četiri pet on dočeka svaki. J. S. Reļković 147. — *Naj češće je u genetivu kakav posao, n. p.:* Za ovim nas uči da nijedan čovik nima se ovoga latiti i na ovo se postaviti nač nî od Boga pozvan ni postavļen. Postila. N4a. On se štap(?)d i većega lati. M. A. Reļković, sat.

64b. Dosta zamršen posao koga sam se latio. Đ. Daničić. rad. 20, 155. Meku, na koju bi navabili sve da se skupa late rada. M. Pavlinović, razg. 65. Ter se svojih latite poslaka. Osvetn. 6, 21. — *slično je i ovdje:* Te sakupi do trideset druga i lati se druma širokoga. Nar. pjes. vila. 1866. 438.

b. *u instrumentalu (o poslu) s prijedlogom* za. Ter žestoko za poslom se late. J. S. Reļković 2.

c. latiti se rukom u ģep, *dosegnuti.* Use s' lati rukom u ģepove. Nar. pjes. krasić. 1, 15.

LATKA, *f. vidi* 1. ladica (?). — *U Stulićevu rječniku:* ladka ,lebes, cacabus, ahenum, caldarium' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara — nepouzdano.*

LATKOVAC, Latkovca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kruševačkome.* K. Jovanović 126.

LȂTKOVIĆ, *m. prezime (sprijeda je jamačno otpalo* v, *te bi uprav glasilo* Vlatković). — *U naše vrijeme.* Što bi Stanko Turak promašio dočekuje Latković-Jovane. Nar. pjes. vuk. 4, 190. Latković. Schem. zagr. 1875. 213. 265. Schem. diac. 1877. 68. Latković, prezime Srp. nov. 1880. 750. — *I kao mjesno ime (uprav* Latkovići *koje vidi).* K. Jovanović 103.

LȂTKOVIĆI, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu vaļevskome.* M. Đ. Milićević, srb. 108. — *vidi i* Latković *pri kraju.*

LÁTȎV, látova, *m. carinik, čovjek što pregleda i čuva carinu i prijevoz. — Od mag.* látó. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ,der überreiter (aufseher bei der mauth und bei der überfuhr)' ,portitoris genus'. I doneo baruta u velikoj čuturi u kojoj su austriski latovi mislili da je vino. M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 735. Van s uasapa žene se cirliču, a latovi: ,Drž' se, Mujo!' viču. Osvetn. 4, 35. Latov, carinski nadglednik ,zoll-aufseher'. Jur. pol. terminol. 662.

LATOVIĆ, *m. prezime. — U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Lov lovio Latović-Ivane. Nar. pjes. bog. 301.

LÁTOVĻEV, *adj. koji pripada latovu. — U Vukovu rječniku:* ,des überreiters' ,portitoris'.

LÁTOVĻEVICA, *f. latovļeva žena. — U Vukovu rječniku:* ,die überreitersfrau' ,uxor portitoris'.

LÁTOVĻEVIĆ, *m. prezime (po ocu latovu?). — U naše vrijeme.* Dođe k sudu Milivoj Latovļević. Glasnik. II, 1, 132. (1808). Latovļević. D. Avramović 185.

LÁTOVSKȊ, *adj. koji pripada latovima. — U Vukovu rječniku:* ,überreiter-' ,portitorum'.

LÀTRIJA, *f. djelo kojijem se časti Bog (vidi* klańati, 3, b, *b)). — Od grč.* λατρεία. — *Od* XVI *vijeka.* Ka rič je latrija? Odgovara sveti Toma... čińenje ko se ima čin*(i)*ti Bogu samomu a ne inomu stvorenju. Korizm. 14b. Jeda se jest poklonil inomu nego Bogu latrijom. Š. Budinić, ispr. 54. Bogu latrijom to jest naj višńom časti *(imamo se klańati).* B. Kašić, zrc. 39. Latrija reći će naški bogočašteńe. J. Banovac, razg. 76.

LÀTȖN, latúna, *m. žuta mjed, pirinač. — Od tal. mlet.* laton *(isporedi i franc.* laiton; *u kńiževnome talijanskome jeziku* ottone). — *U jednoga pisca Dalmatinca* XVII *vijeka.* Dva kandilira od latuna. M. Bijanković 83. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

LATVICA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu užičkome.* K. Jovanović 162. — *S istijem se imenom pomińe mjesto prije našega vremena.* Latvica. S. Novaković, pom. 136.

LȀUD, *m. vidi* Laudan. — *U Vukovu rječniku:* (stajaće, a kad što pripovijedaju o ńemu, onda kažu ,Laudan') ,der general Loudon (lies Laudou)' *s primjerom iz narodne pjesme:* Među ńima Laud ģenerale.

LAȔDÂN, Laudána, *m. uprav* Laudon *(piše se i* Loudon), *prezime austrijskome maršalu* XVIII *vijeka. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (cf. Laud). (1757) bilь načalnikь u vojski kraļičinoj Laudanь i Nadaždija, veltmaršali. Glasnik. 20, 17—18 *(u rukopisu crkvenome* XVIII *vijeka).*

LAUDÁNOV, *adj. koji pripada Laudanu. — Kod imena mjesta u naše vrijeme:* Laudanov Šanac *u Srbiji u okrugu biogradskome. — Između rječnika u Vukovu:* Laudanov, n. p. šanac (na Vračaru) ,des generals Laudon'. Ńiva iza Laudanova Šanca. Sr. nov. 1863. 204. Ńiva do Šanca Laudanovog. 1872. 440.

LAUDÁNOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Stanoje Laudanović. Rat. 383.

LAUDANT, *m. vidi* Laudan. — *U rukopisu* XVIII *vijeka pisanome crkvenijem jezikom.* Laudantь i Nadaždija, veltmaršali,... Laudant veltmaršalь . . . Glasnik. 20, 18.

LAUDON, *m. vidi* Laudan. — XVIII *vijeka.* Ne dočekaš ļutog Laudona. J. Rajić, boj. 20.

LȂUR, *m. lovor, lovorika. — Tal.* lauro. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Petre i Dmitrić Nikola, kruńeni laurom igraju u kola. N. Naļešković 1, 318.

1. LȂURA, *f.* Laura, *ime muško (talijansko).* P. Budmani. — *isporedi* 2. Lavra.

2. LȂURA, *f. vaļa da je isto što* 1. lavra. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena, kao mjesno ime.* Bijela je vila dozivala iz Laure turske kalauro. Pjev. crn. 26a.

LAȔRATI, laȕrâm, *impf. jamačno od tal.* lavorare, *truditi, pa u prenesenome smislu, biti, tući. — U narodnoj zagoneci našega vremena, a po ńoj u Vukovu rječniku* (laȕrâ, u zagoneci: Pendo visi, pendo žja, tendo pendo laura). Pendo visi, penda (pendo. Nar. zag. nov. 59) zjæ, pendo pendu laura. Srp. nar. prip. vuk. (1897) 361. *odgonetļaj:* zvono i zvečak. 397.

LȂUŠ, *m. ime muško, mag.* Lajoš ,Ludwig'. — *isporedi* 2. Lajuš. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu:* Laušь, po mağarskom ,Lajos' ,Ludovicus': ,Laušь kraļь' mağarski 1400. M(on. serb). 248. (Spom. sr.) 39. i drugi kraļ mağarski kojega ,ubi na Muhaču carь Sulimanь. 1526. (Okáz. pam. šaf.) 83. cf. Lovušь. — Listi kraļa Lauša i kraļice Marije. Mon. croat. 203, (1513). Po zapovidi Lauša kraļa ugarskoga. 253. (1552). Gdi tvoj stric, primudri Lauš, crļen klobuk prija. H. Lucić 285. U ńib *(bugarkińah)* jošte vas svijet puni glas i bojna djela slovu od Lauša, ki se kruni u Budimu i Krakovu. I. Gundulić 313—314. Janko i Lauš od svijeh bjehu samo ostali jošte živi. 378. Lauš sin kraļa boemskoga. G. Palmotić 2, 160. Gdi si, Laušu, druže smioni? 2, 229. Lauš koji zagrļenu na štit drža s Vislom Savu. J. Kavańin 262b. Ona ńemu porodi Lauša i Matijaša. Nar. pjes. bog. 69. Laušь. S. Novaković, pom. 73. Besedi ńojzi Lauš ban. Nar. pjes. vuk. 1, 593. ,Lauš se banu poklańa' (mjesto: ,Lauš-banu se poklana'). Vuk, nar. pjes. 1, VIII.

LAUŠA, *f. žensko ime prema muškome* Lauš.

— *Prije našega vremena.* Lauša. S. Novaković, pom. 73.

LAUŠAN, *m. ime muško, vidi* Lauš. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Kad Laušan na Kosovo pade. Nar. pjes. petr. 3, 326.

LAUŠEVIĆ, *m. prezime (po ocu Laušu).* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 240. 256.

LAUŠIJE BRESJE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkome.* Ńiva u Laušijem Bresju. Sr. nov. 1872. 658.

LAUT, *m. vidi* lout. — *Po ńem.* laute. — *Na jednome mjestu* xvii *vijeka.* Tubel *(zmisli)* zpevanje, citare, laut i ostale igre. P. Vitezović, kron. 1.

LAUTARI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 14.

LAUTEVCI, Lautevaca, *m. pl. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Lautevci. Spom. stoj. 185.

LAUTOR, *m. ime muško.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* I prosi je Lautore devere . . . Nar. pjes. vila. 1867. 13.

LÀUŽA, *f. u Vukovu rječniku:* vide alauža.

1. LȂV, *m.* Felis leo L., *poznata zvijer.* — *isporedi* laf, arslan. — -a- *stoji mj. ńegdašńega* ь. — *Riječ je praslavenska* (львъ), *isporedi stslov.* львъ, *rus.* левъ, *češ.* lev, *poļ.* lew. — *Došlo je iz germanskoga jezika, isporedi stvńem.* lëwo. *nvńem.* löwe; *germanska je riječ postala od lat.* leo, *a ova od grč.* λέων, *što je po svoj prilici došla iz hamitsko-semitskijeh jezika.* — *Naš prosti narod jamačno misli da je* lav *istoga korijena* la *od kojega je i* lajati *(isporedi* 3. lav, 1. lava, lavež), *vidi:* Tad zalaja devet ļutih lava. Nar. pjes. vuk. 2, 305. — *Između rječnika u Vrančićevu* (,leo'), *u Mikaļinu* (lav, zvijer ,leo'), *u Belinu* (,leone' ,leo' 433ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (v. oroslan), *u Stulićevu* (,leo'), *u Voltiģijinu* (,lione' ,löwe'), *u Vukovu:* ,der löwe' ,[Felis] leo [L.'; cf. arslan]; *u Daničićevu* (львъ ,leo'). — *U množini se može umetnuti* ov *ili ne. na jednome mjestu* xvi *vijeka ima gen. pl.* lavi: Kon tebe ni sada ni vukov ni lavi primrlih od glada. H. Lucić 252.

a. *uopće.* Rikasta jakože lьva. Stefan, sim. pam. šaf. 21. Kričaše kako lav. Korizm. 19ᵃ. Človik bude izjiden od jednoga lava. 82ᵇ. Ako vidiš *(u snu)* da lav trči, toj prilikuje opravļenje. Zborn. 134ᵃ. Koje bi *(dvi žalosti)* gorskoga umoril' još lava. P. Hektorović 71. Jak zvijeri kad tjera po gori srdit lav. D. Rańina 15ᵇ. Bješe meu lavi. M. Divković, nauk. 47ᵃ. Tijekom stižem srne plahe, snagom rvem lave ohole. I. Gundulić 136. I lav mnokrat u planini pića ostane drobnijeh ptica. 501. Lav oholi svakčas zlatnom grivom stresa. 555. Izajde kako Danijel iz jame lavov. F. Glavinić, cvit. 89ᵇ. Vas vijek zdrži lav očinu ćud i narav. Ģ. Palmotić 2, 494. Bacani lavom. M. Radnić 10ᵃ. Bi mu data smrt od jednoga lava. 187ᵃ. Bojeći se od naglosti nemile lavov. A. Vitaļić, ist. 23. Sretit će ga zvijerje i lavi. J. Kavańin 3ᵃ. Nu i lavi isti ļube, mehka a suza stijenu dube. 40ᵃ. Omrtvomu medvjed prašća, lav prostrta ne raztrese. 77ᵃ. Bi Danijel bačen u jamu među lave. J. Banovac, pripov. 20. Jaše na lavu. (Z). Poslov. danič. Lav neće mrcine. V. Došen v. Ili lava koji riče. 15ᵇ. Nit' lav uvik srdit reži. 72ᵃ. Da je na vam pasja glava, i za vami rep od lava. 173ᵃ. U jamu lavsku u kojoj biše sedam lava. And. Kačić, kor. 303. Lave i medvide. Ant. Kadčić 37. Iļada muha ne more učiniti jednoga lava. M. Dobretić 235. Mrav pred lavom postavļen. J. Rajić, pouč. 1, 21. Lavovi ako su i kipeli ot jarosti . . . 1, 50. Ránila devojka lava i labuda. Nar. pjes. vuk. 1, 279. Oko kopļa devet dobri końa, a pored ńi devet ļuti lava, tad zavrišta devet dobri końa, tad zalaja devet ļuti lava. 2, 305. Lavica jedno okoti, ali lava. Nar. posl. vuk. 165. Na kapiji stoje dvanaest lavova i čuvaju grad. Nar. prip. vuk.[2] 239. — *U basni.* Raskaja se львъ o poslani*(ji)* jego . . . Jako vidê jego лавъ . . . Stefanit i ihn. star. 2, 271. Nije ortaštvo s lavom imat, sam jer dobit svu će primat. J. Kavańin 251ᵃ. — *Čeļade ili što se misli kao čeļade isporeduje se s lavom ili radi bjesnoće i krvoločnosti, ili radi junaštva i snage.* Kako 1 lav jadovit. Korizm. 45ᵃ. Suprotivnik vaš djavao kakoto lav revući obhodi. N. Rańina 148ᵇ. 1petr. 5, 8. Kao lavi idau na mene. I. Ančić, vrat. 41. Neprijateļi sa svih strana reže kako lavi. P. Posilović, nasl. 200ᵃ. Baba gora od kuge i od lava. V. Došen iii. Pomamni kao lavi. 59ᵃ. Odoru mu svu do krpe kano lavi izkidaše. 124ᵃ. Lavom srčbu nek ostavi *(poglavar).* 231ᵃ. Usrnuše kano lavi strvni. Osvetn. 4, 35. — Ovdje trjeba učinit srce od lava a obraz od zle žene. M. Držić 306. Nisu tice sokolovi sivi, no uskoci kano lavi živi. Osvetn. 3, 56. — Ļrija upućeńa bijaše *(Bog)* kao žestoki lav. J. Banovac, razg. 137. Zdrav kao lav. Nar. posl. vuk. 89. — *Mali kip ili ures nalik na lava.* Lavь jedanь srebrьni pozlaćenь a jestь u ńemь jedanadesete unačь i tri akьsađe. Spom. sr. 2, 49. Lavь jedanь od bisera a jestь u ńemь dvê unče i dva akьsađa. 50. (1406). — *kao nakit kod veza.* Jel' ti druga vezen jagluk dala? ja sam ti ga i ļepšega dala, što na ńemu tridest i tri lava... Nar. pjes. vuk. 1, 197. *vidi i kod* b.

b. *mletačka je republika imala kao znameńe i grb krilatoga lava (svetoga Marka), te u prenesenome smislu* lav *često znači mletačku vladu.* Komu hoće slava sluti mnoga lita pod kreļuti lava. Đ. Baraković, vil. 40. Još Dubrovnik s davńom krunom stoji cjeć vjere u slobodi među lavom i drakunom. I. Gundulić 389. Još sred usta ļuta zmaja i nokata bijesna lava oko tebe *(Dubrovniče)* s oba kraja slovinska je sva država. 390. Morski lav se k ńemu *(Dubrovniku)* uputi, sveđ ńegove żeļan krvi, da mu poda nemir ļuti. J. Palmotić 3. I nastoji sa svom spravom, da obrani grad rođeni, ili 'e trjeba bit se s lavom, ili dođe zmaj ogńeni. 42. Lav krilati pazi mjesec s gledom krivom. J. Kavańin 216ᵇ. Danas je otağbina u škripcu među lavom i zmajem (Mlečićem i Turčinom). S. Ļubiša, prip. 68. Boka će oboriti krilatoga lava. 238.

c. *znak (zviježđe) u zodijaku.* — *Između rječnika u Belinu* (lav nebeski ,leone, segno del zodiaco' ,leonis signum' 433ᵇ). Jinьcь, rakь, lьvь, skorfia, kozi rogь, . . . Starine. 10, 119. Lav. Zborn. 127ᵇ. Vrh lava sunačce kad stane. M. Vetranić 1, 161. Febo zlatoglav v zlamenu biše kogano čuva lav. B. Krnarutić 24.

d. *u prenesenome smislu, junak (čovjek snažan i hrabar kao lav).* O čudni v ļudeh i hrabri vitezi i lavove: Acilišu i Ektore i Ajakešu i Nestore! Aleks. jag. star. 3, 250. S sedam sinov, sedam lava. J. Kavańin 251ᵃ. On na svojoj domovini sebe strašnog' lava čini. V. Došen 122ᵃ. Imade sedam sinova, svi sedam žestoki lava. And. Kačić, razg. 33. Još deliju kažem od mejdana, po imenu Makar-kapetana. ovo biše lave od dvi glave. 242. Pa dok mi je slugu odbranijeh, odbranijeh, lava izbranijeh . . . i dok mi je lava odbranoga, od Srijema pisara Andrije...

Nar. pjes. vuk. 4, 290. Dok je u mene mojih kapetana i momaka, lava odbranijeh. 4, 289.

e. *u zlome smislu, o čeļadetu (naglu, krvoločnu itd.).* Bijući primaju kasteli, gradove, tako t' sve obladaju priļuti lavove *(Turci).* M. Marulić 245. Molim te, gospođu, ne budi srcem lav, ter ne daj da pođu skončat se za ļubav. Š. Menčetić 154. Isto(m) me nemoj dat izjes' tomu lavu. M. Držić 32. I paklenom takvom lavu *(klevetniku)* ne uteku ni u slavu *(pokojni).* V. Došen 129b.

f. *o vragu, po biblijskome jeziku.* Oslobodil si mene . . . od lavov pripravļenih na izidenje. Zadar. lekc. 75. ecclesiastic. 51, 4. Ne bi sad poznal ni lave pakļene. M. Vetranić 1, 259. Jadoviti ovi lav *(đjaval).* P. Radovčić, način. 70. Ti si paklenomu lavu glavu oholu skršio. L. Terzić 83. Pak i lava paklenoga stisnu, da ga jadno biža. J. Kavańin 27a. Da ga ne bi lav pakleni tu zagnuu' i zaplijeni'. 505a.

g. *u prenesenome smislu, o drugijem životińama.*

a) Morski lav ,der seelöwe' ,Phoca jubata'. G. Lazić 43.

b) Lav mravļi ,Myrmecoleon'. J. Pančić, zool. 259.

2. LȀV, *m.* Leo, *ime muško (ista je riječ što* 1. lav). — *Prevedeno po lat.* Leo. — *Od* xvi *vijeka.* Papa Leon ili Lav velēki. Š. Budinić, sum. 45a. Ni kruna uvita kom ga Lav okruni. Đ. Baraković, vil. 41. Svete ikone koje bješe počeo bezbožno ukidati Lav Isaurski. Đ. Daničić, pisma. *i u Šulekovu rječniku* (,Leo').

3. LAV, *f. uprav je isto što* lavež, *ali se nalazi samo u značeńu: pseto (kao pogrda čeļadetu).* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka.* I na sto tko nogu oda psa postavļa, i togaj rijet mogu da zaman trud spravļa, za ništor za drugo ner dala nije narav na stolu u dugo da stoji pasja lav. M. Vetranić 1, 230. Čelo ti sad kaže, jedna pasja lavi, da jezik tvoj laže po bradi i glavi. 2, 375.

1. LÁVA, *f. lavež.* — *Od* xvi *vijeka (vidi naj zadńi primjer).* Od pasa nije čuti ni bune ni lave. M. Držić 424. More djavao napastovati i poticati i navlaćiti na zlo, ali ako mi ne privoļimo, ne more nam nauditi ni zadati rane duhevne, zaludu mu je lava. F. Lastrić, od' 195. Tada ćete viditi skripńu, lavu i grižńu svijesti vaše. ned. 76. Kažuć lavom da on neće ostaviti. V. Došen 82a. Čovik sa psim da zalaje, i za lavu da rič daje. 136b. I dvonoge tako psine lavu čine na visine. 133a. Na prozor je pomolio glavu, da razbere i stravu i lavu. Osvetn. 1, 72. Kad se prenu, oču visku, lavu. 3, 8. Za kojim vukom lave nejma, teško li se ńemu. Nar. bl. mehm. beg kap. 286. — *U ovome je primjeru isto što* 3. lav: Pasju tu lavu na svijeti nitkore za rep ni za glavu uhvatit ne more. M. Vetranić 1, 228.

2. LÂVA, *f. kameńe od velike vrućine žitko što izbacuju vulkani, tal.* lava. — *U pisaca našega vremena.* Vruća lava iz Vezuva. Vuk, priprava. 24. Unutra u zemļi strašne velike vatre izbacuju silu rastopļenijeh metala (lave), pepeo i kameńe. 102. *i u Šulekovu rječniku* (,lava').

3. LAVA, *f. ńeka biļka, vidi* 3. lavina. Lava, Alchemilla L. (Della Bella), v. Lavina. B. Šulek, im. 191. — *U Belinu rječniku nijesam našao ove riječi.*

4. LAVA, *f. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 100.

5. LAVA, *f. žensko (?) ime.* — *isporedi* 2. Lav. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 72.

1. LAVAC, lavca, *m. vidi* lavić. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,parvus leo' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

2. LAVAC, lavca, *m. brbļavac.* — *Od korijena* la *glagola* lajati, *vidi i* laviti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,blatero'.

LAVAN, lavna, *adj. lavski.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,leoninus'.

LÀVÂNDA, *f. vidi* dešpik, *tal.* lavanda. — *Od* xviii *vijeka.* Lavande travo. J. Vladmirović 30. Lavanda, rus. лаванда, češ. lavandule, levendula, poļ. lewanda, lawandola (Bartulović, Danilo), 1. Lavandula officinalis L. (Visiani); 2. Lavandula spica L. (Lambl), v. Levanda. B. Šulek, im. 191.

LAVARSKI, *adj. koji pripada lavri.* — *U ńigama pisanima crkvenijem jezikom sa starijem oblikom* lavrьskyj. Bratijami lavrьskyimi. Domentijana 138. Vь lavrьsku metohiju. 273.

LȀVAST, *adj. riđ, riđast (kao lav).* — *Po tal.* lionato. — *Samo u Belinu rječniku:* ,lionato' ,fulvus' 440b, *i u Stulićevu:* ,lionato, color di lione' ,fulvus'.

LAVČAC, lavčca, *m. u Stulićevu rječniku:* v. lavčić. — *nepouzdano.*

LȀVČÂD, *f. coll.* lavče. — *U naše vrijeme.* A za ńime osmero lavčadi. Nar. pjes. petr. 3, 287. Ter pošeta slavan generale kano lave na odmazdu ļuti, kad mu lavčad česva zvijer smuti. Osvetn. 7, 25.

LAVČAŃ, *m. ime mjestu u Dalmaciji.* — *Pomińe se* xviii *vijeka.* Vukašina *(Kačića)* zapade na dio Brist, Lavčań i Podjezerje. And. Kačić, kor. 167. Stari Kačići iz Lavčańa. 467.

LȀVČE, lȁvčeta, *n. dem.* 1. lav. — *Mješte množine ima coll.* lavčad *(vidi).* — *U naše vrijeme.* A lavče se hitro dogodilo. Nar. pjes. petr. 3, 33. Pak on lavče gleda po plećima. 3, 371.

LAVČÈTINA, *f. lavska koža.* — *Postaje od* lavče. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Prigrni se strašnom lavčetinom. Pjev. crn. 62b.

LAVČIĆ, *m. dem.* lav *(uprav dem.* lavac *ili* lavak, *ali ni jedno ni drugo nije potvrđeno), vidi* lavić. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,parvus leo, leonis catulus'). Lavčić u onom lugu rȃdī lovit slobod dugu. J. Kavańin 193a.

LAVENDA, *f. vidi* lavanda. — *Radi postańa vidi* lavendula. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Od metvice, lavende . . . Z. Orfelin 418.

LAVENDULA, *f. vidi* lavanda. — *Od ńem.* lavendel. Rutica, pelin, žalfija, medvica i lavendula. G. Peštalić 246.

LAVÈTINA, *f. augm.* 1. lav. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Baš kakono lavetine jake pridobiše ńegove vojake. Nadod. 179.

LAVEZ, *m. vaļa da je od tal.* laveggio, *lonac.* — *Na jednome mjestu* xv *vijeka gdje se kaže o trbuhu (punu jela ili u kojemu se kuha jelo, kao u loncu).* Svih jistvin lavezi bihu trbusi ńih. M. Marulić 82.

LÁVEŽ, *m. lajańe.* — *isporedi* 1. lava. — *Postaje od korijena* la *glagola* lajati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,das gebelle' ,latratus' *s primjerom:* Stoji lavež pasa). Lavež pasa. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 36. I

psetu koje sa lavežom čim ili za brijeg prati. Osvetn. 1, 34. Gora gluši, lavež uši duši. 4, 24.

1. LAVI, *m. pl. samo u jednoj narodnoj pjesmi našega vremena: po značeńu moglo bi biti slično ńemačkome* lehen, *ali je jamačno riječ turska; ipak je ni u jednome turskome rječniku nijesam mogao naći:* Imao sam nešto malo blaga, mloge lave i mloge timare... Što su bili lavi i timari, pojagmili Turci na miraze. Nar. pjes. vuk. 2, 275.

2. LȀVI, *m. pl. ime (još i dan današńi) strmoj hridi na kojoj počeše graditi Dubrovnik. — Pomińe se u latinskijem i talijanskijem kńigama* (,Labes, Lave') *već od prvijeh vremena (vidi* K. Jireček, die Romanen in den städten Dalmatiens. 1, 60). *vaļa da je romanska riječ, možebiti od stgrč.* λᾶας, *kamen, hrid.* Oštru od Lava stijenu ovu. G. Palmotić 1, 8. Na visoke dvije gore, ke su blizu oštrijeh Lava. 1, 8. Vrh ovezijeh oštrijeh stijena, ke se od prije zvahu Lavi. 2, 519. Pod Brgatom i Lavima korabļa je ova veće. 2, 211. Vrhu Lava oštrijeh stina da se sîlâ no uzboji. J. Kavańin 181b.

LȀVICA, *f. žensko od lava. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* lьvica, *rus.* львица, *češ.* lvice, *poļ.* lwica. — *Između rječnika u Mikaļinu* (,leaena'), *u Belinu* (,leonessa' ,leaena' 433b), *u Stulićevu* (,lea, leaena'), *u Voltiģijinu* (,lionessa' ,löwinn'), *u Vukovu* (,löwin' ,leaena'), *u Daničićevu* (lьvica ,leaena'). Svirêpyje lьvice isčedije. Glasnik. 13, 360. Kada lavica rodi svoju ditcu ona je rodi mrtve i gre tja od ńih. Kolunićev zborn. 196. Naostrivši se srdu, poče ruti kako lavica. Pril. jag. ark. 9, 135. (1468). Ja sam kako lavica. Korizm. 45a. Ako vidiš *(u snu)* lavice, toj prilikuje strah. Zborn. 134a. Izide lavica srdita. D. Zlatarić 87b. Delo lьvovo, jego raždajetь lьvica. Starine. 11, 191. Prva živina bješe prilična lavici. M. Divković, bes. 307b. Jak lavica, kad sred stijena laviće joj lovac digne. I. Gundulić 341. Jak lavica usred gora, kad pritisne glad ju ļuti, na sve strane uši otvora ... 400. Suagom materi on *(kaplan)* lavici a ocu je risu sličan glavom. 555. Žešćiji od jedne lavice. B. Kašić, per. 41. Lavica ku lovčar uhiti. I. T. Mrnavić, osm. 50. On će kakono lavica ustati. P. Bakšić 206. Jak lavice skaču. G. Palmotić 2, 397. Kako zle lavice. 2, 463. I lavica tako bijesna obći ranit prije ẓore. I. V. Bunić, mand. 5. Od bijesne lavice pakļene ovčicom bi te učinila. V. Andrijašević, put. 288. On će kakono lavica ustati. M. Lekušić 155. Lavica nemila. J. Filipović 1, 412a. Koga je lavica razadrla. 1, 469a. Jedna biše prilična lavici. And. Kačić, kor. 294. Lavica okoti jedno, ali vrijedno. Nar. posl. vuk. 165.

LȀVIČICA, *f. dem.* lavica. Jedna lavičica mlajahna. P. Zoranić 28a.

LAVIČIĆ, *m. samo u Stulićevu rječniku uz* lavić. — *Ima i stslov.* lьvičištь.

LȀVIĆ, *m. mlade od lava (uprav dem.* 1. lav). — *Ima i stslov.* lьvištь. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (lavić, mali lav ,scym*(n)*us, leunculus'), *u Belinu* (,leoncello' ,catulus leonis' 433b), *u Stulićevu* (,leonis catulus'), *u Vukovu* (,ein junger löwe' ,catulus leoninus'). Kako 1 lavić. Korizm. 45a. Neka ova otide lavica proć meni s lavići ka ide. F. Lukarević 299. Jak lavica, kad sred stijena laviće joj lovac digne ... I. Gundulić 341. U vojnici lavić. P. Vitezović, odil. 79. Kad psića biju, i lavić se boji. (D). Poslov. danič. Kako 'e hitar na lovinu lav ali lavić ... A. Vitaļić, ist. 48b. Lavići još režeći za sgrabiti zvir da hode. ist. 351b. Ki režahu jak lavići bijesni. I. Đordić, salt. 183. Koga je lavica razadrla jer je otišao ńezine laviće uzeti. J. Filipović 1, 469a. Ne porodi miš lavića. P. Knežević, životi. 63. Došal je lavo s lavići. Nar. pjes. istr. 2, 150. Zubi lavićima satiru se. lav gine nemajući lova, i lavići rasipaju se. Đ. Daničić, jov. 4, 10—11. Navrani se lavo s lavićima. V. Vrčević, igre. 40.

1. LȀVINA, *f. augm.* lav. — *isporedi* lavetina. — *Na jednome mjestu* xvii *vijeka.* Da je djavao kano jedna lavina. I. Ančić, vrat. 195.

2. LÀVÎNA, *f. usov. — Od tal.* lavina *ili od ńem.* lawine. — *U Šulekovu rječniku* (,lawine').

3. LAVINA, *f. ńeka biļka.* Lavina, Alchemilla vulgaris L. (Lambl), v. Lavska noga. B. Šulek, im. 191.

LAVÌRINAT, lavirînta, *m. vidi* labirinat. — -v- *stoji mješte* b *po novome grčkome jeziku. — U pisaca našega vremena.* U neki lavirinat pojmova ... Javor. god. 16, br. 41, str. 652.

LAVITI, lavim, *impf. brbļati. — Postaje od korijena* la *(vidi* lajati), *isporedi* 2. lavac. — *U Stulićevu rječniku:* ,inepte loqui'. — *nije dosta pouzdano.*

LȀVKÂŃE, *n. djelo kojijem se lavka. — U Stulićevu rječniku.*

LȀVKATI, lȁvčêm, *impf. ispuštati iz sebe glas kao lisica (uprav je dem.* lajati). — *U Stulićevu rječniku:* ,far la voce di volpe' ,gannire'.

LAVĻATEĻ, *m. čovjek što lavļa, vidi* lovac. — *U Stulićevu rječniku:* ,venator, praedator'. — *nepouzdano.*

LAVĻATEĻICA, *f. žensko čeļade kao lavļateļ. — U Stulićevu rječniku:* ,venatrix, quae praedatur'. — *nepouzdano.*

LAVĻATI, lavļam, *impf.* loviti *(uprav kao iterativni glagol). — U Stulićevu rječniku:* v. ulavļati. — *nepouzdano.*

LÂVĻE, *n. coll.* lav. — *Na jednome mjestu* xviii *vijeka s* -j- *mj.* ļ. Boļe 'e ļudem prebivati u pustoše posrjed lavja. J. Kavańin 406b.

LÂVĻÎ, *adj. lavski. — Postaje od* 1. lav *nastavkom* j *što se poslije* v *mijeńa na* ļ *(u prvome je primjeru* j). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* lvij, *češ.* lvý, *poļ.* lwy. — *Samo u dva primjera* xvii *i* xviii *vijeka.* Sminost lavju kadgodi izrod ļudski odije. I. T. Mrnavić, osm. 151. Jakos lavļa. J. Kavańin 290b.

LÁVO, *m. hyp.* 1. lav. — *U naše vrijeme.* Došal je lavo s lavići. Nar. pjes. istr. 2, 150. Navrani se lavo s lavićima. V. Vrčević, igre. 40.

LAVOR, *m. lovor. — Od* xviii *vijeka.* Koliko lavora *(kad nema u Belinu rječniku, vaļa da je štamparska pogreška mj.* lovora) koji su nedavno usahnuli. A. d. Bella, razgov. 25. Lavor, Lavorika (Visiani), rus. лавръ, češ. vavřin, Laurus nobilis L. (Lambl, Visiani), v. Lovor. B. Šulek, im. 191.

LAVOR, LAVOR-, *vidi* lah-.

LAVORIKA, *f. vidi* lavor. Ili *(kite kuće)* lavorikom. Magazin. 1866. 56.

LAVÒRIS, *m.* Felis leopardus L., *ńeka zvijer. — Riječ je složena od* lav *i* ris *kao i latinska* leo-pardus. — *U Mikaļinu rječniku:* ,pardus, leopardus, pardalis'; *u Belinu* (,leopardo' ,leopardus' 433b), *u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu (u la-*

tinskome dijelu kod leopardus), *u Stulićevu* (lavoris, zvijer ‚leopardus') *s dodatkom da se nahodi u pisca Gundulića (?), u Voltiģijinu* (‚leopardo' ‚leopard').

LAVORISKI, *adj. koji pripada lavorisu ili lavorisima. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚leopardinus'.

LAVOROV, *adj. koji pripada lavoru, koji je načiňen od lavora. — Na jednome mjestu* xviii *vijeka, gdje može biti da stoji piščevom ili štamparskom griješkom mj.* javorov. Kadno lani prođe niz kotare i pronese gusle lavorove. And. Kačić, razg. 1a.

1. LȀVOV, *adj. koji pripada lavu, lavima. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* lьvovъ, *rus.* львовъ, *češ.* lvový, *poļ.* lwowy. — *Između rječnika u Mikaļinu* (lavov, od lava ‚leoninus'), *u Belinu* (‚leonino' ‚leoninus' 433b), *u Voltiģijinu* (‚leonino, di lione' ‚löwenhaft'), *u Vukovu* (‚des löwen' ‚leonis'), *u Daničićevu* (lьvovь ‚leonis'). Lavova mati. Stefanit. star. 2, 283. Od ruk lavovih. Transit. 114. Ufa proluda ovčica učiniti proti sili lavovi. 271. Ňih zubi bihu kako lavovi. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 187. apoc. 9, 8. Sahrani mene iz usta lavovih. B. Kašić, rit. 384. Usta ňezina kao usta lavova. Vuk, otkr. jov. 13, 2. Od usta lavovijeh. Đ. Daničić, psal. 22, 21.

2. LȀVOV, *m.* Leopolis, *ńem.* Lemberg, *glavni grad u Galiciji. — Po poļ.* Lwow. — *U Šulekovu rječniku* (‚Lemberg').

LȀVOVIĆ, *m. vidi* lavić *(upravo kao lavov sin). — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Dok evo ti devet lavovića. Nar. pjes. petr. 3, 334.

LȀVOVKIŇA, *f. žensko čeļade iz Lavova. — U Šulekovu rječniku* (‚Lembergerin').

LȀVOVĻANIN, *m. čovjek iz Lavova. — Množina:* Lȁvovļâni. — *U Šulekovu rječniku* (‚Lemberger').

LȀVOVĻÎ, *adj. vidi* lavļi. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚leoninus' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

LȀVOVO SÈLO, *n. mjesno ime. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 136. — *vidi* lavov.

1. LȀVOVSKÎ, *adj. vidi* lavski. — *U jednoga pisca našega vremena.* Kojima lice bijaše kao lice lavovsko. Đ. Daničić, 1dnev. 12, 8. Da se baci u jamu lavovsku. dan. 6, 7. 12.

2. LȀVOVSKÎ, *adj. koji pripada Lavovu. — U Šulekovu rječniku* (‚lemberger').

1. LÂVRA, *f. ovako se zovu ńeki veliki manastiri u istočnoj crkvi. — Srgrč. i novogrč.* λαύρα *(piše se gdjegdje i* λάβρα*), što je možebiti isto što stgrč.* λαύρα, *mahala. — Riječ je stara, isporedi stslov.* lavra, *rus.* лавра. — *Između rječnika u Vukovu* (tako se zovu veći manastiri, kao n. p. lavra Studenička) *i u Daničićevu* (λαύρα, manastir). Velikyihь lavrь. Mon. serb. 26. (1234—1240). Pripovijeda se da je Jovaňa nekad bila kao lavra. Vuk, dan. 1, 18. U Srbiji bilo velikih manastira, lávrî, pod koje su se stavļali drugi manastiri i crkve. Đ. Daničić, majkov. 58. — *Studenica.* Nareče svetyj veliku lavru. Domentijana. 25. Monastirь tь prijemь, naricajetь jego zvati se lavra Simeona. b 94. Da vidite lavru Studeničku ne daleko od Novog Pazara. Nar. pjes. vuk. 2, 211. Samo se zna da je bio jeromonah u lavri Studenici. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 51. Iz studeničke lavre. M. P. Šapčanin 1, 136. — *Hilandar.* Vь monastyri lavri Hilandarskoj. Mon. serb. 19. (1261). Vь svetuju i velikuju lavru srьbьskuju, vь monastirь glagoļemii Hilanьtarь. 125. (1347). — *(U Svetoj Gori)* lavra svetago Atanasija. Domentijanb 31. — Da je on kaluđere kod lavre u Jerusalimu razdelio. Javor. god. 16, br. 37, str. 589. — Vino piju srpski poglavari u Morači kod bijele crkve, kod velike lavre Nemaňića. Nar. pjes. vuk. 5, 401.

2. LAVRA, *f. lovor. — Na jednome mjestu* xviii *vijeka.* Ti si kuća Nazaretska, jer s' u ňemu načiňena, a od lavre sad Lorotska, jer u gaj si ńe stavļena. P. Knežević, pism. 180. — *Može se shvatiti da je isto što* 3. Lavra.

3. LÂVRA, *f. vidi* Laura. — *U Belinu rječniku:* ‚Laura' 429b.

LAVRANIN, *m. čovjek (osobito kaluđer) što živi u lavri. — Množina:* lavrani *(starije* lavrane). — *U kńigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (lavraninь, ko živi u lavri). Vь lavru že došьdьše svetaago Atanasija, prodani byše i lavrane kupiše je. Domentijana 183. Lavrane glagolaše se. Domentijanb 31. Lavranomь prětiti. 32.

LAVRANKE, *f. pl.* suvrst trešňe (u Primorju). B. Šulek, im. 191.

LAVRCA, *m. dem.* Lavre. — xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Lavrьca ‚Laurentius dem.'). Lavьrьca Sorьgočevićь. Mon. serb. 347. (1427).

LAVRE, Lavreta, *(starije* Lavrete), *m. dem.* Lavrentije. — *isporedi* Lavrca. — *U Dubrovniku* xiv *i* xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Lavre, Lavrete ‚Laurentius'). Lavre Vlьkasovićь. Spom. sr. 2, 19. (1348). Lavre Sorьgočevićь. 320. (1423).

LÀVRENAC, Làvrênca, *m. vidi* Lavrentije *i* Lovrjenac. — *U jednoga pisca iz Istre* xvii *vijeka.* I tako učini s. Lavrenac. F. Glavinić, cvit. 268a. *(Udovicu)* kad rukom prikriži Lavrenac. 269a. Ksisto reče Lavrencu . . . 269a. — *Ima i nom. bez* a: Lavrenc. Sveti Lavrenc. F. Glavinić, cvit. 268a. Oni pečeni Lavrenc. 271b.

LAVRENCIO, *m. vidi* Lavrenac. — *U istoga pisca.* Koga kad s. križem Lavrencio prikriži. F. Glavinić, cvit. 270a.

LÀVRÊNČIĆ, *m. prezime (po ocu Lavrencu). — Od* xvii *vijeka.* Od oca Ivana Lavrenčića iz Varaždina. I. Ančić, vrat. i.

LÀVRÊNTIJE, *m.* Λαυρέντιος, Laurentius, *ime kaluđersko. — Od* xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Lavrenьtije ‚Laurentius', cf. Lovrenьtije). Karakalu igumenь Lavrentijo jeromonahь. Mon. serb. 127. (1347). Lavrentije. S. Novaković, pom. 72. Lavrentije Geršić, nastojateļ man. Hodoša. Nar. pjes. vuk. 3, 588 *(među prenumerantima).*

LÀVRÊNTIJEV, *adj. koji pripada Lavrentiju. — Kod imena biļke.* Lavrentijeva trava ‚Consolida media'. Z. Orfelin 491.

LAVRÈTÂNSKÎ, *adj. koji pripada Loretu. — -av- stoji po lat.* lauretanus. — *Na jednome mjestu* xvii *vijeka.* Prinešenje s. hiže Lavretanske na Trsat. F. Glavinić, cvit. xxiii.

LAVRIOTSKI, *adj. koji pripada lavri. — U kńizi pisanoj crkvenijem jezikom.* Jego otь porabošteńija lavriotьskaago svobodi. Domentijana 184. Sь igumenomь lavriotьskyimь. 271.

LÁVRO, *m. hyp.* Lavrentije. — xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (‚Laurentius'). Lavro

Migovićь (*vlasteličić Jelene Sandaļevice*). Spom. sr. 2, 95. (1438). — U Baru ,Lavro Šigovićь' 1442. M(on. serb). 416. (Spom. sr.) 2, 122. bez sumńe je istomu prezime u drugom spomeniku ,Migovićь' koje vidi. Đ. Daničić, rječn. *kod* Šigovićь.

LAVROV, *adj. lovorikov.* — *isporedi* lavor *i* 2. lavra. — *U jednoga pisca našega vremena.* Ako dobivaju lavrovih venaca . . . M. Đ. Milićević, škol. 89.

LAVRTIJE, *m. ime muško, jamačno skraćeno (možebiti samo u pismu)* Lavrentije. — *Prije našega vremena.* Lavrьtije. S. Novaković, pom. 72.

LȀVSKÎ, *adj. koji pripada lavima.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* lьvьskъ, *možebiti i praslavenska, isporedi češ.* levský. — *Između rječnika u Belinu* (,leonino' ,leoninus' 433b), *u Stulićevu* (v. lavovļi *iz brevijara), u Vukovu* (,löwen-' ,leoninus').

I. *adj.*

a. *uopće (može biti i u prenesenome smislu, vidi* 1. lav, d, e, *f)).* Oni ga vazamše vrgoše u jamu lafsku. Bernardin 62. dan. 14, 29. Prilič obraza četireh živin: obraz človičji i obraz lafski . . . 166. ezek. 1, 10. Toliko je strašan glas lavski . . . M. Divković, bes. 617a. U prilici lavskoj. zlam. 25. Ne projde godišće, to roka daju ti, da lavsko lovišće silan car oćuti. D. Baraković, vil 68. Utvrdi srcu moć, bud' lafske naravi. 293. Kako si oslobodil . . . Danijela iz jame lavske. M. Alberti 435. Zavapiti glasom velikim kano je lavski. I. Ančić, vrat. 66. Zapasti u oholost lavsku. M. Radnić 187a. Solomun prilikuje jakost i slobodu pravetnije k jakosti i slobodi lavskoj. 237a. Ļudi pitomi običaju obući srce svoje žestinom lavskom. 280b. Boje se ļudi režańa lavskije. 560b. Kako si oslobodio Danijela od jame lavske. P. Posilović, nasl. 157a. Lavsku i kožu s ńom popadoh. I. Zanotti, en. 47. Žestok lavski zub. A. Vitaļić, ostan. 16. Dalmacija kaže tri krunate lavske glave. J. Kavańin 284b. Lavska rila. 472b. Lavskom febrom veoma gori mjesec črčak srpań. 473a. Prvo (*živo*) ima lice lavsko. 516a. Otmi lavskijeh iz čeļusti mene. I. Đorđić, salt. 65. Boga moli Danijel u jami lavskoj. J. Filipović 1, 311a. Da se baci u špiļu lavsku. F. Lastrić, test. 199b. Prividivši duhom proročanskim u ńemu i kročinu ovčiju i lavsku žestinu. ned. 43. Zatvori usta lavska. svet. 38a. Danijel u jami lavskoj. E. Pavić, ogl. 408. Čeļusti joj bijau kano čeļusti lavske. 681. Iztezaše iz žrala lavskih. M. Pavišić 41. Zajer misliš da svak ima lavsko srce, kad mač prima? V. Došen 126a. Iz usta lavskih. And. Kačić, kor. 135. Pođe da vidi kakva je lavska čast. D. Obradović, basne. 33. U jamu lavsku spuštan. G. Peštalić 71. — Nȁ lavskû *ima adverbijalno značeńe, vidi* 2. Na lavsku režati. I. Đorđić, ben. 190.

b. *kod mjesnoga imena.* Za čuvalca velikoga dvora *(u Carigradu)* rečenoga ,Kod usta lavski' bi postavļen Petar Julijan. And. Kačić, razg. 158.

c. *kod imena biļaka.*

a) Lavska noga (prema lat.), češ. lvístopa, lvova stopa: stellaria, pes leonis (Durante), Alchemilla vulgaris L. (Sabļar). B. Šulek, im. 191.

b) lavski rep. — *Između rječnika u Stulićevu* (lavski rep, trava ,orobanche'). Lavski rep, Orobanche L. (Vujičić). B. Šulek, im. 191.

2. *adv.* lȁvski, *kao lav, kao lavi.* — *Između rječnika u Vukovu*[1] (,wie ein löwe' ,leonis more'). Naš Jerolim lavski riče: ,Vino 'e otrov'. J. Kavańin 27a. Bani slavski ki se rvaše svojor lavski. 231b. Lavski su se borili, da ne pušte tursku silu. S. Ļubiša, prip. 81. Jedem jelo lavski, ide mleko kravski. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 85.

LÀVÛR, lavúra, *m. umivaonica, leđen.* — *Od ńem.* lavor *(od franc.* lavoir, *mjesto gdje se umiva, kupa).* — *U naše vrijeme.* Od srebra se prave i lavuri, tańuri, ibrici, šećernice. Đ. Popović, poznav. robe. 139.

1. LȀZ, *m. a)* semita; *b)* hiatus, ostium; *c)* veteretum, vervactum; *d)* acervus lignorum. — *isporedi* 2. laz, 1. laza, lazina. — *Premda su dosta različna značeńa, mislim da je ipak jedna ista riječ, u koje je naj starije jedno od prva dva značeńa iz kojega su se razvila ostala: isprva vaļa da je značeńe bilo mjesto kud se prolazi (a)) ili kud se ulazi (b)). — Ako je tako, riječ postaje od korijena* lěz *(vidi* laziti), *i nije potrebno misliti na postańe iz tuđega jezika (Miklošić ispoređuje korijen* las *u stvńem.* calasueo ,comarcanus'). — *Riječ je praslavenska: sa značeńem a) rus.* лазъ, *poļ.* laz (łazy ,stammenden, klötze, wurzeln, buschwerk'); *sa značeńem c) nslov.* laz; *(češ.* laz, *neizorano mjesto).*

a. semita, *uski put (putańa) što malo po malo ļudi ili životińe načine u šumi ili u grmļu samo prolazeći onuda. — U Stulićevu rječniku:* ,via, semita, callis'.

b. hiatus, ostium, foramen, *kad je što ograđeno (zidom, plotom, živicom itd.) mjesto kud se može proláziti; kod toga se ne misli obično na prava vrata (ako ne u prenesenome smislu) nego na mjesto gdje je ograda razvaļena ili prolomļena. — isporedi* 2. laz. A kada li probiše bedene i široke laze otvoriše. And. Kačić, razg. 152b. Ograđena zidom šuma, ńiva ili poļe imade ulaz — lâz. na Krku. I. Milčetić. Lâz ,apertura saepis', gen. lȁza. Đ. Nemanić, čak. kroat. stud. 10.

c. vervactum, novale, *mjesto gdje se iskrčila (ili gdje se još krči) šuma da se može zemļa izraditi. ovo je značeńe postalo iz kojega od dva predašńa. — Između rječnika u Daničićevu* (lazь ,ager novalis'). I takožde imь priloži kraļevьstvo mi goru da si sêku lazove. Spom. stoj. 12. *(oko* 1300). Koliko je uzmožьno ļudemь crkovnymь da si čiue laze, i vse što je kьto činilь laze na ńih zemļi da sije ima svetaja crkvi. Glasnik. 49, 363. (1326). Sênokosь u Zlomь Poļi . . . i lazь u srêdьńega luga. Deč. bris. 59. Sь livadami, s pašišti i sь lazi i sь planinomь. Mon. serb. 138. (1348). Nitkò bezь hotênija mitropolitova da ne trêbi laza na zemļi na crьkovьnoj, ni vinograda sadii. Glasnik. 24, 246. (1353). Ja sam juče sjekao laz. S. Ļubiša, prip. 189.

d. *vidi u Vukovu rječniku:* kao mala ńiva, osobito između kameńa *s primjerima:* Boļe je navrh laza nego nadno laza (Nar. posl. vuk. 24). Krivo ralo Lazarevo, krive laze razoralo (Nar. posl. vuk. 160). — *Ovo značeńe postaje od predašńega (kod* c), *ako nije isto.*

e. *vidi u Vukovu rječniku:* (u Crnoj Gori) mjesto gdje je mnogo šume isječeno (n. p. krčeńa radi) i drveta popadala jedno na drugome ,eine menge übereinander gefällter bäume' ,silva caesa'. cf. carev laz. — *Jamačno ovo značeńe postaje od značeńa pod* c *(vidi ondje u primjerima* laz *kao objekat s glagolima* sječi, trijebiti). — *I u širemu smislu, gomila.* Nit' u dolu procvanulo cvijeće, no laz pustih naložen trupina. Osvetn. 2, 173.

f. *često kod mjesnijeh imena, ali se ne može znati koje je pravo značeńe između predašńijeh.*

a) Laz.

aa) u Crnoj Gori selo u katunskoj nahiji. Glasnik. 40, 19.

bb) u Hrvatskoj selo u županiji zagrebačkoj. Razdije}. 84.

cc) u Srbiji ime mjestima. aaa) u okrugu aleksinačkome. Ńiva u Lazu. Sr. nov. 1875. 22. — *bbb) u okrugu čačanskome.* Zabran u mestu Lazu. Sr. nov. 1871. 290. — *ccc) u okrugu kneževačkome.* Ńive u Lazu. Sr. nov. 1872. 170. — *ddd) u okrugu kragujevačkome.* Ńiva u Lazu. Sr. nov. 1875. 351. — *eee) u okrugu kruševačkome.* Ńiva zovoma Laz. Sr. nov. 1871. 352.

b) Laz Pavlovića, *mjesto u Hrvatskoj.* — *Pomińe se* xvi *vijeka.* Postavi ju ondi kadi sam sede, to je na Laz Pavlovića sta. Mon. croat. 250. (1549).

c) Braišinь Lazь. Mon. serb. 87. (1327).

d) Carov Laz.

aa) Otь tudu u Carevь lazь, kako nestaje laza. Glasnik. 15, 276. (1348?).

bb) u Crnoj Gori (vidi Carev Laz). Carev Laz (krčevina careva). Pjev. crn. 14ᵃ. U ta doba udario Janko s desne strane iz gore Pržnika, živim ogńem Turke ućeraše među guste šume i klisure, guste šume brže optekoše i u ńima Turke zatvoriše; tu stojaše dok Turci nestaše, i to mjesto Carev Laz nazvaše. 15ᵇ. Udari im i Đuraškov Janko, nu da ti se nagledati, pobre, kako srpske sab|e sijevahu, a dušmanske glave zijevahu, a srete ih drv|e i kameńe, ne uteče od ńih ni kamena. to se mjesto Carev Laz nazvalo i po danas vazda će se zvati. 175ᵃ. Ogled. sr. 36.

e) Dragomańь Lazь. Mon. serb. 95. (1330).

f) Gusti Laz, *selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdije|. 45.

g) Kosmači *(ili* Kosamči?) Lazi. U planiuu na Kosmьče Laze. Mon. serb. 92. (1330).

h) Podь Kovačevь Lazь. Mon. serb. 94. (1330).

i) Prêko Mirujeva Laza. Glasnik. 15, 276. (1348?).

k) Stari Laz, *selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdije|. 62.

l) Trnov Laz, *selo u Srbiji u okrugu topličkome.* M. Đ. Milićević, kra|. srb. 397.

m) Na Vlaški Lazь. Mon. serb. 94. (1330).

2. LAZ, *f. vidi* 1. laz, b. — xvii *i* xviii *vijeka.* Tad projdoh na vrata na ka so izlazi gdi četa najata bdi stražu i pazi, prošad van kroz lazi kud oči put kažu najdoh se na stazi pod Kamenar-stražu. D. Baraković, vil. 25. Ta biži po stazi ne obziromice, ta skoči prik lazi, drugu put pritiče. 74. Slišajući iz polače službenici verni i drazi dotekoše priko lazi gdi Suzana z glasa plače. jar. 68. Końa nek ugradi neulaz|iva u laz grada. I. Zanotti, en. 15. Četvero krat na laz grada prista. 18. Za tom hižom laz otajna kako u tmini nikoj staše. 31. Padši dvara lazi zjahu. 33. Ovdi jest laz otvorena smrti. 44. Ne istira końe na onu istu laz na koju su unišli. M. A. Re|ković, sabr. 71. Lâz ‚apertura saepis‘, gen. làzi. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 65.

1. LÁZA, *f. vidi* 1. laz, b, *i* 2. laz. — *U čakavaca od* xvi *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* laz). Kada slišaše vapaj u vrtli, sluge od hize pritekoše kroz lazu da vide ča biše. Bernardin 50. dan. 13, 26. Lāzä, prosijek u međi. Slovinac. 1882. 187. Lāzä ‚apertura sepis‘. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 31.

2. LÁZA, *m. hyp.* Lazar, *vidi* Lazo. — *Akc. se mijeńa u voc.* Lȁzo. — *U naše vrijeme (može biti i od prije, vidi naj prvi primjer, ali ovo može biti i hyp.* Lazara). — *Između rječnika u Vukovu: vide* Lazo *s dodatkom da je po istočnome govoru.* Laza. S. Novaković, pom. 73. Ti mi zovni Radanović-Lazu. Nar. pjes. vuk. 2, 25. Tada Lazu nadvladaše Turci, i pogibe srpski knez Lazare. 2, 298. Miloš ubi za Lazu Murata. 4, 134. S Bogatića Martinović-Lazu. 4, 141.

LAZAC, Lasca, *m. mjesno ime.*

a. *dva zaseoka u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdije|. 43. 46.

b. *selo u Srbiji u okrugu čačanskome.* K. Jovanović 167.

LAZAČKI, *adj. koji pripada Lascu (vidi* Lazac, b). Lazačka *(opština).* K. Jovanović 167.

LAZAN, lazna, *adj. znači što* 1. *i* 2. lastan. — -a- *stoji mj. ńegdašńega* ь. — *Jamačno postaje od korijena* lьg *(vidi* 1. lak), *isporedi stslov.* lьzê, *dopušteno, rus.* лязя, *lako, češ.* lze, *po|.* lza. — *Od prvijeh vremena (vidi* b).

a. *adj. vidi* 1. lastan *(zaludan?).* — *U dva pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka.* Obijesni i lazni Boga zabiste. M. Vetranić 2, 388. Na |ubav tuže se i lazni uzdišu. M. Držić 84. — *U sredńemu rodu s prijedlogom* na: na lazno, *kao da znači: bez omete.* — *u jednoga pisca čakavca* xvi *vijeka.* Tako misalju uznit po|em budu hodit, ter na lazno cvilit pod jelom zelenom u sinci sideći. P. Zoranić 21ᵃ. — *U sredńemu rodu u naše vrijeme znači u Istri: danguba, besposlica.* Neutr. läzno ‚otium‘. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iiftsg. 20.

b. *adv.* lazno, *lako(?).* Ašte imutь hotêti rasêcati želêzomь vrata, to ne bude imь lьzьno. Zborn. drag. sreć. 17.

LAZANIĆ, *m. prezime.* — xvii *vijeka.* Cvit treći darovan gosp. Nikuli Lazaniću vlast. braškomu, kuratu postirskomu. I. Ivanišević 69.

LAZANKA, *f. vrsta kruške.* Vetovo kod Požege. D. Hirc. Lazanka, lazarinenbirn (Veselić). B. Šulek, im. 191.

LÀZAŃA, *f. riječi bez smisla; brb|ańe.* — *Va|a da je ista riječ što* lazańe *(vidi) u prenesenome smislu.* — *U naše vrijeme u Istri.* Hodi to ti ńega pitat, ćeš čut lazańu. Naša sloga. god. 14, br. 15, str. 65. — *I u Dubrovniku.* ‚Što će te tvoje lažańe? misliš se š ńima izvadit i ne platit što imaš‘. P. Budmani.

LAZȂŃATI, lazȁńâm, *impf. brb|ati.* — *vidi* lazańa. — *U naše vrijeme u Istri.* ‚Ča lazańaš prez potrebe?‘ F. Simčić.

LÀZAŃE, *f. pl. tal.* lasagne, *vrsta jerišta (tanko tijesto izrezano na jednake trakove).* — *isporedi* lozańe. — *Od* xvi *vijeka po primorju, a između rječnika u Mika|inu* (lazańe, jerište ‚tagliulini, lasagne‘ ‚laganum‘ *i kod* skrob), *u Bjelostjenčevu* (‚leganum, artolaganum, tracta panis‘). A kamo lazańe, kamo li još žmire? M. Držić 429. Nijesu lazańe bez magańe. (D). Poslov. danič.

LAZAŃKA, *f.* va|ar za mlince. u Lici. D. Trsteńak.

LȀZȂR, *m.* Λάζαρος, Lazarus, *biblijsko ime (iz novoga zavjeta).* — *U Dubrovniku se izgovara* Lȁẓar. ‚Crkva svetoga Laẓara‘. ‚Pod Laẓarom‘. P. Budmani. *vidi i:* Zora, ẓar, Laẓar. R. Gamańić C5ᵇ. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Belinu* (‚Lazzaro‘, ‚Lazarus‘ 430ᵃ),

u Vukovu, u Daničićevu (Lazarь ,Lazarus'). Četveredьnevnago Lazara vь Vithanji. Domentijan[b] 99. Lazare, hodi vanka. Bernardin 60. joann. 11, 43. Smradļiv Lazar grob ostavļa. J. Kavańin 63[b]. Uskrisi Lazara brata Marije Mand. F. Lastrić, test. bil. 186[b]. Lazare! izidi na poļe. Vuk, jov. 11, 43. — Bišo niki prosjak jimenom Lazar. Bernardin 38. luc. 16, 20. Povist ubogoga a čestita Lazara. J. Kavańin v. Epuluni molit će se bijednom' Laz'ru. 568[b]. Bijaše jedan siromah, po imenu Lazar. Vuk, luk. 16, 20. — Lazarь. Svetostef. hris. 34. — Hranoje a bratь mu Lazarь. Deč. hris. 86. — Azь blagovêrnyj knezь Lazarь, samodrъžьcь vseje srьbьskyje zemļe. Mon. serb. 194. (1380). Pokle Lazar tijem silovo bješe i umri na Kosovo. J. Kavańin 185[a]. Lazar Grebļanović, despot ili poglavica od Rašije. Knez Lazar biše sin Pribica Grebļanovića. And. Kačić, razg. 56. Car-Lazare sjede za večeru. Nar. pjes. vuk. 2, 288. Tada reče srpski knez-Lazare. 289. Krstaš barjak srpskog knez-Lazara. 3, 80. — Sinovi Vlьkovi Grьgurь i Đurьdь i Lazarь. Mon. serb. 223. (1392). — Mi milostiju Božijeju gospodinь Srьbļemь despotь Lazarь. Mon. serb. 476. (1457). Diže se iskat u svom dvoru Lazar despot od Servije dva junaka po izboru da uda za ńih kćeri dvije. I. Gundulić 386. — U Rdeļskom stignu boju smrt Miloša i Lazara. 378. — Andrijaš *(Kraļević)* se moļaše baši ne toliko za sebe koliko za brata Lazara. Nar. pjes. *u* P. Hektorović 23. — Posilaju čoveka na ime Lazara Sebišanina. Mon. serb. 557. (1566). — Lazi, lazi, Lazare *(vidi kod* lazarica, b). Nar. pjes. vuk. 1, 119. — Oj Lazare livadare! ko ti dade tu livadu? 1, 302. Budila zora Lazara: ,Ustani gore, Lazare!' 1, 340. — Bogom brate, Pecirep-Lazare! 4, 41. Mutap Lazar końa nać ne može. 4, 302. Do samoga Živković-Lazara. Ogled. sr. 243. Lazar Pavlović. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 381.

LȀZARA, *f. ime žensko prema muškome* Lazar. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 73

LAZARET, *m. tal.* lazzaretto, lazzeretto, *isprva bolnica za gubavce (postaje od* Lázzaro, Lázzero, *Lazar, vidi* luc. 16, 20), *pak zgrada u kojoj se čuvaju i motre čeļad i trgovine što su došle iz kužna mjesta. — Ovo je značeńe i kod* babaǵáfer *(u ovome rječniku zlo pisano* babačafer *i zlo tumačeno) i* baǵáfer *(ovako se još govori u Dubrovniku, ali nije zabiļeženo u rječniku).* P. Budmani. — *U Dubrovniku* lazȁret. P. Budmani. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*: ,die quarantäne', cf. kotromanac *(gdje je tumačeno kao* kontumac). Tako bi isto dolazili i u sremske manastire da nema lazareta i drugijeh smetńi. Vuk, živ. 87. I odma još u lazaretu (kontumacu) stane kupiti frajkor za Nemce. dan. 4, 14. Ni iz Dubrovnika u Novi po suhu drukčije ne može otići nego s pratiocima od lazareta preko turske zemļe. poslov. xix. U zemunskome lazaretu. Nar. prip. vuk. viii. Lazaret pomorski je lučki i pomorski zdravstveni zavod. Zbornik zak. 2, 715. Ako su se osobe za prvih 12 sati po ustanovļeńu kontumaca iskrcale u lazaret. 3, 438.

LAZȀRETSKÎ, *adj. koji pripada lazaretu.* Lazaretski putni list ,contumaz-pass'. Jur. pol. terminol. 120.

LȀZÂREV, *adj. koji pripada Lazaru. — isporedi* Lazarov. — *Između rječnika u Vukovu* (Lazarev dan, Lazareva subota ,Lazarstag (der samstag vor den palmsonntag)' ,dies festus s. Lazaro' cf. lazarice) *i u Daničićevu* (Lazarevь ,Lazari').

a. *uopće.* Sь Stepanomь bratomь Lazarevomь. Okaz. pam. šaf. 79. Zetь Lazarevь, knezь Stefanь. 80. Jelača dьšti Lazareva. 80. Ukažuje se po prilici Lazarevi. Naručn. 56[a]. V kući Lazarevi. Korizm. 91[b]. I kupe se gospoda prid dvorove Lazareve. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 19. Od Marije sestre Lazareve. S. Rosa 84[a]. Noćom odo ka Kruševcu gradu, pa ne sćede Lazarevoj kuli, veće pade u poļe Kruševo u pšenicu slavnoga Lazara. Nar. pjes. vuk. 2, 259. I pogodi Lazarevu slugu. 1, 320. Da me okrune Lazarevom krunom. S. Ļubiša, prip. 171.

b. Lazareva subota, *vidi u Vukovu rječniku.* Na Lazarevu subotu bere se cveće. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 7.

c. *kod mjesnijeh imena u Srbiji).*

a) Lazarev Kladenac, *izvor u okrugu vrańskome.* Ima izvor ,Lazarev Kladenac' koji vele da je pronašla vojska cara Lazara, kad je jednom tuda prolazila. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 275.

b) Lazarevo selo, *selo u okrugu niškome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 126.

LAZAREVICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu užičkome.* Livada u Lazarevici. Sr. nov. 1861. 56.

LȀZÂREVIĆ, *m. prezime (po ocu Lazaru). — isporedi* Lazarović. — *U naše vrijeme.* Prvo jeste Lazarević Luko koji Šapcem komendira gradom. Nar. pjes. vuk. 4, 226. Boško... poznan je tamo pod imenom Bogdan Lazarević. *u* Pjev. crn. 326[a]. Tuži Jakova Lazarevića. Glasnik. ii, 1, 48. (1808). — *I u Dubrovniku ima prezime* Lȁzarević. P. Budmani.

LȀZÂREVIĆI, *m. pl. mjesno ime (pl.* Lazarević).

a. *knežina u Grbļu između Kotora i Budve.* Vuk, posl. xviii.

b. *selo u Bjelopavlićima.* Glasnik. 40, 20.

LAZARI, *m. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 43.

LȀZARICA, *f. postaje od* Lazar, *u osobitijem značeńima.*

a. *vidi u Vukovu rječniku:* lȁzarica, tako zovu slijepci onu veliku pjesmu od kneza Lazara i od kosovskog boja. lazarica se počińe: ,Car-Murate u Kosovo pade; kako pade, sitnu kńigu piše, te je šaļe ka Kruševcu gradu'. a sve su ostale kosovske pjesme komadi od lazarice.

b. *vidi u Vukovu rječniku*: lȁzarice. — Do skora je bio običaj u Srbiji (a može biti da je gdješto i sad), da idu lazarice (nekoliko djevojaka) uoči Lazareve subote od kuće do kuće, te igraju i pjevaju pjesme od Lazara (onoga što ga je Hristos vaskrsao). po Srijemu i danas skupe se djevojke uoči Lazareve subote i stanu u kolo a pruže ruke od sebe, pa dignu malo dijete muško te ide preko ruku, a one pjevaju: ,Lazi, lazi, Lazare, te dolazi do mene' *itd.*

c. *ńeka biļka.* Lazarica (lažičarica?). Cochlearia officinalis L (Vujičić). B. Šulek, im. 191.

d. *crkva svetoga Lazara.* Eno zvoni zvono na Lazarici. M. Đ. Milićević, jur. 9.

e. *ime selu u Srbiji u okrugu kruševačkome.* K. Jovanović 125.

LȀZARIČKÎ, *adj. koji pripada lazaricama (vidi* lazarica, b). Lazarička pesma. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 318.

LȀZARIČKÎ KĻÛČ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kruševačkome (koji pripada Lazarici?,*

vidi lazarica, e). Ńiva u Kļuču Lazaričkom. Sr. nov. 1867. 240.

1. LȀZARIĆ, *m. prezime (po ocu Lazaru)*. — *U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 313.

2. LȀZARIĆ, *m. vidi* Lazarići, a.

LȀZARIĆI, *m. pl. mjesno ime.*

a. *zaselak u Hercegovini.* Statist. bosn. 114. — *Pomiñe se od* xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (selo ‚Lazariće' s gradom Kļučem i mnogim drugim selima dade kraļ bosanski Tomaš Ostojević sinovima vojvode Ivaniša Dragišića 1446. M(on. serb). 439). — *U naše vrijeme i u jednini, vidi u Vukovu rječniku (gdje ima samo primjer iz narodne pjesme:* Ajde s vojskom Lazariću ravnu). Dođe aga Gacku širokome pod maleno selo Lazarića. Nar. pjes. vuk. 4, 469.

b. *kao mjesto u Srbiji pomiñe se* xviii *vijeka.* Debeļić od Lazarića iz Servije. And. Kačić, kor. 454.

LAZARIJA, *f. vidi* 1. lazarin. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Koji svoga tila žalit neće od vlaškoga gvožđa studenoga, ni od duge puške lazarije. Smailag. meh. 54.

1. LȀZARÎN, *m. ńeka vrsta puščane cijevi.* — *isporedi* lazarija. — *Riječ je talijanska, ali mi nije poznata.* — *U Vukovu rječniku:* ‚art flintenrohr' ‚fistula quaedam jaculatoria'; *u prvome je izdańu dodato, a nema u druga dva:* ‚qum (quondam?) Lazzarini Veneti'.

2. LAZÀRÎN, Lazarina, *m. pučanin dubrovački što pripada braći svetoga Lazara, vidi* P. Budmani *u* Stari pisc. hrv. 21 (D. Zlatarić), viii. — *U Dubrovniku se izgovara* ʒ *mj.* z *kao u* Lazar.

LȀZÂRKIŃA, *f.* Asperula odorata L., *ńeka biļka.* — *Između rječnika u Vukovu:* ‚art pflanze' ‚herbae genus' [‚Asperula odorata L.']. ova trava po naj više raste u hladu, lozica joj je tanka i mekana gotovo kao u broća, a cvijet sitan bio kao u zmije oko. govori se da je ova trava ļekovita za rańava usta i desni. Lazarkińa, kao broć, bijela cvijeta (Vuk), Asperula odorata L. (Vukasović). B. Šulek, im. 191.

LȀZÂROV, *adj. vidi* Lazarev. Lazarova dobra duša, pusti od glada da pogine. J. Kavańin 29b. Lazarovo čostito uživańe. J. Banovac, pripov. 230. Ļubi Lazarova. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 24. Da mu smrde rane Lazarove. M. A. Reļković, sabr. 73. — *I kod mjesnoga imena u Srbiji u okrugu kneževačkome:* Lazarov Trap. Ńiva u Lazarovom Trapu. Sr. nov. 1875. 765.

LAZAROVAC, Lazarovca, *m. ime selu u Srbiji u okrugu jagodinskome.* K. Jovanović 108.

LȀZÂROVICA, *f. Lazarova žena.* — *U narodnoj pjesmi* xviii *vijeka.* Lijepu šetu pošeta Milica Lazarovica. Nar. pjes. bog. 10.

LȀZÂROVIĆ, *m. prezime, vidi* Lazarević. — *Između rječnika u Daničićevu* (Lazarovićь, dolazi jedan put kao prezime despotu Stefanu sinu cara Lazara). Proročastvije svetago Stefana Lazarovića. Glasnik. 11, 168. To im bješe ostavio vitez kneže Lazaroviću. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 50. Tu mi bješe došetao Stjepane Lazaroviću. Nar. pjes. bog. 25. Čuj me dobro, Lazarović-Ramo. Pjev. crn. 70b.

LÁZATI, lâzâm, *impf. iterativni glagol prema* laziti. — *U jednoga pisca našega vremena.* Jur Grahovo turski parip gaza a sto guja u kameńu laza . . . Osvetn. 1, 66. Nit' ko zmija da proz zemļu laza 5, 25.

LÁZAVICA, *f.* Ujede li koga zmija, bahornik, kad je na križ rasjekao ranu pa je obavio ńekakvom mješanijom sastavļenom od više trava, okrene se prama istoku, pa muklim glasom stane da popijeva: ‚Plazi, plazi, plazavica, ubiće te lazavica, danas je (n. p.) Petrov dan: nećeš uteći!' na Promini. A. Ostojić.

LȀZBINA, *f. mjesto (ili način?) kuda se (ili kako se) lazi ili ulazi (?).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Al' je svakomu ta jedina lazbina k neumrlosti. M. Pavlinović, razl. spisi. 235.

LAZE, *f. pl. mjesno ime.* — *U ńekijem slučajevima, ako ne u svima, stariji je i pravi oblik* Lazi *(vidi).*

a. *tri zaseoka u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 20. 23. 29.

b. *u Slavoniji. a) dva sela u županiji požeškoj.* Razdijeļ. 125. 130. — *b) pusta u županiji srijemskoj.* 151.

c. *ńekadašńi zaselak (do god.* 1862) *u Srbiji.* K. Jovanović 88.

LAZEŃE, *vidi* lažeńe.

1. LÂZI, lázî, *f. pl.* prijelaz preko većih rijeka (kao na brvini). de je rijeka uska pa se preturi 2—5 drveta i preko ńih prelaze. *(Ko je zabiļežio?).*

2. LÂZI, *m. pl. mjesno ime (plur.* 1. laz). — *isporedi* Laz.

a. *selo u Crnoj Gori u Kučima.* Glasnik. 40, 21.

b. *u Hrvatskoj. a) u županiji modruško-riječkoj:* Lazi, *zaselak;* Crni Lazi, *selo.* Razdijeļ. 43; Podsļemeni Lazi, Trški Lazi, dva sela. 44; Lazi novi *i* stari. 46. — *b) selo u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 95. — *c) selo u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 67.

c. *selo u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdijeļ. 149.

LAZICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskome.* Livada u Lazici. Sr. nov. 1867. 687.

1. LȀZIĆ, *m. mjesno ime.*

a. *u Istri.* Lazić ‚nom. propr. campi'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 38.

b. *u Srbiji u okrugu smederevskome.* Livada u Laziću. Sr. nov. 1875. 584.

2. LAZIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Koji svoga kradioca Jovana Lazića tužiti ide. Glasnik. ii, 1, 14. (1818). Jovan Lazić. M. Đ. Milićević, srb. 342. Petar Lazić. Nar. pjes. vuk. 2, 656 *(među prenumerantima).* — *I kod mjesnoga imena u Srbiji:* Lazića Bara *u okrugu vaļevskome.* Voćńak u Lazića Bari. Sr. nov. 1861. 295. — Lazića poļe, u okrugu užičkome. Ļ. Stojanović.

LÁZIĆI, *m. pl. ime dvjema mjestima u Srbiji u okrugu užičkome.* Ļ. Stojanović.

LȀZILA, *n. pl. vidi u Vukovu rječniku:* skele po kojima se ide kad se što zida ‚das baugerüst' ‚machina aedificationis'. cf. koze. — *U naše vrijeme.* Utvrdivati odrove ili lazila na susjedovoj zemļi. V. Bogišić, zakon. 50.

LȀZILO, *m. čovjek što lazi.* — *U poslovici dubrovačkoj* xviii *vijeka.* Trčalo i lazilo staju se, al' ne druže. (Z). Poslov. danič.

LȀZIMICÊ, *adv. lazeći.* — *U Vukovu rječniku:* ‚reptando'.

LÁZIN, *adj. koji pripada Lazi.* — *U naše vrijeme.*

a. *uopće.* Ilija Lazin. Glasnik. ii, 1, 16. 16. (1808). Danas presudismo: da je kobila Lazina. 49.

b. *kod imena biljke.* Lazina trava (Sabljar, Janda), v. Lazarkińa. B. Šulek, im. 191.

c. *kod mjesnijeh imena u Srbiji.*

a) Lazina Ćumurana, *mjesto pod šumom u okrugu biogradskome.* Glasnik. 19, 182.

b) Lazin Brijeg, šuma u okrugu podrinskome. Ļ. Stojanović.

LÀZINA, *f. vidi* 1. laz *(uprav je augmentativ).* — *Akc. se mijeńa u nom., acc., voc. pl.* làzine, *gen. pl.* làzînâ. — *Od* xviii *vijeka (vidi* d).

a. *vidi* 1. laz, a. Koje na svijetu svojom lazinom gredu. M. Pavlinović, razl. spisi. 235.

b. *vidi* 1. laz, b. Lazìna ‚apertura sepis'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 39.

c. *vidi* oplaza. — *U Vukovu rječniku.*

d. *vidi* 1. laz, c. U to doba paleći lazine ńeki seļanin u poļu . . . I. Đorđić, ben. 183. Osta jedan kao pań u lazinu. (Kad kome svi pomru. U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 242. Brańevina i lazina Jovico Mićunova. V. Vrčević, niz. 23. Šuma lazine, što ispod sjekire pada. 237. Ostadoše na lazini za golijem vrhom. S. Ļubiša, prip. 16. Ispańio se kao star dub u lazini. Nar. bl. mehm. beg kap. 402. Kako li obje strane iznijele s lazine svoje komade bez više pogibije. Srp. zora, god. 2, sv. 3, str. 55.

e. *vidi* 1. laz, d. — *Između rječnika u Vukovu s primjerom iz narodne pjesme:* Tu panula lazina Turakah. Jer oko ńe lazina ležaše od Turakah i turskijeh końah. Nar. pjes. vuk. 5, 207.

f. *kod mjesnijeh imena.*

a) selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijeļ. 73.

b) ime mjestima u Srbiji. aa) u okrugu crnorijećkome. Ńiva u mestu zovomom Lazina. Sr. nov. 1873. 327. — *bb) u okrugu kragujevačkome.* Livada u Lazini. 1873. 639. — *cc) u okrugu podrinskome.* Làzina, ńiva u okrugu podrinskome. Ļ. Stojanović. — *dd) u okrugu vaļevskome.* Ńiva u Lazini. Sr. nov. 1867. 67.

LȀZINE, *f. pl. mjesno ime (plur.* lazina).

a. *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 68.

b. *u Srbiji. a) u okrugu biogradskome.* Livada u Lazinama. Sr. nov. 1873. 803. — *b) u okrugu užičkome.* Ńiva zovoma Lazine. 1870. 656.

LAZIŃE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkome.* Vinograd u Lazińu. Sr. nov. 1871. 82. — *Vaļa da je isto što* Lazińe Poļe. Glasnik. 19, 289.

1. LȀZITI, làzîm, *impf. složeno s prijedlozima (vidi* dolaziti, izlaziti, polaziti, ulaziti *itd.) znači što i* hoditi, *ali samo po sebi znači: hoditi potrbuške ili četveronoške, kao n. p. crvi, zmije, gušteri, isporedi* gamizati, gmizati, hmiļeti, puzati. — *Ovakovo je značeńe praslavensko, isporedi stslov.* laziti, *rus.* лазить, *poļ.* łazić, *češ.* laziti. — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* lȁzî). — *Postaje od korijena* lêz, *vidi* izļesti, uļesti, *tijem što se -ê- promijenilo na -a.* — *Između rječnika u Belinu* (‚strisciarsi per terra come le serpi ecc.' ‚repto' 713b), *u Stulićevu* (v. hoditi ‚serpere, repere, reptare'), *u Voltiģijinu* (‚rampicare, strisciare, serpeggiare' ‚kriechen, klettern'), *u Vukovu:* (stajaće) ‚gehen' ‚eo, gradior' *s primjerom:* Lazi, lazi, Lazare, te dolazi do mene *(vidi kod* 2. lazarica, *gdje značeńe nije uprav hoditi, jer se govori o malome djetetu, a osim toga* lazi *stoji kao aliteracija prema* Lazare; *jamačno je Vuk poznavao ovu riječ samo po toj pjesmi, pa je mislio na složene glagole* dolaziti *itd.); u Daničićevu:* ‚incedere', *ali u jedinome primjeru što do nosi drugo je značeńe (vidi naj prvi primjer kod* b, *a)). vidi i* lazimice.

a. *u pravome smislu, o životińama.* Od ptica po naravu svomu i od dobitka po naravi ńih i oda svakoga ka laze po zemļi po naravi svojoj. N. Rańina 115b. gen. 6, 20. Sve što pliva, sve što plazi, što se koti od gńilada, što se vere, štono lazi . . . J. Kavańin 21b. Laze živa nebrojena. I. Đorđić, salt. 352. Za tebe je stvorio brda i planine i sve u ńima živuće i lazeće i letušće. A. Kalić 239. — Iz ńega laža(h)u crvi. I. Ančić, ogl. 184. Al' po zemļi crv lazući. A. Vitaļić, ostan. 225. Po licu joj razpadenu pasu i laze gadni crvi. B. Zuzeri 271. Potišteniji od crva koji lazi po zemļi. Đ. Bašić 100. — Kudi laze guštorice. M. Vetranić 1, 13. — U mrtvilo ļuto zmija isprid mraza čim se vuče, zvižd ustavļa, krug ne svija, neg žalosna lazi mučo. Ģ. Palmotić 54a. — Upitajte mravi koji laze po zemļi. Đ. Bašić 133. — *U ovome primjeru o końu kad se pruži kod brzoga trka.* Oštro Ajka goni mamna doru, oštro goni, a dobar se ļuti, po dva kopļa u višine klisa . . . katkad lazi na stražńim nogama, prve meće pod kolana none. Hrv. nar. pjes. 4, 252.

b. *o čeļadetu.*

a) kad ide četveronoške. Laze na ruku svojeju, vlačaše po sebê nozê svoji. Stefan, sim. pam. šaf. 21. — *često o djetetu.* Naj prije ondi što zaplaka i mlađahno lazi dijete . . . Ģ. Palmotić 3, 49a. Kad matoro dete hoće da lazi (četveronoške) sluti na goste. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 68.

b) kad je klijenito ili hromo, ili uopće slabo, znači: hoditi ali polagahno i ne jednakijem korakom. Da gdê sutь drêva na ńihьže jesi lazilь? Domentijana 341. Ivan Vairan . . . bi toliko u obijeh nogah spet i zgrčen, da za hoditi potrebovaše mu, kô živini, smucati se i lazit po zemļi. I. Đorđić, ben. 192. — Lažahu po zemļi upijuće. Starine. 5, 108. Ne mogoše se uzdignuti i lažahu po zemļi. Zborn. 32a. Žuho lazi kao indijana žaba. M. Držić 361. I na ń *(mač)* tuj pri strani ja padoh lazeći, a noga na grani osta mi viseći. D. Rańina 61a. Pogledajte ga *(Jezusa)* gdje leži na zemļi... kako lazi po ńoj. Đ. Bašić 56.

c) uopće polagahno hoditi, vući se, vlačiti se. Ja plijezim, i lazim, i ulagam svud ruke, obilnos gdi pazim od stoke i muke. I. Gundulić 149. Njeki bezredno se tamo i amo viju i laze. B. Zuzeri 237. Vozi se u čahoru po Rijeci, a u skorńah lazi po Prijeci. (Z). Poslov. danič. Lazi samodrug put sela. Dubrovnik. 1870. 15.

c. *o čemu neživome (umnome u prvome primjeru), polagahno se vlačiti, dovlačiti.* Ļubav ka ńih stežo i po ńih ka lazi brzo se užeže . . . D. Rańina 27a. Ogań koliko puta na ńegovu zapovijed prista laziti i prliti? Đ. Bašić 233. Prilikujem ja krivovjernos gustoj, gnusnoj maglini, koja se uzdižuć iz mutnijeh ležećijeh voda na način dima lazi, stere se. A. Kalić 510. Zlaćano jutro od onuda lazi. B. Radičević (1880). 334. Svjetlost mirno lazi. M. Pavlinović, rad. 172.

2. LȀZITI, làzîm, *impf.* (med), vaditi saće iz košnice. na Braču. A. Ostojić.

LAZIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. koračiv. — *nepouzdano.*

LAZJE, *adv. dopušteno.* — *-a- stoji mj. ńegdašńega* ь, *a -je mj.* ê. — *Vaļa da je isti korijen što je kod* 1. lak. — *Vidi u Daničićevu rječniku:* lьzê ‚licitum', mjesto toga griješkom stoji ‚lьže':

,Na vosku vtoryhь pismenь prъvyhь ne zagladivše nêstь lъže postaviti'. Đ(omentijan[b]) 148.

1. LȀZNICA, *f. ļestve. — Samo u Stulićevu rječniku:* ,scalae'.

2. LȀZNICA, *f.* motika sredńe veličine kojom se kopaju tanke zemļe, gdje su lazi. Slovinac. 1881. 418.

3. LAZNICA, *f. selo u Srbiji u okrugu požarevačkome.* K. Jovanović 143.

LȀZNIČAN, lȁznična, *adj. koji pripada laznicama (vidi* 1. laznica). *— Samo u Stulićevu rječniku:* ,scalaris'.

LȀZNIČICA, *f. dem.* 1. laznica. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. skalica.

LAZNIČKI, *adj. koji pripada Laznici (vidi* 3. Laznica). Laznička *(opština).* K. Jovanović 143.

1. LAZNIK, *vidi* lasnik. — *U Stulićevu rječniku (na svome mjestu).* ,praecursor' *s dodatkom da se nalazi u pisca S. Rose.*

2. LAZNIK, *m. ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome.* Razdijeļ. bosn. 21.

LAZNOJEVIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Srbiji u okrugu kruševačkome.* K. Jovanović 132.

LÀZNUTI, lȁznêm, *pf. jednom polizati. — -a- stoji mj. ńegdašńega* ь. — *Akc. kaki je u praes. taki je u aor.* 2 *i* 3 *sing.* lȁznû *i u part. praet. pass.* lȁznût. — *Postaje od korijena* liz *glagola* lizati *tijem što se -i- mijeńa na* ь; *ova se promjena može biti dogodila već u praslavensko doba, isporedi nslov.* -leznoti, *češ.* lzati *(što ne znam, jeli dosta pouzdano). — Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu kod* oblaznuti, *u Stulićevu* (,nonnihil lambere'), *u Vukovu* (,einmal lecken' ,lambo') Htoć meda slatkoga da lazne. Đ. Baraković, vil. 132. Moju krv lazne. B. Krnarutić 32. Onda metne prst na jezik te pokvasi, pa umoči u onaj prah i lazne malo da bi doznala što je. Vuk, živ. 232. Sve je uređeno i čisto *(u toj kući),* što ono vele, meda da lazneš. M. Đ. Milićević, omer. 195. Dok ne žgaše trojanske zidove, ne laznuše krvi Parisove. Osvetn. 1, 59.

1. LÁZO, *m. hyp.* Lazar. — *isporedi* 2. Laza. — *Akc. se mijeńa u voc.* Lâzo. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (hyp. v. Lazar *s dodatkom da je po južnome govoru).* Lazo. S. Novaković, pom. 73. Zaručnica Laza Radanovića. Nar. pjes. vuk. 2, 21. Care pita vjerna slugu Laza: ,Oj Boga ti, vjerni slugo Lazo!' 2, 298. Š ńime pije Lazo barjaktare, a do Laza Daničiću Vide. 3, 440. I doziva Bakovića Laza: ,Čuješ li me, Bakoviću Lazo?' 4, 398. Zatekoše me na putu Lazo Perov, Đuro . . . Pravdonoša. 1852. 8. — *U Dubrovniku se reče, ali samo u šali, ne za uvredu čeļadetu što laže* (Lázo). ,Ko bi ti sve vjerovo, moj Lâzo!' P. Budmani *vidi i:* Lazo laže, a Mato maže. Nar. posl. vuk. 165.

2. LAZO, *n. vidi* 1. laz, b. — *Od* xviii *vijeka.* Tko na svome vinogradu lazo prodre. V. Došen 91[a]. Lazo, *a)* otvoren prolazak u gradi jali u zidu na vinogradu: ,Otvorio mi je lazo na vinogradu'. — *b)* zagraditi lazo, pomoći: ,Bog je da' ono mrve sira, to mi je zagradilo lazo'. M. Pavlinović.

LAZOR, *m. vidi* Lazar. — xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Lazorь). Lazorь. Deč. hris. 42. 55. Glasnik. 15, 289. (1318?).

LAZOVAC, Lazovca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* Ńiva na Lazovcu. Sr. nov. 1873. 922.

LȀZOVI, *m. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome. — Uprav je pl.* 1. laz, c. Livada u Lazovima. Sr. nov. 1861. 290.

LÁZOVIĆ, *m. prezime (po ocu Lazu). — U naše vrijeme.* I pozovi Lazovića Rada. Nar. pjes. vuk. 4, 398. Već bijele kule Lazovića. 5, 252. Gospodine Lazović-Stevane. Nar. pjes. petr. 2, 487. Marko Lazović. Rat. 79.

LȀZOVINA, *f.* ime zaseoku u Srbiji u srezu crnogorskom okruga užičkoga. K. Jovanović 160. (griješkom ,Alazovina'). Ńegda je bilo dvojice Turaka Muje i Aze Lȁzovići. Ļudi odonde zovu se: ,s Lazovine', a ne drukčije. (tako mi pisa Milićević). Đ. Daničić.

LAZÚKATI, lȁzûčêm, *impf. dem.* laziti. — *U Stulićevu rječniku:* ,itare; reptare'.

LÀZUM, *adv. arap.* lāzim, *tur.* lazym, *potrebno. — isporedi* lazun. — *U naše vrijeme u Bosni.* Lazum nijesu do dve đuvegije. Nar. pjes. hörm. 2, 284. Lazum, nužno je. V. Vrčević, nar. prip. 226. Što je dobro i samo se hvali, nije lazum da ga drugi kaže. Nar. bl. mehm. beg kap. 233.

LÀZUN, *vidi* lazum. Čini mi se, kako Meho kaže, tu će dosta svata lazun biti. Smailag. meh. 33.

LÀZÛR, *m. modra boja. — Od iste osnove od koje je i* laģuver *(vidi); može biti da je ruska riječ:* лазурь, *a ova (kako misli Miklošić) bila bi uprav od pers.* lazur (lazvard, lazurd). — *U rukopisu* xvii *vijeka pisanome crkvenijem jezikom.* Skazanije za lazurь platneny tanky. — Vъzmi lazurь latin*(s)*kyj . . . sъvъkupi u sъsudь iz šta hošteši pisati . . . Glasnik. 25, 36.

LAZȔRDA, *m.* augm. Lazo. u Lici. V. Arsonijević.

LAZUŠE, *f. pl.* često se izdanci daleko pod zemļom lazeći (puzeći) provlače, i tek docnije izbiju iz zemļe i tada se zovu: ,lazuše' (,stolones'). K. Crnogorac, bot. 61.

1. LÂŽ, lȁži, *f. što se neistinito reče znajući da nije istina, namjerom da drugi vjeruje. — -a- stoji mj. ńegdašńega* ь *(praslav.* ъ). — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., instr.* lȃžju *(ali* lȁži), *loc. sing.* lȁži, *gen. pl.* lȁžî, *dat., instr., loc. pl.* lȁžima. — *Riječ je praslavenska* (lъžь), *isporedi stslov.* lъžь, *rus.* ложь, *češ.* lež, *poļ.* leż. — *Postaje od korijena* lъg *glagola* lagati *nastavkom* ь *pred kojijem se* g *mijeńa na* ž. — *Ima za instr. sing., osim oblika* lažju *i* laži *i* lažjom (A. Kanižlić, kam. 119. 356. 627); *ovako vaļa da se i sad govori u Slavoniji. — Između rječnika u Mikaļinu* (,mendacium, falsum, falsitas'), *u Belinu* (,buggia, menzogna' ,mendacium' 153[a]), *u Bjelostjenčevu* (,mendacium, falsum, falsitas'), *u Jambrešićevu* (,mendacium'), *u Stulićevu* (,mendacium'), *u Voltiģijinu* (,bugia, menzogna' ,mendacium'), *u Vukovu* (,die lüge' ,mendacium' *s primjerom:* Utjerati koga u laž ,einen lügen strafen' ,arguo mendacii'), *u Daničićevu* (,lъžь ,mendacium'). — *U kojemu primjeru (kao* S. Rosa 84[b]; V. Došen 132[ab]; *vidi daļe) može* laž *značiti: uopće neistinost ili što neistino, ali je to teško raspoznati; zato su ovdje svi primjeri zajedno i bez obzira na koje se načine može ova riječ upotrebļavati.* Nenavisti i lъži otъcь. Domentijan[b] 79. U usteh ńih ni našasta laž. Zadar. lekc. 5. apoc. 14, 5. Ostavivši laž govorite istinu.

Bernardin 140. paul. eph. 1, 25. Našad u laž pobijeni biše. M. Marulić 69. Laž šalna od narava svoga je mali grih. Naručn. 51[a]. Prokleta laž, krajenje, ubojstvo. 73[a]. Jesi li kada učinil falsivost ili hinbu ili si rekal laž? 86[b]. Umnožuju se ondi laži i tašće besede. 94[a]. S falsiju i s laži. Korizm. 9[b]. Ako laž osvane, nu mraka ne sčeka. Š. Menčetić 313. Misliš li da sam ja došao ovdje da bih ļudi lažju hinio? Pril. jag. ark. 9, 70. (1520). Ukloniti se laži ovogar svijeta. 71. (1520). Sve je to gola laž. M. Vetranić 2, 266. Jeda se, jaoh, sgodi, da tebi laž reče na mene tkogodi? N. Naļešković 2, 113. Laž na laži. M. Držić 18. I laži tolikoj tvoj jazik nemoj dat. P. Zoranić 52[b]. Koji laži govori. Š. Budinić, sum. 40[a]. Laži prazdnovite. 116[a]. Kada laži tvori na sudu. ispr. 66. Ti me čuvaj od hudobe, himbe, laži. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 31. Reći laž od grijeha smrtnoga, grijeh jest smrtni. S. Matijević 56. Otidi od mene, lažirode, stvorče od laži. P. Radovčić, način. 136. Lucifer za laž spade u pakao. ogl. 69. Inako bi se rekla laž. svit. 182. Nahode se veće laži među ńima nego meu siromasi. P. Posilović, nasl. 46[b]. Laž kratke noge ima. (D). Poslov. danič. Laž koja je zloća protivna istini. K. Magarović 69. Lažima i istinom tiče časti svačigove. J. Kavańin 59[b]. Šaļiva laž ‚buggia giocosa‘ ‚mendacium iocosum‘; prudiva laž ‚buggia officiosa‘ ‚mendacium officiosum‘; štetna laž ‚buggia perniciosa‘ ‚mendacium damnosum‘. A. d. Bella, rječn. 152[a]. Zaslijepļenu od gńeva lasno iz usta laž uteče. I. Đorđić, uzd. 144. Laž je od naravi svoje zla. A. Bačić 131. Jer su ovi grisi mnogo u običaju, n. p. reći koju laž u šali . . . J. Banovac, razg. 193. Kolike ste pute vi to zapuštali, koliko da je sve laž, što vam se prıpovida! pred. 48. Ovi je svijet na laži ‚gli odiati e perseguitati sopravivono‘. S. Budmani 422[b]. Tolike laži učine i nepravde. F. Lastrić, od' 51. Više se izkušuje laži negoli istine. 369. Zakletva dakle lažna ili ti u laž nikad ne more biti brez griha smrtnoga. ned. 116. Da i govorenje i zlamenje naše bude vazda istinito i brez svake laži. 176. Ali za pokaranje svoje laži primi gubu od koje se rečeni izličio. 415. Iznađe jednu vele grdobnu laž. A. Kanižlić, kam. 35. Da bi se uslobodio ńih lažju potvoriti. 52. Očitova Barda laž ovu caru. 57. Drugi su izmislili novu laž. 88. Što je četu toliku làžî na pomoć uzajmio. 88. Cara potvoraju lažjom. 119. Nikoji laži tako budalaste iznose. 229. U očitoj i još vrućoj laži ufaćen. 260. Nakupio je suproti ńemu neizbrojene laži. 298. Teofil u laži biše našast. 306. Hotio bi lažjom ovi sveti sabor opoganiti. 356. Evo nove debele laži! 362. Ovima lažma natovaren ode u Rim. 382. Sinod je opak i pun laži. 412. Ni lažjom ne more se od laži osloboditi. 627. Mudro odgovoriše odkrivši ńegove laži. 800. Uslobodi se tako golemu laž izniti. 805. Svijest našla bi me u laži. uzroci. 30. V: Što je laž? — O: Jest jedno govoreńe protiva onomu što se ima u pameti za privarit drugoga. — V: Koliko je struka laž? — O: Trostruka: maskarļiva, korisna i štetna. F. Matić, jezgra. 71. Djava daje početke od privare, od laži. M. Zoričić, osmina. 13. Laž ovijeh izmišļotina zaviduijeh ukaza. S. Rosa 84[b]. A kad laži razpazari, svoj prńavor ište stari, da u ńemu laži kuha . . . Laži svoje dok umisi i o vratu ńi obisi . . . V. Došen 39[b]. Znaš da tvoje laži hole neće odit dice gole . . . Takva mu se cina daje, hole laži kad prodaje, . . . Koja *(glava)* smradne krune trazi, kada bļuje hole laži; stvari sobom plemenite neće da se lažma kite. 40[a]. Na hiļade laži kuje i prid prostim jatom bļuje . . . i iz ńoga laži zuče svakog mudrog da nauče, da kriposti tu ne stoje, od kuda se laži roje, dali da je to ulište tamni laži i bunište. 41[a]. Uvik nosi vrića laži. 130[b]. Tko u bistroj gleda vodi, kad uza ńu čovik hodi, kaže mu se, da je tako da on visi naopako; voda laže i potvori da on s nogam stoji gori . . . al' varati tko se ne da laž vodenu on ne gleda. 132[a]. Nek se odma ne podlaže glasu što mu drugi kaže, i lasno će, kad pogodi, naći strmu laž u vodi. 132[b]. Radi s lažma zamazati. 133[a]. Da laž tamnu brizgat stanu. 139[a]. Da laž ovu i on kaže. 141[a]. Da on tamno laži laže. 141[b]. Ļutu zmiju vrag namisti, da ńegovu laž navisti. 141[b]. S jedne male laži ide na veću. D. Bašić 163. Sve ove i druge laži budući Milošu od žene Vukosave prikazane. And. Kačić, razg. 56. Laž ovu primivši Lazar za istinu . . . 57. Viruj, pobre, ovde laži nije. 283[b]. Premda je laž, ou tvrdo viruje. M. A. Reļković, sat. F8[b]. Još može sudac nas ufatiti u laži. sabr. 38. Da je *(ispovid)* virna t. j. da je bez laži. Ant. Kadčić 205. Koja se osvađa *(na ispovidi)* . . . od niki mali laži koe joj se događaju kupujući i prodajući. M. Dobretić 93. Budući se ufatila u laži. 144. Tko bi reko laž na ispovidi. 145. Laž pokriva istinu. J. Rajić, pouč. 1, 34. Ako slaže, laž mu na posteńe! (gledaj: Na čast mu laž). Nar. posl. vuk. 8. Žena se uzda u plač a lupež u laž. 80. Laži su gospodske stvari. Laž se pređe primi nego istina. Laž čuo, laž kazao. (Kako sam čuo tako i kazujem). 165. U laži je plitko dno. U laži su kratke noge. 332. Zet i ńega uhvati u laži. Nar. prip. vuk. 111. To je istinska laž *(u šali)*. Vuk, rječn. *kod* istinski. Ugnati koga u laž. *kod* ugnati. Ugoniti koga u laž. *kod* ugoniti. *(radi značeńa: dokazati da ko laže, vidi u Vukovu rječniku kod* laž). Koji pretvoriše istinu Božiju u laž. Vuk, pavl. rim. 1, 25. Kad se Turčinu naj poslije dosadi što mu Hero očevidnu laž protiv sebe jednako potvrđuje . . . poslov. 254. Pravda i istina imaju samo po jedan put, a laž i budalaština imaju ih koliko ko hoće. pisma. 29. U kojima *(novinama)* ništa drugo nema do laži i ružeńa. odg na laži. 3. Oholi pletu na mene laž. Đ. Daničić, psal. 119, 69. Doista, gle, laž učini lažļiva pisaļka kńiževnička. jer. 8, 8. Prosipate po koju laž u puk. S. Ļubiša, prip. 26. Te laži prodavaj komu drugome, ja znam što si ti. 64. On je ua istini, a mi na laži. 147. Budi čovjek, pa ti laži neće nauditi. 172. Oni su na istinu a mi smo na laž. Pravdonoša. 1852. 3. Gdje laž omrkla tu i osvanula (t. j. s lažom ne da se naprijed ići). 1852. 14.

2. LÂŽ, *f. u Vukovu rječniku:* (u Dubrovniku) otišao u laž, kad ko uđe ženi u kuću (postane ‚uļoz‘) ‚nubere uxori‘). — *Uprav je riječ* ulaž *(vidi), ali se obično govori:* pošao u ulaž, oženio se u ulaž, *te se u brzome govoru čuje samo jedno* u. P. Budmani.

3. LAŽ, *m. lažac. — Ima stslov.* лъжь *u tome značeńu i* лъжь *u kńigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika samo u Stulićevu* (‚mendax‘). Аште къто речеть: ‚Бога ļубļу а брата своjего ненавидеj‘ лъжь jесть. Danilo 72. ljoann. 4, 20.

1. LÀŽA, *f. vidi* 1. laž. — *Akc. se mijeńa u voc.:* lȁžo, lȁže. — *Može biti riječ praslavenska, ali je svakako stara riječ, isporedi stslov.* лъжа, *rus.* ложа, *gorńluž.* łža. — *Između rječnika u Be-*

linu (,buggia, menzogna' ,mendacium' 153a), *u Stulićevu (kod* laž), *u Daničićevu* (lьža ,mendacium'). Pečali i obidy, lьže i smêha. Sava, tip. hil. glasn. 24, 182. Potvoromь i lьžomь. Zak. duš. pam. šaf. 47. Laža, prirota, karbe. Starine. 23, 73 (1496). Ļubiti istinu, laže se čuvati. M. Marulić 61. Ki lažu tvoriše pram ovoj. 86. Jistinu učeći i pišući, a ńim laže raščińajući. Živ. jer. star 1, 227. Pitaj ga od laže, krivorotstva. Naručn. 89b. Ļubav bez laže. N. Rańina 30b. paul. rom. 12, 9. Od usta koja govore lažu. 173b. ecclesiastic. 51, 3. No primiješati k istini nijedne laže. Zborn. 4b. Gdje se nepravo teče, hinbom, tadbom, lažom. 167a. Čin' da si milostiv, i laže se čuvaj. P. Hektorović 37. Da je i sve ostalo ono s lažom složeno i izmišļeno. 55. Oni velike proć meni rekli jesu laže. N. Dimitrović 61. Čemu su tej laže? N. Naļešković 1, 134. Jer tko će razlučit istinu od laže? 1, 339. Veće se veruje lažam toga lašca. Mon. croat. 230. (1527). Ni tebi ni ńemu neću lažu vjerovat. M. Držić 170. Imamo se čuvati od svake laže. Nauk brn. 44b. Imaš znati, da je laža sebe zvati Krstjaninom a djela Isukrstovijeh ne činiti. M. Divković, bes. 54a. Koji govore lažu. B. Kašić, rit. 185. Malahnu lažu govoreći. zrc. 26. Mnogo ti govorih prikladne laže spam. Đ. Baraković, vil. 294. Ovo je veće nego laža. M. Orbin 48. U sto obraza priobraža' i privraćaj sto besjeda, varka, izdajstva, sumńa, laža i hitrina . . . I. Gundulić 479. Tko se kune s lažom. I. Držić 155. Da se puk privari lažom našijeh taštijeh čari. G. Palmotić 1, 48. Ńe su čini sve vuhvenstva, sve himbenstva, mame, tlape, varke i laže. 2, 74. Da pamet mi u ńoj kaže svakolika pomańkańa istinito i bez laže. I. Akvilini 294. Odgovori brez nijedne to ti laže, jel' istina ča se kaže. P. Hektorović (?) 148. Laža na laži, a istina na istini ostaje. (D). Za laže carina se ne plaća. (D). Poslov. danič. Razabrati istinu od laže. K. Magarović 50. Znaj da jesu mnogi načini od laža . . . jesu laže koje se govore za prevariti drugoga . . . 69. Laža kratke noge ima. A. d. Bella, rječn. 152a. Prikoriti koga lažom. 481b. Mû lažom câs đa otruju. I. Đorđić, salt. 10. Premda je on vir od laža. B. Zuzeri 88. Priprosti ļudi u kojijeh ti bijaše postavio tvoje ufanje varajući ih tvojimi lažami. M. Lekušić 62. Da nijesu ovako cijenu riječi, mańe bi laža bilo za mincu. (Z). Poslov. danič. Kada prid ńe izajde sa svojom pompom, gizdom i lažama. M. A. Reļković, sabr. 32. Ovdi se učimo uklańati od laže. J. Matović xxib. Laža ne bi mogla nigde proći da se u istinu ne preoblači. D. Obradović, basne. 434. Prevare, kletve, laže, sve je to ńemu dobro došlo. sav. 84. Što si čuo ništa laža nije. Nar. pjes. vuk. 3, 429. Što pašinu ruku poļubiše za ńegove laže prevelike, repate im laže obećaje. 5, 138. Ako ti se laža čini, a ti dodi o večeri. Nar. pjes. vila. 1866. 831. Pričeli su ļudi laže virovati. Nar. pjes. istr. 2, 21. Drugoga človika i laže pomoru, a mene neboga istini ne mogu. 2, 22. Dragi ti list šaļe, otpiš' mu drugoga, al' nemoj s lažama. 2, 93. Đe laža omrkla tu i osvanula. Nar. posl. vuk. 75. San je laža a Bog je istina. 274. Koji je varao i mamio svijet kojekakvim izmišļenim lažama. Nar. prip. vrč. 3. Gdjekoje male vojvodice koje su svoja vojvodstva mańom hrabrošću ili s novcima i s lažama dobili. Vuk, dan. 1, 89. Oboje krupna laža. S. Ļubiša, prip. 84. Znam ja, gdje se ta laža začela i ko je u nas unio. 185. Sve što sam kazao, gola je laža. 222.

2. LÀŽA, *m. (i f.) lažac, lažļivac. — Akc. je kao kod* 1. lažac. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (,der lügner' ,mendax'). Tač li ti lažami dvoranskimi ugajaš? I. T. Mrnavić, osm. 37. Jednom laža smočno ije. (D). Poslov. danič. Povirova prorok ovomu laži. E. Pavić, ogl. 300. Sastala se laža i polaža. Nar. posl. vuk. 275. Ubog muž gotova laža. 325. Mi se opomenusmo da ovaj laža kaza još za života: ,Poslije tri dana ustaću'. Vuk, mat. 27, 63. Te derviša, kao lažu i varalicu, izvedu na poļe. odg. na laži. 13. Jer, ako bi mu se ostavilo na voļu, postalo bi *(dete)* laža. M. Đ. Milićević, škol. 13. Čovek laža mora se uhvatiti. 17.

3. LAŽA, *m. ime muško, isporedi* 2. Laza. — *Ima samo posesivni adjektiv* Lažin xviii *vijeka.* Cvio Lažin brat. Glasnik. ii, 3, 80. (1706—1707).

LÀŽAC, làšca, *m. čovjek što laže. — Akc. se mijeńa u voc.:* làšče, làšci, *i u gen. pl.* lažácâ. — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* лжецъ. — *U našemu se jeziku javļa od* xv *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (,mendax'), *u Belinu* (,bugiardo, mentitore, chi dice buggie' ,mendax' 152a; ,chi dice il falso o falsità' ,falsidicus' 300b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* lažec, lažlivec ,mendax, mendaciloquus, holophanta'), *u Jambrešićevu* (lažec ,mendax'), *u Stulićevu* (v. laživac), *u Voltiđijinu* (,bugiardo, bugiardone, menzognero' ,lügner'), *u Vukovu* (,der lügner' ,mendax'). Zatajaše Boga tamńaci ter hinci, ubojice, lotri, nepomńivi linci, lašci krivorotni. M. Marulić 118. Anjel zali lažac je. Naručn. 19b. Bil bi lažac i tovariš grêšnikov. Transit. 127. Veliki lotri, tati, lašci. Korizm. 37b. Boļe je ļubiti razbojnika nego lažca. Zborn. 5a. Lažac po vijek vas shraniti ne more pri sebi svoju čas. M. Vetranić 2, 135. Lažcu ni istinu nî moći vjerovat. N. Dimitrović 11. Veće se veruje lažam toga lašca. Mon. croat. 230. (1527). Drži me za većega lašca od svijeta. M. Držić 106. On jest lažac. Anton Đalm., nov. tešt. 145b. joann. 8, 44. Lažac nijesi ti. F. Lukarević 179. Tko se zove Krstjanin, a ne čini djela krstjanskijeh, on je istinito lažac i hińac. M. Divković, bes. 54a. Nije krudeo ni lažac. I. Držić 372. Što su lažci. I. Ančić, svit. 75. Psalmišta reče: ,Ja reko u duhu, svak je čovik laž' *(psal.* 115, 2); kako govori sedamdeset tomačiteļa, ne veli David, da je svaki čovik lažac nego da je svaki čovik laž. M. Radnić 166b. Mrske su usne lažaca. 288b. Lašcu istina neće biti virovana. P. Posilović, cvijet. 133. Boļe jest ļubiti lupeža nego li lažca. 133. Lašcu se ni istina ne vjeruje. (D). Poslov. danič. Tko govori da ļubi Boga a brata svoga nenavidi lažac je. S. Margitić, fala. 271. Tako ińac, lažac, licumirac. 284. Boļe je ļubiti lupeža nego li lažca. K. Magarović 70. Moli Boga da lažce sudi i izgubi. A. Baćić 131. Zašto je on lažac od početla. 498. Ja se ne mogu lažac učiniti. J. Banovac, pripov. 154. Il' se namiramo na jednoga lašca ili krivokleca. 158. Da drakun jest jedan lažac. F. Lastrić, od' 194. Zašto je lažac i otac od laži. ned 333. Ako tko reče: ,Ja ļubim Boga' a brata svoga nenaviditi bude, lažac jest. 339. Ova kńiga jest od lažca složena. A. Kanižlić, kam. 8. Da bi tako bogogrdnomu lažcu virovali. 56. Neviran lažac. 278. Lažac gori duha paklenog. V. Došen v. Onog koga lažac blati. 132b. Tamni lažče! sram te bilo! 142a. Ukazujući mu da su lažci svi ńegovi budobni proroci. And. Kačić, kor. 246. Sveti Aguštin kaže da Isusa lašcem zvahu. L. Vladmirović 28. Ah opaki lažče! I. Velikanović, prik. 87. Zašto bo tko se uzda u lažca s lažcem će poginuti i iz-

gubiti se. D. Rapić 93. Oprošćeńe lažcu izprosi. I. J. P. Lučić, nar. 94. I lažcu se privariti ne daš. J. S. Rełković 233. Moj tovaruš! al' si lažac! Jačke. 242. Jel' to hinac, jel' to lažac? Nar. pjes. istr. 6, 15. Lažac i skupac lasno se pogode. Nar. posl. vuk. 165. To je lažac, koji se uortačio su tri izješe. S. Łubiša, prip. 103. A pak lažac, ki mu meku vrže. Osvetn. 4, 22. Bołi je jezik u nijemca, nego u lašca. Nar. bl. mehm. beg kapet. 433. Lažäc ‚mendax', gen. lašcä. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 23.

LAŽAČICA, *f. u Stulićevu rječniku:* v. laživica. — *nepouzdano.*

LȀŽAK, läška, *m. vidi* ožujak. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der märz' ‚mensis martius'. cf. ožujak) *s dodatkom da se govori u Dubrovniku (radi toga vidi* T. Maretić. nastav. vjesn. 5, 242). Prvi je misec u čifuta lažak . . . A u četrnaesti dan lažka počińa se svetkovina od večerńe. A. Bačić 299. Prvi je misec u Žudija lažak ili marač . . . 14 dan laška počimłe svetkovina od večerńe. J. Banovac, razg. 222. Miseca lažka oli ožujaka. M. Dobretić 97. — *Jedan pisac Slavonac* xviii *vijeka ovako zove četvrti mjesec (a treći* ožujak). Travań misec imenom se izda, . . . nikoji ga pozivaju lažkom, to znaš što je u jeziku naškom: lažak vrime svakojako laže. J. S Rełković 171.

LȀŽAN, läžna, *adj.* falsus, fictus, adulterinus, simulatus, *uprav koji pripada laži (vidi* 1, a), *ali obično znači: koji nije ono što se misli ili govori da jest, koji nije pravi (nepravi, neistiniti), te nije isto što* laživ, lažłiv, *premda se često nalazi i u ovome značeńu (vidi* 1, c). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* лъжьнъ, *rus.* ложный. — *Između rječnika u Belinu* (lažni ‚falso, non vero' ‚falsus' 301ᵃ; ‚posticcio, cioè finto' ‚fictus' 576ᵇ), *u Stulićevu* (‚mendaciloquus, falsus, fictus, mendax, fallax'), *u Voltiģijinu* (lažni, lažłiv ‚falso, menzognero' ‚falsch, lügenhaft'), *u Vukovu* (‚falsch' ‚falsus'), *u Daničićevu* (лъжьнъ ‚falsus').

1. *adj.*

a. *uopće koji pripada laži. — U jednome primjeru* xviii *vijeka.* Svoj prńavor ište stari, da u ńemu laži kuha, iskat sutra š ńima kruba, i privaru da načini, da kruh lažni čim začini. V. Došen 39ᵇ.

b. *u značeńu sprijeda kazanome (koji nije istiniti, pravi).*

a) o riječima i uopće o čemu što se govori. Da ne sliše lažnih stvari. Transit. 157. Neću ja nijednu stvar lažnu rijet. M. Vetranić 2, 135. Ništore lažno rijet. 2, 51. Umrijeti vołu neg lažno što riti. M. Držić 434. Tope istinu lažne riči. J. Kavańin 364ᵃ. U kih često duh propasni objetom nas lažnijem blazni. 470ᵇ. Zakletva dakle lažna iliti u laž nikad ne more biti brez griha smrtnoga. F. Lastrić, ned. 116. Mnoge lažne pogrdne tužbe. I. J. P. Lučić, izk. 17. Tražahu lažna svjedočanstva na Isusa. Vuk, mat. 26, 59. Bujović prospe lažni glas. S. Łubiša, prip. 182.

b) o čeładetu što se pretvara da jest ono što nije. Lъžnij prorokъ. Okáz. pam. šaf. 88. *(Petar)* pobedi tu Simuna lažnago proroka. Š. Kožičić 4ᵃ. Lažni proroci te nove škole. S. Łubiša, prip. 230. — Ki se vašim bogom lažnim poklańate tere praznim. P. Hektorović(?) 91. U kući ńihovijeh lažnijeh bogova. Đ. Daničić, 1sam. 31, 9. Jer će izići lažni Hristosi i lažni proroci. Vuk, mat. 24, 24. — Z lažna arhijereja. Š. Kožičić 25ᵃ. Ivanu lažnomu arhijereju. 52ᵃ. — Lažni car Šćepan mali. P. Petrović, šćep. mal. 1. — Napastovan od jedne lažne nemoćnice. Ant. Kadčić 336. — *Kad se o svjedocima kaže, značeńe bi bilo: koji lažu (dakle laživi), a ipak mislim da to amo pripada, prvo jer su lažni svjedoci ‚nepravi', a drugo jer se misli na lažno svjedočanstvo.* Lažni svjedoci dolazišе. Vuk, mat. 26, 60. Lažan svjedok. Đ. Daničić, 5mojs. 19, 18. Podmitiše lažne svjedoke. S. Łubiša, prip. 147.

c) o ńekijem tjelesnijem stvarima što su izopačene ili krivotvorene (novci, mjera itd. pa i pismo). Ko bi kovao lažne novce bivao bi sažežen. D. Daničić, majkov. 72. — U ruci su mu mjerila lažna. osija. 12, 8. — Lažni kłučovi i kuke za otvarańe ‚dietriche und aufsperrhacken'. Jur. pol. terminol. 132. — O lažnomь pisaniji. Zak. duš. pam. šaf. 41 *(vidi primjer kod* 2 *pri kraju).* Al' u lažnom pismu krivom . . . J. Kavańin 62ᵃ. Liste lažne slagajući. Ant. Kadčić 284.

d) o čemu umnome što je hińeno ili izmišłeno (u ńekijem slučajevima može se i čovjek sam varati). Od sna ustav i lažno vidinje upustiv žalostan bih. Aleks. jag. star. 3, 289. — Lažno tvoje mnenje. P. Knežević, osm. 65. — Nije mańe lažno i isprazno ufańe onih koji uzdaju se u ńiovo mogućstvo. J. Filipović 1, 266ᵃ. Imali lažnu uzdanicu. Pjev. crn. 20ᵇ. Što imali lažnu uzdanicu. Ogled. sr. 50. — *(Mahomet)* novu niku lažnu veru i zakon dast. Š. Kožičić 15ᵃ. Vole u svojim lažni zakoni umriti. J. Banovac, pred. 59. — Koji u svomu pripovidańu navištuju puku kriva oli lažna čudesa ili proročanstva. Ant. Kadčić 296. — Grlimo smradno stvoreńe u ńemu polagajući našu svrhu, naše lažno počivańe i žalosno uživańe. 353. — I ne molim za lažnu nemoć. I. Akvilini 321. — Łubav da ne bude lažna. Vuk, pavl. rimł. 12, 9. — Lažna slava mora uvenuti, a prava slava cvati i raste bez prestanka. pism. 60. — Sebe nikim lažnim načinom skužaju. I. Ančić, svit. 45. — Kriva pravni, lažna baci, zva istinu *(Aristotel).* J. Kavańin 96ᵇ.

c. *vidi* laživ, lažłiv.

a) o čeładetu. Pak lažan bude zvan, kad pravo besidi. Đ. Baraković, vil. 237. U ovom me lažna nitkor neće najti. J. Armolušić vi. Nemoj biti lažan. 71. Što će lijepo moć složiti od izkota lažnih sluga. J. Kavańin 470ᵃ. Veli da u raj ne idu łudi ovi potajni, dvostruki i lažni. F. Lastrić, od' 249.

b) o čemu drugome (u metaforičkome ili u prenesenome smislu). Čuj se lažnih ćudi, laža zlo navija. M. Marulić 92. Neharnu lakomu, hvastavu čoviku, naj već lažnomu podjamnu jaziku. Đ. Baraković, vil. 324. — U lažni i u tužni ki u saj svijet ufaju. M. Vetranić 1, 170. Koga lažni svit ne more prijati. I. Ančić, vrat. 79. — Živote slabi, lažni, gorki, zasińeni. Transit. 97. — Nisu meni sanki lažni, niti łube dosadne. M. Katančić 51.

2. *adv.* läžno, *uopće nepravo, neistinito. — Između rječnika u Stulićevu* (‚fallaciter, falso, false'). Lažno su smišłena svidočtva pram meni. M. Marulić 85. Koji ńu lažno oklevetaše. Š. Budinić, sum. 154ᵃ. Lažno, kupo i himbeno nosil se jest na sudu. ispr. 61. Tako ga lažno osvadi. I. Ančić, vrat. 33. Što łudi od tebe reku lažno. M. Raduić 14ᵃ. Što su izuašli u ńih kńige, nisu lažno sve pisali. J. Kavańin 461ᵃ. Ove muke zadadoše mu Žudije budući ga lažno osvadili. J. Filipović 1, 90ᵇ. Premda mu lažno biše prikazano . . . And. Kačić, razg. 87. I još

si mi lažno kazivao. Hrv. nar. pjes. 2, 247. Baš jest to lažno zboriti. Nar. prip. vuk. 209. Da ne ubiješ; ne činiš preļube; ne ukradeš; ne svjedočiš lažno. Vuk, mat. 19, 18. Kloni se poganijeh praznijeh razgovora i prepirańa lažno nazvanoga razuma. pavl. 1tim. 6, 20. Ne svjedoči lažno na bližńega svojega. Đ. Daničić, 5mojs. 5, 20. — *Radi ovijeh primjera vidi* 1, b, *c*): O lažnomь pisaniji. Ašte se obrêštetь u čijemь brisovuļi slovo lьžno prêpisano. Zak. duš. pam. šaf. 41. Lažno podpišujući. Ant. Kadčić 284.

LAŽAŃKA, *f. vrsta kruške.* Đakovština. D. Hire.

LAŽARA, *f.* pogrdna riječ. Skoroteča. 1844. 250.

LȂŽAV, *adj. laživ, lažļiv.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,lügenhaft' ,mendax' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori*). Svi lažavu vjeru Peru daše. Nar. pjes. vuk. 5, 5. On je jedna lažava budala. Ogled. sr. 163.

LAŽBEN, *adj. samo u Stulićevu rječniku uz* lažan, *gdje ima i adv.* lažbeno, v. lažno.

LÀŽBENICA, *f. samo u Stulićevu rječniku:* v. lažívica.

LÀŽBENÎK, *m. samo u Stulićevu rječniku:* v. lažívac.

LAŽBENOST, *f. samo u Stulićevu rječniku:* ,falsitas, malitia'.

LAŽBENSTVO, *n. samo u Stulićevu rječniku uz* lažbenost.

LAŽE, *vidi* lazje.

LAŽE-, *vidi* laži-. — *Nalazi se samo u kńigama pisanima crkvenijem jezikom i to u obliku* lьže, *kao* lьžeapostolь, lьžebratь, lьžeprorokь *itd.* (*vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov. *kod* lъže-).

LȂŽEŃE, *n. djelo kojijem se lazi.* — *Nahodi se samo krivi oblik* lazeńe. — *Između rječnika u Stulićevu* (lazeńe, v. hodjeńe). Lazeńe sitnijeh mravi B. Zuzeri 18.

LAŽI-, *stoji složeno s drugijem riječima kao i* ψευδο-, pseudo-, *u značeńu: lažan, nepravi, vidi* lažiapoštol, lažibog *itd.* — *Shvaća se kao da postaje od impt.* laži *od glagola* lagati, *ali je stariji oblik bio* lъže-, *vidi* laže-.

LAŽIAPOŠTOL, *m. lažni aposto.* — *vidi* laži-. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Niki lažiapoštoli kukoļ siju. A. Kanižlić, kam. 169.

LÀŽIBISKUP, *m. lažni biskup.* — *vidi* laži-. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Bijau onamo poslali Viktora nikoga lažibiskupa. I. Velikanović, uput. 1, 251.

LÀŽIBÔG, làžiboga, *m. lažni bog.* — *vidi* laži-. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Vas svit krivim bogom i lažibogom štovańe i pošteńe nosaše. I. Velikanović, uput 1, 192. Ostavivši lažibogova štovańe. 1, 218.

1. LÀŽICA, *f. kao čaša ili čašica ne vele duboka a često produga s podužijem drškom kojom se zahvata što žitko, naj češće jelo (n. p. juha) kad se nosi k ustima, može biti od srebra, kositera, grožđa itd. pa i od drva (vidi* kašika), *kosti itd.* — -a- *stoji mj. ńegdašńega* ь (*praslav.* ъ), *te je od starijega oblika* lьžica (*kojemu nema potvrde u našemu jeziku*), *osim* lažica, *postalo* ožica (*vidi* 1 *pod* d) *i premještańem* žlica, *pa i još* ložica *što mislim da je po pučkoj etimologiji od* za-ložiti, *i* žica *tijem što je otpalo* l. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* lȁžîcâ. — *Riječ je praslavenska* (lъžica), *isporedi stslov.* lъžica, (*rus.* ложка), *čćs.* lžíce, *gorńluž.* lžica (*mislim da glasi* žica), (*poļ.* leszka, łyżka). — *Jamačno je deminutiv (isporedi rus. i poļ. deminutivni nastavak* ka), *ali osnova nije jasna. radi* ъ *ne može se pomisliti na* lizati; *viša je prilika da je u svezi s osnovom ruskijeh riječi* логъ, *dolina, široki klanac,* ложжить, *dupsti itd.; ta bi osnova* log *mogla postati od* leg (*vidi* 1. leći), *jer obično i čeļade i životińa leži na dubļemu mjestu nego je naokolo.* — *Naj stariji su primjeri u našemu jeziku iz* XV *vijeka.* — *Između rječnika u Vukovu (samo dodano u trećemu izdańu:* lažica, vide žlica; *a za života Vuk je zaboravio zabiļežiti ovu riječ, premda je poznavao i cijenio kao vrlo dobru, vidi naj zadńi primjer; a zabiļežio je i* lažičica) *i u Daničićevu* (lьžica ,cochlear'). Dvadesti i osamь lažica i devetь badaļakь potežu tri litre, 11 unačь;... tri lažice jajčane;... tri lažice okovane... Mon. serb. 408. (1441). *kod ova dva primjera Daničić s pravom biļeži da su pogreške:* 22 ložice bele. Spom. sr. 2, 102. (1441). 3 lužice. 100. (1441). Po svojstvu našega jezika pravilnije je ,lažica' i ,žlica' i ,ožica' nego ,ložica', i sve tri se ove prve riječi u narodu više govore od ove pošļedńe. Vuk, pisma. 40.

2. LAŽICA, *f. dem.* 1. laž (*boļe je* lašca). — *Samo u Belinu rječniku:* ,buggia piccola' ,mondaciolum' 152a.

3. LȂŽICA, *f. vidi* jašterica, a (*gdje se može vidjeti kako i zašto postaje od* laž). — Lȁžica, čibuļica na jeziku od lagańa. u Sarajevu. (Dr. D. Šurmin). F. Iveković, rječn.

4. LÀŽICA, *f. laživo čeļade (muško i žensko; u prvome slučaju vaļa da bi moglo biti muškoga roda, ali je u svijem primjerima ženskoga).* — *Akc. je kao kod* 1 lažica. — *Od* XVIII *vijeka (vidi a na kraju).*

a. *žensko čeļade.* Omače Marija nezrelice, a Marko, prije no zaboravi, pisa oni čas u Mletke sve što ču od one lažice. S. Ļubiša, prip. 65. A lažice nisu bile vile. Osvetn. 3, 12. Lȁžica, lažļivica. u Lici. V. Arsenijević. Lažȉca ,femina mendax'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 43. — *Amo može pripadati i ovaj primjer, premda u ńemu nije riječ o čeļadetu nego o kńizi, ali shvaćenoj kao čeļade:* Jeda ju je (*kńigu*) stid kao lažicu na svitlost izići? A. Kanižlić, kam. 69.

b. *muško čeļade.* Dođe zgoda da se tijeh lažica (*Mlečića*) oprostimo. S. Ļubiša, prip. 16. Svjetova vladiku da se prođe Šćepana i da ga protjera kao lažicu. 113. Sva se ova sila ovdje ukopala, trostruka će doći u pohode toj lažici (*Šćepanu*) što ste okrunili. 122. — *Ima u Dubrovniku* Lažica *i kao prezime.* P. Budmani.

LÀŽICAR, *m. lažni car, vidi* laži-. — *U naše vrijeme.* Dok naj poslije opremi kolače lažicaru na poļe Cetińe. P. Petrović, šćep. mal. 57. Ovo je bio prvi čin lažicara. S. Ļubiša, prip. 109.

LÀŽIČAN, làžična, *adj. koji pripada lažici ili lažicama (vidi* 1. lažica). — XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (lьžičьnь ,cochlearis'). Bļuda lьžična. Spom. sr. 2, 102. (1441).

LÀŽIČICA, *f. dem.* 1. lažica. — *isporedi* ožičica, žličica. — *Po svoj se prilici upotrebļava i u pravome smislu, ali imam primjera samo za preneseno značeńe:* ,praecordia, scrobiculus cordis' *jamica između prsi i trbuha (ńem.* herzgrube, magengrube, *franc.* creux de l' estomac *itd.).* — *Između rječnika u Vukovu* (,die brusthöhle' ,cavum pectoris'. cf. ložičica, žličica). Dovati me ńom po tabanima, ispod pazua, po lažičici... Vuk, dan. 2, 136. ,Die herzgrube' prevedeno je

,srčana jamica' (a to se u narodu zove ,lažičica' ili ,žličica'). pisma. 25. Jelek joj se taj na lažičici spučava sa tri srebrna dugmeta. M. Đ. Milićević, zim. več. 147.

LAŽIN, *adj. koji pripada Laži, vidi* 3. Laža.

LÀŽINA, *f.* Zostera marina L. (mislim načińeno i priraslo od tal. ,l' alga'). na Braču. A. Ostojić. — *vidi* vaoga. — *Vaļa da je postalo od* valžina *(augm. od* valga, vaoga). P. Budmani.

LAŽIPATRIJARHA, *m. lažni patrijarha, vidi* laži-. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Car je Focija kao lažipatrijarhu protirao. A. Kanižlić, kam. 438.

LAŽIPROHA, *f. ńeka biļka, uprav lažna proha, vidi* laži-. Lažiproha, phalaris (I. Sabļar), Setaria viridis Beauv. B. Šulek, im. 191.

LAŽIPRÓROK, *m. lažni prorok. — vidi* laži-. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ne prorok, nego lažiprorok. I. Velikanović, uput. 1, 281.

LÀŽIRÔD, *m. (vrag) koji laži rađa. — U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Otidi od mene, lažirode, stvorče od laži! P. Radovčić, način. 136. Lažiroda ako l' vraga čine ļudi . . . J. Kavańin 421a.

LAŽISÁBOR, *m. lažni sabor. — vidi* laži-. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Iskupivši lažisabor, na istomu protiva papi Nikoli osudu proklestva proglasi. I. Velikanović, uput. 1, 284.

LAŽISINÓDA, *f. lažna sinoda. — vidi* laži-. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Vridan je nazvati se pseudosinodom ili lažisinodom. A. Kanižlić, kam. 412.

LÀŽITÔRBA, *f. torba puna laži, t. j. vrlo laživo čeļade. — U naše vrijeme u Istri.* Lažitôrba ,homo mendax'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 63.

LÀŽIV, *adj. koji laže; često se miješa u značeńu s* lažan *(vidi). — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* лъживъ, *rus.* лживый, *češ.* lživý, *poļ.* łżywy. — *Ima i oblik* lažļiv *(vidi). — Između rječnika u Belinu* (,apparente, falso' ,falsus' 90b), *vidi i kod* 1; *i u Stulićevu* (v. lažben).

1. *adj. — Komp.:* laživijî, *u Belinu rječniku:* ,più buggiardo' ,mendacior' 152a.

a. *koji laže.*

a) o čeļadetu. Človik laživ je mrzoć Bogu. Transit. 90. Pogubļan u laživoj bratji. N. Rańina 35a. paul. 2cor. 11, 26. Nemojte se ufati u riječi od laživijeh. 64a. jer. 7, 4. Ter da on *(Pilato)* Židove laživе ne čuje. N. Naješković 1, 132. A pri' voļu ne bit živa ner ostati u rugu, da sam u svem svim laživa. M. Pelegrinović 172—173. Akoprem Apolo laživ nî. D. Zlatarić 34a. Ki laživi proročanstva luda poju. Ǵ. Palmotić 2, 95. Ne budite laživi Bogu u vašoj molitvi. V. M. Gučetić 64. Procinit se mogu lako *(dica)*, da su hola i laživa. V. Došen 38b. Bio je varavac laživi. S. Rosa 121b. Zašto je mlados slobodna, plemstvo oholo, trgovci laživi. Đ. Bašić 16. Pedipsa pristojna laživima prikažiteļi. A. d. Costa 2, 178. Pomoć slaba i laživa čovjeka. L. Radić 92. Svaki čovjek laživ . . . J. Matović 406. Laživ i lakom brzo se pogode. Nar. posl. u Lici. V. Arsenijević. — *Amo mogu pripadati i primjeri u kojima se kaže o ustima i o jeziku:* Od ust laživijeh. Zborn. 5a. Da, da bi sad živa, ti bi učinila taj usta laživa, ka ju su *(Elenu)* hvalila. H. Lucić 220. Usti imaju svi laživе. I. Đorđić, salt. 30. — Laživi ježiče! D. Zlatarić 52b. Laživijeme ter jezikom . . . imena se moga odričeš. G. Palmotić 3, 67a. Laživa ću bit jezika. A. Gledević 151a. — *O čeļadi se govori i u ovijem primjerima:* Grad laživi uze Troju. Ǵ. Palmotić 1, 201. Laživa je ovo traga. 1, 282. Laomedonta vuhvenoga od laživе on je krvi. 2, 114.

b) o čemu drugome, u prenesenome smislu. Laž učini laživa pisaļka kńiževnička. Đ. Daničić, jer. 8, 8. — Da laživе cvijet masline plod iz sebe ne izbaci. J. Kavańin 171a. — O svite himbeni, o srićo laživa, nitko ti duge dni u tebi ne uživa. D. Rańina 142a. Nu kada ga spanje ostavi, videć da je sve taština, sred uboštva san nepravi i laživu čes proklina. Ǵ. Palmotić 3, 29a. Svaku er satvar, ku nebo prikriva, nesreća laživa, kakono vjetra gńiv zemaļski drobni prah promińa. D. Rańina 150a.

c) mislim da je i u ovakovijem primjerima isto značeńe (u prenesenome smislu), premda se može shvatiti da znači što i lažan. A neslične u ovo vrijeme sno laživе tja vrzimo. Ǵ. Palmotić 2, 293. Laživ je san svaki. J. Palmotić 441. — Ovomu služu *(ja)* svijetu laživomu. N. Dimitrović 61. Čemu ćete laživi svijet ļubiti? I. Đorđić, salt. 8. Vide Marko, kad će umrijeti, suze proli, pa je govorio: ,Laživ sv'jete, moj lijepi cv'jete! l'jep ti bješe, ja za malo hodah! ta za malo, tri stotin' godina, zeman dođe da sv'jetom prom'jenim. Nar. pjes. vuk. 2, 441. Na svijetu onom laživome. Nar. pjes. petr. 2, 11. — Laživ pogled dragijeh oči. P. Kanavelić, iv. 73. Jer izvan laživi moj ga smib izdaje. H. Lucić 201. Strah ti je u licu sred smijeha laživa. S. Gučetić Bendevišević 220.

b. *lažan, vidi* lažan, 1, b.

a) o čeļadetu. Meju kipi krêvih i lažêvih bogov. Š. Budinić, sum. 33a. Poklonivši se bogovom laživijem. A. Gučetić, roz. jez. 188. Orakuo laživoga boga Apolina biše umuknuo. B. Kašić, is. 6. Klańahu se laživijem i nepravijem bogovom. M. Orbin 273. Od koga boga laživoga. L. Terzić 166. Tako čińahu budovjernici svojijem laživijem bogovima. I. Đorđić, salt. 40. Da se klańa laživom bogu Belfegoru. 368. Na čas laživoga Apola. ben. 40. Posvetivam krv laživijem bogovima. V. M. Gučetić 13. Uzvisio si laživе bogove. Đ. Bašić 52. Idoli, to jest bogovi laživi. J. Matović 421. Slave Gova laživoga i Netuna vodna boga, pak laživе hipe ostale, kê pogani ļudi imaše, u pjesnima dižu i hvale. N. Marči 13. — Čuvajte se od laživijeh proroka. N. Rańina 152a. matth. 7, 15. Čovjek ovi . . . laživi je prorok. S. Rosa 78b. Izajdoše laživi proroci na svijetu. J. Matović 3. Riječima laživijeh proroka. 4. Jedan od tijeh laživijeh proroka. S. Ļubiša, prip. 230. — Dajući poštenu dvorbu i nasļednike tomu kraļu laživomu. I. Đorđić, ben. 119. Bit ćeš za rug uzet kô kraļ laživi. B. Zuzeri 127. — I laživom gostu služi *(hajduku)*. V. Došen 239b. — Od laživijeh svjedokah osvađen. I. A. Nenadić, nauk. 260. Dva laživa svjedoka. S. Rosa 155b. Pogubiti laživе svidoke. A. d. Costa 2, 159. Ta dva laživa svjedoka. S. Ļubiša, prip. 203.

b) o čemu drugome. Ne htite se ufati u riči laživе. Bernardin 47. jer. 7, 4. Laživo slovo kako olovo teško a pak kako pjena po vodi uzplove. Pril. jag. ark. 9, 142. (1520). Da to riječ sada tva laživa izlazi. I. Gundulić 111. Riči nisu jur laživе. P. Vuletić 77. Treba ih *(riječi)* osuditi za laživе. I. Đorđić, ben. 124. Laživim govorenjem. Š. Budinić, sum. 39b. Tve himbeno i laživo govorenje. Ǵ. Palmotić 1, 207. Virovati ńegovu laživu nagovaranju L. Terzić 43. Ako tvoja pritač znaš da nî laživa. M. Ma-

rulić 26. U pripovijestima laživijem. V. Andrijašević, put. 343. Zato se uzdat neću veće u obećanja tva laživa. D. Rańina 49^b. Kojim je govorio stvari laživo i neistine. A. Komulović 9. Laživijeh stvari iznošahu. S. Rosa 155^b. Oslobodi, Gospodine, dušu sluge tvoga, kakono si oslobodio Suzanu od laživе krivine. B. Kašić, rit. 121. I k tomu pristavi laživijeh kletava, od svoje ļubavi čim biļeg on dava. I. Gundulić 155. Zašto zakletva laživa i nesvijestna jest grijeh. J. Matović 349. Budi pjesan tva laživa, korisna je tvoj požudi. I. Đorđić, pjesn. 80. Puka varašo nauci novimi i laživimi. B. Kašić, is. 53. Učiše krive i laživе nauke. V. M. Gučetić 117. U ikakvo ime zakona, oli je pravo oli laživo. J. Matović 131. Prjevareni s laživijem imenom ženidbe. 317. Istina ta je zgod, ku vi htjeli sad riti, za sve er je laživa komugod viditi . . . D. Rańina 123^a. — Koja je stvar laživa i sasma prema istini. M. Orbin 22. Zašto je sve to nestavno, sve laživo, sve bjeguće. V. Andrijašević, put. 249. — Jer ne pozna i ne vidi što laživo ruho skriva. I. Gundulić 461. — Na tvu glavu ńe laživa ruda prama nastoj stavit svu napravu. G. Palmotić 1, 324. Ne ugađaju se kose s glavom, ere su laživе. A. d. Bella, razgov. 230. — Ne gub' s tve krivine za ures laživi ljepote istine. I. Gundulić 145. — Hitro ti je tuđa obraza on laživе uzeo izglede. G. Palmotić 1, 51. — Ovi stavļaju bludnos na mjerila laživa. D. Bašić 149. Ovo je kamik kušenik koji odkrije i pravo zlato i laživo. A. d. Bella, razgov. 137. Da si pravi dragi kami, a ne laživ. 137. — Ovaj plač ne more bit laživ. Š. Menčetić 122. — Za mû smrt laživu duh se tvoj odiļa. S. Gučetić Bendevišević 297. — Videnija laživa. Transit. 146. San laživе prikaživa svej nakazni. P. Kanavelić, iv. 530. — Sni su laživе sjen misli. F. Lukarević 234. S kojom se odmeće duša s laživijem mislima. J. Matović 338. — Nevjernici za ukazat se pravovijerni u laživoj vjeri svojoj. I. A. Nenadić, nauk. 211. S kojijem bi se poznala prava od laživе crkve. J. Matović 92. — Blaženstva tva su sva *(srićo!)*, za sve er su zrit lipa, nekripka, laživa, nesvijesna. D. Rańina 131^b. Koje da drugo dobro čeka, neg laživе posred slasti u prikorne štete upasti? G. Palmotić 2, 28. Ah radosti ma laživa! 2, 48. — Vi cijenite da su darovi istiniti, a nisu nego laživi. Đ. Bašić 7. — Dobra vremenita ovoga svijeta da su spadļiva i laživa . . . T. Ivanović 100. — Posrid mira laživoga. B. Betera, ćut. 165. Drugačije laživ oni bio bi mir. I. Velikanović, uput. 3, 450. — Bitje i život ńih laživi prilika je lijepa groba. G. Palmotić 3, 30^b. — Poznam slave laživе. I. Đorđić, uzd. 51. — Umrla ufanja poprav su laživa, sumńa i strah, viđu ja, istin se odkriva. I. Gundulić 39. — Laživa je milos i izprazna ljepota. I. Držić 291. — Mrtvo ufanje ne oživļiva'; pusti, pusti taj laživa svjedočanstva od ļubavi. I. Gundulić 188.

c. u širemu smislu, koji pripada uopće laži, isporedi lažan, 1, a. Nije ovo dub laživi, s koga zmija hotje rijeti . . . N. Naļešković 1, 152. Od riječi činiš laživ trg svakomu. F. Lukarević 62. *(Acèliševa)* sulica ne more stati pod laživu mišcu Urikševu. Pril. jag. ark. 9, 133. (1468). Laživo privarenje. A. d. Costa 2, 132.

2. *adv.* làživo. — *Između rječnika u Belinu* (,falsamente' ,false' 300^b) *i u Stulićevu* (v. lažno). Ļudi od svijeta zlo govore i laživo glase hude. J. Palmotić 44. Ter mu ide laživo svijetlu caru govoriti. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 53. Svjedočanstvo koje se laživo govori od zakletnika. J. Matović 107. — Svadi laživo. S. Budinić, ispr. 74. Da biso obaden laživo radi zavidosti. B. Kašić, is. 55. Da ćo biti obaden laživo od krivijeh svjedoka. S. Rosa 11^b. Koji je ozloglasio laživo drugoga. B. Kašić, zrc. 92. Tako mrtvo tko dotiče, kad laživo na ńi viče. V. Došen 130^a. — Kad laživo ńega fale. 36^b. — Zakleti će se krivo i laživo. A. Komulović 17. Lasno će se zakleti laživo. B. Kašić, zrc. 26. Ako si se zaklinao laživo . . . 44. Što su se kleli krivo, vuhovito i laživo. I. Đorđić, salt. 191. Tko se zaklińe krivo i laživo. I. A. Nenadić, nauk. 116. Za što se ne sramite zaklińat laživo na pravdi? Đ. Bašić 100. Niti se š ńim *(imenom)* bude zaklinati laživo. J. Matović 342. — Laživo hineći vas saj svit jur vlada *(sreća)*... D. Rańina 48^a. — Što sudite krivo i laživo. I. Đorđić, salt. 281. — Kako su ńeki laživo sumjeli. J. Matović 115. — Da bi Boga laživo zvao za svjedoka. J. Matović 350.

LÀŽIVAC, làžîvca, *m. laživ čovjek. — isporedi* lažļivac. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i gen. pl.* làživâcâ. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* лъживьць, *rus.* лживецъ. — *Između rječnika u Mikaļinu* (,mendax, fallax, falsus'), *u Belinu* (,buggiardo, mentitore, chi dice buggie' ,mendax' 152^a; ,chi dice il falso o falsità' ,falsidicus' 300^b), *u Stulićevu* (,mendaciloquus, qui mentitur'), *u Voltiģijinu (uz* lažac). Ako bih rekal da ga ne znam, biti ću laživac priličan k vam. Bernardin 61. joann. 8, 55. Koja zvir naj gore ujida i rani . . .? — Od divjih jest zviri nesramni laživac . . . P. Hektorović 31. Spomeni se, neharniče, bratu er ne dah mom' pomoći, neka ljepos tva, laživče, mene ovako bude oći. S. Bobaļević 226. Od ovoga isti prorok i krivi pripovidavac i laživac imaše biti držan. Ivan trog. 24^b. Laživca himbenoga sagubit će tvoja sila. A. Vitaļić, ist. 19^b. Človik svaki jest laživac. 411. A to er himben i laživac ima narav hitra liha. J. Kavańin 60^b. Upisni laživac ,buggiardissimo' ,mendacissimus'. A. d. Bella, rječn. 152^a. Koji mu drago laživac na svitu. razgov. 77. Jedan laživac i lupež udiļ trču na krivu zakletvu. J. Banovac, pripov. 164. Laživac dobiva da mu se i istina ne vjeruje. (Z). Laživcu nije ni istina vjerovana. (Z). Poslov. danič. Onemu je izletjela i možebiti nehoteći jedna laž iz usta, to t' je laživac. Đ. Bašić 93. Jeli ikad Bog pokarao u ovomu viku laživce? Blago turl. 2, 190. Pakļeni laživac. A. Kalić 50. Jere se poznava laživac i krivokletnik. J. Matović 408. Djavao... laživac jest. 413. Làživac, làžîvca, lažļivac. u Lici. V. Arsenijević. — *O svijetu.* Pogođuje se čestokrat svijet da je laživac. B. Kašić, nasl. 141.

LÀŽIVAČKÎ, *adj. koji pripada laživcima. — Samo u Stulićevu rječniku:* ,ad mendaciloquos spectans'.

LÀŽIVAST, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* v. lažben.

LAŽIVČAC, laživčeca, *m. u Stulićevu rječniku uz* laživčić. — *nepouzdano.*

LÀŽÎVČIĆ, *m. dem.* laživac. — *U Belinu rječniku:* ,buggiardello' ,mendaculus' 152^a, *i u Stulićevu:* laživčić, mali laživac ,mendax, dim.'.

LAŽÌVČINA, *m. augm.* laživac. — *U Belinu rječniku:* ,buggiardo in sommo grado' ,ex mendacio compositus' 152^a, *i u Stulićevu:* laživčina, veliki laživac ,magnus mendax' *iz Belina.*

LÀŽIVICA, *f. (i m.) laživo žensko čeļade, ali*

se može kazati i o muškome. — isporedi 2. lažica *i* lažļivica. — *Od* XVI *vijeka (vidi* b).

a. *žensko čeļade. — Između rječnika u Stulićevu* (,mendaciloqua, quae mentitur'). Lažívice, kako možete tako s Bogom govorit? . . . ostat ćete pridobite. Đ. Bašić 81. Làživica, f. lažļivica. u Lici. V. Arsenijević.

b. *u ovome primjeru kao da se kaže o muškome:* Imajte na pameti jere je prorokovano: ,Ja takoj govorim, makar bih bila laživica'. Zborn. 78b.

LAŽIVOGLASAN, laživoglasna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ,non veridicus, fallax, falsidicus'. — *nepouzdano.*

LAŽIVOOTAC, laživooca, *m. lažni (nepravi) otac. — U Stulićevu rječniku:* ,fictus parens (h. e. haud verus)'. — *nepouzdano.*

LAŽIVOPRÓROK, *m. vidi* lažiprorok. — *U Stulićevu rječniku:* ,falsus vaticinator'. — *nije dosta pouzdano.*

LÀŽIVÔST, làživosti, *f. osobina koga ili čega što je laživo (lažno), laž. — Od* XVIII *vijeka.* Kolikom pomńom Žudije otvorili bi i ukazali očito laživost da misto pravih proročanskih odvjeta Krstjani budu kriva proročanstva iznili. I. Velikanović, uput. 1, 123. Nikakav vid laživosti nije danas više u običaju. D. Obradović, basne. 443.

LÀŽÎVSTVO, *n. osobina koga što je laživ, isporedi* laživost. — *U jednoga pisca Dubrovčanina, a između rječnika u Stulićevu* (,falsitas'). Može lasno zasramiti laživstvo tašto prem bezočnijeh neprijateļa. B. Zuzeri 189. Nenavidos, laživstvo, mrmošenje . . . 374.

LÂŽJE, *n. coll.* laž. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Čuvaš li se od lažja, od neustrpjenstva? Misli. 77.

LAŽĻA, *m. vidi* ćauš, *b*). — *U kneževačkome okrugu u Srbiji.* Ćauš ili, kako ga ovde zovu, lažļa obara stolice. V. Bogišić, zborn. 251.

LÀŽĻIV, *adj. vidi* laživ. — *Po analogiji prema* bodļiv, dremļiv, govorļiv *itd. zamjeńuje se nastavak* iv *nastavkom* ļiv *kao da je postalo od glagola a ne od supstantiva* laž. — *Ima i novoslov.* lažļiv *i bug.* lъžliv. — *Od* XVI *vijeka (vidi Divkovićeve primjere kod* 1, a, *a*), *i* b, *b*), *i* 2; *a između rječnika u Bjelostjenčevu* (,falsus, mendaciloquus, falsus et mendax'), *u Jambrešićevu* (lažļive i nevredne reči ,affaniae'), *u Stulićevu* (v. lažben), *u Voltiģijinu (vidi kod* lažan), *u Vukovu* (,lügenhaft' ,mendax').

1. *adj.*

a. *koji laže.*

a) *o čeļadetu.* Jerbo ne samo od nikije i od mlogije, nego baš od sviju ļudi u općinu potvrđuju ss. listovi da su lažma podložni i lažļivi. F. Lastrić, ned. 177. Jur znaše tko je, i lažļiv kako je, himben i pogan. P. Knežević, životi. 55. Barda je bio lažļivi obtužiteļ. A. Kanižlić, kam. 50. O prokleti i lažļivi! F. Radman 21. Vi ļudi lažļivi, ča ste učinili! Nar. pjes. istr. 2, 21. — *Amo pripada i ovo:* Ko mi je god kazivo lažļiva je duša. Protok. pis. pr. M. Nenadovića. 176. — *O ustima i jeziku:* Lažļiva usta mrska su Gospodinu. M. Divković, bes. 100a. Sva usta lažļiva zove Isus vrata paklena. I. Ančić, vrat. 32. Neka onijeme usta lažļiva. Đ. Daničić, psal. 31, 18. — Jezik lažļiv. P. Posilović, nasl. 47b. Bog nenavidi jezik lažļiv. A. Bačić 131. Riči ju isprazne i jezik lažļiv mlogo puta. F. Lastrić, ned. 277. Govoro za mnom jezikom lažļivijem. Đ. Daničić, psal. 109, 2.

b) *o čemu drugome, u prenesenome smislu.* Lažļivo staklo svaku stvar veću pokazuje. J. Rajić, pouč. 1, 19. — Ńezin znak nije lažļiv. 1, 31. — Poznao sam da je more lažļivo. D. Obradović, basne. 389.

c) *o svijetu, vidi* laživ, 1, a, *c*). Od ovoga tužnoga i mnčnoga, lažļivoga izdajnika svita. P. Posilović, nasl. 136b. Da našo blaženstvo nije od ovoga svita lažļivoga, već ima drugi svit, na komu se u vik žive. J. Banovac, razg. 85. Lažļivomu svitu ne zamiriti se. A. Kanižlić, uzroci. 138. U tminam od ovoga lažļivoga svita. Ant. Kadčić, predg. 1.

b. *lažan, isporedi* laživ, 1, b.

a) *o čeļadetu.* Štovaše bogove lažļive. J. Filipović 3, 14a. Da bogovi tvoji jesu lažļivi idoli i drakuni. F. Lastrić, test. ad. 86a. Štovaše lažļive bogove. M. Zoričić, zrcalo. 148. Idole aliti lažļive bogove od srebra. And. Kačić, kor. 32. Odnese svu ńiovu odoru, još i lažļive bogove. 190. Prikazivaše tamńan lažļivim bogovom. I. J. P. Lučić, razg. 114. — Pazite se od lažļivi proroka. F. Lastrić, od' 248. Lažļiv ću se prorok naći. svet. 106b. To on dobavi ovoga lažļivoga proroka. Nar. prip. vrčev. 3. — U nekakvoj zemļi oglasi se lažļiv vrač. Vuk, poslov. 79. — Laž jest, da je ikada koji papa nazvan Jermon . . . Oni lažļivi Jermon imao bi postati papom god. 604. A. Kanižlić, kam. 228. Izmjena lažļivih Demetrija. A. Tomiković, živ. 11. Lažļivi Nero. 20. — Protiva lažļivomu patrijarki. A. Bačić 244. — U takomu premda lažļivu *(jer je samo djakon)* ispovidniku. M. Dobretić 123. — Puti su *(u pakao)* široci, raskošni *(jamačno* raskošne) i staze, zač tuda svidoci lažļivi ulaze. Đ. Baraković, vil. 294. Od lažļivi svidoka osvadit se. B. Pavlović 56. Lažļivi svidok. B. Leaković, nauk. 363. Kum svog kuma na sudove ćera i dovede lažļive svjedoke. Nar. pjes. vuk. 2, 2.

b) *o drugome čemu.* Riječi svedu lažļive. S. Margitić, fala. 252. Reći rič lažļivu. J. Banovac, pripov. 158. Lažļiva obećańa. M. Radnić 7a. I oni ńima *(poslaše)* vraže. lažļivo obećańe. M. A. Reļković, sabr. 33. Krivovirci lažļivim pogrdama jesu progonili. A. Kanižlić, kam. 676. Ļudska je fala lažļiva. S. Margitić, fala. 151. Ne reci kriva iliti lažļiva svidočanstva. F. Lastrić, od' 76. Poglavari misnički i sav sabor tražahu lažļivo svidočanstvo suprot Isusu. ned. 176. Ja dragovoļno lažļiva svidočanstva podnosim. M. Zoričić, osmina. 104 Zakletva lažļiva jest psovka. F. Lastrić, ned. 115. Zakletva lažļiva nikad za nikad ne more se učiniti brez griha smrtnoga. 115. Da ga nisi pogrdio zakletvom lažļivom. 116. Nijesu lažļivi oni nauci. I. Grličić 31. Protiva lažļivomu nauku. A. Bačić 499. Tminama od sumļi i nauka lažļivi. F. Lastrić, test. IV. Ova lažļiva zapovid nigdi se ne nahodi u kńigah. A. Kanižlić, kam. 87. S lažļivijemi kńigami otimaju. M. Divković, nauk. 21a. Ta je kńiga lažļiva i podmetnuta. A. Kanižlić, kam. 357. Ńegov nearni učenik lažļivu kńigu pisa. M. Zoričić, zrcalo. 53. Iznesu nekako lažļivo pismo. Vuk, građa. 23. Kako se nekakva lažļiva kńiga uvatila. dan. 3, 150. — Trgovci kada lažļivu miru drže. B. Leaković, nauk. 343. Lažļiv novac. 343. — Jacinta koja bi na sud privedena, ali se toliko znade pravdati i suze lažļive prolivati, da joj kraļ virova. And. Kačić, razg. 44. Slušajući ńe slatku molbu i lažļive suze. kor. 138. Plač nije potribit, pače

gdigod more i lažļiv biti. I. J. P. Lučić, doct. 12. — Lažļiv san. I. Grličić 259. Ne ima prave ļubavi nego li himbenu i lažļivu. M. Divković, bes. 414a. Piše kńigu Kaštriotiću punu lažļive ļubavi, slatki i medeni riči. And. Kačić, razg. 127. Da naše bogoļubstvo bude pravo i istinito, a ne lažļivo. Grgur iz Vareša 135. — Kratka i lažļiva jest sva slava od ovoga svijeta. M. Radnić 6b. — Drži za malo ova lažļiva dobra. M. Radnić 3a. Neka ne skupļamo na nebu spenze lažļive. 92a. Postavļajući ufańe svoje u stvari zemaļske i u lažļiva bogastva. P. Posilović, nasl. 21b. Izprazna i lažļiva dobra traže. A. Kanižlić, uzroci. 15. — Uživat lažļivo raskošje ovoga svita. J. Banovac, pred. 95. Radosti su ove kratke i lažļive. A. Kanižlić, utoč. 337. — Lipa je bila ne onom lažļivom i mimohodnom lipotom. 601. — Po čemu se razaznaje pravo skrušeńe od lažļivoga? I. J. P. Lučić, doct. 13.

2. *adv.* làžļivo. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (,mendaciter, false, misere et tenuiter'), *u Jambrešićevu* (,mendaciter'), *u Voltiđijinu* (,bugiardamente' ,lügenhafter weise'). Dođe lažļivo plačući. M. Divković, zlam. 17. Lažļivo Isukrsta Gospodinom zove. nauk. 16a. Ako budeš lažļivo suđen. M. Radnić, pogr. 14b. Jer lažļivo Boga za svidoka zazivaš. A. Bačić 70. Ako si rekao što od koga lažļivo, oblaži se prid kim si govorio. J. Banovac, pripov. 153. Mnogi su eretici govorili lažļivo. uboj. 23. Kako si mu ti lažļivo bio rekao. F. Lastrić, test. 303a. Ne zakuni se lažļivo imenom mojim. ned. 115. Patrijarhu lažļivo obtuže. A. Kanižļić, kam. 629. Koji izmišļa i lažļivo proglasuje papinske kńige. fran. 213. Dvi sestre bijau lažļivo ozloglašene. M. Zoričić, zrcalo. 41. Kada jim počme lažļivo obećavati dug život. M. A. Reļković, sabr. 32. Ne samo ne ima krstit, ma ne more ni prikazat lažļivo da krsti. M. Dobretić 12. Privarit ga lažļivo. 13. Koja budu neistinito ili lažļivo dostignuta. I. J. P. Lučić, nar. 80. Lažļivo svedočiti. J. Rajić, pouč. 3, 47.

LÀŽĻIVAC, làžļîvca, *m. lažļiv čovjek, vidi* laživac. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu: (kajkavski)* lažlivec *(vidi kod* lažac) *gdje se naj prije nahodi, u Voltiđijinu (uz* lažac), *u Vukovu* (,der lügner' ,mendax'). Lakomac i lažļivac odmah se pogode. Nar. posl. vuk. 165.

LÀŽĻIVICA, *vidi* laživica. — *U naše vrijeme.*

a. *f. žensko čeļade.* — *Između rječnika u Voltiđijinu* (,bugiarda' ,lügnerinn') *i u Vukovu* (,die lügnerin' ,mendax femina'). Dušo moja,... Bog će na tebe kao lažļivicu omrznuti. Đ. Daničić, pisma. 86.

b. *m. muško čeļade.* Id' odatle, jedan lažļivico! Nar. pjes. vuk. I, 455.

LAŽNOĆUDAN, lažnòćudna, *adj. koji je lažne (lažive) ćudi.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,indole mendax'.

LAZNOĆUDNOST, *f. osobina lažnoćudna čeļadeta.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ,indoles mendax'.

LAŽNOĆUDSTVO, *n. samo u Stulićevu rječniku uz* lažnoćudnost.

LAŽNÒGLÂSAN, lažnòglâsna, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* v. lažiglasan, *gdje ima i adv.* lažnòglâsno ,per infamiam falsam'.

LÀZŃIV, *adj. vidi* lažļiv. — *U naše vrijeme u Istri.* Lažńîv, lažńîvo, lažńîva ,mendax'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iiftsg. 34.

LÀZŃIVAC, lažńîvca, *m. lažļivac, vidi* lažńiv. — *U naše vrijeme u Istri.* Lažńîvac ,mendax'. gen. lažńîvca. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 53.

LAZŃÎVATI, làžńujêm *ili* làžńîvâm, *impf.* laznuti. — *U Stulićevu rječniku (griješkom)* laznivati, laznivam *uz* laznuti.

LÁŽO, *m. hyp.* lažac. — *Akc. se mijeńa u voc.* lâžo. — *Govori se češće u šali nego ozbiļno.* — *isporedi* 1. Lazo *na kraju, i* 2. laža. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ,Ti si ńeki lažo, ne može ti se ništa vjerovati'. ,Muči, lažo, ne laži'. P. Budmani.

LÀŽÔV, lažòva, *m. lažac, laživac.* — *Nastavkom* ov *pokazuje se prezirańe kao da se govori sa psetom.* — *U naše vrijeme.* M. Đ. Milićević, škol. 17. Narodnih lažova i varalica. socijalizam. 6.

LAŽOVICA, *f. ime ńivi.* — *U spomeniku* XIV *vijeka u kojemu je stariji oblik s -ь- mj.* a. Lьžovica. Spom. stoj. 38. (1346).

LÀŽOVSKÎ, *adj. koji pripada lažovima.* ,Pa to su kao petačke, oca ti lažovzkoga!' cikne knez. M. Đ. Milićević, knez miloš u pričama. 6.

1. LE, *riječ bez smisla, vidi u Vukovu rječniku:* dodaje se u pjesmama kod gdjekojijeh riječi na kraju, n. p. Paun šeta, vojno le, na venčańe, s sobom vodi, vojno le, punicu — Poranile devojke, Jelo le, Jelo, dobra devojko — Oj! i dva svata i dva uprosnika, lê leļa lê! kud vi odite, što vi tražite? lê leļa lê! — Naša doda Boga moli, oj dodo, oj dodo le! — Đurađ kosi po pobrdu, lado le mile — Neven vene lê, za goricom lê, leļa lê —.

2. LÊ, *vidi* ļe. — *U Vukovu rječniku:* vide ļe.

LEAĆKA ĆESMA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome.* Livada kod Leačke Česme. Sr. nov. 1867. 135.

LEAKOVIĆ, *m. prezime.* — XVIII *vijeka.* B. Leaković, gov. I.

LÈÂNDRA, *f.* Nerium oleander L., *ńeka biļka.* — *Od tal.* leandro. — *U Mikaļinu rječniku:* leandra, dubčić ,nerium, rododaphne, rododendrum', *i u Stulićevu iz Mikaļina. i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. Leandra, rus. леандръ, Nerium oleander L. (Vodopić). B. Šulek, im. 191.

LÈÂNDRO, *m.* Λέανδρος, Leander, *ime muško.* — *Tal.* Leandro. — *Od* XVI *vijeka.* A ne toj za ino, neg' pokoj da mogu skončat nam, jakino Leandru nebogu. N. Naļešković 1, 59. Leandro tač moćno Eru svu ļubļaše. D Rańina 11b. More plivašo Leandro u noći. 58b. U kńizi k Leandru. J. Matović 150.

LEBANI, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu topličkome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 387. — *Može biti da bi uprav glasilo* Hļebani.

LÈBDJETI, lèbdîm, *impf.* libratis alis pendere *(o ptici, a može se kazati i o drugoj životińi što leti) kao stajati nepomično u vazduhu ne mićući krilima.* — *U naše vrijeme.* Riļak ne lebdi. Dubrovnik. 1870. 9. — *i u Šulekovu* (lebditi) *i u Popovićevu rječniku* (lebdeti): ,schweben'. — *Mislim da je tako značeńe i u ovome primjeru:* Prorok Jezekiļ vidi na ogńenijem kolima divne likove životińa . . . idu i lebde nad zemļom. Đ. Daničić, pisma. 122. — *U prenesenome smislu (prema ńem.* schwebende schuld). Lebdeći ili fundirani državni dug. Zbornik zak. 1870. 198. — *U Vukovu rječniku ima drugo značeńe: čuvati ili uprav stajati nad čim s velikom ļubavi kako majka nad djetetom; ali je jamačno to samo preneseno (isporedi kad ptica lebdi nad*

...jem gnijezdom) lebditi ,zaitlich pflegen, fovee, cum amore curo' *s primjerom*. Lebdi oko ńega kao mati oko deteta' (ili ,nad detetom'). Nar. posl. vuk. 168. *vidi i:* Ako je dete bono, majka lebdi nad ńim. M. Đ. Milićević, škol. 6. — *Mislim da je -i- samo po zapadnome govoru, vidi u Popovićevu rječniku — U ovome primjeru kao da znači (u prenesenome smislu): želeti, čeznuti.* Ne hajaše što su crni ludi, no svak lebdi da jim kreše grudi. Osvetn. 3, 141—142.

LÈBDÊŃE, *n. djelo kojijem se lebdi.* Koji su u lebdeńu i žaru svom smetani i zadržavani bivali. Sr. nov. 1834. 94.

LEBEĆ-, *vidi* lebet-.

LEBED, *m. vidi* labud. — *U Stulićevu rječniku:* v. labud *s dodatkom da je riječ ruska.*

LEBEDITI SE, lebedim se, *impf.* lebditi, *(h)*lepiti: Da je kuća ogradena u onoj župi, svaki bi se pop onde lebedio (išao dragovoļno). M. Pavlinović. — *isporedi* lebdjeti *na kraju.*

LEBEDSKA RIJEKA, *f.* Lebedska Reka, *mjesto (voda) u Srbiji u okrugu vrańskome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 282.

LEBÈRIJA, *f. ustanak, buna* (2). — *Pravi bi oblik bio* rebelija *i postaje od lat.* rebellio, *tal.* ribellione, *ńem.* rebellion. — *U naše vrijeme.* Da Milutina uapse črez to što bunu i leberiju diže. Djelovod. prot. 31. Kud se deo Košut poslo leberije. M. Đ. Milićević, s dun. 17.

LEBET, *m. ime selu u Srbiji u okrugu vrańskome.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 302.

LEBÈTÂŃE, *n. djelo kojijem se lebeće.* — *U Stulićevu rječniku: (griješkom)* lebećańe.

LEBÈTATI, lèbećêm, *impf. kolebati se, teturati.* — xviii *vijeka u pisca Dubrovčanina, a između rječnika u Stulićevu (griješkom* lebećati *po obliku prezenta* ,fluctuare, titubare, agitare, vacillare'; lebetati, v. lebećati). Tresńom lebeću naše kuće. Štit. 15.

LEBINA, *f.* (Hļebina?) *ime selu u Srbiji u okrugu ćuprijskome.* K. Jovanović 179.

LEBIŃSKI, *adj. koji pripada Lebini, kod mjesnoga imena:* Brdo lebińsko, *u Srbiji u okrugu ćuprijskome.* Vinograd u Brdu lebińskom. Sr. nov. 1867. 187.

LEBLÈBIJA, *f. tur.* leblebi ,prženica, naročito neki pržen grašak koji Turci uz rakiju rado griskaju'. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 134. Naut, koji mi u Biogradu popržen kupujemo kao ,leblebije'. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 12.

LÈBRAK, lebráka, *m. vidi* lombrak.

LÈBRČNÎK, *m.* planina u Gacku. *(Ko je zabiļežio?).* — *vidi* Lebršnik.

LEBRICA, *f. vrsta veza.* — *U naše vrijeme.* Poskuće vezeno na lebrice, okanca i kosjeriće. S. Ļubiša, prič. 124.

LEBŔŃÎ, *adj. samo* lebrńi penǵer *u Vukovu rječniku*[3] *(po Vukovijem biļeškama):* koji nije sa sokaka nego iz avlije. — *Nejasna riječ; zar od pers. tur.* leb, *usna, pa i kraj, strana?*

LÈBRO, *n. vidi* rebro. — *Čuje se po sjeverozapadnijem krajevima u naše vrijeme.* Kako ju je čizmom udario, tri joj lebra odmah on izbio. Nar. pjes. marjan. 124. Lebrö ,costa', pl. lèbra. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iitg. 7.

LEBROVIĆ, *m. prezime, vidi u Daničićevu rječniku:* Lebrović, Dubrovčanin ,Marinь Lebrovićь' drža carine u carice Milice. (Spom. sr.) 2, 44. (1407?). *na istoj strani latinski:* Ad instantiam Marini de Lebro.

LÈBRŠNÎK, *m. planina u Hercegovini.* Glasnik. 20, 300. 308; 21, 295. — *isporedi* Lebrčnik. — *Ne znam koji je pravi oblik; isporedi i* lebrńi.

LЀBÛT, *m. vidi* labud. — *Od* xvi *do* xviii *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (,olor; cygnus') *i u Stulićevu* (v. labud). Biloću pri kih *(prsih)* tad lebut bi izgubil. H. Lucić 193. Žaleći lebut smrti svoje. P. Zoranić 4^{b}. Ki te *(poji)* kot lebut leteći bil vedrinom jidrit. 74^{a}. Kakono i lebut odvraćen od jata. D. Baraković, vil. 25. Perje ga prikrije orlova kreļuta, pernicu nadije biloga lebuta. 37. Kako da bi *(glasi)* od lebuti. I. Ivanišević 197. Lebut cvili. 321. Utve i labuti *(u rukopisu* xviii *vijeka* lebuti) gdi okolo cvijet beru. M. Vetranić 2, 280.

LÉCÂŃE, *n. djelo kojijem se ko leca.* — *U Vukovu rječniku:* ,das unpassseiu, die unpässlichkeit' ,invalitudo'.

LÉCATI SE, lêcâm se, *impf. starije je značeńe: plašiti se.* — *-e- stoji mj. ńegdašńega ę.* — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* lécajû, *u aor.* lécah, *u ger. praes.* lécajûći, *u ger. praet.* lécâvši, *u part. praet. act.* lécao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *Uprav bi bio imperfektivni glagol prema* leknuti se, *ali (koliko znam) ovome zadńemu glagolu nema potvrde u našemu jeziku.* — *Korijen je praslavenski* (lenk *sa značeńem, kako Miklošić misli, ugibati, pregibati, vidi i* 2. luk), *isporedi stslov.* lęšti, *pregibati, rus.* лякнуться, *poplašiti se, češ.* leknouti, *poplašiti, poļ.* lękać, *plašiti.*

a. *sa starijim značeńem sprijeda kazanijem.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (lecam se, v. plašim se), *u Stulićevu* (v. plašiti se *iz Bjelostjenčeva), u Voltiģijinu (griješkom* lečati se, v. plašiti se). Od guštera gdi se leca *(plašivi zec).* V. Došen 127^{a}.

b. *ne biti posve zdrav, biti naloš.* — *U Vukovu rječniku:* ,unpass sein' ,minus bene valeo'.

LECÌJÔN, lecijóni, *f. vidi* lekcija, *tal.* lezione. — *Od* xvii *vijeka po primorju.* Može govoriti oficice mańe od trijeh lecijoni. B. Kašić, fran. 177.

LECKA, *adv.?* (malo) dem. V. Ilić iz Srbije. *(zabiļežio Đ. Daničić).* — *isporedi* lečka.

LECĻIV, *adj. plašiv, vidi* lecati se. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* v. plah, *i u Stulićevu iz Bjelostjenčeva.*

LECNUTI SE, lecnem se, *pf. od* lecati se, *poplašiti se.* — *Na jednome mjestu* xviii *vijeka.* Koju teke perom tako*(h)* pak se lecnu*(h)* i odmako*(h)*. V. Došen 113^{b}.

LЀČ, *m. tal.* Lecce, *grad u Italiji.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,Lecce, città in terra di Otranto' ,Aletium' 430^{a}). Dal' na ovo der u Leču podah za te pinez toki, da se u mojoj krvi umiješ? A. Čubranović 158.

LEČÀNÎK, lečaníka, *m. vidi u Vukovu rječniku:* vide čekrk (na čemu se cijevi suču) *s dodatkom da se govori u Srijemu.* — *isporedi i* lotka *(od čega može biti da postaje).*

LEČEVICA, *f. ime selu u Dalmaciji u kotaru spļetskome.* Repert. dalm. 1872. 34.

LEČICA, *f. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu crnoriječkome.* Ńiva u Lečici. Sr. nov. 1875. 460. — *b) u okrugu smederevskome.* Vinograd u Lečici. Sr. nov. 1875. 999.

LÈČICE, *f. pl. vidi u Vukovu rječniku:* vide sočivica *s dodatkom da se govori u Barańi.* —

Riječ je sumńiva radi -č-, jer jamačno postaje od leća; ako nije zlo zabiļežena, može biti postala od maģ lencse, leće.

LEČINSKA (zemļa), *f. ime mjestu u Hrvatskoj. — xv vijeka.* Zemļa Lečinska. Mon. croat. 319. (1440).

1. LEČKA, *adv.* (malo) dem. V. Ilić iz Srbije. *(zabiļežio D. Daničić). — isporedi* lecka.

2. LEČKA, *f. zamka (?). — U glagoļskoj kńizi* xvi *vijeka u kojoj je pisano* lêčka. — *Jamačno stoji -e- mj. ńegdašńega ę i riječ je u svezi s* lûk. Ona biše zamka i lêčka od duš. Mirakuli. 35.

LEĆ-, *vidi* letj-.

1. LÊĆA, *f.* Ervum lens L., *isporedi* leće, sočivo. — *-e- stoji mj. ńegdašńega ę. — Vaļa da je riječ praslavenska* (lentja), *premda nije potvrđena u sjevernijem slavenskijem jezicima: ima stslov.* lęšta, *bug.* lešta, *nslov.* leča, *mrus.* lenča *(gdje bi -en- bilo po poļskome jeziku), ali ima i lit.* lenšis, *po kojijem bi se oblicima činilo da je ńegda bilo i u poļskome jeziku. — Postaje od lat.* lens *(gen.* lentis). — *Između rječnika u Vrančićevu* (,lens'), *u Mikaļinu* (leća, sočivo, sočivica ,lens, lenticula'), *u Belinu* (,lente' ,lens' 433a), *u Bjelostjenčevu* (,lens'), *u Jambrešićevu* (,lens'), *u Stulićevu* (,lens, lenticula'), *u Voltiģijinu* (leća *i grješkom* leča ,lente, lenticchia' ,linse'), *u Vukovu:* (u Crnoj Gori) vide leće *gdje je (po svoj prilici zlo) zabiļežen akc.* léća; *u Dubrovniku je* lêća. P. Budmani. Leštu svari sь vodomь. Srodovječn. lijek. jag. star. 10, 106. Leću issušivь da jestь (= *jede)* s medomь. 111. Za zdelu leće proda svoje prvorojenje. Korizm. 65a. Bob i leća korizmina hrana jes. M. Držić 362. Vazme malo smokav i datalov i leće. F. Vrančić, živ. 109. Kad obogati, leća mu se omrazi. (D). Poslov. danič. Upita u svoga mlađega brata zdilicu leće. A. d. Bella, razgov. 147. Nesvijesni mladić za varivo leće prodo je Jacobu prvorodstvo. B. Zuzeri 293. Nosi sobom smokve male, ńešto leće i datale. N. Marči 105. Dvije te voļe, ka' i kadiju leću zobat. *(U Crnoj Gori).* Nar. posl. vuk. 57. Leća (lechya u mletačkome rukopisu), češ. lecha (Orobus), rus. лящ, cslav. lęšta, lens, lenticula (u mlet. rukop.), Ervum lens L. (Vodopić, Vuk). B. Šulek, im. 191. — *S ńekijem pridjevima može značiti i druge biļke:* Leća blatna, (prema lat.) lenti o lentichia palustre (Kuzmić), Lemna palustris L. — Leća divja, aphaca (Jambrešić), Lathyrus aphaca L. — Leća vodena, lenticula amnis (u mletačkome rukopisu), pupilla oculi (Kuzmić, Anselmo da Canali), Lemna palustris L. B. Šulek, im. 192. *vidi i u Mikaļinu rječniku:* leća vodena, trava koja raste svrh vode ,lens palustris', *i u Stulićevu iz Mikaļina.*

2. LÊĆA, *f.* vitrum lenticulari forma, *komad stakla tako izrađen i izglađen da je sličan zrnu leće, te se kroza ń gleda kad se hoće vidjeti što povećano; pa se u širemu smislu kaže i kad strane nijesu pupčaste nego su (obje ili jedna) jamaste. — Ista je riječ što* 1. leća, *ali je shvaćena u ovome smislu po tuđijem jezicima, isporedi tal.* lente, *franc.* lentille, *ńem.* linse *itd. — isporedi* 2. lećak. — *U pisaca našega vremena. — U Šulekovu rječniku s osobitijem značeńem: ńešto slično prozirnome zrnu leće što stoji u oku za zjenicom* ,krystalllinse'.

LEĆAC, lećca, *m. vodena leća.* Lećac, Lemna palustris L. (Jambrešić). B. Šulek, im. 192.

LEĆAJIV, *adj. u kojega su leće (pjege) po licu. — U Vukovu rječniku:* lećajiv ,sommerfleckig' ,lentiginosus' *s dodatkom da se govori u Srijemu.*

1. LÉĆAK, léćka, *m.* Ervum ervilia L., *vrsta leće. — U Vukovu rječniku:* krupnije i okruglije od leće ,eine art linse' ,lentis genus [Ervum lens L. var.]'. Lećak (Vuk, Crna Gora), Ervum ervilia L. B. Šulek, im. 192.

2. LÉĆAK, léćka, *m. vidi* 2. leća. — *U pisaca našega vremena.* Lećak, phys. lat. egl. ,lens', ,linse', frc. ,lentille', tal. ,lente'; . . . jamast lećak ,concave linse, zerstreuungslinse', tal. ,lente concava', frc. ,lentille concave', ogl. ,concave lens'; . . . B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

LÊĆAN, lēćna, *adj. koji pripada leći. — Samo u Stulićevu rječniku:* ,lenticularis'.

1. LÉĆE, *n. vidi* leća. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide sočivo *s dodatkom da se govori u Hercegovini).* Jakov dade Isavu hļeba i skuhanoga leća. Đ. Daničić, 1mojs. 25, 34. Ondje bješe ńiva puna leća. 2sam. 23, 11.

2. LÉĆE, *n. pjega žućkasta ili tamnije boje nalik na zrno leće, što (u višemu ili mańemu mnoštvu) postaje ļeti na nepokrivenijem dijelovima tijela (na licu, na rukama itd.) u čeļadi tanke i bijele kože, osobito ako su crvene kose. — Premda je drukčiji akcenat, ista je riječ što* 1. leće. — *U Vukovu rječniku:* ,der sommerfleck' ,lenticula', cf. léće *s dodatkom da se govori u Srijemu i s primjerom:* Ima leće na obrazu.

LÉĆÊŃE, *n. djelo kojijem se leti. — Stariji je oblik* letjenje, lećenje, *a nalazi se (i u južnijeh i istočnijeh pisaca) i oblik* letenje *i* leteńe. — *Između rječnika u Vrančićevu* (letenje ,volatio'), *u Mikaļinu* (letenje), *u Belinu* (letjenje ,volamento, volo, il volare' ,volatus' 776a), *u Bjelostjenčevu* (leteńe, v. letańe), *u Jambrešićevu* (leteńe *u latinskome dijelu kod* volatus), *u Stulićevu* (leteńe *i* letjeńe), *u Vukovu.* Kako kragujac od letjenja. Zborn. 121b. Ako je u sne stanovito vjerovao . . . ili u sretanje, ili pjetje, kukurikanje, u letenje ili krenutje od letuštih. B. Kašić, zrc. 31. *(Anđio)* taj čas rajske u dvorove hrlo upravi svē letjenje. J. Palmotić 3, 94a. Pečaļeńe . . . zabrańuje lećeńe duše naše k razmišļańu. M. Radnić 153a. Struc jest priličan u perju k svraki i jastrebu i sokolu, ali ne u lećeńu. 265b. Kolesa s leteńem naglijem. 437b. Čoek rađa se na trud a ptica za leteńe. 486b. Orlu među pticam radi visoka lećeńa. S. Margitić, fala. 100. Lastovicam koje vas život svoj istrate u lećeńu. K. Magarović 81. Oblijetat oko ńe s ugodnim leteńem. F. Lastrić, test. 346b. Pridomišļenje koje se čini od lećenja ptica. A. d. Costa 2. 125. K stogodišńem leteńu spremajući se. D. Obradović, basne. 226. Evo s kojim načinom vol orla, a lav jest slidio čovika, krila sastaviti biše, i jedan drugoga na leteńe pomagaše. Đ. Rapić 90. Radi brzine u leteńu . . . J. S. Reļković 162. Za zmaja pak misli se da je kao ogńevit junak od kojega u lećeńu ogań odskače i svijetli. Vuk, rječn. *kod* ala.

LÉĆEV, *adj. koji pripada leći. — Od* xv *vijeka.* Lećeva zrьna. Srodovječn. lijek. jag. star. 10, 110. Proć o lećevu zrncu. (D). Poslov. danič.

LEĆEVIŃE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkome.* Ńiva u Lećevińu. Sr. nov. 1875. 782.

LEĆEVO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskome.* Ńiva u Lećevu. Sr. nov. 1875. 1483.

1. LÉĆI, lȅžem, *pf (o čeļadetu i o životińi, a može se kazati i o čemu drugome) postaviti se (na zemļu, na posteļu itd., uopće na što ravno) tako da nijedan dio ne ostaje na višemu od drugoga. nalazi se (ali rijetko) u prelaznome (kauzalnome) značeńu, vidi 2. — Mješte -e u oblicima sadašńega vremena u praslavensko doba bilo je en (ovoj je glas, kako će se vidjeti, u ńekijem jezicima prešao i na druge oblike). — Akc. kaki je u praes. taki je u impt.* lȅzi *i u part. praet. act.* lȅgao *(ali* lègla, lȅglo *itd.) i u part. praet. pass.* lȅžen *(vidi 2); u ostalijem je oblicima onaki kaki je u infinitivu (i u aor. 2 i 3 sing.* lȅže). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* lešti, lęgą, *rus.* лечь, лягу, *češ. (starinsko)* léci, lehu, *poļ.* lec (ledz. lac, ladz), lęgę. — *Od istoga korijena postaje* ležati *i* lijegati *(imperfektivni i iterativni glagol prema* leći; *a to* ležati *nije, nego je* leći *inkoativni glagol prema* ležati) *i kauzalni glagol* ložiti; *osim toga* legnuti *(vidi); vidi i* 2. leći.

1. *neprelazno.*

a. *o čeļadetu i životińi.*

a) uopće. — Između rječnika u Mikaļinu (,decumbo, procumbo'), *u Belinu* (,colcarsi o coricarsi' ,cubo' 199[a]), *u Stulićevu* (,decumbere, procumbere, cubare, jacere'), *u Voltiģijinu* (leći, ležim, lijegam ,colcarsi, coricarsi, sdrajarsi' ,sich niederlegen'), *u Vukovu* (,sich legen' ,decumbo'), *u Daničićevu* (leći, legu ,decumbo'). — *Korijen je indoevropski* legh, *isporedi grč.* λέχος, *posteļa,* λέξομαι, *leći ću,* ἐλέξατο, ἔλεκτο, *leže (aor.), lat.* lectus, *srvńem.* ligen, *ležati, anglosaks.* liegan, *engl.* to lie; *nema ga u azijatskijem jezicima.* Govoru takoj vam da mnogi od istoka i od zapada dođu i legu sa Habramom i Izakom i s Jakobom. N. Rańina 32[a]. matth. 8, 11. U poļu lekši. Zborn. 37[b]. Dokle on trudi, legši počinimo. P. Hektorović 23. Majka plačući Jesusa, vrh križa leže. N. Naļešković 1, 133. A ńemu *(Jesusu)* rekoše: ,Na križu lezi ti'. 1, 140. Fengam poć leć gori. M. Držić 46. Pače ću veću rit, sve što se plašiš već, to ćeš pri' prid stup moj umorna trudna leć. D. Rańina 91[b]. I prosih ńega tad, kojega griha rad u paklo dojde leć. Đ. Baraković, vil. 325. Na križu hti leći. jar. 104. Leže umoran prid vrati. A. Kanižlić, kam. 255. Legavši, ostade odkriven. E. Pavić, ogl. 21. Prorok legavši u jednu kolibicu. 429. Tko zlo odar prostre, zlo i leže. (Z). Poslov. danič. Dica gola ruha traže; oci vele: ,Lezi, vraže!' V. Došen 209[a]. Kada voli lino leći, neg radeć steći. 209[b]. Legavši na drugu stranu. J. Vladmirović 18. Legavši na ruku. 41. Lezi tamo, ne digla se! Nar. pjes. vuk. 1, 296. Leže Merja na meke dušeke. 1, 596. Zlo si leg'o, a gore ustao! 2, 508. Svoj trojici leže čelo glave. 3, 40. Pobij zube, pa lezi u kolijevku. (Kad ko kaže da je mnogo mlađi nego što je). Nar. posl. vuk. 249. Koje *(dijete u dječinoj igri)* stigne i uhvati, ono mora leći. Vuk, nar. pjes. 1, 496. — Ja pasti budu ovce i leći ńih učińu. N. Rańina 42[b]. ezek. 34, 15.

b) osobito i naj češće kod spavańa (ńeki primjeri kod a) mogu i amo pripadati). To rek leže spati. Aleks. jag. star. 3, 258. Još nî legao spati. M. Vetranić 2, 355. I rano lez' ter spi, a s jutra ustani. N. Dimitrović 22. Leže sudac i zaspi. N. Naļešković 1, 202. Poći ću tužna leć malahno pospati. 1, 224. Neg vazda mirno sam otide ončas leć *(sin mi).* 1, 279. Rec' ako nećeš doć, zašto bih legla sad. 1, 286. Večer, kada greš leći. Kateh. 1561. 43. Lez' ter spi bez misli, već tuge ne imam. D. Rańina 92[a]. Trikrat ovo, kada ležeš, rec'. A. Čubranović 150. Er kad ležeš da ju *(ovu travu)* staviš kolak srca. Jedupka nezn. pjesn. 237. Zmorena leže spat. Đ. Baraković, vil. 113. Prije nego ležeš. I. Držić 74. Prije nego se čuje misa leže jedan spat. 121. Kada se ima poć leći spati. V. Andrijašević, put. 202. Lezi bez večere, da ustaneš bez duga. (D). Poslov. danič. I leže spavati. S. Margitić, ispov. 9. Što ste legli i pospali? V. Došen 105[b]. Neka mȁma kasuo leže, pak se dugo ne proteže. 207[b]. Zlo ga lega' i zoricu zaspa'. And. Kačić, razg. 27[a]. Ulizu u jednu gustu dubravu i leže spavati. 129. A ja lego da pospavam. Nar. pjes. vuk. 1, 116. Žetvu žele tri jetrve, legoše mi pospavati. Nar. pjes. vuk. 1, 170. Večeraše i sofru digoše, svako leže do je mjesto kome. 1, 474. U vino mu bendeluke meša, dok opoji Ļuticu Bogdana; leže junak strmo bez uzglavļa. 1, 543. Ja ću leći sanak boraviti. 2, 299. Ni sedoše, ni se odmoriše, ni legoše, ni sanka imaše. 2, 326. Marko leg'o sanak boraviti. 2, 338. Carica legla na leđa, pa spava. Nar. prip. vuk.[2] 240. Kad večerali, poprati ih u ćeliju . . . Oni legu. Nar. prip. vrč. 118. Kad hoće da leže spavati. Vuk, živ. 297.

c) s kim, uz koga. Nitko s nikim a ja *(s)* Sladomilom na odar legosmo. P. Zoranić 19[b]. — *češće* concumbere (de coitu). Ončas će tja utoć, a negli jednu noć na slami s tobom leć. N. Naļešković I, 184. Bogme neć u odar k meni leć, neka znaš. N. Naļešković 1, 250. Lezi, ženo, zakon te veže. (D). Poslov. danič. I legavši zajedno, mučeći se u nepoštenu dilu zaspaše. J. Banovac, razg. 150. Pak još prije nego š ńime ležeš, koliko god uzlića zavežeš, onoliko neće godinica tebi, sinko, dosaditi dica. M. A. Reļković, sat. F3[a]. Da š ńom ne more leći nikako ne sagrišiv smrtno. M. Dobretić 524. Sunce zađe među dve planine, momak leže među dve devojke; jednu ļubi, a drugu ne ļubi. Nar. pjes. vuk. 1, 215. Gongelale, loz' kod mene! 1, 454. Ne loz', kńigo, ne lezi, jazije! sa mnom ,legla' seja Ivanova! 1, 469. Kad su legli u meku posteļu. 1, 583. Ruho skide, leže sa kraļicom, te kraļici obļubio lice. 2, 67. Pa s caricom leže na jastuke. 2, 257. Pitali babu: ,Koliko ima da nijesi s đedom legla?' Nar. prip. vrč. 215. Turci se ovamo obično žene u četvrtak kako će uoči petka (ńihovog sveca) prvi put leći s nevjestom. *u* Nar. pjes. herc. vuk. 40.

d) čeļade leže kad je bolesno. Razbolje se careviću Mujo,... pa on leže u meke dušeke. Nar. pjes. vuk. 1, 568. Leže Osman rane bolovati. Nar. pjes. hörm. 2, 95. — Ja ću leći, pa ću i umreti. Nar. pjes. vuk. 1, 552. Da je meni leći, pa umreti! 1, 634. Kad ban Ivan Karlović leže na smrt. M. Pavlinović, razg. 40.

e) leći u grob, u zemļu *itd. i samo* leći *može značiti umrijeti (od naravne smrti, od bolesti).* V crkvi legu *(ja)* vekivečnim ležanijem. Mon. croat. 317. (1368). Mojemu grьbu *(= grobu)* dge mi se prьluči leći. Mon. serb. 416. (1442 *u poznijemu prijepisu).* Leže u grob muža svoga. M. Marulić 5. Er imate i vi leći prjede mnogo ner li mnite gdi je miris taj smrdeći. M. Vetranić 1, 29. Nijedan ini lik rasržbi ni veći, ner kad misli človik, da će mrtav leći. P. Hektorović 43. Oto sad tuj leže, takoj ktje smrt prika, Nikša. N. Naļešković 1, 314. Koji će nemiran za tebe leć u grob. 2, 14. Tve dike, kojijem ću biti rob dokoli budu leć u oni tamni grob. 2, 30. Svaku t' molbu višńi usliši, zemļa t' laka, u ku ležeš, a duh ti se goru utiši! A. Čubranović 161. A vazda t' ću harna biti dočijem si na

ovem sviti, i u zemļu pak kad ležeš. Jedupka nezn. pjesn. 240. Kog' srčba žeže, prid vrimenom u grob leže. V. Došen 8b. Dok za hranu crvom leže. 88a.

f) uprav pasti ali u prenesenome smislu: poginuti (od nagle smrti umrijeti, biti ubijen). Gdi se s ńim boreći, ni vitez ni junak ne more ne leći, toliko biše jak. H. Lucić 257. Bez glave Osman prid ńim leže. I. Gundulić 525. Prvi Koreb leže mrtav. I. Zanotti, en. 29. Doļe leže, gore ne ustade. Nar. pjes. vuk. 2, 443. Živ se naže, mrtav zemļi leže. Pjev. crn. 244a. Padne li se, lakše s puške leći. Osvetn. 4, 33. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* Zač je taj dar veći, i ufat grob imit, srid mora neg leći i pića ribam bit. P. Hektorović 72.

g) uopće kad čeļade nema već snage da stoji na nogama. Leći pod brime ‚succumbere oneri'. J. Mikaļa, rječn. Dok umoran pod ńim leže *(pod uzrokom vire linac).* V. Došen 267a. — *Metaforički.* Bdi, trudi, ne lezi razumom tvojime. Đ. Baraković, vil. 72. — Ne lezi, vraže! *kaže se kad se što iznenada događa te se treba otrijezniti i ne zapustiti se.* Dok se mi tome još čudasmo i końe tovarasmo, no lezi vraže! eto ti pudara od onijeh vinograda. Nar. prip. vuk. 8. — *O životińi.* Sličan zecu kad je lega', kad prid brti u grm pade, pak su orli vrhu ńega. Đ. Baraković, vil. 168.

h) o vojsci, kao počinuti ili utaboriti se. Sudimo da oće *(turski)* car *(s vojskom)* na jednu stranu Dunaja leći. Mon. croat. 217. (1526). Legoše vojske i naredište straže. Dukļanin 33. S onu stranu te vode Bojane, s onu stranu turska leže vojska. Nar. pjes. vuk. 1, 600.

b. *o čemu neživu.*

a) u ovijem se primjerima može shvatiti kao u pravome smislu. Dim je crni lega' nad Bajice. P. Petrović, gor. vijen. 106. Kad se lada nakrivi, tad vele: ‚legla je'. L. Zore, rib. ark. 10, 227.

b) u metaforičkome smislu, kao da se govori o čemu živome. Čini čini seji Ivanovoj, upisuje u četiri ńige. ...a četvrtu pod uzglavļe meće: ‚Ne lez', ńigo, ne lezi jazijo!...' *(ispoređi* ne lezi, vraže! *kod* a, *g)).* Nar. pjes. vuk. 1, 469. Lezi, hļebe, da te jedem. (Kad se govori za koga koji nikakvoga drugoga posla ni brige nema, nego da jede gotovo). Nar. posl. vuk. 168. Sunce leglo i jurve zaspalo. Osvetn. 2, 8. Mjesec leže, zemļu zađe tavnu. 4, 51.

c) kao pasti, *ali i to u metaforičkome smislu. — U Vukovu rječniku:* leže krv, t. j. pade krv, pogibe neko. — Ja sam mu sve tvoje reči iskazao i svaka mu je na srce legla *(vidi kod* srce). Protokol. pis. pr. M. Nenadovića. 163.

d) također kao pasti, *ali u značeńu: propasti, ili uništiti se, nestati* Na uzdu ga *(dar)* końu veže, zarad slave što ne leže. V. Došen 157a. Leže Đunis, propalo ufańe, slomiše se krila Aleksincu. Osvetn. 5, 72. A kad bješe leglo agovańe. Osvetn. 6, 21. Da spane kod Ingleza pošteńe, trgovina bi im legla. M. Pavlinović, rad. 111. Ali je nesloga između ńega i patrijarha trajala i daļe, i tek je legla u leto 1857. M. D. Milićević, pomenik. 1, 22.

2. *prelazno, u kauzalnome značeńu: činiti da ko ili što (objekat) leže.*

a. *aktivno. — Od* XVII *vijeka (ne vrlo često), a između rječnika u Mikaļinu* (leći koga, stavit ga u posteļu ‚collocare aliquem in lecto' 467b). Tad otac naj prvi dvignut ga *(ditića)* poseže; . . . u skut ga svoj leže. Đ. Baraković, vil. 138. Pošavši počivati leže dite uza se. J. Banovac, pripov. 64. Izvede je na bijelu kulu . . Kad devojku leže u odaju, eto ti joj mile svekrvice. Nar. pjes. herc. vuk. 44. Leže Ala na zelenu travu, a pokri ga zelenom dolamom. 89. Ti me lezi u meke dušeke. Nar. pjes. petr. 1, 332. Unese ga *(brata)* u šikli odaju, te ga leže na meke dušeke. Nar. pjes. hörm. 2, 182.

b. *sa* se, *refleksivno, kao sleći se, spasti, umańiti se. — Na jednome mjestu* XVI *vijeka.* Obriš'te sve ured, neka se prije leže *(febra).* N. Naļešković 270. — *U pravome smislu, kao* leći. *u primjeru našega vremena.* On se k Andi na dušeke leže. M. Pavlinović *(iz narodne pjesme).*

2. LÉĆI, léžêm, *impf. u naj užemu smislu o pticama, grijati jaja ležeći ili sjedeći na ńima dok iz ńih izide mlad; u širemu smislu može značiti što i* kotiti, rađati *(vidi i* izleći); *običnije je pasivno (sa* se) *nego aktivno. — Mislim da -e- stoji mj. ńegdašńega* ę *(vidi daļe). — Akc. se mijeńa u aor. 2 i 3 sing.* lêže, *i u part. praet. act. m.* lêgao *(ali* légla, léglo *itd.). — Vaļa da je isti korijen što je kod* 1. leći *(tako Miklošić misli); ali već u praslavensko doba -e- je postalo* en *za sve oblike, i u sjevernijem jezicima (dajbudi kad nije složen) glagol primio nastavak* non (na), *ispoređi poļ.* lęgnąć, wyląc (wylądz), *češ.* líhnouti.

1. *aktivno. — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (ležem ‚foetum procreo, foetum edo. v. pario') *i u Vukovu* (‚brüten' ‚incubo').

a. *o pticama.* Jarebica ukrade jaja tuđa i leže *i(h)* i izvede ptiće. M. Radnić 263a. Z jajca su i orli ptice, al' ne legu golubice. P. Vitezović, cvit. 110. Golubica, ako joj i odnesu ptiće, opet u istomu mistu druge leže. J. Filipović 1, 168b. Leći ptiće. Đ. Daničić, isai. 34, 15. Gńijezdo vije, ter gojence sebi leže sive. Osvetn. 1, 3. Kokoši piple ili piliće legu i izlegu. F. Kurelac, dom. živ. 52.

b. *subjekat je jaje.* A ti, koke, jaja nosi, a ti, jaju, pilu lezi. Nar. pjes. herc. vuk. 286.

c. *o drugijem životińama što nose jaja.* Šaruļa ne leže jaja, kakono ostale vrste zmija. F. Lastrić, ned. 361. Pčele u košnici novi narod legu. F. Đorđević, pčelar. 7.

d. *u prenesenome smislu, o drugijem životińama što ne nose jaja, i o čeļadetu.* Sve što lisica leže, sve liha. M. Držić 307. — Pa po tome reko bi obome da su ńega sultanije legle. Osvetn. 2, 145. S te nedaće nabreknuo Pašo i rođene gatavice našo, da ga legla u košuļi majka. 4, 39.

e. *također u prenesenome smislu, kad subjekat nije što živo.* I što zemļa plodna leže od pitomijeh milijeh zvijeri sve skupilo tu se bješe. J. Palmotić 223. — Ili kom je davno čelo crve leći već začelo. V. Došen 237b. — Crve vlaga podzemļena leže. J. S. Reļković 139.

f. *u metaforičkome smislu, kao* rađati, odgajati, hraniti *itd.; objekat je svagda što zlo ili takovo da se o ńemu govori s preziraněm.*

a) subjekat je čeļade.

aa) objekat je guja u metaforičkome smislu: zle misli, neprijateļstvo, izdajstvo itd. Guju leći u srcu. F. Lastrić, ned. 110. Ļute legu u srcijeh guje. Osvetn. 2, 176.

bb) objekat je kuga u metaforičkome smislu. Te kako će linac sjati, koga smradna linost blati? kad se u smrad što porine, teško iz ńeg svitlost sine; dal' u smradu kad što leži prije iz ńeg kuga reži nego jasna svitlost sine, ćer hitrine, a smrt tmine. kada hitri zrak uleže, brzo trulu kugu ‚leže' i linčina kad ne radi, otrujo se i osmradi. što kad linac truli leže.

nego trulu kugu ‚leže' sebe naj pri da obori pak i druge da pomori? V. Došen 255b—256a.

cc) objekat je što umno (nenavidost, izdajstvo). (Grih nenavidosti) premda je u svomu naj siromašniji od svi ostalih, u ovom hoće da se ukaže naj himbeniji, jer ne samo ga leže u svom vražjem srcu, nego jošte ukazuje ga očito pram svom iskrńemu . . . S. Badrić, prav. nač. 25. Oni mu *(Isukrstu)* otvoriše prsi, kino u srdcu legu nenavidosti. J. Banovac, razg. 149. To je zlameńe da spravļa i leže izdaju. F. Lastrić, ned. 85.

dd) u jednome je primjeru objekat tojage, *te* tojage sebi leći *znači: dobiti batina.* Baš ni linci po razlogu nadati se tom ne mogu, jer to znadu, kada lȇgû, da tojage sebi lȇgû. V. Došen 220b.

b) i subjekat i objekat oboje su grijesi. Pozlobļenje svoga iskrńega leže ne samo ubojstvo iznutrńe nego i zdvorańe. F. Lastrić, ned. 289. *(Proždrlost)* kao matica leže mloge druge grihe. 424.

c) subjekat je zlatna ruda a objekat je zlato. Neka ide pogledati gńizdo koje zlato leže i aždaje koje g' preže: majka mu je prva bila crna zemļa, žuta gńila; a vatra mu lice dade, blato zlatom da postade. V. Došen 218a.

2. *sa se, pasivno. — Između rječnika u Bjelostjenčevu*: ‚(proprie convenit animalibus) nascor', *i u Stulićevu* (‚pullos ex ovis oriri').

a. *o pticama.* Gdi svračke i vrane ne bi se legle sad. M. Vetranić 1, 7. Ptičica glasi sfaka oui dolac gdi se leže. M. Gazarović 134b. Ona *(golubica)* ļubi turań svoj na koji leti i u kom se leže. B. Zuzeri 167. Djelovića od Neretve mutne, gdi se legu plemenite utve. And. Kačić, razg. 72a. Tu se tići jalkunići legu. Nar. pjes. vuk 1, 337. Pod ovijem strašnijem stancem leže se soko i jaštreb. S. Ļubiša, prip. 4. — *metaforički.* Šibeniče gnizdo sokolovo, u tebi se legu sokolići. And. Kačić, razg. 117a.

b. *o drugijem životińama što izlaze iz jaja.* U kijeh se će gušterice i repate zmije leći. M. Vetranić 1, 31. Od tvoga će se tijela leći crvi, zmije i ostale živine. M. Divković, nauk. 41a. Crv koji se leže u čovjeku . . . J. Mikaļa, rječn. *kod* crv. U kojoj se legu jedovite zmije. B. Zuzeri 140. Baruština, u kojoj se svakojake živine otrovne legu. F. Lastrić, ned. 426. Gnide od šta se legu. J. S. Reļković 139. Bagudno sime leže se na različita legla. 202. U travi se ļute zmije legu. Nar. pjes. vuk. 2, 17.

c. *o ostalijem životińama i o čeļadetu i o onome što se misli kao čeļade (može biti i u metaforičkome smislu).* Vuci i lavi legu se i plode. M. Vetranić 1, 61. Vidimo živo sfako leći se u pasminah. M. Gazarović IV. Od kojizih imadu se leći sve živine. And. Kačić, kor. 8. No se legu žabe i bivoli. Nar. pjes. vuk. 2, 567. U potoku dje se legu vuci. Nar. pjes. stojad. 2, 170. Jesi li vidio kad se košute legu? Đ. Daničić, jov. 39, 4. Pod granama ńegovijem sve zvijeri poļske lezijahu se. jezek. 31, 6. — Dje se legu vuci i hajduci. Nar. pjes. juk. 581. — Sunce grije, kiša ide, davoli se legu. Nar. posl. vuk. 296.

d. *u naj širemu smislu, o svemu što se rađa.* Kako Bog nasićuje zemļu i ńu napuńuje različimi stvari koje se u ńoj rađaju i legu. A. Vitaļić, ist. 348.

e. *u prenesenome smislu.*

a) o tjelesnome zlu. Ovo gnijezdo u komu se kote i legu nevoļe, tuge . . . B. Zuzeri 167. Kako l' čija desna jače segla, onako se pod ńom kuga legla. Osvetn. 2, 163. Ma što većma dom tvrdoćom steže, to se veća nesit u ńom leže. 4, 67.

b) o moralnome zlu. Jer se zled velika u srcu ńih leže. N. Dimitrović 65. Od kojih se pak legu smrtni grisi. J. Banovac, pripov. 241.

c) o čemu umnome što nije zlo. Vѐrujem da se nauka . . . leže u svakom umu napose. M. Đ. Milićević, zlosel. 159. I stigao ļubav roda svoga, jer mu se je u srdašcu legla. Osvetn. 5, 35.

LȆĆICA, *f. dem.* leća. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚lenticula'; lećica vodena ‚lenticula palustris, lens palustris'. — Lećica, lenticula (Bjelostjenac), Ervum lens L.; v. Lećika. B. Šulek, im. 192. Lećica vodena (Bjelostjenac), Lećika (I. Sabļar), Lemna palustris L. B. Šulek, im. 192.

LȆĆIKA, *f. vidi kod* lećica.

LEČINA RUPA, *f.* ‚*ime mjestu u Srbiji u okrugu aleksinačkome.* Niva u Lečinoj Rupi. Sr. nov. 1873. 307.

LȆĆIV, *adj. koji leti ili koji može letjeti. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Orlovima da smo lećivijem. Pjev. crn. 133a.

LEĆIVO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskome.* Zabran u Lećivo. Sr. nov. 1857. 571.

LȆĆŃÂK, *m. jedńak (jamačno pokvareno od* jedńak*). — U Stulićevu rječniku:* v. grkļan.

LȆD, lȅda, *m. voda što se smrzla u komadima velikijem (i vrlo velikijem, n. p. jezero) i prozirna je, a ne kao* snijeg, *isporedi i* mraz. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je i u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i loc. sing.* lȅdu, *i gen. pl. i dat., instr., loc. pl. kad umeću* ov: ledóvâ, ledȍvima (lȅdovima?). — *Riječ je baltičko-slavenska, isporedi stslov.* ledъ, *rus.* ледъ, *češ.* led, *poļ.* lod, *stprus.* ladis, *lit.* ledas, *let.* ledus. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚glacies'), *u Mikaļinu* (led, mraz ‚gelu, glacies, gelicidium'), *u Belinu* (‚gelo, ghiaccio' ‚gelu' 338b; ‚ghiaccio' ‚glacies' 342b), *u Bjelostjenčevu* (‚glacies, contractio aquae ex frigore'), *u Jambrešićevu* (‚glacies'), *u Stulićevu* (‚gelu, algor, gelicidium, glacies'), *u Voltiģijinu* (‚ghiaccio, diaccio' ‚eis'), *u Vukovu* (1. ‚das eis' ‚glacies'. — 2. ‚der hagel' ‚grando', cf. grâd: pobio led vinograde), *u Daničićevu* (ledь ‚glacies').

a. *u smislu kao što je sprijeda kazano.* I togaa vьzdviže velьmi razdeženo slьnьce vь zemļi toj, jako rastajati se vьsêmь ledênicamь zemļe toje; i konьčavšu se ledu vь dvorê kraļevê . . . Domentijan[a] 249. Leda prosihь. Domentijan[b] 156. Bihu našli 1 kus leda. Korizm. 22a. Taj posal u meni tako se razčini, kako led studeni na sunca vrućini. P. Hektorović 66. Grijav peču leda. M. Držić 53. Narav je dala red svemu i dobro bitje: zimi 'e dala led, a prolitju cvitje. 93. Zemļa biše pokrivena ledom. B. Kašić, fran. 13. Da bude tišina po luci kako led. D. Baraković, vil. 106. Gojko i Uroš sred zasjeda od turske su sabļe pali, ki su u ogńu priko leda za cesara vojevali. I. Gundulić 377. Na visokoj strmoj gori sred sjovera i sred leda od kriposti stoje dvori. Ǵ. Palmotić 2, 442. Igrajući se na ledu prispi joj smrt. I. Ančić, vrat. 143. Prohodimo s ogńa u lede. J. Kavańin 398b. Da one, kô i ledi ki silni ogńi razčińaju . . . 514a. *(Studen)* kupi sve svitovńe lede: iz Kaukaža, Alpi, . . . L. Ļubuški 21. Deva, kad ima priti priko jedne rike smrznute prvļe nego se usudi,

dobro izvidi s pridńim nogami, more li je mraz ol' ti led podniti. M. Zoričić, osmina. 57. U led smrznute kapi. M. A. Reļković, sat. L8a. Od sjevernog vjetra baš do leda se smrznu. I. Jablanci 198. I moći ćeš izvažat po ledu. J. S. Reļković 39. I u zemļi već nestane leda. 130. Pila košuta na ledu vodu. Nar. pjes. vuk 1, 59. Sveti Jovan more zaledio, on zaledi dvanaes ledovah, . . . u dno mora care opazio, tri je leda glavom prolomio, pa se natrag opet povratio. i na glavu kami dofatio, i prolomi dvanaes ledovah. 2, 83. Ništa nemaš lijepo viđeti već bijelo brdo Durmitora okićeno ledom i snijegom usred ļeta kao usred zime. 2, 105. Čist led na kome odozgo nema snijega ili čega drugoga. Vuk, rječn. *kod* vedrac. Plasa leda. *kod* plasa. Santa leda. *kod* santa. Sveti Aranđeo prekrsti rukom more, te na ńemu postane led od devet aršina debeo. nar. pjes. 2, 84 Kô kad sunce santu leda kravi. Osvetn. 2, 26. — *Metaforički.* Zna đavola na ledu potkovati. (Zna mnogo koješta. osobito se reče za onoga koji se čini miran i prost, a pun je đavolstva i lukavstva). Nar. posl. vuk. 93. — Navesti koga na tanak led (prevariti ga). 185. — Veće viruj u ledu slovu nego svitu himbenomu. P. Posilović, nasl. 197a. Piši kukom po ledu (n. p. kad je kome dužan ko od koga se ne može naplatiti). Nar. posl. vuk. 248. Zapiši na led, da se zna koliko je. V. Bogišić, zborn. 463. — Posijati sjeme od žita vanđeoskoga, i ostavivši ga pod istijem ledom, otiti inuda, dokle bi sazrjelo. B. Kašić, fran. 74. — Ta je igra dovela neodvis crnogorsku na plitki led. S. Ļubiša, prip. 99. — Hitra ti je, da je led (*da se ne reče* Bog) ubio! Nar. pjes. juk. 331.

b. *velika studen (takova da se voda mrzne).* Plam se vruć ogńeni plamonom gasiti (*će*), i zimi studen mraz ledome topiti. D. Rańina 121a. Od grada višina zaslańa vitra led. D. Baraković, vil. 106. Trpimo mraz i led. jar. 15. Sad po suncijeh, sad po ledu. G. Palmotić 1, 125. Ledi zimńi i snjegovi. I. Akvilini 41. Snig i led podnose. F. Lastrić, ned. 391. Nit' podnose naporeda s vama sunca ili leda. V. Došen 78b. Da Skenderbeg po snigu, daždu i ledu Turke laśńe može loviti nego po lipu vrimenu. And Kačić, razg. 113.

c. *grâd.* Kadano led iliti tuča s kišom i vatra iliti gromovi i muńe prosipaju se iz istog oblaka. F. Lastrić, ned. 391. Kao gusti led u vinograd usrnuvši. A. Kanižlić, kam. 166. Mak ti ne rodio, i ako ti rodi, led mu se zgodio! rož. 34. Ako li si posijao žito, pak led potre, il' je suho lito. M. A. Reļković, sat. H6a. Da ne padne leda ni snijega do jedan put u godini dana. Nar. pjes. vuk. 2, 3. Nije dobro led ni u marami kroz vinograd proneti. (U Srijemu). Nar. posl. vuk. 214. *vidi i u Vukovu rječniku.*

d. *ne mogu znati u kojemu od predašńijeh značeńa treba shvatiti.* Vitri, krupe, ledi . . . M. Marulić 116. Svita su ovoga i snizi i daždi i ledi studeni. A. Vitaļić, ostan. 395. Ledovi su i mećave u te tužne sve države. S. Margitić, ispov. 259. Blagosivļajte, ledi i studeni, Gospodina. J. Banovac, blagosov. 339. Blagosivajte, ledovi i snigovi, Gospodina. B. Pavlović 44. Snigovi su i ledovi. V. Došen 16a. Pak on vitra i pošaļe leda i boļaru uraditi ne da. M. A. Reļković, sat. E7a. Neka promotri vitar, oblak, kišu, led, snig, muńe i gromove. sabr. 56. I gospodske dare dijeliše. što je ńima Gospod poklonio: . . . Sveti Savo leda i snijega . . . Nar. pjes. vuk. 4—5. Otkud sam se nadao da me sunce ogrije, odonud me led bije. Nar. posl. vuk. 243. Caruje kao guja na ledu. (Kad je kome zlo). 343.

e. *u metaforičkome ili u prenesenome smislu.*

a) stańe čeļadeta koje nikako ńešto (ļubav, harnost itd.) ne osjeća; često se mješte čeļadeta kaže prsi, srce *itd.* Pak se sva oklopi *(gospoja)* mramorom i ledom. H. Lucić 245. Ter i ńe užeži srdačce od leda. I. Gundulić 133. Oči ogńene, prsi od leda *(u bludnice).* 222. Ńe gńiv ļubav moju uzmnaža; žeravom me led satvara. 222. Ja ka sam dosle od leda na neizbrojne molbe bila . . . G. Palmotić 1, 41. Neće od mraza ni od leda ni kamene bit naravi, da sve srgbe ne ustavi. 1, 70. Što u meni dobro ugleda, sladka želo, nego srce mrazno od leda? al' kô sunce od iztoči hotje led moj rastopiti. I. V. Bunić, mand. 28. Prsi mrazom ograđenijeh led je u ogań obratila. P. Kanavelić, iv. 75. Djevojčica sad je sva led, sad goruća opeta je. B. Bettera, or. 17. Led od neharnosti naše . . . F Lastrić, test. 146a. — *Amo može pripadati i ovo:* Probija ti dušu led općenoga nehaja za tvoje spise. M. Pavlinović, rad. 47.

b) stańe kad čeļade i tjelesni hlad osjeća radi straha, čuđeńa itd. Ja ostah od leda. D. Zlatarić 73a. Dažd od krvi, led bojazni rogobornom puku hasni. J. Kavańin 183b. Priuze ga taki led od straha, da izgubi i ono malo snage što mu jošter ostajaše. B. Zuzeri 123. Ļubavi moje plamen ledom straha žudinskoga bi zagašen. F. Lastrić, test. ad. 36.

f. *neka biļka, u koje su vidjeti na listima kao mali komadići leda, vidi* ledak. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

LȆDAC, lȇca, *m. vidi* kristao, c. — *Gen. pl.* lȇdâcâ. — *U pisaca našega vremena.* Ledac, chem. min. (kristal), lat. ‚crystallus' ‚krystall' χρύσταλλος, frc. ‚cristal', egl. ‚crystal', tal. ‚cristallo'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

LÉDAK, létka, *m. neka biļka.* — *vidi* led, f. Ledak, Mesembryanthemum crystallinum L. (Vodopić). B. Šulek, im. 192.

LȄDAN, lȅdna, *adj. uprav koji pripada ledu, ali se upotrebļava i u drugijem značeńima kao* leden. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* ледный, *češ.* ledný, *poļ.* lodny. — *Između rječnika u Belinu* (ledni ‚freddo' ‚frigidus' 329a), *u Stulićevu* (v. leden), *u Voltiģijinu* (ledni, v. leden), *u Vukovu* (vide leden).

I. *adj.*

a. *pun leda.* Otkli Vitoš mrazni, otkoli Kunovica ledna riče. G. Palmotić 1, 21. Jezik ki se s ledna mora do adrijanskijeh voda stere. 2, 161. *(More)* adrijansko, crno i ledno. 2, 275. Do ledna očeana. 2, 338. — U dno ledne Grotlandije. 2, 353. — U Kaukazu lednom. P. Kanavelić, iv. 205. Lednu stranu gdi su mrazi. J. Kavańin 466b. U slovinskoj lednoj strani. I. Đorđić, pjesn. 5.

b. *koji se sastoji iz leda.* Primaljeće je diglo rijekam okov lednu. I. Đorđić, uzd. 60. Ledna kora sva dok se ne svati. J. S. Reļković 427. — *I o vodi što se smrzla.* Sunce lednu vodu stapa. N. Marči 31.

c. *studen, hladan kao led (može biti gdjegdje i koje od predašńijeh značeńa).*

a) u pravome smislu. Ledna zima. P. Kanavelić, iv. 502. Ledne od zime da plam šćiti kod vrućina da hlad brani. A. Vitaļić, ostan. 9. Ledna zima. N. Marči 103. — Pomami se Jordan voda ledna. Nar. pjes. vuk. 1, 123. — Div uļeze u lednu pećinu. 2, 37. — Pa izide iz ledne tam-

nico. 3, 351. — O noći, tvoju vlas još moju s požude, cin' da tva ledna tmas smrklit svit vas bude. D. Rańina 74b. Ni noć tmasta ni mrak ledni ńih stupaje ne ustavja. G. Palmotić 3, 38a. Dio ledne noći. P. Kanavelić, iv. 26. Zimnijeh noći ledne tmine. 507. — *O čeļadetu kojemu je zima.* Ne razgrija brata ledna *(Epulun).* J. Kavańin 9b.

b) u metaforičkome ili prenesenome smislu.

aa) o sili. Da prisahne sińe moro, da su poļa tvrde od stijene, da dol vrhom padu gore, da su ledne sile ogńene. A. Vitaļić, ostan. 26.

bb) o srcu, vidi led, f. *a).* Ter ako mu ni ovime ledno srce ne raždežeš . . . A. Čubranović 150. Moje se ledno srce trese, da te sunce ne odnese. G. Palmotić 2, 27. Moje ledno srce. P. Kanavelić, iv. 572.

cc) o strahu, o sumńi itd. Gorušta se ļubav rodi s lednijem strahom uporeda. G. Palmotić 2, 10. Sva protrnu lednijem strahom. P. Sorkočević 579b. — Lednu ostavi sumńu koja ļuto tebi sumńit poda. G. Palmotić 1, 82. Lednoj sumńi veli. P. Kanavelić, iv. 566. — Nu da opaka sumńa moja i ledne se misli utaže. G. Palmotić 3, 92b. — *O strašivu čeļadetu.* U lice udrit ćoš ledno strašivice. I. Đorđić, salt. 62.

2. *adv.* lȅdno, *kao led. — Između rječnika u Belinu* (,gelatamente' ,gelide' 338b) *i u Stulićevu* (v. ledeno).

a. *u pravome smislu.* Mû ruku svom uzam moja vil ļuvena, i vidiv, da ledno sva bješe studena . . . D. Rańina 104a. Odkle sjever dune ledno. I. Đorđić, salt. 369.

b. *u prenesenome smislu, isporedi* 1, c, *b) cc).* I ustresoh se ļuto i ledno. G. Palmotić 3, 108a.

LÈDÂR, ledára, *m. čovjek što prodaje led. — Samo u Stulićevu rječniku:* ,nivis venditor'.

LEDÀRICA, *f. u Stulićevu rječniku:* v. ledenica. — *Uprav po obliku bilo bi žensko čeļade prema* ledar.

LȄDEN, *adj. uprav koji se sastoji iz leda, ali se nalazi u istijem značeńima kao* ledan. — *Drugo -e- stoji mj. ńegdašńega* ê. — *Akc. se mijeńa u složenijem oblicima* lèdenî, lèdenâ, lèdenôga. lèdenôj *itd. — Riječ je stara, isporedi stslov.* ledênъ, *(rus.* ледяной, ледяный, льдяной). — *Između rječnika u Mikaļinu* (,gelidus, congelatus, frigore concretus, rigidus'), *u Belinu* (,gelato o ghiacciato' ,gelatus' 338b; ,ghiacciato, divenuto di ghiaccio' 342b; ,ghiaccesco, di qualità di ghiaccio' ,glacialis' 342b; ,freddo' ,frigidus' 329a), *u Stulićevu* (,glaciatus'), *u Voltiģijinu* (,aggbiacciato, gelato' ,gefroren'), *u Vukovu* (,eiskalt' ,gelidus': ledeno medeno! ,ruft der scherbetverkäufer').

1. *adj.*

a. *vidi* ledan, 1, a. Upriječilo se je ledeno more. M. Držić 240. S dubrovačke pokrajine do ledena mrazna mora. I. Gundulić 276. Slijedi, slijedi tva vlas mnoga (tijesan joj je jur kraj ovi) preko mora ledenoga novoj zemļi bit car novi. 317. More Baltiko ili ledeno. F. Glavinić, cvit. xiv. Do ledena mora okolo. G. Palmotić 1, 111. Tja do mora ledenoga. J. Kavańin 232b. Mora od crna do ledena. 267a. Od adrijanskijeh pokrajina do ledenoga mora. I. Đorđić, ben. 5. — Pred sjevera ledenoga ka se rodi. G. Palmotić 1, 21. Ledeno polunoćje. A. Tomiković, živ. v. Slijedi, slijedi, kraj ledeni tijesan ti je. J. Kavańin 269a. Vitežki kad čuvahu svo'e ledeno podunavje. 261a.

b *o mrazu, snijegu, gradu; ne znam, jeli značeńe kao kod* a *ili kod* c. Mlati me slana, daž; trudi me leden mraz. M. Vetranić 2, 89. O vi, gore kamenite, kijem po onijeh vjetri plasi ledenima čine mrazi zle studeni vjekovite. I. Gundulić 98—99. Suliman car ogńeni koga je silu silom odbio s poļskijeh kraja mraz ledeni. 448. Gine mladac zamamjeni jak visoko vrh planine isprod sunca mraz ledeni. G. Palmotić 2, 10. U žestini ledenoga mraza. I. J. P. Lučić, razg. 132. Ledenijem snijegom zora ńu štrapašo. P. Kanavelić, iv. 10. — Naglo dažjeć grad ledeni. A. Vitaļić 51b. — *Amo pripada i ovaj primjer u kojemu je riječ o gradu:* Ele pazi od ledene kiše. J. S. Reļković 425.

c *studen kao led, vidi* ledan, 1, c.

a) u pravome smislu. I s odjećom smrznutomo ledena ih zima slijedi. I. Gundulić 480. U paklu je zima priledena. F. Lastrić, ned. 390. — Sve vode ledene, sve rose studene, sve noćne tamnosti . . . Đ. Baraković, vil. 19. Čini je *(soldate)* u ledenu u večer vodu položiti. F. Glavinić, cvit 70b. Stao bi u onoj vodi ledenoj. J. Filipović 3, 374b. Evo, pobro, ledena bunara! napijte se ledene vodice! Hrv. nar. pjes. 4, 162. Kad zapivaš uz ńu ledenog kod vrutka volarskog. M. Katančić 41. — Popade me u onoj sjeni znoj krvavi i ledeni. J. Kavańin 445a. Ruža poblijedi i popane je ledena pot. S. Ļubiša, prip. 59. — A to nije ledena tavnica, no nekaka jama bezdanica. Vuk, rječn. *kod* bezdanica. — Dan je, ali iza oblaka od kamenja ledenoga (= *tamnice)* proć goruća na dvor zraka vik ne može sunca moga. I. Gundulić 351. Kako može leden kamen dati vatru? V. Došen 261 . — Ko je u proljeće leden, ogrije ga jeseń. V. Bogišić, zborn. 472. — Salamandra, zvijer studena, mańe 'e čudo, da pravļa se, kô ostaje sve ledena. J. Kavańin 40a. Kako si grijala ledeno tilo ńegovo. A. Kanižlić, bogoļubnost. 371. — Ako s bukom u ke doba zavije sjever ledeni se . . . I. Gundulić 415. Kad u večer leden vitar puhn'o. Nar. pjes. marjan. 23. Ledena i smrznuta vrimena. A. Tomiković, gov. 33. — Verugu tko ledenu na svom vratu sužań nosi. V. Došen 25b. Leden i mrazan, ni u miru ni u goju, zastranih sebe van daleče svijes moju. M. Vetranić 2, 82. — Mramorne su i kamene oči, usti, ruke i noge, mrazne, vajmeh, i ledene ńih milosti stoje mnoge. I. Gundulić 267.

b) u prenesenome ili u metaforičkome smislu, isporedi ledan, 1, c, *b).* Ni nas smeta, ni poraža vruće ufanje, strah ledeni. I. Gundulić 44. Strah nas leden svijeh posiječe. G. Palmotić 1, 92. Ki bijeg i strah tvoj ledeni mnokrat kara i prikori. 1, 207. Nenadni strah ledeni svijes i pamet mu zanose. 1, 240. Strah ledeni sved ga mori. 1, 285. Još me leden strah ophodi. 1, 366. I leden mu strah grediše po sred srca žalostnoga. A. Vitaļić, ostan. 93. Nenadni strah ledeni moju pamet svu zanese. J. Kavańin 392b. Priklopi strah ledeni tamničare. P. Sorkočević 590a. Strahom leden dojdoh tamo. M. Gazarović 119. Svu me strah popada, sva sam mraz ledeni. G. Palmotić 2, 64. — Pusti tuge ke te kołu, jad ostavi tvoj ledeni. 2, 24. Srce mojo svakako u ledenoj stine smeći. 2, 22. — Rastopi ledeno srce moje. A. Gučetić, roz. jez. 210. U srce ledeno jednoga od dva lupeža. B. Kašić, is 67. Užeži u meni ugasńeni ogań ledenoga srca moga. A. Georgiceo, pril. 14. — Kameno i ledeno srce moje. V. Andrijašević, put. 95. Ugri*(j)*, Gospodine, ledeno srce moje. I. Grličić 152. Krstjanin tvrda i ledena srca.

F. Lastrić, test. 329b. Zrake božanstvenoga sunca rastopiše ledeno srce ńegovo. A. Kanižlić, utoč. 200. Da ti se to srce ledeno okrene u ogań od ļubavi duhovne. M. Zoričić, osmina. 24. Da se ustave tolika bezakońa, kojijem tolika ledena aliti mramorna srca sramote te i vrijedaju. I. M. Mattei 132. Raždeći ļubav Božju u ledenomu srcu ļudskomu. 'I. J. P. Lučić, doct. 50. Mrazno i ledeno ļucko srce. A. Kalić 495. U ledenoj duši mojoj. V. Andrijašević, prav. 17. — Mi mlogi smrzli, ledeni i studeni stojimo bez svake ļubavi i devocijona. F. Lastrić, ned. 263. — Koja ovo nova żeļa moje srce veže i strijeļa i ledenu miso grije? G. Palmotić 1, 40. — Lvoreći z dvorbom svim vil puna sve slave ka ledom studenim utvrdi srce svê . . . taj leden ja kami mneć razbit, mojima boluima żeļami i nadbam' tamnima . . . D. Rańina 129ab. — Ali u Božjoj kad ļubavi leden tebe mraz ubita. A. Vitaļić, ostan. 48. — Studena i ledena sulica od neharnosti. F. Lastrić, test. 153a.

d. crystallinus, *koji je sličan ledu (vidi* kristao, c, ledac). Nebo kô se zove kristalin, t. j. nebo stakleno ili ledeno. F. Glavinić, cvit. 8a. — *O šećeru kad se zgusti na osobiti način (kao* ledac). Pospi sa stučenim ledenim šećerom. Z. Orfelin, podr. 74.

e. *kod imena biļaka, vidi* ledak *i* led, f, *isporedi* d. Ledena trava, Mesembrianthemum crystallinum L. J. Pančić, bot. 315. Belo ledeno cveće (Mesembryanthemum crystallinum L.) K. Crnogorac, bot. 93.

f. *kod mjesnoga imena.* Ledeni do, utrina u Tomańu (u Srbiji u okrugu pedrinskome). Ļ. Stojanović.

2. *adv.* lĕdeno, *kao led, studeno.* — *U Mikaļinu rječniku:* ledeno, mrazno ,gelide'; *u Belinu:* ,gelatamente' ,gelide' 338b; *u Stulićevu:* ,frigide, gelide'; *u Voltiģijinu:* ,gelatamente, freddamente' ,erfrorner weise, frostig'.

LÈDENAV, *adj. ledan, leden.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* U Norvejiju nit' te stavi, ni pod pojas ledenavi. J. Kavańin 13b.

1. LEDÈNICA, *f. postaje od* leden, *a nalazi se u razliĉnijem značeńima.* — *Može biti stara riječ, vidi kod* a *i* b.

a. *jama ili uprav mjesto iskopano i načińeno pod zemļom za hrańeńe leda. ima u ovome značeńu i stslov.* ledênica. — *Između rječnika u Stulićevu* (,servandae glaciei cella'), *u Vukovu* (,die eisgrube' ,fovea glaciaria'), *u Daničićevu* (,fovea ad conservanda glaciei frusta'). Vь vsêhь ledenicahь poiskavь. Domentijanb 154. — *Amo može pripadati i ovo (mjesno ime):* Peštera koja se zove Ledenica *(u Srbiji u okrugu aleksinačkome).* M. Đ. Milićević, srb. 777.

b. *dugi a dosta tanki komad leda što postaje gdje voda sve jednako kapi i malo po malo se mrzne, isporedi kod* mosur. — *isporedi rus.* леденица. — *Između rječnika u Vukovu* (,der eiszapfen' ,stria'). Vas se *(dogin)* sjaje kao ledenica. Nar. pjes. hörm. 2, 237. Prebio se kao ledenica. Nar. bl. mehm. beg kap. 196. Za pojasom mu se sjaju dva srebrńaka kao dvije ledenice. M. Đ. Milićević, zim. več. 226. Nit' mu smele ledenice sante. Osvetn. 7, 1.

c. *ńeka biļka, vidi* ledak. Ledenica-trava, glaciola (Kuzmić), cyperus (Vujičić), Mesembryanthemum crystallinum L., v. Ledak. B. Šulek, im. 192.

d. Ledenica, *mjesno ime.* Ledènica, planina u Pivi iznad Goranska. *(Ko je zabiļežio?).* — *vidi i* Ledenice.

e. *u prenesenome smislu, žensko čeļade osamļeno i s toga žalosno i kao sleđeno.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Kad se, Jovo, na taj put opravļaš, na kim, sine, zemļa i gradovi, na kim, sine, do tri kule blaga, na kim, sine, ledenica majka? Nar. pjes. srem. 147.

2. LEDÈNICA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* (u Crnoj Gori) mala puška okovana srebrom ,eine mit silber beschlagene pistole' ,argento ornatum telum' [cf. ledenik]. — *Po svoj je prilici od tur.* Venedik, *Mleci ili Mlečić (vidi* F. Iveković, rječn. *kod* ledenik); *vaļa da je narod pokvario riječ po pučkoj etimologiji misleći na sjaj srebra (isporedi ńeke primjere kod* 1. ledenica, b). On izvadi pušku ledenicu. Nar. pjes. vuk. 4, 86. Za pojasom ledenice male. 4, 508. I za pojas ledenica sjajna. 4, 520. Popadaše od pasa puške ledenice. Pjev. crn. 49a. Na plećije ģeverdari zjali, ledenice sjale za pojasom, a o bedrih krivošije ćorde. Osvetn. 5, 119. Pa im dodade šišanu, dva čita laganijeh ledenica i dva veļa noža. S. Matavuļ, novo oružje. 80.

LEDÈNICE, *f. pl. (isporedi* 1. ledenica) *mjesno ime.*

a. *u Bosni dva sela u okrugu Tuzle Dońe:* Ledenice pravoslavne *i* turske. Statist. bosn. 88.

b. Ledenice gorńe *i* dońe, *dva sela u Dalmaciji u kotaru kotorskome.* — *Pomińu se od* xiv *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Ledenice ,dolьńe' i ,gorńe', dva mjesta koja je car Stefan dao Kotoru. M(on. serb). 149. (1351). tu je ,na Ledenicahь' imao carinu knez Pavao 1399. (Spom. sr. 1, 23). i sada su ta oba sela blizu Risna. — Koji Lajkovom i Ledenicam odmaknu se od Perasta. Nar. pjes. bog. 184. Božić zove s Ledenica. Nar. pjes. herc. vuk. 341.

c. *selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 49. — *Pomińe se od* xiii *vijeka.* Z Ledenic Ratko prvad. Zakon viuod. 55.

LEDENICI, *m. pl. (uprav pl.* ledenik) *ńeka biļka, vidi* ledak. — *Između rječnika u Stulićevu* (ledenici, ledenika ,ghiacciuolo, sorta d' erba' ,iris'). Ledenici, Ledenik, Ledenika (Vujičić), phasganium (Vujičić, Stulli), cristallaccia, ghiacciola erba (Aquila—Buć), Mesembryanthemum crystallinum L. B. Šulek, im. 192.

1. LEDÈNÎK, ledenika, *m. vidi* ledenici. — *Između rječnika u Stulićevu* (,cristallaccia o ghiaccio, sorta d' erba' ,phasganion').

2. LEDÈNÎK, Ledeníka, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 30.

b. *selo u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 135.

3. LEDÈNÎK, ledenika, *m. vidi* 2. ledenica. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing, i voc.:* lĕdeniče, lĕdenici. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide ledenica 3.). Što l' ne mećeš do dva ledenika? Pjev. crn. 169a. Isturismo ledenike, końi zarźaše. M. P. Šapčanin 1, 107.

4. LEDÈNÎK, ledenika, *m. ńekakav ubrusac na kome su nanizani novci, što nose ženske na glavi u Srbiji.* Ako se ovaj prevez naniže parama, što nose mlade, on se zove tada: ,ledenik'. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 69.

1. LEDÈNIKA, *f. vidi* ledenici.

2. LEDÈNIKA, *f. vidi* 3. ledenik. Ńemu dade dvije puške ledenike. Pjev. crn. 168b.

LEDÈNÎŠTE, *n. u Stulićevu rječniku:* v. ledenica, *koje značeńe nije pouzdano, jer* ledenica

treba da bude pokrivena, a ledenište *po obliku ne znači mjesto pokriveno; ali dolazi prije našega vremena kao mjesno ime.* Ledenište. S. Novaković, pom. 137.

LEDENIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* ledenište. — *sasma nepouzdano.*

LEDÈNIT, *adj. vidi* ledan *i* leden. — *Na je dnome mjestu* XVIII *vijeka.* Spod pojasa ledenita... do pojasa vrutenita. J. Kavańin 274[b].

LEDENITI, ledenim, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. lediti *s dodatkom da je riječ ruska. — Nema druge potvrde u našemu jeziku, nego možebiti u ovome primjeru gdje je sa* se, *refleksivno (ako ne pripada pod* ledeńeti). Krv u ńemu ledeni se i mrzne. F. Lastrić, svet. 92[b].

1. LEDÈŃAČA, *f. vidi u Vukovu rječniku:* ,špańolski talijer koji se po drugijem mjestima zove ,direkač' i ,direklija' ,ein spanischer thaler' ,thalerus hispanicus' *s dodatkom da se govori u Hercegovini. — Radi postańa isporedi što je kazano kod* 2. ledenica *(o sjaju srebra).*

2. LEDÈŃAČA, *f. vidi* 2. ledenica. — *U naše vrijeme.* Za silahom dvije ledeńače. Nar. pjes. hörm. 1, 210. Ledeńača, puška ili kubura u srebru okovana. Nar. bl. mehm. beg kap. 201. Puška ledeńača. V. Vrčević, niz. 125.

1. LEDÈŃÂK, ledeńáka, *m. vidi u Vukovu rječniku:* kao gvozdena gužva što se nosi na nozi da se po ledu ne kliza ,art eisschuh' ,soleae quaedam ferreae euntium per glaciem'; *i:* Ledeńaci zvali su se osobiti klinci za potkov koński, kojima su końi potkivani, ako je trebalo po ledu ići ili s końem po kakvoj strašnoj poledici trčati. S końma tako potkovanim smjelo se natrčati na naj veću nizbrditu poledicu. Turske hatlije naročito su na mrazu polivali vodom strmenite strane da nalijeću na ńih s końma tako potkovanim, te da ogledaju svoje i końsko junaštvo. S. Novaković.

2. LEDÈŃÂK, ledeńaka, *m. vidi* 2. ledenik. A pripasa sablu alamanku, a za pojas do dva ledeńaka. Nar. pjes. vila. 1867. 426. Ledèńâk, vrsta malih pušaka. Ł. Stojanović.

LEDEŃE, *vidi* ledeńe.

LEDÈŃETI, ledènim, *impf. postajati led, mrznuti se. — Ima i rus.* ледѣнѣть. — *U svijem primjerima stoji mj.* ê *po zapadnome govoru* i. Već ledenim, veće stinu. I. Ivanišević 248. Srca ista ńihova bili su počeli utvrdijevati se i ledeniti. A. Vitaļić, ist. 528. Onde muči privelika zima . . . koja čini rike studeniti i još žive vode ledeniti. T. Babić 15. Malo po malo ledeni u nami ļubav prama Bogu. M. Zoričić, osmina. 29.

LEDERKIŃA, *f.* vrsta jabuke. Valpovo. D. Hirc.

LEDI, *f. pl. vidi* leđa. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,dorso, dosso' ,dorsum' 279[a] *s Držićevijem primjerom), i u Stulićevu* (,dorsum' *s dodatkom da se nalazi u M. Držića).* Ima nos od pedi, a od osla ledi. M. Držić 54.

LEDIĆI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 10.

LÈDINA (ledina), *f.* terra inculta, *zapušteno, neobrađeno poļe (u ńekijem primjerima kao da znači što* zemļa *uopće). —* -e- *stoji mj. ńegdašńega* ę. — *Riječ je stara i postaje od praslavenske osnove* lend *nastavkom (možebiti kao augmentativ)* ina, *isporedi stslov.* lędina, *rus.* лядина (ляда, лядо), *češ.* lada, lado, *(poļ.* ląd, *zemļa, kopno, suho), gorńeluž.* lado, *niželuž.* l'edo. — *Isporeduje se sa švedskijem* linda ,brachfeld'; *a, mislim da je od germanskoga* land *(vidi u poļskome jeziku), premda nije jasno kako se germ.* a *promijenilo na mekani vokal (i tal.* landa, *franc.* lande *s istijem značeńem što naše* ledina *vaļa da postaju od germ.* land). — *Između rječnika u Mikaļinu* (ledina, zemļa neorana ,novale, vactum'), *u Belinu* (,campo incolto' ,ager incultus' 164[a]; ,fondo sterile' ,fundus sterilis' 322[b]), *u Bjelostjenčevu* (,ager; novale'; v. tratina), *u Jambrešićevu* (,pratum, arvum'), *u Stulićevu* (ledina. zemļa neorana ,solum incultum'), *u Voltigijinu* (,baredo, terra incolta' ,ein brachliegendes land'), *u Vukovu* (zemļa koja skoro nije orana ,ungeackertes land' ,solum incultum'), *u Daničićevu:* ,terra inculta'. Š(afařik), łesek(örner). 77. Do Miloševe ńive što je ledina. Deč. hris. 67. Što je narav sazdala u pustoj ledini. M. Vetranić 1, 141. Svaki od nas u ledini, protrapiv ju kako on hoće, lijep vinograd da t' učini. N. Naļešković 1, 163. Ter bismo trapili sve naše ledine, kuće napravili. 1, 283. Neistrapļene ledine. B. Kašić, fran. 33. Opasena ledina ni sebi ni druzijem. (D). Sama ledina gladom mre a neg da bi žito dala. (D). Poslov. danič. Težati jednu ledinu i izvadit iz ńe unaprid korist. A. d. Bella, razgov. 8. Vjerit ću se ter s prćijom nastojat ću se pokrpiti i ponovit moje ledine. B. Zuzori 186. Vidiću mlege ispuste i ledine. F. Lastrić, test. 396[b]. Zašto ove ledine držite zaludu? svet. 122[b]. Malahan dubak izvaden iz tvrde ledine, prinesen u meku i protilu zemļu. V. M. Gučetić 187. Gdi ledina tvrda smeta. V. Došen 12[b]. Zemļa je bez sjemena kô ledina zapuštena. D. Bašić 1. Mogu prodati se nike ledine. A. d. Costa 1, 270. Da se u ledinu obrati. A. Kalić 572. Nek se trave po ledini stvore. J. S. Reļković 47. Jer dok sniga popiju ledine. 107. A junaci ledinu kopaju. Nar. pjes. vuk 1, 487. Pa udari kopļe u ledinu. 2, 248. Kada se je guja probudila, mrtav Musa po ledini skače. 2, 409. Po četiri mjeri po ledini. Nar. pjes. juk. 516. Na ledini čador razapeše. Nar. pjes. petr. 2, 180. Kako akšam pade na ledinu, ode Arap iskupļati vojsku. Nar. pjes. hörm. 1, 21. Zabosti papak u ledinu. (Pobjeći). Nar. posl. vuk. 82. Nokat u ledinu (uteče, ili bježi!). 226. Repom o ledinu. (Umŕo). 271. Baci ćosino blago na ledinu i pobegne. Nar. prip. vila. 1867. 719. Što se bijeli kraj Trebińa grada po ledini do bedena crna! Osvetn. 1, 36. Rrvač parca na ledinu svali. 4, 2. A skukali bijedni iseoci na ledini izostavši pusti. 5, 122. Smrt lešine po ledini vaļa. 7, 48. Ako zemļu pustiš pod ledinu, rasti će plijevor i škodna travurina. M. Pavlinović. rad 108. — *I kao mjesno ime (vidi i* Ledine): *u Srbiji u okrugu požarevačkome:* Vinograd u Ledini. Sr. nov. 1865. 625. Ńiva u Ledini. 1870. 37. — *u okrugu smederevskome.* Ńiva u Dugačkoj Ledini. Sr. nov. 1871. 121.

LÈDINAC, Lèdînca, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Hercegovini.* Schem. herceg. 1873. 224.

b. *kajkavski* Ledinec, *selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 102.

LÈDÍNAK, ledínka, *m. vidi u Vukovu rječniku:* brežuļak na ledini ,ein hügel' ,collis'.

LÈDINAN, lèdina, *adj. koji pripada ledini, koji je ledina (o mjestu). — Na jednome mjestu* XII *vijeka.* Urekoste dati mi mêsto ledinno. Glasnik. 25, 307. (1193).

LÈDÎNCI, Lèdinâcâ, *m. pl. ime selu u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdijeļ. 143.

LEDINČICA, *f. ńeka biļka.* Ledinčica, Bellis perennis L. (Sladović). B. Šulek, im. 192.

LÈDINE, Lêdînâ, *f. pl. mjesno ime (pl.* ledina).
a. *dva sela u Hrvatskoj. a) u županiji bjelovarsko križevačkoj.* Razdijeļ. 116. *na drugome je mjestu pisano* Ledina. Schem. zagr. 1875. 179. — *b) u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 93.
b. *u Srbiji.*
a) mjesto u okrugu biogradskome. Livada u Ledine. Sr. nov. 1870. 713.
b) Bijele Ledine, *dva mjesta, jedno u okrugu kruševačkome:* Ńiva na Beli Ledina. Sr. nov. 1875. 248; *drugo u okrugu požarevačkome:* Ńiva na Beli Ledina. 1875. 281.

LÈDINICA, *f. dem.* ledina. — *U naše vrijeme.* Kopa ńima tvrdu ledinicu. Nar. pjes. juk. 84.

LÈDINICE, *f. pl. mjesno ime u Hrvatskoj (isporedi* ledinica). — xv *vijeka.* V nasih malinih ki su v Žrnovnici pod Ledinicami. Mon. croat. 65. (1445).

LÈDINIČANIN, *m. čovjek s Ledinica (vidi* Ledinice). — *Množina:* Lèdiničâni. — *U rukopisu* xiv *vijeka u kojemu stoji -ê- mj.* e, *i instr. pl. ima nastavak na* ami *(vidi kod* građanin). Meju Novograci i meju Lêdiničami. Mon. croat. 1. (1309).

1. LEDÌŃÂK, ledińáka, *m. ńeka biļka (što raste na ledini).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (nekaka trava koja ima žut cvijet i okrugao list, a korijen kao zrno kukuruzno ‚art pflanze‘ ‚herba quaedam [Ficaria ranunculoides Moench.]). — Ledińak, rus. ледникъ (Hierochloa), češ. ledenec (Lotus), (Vuk). Ficaria ranunculoides Roth (Pančić). B. Šulek, im. 192.

2. LEDÌŃAK, *m. ime livadi u Zaovinama (u Srbiji u okrugu užičkome).* Ļ. Stojanović.

LÈDÎŠTE, *n. u Stulićevu rječniku:* v. ledenica. — *Značeńe je nepouzdano kao i za* ledenište *(vidi).* — *U naše vrijeme pisci upotrebļavaju u drugome smislu, vidi:* Ledište, phys. (mrazište) ‚nullpunkt, gefrierpunkt, eispunkt (am thermometer)‘, tal. ‚punto di gelo, punto di ghiaccio‘. frc. ‚point de froid, de congélation‘, egl. ‚freezing-point‘. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

LEDIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* ledište. — *sasma nepouzdano.*

LÈDITI, lèdîm, *impf. činiti da što (objekat: u pravome smislu, voda) postane led.* — *Ake se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* ledimo. ledite, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* lèdî, *u part. praet. pass.* lèden. — *Od* xvi *vijeka.*

1. *aktivno.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (lediti, činiti ledena ‚gelo, congelo‘), *u Stulićevu* (‚gelare, congelare, glaciare‘), *u Vukovu* (‚zu eis machen‘ ‚glacio‘).

a. *u pravome smislu.* Zimi vitri duseć vode svude ledeć. P. Zoranić 58b. Ńih ne lede zimni mrazi. P. Kanavelić, iv. 91. Sada mraz ļut ledi naga. I. Dražić 50. Plam da ledi, led da grije. J. Kavańin 30a. Voda ih smrzuje i ledi. F. Lastrić, ned. 91. U vodi koja ji ledi i smrzuje, al' ne zatušuje. 391. Odkud sam se nado da me će sunce ogrijat otud me mraz ledi. (Z). Poslov. danič. — *U ovome primjeru* lediti *znači ńešto mańe nego* smrzivati: *objekat (što nije izrečen) duše su osuđenijeh u paklu, te je smisao da osjećaju stùden kao led, ali da ne gube osjećaj kao što se događa kome što se zmrzne (isporedi i druge primjere istoga pisca):* Nije se dakle čuditi da je pakao jezero vatre goruće koja žeže a ne sažiže, jezero vode pristudene koja ledi a ne smrzuje. F. Lastrić, ned. 391.

b. *u prenesenome smislu.* Vrh pristoļa gosposkoga on ponosit tako sjedi, ter s pogleda ohologa svačja srca strahom ledi. J. Palmotić 74. Strahovi srca nam lede i sapińu. Štit. 16. Ogań mrazno ledi u tisuću srca ufańe. B. Betera, or. 28.

2. *sa se. refleksivno, postajati led.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (lediti se, mrznuti ‚gelasco, obrigeo, frigore concresco‘), *u Stulićevu* (‚glaciari, congelari, gelascere etc.‘), *u Voltiģijinu* (‚ghiacciarsi, agghiacciarsi, gelarsi‘), *u Vukovu* (‚zu eis werden, gefrieren‘ ‚glacior‘).

a. *u pravome smislu.* Ovdi u zimu daž se ledi. V. M. Gučetić 210. Došao je u vrimenu studenu, kada se smrzivaju svaka i lede. A. Tomiković, gov. 375.

b. *u prenesenome smislu.* Kod ogńa zrak gdi sja, sve se zlo lediti, a kad je dalek tja, vas u plam vruć iti. D. Rańina 9a. U srcu momu ledi se krv moja besjedeć o tomu. M. Bunić 7. Studeni se vas i ledi od ņevoļe i napasti. J. Krmpotić, katar. 131. Lediti se od pripasti. I. M. Mattei 72. Ja se ledim pred ńime od srama. Nar. pjes. mag. 1864. 86.

LEDMANOVAC, Ledmanovca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome.* Ńiva u Ledmanovcu. Sr. nov. 1865. 509.

LEDNIK, *m. u Stulićevu rječniku:* v. ledenica *s dodatkom da je riječ ruska.*

LÈDNUTI, lèdnêm, *pf. postati led, smrznuti se.* — *U naše vrijeme, samo u prenesenome smislu.* ‚Čim to čuh, lednu me nešto u srcu a ja, pomislim, ne će dobro biti‘. I. Pavlović.

LEDŃA ZUKA, *f.* v. Zuka. B. Šulek, im. 192.

LEDOBOLAN, ledobolna, *adj. u kojega je bolest na bubrezima (leđima, vidi* leđa). — *U Jambrešićevu rječniku: kajkavski* ledobolen ‚nephriticus‘.

LÈDOGÛZ, *m. vidi u Vukovu rječniku:* glavica u Cerovcima ‚name eines hügels‘ ‚collis nomen‘. — *Riječ je složena.*

LEDOHNIĆ, *m. kao da je prezime.* — xv *vijeka* Tomašić Ledohnić. Mon. croat. 111. (1472).

LÈDÔJKA, *f. riječ načińena (iz šale? Vuk kaže: iz sažaļeńa) od* led *mj.* djevojka *(vaļa da znači djevojku hladne ćudi).* — *U Vukovu rječniku:* (‚bedauernd mit anspielung auf‘ led ‚für)‘ djevojka.

LEDOVAN, *adj. koji pripada ledvima (bubrezima; vidi* leđa). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ledovna bol ali križićev ‚nefritis‘, *i u Jambrešićevu:* ledovna bol ‚nephritis‘.

LEDOVIT, *adj. ledan.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* U zimna doba koja su u Makarskoj veoma ledovita. I. J. P. Lučić, izk. 15.

LEDOVĻA, *f. bolest na bubrezima (vidi* leđa). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ledovja, beteg koji veliku žeju čini ‚diabetes‘; ledovja, zažgańe ‚renum inflammatio, accensio‘.

LEDOVĻE, *m. bubreg; leđa.* — *vidi* leđa. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ledovje ‚ren‘. 2. ledovje, križići ‚lumbus‘; *u Stulićevu:* ‚renes‘ *iz Habdelićeva; u Voltiģijinu:* v. ledje.

LEDOVNA, *f. vidi u Bjelostjenčevu rječniku:* ledovna, primorska bukva ‚fagus‘.

LEDOVNICA, *f. ledovna bolest, vidi u Bjelostjenčevu rječniku:* ‚idem (quod‘ ledovna bol); *osim toga kod* bol: bol ledovja, ledovnica, trgańe, zavijańe okol bokov, bolest od bedre ‚ischia, ischias, sciatica‘; *i u Stulićevu:* v. beteg *iz Habdelićeva.* — *Ima u Bjelostjenčevu rječniku i zna-*

cene. bubreg, kod bubreg: bubrog, obistje, ledovnica ,ren'.

LEDUŠTI, *adj. studen kao led. — Samo u Stulićevu rječniku:* ledušt ,valde frigidus'.

LEDVA, ledava, *n. pl. vidi* leda. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* Priko ledav. Ant. Dalm., nov. tešt. 49. mar. 1, 6. Prepasana ledva pameti vaši. 2, 122. 1petr. 1, 13. Od Abraamovih ledav izašli. 2, 147. jov. 7, 5.

LEDVEN, *adj.* leden. — *Od* XVIII *vijeka u sjevernijeh čakavaca i u kajkavaca, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (,glacialis'. 2. ledven, zamrzel ,congelatus, gelidus, rigidus, durus prae frigore, frigore concretus') *gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu* (,glacialis'), *u Stulićevu* (v. leden *iz Habdelićeva).* Pod ńom je voda ledvena. Jačke. 294. — *Ima i adv.* ledveno *u Bjelostjenčevu rječniku:* ,gelide, rigide, *i u Voltiģijinu:* v. ledeno.

LEDVÈNICA, *f. vidi* 1. ledenica, a. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ,fossa glacialis', *i u Stulićevu:* v. ledenica *iz Habdelićeva. — I u naše vrijeme u Zagrebu.* D. Daničić.

LEDVENITI, ledvenim, *impf. lediti, ledeniti. — U Bjelostjenčevu rječniku:* ledvenim, ledim, zmrzļavam ,glacio, conglacio, congelo, gelo, astringo frigore, in glaciem verto'. — *Ima i refleksivni glagol sa* se *u Bjelostjenčevu rječniku:* ledvenim se, ledim se, zmrzavam se ,glacior, gelasco, obrigeo, obrigesco, frigore obstringor 1. concresco, coëo, coagulor, nive pruinaque concresco, in glaciem convertor', *i u Voltiģijinu:* v. lediti se.

LEDVENOST, *f. osobina onoga što je ledveno. — U Bjelostjenčevu rječniku:* ,rigor', *i u Voltiģijinu:* ,freddezza, freddore' ,kälte, frost'.

LEDVIJE, *vidi* leđa.

LEĐ, *adj. samo na jednome mjestu (crkvenijem jezikom), vidi u Daničićevu rječniku:* leđь ,debilis': ,slabo i leđe byvajetь otroče'. Š(afařik,) les(ekör). 82. — *Po smislu Daničić tumači:* slab. — *U ostalome je riječ posve nejasna; može biti da je u svezi s osnovom* leđa *(vidi* F. Miklošić, etymolog. wörterb. 162ᵃ).

LÉĐA, *n. pl.* lumbus, renes, dorsum, *naj starije značeńe vaļa da je: sredńi dio hrbata nad bocima; osim toga ima drugo značeńe: bubrezi (što je vrlo rijetko u primjerima), i uopće hrbat (vrlo često; a za naj starije se značeńe češće upotrebļava riječ* krsta). — -e- *stoji mj. ńegdašńega* ę. — *Osnova je praslavenska* lendvi-, *ispoređi stslov.* lędvь *i* lędvija *(ali obično u množini)* ,lumbus, renes', *rus.* лядвея, *bedro, češ.* ledví *i poļ.* lędźwie ,lumbus, renes'. — *Isprva možebiti ženskoga roda, u našemu je jeziku sredńega i svagda u množini. — Jamačno je ista osnova što se i u germanskijem jezicima nahodi, ispoređi stnord. i anglosaks.* lend, *stvńem.* lenti, *novovńem.* lende (,lumbus'). *moglo bi biti isto lat.* lumbus *(kad bi ovdje* -b- *postalo od indoevropskoga* dh, *ispoređi* brada *i lat.* barba); *ako nije, onda su po svoj prilici Slaveni primili ovu riječ od Nijemaca.*

1. *naj stariji oblik* ledvije *(f.? ili* ledvija, *n.?) nalazi se samo u crkvenome jeziku u naj starijemu značeńu, a između rječnika u Daničićevu* (ledvije ,lumbi'). Po srêdê ledvij vь hrьbьtь. Glasnik. 11, 91.

2. *vidi* ledva.

3. *u kajkavskome se govoru (kao i u slovenskome) umeće o među d i v, vidi* ledovļe *(značeńe je i bubreg).*

4. *ispada* v.

a. *tijem noj prije postaje oblik* leđija *ili* leđьja. *u naj starijim su primjerima (u crkvenome jeziku) oblici kao da je rod ženski, a između rječnika u Daničićevu* (leđija, pl. neutr. ,dorsum') *s primjerom:* Pobolitь ramenma i lêdijami. Š(afařik,) les(ek). 129. — *U tome kao i u ovome primjeru ja ne znam jeli uprav naj starije značeńe ili hrbat.* Znamenije imatь na črêvê i na lêdijahь i blizь sьrca i na nozê. Starine. 10, 125. (xv *vijek). — U ovome primjeru može značiti bubrege ili krsta:* O leđьjahь koga bole. Starine. 10, 92. (XVII *vijek).*

b. *kasnije postaje oblik* leđja: *samo u Marulića (vidi naj zadńi primjer kod b)), u Divkovića, u Radnića, u Posilovića (u Divkovića ima i oblika ženskoga roda). — Između rječnika u Stulićevu* (,lumbi, renes').

a) krsta. Na tri mjesta na krštenju pomažuju čovjeka, kada se krsti: na prseh, na leđjah i na čelu. M. Divković, nauk. 36ᵃ. Redovnik pomaže ulijem na prseh i na leđjah onoga koji se krsti . . . Što ga pomazuje na leđije zlamenuje . . . 146ᵃ.

b) hrbat. Odmetnuti će ono za leđja svoja. M. Divković, bes. 233ᵃ. Obrnuše k meni leđja odstupajući. 233ᵃ. Križ koji nosim na leđjah mojijeh. nauk. 25ᵇ. Noseći priteški križ na svojije leđah *(jamačno štamparskom griješkom mj.* leđjah). 220ᵇ. Isus se okrenu leđjami Gospi. zlam. 66ᵃ. Zdrav, priumiļeni vrat Isukrstov koji je za nas pobijan zaušnicami, i prisveta leđja koja su za nas biči pobijana! nauk. 224. Okrenuvši mu svijet leđja. M. Radnić 27ᵃ. Vidi koliko temeļita drže leđja prijateļi Božji i kako ji pomaže. 28ᵇ. S križem na leđije. P. Posilović, nasl. 77ᵇ. — *Jamačno pripada amo i ovaj primjer* XV *vijeka u kojemu vaļa da je* leđma *(mj.* leđjima) *dual:* Zavrgši se malo za leđjma. M. Marulić 268.

c. *naj mlađi je oblik* leđa, *koji se javļa od* XVI *vijeka. kod ovoga su oblika rijetki ženski padeži, a ima na jednome mjestu gen. pl.* lêđî (A. Kanižlić, rož. 115). — *Između rječnika u Mikaļinu* (,lumbus') *i kod* hrbat, *u Belinu* (,lombo' ,lumbus' 442ᵇ; ,reni, parto della schiena di fuori' ,renes' 611ᵇ; ,dorso, dosso' ,dorsum' 279ᵃ), *u Stulićevu* (leđa, v. leđja), *u Voltiģijinu* (leđa, v. leđje), *u Vukovu* (,der rücken' ,dorsum' *s primjerom:* Za Božijim leđima, t. j. u buǵaku ili na strani, gdje ni Bog ne vidi).

a) krsta. Da mu se trbu za leđa prilepi. D. Obradović, živ. 43. Jednu mi đeđe pod glavu meće, drugu mi đeđe za leđa meće, treću mi đeđe pod noge meće. Nar. pjes. vuk. 1, 297.

b) hrbat. Jaoh si ve moja leđa, teške ti bjehu one bale. M. Držić 340. Koji okrene leđa i pleća k zemaļskijem. M. Radnić 2ᵃ. Ja sam leđa moja momu Bogu obratio. J. Filipović 3, 132ᵇ. Teško bi bilo ńe kosama i leđim, kad bi je se ti dokopao. F. Lastrić. ned. 224. Na ńegovih leđih lukavstvo progańaše. A. Kanižlić, kam. 126. Leđa mu okrenu. fran. 87. Leđa ńemu obrati. 148. Dok suze niz lica, s leđi krv ne livam. rož. 115. Skinut s leđa sebi runo. V. Došen 150ᵃ. Ćuskijam se leđa glade *(na pazarih).* 173ᵃ. Pod većim se dušek muća, kog mišaju leđa vruća. 253ᵃ. Jer po leđih snig i kiša dere. M. A. Reļković, sat. G5ᵃ. Dobro ga istuku, a navlastito po leđim. N. Palikuća 22. Volio bi da bude udren po leđi. 42. Neka potavne oči ńiove da ne vide i leđa ńiova vazda ugrbavi. I. Velikanović, uput. 1, 173. Imadu mu se odkriti pleća oli ramena do po leđa. M. Do-

bretić 257. Što nam nije milo viditi, to za leđa mećemo. D. Obradović, živ. 8. Aršinom po leđi. 62. Ako te gdi kaluđeri uvate, teško tvojim leđma. 114. Moraju ne iza leđa nego baš u oči svakomu čoviku istinu kazati. B. Leaković, gov. 107. Da su morali okrenuti leđa. A. Tomiković, živ. 45. Nek leđami okrenu. G. Peštalić 58. Mor dolamu na grbava leđa. Nar. pjes. vuk. 1, 523. Skido s leđa bugar-kabanicu. 2, 150. Na slugina pleća nabrojiše triest i šest zlatni buzdovana, dobro slugi leđa namekšaše. 2, 434. I odnese Hajkunu devojku . . . I pozna mu Hajku na leđima, pa potrže zlaćena kubura, te ga gađa sa leđa junaka, al' ne može od Hajke đevojke, već zalazi ńemu isprijeka. 3, 184—185. Na glave im kape od tri vuka, na leđima kože od međeda. 3, 333. Dočeka ga Brđanine Pero a na svoje dvije puške male, na prsi mu toke prolomio i na leđi penǵer otvorio. 4, 107. Kad vidio moja leđa onda i tebe! Nar. posl. vuk. 115. Okreni leđa. (Idi, tepi se). 237. Ja uprtim torbu s prosom na leđa. Nar. prip. vuk. 203. Žensko dijete legne na travi na leđa. Vuk, nar. pjes. 1, 496. Otide im za leđa. Đ. Daničić, 2mojs. 14, 19. Vidjećeš me s leđa. 33, 23. Baciše zakon tvoj za leđa. nemij. 9. 26. Da vas je takih pet, pa bih vam svima ugrejao leđa! M. P. Šapčanin I, 129. Turko iznenadi gruhańe topova s leđa S. Ļubiša, prip. 83. Iza tvojijeh leđa sije razdor i mržńu. 230. Đak okrene starcu leđa, koji osta mahajuć glavom. 263. — *U prenesenome smislu.* Pa sve to da bi Srbija mogla na svoja leđa naprtiti? M. Pavlinović, razg. 48. — *O životińi.* Staro magare sve rańeno po leđi. N. Palikuća 11. — *O čemu neživu.* Prama leđama plužnoga noža. I. Jablanci 50. — *O mjestu.* Jer kad pređe Gabeli za leđa, ni Mostaru meko biti neće. Osvetn. 5, 47. Ona mjesta moraju od leđa k polnoći gledati. I. Jablanci 198.

c) ne znam, jeli hrbat ili krsta. Baš i leđa koga češće bole. J. S Reļković 62. Pauna nam leđa bole. Nar. pjes. vuk. 5, 181.

1. LȄĐAN, lȅđna, *adj. koji pripada leđima.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,lumbaris'). Pune sandučiće kostiju ručni, nožni, leđni. D. Obradović, živ. 121.

2. LȀĐAN, *m. u narodnijem pjesmama našega vremena ime ńekakvu gradu (latinskome). — Ako -e- stoji mj. ńegdašńega e, tijem se imenom jamačno isprva mislilo na Poļake* (Lehe), *te se od* kraļ leđanski *ili* kraļ Leđanin *načinilo kao tobožńe gradsko ime i to po mag.* Lengyel, *vidi* S. Novaković, über Legjan-grad (Ledjan-stadt) der serbischen volkspoesie *u* Archiv für. slav. philol 3, 124—130. J. Perwolf (archiv. 4, 70 71) *misli da postaje od (lat.)* ,Lendizi', Lędici, *poļskoga plemena što se pomińe od* ix *vijeka, od čega bi bila i mağarska riječ, ali da naša riječ nije došla iz mağarskoga nego se uzdržala po davnoj tradiciji. — Između rječnika u Vukovu gdje ima samo da je stajaća riječ i primjer (vidi daļe):* U Leđanu gradu latinskome. — Kad se ženi srpski car Stjepane, na daleko zaprosi đevojku, u Leđanu gradu latinskome u latinskog kraļa Mijaila. Nar. pjes. vuk. 2, 132. Podigo se od Leđana kraļe preko Poļačke. Pjev. crn. 122b. Pravo zdravo ka Leđanu gradu Nar. pjes. juk. 254. Od Karlovca do Leđana grada. Nar. pjes. petr. 2, 29.

LEĐÀNICA, *f. ńekakva trava s koje boluju ovce. — isporedi* leđavica. — *U Stulićevu rječniku:* ,herba ovibus morbum gignens'.

LȀĐANIN, *m. čovjek koji pripada gradu Leđanu. — Množina:* Lèđani. Po naj više Leđaninu banu. Nar. pjes. juk. 252. — *Pomińe se prije našega vremena i znači: Poļak (vidi* S. Novaković. archiv für slav. philolog. 3, 128—129). 1440. ,Constitutus est in Ungaria rex Vladislav Ledianin'. (*Srp. ļetopis Đ. Brankovića u latinskome prijevodu u* Archiv. 3, 20).

LÈĐANSKÎ, *adj. koji pripada Leđanu. — Između rječnika u Vukovu (s dodatkom da je stajaća riječ* ,von Leđan' *i s primjerom iz narodne pjesme:* Pa on ode niz poļe leđansko). Doćera ga do leđanskih vrata. Nar. pjes. vuk. 2, 146. Veli ńemu leđanska kraļica. 2, 152. Piše kńigu leđanskomu banu. Nar. pjes. juk. 253. U didije leđanskoga kraļa. Nar. pjes. petr. 2, 26. Kroz leđansku veliku čaršiju. 2, 208. — *Pomińe se prije našega vremena (u značeńu: poļski, poļački).* ,A fratre suo rege ledianensi' lèdijanskago kraļa. *Srp ļetop. Đ. Brankovića u latinskome prijevodu u* Archiv für slav. philol. 3, 11.

LEĐȂŠCA, leđašácâ, *dem.* leđa. — *U Vukovu rječniku:* dim. v. leđa.

LEĐAVICA, *f.*

a. životińska protoč. M. Pavlinović.

b. trava poput ječma koja raste iz końske ili magareće krkaline, te mlad od ńe zaleđa. M. Pavlinović.

LEĐE, *n. u Voltiğijinu rječniku:* ,reni' ,die nieren'. — *Riječ nepouzdana, jer stoji u jednini a tumačena je kao množina, vidi* leđa.

1. LÈĐEN, *m. (mjedena) umivaonica. — Od tur.* leken, legen, lejen. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (,catino, vaso di terra per lavar le mani' ,malluvium' 177b; ,conca, specie di vaso noto' ,concha' 209b) *gdje se naj prije nahodi (zlo je tumačeno, kao da je zemaļski sud), u Bjelostjenčevu* (v. medenica. 2. v. kotel), *u Voltiğijinu* (,catino' ,napf, waschbecken'), *u Vukovu* ([legen] ,kupfernes waschbecken' ,pelvis', cf. saban). Voda ostane u leđenu. D. Obradović, živ. 90. Te on pije crveniku vino, ne pije ga čim se vino pije, već leđenom od dvanaest oka. Nar. pjes. vuk. 2, 397. Tad po turski leđen doniješe. Nar. pjes. herm. 1, 145. Sve se ćudi dilber Anđelija, gđe dogatu iz leđena daje. 1, 561. Donijese leđen i ibrika. 2, 568. U Srbiji se po varošima umiva nad leđenom. Vuk, kovč. 84. Kojoj su *(kujni)* duvari ukrašeni mnogim lepo oribanim sudima: sofra-tepsijama, leđenima . . . M. Đ. Milićević, međudnev. 47.

2. LEĐEN, *m. mjesno ime.*

a. *selo što se pomińe prije našega vremena.* Leđenь (selo). S. Novaković, pom. 137.

b. *vidi* 2. Leđan. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Pa ga vodi u Leđenu gradu . . . Dokle dođe u Leđenu gradu . . . Pjev. crn. 280b.

LEĐENČIĆ, *m. dem.* 1. leđen *(uprav bi bilo dem* leđenak *ili* leđenac, *ali ove riječi nijesu potvrđene). — U Belinu rječniku:* ,catinello e catinella, catino piccolo' ,catillus' 177a.

LÈĐENINA, *f. augm.* 1. leđen. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Popi Marko leđeninu vina. Nar. pjes. vuk. 2, 250.

LÈĐEŃE, *n. djelo kojijem se leđi. — U Stulićevu rječniku: (griješkom)* leđeńe.

LÈĐER, *m. vidi* 1. leđen. — *U naše vrijeme.* Leđer alve u medu kuvane. Nar. pjes. herc. vuk. 117.

LÈĐEVICA, *f. bolest u brava, vidi* leđanica *i* leđavica. — *Na jednome mjestu* xviii *vijeka.* Le-

dovici lik. kad bravče zaboda, zalivaj ga bilim vinom. J. Vladimirović 25.

LEDEVIŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu aleksinačkome.* Ńiva u Ledevištu. Sr. nov. 1867. 131.

LEDEVO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskome.* Ńiva u Ledevo. Sr. nov. 185. 859.

LÈDINE, lêdînâ, *f. pl. augm.* leda. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Nabra ńemu stranu smiļa, stranu smiļa i bosiļa, privali mu uz ledine. Nar. pjes. vuk. 1, 296.

LEDOŠA, *f.* ime svińi. Terezovac, Virovitica. D. Hirc.

LÈFANAT, lèfânta, *m. slon, vidi* elefanat. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* lefant ,elefant' *(sic).*

LÈFÂNČI, *adj. koji pripada lefantu ili lefantima, vidi* elefanči. — *Na jednome mjestu* xvi *vijeka.* Gdi bi zelen venčac vili ali krunu od vridnosti, koga ne bi prihinili, od lefanče da su kosti? H. Lucić 211.

LEFANDINOV, *adj. u rukopisu* xv *vijeka ima* lefandinov rog, *te kao da znači: slonov zub, ali mislim da, jer je rukopis jamačno preveden s grčkoga, može biti griješkom ovako napisano po kakvoj grčkoj riječi što ne postaje od* ἐλέφας, *slon, nego od* ἔλαφος, *jelen, te bi onda značilo: jeleńi rog.* Otъ gubъ . . . Drugo. Jeleuij rogъ iždegъ i rastьrь davaj piti s vinomь. — Drugo. Lefanьdinovь rogъ rastlьci i strugotinê sь vinomь toplemь davaj piti. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 107.

LÈFÂNSKI, *adj. uprav koji pripada lefantima, ali je u jedinome primjeru* (xviii *vijeka) značeńe: od slonove kosti, vidi* elefanči. Vrat joj turan kô lefanski. J. Kavańin 521[a].

LEFAŃ, *m. vidi* elefań.

a. *slon.* — *U Mikaļinu rječniku:* lefań, slon, fiļ, živina ,elephas, elephantus, barrus', *i u Belinu:* ,elefante' ,elephas' 385[b] *s dodatkom da je barbarska riječ.*

b. *slonova kost (slonov zub).* — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Blizu ńih *(nozdrva)* sakrivaš, dva prsta malo mań', gdi piću vazimaš, zubi kako lefań. Đ. Baraković, vil. 17.

LÈFAŃÎ, *adj. vidi* elefańi. — xvii *vijeka.*

a. *koji pripada slonu (samo* lefańa kost). — *Između rječnika u Vrančićevu* (lefańa kost ,ebur') *gdje se naj prije nahodi, i u Mikaļinu* (lefańa kost ,ebur'). Lefańe kosti Đ. Baraković, vil. 263.

b. *vidi* elefanči *i* lefanski. Turno lefańi, moli za nas. B. Kašić, is. 122.

LÈFÂŃSKÎ, *adj. vidi* lefańi. b. — *Na jednome mjestu* xviii *vijeka.* Lefańske ke su *(hiže)* od kosti. A. Vitaļić, ist. 137.

LÈG, *vidi* lego.

LEGA, *u brojenicama (u dječjoj igri) riječ koja znači broj šest.* — *U naše vrijeme u Istri.* — *vidi kod* deńo.

LEGAC, lekca, *m.* koń koji rad leže ,equus cubitor'. F. Kurelac, dom. živ. 10.

LEGÂLAN, lègâlna, *adj.* legalis, *zakonit.* — *Po latinskoj riječi u pisaca našega vremena.* Kućarac koji legalnom svjedoġbom dokaže . . . Zbornik zak. god. 1853. 22.

LEGALICA, *f.* rod izrasli kod insekta. J. Pančić, zool. 213. Legalicu ,terebra' *(imaju radelice)* za ulagańe jaja u organske materije. K. Crnogorac, zool. 129. — *Postaje od* 2. leći.

LEGALIZÁCIJA, *f. potvrda sa strane spo-sobne vlasti kojom se ńešto priznaje kao zakonito ili istinito.* — *Po tuđijem jezicima.* — *U pisaca našega vremena.* Potvrde o legalizaciji i vidimovańu imadu se providit pečatom sudbenim. Zbornik zak. god. 1853. 317. Legalizacija, t. j. potvrda istinitosti potpisa. 1863. 605. Isprave ne trebaju legalizacije ako su providene pečatom uredovnim. 1866. 23.

LEGALIZÍRÂŃE, *n. djelo kojijem se legalizira; legalizacija.* Da su providena potrebitim legalizirańima . . . Zbornik zak. 3, 295.

LEGALIZÍRATI, legalizîrâm, *impf. potvrđivati (što može učiniti samo na to određena vlast ili ured) što kao pravo ili zakonito.* — *Od ńem.* legalisiren. — *U pisaca našega vremena.* Kada se legalizira potpis od stranke. Zbornik zak. god. 1863. 604. Legalizirati oporuke i izprave svake vrsti. 1871. 401

LEGALÌZOVATI, legalizujêm, *impf. vidi* legalizirati. Legalizovati isprave... Zbornik zak. god. 1866. 21.

LÈGALO, *n. vidi u Vukovu rječniku:* vide loža, n. p. zečja *s dodatkom da se govori u Srijemu.*

LEGAN, *m.* ime volu. Bruvno. D. Hirc.

1. LÈGAŃ, lègńa, *m.* Caprimulgus europaeus L., *ńeka ptica, isporedi* kozodoj. Slovinac. 1880. 30[a]. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 16. *vidi:* Pouzdanije je ime ,legań' *(nego ,kozodoj')*, jer nam Vodopić, Doderlein i Kosić jemče da se govori u Dubrovniku; za Spļet jemče Šurić i Kolombatović . . . S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 72[b]. — *Ima i drugo značeńe (s drugijem akcentom) u Srbiji:* Lêgań, lêgńa, šļuka ,waldschuepf' (u požarevačkom okrugu). Đ. Daničić.

2. LÊGAŃ, lêgńa, *m. lijen čovjek (što jednako leži).* — *U naše vrijeme u Istri.* Lêgań ,homo desidiosus', gen. lêgńa. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 21.

LÈGÂŃE, *n. djelo kojijem se lègâ.* — *Stariji su oblici* leganije *i* leganje. U leganju i razmišļanju stvari duhovnijeh nasitit da se ne može. B. Gradić, djev. 70. Koliko vaļa leganije od libara. I. Držić 13. Budući se mi od djetinstva leganjem ali čtenjem i pisanjem latinskoga jezika zadojili . . . R. Gamańić A5[b].

1. LÈGÂT, *m.* legatum, *zakonska riječ, vidi:* Ako komu nije ostavļen dio nasļedstva koji se odnosi na svukoliku zaostavštinu, nego samo kakova stvar pojedina, jedna ili više stvari iste vrste, kakova suma ili kakovo pravo; tad ostavļena stvar, ma vrijednost ńežina činila naj veći dio zaostavštine, zove se zapis (legat), i onaj komu je ostavļena nema se smatrati kao nasļednik nego samo kao zapisovnik (legatar). Građanski zakonik. §. 535. — *Postaje od latinske riječi (možebiti preko tal.* legato *i ńem.* legat). — *U naše vrijeme pisci upotrebļavaju riječi* zapis *i* zapisak *(vidi).* — *Od* xvi *vijeka.* Čto po testamentu komugod ostavļeno jest, a to se zovu legati. Š. Budinić, ispr. 112. Naredbenosti od testamenta i od legata. B. Kašić, zrc. 56. Ako ne plate prije duge negoli legate. I. Držić 314. One legate i mise kojeno ne ispuniste. J. Banovac, pred. 4. Legat nije po ti način nego ostavļeńe . . . M. Dobretić 387. Darovi i legati školskoj blagajni namijońeni. Zbirka zak. 1, 240. Sve tužbe koje se tiču legata ili darovańa za slučaj smrti. 1853. 1219.

2. LÈGÂT. *m* legatus, *papin poslanik.* — *Od* xvii *vijeka.* Bi odašal legat. Ivan trog. 3. Koji

god bijaše izabran po putu crkvenom na ozgor rečeno pristolje, zvaše se legat, to jost vikar... S. Badrić, ukaz. 7.

LEGÀTÂR, legatára, *m. srlat.* legatarius, *vidi kod* 1. legat.

LÈGATI, lègâm, *impf.* legere, *čitati, štiti.* — *Po svoj je prilici dalmatska riječ (vidi kod* kelomna, kimak) *od lat.* legere. — *Od* XVI *vijeka, osobito u Dubrovniku.*

a. *aktivno.* Ovidja pod legaj od ļuvena djela. M. Vetranić 1, 112. Te li ste pečali u knigah legali z grijehom puk vladati? 2, 357. Ki pisma legate. 2, 373. Nijesi legao u libru. Zborn. 62b. Ali pak nijeste li legali u pismijeh? N. Naļešković 1, 121. Pastijer lega što je upisano po jabuci. 2, 210. Ako li stvari hoć krjeposne legati... 2, 123. Legajte ga *(libarce).* B. Gradić, djev. 6. Koja *(libra)* da oni legaju. I. Držić 11. Prijuri komunski... imaju bit ļudi od dobre naravi... da su vele legali... 280. Priložimo da mi u naš jezik ni legati ni pisati ne učimo. R. Gamańić A5b. Onijem koji legaju. V. Andrijašević, put. 7. Ne umije nego u svoje libro legat kako dum Petrina. (D). Poslov. danič. Breno lega: ,Môj Filidi ka s ljeposti srce mi je osvojila'. A. Gleđević 14a. Kńigu tanku legaše, grozne suze proljevaše. Nar. pjes. bog. 32. Janko kńigu legaše, sincim svojijem govoraše. 81. — *U ovome primjeru vaļa da je oblik* legu *skraćen od* legaju. Kad Novļani kńigu legu a na prešu drugu pišu. Nar. pjes. bog. 204.

b. *sa se, pasivno.* Koje se legaju po sve godište. N. Rańina 13a. Lega se u istorijahь. Pril. jag. star. 9, 27. (1520). Od straha lega se. Zborn. 6b. Ne mogući se rukopisi lasno imati ni legati. B. Kašić, nač. 3.

LEGATIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 26.

LÈGÂTOV, *adj. koji pripada legatu (vidi* 2. legat). Odlučiše ne diliti se od vrat legatovih. Ivan trog. 3.

LEGATUŠ, *m. vidi* 2. legat. — *Od lat.* legatus *po mađarskome izgovarańu.* — XVII *vijeka.* Bijaše zvan ,legatuš natus'. K. Pejkić 6.

LÈGAVAC, lègâvca, *m. čovjek što lega, čitalac.* — *U jednome primjeru pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Prigovor legavcu. I. Držić 9.

LÈGBABA, *f. ńeka riba, vidi u Vukovu rječniku:* riba ,der steinbeisser' ,Cobitis taenia Linn.'.

1. LÈGEN, *m. vidi* 1. leđen. — *U Vukovu rječniku.*

2. LÈGEN, *m. vidi* 2. Leđen. — *U naše vrijeme.* Ja sam iz Legen-grada. Nar. prip. vuk.2 225.

LÈGÊNDA, *f. srlat.* legenda *(tal.* leggenda), *pripovijest iz života kakva sveca, ili cijeloga života.* — *Od* XVII *vijeka.* Kako ono u legendi upisah ńegovoj. F. Glavinić, cvit. 410b.

LEGÈNDÂR, legendára, *m. kńiga u kojoj su legende.* — *Od srlat.* legendarium. — *Na jednome mjestu* XVII *vijeka.* U početku našega legendara hoće najti. F. Glavinić, posl. 47.

LÈGEŃ, *m. vidi* 1. leđen *i* 1. legen. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (legeń, mjedenica ,pelvis, concha, labrum'; legeń za prati ruke ,polubrum, tullium, malluvium') *gdje se naj prije nahodi.* Pak mu podaj tri legeńa vina. Nar. pjes. juk. 256.

LEGEŃUŽA, *ime selu u Bosni u nahiji prijedorskoj.* I. Kovačević, bos. 71. — *Drugdje se ne pomińe.*

LEGET, *m. ime bari u Slavoniji.* Regul. save. 207.

LEGETIĆ, *prezime.* — *U naše vrijeme.* Kosta Legetić. Šem. prav. 1878. 56.

LÈGIJA, *f. lat.* legio, *u rimskome vojništvu naj veći odio vojske (isprva od* 330 *vojnika, kasnije i od* 10000). — *U pisaca našega vremena.* — *U Šulekovu rječniku:* ,legion'.

LEGÌJÔN, *f. ili m. vidi* legija. — *Od ńem.* legion. — *Od* XVII *vijeka.* Jednu legijon soldatov, t. j. šest tisuć šesto šesdeset i šest. F. Glavinić, cvit. 318. — *U prenesenome smislu, o vragovima.* Ja cinim da je cio legijon, to jest, šest hiļada šest stotina šesdeset i šest vragova u mene unišlo. D. Rapić 186.

LEGIN, *riječ nejasna u poslovici dubrovačkoj* XVII *vijeka.* Šegin legin. (D). Poslov. danič. — *I ime domaćijem životińama. a) ime psu.* F. Kurelac, dom. živ. 16. — *b)* ime nerastu. Orozović. D. Hirc.

LÈGISTAR, lègistra, *m. vidi* registar. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* legister ,registrum, codex, liber, tabula, commentarius accepti, codex rationum, registra'). Po legistrih popisavši. Mon. croat. 258. (1556). Ki ńoj bi v legistar naj prija postavļen. Oliva. 21.

LÈGIŠTAR, *m. vidi* legistar. — *Na jednome mjestu* XVI *vijeka.* Legištar učińen svrhu speļanja svidokov. Mon. croat. 251. (1552).

LEGIŠTROM, *m. vidi* legistar. — *Od lat.* registrum. — *Na jednome mjestu* XVI *vijeka.* I s pravednoga gradskoga legištroma izpisal je. Mon. croat. 284. (1581).

LEGITATI, legitam, *impf.* micati se. U Posavini. F. Hefele.

LEGITIMÁCIJA, *f. srlat.* legitimatio, *djelo ili spis kojijem se što priznaje kao zakonito* (iskaz, iskaznica); *djelo ili spis kojijem se nezakonito dijete priznaje kao svoje* (uzakońeńe, pozakońeńe). — *U pisaca našega vremena.* I providjeti ih ispravom potrebnom radi legitimacije. Zbirka zak. 1, 188. Listovi oružni služe za legitimaciju. god. 1853. 49. Koja će mu u opsegu uredovnog kotara one vlasti, koja je boravnicu izdala, služit za legitimaciju osobe ńegove. 396.

LEGITIMÍRATI, legitimîrâm, *impf. ńem.* legitimiren, *činiti ili pokazivati što kao zakonito uopće; u osobitome značeńu primati i spoznavati nezakonito dijete kao svoje; sa se, refleksivno, dokazivati svoju pravu ličnost.* — *U pisaca našega vremena.* — *U jednome primjeru našega vremena ima praet. pass. u sredńemu rodu kao adverab. (Pjesme)* još nijesu legitimirano narodske. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 94b.

LEGIVO, *n. lèžeńe (grijańe jaja).* — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Ta zlameńa živadi izdaju koje veće k legivu pristaju. J. S. Reļković 157. Krupńa živad višje jaja grije, kod ńe kvara u legivu nije. 158.

LEGLET, *m. ime (istoričko hrvatsko).* — *Pomińe se u ovome obliku* XVIII *vijeka.* A Stipan je *(rodio)* Legleta nazvana... Kada Leglet naraste veliki... Nadod. 158.

LEGLETOV, *adj. koji pripada Legletu.* Svi prijaki sini Legletovi. Nadod. 159.

LÈGLÎĆ, leglića, *m. vidi* leglo *(muško).* — *U naše vrijeme.* Braneć bega i kona goluba od didije Tutek-harambaše i leglića Trivun-harambaše. Hrv. nar. pjes. 4, 227.

LEGLIT, *m. vidi* Leglet. — *Na jednome mjestu* XVIII *vijeka*. Leglit, zlo kopile. J. Kavańin 251ᵃ.

LÉGLO, *n. ono što se izleže (mlade)* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚die brut' ‚progenies' *s primjerom:* Pasje leglo!). Kašńa legla već nisu uzdana. J. S. Rejković 202. Leglo držeć oseb' svako. 288. Čiji je stup ili deblo, onog je i plod ili leglo. V. Bogišić, zborn. 436. — *S preziranem o čejadi.* Listom ćemo za bajrakom poći, ter hajdučko zatrapiti leglo. Osvetn. 2, 183. Pa dočeka kršne poslaniko od ustaškog legla odabrane. 6, 37. — *U značeńu: gnijezdo (mjesto gdje se leže).* Jesu grih iliti legla i gńizda gdi se grisi legu. F. Lastrić, ned. 426. Ter gojence sebi leže sive da mu leglo ne ostaje pusto. Osvetn. 1, 3.

LȄGNUTI, lȅgnêm, *pf. vidi* 1. leći *(kao da bi bila ńeka razlika u značeńu jer se* legnuti *može shvatiti kao deminutiv te uprav znači u jedan put (hitro) leći).* — *Akc. se mijeńa u aor. 2 i 3 sing.* lȅgnû. — *Često se upotreblavaju samo oblici sadašńega vremena.* — *Oblik je praslavenski, isporedi stslov.* legnąti, *češ.* lehnouti, *poj.* legnąć. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚decumbere').

a. *aktivno. (Sviňa)* hruča, rita, legne u zimo čiru. M. Marulić 43. Nigda kleknuv … nigda nica legnuv … 207. Bari, prije nego legneš učini pravo skrušenje. F. Lastrić, od' 270. Ponukujem da niti legnete ni ustanete, ne zlamenovavši se s. križem. 325. Morete ovo istraživańe činiti pametju samom u posteji, kada legneš. ned. 310. Pak u grihe kao u blato legne. M. A. Rejković, sat. D3ᵇ. Pak već legne pod rutavo čepe. K2ᵇ. Ondi legne na zelenoj travi. K4ᵃ. Docne legni, a rano ustani. Nar. pjes. vuk. 1, 60. Rano legnem, a docne ustanem. 1, 229. Da ja legnem sanak boraviti. 4, 28. Pa legne spavati. Nar. prip. vuk. 19. Legnuvši potrbuške. Vuk, nar. pjes. 1, 150. Žensko dijete legne na travi na leđa. nar. pjes. 1, 496. Ako koga vitak gilit žegne, il' tko końu pod kopito legne. Osvetn 4, 19.

b. *sa se, pasivno bez subjekta.* — U večer kad se poslovi svršo, prije nego se side večerati, prije nego se legne počivati… F. Lastrić, ned. 404.

LȄGO, *conj. nego.* — *U naše vrijeme u Istri.* Miko końa za gradom kovaše, nijedan ga z duga ne gledaše, lego sestra i juba ńegova. Nar. pjes. istr. 2, 33. Nisi mi se ti s tim zamirila, lego majka mi te ne da zeti. 2, 76. Lȅgo ‚sed; solum'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iiftsg. 61. — *Ima i okrńeno* lȅg. Ne zovem te na večeru, brajne, leg te zovem na tihe zgovorke. Nar. pjes. istr. 2, 30. O jubo jupčice, napoj me vodice! — Predragi slugo moj, niman je kapjice. — Leg kade ti j' ona ku si sinoć donila? 2, 69.

LEGOVAC, Legovca, *m. mjesno ime.* — XIV *vijeka.* Putemь prězь Legovьcь. Glasnik. 27, 291. (1347).

LEGRAD, *m. ime trgovištu u Međumurju.* Schem. zagr. 1875. 137. — *Pomińe se od* XVI *vijeka.* Sada stojeći na Legrade. Mon. croat. 310. (1599). Zastanek be na Legradu. P. Vitezović, kron. 192.

LEGRÒMANAT, legròmânta, *m. vidi* negromanat. — *U šajivoj pjesmi pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* I krsti se od amanta kako od tenca legromanta. I. Đorđić, marunko. 12 *(vidi* Archiv für slav. philol. 2, 454 *i* 455).

LȄGÈNDA, *f. vidi* legenda. — *Po tal.* legenda. — *U jednoga pisca Bošńaka* XVII *vijeka.* Govori otac Bonaventura u legendi. I. Ančić, svit. 178.

LEĜIJÔN, leĝijóni, *f. vidi* legija. — *Od tal.* legione. — *Na jednome mjestu* XVII *vijeka.* Vojvoda od rimske leĝijoni. B. Kašić, per. 112.

1. LEH, *adv. vidi* je *(samo, istom).* — *U naše vrijeme u sjeverozapadnijeh čakavaca.* Čera josan s dragin govorila, danas ga nis' čula ni vidila, da bin mu ja leh końa vidila, kako da bin dragoga mojoga. Nar. pjes. istr. 2, 76. Kćeri se držale leh po vejašku. Nar. prip. mikul. 1. On lipo leh sedi i se to gljeda. 12. Leh su počoli i već fino. 78. Već je tako rutav, a leh gre va prvu školu. 80. Leh ‚solum'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iifortsg. 61. Leh, samo, n. p. daj mi leh to. na Rijeci. F. Pilepić.

2. LEH, *conj. nego (isporedi* lego, leho, lehor). — *U naše vrijeme u sjeverozapadnijeh čakavaca.* Kad se vila sanka probudila, ne zagleda vila nigder ni jednoga, leh u poju Marka Krajevića. Nar. pjes. istr. 1, 28. Ne proklińaj, Marko, te črne gorice, leh se šeći, Marko, malo po napredak. 1, 28. Volila bim krunu zgubit, leh črnoga Morca jubit. 2, 30. Volel bi se mladi po Pantu šetati leh u Bneci gradu baškote hrstati. 2, 99. Va ńoj nikoga leh ča velik ogań gori. Nar. prip. mikul. 2. Raje bin ov čas umrla leh tebe bušnula. 5. ‚Ma nidnoga ni bilo blizu' rečo mu mat ‚leh ča popejuha za kuton'. 27. Bil je jači leh saki čovek. 80. Lȅh ‚sed'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iiftsg. 61.

3. LȄH, *m. Pojak.* — *-e- stoji mj. ńegdašńega* ę. — *Oblik bi praslavenski bio* Lenhъ, *ali se čini da se sami Pojaci nijesu ovako zvali (jer u pojskome nema oblika* Lęch) *nego da to ime dolazi od susjednijeh naroda, isporedi (st)rus. i malorus.* Ляхъ, *(češ* Lech, *plemić, poj.* Lech *i* Lach *što su tuđe riječi), lit.* Lenkas, *mag.* Lengyel. *vidi i* 4. Leh. — *Između rječnika u Mikajinu* (Leh, Pojak ‚Polonus, Sarmata'), *u Belinu* (‚Polacco, natural di Polonia' ‚Polonus' 570ᵃ), *u Bjelostjenčevu* (v. Lenđel), *u Stulićevu* (‚Polonus'), *u Daničićevu* (Lehь ‚Polonus').

a. *uopće.* Turske krvi usred blata među Lehe junak skoči. I. Gundulić 330. Po razmirju i razboju meu Lehi i Turci. I. T. Mrnavić, osm. 3. Tatre i Lehe koji pobihu. J. Kavańin 267ᵇ.

b. *u jednini može značiti pojskoga kraja ili narod pojski (ne može se u svakome primjeru razaznati koje je značeńe).* Hodi carь Osmanь na Leha. Okáz. pam. šaf. 85. 88. Spom. stoj. 127. Cesar ńemški, kraj franački, španska kruna, Leh čemerni i gospoda sva od svijeta ištu pleme suproć sebi cjeć poroda. I. Gundulić 305. Kaž' mi sve što od cara bi do Leha. 321. Nu po voji, ali usijen ako Osman Leha moli. 478. Pak on ode u zemju lehansku, te podiže Leha i Pojaka. Nar. pjes. vuk. 3, 48.

c. *u jednoga pisca* XVII *vijeka znači zemju, državu pojsku, te u jednome primjeru stoji u jednini, u drugome u množini.* Istom koje mnoštvo na Lehu izgubi. I. T. Mrnavić, osm. 179. Njesteršćica voda iz Lehov izvira. 59.

4. LȄH, *m. ime muško, jamačno izmišjeno kao osnovaoca krajevine pojske.* — *Ista je riječ što* 3. Leh. O Šišmane, vedra krvi, ki od Leha i od Kraka treći imenom, slavom prvi, u krajevstvu si od Pojaka. I. Gundulić 311. S bijelijem gńijezdom orlovime Leh se u jednoj ruci objavi. 427. Iz mjesta, u kom s gnijezda orlova Leh grad prvi zazva Gnijezdom. 441. Od Leha su svi Pojaci, od Rusa se Rusi zovu. Ĝ. Palmotić

2, 519. Čeh, Leh, Rus, tri brata mlada. J. Kavańin 260a. — *Gundulić u Osmanu meće kao ime nekakva Poļaka:* Leha i Kraka ubi u jedno *(Sokolica).* I. Gundulić 410.

LȄHANSKĪ, *adj. poļački (koji pripada Lesima). — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Pak on ode u zemļu lehansku, te podiže Leha i Poļaka. Nar. pjes. vuk. 3, 48.

LEHATI SE, leham se, *impf. u jednoga pisca našega vremena koji sam na istoj strani tumači:* lehati se = dražiti se. — Al' nadmoćja duša ne dopria, jer se leha tjelesina prhla još na ćuhe bludnijeh namama. Osvetn. 4, 69.

LȄHIN, *m. vidi* 3. Leh. — *Samo u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Tako vodeni skok toti Lehin glozi. I. T. Mrnavić, osm. 41. Kad smo na Lehine s carom se odpravili. 93.

LEHÌŃÂŃE, *n. djelo kojijem se lehińa. — U Ivekovićevu rječniku* (leińańe).

LEHÌŃATI, lèhîńâm, *impf. vidi u Vukovu rječniku:* leińati, vidi čamińati. — *Daničić* (kor. 178) *misli da je poslije -e- ispalo* h.

1. LȆHO, *vidi* 2. neh. — *U naše vrijeme u Istri.* Naša sloga. god. 15, br. 30.

2. LEHO, *m. ime muško.* — xiv *vijeka.* Leho z dêtiju. Svetostef. hris. 31.

LȆHÔR, *vidi* 1. leho *(dodano je na kraju* r = že). — *U naše vrijeme u Istri.* Naša sloga. god. 20, br. 5.

LȄHOTA, *f. ime potoku u Bosni.* Glasnik. 22, 57.

LȄHOV, *adj. koji pripada Lehu (vidi* 3. Leh). — *Na jednome mjestu* xvii *vijeka.* Koja vas srića bi na Lehovoj rati? I. T. Mrnavić, osm. 37.

LȄHÔVKIŃA, *f. žensko čeļade prema* 3. Leh. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Doveo je Lehovkińu Maru. Hrv. nar. pjes. 3, 75.

LEHSAN, *m. okrńeno* Lehsandar. — *Na jednome mjestu* xviii *vijeka.* Po vojnicah Lehsan, Totio. J. Kavańin 563b.

LÈHSÂNDAR, Lèhsândra, *m. vidi* Aleksandar. Đosta bi Lehsandar komu bi svit u čos. Š. Menčetić 222. Velikomu Lehsandru kraļu srbskomu. D. Zlatarić vii. Vidu Lehsandra u toj kući. J. Kavańin 101b. Vlast Filipa i Lehsandra. 228b. Stas Lehsandra, brid Neruna. 469b. — *Radi stiha ima u jednome primjeru* xviii *vijeka i nom.* Lehsandr: Lehsandr, Cesar, Sansun, Davi. J. Kavańin 351b. — *Često je u pisaca Dubrovčana nom.* Lèhsândro *po tal.* Alessandro. — *između rječnika u Belinu* (,Alessandro, nome proprio' ,Alexander'). U gradu ki njekad Lehsandro kraļ stavi. N. Dimitrović 101. Kraļ Lehsandro veliki, od Srbļi gospodar . . . učini prostiti svoj kući spijevaoca Pindara. D. Rańina ivb—va. Isti kraļ Lehsandro razbivši Darija . . . va. Car Lehsandro primogući, u vremena starijeh ljeta mlad kô i ja vojnjući, dobi carstvo svega svijeta. I. Gundulić 294.

LÈHSÂNDRIJA, *f. vidi* Aleksandrija. — *U Belinu rječniku:* ,Alessandria, città d' Egitto' ,Alexandria' 60a.

LEHSÀNĐRÎNA, *f. ime žensko prema muškome* Lehsandar. — *Od tal.* Alessandrina *što je upravo deminutiv. — U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Lehsandrina bi divica. J. Armolušić 48.

LEHSÀNDRÎNKA, *f. žensko čeļade iz Lehsandrije. — U Belinu rječniku:* ,Alessandrino, voce gentilizia' ,Alexandrinus' 60b.

LEHSÀNDRÎNSKÎ, *adj. koji je iz Lehsandrije. — U Belinu rječniku:* ,alessandrino, d' Alessandria' ,Alexandrinus' 60a.

LEHSANDRÍŃANIN, *m. čovjek iz Lehsandrije. — Množina:* Lehsandrińani. — *U Belinu rječniku:* ,Alessandrino, voce gentilizia' ,Alexandrinus' 60b.

LÈHSÂNDRO, *vidi* Lehsandar.

LEÌŃATI, *vidi* lehińati.

LEJ-, *vidi* lih-, lij-, lijeh-.

LÉJAVICA, *f.* paralysis, *ńem.* ,lähmung'. Na Braču. V. Tomić.

LEJÌJÔN, lejijóna, *m. ili* lejijóni, *f. vidi* legija. — *U pisaca čakavaca* xvi *vijeka.* Veće od dvanadesto lejijoni anjel. Korizm. 93b. Da mu da jedan lejijon udarac . . . jest šest tisuć, šest sat i šest deset i šest. 95b. Krstijanska lejijon. Š. Kožičić 36a.

LEJÌJÛN, lejijúna, *m. vidi* legija. — *isporedi* lejijon. — *U pisca čakavca* xvii *vijeka.* I pošļet meni sada veće od dvanadeste lejijuna anjeli. M. Alberti 456.

LÈJIST, *m.* jurisperitus, *čovjek vješt zakonu, čovjek što se bavi zakonom, zakońak (u jedinome primjeru u osobitome smislu: čovjek vješt rimskome pravu, kao suprotno riječi* kanonist). — *U jednoga pisca čakavca* xvi *vijeka.* Đrugačije računaju kanonisti, a drugačije lejisti. Naručn. 63b.

LÈJISTAR, lèjistra, *m. vidi* legistar. — *U jednoga pisca čakavca* xvii *vijeka.* Skupno *(vojsku)* obajdoše, lejistar (broj od vojske) odprivši u ńem zapisaše. B. Krnarutić 15.

LEJIŠTROM, *m. vidi* legištrom. — *U Daničićevu rječniku:* leištromь, srl. ,registrum, tabulae': ,kapitulu u koga leže lejištromi'. M(on. serb). 248. (1100). ,sь pravimi lejištromi'. 249. samo u tom jednom spomeniku.

LÊJKA, *f. tikva. — Jamačno je istočni oblik, te bi južni bio* lîjka, *isporedi* lijevati. — *U naše vrijeme u Srbiji.* Lêjka, tikva za vodu; kad je prešuļasta, kao što su mahom ove tikve za vodu, onda je zovu: ,gušava lejka'. U Leskovcu (samo) čuh. M. Đurović. Lejka ,Lagenaria vulgaris L.' u niškom okrugu. S. I. Pelivanović. Kad svetiteļ dođe u Grdilicu, ukradu mu lejku (vrg) a on ih prokune. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 331.

LEJKO, *m. ime muško. — isporedi* Lejo. — xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Lejko Stuparevićь. Glasnik. 15, 271. (1348?).

LÈJLEK, *m. vidi* 2. lelek. — *Od* xvii *vijeka u Bosni:* Takojer vele da lejleci čine: kada im ostare otac i mati, sinovi ńih stave svoga otca i mater na svoje gńijezdo i kakono malahno dijete stave *i(h)* polak svojije prsa i tako *i(h)* griju i hrane. M. Divković, bes. 157b. — *O čadoru.* Natovari lejlek crven čador. Nar. pjes. hörm. 1, 348.

LEJO, *m. ime muško.* — xiii *i* xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Leja cegara dêtьca. Mon. serb. 62. (1293—1302). Otь Leja. Glasnik. 13, 370. — *I u ova dva primjera treba jamačno čitati* ω *kao* jo: Bratь mu Leω. Glasnik. 15, 298. (1348?). Kьr Leω *(ovako je popravio Daničić po rukopisu, a štampano je* Pnyleω). 24, 270. (1388).

LEJOM, *f. vidi* lejijon. — *U jednoga pisca čakavca* xvi *vijeka.* Jedna krstijanska lejom Š. Kožičić 35b.

LЁK, *m.* u igri ,na bůće' ili ,na plôke' ona buća, odnosno onaj kamen u što se smjera. — Na Braču. A. Ostojić. — *isporedi rus.* ликъ *i* лякъ, *poļ.* lik, *broj, račun.*

LЁKA, *m. ime muško.* — *Od* xiv *vijeka (vidi kod* Dukadin, a), *a između rječnika u Daničićevu.* Da da Leku i ńegovu snahu. Starine. 11, 78. *(oko* 1567). Duka Leka sprema końa da ide. Nar. pjes. vuk. 1, 208. Navrani se mlado momče, Leka, terziju sin. 1, 357. U Prizrenu u bijelu gradu poglavicu Leku kapetana. 2, 226. Gospodaru Leki kapetanu. 2, 232. Poglavice, Leko kapetane! 2, 232. Avaj, Leka! vesela ti majka! Idi, Leka, de ti sjedi seka. 2, 235. A moj brate, Leka kapetane! 2, 241. Razboļe se Leka Dukađinče. Pjev. crn. 64^b. Pred ńima je Leka Maļatović. 76^a. Od Leke Mastitovića uskoka iz Gacka. *u* Pjev. crn. 324^a. Leka Đorđević. Rat. 382. Lêka, ime muško. I. Pavlović.

LЁKAN, *m.* ime muško. I. Pavlović. — *isporedi* Leka.

LEKANOMAGIJA, *f. stoji u mlađemu rukopisu mj.* lekanomat. Starine. 3, 222.

LEKANOMAT, *f. ńekakvo vračańe za koje se upotrebļavaju zdjele.* — *isporedi* lekanomagija. — *Od grč.* λεκανομαντεία (λεκάνη zdjela). — *U rukopisu* xv *ili* xvi *vijeka.* Vльšьbnuju lekanomatь načetь tvoriti. Aleks. stojan. 4.

LEKARIĆ, *m. prezime.* — *Na jednome mjestu* xvi *vijeka.* — *Po svoj prilici -e- stoji mj.* ê *(u istome spomeniku ima* pridevkom, vreme, mesta *itd.).* Ivan Lekarić. Mon. croat. 185. (1504).

LEKCI. Legaca, *m. pl. ime (pisano* Legci) *dvjema zaseocima u Hrvatskoj u županiji ličkokrbavskoj.* Razdijeļ. 38.

LЀKCIJA, *f.* lectio, *uprav čitańe ili ńešto što se čita, ali se upotrebļava u osobitijem značeńima.* — *Od* xvi *vijeka.* — *Ovdje se samo biļeže ńeka značeńa za koje imam primjere, radi ńekijeh drugijeh može se vidjeti kod* lekcijon.

a. *nauk, učeńe (ono što učiteļ uči učenike), u pravome smislu (isporedi* predavańe) *i u prenesenome.* Običaj ga oće naučiti veće nego druga lekcija. Naruču. 89^a. Oćemo viditi jednu kratku lekciju od vskrešenija. Korizm. 101^a. Zadovoļan mojim čestim predavańem lekcija. D. Obradović, živ. 21. Marija daje lekciju i uči u izvrstitestma duhovnima svetoga Ignatiju. A. Tomiković, gov. 191. U Beču g. Vendrih daje lekcije o indijskom jeziku. Vuk, dan. 2, 123.

b. *što učiteļ dade učeniku da nauči (vidi* zadaća, zadatak). I sila je puta znao lekciju boļe nego ijedan od đaka. Vuk, nar. pjes. 1833. 1, xix. Ako je koji *(đak)* onaj dan . . . bio bijen za lekciju . . . poslov. 296.

c. *vrijeme učeńa (od dana do dana).* Učiteļ napiše đaku naj prije slova, pa kad ńi pozna, onda mu piše sricańe lekciju za lekcijom. Vuk, dan. 2, 119.

LEKCÌJÔN, lekcijóni, *f. i* lekcijóna, *m. vidi* lekcija. — *U osobitijem značeńima.*

a. *u jednome primjeru* xvii *vijeka (gdje je m.) može biti da je značeńe kao kod* lekcija, a. Kako oće Gabrijel u lekcijonu 60 . . . I. Ančić, svit. 213.

b. *čitańe komada svetoga pisma (n. p. staroga zavjeta ili poslanica iz novoga) preko mise (f.).* Počińu pistole i vanđelja i lekcijoni koje se legaju po sve godište na misi. N. Rańina 13^a.

c. *u rimskome brevijaru tri ili devet čitańa (često iz života svetaca). a) f.* Papa Paval peti zapovida, oficij angela čuvara držati . . . z devet lekcijoni . . . F. Glavinić, cvit. 326^b. — *b) m.* Isto se štije od svete divice Agate u lekcionu 5. I. Ančić, vrat. 78. Svrhu lekcijona: ,Agrum hunc fertilem'. F. Lastrić, test. 395.

d. *vidi* lekcija, c. *(f.).* Imaju ustudijat veoma dobro ńih lekcijoni. I. Držić 281.

LEKCÌJÛN, lekcijúni, *f. vidi* lekcijon *(u primjerima je značeńe kao kod* lekcijon, c). Lekcijun (,Lektiun') druga. Domn. lesk. arch. 4, 430. Lekcijun tretja. 431.

LEKEN, *m. ili f.?* češ. leknin, lekno, Nymphaea (alba) L. (Lalangue, Sabļar, u Zagrebu), v. Lepen. B. Šulek, im. 192.

Popravci.

Str.	vr.				
80^a	20	*ozg.*	1. klis	*popravi*	2. klis, c.
101^b	12	*ozd.*	*praslavenska*	„	*stara.*
105^a	17	„	*Karsniewski*	„	*Karsniewicz.*
159^b	8	„	*izbriši primjer:* Podi — 55.		
163^b	18	„	*primjer:* Koji prvi — 2, 37 *ide pod bbb).*		
168^b	28	„	kòkâčem	*popravi*	kòkâčêm.
190^b	27	„	količina	„	kolicina.
226^a	9	*ozg.*	do	„	do koļena.
308^a	33	„	*pošto se — smisao)*	„	*prezreti, vidi* iskopńeti.
380^b	28	„	jemački)	*popravi*	jemački.
503^a	13	*ozg.*	kam'	*popravi*	krem'.
503^b	34	*ozd.*	*novac* — courantmünze	*popravi: vidi*	kremencija.
588^a	36	*ozg.*	1.	*popravi*	2.
608^b	22	*ozd.*	*nije* kroj — bez krpeža	*popravi:*	*Vuk upotrebļava riječi samoga pisca kojemu odgovara (vidi:* za kroj našeg upravo jezika sposoban. *u* gram. i polem. spisi. 144).
625^a		*među*	2. KRÖZ *i* KROZDEŠA	*umetni:*	KROZAČ, *vidi kod* 1. kroz.
670^a	*vr.* 27	*ozd.*	*f.*	*popravi*	f.

Tisak Dioničke tiskare u Zagrebu 1898—1903.

PG 1374 R5 dio 5
Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti
Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

For use in
the Library
ONLY